ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷ ।

ଅ

ଅ—ସଂସ୍କୃତ ଓ ଓଡ଼ିଆ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଏବଂ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ।

A
ଅ
ଅ

ଏହି ବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରୂପ ବା ମାତ୍ରା ନାହିଁ । ସଂସ୍କୃତ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ଏହି 'ଅ' ସ୍ୱରସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ କର ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଁ ଓ ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ କରୁଁ । ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ । ସଂସ୍କୃତରେ ଏହାର ହ୍ରସ୍ୱ, ଦୀର୍ଘ, ପ୍ଲୁତ, ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ ଓ ସ୍ୱରିତ ଉଚ୍ଚାରଣମାନ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଥିର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନାବଶ୍ୟକ । ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଅବଧାନମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ଏହି ଅକ୍ଷର ମଡ଼ାଇବାବେଳେ ଏହାକୁ 'ସ୍ୱରେ ଅ' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ଏହା ଓଁ ବା ପ୍ରଣବର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ କଥିତ; ଅ+ଉ+ମ୍ ମିଶି ଓଁ ହୋଇଅଛି । ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ 'ଅ' ଅକ୍ଷରର ଅଧିଷ୍ଠାତୀ ଦେବତା ପରମାତ୍ମା ।

The first letter of the Ordia alphabet. The first vowel corresponding to the English letter, A.

ଅ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—

A ୧ । ଅର୍କମଣ୍ଡଳ ସ୍ୱଜାତ୍ମକ ଅକ୍ଷର ।
ଅ 1. The mystic root of the solar circle.
ଅ

୨ । ପରଂବ୍ରହ୍ମସୂଚକ ଏକାକ୍ଷର ।

2. The letter indicating the Divine Soul pervading the Universe.

୩ । (ଅବ୍‌ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ—ଅ, ଯେ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ।) ବିଷ୍ଣୁ ।

3. Bishnu, the Preserver of the Hindu Trinity.

୪ । ମହେଶ୍ୱର, ଶିବ—4. Siba, the Destroyer.

୫ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ ।

5. The Divine Soul or Essence pervading the Universe.

୬ । ପ୍ରଣବ ବା ଓଁକାରର ଆଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ (ଅ+ଉ+ମ୍=ଓଁ) ।

6. The first component of the mystic syllable 'Om'.

[ଦ୍ର—ଉତ୍ତରେ 'ଅ' ର ସତର ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ସଂ. ଅ—

ଖେଦ, ଅନୁକମ୍ପା, ସମ୍ବୋଧନ, ସମ୍ମତି, ସାଦୃଶ୍ୟ, ଅଭାବ, ଅଳ୍ପତା, ଅପ୍ରଶସ୍ତତା, ବିରୋଧଭାବ, ଅସମ୍ମତି ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ବର୍ଣ୍ଣ ।

[ଦ୍ର—ଏ ସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୀର୍ଘ ।]

Interjection used to indicate grief, pity, address, consent, similarity, want, littleness, narrowness, opposition, disagreement etc.

ସଂ. ଉପପଦ—

ନଞ୍ ବା 'ନାହିଁ' ବାଚକ ଉପପଦ—

(ଏହା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ନ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଲାଗି ନଞ୍ତତ୍ପୁରୁଷ ସମାସ ହୁଏ । ଯଥା—ଅରସିକ, ଅରୁଦ୍ର, ଅମନୁଷ୍ୟ)

A negative or privative particle prefixed to words beginning with consonants to form a compound, and used in the following senses.

ଏହି ଉପପଦ ନମ୍ନଲିଖିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ଲାଗେ :—

ସାଦୃଶ୍ୟ—(ଯଥା—ଅବ୍ରାହ୍ମଣ)—Similarity.

ଅଭାବ—(ଯଥା—ଅନଯୁମ, ଅକାରଣ)—Want.

ଅନ୍ୟତ୍ୱ—(ଯଥା—ସଂ. ଅଘଟ=ଘଟଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ)—Other than.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ତାହା ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ, 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧି' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ଼' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଲ୍ପତା—(ଯଥା—ଅଲଣା)—Insufficiency or deficit.

ଅପ୍ରାଶସ୍ତ୍ୟ—(ଯଥା—ଅକାଳ, ଅସମସ୍ୟ, ଅପଶୁ)—Unsuitability.

ବରୋଧ—(ଯଥା— ଅସୁର = ସୁରବରୋଧୀ; ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ = ଶାସ୍ତ୍ରବରୁଦ୍ଧ)—Opposition.

ମନ୍ଦତା ବା ଜ୍ଞାନତା—(ଯଥା—ଅମନୁଷ୍ୟ, ଅକଥା, ଅକର୍ମ, ଅଜାଡ)—Badness.

ଅନୁକମ୍ପା—(ଏଥିର ଉଦାହରଣ ଭାଷାରେ ବରଳ)—Sympathy.

[ଦ୍ର—ସ୍ୱରାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ନଞ୍ଜର୍ଥକ 'ଅ' ଲାଗିଲେ ଏହା ସଂସ୍କୃତରେ 'ଅନ୍' (ଯଥା—ଅନଧ୍ୟକାର) ଓ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅଣ' (ଯଥା—ଅଣଅଧ୍ୟକାର) ଆକାର ଧାରଣ କରେ । ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଏହି 'ଅ' ମଧ୍ୟ ବକଳ୍ପରେ 'ଅଣ' ଆକାର ଧାରଣ କରେ (ଯଥା—ଅମଣିଷ, ଅଣମଣିଷ; ଅବାବୁଆ, ଅଣବାବୁଆ) ।

ଦେ. ବ —(ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)— (Onomatopoetic)

୧ । ଅଇ, ବମନେଚ୍ଛା—1. Tendency to vomit

୨ । ବମନ, ବାନ୍ତ—2. Vomiting.

[ଦ୍ର—ବାନ୍ତ କଲ୍ଲାବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ଦୀର୍ଘ 'ଅ' ଧ୍ୱନି କରିବାରୁ ଓ ବାନ୍ତର ଉପକ୍ରମ ହେଲାବେଳେ ଏହି ଧ୍ୱନି ମୁହଁରୁ ବାହାରୁଥିବାରୁ 'ଅ' ର ଏହି ଅର୍ଥ ।]

ଦେ• ଅ—ବେଖାତିର ବା ଅସନ୍ତୋଷସୂଚକ ଧ୍ୱନି—An exclamation of disdain or disagreement.

[ଦ୍ର—ଏ ସ୍ଥଳରେ ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୀର୍ଘ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ।]

ଖଣ୍ଡ ଅକାର } ଲୁପ୍ତ ଅକାର } ସଂ. ବ—ସନ୍ଧି ନିୟମରେ 'ଏ' କାର୍‌ଯ୍ୟ ବା 'ଓ' କାର୍‌ଯ୍ୟ ଓ ଅକାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବସର୍ଗୀୟ ପଦର ଯେଉଁ 'ଅ' ଅକ୍ଷର ଲୁପ୍ତ ହୁଏ ତହିଁର ଚହ୍ନ—ऽ (ଯଥା—ସୋଽହଂ, ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ) ।

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣରେ 'ଅ'ର କ୍ଷୀଣ ଆଭାସ ଥାଏ ଏବଂ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖାରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଚହ୍ନର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ । ହାଉରେ ଚକ୍ଷାଫୁଲଟିଏ ଧର ଡାହା ପକାଇ ଦେବା ପରେ ହାଉରେ ଯେଉଁ ବାସନାଟିକକ ରହିଯାଏ, ଏ ଖଣ୍ଡ ଅକାର ସେହିପରି ଅ ଅକ୍ଷରର ବାସନା ମାତ୍ର ।]

A sign indicating the disappearing or silent 'a' in a compound word.

ଅଅ—ଦେ. ଅ —

A-A (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ; 'ଅ' ର ଦ୍ୱିତ୍ୱ) ।

୧ । ବମନ କରିବାର ବା ବମନ ଉପକ୍ରମ ହେବା ବେଳର ଶବ୍ଦ—1. Sound of a person vomiting or going to vomit.

୨ । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ 'ଅ' ଅକ୍ଷର ଲେଖାଇ ମଡ଼ାଇବା ବେଳେ ଶିଶୁ ଘୋଡ଼ିବା ଦ୍ୱିତ୍ୱ—ଉଚ୍ଚାରଣ—2. Doubled or repeated utterance of the letter 'a' by a child learning to write.

ଅଁଳା—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଆମଲକ) ଆମଳକ (ଦେଖ)

Aañlā ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ଓ ତହିଁର କୋଳ ।

ସଂ. ନାମ—ଆମଳକ, ଆମଳକୀ, ଧାତ୍ରୀ, ଉତ୍ତମଫଳା, ଅମୃତା, ଆମଲା, ଆମଲକି **ଆମଲା, ଆଁବଳା** ଫା. ଆମ୍‌ଲ୍ଲ ଆ. ଆମ୍ଲଜ୍ ଉ. ଉପରକାୟୀ

1. A tree and its berry; Emblic myrobalan; Phylanthos emblica.

[ଦ୍ର—ଅଁଳା କୋଳ ତ୍ରିଫଳାର (ହରଡ଼ା, ବାହାଡ଼ା, ଅଁଳା) ଏକଉତ୍ତମ ଉପାଦାନ; ଲୋକେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ମସଲ୍ଲା ସଙ୍ଗେ ଏହାକୁ ମିଶାଇ ବାଟି କରି ଗାଧୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଦେହରେ ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ଗାଧୁଆନ୍ତି ଓ ଏଥିରେ ଦେହ ବାସେ । ଏହା ହରଡ଼ା ପରି ଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ । ଏହା ମିଠା ଓ ଖଟମିଶା କଷା । ଏହା ବାୟୁ; ପିତ୍ତ, କଫ ଓ ପ୍ରମେହନାଶକ । ଏହା ବୃଷ୍ୟ ଓ ରସାୟନ ।]

୨ । (ସଂ. ଅମ୍ଲାଢ, ଅମ୍ଲାଢନ)

ସଂ ନାମ—ଅମ୍ଲାଢନ, ଅମ୍ଲାଢ, ଅମ୍ଲାଢକ, କୁରୁଣ୍ଟକ, କୁରୁବକ, ବର୍ହିପୁଷ୍ପ, ମହାସହା ନାଲ୍‌ବିଣ୍ଟି, ଆୟଁଳା, ଆୟନା

ଅଁଅଁଳେଇ ଫୁଲ ଓ ଗୁଳ୍ମ; କୁରୁବକ । ଏଥିର ଫୁଲ ନାଲି ଓ ହଳଦିଆ । ଫୁଲର, ଡେଙ୍କି ଲମ୍ବା । ଏହି ଡେଙ୍କିରେ ସୂତା ଗଲାଇ ଗୁଚ୍ଛ କରି, ମାଲ ଗୁନ୍ଥି ଖ୍ରୀମାନେ ଝୁଡ଼ାରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ଏହା କଷାପୃ ମଧୁର ଈକ୍ଷୁ ରସ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ନିଗ୍ଧ ।

କଟସରେୟା, ଲାଲ ଗୁଲେମକ୍ଖନ୍—2. A flowering plant; Barleria cristata.

ଉ. ଉଗିରକା

[ନାଲି ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଗୁଳ୍ମ=ସଂ. କୁରୁବକ; ହଳଦିଆ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଗୁଳ୍ମ=ସଂ. କୁରୁଣ୍ଟକ; ନୀଳ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଗୁଳ୍ମ=ସଂ. ବାଣା]

୩ । (ସଂ. ଆମଲକ, ଏହାର ଆକୃତି ଅଁଳାକୋଳ ପରି ଚରୁଡ଼ା ଚରୁଡ଼ା ଓ ଚେପ୍ଟା ଥିବାରୁ)

ଆମଲକ—ଦେଉଳର ବମାନ ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ ଓ ଦହଝୁଅ ପରି ଚରୁଡ଼ା ଚରୁଡ଼ା ଓ ଚେପ୍ଟା ଚକଡ଼ା । ଏହା ଉପରେ ଦହନଉତ୍ତ ଥାଏ । ଅଁଳାକୋଳ ପରି କମ ଦୋଇଥିବା ଦହନଉତ୍ତର ତଳ ବଇଠି । ଅଁଳା ସାଳ ।

3. An orange-shaped structure over the dome and below the top-stone of a temple.

ଅଁଳାଇ—ଦେ. ବ—ଅଁଅଁଳେଇ (ଦେଖ)

Aañlāi. Aañlei (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୍ଟ୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଦ୍ମ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ପ୍ପ୍	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ

ଅଅଁଳା ନବମୀ—ଦେ ବ—(ସଂ. ଆମଲକ + ନବମୀ)

Aañlā nabamī ଧାତ୍ରୀ ନବମୀ, କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ ।

[ଏ ଦିନ ଅଅଁଳା ଗଛମୂଳେ ବିଷ୍ଣୁପୂଜା କରିଯାଏ]

The ninth day of the bright fortnight of the month of Kārttika.

ଅଅଁଳା ମଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବିଣ—

Aañlā mañjiā

୧ । ଅଅଁଳା ଫଳପରି ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ (କଣ୍ଠି)

1. (bead) shaped like the berry of aañlā.

୨ । ଅଅଁଳା ମଞ୍ଜି ପରି ଶିରାବିଶିଷ୍ଟ (ଖଡୁ, ପାନ୍ଥୁଡ଼)—

2. (anklet or bracelet) Shaped and grooved like the berry of aañlā.

ଅଅଁଳା ଲଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—

Aañlā lai ଏକପ୍ରକାର ଗୁଳ୍ମ, ଏଥିର ଛଲ ଲଇରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

A kind of plant of which the bark is used as fibre.

ଅଅଁଳା ସାଲ—ଦେ. ବ—

Aañlā sāli ଅଅଁଳା ୩ (ଦେଖ)—Aañlā 3 (See).

ଅଅଁଳାସାଲି ବୋଇ ପୂଣି ।
ଅନନ୍ତ ଚଉଷଠି ଘେଣି ॥
ଯଶୋବନ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅଅଁଳେଇ—ଦେ. ବ—

Aañlei ଅଅଁଳା ୨ (ଦେଖ)—Aañlā 2 (See)

ଅଇ—ଦେ. ବ—(ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)

Ai

୧ । ବମନ, ବାନ୍ତି । 1. Vomiting.

୨ । ବମନୋପକ୍ରମ । 2. Tendency to vomit.

୩ । ବାନ୍ତି କରିବା ଶବ୍ଦ । 3. The sound of vomiting.

ଦେ. ଅ—(ସଂ. ଅୟି)

(ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ ସମ୍ବୋଧନ) ହେ, ଲୋ, ଆଲୋ ।

(A term used in addressing females) Oh ! Hallo.

ଯଥା—ଅଇ ସୁନର ! ଅଇ ସୁଲକ୍ଷଣି ! ଅଇ ସାଧ୍ୱି !

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାଳକାମାନଙ୍କୁ ଗୁରୁଜନମାନେ କରିବା ଆଶୀର୍ବଚନ;—'ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋ' =ସଂ. ଅୟି ! ସୁଲକ୍ଷଣା ଭବ =ହେ ! ସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୁଅ]

(ମୋର, ମଢେ) ଅଇ ଉଠାଇବା—ଦେ. ବ.

Ai uṭhāibā ବାନ୍ତି ମାଡ଼ିବା, ବମନର ଉପକ୍ରମ ହେବା, ବିବମିଷା ।

ନାକାର ଉଠା Having a tendency to vomit.

(ମୋର) ଅଇ ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ଅଇ ଉଠାଇବା (ଦେଖ)

Ai uṭhibā —Ai uṭhāibā (See)

ଅଇଁଠା ଇତ୍ୟାଦି—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଅଇଣ୍ଠା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) ।

Aiṁṭhā Ainṭhā etc. (see)

ଅଇ କରିବା—ଦେ. କି.—ବାନ୍ତି କରିବା—To vomit.

Ai karibā

ନାକାର କରା

ଅଇକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) । Ehikshaṇi (See)

Aikā

ଅଇକ୍ଷଣି—ଗ୍ରା. ଅ—(ସଂ. ଏତଦ୍ + କ୍ଷଣ) ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikshaṇi —Ehikshaṇi (See)

ଅଇକ୍ଷଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikshaṇikā —Ehikshaṇi (See)

ଅଇଖଣି - ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikhaṇi —Ehikshaṇi (See)

ଅଇଖଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikhaṇikā — Ehikshaṇi (See)

ଅଇଖିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikhiṇi —Ehikshaṇi (See)

ଅଇଖିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ) ।

Aikhiṇikā —Ehikshaṇi (See)

ଅଇଘର—ଦେ. ବ—(ସଂ, ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବ; ସଂ ଅଗ୍ନି + ଗୃହକା = ରାତ୍ରିସୀ ବିଶେଷ)

Aighara

ବୁଢ଼ୀଘରପୋଡ଼ା

୧ । ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ।

(ଏ ଦିନ ରାତ୍ରରେ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ କୁଠା ଆଦ ଗଦା କରିଯାଇ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ; ଏହା ନଆଁକୁ 'ଅଗି' ଓ ନଆଁ ଜଳାଇବାକୁ 'ଅଗିଜଳା' ବୋଲିଯାଏ) ।

1. The fullmoon of the month of Magha on the night of which villagers light a bonfire at one extremity of the village.

୨ । ଅଗି; ମାଘପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତ୍ରରେ ଗାଆଁମୁଣ୍ଡରେ ଜଳାଯିବା ନଆଁଗଦା—2. Bonfire lighted on the fullmoon night of the month of Magha

୩ । ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବରାତ୍ରି ।

3. The night preceding the fullmoon of the month of Fālguna.

୪ । ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବରାତ୍ରିରେ ସନ୍ଧ୍ୟାଠାରୁ ରାତ୍ର ପାହିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ କରିଯିବା ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ।

4. Bonfire lighted at one end of the village

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ହେବେ ଏ ଉଭୟକୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବୁଝି' ନ ପାଇଲେ 'ବୂଝି' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗ୍ଗଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

on the night preceding the fullmoon of the month of Fālguna.

[ଦ୍ର—ବୁଢ଼ିବାକୁ ଗଲେ ଉତ୍ତରର ସବଂଶ ଦୋଳ ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତ୍ରିରେ ଓ କେଉଁକେଉଁଠାରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବ ରାତ୍ରିରେ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ କରାଯାଏ ।

ପୁଣ୍ୟ ଜଳ୍ପା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନମାନଙ୍କରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ବ ରାତ୍ରିରେ ଗ୍ରାମର ଠାକୁର ଗ୍ରାମଦାଣ୍ଡରେ ପନ୍ଦୁଆର କର ଯିବା ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘରସାମନା ଦାଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି 'ଦ୍ୱାରଭୋଗ' ଖାଆନ୍ତି ଓ ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥ ଢାଙ୍କି ଦୁଆର ଆଗ ଦାଣ୍ଡରେ ନଡ଼ିଆ ବାହୁଙ୍ଗା ବା ବାଉଁଶ ଲଗିରେ କୁଣ୍ଡା ଆଦି ଗୁଡ଼ାଇ ପୂର୍ବରୁ ପୋତି ଥାଆନ୍ତି । ଦଅଁ ବଜେ କଲ୍ଲାବେଳେ ଉକ୍ତ ହୁଲାରେ ନଆଁ ଲଗାଇ ଦଅନ୍ତି । ଦଅଁ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲାରୁ ସେଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୁଣ୍ଡାଗଦାରେ ନଆଁ ଲଗେ; ସେ ନଆଁକୁ 'ଅଗି' ବା 'ଅଇଘର୍' କହନ୍ତି । ସେହି ଜଳୁଥିବା ନଆଁଗଦାକୁ ଦଅଁ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କର ସେଠାରେ ଭୋଗ ଖାଇ ନିଜ ମନ୍ଦିରକୁ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । କଝକ ଜଳ୍ପାରେ ଏହି ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବକୁ 'ମେଣ୍ଢାକୁଡ଼ିଆ ପୋଡ଼' ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଏହାକୁ 'ମେଣ୍ଢାଘର ପୋଡ଼' କହନ୍ତି । ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏହିପରି ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ । ମାରୱାଡ଼ୀମାନେ ଦୋଳ ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାଠାରୁ ହୋର୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଣ୍ଡା, ଚର୍ କନା, ଚର୍ କାଗଜ, ଓ କାଠ ଆଦି ଦାଣ୍ଡରେ ଜମା କର ଅଗି ଜାଳନ୍ତି ।

୬-୨-୨୩ ତାରିଖର ଅମୃତବଜାର ପତ୍ରିକାରେ ଶ୍ରୀରଞ୍ଜନବିଲାସ ରାୟ ଚୌଧୁରୀ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମର୍ମରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲେ :—

"ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରତି ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଏବଂ ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡରେ ଅଗି ଜଳାଯାଏ । ପଶ୍ଚିମ ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଘର ଆଗ ଦାଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଗବ ଗଛ ପୋତା ଯାଇ ତହିଁ ଉପରେ କୁଣ୍ଡା, ଚର୍ କନା ଓ ଘିଷି ଆଦି ଜମା କରାଯାଇ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ ଏବଂ ରାତ୍ରିଯାକ ଲୋକେ ଅଶ୍ଳୀଳ ଗୀତ ବୋଲି ନାଚନ୍ତି । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତ ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଏହି ନଆଁଗଦା ଚାରିପାଖରେ ବୁଲି ନାଚନ୍ତି ଏବଂ ଏ ନଆଁରେ ଗରମ କରାଯାଇଥିବା ପାଣିରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଗାଧୁଆନ୍ତି । ମାଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୁଏ ନାହିଁ; କନ୍ତୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କୌତୁକରେ ପରସ୍ପର ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି । କୁହାଯାଏ ଯେ Scythians ବା ଶକମାନେ ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟ ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହେବା କାଳରୁ ଏ ଉତ୍ସବ ପଶ୍ଚିମ ଉତ୍ତରରେ ଚଳି ଆସୁଅଛି । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ, 'ହରକା' ନାମରେ ଗୋଟିଏ ରାକ୍ଷସୀ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଖାଇଯାଉଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ଏହାକୁ ବଧ କର ନ ପାରିବାରୁ ଶିବ ଏହାକୁ ବଧ କଲେ । ଏହି ରାକ୍ଷସୀର ବିନାଶ ହେଉଁକୁ ଦେବତାମାନେ ନଆଁ ଲଗାଇ ପୋଡ଼ିଲେ; ଅଇଘର୍ ଏଥିର ସ୍ମାରକ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବ । କେହି କେହି କହନ୍ତି, 'ହରକା' ବସନ୍ତ, ନିଳମିଳା, ହାଡ଼ଫୁଟ୍ଟ ଆଦର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଯୋଗିନୀ । ମହାଦେବ ଏହାକୁ ବିନାଶ କଲେ ଓ ଲୋକେ ଏହା ଶବ ଉପରେ ନିଜ ନିଜ ଘରର ଅଳଆ, ଚର୍ କନା, କାଠି, କୁଣ୍ଡା ଗଦା କର ନଆଁ ଜାଳିଲେ । ସେହି କାଳରୁ ଏ ଅଗ୍ନି ଉତ୍ସବ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ।"

ଲୋକେ ବାଇଗଣପୋଡ଼ା ପାଇବା ଆଶାରେ ଏହି ଅଇଘର୍ ନଆଁଗଦା ଉପରକୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ଫିଙ୍ଗନ୍ତି ଓ ନଆଁ ନିଭିଗଲାରୁ ପାଉଁଶକୁ ଖେଲାଇ ଖୋଜାଖୋଜି କର ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ଆଣନ୍ତି ଓ କେହି କେହି ଇଚ୍ଛା ନ ପାଇଲେ ଫେର ଆସନ୍ତି ।]

ଅଇଘର୍‌କୁ ବାଇଗଣ ଫୋପାଡ଼ିବା—ଦେ. ନ୍ୟାସ୍ୱ—
Aigharāku bāigaṇa phopārḍibā.

ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳ ଆଶାରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟୟ କରିବା ।
To do any work or spend money without hope of getting a definite or any return for it.

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ପାଇବା ଆଶାରେ ଅଇଘର୍‌କୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ଫିଙ୍ଗିଥାନ୍ତି; ନଆଁ ନିଭିଲାରୁ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ପାଇବାପାଇଁ ପାଉଁଶକୁ ଖେଳଆଖେଳ କରନ୍ତି; କେଉଁ କେଉଁ ବାଇଗଣକୁ ନଆଁକୁ ଫିଙ୍ଗିଥାଏ; ବାଇଗଣ ବାହାର କଲ୍ଲାବେଳେ ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣରୁ ଢାହା ବାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଫଳତଃ ଯେ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣଟିଏ ପକାଇଥାଏ ସେ ସେକୌଣସି ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣଟିଏ ପାଇଲେ ବୋଧ ହୋଇ ଘରକୁ ଯାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ବାଇଗଣଯାକ ପୋଡ଼ି ଭସ୍ମ ହୋଇଯିବାରୁ କଞ୍ଚା ବାଇଗଣ ପକାଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ପୋଡ଼ା ବାଇଗଣ ପାଆନ୍ତି ଓ କେହି କେହି ଆଦୌ ବାଇଗଣ ନ ପାଇ ଶୁଖିଲା ମୁହଁରେ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଏହିପରି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫଳଲାଭ ସ୍ଥଳରେ ଏ ନ୍ୟାସ୍ୱ ଖଟେ ।]

ଅଇଘର୍ ପୁନଅଁ—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇଘର୍ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା (ଦେଖ)
Aigharā Puniañ Aigharā pūrṇṇami (see).

ଅଇଘର୍ ପୁନେଇଁ—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇଘର୍ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା (ଦେଖ)
Aigharā Puneiñ Aigharā purṇṇami (see).

ଅଇଘର୍ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅଗ୍ନି + ପୂର୍ଣ୍ଣିମା) । ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
Aigharā Purṇṇami Fullmoon of the month of Māgha.

ବୁଢ଼ୀଘରପୋଡ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା

ଅଇଘିର୍—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇଘର୍ (ଦେଖ)—Aigharā (see).
Aighirā

ଅଇଘେର୍—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇଘର୍ (ଦେଖ)—Aigharā (see).
Aigherā

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଚ୍ଚ
୨	ଈ	ଊ	ୠ ! ଲୃ	ୟ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଇଛଣି—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhaṇi Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛଣିକା—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhaṇikā Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛିକା—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhikā Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛିଣି—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhiṇi Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛିଣିକା—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhiṇikā Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛୁଣି—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇi Ehikshaṇi (see)

ଅଇଛୁଣିକା—ପ୍ରାଦେ—(ପୁଣ୍ଡା, କଟକ). ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇikā Ehikshaṇi (see)

ଅଇଣ୍ଠା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ; ପ୍ରା. ଅଇଟ୍ଠ)—
Aiṇṭhā ୧ । ଖାଦ୍ୟ ପାତ୍ରରେ ବଳ ପଡ଼ିଥିବା ଭୁକ୍ତାବଶିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ।
ଏଁଠା, ଏଁଠା 1. Orts; the remains of a meal.
ଝୁଟୁଲ, ଉଲାଶ୍,
ଜୁଠା, ଜୁଠନ

ଥାଳ ଖୁଦଯାଉ କାଇ ଗଇଣ୍ଠା,
ପଥର ଧନକୁ ଦାସ ଅଇଣ୍ଠା ।
ଉଗ ।

୨ । ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁର କେତେକ ଅଂଶ ପୂର୍ବରୁ ଖିଆ ହୋଇଅଛୁ ।
2. Food, part of which has already been partaken of.

୩ । ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଖାଇବା ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଥିବା ପତ୍ର ବା ବାସନ ଓ ତହିଁ ନକଟରେ ବଳି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର କଣାମାନ ।
3. Particles of food and the plate left after a meal.
(ଯଥା—କାଲି ଘରର ଅଇଣ୍ଠା ସକାଳଯାକେ କେହି ଜୁଠାଇ ନାହିଁ ।)

ଅଇଣ୍ଠା ପୋଛିବାରେ କଂଠା ଅଛୁ ମାଡ ।
କୃଷ୍ଣଚରିତ୍ର ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ:

୪ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—
ରାଜାଙ୍କ ଅଇଣ୍ଠା ଜୁଠାଇବା ଭୃତ୍ୟ ।
4. A servant who sweeps the place where a Raja has taken his meals.

୫ । ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ନାମ ବିଶେଷ ।
5. A name given to a male or female whose elders had died before he was born.

ଦେ. ବଣ—
୧ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ, ଭୁକ୍ତାବଶିଷ୍ଟ (ଖାଦ୍ୟ) ।
1. (food) Left after a meal.
୨ । ପୂର୍ବରୁ ଅଂଶତଃ ଭୁକ୍ତ (ପଦାର୍ଥ) ।
2. (food) Of which a part has been eaten.
୩ । ଖାଇବା ପରେ ଖାଇବା ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବା (ଖାଦ୍ୟପାତ୍ର, ପତ୍ର ଓ ଖାଦ୍ୟର କଣା) ।
3. (plate or particle of food) Left at the place where a person took his meal.

ଯାତଲେ ନ ଖାନ୍ତ ଖଣ୍ଡ ଶାକର,
ତ୍ରିଭ ଗୃହସ୍ଥାନ୍ତ ଅଇଣ୍ଠା ପତର ।
ଉଗ ।

୪ । ଭୁଣ୍ଡ ବା ପାଟିଦ୍ୱାରା ସ୍ପୃଷ୍ଟ ।
4. Touched by the mouth.
୫ । ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ଧୁଆ ଦୋଇ ନ ଥିବା (ମୁହଁ ବା ହାତ) ।
5. (mouth or hand) Unwashed after a meal.
୬ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଖାଇବା ପରେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ନ ଥାଏ ।
6. (person) Who has not washed his face and hands after meal.

ନଖେଁ ଦୁନ୍ଦେ ଅଇଣ୍ଠା ହୋଇ ଆସିଅଛ,
ଏ କଥା ମନରେ ସୁମର ସୁନ୍ଦରୀ ।
କୃଷ୍ଣଚରିତ୍ର ମହାଭାରତ. ଆଦି

୭ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ କଣା ଯହିଁରେ ଲାଗିଥାଏ (ଯଥା, ବାସନ) ।
7. (plate) Having particles of orts still sticking to it.
୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) —ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବୋପଭୁକ୍ତ ।
8. Previously enjoyed by another person.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ନ, ଭଅଣ, କ୍ଷୀର, ଖେଚଡ଼ି ଆଦ ଜଳପକ୍ୱ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସାଧାରଣତଃ ସଙ୍ଗୁଡ଼ି ବୋଲ୍ଲଯାଏ ଓ ଘୃତପକ୍ୱ (ଯଥା—ପୁରୀ, ଘିଅପିଠା) ଓ ଶୁଷ୍କ (ଯଥା—ଜୁଖୁଡ଼ା, ଭୁଜା) ଖାଦ୍ୟକୁ ନସଙ୍ଗୁଡ଼ି ବୋଲ୍ଲଯାଏ । ସଙ୍ଗୁଡ଼ି ଦେଉ କ ନସଙ୍ଗୁଡ଼ି ଦେଉ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟକୁ ଅଇଣ୍ଠା ବୋଲ୍ଲଯାଏ ।]

ଅଇଣ୍ଠା ଅଣ୍ଡୋଳ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଆନ୍ଦୋଳନ)—
Aiṇṭhā aṇḍola ଅଇଣ୍ଠା ଲାଗିବା ଯୋଗୁ ଅପବିତ୍ର ।
Become impure owing to the touch of Aiṇṭhā.
(ଯଥା—ଏ ପିଲ୍ଲଟା ଅଇଣ୍ଠା ଅଣ୍ଡୋଳ ହୋଇଛୁ)

ଦେ. ବ—ଅଇଣ୍ଠା କଇଣ୍ଠା (ଦେଖ)
Aiṇṭhā kaiṇṭhā (see)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ରକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ଚଉଦ ବା ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ତଥ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ତତ୍ତ୍ୱ' ଦେଖିବେ; 'ଆକାଂକ୍ଷା' ନ ପାଇଲେ 'ଆକାଙ୍କ୍ଷା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପେତ୍ର' ଦେଖିବେ ।

ଅଇଣ୍ଠା ଇଣ୍ଡୋଲ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାଡ) ବ—ଅଇଣ୍ଠା କଇଣ୍ଠା (ଦେଖ)
Ainṭhā indola — Ainṭhā kainṭhā (see)

ଅଇଣ୍ଠା ଉଠାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—
Ainṭhā uṭhāibā — ଏଁଠୋ ତୋଳା — **ଜୁଠନ ଉଠାନା**
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଖାଇଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଓ ଉଚ୍ଛୁଣ୍ଟା ଓ ଭୂମିପତ୍ତିତ ଖାଦ୍ୟାଂଶ ଓ ପାତ୍ରକୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରି ସେ ସ୍ଥାନ ପରିଷ୍କାର କରିବା ।
To cleanse the spot after removing the remnants of a meal and the used plates.

ଅଇଣ୍ଠା ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ଖାଇଥିବା ସ୍ଥାନରୁ ଅଇଣ୍ଠା ପତ୍ର ଆଦି ଉଠାଇ ନଆସିବା ।
Ainṭhā uṭhibā (a place) Being cleansed after meal. — ଏଁଠୋ ଉଠା — **ଜୁଠନ ଉଠନା**

ଅଇଣ୍ଠା କଇଣ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—(ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଦୃଶର)
Ainṭhā kainṭhā — ଏଁଠୋ କାଁଟା
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଲଗିଥିବା ସ୍ଥାନ ଓ ବାସନ ଆଦି ।
Places and utensils smeared with orts.
ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ.—ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଲଗିଥିବା (ବହୁବଚନ) ।
(plural) Smeared with orts.

ଅଇଣ୍ଠା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାତ୍ରରେ ଥିବା କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଏକାଂଶକୁ ଖାଇବାଦ୍ୱାରା ପାତ୍ରସ୍ଥ ସମୁଦାୟ ପଦାର୍ଥକୁ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟରେ ପରିଣତ କରିବା ।
Ainṭhā karibā — ଏଁଠୋ କରା — **ଜୁଠାରନା**
To make the whole of the food in a plate impure by eating a part thereof.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଜଣକଦ୍ୱାରା ଅଇଣ୍ଠା ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଅପବିତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଖାଦ୍ୟ ।]

ଅଇଣ୍ଠା ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—
Ainṭhā khāibā — ଏଁଠୋ ଖାଓୟା — **ଜୁଠାଖାନା**
୧ । ପରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ କରିବା ।
1. To eat the leavings of another person's dish.
୨ । (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) ପରର ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ଭୋଜନ ପାଇବା ।
2. To depend on another for one's meal.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରର ଉପଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଗ କରିବା ।
3. To enjoy a thing previously enjoyed by another.
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟର ଉପଭୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସଙ୍ଗମ କରିବା ।
4. To have intercourse with a woman who has been cohabited by another.
୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ, ଗାଳ) କୌଣସି ଘୃଣ୍ୟ କର୍ମ (ଯଥା—ଚୌର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରତାରଣା) କରିବା ।
5. To commit any hateful act.

ଅଇଣ୍ଠାଖାଇ—ଦେ. ବଣ (ସ୍ତ୍ରୀ), (ଗାଳ)—ଅଇଣ୍ଠାଖିଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Ainṭhā khāī — Feminine of Ainṭhā khiā.
ଏଁଠୋ ଖାଗୀ — **ଜୁଠାଖାନେବାଲୀ**

ଅଇଣ୍ଠାଖାଇ କୁକୁର ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଅଇଣ୍ଠା ପତ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖିଲେ ଦୂର ପତ୍ର ଗୋଡ଼ରେ ଦଳି ଦେଇଯାଏ ।
ପକାର—ଚୁମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ପରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ ।
Ainṭhā khiā — ଏଁଠୋ ଖାଓୟା — **ଜୁଠାଖାନା**
1. Act of eating the leavings of another's dish.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ଘୃଣିତ କର୍ମକରଣ ।
2. Doing of any hateful act.
ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ଗାଳ)—୧ । ପରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋକ୍ତା ।
1. (a person) Who eats the leavings of another. — **ଜୁଠାଖାନେବାଲା, ଜୁଠିହାରା**

ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ କାକ ଲାଇଲ ବରୁର ।
ଉହ୍ଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ ଦେହୁଣାକୁ ମାର ॥
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

୨ । (ଗାଳ)—ପରଦ୍ୱାର ପାଳକ, ଅନ୍ନଦାସ, ପରାନ୍ନଭୋକ୍ତା ।
2. Toady; hanger on; depending on another for maintenance; slavishly dependent on another.
୩ । (ଗାଳ) ନିନ୍ଦିତ କର୍ମକାରୀ —3. Doing a hateful act.

ଅଇଣ୍ଠା ଗୋଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଇଣ୍ଠା ଉଠାଇବା (ଦେଖ) ।
Ainṭhā goṭāibā — Ainṭhā uṭhāibā (See)

ଅଇଣ୍ଠାଚଟା—ଦେ. ବ. (ଗାଳ)—ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ (ଦେଖ) ।
Ainṭhā chaṭā — ଏଁଠୋଚାଟା — Ainṭhā khiā (See)

ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ (ଦେଖ)
Ainṭhā khiā (See)

ଅଇଣ୍ଠାଚଟେଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳ)—ଅଇଣ୍ଠାଖାଇ (ଦେଖ)
Ainṭhā chaṭeī — ଏଁଠୋଚାଟି — Ainṭhā khāī (See)

ଅଇଣ୍ଠାଚଣ୍ଡ—ଦେ. ବ. ପୁଂ. (ପ୍ରାଚୀନ)—ପ୍ରେତ ବିଶେଷ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପରର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଓ ପର ଘରୁ ମାଗି କରି ଅନ୍ନ ଖାଇଥାଏ ତାହାର ପ୍ରେତ ।
Ainṭhā chaṇḍa — ଏଁଠୋଚଣ୍ଡ
The ghost of a person who in his lifetime lived on the leavings of other persons' dishes. and ate cooked food from other people.

ହାଣ୍ଡିଆ, ଚଣ୍ଡାଳଆ, ଅର୍ଦ୍ଧିକା, ଖାଙ୍ଗେର୍
ଘାଲୁଙ୍କା, ଘୁଷୁର, ଶଙ୍ଗାଳଆ, ଷେନ୍ତପାଳୀ
ଏ ପିଶାଚମାନଙ୍କୁ ଅଇଣ୍ଠାଚଣ୍ଡ ବୋଲ ।
ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ୟ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଆକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅଇଣାଚଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇଣାଚଣ୍ଡର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ।
Ainṭhā chaṇḍī Feminine of Ainṭhāchaṇḍa.
ଏଁଠୋଚଣ୍ଡୀ

ଅଇଣା ଖୁଣ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଗାଳ) ଅଇଣା ଖାଇବା (ଦେଖ)
Ainṭhā chāṭibā Ainṭhā khāibā (See)

ଅଇଣାଜାଦୁ—ଦେ. ବ.(ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଦଦ୍ରୁ)—
Ainṭhā jādu ଝଙ୍କା ପଇସା ଆକୃତିର ମଜା ମଜା ଖୁଦ୍ର ଦଦ୍ରୁ
ଏଁଠୋଦାଦ ରୋଗବିଶେଷ ।
A kind of ringworm appearing on the body in small circular rings.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଦେହର କୌଣସି ଅଂଶରେ ଅଇଣା ହାତ ଲଗାଇ ତାହା ନ ଧୋଇଲେ ଏ ଜାଦୁ ହୁଏ । ଅଇଣା ବାସନ ମଜା ଯାଉଥିବା ପାଉଁଶ କଲାକୁ ଅଇଣା-ଜାଦୁରେ ମଡ଼ାଇଲେ ତାହା ଭଲ ହେବାର ଦେଖାଯାଇଅଛି ।]

ଅଇଣା ଦାଦୁ—ଦେ. ବ.(ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଦଦ୍ରୁ)—
Ainṭhā dādu ଅଇଣା ଜାଦୁ (ଦେଖ)
Ainṭhā jādu (See)

ଅଇଣା ପତର—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇଣା ପତ୍ର (ଦେଖ)
Ainṭhā patara. Ainṭhā patra (See)

ଯାଚଲେ ନ ଖାନ୍ତୁ ଖଣ୍ଡ ଶାକର,
ବୁଲି ଗ୍ଲଥାନ୍ତୁ ଅଇଣା ପତର ।
ଉଗ ।

ଅଇଣା ପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ପତ୍ର)—
Ainṭhā patra ଯେଉଁ ପତ୍ର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ନାଦ
ଏଁଠାପୋତା ଭୋଜନ କରିସାର ଛଡ଼ାଯାଇଥାଏ ।
ଜୁଠାପତ୍ତା The leaf (used for a plate) left by a person after finishing his meal which was served on it.

ଅଇଣାପୋଛା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ପ୍ରୋଞ୍ଛନ)—
Ainṭhā pochhā ଅଇଣା ପୋଛିବା କର୍ମ ।
ଏଁଠାପାଛା
The cleansing of a place where one has taken his meal.

ଅଇଣା ପୋଛିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ପ୍ରୋଞ୍ଛନ)—
Ainṭhā pochhibā ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଭୋଜନ
ଏଁଠାପୋଛା କରିଥାଏ, ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଅଇଣା ପତ୍ର ବା
ଜୁଠା ପୋଂଛନା ଅଇଣା ବାସନ ଉଠାଇ ନେଇ ସେ
ସ୍ଥାନରେ ଖାଇଲା ବେଳେ ବୁଣି ଯାଇଥିବା ଅନ୍ନାଦର କଣାମାନ
ଗୋଟାଇ ନେବା ପରେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଗୋବର, ମାଟି ଓ ପାଣିରେ
ଲିପି ସଫା କରିବା ।
To cleanse a place where a person has taken his meal by removing the plate or leaf, picking up the particles of food strewn on the ground and smearing it with cowdung, earth and water.

ଅଇଣା ପୋଛିବାରେ କପାଁ ଅଛୁ ମାତ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପ୍ରଭୁ. ବଗଃ

ଅଇଣା ବରତନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ହି. ବର୍ତ୍ତନ୍)—
Ainṭhā baratana ଯେଉଁ ଥାଳ ଆଦ ପାଖରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
ଏଁଠାବାସନ ଅନ୍ନାଦ ଭୋଜନ କରିଥାଏ ।
ଜୁଠା ବରତନ Utensil in which a person has taken his meal.

ଅଇଣା ବର୍ତ୍ତନ—ଦେ. ବ—ଅଇଣା ବରତନ (ଦେଖ)
Ainṭhā barttana Ainṭhā baratana (See)

ଅଇଣା ବାସନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଫା. ବାସନ)—
Ainṭhā bāsana ଅଇଣା ବରତନ (ଦେଖ)
Ainṭhā baratana (See)

ଅଇଣା ବୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ବା
Ainṭhā bolibā କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଅଇଣା ଭାତ ବା
ଏଁଠାଲାଗାନ ଅଇଣା ହାତ ଲଗାଇବା ।
ଜୁଠାଲଗାନା 1. To smear a place or a person's body with left off food or touch with unwashed hand.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଠା ବୋଲିବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ମିଥ୍ୟାରେ କଳଙ୍କ ବା ଦୋଷ ଆରୋପ କରିବା ।

2. To scandalise a person; to falsely lay the blame for anything on a person.

ଅଇଣା ଭାତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଭକ୍ତ)—
Ainṭhā bhāta

୧ । ଯେଉଁ ଭାତକୁ ଜଣେ ଖାଇବା ପରେ ପାଖରେ ଛଡ଼ା ଯାଇଅଛି ।
1. Boiled rice left by a person on the plate.
୨ । ଯେଉଁ ଭାତକୁ ଖାଦକ ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।
2. Boiled rice which an eater has already begun to eat.

ରାଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟଯାକକୁ ଅଘୋଡ଼ା ରଖିଲେ
ଅଇଣା ଭାତେ ସିଅ ନଠାଇ ଖାଇଲେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପ୍ରଭୁ. ଦ୍ରୋଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅକ୍ଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ, 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁଳି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୁଳି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଇଣା ମଇଣା—ଗ୍ରା. ବି.. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ସଦୃଶର)—

Aiṇṭhā maiṇṭhā — ଅଇଣା କଇଣା (ଦେଖ)

Aiṇṭhā kaiṇṭhā (See)

ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଇଣା କଇଣା (ଦେଖ)

Aiṇṭhā kaiṇṭhā (See)

ଅଇଣା ଲଗାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ଲଗ୍ ଧାତୁ)—

Aiṇṭhā lagāibā
ଏଁଠାଲାଗାନ
ଜୁଠାଲଗାନା

୧ । ଅଇଣା ବୋଳିବା (ଦେଖ) ।

1 Aiṇṭhā boḷibā (See)

୨ । ଅଇଣା ପୋଛିବା (ଦେଖ)

2. Aiṇṭhā pochhibā (See)

ଅଇଣା ଲଗିବା—ଦେ. ବି—

Aiṇṭhā lagibā
ଏଁଠାଲାଗା
ଜୁଠାଲଗନା

୧ । ଭାତ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ମୁହଁ, ହାତ ବା ଦେହର କୌଣସି ଅଂଶ ବା ବସ୍ତ୍ରରେ ଅଇଣାର କଣା ଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥା ।

1. Particles of food still clinging to the hand, face, body or cloth.

୨ । କୃତ୍ରିମ କଳଙ୍କାରୋପ ।

2. Being scandalised,

୩ । ଅଇଣା ପୋଛ (ଦେଖ)

3. Aiṇṭhā pochhā (See)

ଅଇଣାହାତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ + ହସ୍ତ; ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଲଗ୍ନ ହାତ)—

Aiṇṭhā hāta
ଏଁଠାହାତ
ଜୁଠାହାଥ

ଭାତ ଖାଇସାରିବା ପରେ ଧୁଆଧୋଇ ହୋଇ ନ ଥିବା ହାତ ।

Hand not yet washed after a meal.

ଅଇଣା ହାତରେ କୁଆକୁ ଡୁରୁଡ଼ାନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ଉଗ ।

ଅଇଣା ହାତରେ କୁଆ ନ ଡୁରୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. ପ୍ରବଚନ. କ୍ରି.—

ଜୁଠେହାଥସେ କୁତ୍ତା ନ ମାରନା

(ଫଳତାର୍ଥ)ଅତି କୃପଣ ହେବା ।

To be very miserly.

(ଯଥା—ସେ ପର୍ ଅଇଣା ହାତରେ କୁଆକୁ ଡୁରୁଡ଼ାଏ ନାହିଁ ।)

[ଅଇଣା ହାତରେ ଯେଉଁ ସୁଦ୍ଧ ଅନ୍ନକଣା ଲାଗିଥାଏ, କୁଆକୁ ଡୁରୁଡ଼ାଇଲେ କାଳେ ସେ କଣା ଅଙ୍ଗଶ୍ଳଳନା ଯୋଗୁଁ ଖସିପଡ଼ି ଲୋକସାନ ହେବ, ଏହି ଭୟରେ କୁଆକୁ ନ ଡୁରୁଡ଼ାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର କୃପଣତା ସୂଚନା ।]

ଅଇଣା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ଭୋଜନ କର ମୁହଁ

Aiṇṭhā hebā
ଏଁଠା ହଓୟା
ଜୁଠାହୋନା

ହାତ ନ ଧୋଇବା ଯୋଗୁଁ ତାର ମୁହଁ ହାତ ଆଦରେ ଖାଦ୍ୟର ଅଂଶମାନ ଲାଗି ରହିଥିବା ।

1. (a person) To have particles of food clinging to the mouth and hand owing to his not having washed them after eating.

୨ । (କୌଣସି ପାତ୍ରସ୍ଥ ଖାଦ୍ୟ) ଅଂଶତଃ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଉପଭୁକ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟରେ ପରିଣତ ହେବା ।

2. (food in a plate) To have been partly eaten.

୩ । (କୌଣସି ଭୋଜନ-ପାତ୍ର) ଖାଇବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଧୁଆ ହୋଇ ନ ଥିବା ।

3. (utensil) To have been used as a plate during meal and still unwashed.

୪ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି). ନାମ ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରିବା, ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଖାଇ ଉଠି ଆସିବା ।

4. To nominally sit at the meal; to touch or taste the food served and then to leave the meal.

ଭାତ କଥାରେ ବସିଲେ ତ କାଳ ବୋବେଇ କ ନାମ ଅଇଣା ହୋଇ ଉଠିଯାଇ ।

ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର. ବଙ୍ଗୋଦକ ୪।୨ ।

ଅଇଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ଅଣ୍ଡ, ଏ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ପେଟ ଅଣ୍ଡାକାର ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିବା ଯୋଗୁଁ)

Aiṇḍi
ଏଁଡ଼ୋ, ଏଁଡ଼େ

୧ । ଏକ ମାତା ଗର୍ଭଜାତ ସ୍ତନ୍ୟତ୍ୟାଗ କରି ନ ଥିବା ଶିଶୁ ଓ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଜାତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶିଶୁ ।

1. Two children born shortly one after the other before the first child is weaned.

୨ । ଶିଶୁ ସ୍ତନ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପୁଣି ମାତାର ଗର୍ଭାଧାନ ।

2. Pregnancy of the mother before a child is weaned.

ଅଇଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଣ୍ଡ, ଏ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଶିଶୁର ପେଟ ଅଣ୍ଡାକାର ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିବାରୁ; ଏଥିର ସଂ. ନାମ ପରିଗର୍ଭିକ)—ବାଲରୋଗ ବିଶେଷ; ଗର୍ଭିଣୀ ମାତାର ଦୂଷିତ ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ କରିବାଯୋଗୁଁ ଶିଶୁର ଅଜାର୍ଣ୍ଣ ହାଡ଼ା ଓ ଦୁର୍ବଳତା ।

Aiṇḍiā
ଏଁଡ଼ୋ, ଏଁଡ଼୍ୟେ

Infantile diarrhoea due to suckling the breast of a pregnant mother.

[ଦ୍ର—ପ୍ରଥମ ଶିଶୁ ମାତୃସ୍ତନ୍ୟପାନ ଛଡ଼ି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମାତାର ଗର୍ଭ ହେଲେ ଶିଶୁ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଓ ତା ପେଟଟି ବଡ଼ ଦେଖାଯାଏ]

ଦେ. ବିଣ—ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇଣ୍ଡିଆ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ (ଶିଶୁ) ।

(a pregnant mother's first child) Suffering from infantile diarrhoea.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

(ଡାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗର୍ଭବତୀ ମାତାର ଦୂଷିତ ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ (ଶିଶୁକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ଗ୍ରେଗ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ।

Aiṇḍiā dharibā
ଏଁଡ଼ୋ ଲାଗା,
ଏଁଡ଼ୋଲାଗା

An attack of infantile diarrhoea due to suckling a pregnant mother's breast.

(ଡାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ବାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା (ଦେଖ)

Aiṇḍiā bādhibā — Aiṇḍiā dharibā (See)

(ଡାକୁ) ଅଇଣ୍ଡିଆ ଲଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଇଣ୍ଡିଆ ଧରିବା (ଦେଖ)

Aiṇḍiā lāgibā — Aiṇḍiā dharibā (See)

ଅଇଦ୍ରିଶି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ). ବିଣ—ଅଇରଶି (ଦେଖ) ।

Aidrisi — Airasi (See)

ଅଇନ୍—ପ୍ରାଦେ.(ସମ୍ବଲପୁର). ବିଣ—ଅଏନ୍ (ଦେଖ)

Ain — Aen (See)

ଅଇନ୍ କୋଟ୍—ବୈଦେ. ବି—ଆନକଟ୍ (ଦେଖ) ।

Ainkoṭ — Ānikaṭ (See)

ଅଇନକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର). ବି. (ଆ. ଐନକ୍)—ଚଷମା ।

Ainak. Spectacles.

(ଭୁଲ:—ହି. ଐନକ; ଆ. ଆସ୍ପନା)

ଅଇନଗଦ୍—ଗ୍ରା. ଅ—(ସଂ. ଏତଦ୍+ଆ. ନକଦ୍ ହି. ନଗଦ୍= ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେସ୍ପୃ ଧନ)—୧ । ଏହୁକ୍ଷଣି, ବର୍ତ୍ତମାନ ।

Ainagad
ଏଇନାଗାଂ — 1. Just now, immediately.
ଇସ୍‌ଘଡ଼ି — ୨ । ଅତି ସତ୍ୱର—2. Very soon.

ଅଇନଗଦି—ଗ୍ରା. ଅ—ଅଇନଗଦ୍ (ଦେଖ)—Ainagad (See)

Ainagadi

ଅଇନା—ବୈଦେ. ବି—(ଆ. ଐନା)—୧ । ଆଇନା, ଦର୍ପଣ, ଆର୍‌ସି ।

Ainā — 1. Mirror; looking glass.
ଆୟନା — ୨ । କାଚ—2. Glass.
ଆଇନା

ଅଇନା ଆଲମାରି—ବୈଦେ. ବି—(ଆ. ଐନା+ହି. ଆଲମାର)—କାଚ ବା ଦର୍ପଣ ଫଳକ ଥିବା ଆଲମାର ।

Ainā ālamāri
ଆୟନା ଆଲମାରି — Glass almirah.
ଆଇନା ଆଲମାରି

ଅଇନା କବାଟ—ଦେ. ବି—(ଆ. ଐନା+ସଂ. କପାଟ)—ଦର୍ପଣ ବା କାଚ ଫଳକଯୁକ୍ତ କବାଟ ।

Ainā kabāṭa
ଆୟନା ଦୋର — Glass door.
ଆଇନା ଦରୱାଜା

ଅଇନା ଦୁଆର—ଦେ. ବି—(ଆ. ଐନା+ସଂ. ଦ୍ୱାର)—ଅଇନା କବାଟ (ଦେଖ)

Ainā duāra — Ainā kabāṭa (See)

ଅଇନା ବାଡ଼—ଦେ. ବି—(ଆ. ଐନା+ସଂ. ବାଟ)—୧ । ଦର୍ପଣ ଫଳକଯୁକ୍ତ କାନ୍ଥ ।

Ainā bāṛda
ଆୟନା ଦେୟାଲ — 1. Wall made of mirror.
ଆଇନା ଦିୱାର — ୨ । କାଚର ବାଡ଼—2. Wall of glass.

ଅଇନ—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ଆଇନ)

Aini
ଆଇନ
ଆଇନ୍ — ୧ । ଆଇନ୍ (ଦେଖ)—1. Āin (See).
୨ । ଦିଲ୍ଲଗି, ହୁଜ୍ଜର—2. Sport; jest.
୩ । ପେଖନା, ଛଳ—3. Feigning; excuse.
୪ । ବୃଥା ଆପତ୍ତି—4. Frivolous objection.
୫ । ବୃଥା ଜିଦ—5. Baseless importunity.
୬ । ଜିଗର, ଜିଦ—6. Importunity.
୭ । ହୁକୁମ—7. Order.

ପ୍ରାଦେ. ବିଣ—(ସମ୍ବଲପୁର) ଅଏନ୍ (ଦେଖ)

Aen (See)

ଅଇନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—

Aini Karibā
ଆଇନ ଦେଖାନ
ଆଇନ ବେରକରା
ଆଇନ ଦିଖାଲା
ଆଇନ ନିକାଲନା

୧ । ଦିଲ୍ଲଗି କରିବା, ହୁଜ୍ଜର କରିବା—1. To make jest.
୨ । ପେଖନା କରିବା—2 To feign.
୩ । ଏକ ଜିଦ କରିବା 3. To importune.
୪ । ବୃଥା ଆପତ୍ତି କରିବା—4. To raise frivolous objection

ଅଇନ କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—

Aini Kāṛdhibā
ଆଇନ ଦେଖାନ
ଆଇନ ବେରକରା
ଆଇନ ନିକାଲନା

୧ । ଆଇନ କରିବା (ଦେଖ)—1. Āini karibā (See)
୨ । ଅଇନ ବତାଇବା (ଦେଖ)—2. Aini batāibā (See)

ଅଇନକୋଟ୍—ବୈଦେ. ବି—ଆନକଟ୍ (ଦେଖ)

Ainikoṭ — Ānikaṭ (See)

ଅଇନ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଇନ କରିବା (ଦେଖ)

Aini dharibā — Aini karibā (See)

ଅଇନ ବତାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। ଅନ୍ୟାସ୍ପୃରୂପେ କୌଣସି କଥା କହିବା ।

Aini batāibā
ଆଇନ ଦେଖାନ
ଆଇନ ବତଲାନା

1. To speak wrongly.
୨ । ପ୍ରୌଢ଼ି କରିବା ।
2. To brag; to boast.

ଅଇନବାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ଆଇନ+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟସ୍ପୃ ବାଜ୍)

Ainibāj
ଆଇନବାଜ
ଆଇନବାଜ

୧ । ଜିଗରିଆ, ଏକଜିଦିଆ, ଏକଗୁଆଁ ।
1. Wilful; obstinate.
୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ) ଆଇନ୍‌ବାଜ୍ (ଦେଖ)
2. Āinbāj (See)
୩ । ମାମଲାବାଜ୍—3. Litigious.

ଅଇନ ବାହାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଇନ କାଢ଼ିବା (ଦେଖ) ।

Aini bāhāra karibā — Āin kāṛdhibā (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଘୃଷ୍ଟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦଥି' ନ ପାଇଲେ 'ଦନ୍ଥି' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଇନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବିଣ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ଐ ସ୍ଥାନରେ ଅଇ ପ୍ରଯୋଗ)
Aindra
(ସଂ. ଐନ୍ଦ୍ର) ଇନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to God Indra.

ଆମ୍ଭେସ୍ ବାସ୍ତବ୍ୟ ଅଇନ୍ଦ୍ର ବାରୁଣ ।
ଅସ୍ତେ ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ କଲେ ନବାରଣ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପ୍ରରତ. ବଗଃ ।

ଅଇବ୍—ବୈଦେ. ବ—(ଆ. ଆପ୍ତେବ୍)—
Aib ଘୋଡ଼ା ଆଦ ପଶୁଙ୍କଠାରେ ଲକ୍ଷିତ କୌଣସି
ଆଏବ ଦୁର୍ଗୁଣ ବା ଦୁର୍ଲକ୍ଷଣ ।
ଆୟେବ Any vice or defect found in a horse or other beast.

ଅଇବୀ—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଆ. ଆପ୍ତେବୀ)—
Aibī ଦୁର୍ଗୁଣ ବା ଦୁର୍ଲକ୍ଷଣ ଯୁକ୍ତ (ଅଶ୍ୱାଦି) ।
ଆଏବୀ Vicious or defective
ଆୟେବୀ (horse or other beast).

ଅଇବ୍ରତ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ) ସଂଖ୍ୟାବାଚକ. ବ—(ସଂ. ଅୟୁତ)—
Aibrata ଅୟୁତ, ଦଶ ହଜାର ।
ଅୟୁତ Ten thousand.
ଅୟୁତ

ଆଦ୍ୟରୁ ଯେ ଦଶ, ଦଶରୁ ଯେ ଶତେ
ଶତରୁ ସହସ୍ର କର ଲେଖିଲୁଁ ଅଯୁତେ
ଅଇବ୍ରତରୁ ଯେ ଲକ୍ଷେ, ଲକ୍ଷଁ ନଯୁତଃ ।
ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।

ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅୟୁତ ସଂଖ୍ୟକ ।
1. Numbering ten thousand.
୨ । ଅସଂଖ୍ୟ—2. Countless.

ଅଇରଶି—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅର୍ + ଦୃଶ)—୧ । ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ ।
Airaśi 1. Inimical.
ବେଷାରେଷି ୨ । ବରୋଧୀ—2. Opposing.
ଅଇରଷି
ଦୁଷମନ
ଲାଗ

କଂସ ଅଷ୍ଟ ମଃ ଅଉ ପୂତନା ଯେ ନାଶି ।
ତାହା ସଙ୍ଗେ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ହେଲ ଅଇରଶି ॥
ସାରଳା, ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଦେ. ବ—୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
୨ । ଅନ୍ତନ୍ୟା—2. Grudge.
୩ । ଈର୍ଷା—3. Malice.

ଅଇରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର). ବ—
Airā ଦାଣ୍ଡି, ମାଠିଆ ଆଦ ଅଗାଣ୍ଡିଆ ପାତ୍ରକୁ ଭୂମିରେ ଅଟକଳ
ବିଡ଼ା, ଚିମଳା ଭାବରେ ରଖିବାପାଇଁ କୁଟା, କଦଳୀ ପତ୍ରକା ଆଦ ନମିତ
ଗର୍ଦ୍ଦ ଶୂନ୍ୟମଧ୍ୟ ଗୋଲାକାର ଗଦ, ମଲା ।
A soft circular cushion used for placing unstable pots on the ground.

ଅଇରାବତ—ଦେ. ବ—(ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ଐରାବତ)—
Airābata ୧ । ଐରାବତ(ଦେଖ)—1. Airābata (See)

ଅଇରାବତ ଏହିଠାରୁ ପାଣି ନେଇ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତେଲେ ବର୍ଷା କରନ୍ତୁ ସେହି ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାଭରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ

୨ । ନାରଙ୍ଗ (ଦେଖ)—2. Nāranga (See)

କୁଚ ଅଇରାବତ ପାସ୍ତେ ଯେବେ ।
କହୁ ନାହିଁ ବଦନ କଉଁ ଘାବେ ॥
ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ଅଇରି—ଦେ. ବ—
Airi ୧ । (ସଂ. ଅରି) ଶତ୍ରୁ—1. Enemy, foe.
ଅରି
ଯେ ରୁଦ୍ର ସଙ୍ଗ ଆଶ୍ରା ଚାହାଇ ।
ଅଇରିମିନ ଘାର ନାହିଁ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ, ୪ର୍ଥ ।

୨ । (ସଂ. ଅଭୀର)—ଅଇରି ଗଉଡ଼ୁଣୀ (ଦେଖ)
2 Airi gaurduṇī (See).

ଅଇରି ଖପରା ବଇରି ବା—ଦେ. ବ—(ବିଶିଷ୍ଟ ବାକ୍ୟ)—
Airi khaparā bairi bā ଅତ୍ୟନ୍ତ ନର୍ଦ୍ଧନ ଓ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥା ।
State of poverty and want.

[ଦ୍ର—ଯାହାର ନର୍ଦ୍ଧନତା ବା ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଘରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦନ ରୁଲ୍ ଜଳେ ନାହିଁ ଓ ଘରେ ଯାଉଯାଉ ଖଣ୍ଡିଏ ନ ଥାଏ, ଲୋକେ କହନ୍ତି, "ତାର ଅଇରି ଖପରା ବଇରି ବା ଦେଲ୍ଲଣି" ।]

ଅଇର ଗଉଡ଼—ଦେ. ବ. ପୁଂ. (ସଂ. ଆଭୀର + ଗୋପାଳ)—
Airi gaurda ୧ । ଶୂଦ୍ରଜାତୀୟ ଯାଯାବର ନଃଷବଶେଷ । ଏ ଜାତିର
ଆହିର ଗୋୟାଳା ପୁରୁଷମାନେ ନାନାପ୍ରକାର କୁହୁକ ଓ ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡ଼ା
ଅହୀର ଦେଖାନ୍ତି ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଭୂମିରେ ପୋତା ଦେବା ବାଉଁଶ ଉପରେ ନାନାବିଧ କସରତ୍ ଦେଖାନ୍ତି ।
1. A caste of vagrant athletes who exhibit feats of magic and athletic feats and whose women perform wonderful feats on the top
ଆହିର of bamboos.
ଅହିର ୨ । ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କର ଉପଜାତି ବଶେଷ ।
2. A subcaste of cowherds.

ଅଇର ଗଉଡ଼ୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇର ଗଉଡ଼ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ।
Airi gaurduṇī (ଗଉଡ଼ଜାତିରେ ଏମାନଙ୍କୁ ବାଉଁଶରଣୀ କହନ୍ତି) ।
ଆହିର ଗୋୟାଳିନୀ A female of the Airi gaurda caste.

ଅଇରତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର)—
Airitā ୧ । ବୈର, ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
ଶତ୍ରୁତା ୨ । ଦ୍ୱେଷ, ଅନ୍ତନ୍ୟା—2. Grudge.
ଲାଗ

ଅଇରତା ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସୁଯୋଗ ପାଇ ଶତ୍ରୁତା ସାଧନ କରିବା ।
Airitā nebā 1. To injure an enemy on
ଶତ୍ରୁତା ସାଧା finding a proper opportunity.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଆକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ବଦଲାଲେନା ୨ । ଅକ୍ଷ ସାଧିବା—2. To feed fat a grudge.
୩ । ପ୍ରତିହିଂସା ନେବା—3. To take revenge.

ଅଇରତା ସାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି— ଅଇରତା ନେବା (ଦେଖ)
Airitā sādhibā Airitā nebā (See)

ଅଇରୁତା—ଗ୍ରା. ବ—ଅଇରତା (ଦେଖ)
Airutā Airitā (See)

ଅଇଲ୍—ବୈଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ). ବ. (ଇଂ. Oil ଅଇଲ୍)—
Ail ତେଲ—Oil.

ଅଇଲା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆ + ଇ ଧାତୁ)—
Ailā ୧। ଆସିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)— 1. (one) Who has come.
ଏଲ ୨ । ଆସୁଥିବା—2. Coming.

ଆୟା ଦେ. କ୍ରି—ଆସିବା ଧାତୁର ଅତୀତ କାଳ ।
(ଅନାଦରାର୍ଥକ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଏକବଚନ ସେ)
ଆସିଲା ର ବିକଳ୍ପରୂପ ।
A form of (he) came.

[ଦ୍ର—ଆସିବା କ୍ରିୟାର ଅତୀତ କାଳରେ (ଆଦରାର୍ଥକ ସେ) ଆସିଲେ ଓ (ଅନାଦରାର୍ଥକ ସେ) ଆସିଲା, (ତୁ) ଆସିଲୁ, (ତୁମ୍ଭେ) ଆସିଲ, (ମୁଁ) ଆସିଲି, (ଆମ୍ଭେ) ଆସିଲୁଁ ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନରେ ବିକଳ୍ପରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଅଇଲେ ବା ଆଇଲେ, ଅଇଲା ବା ଆଇଲା, ଅଇଲୁ ବା ଆଇଲୁ, ଅଇଲ ବା ଆଇଲ, ଅଇଲୁଁ ବା ଆଇଲୁଁ ଆକାର ମାନ ହୁଏ ।]

ଅଇଲା ଗଲା—ଦେ. ବଣ—(ବିପର୍ଯ୍ୟୟାର୍ଥକ ସନ୍ଦଚର)
Ailā galā
ଆସନ୍ତା ଯାଓନ୍ତା
ଆନାଯାନା
୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିବା ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ) ।
1. (persons) Come to and gone from any place.
୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସୁଥିବା ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଉଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ) ।
2. (persons) Coming to and going from any place.
ଦେ. ବ. (ବହୁବଚନ)—
୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥିବା ଓ ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ।
1. Persons coming to and going from any place.
୨ । କୌଣସି ଉପଲକ୍ଷରେ ଉପସ୍ଥିତ ଆଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ, ଅତିଥିଗଣ—2. Guests.
(ଯଥା— ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଯାଗରେ ଅଇଲାଗଲାଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚାର ଥିର ଦୁଃଶାସନଙ୍କଠାରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ।)
୩ । ଆସିବା ଓ ଯିବା—3. Coming & going
୪ । ଜନ୍ମ ଓ ମରଣ (ଇହ ସଂସାରକୁ ଆସିବା ଓ ସଂସାରରୁ ଯିବା)
4. Birth & death.
(ଯଥା—ଏ ସଂସାରରେ ଚିରକାଳ ଅଇଲାଗଲା ଲାଗିଛି ।

ଅଇଶାଣ—ଗ୍ରା. ଓ ପ୍ରାଚୀନ. ବ. (ସଂ. ଐଶାନା)—
Aiśāṇa ଐଶାନା (ଦେଖ)
ଈଶାନ Aiśāṇi (See)

ଅଇଶାନ—ଗ୍ରା. ବ—ଐଶାନା (ଦେଖ)
Aiśana Aiśāṇi (See)

ଅଇଶାନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ—ଐଶାନା (ଦେଖ)
Aiśānya Aiśaṇi (See)

ଅଇଶୁର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ)— ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Aiśurjya Aiśwarjya (See)
ଏ ଜଡ଼ ଅଇଶୁର୍ଯ୍ୟ ସୁଖ
ଏଠାରେ ନାହିଁ ଶୋକ ଦୁଃଖ ରୂପଃ ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ.(ସଂ. ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ)—ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Aiśwarjya Aiśwarjya (See)

ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ + ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ଭୁଲ —ସଂ. Aisulakshaṇī ଅସି ! ସୁଲକ୍ଷଣା ବ୍ରତ = ହେ ! ତୁମ୍ଭେ ସୁଲକ୍ଷଣୀ
ସୁଲକ୍ଷଣୀ, ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୁଅ)
୧ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳିନୀ—1. Prosperous.
୨ । ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ, ସୁଭଗା, ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପତିପୁତ୍ରଯୁକ୍ତା ହୋଇ ସୁଖରେ ରହେ ।
2. (a woman) Who is happy with her husband and sons living.
[ଦ୍ର—ଗୁରୁଜନମାନେ ବାଳିକା ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି 'ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋ' ।]
ବ୍ୟା. ବ—(ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ) ସୌଭାଗ୍ୟ, ପତିପୁତ୍ରଯୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ।
(in the case of a woman) State of happiness in having one's husband and children living.
ତୋର କର୍ମେ ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ ସବଦାଏ
ମାରଳା, ମହାଭାରତ, ବନ୍ଦଃ ।

ଅଇସୁଲଖଣୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Aisulakhaṇī Aisulakshaṇī (See)

ଅଇସୁଲେଖିଣୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Aisulekhiṇī Aisulakshaṇī (See)

ଅଉଁଠି—ପ୍ରାଦେ. (ଲରଆ). ବ—(ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ଆଙ୍ଗୁଠି ।
Auñṭhi Finger.

ଅଉଁଳା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଁଳା (ଦେଖ)
Auñlā Aañlā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେତେବେ ଏ ସୂଚାକୋଷରେ ନ ମିଳତ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭଅ୍' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଈଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଉଁଶ—ଗ୍ରା. ବ—(ସଂ. ଅଂଶ)—ଅଂଶ (ଦେଖ)
Auñśa Aṁśa See
ଅଂଶ
अंश

ଅଉଁଶ ବଉଁଶ—ଗ୍ରା. ବ—(ସହରର; ସଂ. ଅଂଶ + ବଂଶ)—
Auñśa bauñśa ଅଂଶ ବଂଶ (ଦେଖ)
Aṁśa baṁśa (See)

ଅଉଁଶା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଉଶା (ଦେଖ)— Auśā (See)
Auñśā

ଅଉଚା—ଗ୍ରା. ବ—ଅଚା (ଦେଖ)—Achā (See)
Auchā

ଅଉତା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର). ବ—ଦିବସର ଅର୍ଦ୍ଧଭାଗ, ଓଳ ।
Autā Half of the day.
ବେଳା (ଯଥା—ସକାଳ ଅଉତା ।)

ଅଉରତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଔରତ୍, ଆଉରତ୍) ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାର୍ଯ୍ୟା ।
Aurat 1. Wife.
ଅଉରତ୍, ଆଉରତ୍ ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତି, ନାରୀ—2. Woman.
आउरत

ଅଉରସ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଔରସ)—
Aurasa ୧ । ଧର୍ମପତ୍ନି ଓ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗମରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ (ସନ୍ତାନ) ।
ଅଉରସ 1. (Child) Born of lawful marriage;
अउरस legitimate.

ଅଉରସ ପୁଅକୁ ଲଖିବ ଅମ୍ଭପ୍ରେ
ଦୁଃଖବନ୍ତ ଝିକକୁ ପାଳନ୍ତୁ ଗପ୍ରେ ।
କବିସମ୍ରାଟ୍ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ. ଶାନ୍ତି

୨ । କୌଣସି ପୁରୁଷର ଔରସରେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନ ।
2. (child) Begotten by a man on a woman.
(ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଗର୍ଭରେ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଅଉରସ ସନ୍ତାନ) ।

୩ । ସପିଣ୍ଡ ସଗୋତ୍ର (ବ୍ୟକ୍ତି); ଲଗ୍ନିକ ବା କୁଟୁମ୍ବୀ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
Agnatic (relation .
(ଯଥା—ଉକାରି ତାଇନା ମୋର ଔରସ ଭାଇ ।)

୪ । ନିକଟ ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
4. Of near blood-relationship.

୫ । ନିଜର ପିତୃମାତୃଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ସମ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ ।
5, Directly related to a person through his or her parents.
(ଯଥା—ସେ ମୋର ଅଉରସ ଭଣଜା)

ଅଉରୁଁ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରୁଂ ଅଉଠାଂ (ଦେଖ)
urāṁ Aurāṁ autāṁ (See)

ଅଉରୁଂ ଅଉଠାଂ—ବୈଦେ. ବ—(ମାଲସ୍ଥ ଭାଷା—ଓରାଙ୍ଗ ଅଟନ୍ = ବଣ ମନୁଷ୍ୟ; ଓରାଙ୍ଗ୍ = ମନୁଷ୍ୟ; ଅଟନ୍ = ବନ,
Aurāṁ autāṁ ବନ୍ୟ । ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଆକାରର ଓ ବନରେ
ଓରାଂ ଉଟାଂ ରହିବାରୁ ଏହି ନାମ)—
ओरांउटां

ବନ ମନୁଷ୍ୟ । ଏକ ପ୍ରକାର ମନୁଷ୍ୟାକୃତି ପୁଚ୍ଛହୀନ ବାନର ।
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଓ ସୁମାତ୍ରା ଦ୍ୱୀପରେ ଏବଂ ମଧ୍ୟଆଫ୍ରିକାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ଏ ଜାତିରେ ୪ ଫୁଟ୍ ବଢ଼ନ୍ତି, ଏହାଙ୍କ ହାତ ଖୁବ ଲମ୍ବା, ଏମନ୍ତ କ ଏ ଠିଆ ହୋଇ କର ହାତକୁ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ ପାରନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ କପିଳ । ସବୁ ବାନରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ଦେହ ଗଠନ ସଙ୍ଗେ ଏହାଙ୍କର ବେଶି ମେଳ ଅଛି । ଏମାନେ ଡାଳ ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ଗଛ ଉପରେ କୁଡ଼ିଆ ତିଆର କର ବାସ କରନ୍ତି । କଲିକତା ଚଡ଼ିଆଖାନାରେ ଏ ବାନର ପୋଷାଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।]
Orang outang; a species of anthropoid ape (Simia Satyrus).

ଅଉରୁଂ ଉଠାଂ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରୁଂ ଅଉଠାଂ (ଦେଖ) .
Aurāṁ uṭāṁ Aurāṁ autāṁ (See).

ଅଉରୁଙ୍ ଅଉଠାଙ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରୁଂ ଅଉଠାଂ (ଦେଖ)
Aurāṅg autāṅg Aurāṁ autāṁ (See)

ଅଉରୁଙ୍ ଉଠାଙ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରୁଂ ଅଉଠାଂ (ଦେଖ)
Aurāṅg uṭāṅg Aurāṁ autāṁ (See)

ଅଉଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ. ଆ. ଅୱଲ୍)—
Aul ୧ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ—1. Of first class.
ଆଉଲ ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Excellent.
अवल ୩ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—3. Best of all.
୪ । ମୌଳିକ —4. Original.
୫ । ଅସଲ୍, ଖାଣ୍ଟି —5 Genuine.
୬ । ସର୍ବାଦୌ ଘଟିଥିବା—6. That which happened in the beginning.
୭ । ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା—7. Prior.
ବୈଦେ. ବ— ଆରମ୍ଭ, ଆଦ୍ୟ—Beginning.
(ବପଶ୍ଚିତ ଆଖର)
ଅଉଲରୁ ବଉଡ଼ା, କେଉଁ ଦୁହେଁ ସଉଡ଼ା
ହିନ୍ଦି ଚାରଣ ଅନୁକରଣ ।

ଅଉଲ୍ ଆଖର୍—ବୈଦେ. କି. ବ. (ଆ. ଅୱଲ୍ + ପା. ଆଖୀର୍)—
Aul ākhar ୧ । ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
ଆଉଲ ଆଖର From beginning to end.
अवलसे आखीरतक ୨ । ପ୍ରଥମଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
2. From first to last.

ଅଉଲ୍ କସମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅୱଲ୍ + ଆ. କସ୍ମ୍)—
Aul kisam ୧ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ—1. First class.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ । ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଲ୍ଲ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ । ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ତ

ଆଉଲକିସମ ୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପ୍ରକାର—2. Excellent kind.
अवलकिस्म

ଅଉଲ୍ ଜମି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅବ୍ୱଲ୍ + ଫା. ଜମୀନ୍)—
Aul jami ୧ । ଫଲୋତ୍ପାଦନ ବିଷୟରେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଜମି ।
ଆଉଲଜମି 1. Best productive land.
अवल जमिन ୨ । ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଜମି ।
2. First class land.

[ଦ୍ର—ଇଂରାଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ୧୮୫୨ ସାଲରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭୂରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ସମୟରେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ତୁଳନାରେ ଜମିମାନଙ୍କୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରି ତଦନୁସାରେ ଖଜଣା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗମାନ ଆରବୀ ଓ ଫାରସୀ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥିଲା :—

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ—ଅଉଲ୍; ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ—ଦୋସ୍ୟମ୍;
ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ—ସୋସ୍ୟମ୍; ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ—ଗୃହାରମ୍ ।

ଅଉଲ ଜମି ଚବିଶ ଦସ୍ତି ପଦକା ଏକମାଣ (୧ ଏକର) ଉପରେ ୫ ୬। ଖଜଣା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ।]

ଅଉଲ୍ ନମ୍ବର୍—ବୈଦେ.ବ. (ଆ. ଅବ୍ୱଲ୍ + ଇଂ. Number ନମ୍ବର୍ = ସଂଖ୍ୟା)
Aul nambar
ଆଉଲ ନମ୍ବର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗରେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ବା ସଂଖ୍ୟା ।
अवल लम्बर First class; Class A.
ବିଣ—ଅଉଲ ନମ୍ବରିଆ (ଦେଖ)
Aul nambariā (See)

ଅଉଲ୍ ନମ୍ବରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଅବ୍ୱଲ; ଇଂ Number ନମ୍ବର + ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଇଆ)—
Aul nambariā
ଆଉଲ ନମ୍ବରି ୧ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର—1. Of first class.
अवल लम्बरका ୨ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Excellent.

ଅଉଲ୍ ନମ୍ବରୀ—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅଉଲ୍ ନମ୍ବରିଆ (ଦେଖ)
Aul nambarī Aul nambariā (See)

ଅଉଲ ପତର ବଉଲ ବା—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—ଅଇରି ଖପର୍ ବଇରି ବା (ଦେଖ)
Aula patara baula bā
Airi khaparā bairi bā (See).

ଅଉଲ୍ ମାଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅବ୍ୱଲ୍ + ମାଲ୍)—
Aul māl ୧ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ—1. First class thing.
ଆଉଲ ମାଲ ୨ । ଅସଲ ପଦାର୍ଥ—2. Genuine article.
अवल माल

ଅଉଲାତ୍—ବୈଦେ. (କଟରଆ) ବ. (ଫା. ଆଓଲାଦ୍)—
Aulāt ୧ । ସନ୍ତାନ; ପୁତ୍ର—1. Son.
ଆଓଲାଦ୍ ୨ । ଅପତ୍ୟ—2. Offspring.
आओलाद्

ଅଉଲାଦ୍—ବୈଦେ. (କଟରଆ) ବ—ଅଉଲାତ୍ (ଦେଖ)
Aulād Aulāt (See)

ଅଉଶା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ଫ. ଅଙ୍କୁଶ)—
Auśā ୧ । ଅଙ୍କୁଶ; ଆଙ୍କୁଶି—1. Hook.
୨ । ଗଜାଙ୍କୁଶ—2. Hook for goading an elephant.

ଅଉଷଧ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବ. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଔଷଧ (ଦେଖ)
Aushadha Aushadha (See)
ଓଷୁଦ
दवा ଦବ୍ୟ ଅଉଷଧ ତୋର ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗାମୃତ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାର୍ତ୍ତା ।

ଅଉଷଧି—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବ— ୧ । ଔଷଧ (ଦେଖ)
Aushadhi 1. Aushadha (See)
ଓଷୁଦ ୨ । ଔଷଧ (ଦେଖ)
दवा 2 Aushadhi (See)

ବୋଲୁ ଥାଣ ଅଉଷଧି ଭେମାଦନେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି
ଉତ୍ତର ପ୍ରଗେ ସେ ସେବନା ଭାଳ । ଭଜ—ବିବେଭୂଶବଳାସ ୪୭।୧୫ ।

ଅଋଣୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ = ନୁହେଁ + ଋଣିନ୍. ୧ ମା. ୧ ବ)—
Aṛuṇī ୧ । ଯେ କାହା ନିକଟରେ ଋଣଗ୍ରସ୍ତ ନୁହେଁ ।
1. Unindebted.
୨ । ଋଣମୁକ୍ତ—2. Freed from debt.

[ଦ୍ର—୧ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ସଂସାରରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ତିନୋଟି ଋଣ ଥାଏ । ଯଥା—ଦେବଋଣ, ପିତୃଋଣ ଓ ଋଷିଋଣ; ଯଜ୍ଞ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେବଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ, ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କଲେ ପିତୃଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ବେଦାଧ୍ୟୟନ, ଦାନ ଓ ଅତିଥିସେବା କଲେ ଋଷିଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

[ଦ୍ର—୨ । ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ନଞ୍ ତଦ୍ଧିତ ରୁଷ ସମାସରେ ଅନ୍ ଆଦେଶ ହୁଏ । ଅତଏବ ଅନୃଣୀ ପଦ ବ୍ୟାକରଣସମ୍ମତ; କନ୍ତୁ ପୂର୍ବାଗୃର୍ଯ୍ୟମାନେ (ମଲ୍ଲିନାଥ ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ, ଆପ୍ତେ) ଋଣୀ ଶବ୍ଦର 'ର୍' ଅକ୍ଷରକୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି 'ଅନୃଣୀ' ଶବ୍ଦକୁ ବିକଳ୍ପରେ 'ଅଋଣୀ' ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଏହା ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଗଲା ।]

ଅଏଁଠା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଇଣ୍ଠା (ଦେଖ)
Aeñṭhā Aiṇṭhā (See)
ବିଣ—ଅଇଣ୍ଠା (ଦେଖ)
Aiṇṭhā (See)

ଅଏଁଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଁଳା (ଦେଖ)
Aeñla Aañlā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖନ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଚଳିତ ୧ ରୁ ୬ ଯାଏଁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଦ୍ୱିତ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଦ୍ୱିତ୍ୱ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପରିଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ବପଗ୍ରଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦ୍ୱିତ୍ୱ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, **'ବୃଥା'** ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ, 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଁଳ ବୋଇ ଦୁସ୍ତେ ଧରିବା ପଦ୍ଧତିସ୍ୱ,
ତେ କାଳରୁ କାଣ୍ଡୁ ବୈଦ୍ୟଗପ୍ତେ । କୁନ୍ତିଦ୍ୱି ମଦାଦ୍ଦରତ.

ଅଁଳା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଁଳା ୧ (ଦେଖ)
Aañlā Aāñlā 1 (See)

ଉଳ ଅଁଳା ସୁଦ୍ଧେ ମଥାରେ ଲଗାଇ । ପୀତାମ୍ବର—ବୃନ୍ଦିତ ପ୍ରାଣ ।

ଅଁଳାଇ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମ୍ଳାଇ)—ଅଁଳା ୨ (ଦେଖ)
Aañlāi Aāñlā 2 (See)

ଅଏଧ୍‌କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅଧିକ)—
Aedhkā ୧ । ଅଧିକା; ଅତିରିକ୍ତ—1. Excess; extra; supernumerary.
୨ । ଅବଶିଷ୍ଟ; ବାକି—2. Rest; remaining.
୩ । ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—3. Left over; outstanding.

ଅଏଧ୍‌କାତୁଁଡା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ.
Aedhkātuñdā (ସଂ. ଅଧିକ + ତୁଣ୍ଡ + ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଗପଛ ନ ବିଚାରି କଥା କହି ପକାଏ ।
Hasty in speech.

ଅଏଧକାତୁଁଡୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—
Aedhkātuñdī ଅଧିକାତୁଁଡାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Feminine of Aedhkātuñdā.

ଅଏନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—
Aen ୧ । ଅତି ଉତ୍ତମ—1. Very good.
୨ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Very excellent.
୩ । ଅପୂର୍ବ—3. Wonderful.
୪ । ଅତି ସୁନ୍ଦର—4. Very graceful.

ଅଏନ୍ ମଜାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—
Aen majār ୧ । ଅତି ମନୋହର—1. Enchanting.
୨ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Very excellent.
୩ । ଅପୂର୍ବ—3. Wonderful.

ଅଏନା—ବୈଦେ. ବ—ଅଇନା (ଦେଖ)
Aenā Ainā (See)

ଅଏବ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଇବ୍ (ଦେଖ)
Aeb Aib (See)

ଅଏବୀ—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅଇବୀ (ଦେଖ)
Aebī Aibī (See)

ଅଏରଶ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ— ଆରିଶାପିଠା (ଦେଖ)
Aerśā Ārisāpiṭhā (See)

ଅଏରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଇରି (ଦେଖ)
Aeri Airi (See)

ଅଏଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ତୈଳ; ତେଲ; ମାଲପା—Oil.
Ael
ଅୟେଲ୍ [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଅନେକ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ
ଆୟେଲ୍ ଚଳିଗଲିଣି । ଯଥା—ହେଆର୍ ଅଏଲ୍, କଡ଼ଲଭର୍ ଅଏଲ୍, ମୋବଲ୍ ଅଏଲ୍, ଅଏଲ୍ କ୍ଲଥ୍, ଅଏଲ୍ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ ।]

ଅଏଲ୍ କ୍ଲଥ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—
Ael klath ମଦ୍ଦମଜାମା କନା—Oil cloth.
ଅୟେଲ କ୍ଲଥ୍
ଆୟେଲକିଲାଟ୍

ଅଏଲ୍ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—
Ael penting ତୈଳଚତ୍ର; କନା କମ୍ବା କାନ୍‌ଭାସ୍ ଉପରେ
ଅୟେଲ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ ତୈଳ ମିଶ୍ରିତ ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ ଛବି ।
ଆୟେଲ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ Oil painting.

ଅଏଲିଙ୍ଗ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ)ବ.—
Aeling ଘଣ୍ଟା, ମଝର ଗାଡ଼, ବାଇସାଇକଲ୍, ସିଲେଇ କଳ,
ଅୟେଲିଙ୍ଗ ରେଳ ଗାଡ଼ି ଆଦିର ଚକ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ
ଆୟେଲିଙ୍ଗ କଲଙ୍କି ନ ଲାଗିବ ଓ ଭାଙ୍ଗି ଚକଣିଆ ହେଲେ ସୁରୁଖୁରୁ ହୋଇ ଚଳିବ ଏବଂ ଘଷି ହୋଇ ଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଉହାଁରେ ତେଲ ଦେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ।
Oiling of a clock or other machines.

ଅଏସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଆୟେସ୍)—
Aes ୧ । ସୁଖ; ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—1. Comfort; ease.
ଆୟେଶ୍ ୨ । ମଉଜ; ସଉକନ—2. Luxury.
ଆୟେସ୍ (ଯଥା—କୁକୁରକୁ ବାବୁ ଭାରି ଅଏସ୍‌ରେ ରଖିଅଛନ୍ତି ।)

ଅଏସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ. ଆୟେସ୍ + ଓଡ଼ିଆ
Aesiā ପ୍ରତ୍ୟୟ ଇଆ)—ଅଏସୀ (ଦେଖ)
Aesī (See)

ଅଏସୀ—ବୈଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ. ଆୟେସୀ)—
Aesī ୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ସଉକ ଓ ମଉଜରେ ଥାଏ ।
ଆୟେଶୀ 1. Living in a luxurious style.
ଆୟେସୀ ୨ । ମଉଜପ୍ରିୟ, ମଉଜିଆ ।
2. Fond of luxury and ease.

ଅଓଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅଉଲ୍ (ଦେଖ)
Aol Aul (See)

ଅଓଲାତ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଉଲାତ୍ (ଦେଖ)
Aolāt Aulāt (See)

ଅଓଲାଦ୍—ବୈଦେ. ବ.—ଅଉଲାତ୍ (ଦେଖ)
Aolād Aulāt (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଅଂକ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ.ବ—ଅଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṁka Aṅka etc. (See)

[ଅ ରେ ଅନୁସ୍ୱାର ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ତା ପରେ ଅନ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କପାଇଁ ଅ ପରେ ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବସିଥିବା ଶବ୍ଦମାନ ଦେଖ । ଯଥା— ଅଂଗା=ଅଙ୍ଗା; ଅଂଚ=ଅନ୍ତ; ଅଂଧ=ଅନ୍ଧ]

ଅଂକନା ମାଧନା—ଦେ. ବ. ନାମବ୍ରତ୍ୱ (ଅଂକନା+ମାଧନା)—
Aṁkanā Mādhanā ରାମଦାସଙ୍କ ରଚିତ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବକ୍ତି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବର୍ତ୍ତିତ ଦୁଇ ଜଣ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତଙ୍କ ନାମ ।

Names of two devotees of Bishnu mentioned in an Ordiā religious poem Dārdhyatā Bhakti.

[ଏ ଦୁଇ ସହୋଦର କଳଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀକୂଳରେ ରାଜମହନ୍ଦର (ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ) ନଗରରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଜାତିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ଦୁଇ ଭାଇ ଭାରତର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତୀର୍ଥରେ ସଦାବ୍ରତମାନ ବସାଇ ଅନ୍ନଦାନ କରୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରତିଦିନ ଖାଇ ବସିଲା ବେଳେ ଏକ ଶହ ଆଠ ଜଣ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ବସାଇ ଖୁଆଉଥିଲେ । ଭଗବାନ୍ ଏମାନଙ୍କ ଦାତାପଣ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଏମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଭୋଜନ ଭିକ୍ଷା କଲେ । ଏମାନେ ଦଶ ହଜାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପାଇଁ ଭୋଜନସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରୁ ଛଦ୍ମବେଶଧାରୀ ଭଗବାନ୍ ସେତକ ଏକା ଖାଇଦେଲେ । ଏହା ଦେଖି ସେମାନେ ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ବୋଲି ଜାଣି ପାରି ତାଙ୍କଠାରେ ଶରଣ ପଶିଲେ ଓ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବର ଦେବାରୁ ଏ ଦୁହେଁ ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ କଲେ । ରାମଦାସ—ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବକ୍ତି ୨୧ ଅଧ୍ୟାୟ ।]

ଅଂଶ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଭାଗ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Aṁsa ୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଭାଗ ବା ଖଣ୍ଡ ।

1. Part of a thing; share; portion.

୨ । ବିଭାଗ; ବଣ୍ଟନ; ବାଣ୍ଟ—2. Partition.

୩ । ଦେଶର ଅଞ୍ଚଳ ବା ସ୍ଥାନ ।

3. Part of a country; locality.

୪ । କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କ ଅବତାର ।

4. Incarnation of a Deity.

୫ । (ଗଣିତ) ଭଗ୍ନାଂଶ—5. (Mathematics) Fraction.

୬ । (ଗଣିତ) ଭଗ୍ନାଂଶର ହର—6. (Mathematics) The denominator of a fraction (M.W.).

୭ । (ଭୂଗୋଳ) ପୃଥିବୀଗୋଳକର ପରିଧିର ୩୬୦ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ ।

7. (Geography) $\frac{1}{360}$ of the circumference of the globe.

୮ । ଦ୍ରାଘିମା ବା ଅକ୍ଷାଂଶର ଏକ ଭାଗ; ଡିଗ୍ରୀ ।

8. (Geography) A degree of latitude or longitude (M.W.).

୯ । (ଜ୍ୟାମିତି) ସମକୋଣର ୯୦ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ; ଡିଗ୍ରୀ ।

9. (Geometry) $\frac{1}{90}$ of a right angle; a degree.

୧୦ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବାକି ରହିଯାଇଥିବା ଭାଗ ।

10. Remainder of anything; remnant; remaining portion.

୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିଚକ୍ରର ୩୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ ।

11. (Astronomy) $\frac{1}{30}$ of the Zodiac.

୧୨ । ବିଷୟ; ପ୍ରସଙ୍ଗ—12. Matter; subject.

୧୩ । ଜୁଆରେ ବନ୍ଧା ଯିବା ମୂଡ଼ି; ବାଜି ।

13. Stake in betting (M. W.).

୧୪ । ଅଂସ; ସ୍କନ୍ଧ; କାନ୍ଧ—14. Shoulder.

୧୫ । ବଇନା—15. Earnest money (M. W.).

୧୬ । ବଣ୍ଟନରେ ଜଣାକ ଭାଗରେ ପଡ଼ିବା ହୁଁସା ।

16. Lot; allotment in a partition (M. W.).

୧୭ । ପକ୍ଷ; ଦଳ—17. Party (M. W.).

୧୮ । ଦିନ; ଦିବସ—18. Day (M. W.).

୧୯ । ଆଦିତ୍ୟ ବିଶେଷ—19. Name of an Āditya (M.W.).

୨୦ । (ଗଣିତ) ବଡ଼ ରାଶିକୁ ସାନ ରାଶି ଦ୍ୱାରା ହରଣ କଲେ ବାକି ରହିଯିବା ସଂଖ୍ୟା; ଭାଗଶେଷ ।

20. (Mathematics) The remainder left after a division.

୨୧ । (ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ) ତାପମାନଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଉଷ୍ଣତା ପରିମାଣର ଏକ ଭାଗ ।

21. (Physics) A degree of temperature ascertained by a thermometer.

ଦେ. ବ—୧ । ଦେବତାଙ୍କର କଳା, ଯାହା ଧାରଣ କର ମହାପୁରୁଷମାନେ ଜନ୍ମନ୍ତି ।

1. A trace or particle of Divinity with which some great men are born.

ଭକ୍ତିକା ଅଂଶେ ଯେଉଁ ଗୋପୀ,
ସେ କୃଷ୍ଣ ଜୀବନସ୍ୱରୂପୀ । ରୂପଚ—ପ୍ରେମ ପଞ୍ଚାମୃତ ।
କବିଭ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ,
ବିଷ୍ଣୁର ନାରାୟଣ ଅଂଶ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ୬ଷ ସ୍କନ୍ଧ ।

୨ । ଅପତ୍ୟ; ସନ୍ତାନ; ସନ୍ତତି—2. Offspring.

କୁମ୍ଭାର ବନ୍ଦାଗର ଅଂଶ ତ ନୋହିବ । ପ୍ରାଚୀ—ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗାଥା ।

୩ । ପିତୃତ୍ୱ; ଜନକତ୍ୱ; ଉରସ; ବୀର୍ଯ୍ୟ ।

3. Fatherhood; loins.

ଉତ୍ତମ ପବନଙ୍କ ଅଂଶରୁ ଜାତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣସଂହ ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂରଡ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ. ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, 'ଜଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଏ' ଦେଖିବେ, 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଔରସ; (ଅମୁକ) ପିତାଙ୍କ ସାର୍ଯ୍ୟରୁ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି ।

4. Person born of the loins of a male.

କହନ୍ତ ବ୍ୟାସଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ,
କଦର୍ପ ବାସୁଦେବ ଅଂଶ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ୧୦ମ ସ୍କନ୍ଧ ।

୫ । କୌଣସି ବଂଶରୁ ବଞ୍ଚି ରହିବା ବଂଶଧର ।

5. Surviving descendant of any race or family.

(ଯଥା—ଏହି ବାଲକଟି ସାଆନ୍ତଙ୍କ ବଂଶର ଏକମାତ୍ର ଅଂଶ ଅଟେ ।)

୬ । (ସଂ. ଅସ୍ର=କୋଣ)ଆଂସ,କୋଣ—6. Angle.

ତତ୍ତ୍ୱବଂଶ ଅଂଶ ସେ ତ୍ରୋଇବ ଆସ୍ତଗୋଟ୍ଟ,
ଏକ ଅଂଶକରେ ଥିବ ଘୋଡ଼ ନଟକୋଟ୍ଟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ସଭା

୭ । ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ ବା ଲର୍ଗିକ ବ୍ୟକ୍ତି ।

7. A direct agnate; a blood-relation.

(ଯଥା—ସେ ପର ମୋ ଅଂଶ, ମୁଁ ତାକୁ କପର ବଢ଼ାଘର ତାକରରୁ କାଢ଼ି ଦେବ ?)

୮ । ଦେହର ଅଙ୍ଗ; ଅବୟବ—8. Limb.

୯ । କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରର ଅଙ୍ଗ—9. Component part of a machine.

ଦେ. ବଣ—(ଅମୁକର) ଔରସଜାତ; ସାର୍ଯ୍ୟଜାତ ।

Born of the loins of

ସପତ ଦଶେ ବେଦବ୍ୟାସ
କର୍ଣ୍ଣ ପରାଶର ଅଂଶ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଅଂଶ ଆବଶ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଂଶାଂଶ)—ଅଂଶ Part.

Amśa āeśa

ଅଂଶ ତନ୍ନ ଅଂଶ ଆବଶ ଦୋହନ୍ତୁ ହେଉଁ କନ

ଅଂଶ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଦୁଇ ଦୋହେ ତାର ଗୁଣ । ପ୍ରାଚୀ—ତ୍ରୁଟିରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଂଶକ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ=ଭାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—

Amśaka

୧ । ଜ୍ଞାତି;କୁଟୁମ୍ବ—1. Kinsman.

୨ । ଦାୟାଦ—2. A co-sharer of an inheritance.

୩ । ଦିବସ; ଦିନ—3. Day.

୪ । ଭାଗଦାର; ହିସାଦାର—4. Co-parcener; partner; co-sharer.

୫ । (ଅଂଶ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିଚକ୍ରର ଦ୍ୱାଦଶ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—5. $\frac{1}{30}$ of the Zodiac.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—

(ଅଂଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅଂଶଗ୍ରାହୀ; ଯେ ଭାଗ ନଏ ।

1. Sharing; taking a share.

୨ । ଭାଗ ପାଇବାର ଅଧିକାରୀ—2. Entitled to a share.

ଦେ. ବ. (ଅଂଶ+ଓଡ଼ିଆ ଏକସଂଖ୍ୟାବାଚକ ପ୍ରତ୍ୟୟ କ)—

ଏକ ଅଂଶ ବା ଭାଗ ମାତ୍ର—One share only.

(ଯଥା—ତା ଅଂଶକ ସେ ପାଇଲେ ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ।)

ଅଂଶକର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—

Amśakara — ଯେ ବଣ୍ଟନ କରେ; ଯେ ବାଣ୍ଟିଦିଏ ।

(ଅଂଶକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — Apportioning.

ଅଂଶକରଣ—ସଂ. ବ. (ଅଂଶ+କରଣ)—ଭାଗବଣ୍ଟନ; ବାଣ୍ଟିବା କର୍ମ ।

Amśakaraṇa — Act of division into shares; apportionment.

ଅଂଶ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ)—ବଣ୍ଟନ କରିବା; ବାଣ୍ଟିଦେବା; ଭାଗ ବାଣ୍ଟିବା ।

Amśa karibā — To divide into shares; to partition.

ଅଂଶକରା

अन्सकरना

ଅଂଶକୂଟ—ସଂ. ବ. (ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତତ୍ପୁ; ଅଂଶ=ସ୍କନ୍ଧର କୂଟ=ଶେଖର)—

Amśakūṭa — କକୁଦ; ଷଣ୍ଢର ଚୂଳ ।

The fleshy prominence on the shoulder of a bull.

ଅଂଶଗ୍ରହ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—

Amśagraha — ଅଂଶଗ୍ରାହୀ (ଦେଖ)

(ଅଂଶଗ୍ରହା—ସ୍ତ୍ରୀ) — Amśagrāhī (See)

ଅଂଶଗ୍ରାହକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ଅଂଶଗ୍ରାହୀ (ଦେଖ)

Amśagrāhaka — Amśagrāhī (See)

(ଅଂଶଗ୍ରାହକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଂଶଗ୍ରାହୀ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ.(ଅଂଶ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍,୧ମା.୧ବ)—

Amśagrāhī — ଯେ ଅଂଶ ବା ଭାଗ ନଏ ।

(ଅଂଶଗ୍ରାହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — Taking a share.

ଅଂଶତଃ—ସଂ. ଅ. (ଅଂଶ+ତସ୍)—କେତେକ ଅଂଶରେ; କେତେକ ପରିମାଣରେ—Partly; somewhat.

Amśataḥ

ଅଂଶଦାର୍—ଦେ ବ. (ସଂ. ଅଂଶ+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦାର୍)—

Amśadār — ଭାଗଦାର; ଅଂଶିଦାର; ସରିକ୍‌ଦାର ।

ଅଂଶଦାର — Co-sharer; partner.

अंशदार

ଅଂଶନ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ବିଭାଗକରଣ; ବଣ୍ଟନ ।

Amśana — Partitioning; apportioning.

ଅଂଶନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ+କର୍ମ; ଅନୀୟ)

Amśanīya — ବିଭାଜନୀୟ; ବିଭାଜ୍ୟ; ଭାଗ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଯାହାକୁ ଭାଗ କରାଯାଇପାରେ—Partible; fit to be partitioned; divisible.

ଅଂଶପ୍ରାର୍ଥୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ+ପ୍ର+ଅର୍ଥ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅଂଶ ବା ଭାଗ ପାଇବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ—Praying for a share in a property.

Amśaprārthī

(ଅଂଶପ୍ରାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଂଶବଂଶ—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବର; ସଂ. ଅଂଶ + ବଂଶ)—
Aṁśabaṁśa
अंशवंश
अंशबंश

୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସଗୋତ୍ର ଓ ଅସଗୋତ୍ର ବଂଶଧରଗଣ—1. All the descendants of a person, both lineal and collateral.

ଆପଣା ଅଂଶବଂଶ ଦ୍ୱାର୍
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ନଳ ପୁସ୍ତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ବଂଶଧର—2. Any lineal descendant of a person.
(ଯଥା—ତାଙ୍କର ଅଂଶବଂଶ କେହି ନାହିଁ ।)

୩ । କୌଣସି ବିଷୟର ଚିହ୍ନ ମାତ୍ର—3. Any trace left of any matter.

ଅଂଶବଉଁଶ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଂଶ + ବଂଶ)—ଅଂଶବଂଶ (ଦେଖ)
Aṁśabauṁśa — Aṁśabaṁśa (See)

ଅଂଶଭାକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଂଶ + ଭଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଅଂଶଭାଜ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—ଅଂଶଭାଗୀ (ଦେଖ)
Aṁśabhāk — Aṁśabhāgī (See)

ଅଂଶଭାଗୀ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ.(ଅଂଶ + ଭଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍,୧ମା.୧ବ)—
Aṁśabhāgī
(ଅଂଶଭାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଯାହାର କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ଭାଗ ଅଛି । Possessing or having a share in any property.

ଅଂଶମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—ଯେ ଆପଣାର ଭାଗ ବଣ୍ଟାର୍ କର୍ ନେଇଅଛି —One who has already taken his share in apportionment.
Aṁśamāna
(ଅଂଶମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଂଶଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ + ଲ୍ଚ ଧାତୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—
Aṁśala
(ଅଂଶଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅଂଶଗ୍ରାହୀ—1. Taking a share.

୨ । (ଅଂଶ = ସ୍କନ୍ଧ + ଅଳ ଯାହାର ଅର୍ଥରେ.ଳ)—ବଳବାନ୍; ବଳିଷ୍ଠ—2. Strong.

୩ । ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ—3. Stout; well-developed.

ଅଂଶହର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)
Aṁśahara
(ଅଂଶହରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅଂଶଗ୍ରାହୀ—1. Receiving a share.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପରର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଂଶକୁ ଲୋପ କରେ—2. Depriving a person of his legitimate share.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଦାୟାଦ;ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ—Heir; successor.

ଅଂଶହାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Aṁśahāraka
(ଅଂଶହାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅଂଶହର (ଦେଖ)
Aṁśahara (See)

ଅଂଶହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା.୧ବ)—
Aṁśahārī
(ଅଂଶହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅଂଶହର (ଦେଖ)
Aṁśahara (See)

ଅଂଶା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—
Aṁśā
आँश
आँस, रेसा

୧ । ଡାଳ, ନଡ଼ିଆ, ଗୁଆ ଆଦ ଗଛର ବକଳରେ ବା ଭିତରେ ଥିବା କର୍କଶ ସୂକ୍ଷ୍ମ ତନ୍ତୁ—1. Fibre.

୨ । ସୂତାଦର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଲମ୍ବା ଅଂଶ—2.Textile fibre.

୩ । (ସଂ. ଅସ୍ର = କୋଣ)—କୋଣବିଶିଷ୍ଟ ।
3. Angular.
(ଯଥା—ଏ ଖୁଣ୍ଟର ୫ଟି ଅଂଶା ଅଛି ।)

ଅଂଶାଅଂଶ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଂଶାଂଶ)—
Aṁśāaṁśa
ଅଂଶାଂଶ (ଦେଖ)
Aṁśāṁśa (See)

ଅଶେଷ କୋଟି ଦ୍ୱାରକା ବୈକୁଣ୍ଠ କୋଟି ।
ଏହୁ ସ୍ଥାନ ଅଂଶାଅଂଶୁ ଜାଉ ହୋଏନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ !

ଅଂଶାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଂଶୁ; ଏମାନେ ଅଂଶୁ ପରି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଥିବାରୁ)—
Aṁśāi
कीरे, कीड़े
कीड़ा

୧ । ପଗ୍ଭ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ପଗ୍ଭ ଘାଆରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା ସୂତା ପରି ସରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଧଳା କୃମି—1. Maggot.

୨ । ଗୋବର ଉପରେ ପଡ଼ିବା କ୍ଷୁଦ୍ର କୃମି ।
2. Grub found on cowdung left for some time; (Scaraboeus).

ଅଂଶାଇ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି.
Aṁśāi pardibā
पोकापड़ा, पोंकावसा
कीड़े पड़ना

୧ । ପଗ୍ଭ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ପଗ୍ଭ ଘାଆରେ କୃମି ଜନ୍ମିବା; ପୋକ ପଡ଼ିବା ।
1. Growing of maggots in a rotten thing or sore.

[ଦ୍ର—ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ପଗ୍ଭ ଘାଆ ଉପରେ ଯେଉଁ ମାଛି ବସନ୍ତି, ସେ ମାଛିଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ଅଂଶାଇମାନ ଘାଆରେ ରହିଯାଆନ୍ତି ଓ ସେହି କୃମିମାନ ଘାଆ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବଢ଼ନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ 'ଅଂଶାଇ ପଡ଼ିବା'କୁ ଲୋକେ 'ମାଛି ବସିବା' କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଘାଆରେ ଅଂଶାଇ ପଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତିର 'ମାଛିଆ-ପାଉକ' ହୁଏ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ପ୍ରାପ୍ତିତ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।]

୨ । ଗୋବର କିଛିକ୍ଷଣ ରହିବା ପରେ ତା ଉପରେ ଧଳା କ୍ଷୁଦ୍ର କୃମି ଦେଖାଯିବା ।
2. Appearance of grubs on cowdung.

ଅଂଶାଇ ବସିବା—ଦେ. ବ—ଅଂଶାଇ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Aṁśāi basibā — Aṁśāi pardibā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ !

ଦିଶି ପଡେ, ଉଇଁ ନ ଉଡେ, ଦକ୍ଷିଣ ମେଘ ଉତ୍ତରେ ଆସେ,
ସଳ କୋଦରରେ ଅଂଶାଇ ବସେ, ତେବେ ରେ ମୂଢା ନସ୍ତେଁ ବରଷେ ।
ଡାକବଚନ ।

ଅଂଶାଂଶ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ. ଅଂଶ + ଅଂଶ)—

Amsāṁsa ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଭାଗ କରାଯାଇଥିବା ମୌଳିକ ଅଂଶର ଅଂଶ ।

1. Subdivision ; part of a part.

୨ । (ବ୍ୟଦ୍ଦ) ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଅଂଶମାନ; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଂଶମାନ; ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଗ ।

2. Distinct shares; separate parts.

ଅଂଶାନ୍ତର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟ ଅଂଶ = ଅଂଶାନ୍ତର; ନଞ୍ତତ୍ପୁ.)—

Amsān+tara ଅନ୍ୟଭାଗ—Another share.

ଅଂଶାପହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶ + ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)

Amsāpahārī ୧ମା. ୧ବ)—

(ଅଂଶାପହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଅନ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅଂଶକୁ ଅପହରଣ କରେ ।

Taking away anothers' legitimate share.

ଅଂଶାବତାର—ସଂ. ବି. (ଅଂଶ + ଅବତାର)—

Amsābatāra ଯେଉଁ ଅବତାରରେ ଦେବତାଙ୍କର କଳା ବା ଶକ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ନ ଥାଇ ଅଂଶତଃ ଥାଏ ।

An incarnation in which the quintessence of Divinity is exhibited in part.

(ଯଥା—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣାବତାର ଥିଲେ, ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଅଂଶାବତାର ଥିଲେ ।)

ଅଂଶା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.

Amsā māribā ୧ । କାଠଆଦର ଉପରେ ଉଠିଥିବା
ଆଁଶମାରା ଅଂଶାମାନଙ୍କୁ ରନ୍ଦା, ବାରସୀ ବା କଟୁରି
ଆଂଶମାରନା ଦ୍ୱାରା ଚାଛି ଚିକ୍କଣ କରିବା ।

1. To scrape off and smooth the fibres on the surface of a piece of wood.

୨ । କଡ଼ ବରଗା ଆଦର କୋଣକୁ ରନ୍ଦା ଆଦଦ୍ୱାରା ଚାଛି ଗୋଲ କରିବା ।

2. To round up the corner of an angular piece of wood.

ଅଂଶିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Amsita ୧ । ବଉକୁ; ଯାହା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଂଶରେ ବଉକୁ କର୍ ଯାଇଅଛୁ ।

1. Divided into parts.

୨ । ବଣ୍ଟାର୍ କରାଯାଇଥିବା ।

2. Partitioned into shares.

ଅଂଶିତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ଅଂଶିନ୍ + ଭାବାର୍ଥେ. ତ୍ୱ)—ଭାଗାଧିକାରିତ୍ୱ ।

Amsitwa Co-parcenary.

ଅଂଶିଦାର୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଂଶ + ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦାର୍)—

Amsidār ଭାଗଦାର୍; ସରିକଦାର୍; କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ଯାହାର
ଅଂଶିଦାର ହୁଁସା ଥାଏ ।

ଅଂଶିଦାର Co-sharer; partner; shareholder.

ଅଂଶିଦାରୀ—ଦେ. ବି. (ଅଂଶିଦାର୍ + ଭାବାର୍ଥେ ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଈ)—

Amsidārī ଭାଗଦାରୀ; ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଅଂଶ ଥିବା
ଅଂଶିଦାରୀ ଅବସ୍ଥା ।

ଅଂଶିଦାରୀ Partnership; co-parcenary.

ଅଂଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅଂଶ + ଅସ୍ତି ଯାହାର ଅର୍ଥରେ ଇନ୍.

Amsī ୧ମା. ଏକ ବଚନ)—

(ଅଂଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁରୁ ଅଂଶ ବା ଭାଗ ପାଇବା ଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।

1. Deserving to get a share.

୨ । ଅଂଶଭାଗୀ (ଦେଖ)

2. Amsabhāgī (See)

ସଂ. ବ—ଅଂଶିଦାର୍ (ଦେଖ)

Amsidār (See)

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଦେବତା ବା ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା—ଦେବଅଂଶୀ ।)

ଅମୁକ ଦେବତାଙ୍କ ଅଂଶ ବା କଳା ଧାରଣ କରି ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ।

Born with some trace of Divinity.

ଯେ ଦେବଅଂଶୀ କନ୍ୟାଗଣ
କୃଷ୍ଣର ଦେହ ବୋଲ ଜାଣ । ରୂପଚ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଂଶୀଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଂଶ + ଅଭୂତଭାବେ ଈ + ଭୂତ)—

Amsībhūta ଅଙ୍ଗୀଭୂତ; କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଅଂଶରୂପେ ଗୃହୀତ ।

Taken as a part of anything; included in anything.

ଅଂଶୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ = ଭାଗ କରିବା + ଫଳାର୍ଥେ. ଉ)—

Amsu ୧ । ସୂତାଦର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଲମ୍ବ ଅଂଶ—1. Fibre.

୨ । ବସ୍ତ୍ର; ଲୁଗା—2. Cloth.

୩ । (ଅଶ୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ) ରଶ୍ମି; କିରଣ ।

3. Rays.

କଦ୍ଦସୁ ଅଂଶୁ ପଶୁ ନାହିଁ ପଡୁ ପଙ୍ଗେ ।
ରଙ୍ଗ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ, ୩୭।୧ ।

୪ । ଦୀପ୍ତି; ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—4. Lustre; brightness.

୫ । ପ୍ରତିଭା; ପ୍ରଖର ବୁଦ୍ଧି; ବିଚକ୍ଷଣତା—5. Talents.

୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—6. The sun.

[ଏହି ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ସହସ୍ର, ସୁଧା, ଶୁଭ୍ର, ହୃଦ ଆଦି ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବହୁବ୍ରୀହି ସମାସ ହୁଏ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଡ଼ସକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ପ୍ଲୃ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ଦ

ଅଂଶୁଅଂଶୁଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—

Aṁśuaṁśuā ସହିଁରେ ଅଂଶୁ ଥାଏ; ବହୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ-ତନ୍ତୁଯୁକ୍ତ ।

ଅଂଶୁଆ, ଏଁଶୋ ରେଶେଦାର Fibrous; full of fibres.

[ବହୁ ସଂଖ୍ୟା ସୂଚକ ଦେବା ସ୍ଥଳରେ ଶବ୍ଦର ଦୁଇ ଥର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ; ଯଥା—ଖଦଖଦଡ଼ଆ, ବରବର, ରୁଆରୁଆ ।]

ଅଂଶୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—ଅଂଶୁଅଂଶୁଆ (ଦେଖ).

Aṁśuā Aṁśuaṁśuā (See)

ଅଂଶୁକ—ସଂ ବିଣ. (ଅଂଶୁ=କରଣ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ କ)—

Aṁśuka ଦୀପ୍ତିମାନ୍—Bright; lustrous.

ସଂ. ବି. (ଅଂଶୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ) —

୧ । କରଣ—1. Rays

ଉଡ଼ ଯାଉଛନ୍ତ ଚଂସେ ବୋଲା ହୋଇ ରକ୍ତ ଅଂଶୁକେ । ଭ୍ରଖାନାଥ—ଉଷା ।

୨ । ଦୀପ୍ତି; ତେଜ—2. Lustre; radiance.

୩ । (ଅଂଶୁ=ତନ୍ତୁ+କ) ବସ୍ତ୍ର;ଲୁଗା—3. Cloth.

୪ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ବସ୍ତ୍ର; ସରୁ ଲୁଗା—4. Fine cloth.

୫ । ଉତ୍ତରୀୟ; ଚାଦର—5. Sheet; scarf worn on the shoulders.

୬ । ଶୁକ୍ଳ ବସ୍ତ୍ର—6. White cloth.

୭ । ତେଜପତ୍ର—7. Cassia leaf.

ଅଂଶୁକାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆଧୁନିକ ଜୀବବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—

Aṁśukāya (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅଂଶୁ=କରଣ ଅଚ୍ଛ କାୟରେ ଯାହାର)

(ଅଂଶୁକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କ ଦେହରୁ ଦୀପ୍ତି ବା ତେଜ ବାହାରେ—1. Efflorescent; phosphorescent (animals) emitting rays.

ଦେ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—

ଦେହରୁ ଆଲୋକ ବିକୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିବା ଜୀବ ।

(ଯଥା—ଜୁଲୁଜୁଲିଆ ପୋକ, ପ୍ରବାଳ କୀଟ, ସାମୁଦ୍ରିକ ତାରା ମତ୍ସ୍ୟ ।)

Luminous-bodied animals (e. g. firefly, coral insect, starfish.)

ଅଂଶୁଜାଲ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —

Aṁśujāla କରଣସମୂହ—Rays.

ଅଂଶୁଧର—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଂଶୁ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aṁśudhara ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

(ଅଂଶୁଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଅସମଞ୍ଜ ରାଜା ।

2. Name of a king of the Solar dynasty.

(ଏ ବଳାପଙ୍କ ପିତାମହ, ମନୁଙ୍କ ପିତା ଓ ସଗରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ ।)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ କରଣକୁ ଧାରଣ କରେ ବା ବହନ କରେ ।

Carrying rays; bearing rays.

ଅଂଶୁପଟ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧାରୟ; ଅଂଶୁନିର୍ମିତ ପଟ୍ଟ)—

Aṁśupaṭṭa ପାଟ ଲୁଗା; ରେଶମୀ ଲୁଗା—Silken cloth.

ଅଂଶୁପତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—

Aṁśupati ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅଂଶୁପା—ଦେ. ବ. (ନାମ; ସଂ. ଅଂଶୁ=କରଣ+ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା

Aṁśupā କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ—ଯାହା କରଣମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା ବା ପ୍ରତିବନ୍ଧିତ କରେ ।)

ଆଇଁଶିପା ହ୍ରଦ—Name of a small inland lake in Banki, Cuttack District.

ସ୍ୱରୂପା ଅଂଶୁପା ଗୋକେ ଅଗୋଚର,

ପୂଜାସ୍ପଦ ଦେଲ ଗୋସ୍ପଦ ପୁଷ୍କର । ଭ୍ରଖାନାଥ—ଚଇକା ।

[ହ୍ରଦ—କଟକ ଜଜ୍ଜାର ବାଙ୍କି ସ୍ତମ୍ଭ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ; ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାକୃତିକ ସୁରମ୍ୟ ହ୍ରଦ । ଏହା କଟକଠାରୁ ପଶ୍ଚିମରେ ୧୬ ମାଇଲ୍ ଓ ବାଙ୍କି ସହରଠାରୁ ୬ ମାଇଲ ଦୂରରେ ମହାନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଅଢ଼େଇ ମାଇଲ୍ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ଏକ ମାଇଲ୍ । ଏହାର ଗଭୀରତା ୨ ଫୁଟ୍‌ଠାରୁ ୫ ଫୁଟ୍ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ଗଣ୍ଡ ଅଛି । ଏ ହ୍ରଦର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମକୂଳରେ ସରଣ୍ଡା-ପବ୍ଦତ ଓ ପୂର୍ବ କୂଳରେ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣପୁର ଗ୍ରାମ । ଶୀତକାଳରେ ଅନେକ ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ଏଠାକୁ ଚରିବାକୁ ଆସନ୍ତି ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଏଥିରୁ ଅନେକ ମାଛ ମରିଯାଏ ।]

ଅଂଶୁବାଣ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ବାଣ ପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଂଶୁ ଯାହାର)—

Aṁśubāṇa ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅଂଶୁମତ୍‌ଫଳା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଂଶୁ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ମତ୍ Aṁśumatphalā =ଅଂଶୁମତ୍=ଦୀପ୍ତିଶାଳୀ; ଅଂଶୁମତ୍ ଅଟେ ଫଳ ଯାହାର,-ଅଂଶୁମତ୍‌ଫଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ ।)—

କଦଳୀଗଛ—The plantain tree.

ଅଂଶୁମତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅଂଶୁମତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଅଂଶୁମାନ୍‌ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।

Aṁśumatī Feminine of Aṁśumān.

ସଂ. ବ.—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)

1. Sālaparṇṇī (See)

୨ । ଯମୁନା ନଦୀ—2. A name of the river Jamunā (Apte)

ଅଂଶୁମାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.(ଅଂଶୁ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ମତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—

Aṁśumān ୧ । ଦୀପ୍ତିମାନ୍—1. Radiant; lustrous.

(ଅଂଶୁମତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କରଣଯୁକ୍ତ—2. Emitting rays.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ —1. The sun.

୨ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ସଗରବଂଶଜାଙ୍କ ପୌତ୍ର ।

2. Name of a grandson of king Sagara.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'କଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'କଦ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁଠା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

[ଦ୍ର—ଏ ଅସମଞ୍ଜଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ସଗରଙ୍କ ପୌତ୍ର । ସଗରଙ୍କ ଯଜ୍ଞାଶ୍ୱକୁ ଜଗିଥିବା ସଗରଙ୍କ ଷାଠିଏ ହଜାର ପୁତ୍ର କପିଳ ମୁନଙ୍କ ଶାପରେ ଭସ୍ମ ହେବା ପରେ ଅଂଶୁମାନ୍ ଅଶ୍ୱକୁ ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ପାତାଳରେ ପହଞ୍ଚି ସ୍ତବଦ୍ୱାରା କପିଳ ମୁନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରୁ ମୁନ କହିଲେ, ଯେବେ କେହି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଆଣି ପାରିବ, ତେବେ ଭସ୍ମୀଭୂତ ପୁତ୍ରମାନେ ନରକରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବେ । ଅଂଶୁମାନ୍ ଯଜ୍ଞାଶ୍ୱ ଆଣି ସଗର ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବାରୁ ସଗର ଅଶ୍ୱମେଧଯଜ୍ଞ ସମାପନ କରି ଏହାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ତପସ୍ୟାର୍ଥ ଅରଣ୍ୟକୁ ଗଲେ ।]

ଅଂଶୁମାନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶୁମାନ୍)—
Aṁśumāna ଅଂଶୁମାନ୍ (ଦେଖ)
Aṁśumān (See)

ତାର କୁମର ଅଂଶୁମାନ,
ସକଳ ଗୁଣେ ଗୁଣଧାମ ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ. ୯୩ ।

ଅଂଶୁମାଳା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Aṁśumālā ୧ । କରଣସମୂହ; କରଣରାଶି ।
1. Mass of rays; a wreath of rays.
୨ । ଜ୍ୟୋତିଃପୁଞ୍ଜ—2. A halo of radiance.

ଅଂଶୁମାଳୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶୁମାଳା + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ ଇନ୍. ୧ମା. ଏକବଚନ)—
Aṁśumālī ୧ । ଅଂଶୁମାଳାଯୁକ୍ତ; କରଣମାଳାଯୁକ୍ତ ।
(ଅଂଶୁମାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
1. Radiant; full of rays.
୨ । କରଣମାଳାବିଭୂଷିତ ।
2. Wreathed with rays.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.
୨ । (ଆଦଉଯଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୨ ଥିବାରୁ)
ଦ୍ୱାଦଶ ସଂଖ୍ୟା; ୧୨ ।
2. The number twelve.

ଅଂଶୁଳ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂଶୁ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ ଳ; କମ୍ବା ଅଂଶୁ + ଳା ଧାତୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Aṁśula
(ଅଂଶୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଦୀପ୍ତିଯୁକ୍ତ; ପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ—1. Radiant.
୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—2. Bright.
ସଂ ବି. ପୁଂ. (ନାମ; ଏ ଅଂଶୁ = ପ୍ରଭା କମ୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣୋଚିତ ତେଜୋଯୁକ୍ତ ଥିବାରୁ)—ଚାଣକ୍ୟଙ୍କର ନାମ ।
A name of Chāṇakya.

ଅଂଶୁଶିରାଳଦେହ—ଦେ. ବିଣ. (ଜୀବ-ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—
Aṁśuśirāḷadeha ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କ ଦେହର ଶିରାମାନ
ଅଂଶୁଶିରାଳ ଦେହ ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଅଂଶୁ ପରି ସବୁଆଡ଼କୁ
ଅଂଶୁଶିରାଳଦେହ ବାହାରିଥାଏ—Radiata.
(ଯଥା—ବୁଢ଼ିଆଣୀ; ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୀବ ଘୁରୁଘୁଜ ।)

ଅଂଶୁହସ୍ତ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅଂଶୁ = କରଣ ଅଟେ ହସ୍ତ ପରି ଯାହାର)—
Aṁśuhasta
ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅଂଶୂଦକ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧାରୟ; ଅଂଶୁ = କରଣ + ଉଦକ; କରଣଷ୍ଟୃଷ୍ଟ ଉଦକ ।)—
Aṁśūdaka (ବୈଦ୍ୟକ) ଯେଉଁ (ଜଳାଶୟର) ଜଳରେ ଦିନରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ଓ ରାତ୍ରିରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟରୂପେ ପଡ଼େ ଓ ଯହିଁର ଜଳ ନର୍ମଳ ।
Water of a tank which gets sun's & moon's rays freely.
(ଏହି ଜଳ ଶୀତଳ, ସ୍ନିଗ୍ଧ, ଅନଭିଷ୍ୟନ୍ଦୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା କଫକର ନୁହେଁ । ଶରତ୍‌କାଳରେ ଏହି ଜଳ ପାନାର୍ଥ ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଟେ ।)

ଅଂଶେଇ(ଇଡ଼ିଆଦି)—ଦେ. ବି— ଅଂଶାଇ. ଇଡ଼ିଆଦି (ଦେଖ)
Aṁśei Aṁśāi etc. (See)

ଅଂଶ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅନ୍‌ଶ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ଅଂଶନୀୟ (ଦେଖ)
Aṁśya Aṁśanīya (See)

ଅଂଶ୍ୟମାନ—ସଂ. ବଣ. (ଅନ୍‌ଶଧାତୁ + କର୍ମ. ଆନ)—
Aṁśyamāna ବଣ୍ଟଜ୍ୟମାନ; ଯାହାକୁ ଭାଗ କରା ଯାଉଅଛି ।
That which is being partitioned or divided into shares.

ଅଂସ—ସଂ. ବ. (ଅସ ଧାତୁ = ରୁଗ୍ଣ ବା ପୀଡ଼ିତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ସ; ଯେଉଁ ଅବୟବ ଭାରବହନଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ)—
Aṁsa ୧ । ସ୍କନ୍ଧ; କାନ୍ଧ —1. Shoulder.
[ଦ୍ର—ବାହୁମୂଳ ଓ ବେକପାଖ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅର୍ବାଙ୍ଗୁଳପରିମିତ ପେଶୀଯୁକ୍ତ ଅଂଶକୁ ଅଂସ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଗୁରୁଭର ଆଘାତ ଦେଲେ ବାହୁସ୍ତମ୍ଭ ରୋଗ ହୁଏ ।]
୨ । (ଅନ୍‌ସ ଧାତୁ = ବାଣ୍ଟିବା + କର୍ମ. ଅ)
ଅଂଶ; ଭାଗ; ହିସ୍ସା—2. Share.
୩ । ବଣ୍ଟନ; ବଣ୍ଟନ—3. Partitioning.

ଅଂସକୂଟ—ସଂ. ବ—ଅଂଶକୂଟ (ଦେଖ)
Aṁsakūṭa Aṁśakaṭa (See)

ଅଂସତ୍ର—ସଂ.ବ.(ଅଂସ = କାନ୍ଧ + ତ୍ରୈ ଧାତୁ = ରକ୍ଷାକରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—
Aṁsatra ସ୍କନ୍ଧାବରକ କବଚ—An armour for protecting the shoulder.

ଅଂସଫଳକ—ସଂ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—
Aṁsaphaḷaka ଉଭୟସ୍କନ୍ଧର ପଛଆଡ଼େ ଥିବା ଦି'କୋଣାକାର ଅସ୍ଥି; କାନ୍ଧର ହାଡ଼ (ହାତ ଚଲାଇଲା ବେଳେ ଯାହା ଗଲିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ।)—
Shoulderblade; the scapula.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ମ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ପ୍ପ	ଅକାର‌ଉନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅଂସଫଳକାସ୍ଥି—ସଂ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ-ପରିଭାଷା)—ଅଂସଫଳକ (ଦେଖ)
Aṁsaphaḷakāsthi Aṁsaphaḷaka (See)

ଅଂସଭାର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀକର୍ମଧା. ଅଂସ ବା କାନ୍ଧଦ୍ୱାର ବାହୁଡ ଭାର)—କାନ୍ଧରେ ବୁହା ଦେବା ବୋଝ—Load carried on the shoulders.
Aṁsabhāra
(ଯଥା—ଶିକାବାହୁଡା; ମନୁଷ୍ୟ କାନ୍ଧରେ ବୁହା ଦେବା ସବାର ଆଦ; ବଳଦଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ବୁହା ଦେବା ଜୁଆଳ ଆଦ ।)

ଅଂସଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଂସ + ଳ)—
Aṁsaḷa ୧ । ଦୃଢ଼କାୟ; ବଳବାନ୍; ବଳିଷ୍ଠ—1. Strong.
(ଅଂସଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ—2. Stout.

ଅଂହ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅଂହଃ)—ଅଂହଃ(ଦେଖ)
Aṁha Aṁhaḥ (See)
ଦୁର୍ଜନ ଆଚରଣ ଅଂହ
ମାସ୍ୟା କଲହ ଦୟ ମୋହ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଅଂହଃ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍‌ହ ଧାତୁ = ଅଧୋଗମନ କରିବା + କରଣ. ଅସ୍; ଅଂହସ୍, ୧ମା. ଏକବଚନ—ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅଧୋଗମନ କରେ ।)—
Aṁhaḥ ୧ । ପାପ—1. Sin; moral defilement.
୨ । ସ୍ୱଧର୍ମ୍ମ ପରିତ୍ୟାଗ—2. Forsaking of one's religion.
୩ । କ୍ଲେଶ; କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—3. Trouble.
୪ । ଅଧର୍ମ୍ମ—4. Impiety.

ଅଂହତି—ସଂ ବି. (ଅନ୍‌ହ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା, ଶତିର୍ + ଭାବ. ଅଙ୍ଚ)—
Aṁhati ୧ । ରୋଗ; ବ୍ୟାଧି—1. Disease; sickness.
୨ । ତ୍ୟାଗ—2. Abandonment.
୩ । ଦାନ—3. Gift.

ଅଂହତୀ—ସଂ ବି—ଅଂହତିର ବିକଳ୍ପ ରୂପ ।
Aṁhatī Another form of Aṁhati.

ଅଂହ୍ରି—ସଂ. ବ. (ଅନ୍‌ହ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କରଣ. ତ୍ରି)—
Aṁhri ୧ । ଅଙ୍‌ଘ୍ରି; ପାଦ; ଗୋଡ଼—1. Leg; foot.
୨ । ଚତୁର୍ଥାଂଶ—2. Onefourth; a quarter.
୩ । ବୃକ୍ଷର ତେର—3. Root of a tree.

ଅଂହ୍ରିପ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଂହ୍ରି + ପା ଧାତୁ + କଙ୍ଗି. ଅ. = ଯେ ପାଦଦ୍ୱାରା ପାନ କରେ)—ପାଦପ; ବୃକ୍ଷଲତାଦି ।
Aṁhripa Trees & plants; vegetable.

ଅଂହ୍ରିସ୍କନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ;ଅଂହ୍ରି = ପାଦର ସ୍କନ୍ଧ = ବଳିଷ୍ଠ ଅଂଶ)—
Aṁhriskandha ଗୁଲୁଫ; ଗୋଇଠି—Heel; sole of the foot.

ଅଃ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟା; ଅଦ୍ୟତ)—ଓଃ; ଆଜ୍ଞା; ହାଁ; ହାଇ; ହାସୂଚ ।
Aḥ (ଏହା ନିମ୍ନଲିଖିତରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା—ଖେଦ ପ୍ରକାଶ;
ଆଃ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ; ଅନୁତାପ ପ୍ରକାଶ; ଲାଳସା; ଅବଜ୍ଞା ଓ ଅଜ୍ଞାନ
ଅହ ପ୍ରକାଶ)— (Interjection) Oh; Alas; (used to express regret, displeasure, vexation, hankering, disdain & ignorance.)

ଅଃ ଅଃ—ଦେ. ଅ. (ଅଃ ର ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି)—ଅଃ (ଦେଖ)
Aḥ Aḥ Aḥ (See)

ଅଁ—ଦେ. ଅ—୧ । (ସମ୍ମତିସୂଚକ) ହଁ ।
Añ 1. (Interjection used to express consent) Yes.
ଅଁ ୨ । (ନିକଟରେ ଥାଇ ଡାକିବା ଲୋକକୁ ଜବାବ ଦେବାରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଏଁ—2. Used in responding to the call of a person near by.
୩ । (ନିକଟରେ ଥିବା ଲୋକର କଥା ଶୁଣି ନ ପାରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ ଧ୍ୱନି)—ଏଁ; କଅଣ କହିଲ ?—3. (Sound used to express that one could not fully hear what was said) Eh! What did you say ?
୪ । (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) ଅଣ୍ଡିରା ଛେଳି କମ୍ବା ଷଣ୍ଢ ଆଦି ସଙ୍ଗମ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲାବେଳେ କରିବା ଧ୍ୱନି ।
4. Sound made by a he-goat or bull before copulation.

ଅଁଳା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଅଆଁଳା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Añaḷā. etc. Aañḷā. etc. (See).

ଅଁଳା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଅଆଁଳା ଇତ୍ୟାଦି. (ଦେଖ)
Añeḷā. etc. Aañḷā. etc. (See)

ଅଁ ଚଁ—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଉଁଚଁ (ଦେଖ)
Añchañ Uñchuñ (See)

ଅଁ ଠଁ—ଦେ. ଅ.(ବ୍ୟଙ୍ଗ) (ସଂ. ଅଠନ)—
Añṭañ ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଯୋଗ୍ୟ—1.(Ironical) Fully fit.
(ଯଥା—ସେ ଚୋକାଠା ପାଠ ପଢି ଅଁ ଠଁ ଦୋଇ ଗଲାଣି ।)
୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. (Ironical) Fully satisfied.
(ଯଥା—ମୁଁ ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରେ ଖାଇପେଇ ଅଁ ଠଁ ଦୋଇଗଲି ।)

ଅଁଠ୍‌କୁଣ୍ଡ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ—ଆଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା; ଅପତ୍ୟବତ୍ସଜ୍ଞାନ ।
Añṭkuṇḍā Childless.
(ଅଁଠ୍‌କୁଣ୍ଡୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଁଠ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ଓଷ୍ଠ)—ଓଠ; ଓଷ୍ଠ; ଅଧର—
Añṭh Lip.

ଅଁଠ୍‌କୁଣ୍ଡ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ—
Añṭhkuṇḍā ଆଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା; ଅପତ୍ୟବତ୍ସଜ୍ଞାନ—Childless.
(ଅଁଠ୍‌କୁଣ୍ଡୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଯେବେ ଏ ଅଭିଧାନକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ପ୍ରଥମ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚାଉଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାଉ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅଁ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଈଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଁଧାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର)—

Añdhār — ଅନ୍ଧାର; ଅନ୍ଧକାର—Darkness.

ପ୍ରାଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ଧକାରମୟ—Dark.

ଅଁଧାର୍ ବିଲ୍‌ବିଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅନ୍ଧାର କଟିକଟି; ଘୋର ଅନ୍ଧକାରମୟ—Very dark.

Añdhār bilbil

(ଯଥା—ଅଁଧାର୍ ବିଲ୍‌ବିଲ୍ ଗୁମଟ ।)

ପ୍ରାଦେ. ବି—ନିବଡ଼ ଅନ୍ଧକାର—Profound darkness.

ଅଁବ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବ—ଅଆଁଳା (ଦେଖ)

Añbrā — Aañlā (See)

ଅଁଳା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଆଁଳା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Añlā. etc. — Aañlā etc. (See)

ବଗଡ଼ା ଅନ୍ନ ଯେ ଖାଶିଲ୍
ତେଲ କରଡ଼ ଲୁଣ ଅଁଳା । ଜଗନ୍ନାଥ ଭୁଗବତ ୧୦ମ ଗୋପ ।

ଅଁଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଂଶ)—ଅଂଶ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Añsa etc. — Aṁsa etc. (See)

ଅଁଶା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—ଅଂଶା (ଦେଖ)

Añsā — Aṁsā (See)

ଅଁଶାଇ—ଦେ. ବ—ଅଂଶାଇ (ଦେଖ)

Añsāi — Aṁsāi (See)

ଅଁଶିଦାର୍—ଦେ. ବ—ଅଂଶିଦାର୍ (ଦେଖ)

Añsidār — Aṁsidār (See)

ଅଁଶୁଅଁଶୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଂଶୁଅଂଶୁଆ (ଦେଖ)

Añsuañsuā — Aṁsuaṁsuā (See)

ଅଁଶୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଂଶୁ ଅଂଶୁଆ (ଦେଖ)

Añsuā — Aṁsuaṁsuā (See)

ଅଁଶୁପା—ଦେ. ବ—ଅଂଶୁପା (ଦେଖ)

Añsupā — Aṁsupā (See)

ଅଁଶେଇ—ଦେ. ବ—ଅଂଶାଇ (ଦେଖ)

Añsei — Aṁsāi (See)

ଅକ୍‌ତିଆର୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ଅକ୍ଲିଆର୍ (ଦେଖ)

Aktiār — Aktiār (See)

ଅକ୍‌ବର୍—ବୈଦେ. ବି—ଆକବର (ଦେଖ)

Akbar — Ākabara (See)

ଅକ୍‌ଲିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ ଅକାଳିକ)—

Akliā ୧ । ନୂଆଶିଖାଳି—1. Novitiate.

୨ । ଅକାଳିକ;ଅସାମୟିକ—2. Untimely.

ଅକ୍‌ଶର୍—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅକଶର୍ (ଦେଖ)

Akśar — Akaśar (See)

ଅକଧାତୁ—ସଂ—ବକ୍ରଗମନ କରିବା—

Aka (verbal root) — To move in a crooked or curved manner.

ଅକ—ସଂ. ବି. (ଅକଧାତୁ + ଘଞ୍ ବି. ଅ)—

Aka ୧ । ବକ୍ରଗତି—1. Curved motion.

୨ । (ଅ = ନୁହେଁ + କ = ସୁଖ) ଦୁଃଖ—2. Trouble.

୩ । ପାପ—3. Sin.

୪ । ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ; (ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ବିଣ. ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ହ୍ରସ୍ୱ—ଯଥା—ନାୟକ; କାରକ;ପାଳକ; ଏଥିର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗବାଚକ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଇକା ଥାଏ, ଯଥା—ନାୟିକା; କାରିକା; ପାଳିକା ।) ଯେ କରେ; ସମ୍ପାଦନକାରୀ—A suffix like the English suffix 'er' as in leader; doer; maintainer.

ଅକଇଲ୍ଲଣ ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅକଲ୍ୟାଣ)—

Akailāṇa ୧ । ଅକଲ୍ୟାଣ; ଅମଙ୍ଗଳ;ଅଶୁଭ—1. Woe; evil.

ଅକଲ୍ୟାଣ ୨ । ଅଭିସମ୍ପାତ—2. Imprecation; curse.

ଅକଲ୍ୟାଣ

ଅକଉଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନଞର୍ଥକ.ଅ + କଉଡ଼ିଆ)—

Akaurdiā ୧ । ମୂଲ୍ୟହୀନ—1. Valueless; of no value.

୨ । ଧନହୀନ; ନିଃସ୍ୱ—2. Penniless; poverty-stricken.

୩ । ମାଗଣା—3. Got gratis; gratuitous.

ଅକକର୍ଥନ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. କଦର୍ଥନ)—

Akakarthana ୧ । ବାହୁନା; ବାହୁନ କର ଅତି କରୁଣ ସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବା—1. Sorrowful lamentation.

ବିନିୟେବିନିୟେକାନ୍ଦା

ମାତମ

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକ ବା ଦୁଃଖ—2. Affliction.

ପ୍ରା. ବିଣ—୧ । ବାହୁନ କର କାନ୍ଦୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Wailing.

୨ । ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା—2. Sorrowing.

ଅକକର୍ଥନା—ପ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକକର୍ଥନ (ଦେଖ)

Akakarthanā — Akakarthana (See).

ଅକକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ନ + କକ୍ଷ)—ଯାହା ଗ୍ରହର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥ ନୁହେ

Akaksha — That which is not the proper orbit of a planet.

ଅକଚ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଚ = କେଶ)—

Akacha ୧ । କେଶହୀନ—1. Hairless.

(ଅକଚୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଟାଙ୍ଗର—2. Bald.

ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଚ = ମେଘ; ଯେଉଁ ଗ୍ରହର ସଞ୍ଚାର କାଳରେ ମେଘ ରହେ ନାହିଁ, କମ୍ବା ଅ + କଚ = କେଶ; ଏହା କେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ମସ୍ତକସ୍ଥାନ ଥିବାରୁ)—କେତୁଗ୍ରହ । The descending node; the dragon's tail.

ଅକଚୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକଚ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅକଚର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

Akachā — Feminine of Akacha.

ଆକାଚା ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଲୁଗା କଟା ଦୋଇ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଲୁଗାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଆକାର‌ଠାରୁ‌ଔ‌ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ତ୍ର	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

କେହି କାଚ ନାହିଁ—Unwashed (cloth); Uncleansed (cloth).

ଅକଚ୍ଛ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଚ୍ଛ = କଚ୍ଛ)—

Akachchha ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କଚ୍ଛା ମାରି ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥାଏ ।

(ଅକଚ୍ଛା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. (person) Who does not wear cloth by tagging down one end to the back side.

୨ । ଫାଲଟା; କଚ୍ଛ ମଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା (ପିନ୍ଧା ଲୁଗା) ।

(cloth) Untagged to the back side of the wearer.

ଅକଟ୍‌ବକଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ ବିରକ୍ତିକର)—

Akaṭbikaṭ ୧ । ବିରକ୍ତିକର—1. Unpleasant.

୨ । ଅରୁଚିକର—2. Untasteful.

(ଯଥା—ଏ ଫଲ୍‌ଟା ଖାଇବାକେ ବଡ଼ା ଅକଟ୍‌ବିକଟ୍ ଲଗ୍‌ଛେ ।)

ଅକଟ—ଗ୍ରା. ବ. (ଅଟକର ବର୍ଣ୍ଣବିପର୍ଯ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ)—

Akaṭa ଅଟକ; ଅଟକ ଯିବା; ଯାଉଁ ଯାଉଁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ

ଆଟକ ଗତି ବନ୍ଦ ହେବା—Stoppage; stopping; halt.

ଅଟକ

ଘରକୁ ଅଟ୍ଟଇ ଆଉ ବନ୍ଧକର ବାଟ

ସେହିଠାରେ ପଦ୍ମଧ୍ୱଜ କଲେ ଯେ ଅକଟ । ପୀତାମ୍ବର—ଅଜ କଥନବତ୍ତା ।

ଅକଟକଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ. + ଓ. କଟକଣା)—କଡ଼ାକଡ଼ ନିୟମର

Akaṭakaṇā ଅଭାବ—Want of rigorous

ଅକଟକିନା observance of rules.

ଅକଟା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକର୍ତ୍ତିତ)—ଅକର୍ତ୍ତିତ;ଯାହା କଟା ହୋଇ ନାହିଁ ।

Akaṭā Uncut.

ଅକାଟା (ଅକଟା ପରିବା; ଅକଟା ମାଛ)

ଦେ. ବ—ଅଟକାଇବା; ଗତିରୋଧ କରଣ ।

ଆଟକା Stopping or restraining

ଅଟକା a person's motion.

ଅକଟାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି (ଅକଟିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ)—

Akaṭāibā ୧ । ଅଟକାଇବା (ଦେଖ)

ଆଟକାନ 1. Aṭakāibā (See)

ଅଟକାନା ୨ । ଅନ୍ୟର ଗତିରୋଧ କରିବା—2. To stop or restrain another person's motion.

ଅକଟିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ଅଟକିବାର ବର୍ଣ୍ଣବିପର୍ଯ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ)—

Akaṭibā ଅଟକିବା (ଦେଖ)

ଆଟକା Aṭakibā (See)

ଅଟକନା

ଅକଟୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କଟୁ) —ଯାହା କଟୁ ନୁହେଁ; ସୁସ୍ୱାଦୁ—

Akaṭu Sweet.

ଅକଟେଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଅକଟାଇବା (ଦେଖ)

Akaṭeibā Akaṭāibā (See)

ଅକଠିନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କଠିନ)—୧ । ସୁକୁମାର; କୋମଳ; ନରମ ।

Akaṭhina 1. Soft; delicate; not hard.

୨ । ସରଳ; ସହଜ—2. Easy; not difficult.

ଅକଠୋର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କଠୋର)—

Akaṭhora ୧ । ଯେ ନିଷ୍ଠୁର ନୁହେଁ; ଦୟାଳୁ ।

1. Kind; not cruel.

୨ । ଯାହା ଶକ୍ତ ନୁହେଁ; କୋମଳ —2. Not hard; soft.

ଅକଡ଼—ଦେ. ବ—ଅକଳ (ଦେଖ)

Akaṛda Akaḷa (See)

ଦେ. ବିଣ—ଅକଳ (ଦେଖ)

Akaḷa (See)

ଅକଡ଼ବାଗିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—

Akaṛdabāgiā ୧ । ଏକଜିଦିଆ; ଜିଦଖୋର; ନିର୍ବନ୍ଧଶୀଳ ।

ଏକଗୁୟାଁ,ଏକବାଗୀ 1. Obstinate; pertinacious.

ଅକଡ଼ବାଜ ୨ । ଅଖାଡ଼ିଆ—2. Unreasonable; rude.

ଅକଡ଼ବାଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅକଡ଼ବାଗିଆ (ଦେଖ)

Akaṛdabāgī Akaṛdabāgiā (See)

ଅକଡ଼ବାଜ୍—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅକଡ଼ବାଗିଆ (ଦେଖ)

Akaṛdabāj Akaṛdabāgiā (See)

ଅକଡ଼ବାଜିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ— ଅକଡ଼ବାଗିଆ (ଦେଖ)

Akaṛdabājiā Akaṛdabāgiā (See)

ଅକଡ଼ବାଜୀ—ଦେ. ବ—୧ । ଏକାଜିଦ ଧରି ବସିବା ।

Akaṛdabājī 1. Obstinacy.

ଏକଗୁୟାମୀ ୨ । ଅଖାଡ଼ିପଣ ।

ଅକଡ଼ବାଜୀ 2. Rudeness.

ଅକଡ଼ମ ଚକ୍ର—୧ । ସଂ.ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ସ୍ୱଗ୍ୱେଦସ୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରଲିଖିତ ଗ୍ରହ-

Akaṛdama chakra ଗଣନା ଚକ୍ରବିଶେଷ—1. Name of an astrological circle.

୨ । ଦେ. ବ—ଆଲେଖଧର୍ମୀବଲମ୍ବିମାନଙ୍କର ଶସ୍ତ୍ରଭେଦ ବା ଯୋଗସାଧନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚକ୍ରବିଶେଷ । (ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲା ବେଳେ ଏ ଚକ୍ରକୁ ଭୂମିରେ ଅଙ୍କିତ କରନ୍ତି । ଏହି ଚକ୍ରରେ ଛଅ ଗୋଟି ସାଜ ଅକ୍ଷର ହ୍ରୀଂ (ଦୁର୍), କ୍ଲୀଂ (କୃଷ୍ଣ), ଓ ଶ୍ରୀଂ (ଶିବ) ଲେଖା ଯାଏ ।)

2. A mystic circle drawn on the ground by devotees of Alekha Sect.

ଅକଡ଼ମ୍ବାଜ୍—ଦେ. ବିଣ—ଅକଡ଼ବାଗିଆ (ଦେଖ)

Akaṛdambāj Akaṛdabāgiā (See)

ଅକଡ଼ା ଅକଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଇ ଜଣ ପରସ୍ପର ଜିଦ ଧରିବା ଯୋଗୁଁ

Akaṛdā akaṛdi କେହି କାହାର କଥାରେ ରାଜି ନ ହେବା ।

ଆଁକଡ଼ା ଆଁକଡ଼ି 1. Mutual obstinacy.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପରକୁ ଅକଳରେ ପକାଇବା ।
2. Putting each other into queer predicament.

ଦେ. ବିଣ—ପରସ୍ପରକୁ ଅକଳରେ ପକାଉଥିବା ।
Inconveniencing each other.

ଅକଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇବା—1. To put a person into inconvenience.
Akardāibā
ଆଁକଡ଼ାନ
ଅକଡ଼ାନା

୨ । ଅନ୍ୟକୁ ବିପଦରେ ପକାଇବା—2. To put a person to difficulty or danger.

୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନାୟତ୍ତ ବା କାବୁ କରିବା ।
3. To corner a person; to render a person helpless.

୪ । ଏକଜିଦ ଧରି ବସିବା; ଅଡ଼ିବା—4. To persist in anything.

୫ । (ଜାତଭାଇମାନେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ବାସନ କରିବା; ସମାଜରୁ ଅଟକ କରିବା—5. To excommunicate a person.

ଅକଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Akardibā Akardāibā (See)

ଅକଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅକଳଆ (ଦେଖ)
Akardiyā Akaliā (See)

ଅକଡୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ.ଅ + କଟୁ)—ଯାହା କଡ଼ା ବା କଟୁସ୍ୱାଦ ନୁହେ—Of mild flavour.
Akarduā

ଅକଡ଼େ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅକଳେ (ଦେଖ)
Akarde Akale (See)

ଅକଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Akardeibā Akardāibā (See)

ଅକଣେଶ୍ୱର—ଦେ. ବ. (ନାମ. ସଂ.ଅକ୍ରୂରେଶ୍ୱର)—ଅକ୍ରୂରେଶ୍ୱର (ଦେଖ)
Akaneswara Akrūreswara (See)

ଅକଣ୍ଠ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + କଳ ଧାତୁ)—
Akanta ୧ । ଅକଳନ; ଅଗଣନ—1. Countless.
ଅମାପ ୨ । ଅମାପ—2. Immeasurable.
ଅନଗିନା ୩ । ଯାହାକୁ ପୂର୍ବରୁ କେହି କଣ୍ଠ କରି ନାହିଁ—3. Unestimated

୪ । ଯାହା ମାପ କରି ସାଇ ନାହିଁ ।
4. Unmeasured.

ଅକଣ୍ଟକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଣ୍ଟକ) ।
Akantaka

୧ । ଯହିଁରେ କଣ୍ଟା ନାହିଁ; କଣ୍ଟକଘ୍ନ; ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ।
1. Thornless.
(ଯଥା—ଅକଣ୍ଟକ ବୃକ୍ଷ ।)

୨ । ଶତ୍ରୁରହିତ—2. Foeless; having no enemy.

ଅକଣ୍ଟକ କର କରିବା ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ
ଛଡ଼ାଇବା ମାତ୍ରେ ମତ୍ତ ପାପଗ୍ରହ । କୃଷ୍ଣକିଂ ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୩ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରହିତ—3. Having no rival.

୪ । ନିର୍ବିଘ୍ନ—4. Unobstructed.

୫ । ନିରୁପଦ୍ରବ—5. Free from complications.

ଅକଣ୍ଟା—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅକଣ୍ଟକ) ଅନଣ୍ଟକ; କଣ୍ଟକଘ୍ନ ।
Akanta (ଯଥା—ଅକଣ୍ଟା ବାଇଗଣ) 1. Thornless.
ଆକାଁଟା ୨ । (ସଂ. ଅକଳଙ୍କ) ଅକଣ୍ଟା (ଦେଖ)
ଅମାପ Akanta (See)
(ଯଥା—ଡାଲରେ ଅକଣ୍ଟା ପାଣି ଦେବାରୁ ଡାଲି ସିଝିଲା ନାହିଁ ।)

ଅକଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ.ଅ + କଣ୍ଡିତ)—
Akandā ଚିକ୍କିରେ କଣ୍ଡା ହୋଇ ସହିଁରୁ ଭୁଷ ବାହାର ଯାଇ ନାହିଁ ।
ଆକାଁଡ଼ା (ଯଥା—ଅକଣ୍ଡା ଗହୁଳ; ଅକଣ୍ଡା ଡାଲି ।)
Uncleansed; unhusked (rice.)

ଅକତଆର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକ୍ତିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Akatiāra etc. Aktiār etc. (See)

ଅକତ୍ୟାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକ୍ତିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Akatyāra etc. Aktiār etc. (See)

ଅକଥନ—ସଂ. ବ. (ଅ + କଥନ)—୧ । କହିବାର ଅଭାବ; ମୂକତା ।
Akathana 1. Muteness; silence.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକଥନୀୟ)—ଅକଥନୀୟ—Unspeakable.

ବଚନ ଅକଥନ ରମ୍ୟ ସର । ଉତ୍କ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ୨।୭ ।

୨ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—Indescribable.

ମହାଦେବଙ୍କର ଅଂଇ ସେହୁ ସ୍ଥାନ
ଇହାଁର ଯେ ଫଳ ସେ ଅଟେ ଅକଥନ । କୃଷ୍ଣସଂହି ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅକଥା—ସଂ.ବ. (ଅ + କଥା)—୧ । ମନ୍ଦ ବିଷୟ—1. Bad thing.
Akathā ୨ । କୁଭାଷା—2. Evil words.
୩ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା—3. Indecent language.
୪ । ଅନୁଚିତ ବାକ୍ୟ—4. Improper words.

ଦେ. ବ—୧ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବିଷୟ—1. Unfit matter.
୨ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—2 Improper act.
ଦେ. ବିଣ—ଅକରଣୀୟ—Improper.

ଶାସ୍ତ୍ର ନ ଜାଣିବାରୁ ମୂର୍ଖ ଦଣ କର
ଅକଥା କଥା କଲ ଘ୍ରାଣ ଗଦା ଧର । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅକଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କଥିତ)—୧ । ଅନୁଚ୍ଚାରିତ ।
Akathita 1. Unuttered.

୨ । ଯାହା ବୋଲାଯାଇ ନାହିଁ—2. Unspoken.

୩ । ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ନାହିଁ—3. Undescribed.

ପଣ୍ଡିତେ ଉପଯୋଗ ପଦ୍ଧତି ଅକଥିତ
ମୋର୍ଖ ବୁଦ୍ଧିରେ ଜ ସେ ହୋଇବ କଥିତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍

୪ । ଅନାଲୋଚିତ—4. Undiscussed.

୫ । ଯାହା ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଉତ୍ଥାପିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।
5. Not mentioned.

ଅକଥ୍ୟ—ଫ. ବିଣ (ଅ + କଥ୍ୟ)—୧ । କହିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅଶ୍ଳୀଳ ।
Akathya 1. Indecent; obscene.

୨ । ନିନ୍ଦନୀୟ—2. Reprehensible.

୩ । ଅନୁଚ୍ଚାରଣୀୟ; କହିବାର ଅସାଧ୍ୟ—3. Unspeakable.

୪ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—4. Indescribable.

୫ । ଯାହା କହିବା ଅନୁଚିତ—5. Unfit or improper to be spoken.

ଅକନିଷ୍ଠ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—
Akanishtha (ଅକନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । (ଅ = ନାହିଁ, କନିଷ୍ଠ ଯାହାର) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାନ ଭଉଣି ବା ଭଉଣୀ ନାହିଁ ।
1. Having no younger brother or sister.

୨ । (ଅକ = ପାପ, ଅର୍ଥାତ୍ ବେଦନଦାୟରୂପ ଗର୍ହିତ କର୍ମରେ ନିଷ୍ଠା ଯାହାର ।)

୩ । ବୁଦ୍ଧଦେବ—3. The Buddha.

ଅକପଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କପଟ)—
Akapata (ଅକପଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷ୍କପଟ; ସରଳାନ୍ତଃକରଣ—Guileless; frank; free from hypocricy.

ଅକପଟତା—ସଂ. ବ. (ଅକପଟ + ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—ହୃଦୟର ସରଳତା ।
Akapatatā Frankness; sincerity.

ଅକପଟିଆ—ଦେ. ବିଣ (ଫ. ଅକପଟ)—ଅକପଟ (ଦେଖ)
Akapatiā Akapata (See)

ଅକପଟୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକପଟ)—ଅକପଟ (ଦେଖ)
Akapatī Akapata (See)

ଅକପୀବତ୍—ଫ. ବ. ନାମ—ଋଷି ବିଶେଷ—
Akapībat Name of a Sage (M. W.).

ଅକବଜ୍—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅ + ଆ. କବ୍‌ଜ୍ = ଅଧିକାର)—
Akabaj ଆୟତ୍ତବହିର୍ଭୂତ—Beyond control.

ଅକବର—ଗ୍ରା. ବ. ନାମ—(ମୁସଲମାନ ନାମ ଅକ୍‌ବରର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)
Akabara ଆକବର (ଦେଖ)
Ākabar (See)

ଅକବା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—1. Indescribable.
Akabā ୨ । ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ) ।
2. Unfit to be described.

ଅକବି—ଫ. ବି. (ଅ + କବି)—ନିକୃଷ୍ଟ କବି; ଯେଉଁ କବିତା ପ୍ରକୃତ କବିତା ପଦବାଚ୍ୟ ନୁହେଁ—Poetaster; rhymester.
Akabi ଫ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କବିତା ବା ମଧୁର କଳ୍ପନା ନାହିଁ ।
Unpoetic.

ଅକବିତା—ଫ. ବି. (ଅ + କବିତା)—ନିକୃଷ୍ଟ କବିତା; ଯେଉଁ କବିତା ପ୍ରକୃତ କବିତା ପଦବାଚ୍ୟ ନୁହେଁ—Poetry of a low order; inferior rhyme.
Akabitā

ଅକବୁଲ୍—ଦେ. ବ. (ଫ. ଅ + ଆ. କବୁଲ୍ = ସମ୍ମତି)—
Akabul ବେକବୁଲ

୧ । ଅସମ୍ମତି—1. Dissent.

୨ । ଅସ୍ୱୀକାର—2. Disagreement.

ବେକବୁଲ

ଅକମର୍ଦିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅକର୍ଦ୍ଦବାଗିଆ (ଦେଖ)
Akamardiā Akardabāgiā (See)

ଅକମାବଇ—ଗ୍ରା. ବ.—ଅକାମାବଇ (ଦେଖ)
Akamābai Akāmābai (See)

ଅକମୋର୍ଦିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅକର୍ଦ୍ଦବାଗିଆ (ଦେଖ)
Akamordiā Akardabāgiā (See)

ଅକମ୍ପ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କମ୍ପ)—
Akampa (ଅକମ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । କମ୍ପନ ବା ସ୍ପନ୍ଦନ-ରହିତ—1. Throbless; unshaken.

୨ । ନିଶ୍ଚଳ, ସ୍ଥିର—2. Still.

୩ । ଗତିରହିତ—3. Motionless.

ଅକମ୍ପନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କମ୍ପନ)—
Akampana (ଅକମ୍ପନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକମ୍ପ (ଦେଖ)
Akampa (See)

ସଂ ବି—(ନାମ) ରାବଣର ସେନାପତ୍ତି ବିଶେଷ ।
Name of a general of Rābaṇa.

ଅକମ୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + କମ୍ପିତ)—ଅକମ୍ପ (ଦେଖ)
Akampita (ଅକମ୍ପିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. (ନାମ). ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଗଣାଧିପତ୍ତି ବିଶେଷ ।
Akampa (See)
Name of a headman of the Buddhists.

ଅକମ୍ପ୍ର—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + କମ୍ପ୍ର)—ଅକମ୍ପ (ଦେଖ)
Akampra (ଅକମ୍ପ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Akampa (See)

ଅକର—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କର)—
Akara

୧ । ହସ୍ତଶୂନ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
(ଅକରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Handless (person).

୨ । ନିଷ୍କର; ଯେଉଁ ଭୂମି ପାଇଁ ରାଜସ୍ୱ ଦେବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ ।
2. Rent-free land).

ଫ. ବ—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)
Akarakarā (See)

ଅକରକରବ—ଫ. ବ—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)
Akarakaraba Akarakarā (See)

ଅକରକରଭ—ଫ. ବ—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)
Akarakarabha Akarakarā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌କତ' ଦେଖିବେ ।

ଅକରକର୍—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅକର୍କର୍)—

Akarakarā — ଆରଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ବଶେଷ; ଏଥିର ମୂଳ ଔଷଧରେ ଲଗେ—Pellitory; anthemis; pyrethrum; anacyclus.

ଆ. ଆକର୍‌କର୍‌ଡା
ଫା. ଆକର୍‌କର୍‌ଦା
ଗ୍ରା. ଆକଲୁର୍
ତେ. ଆକଲକର୍ରା
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅକର; ଅକରକରବ; ଅକରକରର; ଅକଲ୍ଲକ; ଆକଲ୍ଲକ; ଅକର୍କର୍ର; ଅକର୍କର୍; ଅକାରକରଭ; ଅକଲ୍ଲର; ଅକଲ୍ଲ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ; ବଲକାରକ; କଟୁରସ; ଏହା ପ୍ରଦଶ୍ୟାସ୍ଥ, ଶୋଥ ଓ ବାତନାଶକ; ଏହାର ଫଳ ଗୁଆ ପର୍, କନ୍ଥ ଭଳି ଝାଣୁଆ । ଫଳକୁ ଲୋକେ ନାସଦାନା କର୍ ଅଖାରେ ମାରନ୍ତି । ଏ ଫଳକୁ ଅଖାରେ ରଖିଲେ ବାତରୋଗ କମିଯାଏ । ଏ ଫଳର ନାମ ଅମରକୋଷରେ ନାହିଁ, ଭାବପ୍ରକାଶରେ ଅଛି । ଗଙ୍ଗାମରେ ଏ ଫଳକୁ କଙ ଭୁଣ୍ଡା ଫଳ କହନ୍ତି ।]

ଅକରଜଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅର୍‌ଣୀ ।

Akarajiā — Free from debt.
(ଅକରଜୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକରଟା—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଗାଈ ବା ଛେଳି ଶୀଘ୍ର ଗର୍ଭଧାରଣ କରେ ।

Akaraṭā — Early bearing (cow).

କରଟା ଅକରଟା ଛନ୍ଦ ବୁଝାଇ ଗାଈ
ସ୍ତନେ କ୍ଷୀର ଦେବେ ଭୋର ସେତେ ଇଚ୍ଛା ହୋଇ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅକରଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅକରଟା (ଦେଖ)

Akaraṭiā — Akaraṭā (See)

ଅକରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+କରଣ=ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଯାହାର) —ଇନ୍ଦ୍ରିୟଶୂନ୍ୟ ।

Akaraṇa — Devoid of organs.

ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମ; ପରମାତ୍ମା—1. The Divine Soul.
(ଅ+କରଣ)—୨ । କ୍ରିୟାର ଅଭାବ; ନିବୃତ୍ତି ।
2. Cessation from work.
୩ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—3. Improper act.
୪ । ଅକାର୍ଯ୍ୟ; ମନ୍ଦ କର୍ମ—4. Evil act.

ଅକରଣି—ସଂ. ବି. (ଅ+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ) —

Akaraṇi — ୧ । ବିଫଳତା—1. Fruitlessness; failure.
୨ । କାର୍ଯ୍ୟର ଅସିଦ୍ଧି—2. Non-accomplishment.
୩ । ଆକ୍ରୋଶ—3. Spite.
୪ । ଅଭିଶାପ—4. Curse; imprecation.

ଅକରଣୀ—ସଂ. ବ—(ଅ+କରଣୀ)—

Akaraṇī — (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରାଶିର ବର୍ଗମୂଳ ବା ଘନମୂଳ ବାହାର କଲେ କିଛି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହେ ନାହିଁ । (Mathematics) A rational number.

ଯଥା—୧୬ (ଏଥିର ବର୍ଗମୂଳ ୪); ୮ (ଏଥିର ଘନମୂଳ ୨); ୨୭ (ଏଥିର ଘନମୂଳ ୩)

[ଦ୍ର—ଗଣିତରେ ୧୬ ର ବର୍ଗମୂଳ ୪, ଏହା କଥାକୁ $\sqrt{୧୬}=୪$ ଲେଖାଯାଏ । ଏହିପରି $\sqrt[୩]{୮}=୨$; $\sqrt[୩]{୨୭}=୩$; ବର୍ଗ ଓ ଘନମୂଳ ଜ୍ଞାପକ $\sqrt{\ }$ ଚିହ୍ନକୁ କରଣୀ କୋଇଯାଏ ।]

ଅକରଣୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+କରଣୀୟ)—

Akaraṇīya — ଯାହା କରିବା ଅନୁଚିତ; ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । Improper; that which should not be done.

ଅକରତପ୍—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅ+କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—

Akaratap — ୧ । ଅସାମର୍ଥ୍ୟ—1. Inability.
୨ । ଅକ୍ଷମତା; କ୍ଷମତାହୀନତା; ଶକ୍ତିହୀନତା ।
2. State of powerlessness.
୩ । ବଳହୀନତା; ଦୁର୍ବଳତା ।
3. Extreme weakness.
୪ । ଆଶ୍ରୟହୀନତା—4. Helplessness.
୫ । ଧନହୀନତା—5. Poverty.

ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଉପାୟାନ୍ତରରହିତ—1. Resourceless.
୨ । ଅକ୍ଷମ; କ୍ଷମତାହୀନ—2. Powerless.
୩ । ଅସମର୍ଥ—3. Unable.
୪ । ବଳହୀନ—4. Weak.
୫ । ଧନହୀନ—5. Poor.
୬ । ଆଶ୍ରୟହୀନ—6. Helpless.

ଅକରତବ୍—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅକରତପ୍ (ଦେଖ)

Akaratab — Akaratap (See)

ଅକରତବ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅକରତପ୍ (ଦେଖ)

Akaratabya — Akaratap (See)

ଅକରତା—ଗ୍ରା.ବ.(ସଂ. ଅ+କର୍ତ୍ତୃ)—୧ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟର କର୍ତ୍ତା ନୁହେ ।

Akaratā — 1. A person who is not the doer.
୨ । ଯେ ଗୃହର କର୍ତ୍ତା ବା ମାଲିକ ନୁହେ ।
2. A person who is not the master of the house.

ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ+କର୍ତ୍ତିତ)—
ଯେଉଁ କାଠ କରତ କରାଯାଇ ନାହିଁ ।
Unsawn (piece of wood)

ଅକରତୀ—ଦେ. ବି—ଅନପୁଣ କରତୀ; ଯେଉଁ କରତୀ କାଠକୁ ପରପାଟି-ରୂପେ କରତ ପାରେ ନାହିଁ ।

Akaratī — A bad sawyer.

ଅକରମ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅକର୍ମ)—

Akarama — ୧ । ମନ୍ଦ କର୍ମ; ଗର୍ହିତ କର୍ମ—1. Evil act; improper act.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ ; ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନୃ

୨ । ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—2. Misfortune.

ଅକରମ କକରମ ବୃହତ୍ତରେ ଚେ,
ବୃହି ନ ପାରଇନ୍ତ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କେବେ ମଚ । ସାରଳା ମହାଭାରତ,ଉଦ୍ଯୋଗ।

ଅକରମଣିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ)—

Akaramaṇiā ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଦିକ କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ଅଜ୍ଞ ।
ଅକର୍ମା 1. A Brāhmaṇa who is not expert nor experienced in Vedic rites.

୨ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ; ଅକାମିକା—2. Good for nothing.

୩ । ଯେ କର୍ମକୁଶଳ ନୁହେଁ—3. Not skilful.

ଅକରମଣିଳା—ଗ୍ରା. ବ—ଅକର୍ମଣିଳା (ଦେଖ)

Akaramaṣiḷā Akarmaṣiḷā (See)

ଅକରମା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅକର୍ମା)—

Akaramā ୧ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ; ଅଭାଗା—1.Unlucky.
ଅକର୍ମ୍ମୀ ୨ । ନଷ୍କର୍ମା—2. Having no work.
ଅକର୍ମା ୩ । ଅଳସୁଆ—3. Idle.

ଅକରମୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକରମାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟା (ସ୍ତ୍ରୀ) ।

Akaramī Unlucky (woman).

ଦମ୍ଭୟନ୍ତୀ ତା ଦେଶି ବୋଇଲେ ମୋ ପର ।
ଅକରମୀ ହୋଇଣ ନାହିଁ ଆଉ ନାସ୍ତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅକରାନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅକାନ୍ତ)—ଅଙ୍କରାନ୍ତ (ଦେଖ)

Akarānti Aṅkarānti (See)

ଅକରାର୍—ଦେ. ବ. (ଆ. ଏକରାର୍)—

Akarār ୧ । ଏକରାର୍; ମୁଦାଲ୍ଲର ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର ।
ଏକରାର 1. Admission of guilt; an
ଏକରାର accused person's confession.

୨ । (ସଂ. ଅ + ଆ. କରାର୍)—ଅସ୍ୱୀକାର ।
2. Non admission; dissent.

ଅକରାଲ୍—ଦେ. ବ—ଅକରାର୍ (ଦେଖ)

Akarāḷ Akarār (See)

ଅକରୁଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି, ଅ = ନାହିଁ + କରୁଣା ଯାହାର)—

Akaruṇa ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Unkind; merciless.
(ଅକରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଷ୍ଠୁର—2. Cruel.

୩ । କ୍ଷମାହୀନ—3.Unforgiving;relentless.

ଅକରୁଣା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅକରୁଣ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅକରୁଣର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।

Akaruṇā Feminine of Akaruṇa.

ସଂ. ବ. (ଅ + କରୁଣା)—କରୁଣାର ଅଭାବ, ନିର୍ଦ୍ଦୟତା ।
Unkindness; cruelty.

ଅକରୋଟୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଆଧୁନିକ ବଙ୍ଗାଳ ପରିଭାଷା) (ଅ + କରୋଟୀ)—

Akaroṭī ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ମସ୍ତକର ଖପୁରୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଆଂଶିକ ଅଭାବ ଥାଏ - Acrania; (animals) Having no skull or with unperfect skull.

ଅକର୍କର—ସଂ. ବ—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)

Akarkara Akarakarā (See)

ଅକର୍କରା—ସଂ. ବ—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)

Akarkarā Akarakarā (See)

ଅକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅ + କର୍ଣ୍ଣ; ଯାହାର କାନ ନାହିଁ)—

Akarṇṇa ୧ । ବଧିର; କାଲ—1.Hard of hearing; deaf.
(ଅକର୍ଣ୍ଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେଉଁ ଡଙ୍ଗାର ଶୁକାନା ବା ସଙ୍ଗଧରା ନାହିଁ ।
2. Rudderless (boat)

୩ । କର୍ଣ୍ଣ-ରାଜା-ଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ)—3. (Country) Devoid of king Karṇṇa.

(ଯଥା—ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅଙ୍ଗରାଜ୍ୟ ଅକର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।)

ସଂ. ବ—ସର୍ପ; ସାପ—Serpent.

[ସର୍ପର କର୍ଣ୍ଣ ନ ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଅକର୍ଣ୍ଣ, ଚକ୍ଷୁଶ୍ରାବ ବୋଲାଯାଏ; କନ୍ତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସ୍ଥିର କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ସର୍ପର କର୍ଣ୍ଣଯନ୍ତ୍ର ଅତି କ୍ଷୀଣରୂପେ ଦେହାଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ଅକର୍ତ୍ତପ୍—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକରତପ୍ (ଦେଖ)

Akartap Akaratap (See

ଅକର୍ତ୍ତର୍—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକରତପ୍ (ଦେଖ)

Akartab Akaratap (See)

ଅକର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅ = ନାହିଁ + କର୍ତ୍ତନ = କୃନ୍ତାଦ କାଟିବାର ଶକ୍ତି ଯାହାର)—

Akarttana
(ଅକର୍ତ୍ତନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଖର୍ବ; ବାମନ; ଠୁଙ୍ଗା—1. Dwarfish.

୨ । ଅକର୍ତ୍ତିତ; ଅକଟା—2. Uncut.

୩ । ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥରୁ କୌଣସି ଅଂଶ କାଢ଼ି ନଆଯାଇ ନାହିଁ—3. Undiminished.

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—ଅନୁଚିତ; ଅବଧେୟ ।

Akarttabya Improper.

ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଥାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ଦେଲେ କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—ଅକରତାପ୍ (ଦେଖ)

Akaratāp (See)

ସାଭ୍ୟକ ଦ୍ରୋଣ କାଣ୍ଡେ ପାଇ ମହାପୀଡ଼ା ।
ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶ୍ଲୋକ ପଦ୍ୟପ୍ରେ ହେଲେ ଛଡ଼ା । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍, ଅ + କର୍ତ୍ତୃ. ୧ମା. ୧ବ)—

Akarttā ୧ । ଯେ କର୍ତ୍ତା ବା କର୍ମକାରକ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ ।
1 Non-doer; one who does not do any work.

୨ । କାଜ କର୍ମରେ ନଲିପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A person who is the unconcerned doer of any work.

୩ । ପରମେଶ୍ୱର—3. God.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବାରେ ପୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗିଠା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପବତ' ଦେଖିବେ।

ଅକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ—ସଂ: ବ. (ନଞ୍ତତ୍ପୁ; ଅ + କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ)—

Akarttṛutwa ୧ । କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱର ଅଭାବ—1. Want of mastery or authority.

୨ । ଅକର୍ତ୍ତାର ଭାବ—(ଅକର୍ତ୍ତା ଦେଖ) । 2. State of being Akarttā; unconcern in one's acts.

ଅକର୍ଦ୍ଦମ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କର୍ଦ୍ଦମ)—କର୍ଦ୍ଦମଶୂନ୍ୟ ।

Akarddama Mudless; unclayey.

ଅକର୍ମ—ସଂ. ବ. (ଅ + କର୍ମନ୍)—

Akarma ୧ । ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ; କୁତ୍ସିତ କାର୍ଯ୍ୟ । 1. Blameworthy act.

୨ । ଅନୁଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ—2. Improper act.

୩ । ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—3 Ill luck.

୪ । କର୍ମର ଅଭାବ—4. Want of work

୫ । ବେକାର ହେବା ଅବସ୍ଥା । 5. Unemployment.

ବି. ବଣ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ; ଯହିଁରେ କୌଣସି କର୍ମ ହୋଇ ନ ପାରେ । (ଯଥା—ଅକର୍ମଗିଲା)—Worthless; good for nothing.

ଅକର୍ମକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କର୍ମ)—

Akarmaka ୧ । ବେକାର; ନକମା; କର୍ମହୀନ । 1. Unemployed.

୨ । ଅକାମିକା, କର୍ମର ଅନୁପଯୁକ୍ତ । 2. Unfit for work.

(ବିପରୀତ–ସକର୍ମକ) ୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର କର୍ମ ନ ଥାଏ; ଯେଉଁ କ୍ରିୟା କୌଣସି କର୍ମକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରେ—3. Intransitive verb.

[ଦ୍ର—ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥବାଚକ କ୍ରିୟାମାନ ଅକର୍ମକ ହୁଏ । ଶୋଇବା, ବସିବା, ଠିଆହେବା, ରେଙ୍ଗିବା, ଜାଉଁବା, ଜନ୍ମିବା, ମରିବା, ସ୍ଥିତ ହେବା, ଖେଳିବା, ବାସ୍ କରିବା, ଘୁମାଇବା, ବୁଡ଼ିବା, ମୁଦ୍ରିବା, ହଗିବା, ଯିବା, ଆସିବା, ପଡ଼ିବା, ଉଠିବା, ହସିବା, କାସିବା, କାନ୍ଦିବା, ଚେଷ୍ଟା କରିବା, ଦଉଡ଼ିବା, କମ୍ପିବା, ହଗିବା, ବଢ଼ିବା, ଛିଣ୍ଡିବା, ଖେଟାଇବା, ଉଇଁବା, ଅସ୍ତ ହେବା, ଛିଙ୍କିବା, ହାଇ ମାରିବା, ଉଡ଼ିବା, ନାଚିବା, ପଳାଇବା, ଦଉଡ଼ିବା, ରହିବା, ଉଡ଼ିବା, ଅର୍ପିତ-ହେବା, ମାତିବା, ଭୋଳ ହେବା, କଳି କରିବା, ଝଡ଼କିବା, ଦିଶିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଏ ସବୁ କ୍ରିୟା ଣିଜନ୍ତ ଆକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ସକର୍ମକ ହୋଇଯାଏ । ଯଥା—ଶୁଆଇବା, ବସାଇବା, ଠିଆକରାଇବା, ନଦରୁ ଉଠାଇବା, ଜାଆଁଇବା ଇତ୍ୟାଦି । ଅକର୍ମକ କ୍ରିୟାମାନଙ୍କୁ ମନେ-ରଖିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ଲୋକଟି ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୋଲିବାର ଦେଖାଯାଏ :—

ସତ୍ତ୍ୱାକାବନଶଯୂନଜ୍ଜୀଡ଼ାଃ ଜ୍ୱାଭକ୍ଷଯୂଜରବାସବ୍ରୀଡ଼ାଃ ।
ଜୃଦଯୂପଲାଯୂନମଜ୍ଜନଦ୍ଦୀପ୍ତିଃ ଭ୍ରମମୋହସ୍ପୃଦ୍ଧାବନଶୁବ୍ଦିଃ ॥
ଚେଷ୍ଟା କ୍ରୋଧୋ ନଦ୍ରା କମ୍ପୋ ମରଣଂ ନୃତ୍ତଂ ପତ୍ତନଂ ସଙ୍ଗଃ ।
ଜୃବିର୍ଜାଗରତ୍ୱେଦନଯତ୍ନାଃ ଯୁବୋଦ୍ଯୋଗୋ ଦର୍ଷଃ ଶୋଷଃ ॥
ହେରମ୍ବନାଥ—ବ୍ୟାକରଣସଂଗ୍ରହ ।

କେତେକ ସକର୍ମକ କ୍ରିୟାର ଗୋଟିଏ କର୍ମ ଥାଏ । ଯଥା—ରମ ଭାତ ଖାଉଛି ।

କେତେକ ସକର୍ମକ କ୍ରିୟାର ଦୁଇଟି କର୍ମ ଥାଏ । ଯଥା—ରମ-ବୋଉ ରମକୁ ଭାତ ଖୁଆଉଅଛନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇଟି କର୍ମରୁ ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟକର୍ମ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୌଣ କର୍ମ । (କର୍ମ ଉଲ୍ଲେ ନୋଟ୍ ଦେଖ) ।]

ଅକର୍ମକର୍ମଦାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଅକର୍ମକର୍ମନ୍ + ଦାତୃ)—

Akarmakarmadātā (ଅକର୍ମକର୍ମଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ନକମା ଲୋକକୁ କର୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ କରେ—1. Providing the unemployed with work.

୨ । ଯେ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । 2. Blessing the unlucky with good fortune; awarding goodluck to the unlucky.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଶିବ; ମହାଦେବ—The God Siba. (ଯାହାଙ୍କୁ ଆରାଧନା କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲେ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସୌଭାଗ୍ୟ ଉଦୟ ହୁଏ)

ଅକର୍ମକର୍ମଦାୟୁକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅକର୍ମ + କର୍ମନ୍ + ଦାୟୁକ)—

Akarmakarmadāyaka (ଅକର୍ମକର୍ମଦାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକର୍ମକର୍ମଦାତା (ଦେଖ) Akarmakarmadātā (See)

ଅକର୍ମକୃତ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକର୍ମ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—

Akarmakṛut ମନ୍ଦକର୍ମକାରୀ—Doing evil acts.

ଅକର୍ମକ୍ଷମ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କର୍ମକ୍ଷମ)—

Akarmakshama (ଅକର୍ମକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଦେଖ) Akarmaṇya (See)

ଅକର୍ମଜ—ସଂ. ବଣ. (ଅକର୍ମ + ଜନ ଧାତୁ = ଜନ୍ମିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Akarmaja ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟରୁ ଘଟିଥିବା; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନିତ । Due to bad luck; resulting from misfortune.

ଅକର୍ମଠ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କର୍ମଠ)—

Akarmaṭha (ଅକର୍ମଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକର୍ମଣ୍ୟ (ଦେଖ) Akarmaṇya (See)

ଅକର୍ମଣିଆ—ତ୍ରୈ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ)—ଅକରମଣିଆ (ଦେଖ)

Akarmaṇiā Akaramaṇiā (See)

ଅକର୍ମଣ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କର୍ମଣ୍ୟ)—

Akarmaṇya (ଅକର୍ମଣ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଅକ୍ଷମ— 1. Unfit for work.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ୍ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ୱ

(ଅକର୍ମଣ୍ୟତା—ବ) ୨ । କର୍ମର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Worthless.
୩ । ଅକାମିକା; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ କଛୁ କାମରେ ଆସେ ନାହିଁ—3. Useless.
୪ । ଅକରମଣିଆ (ଦେଖ) 4. Akaramaṇiā (See)

ଅକର୍ମଦାନ୍ତ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ଅକର୍ମଦାନ୍ତ)—
Akarmadāni ଅକର୍ମଦାନ୍ତ (ଦେଖ)
Akarmadāntā (See)

ତା ପଡ଼ ଭୋର କୋଠଁ ଦେଉ
ଅକର୍ମଦାନ୍ତ ରୁ ବୋଲଉ । ରୂପର. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

ଅକର୍ମ ପଥର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ + ପ୍ରସ୍ତର)—
Akarma pathara ଅକର୍ମଶିଳା (ଦେଖ)
Akarmaśilā (See)

କରକଶଉର ଅକର୍ମ ପଥର ତ୍ରବାଏ ମୋ କଣ୍ଠଧ୍ୱନ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅକର୍ମବନ୍ତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକର୍ମ + ବତ୍) —ଭାଗ୍ୟହୀନ ।
Akarmabanta Unfortunate.

ବହ୍ମଙ୍କ ଅକର୍ମବନ୍ତ, ବଫଳବତ । ରୁଦ୍ର. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅକର୍ମଶିଳ—ଦେ. ବ—ଅକର୍ମଶିଳା (ଦେଖ)
Akarmaśila Akarmaśilā (See)

ନଷ୍ଟର ଯେସନେ, ନଷ୍ଟର ଅକର୍ମଶିଳ କର୍ମନାସା ସ୍ରୋତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅକର୍ମଶିଳା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ + ଶିଳା; ଏହା ଦୃଢ଼ଆର ଦ୍ୱାର୍. କଃ। ହୋଇ କୌଣସି କର୍ମୋପଯୋଗୀ
Akarmaśilā ଅକର୍ମଶିଳା କରାଯାଇ ନ ପାରବାରୁ)—ଏକ ପ୍ରକାର ଅତି ଶକ୍ତ ପଥର ।
A kind of very hard stone of vulcanic origin.

ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦେ ହେଲେ ଅକର୍ମଶିଳା ଯେ ନେଶେ ଦ୍ରବୀଭୂତ ମୋହେ ।
ଘନଶ୍ୟାମ. ଜଟମୋଚନ ।

[ଦ୍ର—ଏହି ପଥରକୁ ଦୃଢ଼ଆରରେ କାଟି କୌଣସି ଆକାରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହା ସବୁ ପଥର ଅପେକ୍ଷା ଶକ୍ତ; ଏଥିପାଇଁ ଥଟ୍ଟାଗୁମାନେ (କଂସାଗୁ) ଏ ପଥରର ବଡ଼ ଚିମାକୁ ନେଇ ମୁଣ୍ଡା ବା ଗଡ଼ାପଥର କରନ୍ତି । ଏହି ମୁଣ୍ଡା ଉପରେ ଧାଡୁ ପିଣ୍ଡ ରଖି ହାଉଡ଼ରେ ପିଟନ୍ତି । ଅକର୍ମଶିଳା ପଥର ଚିକ୍କି-ମୁଣ୍ଡା ରୂପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଦେ. ବଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ, ଗାଳ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଅଳସୁଆ ବ୍ୟକ୍ତି—(reproach) Worthless & idle (person).

ଅକର୍ମା—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)(ଅ + କର୍ମନ୍;ଅକର୍ମନ୍ ୧ମା.୧ବ)—
Akarmā ୧ । ନକମା; ନଷ୍କର୍ମା; ଯେ କୌଣସି କର୍ମ କରୁ ନାହିଁ; ବେକାର୍—1. Unemployed.
୨ । ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy.
୩ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ—3. Worthless.
୪ । କର୍ମ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ—4. Unfit for work.
୫ । ଘୋନକପାଳିଆ; ମନଭାଗ୍ୟ; ଦୁଭାଗ୍ୟ । 5. Unlucky.
୬ । କୁକ୍ରିୟାକାରୀ; ନନ୍ଦିତକର୍ମକାରୀ । 6. Doing evil deeds.

[ଦ୍ର—ଏହା କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଶେଷଣ ହୁଏ ।]

ଅକର୍ମ୍ମ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବ—ଅକର୍ମର ଅନ୍ୟ ବନାନ ।
Akarmma(etc.) Another spelling of Akarma.

ଅକର୍ମ୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅକର୍ମାର ଅନ୍ୟ ବନାନ ।
Akarmmā Another spelling of Akarmā.

ଅକଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅକ୍ଲ୍)—
Akal ୧ । ବୁଦ୍ଧି—1. Intellect; sense.
ଆକ୍ଲେଲ ୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Wisdom.
ଆକଲ, ଅକ୍ଲ ୩ । ବୋଧ ଶକ୍ତି—3. Understanding; intelligence.
୪ । ବିବେଚନା; ବିବେକ—4. Discrimination; consideration.
୫ । ମାନସିକତା—5. Mentality.
୬ । ବିଦ୍ୟା—6. Learning.
୭ । ସଂସାରଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି—7. Wordly wisdom.

ଅକଲ୍ ଗୁଡ଼ୁମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅକ୍ଲ ଗୁଡ଼ୁମ୍)—
Akal gurdum ବୁଦ୍ଧି ଗ୍ଲେପ; କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା । Bewilderment.
ଆକ୍ଲେଲ ଗୁଡ୍ରୁମ୍
ଅକ୍କଲ ଗୁଡ୍ରୁମ୍ (ଯଥା—ଓକଲ ମୋତେ ଜେର୍ କଲ୍ଲ ବେଳେ ମୋର ଅକଲ୍ ଗୁଡ଼ୁମ୍ ହୋଇଗଲ୍ଲା ।)

ଅକଲ୍ ଛୋଟ—ଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଅକ୍ଲ + ସଂ. କ୍ଷୁଦ୍ର)—
Akal chhoṭa ୧ । ମାଡବୁଦ୍ଧିଆ—1. Lowminded.
ଆକ୍ଲେଲ ଛୋଟ ୨ । ନବୁଝିଆ—2. Stupid.

ଅକଲ୍ ଦାନ୍ତ—ଦେ.ବି. (ଆ. ଅକ୍ଲ + ସଂ. ଦନ୍ତ) (ଇଂ. Wisdom tooth ର ଆଧୁନିକ ଅନୁବାଦ)—ଜ୍ଞାନଦନ୍ତ; ଯୁବାକାଳରେ କଲଦାନ୍ତର ଶେଷରେ କଲ ଭିତରେ ଉଠିବା ଦାନ୍ତ—Wisdom tooth.
Akal dānta
ଆକ୍ଲେଲ ଦାଁତ

ଅକଲ୍ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକର୍ମକ. (ଆ. ଅକ୍ଲ୍ + ସଂ. ଦା ଧାତୁ)—
Akal debā ୧ । (ଅନ୍ୟକୁ) ବୁଦ୍ଧି ବଢାଇବା । 1. To teach wisdom.
ଆକ୍ଲେଲ ଦେଓୟା
ଅକ୍କଲ ଦେଲା ୨ । (ଅନ୍ୟକୁ) ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ଦେବା । 2. To teach a lesson.

ଅକଲ୍ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. ଅକର୍ମକ. (ଆ. ଅକ୍ଲ + ସଂ. ପ୍ରାପ ଧାତୁ)—
Akal pāibā ୧ । (ଅନ୍ୟଠାରୁ) ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିବା ।
ଆକ୍ଲେଲ ପାଓୟା 1. To get wisdom from another.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

अक्कल पाना ୨ । (ଅନ୍ୟଠାରୁ) ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନଲାଭ କରିବା ।
2. To learn a lesson.

ଅକଲ୍ ବତାଇବା—ଦେ. କି—ଅକଲ୍ ଦେବା (ଦେଖ)
Akal batāibā — Akal debā (See)
ଆକ୍କେଲ ବାତାନ
अकल बतलाना

ଅକଲ୍‌ବନ୍ତ—ବୈଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ.ଅକ୍ଲ + ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ବତ୍; କମ୍ବା ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ମନ୍; ଫା. ଅକ୍ଲ୍‌ମଂଦ୍)—
Akalbanta
ଆକ୍କେଲମନ୍ତ
अकलमन्द, आकल
(ଅକଲ୍‌ବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—1. Intelligent.
୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise.
୩ । ସଂସାରଜ୍ଞାନରେ ଅଭିଜ୍ଞ ।
3. Prudent; worldly wise.
୪ । ବିଦ୍ୱାନ୍—4. Learned.

ଅକଲ୍‌ମନ୍ତ—ବୈଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଫା. ଅକ୍ଲ୍‌ମଂଦ୍ ଭୁଲ; ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ମତ୍)—ଅକଲ୍‌ବନ୍ତ (ଦେଖ)
Akalmanta — Akalbanta (See)

ଅକଲ୍ ସଲ୍ଲମୀ—ବୈଦେ. (ଆ. ଅକ୍ଲ ସଲ୍ଲମୀ)—
Akalsalāmī
ଆକ୍କେଲସେଲାମୀ
अकलसलामी
୧ । ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା—1. Present given to a teacher for giving lessons.
୨ । ଅନ୍ୟଠାରୁ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ ଦଆଯିବା ପୁରସ୍କାର—2. Present given to a person for learning wisdom from him.
୩ । ସାଂସାରିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନଭିଜ୍ଞତା ଯୋଗୁଁ ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ କ୍ଷତ ସହେ—Loss which a man has to suffer for one's folly.

ଅକଲ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅକ୍ଲ୍)—ଅକଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Akala (etc.) — Akal etc. (See)

ଅକଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ = ନୁହେଁ + ଆ. କଲ୍ = ସୁବିଧା)—
Akala
ବିକଲ୍
अकल, अकड़
୧ । ଅସୁବିଧା; ଅଖାଞ୍ଜ—1. Inconvenience.
ଉରୁଏ ଡ ଆସି ହେଲେ ନବବନ୍ଧୁଳ,
ନାଶ କରିବାକୁ ହୋଇବ ଅକଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପ୍ତରଉ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।
୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସ୍ଥାନ—2. Inconvenient place.
୩ । ଅସୁବିଧାଜନକ ଅବସ୍ଥା; ଅଖାଞ୍ଜିଆ ଅବସ୍ଥା—3. State of inconvenience; queer predicament.
ଉଲ୍ଲ ଅକଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ପଡ଼ନ୍ତ । ସ୍ୱମଶଙ୍କର. ଯୁଗଧର୍ମ ୩.୩ ।
୪ । ଅନନ୍ୟୋପାୟତା; ଉପାୟାନ୍ତରଶୂନ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—4. A state in which one has no other alternative.
ଅକଳେ ଗଇଡ଼ ପଥର ବୁହେ—ଉଗ ।
୫ । ଦେହର ମର୍ମସ୍ଥାନ—5. Vulnerable part of the body.
(ଯଥା—ବେଢ ପାହାରକ ଅକଳରେ ବାଜଯିବାରୁ ମୁଁ ଛଟଛଟ ହୋଇଗଲ୍ ।)
୬ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ହାତ ପାଏ ନାହିଁ—6. A place beyond one's reach.
(ଯଥା—ପାଚିଲା ଆମ୍ବ ଅକଳରେ ଥିବାରୁ ମୁଁ ତାକୁ ତୋଳ ପାରିଲି ନାହିଁ ।)

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ—1. Inconvenient.
୨ । କୋମଳ ବା ସୁକୁମାର (ଦେହର ସ୍ଥାନ) ।
2. Vulnerable part of the body.
୩ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ—3. Having no other alternative.
୪ । ଉପାୟଶୂନ୍ୟ—4. Resourceless.

ଅକଲକଗ—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି. (ସଂ. ଅକଲ୍ଲର)—ଅକରକଗ (ଦେଖ)
Akala karā — Akarakarā (See)

ଅକଲକଲ—ଦେ. ବି. (ବିପର୍ଯ୍ୟୟାର୍ଥକ ସଦ୍ଭାବ)—
Akalakala
ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧା; ଅଖାଞ୍ଜଖାଞ୍ଜ ।
Convenience & inconvenience.

ଅକଲଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲଙ୍କ)—
Akalaṅka
୧ । ନିଷ୍କଲଙ୍କ; କଲଙ୍କଶୂନ୍ୟ—1. Stainless.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ଅନନ୍ୟ—2. Blameless; taintless.
୩ । ସୁନ୍ଦର—3. Beautiful; charming.
୪ । ଯହିଁରେ ଦାଗ ନାହିଁ—4. Spotless.
ଶକୁନ୍ତଳା ମୁଖ ଅକଲଙ୍କ ସୁଧାକର
ସଦା ବକଟିତ ନେତ୍ର ଗାଲ ଉଦାକର—କୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରଉରଙ୍ଗିଣୀ
୫ । ନିର୍ମଳ—5. Clear.

ଅକଲଙ୍କିତ—ସଂ.ବ. (ନଞତତ୍; ଅ + କଲଙ୍କିତ)—ଯହିଁରେ କଲଙ୍କ ଲଗି ନାହିଁ—Unstained.
Akalaṅkita

ଅକଲଙ୍କୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲଙ୍କିତ) ଯେଉଁ ଧାତୁମୟ ପଦାର୍ଥରେ କଲଙ୍କି ବା ଜଙ୍ଗ୍ ଲଗି ନାହିଁ ।
Akalaṅkī — Unrusted; not rusty.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞତତ୍; ଅ + କଲଙ୍କିନ୍, ୧ମା. ୧ବ) —
(ଅକଲଙ୍କିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକଲଙ୍କ (ଦେଖ)
Akalaṅka (See)

ଅକଲଣ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲନ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalaṇa — Akalana (See)
ଅଗନତି
अगनिति

ଅକ୍ଲଣା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲନ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalaṇā — Akalana (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଦ୍ଦ	ନ୍ଦ

ସୃଷ୍ଟିର ରଜାଙ୍କ ଥାଣ୍ଟେ ସାତ ସେନା-
ପତ ଜରୁଥିଲେ ସେ ବଳ ଅକଲଣା । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପ୍ରରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅକଲଥାନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଆ. କଲ୍ = ସୁବିଧା + ସଂ. ସ୍ଥାନ)—
Akalathāna ୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସ୍ଥାନ ।
ଅସାୟାଗା 1. Inconvenient place.
ବେଥାନ

୨ । ଦେହର ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗ—2. Any private part of the body.
(ଯଥା—ଅକଲଥାନରେ ବଥ ଦେବାରୁ ମୁଁ କାହାରକୁ ଦେଖାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)

୩ । ଦେହର ମର୍ମ୍ମସ୍ଥାନ—3. Any vulnerable part of the body.
(ଯଥା—ମାକଡ଼ର ଅକଳ ଥାନରେ ବାଣୁଳିଙ୍କ ବାଜିବାରୁ ମାକଡ଼ ଗଛରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।)

୪ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ହାତ ପାଏ ନାହିଁ—4. A place beyond reach.
(ଯଥା—ସାଧୁମାନେ ପଦ୍ମଭର ଅକଲଥାନରେ ବସା ବାନ୍ଧ ରହନ୍ତୁ ।)

ଅକଲନ—ସଂ.ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲନା;ନାହିଁ କଲନା ଯାହାର)—
Akalana ୧ । ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—1. Countless; innumerable.

୨ । ଅପରିମିତ—2. Immeasurable.

୩ । ଅସୀମ—3. Limitless; boundless.

୪ । ଅତ୍ୟଧିକ—4. Excessive.

ଅକଲନା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲନ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalanā Akalana (See)
ନଭୁଲର ବଳ ଅଟେ ଅତ ଅକଲଣା । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅକଲନ୍ତା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲନ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalantā Akalana (See)

ଅକଲମ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଲ୍ଲି) ବି. (ସଂ. ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଓ ଶିଳା—ଭୁଲନା କର ଅକର୍ମଶିଳା ।)
Akalama ପୁଲ୍ଲର ଜାଗା ଘରମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟାପ୍ତାମାର୍ଥ ରଖାଯିବା ଗୋଲାକାର ଭାରୀ ପଥର । ଏହାକୁ ମଲ୍ଲମାନେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଫିଙ୍ଗି ଆପଣା ବାହା ଦେଖାଇ ଏହା ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ସମ୍ଭାଳ ନଅନ୍ତୁ ।
A circular piece of heavy stone which athletes throw up into the air and let fall on their arms.

ଅକଲା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକଲନ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalā Akalana (See)
ଅକଲା ବ୍ୟୂହ ମଧ୍ୟେ କଏ କାହିଁ ଅଛ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅକଲା ଅକଲି—ଦେ. ବ—୧ । ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପରକୁ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇବା କର୍ମ—1. Putting each other into inconvenience.
Akalā akali
ଆଁକଡ଼ା ଆଁକଡ଼ି

୨ । ଅକଡ଼ାଅକଡ଼ି (ଦେଖ)
2. Akardāakardi (See)
ଦେ. ବଣ—ପରସ୍ପରକୁ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଉଥିବା (ଦୁଇ ଜଣ ।)
Inconveniencing each other.

ଅକଲାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Akalāibā Akardāibā (See)

ଅକଲଆ—ଦେ. ବଣ—ଅକଳ (ଦେଖ)
Akaliā Akala (See)

ଅକଲିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ. ଅଲ୍‌କଲ୍)—
Akaliā ଅକଲ୍‌ବନ୍ତ (ଦେଖ)
Akalbanta (See)

ଅକଲିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + କଳିତ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalita Akalana (See)

ଅକଲିନ୍ତା—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅକଳିତ)—ଅକଲନ (ଦେଖ)
Akalintā Akalana (See)

ଅକଲିହା—ଦେ. ବିଣ.ପୁଂ (ସଂ.ଅ + କଲହପ୍ରିୟ)—
Akalihā ୧ । ଯେ କଳହପ୍ରିୟ ନୁହେଁ ।
(ଅକଳେହା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not quarrelsome.

୨ । ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ—2. Peace-loving.

ଅକଲୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅକଳ (ଦେଖ)
Akaluā Akala (See)

ଅକଲେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅକଳ (ଦେଖ)
Akale Akala (See)
ଲାଚାରିମେଁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିବାରୁ ।
1. Being put in a tight corner.

୨ । ଅନନ୍ୟୋପାସ୍ୟ ହୋଇ—2. Having no other alternative.
ଅକଳେ ଗଉଡ଼ ପଥର ରୁହେ—ଉଗ ।

୩ । ଅଗତ୍ୟା—3. Unavoidably; perforce.

ଅକଲେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Akaleibā Akardāibā (See)

ଅକଲ୍ଲ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲ୍‌କ)—
Akalka ୧ । ଦମ୍ଭରହିତ—1. Courageless.

୨ । ଅଧୀର—2. Impatient.

୩ । କଲ୍କଶୂନ୍ୟ—3. Having no decoction.

ସଂ. ବି—ଅକରକର (ଦେଖ)
Akarakarā (See)

ଅକଲ୍କର—ସଂ. ବି—ଅକରକର (ଦେଖ)
Akalkara Akarakarā (See)

ଅକଲ୍ଲା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକଲ୍‌କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ।
Akalkā Moonlight

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅକଲ୍ପଣା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅ + କାର୍ପଣ୍ୟ)—

Akalpaṇā ୧ । ଅକାର୍ପଣ୍ୟ—1. Freedom from miserliness.

୨ । ମନରେ ସନ୍ଦେହ, କୁଣ୍ଠାବା ଅସନ୍ତୋଷ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା ।
2. State of being free from any misgiving or discontent.

୩ । ମନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ—3. Full satisfaction.

(ଯଥା—ତୁମେ ମଡେ ଯାହା ଅକଲ୍ପଣାରେ ଦେବ ତାହା ମୁଁ ନେବି ।)

ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—1. Content.

୨ । କୁଣ୍ଠାଘ୍ନ—2. Free from misgiving.

୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—3. Fully satisfied.

୪ । ସନ୍ଦେହଘ୍ନ—4. Free from doubt.

୫ । କାର୍ପଣ୍ୟରହିତ—5. Unmiserly; giving with a free hand.

ଅକଲ୍ପନା—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ତତତ୍ ; ଅ + କଲ୍ପନା)—

Akalpanā ୧ । କଲ୍ପନା ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ।
1. Want of imagination.

୨ । ଅନୁଚିତ ଚିନ୍ତା—2. Improper thought.

ଦେ. ବ—ଅକଲ୍ପଣା (ଦେଖ)
Akalpaṇā (See)

ଦେ. ବିଣ—ଅକଲ୍ପଣା (ଦେଖ)
Akalpaṇā (See)

ଅକଲ୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ତତତ୍ ; ଅ = କଲ୍ପିତ)—

Akalpita ୧ । ଯାହା କଲ୍ପିତ ନୁହେ; ବାସ୍ତବ; ଯଥାର୍ଥ ।
(ଅକଲ୍ପିତତା—ବି) 1. Not imaginary; real; actual.

୨ । ଅକୃତ୍ରିମ—2. Inartificial.

୩ । ଯାହା ବାହାନା କରିଯାଇ ନାହିଁ—3. Unfeigned.

ଅକଲ୍ମଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲ୍ମଷ)—ନିଷ୍ପାପ ।

Akalmasha Sinless.

(ଅକଲ୍ମଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. (ନାମ) ଚତୁର୍ଥ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of the fourth Manu.

ଅକଲ୍ମାଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲ୍ମାଷ)—ନିଷ୍ପାପ ।

Akalmāsha Sinless.

ସଂ. ବି. (ନାମ) ଚତୁର୍ଥ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of the fourth Manu.

ଅକଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନଞ୍ତତତ୍ ; ଅ + କଲ୍ୟ)—

Akalya ଅସୁସ୍ଥ; ପୀଡ଼ିତ—Sick; ailing.

(ଅକଲ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକଲ୍ୟାଣ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ତତତ୍ ; ଅ + କଲ୍ୟାଣ)—

Akalyāṇa ୧ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—1. Woe.

୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—2. Misfortune.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଲ୍ୟାଣ)—

(ଅକଲ୍ୟାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—1. Unfortunate.

୨ । ଅଶୁଭଗ୍ରସ୍ତ—2. Illfaring.

ଦେ. ବ—ଅଭିସମ୍ପାତ—Curse.

(ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭିକ ନ ଦେଲେ ସେ ଅକଲ୍ୟାଣ କରିବ ।)

ଅକଲ୍ଲକ—ସଂ. ବ—ଅକରକରା (ଦେଖ)

Akallaka Akarakarā (See)

ଅକଶ—ବୈଦେ. (ଆ) ବ. (ଆ. ଅକସ୍; ତୁଲ. ସଂ. ଆକ୍ରୋଶ)—

Akaśa ୧ । ଅଦଜ୍ଭତ; ଅଦନ୍ୟା—1. Grudge; spite.

ଆକ୍ରୋଶ ୨ । ପ୍ରତିହିଂସା—2. Revenge.

ଅକସ ୩ । ଆକ୍ରୋଶ; ଦ୍ୱେଷ—3. Envy.

୪ । ଶତ୍ରୁତା—4. Enmity.

ଅକଶ ନେବା—ବୈ. କ୍ରି.—

Akaśa nebā ବାଦ ସାଧିବା; ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ।

ଆକ୍ରୋଶ ମିଟାନ (ସାଧା) To be avenged on.

ଅକସ ଠାନନ

ଅକଶବାଜ୍—ବୈଦେ. (ଆ) ବିଣ. (ଆ. ଅକସ୍ତ୍ତାଜ)—

Akaśabāj ୧ । ପ୍ରତିହିଂସାପରାୟଣ—1. Revengeful.

ଆକ୍ରୋଶୀ ୨ । ଅଦନ୍ୟିଆ—2. Spiteful.

ଅକସ୍ ବାଜ

(ଅକଶବାଜୀ—ବ)

ଅକଶର୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ଅକ୍ଶର୍ = ସାଧାରଣତଃ)—

Akaśar ୧ । ସାଧାରଣତଃ—1. Generally.

ଅକସାର୍, ୨ । ସବୁ ପ୍ରକାରେ—2. In all ways.

ଅକଚାର୍, ୩ । ସଦା; ସର୍ବଦା—3. Always.

ଅକଛାର୍ ୪ । ଅଧିକାଂଶତଃ—4. For the most part.

ଅକସର ୫ । ଯଦି ସ୍ୟାତ୍; ଯଦ୍ଦ—5. If; lest.

୬ । ଅକସ୍ମାତ୍; ଦୈବାତ୍; ହଠାତ୍—6. Suddenly.

୭ । ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—7. Slightly.

ସର୍ବନାମ—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ—1. Every.

୨ । ସମସ୍ତ—2. All.

ଅକଶର୍ କ୍ଷମତାପତ୍ର—ଦେ. ବ. (କଚରଆ, ଆ. ଅକ୍ଶର୍ + ସଂ କ୍ଷମତା + ସଂ.ପତ୍ର)—

Akaśar kshamatāpatra ଅକଶର୍ନାମା (ଦେଖ)
Akśarnāmā (See)

ଅକଶ ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବାଦ ସାଧିବାପାଇଁ ମନରେ ଘାଣ୍ଟିବା ।

Akaśa rakhibā

ଆକ୍ରୋଶ ରାଖା To have a grudge against a person.

ଅକସ ରଖନା

ଅକଶ ସାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକଶ୍ ନେବା (ଦେଖ)

Akaśa sādhibā Akaś nebā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍‌ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ଂ

ଅକଶର୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅକ୍‌ଶର୍‌ନାମେହ୍)—
Akaśarnāmā
ଅକସାରନାମା, ଅକଚାରନାମା
ଅକସରନାମା
ଯେଉଁ କ୍ଷମତାପତ୍ର ବଳରେ ଏଜେଣ୍ଟ ମାଲିକର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଏ; ଖାସ୍ କ୍ଷମତାପତ୍ର ।
Special power of attorney.

(ବପତ୍ତିଭ—ଆମ୍‌ମୁକ୍ତାରନାମା)

ଅକଣା—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅ + ଓ. କସା—କସିବା କ୍ରିୟା ଦେଖ)—
Akaśā
ଯା କସା ହୟ ନାଇ
୧ । ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାରେ ଜିନ୍ କଶା ଯାଇ ନ ଥାଏ ।
1. Unsaddled horse.
୨ । ଯେଉଁ ଅଙ୍କ କଶା ହୋଇ ନାହିଁ—2. Unsolved (Arithmetical sum).
୩ । ଯେଉଁ ପରିବା ତେଲ ବା ଘିଅରେ କଶା ହୋଇ ନ ଥାଏ ।
3. Unfried (vegetable).
୪ । ଯେଉଁ ଦଉଡ଼ି ଦୃଢ଼ରୂପେ କଶା ହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇ ନ ଥାଏ—4. Untightened (rope).
୫ । ଯେଉଁ ବାଉଁଶ, ବେତ ବା ଲଇ କଛ ଦିନ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ନ ଥାଏ—5. Unseasoned (bamboo or cane).

ଅକଣିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.(ସଂ. ଅକୋଶ + ଓଡ଼ିଆ ସ୍ୱାର୍ଥ୍ୟ. ଇଆ)—
Akaśiā
ଅକଶ୍‌ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Akaśbāj (See)

ଅକଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଷ୍ଟ)—୧ । କଷ୍ଟରହିତ; କ୍ଲେଶଶୂନ୍ୟ ।
Akashta
1. Painless; free from trouble.
୨ । ସହଜ—2. Easy.
୩ । ସ୍ୱାଭାବିକ—3. Natural.

ଅକଷ୍ଟକଲ୍ପନା—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) —୧ । ସ୍ୱାଭାବିକ କଳ୍ପନା ।
Akashtakalpanā
1. Natural imagination.
୨ । ଯେଉଁ କଳ୍ପନା ବା ରଚନା କରିବାକୁ ଲେଖକ ବା କବିଙ୍କୁ କଛମାତ୍ର ଆୟାସ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ ।
2. Any composition in which the writer has not taken trouble.

ଅକଷ୍ଟବନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + କଷ୍ଟ + ବନ୍ଧ = ବନ୍ଧନ;
Akashtabaddha
ଯାହାଠାରୁ ବଳ କଷ୍ଟ ବନ୍ଧନ ନାହିଁ)—
୧ । ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—1. Irremediable.
୨ । ଅତିଶୟ କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ିତ—2. Fallen in great trouble.
ସଂ. ବି—୧ । ଅପ୍ରତିହାର୍ଯ୍ୟ ବିପଦ—1 Irremediable danger; unavoidable danger.
୨ । ଅତି ଦୁଃଖ—2. Great grief; misery.

ଅକଷ୍ଟବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କଷ୍ଟବନ୍ଧ; ଯାହାଠାରୁ ବଳ
Akashtabandha
କଷ୍ଟର ବନ୍ଧନ ନାହିଁ)—ଅତି ଗୁରୁତର କାରାବନ୍ଧନ; କଠିନ କାରାବାସ ।
Rigorous confinement.

ଅକଷ୍ଟଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞତତ୍; ଅ+କଷ୍ଟଲବ୍ଧ)—ସହଜଲବ୍ଧ; ବିନା
Akashtalabdha
କଷ୍ଟରେ ମିଳିଥିବା—Got easily.

ଅକଷ୍ଟଲଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞତତ୍; ଅ + କଷ୍ଟଲଭ୍ୟ)—ସହଜଲଭ୍ୟ; ଯାହା ସହଜରେ ଲାଭ କରିଯାଇ ପାରେ ।
Akashtalabhya
Easily attainable.

ଅକସ୍ମାତ୍—ସଂ. ଅ. (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+କସ୍ମାତ୍=କାହାରିଠାରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା କାହାଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା ବା କ କାରଣରୁ ଘଟିଲା ବୋଲି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ)—
Akasmāt
୧ । କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୋଇ ନ ପାରିବା ପ୍ରକାରେ ।
1. Without any apparent or assignable cause.
୨ । ହଠାତ୍—2. Suddenly.
୩ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—3. Unexpectedly; accidentally.

ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆକସ୍ମିକ)—
ଅକସ୍ମାତ୍
୧ । ଆକସ୍ମିକ—1. Sudden.
୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—2. Unexpected.
୩ । ଜ୍ଞାତ କାରଣ ବିନା ଘଟିବା—3. Happening without any assignable cause.

ଅକସ୍ମାତେ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଅକସ୍ମାତ୍)—ଅକସ୍ମାତ୍ (ଦେଖ)
Akasmāte
Akasmāt (See)
ଯାହା ମିଛର ଅକସ୍ମାତେ ।
ଆନନ୍ଦେ ସମର୍ପିବ ମତେ ॥ ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅକହ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକଥ୍ୟ)—ଅନିର୍ବଚନୀୟ; ଅକଥନୀୟ ।
Akaha
Unspeakable.
ଅକଥ୍ୟ ତାହାର ସ୍ୱଭାବ ଅଟଇ ଅକହ ।
ଅକହ କୃଷ୍ଣସିଂହ ନରାଭରଣ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅକା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞ; ପ୍ରା. ଅକା=ନିର୍ବୋଧ)—
Akā
୧ । ନିର୍ବୋଧ; ଓଲୁ—1. Foolish; stupid.
ଅକା
୨ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—2. Bewildered.
୩ । ଆତଙ୍କଯୁକ୍ତ—3. Astounded.

ଦେ. ବ. (ନାମ) (ପ୍ରା. ଅକା=ନିର୍ବୋଧ)—ଆସାମର ପାର୍ବତ୍ୟ ଅନାର୍ଯ୍ୟଜାତି ବିଶେଷ—Name of an Assamese hill tribe.

[ଦ୍ର—ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭାରତକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଏମାନେ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ବାଟେ ଭାରତକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । କନ୍ଧ, କୋଲ୍ଲ ଆଦିଙ୍କ ପରି ଏମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଭ୍ୟତାରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଂା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅକାଇଲ୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଆ. କାଏଲ୍; ଆ.ବେକାଏଲ୍)—
Akāil ୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଆପଣାର ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ
ଅକାଇଲ୍ ବା କାଇଲ୍ ମାନେ ନାହିଁ ।
ବେକାଏଲ୍ 1. (a person) Who does not admit his or her own guilt or fault.
୨ । ନର୍ଦ୍ଦୋଷ; ଯେଉଁ ଲୋକ ଦୋଷ କରେ ନାହିଁ ।
2. Faultless; innocent.
ଦେ. ବ—ଅଦୋଷ; ଦୋଷର ଅଭାବ—Absence of fault.

ଅକାଇଲା—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅକାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Akāilā Akāil (See)

ଅକାଇଲି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅକାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Akāili Akāil (See)

ଅକାଇଲିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅକାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Akāilia Akāil (See)

ଅକାଉଲି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଓ. କାଉଲି)—
Akāuli ୧ । ଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ—1. Patient.
୨ । ସ୍ଥିର—2. Calm; quiet.

ଅକାଖେଲ୍—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍ତରଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତର
Akākhel ବାହାରେ ଆଫଗାନସ୍ଥାନରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୁସଲମାନ
ଅକାଖେଲ୍ ଜାତିବିଶେଷ—Name of a predatory
ଅକାଖେଲ୍ tribe of Mahomedans beyond the north western frontier of India.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ଉତ୍ତରଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ଇଂରାଜଶାସିତ ରାଜ୍ୟକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ କଟକଣାରେ ଏମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଢେର୍ କମି ଯାଇଅଛି ।]

ଅକାଟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ)—୧ । ଅଖଣ୍ଡନୀୟ (ଯୁକ୍ତି) ।
Akāṭa 1. Irrefutable.
ଅକାଟ, ଅକାଟ୍ୟ ୨ । ଯାହା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିଦ୍ୱାରା ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ବା ଅଭେଦ୍ୟ
ଅକାଟ୍ୟ (ଶସ୍ତ୍ର)—2. Invulnerable (body).
୩ । ଯେଉଁ ଶର ଅନ୍ୟ ଶରଦ୍ୱାରା କାଟି ହୋଇ ନ ଯାଏ ।
3. (an arrow) Which can not be cut or baffled by any other arrow.
୪ । ଅମୋଘ (ଅସ୍ତ୍ରାଦି)—1. Infallible; unfailing.
ବନ୍ଧବା ଶରମାନ ଯେ ହୋଇଲ ଅକାଟ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଦେ. ବ—ଅକାଣ୍ଟୁ (ଦେଖ)
Akāṭu (See)
ଅକାଟକୁ ଆଣ୍ଠରେ ଅଣ୍ଠାରେ ବାନ୍ଧଲେ । କୃଷ୍ଣଜିହ୍ୱ ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅକାଟ ମୁରୁଖ—ଗ୍ରା. ବିଣ—
Akāṭa murukha ଜଡ଼ାମୂର୍ଖ; ଗଜମୂର୍ଖ (ବ୍ୟକ୍ତି); ନିପଟ ମୂର୍ଖ ।
ଆକାଟ ମୂର୍ଖ Totally illiterate (person).

ଅକାଟ ମୂର୍ଖ—ଦେ. ବିଣ—ଅକାଟ ମୁରୁଖ (ଦେଖ)
Akāṭa mūrkha Akāṭa murukha (See)

ଅକାଟ ମୂଷା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ଘାଙ୍ଗୁଡ଼ା ମୂଷା ।
Akāṭa mūshā A kind of mountain-mouse.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପଥରକୁ ଦାନ୍ତରେ କାଟି ମାଟି ପର୍ ପଦାକୁ ଗାଳ ପକାଇ ସେହି ପଥର ଗାତରେ ବସା କରନ୍ତି । ଏ ମୂଷା ସହଜରେ ଧର୍ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଏ ମୂଷାକୁ ମାର୍ ଏହାର ଦାଢ଼ି ଖଣ୍ଡେ ଡେଉଁରିଆରେ ପୂରାଇ ଦେହରେ ବାନ୍ଧିଲେ ଦେହ ଅକାଟୁ ହୁଏ ଓ ଏହାର ମାଂସକୁ ଗର୍ଭିଣୀସ୍ତ୍ରୀକୁ ରନ ଖାଇଲେ ଦେହ ଅକାଟୁ ହୁଏ ।]

ଅକାଟ ଶର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ + ଶରସ୍)—
Akāṭa śara ୧ । ଅମୋଘ ଶର—1.Unfailing arrow.
ଅକାଟ୍ୟ ଶର ୨ । ଯେଉଁ ଶରକୁ ଅନ୍ୟ ଶର କାଟି ନ ପାରେ ।
2. An arrow which cannot be cut short by any other arrow.

ଅକାଟ ଶରୀର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ + ଶରୀର)—ମନ୍ତ୍ରୌଷଧଦ୍ୱାରା
Akāṭa śarīra ଅକାଟ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା ମନୁଷ୍ୟଦେହ ।
ଅକାଟ ଶରୀର The body (of a person)rendered invulnerable by charms; charmed body.
ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିଦ୍ୱାରା ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ।
(a person) Bearing a charmed life; invulnerable to weapons.

ଅକାଣ୍ଟୁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ)—ଅକାଟ୍ୟ (ଦେଖ)
Akāṭu Akāṭya (See)
ଅକାଟ ୧ । ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଭାବରୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିଦ୍ୱାରା ଅଭେଦ୍ୟ
(ଶସ୍ତ୍ର ବା ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person or body) Made invulnerable by charms; charmed.
୨ । ଅଫଳପ୍ରଦ (ଔଷଧ; ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ରାଦି); ଯାହା କାଣ୍ଟୁ କରେ ନାହିଁ—2. Fruitless (charms).
୩ । ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦ କରି ନ ପାରେ ।
3. (Weapons) Incapable of striking the aim.
୪ । ଦନ୍ତୁଡ଼ା (ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର)—4. Blunt (weapon).

ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଔଷଧ, ଜଡ଼ି ବୁଟି ବା ଯନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ଡେଉଁରିଆ
ଅନାୟକବଚ ଧାରଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରକୁ ଅସ୍ତ୍ର ଭେଦ କରି ପାରେ ନାହିଁ—A herb or charm which renders the wearer invulnerable.
ଅକାଣ୍ଟୁ ଧାରଣ ବସ୍ତ୍ରେ ଶତ୍ରୁ ଶସ୍ତ୍ର ଭଗ୍ନ । ରଘୁନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଊ	ନ୍ଦ

ଦେହକୁ ଅକାଟୁ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମନ୍ତ୍ର ।
A mystic formula the application of which makes a person invulnerable.

ଅକାଟୁ ମୂଷା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଅକାଟ ମୂଷା (ଦେଖ)
Akāṭu mūshā — Akāṭa mūshā (See)

ଅକାଟ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ + କାଟ୍ୟ))—
Akāṭya ୧ । ଅକର୍ତ୍ତନୀୟ; ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ—1. That which cannot be cut.
୨ । ଯେଉଁ ଶରକୁ ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର କାଟି ପାରେ ନାହିଁ ।
2. (arrow) Which can not be cut short by any other weapon.
୩ । ଅବଭାଜ୍ୟ—3. Indivisible.
୪ । ଅଖଣ୍ଡନୀୟ (ଯୁକ୍ତି; ପ୍ରମାଣ)—4. Irrefutable.
୫ । ଅମୋଘ (ଔଷଧ; ଶର)—5. Infallible.

ଅକାଟ୍ୟ ଔଷଧ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକାଟ୍ୟ + ଔଷଧ)—ଅମୋଘ ଔଷଧ
Akāṭya oshada — Infallible remedy.

ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା.)—ଅଖଣ୍ଡନୀୟ ପ୍ରମାଣ ।
Akāṭya pramāṇa — Irrefutable evidence; conclusive evidence.

ଅକାଠ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + କାଷ୍ଠ)—ନିକୃଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର କାଠ ।
Akāṭha — Inferior kind of wood.
ବାଜେ କାଠ

ଅକାଠ କାଠ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. କାଷ୍ଠ)—କାଠକାଠ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଛାଉଥିବା ବା କୁଣ୍ଠିତ; ନିଷ୍ପେଷ୍ଟ ।
Akāṭha kāṭha — Shrinking from any work.

ଅକାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯାହା ବାହାରକୁ କଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ ।
Akārdhiā — 1. Which has not been brought out.
(ଯଥା—ଅକାଡ଼ିଆ ମଡ଼ା ।)
୨ । ଯହିଁରେ କାଡ଼ି ବା କାଠି ନ ଥାଏ—2. Having no rib or stick.
(ଯଥା—ଅକାଡ଼ିଆ ଛତା ।)

ଅକାଡ଼ୁ—ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଅକର୍ମ—1. Unfit for work.
Akārdhu ୨ । ଅକୁଶଳ; କୁଉତ୍ପରହୁଡ—2. Unskilful.
୩ । କର୍ମଠ ବା କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ—3. Powerless.

ଅକାଡ଼ୁଆ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅକାଡୁ (ଦେଖ)
Akārdhuā — Akārdhu (See)

ଅକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ଉତ୍ପୁ; ଅ + କାଣ୍ଡ)—
Akāṇḍa ୧ । ଅକାଳ; ଅସମୟ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ ।
Inopportune time; improper time.
୨ । ଅଘଟଣୀୟ ବ୍ୟାପାର—2. Improbable event.

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସ୍କନ୍ଧଶୂନ୍ୟ (ବୃକ୍ଷ); ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଗଣ୍ଡି ନ ଥାଏ—1. Trunkless (tree).
୨ । ଶାଖାଶୂନ୍ୟ—2. Branchless.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—1. Unexpected.
୨ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ—2. Sudden.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅକାଳେ;ଅସମୟରେ—1. Untimely.
୨ । ହଠାତ୍; ଅକସ୍ମାତ୍—2. Suddenly.
୩ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—3. Unexpectedly.

ଅକାଣ୍ଡଜାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକାଣ୍ଡ + ଜାତ)—ଜନ୍ମିବା ମାତ୍ରକେ ଯେ ମରିଯାଏ—Dying just after birth.
Akāṇḍa jāta — (ଅକାଣ୍ଡଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକାଣ୍ଡା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବସ୍ତୁର) ବିଣ—ଅକାଣ୍ଡିଆ (ଦେଖ)
Akāṇḍā — Akāṇḍiā (See)

ଅକାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକାଣ୍ଡିକ)—ଅକଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Akāṇḍiā — Akaṇḍā (See)

ଅକାଣ୍ଡେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅକାଣ୍ଡ)—
Akāṇḍe ୧ । ଅକାଣ୍ଡରେ; ଅସମୟରେ—1. Untimely.
ଅକାଣ୍ଡେ ୨ । ହଠାତ୍; ଅକସ୍ମାତ୍—2. Suddenly;
ଅକାଂଡ଼ unexpectedly.
ଅକାଳେ ଅକାଣ୍ଡେ ଦୈବ ଦୁର୍ବିପାକେ ବଧୁଙ୍କୁ ଗ୍ରାସିଲ ଗ୍ରହ । ମଧୁସୂଦନ ।

ଅକାତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗାଧ)—
Akāta ୧ । ଅଗାଧ; ଅତି ଗଭୀର; ଯେଉଁ ଗଭୀର ଜଳର ତଳକୁ ଅଗାଧ ଡଙ୍ଗାର କାତ ପାଏ ନାହିଁ—1. Fathomless; very deep.
୨ । ଯାହାର ଗଭୀରତା ଅମାପ—2. Unfathomable.
୩ । ଅମାପ—3. Immeasurable.

ଅକାତକାତ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅକାତ (ଦେଖ)
Akātakāta — Akāta (See)

ଅକାତର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ତତ୍ପୁ; ଅ + କାତର)—
Akātara ୧ । ଅବ୍ୟାକୁଳ; ଅକ୍ଲିଷ୍ଟ—1. Unperturbed; unvexed,
(ଅକାତରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ନିର୍ଭୀକ; ନିଃଶଙ୍କ; ନିର୍ଭୟ—2. Fearless; dauntless.
୩ । ନିଃସନ୍ଦେହ—3. Confident; unhesitating.
୪ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—4. Free from anxiety; at ease.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଅକାତରେ (ଦେଖ)
Akātare (See)

ଅକାତରରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅକାତର)—ଅକାତରେ (ଦେଖ)
Akātarare — Akātare (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୍ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୍ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ୍ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଭେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଇହାଁର ବପରୀତ ୍ ବା ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'କଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'କଦ୍ଦୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍‌ବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟୂ' ଦେଖିବେ।

ଅକାତରେ—ଦେ. କି ବିଣ. (ସଂ. ଅକାତର)—

Akātare
अकातरे

୧ । ନିଃସନ୍ଦେହରୂପେ—1. Unhesitatingly; without hesitation.

୨ । ନିଃଶଙ୍କଚିତ୍ତରେ—2. Fearlessly; without fear.

ପ୍ରେମେ ବଶ ହୋଇ କେତେ ରସବତୀ
ଅକାତରେ କଲେ ଅନଳେ ପଶନ୍ତି । ଉଧାନାଥ. ନବକେଶର ।

୩ । ଅବ୍ୟାକୁଳଚିତ୍ତରେ—3. Freely; at ease.

୪ । କାର୍ପଣ୍ୟରହିତରୂପେ (ଦାନ କରିବା) । 4. Liberally.

୫ । ଅନାୟାସରେ—5. Easily.

ଅକାଦ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଘୁଣ୍ଡା). ବିଣ. (ସଂ. ଅଗାଧ)—ଅକାଢ (ଦେଖ)

Akāda Akāta (See)

(ଯଥା—ଚଲକାନ୍ଦ ଅଞ୍ଚଳରେ 'କାଢ' କୁ 'କାଦ' କୋଲ୍ଲଯାଏ ।)

ଅକାନବିନ୍ଦି—ଦେ. ବି—ଅକାନବିନ୍ଧି (ଦେଖ)

Akānabindi Akānabindhi (See)

ଅକାନବିନ୍ଦୁ—ଦେ. ବି—ଅକାନବିନ୍ଧି (ଦେଖ)

Akānabindu Akānabindhi (See)

ଅକାନବିନ୍ଧି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବିଦ୍ଧକର୍ଣ୍ଣୀ)—ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଗୁଳୁଚ ପରି ଲମ୍ବ ଓ ଗୁଳୁଚଠାରୁ ସରୁ ଲତା ବିଶେଷ ।

Akānabindhi
आकनादि; अकानविन्दु; निमुका

A kind of medicinal creeper; cissampelos pareira; Stephania hernandifolia ; cissampelox hexandra.

आकनादि; निमुका
ଗୁଜ. ଭେନଭେଲ୍
ତେ. ପାଡ଼ଚେଟ୍ଟୁ
ତା. ଭ୍ରା ଭିରୁପାଇ
ସଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ :—ଅନ୍ୱଷ୍ଟା; ଅନ୍ୱଷ୍ଟିକା; ଅବଦ୍ଧକର୍ଣ୍ଣୀ; ବଦ୍ଧକର୍ଣ୍ଣୀ; ଭକ୍ତା; ଏକୋର୍ଣିକା; ଛିନ୍ନବେର୍ଣିକା; ବୃକା; ବସା;ପାଠା;ପ୍ରାଚୀନା; ଶ୍ରେୟସୀ; ପାପଚେଳକା; ଏକାସ୍ଥିକା; କୁଚେଲୀ;ରସା; ପାଠିକା;ବରଭକ୍ତିକା;ଯୂଥିକା; ଦ୍ୱାପଦୀ;ବନଭକ୍ତିକା;ଭକ୍ତପୁଷ୍ପା; ବୃହତ୍ତିକା; ଶିଶିର; ବୃକା; ମାଲତୀ;ବର;ଦେବୀ;ବୃତ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ; ପ୍ରାଚୀନା; ମୁଷ୍ଟିକା ।

ଭାରତର ନେପାଳଠାରୁ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସିଙ୍ଗାପୁର, ଲଙ୍କା, ମାଲଯ, ମଧ୍ୟ ଭାରତ, ଓଡ଼ିଶା ଆଦ ଅଞ୍ଚଳରେ ବଣରେ ଓ ଗ୍ରାମର ବାଡ଼ରେ ଏ ଲତା ମାଡ଼ିବାର ଦେଖାଯାଏ । ପତ୍ର ଗୋଲ ଓ ପତ୍ରର ମଝିରେ ଡେଙ୍ଗ ଥାଏ । ଫୁଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ୱେତ ଥଲା ଓ ନେଳମିଶା । ଏହାର ଚେର ପିତା(Pareira root) ଏବଂ ଏ ଚେର ଅଳାଣ୍ଟି, ଉଦରଗ୍ରନ୍ଥି ଓ ଜ୍ୱରର ଔଷଧ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହି ଲତା ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଟୁରସ, ତୀକ୍ଷ୍ଣ, ଲଘୁ। ଏହା କଫ, ବାୟୁ, ଶୂଳ, ଜ୍ୱର, ବମନ, କୁଷ୍ଠ, ଅଉସାର, ହୃଦ୍‌ରୋଗ, ଦାହ, କଣ୍ଡୁ, ବିଷଦୋଷ, ଶ୍ୱାସ, କୃମି, ଗୁଳ୍ମ ଓ ବ୍ରଣ ରୋଗକୁ ଉପକାରୀ । ଏହାର ପତ୍ରରେ ଘିଅ ଲଗାଇ ଉଷୁମ କରି, ବ୍ରଣ ଉପରେ ଘାର ଦେଲେ ବ୍ରଣ ଘାଟେ ଓ ପୂଜସାକ ନିଃଶେଷରୂପେ ବାହାର ଯାଇ କ୍ଷତ ଶୁଖିଯାଏ ।

ଅକାନମିନି—ଦେ.ବି.—ଅକାନବିନ୍ଧ (ଦେଖ)

Akānamini Akānabindhi (See)

ଅକାପକା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲ) ବିଣ—ଅକାବକା (ଦେଖ)

Akāpakā Akābakā (See)

ଅକାପଟ୍ୟ—ସଂ. ବି (ନଞ୍‌ତତ୍ପୁ; ଅ + କାପଟ୍ୟ)—

Akāpaṭya କପଟତାର ଅଭାବ; ସରଳତା ।
Frankness (Wilson).

[ଦ୍ର—ସଂ.ରେ କପଟ ବିଶେଷ୍ୟ; ଏସ୍ଥଳରେ କାପଟ୍ୟ ବା କପଟତା ଅଶୁଦ୍ଧ, କନ୍ନଡ଼ ଜୁଇଲ୍‌ସନ୍ ସାହେବ ସଂ. କୋଷରେ ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ବିଶେଷ୍ୟ କରଅଛନ୍ତି ।]

ଅକାବକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗ୍ରା. ଅକା = ନବୋଧ + ସଂ. ମୂକ ସଂ. ଅବାକ୍)

Akābakā

ଅକାବୋକା, ଅଜବୋକା
ଅକବକ

୧ । ନବୋଧ; ବୋକା; ଓଲୁ—1. Foolish.

୨ । ନବୋଧ ଓ ମୂକ—2. Foolish and dumb.

୩ । କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ;ଘାବରା—3. Astounded; bewildered.

୪ । ଅବାକ୍—4. Made speechless.

୫ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—5.Astonished.

ଅକାବୁ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନାସୃତ; ନିରୁପାୟ ।

Akābu
ବେକାବୁ
ବେକାବୁ

1. Helpless; put to an inextricable plight.

(ଯଥା—ବିଦେଶକୁ ଆସି ହାତରୁ ପଇସା ସରିଯିବାରୁ ମୁଁ ଅକାବୁ ହୋଇ ବସିଛି ।)

୨ । ଅକ୍ଷମ;ଶକ୍ତିହୀନ—2. Powerless.

(ଯଥା—ଜର ମଡେ ଅକାବୁ କରିଦେଲା ।)

୩ । ଆପଣାର ଶକ୍ତିର ବହିର୍ଭୂତ—3.Beyond one's powe.

(ଯଥା—କୂଅରୁ ପାଣି କାଢ଼ିବା ମୋର ଅକାବୁ କଥା ।)

ଅକାମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ; ଅ + କାମ)—

Akāma ୧ । କାମନାରହିତ;ନିସ୍ପୃହ—1. Free from desires.

ଅକାମ ହୋଇ ସେବେ କର କର୍ମ ନିତ
କରୁଛ ନକଃ ମଲବ ମୋହ ରୂତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାତ୍ମରତ. ଶାନ୍ତ୍ର ।

(ଅକାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାମଯତ୍ନରହିତ—2.Free from amour.

ସଂ. ବ. (ନଞ୍‌ତତ୍ପୁ)—କାମନାରହିତ୍ୟ—Absence of desire.

ଦେ. ବ—ଅକାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

ଅକାଯ Akārjya (See)

ଅକାଜ, ଅକାମ

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅକାମିକା; ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ—1. Useless.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଅ	ଦ୍ମ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଦ୍ୱବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅକେଯୋ ୨ । ନକମା, ନଷ୍ଟମ୍ମା—2. Unemployed.

ଅକାମ ୩ । ଅଳସୁଆ—3. Idle; lazy.

ଅକାମକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + କାମକୃତ)—ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ନ ରଖି କରିଯିବା (କର୍ମ)—(act)Done without any hankering.
Akāmakṛuta

ଅକାମାଗଇ—ଗ୍ରା. ଅ. ଓ ବ. (ସଂ. ଆକାମାବୈ)—ଅକାମାବୈ (ଦେଖ)
Akāmāgai Akāmābai (See)

ଅକାମାଗୋଇ—ଗ୍ରା.ଅ. ଓ ବ. (ସଂ. ଆକାମାବୈ)—ଅକାମାବୈ (ଦେଖ)
Akāmāgoi Akāmābai (See)

ଅକାମାପଇ—ଗ୍ରା. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବୈ)—ଅକାମାବୈ (ଦେଖ)
Akāmāpai Akāmābai (See)

ଅକାମାପୋଇ—ଗ୍ରା. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବୈ)—
Akāmāpoi ଅକାମାବୈ (ଦେଖ)
Akāmābai (See)

ଅକାମାବଇ—ଦେ. ଅ. ଓ ବି. (ସଂ. ଆକାମାବୈ)—ଅକାମାବୈ (ଦେଖ)
Akāmābai Akāmābai (See)

ଅକାମାବଇ ବୁଡ଼—ଦେ. ବି—କାର୍ତ୍ତିକପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ 'ଅକାମାବୈ' ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଗଙ୍ଗା ଆଦି ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ । Bath taken in holy rivers on the fullmoon morning of the month of Kartika.
Akāmābai burda

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ଶୁକଳ ପକ୍ଷ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା
ଅକାମାବଇ ବୁଡ଼ ଗଙ୍ଗାରେ ଯୋଇଗ୍ୟାମା । ଘାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅକାମାବୈ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଆକା ମା ବୈ; ଆଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଓ ବୈଶାଖ ଏ ଚାରିଟି ଧର୍ମ ମାସର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଶବ୍ଦ) —କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସକାଳେ ସ୍ନାନ କରିବା ବେଳେ ଗଙ୍ଗାମାତାଙ୍କୁ (ଜଳ ଦେବା) ଭଳି ଗୁଆରେ ଖିଲ ମୋଡ଼ା ଦୋଇଥିବା ପାନଖିଲ ଉପହାର ପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାଳକବାଳକାମାନଙ୍କ ବୋଲିବା ପଦର ୧ମ ଚରଣ ।
Akāmābai

The first foot of the quadret uttered by females, boys and girls while presenting betel and nut to the water-Deity while bathing early in the morning of the full-moon of the month of Kartika.

ଅକାମାବୈ, ପାନ ଗୁଆ ଖାଇ,
ପାନ ଗୁଆ ଥୋର, ମାସକ ଧର୍ମ ମୋର । ଦେଶଜ. ପ୍ରବଚନ ।

ଦେ. ବ—୧ । ଆଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଓ ବୈଶାଖ, ହନୁଙ୍କର ଏହି ଚାରିଗୋଟି ଧର୍ମ ମାସ ।
1. The four holy months of Āshārdha, Kārtika, Māgha and Baisākha (according to the Hindus.)

୨ । ଉପରୋକ୍ତ ଚାରି ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—2. The full-moon days of the above four months.

୩ । ଉପରୋକ୍ତ ଚାରି ମାସରେ ବ୍ରତଧାରୀମାନଙ୍କ କୃତ ପୁଣ୍ୟ ।
3. Pious acts done during the above four months by persons who observe vows.

[ଦ୍ର—ଏହି ଚାରି ମାସ ଓ ଏହି ଚାରି ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ହନୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ପୁଣ୍ୟକାଳ । ଏହି ଚାରି ମାସର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷରଦ୍ୱାରା ଗଠିତ 'ଆ କା ମା ବୈ' ଶବ୍ଦ ମନ୍ତ୍ୟପୁରାଣରେ ଅଛି । ଯଥା—"ବିଷୁବେ ଶତ ସାହସ୍ର ମାକାମାବୈଷ୍ଟନନ୍ତରଂ—ଅର୍ଥାତ୍ ବିଷୁବ (ବୈଶାଖ) ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଦାନପୁଣ୍ୟାଦି କଲେ ଶତ ସହସ୍ର 'ଆକାମାବୈ' ଅର୍ଥାତ୍ ଉକ୍ତ ଚାରି ମାସ ଓ ଚାରି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଦାନ ଓ ପୁଣ୍ୟର ଫଳ ଲାଭ ହୁଏ । ଏହି 'ଆକାମାବୈ' ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକ ମାହାତ୍ମ୍ୟରେ ଅଛି ।]

ମାସ ଅବରେଖେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଉଚ୍ଚାରଅ ଆ କା ମା ବଇ
ପାନ ଗୁଆ ଫିଙ୍ଗି ଜଳେ ନିସ୍ତାରାଇଁ ନରେଉଲେ ମୋଷ ପାଇଁ ।

ଅକାମିକା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅକର୍ମ୍ମକ)—
Akāmikā ୧ । ଅକର୍ମ୍ମଣ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—1. Useless.
ଅକେଯୋ ୨ । କର୍ମର ଅନୁପଯୋଗୀ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—
ଅକାମ 2 Unfit for work.

୩ । ଅଳଷ୍ଟୁ; ଅଳସୁଆ—3. Idle.

ଅକାମୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + କାମିନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
Akāmī ୧ । କାମନାରହିତ—1. Free from desires.
(ଅକାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଶ୍ରୁମ କୋଇଲେ ହେ ଅକାମୀ ଜନ ହୋଇ
ଇଡି ନ ପାରେ ଭାରୁ ଅର୍ଥ କାମ ଦୋଇ ।
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧ ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୨ । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—2. Unselfish.

୩ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—3. Free from amour.

ଦେ. ବଣ—ଅକାମିକା (ଦେଖ)
Akāmikā (See)

ଅକାମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ନଞ୍‌ତତ୍ପୁ; ଅ + କାମ୍ୟ)—
Akāmya ୧ । କାମନାବିରହିତ (କର୍ମ); ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା ନ ରଖି ଅନୁଷ୍ଠିତ (କର୍ମ)—1. (act) Done without any ulterior motive.

୨ । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ (କର୍ମ)—2. Unselfish (act).

୩ । ଅନଭିଳଷଣୀୟ—3. Undesirable.

୪ । ଅନଭିପ୍ରେତ—4. Not intended.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅକାୟ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କାୟ୍)—

Akāya ୧ । ଅଦେହ; ଅବୟବିଜ୍ଞାନ—1. Incorporeal.

(ଅକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନରାକାର—2. Having no form or shape.

୩ । ଯାହାର ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ—3. Trunkless.

ସଂ. ବି—୧ । ପରମାତ୍ମା— 1. The Supreme Spirit; the Quintessence.

୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାହୁଗ୍ରହ—2. The ascending node; the Dragon's head.

[ଦ୍ର—ରାହୁ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନୋଦ୍ଭୂତ ଅମୃତ ପାନ କରିବାର ଜାଣି ପାରି ବିଷ୍ଣୁ ତାକୁ ଚକ୍ରରେ ଛେଦନ କଲେ । ତା ମୁଣ୍ଡଟି ଛିଣ୍ଡି ଯାଇ ଅମର ହୋଇ ରାହୁ ହେଲା ଓ ଗଣ୍ଡି କେତୁ ହେଲା । ଅତଏବ ରାହୁ ଶବ୍ଦରାବିଜ୍ଞାନ—ମହାଭାରତ ।]

ଅକାର—ସଂ. ବି. (ଅ + ଅକ୍ଷର ଅର୍ଥରେ କାର)—

Akāra ୧ । 'ଅ' ଅକ୍ଷର; ଅ ବର୍ଣ୍ଣ; ଆଦ୍ୟସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ।

1. The letter ଅ (A).

ସମସାର ଯାକରେ ଯେତେ ଅକ୍ଷର ।
ତାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁହିଁ ଅଟଇ ଅକାର ॥ ପୀତାମ୍ବର—ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।

୨ । 'ଅ' ସ୍ୱରର ଧ୍ୱନି—2. The sound of the letter ଅ (A).

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ଓ ତତ୍ଭବ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅକାରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପରିଚିତ ହୁଏ ।]

୩ । ଲୁପ୍ତ ଅକାର; ଖଣ୍ଡ ଅକାର ଯଥା—୧

3. The sign indicating the presence of silent ଅ (A).

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତରେ ଯେଉଁଠାରେ ସନ୍ଧି ବା ସମାସ ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ଆଦ୍ୟରେ ଥିବା 'ଅ' ଅକ୍ଷର ଲୁପ୍ତ ହୁଏ, ସେଠାରେ ଲୁପ୍ତ ଅକାର ଏହି ୧ ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ହୁଏ, ଯଥା—ତତଃ + ଅଧିକ = ତତୋ�ଽଧିକ । କେହି କେହି ପଣ୍ଡିତ ଓଡିଆ ଲେଖିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଚିହ୍ନକୁ ରଖନ୍ତି ।]

ଦେ. ବି. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ—ବମନ କଲାବେଳେ ବା ବମନୋପକ୍ରମ ହେଲେ କଣ୍ଠରୁ 'ଅ' 'ଅ' ଧ୍ୱନି ବାହାରିବାରୁ; କମ୍ବା ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)

ନେକାର ୧ । ବମନ; ବାନ୍ତି—1. Vomiting.

କି ୨ । ବମନୋପକ୍ରମ—2. Tendency of vomiting.

(ଯଥା—ତାକୁ ଅକାର ଉଠାଉଛି ।)

ଅକାରଜ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅକାର୍ଯ୍ୟ)—

Akāraja ୧ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ; କୁକର୍ମ—1. Evil act.

ଅକାଯ ୨ । ଅନୁପକାର; ଅପକାର—2. Positive evil.

ଅକାରଜ, ୩ । କ୍ଷତି—3. Loss.

ଅକାଜ ୪ । କର୍ମର ଅଭାବ—4. Want of action.

ଅକାରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+କାରଣ)—

Akāraṇa ୧ । କାରଣବିଜ୍ଞାନ—1. Causeless.

୨ । ବୃଥା; ନିରର୍ଥକ—2. Useless; needless.

ଜସ୍ ପଦ୍ମଜସ୍‌କୁ ବଧାତା କାରଣ
ଗାଇବାର ଲୋକର ସିନା ଅକାରଣ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବଭୀଷ୍ମ ।

୩ । ନିଷ୍ଫଳ—3. Fruitless; vain.

୪ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ—4. Aimless.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅକାରଣଂ)—

ଅକାରଣ, ଅକାରଣେ ଅକାରଣ

୧ । ବିନାକାରଣରେ—1. Without any cause, origin or reason.

୨ । ଭୁଲ୍ଲାରେ; ବୃଥାରେ—2. In vain; for nothing.

୩ । ନିରର୍ଥକ—3. Uselessly.

୪ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ—4. Aimlessly.

୫ । ପ୍ରୟୋଜନଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ—5. Needlessly.

ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଅପତ୍ତିଆଣିଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ନାମ—A name given to a boy whose elder brother or sister died before he was born.

ଅକାରଣଜୀବୀ—ସଂ. ବିଂ. ପୁଂ. (ଅକାରଣ + ଜୀବ ଧାତୁ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ ବ)—

Akāraṇajībī (ଅକାରଣଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବର ଜୀବନ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । Having a useless life.

ଅକାରଣରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ ଅକାରଣଂ)—ଅକାରଣ (ଦେଖ)

Akāraṇare Akāraṇa (See)

ଅକାରଣୀଜୀବୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ଅକାରଣଜୀବୀ)—

Akāraṇījībī ଅକାରଣଜୀବୀ (ଦେଖ)

Akāraṇajībī (See)

ଅପାରଗ ଅଦାତା ମୁଁ ଅକାରଣୀଜୀବୀ
ମୁହିଁ ନ ଜାଣଇ ଭୋଡେ କେଉଁମତେ ସେବ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅକାରଣେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ ଅକାରଣଂ)—ଅକାରଣ (ଦେଖ)

Akāraṇe Akāraṇa (See)

ଅକାରଯ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅକାର୍ଯ୍ୟ)—ଅକାରଜ (ଦେଖ)

Akāraja Akāraja (See)

କାର୍ଯ୍ୟ ଅକାରଯ ଅଭ୍ୟସ୍ ଭସ୍ ବଧ
ବଦ୍ଧ ମୋଷ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନବଉ ଯେ ବୁଦ୍ଧି । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀପର୍ବ ।

ଅକାରାଦି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକାର + ଆଦି)—ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର

Akārādi ଆଦ୍ୟରେ ଅ ଅକ୍ଷର ଅଛି—Word beginning with the letter ଅ (A).

ସଂ. ଅ.—ଅ ଅକ୍ଷରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ।

Beginning from alphabet ଅ (A).

ଅକାରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକାର + ଅନ୍ତ)—

Akārānta ୧ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ 'ଅ' ଅକ୍ଷର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଅ	ଘ୍ନ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ପ୍ଲୁ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ୍ର

1. (word) Having the letter ଅ (A) at the end.

(ଯଥା—ଅହଅ; ଦୁଈଅ; ଦଅ ।)

୨ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ 'ଅ' ସ୍ୱରଯୁକ୍ତ ।

2. (word) Terminating with the sound ଅ (A.)

(ଯଥା—କାମ; ମାନ; ଶର ।)

ଦେ. ବ୍ୟ—୩ । ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଥିବା 'ଅ'ସ୍ୱର ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ।

3. (pronunciation) In which the ଅ (A) sound of the letter at the end of a word is distinctly uttered.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଭାଷାରେ ସାଧାରଣତଃ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଥିବା 'ଅ' ସ୍ୱରଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଅ' ସ୍ୱରଯୁକ୍ତ ନ ହୋଇ ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥାଏ । ସଂସ୍କୃତରେ ଶବ୍ଦାନ୍ତ 'ଅ' ସ୍ୱର ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ମଧ୍ୟ ତାହା । ଯଥା—ସଂସ୍କୃତ= ଘାନମ୍; ନରଃ; ରୂପମ୍ । ବଙ୍ଗଳା=ଘାନ୍; ନର୍; ରୂପ୍ । ଓଡ଼ିଆ=ଘାନ; ନର; ରୂପ । ବଙ୍ଗ ଭାଷାରେ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ ନିୟମ ସର୍ବତ୍ର ରକ୍ଷା କରିଯାଏ ନାହିଁ । ଯଥା—ବଙ୍ଗଳା= କାଲ୍ (ସମୟ); କାଲ (କଳା) କନ୍ତୁ ଲେଖିବାବେଳେ ଦୁଇ ଶବ୍ଦକୁ କାଲ; କାଲ ବୋଲି ଲେଖାଯାଏ । ବଙ୍ଗଳାରେ କେଉଁ ଶବ୍ଦାନ୍ତ ଅକାରଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣକୁ 'ଅ'ରୂପି ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଓ କେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ନ ଜାଣିବା ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହୁଏ । ଯଥା—ବଙ୍ଗଳାରେ ଲେଖା ହୁଏ, 'ଆମି କାଲ୍ ଇସ୍କୁଲ୍ ଯାଇବ' । କନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲାବେଳେ ବୋଲ୍ଯାଏ,—'ଆମି କାଲ୍ ଇସ୍କୁଲ୍ ଯାଇବ' । ବଙ୍ଗଳା ଲେଖାରେ 'ଯୁବ ସ୍ତୁଲ ମୃତ ଲୋକଦଗେର ଶବେଡେ ପୂର୍ତ୍ତି ହଲ' କୁ ପଢ଼ିବା ବେଳେ 'ଯୁବ ସ୍ତୁଲ୍ ମୃତ ଲୋକ୍ଦଗେର୍ ଶବେଡେ ପୂର୍ତ୍ତ ହଲ' ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବଙ୍ଗଳାରୁ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ କ୍ରମଶଃ ଅନୁକୃତ ହେଉଅଛି । ସେଦମ୍ଭାପୁରୀ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ । ହିନ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ଅକାର-ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ ବଙ୍ଗଳାଠାରୁ ବେଶି ପ୍ରଚଳିତ । ସମ୍ବଲପୁରୀ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଏହି ହଲନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ଅନୁକରଣ କରିଅଛି । ଯଥା—ଓଡ଼ିଆ= ରାତ୍ତ । ହିନ୍ଦ=ରତ୍ । ସମ୍ବଲପୁରୀ=ରାତ୍ତ୍]

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ଓ ତତ୍ଭବ ଉପାଦାନଯୁକ୍ତ ଭାଷା (ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା,ହିନ୍ଦୀ) ମାନଙ୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ କଲାବେଳେ ସବୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ଅ ଉଚ୍ଚାରଣଯୁକ୍ତ କର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଯାଏ; କନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଉଚ୍ଚାରଣ ହଲନ୍ତ ଅଟେ । ଯଥା—କ=କ୍+ ଅ; ଖ=ଖ୍+ଅ; କନ୍ତୁ ଇଂରାଜୀ, ଲାଟିନ୍, ଫାରସୀ ଆଦି ଭାଷାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣର ଏହି ଅକାରଯୁକ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣର ପ୍ରଥା ନ ଥିବାରୁ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ଡାକ ନାମରୁ ସେହି ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ଧ୍ୱନି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଦୃଶରେ ଠିକ୍ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯଥା—

ସଂସ୍କୃତରେ କ୍ ଧ୍ୱନିର ଉଚ୍ଚାରଣବିଶିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର କ,ଖ୍ ଧ୍ୱନିର ଉଚ୍ଚାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର ଖ ।

ଇଂରାଜୀରେ ବ ଧ୍ୱନିର ଉଚ୍ଚାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର ବ୍ B; ମ ଧ୍ୱନିର ଉଚ୍ଚାରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର ଏମ୍ M; ହ୍ ଧ୍ୱନିର ଏଚ୍ H; ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ (ଓ୍ୱ) ଧ୍ୱନିର ଡବ୍ଲ୍ୟୁ W.

ଲାଟିନ୍‌ରେ ଅ ଧ୍ୱନିର ଆଲ୍‌ଫା, ବ ଧ୍ୱନିର ବୀଟା, ଗ ଧ୍ୱନିର ଗାମା ।

ଫାରସୀ—ବ ଧ୍ୱନିର ବେ, ଘ ଧ୍ୱନିର ଅଘାଇନ୍ ।]

ଅକାରେଶ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅକାର+ଈଶ; ଅକାର ବା 'ଅ' ଅକ୍ଷରର ଆଧିଷ୍ଠାତୃ-ଦେବ)—
Akāreśa

ପରମାତ୍ମା—The Supreme Being.

ଅକାର୍ପଣ୍ୟ—ସଂ. ବ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+କାର୍ପଣ୍ୟ)—
Akārpaṇya

୧ । କୃପଣତାରହିତ—1. Free from miserliness; unstinted.

୨ । ମନର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା ସହିତ ପ୍ରଦତ୍ତ (ଧନାଦି) ।

2. (gift) Given with a free and willing heart.

ଶ୍ଲୋକମାନ ଧନରୁ ସୁଦ୍ଧା ଅଜ୍ଞାନ ଭାବରେ ପ୍ରଦାନ ସତ୍ପାତ୍ରକୁ ଦାନ କରିବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଏହି ଦାନକୁ ଅକାର୍ପଣ୍ୟ ଦାନ କୋଲ୍ଲାଯାଏ । ସୁବଲଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉତ୍କଳ ଏକାଦଶ ଭାଗ ।

ସଂ. ବ—(ନଞ୍ ତତ୍) କୃପଣତାର ଅଭାବ ।

Freedom from miserliness.

ଅକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ.(ଅ+କାର୍ଯ୍ୟ)—
Akārjya

୧ । ଦୁଷ୍କର୍ମ; କୁତ୍ସିତକର୍ମ—1. Misdeed.

୨ । ଅବୈଧ କର୍ମ; ଅନୁଚିତ କର୍ମ ।

2. Improper act.

୩ । ଅପରାଧ—3. Crime.

୪ । ବୃଥାକାର୍ଯ୍ୟ; ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ କର୍ମ ।

4. Unnecessary act.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—5. Want of work or employment.

୬ । କ୍ରିୟାରାହିତ୍ୟ—6. Inactivity.

୭ । ଅନିଷ୍ଟ—7 Mischief.

ନୋହିଲେ ଉତ୍କଳରଟ୍ଟ ମହା ଅକାର୍ଯ୍ୟ । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କ ମହାପ୍ରଭୁ. ବଙ୍ଗପଙ୍ଗ ।

ସଂ. ବ୍ୟ—୧ । ଅକରଣୀୟ; ଅନାଚରଣୀୟ; ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଯାହା କରିବା ଅନୁଚିତ—1. Improper.

୨ । ଅପରାଧଜନକ—2. Criminal.

ଦେ. ବ—୧ । ଅପ୍ରୟୋଜନ —1. Want of utility.

୨ । ଅନୁପକାର; ଅପକାର; କ୍ଷତି—Injury; loss.

ଦେ. ବ୍ୟ—ବୃଥା; ବିଫଳ—Vain; fruitless.

ତହିଁରୁ ହେଲେ କରୁ ପାଇଲ କ କାର୍ଯ୍ୟ,
ବଚ୍ଚରଲେ ସିନା ହୋଇଲା ସେ ଅକାର୍ଯ୍ୟ । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କ ମହାପ୍ରଭୁ, ସଭା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳଉ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂଁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଟ' ନପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ—ସଂ. ବ୍ୱଣ. ପୁ. (ନଞ୍ତତ୍ପୁ; ଅ+କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ)—
Akārjyakshama (ଅକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । କର୍ମ୍ମ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ।
1. Unfit for work.

୨ । ଅପଟୁ—2. Unskilful.

୩ । (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅକାର୍ଯ୍ୟ+କ୍ଷମ)—ମନକର୍ମ୍ମ କରିବାରେ ପଟୁ ।
3. Skilful in doing evil deeds.

ଅକାଳ—ସଂ. ବ୍ୱ. (ଅ+କାଳ)—
Akāla

୧ । ଅପ୍ରଶସ୍ତ କାଳ; ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ଅଶୁଭ କାଳ; ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ବା ଶୁଭକର୍ମ୍ମ କରିବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ ।
1. A time which is not considered favourable for the performance of religious rites.

(ଯଥା—ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଗ୍ରହଣ ସପ୍ତାହ, ମଳମାସ, ପଞ୍ଚଗ୍ରହକୂଟ, ଷଡ଼୍‌ଗ୍ରହକୂଟ ଆଦି ଅକାଳ ।)

୨ । ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ ସମୟ; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଅଶୁଭ ଶକୁନମାନ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ।
2. Portentious time; inauspicious time.

(ଯଥା—ଦଗ୍‌ଦାହ; ଜ୍ୱଲ୍‌କାପାତ; ଧୂମକେତୁ ଆଦର ଆବର୍ତ୍ତିବ କାଳ ।)

୩ । କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ ।
3. Time considered unfit for any particular work.

(ଯଥା—ପଢ଼ା ପାଇଁ ଅନଧ୍ୟୟନ ଛଥି; ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ; କ୍ଷୌର ହେବାପାଇଁ ଜନ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ର ।)

ଅକାଳେ ମାଇଲ ପାଏ, ଗଲ୍ଲ ଶ୍ରାବଣ ଯାଏ —ଉଗ ।

୪ । ଦୁଃସମୟ; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଦେଶରେ ବିପଦ ପଡ଼େ ।
4 A time of general calamity; a time of general distress.

(ଯଥା—ରାଷ୍ଟ୍ରବିପ୍ଳବ; ଜଳପ୍ଲାବନ; ମାଘଭୟ ।)

୫ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ; ଶସ୍ୟଦାନ ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ସମୟରେ ଲୋକେ ଖାଇବାକୁ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।
5. A bad season; famine; scarcity.

ବାଲେଶ୍ୱର ଯେପର ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ ସ୍ଥାନ, ଦୁଇ ଚାରି ବର୍ଷ ଅକାଳ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଭାଳିଯିବାର କଥା । ଫକୀରମୋହନ—ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୬ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାଳ—6. Time which is not yet ripe for any matter.

(ଯଥା—ଅକାଳ ଝଡ଼ା ଫଳ ସୁଆଦଆ ଲାଗେ ନାହିଁ ।)

୭ । ଅବ୍ଦନ; ଅଋତୁ; ଯେଉଁ ଋତୁରେ ଯାହା ଘଟିବାର ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁ—7. Unseasonable time.

(ଯଥା—ମାଘ ମାସରେ ଅକାଳ ବର୍ଷା ।)

୮ । ଜୀବିତକାଳ ପୂରି ନ ଥିବା ସମୟ ।
8. Time when a person is not yet of the age to die.

ଅଗ୍ନିକା ମହାଋଷିଙ୍କି ମାଇଲୁ ଅକାଳେ,
କୋପେ ସେହୁ ଶାପ ଦେଲେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକାଳେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଆଦ୍ୟ ।

ଅକାଳ—ଦେ. ବ୍ୱ—୧ । (କାଳର ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବାରୁ) ଶିଖମାନଙ୍କ ଉପାସ୍ୟ ଦେବ; ପରମେଶ୍ୱର ।
ଆକାଳ
अकाल
1. The God of the Sikhs; the Deity of the Sikhs.

['ଅକାଳ'ଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ନାମ ଅକାଳୀ; ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ମନ୍ତ୍ର 'ସତ୍‌ଶ୍ରୀ ଅକାଳ' ।]

୨ । ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତିଙ୍କ କନ୍ୟା ଓ କାଶ୍ୟପଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମା; ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ପର୍ବତାଦି ଜନ୍ମି ଥିଲେ (ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦ୍ୟ ପର୍ବ ।)
2. Name of a daughter of Daksha Prājapati who is said to have given birth to the mountains.

ଅକାଳକାଣ୍ଡ—ଦେ. ବ୍ୱ.(ଅକାଳରେ ଉପଗତ କାଣ୍ଡ)—
Akālakāṇḍa

୧ । ଅକସ୍ମାତ୍ ଆସି ପଡ଼ିବା ଶର ।
1. An arrow which comes from nowhere.

ଶୃଙ୍ଗାରକାଳେ ନାଶିବ ମାଇଲୁ ତୁ ପାଣ୍ଡୁ,
ତୋର ଶୃଙ୍ଗାରେ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ଆସି ପଡ଼ୁ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଆଦ୍ୟ ।

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନିକାଋଷି ପୁତ୍ରକାମନାରେ ଗୋଟିଏ ମୃଗୀକୁ ରମଣ କରୁଥିବାବେଳେ ମୃଗୀର ସ୍ୱାମି ମୃଗଯୂଥାର୍ଥ ବନକୁ ଆଗତ ପାଣ୍ଡୁ ସ୍ୱୟଂ ଶର ମାରିବାରୁ ଋଷି ଓ ମୃଗୀ ମଲେ । ଅଗ୍ନିକାଋଷି ମଲାବେଳେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କୁ ଶାପଦେଲେ ଯେ,ତୁ ମୋତେ ଶୃଙ୍ଗାର କାଳରେ କାଣ୍ଡ ମାରିବାରୁ ତୋ ଶୃଙ୍ଗାର କାଳରେ ତୋ ଉପରେ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ଆସି ପଡୁ । ପାଣ୍ଡୁ ଏହା ଶାପ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ (କୁନ୍ତୀ ଓ ମାଦ୍ରୀ) ସଙ୍ଗମ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ; କେତେକାଳ ଅନ୍ତେ ପାଣ୍ଡୁ ଏକଦା କାମାନ୍ଧ ହୋଇ ମୂଳଙ୍କ ଶାପକୁ ହେଳ ନ ପାରି ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ସହବାସ କରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ଗୋଟିଏ ଅକାଳକାଣ୍ଡ ବାଜିଲା ଓ ସେ ମରିଗଲେ (ସାରଳା ମହାଭାରତ) । ମୂଳ ମହାଭାରତରେ ଏ ଋଷିଙ୍କ ନାମ କିମିନ୍ଦମ ଋଷି ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅକସ୍ମାତ୍ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତଭାବରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ବିପଦ—2. A sudden calamity; a bolt from the blue.

ଅକାଳ କାଣ୍ଡ କପାଳେ ବାଜେ । ଉଗ ।

୩ । ଅସମୟରେ ଘଟିବା କାଣ୍ଡ ବା ଘଟଣା ।
3. An unexpected incident.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍‌ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅକାଲକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ—ସଂ.ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅକାଲଜାତ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ)—
Akālakushmāṇḍa ୧ । ଅଋତୁରେ ଫଳବା ପାଣିକଖାରୁ ।
1. A white gourd born out of season.
(ବଳଦାନ ଓ ଆହାରାର୍ଥ ଏ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡର ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ ।)
୨ । କୁଲାଙ୍ଗାର; କୁଳଘାଂଶଳ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An evil son; an unworthy son of a family.
[ଦ୍ର—କଥିତ ଅଛି ଯେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଗାନ୍ଧାରୀ ଗର୍ଭମାସ ନ ପୂରୁଣୁ ପାଣିକଖାରୁ ପରି ଗୋଟିଏ ମାଂସପିଣ୍ଡ ପ୍ରସବ କଲେ ଓ ସେହି ପିଣ୍ଡର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦି ଶତ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମିଲେ । ଏମାନେ କୁରୁବଂଶର ବିନାଶର କାରଣ ହେବାରୁ କୁଲାଙ୍ଗାର ସନ୍ତାନକୁ ଅକାଲକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ ବୋଲୁଯାଏ ।]

ଅକାଲକୁସୁମ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅକାଲଜାତ କୁସୁମ ।)—
Akālakusuma ଫୁଟିବା ଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ଫୁଟିବା ଫୁଲ—A flower blossoming out of its season; untimely flower.

ଅକାଲ ଚଡ଼ୁକ—ଦେ. ବି.—୧ । ଅଋତୁରେ ପଡ଼ିବା ବଜ୍ର ।
Akāla chaṛdaka ଅକାଳ ବଜ୍ରାଘାତ
1. Thunderbolt falling untimely.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଆକସ୍ମିକ ବିପଦ ।
2. A sudden mishap.
ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ଉପରେ ସଜ୍ଜନ ଯେତୁ ମାର ଖେଡ଼ନ୍ତି,
ନିଷ୍ପ୍ରା ତା ପରେ ଅକାଳଚଡ଼ୁକ ପଡ଼େ । ସାରଳାମହାଭାରତ, ଆଦ୍ୟ ।

ଅକାଳ ଛତରା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ଗାଳି) (ସଂ. ଅକାଳ + ସତ୍ର)—
Akāla chhatarā ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ସେଝ (ଅକାଳ ଛତରୀ-ସ୍ତ୍ରୀ) ବିକଳରେ ଅନ୍ନସତ୍ରରେ ଖାଏ; ଅର୍ଥାତ୍ 'ଛତରରେ ପଶେ'; ଛତରଖିଆ ।
(a form of abuse) A person who takes his meal in a public kitchen opened during a famine.

ଅକାଲଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକାଳ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Akālaja ୧ । ଅସମୟରେ ଜାତ—1. Born untimely.
(ଅକାଲଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଗର୍ଭକାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ ମାତୃଗର୍ଭରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନ)—2. (child) Born before full time.
୩ । ଅଋତୁରେ ଉତ୍ପନ୍ନ—3. Unseasonable.

ଅକାଲଜଳଦୋଦୟ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ଓ ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକାଳରେ ଜଳଦର ଉଦୟ)—
Akālajaladodaya ୧ । ଅହନରେ ମେଘ ଉଠାଇବା; ବର୍ଷାଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ମେଘ ଉଠାଇବା—1. The rising of cloud out of season; unseasonable rising of clouds.
୨ । କୁହୁଡ଼ି—2. Fog; mist.

ଅକାଲଝଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଫଳ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପକ୍ୱ ବା ପୁଷ୍ଟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଗଛରୁ ଝଡ଼ି ପଡ଼େ; କେଁଉଡ଼ି ଅବସ୍ଥାରେ ଗଛରୁ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବା (ଫଳ) ।
Akālajharḍā (fruit) Fallen from the tree before it is ripe.

ଅକାଲପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ)—
Akālapakwa ୧ । ଅସମୟରେ ପାଚିଥିବା (ଫଳ); ପାଚିବାର (ଅକାଲପକ୍ୱତା—ବି) ଋତୁ ନ ହେଉଣୁ, ଯେଉଁ ଫଳ ପାଚିଯାଏ; କେଁଉଡ଼ି ପଗ୍—1. (fruit) Ripened before time.
୨ । ଯେଉଁ କଞ୍ଚା ଫଳକୁ (ଯଥା—କାଠିଆକଦଳୀ, ଆମ୍ବ, ପଣସ) କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ (ଯଥା—ଖର୍ ଦେଇ, ଧୂଆଁ ଦେଇ, ଗୋଇଠା ମାରି) ପଗ୍‌ଇ ହୋଇଯାଏ ।
2. (young fruit) Made ripen by the employment of artificial means.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବାଲ୍ୟ ବା ଯୁବାକାଳରେ ବୃଦ୍ଧ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି ଆଚରଣକାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
3. (a young man) Conducting himself like an older and wiser man; untimely wise.
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାଂସାରିକ ଅନୁଭବ ନ ଥାଇ କେବଳ ପୁସ୍ତକ ପାଠରୁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରି ବୃଦ୍ଧ ଓ ଅନୁଭବୀ ପରି ଆଚରଣକାରୀ (ଯୁବକ) ।
4. (a young man) Conducting himself like a wise old man by means of theoretical knowledge derived from book-lore.

ଅକାଲ ପୁରୁଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + କାଲ + ପୁରୁଷ; କାଳର ସୃଷ୍ଟି
Akāla purusha ପୂର୍ବରୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବାରୁ)—ଶିଖମାନଙ୍କ ପୂଜିତ
ଆକାଳ ପୁରୁଷ ଆଦ୍ୟପୁରୁଷ; ପରମେଶ୍ୱର ।
ଅକାଲ ପୁରୁଖ The name by which the Sikhs worship God.
[ଦ୍ର—ଶିଖମାନେ 'ସତ୍ ଶ୍ରୀ ଅକାଲ' ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ 'ଅକାଲ' ବା ଅକାଲ ପୁରୁଷଙ୍କ ଉପାସନା କରନ୍ତି; ପରମେଶ୍ୱର ବା ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଶିଖମାନେ 'ଅକାଲ' ନାମରେ ଡାକନ୍ତି । 'ଅକାଲ'ଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ କରିବାରୁ ଶିଖସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋଟିଏ ନାମ 'ଅକାଳୀ' ।]

ଅକାଲପୋଷା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅକାଲ + ପୋଷକ)—
Akālaposhā ଅକାଳ ବା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କାଳରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଃସ୍ଥ (ଅକାଲପୋଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆହାର ଦେଇ ପୋଷନ୍ତି ବା ପାଳନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଇଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଘୁଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ।' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

(a person) Maintaining the poor in times of scarcity or famine.

ଅକାଲଫଳ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅକାଲଜାତ ଫଳ)—
Akālaphala ଫଳବା ଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ଫଳବା ଫଳ ।
Fruit growing out of season; untimely fruit.

ଦେ. ବ—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅକାଲକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ (ଦେଖ)
1. Akālakushmāṇḍa (See)

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପିତାମାତାଙ୍କର ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦକା ଶକ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଲାଭ ନ ହେଉଣୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମିବା ସନ୍ତାନ ।
2. An offspring of undeveloped parents.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପିତାମାତାଙ୍କର ବଳଷ୍ଟ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଶକ୍ତି ଲୋପ ହେବା ପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ।
3. An offspring of decrepit or worn out parents.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗର୍ଭ ଧାରଣର ଦଶ ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ ଜନ୍ମିବା ପିଲା ।
4. An offspring born before the full period of conception.

ଅକାଲ ବଆଣ—ଗ୍ରା.ବ—୧ । ମାତାର ଗର୍ଭଧାରଣର ଦଶ ମାସ ନ ହେଉଣୁ ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ ।
Akāla biāṇa ଅକାଳବୀୟାନ
1. A mother's bringing forth of children before the full conception period is over.

୨ । ମାତାର ଗର୍ଭ ଧାରଣ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସ ନ ହେଉଣୁ ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ ।
2. A mother's giving birth to children while she is too young.

୩ । ମାତାର ଗର୍ଭଧାରଣ କରିବାର ବୟସ ଝପି ଗଲା ପରେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦନ ।
3. A mother's bringing forth of children when she is too old.

୪ । ଅକାଲଜ ସନ୍ତାନ—4. A child born before the full conception period.

ଅକାଲବଆଣୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—
Akālabiāṇī ୧ । ଗର୍ଭଧାରଣର ମାସ ନ ପୂରୁଣୁ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରେ ।

1. (a woman) Bearing children before the full conception-period is over.

୨ । ଅଳ୍ପ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଶିଶୁ ପ୍ରସବକାରିଣୀ ।
2. (a mother) Bearing children while she is too young to conceive.

୩ । ଅତ୍ୟ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଶିଶୁ ପ୍ରସବକାରିଣୀ ।
3. (a mother) Bearing children while she is past the child-bearing age.

ଅକାଲବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅକାଲରେ ଘଟିବା
Akālabṛushṭi ବୃଷ୍ଟି)—ଅଧିକ ବର୍ଷା; ବର୍ଷାଋତୁ (ଆଷାଢ଼, ଶ୍ରାବଣ) ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ହେବା ବର୍ଷା ।
Unseasonable rain; rain occuring out of the rains.

ଦେ. ବ—ପୁଷ, ମାଘ, ଫଗୁଣ ଓ ଚୈତ୍ର ମାସରେ ହେବା ବହୁ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି—Copious rainfall during the months of Pusha, Māgha, Phaguṇa and Chaitra.

ଅକାଲବୋଧନ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ)—
Akālabodhana ୧ । ଶୋଇବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ନଯାଇ ମନୁଷ୍ୟ ଶୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାହାକୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇବା ।
1. The rousing of a person from sleep at an unusual hour of the night or while he is fast asleep.

(ଯଥା— ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ମାରିବାପାଇଁ ରାବଣ ଆଦେଶରେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ଅକାଲବୋଧନ ହୋଇଥିଲା ।)

୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦେବତାଙ୍କର ପହଡ଼ା ଉଠାଇବା ।
2. The rousing of a Deity or Idol at an unusual hour when the Idol is supposed to be taking rest.

(ଯଥା—ରାବଣକୁ ମାରିବାପାଇଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ଅକାଲବୋଧନ କରି ଦୁର୍ଗାପୂଜା କରିଥିଲେ ।)

ଅକାଲମରଣ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ)—
Akālamaraṇa ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣାୟୁଃ ପୂର୍ବରୁ ମରଣ; ଅଳ୍ପେଇସି ଯିବା ।
1. Untimely death; death at an unusually young age.

୨ । ଅପମୃତ୍ୟୁ—2. Unnatural death.

(ଯଥା—ସର୍ପାଘାତ, ବଜ୍ରପାତ, ଜଳବୁଡ଼ନ, ମଜ୍ଜନ, ଦଉଡ଼ା ଆଦି ଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ ।)

୩ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ରୋଗ ବା ଅନାହାରରେ ମୃତ୍ୟୁ ।
3. Death due to starvation or disease during a famine.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୪ । ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଅଶୁଭ କାଳରେ ମୃତ୍ୟୁ ।
4. Death at a particularly unholy time.

(ଯଥା— ଅକାଳମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପୁଷ୍କର ଦୋଷ ଲାଗେ ।)

ଅକାଳଯୋଗୀ—ଦେ. ବ. (ଫ. ଅକାଳ + ଯୋଗିନ୍)—
Akāl̤aJogī ଯୌବନେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅକାଳେ ଯୋଗୀ

୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ବା ଯୁବାବସ୍ଥାରେ ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଅବଲମ୍ବନ କରେ; ଗୃହତ୍ୟାଗୀ ଯୁବକ—1. A person who turns anchorite while very young.

ଅକାଳ ଯୋଗୀ ସକାଳେ; ପଥ ବଡ଼ ଦୂର
ନଙ୍ଗା ଉରଙ୍ଗ—ନାବକ ଧୀର୍ । ପ୍ରବତନ ।

୨ । ଦେଶରେ ଅକାଳ ବା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିବାରୁ ଘରେ ଖାଇବାର ସମ୍ବଳ ନ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଖାଦ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗୀ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଭେକ ଧରିଥାଏ ।
2. A person who assumes the garb of an anchorite in famine-time.

ଅକାଳ ଯୋଗୀ ମାଧିଆ ଉତ୍ତ । ଉଗ ।

ଅକାଳରସବ୍ୟଞ୍ଜନା—ଫ. ବ. (୭ମୀ ଓ ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକାଳରେ ରସ ବ୍ୟଞ୍ଜନା)—
Akāl̤arasabyañjanā (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର) ରସବର୍ଣ୍ଣନାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ରଚନାଦୋଷବିଶେଷ ।
(Rhetoric) A short of defect in composition.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସମୟରେ ଯେଉଁ ରସ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ, ବରୁଦ୍ଧ ଭାବ ଉଦୟ ହୁଏ, ସେହି ସମୟରେ ଉକ୍ତ ବରୁଦ୍ଧ ରସର ଅବତାରଣା ବା ଉଲ୍ଲେଖକୁ ଅକାଳରସବ୍ୟଞ୍ଜନା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅକାଳସହ—ଫ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍‌ତତ୍ପୁ; ଅ + କାଳସହ)—
Akāl̤asaha (ଅକାଳସହା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଳମ୍ବ ସହ୍ୟ ପାରେ ନାହିଁ; ଅସମ୍ଭାଳ; ଅଧୀର—1. (person) Not brooking delay; impatient; unable to bide one's time.

୨ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ପାଚଲା ଫଳ; କଞ୍ଚା ଦୁଧ; ରନ୍ଧା ତରକାରି ଇତ୍ୟାଦି) ବେଶି କାଳ ରହିଗଲେ ବ୍ୟବହାରର ଅଯୋଗ୍ୟ, ବିକୃତ ବା ପୋଚଥା ହୋଇଯାଏ ।
2. (thing) Which becomes spoiled if not used soon.

୩ । ଯେଉଁ ବିଷୟ ବିଳମ୍ବ ଘଟିଲେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ।
3. (matter) Which does not admit of any delay.

୪ । ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ବହୁକାଲସ୍ଥାୟୀ ବା ସହନଶୀଳ ନୁହେ ।
4. Unable to hold out long.

ଅକାଳି—ଦେ. ବ—ଅକାଲୀ (ଦେଖ)
Akāl̤i Akāl̤ī (See)

ଅକାଳିଆ—ଦେ. ବଣ. (ଫ. ଅକାଳିକ; ଅକାଳୀୟ)—
Akāl̤iā ୧ । ଅକାଳରେ ଘଟିବା—1. Unseasonable; untimely.
ଅକାଳେ

୨ । ଅସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ—2. Arriving at an inopportune time.

(ଯଥା—ଘରେ ସମସ୍ତେ ଖିଆପିଆ ସାରିବା ପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଉପବାସୀ ବନ୍ଧୁ ।)

ଅକାଳିକ—ଫ. ବଣ. (ଅକାଳ + ଇକ)—
Akāl̤ika ୧ । ଅସାମୟିକ—1. Unseasonable; untimely.

୨ । ଅକାଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to akāl̤a.

ଅକାଳିଗୁଡ଼ୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଲ୍ଲି) ବ—ବାଳକମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଘୁଡୁ ଖେଳ—A kind of out-door game amongst boys.
Akāl̤igurdu

[ଦ୍ର—ଏହା ଘୁଡୁ ଖେଳ ପରି ଦୁଇ ଦଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖେଳାଯାଏ; ଏକ ଦଳର ଯେଉଁ ବାଳକ ମହି ଗାରକୁ ଡେଇଁ ଅନ୍ୟ ଦଳର ସୀମାକୁ ଯାଏ, ସେ 'ଅକାଳି' 'ଅକାଳି' ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଦଉଡୁଥିବାରୁ ଖେଳର ଏହି ନାମ ।]

ଅକାଳିଗୁଡ଼ୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଲ୍ଲି) ବ—ଅକାଳଗୁଡୁ (ଦେଖ)
Akāl̤igurdu Akāl̤igurdu (See)

ଅକାଳୀ—ଦେ. ବ. (ଫ. ଅକାଳିକ; ଅକାଳ ଏମାନଙ୍କ ଉପାସ୍ୟ ଦେବ ଥିବାରୁ)—ନାନକପନ୍ଥୀ; ଶିଖ ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ।
Akāl̤ī ଆକାଳୀ The Sikhs.

ଅକାଳୀ [ଦ୍ର—ପଞ୍ଜାବରେ ଅକାଳୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମସ୍ଥାନ (ଗୁରୁଦ୍ୱାର)ମାନଙ୍କ ପରିଚାଳନ ବିଷୟରେ ଓ ନିଜର କେତେକ ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ପ୍ରଥା ରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ଅଳ କରି ଓ ନାନାବିଧ ନର୍ଯ୍ୟାତନ ସହି ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଓ ଧର୍ମରକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି, ତାହା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରିଅଛି । ଅକାଳୀମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ କଳା ରଙ୍ଗର ପଗଡ଼ି ବାନ୍ଧନ୍ତି ।]

ଅକାଳୀଜାଠ—ଦେ. ବ. (ଫ. ଅକାଳିକ + ସଂଘ)—
Akāl̤ījāṭha ଆକାଳୀଜାଠ ଅକାଳୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କ ଦଳ ।
A company of Akāl̤īs.

ଅକାଳୀୟ—ଫ. ବଣ. (ଅକାଳ + ଈୟ୍)—ଅକାଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ।
Akāl̤īya Relating to Akāl̤a.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେକେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେକେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତବ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧି' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅକାଳେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅକାଳେ)—

Akāḷe

୧ । ଅକାଳରେ—1. In Akāḷa.

୨ । ଅସମୟରେ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ।

2. Untimely; in an improper time.

ଅକାଳେ ଅକାଣ୍ଡେ ଦୈବ ବୁର୍ବିପାକେ ବଧୂକୁ ଗ୍ରାସିଲ ଘନ୍ତ । ମଧୁସୂଦନ ।

୩ । ଅକସ୍ମାତ୍; ହଠାତ୍—3. Suddenly.

୪ । ବହୁକାଳ ଅନ୍ତରରେ; କଦାଚତ୍; କେବେ କେବେ (ଘଟିବା କଥା) ।

4. At times few and far between.

୫ । ଅନିଶ୍ଚିତ ସମୟରେ—5. At unstated times.

୬ । ଅପରିଣତ ବୟସରେ—6. At an unripe age.

୭ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ଗତ ହେଲାରୁ—7. After the proper time.

୮ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ—8. Before the proper time.

ଅକାଳ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅକାଳ + ଯ)—ଅକାଳକ (ଦେଖ)

Akāḷya — Akāḷika (See)

ଅକିଞ୍ଚନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ. ; ଅ = ନାହିଁ + କିଞ୍ଚନ = କିଛିମାତ୍ର ଯାହାର)—ନିଃସ୍ୱ; ଅତ୍ୟନ୍ତଦରିଦ୍ର; ସମ୍ବଳହୀନ । (ଅକିଞ୍ଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Akiñchana

Destitute; pennyless; indigent.

ସଂସାରେ ଅକିଞ୍ଚନମାନେ ।
ଯାହା ଭଜନ୍ତି ଶ୍ରବଣରେ ॥ ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ. ୨

ଅକିଞ୍ଚନତା
ଅକିଞ୍ଚନତ୍ୱ
ଅକିଞ୍ଚନମା } ବି ୧ । ନଗଣ୍ୟ—Insignificant; (man) of straw.

୨ । ସାମାନ୍ୟ; ଇତର—2. Humble.

୩ । ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—3. Despicable.

୪ । ମୂଢ଼; ହୀନ; ଅଧମ—4. Low; mean.

୫ । ମୂଲ୍ୟହୀନ—5. That which is worth nothing (M. W.).

ଅକିଞ୍ଚନତା—ସଂ. ବି. (ଅକିଞ୍ଚନ + ଭାବ.ତା)—୧ । ଦରିଦ୍ରତା; ହୀନତା ।

Akiñchanatā

1. Poverty; destitution.

୨ । ହୀନତା—2. Meanness; despicableness.

୩ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ବରଣ କରିବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ।

3. Voluntary poverty (as practised by the jaina ascetics).

ଅକିଞ୍ଚିତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କିଞ୍ଚିତ୍ = କିଛି ମାତ୍ର)—

Akiñchit

୧ । ଅତି ସାମାନ୍ୟ—1. Very humble.

୨ । ଅତି ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—2. Very insignificant.

ସଂ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅତି ସାମାନ୍ୟ; ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ—A very little.

ଅକିଞ୍ଚିତ୍‌କର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + କିଞ୍ଚିତ୍ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା କିଛି ମାତ୍ର କରି ନ ପାରେ)—

Akiñchitkara

(ଅକିଞ୍ଚିତ୍‌କରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅତି ତୁଚ୍ଛ; ଅତି ସାମାନ୍ୟ—1. Very slight; very insignificant.

୨ । ଅତି ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—2. Very despicable.

୩ । ଯାହାଦ୍ୱାରା କିଛି କାମ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

3. Good-for-nothing.

ଅକିଦା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଆକିଦା; ଆ. ଅକଦ୍ = ଗ୍ରନ୍ଥି)—

Akidā

୧ । ଦୃଢ଼ପ; ବାହ୍ୟ—1. Solemn oath.

ହଲପ

୨ । ଈଶ୍ୱର ବା ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଧରି କରାଯିବା ଦୃଢ଼ପ ।

ହଲଫ୍

2. Oath taken in the name of God or of some Deity.

ଅକିରତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅକୀର୍ତ୍ତି)—ଅକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)

Akirati — Akīrtti (See)

ଅକିରିତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅକୀର୍ତ୍ତି)—ଅକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)

Akiriti — Akīrtti (See)

ଅକିଲ୍ୱିଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀ. ହି; ଅ + କିଲ୍ୱିଷ)—

Akilwisha

୧ । ନିଷ୍ପାପ—1. Sinless.

(ଅକିଲ୍ୱିଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୋଷଶୂନ୍ୟ—2. Faultless.

ଅକୀରତି—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ଅକୀର୍ତ୍ତି)—ଅକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)

Akīrati — Akīrtti (See)

ଅକୀର୍ତ୍ତି ଅକୀରତ ପଦ୍ୟରେ ଜଗତ କରୁଛନ୍ତୁ ଉରତ । କବସୂର୍ଯ୍ୟସଙ୍ଗୀତ ।

ଅକୀରତ; ଅକୀରତି

ଅକୀର୍ତ୍ତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ). ବି. (ସଂ. ଅକୀର୍ତ୍ତି)—ଅକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)

Akīriti — Akīrtti (See)

ଅକିର୍ତ୍ତି ଲାଜ ବିନା ଅକୀର୍ତ୍ତରେ ବଦ୍ଧୁଥା

ଅକୀରତି; ଅକୀରତ ଆଜ ଘୋର ଏ କ ଘଟ । ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅକୀର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ନଞତତ୍ପୁ; ଅ + କୀର୍ତ୍ତି)—୧ । ଅପଯଶ; ଅଖ୍ୟାତି; ଦୁର୍ନାମ; ବଦନାମୀ—1. Ill fame; disrepute.

Akīrtti

୨ । ଅପବାଦ—2. Defamation; slander.

ଏହୁ ଅକୀର୍ତ୍ତି ଭୂସ୍ତର ଯଦ୍ୟପି ବ୍ୟାପିବ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୩ । ଅପମାନ—3. Disgrace (M. W.).

ଅକୀର୍ତ୍ତିକର—ସଂ. ବିଣ. (ଅକୀର୍ତ୍ତି + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Akīrttikara

୧ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ନିଜର ବା ଅନ୍ୟର ଅଖ୍ୟାତି ରଟିବା ହୁଏ; ଅପଯଶକର ।

1. Disreputable.

୨ । ଅପମାନଜନକ—2. Causing disgrace; insulting (M. W.).

ଅକୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) (ସଂ. ଅକୀର୍ତ୍ତି + ମତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ଅଖ୍ୟାତିଯୁକ୍ତ; ଯାହାର ଅକୀର୍ତ୍ତି ଜଗତରେ ବ୍ୟାପେ — Disreputable; notorious.

Akīrttimanta

ଅକୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଲୋକ ନରକରେ ଯୋଗ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. କର୍ଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅକୁ—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ ଭାଷା) (ଆ. ୱକୁ)—
Aku ୧ । ଉକୁ ; ମକଦମା ସମ୍ପର୍କୀୟ ଘଟନା ।
ଅକୁ 1. Occurrence.
ବକ୍ତ ୨ । ମକଦମାର ଘଟନା ଘଟିଥିବା ସ୍ଥାନ ।
2. Scene or place of occurrence.
୩ । ଅପରାଧ—3. Offence; misdeed.

ଅକୁଣ୍ଠ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + କୁଣ୍ଠିତ)—ଯାହା କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ନାହିଁ;
Akuṭā ଯାହା ଭିଙ୍କି, ହାମାମଦସ୍ତା ଆଦ କୁଟିବା ଯନ୍ତ୍ରରେ କୁଟା ବା
ଆକୁଟ ଚେପ୍ଟା ହୋଇ ନାହିଁ—Unhusked; not pressed.
ଅକୁଟା (ଯଥା—ଅକୁଣ୍ଠା ଧାନ, ଅକୁଣ୍ଠା ଚୂନ ।)

ଅକୁଣ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + କୁଣ୍ଠ)—
Akuṇṭha ୧ । ଯାହା ଦନ୍ତୁଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ; ତୀକ୍ଷ୍ଣ ।
(ଅକୁଣ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not blunted; sharp.

ଅକୁଣ୍ଠ ଧୀରତା ଯାହାର ।
ସେ ମୂନ ପାଦେ ନମସ୍କାର ॥ ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ସଙ୍କୋଚରହିତ—2. Unhesitating; free from hesitation.
୩ । ଅଶଙ୍କିତ—3. Dauntless.
୪ । ଅସଙ୍କୁଚିତ—4. Not contracted.
୫ । ଯାହା ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନାହିଁ ।
5. Not worn out.
୬ । ଅନତ—6. Unbent.
୭ । ଅକ୍ଷୁବ୍ଧ—7. Unagitated.
୮ । ପ୍ରତିଭାବନ୍ତ—8. Talented.
୯ । ସତେଜ—9. Vigorous (M. W.).
୧୦ । ସଦ୍ୟଦା ତାଜକା—10. Ever fresh (M. W.).
୧୧ । ଅନନ୍ତକାଲସ୍ଥାୟୀ—11. Eternal (M. W.).

ଅକୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + କୁଣ୍ଠିତ)—ଅକୁଣ୍ଠ (ଦେଖ)
Akuṇṭhita Akuṇṭha (See)
(ଅକୁଣ୍ଠିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୁତାର୍ଥ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅକୃତାର୍ଥ)—ଅକୃତାର୍ଥ (ଦେଖ)
Akutārtha Akṛutārtha (See)
(ଅକୁତାର୍ଥୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନଗଣ୍ୟ—1. Insignificant.
୨ । ଦେଯ— 2. Despicable.

ଅକୁତୋଭୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + କୁତଃ = କାହାଠାରୁ + ଭୟ ଯାହାର)—
Akutobhaya
(ଅକୁତୋଭୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ୟ କାହାରଠାରୁ ବା
(ଅକୁତୋଭୟତା—ବ) କେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ଭୟର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ ।
1. Having nothing or nobody to fear from; having no fear from any quarter; secure.
୨ । ନିଃଶଙ୍କ; ନିର୍ଭୟ—Undaunted; fearless.

ଅକୁପ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନୁହେଁ + କୁପ୍ୟ = ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୌପ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧାତୁ)—
Akupya ୧ । ସୁନା ଓ ରୁପା— 1. Gold and silver.
୨ । ସୁନା ରୁପା ଛଡ଼ା ନକୃଷ୍ଟ ଧାତୁ ।
2. Base metal (M. W.).

ଅକୁମାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୁମାରୀ)—ବିବାହିତା (ବାଳିକା) ।
Akumārī Married (girl.)
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦଶ ବର୍ଷ ବୟସ୍କା ବାଳିକା)—A girl of ten years of age.

ଅକୁର—ଗ୍ରା. ବ. (ନାମ) ୧ । (ସଂ.ନାମ ଅକ୍ରୂରର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Akura ଅକ୍ରୂର (ଦେଖ)
Akrūra (See)
୨ । ଅକ୍ରୂର ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ ।
2. Name by which a person named Akrūra is called.
ଗ୍ରା. ବିଣ—୩ । (ବାଉରି, କଣ୍ଡରା, ଶୂଦ୍ର ଆଦ ନୀଚ ଜାତିଙ୍କ ଭ ସ୍ଥାନରେ ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—(ସଂ. ଅକୁଳ) ଅକୁଳ (ଦେଖ)
Akula (See)

ଅକୁଳ—ସଂ. ବ. (ଅ + କୁଳ)—ନୀଚକୁଳ; ହୀନବଂଶ ।
Akula Low family.
(ଅକୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ନୀଚବଂଶୀୟ; ଅକୁଳୀନ; ଯେ ଉଚ୍ଚବଂଶୀୟ ନୁହେଁ— Not of good family.
୨ । ଯାହାର କୁଳ ବା ବଂଶରେ କେହି ନାହିଁ; ନିର୍ବଂଶ ।
2. Heirless.
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯାହାର ବଂଶର ଠିକଣା ନାହିଁ ।
(ଅକୁଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One whose geneology can not be traced; of unknown descent.

ଅକୁଳ ୨ । ଯେ ନିଜର କୁଳ ବା ସମାଜରୁ ବାହାର ଯାଇଅଛି ।
ଅକ୍ତୁଳ 2. One who has forsaken his family; run away.
୩ । କୁଳ ବା ସମାଜରୁ ବହିଷ୍କୃତ; ସମାଜଚ୍ୟୁତ ।
3 Excommunicated.
୪ । ଯେ ନିଜର କୁଳାଗତ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛି ।
4. One who has forsaken his family usages.

ଅକୁଳନ ସଂ. ବ. (ଅ + କୁଳ ଧାତୁ = ଜମା କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Akulana ଅଭାବ; ନିଅଣ୍ଟ; ନ ଅଣ୍ଟିବା—Inadequacy; deficiency; insufficienc.
ଦେ. ବିଣ—ନିଅଣ୍ଟ—Insufficient; inadequate.

ଅକୁଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅକୁଳ)— ଅକୁଳ (ଦେଖ)
Akulā Akula (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅକୁଲାଣ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅକୁଲାନ)—ଅକୁଲାନ (ଦେଖ)
Akulāṇa — Akulāna (See)

ଅକୁଲ୍ଲାଣ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅକୁଲନ)—ଅକୁଲାନ (ଦେଖ)
Akulāṇa — Akulana (See)

ଅକୁଲାନ—ସଂ. ବ. (ଅ + କୁଲ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Akulāna — ଅକୁଲନ (ଦେଖ)
ଅକୁଲାନ — Akulana (See)
କମ ଦେ. ବଣ—ଅକୁଲନ (ଦେଖ)
Akulana (See)

ଅକୁଲୀନ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + କୁଲୀନ)—
Akulīna (ଅକୁଲୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଯେ ସତ୍‌କୁଳପ୍ରସୂତ ନୁହେ ।
1. Of low birth; low born.
୨ । କୌଳକତା ରହିତ—2. Wanting in high lineage.
୩ । ସତ୍‌କୁଳପ୍ରସୂତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରହିତ ।
3. Unbecoming of a person of high birth.

କୁଳରେ ଜାତ ହୋଇ ଅକୁଳୀନ କଥା । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର ନ୍ୟାୟରତ୍ନ• ବନପର୍ବ ।

ଅକୁଶଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + କୁଶଳ)—
Akuśala
୧ । ଅପାରଗ—1. Incapable.
୨ । ଅସୁସ୍ଥ— 2. Ill.
୩ । ଅମଙ୍ଗଳକର—3. Noxious.
ସଂ. ବ.— ୧ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁଭ—1. Want of weal; misery.
୨ । ଅସୁସ୍ଥତା—2. Illness.
୩ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—3 Misfortune; ill luck.

ଅକୂପାର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୁ = ପୃଥ୍ୱୀ + ପାର = ତୀର)—
Akūpāra ୧ । ଅସୀମ—1. Boundless; illimitable.
୨ । ଅକୂଳ—2. Shoreless.
ସଂ. ବ.—୧ । (ଯାହା ପାରରେ କୁ = ପୃଥ୍ୱୀ)—ସମୁଦ୍ର ।
1. The Sea; ocean.

ଘୁମିଲଟ୍ଟ ଡାକକଟ୍ଟ ସ୍ୱର ଅକୂପାରେ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । (ଅ + କୂପ + ରୁ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ ଯେ କୂପରୁ ବାହାର ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ)—କଚ୍ଛପ; କଇଁଛ—2. Tortoise.

ଅକୂର୍ଚ୍ଚ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୂର୍ଚ୍ଚ = କପଟ)—ନିଷ୍କପଟ ।
Akūrchcha — Frank; guileless,
(ଅକୂର୍ଚ୍ଚା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ. ପୁଂ.—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ନାମ ।
An epithet of the Buddha.

ଅକୂଳ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୂଳ)—
Akūla ୧ । ଯାହାର କୂଳ ନାହିଁ; ପାର ରହିତ—1. Shoreless.
୨ । ଅସୀମ; ଅନନ୍ତ—2. Illimitable; boundless.
୩ । ସୁବଣାଳ—3. Vast.
ଦେ. ବ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କୂଳପ୍ରାପ୍ତି ସମୁଦ୍ରରେ ଭାସିବା ଲୋକର ଅବସ୍ଥା ପରି ନଗ୍ନଶସ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—Utterly helpless condition (like that of a man floating on the ocean).

ଆଶ୍ରସ୍ୱାସନ ହୋଇ ଅଭାଗିମା ମୁହିଁ ଭାସୁଛି ସିନା ଅକୂଳେ । ବ୍ରଧାନାଥ• ପାଦ୍ଦଗ ।

ଅକୃତସ୍ନବତ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୃତ୍ସ୍ନବିତ୍ = ସଙ୍କୁଚିତ)—
Akṛutsnabit ୧ । ଅଳ୍ପଜ୍ଞ—1. Knowing little.
୨ । ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧି—2.Of imperfect knowledge.

ଅକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କୃତ)—
Akṛuta ୧ । ଅନାଷ୍ପନ୍ନ; ଅସମ୍ପାଦିତ; ଯାହା କରି ସାରିନାହିଁ ।
1. Unaccomplished; undone.
୨ । ଅସମ୍ପୂର୍ତ୍ତି—2 Unfinished; incomplete.
୩ । ନିରର୍ଥକ; ନିଷ୍ଫଳ—3. Fruitless.
୪ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—4. Not prepared; unprepared.
୫ । ବିଫଳ—5. Unsuccessful.
୬ । ଅକୃତ୍ରିମ; ସ୍ୱାକୃତିକ—6. Natural; not artificial.
୭ । ଅସୃଷ୍ଟ; ସ୍ୱସୃଷ୍ଟ—7. Selfborn; selfmade; uncreated.

ଅକୃତକର୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୃତକର୍ମନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
Akṛutakarmā ୧ । ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇ ନାହିଁ; ବିଫଳକାମ—1. Unsuccessful.
୨ । ଅପଟୁ—2. Unskilful.
୩ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ନାହିଁ; ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ।
3. Unpractical.

ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + କାର୍ଯ୍ୟ)—
Akṛutakārjya ୧ । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ନାହିଁ ।
(ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who has done no work.
୨ । (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + କୃତକାର୍ଯ୍ୟ)—ବିଫଳକାମ; ଯାହାର କାମନା ସଫଳ ହୋଇ ନାହିଁ—2. Unsuccessful.

ଅକୃତକାଳ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + କାଳ)—
Akṛutakāla ଯେଉଁ ବନ୍ଧକ ବା ରହଣରେ ମିଆଦ ନିରୂପିତ ହୋଇ ନାହିଁ; ବେମିଆଦ (ରହଣବନ୍ଧକ) । (pledge or mortgage) Of which no timelimit has been fixed.

ଅକୃତଚୂଡ଼—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + ଚୂଡ଼ା)—
Akṛutachūrda ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜାତି ବାଳକର ଚୂଡ଼ାକର୍ମ ନାମକ ପ୍ରଥମ କ୍ଷୌର ସଂସ୍କାର ଅବଧି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଗନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ୍ର

(a boy of the twiceborn caste) —Who has not yet undergone the Vedic rite of tonsure after birth.

ଅକୃତଚୂଡ଼ା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃତଚୂଡ଼ା)—
Akṛutachūrḍā ଅକୃତଚୂଡ଼ (ଦେଖ)
Akṛutachūrda (See)

ଅକୃତଜ୍ଞ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + କୃତଜ୍ଞ)—
Akṛutajña କୃତଘ୍ନ; ଯେ ପରକୃତ ଉପକାରକୁ ମାନେ ନାହିଁ ।
(ଅକୃତଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) Ungrateful.
(ଅକୃତଜ୍ଞତା—ବ)

ଅକୃତଦାର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + କୃତଦାର)—ଯେ ଦାରପରିଗ୍ରହ
Akṛutadāra କରି ନାହିଁ; ଅନୂଢ଼; ଅବବାହିତ—Unmarried.
[ଦ୍—ଏହାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦ 'ଅକୃତଦାର'ର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ।]

ଅକୃତବିବାହ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + ବିବାହ)—
Akṛutabibāha ଅବିବାହିତ—Unmarried.
(ଅକୃତବିବାହା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୃତବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + ବୁଦ୍ଧି)—
Akṛutabuddhi ୧ । ଯାହାର ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି ଗଠିତ ବା ପରିଣତ
(ଅକୃତବୁଦ୍ଧିତ୍ୱ—ବି) ହୋଇନାହିଁ—1. Having an unformed mind (M. W.)
୨ । ଅସ୍ଥିରମତି—2. Fickleminded; of unsteady mind
୩ । ଅଜ୍ଞ—3. Ignorant.
୪ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି; ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି—4. Evilminded.

ଅକୃତବ୍ରଣ—ସଂ. ବି. (ନାମ) ପୁଂ. (ଅ + କୃତ + ବ୍ରଣ; ଯାହାଠାରେ
Akṛutabraṇa କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷତାଦି ଜନିତ ବ୍ରଣ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନାହିଁ)—
ପରଶୁରାମଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ କଶ୍ୟପ ବଂଶଜାତ ଶସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାପାରଗ ମୁନିବିଶେଷ—Name of a warrior sage.

ଅକୃତାତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + କୃତାତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Akṛutātmā ୧ । ଅଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ—1. Impious; harbouring impure thought.
୨ । ନଷ୍ଟାତ୍ମା; ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି—2. Evil-minded.

ଅକୃତାଦର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + ଆଦର)—
Akṛutādara ଅନାଦୃତ—Slighted; badly treated; ill treated.
(ଅକୃତାଦରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୃତାପରାଧ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃତାପରାଧ)—
Akṛutāparādha ନିରପରାଧ—Innocent.
(ଅକୃତାପରାଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୃତାର୍ଥ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କୃତାର୍ଥ)—ଅଚରିତାର୍ଥ;
Akṛutārtha ବିଫଳମନୋରଥ; ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ।
(ଅକୃତାର୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unsuccessful.

ଅକୃତାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃତ + ଅସ୍ତ୍ର)—
Akṛutāstra ଯେ ଅସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରି ନାହିଁ ।
(ଅକୃତାସ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unpractised in arms (M. W.)

ଅକୃତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + କୃତିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Akṛutī ୧ । କର୍ମର ଅଯୋଗ୍ୟ; ନକମ୍ମା—1. Not fit for work.
(ଅକୃତିତ୍ୱ—ବି) ୨ । ଯେ କର୍ମକୁଶଳ ନୁହେଁ—2. Not expert; not clever.
୩ । ଅପଣ୍ଡିତ—3. Unlearned.

ଅକୃତ୍ରିମ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କୃତ୍ରିମ)—
Akṛuttrima ୧ । ସ୍ୱାଭାବିକ; ଅକୃତ୍ରିମ ।
1. Natural; inartificial.
୨ । ଅକପଟ; ସରଳ; ଛଳଶୂନ୍ୟ ।
2 Guileless; frank.
୩ । ଅକାଳ୍ପନିକ—3. Unimaginary.
୪ । ଅମିଶ୍ରିତ; ବିଶୁଦ୍ଧ—4. Unmixed; pure.
୫ । ଯାହା ଜାଲ୍ ନୁହେଁ—5. Unforged.

ଅକୃତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃତ୍ୟ)—ଅକାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Akṛutya Akārjya (See)
ସଂ. ବଣ—ଅକାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Akārjya (See)

ଅକୃପ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃପା)—
Akṛupa କୃପାଶୂନ୍ୟ;ନିର୍ଦ୍ଦୟ—Merciless; unkind;cruel.
(ଅକୃପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକୃପା—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃପା)—
Akṛupā ୧ । କୃପାର ଅଭାବ; ନିର୍ଦ୍ଦୟତା ।
1. Want of kindness.
୨ । ନିଷ୍ଠୁରତା—2. Cruelty.
ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକୃପ + ଆ)—ଅକୃପର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Feminine of Akṛupa

ଅକୃଷ୍ଟ—ସଂ ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃଷ୍ଟ)—
Akṛushṭa ୧ । ଅକର୍ଷିତ; କୃଷ କରି ଯାଇ ନ ଥିବା (ଭୂମି) ।
1. Untilled; uncultivated (land).
୨ । ଅନନୁଶୀଳିତ—2. Uncultured.
୩ । ଅନାକର୍ଷିତ— 3. Not drawn.

ଅକୃଷ୍ଟପଚ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + କୃଷ୍ଟ + ପଚ୍ୟ)—
Akṛushṭa pachya
ଯାହା ଅକର୍ଷିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବା ବିନା କର୍ଷଣରେ ସ୍ୱୟଂ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥାଏ; ପତିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନା କୃଷିରେ ସ୍ୱୟଂ ପକ୍ୱ ହୋଇଥିବା (ଶସ୍ୟାଦି) ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ .ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

(grains) Which grow and ripen without culture; growing wild.

ଅକୃଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୃଷ୍ଣ)—୧ । ଯାହା କଳା ନୁହେ ।
Akṛushṇa 1. Not of black colour.
୨ । ନିଷ୍ପାପ—2. Not sinful.
୩ । ଯାହା ଅନ୍ଧକାରମୟ ନୁହେ—3. Not dark.

ଅକୃଷ୍ଣକର୍ମା—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କୃଷ୍ଣ + କର୍ମନ୍ ୯ମା. ୯ବ)
Akṛushṇakarmā ୧ । ପୁଣ୍ୟକର୍ମରହିତ, ନିଷ୍ପାପ—1. Sinless.
୨ । ଶୁଦ୍ଧାଚାର—2. Of pure action.
୩ । ଶଠତା ବରହିତ—3. Guileless.

ଅକେଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କେଶ)—
Akeśa ୧ । କେଶଶୂନ୍ୟ—1. Hairless.
(ଅକେଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଟାଙ୍ଗର—2. Bald.
୩ । ଅଳ୍ପ କେଶଯୁକ୍ତ—3. Thin-haired.

ଅକେଶର ପରାଗକୋଷ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—
Akeśara parāgakosha ଯେଉଁ ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛରେ କେଶର ଏବଂ ପରାଗ କୋଷ ନାହିଁ ।
(Botany) Sessile anther.

ଅକୈତବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅକପଟ (ଦେଖ)
Akaitaba 1. Akapaṭa (See)
(ଅକୈତବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅକୃତ୍ରିମ (ଦେଖ)
2. Akṛuttrima (See)
ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍)—୧ । ଅକପଟତା (ଦେଖ)
1. Akapaṭatā (See)
୨ । ଅମିଥ୍ୟା; ସତ୍ୟ—2. Truth.

ଅକୋଟ—ସଂ. ବ. (ଅ + କୁଟ୍ ଧାତୁ=ବକ୍ର ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେଉଁ ଗଛ ବକ୍ରଭାବରେ ନ ବଢ଼ି ସିଧା ହୋଇ ବଢ଼େ)—
Akoṭa ଗୁବାକ; ଗୁଆଗଛ—Areca or betelnut (palm).

ଅକୋପନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୋପନ)—
Akopana ଅକ୍ରୋଧନ (ଦେଖ)
(ଅକୋପନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Akrodhana (See)

ଅକୌଟିଲ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + କୌଟିଲ୍ୟ)—ସରଳତା ।
Akautilya Frankness; straightforwardness.
ସତ୍ୟ ଅକୌଟିଲ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ୟ ହର
ମନପ୍ରଶାଳନ ଯେ ବ୍ରହ୍ମବଦ୍ୟାକାଙ୍କ୍ଷ । କୃଷ୍ଣସଂହ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅକ୍ଖଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—ଅକଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Akkal (etc.) Akal etc. (See)

ଅକ୍କା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ = ଦୁଃଖ + କୈ ଧାତୁ ବଦ୍ଧନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯେ ପୁତ୍ର ପାଇଁ ଦୁଃଖ ସହେ)—
Akkā ମାତା; ଜନନୀ—Mother.

ଅକ୍କାବକ୍କା—ଦେ. ବିଣ—ଅକାବକା (ଦେଖ)
Akkābakkā Akābakā (See)

ଅକ୍ଟୋବର୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି. (ନାମ)—ଜାନୁଆରିଠାରୁ ଗଣାଯିବା
Aktobar ଇଂରାଜୀସାଲର ଦଶମ ମାସ (ଗ୍ରୀଷ୍ମସ୍ୟ ଆଶ୍ୱିନ—କାର୍ତ୍ତିକ) ।
ଅକ୍ତୁବର The month of October.
ଅକଟୋବର; ଅକ୍ତୁବର
[ଦ୍ର—ଏହାର ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ ଅଷ୍ଟମ ମାସ; ପୂର୍ବେ ରୋମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ମାସ ଗଣନାରେ ଏହା ଅଷ୍ଟମ ମାସ ଥିଲା; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଚୀନରୋମରେ ମାର୍ଚ୍ଚଠାରୁ ମାସ ଗଣନା ହେଉଥିଲା, ପରେ ଏହା ପରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଜାନୁଆରୀ ମାସରୁ ମାସ ଗଣନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବର ନାମ ରହିଗଲା ।]

ଅକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Akta ୧ । ଗତ—1. Gone.
୨ । (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ତାଡ଼ିତ—2. Driven.
୩ । (ଅନ୍‌ଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ବୋଳା ହୋଇଥିବା; ଲିପ୍ତ ।
3 Smeared over with.
(ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ, ଯଥା—ରକ୍ତାକ୍ତ; ଘୃତାକ୍ତ)
୪ । ମିଶ୍ରିତ—4. Mixed with. (ସମାସରେ ବ୍ୟବହୃତ)
୫ । ବ୍ୟକ୍ତ—5. Expressed.
ସଂ. ବି—୧ । ତୈଳ—1. Oil (M. W.)
୨ । ମଲମ—2. Ointment (M. W.)

ଅକ୍ତାଗୁଣ୍ଡଲ—ଗ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ବଳିଦାନ ପୂର୍ବେ ବଳି-ପଶୁକୁ
Aktā chāuḷa ଯେଉଁ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଗୁଣ୍ଡଳ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ।
The hallowed rice given to a victim before it is sacrificed.

ଅକ୍ତାର୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅକ୍ତିଆର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aktār (etc.) Aktiār etc. (See)

ଅକ୍ତିଆର୍—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଇଖ୍‌ତିଆର୍)
Aktiār ୧ । କ୍ଷମତା—1. Power.
ଏକ୍ତାର ୨ । ଅଧିକାର—2.Authority;sway;control.
ଇଖତିଆର, ଅଖ୍‌ତିଆର
(ଯଥା—ତା ଉପରେ ମୋର କିଛି ଅକ୍ତିଆର୍ ନାହିଁ ।)
ଦେ. ବିଣ—ଅକ୍ତିଆରୀ (ଦେଖ)—
Aktiārī (See)

ଅକ୍ତିଆର୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଇଖ୍‌ତିଆର୍‌ନାମାହ୍)
Aktiārnāmā କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
ଏକ୍ତାରନାମା ଦିଆଯିବା କ୍ଷମତାପତ୍ର—Power of attorney.
ଇଖତିଆରନାମା
ଅଖତିଆରନାମା

ଅକ୍ତିଆରୀ—ବୈଦେ. ବିଣ. (କଚରା ଭାଷା) (ଆ. ଇଖ୍‌ତିଆରୀ)—
Aktiārī ୧ । ଅପରର ଅଧୀନ—1. Under one's control.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୱ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଏକ୍ତାରୀ ୨ । ବଶୀଭୂତ—2. Brought under control; suborned; gained over.

ଅକ୍ତିଆରୀ ସାକ୍ଷୀ—ଦେ. ବି. (କଚରଆ ଭାଷା)
Aktiārī sākshī (ଆ. ଇଖତିଆସ୍+ସଂ. ସାକ୍ଷୀ)
ଏକ୍ତାରୀ ସାକ୍ଷୀ ୧ । ଯେଉଁ ସାକ୍ଷୀ ଅପର ପକ୍ଷର ବଶୀଭୂତ ହୋଇ ସ୍ୱପକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାକ୍ଷ ଦଏ—1. A witness who has been gained over by the opposite party.
୨ । ଯେଉଁ ସାକ୍ଷୀ ନିଜ ପକ୍ଷର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧୀନ—2. A witness who is under the control of his party.

ଅକ୍ରତୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+କ୍ରତୁ ।)—
Akratu ୧ । (ବୈଦିକ) ଶକ୍ତିରହିତ—1. Devoid of energy or power (M. W.)
୨ । ଯଜ୍ଞହୀନ—2. One who does not perform Vedic rites.
୩ । ସଂକଳ୍ପରହିତ—3. Devoid of resolution or determination.

ଅକ୍ରମ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+କ୍ରମ)—
Akrama ୧ । କ୍ରମ ବା ନିୟମରହିତ; ଅନିୟମିତ—
(ଅକ୍ରମତା—ବି) 1. Irregular; disorderly; unmethodical.
୨ । ପାଦରହିତ—2. Having no legs.
୩ । ଯୁଗପତ୍ କୃତ ବା ଘଟିତ—3. Simultaneous.
୪ । ଲେଜ୍‌ଟ ପାଜ୍‌ଟ; ଗୋଲମାଳିଆ—4. Confused.
ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ରମ)—
୧ । କ୍ରମର ଅଭାବ; ନିୟମର ଅଭାବ—1. Want of regularity or order.
୨ । ଅନିୟମ—Irregularity.

ଅକ୍ରମଣୀୟ—ସଂ. ବି. (ଅ+କ୍ରମଣୀୟ)—
Akramaṇīya ୧ । ଅଲଙ୍ଘନୀୟ—1. Unavoidable.
୨ । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ପାରି ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।
2. That which cannot be crossed over.
୩ । ଅଗମ୍ୟ—3. Impassable.

ଅକ୍ରମତା—ସଂ. ବି. (ଅକ୍ରମ+ଭାବାର୍ଥ. ତା)—(ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର)
Akramatā ବାକ୍ୟଦୋଷ ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ଶବ୍ଦ-ବିନ୍ୟାସର କ୍ରମ ନ ଥାଏ—Want of sequence (in Rhetoric)—A defect in composition where sequence is not followed.

ତାହାକୁ ବଡ଼ ଅର୍ଥେ ବର, ବତ୍ତେ ମିଳିଲେ ପାଞ୍ଚ ଗୁର ।
କୁଲମଣି, ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଏଠାରେ ଗୁରି ପାଞ୍ଚ ନ ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ଗୁରି ହୋଇଅଛି ।

ଅକ୍ରମନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବି. (ଅକର୍ମଣ୍ୟର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଅକର୍ମଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Akramanya Akarmaṇya (See)

ଅକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅ+କ୍ରାନ୍ତ)—
Akrānta ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ନାହିଁ—1. Unsurpassed.
୨ । ଅଜିତ—2. Unconquered.
୩ । ଯାହା ଉପରେ କେହି ଯାଇ ନାହିଁ—3. Unpassed.
ସଂ. ବି—ବାଇଗଣ—Egg plant (M. W.).

ଅକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅକ୍ରାନ୍ତ+ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଇ)—ଅଙ୍କ୍ରାନ୍ତି (ଦେଖ)
Akrānti Aṅkrānti (See)

ଅକ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+କ୍ରିୟା)—
Akriya ୧ । ନାସ୍ତିକ; ସତ୍କର୍ମଶୂନ୍ୟ ।
(ଅକ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Doing no action.
(ଅକ୍ରିୟତା—ବି) ୨ । କ୍ରିୟାକର୍ମରହିତ—2. Inactive.
୩ । ଅଧାର୍ମିକ; ଧର୍ମକର୍ମରହିତ ।
3. Irreligious; impious.
୪ । କୁକ୍ରିୟାରତ—4. Engaged in evil acts.
ସଂ. ବି.—(ସତ୍କର୍ମଶୂନ୍ୟ, ନାସ୍ତିକ ଥିବାରୁ) ପରମାତ୍ମା ।
The Supreme soul.

ଅକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ରିୟା)—
Akriyā ୧ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନରେ ତ୍ରୁଟି ।
1. Neglect of duty (M.W.).
୨ । କାର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ; ନାସ୍ତିକତା—2. Inactivity.
୩ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—3. Improper act.
୪ । କୁକର୍ମ; କୁତ୍ସିତ ଆଚରଣ—4 Evil act.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅକ୍ରିୟ+ଆ)—ଅକ୍ରିୟର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ ।
Feminine of Akriya.

ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ରିୟା+ବତ୍)—
Akriyābanta ୧ । ଅକ୍ରିୟ; କ୍ରିୟାହୀନ—1. Inactive.
ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ ୨ । ଅଶୁଚି—2. Impure.
अक्रियावन्त ୩ । ଅଧାର୍ମିକ—3. Irreligious.
୪ । ଅନୁଚିତ କର୍ମକାରୀ ।
4. Doing improper acts.

ଅକ୍ରିୟାବନ୍ତ ହୋଇଣ କର୍ମ ଆରମ୍ଭେଛ । ପାଁଚାମର ମୁସିଂହ ସ୍ତବଣ ।

ଅକ୍ରୂର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ରୂର)—
Akrūra ୧ । ଯେ ନିଷ୍ଠୁର ନୁହେ; ଦୟାଶୀଳ ।
(ଅକ୍ରୂର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not cruel; kind.
(ଅକ୍ରୂରତା—ବି) ୨ । ସାଧୁ ସ୍ୱଭାବ—2. Good; honest.
୩ । ସରଳ—3. Frank.
ସଂ. ବି. (ନାମ)—କଂସର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ—Name of a minister of King Kaṁsa and paternal uncle of Śrīkṛushṇa.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଗ୍ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍ୱ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟୂ' ଦେଖିବେ।

[ଦ୍ର—ଏ ଯଦୁବଂଶୀୟ ସଫଲ୍ଲଙ୍କ ଔରସରେ ଗାନ୍ଧାରୀଗର୍ଭଜାତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଧନୁସଜ୍ଞ ଦେଖିବା ବାହାନା କରି ମଥୁରାକୁ ଆଣିବାକୁ କଂସ ଏହାଙ୍କୁ ରଥରେ ପଠାଇଥିଲା । ଏ ରଥରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନେଲାବେଳେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଦେବତ୍ୱ ବିଷୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଜଣେ ଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।]

ଅକ୍ରୂରେଶ୍ୱର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ନର୍ମଦାନଦୀ ଉତ୍ତର
Akrūreśwara କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ (ଆଧୁନିକ
ନାମ ଅକଲେଶ୍ୱର)—(Gazetteer)—Name of a
tract of country on the northern bank of
the Ganges.

ଅକ୍ରେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ରେୟ)—
Akreya ୧ । ଯାହା ଧନ ଦ୍ୱାରା କଣା ଯାଇ ନ ପାରେ ।
(ଅକ୍ରେୟତା—ବ) 1. That which cannot be purchased
for money.

୨ । ମହାର୍ଘ; ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ; ଆକର; ମହର୍ଘ ।
2. Dear in price.

ଅକ୍ରୋଧ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ରୋଧ)—
Akrodha ୧ । କ୍ରୋଧାଭାବ—1. Freedom from anger.

୨ । କ୍ରୋଧର ଦମନ—2. Suppression of
anger.

[ଦ୍ର—ଏହା ଆର୍ଯ୍ୟମିମାନଙ୍କର ଦଶ ଗୋଟି ଧର୍ମ (ଯଥା—ଧୃତି,
କ୍ଷମା, ଦମ, ଅସ୍ତେୟ, ଶୌଚ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ, ଧୀ, ବିଦ୍ୟା, ସତ୍ୟ,
ଅକ୍ରୋଧ) ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

ବି. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି)—
(ଅକ୍ରୋଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) କ୍ରୋଧଶୂନ୍ୟ—Free from anger; un-
(ଅକ୍ରୋଧତା—ବ) ruffled by anger.

ଅକ୍ରୋଧନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅ+କ୍ରୋଧନ)
Akrodhana ୧ । କ୍ରୋଧରହିତ—1. Free from anger.
(ଅକ୍ରୋଧନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ କ୍ରୋଧକୁ ଦମନ କରେ—2. One
who can suppress anger.

ସଂ. ବିଣ. (ନାମ) ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣୋକ୍ତ ଗୁଜା ଅଯୁତାଶ୍ୱଙ୍କ ପୁତ୍ର ।
Name of a prince.

ଅକ୍ଲମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅ+କ୍ଲମ)—
Aklama ଅକ୍ଲାନ୍ତ (ଦେଖ)
(ଅକ୍ଲମତା—ବ) Aklānta (See)
(ଅକ୍ଲମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅକ୍ଲାଣ୍ଡ—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—
Aklānd ୧ । ୧୮୩୬ ସାଲ ଠାରୁ ୧୮୪୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତ-
ବର୍ଷର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରଲ—1. Lord Auckland,
a Governor-General of India(1836—1842)

[ଦ୍ର—ଏ ଆଫଗାନ ସ୍ଥାନ ଅମୀର ଡୋସ୍ତ ମହମ୍ମଦଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି
ସାହାସୁଜାଙ୍କୁ ଅମୀର ପଦରେ ବସାଇ ଥିଲେ ।]

୨ । ନଉଜୀଲାଣ୍ଡର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ।
2. Name of an archepelago south
of Newzealand.

୩ । ନଉଜୀଲାଣ୍ଡର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ନଗର ।
3. Name of a town in Newzealand.

ଅକ୍ଲାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ଲାନ୍ତ)—
Aklānta ୧ । କ୍ଲାନ୍ତିରହିତ; ଯାହାକୁ ବାଧ ନାହିଁ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
(ଅକ୍ଲାନ୍ତ ବ) 1. Unfatigued.
(ଅକ୍ଲାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ପରିଶ୍ରମ ବାଧେ ନାହିଁ (ବ୍ୟକ୍ତି) ।
2. Tireless.

୩ । ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଲାନ୍ତିନିବାରଣ ପାଇଁ
ବିଶ୍ରାମ ନିଏ ନାହିଁ; ଅବିଶ୍ରାମ (ଯଥା—ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ।)
3. (labour) In which a person does
not take rest; unwearied.

ଅକ୍ଲିକା—ସଂ. ବି—ନୀଳ ବୃକ୍ଷ—Indigo plant. (M. W.)
Aklikā

ଅକ୍ଲିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ଲିନ୍ନ)—ଯାହା ଓଦା ନୁହେଁ ।
Aklinna Not moist

ଅକ୍ଲିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+କ୍ଲିଷ୍ଟ)—
Aklishta ୧ । ଯାହା କ୍ଲେଶଯୁକ୍ତ ନୁହେ; ଅକ୍ଲେଶକର (କର୍ମ) ।
(ଅକ୍ଲିଷ୍ଟତା—ବି.) 1. Not painful.

୨ । ଯାହା ବୁଝିବାକୁ କଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ; ସହଜବୋଧ(ବିଷୟ) ।
2. Legible; easy to understand.

୩ । ଯାହା ମଉଳେ ନାହିଁ—3. Unfading.
(ଅକ୍ଲିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଯଥା—ଅକ୍ଲିଷ୍ଟ କାନ୍ତି)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—୪ । ଯେ ପରିଶ୍ରମ କରି କ୍ଲେଶ ବୋଧ
କରେ ନାହିଁ (ବ୍ୟକ୍ତି)—4. Untired (person).

ଅକ୍ଲିଷ୍ଟକର୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+କ୍ଲିଷ୍ଟକର୍ମନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Aklishtakarmā
୧ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମୀ—1. Indefatigable; of
untiring labour.

୨ । ଯେ ଅକ୍ଲେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା କରି ପାରେ ।
2. Able to perform an act easily.

୩ । କୌଶଳୀ—3. Tactful.

ଅକ୍ଲିଷ୍ଟକାନ୍ତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅ+କ୍ଲିଷ୍ଟ+କାନ୍ତି)—
Aklishtakānti ଯାହାର କାନ୍ତି ବା ଶୋଭା ମଉଳି ଯାଏ
ନାହିଁ—Of unfading lustre.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଈ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଇ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଧବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅକ୍ଲୀବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+କ୍ଲୀବ)—

Aklība ୧ । ଅବଳ୍ୟ; ଜନନଶକ୍ତିଶାଳୀ; ଯାହାର ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦିକା (ଅକ୍ଲୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶକ୍ତି ଅଛି—1. Having productive (ଅକ୍ଲୀବତା—ବି) power.

୨ । ସାର; ସାହସିକ—2. Manly; brave.

୩ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ—3. Patient.

ଅକ୍ଲେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+କ୍ଲେଦ୍ୟ)—

Akledya ୧ । ଯାହା ଓଦା ହୁଏ ନାହିଁ—1. Unsodden.

୨ । ଯାହା ସଡିଯାଏ ନାହିଁ—2. Unrotten.

ଅକ୍ଲେଶ—ସଂ ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+କ୍ଲେଶ)—

Aklesa ୧ । କ୍ଲେଶାଭାବ; ଦୁଃଖର ଅଭାବ—1. Absence of difficulty, hardship or pain.

୨ । ଯତ୍ନର ଅଭାବ—2. Want of care.

୩ । ଅନାୟାସ—3 State of being easy.

୪ । ପ୍ରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ନ ପଡ଼ିବା; ଶ୍ରମ ପରିଶ୍ରମ । 4. Absence of exertion.

ଅକ୍ଷ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ବ୍ୟାପିବା—1. To spread.

Aksha (root) ୨ । ଗଦା ହେବା; ଜମାଟ ବାନ୍ଧିବା—2. To be massed.

୩ । ସଂଗ୍ରହ କରିବା—3. To gather; to collect.

ଅକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aksha ୧ । ପଶାକାଠି—1. The dice.

ବହୁ ଅକ୍ଷ, ବନୋଦ ଉଦୁମ୍ବରେଣ, ବପଉଚ ଜାତିକ ଧର
ଦୁତେ ମୁଷ୍ଟିକ ପ୍ରହାର ଦ୍ୱାର ସାରେ ଯେ । ଭଜ୍ଜ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୩।୧୯ ।

୨ । ପଶାଖେଳ—2. The game of dice.

ରାଜ.ମାନଙ୍କର ମୃଗୟା ନୈଥୁନ
ଅକ୍ଷ ମଦ୍ୟପାନରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଉ ମନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୩ । ଏକ କର୍ଷ (କରତି) ବା ୧୬ ମସା ପରମିତ ଓଜନ; ଏକ ତୋଳା ଓଜନ (ଔଷଧାଦି ଓଜନ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ)—3. One tola; a standard for weighing medicine.

୪ । (ଭୂଗୋଳ) ଭୂଗୋଳକର ପୃଷ୍ଠରେ ବିଷୁବରେଖାଠାରୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଉତ୍ତର ବା ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଦୂରତ୍ୱର ପରିମାଣ—4. (Geography) Latitude of a place.

୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ସୂର୍ଯ୍ୟଗତିମାର୍ଗସୂଚକ ପୃଥିବୀର କକ୍ଷଠାରୁ ଖ-ଗୋଳକ ପୃଷ୍ଠରେ କୌଣସି ଗ୍ରହ ବା ନକ୍ଷତ୍ରର ଅବସ୍ଥିତିର ଦୂରତ୍ୱର ପରିମାଣ—5. (Astronomy Latitude of a planet from the ecliptic.

୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଗତିପଥ । 6. (Astronomy) Orbit of a planet.

୭ । ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ର; ଆଇନ; ବିବାଦବିଚ୍ଛେଦନ—7. Law.

୮ । ଆତ୍ମା—8. Soul.

୯ । ଶକଟ; ରଥ—9. Cart; car.

୧୦ । ଅଖ; ଶଗଡ଼ ବା ରଥର ଦୁଇ ଚକର ନାଭିରେ ଗଳୁଥିବା ଦଣ୍ଡ—10. Axle.

୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିଚକ୍ରର ଅବୟବ । 11. (Astronomy) The body of the zodiac Circle.

୧୨ । ଚକ୍ର; ଚକ—12. Wheel.

୧୩ । ଚକ୍ରର ମଧ୍ୟମଣ୍ଡଳ ବା ନାଭି; ନାହୁଆ—13. Centre of a wheel; hub.

୧୪ । ସର୍ପ; ସାପ—14. Serpent; snake.

୧୫ । ରାବଣ ପୁତ୍ର; ଅକ୍ଷୟ କୁମର—15. Name of a son of Rāvaṇa.

୧୬ । ଗରୁଡ଼; ବିଷ୍ଣୁବାହନ—16. The winged carrier of Bishṇu

୧୭ । ବାତ୍ସଡକ ବା ବାଦାଡ଼ା ଗଛ (ଦେଖ)—17. Bāhārdā (See)

୧୮ । ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ (ଦେଖ)—18. Rudrāksha (See)

୧୯ । ଜନ୍ମାନ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—19. A person born blind.

୨୦ । ସୌବର୍ଚ୍ଚଳ ଲବଣ—20. A kind of salt.

୨୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—21. Organ of sense or perception.

୨୨ । ତୁତ୍ଥ; ତୁତିଆ—22. Blue vitriol; copper-sulphate.

୨୩ । ରସାଞ୍ଜନ—23. Antimony.

୨୪ । ଝୁଣା—24. Resin.

୨୫ । ଚକ୍ଷୁ; ଆଖି—25. The eye.

ଅକ୍ଷ ତାଲକ୍ଷ କୃପା କର ସାତାରେ,
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସେ ସୂଶ ପାଇ ବହରେ । ବ୍ରଜନାଥ—ଶ୍ରମରତରଙ୍ଗ ।

୨୬ । ଜ୍ଞାତାର୍ଥ; କୌଣସି ଶବ୍ଦର ଲୋକପ୍ରଚଳିତ ଅର୍ଥ । 26. Approved or popular meaning of a word.

୨୭ । ଅସ୍ଥି; ହାଡ଼—27. Bone.

୨୮ । ଯୁଦ୍ଧ; ଲଢ଼େଇ—28. Battle.

୨୯ । ପଦ୍ମବୀଜ—29. The seed of lotus.

୩୦ । କକଡ଼ାଶୃଙ୍ଗୀ (ଦେଖ) 30. Kakardāsṛungī (See)

୩୧ । ଋଷଭକ (ଦେଖ)—31 Rushabhaka (See)

୩୨ । ତିନିଶ ବୃକ୍ଷ (ଦେଖ)—32. Tiniśa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଘଣ୍ଟାଚୋଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବପଘଉ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୩୩ । ସଂବଦ୍ଧ; ଏକତ୍ର ଜମା ହେବା—
33. Conglomeration.

୩୪ । (ନାମ) କାଶ୍ମୀରର ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ନରରାଜଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଗୋପାଦତ୍ୟଙ୍କ ପିତା । ଏ ଶକାବ୍ଦ ୫୯୮ ପୂର୍ବରେ ଆବର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ନମିତ ଦେବପୁରର ନାମ ଅକ୍ଷବାଳ । (ରାଜତରଙ୍ଗିଣୀ)
34. Name of a King of Kashmere.

୩୫ । ପୃଥିବୀ ଓ ଗ୍ରହ ଆଦ ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ରଭେଦୀ ରେଖାର ଦୁଇ ପାଖରେ ପୂରନ୍ତି; ଆବର୍ତ୍ତନ-ରେଖା—35. Axis.

ସଂ. ବ୍ୟୁ— ଆତ୍ମଜ୍ଞ—Knowing one's self.

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବ୍ୟୁ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ୍)—ଅକ୍ଷୟ୍ (ଦେଖ)
Akshaya (See).

ଅକ୍ଷଏ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ ଅକ୍ଷୟ୍)—ଅକ୍ଷୟ୍ (ଦେଖ)
Akshae Akshaya (See).

ଜନ୍ମ ମରଣ ନ ଲଗେ ଅମର ଅକ୍ଷଏ । ପ୍ରାଚୀ—ବୃହନ୍ନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅକ୍ଷକୂଟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ+କୂଟ)—ଚକ୍ଷୁର ତାରା; ଆଖିର
Akshakūta ପିତୁଳା—The pupil of the eye.

ଅକ୍ଷକ୍ରୀଡ଼ା—ସଂ. ବ. (୩ଯା ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ+କ୍ରୀଡ଼ା)—ପଶାଖେଳ ।
Akshakrīrdā The game of dice.

ଅକ୍ଷକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ+କ୍ଷେତ୍ର)—
Akshakshetra ୧ । ପଶାପାଲା—1. Dice board.

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷିକ ଗଣନାର୍ଥ ଜ୍ୟୋତିଷିମାନେ ଭୂମିରେ ଯେଉଁ ଚକ୍ର ବା ବୃତ୍ତାଦ ଅଙ୍କନ କରନ୍ତି ।
2. The figure drawn on the ground by astronomers and astrologers.

ଅକ୍ଷଚକ୍ର—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମ ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର) (ସମାହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅକ୍ଷ+
Akshachakra ଚକ୍ର)—ସଦ୍ଦଜରେ ଗୁରୁ ଭାର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚକ ଓ ଅକ୍ଷବର୍ତ୍ତିଷ୍ଣୁ ଯନ୍ତ୍ର; ଶଗଡ଼—Wheel and axle; Pulley.

[ଦ୍ର—ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଗଭୀର କୂଅ ଓ ବାପ୍ପୀରୁ ପାଣି ଉଠାଯାଏ ଓ ଅଳ୍প ବଳ ପ୍ରୟୋଗରେ ବେଶି ଓଜନର ବସ୍ତୁ ଉପରକୁ ଉଠାଯାଏ । ଏ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜାହାଜର ନଙ୍ଗରକୁ ପାଣି ତଳରୁ ଜାହାଜ ଉପରକୁ ଉଠାଯାଏ । ଚକରେ ଅଖ ଓ ଦଉଡ଼ି ଲଗିଥାଏ, ଚକକୁ ବୁଲାଇଲେ ଦଉଡ଼ି ଅକ୍ଷରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇଯାଏ ଓ ଦଉଡ଼ିର ଏକ ମୁଣ୍ଡରେ ଝୁଲୁଥିବା ଓଜନ ଉପରକୁ ଉଠେ ।]

ଅକ୍ଷଜ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Akshaja ୧ । (ଏହା ଦଧୀଚ ମୁନିଙ୍କ ଅସ୍ଥିରୁ ନମିତ ହୋଇଥିବାରୁ) ବଜ୍ର—1. Thunderbolt.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜନିତ ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge derived through the senses; perception.

ଅକ୍ଷତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+କ୍ଷତ)—
Akshata ୧ । କ୍ଷତରହିତ—1. Having no wound.

(ଅକ୍ଷତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଖଣ୍ଡ; ଅଖଣ୍ଡିତ; ନଖଣ୍ଡ—2. Unbroken; whole.

୩ । ଅନାହତ—3. Uninjured.

୪ । ଅହିଂସିତ—4. Unhurt.

୫ । ଦାଗ ନ ଥିବା—5. Unstained.

ସଂ. ବ—୧ । ମଳୁଖ; ଅଖଣ୍ଡିତ ଅରୁଆ ଚାଉଳ; ଗୋଟା ଚାଉଳ ।
1. Whole unbroken rice.

ବୁଦ୍ଧା ଅକ୍ଷତ ଯେମନ ବେନ କରେ
ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଇଲେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ଟିରେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦିପର୍ବ ।

୨ । ଆଶୀର୍ବାଦଚାଉଳ; ପୂଜା ଓ ବୈଦିକ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଅରୁଆ ଚାଉଳ, ଯାହା ବରକନ୍ୟା ଉପରେ ପକାଯାଏ—2. Consecrated rice used in Vedic rituals and sprinkled on the bride and the bride groom.

ବଘ୍ନ ବଢ଼ାଇ, ନବରେ ଯାଇ, ଅକ୍ଷତ କଲେ ଗଣି ମହାଦେଇ ।
ପ୍ରଭାପ—ଶଶିସେନା.

[ଦ୍ର—ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦୁବ, ବରକୋଳ ପତ୍ର, ଅକ୍ଷତ ଓ ପୁଷ୍ପଚନ୍ଦନ ଆଦ ଉପକରଣ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ; ଏସବୁ ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ଦଆଯାଏ । ବର କନ୍ୟାଙ୍କ ଉପରେ ଆଶୀର୍ବାଦମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଅକ୍ଷତ ପକାଯାଏ । ଯଜମାନ ଉପରେ ପୁରୋହିତ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଅକ୍ଷତ ପକାଇ ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି ।]

୩ । ଯବ—3. Barley.

୪ । ଖଇ—4. Fried paddy.

୫ । ଶସ୍ୟ—5. Grain.

ଅକ୍ଷତମାଳ—ଦେ. ବ. (ସ ଅକ୍ଷତ+ମାଳା) ଚାଉଳମାଳ; ଅଖଣ୍ଡିତ
Akshatamāla ଅରୁଆ ଚାଉଳକୁ ସରୁ ସୂତାର ଫାଶରେ ଗୁନ୍ଥି ତିଆର କରାଯିବା ହାର । (ଏହା ଦେବତାଙ୍କୁ ଲାଗି ହୁଏ)—A necklace made by stringing whole rices by fastening thread round each rice.

ଅକ୍ଷତଯୋନି—ସଂ. ବିଣ.ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷତ+ଯୋନି)—
Akshatajoni ୧ । ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ କରି ନ ଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ) ।
1. (woman Having had no sexual intercourse.

୨ । ପୁରୁଷର ସଙ୍ଗମ ଜାଣି ନ ଥିବା (ବାଳିକା) ।
2. (girl) Who has had no carnal knowledge.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁରୁଷ ସହବାସ କରି ନ ଥିବା ବାଳିକା—
A girl who has not yet been cohabited with.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ବାଲ୍ୟବବାହ୍ତା ଅକ୍ଷତଯୋନ କନ୍ୟାର ଦ୍ୱିତୀୟ ବବାହ ହୋଇ ପୁନଃ ପତିଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ।]

ଅକ୍ଷତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅକ୍ଷତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Akshatā 1. Feminine of Akshata.

୨ । ଅକ୍ଷତଯୋନ (ଦେଖ)
2. Akshatajoni (See)

ସଂ. ବ—କକଡ଼ାଶୃଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)
Kakardāśrungī (See)

ଅକ୍ଷଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ଦଣ୍ଡ)—
Akshadaṇḍa ୧ । ଶଗଡ଼ର ଅକ୍ଷ—1. Axle.

୨ । (ଭୂଗୋଳ) ପୃଥିବୀର କଳ୍ପିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ।
2. The earth's axis; minor axis.

[ଦ୍ର—ଏହି ଅକ୍ଷଦଣ୍ଡ ପୃଥିବୀର କେନ୍ଦ୍ରଦେଶ ଭେଦ କର ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମେରୁକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଅଛି । ପୃଥିବୀ ଏହି କଳ୍ପିତ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଉପରେ ପ୍ରତିଦିନ ପଶ୍ଚିମରୁ ପୂର୍ବକୁ ଘୁରୁଅଛି ।]

ଅକ୍ଷଦର୍ଶକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ଅକ୍ଷ + ଦର୍ଶକ)—ବ୍ୟବହାର-
Akshadarśaka ଦ୍ରଷ୍ଟା; ଯେ ଆଇନ୍ ଜାଣନ୍ତି—Versed in the science of law.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବଗ୍ଦରପତ୍ତ; ଜଜ—A Judge.

ଅକ୍ଷଦ୍ରୁକ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷ + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ—କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Akshadṛuk ଅକ୍ଷଦର୍ଶକ (ଦେଖ)
Akshadarśaka (See

ଅକ୍ଷଦେବନ—ସଂ. ବ. (ତତ୍ପୁ. ତତ୍; ଅକ୍ଷ + ଦେବନ)—୧ । ପଶାଖେଳ ।
Akshadebana 1. The game of dice.

୨ । ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡ଼ା—2. A game of hazards.

ଅକ୍ଷଦେବୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷ + ଦିବ୍ ଧାତୁ—କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Akshadebī ୧ । ପଶାଖେଳାଳି—1. A player at dice.
(ଅକ୍ଷଦେବନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡ଼ାସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A gamester.

ଅକ୍ଷଦ୍ୟୁ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷ + ଦିବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୟୁ)—
Akshadyu ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡ଼ାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—A gambler.

ଅକ୍ଷଧର—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷ + ଧୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Akshadhara ୧ । ଚକ୍ରଧର; ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu (the holder of the discus.)

୨ । ରଥାଦିର ଚକ୍ର; ଚକ; ଚକଡ଼ା—2. Wheel of a conveyance or car.

୩ । ଶାଦ୍ୱାଡ଼ା ଗଛ(ଦେଖ)—3. Śāhārdā (tree) (See)

ଅକ୍ଷଧୁର୍—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ଧୁର୍)—୧ । ଚକ୍ରାଗ୍ର ।
Akshadhur 1. The fore-part of a wheel.

୨ । ଯୁଆଳି—2. The yoke attached to the fore-part of the pole of a car (Apte).

୩ । ଅକ୍ଷାଗ୍ର; ଅକ୍ଷର ମୁଣ୍ଡି—3. The extremity of an axle.

ଅକ୍ଷଧୂର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ଧୂର୍ତ୍ତ)—
Akshadhūrtta ୧ । ଜୁଆଡ଼ୁ—1. A gambler.
(ଅକ୍ଷଧୂର୍ତ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପଶାଖେଳାଳି—2. A player at dice.

ଅକ୍ଷଧୂର୍ତ୍ତିଳ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷ + ଧୂର୍ତ୍ତି + ଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଶକଟର ଭାର ବହନ କରେ ।)—
Akshadhūrttiḷa ୧ । ଶକଟବାହକ ବୃଷ; ଶଗଡ଼ିଆ ବଳଦ ।
1. A cart-bullock.

ଅକ୍ଷପଟଳ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ପଟଳ)—ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ;
Akshapaṭaḷa ପରଳ—A disease of the eye; pearl in the eye.

ଅକ୍ଷପାଟ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷ + ପାଟ)—ପଶାକାଠି ପକାଇବା ବା ଗଡ଼ାଇବା ।
Akshapāṭa Throw or cast of dice (M. W.).

ଅକ୍ଷପାଦ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷ + ପାଦ)—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର-
Akshapāda ପ୍ରଣେତା ଗୌତମ ମୁନି ।
1. A name of sage Gautama.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ଗୌତମ ମୁନି ବ୍ୟାସଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଚକ୍ଷୁ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ମୁଖ ନ ଦେଖିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ; ବ୍ୟାସଦେବ ସ୍ତୁତି ଦ୍ୱାରା ପରେ ଗୌତମଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରାଇବାରୁ ଗୌତମ ପୂର୍ବ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରଦ୍ଦ ନ କରି ନିଜ ଚରଣରେ ଚକ୍ଷୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ବ୍ୟାସଙ୍କ ମୁଖାବଲୋକନ କରିଥିଲେ ।]

୨ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ଚକ୍ରାଙ୍ଗ; ଚକର ପୁଟି ।
2. Arcs of a wheel.

୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଦାର୍ଶନିକ ବ୍ୟକ୍ତି ।
3. A philosopher.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ତାର୍କିକ ବ୍ୟକ୍ତି, ନୈୟାୟିକ ବ୍ୟକ୍ତି ।
4. A logician; a reasoner.

ଅକ୍ଷବଟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ ବଟ)—ଅକ୍ଷୟ ବଟ (ଦେଖ)
Akshabaṭa Akshaya baṭa (See)

ଅକ୍ଷବତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅକ୍ଷ + ବତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Akshabatī ୧ । ପଶାଖେଳ—1. The game of dice.

୨ । ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡ଼ା; ଜୁଆ—2. A game of hazards.

ଅକ୍ଷବାଟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ବାଟ)—୧ । ମଲ୍ଲଭୂମି; କୁସ୍ତି-
Akshabāṭa ଆଖଡ଼ା; ଜାଗାଘର—1. Gymnasium.

୨ । ଦ୍ୟୁତ ସ୍ଥାନ; ଜୁଆ ଖେଳର ଆଡ୍ଡା—2. A place of gambling; a gambling den.

୩ । ପଶାଖେଳର ଆଡ୍ଡା—3. A place where people play at dice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପସ୍ତର ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅକ୍ଷବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା)—ପଶା ଖେଳର କୌଶଳ ।
Akshabidyā The art of the game of dice.

ଅକ୍ଷବୃତ୍ତ—ସଂ. ବି.—(ଭୂଗୋଳ) ଭୂଗୋଳକରେ ନରକ୍ଷବୃତ୍ତର ସମାନ୍ତରାଳ ଓ ସାଧାରଣତଃ ମାପରେ ନରକ୍ଷବୃତ୍ତଠାରୁ କ୍ରମଶଃ ୧୦ ଡଗ୍ରୀ ଅନ୍ତରରେ ଅଙ୍କିତ କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତ ସମୂହ ।
Akshabrutta (Geography) Parallels of latitude.

[ଦ୍ର—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷବୃତ୍ତକୁ ୩୬୦ ସମାନ ଅଂଶରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ଅକ୍ଷାଂଶ ବୋଲାଯାଏ । ଭୂଗୋଳକ ପୃଷ୍ଠରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଅବସ୍ଥିତ ଅକ୍ଷାଂଶ ଓ ଦ୍ରାଘିମାର ଗଣନା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର ହୁଏ ।]

ଅକ୍ଷମ—ସଂ. ବଣ. ତ୍ରି. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷମ)—
Akshama ୧ । ଅପାରଗ; ଅସମର୍ଥ—1. Incapable.
(ଅକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅକୁଶଳ—2 Unskilful.
୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Unfit; unworthy.
୪ । କ୍ଷମତାହୀନ—4. Impotent.
୫ । ଶକ୍ତିହୀନ—5. Powerless.
୬ । ଦୁର୍ବଳ—6. Weak.
୭ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କ୍ଷମା) କ୍ଷମାହୀନ ।
7. Relentless; unforgiving.

ଅକ୍ଷମତା—ସଂ ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷମତା)—କ୍ଷମତା ବା ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ।
Akshamatā Want of power or authority.

ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ଷମ)—୧ । ଅସମର୍ଥ; ଅକ୍ଷମ ।
1. Incapable.
୨ । କ୍ଷମତାହୀନ—2. Powerless.
୩ । ନିର୍ଧନ—3. Poor.

ଅକ୍ଷମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷମ + ଆ)—ଅକ୍ଷମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Akshamā Feminine of Akshama.

ସଂ. ବି. (ଅ+କ୍ଷମା)—୧ । ଅସହିଷ୍ଣୁତା—1. Want of forbearance or forgiveness; relentlessness.
୨ । ଈର୍ଷା—2. Malice.
୩ । କ୍ରୋଧ—3. Anger.
୪ । ଅଶକ୍ତି—4. Impotence; want of strength.

ଅକ୍ଷମାଳା—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ମାଳା)—୧ । ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳା ।
Akshamālā 1 A string of Rudrāksha seeds.
୨ । ଜପମାଳା—2. A string of beads.
୩ । ବଶିଷ୍ଠପତ୍ନୀ ଅରୁନ୍ଧତୀ—3. A name of the wife of sage Baśishtha.
୪ । ସପ୍ତର୍ଷି ମଣ୍ଡଳର ପୁଚ୍ଛସ୍ଥ ମଧ୍ୟ ନକ୍ଷତ୍ର ବା ୬ଷ୍ଠ ନକ୍ଷତ୍ର ପାଖରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ତାରକା—4. Alcor ; the small star near the 6th star of the constellation, Great Bear.

[ଦ୍ର—ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳ ଅରୁନ୍ଧତୀ ନକ୍ଷତ୍ରକୁ ମାଲାକାରରେ ବେଢ଼ିଥିବାରୁ ଅରୁନ୍ଧତୀର ଏହି ନାମ ।]

ଅକ୍ଷୟ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅ + କ୍ଷୟ୍)—
Akshaya ୧ । କ୍ଷୟରହିତ; ଅବିନାଶୀ; ଅବିନଶ୍ୱର ।
(ଅକ୍ଷୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Imperishable.
୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—2. Permanent; perpetual.
୩ । ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ—3 Continuous.
୪ । ଅସୀମ—4. Inexhaustible.
ସଂ. ବି—୧ । ପରମାତ୍ମା —1. The Supreme Soul.
୨ । (ନାମ) ରାବଣର ଏକ ପୁତ୍ର—2. The name of a son of Rābaṇa.

ବରଞ୍ଚବଣ ଶ୍ରବଣେ ପେଶିଲ ଅକ୍ଷୟ୍ । ଭଟ୍ଟି. ବୈଦେହୀଶବଲାଭ ୩୭।୧୩ ।

ଅକ୍ଷୟକୀର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ କୀର୍ତ୍ତି ଚିରସ୍ଥାୟିନୀ ।
Akshayakīrtti Imperishable fame.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି) —ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କୀର୍ତ୍ତି ଅକ୍ଷୟ ଅଟେ—(person) Of imperishable fame.

ଅକ୍ଷୟତୂଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅକ୍ଷୟ+ତୂଣ)—ଅସରନ୍ତି ଶରମୁଣା; ଯେଉଁ ଶରମୁଣାରୁ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ଶର କାଢ଼ି ମାରୁଥିଲେ ତାହା ସରେ ନାହିଁ ।
Akshayatūṇa In exhaustible quiver.

ଅକ୍ଷୟ୍ ତୂଣ ଗୋଟିଏ ବଡ ମୁଁ ବୋଇଲି । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଣ୍ଟ ।

(ଯଥା—ମହାଦେବ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ତପସ୍ୟାରେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଅକ୍ଷୟତୂଣ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ ।)

ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅକ୍ଷୟପୁଣ୍ୟଯୁକ୍ତା ତୃତୀୟା; ଯେଉଁ ତୃତୀୟାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଧର୍ମର ଫଳ ଅସରନ୍ତି ଅଟେ ।)—
Akshaya tṛutīyā ବୈଶାଖ ଶୁକ୍ଳତୃତୀୟା; ଅଖିତୃତୀୟା—The third day of the bright fortnight of the month of Baiśākha.

[ଦ୍ର—ସତ୍ୟଯୁଗ ଏ ଦିନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; ଋଷିମାନେ ଏ ଦିନ କଆରରେ ପ୍ରଥମେ ଧାନ ବୁଣନ୍ତି । ଏ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଷଠୀଭୁଚ୍ଛେଇଙ୍କର (ଷଠୀଦେବୀ) ପୂଜା କରନ୍ତି ।]

ଅକ୍ଷୟବଟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅକ୍ଷୟ୍+ବଟ)- ୧ । କଳ୍ପବଟ; ପ୍ରଳୟାନ୍ତସ୍ଥାୟୀ ବଟ ବୃକ୍ଷ—1 The mythological imperishable banyan tree.
Akshayabaṭa

[ଦ୍ର—ପ୍ରଳୟ ପୟୋଧି ଜଳରେ ଏ ବଟବୃକ୍ଷର ଅଗ ବୁଡ଼ିଯାଏ ନାହିଁ । ବିଷ୍ଣୁ ଏହାର ପତ୍ର ଉପରେ ଶୋଇ ରହନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ନାଭି-କମଳରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଜାତ ହୋଇ ପୁଣି ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ୍ଲ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୨ । ପ୍ରୟାଗ, ତ୍ରିବେଣୀର, ଗୟା ଆଦ ତୀର୍ଥରେ ଥିବା ନଦିଷ୍ଟ ବଟବୃକ୍ଷ—2. Name of particular banyan trees in different places of pilgrimage pointed out to the pilgrims as the Imperishable Tree.

[ଦ୍ର—ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା ଯେ, ଏହି ବଟକୁ ପୂଜା ଓ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କଲେ ଅକ୍ଷୟ ପୁଣ୍ୟ ହୁଏ ଓ ଏହା କଲ୍ପାନୁସ୍ଥାୟୀ ବଟବୃକ୍ଷ ।]

ଅକ୍ଷୟଯଶା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷୟ୍ + ଯଶସ୍ = Akshayajaśā ଅକ୍ଷୟ ଯଶସ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯଶଃ ଚିରସ୍ଥାୟୀ—Of imperishable renown.

ଅକ୍ଷୟଲୋକ—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା, ଅକ୍ଷୟ୍ + ଲୋକ)—୧ । ବୈକୁଣ୍ଠ । Akshayaloka 1. Bishṇu's abode.

୨ । ସ୍ୱର୍ଗ—2. Heaven.

ଅକ୍ଷୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅକ୍ଷୟ୍ + ଆ)—ଅକ୍ଷୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ । Akshayā Feminine of Akshaya.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— (ଫଳଦ ଜ୍ୟୋତିଷ) ବାର ଓ ତିଥି ଘଟିତ ଶୁଭଯୋଗ ବିଶେଷ—(Astrology) Names of certain auspicious conjunctions of week-days with lunar days

[ଦ୍ର—ଏହି ତିଥିରେ କୃତ ପୁଣ୍ୟର ଫଳ ଅକ୍ଷୟ ବୋଲି ଏହି ନାମ । ରବିବାରରେ ସପ୍ତମୀ, ସୋମବାରରେ ଅମାବସ୍ୟା, ମଙ୍ଗଳବାରରେ ଚତୁର୍ଥୀ ଓ ଗୁରୁବାରରେ ଅଷ୍ଟମୀ ପଡ଼ିଲେ ସେହି ତିଥିକୁ ଅକ୍ଷୟା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅକ୍ଷୟିଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ) (ଅକ୍ଷୟ୍ + ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—କାଶ୍ମୀରର Akshayiṇī ରାଜା ନରେନ୍ଦ୍ରାଦତ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେବୀମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ । Name of an image of Goddess Dūrgā installed in Kāshmere.

ଅକ୍ଷଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + କ୍ଷି ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଯ)—ଯାହା କ୍ଷୟ ପାଏ ନାହିଁ; କ୍ଷୟର ଅଯୋଗ୍ୟ । Akshajya (ଅକ୍ଷଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Imperishable.

ସଂ. ବି. ୧ । (ଅକ୍ଷୟ୍ + ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ଅକ୍ଷୟତ୍ୱ; ଅବିନାଶିତ୍ୱ । 1. Imperishableness.

୨ । (ଅ + କ୍ଷି ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଯ) ଘୃତ-ମଧୁମିଶ୍ରିତ ଜଳ । 2. A mixture of water with ghee and honey.

ଅକ୍ଷର—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷର)—୧ । କ୍ଷରଣଶୂନ୍ୟ—1. Not leaking. Akshara (ଅକ୍ଷର୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କ୍ରିୟାଶୂନ୍ୟ—2. Actionless.

୩ । ନିତ୍ୟ—3. Eternal.

୪ । ସ୍ଥିର—4. Calm; stationary.

ସଂ. ବି—(ଅ + କ୍ଷର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମ; ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—1. The Supreme Spirit.

୨ । ମୁକ୍ତ ଜୀବାତ୍ମା; ପରମାତ୍ମାରେ ଲୀନ ଜୀବାତ୍ମା—2. The spark of life when it leaves the body and merges into the Supreme Soul.

[ଦ୍ର—ଜୀବାତ୍ମା ଯେତେବେଳେ ଜଡ଼ ପ୍ରକୃତି ବା ପଞ୍ଚଭୂତକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସହିତ ମିଳାଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଅକ୍ଷର ବୋଲାଯାଏ ।]

୩ । ଶିବ, ମହାଦେବ—3. Śiba—the Destroyer.

୪ । ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishṇu—the Preserver.

୫ । ଗଗନ; ଆକାଶ; ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳ—5. The sky; ether.

୬ । ଧର୍ମ୍ମ—6. Religion.

୭ । ତପସ୍ୟା—7. Penance.

୮ । ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)—8. Apāmārga (See)

୯ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—9. Liberation; salvation.

୧୦ । ଜଳ—10. Water.

୧୧ । (ଅଶ୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ସର; ଯାହା ବେଦାଦ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ୟାପିଅଛି)—ଶବ୍ଦର କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଅଂଶ; ଅ ଠାରୁ କ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ—11. Alphabet; letter.

ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅକ୍ଷର ତୌବଂଶ ଯେ କହୁ
ମୁହିଁ ଓଁକାର ଅକ୍ଷର ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ । ପାଣ୍ଡାନ୍ତର. ନୃସିଂହପୂରାଣ.୨୨ ।

୧୨ । ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧ୍ୱନାତ୍ମକ ଚିହ୍ନ । 12. Character; types of different sounds in different languages.

୧୩ । (ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ପ୍ରକୃତି—13. (Sāṁkhya Philosophy) Nature.

ଦେ. ବି—୧ । ଛପାଖାନାରେ ଛପିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଛଲା ସିସା ଅକ୍ଷରର ପ୍ରତିକୃତି—1. (printing) Type.

୨ । ହସ୍ତାକ୍ଷର—2. Handwriting.

(ଯଥା—ତା ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ବାଇଗଣ ମଞ୍ଜି ପରି ସୁନ୍ଦର ।)

ଅକ୍ଷରଚଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର + ଖ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚଣ)—ଲିପିକୁଶଳ; Aksharachaṇa ଲିପିକର୍ମ୍ମରେ ନିପୁଣ; ସୁଲେଖକ । (ଅକ୍ଷରଚଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Expert in writing; writing a nice hand.

ଅକ୍ଷରଚନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର + ଖ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚନ)—Aksharachana ଅକ୍ଷରଚଣ (ଦେଖ) (ଅକ୍ଷରଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aksharachaṇa (See).

ଅକ୍ଷରଚୁଞ୍ଚୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷର + ଖ୍ୟାତାର୍ଥେ. ଚୁଞ୍ଚୁ)—Aksharachuñchú ଅକ୍ଷରଚଣ (ଦେଖ) Aksharachaṇa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ .ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ୅' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୅' ଦେଖିବେ; 'ଆଚଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଚ୍ଛା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅକ୍ଷରଜନନୀ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଯାହାଠାରୁ ଅକ୍ଷରମାନ ଜନ୍ମେ)—
Aksharajananī — ଲେଖନୀ; କଲମ; ଲେଖନ—Pen.

ଅକ୍ଷରଜୀବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର + ଜୀବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Aksharajībaka — ମସୀଜୀବୀ; ଲେଖାଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଜୀବିକା-
(ଅକ୍ଷରଜୀବକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନର୍ବାହକାରୀ—Gaining livelihood by writing.

ସଂ. ବି. ପୁଂ. —୧ । ଲେଖକ; ନବିସିନା; ମୋଦ୍ଦରର ।
1. Writer; scribe; clerk.

୨ । କରଣ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି ।
2. A professional writer.

୩ । ଲିପିକର; ନକଲ୍‌ନବିସ୍—3. A copyist.

ଅକ୍ଷରଜୀବକ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର ଜୀବିନ୍ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ କମ୍ବା
Aksharajībika — ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷର + ଜୀବିକା)—
(ଅକ୍ଷରଜୀବକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକ୍ଷରଜୀବକ (ଦେଖ)
Aksharajībaka (See)

ଅକ୍ଷରଜ୍ଞୀ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର+ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)
Aksharajībī — ୧ମା. ୧ବ.)—ଅକ୍ଷରଜୀବକ (ଦେଖ)
(ଅକ୍ଷରଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Aksharajībaka (See)

ଅକ୍ଷରଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷର+ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ତତ୍ପପଦ-
Aksharajña — ତତ୍ ପୁରୁଷ)—ଅକ୍ଷରମୁଖ (ଦେଖ)
(ଅକ୍ଷରଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aksharamukha (See)

ଅକ୍ଷର ଢଲା—ଦେ. ବ. (ଅକ୍ଷର+ସଂ. ଦ୍ରାହ୍ ଧାତୁ=ନକ୍ଷେପଣ)—
Akshara ḍhalā — ଛପାଖାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଟାଇପ୍ ବା ଅକ୍ଷରର
ଅକ୍ଷର ଢାଳା, ପ୍ରତିକୃତିକୁ ଛାଞ୍ଚରେ ଢାଳ ତଆରି କରିବା
ଅକ୍ଷର ଢାଳାଇ ପ୍ରକ୍ରିୟା—Moulding of types for
ଅକ୍ଷର ଢଳାଇ printing.

ଅକ୍ଷର ଢାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅକ୍ଷର + ଦ୍ରାହ୍ ଧାତୁ)—ଛପାଖାନାରେ
Akshara ḍhālibā — ବ୍ୟବହୃତ ଅକ୍ଷରର ଛାଞ୍ଚ ତଆର କରିବା
ଅକ୍ଷର ଢାଳା ପାଇଁ ସୀସାକୁ ତରଳାଇ ଛାଞ୍ଚରେ ଢାଳିବା ।
ଅକ୍ଷର ଢାଳନା To mould types for printing.

ଅକ୍ଷରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କ୍ଷରଣ)—
Aksharaṇa — ୧ । କ୍ଷରଣରହିତ—1 Not leaking.

୨ । ଅବିନାଶୀ; ଅକ୍ଷୟ—2. Indestructible.

ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ)—ସ୍ରାବରାହିତ୍ୟ—Non leakage.

ଅକ୍ଷରତୂଳିକା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଯେଉଁ ତୂଳିକାରେ ଅକ୍ଷର
Akshara tūlikā — ଲେଖାଯାଏ)—କଲମ; ଲେଖନୀ—Pen.

[ଦ୍ର—ଚୀନାମାନେ ତୂଳିକାରେ ଅକ୍ଷର ଲେଖନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ତାରତରେ ଅକ୍ଷର ଲେଖିବା ପାଇଁ ତୂଳିକା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ।]

ଅକ୍ଷରନିବଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (୭ମ୍ୟା ତତ୍ପୁ)—ଅକ୍ଷର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ;
Aksharanibaddha — ଲିଖିତ—Written; reduced into writing.
(ଯଥା—ମହାକବିମାନଙ୍କ ମନୋଗତ ଭାବ ଅକ୍ଷରନିବଦ୍ଧ ହୋଇ ମହାକାବ୍ୟ ଆକାର ଧାରଣ କରେ ।)

ଅକ୍ଷରନ୍ୟାସ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ନ୍ୟାସ ହୋଇଅଛି
Aksharanyāsa — ଯହିଁରେ) —
୧ । ଲିପି; ପତ୍ରିକା—1. Writing.
୨ । ଦଲିଲ—2. Document.
୩ । ପତ୍ର; ଚିଠି—3. A letter.
୪ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ପରପାଶୀରୂପେ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ କର ଅକ୍ଷର ଲିଖନ—4. Good caligraphy.
୫ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତାକ୍ଷର ଲେଖିବା ପ୍ରଣାଳୀ ।
5. Pen-manship.

ଅକ୍ଷରପରିଚୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଅକ୍ଷର + ପରିଚୟ)—
Aksharaparichaya — ୧ । ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ; ଭାଷାର ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା—1. Knowledge of the alphabet; learning of the letters.
୨ । ଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା—2. Elementary learning.

ଅକ୍ଷରବିନ୍ୟାସ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—
Akshara binyāsa — ଅକ୍ଷରନ୍ୟାସ (ଦେଖ)
Aksharanyāsa (See)

ଅକ୍ଷରମାଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଅକ୍ଷର + ମାଳା)—କୌଣସି ଭାଷାର
Aksharamālā — ମୂଳଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ; ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ।
The alphabet of a language in order.

ଅକ୍ଷରମୁଖ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷର ଅଛି ମୁଖରେ ଯାହାର)—
Aksharamukha — ୧ । ଅକ୍ଷରଜ୍ଞ; ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—1. Versed in the Scriptures.
(ଅକ୍ଷରମୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ସାହିତ୍ୟଜ୍ଞ—2. Literary (man); (man) of letters.

ସଂ. ବ—୧ । (ପୁଂ) ଶିଷ୍ୟ; ଛାତ୍ର—1. Student; pupil; disciple.

୨ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣ; ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର, ଅ ।
2. 'A' the first letter of the alphabet.

ଅକ୍ଷରସଂସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷର+ସଂସ୍ଥାନ)—
Akshara saṁsthāna — ୧ । ଅକ୍ଷରନ୍ୟାସ (ଦେଖ)
1. Aksharanyāsa (See)

୨ । ଅକ୍ଷର ତସାଇବା କର୍ମ—2. Arrangement of letters or the alphabet.

ଅକ୍ଷରୁଚକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷ + ରୁଚକ)—(ବୈଦ୍ୟକ)—
Aksharuchaka — ସୌବର୍ଚ୍ଚଳବଣ—A kind of salt.

ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(କୌଣସି ଆଦେଶକୁ)
Akshare akshare pālana karibā — କଣ୍ଟାଲୀନ ଅନ୍ୟଥା ନ କରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଙ୍ଗ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରା To carry out an order to the letter.

ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସତ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ—ସବାଂଶରେ ସତ୍ୟ; ଯହିଁର କୌଣସି
Akshare akshare satya ଅଂଶ ଏମନ୍ତ କ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର
ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ସତ ସୁଦ୍ଧା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ—True to
the very letter; very true.

ଅକ୍ଷରେଖା—ସଂ. ବି—(ଭୂଗୋଳ) ଭୂଗୋଳକର ପୃଷ୍ଠରେ ବିଷୁବ-
Aksharekhā ରେଖାଠାରୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଉତ୍ତରରେ ବା
ଦକ୍ଷିଣରେ ଦୂରତ୍ୱ କେତେ ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ
କଳ୍ପିତ ରେଖା—(Geography)
Lines of latitude; parallels of
latitude.

ଅକ୍ଷଲୀଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅକ୍ଷ + ଲୀଳା)—
Akshalīlā ୧ । ପଶାଖେଳ —1. Playing at dice.
୨ । ଚକ୍ଷୁର ବଲାସ—2. Turning of the eyes.
ବଦ୍ଦ ନୋହେ ଉତ୍ତ ଅଙ୍ଗଲା ଏହ ବଦ୍ଦ ନୋହେ ଅଙ୍ଗଲା ।
ଉକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାଶ. ୨୦।୭

ଅକ୍ଷସୂତ୍ର—ସଂ. ବ.—ଅକ୍ଷମାଳା (ଦେଖ)
Akshasūtra Akshamālā (See)

ଅକ୍ଷହୃଦୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ପଶାଖେଳବାର କୌଶଳ ।
Akshahṛudaya The art of playing at dice;
the mysteries of the game of dice.

ଅକ୍ଷାଂଶ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅକ୍ଷ + ଅଂଶ)—
Akshāṁsa ଭୂଗୋଳ, ଅକ୍ଷବୃତ୍ତର ୩୬୦ ଅଂଶରୁ ଏକ ଭାଗ ।
(ଇପଗ୍ରୀଡ—ଦ୍ରାଘିମା) Degree of latitude.
[ଦ୍ର—ଅକ୍ଷବୃତ୍ତର ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଅକ୍ଷାଂଶ ବୋଲାଯାଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଅକ୍ଷାଂଶର ଗଣନା ଗ୍ରୀନୱିଚ୍ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଏ ।]

ଅକ୍ଷାଗ୍ର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅକ୍ଷ + ଅଗ୍ର)—ଅକ୍ଷର ମୁଣ୍ଡ ।
Akshāgra The end of an axle.

ଅକ୍ଷାଗ୍ରକୀଳକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ଓ ୭ମୀ ତତ୍ପୁ ; ଅକ୍ଷାଗ୍ର +
Akshāgrakīlaka କୀଳକ)—ଅଣକାଳ—Pin at the
end of the axle to keep the
wheels in position.

ଅକ୍ଷାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅକ୍ଷ + ଅନ୍ତ)—ଅକ୍ଷାଗ୍ର (ଦେଖ)
Akshānta Akshāgra (See)
(ଅକ୍ଷାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + କ୍ଷାନ୍ତ; ନଞ୍ ତତ୍ପୁ)—
୧ । ଅନବରତ—1. Unceasing.
୨ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ; ବେସବୁର—2. Impatient.
୩ । ଈର୍ଷାଯୁକ୍ତ; ଈର୍ଷୀ—3. Envious.

ଅକ୍ଷାନ୍ତି—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷାନ୍ତି)— ଅକ୍ଷମା (ଦେଖ)
Akshānti Akshamā See)

ଅକ୍ଷାର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କ୍ଷାର)—କ୍ଷାରଘ୍ନଜନି; ଅଲବଣ;
Akshāra ଅଲଣା—Saltless; wanting in salt.

ଅକ୍ଷାରଲବଣ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅ + କ୍ଷାର + ଲବଣ; ଯେଉଁ ଲୁଣ
Akshāralabaṇa କ୍ଷାର ଭୂଇଁରୁ ପଟୁ ପଡ଼ିବା ପ୍ରକାରେ ଉତ୍ପନ୍ନ
ନ ହୋଇ ସମୁଦ୍ର ବା ପଙ୍କଡାବରୁ ଜନ୍ମେ ।)
୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ସୈନ୍ଧବ ଲବଣ (ଦେଖ)
1. Saindhaba labaṇa (See)
୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ସାମୁଦ୍ର ଲବଣ—2. Sea-salt.
୩ । (ସ୍ମୃତି) ଅଶୌଚ ପାଳବା ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ
ସାମଗ୍ରୀ (ଯଥା—ଗୁଅଘିଅ, ଦୁଧ, ଅରୁଆଗୁଜୁଲ, ମୁଗ,
ଗହ୍ମ, ଯବ ଓ ସୈନ୍ଧବ ବା କରକଚ ଲବଣ) ।
3. The prescribed dietary for persons
who observe Habishya.
(ଏଥିର ସ୍ମୃତି ବଚନ—ଗୋକ୍ଷୀରଂ ଗୋଦ୍ଦଧ୍ନୈବ ଧାନ୍ୟ ମୁଦ୍ଗାସ୍ତିଲା
ଯବାଃ, ସାମୁଦ୍ରଂ ସୈନ୍ଧବଂ ତୈବ ମକ୍ଷାର ଲବଣଂ ସ୍ମୃତଂ ।)

ଅକ୍ଷି—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ରୂପକୁ ବ୍ୟାପି
Akshi ଯାଏ)—ଚକ୍ଷୁ ; ନେତ୍ର; ଆଖି—The eye.
[ଅକ୍ଷି ର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ତୁଳ;—ଗ୍ରୀକ୍—ଅକ୍ଟୁସ୍—
Okkos;ଲାଟିନ୍—ଅକ୍ୟୁଲସ୍—Oculus; ଲଥୁନିଆନ୍—ଅକ୍ସ
—Akis; ବଙ୍ଗଳା—ଅଁାଖି; ଓଡ଼ିଆ—ଆଖି; ଗୁଜରାଟୀ—ଆଁଖ୍ ;
ହିନ୍ଦ—ଆଁଖ ।]

ଅକ୍ଷିକ—ସଂ ବ. (ଅକ୍ଷ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଇକ)—ଆଚ୍ଛୁ(ଗଛ) (ଦେଖ)
Akshika Āchhu (tree) (See)

ଅକ୍ଷିକାଚ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ମୋଟା
Akshikāchha ବା ସରୁ ହୋଇ ଗଢ଼ା ହୋଇ ଥିବା ଗୋଲାକାର
କାଚ ଖଣ୍ଡ; ଦୃଷ୍ଟିକାଚ—Lens.
[ଦ୍ର—ଏହି କାଚର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ବସ୍ତୁମାନ ବଡ଼ ବା ସାନ ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ ଦୂରସ୍ଥ ବସ୍ତୁ ନିକଟରେ ଓ ନିକଟସ୍ଥ ବସ୍ତୁ ଦୂରରେ ଥିଲା ପରି ଦେଖାଯାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆସିଲେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ବା ବସ୍ତାରିତ ହୋଇଯାଏ । ଅଣୁଦର୍ଶଣ ଓ ଦୂରଦର୍ଶଣାଦି ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏହି କାଚ ଲାଗେ ।]

ଅକ୍ଷିକୁଟକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + କୁଟକ)—ଚକ୍ଷୁର କଳା ତୋଳା;
Akshikuṭaka ଆଖିର ପିତୁଳା; ଚକ୍ଷୁର ତାରା ।
The pupil of the eye.

ଅକ୍ଷିଗତ—ସଂ. ବଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + ଗତ)—
Akshigata ୧ । ନୟନଗୋଚର—1. Visible.
(ଅକ୍ଷିଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଯାହା ଆଖି ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ପରି ବ୍ୟଥା
ହଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଭାରି କଷ୍ଟ ହୁଏ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଅନ୍ୟଟିର ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅଁ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ଼' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

ବୈଗ୍ନଦ; ଘୃଣ୍ୟ—2. Much disliked; eyesore; hateful.

୩ । ନୟନର ଅପ୍ରୀତିକର—3. Unpleasant to the eye.

ଅକ୍ଷିଗୋଲ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + ଗୋଲ)—ଆଖିର କଳାଡୋଳା ।
Akshigola The pupil of the eye; eyeball.

ଅକ୍ଷିଗୋଳକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + ଗୋଳକ)-ଅକ୍ଷିଗୋଳ (ଦେଖ)
Akshigolaka Akshigola (See)

ଅକ୍ଷିତୃତୀୟା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ୍ୟ ତୃତୀୟା)—
Akshitrutīyā ଅକ୍ଷୟ୍ୟ ତୃତୀୟା (ଦେଖ)
ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା Akshaya tṛutīyā (See)
ଅଖତୀ, ଅଖତୀଜ

ଅକ୍ଷିପଟ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଆଖିର ପୁଅ; କଳା ଡୋଳାର ପଛରେ ଥିବା ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଝିଲ୍ଲୀ ବା ପରଦା । (ଏଥିରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ବସ୍ତୁର ପ୍ରତିବମ୍ବ ପଡ଼ିବାରୁ ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁ ଦେଖାପଡ଼େ ।)—Retina.
Akshipaṭa

ଅକ୍ଷିବ—ସଂ. ବ—(ଅ + କ୍ଷିବ୍ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ; ଯାହା ଖାଇବାଦ୍ୱାରା ଝଙ୍କାର ବା କଫ ପଡ଼ିବା ବନ୍ଦ ହୁଏ)—
Akshiba
। ସମୁଦ୍ରଲବଣ—1. Seasalt.
୨ । ଶଜନା (ଗଛ) (ଦେଖ)—2. Sajanā (tree) (See)

ଅକ୍ଷିବକୂଣିତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + ବକୂଣିତ)—
Akshibikūṇita ୧ । ବାଙ୍କ ଗୃହାଣୀ—1. Sideglance.
୨ । କଟାକ୍ଷପାତ—2. Making of faces; looking askance.

ଅକ୍ଷିଭେଷଜ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅକ୍ଷି + ଭେଷଜ; ଏହା ଚକ୍ଷୁରୋଗର ଔଷଧ ଥିବାରୁ)— ଲୋଧ୍ର (ଦେଖ)
Akshibheshaja Lodhra (See)

ଅକ୍ଷିମୁଠି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ୍ୟ + ମୁଷ୍ଟି)—ଅକ୍ଷୟ୍ୟ ତୃତୀୟା ଦିନ କୃଷକ ଧାନବୁଣା ଅନୁକୂଳ କରି ଯେଉଁ ବନ୍ଦନକୁ ପ୍ରଥମେ ହାତମୁଠାରେ ଧରି କଆରରେ ବୁଣେ—The first handfuls of paddy sown by the cultivator in the field on the Akshaya tṛutīyā day.
Akshimuṭhi

ସମା ବଡ଼ ଗହ୍ମାରରେ ଅକ୍ଷିମୁଠି ପକାଇଲ୍ଲ ।
ଫକୀର ମୋହନ—ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

[ଦ୍ର—କୃଷକ ଅକ୍ଷୟ୍ୟତୃତୀୟା ଦିନ ସକାଳୁ ସ୍ନାନ କରି ନୂଆ ଝୋକେଇ ଓ ନୂଆ ଗଜୁଣିରେ ସିନ୍ଦୂର ଚନ୍ଦନ ମାର, ଧାନବନ୍ଦନ ଧରି ଶଙ୍ଖ ବା ବାଦ୍ୟ ସହ ହଳ ନେଇ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାର ଅକ୍ଷିମୁଠି—କଆରିକୁ ଯାଏ; ସେଠାରେ ଆପଣା ଘରୁ ନେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସୁନା ଅଳଙ୍କାର (ଯଥା—ଖୀର ଗୁଣା, ବସଣୀ, ନୋଳ) ଏବ ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀରୂପେ କଳ୍ପନା କରି ପୁରୋହିତ ପୂଜା କରନ୍ତି ଏବ ପୂଜା ଓ ନୈବେଦ୍ୟ ହେବା ପରେ କୃଷକ କଆରରେ ହଳ ବୁଲାଏ ଓ ଅକ୍ଷିମୁଠି ପକାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ବନ୍ଦନ ମୁଠା ମୁଠା କରି ବୁଣେ ।]

ଅକ୍ଷିମୁଠି କଆର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ୍ୟ + ମୁଷ୍ଟି + କେଦାର)—
Akshimuṭhi kiāri କୃଷକ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅକ୍ଷୟ୍ୟତୃତୀୟା ଦିନ ଧାନ ବୁଣା ଆରମ୍ଭ କରି ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଆରିରେ ଅକ୍ଷିମୁଠି ବୁଣେ—The field in which the cultivator sows his paddy every year on the Akshaya tṛutīyā day.

[ଦ୍ର —କୃଷକ ବିପନ୍ନ ହେଲେ ତାର ସମସ୍ତ ଜମି ବିକ୍ରି କରିବ; କନ୍ତୁ ତାହାର ଧାରଣା ଯେ ଅକ୍ଷିମୁଠି କଆରିକୁ ବଳିଲା ଧନ ତାଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛଡ଼ି ଯିବେ ।]

ଅକ୍ଷିର କ୍ଷୀର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅକ୍ଷି + କ୍ଷୀର)—ଲୋତକ; ଲୁହ—Tear.
Akshira kshīra

ଯନେନ୍ଦ୍ର ଅଖିର କ୍ଷୀର, କାନ୍ଦ ମୋ ସମାର ମାର, ଭେକେ ସ୍ମରନ ନଦୀ ପର ପର।
ରାଜ—ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ୧୩।୧୪ ।

ଅକ୍ଷୀକ—ସଂ. ବି. (ଅକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଈକ)—ଅକ୍ଷିକ (ଦେଖ)
Akshīka Akshika (See)

ଅକ୍ଷୀଣ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୀଣ)—
Akshīṇa ୧ । ଅକୃଶ—1. Not weak
(ଅକ୍ଷୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସବଳ—2. Strong.
୩ । ଦୃଢ଼—3. Firm.
୪ । କ୍ଷୟଶୂନ୍ୟ—4. Inexhausted; not waning.

ଯଥା ଅକ୍ଷୀଣାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଶଶି ଯେ
ଉତ୍ତରସ୍ପର୍ଶରୁ ଦକ୍ଷିଣାବର୍ତ୍ତନ ହେବାର ଯାଏ ଅଭ୍ୟସି ଯେ ।
ଅନନ୍ତ—ବତ୍ସଚରିତ୍ର ।

ଅକ୍ଷୀଣବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକ୍ଷୀଣ + ବୃତ୍ତ; ଯାହାର ଅଭ୍ୟାସ ଦୃଢ଼ ଅଟେ)—୧ । ବେଦବିହିତ
(ଅକ୍ଷୀଣବୃତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଗ୍ନରରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—1. Habituated to the practice of Vedic rites.
୨ । ବୈଦିକଆଗ୍ନର ନିଷ୍ଠ ।
2. Practising. Vedic rites.

ଅକ୍ଷୀବ—ସଂ. ବ. (ଅ + କ୍ଷୀବ୍ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ)—ଅକ୍ଷିବ (ଦେଖ)
Akshība Akshiba (See)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୀବ)—
(ଅକ୍ଷୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନୁନ୍ମତ୍ତ—1. Not maddened.
୨ । ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ—2. Free from pride.

ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୁଣ୍ଣ)—
Akshuṇṇa ୧ । ଅଖୁଣ୍ଣ; ଅଖଣ୍ଡିତ ।
(ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unbroken; whole.
୨ । ଅଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Uncut.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

୩ । ଅଖଣ୍ଡ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full.

୪ । ଅମ୍ଳାନ—4. Unfaded; untarnished.

୫ । ସୁସ୍ଥ—5. Hale; healthy.

୬ । ଅରୁଦ୍ଧ—6. Unrestrained.

୭ । ଅବିକୃତ—7. Unchanged.

୮ । ଅକ୍ଷୁବ୍ଧ; କ୍ଷୋଭ ରହିତ ।
8. Unperplexed; not sad.

୯ । ଅନାଲୋଡ଼ିତ—9. Undisturbed; unagitated.

୧୦ । ଶାନ୍ତ; ସ୍ଥିର—10. Calm.

ଅକ୍ଷୁଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କ୍ଷୁଧା)—
Akshudha (ଅକ୍ଷୁଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । କ୍ଷୁଧାରହିତ; ଯାହାକୁ ଭୋକ କରେ ନାହିଁ ।
1. Having no appetite.

୨ । ଯେ ଭୋକଲା ହୋଇ ନାହିଁ ।
2. Not feeling hungry.

ଅକ୍ଷୁଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷୁଧ + ଆ)—ଅକ୍ଷୁଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ।
Akshudhā — Feminine of Akshudha.

ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୁଧା)—

୧ । କ୍ଷୁଧାର ଅଭାବ—1. Want of appetite,

୨ । ଖାଦ୍ୟପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣା—2. Unwillingness for taking meal.

ଅକ୍ଷୁବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୁବ୍ଧ)—
Akshubdha (ଅକ୍ଷୁବ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅବ୍ୟାକୁଳ—1. Unexcited; unagitated.

୨ । ଶାନ୍ତ—2. Composed; calm.

ଅକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅ + କ୍ଷେତ୍ର)—
Akshetra

୧ । ଶସ୍ୟୋତ୍ପାଦନାର୍ଥ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଭୂମି—1. Land unfit for production of crops.

୨ । ଅତି ନିକୃଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର—2. Very inferior land.

୩ । ଅପାତ୍ର; ଅସତ୍ପାତ୍ର; ଦାନର ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ।
3. An unfit recipient.

୪ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ।
4. An unfit person.

ଅକ୍ଷେମ— ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷେମ)—ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ ।
Akshema — Ill; evil.

ବ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ଷମ) —ଅକ୍ଷମ—Unable.

ଅକ୍ଷୋଟ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଘଞ୍; ଯାହା ଗଛରୁ ଝଡ଼ି ତଳେ ଜମା ହୋଇଯାଏ ।)—
Akshota
ଆଖରୋଟି, ଆକ୍ରୋଟ

୧ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ଓ ତହିଁର ଫଳ; ଗିରିସମ୍ଭବ ପୀଲୁ ବୃକ୍ଷ ଓ ଫଳ । ଆଖ୍‌ରୋଟ—The walnut; Juglans Regia; Aleurites Moluccana (Kirtikar).

ଖରୋଟ, ଆଖରୋଟ, ଆକୋଲା, ଅଖରୋଟ
ଫା—ଅଖ୍‌ରୋଟ୍, ଗୁର୍ଦ୍ଦ୍‌ଗଜ୍
ଆ—ଜେଜୁଲ୍ ହିନ୍ଦ୍
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଅକ୍ଷୋଟକ;ଅକ୍ଷୋଡ଼; ଅକ୍ଷୋଟ; କର୍ପର୍‌ଲ

[ଦ୍ର—ଏ ଫଳ ଦେଖିବାକୁ ଆମ୍ଭଡ଼ାପରି; ଏ ଫଳର ଟାକୁଆ ବଜାରରେ ଆଖ୍‌ରୋଟ ନାମରେ ମେଜଆ ଫଳରୂପେ ବିକ୍ରି ହୁଏ । ଟାକୁଆ ଭିତରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ତୈଳମୟ ଶସ ଥାଏ । ଫଳ ଅପେକ୍ଷା କାଠ ମୂଲ୍ୟବାନ୍; ଏହି ଗଛର ବକଳରୂପେ ଯେଉଁ ବୃହଦାକାର ଖର୍ପର ବା ଖପର୍ ପର ପଡ଼ିଲା କାଠ ହୁଏ ତାହା କାଠ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଓ ଏ ପଡଲା କାଠ ଟେବଲ୍, ଚଉକ, ବାକ୍ସ ଆଦର କାଠ ଉପରେ ମଡ଼ାଯାଏ । ଟାକୁଆକୁ ଛେଚିଲେ ତହିଁରୁ ବାଦାମ ପରି ସୁଖାଦ୍ୟ ଶସ ବାହାରେ । ଏହି ଶସକୁ ପଲଉ ଓ ପିଠାରେ ମିଶାଯାଏ । ଏ ଗଛ ବାହାଡ଼ା ଗଛ ପରି ବଡ଼ । କାବୁଲ୍, ପାରସ୍ୟ, ଅଫଗାନସ୍ଥାନ, ତୁର୍କୀସ୍ତାନ୍, ଇଉରୋପ ଓ ଅମେରିକାରେ ଏ ଗଛ ଜନ୍ମେ । ଆମେରିକା ଦେଶର ଆଖ୍‌ରୋଟ ଫଳ କଲା । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହି ଫଳ ମଧୁର, ଉତ୍ତେଜକ, ସ୍ନିଗ୍ଧ, ଗୁରୁପାକ, ମଳଭେଦକ, ବାଉପିତ୍ତନାଶକ, କଫବର୍ଦ୍ଧକ, ବଳକାରକ ଓ ରକ୍ତ ଦୋଷନାଶକ ।]

୨ । ଦେଶୀ ଆଖ୍‌ରୋଟ—2. The Indian walnut; the candlenut; Aleurites Triloba.

[ଦ୍ର—ଏହା ଏରଣ୍ଡାଦି ବର୍ଗର ବୃହତ୍ ତରୁ । ଏହାର ଫଳର ଟାକୁଆ ମଧ୍ୟରେ କାବୁଲି ଆଖ୍‌ରୋଟ୍ ପରି ତୈଳାକ୍ତ ପାଞ୍ଚଟିରୁ ଦଶଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଞ୍ଜି ଥାଏ । ଏହା ଉତ୍କଳରେ ଶୁଣ୍ଡିଲା ଭୂମିରେ ଜନ୍ମେ ।]

ଅକ୍ଷୋଟକ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷୋଟ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Akshoṭaka — Akshoṭa (See)

ଅକ୍ଷୋଡ଼—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଘଞ୍ଡ଼)—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Akshorḍa — Akshoṭa (See)

ଅକ୍ଷୋଭ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + କ୍ଷୋଭ)—
Akshobha
ଅକ୍ଷୋଭ୍ୟ
ଅକ୍ଷୋଭ୍ୟ
ବିଣ.
(ଅକ୍ଷୋଭ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । କ୍ଷୋଭରହିତ; ଅକାତର—1. Free from mental agitation.

୨ । ଚିତ୍ତଚାଞ୍ଚଲ୍ୟରହିତ—2. Free from mental restlessness.

ସଂ. ବ. ୧ । (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + କ୍ଷୋଭ)—କ୍ଷୋଭହୀନତା; କାତରତାର ଅଭାବ—1. Absence of mental agitation or sadness.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଘଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଘଉ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ବଣ. ୨ । ଦୃସ୍ତିବନ୍ଧନ ସ୍ତମ୍ଭ; ଆଲ୍ଲନ; ବାନ୍ଧି ବନ୍ଧା ଯିବା ଖୁଣ୍ଟ ।
2. The post to which an elephant is tied.

ଅକ୍ଷୋଭ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନଞ ତତ୍; ଅ + କ୍ଷୋଭ୍ୟ)—
Akshobhya ୧ । ଅବଚଳିତ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଦ ବିପଦ୍‌ରେ
(ଅକ୍ଷୋଭ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) କାତର ହୁଏ ନାହିଁ—1. Unagitated, unperturbed.
୨ । ଅଧୃଷ୍ୟ—2. Invincible.
ସଂ. ବି. (ନାମ) ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଧ୍ୟାନୀ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।
Name of one of the five Dhyānī Buddhas.

ଅକ୍ଷୋହିଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୌହିଣୀ)—ଅକ୍ଷୌହିଣୀ (ଦେଖ)
Akshohiṇi Akshauhiṇī (See)

ଅକ୍ଷୌହିଣୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅକ୍ଷ = ରଥ + ଊହ ଧାତୁ = ପାଇବା + କର୍ମ. ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯହିଁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ରଥ ଦେଖାଯାଏ ।)—
Akshauhiṇī
ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଦଳରେ ୨୧୮୭୦ ରଥ, ୨୧୮୭୦ ଦନ୍ତୀ, ୬୫୬୧୦ ଅଶ୍ୱ ଓ ୧୦୯୩୫୦ ପଦାତି, ଏପରି ସବିସ୍ତାର ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଅଠର ହଜାର ସାତ ଶହ ସୈନ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି—An army consisting of 218700 soldiers of 4 classes.
[ଦ୍ର—ଅକ୍ଷୌହିଣୀର ନିମ୍ନ ସଂଖ୍ୟକ ସେନାର ନାମ ଅନାକନ୍ଦା; ଅନାକନ୍ଦାର ୩ = ଚମୂ; ଚମୂର ୩ = ପୃତନା; ପୃତନାର ୩ = ବାହିନୀ; ବାହିନୀର ୩ = ଗଣ; ଗଣର ୩ = ଗୁଲ୍ମ; ଗୁଲ୍ମର ୩ = ସେନାମୁଖ; ସେନାମୁଖର ୩ = ପତ୍ତି; ପ୍ରତ୍ୟେକ ପତ୍ତି ୧ ରଥ, ୧ ଦନ୍ତୀ, ୩ ଅଶ୍ୱ ଓ ୫ ପଦାତିଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ।]

ଏହି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସେନାଙ୍କ ନାମ୍ନୀ, ଯଥା—
ଏକୈକୈକ ରଥା ନ୍ୟସ୍ତା ତତ୍ତିଃ ପଞ୍ଚ ପଦାତିକା
ପତ୍ତ୍ୟଙ୍ଗେ ର୍ଦ୍ଧି ଗୁଣୈଃ ସର୍ବୈଃ କ୍ରମାଦାଖ୍ୟା ସଥୋତ୍ତରଂ
ସେନାମୁଖଂ, ଗୁଲ୍ମଗଣୌ, ବାହିନୀ, ପୃତନା, ଚମୂଃ
ଅନାକନ୍ଦା ଦଶାଗାଙ୍କ ନ୍ୟକ୍ଷୌହିଣ୍ୟଥ ସଖ୍ୟଦ । ଅମରକୋଷ ।

ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ସାସ୍ଥାର ବା ଜିଲ୍ଲା ଏବ ତହିଁର ପ୍ରଧାନ ନଗରର ନାମ ।
Aksphord Oxford, name of a Shire and town in England.

[ଦ୍ର—ଏହି ନଗରରେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଛି । ଏହା ଟେମ୍ସ ନଦୀ କୂଳରେ ଓ ଲଣ୍ଡନର ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମରେ ଅବସ୍ଥିତ; ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ବାରାଣସୀ ବା କାଶୀ ପରି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏହା ବିଦ୍ୟାଲୋଚନାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ର ଅଟେ ।]

ଅକ୍ସର୍ ଇତ୍ୟାଦି—ବୈଦେ. ଅ.—ଅକସର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aksar etc. Akasar etc (See)

ଅକ୍ସାଲିକ୍ ଏସିଡ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. Oxalic acid)
Aksālik esid ରାସାୟନିକ ବାଷ୍ପବିଶେଷ—Oxalic acid.
ଅକ୍ସାଲିକ୍ ଏସିଡ୍
अक्सालिक् एसिड्

ଅକ୍ସିଜେନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଅମ୍ଳଜାନ ବାଷ୍ପ ।
Aksijen Oxygen.
[ଦ୍ର—ଏହା ଜଳର ଏବ ବାୟୁର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ; ୧ ଭାଗ ଅକ୍ସିଜେନ୍ ଓ ୨ ଭାଗ ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍‌ର ରାସାୟନିକ ମିଶ୍ରଣରେ ଜଳ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏହି ବାଷ୍ପର ବିଶେଷ ଦାହକା ଶକ୍ତି ଅଛି । ବାୟୁରେ ଏହି ବାଷ୍ପ ମିଶି ଥିବାରୁ ବାୟୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ନଆଁ ଜଳେ । ସାଧାରଣତଃ ବାୟୁରେ ଶତକରା ୨୧ ଭାଗ ଅକ୍ସିଜେନ ଅଛି ।]

ଅଖ୍‌ନି—ବୈଦେ. ବ.—(ଆ. ଯୁଖନା; ଫା. ଆଖ୍‌ନା)୧। ସୋରୁଆ; ମାଂସର ଝୋଳ—1. Soup. ୨ । ପଲଉ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମସଲା ଆକନୀ ସିଝା ପାଣି—2. Water boiled with spices
अख्नी used for preparing palau.

ଅଖ୍‌ରୋଟ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୋଟ)—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Akhroṭ Aksho a (e)

ଅଖ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ)—୧ । ଶଗଡ଼ର ଦୁଇଚକ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ଭାରବାହୀ ଦଣ୍ଡ; (ଏହା ଉପରେ ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡା ରହେ) ।
Akha
ଦାଣ୍ଡା, ଈଷ 1. Axle tree.
अखौटा, अखौट
धुरा, आँक
ଉଚ୍ଚାବ ଶବ୍ଦଟି ଯେ କରୁଛ ସବୁ ଧୂଳି
ଅଖ ଚକ ଦଣ୍ଡା କରୁଛ ଓଖି ପକି ।
ସାରଳା ମହାଭାରତ· ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୨ । ଓଖ; ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସ—2. A bad habit.
୩ । ଦୋଷ – 3. Fault; defect.
୪ । ବାହାନା—4. Pretence; excuse.

ଅଖଉରିଆ—ଦେ. ବିଣ.—୧। (ସଂ ଅ + କ୍ଷୌର) —ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Akhauriā ଖୁଅର ଦୋଇନ ଥାଏ—1. Unshaven.
ଆକାମାନ ୨ । (ସଂ. ଖର) ସାହାର ଦେହ ଖଉରିଆ ବା ରୁକ୍ଷ ନୁହେଁ ।
2. A person whose body is not rough.

ଅଖକାଠ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ + କାଷ୍ଠ)—ଅକ୍ଷ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ
Akhakāṭha ଅର୍ଥାତ୍ ବେଶି ଭାର ବହନକ୍ଷମ କାଠ ।
A wood fit for being made into axle.
[ଦ୍ର—ସବୁ ପ୍ରକାରର କାଠରେ ଅକ୍ଷ ତିଆରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କାଠ ବିଶେଷ ଭାରସହ ସେହି ଜାତୀୟ କାଠରେ ଅକ୍ଷ ତିଆରି ହୁଏ । ଯଥା—ଧଅ, ଧାମଣ, ବେଏଣ୍ଟା, ଗିରଙ୍ଗା, ଅସନ, ବେଲ ।]

ଅଖକାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବାହାନା କରିବା; ଛଳନା କରିବା—To
Akhakārḍhibā feign; to put forth an excuse.
ଛଳକରା
बहानाकरना

ଅଖଚୂଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ+ଚୂଡ଼ା)—ଶଗଡ଼ର ଅକ୍ଷର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ,
Akhachūḷa ଯାହା ଚକ ମଧ୍ୟରେ ପଶିବା ପରେ ଚକର ନାହିଁଆରୁ ବାହାରକୁ ବାହାର ଥାଏ ଓ ଯେଉଁଠାରେ ଛିଦ୍ର କରାଯାଇ ଅଣକାଳ ମରା ଦୋଇଥାଏ—The protruding ends of an axle tree.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଘ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଖରୁଲୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ ଓ ଚୂଡ଼ା)—ଅଖରୁଲ (ଦେଖ)
Akhachūḷi — Akhachūḷa (See)

ଅଖଞ୍ଜ—ଦେ. ବ—୧ । ଅସୁବିଧା—1. Inconvenience.
Akhañja
ଅସୁବିଧା
ଅଡ଼ଚନ, ଅଁଡସ୍

୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସମୟ—2. Inconvenient time; inopportune moment.

୩ । ଅସୁବିଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା—3. Inconvenient state.

ଦେ.ବଣ—ଅସୁବିଧାଜନକ; ଅସଜ୍ଜିଆ—Inconvenient; inopportune.

ଏହା ବନା ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ବୁଝି ସିବାକୁ ଗ୍ରାମର ବୃଦ୍ଧମଙ୍ଗା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅଖଞ୍ଜ ହେଇ ନାହିଁ । ଫକୀରମୋହନ. ଛ ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଖଞ୍ଜାଖଞ୍ଜ—ଦେ.ବ—(ବପଶ୍ଚାତ୍ତାର୍ଥକ ସଦ୍ଭଚର)—୧ । ଅସୁବିଧା ଓ ସୁବିଧା ।
Akhañjakhañja
ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା
ଅସୁବିଧା ସୁବିଧା

1. Inconvenience and convenience.

୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସମୟ ଓ ସୁବିଧାଜନକ ସମୟ; ଅସମୟ ସମୟ—2. Inopportune moments and convenient time.

୩ । ଅସମୟ; ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ସମୟ—3. Times of need.

(ଯଥା—ମୁଁ ସିନା ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିଥିଲ ଅଖଞ୍ଜଖଞ୍ଜ ବେଳେ ଯାଇ ତୁମର ଆଶ୍ରା ନେବ ବୋଲି, କନ୍ତୁ ତୁମେ ଝିଅ ମୋ ମୁହଁକୁ ଗ୍ରହିଁଲ ନାହିଁ ।)

ଅଖଞ୍ଜା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯାହା ଖଞ୍ଜା ବା ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।
Akhañjā
ଆଖାଁଜ
ବେଠିକାନା

1. Unset; unfurnished.

୨ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Uncertain; unsettled.

୩ । ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗିତ ହୋଇନାହିଁ—3. Undedicated; unendowed.

୪ । ଯେଉଁ ଗୃହର ଖଞ୍ଜା ବା ଅଗଣା ନାହିଁ ।
4. (house) Having no courtyard attached to it.

ଅଖଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବଣ—
Akhañjiā
ଅସୁବିଧା
ବେମୌକା

ଅସଜ୍ଜିଆ; ଅସୁବିଧାମୟ ।
Inconvenient.

ଅଖଟ—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅଘଟ)—୧ । ଅଘଟ; ନଅଣ୍ଟା ।
Akhaṭa
ଅନାଟନ
ଅଘଟ

1. Inadequate; insufficient.

୨ । ଦୁର୍ଘଟ; କଠିନ—2. Difficult.

୩ । ଅନୁପଯୋଗୀ—3. Unsuitable; inapplicable.

ଦେ. ବ—୧ । ଅନଟନ; ନଅଣ୍ଟା ଅବସ୍ଥା—1. Inadequacy.

୨ । ଅଭାବ—2. Want.

ଅଖଟଖଟ—ଦେ. ବ—(ବପଶ୍ଚାତ୍ତାର୍ଥକ ସଦ୍ଭଚର)—ଅଣ୍ଟା ନଅଣ୍ଟା; ଅଣ୍ଟିବା ଓ ନଅଣ୍ଟିବା ଅବସ୍ଥା—Cases of inadequacy and adequacy.
Akhaṭakhaṭa

ଅଖଟୁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଭୁଲ—ଓ. ଖଟ୍‌ବା=କର୍ମ କରିବା; ବଂ. ଖାଟ୍‌=ପରିଶ୍ରମ କରିବା)—
Akhaṭu
ଆଳସେ
ଆଳସୀ

୧ । ନଖଟୁ; ପରିଶ୍ରମବିମୁଖ—1. Shrinking from labour.

୨ । ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy.

୩ । ଅପାରଗ—3. Incompetent; incapable.

୪ । ଅକାମିକା—4. Worthless; useless.

ଅଖଟ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଖଟ୍ଟ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଟ)—
Akhaṭṭa
(ବୈଦ୍ୟକ) ଗୁରକୋଳ ଗଛ; ପିଆଳ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)
Piyāḷa (tree) (See)

ଅଖଟ୍ଟି—ସଂ. ବ. (ଅ+ଖଟ୍ଟି)—୧ । ମନ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ।
Akhaṭṭi

1. Bad treatment.

୨ । ଅଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର—2. Uncivil or rude behaviour.

ଅଖଡ଼—ଦେ. ବ. ୧ । ଅକଳ; ଅଖଞ୍ଜ; ଅସୁବିଧା ।
Akharḍa
ବେଖଡ, ବିଘୋର
ଅକଡ଼

1. Inconvenience.

୨ । ଅନିୟମ—2. Want of regularity or system.

୩ । ଗୋଳମାଳ—3. Confusion; agitation.

୪ । ଓଲଟ ପାଲଟ—4. State of being topsyturvy.

୫ । ଧୃଷ୍ଟତା—5. Insolence.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅକଳଆ; ଅଖଞ୍ଜିଆ; ଅସୁବିଧାଜନକ ।
1. Inconvenient.

୨ । ଅନିୟମିତ—2. Irregular; unsystematic.

୩ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—3. Reckless.

ଅଖଡ଼ ବଖଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭଚର) ୧ । ଅଖଡ଼ (ଦେଖ)
Akharḍa bakharḍa
ଖିଟିମିଟି
ଅକଡ ତକଡ

1. Akharḍa (See)

୨ । ଅଡ଼ୁଆ—Complications.

୩ । କଳଗୋଳ; ବବାଦ—3. Dispute; quarrel.

ଦେ. ବଣ—ଅଖଡ଼ (ଦେଖ)
Akharḍa (See)

ଅଖଡ଼େ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅକାରଣରେ; ବୃଥାରେ ।
Akharḍe
ବିଘୋରେ, ବେଖଡ଼େ
ଅକଡ଼ମ

1. In vain.

ମନେ ହେଉଛ ଅଖଡ଼େ ଯିବ ପରୁ ପଦ୍ମଣ ଯେ ।
ବ୍ରଜନାଥ. ସମରତରଙ୍ଗ ।

୨ । ଅନାୟାସରେ—2. Easily.

୩ । ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼; ଅକଇରେ; ଅନନ୍ୟୋପାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗ୍ଗଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

3. In a helpless condition; having no other alternative.

ଧର୍ ନ ପାରଇ ଜ୍ଞାନ କେଣ୍ଡ ତ ଅଖଡ଼େ । ପାଁଭାସ୍ତର, ନୁହିଁଦୂପୁରୁଣ ୧ ।

ଅଖଣ୍ଡ—ସଂ ବଣ (ଅ + ଖଣ୍ଡ)—୧ । ଅଖଣ୍ଡିତ; ଯହିଁରୁ କୌଣସି
Akhaṇḍa ଅଂଶ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ନାହିଁ; ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
1. Undivided; whole.

ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ହିଁ ଦାନ, ମଧ୍ୟେ ଅଖଣ୍ଡ କୃଷ୍ଣାଜନ । ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଅକ୍ଷତ; ନଖୁଣ—2. Unhurt.

୩ । ଯହିଁରେ ଦାଗ ନାହିଁ—3. Unstained.

୪ । ଅଲଙ୍ଘନୀୟ; ଅଖଣ୍ଡନୀୟ; ଯାହାକୁ କେହି ଅନ୍ୟଥା କର ନ ପାରେ—4. Intransgressable; uninfringeable.

୫ । ଅପରବର୍ତ୍ତନୀୟ—5. Unchangeable; immutable.

୬ । ଯାହାକୁ କେହି ଯୁକ୍ତି ବା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡନ କର ନ ପାରେ—6. Irrefutable; unassailable.

୭ । ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ—7. Uninterrupted; continuous.

୮ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରହିତ (ଯଥା—ରାଜତ୍ୱ) ।
8. Having no rival.

ଅଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାଦଶୀ—ସଂ. ବ. (ଯେଉଁ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଧର୍ମ କର୍ମର ଫଳ
Akhaṇḍa dwādaśī ଖଣ୍ଡିତ ହୁଏ ନାହିଁ)—ମାର୍ଗଶିର ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ —The twelfth day of the bright fortnight of Mārgaśira.

ଅଖଣ୍ଡନ— ସଂ. ବ. (ଅ + ଖଣ୍ଡନ)—
Akhaṇḍana ୧ । ଅମେଖଣ—1. Non-refutation.

୨ । ଅଲଙ୍ଘନ—2. Non-transgression.

୩ । (ନାସ୍ତିକାର ଥିବାରୁ ଯାହା ବଦଳି କର ଯାଇ ନ ପାରେ) ପରମାତ୍ମା ।
3. The Supreme Soul pervading the Universe.

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି)—୧ । ଅଖଣ୍ଡ; ଅବଦଳି ।
1. Undivided; unbroken.

୨ । ଅକ୍ଷୟ—2. Inexhaustible.

୩ । ଅଖଣ୍ଡନୀୟ (ଦେଖ)
Akhaṇḍanīya (See)

ଅଖଣ୍ଡନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଖଣ୍ଡନୀୟ)—୧ । ଯାହା ଭଙ୍ଗା ଯାଇ ନ
Akhaṇḍanīya ପାରେ; ଅବଦଳିଯ—1. Unbreakable; infragible.
(ଅଖଣ୍ଡନୀୟତା—ବ.)

୨ । ଅକାଟ୍ୟ; ଯାହାକୁ ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—2. Irrefutable.

୩ । ଅପରବର୍ତ୍ତନୀୟ—3. Unchangeable.

୪ । ଯାହା ଅନ୍ୟଥା କର ଯାଇ ନ ପାରେ ।
4. Which cannot be made otherwise.

୫ । ଅଲଙ୍ଘନୀୟ—5. Unavoidable.

ଅଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଯେଉଁ ବୃତ୍ତର ପରିଧି କୌଣସି
Akhaṇḍamaṇḍala ଠାରେ ଖଣ୍ଡିତ ବା ଛିଣ୍ଡା ହୋଇ ନାହିଁ ।
1. An unbroken circle.

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣବୃତ୍ତ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗୋଲ ମଣ୍ଡଳ ।
2. A complete circle.

ସଂ. ବଣ.—ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୃତ୍ତାକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—Perfectly circular.

ଅଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳାକାର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅଖଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳ + ଆକାର)—
Akhaṇḍamaṇḍalākāra ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱଭାବରେ ଗୋଲ ।
1. Perfectly spherical.

୨ । ଯହିଁର ପରିଧି ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।
2. Consisting of an unbroken circle.

ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୃତ୍ତାକୃତି—A perfectly spherical shape.

ଅଖଣ୍ଡ ରାଜତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—
Akhaṇḍa rājatwa ୧ । ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ରାଜ୍ୟଭୋଗ ।
1. Continuous or uninterrupted reign.

୨ । ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ରାଜପଣ; ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରହିତ ରାଜତ୍ୱ ।
2. Unobstructed reign; reign in which there is no rival.

ଅଖଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜାଙ୍କର
Akhaṇḍa rājya କେହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବା ସିଂହାସନପାଇଁ ଦାବିଦାର ନାହିଁ—1. Sovereignty having no rival claimant.

୨ । ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ କାହାର ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ ।
2. Kingdom running without any break.

୩ । ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ରାଜତ୍ୱ—3. Continuous or unbroken reign.

ଅଖଣ୍ଡଳ— ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅଖଣ୍ଡ; ଏହା ଅଖଣ୍ଡ ବା ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ
Akhaṇḍala ଦିନ ରାତ୍ର ଜଳୁଥିବାରୁ)—ଦେବତାଙ୍କ ଆଗରେ ଅହୋରାତ୍ର ଜଳୁଥିବା ଦୀପ; ଜାଗର ଦୀପ—A lamp kept burning day and night before a Deity.

ଅଖଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବଣ—(ଅ + ଖଣ୍ଡିତ)—୧ । ଅବଦଳି; ଯାହା ଖଣ୍ଡିଆ
Akhaṇḍita ନୁହେଁ—1. Undivided; unbroken.

ଅଲଭ ଭଲ ଅଖଣ୍ଡିତ ସ୍ୱେତନା ରେଖ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଗୋପ ବଶ୍ଚ: ର ଗୀତ ।

୨ । ଯାହା ମଝିରେ ଲୁପ୍ତ ବା କଟା ହୋଇ ନାହିଁ ।
2. Not cut in the middle.

୩ । ଧାରାବାହିକ—3. Continuous.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୪ । ଅକାଟ୍ୟ—4. Unrefuted.

୫ । ଅନାହତ—5. Unhurt; uninjured.

୬ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—6. Full; complete.

ଅଖଣ୍ଡିତ ପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍ଭିଦବଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା—କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ Akhaṇḍita patra ପତ୍ରର ଗାତ୍ର ପାଖ ଗୋଲ ହୋଇ ବୁଲି ଥାଏ; ଯେଉଁ ପତ୍ରର ଦାଢ଼ ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେଁ; ଯେଉଁ ପତ୍ରର ଧଡ଼ ଡେଙ୍କ ପାଖରେ ଉଭରକୁ ପଡ଼ି ଯାଇ ନ ଥାଏ; (ଯଥା—ଆମ୍ବ, ପଣସ, ଗୋଲ୍ମଘ, ଉମ୍ବର)—(Botany) A leaf which is not grooved at the edges; a leaf having circular edge.

ସଂ. ବଣ. (ଉଦ୍ଭିଦବଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା—ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ଲତାଦର ପତ୍ରର ଦାଢ଼ ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେଁ । (Botany) Trees and creepers having round or oval leaves.

ଅଖଣ୍ଡିତବାହୁ—ସଂ. ବଣ. (ଜ୍ୟାମିତି ପରିଭାଷା—ବହୁବ୍ରୀହି) — Akhaṇḍita bāhu ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରର ବାହୁ ବଉକୁ ବା ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେଁ—(Geometry) (a figure) Of which the sides are not broken; regular (figure).

ଅଖଣ୍ଡ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଖଣ୍ଡ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)— Akhaṇḍya ଅଖଣ୍ଡନୀୟ (ଦେଖ) Akhaṇḍanīya (See)

ଅଖତୁଲବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଖୋରଧା) କ୍ରି.—ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ) Akha tulibā Akha dharibā (See)

ଅଖ ତୋଲବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପୁରୁ) କ୍ରି.—ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ) Akha tolibā Akha dharibā (See)

ଅଖ ଧରିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (କଟକ) କ୍ରି—୧ । ଅଖ ପାଇଁ କାଠ ଆଣି ଢାଞ୍ଚା Akha dharibā ହାଣି ଓ ଚଞ୍ଚାଚଞ୍ଚି କରି ଚକରେ ଲଗିଲା ଭଳ କରିବା; ଅଖ ଗଢ଼ିବା—1. To cut and plane a piece of wood into the required shape for an axle tree.

୨ । ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବଦ ଅଭ୍ୟାସର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବା । 2. To acquire a bad habit.

୩ । ଦେ. କ୍ରି—ଛଳନା କରିବା—3. To put forth an excuse.

ଅଖ ପାରିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡଜାତ) କ୍ରି.— ୧ । ଅଖ ଧରିବା (ଦେଖ) Akha pāribā 1. Akha dharibā (See)

୨ । ଚଞ୍ଚାଚଞ୍ଚି ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଅଖକୁ ଶଗଡ଼ ଚକରେ ପୂରାଇବା—2. To fit a prepared axletree into the navels of the wheels.

ଅଖ ପିନ୍ଧାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଚଞ୍ଚାଚଞ୍ଚି ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା Akha pindhāibā ଅଖକୁ ଶଗଡ଼ର ଦୁଇ ଚକରେ ପୂରାଇବା । To fit a prepared axletree into the navels of the wheels.

ଅଖବା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ— Akhabā ୧ । ଅଖୋବା; ଅସଭ୍ୟ—1. Boorish, uncivilized.

ମାକଡ଼ା ୨ । ହଠାତ୍‌ହାତୁଡ଼ି ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—2. Foolhardy.

ଉଜଡ଼ୁ ୩ । ଅରୁଦ୍ର—3. Uncivil; unmannered; rude.

୪ । ଅଖାଡ଼ିଆ—4. Reckless; rash.

୫ । ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ—5. Unrefined.

ଅଖରକା—ଗ୍ରା. ବଣ—(ଶୂଦ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା)— Akharakā ଝାଞ୍ଜୁଣି ବା ଝାଡୁଦ୍ୱାରା ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ (ସ୍ଥାନ) । ଅଝାଟିଆ Unswept (place).

ଅଖରଚୀ—ଦେ. ବଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ Akharachī ଖରଚ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ନାହିଁ—1. Having no ଅଖରଟୀ money to spend; pocketless.

୨ । ଯେ ବ୍ୟୟଶୀଳ ନୁହେଁ; କୃପଣ—Unspending; miserly.

ଅଖଲ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + ଖଲ)— Akhala ୧ । ସରଳହୃଦୟ; ନିର୍ମ୍ମଳହୃଦୟ—1. Frank. (ଅଖଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉତ୍ତମପ୍ରକୃତି—2. Good natured.

୩ । ଯେ କ୍ରୂରସ୍ୱଭାବ ନୁହେଁ । 3. Not of a cruel nature.

ଅଖଲା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଖଲ)—ଅଖଲ (ଦେଖ) Akhalā Akhala (See)

ଖଲଶୂନ୍ୟ ଖରା

ଅଖଲିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଖଲ)—ଅଖଲ (ଦେଖ) Akhaliā Akhala (See) (ଅଖଲି, ଅଖଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଖ ସହି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଖ ପିନ୍ଧାଇବା (ଦେଖ) Akha sahi karibā Akha pindhāibā (See)

ଅଖା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ୍‌ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା)— Akhā ୧ । ଘାଲ, ଚୋଟ ବା ଛଣପଟ ନିର୍ମ୍ମିତ ବସ୍ତ୍ର ବା ଆସ୍ତରଣ । ଛାଳା, ବସ୍ତା 1. Sackcloth; gunny; tarpaulin.

ଅଖା, ଅକ୍‌ଖା ଅଖା ଧୋଇବ, ଗୁଣ ତାଇବ । ଓଗ ।

୨ । ବସ୍ତା; ଚୋଟନିର୍ମ୍ମିତ ବସ୍ତୁର ବଡ଼ ଥଳ; ବୋସ୍ତ । 2. Gunnybag.

ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ଅଖାରେ ଭର ଲଦଲେ ବଳଦରେ । ଗୁମଦାସ. ଦାଦୁଭାଉକି ।

ଅଖାଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ଖାଦକା)—୧ । ଅଳୁଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; Akhāī ଯେ ଖାଇ ନାହିଁ—1. Feminine of Akhiā; one who has not yet taken her meals

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଟ' ନପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବହୂ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଳ୍ପାହାର କରେ ।
2. (a woman) Eating very little.

କ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହ୍ୱାହାରକାରିଣୀ; ପେଟୁ ।
3. (Ironical) Gluttonous, greedy (woman).

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହ୍ୱାହାରକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ।
(Ironical) A gluttonous woman.

ଅଖାଇ କରନ୍ତ ଓଷା,
ଭୋଲକ ଗୁଡ଼ଳ ଓଳକେ ଖାଇଲା, ଦାନ୍ତ ଅଛ ଦରସଡା । ଉଗା ।

ଅଖାଇ ନାନା—ଦେ. ବ. (ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ବହ୍ୱାହାରକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ।
Akhāī nānī 1. (Ironical) Gluttonous woman.

୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋପନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ କର, କିଛି ଖାଇ ନାହିଁ ବୋଲି ବାହାରେ ଦେଖାଇ ହୁଏ ।
2. (Ironical) A woman who after having her fill pretends that she has not had her meal.

ଅଖାଇ ନାନା ସରୁକାଣ୍ଡେଣୀ, ବସି ଥାଇ ଚଲ ମୁଣ୍ଡେ
ପଇତାପାଖରେ ଶକେଇ ହୁଏ, ମୁଁ କଛ ଦେଇ ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡେ । ହାସ୍ୟତରଙ୍ଗ ।

ଅଖାଇଲା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ଖାଦ ଧାତୁ)—
Akhāilā ୧ । ଯେ କେବେ ଉଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଖାଇବାକୁ ପାଇ ନାହିଁ—1. (a person) Who has never had a bellyful of meal.
ଅଖାଉକେ

୨ । ଅଖିଆ; ଯେ ଖାଇ ନାହିଁ—2. Unfed.

କ । ଯେ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ ।
3. (a person) Who has got no dainties to eat.

ଅଖାଉ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ଖାଦ୍ ଧାତୁ)—
Akhāu ଯେଉଁ ଲୋକ ଖାଇବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଖାଏ ନାହିଁ ।
ଅଖାଉକେ, ହାଭାତେ (a person) Who gets nothing to eat.
ଭୁଖା

ଅଖାଉତିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ + ଖାଦ ଧାତୁ)—
Akhāutiā ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟଠାରୁ ଖରଦ କରିବା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ (ଯଥା—ଧାନ, ଗୁଡ଼ଲ) ନିଜେ ନ ଖାଇ ଲାଭ ପାଇବା ପାଇଁ ବିକ୍ରି କରେ ।
1. (a person) Who purchases food-grains etc. to sell at a profit.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ (ଧାନ, ଗୁଡ଼ଲ, ମୁଗ, ପରିବା) ନିୟମିତରୂପେ ବଜାରରୁ କିଣେ ନାହିଁ (କାରଣ ଉକ୍ତ ଫସଲମାନ ସେ ଉତ୍ପାଦନ କରେ) ।
2. (a person) Who has not to purchase food-grains from the market for his own consumption.

କ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ବା ନିଜ କ୍ଷେତରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟାଦିକୁ ନିଜେ ନ ଖାଇ ଲାଭ ପାଇଁ ବିକ୍ରି କରେ—3. (a person) Who sells the food-grains or other produce of his land for gain in the market.

ଅଖାଉତୀ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଖାଉତିଆ (ଦେଖ)
Akhāutī Akhautiā (See)

ଅଖାଏଦ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ଓ ବ. (ସଂ. ଅଖାଦ୍ୟ)—
Akhāed ଅଖାଦ୍ୟ (ଦେଖ)
Akhādya (See)

ଅଖାଡ଼ୁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବଗ୍ଧର୍‌ଶୂନ୍ୟ; ବବେଚନାଶୂନ୍ୟ—
Akhārdu 1. Rash; reckless.
ଅକଡୁ ୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ—2. Inconvenient.
ଅକ୍‌ଖଡ କ । ଅକଡ଼ାବାଗିଆ; ଜିଦ୍‌ଖୋର—3. Obstinate.

ଅଖାଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ.—ଅଖାଡ଼ୁ (ଦେଖ)
Akhārduā Akhārdu (See)
(ଅଖାଡ଼େଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଖାତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଖାତ)—ଅଖନତ; ଯାହା ଖୋଳାଯାଇ ନାହିଁ ।
Akhāta Undug.

ସଂ. ବ.—୧ । ଦେବଖାତ; ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳାଶୟ ।
1. A natural tank; a lake.

୨ । (ଭୂଗୋଳ) ଉପସାଗର—2. Bay.

ଅଖାତର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଖାତର୍)—
Akhātariā (See)
Akhātara ୧ । ବେଖାତର; ଅସମ୍ମାନ—1. Disregard.
ବେଖାତିର ୨ । ଅମାନ୍ୟ—2. Disrespect.
ଅଖାତିର କ । ଅପମାନ—3. Insult.
ବେଖାତିର

ଦେ. ବଣ—ଅଖାତରିଆ (ଦେଖ)

ଅଖାତରିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ; ଆ. ଖାତର୍)—
Akhatariā ୧ । ଯେ କାହାରକୁ ଖାତର ବା ପରୱା କରେ ନାହିଁ ।
ବେଖାତିର୍ ବେଖାତିରି 1. Not caring any one.

୨ । ଗୁରୁଜନାଦି ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଏ ନାହିଁ—2. Not showing respect to one's elders.

କ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ; ସମ୍ମାନରହିତ—3. Disrespectful.

୪ । ଅପମାନିତ—4. Insulted; slighted.

ଅଖାତର୍—ଦେ. ବ.—ଅଖାତର (ଦେଖ)
Akhatīr Akhātara (See)

ଦେ. ବଣ—ଅଖାତରିଆ (ଦେଖ)
Akhatariā (See)

ଅଖାତରି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଖାତର (ଦେଖ).
Akhātirī **Akhātara (See)**

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ୠ	ଐ	ଅକାଗ୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ତ

ଅଖାଦ୍—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅଖାଦ୍ୟ)—ଅଖାଦ୍ୟ (ଦେଖ)
Akhād — Akhādya (See)

ଅଖାଦ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଓ. ଖାଦ)—
Akhāda
ଅଖାଦ, ଅଖାଦାଲ
ବେଖୋଟ

୧ । ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାର ଆଦରେ ଖାଦ ବା ନିକୃଷ୍ଟ ଧାତୁ ମିଶି ନାହିଁ—1. Unalloyed.
୨ । ବିଶୁଦ୍ଧ—2. Pure.
୩ । ଅମିଶ୍ରିତ—3. Unmixed; unadulterated.

ଅଖାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଖାଦ୍ୟ)—
Akhādya

୧ । ଅଭୋଜ୍ୟ; ଭୋଜନର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—1. Uneatable; unfit for consumption.
୨ । ଅଭକ୍ଷ୍ୟ; ଯାହା ଖାଇବା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ—2. Prohibited (food).
୩ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର (ଖାଦ୍ୟ)—3. Unwholesome. (food).

ଦେ. ବ—୧ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ—1. Unwholesome food.
୨ । ନିଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—2. Prohibited food.
୩ । ଭୋଜନର ଅଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ—2. Anything unfit for consumption.

ଅଖାପଟ—ଦେ. ବ—ଅଖାର ବଡ଼ ମୁଣି; ବସ୍ତା—
Akhāpaṭa — Gunny bag.
ଛାଲାର ଥଳେ
ଆଖା, ବୋରା

ଅଖାପାଳି—ଦେ. ବ—ଅଖାର ଭଆର ବଡ଼ ବସ୍ତ୍ର—Sackcloth.
Akhāpāla
ତେରପାଲ
ପାଲ

ଅଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) (ସଂ. ଅ + ଖାଦ ଧାତୁ)—
Akhiā
(ଅଖାଇ-ସ୍ତ୍ରୀ)
ନାଖେୟେ
ଭୁଖା

ଯେ ଖାଇ ନାହିଁ—Unfed.
ଦେ. ବ—ନ ଖାଇବା—Not taking any food.

ଅଖିଆ ଅପିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ସଦ୍ଭବର ଶବ୍ଦ)—
Akhiā apiā
ନାଖେୟେ ନାଦେୟେ
ନେଇ ଖା ପିକେ

(ସଂ. ଅ + ଖାଦ ଧାତୁ; ଅ + ପା ଧାତୁ)—ଯେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ନ ଥାଏ ଓ ଜଳପାନ କରି ନ ଥାଏ—One who has not taken any food or drink.

ଅଖିତୃତୀୟା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା)—
Akhitṛutīyā
ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା
ଅକ୍ଷତୀ, ଅକ୍ଷତୀଜ

ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା (ଦେଖ)
Akshayatṛutīyā (See)

ଅଖିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଖିନ୍ନ)—୧ । ଖେଦଶୂନ୍ୟ; ଅଦୁଃଖିତ—
Akhinna
(ଅଖିନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Griefless; not sorrowful.
୨ । ଅଶ୍ରାନ୍ତ; ଅକ୍ଲାନ୍ତ—2. Unwearied; untired.

ଅଖିମୁଠି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଅକ୍ଷିମୁଠି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Akhimuṭhi (etc.) — Akshimuṭhi etc. (See)

ଅଖିଳ—ସଂ. ବିଣ. [ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅ (ନାହିଁ) + ଖିଳ (ଶୂନ୍ୟ) ଯହିଁରେ]—
Akhila

୧ । ସକଳ; ସମୁଦାୟ—1. All.
୨ । ସମଗ୍ର—2. Whole; entire.
୩ । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ—3. Universal.

ଦେ. ବ—ଅଖିଳବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ; ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ—The entire Universe.

ଉଗବାନ ପ୍ରଭୁ ଈଶ୍ୱର, ଯେ ବସ୍ତୁ ଅଖିଳ ଠାରୁର । ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ୪୩ ।

ଅଖିଳଜନନୀ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ମାତା—1. The Mother of the whole Universe.
୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Goddess Lakshmī.
୩ । ରାଧିକା—An epithet of Rādhikā.
୪ । ସମସ୍ତ ଜଗତର ମାତୃଗଣ—4. The motherhood or the whole body of the mothers of the Universe.
୫ । ପୃଥିବୀ—5. The earth.

ଅଖିଳ ଜନନୀ ନାସା ମୁଗମଦ କସ୍ତୂରୀ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ ବରୋସ୍ତା ବଖ୍ୟୁ ଣ ଗୀତ ।

ଅଖିଳବାସ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀ.ହି) ଭଗବାନ; ପରମେଶ୍ୱର—God.
Akhilabāsa

ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇବା ଶୁଣି ଅଖିଳ ବାସ । ପ୍ରାତୀ, ଶଶିଶେଖା ।

ଅଖୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ କପାରୁ କପାଖାଇ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଜି କଢ଼ା ଯାଇ ନାହିଁ; ଖୁଆ ହୋଇ ନ ଥିବା (କପା)—(cotton) Which has not been shorn of its seeds by a ginning machine.
Akhuā

ଅଖୁଣ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ)—୧ । ଅକ୍ଷତ; ଯାହା ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Uninjured.
୨ । କଳଙ୍କଶୂନ୍ୟ; ଯହିଁରେ ଦାଗ ନାହିଁ—2. Stainless.
୩ । ନଖୁଣ; ପୂର୍ଣ୍ଣାବୟବ—3. Whole; undiminished.
Akhuṇa
ନିଖୁଁତ
ବେଚୋଟ

ଅଖେଦ—ସଂ. ବ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଖେଦ)—ଖେଦଗ୍ରହଣ୍ୟ—Freedom from sorrow.
Akheda
(ଅଖେଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ମନୋବେଦନାଶୂନ୍ୟ—Sorrowless.

ଅଖେମ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ଷମ)—ଅକ୍ଷମ (ଦେଖ)
Akhema — Akshama (See)

ଅଖେମତା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ଷମତା)—ଅକ୍ଷମତା (ଦେଖ)
Akhematā — Akshamatā (See)

ଅଖୋବା—ଦେ. ବିଣ—ଅଖବା (ଦେଖ)
Akhobā — Akhabā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶୀ' ଦେଖିବେ;'ଆଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଖ୍ୟାତ)—୧ । ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ; ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନସ୍ଥାନ—
Akhyāta 1. Unrenowned.
(ଅଖ୍ୟାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଖ୍ୟାତିବନ୍ତ—2. Notorious.
(ଅଖ୍ୟାତ—ବି) ୩ । ଅବିଦିତ—3. Unknown.

ଅଖ୍ୟାତନାମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଖ୍ୟାତନାମନ୍ Akhyātanāmā ୧ମା.୧ବ.)—ଅଜ୍ଞାତନାମା; ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ; ସଂସାରରେ ଯାହା ନାଆଁ ପଡ଼ି ନାହିଁ—Unknown to fame; unrenowned.

ଅଖ୍ୟାତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ଖ୍ୟାତି)—
Akhyāti ୧ । ଅପ୍ରଶଂସା; ନିନ୍ଦା—1. Blame.
୨ । ଦୁର୍ନାମ; ଅପଯଶ—2. Evil repute; notoriety.
୩ । ଅପବାଦ—3. Defamation.

ଅଗ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବକ୍ରଗମନ କରିବା—To move in a
Aga (root) crooked or slanting manner.

ଅଗ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଗତି କରେ ନାହିଁ)-—
Aga ୧ । ପର୍ବତ—1. Mountain.
ଡଗା, ଆଗା ୨ । ବୃକ୍ଷ—2. Tree.
ଆଗା, ନୋକ ୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.
(ବିପରୀତ—ମୂଳ) ୪ । (ପାଦରେ ଗମନ କରୁ ନ ଥିବାରୁ) ସର୍ପ—Serpent.

ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—୧ । ଅଗ୍ର—1. Top.
୨ । ବସ୍ତୁର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ—2. The end; extremity.

କୃଷ୍ଣ ଭାହା ଶୁଣି ବାଢ଼ ପଡ଼ ବେଗ
ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ପିଠିରେ ପିଙ୍କିଲେ ବାଢ଼ ଅଗ । ଭୃଙ୍ଗିଂଚ, ମହାଭରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

୩ । (ବୃକ୍ଷପର୍ବତାଦିର) ଶୃଙ୍ଗ ବା ଶିଖର—3. Summit or top (of mountain or tree)

ଦେ. ବିଣ—ଅଗ୍ରଦେଶସ୍ଥ—Situated on or pertaining to the top.

ଅଗଉର୍—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଗୌରବ)—୧ । ବେଖାତିର—
Agaur 1. Want of regard.
ବେଖାତିର ୨ । ଅଖାତର; ଅସମ୍ମାନ; ଅମାନ୍ୟ—
ବେଖାତିର 2. Disregard; Disrespect.
୩ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଅନାଦର—3. Slight.

ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଗୌରବହୀନ; ଅସମ୍ମାନିତ—1.Dishonoured.
୨ । ଅନାଦୃତ—2. Slighted; disregarded.

ଅଗଉରବ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅଗୌରବ)—ଅଗଉର୍ (ଦେଖ)
Agauraba Agaur (See)

ଅଗକଟା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅଗ୍ର + କର୍ତ୍ତିତ)—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ବା
Agakatā ବୃକ୍ଷାଦିର ଅଗ୍ରଭାଗ କଟା ଯାଇଛି;ଲଣ୍ଡି କରାଯାଇଥିବା—
ଡଗାକାଟା Having the top cut; lopped off;
ଠୁଁଠ pollard.

ଦେ. ବି—ଅଗଖୁଣ୍ଟା (ଦେଖ)
Agakhuntā (See)

ଅଗଖୁଣ୍ଟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର + ଓ. ଖୁଣ୍ଟିବା) — ଶସ୍ୟଗଛ
Agakhuntā (ଯଥା—ଧାନଗଛ) ଆଦର ମୂଳଭାଗ ଭୂମିରେ
ଶିଷକାଟା ଥାଇ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିବା କେଣ୍ଡାମାନ ଛିଣ୍ଡାଯିବା—
The cutting of the ears from the standing cornplants.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଗକଟା (ଦେଖ)
1. Agakatā (See)
୨ । ଯେଉଁ ଶସ୍ୟଗଛର ଅଗରୁ କେଣ୍ଡା ଛିଣ୍ଡାଇ ନଆସାଇ ଥାଏ—
2. (corn plants) Having the ears cut off.

ଅଗଗୋଡ଼—ଦେ. ବି—ଗୋଡ଼ର ଅଗ୍ରଭାଗ; ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗ୍ରଭାଗ—
Agagorda The extremity of the toe of
ପାୟେର ଅଁ ଗୁଲ the leg.
ପାଉଁକା ଉଁଗଲୀ ତୋ ଅଗ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟା ନ ବାଜୁ—ଆଶୀଂତନ ।

ଅଗଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଗଙ୍ଗା)—
Aganga ୧ । ଗଙ୍ଗାନଦୀସ୍ଥାନ (ଦେଶ)—1. (a country).
(ଅଗଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) Not having the river Ganges flowing through it.
୨ । ଗଙ୍ଗାନଦୀଠାରୁ ଗୁର କୋଶରୁ ଅଧିକ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ (ଦେଶ)—2. (a country) More than eight miles distant from the river Ganges,
୩ । ନଦୀସ୍ଥାନ (ଦେଶ)—3. Riverless (country).

ଅଗଚ୍ଛ—ଦେ. ବି (ସଂ ଅ + ଓ. ଗଚ୍ଛ)—୧ । ସ୍ଥାନବୃକ୍ଷ;ମୂଲ୍ୟହୀନ ବୃକ୍ଷ—
Agachha 1. Valueless tree.
ଆଗାଛ ୨ । ଅକାମିକା ଗଛ—2. Useless tree.
୩ । ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜନ୍ମିଥିବା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଜଭିଦ—
3. Useless plants growing in cornfields.

ଅଗଚ୍ଛା—ଦେ. ବି—ଅଗଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Agachhā Agachha (See)
(ଅଗଚ୍ଛୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଣ—(ଯାହା ଗଢ଼େ ନାହିଁ ବା ମାନେ ନାହିଁ)—
୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Graceless.
୨ । ଅସ୍ତବଣ୍ୟସ୍ଥାନ—2 Unsymmetrical.
୩ । ଅସମ୍ଭବ—3. Improbable.
୪ । ଅନୁପଯୋଗୀ—4. Unsuitable.
୫ । ଅସଂଯତ; ଅସଂବଦ୍ଧ—
5 Ill arranged; irregular.
୬ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କଥାକୁ ସଜାସଜ କରି କହି ପାରେ ନାହିଁ—
(a person) Who can not speak in an arranged manner.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ଚ୍ଚ

ଅଗଚ୍ଛଆ—ଦେ. ବ—ଅଗଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Agachhiā — Agachha (See)

ଅଗଚ୍ଛୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କୃତ କର୍ମକୁ ମିଥ୍ୟାରେ ଆରୋପ କରଯାଏ— a woman) To whom another person's doings are attributed.

ଅଗଚ୍ଛୀକୁ ଗଚ୍ଛେଇମା । ପ୍ରବଚନ ।

ଅଗଚ୍ଛୀ କ ଗଚ୍ଛେଇମା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ପ୍ରବଚନ)—୧ । ଜଣକର କୃତ କର୍ମକୁ
Agachhī ki gachheimā ମିଥ୍ୟାରେ ଅନ୍ୟଠାରେ ଆରୋପ କରବା—1. To attribute another's doings to a person.

୨ । ଅସମ୍ଭବ ବା ଅସୁନ୍ଦର କଥାକୁ ସଜାସଜ କର ସମ୍ଭବ ବା ସୁନ୍ଦର କର କହିବା—2. (said of a woman) To speak with such dexterity as to make an impossible or ungraceful thing appear possible or graceful.

ଅଗଜ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅ + ଗଜ)—୧ । ଗଜଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ)—
Agaja 1. (a country) Where there is no elephant.

୨ । (ଅଗ + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ପର୍ବତରେ ଜାତ—
2. Growing in the mountains.

୩ । ବୃକ୍ଷରୁ ଜାତ—3. Produced from tree.

ସଂ. ବ. (ପର୍ବତରୁ ଜନ୍ମିବାରୁ)—ଶିଲାଜତୁ (ଦେଖ)
Śilājatu (See)

ଅଗଠଣ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଗଠନ)—ଅଗଠନ (ଦେଖ)
Agaṭhaṇa — Agaṭhana (See)

ଅଗଠନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଗଠନ)—ଅସୁନ୍ଦର; ଯାହାର ଗଢ଼ଣ ଅସୁନ୍ଦର
Agaṭhana —Ugly; unsymmetrical.
ବେଡଉଲ

ଅଗଡ଼ଧତ୍ତା—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଅଗଡ଼ଧଡ଼ଆ (ଦେଖ)
Agaṛdadhatā — Agaṛdadhatiā (See)

ଅଗଡ଼ଧତ୍ତ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଗ୍ର + ଉଦ୍ଧତ)—
Agaṛdadhati ୧ । କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ;ଅଖାଡ଼ୁଆ—
ବେଆଡ଼ା 1 Reckless; rash.
ଅଗଡ଼ଧତ୍ତା ୨ । ଅଠିକଣା; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ; ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ବା ଧାଗ୍ ନ ଥାଏ—
Unsystematic; unmethodical.

୩ । ଅତ୍ୟ ଡେଙ୍ଗା—3. Very tall.

୪ । ବୃଦ୍ଧକାୟ—4. Big.

୫ । ଖୁବ ଲମ୍ବ—5. Very long.

ଅଗଡ଼ଧତ୍ତଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଅଗଡ଼ଧତ୍ତ (ଦେଖ)
Agaṛdadhatiā — Agaṛdadhati (See)
(ଅଗଡ଼ଧତ୍ତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗଡ଼ଧତ୍ତୁ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗଡ଼ଧତ୍ତ (ଦେଖ)
Agaṛdadhatu — Agaṛdadhati (See)

ଅଗଡ଼ ବଗଡ଼—ଦେ. ବଣ. (ସଦ୍ଭବର)—
Agṛdabagaṛda ୧ । ବେଠିକଣା; ଅଠିକଣା; କ୍ରମବଦ୍ଧହୀନ—
ଅଗଡ ବଗଡ, 1. Unsystematic; unmethodical.
ଆଗଡମ୍‌ବାଗଡମ୍ ୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—
ଅଡ଼ଙ୍ଗତଡ଼ଙ୍ଗ, 2 Not connected; disjointed.
ଅଁଡବଁଡ, ୩ । ବ୍ୟର୍ଥ—3. Useless.
ଅଗଡ଼ମ୍‌ବଗଡ଼ମ୍ ୪ । ଅନର୍ଥକ—4. Meaningless.

୫ । ଅଲଗ; ଗୋଲମାଳଆ; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଇତସ୍ତତ-ବିକ୍ଷିପ୍ତ—5. Confused.

୬ । ଅଗମୂଳ ନ ଥିବା—
6. Without head or tail.

ଦେ. ବ—୧ । ଏଣୁ ତେଣୁ; ଯାଚ୍ଚାଡା—
1. Medley; jumble.

ଅଗଡ଼ ବଗଡ଼ ଖାଏ ଯେ, ଶଗଡ଼ ପର୍ ହୁଏ ସେ—ଉଗ ।

୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରଲାପ—
2. Confused jargon; ravings.

୩ । ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ବହୁତ ପଦାର୍ଥ—
3. Odds and ends; trash.

ଦେ କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅଠିକଣାରୂପେ—
1. Unsystematically.

୨ । ଗୋଲମାଳଆରୂପେ—2. In a confused manner.

୩ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧରୂପେ—3. In a disjointed manner.

ଅଗଡ଼ମ୍ ବଗଡ଼ମ୍—ଦେ. ବଣ. ବ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଅଗଡ଼ ବଗଡ଼ (ଦେଖ)
Agaṛdam bagaṛdam — Agaṛda bagaṛda (See)

ଅଗଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଗଲ)—
Agaṛdā ମାଲହିଙ୍ଗି; ନେଳ ଦାସକେରେଙ୍ଗା ଗୁଳୁ; ହିଙ୍ଗି (ଦେଖ)
Jhiṇṭi (See)

ଅଗଣ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଗଣ)—୧ । ନକ୍ଷତ୍ର ଗଣ; ଛନ୍ଦଶାସ୍ତ୍ରରେ ଛନ
Agaṇa ଛନ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ଆଠଗୋଟି ଗଣ ମଧ୍ୟରୁ ଶୂନ୍ୟ ଗୋଟି ନକ୍ଷତ୍ର ଗଣ (ଯଥା—ଜ ଗଣ; ର ଗଣ; ସ ଗଣ; ତ ଗଣ; ଏହି ଗଣର ଅକ୍ଷରମାନ କବତାର ଆଦ୍ୟରେ ରଖିବା ଅନୁଚିତ ଅଟେ—ହନ୍ଦ. ଶବ୍ଦସାଗର) ।
1. Name of 4 classes of alphabets which should not be placed at the beginning of a poem.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପ୍ରତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ।

୨ । ନକୃଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀ—2. Inferior class.

ଅଗଣତି ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅଗଣିତ; ଅଗଣ୍ୟ)—ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ;
ଅନଗନ ଅସୁମାର୍—Countless; innumerable.

ଅଗଣତି—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗଣିତ)—୧ । ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—
Agaṇati 1. Countless.
ଅଗଣତି ୨ । ଯାହା ସୁମାର ହୋଇ ନାହିଁ—2. Uncounted.
ଅନଗିନତ

ଅଗଣନ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଗଣନା)—ଅଗଣ୍ୟ; ଅସୁମାର;
Agaṇana ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.
(ଅଗଣନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗଣନା—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅଗଣନ)—ଅଗଣନ; ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—
Agaṇanā Countless.
ଅଗଣତି ଅଗଣାମାନଙ୍କରେ ଅଗଣନା ଗଳ
ଅନଗନ ଘୁଜାକୁ ରଖିଲେ ମାଡ଼ନ୍ତେ କର ସଜ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଗଣନ + ଆ)—ଅଗଣନର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Agaṇana.

ଅଗଣନୀୟ—ସଂ. ବଣ—(ଅ + ଗଣନୀୟ)—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣିତ—
Agaṇanīya 1. Countless.
(ଅଗଣନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଗଣିତା; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜରେ ଗଣ୍ୟ ମାନ୍ୟ ନୁହେଁ—2. Not respectable; man of straw.
୩ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ; ଯାହା ବବେଚତ ବା ଗୃହୀତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—3 Inconsiderable.

ଅଗଣପେଟ—ଦେ. ବ—(ଯେଉଁ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଗଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ
Agaṇapeṭa ଗ୍ରାସ ମିଳିବ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଗର୍ତ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର
ଖାଲିପେଟ ଅନ୍ନ ପଡ଼ି ନାହିଁ ।)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି ମାତ୍ର
ଚୁଡ଼ାପେଟ ଖାଇ ନାହିଁ—A person who has not had a morsel of food.

ଅଗଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗନ)—୧ । ଅଙ୍ଗନ; ପ୍ରାଙ୍ଗଣ—
Agaṇā 1. Courtyard.
ଆଙ୍ଗିନା, ଉଠାନ ଗୃହସ୍ଥ ଗୋପୀଙ୍କ ଅଗଣା ।
ଅଙ୍ଗନ କର୍ଦ୍ଦମେ ପଡ଼ି ହୋଇ ବଣା ॥ ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ. ୧୦୩ ।
ସ୍ୱପ୍ନ ପ୍ରାୟେ ଆପଣା ଅଗଣା ପହଁରି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କ୍ଷେତ୍ର; ସ୍ଥାନ—2. Place.
ବଳାସର କ୍ଷେତ୍ର ନୁହେ ସଗ୍ରାମ ଅଗଣା ଉପସ୍ୟାର କ୍ଷେତ୍ର ଏହୁ ।
ସ୍ୱଧାନାଥ ମହାଯାତ୍ରା ।

ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗଣ୍ୟ)—୧ । ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—
ଅଗଣତି 1. Coutless.
ଅନଗନା ବହୁରଙ୍ଗେ ବୁଲୁଛନ୍ତ ଦେଖ ଅଗଣାରେ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ କ. ଅ...ନ. ଗୀତ ।

୨ । ଅଗଣିତ; ଯାହା ଗଣନା କରାଯାଇ ନାହିଁ—
2. Uncounted.
୩ । ନଗଣ୍ୟ; ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—
3. Contemptible; in significant.
୪ । ଯେଉଁ ବାଳକର ଜାତକ ବା ଜନ୍ମପତ୍ରିକା ବଷୟରେ ଜ୍ୟୋତିଷିକ ଗଣନା କରାଯାଇ ନାହିଁ—
4. (a boy) Who has not had his horoscope calculated.

(ଅଗଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅପରିଣୀତା ବାଳକକୁ ଦିଆଯିବା ନାମ ବଶେଷ—A name given to a boy whose elder had died before his birth.

ଅଗଣା ଅପୁଚ୍ଛା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସହଜର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ଅ+ଗଣ୍ ଧାତୁ
Agaṇā apuchhā ଓ. ପ୍ରଚ୍ଛ୍ ଧାତୁ)—୧ । ନଗଣ୍ୟ; ଯେଉଁ
(ଅଗଣୀ ଅପୁଚ୍ଛୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲୋକକୁ କେହି ମନୁଷ୍ୟରେ ଗଣନା କରେ ନାହିଁ କମ୍ବା ପଚାରେ ନାହିଁ—1. (a person) Of no importance; insignificant.
୨ । ଯେ ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଥାଏ—
2. (a person) Who comes to a place without any invitation.
୩ । ଯେ ଅନୁରୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇ କୌଣସି କର୍ମ କରେ—
3. (a person) Who does a work without being asked to do it.
୪ । ଯେଉଁ ବାଳକର ଜାତକପତ୍ର ଗଣାପୋଛା ହୋଇ ନାହିଁ—
4. (a boy) Whose horoscope has not been cast.
୫ । ଯେଉଁ ବବାହରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ଜାତକ ଗଣାପୋଛା ମେଳ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ—
5. (a marriage) In which the respective horoscopes of the bridegroom and the bride have not been calculated (to see if they will suit each other).
୬ । ଯେଉଁ ଆଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିର ବବାହାଦି ଉତ୍ସବରେ କେହି ଭଲ ବଅନ୍ତି ନାହିଁ—
6. (a guest Who is not looked after by any body in a social festivity.

ଅଗଣିତ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ଗଣିତ)—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅସୁମାର—
Agaṇita 1. Countless.
(ଅଗଣିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହା ସଂଖ୍ୟା କରାଯାଇ ନାହିଁ—
2. Uncounted
୩ । ଅଖ୍ୟାତ—3. Not celebrated.
୪ । ଅଜ୍ଞାତ—4. Unknown.

ଅଗଣିତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗଣିତ + ଆ)—ଅଗଣିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Agaṇitā Feminine of Agaṇita.
ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗଣିତ)—ଅଗଣ୍ୟ; ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅଗଣ୍ଡ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅଗମ୍ୟ) ୧ । ପରିମାଣରେ ଅମାପ—
Agaṇḍa 1. Immeasurable.
ଅଗମ, ଅଥାହ ୨ । ଅମାପ; ଅତି ଗଭୀର (ଜଳ); ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—
2. Very deep; unfathomable
(ଯଥା, ନଈରେ ଏ ବର୍ଷ ଅଗଣ୍ଡ ପାଣି ଅଛି ।)
୩ । (ସଂ.ଅଗଣ୍ଡ)—ପୂର୍ଣ୍ଣ(ଭୋଜନ)—3. A bellyful of (meal)

ଅଗଣ୍ଡା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର ?)—ବେଙ୍ଗଲା ପକାଇ ଧାନ ଅମଳ କରିବା ପରେ ଯେଉଁ ଗୋଝାଏ ଗୋଝାଏ ଧାନ କୁଟା ଦେହରେ ଲାଗି ରହିଯାଏଁ—Grains of paddy not severed from the straw after treading.
Aganḍā

ଅଗଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଗଣ୍ୟ)—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଗଣନାତୀତ; ସଂଖ୍ୟାତୀତ—
Aganya 1. Countless.
(ଅଗଣ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନଗଣ୍ୟ; ତୁଚ୍ଛ—2. Negligible; of no importance; insignificant.
୩ । ସାମାନ୍ୟ; ଇତର—3. Slight.
୪ । ହେୟ—4. Contemptible.
୫ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—5. Inconsiderable.

ଅଗତ୍—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ହାତୀକୁ ଆଗକୁ ଚଲାଇବା ପାଇଁ ମାହୁନ୍ତର ଡାକ;—ଆଗକୁ ଗଲ୍—Interjection used by elephant-drivers directing the elephant to advance.
Agat
ଅଗତ୍

ଅଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଗତ, ଯେ ଗତ ହୋଇ ନାହିଁ)
Agata ୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ; ଉପସ୍ଥିତ; ବର୍ତ୍ତିମାନ—1. Present.
(ଅଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Unattained

ଅଗତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ଗତି)—୧ । ଗତିରାହିତ୍ୟ; ଚଳନର ଅଭାବ—
Agati 1. Want of motion.
୨ । ଅସଦ୍ଗତି; ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷର ଅଭାବ—
2. Want of salvation.
ଏହେ ଅଗତି, ତହେଁ ରହିଁରେ ସଦାଚେତ—ଭଜ. କୈବେଲ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରିକାଲାସ ୨୧।୮ ।
୩ । ଉପାୟଶୂନ୍ୟତା—3. Want of resources.
୪ । ନିରୁପାୟତା—4. Helplessness.
୫ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—5. Misfortune.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—
୧ । ଗତିଜ୍ଞାନ—1. Motionless.
୨ । ଉପାୟଶୂନ୍ୟଜ୍ଞାନ—2. Resourceless.
୩ । ନିରୁପାୟ—3. Having no means.
୪ । ସଦ୍ଗତି ବା ମୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ—
4. Devoid of salvation.
୫ । ନିରାଶ୍ରୟ—5. Helpless.
୬ । ବିପନ୍ନ—6. Involved in danger.
ଦେ. ବିଣ—ଅସତ୍ପଥଗାମୀ; ଅସଦାଚାରୀ—Doing evil acts.

ଅଗତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଗତି + କ)—
Agatika ଅଗତି (ଦେଖ)
(ଅଗତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Agati (See)

ଅଗତିପଣ—ଦେ. ବି—ଅସଦାଚରଣ; ଅସତ୍ପଥରେ ଗମନ—
Agatipaṇa Bad conduct; taking to evil ways.
ମାଆଙ୍କ ଅଉ ଅଟପଣ ଦେଖି କରି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ୫

ଅଗତିର ଗତି—ଦେ. ବି—୧ । ନିରୁପାୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାୟ ସ୍ୱରୂପ—
Agatira gati 1. A helper of the helpless.
ଅଗତିକର ଗତି ୨ । ଅମୋକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୋକ୍ଷଦାତା—
2. Saviour of the sinner.
୩ । ବିପନ୍ନର ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତା—
3. Deliverer of the afflicted.

ଅଗତ୍ୟା—ସଂ. ଅ. ବିଣ— (ସଂ. ଅ = ବିଘ୍ନାଭାବ, ରହିତ + ଗତ୍ୟା = ଗତ୍ୟନ୍ତର) —୧ । ନିରୁପାୟ ହୋଇ—
Agatyā 1. In a helpless condition.
୨ । ଅନନ୍ୟଗତିକ ହୋଇ; ଉପାୟାନ୍ତର ବିଘ୍ନାଭାବରେ—
2. Having no other resource or alternative.
୩ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ—3. Perforce; inevitably
ସଂ ଅ—ସୁତରାଂ; ଫଳତଃ—
Veritably; as a matter of fact.

ଅଗଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । (ଅ + ଗଦ)—
Agada ନାରୋଗ; ସୁସ୍ଥ—1 Healthy; not sick.
(ଅଗଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଅ + ଗଦା) — ଗଦାଶୂନ୍ୟ; ଗଦା ଧରି ନ ଥିବା—
2. Holding no mace; not armed with mace.
୩ । (ଯାହାଦ୍ୱାରା ରୋଗ ନାଶ ହୁଏ) ଔଷଧ—
3. Medicine; antidote.
୪ । ଗଦ (ଦେଖ)—4. Gada (See)
୫ । ଧନ୍ୱନ୍ତରି ପ୍ରଣୀତ ଅଷ୍ଟ ଭାଗବିଶିଷ୍ଟ ଚିକତ୍ସାଗ୍ରନ୍ଥର ଷଷ୍ଠ ଭାଗର ନାମ—5. Title of the 6th part of a medical treatise by Dhanwantari.

ଅଗଦଂକାର—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ଉପପଦ ସମାସ; ଅଗଦଂ = ଅଗଦକୁ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନାରୋଗ କରଇ)—ଚିକତ୍ସକ, ବୈଦ୍ୟ—
Agadaṁkāra Physician; doctor.

ଅଗଦ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ଅ + ଗଦ୍ୟ)—୧ । ସଦୋଷ ଗଦ୍ୟ; ଯେଉଁ ଗଦ୍ୟ ରଚନାରେ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଭାଷା ଦୋଷ ରହିଅଛି—
Agadya 1. Faulty prose.
୨ । ପଦ୍ୟ; କବିତା—Poetry
ସଂ. ବିଣ—ଅକଥ୍ୟ; ଅକଥନୀୟ—Uuspeakable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସତଉ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୈକଳ୍ପିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'କଥି' ନ ପାଇଲେ 'କଥିଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଗଧୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗାଧୁଆ (ଦେଖ)
Agadhuā Agādhuā (See)

ଗ୍ରା. ବି—ଅସ୍ନାତ ଅବସ୍ଥା—State of having had no bath.

ଅଗନା ଅଗନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ଅଗମ୍ୟ)—ଅତି ଅଗମ୍ୟ; ନିବିଡ଼;
Aganā agani ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ (ବନ)—Impenetrable; very
ଅଘୋର dense (forest).
ଅଗମ [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ କେବଳ 'ବନସ୍ତ' ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଲାଗେ ।]

ଅଗନାଗନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗନା ଅଗନ (ଦେଖ)
Aganāgani Aganā agani (See)

ଅଗନାଗିନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗନା ଅଗନ (ଦେଖ)
Aganāgini Aganā agani (See)

ଅଗନାଗ୍ନି—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗନା ଅଗନ (ଦେଖ)
Aganāgni Aganā agani (See)

ଅଗନ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବି—(ସଂ. ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି; ନିଆଁ—
Agani Fire.

ଉହଁରୁ ଜାତ ଯେ ହୁଅଇ ଅଗନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଗନ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଗନ୍ତବ୍ୟ)—
Agantabya ୧ । ଗମନର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଯହିଁରେ ଗମନ କରି ହୁଏ
(ଅଗନ୍ତବ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ (ଯଥା—ପଥ)—1. Impassable.

୨ । ଯେଉଁଠାକୁ ଗମନ କରିବା ଅନୁଚିତ (ଯଥା—ସ୍ଥାନ)—
2. (a place) Where one ought not to go.

୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସହବାସ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—
3. (a person) With whom a person is prohibited from having cohabitation.

୪ । ଯେଉଁ ଉତ୍ପତ୍ତିରେ କୌଣସି ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ—4. (a day) Which is inauspicious according to astrology for starting on a mission.

ଅଗନ୍ତବ୍ୟ ତିଥି—ସଂ ବି. (କର୍ମଧା)—ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଯେଉଁ ତିଥିରେ
Agantabya tithi ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ନିଷିଦ୍ଧ—A day which is astrologically inauspicious for starting on a mission.

(ଯଥା—ରିକ୍ତାତିଥି, ବିଷ୍ଟି, ବ୍ୟତିପାତ, ବୈଧୃତି ଯୋଗଯୁକ୍ତ ତିଥି, ଉତ୍ପାତନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ତିଥି; ଗ୍ରହଣସପ୍ତାହ ।)

ଅଗବଥୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ, ଅଗ୍ନିମଥନ)—ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)
Agabathu Agnimantha (See)

ଅଗବଥୁ କଣ୍ଢାଇ କୋଳ ଶ୍ରେସେଲା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଗବଥୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗାତ ବସିବା—ଦେ. (ବାକ୍ୟ)—
Agabathu sange sangāta basibā

ଦେହରେ ଅଗ୍ୟାବାତ ଫଳ ଦେହ ଫୁଲି ଗଲେ ରୋଗୀ ଅଗବଥୁ ଗଛ ନିକଟକୁ ଯାଇ ତା ଉପରକୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଗୁଡ଼ାଳ ପକାଇ ଦେଇ ଉକୁ ଗଛକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କହନ୍ତି "ମୁଁ ତୋ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗାତ ବସିଲି ।" ଏପରି କଲେ ଦେହରୁ ଅଗ୍ୟାବାତଜନିତ ଫୁଲା ଓ କଣ୍ଡୁ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ଫଳତଃ ଏ ଗଛର ସ୍ପର୍ଶରେ ଅଗ୍ୟାବାତ ଭଲ ହୁଏ—
(a person suffering from nettlerash) To set up god-relationship with the Agabathu tree.

ଅଗଭଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ର + ଭଞ୍ଜ ଧାତୁ)—
Agabhangā ୧ । ଯାହାର ଅଗ୍ର ଭଗ୍ନ କରିଯାଇଅଛି (ଯଥା—
ଭଗାଭଁଗା ଗୁଳ୍ମ, କ୍ଷୁଦ୍ରବୃକ୍ଷ)—1. Having the tips broken.

୨ । ଯାହାର ଅଗ ବା ଶିଖର ଭଗ୍ନ ହୋଇଅଛି—
2. With a broken top.

(ପୁଂ) ୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଆରମ୍ଭ କର୍ମ ବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ
(ଅଗଭଙ୍ଗୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରଥମରୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଏ—3. A person who breaks up a work or proposal at the outset.

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ନିରୁତ୍ସାହ ହୋଇ ବନ୍ଦ କରି ଦିଏ ବା ବିଗାଡ଼ି ଦିଏ—4. A person who begins a work with right earnest but breaks it off before it is finished.

ଅଗମ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହାର ଗମନ ବା
Agama ଗତି ନାହିଁ)—୧ । ପର୍ବତ—Mountain.

୨ । ଗଛ—2. Tree.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ସ୍ଥିର; ଗତିହୀନ—1. Motionless.
(ଅଗମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ଥାବର—2. Immovable.
(ଅଗମତା—ବି)

ଅଗମତା—ସଂ. ବି. (ଅଗମ + ଭାବାର୍ଥେ. ତା; ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଗମ
Agamatā ବା ସ୍ଥାବର ବସ୍ତୁ ପରି ଅବହେଳା କରିବାର ଭାବ)—
୧ । ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅବମାନନା; ପୂଜ୍ୟପୂଜା ବ୍ୟତିକ୍ରମ—
1. Disregard or slight shown to a respectable person.

୨ । ଅସମ୍ମାନ; ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—2. Disrespect.

୩ । ଅପମାନ—3. Insult.

ଅଗମନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଗମନୀୟ)—ଅଗମ୍ୟ (ଦେଖ)
Agamanīya Agamya (See)
(ଅଗମନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗମଲା—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଧାନ ଦଳାକୁ ବେଙ୍ଗଳା ନ ପକାଇ
Agamalā କେଣ୍ଡାର ଅଗକୁ ଗୋଡ଼ରେ ସତ ଲୋକେ ଉହିଁରୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଇ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଥ	ଉଅ	ଭ୍ଭ
୨	ଈ	ଉ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ୍ର	

ଶିଷ୍ ଝାଡ଼ା ଧାନ ବାନ୍ଧାର କରନ୍ତୁ—(paddy sheaf)

ଅଗଡା Which has been trodden upon by the feet and paddy grains separated thereby.

ଦେ. ବ. ୧ । ଗୋଡ଼ରେ ଅଗ ମଳାଯାଇ ଧାନ ବାନ୍ଧାର କର ନଆ ଯାଇଥିବା ଶସ୍ୟଘ୍ନାନ ଖୁଣ୍ଟା ନଡ଼ା—

1. Straw from which paddy has been separated by treading with the feet.

୨ । ବେଙ୍ଗଳା ନ ପକାଇ ଧାନ ବ୍ଦଳାକୁ ଗୋଡ଼ରେ ମଳ ଉହିଁରୁ ଧାନ ପୃଥକ୍ କରିବା କର୍ମ—

2. The operation of treading upon the paddy sheaf to separate the grains.

ଅଗମିତ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ). ବଣ. (ସଂ ଅଗମ୍ୟ) ଅଗମ୍ୟ; ଯେଉଁଠାକୁ

Agamita କେହି ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—

Unapproachable; inaccessible.

ଦୁର୍ଲଂଘ୍ୟ କଣ୍ଟକ ଗୋମିତପୁର । ଅଗମିତ ସ୍ୱର ନର ଅସୁର ॥

ଚିଶୁ ଶଙ୍କର—ଉତ୍କଳାଙ୍କ ।

ଅଗମୂଳ—ଦେ. ବ. (ବପଷ୍ଠାର୍ଥ ସଦ୍ଭର; ସଂ. ଅଗ୍ର + ମୂଳ)—

Agamūla ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅଗ୍ରଭାଗ ଓ ମୂଳଭାଗ—

ଆଗାଗୋଡ଼ା 1. Top and root; head and tail.

ଆଗାଗୋଡା ୨ । ଶେଷ ଓ ଆଦ୍ୟଭାଗ—

2. Beginning and end.

୩ । ଧାରାବାହିକତା—3. Sequence.

(ଯଥା—ତା କଥାରେ ଅଗ ମୂଳ କିଛି ନାହିଁ ।)

ଦେ. ବଣ. ୪ । ଅଗ୍ରରେ ସ୍ଥିତ ଓ ମୂଳରେ ସ୍ଥିତ—

4. Situated at the top and at the base.

ଅଗମୋଡ଼ା—ଦେ. ବଣ.—୧ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଅଗକୁ ମୋଡ଼ ଉହିଁର

Ăgamordā ପ୍ରାକୃତିକ ବୃଦ୍ଧିକୁ ରହିତ କରାଯାଏ—

1. (tree) Whose top has been bruised or squeezed in order not to let it grow tall.

୨ । ସାହାର ଅଗଯାକ ମୋଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ—

2. Nipped at the top.

ଅଗମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଗମ୍ୟ)—୧ । ଗମନର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଦୁର୍ଗମ—

Agamya 1. Impassable; unapproachable.

୨ । ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ; ଅଭେଦ୍ୟ (ଯଥା—ବନ)—

2. Impenetrable.

୩ । ଅବୋଧଗମ୍ୟ; ଅବୋଧ—

3. Incomprehensible; not capable of being understood; unintelligible.

୪ । ଅଜ୍ଞେୟ—4. Unknowable.

୫ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଗମନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—

5. (a place) Where one ought not to go.

୬ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ଶାସ୍ତ୍ରାଦନଷିଦ୍ଧ—6. (a place) Where one is prohibited from going.

୭ । (ପୁଂ) ପୁଂ. ଯେଉଁ ପୁରୁଷକୁ ସଙ୍ଗମ କରିବା (ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ) (ଅଗମ୍ୟା – ସ୍ତ୍ରୀ) ନଷିଦ୍ଧ—7. (a male) Whom a female is enjoined not to cohabit with.

ଅଗମ୍ୟଗମନ—ସଂ. ବ. ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) —୧ । ନିଷିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା—

Agamyagamana 1. Going to a prohibited place.

୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ) ଅଗମ୍ୟ ପୁରୁଷର ସଦ୍ଭବାସ—2. (In the case of a female) Cohabitation with a male of the prohibited class.

ଅଗମ୍ୟା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗମ୍ୟ + ଆ)—ଅଗମ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; ଯେଉଁ

Agamyā ସ୍ତ୍ରୀକୁ କୌଣସି ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ସଦ୍ଭବାସ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—

Feminine of Agamya; (a woman) whom a certain male should not cohabit with.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ନିଜର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଗମ୍ୟା; ବିଶେଷତଃ ଗୁରୁପତ୍ନୀ, ରାଜପତ୍ନୀ, ଶ୍ରୋତ୍ରୀୟପତ୍ନୀ, ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ, ଭଗିନୀ ଓ ଭଗିନୀସ୍ଥାନୀୟାମାନେ; କନ୍ୟା ଓ କନ୍ୟାସ୍ଥାନୀୟାମାନେ; ସଗୋତ୍ରା, ଜ୍ଞାତିଭରବର୍ତ୍ତିନୀ, କୁମାରୀ, ଅନ୍ତ୍ୟଜା, ରଜସ୍ୱଳା, ଶରଣାଗତା, ଉପସ୍ଥିତା ଓ ନ୍ୟାସୀକୃତା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଗମ୍ୟା; ଏମାନଙ୍କୁ ସଦ୍ଭବାସ କଲେ ପୁରୁଷର ମହାପାତକ, ଅତିପାତକ ଓ ଅନୁପାତକ ହୁଏ ।]

ଅଗମ୍ୟାଗମନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ଅଗମ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସଦ୍ଭବାସ—

Agamyāgamana Cohabitation with a woman of the prohibited class.

ଏବେ ମୋହ ସ୍ୱନା; ଲିଙ୍ଗର ସ୍ୱଳା ଦୋଷେ ଅଗମ୍ୟାଗମନେ ।

ବ୍ରଜନାଥ. ମହାପାତ୍ର ।

[ଦ୍ର—ଅଗମ୍ୟାଗମନ ମହାପାପ; ଏଥିର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଷୟ ମନୁସଂହିତା ୧୧ ଅ. ୧୭୦-୧୭୯ ଶ୍ଲୋକରେ ଅଛି—ରମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ।]

ଅଗର୍—ବୈଦେ. ଅ. ୧ । (ଆ. ଅଗର୍)—ଯଦି; ଯଦ୍ୟପି—

Agar 1. If; even if.

ଅଗର ୨ । (ଆ. ମଗର୍)—ମାତ୍ର; କିନ୍ତୁ—2. But.

ଅଗର ୩ । (ଆ. ମଗର୍) ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—3. On the other hand.

୪ । (ଇଂ Auger; ଅଗର୍) କାଠକୁ ଫୋଡ଼ି ବଡ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବଢ଼େଇଙ୍କ ଅଁର ଯନ୍ତ୍ର—

4. A carpenter's auger.

ଅ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ର)—ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—Mica.

ଦେ—'ଅଗ' ଶବ୍ଦର ୬ଷ୍ଠୀ ବିଭକ୍ତି—ଅଗ୍ରଭାଗର—Of the top.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅଫର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଗରବାଲା—ଦେ. ବ.—ଅଗରବାଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Agaruālā Agarabālā (See)

ଅଗର୍‌ କଟଲ୍‌—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ର + କର୍ତ୍ତିତ) ଅଗକଟା (ଦେଖ)
Agar kaṭal Agakaṭā (See)
ଆଗାଭାଁଗା ଦେ. ବ. —ଯେଉଁ ବାଲେଶ୍ୱର ଧୂଆଁପତ୍ରର ଅଗ କଟା
ଅଗାଭାଁଗା ହୋଇଥାଏ; ଏକ ପ୍ରକାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କଡ଼ା ଧୂଆଁପତ୍ର ବା
ଅଗଲ୍ଲ କଟଲ ତମାଖୁ—A species of excellent tobacco imported to Orissa.

[ଦ୍ର—ଷ୍ଟେଶରେ ଥିଲାବେଳେ ଏ ଧୂଆଁପତ୍ର ଗଛର କଲ ଭାଙ୍ଗି ଦଆ ଯାଇଥିବାରୁ ଗଛ ଶିଖରେ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ନ ବଢ଼ି ଆପ୍ତଉନରେ ବସ୍ତୁତ ଓ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ।]

ଅଗର୍‌ କଟା—ଦେ. ବଣ—ଅଗକଟା (ଦେଖ)
Agar kaṭā Agakaṭā (See)

ଅଗର୍‌ଚି—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ଅଗର୍‌ଚେ)—ଅଗର୍‌ (ଦେଖ)
Agarchi Agar (See)

ଅଗର୍‌ଚେ—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ଅଗର୍‌ଚେ)—ଅଗର୍‌ (ଦେଖ)
Agarche Agar (See)

ଅଗର—ବୈଦେ.—୧ । ଅ. (ଆ. ଅଗର୍‌)—ଅଗର୍‌ (ଦେଖ)
Agara 1. Agar (See)

୨ । ବ. (ଇଂ. Auger; ଅଗର୍‌)—ଅଗର୍‌ (ଦେଖ)
2. Agar (See)

୩ । ଦେ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ)—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
ଅଗୁରୁ 3. Aguru (See)
ଅଗର

ଅଗର ଧୂପ ଦେଇ ପାଶେ; ପାଦ ପୋଛନ୍ତୁ ପାଦବାସେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୧୦୩ ।

୪ । ଦେ. (ସଂ ଅଭ୍ର)—ଅଭ୍ର ଦେଖ)
4 Abhra (See)

ଅଗର ଚନ୍ଦନ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅଗୁରୁ + ଚନ୍ଦନ) – ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
Agara chandana Aguru (See)
ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ
ଅଗର ଚନ୍ଦନ

ଅଗରଚନ୍ନ—ଗ୍ରା. ବ. —ଅଗର ଚନ୍ଦନ (ଦେଖ)
Agarachanna Agara chandana (See)

ଅଗରଜ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଗରଜ୍‌)—
Agaraja ଗରଜ ବା ଆବଶ୍ୟକତାର ଅଭାବ—
ବେଗରଜ Want of need or necessity.
ବେଗରଜ

ଅଗରଜା—ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ଦୁଧ ଦୁହାଁ ହେଲା ପରେ ନଆଁ ଉପରେ
Agarajā ଉଷୁମ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ— milk) Which
ଅଗଜରା has not been warmed just after milking; unwarmed.

[ଦ୍ର—ଦୁହାଁ ହେଲା ପରେ ଦୁଧକୁ ଟିକେ ଗରଜାଇ ଦେଲେ ବା ଉଷୁମ କଲେ ତାହା ଅଗରଜା ଦୁଧ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ସମୟଯାଏ ଛୁଣ୍ଡି ନ ଯାଇ ଅବକ୍ତ ରହେ ।]

ଅଗରଜାଏ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଗଏର୍‌ଜାଏ)
Agarajāe ଦେଣା ସୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ;(ଯଥା; ଖାତକ ବା ରଇତ)—
Solvent (debtor or tenant).

ଅଗରଜିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—
Agarajiā ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ବିଷୟରେ ଗରଜ ପଡ଼
ବେଗରଜୀ ନ ଥାଏ—1. Not in want.
ବେଗରଜୀ ୨ । ଯେ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ନୁହେ—2. Not needy.

ଅଗରଜା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଗରଜିଆ (ଦେଖ)
Agaraji Agarajiā (See)

ଅଗରଝଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଶାର୍କଗୁଲ୍ମ ବିଶେଷ—
Agara jhardā A plant; Panicumn Coromandelianum.

ଅଗରଝାଟିଆ—ଦେ. ବ—ଅଗରଝଡ଼ା (ଦେଖ)
Agarajhāṭiā Agarajhardā (See)

ଅଗର ଟିକଲି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ ଅଭ୍ର)—କୃଷ୍ଣାଭ୍ରର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋଲ ବା
Agara ṭikili ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତିଖଣ୍ଡ, ଯାହାକୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କପାଳରେ
କାଳଟିକିଲି ଟିକଲି କରି ପିନ୍ଧନ୍ତି—
କାଳଟୀପ A circular or crescent-shaped bit of black mica stuck to the forehead by females.

ଅଗରଟୋପି—ଗ୍ରା. ବ—ଅଗର ଟିକଲି (ଦେଖ)
Agaraṭopi Agara tikili (See)

ଅଗରଦାନ୍ତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଦାନ୍ତ) – ଅଗ୍ରଦାନ୍ତ (ଦେଖ)
Agaradāni Agradāni (See)

ଅଗରବତ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ + ବର୍ତ୍ତିକା)—ଜଳିବତ୍ତି; ସୁଗନ୍ଧ ପାଇଁ
Agarabati ଜଳାଯିବା ସରୁ କାଠ (ଏଥିରେ ଗୁଗୁଲ, ଚନ୍ଦନ
ଅଗରବାତୀ ଆଦ ବଟା ହୋଇ କୋଳା ହୋଇଥାଏ;
ଅଗରବତ୍ତୀ ମୁସଲମାନମାନେ ଏହାକୁ ଧୂପ ଦଅନ୍ତି; ଏଥିରେ ନଆଁ ଲଗାଇଲେ ସୁଗନ ଧୂଆଁ ବାହାରୁଥାଏ ।)—
Fine twigs smeared with scents and emitting sweet-smelling smoke when lighted.

ଅଗରବାଲ୍ଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର ବଣିକ୍‌, ଅଗ୍ରବଣ ବା ଆଗ୍ରା ପ୍ରଦେଶ
Agarabāllā ଏମାନଙ୍କର ଆଦମ ବାସସ୍ଥାନ ଥିବାରୁ ।)—
ଅଗରଓଆଳା ଅଗ୍ର ବଣିକ, ମାରବାଡ଼ୀ ବା ପଶ୍ଚିମା ବୈଶ୍ୟ ବା ବଣିଆ
ଅଗରବାଲା ଜାତିବିଶେଷ—A sect of Baisyas of the N. W. Provinces and of Marwar.

ଅଗରବୁଆଳ୍ଲ—ଦେ. ବ—ଅଗରବାଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Agarabuālā Agarabālā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ତ

ଅଗରହୁତ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ + ଗର୍ହିତ)—
Agarahita ୧ । ଅଗର୍ହିତ; ଅପ୍ରଶସ୍ତ; ଉତ୍ତମ—1. Good.
୨ । ଉପଯୋଗୀ—2. Suitable.
ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଉପକାର—1. Benifit.
୨ । ମଙ୍ଗଳ—2. Good; weal.

ଅଗଲ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—୧ । ଅଗିଲା ବାଉଁଶ କଣି; ବାଉଁଶର
Agarā କର୍ତ୍ତିତ ସଶାଖ ଅଗ୍ରଭାଗ—1. The top portion of a bamboo tree cut off from the main part.
୨ । (ସଂ. ଶୃଗାଲକଣ୍ଟକ) କଣ୍ଟକଯୁକ୍ତ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—
2. Gamboje thistle; a thorny plant.
[ଦ୍ର—ଏହା ପଡ଼ିଆରେ ଉଠେ, ଏଥିର ପତ୍ର ଓ ଫଳ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଟକିତ, ପତ୍ର ଦନ୍ତୁର, ମଞ୍ଜି କଳାଜୀର ପରି, ଗଛ ଖଲାଅସିଆ, କ୍ଷୀର ହଳଦିଆ, ଗଛ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼େ, ଏହାର କ୍ଷୀରରେ ଓ ମଞ୍ଜିର ତେଲରେ କାନ୍ଥୁ କୁଣ୍ଡିଆ ଭଲ ହୁଏ ।]
୩ । କଣ୍ଟା କୁସୁମ (୨) (ଦେଖ)
3. Kaṇṭākusuma (2) (See)

ଅଗଵ୍—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ—ଅଘରିଆ (ଦେଖ)
Agari Aghariā (See)

ଅଗଵିଆ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ—ଅଘରିଆ (ଦେଖ)
Agăriā Aghariā (See)

ଅଗରୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ)—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
Agaru Aguru (See)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଦ୍ୱାଟ୍ଠିଆ ଶୂଦ୍ର ଜାତିବିଶେଷ—
Name of a class of śūdras in Ganjam.
ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ + ଗୁରୁ)—ଅଗରୁଆ; ହାଲୁକା; ଯାହା ଗରୁ ବା ଭାର ନୁହେଁ—Light; not heavy.
ଦେ. ୫ମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—ଅଗ୍ରଭାଗରୁ; ଅଗ୍ରଠାରୁ—From the top.
(ଯଥା—ଅଗରୁ ମୂଲଯାକେ ।)

ଅଗରୁଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ + ଗୁରୁ)—ଅଗରୁ; ହାଲୁକା—
Agarua Not heavy; light.

ଅଗର୍ଦାନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଦାନୀ)—ଅଗ୍ରଦାନୀ (ଦେଖ)
Agardāni Agradāni (See)

ଅଗର୍ହିତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ + ଗର୍ହିତ)—
Agarhita ୧ । ଅନିନ୍ଦିତ—1. Blameless.
୨ । ପ୍ରଶଂସିତ—2. Praiseworthy; praised.
ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଉପକାର—1. Benifit.
୨ । ମଙ୍ଗଳ—2. Weal; good.

ଅଗଲ୍ କଟଲ୍—ଦେ. ବ୍ୟ ଓ ବ—ଅଗର୍ କଟଲ୍ (ଦେଖ)
Agal kaṭal Agar kaṭal (See)

ଅଗଲ୍‌କଟା—ଦେ. ବ୍ୟ. ଓ ବ—ଅଗର୍ କଟଲ୍ (ଦେଖ)
Agalkaṭā Agarkaṭal (See)

ଅଗଲ୍ ବଗଲ୍—ବୈଦେ. (ଫା)—
Agal bagal କ୍ରି. ବ୍ୟ—ଇତସ୍ତତଃ; ଏଣେତେଣେ—
ଇଦିକ୍ ଉଦିକ୍ Here and there.
ଅଗଲ ବଗଲ ଅ—ଅନ୍ୟଥା—Otherwise.
ବ୍ୟ—୧ । ଅନସ୍ଥିତ; ଅଠିକଣା—1. Unsettled.
୨ । ସନ୍ଦିହାନ—2. Doubtful; doubting.
୩ । ଚଞ୍ଚଳଚିତ୍ତ—3. Fickle minded.
୪ । ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ—4. Hesitating.
(ଯଥା—ଏ କଥା କରିବାକୁ ମୁଁ ଅଗଲ୍ ବଗଲ୍ ହେଉଛି ।)
ବ—୧ । ଦ୍ୱିଧାଭାବ—1. Hesitancy.
୨ । ସନ୍ଦେହ—2. Doubt.
(ଯଥା—ମୋ ମନରେ ଅଗଲ୍ ବଗଲ୍ ପଦାୟୁଛୁ ।)
୩ । ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର ବ୍ୟତିକ୍ରମ—3. Slight deviation.
(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଯିବାବରେ ଅଗଲ୍ ବଗଲ୍ ନାହିଁ ।)

ଅଗଲା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ—(ସଂ. ଅଗ୍ର; ଭୁଲ. ହି. ଅଗଲା)
Agalā ୧ । ଆଗୁଆ; ଅଗ୍ରସର—1. Forward; leading.
୨ । ବଳିପଡ଼ିଥିବା; ବାକି ରହିଥିବା—
2. Remaining over.
୩ । ବଢ଼ିକା; ଅଧିକା—3. Surplus.
୪ । ଆଗିଲା; ସାମନାର; ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ—
4. In front; frontal.
୫ । ଭବିଷ୍ୟତ୍; ଆଗାମୀ—5. Coming; future.
ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଲଗ୍ନ; ଅଲଗାର ବର୍ତ୍ତିବପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ)—
ଅଲଗା—Separate.

ଅଗଲି ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି (ସଂ. ଅଗ୍ର)—
Agali jibā ବଳି ପଡ଼ିବା—To remain over; to remain as surplus.

ଅଗଷ୍ଟ—ବୈଦେ. (ଇଂ. August. ଅଗଷ୍ଟ୍)—
Agashṭa ଇଂରାଜୀ ଗଣନାରେ ଅଷ୍ଟମ ମାସ—
ଅଗସ୍ତ The month of August.
ଅଗସ୍ତ

ଅଗସ୍ତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. August. ଅଗଷ୍ଟ)—ଅଗଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Agasta Agashṭa (See)

ଅଗସ୍ତି—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅଗ = ପର୍ବତ + ସ୍ତି ଧାତୁ = ସ୍ତୁତି କରିବା
Agasti + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବହୁ ପର୍ବତକୁ ସ୍ତୁତି କରିଥିଲେ)—
ଋଷିବିଶେଷ—Name of sage.
[ଦ୍ର—ଉତ୍ତଶୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମିତାବରୁଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ସାର୍ଥ୍ୟ ଗୋଟିଏ କୁମ୍ଭରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବାରୁ ସେହି କୁମ୍ଭରୁ ଏ ଋଷି

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଲ୍ଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲ୍ଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲ୍ଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଘାଟାକୋଟରେ ନ ମିଳନ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଲ୍ଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଜନ୍ମିଥିଲେ, ଏଥିପାଇଁ ଏହାଙ୍କ ନାମ କୁମ୍ଭଯୋନି । ଏ ଖର୍ବାକୃତି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ଲୋପାମୁଦ୍ରା । ଏ ବନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ସଲ୍ଲଗୁରୁ । ବନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତ ଦିନକୁ ଦିନ ଉଚ୍ଚତାରେ ବଢୁଥିବାର ଦେଖି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ତାଙ୍କ ଗତି ରୁଦ୍ଧ ହେବାର ଆଶଙ୍କା କର ଅଗସ୍ତିଙ୍କ ଶରଣାଗତ ହେଲେ । ଅଗସ୍ତି ବନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତ ନିକଟକୁ ଗଲେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେଖି ବନ୍ଧ୍ୟ ନମସ୍କାର କର ମସ୍ତକକୁ ଚଲକୁ ନୁଆଇଁବାରୁ ଅଗସ୍ତି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କର ଯାଉଛି, ଫେଣ୍ଟ ଫେର ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଏହିପର ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥାଅ ।" ଅଗତ୍ୟା ବନ୍ଧ୍ୟାଚଳ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶରେ ତାଙ୍କ ଫେରିବା ଅପେକ୍ଷାରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ରହିଲେ । ଅଗସ୍ତି ଆଉ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଫେର ଅଇଲେ ନାହିଁ; ଫଳତଃ ବନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତ ଆଉ ନ ବଢ଼ି ସେହିପର ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ଆଜପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ପୌରାଣିକ ଉପାଖ୍ୟାନକୁ କବି ଭକ୍ତଚରଣ ମଥୁରାମଙ୍ଗଳର ୨୯ଶ ଛନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରଅଛନ୍ତି । ଅଗସ୍ତି ମୁନ ବାତାପିନାମକ ମେଷରୂପଧାରୀ ଦୈତ୍ୟକୁ ଖାଇ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କର ଦେଇଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତ ସମୁଦ୍ରଜଳକୁ ଆପଣା ଗଣ୍ଡୂଷରେ ପୂରାଇ ଚଳୁ କର ଦେଇଥିଲେ ।]

୨ । ଦକ୍ଷିଣାକାଶର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନକ୍ଷତ୍ରବିଶେଷ—

ଆ. ସହୈଲ୍ ନାଓ୍ୱୋ A bright star in the southern sky; Canopus; Argus Alpha; Argo Navis.

[ଦ୍ର—ଏହା ଶରତ୍‌କାଳରେ ଉଦିତ ହୁଏ; ଶରତ୍‌କାଳରେ ନଦ୍ୟାଦିର ଜଳ ନର୍ମଳ ହେବାରୁ ଅଗସ୍ତି ନକ୍ଷତ୍ରର ଉଦୟକୁ ଜଳର ନର୍ମଳତାର କାରଣ ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ ଦେଖ ।]

୩ । ବକପୁଷ୍ପ ଗଛ—3. A tree, Sesbania grandiflora; Agasti grandiflora.

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗସ୍ତି, ବକ, ବସ୍ୱ, ଶିବମଲ୍ଲି, ପାଶୁପତ, ଏକଷ୍ଠିଲ୍ଲ, ବକପୁଷ୍ପ ଓ. ଅଗସ୍ତି ।

ବକଫୁଲ

ବାସନା, ହତୀଯାବକୁଲ

ଇ. ବସେଚେ୍ଟ୍ଟ୍, ଲାଙ୍କ୍ଟ୍ୟା.

ମ. ଅଗସ୍ତା, ହଜଗା

[ଏଥିର ପତ୍ର ଓ ଫୁଲ ଶାକରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ହବିଷିଆଲୀମାନେ ଏ ଶାଗ ଖାଆନ୍ତି । ଏଥିର ଦୁଇଁ ସଜନା ଦୁଇଁ ପରି । ଏଥିର ଡାଲ ମସକା; ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ପିତ୍ତ, କଫ, ଦାହ, ଶ୍ଳେଷ୍ମା, ଶ୍ୱାସ, ତୃଷ୍ଣା ଓ କୁଷ୍ଠନାଶକ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୁରୁପାକନିବାରକ । ଏହା ପୀନସ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ । ଫୁଲ ଧଳା ଓ ନାଲିରେଦରେ ଗଛ ଦୁଇ ପ୍ରକାର; ଏହାର ଫୁଲ ଅପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଓ ବକପକ୍ଷୀର ଆକୃତି ଯୋଗୁ ଏହାକୁ ବକପୁଷ୍ପ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅଗସ୍ତି—ସଂ. ବ.ନାମ (ଅଗ + ସ୍ତି ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—Agastya Agasti (See)

ଅଗସ୍ତ୍ୟକୂଟ—ସଂ. ବ.—Agastyakūṭa ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳର ପର୍ବତବିଶେଷ, ଯହିଁରୁ ତାମ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ ନଦୀ ବାହାରୁଛି—Name of a mountain in the Madras Presidency from which the Tāmraparṇṇī river rises.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଯାତ୍ରା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀତତ୍ପୁ ; ଅଗସ୍ତ୍ୟ + ଯାତ୍ରା)—Agastya jātrā ୧ । ଭାଦ୍ର ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିବସ—

1. The first day of the month of Bhādra.

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଅଗସ୍ତିଋଷି ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଯାତ୍ରା କର ଆଉ ଫେର ଆସି ନ ଥିଲେ ବୋଲି ଏ ଦିନ କୌଣସି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା ନିଷିଦ୍ଧ ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଯେଉଁ ଯାତ୍ରାରୁ ଯାତ୍ରାକାରୀ ବାହୁଡ଼ି ଆସନ୍ତି ନାହିଁ—2. A starting which knows no returning.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସଂହିତା—ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା, ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସଙ୍କଳିତ Agashtya saṁhitā ସଂହିତା)—ଅଗସ୍ତି ମୁନଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ସ୍ମୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ—Name of a Compendium of Hindu Law compiled by Sage Agasti

ଅଗସ୍ତ୍ୟସର—ସଂ. ବ—Agastyasara ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—Name of a sacred tank of the Hindus.

ଅଗସ୍ତ୍ୟ ସରରୁ ଯେ ଦେଖିଯାଏ କେବେ
ତିନିଦିନ ତହିଁ ଉପବାସରେ ସଫଳେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାତ୍ମରଉ. ବନ ।

ଅଗସ୍ତ୍ୟାଶ୍ରମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—Agastyāśrama ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ପୂର୍ବଘାଟର ମଲୟ ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ କାବେରୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଗସ୍ତି ମୁନଙ୍କ ଆଶ୍ରମ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନବାସ କାଳରେ ଏଠାରେ ଦିନେ ବିଶ୍ରାମ କରିଥିଲେ—The hermitage of the sage Agasti in the Eastern Ghats.

[ଦ୍ର—ରାଧାନାଥ ମହାଯାତ୍ରା ୩ୟ ସର୍ଗରେ କାବେରୀ ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଅଗସ୍ତ୍ୟାଶ୍ରମର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।]

ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ. ଅଗସ୍ତ୍ୟ + ଉଦୟ)—Agastyodaya ୧ । ଦକ୍ଷିଣାକାଶରେ ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ସପ୍ତମୀ ତିଥିରେ ପୂର୍ବଦିଗରୁ ଅଗସ୍ତି ନକ୍ଷତ୍ରର ଉଦୟ—1. The rising of the star Canopus in the southern sky on the 7th day of the lunar month Bhādra.

୨ । ଶରତ୍ଋତୁର ପ୍ରାରମ୍ଭ—

2. The beginning of Indian autumn.

[ଦ୍ର—ଅଗସ୍ତି ନକ୍ଷତ୍ରର ଉଦୟ ସଙ୍ଗେ ଶରତ୍ଋତୁର ଚହ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଆକାଶରୁ ମେଘ ଛଡ଼ିଯାଏ, ନଦୀ ପୁଷ୍କରିଣୀର ଜଳ ନର୍ମଳ ହୁଏ, ରାସ୍ତା ଘାଟରୁ କର୍ଦ୍ଦମ ଶୁଖିଯାଏ ଓ ଜଳଚର ପକ୍ଷୀମାନେ ଜଳାଶୟମାନଙ୍କରେ ଆହେ ତରନ୍ତି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ ଏହି

ଆଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ମେଦନୀପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧି ବିଶେଷ—A family title of Brāhmaṇs in Midnapur and Balasore.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୡ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଚ୍ଚ

ଶରଦ୍ଦୁରୁ ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କ କାରଣ ବୋଲି ପୁରାଣକାରମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । କବି ଗୋପୀନାଥ 'ଚଲକା'ରେ ଅଗସ୍ତ୍ୟୋଦୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି :—

କଳୁଷିତ ବାର୍ କଳୁଷହାରକ, କାସାରେ କୁମୁଦ ହାସପ୍ରକାଶକ,
ଦକ୍ଷିଣାଶାବଧୂ ଅବତଂସ ମୋଉ, ସଦୋଜ୍ୱଳ କୁମ୍ଭସମ୍ଭବଜ୍ୟୋତି,
ଉଇଁଲେ ଆକାଶେ ଆସି ଦଳେ ଦଳେ, ପୂରନ୍ତୁ ଏ ଜଳ କଳ
କୋଳାହଳେ ।]

ଅଗା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞ)—୧ । ଓଲୁ; ନିର୍ବୋଧ—
Agā 1. Foolish.
ଅଗା ୨ । ଖଗା; ମୂର୍ଖ—2. Dunce.
ଉତ୍ତ, ଅଗ

ଅଗାଡ଼ି—ଦେ. ବି.—୧ । ଉତରେ ଗୁଡ଼ୁଳ ବା ଶସ୍ୟ ନ ଥିବା ଧାନ;
Agārdi କେବଳ ଗୋଟା ଥିବା ଫମ୍ପା ଧାନ—1. Blighted
ଆଗଡା corn; chaff without grain.
ଅଗଡା ଧର୍ମଦିଘୀନ ଯେଉଁ ନରଝ ହୁଅଇ, ଅଗାଡ଼ ଧାନ ପରି ଅତେ ଜାଣ ହେହ୍ନ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱ ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ପର୍ବ ।

[ଦ୍ର—ଧାନ ଗଛ ଫୁଲ ଛାଡ଼ିବା ସମୟରେ ବର୍ଷା ଓ ତୋଫାନ ହେଲେ ଧାନର କେଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରେ ପାଣି ଓ ପବନ ପଶି ରସ ଶୁଖିଯାଏ । ସେହି ରସ ଗୁଡ଼ୁଳରୂପରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଧାନ-ମାକ କେବଳ ଗୋଟା ହୋଇ କେଣ୍ଡାରେ ଲାଗିଥାଏ ।]

୨ ।(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—(ଅଗାଡ଼ ପରି ସାରବିହୀନ); ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି;
ଅଧମ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A worthless person.

ପାଣ୍ଡବମାନେ ଅଝ୍ଟ ମନଷ୍ୟ ଅଗାଡ଼, ପାଣ୍ଡୋର ବଥ ମନ୍ତ୍ର ଜାଣିଲ ଯେଡ଼ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱ ମହାଭାରତ, ସଭାପର୍ବ ।

ଦେ. ବିଣ— (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅଧମ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Worthless (person).

ଅଗାଡ଼ ଅଝ୍ଟ ଏଡ଼ ଜଳର ଅସୁର । ଅଭିମନ୍ୟୁବଧ, ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର) — ଆଗପାଖ; ସାମନା—
ଅଗାଡ଼ି Front; front side.

ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଆଗର; ଆଗପାଖର; ସାମନାର—
Frontal; of the front part.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଣ – ୧ । ଆଗେ; ପ୍ରଥମେ—
1. At first.
୨ । ସାମନାରେ—2. In front.
୩ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—3. In future.

ଅଗାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଗାଡ଼ିପୂର୍ଣ୍ଣ (ଧାନ୍ୟଗର୍ଭି)—
Agārdiā 1. (paddy) Full of chaff.
୨ । ଯେଉଁ ଧାନରୁ ଅଗାଡ଼ ପାଛୁଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ—
2. (paddy) From which chaff has not been winnowed or blown out.

ଅଗାଡ଼ ଉଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଗାଡ଼ମିଶା ଧାନକୁ ପବନ ବହୁଥିବା
Agārdi urdāibā ସ୍ଥାନରେ ଉଚ୍ଚରୁ ଢଳକୁ ଛଡ଼ା କମ୍ବା
କୁଲାରେ ପାଛୁଡ଼ ହେଉଁରୁ ଅଗାଡ଼କୁ ପୃଥକ୍ କରିବା—
To cause the chaff to be separated from the paddy by the action of blowing wind or by winnowing

[ଦ୍ର—ଧାନ ଦଳାମାନଙ୍କୁ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇଲେ କମ୍ବା ପଟା ବା ପଥର ଉପରେ ବାଡ଼େଇଲେ କମ୍ବା ଅଗମଳା କଲେ ଯେଉଁ ଅଗାଡ଼ମିଶା ଧାନ ବାହାରେ ସେହି ଧାନକୁ ନେଇ ପବନ ବହୁଥିବା ସ୍ଥାନରେ ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ପୁରୁଷ ଉଚ୍ଚରୁ ଢଳକୁ ବହୁଲେ, ଅଗାଡ଼ ହାଲୁକା ଥିବାରୁ ଦୂରକୁ ଉଡ଼ିଯାଏ, ଭଲ ଧାନଯାକ ଭାରି ଥିବାରୁ ଲମ୍ବ ଭାବରେ ଢଳେ ଗଦା ହୋଇଯାଏ; କନ୍ତୁ ପବନ ବୋହୁ ନ ଥିଲେ ଅଗାଡ଼ମିଶା ଧାନକୁ କୁଲା କୁଲା କରି ନେଇ ହାତକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ କୁଲାରୁ ସେ ଧାନକୁ ଢଳେ ବହୁ ଦିଅନ୍ତୁ; ଏବଂ କୁଲାକୁ ହଲାଇ କୁଲାର ବତାସରେ ବହୁଲେ ଅଗାଡ଼ଯାକ ଉଡ଼ିଯାଏ ଓ ଧାନ ଯାକ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ରହେ । ଏହିପରି ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ ଧାନକୁ କୁଲାଦ୍ୱାରା ଛହ୍ନ ଓ ବହୁ (କୁଲାବାଆ କର) ଅଗାଡ଼ଯାକ ପୃଥକ୍ କରାଯାଏ । ଭୂମିରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଛଡ଼ା ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବଳ ପଛ କ୍ରମଶଃ ଉଚ୍ଚ ହେବା ଧାନଗୁଣ୍ଡିକୁ ଶିଁସା କହନ୍ତି । ଅମଳ ହୋଇ-ଥିବା ଅଗାଡ଼ିଆ ଧାନର ପରିମାଣ ଅଳ୍ପ ହେଲେ ତାକୁ କୁଲାରେ ପୂରାଇ କୁଲାକୁ ତଆଇଁ ତଆଇଁ ପାଛୁଡ଼ କର ହେଉଁରୁ ଅଗାଡ଼ଯାକ ପୃଥକ୍ କରାଯାଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଉଭୟାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅଗାଡ଼ ଉଡ଼ାଇବା ଏବଂ ତୃତୀୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପାଛୁଡ଼ିବା ବା ଆଛୁରିବା କହନ୍ତି ।]

ଅଗାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ପାତ୍ର (ଯଥା—ହାଣ୍ଡି, ମାଠିଆ,
Agāndiā ବାଲ୍ତି, ବୋଉଲ) ତଳେ ଗାଣ୍ଡି ବା ବଇଠି ନ ଥାଏ
ଓ ଗାଣ୍ଡି ନ ଥିବାରୁ ଯାହାକୁ ସମତଳ ଭୂମିରେ ବସା
ମଲାରେ ରଖି ଦେଲେ ଯାହା ସିଧାଭାବରେ ନ ରହି ଅଣେଇ
ହୋଇଯାଏ; ଯେଉଁ ପାତ୍ରର ଗାଣ୍ଡି ବା ତଳପାଖ ଗୋଲ—
(a pot) Having no stable bottom; round-bottomed.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଓଡ଼ିଶାର ହାଣ୍ଡି ଓ ମାଠିଆମାନ ଅଗାଣ୍ଡିଆ ଅଟେ ।]

ଅଗାତ୍ମଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ + ଆତ୍ମଜା)—ପାର୍ବତୀ—
Agātmajā A name of Pārbatī.

ଅଗାଧ—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗାଧ)—ଅଗାଧ; ସୁଗଭୀର; ଅତଳ;
Agāda ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—Unfathomable; Very deep;
ଅଗାଦ bottomless.
ଅଗାହ କେହୁ ପଣି ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମସାଗର ଅଗାଧ । ପ୍ରାତୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ।' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ।

ଅଗାଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଗାଧ ଧାତୁ = ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା + ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ
Agādha ଯାହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ମୂଳଉତ୍ତ ନାହିଁ)—

୧ । ଅତି ଗଭୀର; ଅତଳସ୍ପର୍ଶ; ସୁଗଭୀର—1. Very deep; unfathomable; bottomless.

ଅଗାଧ ଜଳେ ନଷ୍ଟେ ବୁଡ଼ଇ ମୋର ତେଲା । ପାଉଲା ମହାଭାରତ ।

୨ । ପ୍ରଗାଢ଼ (ବୁଦ୍ଧି, ବଦ୍ୟା, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ)—
2. Vast; deep (e. g. learning).

୩ । ଅବୋଧଗମ୍ୟ—3. Beyond comprehension.

ସଂ. ବ—ସୁଗଭୀର ଗର୍ତ୍ତ—Abyss; very deep pit.

ଅଗାଧୁ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଗାଢ଼ + ଧାତ୍ ଧାତୁ)—
Agādhu ଅସ୍ନାତ; ଯେ ଗାଧୋଇ ନାହିଁ—
ନାନେୟେ Unbathed; unwashed.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣି ବାଳକର ନାମ ବଶେଷ—
ଅପର୍ତ୍ତିଆଣି (ଦେଖ)
A name given to an apartiāṇi (boy) (See)

ଅଗାଧୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଗାଧୁ (ଦେଖ)
Agādhuā Agādhu (See)

ଅଗାଧୁଆ ଅପାଧୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଦ୍ଭରର ଶବ୍ଦଦ୍ୱୟ)—
Agādhuā apādhuā ୧ । ଅସ୍ନାତ—1. Unbathed.
ନାନେୟେ ନାଦେୟେ ୨ । ଯେ ଗାଧୋଇ ନାହିଁ ବା ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ନାହିଁ—
1. (a person) Who has not bathed nor washed the feet.

ଅଗାଧୁଆ ହାଟ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ହାଟ ପୂର୍ବାହ୍ଣରେ ବସେ ଓ
Agadhuā hāṭa ଅପରାହ୍ଣକୁ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ—A market which sits in the forenoon (before people have their bath) and breaks up at noon.

ଅଗାବଗା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞ + ଅନର୍ଥକ ସଦ୍ଭରର; ଗାଲରେ
Agābagā ବ୍ୟବହୃତ)—ନବୋଧ ଓ ଅଖାଡ଼ୁଆ—
Foolish and recklesss.

ଅଗାର—ସଂ. ବ. [ଅଗ = ବୃକ୍ଷ + ଆ + ଗ୍ ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା +
Agāra କର୍ତ୍ତୃ. ଅ କର୍ମ। ଅଗ = ବୃକ୍ଷ + ର୍ ଧାତୁ = ଯାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ବୃକ୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ବୃକ୍ଷଜାତ ପଦାର୍ଥମାନ (ଖୁଣ୍ଟ, ଉତ୍ତ, ଶେଣୀ, ବାଉଁଶ, କବାଟ) ଧାରଣ କରେ ବା ଗ୍ରହଣ କରେ ।]

୧ । ଆଗାର; ଗୃହ—1. House.

୨ । ବାସସ୍ଥାନ—Residence; abode.

୩ । ରାଶି; ସମୂହ—Heap; mass.

(ହରି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଗି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନି; ପ୍ରା. ଅଗ୍ଗି)—
Agi ୧ । ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନରେ ଜଳା ଯିବା ନଆଁଗଦା—
ବୁଡୀଘରପୋଡାନ 1. Bonfire lighted on the night of the fullmoon of the month of Māgha.

୨ । (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ବୃକ୍ଷ ଲତାଦିର କୋମଳ ଅଗ୍ର—
2. Tender tips of plants, trees etc.

୩ । ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସଂ. ଅଗ୍ର) ଗଛର ଅଗ୍ରଭାଗ—
3. The top of a tree.

ଅଗିଆକଟା—ଦେ. ବଣ—ଅଗକଟା (ଦେଖ)
Agiākaṭā Agakaṭā (See)

ଅଗିଆବାତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନି + ବାତ;ଭୁଲ. ହି. ଅଗିୟା = ଅଗ୍ନି
Agiābāta ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ)—ଦେହସାକ କୁଣ୍ଡାଇ ହୋଇ ମଳା
ଆମବାତ ମଳା ହୋଇ ଫୁଲିଯିବା ରୋଗବଶେଷ—
ଅଗିୟାବାତ Urticaria; Nettle-rash; a disease in which the whole body itches and swells into patches; Hives; Cnidosis.

[ଦ୍ର—ଦେହରେ ଜଳପା ଲଗାଇଲେ କମ୍ବା ଅଗବଥୁ ଗଛ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗାତ ବସିଲେ ବା ଅଗବଥୁ ଡାଳ ଦେହରେ ଆଘାତ କଲେ ଏ ଗଲୁ ଓ ଫୁଲ୍ଲା କମିଯାଏ ।]

ଅଗିଚା—ପ୍ରାଦେ. (କଃକ) ବଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ବୃକ୍ଷାଦିର ଅଗ୍ରଭାଗର—
Agichā Pertaining to the top of a tree.
(ଯଥା—ଅଗିଚା ଡାଳ)

ଅଗିଜଳା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନି + ଜ୍ୱଳନ)—ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତ୍ରିରେ
Agijaḷā ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବ—The
ବୁଡୀଘରପୋଡାନ ceremony of lighting bonfire on the night of the fullmoon of the month of Māgha.

ଅଗିଜଳା ପୁନେଇଁ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ ଅଗ୍ନି + ଜ୍ୱଳନ + ପୂର୍ଣ୍ଣିମା)—
Agijaḷā puneiñ ମାଘ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—The fullmoon of
ବୁଡୀଘରପୋଡା ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ the month of Māgha.

ଅଗିନି—ପ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ. ବ. (ସଂ ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି; ନଆଁ—Fire.
Agini ତେଜରେ ବଶ୍ୱଭନ୍ତୁ ଅଗିନଙ୍କି ବଢ । କୃଷ୍ଣବିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଗିବଥୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନିମନ୍ଥନ)—ଅଗ୍ନିମନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Agibathu Agnimantha (See)

ଅଗିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ପ୍ରା. କ୍ରି—ଦଗିବା; ମଳତ୍ୟାଗ କରିବା—
Agibā To pass stools.

ଅଗିର—ସଂ. ବ. (ଅଗ ଧାତୁ = ବକ୍ର ଗତି କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇର)—
Agira ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

୨ । ସ୍ୱର୍ଗ—2. Heaven.

୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire.

୪ । ରାକ୍ଷସ—4. Demon.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ୱ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଅଗିରା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—୧ । ବାଉଁଶର ଶାଖାଯୁକ୍ତ ଅଗ୍ରଭାଗ;
Agirā ଅଗର୍—1. The top of a bamboo with its branches.
୨ । ବୃକ୍ଷଶାଖାର ଅଗ୍ରଭାଗ —2. The top of a branch.
୩ । (ସଂ. ଅର୍ଗ୍ଗ)—ଅଇଘର୍ (ଦେଖ)
3. Aigharā (See)

ଅଗିଲା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଅଗର୍ (ଦେଖ)
Agilā Agarā (See)

ଅଗୁ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ +ଗୋ=କରଣ, ଗାଧ୍ରା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
Agu ଯାହାର; ଏ ଦେହଜ୍ଞାନ ଥିବାରୁ)—ରାହୁଗ୍ରହ— The Ascending Node.
ସଂ. ବଣ—୧ । ଗୋଶୂନ୍ୟ—1. Having no cows.
୨ । କରଣରହିତ—2. Rayless.

ଅଗୁଆ—୧ । ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର; ଏହା ମୁଦ ଆଦର ଆଗରେ ପିନ୍ଧା
Aguā ଯାଉ ଥିବାରୁ)—
ଆଁଟ, ଅଁଟିଆଁଗଠୀ ୧ । ଧାଉର ଖ୍ଲେଟ ମୁଦ—1. A small
ଅଁଘଡ଼ା, ଛଲ୍ଲା metal ring.
[ଦ୍ର—ହୁଗୁଲା ମୁଦ ଦାଢ ବା ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠିରୁ ବାହାର ଖସି ନ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଏହି ଅଗୁଆ ବା ଖ୍ଲେଟ ମୁଦଆ ମୁଦର ଆଗରେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧା ଯାଏ ।]
୨ । ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ.(ସଂ. ଅଗ୍ରୀଯୁ)—ଅଗ୍ରଣୀ; ଆଗୁଆ;
ଅଗୁଆ ଯେ ଦଳର ଆଗରେ ଥାଏ—Leading a batch; first in a batch.
୩ । ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଗ)—
ନେତା; ନାୟକ; ମୁଖିଆ—3. Leader.

ଅଗୁଆଁର—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅଜ୍ଞ)—
Aguāñra ୧ । ଗୁଆଁର; ଓଲୁ; ନବୋଧ—1. Foolish.
ଗୁଆଁର
ଗଁବାର ୨ । ଗମାର; ମୂର୍ଖ; ଅଜ୍ଞ —2. Ignorant; dunce.
୩ । ଅଚତୁର—3. Not clever.

ଅଗୁଣ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଗୁଣ) —୧ । ଗୁଣର ଅଭାବ—
Aguṇa 1. Want of quality or attribute.
୨ । ସୁଗୁଣର ଅଭାବ—2. Want of good quality.
୩ । କ୍ଷତ; ଅହିତ; ଅପକାର —3. Injury.
୪ । ଦୋଷ—4. Fault.
(ଅଗୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସୁଗୁଣରହିତ—
1. Devoid of good qualities.
୨ । ନିର୍ଗୁଣ—2. Void of attributes.
୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Worthless.

ଅଗୁପତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗୁପ୍ତ)—
Agupata ୧ । ଯାହା ଗୁପ୍ତ ନୁହେ—1. Not concealed.
୨ । ଯାହା ଗୋପନୀୟ ନୁହେ; ପ୍ରକାଶ୍ୟ—
2. Not fit to be concealed.

ଯେବେ ସେ ଅଗୁପତ ନୁହେ କୃଷ୍ଣ ମତେ,
ତେବେ ତାହା କହିବା ହେଉ ତ ଦୂରତେ ।
ବୃଷ୍ଣିଦି୍ୱ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତ ପର୍ବ ।

ଅଗୁରା—ଗ୍ରା. ବଣ.—ଉଗୁର୍ (ଦେଖ)
Agurā Ugurā (See)

ଅଗୁରୁ—ସଂ. ବଣ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଗୁରୁ)—ଗୁରୁଜ୍ଞାନ;
Aguru ଉପଦେଶକଜ୍ଞାନ—1. Having no preceptor.
୨ । (ନଞ୍ ତତ୍)—ଗୁରୁତ୍ୱଜ୍ଞାନ; ହାଲୁକା,—
2. Light; not heavy.
୩ । ଗୌରବ ବା ମାନ୍ୟରହିତ—3. Disrespectful.
ଗ୍ରା. ଅଗ ଶବ୍ଦର ୫ମୀ ବିଭକ୍ତି—(ଅଗରୁ ସ୍ଥଳରେ ଲୋକେ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଅଗୁରୁ କହନ୍ତି, ଯଥା ଅଗୁରୁ ମୂଳ ଯାଏ ।)
From the top.
ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଗୁରୁ; ଯାହାଠାରୁ ଭାର ଅନ୍ୟ କିଛି ବସ୍ତୁ ନାହିଁ ।)—
୧ । ଅଗର ଚନ୍ଦନ; ସୁଗନ୍ଧ କାଷ୍ଠବିଶେଷ; କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦନ—
1. Aloes wood; Agalochia; Aquilaria Agalocha (kirtikar).

ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗୁରୁ; ପ୍ରବର; ଲ୍ଲେଚ୍ଛ; ଯୋଗଜ; କାଳୀୟକ; ବଂଶିକ; କୃମିଜଗ୍ଧ; ଆନାର୍ଯ୍ୟକ; କାଳାନୁସାର୍ଯ୍ୟ ।
ଓ. ଅଗରଚନ୍ଦନ
ଅଗୁରୁ, ଅଗୋର
ଅଗର, ଉଗର
ତେ. କୁରୁଗୁନୁଚେଟ୍ଟୁ

[ଦ୍ର—ଏହା ଲ୍ଲେଚ୍ଛାନ ଓ ଆସାମର ପାର୍ବତ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱ ଭରୁ, କାଷ୍ଠର ବର୍ଣ୍ଣ ଧଳାଠୁ ଓ ଲଘୁ; ଏହି ବୃକ୍ଷର କାଣ୍ଡ ବଢ଼ି ଗଲେ କାଣ୍ଡରୁ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ସୁଗନ୍ଧ ନିର୍ଯ୍ୟାସ (କୃଷ୍ଣାଗୁରୁ) ଜନ୍ମେ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ଗୁଗୁଲ । ଏହି ନିର୍ଯ୍ୟାସକୁ ଶୁଖାଇ ଧୂପ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ଅଗୁରୁ କାଠକୁ ନିଆଁ ଉପରେ ଉତ୍ତପ୍ତ କଲେ ଏଥିରୁ ରୁଆ ନଗିଡ଼େ । ଆସାମଜାତ ଅଗୁରୁ ଗଛର ଶୁଖିଲ ଭୁର୍ଜପତ୍ର ପରି କାଗଜ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ଯଥା—୧ । କୃଷ୍ଣାଗୁରୁ; ୨ । ଦାହାଗୁରୁ, ୩ । ସ୍ୱାଦ୍ୱଗୁରୁ, ୪ । ମାଙ୍ଗଲ୍ୟାଗୁରୁ; ୫ । କାଷ୍ଠାଗୁରୁ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣାଗୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଯାବତୀୟ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଟୁତିକ୍ତରସ, ଚର୍ମହିତକର, ଲଘୁପାକ ଓ ପିତ୍ତବର୍ଦ୍ଧକ । ଏହା କର୍ଣ୍ଣରୋଗ, ଚକ୍ଷୁରୋଗ, ବାୟୁ ଓ କଫ-ନାଶକ । ଏଥିର ଲେପ ଶୀତଳ; ଅଗୁରୁ କାଷ୍ଠରୁ ଉଦ୍ଭନ୍ନ ତୈଳ (ରୁଆ) ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯାଏ । ଅଗୁରୁ ଧୂପ ସୁଗନ୍ଧ ଓ ବାୟୁଶୋଧକ ।

(୧) କୃଷ୍ଣାଗୁରୁ—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଟୁତିକ୍ତକଷାୟ; ବାତ୍ୟ ପ୍ରଯୋଗରେ ଏହା ଶୀତଳ ଜନ୍ୟ ଆଭ୍ୟନ୍ତରିକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୁ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ପ୍ରୟୋଗରେ ଏହା ଶ୍ଲେଷ୍ମଦୋଷନାଶକ, ଏହା ପିତ୍ତ, ବମନ, ମୁଖରୋଗ ଓ ବାୟୁରୋଗନାଶକ ।

(୬) ଦାଦ୍ରାଗୁରୁ—କଟୁ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, ସୌଗନ୍ଧଜନକ; କେଶବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍କର୍ଷସାଧକ; ଏହାକୁ ଗୁଗ୍ଗୁଳ କହନ୍ତି ।

(୭) ସ୍ୱାଦ୍ୱଗୁରୁ—କଟୁ, କଷାୟ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, ଏହାର ଧୂପ ସୁଗନ୍ଧ ଓ ବାୟୁଶୋଧକ ।

(୮) ମାଙ୍ଗଲ୍ୟାଗୁରୁ—କୃଷ୍ଣାଗୁରୁ ପର ଗୁଣବଶିଷ୍ଟ ।

(୯) କାଷ୍ଠାଗୁରୁ—ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, କଟୁ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଫନାଶକ, ଓ ବାଦ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗରେ ରୁକ୍ଷକାର୍ଯ୍ୟକାରକ ।

୨ । ଶିଂଶପା; ଶିଶୁ ଗଛ—2. The Sissoo tree; Dalbergia Sissoo.

ଅଗୁରୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅଗୁରୁ)—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକର କେହି ଗୁରୁ ନାହିଁ; ଉପଦେଶକବହୀନ, ଅଣଗୁରୁଆ —
Aguruā 1. Preceptorless; (a person) having no preceptor.

୨ । ସହଜ (ବଦ୍ୟା), ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ମତଃ ଯେଉଁ ବଦ୍ୟା ଜାଣେ ଓ ଯାହା ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ—
2. (an art) Which is not acquired from a teacher but got by instinct; innate.

ଦେବତାଏ ବୋଇଲେ ଅଗୁରୁଆ ପାଠ
ଦୁସ୍ତର ସେ ଗୁରୁ ସେବାରେ ସଠ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । ଯେଉଁ ବଦ୍ୟା କୌଣସି ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ନିୟମତେ ଶିକ୍ଷା କରିଯାଇ ନ ଥାଏ — 3. (an art) Which a person has not regularly learnt from any particular teacher.

ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ—ସଂ. ବ—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
Aguru chandana Aguru (See)

ଅଗୁରୁ ବଦ୍ୟା—ଦେ. ବ—ସହଜ ବଦ୍ୟା; ଗୁରୂପଦେଶ ବିନା ଆପଣ୍ଡ-ଦେବା ବଦ୍ୟା—Matter or art learnt
Aguru bidyā ଗୁରୁହୀନ ବିଦ୍ୟା without the aid of any preceptor.

ଅଗୁରୁ ଶିଂଶପା—ସଂ. ବ—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
Aguru simsapā Aguru (See)

ଅଗୁଲି—ଗ୍ରା. ବ—ପ୍ରସ୍ଥ; ଓସାର—Breadth; width.
Aguli ଗ୍ରା. ବଣ—ପ୍ରଶସ୍ତ—Broad.
ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅଗ୍ରଣୀ)—ଅଗ୍ରଣୀ—Advancing in the forefront.
ଅଟୁଳ ଲୋକଙ୍କୁ ଆଗି କାହିଁ ଗଣିବ୍ । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଗୁଲିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଆଗୁଳିବା (ଦେଖ)
Agulibā Agulibā (See)

ଅଗୁଲୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗୁରୁ)—ଲଘୁ; ହୀନ—
Agulua Small; low.

ଯେ ଯାହାର ସେ ତାହାର କାଳେ ହୋଇଲା
ଅଗୁଲୁଆ ସଙ୍ଗ ଗୋଷ୍ଠି ପଡ଼ି ରହିଲା । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଗୁସାର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—ଆଗୁସାର (ଦେଖ)
Agusāra Āgusāra (See)

ଅଗୂଢ଼—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଗୂଢ଼)—୧ । ଅଗୁପ୍ତ; ଅଲୁକ୍କାୟିତ—
Agūrdha 1. Not hidden.
୨ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ—2. Patent.

ଅଗୂଢ଼ଗନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗୂଢ଼ + ଗନ୍ଧ; ଯାହାର ଗନ୍ଧ ଲୁଚି ରହେ ନାହିଁ)—ହେଙ୍ଗୁ—
Agūrdhagandha Assafoetida.

ଅଗୂଢ଼ଭାବ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗୂଢ଼ + ଭାବ)—
Agūrdhabhāba ୧ । ସରଳ ହୃଦୟ—1. Frank.
(ଅଗୂଢ଼ଭାବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବୁଝିବାକୁ ସହଜ—
2. Easy to understand.

ଅଗେରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଓଗର୍ (ଦେଖ)
Agerā Ogar (See)

ଅଗୈରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଓଗର୍ (ଦେଖ)
Agairā Ogar (See)

ଅଗୋଚର—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଗୋଚର)—
Agochara ୧ । ଦୃଗ୍ବିଷୟ—1. Not under one's eyes.
୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—2. Unperceived.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରା ଯାହା ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
3. Imperceptible.
୪ । ଅଜ୍ଞେୟ—4. Unknowable.
୫ । ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—5. Unknown.
୬ । ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ୍ୱ—6. Never seen before.
୭ । ଅସାଧାରଣ—7. Extraordinary; uncommon; rare.

ବଦ୍ୟାପନାବଦ୍ୟ ଶେଷ ଅଗୋଚର ଦ୍ରବ୍ୟେ । ଭାଷ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୨ ।

ଅଗୋଚର ମୁଦ୍ରା—ଦେ. ବ—ଯୋଗସାଧନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୁଦ୍ରାବଶେଷ;
Agochara mudrā (ମୁଦ୍ରା ଭଲେ ନୋଟ ଦେଖ) ଯେଉଁ ମୁଦ୍ରାସାଧନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଚକ୍ଷୁକୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ—
A kind of Joga-exercise by which a person becomes invisible.

ଜାଣି ନ ପାରଇ ଅଦୃଶ୍ୟ କାୟା
ଅଗୋଚର ମୁଦ୍ରା ବୋଲନ୍ତି ତାହା । ପ୍ରାଚୀ—ପରବେଗୀତା ।

ଅଗୋପନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଗୋପନ)—୧ । ଅଗୂଢ଼ତା—
Agopana 1. State of being open or patent.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୱ	ଉଅ	ଦ୍ଦ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ୍ର

୨ । ଗୋପନ ନ କରିବା—2. Non concealment.

୩ । ଦେଖାଇବା—3. Showing; exhibition.

ବି. ବ୍ୟ—୧ । ଅଛପା—1. Unconcealed.

୨ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ; ପ୍ରକଟିତ—2. Open; patent.

ଅଗୌକା—ସଂ ବ୍ୟ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ + ଔକସ୍. ୯ମା.୧ବ)—

Agaukā ୧ । ପର୍ବତବାସୀ—1. Living in the mountains.

୨ । ବୃକ୍ଷବାସୀ—2. Living in trees.

ବି. ବ—୧ । ସିଂହ—1. The lion.

୨ । ପକ୍ଷୀ—2. Bird.

ଅଗୌଣ—ସଂ. ବ୍ୟ (ଅ + ଗୌଣ)—

Agauṇa ୧ । ମୁଖ୍ୟ; ପ୍ରଧାନ—1. Chief; primary.

୨ । ବଲମ୍ବରହିତ—2. Prompt.

କ୍ରି. ଅ.—ଅବଲମ୍ବେ; ଶୀଘ୍ର; ହଠାତ—

Without delay; promptly; quickly.

ଅଗୌର—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. (ଅ + ଗୌର)—

Agaura ୧ । ଯେ ଗୋର୍ ନୁହେଁ—1. Not of a fair (ଅଗୌରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) complexion.

୨ । ଶ୍ୟାମଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—2. Dark complexioned.

ଅଗ୍ନାୟୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରେ. ଈ. ନଯାଇନ)—

Agnāyī ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—Wife of the Fire-God.

[ଅଗ୍ନି ଦେବଙ୍କର ଦୁଇ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ସ୍ୱାହା ଓ ସ୍ୱଧା ଦେବୀ ।]

ଅଗ୍ନି—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ ଧାତୁ = ବକ୍ରଗତି କରିବା + କ୍ତି. ନ; କମ୍ବା ଅନ୍‌ଗ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + କ୍ତି. ନ; ଯାହା ବକ୍ରଗତି କରେ ବା ଯାହା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତି କରେ ।)—

Agni ଜଆଁ, ଅଗି ଆଗୁନ ୧ । ନଆଁ; ବହ୍ନି; ଅନଳ—1. Fire.

ଆଗ, ଅଗି, ଆଗିନ୍ [ଦ୍ର—ପୃଥ୍ୱିର ୫ ଗୋଟି ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ବା ଲା.ଇଗ୍ନିସ୍ ପଞ୍ଚଭୂତ ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ନି ଗୋଟିଏ । ପୁରାଣ ମତରେ ବାୟୁରୁ ଅଗ୍ନି ଓ ଅଗ୍ନିରୁ ଜଳ ଉତ୍ପନ୍ନ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଅଗ୍ନି ତିନ ପ୍ରକାରରେ ଜନ୍ମେ —(୧) ଭୌମ—ପୃଥ୍ୱୀ ବା ପାର୍ଥିବ ବସ୍ତୁରୁ; (୨) ଦିବ୍ୟ—ଶୂନ୍ୟରୁ ବା ଆକାଶରୁ ଓ(୩) ଜାଠର—ପେଟରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ; ପାକଶକ୍ତି । ବୈଦିକ ଓ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଉପଲକ୍ଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଗ୍ନିର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମ ଅଛି । ଅଗ୍ନିର ସଂଖ୍ୟାକୁ କେହ ତିନ (ତେତାଗ୍ନି) କେହ ପାଞ୍ଚ (ପଞ୍ଚାଗ୍ନି) ଗଣନ୍ତି ।]

୨ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଅଗ୍ନି ଦେବତା—

2. The Hindu God of fire.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ମତରେ ଧର୍ମଙ୍କ ଔରସରେ ବସୁ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ଅଗ୍ନି ଜନ୍ମିଥିଲେ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟା ସ୍ୱାହା ଓ ସ୍ୱଧା ଏହାଙ୍କର ଦୁଇ ଭାର୍ଯ୍ୟା; ଏ ଦଶଦିଗପାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକଜଣ ଏବଂ ଏ ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ (ଅଗ୍ନି) କୋଣର ଅଧିପତି ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ବାହନ ଛଗ । ଏହାଙ୍କ ମୁଖରେ ଦଆଯିବା ଘିଅକୁ ସବୁ ଦେବତାଯାକ ଗ୍ରହଣ କରି ତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଅଗ୍ନିଙ୍କର ୭ଗୋଟି ଜହ୍ନା ଥିବାର କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି । ହନୁମାନଙ୍କ ପରି ପାର୍ସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ନିପୂଜକ ।]

୩ । ଅଗ୍ନିକୋଣ; ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ କୋଣ—

2. The South-East.

୪ । ଜଠରାଗ୍ନି; ପାକଶକ୍ତି; ଯେଉଁ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ବଳରେ ଭକ୍ଷ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପାକ ହୁଏ—

4. Power of digestion.

୫ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—5. Gold.

ଅଗ୍ନି°କରଣ—ସଂ. ବ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ନି° = ଅଗ୍ନି + କରଣ)—

Agnimkaraṇa ଅଗ୍ନିକରଣ (ଦେଖ) Agnikaraṇa (See)

ଅଗ୍ନିକ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ପ୍ରକାଶାର୍ଥେ କ; ଯେ ଅଗ୍ନି ପରି ପ୍ରକାଶ ପାଏ)-

Agnika ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ; ପାଟପୋକ; ସାଧବଘର ବୋହୁ ପୋକ—

1 Coccinella (insect).

୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ରକ୍ଷାଭକ; ଭାଲିଆ—

2. The marking nut.

ଅଗ୍ନିକଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅଗ୍ନିର ଫୁଲିଙ୍ଗ; ନଆଁରୁ ଉଠିବା

Agnikaṇa ଫୁଲି—Sparks of fire.

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ ଅଗ୍ନି ଓ କୋଣ)—ଅଗ୍ନିକୋଣ; ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ କୋଣ—The South-Eastern Corner.

ଅଗ୍ନିକରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବୈଦିକ ହୋମାନୁଷ୍ଠାନ ବା ଯଜ୍ଞରେ ଅଗ୍ନିସ୍ଥାପନ କର୍ମ—1. The Vedic rite of kindling the sacrificial fire.

୨ । ନଆଁ ଲଗାଇବା—2. Setting of fire; kindling of a fire.

ଅଗ୍ନିକର୍ମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନି ହୋତାଦ୍ୱୟଜ୍ଞ; ହୋମ—

Agnikarma 1. Vedic fire-sacrifice.

୨ । ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଶବ ଦାହ କର୍ମ—2. Cremation.

ଅଗ୍ନିକଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପୁରାଣୋକ୍ତ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କର

Agnikalā ଦଶଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ବା ଅବୟବ—The ten limbs of the God of fire according to Hindu mythology.

(ଦଶକଳା ଯଥା—ଧୂମ୍ର; ଅର୍ଚ୍ଚି; ଉଷ୍ମା; ଜ୍ୱଳନ୍ତୀ; ଜ୍ୱାଳିନୀ; ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗିନୀ; ସୁଶ୍ରୀ; ସୁରୂପା; କପିଳା; ହବ୍ୟକବ୍ୟ ।)

ଅଗ୍ନିକଳ୍ପ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅଗ୍ନି + ଈଷଦୂନ ବା ଭୁଲ୍ଲାର୍ଥେ କଳ୍ପ)—

Agnikalpa ୧ । ଅଗ୍ନିଭୁଲ୍ଲା; ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନ୍—1. Fiery.

(ଅଗ୍ନିକଳ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନଆଁପରି ଦାଉ ଦାଉ ଦେଉଥିବା—

2. Blazing; brilliant.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଂ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ।' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

ଅଗ୍ନିକା ଋଷି—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଋଷିବିଶେଷ—
Agnikā ṛushi — Name of a sage.
(ଅକାଲକାଣ୍ଡ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)
See notes under Akāḷakāṇḍa.

ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ନଆଁ ଲଗିବା; ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଦଗ୍ଧାଦ ଘୋଡ଼ିସିବା—
Agnikāṇḍa — 1. Burning by fire; being on fire.

୨ । ଆତସବାଜୀ; ବାଣଘୋଡ଼ା—
2. Fireworks; Pyrotecnique.

୩ । ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ; ଗୋଳା ଗୁଳ ବର୍ଷଣ—
3. Firing of gun and cannon.

ଅଗ୍ନିକାରିକା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ଅଗ୍ନି
Agnikārikā ସ୍ଥାପନକ୍ରିୟା—1. The Vedic rite of kindling the sacrificial fire.

୨ । ଅଗ୍ନିସ୍ଥାପନ କାଳୀନ ଉଚ୍ଚାରିତ ସ୍ତୋତ୍ର—
2. The prayer said while kindling the sacrificial fire.

୩ । ସର୍ପଦଂଶନ ଓ ଘା ଆଦ ଶରୀରସ୍ଥାନକୁ ବା ବ୍ରଣାଦକୁ ନଆଁଦ୍ୱାରା ଘୋଡ଼ିବା—3. Cautrisation

ଅଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ଅଗ୍ନିକର୍ମ (ଦେଖ)
Agnikārjya — Agnikarma (See)

ଅଗ୍ନିକାଷ୍ଠ—ସଂ. ବ—ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)
Agnikashṭha — Aguru (See)

ଅଗ୍ନିକୁକ୍କୁଟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଶିଖାଯୁକ୍ତ ନଆଁ ଲୁଣ୍ଡା କୁକୁଡ଼ା ପର
Agnikukkuṭa ଦେଖା ଯିବାରୁ)—ନଆଁ ଲୁଣ୍ଡା; ଜଳନ୍ତା ନଆଁ ଲୁଣ୍ଡା; ଅଗ୍ନିଯୁକ୍ତ ତୃଣଗୁଚ୍ଛ—An ignited sheaf of straw; a lighted wisp of straw; fire-brand.

ଅଗ୍ନିକୁଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନି + କୂଟ) —ନଆଁ ଗଦା—
Agnikurḍha — A heap of fire.

ଅନେକ ଅଗ୍ନିକୁଡ଼ ଥାଇ
ଯେସନେ ପ୍ରତାପ ଲଗାଇ । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ହୋମକୁଣ୍ଡ; ଯେଉଁ ଆଧାରରେ
Agnikuṇḍa ହୋମାଗ୍ନି ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ—1. The receptacle where the sacrificial fire is lit.

୨ । ଦହ୍ୟକ ଅଙ୍ଗାରର ଉମ୍ଭେଇ—
2. A pan with live coals; firepan.

ଅଗ୍ନିକୁମାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ—
Agnikumāra — The Deity Kārtikeya.

[ଏକ ପୁରାଣ ମତରେ ଅଗ୍ନିଦେବ ସପ୍ତର୍ଷିମାନଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟାମାନଙ୍କ-ରୂପରେ ମୋହିତ ହେବାର ଜାଣି ପାର ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାହାଦେବୀ ଅରୁନ୍ଧତୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଛଅ ଜଣ ଋଷିପତ୍ନୀଙ୍କରୂପ ଛଅ ଥର ଧାରଣ କର ଅଗ୍ନିଙ୍କ ସହିତ ଛଅ ଥର ବହାର କଲେ ଓ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ୱାର୍ଯ୍ୟ କାଞ୍ଚନ କୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେହି ତେଜୋମୟୀ ରେତରୁ କାର୍ତ୍ତିକେୟ ଜନ୍ମିଲେ । ପୁରାଣାନ୍ତର ମତରେ ମହାଦେବ ପାଙ୍କତାଙ୍କ ସଙ୍ଗମ କରିବା ସମୟରେ ଅଗ୍ନି କପୋତରୂପ ଧାରଣ କର ଲୁଚି ରହିଥିଲେ ଓ ମହାଦେବଙ୍କ ରେତ ସ୍ଖଳିତ ହେବାରୁ ପଙ୍କତା ତାହା ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ନକ୍ଷେପ କରିବାରୁ ତାହା ଅଗ୍ନି ଧାରଣ କଲେ ଓ ଉକ୍ତ ରେତ କାର୍ତ୍ତିକେୟ ରୂପ ଧାରଣ କର ଜନ୍ମ ହେଲା ।]

୨ । ଜୈନମାନଙ୍କର ଭବନବାସୀ ଦେବଗଣବିଶେଷ—
2. Name of a class of Deities of the Jainas. (M. W.).

୩ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଔଷଧବିଶେଷ—
3. A particular preparation of various drugs. (M. W.)

ଅଗ୍ନିକୁମାରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନିବତ୍ତା)—୧ । ଔଷଧ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ;
Agnikumarī (ଏହା ଦେହରେ ବୋଳିଲେ ଦେହ ଜଳା
ଅଗିୟା ଘୋଡ଼ା କରେ । ଏହା ବାଲିଆ ଭୂମିରେ ଜନ୍ମେ;
ତେ. ଅଗ୍ନିବେଣ୍ଡୁ ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରାୟ ୨ ଇଞ୍ଚ)—
1. A kind of herbarious plant; Grangea Maderaspatna.

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଦେହ ଜ୍ୱାମାନ ନଆଁ ଜଳୁ ଥାଏ—
2. A woman whose body is blazing.

ବାଇରେ ହୋଏ କାହା ପଇନ, ବହନ୍ତ କ ଅଗ୍ନି ଜର୍ଜର । ଭକ୍ତ ବୈଦେହୀଶବଲାସ-୪୫ ।

ଅଗ୍ନିକୁଳ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ରାଜପୁତ ଜାତିର ଶାଖାବିଶେଷ—
Agnikula — Name of a sect of the Rājputs.

ମୋ ଶିଖାରୁ ଜାତ ସେମ୍ ହେବେ ସାରେ
ବୋଲାଇବେ ତହିଁ ଅଗ୍ନି କୁଳ ନାମେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—କୁହାଯାଇ ଅଛି ଯେ ଏମାନଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଅର୍ବୁଦ (ଆବୁ) ପର୍ବତରେ ଋଷିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଜ୍ୱାଳିତ ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରୁ ଜାତ ହୋଇ ଥିଲେ । ଏହି ଅଗ୍ନିକୁଳ ରାଜପୁତମାନେ ଗୁର ଉପଶାଖାରେ ବହୁକ୍ତ । ଏମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ରାଜପୁତାନା ।]

ଅଗ୍ନିକେତୁ—ସଂ. ବ—ରାମାୟଣୋକ୍ତ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—
Agniketu — Name of a demon mentioned in the Rāmāyana.

ଅଗ୍ନିକୋଣ—ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ଦେବତାଙ୍କ
Agnikoṇa ଅଧ୍ୟୁଷିତ କୋଣ)—ଆଗ୍ନେୟ କୋଣ; ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ କୋଣ—The South East point of the earth.

ଅଗ୍ନିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ବୈଧପୂର୍ବକ ଅଗ୍ନି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ
Agnikriyā ଶବଦାହ କ୍ରିୟା—Cremation performed according to due rites.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ୍	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଦୁ

ଅଗ୍ନିକ୍ରୀଡ଼ା—ସଂ ବ୍ୟ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ୧ । ଆତସବାଜୀ; ବାଣପୋଡ଼ା—
Agnikrīrdā 1. Fire-works; Pyrotechnics.

୨ । ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବ; ଅଇଘରା (ଦେଖ)
2. Aigharā (See)

୩ । ଦୀପାବଳୀ ଅମାବାସ୍ୟା ଆଦ ଉପଲକ୍ଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ରଦୀପ ଜଳାଇବା ଉତ୍ସବ—3. Ceremonial illumination; The ceremony of lighting lamps on the new moon night of Kārtika or Mārgaśīra.

ଅଗ୍ନିଖାଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଦିଆସିଲି—
Agnikhārdi Matches

ଅଗ୍ନିଗର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନଆଁ ଖାତ; ଯେଉଁ ଗର୍ତ୍ତରେ ନଆଁ ଜଳା ଯାଉଥାଏ—A hole or pit full of fire.
Agnigartta

[ଦ୍ର—ସର୍ପଦଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ବିଷ ଛଡ଼ାବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଖୋଳ ସେଥିରେ ନଆଁ ଜାଳନ୍ତି । ପରେ ଜଳନ୍ତା ନଆଁ ଯାକ ଗର୍ତ୍ତରୁ କାଢ଼ି ପକାଇ, ଗର୍ତ୍ତର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଦେହ ସହ୍ୟ ଭଳ ଗରମ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସେଥିରେ ସର୍ପଦଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବସାଇ ରଖନ୍ତି ।]

ଅଗ୍ନିଗର୍ଭ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନଆଁର ଉତର—
Agnigarbha The interior of a fire.
(ଅଗ୍ନିଗର୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଯଥା—ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବରେ ଲୋକେ ଅଗ୍ନିଗର୍ଭକୁ ବାର୍ତ୍ତାକ ନକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ।)

ସଂ. ବହୁ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି ଅଛୁ ଗର୍ଭରେ ଯାହାର)—
ଅନ୍ତର୍ଗତାଗ୍ନିବିଶିଷ୍ଟ; ଯାହାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଅଗ୍ନି ଅଛୁ—
Pregnant with fire; containing fire inside it.

ସଂ. ବ—୧ । ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—1. Agnijāra (See)
୨ । ଶମୀ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)—2. Samī (tree) (See)
୩ । ମହା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ (ଦେଖ)
3. Mahā jyotishmatī (See)
୪ । ଚକମକ ପଥର—4 Flint stone.
୫ । ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ମଣି—5. Sunstone.
୬ । ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ—6. Fire fly.
୭ । ବାଡ଼ବାଗ୍ନି ସମ୍ଭୂତ ଫେଣବତ୍ ବସ୍ତୁବିଶେଷ—7. Name of a frothy substance on the sea engendered by the submarine fire.
୮ । (ବଜ୍ରାନଳପରୀକ୍ଷା) ଉଭୟପୃଷ୍ଠ ଗୋଲାକାର କାଚ; ଯାହାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଧରିଲେ ଭଲେ ନଆଁ ପଡ଼େ; ସ୍ଥୂଳମଧ୍ୟଦୃଷ୍ଟି କାଚ—8. A convex lens.

ଅଗ୍ନିଗର୍ଭା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଗ୍ନିଗର୍ଭ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଗ୍ନିଗର୍ଭର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Agnigarbhā Feminine of Agnigarbha.

ସଂ. ବ— ମହା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ (ଦେଖ)
Mahā jyotishmatī (See)

ଅଗ୍ନିଗୃହ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ବା ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନିର୍ବିଶିଷ୍ଟ ଗୃହ)—ଅଗ୍ନିଶାଳା, ଯେଉଁ ଗୃହରେ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି ରକ୍ଷିତ ହୁଏ—A room in which the sacrificial fire is maintained.
Agnigṛuha

ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ବାଷ୍ପୀୟ କଳ ଆଦର ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ନଆଁ ଜଳାଯାଏ—Fire-chamber of a steam engine.

ଅଗ୍ନିଙ୍କରଣ—ସଂ. ବ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ନିଂ+କରଣ)—
Agniṁkaraṇa ଅଗ୍ନିଂକରଣ (ଦେଖ)
Agnimkaraṇa (See)

ଅଗ୍ନିଚୟନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିଚିତ୍ୟା (ଦେଖ)
Agnichayana Agnichityā (See)

ଅଗ୍ନିଚିତ୍—ସଂ. ବ. (ଉପପଦ ସମାସ; ଅଗ୍ନି+ଚି ଧାତୁ+କ୍ୱିନ୍. କ୍ୱିପ୍, —ଯେ ଅଗ୍ନି ଚୟନ କରେ)—
Agnichit
୧ । ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ଘରେ ତ୍ରେତାଗ୍ନି ବା ପଞ୍ଚାଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ କରି ପ୍ରତ୍ୟହ ହୋମ କରନ୍ତି—
1. A Brahmaṇa who performs the Vedic sacrifice daily.
୨ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ (ଦେଖ)—2. Agnyādhāna (See)

ଅଗ୍ନିଚିତ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି+ଚି ଧାତୁ+ଭାବ. ଯ+ଆ. ଅପାଙ୍ଗ)—ବୈଦିକ ବିଧିରେ ଗୃହରେ ତ୍ରୈତାଗ୍ନି ରକ୍ଷା କରିବା—Maintainance of the sacrificial fire in one's home.
Agnichityā

ଅଗ୍ନିଚୂଡ଼—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି+ଚୂଡ଼ା)—ଅଗ୍ନିଶିଖା; ଜଳନ୍ତା ନଆଁରୁ ଉଦ୍ଭା ପର ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା ଶିଖା—Flame; tongues of fire.
Agnichurdā

ଅଗ୍ନିଚୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାଦକ ଚୂର୍ଣ୍ଣ)—ବାରୁଦ—Gun-powder
Agnichurṇṇa

ଅଗ୍ନିଜ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ନି+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Agnija
୧ । ଯାହା ଅଗ୍ନି ଜନ୍ମାଏ—
(ଅଗ୍ନିଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Producing fire.
୨ । ଯାହା ଅଗ୍ନି ଉଦ୍ଦୀପନ କରେ—2. Igniting fire.
୩ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜଠରାଗ୍ନି ପ୍ରବଳ ହୁଏ—
3. Increasing digestive power.
୪ । ଅଗ୍ନିରୁ ଜାତ—4. Born of fire.

ସଂ. ବ—୧ । ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—1. Agnijāra (See)
୨ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ (ଦେଖ)—2. Kārttikeya (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ୱଳ୍ପାରେ ହ୍ରସ୍ୱ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୋଡ଼ରେ ନ ମିଳିବ. ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପଗ୍ରାଫ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ବାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ବାଟ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଚଳା' ନ ମିଳିଲେ 'ଚଳା' ଦେଖିବେ; 'ବଦ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଦ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଡ' ଦେଖିବେ

ଂ ; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—3. Gold.

ଅଗ୍ନିଜାତ—ସଂ. ବଣ. (୫ମୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଜାତ)—ଅଗ୍ନିଜ (ଦେଖ)
Agnijāta — Agnija (See)

ସଂ. ବ—ଅଗ୍ନିଜ (ଦେଖ)—Agnija (See

ଅଗ୍ନିଜାର—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଜୃ ଧାତୁ = ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରବା + କର୍ତ୍ତା. ଅ ଏହା ଜଠରାଗ୍ନି ବା ଜୀର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିକୁ ବୃଦ୍ଧି କରବାରୁ)—
Agnijāra — ଜୀର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ ଔଷଧବଶେଷ—Name of a medicinal substance

[ଦ୍ର—ଏହା ପଶ୍ଚିମ ସମୁଦ୍ରରୁ ମିଳେ । ଏହା କଟୁ; ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ; ଲଘୁପାକ; ପିଚ୍ଛଳ; ପିତ୍ତବର୍ଦ୍ଧକ ଏବଂ କଫ, ବାତ, ସନ୍ନିପାତ, ଶୂଳ ଓ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣନାଶକ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ନାମ—ଅଗ୍ନିନିର୍ଯ୍ୟାସ; ଅଗ୍ନିଗର୍ଭ; ଅଗ୍ନିଜ; ଅଗ୍ନିଜାତ; ବଡ଼ବାଗ୍ନିମଳ; ଜ୍ୱରାୟୁ; ଅଗ୍ନିବୋଭବ; ଅଗ୍ନିଜାଲ; ସିନ୍ଧୁଫଳ ।]

ଅଗ୍ନିଜାଲ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଜାଲ) —୧ । ଅଗ୍ନିରାଶି—
Agnijāla — 1. A mass or heap of fire.

୨ । ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—2. Agnijāra (See)

ଦେ. ବ—ମୋଟ, ସଲଖ ଓ ଝାଣୁଆ ଏବଂ ୩।୪ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼ିବା ଶାକଗୁଳ୍ମବଶେଷ—A herb; Vernonia (Haines).

ଅଗ୍ନିଜିହ୍ୱ—ସ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅଗ୍ନି + ଜିହ୍ୱା; ଅଗ୍ନି ଯାହାଙ୍କର ଜିହ୍ୱା ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଭୋଜନ କରନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦେଲେ ଯେଉଁମାନେ ତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି)
Agnijihwa

। ଦେବତା—1. Deity.

୨ । ଦେବଗଣ—2. The gods

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. God Bishnu.

[ଦ୍ର—ବରାହ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଜିହ୍ୱା ଅଗ୍ନି ପରି ଜଳୁଥିବା କଥା ବରାହ ପୁରାଣରେ ଅଛି ।]

ଅଗ୍ନିଜିହ୍ୱା—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନିଶିଖା—
Agnijihwā — । Tongues of fire; flame.

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କର ସାତଗୋଟି ଜିହ୍ୱା ଥିବାର ପୁରାଣରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଯଥା—୧. କରାଳୀ, ୨. ଧୂମିନୀ, ୩ ଶ୍ୱେତା, ୪ ଲୋହିତା, ୫. ନୀଳଲୋହିତା, ୬. ପଦ୍ମରାଗା ଓ ୭. ସୁବର୍ଣ୍ଣା]

୨ । (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅଗ୍ନିଜିହ୍ୱ + ସ୍ତ୍ରୀ: ଆ; ଅଗ୍ନିପରି ନାଲି ଜିହ୍ୱା ଯାହାର) —ଧାଇଫୁଲ; ଧାତକୀ (ଦେଖ)'
2. Dhātakī (See); (grislea tomentosa)

୩ । ଲାଙ୍ଗଲୀଲତା (ଦେଖ)—
3. Langalīlatā (See);
(Methonica superba.)

ଅଗ୍ନିଝାଲ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବଣାଇ; ସିଂହଭୂମ) ବ ଜଙ୍ଗଲୀ ଗୁଳ୍ମବଶେଷ—
Agnijhāl — A wild plant;

(ଏହା ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗରେ ବଶେଷ ଉପକାରୀ)

ଅଗ୍ନିତପ୍ତ—ସ. ବଣ. (୩ୟା ତତ୍) ୧ । ନିଆଁରେ ରଖାସାଇ ଗରମ
Agnitapta — କରାଯାଇଥିବା—1. Heated by fire.

୨ । (ଉପମିତ କର୍ମଧା) ନିଆଁ ପରି ଭାତ—
2. Fiery; hot as fire

ଅଗ୍ନିତାପ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନିଆଁର ତାତି; ଅଗ୍ନିର ଉଷ୍ଣତା;
Agnitāp — ନିଆଁଘାସ—The heat of fire.

ଅଗ୍ନିତେଜାଃ—ସ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପମିତ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି + ତେଜସ୍; ୪ମା. ୧ବ.)—ଅଗ୍ନିପରି ତେଜସ୍ୱୀ—Fiery;
Agnitejāh — blazing or glittering like fire.

ସଂ ବ. ପୁଂ—ଦ୍ୱାଦଶୋତ୍ତ୍ୱ ଏକାଦଶ ମନ୍ୱନ୍ତର କାଳର ସପ୍ତର୍ଷିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ—Name of one of the seven sages during the eleventh Manwanatra period.

ଅଗ୍ନିତ୍ରୟ ସଂ. ବ—ଗାର୍ହପତ୍ୟ; ଆହବନୀୟ ଓ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ନାମକ ତିନି
Agnitraya — ଗୋଟି ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି (ସାଗ୍ନିକମାନେ ଗୃହରେ ଏହି ତିନି ଅଗ୍ନିକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି)—The three sacrificial fires maintained according to vedic rites at the home of a Sāgnika Brahmana.

ଅଗ୍ନିଦ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ନି + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତା. ଅ)—
Agnida — ୧ । ଅଗ୍ନିଦାତା; ଯେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଶବଦାହ ସମୟରେ
(ଅଗ୍ନିଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶବ ଦେହରେ ମୁଖାଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରେ—
1. (a person) Igniting the fire at the cremation of a deceased

୨ । ଘରପୋଡ଼ିଆ; ଯେ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଏ—
2 Incendiary; setting fire to houses.

[ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ୬ ଜଣ ଆତତାୟୀ ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ନିଦ ଏକଜଣ । ଆତତାୟୀକୁ ଦେଖିଲ୍ୟମାତ୍ରକେ ବନା ବଚାରରେ ବଧ କରବା ଶାସ୍ତ୍ରାନୁମୋଦିତ ।]

ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ—ସ. ବଣ. (୩ୟା ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଦଗ୍ଧ)—
Agnidagdha — ୧ । ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା—
(ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Burnt by fire; fireburnt.

୨ । ଶାସ୍ତ୍ରବଧି ଅନୁସାରେ ତତାଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଯାହାର ଶବ ଦଗ୍ଧ କରା ଯାଇଅଛି—2. Cremated according to due rites.

ସ. ବ—୧ । ପିତୃଲୋକେ; ମୃତ ପୂର୍ବପୁରୁଷଗଣ (ଏମାନଙ୍କ ଶବ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ଥିବାରୁ)—1. One's deceased ancestors.

୨ । ପୋଡ଼ା ଘା; ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଦଗ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ହୋଇ ଥିବା କ୍ଷତ—1. A burn; sore caused by burning.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍କ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	କ୍ଷ

ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତର—ସଂ ବ. (ବଜ୍ରାନଳପରୀକ୍ଷା)—ଆଗ୍ନେୟଗିରିର
Agnidagdha prastara ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତର ବିଶେଷ; ଅକର୍ମଶିଳା ପଥର—Vulcanic rock; stone of vulcanic origin

ଅଗ୍ନିଦମନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଦମନ + ଈ)—କଙ୍କରାନ୍ତି,
Agnidamanī ଅଙ୍କରାନ୍ତି (ଦେଖ)
Ankarānti (See)

ଅଗ୍ନିଦାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଗ୍ନି + ଦାତୃ; ୬ମା ୧ବ.)—
Agnidātā ଅଗ୍ନିଦ (ଦେଖ)
(ଅଗ୍ନିଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Agnida (See)

ଅଗ୍ନିଦାହ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ନଆଁ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପଦାର୍ଥ
Agnidāha ପୋଡ଼ିଯିବା—1. Burning.
୨ ଦାହରୋଗବିଶେଷ—2. A disease consisting of a burning sensation in the limbs. (N. W.).

ଅଗ୍ନିଦୀପକ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ; କ୍ଷୁଧାବୃଦ୍ଧି-
Agnidīpaka କାରକ—Whetting the appetite; increasing digestion; digestive.
୨ ବିଶୋଧକ; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରୁ ସ୍ୱତଃ ନଆଁ ଜଳ ଉଠେ (ଯଥା—ଫସ୍ ଫରସ୍)—
2. Self igniting; phosphorescent.

ଅଗ୍ନିଦୀପନ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ନଆଁ ଲଗାଇବା; ନଆଁ-
Agnidīpana ଜଳାଇବା—Ignition
୨ । କ୍ଷୁଧା ବୃଦ୍ଧି—2. Increase of digestive power.
୩ ବରୁଣ(ଗଛ) (ଦେଖ)
3. Barunn (tree) (See)
ସଂ. ବିଣ—ଅଗ୍ନିଦୀପକ (ଦେଖ)
Agnidīpaka (See)

ଅଗ୍ନିଦୀପ୍ତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଦୀପ୍ + ଆ; ଅଗ୍ନିପରି ଦୀପ୍ତା ବା
Agnidīptā ତେଜୋମୟୀ)—ମହା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ (ଦେଖ)
Mahā jyotishmatī (See

ଅଗ୍ନିଦେବ—ସଂ ବ.(ଅଗ୍ନି + ଦେବ)—୧ । ଦେବତାରୂପେ ପୂଜିତ ଅଗ୍ନି-
Agnideba 1. The fire worshipped as a Deity
୨ । ଅଗ୍ନି ୨. ଦେଖ—
2. Agni 2. (See)

ଅଗ୍ନିଦେହା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ଦେହ + ଆ; ଅଗ୍ନି
Agnidehā ପାହାର ଅଗ୍ନିଷ୍ଟାତ୍ତୀ ଦେବତା)—
କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ—The constellation pleidas.

ଦେ. କି (ସଂ ଅଗ୍ନି + ଦା ଧାତୁ)—
ଅଗ୍ନି ଦେଓୟା ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ନଆଁ ଲଗାଇବା—
अग्निदेना 1. To set fire to a thing.
୨ । ଶବରେ ମୁଖାଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରିବା—
2. To set fire to a corpse at cremation.

ଅଗ୍ନିଧାନ—ସଂ ବ. (ଅଗ୍ନି + ଧା ଧାତୁ + ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—
Agnidhāna ୧ । ଯଜ୍ଞଶାଳା—1. The room where sacrificial fire is maintained.
୨ । ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ଯଜ୍ଞ ଗୃହ—2. The room where Homa is performed.

ଅଗ୍ନିଧ୍ୱଜ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଧୂମ; ଧୂଆଁ—
Agnidhwaja Smoke.

ଅଗ୍ନିଧ୍ର—ସଂ. ବ—(ନାମ)—୧ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁଙ୍କ ନାତି ଓ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ-
Agnidhra ଅଧିପତି ପ୍ରିୟବ୍ରତ ରାଜାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର—
1. Name of the eldest son of king Priyabrata.
୨ । ଅଗ୍ନୀଧ୍ର (ଦେଖ) —1. Agnīdhra (See
ଅଗ୍ନିନକ୍ଷତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିଷ୍ଠିତ
Agninakshatra ନକ୍ଷତ୍ର) — କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ର—
The constellation of the pleidas.

ଅଗ୍ନିନିର୍ଯ୍ୟାସ—ସଂ. ବ.—ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)
Agninirjyāsa Agnijāra (See)

ଅଗ୍ନିପକ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନଆଁ ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିବା—
Agnipakwa Boiled over fire.

ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନିମାଣ୍ଡ; ଅଭିଯୁକ୍ତ
Agnipariksha ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନଆଁରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ତାହାର ଶୁଦ୍ଧତା ବା ଅଶୁଦ୍ଧତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—
1 Ordeal by fire.

[ଦ୍ର—ଜଳନ୍ତା ନଆଁରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ପଶିଯାଇ ଯେବେ ତହିଁରୁ ବର୍ତ୍ତି ଆସେ, ତେବେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଓ ଯେବେ କ୍ଷତ ହୁଏ ବା ପୋଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲା । ସୀତା ଲଙ୍କାର ଅଶୋକବନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ନିଜର ବିଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରମାଣିତ କରିଥିଲେ ଓ ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା ପରେ ଶ୍ରୀରାମ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଲଙ୍କାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିଲେ ।]
୨ । ଅଗ୍ନିମାଣ୍ଡ ପରି ଉତ୍କଟ ପରୀକ୍ଷା—
2. A fiery or severe test.

ଅଗ୍ନିପୁରାଣ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁରାଣ)—
Agnipurāna ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
(ପୁରାଣ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)
One of the eighteen mythological works of the Hindus.

ଅଗ୍ନିପୁଚ୍ଛ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; + ପୁଚ୍ଛ)—ଉଲ୍କା—
Agnipuchchha Shooting star.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସ୍ଲେଟ୍‌ରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'କ୍ଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କ୍ଥ' ଦେଖିବେ; 'ବ୍ଥ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବ୍ଥ୍' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍‌ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

ଅଗ୍ନିପ୍ରସ୍ତର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାଦକ ପ୍ରସ୍ତର)—ଚକମକ ପଥର—Flint:stone.
Agniprastara

ଅଗ୍ନିବଥୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ)—ଅଗବଥୁ (କବ୍ଜିର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)
Agnibathu Agnimantha (See)

ଅଗ୍ନିବର୍ଚ୍ଚାଃ—ସଂ ବିଣ. ତ୍ରି. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ବର୍ଚ୍ଚସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଗ୍ନିତେଜାଃ; ଅଗ୍ନିପର ତେଜସ୍ୱୀ—Fiery.
Agnibarchchāḥ

ସଂ ବି. ପୁ. (ନାମ)—ପୁରାଣଗୁରୁବିଶେଷ—Name of a lecturer of the Purāṇas (M. W.).

ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ନଆଁର ରଙ୍ଗ; ନାଲି ଓ ହଳଦିଆ ମିଶା ରଙ୍ଗ—Fieryred; colour of fire.
Agnibarṇṇa (ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ରଙ୍ଗ ଅଗ୍ନିପର ହଳଦିଆ-ମିଶା ନାଲି—Of fiery colour; reddish yellow.

ସଂ. ବି. (ନାମ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା ସୁଦର୍ଶନଙ୍କ ପୁତ୍ର—1. Name of a prince; son of king Sudarśana.

୨ । ସୂଯ୍ୟବଂଶୀୟ କୁଶ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ରାମଙ୍କ ପୌତ୍ର—2. Name of a grand-son of King Rama.

ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Agnibarṇṇā.
Agnibarṇṇā

ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ମଦ୍ୟବିଶେଷ—Name of a strong liquor.

ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—କ୍ଷୁଧାବର୍ଦ୍ଧନକାରୀ; ଯାହା ପାକ ଶକ୍ତିକୁ ବଢ଼ାଏ—Increasing digestive power or appetite.
Agnibarddhaka

ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିବୃଦ୍ଧି (ଦେଖ) Agnibṛuddhi (See)
Agnibarddhana

ସ. ବିଣ—ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ (ଦେଖ) Agnibarddhaka (See)

ଅଗ୍ନିବଲ୍ଲଭ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଏଥିରେ ଚଞ୍ଚଳ ନଆଁ ଧରେ)—ଶାଳ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ) Śāla (tree) (See)
Agniballabha

ଅଗ୍ନିବାଡ଼—ଦେ. ବ—ଅଗ୍ନିବାରଣ (ଦେଖ) Agnibāraṇa (See)
Agnibārda

ଅଗ୍ନିବାଣ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—ଅଗ୍ନିବର୍ଷଣକାରୀ ଶର—A fiery arrow; an arrow which showers fire.
Agnibāṇa

ସଂ. ବିଣ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କ୍ରୋଧରେ ଅଗ୍ନିପର ପ୍ରଚଣ୍ଡ; ଅତି କ୍ରୁଦ୍ଧ; Fired with rage; fiery with anger.

ଅଗ୍ନିବାରଣ—ଦେ. ବ. (ଏଥିଯୋଗୁଁ ଘରେ ନଆଁ ଲାଗିଲେ ଦୁଆରମୁହଁ ପାରେ ନାହିଁ)—ଆଣ୍ଠୁ ଘରର ଦୁଆର ମୁହଁ ଉପରେ କରାଯିବା ମାଟିର ଛତ—A roof of mud made just over the door of a mud-roofed thatch.
Agnibāraṇa

ଅଗ୍ନିବାହ—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ବହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ବାହନ)—୧ । ମେଷ, ମେଣ୍ଢା—1. The sheep.
Agnibāha

୨ । ଛଗଳ, ଛେଳି—2. The goat.

୩ । ଧୂମ; ଧୂଆଁ—3. Smoke (M. W.).

ଅଗ୍ନିବାହୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଧୂମ, ଧୂଆଁ—1. Smoke.
Agnibāhu

୨ । (ନାମ) ପୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା ପ୍ରିୟବ୍ରତ ଓ କାମ୍ୟାଙ୍କ ପୁତ୍ର (ଏ ବବାହ ନ କର ତପସ୍ୟାରେ ରତ ହୋଇଥିଲେ)—2. Name of a prince of the solar dynasty.

୩ । ପ୍ରଥମ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—3. Name of a son of the first Manu ରକ୍ତବାହୁ (ଦେଖ) Raktabāhu (See)

ଅଗ୍ନିବୀଜ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—Gold.
Agnibīja

ଅଗ୍ନିବୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—Gold.
Agnibīrjya

ଅଗ୍ନିବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଲାଗିଥିବା ନଆଁ ଅଧିକ ବଢ଼ିଯିବା—1. Spreading of fire.
Agnibṛuddhi

୨ । ଜଠରାଗ୍ନି ବା ପାକଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି—2. Increase of appetite or digestive power.

ଅଗ୍ନିବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ବୃଷ୍ଟି)—
Agnibṛushṭi ୧ । ନଆଁ ବରଷିବା; ବର୍ଷାଅସରା ପର ନଆଁ ପଡ଼ିବା—1. A shower of fire.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାବେଳେ ନଆଁ ବରଷା ହେବା ପର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ତାପର ଅନୁଭୂତି—2. Great heat felt in the midd-ays of summer (compared to a shower of fiire.

ଅଗ୍ନିବେଶ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଆୟୁର୍ବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥକାର—Agnibesa Name of an author of a Sanskrit medical treaties

ଅଗ୍ନିବେଶ୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ବେଶ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Agnibesma ୧ । (ନାମ) ଆତ୍ରେୟ ଶିଷ୍ୟ ଜନୈକ ଋଷି—1. Name of a Sage.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଯ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ମାସର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦିବସ—2. The fourteenth day of the calender month of thirty days.

ଅଗ୍ନିବେଶ୍ୟ—ସଂ. ବ—୧ । ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାବିଶାରଦ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଜନୈକ ଉପଦେଶକ ଗୁରୁ (ମହାଭାରତ)—
Agnibesya
1. Name of a teacher or Āchārjya.
ବଘ୍ୱବ୍ୟୁ ଯେ ଅଗ୍ନିବେଶ୍ୟ କୃତବାକ । କୁଶ୍ୱସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଦ୍ୱାବିଂଶ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ନାମ (ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଜ୍ଞପ୍ତି)—
2. Name of the twenty second muhūrtta.

ଅଗ୍ନିବୋଟ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନି + ଇଂ Boat, ବୋଟ)—
Agniboṭa
ଇଷ୍ଟିମାର
ଆଗବୋଟ,
ଅଗିନବୋଟ
୧ । ବାଷ୍ପୀୟ ଯୋଡ; ଷ୍ଟୀମର; ଧୂଆଁକଳ ଜାହାଜ—1. Steamer
୨ । ଷ୍ଟେଟ ବାଷ୍ପୀୟ ନୌକା—2. Steam launch.

ଅଗ୍ନିଭ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ଭା)—ଅଗ୍ନିପର ତେଜୋମୟ—
Agnibha
Fiery; shining like fire.
(ଅଗ୍ନିଭା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭା)—୧ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—1. Gold.
୨ । (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ଅଧିଷ୍ଠିତ + ଭ = ନକ୍ଷତ୍ର)—କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ର—2. The constellation Pleidas.

ଅଗ୍ନିଭାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Agnibhāṇḍa
Agnikuṇḍa (See)

ଅଗ୍ନିଭୁ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ଭୂ ଧାତୁ—ଜନ୍ମିବା + କର୍ତ୍ତୃ.କ୍ୱିପ୍)
Agnibhu
ଅଗ୍ନିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—Born of fire.
ସଂ ବ—ଜଳ Water.

ଅଗ୍ନିଭୂ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)
Agnibhū
୧ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ—Deity Kārttikeya.
[ଦ୍ର—ପାଦଙ୍ଗ ମହାଦେବଙ୍କ ୱୀର୍ଯ୍ୟ ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥା ହୋଇ ତାହା ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଉପରେ ନକ୍ଷେପ କଲେ ଓ ତହିଁରୁ କାର୍ତ୍ତିକେୟ ଜନ୍ମ ହେଲେ ।]
୨ । କାଶ୍ୟପ ଋଷି (ଏ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ) —
2. Sage Kāśyapa.
୩ । (ଗଣିତ) ଛଅ ସଂଖ୍ୟା—3 (arithmetic) The number six.

ଅଗ୍ନିଭୂତି—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଭୂତ) —୧ । ଅଗ୍ନି ସଂଭୂତ ବସ୍ତୁ—
Agnibhūti
1. A thing produced from fire.
୨ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—2. Gold.
୩ । (ନାମ) ବୌଦ୍ଧଗୁରୁ ଶେଷ ତୀର୍ଥଙ୍କରଙ୍କ ୧୧ ଜଣ ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ବା ଗଣଧର ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
3. Name of one of the eleven chief pupils of the last Tīrthakara

ଅଗ୍ନିମଣି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା. ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାଦକ ମଣି)—
Agnimaṇi
୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ମଣି—1. The sunstone.
୨ । ଚକମକ ପଥର—2. Flint stone.
୩ । ଦ୍ୱିପୃଷ୍ଠକୁଞ୍ଚ କାଚଖଣ୍ଡ; ସ୍ଥୂଳମଧ୍ୟଦୃଷ୍ଟି. କାଚ—
3. Convex lens.

ଅଗ୍ନିମଥ୍—ସଂ ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. କ୍ୱିପ୍)—
Agnimath
ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)—Agnimantha (See)

ଅଗ୍ନିମଥନ—ସଂ ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନ)—
Agnimathana
ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)
Agnimantha (See)

ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ମଥ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ; ଯାହା ମଥିତ ବା ଘର୍ଷିତ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ବାହାରେ ।
Agnimantha
ଓ. ଅଗବଥୁ; ଅଗିବଥୁ; ଗଣ୍ଡଣା; ଗଣିୟରୀ; ଗଣିରୀ; ଅଗ୍‌ଗାନ୍ତ
ଅରଣୀ; ଆଡ଼ୁନୀ; ଆଗେଥା
ତେ. ନେଲ; ଚରନେଚ୍ଚୁ
ସଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଗ୍ନିମଥ୍; ଅଗ୍ନିମଥନ; ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ, ବଜ୍ରଯୋନି; ଜୟୁ; ଶୀପର୍ଣ୍ଣୀ; ଗଣିକାରକା; କଣ୍ଠିକା; ଜୟା; ଆରଣୀକେତୁ; ଜୟନ୍ତୀ; ଭର୍କଣ; ନାଦେୟୀ; ଅନଲ୍ପା; ବୈଜୟନ୍ତୀକା; ତେଜୋମନ୍ଥ; ଦ୍ରବମନ୍ଥ; ପାବକ; ନଦ୍ୟାଜା; ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ; ଅରଣି; ବହ୍ନିମନ୍ଥ; ମଥନ; ଗିରିକଣ୍ଠିକା; ପାବକାରଣୀ; ମଥକେତୁ; ବଜ୍ରଯନ୍ତ୍ରିକା

ଦ୍ର—ଭାଣ୍ଡୀରାଦି ବର୍ଗର ଚର ଦ୍ୱରତ କ୍ଷୁଦ୍ର ତରୁ; ଏହାର କାଠ ଓ ପତ୍ର ସୁଗନ୍ଧ; ପତ୍ର ମହ୍ୟାକାର ଓ ଅଉମୁଖୀ; ଫୁଲ ଶ୍ୱେତ, ଆପାତ; ବର୍ଷାଋତୁରେ ଫୁଟେ । ଏହାର ସସକା ଡାଳକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ଶବ୍ଦ ହୁଏ । ଏହା କଟୁତିକ୍ତକଷାୟ-ମଧୁରରସ, ଉଷ୍ଣୱୀର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନିଦୀପକ । ଏହା ମୋଦୋରୋଗ, ବାୟୁ, ଆମଦୋଷ, ପ୍ରତିଶ୍ୟାୟ, କଫ, ଶୋଥ, ଆମବାତ, ଅର୍ଶ, ମଳଭେଦ, ଅଗ୍ନିମାନ୍ଦ୍ୟ, ପାଣ୍ଡୁ ଓ ବିଷଦୋଷନାଶକ । ଉପନାହ ରୋଗରେ ଏହା ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଟେ । ଦେହରେ ଅଗିଆବାତ ଫଳ ଦେହ ଫୁଲି ଗଲେ ଏ ଗଛକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ ବା ଏହାର ଡାଳକୁ ଦେହରେ ଆଘାତ କଲେ ଫୁଲ୍ଲା କମି ଯାଏ । ଏ ଗଛର କୋମଳ ପତ୍ରକୁ କାଞ୍ଜି ଓ ଆମ୍ବିଲରେ ପୁଡ଼ାଇଲେ ତାହା ସୁବାସଯୁକ୍ତ ଓ ମୁଖରୋଚକ ହୁଏ ।]

ଅଗ୍ନିମାଣ୍ଡୁ—ଦେ. ବ—ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା (ଦେଖ)
Agnimāṇḍu
Agniparīkshā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦେଉଛ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟେ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅଥବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି ବୈଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ .ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ଚପଟ୍ଟ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ଦ୍ରା' ନ ପଇଲେ 'ଆଦ୍ରା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଲଚଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ନିମାନ୍—ସ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ନି+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ମତ୍ତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Agnimān ୧ । ଅଗ୍ନିବିଶିଷ୍ଟ; ଯହିଁରେ ଅଗ୍ନି ଅଛି—
1. Containing fire.
୨ । ଜଳୁଥିବା—2. Burning.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ (ଦେଖ)
Agnihotrī (See)
[ରାମଶଙ୍କର ମନୁସଂହିତା—ଙ. ୧୧୧ ।]

ଅଗ୍ନିମାନ୍ୟ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —
Agnimāndya ୧ । ପରିପାକଶକ୍ତିର ହ୍ରାସ; କ୍ଷୁଧାହାନତା—
1. Loss of appetite.
୨ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ—2. Indigestion; dyspepsia.

ଅଗ୍ନିମାରୁତ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି+ମାରୁତ; ମାରୁତ ବା
Agnimāruti ହନୁମାନଙ୍କ ପର ଜଠରାଗ୍ନି ଯାହାଙ୍କର । ଏ ବାତାପି ନାମକ ଦୈତ୍ୟକୁ ଖାଇ ସମୁଦ୍ର ପାକର ପାଣି ପିଇ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ପାଇଥିଲେ ।)
ଅଗସ୍ତି ମୁନି (ଦେଖ)—Sage Agasti (See)

ଅଗ୍ନିମିତ୍ର—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଶୁଙ୍ଗବଂଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜା;
Agnimitra ମଗଧରାଜ ପୁଷ୍ପମିତ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର—
Name of the son of King Pushpamitra.

ଅଗ୍ନିମୁଖ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି+ମୁଖ)—
Agnimukha ୧ । (ଅଗ୍ନି ଅଟେ ମୁଖ ଯାହାଙ୍କର ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ନିରେ ନବେଦ୍ୟ ହୋମ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଭୋଜନ କରନ୍ତି)—ଦେବତା—1. Deity.
୨ । (ଅଗ୍ନି ଅଛି ମୁଖରେ ଯାହାଙ୍କର)—ବ୍ରାହ୍ମଣ—
2. A Brāhmaṇa.
୩ । [(ବୈଦ୍ୟକ) ଯାହା ଅଗ୍ନିର ମୁଖ ପର ଦାହକ]—ଧଳାଚତା; ଚତ୍ରକ (ଦେଖ)
3. Chitraka (See);
Plumbage zeylancia.
୪ । [(ବୈଦ୍ୟକ) ଯାହା ଅଗ୍ନିର ମୁଖ ପର ଦାହକ)]—ଭଲ୍ଲାତକ; ଭେଲଆ—4. Marking nut.
୫ । ଯେଉଁ ଔଷଧ ଦ୍ୱାର ଜଠରାଗ୍ନି ବଢିବି ଯାଏ—
5. Tonic medicine.

ଅଗ୍ନିମୁଖୀ—ସ. ବ. (ଅଗ୍ନିମୁଖ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଭଲ୍ଲାତକ;
Agnimukhī ଭେଲଆ—1. Marking nut.
୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଲାଙ୍ଗଳୀ (ଦେଖ)
Lāṅgalī (See)
୩ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
The Gāyatrī mantra (See)

ଅଗ୍ନିମୂଲ୍ୟ—ଦେ. ବ୍ୟଣ—(ଅଗ୍ନିର ଦାହକା ଶକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଅଗ୍ନି ନକଟକୁ
Agnimūlya କେହି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ, ସେହିପର ମୂଲ୍ୟ ବେଶି
ଅଗ୍ନିମୂଲ୍ୟ ହେବାରୁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ କଣିବାକୁ ଗ୍ରାହକ ଉରସନ୍ତ ନାହିଁ)—ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ; ମହାର୍ଘ; ମହାର୍ଘ—
Very dear in price.

ଦେ. ବ—ଅତି ଚଢା ଦାମ—
A very high or prohibitive price.

ଅଗ୍ନିମୋଡ଼—ଦେ. ବ—ଆଗ୍ନେୟ ମୋଡ଼ (ଦେଖ)
Agnimorda Āgneya morda (See)

ଅଗ୍ନିଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର (ଯଥା—ବନ୍ଧୁକ, ତୋପ)
Agnijantra Fire arms; gun; cannon.

ଅଗ୍ନିଯୋଜନ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିକୁ ଜଳାଇବା ପାଇଁ
Agnijojana ଉଖାଇବା—The act of stirring the sacrificial fire to make it blaze up. (M. W)

ଅଗ୍ନିରଜ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି+ରନ୍‌ଜ ଧାତୁ=ପାପ ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ—ଯେ ଅଗ୍ନିପର ପାପ ପାଏ)—ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ କୀଟ; ପାଟ ପୋକ—Cocculus (insect).
Agniraja

ଅଗ୍ନିରଜଃ—ସଂ ବ. (ଅଗ୍ନି+ରନ୍‌ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Agnirajaḥ ଅଗ୍ନିରଜ (ଦେଖ)
Agniraja (See)

ଅଗ୍ନିରାଜ—ସଂ.ବ.(ଅଗ୍ନି+ରନ୍‌ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—ଅଗ୍ନିରଜ (ଦେଖ)
Agnirāja Agniraja (See)

ଅଗ୍ନିରୁହା—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି+ରୁହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)
Agniruhā ମାଂସରୋହିଣୀ ଗୁଳ୍ମ—Name of a plant.

ଅଗ୍ନିରେତଃ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Agniretaḥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—Gold.

ଅଗ୍ନିରୋହିଣୀ—ସଂ ବ.—କାଖଗୁଳ—A hard inflammatory swelling in the armpit.
Agnirohiṇī

ଅଗ୍ନିଲୋକ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଧ୍ରୁବଲୋକ ସୁମେରୁ ପର୍ବତ-
Agniloka ଶୃଙ୍ଗର ନମ୍ନରେ ଥିବା ଜନପଦବିଶେଷ (ସମ୍ଭବତଃ ପୂର୍ବକାଳରେ ସେଠାରେ ଅଗ୍ନିପୂଜକମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ)—1. Name of mythological country below the sumeru range.
କୌତିତକ ଉପନିଷଦରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଦେଶ—The world of Agni. (M. W.)

ଅଗ୍ନିଶରଣ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିଶାଳା (ଦେଖ)
Agnisaraṇa Agniśālā (See)

ଅଗ୍ନିଶର୍ମ୍ମା—ସଂ. ବ୍ୟଣ—(ଅଗ୍ନି+ଶର୍ମନ୍; ୧ମା.୧ବ.)—
Agniśarmmā ୧ । ମହାକ୍ରୋଧୀ— 1. Very passionate.
୨ । କ୍ରୋଧାନ୍ଧ—2. Fiery with rage.

ସଂ. ବ—୧ । କ୍ରୋଧନ ସ୍ୱଭାବ ଜନୈକ ଋଷିଙ୍କ ନାମ—
1 Name of a sage of fiery temper.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ୍

୨ । ମହା କ୍ରୋଧନ ସ୍ୱଭାବ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A person of fiery temper.

ଅଗ୍ନିଶାଳ—ସଂ ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅଗ୍ନିଗୃହ (ଦେଖ)

Agniśāla Agnigṛuha (See)

ଅଗ୍ନିଶାଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅଗ୍ନିଗୃହ (ଦେଖ)

Agniśālā Agnigṛuha (See)

ଅଗ୍ନିଶିଖ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ଶିଖା)—

Agniśikha ୧ । ପ୍ରଦୀପ; ଦୀପ—1. A lamp.

୨ । ବାଣ—2. An arrow.

୩ । କୁଙ୍କୁମ; ଜାଫ୍ରାନ— . Saffron.

୪ । କୁସୁମ ଫୁଲ—4. Safflower.

୫ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—5. Gold.

୬ । କବି ବରରୁଚଙ୍କ ପିତା—6. Name of the father of poet Bararuchi.

ଅଗ୍ନିଶିଖା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି + ଶିଖା)—

Agniśikhā ୧ । ନଆଁର ଶିଖା ବା ଜ୍ୱାଳା—

1. Flame or tongue of fire.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନିଶିଖ + ଆ)—

ଲାଙ୍ଗଳୀ (ଦେଖ)

Lāṅgalī (See)

ଅଗ୍ନିଶେଖର—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ଶେଖର)—

Agniśekhara ୧ । କୁସୁମଫୁଲଗଛ—1. Safflower.

୨ । କୁଙ୍କୁମ; ଜାଫ୍ରାନ—2. Saffron.

୩ । ଲାଙ୍ଗଳୀ (ଦେଖ)

3. Laṅgalī (See)

ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ତୁ ଧାତୁ = ସ୍ତବ କରିବା + କରଣ ଓମ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନିଙ୍କ ସ୍ତବ କରାଯାଏ)—

Agnishṭoma ଯାଗବିଶେଷ—Name of a kind of fire sacrifice.

[ଦ୍ର—ଏ ଯାଗ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଜାପତ୍ତ ବହୁ ପ୍ରଜା ସୃଷ୍ଟି କାମନାରେ ବସନ୍ତ କାଳରେ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ସମାଧାନ କରିଥିଲେ । ବେଦାଙ୍ଗ ଓ ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏ ଯଜ୍ଞ କରିବାର ଅଧିକାରୀ । ଅଗ୍ନି, ଇନ୍ଦ୍ର, ବାୟୁ ଏଥିର ଦେବତା; ସୋମରସ ଏଥିର ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ; ଏଥିରେ ୧୬ ଜଣ ପୁରୋହିତ ଲୋଡ଼ା । ଏହା କରିବାକୁ ୫ ଦିନ ସମୟ ଲାଗେ ।]

ଅଗ୍ନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ଥା ଧାତୁ = ରହିବା + ଅଧିକରଣେ. ଅ; ଯାହା ଅଗ୍ନି ଉପରେ ରଖାଯାଏ)—

Agnishṭha ୧ । କଟାହ; କଡେଇ—1. A cauldron; a pan.

୨ । ନଆଁ ଉମ୍ବେଇ—2. A firepan.

ଅଗ୍ନିସ୍ୱାତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନିଷ୍ଟ = ଅଗ୍ନି ମାନଙ୍କରେ + ଆତ୍ତ = ଗୃହୀତ; ଏହା ସଂସ୍କୃତରେ ବହୁବଚନରେ ଅଗ୍ନିସ୍ୱାତ୍ତ ରୂପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।)—ପିତୃଲୋକ ବିଶେଷ—

A class of deceased ancestors or the manes.

[ଦ୍ର—ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତ ପ୍ରଦତ୍ତ ଦେଲେ ଯେଉଁ ପିତୃଗଣ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିସ୍ୱାତ୍ତ ବୋଲାଯାଏ । ଏମାନେ ସପ୍ତଋଷିଙ୍କ ସନ୍ତାନ । ପିତୃଲୋକମାନେ ଅନେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧତର୍ପଣାଦିରେ ଏମାନଙ୍କ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଉଲ୍ଲେଖକ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ଅଗ୍ନିସ୍ୱାତ୍ତ; ସୋମପା; ବର୍ହିଷଦ ।]

ଅଗ୍ନିସଂରକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଗୃହରେ

Agnisaṁrakshaṇa ଅହୋରାତ୍ର ସଜ୍ଞାଗ୍ନିର ରକ୍ଷା—

Maintenance of the sacrificial fire in the house by a daily worshipper.

ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —

Agnisaṁskāra ୧ । ଶବଦାହ; ଶବକୁ ବହ୍ନିସତ୍ତେ ପୋଡ଼ିବା—

1. Cremation.

ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବୟସ୍କ ଶିଶୁର ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାର କରାଯିବା ବିଧି ଗୃହରେ ନାହିଁ ।

ଗଦାଧରଙ୍କର—ମନ୍. ୪୭୯

୨ । (୬ଥୀ ତତ୍; ଅଗ୍ନି ସ୍ଥାପନାର୍ଥ ସଂସ୍କାର)—

ବୈଦିକ ବିଧିରେ ଅଗ୍ନିସ୍ଥାପନ; ପଞ୍ଚଭୂ ସଂସ୍କାରାନନ୍ତର ଅଗ୍ନିକୁ ଆଣି ହୋମ ବା ବୈଶ୍ୱଦେବ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ—

2. The consecration of sacrificial fire.

ଅଗ୍ନିସଖ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି + ସଖା) —ବାୟୁ; ପବନ—

Agnisakha The air.

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନି ଜଳିବା ପାଇଁ ବାୟୁ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ବାୟୁ ନ ହେଲେ ଅଗ୍ନି ଜଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ଅଗ୍ନି ଲାଗେ ସେଠାରେ ବାୟୁ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବହେ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଜନିତ ବାୟୁ ଉତ୍ତପ୍ତ ଓ ହାଲୁକା ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଉଠିଯାଏ ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ବାୟୁ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଆସି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତ ବାୟୁର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରୁଥାଏ ।]

ଅଗ୍ନିସନ୍ଦୀପକ—ସଂ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିଦୀପକ (ଦେଖ)

Agnisandīpaka Agnidīpaka (See)

ଅଗ୍ନିସନ୍ଦୀପନ—ସଂ ବ. ଓ ବିଣ—ଅଗ୍ନିଦୀପନ (ଦେଖ)

Agnisandīpana Agnidīpana (See)

ଅଗ୍ନିସମ୍ଭବ—ସ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ ; ଅଗ୍ନି + ସମ୍ଭବ)—

Agnisambhaba ୧ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—1. Gold.

୨ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ—2. The Deity Kārttikeya.

ଅଗ୍ନିସହାୟ ପ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଗ୍ନିସଖ; ବାୟୁ; ପବନ—

Agnisahāya 1. The air; wind.

୨ । ବନକପୋତ —2. Wild dove.

[ଦ୍ର—ଜାଙ୍ଗଲ ବନ ଆଦି ସମସ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ବନ କପୋତ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ସ୍ତବ କରିଥିବାରୁ ଏହା ନାମ; ଅଗ୍ନିଦେବ ଜଳୁ କପୋତଠାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ନ ପୋଡ଼ି ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ନି + ସାକ୍ଷୀ + କ)—

Agnisākhika ୧ । ଯେଉଁ କର୍ମରେ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷି କରି ମନ୍ତ୍ରପାଠ ଓ ଅଙ୍ଗୀକାରାଦି କରାଯାଏ—1. (a ceremony) In wich promises are made in the presence of domestic or nuptial fire.

(ଯଥା—କନ୍ୟାପିତା ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷି ରଖି ଜାମାତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ କନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ।)

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କୌଣସି କର୍ମ କରନ୍ତି— 2 Taking the domestic or nuptial fire for a witness.

ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷିକ = ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—ଯେଉଁ ସ୍ୱାମୀ ଅଗ୍ନି ସମୀପରେ ଏକପତ୍ନୀବ୍ରତ ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଶପଥ କରନ୍ତି—(ଅଗ୍ନିସାକ୍ଷିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who taking the firegod as witness solemnly promises conjugal fidelity(M.W.)

Agnisākshika marjyāda

ଅଗ୍ନିସାତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ନି + ସାତ୍ ; ଭୁଲ —ଜଳସାତ୍, ବସ୍ତ୍ରସାତ୍ ; ଭସ୍ମସାତ୍)—ନିଆଁରେ ପକାଯିବା— Consigned to fire.

Agnisāt

ଅଗ୍ନିସାବର୍ଣ୍ଣି—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ମନୁଙ୍କ ନାମ— Name of a Manu.

Agnisābarnni

ଅଗ୍ନିସାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ରସାଞ୍ଜନ— 1. Antimony.

୨ । ସୁରୁମା—2. Collyrium.

Agnisāra

ଅଗ୍ନିସିଂହ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଜୈନମାନଙ୍କର ସପ୍ତମ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବଙ୍କ ପିତା—Name of the father of the seventh black Bāsudeba of the Jainas.

Agnisiṁha

ଅଗ୍ନିସୂତ୍ର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି + ସୂତ୍ର)—

Agnisūtra ୧ । ଅଗ୍ନିର ରେଖା – 1. A thread of fire.

୨ । ଉପନୟନ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାଳକ ପିନ୍ଧିବା କୁଶମେଖଳା—2. A girdle of Kusa grass put on by a boy at investiture(M.W).

ଅଗ୍ନିସେବା—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ନିଆଁ ପୋଇବା—Basking in the fire; warming one's self near a fire.

Agnisebā

ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ବା ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଯୋଗ ବା ଯୌଗିକ କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନିର ଦାହିକା ଶକ୍ତି-ରହିତ କରଣ—The magical quenching of fire; the assuagement of the burning qualities of fire by the application of herbs or mystric formulae.

Agnistambha

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ଭ ସାଧନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅନାୟାସରେ ନିଆଁ ଉପରେ ଚଲିଯାଏ ଓ ତା ଗୋଡ଼ରେ ଫୋସ୍‌କା ହୁଏ ନାହିଁ । କୌଣସିଠାରେ ନିଆଁ ଲଗିଲେ ଯୌଗିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଯୋଗଦ୍ୱାରା ଅଳ୍ପକ ଦୂର ବିସ୍ତାର ନ କରି ଲଇ ଯାଏ ।]

ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ଭନ—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିସ୍ତମ୍ଭ (ଦେଖ)

Agnistambhana Agnistambha See

ଅଗ୍ନିସ୍ତୋକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଗ୍ନିକଣ—

Agnistoka Spark; a particle of fire.

ଅଗ୍ନିସ୍ଥାପନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ବେଦୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ପାଞ୍ଚ ଥର ଭୂମିକୁ ସଂସ୍କାର କରିବା ପରେ ହୋମ ବା ବୈଶ୍ୱଦେବ ସ୍ଥାନରେ ଅଗ୍ନିକୁ ପ୍ରଥମେ ଲଗାଇବା—The starting of the sacrificial fire after rituaListic purification of the ground.

Agnisthāpana

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରଥମେ କୁଶତୟ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାର୍ଜନ କରିବ, ତା ପରେ ଗୋମୟ ଦ୍ୱାରା ଲିପିବ, ତା ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର କୁଶତ୍ରୟଦ୍ୱାରା ଓଳାଇବ, ତା ପରେ ଉଦକପାତ୍ରରୁ ଜଳ ନେଇ ଭୂମିରେ ଛିଞ୍ଚିବ, ଉତ୍ତରେ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠଦ୍ୱାରା ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଟିକେ ମାଟି କାଢି ପକାଇବ । ଏହିପରି "ପଞ୍ଚଭୂସଂସ୍କାର" କରିବା ପରେ ଅଗ୍ନିସ୍ଥାପନ କରି ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣ କରିବ ଓ ଉତ୍ତରେ ଯଥୋଚିତ ଆହୁତି, ଚରୁ, ବଳି ଅଗ୍ନିରେ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।]

ଅଗ୍ନିସ୍ୱାତ୍—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ୱ + ଅତ୍ = ସ୍ୱାତ୍ତ)—

Agniswātta ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତ (ଦେଖ)—Agnishwātta (See)

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଗ୍ନି + ହୋତ୍ର = ହୋମ)—

Agnihotra ୧ । ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟହ କୃତ୍ୟ ହୋମ—1. Daily fire sacrifice practised by a Brahmaṇa who maintains the Vedic fire.

[ଏ ହୋମ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର—ନିତ୍ୟ ଓ କାମ୍ୟ

୧ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି—The sacrificial fire.

ଏହା ଦୁଇଙ୍କ ସେବା ସାଧନା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ.

ଦେବ ଦେଲେଣ୍ଟ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରର ଦାତାର । କୃଷ୍ଣହି. ନାଥାରତ. ବନ ।

୩ । (ଅଗ୍ନିରେ ଯାହା ଆହୁତି ଦିଆଯାଏ) ଘିଅ; ଘିଅ – 3. Ghee, clarified butter.

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର + କରିବା ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ , ୧ମା. ୧ବ.)—ନିତ୍ୟହୋମକାରୀ; ସାଗ୍ନିକ (ବ୍ରାହ୍ମଣ) Performing the daily offering to fire.

Agnihotrī

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ନିତ୍ୟ ହୋମକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brahmaṇa who daily performs the Agnihotra Homa

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଁ

ଦେ. ବ—ସାଗ୍ନିକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଉପାଧ୍ୱବଶେଷ—Title given to an Agnihotrī Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ନୀଧ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅଗ୍ନି + ଇନ୍ଧ ଧାତୁ = ଜାଳବା + କର୍ତ୍ତୃ. ର; ଏଦ୍ୱାର Agnīdhra ଅନ୍ୟରୂପ ଅଗ୍ନିଧ୍ର)—ସଜ୍ଞାଗ୍ନି ରକ୍ଷା କରବା ବା ଜାଗ୍ରତ ରଖିବା ପାଇଁ ନଯୁକ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa specially engaged to keep the sacrificial fire burning.

ଅଗ୍ନୀନ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଇନ୍ଧନ)—୧ । ନଆଁ ଜାଳବା, Agnīndhana ନଆଁ ଲଗାଇବା—1. The lighting of a fire; kindling the fire.

୨ । ଘୃତାହୁତ ଦେଇ ହୋମାଗ୍ନି ଜ୍ୱଳାଇବା—
2. The lighting of the sacrificial fire.

୩ । ଜାଳ; ଜାଳଣୀ କାଠ—3. Fuel.

୪ । (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନିଯୁକ୍ତ ଇନ୍ଧନ)—ଜଳନ୍ତା କାଠ—4. Burning wood.

୫ । ଦରଘୋଡ଼ା କାଠ—5. Half burnt wood.

୬ । ନଆଁ ଜ୍ୱଳା; ମଶାଲ—6. Torch; fire-brand.

ଅଗ୍ନ୍ୟଗାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଅଗାର)—
Agnyagāra ୧ । ଯଜ୍ଞଶାଳା; ହୋମଗୃହ—1. The room where Homa is performed.

୨ । ଯେଉଁ ଗୃହରେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ସଜ୍ଞାଗ୍ନି ରକ୍ଷା କରନ୍ତି—
2. A room where an Agnihotrī maintains sacrificial r

ଅଗ୍ନ୍ୟସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଗ୍ନି ବଳାରଣକାରୀ ଅସ୍ତ୍ର)—
Agnyastra ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର (ବନ୍ଧୁକ, ତୋପ ଆଦ)—Fire-arms.

[ଦ୍ର— ପୂର୍ବେ ଭାରତରେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଅଗ୍ନ୍ୟସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାର ପୁରାଣାଦିରେ ବହୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।]

ଅଗ୍ନ୍ୟାଗାର—ସଂ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଆଗାର)—ଅଗ୍ନ୍ୟଗାର (ଦେଖ)
Agnyāgāra Agnyagāra (See)

ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଆଧାନ)—
Agnyādhāna ୧ । ବେଦମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ—
1. The lighting of the sacrificial fire.

୨ । ନଆଁ ଜାଳବା ପାତ୍ର; ଉହ୍ମେଇ -2. Fire-pan.

୩ । ହୋମାଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ —3 The receptacle in which Homa is performed.

ଅଗ୍ନ୍ୟାଳୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଗ୍ନି + ଆଳୟ) —
Agnyālaya ୧ । ଅଗ୍ନ୍ୟଗାର (ଦେଖ)
1. Agnyagāra (See)

୨ । ହୋମାଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ —2. The receptacle in which sacrificial fire is lit.

ଅଗ୍ନ୍ୟାହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଗ୍ନି + ଆହିତ)—ଆହିତାଗ୍ନି; ସାଗ୍ନିକ—
Agnyāhita A person who maintains the sacrificial fire at home.

ଅଗ୍ନ୍ୟାହୁତି—ସ ବ. (୬ମୀ ତତ୍ପୁ)—ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିରେ
Agnyāhuti ପ୍ରଦତ୍ତ ଆହୁତି—Offering of ghee into the fire in the name of a Deity

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆହୁତି ଦେବାକୁ ହୁଏ, ସେହି ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ୱାଜମନ୍ତ୍ରର ପୂର୍ବେ 'ଓଁ' ଓ ପରେ 'ସ୍ୱାହା' ଲଗାଇ ତତ୍ ପରେ 'ଏହା ଅମୁକ ଦେବତାଙ୍କର' (ଯଥା—ଓଁ କ୍ଲୀଂ କୃଷ୍ଣାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ଗୋପୀଜନବଲ୍ଲଭାୟ ସ୍ୱାହା ଇଦଂ କୃଷ୍ଣାୟ) ବୋଲି ଉଚ୍ଚାରଣ କର, ସ୍ରୁବ ଦ୍ୱାରା ଘିଅକୁ ନଆଁରେ ଢାଳବାକୁ ହୁଏ ଓ ଢାଳସାର ନମସ୍କାର କରବାକୁ ହୁଏ ।]

ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—୧ । ଆକାଶରେ ପରଦୃଷ୍ଟ
Agnyutpāta ଔତ୍ପତିକ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ (ଯଥା—ଉଲ୍କାପାତ; ଧୂମକେତୁ)—1. Natural phenomenon of fire seen in the sky (e. g. shooting star; comet).

୨ । ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଗୃହାଦିର ଦାହ; ନଆଁ ଲଗି ଘରଆଦ ପୋଡ଼ିଯିବା—2. Burning of a house etc. by fire.

୩ । ପୃଥିବୀ ବା ସମୁଦ୍ର ପୃଷ୍ଠରେ ପରଦୃଷ୍ଟ ନୈସର୍ଗିକ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ—
3. Subterranean or submarine vulcanic eruptions.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଏ ପୃଥିବୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କମାନଙ୍କ ପରି ଜଳନ୍ତା ବାଷ୍ପମୟ ଥିଲା । କାଳକ୍ରମେ ତାହା ଶୀତଳ ହୋଇ ଘନ ପଦାର୍ଥରେ ପରିଣତ ହେଲା । ପୃଥିବୀର ପୃଷ୍ଠ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯାଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ଗର୍ଭ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତପ୍ତ ରହିଅଛି । ସମ୍ପୃ ସମୟରେ ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥ ଉତ୍ତପ୍ତ ଅଗ୍ନି ବାଷ୍ପାଦିକ ସଂଯୋଗ ବା ବଳଦ୍ୱାରା ବାହାରକୁ ଆସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରବାରୁ ଆଗ୍ନେୟ ଗିରିର ମୁଖ ବାଟେ ମହା ଭୟଙ୍କର ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ ଘଟେ ଓ ଭୂଗର୍ଭରୁ ଜଳନ୍ତା ଗଳିତ ଧାତୁ ପ୍ରସ୍ତରାଦି ବହୁ ସହସ୍ର ହସ୍ତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠି ଚାରିଆଡ଼େ ବର୍ଷିତ ହୁଏ ।]

ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସବ—ସଂ. ବ. (୩ୟା ତତ୍ପୁ)—ଅଇଘରା (ଦେଖ)
Agnyutsaba Aigharā (See)

ଅଗ୍ନ୍ୟୁଦ୍ଗାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଉଦ୍ଗାର)—
Agnyudgāra ଆଗ୍ନେୟଗିରି; ସମୟେ ସମୟେ ତୋପ ଓ ଧୁଆଁ-କଳର ନଳ ଆଦର ମୁହଁରୁ ବାନ୍ତ କଲା ପରି ନଆଁ ଝଲକା ଝଲକା ହୋଇ ବାହାରିବା—Vomitting of fire (e g. through the funnel of a vulcano, a cannon and of steam-engines.)

ଅଗ୍ନ୍ୟୁଦ୍ଗୀରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଉଦ୍ଗୀରଣ)—
Agnyudgīraṇa ଅଗ୍ନ୍ୟୁଦ୍ଗାର (ଦେଖ)
Agnyudgāra (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ିତ ୧ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଖାକୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ନ୍ୟୁପଦ୍ରବ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଉପଦ୍ରବ)—
Agnyupadraba ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ (ଦେଖ)
Agnyutpāta (See)

ଅଗ୍ନ୍ୟୁପସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଉପସ୍ଥାନ)—
Agnyupasthāna ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଉପାସନା ମନ୍ତ୍ର—
The mystic formula for invoking the Fire-god.

ଅଗ୍ନ୍ୟୁପାସକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ନି + ଉପାସକ)—
Agnyupāsaka ଯେ ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କର ପୂଜା କରନ୍ତି (ଯଥା—
(ଅଗ୍ନ୍ୟୁପାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାର୍ସୀ; ହିନ୍ଦୁ)—A fire-worshipper.

ଅଗ୍ନ୍ୟୁପାସନା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଅଗ୍ନି + ଉପାସନା)—
Agnyupāsanā ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ଆରାଧନା ବା ପୂଜା—
Fire-worship.

ଅଗ୍ୟାଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞ)—ଅଜ୍ଞ (ଦେଖ)
Agyañ Ajña (See)
ଅଗ୍ର

ଅଗ୍ୟାନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନର ଅଶୁଦ୍ଧ ବନାନ)—
Agyāna ଅଜ୍ଞାନ (ଦେଖ)
ଅଗ୍ୟାନ Ajñāna (See)

ଅଗ୍ୟାନି—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନର ଅବ୍ୟାକରଣ ରୂପ; ଅଜ୍ଞାମାର ଅଶୁଦ୍ଧ
Agyāni ବନାନ)—ଅଜ୍ଞାମା (ଦେଖ)
ଅଗ୍ୟାନି Ajñānī (See)

ଅଗ୍ୟାବାତ—ଦେ. ବ—ଅଗିଆବାତ (ଦେଖ)
Agyābāta Agiābāta (See)

ଅଗ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍‌ଗ ଧାତୁ = ଗତ୍ତି କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ର; ଯାହା ପ୍ରଥମେ
Agra ଗତ୍ତି କରେ ବା ଉପରକୁ ବଢ଼ି ଯାଏ)—୧ । ଶିଖର;
(ବିପରୀତ—ମୂଳ) ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁର ଉଚ୍ଚତମ ଅଂଶ—
1. Top; highest point of a standing thing.
୨ । ବୃକ୍ଷର ଉଚ୍ଚତମ ଅଂଶ—2. Top of a tree; tip.
୩ । ପର୍ବତର ଚୂଡ଼ା; ଶୃଙ୍ଗ—3. Summit.
୪ । ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ—4. The end; goal.
୫ । ଉପରସ୍ଥ ଭାଗ—5. The upper part.
୬ । ଆରମ୍ଭ—6. Beginning.
୭ । ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ—7. The first place;
(ବିପରୀତ—ପଶ୍ଚାତ୍) foremost place.
୮ । ସାମନା; ସମ୍ମୁଖ; ଆଗ—8. Front.
୯ । ପୂର୍ବଭାଗ—9. The first portion.
୧୦ । ଦାଢ଼; ଧାର—10. Edge.
୧୧ । ଆଗତ; ପୂର୍ବକାଳ; ଅତୀତକାଳ—11. The past.
୧୨ । କାଳ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଥମ—12. First in point of time.
୧୩ । ଏକ ପଲ ପରିମାଣ—13. A standard of weight.
୧୪ । ଅବଲମ୍ବନ; ଆଶ୍ରୟ—14. Shelter.
୧୫ । ସମୂହ—15. Collection; multitude.
୧୬ । ଅନ୍ନ ଭିକ୍ଷାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ—
16. A measure of food given as alms.
୧୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୋଇ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତାକାର ମଣ୍ଡଳରେ ଭ୍ରମଣ କରି ଅସ୍ତ ଯାଏ—
17. The sun's amplitude.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଆଦ୍ୟ; ପ୍ରଥମ—First; foremost.
(ଅଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Chief
୩ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Best.
୪ । ସର୍ବାଦୌ ପ୍ରାପ୍ୟ—4. Falling due first.
୫ । ଅଧିକ—5. Excessive.
୬ । ଅଧିକା; ବଳକା—6. Supernumerary.
୭ । ଅଗିଲା; ସାମନା ପାଖରେ ଅବସ୍ଥିତ—
7. Anterior; Situate in front.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଅପଭ୍ରଂଶ—ଆଗ]

ଅଗ୍ରକର—ସଂ. ବ. (ପୂର୍ବ ନଯାଉନ, ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; କର + ଅଗ୍ର)
Agrakara ୧ । କରାଗ୍ର, ଆଙ୍ଗୁଠି—1. Forepart of the hand; finger.
୨ । (କର୍ମଧା)—ପ୍ରଥମ କିରଣ, କଅଁଳ ଖରା—
2. First ray.

ଅଗ୍ରକାୟ—ସଂ ବ. (ପୂର୍ବ ନଯାଉ, କାୟ + ଅଗ୍ର)—ପୂର୍ବକାୟ; ଶରୀରର
Agrakāya ଆଗ ପାଖ —The front or forepart of the body.

ଅଗ୍ରଗ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ର + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅଗ୍ରଗାମୀ;
Agraga ଆଗତଲ୍ଲା; ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଗଲେ; ଆଗୁଆ—
(ଅଗ୍ରଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) Leading; going in front.

ଅଗ୍ରଗଣମୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଗଣମୀୟ)—ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Agraganaṇaniya Agraganya (See)
(ଅଗ୍ରଗଣମୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଗଣ୍ୟ)—୧ । ସର୍ବାଦୌ ଗଣନୀୟ—
Agraganya 1. Entitled to precedence.
(ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଥମସ୍ଥାନୀୟ—2. The first.
୩ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Best.
୪ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Chief; principal.
୫ । ଅଗ୍ରଣୀ—5. Leading.

ଅଗ୍ରଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ)
Agragāmī ଅଗ୍ରସର—Advancing.
(ଅଗ୍ରଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଏ—
1. Leading; taking the lead.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

୨ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ; ଯେ ପୂର୍ବରୁ ଯାଇଥାଏ—2. Preceding.
୩ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—3. Best.

ଅଗ୍ରଗାର୍—ଦେ. ବଣ. ସଂ. ଅଗ୍ରଗ)—ପ୍ରଥମସ୍ଥାନୀୟ—Foremost.
Agragāra ଦଶ୍ରଥସ୍ୟ ରଜାରଥସ୍ୟଜ ଅଗ୍ରଗାର ॥ କୃତ୍ତିବାସ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅଗ୍ରଜ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Agraja (ଅଗ୍ରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଯେ ପୂର୍ବରୁ ଜନ୍ମି ଥାଏ; ପ୍ରଥମୋତ୍ପନ୍ନ—1. First born; born earlier.
୨ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—2. Elder.
ସଂ. ବ. ପୁଂ. ୧ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା; ବଡ଼ ଭାଇ—1. Elder brother.
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ)—2. A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଜଙ୍ଘା—ସଂ. ବ. (ପୂର୍ବ ନଘାତ; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଜଙ୍ଘା + ଅଗ୍ର)—
Agrajaṅghā ୧ । ଜଙ୍ଘର ସାମନା ବା ଉପରଭାଗ—1 The front or upper portion of the thigh.
୨ । ଜଙ୍ଘ ହାଡ଼—2. The shin bone.

ଅଗ୍ରଜନ୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର + ଜନ୍ମନ୍ ୬ମା. ୧ବ)
Agrajanmā ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ)—Agraja (See)
ସଂ. ବ.—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A Brāhmaṇa.
୨ । ବ୍ରହ୍ମା (ଏ ସର୍ତ୍ତି ଆଦ୍ୟରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ)—2. Brahmā.

ଅଗ୍ରଜାତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଜାତ)—ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ)
Agrajāta Agraja (See)
(ଅଗ୍ରଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ. ପୁଂ.—ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଜାତକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ରଜାତ + କ)—
Agrajātaka ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.
(ଅଗ୍ରଜାତକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗ୍ରଜାତି—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର + ଜାତି = ଜନ୍ମ ଯାହାର)—
Agrajāti ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଣୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ର + ନୀ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍; ଯେ ଆଗରେ ବାଟ କଢ଼ାଏ)—
Agraṇī ୧ । ଆଗୁଆ—1. Leading; foremost.
୨ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—2. Best of all.
୩ । ପ୍ରଥମ—3. First.
୪ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—4. Chief.
୫ । ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଦକ୍ଷ ବା ଚତୁର—5. Most skilful of all.
ଶ୍ରୀମ ତ ସବୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧରଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ । ଶର କାଣ୍ଡ ବହ୍ନଲେ ଶଲ୍ୟ ଧନୁ ଝାଣି ॥
କୃତ୍ତିବାସ ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟପର୍ବ ।

ସଂ. ବ—୧ । ଅଧଃସ୍ଥ—1. The head.
୨ । ସେନାପତ୍ତ—2. Commander; captain.
୩ । ନେତା; ନାୟକ—3. Leader.
୪ । ଦଳର ଅଧିପତ୍ତ—4. The head of a body.
୫ । ଅଗ୍ନି—5. Fire.
୬ । ବିଷ୍ଣୁସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ନାମ—6. One of the names of Bishṇu.

ଅଗ୍ରତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ୧ । କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରତଃ)—ଅଗ୍ରତଃ (ଦେଖ)
Agrata 1. Agratah (See)
ରଣ ନବାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ । ନିଇଲେ ସୋମର ଅଗ୍ରତ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—ଭାଗବତ. ୯ମ ।
୨ । ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଅଗ୍ରଭାଗ—2. Tip.
ସୁରେନ୍ଦ୍ର କଦ୍ଦଃ ଅଗ୍ରତ । ତୋ ପାଦ ରେଣୁରେ ରୂଷିତ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—ଭାଗବତ. ୧୧ଶ ।
୩ । ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ସାମନା; ଆଗ—3. Front.
ବଡ଼ ଦେଉଳ ଅଗ୍ରତରେ ଗୁଣ୍ଡିଗୃ ରଥ ଯେ ଦେଖିବୁ
ତରଳ ତତ୍ପେକକେ ବଳାସୀ ସତ୍ତପ୍ତେକ ।
ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ, ୪୧।୩୩ ।

ଅଗ୍ରତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ. (ଅଗ୍ର + ତସ୍)—୧ । ଆଗରେ; ସମ୍ମୁଖରେ—
Agratah 1. Before; in front.
୨ । ସର୍ବାଦୌ—2. In the beginning.
୩ । ପ୍ରଥମରେ—3. At first.

ଅଗ୍ରତଃସର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅଗ୍ରତଃ + ସୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Agratahsara ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)
(ଅଗ୍ରତଃସରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Agragāmī (See)

ଅଗ୍ରତେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ ଅଗ୍ରତଃ)—ଅଗ୍ରତଃ (ଦେଖ)
Agrate Agratah (See)
ଏମନ୍ତେ ନଇମିଷ ତୀର୍ଥେ । ସତ ମୁନିଙ୍କର ଅଗ୍ରତେ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—ଭାଗବତ ।
ପୂର୍ବେ ନାରଦ କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମା ଅଗ୍ରତେ । ଦଣ୍ଡନାଥ—ବତୀନ ସମାପ୍ତ ।

ଅଗ୍ରଦାନୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର + ଦାନନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Agradānī ପତ୍ତିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରେତୋଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—A fallen Brāhmaṇa who receives things previously offered to the dead.

ଅଗ୍ରଦିଧିଷୁ—ସଂ. ବ—ଅଗ୍ରେଦିଧିଷୁ (ଦେଖ)
Agradidhishu Agredidhishu (See)

ଅଗ୍ରଦୂତ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । କୌଣସି କର୍ମରେ ବା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Agradūta 1. A pioneer in an undertaking.
୨ । ରାଜା ଆଦି ଅସି ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରେରିତ ଦୂତ—2. A messenger who is sent ahead of a great personage.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜତବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ।

ଅଗ୍ରଦ୍ୱୀପ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ); (କର୍ମଧା. ଅଗ୍ର = ପ୍ରଥମ ଜ୍ଞାପକ + ଦ୍ୱୀପ)—
Agradwīpa ଗଙ୍ଗା ମୁହାଣରେ ପ୍ରଥମେ ପଣ୍ଡୁ ପଡ଼ି ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଦ୍ୱୀପ—The first island formed by silt at the mouth of the Ganges.

ଅଗ୍ରନ୍ଥ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଗ୍ରନ୍ଥ)—୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବରୁଦ୍ଧ; ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—
Agrantha 1. Contrary to the precepts of the scriptures.
ଅଗ୍ରନ୍ଥ
୨ । ଅସଜଆ; ଅଖାଙ୍କିଆ—2. Awkward; queer.
୩ । ଅନୈତିକ—3. Immoral.
୪ । ଲୋକାଚାରବରୁଦ୍ଧ —4. Against common usage.
୫ । ଅବୋଧ—5. Incomprehensible.

ଅଗ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର + ପର୍ଣ୍ଣ + ଈ; ଯାହାର ଅଗ୍ର ଭାଗରେ ପର୍ଣ୍ଣ ବା ପତ୍ର ଥାଏ)—
Agraparṇṇī
୧ । ଅଜଲୋମା (ଦେଖ)—1. Ajalomā (See)
୨ । ବାଇଦଙ୍କ (ଦେଖ) – 2. Bāidhaṅka (See)

ଅଗ୍ରପଶ୍ଚାତ୍—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ. (ବପସର୍ଗାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର; ଅଗ୍ର + ପଶ୍ଚାତ୍)—
Agrapaschāt ୧ । ଆଗପଛ, ସବୁଆଡୁ—1. From all sides; before and behind.
୨ । ପୂର୍ବାପର—2. Preceding and following.
୩ । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟତ୍—3. In the past and future.
୪ । ଗୁଣିଆଡ଼େ—4. On all sides.
୫ । ଶୀଘ୍ର ବା ବଲମ୍ବରେ—5. Early or late.
୬ । ଆଗକୁ ଓ ପଛକୁ—6. Forward and backward
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ବଶ୍ଚୟ କରିବା, ଭାବିବା, ଚିନ୍ତା କରିବା, ବିବେଚନା କରିବା ଆଦ କ୍ରିୟା ପୂର୍ବରେ ଲାଗେ ।]
ଦେ. ବଣ—୧ । ଆଗର ଓ ପଛର—1. Past and future.
୨ । ସମ୍ମୁଖର ଓ ପଛଆଡ଼ର—
2. Of the front and of the back.

ଅଗ୍ରପାଣି—ସଂ. ବ. (ପୂର୍ବନଘାଉ, ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—
Agrapāṇi ୧ । ହାତର ଆଗପାଖ—
1. The forepart of the hand.
୨ । (କର୍ମଧା) —ଡାହାଣ ହାତ—2. The right hand.

ଅଗ୍ରପୂଜ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ଗୁଂ. (ଅଗ୍ର + ପୂଜ୍ୟ)—ଯାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ପୂଜା କରିବା ଉଚିତ—Fit to be adored first.
(ଅଗ୍ରପୂଜ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସବୁଠୁଁ ଅଗ୍ରପୂଜ୍ୟ ଯହଁ
ସେ ଯେନ ସବାଗ୍ରଧ କହୁ । ପ୍ରାଚୀ—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତତ୍ତ୍ୱୋଦସ୍ୱ ।

ଅଗ୍ରବକ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସୁଶ୍ରୁତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଜାକ୍ରୁତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—A kind of surgical instrument of the ancient Hindus.

ଅଗ୍ରବଣ—ସଂ. ବ. (ନାମ) ଆଗ୍ରାପ୍ରଦେଶ ଓ ନଗର—
Agrabaṇa The province and town of Āgrā.

ଅଗ୍ରବଣିକ—ସଂ ବଣ (ଅଗ୍ରବଣ + ଇକ)—ଆଗ୍ରା ଅଞ୍ଚଳବାସୀ—
Agrabaṇika Resident af Āgrā.
ଦେ. ବ—ଅଗରବାଲ୍ଲା (ଦେଖ)—Agarabālā (See)

ଅଗ୍ରବନ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅଗ୍ରବଣ (ଦେଖ)
Agrabana Agrabaṇa (See)

ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ ବଣ. ତ୍ରି (ଅଗ୍ର + ବୃତ ଧାତୁ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Agrabartti ୧ । ଆଗରେ ଅବସ୍ଥିତ; ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତ—
(ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Situate in front.
୨ । ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ତସ୍ଥିତ —2 Situated first of all.
୩ । ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)—3. Agragāmī (See)

ଅଗ୍ରବୀଜ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର = ଶାଖା ଅଟେ ବୀଜ ଯାହାର)—
Agrabīja ୧ । ଯେଉଁ ଗଛର ଡାଳ ପୋତିଲେ ବୃକ୍ଷ ଯାଏ—
1. (plant) Propagated by cutting.
୨ । କଲମୀ (ଗଛ) – 2. Propagated by grafts.
ସଂ. ବ—କଲମୀ ଗଛ—Graft; vivaparous plant.

ଅଗ୍ରଭକ୍ଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅଗ୍ର ଓ ଭକ୍ଷ ଧାତୁ)—
Agrabhaksha ୧ । ପ୍ରାସ୍ତ୍ୟିଦ୍ଧ କର୍ମ ଶେଷ ହେଲେ ପ୍ରାସ୍ତ୍ୟିଦ୍ଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୃହରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭୋଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଣକ ପ୍ରଥମେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି—
1. A Brāhmaṇa who is fed before the others are fed on the occasion of an expiation rite.
୨ । ଅଗ୍ରଭୁକ୍ (ଦେଖ)
2. Agrabhuk (See)

ଅଗ୍ରଭାଗ—ପୁ. ବ. (କର୍ମଧା)—
Agrabhāga ୧ । ସାମନା; ସମ୍ମୁଖଭାଗ—
1. The front; forepart.
୨ । ଅଗ; ଶିରୋଭାଗ—2. Top; the head.
୩ । ଉପରଭାଗ—3 The upper portion.
୪ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ପ୍ରଥମାଂଶ—
4. The first part of a thing.
୫ । ମୁଣ୍ଡ; ଶେଷଭାଗ—
5. Extremity; end; last portion.
୬ । ସୀମା—6. Boundary; limit.
୭ । ଦାଢ଼; ଧାର—7. Edge.
୮ । ଅସ୍ତ୍ରାଦର ମୁନ—8. The point of a weapon.
୯ । ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମୋଦ୍ଧୃତ ଅନ୍ନାଦ—
9. The portion of food first taken out in a śrāddha

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ସ	ଉଅ	ୱ
୨	ୠ	ଊ	ୄ	ୡ	ଐ	ଆକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୧୦ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ପ୍ରଥମୋଦ୍ଧୃତ ଅଂଶ—
10. The part of a thing first taken out.

ଅଗ୍ରଭୁକ୍—ଫ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ର+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଅଗ୍ରଭୁଜ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା ୧ବ.)—
Agrabhuk
ଯାହାଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଭୋଜନ ଦିଆଯାଏ—
Having precedence in eating.

[ଦ୍ର—ଗୁରୁଆମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କ ଜାତିର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି (ଗୋସେଇଁ) ଅନ୍ୟ ଜାତିଭାଇମାନଙ୍କ ପଂକ୍ତି ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ କରିବାର ପ୍ରଥା ଅଛି ।]

ଫ. ବ—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun (M. W.)

ଅଗ୍ରଭୂ—ଫ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ର+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Agrabhū ୧ । ଅଗ୍ରଜ (ଦେଖ)—1. Agraja (See)
୨ । ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ (ଦେଖ)—2. Agrabartti (See)

ଫ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା—1. Elder brother.
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରଭୂମି—ଫ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା)—୧ । କୋଠାର ଛତ—
Agrabhūmi 1. Roof of a building.
୨ । ଉପର ମାଡ଼ାଙ୍କ—2. Top floor; first floor.
୩ । ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ—3. Chief place.
୪ । କାର୍ଯ୍ୟୋପଯୋଗୀ ସ୍ଥାନ—4. Fit place.
୫ । ପ୍ରଧାନ ଆଶ୍ରୟ—5. Chief shelter.
୬ । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—6. Goal.

ଅଗ୍ରଭୋଜନ—ଫ. ବ—୧ । ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଓ ଅତିଥି-
Agrabhojana ମାନଙ୍କ ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ—
1. The taking of meal by a person before others are fed.

[ଦ୍ର—ନବବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ, କୁମାରୀ, ରୋଗୀ, ଗର୍ଭବତୀ ଏମାନେ ଗୃହକୁ ଆସିଲେ ଅତିଥିଙ୍କ ଆଗରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବ । ଦେବତା, ଋଷି, ବିପ୍ର, ଅତିଥି, ଜ୍ଞାତି ଓ ଗୁରୁଜନମାନେ ଗୃହସ୍ଥ ଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଭୋଜନ କରିବେ । ରାମଶଙ୍କର; ମନୁ. ୩।୧୧୪।୧୧୭]

୨ । ଜାତିଭାଇମାନେ ପଂକ୍ତିଭୋଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଭୋଜନ—
2. The taking of meal by a distinguished person before other caste-men sit at meal.

ଅଗ୍ରମନ୍ଦିରା—ଫ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର+ମନ୍ଦିର; ଉପରେ ଥିବା ମନ୍ଦିର ଅଛି ଯାହାର)—ଉପରଚରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଲରେ
Agramandirā ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତ—A kind of ship having a cabin in the upper deck used in ancient India.

[ଦ୍ର—ଏ ଜାହାଜରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଶୀତ କାଲରେ ଯାତାୟତ କରିବା ସୁବିଧାଜନକ ଥିଲା ଓ ଏହା ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା—ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ଅଗ୍ରମହିଷୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କର୍ମ୍ମଧା)—ପଟ୍ଟମହିଷୀ; ପାଟରାଣୀ; ରାଜାଙ୍କର
Agramahishī ପ୍ରଥମ ବିବାହିତା ରାଣୀ—
The eldest Rāṇī.

ଅଗ୍ରମାଂସ—ସଂ. ବ.—୧ । ବକ୍ଷସ୍ଥଲମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗୋଲାକାର ମାଂସଖଣ୍ଡ;
Agramāṁsa କଲଜା; ଫୁଲୁରୁ; ଯକୃତ୍—1. The liver.
୨ । ମେଦୋବୃଦ୍ଧି ରୋଗ—2. Plethora.
୩ । ଯକୃତ୍‌ବୃଦ୍ଧି ରୋଗ—
3. A morbid protuberance of the liver.

ଅଗ୍ରୟାଣ—ସଂ ବ. (ନାମ)—ଋଷିବିଶେଷ—
Agrayāṇa Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏ ଋଷି ଯାଗଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ବେଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।]

ଅଗ୍ରଯାୟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଗ୍ର+ଯା ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Agrayāyī ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)—Agragāmī (See)
(ଅଗ୍ରଯାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସୈନ୍ୟ ସଦା ଅନୁଗାମୀ—ରଘୁନାଥ. ମହାଭାରତ ।

ଅଗ୍ରଲେଖ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ)—ଅଗ୍ରଲେଖା (ଦେଖ)
Agralekha Agralekhā (See)

ଅଗ୍ରଲେଖା—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ କର୍ମଧା)—
Agralekhā ୧ । ପୁସ୍ତକର ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲେଖା; ଭୂମିକା—
1. Preface; foreword; introduction to a book.
୨ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ଲେଖାଯିବା ସମ୍ପାଦକୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧ—
2. The editorial in a newspaper; a leader.

ଅଗ୍ରସନ୍ଧାନୀ—ଫ. ବ. (ଅଗ୍ର + ସନ୍ଧାନ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Agrasandhānī (ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ପାପ ପୁଣ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସନ୍ଧାନ କରିଥାଏ)— ଯମର ପାଞ୍ଜି; ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତ ପଞ୍ଜିକା—A name of the record maintained in the office of the God of Death in which a person's sins and good acts are recorded.

ଅଗ୍ରସନ୍ଧ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ପୂର୍ବପଦାଦ୍ୟ, ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ସନ୍ଧ୍ୟା+ଅଗ୍ର)—
Agrasandhyā ପୂର୍ବ ସନ୍ଧ୍ୟା; ଉଷା—
Early morning; day-break.

ଅଗ୍ରସର—ସଂ. ବଣ (ଅଗ୍ର+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Agrasara ୧ । ଆଗୁଆର; ଅଗ୍ରଗାମୀ (ଦେଖ)—
(ଅଗ୍ରସରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Agragāmī (See)
୨ । କୌଣସି କର୍ମରେ ଉତ୍ସାହୀ ବା ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ—
2. Eager at some work.
୩ । କିଛିଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପାଦିତ (କର୍ମ) —

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଦ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

3. Act Which has progressed to some extent.

୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ—

4. Vigilant; energetic.

ଅଗ୍ରସର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—

Agrasara hebā ୧ । ଅଗୁଁସାର ହେବା, ଆଗକୁ ଯିବା—

ଅଗ୍ରସର ହଓୟା 1. To advance.

ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ୨ । ଆଗେ ଆଗେ ଯିବା—2. To lead; to go at the head.

୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଯିବା—

3. To go in advance.

୪ । ଉତ୍ସାହ ସହିତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା—

4. To prosecute or undertake a work with vigour.

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରିବା; ଲାଗିବା—

5. To vigilantly pursue a work.

୬ । (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ) କଣ୍ଟୁଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭାବିତ ହେବା—

6 (a work) To make some progress; to progress.

ଅଗ୍ରସାମାନ୍ୟ ବନ୍ଧନୀ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ;ବଙ୍ଗାନଘରଭାଷା)—

Agrasāmānya baudhanī ଜୀବର ମେରୁ ହାଡ଼ରେ ଥିବା ଅଙ୍ଗୁଳ୍ୟାକୃତି ଅସ୍ଥିଖଣ୍ଡମାନ; ଯେଉଁ ବନ୍ଧନୀ ବା ଉପାସ୍ଥିମୟ ଶ୍ୱେତ ପଦାର୍ଥଦ୍ୱାରା ଦୃଢ଼ରୂପେ ପରସ୍ପର ସଂବଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ; ମେରୁ ହାଡ଼ର ଖଣ୍ଡିହାଡ଼ମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ସଂଲଗ୍ନ କରିଥିବା ବାକୁଣୀ ବା ପ୍ରଶିର୍—

(Physiology) Anterior common ligaments of the back-bone.

ଅଗ୍ରସାର—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ର + ସୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Agrasāra ଅଗ୍ରସର (ଦେଖ)

(ଅଗ୍ରସାର୍—ସ୍ତ୍ରୀ) Agrasara (See)

ଅଗ୍ରସେନ—ସଂ. ବି. (ନାମ) ରାଜା ଜନମେଜୟଙ୍କ ପୁତ୍ର—Name of the son of king Janamejaya.

Agrasena

ଅଗ୍ରସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କର୍ମଧା) କୌଣସି ପୁରୁଷର ପ୍ରଥମ ବବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ; ଆଗ ଘରଣୀ—The first wife of a twice married person.

Agrastrī

ଅଗ୍ରହାୟଣ—ସଂ. ବି. (ପୂର୍ବ ନଯାଉ; ୬ଷ୍ଠୀ ଉଉ ; ହାୟନ (ବର୍ଷ) + ଅଗ୍ର; ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ମାସ; କର୍ମା ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଗ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ହାୟନ = ବ୍ରୀହି ଫସଲ ହୁଏ ଯେଉଁ ମାସରେ—ହେମନ୍ତର ପ୍ରଥମ ମାସ; ମାର୍ଗଶିର ମାସ—The month of Mārgaśira

Agrahāyaṇa

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ମାର୍ଗଶିର ମାସରୁ ବର୍ଷ ଗଣନା ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା; ଫଳତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଞ୍ଚସ୍ୱର ଆଦରେ ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ ବର୍ଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ଶେଷ ୬ ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ମାର୍ଗଶିର ମାସ ଆରମ୍ଭରୁ ଗଣାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ବାରମାସୀ ଗୀତରେ ମଧ୍ୟ 'ଆଦ୍ୟ ମଗୁଶିର ମାସରେ ଶୀତ' ପ୍ରଥମ ପଦ ।]

ଅଗ୍ରହାର—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ର + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ) —

Agrahāra ୧ । ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଭୂମି ଦାନ (ହୃଦ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)—1. A gift of land by a king to a Brāhmaṇa.

୨ । ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଲାଖରାଜ୍ ; ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କର-ରୂପେ ଦିଆଯିବା ଭୂମି (ହୃଦ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)—

2. Land given revenue free by a king to a Brāhmaṇa.

ଅଗ୍ରାହିଜ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରାହ୍ୟ)—ଅଗ୍ରାହ୍ୟ (ଦେଖ)

Agrāhija Agrāhya See)

ଅଗ୍ରାହିଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରାହ୍ୟ)—ଅଗ୍ରାହ୍ୟ (ଦେଖ)

Agrāhijya Agrāhya (See)

ଅଗ୍ରାଂଶ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ପ୍ରଥମେ କଢ଼ାଯିବା ଅଂଶ (ହୃଦ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)—1. The first portion taken of a thing.

Agrāṁśa

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଂଶ ପୃଥିବୀକୁ ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାପଡ଼େ ନାହିଁ (କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅନତ୍ୟନିତ ଗତି ଯୋଗୁଁ ଯାହା ସମୟ ସମୟରେ ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖାଯାଏ) (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

2. That protion of the moon which is not ordinarily visible to the earth; that part of the moon which remains away from the earth.

ଅଗ୍ରାଶନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଅନ୍ନର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ପହିଲେ କଢ଼ାଯାଇ ରଖାଯାଏ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

Agrāśana A part of the food which is taken out at first for the gods.

[ଦ୍ର—ଏହି ଖାଦ୍ୟାଂଶକୁ ପଶୁଙ୍କୁ କମ୍ବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ ।]

ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ଗ୍ରାହ୍ୟ)—୧ । ଗ୍ରହଣର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଗ୍ରହୀତ ହେବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—1. Unacceptable; unfit for acceptance.

Agrāhya (ଅଗ୍ରାହ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଯାହା ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—

2. Prohibited to be accepted.

ଦେ. (କଟକରଆ) ବିଣ—୧ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—1 Unaccepted.

୨ । ନାମଞ୍ଜୁର—2. Rejected.

(ଯଥା—ହାକମ ତା ଦରଖାସ୍ତ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କଲେ ।)

୩ । ଅନାଦୃତ—3. Disregarded.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୱ	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

(ଯଥା—ସେ ମୋ ଅନୁରୋଧକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କଲା ।)

୪ । ଦେଯ; ଭୁଚ୍ଛ—4. Dispicable; despised.

ଅଗ୍ରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଅଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)
Agriā Āgriā (See)

ଅଗ୍ରିମ—ସଂ. ବଣ (ଅଗ୍ର + ଉତ୍କୃଷ୍ଟାଦ ଅର୍ଥରେ. ଇମ)—
Agrima ୧ । ପୂର୍ବଜାତ; ଅଗ୍ରଜ; ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—1. Born before; first born; elder.
(ଅଗ୍ରିମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ପ୍ରଥମ—2. First; foremost.

୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—3. Chief; principal.

୪ । ଆଗଭୁତ୍ ଦେଯ—4. Payable in advance.

୫ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—5. Preceding; prior.

୬ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ—6. Situate in front.

୭ । ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗକୁ ବଳ ଯାଇଅଛି—
7. Furthest advanced.

୮ । ପୁସ୍ତକରେ ଯାହା ଏଥି ପରେ ଲେଖା ଅଛି—
8. Occurring furthest on or below (in a book) (M.W.)

ଅଗ୍ରିମା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ରିମ + ଆ)—ଅଗ୍ରିମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Agrimā Feminine of agrima.

ସଂ ବ.—ଆଡ (ଦେଖ)
Āta See)
Anona reticulata (M. W.)

ଅଗ୍ରିୟ—ସଂ. ବଣ.(ଅଗ୍ର + ଇୟ)—ଅଗ୍ରିମ (ଦେଖ)
Agriya Agrima (See)
(ଅଗ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗ୍ରୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଅଗ୍ର + ଈୟ)—ଅଗ୍ରିମ (ଦେଖ)
Agrīya Agrima (See)
(ଅଗ୍ରୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଗ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the top.

ସଂ. ବ—୧ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା; ବଡ଼ ଭାଇ—
1. Elder brother.

୨ । ଗଛର ପହଲ ଫଳ—2. The first fruit. (M.W.)

୩ । ସବୋତ୍ତମାଂଶ—3. The best part.

ଅଗ୍ରୀୟ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ଉଦ୍ଭିଦ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା—ଅଗ୍ରୀୟ + ଗର୍ଭତନ୍ତୁ) ପୁଷ୍ପର ଗର୍ଭକେଶର ନିମ୍ନସ୍ଥ ଡିମ୍ବକୋଷର ଅଗରୁ ଯେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ତନ୍ତୁମାନ ବାହାରଥାଏ; ଯେଉଁ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ ଡିମ୍ବକୋଷର ଅଗ୍ରଭାଗରୁ ବାହାରଥାଏ—
(Botany) Apical Styal (of flowers)

[ଦ୍ର— ପୁଷ୍ପର ଡିମ୍ବକୋଷର ଉପରସ୍ଥିତ ଦୀର୍ଘ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଂଶକୁ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ ବୋଲାଯାଏ । ପୁଷ୍ପଦଣ୍ଡର ଅଗ୍ରଭାଗକୁ ଅଧିକାର କରି ଫୁଲ କେଶରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ରୂପାନ୍ତରିତ ପତ୍ରକୁ ଫଳାନ୍ତ ବା ଗର୍ଭକେଶର ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଗର୍ଭକେଶରର ନିମ୍ନସ୍ଥ ଶୂନ୍ୟଗର୍ଭ ଅଂଶକୁ ଡିମ୍ବକୋଷ ବୋଲାଯାଏ ଓ ଉପରସ୍ଥ ଦୀର୍ଘ ସୂକ୍ଷ୍ମବତ୍ ଅଂଶକୁ ଗର୍ଭତନ୍ତୁ କହନ୍ତି । ଗ୍ରାମକ୍ମଲ—ପ୍ରକୃତ୍ତବାଦ ଅବଧାନ ।]

ଅଗ୍ରେ—ସଂ. ବଣ. (ଅଗ୍ର ଶବ୍ଦର ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି)—
Agre ୧ । ଆଗେ; ପୂର୍ବକାଳରେ—1. Formerly; previously.

୨ । ସମ୍ମୁଖରେ; ସାମନାରେ; ଆଗରେ—2. In front.

୩ । ସର୍ବାଦୌ; ସଭ୍ ଆଗରେ; ସର୍ବପ୍ରଥମେ—
3. At first.

୪ । ଆରମ୍ଭରେ—4. In the beginning.

ଅଗ୍ରେଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ. ଅଗ୍ରେ+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍—
Agreṇī ନେତା; ନାୟକ—A leader (M. W.

ଅଗ୍ରେଚନ—ସଂ. ବଣ. (ଅଲୁକ୍‌ସମାସ; ଅଗ୍ରେ + ଘଟିବା ଅର୍ଥରେ. ଚନ)—
Agretana (ଭୁଲନା କର—ଚରନ୍ତନ, ସନାତନ, ପୁରାତନ)—
(ଅଗ୍ରେଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପୁସ୍ତକରେ) ଏଥିପରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ—
Accurring further on or subsequently in a book (M W).

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁ—ସଂ. ବ—ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ—
Agredadhishu Another form of Agredidhishu (M. W.).

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ=ଆଗେ, ପୂର୍ବେ+ଦଧିଷୁ=ଦୁଇଥର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ) —
Agredidhishu ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ପୂର୍ବେ ଥରେ ବିବାହ କରି ବିଧବା ହୋଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରେ—ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ—A man who at his first marriage takes a wife that was married before; the husband of a remarried widow.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବିବାହ ନ କରୁଣୁ ବିବାହ କରିବା ସାନ ଭଉଣୀ—A girl who gets married before her elder sister.

[ଦ୍ର—ବଡ଼ ଭାଇ ବିବାହ ନ କରୁଣୁ ବିବାହ କରିବା ସାନ ଭାଇକୁ 'ପରିବେତ୍ତା' ବୋଲାଯାଏ ।]

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁନର୍ବିବାହିତା ବିଧବା—A remarried widow.

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁପତି—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —
Agredidhishupati ଅଗ୍ରେଦଧିଷୁପତି (ଦେଖ)
Agredidhishūpati (See)

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୂ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ + ଦଧିଷୂ) —
Agredidhishū ୧ । ବଡ଼ ଭଉଣୀର ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବିବାହିତା ସାନ ଭଉଣୀ—1 A girl who marries before her elder sister.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମଡ଼ଉ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୂପତ୍ତ —ସଂ. ବ. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଗ୍ରେଦଧିଷୂ+ପତ୍ତ)—
Agredidhishūpati

୧ । ବଡ଼ ଭଉଣୀର ବବାହ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବବାହିତା ସାନ ଭଉଣୀର ସ୍ୱାମୀ—
1. A person who marries the younger sister of an unmarried girl.

ଏ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦୈବ ଓ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚତୁର୍ଥ ଭୋଜନରେ ବସାଇବା ନିଷିଦ୍ଧ । ସ୍ମୃତିଙ୍କର—ମନୁ ୩।୧୭୦ ।

୨ । ପୁନର୍ବିବାହିତା ବଧବାର ସ୍ୱାମୀ—
2. The husband of a remarried widow.

ଅଗ୍ରେଦଧୀଷୂ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ+ଦଧୀଷୂ)—
Agredidhīshū

ଅଗ୍ରେଦଧିଷୂର ଅନ୍ୟରୂପ—Another form of Agredidhishū.

ଅଗ୍ରେବଣ—ସଂ. ବ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ପୂର୍ବନିପାତ; ବନ+ଅଗ୍ର)—
Agrebaṇa

୧ । ବନାଗ୍ର; ବଣର ସୀମାନ୍ତ ଭାଗ—
1. The border of a forest.

୨ । (ନାମ) ଆଗ୍ରା; ଅଗ୍ରବଣ (ଦେଖ)
Agrabaṇa (See)

ଅଗ୍ରେସର—ସଂ. ବଣ—(ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅଗ୍ରେ+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—
Agresara
(ଅଗ୍ରେସରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଗ୍ରସର (ଦେଖ)
Agrasara (See)

ଅଗ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅଗ୍ର+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଯ)—
Agrya
(ଅଗ୍ର୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଆଦ୍ୟ—1. Foremost.
୨ । ପ୍ରଥମ—2. First.
୩ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—3. Chief; principal.
୪ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—4. Best; excellent.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବଡ଼ ଭାଇ—Elder brother. (ହୃଦ୍ର ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଘ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ପାପ କରିବା—1. To sin.
Agh (root)
୨ । ଅନ୍ୟାଯ୍ୟ କରିବା—2. To go wrong.

ଅଘ—ସଂ. ବ. (ଅଘ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପାପ—1. Sin.
Agha
୨ । ଅପବିତ୍ରତା—2. Impurity.
୩ । କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—3. Pain; misery; suffering.
୪ । ବ୍ୟସନ—4. Bad habit.
୫ । କଳଙ୍କ—5. Stain.
୬ । ଅପରାଧ—6. Guilt; offence.
୭ । ଅଶୁଭ—7. Evil, mishap.
୮ । ଅଘାସୁର (ଦେଖ)—8. Aghāsura (See)

ଅଘ ଅପସରନ୍ତୁ ଭାବୁ ବଦାର । ଅର୍ଜୁନନ୍ୟୁ. ବଦଟୁଚନ୍ତ୍ରାମଣି ।

ଦେ. ବ—କଷ୍ଟକ; ଶତ୍ରୁ—Enemy.

ବୋଲେ ସ୍ତବଣ ଗଲ୍ଲ ଅଘ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଚବଳାସ ।

ସଂ. ବଣ—୧ । ପାପଜନକ; ପାପୀ—1. Sinful (M. W.).
୨ । ମନ୍ଦ—2. Evil; bad; (M. W.)
୩ । ବପଜ୍ଜନକ—3. Dangerous (M.W.)

ଅଘଟ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅ+ଘଟ୍ ଧାତୁ; ଅଘଟିତ)—
Aghaṭa

୧ । ଯାହା ଘଟିବା ଅସମ୍ଭବ—1. Improbable.

ଅଘଟ
୨ । ଯାହା ଘଟି ନାହିଁ—2. That which has not happened.
୩ । ନଅଣ—3. Inadequate; insufficient.
୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—4. Unfit.
୫ । (ସଂ. ଅଘଟମାନ) ବେମେଳ; ଅମେଳ—
5. Incongruous.

ଦେ. ବ. ୧ । ଅଭାବ—1. Want.
୨ । ନଅଣିବା ଅବସ୍ଥା—2. Inadequacy.

ଅଘଟଘଟ—ଦେ. ବ. (ବପତ୍ତ୍ୟର୍ଥ—ସଦ୍ଭର)—
Aghaṭaghaṭa

ଅଣ୍ଟ ନଅଣ୍ଟ; ଅଭାବ ଓ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—Adequacy and inadequacy; sufficience and want.

ଅଘଟଘଟା—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ; ମନ୍ଦାର୍ଥ)—
Aghaṭaghaṭā
(ଅଘଟଘଟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ମିଛୁଆ; ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—1. Lying; speaking falsehood.
୨ । ଅଘଟ ଘଟନା ଘଟିଥିବାର ଯେ କହି ବୁଲେ—
2. (a person) Carrying tales; publishing improbable stories.
୩ । ପର ନାମରେ ମିଥ୍ୟା ରଟନାକାରୀ—
3. (a person) Spreading false rumours or scandal against other people.

ଅଘଟଘଟିଆ—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଅଘଟଘଟା (ଦେଖ)
Aghaṭaghaṭiā
(ଅଘଟଘଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Aghaṭaghaṭā (See)

ଅଘଟଘଟେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ମିଛ ଓ ଅସମ୍ଭବ କଥାକୁ ସତ
Aghaṭaghaṭeibā

ବୋଲି କହିବା—
1. To carry tales.
୨ । ପର ନାମରେ ମିଥ୍ୟା ଦୁର୍ନାମ କରିବା—
2. To defame a person; to spread scandals.

ଅଘଟଣ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଘଟନ)—୧ । ଅସୁନ୍ଦର; କୁତ୍ସିତ;
Aghaṭaṇa

କଦାକାର—1 Ugly; uncomely.

ଅଘଟନ
ଅନଗଢ଼, ବେଢଙ୍ଗା
(ଅଘଟଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ବେଢଙ୍ଗିଆ—2. Unsymmetrical; awkward.
୩ । ଅସଂଗତ—3. Unmethodical.
୪ । ଅସମ୍ଭବ—4. Improbable.

ଏ କଥାମାନ ମତେ ଲଗଇ ଅଘଟଣ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଜୁଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ୍	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଦେ. ବ—୧ । ବଡ଼ମ୍ଭଣ; ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ ଘଟନା—
1. The happening of an improbable thing.
୨ । ଅସମ୍ଭବ ବିଷୟ—2. Improbable thing.

ଅଘଟଣା—ଗ୍ରା. ବିଣ—(ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.)—
Aghaṭaṇā ୧ । ଅସୁନ୍ଦର; କଦାକାର; କୁତ୍ସିତ—1. Ugly.
୨ । ବେଢଙ୍ଗିଆ—2. Unsymmetrical.
ଗ୍ରା. ବ—ଅଘଟଣି (ଦେଖ)
Aghaṭaṇi (See)

ଅଘଟଣି—ଗ୍ରା. ବ—(ଅ + ଘଟନ)—୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ସୁସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—1. Non-settlement.
୨ । ନ ମିଳିବା; ଅପ୍ରାପ୍ତି—2. Nonattainment; state of not getting a thing.
ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସୁନ୍ଦରୀ—Ugly (woman).

ଅଘଟନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଘଟନ)—
Aghaṭana ୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Ugly; not fair.
୨ । ଅସମ୍ଭବ—2. Improbable.

ଅଘଟନଘଟନା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଘଟନ + ଘଟନା)—
Aghaṭanaghaṭanā ଅସମ୍ଭବ ଘଟନା—
The happening of the improbable.

ଅଘଟନା—ସଂ. ବ. (ଅ + ଘଟନା)—ଦୁର୍ଘଟନା—
Aghaṭanā Mishap; accident.
ଦେ. ବିଣ. ଓ ବ—ଅଘଟଣା (ଦେଖ)
Aghaṭaṇā (See)

ଅଘଟମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଘଟ ଧାତୁ + ଶାନଚ୍)—
Aghaṭamāna ୧ । ଅମେଳ—1. Incongruos.
(ଅଘଟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—2. Incoherent (M. W.).

ଅଘଟା—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅଘଟିତ)—ଅଘଟିତ; ଯାହା ଘଟି ନାହିଁ—
Aghaṭā 1. Which has not happened.
ଅଘଟ ୨ । ଅସମ୍ଭବ—2 Improbable.
ଅଘଟ ୩ । ଯାହା ଘଟା ବା ମଇଳା ହୋଇ ନାହିଁ; ସହିଁରେ ଘଟା ବା ମଇଁଳାଦାଗ ଲଗି ନାହିଁ—
3. Unsoiled.
(ଯଥା—ଗୋଟିଏ ଅଘଟା ଲୁଗା ନ ହେଲେ ମୁଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।)

ଅଘମରଷଣ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ ଓ ବ.—ଅଘମର୍ଷଣ (ଦେଖ)
Aghamarashaṇa Aghamarshaṇa. (See)
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଘମରଷଣ, ସେ ପାଦେ ପଶିଲୁ ଶରଣ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଘମର୍ଷଣ—ସଂ. ବିଣ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଘ + ମର୍ଷଣ = ପାପର ନାଶକ)
Aghamarshaṇa ୧ । ପାପନାଶକ—
1. Destroying sin; sin-effacing.
୨ । ଯେଉଁ କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ପାପ ଖଣ୍ଡିତ ହୁଏ—
2. Expiatory.
ସଂ. ବ—୧ । ଭଗବାନ୍; ବିଷ୍ଣୁ—1. God; Bishṇu.
୨ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରାଦି ୧୩ ଜଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଋଷିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ—
2. Name of a famous Sage.
[ଦ୍ର—ଏ ଋଷି ଅଘମର୍ଷଣ ସୂକ୍ତର ଦ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ; ଏ ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦସ ଋଷିଙ୍କ ପୁତ୍ର ।]

ଅଘମର୍ଷଣ ସୂକ୍ତ—ସଂ. ବ. (ତତ୍ପୁ; କର୍ମଧା = ପାପନାଶକ ସୂକ୍ତ; କର୍ମ୍ମ ମଧ୍ୟ-
Aghamarshaṇa sūkta ପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଘମର୍ଷଣ ଋଷିଙ୍କ ରଚିତ ସୂକ୍ତ) ଋଗ୍ବେଦୋକ୍ତ ଅଶ୍ୱମେଧଯଜ୍ଞର ଅବଭୃଥ-ସ୍ନାନମନ୍ତ୍ର । ଦୈନିକ ସନ୍ଧ୍ୟାବନ୍ଦନା କଲାବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏ ମନ୍ତ୍ରପାଠ ପୂର୍ବକ ଦେହକୁ ଜଳଦ୍ୱାରା ମାର୍ଜ୍ଜନ କରନ୍ତି—
A mystic formula uttred by Brāhmaṇas while performing Sandhyā.
[ଦ୍ର—ଏହା ଋଗ୍ବେଦର ୧୦ମ ଖଣ୍ଡର ୧୦୯ ସୂକ୍ତ—ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଯଥା—ଅଘମର୍ଷଣ ସୂକ୍ତସ୍ୟ, ଅଘମର୍ଷଣ ଋଷିଃ, ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ଛନ୍ଦଃ, ଆପୋ ଦେବତା, ଅଶ୍ୱମେଧାବଭୃଥେ ବିନିଯୋଗଃ ଜଳ ମାର୍ଜ୍ଜନେ-ବିନିଯୋଗଃ :—ଓଁ ଋତଂ ଚ ସତ୍ୟଂ ଗୃଭୀତା ତପସୋଽଧ୍ୟଜାୟତ, ତତୋ ରାତ୍ର୍ୟଜାୟତ, ତତଃ ସମୁଦ୍ରୋଽର୍ଣ୍ଣବଃ ସମୁଦ୍ରାଦର୍ଣ୍ଣବାତ୍ସମ୍ବତ୍ସରୋଽଜାୟତ, ଅହୋରାତ୍ରାଣି ବିଦଧଦ୍ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ମିଷତୋ ବଶୀ ଇତ୍ୟାଦି । ଏବଂ ଓଁ ଦ୍ରୁପଦାଦିବମୁମୁଚ୍ଯନଃ ସ୍ୱିନ୍ନଃ ସ୍ନାତୋ ମଲାଦିବ ଇତ୍ୟାଦି" ଏହି ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କରି ସ୍ନାନ ବା ଜଳରେ ଶରୀର ମାର୍ଜ୍ଜନ କରାଯାଏ ।]

ଅଘର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ ଓ ଗୃହ) —୧ । ହୀନକୁଳ, ନୀଚବଂଶ—
Aghara 1. A low family; a family of low social standing.
୨ । ଆପଣାଠାରୁ ନୀଚତର ବଂଶ; ଯେଉଁ ବଂଶ ସହିତ ବିବାହାଦି ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ—
2. A family of lower status.
ଦେ. ବିଣ—ଗୃହଶୂନ୍ୟ—Homeless.
ବହୁ କଷେ କରେ ଧର ତିଣୁ ବାମାବାର । ବୋଲନ୍ତ ଅଘରବଶୁଁ ହୋଇଲୁଁ ଅଘର ।
ଭଞ୍ଜ—ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ୩୭।୫୯ ।

ଅଘରକରଣା—ଦେ. ବ—ଘରକରଣା ବା ଗୃହସ୍ଥ ଜନୋଚିତ କର୍ମାଦିରେ
Agharakaraṇā ଅପଟୁତା—Want of skill in household management.
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରକରଣାରେ ପଟୁ ନୁହେ—
(ଅଘରକରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
1. Not skilful in domestic management
୨ । ଅଘରୁଆ (ଦେଖ)—2. Agharuā (See)

ଅଘରଦୁଆର—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅ + ଗୃହ + ଦ୍ୱାର)—
Agharaduāri ୧ । ଘରେ ଘରେ; ପ୍ରତି ଘରେ—
ଘରେ ଘରେ 1. In every household.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚହ୍ନଟ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଜାଣି ଶୋଇଲେ ସେତେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ ତେତେ ସେହି ଜାଣିବାରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସହାୟତା କରିପାରେ ୨ ବା ୧ ଚହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଜାଣି ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଏ' ନ ମିଳିଲେ 'କଏ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରରେ—
2. In every family

ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ, କର୍ମ୍ମ ବା ବସ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୃହରେ ବା ପରିବାରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ—Happening or observed or found in every household.

(ଯଥା—ଆଜକାଲି ବିଦେଶୀ ଲକ୍ଷଣ ଅଘରଦୁଆର ହୋଇ ଗଲଣି ।)

ଅଘରଦ୍ୱାର—ଦେ. କି. ବିଣ. ଓ ବିଣ—ଅଘରଦୁଆର (ଦେଖ)
Aghardwāri — Agharaduāri (See)

ଅଘର—ଦେ. ବିଣ. (ଅ+ଗୃହ)—୧ । ଗୃହହୀନ—
Aghari — 1. Homeless.

(ଯଥା— ପୂର୍ବ ସାସ୍ୟାରରେ ବିଷ୍ଫୋରଣ ଫଳରେ ପାଞ୍ଚ ଶହ ଲୋକ ଅଘର ହୋଇଅଛନ୍ତି—ଦୈନିକ ଆଶା. ୮।୭।୫୦ ।)

୨ । ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଘରିଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
2. Feminine of aghariā.

ଅଘରିଆ—ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ ଅ+ଗୃହ=ଗୃହହୀନ)—ସବାଖିଆ-କୋଲାଙ୍କ ପରି ଯାଯାବର ଜାତିବିଶେଷ—
Aghariā — 1. A class of wandering tribes.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରୁ ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ପଶ୍ଚିମରୁ ସମୟେ ସମୟେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏମାନେ ପଶୁପକ୍ଷୀ ପାଳନ, ମୃଗୟା ଓ ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କାଚମାଳ, ପାଗଡ଼ି ଓ କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧନ୍ତି ।]

୨ । ପ୍ରାଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରବଣ)—(ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ଆଗ୍ରା ଅଞ୍ଚଳରୁ ସମ୍ବଲପୁରକୁ ଆସିଥିବାରୁ)—
ଆଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)
Āgriā (See)

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଘରୁଆ (ଦେଖ)
Agharuā (See

ଅଘରୁଆ— ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଗୃହ)—
Agharuā — ୧ । ଗୃହହୀନ 1. Homeless.
ଅଘର — ୨ । ବେଖାଦାନ୍; ଯେ ଘରୁଆ ନୁହେ; ଯେ ଭଦ୍ରବଂଶଜ ନୁହେ—2. Not of noble family; baseborn.
(ଅଘରେଣି—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଘଷା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ଘର୍ଷିତ)—
Aghashā — ୧ । ଅଘର୍ଷିତ—1. Unrubbed.
ଅଘଷା — ୨ । ଅମଜା; ଅମାର୍ଜିତ—
2. Unbrushed; unscoured

ଦେ. ବ (ସଂ ଅ+ଘର୍ଷଣ)—୧ । ଅମାର୍ଜ୍ଜନ—
1. Want of brushing.

୨ । (ଦାନ୍ତ) ଘଷାର ଅଭାବ—
2. Want of brushing (of teeth)

୩ । (ଦାନ୍ତ) ଘଷି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
State of not having the teeth brushed.

ଯେଉଁ ଅଘଷାରେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ଯେ କରେ—
ପଂଚାମୃତ—ନୃସିଂହସ୍ତବ ୬୨

ଅଘଷାଦନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଘର୍ଷିତ+ଦନ୍ତ)—
Aghashādantā — ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ଦାନ୍ତ ଘଷି ନ ଥାଏ—
ଅଘଷାଦାନ୍ତ
(ଅଘଷାଦାନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. (a person) Who has not brushed his teeth after rising from bed.

୨ । ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କଲା ପରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦାନ୍ତ ଘଷିବାର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ—2. A person who is not habituated to wash and brush the teeth every morning.

ଅଘଷା ଦାନ୍ତ—ଦେ. ବ—ଘଷା ହୋଇ ନ ଥିବା ଦନ୍ତ; ଦାନ୍ତ କାଠି ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଅମ୍ଭାର୍ଜିତ ଦନ୍ତ—
Aghashā dānta
ଅଘଷାଦାଁତ — Unbrushed teeth.

ଦେ. ବିଣ—ଅଘଷାଦନ୍ତା (ଦେଖ)
Aghashādantā (See)

ଅଘଷା ଦାନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—
Aghashādāntā — ଅଘଷାଦନ୍ତା (ଦେଖ)
(ଅଘଷାଦାନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Aghashādantā (See)

ଅଘଷାଦାନ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—
Aghashādāntiā — ଅଘଷାଦନ୍ତା (ଦେଖ)
(ଅଘଷାଦାନ୍ତିଣି—ସ୍ତ୍ରୀ) Aghashādantā (See)

ଅଘଷା ପାଟି—ଦେ. ବ—ଅମାର୍ଜିତ ମୁଖ; ଅଧୁଆ ପାଟି; ଯେଉଁ ପାଟିର ଦାନ୍ତ ଘଷା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Aghashā pāṭi
ଅଧୁଆ ମୁଖ — Unwashed mouth.

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଘଷାପାଟିଆ (ଦେଖ)
Aghashāpāṭiā (See)

ଅଘଷାପାଟିଆ— ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଉଠରୁ ଧୁଆ ହୋଇ ନ ଥାଏ ଓ ଯେ ଦାନ୍ତ ଘଷି ନ ଥାଏ—Having one's mouth unwashed and the teeth unbrushed.
Aghashāpaṭiā
(ଅଘଷାପାଟିଣି—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଘଷା ମୁହଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଘର୍ଷିତ ମୁଖ)—
Aghashā muhañ — ସକାଳୁ ଉଠି ଧୁଆ ହୋଇ ନ ଥିବା ମୁଖ—
ଅଧୁଆ ମୁଖ — Unwashed face.

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଘଷାମୁହାଁ (ଦେଖ)
Agashāmuhāñ (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ । ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍କ	ନ୍ଦ୍ର

ଅଘଷାମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କରି ମୁଖ ଧୋଇ ନ ଥାଏ—(a person) Who has not washed his face after rising from the bed.

Aghashāmuhāñ
ଅଧୁଆ ମୁଖ
(ଅଘଷାମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଘା—ଦେ. ବି. ଅନାଦରାର୍ଥକ (ସଂ. ଅଘ, ଅଘାସୁର)—ଅଘାସୁର (ଦେଖ)—Aghāsura (See)

କଂସର ଘେଟ ମିଡ ପଣ. ଆର୍ସ ନିମନ୍ତେ ଜଣେ ଜଣ।
ଗୁଣର ଦୁଣଚର୍ତ୍ତ କାର. ମୂଷିକା ଅଘା ଷଣ୍ଢାସୁର ॥ କଳାଥ ଭା. ୧୦୨ ।

Aghā

ଦେ. ବିଣ. ୧ । (ସଂ. ଅଘ)—ଅଘାସର ପରି ଦୀର୍ଘ ଓ ସ୍ଥୂଳକାୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Very big and corpulent (person)

୨ । (ଗ୍ରା. ଅକା)—ନବୋଧ; ଓଜୁ—2. Foolish.

ଅଘାଇ ଜିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ କରି ଭୃପ୍ତ ହେବା ପରେ ସେହି ପଦାର୍ଥ ଖାଇବା ପାଇଁ ବରଜି ବୋଧ କରିବା—To have a dislike or loathing for a particular food after one has his fill.

Aghāi Jibā

ଅଘାଚିତା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ) ବିଣ—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଖାଇ ଖାଇ ବରଜୁ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Feeling dislike for particular food after having taken it too long.

Aghāchitā

ଅଘାରି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଘାସୁରର ଶତ୍ରୁ ବା ଘାତର ଶତ୍ରୁ)—

Aghāri ୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—1. An epithet of Śrīkṛushṇa.

୨ । ଭଗବାନ୍; ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

ଅଘାସୁର—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଅଘ+ଅସୁର)—

Aghāsura ୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ବଧ କରିଥିବା ଅସୁର ବିଶେଷ—1. Name of a demon killed by Śrīkṛushṇa while a boy.

[ଦ୍ର—ଏ ବକାସୁର ଓ ପୂତନା ରାକ୍ଷସୀର ଭାଇ ଓ କଂସର ଅନୁଚରବିଶେଷ । ବାଲ୍ୟକାଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ କଂସ ଏହାକୁ ଗୋପପୁରକୁ ପଠାଇଥିଲା । ଏ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅଜଗର ରୂପ ଧାରଣ କରି ପାଟିକୁ ଆଁ କରି ବାଟରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଏହାର ପାଟିକୁ ପର୍ବତର ଗୁମ୍ଫା ବୋଲି ମନେ କରି ଗୋପ ବାଳକମାନେ ଏହାର ମୁଖ ଭିତର ମଧ୍ୟକୁ ପଶିଗଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏ ମାୟାସୁରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରି, ଗୋପବାଳକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ମୁଖ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପଶିଲେ । ଏମାନେ ପଶିଯିବାରୁ ଅଘାସୁର ପାଟିକୁ ବୁଜି ଦେଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୈବୀ ମାୟାବଳରେ ନିଜ ଶରୀରକୁ ଅଘାର ଯେଉଁ ଭିତରେ ଏପର ଫୁଲାଇଦେଲେ ଯେ ଅଘାସୁରର ଦେହ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଦେହକୁ ସମ୍ଭାଳ ନ ପାରି ଫାଟିଗଲା ଓ ଅଘାସୁର ମଲା । ଅଘାସୁର ମଲାରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସହ ଗୋପବାଳକମାନେ ଭା ପେଟରୁ ବାହାର ଆସିଲେ ।]

୨ । (ଅଘାସୁର ପରି)—ଅତି ବୃହଳ୍ଲାୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A very big and corpulent person.

ଅଘିରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଅଇଘରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Aghirā (etc) Aigharā etc. (See)

ଅଘୃଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଘୃଣା)—

Aghṛuṇa ୧ । ଘୃଣାଘ୍ନାନ; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Having no feeling of revulsion.
(ଅଘୃଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—2. Incompassionate (M. W).

ଅଘୃଣୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଘୃଣ)—୧ । ଅଘୃଣ (ଦେଖ)

Aghṛuṇī 1. Aghṛuṇa (See)

୨ । ଯାହାର ଖାଦ୍ୟାଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଘୃଣା ନ ଥାଏ—2. Having no apathy for any sort of food.

ସବୁ ଜିନିଷକୁ ଚି କରନ୍ତି ତେମନ
ଅଘୃଣୀରେ ଲେଖା ତ ସିନ୍ଧୁଦେଶ ଜନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପ୍ତରତ, ଦ୍ରୋଣପର୍ବ ।

ଅଘେରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ.ବି—ଅଇଘରା, ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Agherā etc Aigharā etc. (See)

ଅଘେରା, ଅଘେରା—ଦେ. ବିଣ—ଯହିଁର ଚାରିପାଖେ ବାଡ଼ ଆଦି ଘେରା ହୋଇ ନାହିଁ—Unenclosed; not surrounded an all sides by a fence.

ଅଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ଅନାବୃତ—Uncovered.

Aghordā

ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ରାକ୍ଷକୁ ଅଘୋଡ଼ା ରହିଲେ
ଅଣ୍ଟା ଘୋଡେ ଦିଅ ନଠାଇ ଖାଇଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପ୍ତରତ. ଶାନ୍ତ

ଅଘୋଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଘୋଡ଼ା (ଦେଖ)

Aghordiā Aghordā (See)

ଅଘୋର—ସଂ. ବିଣ. ୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ଘୋର; ଭୟଙ୍କର ଯାହା ଅପେକ୍ଷା; ଯାହା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟଙ୍କର; ପ୍ରଚଣ୍ଡ—1. Very frightful.

Aghora
(ଅଘୋରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+ଘୋର)—ସୌମ୍ୟଦର୍ଶନ; ସୁନ୍ଦର—2. Comely; handsome.

ସଂ. ବି—ଶିବ; ମହାଦେବ—The Deity Siba.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଗାଢ଼ (ଯଥା ନିଦ୍ରା)—1. Deep (e.g. Sleep.)

୨ । ଘନିଷ୍ଠ (ଯଥା ପ୍ରୀତି)—2. Close or intimate (friendship).

ଙ । ଅଘୋର ପାଖାପାଖି; ଅଘୋରୀ (ଦେଖ)—3. Aghorī (See)

ଅଘୋର ଭକ୍ତମାନେ ଯହିଁ ବସିଥନ୍ତି । ସାରଳା ମହାପ୍ତରତ, ସଭା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ରେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଦୃଶ ପ୍ରତୀତ ହେଉଥିବ । ଅଥଚ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନର ବସାଇ ୨ ବା ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଘୋରଣା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପୁଲ୍ଲି) ବିଣ. (ସଂ. ଅଘଣ)—

Aghoraṇā ଅପରିଷ୍କୃତ; ଯେ ସବୁବେଳା ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ନାହିଁ—One who does not observe cleanliness.

(ଯଥା—ଏପରି ଅଘୋରଣା ବାଳକ କାହିଁ ଦେଖା ନାହିଁ ।)

ଅଘୋରଦୀକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଘୋର=ଶିବ+ଦୀକ୍ଷା)—

Aghoradīkshā ଅଘୋରୀମାନଙ୍କ ମତ; ଶିବଭକ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କ ଧର୍ମ୍ମ ମତ—The tenets of the Aghorī ascetics.

ଅଘୋର ନିଦ୍ରା—ଦେ. ବି—ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରା—

Aghoranidrā Deep sleep, slumber.

ଅଘୋର ନିଦ୍ରା

ଅଘୋରପନ୍ଥା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ଅଘୋର ଦୀକ୍ଷା (ଦେଖ)

Aghorapanthā 1. Aghora dīkshā (See) ୨ । ଅଘୋର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—2. The sect of the Aghoris.

ଅଘୋରପନ୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଘୋର ପନ୍ଥା+ଇନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ)—

Aghorapanthī (ଅଘୋରପନ୍ଥିନୀ-ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଘୋରୀ; ଅଘୋରପନ୍ଥାବଲମ୍ବୀ—Following the tenets of the Aghora sect.

ସଂ. ବି—ଅଘୋରସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—An ascetic of the Aghora sect.

[ଦ୍ର—ଅଘୋରପନ୍ଥୀମାନେ ଶୈବ; ଅଘୋର ସ୍ୱାମୀ ଏ ପନ୍ଥାର ଆଦ ଗୁରୁ । ଏମାନଙ୍କ ଆଦ ସ୍ଥାନ ପ୍ରାଚୀନ ବରଘୁଡ଼ (ଆଧୁନିକ ବରୋଦା) ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀମାନେ ରାଜପୁତାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆବୁ ପାହାଡ଼ରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଅପରିଷ୍କୃତ, ନର୍ଦ୍ଦଶ ଓ ବିକାରରହିତ, ମଦ୍ୟ, ମାଂସ, ମଲ, ମୂତ୍ର, ଶବମାଂସ, ପକ୍ୱ ଅପକ୍ୱ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ, ଅଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନ ଏମାନେ ନିର୍ବିକାରରେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମୁଣ୍ଡ, ଦାଢ଼ୀ,ସଭାବାଳ ଓ ଜଟା ରଖନ୍ତି । ବରୋଦା ରାଜ୍ୟରେ ଅଘୋରେଶ୍ୱର ନାମରେ ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋଟିଏ ମଠ ଥିଲା । ଏହି ମଠରେ ଅଘୋର ସ୍ୱାମୀ ରହୁଥିଲେ । ଗିର୍ଣ୍ଣାର ଗିରିଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କରେ ବହୁ ଶତ ଅଘୋରଦୀକ୍ଷାଧାରୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ ବାସ କରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କ୍ରମଶଃ ଲୁପ୍ତ ହେଉଅଛି । ମର୍କୋପୋଲୋ, ପ୍ରିନ୍ସି, ଆରିଷ୍ଟଟ୍ଲ ଆଦ ପ୍ରାଚୀନ ବିଦେଶୀୟ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କ ବିଷୟ ଲେଖା ଅଛି ।]

ଅଘୋର ପ୍ରୀତି—ଦେ. ବି—ଗାଢ଼ ପ୍ରେମ—Close friendship; intimacy.

Aghora prīti

ଅଘୋର ପ୍ରୀତି

ଅଘୋରସ୍ୱାମୀ—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଅଘୋର+ସ୍ୱାମିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Aghoraswāmī ଅଘୋରପନ୍ଥୀ ଶିବୋପାସକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଦ ଗୁରୁ (ଅଘୋରପନ୍ଥୀ ଭଳେ ନୋହ୍ ଦେଖ)—Name of the founder of the Aghorī sect.

ଅଘୋରୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଘୋର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଘୋରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Aghorā Feminine of Aghora.

ସଂ. ବି—(ଏ ଦିନ ଅଘୋର ବା ଶିବ ପୂଜା କଲେ ପରକାଳରେ ଶିବଲୋକପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ବୋଲି)—ଭାଦ୍ର କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—The fourteenth day of the dark fortnight of the month of Bhādra.

ବି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଘୃଷ୍ଟ)—୧ । ଅଘୃଷ୍ଟ; ଯାହା ଘୋରି ଧୋଇ ନାହିଁ—1. Unrubbed; unbrushed; not made into a paste.

(ଯଥା—ଅଘୋରି ଚନ୍ଦନ ।)

୨ । ଯେଉଁ ଶିଳ ବା ଚନ୍ଦନପେଡ଼ି ଘୋରିବା କାମରେ ଲାଗେ ନାହିଁ—2. (a slab of stone) Which has not yet been used for bruising.

(ଯଥା—ଅଘୋରି ଚନ୍ଦନପେଡ଼ି ।)

୩ । ଯେଉଁ ଡାଲି ବା ଖୀରି ସିଝି ଯିବା ପରେ ଅଣକ ବା ଘୋରଣା କାଠିବାରି ଉତ୍ତମରୂପେ ଘୃଷ୍ଟ ବା ଆଲୋଡ଼ିତ ହୋଇ ନାହିଁ—3. (pulse or gruel) Which has not been well stirred.

(ଯଥା—ଅଘୋରି ଡାଲି, ଅଘୋରି ଖିରି ।)

୪ । (ସ୍ତ୍ର. ଘୋରି)—ଅପରିଷ୍କୃତ ଓ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Unclean; of uncleanly habits.

୫ । (ଶୂଦ୍ର ଓ ମାଳ ଭାଷା; ଡ଼ ସ୍ଥାନରେ ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଅଘୋଡ଼ା (ଦେଖ)

5. Aghordā (See)

ଅଘୋରି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସ୍ତ୍ର. ଅଘୋରି)—

Aghori ଅଘୋର (ଦେଖ)

ଅଘୋରୀ Aghorī (See)

ଅଘୋରୀ

ଅଘୋରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସ୍ତ୍ର. ଅଘୋରି)—ଅଘୋରି (ଦେଖ)

Aghoriā Aghorī (See)

୧ । (ଶୂଦ୍ର ଓ ମାଳଭାଷା, ଡ଼ ସ୍ଥାନରେ ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଆଘୋଡ଼ିଆ (ଦେଖ)—Aghordiā (See)

ଅଘୋରୀ—ସଂ. ବି. (ଅଘୋର+ଇନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ.)—

Aghorī ଅଘୋରପନ୍ଥୀ (ଦେଖ) Aghorapanthī (See)

ସଂ. ବିଣ. ୧ । ଅଘୋରପନ୍ଥୀ (ଦେଖ) Aghorapanthī (See)

୨ । (ଅଘୋରୀମାନେ ଘୃଣାଶୂନ୍ୟ ଥିବାରୁ)—ଘୃଣାଶୂନ୍ୟ; ବିଷ୍ଠାଦି ପ୍ରତି ଯାହାର ଘୃଣା ନ ଥାଏ; ନର୍ଦ୍ଦଶ—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

2. Having no feeling of repugnance or abhorrence towards filth; dirt; or dure etc.

୩ । ଶୌଚଶୌଚ ବଗ୍ଧରଶୂନ୍ୟ—

3. Not observing cleanliness.

୪ । ଅପରଷ୍କାର; ଅପରଚ୍ଛନ୍ନ—4. Unclean.

ଅଘୋଷ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଘୋଷ)—୧ । ଆଖ୍ୱରଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ); ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଗଉଡ଼ ନାହାନ୍ତି—

Aghosha

1. (a country) Not inhabited by cowherds

୨ । ଶବ୍ଦରହିତ;ଧ୍ୱନିଶୂନ୍ୟ—2. Soundless; free from sounds.

ସଂ. ବ. ୧ । ଗଉଡ଼ ନ ଥିବା ଦେଶ—1. A country not inhabited by cowherds

୨ । ବ୍ୟାକରଣ (ଏ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଘୋଷ ବା ଉଚ୍ଚ ଧ୍ୱନି ନ ଥିବାରୁ)—ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଶ, ଷ ଓ ସ—

2. (grammar) The first 2 letters of the five bargas of consonants and the letters śa, sha & sa.

[ଦ୍ର—ଅଘୋଷ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂଖ୍ୟାରେ ଭେର ଯଥା;—କ, ଖ; ଚ, ଛ; ଟ, ଠ; ତ, ଥ; ପ, ଫ; ଶ, ଷ, ଓ ସ ।]

ଅଘ୍ନ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ହନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଅବଧ—

Aghna

Not deserving to be killed.

(ଅଘ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ. ବ୍ରହ୍ମା —The Deity Brahmā.

ଅଘ୍ନ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + ହନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ଅବଧ—

Aghnya

Not deserving to be killed.

(ଅଘ୍ନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମା—The Deity Brahmā.

ଅଘ୍ନ୍ୟା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଘ୍ନ୍ୟ + ଆ)—ଅଘ୍ନ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Aghnyā

Feminine of Aghnya.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଶାସ୍ତ୍ରାଦ ଅନୁସାରେ ଏହା ଅବଧ୍ୟ ଥିବାରୁ)—ଗାଈ; ଗାଈ—The cow.

ଅଘ୍ରାନ୍—ଗ୍ରାଦେ.(ମେଦନୀପୁର) ବ.(ସଂ. ଅଗ୍ରହାୟୃଣ)—

Aghrān

ଅଘ୍ରାନ

ଅଗ୍ରହାୟୃଣ; ମାର୍ଗଶିର ମାସ—

The month of Mārgaśira.

(ଭୁଲ. ବ. ଅଗ୍ରହାୟୁନ୍)

ଅଘ୍ରିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)

Aghriā

Agriā (See)

ଅଙ୍କ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ ଅନ୍‌କ ଧାତୁ—୧ । ଆଙ୍କିବା; ଅଙ୍କିତ କରିବା—

Aṅk (root)

1. To draw.

୨ । ଲେଖିବା—2. To write

୩ । ଚିତ୍ର ଲେଖିବା—3. To draw a picture.

୪ । ଗାର କାଢ଼ିବା—4. To draw a line.

୫ । ଚିହ୍ନ ଦେବା; ଦାଗ ଦେବା—5. To mark.

ଅଙ୍କଣା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ ଅଙ୍କୁଶ)—ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)

Aṅkśā

Aṅkuśa (See)

ଅଙ୍କ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଅ)—

Aṅka

୧ । ଚିହ୍ନ; ଲକ୍ଷଣ—1. Mark.

୨ । କଳଙ୍କ; ଦାଗ—2. Stain.

ବାରଥକ ଉଦେ ଅଙ୍କ ଦୂଷ୍କାଦଳ ଭର । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୧୪।୨୩ ।

୩ । ସଂଖ୍ୟା; ଏକ (୧) ଠାରୁ ନଅ (୯) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଓ ଶୂନ୍ୟ—3. Figure; digit; number.

୪ । ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର; ପାଟିଗଣିତ—4. Arithmetic.

୫ । କୋଡ଼; ଉତ୍ସଙ୍ଗ; କୋଳ—5. Lap; bosom.

୬ । ବର୍ଷ; ସମ୍ବତ୍ସର—6. Year.

୭ । ନାଟକର ପରିଚ୍ଛେଦ—7 An act of a drama.

[ଦ୍ର—ନାଟକ କେତେ ଗୁଡ଼ଏ ଅଙ୍କ (act) ରେ ଓ ଅଙ୍କମାନ କେତେଗୁଡ଼ଏ ଗର୍ଭାଙ୍କ (scene) ରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।]

୮ । ପର୍ବତ—8. Mountain.

୯ । ରେଖା; ଗାର—9. Line.

୧୦ । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—10. Guilt; fault; crime.

୧୧ । ଯୁଦ୍ଧ—11. Fight; battle.

୧୨ । ଚଦ୍ମଯୁଦ୍ଧ—12. Mock fight.

୧୩ । ଶରୀର; ଦେହ—13. Body.

୧୪ । ରୂପକାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ—14. A kind of Rhetorical figure or simile.

୧୫ । ସ୍ଥାନ; ଆସ୍ପଦ—15. Place.

୧୬ । ବିଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର—16. Ornament.

୧୭ । ସାମୀପ୍ୟ—17. Nearness; proximity.

ଦେ. ବ—୧ । ଗଣିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ସମସ୍ୟା—

ଆଁକ

1. An Arithmetical sum.

ଆଁକ

୨ । ରାଜାଙ୍କ ସିଂହାସନାରୋହଣ ଠାରୁ ଗଣାଯିବା ବର୍ଷ—

2. The year counted from the ascension of a King.

[ଦ୍ର— ସନ ତଳେ ଶୀକା ଦେଖ । ପୁଣି ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍କ ଗଣନାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସଂଖ୍ୟା ଛାଡ଼ାଯାଏ । ଯଥା—୧୦ ଛଡ଼ା ଡାହାଣରେ ଶୂନ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା—୨୦, ୩୦, ୪୦, ୫୦ ଓ ୬ ଛଡ଼ା ଡାହାଣରେ ୬ ଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା;—୧୬, ୨୬, ୩୬ ଓ ୪୬ ଇତ୍ୟାଦି । ସିଂହାସନାରୋହଣର ୧ମ ବର୍ଷକୁ '୬' ଗଣାଯାଏ ।]

ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଅଙ୍କକୋଳ (ଦେଖ)

Aṅkakoli (See)

A kind of wild berry.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସୂଚାଇତ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦ୍ୱିତୀୟକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରେ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପ... 'ଅଲବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଙ୍କକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Aṅkaka ୧ । ଚିହ୍ନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—1. A marker.
(ଅଙ୍କିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଗଣନା କଲା ବାଲ୍ଲା—2. A counter.

ଅଙ୍କ କଢାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ନୂତନ ରାଜା) ଙ୍କ ନାମରେ ଙ୍କ
Aṅka kaṭāibā ରାଜତ୍ୱର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷକୁ ୨ ଅଙ୍କ ବୋଲି ଲେଖି
ସନକଟଵାନା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଚାର କରିବା—(a new King) To
begin his reign by writing his 1st year as 2.

[ଦ୍ର—ଜୁଲୁଲରେ ସୁନଆଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦ୍ଭବ ଶୁକ୍ଲ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦନ ଠାରୁ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏହି ଦନ ଓଡ଼ଶା ରାଜା ଅଙ୍କ କଢାନ୍ତି । ରାଜତ୍ୱର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷକୁ ୨ ଅଙ୍କ ଓ ତତ୍ପରେ ପ୍ରତି ସୁନଆଁଠାରୁ ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟା ଦଆଯାଏ ଓ ଅଙ୍କ କଢା ହୁଏ । ଗୋଟଏ ସୁନା ମୋହର ଉପରେ ସୁନଆଁ ଦନ ରାଜାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅଙ୍କ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଏ ।]

ଅଙ୍କକସା—ଦେ. ବ— ଗଣିତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନାର୍ଥ ଗଣନାତ୍ମକ ସଂଖ୍ୟା ଓ
Aṅka kasā ହିସାବକୁ ଭୂମିରେ, ଶ୍ଲେଟରେ, କାଗଜରେ ବା
ଆଁକ କସା ତାଳପତ୍ରରେ ଲେଖିବା—The working out of
ଅଙ୍କ କସନା an arithmetical sum.

ଅଙ୍କ କସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗଣିତସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବାପାଇଁ
Aṅka kasibā ସଂଖ୍ୟା ଓ ହିସାବମାନ ଲେଖିବା—To work
ଆଙ୍କ କସା out an arithmetical sum or problem.
ଅଙ୍କ କସନା

ଅଙ୍କକାର—ସଂ. ବ. ପୁଂ.(ଅଙ୍କ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—ଯୁଦ୍ଧ ବା ବାଜିରେ
Aṅkakāra ଦ୍ୱାରଜତ ନର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—
An umpire in a fight or a game.

ଅଙ୍କକୋଳି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ କୋଳି—
Aṅkakoḷi A kind of wild plum;
Carrissa diffusa.

ଅଙ୍କଗ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଙ୍କ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପିତାମାତା ବା
Aṅkaga ପ୍ରେମିକଙ୍କ କୋଡ଼ ଆଶ୍ରୟ କରିବା (ଶିଶୁ ବା ପ୍ରେମିକା)—
(ଅଙ୍କଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) Going to or occupying the lap or
bosom of a parent or one's lover.
(Said of a child or a lover.)

ଅଙ୍କଗଣନା—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍))—ଏକ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା-
Aṅkagaṇanā ମାନଙ୍କର ଗଣତ—The counting of
the numbers from one upwards.

ଦେ. ବ.—ପୁରୁଷର ଗଜପତ୍ତିଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ବର୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଗଣନା—
[ଏଥିର ବିଶିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଅଛି ।]

ଯଥା—୧ମ ବର୍ଷ=୨ ଅଙ୍କ, ୨ୟ ବର୍ଷ=୩ ଅଙ୍କ, ଏହିପରି ୩।୪।୫; ୭ ଠାରୁ ୧୫, ୧୫ ପରେ ୧୭। ୧୮।୧୯; ୧୯ପରେ ୨୧।୨୨।୨୩।୨୪।୨୫; ୨୫ ପରେ ୨୭।୨୮।୨୯; ୨୯ ପରେ ୩୧।୩୨।୩୩।୩୪।୩୫; ୩୫ ପରେ ୩୭।୩୮।୩୯; ଗଣନା କରାଯାଏ ।]

ଅଙ୍କଗଣିତ—ସଂ. ବ.—୧ । (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଙ୍କଘଟିତ ଗଣିତ)—
Aṅkagaṇita ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କ ବା ସଂଖ୍ୟାବିଷୟକ ଜ୍ଞାନ
ଲାଭ ହୁଏ; ପାଟୀଗଣିତ—1. Arithmetic.
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ୧, ୨, ୩ ଆଦ ସଂଖ୍ୟାର ଗଣନା ବା
ହିସାବ—2. Calculation of the figures
or digits.

ଅଙ୍କଗତ—ସଂ. ବଣ. (ସପ୍ତ୍ୟା ତତ୍)—ଅଙ୍କଗ (ଦେଖ)
Aṅkagata Aṅkaga (See)
(ଅଙ୍କଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଙ୍କଚ୍ଛଡା—ଦେ. ବଣ.—୧ । କୋଳରୁ ଅଲଗା; କୋଳ ଛଡ଼ା—
Aṅkachharḍā Separated from one's lap.
୨ । ଯାହାକୁ ଜଣକ କୋଡ଼ରୁ ଛଡ଼ାଇ ନଆଯାଇଥାଏ—
2. Wrested from one's bosom.
୩ । ସଙ୍ଗଛଡ଼ା; ସଙ୍ଗରୁ ଅନ୍ତରିତ—3. Separated
from one's society.

ଅଙ୍କଛଡ଼ା ହେଲେ ରଙ୍କ ଗାବ ଘଏ ଝୁରିଥିଲେ ମୋର ପାଇଁ ।
ରାଧାନାଥ—ପାବଗ ।

ଅଙ୍କତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍କବିଷୟକ ତନ୍ତ୍ର)—
Aṅkatantra ଅଙ୍କଗଣିତ (ଦେଖ)
Aṅkaganita (See)

ଅଙ୍କତି—ସଂ. ବ—(ଅନ୍ଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତି)—
Aṅkati ୧ । ବାୟୁ—1. Air.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । ବ୍ରହ୍ମା—3. Brahmā.
୪ । ଅଗ୍ନିଦୋଳୀ—4. A fire-worshipper.

ଅଙ୍କଧାରଣ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ତ୍ରିଶୂଳ, ଶଙ୍ଖ, ଚକ୍ର, ଗଦା ଓ
Aṅkadhāraṇa ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଆଦ ଚିହ୍ନିତ ମୁଦ୍ରାକୁ ତପ୍ତାଇ କର
ଦେହରେ ଛପିବା (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—Act of
stamping the body with heated
seals containing various figures of
religious significance.

ଅଙ୍କଧାରୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅଙ୍କ+ଧୃ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୩ମା. ୧ବ.)—
Aṅkadhārī ଯେ ଦେହରେ ତପ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଛପିଥାଏ;(ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)-
(ଅଙ୍କଧାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (a person) Bearing on his body
stamps of heated seals bearing
diffrent religious emblems.

ଅଙ୍କନ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Aṅkana ୧ । ଚିହ୍ନ ଦେବା—1. Marking.
୨ । ଲେଖନ—Writing.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ । ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ । ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅଙ୍କମୟୁ; ଅଙ୍କିତ ଓ ଅଙ୍କ—ବ୍ୟଣ ୩ । ସଂଖ୍ୟାଲିଖନ—3. Notation.
୪ । ଚିତ୍ରାଦି ଆଙ୍କିବା—4. Drawing of pictures.
୫ । ଅଙ୍କିତକରଣ—5. Drawing.
୬ । ଗଣତି କରିବା—6. Numbering; counting.
୭ । ଶଙ୍ଖ, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ, ତ୍ରିଶୂଳ ଓ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଆଦି ଅଙ୍କିତ ଥିବା ଧାତୁ ମୁଦ୍ରାକୁ ଦେହରେ ଉତ୍ତାପ କରି ମାରିବା—7. Act of stamping on one's body heated seals containing religious symbols.

[ଦ୍ର—ସାଧୁ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବା ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଶଙ୍ଖ, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ ଓ ଶୈବମାନେ ଶିବଙ୍କର ତ୍ରିଶୂଳ ଓ କେହି କେହି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଲେଖାଥିବା ଧାତୁମୁଦ୍ରା ବା ମୋହରକୁ ଉତ୍ତାପ କରାଇ ବାହୁରେ ଓଦା କନା ପକାଇ ତାକୁ ଛପା ମାରନ୍ତି । ଛପା ଦିଆଯିବା ସ୍ଥାନରେ ଫୋଟକା ହୋଇ ତାହା ଶୁଖିଗଲେ ଦେହରେ ଚିହ୍ନ ଚିରସ୍ଥାନ ରହିଯାଏ । ଏହି ଅଙ୍କନକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରକାରେ କରାଯାଏ—ଏହାକୁ ଦ୍ୱାରକାଛପା କହନ୍ତି । ରାମାନୁଜସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ବିଶେଷ ପ୍ରଚଳିତ । (ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦସାଗର ।)]

ଅଙ୍କନବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ, ଅଙ୍କନ ବିଷୟକ ବିଦ୍ୟା)—
Aṅkanabidyā ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା—The art of drawing.

ଅଙ୍କନା ମାଧନା—ଦେ. ବ. (ନାମ) ଦୁଇଜଣ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତଙ୍କ ନାମ—
Aṅkanā Mādhanā The names of two devotees of Bishṇu.

[ଦ୍ର—ରାମଦାସଙ୍କ ବରଚିତ ଓଡ଼ିଆ ଦାର୍ଶ୍ୟଭାରତର ୬୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରୀରେ କାବେରୀ ନଦୀକୂଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଏମାନେ ଜାତିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ । ଏମାନେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଭୋଜନ ଦେଉଥିଲେ । ଭଗବାନ୍ ଏମାନଙ୍କ ଅତିଥିସେବାର ନିଷ୍ଠା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବେଶରେ ଆସି ବହୁ ଅନ୍ନ ଗ୍ରାସ କଲେ । ଶେଷକୁ ଯାହା ରନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା, ତାହା ନ ଅଣ୍ଟିବାରୁ ଏମାନେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କଠାରେ ଶରଣ ପଶିଲେ ।]

ଅଙ୍କନିବାସ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ + ନିବାସ)—
Aṅkanibāsa ପ୍ରେମିକଙ୍କ କୋଡ଼ରେ ବସିବା—Sitting on the lap of a lover.

ଶ୍ରୀ ଜୟଦେବ ଭଣେ. ସୁଧାବାଣୀ ଶ୍ରବଣେ
ଅଳସ ହୃଦି ଦେଲେ ଅଙ୍କନିବାସ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଙ୍କପରିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ + ପରିବର୍ତ୍ତନ)—
Aṅkaparibarttana ଶୋଇଲା ବେଳେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା; ପାର୍ଶ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତନ—Changing of ides while on bed.

ଅଙ୍କପଲ୍ଲବ—ସଂ. ବ—ବିଦ୍ୟାବିଶେଷ; ଉଣା ଉଣା ସଂଖ୍ୟା ସ୍ଥଳରେ Aṅkapallaba ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଉଣା ଉଣା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର ଲେଖି ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ପଦ୍ଧତି ।(ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦସାଗର)—
A Science by which digits or numbers are denoted by means of certain different alphabets.
(ଯଥା—ଇଂରାଜ ଓ ଲାଟୀନରେ X = ୧୦; V = ୫ L = ୫୦; C = ୧୦୦)

ଅଙ୍କପାତ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ + ପାତ)—
Aṅkapāta ୧ । ଅଙ୍କକସା (ଦେଖ)
1. Aṅkakasā (See)
୨ । ସଂଖ୍ୟାଲେଖନ—2. Notation.
୩ । ଚିହ୍ନିତକରଣ—3. Marking.

ଅଙ୍କପାଳି—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାତୁ + ଭାବ. ଇ) —
Aṅkapāḷi ୧ । ଆଲଙ୍ଗନ; କୁଣ୍ଢାଇବା—
1 Embrace, hugging.
୨ । କୋଳରେ ବସାଇବା—
2. The taking of a person into one's bosom.

ଅଙ୍କପାଳିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ + ଆ)-
Aṅkapāḷikā ୧ । ଆଲଙ୍ଗନ; କୁଣ୍ଢାଇବା—1. Embrace.
୨ । କୋଳରେ ବସାଇବା—2. The taking of a person onto one's bosom.
୩ । ଧାଈ; ଧାତ୍ରୀ—2. A nurse.

ଅଙ୍କପାଳୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍କ + ପାଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Aṅkapāḷī ୧ । ଅଙ୍କପାଳ (ଦେଖ)
1. Aṅkapāḷi (See)
୨ । ଧାଈ; ଧାତ୍ରୀ—3. A nurse.
୩ । (ବୈଦ୍ୟକ) ବେଦକାକ୍ଷ୍ୟ ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
3. A kind of scent.
୪ । ଗୁଳୁବିଶେଷ—4. A plant Medicago esculanta (M. W.).

ଅଙ୍କପୂରଣ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ) ଗଣନାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଅଦତ୍ତ ବା Aṅkapūraṇa ଅଜ୍ଞାତ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଆଣି ସ୍ଥାପନ କରିବା—
The filling up of an unknown number with the help of given data.

ଅଙ୍କବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା)—
Aṅkabidyā ୧ । ଅଙ୍କ ଗଣିତ (ଦେଖ)
1. Aṅka gaṇita (See)
୨ । ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା—2. The art of drawing.

ଅଙ୍କବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ)—(ଗଣିତ) ନିଶାଣ ବା ଗୁଣନ ଦ୍ୱାରା Aṅkabṛuddhi କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାର ବୃଦ୍ଧି—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗିଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

(ବପଗ୍ଭତ—ଅଙ୍କବୃଦ୍ଧି) (arithmetic) The increasing of a number by addition or multiplication.

ଅଙ୍କମାଳ—ସଂ. ବ—ଆଲଙ୍ଗନ; କୁଣ୍ଢାଇବା—Embrace.
Aṅkamāḷa (ହୃନ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଙ୍କମାଳିକା—ସଂ. ବ—୧ । ଆଲଙ୍ଗନ—1. Embrace.
Aṅkamāḷikā ୨ । ଗ୍ଲେଟ ବାର (ହୃନ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. A small necklace.

ଅଙ୍କମୁଖ—ସଂ. ବ—ସମସ୍ତ ବଷୟର ସୂଚନା ବଆଯାଇଥିବା ନାଟକର
Aṅkamukha ପ୍ରଥମାଙ୍କ—The introductory act of a drama giving clue to the whole plot (M. W).

ଅଙ୍କରାନ୍ତି—ଦେ. ବ—୧ । କଣ୍ଟକାରି (ଦେଖ)
Aṅkarānti 1. Kaṇṭakārī (See)
୨ । ବେଜାର (ଦେଖ)
2. Bejāri (See)

ଅଙ୍କରେଖା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ=କଳଙ୍କ+ରେଖା)—
Aṅkarekhā (ଲୁଗା ବା ରୁମାଲ ଆଦର) ରଙ୍ଗିନ ଧଡ଼—
Coloured border or hem (of a cloth).
ବସ୍ତ୍ରଲମ୍ବେ ଗାଳ—ଉରୁବ୍ଜ ଭାର ଦାଢ଼େ ଅଙ୍କରେଖା କ ସେ ।
ପ୍ରଧାନାଥ—ପାଞ୍ଚଳୀ ।

ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀସ୍ୱରୂପା ବା
Aṅkalakshmī ଅଙ୍କରଶୋଭା)—
ସ୍ତ୍ରୀ; ପତ୍ନୀ—Wife; consort.
ଏ କନ୍ୟାକୁ ଅଙ୍କଲକ୍ଷ୍ମୀ କରିବାର ଅତିଲାଷ ଥିଲେ ମନେ ।
ପ୍ରଧାନାଥ—ପାଞ୍ଚଳୀ ।

ଅଙ୍କଲୋଡ୍ୟ—ସଂ. ବ—୧ । ଚଞ୍ଚୋଟକ (ଦେଖ)
Aṅkalordya 1. Chiñchoṭaka (See) (M. W.).
୨ । ଅଦା—2. Ginger (M. W.)

ଅଙ୍କଶାୟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉପପଦସମାସ; ଅଙ୍କ+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Aṅkaśāyī ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
(ଅଙ୍କଶାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କୋଡ଼ରେ ଶୋଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(a person) Resting on the bosom of another.

ଅଙ୍କଶୋଭୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉପପଦସମାସ; ଅଙ୍କ+ଶୁଭ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Aṅkaśobhī ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ କୋଡ଼ ବା
(ଅଙ୍କଶୋଭିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଙ୍କରେ ବସିବା ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କର ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧନ
କରେ; ଅଙ୍କମଣ୍ଡନକାରୀ—
(a person) Gracing the bosom of another.

ଅଙ୍କହରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ+ହରଣ)—
Aṅkaharaṇa (ଗଣିତ) ଫେଡାଣ ବା ହରଣ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି
(ବପଗ୍ଭତ—ଅଙ୍କବୃଦ୍ଧି) ସଂଖ୍ୟାର ହ୍ରାସକରଣ—
(arithmetic) The decreasing of a number or figure by subtraction or division.

ଅଙ୍କା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କନ)—ଅଙ୍କନ (ଦେଖ)
Aṅkā Aṅkana (See)
ଆଁକା ଦେ. ବଣ. ୧ । (ସଂ ଅଙ୍କିତ)—ଅଙ୍କିତ (ଦେଖ)
ଆଁକନା Aṅkita (See)
ଆଁକାଡୁଆ ୨ । ଗୃହ ପାଖେ ଅଳି ବା ବାଡ଼ ବଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—
2. (a place) Fenced on all sides

ଅଙ୍କାଅଙ୍କି—ଦେ. ବ—
Aṅkāaṅki ନାନାପ୍ରକାର ଅଙ୍କନକ୍ରିୟା—
ଆଁକାଆଁକି Various acts of drawing.

ଅଙ୍କାଇବା—ଦେ. କି.—(ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାତୁର ଣିଜନ୍ତ)—
Aṇkāibā ଅଙ୍କିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
ଆଁକାନ Causative form of Aṅkibā.
ଅଁକବାନା

ଅଙ୍କାଗତ—ସଂ. ବଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ+ଆଗତ)—ଅଯାଚତୋପସ୍ଥିତ;
Aṅkāgata ଯାହା ଗ୍ଭଏଁ ଗ୍ଭଏଁ ଜଣକ କୋଳକୁ ବା ଅଙ୍କିଆରକୁ
(ଅଙ୍କାଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ—Coming to one's bosom of itself.

ଅଙ୍କାଗତସତ୍ତ୍ୱବୃତ୍ତି—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଙ୍କାଗତ+ସତ୍ତ୍ୱ+ତତ୍ତ)—
Aṅkāgatasatwabṛutti (ଅଙ୍କକୁ ଆଗତ=୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ;
ଅଙ୍କାଗତ+ସତ୍ତ୍ୱ=କର୍ମଧା; ଅଙ୍କାଗତ ସତ୍ତ୍ୱ ଅଟେ ବୃତ୍ତି
ଯାହାର. ବହୁବ୍ରୀହି)—ବାଘଆଧାରିଆ; ଯାହା ମୁହଁ
ପାଖରେ ଗ୍ଭଏଁ ଗ୍ଭଏଁ ଶିକାର ଆସି ପହଞ୍ଚେ—
(an animal) Which gets its prey without seeking for it.

ଅଙ୍କାଟଙ୍କା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ବଙ୍କୁର ଟଙ୍କୁର)—ଅଙ୍କାବଙ୍କା (ଦେଖ)
Aṅkāṭaṅkā Aṅkābaṅkā (See)

ଅଙ୍କାବଙ୍କା—ଦେ. ବଣ. (ବଙ୍କୁଟଙ୍କୁର; ଅନର୍ଥକ ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ)—
Aṅkābaṅkā ୧ । ବଙ୍କାଟଙ୍କା; ଅସମାନ ଭାବରେ ଅନେକ
ଆଁକା ବାଁକା ସ୍ଥାନରେ ବକ୍ର—
ବାଁକା 1. Crooked; winding.
୨ । ସର୍ପାକୃତିବଶିଷ୍ଟ—2. Zigzag; meandering.
ସେହି ଗ୍ଭାଟ ମଧ୍ୟରେ ଅଙ୍କାବଙ୍କା ସାପ ଗୁଲି ପଡ଼ି ରହିଛି ।
ଫକୀରମୋହନ—ଗଲ୍ପସ୍ୱଲ୍ପ ।

ଅଙ୍କାବତାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କ+ଅବତାର)—
Aṅkābatāra ନାଟକର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍କ ଶେଷରେ ଅନ୍ୟନେତ
ମୁଖରେ ଆଗାମୀ ଅଙ୍କ ବଷୟର ସୂଚନା—
The close of an act of a drama preparing the audience for the following act.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ତ

ଅଙ୍କି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଗୃହପାଖରେ ଦଆଯିବା ବାଡ଼;
Aṅki ଘେରବନ୍ଧ—1. Fencing; enclosure.

୨ । ଗୃହପାଖରେ ବାଡ଼ ବୁଜା ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—
2. An enclosed place.

୩ । ଗୃହପାଖରେ ବାଡ଼ ବୁଜା ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଦଆଯାଇଥିବା ବଡା ବା ବାଉଁଶକଣ୍ଚିର ଚାଟ—
3. A split-bamboo-door used as a door for an enclosed place.

୪ । ଅଟେଇ; ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଆବଦ୍ଧ ରଖିବା ପାଇଁ ଘେର ହୋଇ ଥିବା ସ୍ଥାନ—4. A fold.

ଅଙ୍କିଆ—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍କିର୍ (ଦେଖ)
Aṅkiā Aṅkirā (See)

ଦେ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗରେ ଲଗେ ।)

୧ । ଅମୁକ ସଙ୍ଖ୍ୟାର ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—1. Shaped like the figure of a certain digit.

ଭୁଶବଃଟ ଗୃହଅଙ୍କିଆ; ଭ୍ରାମଃଟ ଆଠଅଙ୍କିଆ ।
ଫକାରମୋହନ—ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

୨ । ରାଜାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱର ଅମୁକ ଅଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Relating to such and such a year of a Raja's reign.

(ଯଥା—ନ ଅଙ୍କିଆ ମରୁଡ଼ିରେ ଗାଁଟ ଶ୍ରବଣାର ହୋଇଗଲା ।)

ଅଙ୍କିକା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍କକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଙ୍କକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aṅkikā Feminine of Aṅkaka.

ଅଙ୍କିତ—ଦେ. ବିଣ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Aṅkita ୧ । ଚିହ୍ନିତ—1. Marked.
୨ । ଚିତ୍ରିତ—2. Drawn; delineated.
୩ । ଲିଖିତ—3. Written.
୪ । ଗଣିତ—4. Counted; numbered.
୫ । ଚିଆଁ ଦଆଯାଇଥିବା—5. Branded.
୬ । ମୋଦ୍ରର ଦଆ ଯାଇଥିବା—6. Sealed; marked.

ସଂ. ବ—ଚିହ୍ନ—Mark.

କଦର୍ଥ ଅଙ୍କିତ ଉଉକେଳ ରଣାରମ୍ଭେ । ପ୍ରାତୀ—ରସବାରଥି ।

ଅଙ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାତୁ)—୧ । ଅଙ୍କନ କରିବା; ଚିତ୍ରଣ କରିବା—1. To draw a figure.
ଆଁକା
ଅଁକନା, ଆଁକନା
(ଣିର୍—ଅଙ୍କାଇବା)
୨ । ଚିତ୍ରର ସୀମାରେଖା ଟାଣିବା—
2. To delineate; to draw the contours.

୩ । ଗୃହ ପାଖରେ ବାଡ଼ ବୁଜିବା—
3. To fence up a place.

୪ । ଲେଖିବା—4. To write.

ସୁନ୍ଦର ସୁତନ୍ତ ରେଖା ପ୍ରାସ୍ୱେ
ତ୍ରୁବ ବଙ୍କିମା ପଞ୍ଚଳ ଅଙ୍କି ବାସ୍ୱେ । ପ୍ରାତୀ—ରସବାରଥି ।

ଅଙ୍କିଆ—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାତୁ)—
Aṅkirā ୧ । ବାଡ଼—1. Fencing.

୨ । ଭୂମିରେ ନକସା ଅନୁସାରେ କଟାଯିବା ଚିହ୍ନ ବା ଗାର—
2. A line drawn on the land according to a map.

୩ । ଘେରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—3. Enclosure.

୪ । ଅଟେଇ—4. A fold.

ଅଙ୍କୀ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ + ଈ) ଅଙ୍କ୍ୟ; ଛୋଟ ଆନକ ବାଦ୍ୟ—
Aṅkī A small drum (M. W.)

ଅଙ୍କୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୋଟ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)
Aṅku Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୁଟ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ + ଉଟ)—ଗୃହ; କୁଞ୍ଚି—
Aṅkuṭa A key (M. W.).

ଅଙ୍କୁଡ଼କ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଉଡ଼ + କ)—ଗୃହ; କୁଞ୍ଚି—
Aṅkurḍaka A key (M. W.).

ଅଙ୍କୁଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—୧ । ଆଙ୍କୁଡ଼ା; ଆଙ୍କୁଶୀ; ଉଚ୍ଚ ବୃକ୍ଷରୁ ଫଳ ଆଦ ତୋଳିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଆଁକସୀ, ଆକଡସୀ ବଙ୍କାଗ୍ର ଲଗି—1. A hooked bamboo
ଅଁକୁଡ଼ୀ, ଅଁକୁଡ଼ା used for pecking fruits from high trees.

୨ । (ସଂ. ଅଙ୍କୋଟ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)
2. Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୁଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—ଅଙ୍କୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Aṅkurḍi Aṅkurḍā (See)

ଅଙ୍କୁର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ରୂର)—ଅକ୍ରୂରର ଡାକ ନାମ—
Aṅkura Popular pronunciation of the name Akrūra.

ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ + ଉର)—
୧ । ଗଜା; ସଜରୁ ଜାତ ନୂତନ ବଙ୍କାଗ୍ର ଉଦ୍ଭିଦ—
1. Shoot or sprout from a seed.

୨ । ଡାଳର ଅଗରେ ଥିବା ନୂଆ କୋମଳ ମୁକୁଳ—
2. Young and tender shoot at the top of a branch.

୩ । ବଉଳ; କଢ଼ି—3. Bud

୪ । ଲୋମ—4. Fur.

୫ । ରକ୍ତ—5. Blood.

୬ । ଜଳ—6. Water.

୭ । (ରୋମ) ଟାଙ୍କୁର; (ରୋମର) ଉଦ୍ଗମ; ପୁଲକ—
7. Horripilation; standing on end (of the fur).

ବଙ୍କାଦେ ହରହର ପୁଣି ଉଛାର
ବପୁରେ ଗଲ୍ଲ ରୋମ ଅଙ୍କର ପୂର ଯେ । ଭକ୍ତ,ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱରଲାସ୍ୱ ୩୮୩୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଜଳ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଳ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୁ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ।

୮ । ଘାଆ ପୂର୍ ଆସିଲ୍ଲବେଳେ ଘାରେ ବାହାରବା ମାଂସର କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ରକ୍ତାଭ ଦାନା (ହୃଦ୍ର ଶବ୍ଦସାଗର)—
8. Small particles of new flesh appearing on a healing wound.

୯ । ଫୁଲା—9. A swelling (M. W.)

୧୦ । ଆବୁ—10. A tumour (M. W.).

ଅଙ୍କୁରକ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଉର + କ)—
Aṅkuraka ପକ୍ଷୀବସା—A nest.

ଅଙ୍କୁରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଙ୍କୁରବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Aṅkurāibā Causative of Aṅkuribā.

୧ । ଗଜୁରାଇବା; ମଞ୍ଜିରୁ ଗଜା କରାଇବା—
1. To cause to sprout.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବର ସୂତ୍ର ସୂଚନା କର ଆରମ୍ଭ କରିବା—2. To introduce any proposal by hints.

ଅଙ୍କୁରାରୋପଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଚଳ ରୋଇବା—
Aṅkurāropaṇa Planting of seedlings; transplantation.

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ସୂତ୍ରପାତ—
2. The commencement of any work.

ଅଙ୍କୁରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଙ୍କୁର + ଇତ)—ଗଜା ମାରିଥିବା; ଗଜୁରିଥିବା—
Aṅkurita Sprouted.

ଅଙ୍କୁରିତଯୌବନା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍କୁରିତ + ଯୌବନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯେଉଁ ଯୁବତୀର ଯୌବନଚିହ୍ନ କୁଚ ଉଠି ଆସୁଛି—A girl the signs of whose puberty are beginning to appear.
Aṅkuritajaubanā

ଅଙ୍କୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅଙ୍କୁର)—୧ । ଅଙ୍କୁରିତ ହେବା; ଗଜୁରିବା—
Aṅkuribā 1. To sprout.

ଅଙ୍କୁରିତ ହଓୟା ୨ । ନୂଆ ହୋଇ କଅଁଳିବା—
ଅଙ୍କୁରନା, ଅଁକୁରାନା 2. To come out anew.

ସେହି କାଳେ ତାଙ୍କର ଅଙ୍କୁରିଲ ହସ୍ତ
ତୃଣରେ ଧର୍ମେ ନଜ ଗାତ୍ରଷ୍ଟ ପବନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୩ । ପୁନର୍ବାର ଜୀବ ପାଇବା; ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମିବା—
3. To be born again; to be revived.

ଶଙ୍କର କାମ ଭସ୍ମ କଲେ, ସେ ଯଥାକାଳେ ଅଙ୍କୁରିଲେ ।
ରୂପଚ, ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

ଅଙ୍କୁରେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଙ୍କୁରାଇବା (ଦେଖ)
Aṅkureibā Aṅkurāibā (See)

ଅଙ୍କୁରୋଦ୍ଗମ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଙ୍କୁର + ଉଦ୍ଗମ)—
Aṅkurodgama ମଞ୍ଜିରୁ ଗଜା ବାହାରିବା—The coming out of sprouts from the seed.

ଅଙ୍କୁଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୋଟ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)
Aṅkula Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୁଶ—ସଂ ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଉଷ)—
Aṅkuśa ୧ । ଆଙ୍କୁଶ; ହସ୍ତି ତାଡ଼ନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ବଙ୍କ ଓ ତୀକ୍ଷ୍ଣାଗ୍ର ଲୌହଦଣ୍ଡ—
A goad; an iron-rod with a hooked point to goad an elephant.

୨ । ଶର ପରି ମୁନ ବଙ୍କା ହୋଇଥିବା କଣ୍ଟା—
2. A hooked nail shaped like an arrow.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—
3. Obstacle.

ଅଙ୍କୁଶଗ୍ରହ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କୁଶ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଅଙ୍କୁଶ ଧରେ)—ମାହୁନ୍ତ—An elephant-driver.
Aṅkuśagraha

ଅଙ୍କୁଶଦୁର୍ଦ୍ଧର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଙ୍କୁଶ + ଦୁର୍ଦ୍ଧର)—ଦୁରନ୍ତ; ଯେଉଁ ହାତୀ ଅଙ୍କୁଶତାଡ଼ନାକୁ (ଅଙ୍କୁଶଦୁର୍ଦ୍ଧର—ସ୍ତ୍ରୀ) ମାନେ ନାହିଁ—(an elephant) ungovernable by the goad.
Aṅkuśadurddhara

(ଯଥା—ହାତୀ ମତ୍ତ ହେଲେ ଅଙ୍କୁଶକୁ ମାନେ ନାହିଁ)

ଅଙ୍କୁଶମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍କୁଶାକୃତି ମୁଦ୍ରା)—
Aṅkuśamudrā ଦେବପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଜଳକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୁଳିଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଅଙ୍କୁଶାକୃତି ତାନ୍ତ୍ରିକ ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ—A pose of the fingers (in the shape of a hook) used in consecrating the water used in worship.

ଅଙ୍କୁଶା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—
Aṅkuśā ୧ । ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)—1. Aṅkuśa (See)
ଆଁକସି ୨ । କଣ୍ଟା ଗଛର ବଙ୍କାଗ୍ର କଣ୍ଟା—
ଅଁକୁସି 2. Hooked prick of plants; hooked thorn.

ଅଙ୍କୁଶାଲଗା—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ସବାର ବେହେରାମାନଙ୍କ ଡାକ ବିଶେଷ—
Aṅkuśālagā A hallooing cry of Palkibearers.

[ଦ୍ର—ବାଟରେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ କଣ୍ଟା ଗଛ ବା ଡାଳ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ ଓ ଡାହା ସବାରରେ ବା ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିବାର ଆଶଙ୍କା ଥିଲେ ସବାରର ଆଗ ବେହେରାମାନେ ପଛ ବେହେରାଙ୍କୁ ଏ ଡାକ ଡାକ ସତର୍କ କରନ୍ତି । ଏଥିର ଅର୍ଥ—ସାବଧାନ ! ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଝୁଲୁଥିବା କଣ୍ଟା ଯେପରି ମୁଣ୍ଡରେ ନ ବାଜେ ।]

ଅଙ୍କୁଶି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—୧ । ଅଙ୍କୁଶା (ଦେଖ)
Aṅkuśi 1. Aṅkuśā (See)

୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଙ୍କୁଶ—2.A small hook.

ଅଙ୍କୁଶ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଉଷ)—ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)
Aṅkūśa Aṅkuśa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈଂ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ତ

ଅଙ୍କେଇତ୍ର—ଗ୍ରା. ବ. (ଗୃହାଳର ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଅବଧାନମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ସଢରଫଳା ଘୋଷାଇବାବେଳେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ)—ଙ୍କ୍ତ୍ର—The wrong pronunciation of the quadruthong 'ṅktra.'

Aṅkeitra

ଅଙ୍କେଇବଙ୍କେଇ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ବଙ୍କ)—ସର୍ପପରି ଇତସ୍ତତଃ ବଙ୍କ ଗତି କରିବା—To move in a crooked manner like the serpent.

Aṅkei baṅkei Jībā

ଆଁକିଏ ବାଁକିଏ ଯାଓୟା ଏଁକେବେଁକେ ଯାଓୟା

ଅଙ୍କେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଙ୍କାଇବା (ଦେଖ)

Aṅkeibā Aṅkāibā (See)

ଅଙ୍କୋଟ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ + ଉଟ)—ଥଲା କାଠର ବନ୍ୟ କଣ୍ଟକୀ ଗୁଳ୍ମରେ ଗଛ—A wild tree; Alangium Hexpetalum.

Aṅkoṭa

ସଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ— ଅଙ୍କୋଟ; ଅଙ୍କୋଠ; ଅଙ୍କୋଠକ; ଅଙ୍କୋଠ; ଅଙ୍କୋଲ; ଅଙ୍କୋଠ; ବାମକ; ବଷଘ୍ନ; ଦୀର୍ଘକାଳ; ଦୃଢ଼କଣ୍ଟକ; ଲମ୍ବପୃଷ୍ଠ; ଓ—ଅଙ୍କୁ, ଆଙ୍କୁ; ଅଙ୍କୁଡ଼ା; ଆଙ୍କୁଲ୍ଲ; ଥଲା ଆଙ୍କୁ; ଥଲାଙ୍କୁଡ଼ା ଆଙ୍କୋଡ଼; ଥଲାଆଙ୍କୁଡ଼ା; ଥଲଓ ଅଁକୋଲ; ଠେରା; ଢେରା, ଢେ—ଉଡୁଗା

[ଏ ଗଛ ପାହାଡ଼ିଆ ଭୂମି, ପଥର ସଙ୍କ ଓ ପବ୍ବତର କାନ୍ଥରେ ଉଠେ; ଏହାର ଡାଳ ଖୁବ୍ ରେମଡ଼ା; ଏହାର ପତ୍ର ଛ ଆଙ୍ଗୁଳିଆ ବା ଛଅ ଶାଖାବିଶିଷ୍ଟ; ଏହା କଟୁ, କଷାୟ, ତୀକ୍ଷ୍ଣ, ରେଚକ, ଉତ୍ତେଜକ; ସ୍ନିଗ୍ଧ ଓ ଲଘୁ; ଏହାର ଫଳ ମଧୁର, ଶୀତଳ, ଗୁରୁପାକ, ବଲବର୍ଦ୍ଧକ, ବିରେଚକ ଓ ଶ୍ଳେଷ୍ମଜନକ; ଏହା ଦାହ, କ୍ଷୟ ଓ ରକ୍ତଦୋଷ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ । ଏହାର ଫଳ ବସ୍ତି କାମୁଡ଼ାର ବିଷହାରକ । ଏହାର ମୂଳର ଗୋପା ବମନକାରକ; ମୂଳକୁ ଶୁଖାଇ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କର କୁଷ୍ଠ ଓ ଉପଦଂଶ କ୍ଷତରେ ଛିଞ୍ଚିଲେ କ୍ଷତ ଶୁଖିଯାଏ । ଏହାର ରସ ବିଷନାଶକ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ ଏହାର ମଞ୍ଜିରୁ ବାହାରିବା ତେଲରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମଞ୍ଜିକୁ ଭଜାଇ ପୋତି ଦେଲେ ସେ ସାଙ୍ଗରୁ ଅତି ଶୀଘ୍ର ଗଛ ଉଠେ । ପୁଷ୍ପତତ୍ତ୍ୱରେ ଅଙ୍କୁଲ ତିନି ପ୍ରକାର—ରକ୍ତ, ଶ୍ୱେତ ଓ କୃଷ୍ଣ ।

ଅଙ୍କୋଠକ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କୋଠ+କ)—ଅଙ୍କୋଠ (ଦେଖ)

Aṅkoṭaka Aṅkoṭa

ଅଙ୍କୋଠ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ + ଉଠ)—ଅଙ୍କୋଠ (ଦେଖ)

Aṅkoṭha Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୋତ୍ତ—ସଂ. ବଣ.—(ୟଙ୍ଗୀ ଉତ୍ତ; ଅଙ୍କ+ଉତ୍ତ)—କରତଳ; ପଦତଳ ଆଦରେ ଧ୍ୱଜ, ଅଙ୍କୁଶ ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ଚିହ୍ନରୁ ସୂଚିତ (ପୁରୁଷର ସୁଲକ୍ଷଣ)—(good signs) Due to a man having got some auspicious marks on the palm and sole of his feet.

Aṅkottha

ଗୁଟୋତ୍ତ ଅଙ୍କୋତ୍ତ ବଖାନେ, ଥାଅନ୍ତି ପଞ୍ଚାଶ ଲକ୍ଷଣେ ।
ପ୍ରାଚୀ—ପୂର୍ଣ୍ଣଭଦ୍ର ଚତ୍ରୋଦସ୍ୱ ।

ଅଙ୍କୋଳ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ + ଉଳ)—ଅଙ୍କୋଠ (ଦେଖ)

Aṅkoḷa Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୋଳି—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କ ଧାତୁ+ଉଳି)—ଅଙ୍କୋଳର ଅନ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ—Another pronunciation of Aṅkoḷa

Aṅkoḷa

ଅଙ୍କୋଳସାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍କୋଳ+ସାର)—ଅଙ୍କୋଠ ଗଛର ନର୍ଯ୍ୟାସ; ଏହା ବିଷ—The juice or essence of the Aṅkoṭa tree, (which is a poison).

Aṅkoḷasāra

ଅଙ୍କୋଳିକା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍କପାଳିକାର ଅନ୍ୟ ଆକାର)—ଅଙ୍କପାଳିକା; ଆଲିଙ୍ଗନ—Embrace (M. W.).

Aṅkoḷikā

ଅଙ୍କ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.(ଅଙ୍କ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ.ଯ)—୧ । ଅଙ୍କନ କରିବା ଯୋଗ୍ୟ; ଯାହା ଅଙ୍କିତ ହେବା ଉଚିତ—1. Fit to be drawn or delineated.

Aṅkya

୨ । ଗଣନୀୟ—Fit to be counted.

ସଂ. ବ. (ଯାହା ଅଙ୍କ ବା କୋଡ଼ରେ ରଖାଯାଇ ବାଦ୍ୟତ ହୁଏ)—ଗ୍ଲେଃ ଆନବ୍ଧ ବାଦ୍ୟ (ଯଥା—ମୃଦଙ୍ଗ, ପଖୋଜ, ତୋଳକ, ଡୁଗୀ, ବେଲ୍ଲ)—A small drum.

ଅଙ୍ଗ୍ରଜ୍—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ. (ପ୍ରାଚୀନ, ଇଂ. Angle. ଅଙ୍ଗ୍ରେଜ୍ ଇଂ. English, ଇଙ୍ଗ୍ଲିଶ୍ ଫ୍ରେ. Anglaise, ଅଙ୍ଗ୍ଲୈ)—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)—Iṅgrāja (See)

Aṅgrāj

ଇଂରେଜ, ଇଙ୍ଗରେଜ, ଅଙ୍ଗ୍ରାଜ ଅଁରେଜ, ଅଙ୍ଗ୍ରେଜ

ମ. ଇଂଗ୍ରଜ

ଅଙ୍ଗ୍ରାଜି—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)

Aṅgrāji Iṅgrāji (See)

ଅଙ୍ଗ୍ଲାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—(ଲୁଗାକୁ) ଦ୍ୱାଳିବା; ଧୋଇବା—To wash (clothes).

Aṅglāibā

ଅଙ୍ଗ୍ଲେଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ସଂ ଅଙ୍ଗୁଳ)—ଅଙ୍ଗୁଳେଇବା (ଦେଖ)

Aṅgleibā Aṅguleibā (See)

ଅଙ୍ଗ୍ଶା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ ଅଙ୍କୁଶ)—ଆଙ୍କୁଡ଼ି; ଅଙ୍କୁଶାସ୍ତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ବଡ଼ ବଂଶଦଣ୍ଡ; ଅଗରେ ହୁକ ଲଗିଥିବା ଲମ୍ବା—A long pole with a hook at the top to pluck fruits from high trees.

Aṅgśā

ଅଙ୍ଗ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ. (ଅନ୍ୟ ଧାତୁ) ୧ । ପାଇବା; ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—1. To get.

Aṅg (root)

୨ । ନେବା; ଗ୍ରହଣ କରିବା—2. To take.

୩ । ଯିବା; ଗମନ କରିବା—3. To move.

୪ । ଚିହ୍ନ ଦେବା—4. To mark.

ଅଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;ଯାହା ଗତି କରେ)—୧ । ଦେହ; ଗାତ୍ର; ଶରୀର—1. Body.

Aṅga

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରାଇ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଦ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଘଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ବପଘ୍ଟ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗିଂା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଶରୀରର ଅବଯୃବ; ଦେହର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଂଶ—
(ଯଥା—ହସ୍ତ; ପଦ; ମୁଖ)—2. Limb; a member of the body.

୩ । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଦେଶ ବା ରାଜ୍ୟ—
3. Name of a province or kingdom of ancient India.

[ଦ୍ର—ଅଧୁନାକ ବହାରର ଭାଗଲପୁରର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅଞ୍ଚଳ; ଶକ୍ତି-ସଙ୍ଗମତନ୍ତ୍ର ମତରେ ଅଙ୍ଗ ଦେଶ ବୈଦ୍ୟନାଥଠାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା—ଜଗବନ୍ଧୁ. ସା—ଉତ୍କଳ । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଙ୍ଗର ରାଜପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ଅଙ୍ଗ ବଙ୍ଗ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଏହି ତିନଗୋଷ୍ଠି ପ୍ରଦେଶ ପରସ୍ପରର ସନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଥିବାର ଐତିହାସିକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ ଦେଖାଯାଏ ।]

ସାମାନ୍ୟ ନଗର ଗୋଷ୍ଠି ଅଙ୍ଗ ଦେଶ
ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ବଦୁର କରିଛନ୍ତି ବାସ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

୪ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଅଂଶବିଶେଷ—
4. A part or portion of any thing.

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଂଶ—
5. A part of a work or institution.

୬ । ଅଂଶ—6. Part; portion.

୭ । ଉପକରଣ; ଉପାଦାନ—
7 Material; ingredient.

୮ । ମନ—8. Mind.

୯ । ଆକୃତି—9. Shape.

୧୦ । ବଦ୍ୟା ବା ବିଜ୍ଞାନର ବିଭାଗ—10. Department of a science or an art.

୧୧ । ପୁସ୍ତକର ଅଂଶ ବା ଭାଗ—
11. A part of any book.

୧୨ । ବିଭାଗ ବା ବିଭକ୍ତ ଅଂଶ—
12. Division; subdivision.

୧୩ । ଦେଶାଂଶ—13. A part of a country; locality.

୧୪ । ଜ୍ଞାନ—14. Wisdom.

୧୫ । ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଉପାଦାନ—15. The different requisites or ingredients of a kingdom; a limb of royalty.
(ଯଥା—ସ୍ୱାମୀ, ଅମାତ୍ୟ, ସୁହୃଦ୍, କୋଷ, ରାଜ୍ୟ, ଦୁର୍ଗ, ସେନା, ପ୍ରଜା ଓ ପୁରୋହିତ ।)

୧୬ । ବେଦର ମନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—
16. Name of a formula in the Vedas.

୧୭ । ମନ୍ତ୍ର ବା ଉପଦେଶର ପାଞ୍ଚ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
17. One of the 5 limbs of a mantra or advice.
(ଯଥା—୧. କର୍ମାରମ୍ଭୋପାୟ; ୨. ପୁରୁଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ପଦ୍; ୩. ଦେଶକାଳ ବିଭାଗ; ୪. ବିପତ୍ତି ପ୍ରତୀକାର; ୫. କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ।)

୧୮ । ବେଦାଙ୍ଗ; ବେଦର ଅବଯୃବ ଗ୍ରନ୍ଥ (ଯଥା—ଶିକ୍ଷା, କଳ୍ପ, ବ୍ୟାକରଣ,ନରୁକ୍ତ, ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ଛନ୍ଦ ଏହି ୬ଗୋଟି)—
18. One of the six departments or divisions of the Vedas.

୧୯ । ଗ୍ରନ୍ଥୋକ୍ତ ବିଷୟ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଉଦାହରଣ—
19. An illustration.

୨୦ । ଜୈନମାନଙ୍କର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
20. Name of a religious tract of the Jainas.

୨୧ । ନଜେ; ସ୍ୱୟଂ—21. Self.
(ଯଥା—ଅଙ୍ଗୀକାର)

୨୨ । ଅପ୍ରଧାନ ବିଷୟ—22. Anything secondary.
ସଂ. ବିଣ—ଗୌଣ; ଅପ୍ରଧାନ—Secondary;unessential.
ସଂ. ଅ. (ସଂବୋଧନରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ହେ—Oh !

ଅଙ୍ଗକଷାୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ପୁରୁଷୱୀର୍ଯ୍ୟ—
Aṅgakashāya The semen virile (M. W.)

ଅଙ୍ଗଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ)—
Aṅgagraha
୧ । ଶରୀରର ବେଦନା—1. Bodily pain.
୨ । ଧନୁଷ୍ଟଙ୍କାର ରୋଗ—2. Tetanus; spasm,

ଅଙ୍ଗଘଷା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗ ଓ ଘର୍ଷଣ; ଯେ ସେବା କଲା ବେଳେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ନିଜ ଅଙ୍ଗକୁ ଘଷେ ବା ଲଗାଏ)—
Aṅgaghasha ଗା ଘଷା
୧ । ଅଙ୍ଗଲଗା; ଯେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗ-ସେବା କର୍ମ କରେ—1. Personal (servant); rendering personal service to the master.
୨ । ଯେଉଁ ଦାସୀ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସହବାସ କରେ—
2. (a maid servant) Who is cohabited by the master.
୩ । ଦେହ ଘଷିବା ବା ସଂବାହନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
3. (a person) Who massages another.
୪ । ଦ୍ୱିପଘଷା; ଯେଉଁ ପାଳତ ଜୀବ (ଯଥା—ବାଘୁଡ଼ି, କୁକୁର) ମନୁଷ୍ୟର ଦେହରେ ଘଷି ହେବାକୁ ବା ସର୍ବଦା ମନୁଷ୍ୟ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—
4. (a pet animal) Loving to rub its limbs against the body of its master.
୫ । ଅତି ଘନିଷ୍ଠ—5. Very intimate.
୬ । ଅତି ପ୍ରିୟ—6 Very pet.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଽସନ୍ଧ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ + ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଉ୩
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	୪	ନ୍ତ

ଅଙ୍ଗଗ୍ଲଳନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)
Aṅgachālana 1. Aṅgabhangī (See)

୨ । ଦେହର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଙ୍ଗକୁ ଏଣେ ତେଣେ ଚଳାଇବା—
.. Movement of one's limbs.

୩ । ବ୍ୟାୟାମ—3. Physical exercise.

ଅଙ୍ଗଗ୍ଲଳନା—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅଙ୍ଗଗ୍ଲଳନ (ଦେଖ)
Aṅgachālanā Aṅgachālana (See)

ଅଙ୍ଗଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବ.—(ଅଙ୍ଗ + ଛଦ ଧାତୁ = ଘୋଡ଼ାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଦେହକୁ ଘୋଡ଼ାଏ; ସନ୍ଧିଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ;)—ପୋଷାକ -- Dress.
Aṅgachchhada

ଅଙ୍ଗଦରେ ଦେଲେ ଅଙ୍ଗଚ୍ଛଦ, ହୋଇଲେ ସେ ବହୁତ ପ୍ରସାଦ ।
ବଦ୍ମନାଥ—ବତତ୍ତ ରାମାୟଣ ।

ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଙ୍ଗ + ଛେଦ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଚ୍ଛ ସ୍ଥାନରେ
Aṅgachchheda ଚ୍ଛ ଆଦେଶ)—ଦେହର ଅଙ୍ଗବିଶେଷର କର୍ତ୍ତନ—Mutilation; Dis-memberment of any limb.

ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଙ୍ଗ + ଛେଦନ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଚ୍ଛ
Aṅgachchhedana ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ ଆଦେଶ)—ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ (ଦେଖ)
Aṅgachchheda (See)

ଅଙ୍ଗଛୁଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) —ଅଙ୍ଗଲଗା (ଦେଖ)
Aṅgachhuāñ Aṅgalagā (See)

ଦେ. ବ.— ଅଙ୍ଗସ୍ପର୍ଶକରଣ—Act of touching the body.

ଅଙ୍ଗଛୁଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—
Aṅgachhuiñbā 1. To touch a person's body.
ଅଙ୍ଗଛୁଇଁ ବହନ ଭୁଞ୍ଜା ୨ । ଦେହ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଶପଥ କରିବା; ଦେହ ଛୁଇଁବା—
2. To take an oath by touching a limb.

୩ । ରମଣ କରିବା—To cohabit.

ଦାସୀ ଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁବାରୁ ସାର୍ଥକ୍ୟଜ୍ଞାନ ହେଉଛେ । ପ୍ରାଚୀ, ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଚରିତ୍ର ଲୀଳା ।

ଅଙ୍ଗଜ—ସଂ. ବିଣ—(ଅଙ୍ଗ + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ—
Aṅgaja Born of the body
(ଅଙ୍ଗଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ.—୧ ପୁତ୍ର; ପୁଅ—1. Son.

୨ । ମତ୍ତତା; ନିଶା—2. Drunkenness; intoxication.

୩ । ରକ୍ତ—3. Blood

୪ । ମୁଣ୍ଡର ବାଳ—4. Hair of the head.

୫ । କାମ; ମଦନ—5. Cupid; the God of Love.

୬ । ରୋଗ—6. Disease.

୭ । ଲୋମ—7. Fur.

ଅଙ୍ଗଜା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଙ୍ଗଜ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) —ଅଙ୍ଗଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aṅgajā Feminine of Aṅgaja.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କନ୍ୟା; ଝିଅ—A daughter.

ଅଙ୍ଗଜ୍ୱର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା ରୋଗ—
Aṅgajwara Tuberculosis.

ଅଙ୍ଗଟ—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍ଗୋଟ (ଦେଖ)
Aṅgaṭ Aṅgoṭa (See)

ଅଙ୍ଗଠି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—୧ । ଆଙ୍ଗୁଳ—1. Finger.
Aṅgaṭhi
ଆଂଟି ୨ । ମୁଦ—2. Finger-ring.
୩ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗାର) ନଆଁ ଗଦା; ଧୁମ୍ବା—
3. A heap of fire.

ଅଙ୍ଗଣ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ପ୍ରଶସ୍ତାର୍ଥେ. ନ; ଯାହାର ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ଅଛି ତାହା
Aṅgaṇa ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅନ)—ଅଙ୍ଗନ; ଅଗଣା; ଗୃହ-ଚତ୍ୱର—Courtyard (M. W.)

ଦଣ୍ଡିଲେ ଘରିରେ ଚନ୍ଦ୍ର କରେ ଅଙ୍ଗଣର । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୨।୧୭ ।

ଅଙ୍ଗଣା—ସଂ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗନ + ଆ) —ଅଙ୍ଗନ; ଅଙ୍ଗଣା; ଗୃହଚତ୍ୱର—
Aṅgaṇā Courtyard (M. W.)

ଭୂମି ପୁଅ ଯୁଦ୍ଧେ ଭୁଅନ୍ତେ ବଲଭଦ୍ର, ପଳାଇଲେ ଛାଡ଼ଣ ସେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗଣା ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଙ୍ଗତି—ସଂ ବ—(ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ଅତି)—
Aṅgati ୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.

୨ । ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ (ଦେଖ)
2. Agnihotrī (See)

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu.

ଅଙ୍ଗତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ତ୍ରୈ ଧାତୁ; ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ; =ଅଙ୍ଗକୁ
Aṅgatra ଯାହା ରକ୍ଷା କରେ)—
୧ । ଅଙ୍ଗରକ୍ଷକ; ବର୍ମ୍ମ;ସାଞ୍ଜୁ—1. Coat of mail.

୨ । ଅଙ୍ଗରଖା; କୁରୁତା—2. Coat.

ଅଙ୍ଗତ୍ରାଣ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ତ୍ରୈ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Aṅgatrāṇa ଅଙ୍ଗତ୍ର (ଦେଖ)— Aṅgatra (See)

କ୍ୟାତ୍ରଧର୍ମ—ଅଙ୍ଗତ୍ରାଣେ ଦଙ୍ଗଲ ଥାବର ।
ଭୁଆନାଥ, ମହାଭାରତ ।

ଅଙ୍ଗଦ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଦେ ଧାତୁ = ଶୋଭା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ);
Aṅgada ୧ । ବାଜୁ; ଭାଡ଼; ବାହୁଭୂଷଣ—1. An armlet; a bracelet for the upper arm.

୨ । ଗାମୁଛ; ଗାତୁମାର୍ଜ୍ଜନା—2. Towel; napkin.

୩ । ସର୍କଟରାଜ ବାଳୀର ପୁତ୍ର—
3. Name of the son of the monkey king Bāḷī.

୪ । ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ଦୁଇ ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
4. Name of one of the two sons of Lakshmaṇa.

ଅଙ୍ଗଦ ଜନ୍ମକେବୁ ଦୁଇ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସାର୍ଥକ୍ୟ ନାଉ ହୋଇ ।—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଅଭିଧାନକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୫ । ଗଦର ପୁତ୍ରବିଶେଷ—5. Name of a son of Gada.

ସଂ. ବିଣ. (ଭଙ୍ଗୀସୃ ବ୍ୟବହାର)—ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ ଯୋଗୁଁ ମୃତ—Dead after mutilation.

ଦୋଲେ ଲଭଙ୍କେଶ ଏ ପଦ
ଜଳଦେ ଦେଲେ ଅଙ୍ଗଦରେ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶନଲୟ ୪୧।୨୧ ।

ଅଙ୍ଗଦା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍ଗଦ + ଆ)—ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗର ହସ୍ତିନୀର ନାମ—
Aṅgadā Name of the she-elephant guarding the south.

(ପିଙ୍ଗଳା ଉଲେ ନୋଃ ଦେଖ ।)

ଅଙ୍ଗଦେଶ—ସଂ. ବି. ୧ । ଅଙ୍ଗନାମକ ରାଜ୍ୟ; ଅଙ୍ଗ ୩. (ଦେଖ)
Aṅgadeśa 1. Aṅga 3. (See)

୨ । ଶରୀର; ଦେହ--2. Body

ଅଙ୍ଗନ--ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ପ୍ରଶସ୍ତାର୍ଥେ ନ; ଯାହାର ପ୍ରଶସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ଅଛି ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—
Aṅgana

୧ । ଅଗଣା; ଗୃହଚତ୍ୱର—1. Courtyard.

୨ । କ୍ଷେତ୍ର—2. Area.

୩ । (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ) ଭ୍ରମଣ—
3. Act of walking. (M. W)

ଅଙ୍ଗନା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍ଗ + ପ୍ରଶଂସାର୍ଥେ. ନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Aṅganā ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ; ନାରୀ—1. Any woman; a female.

୨ । ସୁନ୍ଦରଅଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ —2 A woman with graceful limbs.

୩ । ଉତ୍ତର ଦିଗର ହସ୍ତିନୀ 3. Name of the female elephant guarding the North.

୪ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) କନ୍ୟା ରାଶି—4. (astronomy) Virgo; one of the twelve zodiacal signs.

ଅଙ୍ଗନାପ୍ରିୟ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବଳା ପିନ୍ଧିଥିବା ଗୋଡ଼ରେ ଗୋଇଠା ମାଇଲେ ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ ଫୁଲ ଫୁଟିବାର କାରଣସିନ୍ଧ ଥିବାରୁ)—
Aṅganāpriya

ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ—The tree Jancsia Asoca.

ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ—ସଂ ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ;)—ଦେବପୂଜା ପ୍ରଯୋଗରେ ସାଜ
Aṅganyāsa ବା ମନ୍ତ୍ରାଂଶ ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଦେହର ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗକୁ ଛୁଇଁବା କ୍ରିୟା - A ritual of touching certain parts of the body while uttering the component parts of a formula during worship.

[ଯଥା—ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରର ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ :—ଓଁ ଭୂଃ ହୃଦୟାଭ୍ୟାଂ ନମଃ, ଓଁ ଭୁବଃ ଶିରସେ ସ୍ୱାହା, ଓଁ ସ୍ୱଃ ଶିଖାୟୈ ବଷଟ୍; ଓଁ ତତ୍ସବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ କବଚାୟ ହୁମ୍, ଓଁ ଭର୍ଗୋଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି ନେତ୍ରତ୍ରୟାୟ ଯୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ଫଟ୍ ; ଏହିପରି ସବୁ ମନ୍ତ୍ରର ଅଂଶ ଉଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ବିଧି ଅଛି ।]

ଅଙ୍ଗପାଳି—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ପାଳ ଧାତୁ + ଭାବ. ଇ)—ଅଙ୍ଗପାଳି; ଆଲଙ୍ଗନ; କୁଣ୍ଢାଇବା—An embrace.
Aṅgapāḷi

ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ—ସଂ ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଙ୍ଗ + ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ)—୧.ଅଙ୍ଗ ଓ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ; ଦେହର ଅଙ୍ଗ ଓ ଅଙ୍ଗଶାଖାଗଣ—
Aṅgapratyaṅga

1. All the members or limbs of the body; the main and the minor members of the body.

୨ । ସର୍ବାଙ୍ଗ; ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଂଶ—
2. The whole of the body.

[ଦ୍ର—ଶରୀରର ହସ୍ତପଦାଦିକୁ ଅଙ୍ଗ କୋଲ୍ଲଯାଏ ଓ ଅଙ୍ଗର ଶାଖାକୁ (ଯଥା--ଅଙ୍ଗୁଳି) ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ କୋଲ୍ଲଯାଏ ।]

ଅଙ୍ଗପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍ଗଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ)—୧ । ଶରୀରର ଅଙ୍ଗକୁ ଶୁଦ୍ଧ ବା ପାପମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କର୍ମ—
Aṅgaprāyaścitta Expiation of bodily impurity; ceremonial purification of the body.

୨ । ମୃତକାଶୌଚଦ୍ୱାରା ଅଶୁଦ୍ଧ ଦେହର ଶୋଧନ—
2. Expiation of bodily impurity arising from death in a family. (M.W.)

ଅଙ୍ଗ ବଙ୍ଗ କଲିଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଙ୍ଗ + ବଙ୍ଗ + କଲିଙ୍ଗ)—
Aṅga baṅga kaliṅga ବଙ୍ଗ ଓ ବିହାରୋତ୍କଳ; ପରସ୍ପର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତିନି ଗୋଟି ଇଉଦ୍ଭାସପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରଦେଶ—
The three adjacent countries of Bihar, Bengal and the Oriya speaking tracts.

[ଦ୍ର—ଅଙ୍ଗ—ଆଧୁନିକ ବିହାର; ବଙ୍ଗ—ଆଧୁନିକ ବଙ୍ଗଳା; କଳିଙ୍ଗ—ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଗଞ୍ଜାମ ।]

ଅଙ୍ଗବଳ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଙ୍ଗ + ବଳ)—ଅଙ୍ଗରାଜାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ; ଅଙ୍ଗଦେଶୀୟ ସେନା—The troops from the Aṅga country.
Aṅgabala

ତତ୍ତ୍ୱରୀ ଅଙ୍ଗବଳ ଯାହାକୁ ଶରଣ
କୈଳାଶ ସିହର କରେ ଗଡାପୀ ଅଇ । ଦାରଜା ମହାଭରତ, ମଧ୍ୟ ।

ଅଙ୍ଗବିକାର—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଙ୍ଗ + ବିକାର)—
Aṅgabikāra ୧ । ରୋଗାଦିଦ୍ୱାରା ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର କଦାକାର ଅବସ୍ଥା—1. Bodily deformity due to disease.

୨ । ବିକଳାଙ୍ଗତା; ଅଙ୍ଗହାନି; ଦେହର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ କଟିଯିବା ଅବସ୍ଥା—2. Mutilated condition of the limbs.

୩ । ରୋଗ 3. Disease.

୪ । ମୂର୍ଚ୍ଛା—4. Collapse; fainting.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଈ	ଙ

୫ । ଅପସ୍ମାର; ମୃଗୀରୋଗ—5. Epilepsy.

ଅଙ୍ଗବିକୃତି—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ+ବିକୃତି) —

Aṅgabikṛuti ୧ । ଅଙ୍ଗବିକାର (ଦେଖ)
1. Aṅgabikāra (See)

୨ । ଦେହଗ୍ଲଳନଦ୍ୱାରା ସଙ୍କେତ; ଇସାରା—
2. Wink; nod; sign (M. W.).

ଅଙ୍ଗବିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ବିକ୍ଷେପ)—

Aṅgabikshepa ୧ । ଆଳସ୍ୟ ବା ରୋଗରୁ ଦେହ ମୋଡ଼-ଉଡ଼ ଦେବା କମ୍ବା ଗୋଡ଼ ହାତ ଖୁଣ୍ଟିଘିନ୍ଥି ଦେବା—
1. Twisting *ie* spreading and contracting of the limbs to drive away lethargy or due to pangs.

୨ । ନୃତ୍ୟାଦିରେ କଳାଯୁକ୍ତ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ—
2. Artistic gesticulations during dancing.

ଅଙ୍ଗବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍ଗ + ବିଜ୍ଞାନ; ଅଙ୍ଗବିଷୟକ ବିଜ୍ଞାନ—

Aṅgabijñāna ୧ । ଶରୀରବିଜ୍ଞାନ; ଦେହବିଜ୍ଞାନ—
Physiology; anatomy.

୨ । ସାମୁଦ୍ରିକ ବିଦ୍ୟା; ହାତ ଦେଖି ମନୁଷ୍ୟର ଭଲୁକ ଓ ଭାଗ୍ୟଗଣନା ବିଦ୍ୟା—2 Palmistry.

୩ । ଦେହରେ ଥିବା ଚଉହ୍ନାର୍ ମନୁଷ୍ୟର ଭଲୁକ ଓ ଭାଗ୍ୟଗଣନା ବିଦ୍ୟା—
3. Chiromancy; knowledge of lucky or unlucky marks on the body.

୪ । ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ର—4 Grammar.

ଅଙ୍ଗବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ. କର୍ମ୍ମଧା; ଅଙ୍ଗ + ବିଦ୍ୟା)—

Aṅgabidyā ଅଙ୍ଗବିଜ୍ଞାନ (ଦେଖ)
Aṅgabijñāna (See)

ଅଙ୍ଗବିନିଶ୍ଚୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ବିନିଶ୍ଚୟ)—

Aṅgabiniśchaya ହୋରା ଶାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Horā Śāstra (See)

ଅଙ୍ଗବୈକଲ୍ୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ବୈକଲ୍ୟ)—ବିକଳାଙ୍ଗତା;

Aṅgabaikalya ରୋଗ ବା କଷ୍ଟଯିବା ଯୋଗୁଁ ଦେହରେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗର ହାନି—Mutilation; deformity of any limb due to mutilation or disease.

ଅଙ୍ଗବୈକୃତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ବିକୃତ+ଅ)—

Aṅgabaikṛuta ୧ । ଅଙ୍ଗବିକାର (ଦେଖ)
1. Aṅgabikāra (See)

୨ । ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)
2. Aṅgabhaṅgī (See)

ଅଙ୍ଗବୈକ୍ଲବ୍ୟ—ସଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ବୈକ୍ଲବ୍ୟ)—

Aṅgabaiklabya ଅଙ୍ଗବୈକୃତ (ଦେଖ)
Aṅgabaikṛuta (See)

ଅଙ୍ଗବୈଗୁଣ୍ୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ+ବୈଗୁଣ୍ୟ)—

Aṅgabaiguṇya ୧ । ଅଙ୍ଗବିଶେଷର ହାନି—
1. Mutilation of a limb.

୨ । ଅଙ୍ଗବିଶେଷର ରୋଗ—2. Disease attacking any limb.

ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଭଙ୍ଗୀ)—

Aṅgabhaṅgī ୧ । ନୃତ୍ୟ ସମୟରେ ଅଙ୍ଗବିଶେଷର କଳାଯୁକ୍ତ ଗ୍ଲଳନ—
1. Gesticulations or artistic postures assumed during dancing.

୨ । ଭାବ; ପ୍ରଣୟ ଉଦ୍ରେକାର୍ଥ ପ୍ରଣୟୀ ପ୍ରଣୟିନୀଙ୍କର କାମ-ଚେଷ୍ଟା ବା ପ୍ରେମପୂରକ ଅଙ୍ଗଗ୍ଲଳନା —
2. Charming postures and gesticulations assumed by lovers.

ଅଙ୍ଗଭୂ—ସଂ ବ. (ଅଙ୍ଗ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ)—

Aṅgabhū ପୁତ୍ର—Son.

ଅଙ୍ଗଭେଟ ତୃତୀୟା—ଦେ. ବ—ଭାଦ୍ର କୃଷ୍ଣତୃତୀୟା—The third day

Aṅgabheṭa tṛutīyā of the dark fortnight of the month of Bhādra.

ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଅଙ୍ଗ + ମୃଦ ଧାତୁ = ଘଷିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aṅgamardda ୧ । ଅଙ୍ଗସଂବାହକ ଭୃତ୍ୟ; ଯେଉଁ ଶୂକର (ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଗୋଡ଼ ହାତ ଘଷିଦଏ—
1. A servant who massages or shampoos the limbs of the master

୨ । ଆମବାତ—2. Rheumatism (M. W.)

୩ । ଯେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦେହରେ ହଳଦୀ ତେଲ ମାଲିସ କରେ—
3. A servant who rubs oil etc on the body of the master.

ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ+ମର୍ଦ୍ଦକ)—

Aṅgamarddaka ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)
(ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aṅgamardda (See)

ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ମାର୍ଜ୍ଜନ)—

Aṅgamārjjana ୧ । ଅଙ୍ଗସଂସ୍କାର; ଦେହକୁ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ଗାମୁଛ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ଘଷିବା ମାଜିବା—
1. Scouring of the body with a towel.

୨ । ଶରୀରକୁ ପରଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା ଚିଆଁ—
2. Toilet.

୩ । ମାଜଣା; ଗାଧୁଆ—3. Bath.

୪ । ସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜନ ପୂର୍ବକ ଜଳବନ୍ଦୁ ସେଚନଦ୍ୱାରା ଶରୀରକୁ ଶୁଦ୍ଧକରଣ—4. Purification of the body

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଡ଼ଉ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ .ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ .ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜ୍ଞା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

by sprinkling water on it while reciting certain formulae.

[ଦ୍ର—ଓଁ ଆପୋହିଷ୍ଠା ମୟୋ ଭୁବସ୍ଥାନ ଊର୍ଜ୍ଜେ ଦଧାତନ; ମହେରଣାୟ ଚକ୍ଷୁସେ,ଯୋବଃ ଶିବତମୋ ରସ, ତସ୍ୟ ଭାଜୟୁତେହନଃ, ଉଷତ୍ତରିବ ମାତରଃ ତସ୍ମା ଅରଙ୍ଗମାମବୋ, ଯସ୍ୟ କ୍ଷୟାୟୁ ଜନ୍ୱିଥ, ଆପୋ ଜନୟଥାଚ ନଃ ॥ ଏହିପର କେତେକ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ଦେହରେ ଜଳବିନ୍ଦୁ ଛିଞ୍ଚି ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନ କରିଥାଏ ।]

୫ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନୀ; ଗାମୁଛ—

5 Towel; napkin.

ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନୀ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନ + ଈ)—ଗାମୁଛ—

Aṅgamārjjanī Towel; napkin.

ଅଙ୍ଗଯଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ରୂପକ; ଅଙ୍ଗ + ଯଷ୍ଟି)—ସମସ୍ତ ଅବୟବଯୁକ୍ତ

Aṅgajashṭi ଶରୀର—The whole body of a person being the aggregate of all the limbs.

ଗୁରୁ ଅଙ୍ଗଯଷ୍ଟି ସରଳ ସୁଡ଼ୋଳ ହେଉନ ଶାଳ ବୃକ୍ଷର ।

ଉଧାନାଥ—ଚାବଙ୍ଗ ।

ଅଙ୍ଗରକ୍ଷକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ରକ୍ଷକ)—

Aṅgarakshaka ୧ । ଅଙ୍ଗରଖା; କୁରୁତା—1. Coat.

(ଅଙ୍ଗରକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କବଚ; ସାଞ୍ଜୁ—2. Coat of mail.

୩ । ରାଜାଙ୍କ ଶରୀରକୁ ଜଗିବା ଉତ୍ତମ ବା ସିପାହୀ—

3. A king's bodyguard.

ସଂ. ବ୍ୟା. ପୁଂ—ଯେ ରାଜା ଆଦିଙ୍କ ଶରୀରକୁ ଆକ୍ରମଣାଦିରୁ ରକ୍ଷା କରେ—Guarding the person of a great personage.

ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଙ୍ଗ + ରକ୍ଷ ଧାତୁ + ଇନ୍; ୩ମା. ୧ବ.)—

Aṅgarakshī ରାଜା ଆଦିଙ୍କ ଶରୀରକୁ ଜଗିବା ଉତ୍ତମ ବା ସିପାହୀ—

(ଅଙ୍ଗରକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) A bodyguard of a great personage.

ଅଙ୍ଗରଖା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗରକ୍ଷକ)—୧ । କୁରୁତା—1. Coat.

Aṅgarakhā ୨ । ହାତ ନ ଥିବା ଓ ଅଣ୍ଟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ଥିବା

ଅଙ୍ଗରାଖା କୁରୁତା; ସ୍ଲେଟ୍ ଜାକେଟ୍—

ଅଙ୍ଗରଖା 2. Sleeveless small jacket.

ଅଙ୍ଗରଖୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗରକ୍ଷକ)—ଅଙ୍ଗରଖା (ଦେଖ)

Aṅgarakhī Aṅgarakhā (See)

ଅଙ୍ଗରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ରଞ୍ଜନ)—

Aṅgarañjana ୧ । ପ୍ରସାଧନ; ଦେହସଜ୍ଜା; ବେଶ ହେବା; ଦେହର ଶୋଭାବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଦେହରେ କୁଙ୍କୁମ, ହଳଦୀ, ପାଉଡ଼ର, ସିନ୍ଦୂର, କଜ୍ଜଳ ଆଦି ଲଗାଇବା—1. Toilet.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଦେହସଜ୍ଜାର ଉପକରଣ (ଯଥା—ହଳଦୀ, ଚନ୍ଦନ, କୁଙ୍କୁମ, ପାଉଡ଼ର); ଅଙ୍ଗରାଗ—

2 A toilet preparation.

ଅଙ୍ଗରମତା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅମରମତା (ଦେଖ)

Aṅgaramatā Amaramatā (See)

ଅଙ୍ଗରା—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗାର)—

Aṅgarā ଜଳନ୍ତା ଅଙ୍ଗାର—Live charcoal; burning charcoal.

ଅଙ୍ଗରାଗ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ରଞ୍ଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Aṅgarāga ୧ । ଅଙ୍ଗରଞ୍ଜନ (ଦେଖ)

1. Aṅgarañjana (See)

୨ । (ଅଙ୍ଗ + ରଞ୍ଜ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ)—

ଦେହର ଶୋଭା ବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥ ଦେହରେ ବୋଳାଯିବା ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ହଳଦୀ, ଚନ୍ଦନ, କସ୍ତୁରୀ, ପାଉଡ଼ର)—

2. Toilet preparations; cosmetics and scents for the body.

ଅଙ୍ଗରାଜ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)

Aṅgariji Iṅgrāja (See)

ଅଙ୍ଗରୁହ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ରୁହ୍ ଧାତୁ = ଜାତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ଯାହା ଅଙ୍ଗରୁ ଜନ୍ମେ)—

Aṅgaruha

୧ । କେଶ; ବାଳ—1. Hair

୨ । ଲୋମ—2. Fur; down.

୩ । ପଶମ—3. Wool.

୪ । ପକ୍ଷ—4. Wing.

ଅଙ୍ଗରେଜ—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)

Aṅgareja Iṅgrāja (See)

ଅଙ୍ଗରେଜି—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)

Aṅgareji Iṅgrāji (See)

ସ୍କୁଲ କରିବେ, ଆଉ ଅଙ୍ଗରେଜୀ ପଢ଼ାଇ ପିଲଙ୍କ ଜାତ ନେବେ ।

ଗୁପ୍ତଗଙ୍ଗର—କାଞ୍ଚନମାଳୀ, ୨।୨ ।

ଅଙ୍ଗରେ ନବେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଙ୍ଗେ ନବେଇବା (ଦେଖ)

Aṅgare nibheibā Aṅge nibheibā (See)

ଭଲ ଲୁଗାମାନେ ତ ଅଙ୍ଗରେ ନବେଇବ ବଶସ୍ତକୁ କଷ୍ଟକଣା ହେବାରୁ ଦାଣ୍ଡକାଠିଆ ବାଛିବା କଷ୍ଟ । ଗୁପ୍ତଗଙ୍ଗର—କାଞ୍ଚନମାଳୀ ୪ । ୧ ।

ଅଙ୍ଗଲଗା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଙ୍ଗ + ଲଗ୍ନ)—

Aṅgalagā ୧ । ଅଙ୍ଗସେବାକାରୀ (ଦାସଦାସୀ); ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଗା ସଖା ଖଟଣୀ (ସେବକ)—1. Personal (servant) rendering personal service to the master.

୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ରାଜା ଯେଉଁ ଦାସୀ ସଙ୍ଗେ ସଦ୍ଭାବ କରନ୍ତି—

2 (a maid servant) treated as a concubine.

ଅଙ୍ଗଲଗା ଦାସୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ରାଜା ବା ରାଣୀଙ୍କୁ ବେଶ କରିବା

Aṅgalagā dāsī ଓ ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା କର୍ମରେ ନଯୁକ୍ତା ଦାସୀ—

1. A maid-servant who attends to

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ତ

the toilet of a Rājā or a Rāṇī; a personal maid servant.

୨ । ରାଜାଙ୍କ ରକ୍ଷିତା ଦାସୀ; ରାଜାଙ୍କ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାନିତା ଦାସୀ; ଘୋଇଲା—2. A concubine of a Rājā.

[ଦ୍ର—ଘନଶ୍ୟାମଙ୍କ ଅଲ୍ପତା ଓ ଆଧିକ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଏ ଅଙ୍ଗଲଗା ଦାସୀମାନଙ୍କର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମକରଣ ଓ ଗ୍ରେଡ୍ ହୋଇଥାଏ; ଯଥା—ଶ୍ଲମୁଆ, ଫୁଲୁବାଇ, ଖଟବାଇ, ଝଗ୍ଡ, ଫୁଲମଣ୍ଡା ।]

ଅଙ୍ଗଲତା—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ଅଙ୍ଗ + ଲତା; ଲତା ପରି ସରୁ ଓ ସୁନ୍ଦର ଅଙ୍ଗ)—ସୁକୁମାର ବା କମନୀୟ ଶରୀର—
Aṅgalatā Delicate limbs.

କମ୍ପଇ ଅଙ୍ଗଲତା ବେଗେ ସାମ୍ଭସେଁ । ରଘୁନାଥ. ମେଘଦୂତ ।

ଅଙ୍ଗଲଗି—ଦେ. ବି. (ଦେବତା ଓ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ଅଙ୍ଗ + ଲଗ୍ ଧାତୁ)—ରାଜା ବା ଦେବତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ ଲଗିବା ବା ବ୍ୟବହୃତ ହେବା—
Aṅgalāgi (ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗୀ) Personal use of a King or a Deity.

ଅଙ୍ଗଲଗି ପାଇଁ କଲପଛିକାଉ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯୋଗାଏ ବୋଦ । ରଘୁନାଥ. ପାଦଙ୍ଗ ।

ଦେ. ବିଣ—ଦେବତା ବା ରାଜା-ରାଣୀଙ୍କ ପରିହୃତ ବା ବ୍ୟବହୃତ—
Used or worn by a King or a Deity.

ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗଲଗି ପାଖେଡ଼ । ଆପଣେ ହଅନ୍ତୁ ଶାଢ଼ୀ । ପ୍ରାଚୀ. ନଳଚରିତ ।

ଅଙ୍ଗଶୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଶୁଦ୍ଧି)—
Aṅgaśuddhi ଅଙ୍ଗ ମାର୍ଜ୍ଜନ; ହଳଦୀ, ସାବୁନ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଦେହକୁ ସଫା କରିବା—Cleansing of the body; toilet.

ଅଙ୍ଗଶୋଧନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଶୋଧନ)—
Aṅgaśodhana ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନ (ଦେଖ)
Aṅgamārjjana (See)

ଅଙ୍ଗସମ୍ବାହକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ସଂବାହକ)—
Aṅgasambāhaka ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)
(ଅଙ୍ଗସଂବାହିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aṅgamardda (See)

ଅଙ୍ଗସମ୍ବାହନ—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ସଂବାହନ)—
Aṅgasambāhana ଅନ୍ୟର ଗୋଡ଼ ହାତକୁ ଘଷିବା; ଆଉଁଷିବା—Massage; shampoo.

ଅଙ୍ଗସଂସ୍କାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ସଂସ୍କାର)—
Aṅgasaṁskāra ଅଙ୍ଗମାର୍ଜ୍ଜନ (ଦେଖ)
Aṅgamārjjana See

ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ସଙ୍ଗ)—
Aṅgasaṅga ୧ । ଜଣକ ଦେହରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହ ଲଗିବା ବା ବାଜିବା—1. Bodily contact; coming in contact of the bodies of two persons

୨ । ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମିଳନ—2. Union or meeting together of two persons.

୩ । ସହବାସ; ସଙ୍ଗମ; ମୈଥୁନ—3. Coition; cohabitation; copulation.

ହେଉ ନଗୀନା ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ସୁଖ ପାଉ
ପାସୋରଲେ ଛଡ଼ ଆସିବା ରୂର ହଇ । କୃଷ୍ଣଜିତ ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ + ଇନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Aṅgasaṅgī ସହବାସକାରୀ; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମୈଥୁନକାରୀ—
(ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗୀ) Having sexual intercourse with;
(ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) copulating; cohabiting.

ଦେ. ବି. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—ଘନିଷ୍ଠ ସଙ୍ଗୀ; ଦୋସ୍ତ୍—
Booncompanion; very intimate companion.

ଅଙ୍ଗସେବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ସେବକ)—
Aṅgasebaka ଅଙ୍ଗଲଗା (ଦେଖ)
(ଅଙ୍ଗସେବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aṅgalagā (See)

ଜାଦେ. (ପୁରୀ) ବି. ପୁଂ—ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ଛୁଇଁ ସେବା କରିବା ସେବକ ବିଶେଷ; ପଣ୍ଡୁପାଳକ ସେବକ । (ଏମାନେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଲୁଗା ଓ ଅଳଙ୍କାର ଲଗି ଓ ଉଜୁଗି କରନ୍ତି ।)
A class of personal servants of the deity Jagannātha at Puri.

ଅଙ୍ଗସେବା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଙ୍ଗ + ସେବା)—
Aṅgasebā ପ୍ରଭୁଙ୍କ (ରାଜା ବା ଦେବତା) ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁ ଯେଉଁ ସେବା କରିଯାଏ Personal service rendered to one's master to a deity.

ଅଙ୍ଗସୌଷ୍ଠବ—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଙ୍ଗ + ସୌଷ୍ଠବ)—
Aṅgasaushṭhaba ୧ । ଦେହର ସୁନ୍ଦର ଓ ସମାନ ଗଠନ—1. Lovely symmetry of one's limbs.

୨ । ସୁନ୍ଦର ରୂପ; ଶରୀର ଲାବଣ୍ୟ—2. Bodily grace; lovely body.

ଅଙ୍ଗସ୍ତନା—୧ । ଜାଦେ. (କଟକ) ବି. (ମୁସଲମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ Aṅgastanā ଶବ୍ଦ; ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ; ବିବାହଉତ୍ସବସମୟରେ ବର କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଉପହାରରୂପରେ ପ୍ରଦତ୍ତ)—
ହାତର ମୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ମୁଦି—
1. Finger-ring for the thumb.

୨ । ଦେ. ବି—ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା (ଦେଖ)
2. Aṅgustānā (See)

ଅଙ୍ଗହାନି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ହାନି)—
Aṅgahāni ୧ । ଦେହର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ କଟିଯିବା—1. Mutilation.

୨ । ଅଙ୍ଗହୀନତା; କୌଣସି ଅଙ୍ଗର ଅଭାବ—2. Bodily deformity.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଠାରୁ ଅଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣରୁ ବା ୨ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ଼ି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼ି' ଦେଖିବେ।

୩ । କାର୍ଯ୍ୟର କୌଣସି ଅଂଶର ଅସମ୍ପାଦନ—
3. Non-performance of any part of a work.

୪ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—4. Incompleteness.

ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଦ୍ୱାର = ଗୃହନ)—
Angadwāra ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାର୍ଗୀ (ଦେଖ)—Angadwārgī (See)

ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାର୍ଗୀ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଦ୍ୱାର୍ଗୀ)—
Angadwārgī ୧ । (ପୁଂ.) ବକଲାଙ୍ଗ; ଛଦ୍ମାବସ୍ତ୍ରବ; ଖଣ୍ଡିଆ—
(ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାର୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Maimed; mutilated.
(ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାର୍ଗତା—ବ) ୨ । (ପୁଂ.) ଯାହାର କୌଣସି ବଳିଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗ ନ ଥାଏ—
2. Limbless; wanting in any limb.

୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ)—
3. Incomplete (work).

୪ । ଅଶରୀର; ଅନଙ୍ଗ— 4. Incorporeal.

୫ । ଯେଉଁ କାମରେ ଖଇଗ୍ ରହିଯାଏ—
5. Defective (work).

୬ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ ବା ଅଂଶର ଅଭାବ ଥାଏ—
6. Wanting in some of the principal ingredients.

ସଂ. ବ—କାମଦେବ—Cupid.

ଅଙ୍ଗା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—୧ । ଅଙ୍ଗରଖା; କୁରୁତା—
Angā 1. A coat.

ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଙ୍ଗେ ଦୈବୁକ ଅଙ୍ଗା ଆକଣ୍ଠ ପଦଲମ୍ବିତ ।
ଫକୀରମୋହନ—ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୨ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ)—ଦେହ; ଦେହର ଅଂଶ; ଅବୟବ—
2. Limb.

ଦେବୁ ବସ୍ତ୍ରେଣ ନାମ ବହୁଥିଲେ. ଅଙ୍ଗା ଜାନ୍ତି ଦେବାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ବୋଇଲେ ।
କୃଷ୍ଣସଂହ ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

୩ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ଭାରଯଷ୍ଟି ବା ବାହୁଙ୍ଗିରେ ବୁହାଯିବା ଭାରର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଝୁଲୁଥିବା ବୋଝ—
3. One of the two loads suspended from the two ends of a bamboo carried by a load carrier on the shoulders.

[ଦ୍ର—ଭାର ବୋହିବା ଲୋକ ଗୋଟିଏ ବାଉଁଶ ବା କାଠ ଯଷ୍ଟିର ମଝିଠାରେ କାନ୍ଧ ଲଗାଇଥାଏ । ଏହି ଯଷ୍ଟିକୁ 'ବାହୁଙ୍ଗି' କହନ୍ତି । ବାହୁଙ୍ଗିର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଦଉଡ଼ି ଶିକା ଝୁଲୁଥାଏ । ଏହି ଦୁଇ ଶିକାରେ ଦୁଇଟି ବୋଝ ରଖାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଖର ବୋଝକୁ 'ଅଙ୍ଗା' କହନ୍ତି । ୨ ଅଙ୍ଗା = ୧ ଭାର ।]

୪ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ବାହୁଙ୍ଗିଦ୍ୱାରା ବୁହା ହେବା ଭାରର ଅଧେ ପରିମିତ ବସ୍ତୁ; ଏକ ବୋଝ—
4. Half of a double-load carried suspended from the ends of a bamboo on the shoulders.

୫ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗ) ମଞ୍ଜ କଦଳ ପତ୍ରର ପୃଷ୍ଠଦଣ୍ଡର ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା ପତ୍ରର ଏକ ପାଳି—
5. One half or side of a plantain-leaf; part of a plantain-leaf on one side of the ridge.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି—ସଂ. ଅ (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗ + ଇ)—୧ । ଅଙ୍ଗ ସହିତ ଅଙ୍ଗୀ ବା ଦେହର ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କ ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରୂପେ—
Angāngi 1. Jointly or receprocally related as one limb to another; related as one limb to the body. (M. W.)

୨ । ସ୍ୱ ସ୍ୱ ପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ପକ୍ଷପାତ (ରାମକମଲ—ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. Partiality toward's the members of each other's party.

୩ । ଏକ ଅଙ୍ଗ ବା ପକ୍ଷ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗର ଥିବା ସମ୍ପର୍କ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର—ବାଙ୍ମୟ ଭାଷାର ଅଭିଧାନ)—
3. Co-ordination; Correlation.

୪ । ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
4. A fight between two persons with the respective limbs; a fight.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିତା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗିନ୍ + ତା)—୧ । ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗୀର ସମ୍ପର୍କ; ଅବୟବ ସହିତ ଦେହର ସମ୍ପର୍କ; ଅଂଶ ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁର ସମ୍ପର୍କ—
Angāngitā 1. Correlation as between the limbs and the body.

୨ । (ଅଙ୍ଗ + ଅଙ୍ଗ + ଇ + ତା) —ଶରୀରର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବୟବ ସଙ୍ଗେ ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ—
2. Correlation as between the different limbs of the body.

ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିଭାବ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗି + ଭାବ)—୧ । ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗିତା (ଦେଖ)
Angāngibhāba 1. Angāngitā (See)

୨ । ଆତ୍ମୀୟତା; ଘନିଷ୍ଠତା—
2. Intimacy; close relationship.

୩ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ଗୌଣ ଓ ମୁଖ୍ୟ ଭାବ; ବସ୍ତୁର ପ୍ରଧାନ ଓ ଅପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ସମ୍ପର୍କ—
3. (Logic). Correlation; correlation between the principal and subsidiary components of a thing.

ଅଙ୍ଗାବରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ + ଆବରଣ)—ଅଙ୍ଗତ୍ରାଣ; ସାଞ୍ଜୁ—
Angābarana 1. Coat of mail; armour.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍

୨ । ପୋଷାକ—2. Dress.

୩ । ଦେହ ପୋଡ଼ାଇବା ଗଦର—

3. A covering for the body; a sheet.

ଅଙ୍ଗାଭରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗ+ଆଭରଣ)—

Aṅgābharaṇa ଶରୀରର ଶୋଭା ବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଅଳଙ୍କାର—An ornament for enhancing the grace of the body.

ଅଙ୍ଗା ମଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୁରୁତା ପିନ୍ଧିବା—

Aṅgā mordāibā To put on a coat.

ଆଙ୍ଗରାଖା ପରା

अंगरखा लगाना

ଅଙ୍ଗାମୀ ନାଗା—ଦେ. ବ—ଆସାମର ନାଗା-ପାହାଡ଼ରେ ବାସ କରୁଥିବା

Aṅgāmī nāgā ବଣୁଆ ଜାତିବିଶେଷ—A sect of the wild Nāgā tribes of the Assam hills.

ଅଙ୍ଗାମୀନାଗା

अङ्गामीनागा

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ହଜାର ହେବ । ଏମାନେ ଖାଠିଏଟି ସାନ ବଡ଼ ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ନଜେ ଲୁଗା ବୁଣି ପନ୍ଧନ୍ତି ଓ ନାନାପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପର ଦେହରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଦେହରେ ହାଡ଼, କାଚ ଓ ପଥରମାଳ ଗୋଟ୍ଟ ଗୋଟ୍ଟ ପିନ୍ଧନ୍ତି—ବିଶ୍ୱକୋଷ ।]

ଅଙ୍ଗାର—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ+ସଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଆର)—୧ । କାଠର

Aṅgāra କୋଇଲା; କାଠ ପୋଡ଼ିଯାଇ ସାରିଁଶ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଧାରଣ କରେ—

1. Charcoal, carbon.

[ଦ୍ର—ଅଙ୍ଗାର ଗୋଟ୍ଟିଏ ରସାୟନିକ ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ଅଟେ । ପଥରକୋଇଲା ଓ ସ୍ୱାର୍ ଅଙ୍ଗାରର ରୂପାନ୍ତର ମାତ୍ର । ଅକ୍ସିଜେନ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗାର ସାରିଁଶରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଜୀବଦେହ, ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଭିଦରେ ଅଙ୍ଗାର ଗୋଟ୍ଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ।]

୨ । ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ—(ଏହା ଜଳନ୍ତା ଅଙ୍ଗାର ପର ନାଲିଆ ଦେଖା ଯିବାରୁ)—2. The planet Mars.

୩ । ଦରପୋଡ଼ା କାଠ—3. Half burnt wood.

୪ । ଜଳନ୍ତା କାଠ—4. Burning carbon; live charcoal.

୫ । ହରଡାବଲୀ ଗୁଳ୍ମ—5. The plant Hitābalī (M. W.)

୬ । ଦ୍ୱାରବଂଶବର୍ତ୍ତିତ ମରୁତମାନଙ୍କର କୁମାରବିଶେଷ—

6. Name of a prince of the Marutas. (M. W.)

(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ୭ । ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା କୌଣସି ପଦାର୍ଥ—

7. Any thing which has been spoiled.

୮ । ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ—8. Red colour.

(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ୯ । ନିନ୍ଦିତ; ହୀନ ବା କଲଙ୍କିତ ବ୍ୟକ୍ତି(ଯଥା—କୁଲାଙ୍ଗାର)

9. An unworthy or mean person.

ସଂ. ବିଣ—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—Red; red coloured.

ଅଙ୍ଗାରକ—ସଂ. ବିଣ (ଅଙ୍ଗାର+ଜାତାର୍ଥେ. କ)—ଅଙ୍ଗାରରୁ ଜାତ—

Aṅgāraka Produced from charcoal or carbon.

ସଂ. ବ.—(ଅଙ୍ଗାର+କ)—୧ । କୁରଣ୍ଟକ (ଦେଖ)

1. Kuraṇṭaka (See)

୨ । ଭୃଙ୍ଗରାଜ; କେଶଦୁଦୁର୍ (ଦେଖ)

2. Keśadudurā (See)

୩ । ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହ—3. The planet Mars.

ମୁଖରେ ଅଙ୍ଗାରକ ଶୋହେ, ଉପରେ ଶନିଙ୍କର ରହେ । କରୁଣାଥ ଭଗବତ

୪ । ପ୍ରବାଳ; ପୋହଲା—4. Coral.

୫ । ଅଙ୍ଗାର; କୋଇଲା—5. Charcoal.

୬ । ମଙ୍ଗଳବାର—6. Tuesday (M. W.)

୭ । ସୌବୀର ଦେଶର ରାଜାବିଶେଷ—

7. Name of a prince of Saubira.

୮ । ରୁଦ୍ରବିଶେଷ—8. Name of a Rudra.

୯ । କଥାସରିତ୍ସାଗରୋକ୍ତ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—

9. Name of a demon of the Indian folklore.

୧୦ । ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—10. A plant; Eclipta or Verbesina (M. W.)

୧୧ । ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—11. White or yellow Amarnath (M. W.)

୧୨ । ଅଗ୍ନିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ—12. Sparks of fire; cinders.

୧୩ । ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ—13. Carbonic acid gas.

୧୪ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଜ୍ୱରଘ୍ନ ତୈଳବିଶେଷ—

14. Name of a medicated oil used as a febrifuge.

ଅଙ୍ଗାରକମଣି—ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ ଅଙ୍ଗାରକାଭ ମଣି କର୍ମ। ଅଙ୍ଗାର

Aṅgārakamaṇi ଗ୍ରହ-ପ୍ରିୟ ମଣି—ଅଙ୍ଗାରକ+ମଣି)—

ପ୍ରବାଳ; ପୋହଲା—Coral.

ଅଙ୍ଗାରକର୍କଟୀ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର=ଜଳନ୍ତା ନଆଁ+କର୍କଟୀ=

Aṅgārakarkaṭī କାକୁଡ଼ି; ଏହା ଆକୃତିରେ ମୁଣ୍ଡିକାକୁଡ଼ି ପରି ଥିବାରୁ ଓ ଜଳନ୍ତା ଅଙ୍ଗାରରେ ପୋତାସାଇ ସିଝ ହେଉଥିବାରୁ)—ବାଟି; ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳବାସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ—A kind of balled cake cooked in live charcoal.

[ଦ୍ର—ଅଣ୍ଡାକୁ ପାଣିରେ ବହୁ କ୍ଷଣ ବଡୁରାଇ ତାକୁ ଚକଟି ନାନା-ସାନ ବା ମୁଣ୍ଡିକାକୁଡ଼ି ପରି ଗୋଲମାନ ବଳଲ୍ଲ ପରେ, ଏ ଗୋଲମାନଙ୍କୁ ଦହଦହ ଅଙ୍ଗାର ଗଦା ମଧ୍ୟରେ ପୋତି ରଖି ସିଝ କରାଯାଏ । ପରେ ସିଝ ଗୋଲାମାନଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗାର ମଧ୍ୟରୁ କାଢ଼ି ଆଣି ଉହିଁରୁ ସାରିଁଶସାକ ଝାଡ଼ି ଘିଅପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ରରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଖପାଖ ଲେଖକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଦା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ହେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଘଡ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାଳ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଥ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଵଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ହୁଏ । କଚ୍ଛଖଣ ପରେ ଏ ଗୋଲା ମଧ୍ୟରେ ଘିଅ ଭେଦଯାଏ । ଏହାକୁ ମାରବାଡ଼ିମାନେ ବାଟି କହନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ଏହା ଖାଇ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଓଜନରେ ଦେଢ଼ ଛଟାଙ୍କିରୁ କମ ନୁହେଁ ଓ ଜଣେ ଜଣେ ଖାଇଥିବାର ମାରବାଡ଼ ଏ ବାଟିରୁ ୧୦।୧୫ ଟି ଲେଖାଏଁ ଖାଇ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ଶ୍ଳେଷ୍ମଜନକ, ପୁଷ୍ଟିକର, ଶୁକ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ ଏବଂ ଅଗ୍ନିଉଦ୍ଦୀପକ; ଏହା ପୀନସ, କାସ ଓ ଶ୍ୱାସରୋଗୀ ପକ୍ଷରେ ହିତକର ।]

ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ—ସଂ. ବ. (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା; ଅଙ୍ଗାରକ + ଅମ୍ଳ)—
Aṅgārakāmla ଅଙ୍ଗାର ଓ ଅମ୍ଳଜାନର ରାସାୟନିକ ସଯୋଗରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ବାଷ୍ପବିଶେଷ—
Carbonic acid gas.

ଅଙ୍ଗାରକୁଷ୍ଠକ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + କୁଷ୍ଠ + କ)—ହିତାବଲୀ ନାମକ
Aṅgārakushṭhaka ଗୁଳ୍ମ—The plant Hitābalī.

ଅଙ୍ଗାରଧାନିକା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯାହା ଅଙ୍ଗାରକୁ ଧାରଣ କରେ)—ଉଚ୍ଛେଇ—
Aṅgāradhānikā A fire-pan; a brazier.

ଅଙ୍ଗାରଧାନୀ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ଧା ଧାତୁ + ଅନ + ଈ)—
Aṅgāradhānī ଅଙ୍ଗାରଧାନିକା; ଉଚ୍ଛେଇ—
A firepan, a brazier.

ଅଙ୍ଗାରପନ୍ନଗ—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଅଙ୍ଗାର + ପନ୍ନଗ)—
Aṅgārapannaga ଇନ୍ଦ୍ରଯୁମ୍ନ ଚିତ୍ରରଥ; ଗନ୍ଧର୍ବରାଜ—
A name of the king of the Gandharbas.

ଅଙ୍ଗାରପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଯୁମ୍ନ ଚିତ୍ରରଥ; ଗନ୍ଧର୍ବରାଜ—
Aṅgāraparṇṇa A name of the King of the Gandharbas.

୨ । ଚିତ୍ରରଥ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନ—
2. Name of the garden of Chitraratha.

ଅଙ୍ଗାରପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ପର୍ଣ୍ଣ + ଈ)—ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୀ (ଦେଖ)
Aṅgāraparṇṇī Aṅgāraballī (See)

ଅଙ୍ଗାରପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର = ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ + ପୁଷ୍ପ ଯାହାର)—
Aṅgārapushpa ଇଙ୍ଗୁଦି (ଦେଖ)
Iṅgudi (See)

ଅଙ୍ଗାର ପୋଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗଛର ଗଣ୍ଡି ଓ ପଡୁଆନ ଶାଖାମାନଙ୍କୁ
Aṅgāra porḍibā ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର କାଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଗାଡରେ
ଆଙ୍ଗରା ପୋଡ଼ା ଭାଲୁ ପୂରାଇ ଗାଡର ମୁହଁକୁ ଚେକାଆଦରେ
अङ्गार जलाना ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ, ସେହି କାଠରେ ନଆଁ ଲଗାଇ କମାର ଓ ବଣିଆଙ୍କ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—To burn wood into charcoal.

[ଦ୍ର—ଗାଡରେ ଥିବା କାଠଗଦାରେ ନଆଁ ଧରିଲାରୁ ଗାଡ ମୁହଁକୁ ବନ୍ଦ କଦାଯାଏ; କାରଣ ଗାଡଭିତରକୁ ଅବାଧରେ ବାୟୁ ପଶିଲେ, ଅଙ୍ଗାରଯାକ ଘୋଡ଼ ପାଉଁଶ ହୋଇଯିବ । କାଠଯାକ ନଆଁ ଲାଗି ଜଳଗଲେ ବାୟୁ ଅଭାବରୁ ନଆଁ ମନକୁ ନଉଯାଏ, କମ୍ବା ପାଣି ଛିଞ୍ଚି ନଆଁକୁ ନଭାଇବାକୁ ହୁଏ; ଏ ଅଙ୍ଗାରକୁ କମାର, ବଣିଆ ଓ କଂସାରମାନେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କଚ୍ଚା କାଠର ନଆଁ ଅପେକ୍ଷା ଅଙ୍ଗାରର ନଆଁରୁ ବେଶି ଉତ୍ତାପ ହୁଏ ଏବଂ ଏ ଉତ୍ତାପରେ ଧାତୁ ଆଦ ଢଳାଇବା ସୁବିଧାଜନକ ।]

ଅଙ୍ଗାରବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର + ବର୍ତ୍ତି + ଇନ୍)—
Aṅgārabarṇṇī ଭାର୍ଗୀ (ଦେଖ)
Bhārgī (See)

ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲରୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର ପର ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବଲ୍ଲୀ = ମଞ୍ଜରୀ ଯାହାର)—
Aṅgāraballarī
୧ । ନାଲି କରଞ୍ଜ (ଦେଖ)—1 Nāli karañja (See).
୨ । ଗୁଞ୍ଜା (ଦେଖ)—2. Guñja (See)
୩ । ଭାର୍ଗୀ (ଦେଖ)—3. Bhārgī (See)
୪ । ଲତା କରଞ୍ଜ; ଗିଲ (ଦେଖ)—4. Gila (See)

ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର + ବଲ୍ଲୀ)—
Aṅgāraballī ଅଙ୍ଗାରବଲ୍ଲରୀ (ଦେଖ)
Aṅgāraballarī (See)

ଅଙ୍ଗାରମଞ୍ଜରୀ —ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର + ମଞ୍ଜରୀ)—
Aṅgāramañjarī ଲତା କରଞ୍ଜ; ଗିଲ (ଦେଖ)
Gila (See)

ଅଙ୍ଗାରମଞ୍ଜୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଗାର + ମଞ୍ଜ + ଈ)—
Aṅgāramañjī ଅଙ୍ଗାରମଞ୍ଜରୀ (ଦେଖ)
Aṅgāramañjarī (See)

ଅଙ୍ଗାରମଳିନ— ସଂ. ବିଶ. (ଅଙ୍ଗାର + ମଳିନ)—
Aṅgāramalina ଅଙ୍ଗାର ପର ଘୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ,
(ଅଙ୍ଗାରମଳିନା—ସ୍ତ୍ରୀ) କଜଳକାଳିଆ—Coal-black.

ଅଙ୍ଗାରଶକଟୀ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍ଗାରବାହକା ଶକଟୀ)—
Aṅgāraśakaṭī ଅଙ୍ଗାରଧାନିକା; ନଆଁ ଉଚ୍ଛେଇ—
A fire-pan; a brazier.

ଅଙ୍ଗାରସେତୁ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଗାନ୍ଧାରଙ୍କ ପିତା; ରାଜାବିଶେଷ—
Aṅgārasetu Name of a king; the father of gāndhāra.

ଅଙ୍ଗାରାମ୍ଳ—ସଂ. ବ. (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା)—ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ (ଦେଖ)
Aṅgārāmla Aṅgārakāmla (See)

ଅଙ୍ଗାରି—ଦେ. ବ. (ପାନବରଜାଙ୍କ ଭାଷା; ସଂ. ଅଙ୍ଗାର)—
Aṅgāri ପାନ ଲତାର ରୋଗବିଶେଷ—
A disease attaking the betel creeper.

[ଦ୍ର—ପାନଲତା ମୂଳରେ ସାରରୂପେ ଦଆଯିବା ପିଡ଼ାଆର ଓ ମାଟିର ଦୋଷରୁ ପାନ ଲତାରେ ଏ ରୋଗ ଜନ୍ମେ । ଏଥିରେ ପାନ ଲତାର ପତ୍ରମାନ କଳା ପଡ଼ି ଘୋପର ହୋଇଯାଏ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଓଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଙ୍ଗାରକା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ଇକ + ଆ)—
Aṅgārikā ୧ । ଅଙ୍ଗାରଧାନକା; ନଆଁ ଉଚ୍ଚୁଇ—1. A brazier

୨ । ଆଖୁଗଛ—2. Sugarcane.

୩ । ପଳାଶ; କଂଶୁକ ପୁଷ୍ପ—3. The flower or bud of the Butea Frondosa tree.

ଅଙ୍ଗାରିତ—ସଂ.ବଣ. (ଅଙ୍ଗାର + ଇତ; ଭୁଲ—ଜାରକ୍ତ; କଷ୍ଟକ୍ତ)—
Aṅgārita ୧ । ଦଗ୍ଧ ପ୍ରାୟ—1. Almost burnt.

୨ । ଘୋଡ଼ ଅଙ୍ଗାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିବା—2. Charred; burnt to charcoal.

ସଂ. ବ—୧ । ପଳାଶ କଳିକୋଦ୍ଗମ—1. The budding of the Butea Frondosa.

୨ । ଜୈନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ନିଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଘୋଡ଼ା—2. Any burnt thing which the Jaina ascetics will not accept. (M. W.)

୩ । ପଳାଶର ନୂଆ କଢ଼—3. The early blossom of Butea Frondosa.

ଅଙ୍ଗାରିଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ଇନ୍ + ଈ)—
Aṅgāriṇī ୧ । ଲତାବିଶେଷ—1. Name of a creeper. (M. W.)

୨ । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିଛିକ୍ଷଣ ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି—The region just left by the Sun.

ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଙ୍ଗାରିତ + ଆ)—ଅଙ୍ଗାରିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Aṅgārita.

ଅଙ୍ଗାରିତା—ସଂ.ବଣ.ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଙ୍ଗାରିତ + ଆ)—ଅଙ୍ଗାରିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aṅgāritā Feminine of Aṅgārita.

ସଂ. ବ—୧ । ନଆଁ ଉଚ୍ଚୁଇ—1. A fire-pan.

୨ । ଉଠା ଚୁଲି—2. portable fireplace.

୩ । କଢ଼—3. A bud. (M. W.)

୪ । ଲତାବିଶେଷ—4. Name of creeper. (M. W.)

୫ । ନଦୀବିଶେଷ—5. Name of a river (M.W.)

ଅଙ୍ଗାରୀ—ସଂ. ବଣ (ଅଙ୍ଗାର + ଇନ୍; ୪ମା. ୧ବ.) (ଜ୍ୟୋତିଷ, ବହ୍ନ୍ୟଙ୍ଗାରି ମିହର ବୃହତ୍ସାଚକ)—ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତପ୍ତ କଣ୍ଢ (ଅଙ୍ଗାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହାଁରେ ଆଉ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡୁ ନାହିଁ—Heated by the Sun though no longer exposed to its rays.

ଅଙ୍ଗାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗାର + ଯ)—ଅଙ୍ଗାରଗଦା—
Aṅgārjya A heap of charcoal (M.W.)

ଅଙ୍ଗା ଲଗେଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଙ୍ଗା ମଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Aṅgā lageibā Aṅgāmarḍāibā (See)

ଅଙ୍ଗି—ଦେ. ବ୍ୟ (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—୧ । କାଞ୍ଚଳି; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର
Aṅgi ଅଧାଦ୍ୱାଉଆ ଜାକେଟ—1. A female jacket; bodice.

ଅଙ୍ଗିରଖା

ଅଙ୍ଗିଆ ୨ । କୁରୁତା; ଗଲ୍ଫା—2. An ordinary coat.

୩ । ଫତୋଇ; ଅଧାଦ୍ୱାଉଆ କୁରୁତା—3. A waist coat.

ଅଙ୍ଗିଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗିକା)—ଅଙ୍ଗି (ଦେଖ)
Aṅgiā Aṅgi (See)

ଅଙ୍ଗିକା—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଙ୍ଗି (ଦେଖ)
Aṅgikā Aṅgi (See)

ଅଙ୍ଗିତା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବଣ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗ)—ନିଜର; ଅମଲର;
Aṅgitā ସ୍ୱକୀୟ; ନିଜକୃତ—Done or incurred by one's self; of one's own.

ନାମ୍ନଂ; କର୍ଜାଃ ତୁମ ଅଙ୍ଗିତା, ନା ଅକାଙ୍କ ଅମଲର ?
ପଦ୍ମାରମୋହନ, ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅଙ୍ଗିନୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଙ୍ଗିନ୍ + ଈ)—ଅଙ୍ଗୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aṅginī Feminine of Aṅgī.

ଅଙ୍ଗିର—ଦେ. ବ.—୧ । (ସଂ. ଅଙ୍ଗିରସ୍)—ଅଙ୍ଗିରସ୍ (ଦେଖ)
Aṅgira 1. Aṅgiras (See)

୨ । (ସଂ. ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି; ନଆଁ—2. Fire.

୩ । (ସଂ ଅଗ୍ନି; ଅଗ୍ନିପର ତେଜୋମୟ ଥିବାରୁ) ବଦ୍ୟୁତ୍; ବଜୁଳ—3. Lightning.

ପରଥାନ ପାଟବସନ ସଜେ ଅଙ୍ଗିର ଚର । ଭକ୍ତଦାସ. ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ୨ ।

ଅଙ୍ଗିରସ୍—ସଂ. ବ. ନାମ (ଅଙ୍ଗା = ଜ୍ଞାନ + ଇରସ୍; ଯାହାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ
Aṅgiras ଅଛି—ଅଙ୍ଗିରସ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ. = ଅଙ୍ଗିସ୍ ।)

୧ । ଋଷିବିଶେଷ; ସପ୍ତର୍ଷି ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ—1. Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ମାନସପୁତ୍ର; ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ପିତା; ଏ କର୍ଦ୍ଦମ ଋଷିଙ୍କ କନ୍ୟା ଶ୍ରଦ୍ଧାଙ୍କର (ମତାନ୍ତରରେ ଶୁଭା) ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଋଗ୍ୱେଦର ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସୂକ୍ତର ଦ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ; ଏ ଗୋତ୍ରିଏ ଧର୍ମସଂହିତା ଓ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଣେତା । ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ।]

୨ । ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳର ଗୋଟିଏ ନକ୍ଷତ୍ର । ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳର ଲାଙ୍ଗୁର ମୁଣ୍ଡଆଡ଼ୁ ଗଣାଯିବା ୫ମ ନକ୍ଷତ୍ର (ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—2. The star Alioth (Epsilon) in the constellation Ursa; major; or the Great Bear.

୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ବୃହସ୍ପତି ଗ୍ରହ—3. The planet Jupiter (M. W.)

ଅଙ୍ଗିରସ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଙ୍ଗିରସ୍)—ଅଙ୍ଗିରସ୍ (ଦେଖ)
Aṅgirasa Aṅgiras (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମତ୍ତ ୧ ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'କୁଅ' ନ ପାଇଲେ 'କଅ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗୌ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ସଂ. ବ (ଅଙ୍ଗିରସ୍ + ଅ)—ପରଶୁରାମ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଶତ୍ରୁ—An enemy of Bishṇu in his incarnation of Paraśurāma (M. W.)

ଅଙ୍ଗିର୍—ସଂ. ବ. ନାମ (ଅଙ୍ଗିରସ୍ ଶବ୍ଦ ୧ ମା. ୧ ବ.)—ଅଙ୍ଗିରସ୍ (ଦେଖ)
Aṅgirā Aṅgiras (See)

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର ତ ଅଙ୍ଗିର୍ ହୋଇଲେ, ଶୁଦ୍ଧ ନାମେ ତହିଁକା ଖୋଷ୍ଟଏ ମେ କଲେ ।
ଜଗତ୍ସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଙ୍ଗିରି—ଦେ. ବ (ନାମ)—ମଯୂଦାନବ ପୁରରନ କଣ୍ଟବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବତବଶେଷ—
Aṅgiri Name of a mythological mountain.

ଉତ୍ତରରେ ମନ୍ଦାର ଦକ୍ଷିଣେ ଅଙ୍ଗିରି । ସାରଳା ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଙ୍ଗିରିଜି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ୍ (ଦେଖ)
Aṅgirijī Iṅgrāj (See)

ଅଙ୍ଗିରେଜ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଦେଖ)
Aṅgireja Iṅgrāji (See)

ଅଙ୍ଗିର୍ଜି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ୍ (ଦେଖ)
Aṅgirji Iṅgrāj (See)

ଅଙ୍ଗିଲା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଲଗ୍ନ)—
Aṅgilā ୧ । ଅଲଗା; ପୃଥକ୍—1. Separate.
ଆଲାଗା ୨ । ସ୍ୱକୀୟ—2. One's own.
ଅଲାହିଦା ୩ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଅନ୍ୟର ଅଧିକାର ନାହିଁ—
3. Exclusively one's own.

ଅଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବଣ. (ଅଙ୍ଗ + ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Aṅgī ୧ । ଅଙ୍ଗବଶିଷ୍ଟ—1. Having limbs.
(ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର ଅବୟବ ଅଛି—
2. Organic; having organic parts.
୩ । ଶରୀରୀ; ଦେହୀ—3. Embodied; corporeal.
୪ । ବହୁ ଉପାଦାନରେ ଗଠିତ—
4. Composed of component parts.
୫ । ପ୍ରଧାନ; ମୁଖ୍ୟ—5. Chief.
ସଂ. ବ. ୧ । ବହୁ ଉପାଦାନରେ ଗଠିତ ବସ୍ତୁ; ଯୌଗିକ ବସ୍ତୁ—
1. A compound; an organic matter.
୨ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ଅଛି—
2. A thing or animal having different limbs.

ଅଙ୍ଗୀକରଣ— ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଅଭୂତ ଭାବେ. ଇ + କରଣ; ଯାହା
Aṅgīkaraṇa ପୂର୍ବେ ଆପଣାର ଅଙ୍ଗ ନ ଥିଲା, ତାକୁ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା)—
୧ । ଅଙ୍ଗୀକାର; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଜବାବ ଦେବା; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି—1. Promising.
୨ । ସ୍ୱୀକରଣ; ରାଜି ହେବା—
2. Consenting; agreeing; acknowledging.
୩ । ଗ୍ରହଣ; ମଞ୍ଜୁରି—3. Acceptance.

ଅଙ୍ଗୀକରିବା— (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ଅଙ୍ଗୀ + କୃ ଧାତୁ)—ଅଙ୍ଗୀକାର
Aṅgīkaribā କରିବା—To accept.

ଗୋବଳ ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧର, ଉଭୟ ରୂପ ଅଙ୍ଗୀକର ।
କଟକଣା—ଭାଗବତ. ୮ ସ୍କ ।

ଅଙ୍ଗୀକାର—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ + ଅଭୂତଭାବେ. ଈ + କୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Aṅgīkāra ୧ । ଜବାବ; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି—1. A promise.
୨ । ସ୍ୱୀକାର—2. Admission; acknowledgment.
୩ । ସମ୍ମତି; ରାଜି—3. Consent.
ଶିଷ୍ୟଅଙ୍ଗୀ ଅଙ୍ଗୀକାର କାର ରେ—କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୪ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—4. Vow.
୫ । ରୁକ୍ତି—5. Agreement.
୬ । ଗ୍ରହଣ; ମଞ୍ଜୁରି—6 Acceptance.
କର ଅଙ୍ଗୀକାର ଅରଜ୍ଜନ କରିଥାଇ—ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଙ୍ଗୀକାରପତ୍ର—ସଂ. ବ. (କଚରଆ ଭାଷା)—
Aṅgīkārapatra ୧ । ଏଗ୍ରିମେଣ୍ଟ୍; ଯେଉଁ ଦଲିଲଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସ୍ୱୀକାର ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ; ରୁକ୍ତିପତ୍ର—
1. A deed of agreement.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାକ୍ଷରଯୁକ୍ତ ନଦର୍ଶନ ପତ୍ର; ରସିଦ—
2. A receipt; an acknowledgment.

ଅଙ୍ଗୀ କୃ (ଧାତୁ)—ସଂ. (ଅଙ୍ଗ + ଅଭୂତ ଭାବେ. ଈ + କୃ)—
Aṅgī kṛu (root) ୧ । ସ୍ୱୀକାର କରିବା—
1. To acknowledge.
୨ । ଜବାବ ଦେବା—2. To promise.
୩ । ରାଜି ହେବା—3. To agree; to consent.
୪ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା—4. To vow.
୫ । ଗ୍ରହଣ କରିବା—5. To accept.

ଅଙ୍ଗୀକୃତ—ସଂ ବଣ. (ଅଙ୍ଗୀ କୃ + କର୍ମ. ତ)—
Aṅgīkṛuta ୧ । ଯାହା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛି—
1. Agreed to.
୨ । ଗୃହୀତ; ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିବା—2. Accepted.
୩ । (ଅଙ୍ଗୀ କୃ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଯେ ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛି; ଯେ ରାଜି ହୋଇଅଛି—
3. Consenting; agreeing.

ଅଙ୍ଗୀଭୂତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଙ୍ଗୀ + ଅଭୂତଭାବେ. ଈ + ଭୂ ଧାତୁ + Aṅgībhūta କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
୧ । ଅଙ୍ଗରୂପେ ଗୃହୀତ—
1. Turned into a component part.
୨ । ଅଂଶରୂପେ ଗୃହୀତ; ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ତ	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

2. Included as a part of; forming a part of.

ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୋଞ୍ଛ)—
Aṅguchhā ଗାମୁଛା; ଗାତ୍ରମାର୍ଜ୍ଜନା—A towel; napkin.

ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛା

ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ଅଙ୍ଗୁଚ୍ଛ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇ)—
Aṅguchhi ୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଗାମୁଛା—1. A small towel.
୨ । ଝାଡ଼ଣ—2. A duster.

ଅଙ୍ଗୁଟ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (କଟକ; ପୁରୀ) ବ. (ଅନ୍ୟରୂପ ଅଙ୍ଗୋଟ୍)—
Aṅguṭ ୧ । ବଗ୍‌ଗ; ବରକ୍ତି—
1. Displeasure; misunderstanding.
ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବଣ. ୧ । ବରକ୍ତ —1. Annoyed; displeased.
୨ । ଚଡ଼ଲ; ଚଡ଼ଚଡ଼ିଆ—2. Surly; irritable.

ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ପାଇବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (କଟକ; ପୁରୀ)—କ୍ରି—
Aṅguṭ pāibā ୧ । ବରକ୍ତ ହେବା—
1. To be displeased or annoyed.
(ଯଥା—ସେ ମତେ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ଭାର ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ପାଉଛୁ ।)
୨ । ବକ୍ତାର ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ମନ ବୁଝି ବରକ୍ତ ହେବା—
2. To misunderstand.
(ଯଥା—ମୁଁ ତାର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ତାକୁ ସାବଧାନ କର ଦେବାରୁ ସେ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ପାଉଛୁ ।)

ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ବୁଝିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (କଟକ; ପୁରୀ) କ୍ରି—
Aṅguṭ bujhibā ୧ । ବକ୍ତାର ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନ ବୁଝି ବରକ୍ତ ହେବା—To misunderstand the speaker's good intention.

ଅଙ୍ଗୁଟିଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (କଟକ; ପୁରୀ) ବଣ. ସୁଂ—
Aṅguṭiā ୧ । ଚଡ଼ଲ; ଚଡ଼ଚଡ଼ା—1. Surly.
(ଅଙ୍ଗୁଟୀ, ଅଙ୍ଗୁଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବଗୁଣିଆ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଲ କଥାକୁ ମନ ବୁଝି ବରକ୍ତ ହୁଏ —
2. Prone to misunderstand.
୩ । ଅବୁଝାମଣା —3. Unreasonable.

ଦେ. ବ—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ବଣିଆଘଣ୍ଟା(ଦେଖ)
A tree; Baṇiāghaṇṭā (See)

ଅଙ୍ଗୁର—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅଙ୍ଗୂର)—
Aṅgura ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତାର କୋଳ—Grape.
ଅଙ୍ଗୂର [ଦ୍ର—ଏ ଲତା (vine) ହିମାଳୟର ପଶ୍ଚିମାଂଶର
ଅଙ୍ଗୁର, ଦାଖ ବଣରେ ବନା ଗୁଳରେ ଜନ୍ମେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁରୁ ଉତ୍ତର
ତେ. ଦ୍ରାକ୍ଷାପାଣ୍ଡୁ, ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ, ପଞ୍ଜାବ, କାଶ୍ମୀର ଓ ଇରାନ୍‌ରୋପରେ
ଗୋସ୍ତିନପାଣ୍ଡୁ ଏହାର କୃଷି ହୁଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଏହାର
ଗୁଜ. ଦ୍ରାଖ୍ ଫଳ ଘେନ୍ଦୁା ଘେନ୍ଦୁା ହୋଇ ଫଳେ । ଏକ ପ୍ରକାର
ଫା. ଅଙ୍ଗୂର ଅଙ୍ଗୁର କୋଳ ଗୋଲ ଓ ଏକ ପ୍ରକାରର ଲମ୍ବା ।
ଆ. ଅଇନାବ୍ ପାଚଲା ଫଳର ରସ ମିଷ୍ଟ, ହୃଦ୍ୟ ଓ ବଳକର ।
ଭା. ଦ୍ରାକ୍ଷା ଏହି ଫଳର ରସରୁ ବ୍ରାଣ୍ଡି ବା ବଲ୍ଖଦ ମଦ
ଫ. ଦ୍ରାକ୍ଷା ହୁଏ । ଏହାର ଶ୍ୱେତ ଜାତୀୟ ସାଙ୍ଗଫ୍ରାନ କୋଳକୁ ଶୁଖାଇଲେ ତାହା କର୍‌ମିସ୍ (Resin) ହୁଏ । ଏକ ଜାତୀୟ ଲମ୍ବା ବଡ଼ ଫଳରେ ମଞ୍ଜି ଥାଏ, ତାକୁ ମନକ୍କା କହନ୍ତି । ପାଚଲା କୋଳକୁ ଶୁଖାଇ ବହୁ ଦିନ ରଖାଯାଇ ପାରେ ।]

ଅଙ୍ଗୁର—ଫ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉର)—
Aṅgurī ୧ । ଅଙ୍ଗୁଳିଭୂଷଣ; ଗୋଡ଼ ଓ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ମୁଦି; ମୁଦ୍ରିକା—1. Finger-ring; ring for the finger or toe.
୨ । ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—2. The big toe.

ଅଙ୍ଗୁରୀ—ଫ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉଈ)—ଅଙ୍ଗୁର (ଦେଖ)
Aṅgurī Aṅguri (See)

ଅଙ୍ଗୁରୀୟ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗୁଳ + ଈୟ; ଅଙ୍ଗୁଳର ଏହା)—
Aṅgurīya ୧ । ଅଙ୍ଗୁର;ଅଙ୍ଗୁଳିଭୂଷଣ; ମୁଦି —1. Finger-ring.
୨ । (ଆଧୁନିକ ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଶନି ଗ୍ରହକୁ ବେଢି ଥିବା ବେଷ୍ଟନୀ ବା ଗୋଲ ପଟ୍ଟ—2. The rings observed round the planet Mars.

ଅଙ୍ଗୁରୀୟକ—ସଂ ବ. (ଅଙ୍ଗୁରୀୟ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅଙ୍ଗୁରୀୟ (ଦେଖ)
Aṅgurīyaka Aṅgurīya (See)

ଅଙ୍ଗୁଳ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉଳ)—୧ । କର ଓ
Aṅgula ପଦର ଶାଖା; ଆଙ୍ଗୁଳ; ଆଙ୍ଗୁଠି—1. Finger.
ଆଙ୍ଗୁଳ (ହାତ ଆଙ୍ଗୁଠି—A finger of the hand;
ଅଙ୍ଗୁଳି ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠି—A toe,)
ଓ. ଆଙ୍ଗୁଳ; ଆଙ୍ଗୁଠି
୨ । ହାତୀ ଶୁଣ୍ଡର ସରୁଆ ଅଗ୍ରଭାଗ (ଏହାକୁ ହାତୀ ଆଙ୍ଗୁଠି ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ)—2. The flexible tip of the elephant's trunk.
୩ । ଆଠ ଗୋଟି ଯବଧାନ ଚଉଡ଼ା ବାଗରେ ପରସ୍ପରକୁ ଲଗାଇ ରଖିଲେ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ସ୍ଥାନର ପରିମାଣ; ମନୁଷ୍ୟର ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠିର ଚଉଡ଼ା ବାଗର ପରିମାଣ—
3. A lineal measure of the breadth of one finger.
[୧୬ ଆଙ୍ଗୁଳ = ୧ ବଉସି ବା ଗଜଖଣ୍ଡ; ୨୪ ଆଙ୍ଗୁଳ = ୧ ହାତ]
୪ । କାମସୂତ୍ର ପ୍ରଣେତା ବାତ୍ସ୍ୟାୟନ ମୁନି—
4. A name of sage Bātsāyana.
୫ । ହାତିଶୁଣ୍ଡା (ଗଛ) (ଦେଖ)
5. Hātiśundhā (tree) (See)

ଅଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳ)—ଅଙ୍ଗୁଳାଇବା କର୍ମ—
Aṅgulā The act of fingering.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅଡର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଙ୍ଗୁଳାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳ)—

Aṅgulāibā ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଛିଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗୁଳକୁ ପ୍ରବିଷ୍ଟ କରିବା --1. To thrust one's finger into a hole.

ଆଙ୍ଗୁଳ ଦେଓୟା
ଅଙ୍ଗୁଳାନା

୨ । ଅଙ୍ଗୁଳ ଗ୍ଲନ କର କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ବୋଧ କରିବା—2. To finger; to feel a thing with the help of one's finger.

୩ । କୌଣସି କର୍ମ ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଠି ବ୍ୟବହାର କରିବା—3. To use the finger in doing any act.

୪ । ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଆଙ୍ଗୁଳଦ୍ୱାରା ପୁସ୍ତକର ପତ୍ରକୁ ଧରିବା—4. To hold the pages of a book with the fingers while reading.

୫ । ଗୁହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ଅଂଶକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବା ବହିଃ ଶୋଧନାର୍ଥ ଗୁହ୍ୟର ଭିତରକୁ ଗୋଟିଏ ଆଙ୍ଗୁଠି ପୂରାଇବା—5. To thrust one's finger into the anus to examine or cleanse it.

ଅଙ୍ଗୁଳି—ସ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ସଙ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉଳ; ଯାହା ବସ୍ତୁରସ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଗମନ କରେ ବା ଗ୍ଲଇ ହୁଏ)—ଅଙ୍ଗୁଳ (ଦେଖ)

Aṅguli (See)

ଅଙ୍ଗୁଳିଗ—ସଂ. ବହ. ପୁଂ (ଅଙ୍ଗୁଳ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aṅguliga ଯେଉଁ ଜୀବମାନେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଭର୍‌ଦେଇ ଗ୍ଲଇନ୍ତି—(animals) Walking with their fingers.

ଅଙ୍ଗୁଳିଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ଗ୍ରନ୍ଥି)—

Aṅguligranthi ହାତ ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠିର ଦୁଇ ପବର ମଝି ସ୍ଥାନ—Knuckle.

ଅଙ୍ଗୁଳିଗ୍ଲଳନ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ଗ୍ଲଳନ)—

Aṅgulichālana ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠି ଦ୍ୱାରା ଠାରିବା ବା ସଙ୍କେତ କରିବା; ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଚଳାଇବା—Movement of the fingers for making signs.

ଅଙ୍ଗୁଳିଠାର—ଦେ. ବ—୧ । ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଅଙ୍ଗୁଳର ଉଲ୍ଲ ଉଲ୍ଲ ପ୍ରକାରେ ଗ୍ଲଳନ; ସଙ୍କେତ—

Aṅguli ṭhāra
ଆଙ୍ଗୁଳଠାର

1.Signs made by the fingers.

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଠାର; ଅଙ୍ଗୁଳମାନ ଉଲ୍ଲ ଉଲ୍ଲ ପ୍ରକାରେ ଗ୍ଲଳନ କର ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା (ଠାର ତଳେ ଦେଖ)—

2. A system of finger-signals.

ଅଙ୍ଗୁଳ ତୋରଣ—ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଙ୍ଗୁଳ ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ

Aṅguli toraṇa ତୋରଣ)—ଚନ୍ଦନାଦ ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍ଗୁଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ଲଲାଟରେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ତିଳକ (ଶାକ୍ତମାନେ ଏହି ତିଳକ ଧାରଣ କରନ୍ତି ।)---

A crescentshaped sectarial mark drawn on the brow with sandal paste.

ଅଙ୍ଗୁଳତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗୁଳ + ତ୍ରୈ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଅଙ୍ଗୁଳକୁ

Aṅgulitra ଆଘାତରୁ ରକ୍ଷା କରେ)—

୧ । ଅଙ୍ଗୁଳକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଆବରଣ—

1. A covering for protecting the fingers; a finger-protector.

୨ । ଦସ୍ତାନା—2. Gloves.

୩ । ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା—ଦରଜମାନେ ସିଲେଇ କଲ୍ଲ ବେଳେ କୁଞ୍ଚର ମୂଲକୁ ଠେଲିବା ପାଇଁ ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗରେ ପିନ୍ଧିବା ଧାତୁର ଟୋପି—3. Thimble.

୪ । ଧନୁ ମାରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଧନୁର୍ଗୁଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଚମଡ଼ାର ଟୋପି—

4. A finger-protector used by archers as a protection against the striking of bow-strings.

ଅଙ୍ଗୁଳତ୍ରାଣ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗୁଳ + ତ୍ରୈ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—

Aṅgulitrāṇa ଅଙ୍ଗୁଳତ୍ର (ଦେଖ)—Aṅgulitra (See)

ଅଙ୍ଗୁଳପଞ୍ଚକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ପଞ୍ଚକ)—

Aṅgulipañchaka ୧ । ହାତର ପାଞ୍ଚଟି ଆଙ୍ଗୁଠି—

1. The five fingers of the hand.

[ହାତର ପାଞ୍ଚଟି ଆଙ୍ଗୁଠି ଯଥା—୧. ବୃଦ୍ଧା (ବୁଢ଼ା) Thumb; ୨. ତର୍ଜନୀ (ବଗି) Index finger; ୩. ମଧ୍ୟମା (ମଝି) Middle-finger; ୪. ଅନାମିକା (ପତ୍ର) Ring finger; ୫. କନିଷ୍ଠା (କାଣି) Little finger.]

୨ । ଗୋଡ଼ର ୫ ଆଙ୍ଗୁଠି

2. The toes of the feet.

ଅଙ୍ଗୁଳପର୍ବ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଙ୍ଗୁଳ + ପର୍ବନ୍ ; ୩ମା. ୧ବ)—

Aṅguli parba ୧ । ଆଙ୍ଗୁଠିର ପବ; ଆଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠି ମଝିରେ ଥିବା ସରଳ ଅଂଶ—

1. The bone between the finger-joints.

୨ । ଅଙ୍ଗୁଳ ଗ୍ରନ୍ଥି—2. Finger joint (M. W.)

ଅଙ୍ଗୁଳ ଫୁଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳ + ସ୍ଫୋଟନ)—

Aṅguli phuṭāibā ୧ । ଆଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠିକୁ ମୋଡ଼ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା—

ଅଙ୍ଗୁଳ ମଟକାନ,
ଅଙ୍ଗୁଳ ଫୋଟାନ

1. To crack the finger-joints.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ପ୍ଟ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ୍ର	ସ୍ର	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ୍ର

୨ । ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗଲୁ ପରସ୍ପର ସଲଗ୍ନ କର ପରେ ଜୋରରେ ଖସାଇ ନେବା ଦ୍ୱାର୍ ଫୁଟୁକ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା—2. To snap the finger-tips; to produce a cracking sound with the tips of the thumb and the middle finger.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଖ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଙ୍ଗୁଳି + ମୁଖ)—
Aṅgulimukha ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅଗ—
The tip of the finger; finger-tip.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଳି + ମୁଦ୍ରା)—
Aṅgulimudrā ୧ । ନାମାଙ୍କିତ ମୁଦ୍ରା—
1. A signet ring; a seal ring.
୨ । ଦେବପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଙ୍ଗୁଳିମାନଙ୍କଦ୍ୱାର୍ ରଚିତ ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ—2. A figure made by the fingers during worship.
୩ । ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ମୁଦ୍ରା—3 A finger-ring.

ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ରିକା—ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଳି + ମୁଦ୍ରିକା)—
Aṅgulimudrikā ଅଙ୍ଗୁଳିମୁଦ୍ରା (ଦେଖ)
Aṅgulimudrā (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିମୋଟନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗୁଳି + ମୋଟନ)—
Aṅgulimoṭana ଅଙ୍ଗୁଳି ଫୁଟାଇବା କର୍ମ୍ମ—
The act of snapping the finger joints or two finger-tips.

ଅଙ୍ଗୁଲିସଙ୍କେତ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ଅଙ୍ଗୁଳିଠାର (ଦେଖ)
Aṅgulisaṅketa Aṅgulithāra (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିସଞ୍ଜ୍ଞା—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ଅଙ୍ଗୁଳିଠାର (ଦେଖ)
Aṅgulisaṁjñā Aṅgulithāra (See)

ଅଙ୍ଗୁଲିସନ୍ଦେଶ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା; ଅଙ୍ଗୁଳିଦ୍ୱାର୍ ପ୍ରେରିତ ବା ପ୍ରକାଶିତ ସନ୍ଦେଶ)—ଅଙ୍ଗୁଳିଠାର (ଦେଖ)—Aṅgulithāra (See)
Aṅgulisandeśa

ଅଙ୍ଗୁଲିସନ୍ଧି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗୁଳି + ସନ୍ଧି)—
Aṅgulisandhi ଦୁଇ ଆଙ୍ଗୁଠିର ମଝି ସ୍ଥାନ; ଆଙ୍ଗୁଠିସନ୍ଧା—
The space between two fingers.

ଅଙ୍ଗୁଲିସ୍ଫୋଟନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଙ୍ଗୁଳି + ସ୍ଫୋଟନ)—
Aṅgulisphoṭana ଅଙ୍ଗୁଳି ଫୁଟାଇବା କର୍ମ୍ମ—
The snapping of the finger-tips; the cracking of the finger-joints.

ଅଙ୍ଗୁଲୀକ—ସ. ବ. (ଅଙ୍ଗୁଳି + ଇକ)—ମୁଦ୍ଦା—
Aṅgulīka Finger-ring. (M. W.)

ଅଙ୍ଗୁଲୀୟ—ସ. ବ. (ଅଙ୍ଗୁଳି + ଈୟ)—ମୁଦ୍ଦା—
Aṅgulīya Finger-ring. (M.W)

ଅଙ୍ଗୁଳେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳି)—ଅଙ୍ଗୁଳାଇବା (ଦେଖ)
Aṅguleibā Aṅgulāibā (See)

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଟାନା—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା (ଦେଖ)
Aṅgushṭānā Aṅgustanā (See)

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉଷ୍ଠ)—୧ । ହାତର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—
Aṅgushṭhā 1. The thumb.
୨ । ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—2. The great toe.
୩ । ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିର ଚଉଡ଼ା ବାଗର ପରସର; ¾ଇଞ୍ଚ—
Breadth of the thumb about ¾ of an inch.

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠା—ସଂ ବ. (ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ + ଆ)—ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ (ଦେଖ)
Aṅgushṭhā Aṅgushṭha (See)

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାନା—ଦେ. ବ.—ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା (ଦେଖ)
Aṅgushṭhānā Aṅgustanā (See)

ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଲତ୍ରାଣ)—ସିଲେଇ କାମବେଳେ ଛୁଞ୍ଚିର ମୂଳ ଘାଖରୁ ଲୁଗା ମଧ୍ୟକୁ ଠେଲିବା ପାଇଁ ଦରଜୀମାନେ ମଝି ଆଙ୍ଗୁଠି ଅଗରେ ଯେଉଁ ଧାତୁମୟ ଝୋପି ପିନ୍ଧନ୍ତି—A thimble.
Aṅgustānā
ଅଙ୍ଗୁସ୍ତ୍ରାନା

ଅଙ୍ଗୁସ୍ତ୍ରାନା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଙ୍ଗୁଲତ୍ରାଣ)—ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା (ଦେଖ)
Aṅgustrānā Aṅgustanā (See)

ଅଙ୍ଗୁସ୍ଥାନା—ଦେ. ବ—ଅଙ୍ଗୁସ୍ତାନା (ଦେଖ)
Aṅgusthānā Aṅgustanā (See)

ଅଙ୍ଗୂଷ—ସଂ. ବ. (ଅଙ୍ଗ୍ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉଷ;)—ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଗଛ କରେ—୧ । ନେଉଳ—1. An ichneumon (M. W.)
Aṅgūsha
୨ । ଶର; ବାଣ—2. An arrow (M. W.)

ଅଙ୍ଗେଇତ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଇସ୍ପାତ—1. Steel.
Aṅgeita (ଯଥା—ଅଙ୍ଗେଇତଅର)
୨ । କାନ୍ଦୁଲୌହ; ଢଳା ଲୁହା—
Cast iron; cast steel.

ଅଙ୍ଗେଠା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ନିଷ୍ଠ; ଭୁଲ. ହି: ଅଙ୍ଗିଠା)—
Aṅgeṭhā ନଆଁ ଉଚ୍ଚୁଲି—A fire-pan; a brazier.

ଅଙ୍ଗେ ନଭାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଙ୍ଗେ ନବେଇବା (ଦେଖ)
Aṅge nibhāibā Aṅge nibheibā (See)

ଅଙ୍ଗେ ନବେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍ଗ + ନବାହ୍)—ନଜେ ଅନୁଭବ କରିବା—To experience; to undergo.
Aṅge nibheibā
ଅଙ୍ଗେନିବାନ ଦୁଃଖ କରିବ କି ସୁଖ କରିବ ?
अजमायस करना ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ନବେଇଛ ତାହା କରିବ । ଓଗ ।

ଦେ. ବ.—ନଜର ଅନୁଭବ—One's own experience.
ଦେ. ବିଣ—ନଜେ ଅନୁଭବ କରିଥିବା—That which one has himself experienced.
(ଯଥା—ଏହା ମୋର ଅଙ୍ଗେ ନବେଇବା ଘଟଣା ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅତର ଦୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଇଟାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିନ୍ଦୁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଥି' ଦେଖିବେ; 'ଆଜ୍ଞା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଙ୍ଗୋଞ୍ଛ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ଉଞ୍ଛ ଧାତୁ + କରଣେ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଦେହ ପୋଛଯାଏ)—
Aṅgoñchha
ଗାମୁଛ—A towel. (M. W.)

ଅଙ୍ଗୋଞ୍ଛନ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଗ + ଉଞ୍ଛ ଧାତୁ + କରଣେ. ଅନ)—
Aṅgoñchhana
ଗାମୁଛ—A towel. (M. W.)

ଅଙ୍ଗୋଟ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṅgoṭ (etc)
Aṅguṭ etc. (See)

ଅଙ୍ଗୋଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଙ୍ଗୁଟିଆ (ଦେଖ)—
Aṅgoṭiā
Aṅguṭiā (See)

ଅଙ୍ଗୋଠି
ଅଙ୍ଗୋଠେଇ } —ସ୍ତ୍ରୀ

ଅଙ୍ଗୋଠ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଅଙ୍ଗୁଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṅgoṭh (etc.)
Aṅguṭ etc. (See)

ଅଙ୍ଗୋଠିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଙ୍ଗୋଟିଆ (ଦେଖ)
Aṅgoṭhiā
Aṅgoṭiā (See)

ଅଙ୍ଗୋଠି
ଅଙ୍ଗୋଠେଇ } —ସ୍ତ୍ରୀ

ଅଙ୍ଗ୍ରାଜ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଇଂଗ୍ରାଜ୍ (ଦେଖ)
Aṅgrāji
Iṅgrāj (See)

ଅଙ୍ଗ୍ରିୟ—ଦେ. ବି. ନାମ—(ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ସେନାପତ୍ତି; ଏ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଦସ୍ୟୁଗତ କର ଇଙ୍ଗ୍ରେଜ, ଫରାସୀ ଓ ପୀନାମାରମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟପୋତମାନ ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ।)—
Aṅgriya
Name of a Marhaṭṭā general of the 16th century.

ଅଙ୍ଘ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଅଧୋଗତ କରିବା—1. To go down.
Aṅgha (root) ୨ । ଗତ କରିବା—2. To move.
୩ । ଆରମ୍ଭ କରିବା—3. To commence.
୪ । ଯାତ୍ରା କରିବା—4. To set out.
୫ । ନିନ୍ଦା କରିବା—5. To blame.
୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତରବର କରି କରିବା—
6. To hasten.
୭ । ଆଗ ପଛ ନ ବିଚାରି ଦ୍ରୁତ ହୋଇ କହିବା—
7. To speak hastily.

ଅଙ୍ଘ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଘ ଧାତୁ + କରଣେ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅଧୋଗତ କରେ)—
Aṅgha
୧ । ପାପ—1. Sin. (M. W.)
୨ । ମନ୍ଦ; ଅଶୁଭ—2. Evil. (M W.)

ଅଙ୍ଘଃ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଘ ଧାତୁ + କରଣେ. ଅସ୍)—
Aṅghaḥ
୧ । ନୈତିକ ଅବନତି—
1. Moral degradation.
୨ । ପାପ—2. Sin.
୩ । ମନ୍ଦ; ଅଶୁଭ—3. Evil.

ଅଙ୍ଘ୍ରି—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଘ ଧାତୁ + କରଣେ. ରି; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଗତ କରଯାଏ)—
Aṅghri
୧ । ପାଦ; ଚରଣ; ଗୋଡ଼—1 Leg.
୨ । ବୃକ୍ଷର ମୂଳ—2 Foot of a tree; part of the trunk just above the ground.
୩ । ଗଛର ଚେର—3. The root of a tree.
୪ । ଶ୍ଲୋକର ଚରଣ ବା ପାଦ; ଶ୍ଲୋକର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ—
4. A line of a quartet.
୫ । ପୀଢ଼ାର ବଇଠି—5. Foot f a seat. (M. W.)

ଅଙ୍ଘ୍ରିପ—ସଂ. ବି. (ଅଙ୍ଘ୍ରି + ପା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ପାଦଦ୍ୱାରା ପିଏ)
Aṅghripa ପାଦପ; ବୃକ୍ଷ; ଗଛଲତା—Tree; plant.

ଅଙ୍ଘ୍ରିପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; +ଅଙ୍ଘ୍ରି + ପର୍ଣ୍ଣ + ଈ; ଯାହାର ପାଦରେ ବା ମୂଳରେ ପତ୍ର ଥାଏ)—ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)
Aṅghriparṇṇī
The plant pṛuśniparṇṇī (See)

ଅଙ୍ଘ୍ରିବଲ୍ଲି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଙ୍ଘ୍ରି + ବଲ୍ଲି)—ଅଙ୍ଘ୍ରିପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)
Aṅghriballi
Aṅghriparṇṇī (See)

ଅଙ୍ଘ୍ରିବଲ୍ଲିକା—ସଂ ବି. (ଅଙ୍ଘ୍ରି + ବଲ୍ଲି + କ + ଆ)—ଅଙ୍ଘ୍ରିପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)
Aṅghriballikā
Aṅghriparṇṇī (See)

ଅଚ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଗତ କରିବା—1. To move.
Ach (root) ୨ । ମାନ୍ୟ କରିବା—2. To honour.
୩ । ଗୋଲ କରିବା—3. To make round.
୪ । ବଙ୍କାଇବା—4 To make curved.
୫ । ଅନୁରୋଧ କରିବା—5. To request.

ଅଚ୍—ସଂ. ବି. (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ)—ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣମାନ—
A technical term in sanskrit grammar for the vowels.

ଅଚ୍‌କନ୍—ଦେ. ବି. (ଫ. କଂରୁକ; ପ୍ରା. ଅଂରୁକ)—ସାମନାରେ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ମଝିରେ ବୋତାମ ଲଗିଥିବା ଚପକନ ବା ଲମ୍ବା କୁରୁତା—A kind of long coat with a set of buttons in the middle.
Achkan
अचकन

ଅଚ୍‌କାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଚ୍‌କିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Achkāibā Causative of the verb Achkibā.
अचकान, नाड़ान
अचकाना

ଅଚ୍‌କିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଦୋହଲାଇବା; ହଲାଇବା—
Achkibā To swing; to wave.
अचकान; नाड़ान
अचकना

ଅଚକାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ସତ୍ୟକାର; ପ୍ରା. ସଚ୍ଚକାର)—
Achakāra ୧ । ବହୁନା; କଣାସିବା ପଦାର୍ଥର ଆଗରୁ ଦଆସିବା ମୂଲ୍ୟାଂଶ—1. Earnest money; advance of a part of the consideration.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ୱ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି; ଅଙ୍ଗୀକାର—2. A promise.

ଅଚକିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚକିତ)—୧ । ଅଭୟ; ଯେ ଚମକ ପଡ଼େ; ନାହିଁ—1 Undaunted; not alarmed; not startled.
(ଅଚକିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ସ୍ଥିର—2. Steady; fixed.
୩ । ଅବିଚଳିତ—3. Unmoved.

ଅଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଚକ୍ଷୁସ୍)—
ନେତ୍ରହୀନ; ଅନ୍ଧ—1. Eyeless; blind.
୨ । ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଈଶ୍ୱର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି—2. (animals) Not endowed with the sense of vision.
ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଚକ୍ଷୁ) —
ଖରାପ ଚକ୍ଷୁ—A bad eye.

ଅଚକ୍ଷୁର୍ବିଷୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚକ୍ଷୁର୍ବିଷୟ) —
୧ । ଅଗୋଚର—1. Invisible.
୨ । ଯାହା ଆଉ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ—
2. No longer within the reach of the eyes.

ଅଚକ୍ଷୁଷ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଚକ୍ଷୁସ୍ + କ) —
ଚକ୍ଷୁହୀନ; ଅନ୍ଧ—Blind.
(ଅଚକ୍ଷୁଷ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ଚଞ୍ଚଳ)—୧ । ସ୍ଥିର; ଦୃଢ଼—
1. Steady; calm.
(ଅଚଞ୍ଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଚପଳ—2. Not hasty; not wavering.
(ଅଚଞ୍ଚଳତା—ବି)

ଅଚଞ୍ଚା—ଦେ. ବିଣ—ଅଚଞ୍ଚା; ଯାହା ଚଞ୍ଚା ହୋଇ ନାହିଁ—(ଯଥା—ଭୂମି, ବାଡ଼) —Unscraped (e.g. land; stick).
ଅଚାଁଛା

ଅଚଣ୍ଡ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ଅ + ଚଣ୍ଡ)—ଯେ ରାଗୀ ନୁହେଁ; ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ—Gentle; not of a hot temper.
(ଅଚଣ୍ଡା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚଣ୍ଡୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅଚଣ୍ଡ + ଈ)—୧ । ସୁଶୀଳା ଗାଈ; ସୁଧାର ଗାଈ—
1. A tractable cow.
୨ । ଅକୋପନା ସ୍ତ୍ରୀ—
2. A mild-tempered woman.

ଅଚତୁର—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଚତୁର)—୧ । ଯେ ଚାଲାକ୍ ନୁହେଁ—
Achatura
(ଅଚତୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
1. Not clever; not cunning.
୨ । ନିର୍ବୋଧ—Foolish.

ଅଚତୁରା—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଚତୁର)—ଅଚତୁର; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଚତୁର ପଣ ଜାଣେ ନାହିଁ—
Achaturī
Not cunning (woman).

ଅଚତୁରେଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଚତୁରା)—ଅଚତୁରା (ଦେଖ)
Achaturei
Achaturī (See)

ଅଚର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚର୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Achara
(ଅଚରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅଚରତା ବି)
ଯେ ଗତିଶୀଳ ନୁହେଁ; ସ୍ଥାବର; ସ୍ଥିତିଶୀଳ—Immovable; stationary.
ସଂ. ବି—ସ୍ଥାବର ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ପର୍ବତ)—
An immovable thing (e g. mountain).

ଅଚରଚା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂ. ଅ + ଚର୍ଚ୍ଚା)—ଅଚର୍ଚ୍ଚା (ଦେଖ)
Acharachā
Acharchchā (See)

ଅଚର୍ଚ୍ଚା—ସ. ବି. (ଅ + ଚର୍ଚ୍ଚା)—
Acharchchā
୧ । ପୂଜାର ଅଭାବ—1. Want of veneration.
୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନର ଅଭାବ—
2 Want of proper respect.
୩ । ଉପଯୁକ୍ତ ଆତିଥେୟତାର ଅଭାବ—
3. Want of proper hospitality.
୪ । ସମ୍ୟକ୍ ଆଲୋଚନାର ଅଭାବ—
4 Want of exercise or discussion.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଚର୍ଚ୍ଚିତ) —
୧ । ଅପୂଜିତ—1. Not adored.
୨ । ଅସମ୍ମାନିତ—2. Disrespected.
୩ । ଅନାଦୃତ—3. Slighted.

ଅଚଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅଚଳ) —ଅଚଳ (ଦେଖ)
Achal
Achala (See)

ଅଚଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚଳ)—
Achala
(ଅଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅଚଳତା—ବି)
(ବିପକ୍ଷତ—ଚଳ, ସଚଳ)
୧ । ଗତିରହିତ—1. Motionless.
୨ । ଚଳତ୍‌ଶକ୍ତିହୀନ—2. Immovable; unable to move.
୩ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ହୋଇ ନ ପାରେ—3. (work) Incapable of being carried on.
୪ । ଅକ୍ଷମ; ଅସମର୍ଥ—4. Unable to do any work.
୫ । ଅଚଳନ୍ତି (ଦେଖ)
5. Achalanti (See)
୬ । ଅପ୍ରଚଳିତ—6. Not current.
୭ । ଦୋଷଯୁକ୍ତ—7. Faulty.
ସଂ. ବି.—୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth
୨ । ପର୍ବତ—2. Mountain.
୩ । ବୃକ୍ଷ—3. Tree.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବେ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି କଣ୍ଠ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଇକୋଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁରି ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କଣ୍ଠ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଝିଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଝୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବୁଝି' ନ ପାଇଲେ 'ବୁଝି' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

୪ । ଶିବ—4. Siba.

୫ । ବ୍ରହ୍ମ—5. The Supreme Soul.

୬ । ଆତ୍ମା—6. The soul.

୭ । କୀଳା; ଶଙ୍କୁ—7. A piller; pin.

ଦେ. ବ.—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଚଳବା ଅବସ୍ଥା—

1. A stage in which matters do not progress.

୨ । ଅଭାବ—2. Want.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ସମାଜରେ ଚଳେ ନାହିଁ; ସମାଜଚ୍ୟୁତ—

1. Excommunicated.

୨ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ଅଛୁଆଁ (ଜାତି)—2. Untouchable (caste).

ଅଚଳକୀଳା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚଳ=ପର୍ବତ ଅଟେ କୀଳା Achalakīlā ଯାହାର)—ପୃଥିବୀ—The earth.

ଅଚଳଚଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳ + ଚଳ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଚଳବା Achalachala ଅବସ୍ଥା ଓ ଚଳବା ଅବସ୍ଥା; ଅସମୟ ସମୟ—

ଅସମୟ ସମୟ 1. Bad and good times.

୨ । ଅଭାବ ଓ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—2. Times of plenty and of want.

ଅଚଳଜାତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳ + ଜାତି)—୧ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି— Achalajāti 1. Untouchable caste.

ଅଛୁତ ଜାତ ୨ । ପାଣି ଅଛୁଆଁ ଜାତି; ଯେଉଁ ମାଚ ଜାତ୍ୟସ୍ପୃ ଲୋକଙ୍କ ଛୁଆଁ ପାଣିକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଉଚ୍ଚ ଜାତିମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—1. Low caste, the water touched by whom is not used by high caste people.

ଅଚଳଧୃତି—ସଂ. ବ—ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—

Achaladhṛuti Name of a sanskrit metre.

ଅଚଳନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଚଳନ)—

Achalan ୧ । ଅଗତି; ଅକ୍ରିୟା—1. A bad act; an evil act.

୨ । ଅସଦାଚାର—2. Bad conduct.

ଅଚଳନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଚଳନ)—

Achalana ୧ । ଗତିରହିତ୍ୟ—1. Absence of motion.

୨ । ଅସଦାଚାର—2. Bad conduct.

୩ । ଅକ୍ରିୟା—3. Evil act.

ଅଚଳନ୍ତି—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଅଚଳ; ଅଚଳତ୍)—

Achalanti ୧ । ଅଚଳ; ଯାହା ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗଲଟ ହୋଇ ନ ଯାରେ—1. Fixed; which cannot be moved.

ଅଚଳ; ସ୍ଥାବର ଅଚଳ

(ବିପରୀତ—ଚଳନ୍ତି) (ଯଥା—ଅଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା)

୨ । ସ୍ଥାବର—2. Immovable.

(ଯଥା—ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି)

୩ । ଯାହା ବ୍ୟବସାୟରେ ଚଳ ନ ଯାରେ—

3. Uncurrent.

(ଯଥା—ଅଚଳନ୍ତି ଟଙ୍କା)

ଅଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳ + ପ୍ରତିମା)—

Achalanti pratimā ଯେଉଁ ଦେବବିଗ୍ରହ ବା ପ୍ରତିମା ଅତି ଅଚଳ ପ୍ରତିମା ବଡ଼ ଓ ଭାରି ଥିବାରୁ ସାଜାଦି ଉପଲକ୍ଷରେ **ଅଚଳ ପ୍ରତିମା** ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଯାରେ ନାହିଁ —

Immovable image of a Deity.

(ଯଥା—ଶିବଲିଙ୍ଗ; ସତ୍ୟବାଦୀ ଗୋପୀନାଥଙ୍କ ବିଗ୍ରହ ।)

[ଦ୍ର—ଅଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ଥାଆନ୍ତି । ସାନଯାତ୍ରା ସମୟରେ ସେହି ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାମାନେ ଅଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନଆ ଅଣା କରାନ୍ତି ।]

ଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳ+ସମ୍ପତ୍ତି)—

Achalanti sampatti ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି; ଭୂସମ୍ପତ୍ତି; ଜମିବାଡ଼ି— Immovable property; landed property

ଅଚଳପକ୍ଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳ + ପକ୍ଷ)—

Achalapaksha ୧ । ଚଳତ୍ ଶକ୍ତିରହିତ ଅବସ୍ଥା—

ଅଚଳ ପକ୍ଷ 1. Inability to move.

୨ । ସାଂସାରିକ କର୍ମ ଚଳାଇବା ଶକ୍ତିରହିତ ଅବସ୍ଥା—

2. Want of means to conduct worldy matters.

୩ । ଅତି ଗରିବ ଅବସ୍ଥା—

3. Poor or pennyless condition.

୪ । ନିରାଶ୍ରୟ ଅବସ୍ଥା—4. Helpless condition.

ଅଚଳଶିରୀ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳା + ଶ୍ରୀ)—

Achalaśirī ୧ । ଅସୀମ ସମ୍ପତ୍ତି—1. Vast wealth.

୨ । ଅକ୍ଷୟ ସୌଭାଗ୍ୟ—

2. Unchangeable prosperity.

୩ । (ଅଚଳ=ପର୍ବତ + ଶ୍ରୀ=ଭାଗ୍ୟ)—ପର୍ବତରେ ଲୁଚିବାର ଭାଗ୍ୟ—3. Luck of hiding in the mountain caves.

ଲହୁ ଅଚଳ ଶିରୀ ଅଚଳ ଶିରୀ ଯେ

ଭଞ୍ଜ. କୋଣ୍ଢ୍ରଭାଣ୍ଡାନୁଦଣ୍ଡ । ୨୨ । ୧ ।

ଅଚଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଚଳ + ଆ)—ଅଚଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Achalā Feminine of Achala:

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୃଥିବୀ—The earth.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଚଳାଚଳ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଚଳ)—ବହୁ; ପ୍ରଭୂତ; ଅଗଣିତ—
Achalāchala Immense.
ଅକ୍ଷୟ (ଯଥା—ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ।)

ଅଚଳାଚଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—୧ । ପ୍ରଭୂତ
Achalāchala Lakshmī ସମ୍ପତ୍ତି—1. Vast wealth.
ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ୨ । ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
2. Achalā Lakshmī (See)

ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଚଳା ସମ୍ପତ୍ତ୍)—
Achalāchala sampatti ଅଚଳାଚଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Achalāchala Lakshmī (See)

ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବ. (ଅଚଳା + ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—୧ । ଅକ୍ଷୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—
Achalā Lakshmī 1. Unchangeable prosperity
୨ । ଯେଉଁ ସମ୍ପଦ କେବେ କମିଯାଏ ନାହିଁ—
2. Prosperity which never diminishes.
ଦେ. ବ—ବହୁଧନ—Immense wealth.

ଅଚଳା ସପ୍ତମୀ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥର ଭାଗବିଶେଷ—
Achalā saptamī Name of a part of the Bhabishya purāṇa.

ଅଚଳା ସମ୍ପତ୍ତି—ସଂ ବ. (ଅଚଳା+ସମ୍ପତ୍ତ୍)—ଅଚଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Achalā sampatti Achalā Lakshmī (See)

ଅଗ୍—ଦେ. ବ—୧ । କୃଷ କରିବା କ୍ଷେତରେ ପ୍ରଥମ ଥର ହଳ ବୁଲାଯିବା
Achā ବେଳେ ଅଙ୍କିତ ବୃତ୍ତାକାର ରେଖା—
କୋଟ 1. A circular furrow-line made in a field when it is ploughed for the first time.
[ଦ୍ର—କୃଷିମାନେ ପ୍ରଥମେ କ୍ଷେତର କୂର ପାଖରେ ହଳଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ ବୁଲାଇବା ପରେ ଅଗ୍‌ଦ୍ୱାରା ପରବେଷ୍ଟିତ ଭୂମିକୁ କୃଷ କରନ୍ତି । କ୍ଷେତ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲେ ଭିତରେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ କାଟି କୃଷୀ ସେ ଅଗ୍ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଜମିକୁ କୃଷ କରି କ୍ଷେତ୍ରର ଅନ୍ୟ ଅଂଶରେ ପୁଣି ଅଗ୍ କାଟି ଚଷନ୍ତି ।]
୨ । ଏକ ଅଗ୍‌ଦ୍ୱାରା ପରବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଥିବା ଜମି; ଅଳ୍ପ ପରିମିତ ଭୂଖଣ୍ଡ
2. A small piece of land.
(ଯଥା—ତାର ଜମାରୁ ଅଗ୍‌ଏ ଜମି ଅଛି, ସେଥିରେ ସେ କାହିଁ କୁଣ୍ଠୁମ୍ବ ପୋତିବ ।)

ଅଗ୍‌ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ହଳଦ୍ୱାରା ସର୍ବପ୍ରଥମେ କ୍ଷେତର କୂରପାଖରେ
Achāiba ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତାକାର ରେଖା ଅଙ୍କିତ କରିବା—
କୋଟିକାଟା To draw or mark a circular furrow-line in a field before ploughing it through and through.

ଅଗ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଗ୍‌ଇବା (ଦେଖ)
Achā karibā Achāibā (See)

ଅଗ୍ କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଗ୍‌ଇବା (ଦେଖ)
Achā kāṭibā Achāibā (See)

ଅଗ୍ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଗ୍‌ଇବା (ଦେଖ)
Achā debā Achāibā (See)

ଅଗ୍ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କଆରରେ ପ୍ରଥମେ ହଳଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ ଦୋଇଁ-
Achā dharibā ଥିବା ବୃତ୍ତାକାର ରେଖା ବା ଅଗ୍ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଭୂମିକୁ
କୋଟିଧରା କୃଷ କରିବା—To plough up the area exclosed by a circular furrow-line.

ଅଗ୍ଦନକ୍—ବୈଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ଆ. ଅଗ୍ଦନକ୍)—
Achānak ୧ । ଅକସ୍ମାତ୍; ହଠାତ୍; ହୁ କରି—
ଆଚମକା 1. Suddenly; all on a sudden.
ଅଚାନକ, ୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—
ଅଚାନଚକ 2. Unexpectedly.
୩ । ପ୍ରଚୁରରୂପେ; ବହୁତ—3. Excessively.
ଦେ. ବଣ—୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ —1. Unexpected
୨ । ଆକସ୍ମିକ—2. Sudden.
ଦେ. ବ. (ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ ଏହା ଅଶସ୍ୱରୁ)—
୧ । ମହାମାରୀ—The plague.
୨ । ଓଳାଉଠା; ବିସୂଚିକା - 2. Cholera.
୩ । ଦେଶବ୍ୟାପୀ କୌଣସି ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧି—
3. An Epidemic.
୪ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବିପଦ—
4. A sudden calamity.

ଅଗ୍ଦନକା—ଦେ. ବ. (ଆ.ଅଗ୍ଦନକ୍=ହଠାତ୍)—ଓଳାଉଠା;ବିସୂଚିକା—
Achānakā Cholera.

ଅଗ୍ ନ ଛଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅଗ୍ ରେଖାଦ୍ୱାରା ସୀମାବଦ୍ଧ ସ୍ଥାନକୁ
Achā na chhārdibā ନ ଛାଡି ହଳ ବୁଲାଇବା—
କୋଟ ନା ଛାଡ଼ା 1. To plough within the limits of the circular furrow-line.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାର ବାହାରକୁ ନ ଯିବା—
2. Not to go beyond bounds; to stick to the prescribed limits.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମକୁ ଜଗି ଜଗି କାମ କରିବା—3. To adhere to the prescribed rules; to stick to the point.
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତତା ଦେଖାଇବା—4. To exhibit skill in any work.
[ଦ୍ର—କୌଣସି କଆରଯାକ ହଳଦ୍ୱାରା ଚଷିବା ପୂର୍ବରୁ କଆର ସାନ ହୋଇଥିଲେ କଆରର କୂରପାଖକୁ ଘେରି ଚଷା ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତ ବା ଅଣ୍ଡାକାର ଅଗ୍ କାଟି ଦିଏ ଓ କଆର ବଡ଼

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନ୍ୟୋଚରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ମନ. ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟଥା ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ ଦେବେ ଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ନ ଦିଅନ୍ତେ ଦେବେ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଯାଇପାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଙ୍ଗଉ : ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବଦ ଖୋଳିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :—
'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ମାଇ' ଖୋଳନ୍ତେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'କଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ୍' ଦେଖିବେ ।

ଦୋଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ପାଖ ବା ଅଂଶରେ ଅଗ୍ କାଟେ । ଉତ୍ପରେ ସେହି ଅଗ୍ର ପରସ୍ପରାଗ୍ ସୀମାବଦ୍ଧ ଜମିକୁ ହଲ ବୁଲାଇ ଚଷେ । ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ ଉତ୍ତରର ଭୂମିକୁ ହଲ ବୁଲାଇ ସାରିବା ପରେ, ଅନ୍ୟ କଆରକୁ ବା ବଡ଼ କଆରର ଆଡ଼ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ପାଇ ସେଠାରେ ପୁଣି ଅଗ୍ କାଟେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଅଗ୍ ଉତ୍ତରର ଜମିକୁ ଚଷେ । ସିବ୍ଦସ୍ତ କୃଷକ ପ୍ରଥମେ କାଟିଥିବା ଅଗ୍ ରେଖାର ସୀମାକୁ ଜଗି ହଲ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ ଖୁଡ଼େ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କୃଷକ ହଲ କରିବାରେ ସିବ୍ଦସ୍ତ ନୁହେଁ, ସେ ଅଗ୍-ବୃତ୍ତର ସୀମାରୁ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ମାଡ଼ିଯାଏ ।]

ଅଗ୍ନକ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ; ବଣ ଓ ବ—ଅଗ୍ନକ୍ (ଦେଖ)
Achānika Achānak (See)

ଅଗ୍ନକା—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ; ବଣ. ଓ ବ—ଅଗ୍ନକ୍ (ଦେଖ)
Achānikā Achānak (See)

ଅଗ୍ନକା ଝାଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଓଳଉଠା; ହଇଜା—
Achānikā jhārdā Cholera

ଅଗ୍ନକ— ଦେ. ବ—ଅଗ୍ନକା ଝାଡ଼ା; ଓଳଉଠା—
Achāniki Cholera.

ଅଗ୍ନକଆ—ଦେ. ବ—ଓଳଉଠା; ହଇଜା—Cholera.
Achānikiā

ଅଗ୍ବୁଆ—ଦେ. ବ—(ଯେଉଁ ଗୃଖୀ ଅନପୁଣ ଥିବାରୁ ଅଗ୍ରେଖାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ହଲ ବୁଲାଇ ନ ପାର, ଆଗ୍ ଖୁଡ଼ିଯାଏ ହକ୍‌ଚକିଏ ଯାଓୟା ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଗୃଖୀ ଅଗ୍ ନ ଧର ଭୁଆଁ ବୁଲେ)—
Achābuā
ଅଚମ୍ଭା ୧ । ଅନପୁଣ—1. Unskilful.
୨ । ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ—2. Missing the aim; departing from the prescribed limit.
୩ । କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୂଢ଼—3. Bewildered
୪ । ତ୍ରସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ—4. Frightened; alarmed.
ସବୁ ପାଠ ପଢ଼େ ଶୁଆ, କଲେଇ ଦେଖିଲେ ଅଗ୍ବୁଆ—ଉଗ ।
୫ । ଆଚମ୍ବିତ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—5. Astonished.

ଅଗ୍ବୁଢ଼ା—ଦେ. ବଣ—ଅଗ୍ବୁଆ (ଦେଖ)
Achābubā Achābuā (See)

ଅଗ୍ଭୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଗ୍ବୁଆ (ଦେଖ)
Achābhuā Achābuā (See)

ଅଗ୍ଗର୍ଲ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅନର୍ଗଲ)—୧ । ଅନର୍ଗଲ—
Achārgala 1. Uninterrupted.
ଅନର୍ଗଲ ୨ । ଦୁର୍ବର୍ଷ; ଅଜେୟ—
2. Invincible; unconquerable.
ତୁହ୍ ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲୁ ଅଗ୍ଗର୍ଲ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅଗ୍ଗର୍ଲା—ଦେ. ବଣ—ଅଗ୍ଗର୍ଲ (ଦେଖ)
Achārgalā Achārgala (See)

ଅଗ୍ଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଚଲ ଧାତୁ)—
Achāla ୧ । ବେଗ୍ଲ; ସମାଜବଗର୍ହିତ ଆଚରଣ—
ବେଚାଲ 1. Conduct which is contrary to
ବେଚାଲ social custom.
୨ । ଅନୟମ; ବେଧାଗ୍—2. Irregularity.
୩ । ଦେ. ବଣ—ଅପ୍ରଚଳିତ—
3 Not in vogue; not current.

ଅଗ୍ଲଉ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ବିଶେଷ ପରମାଣରେ—
Achālat To a great extent,
ନାଗେଶୀ ଅଙ୍କୁଲଥାରେ ଅଗ୍ଲଉ ମାଡ଼ିଯାଉଛୁ—ପଞ୍ଚାମୃତ. ୪।୧୦ ।

ଅଗ୍ହଡା—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଡାହଉ (ଦେଖ)
Achāhitā Atāhit (See)
ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଡ୍ୟାହଉ; ପ୍ରା. ଅଡାହଦା)—
୧ । ଅପ୍ରୀତିକର—1. Disagreeable.
୨ । ଅଲୋଡ଼ା—2. Not wanted.
ଦେ. ବ—ଅପ୍ରୀତିକରତ୍ୱ—Disagreeableness.

ଅଚକଚା—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଚକତ୍ସାର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Achikichchā ଅଚକତ୍ସା (ଦେଖ)
ଅଚିକିଚ୍ଛା Achikitsā (See)

ଅଚକତ୍ସକ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନକୃଷ୍ଟ; ତ୍ସାନ + ଚକତ୍ସକ)—
Achikitsaka ୧ । ଅନାଡ଼ି ବୈଦ୍ୟ; ଅଜ୍ଞ ବୈଦ୍ୟ—
1. A quack.
୨ । ନକୃଷ୍ଟ ଚକତ୍ସକ—2. A bad physician.

ଅଚକତ୍ସନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଚକତ୍ସନୀୟ)—ଅଚକତ୍ସ୍ୟ (ଦେଖ)
Achikitsanīya Achikitsya (See)

ଅଚକତ୍ସା—ସଂ. ବ. (ଅ + ଚକତ୍ସା) ୧ । ଚକତ୍ସାର ଅଭାବ—
Achikitsā 1. Want of medical treatment.
୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ଚକତ୍ସାର ଅଭାବ—
2. Want of proper medical treatment.

ଅଚକତ୍ସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଚକତ୍ସ୍ୟ)—
Achikitsya ୧ । ଯାହାର ଚକତ୍ସା ହୋଇ ନ ପାରେ; ଯାହା ଚକତ୍ସାଦ୍ୱାରା ଉପଶାନ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
1. Incurable
୨ । ଦୁରାରୋଗ୍ୟ—
2. Curable with much difficulty.

ଅଚଣ୍ଡି—ଦେ. ବ— ଅଟୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Achindi Atundi (See) (Haines)

ଅଚିତ୍—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ଚିତ୍ = ଜ୍ଞାନ ଯାହାର)—
Achit ଅଜ୍ଞାନ; ମୂର୍ଖ— Unlearned; illiterate.
ଦେ. ବ—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଗୋଚର ଯାବତ୍ପଦାର୍ଥ ଜଡ଼ବସ୍ତୁ—
Perceptible matter.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଜ୍ଅ	ଦ୍ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ

[ଦ୍ର—ରାମାନୁଜ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବଉନ୍ତି କରଅଛନ୍ତି, ଯଥା—୧. ଚିତ୍—ଜଡ଼ୟ ଚେତନ-ସ୍ୱରୂପ ଥିବାରୁ ଜୀବାତ୍ମା; ୨. ଅଚିତ୍—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଗୋଚର ଜଡ଼ାତ୍ମକ ପଦାର୍ଥ; ୩. ଈଶ୍ୱର—ଜଗତ୍‌ସ୍ରଷ୍ଟା; ଅଚିତ୍ ବା ଜଡ଼ ବସ୍ତୁ ପୁଣି ଦୁଇ ଉପଶ୍ରେଣୀରେ ବଉନ୍ତି—(କ) ଅନ୍ନଜଳାଦ ଭୋଜ୍ୟବସ୍ତୁ, (ଖ) ଭୋଜନପାତ୍ରାଦ ଭୋଗୋପକରଣ ଓ (ଗ) ଶବ୍ଦାଦ୍ଦ ଭୋଗାସୃଜନ ।]

ଅଚିତା ପହଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପୁଗ୍ଦ) ବ—ଅଚନ୍ତା ପହଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Achitā pahaṇḍa Achintā pahaṇḍa (See)

ଅଚିନ୍—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅଚୀନ୍ (ଦେଖ)
Achin Achīn (See)

ଅଚିନରା—ଗ୍ରା. ବଣ.—ଅଚିହ୍ନର୍ (ଦେଖ)
Achinarā Achihnarā (See)

ଅଚିନା—ଗ୍ରା. ବଣ.—(ସଂ ଅଚିହ୍ନିତ)—୧ । ଅପରିଚିତ; ଅଜ୍ଞାତ—
Achinā 1 Unknown; strange.
ଅଚେନା; ଅଜାନା ୨ । ଅଜ୍ଞେୟ—2. Unknowable.
ଅନଜାନା ୩ । ଯେଉଁ ରୋଗକୁ କେହି ଚହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ—
3 Undiognosed; unrecognisable (disease)
୪ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟକୁ ଚହ୍ନି ନ ପାରେ—
4. Incapable of recognising other.

ଗ୍ରା. ବ.—ଅଚିନା ବ୍ୟାଧି (ଦେଖ)
Achinā byādhi (See)

ଉଦା ଅଚିନା ପାନ୍ଥ ସାଉ—ଅରୁଣାପ ।

ଅଚିନା ବ୍ୟାଧି—ଗ୍ରା. ବଣ(ସଂ. ଅଚିହ୍ନିତ ଓ ବ୍ୟାଧି)—୧ । ଯେଉଁ ରୋଗକୁ
Achinā byādhi ଚିକିତ୍ସକ ଲକ୍ଷଣାଦଦ୍ୱାରା ଚହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ—
ଅଜ୍ଞାନାବ୍ୟାଧି 1. A disease which cannot be diognosed.
୨ । ଯେଉଁ ରୋଗର (ଯଥା—ବାଉଳଭା) ଫଳରେ ରୋଗୀ ପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ—2. A disease in which the patient is unable to identify known people.

ଅଚିନ୍ତନୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ଚିନ୍ତନୀୟ)—୧ । ଯାହା ଚିନ୍ତା କରିଯାଇ ନ
Achintanīya ପାରେ; ଚିନ୍ତାତୀତ; ଚିନ୍ତାର ଦୁରଧିଗମ୍ୟ; ଅଭାବନୀୟ—1. Unthinkable.
୨ । କଳ୍ପନାତୀତ—2. Unimaginable.
୩ । ଅବୋଧ—3 Incomprehensible.

ଅଚିନ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଅ + ଚିନ୍ତା)—୧ । ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟତା; ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା—
Achintā 1. Freedom from anxiety or care.
୨ । ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟତା —2. Irresponsibility.

ଦେ. ବଣ—୧ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ; ଚିନ୍ତାରହିତ—
1. Free from anxiety or care

ପୂଜ୍ୟ ଗାଇ ମାତା ପିତା. ଏବେ ସେ ହୋଇଛ ଅଚନ୍ତା ।
ଗୁମଦାସ. ବାର୍ତ୍ତାଭାରତି

୨ । ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଯାହାର କୌଣସି ବିଷୟ ନ ଥାଏ—
2. Having nothing to be anxious about.

ଅଚନ୍ତା ହୋଇ ରହିବେ ପରେ ସଙ୍କଟାଳ । ପିଣ୍ଡାସ୍ତର. ନୃସିଂହପ୍ରସନ୍ନ ।

ଅଚିନ୍ତା ପହଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଗ୍ଦ) ବ—୧ । ଯେଉଁ ଆବୃତ ଗଳଗସ୍ତା
Achintā pahaṇḍa ବାଟେ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରେଷରୁ ଭୋଗମଣ୍ଡପକୁ ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଅନ୍ନଶିଆ ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦ ବୁହା ହୁଏ—1. A roofed passage through which the cooked food is carried to the main temple of Puri for being offered to the Deity Jagannatha.
୨ । ଜଗନ୍ନାଥମନ୍ଦିରର ନାଟମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସ୍ଥାନବିଶେଷ, ଯେଉଁଠାରେ ଭକ୍ତମାନେ ବସି ସ୍ତୁତି ପାଠ ଓ ଭଜନ କରନ୍ତି (ସମ୍ଭବତଃ ଏଠାରେ ବସି ସ୍ତୁତିପାଠ କରୁଥିବା ବେଳେ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ସଂସାରଚିନ୍ତା ବାଧେ ନାହିଁ ବୋଲି ଏହି ନାମ)—2. Name of a portion of the portico inside the Nātamandira of the temple of Jagannatha at Puri where devotees sit and recite prayers and hymns.

ଅଚିନ୍ତିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଚିନ୍ତିତ)—୧ । ଅକଳ୍ପିତ—
Achintita 1. Unimagined.
୨ । ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—2. Unthought of.

ଅଚିନ୍ତିତପୂର୍ବ—ସଂ. ବଣ. (ପୂର୍ବେ ଚିନ୍ତିତ=ଚିନ୍ତିତପୂର୍ବ; ବହୁବ୍ରୀହି;
Achintitapūrba ନ + ଚିନ୍ତିତପୂର୍ବ; ନଞ୍ ତତ୍)—
ଯେଉଁ ବିଷୟ ପୂର୍ବରୁ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Not thought of beforehand.

ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଚିନ୍ତ୍ୟ)—ଅଚିନ୍ତନୀୟ (ଦେଖ)
Achintya Achintanīya See)

ଅଚିର—ସଂ. ବଣ (ଅ + ଚିର)—କ୍ଷଣିକ; ଅଳ୍ପକାଲସ୍ଥାୟୀ—
Achira Short lived; momentary; brief.
(ଅଚିରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚିରଚିରା—ଦେ. ବଣ. ସଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଉଚ୍ଚିଆ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Achirachirā କୌଣସି ଅସୁବିଧାର ଘଟଣା ଦେଖିଲେ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ-
(ଅଚିରଚିରେ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଚିତ୍ରଚିତ୍ର ବା ଚିତ୍କାର କରି
ଯେ ଆଁତକେ ଉଠେ ଲୋ—A person who howls out when bewildered or frightened.

ଅଚିରତ୍ୱିଷ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ତ୍ୱିଷ; ଯାହାର ତେଜ
Achiratwisha ଷଣସ୍ଥାୟୀ)—ବିଦ୍ୟୁତ୍; ବଜ୍ରଲ—
Lightning.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥଳେ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମଦ୍ଦା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୈକଳ୍ପିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ବାଘ' ନ ମିଳିଲେ 'ବାଘ୍' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଚିରଦ୍ୟୁତିଃ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ଦ୍ୟୁତିସ୍) —
Achiradyutiḥ ବଦ୍ୟୁତ୍ ; ବଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରପ୍ରଭା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ପ୍ରଭା) —
Achiraprabhā ବଦ୍ୟୁତ୍ ; ବଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରରେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ (ସଂ. ଅଚିର; ଅଚିରାତ୍) —
Achirare ୧ । ଅଚ୍ଛଣ୍ଡିଘ୍ର—1. Shortly.
ଅଚିରେ ୨ । ଚଟ୍‌ଝଣାଟ୍—2. Instantaneously.

ଅଚିରେ ସବୁ ପାପର ସେ ଉରଇ । କୃଷ୍ଣଜିହ୍ନ ମହାଭରତ. ବନ ।

ଅଚିରରୋଚିଃ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ରୋଚିସ୍) —
Achirarochiḥ ବଦ୍ୟୁତ୍ ; ବଜୁଳ—Lightning.

ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଚିରସ୍ଥାୟିନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ) —
Achirasthāyī ଷଣସ୍ଥାୟୀ; ଷଣଭଙ୍ଗୁର—Shortlived;
(ଅଚିରସ୍ଥାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) temporary; momentary.

ଅଚିରାଂଶୁ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ଅଂଶୁ) —ବଦ୍ୟୁତ୍ ;ବଜୁଳ—
Achirāṁśu Lightning.

ଅଚିରାଣୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଚିରାଂଶୁ) —ବଦ୍ୟୁତ୍ ; ବଜୁଳ—
Achirāṇī Lightning.

ହର ପୃଥୁଜଳ ଆସା ସ୍ଫୁଲ ସ୍ଫୁଲ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦାପିଲା ଅଚିରାଣୀ ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ—ବଦଗୁରୁଆଜ୍ଞାଣି ।

ଅଚିରାତ୍—ସଂ. ଅ—୧ । ଅବିଲମ୍ବେ; ଅଚିରେ; ଅତି ଶୀଘ୍ର—
Achirāt 1. Shortly; immediately after.
୨ । ହଠାତ୍—2. All on a sudden.
୩ । ଚଟ୍‌ଝଣାଟ୍—3. Instantaneously.

ଅଚିରାଭା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚିର + ଆଭା) —ବଦ୍ୟୁତ୍ ; ବଜୁଳ—
Achirābhā Lightning.

ଅଚିରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଅଚିର) —ଅଚିରାତ୍ (ଦେଖ)
Achire Achirāt (See)
ଅଚିରେ

ଅଚିରଚିରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଚିରଚିରା (ଦେଖ)
Achirichirā Achirachirā (See)
(ଅଚିରଚିରେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଚିହ୍ନାରୁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅ + ଚିହ୍ନ) —
Achihnarā ୧ । ଅଜ୍ଞାତକ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟର ଗୁଣ
(ବହୁବ୍ରୀହି—ଚିହ୍ନାରୁ) ଚିହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ—1. A person who is incapable of appreciating gocd qualities in others.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Incompetent.
୩ । ଯେଉଁ ବଣିଆ ସୁନା, ମଣି ଆଦି ପରଖ କରିବାରେ ଚତୁରଣ ନୁହେ—3. A goldsmith who is not an experttester of gold & gems.

ଅଚିହ୍ନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଚିହ୍ନିତ)—
Achihnā (etc) ଅଚିନା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Achina etc (See)

ଅଚିହ୍ନାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅଚିନା (ଦେଖ)
Achihnār Achinā (See)

ଅଚିହ୍ନିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚିହ୍ନିତ)—
Achihnita ୧ । ଯହିଁରେ କୌଣସି ଚିହ୍ନ ବା ମାର୍କା ନ ଥାଏ—
1. Unmarked.
୨ । ଅପରିଚିତ—2. Unacquainted; strange.
୩ । ଯାହାକୁ କେହି ଚହ୍ନେ ନାହିଁ—3. Unrecognised.

ଅଚିହ୍ନିରା—ଦେ. ବିଣ—ଅଚିହ୍ନାରୁ (ଦେଖ)
Achihnirā Achihnarā (See)

ଅଚିନା—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ସୁମାତ୍ରା ଦ୍ୱୀପର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଥିବା
Achina ପ୍ରଚୀନକାଳୀ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗର । ଏହି ବନ୍ଦରରୁ
ଆଚୀନ ପୂର୍ବେ ରେଶମ ରପ୍ତାନ ହେଉଥିଲା । ୧୮୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓଲନ୍ଦାଜମାନେ ଏହାକୁ ଅଧିକାର କଲେ—
Name of a state and port-town in the northern portion of the Sumātrā island.

ଅଚୁତାପହଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବ—ଅଚିନ୍ତାପହଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Achutāpahaṇḍa Achintāpahaṇḍa (See).

ଅଚେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଚାଇବା (ଦେଖ)
Acheibā Achāibā (See)

ଅଚେତ୍—ଦେ. ବିଣ—ଅଚେତ (ଦେଖ)
Achet Acheta (See)

ଅଚେତ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅଚେତନ)—
Acheta ୧ । ଚେତନାଶୂନ୍ୟ—
ଅଚେତ 1. Senseless; not sentient.
ଅଚୈତ ୨ । ବେହୋସ; ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର
(ବହୁବ୍ରୀହି—ସଚେତ) ଚେତା ବୁଡ଼ିଅଛି—2. Uconscious; one who has lost his senses.

କେତେହେଁ ସହିବ ବରଂ ଅନଳ ଦେହ ହୋଇଲ ଅଚେତ ।
ପ୍ରାତୀ—ଉସବାରଣ୍ୟ ।

୩ । ଅଜ୍ଞାନ—3. Unintelligent.
୪ । ଜଡ଼—4. Inert.
୫ । ଗରୁଭିସିଆର; ଅସାବଧାନ—5. Uncautious.

ଡୋଳେ ମାରିବେ ସେ ଅନନ୍ତ
ତୁ ଈଶା ହୋଇଲୁ ଅଚେତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୧୦୨ ।

ଅଚେତନ—ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଚେତନା) —
Achetana ୧ । ନିର୍ଜୀବ; ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—
(ବହୁବ୍ରୀହି—ସଚେତନ) 1. Lifeless; not sentient.
୨ । ଜଡ଼—2. Inert.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଊ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଔ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଙ୍ଗ

୩ । ଚେତନାଶୂନ୍ୟ; ବେଦୋସ୍; ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ —
3. Unconscious; void of sensation.

ବୀର ପାତରୁଳନ, ଶୂଳ ପ୍ରହାରେ ପଜ ଗେ ଦେହ ହେଲେ ଅଚେତନ ।
ଭଜ, ବୈଦେହୀଶବଲାସ, ୪୪।୧୩ ।

୪ । ଯାହାର ଚେତା ଚାଲିଯାଇଥାଏ—
4. One who has lost consciousness.

ଅଚେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ଚେତସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Achetā ଅଚେତ (ଦେଖ)
Acheta (See)

ଚେତନାଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥିବା
ଜଗନ୍ନାଥ, ଗୀ. ଚ. ୫ ଗୀତ ।

ଅଚେତନ—ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଚେତନ)—
Achebana ଅଚେତନ (ଦେଖ)
Achetana (See)

ଶୁମେ ଏକ ଅନ ଯାନ ଜରେ ଅଚେତନ ବନ୍ଦନାଶୀକ ଦଂଶନ୍ତଟ ଦନ୍ତ
ଭକ୍ତ—ପ୍ରେମସୁଧାଲହ୍ୟ ୧୩ -

ଅଚେରେଷ୍ଟ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଚେଷ୍ଟ) —ଅଚେଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Achereshṭa Acheshṭa (See)

ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଚେଷ୍ଟା)—ଅଚେଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Acheshṭā (See)

ଅଚେରେଷ୍ଟା—ପ୍ରା. ବିଣ— ଅଚେଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Achereshṭā Acheshṭa (See)

ପ୍ରା. ବି—ଅଚେଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Acheshṭā (See)

ଅଚେଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଚେଷ୍ଟା)
Acheshṭa ୧ । ଅଚେତନ; ନିର୍ଜୀବ—1. Lifeless.
(ଅଚେଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଚଳ; ଜଡ଼—2 Inert; inactive; motionless.
୩ । ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—Insensible; unconscious.
୪ । ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟ—4. Void of exertion.
ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଚେଷ୍ଟା)—ଚେଷ୍ଟାର ଅଭାବ-
Want of exertion.

ଅଚେଷ୍ଟା ସଂ. ବିଣ. (ଅଚେଷ୍ଟ + ଆ) ଅଚେଷ୍ଟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Achestā Feminine of achesṭa.

ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟା ସଂ. ବି. (ଅ + ଚେଷ୍ଟା) —ଚେଷ୍ଟାର ଅଭାବ—
Want of exertion.

ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅଚେଷ୍ଟା) ଅଚେଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Acheshṭa (See)

ଅଚୈତନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ଚୈତନ୍ୟ)—
Achaitanya ଚେତନାର ଅଭାବ—
(ଅଚୈତନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lack of consciousness.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି) – ଅଚେତ (ଦେଖ)
Acheta (See)

ଅଚ୍ଛ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚ୍ଛ ଧାତୁ = ବାଧା ଦେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବାଧା ନ ଦିଏ)—
Achchha
୧ । ସ୍ୱଚ୍ଛ; ଯାହା ଭିତର ଦେଇ ଅନ୍ୟ ପାଖର ବସ୍ତୁମାନ ଦେଖାଯାଇ ପାରେ—1. Transparent.
୨ । ନର୍ମଲ—2. Clear.
୩ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—3. Bright.
୪ । ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତ—4. Situate in front.
ସଂ. ବି. ୧ । ଫଟିକ—1. Quarty; crystal.
୨ । ଭାଲୁ—2. The bear
ବଳାସ ଅଚ୍ଛରେ ସେହ ଚତୁର ଗାଲରେ ଶୋହୁ କଳମାର ଗାରୁରେ ମାରଣ ।
ବୈଦେହୀଶବଲାସ ୧

୩ । ଯେଉଁ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ପୂର୍ବରୁ ମରିଥିବା ଶିକାର ବା ମଡ଼କୁ ଖାଏ ନାହିଁ (ଯଥା—ବାଘ୍ର)—
3. A wild animal which does not eat carcass.

ଅଚ୍ଛତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଛତ୍ର; ସନ୍ଧିଯୋଗୁଁ ଚ୍ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ ଆଦେଶ; ଯେଉଁଠାରେ ରାଜଛତ୍ର ନାହିଁ)—
Achchhatra ଅରାଜକ; ରାଜଶାସନ (ଦେଶ)—Anarchical; (a country) having no king.

ଅଚ୍ଛବ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ)—
Achchhaba ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ନୀଚ (ଜାତି)—
ଅଚ୍ଛବ; ଅଛୁଆଁ Low; untouchable (caste)
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ

ଅଚ୍ଛଭ—ଦେ. ବିଣ—ଅଚ୍ଛବ (ଦେଖ)
Achchhabha Achchhaba See)

ଅଚ୍ଛଭଲ୍ଲ—ସଂ. ବି. (ଅଚ୍ଛ = ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ + ଭଞ୍ଜ ଧାତୁ = ବଧ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଜୀବକୁ ବଧ କରେ)—
Achchhabhalla ଭାଲୁ—The bear.

ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦରୁ ଜଣାଯାଉଅଛି ଯେ ଶିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାଲୁକୁ ବନ୍ଧୁକ ବା କାଣ୍ଡ ଛାଡ଼ିଲା ପରେ ଭାଲୁ ଠିକ ସମ୍ମୁଖ ଦଗକୁ ଘୁରିସି ଆସେ ଓ ଶିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତେବେ ଭାଲୁର ସମ୍ମୁଖ ଦୃଷ୍ଟିରେଖାରୁ କ୍ଷଣିକ ଆଡ଼ୁଆଇ ଯାଇଥାଏ, ସେତେବେ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ପାରେ ନାହିଁ; ସେତେବେ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଯାଉଥିବା ଭାଲୁର ଠିକ ସାମନାସାମନି ଦୃଷ୍ଟିରେଖାରେ ଥାଏ, ସେତେବେ ଭାଲୁ ନଖେଁ ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ ।]

ଅଚ୍ଛିଦ୍ର- ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଛିଦ୍ର; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ)
Achchhidra
୧ । ଗାରରେ; ଛିଦ୍ରରହିତ—
1 Having no hole; holeless.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ଦୋଷରହିତ—
2. Faultless; defectless.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାହା ଅନ୍ୟତ୍ରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ନଥି' ନ ପାଇଲେ 'ନତ୍ଥି' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗିା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ନିଃସନ୍ଦେହ—3. Undoubted; certain

୪ । କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ରହି ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିବା (କର୍ମ)—4. (a work) Which has been completed without any flaw or defect.

୫ । ଅତି ଘନ—5. Very dense.

୬ । ସର୍ବବ୍ୟାପୀ—6. All pervading.

ଅଚ୍ଛିଦ୍ର କାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ନାମ) ତୈତ୍ତିରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଧ୍ୟାୟ ବିଶେଷ—Achchhidra kāṇḍa Name of a chapter of the Taittirīya Brāhmaṇa.

ଅଚ୍ଛିଦ୍ରାବଧାରଣ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚ୍ଛିଦ୍ର + ଅବଧାରଣ)—କୌଣସି Achchhidrāvadhāraṇa ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଚ୍ଛିଦ୍ର ବା ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗ ହୋଇ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବା ପାଇଁ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ବା ସଂକଳ୍ପ ବାକ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି; ବେଦୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—A Vedic formula pronounced by the performer of a Vedic rite with a view to bring the ritual to a satisfactory conclusion.

[ଦ୍ର—ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ବା ମର୍ମ :—ସ୍ୱସ୍ତି, ସ୍ୱସ୍ତି, ସ୍ୱସ୍ତି; ଗୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପ୍ରଜା, ପ୍ରଜାଙ୍କର ଶାନ୍ତି ହେଉ; ଅମୁକ ଗୋତ୍ରର ଅମୁକ ନାମଧେୟ ମୁଁ ଅମୁକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ଯଥା—ହୋମ) ଆରମ୍ଭ କରୁଅଛୁ, ତାହା ଶ୍ରୀ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ସର୍ବ ଶୁଭରେ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଉ, ଶୁଭ ହେଉ, ଶୁଭ ହେଉ ଶୁଭ ହେଉ ।]

ଅଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଛିନ୍ନ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛି)—Achchhinna ୧ । ଯାହା ଛିନ୍ନ ହୋଇ ନାହିଁ—1 Uncut.

୨ । ଅବିଭକ୍ତ—2 Undivided.

ଅଚ୍ଛୁପ୍ତା—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଜୈନମାନଙ୍କର ଷୋଡ଼ଶ ବିଦ୍ୟାଦେବୀଙ୍କ Achchhuptā ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—One of the sixteen Deities of the Jainas presiding over learning.

ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ଛେଦ୍ୟ; ସନ୍ଧିଯୋଗୁଁ ଛେ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛେ)—Achchhedya ୧ । ଯାହା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିଦ୍ୱାରା କଟାଯାଇ ନ ପାରେ—(ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. That which cannot be cut.

୨ । ଅବିଭାଜ୍ୟ—2. Indivisible.

୩ । ଯାହା ଛେଦନ କରିବା ଅନୁଚିତ

3. That which ought not to be cut.

ଅଚ୍ଛୋଦ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚ୍ଛ + ଉଦକ; 'ଉଦକ' ସ୍ଥାନରେ Achchoda ସମାସ ଯୋଗୁଁ 'ଉଦ' ଆଦେଶ)

(ଅଚ୍ଛୋଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ୱଚ୍ଛଜଳବିଶିଷ୍ଟ (ଜଳାଶୟ)—Full of transparent water; pellucid (tank)

ସଂ. ବ. (ନାମ)—ହିମାଳୟ ନିକଟସ୍ଥ ସରୋବରବିଶେଷ—Name of a lake near the Himālayas.

ଅଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଚ୍ୟୁତ)—୧ ଯାହା ଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା Achyuta ବସ୍ତୁରୁ ଚ୍ୟୁତ ବା ଭିନ୍ନ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Not (ଅଚ୍ୟୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) separated from another thing.

୨ । ଅପତିତ—2. Not fallen.

୩ । ବିନାଶରହିତ; ଅବିନାଶୀ—

3. Indestructible; imperishable.

୪ । ସ୍ଥିର; ଚିରସ୍ଥାୟୀ—4. Permanent.

ସଂ ବ—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. An epithet of Bishṇu.

୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—2 Srikṛushṇa.

ଦେ. ବ. ପୁଂ— ୧ । ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—

1. A name given to males.

୨ । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦର ଡାକ ନାମ —

2. A name for calling Achyutānanda.

୩ । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅଦ୍ୱୈତ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—

3. Name of a son of Pandit Adwaita.

ଅଚ୍ୟୁତାଗ୍ରଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ବଳରାମ—Achyutāgraja 1. Kṛushṇa's elder step-brother.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—A name of Indra.

ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଚ୍ୟୁତ = ଚିରସ୍ଥାୟୀ ଅର୍ଥେ Achyutānanda ଆନନ୍ଦ ଯାହାର)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1 Bishṇu.

୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—2. Srikṛushṇa.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ମନୁଷ୍ୟର ନାମବିଶେଷ—One of the names given to males.

ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଗୋସାଇଁ—ଦେ. ବ—ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ସମସାମୟିକ Achyutānanda Gosāiñ ଓଡ଼ିଆ ମହାପୁରୁଷ ଓ ଭକ୍ତକବି—Name of a devotee and poet who was contemporary of Srichaitanya.

[ଦ୍ର—ଏ କବିଙ୍କ ଜନ୍ମର ସୁଆଙ୍ଗ ପ୍ରଗଣାର ଭଲକଣା ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଏ ସାଂସାରିକ ବିଷୟରେ ଉଦାସୀନ ଥିଲେ । ଏ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ପୁରୀ ଧାମରେ ବାସ କଲେ ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଓ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ସହିତ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କଲେ । ପୁରୀର ଗୋପାଳ ମଠ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସେ ନାତିରେ ଗୋପାଳ ଓ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଘାନବନ୍ଧୁ ଖୁଣ୍ଟିଆ । ସେ ଓଡ଼ିଆରେ ୩୬ ଖଣ୍ଡ ସଂହିତା, ୨୮ ଖଣ୍ଡ ଗୀତା, ହରିବଂଶ ଓ ଜ୍ଞାନୋଦୟ କୋଇଲି ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ତାହାଣୀଚରଣ—ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସ ।

ସେ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧର ଲୋକ । ଏ ଗଉଡ଼ଙ୍କ ଉଦ୍‌ଗାଳମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ ଓ ମାଳକାନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ ଗୁଡ଼ିଏ ଉତ୍ତମୋତ୍ତମ ଦାଶନା ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ଏ ଗୁମ୍ଫା ବୈଷ୍ଣବ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଉତ୍ସ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଧ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଜ୍ଞ

ଥିଲେ ଏବଂ କଟକ ଜଜ୍ଜାର ନେମାଳ ମଠର ମହନ୍ତ ଥିଲେ; ଅବଶ୍ୟ ନେମାଳ ମଠ ଭାଙ୍କ ବଂଶଧରଙ୍କ ଗାଦୀ । ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ପଞ୍ଚସଖା ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଏକଜଣ । ଏ ବ୍ରଜ ବା ଗୋପାଳ କୁଳରେ ଜନ୍ମିଥିଲେ ବୋଲି ଭାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । କନ୍ତୁ ଭାଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଜରଣବୈଷ୍ଣବ ସମାଜରେ ଚଳୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ଯାଦବମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ଓ ସାମାଜିକ କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ—ଦେ. ବ. ନାମ—
Achyutānanda Dāsa ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଗୋସାଇଁ (ଦେଖ)
Achyutānanda gosāiñ See

ଅଚ୍ୟୁତାବାସ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଚ୍ୟୁତ + ଆବାସ)—
Achyutābāsa ୧ । ବୈକୁଣ୍ଠ—
1. The abode of Bishnu.
୨ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷ—2. The holy fig (tree)

ଅଛ—ଦେ. କ୍ରିୟା. (ସଂ. ଅସ ଧାତୁ; ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ୨ୟ ପୁରୁଷ, ଆଦରାର୍ଥ ଏକବଚନ (ତୁମ୍ଭେ) ଓ ବହୁବଚନରେ (ତୁମ୍ଭେମାନେ ସାଧୁ ବ୍ୟବହୃତ ରୂପ); ହୁଅ; ଅଟ—The form taken by the verb 'To be' in present tense 2nd person singular & plural - (you) are.
Achha ଆଛ ହି
[ଦ୍ର— ସଂ. ଅସ ଧାତୁର ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ରୂପ]

ବଚନ	ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ	ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ	ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ
ଅନାଦରାର୍ଥକ ଏକବଚନ	ମୁଁ ଅଛି (ପଦ୍ୟରେ ଅଛଁ)	ତୁ ଅଛ	ସେ ଅଛି (ପଦ୍ୟରେ ଅଛଇ)
ଆଦରାର୍ଥକ ଏକବଚନ	ଆମ୍ଭେ ଅଛୁଁ	ତୁମ୍ଭେ ଅଛ ଆପଣ ଅଛନ୍ତି	ଅଛନ୍ତି
ବହୁବଚନ	ଆମ୍ଭେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଛୁଁ	ତୁମ୍ଭେମାନେ ଅଛ ଆପଣମାନେ ଅଛନ୍ତି	ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି

ଅଛଇ—(ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଦେ. କ୍ରି—ଅସ ଧାତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ୩ୟ ପୁରୁଷ ଅନାଦରାର୍ଥକ ଏକବଚନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆକାର (He; She; It Is.
Achhai ଆଛେ ହି
ଅଗୁରୁ ଭୂଧର ମୂଳ ଅଛଇ ଦଣ୍ଡେ—ଥାରଳା ମହାଭାରତ, ଉଦ୍‌ଯୋଗ

ଅଛଉଚ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଶୌଚର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Achhaucha ୧ । ଅଶୌଚ (ଦେଖ)
ଅଓଦ୍ 1. Asaucha (See)

ଅଛଉଚିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ ଓ ବ. (ସଂ. ଅଶୌଚ)—ଅଶୌଚ (ଦେଖ)
Achhauchiā Asaucha (See)

ଅଛଉର—ଗ୍ରା. ବ.ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଷୌର)—ଅକ୍ଷୌର (ଦେଖ)
Achhaura Achhaura (See)

ଅଛଙ୍କା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଛଣା; ଯେଉଁ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ବସ୍ତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ଛଣା ହୋଇ ନାହିଁ—
Achhaṅkā ଅଛଁକା 1. Unsifted liquid)
୨ । ଅବଘର୍ (ତରକାରି)—
2. (Curry) Which has not been flavoured with the fried spices.

ଅଛଟ୍‌ଛଟ୍—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବଣ—ଅଛଟକେ (ଦେଖ)
Achhaṭchhaṭ Achhatake (See)
[ଯଥା—ଘାଖରେ କଛୁ ଧନ ମହଜୁଦ୍ ଥିଲେ ଅଛଟ୍‌ଛଟ୍ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ, କାନ୍ଦା ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ଉଙ୍କି ଠିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

ଅଛଟକେ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଦୈବାତ୍; ଅକସ୍ମାତ୍; ହଠାତ୍ ।
Achhaṭake 1. Suddenly; all at once.
୨ । ଅଜ୍ଞତାବଶତଃ; ନ ଜାଣି; ଅଜାଣତରେ—
2. Unknowingly.
ଅଛଟକେ ଭୁଇଁଲେ ସେ ପୁଣି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଆଖାମ୍ବର, ନୃସିଂହ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।
୩ । ହେଳା କରି—3. Negligently.
୪ । ସହଜରେ; ଅବଲୀଳାକ୍ରମେ—4. Easily.
୫ । ଅସାବଧାନତାପ୍ରଯୁକ୍ତ—
5. Owing to carelessness.

ଅଛଡ଼ା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯାହା ଛଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଫଳରୁ ଖୋସା କଢ଼ାଯାଇ ନାହିଁ । (ଯଥା—ଅଛଡ଼ା ପାଚିଲା କଦଳୀ)—1. (fruit) From which the rind has not been peeled off.
Achhardā ଆଛାଡ଼ା
୨ । ଯେଉଁ ଫୁଲ ବା ମାଳା ଦେବବିଗ୍ରହ ଦେହରୁ କଢ଼ା ହୋଇ ନ ଥାଏ—2. (flower or garland Which has not been taken out from the body of a Deity.
୩ । ଯାହା ଖୁଡ଼ି ନ ଥାଏ ବା କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନ ଥାଏ (ଯଥା—ଦହରୁ ଅଛଡ଼ା ମଳ; ଅଛଡ଼ା କଦଳୀ ମଞ୍ଜି)—
3. That which has not left a thing.
୪ । ଅଖୁଡ଼ା; ଯାହା ଦେହକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନ ଥାଏ । (ଯଥା—ଅଛଡ଼ା ରୋଗ; ଅଛଡ଼ା ଜ୍ୱର)—
4. Unceasing; unremittant.

ଅଛଡ଼ିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବଣ—ଅକଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Achhardiā Akaṇḍā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅଚ୍ଚର ପୂର୍ବାରେ ସବଦ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାଭେଦରେ ନିଜର, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସହିତ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ଼' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦିଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଖ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବହ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଡ଼' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ।

ଅଚ୍ଛଣା—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥ ଲୁଗାଦ୍ୱାରା ଛଣା ହୋଇ ନାହିଁ—(liquid) Unsifted; unrefined. ଆଛାଁକା

ଅଚ୍ଛଦର୍—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଚ୍ଛେଦର୍ (ଦେଖ)

Achhadarā Achhedarā (See)

ଅଚ୍ଛପା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅମୁଦ୍ରାଙ୍କିତ (ପୁସ୍ତକ)—

Achhapā 1. Not printed (book)

ଅଚ୍ଛପ ୨ । ଅପ୍ରକାଶିତ (ଗ୍ରନ୍ଥ)—

2. Unpublished. (book).

୩ । ଅଲୁକ୍କାୟିତ; ପ୍ରକାଶିତ—3. Not concealed

୪ । ଜ୍ଞାତ; ଜଣା—4. Known, detected.

ଅଚ୍ଛବ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ) ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ନୀଚ (ଜାତି)—

Achhaba ଯେଉଁ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚଜାତିମାନେ ଛୁଅନ୍ତି

ଅଛବ ନାହିଁ (ଯଥା—ଘାଣ, ହାଡ଼ି, ଡୋମ, କଣ୍ଡର, ମୋଚ

ଅଚ୍ଛୋପ ଇତ୍ୟାଦି)—Untouchable; of low caste.

ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ ଗୀତ ଗାଉଥାଉ ଅଛବ ଘରର ସୂତ—ତତ

ଦେ. ବ—ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ନୀଚଜାତିସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି—

A pariah; an untouchable.

ଯମ ବୋଲେ ଯେ କସ୍ମ କଲେ ଶିବଆଳେ,

ପୁଣ ପୁଣ ଜାତ ନୁଏ ଅବବର ଭୁଲେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ମଝି ।

[ଦ୍ର—ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ଅଚ୍ଛବ ଜାତିଙ୍କୁ ପଞ୍ଚମା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅଚ୍ଛଭ—ଦେ. ବିଣ ଓ ବ—ଅଚ୍ଛବ (ଦେଖ)

Achhabha Achhaba (See)

ଅଚ୍ଛମ୍ବର—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବିଣ—ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ (କୃଷ ଜମି); ଯେଉଁ

Achhambara ଜମିରେ ଧୋଇ ମରୁଡ଼ି ଦୁଏ ନାହିଁ—

Excellent (land); not subject to flood or draught.

ଅଚ୍ଛର—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ. ବ (ସଂ. ଅକ୍ଷର; ତୁଳନା କର ହି. ଅଚ୍ଛର=ଅକ୍ଷର ହି. ଲଛ୍ମନ=ଲକ୍ଷ୍ମଣ)—

Achhara ଅକ୍ଷର—Alphabet.

ସରସ୍ୱତୀଭେଦେ ବ

ଅଛେ ପ୍ରଳମ୍ବ ଅଚ୍ଛର ସାକ୍ୟ ମୁନ । ପ୍ରାଚୀ—ଏ ।

ଅଚ୍ଛର୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍କୃଷ୍ଟ)—

Achharā ୧ । ପୂର୍ବରୁ ପାଣିରେ କିଛିକାଳ ବଡୁରି ହୋଇ ଗଜା ବାହାରିବା ପରେ ଜମିରେ ବୁଣାଯିବା (ଧାନମହି) 1. paddy seeds) Sown after sprouting or germinating.

୨ । କୁଲାରେ ପାଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା (ଶସ୍ୟାଦି)—

2 Husked; winnowed; cleansed of chaff.

ଦେ. ବ—୧ । ବିହନକୁ ପ୍ରଥମେ ପାଣିରେ ବଡୁରାଇ ତାହା ଗଜା ହେବା ପରେ ଜମିରେ ବୁଣିବା ପ୍ରଣାଳୀ—

1. The sowing of sprouted paddy-seeds.

୨ । କାଦୁଆ ଜମିରେ ଶୁଖିଲା ବିହନ ବୁଣିବା ପ୍ରଣାଳୀ—

2. The sowing of dry seeds on muddy fields.

୩ । ଶସ୍ୟାଦିକୁ କୁଲାରେ ପାଛୁଡ଼ିବା—

3. Husking; winnowing.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ —ଅସର୍—Shower.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—ଅସାର; ସାରଘୁନ୍ନ—

Marrowless; worthless.

ଅଚ୍ଛରାପାଗ—ଦେ. ବ—ଧାନକୁ ପାଣିରେ ବଡୁରାଇ ଗଜା ବାହାରିବା

Achharāpāga ପରେ ଉକୁ ବିହନକୁ କାଦୁଆ ଜମିରେ ବୁଣିବା

ଗଜାବୋନା ପ୍ରଣାଳୀ—Mode of sowing sprouted paddy-seeds on muddy soil.

[ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରଣାଳୀରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ମଞ୍ଜିରୁ ଉଠିବା ଧାନ ଗଛକୁ 'ଡଳ' ରୂପେ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତରେ ରୁଆନ୍ତି ।]

ଅଚ୍ଛାଣି—ଦେ. ବିଣ—ଅଚ୍ଛାଣି, ଛପର କରା ଯାଇ ନ ଥିବା (ଘର)

Achhāāni Unthatched (house)

ଅଚ୍ଛାଏନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ)—ଶଗଡର ଅକ୍ଷ—

Achhāen Axle of a cart.

ଅଚ୍ଛାଡ଼—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯାହା ରୋଗୀକୁ ଛଡ଼େ ନାହିଁ ବା ତ୍ୟାଗ କରେ

Achhārda ନାହିଁ—1. Unremittant.

ଅବିରାମ (ଯଥା—ଅଚ୍ଛାଡ଼ ଜ୍ୱର; ଅଚ୍ଛାଡ଼ ଉବଦ୍ଧ)

୨ । ଅବଚ୍ଛାନ୍ନ—2. Continuous; uninterrupted. (ଯଥା—ଅଚ୍ଛାଡ଼ ବରଷା)

୩ । ଯାହା ଛାଡ଼ି ଦୁଏ ନାହିଁ ବା ତ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—

3. That which can not be given up. (ଯଥା—ଅଚ୍ଛାଡ଼ ଅଭ୍ୟାସ)

ଅଚ୍ଛାଡ଼ କଚ୍ଛାଡ଼ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଜ୍ୱରାକ୍ରାନ୍ତ ରୋଗୀ ବେଦନାରେ ଅସ୍ଥିର

Achhārda kachhārda heba ବା ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗମାନ ଛଟ୍ଟ

ଆଛାଡ଼କଚାଡ଼ ହଓୟା ପିଟ୍ଟ ହେବା—To be restless (said of a person in a fit of fever)

ଅଚ୍ଛାଡ଼ କଚ୍ଛାଡ଼ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଚ୍ଛାଡ଼କଚ୍ଛାଡ଼ ଦେବା (ଦେଖ)

Achhārda kachhārda heba Achhārda kachhārda hebā (See)

ଅଚ୍ଛାଣ୍ଡ୍ ଗ୍ରାଦେ. (ବମ୍ବୁଡ଼ା) ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷ)—ଅକ୍ଷ—

Achhānd Axle.

ଅଚ୍ଛାଣ୍ଡି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର). ବ. (ସଂ ଅକ୍ଷ)—ଅକ୍ଷ—

Achhāndi Axle.

ଅଚ୍ଛାମର—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବିଣ—ଅଚ୍ଛାମ୍ବର (ଦେଖ).

Achhāmara Achhambara (See)

ଅଚ୍ଛାମ୍ବର ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ)—ବିଣ—ଅଚ୍ଛମ୍ବର (ଦେଖ)

Achhāmbara Achhambara (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ୱ	କ୍ଷ	ଇପ୍ତ	ଜ୍ଞ	ଦ୍ଦ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଆକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଅଗ୍ଘରବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉତ୍‌ସର୍ଜନ)—୧ । ଭୁଲ୍ଲରେ ଶସ୍ୟାଦିକୁ ପାଛୁଡ଼ିବା—1 To husk; to cleanse the chaff by winnowing.

୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବୁଣିଦେବା—2. To strew

୩ । ଗଜା ଦୋଇଥିବା ଧନ୍ଦନକୁ କାଦୁଆ ଜମିରେ ବୁଣିବା—3. To sow sprouted paddy seeds on a clayey soil.

ଅଚ୍ଛଆଁ—ଦେ. ବଣ—ଉପରୁ ଗୋଟା ଛେଲ୍ଲା ଦୋଇ ନ ଥିବା (ପଇଡ଼)—Achhiāñ (unripe cocoanut) From which the peel has not been sheed off.

ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଗ୍ଘଆଣି; ଛପରବନ୍ଦ ଦୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)—Unthatched (house).

ଅଚ୍ଛଡ଼—ଗ୍ରା. ଓ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବଣ. (ସଂ. ଅଚ୍ଛିନ୍ନ)—

Achhirda ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ—That which cannot be cut

ଅଛିନ୍ନ or severed.

ଅଚ୍ଛେଦ ତୁ ନାଗସ୍ୱର ହାଣିଲେ ହେବ ନୁଁ ଅଚ୍ଛଡ଼—ପୀତାମ୍ବର—ଶବ୍ଦାର୍ଣ୍ଣବ ।

ଅଚ୍ଛଣ୍ଡା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଚ୍ଛିନ୍ନ)—

Achhinḍā ୧ । ଅବଭକ୍ତ—1. Undivided

ଅଛେଁଡ଼ା ୨ । ଯାହା ଛିଣ୍ଡା ବା ଜୀର୍ଣ୍ଣ ନୁହେ—2. Untorne.

୩ । ଅଚ୍ଛିନ୍ନ - 3 Unseparated

୪ । ଯାହା ଚୟନ ଦୋଇ ନାହିଁ (ପୁଷ୍ପାଦି)—4. Unplucked (flower).

୫ । ଯାହା ମୀମାଂସିତ ଦୋଇ ନାହିଁ (ସମସ୍ୟା ବା ବିବାଦ)—5. Unsolved.

୬ । (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରାଶି ଅନ୍ୟ ରାଶିଦ୍ୱାରା ହୁଡ ଦେଲେ ଛଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାଗଶେଷ ରହିଯାଏ; ଅବିଭାଜ୍ୟ (ରାଶି)—6. (arithmetic) Indivisible (number)

ଅଚ୍ଛଦ୍ର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଚ୍ଛିଦ୍ର)—୧ । ଅଚ୍ଛିଦ୍ର (ଦେଖ)

Achhidra 1. Achchhidra (See)

୨ । ବ୍ୟବଧାନରହିତ—2. Without interstice.

ତୁ ଦଶ ବଗରେ ସମାନ, ଅଚ୍ଛଦ୍ର ସବଂତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ରୂପଚ—ପ୍ରେମତରଙ୍ଗିଣୀ ।

୩ । ନୀରନ୍ଧ୍ର; ସର୍ବବ୍ୟାପୀ—2. All pervading.

ଅଚ୍ଛଦ୍ର ହୋଇକରି ବଇଷିଲ ଧାଇ, ଉହଁ ପୂରିବେ ପବନ ବନ ଧଇ ।

କୃଷ୍ଣସଂହି—ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଅଚ୍ଛଦ୍ରେ—ଦେ. କି. ବଣ—ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ; ନିଃସନ୍ଦେହରେ—Achhidre Certainly; undoubtedly.

ଥିବ କଥା ଅଛ ଅଚ୍ଛଦ୍ରେ ଏ ପୁରେ ଜାଣ ଆଇଁ ଏଣ ଜଦ୍ରମା ।

ଭଞ୍ଜ. ଚକୋଃକୁଡୁଆଣ୍ଡସୁନ୍ଦର—୧୦।୨୩ ।

ଅଚ୍ଛମାକୁ ଗଚ୍ଛମା—ଗ୍ରା. ପ୍ରବଚନ ବା ନ୍ୟାସ୍ୟ—୧ । ଜଣକର ଦୋଷ ବା ତ୍ରୁଟିକୁ ଅନ୍ୟ ଜଣକଠାରେ ଉଦୋର ପିଣ୍ଡି ବୁଦୋର ଘାଡ଼େ ଆରୋପ କରିବା—1. To lay one's fault or blame at the door of another.

୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟାର ବିବାହ ଦେବା—2. To give a girl in marriage to an unsuitable bridegroom.

୩ । ଅତୁଳନୀୟ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ତୁଳନା କରିବା—3 To compare a thing with an unsuitable thing.

ଅଚ୍ଛୁଆଁ—ଦେ. ବଣ (ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ଅ + ଛୁପ୍ତ)—

Achhuāñ ୧ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—1. Untouchable.

ଅଚ୍ଛୁତା ଅଚ୍ଛୁଆଁ ଜାତିକି ଜନ୍ମିବାକୁ ମନା । ଭାସଶଙ୍କର—ଲୁଳାବଣ୍ଡା ୫।୨ ।

୨ । ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ—2.Untouched.

୩ । ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ରରେ (ଯଥା—ପାଣିକପା ଗାମୁଛା, ପାଟ, ମଠା) ଛୁଆଁ ଦୋଷ ଲାଗେ ନାହିଁ ।

3. (a cloth) Which is not made impure by touch.

୪ । ଛୁଆଣି ବା ଛପରବନ୍ଦ ଦୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)—4. Unthatched (house)

ବାଣ୍ଡ ଘର ଖଣ୍ଡି ଅଚ୍ଛଆଁ କର ଡେବେ ଓଡ଼ଶାରେ କରନ୍ତୁ ଘର—ଭଗ ।

ଗଳ ଅଚ୍ଛଆଁ ମଣ୍ଡ ଥରେ ଖାଇ । ପ୍ରାର୍ତ—ପରତେ ଗୀତା ।

୫ । ଯେଉଁ ମୃଦଙ୍ଗ ବା ପଖୋଜର ମୁହଁରେ ଚମଡ଼ା ମଡ଼ା ଦୋଇ ନାହିଁ—1. (a drum) The mouth of which is not covered with leather.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ରଜୋବନ୍ତୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—Menstruated; in her menses.

[ଦ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ ରଜୋବନ୍ତୀ ହେଲେ 'ଛୁଆଁ' ଦୋଇଛୁ ବୋଲି ଓଡ଼ଶାରେ କହନ୍ତି; ସମ୍ବଲପୁରରେ 'ଅଛୁଆଁ' ଦୋଇଛୁ ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ଅଚ୍ଛୁଆଣି—ଦେ. ବଣ—ଛପରବନ୍ଦ ଦୋଇ ନ ଥିବା (ଘର)—Achhuāṇi Unthatched (house).

ଅଚ୍ଛୁଆଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—୧ ।ଯେଉଁ ମୂଲିଆ ଘର ଛପର କରିବାରେ ଦକ୍ଷ ନୁହେ—Achhuāṇiāñ 1. (a labourer) Who is not expert at thatching a house.

୨ । ଯେଉଁ ମୂଲିଆ ଘର ଛପର କରି ଜାଣେ ନାହିଁ—2. (a labourer) Who does not know how to thatch.

ଅଚ୍ଛୁଟ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ; ଅବିରତ—Achhuṭa 1. Incessant; uninterrupted.

ଅଚ୍ଛେହ ୨ । ଅତ୍ୟଧିକ—2. Excessive.

(ଯଥା—ଅଚ୍ଛୁଟ ବର୍ଷା, ଅଚ୍ଛୁଟ ଝାଡ଼ା; ଅଚ୍ଛୁଟ ଜର ।)

ଅଚ୍ଛୁଟଣ—ଦେ. ବଣ—ଅଚ୍ଛୁଟ (ଦେଖ)

Achhuṭaṇa chhuṭa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ରୁ ୬ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୭ ରୁ ୧୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ ଚଳା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅଦରକାର ୧ ରୁ ୭ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ହେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ. ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ଦେଖନ୍ତୁ ବା ୧ ରୁ ୭ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ରଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ରଥ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ୍' ଦେଖିବେ; 'ଆଟିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ;'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅଚ୍ଛୁତ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଚ୍ୟୁତ)—ଅଚ୍ୟୁତ ନାମର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ—
Achhuta Incorrect pronunciation of the name Achyuta.

ଅଚ୍ଛେଇମାକୁ ଗଚ୍ଛେଇମା—ଗ୍ରା. ପ୍ରବଚନ ବା ନ୍ୟାସ୍—
Achheimāku gachheimā ଅଚ୍ଛମାକୁ ଗଚ୍ଛମା (ଦେଖ)
Achhimāku gachhimā (See)

ଅଚ୍ଛେଡ଼ିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବଣ—ଅକଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Achherdiā Akandā (See)

ଅଚ୍ଛେଦରା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. କ୍ଷୁଦ୍; କ୍ଷୁଦ୍ରାଇ କ୍ଷୁଦ୍ର)—
Achhedarā ୧ । ହୀନ; ଅଧମାଧମ;ଅତି ଅଧମ—ହୀନ
1. Worst; meanest.
୨ । ଦ୍ୱେଷ୍ୟ; ଦୃଣ୍ୟ; ନିନ୍ଦ୍ୟ—2. Despicable.
୩ । ଜଘନ୍ୟ; କୁତ୍ସିତ—3. Ugly; nasty.
୪ । ମୂଲ୍ୟହୀନ—4. Valueless.
୫ । ପ୍ରୟୋଜନହୀନ; ଅପ୍ରୟୋଜନ—5. Useless.
(ଯଥା—ମୋର ଏ ଅଚ୍ଛେଦରା ଜୀବନ ଯାଉ ନାହିଁ କଆଁ ?)

ଅଚ୍ଛୋଡ଼ବନ୍ଦା—ଦେ. ବଣ—ନାଚ୍ଛୋଡ଼ବନ୍ଦା (ଦେଖ)
Achhordbandā Nachhordbandā (See)

ଅଚ୍ଛୋବ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅଚ୍ଛବ (ଦେଖ)
Achhob Achhaba (See)

ଅଚ୍ଛୋବ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅଚ୍ଛବ (ଦେଖ)
Achhobh Achhaba (See)

ଅଚ୍ଛୌର—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + କ୍ଷୌର)—
Achhaura ଶିଅର ଦୋଇ ନ ଥିବା—Unshaven.
ଆକାମାନ
ଗ୍ରା. ବ—ଖିଅର ନ ଦେବା—Want of shaving.

ଅଜ୍(ଧାତୁ)—ସଂ. ୧ । କ୍ଷେପଣ କରିବା—1. To throw.
Aj (root) ୨ । ବିସ୍ତାର କରିବା—2. To spread.

ଅଜ୍—ବୈଦେ. (କଚରିଆ ଭାଷା) ଅ. (ଫା. ଅଜ୍)—
Aj ୧ । ନଗଦ—1. Cash.
ଅଜ (ଯଥା—ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଜ୍ ୫୦ ଟଙ୍କା ଅଛି ।)
ଅଜ ୨ । ନଗଦାନଗଦି—2. In cash.
(ଯଥା—ମୁଁ ଅଜ୍ ୨୫ ଟଙ୍କା ନେଇ ଏଜମ୍ପି ତାଙ୍କୁ ବକ ଦେଲି ।)
୩ । ଅସଲ—3. Genuine.
(ଏ ଘଡ଼ିରେ ଅଜ୍ ଗୁଆ ପିଅ ଅଛୁ ।)
୪ । ପ୍ରକୃତ—4. Actual.
୫ । ଭୁଚ୍ଚା; କେବଳ ମାତ୍ର—5. Only.
(ଯଥା—ମୁଁ ଦଶଟଙ୍କାର ନୋଟ ଭଙ୍ଗାଇଲି ଯେ, ପୋଦାର ମତେ ଅଜ୍ ପଇସାଗୁଡ଼ିଏ ଦେଲା ।)

ଅଜ୍‌ଗବି—ବୈଦେ. ଅ. (ଫା. ଅଜ୍‌ଗୈବା=ଅଲକ୍ଷିତ; ଗୁପ୍ତ)—
Ajgabi ୧ । ଅକସ୍ମାତ୍; ହଠାତ୍—1. Suddenly.
ଆଜଗବୀ ୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—2. Unexpectedly
ଅଜଗଡ଼ବୀ (ଯଥା—ଆମେ ଖୁସଗପ କଲ୍ଲବେଳେ' ମାଷ୍ଟରେ ଆସି ଅଜଗବ ପଦ୍ଧଗଲେ ।)
୩ । ଦୈବାତ୍—3. Accidentally.

ବୈଦେ. ବଣ—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମିଥ୍ୟା—
1. Totally false.
୨ । କାଲ୍ପନିକ (ଅଜ୍‌ଗବ ଗପ)—2. Imaginary
୩ । ଆକସ୍ମିକ—3 Accidental.
୪ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—4. Unexpected.
୫ । ଅଦ୍ଭୁତ (ଅଜ୍‌ଗବ ଘଟନା)—5. Wonderful

ଅଜ୍‌ମାଇବା—ବୈଦେ. କ୍ରି (ଫା. ଆଜ୍‌ମାଇଶ୍=ପରୀକ୍ଷା)—
Ajmāibā ୧ । ପରଖିବା; ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
ଅଜ୍ମେ ନିବାନ 1. To examine; to test.
ଆଜମାନା, ୨ । ଅଙ୍ଗେ ଜଣାଇବା; ଅନୁଭବ କରିବା—
ଅଜମ୍ମାନା 2. To experience.

ଅଜ୍‌ମାଇଶ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଆଜ୍‌ମାଇଶ୍=ପରୀକ୍ଷା; ଅନୁଭବ)—
Ajmāis ୧ । ଅନୁଭବ—1. Experience.
ଆଜମାଇସ ୨ । ପରଖ—2. Test.
ଅଜମାଇଶ୍, ଆଜମାଇସ
ବୈଦେ. ବଣ. (ଫା—ଆଜ୍‌ମାଇଶ୍=ପରୀକ୍ଷା; ଅନୁଭବ)—
ଆଜମାଇସ୍ ୧ । ପରୀକ୍ଷିତ—1. Tested.
ଆଜମୁଦ୍ଦା ୨ । ଅନୁଭୂତ—2 Experienced.

ଅଜ୍‌ମାଇଶି—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଜମାଇଶ୍ (ଦେଖ)
Ajmāisi Ajmāis (See)

ଅଜ୍‌ମୀର୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଜମୀଢ଼; ଅଜମୀର)—
Ajmir ଅଜମୀର (ଦେଖ)
ଆଜମୀର Ajamīra (See)
ଅଜମୀଢ଼

ଅଜ—ସଂ ବଣ. (ଅ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Aja ୧ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ନାହିଁ; ଜନ୍ମରହିତ—
(ଅଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 That whose birth is not traceable
୨ । ଯାହାର ଉତ୍ପତ୍ତି କେହି ଲକ୍ଷ କରି ନାହିଁ—
2. Of untraceable origin.
୩ । ନିତ୍ୟ—3. Eternal.
୪ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ —Permanent.
ସଂ ବ—୧ । ପରମେଶ୍ୱର—1. God.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.
୩ । ବ୍ରହ୍ମା—3 Brahmā.
୪ । ଶିବ; ମହାଦେବ—4. Siba
୫ । କାମଦେବ—5. Cupid.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୭ । ଚନ୍ଦ୍ର—6. The moon.

୭ । ଜୀବାତ୍ମା—7 The living soul.

୮ । ପରମାତ୍ମା—8. The Universal Soul.

୯ । ଅଣ୍ଡିଘୁଣ୍ଟେଳ—9. He-goat

୧୦ । ମେଣ୍ଢା—10 Ram; sheep

୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମେଷରାଶି—

11. (Astronomy) The Aries—a sign of the Zodiac.

୧୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଛେଲପାଗୁଳିଆ (ଔଷଧିବୃକ୍ଷ)—

12. A herb: chhelipāguliā (See)

୧୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା—ଦଶରଥଙ୍କ ପିତା ଓ ରଘୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—

13. Name of the father of king Daśaratha.

୧୪ । ଜାରା ଶବରର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଜନୈକ ଶବର—

14. Name of a fowler; an ancestor of Jārā Śabara.

୧୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଶୁକ୍ରଗ୍ରହର ଗତି ଅନୁସାରେ ନିରୂପିତ ଭଚକ୍ରୋକ୍ତ ଲେଖାଏଁ ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ଦସ୍ରା, ବଣାଖା ଓ ଚିତ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ବୃତ୍ତ—

15. A part of the orbit of the planet Venus consisting of the 13th, 14th and 16th asterisus.

(ହଜ. ଶବ୍ଦସାଗର)

୧୬ । ନେତା—16. A leader (M. W.).

୧୭ । ଚାଳକ—17 A driver; mover (M. W.).

ଅଜକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜର କର୍ଣ୍ଣପରି ପତ୍ର ଯାହାର)—

Ajakarṇṇa ଅସନ (ଦେଖ)

Asana (See)

ପିଆଶାଳ (ଦେଖ)

Piāśāla See)

ଅଜକର୍ଣ୍ଣକ—ସଂ. ବି. (ଅଜକର୍ଣ୍ଣ + କ) — ଶାଳ (ଗଛ) (ଦେଖ)

jakarṇṇaka Śāla (tree) (See)

ଅଜକବ—ସଂ ବି. (ଅଜ = ବିଷ୍ଣୁ + କ = ବ୍ରହ୍ମା + ଅଛ ଅର୍ଥରେ. ବ; ଯହିଁରେ ବ୍ରହ୍ମା ଓ ବିଷ୍ଣୁ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛନ୍ତି)—

Ajakaba ପିନାକ; ଶିବଧନୁ—The bow of Śiba.

ଅଜକବା—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ = ଅଜକ = ଖଗ + ବା ଧାତୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଏହା ଖଗଭକ୍ଷ ଥିବାରୁ)—

Ajakabā ବବୁର ଗଛ—Babur tree (See)

ଅଜଗ—ସଂ ବି. (ଅଜ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—

Ajaga ୧ । ପିନାକ; ଶିବଧନୁ—1. The bow of Śiba.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu

୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire.

ଅଜଗନ୍ଧା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅଜ + ଗନ୍ଧ + ଆ; ଛେଳି ଦେହର ଗନ୍ଧ ଯାହାର ଗନ୍ଧ ସଦୃଶ)—

Ajagandhā ବଣଯୁଆଣି; ସାବତ୍ରୀ ଗୁଳ୍ମ; ଅଜମୋଦା (ଦେଖ)

Ajamodā (See)

(ଦ୍ର—ଏହା ମୁଣ୍ଡର ଉକୁଣିନାଶକ ଓ ଏଥିର ସ୍ୱାଦ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସ୍ୱ ବ୍ୟାଧିନାଶକ ।)

(ବଣତୁଳସୀ; ଲଣ୍ଡାବଗୁଳ) ବର୍ବ୍ବରୀ (ଦେଖ)

Barbbarī (See)

ଅଜଗନ୍ଧିକା—ସଂ. ବି. (ଅଜଗନ୍ଧ + କ + ଆ)—

Ajagandhikā ବଣତୁଳସୀ ବର୍ବ୍ବରୀ (ଦେଖ)

Barbbarī (See)

ଅଜଗବ—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ଗବ)—ପିନାକ; ଶିବଧନୁ—

Ajagaba The bow of Śiba.

ଅଜଗବି—ବୈଦେ ଅ ଓ ବଣ—ଅଜ୍‌ଗବ (ଦେଖ)

Ajagabi Ajgabi (See)

ଅଜଗର—ସଂ. ବି. (ଅଜ = ଛେଳି + ଗୃ ଧାତୁ = ଗିଳିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଛେଳି ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ଗିଳେ)—ଅତି ବୃହଦାକାର ନିର୍ବିଷ ସର୍ପ-ବିଶେଷ The Python; Boa constrictor.

[ଦ୍ର—ଅଜଗର ଛେଳି ମେଣ୍ଢା ଆଦିଙ୍କୁ ଗିଳନ୍ତି । ଏମାନେ ବହୁତ ଗୁଲୁଗୁଲ କରି ଯାରନ୍ତି ନାହିଁ; ଏମାନେ ଭୂଇଁରେ ଗଛର ଶିଅ ପରି ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ଜନ୍ତୁମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଶିଅ ବା କାଠଗଡ଼ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଏମାନେ ସେ ଜୀବଙ୍କୁ ଗୋଟାପୁରା ଗିଳି ପକାନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ ଗଛର ଗଣ୍ଠିରେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଉଡ଼ ମୋଡ଼ ଦେଇଥିରୁ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜୀବର ହାଡ଼ ଆଦ ମୋଡ଼ମାଡ଼ ହୋଇ ଚୂନା ହୋଇଯାଏ । ଅଜଗର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ନର୍ଜ୍ଜିବ ପରି ପଡ଼ିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ପାଖକୁ ଆସିବା ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଏ ଖାଏ; ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରବଚନ ଅଛି 'ଅଜଗରକୁ ଦାଢ଼ାରମ୍ଭ' ଅର୍ଥାତ୍ ଅଜଗରର ମୁହଁ ପାଖକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବାବାଲ୍ଲା ରମ୍ଭ ବା ପରମେଶ୍ୱର । ଅଳସୁଆ ଲୋକକୁ ଲୋକେ 'ଅଜଗର' ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରନ୍ତି ।]

ଅଘାଚିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଜଗର ତୁଲ୍ୟରୂପରେ ଗ୍ରାହ୍ୟ,
ଓଷାଦ୍ୟ ଆଶେ ଗ୍ରାମେ ମୃଗ ଯାହିଁ ରହନ୍ତି ଝକ । ଭାଗବତ ୮୦ ଉଷା ।

ଅଜଗଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅଜଗର)—

Ajagala ଅଜଗର (ଦେଖ)

ଅଜଗର Ajagara (See)

ଅଜଗରଅଜଦ୍ହା

ଅଜଗଲିକା—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ଗଲ + କ + ଆ; ଏ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଶିଶୁର ଦେହ ଛେଳି ଗଳା ପରି ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଯିବାରୁ)—

Ajagalikā ଶିଶୁରୋଗ ବିଶେଷ—An infantile disease.

[ଦ୍ର—ମୁଗଦାନା ପରି ଛୋଟ ପାଉଁରାହୁଆ ବ୍ରଣ, ଏହା ବାତ ଓ କଫ ପ୍ରକୋପରୁ ଦେହଯାକ ବାହାରିଯାଏ—ହଜ ଶବ୍ଦସାଗର ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର ଏବଂ ୨ ଚଉଠିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'କଥା' ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ଥା' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଜଗଲ୍ଲିକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅଜ + ଗଲ୍ଲ + କ + ଆ)—ଅଜଗଲକା (ଦେଖ)
Ajagallikā Ajagaḷikā (See)

ଅଜଙ୍ଗ—ପ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବି (ସଂ ଅଜଗବ)—ଅଜଗବ; ଶିବଧନୁ—
Ajaṅga The bow of Śiba.

ଅଉରେ ଅଜଙ୍ଗ ଧନୁ ଧରୁଣ ଗାଇବ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀପ୍ତ ।

ଅଜଙ୍ଗମ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଜଗବ)—ଅଜଗବ; ପିନାକ; ଶିବଧନୁ—
Ajaṅgama The bow of Śiba.

ସଂ. ବିଣ. (ଅ-+ଜଙ୍ଗମ)—୧ । ଯାହା ଗତିଶୀଳ ନୁହେଁ; ସ୍ଥିର—
1. Motionless.

୨ । ସ୍ଥିର—2. Fixed.

୩ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—3 Permanent.

ଅଜଚ୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯାଚିତ)—୧ । ଅଯାଚିତ—
Ajachā 1. Unasked for.

୨ । ଯାହା କେହି ଦେବାକୁ ଯାଚ ନ ଥାଏ—
2. Unoffered.

ଅଜଜୀବକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ + ଜୀବକ)—
Ajajīvaka ୧ । ଛେଳଆ; ଯେ ଛେଳ ପାଳ ଛେଳ ବିକ୍ର ଯେଣ୍ଟ ଯୋଗେ—1. A dealer in goat.

୨ । ଛେଳ ରଖୁଆଳ—2. A goat-herd (M. W.)

ଅଜଟ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଜଟାଢ଼ିତ)—
Ajaṭa ୧ । ଜିଦ୍ଦିଅଟ—1. Importunate.

ଅବୁଝ ୨ । ଏକବାଗିଆ; ଏକଜିଦିଆ—
ବେବୁଝ 2. Stubborn; obdurate; selfwilled.

୩ । ଅବୁଝା—3. Unreasonable.

ଅଜଟ ଧରିବା—ପ୍ରା. କ୍ରି—କୌଣସି କଥା ପାଇଁ ଏକଜିଦ କରିବା; ଜଗର କରିବା—To importune; to unreasonably insist on a thing.

(ଯଥା—ପିଲାଟା ସକାଳୁ ବପଦ୍ଦରଯାକେ ଖେଳନା ପାଇଁ ଅଜଟ ଧରି ବସିଛି ।]

ଅଜଟା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଜଟା = ଅଜଟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ajaṭā ୧ । ଭୂଇଁ ଅଁଳା (ଦେଖ)
1 Bhuiñ aañḷā (See)

୨ । ବାଇଚଙ୍କ (ଦେଖ)—2. Bāidhaṅka (See)

ଅଜଟିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଜଟ (ଦେଖ)
Ajaṭiā Ajata (See)

ଅଜଡ଼—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜଡ଼)—
Ajaṛḍa ୧ । ସଚେତନ; ସଜୀବ—Animate.

୨ । ଯେ ମାଡା ନୁହେଁ—2. Not torpid.

୩ । ଯେ ନବୁଝିଆ ନୁହେଁ—3. Not stupid.

ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ)—ଖାଦ୍ୟର ଅପରପାକ; ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—
Indigestion.

ଅଜୀର୍ଣ ଦେ. ବିଣ—ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ—
ଅଜୀରନ Undigested (food)

ଅଜଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଅଜାଡ଼ିବା କର୍ମ—Outpouring; copious pouring of a thing.
Ajaṛḍā

ଦେ. ବିଣ—୧ । ବହୁପରିମାଣରେ ଢଳା ହୋଇଥିବା—
1. Copiously poured out.

୨ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରୁ ଜଳ ଆଦି ତରଳପଦାର୍ଥ ହୋଇ ଅଜଡ଼ା ହୋଇଅଛି; ଭୁଡ଼ା—2. (a receptacle) Emptied of its liquid contents.

(ଯଥା— ଅଜଡ଼ା ମାଠିଆ)

ସଂ ବି—(ଅ + ଜଡ଼ + ଆ)— ବାଇଚଙ୍କ (ଦେଖ)
Bāidhaṅka (See)

ଅଜଡ଼ା ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଜଡ଼ା ହେବା (ଦେଖ)
Ajaṛḍā jibā Ajaṛḍā hebā (See)

ଅଜଡ଼ା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଜାଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟରେ ଆକାର ।
Ajaṛḍā hebā ବହୁ ପରିମାଣରେ ଢଳା ହେବା—
ଢାଳାହଓୟା Passive form of ajāṛḍiba. To be. profusely poured out.

ଅଜଣା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—
Ajaṇā 1. Unknown.

ଅଜାନା ଆନକ୍ ଏ ଜଣା କଥା ଅଜଣା । ପିତାମ୍ବର, ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।
ଅଜନବି, ୨ । ଅପରିଚିତ—2. Unacquainted.
ଅଜନାନ ୩ । ଅଜ୍ଞ—3. Ignorant.

୪ । ପ୍ରଦେଶୀ—4. Stranger.

ଅଜଥ୍ୟା—ସଂ. ବି—ଦ୍ରଲଦଆ ଜୁଇ; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯୂଥିକା—
Ajathya The yellow Jasmine.

ଅଜଦଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ଦଣ୍ଡ + ଈ)—ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୀ ଗୁଳୁ—
Ajadaṇḍī A plant

ଅଜନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଜନଶୂନ୍ୟ—
Ajanā 1. Destitute of men (M. W.).

୨ । ମରୁ—2. Desert (M. W.).

ସଂ. ବି. (ଅ + ଜନ)—ନଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
An insignificant person (M. W.).

ଅଜନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତ + ଅନ୍ତ; ବହୁବ୍ରୀହି)—ସ୍ୱରାନ୍ତ (ଶବ୍ଦ)—
Ajanta (word) Ending in a vowel.

ଅଜନ୍ତରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପରିଷ୍କୃତ ?)—୧ । ଅସଜା; ଅପରିଷ୍କୃତ—
Ajantarā 1. Uncleansed; unswept.

୨ । ମଇଳା—2. Dirty.

୩ । ଅଳଆ—3. Full of refuse.

ଅଜନ୍ତରି—ଦେ. ବିଣ—ଉଜୁନୁତୁର (ଦେଖ)
Ajantari Ujunturi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୃ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ଁ

ଅଜନ୍ତା—ଦେ. ବ. (ନାମ)—୧ । ବୁଦ୍ଧଶିଷ୍ୟାବିଶେଷ—1. Name of
Ajantā a female disciple of Buddha.

୨ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଖାନ୍ଦେଶ ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚାପ୍ତୀ ନଦୀର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜୈନ ଓ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିମଣ୍ଡିତ ଗୁମ୍ଫା-ବିଶିଷ୍ଟ ପାହାଡ଼—

2 Name of a hill containing caves with Jaina and Buddhist inscriptions.

[ଦ୍ର—ଏହି ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତରଶିଳ୍ପ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ରହିଅଛି ।]

ଅଜନ୍ତୁରି—ଦେ. ବିଣ—ଜିଜୁନ୍ତୁରି (ଦେଖ)
Ajanturi Jijunturi (See)

ଅଜନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—କୀଳ ପୁଷ୍ପଯୁକ୍ତ ଅତି ଲୋମଶ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—
Ajantrī Name of a blue flowered furry plant.

ଅଜନ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଜନ୍ମନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
Ajanmā ୧ । ଅଜ; ଜନ୍ମରହିତ—1. Birthless.

୨ । ଜାରଜ 2. Illegitimate.

୩ । ନୀଚକୁଳୋଦ୍ଭବ —3. Low born.

ଅଜନ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)
Ajanya ଅଶୁଭସୂଚକ ଦୈବୀ ଉତ୍ପାତ (ଯଥା—ଭୂମିକମ୍ପ, ଶୂନ୍ୟଗର୍ଜ୍ଜନ, ଧୂମକେତୁ, ଉଲ୍କାପାତ)—
Inauspicious natural calamity.

ଅଜପ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ଜପ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ajapa ୧ । ଜପଦ୍ୱାରା ଅସାଧ—1. Not performable by the counting of beads.

୨ । କୁପାଠକ—2. Not well versed in reading; reading in a halting manner.

୩ । ଜପଶୂନ୍ୟ—3. Not counting beads

୪ । ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନାଦି କରେ ନାହିଁ—
4. Not performing the daily prayers.

ସଂ. ବି—୧ । କୁପାଠକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A bad or halting reader.

୨ । ଜପରହିତ ହେବାର ଭାବ—
2. State of not counting beads.

୩ । (ଅଜ+ପା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଛଗରକ୍ଷକ—
3. A goat-herd.

୪ । ମେଷରକ୍ଷକ—4. A shepherd

ଅଜପକ—ସଂ. ବି. (ନାମ) କାସରୋଗହାରକ ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଦୃଢ଼-
Ajapakwa ବିଶେଷ—Name of medicinal oil used as an antidote for cough.

ଅଜପତି—ସଂ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ ଉଚ୍; ଅଜ + ପତି)—
Ajapati ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଛାଗ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଛେଳି—
1. An excellent goat

୨ । ମେଷବାହନ; ଅଗ୍ନି—2. The god of fire.

୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମେଷରାଶିର ଅଧିପତି ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହ—
3. The planet Mars.

ଅଜପଦ—ସଂ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ ଉଚ୍; ଅଜ + ପଦ)—
Ajapada ୧ । ଛେଳିର ଗୋଡ଼ 1. Leg of a goat; the leg of mutton.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ରୁଦ୍ରବିଶେଷ—
2. Name of one of the Rudra Deities.

ଅଜପା—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଜପ ଧାତୁ + କର୍ମ ଅ + ଆ)—
Ajapā ବିନା ଜପରେ ଈଶ୍ୱରଭଜନ; ସ୍ୱାଭାବିକ ଶ୍ୱାସପ୍ରଶ୍ୱାସ ବହିର୍ଗମନ ଓ ପ୍ରବେଶନଦ୍ୱାରା 'ହଂସଃ' ଇତ୍ୟାକାର ମନ୍ତ୍ର ଜପ । (ଏହି 'ହଂସଃ'ର ଅର୍ଥ ପରମାତ୍ମା ବା ଈଶ୍ୱର; ବିନା ଜପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ୱାସପ୍ରଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଜପ କରୁଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଅଜପା)—Prayer done without the counting of beads. The natural utterance of the sound Hamsah at the time of exhalation and inhalation.

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟ ନାକଘୁଡ଼ାବାଟେ ଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ 'ସଃ' ଓ ଶ୍ୱାସ ପେଟ ଭିତରକୁ ନେଲାବେଳେ 'ହଂ' ଏହି ଦୁଇଟି ଧ୍ୱନି ଯଥାକ୍ରମେ ହୃଦୟରୁ ବାହାରେ । ଏହି 'ହଂସଃ' ଉଲଟାଇଲେ 'ସୋଽହଂ'ର ଅର୍ଥ ପରମାତ୍ମା ବା ଈଶ୍ୱର ବା ବ୍ରହ୍ମ । ମନୁଷ୍ୟ ମୁହଁରେ ବା ଜପଦ୍ୱାରା ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ୱାସ-ପ୍ରଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମ ଜପ କରୁଅଛି । ଏହାକୁ 'ଅଜପା' 'ଅଜପା ମନ୍ତ୍ର' ବା 'ଅଜପା ଗାୟତ୍ରୀ' କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାୟୁ ସାଧନଦ୍ୱାରା ଏହି ଅଜପା ଜପକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ, ସେ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ । ଉତ୍କଳର ଅରୁଣ୍ଡାନନ୍ଦ ଦାସ ଆଦି ସାଧକମାନେ ଏହି 'ଅଜପା ସାଧନ' ଓ ତାନ୍ତ୍ରିକ 'ଷଟ୍‌ଚକ୍ରସାଧନ'କୁ 'ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମଭେଦ' ଭଜନ ନାମ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ୱୋକ୍ତ ବାୟୁ ସାଧନହିଁ ଅଜପା ଜପ ।]

ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଅଜପା ଯୋଗେ ଲିପ୍ତ
ଶ୍ରୀଶ୍ରୀଠାକୁର ଅନୁକୂଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଏ ମହାସଭା ମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଉଛି ।

ସଂ. ବି. (ଅ + ଜପ + ଆ)—୧ । (ଯାହାଙ୍କୁ କେହି ଜପ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ)—ପରଂବ୍ରହ୍ମ—
1. The Supreme Soul.

୨ । ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଦେବୀବିଶେଷ—
2. Name of a Tāntric goddess.

ଅଜପା ଗାୟତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ; ଅଜପା + ଗାୟତ୍ରୀ)—
Ajapā gayatrī ଅଜପା ୧. (ଦେଖ)
Ajapā 1. (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ଚଉତି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ କୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପକ୍ଷତ ୨ ବା ୧ ଚଉତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ମିଳିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିବେ 'ଭୁଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶି' ଦେଖିବେ; 'ଆଜ୍ଞା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଣ୍ଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଣ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଜପା ଜପ— ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ.)—ଅଜପା ୧. (ଦେଖ)
Ajapā japa — Ajapā 1. (See)

ଅଜପା ଜପିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶ୍ୱାସପ୍ରଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚାରିତ ଅଜପା ବା 'ହଂସଃ' ଧ୍ୱନିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପରଂବ୍ରହ୍ମଙ୍କଠାରେ ଲୟ ରଖିବା—1. To mark the natural sound Hamsaha emitted during exhalation and inhalation.
Ajapā japibā
ଅଜପା ଜପନା

୨ । ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ବାୟୁସାଧନ କରିବା; ଯୋଗମାର୍ଗରେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଭଜନ କରିବା 2. To contemplate the Supreme Being by breathing exercise.

ଭବନା ବନ୍ଧନେ, ଅନଘା ମାର୍ପଣେ ଅଜପାରେ ଜପ ହେବ ବନ୍ଧନ,
ବାଇମନ ହୋ ଭୂ ତ ଅବନା ବନ । ଶ୍ରୀଗୁରୁଚେତ ଭଜନ ।

ଅଜପାଦ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅଜ + ପାଦ; ଅଜର ପାଦ ପର ପାଦ
Ajapāda ଯାହାର,)—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ ନକ୍ଷତ୍ର—
The 25th lunar mansion.

ଅଜପା ମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ରୂପକ)—ଅଜପା ୧ (ଦେଖ)
Ajapā mantra — Ajapā 1. (See)

ଅଜବ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ଅଜ୍ବ୍ ; ଅ. ଅଜାବ)—ଅଦ୍ଭୁତ; ବିଚିତ୍ର;
Ajab ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—Wonderful.
ଆଜବ (ଯଥା—ଅଜବ ତମାସା)

ଅଜ୍ଞବ, ଅଜୀବ

ଅଜବଜ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—୧ । ଗୋଲମାଳିଆ—
Ajabaja — 1. Complicated.

୨ । ଅଗଡ଼ବଗଡ଼ (ଦେଖ)
2. Agardabagardа (See)

ଅଜବଜିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ.—ଅଜବଜ (ଦେଖ)
Ajabajiā — Ajabaja (See)

ଅଜବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅଜ + ବୁଦ୍ଧି)—ଛାଗ ପର
Ajabuddhi ଅଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧିବିଶିଷ୍ଟ—Foolish (like a sheep,

ଅଜବୋକା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଭୁକିଁ-ଭୁଜ୍‌ବକ୍ = ମୂର୍ଖ)—
Ajabokā ୧ । ଅତି ଓଲୁ—1. Very stupid.
ଅଜବୁକ୍ ୨ । ମୂର୍ଖ—2. Dunce.

ଉଜବକ

ଅଜଭକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଏହାକୁ ଛେଳମାନେ ଖାଆନ୍ତି)—
Ajabhaksha ବବୂର ଗଛ—A tree-Acacia Arabica.

ଅଜମର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—
Ajamara ଅଜର ଓ ଅମର; ଅଜ୍ରାମର (ଦେଖ)
ଅଜାମର Ajrāmara (See)

ଅଜରାୟଲ

ଅଜମରି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅଜ୍ରାମର (ଦେଖ)
Ajamari — Ajrāmara (See)

ଅଜମାର—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଜ + ମୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ମାର୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ajamāra ୧ । ଛାଗବଧକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A killer of sheep.

୨ । କଂସେଇ—2. A butcher

ଅଜମୀଢ଼—ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ଅଜମୀର; ରାଜପୁତାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜଳା
Ajamīrdha ଓ ନଗରବିଶେଷ—1. Ajmeer.

୨ । ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର—2. A name of king Judhisthira.

୩ । ସୁହୋତ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଋଗ୍‌ବେଦ ସୂକ୍ତପ୍ରଣେତା ଋଷିବିଶେଷ—
3. Name of a sage; son of Suhotra.

୪ । ଦ୍ରୁସ୍ତୀ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—4. Name of a prince of ancient India

ଅଜମୀର—ସଂ. ବ (ନାମ)—ରାଜପୁତାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜଳା ଓ ନଗର—
Ajamīra Name of a district and town in Rājputānā. N. W. India.

ଅଜମୋଦା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅଜ + ମୋଦ + ଅ; ଛାଗ ତୁଲ୍ୟ ଗନ୍ଧ ଥିବାରୁ)—ବଣଜୁଆଣି—
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଅଜଗନ୍ଧକା, ମର୍କଟୀ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧିକାରଣ୍ୟ, ଶିଖିମୋଦା, ଉଗ୍ରଗନ୍ଧା, ବନଯମାନୀ, ଗନ୍ଧଦଳା, ମାସୂଣ୍ଡ, ବର୍ଦ୍ଧିଦାପିକା
A kind of wild carraway; Apium-Involucratum; Seseli-Indicum.
ରାଙ୍କୁନୀ
ଅଜମୋଦ; ଆଜୁଦ୍
ଡେ. ବାମନ
[ଦ୍ର—ଏହା ଧନ୍ୟାକାଦି ବର୍ଗର ଶାକଗୁଳ୍ମର ଖରଜ୍ୟୋମଶ ଫଳ । ଏହା ଅଜାର୍ଣ୍ଣ, ସଗ୍ରହଣ ଓ ଦୋଷ ପାଚନ Corrum Roxburghianum.

ଅଜମୋଦିକା—ସଂ. ବ. (ଅଜ + ମୋଦ + କ + ଆ)—
Ajamodikā ଅଜମୋଦା (ଦେଖ)—Ajamodā (See)

ଅଜମ୍ବର—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ଅଜର ଓ ଅମର)—ଅଜ୍ରାମର (ଦେଖ)
Ajambara — Ajrāmara (See)

ଅଜମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅ + ଜମ୍ଭ = ଦନ୍ତ; ଯାହାର ଦାନ୍ତ ନାହିଁ)—
Ajambha ୧ । ଭେକ; ବେଙ୍ଗ—1. Frog.
(ଅଜମ୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.
୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଦନ୍ତଘ୍ନ—Toothless.

ଅଜୟ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଜୟ)—
Ajaya ୧ । ପରାଜୟ—1. Defeat.
(ଅଜୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଅଜ = ଛେଳି + ଯା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ମେଷବାହନ) - ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । ନଦୀବିଶେଷ—3. Name of a river.
[ଦ୍ର—ଏହା ଦ୍ରାଜାରବାଗ ଜଳାର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବାଂଶସ୍ଥ ପାହାଡ଼ରୁ ବାହାର କାଟୋଇା ନଳଟିରେ ଗଙ୍ଗାରେ ମିଶିଅଛି; କେହି କେହି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଷ୍ଟ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଏହି ନଦୀକୂଳରେ ଜୟଦେବଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କେନ୍ଦୁବିଲ୍ୱ ଗ୍ରାମ ଥିବାର କହନ୍ତି ।]

୪ । ବିଷ୍ଣୁ—4. Vishṇu.

୫ । ଅଭିଧାନକାରବିଶେଷ—

5. Name of a lexicographer. (M. W.)

ଦେ. ବ—ପୁଂ. ଲୋକଙ୍କ ନାମ—

A name given to males.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅଜେୟ—1. Invincible.

୨ । ଅଜିତ; ଯାହାକୁ କେହି ଜିତି ନାହିଁ—

2. Unconquerred.

୩ । ଜୟଶୂନ୍ୟ; ପରାଜିତ—

3. Vanquished; defeated.

ଅଜଯୁଗଡ଼—ଦେ. ବ—ଅଜିତଗଡ଼ (ଦେଖ)

Ajayagarḍa Ajitagarḍa (See)

ଅଜଯୁପାଳ—ସଂ. ବ—୧ । (ସଙ୍ଗୀତ) ଭୈରବରାଗର ପୁତ୍ର—

Ajayapāla 1. Name of a subtune of Bhairaba Rāga. (ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦସାଗର ।)

୨ । ରାଜା ବିଶେଷ—2. Name of a king.

୩ । ଜୟପାଳ; କନକାମଞ୍ଜି—3. Croton seed.

ଅଜଯା—ସଂ ବି. (ଅଜୟ + ଆ)—୧ । ବିଜୟା; ଭାଙ୍ଗ; ସିଦ୍ଧି—

Ajayā 1. An intoxicating drink prepared from the leaves of Canabis Indica.

୨ । ମାୟା—2. Illusion.

୩ । ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ସଖୀବିଶେଷ—

3. Name of a companion of Durgā.

ଅଜଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଜି ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—

Ajajya ଅଜେୟ; ଦୁର୍ଜୟ—Invincible.

(ଅଜଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଚିତ୍ତ ଚୁନ୍ଦ ଯହିଁ ଅଜଯ୍ୟ ସେ ଦୁର
ଜସ୍ ନେବାରୁ ଜଜସ୍ ଭାଜୁ କହୁ ।
କୃଷ୍ଣକବି, ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଜର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଜର୍)—

Ajara ୧ । ଜରାରହିତ; ଚିର ଯୁବା; ଜର୍ଜ୍ଜର—

(ଅଜରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Ever young; possessing perpetual youth.

୨ । ଅମର—2 Immortal.

୩ । ଅବିନାଶୀ—3. Imperishable.

୪ । (ଅ + ଜୃ ଧାତୁ କର୍ମ. ଅ)—

ଯାହା ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—4. Indigestible.

୫ । ଯାହା ଜାରିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—5 Unrefined.

ସଂ. ବି. (ଅ + ଜର୍)—ଦେବତା—Deity.

ଅଜରା—ସଂ. ବିଣ. (ଅଜର + ଆ)—ଅଜରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Ajarā Feminine of Ajara.

ସଂ. ବି—୧ । ଦେବୀ—1. Goddess.

୨ । ଘୃତକୁମାରୀ ଗୁଳ୍ମ—2. Aloe.

୩ । କପିକଚ୍ଛୁ; ବାଇଦଙ୍ଗ—3. Cowage.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜାରିତ)—୧ । ଅଜାରିତ; ଯାହା ଜ୍ୱାଳରେ ଜାରିତ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Unrefined.

୨ । (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଜଲଜଲା; ନିର୍ଲଜ୍ଜ—

2. Shameless.

୩ । ମୂର୍ଖ—3. Dunce.

୪ । ନିର୍ବୋଧ—4. Foolish.

୫ । ଅସଭ୍ୟ—5. Uncivilised; boorish.

୬ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—6. Foolhardy.

୭ । ଜାରଜ—7. Bastard; baseborn; illegitimate.

ଅଜରାମର—ସଂ. ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଜର + ଅମର)—

Ajarāmara ୧ । ଜରା ଓ ମୃତ୍ୟୁରହିତ—

1. Free from old age and death.

୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—2. Everlasting.

ଅଜଲମ୍ବନ—ସଂ. ବ—ଧାତୁବିଶେଷ; ସୁରମା—

Ajalambana Antimony (M. W.)

ଅଜଲା—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅ + ଜାଲ)—ଯହିଁରେ ଜଲା ବା ଛିଦ୍ର ନାହିଁ—1. Having no hole.

Ajalā (ଯଥା—ଅଜଲା ପାତ୍ର)

୨ । (ସଂ. ଅ + ଜ୍ୱାଳିତ)—ଯାହା ଜଳି ନାହିଁ—

2. Unburnt.

(ଯଥା—ଅଜଲା କାଠ ।)

୩ । ଯହିଁରେ ନଆଁ ବା ଆଲୁଅ ଲାଗି ନାହିଁ—

3 Not lighted.

(ଯଥା—ଅଜଲା ବତ୍ତି ।)

ଅଜଲୋମା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ + ଲୋମନ୍, ୬ମା. ୧ବ)—

Ajalomā ବାଇଦଙ୍ଗ—Cowage.

ଅଜଶୃଙ୍ଗିକା—ସଂ. ବ. (ଅଜ + ଶୃଙ୍ଗିକ + ଆ)—

Ajaśṛungikā ୧ । ମେଣ୍ଢାଶିଂଘା ମଦ୍ଦର—1. Aconite.

୨ । ବାଇଦଙ୍ଗ—2. Carpopogen pruriens; cowage.

ଅଜଶୃଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ + ଶୃଙ୍ଗ + ଈ)—

Ajaśṛungī ୧ । ଅଜଶୃଙ୍ଗିକା (ଦେଖ)

1. Ajaśṛungikā (See)

୨ । କକଡ଼ାସିଙ୍ଗି (ଦେଖ)

2. Kakarḍāsingi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦତ୍ତ ୧ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଏଁ ମାତ୍ରା ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୋଷ୍ଠରେ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରକାରୋକ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ଚତୁର୍ଥ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା,— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଲଅ' ମିଳିଲେ 'ଲଅ' ଦେଖିବେ; 'ଜଳ' ନ ପାଇଲେ 'ବଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

ଣ । ଇତୁରୁଡ଼ି (ଦେଖ)—ଃ Iturudi (See)

ଅଜସ୍ର—ସ. ବିଣ. (ଅ + ଜସ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ର)

Ajasra ୧ । ଅବରତ; ଅବଚ୍ଛାନ୍ନ—
1. Incessant; continuous.

ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରଚୁର—Copious.

ଅଜହତ୍ ସ୍ୱାର୍ଥ—ସ. ବି. (ଅ = ନାହିଁ + ସ. ଜହତ୍ = ତ୍ୟାଗ ନ କର୍

Ajahat swārtha + ସ୍ୱାର୍ଥ = ନିଜର ଅର୍ଥ)—

୧ । ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖି ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଶବ୍ଦ—1. A figure in Rhetoric; using a word which involves the meaning of another word previously used.

(ଯଥା—ଏ ଚଉକ ଗୋର୍‌ଦ୍ଧାଇର କାମ = ଗୋର୍ କାରିଗର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ କାମ; ଦସ୍ତୀ = ଦସ୍ତ୍ୟାରୋହୀ ସୈନ୍ୟ; ଅଶ୍ୱ = ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସୈନ୍ୟ; ରଥ = ରଥାରୋହୀ ସୈନ୍ୟ ।)

ଅଜହଲ୍ଲିଙ୍ଗ—ସ. ବିଣ. (ଅ = ନାହିଁ + ଜହତ୍ = ତ୍ୟାଗ ନ କର୍ + ଲିଙ୍ଗ)—

Ajahalliṅga (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ବିଶେଷ୍ୟ ବା ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ଲିଙ୍ଗର ବିଶେଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଆକାରକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରେ ନାହିଁ—

(grammar) A noun or adjective which does not change its form when added to nouns of different genders.

(ଯଥା—ରହୁ—ନାସ୍ତିରହୁ; ପୁରୁଷରହୁ; ବର—ନରବର, ଯୋଷାବର; ପାତ୍ର—କନ୍ୟାପାତ୍ର; ବରପାତ୍ର ।)

[ଦ୍ର—ସ. ବ୍ୟାକରଣରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଯେଉଁ ଲିଙ୍ଗ ହୁଏ, ଉହାଁ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିବା ବିଶେଷଣର ମଧ୍ୟ ସେହି ଲିଙ୍ଗ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଶେଷ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପ୍ରତି ଏ ନିୟମ ଖଟେ ନାହିଁ; ସେମାନଙ୍କୁ ଅଜହଲ୍ଲିଙ୍ଗ ବୋଲାଯାଏ । ଯଥା—ମୂଳ, ପାତ୍ର, ସ୍ଥାନ, ଆସ୍ପଦ, ପ୍ରମାଣ, ବର, ରହୁ ।]

ଅଜହା—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ହା ଧାତୁ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Ajahā କାଇରକ—Cowage.

ଅଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଜ + ଆ)—

Ajā ୧ । ମାଈ ଛେଳି—1. She goat.

୨ । ମାୟା—2. Illusion; delusion.

୩ । ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତି; ପ୍ରକୃତି—
3. Nature; the creative energy.

ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Aja.

ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ଆର୍ଯ୍ୟ)—ପିତାମହ—

ଠାକୁରଦାଦା Paternal grandfather.

ଅଜା, ଦାଦା ବାପ ଅଜା ଜନ୍ମେ ପାଇନ୍ଥ ଯେଉଁ ପୁଜ୍ୟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାତ୍ମରଭ. ବଜପଦ ।

ଦାଦାମଶାୟ ମାତାମହ—Maternal grandfather.

ଆଜା, ନାନ୍ନା ସରକିର ପିତା ବୁଜମାନର ଗେ ଅଜା ।

(ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଈ; ଆଜୀ) ମାରଳା ମହାତ୍ମରଭ. ଉତ୍କଳାନ

[ଦ୍ର—ଅଜାଙ୍କ ପିତାଙ୍କୁ ଅଣଅଜା ଓ ପିତାମହଙ୍କୁ ପଣଅଜା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଶ୍ରା. ବିଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief.

ଦୁଇ ବଡ଼ଆ ସରୁ ବଡ଼ଆର ଉଜା
ବଡ଼ମାନଙ୍କର ବଡ଼ରେ ଅଟା ଥାଟ. ପରଭରତ ତ

ଅଜାଏ- ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଯ . ଜାସ୍ୟ = ଜାଗା)—

Ajāe ୧ । ବେଜାଏ; ଅନୁଚିତ—1. Improper.

ଅଜାଏ ୨ । ବେଆଇନ; ଅନ୍ୟାସ୍ୟ—2. Illegal; wrongful.

ଅଜାୟ, ବେଜା ୩ । ଗରଜାଏ; ଯେଉଁ ବାକି ଧନ ଆଦାୟ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ—3 Unrealisable; irrecoverable.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଧନ; ସଙ୍ଗତିହୀନ—4. Poor; pennyless.

୫ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଦେୟ ଶୁଝିବାକୁ ଅକ୍ଷମ—
5. Insolvent; unable to pay dues.

ଅଜାଏଜାଏ—ଦେ. ବିଣ. (ବିପରୀତ ସଦ୍ଭରର)—

Ajāejāe ୧ । ବେଆଇନ ଓ ଆଇନସଙ୍ଗତ (କର୍ମ୍ମାନ)—

ଅଜାୟଜାୟ 1. Illegal & legal (act).

ଅଜାୟଜାୟ ୨ । ଆଦାୟର ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ—
2. Unrealisable and realisable.

ଅଜାଏତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ (ସ. ଅ + ଜାତ; ଜାତ ଶବ୍ଦର

Ajāet ସମ୍ବଲପୁର ଉଚ୍ଚାରଣ ଜାଏତ୍; ଭୁଲନା କାର-ଗ୍ରତ = ଗ୍ରଏତ୍ ନଘା = ନାଏତ୍)—୧ । ଅଜାତିଆ; ସମାଜଚ୍ୟୁତ; ପତିତ—
1. Outcaste; excommunicated; expelled from society

୨ । ନୀତଜାତୀୟ—2. Of low caste.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । ଅଜାତି; ନୀତ ଜାତି—
1. Low caste.

୨ । ନିକୃଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର —... Of inferior class.

ଅଜାଏ ଜବରଦସ୍ତ—ଦେ. ବିଣ—(ସ. ଅ + ଯା. ଜାସ୍ୟ + ଯା. ଜବରଦସ୍ତ)

Ajāe jabaradast ଅନ୍ୟାସ୍ୟ ଓ ବଳପୂର୍ବକ କୃତ (କାର୍ଯ୍ୟ)—

ଅଜାଏ ଜବରଦସ୍ତି Wrongful and violent act; (act)

ଅଜାୟଜବରଦସ୍ତ which is illegal and accompanied with force

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. ବେଆଇନ ଓ ବଳପୂର୍ବକ—
Wrongfully and forcibly.

ଅଜାଏ ଜବରଦସ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ଯା. ଜାସ୍ୟ + ଜବରଦସ୍ତି)—

Ajāe jabaradasti ବେଆଇନ ବଳପ୍ରୟୋଗ—

ଅଜାଏ ଜବରଦସ୍ତି Wrongful use of force.

ଅଜାୟ ଜବରଦସ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଚ୍ଚ

ବୈଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ବେଆଇନ୍ ଓ ବଳପୂର୍ବକ—
Wrongfully and forcibly.

ଅଜାଗ—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ଅ + ଜାଗ୍ରତ)—
Ajāga ୧ । ଅଜାଗ୍ରତ—1. Not awake.
୨ । ସୁପ୍ତ; ନିଦ୍ରିତ—2 Asleep; sleeping.
୩ । ଗର୍ହୁସିଆର; ଅସାବଧାନ—
3 Not watchful; careless.
୪ । ଅଜ୍ଞାନକୃତ—4. Done unknowingly.
ଅଜାଗ ଅପ୍ରାଥର୍ ଏଡ଼େ ଶାସ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଜାଗର—ସଂ. ବ. (ଅଜା + ଗର)—ଭୃଙ୍ଗରାଜ (ଦେଖ)
Ajāgara Bhṛungarāja (See)

ଅଜାଗରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅସାବଧାନତାବଶତଃ—
Ajāgare 1. Uncautiously; due to carelessness.
ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ପବନ ସ୍ୱର୍ଗ ମୋ ଦେହରେ, ହୋଇ ନାହିଁ କଦାଚତେ ଅଜାଗରେ ।
କୃଷ୍ଣକିଡ଼ ମହାଭାରତ. ସଭା ।
୨ । ଅଜାଗେ; ଅଜାଣତରେ; ଅଜ୍ଞାତରେ—
2. Unwillingly; unknowingly.

ଅଜାଗଲସ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଜା + ଗଲ + ସ୍ତନ)—
Ajāgalastana ୧ । ଛେଳି ବେକତଳ ଦୁଇ ପାଖରେ ସ୍ତନ (ଚର) ପରି ଓଦ୍ରୋଳ ପଡ଼ିଥିବା ମାଂସପିଣ୍ଡ—
1. Teat-like hanging bits of flesh on both sides below the neck of a goat.
[ଦ୍ର—ଏହା ସ୍ତନ ପରି ଦେଖାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସ୍ତନ୍ୟ ନ ଥାଏ ।]
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ନ୍ୟାସ୍ୟ) ଛେଳି ବେକତଳେ ଓଦ୍ରୋଳିଥିବା ସ୍ତନାକାର ମାଂସପିଣ୍ଡ .ପରି ଦେଖାସ୍ତନର ଅଥଚ ବେଦରକାରୀ ବସ୍ତୁ—2. An useless appendage..

ଅଜାଗୁରୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆର୍ଷ୍ୟ ଓ ଗୁରୁ)—ଆପଣାର ଗୁରୁଙ୍କର ଗୁରୁ—
Ajāguru The preceptor of one's preceptor.
ଦାଦାଗୁରୁ ଆମ୍ଭର ଯେ ଅଜାଗୁରୁ ପୁଣ ତୁମ୍ଭେ ହୁଅ ।
ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅଜାଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅଜ୍ଞାତରେ; ଅଜାଣତରେ—
Ajāge 1. Unknowingly; unwillingly.
ଅଜାଗେ ପୁଣି ଅଙ୍ଗନା ଜନ୍ମିଲି ଅଜାଗେ ।
ଶିଶୁଶଙ୍କର—ଉଷା ଅରୁଣୋଦ ୮୨୮ ।
୨ । ଅସାବଧାନ ଅବସ୍ଥାରେ—
2. During a state of unwatchfulness.
ମତ୍ତେ ଉଡ଼ାଇ ଅଜାଗେ ବସିଥିଲ ସ୍ୱତ୍ତେ ପତ୍ତେ ଉଡ଼ାଇ କେମନ୍ତେ ।
ଭଞ୍ଜ—ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ୧୧।୧୫ ।

ଅଜାଘ୍ରାତ—ସଂ. ବ. (ଅଜା + ଆଘ୍ରାତ; ଛେଳିଦ୍ୱାରା ଶୁଙ୍ଘା ସାଇଥିବା)—
Ajāghrāta ୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଶେଷ—
1. A kind of purificatory expiation.
[ଦ୍ର—ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ ଚଣ୍ଡାଳ ବା ସ୍ୱପାକକୁ ଛୁଇଁଲେ ଏହା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କର ଶୁଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ । ଉକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ଦେହକୁ ଗୋଟିଏ ଛେଳିଦ୍ୱାରା ଶୁଙ୍ଘାଇବା ଏ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ଅଟେ ।]

ଅଜାଜି—ସଂ. ବ. (ଅଜ୍ ଧାତୁ + ଅ + ଇ; ନିପାତନ)—କଲାଜୀରା—
Ajāji Black cumin seed.

ଅଜାଜୀ—ସଂ. ବ. (ଅଜ୍ ଧାତୁ + ଅ + ଈ; ନିପାତନ)—
Ajājī ୧ । କଲାଜୀରା—1. Black cumin seed.
୨ । ସଫେଦ ଜୀରା—2. White cumin seed.

ଅଜାଜୀବ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜା + ଆଜୀବ)—
Ajājība ୧ । ଗୁଗୋପଜୀବୀ; ଛେଳିଆ—
1. A dealer in goats,
୨ । ଛେଳି ରଖୁଆଳ—2. A goat-herd.

ଅଜାଜୀବକ—ସଂ ବ. (ଅଜାଜୀବ + କ)—ଅଜାଜୀବ (ଦେଖ)
Ajājībaka Ajājība (See)

ଅଜାଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଜନ)—ଅପବ୍ୟୟ—
Ajārḍa Squandering; waste
ଦେ. ବଣ—ଉଜାଡ଼; ଖାଲି; ଶୂନ୍ୟ—Empty.

ଅଜାଡ଼ବସ୍ତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଜନ ଓ ବ୍ୟସ୍ତ)—
Ajārḍabasta ୧ । ଅପବ୍ୟୟିତ; ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ—
ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ 1. Squandered; wasted.
ଉଜଡ଼ମସ୍ତ ୨ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ବିନଷ୍ଟ—
2. Destroyed; laid waste.
୩ । ବଗୁଲିଆ; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked; wanton.
୪ । ଅତ୍ୟାଗୃଦ୍ଧ;ଦୁରୁଜୁରିଆ—
4. Predatory; oppressive.
୫ । ଗୋଲମାଳିଆ 5. Confused.
୬ । ଗୋଲମାଳପ୍ରିୟ—6. Noisy.
ଦେ.ବ.—୧ । ଅପବ୍ୟୟ—1. Squandering; waste.
୨ । ଅତ୍ୟାଗୃର; ଦୁରୁଜୁରୁ—2. Depredation.

ଅଜାଡ଼ବସ୍ତି—ଦେ. ବଣ—ଅଜାଡ଼ମସ୍ତି (ଦେଖ)
Ajārḍabasti Ajārḍamasti (See)

ଅଜାଡ଼ବସ୍ତିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଜାଡ଼ମସ୍ତି (ଦେଖ)
Ajārḍabastiā Ajārḍamasti (See)

ଅଜାଡ଼ମସ୍ତ—ଦେ. ବଣ ଓ ବ.—ଅଜାଡ଼ବସ୍ତ (ଦେଖ)
Ajārḍamasta Ajārḍabasta (See)

ଅଜାଡ଼ମସ୍ତି—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅପବ୍ୟୟୀ—
Ajārḍamasti 1. Squandering.
ଉଜାଡ଼ବସ୍ତ ୨ । ଅତ୍ୟାଗୃଦ୍ଧ—2. Oppressive.
ଉଜଡ଼ମସ୍ତ ୩ । ଦୁରୁଜୁରିଆ—3. Predatory; laying waste.
୪ । ବିନାଶକାରୀ—4. Destroying; destructive.

ଅଜାଡ଼ମସ୍ତିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଜାଡ଼ମସ୍ତି (ଦେଖ)
Ajārḍamastiā Ajārḍamasti. See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉଦ୍ଦାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୁ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଜାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକର୍ମକ (ସଂ ଉତ୍ସର୍ଜନ; ଉଦ୍ଗାର; ପ୍ରା. ଉଗ୍ଗାର)—

Ajārdibā ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ବହୁପରିମାଣରେ ଢାଳିବା—

ଆଜଡ଼ାନ 1. To pour out profusely.

ଉଲେଗଡନା, ଉଗଡେଲନା, ଭେଣ୍ଡା ଭେଣ୍ଡା ଦିଜେ ପରଶିଲେ, ପସପଙ୍କେ ଅଜାଡ଼ ।

ଉଝଳନା, ଉଝାଳନା, ଉଜବତ ଭୁଜିରେ ସଦ୍ୟା ।

ଡାଳନା ୨ । (ତରଳ ପଦାର୍ଥକୁ) ଇଡ଼ିବା—2. To spill.

ନୟନଜଳରେ ଦେଇ ମନ, ସୁଧାଧାର ସୁଧାଧାର ଉଳେ ଦେଲୁ ତ ଅଜାଡ଼ରେ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ—ଗଙ୍ଗାଭି ।

୩ । ଜୋରରେ ଢଳକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା—

3. To throw down with force.

ତେତେବେଳେ ସେ ହାଇକୁକ ରଡ଼,
ରଥରୁ ପକାଇଲେ ରଥାନ୍ଦି ଅଜାଡ଼ ।

କୃଷ୍ଣଜି ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

[ଦ୍ର– ଅଜାଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଦେବା, ପକାଇବା କ୍ରିୟା ଲଗି ବଶେଷ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ । ଯଥା— ଅଜାଡ଼ ଦେବା; ଅଜାଡ଼ ପକାଇବା ।]

ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. ଅକର୍ମକ—୧ । ମାଡ଼ ପଡ଼ିବା—

Ajārdi pardibā 1. To be poured in; to fall.

ଆଜଡ଼ିଏପଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ଦାନବଙ୍କ ଉପରେ ଅଜାଡ଼ ।

ଉଁଝଳପଡଳା କୃଷ୍ଣଜି ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । କଟୁଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିବା—2. To fall down on the ground with a thump.

ସେ ମଳାଣୁଁ ଘୋଷ ଉନ୍ଦାଣ ଛନ୍ଦ, ମହା ମଧ୍ୟରେ ଆସି ପଡ଼ିଲ ଅଜାଡ଼ ।

କୃଷ୍ଣଜି ମହାଭାରତ—ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅଜାଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି ଅକର୍ମକ—ବହୁପରିମାଣରେ ଢାଳିହେବା—

Ajārdi hebā To be poured profusely

(ଯଥା—କାଲି ରାତ୍ରିରୁ ମୁଷଲଧାରରେ ବରଷା ଅଜାଡ଼ି ହେଉଛି ।)

ଅଜାଣ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍)—

Ajāṇa ୧ । ମୂର୍ଖ—1. Illiterate; dunce.

ଅଜ୍ଞାନ ୨ । ଅଜ୍ଞ – 2. Ignorant.

ଅଜାଳ ରସି ଶ୍ୟାମ ପ୍ରେମ ଗୁଣ ସେ ଶୁଣି ନ ଥିବ,

ଅନଜାଳ ବସ୍ତୁଥାରେ ଥିବ, ପଶୁରୁ ହୋଇ ଅଜାଣ ରେ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଗଙ୍ଗାଭି ।

(ଅଜାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଅନଭିଜ୍ଞ—3. Inexperienced.

୪ । ନବୋଧ—4. Foolish.

୫ । ଅଜ୍ଞାତ—5. Unknown.

ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଗୋରେଖ ସିଦ୍ଧପୁରୁଷଙ୍କର ଜନୈକ ଶିଷ୍ୟ—

Name of a disciple of Gorekha.

ଅଜାଣତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍; ଅଜ୍ଞାତ)—୧ । ଯେ ଜାଣି ନ ଥାଏ—1. Unknowing.

ଅଜାନ୍ତ ୨ । ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant.

ଅଜାନ ୩ । ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—3. Unknown.

ଅନଜାନ ୪ । ଅଚହ୍ନା; ଅପରଚିତ—4. Strange; unacquainted.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅଚହ୍ନାରୂପେ—1. Incognito.

୨ । ନ ଜାଣିକରି—2. Unknowingly; unconsciously

ଅଜାଣତେ—ପଦ୍ୟ କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାତ)—ଅଜ୍ଞାତରେ—

Ajāṇate Without one's knowledge

ପାହୁଡ଼ଗଲ ବତ୍ସବତ୍ସ ଆମ୍ଭ ଅଜାଣତେ । ମଧୁସୂଦନ—ଉତ୍ତରବ୍ରହ୍ମଚରିତ ।

ଅଜାଣନ୍ତ—ଦେ. ବଣ. ଓ କ୍ରି.ବଣ – ଅଜାଣତ (ଦେଖ)

Ajāṇanta Ajāṇata (See)

ଅଜାଣନ୍ତା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜାନତ୍)—ଅଜାଣତ (ଦେଖ)

Ajāṇantā Ajāṇata (See)

ଅଜାଣିବାର—ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଅଜ୍ଞ—Ignorant.

Ajāṇibāra ୨ । ଅନଭିଜ୍ଞ—2. Inexperienced.

(ବପରୀତ—ଜାଣିବାର) (ଯଥା—ତୁ ଆସି ଯମର ବରଷର ହେଲୁଣି, ତୁ ଅଜାଣିବାର ପିଲାଙ୍କ ପରି ଅବୁଝା ହେଲେ ଆଉ କାହାକୁ କହିବା ?)

ଅଜାଣିଲାର—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଜାଣିବାର (ଦେଖ)

Ajāṇilāra Ajāṇibāra (See)

ଅଜାଣୀ ଚମ୍ପା—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି ବା ପରିହାସ; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ)—ଯେ କୌଣସି ବଷୟ ଜାଣି କରି ନ ଜାଣିଲା ପରି ବାହାନା କରେ ବା ଦେଖାଇ ହୁଏ—

(Ironical)A woman who feigns ignorance of any matter.

(ଯଥା—ଘରଭଡରେ ଏତେ ନଷ୍ଟ ଲଗିଲା, ଏ ଅଜାଣୀ ଚମ୍ପା କଛୁ ଜାଣିଲା ନାହିଁ ।)

ଅଜାଣୁତ—ଗ୍ରାମ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ. ବଣ—ଅଜାଣତ (ଦେଖ)

Ajāṇuta Ajāṇata (See)

ଯୋଏ ମୋ ବାକୁଡ, ଅଉ ଅଜାଣୁତ
ମାର କ ଯଶ ଭୁମ୍ଭର ହେ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବଚନ୍ଦ୍ରସ୍ପନ୍ଦ ।

ଅଜାତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଜାତ)—

Ajāta ୧ । ଅଜ; ଜନ୍ମରହିତ—1. Birthless.

(ଅଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଜନ୍ମି ନାହିଁ—2. Unborn.

ଅଜାତଦନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜାତ + ଦନ୍ତ)—

Ajātadanta ୧ । ଯେଉଁ ବାଳକର ଦାନ୍ତ ଉଠି ନାହିଁ—

(ଅଜାତଦନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. (boy) Who has not yet teethed.

୨ । ଦନ୍ତହୀନ—2. Toothless.

ଅଜାତନଗରୀ—ସଂ. ବ. (ଅଜାତ + ନଗରୀ)—ଯମପୁର—

Ajātanagarī The abode of the god of Death.

ଅଜାତଶତ୍ରୁ—ସଂ ବ. (ନାମ) (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜାତ + ଶତ୍ରୁ ; ଯାହାର କେହି ଶତ୍ରୁ ଜାତ ହୋଇ ନାହିଁ)—

Ajātaśatru ୧ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ନାମ—1. A name of Judhisthira.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ୱ	୬

୨ । ଶିବ; ମହାଦେବ—2 God Śiba.

୩ । ଉପନିଷଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାଶୀର ଏକ ଷତ୍ରିୟ ରାଜା—
3. Name of a king of ancient Benares.

୪ । ରାଜଗୃହ ବା ମଗଧଦେଶର ରାଜାବିଶେଷ—
4. Name of a king of Magadha.

[ଦ୍ର—ଏ ବମ୍ବିସାରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସମକାଳୀନ ଥିଲେ ।]

ଅଜାତଶ୍ମଶ୍ରୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜାତ + ଶ୍ମଶ୍ରୁ)—
Ajātaśmaśru ୧ । ଯେଉଁ ଯୁବକର ଅବଶ୍ୟ ଦାଢ଼ି ଉଠି ନାହିଁ—
1. (a young man) Who has not yet grown his beard.

୨ । ଶ୍ମଶ୍ରୁହୀନ; ମାଖୁନା—2. Beardless.

ଅଜାତ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଜାତି)—୧ । ନୀଚ ଜାତି—
Ajāti 1. Low caste.
ଆଜାତ ୨ । ଅନ୍ୟ ଜାତି—2. Another caste.
ଜଜାତୀ ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଜାତୀୟ)—୧ । ଉନ୍ନ ଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
ଅଜାତ 1. Man of a different caste

୨ । ସମାଜଚ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An outcaste; an excommunicated person.

ନରକେ ପଡ଼ିବ ନର୍ତ୍ତରେ,
ଅଜାତ ହୋଇବ ଜାତରେ । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । ନୀଚଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A person of low caste.

ଅଜାତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତ ବଢ଼ାଇଲେ ଭଲେ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବଗ୍ଗଃ ।

୪ । ଅବ୍ୟବସାୟୀ; ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଯେଉଁ ଜାତିର ବୃତ୍ତି ନୁହେଁ—4. A person not belonging to a professional caste.

ଅଜାତ କି ବଣିଜ ଅଡ଼ିଆ—ଭଗ ।

ଦେ. ବଣ—୧ । ନୀଚ ଜାତୀୟ—1. Of low caste.

ମତେ ଦେଖାଏ ବଳ ଗଙ୍ଗ, ଅଜାତ ଗଉଡ଼ ସ୍ୱଭାବ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୧୦ ।

୨ । ସମାଜଚ୍ୟୁତ—2. Excommunicated; outcasted.

ଉଲ୍ଲଘ କଲେ ଅଡ଼ିଆ ରଥାଇ ଅଜାତ କରୁଛନ୍ତ ।
ରମଶଙ୍କର—ଲଙ୍କାବତୀ ୨୮ ।

୩ । ଯେ ଜାତିଭେଦ ମାନେ ନାହିଁ—
3. Admitting no caste-distinction.

୪ । ପୃଥକ୍ ଜାତୀୟ; ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ; ବିଜାତୀୟ—
4. Of a different caste.

୫ । ପୃଥକ୍ ଶ୍ରେଣୀର—5. Of a different class.

ଅଜାତଥା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜାତୀୟ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)
Ajātiā Ajāti (See)
ଅଜାତକା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜାତୀୟ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)
Ajātikā Ajāti (See
ଅଜାତକଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଜାତୀୟ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)
Ajātikiā Ajāti (See)
ଅଜାତନଗରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଜାତି + ନଗରୀ)—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନର ଲୋକେ ଜାତିଭେଦ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ—
Ajātinagarī 1. A place or locality where people do not observe caste-distinction.

୨ । (ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମହାପ୍ରସାଦରେ ଯେଉଁଠାରେ ଜାତି ବାରଣ ନାହିଁ)—ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର—
2. The town of Puri.

ଅଜାତପୁରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଜାତି + ପୁରୀ) —ଅଜାତିନଗରୀ(ଦେଖ)
Ajātipurī Ajātinagarī (See)

ଅଜାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.)—ଦିନ ରାତ ମଧ୍ୟରେ ୫ଥର ମସଜିଦର ଅଜାନଗାରେ (ଶୁଦ୍ଧ ଉପରର ଚୂଡ଼ା) ମୁଆଜ୍ଜନ୍ ଆଜାନ, ଉପାଧ୍ୟାୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ
ଅଜାନ ନମାଜ୍ (ପ୍ରାର୍ଥନା) କରିବାପାଇଁ ଚଉଘାଣ୍ଟରୁ ମୁସଲମାନ-ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଆହ୍ୱାନ—The loud call of the caller from the top of a mosque at 5 fixed times during day and night calling the Mohammedans to pray at the prayer times

[ଦ୍ର—ଏହା ୫ଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ:—୧ । ଫଜର୍=ପୋର ପ୍ରାୟ ୪ ଟା ବେଳ; ୨ । ଜୋହର୍=ଦିନ ଗଡ଼ିବାବେଳ, ଅପରାହ୍ନ ୧ଟା ଠାରୁ ୧୨ଟା ବେଳ; ୩ । ଅସର୍=ଅପରାହ୍ନ ୩ଟାଠାରୁ ୪ଟା ବେଳ; ୪ । ମଗରିବ=ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ୨।୩ ମିନଟ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ; ୫ । ଏସା=ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ୧ ଘଣ୍ଟା ପରେ । ମସଜିଦର ଯେଉଁ କର୍ମଚାରୀ ଅଜାନ୍ ଦିଏ, ତାକୁ 'ମୁଆଜ୍ଜନ୍' କହନ୍ତି ।

'ଆଲ୍ଲା ହୋ ଅକ୍‌ବର୍, ଆଲ୍ଲା ହୋ ଅକ୍‌ବର୍' ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ତା ପରେ କୋରାନ୍‌ର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସୂକ୍ତ ବୋଲି ଶେଷରେ 'ଲା ଇଲ୍ଲାହା ଇଲ୍ଲଲ୍ଲା' ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଅଜାନ୍ ଦିଆସାଏ ।

ଅଜାନ୍‌ର ମର୍ମ :—"ଜଗତରେ ଆଲ୍ଲାହିଁ ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର; ମହମ୍ମଦ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପଯଗମ୍ବର ବା ଦୂତ । ସବୁ ଦିଗର ଲୋକମାନେ ଆସ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା, ସମୟ ହୋଇଗଲି ।"]

ଅଜାନ୍‌ଗା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.)—ମସଜିଦର ଶୁଦ୍ଧର ଚୂଡ଼ା; ଯେଉଁ
Ajāngā ସ୍ଥାନରେ ମୁଆଜ୍ଜନ୍ ଠିଆ ହୋଇ ନମାଜ୍ କରିବାପାଇଁ
ଆଜାନଗା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦିନରେ ୫ଥର ଡାକ ଦିଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା, ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଘୃଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଜାନଗା The place on the roof of a mosque from which the muajjan calls the Mohammedans to prayer.

ଅଜାନ୍ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଆ—ଅଜାନ୍ + ସଂ. ଦା ଧାତୁ)—ମସଜିଦର ଛତ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ (ମୁଆଜ୍ଜନ୍) ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ୫ ଥର ନମାଜ କରିବାପାଇଁ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଘାଣ୍ଟି କରି ଡାକିବା—

Ajān debā
ଅଜାନ ଦେନା
To call the Mohammedans to prayer at five fixed times of the day from the roof of a mosque.

ଅଜାନତଃ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନତଃ ର ଅଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର)—

Ajānatah
ଅଜାନତଃ
ଅନଜାନ

୧ । ଅଜ୍ଞାନତଃ; ନ ଜାଣି; ଅଜ୍ଞାତଭାବରେ—
1. Unknowingly; unconsciously.
(ଯଥା—ମୁଁ ଅଜାନତଃ ଏ କର୍ମ କରିଅଛି ।)
୨ । ଅଜ୍ଞତାସୂଚକ—2. Ignorantly.

[ଦ୍ର—ଅଜ୍ଞାନତଃ ସ୍ଥାନରେ ଭୁଲ ଭ୍ରମେ ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଅଜାନତଃ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଦେଖାଯାଏ; ଏ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ବଙ୍ଗଳାରେ ଦେଖାଯାଏ ।]

ଅଜାନି—ଗ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବି—ଜୁଆଣି (ଦେଖ)

Ajāni Juāṇi See)

ଅଜାନେୟ—ସଂ. ବି. (ଅଜ + ଆ + ନୀ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ ଯ)—ଉତ୍ତମ ଘୋଡ଼ା; ଜାତିଆ ଘୋଡ଼ା (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—

Ajāneya
An excellent horse; a horse of good breed.

ଅଜାମର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajāmara
ଅଜାମର
ଅଜର ଅମର

୧ । ଅଜର ଓ ଅମର; ଅଜରାମର—
1. Having no old age nor death.
୨ । ଅକ୍ଷୟ— 2. Undecaying.
୩ । ଅବିନଶ୍ୱର—3. Indestructible.
୪ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—4. Permanent; eternal.

ଅଜାମରି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajāmari
ଅଜାମର (ଦେଖ)
Ajāmara (See)

ଅଜାମିଲ—ଦେ. ବି—୧ । ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ କାନ୍ୟକୁବ୍ଜବାସୀ ପାପୀବିଶେଷ;

Ajāmiḷa
ଅଜାମିଲ
ଅଜାମିଳ

ଏ ଆବାଳ୍ୟ ପାପୀ ଓ ଦୁରାତ୍ମାର ଥିଲା । କେବେ ହେଲେ ନାରାୟଣଙ୍କ ନାମ ଧରି ନ ଥିଲା; ଏହାର ପୁଅର ନାମ ନାରାୟଣ ଥିଲା । ମରଣବେଳେ ଏ ପୁଅକୁ ଡାକିଲା । ଏ ଅଜ୍ଞାତସାରରେ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ 'ନାରାୟଣ' ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଗଲା—
1. Name of a sinner.

ଅଜାମିଳ ଜାଣ ଯେତେ ଥିଲ ପାପ କରି ।
ନାରାୟଣ ନାମ ଭାକ ପାସୁଁ ଗଲ ତରି ॥ ପୀତାମ୍ବର· ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।

କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ ନାମେ ଦେଶ
ଅଜାମିଳର ତହିଁ ବାସ । ଜଗନ୍ନାଥ· ଭାଗବତ ୬ସ୍କ ।

୨ । ଅଜମୀରବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. An inhabitant of Ajmere.

ଆମ୍ଭୁନ୍ତ ଅଜାମିଳେ ସାଙ୍ଗିମନ୍ତ ଡେଜେ । ରଘାନାଥ—ମହାଭାରତ ।

ଅଜାମ୍ବର—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଜାମର (ଦେଖ)

Ajāmbara Ajāmara See)

ଅଜାମ୍ବରି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅଜାମର (ଦେଖ)

Ajāmbari Ajāmara (See)

ଅଜାମ୍ବିଲ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଜାମିଲ (ଦେଖ)

Ajāmbiḷa Ajāmiḷa See)

ଅଜାଯ୍ୟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅଜାଏ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)

Ajāya(etc) Ajāe (etc.) (See)

ଅଜାଲ—ଦେ. ବି—ଅଜାଲ (ଦେଖ)

Ajāla Ajhāla (See)

ଅଜାଶଶୁର—ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଅଜାଶୁର (ଦେଖ)

Ajāśaśura Ajāśura (See)

ଅଜାଶୁର—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ଆର୍ଯ୍ୟ + ଶ୍ୱଶୁର)—

Ajāśura
ଦାଦାଶଶୁର
(ଆଈଶାଶୁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଆପଣା ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମାତାମହ—
1. Maternal grandfather of one's husband or wife.

[ଦ୍ର—ଆପଣା ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପିତାମହଙ୍କୁ ଗୋସେଇଁ ଶଶୁର ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅଜାହିର୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ, ଅ + ଫା. ଜାହିର୍)—

Ajāhir
ଅଜାହୀର

୧ । ଅଦମ୍ୟଶୀଳ; ଅଦମ୍ୟ; ଅଶାସ୍ୟ—
1. Ungovernable; unruly.
୨ । ଅଶାସିତ—2. Unruled.

ଅଜାହିରା—ଦେ.ବିଣ—୧ । (ସଂ.ଅ.+ଫା + ଜାହିର୍)—ଅଜାହିର୍(ଦେଖ)

Ajāhirā
ଅଜାହୀରା

1. Ajāhir (See)
୨ । (ସଂ. ଅ + ଆ. ଜାହିର୍; ଜାହିର୍ = ପ୍ରକାଶିତ)—
ଅପ୍ରକାଶିତ; ଅପ୍ରଚାରିତ; ଗୁପ୍ତ—
2. Unpublished; secret.
୩ । ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ; ଗୋପନୀୟ—3. Unpublishable.

ଅଜାହିରି—ଦେ. ବିଣ—ଅଜାହିର୍ (ଦେଖ)

Ajāhiri Ajāhir (See)

ଅଜି—ସଂ. ବି. (ଅଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଇ)—

Aji
୧ । ତେଜଃ; ପ୍ରଭା—1. Glamour
୨ । ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ—2. Brightness.

ଦେ. ବି. (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) (ଯେ ଜୀବ ନାହିଁ; ସଂ. ଅଜୀବ)—
୧ । ଅପତ୍ତିଆଣୀଙ୍କୁ ଦଆସିବା ନାମ—1. A name given to children whose elders have died before their birth.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ଛ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ତ

ଅଜଣନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଜେତା)—

Ajiṇantā ଅଜେତା; ହାରୁଆ; ଯେ ଖେଳରେ ବା ଯୁଦ୍ଧରେ ହେରେ। ହାରଯାଏ—Sustaining defeat; one who does not win.

ଅଜଣା—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅଜେୟ)—

Ajiṇā ଅଜେୟ—1. Invincible; unconquerable.

୨ । (ସଂ. ଅଜିତ) ଅଜିତ—2. Unconquered.

ଅଜିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଜି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Ajita ୧ । ଅପରାଜିତ; ଯାହାକୁ କେହି ଜିଣି ନାହିଁ—

(ଅଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unconquered; unvanquished.

୨ । ଅଜେୟ—2. Invincible.

ସଂ.ବ—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. God Bishṇu.

୨ । ଶିବ—2. God Śiba.

୩ । ବୁଦ୍ଧଦେବ—3. The Buddha.

୪ । ବୁଧ ଗ୍ରହ—4. The planet Mercury.

୫ । ବଡ଼ାକୁ ମୂଷିକ—5. A poisonous mouse.

୬ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନ୍ୱନ୍ତରର ସପ୍ତର୍ଷି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—

6. One of the 7 sages of the 14th Manwantara.

୭ । ଜୈନ ଅର୍ହତ ବା ଋଷିବିଶେଷ—

7. Name of a Jaina sage.

୮ । ମୈତ୍ରେୟ ବା ଭବିଷ୍ୟତ୍ ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—

8. Sage Maitreya or a future Buddha.

ଅଜିତଗଡ଼—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ମଧ୍ୟଭାରତ ବୁନ୍ଦେଲଖଣ୍ଡର ଐତିହାସିକ ଦୁର୍ଗ—Name of a historic fort in central India.

[ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ କୀର୍ତ୍ତିର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଅଦ୍ୟାପି ଏଠାରେ ବିଦ୍ୟମାନ ।]

ଅଜିତନାଥ—ଦେ. ବ.(ନାମ)—ଜୈନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ତୀର୍ଥଙ୍କରଙ୍କ ନାମ (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—

Ajitanātha Name of the 2nd Tirthaṅkara of the Jainas.

ଅଜିତପୁର—ଦେ.ବ. (ନାମ)—ମଧ୍ୟ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ନଗର—

Ajitapura Name of a historic city in central India.

[ଦ୍ର—ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନ୍‌ସାଂ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ଏ ନଗର ସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ଥିଲା ।]

ଅଜିତବଳା—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଜୈନ ଅଜିତ ନାମକ ଅର୍ହତଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଜୈନ ଦେବତା ବିଶେଷ—

Ajitabalā Name of a Jaina Deity.

ଅଜିତବିକ୍ରମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜିତ + ବିକ୍ରମ)—

Ajitabikrama ଯାହାଙ୍କ ବିକ୍ରମରେ କେହି ଜିଣି ନାହିଁ—

(ଅଜିତବିକ୍ରମା—ସ୍ତ୍ରୀ) Of invincible prowess.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଦ୍ୱିତୀୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ନାମ—A name of Chandragupta the second.

ଅଜିତସିଂହ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—୧ । ସମ୍ବଲପୁର ଜଳର ବରଗଡ଼ର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜା (ଏ ସମ୍ବଲପୁର ନଗର ବସାଇଥିଲେ।)—

Ajitasiṁha 1. Name of the founder of the town of Sambalpur, king of Baragarda.

୨ । ରାଜସ୍ଥାନର ଜନୈକ ରାଜା—

2. Name of a king of Rājasthāna.

ଅଜିତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଜିତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଜିତର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Ajitā Feminine of Ajita.

ସଂ. ବ—ଭାଦ୍ରବ କୃଷ୍ଣ (ବଦ) ଏକାଦଶୀ (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—The 11th day of the dark fortnight of the month of Bhādraba.

ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅଜିତ) ଅଜିତ—1. Unconquered.

୨ । ଅଜେୟ—2. Invincible.

୩ । ଅଜୟୀ—3. Sustaining defeat.

ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜିତ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—

Ajitendriya ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ବଶୀଭୂତ କରି ନାହିଁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-

(ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟା - ସ୍ତ୍ରୀ) ପରାସ୍ପୃଶ—Sensual; of unsubdued passions.

ଅଜିନ – ସଂ. ବ. (ଅଜ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଇନ)—

Ajina ୧ । ମୃଗ ଛାଲ; ମୃଗ ଚର୍ମ—1. The hide of deer.

୨ । ପଶୁ ଚର୍ମ; ଚମଡ଼ା—2. Hide; leather.

୩ । ରୋମ ଲାଗିଥିବା ମୃଗ ବା ବ୍ୟାଘ୍ରର ଛାଲ—

3. The hairy skin of a deer or a tiger (M. W.)

ଅଜିନପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜିନ + ପତ୍ର + ଆ; ଚର୍ମ ପର ପତ୍ର ଯାହାର)—

Ajinapatrā ୧ । ଚେମେଳି—1 House bat.

୨ । ବାଦୁଡ଼ି—2. Bat.

ଅଜିନପତ୍ରିକା—ସ ବ. (ଅଜିନ + ପତ୍ର + କ + ଆ)—

Ajinapatrikā ଅଜିନପତ୍ରା (ଦେଖ)

Ajinapatrā (See)

ଅଜିନପତ୍ରୀ—ସ. ବ. (ଅଜିନ + ପତ୍ର + ଇନ ; ୨ମା. ୧ବ.)—

Ajinapatrī ଅଜିନପତ୍ରା (ଦେଖ)

Ajinapatrā (See)

ଅଜିନଯୋନି—ସ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଜିନ + ଯୋନି = ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ)—

Ajinajoni ୧ । ମୃଗ; ହରିଣ—1. Deer; antelope.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୱନିର ପୂର୍ଣ୍ଣାରେ ଧ୍ୱନିଯୁକ୍ତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲମତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । କୃଷ୍ଣାଜନ ମୃଗ; କଳା ବାଘୁଣିଆ—
2. The spotted deer.

ଅଜନ୍ନ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ)—
Ajinna ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ; ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅପକ୍ୱତା—
ଅଜିନ୍ନ Indigestion.
ଅଜୀରନ

ଅଜର—ସଂ. ବି. (ଅଜ ଧାତୁ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଇର)—
Ajira ୧ । ଅଗଣା; ପ୍ରାଙ୍ଗଣ—1 Courtyard.

ଜୀବରକ୍ଷାରୁ କାରଣ ସେ ଅଜର ମାଲଜ ଲଡକା ହେବ ।
ଭାଜ. ପ୍ରେମସୁଧାଳୟ ୧୨।୧୪ ।

୨ । ମଲ୍ଲଭୂମି—2. A stage for wrestling.
୩ । ଶରୀର; ଦେହ—3. Body.
୪ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ବିଷୟ—4 Matter; any object of sense.
୫ । ବାୟୁ; ପବନ—5. The air.
୬ । ଭେକ; ବେଙ୍ଗ—6 Frog.

ଅଜରନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ; ଭୁଲ—ହି. ଅଜୀରନ୍)—
Ajiran ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ; ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଅପରିପାକ—Indigestion.

ଅଜରବତୀ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ନଦୀବିଶେଷ
Ajirabatī (ଶ୍ରାବସ୍ତି ନଗରୀ ଏହା କୂଳରେ ଥିଲା)—
Name of a river. (M. W.).

ଅଜରା—ସଂ. ବି. (ଅଜର + ଆ)—୧ । ଦୁର୍ଗା; ଚଣ୍ଡୀ—
Ajirā 1. A name of goddess Durgā.
୨ । ନଦୀବିଶେଷ—2. Name of a river (M.W.).

ଅଜହ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଜିହ୍ୱା)—
Ajihwa ୧ । ଜିହ୍ୱାହୀନ—1. Having no tongue.
(ଅଜିହ୍ୱା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ—ବେଙ୍ଗ—Frog.

ଅଜିହ୍ମ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଜିହ୍ମ)—
Ajihma ଅବକ୍ର; ସରଳ; ସିଧା—
Straight; not curved.

ଅଜିହ୍ମଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଜିହ୍ମ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ajihmaga ସରଳଗାମୀ; ଯେ ସିଧାରେ ଯାଏ—
(ଅଜିହ୍ମଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) Straight-coursed; moving in a straight line.
ସଂ. ବି—ଶର; ବାଣ —Arrow.

ଅଜୀଗର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଋଷିବିଶେଷ; ଶୁନଃଶେପ ଋଷିଙ୍କ ପିତା—
Ajīgartta Name of a Sage.

[ଦ୍ର—ରାଜା ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ୧୦୦ ଟି ଗାଈ ଦେଇ ଏ ବାଳକ ଥିଲା-ବେଳେ ଏହାଙ୍କୁ କିଣି ନିଜ ପୁତ୍ର ରୋହିତାଶ୍ୱ ବଦଳରେ ଏହାକୁ ବରୁଣଙ୍କଠାରେ ବଳି ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏ ସୁଦ୍ଧା ବରୁଣଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାରୁ ବରୁଣ ଏହାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।]

ଅଜୀବ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜୀବ)—୧ । ଜୀବଶୂନ୍ୟ; ମୃତ—1. Dead.
Ajība ୨ । ଅଚେତନ; ନିର୍ଜୀବ—
2. Lifeless; inanimate.
୩ । ଅବସନ୍ନ—3. Withered.
ସଂ. ବି—ଶବ; ମଡ଼ା—Dead body.
ଦେ. ବି—୧ । ନିର୍ଜୀବ ବସ୍ତୁ—1. Inanimate object.

ସମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସବସ୍ଥାନେ, ଜୀବ ଅଜୀବ ଠାଣ ଶୂନ୍ୟେ ।
ରୂପକ. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

ପୁଂ.—୨ । ଅପତ୍ତ୍ୟଆଣିଙ୍କ ନାମ—
2. A name given to a child whose elder died before his birth.

ଅଜୀବା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ଜୀବ)—
Ajībā ୧ । ନିର୍ଜୀବ—1. Lifeless.
ନିର୍ଜୀବ ୨ । ମୃତପ୍ରାୟ—3. Withered; decadent.
ନିଜୀବ ୩ । ଅତି ଦୁର୍ବଳ ଓ ଶୀର୍ଣ୍ଣ—3. Weakling; very weak and emaciated.

ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜୀର୍ଣ୍ଣ)—୧ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବା ପରିପାକ ହୋଇ ନ
Ajīrṇṇa ଥିବା (ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ)—1. Undigested (food).
୨ । ଯାହା ପୁରୁଣା ନୁହେ—2. Not old.
୩ । ଯାହା ପୁରୁଣା ହେବାରୁ ଛିଣ୍ଡି ଯାଇ ନାହିଁ—
3. Not worn-out.
୪ । ଯାହା କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—4. Undecayed.
୫ । ନୂଆନ; ନୂଆ; ଉତ୍କଟା—5. New; fresh.
ସଂ. ବି—୧ । ଭୁକ୍ତଦ୍ରବ୍ୟର ଅପରିପାକ; ବଦହଜମି—
1. Indigestion; acidity.
୨ । ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ନ ହେବା ଜନିତ ରୋଗ—
2. Dyspepsia.

[ଦ୍ର—ଆୟୁର୍ବେଦରେ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ ଛଅ ପ୍ରକାର; ଯଥା— ୧. ଆମାଜୀର୍ଣ୍ଣ—ଯହିଁରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ କଞ୍ଚା ଥାଇ ଝାଡ଼ା ବା ବାନ୍ତିରେ ବାହାରେ । ୨. ବଦଖାଜୀର୍ଣ୍ଣ—ଯହିଁରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପେଟରେ ଜଳଯାଏ । ୩. ବିଷ୍ଟବ୍ଧାଜୀର୍ଣ୍ଣ - ଯହିଁରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଟାଣୁଆ ଓ ଗୋଟାଳିଆ ବାନ୍ଧ କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧ ହୁଏ । ୪. ରସଶେଷାଜୀର୍ଣ୍ଣ—ଯହିଁରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଣି ପରି ତରଳ ହୋଇଯାଏ । ୫. ଦିନପାକା ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—ଯହିଁରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପେଟରେ ସେହିପରି ରହେ ଓ କ୍ଷୁଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ୬. ପ୍ରକୃତ୍ୟାଜୀର୍ଣ୍ଣ ବା ସାମାନ୍ୟାଜୀର୍ଣ୍ଣ—ଯେଉଁକ ପରମାଣରେ ଖାଦ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରେ, ତହିଁରୁ ବେଶି ଖାଇବା ଯୋଗୁଁ ଜନ୍ମିବା ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ । (ହିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦସାଗର)]

ଅଜୀର୍ଣ୍ଣହାକୁଟି—ଦେ. ବି.—ଖଇହାକୁଟି; ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗୁଁ ମୁହଁ ବାଟେ
Ajīrṇṇahākuti ଉଠିବା ହାଲୁଟି; ଆମ୍ଳିକ ହାକୁଟି—Acid-
ଚୋଆଁଢେକୁର belching due to indigestion.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଚ୍ଚ

ଅଜୁଟ—ଦେ. ବିଣ. (ଅ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ ; ଯାହା ଯୋଡ଼ା ଯାଇ ନାହିଁ)—
Ajuṭa ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅଖଣ୍ଡିତ—Entire; whole.
ଅଜୁଟ ଅବାଟ ସେ ସବଦା ଥାଇ ଜଳେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଖଣ୍ଡ ।

ଅଜୁରୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ସବାର ଓ ଭାର ଆଦି ବୋହିବା
Ajurā ପାଇଁ ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ମୂଲ—Wages paid
अजूरा to bearers of a palky or load

ଅଜୁହାତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—ଉଜୁହାତ୍ (ଦେଖ)
Ajuhāt Ujuhāt (See)

ଅଜେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜେୟ) —ଯାହାକୁ ଜୟ କରିଯାଇ ନ
Ajeya ଯାରେ—Unconquerable; invincible.
(ଅଜେୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଜେଶ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅଜ + ଈଶ)—ମେଷ ରାଶିର ଅଧିପତି
Ajeśa ମଙ୍ଗଳଗ୍ରହ—The planet Mars.

ଅଜୋଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ)—
Ajorḍa ୧ । ଅଯୁକ୍ତ; ଯାହା ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ା
अजोड़ा ହୋଇ ନାହିଁ—
अजोर; बिजोर 1. Unjoined.
୨ । ବିଜୋଡ଼; ଯାହା ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ନୁହେଁ—
2. Not in pairs.
୩ । ଅଯୁଗ୍ମ (ରାଶି)—3. Odd (number).

ଅଜୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ଅଜୋଡ଼ (ଦେଖ)
Ajorḍā Ajorḍa (See)

ଅଜ୍ଜୁକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଜ୍ୱକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯେଉଁ
Ajjukā ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଧନାଦି ଅର୍ଜନ କରେ)—
୧ । (ନାଟ୍ୟୋକ୍ତ) ବେଶ୍ୟା— 1. (Stage-parlance)
A prostitute; a courtezan.
୨ । ନଟୀ—2. Actress.

ଅଜ୍ଝଟା—ସଂ. ବି—ଭୂଇଁଅଁଳା (ଦେଖ)
Ajjhaṭā Bhuiñaañlā (See)

ଅଜ୍ଝଲ—ସଂ. ବି.—ଜଳନ୍ତା କୋଇଲା—
Ajjhala Burning coal (M.W.)

ଅଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ajña ୧ । ଯେ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ; ମୂର୍ଖ—
(ଅଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Ignorant.
(ଅଜ୍ଞତା—ବି) ୨ । ଅନଭିଜ୍ଞ—2. Inexperienced
୩ । ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—3. Unconscious.
୪ । ଅଜ୍ଞାନ—4 Unwise.
୫ । ନିର୍ବୋଧ—5. Stupid.

ଅଜ୍ଞତା—ସଂ. ବି. (ଅଜ୍ଞ + ଭାବ. ତା)—
Ajñatā ୧ । ମୂର୍ଖତା—1. Ignorance.
୨ । ଅନାଭିଜ୍ଞତା—2. Stupidity.

ଅଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଜ୍ଞାତ)—୧ । ଅବଦିତ; ଅଜଣା—
Ajñāta 1. Unknown; unaware.
(ଅଜ୍ଞାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନିଶ୍ଚିତ—2. Uncertain.
୩ । ଅପ୍ରକାଶିତ—3. Unpublished.
୪ । ଗୁପ୍ତ—4. Secret.
ଯାକୁ ଯେନ ଅଜ୍ଞାତ ବଞ୍ଚିବା ଅସମ୍ଭବ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ବଦ୍ଧଃ ।
୫ । ଅଚଳା; ଅପରିଚିତ—5. Unacquainted.
୬ । ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ; ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—
6. Unassignable.

ଅଜ୍ଞାତକୁଲଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ୍ଞାତ + କୁଲଶୀଳ)—
Ajñātakuḷaśīḷa ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବଂଶ ଓ ଆଚରଣ
(ଅଜ୍ଞାତକୁଲଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୂର୍ବରୁ ଜଣା ନ ଥାଏ—
Of unknown antecedents; whose lineage and character are not known.

ଅଜ୍ଞାତନାମା—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ୍ଞାତ + ନାମନ୍
Ajñātanāmā ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଯାହାର ନାମ କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ—
1. Whose name is not known.
୨ । ବେନାମୀ—2. Anonymous.
୩ । ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ—3 Not famous.

ଅଜ୍ଞାତର୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାତ)—ଅଜ୍ଞାତ—Unknown.
Ajñātaṭab (ଯଥା—ମତେ ଅମୁକ ବିଷୟ ଅଜ୍ଞାତର୍ ।)

ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଜ୍ଞାତ + ବନବାସ)—
Ajñāta banabāsa ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବନବାସ; ଯେଉଁ ବନବାସୀ
ବ୍ୟକ୍ତିର ରହିବା ସ୍ଥାନର ଠିକଣା ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ—
Residence in the forest about the particulars of which the public remain ignorant.
[ଦ୍ର—ପାଣ୍ଡବ ଭ୍ରାତାମାନେ ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ କରିବେ ଓ ତହିଁ ପରେ ଏକବର୍ଷ କାଳ ସେମାନେ କେଉଁଠାରେ ରହିବେ, ତାହା କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସର୍ତ୍ତ କରିଥିଲେ ।]

ଅଜ୍ଞାତବାସ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଲୁଚ କରି ରହିବା; କାହାର ଜାଣି
Ajñātabāsa ନ ପାରିବା ସ୍ଥାନରେ ନିବାସ ।
Residence in an unknown place.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେଉଁ ଲୋକର ରହିବା ସ୍ଥାନର ଠିକଣା ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ—Whose dwelling or address is unknown.

ଅଜ୍ଞାତଯୌବନା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଜ୍ଞାତ + ଯୌବନ + ସ୍ତ୍ରୀ.
Ajñātajaubanā ଆ)—ଯେଉଁ ନାୟିକା ନିଜର ଯୌବନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଗ୍ରୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ରୁ ୩ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ରୁ ୪ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୩ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଉଦ୍ଦାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଚାଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାନ୍ଦ' ଖୋଜିବେ; 'କଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟୁ' ଦେଖିବେ ।

ଉପସ୍ଥିତ ହେବା କଥା ଜାଣି ନ ଥାଏ—(ମୁଗ୍ଧା ନାୟିକାଙ୍କର ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ)—(a girl) Who does not know that she has attained youth.

ଅଜ୍ଞାତସାର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜ୍ଞାତସାର)—ଅଗୋଚର Unknown; Ajñātasāra without the knowledge of.

ଅଜ୍ଞାତା—ସଂ. ବିଣ—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଜ୍ଞାତ + ଆ)— ଅଜ୍ଞାତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Ajñātā Feminine of Ajñāta.

୨ । ପୁଂ. (ଅ + ଜ୍ଞାତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଜ୍ଞ— (ଅଜ୍ଞାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Ignorant.

୩ । ପୁଂ.—ଯେ ଜ୍ଞାନୀ ନୁହେଁ—3. Unwise.

ଅଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଜ୍ଞାନ)—୧ । ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ— Ajñāna 1. Noncognisance; want of knowledge.
ଅଜ୍ଞାନ ୨ । ମୂର୍ଖତା; ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟତା—2. Ignorance
୩ । ନିର୍ବୋଧପଣ; ଅନାଡ଼ିପଣ—3. Stupidity.
୪ । ଅଚୈତନ୍ୟ—4. Unconsciousness.
୫ । ଅବିଦ୍ୟା; ମାୟା—5. False knowledge; delusion; spiritual ignorance.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଜ୍ଞାନଘ୍ନ—1. Ignorant.
(ଅଜ୍ଞାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଜ୍ଞାନୀ ନୁହେଁ—2. Unwise.
(ଅଜ୍ଞାନତା—ବ) ୩ । ଅଚେତନ—3. Lifeless; inanimate.
୪ । ଚୈତନ୍ୟଶୂନ୍ୟ; ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ— 4. Senseless; unconscious.
୫ । ମୂର୍ଖ—5. Illiterate.
୬ । ଯେଉଁ ଶିଶୁର ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମି ନାହିଁ—6. (a child) Who has not attained discretion or intelligence.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ହିତାହିତ ବିବେଚନାଶୂନ୍ୟ— 1. Incapable of distinguishing the good from the bad.
୨ । ଅବୁଝା; ଅବିବେଚକ—2. Inconsiderate.
୩ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—3. Devoid of the sense of duty.

କପିଲଜନ; ମନବାଞ୍ଛା ହୋଇଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ବୋଲେ ଦଣ୍ଡି ମଧ୍ୟଦ ପାଉ ଅଜ୍ଞାନ ।
ଦଣ୍ଡିରାମଥ. ବଦନ ସମାସ୍ତଣ ।

ଅଜ୍ଞାନକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଜ୍ଞାନକୃତ)—ନ ଜାଣି କରା Ajñānakṛuta ଯାହା କରିଯାଇଥାଏ— Done unawares; done unknowingly.

ଅଜ୍ଞାନ ଚାପୁଡ଼ା—ଦେ ବି. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନ + ଚପେଟ)—ଯେଉଁ ଚାପୁଡ଼ା Ajñāna chāpurdā ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ହଜି ଯାଏ।)

ଜ୍ଞାନ ଚାପଡ଼ ୧ । ଖୁବ ଜୋରରେ ମରାଯିବା ଚାପୁଡ଼ା— 1. A severe slap.
୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟକୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲା ବେଳେ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନ ପ୍ରତି ଶିଷ୍ୟର ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚପେଟାଘାତ— 2. (Jocular) A slap given by the preceptor to the disciple at the initiation.
(ଯଥା—ଯେ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଅଜ୍ଞାନଚାପୁଡ଼ା ପାଇ ନାହିଁ, ସେ ଏ ମନ୍ତ୍ର ସାଧନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।)

ଅଜ୍ଞାନଠେଙ୍ଗା—ଦେ. ବି.. (ଯେଉଁ ଠେଙ୍ଗାର ମାଡ଼ରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଜ୍ଞାନ Ajñānathengā ହୋଇଯାଏ)— (ବ୍ୟଙ୍ଗ) ପ୍ରହାର ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଠେଙ୍ଗା— (Jocular) A stout stick or cudgel.

ଅଜ୍ଞାନପୁର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନ + ପୁର) —ଅବିବେଚନାର ସ୍ଥାନ; Ajñānapura ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟାୟ, ଅବଶ୍ୟର ଓ ଅଜ୍ଞାନପୁରୀ ଅବିଦ୍ୟାର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ହୁଏ— A place where ignorance and injustice reign supreme.

ଅଜ୍ଞାନପୁରୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଜ୍ଞାନ + ପୁରୀ)—ଅଜ୍ଞାନପୁର (ଦେଖ) Ajñānapurī Ajñānapura (See)

ଅଜ୍ଞାନବତ୍ତା—ସଂ. ବି. (ଅ + ଜ୍ଞାନବତ୍ତା)—୧ । ଅବିବେକପଣ— Ajñānabattā 1. Want of consideration.
୨ । ମୂର୍ଖତା—2. Ignorance.

ଅଜ୍ଞାନୀ—ଦେ. ବିଣ. (ଅଜ୍ଞାନ ଶବ୍ଦର ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ)— Ajñānī ୧ । ଅଜ୍ଞ—1. Ignorant.
୨ । ମୂର୍ଖ— 2. Illiterate.
୩ । ଅବିବେକ; ହିତାହିତଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ— 3. Indiscriminate; inconsiderate.

ଅଜ୍ଞାନୀ ଯେମନ୍ତେ ଗୁହେ ଥାଇ, ବଜ୍ରେ ଶବ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

[ଦ୍ର—କେତେକ ଶବ୍ଦକୋଷରେ 'ଅଜ୍ଞାନୀ' ଶବ୍ଦ ସଂପୃକ୍ତ ଥିବାର ଲେଖା ଯାଇଅଛି, କନ୍ତୁ ବହୁବ୍ରୀହି ସମାସରେ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଯାହାର, ଏହିପର ବ୍ୟାସବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଜ୍ଞାନ ପଦ ହିବ ।]

ଅଜ୍ଞାପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜ୍ଞାପିତ) - ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ—Not notified; not brought to notice beforehand.

ଅଜ୍ଞେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଜ୍ଞେୟ)— Ajñeya ୧ । ଯାହା ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ; ଜ୍ଞାନର ଅଗମ୍ୟ— 1. Unknowable, unassignable.
୨ । ଅବୋଧ—2. Incomprehensible.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅଜ୍ରାମର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajrāmara ୧ । ଅଜର ଓ ଅମର; ଅଜାମର—

ଅଜର ଅମର, 1. Free from old age & death.

ଅଜାମର ୨ । ଅବିନଶ୍ୱର—2. Undecaying.

ଅଜର ଅମର ପବନ ସାଥିରେ ଦେହ ଅଟେ ଅଜ୍ରାମର । ପ୍ରାଚୀ—ଶିବସ୍ତୋତ୍ରମ୍ ।

ଅଜ୍ରାମରକନ୍ଦ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଜର + ଅମର)—

Ajrāmarakanda ଅଜ୍ରାମର (ଦେଖ)

Ajrāmara (See)

ସାଧୁ ସାଧୁ ହୋଇବ ସେ ଅଜ୍ରାମରକନ୍ଦ । ପ୍ରାଚୀ—ଶିବସ୍ତୋତ୍ରମ୍ ।

ଅଝଟ—ଦେ. ବିଣ—ଅଜଟ (ଦେଖ)

Ajhaṭa Ajaṭa (See)

ଅଝଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଜଟ (ଦେଖ)

Ajhaṭiā Ajaṭa (See)

ଅଝାନ୍—ଦେ. ବି—ଅଜାନ୍ (ଦେଖ)

Ajhān Ajān See)

ଅଝାନ୍‌ଗା—ଦେ. ବି—ଅଜାନ୍‌ଗା (ଦେଖ)

Ajhāngā Ajāngā (See)

ଅଝାଲ—ଦେ. ବି—ନୌକା ବା ଜାହାଜକୁ ପବନଦ୍ୱାରା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପାଲ—

Ajhāla ପାଲ ୍ Sail of a boat or a ship.

ଅଝାଲ କେରୁଅଳ ନାଦେ କର୍ ଜଞ୍ଜ. ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜବଡ଼—1. Dense. (ଯଥା—ଅଝାଲ ବନସ୍ତୁ ।)

୨ । ଅତ୍ୟ ଉଚ୍ଚା—2. Very tall. (ଯଥା—ଅଝାଲ ମରଦ ।)

୩ । ବୃହତ୍‌କାୟ—3. Gigantic.

(ଯଥା—ଅଝାଲ ପରବତ; ଅଝାଲ ଗଛ ।)

ଅଝାଲ ଖୁଣ୍ଟ—ଦେ. ବି—ମାସୁଲ; ଯେଉଁ ଖୁଣ୍ଟରେ ପାଲ ଟଙ୍ଗାଯାଏ—

Ajhāla khuṇṭa ମାସ୍ତୁଲ A mast.

ଅଝାଲି—ଦେ. ବି—ଅଝାଲ; ଜାହାଜ ବା ନୌକାର ପାଲ—

Ajhāli ପାଲ Sail of a ship or a boat.

ଅମର କରଣ ଅଝାଲ । ଘାନକୃଷ୍ଣ. ରତ୍ନକୋଷ ।

ଅଝୁକା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ଭୁଲ. ହି. ଅଟୁକ୍)—

Ajhukā ଅମୋଘ; ଅବ୍ୟର୍ଥ; ଅଚୁଟ—Never failing.

(ଯଥା—ଅଝୁକା ଶର ।)

ଅଞ୍ଚ୍ (ଧାତୁ)—(ସଂ. ଅନ୍‌ଚ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପୂଜା କରିବା—

Añch (root) 1. To worship.

୨ । ଆକୁଞ୍ଚନ କରିବା; ସାଙ୍କୁଡ଼ିବା—2. To contract.

୩ । ଭୂଷିତ କରିବା—3. To decorate; to adorn.

ଅଞ୍ଚତି—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅତି)—ବାସୁ; ପବନ—

Añchati The air.

ଅଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ + ସଜ୍ଞାର୍ଥ. ଅଲ)—

Añchala ୧ । ବସ୍ତ୍ରର ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ; କାନ୍ଥ—

1. The end of a cloth.

୨ । ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ—2. The end; last portion.

୩ । ଦେଶାଂଶ; ପ୍ରଦେଶ—

3. Part of a country; locality.

ଅଞ୍ଚଳଗଣ୍ଠି ଟାଣିବା—ଦେ.କ୍ରି—ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର ଅଥବା ସ୍ମାରକରୂପେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଲୁଗା କାନରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା—To tie a knot at the end of one's cloth to serve as a reminder or on resolving to do a certain thing.

ଏମନ୍ତ ବୋଲ ଠାକୁରାଣୀ, ଅଞ୍ଚଳ ଗଣ୍ଠି ଦେଲେ ଟାଣି ।

ରୂପଚ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଞ୍ଚଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଚଳ)—ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପିନ୍ଧା ଶାଢ଼ୀର ଯେଉଁ ଅଂଶ କାନ୍ଧ ଉପର ଦେଇ ପିଠିଆଡ଼କୁ ଲମ୍ବିଥାଏ, ସେହିପାଖର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଚିତ୍ରିତ ଅଂଶ—

Añchalā ଆଁଚଳ The embroidered or worked end of a cloth put on by women.

ଅଞ୍ଚଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ପୁରୀ ଅଞ୍ଚଳିଆ)—ଅମୁକ ଅଞ୍ଚଳ ବା ସ୍ଥାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to such and such a place.

Añchaliā ଅଞ୍ଚଳର

ଅଞ୍ଚାଅଞ୍ଚି—ଦେ. ବିଣ. (ଆକ୍ରମଣ କ୍ରିୟାର ପରସ୍ପରାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ)—ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଯତ ହେବା; ଉଦ୍ଯତାଉଦ୍ଯତି—Advancing towards each other to attack.

ଗଡ଼ଗଡ଼ାଧରି ଲୋକେ ଅଞ୍ଚାଅଞ୍ଚି

ହୋଇଣ ଦୁଣାହୁଣି ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧେ ପାଣ୍ଡ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ।

ଦେ. ବି—ପରସ୍ପରକୁ ଆକ୍ରମଣ—Mutual attacking; attacking each other.

Añchāañchi

ଅଞ୍ଚାଡ଼—ଗ୍ରାଦେ. (କଲାହାଣ୍ଡି) ବି—ଶଗଡ଼ର ଅକ୍ଷ—

Añchārda The axle of a cart.

ଅଞ୍ଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Añchita ୧ । ପୂଜିତ—1. Adored.

୨ । ଆକୁଞ୍ଚିତ—2. Contracted.

୩ । ବଙ୍କାକୃତ—3. Bent.

୪ । ଗ୍ରଥିତ—4. Sewn; strung together

୫ । ଭୂଷିତ—5. Adorned; decorated.

୬ । ଦଣ୍ଡାୟମାନ; ଉତ୍ଥିତ—6. Rising; standing.

ଅଞ୍ଜ୍ (ଧାତୁ)—(ସଂ. ଅନ୍‌ଜ୍ ଧାତୁ) ୧ । ରଞ୍ଜନ କରିବା—

Añj (root) 1. To paint.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର, ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ତାହା ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ବସଯୁତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୨ । ମିଶାଇବା—2. To mix.

୩ । ଗମନ କରିବା—3. To go.

୪ । ଦୀପ୍ତି ପାଇବା—4. To shine.

ଅଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନ)—୧ । ଚକ୍ଷୁରଞ୍ଜନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ
Añjana ଲେପ; କଜ୍ଜଳ—1. Collyrium; ointment for the edge of the eye-lid.

ଧାତୁ ବୈଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଯେ ଚକ୍ଷୁର ଅଞ୍ଜନ
ସ୍ତ୍ରୀଜନ ମୋହନ ଆଉ ବଶ ଉଚାଟନ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୨ । କଳା; ମସୀ; କାଳୀ—2. Ink.

୩ । ଦୀପ କଳା—3. Lamp-black.

୪ । ମଳ—4. Dirt.

୫ । ସୁରୁମା; ରସାଞ୍ଜନ—5. Antimony.

୬ । ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଚାରି ପ୍ରକାରର ଅଞ୍ଜନ—
6 Four kinds of ointment mentioned in the Hindu medical books.
(ଯଥା—ରସାଞ୍ଜନ, ଶ୍ରୋତାଞ୍ଜନ, ସୌବୀରାଞ୍ଜନ, କୃତ୍ରିମାଞ୍ଜନ)

୭ । (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ମ୍ରକ୍ଷଣ; ମିଶାଇବା—
7. Mixing up.

୮ । ଗମନ; ଗତି—8. Going; movement.

୯ । (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଅଗ୍ନି—9. Fire.

୧୦ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଦନ୍ତୀ—10. Name of the elephant guarding the West.

ଦେ. ବଣ—(ଅଞ୍ଜନ ପରି) କଳା; କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ—Black.

ବନ୍ଧନ ଅଞ୍ଜନ ହସ୍ ନସ୍ତନ, ଅନବରତ ବହଇ ଜଳନ ।
ଉଷ୍ଣ—ପ୍ରେମମୁଧାନଧି ୨।୧୪ ।

ଅଞ୍ଜନକାଠି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜନ + କାଷ୍ଠ) —
Añjana kāṭhi ଆଖିରେ କଜଳ ଗାର ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କାଷ୍ଠ ବା ଧାତୁର ଗୋଲ ଶଳାକା—A small pick used to lay collyrium on the eye-lids.

ଡାଲୁ ଧରିବାକୁ ତ ପୂଙ୍ଗରେ ଅଞ୍ଜନ କାଠି ରଖିଥିଲ ତାହା କଲୁ କେ ଆଣ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଞ୍ଜନକେଶା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଞ୍ଜନ + କେଶ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Añjanakeśā କଜ୍ଜଳକୁନ୍ତଳା; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ମୁଣ୍ଡର କେଶ କଜ୍ଜଳ ପରି ଗାଢ଼ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ —(a woman) Having deep black tresses of hair.

ଅଞ୍ଜନଗିରି—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜନ + ଗିରି)—ନୀଳଗିରି ପର୍ବତ—
Añjanagiri The Nilgiris (mountain-range)

ଅଞ୍ଜନପର୍ବା—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ପାଣ୍ଡବପକ୍ଷୀୟ ଯୋଦ୍ଧାବିଶେଷ—
Añjanaparbā Name of a warrior fighting for the Pāndavas

ଚକ୍ରଦତ ଦେଖିଣ ଘଟୋତ୍କଚ ଖୁତ,
ଅଞ୍ଜନପର୍ବା ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇ ଜୋଧତତ୍ତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଞ୍ଜନବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଞ୍ଜନ ପ୍ରଯୋଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଦ୍ୟା;
Añjanabidyā ଅଞ୍ଜନ + ବିଦ୍ୟା)—ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଅଞ୍ଜନ ଆଖିରେ ଲଗାଇଲେ ତାହାକୁ ଅନ୍ଧକାରରେ ପଦାର୍ଥମାନ ଦେଖାଯାଏ—A science of applying magical collyrium to the eye by which a person can see things in the dark.

ଅଞ୍ଜନ ବିଦ୍ୟା ଯେ ଏତ ଜେନସି ଗୋ ମାସ୍ୟେ,
ତୁମେ ଯେ ଅର୍ଜିବ ଡୋରେ ଦବସ ପସ୍ୟେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ, ମଧ୍ୟ ।

ଅଞ୍ଜନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ) (ଅଞ୍ଜନ + ଆ)—
Añjanā ୧ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ ରକ୍ଷୟିତ୍ରୀ—1. Name of the she-elephant guarding the West.

୨ । ହନୁମାନଙ୍କ ମାତା; କେଶରୀ ନାମକ ବାନରର ସ୍ତ୍ରୀ—
2. Name of the mother of Hanūmāna.

୩ । (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶକ୍ତି ଭେଦ)—
ବ୍ୟଞ୍ଜନା ବୃତ୍ତି (ଦେଖ)
3. Byañjanā brutti (See)

ଅଞ୍ଜନାଧିକା—ସଂ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଛିଟିପିଟି—
Añjanādhikā A kind of house-lizard.

ଅଞ୍ଜନାବତୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ) (ସଂ. ଅଞ୍ଜନା)—ପଶ୍ଚିମଦିଗ ରକ୍ଷୟିତ୍ରୀ—
Añjanābatī Name of the she-elephant guarding the West.

ଅଞ୍ଜନିକା—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜନ + କ + ଆ)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଛିଟିପିଟି—
Añjanikā 1. A species of house-lizard.

୨ । ରୁଷିଆ ମୂଷା (ଏହାର ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ କୃଷ୍ଣାର ଥିବାରୁ)—
2. The small mouse.

ଅଞ୍ଜଳି—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ + ଅଳ) —ଗଣ୍ଡୁଷାକୃତି ଦୁଇ ହସ୍ତର
Añjali ମୁଠି; ପାତ୍ରାକାର କୃତ ଦୁଇ କରତଳ — The two palms of the hands hollowed and held together; folded palms.

ଅଞ୍ଜଳିକ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜଳି + କ)—ଶରବିଶେଷ; ଏହି ଶରରେ
Añjalika ଅର୍ଜୁନ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ମସ୍ତକ ଛେଦନ କରିଥିଲେ—A kind of arrow.

ପୁଣି ସେ ଅରଜୁନ ଅଞ୍ଜଳିକ ଶର,
ମାରିଲେ ଧନୁ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ ଉଚପର । କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଞ୍ଜଳିକାରିକା—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜଳି + କାରକ + ଆ)—
Añjalikārikā (କୁଇଁ ଦେବା ମାନେ ଯେଉଁ ଗୁଳୁର ପତ୍ର ଅଞ୍ଜଳି ପରି ଆକାର ଧାରଣ କରି ମୁଦ ହୋଇଯାଏ ।)
୧ ଲଜ୍ଜାବତୀ ଲତା—1. The mimosa plant.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୨ । (ଯାହାକୁ ଚପି ଦେଲେ ତାର ଦୁଇ ହାତ ଅଞ୍ଜଳ ପରି ହୋଇଯାଏ)—ପୁତ୍ତଳକା; କଣ୍ଢେଇ—2. A doll.

ଅଞ୍ଜସା—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—ଶୀଘ୍ର; ଅଚ୍ଛଣ୍ଡୀଘ୍ର—Very quickly.

Añjasā

ଅଞ୍ଜାମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଇନ୍ତେଜାମ୍)—

Añjām ୧ । କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ—1. Performance of work.

ଇଞ୍ଜାମ, ଆଞ୍ଜାମ

ଅଞ୍ଜାମ ୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ ସାଧନ—

2. The doing of a duty.

ଆପଣା କଚର ଜାଗାରେ ବସି ସରକାସ୍ତ କର୍ମ ଅଞ୍ଜାମ କରୁଥିବା ହାଲତେ ।

ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

୩ । କର୍ମର ସମାପ୍ତି—3. Accomplishment or completion of a work.

ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପାଦିତ; ସାଧିତ—

1. Done; performed.

୨ । ସମାପିତ—2. Completed.

୩ । ସମାହୃତ—3. Accomplished.

ଅଞ୍ଜିର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜୀର)—ଅଞ୍ଜୀର (ଦେଖ)

Añjira Añjīra (See)

ଅଞ୍ଜିଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଠ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଗତି ପାଏ)—

Añjishṭha ସୂର୍ଯ୍ୟ—The Sun.

ଅଞ୍ଜିଷ୍ଣୁ—ସଂ ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଗତି ପାଏ)—

Añjishṇu ସୂର୍ଯ୍ୟ—The Sun

ଅଞ୍ଜୀର—ସଂ ବି. (ଅଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଈର)—

Añjīra ଝଡ଼ା ପରି ବଡ଼ ଲେମ୍ବୁଜାତୀୟ ଖଟା ମିଠା ଫଳବିଶେଷ—ଟାଭା A species of lime; Ficus Carica.

ଅଞ୍ଜିର

ଅଞ୍ଜୁମନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—

Añjuman ସଭା; ସମିତି—

ଅଞ୍ଜୁମାନ An association.

ଅଞ୍ଜୁମନ

ଅଞ୍ଜୁଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳ)—

Añjulā ୧ । ଅଞ୍ଜଳି; ପାତ୍ରୀକୃତ କରତଳଦ୍ୱୟ—

ଅଞ୍ଜଳି 1. The two palms of the hands folded and hollowed into a cup.

ଆଁଜୁଳ ୨ । ଏକ ଅଞ୍ଜଳରେ ସମ୍ଭେଇବା ବସ୍ତୁ—

2. A quantity of any thing which can be contained in the cup-shaped hollowed palms; one handful.

(ଯଥା—ମୁଁ ତାକୁ ଗୁଡ଼ୁଳ ଭଜା ଅଞ୍ଜୁଳା ଦେଲି ।) ।

ଦେ. ବିଣ—ଏକ ଅଞ୍ଜଳ ପରିମିତ—One handful of.

ଅଞ୍ଜୁଳି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳ)—ଅଞ୍ଜଳ (ଦେଖ)

Añjuli Añjali (See)

ଅଞ୍ଜୋଳି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳ)—ଅଞ୍ଜଳ (ଦେଖ)

Añjoli Añjali (See)

ଥାନ ଅଞ୍ଜୋଳି ପେଟ ଦେଇ । ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ଭବଗ୍ରାସ୍ତି ॥

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦ ।

ଅଟ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଗମନ କରିବା—1. To go; to move.

Aṭ (root) ୨ । ଘୂରିବା; ଭ୍ରମଣ କରିବା—2. To walk.

୩ । ପରିଭ୍ରମଣ କରିବା—

3. To wander; to roam about.

ଅଟ୍‌ପଟ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ; ଦୁଃସାଧ୍ୟ—

Aṭpaṭ Difficult to solve or perform.

(ଯଥା—ମାଷ୍ଟର ଗୋଟାଏ ଅଟ୍‌ପଟ୍ ଅଙ୍କ ଦେଇସନ୍ତି ।)

ଅଟ୍‌ପଟିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅଟ୍‌ପଟ୍ (ଦେଖ)

Aṭpaṭiā Aṭpaṭ (See)

ଅଟ—ଦେ. ବି. (?) ୧ । ଆଚ୍ଛାଦନ—1. Covering.

Aṭa ୨ । ଆଖିର କଜ୍ଜଳ—2. Collyrium.

ଦେଖାଉ ମାମ୍ ବୋଲି ଦିକଉଟ, କାଲି ଦେଉଛୁଁ ଯା ନେତେ ଅଟ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କବତା ।

ଦେ—ଭୂ ଧାତୁର ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆଦ୍ୟାଂଶ—

ବଟ The first portion of the verb bhū (ଭୂ) in the present tense.

[ଦ୍ର —ଭୂ ଧାତୁର ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ ଓ ବଚନରେ 'ଅଟ' ଯୁକ୍ତ ଆକାରମାନ ।]

୧ମ (ବା ଉତ୍ତମ) ପୁରୁଷ	ଏକବଚନ	ବହୁବଚନ
ଅନାଦରାର୍ଥକ - ମୁଁ	ଅଟେଁ	ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଟୁଁ
ଆଦରାର୍ଥକ—ଆମ୍ଭେ	ଅଟୁଁ	
୨ୟ (ବା ମଧ୍ୟମ) ପୁରୁଷ		
ହେୟାର୍ଥକ—ତୁ	ଅଟୁ	ତୁମ୍ଭେମାନେ ଅଟ
ସାମାନ୍ୟାର୍ଥକ—ତୁମ୍ଭେ	ଅଟ	
ମାନ୍ୟାର୍ଥକ—ଆପଣ	ଅଟନ୍ତି—	ଆପଣମାନେ ଅଟନ୍ତି
୩ୟ ପୁରୁଷ		
ଅନାଦରାର୍ଥକ—ସେ	ଅଟଇ(ପଦ୍ୟ), ଅଟେ(ଗଦ୍ୟ)	ସେମାନେ ଅଟନ୍ତି
ଆଦରାର୍ଥକ—ସେ	ଅଟନ୍ତି	

ଅଟକ—ସଂ. ବିଣ (ଅଟ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Aṭaka ପରିଭ୍ରମଣକାରୀ; ପରିବ୍ରାଜକ—

ଆଟକ Roaming; wandering (Apte).

ଅଟକ

ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଅଟକ୍) – ୧ । ଗତିରୁଦ୍ଧତା—

1. Stoppage of motion; halt.

ଝଟକ ପଲକ ଅଟକ ସତ । ରୁଙ୍ଗ—ପ୍ରେମସୁଧାନଧି. ୨୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋତ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଅବରୋଧ; ରୋଧ—
2 Obstruction; restraint.
ଜଣକ ! ଉଣକ ଦେଖାଉ କରେ ଅଟକ ! ଉଗ
୩ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ—3. Hindrance.
୪ । ସ୍ତଗିତକରଣ; ବନ୍ଦ କରିବା—
4 Stopping; cessation.
୫ । ବାସନ୍ଦ; ସମାଜବ୍ୟୁତ—
5. Ostracism; excommunication.
ମତ ଖାଅ ପଛେ ନାହିଁ ଉହିଁକ ଶୋଚନା,
ଦେହେ ବୋଲ ଦେଲେ ହେବ ଜାତରେ ଅଟକ — ଗୁମଶଙ୍କର, ଗଳାବଗା, ୨।୧ ।
୬ । ନିଷେଧ; ମନା—6. Prohibition.
(ଯଥା—ନଆଁ ପାଣି ଅଟକ; ଧୋବା ଭଣ୍ଡାର ଅଟକ ।)
୭ । ଜୋକ; କୋରଖ—
7. Attachment; distraint.
(ଯଥା—ଫସଲ ଅଟକ ।)
୮ । ପୂର୍ବ ସ୍ଥାନରେ ବା ଯଥାସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତି—
8 Proper position; being at the proper place.
ଘୋଡକ କରଙ୍କ ଚାଟଙ୍କ ଅଟକ ନ ରହି ବର୍ତ୍ତୁର ଗଇ, କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୯ । ବାଡ଼—9. Fencing.
୧୦ । ସ୍ରୋତ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ବନ୍ଧ—
10. A dam; a bandh.
୧୧ । (ନାମ) ପଞ୍ଜାବ ଓ ଆଫଗାନସ୍ଥାନର ସୀମାରେ ଥିବା ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ କ୍ଷୁଦ୍ର ନଗରବିଶେଷ—
11. Attock; name of a small town in the north-western frontier of India.

ବୈ.ଦେ. ବିଣ—୧ । ଗତିରୁଦ୍ଧ - 1. Halted.
୨ । ଯାହାର ଗତିରୋଧ କରାଯାଇଅଛି—
2. Restrained.
୩ । ସ୍ତଗିତ କରାଯାଇଥିବା—3. Stopped.
୪ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ - 4. Obstructed; hindered.
୫ । ନିଷିଦ୍ଧ—5. Prohibited.
୬ । ସମାଜବ୍ୟୁତ—6. Excommunicated; ostracised.
୭ । କୋରଖ କରାଯାଇଥିବା—
7. Attached; distrained.

ଅଟକଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଟ ଧାତୁ=ପର୍ଯ୍ୟଟନ+କଳ ଧାତୁ= ଗଣନା କରିବା)—୧ । ଅନ୍ଦାଜ; ଅନୁମାନ—
1. Guess.
୨ । ପରିମାଣ—2. Measure.
୩ । ଇସ୍ପାତ; କ୍ରୁଡ—
3. Estimate; rough estimate.

ଅଟକା—ଦେ. ବି. (ଫା. ଅଟକ୍)—୧ । ଅଟକାଇବା କର୍ମ—
1. Act of restraining.
୨ । କୋରଖ; ଅଟକ—2. Attachment.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯାହାକୁ ଅଟକ କରାଯାଇଥାଏ—
1. Restrained.
୨ । କୋରଖ କରାଯାଇଥିବା—2. Attached.

ଅଟକାଅଟକି—ଦେ. ବି—ଅନେକ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅଟକାଇବା କର୍ମ—
Several acts of restraining.

ଅଟକାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଔକର୍ମକ (ଫା. ଅଟକ୍)—
୧ । ଅଟକିବାର ଣିଜନ୍ତ ଓ ସକର୍ମକ ରୂପ—
1. Causative and transitive form of the verb Atakibā.
୨ । ଅଟକ କରିବା; ଗତିରୋଧ କରିବା—
2 To restrain.
୩ । କୋରଖ କରିବା—3. To attach.
୪ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରି ନ କରିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଇ ବନ୍ଦ କରିବା—4. To order a thing not to be sold.
(ଯଥା—ଜମିଦାରଙ୍କ ବିଭାଘରକୁ ରଇତମାନଙ୍କ ବାଡ଼ରେ ୧୦ କାନ୍ଦ କଦଳ ଡହ୍ୱସିଲଦାର ଅଟକାଇ ଅଛନ୍ତି ।)
୫ । ଫସଲ କାଟି ନ ନେବାପାଇଁ ପ୍ରଜାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା—
5. To distrain a crop.
୬ । ଜାତିବ୍ୟୁତ କରିବା—6. To excommunicate.

ଅଟକାଳି—ଦେ. ବି—ଘନା ଜାଉ; ଶସ୍ୟଚୂର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବଦ୍ଧଳଆ କ୍ଷୀର—
Thick gruel.
ଜାଉ ଆଣ୍ଠୁଏ ଛୁଆ ନାଡ଼ ଗଳା ଅଟକାଳି । ପାଁଚାମ୍ବର. ନୃସିଂହସୂପ୍ରଣ ।
[ଦ୍ର—କ୍ଷୀରରେ ଦୁଧ ମିଶିଥାଏ; କ୍ଷୀରସାରେ ଦୁଧ ଓ ପାଣି ମିଶିଥାଏ; ଜାଉରେ ପାଣି ମିଶି ପତଳା ହୋଇଥାଏ; ଅଟକାଳିରେ ପାଣି ମିଶି ଘନ ହୋଇଥାଏ ।]

ଅଟକିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଫା. ଅଟକ୍‌ନା) —୧ । ଗତି କରୁ କରୁ ବନ୍ଦ ହେବା; ରହିଯିବା—1. To come to a standstill; to stop.
ନରଥେ ମୁଁ ଅଟକୁ ଅଟକୁ ଗୋ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
(ଣିଜନ୍ତ--ଅଟକାଇବା) ୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଲାଗିବା—
2. To stick to a place.
(ଯଥା—ଲୁଗା ଖଣ୍ଡକ ଗଛ ଡାଳରେ ଅଟକିଛି ।)
୩ । ଅଗ୍ରସର ନ ହେବା—
3. Not to advance further.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଞ୍ଚ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଟକଇ ପାଦ ନଡ଼ଇ ବେଡ଼ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । ଅବରୁଦ୍ଧ ହେବା; ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—

4. To be restrained or obstructed.

(ଯଥା—ପାଣି ସୁଅ ବନ୍ଧଠାରେ ଅଟକଅଛି ।)

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଗିତ ହେବା ବା ଅଚଳ ହେବା—

5. To be stopped; not to proceed.

(ଯଥା—ସଦ୍ଦକାରମାନେ ଆଜ୍ଞ ଉପସ୍ଥିତ ନ ହେବାରୁ ଉତ୍କ୍ରନାସ୍ତ ସଂଶୋଧନ କାମ ଅଟକଅଛି ।)

୬ । ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ବାୟୁ ବା ପବନ କୌଣସିଠାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ଏଣେତେଣେ ଗତି ନ କରିବା—

6. Not to circulate.

(ଯଥା—ମୋ ବେକରେ ପବନ ଅଟକିବାରୁ ମୁଁ ବେକକୁ ବୁଲାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)

୭ । ନଜର ଗତି ବନ୍ଦ କରିବା—7. To cease motion.

ଅଟକ ନ ରହି ଅଳସତେ, ରଟ ରଟ ଚଲ ବଲାସରେ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୮ । ଏଣିଟେଣିକ ନ ଯିବା; ନ ଚଳିବା—

8. Not to move.

(ଯଥା—ଡା ଉର୍ଦ୍ଧିରେ ଗୁଆ ଖଣ୍ଡେ ଅଟକଛି; ଖତରେ କଫ ଅଟକଛି ।)

୯ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବାଧ ହୋଇ ରହିବା—

9. To be detained at a place.

(ଯଥା—ମୋ ମକଦ୍ଦମାର ଫଇସଲ ନ ହେବାରୁ, ମୁଁ ଏଠାରେ ଗୁର ଦିନ ଅଟକିଗଲି ।)

୧୦ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଶକ୍ତ ହେବା; ଅବଶ ହେବା—

10. To become stiff; to be incapable of action.

ଝଡ଼ କରି ଅବା ଲଦ୍ଦଇ ଦଅନ୍ତୁ, ଅଟକ ରହିଲ ପାଣି ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଟକେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଟକାଇବା (ଦେଖ)

Aṭakeibā Aṭakāibā (See)

ପଛ, ଧନ, ଦାଉ, ସୁତ, ଉଇ, ବନ୍ଧୁ କେହି ଅଟକେଇ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର—ସ୍ୱପ୍ନାବଳୀ ୨।୨ ।

ଅଟଙ୍କା—ଦେ. ବ—ହାତର ପ୍ରସାରିତ ମୁଠା (ଏକ ଆଡ଼େ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି ଓ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ବଣି ବା ମହି ଆଙ୍ଗୁଠିଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ସ୍ଥାନ) ମଧ୍ୟରେ ଯେତିକ ଧାନଗଛ ବା ଘାସ ସମ୍ଭାବ ସେହି ପରିମାଣ—So much paddy plants or grass as can be held by the extended thumb and middle fingers.

Aṭaṅkā ମୁଠି

[ଦ୍ର—ଧାନ କଟାଳମାନେ ଦାଆଦ୍ୱାରା ଝୁଞ୍ଜାଏ ଝୁଞ୍ଜାଏ ଧାନଗଛ କାଟି ମୁଠାରେ ଧରୁଥାଆନ୍ତି । ଏପରି ଧରୁ ଧରୁ ଯେତେବେଳେ ଅଟଙ୍କାଏ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଭାଲୁ ଭୂଇଁରେ ଥୋଇ ଦଅନ୍ତି; ପୁଣି ଧାନ କାଟିବାରେ ଲାଗନ୍ତି ।]

ଅଟଙ୍ଗା—ଦେ. ବ—ଅଟଙ୍କା (ଦେଖ)

Aṭaṅgā Aṭaṅkā (See)

ଅଟଚାଲିଶ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍)—

Aṭachālisa ଚାଲିଶ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଆଠ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା, ୪୮—

ଆଟଚଲ୍ଲିସ Forty-eight.

ଅଠତାଲିସ,

ଅଟଜଟ—ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ; ପ୍ରଲାପ—

Aṭajaṭa 1. Raving; incoherent speech.

ଆବୋଲତାବୋଲ ୨ । ଅମୂଳକ ଅପବାଦ—

2. Unfounded aspersion; defamation.

୩ । ଅଜଟ ବା ଅବୁଝା କଥା; ଜିଗର—

3. Importunity; unreasonable words.

ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଅଜଟ (ଦେଖ)

1. Ajaṭa (See)

୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ (ବାକ୍ୟ)—2 Incoherent (Speech).

ଅଟଜଟିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସୁଂ—୧ । ଅଜଟିଆ; ଏକଜିଦିଆ—

Aṭajaṭiā 1. Obstinate.

(ଅଟଜଟେଣି—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନ୍ୟ ନାମରେ ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ରଟନାକାରିଣୀ—

2 Spreading unfounded aspersions or scandal against a person.

ଅଟତରିଶ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶତ୍)

Aṭatiriśa ତରିଶଠାରୁ ଆଠ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୩୮ —

ଆଟତ୍ରିଶ Thirty-eight.

ଅଠତୋଶ; ଅଡତୀଶ

ଅଟନ—ସଂ. ବ. (ଅଟ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Aṭana ୧ । ଗମନ—1. Going.

ଧୀରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କରେ ହରି ଶବ୍ଦନ ଅଟନେ,
ବହର ହରଏ କ୍ଷିପ୍ର କର କଷେପଣେ । ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦଗୁରୁଚରଣାମଣି ।

୨ । ଭ୍ରମଣ—2. Walking.

୩ । ପରିଭ୍ରମଣ—3. Travelling.

୪ । ଚଳନ; ଗତି— Movement; motion.

୫ । ବିଚରଣ—5. Wandering; roaming about.

ଅଟନି—ସଂ. ବ. (ଅଟ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନି)—

Aṭani ଧନୁଷ୍କୋଟି; ଧନୁର ଅଗ୍ର—

The ends or horns of a bow.

ଅଟନୀ—ସଂ. ବ. (ଅଟ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅଙ୍ଗୀ)—ଅଟନି (ଦେଖ)

Aṭanī Aṭani (See)

ଅଟପା—ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଅଳଜିଆ; ଅପୂର୍ବଧାରଣକ—

Aṭapa

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳିବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶି' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

1. Awkward; inconvenient (thing or matter).

୨ । ଅସଙ୍ଗତ—2. Irrelevant.

୩ । ଅସମ୍ଭବ—3. Improbable.

୪ । ବେଆଡ଼ା; ଅନୁଚିତ—4.Improper; irregular.

ଗ୍ରା. ବିଣ. (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.)—୧ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—
1. Awkward (person).

୨ । ଅବାଗିଆ—2. Unmethodical; irregular.

ଅଟବି—ସଂ. ବି. (ଅଟ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅବି)—
Aṭabi ଅରଣ୍ୟ; ବନ—Forest; woods.

ଅଟବୀ—ସଂ. ବି. (ଅଟ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅବୀ)—ଅଟବି (ଦେଖ)
Aṭabī Aṭabi (See)

ଅଟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଟ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ (ଶାନଚ୍))—
Aṭamāna ୧ । ଗମନଶୀଳ; ଗତିବିଶିଷ୍ଟ—1. Moving.
(ଅଟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭ୍ରମଣ କରୁଥିବା—
2. Travelling; walking; roaming

ଅଟରପଟର—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଗୋଲମାଳିଆ—
Aṭarapaṭara 1. Muddled; confused.
ଆବୋଲତାବୋଲ ୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ (କଥା)—2. Incoherent.
ଅଲ୍ଲମଗଲ୍ଲମ; ଅଗଡବଗଡ ୩ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଖସିଯିବା; ଅସ୍ଥିର—
3. Unstable; slipping away from one place to another

ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ କଥା; ପ୍ରଳାପ—
1. Incoherent talk; raving.

୨ । ଗୋଲମାଳିଆ କଥା—2. Muddle.

ଅଟରି—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଖୋରଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନର
Aṭari ଗୋଟିଏ ଉଷ୍ଣପ୍ରସ୍ରବଣ (ଏଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମକର ବା ମାଘ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମହାମେଳା ହୁଏ)—
Name of a hot-spring in the Khurda Sub-division of the district of Puri.

ଅଟରୁଷ—ସଂ. ବି—ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Aṭarūsha Bāsaṅga (See)

ଅଟରୂଷକ—ସଂ. ବି—ବାସଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Aṭarūshaka Bāsaṅga (See)

ଅଟଳ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ଟଳ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Aṭala ୧ । ଯାହା ଟଳେ ନାହିଁ; ଅଚଞ୍ଚଳ; ସ୍ଥିର; ଦୃଢ଼—
(ଅଟଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fixed; steady.

୨ । ଅଚଳ—2. Immovable.

୩ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—3. Permanent.

୪ । **ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ** —4. Resolute; determined.

୫ । ଯେ ହଲେ ନାହିଁ—5. Unwavering.

ଅଟଳଟଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—୧ । ଟଳମଳ; ଯାହା ଟଳଟଳ ହେଉଥାଏ—
Aṭalaṭala 1. Tottering; reeling
ଟଳଟଳ ୨ । ଯାହା ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଭୂମିରେ ରହି ନ ପାରେ—
ଟଳମଳ 2. Unstable.

୩ । ଅସ୍ଥିର—3. Unsteady; fickle

୪ । ପଡ଼ନୋନ୍ମୁଖ—4. Threatening to fall down.

ଅଟଳଟଳିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଟଳଟଳ (ଦେଖ)
Aṭalaṭaliā Aṭalaṭaḷa (See)

ଅଟଳପ୍ରତିଜ୍ଞ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଟଳ + ପ୍ରତିଜ୍ଞା)—
Aṭalapratijña ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ; ଯେ ନିଜର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ବଦଳାଏ
(ଅଟଳପ୍ରତିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—Resolute; firm.

ଅଟଳପ୍ରତିଜ୍ଞା—ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଟଳପ୍ରତିଜ୍ଞ + ଆ)—
Aṭalapratijñā ଅଟଳପ୍ରତିଜ୍ଞର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Aṭalapratijña.

ସ. ବି.—(କର୍ମ୍ମଧା)—ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—Firm resolve.

ଅଟଳବଚନ—ସ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଟଳ + ବଚନ)—
Aṭalabachana ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ବାକ୍ୟ ବା ଅଙ୍ଗୀକାର—
Inviolable promise.

ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଟଳ + ବଚନ)—
(ଅଟଳବଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହାର ବାକ୍ୟ ସେ ନିଜେ ଲଙ୍ଘେ ନାହିଁ—
True to one's promise.

ଅଟଳମଟଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଟଳଟଳ (ଦେଖ)
Aṭalamaṭala Aṭalaṭala (See)

ଅଟଷଟି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସ. ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟି)—
Aṭashaṭi ଷାଠିଏରୁ ଆଠ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୬୮—
ଆଟସଠି Sixty-eight; 68.
ଅଡସଠ

ଅଟଷଠି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଟଷଟି (ଦେଖ)
Aṭashaṭhi Aṭashaṭi (See)

ଅଟା—ଦେ. ବି – ୧ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ = ଖାଦ୍ୟ)—
Aṭā ଶସ୍ୟର ଚୂର୍ଣ୍ଣ—1. Powdered corn; flour.
ଆଟା ଅଟା ଭିନ୍ନ ଚକ ଭିନ୍ନ—ଉଗ ।
ଆଟା ୨ । ଗହମର ଚୂନା—2. Wheat flour.

[ଦ୍ର—ଗହମକୁ ଚକରେ ଚୂରିଲେ ଯେଉଁ ଚୂନା ହୁଏ, ତାକୁ ସାଧାରଣତଃ ଅଟା ବୋଲାଯାଏ । ଅଟାକୁ ଗୁଲୁଣିରେ ଚଲାଇଲେ ଯେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୂନା ବାହାରେ, ତାକୁ ମଇଦା ବୋଲାଯାଏ; ଯେଉଁ ଗହମ ଖୁଦ ବାହାରେ ତାକୁ ସୂଜୀ ବୋଲାଯାଏ ଓ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡିଆ କୁଣ୍ଡା ବାହାରେ, ତାକୁ ଖେକଡ଼ି ବୋଲାଯାଏ ।]

୩ । ନଆଁ ବଢ଼ିଆ; ଘରେ ଧୂଆଁ ଦେଇ ମଣା ମାଛଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଜମ୍ବା ବର୍ଷାଦିନରେ ପିକା

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଁ

ଖାଇବା, ଘାସ ଲଗାଇବା ଆଦ କାମ ପାଇଁ ଅଗ୍ନି ସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥ ବେଣୀ ପର୍ ମୋଡ଼ା ଦୋଇଥିବା କୁଟା ବା ନଡ଼ା (ବ. ବଡ଼)—3. Plaited straw used for preserving fire and for fumigation.

୪ । ଅଟ୍ଟଙ୍କା (ଦେଖ)–Aṭaṅkā (See)

ଅଟାଇ—ଦେ. ବ—ଅଟେଇ (ଦେଖ)
Aṭāi Aṭei (See)

ଅଟାକଳ—ଦେ. ବ—ଗହମ ଆଦ ଶସ୍ୟକୁ ଚୂର୍‌ବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଳ—
Aṭākaḷa Flour-mill.
ଆଟାକଳ
आटाकल

ଅଟାଚଲା—ଦେ. ବ—ଚୂର୍ ଦେବା ଅଟାକୁ ଶୁଣ୍ଡି ଉହିଁରୁ ମଇଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚାଲୁଣୀ—
Aṭāchalā A flour-sieve.

ଅଟାପେଷା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଟ୍ଟ + ପେଷଣ)—
Aṭāpeshā ଗହମକୁ ଚକ୍କରେ ଚୂର୍‌ବା କର୍ମ—
ଆଟାପିଷା Act of grinding corn for flour.
आटापिषना
[ଦ୍ର—ଅଟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଗହମ ଆଦ ପେଷାଯାଏ; ଗହମ ପେଷା ହୋଇ ଅଟା ହୁଏ; ଅତଏବ ଅଟା ପେଷା ହୁଏ ନାହିଁ; କନ୍ତୁ ଭାଷାରେ ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଅନେକ ମିଳେ । ଯଥା—ଖଇ ଭାଜିବା; ସୁରୁକ କୁଟିବା ।]

ଅଟାପେଷାଲି—ପୁଂ. ବଣ. (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ସଂ. ଅଟ୍ଟ + ପେଷଣ) —
Aṭāpeshāḷi ଯେ ଗହମକୁ ଚୂର୍ ଅଟା କରେ —
ଆଟାପେଷା (ପୁଂ) (a person) who grinds corn for
ଆଟାପେଷାନୀ (ସ୍ତ୍ରୀ) flour.
पिष्टहारी

ଅଟାଳି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଟ୍ଟାଳକା)—ଅଟ୍ଟାଳକା (ଦେଖ)
Aṭāḷi Aṭṭāḷikā (See)
ଅଟାଳୀ
अटारी; अटाला

ଅଟ୍ଟିଳ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡଜାତ) ବ—ବୃହତ୍ ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ଏଥିର
Aṭiḷa ଗଣ୍ଡିର ବେଢ ୪୫ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ—
A wild tree; Machilus villosa (Haines)

ଅଟୁଟ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବଣ. (ଭୁଲ. ହି. ଅଟୁଟ)—
Aṭuṭ ୧ । ଅଭଗ୍ନ; ଯାହା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ନାହିଁ—
1. Unbreakable.
୨ । ଅକ୍ଷୟ—2. Undecaying.

ଅଟେଇ—ଦେ. ବ. (ତା. ଅଡ଼େଇ = ଘେରିବା; ବେଢ଼ାଇବା)—
Aṭei ୧ । ଗୋରୁ, ବାଛୁର, ଛେଳି ଆଦଙ୍କୁ ରଖିବା ପାଇଁ ବାଡ଼ି-
ଖୋଆଡ଼ ଘେରି ଥିବା ସ୍ଥାନ—1. A crib; a small
खोर; अड़ाड़ enclosure for keeping cattle, calves and sheep.
୨ । ଶସ୍ୟ ସଞ୍ଚୟ ସ୍ଥାନ; ଅମାର—2. Granary.
୩ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଧାନ ୫।୬ ଗାଡ଼ ରହିବା ଭଳ ବଡ଼ କୋଡ଼ମେଇ—
3. A big wickerwork; reservoir for storing paddy.

ଅଟୋ—ବୈଦେ. ବ. (ଫ୍ରେଞ୍ଚ—ଅଟୋ)—
Aṭo ଅତର—Attar; otto.
ଅଟୋ
अटो

ଅଟୋଡିରୋଜ୍—ବୈଦେ. (ଫ୍ରେଞ୍ଚ)—
Aṭo ḍi roj ଗୋଲାପ ଅତର—
ଅଟୋଡିରୋଜ୍ Otto de rose;
अटोडिरोज The otto of roses.

ଅଟ୍ଟ (ଧାତୁ)—ସଂ. ୧ । ଅନାଦର କରିବା—
Aṭṭa (root) 1. To slight; to disregard.
୨ । ଉପହାସ କରିବା—2. To deride.

ଅଟ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଅଟ୍ଟ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ସାଧାରଣ ଗୃହକୁ
Aṭṭa ଉପହାସ କରେ)—
୧ । ଅଟ୍ଟାଳିକା; ପ୍ରାସାଦ; ବଡ଼ କୋଠା—
1. Mansion; palatial building.
୨ । କୋଠାର ଉପର ମାଡ଼ାଲରେ ଥିବା ଘର—
2. A room in the upper storey of a building.
୩ । ହଟ୍ଟ; ହାଟ—3 Market; mart.
୪ । ସରୁ ସୂତାଲୁଗା—4. Fine linen cloth(Apte).
୫ । ଭାତ; ପକ୍ୱାନ୍ନ—5. Boiled rice (M. W.)
୬ । ଧୃଷ୍ଟତା—6. Overbearing conduct. (M. W.).

ସଂ. ବଣ. (ହାସ୍ୟ ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ)—
୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରଯୁକ୍ତ—1. Loud.
୨ । ନିତ୍ୟ—2 Frequent.
୩ । ଶୁଷ୍କ—3. Dry (Apte)

ଅଟ୍ଟକ—ସଂ. ବ. (ଅଟ୍ଟ + କ)—କୋଠାର ଛତ ଉପରେ ଥିବା
Aṭṭaka କୋଠରି—An apartment on the roof; a watch-tower (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଘଉ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଉ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବହୂ' ଦେଖିବେ ।

ଅଟ୍ଟଟ୍ଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ. (ଅଟ୍ଟ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଜଘାଭନ)-
Aṭṭaṭṭa (etc.) ଅଟ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṭṭa (etc.) (See)

ଅଟ୍ଟଟ୍ଟହାସ—ସଂ. ବ—ଅଟ୍ଟହାସ (ଦେଖ)
Aṭṭaṭṭahāsa Aṭṭahāsa (See)

ଅଟ୍ଟହସା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଟ୍ଟହାସ)—ଅଟ୍ଟହାସ (ଦେଖ)
Aṭṭahasā Aṭṭahāsa (See)
ଅଟ୍ଟହାସ ସାଭ୍ୟକଙ୍କ କରୁଣ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଶଂସା
କହକହା ସରଲେ ରୁରୁ ବୋଲ କଲେ ଅଟ୍ଟହସା ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅଟ୍ଟହାସ—ସଂ ବି. (କର୍ମଧା; ଅଟ୍ଟ + ହାସ)—
Aṭṭahāsa ୧ । ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ; ଠୋଠୋ ହସ—
1. Loud ringing laughter.
୨ । ବିକଟ ହାସ୍ୟ—2. Immoderate laughter; horse laugh; harsh boisterous laugh.
୩ । ଉପହାସବ୍ୟଞ୍ଜକ ହସ—
3. Sneer; derisive laughter.
ଏଣୁ ମୁଁ କରୁଛୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମାର ଯଶ
ଥୋଇ ମହାଦେଶେ କରିବ ଅଟ୍ଟହାସ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଟ୍ଟହାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଟ୍ଟ + ହସ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; Aṭṭahāsī ଅଟ୍ଟହାସିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ବିକଟ ହାସ୍ୟକାରୀ—(ଅଟ୍ଟହାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Laughing loudly; grinning.
୨ । ଉପହାସବ୍ୟଞ୍ଜକ ହାସ୍ୟକାରୀ—2. Sneering.
ସଂ.ବି. ପୁଂ. (ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ କାଳରେ ଏ ଅଟ୍ଟହାସ କରୁଥିବାରୁ)—ଶିବ; ମହାଦେବ— The god Śiba.

ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଟ୍ଟ + ହାସ୍ୟ)—ଅଟ୍ଟହାସ (ଦେଖ)
Aṭṭahāsya Aṭṭahāsa (See)

ଅଟ୍ଟାଳ—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟ + ଆଳ)—ଅଟ୍ଟାଳକା (ଦେଖ)
Aṭṭāḷa Aṭṭāḷikā (See)

ଅଟ୍ଟାଳକ—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟାଳ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅଟ୍ଟାଳକା (ଦେଖ)
Aṭṭāḷaka Aṭṭāḷikā (See)

ଅଟ୍ଟାଳି—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଟ୍ଟାଳି)—ଅଟ୍ଟାଳିକା (ଦେଖ)
Aṭṭāḷi Aṭṭāḷikā (See)
ଅଟ୍ଟାଳ ରାଜ ଘେ ପୁର ଅଟ୍ଟାଳଚେଳ ବସ୍ତ୍ରାବାଡ ।
ମହଲ ଦ୍ରବ ଦେବଉରୁଣୀଙ୍କ ରଥଗ୍ରମ ଦୃଢ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ।

ଅଟ୍ଟାଳକା—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟାଳ+କ+ଆ) —
Aṭṭāḷikā ୧ । ପ୍ରସ୍ତର ବା ଇଷ୍ଟକାଦି ନିର୍ମିତ ପ୍ରାସାଦ;କୋଠା—
1. Mansion.
୨ । ପ୍ରାଚୀରବେଷ୍ଟିତ ପ୍ରାସାଦ—2. Palace.

ଅଟ୍ଟାଳକାକାର—ସ. ବି.(ଅଟ୍ଟାଳକା + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Aṭṭāḷikākāra ୧ । ପ୍ରସ୍ତରମିସ୍ତ୍ରୀ—1. A mason.
୨ । ମାତ ସଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ—
2. A low caste of mixed descent.

ଅଟ୍ଟାଳୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଟ୍ଟାଳ)—ଅଟ୍ଟାଳିକା (ଦେଖ)
Aṭṭāḷī Aṭṭāḷikā (See)
ସେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କେ ପ୍ରାସାଦ ଅଟ୍ଟାଳୀ ।
ପ୍ରାକାରର ପାଶରେ ବେଢିଅଛ ଜଳ। । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଟ୍ଟ୍ୟା—ସ. ବି. (ଅଟ୍ଟ ଧାତୁ + ଭାବ. ଯ+ଆ)—
Aṭyā ଅଟ୍ଟନ; ପର୍ଯ୍ୟଟନ; ଭ୍ରମଣ—Travel; walk; wandering.

ଅତ୍ରି – ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଅତ୍ରି (ଦେଖ)
Aṭri Aṭari (See)

ଅଠଉର—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅସ୍ଥିର)—୧ । ଅସ୍ଥିର—
Aṭhaura 1. Restless; unsteady; not fixed.
ଅତ୍ରାହି ୨ । ଅନିଶ୍ଚିତ 2. Uusettled; unascertained.
ଅସ୍ଥିର ୩ । ଭ୍ରମଣଶୀଳ—3. Wandering; vagrant.

ଅଠଗୁଳଶ—ଦେ. ବି. ବିଣ. (ସ.ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତ)—ଅଟ୍ଟଗୁଳଶ (ଦେଖ)
Aṭhachāḷiśa Aṭachāḷiśa (See)

ଅଠଗୁଳିଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଟ୍ଟଗୁଳଶ (ଦେଖ)
Aṭhachāḷiśi Aṭachāḷiśa (See)

ଅଠଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସମଟଣ—1. Unsymmetrical.
Aṭhaṇa ୨ । ଅସୁନ୍ଦର—2. Ungraceful;unseemly.
ଅସୁନ୍ଦର

ଅଠତରିଶ—ଦେ. ବି. ଓ. ବିଣ—ଅଟ୍ଟତରିଶ (ଦେଖ)
Aṭhatiriśa Aṭatiriśa (See)

ଅଠତରିଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଟ୍ଟତରିଶ (ଦେଖ)
Aṭhatiriśi Aṭatiriśa (See)
ବୃହଦ୍ଦଳ ଅଠତରିଶିଗୋଷ୍ଠ କାଣ୍ଡ
ବର ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଲଇଲେ ନୃତ୍ତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅଠତିରିଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଟ୍ଟତରିଶ (ଦେଖ)
Aṭhatiriśa Aṭatiriśa (See)

ଅଠତ୍ରିଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଟ୍ଟତରିଶ (ଦେଖ)
Aṭhatriśi Aṭatiriśa (See)

ଅଠର—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)(ସଂ.ଅଷ୍ଟାଦଶ ପ୍ରା. ଅଟ୍ଠାରସ)
Aṭhara ଦଶ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଆଠ ଅଧିକ. ୧୮—Eighteen.
ଆଠାର ଦେ. ବି—ପଶାଖେଳର ୩ଟି କାଠିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ୬ ବିନ୍ଦୁ
ଅଟ୍ଠାରହ କର ପଡ଼ିବା ପଟ୍ଟ—A throw of dice in which the 3 dice turn up 6 points each.

ଅଠର ଗଡ଼ଜାତ—ଦେ. ବି—୧ । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା
Aṭhara gaṛdajāta ଅଠରଗୋଟି ଗଡ଼ ବା ରାଜ୍ୟର ସମଷ୍ଟି—
1. A cluster of eighteen native states within ancient Ordiśā.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ୍ର

[ଦ୍ର—ଏହି ଅଠରଟି ରାଜ୍ୟ ଗାରଖଣ୍ଡ ବା ସମ୍ବଲପୁର ଛତ୍ରପତି ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ଥିଲା; ଏ ଅଠର ଗଡ଼ଜାତର ନାମ—୧ ରାମ୍ପଗଡ଼, ୨ ସାରଙ୍ଗଗଡ଼; ୩ ପାଟଣା, ୪ ସୋନପୁର, ୫ ରେଢ଼ାଖୋଲ, ୬ ବାମଣ୍ଡା, ୭ ବଉଦ, ୮ ଗାଙ୍ଗପୁର, ୯ ବଣାଇ, ୧୦ ଶକ୍ତି, ୧୧ ବେନ୍ଦ୍ରାନୁଆଗଡ଼, ୧୨ ଖଡ଼ୀଆଳ, ୧୩ ଫୁଲଝର, ୧୪ ବୋଡ଼ା-ସମ୍ବର, ୧୫. ସମ୍ବଲପୁର, ୧୬. ଚନ୍ଦ୍ରପୁର, ୧୭. ଅଠମଲ୍ଲିକ ଓ ୧୮. ବରଗଡ଼ —ସର୍ ରଗ୍‌ର୍ଡ୍ ଟେମ୍ପଲଙ୍କ ରପୋର୍ଟ୍ ଓ ରାଖାଲଦାସ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ୨ୟ ଭାଗ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ଏବଂ କେତେଇଟି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଗଡ଼ଜାତ ।]

୨ । ଇଂରାଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବା ପରେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସନ୍ଧି କରିଥିବା ଅଠରଟି ରାଜ୍ୟ —2. A cluster of eighteen native states which became feudatory states under the British Government when they came to possess Ordisā.

[ଦ୍ର—୧ ମୟୂରଭଞ୍ଜ; ୨ କେନ୍ଦୁଝର; ୩ ଢେଙ୍କାନାଳ; ୪ ବଉଦ; ୫ ଖଣ୍ଡପଡ଼ା; ୬ ଦଶପଲ୍ଲା; ୭ ନୂଆଗଡ଼; ୮ ତାଳଚେର; ୯ ଗାଲଗିର; ୧୦ ହିନ୍ଦୋଳ; ୧୧ ଆଠମଲ୍ଲିକ; ୧୨ ରଣପୁର; ୧୩ ନରସିଂହପୁର; ୧୪ ଆଠଗଡ଼; ୧୫ ପାଲଲହଡ଼ା; ୧୬ ବଡ଼ାମ୍ବା; ୧୭ ଖରିଅର ଓ ୧୮ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାସ ହୋଇଥିବା ଅନୁଗୁଳ ।]

ଅଠରନଳା—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ପୋଲରେ ୧୮ଟି ଫୁକାର ଥାଏ—
Aṭharanalā 1. A bridge of eighteen spans.

୨ । (ନାମ) ପୁରୀଠାରୁ ୧ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଜଗନ୍ନାଥ-ସଡ଼କରେ ଥିବା ଅଠରଫୁକାରଯୁକ୍ତ ପୋଲ—
2. Name of an eighteen spanned bridge on the Grand Trunk Road one mile from Puri.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ମଧ୍ୟକେଶରୀ (ଖ୍ରୀ ୧୨୫ ଠାରୁ ୧୧୫) ମଧୁପୁର ନଦୀ (ଯାହାର ଡାକ ନାମ ହୁଲୁହୁଲିଆ ବା ମଙ୍ଗଳା ନଈ) ଉପରେ ଏ ପୋଲ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ଏ ପୋଲରେ ୧୮ଟି ଫୁକାର ଅଛି । ଏ ଫୁକାରମାନ ଶିଳ୍ପୀକାମ ନ ହୋଇ ଯଥରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲହଡ଼ିମୁଦ କରାଯାଇ ଭଆର ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍କଳୀୟ କାରିଗରମାନଙ୍କ ହାତ କାମ ଯେ ସହସ୍ରାଧିକ ବର୍ଷ ରହି ପାରେ, ଅଠରନଳା ତହିଁର ନିଦର୍ଶନ ଅଟେ ।]

ଅଠରନଳା ସଙ ସଙ୍ଗାତ ବସିବା—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—
Aṭharanalā saṅge saṅgāta basibā (ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଧର୍ମରେ)

ଅଠରଟି ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିବା; ଅଠରଟି ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତିର ମାତା ହେବା—To be the mother of eighteen children; to give birth to eighteen children.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ ଅଠରଟି ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ହୁଅନ୍ତି, ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ପୁଣି ଆସି ଅଠରନଳା ପୋଲ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଉକ୍ତ ପୋଲକୁ କିଛି ମହାପ୍ରସାଦ ଅର୍ପଣ କରି ଅଠରନଳା ସଙ୍ଗେ 'ସଙ୍ଗାତ' ବସନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର ଉତ୍ତର ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅଠର ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ପୁଣି ଆସି ଅଠରନଳା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗାତ ବସିବା କଥା ଲେଖକଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଜଣା ଅଛି ।]

ଅଠର ରାଜବଂଶ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଆ ମହାଭାରତକାର ଶୂଦ୍ରମୁନି ସାରଳାଦାସଙ୍କ ଲିଖିତ ଭାରତର ଅଠରଟି ପ୍ରାଚୀନ ରାଜବଂଶ—Eighteen royal families of ancient India mentioned by the Oṛdiā poet Sāraḷā Dāsa in his Mahābhārata.

Aṭhara rājabaṁśa

[ଯଥା—ସୂର୍ଯ୍ୟ; ସୋମ ବା ଚନ୍ଦ୍ର; ଭୋଜ; ଅନ୍ଧକ; ପଣ୍ଡୁ; କୁରୁ; କେଶସ୍ତ; ବୃଷ୍ଣି; ଦଶାର୍ହ; କଶ୍ୟପ; ଅଙ୍ଗିରା; ମଧୁକ; ପାରେଶ୍ୱର; ପ୍ରଚଣ୍ଡ; ଦୁର୍ଦଣ୍ଡ; କୌଶିକ; କନ୍ଧ; ମହାର ।]

ଅଠଷଠି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଃଷଠି (ଦେଖ)
Aṭhashaṭhi Aṭashaṭhi (See).

ଅଠସ୍ତର—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟସପ୍ତତି)—
Aṭhastari ସତୁରରୁ ଆଠ ଅଧିକ; ୭୮—
ଆଟାତ୍ତର Seventy-eight.
ଅଠହତ୍ତର

ଅଠା—ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ. ଅଷ୍ଠି = ଫଳର ଟାଣୁଆ ମଜ୍ଜି)—
Aṭhā ଯେଉଁ ନାଲୁଆ ତରଳ ବସ୍ତୁଦ୍ୱାରା ଦୁଇଟି ପଦାର୍ଥ ଯୋଡ଼ି ହୁଏ—1. Gum; sticking plaster; glutinous substance.
ଆଠା

୨ । ବୃକ୍ଷାଦିରୁ ବାହାରିବା ଘନ ନିର୍ଯ୍ୟାସ—
2. Thick sticky juice from trees.
(ଯଥା—ବର ଅଠା; ସଜନା ଅଠା; ସିଜୁ ଅଠା ।)

୩ । ଯେଉଁ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଶୁଖିଗଲେ ଲାଗି ରହେ—
3. Any liquid which has a tendency to stick when dry.

୪ । କୋଳାମାନେ ପକ୍ଷୀ ଧରିବାପାଇଁ ବାଉଁଶକାଠି ଅଗରେ ବୋଳିଥିବା ନାଲୁଆ ବସ୍ତୁ—4. Bird-lime.

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅପବାଦ; କଳଙ୍କ; ଦୁର୍ନାମ—
5. Scandal; imputation which compromises one's good name.
ଉଖାଇଲ ସୁରତ-ମିଠା, ଲଗାଇଲ କଳଙ୍କ ଅଠା—ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗୀତ ।

୬ । (ସଂ. ଅଷ୍ଟ) ତାସ ବା ଗଞ୍ଜପାରେ ଆଠ ବିନ୍ଦୁ ଥିବା ସାର—
6. Playing card having eight points on it.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଦୁଇଟି କୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଘଉ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'କଥି' ନ ପାଇଲେ 'କଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

କ୍ରି. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ) ଅଠାଁ (ଦେଖ)

Aṭhāñ (See).

ଅଠାଅଠା—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ଅଠାଳଆ; ଅଠା ପରି ଲାଗିଯାଉଥିବା—

Aṭhāaṭhā — 1. Gummy; sticking.

ଆଠାଆଠା — ୨ । ଅଠାଯୁକ୍ତ—2. Smeared with gum.

ଲିସଲସା

ଅଠାଅଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟାଶୀତି ପ୍ରା: ଅଟ୍ଠାସୀଇ)— ଅଶି ସଂଖ୍ୟାରୁ ଆଠ ଅଧିକ; ୮୮—

Aṭhāaśi — Eighty-eight.

ଅଷ୍ଟାଶି

ଅଠାସ୍ସି

ଅଠାଇଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବିଂଶ)— କୋଡ଼ିଏରୁ ଆଠ ଅଧିକ; ୨୮—

Aṭhāiśa — Twenty eight.

ଆଟାସ

ଅଟ୍ଠାଇସ୍

ଅଠାଇଶାଶହେ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟା-ବିଂଶୋତ୍ତର ଶତ)—ଏକଶତ ଅଠାଇଶ; ୧୨୮—

Aṭhāiśāśahe — One hundred and twenty-eight.

ଖୋଳ ଅଙ୍କ ଅଠାଇଶାଶହେ ପଣ ଆଠ କାହାଣ—ପଣିକଥା ।

ଅଠାଇସି—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଇଶ (ଦେଖ)

Aṭhāisi — Aṭhāisa (See)

ଅଠାଁ—ଦେ. କ୍ରି ବ୍ୟ. (ସଂ ଅଷ୍ଟ)—ଅଷ୍ଟାଁ; (କୌଣସି ରାଶି) ୮ ସଂଖ୍ୟାରେ ଗୁଣିତ ହେଲେ—

Aṭhāñ — Into eight: multiplied by 8.

ଆଷ୍ଟେ

ପାଞ୍ଚ ଅଠାଁ ଗୁଣିତି ପଣ ଦୁଇ କାହାଣ ଆଠ ପଣ—ପଣିକଥା ।

ଅଠାଁଲଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhāñlau — Aṭhāṇau (See)

ଅଠାଁଲବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhāñlabe — Aṭhāṇau (See)

ଅଠାଁଲୋଇ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhāñloi — Aṭhāṇau (See)

ଅଠାକାଠି—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । କେଲାମାନେ ପକ୍ଷୀ ଧରବାପାଇଁ ନଳ ଅଗରେ ଯୋଗିବା ଅଠାଯୁକ୍ତ କାଠି—

Aṭhākāṭhi — 1. A bird-twig; a reed smeared with bird-lime attached to the end of a telescopic series of sticks (fitted to the end of each other), used by birdcatchers to catch birds by entangling them.

ଆଠାକାଠି, ଆଟାକାଟି

ଫଁସାନା ଲାସା

ରଚନାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଠ ପଢ଼ନ୍ତୁ

ନଯନ ପକ୍ଷୀ ଅଠାକାଠି ସେ ହୋଇଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ. ସତ୍ୟ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଚକ୍ରାନ୍ତ; ବିପଦ; ଫାନ୍ଦ—2. Conspiracy; danger; snare.

(ଯଥା—ସେ ମୋତେ ଅଠାକାଠିରେ ପକାଇ ଦେଲା ।)

[ଦ୍ର—କେଲାମାନେ ପକ୍ଷୀ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ 'ନଳ' ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ସେ ନଳର ଅଗମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ନଳର ମୂଳରେ ଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ପୂରାଇ ଯୋଗିଲେ, ନଳମାନ ୨୦।୨୫ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଯାଏ । ସବୁ ଉପରେ ଥିବା ନଳର ଅଗରେ ମୁନିଆ କେଚ୍ଚା ଥାଏ, କମ୍ବା ଅଠାକାଠି ଥାଏ । କେଲା ଗଛ ତଳେ ଲୁଚି ଠିଆ ହୋଇ, ପକ୍ଷୀ ବସିଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ପକ୍ଷୀର ପେଟ ତଳକୁ ଲକ୍ଷ କରି ସେ ନଳକୁ ଭୂସି ଦିଏ । କେଚ୍ଚା ପକ୍ଷୀର ପେଟରେ ପଶିଗଲେ ପକ୍ଷୀ ମରିଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଅଠାକାଠି ଲାଗିଲେ ପକ୍ଷୀ ଅଠା କାଠିରେ ଲାଗିଯାଏ ଓ ଉଡ଼ି ପଳାଇ ପାରେ ନାହିଁ । କେଲା କ୍ରମଶଃ ନଳମାନଙ୍କୁ ଗୋଟ୍ଟ ଗୋଟ୍ଟ କରି ଦୁଗାଲ ତଳକୁ ଝୁଲାଇ ଆଣେ ଓ ସେଥି ଅଗରେ ଲାଗିଥିବା ପକ୍ଷୀକୁ ଧରେ ।]

ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ—ଅଠାକାଠି (ଦେଖ)

Aṭhākāṇḍiā — Aṭhākāṭhi (See)

ଅଠାଠିକ୍—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ମୂର୍ଚ୍ଛା ଅବସ୍ଥା; ଅବଡବ ଅବସ୍ଥା; ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବାବସ୍ଥା—

Aṭhāṭhik — 1. Last stage before death; dying condition.

ମରଣର ଅବସ୍ଥା

୨ । ମରଣାତ୍ମକ ଅବସ୍ଥା—2 Condition sure to end in death.

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରୁପାୟ ଅବସ୍ଥା—

3. Utterly helpless condition.

୪ । ଶେଷ ମନ୍ଦ ଅବସ୍ଥା—4. Extremely bad condition

ଅଠାଣଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଅଷ୍ଟାନବତି)—

Aṭhāṇau — ନବେରୁ ଆଠ ବେଶି; ୯୮—

ଆଟାନବ୍ବଇ — Ninety-eight.

ଅଟ୍ଠାନବେ

ଅଠାଣବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhāṇabe — Aṭhāṇau (See)

ଅଠାଣିଆଁ—ଦେ. ବ୍ୟ—ଅସୁନ୍ଦର; ଅପଟ୍ଟଳ—

Aṭhāṇiāñ — Ungraceful.

ଅଠାଣୋଇ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhāṇoi — Aṭhāṇau (See)

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଠାଣୋଇ ଉଇ ସେହି ଦିନ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ

ଅଠାନ—ଦେ. ବ୍ୟ. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାବନ (ଦେଖ)

Aṭhāna — Aṭhābana (See)

ଅଠାନେ ଅବତାରିବେ, ବାଜ ଅଷ୍ଟମ ବନମାଳା ।

ପ୍ରାତା. ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଚତ୍ରୋତ୍ତସ୍ ।

ଅଠାନଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବ୍ୟ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)

Aṭhānau — Aṭhāṇau (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଵ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଌ	ଏ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅଠାନବେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)
Aṭhānabe Aṭhāṇau (See)

ଅଠାବ—ଦେ. ବ—ଅଣଠାବ (ଦେଖ)
Aṭhāba Aṇaṭhāba (See

ଅଠାବନ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଙ୍ଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶତ୍)—
Aṭhābana ପଗ୍ଧଶରୁ ଆଠ ଅଧିକ; ୫୮—
ଆଟାନ୍ନ Fifty-eight.
ଅଠାବନ

ଅଠାବୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଣଠାବୁଆ (ଦେଖ)
Aṭhābuā Aṇaṭhābuā (See)

ଅଠା ବୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ଅଠା ଲଗାଇବା—
Aṭhā boḷibā 1. To smear anything with gum.
ଆଠାଲାଗାନ ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ଦୋଷ ବା କଲଙ୍କ
ଗୋଁଦ୍‌ଲଗାନା ଆରୋପ କରିବା—
2. To lay the blame on a person.
(ଯଥା—ଗାଁ ବାଲ୍ଲ ପଣସ ଖାଇ ଉଣ୍ଡାର ମୁଣ୍ଡରେ ଅଠା ବୋଳିବା ନ୍ୟାଯ୍ୟ—ପ୍ରବଚନ ।)
୩ । ଅପବାଦ ଦେବା—
3. To defame or slander a person.

ଅଠାଳ—ଦେ. ବଣ—ଅଠାଳଆ (ଦେଖ)
Aṭhāḷa Aṭhāḷiā (See)

ଅଠା ଲଗାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଠା ବୋଳିବା (ଦେଖ)
Aṭhā lagāibā Aṭhā boḷibā See)

ଅଠାଲିବେ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଣଉ (ଦେଖ)
Aṭhālabe Aṭhāṇau (See)

ଅଠାଳଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଠି = ଟାକୁଆ, ଫଳର ଟାଣୁଆ ମଞ୍ଜି)—
Aṭhāḷiā ୧ । ଚଟଚଟିଆ—1. Gummy; viscid.
ଆଠାଳ, ଆଟାଳ ୨ । ଯାହା ଅଠା ପରି ଦାଢ ଆଦରେ ଲାଗିଯାଏ—
ଗୋଁଦ୍‌ଦାର, ଲସଲସା 2. Sticking like gum,

ଅଠାଶଠା—ଦେ. ବଣ—ଅଠାଶଠା (ଦେଖ)
Aṭhāśaṭā Aṭhāśaṭhā (See)

ଅଠାଶଠା—ଦେ. ବଣ—ଉପର ଠାଉରିଆ (କାମ); ଯତ୍ନ ପୂର୍ବକ
Aṭhāśaṭhā କରି ନ ଥିବା (କାର୍ଯ୍ୟ)—
(work) Done without due care; done negligently.

ଅଠାଶି— ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଅଶି (ଦେଖ)
Aṭhāśi Aṭhāaśi (See)

ଅଠାସିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ ଓ ମାସ)— ଆଠମସିଆ
Aṭhāsiā (ସନ୍ତାନ); ଯେଉଁ ପିଲା ଗର୍ଭଧାରଣର ୮ ମାସରେ
ଆଟାସିଆ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି (ସାଧାରଣତଃ ଏଥର ପିଲା ଦୁର୍ବଳ ଓ
ଅଠବାଁସା ଅଳ୍ପାୟୁ ହୁଅନ୍ତି)—
(child) Born in the eighth month of pregnancy.

ଅଠାସୁଆ - ଦେ. ବଣ—ଉତ୍ତମରୂପେ ଚଞ୍ଚା ବା ସୁଆଁସ ଦୋଇ ନ ଥିବା
Aṭhāsuā (ପଥର ଖଣ୍ଡ)—
(a block of stone) Undressed.

ଅଠିକ୍—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଫା. ଠିକ୍)—
Aṭhik ୧ । ଯାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ; ବେଠିକ୍; ଅଯଥାର୍ଥ—
ବେଠିକ୍ 1. Not right.
ବେଠିକ ୨ । ଅଶୁଦ୍ଧ—2. Not correct.
୩ । ଅନୁଚିତ—3. Improper.

ଅଠିକଣା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଫା. ଠିକାନା)—
Aṭhikaṇā ୧ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—1. Unsettled.
ବେଠିକାନା ୨ । ଅନିଶ୍ଚିତ—2. Uncertain.
ବିନାଠିକାନେକା ୩ । ଅଡ଼ୁଆ; ଗୋଲମାଳିଆ; ଅସୁବ୍ୟସ୍ତ—
3. Confused.
୪ । ଅସ୍ଥିର—4. Fickle.
୫ । ଅଭଦ୍ରଭାବ; ଅସୁନ୍ଦର; ଅସମଞ୍ଜସ—
5. Ungraceful; unsymmetrical.
୬ । ଅଶୃଙ୍ଖଳ---6. Unmethodical; unsystematic.
୭ । ଯାହାର ପତ୍ତା ମିଳି ନାହିଁ—7. Untraced.

ଅଠିଲ୍---ଦେ. ବଣ—୧ । ଭୂରି; ଯଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି—
Aṭhil 1. More than sufficient; more than
ଅଠେଲ enough.
ବଦ୍‌ପରହିଜ, ୨ । ଅତ୍ତରକ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ (ଭୋଜନ)—
ଅଠେଲ 2. Too much; excessive
୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full.
୪ । ବଳିଆ; ମଜଭୁତ—4. Strong.
୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—5. Fully satisfied.
(ଯଥା—ଆମେ ବଡ଼ା ଘର ଭୋଜି ଖାଇ ଖାଇ ଅଠିଲ୍ ହୋଇଗଲୁଁ ।)

ଅଠିଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଠୀଲା = ଗୋଲ ପଥର ଖଣ୍ଡ)—
Aṭhila ୧ । କାଚର ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ଗ୍ଲେଟ ମାଳାର ଦାନା (ଏହା
ପୁଁତି ବେକରେ ମାଳ କରି ଗରିବ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପିନ୍ଧନ୍ତି)—
ପୋତି 1. Small coloured glass beads.
୨ । କାଠର ଗ୍ଲେଟ ଦାନାଯୁକ୍ତ ମାଳ—
2. Small wooden beads.

ଅଠେଇଶ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଇଶ (ଦେଖ)
Aṭheiśa Aṭhāiśa (See)

ଅଠେଇଶାଶହେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଇଶାଶହେ (ଦେଖ)
Aṭheiśāśahe Aṭhāiśāśahe (See)

ଅଠେଇଶି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଠାଇଶ (ଦେଖ)
Aṭheiśi Aṭhāiśa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ଦ୍ୱାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ "ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଠେଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଅଠିଲ (ଦେଖ)
Aṭhel — Aṭhila (See)

ଅଠୌର—ଦେ. ବଣ—ଅଠଉର (ଦେଖ)
Aṭhaura — Aṭhaura See)

ଅଡ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଚେଷ୍ଟା କରିବା—1. To try.
Aḍ (root) ୨ । ବ୍ୟାପିବା—2. To pervade.

ଅଡ଼୍‌ବାଗି—ଦେ. ବଣ—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ardbāgi — Ardambāj (See)

ଅଡ଼୍‌ବାଗିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ardbāgiā — Ardambāj (See)

ଅଡ଼୍‌ବାଜ୍—ଦେ. ବଣ—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ardbāj — Ardambāj (See)

ଅଡ଼୍‌ବାଜି—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ (ଦେଖ)
Ardbāji — Ardambāji (See)

ଅଡ଼୍‌ବାଜିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ardbājiā — Ardambāj (See)

ଅଡ଼୍‌ହା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଦାନ୍ତଯାଢ଼—
Aḍhā — The gum of the teeth.

ଅଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ହଠ; ସଂ. ଅଡ଼୍ ଧାତୁ=ଅନୁଯୋଗ ବା ଆକ୍ରମଣ କରିବା)—
Arda

ଅଡ଼ ୧ । ଅଭିମାନ; ରୁଷା—1. Sullenness due to displeasure.

୨ । ଦୃଢ଼; ଯିଦ; ଜିଗର—2 Obstinacy; stubbornness.

ଜ । (ସଂ. ଅର୍ଗଲ) କବାଟର ଅର୍ଗଲ ବା ବଲଣୀ—
3. Shutter; a bar for bolting a door.

ଅଡଉଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ+ହି. ଡୌଲ)—
Aḍaula

ଅଡଉଲ ୧ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—1. Want of grace.

ବେଡୌଲ ୨ । ଧାରର ଅଭାବ—2. Want of method.

ବେଡୌଲ ଦେ. ବଣ—୧ । ଅସଦୃଶ; ଅସୁନ୍ଦର; ଲାବଣ୍ୟଯୁକ୍ତ—
1. Ungraceful.

୨ । ବେଢଙ୍ଗ—2. Unsystematic.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅନୁଚିତ—Improper.

ଅଡ଼ଂ—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Ardam — Ardaṅga (See)

କେତେ ବୁଢ଼ା ଗୃହର ଏକତ୍ରରେ ସାଧାରଣ ନାମ ଅଡ଼ଂ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅଡ଼କ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ଉତ୍କ) ଅ. (ସଂ. ଏତାବତ୍)—ଏଡ଼େ—
Ardak — So; such.

ଅଡ଼କ୍ ଦାଈଁ—ଗ୍ରାଦେ. (ଉତ୍କ) ଅ—୧ । ଉତ୍କ୍ଷଣାତ୍—
Ardak dāiñ — 1. Immediately.

୨ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର—2. So soon.

ଅଡ଼କବତୀ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ମେରୁ ଶିଖରରେ ଥିବା ପୁରାଣୋକ୍ତ
Ardakabatī ପ୍ରାସାଦବିଶେଷ—
1. Name of a fabulous palace on the summit of the Meru mountain. (M. W.)

୨ । ନଗରବିଶେଷ—
2. Name of a city (M. W.).

ଅଡକରା—ଦେ. ବଣ— ସଂ. ଅ+ଓ. ଉକର୍)
Aḍakarā ୧ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—1. Uninvited.
ଅଡାକା ୨ । ଅନାହୂତ—2. Uncalled; unasked.

ଅଡକା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅଡକର୍ (ଦେଖ)
Aḍakā — Aḍakarā (See)

ଅଡ଼ଙ୍କଲା—ଗ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଆଡ଼କଲା (ଦେଖ)
Ardaṅkalā — Ārdakalā (See)

ଅଡ଼ଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ତା. ଅଡ଼ଙ୍ଗୁ=ଉତ୍ତରେ ରଖିବା)—
Ardaṅga ୧ । ଅଳ୍ପ ଚଙ୍ଗ; ଶ୍ଳେଷ୍ଟ ପିଣ୍ଡା—
1. A small veranda.

୨ । ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ ବା ସ୍ତର—
2. A vein of mineral.

ଗ୍ରାଦେ. (ପୁସ୍ତା) ବ—ଲୁଣପୋଲାନ ହୋଇ ଠୁଳ କରିବା ସ୍ଥାନ; ଆଡ଼ଙ୍ଗ—Warehouse or mart where manufactured salt is stored.

ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଲୁଣ ଉଆର ହେବା କେତେଗୁଡ଼ଏ ସ୍ଥାନର ସମଷ୍ଟି; ଅଡ଼ଂ—A group of places for manufacturing salt.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅବାଧ; ଅମାନଆଁ—
1. Unruly; impertinent.

୨ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—2. Foolhardy; queer.

ଜ । ଏକଜଦିଆ—3. Obstinate.

ଅଡ଼ଙ୍ଗା—୧ । ଦେ. ବ. (ତା. ଅଡ଼ଙ୍ଗୁ=ଉତ୍ତରେ ରଖିବା)—କଞ୍ଚା ଆମ୍ବକୁ
Ardaṅgā କାଟି ଫାଳ ଫାଳ କରି ତେଲରେ ସିଝାଇ ଉହାଁରେ
କାସନ୍ଦି ବେଶର ଅଧ ମସଲା ଦେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯିବା ଅଗ୍ଚାର—
ଅଡ଼ଙ୍ଗା 1. A kind of mango pickle.

୨ । ବୈଦେ. ବ. (ଘା.)—କଳହକଜିଆ; ଉକର୍—
2. Quarrel.

ଜ । ଦେ. ବ. (ହୁ)—କର୍ମରେ ବାଧା—3. Obstruction.

ଝ । ଦେ. ବ. (ହୁ)—ଅଟକ—4. Restraint.

ଦେ. ବଣ—କଣ୍ଡୁଇନ ରହିଣିଆ ହୋଇ ଦୁର୍ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ଓ ବସ୍ୱାଦ ହୋଇଥିବା (ବସା ଦହି)—Stale (curd); emitting an offensive smell.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ୍ର

ଅଡ଼ଙ୍ଗାବାଜ୍—ଦେ. ବିଣ—
Ardaṅgābāj କଜିଆଖୋର୍; କଳହୁଡ଼ା—
ଅଡ଼ଙ୍ଗାବାଜ Quarrelsome.

ଅଡ଼ତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଆଡ଼ତ୍)—ପେଣ୍ଠ; ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରୟବିକ୍ରୟ
Ardat ପାଇଁ ରାଜାଦେଶଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ; ଗଞ୍ଜ; ଆଡ଼ତ୍—
ଆଡ଼ତ A licensed mart for merchandise and
ଆଢ଼ତ goods.

ଅଡ଼ତ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଆଡ଼ତ୍‌ଦାର)—ଆଡ଼ତିଆ; ଦଲ୍ଲିଦାର;
Ardatdār ପେଣ୍ଠରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରାଇ କମିସନ୍ ନେବା
ଆଡ଼ତଦାର ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—A commission agent
ଆଢ଼ତଦାର for procuring sales and purchases of merchandise.

ଅଡ଼ତ୍‌ଦାର ଆପଣ୍ ସ୍ୱାମୀ ପାଖରୁ ଡୋର ଦେର ଟଙ୍କା ଝୋକର ଗଣିକେଇ ଲଙ୍ଗର ଉଠେଇ ଦେଲୁଁ । ଦଣ୍ଡକାରମୋହନ, ରାକ୍ଷସଙ୍କ ।

ଅଡ଼ତ୍‌ଦାରୀ—ବୈଦେ. ବି.(ଫା. ଆଡ଼ତ୍‌ଦାରୀ)—
Ardatdārī ଦଲ୍ଲିଦାରୀ, ଦଲ୍ଲିଆଣିର୍—
ଆଡ଼ତଦାରୀ Commission agency.

ଅଡ଼ତିଆ—ଦେ. ବି. (ଫା. ଆଡ଼ତ୍+ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଇଆ)—
Ardatiā ଅଡ଼ତ୍‌ଦାର (ଦେଖ)
Ardatdāra (See)

ଅଡ଼ଦ୍ଦାର୍—ଦେ. ବି—ଅଡ଼ତ୍‌ଦାର୍ (ଦେଖ)
Ardaddār Ardatdār (See)

ଅଡ଼ଦ୍ଦାରୀ—ଦେ. ବି—ଅଡ଼ତ୍‌ଦାରୀ (ଦେଖ)
Ardaddārī Ardatdārī (See)

ଅଡ଼ଧସ୍ନା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି—ଅଲଗୁଣି (ଦେଖ)
Ardadhasnī Alaguṇi (See)

ଅଡ଼ବ—ସଂ. ବି (ସଙ୍ଗୀତ)—ପେଉଁ ରାଗରେ ଷଡ଼୍‌ଜ,ଗାନ୍ଧାର, ମଧ୍ୟମ,
Ardaba ଧୈବତ ଓ ନିଷାଦ, ଏ ପାଞ୍ଚ ସ୍ୱର ଥାଏ—
A melody of five tunes.

ଅଡ଼ଭୁଷା—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଲମ୍ବୁଷା=ରାକ୍ଷସବିଶେଷ)—
Ardabhushā ୧ । କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ; ଅଖାଡ଼ୁଆ—
(ଅଡ଼ଭୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Foolhardy; awkward.
ଅଲମ୍ବୁଷ ୨ । ଅବାଗିଆ—2. Unmethodical.
ଅଡିୟଲ.; ଅଡଦାର ୩ । ଏକବାଗ୍ଦୀ; ଏକଜିଦିଆ; ଜିଦିଖୋର—
3. Obstinate; stubborn.
୪ । କଳହୁଡ଼ା—4. Quarrelsome.
୫ । ଅବୁଝା—5. Inconsiderate.
୬ । ଚଡ଼ଚଡ଼ା—6. Surly.
ପ୍ରା. ବି—ଅଖାଡ଼ୁଆ କଥା ବା ବିଷୟ—A queer matter.
(ଯଥା—ପଞ୍ଚାଏତଙ୍କ ବଇଠକ ବେଳେ ସେ ଆଣି ଗୋଟାଏ ଅଡ଼ଭୁଷା ପୂରେଇ ଦେଲା ।)

ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଡ଼ଭୁଷା (ଦେଖ)
Ardambāj Ardabhushā (See)

ଅଡ଼ମ୍ବାଜି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଡ଼ଭୁଷା (ଦେଖ)
Ardambāji Ardabhushā (See)
ଅଡଦାରୀ ପ୍ରା. ବି—୧ । ଅଖାଡ଼ୁଆ ପଣ—1. Foolhardiness.
୨ । ଚଡ଼ଲପଣ—2. Surliness.
୩ । କଳହୁଡ଼ାପଣ—3. Quarrelsomeness.
୪ । ଦୃଢ଼; ଜିଦ; ଜିଗର—4. Obstinacy.

ଅଡ଼ମ୍ବୁଷା—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ବି—
Ardambushā ଅଡ଼ଭୁଷା (ଦେଖ)
(ଅଡ଼ମ୍ବୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ardabhushā (See)

ଅଡ଼ମ୍ବୁଷା—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ବି—ଅଡ଼ଭୁଷା (ଦେଖ)
Ardambhushā Ardabhushā (See)
(ଅଡ଼ମ୍ବୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଡ଼ର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ଅର୍ଡର୍)—
Ardar ଆଦେଶ; ହୁକୁମ—
ଆଡର Order.
ଆଢର

ଅଡ଼ର୍ ବଡ଼ର୍—ଦେ. ବି. (ଧ୍ୱନ୍ୟର୍ଥକ)—୧ । ପ୍ରଲାପ; ବାଜିଲଗୁଜିଲ
Ardar bardar କଥା; ଅସଂଯତ ଓ ଅସଂବଦ୍ଧ ବହୁଜଳ୍ପନା;
ହିଡ଼ିବିଡ଼ି ଏଣୁତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ବକିବା—
ଅଣ୍ଡବଣ୍ଡ 1. Raving; incoherent talk
୨ । ଗୋଳମାଳ; ଘୋ ଘା—2. Ado; noise
ଦେ. ବିଣ—୧ । ବାଜିଲଗୁଜିଲ; ପ୍ରଲାପ କରୁଥିବା—
1. Raving.
୨ । ଗୋଳମାଳ କରୁଥିବା—2. Noisy.

ଅଡ଼ର ବହି—ଦେ. ବି. (ଇଂ ଅର୍ଡର୍+ଫା. ବହି)—
Ardar bahi ସେଉଁ ଖାତାରେ ହାକିମମାନେ ସାଧାରଣ ଆଦେଶ-
ଆଡର ବହି ମାନ ଲେଖନ୍ତି—Order-book.

ଅଡ଼ରଲି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅର୍ଡର୍ଲି)—ହାକିମମାନଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ
Ardarli ଓ ଡାକହାକ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ପିଆଦା—
ଆର୍ଦ୍ଦଲୀ An orderly peon.
ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ

ଅଡ଼ର୍ ସପ୍ଲାଇ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅର୍ଡର୍+ସପ୍ଲାଇ)—
Ardar saplāi ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଜିନିଷ ଯୋଗାଇବା କର୍ମ—
ଆଡର ସପ୍ଲାଇ Order-supplying; supplying of
ଆଡରସପ୍ଲାଇ articles ordered for by a person.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇ ସ୍ୱରରେ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଦେଖିଲେ, ଯଦି ଏ ଦୁଇଟିରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ବେପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଘଉ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଳି' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଣ' ଖୋଜିବେ; 'ଜଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଥୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଣ୍ଟୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଲଚଉ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲଚଉ' ଦେଖିବେ ।

ଅଡ଼ର୍ ସପ୍ଲାୟର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅର୍ଡର୍+ସପ୍ଲାୟର୍)—
Ardar saplāyar
ଆର୍ଡର ସପ୍ଲାୟାର
आड़र सप्लायर
ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଅନ୍ୟର ବଗ୍‌ଦମତେ ବଜାରରୁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ କିଣି ଯୋଗାନ୍ତି—An order-supplier.

ଅଡର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ଉଡ଼ୀ) ବଙ୍ଗ—ମନ୍ଦ; ଖରାପ—Bad.
Adarā

ଅଡରୁଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ଦର)—
Adaruā
ନିର୍ଭୟ
अडर; निडर
୧ । ନଃଶଙ୍କ; ନଡର; ଯେ ଡରୁଲା ନୁହେ—1. Intrepid; one who is not timid.
୨ । ନର୍ଭୟୀ—2. Fearless; undaunted.
୩ । ସାହସୀ—3. Bold; brave.

ଅଡହା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଦାନ୍ତଯାଙ୍କ—
Adahā
The gum of the teeth.

ଅଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଆଡ୍ଡା; ସବାରୁକାନ୍ଧିଆ ବେହେରା ବା ମୂଲିଆମାନେ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ କାମ ପାଇବା ଅପେକ୍ଷାରେ ବସିଥାଆନ୍ତି—1. A stand for palky-bearers or journey men labourers.
Ardā
ଆଡ୍ଡା
अड्डा
୨ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଶୁଆ ଆଦ ପୋଷା ପକ୍ଷୀ ବସିବା ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ବଙ୍କ ଲୌହଶଳାକା—
2. A perch for domesticated birds.
୩ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଆଖଡ଼ାଘର; ନୃତ୍ୟଗୀତବାଦ୍ୟାଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ ଶିଖିବା ସ୍ଥାନ—
3. A place where men are trained in singing, music and gymnastics.
୪ । (ସଂ ଅଟ୍ଟ) ଶକଟାଦି ରହିବା ସ୍ଥାନ—
4. Cart-stand.
୫ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଅଟ୍ଟେଇ; ଗୋରୁଘାଣ ରହିବା ପାଇଁ ବାଡ଼ ଦଆଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—
5. An enclosure for cattle.
୬ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବିକି ହେବା ପାଇଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଘୋଡ଼ା ରଖା ଯାଇଥାନ୍ତି—
6. A stall; a place where a number of horses are kept for sale.
୭ । (ସଂ. ଅର୍ଗଳ) ଅଲଗଡ଼ା; ଆଡ଼କାଠ; କବାଟର ଜଲଣୀ—7. A cross-bar.
ଘୁଣ ପୁଣ ପ୍ରହାର ଯେ କରେ ଗଳଗାଜ,
ଦଉଡ଼ର ଦ୍ୱାର ଅଡ଼ା ପକାଇଲେ ଦ୍ୱିଜ । ପଂଚାମ୍ବର—ନୃସିଂହପୁରାଣ ।
୮ । (ସଂ. ଅଟ୍ଟ) ଉଚ୍ଚ କୋଠିଘର—8. A high room.
ଅସୁରର କେଶ ଧରି ଘନକାଳେ ଟେଲ,
ଅଣ୍ଟ ଅଡ଼ା ଦୁଆରେ ମୂଣ୍ଡି କରି ଥାପିଲ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଅନ୍ଦ ।
୯ । (ସଂ. ଅଡ୍ଡଧାତୁ)—ଅନିଷ୍ଟ; ଗ୍ରଷ୍ଟ—
9. Evil; mishap.
ଦୁଷ୍ଟ ସ୍ୱପନ ଗ୍ରହପୀଡ଼ା । ନଷ୍ଟ ନାଶିବେ ସଙ୍କ ଅଡ଼ା ॥
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦୩ ।
୧୦ । (ସଂ. ଅର୍ଗଳ) ଘରର ଦୁଇ ପାଖର ଶେଣି ଉପରେ ଆଡ଼ ବାଗରେ ପକାଯିବା ବାଉଁଶ (ଏହି ବାଉଁଶମାନ ପକାଇ ଘରର ଗୁଲ ଉଲେ ଭାଡ଼ି କରାଯାଏ)—
10. Cross-beam laid across the side-beams of a thatched house.
୧୧ । (ସଂ. ଆଡ଼କ)—ଅଡ଼ା—(ଦେଖ)
11. Ardhā (See)
୧୨ । (ସଂ ଅଡ୍ଡ ଧାତୁ) ଅଡ଼ିବା (କର୍ମ) (ଦେଖ)—
12. (the act of) rdibā (See)
୧୩ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବନ୍ୟ ପଶୁମାନେ ଦଳ ବାନ୍ଧି ରହିବା ସ୍ଥାନ—
13. A place where wild beasts stay in herds.
୧୪ । ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଲଗୁଣି; ଲୁଗା ଆଦ ରଖିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଦୁଇ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଉଲୁଗ୍ ହୋଇଥିବା ବଂଶଦଣ୍ଡ—
14. A pole used as clothes-rack.
୧୫ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୬୪ ତୋଲା ଓଜନର ଶସ୍ୟ ବା ଦୁଗ୍ଧାଦିର ପରମାଣ—
15. A measure of corn or liquid equal to 64 Tolas.
[୬୪ ତୋଲା=୧ ଅଡ଼ା
୧ ଅଡ଼ା =୨ ବୋଡ଼ା
୧ ବୋଡ଼ା=୨ ସୋଲ୍ଲ
୧ ସୋଲ୍ଲ =୪ ପାଅ
୧ ପାଅ =୨ ଅବା (ବା ଗିବା)]
୧୬ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୬୪ ତୋଲା ଓଜନର ଶସ୍ୟ ବା ଦୁଗ୍ଧ ଆଦ ମପିବାର ମାଟି ବା ପିତଳ ପାତ୍ର—
16. An earthen or brass pot for measuring corn or liquid.
୧୭ । ଗ୍ରାଦେ. (ସଂଦ୍ଭବୁମ) ବ—ଟସର ପୋକ ବା ପାଟ ପୋକ ଆବାଦ କରିବା କର୍ମ—17. Sericulture
୧୮ । ଗ୍ରାଦେ. (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ବ—ଭଡ଼ା; ମୋଟ ବାଉଁଶ ଯାଦ୍ୱା ପଥର ବା କାଠ ଆଦକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦୃଢ଼—A piece of thick bamboopole used as a lever to move heavy logs or stones.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଅଡ଼େ—
Jibbing; obstinate (horse).

ଅଡ଼ାଅଡ଼—ଦେ. ବ.—୧ । ପରସ୍ପର ରୁଷାରୁଷି; ଠେଡ଼ାଠେଡ଼ି; ରଗାରଗି—
Ardāardi 1. Mutual falling out or quarrelling.
ଆଡ଼ାଆଡ଼ି ୨ । ପରସ୍ପର ଠେଲାଠେଲି—
ଅଡ଼ାଅଡ଼ି 2. Mutual pushing.
୩ । ବହୁ ପଶୁଙ୍କୁ ଅଡ଼ାଇ ନେବା—
3. Act of driving many beasts.
ଦେ. ବଣ—ପରସ୍ପର ଠେଲାଠେଲ ହେଉଥିବା—
Pushing each other.
ଅଡ଼ାଅଡ଼ ହୋଇଣ କଲେ ନାନା ଗଇ,
ଜମ୍ବରତ୍ନ ନେବାକୁ କରି ଦୁହେଁ ମତ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ତା. ଅଡ଼=ଚଲାଇବା)—
Ardāibā ୧ । ପଛରେ ରହି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଆଗକୁ ଗୁଳଉ କରିବା—
1. To drive a beast or beasts from behind.
ସୁରତ୍ ପାଇଲେ ସେନ ସିବାଙ୍କ ଅଡ଼ାଇ । କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭରତ. ସଭା ।
୨ । ରଥ ବା ଶକଟରେ ଲଗିଥିବା ଘୋଡ଼ା ଆଦିଙ୍କୁ ଗୁଳଉ କରିବା; ଦଉଡ଼ାଇବା—
2. To drive a horse as a driver of a vehicle.
ଅପଣେ ବାଡ଼ ଧରି ଘୋଡ଼ା ଅଡ଼ାଇଲେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବଭ୍ରୁଃ ।
୩ । ଶକଟାଦିରେ ଲଗିଥିବା ପଶୁଙ୍କୁ ଚଲାଇବା ଦ୍ୱାରା ଶକଟକୁ ଏକ ପାଖକୁ ନେବା—
3. To take a cart to one side by driving.
୪ । ଗୋରୁ ବାଛୁର ଆଦିଙ୍କୁ ଜଗିବା—
4. To tend cattle etc.
ଏଡ଼େ ଗରବ ଗୋପୀଙ୍କି ଘାଟ ମାଗୁ, ନନ୍ଦର ଗୋରୁ ଅଡ଼ାଇ ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ଦଦଗୁଚନ୍ତ୍ରାନଣି ।
୫ । ପଶୁ ଆଦିଙ୍କୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଉଡ଼ାଦେବା—
5. To drive away cattle from any place.
(ଯଥା—ବାଡ଼ିରେ ଗୋରୁ ପଶି ଫସଲ ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଅଡ଼ାଇ ଦିଅ ।)
[ଦ୍ର—ଅଡ଼ାଇବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକା ରୂପ ସଙ୍ଗେ ଆଣିବା, ଦେବା, ନେବା ଓ ସିବା କ୍ରିୟା ଲଗେ ।]
୬ । ପଶୁପକ୍ଷୀଆଦିଙ୍କୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଝରୁଡ଼ାଇ ଦେବା—
6. To scare away birds and beasts.
ଯନେ ଦେହରେ ଜର୍ଜ୍ଜିଲ ମଶା ଯେ ଗୋଟଏ
ଯାରେ ଅଡ଼ାଇଣ ଦେଲେ ବାଲୁଡ ଭନ୍ଦେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅଡ଼ାଳ—ଦେ. ବଣ—
Aḍāḷa ଶାଖାପ୍ରାନ—Branchless.
ଅଡ଼ାଳିଆ—ଦେ. ବଣ—
Aḍaḷiā ଶାଖାପ୍ରାନ—Branchless.
ଅଡ଼ାବନ୍ଧ—ଦେ. ବ—୧ । ପାନ୍ଥ ବା ସାଉଣେଶିଆ ଗୃଳ ଘରର ଓଗର
Ardābandha ଯେଉଁ ଅଂଶ ଦୁଇଟି ଗୁଜ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ—
1. The portion of the cross-beam of a thatched house which lies between the two queen-posts.
ଅଡ଼ାବନ୍ଧ * ହାଇକୁ ଗୁଜ ହା ୧।୧୬ । ଜଗବନ୍ଧୁ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।

ଅଡ଼ାଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—୧ । ଜଙ୍ଗଲରୁ ଗୋରୁ ବା
Ardāṣa ମଇଁଷିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯୁଆଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ବୁହାଯିବା ମୁଣ୍ଡି-ବାଉଁଶମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡି ପାଖରେ ବାନ୍ଧିଆଯିବା ବାଉଁଶର କଲା (ଏ କଲା ବାଡ଼େଇବାଦ୍ୱାରା ଗୋଞ୍ଚ ହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ବାଉଁଶ ଉଉରେ ଥିବା ଫାଙ୍କମାନ ଚପି ହୋଇ ବୁଜ ହୋଇଯାଏ ।)—
1. A plug of bamboo thrust into the base-ends of bamboos tied together into a bundle for being carried away from the forest by means of bullocks by tying the bundle to a yoke.

ଅଡ଼ି—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଅଡ୍ଡ ଧାତୁ) ଜିଦ୍; ଦୃଢ଼; ଜିଗର୍—
Ardi 1. Importunity.
ଆଡ଼ି ୨ । (ଧ୍ୱନ୍ୟର୍ଥକ) ଏଜ୍‌ଡ଼; ହାକୁଟ—
ଅଡ଼ି 2. Belching.
ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ଦାନ ପଶାକାଠିରେ ସାଧାରଣତଃ ପଡ଼େ ନାହିଁ—(a throw of the dice) Which is very difficult to get.
(ଯଥା—ଅଡ଼ିପଟ)

ଅଡିଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅଡିଟ୍)—
Aḍiṭ ହିସାବ ଆଦର ଜନଧୂ—
ଅଡିଟ Audit.
ଅଡିଟ

ଅଡିଟର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ଅଡିଟର୍)—
Aḍiṭar ହିସାବ ଜନଧୂବାପାଇଁ ନଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
ଅଡିଟର Auditor.
ଅଡିଟର

ଅଡ଼ିପଟ—ଦେ. ବ—ପଶାକାଠିରେ ଯେଉଁ ପଟ ବା ଦାନ ସହଜରେ
Ardipaṭa ପଡ଼େ ନାହିଁ—
ପାଶାର ଆଡ଼ି A throw of the dice which does not commonly turns up.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେ ଏ ଦୁଇଟିକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ୍ଶି' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ଅଡ଼୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା; ସଂ. ଅଡ୍ଡ ଧାତୁ=ଆକ୍ରମଣ କରିବା; ସଂ. ଅଲ ଧାତୁ=ବାରଣ କରିବା)—୧ । ଦୃଢ଼ କରିବା; ଏକ ଜିଦ ଧରି ବସିବା—

Ardibā
ଆଡିକରା
अड़ना

1 To insist; to importune; to become obstinate

ଜଖ୍ମା ନରୁଣ ଘାଣ୍ଟି, ସମ୍ଭାର କ୍ଲେଶ ଘାଣ୍ଟି;
ବଖ୍ମା ନେବ ନୁଁ ବୋଲି ଅଡ଼ଲ ରେ—କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । କୃତସଙ୍କଳ୍ପ ହେବା; କୃତନିଶ୍ଚୟ ହେବା—

2. To be resolved on a thing.

ଦ୍ରୌପଦୀ ଅଡ଼ିଛୁ କେଶ ବନ୍ଧନ ନମନ୍ତେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. କ ।

୩ । ରୁଷି ବସିବା; ରୁଷ୍ଟ ହେବା—

3. To fall out; to become sullen with displeasure.

୪ । (ଘୋଡ଼ା) ଗଲୁ ଗଲୁ ଆଗକୁ ନ ଯାଇ ଅଟକିବା; ଜମିବା-

4. To jibb (said of a horse)

କାହା ଝାଙ୍ଗଣ ଯାଉଛ ବହୁ
କେ ଘୋଡ଼ ଅଡ଼ ଉହନ୍ତେ ଘୋଡ଼ ଲେଡ଼ ଲଗାଇ ନେ ।
ବ୍ରଜନାଥ—ସମର ତରଙ୍ଗ ୨ ।

୫ । ନାରାଜ ହେବା; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା--5. To give vent to unwillingness to do a work; to refuse to do something

ନ ପାରେଁ ମା ବୋଲି ଅଡ଼ି ଥାଉ
ନନ୍ତେ କର ଯୁଗ ଯୋଡ଼ି ଥାଉ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କବତା ।

୬ । ବିଗିଡ଼ିବା, ପ୍ରକୃପିତ ହେବା—

6. To be out of order.

(ଯଥା—ସାରୁ ଭଅଣ ଖାଇ ମୋ ପେଟ ଅଡ଼ିଛୁ ।)

୭ । ରୁଦ୍ଧ ହେବା; (ପବନ) ଅଟକିବା—

7. To be suffocated.

(ଯଥା—ବେକରେ ପବନ ଅଡ଼ିବାରୁ ମୁଁ ମୁହଁ ବୁଜାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।)

୮ । ଅବାଧ ହେବା—8. To become disobedient.

(ଯଥା—ଲୁଣ କମାଇ ଦେବାରୁ କାରିଗରମାନେ ଅଡ଼ିଛନ୍ତି ।)

୯ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—9. To be displeased.

(ଯଥା—ସେ ପୁଅକୁ ବଲ୍ଲଭ ପଠାଇବାରୁ ତାଙ୍କ ଜାଉଁଇଯାକ ଅଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ।)

୧୦ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ବିରୋଧୀ ହେବା—

10. To oppose openly.

ଏଣ କର ହରିଙ୍କି ସଦ୍ଦା ଥାଏ ଅଡ଼ି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତବ ।

ଅଡ଼ିବାଜି—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଡ଼ିଭୁଷା (ଦେଖ)

Ardibāj
1. Ardabhushā (See)

୨ । ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଯାଉ ଯାଉ ଅଡ଼ିଯାଏ—

2. Jibbing (horse)

ଅଡ଼ିବାଜି—ଦେ. ବ—୧ । ଅଡ଼ିଭୁଷା (ଦେଖ)

Ardibāji
1. Ardabhushā (See)

୨ । ଘୋଡ଼ାର ଅଡ଼ିବା ଅଭ୍ୟାସ—

2. Habit of jibbing (of a horse)

ଅଡ଼ିଶିଳା—ସାଦେ. (ଆଳ) ବ—ପାଣି ବୁହାଇବା ସନ୍ଧର ଧାରଣା କାଠ—A cross-beam used as a fulcrum for a water-lifting contrivance.

Ardisilā

ଅଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆଲୁକ; ଆଲୁଲାୟିତ)—୧ । ଜଟିଳ; ଗୋଲମାଲିଆ—1. Complicated; complex; confused.

Arduā
ଆଲୁଥାଲୁ
अंडवंड

୨ । ଅସଂଯତ;ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ (କେଶ)—2. Dishevelled (hair)

୩ । ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଥିବା—3. Disordered; out of order.

୪ । ଛନଡ଼ିମନଡ଼ି ହୋଇଥିବା (କେଶ; ସୂତା)—4. Tangled; confused.

୫ । ଅମୀମାଂସିତ—5. Unsettled

୬ । ଅଖଞ୍ଜିଆ; ଅସୁବିଧାଜନକ—6 Inconvenient.

ମାଲକ ଛେଳି ଅଡ଼ୁଆ—ଉଗ ।

୭ । ବିଷମ; ଅଖାଡ଼ୁଆ—7. Queer; awkward.

୮ । ସନ୍ଦେହଜନକ—8 Doubtful; suspicious.

୯ । ଅସାଧିତ (ସମସ୍ୟା)—9. Unsolved (problem)

୧୦ । ବାଧାଜନକ; ବିଘ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ—10. Full of obstacles.

ଗୋଲମାଲ ଦେ.ବ.—୧। ଅସୁବିଧା;ଅଖଞ୍ଜ—1.Inconvenience

अड़चा ୨ । ଅସାଧିତ ସମସ୍ୟା—2. Unsolved problem.

୩ । ବିଷମ ସମସ୍ୟା; ପ୍ରହେଳିକା—3. Dilemma; riddle.

୪ । ଅମୀମାଂସିତ ବିଷୟ—4. Unsettled matter; undecided matter.

ରୁହ ରୁହ ସାଆନ୍ତେ ! ଆଜିର ଭ ଗୋଖାଏ ଅଡ଼ୁଆ ଅଛ ।
ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର. ବ୍ରହ୍ମବନବାସ ୧ । ୧ ।

୫ । ବିଭ୍ରାଟ; ଜଟିଳତା; ଗୋଲମାଲ—5. Complexity; confusion; complication.

ଆପଣାକୁ ଆପେ ବୁଝିଲେ ସରଇ ଅଡ଼ୁଆ —ଉଗ

୬ । ଛନଡ଼ି ମନଡ଼ି ଅବସ୍ଥା—6. Tangled condition; tangle.

୭ । କଳକଜଅ; ବିବାଦ—7. Quarrel; dispute.

ଉଭତ କଲେ ଅଡ଼ୁଆ ଉଆଉ ଅଜାତ କରୁଛନ୍ତି ।
ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର. ସ୍ନଲାବତ୍ତ ୨।୨

୮ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ—8. Impediment; obstacle.

କ ତର୍କ ପଞ୍ଚାନନେ, ଏଥିରେ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କିଛି ଅଡ଼ୁଆ ଅଛ କ ?
ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର. କାଞ୍ଚନମାଳା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ଁ

ଅଡ଼ୁଆଡ଼ୁଆ ବର୍ଗନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—
Arduājhardua bargan—ଅଳ୍ପ ସ୍ଥେଽ ସ୍ଥେଽ ବା ବାଜେ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦଆଯିବା ଆଦେଶ—An order given for doing many petty or miscellaneous works.

ଅଡ଼ୁଆତଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଦ୍ଭବର)—ସଦ୍ଭବର ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାଦ୍ୱାରା ବହୁ ଅର୍ଥର ସୂଚନା—ବିଶେଷ ଜଟିଳ (ବହୁ)—Very complicated or confused (many).
Ardunātarduā
ଆଲୁଥାଲୁ
ଅଡ଼ୁଆତଡ଼ୁଆ

ଦେ. ବ—୧ । ବିଶେଷ ଗୋଲମାଳ—
1. Much confusion; a great tangle.
୨ । ବିବାଦ; ବିସମ୍ବାଦ—
2. Disputes and dissensions.
୩ । ବିଶେଷ କଳି କଜିଆ—3 Much quarrel.

ଅଡ଼ୁଆ ବାଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଛନଣି ମଳଣି ହୋଇଥିବା କେଶ—
Arduā bāla
ଆଲୁଥାଲୁ ଚୁଳ
ଛେଁଡା ଚୁଳ
1. Tangled hair.
୨ । ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବାରେ ଯେଉଁ ଛନଣି ମଳଣି ବାଳ ପାନ୍ଧାରେ ଲାଗି ମୁଣ୍ଡରୁ ଉଠି ଆସେ—
2. Tangled hair coming from off the head after combing.

ଅଡ଼ୁମ୍ବର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦୁମ୍ବର)—ଉଦୁମ୍ବର (ଦେଖ)—
Ardumbara
Udumbara (See)

ଅଢ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଢ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Ardeibā
Ardāibā (See)

ଅଢ଼ୋଶପଢ଼ୋଶ—ଦେ. ବ. (ଅନର୍ଥକ ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ; ୨ୟ ଶବ୍ଦ=ସଂ. ପ୍ରତିବେଶୀ ବହୁବଚନବାଚକ)—
ପାଡ଼ାପଡ଼ଶୀ
ଅଢ଼ୋଶପଢ଼ୋଶ
୧ । ପ୍ରତିବେଶୀବର୍ଗ—1. One's neighbours.
୨ । ନିକଟରେ ବାସକରୁଥିବା ଲୋକ—
2. Men living near by
ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Residing near by; neighbouring.
୨ । ଆସ୍‌ପାଶ୍; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—2 Adjacent.

ଅଢ଼ୌଲ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଢଉଲ (ଦେଖ)—
Adaula
Adaula (See)

ଅଢ୍ଡ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଯୋଗ କରିବା—1. To join.
Adda (root)
୨ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—2. To attack.
୩ । ତର୍କ କରିବା—3. To argue.
୪ । ଅନୁମାନ କରିବା—4. To guess.
୫ । ଧ୍ୟାନ କରିବା—5. To meditate.

ଅଢ୍ଡନ—ସଂ. ବ. (ଅଢ୍ଡ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ; ଯାହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆକ୍ରମଣ କରାଯାଏ)—ଆଟୁଡ଼ି; ଢାଲ—Shield.
Addana

ଅଢ୍ଡନ—ସଂ. ବ—ଅଢ୍ଡନର ଅନ୍ୟରୂପ—Another form of Addana
•Addana.

ଅଢ଼କ—
Ardhaka
୧ । ଅଢ଼ା (ଦେଖ)
Ardhā (See)
୨ । ଅଣକ; ଡଙ୍କା—2. A wooden spoon.

ଅଢ଼ଙ୍କାଇଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଅଢଙ୍ଗିଆ (ଦେଖ)
Ardhaṅkariā
Adhaṅgiā (See)

ଅଢଙ୍ଗ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅନୁଚିତ—Improper.
Adhaṅg

ଅଢଙ୍ଗ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ହି. ଢଙ୍ଗ୍)—
Adhaṅga
ବେଢଙ୍ଗ
ବେଢଙ୍ଗ
୧ । ବେଢଙ୍ଗ; ଅଢଉଲ; ଅସୁନ୍ଦର—
1. Ungraceful.
୨ । ଧାରାବାହିକ—2 Unsystematic.

ଦେ. ବ—୧ । ଅଢଙ୍ଗ (ଦେଖ)
1. Adhaṅga (See)
୨ । (ନାମ) କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ କଟକର ୨୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ—2. Name of a village in Cuttack.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାଧୁ ପୁରୁଷ ଅଚ୍ୟୁତଦାସଙ୍କ ଗାଦି ଅଛି । ଏହା ପୂର୍ବେ ଜଣେ ଖଣ୍ଡାୟତ ବା ସାମନ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ରାଜାଙ୍କ ଗଡ଼ ଓ ଖାଇର ଚିହ୍ନ ଅଛି ।]

ଅଢଙ୍ଗା—ଦେ. ବ—ଅଢଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Adhaṅgā
Adaṅgā (See)

ଦେ. ବିଣ—ଅଢଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Adhaṅga (See)

ଅଢଙ୍ଗା ରଜା—ଦେ. ବ—ପୂର୍ବକାଳରେ କଟକଜିଲ୍ଲାର ଅଢଙ୍ଗରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ଖଣ୍ଡାୟତ ରାଜାମାନଙ୍କ ଜାତି ନାମ—Name by which the ancient Khandāyata Rājās of Adhaṅga were called.
Adhaṅgā rajā

ଅଢଙ୍ଗିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଢଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Adhaṅgiā
Adhaṅga (See)

ଅଢପ—ଦେ. ବ—ଛପ ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—Want of grace or symmetry.
Adhapa

ଦେ. ବିଣ—ଅଢଉଲ (ଦେଖ)
Adaula (See)

ଅଢପା—ଦେ. ବିଣ—ଅଢଉଲ (ଦେଖ)
Adhapā
Adaula (See)

ଅଢ଼ଶିଳା—ପ୍ରାଦେ. (କନକା) ବ—ବାହାଲ (ଦେଖ)
Ardhaśilā
Bāhāla (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ରୁ ୬ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୭ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୭ ରୁ ୧୦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଲୋକମାନେ ସେତେବେଳେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକାରରେ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଥାତ୍ମେ ଉହାଁର ବପସ୍ତାନ ୭ ବା ୧ ରୁ ୧୦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାର୍' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ରଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜ୍ଞା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲଙ୍କତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଢ଼ା— ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଢ଼କ)—୧ । ଶସ୍ୟାଦି ମାପିବାର ପରିମାଣ ବିଶେଷ—1. A standard measure or capacity for corn.

ଆଢ଼ା ଅଢ଼ାର ଅଠଭାଗରେ କରଉ ଦୋଳନ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ତୋଳ

୨ । ଶସ୍ୟାଦି ମାପିବାର ପାତ୍ର—

2. A metal pot for measuring corn.

୩ । ଅଣକ; ଡଙ୍କା—3. A wooden spoon.

୪ । ଅଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)

4. Ardhā aṅguṭhi See)

୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚକ୍ରଗଣନା ମତରେ ଶନି ଚଲନ ଯୋଗୁଁ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମିବା ଶସ୍ୟାଦିର ପରିମାଣ—

5. Quantity of corn growing on the face of the earth as a result of a particular motion of the planet Saturn

[ଦ୍ର—ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଶନିର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଚଲନ ଅନୁସାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ଗୋପିକା ବା କେଲୀ ଦସ୍ତକୁ ଅଢ଼ା ଯାଏ ଓ ଉକ୍ତ ଅଢ଼ାମାନ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଧାତୁରେ ନର୍ମିତ ହେଇଥିବାର ବୋଲାଯାଏ ଓ ତଦନୁସାରେ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମିବା ଶସ୍ୟର ପରିମାଣ ବେଶି କମି ହୁଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ—ସନ ୧୯୩୫ ସାଲ ବୈଶାଖ ଆରମ୍ଭକୁ ଅଢ଼ା ଗୋପିକାହସ୍ତେ ଥିଲା, ୧୯୩୬ ପୁଷ ୧୬ ଦିନ ଶନି ଧନୁରାଶି ମୂଳା ନକ୍ଷତ୍ରକୁ ଚଳିବାରୁ ଅଢ଼ା ବ୍ରାହ୍ମଣୀହସ୍ତକୁ ଗଲା । ଫଳ—ଆଉକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୀହସ୍ତେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଜାସ୍ତିଛେ ମହତ୍ତ;—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହସ୍ତରେ ଥିବା ଅଢ଼ା ରୌପ୍ୟପାତ୍ର; ଫଳ—ରଜତ ସ୍ଥ ଶୁଦ୍ଧ ଉବେତ୍ ।

[ଲଙ୍ଗଳଜଖଡ଼ିରହିଙ୍କ ନୂତନ ପଞ୍ଜିକା ।]

ଅଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—

Ardhā āṅguṭhi ୧ । ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଉଠିବା ଅଳ୍ପ କଷ୍ଟଦାୟକ

ଆଁଗୁଳ ହାଡ଼ା ବ୍ରଣ—1. Whitlow; an inflamatory

ବିଷହରୀ, ଛିଲାରୀ boil on the finger specially on the phalanx.

ଅଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି—ଦେ. ବ—ଅଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)

Ardhā āṅguli Ardhā āṅguṭhi (See

ଅଢ଼ାଇ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧଦ୍ୱିତୀୟ, ପ୍ରା. ଅଡ୍ଢାଇଯ୍ୟ)—ସାର୍ଦ୍ଧଦ୍ୱି ସଂଖ୍ୟା; ଦୁଇ ଓ ଅଧେ ସଂଖ୍ୟା;

ଆଢ଼ାଇ ଅଢ଼େଇ; ୨½; ୨୫—

ଢାଇ; ଅଢ଼ାଇ Two and half; 2½.

ଜଣେ ଦୋଇଚ୍ଛ ଅଢ଼ାଇ ପ୍ରହର । ପ୍ରାଚୀ—ଶଶୀଶେଖର ।

ଅଢ଼ାଇଆ— ଦେ. ବ—୧ । ଅଢ଼ାଇ ସେର ପରିମାଣ—

Ardhāiā 1. A quantity of 2½ seers.

ଆଢାୟା ୨ । ଅଢ଼ାଇ ସେର ବସ୍ତୁକୁ ମାପ ବା ଓଜନ କରିବା

ଢେୟା; ଢାଇଁ ପାତ୍ର ବା ବଟକରା—2. A capacity; measure or weight of 2½ seers.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଢ଼ାଇ ସେର ପରିମିତ—

1. Measuring or weighing 2½ seers

୨ । ଅଢ଼ାଇରେ ଗୁଣିତ (କୌଣସି ସଂଖ୍ୟା)—

2. Multiplied by 2½; 2½ times as much as.

ଅଢ଼ାମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଅର୍ଦ୍ଧମୁଣ୍ଡି; ଢିଙ୍କି ପାଦାରର ଲୁହା ସମାଯୁକ୍ତ ଅଗ-

Ardhāmuṇḍi The iron-ringed end of the pestle of a husking jack.

ଅଢ଼ାୟା—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଢ଼ାଇଆ (ଦେଖ)

Ardhāyā Ardhāiā (See)

ଅଢ଼ିଆ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଢ଼ାଇଆ (ଦେଖ)

Ardhiā Ardhāiā (See)

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ଗଡ଼ଜାତ) ବଂ —ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚା ପାଇଁ ଡାଙ୍କ ବସାକୁ ପଠାଯିବା ଡାଲି ଗୁଡ଼ୁଲ ଘିଅ ଆଦ ସାମଗ୍ରୀ; ସିଧା; ସତ୍ତା—A present of victuals sent to a guest.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)ବ—ପ୍ରତିଫଳ—Consequence.

(ଯଥା—ଭୁଇ ଅସତ୍ କହନ୍ତୁ; ଅଢ଼ିଆ ପାଇବୁ ।)

ଅଢ଼ିଆ ସ୍କୁଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଯେଉଁ ସ୍କୁଲ ବା ଗୃହାଳୀର

Ardhiā skul ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପାଳି କରି ଡାଲି ଗୁଡ଼ୁଲ ଆଦ ସିଧା ଯୋଗାନ୍ତି—A school the teacher of which gets victuals from the villagers by turn.

ଅଢ଼େଇ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଢ଼ାଇ (ଦେଖ)

Ardhei Ardhāi (See)

ଗୁଡ଼ କଣିଆ ଅଢ଼େଇଏ, (= ଅଢ଼େଇ ସେର ମାପ)

ପ୍ରଥ ବାହା କଲ, ଦ୍ୱିଥ ବାହା କଲ, ବାକ ରହିଲ ଅଢ଼େଇଏ ।

ଚଗ

ଅଢ଼େଇଆ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଢ଼ାଇଆ (ଦେଖ)

Ardheiā Ardhāiā (See)

ଦେ. ବ—୧ । (ଏହାର ପ୍ରକୋପ ଅଢ଼େଇ ଦିନ ହେବାରୁ) ଗୋରୁମାନଙ୍କ ଜ୍ୱର ବିଶେଷ—

1. A kind of fever attacking cattle.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋରୁଙ୍କ ଗୋଡ଼ର ଦୁଇଖୁରର ସନ୍ଧିରେ ଫୋଟକା ପରି ବ୍ରଣ ଦେଖାଯାଏ ଓ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଜରହୁଏ । ଅଢ଼େଇ ଦିନ ପରେ ଏ ଫୋଟକା ଭଲ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଜଇ ମଧ୍ୟ ଛଡ଼ିଯାଏ; ଏ ଫୋଟକାକୁ ଖରଫୋଟକା ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଗୋରୁମାନଙ୍କ ଶାଆଲା ରୋଗ; ଏ ରୋଗରେ ଗୋରୁମାନେ ଅକାଳୁ ହୋଇ ଅଢ଼େଇ ଦିନରେ ମରିଯାଆନ୍ତି—2. A kind of fatal cattle-disease.

ଅଢ଼େଇ କାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଢ଼େଇ ଚରଣିଆଁ (ଦେଖ)

Ardhei kāṇḍiā Ardhei charaṇiāñ (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ । ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅଢ଼େଇ କଆରଆ—ଦେ. ବ—ବଲରେ ରହିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତ୍ରବଷ
Ardhei kiāriā ଢୋକ ସାପ—A kind of very poisonous cobra.

[ଦ୍ର—ଲୋକବଶ୍ୱାସ ଏହି କ ଏ ସର୍ପଦ୍ୱାର୍ ଦଂଶ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ପଦଂଶନ କରିବା ସ୍ଥାନରୁ ଅଢ଼େଇ କଆର ଦୂର ନ ଯାଇଣୁ ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇ ଓ ଏ ସର୍ପ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦଂଶିବାକୁ ଅଢ଼େଇ କଆର ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଡ଼ାଇ ଯାଏ ।]

ଅଢ଼େଇ ଚରଣିଆଁ—(ମନ୍ତ୍ର)—ଦେ. ବ. (ଚରଣିଆର 'ଣ' ଅକ୍ଷର ଯୋଗୁଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ 'ଆ' ର ଅନୁନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Ardhei charaṇiāñ ଅଢ଼ାଇ ପଦ ମନ୍ତ୍ର ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରର ପଦସଙ୍ଖ୍ୟା ଅଢ଼େଇ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଢ଼ ଅକ୍ଷର ଅଟେ; ଗୁଣିଆମାନେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଗାରୁଡ଼ ମନ୍ତ୍ର—Very short (mystic) formula.

ଅଢ଼େଇ ଦନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧତୃତୀୟ+ଦନ)୧। ଦୁଇ ଦନ ଅଧେ—
Ardhei dina 1. Two and half days.
ଆଢ଼ାଇଁଦିନ ୨। ଅଳ୍ପକାଳ—2. A short time.
ଢାଇଁଜ ଭୁ ସିନା ଅଢ଼େଇ ଦନର ଗୁରୁଜ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଦରବାର ।

ଅଢ଼େଇ ଦନଆଁ—ଦେ ବ. (ଦନଆର 'ନ' ଅକ୍ଷର ଯୋଗୁଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ 'ଆ' ର ଅନୁନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣ)
Ardhei diniāñ ଦୁଦିନେର ୧। ଅଳ୍ପକାଳ ସ୍ଥାସ୍ଥୀ—1. Transient; shortlived
ଦୋଦିନକା ଅଢ଼େଇଦନଆ ସଗ ଗଲି ବାଇ
ଦୋଇ ବଆ ବାଦ୍ୟେ ମାଇବ ଜପାଇଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଦରବାର ।
୨। ଅଚରସ୍ଥାସ୍ଥୀ; ଅସ୍ଥାସ୍ଥୀ—2. Temporary.
ଧର୍ମ ଏକା ସିନା ନଦୁଅପଣିଆ,
ଆଉ ସବୁ ପଣ ଅଢ଼େଇ ଦନଆଁ ଜଗନ୍ନାଥ—ଦରବାର

ଅଢ଼େଇ (ଇତ୍ୟାଦ)—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—(କଚରିଆ ଓ କରଣୀ ଲେଖାରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଅଢ଼ାଇ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Ardhai (etc) Ardhāi etc. (See)

[ଦ୍ର—ଅଢ଼େଇ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଦୁଇ (ଢ଼େଇ) ବର୍ଣ୍ଣକୁ କେହି କେହି ଲେଖାଳ ସଂକ୍ଷେପରେ 'ଢ଼ି' କର ଦଅନ୍ତି । କନ୍ତୁ ଏର ଉଚ୍ଚାରଣ ଅ+ଇ ଥିବାରୁ, ଓ ଏ+ଇ ନ ଥିବାରୁ ଏପର ଲେଖିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।]

ଅଢ଼େଇଆ—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ (କଚରିଆ ଓ କରଣିଆ ଲେଖାରେ ବ୍ୟବହୃତ; Ardhaiā 'ଅଢ଼େଇ' ଦେଖ)—ଅଢ଼େଇଆ (ଦେଖ)
Ardheiā (See)

ଅଣ (ଧାତୁ)—ଫ—୧। ଶବ୍ଦ କରିବା—1 To sound.
Aṇa (root) ୨। ନଶ୍ୱାସ ମାରିବା—2 To breathe.

ଅଣ—ଦେ. ବ—ଝୋଳ; ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ଥିବା ଜଳୀସ୍ଥ ଅଂଶ—
Aṇa Soup; liquid portion of curry.
ଝୋଳ ତେଙ୍ଗ ମାଛ ଅଣ ଜଙ୍କଡ଼ାସିକା ସିବ ଖାଇଛ ପାସୋର ପାରିବ ନାହିଁ ।
ଝୋଲ ଫକୀରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଲ୍ପ ।

. ଦେ. ଅ. (ଅନ୍ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଲଗେ; ନଞ୍ଚାର୍ଥକ)—
ନ; ନୁହେଁ—Not.

[ଦ୍ର—ନଞ୍ଚାର୍ଥକ 'ନ' ସ୍ୱରବ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଲଗି ସଂସ୍କୃତରେ ଯେଉଁ 'ଅନ' ଆକାର ଧାରଣ କରେ, ତହିଁର ଓଡ଼ିଆରୂପ; ସଂସ୍କୃତରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାବ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ 'ନ' 'ଅନ' ଆକାର ଧାରଣ ନ କର, 'ଅ' ଆକାର ଧାରଣ କରେ, କନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅଣ' ଆକାର ଜ୍ରୁତ୍ପୁଡ଼ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଏଥିର ଇଂରାଜ ରୂପ 'un' ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅଣ' ଆକାରର ବ୍ୟବହାରର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଏଠାରେ ଦଆଗଲା—

ଅନପିଏ। ଅନ୍ଧେରା ବଢିଅଛ ଚହିଁ, ଅନଗୋଧା ଅଣପଢା ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛ ଦୋଇ ।
ଅନକବାଝରୁ ଅନକରଣି ଯ ଖଣ୍ଡା; ଅଣଲୁହା କବାଝ ଲଗିଛ ବବ୍ୟ ପଣ୍ଡା ।
ଅନଖାଡେ ଅଣ ଶବ୍ଦ ପକାଉଛ ଘୋଡା, ଅନଝାପେ ଅଣଶେଣୀ ଦୋଇଅଛ ନପା ।
ଅନଚର୍ଯ୍ୟ ଅନଘୋଡା କଢାଇଛ ଘଡି, ଅନଲୋକ ଇଚ୍ଛା ସ୍ୱର୍ଗେ ଦୋଇଛନ୍ତ ବେନ୍ତ୍ର ।
ପ୍ରାଚୀ, ତୃଣବତ୍ସରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣ ଅକ୍ଷର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅକ୍ଷର)—ଅକ୍ଷର—
Aṇa akshara Indestructible.
ଅଣଅକ୍ଷର ଯାର ଦେହୀ । କମଲଲୋଚନ ଚଉତଶା, 'ଣ' ପଦ ।
ଦେ. ବ—ପରଂବ୍ରହ୍ମ; ବ୍ରହ୍ମ—
The Divine Soul pervading the Universe.
ଅଣ ଅକ୍ଷର ଜଗତ୍କାରେ
ବ୍ୟାପ୍ତ ପ୍ରାସ୍ପେ ମଁ ଶୂନ୍ୟରେ । ସଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିଗୀତା ।

ଅଣ ଅଣ—ଦେ. ବଣ—ଅଣ ପର ପାଣିଆ—
Aṇa aṇa Soupy; watery like soup.
ଝୋଳ ଝୋଳ (ଯଥା—ଡାଲି ଆଦ ଅଣ ଅଣ ଦୋଇଛି ।)
ଢିଲଢିଲା ଦେ. ବ—ତଅଣରେ ଥିବା ଝୋଳ ଅଂଶ—
Soupy part of curry.

[ଦ୍ର—ମାଛ ତଅଣରୁ ଭୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ଯାକ ତୋ ପତରରେ ବାଢ଼ିଲୁ, ମତେ ଭୁଜ୍ଜା ଅଣ ଅଣ ତକ ଦେଲୁ ।]

ଅଣଅକ୍ଷର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅ+ଅକ୍ଷର)—୧। ଅଶିକ୍ଷିତ; ମୂର୍ଖ;
Aṇaakshari ନରକ୍ଷର; ଯେ ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ କର ନାହିଁ—
ନିରକ୍ଷର 1. Illiterate; unlettered.
ନିସ୍ଥର, ଅନପଢ ୨। ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant.

ଅଣଅକ୍ଷରିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଣଅକ୍ଷର (ଦେଖ)
Aṇaakshariā Aṇaakshari (See)

ଅଣ ଅଜା—ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧। ଅଜାଙ୍କ ପିତା; ପ୍ରପିତାମହ—
Aṇa ajā 1. Paternal great grand-father.
ଗୋସେଇଁମା
ଗୋସେଇଁ ଆଈ } ସ୍ତ୍ରୀ ୨। ପ୍ରମାତାମହ—
2. Maternal great grand-father.
ବଡ଼ଦାଦା
ପରଦାଦା, ପଡ଼ଦାଦା

ଅଣ ଅଠା—ଗ୍ରା. ବ—ଅଠା ନ ଥିବା ଜନିଷ—
Aṇa aṭhiā A substance which is not gummy.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାଷାକୋଷରେ ପ୍ରତି ' ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ଏବ ' ଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପରେଣ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ' ଯୁକ୍ତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ଚପ୍ତିତ ' ବା ୧ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ପଥା :— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଣ୍ଠି' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଆର୍ତ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଡ' ଦେଖିବେ ।

ଅଣ ଅଠା ଅଣ ଚୂନ ଘଣିଛ ଉହାଁର । ପାଟୀ. ବ୍ରହ୍ମଜଗତ ଗୀତା ।

ଅଣ ଅନୁଭବୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅନନୁଭବୀ)—ଅନନୁଭବୀ; ଅନୁଭବଘ୍ନ—
Aṇa anubhabī Inexperienced.

ସେହି ନବା ମୂର୍ଖ ଅଣ ଅନୁଭବୀ
ହେଲ ଭୋହୋ କରେ କବଳୁକ ଉଚ । ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି—ମନୋରଥ ।

ଅଣ ଆଉଟା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାବର୍ତ୍ତିତ)—
Aṇa āuṭā ଯେଉଁ ଦୁଧ ଆଉଟା ହୋଇ ନାହିଁ—
ଆଫୁଟା (milk) Not boiled; not stirred
ଉବଲା ନେଇ ହୁଆ over fire.

ଅଣ ଆଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନକ୍ଷ)—
Aṇa ākhiā ୧ । ଯାହାର ଆଖି ନାହିଁ; ଚକ୍ଷୁହୀନ; ଅନ୍ଧ—
ଅନ୍ଧା 1. Blind.

୨ । ଯେଉଁ ନବଜାତ ବର୍ଗୀୟ ଓ କୁକୁର ଛୁଆଙ୍କର ଆଖି-ପତା ଖୋଲି ନ ଥାଏ—
2. (young of cat and dog) Whose eyelids are still shut up.

ଅଣ ଆଖୁଆ—ଦେ. ବ—ଅଣଖୁଆ (ଦେଖ)
Aṇa ākhuā Aṇakhuā (See)

ଅଣ ଆଦର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନାଦର)—
Aṇa ādara ୧ । ଅନାଦର; ଅଯତ୍ନ—1. Inattention.
ଅନାଦର ୨ । ଅସମାନ—2. Disrespect.
ଅନାଦ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲେ ଯେ ଯାଆନ୍ତି ଘରେ
କଲେଣ ଅଣ ଅଦର ଆଦରେ । ପ୍ରାଚୀ—ପଦ୍ମତେଗାଁଥା ।

ଅଣଆୟତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବ. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ)—ଅଣଆୟତ୍ତ (ଦେଖ)
Aṇaāyata Aṇaāyatta (See)

କରଇ ଅଣଆୟତ ସବୁ ଜଃ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ଅଣଆୟତ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ)—
Aṇaāyatta ୧ । ଅନାୟତ୍ତ; ସ୍ୱମତାବହିର୍ଭୂତ; ଅଧିକାର
ଅନାୟତ୍ତ ବହିର୍ଭୂତ—1. Beyond one's
ଅନାୟତ୍ତ control; not within one's power.

୨ । ଉପାସ୍ୟାନ୍ତର ଘ୍ନନ—2. Resourceless
୩ । ଅସହାୟ—3, Helpless
୪ । ସ୍ୱମତାଘ୍ନନ; ଶକ୍ତିଘ୍ନନ; ଅଶକ୍ତ —4. Powerless.

ଅଣଆୟତ୍ତ ବେଳେ କ ସେନ ସିଂ । ସନତୋଷ ଚଉତଶା ।

୫ । ଅସାବଧାନ; ଗରଜୁସିଆର—
5. Careless; incautious.

୬ । ପରାଧୀନ—6. Subservient; dependents; subject to another.

ଏ ସକାଶୁ ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇ ହେହ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

୭ । ଅବଶୀଭୂତ; ଯେ ଆତ୍ମପରାଧୀନ ହୁଏ ନାହିଁ—
7. Uncontrollable; unrestrained.

ଗ୍ରା. ବ—୧ । ପରାଧୀନତା—
1. Subserviency; dependency.

୨ । ଅସାବଧାନତା—2. Carelessness.
୩ । ଶକ୍ତି ବା ସ୍ୱମତାର ଅଭାବ—
3 Want of power.
୪ । ଅଧିକାରର ଅଭାବ—4. Want of control.
୫ । ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା—5. Helpless condition.
୬ । ଉପାସ୍ୟାନ୍ତର ଘ୍ନନ; ଗତ୍ୟନ୍ତର ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
6. Want of any other resources or alternative.

ଏ ସକାଶୁ ଅଣଆୟତ୍ତେ ନରନଦେ
ଦମସ୍ତନ୍ତୀ କଥା କହିଲେ ପରସ୍ପରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ଅଣଅୟାସେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ ଅନାୟସ)—
Aṇaāyāse ୧ । ଅନାୟସରେ; ଅକ୍ଲେଶରେ—1. Easily.

୨ । ବିନାକ୍ଲେଶରେ—2. Withoutany trouble or pain.

ନାଚ୍ଚନି ଗୁଡ଼ି ସେତ୍ତେ ଧନ
ଅଣଆୟାସେ ସେତ୍ତେ ପଣ୍ୟ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୪ ।

ଅଣଉଚିତ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁଚିତ)— ଅନୁଚିତ—
Aṇauchita Improper.

କରିବା ସେବେ ଅଣଉଚିତ ବସ୍ତର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅଣଉଦସ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ନ + ଉଦସ୍ୟ)—
Aṇaudaya ୧ । (ସୂର୍ଯ୍ୟ) ଉଦସ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥିବା ସମୟ—
1. Time before sun-rise.

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତଉଦସ୍ୟେ ସ୍ନାନାଦି ସବୁ କରି
ବଉଶିଦଣ୍ଡର ଫଳ ଦୁଅଇ ତାହାରି । ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅଣଉଦଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନ + ଉଦସ୍ୟ) —
Aṇaudiā ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦସ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ କରାଯିବା—
1. Done before sun-rise.
(ଯଥା—ଅଣଉଦଅ ସ୍ନାନ; ଅଣଉଦଆ ଭୋଜନ)
ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦସ୍ୟ ନ ହେଉଣୁ—
Before sun-rise.

ଅଣଉପଗାର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନୁପକାର)—
Aṇaupagāra ଅନୁପକାର; ଅହିତ; ଅପକାର—
ଅନୁପଗାର Disservice; injury.
ଅନ ପକାର

ଅଣ ଉପରୋଧ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନୁପରୋଧ)—
Aṇa uparodha ୧ । ଉପ୍ରୋଧ ବା ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜାର ଅଭାବ—
1. Want of respect for the feelings of others.

୨ । କରୁଣାର ଅଭାବ; ନିର୍ଦ୍ଦୟତା—
2. Want of pity; unkindness.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଲ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ

ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅଣ ଉପରୋଧି (ଦେଖ)
Aṇa uparodhi (See)

ଅଣ ଉପରୋଧି—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଜଉପ୍ରୋଧିଆ; ଯାହାର
Aṇa uparodhi ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା ନାହିଁ; ଯାହାର ମୁଲହଜା ନାହିଁ—
ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜାହୀନ 1. Having no respect for the
ବେମୁଲାହିଜା feelings of others.
୨ । ନିର୍ମମ—2. Unsympathetic.
୩ । ନିଷ୍ଠରୁଣ—3. Pitiless; unkind.

ଅଣଉପରୋଧିଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Aṇauparodhiā ଅଣଉପରୋଧି (ଦେଖ)
Aṇauparodhi (See

ଅଣଉପରୋଧେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି ବ୍ୟ—୧ । ନିଷ୍ଠରୁଣ ଭାବରେ—
Aṇauparodhe 1. Pitilessly
କୁମାର ବଦ୍ଧଲ ଅଣଉପରୋଧେ ବାଣ । ସାରଳା ମହାଭାରତ- ଦ୍ରୋଣ ।
୨ । ନିର୍ମମଭାବରେ—2. Without the least sympathy.

ଅଣଉପୁରୋଧ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବ୍ୟ—
Aṇaupurodha (etc) ଅଣଉପରୋଧ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṇaupurodha etc (See)

ଅଣଉପ୍ରୋଧ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବ୍ୟ—
Aṇauprodha (etc) ଅଣଉପରୋଧ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṇauparodha (See)

ଅଣଉହାଡ଼—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ (ସଂ. ଅନାବୃତ)—ଅନାବୃତ; ଆବରଣରହିତ—
Aṇauhārd̤a Uncovered; open.

ଅଣଓସାର- ଗ୍ରା. ବ୍ୟ (ସଂ. ଅପ୍ରସର)—୧ । ଅପ୍ରସର; କମ୍ ଚଉଡ଼ା—
Aṇaosāra 1. Of small breadth.
୨ । ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ; ଅବମ୍ଭଚ—2. Narrow.

ଅଣକ—ସଂ. ବ୍ୟ (ଅଣ ଧାତୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କଣ୍ଟୁ. ଅକ)—
Aṇaka ୧ । ଘୃଣ୍ୟ; ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—1. Despicable; contemptible.
୨ । ନୀଚ—2. Low; mean.
୩ । ନଗଣ୍ୟ—3. Insignificant.
୪ । ମନ୍ଦ—4 Bad; wretched.
୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତକ୍ଷୁଦ୍ର—5. Very small.
ସଂ. ବ—ପକ୍ଷିବିଶେଷ—A kind of bird.
ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଟକ)—ଉଙ୍କା; ଭାତ ଉଅଣା ଆଦି ପାଣିବା ଓ ଡୁଙ୍କି ପରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ବେଞ୍ଚା ଲଗିଥିବା ଷଡ଼େଇ—
ଡୋଙ୍ଗା; ଡୋଇ A wooden spoon; ladle.

ଅଣକଉଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Aṇakaurd̤iā 1. Poor.
ଅଣକଉଡ଼ିଆ ପଲାଣ୍ଡୁ ଖସି । ଗ୍ରାବୀ, ପରଚେଗାଁଓ
୨ । ଅଳ୍ପମୂଲ୍ୟର (ପଦାର୍ଥ)—2. Of very low price: of no value.

ଅଣକଘୋରା—ଦେ. ବ୍ୟ—ଯେଉଁ ଉଅଣା ବା ଖିର ସିଝିବା ସମୟରେ
Aṇakaghorā ଅଣକଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତମରୂପେ ଘଣ୍ଟା ହୋଇଥାଏ—
(curry. etc) Well stirred with a ladle over the fire.

ଅଣକଦଳିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ—(ସଂ. ଅ + କଦଳୀ)—ଯେଉଁ କଦଳୀଗଛର
Aṇakadaliā ପୁଆମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ମୂଳରୁ ଉଡ଼ା ହୋଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ପୋତା ନ ହେବାରୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ପରେ ପୁଆର ମୂଳ ଦାଣ୍ଡିମାନ ଭୂମି ଉପରକୁ ଉଠିଯାଏ ଓ ଗଛମାନ ଖୁବ୍ଟେ ହୋଇ ଉକୁ ଗଛରେ ଆଉ କଦଳୀ ଫଳେ ନାହିଁ—
(plantain plants) Which become stunted and unproductive owing to want of annual transplantation.

ଅଣକଦଳୀ—ଦେ. ବ୍ୟ – ଅଣକଦଳିଆ (ଦେଖ)
Aṇakadalī Aṇakadaliā (See)

ଅଣକଧରା—ଦେ. ବ୍ୟ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପରିବେଶନ କରିବାପାଇଁ ଅଣକ
Aṇakadharā ଧରେ -(a person) Holding the ladle for serving food to others.
[ଦ୍ର—ପୁରା ଜାଜପୁର ରାଜାଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନମାନଙ୍କର କୁଳୀନ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଭୋଜନ ସଭାରେ ଯେଉଁ କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ (ଯଥା-- ଭଟ୍ଟ ମିଶ୍ର) ଅଣକ ଓ ଦାଣ୍ଡି ଧରି ପରିବାରେ ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ 'ଅଣକଧରା' ବା 'ଦାଣ୍ଡିଧରା' ବୋଲି ଡକାଯାଏ ।]

ଅଣକମରା— ଦେ. ବ୍ୟ —ଅଣକଘୋରା (ଦେଖ)
Aṇakamarā Aṇakaghorā (See)

ଅଣକାଫୁଲି—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଣ୍ଡି; ଓଲମ୍ପି (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Aṇakāphulī Stupid; foolish (woman).

ଅଣକାଳା—ଦେ. ବ୍ୟ—(ସଂ. ନ + କାଳ ଧାତୁ)—୧ । କାଳା ହୋଇ
Aṇakīlā ନଥିବା (କବାଟ)—1. Unbolted (door).
୨ । କାଳା ହୋଇ ନ ଥିବା (ଅକ୍ଷର)—
2. Uncrossed (letter).
ଦେ. ବ—ଅଣକାଳ (ଦେଖ)
Aṇakīli (See)

ଅଣକାଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଣି + କାଳକ)—ଅକ୍ଷାଗ୍ରକାଳକ; ଗାଡ଼ର
Aṇakīli ଚକକୁ ଅଖରେ ଅଟକାଇବାପାଇଁ ଅଖର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ
ଚାକାର ଖୀଲ କୀଳା କରା ଯାଇଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ଖୁବ୍ଟେ କାଠଖିଲ
ଧୁରୀକୀକୀଲ୍ ଦିଆଯାଏ; ଅଣି—Linchpin; small wood-pins put in the holes at the ends of the axle to prevent the wheels from slipping away.

ଅଣକୋଣିଆଁ—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । (ସଂ ନ + କୋଣ)—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର
Aṇakoṇiāṁ କୋଣ ନାହିଁ; ଯାହାର କୋଣ ସବୁ ଗୋଲ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ କ୍ଲେକେ ଅନର ପୃଷ୍ଠାରେ ଗୃହତ ୧ ଚଉିତ ଅକର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ୨ ଚଉିତ ଅକର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପୁଡ଼ୁଡ଼େ ଚଷା କରଯ ନାହିଁ । ଅଟଳେ ୧ ବା ୨ ଚଉିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ ହେବେ ଏ ପ୍ରଖାକୋଡ଼ରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚଉିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଦେଖରେ; ନ ମିଳରେ 'ଜଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଥ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଦୋଇ ଅଛ—1. Rounded at the corners.

୨ । (ସଂ. କୋଣ)—ଏକ କୋଣରେ ପଡ଼ିରହିଥିବା—2. Lying in one corner.

ଚଡ଼ାଇବାସିମାନେ ଅଲଗିତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଅଣକୋଣିଆ ଦୋଇ ପଡ଼ ଅଛନ୍ତି ।
ଗଡ଼ଜାତବାସିଗ—୧୮।୨୭।

ଅଣଖା—ଦେ. ବ—ଅଣଖୁଆ (ଦେଖ)
Aṇakhā Aṇakhuā (See)

ଅଣଖୀଲା—ଦେ. ବ—ଅଣଙ୍କାଳ (ଦେଖ)
Aṇakhīlā Aṇakīli (See)

ଅଣଖୀଲି—ଦେ. ବ—ଅଣଙ୍କାଳ (ଦେଖ)
Aṇakhīli Aṇakīli (See)

ଅଣଖୁଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନକ୍ଷୁ ; ଯାହା ଆଖୁ ପର୍ ଦେଖାଯାଏ, କନ୍ତୁ ଆଖୁ ନୁହେ)—ଆଖୁଜାତୀୟ ବନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମବଶେଷ—
Aṇakhuā A plant in appearance like the sugarcane, Saccharum Arundinacium.

[ଦ୍ର—ଏହାର ରସ କୃମିରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପିଆଇବାକୁ ହୁଏ—ଏହା ସଂ. ଭଦ୍ରମୁଞ୍ଜ ହେବ କ ? ଭଦ୍ରମୁଞ୍ଜର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ଇକ୍ଷୁବେଷ୍ଟନ । ଆମ ଦେଶରେ ଏ ଗଛ ୪।୫ ଫୁଟ୍ ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼େ;ଏହାର ପତ୍ର ଆଖୁ ପତ୍ର ପର ଓ ଦଣ୍ଡ ଆଖୁଠାରୁ ସରୁଆ, କନ୍ତୁ ହିମାଳୟର ଜରିଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏ ଗଛ ୧୫ ଫୁଟ୍ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ ଓ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ଧରେ, ତାହା ୩୦ ଫୁଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ ଓ ଏଥିର ବ୍ୟାସ ୧ ଇଞ୍ଚରୁ କମ୍; ଦଣ୍ଡମାନ ଆଖୁ ପର୍ ପତ୍ରବେଷ୍ଟିତ । ଜରିଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏ ଦଣ୍ଡମାନ ଗୃହଘରର କାନ୍ଥରେ ବାଡ଼ ଦଆଯାଏ ।]

ଅଣଗୁରୁ—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ନ + ଗୁରୁ)—
Aṇaguru ବଦ୍ୟାଗୁରୁ ନ ଥାଇ ବଦ୍ୟା ଶିଖିବା ଅବସ୍ଥା—Learning without a tutor.

ଅଣଗୁରୁରେ ବଦ୍ୟା ଶିଖିଲେ ସ୍ପୃରଥି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

ଅଣଗୁରୁଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ ଅଗୁରୁ)—
Aṇaguruā ୧ । କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କ ବନା ସାହାଯ୍ୟରେ ବଦ୍ୟା ଶିଖିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person) Who has not learnt under a tutor.

୨ । ଯେଉଁ କର୍ମ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ଲୋଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ; ସହଜ (କର୍ମ)—2. Instinctive (acts).

(ଦ୍ର—ଶିଶୁର ମାଉସୁନରୁ ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ, ଶିଶୁର କନ୍ଦନ, ହାସ୍ୟ; ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ପ୍ରଣୟାକର୍ଷଣ; ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ-ସଙ୍ଗମ—ସମାନ ଜୀବପ୍ରକୃତିସୁଲଭ ଓ ଈଶ୍ୱରପ୍ରଦତ୍ତ ଅଟେ ।)

ବୋଲେ ସ୍ତନ ଅଣଗୁରୁଆ ବଦ୍ୟା ଅଟେ ଏହା । ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୩ । ଯେଉଁ ବଦ୍ୟା କୌଣସି ଶିକ୍ଷକଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା କରିଯାଇ ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ସାଧିତ (ବଦ୍ୟା)—3. (learning or art) Attained by a person without the help of a preceptor, i.e. acquired by one's personal exertions & initiative.

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ନାହିଁ—4. (a person) Uninitiated into the spiritual lore by a preceptor.

ଦୁଃଖ ନ ପୁଚ୍ଛ ଯେତ୍ତ ସ୍ୱହାମେ ପଶିବ
ସେ ଅଣଗୁରୁଆ ଯେ ସ୍ୱହାମେ ନ ମିଶିବ । ପ୍ରାଚୀ—ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅଣଚଞ୍ଚା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣଗୃଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Aṇachañchhā Aṇachāchha (See)

ଅଣଚତୁର—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଚତୁର)—୧ । ଅଚତୁର—
Aṇachatura 1. Not skilful; not sly.
ଅଚତୁର
ଅଚ୍ଚତୁର ୨ । ଓଲୁ ; ନର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—2. Foolish.

ଅଣଗୃଖିଲା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଚଖ ଧାତୁ)—ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥର
Aṇachākhilā ସ୍ୱାଦ କେହି ଗୃଖି ନ ଥାଏ—(a thing) Which has not yet been tasted.

ଅଣଗୃଖିଲ ପଲେ ଥସି, ଗୃଖିଲ ତଳେ ଥଲ ନିଶି ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଣଗୃଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଚଞ୍ଚା; ଯାହା ଚଞ୍ଚା ହୋଇ ନାହିଁ (ଭୂମି)—
Aṇachāchha Unscraped.

ଅପାବନ୍ଦେ ଅଣଗୃଚ୍ଛେ ହୋଇଅଛ ଉର୍ବ । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣଗୃଣିଶ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ସଂଖ୍ୟାବାଚକ (ସଂ. ଉନଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍;
Aṇachālisa ଗ୍ରା. ଉନଚତ୍ତାଳିସ)—ଉତରଣରୁ ୯ ଅଧିକ;
ଉନଚାଲିଶ ଗୃଣଗରୁ ଏକ କମ୍; ୩୯—Thirty-nine.
ଉନଚାଳୀଶ

ଅଣଗୃଣିଶି—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଣଗୃଣିଶ (ଦେଖ)
Aṇachālisi Aṇachālisa (See)

ଅଣଗୃଶ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ. ସଂଖ୍ୟାବାଚକ (ସଂ. ଉନପଞ୍ଚାଶତ୍; ଗ୍ରା.
Aṇachāsa ଉନପଞ୍ଚାଶ) —ପଗୃଶରୁ ଏକ କମ୍; ଗୃଣିଶରୁ ନଅ
ଉନପଚାଶ ଅଧିକ; ୪୯—Forty-nine.
ଉନଚାସ

ଦେ. ବ—ଅଣଗୃଶ ପବନ (ଦେଖ)
Aṇachāsa pabana (See)

ଅଣଗୃଶ ଉଠିବା—ଦେ.ବ. (ସଂ. ଉନପଞ୍ଚାଶତ ଓ ଉତ୍ + ସ୍ଥା ଧାତୁ)—
Aṇachāsa uṭhibā ମୁଉଁଥୁଁରୁ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଶ୍ୱାସବାୟୁର ହାଁପାନି ଉଠା ଗମନାଗମନ—Violent gasping before
ତଡ଼ପନା death.

ଅଣଗୃଶ ପବନ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉନପଞ୍ଚାଶତ୍ + ପବନ)—
Aṇachāsa pabana ୧ । ମୁଖର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରେ ମନୁଷ୍ୟର ହାଁପାନି ବହୁବା ଖରନିଃଶ୍ୱାସ—1. Violent pantings or
ତଡ଼ପନା gasps before death.

୨ । ପ୍ରବଳ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ—2. Tempest.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ର,ର୍	ଃ । ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇତ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପୃ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଉ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ, କାଶ୍ୟପପତ୍ନୀ ଅଦଉ ପବନଙ୍କୁ ଗର୍ଭରେ ଧାରଣ କରିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଦଉଙ୍କ ସପତ୍ନୀ ଦଉଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଦଉପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ଅଦଉଙ୍କ ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କର ଭ୍ରୂଣକୁ ସାତ ଖଣ୍ଡ କର କାଟି ପକାଇଲେ । କନ୍ତୁ ଯେ କଥା ଦୋହାଥିବା ସାତଖଣ୍ଡଯାକ ଜୀଇଁଛି, ଏହା ଦେଖି ପୁଣି ସେ ସାତଖଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସାତ ସାତ ଖଣ୍ଡ କର କାଟିଲେ; ତଥାପି ସେ ଅଣଗୃସ ଖଣ୍ଡର ପ୍ରାଣ ଗଲ୍ଲ ନାହିଁ । ଇନ୍ଦ୍ର ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା କର ନ ପାର ଫେରିଲେ ଓ ସଥାକାଲରେ ଅଦଉଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ପବନ ୪୯ ରୂପ ଧାରଣ କର ଜନ୍ମିଲେ । ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ମୃତ୍ୟୁକାଲରେ ପବନଙ୍କର ଏହି ଅଣଗୃଶ ମୂର୍ତ୍ତି ମନୁଷ୍ୟର ପିଣ୍ଡରୁ ବାହାର ଯାଏ ଓ ସେହି ଦେହୁ ମନୁଷ୍ୟ ଦାଁଘି ହୁଏ ।]

ଅଣଗୃଶ ବୋହ୍ବା—ଦେ. ବ—ଅଣଗୃଶ ଜୁଠିବା (ଦେଖ)
Aṇachāśa bohibā Aṇachāśa uṭhibā (See)

ଅଣଚୂନ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ନ+ଚୂର୍ଣ୍ଣ)—୧ । ଚୂନ ନ ଥିବା ବସ୍ତୁ—
Aṇachūna 1. An article having no lime

ଅଣଥଠା ଅଂଚୂନ ଲଗିଛି ତହିଁର । ପ୍ରାଚୀ—ଚୁନ୍ଦନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣଛଞ୍ଚା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନ+ଭସ ଧାତୁ)—
Aṇachhañchā ୧ । ଅଣଗୃଚ୍ଛ (ଦେଖ)
1. Aṇachāchha See)

ଅଣଛଞ୍ଚା ଅଣଘୋଛ ଦୋଇଛ ଶଘୋଃ
ଅଣଘଷା ଅଣଲୁଗା ଦୋଇଛ ଚୌପଃ । ପ୍ରାଚୀ—ଚୁନ୍ଦନରୂପଣ ଗୀତା ।

୨ । (ସଂ. ନ+ଶୌଚ) ଝାଡ଼ା ଫେରିବା ପରେ ଜଳଶୌଚ ଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଦେହ ବା ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Unwashed (after easing oneself).

ଅଣଞ୍ଚାଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଣଗୃଶ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aṇañchāśa (etc) Aṇachāśa. etc (See)

ଦଶ ଧ୍ୱଂସି ରୁଦ୍ର ପ୍ରଖର ନଶ୍ୱାସ
ପଡ଼ିବ ବହୁଲ ବାସୁ ଅଣଞ୍ଚାଶ । ଗ୍ରାମାଥ—ଚଲ୍ଲିକା ।

ଅଣଠାବ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ ନ+ସ୍ଥା ଧାତୁ)—୧ । ଅସ୍ଥାନ; ମନ୍ଦ ସ୍ଥାନ—
Aṇaṭhāba 1. Bad or wretched place.
ଅସ୍ଥାନ ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ—2. Unfit place.
ଅସ୍ଥାନ ୩ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସ୍ଥାନ—
3. Inconvenient place.
୪ । ଅପରିଚିତ ବା ଅଜ୍ଞାତ ସ୍ଥାନ—
4. Unknown or strange place.
୫ । ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନ—5. Unapproachable place.
୬ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ କେହି ଯିବାଆସିବା କରନ୍ତି ନାହିଁ—
6. Unfrequented place.

କନ୍ୟାକୁ ସେମନ ଏନ୍ତୁ ପଲାଇ ଅଉଲେ
ଏଥି ଅନି ଅଣଠାବ ବୋଲଣ ହୁଲେ । ସାରଳା ମହ ଘରଉ ଅବ

ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣଠାବୁଆ (ଦେଖ)
Aṇaṭhābuā (See)

ଅଣଠାବୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ (ସ୍ଥାନ)—
Aṇaṭhābuā 1. Inconvenient (place).
(ଅଣଠାବୋଇ—ଗ୍ରୀ) ୨ । (ପୁଂ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସ୍ଥାନରେ ବିଚରଣ କରେ—2. (person) Frequenting bad places.

ଅଣଢଙ୍କା—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅନାବୃତ —1. Uncovered.
Aṇaḍhaṅkā ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଗ୍ଧ) ବିଣ—(ଯଥା—ପଣସ, ଆମ୍ବ, ଆଚାଙ୍କା ସପୁର, ଆଉ)—୨ । ଅପରିପକ୍ୱ; ଦରପାଚିଲା;
ଝୁଲା ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ;ଯେଉଁ ଫଳ ପାଚିଲା ପର ଦେଖାଯାଉଥାଏ,
ଡାଁଶା ଅଥଚ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଚି ନ ଥାଏ —
ଢେସର 2. Not fully ripe (fruit)

ଅଣଢଣ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣଢଣିଆଁ (ଦେଖ)
Aṇaḍhaṇa Aṇaḍhaṇiāñ (See)

ଗ୍ରା. ବି—ଭୋଜନାଭାବଜନିତ ଶରୀରର ଶୀର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥା—
Emaciated condition due to fasting.

ଅଣଢଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ('ଣି' ଅକ୍ଷର ଯୋଗୁଁ ଶେଷ 'ଆ' ବର୍ଣ୍ଣର ଅନୁନାସିକ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Aṇaḍhaṇiāñ ୧ । ଭୋଜନାଭାବରୁ ଅତି ଶୀର୍ଣ୍ଣକାୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଢନଢନିୟା 1. (person) Emaciated on account of fasting.
ଦୁବଲା ୨ । ଅନଶନ ଯୋଗୁଁ କଙ୍କାଳାବଶିଷ୍ଟ (ଦେହ)—
2. (body) Reduced to a skeleton owing to want of food.
୩ । ଅସମାନ; ବନ୍ଧୁର; ଅସମତଳ —3. Rough.
୪ । ବହୁସ୍ଥାନରେ ବଙ୍କା—4. Bent at many places.

ଅଣଢଣୁଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣଢଣିଆଁ (ଦେଖ)
Aṇaḍhaṇuāñ Aṇaḍhaṇiāñ (See)

ଅଣତରିଶ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ଉନତ୍ରିଂଶତ୍; ପ୍ରା. ଉନତିସା)—ତିରିଶ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଏକ କମ୍;
Aṇatiriśa ଉନତ୍ରିଶ କୋଡ଼ିଏରୁ ନଅ ଅଧିକ; ୨୯—
ଉନତୀଶ Twenty nine.

ଅଣତରିଶା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉନତ୍ରିଂଶତ୍)—ଅଣତରିଶ ସଂଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ—
Aṇatiriśā Numbering or consisting of
ଉନତ୍ରୀସା twenty-nine
ଉନତୀସା
(ଯଥା—ଲପ୍ ଇସ୍ପୁରରେ ଫେବୃୟାସ୍ପ ମାସ ଅଣତରିଶା ହୁଏ ।)

ଅଣତରିଶି—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଣତରିଶ (ଦେଖ)
Aṇatiriśi Aṇatiriśa (See)

ଅଣତିଶ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଣତରିଶ (ଦେଖ)
Aṇatiśa Aṇatiriśa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୃଷ୍ଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଘଷାକୋଡରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କଃ' ଦେଖିବେ; 'କଥ୍' ନ ପାଇଲେ 'କଥ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଣତଶା ଦେ. ବ୍ୟ—ଅଣତିରିଶା (ଦେଖ)
Aṇatiśā Aṇatiriśā (See)

ଅଣତଶି—ଦେ. ବ. ଓ ବ୍ୟ—ଅଣତିରିଶ (ଦେଖ)
Aṇatiśi Aṇatiriśa (See)

ଅଣତୁରୁତିଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅଣତୃତୀୟା (ଦେଖ)
Aṇaturutiā Aṇatṛutīyā (See)

ଅଣତୃତୀୟା—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ (ସଂ.ନ+ତୃତୀୟା)—ଯେଉଁ ଧାନବିହନ ଖେତରେ ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ବୁଣା ହୋଇଥାଏ—(paddy) Sown before the Akshayatṛutīyā day.

(ଯଥା—ଏ ସନ ଚୈତ୍ରମାସରେ ଖୁବ୍ ବରଷା ହେବାରୁ ଚଷାଯାକ ଅଣତୃତୀୟା କର ଧାନ ବୁଣିଗଲେ ।)

ଗ୍ରା. ବି—ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଖାଲ ବଲରେ ଧାନ ବୁଣିବା କର୍ମ—Sowing of paddy in low lands before the Akshayatṛutīyā day.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ କୃଷିମାନେ ବଲରେ ଧାନ ବୁଣିବା କାମ ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେବେ ଚୈତ୍ରମାସରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷା ହୋଇଯାଏ ଓ ପରେ ବର୍ଷା ଛନଛେଣ୍ଟିଆ ହେବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ହୁଏ, ତେବେ ତତ୍ତା ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଧାନ ବୁଣି ଦିଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମେଘ ଯେବେ ଏକପାଣିଆ କର ରଖି ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ପରେ ଖୁବ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷା ହେବାର ଆଶଙ୍କା ହୁଏ, ତେବେ ଖାଲ କଆରମାନଙ୍କରେ ବର୍ଷା ପାଣି ଭରଭ ହୋଇଗଲେ, ଧାନ ବୁଣି ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି କୃଷିମାନେ ଅକ୍ଷୟତୃତୀୟା ପୂର୍ବରୁ ଖାଲ କଆରରେ ଧାନ ବୁଣନ୍ତି ।]

ଅଣଦୋଷ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଦୋଷ)—ଅଦୋଷ; ଦୋଷଘ୍ନତା—
Aṇadosha Faultlessness; innocence.
ଅଦୋଷ
अदोष

ଅଣଦୋଷୀ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ଦୋଷୀ)—ଅଦୋଷ; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ନିରପରାଧ—Innocent; guiltless.
Aṇadoshī
ଅଦୋଷୀ ଅଣଦୋଷୀ ମହାପ୍ରାର ଦୋଷ ବାହୁ ବାହୁ ।
अदोष ସାରଳା ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅଣଦୋଷେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଦୋଷ)—
Aṇadoshe ୧ । ବିନାଦୋଷରେ; ଅପରାଧ ନ କରି ସୁଦ୍ଧା—
ଅଦୋଷେ; ବିନାଦୋଷେ 1. Without any fault;
विनदोषमे innocently.

ଅଣନଉ—ଦେ.ବ ଓ ବ୍ୟ—ସଂଖ୍ୟାବାଚକ(ସଂ.ଊନନବତି; ଗ୍ରା.ଉନନବ୍ବଇ)
Aṇanau ନଉ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଏକ କମ୍; ଅଶିରୁ ନଅ ଅଧିକ; ୮୯—
ଊନନବ୍ବଇ Eighty-nine.
उन्नव्वे

ଅଣନବେ—ଦେ. ବ ଓ ବ୍ୟ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)
Aṇanabe Aṇanau (See)

ଅଣନଭେ—ଦେ. ବ ଓ ବ୍ୟ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)
Aṇanabbe Aṇanau (See)

ଅଣନାତି—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ନାତିର ବା ନାତୁଣୀର ପୁଅ—
Aṇanāti Great grand-son.
ପୁତି ସତର ଲକ୍ଷ କୁମର ନାତ ନବ ଲକ୍ଷ
पोतापोतीका लड़का ଅଣନାତ ଚଉଦ ଲକ୍ଷ ବଡ଼ନ୍ତୁ ଅଙ୍କଗଣ୍ୟ ।
ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

(ଦ୍ର—ଅଣନାତିର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅଣନାତୁଣୀବୋହୁ କହନ୍ତି ।)

ଅଣନାତୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ନାତି ବା ନାତୁଣୀର ଝିଅ—
Aṇanātuṇī Great grand daughter.

(ଯଥା—ଅଣନାତୁଣୀର ସ୍ୱାମୀକୁ ଅଣନାତୁଣୀଜୋଇଁ କହନ୍ତି ।)

ଅଣନାତୁଣୀଜୋଇଁ—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅଣନାତୁଣୀର ସ୍ୱାମୀ—
Aṇanātuṇījoiñ One's great grand son-in-law.

ଅଣନାତୁଣୀବୋହୁ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଣନାତିର ସ୍ତ୍ରୀ—
Aṇanātuṇībohu One's great grand daughter-in-law.

ଅଣନିରୂପଣ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ନିରୂପିତ)—ଅନିରୂପିତ—
Aṇanirūpaṇa Unascertained.
ଅଣନିରୂପଣ ବ୍ରହ୍ମ ଅଛନ୍ତି ସେଠାରେ । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣନିଶବଦ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ନିଃଶବ୍ଦ)—ଅତି ନିଃଶବ୍ଦ; ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ—
Aṇaniśabada Very quiet; still; soundless.
ଅଣାକ୍ଷର ଅଣମାତ୍ରା ଅଣନିଶବଦ,
ଶବଦର ଭେଦ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ନିଜ ପଦ । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣନିଶ୍ୱାସ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ନିଶ୍ୱାସ)—
Aṇaniśwāsa ୧ । ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ—1. Suffocated.
ବେଦମ୍ ୨ । ବେଦମ୍—2. Out of breath.
बेदम्

ଅଣନିଶ୍ୱାସିଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅଣନିଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)
Aṇaniśwāsiā Aṇaniśwāsa (See)

ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅଣନିଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)
Aṇaniśwāsī Aṇaniśwāsa (See)

ଅଣପଖଳା—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ପ୍ରକ୍ଷାଳିତ)—
Aṇapakhaḷā ୧ । ଯେଉଁ ଭବତ ଭାତରେ ପାଣି ମିଶାସାଇ ନାହିଁ—1. (boiled rice) To which water has not been added
୨ । ଅଧୌତ—2. Unwashed.

ଅଣପାଠ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ନ+ପଟ୍ଟ)—୧ । ଯେଉଁ ରାଜବଂଶରେ ପଟ୍ଟମହିଷୀ ବା ବବାହିତା ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ କେହି ବିଦ୍ୟମାନ ନ ଥାନ୍ତି—
1. (a royal family) Having no legitimate issue left

ଘୋଷବଂଶ ଏହାଠାରୁ ହେଲ ଅଣପାଠ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ଅରାଜକ; ରାଜାଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ)—
2. (a country) Having no king.

ଅଣପାଟକ—ଗ୍ରା. ବ—୧ । ନୀଚ ଜାତି—1. Low caste.
Aṇapāṭāka ୨ । ଜାତିବ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତି -2. An outcaste.
ଅଜାତି ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ନୀଚ ଜାତୀୟ—1. Of low caste.
ଅଜାତି ୨ । ଜାତିବ୍ୟୁତ —2. Outcasted; excommunicated.

ଅଣପୁରୁଷ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଣପୁରୁଷା (ଦେଖ)
Aṇapurusha Aṇapurushā (See)

ଅଣପୁରୁଷା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ପୁରୁଷ)—୧ । ନପୁଂସକ—
Aṇapurushā 1. Neuter.
ପୁରୁଷତ୍ୱହୀନ ୨ । ପୁଂସ୍ତ୍ୱ ହରାଇଥିବା; ଧ୍ୱଜଭଙ୍ଗରୋଗଗ୍ରସ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)
ବେମର୍ଦ୍ଦା, ନାମର୍ଦ୍ଦ 2. Impotent; one who has lost his virility.

ପୁରା ସ୍ତ୍ରିଙ୍କି ଅଣପୁରୁଷା ଯେଉଁ ରତ୍ନେ ।
ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସୂତ ୨୨ ।

ଗ୍ରା. ବ. ପୁଂ—୧ । ନପୁଂସକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An eunoch.
୨ । ଅମନୁଷ୍ୟ—2. A worthless person.

ଅଣଫୁଟା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ପ୍ରଫୁଟିତ)—ଅଫୁଟା—
Aṇaphuṭā ୧ । ଯେଉଁ ଫୁଲ ଫୁଟି ନାହିଁ; ଅପ୍ରଫୁଟିତ—
ଅଫୋଟା, ଅଫୁଟନ୍ତ 1. Unblown; not yet having bloomed (flower).
୨ । ଯେଉଁ ତରକାରୀ ବଘରା ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Unseasoned (curry).
୩ । ଯେଉଁ ପାଣି ବା ଦୁଧ ନଆଁ ଉପରେ ଟକଟକ ହୋଇ ଫୁଟି ନାହିଁ—3 Unboiled or unsimmering (water etc.)
୪ । ଯେଉଁ ପାତ୍ର ଛିଦ୍ରଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ—
4. (a pot) Having no hole.

ଅଣଫୁଟିଲା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣଫୁଟା (ଦେଖ)
Aṇaphuṭilā Aṇaphuṭā (See)

ଅଣଫୁଟୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଫୁଟୀ; ଅପ୍ରାପ୍ତରଜସ୍କା (ବାଳିକା)—
Aṇaphuṭī (a girl) Who has not yet attained puberty.

ଅଣବଣ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ରଣରଣ; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଇତସ୍ତତଃବିକ୍ଷିପ୍ତ—
Aṇabaṇa 1 Scattered here and there.
୨ । ଅସମ୍ମୃଢ; ଅସମାର୍ଜିତ—2. Unswept.
୩ । ଅପରିଷ୍କୃତ—3. Uncleansed.
୪ । ଅସ୍ୱନା—4. Untidy; dirty.
୫ । ଅଳଆ; ଆବର୍ଜନାମୟ—5. Full of refuse.
୬ । କୁତ୍ସିତ; କଦର୍ଯ୍ୟ—6. Ugly.

ଅଣବଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣବଣ (ଦେଖ)
Aṇabaṇiāṁ Aṇabaṇa (See)

ଅଣବରତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଶବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)
Aṇabaratiā Aṇabratiā (See)

ଅଣବରତୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଶବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)
Aṇabaratuā **Aṇabratiā** (See)

ଅଣବରତେଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ବ୍ରତ ପାଳନ କରୁ
Aṇabaratei ନ ଥାଏ—(a woman) Who is not observing any religious vow.

ଅଣବର୍ତ୍ତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଣବତିଆ (ଦେଖ)
Aṇabarttiā Aṇabratiā (See)

ଅଣବର୍ତ୍ତୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଣବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)
Aṇabarttuā Aṇabratiā (See)

ଅଣବର୍ତ୍ତେଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଣବରତେଇ (ଦେଖ)
Aṇabarttei Aṇabaratei (See)

ଅଣବସନ୍ତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ବସନ୍ତ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Aṇabasantiā ଜୀବନରେ ଆଜପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସନ୍ତ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ (ଅଣବସନ୍ତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ହୋଇନାହିଁ—(person) Not yet attacked with small pox.

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଥରେ ବସନ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ତାକୁ ଜୀବନରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ବସନ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।]

ଅଣବାପୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅ+ବପୃ)—
Aṇabāpuā ୧ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟପିତୃକ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅଜ୍ଞାତପିତୃକ;
ଜାରଜ ଯାହାର ବାପ କିଏ ଏ କଥାର ଠିକଣା ନ ଥାଏ—
ଦୋଗଲା 1. Of untraced parentage; a person whose father is not known.
୨ । ଜାରଜ—2. Illegitimate; bastard.

ଅଣବାବୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଣବାପୁଆ (ଦେଖ)
Aṇabābuā Aṇabāpuā (See)

ଅଣବାହୁଡ଼—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ବ୍ୟାବୃତ୍ତ)—
Aṇabāhurda ୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ; ଯାହା ଫେର ଆସେ ନାହିଁ; ଯାହା ଲେଉଟି ଆସେ ନାହିଁ—1. That which does not come back or return.

ହାତରୁ ଖସିଲେ ଅଣ ବାହୁଡ଼ । ଡଗ ।

୨ । ଯାହା ଥରେ ବିଗିଡ଼ ଗଲେ ପୁଣି ସୁଧାର ହୁଏ ନାହିଁ—
2. That which can not be undone.
୩ । ଅବ୍ୟର୍ଥ—3. Unfailing; never failing.
(ଯଥା—ଶର)

ଅଣବାହୁଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଣବାହୁଡ଼ (ଦେଖ)
Aṇabāhurdā Aṇabāhurda (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ପତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ପତ୍ୱ' ଦେଖିବେ ।

ବୋଇସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମର ଶ୍ରବଣେ ସ୍ମରଣ
ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ଇ ଅଗବାଡ଼ୁଡ଼ା କାଣ । ଚିତାମ୍ବର. ନୃସଂହପୁରୁଣ ୪ର୍ଥ ।

ଅଣବକାର—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ବକାର)—
Aṇabikāra ୧ । ନବିକାର; ବକାରଶୂନ୍ୟ—
1. Unchangeable.
୨ । ନଦ୍ୱର୍ଣ—2. Having no repulsion.

ଆପଣେ ଅଣବକାର ଆପଣେ ଅକାର । ପ୍ରାଚୀ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣବବେକ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅବବେକ)—ଅବବେକ; ନବିବେକ—
Aṇabibeka Inconsiderate.

ଆପଣେ ଅଣବବେକ ଆପେ ଅନୁମାନ । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣବେଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଯାହା ଗୃହଆଡ଼େ ବାଡ଼ ବା କାନ୍ଥଦ୍ୱାର୍ ଅବୃତ ନୁହେଁ—Not surrounded by a fence or a wall.
Aṇaberḍhā

ଅଣମେଡ଼ା ଅଣବେଡ଼ା ଚଉଦ୍ଦେନି ଘର । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣବ୍ରତଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ + ବ୍ରତ)—
Aṇabratiā ୧ । ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ବାଳକର ଉପନୟନ ସଂସ୍କାର ହୋଇ ନାହିଁ—1. (a Brahmin boy) Not yet initiated with the sacred thread.
୨ । ଯେ ବ୍ରତଧାରୀ ନୁହେଁ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରତ ପାଳନ କରି ନାହିଁ—2. A person who has not observed a religious fasting or vow.
୩ । ଯେଉଁ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁର ଧରା ହୋଇନାହିଁ; ଅଧରା—
3. Not yet castrated (calf)
୪ । ଯେଉଁ ବାଛୁରୀ ଲଷ୍ଟ ହୋଇ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଦେହରେ ଚାଉଳୀ ଲୁହାର ଦାଗ କଷା ହୋଇନାହିଁ—
4. (a calf) Not yet seared with searing iron.

ଅଣବ୍ରତୁଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଅଣବ୍ରତଆ (ଦେଖ)
Aṇabratuā Aṇabratiā (See)

ଅଣବ୍ରତୁଆ ହୋଇ ରହୁ, ଯଜ୍ଞସୂତ୍ର ତାହାଙ୍କୁ ଦେଇ ।
ବଳରାମ—ବଷ୍ଣୁପୁରୁଣ ।

ଅଣବ୍ରତେଇ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଣବରତେଇ (ଦେଖ)
Aṇabratei Aṇabaratei (See)

ଅଣବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଣୁ=ସୂକ୍ଷ୍ମଧାନ୍ୟ; ଚନା+ ଅଧିକରଣେ. ଯ)—
Aṇabya ଯେଉଁ କ୍ଷେତରେ ଚନାନାମକ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ—A field growing the small grain Panicum Miliaceum.

ଅଣଭଣ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣବଣ (ଦେଖ)
Aṇabhaṇa Aṇabaṇa (See)

ଅଣଭଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣବଣ (ଦେଖ)
Aṇabhaṇiāñ Aṇabaṇa (See)

ଅଣଭିଣା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ ଅ; ଉତ୍ତ)—୧ । ଯେଉଁ ତୁଳା ଉଣା
Aṇabhiṇā ହୋଇ ନାହିଁ—1. Not carded (cotton).
୨ । ଯେଉଁ ମାଟିରୁ ଗୋଡ଼ା ଖପରା ଆଦି କଢ଼ା ଯାଇନାହିଁ—
2. Soil or earth from which gravels and potsherds have not been taken out.

ଅଣଭିଣା ଅଣଚୁଣା ମାଟି ଅଟେ ଉହାଁ—ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣମଣଷ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅମନୁଷ୍ୟ)—
Aṇamaṇasha ୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ; କୁତ୍ସିତ; ଅଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଅମନୁଷ୍ୟ; ଅମନିସ୍ପି 1. Worthless (person).
ନାମହୁଁ ୨ । ମନୁଷ୍ୟତା ବଜ୍ଞାନ—2. Unmanly.
୩ । ଭୀରୁ—3. Coward.
ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Worthless person.
୨ । ଭୀରୁ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A coward.

ଅଣମଣିଷ—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ ବ—ଅଣମଣଷ (ଦେଖ)
Aṇamaṇisha Aṇamaṇasha See)

ଅଣମଣିଷା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣମଣଷ (ଦେଖ)
Aṇamaṇishā Aṇamaṇasha (See)

ଅଣମନଷ—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ ବ—ଅଣମଣଷ (ଦେଖ)
Aṇamanisha Aṇamaṇasha (See)

ଅଣମନଷା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣମଣଷ (ଦେଖ)
Aṇamanishā Aṇamaṇasha (See)

ଅଣମାତ୍ର—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ମାତ୍ରା)—ମାତ୍ରାଜ୍ଞାନ (ଅକ୍ଷର)—
Aṇamātrā (a letter) Having no measure or upper stroke.

ଅକ୍ଷରର ଅଣମାତ୍ରା ଅଣନଶବଦ
ଚରଦର ବେଦ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ନଜ ପଦ । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣମେଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ମେଧି)—ଯେଉଁ ଘରେ ଖୁଣ୍ଟି ନ ଥାଏ-
Aṇamerḍā (a house) Having no pillars.

ଅଣମେଡ଼ା ଅଣବେଡ଼ା ଚଉଦ୍ଦେନି ଘର । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣରାସ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ରାସ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ରାସଲୀଳାର
Aṇarāsa ଭକ୍ତ ନୁହେଁ—(a person) Not devoted to the Rāsalīlā of Śrī Krushṇa.

ଅଣରାସ ଜନଠାରେ କେରେଁ ନ ଉସବ । ଅଭ୍ୟ. ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ୨।୧୫

ଅଣରୂପ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ରୂପ)—ଅରୂପ; ରୂପଶୂନ୍ୟ—
Aṇarūpa Formless; shapeless; incorporeal.

ବଡ଼ାଇ ଚରୁରେ ଅଛ ଅଣରୂପ ହୋଇ । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣଲେଉଟ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣବାହୁଡ଼ (ଦେଖ)
Aṇaleuṭa Aṇabāhurḍa (See)

ଅଣଲେଉଟା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣବାହୁଡ଼ (ଦେଖ)
Aṇaleuṭā Aṇabāhurḍa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ତ	ଜ୍ଞ	ଡ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ତ

ଅଣଶୁଧିଆ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅ + ଶୁଦ୍ଧି)—

Aṇaśudhiā ୧ । ଅଶୁଦ୍ଧ; ଅଶୌଚ; ମୃତକାଶୌଚ ବା ସୂତକାଶୌଚ—1. Impurity due to a birth or death amongst one's near relations.

୨ । ମୃତକାଶୌଚ ଘଟିବା ପରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଶୁଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ନଥିବା ଅବସ୍ଥା—2. State of non-performance of purificatory rites after a death of one's relative.

ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ମୃତାହ ଉପଲକ୍ଷରେ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନ କରି ନ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person) Who has not performed purificatory rites after a death amongst relations.

୨ । ମୃତକାଶୌଚ ଯୋଗୁଁ ଅଶୁଦ୍ଧ ; ଅଶୁଚି—2. Unpurified.

ଅଣଶେଷ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଶେଷ)—ଅଶେଷ—

Aṇaśesha Endless.

ଅଣନ୍ତେ ନହୁମାରୁ ଅଣନ୍ତଇଁ ଦେଦ । ପ୍ରାଚୀ—ଦ୍ରୁହ୍ମଭୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଣଷଠାଣଢେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ଉନଷଷ୍ଟି + ଶତ)—

Aṇashaṭhāṣahe ଏକଶତ ଅଣଷଠି ; ୧୫୯—One hundred and fifty-nine.

ଅଣଷଠି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉନଷଷ୍ଟି; ଉନଷଷ୍ଟି) —ଷାଠିରୁ ଏକ ଉଣା; ୫୯—

Aṇashaṭhi ଉନଷଷ୍ଟି Fifty-nine.

ଉନଷତ୍

ଅଣଷାଠି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଣଷଠି (ଦେଖ)

Aṇashāṭhi Aṇashaṭhi (See)

ଅଣସଣା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅସଂସ୍କୃତ)—୧ । ଅସଜା; ଅପରିଷ୍କୃତ—

Aṇasaṇā 1. Unswept; uncleansed.

ଅଣସଣା ଅଗଇଣା ମାଣ ଅଛ ତହିଁ । ପ୍ରାଚୀ—ଦ୍ରୁହ୍ମଭୂପଣ ଗୀତା ।

୨ । ଅଳଆ ବା ଆବର୍ଜନାମୟ—

2. Full of refuse; untidy.

୩ । କୁତ୍ସିତ—3. Ugly.

ଅଣସଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଣବଣ (ଦେଖ)

Aṇasaṇiāñ Aṇabaṇa (See)

ଅଣସତୁରଶଢେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉନସପ୍ତତି + ଶତ)—ଏକଶତ ଅଣସତୁର; ୧୬୯—

Aṇasaturāṣahe One-hundred and sixty-nine.

ଅଣସତୁର—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ; ସଂଖ୍ୟାବାଚକ (ସଂ. ଉନସପ୍ତତି; ଗ୍ରା. ଉନସତୁର)—ଷାଠିଏ ସଂଖ୍ୟାରୁ ନଅ ବେଶି; ସତୁର ସଂଖ୍ୟାରୁ ଏକ କମ; ୬୯—

Aṇasaturi ଉନସତ୍ତର Sixty nine.

ଅଣସନ୍ଧିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ. (ସଂ. ଉନ; ସନ୍ଧ୍ୟା)—

Aṇasandhiā ମୁହଁସନ୍ଧ୍ୟା; ସନ୍ଧ୍ୟା ବୁଡ଼ିବାର ଅବ୍ୟବହୃତ ପୂର୍ବକାଳ; ଗୋଧୂଳି—Dusk.

ଅଣସନ୍ଧ୍ୟା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଅଣସନ୍ଧିଆ (ଦେଖ)

Aṇasandhyā Aṇasandhiā See)

ଅଣସର—ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ. ଅନବସର; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦେବାପାଇଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଅବସର ନ ଥାଏ)—

Aṇasara ଦେବସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଠାରୁ ନେତ୍ରୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଳ; ଆଷାଢ଼ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିପଦଠାରୁ ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ—

1. The dark fortnight of the month of Āshārḍha when pilgrims can not see the three idols at Puri.

ଅଣସର ଗତ ମଧ୍ୟରେ ଯେସନେ, ଦୁଃସହ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଯଯାତି ।

[ଦ୍ର—ଦେବସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଦେବସ୍ନାନ ମଣ୍ଡପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବଲଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଉପରେ ଘାଣ ଗଲା ହୋଇ ଛାଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଯାଏ; ତେଣୁ ସେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପରୁ ରଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ାଯାଏ । ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସ୍ନାନମଣ୍ଡପରୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ 'ଗୁମ୍ଫ' ଘରେ ରଖି, ସେହିଠାରେ ନେତ୍ରୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ରକାରମାନେ ଚିତ୍ର କରନ୍ତି । ରଙ୍ଗ କରାଯାଉଥିବା ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟିଏ ଚାଟ (ଅଣସର ଚାଟ) ଉପର ହୋଇଥାଏ । ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ସ୍ନାନ କରିବାରୁ ଛାଙ୍କୁ ଶରଦ ଧରିଛି ବୋଲି ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ କୁହାଯାଏ ଓ ସେ ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ ଦର୍ଶନ ନ କରି, ଅଣସର ଚାଟକୁ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଏହି ଅଣସର ସମୟରେ ପୁରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅସହ୍ୟ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।]

ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । (ସଂ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ) ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ଅଛୁଇବ(ଜାତି)—1. Untouchable.

ଗ୍ରା. ବଣ—୨ । ଇତର; ସାଧାରଣ—2. Common (people).

୩ । ଗ୍ରା—ନୀଚ—3. Low; mean.

ଅଣସର ଗୁମ୍ଫ—ଦେ. ବ—ଅଣସର ଘର (ଦେଖ)

Aṇasaragumṭa Aṇasaraghara (See)

ପନ୍ଦର ଦିନ ଅଣସରେ.

ଇହିଁ ଗୁମ୍ଫ ସର ଘରେ—ଯଶୋବନ୍ତ. ଗୋପାଳଙ୍କ ଦ୍ରୁହ୍ମଗୀତା ।

ଅଣସର ଗୁମୁଟ—ଦେ. ବ—ଅଣସର ଘର (ଦେଖ)

Aṇasaragumuṭa Aṇasaraghara (See)

ଅଣସର ଗୁଜୁଗୁଜି—ଦେ. ବ—ଅଣସର ବା ଆଷାଢ଼ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ପୁରୀ

Aṇasara gulugulī ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନୁଭୂତ ଦୁଃସହ ଗ୍ରୀଷ୍ମ—Unbearable and close heat felt during the dark fortnight of the month of Āshārḍha.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଗୃହୀତ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ରଖା କରୁଛନ୍ତି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ବଦଳିତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚୋଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାଦ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଦିଂଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଛା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଣସର ଘର—ଦେ. ବ—ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଜଗମୋହନରେ ଚନ୍ଦନ
Aṇasara ghara ଅର୍ଗଳ ଜକଟରେ ଥିବା ନଦିଁଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ; ଯେଉଁଠାରେ ଏ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଅଣସର ସମୟରେ ରଖାଯାଇ ଚିତ୍ରକାରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ର କରା ଯାଆନ୍ତି—A space inside the Jagamohana of the Jagannath-temple where the idols are kept and painted during the Aṇasara.

ଅଣସର ତାଟି—ଦେ. ବ—ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ
Aṇasara tāṭi ଚିତ୍ର କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ରଖାଯାଇଥିବା ବାଉଁଶର ଗୃଡ଼ା—Bamboomatting put in front of the idols at Puri when they are painted

(ଦ୍ର—ଏହି ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଦିଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ ଦର୍ଶନ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ଜାଲି ଅଣସର ତାଟିକୁ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି ।)

ଅଣସରପଣା—ଦେ. ବ—ଅଣସର ଘରେ ଥିବା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ
Aṇasarapaṇā ଭୋଗ କରାଯିବା ପାନକବିଶେଷ—A sweet drink offered to the idols at Puri during the Aṇasara.

ଅଣସୋରଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ନ + ସର୍ଷପ; ଯାହା ସୋରଷ ପରି ଦେଖା-
Aṇasorisha ଯାଏ ; ଅଥଚ ସୋରଷ ନୁହେଁ ।)—

ସଂ.ନାମ—ଆଦିତ୍ୟଭକ୍ତା; ଆଦିତ୍ୟପତ୍ରା; ବରଷ୍ଟା; କର୍ଣ୍ଣସ୍ଫୋଟ; ଚିଲପତ୍ରୀ; ବର୍ବର ହୁଡ୍‌ହୁଡେ; ବନ୍‌ସୋରିଶା **କାନଫୁଟୀ, ହଳଉଳ, ହୁରହୁଦ** ତେ. ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତମୁ; କୁକାଙ୍ଗେମିନ୍ୟା ତା. ନସ୍ୟାରେଜ ଗୁ. ଚିନୋମନ୍ତଚିଲୁନ୍

୧ । ଉତ୍ତରର ଉଷ୍ଣ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନର ପଡ଼ିଆମାନଙ୍କରେ ଜନ୍ମିବା ବନ୍ୟ-ଶାକ; [ଏହା ଗୁଜରାଟ, ବୋମ୍ବେ ଓ ଲଙ୍କାରେ ବେଶି ଜନ୍ମେ । ଏହାର ପତ୍ର ୫।୭ ଆଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ଓ ଚଟ୍ଟ-ଚଟ୍ଟିଆ; ଫୁଲ ହଳଦିଆ; ପୁଂକେଶର ଅନେକ; ଛୁଇଁ ସୋରଷ ଛୁଇଁ ପରି; ମଞ୍ଜି ସୋରଷ ପରି ଦେଖାଯାଏ ଓ ବାସେ । ଏହାର ତେର, ମଞ୍ଜି ଓ ପତ୍ର ଚର୍ମରୋଗ, ଘାଦୁ, ମୁଣ୍ଡବଥା, ଜ୍ୱର, ହୃଦ୍‌ରୋଗ, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣରେ ଉପକାରୀ ।]

1. A kind of herb; Cleomi Viscosa; Polanisia icosandra.

ସଂ. ନାମ—ସୂର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତି; ଅର୍କପୁଷ୍ପିକା। କାନାଲା; ହରହୁରିୟା, ବନ୍‌ସରିଷା **ହୁରହୁର; ହୁଲହୁଲ; କାଇଥଲା; ଚୁରେଟା**

୨ । ଏହ ଜାତୀୟ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଶାକ ଗଛ (ଏଥିର ଫୁଲ ଆରକ୍ତ ଓ କେଶର ୬ଟି; ଏହା ବାର୍ଷିକ ଚୁଣ; ଗଛ ସିଧା, ଫୁଲ ବଡ଼, ମଞ୍ଜି ଝାଣୁଆ, ଏଥିର ପତ୍ର, ମୂଳ ଓ ମଞ୍ଜି ଚର୍ମ-ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ।)

ତେ. ଭାମିନ୍ୟା; ତେଲୁଗୁ ତା. ଭେଲ୍ଲାଇ;ମାର୍ଗୋଲି;କାଦୁଗୁ

2. A kind of annual herb; Synandropsis Pentaphylla.

ଅଣସୋରଷା—ଦେ. ବ—ଅଣସୋରଷ (ଦେଖ)
Aṇasorishā Aṇasorisha (See)

ଅଣସୋରଷିଆ—ଦେ. ବ—ଅଣସୋରଷ (ଦେଖ)
Aṇasorishiā Aṇasorisha (See)

ଅଣସ୍ତରାଶହେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଣସଉରାଶହେ (ଦେଖ)
Aṇastarāśahe Aṇasaturāśahe (See)

ଅଣସ୍ତର—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଣସଉର (ଦେଖ)
Aṇastari Aṇasaturi (See)

ଅଣସ୍ତୁରାଶହେ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଣସଉରାଶହେ (ଦେଖ)
Aṇasturāśahe Aṇasaturāśahe (See

ଅଣସ୍ତୁର—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଣସଉର (ଦେଖ)
Aṇasturi Aṇasaturi (See)

ସ୍ତ୍ରୀ ଅଣସ୍ତୁରସ୍ତ କାଣ୍ଡ ତ୍ରୋଣ ଦେହେ
ବଳଲେ ପ୍ରାଣ କେବା ପାଇଁ ଅତ କୋହେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅଣହଳଦିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ହରିଦ୍ରା)—
Aṇahaladiā ଯେଉଁ ଉଅଣରେ ଆଦୌ ହଳଦି ପଡ଼ି ନ ଥାଏ କମ୍ବା ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ହଳଦି ପଡ଼ି ନ ଥାଏ—(curry) Not flavoured with turmeric

ଅଣହିତ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ହିତ)—୧ । ଅହିତ—
Aṇahita 1. Not beneficial.

୨ । ଅମଙ୍ଗଳକର—2. Inauspicious

କେହୁ ତ କହିବାକୁ ଭୁସୁଙ୍କ ତ ନାହିଁ
କେହୁ ତ ଅଣହିତ କାଣିବ ତା କେହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଗ୍ରା. ବ—ଅଶୁଭ; ମନ୍ଦ—Evil.

ଅଣହୁଡ଼—ଦେ. ବଣ; ବ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଅଣହୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Aṇahurda Aṇahurdā (See)

ଅଣହୁଡ଼ା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ପ୍ରକୃତରେ ମରିଯାଇ ନ
Aṇahurdā ଥାଏ କନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁର କେତେକ ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ସ୍ୱଜନମାନେ ଯାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଆସନ୍ନ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରି, କୌଣସି ତୀର୍ଥ ସ୍ଥାନରେ ମରିବା ପାଇଁ ତାହାକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି, କମ୍ବା ଯାହାଠାରେ ମୃତ୍ୟୁର କେତେକ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ସ୍ୱଜନମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଅଛି ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ଶ୍ମଶାନକୁ ନେଇ ଥାଆନ୍ତି, କନ୍ତୁ ସେ ଲୋକଠାରେ ଜୀବନର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ହେବାରୁ ତାକୁ ଘରକୁ ଫେରାଇ ଆଣନ୍ତି—1. (a person) Who is taken to a sacred place to die or who is taken to the cremation ground by his relatives thinking.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ତ

that he is going to die or is dead but who revives afterwards and is brought back home.

ଅସୂଷ ଥାଇଁ ଅସିଲ୍ଲ ଅଣଢୁଡ଼ା ବୁଲ—ପ୍ରବଚନ ।

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଠାରେ ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁର ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ତାର ସ୍ୱଜନମାନେ ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥର ପଞ୍ଚକୋଶୀ ଅଞ୍ଚଳରୁ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ବାଟେ ପୁରୀ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରକୁ ବୋହି ନଅନ୍ତି; ସେ ଯାଉଁଯାଉଁ ବାଟରେ ମଲେ, ତାଙ୍କୁ ସେଠାରେ ସତ୍କାର କରନ୍ତି; ନଚେତ୍ କଛୁ ଦିନ ପୁରୀଠାରେ ନେଇ ବସାରେ ରଖାନ୍ତି ଓ ସେ ମଲା ପରେ ତାଙ୍କୁ ସତ୍କାର କରିବାର ସ୍ୱଜନମାନେ ଗ୍ରାମକୁ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ରମଶଃ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ବଞ୍ଚେ, ତାଙ୍କୁ ଘରକୁ ଫେରାଇ ଆଣନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ 'ଅଣଢୁଡ଼ା' କହନ୍ତି ।]

ଦେ. ବିଣ—୨ । ଅଭ୍ରାନ୍ତ—2 Unmistaken.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଭ୍ରମପ୍ରମାଦ ବିନା—Without mistake.

ଦେ. ବି—ଭ୍ରାନ୍ତିଶୂନ୍ୟତା—Freedom from mistake.

ଅଣଢେକୁ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ; ଅଜ୍ଞାନ —

Aṇahetu 1. Want of knowledge.

୨ । ଅଚେତା—2. Want of consciousness.

୩ । ବିସ୍ମୃତି—3. Forgetfulness.

୪ । ଅମନୋଯୋଗ —4. Inattention.

ଅଣଢେକୁରେ ଟଙ୍କା ଦନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଣଢେଲା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଦ୍ୱେଲା)—୧ । ଅନାଦର; ଅଯତ୍ନ; ଅଗ୍ରାହ୍ୟତା—

Aṇahelā 1. Want of care; neglect.

ହେଳା; ଅଯତ୍ନ ଗଫଲତ

ଅଣଢେଲା ପାଇଥିବେ ଗୋ ନନ୍ଦଗୋପ ଘରେ ।
ଭକ୍ତଦାସ—କଳାକଳେବର ଚତୁରଶା ।

୨ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦ୍ୱେଲା—2 Negligence.

୩ । ଅସମ୍ମାନ—3. Disrespect.

ଅଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଣକ=ଅଭିକ୍ଷୁଦ୍ର)—୧ । ଏକ ଟଙ୍କାର ଷୋଳ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ; ଗଣ୍ଡାର ପଇସାର ସମଷ୍ଟି —

Aṇā 1. One anna; $\frac{1}{16}$ of a rupee.

ଆନା ଅଣା

(ଦ୍ର—୧ ଅଣା = $\frac{1}{16}$ ଟଙ୍କା = ୪ ପଇସା = ୮ ଅଧଲ୍ଲା = ୧୬ ପାଣ୍ଠିଲ୍ଲା = ୨୦ ଗଣ୍ଡା = ୮୦ କଡ଼ା)

୨ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଏକ ଷୋଡ଼ଶାଂଶ—

2. One sixteenth of any thing.

୩ । ସାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ପୁରୁଣା ପାଣି ନାଳ ବାଟେ ପାଣି ଧାରକୁ ନ ନେଇ, ଅନ୍ୟ ବାଟେ ଧାର ବୁହାଇବା ପାଇଁ କରାଯିବା ନୂଆ ନାଳ ବା ପାଣିମାଡ଼ାର୍ ।

3. A diversion channel

ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଆନୀତ)—ଆଣତ—Brought; fetched.

ଅଣାଅଛ କ ବଡ଼ତ ବାସନ୍ତକ ବାମ କୁସୁମ ପାରୁଡ଼ା । କବସୂର୍ଯ୍ୟ, ସାଙ୍ଗୀତ ।

ଅଣାଅଣି—ଦେ. ବି. (ବସ୍ତୁବଦଳରେ ଦ୍ୱିପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ପରସ୍ପର ବା

Aṇāaṇi ପ୍ରତ୍ୟେକେ କଡ଼ ବାଗରେ ବା ଅଙ୍ଗେଇ ଦୋହାଇ ଶୋଇବା—

1. Lying sidewise to each other.

୨ । ଅନେକ ବସ୍ତୁ ଅଣିବାକର୍ମ—

2. Act of bringing many articles

ଅଣାଅଣିଆଣଚାହେ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉନାଶୀତି

Aṇāaṇiāṇacāhe +ଶତ)—ଏକ ଶହ ଅଣାଅଣୀ; ୧୭୯—

One hundred and seventy-nine.

ଅଣାଅଣୀ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ଉନାଶୀତି; ପ୍ରା.

Aṇāaṇi ଉଣାସୀ)—ଅଶୀ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଏକ ଉଣା; ସତୁରରୁ ନଅ

ଉନାଶି ଅଧିକ; ୭୯—Seventy-nine.

ଉନ୍ନାସୀ

ଅଣାଇଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସଂ. ଆ + ନୀ ଧାତୁ—ଆଣିଦେବାର

Aṇāidebā ଣିଜନ୍ତ ପ୍ରୟୋଗ) ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଆଣିତ କରିବା—1. To cause a thing to be brought in or fetched.

୨ । (ତା. ଅଣ୍ଗୁ=ଆଡ଼ଜିବା)—କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ପାତ୍ରକୁ ଏକପାଖକୁ ଆଡ଼ଜାଇବା ବା ଢଳାଇବା ବା ବଙ୍କ କରିବା—2. To cause a thing or pot to incline to a side.

ଅଣାଇ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ତା. ଅଣ୍ଗୁ=ଆଡ଼ଜିବା)—କୌଣସି ପାତ୍ର

Aṇāi dharibā ବା ବସ୍ତୁକୁ ଏକ ପାଖକୁ ଆଡ଼ଜାଇ ବା ଢଳାଇ କରି ଧରିବା—To hold a pot or thing inclined sideways

ଅଣାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନୀ ଧାତୁ ; ଣିଜନ୍ତ; ଆଣିବା

Aṇāibā କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ; ସଂ. ଆନୟନ)—

ଆନାନ ୧ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଆଣିବା କ୍ରିୟା କରାଇବା—

ଲିବାଲାନା; ଅନାନା 1. To cause to be brought or fetched.

୨ । ସକର୍ମକ—(ସଂ. ଆ + ନୀ ଧାତୁ. ଣିଜନ୍ତ)—ମଗାଇବା; ଡକାଇବା—2. To send for.

ଅଣାଇବା ଲଣି ଅସିଛି ମୁଁ ସ୍ୱଜନ । କୃତ୍ତିବାସ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ବାଁକାନ ୩ । ସକର୍ମକ (ସଂ. ଅନମନ; ତା. ଅଣ୍ଗୁ=ଆଡ଼ଜିବା)—

ଝୁକାନା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ପାତ୍ରକୁ ଏକ ପାଖକୁ ଢଳାଇବା ବା ତେରଛାଇବା—

3. To cause a thing or pot to incline.

ହେଳା, ୪ । ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଆ + ନମ ଧାତୁ)—

ହେଲିଯେପଡ଼ା ଝୁଡ଼େଇ ଦେବା; ଏକ ପାଖକୁ ଢଳିବା—

ଝୁକାନା 4. To lean to a side; to incline.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅକ୍ଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚାଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚାନ୍ଦ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଞି' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶି' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

* । ଅକର୍ମକ (ସଂ ଅ + ନମ୍ର ଧାତୁ)—
କଡ଼ମାଡ଼ ଶୋଇବା—5. To lie sidewise; to lie on the flanks.

ଅଣାଇ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଅ + ନମ୍ର ଧାତୁ)—

Aṇāi hebā ୧ । ନଜେ ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଢଳିବା—
ଏକପାଶ ହଓୟା 1. To incline to one side.
ଝୁଙ୍କିଲା ୨ । ଏକ କଡ଼ ମାଡ଼ ଶୋଇବା—
2. To lie on the flanks.

ଅଣାକାର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାକାର)—ନରାକାର; ଆକାରଘ୍ନ—
Aṇākāra Incorporeal; shapeless.
ନିରାକାର ଅଣାକାର ବହୁବଚନରେ ସେ ବିଶ୍ୱ ପଡ଼ାଇବ ।
ଅନାକାର ଅଚ୍ୟୁତ—ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଇଙ୍କି ଗୀତା ।
ଦେ. ବ—ପରମେଶ୍ୱର; ପରବ୍ରହ୍ମ—
God; the Divine Soul.

ଅଣାକାର ପୁରୁଷ—ଦେ. ବ—
Aṇākāra purusha ନରାକାରବ୍ରହ୍ମ; ପରମେଶ୍ୱର; ପରବ୍ରହ୍ମ—
ନିରାକାର ପୁରୁଷ God, the shapeless.
ଅନାକାର ପୁରୁଷ

ଅଣାକାର ବିଷ୍ଣୁ—ଦେ. ବ—ଅଣାକାର ପୁରୁଷ (ଦେଖ)
Aṇākāra bishṇu Aṇākāra purusha (See)

ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମ—ଦେ. ବ—ଅଣାକାର ପୁରୁଷ (ଦେଖ)
Aṇākāra brahma Aṇākāra purusha (See)

ଅଣାକାରମତ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମମତବିଶେଷ—
Aṇākāramata A religious tenet prevalent in Ordisā.

[ଦ୍ର—ଏ ମତବାଦମାନଙ୍କର ମତକୁ ପ୍ରୋଫେସର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ 'ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା' ନାମକ 'ପ୍ରାଚୀଗ୍ରନ୍ଥର' ମୁଖବନ୍ଧରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଅଛନ୍ତି । ତହିଁର ମର୍ମ ଏହି :—"ଭଗବାନ ଆଦ ଓ ଅନାଦ । ଯେତେବେଳେ ଜଗତ ନ ଥିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତ ଶୂନ୍ୟମୟ ସେତେବେଳେ ଏକା ଭଗବାନ ବଦ୍ୟମାନ । ଭଗବତ୍‌ଜ୍ୟୋତିରୁ ଶୂନ୍ୟର ଉଦ୍ଭବ । ସେହି ଜ୍ୟୋତି ମଧ୍ୟ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶମାନ । ସେ ମହାଶୂନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଚତ୍ ବା ଚେତନାର ଅବସ୍ଥିତି । ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳରେ ଭଗବାନ ବରାଜମାନ; ତାଙ୍କର ଆକାର ନାହିଁ । ସେ ଅକ୍ଷର ବହୁଭୂତ, ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ, ଚନ୍ଦ୍ରନ ଓ ଚତ୍‌ର ସମଷ୍ଟି । ଯୋଗଯୁକ୍ତ ଆତ୍ମାରମ ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କର ସେଠାରେ ଅବସ୍ଥିତି । ସୃଷ୍ଟିର ବାସନା ଜାତ୍ରତ ହୁଅନ୍ତେ, ସେ ନର୍ଗୁଣ ହେଲେହେଁ ଉର୍ମ, ଧୂର୍ମ, ଜ୍ୟୋତି, ଜ୍ୱାଳା ଓ ବନ୍ଦୁ ଏହ ପାଞ୍ଚ କଳାଯୁକ୍ତ ପ୍ରକୃତିକୁ ଭଗବାନ ଜାତ କରନ୍ତି । ଏହ ପ୍ରକୃତ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ ଓ ଅଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ । ପାଞ୍ଚ କଳା ଯଥାକ୍ରମେ ଶ୍ୱେତ, ପୀତ, ଲୋହିତ, କୃଷ୍ଣ ଓ ଶ୍ୟାମ ଏହ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ-ବିଶିଷ୍ଟ । ଋକ୍, ଯଜୁ, ସାମ, ଅର୍ଥାଙ୍ଗ ଓ ଶିଶୁ ବେଦର ମୂଳସ୍ୱରୂପ ଏବଂ ସନ, ସ୍ୱସନ, କୃସନ, ବସନ ଓ ଅସନର ଦୃଷ୍ଟାବସ୍ଥା । ଏହ ପାଞ୍ଚ କଳା ଜଳରେ ପଡ଼ନ୍ତେ, ଯୋଗମାୟା ଜାତ ହେଲେ । ଏହ ଜଳର ନାମ କାରଣାର୍ଣ୍ଣବ । ଏହ ଯୋଗମାୟା ଆଦଶକ୍ତି ବା ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା । ତତ୍‌ପରେ କାଳପୁରୁଷ ଜାତ ହେଲେ । ଏହ କାଳ 'କମଳ' ନାମରେ ଅଭିହତ । କାଳ କାରଣାର୍ଣ୍ଣବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ନ ପାରିବାରୁ, ଯୋଗମାୟା ସ୍ୱଅଙ୍ଗରୁ ଓଁକାର ଜାତ କଲେ । 'ଓଁ'ର ଉପରଭାଗ ନାସୀ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରାସହ ସଂଲଗ୍ନ ଏବଂ ତାହା 'ବଜ୍ରକାଳା' ନାମରେ ଅଭିହତ । ସେହ ବଜ୍ରକାଳା ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ଦ୍ଲୀଂ ବୀଜ ଜାଣିବ । ଏହ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା (ଶକ୍ତି = ଯୋଗମାୟା = ଦୁର୍ଗା), ଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ ସୃଷ୍ଟିର ଉତ୍ପତ୍ତି । ଏହ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗଙ୍କ ଅନ୍ୟ ନାମ 'ବରାହ' ଓ ସ୍ଥୂଳ ବଶେଷରେ ଅନନ୍ତ, ଶେଷ, ବଳଭଦ୍ର, ଏହ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ଆଦ ପୁରୁଷ ଏବଂ ଯୋଗମାୟା ଆଦ ପ୍ରକୃତି ।

ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ଉପରେ ବନ୍ଦୁର ସଂଯୋଗହିଁ ପ୍ରଣବ ବା ଓଁକାର । ସେହ ବନ୍ଦୁବ୍ରହ୍ମରେ ଅଣାକାରଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି । ବନ୍ଦୁରେ ଅଣାକାର ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ସ୍ଥିତି । ସର୍ଯାକୃତ ଅନନ୍ତ ସେହ ବନ୍ଦୁରୁ ଜାତ । ଅନନ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ସୁଷୁମ୍ନା ବା ଶିଶୁମୂନା । ଏହ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ୀର ଧ୍ୟାନ କଲେ, ସାଧକ ଶିଶୁବେଦ, ବା ନବେଦ ବା ନସ୍ତ୍ରୈଗୁଣ୍ୟ ଲାଭ କରେ ।"]

ଅଣାକିଆ—ଦେ. ବିଣ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଣା—
Aṇākiā (a thing) Which is worth one anna each.
(ଯଥା—ଅଣାକିଆ ଲଡୁ, ଅଣାକିଆ ହାଣ୍ଡି ।)

ଅଣାକ୍ଷର—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅନକ୍ଷର) ଅକ୍ଷରର ବହୁଭୂତ; ଯାହା
Aṇākshara ଅକ୍ଷରଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
1. Not capable of being expressed by letters.
ଅଣାକ୍ଷର ଅଣନ୍ତା ଅଣ ନଶ୍ୱର
ଶବ୍ଦର ବେଦ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମ ନକ ପଦ । ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।
୨ । ଅକ୍ଷୟ—2. Indestructible.
ଦେ. ବ—ଭଗବାନ—God.
'ଅଣାକାର ମତ' ଭଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।

ଅଣାଚର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅନାଚର)—
Aṇāchāra ୧ । ଅନାଚର; ଆଚରଘ୍ନତା—
ଅନାଚାର 1. Want of propriety of conduct.
ଅନାଚାର ୨ । ଅଧର୍ମାଚରଣ; କଦାଚାର—2. Improper conduct; bad conduct.
* । କୁପ୍ରଥା—3. Bad custom.

ଅଣାଚାରା—ଦେ. ବ—ଜଙ୍ଗଲୀ ଗୁଳୁବ୍‌ବିଶେଷ; (ଜ୍ୱରରେ ୨ ପୃଷ୍ଠ ବଢ଼େ)—
Aṇāchārā A wild plant; Glycosmis Pentaphylla (Haines)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଈ	ଙ୍କ

ଅଣାଗୃସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ.ଅନାଗୃସ୍ତ)—

Aṇāchāri — ଆଚରଣହୀନ; ଦୁଷ୍ଟାଚାର (ବ୍ୟକ୍ତି)—

ଅନାଚାରୀ — Of bad conduct.

ଅନାଚାରି

ଅଣାନଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇānau — Aṇanau (See

ଅଣାନବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇānabe — Aṇanau (See)

ଅଣାନବ୍ବେ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ —ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇānabbe — Aṇanau (See)

ଅଣାବଣା—ଦେ. ବି—୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳା; ଗୋଲମାଲ—

Aṇābaṇā — 1 Confusion.

ଅଠେଳ ୨ । ବହୁପରିମାଣ—2. Profusion.

ଅନବନ ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ; ଗୋଲମାଲିଆ—

1. Confused.

୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Strewn here and there.

୩ । ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ; ବହୁପରିମିତ—

3. Profuse; excessive.

୪ । ବହୁ; ଅନେକ—4. Much; many.

ଜି ବିଣ—୧ । ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତରୂପେ—1. Profusely.

(ଯଥା – ଏବର୍ଷ ଆମ୍ବ ଅଣାବଣା ଫଳିଛି ।)

୨ । ବିଶୃଙ୍ଖଳରୂପେ—

2. In a confused manner

ଅଣାୟତ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ)—

Aṇāyata — ୧ । ଅସ୍ୱାଧୀନ; ପରାଧୀନ; ନାଗର—

ଅନାୟତ୍ତ — 1. Devoid of liberty of action.

୨ । ଉପାସ୍ୱାନ୍ତରରହିତ—

2. Resourceless; without any other alternative.

୩ । ନିରୁପାୟ—3. Helpless.

୪ । ଅଧିକାର ବହିର୍ଭୂତ—

4. Beyond one's control.

୫ । ଅବଶୀଭୂତ—5. Not under control.

ଗ୍ରା. ବି—୧ । ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟହୀନତା; ପରାଧୀନତା—

1. Subserviency.

୨ । ନିରୁପାୟ ଅବସ୍ଥା; ନାଗର ଅବସ୍ଥା—

2. Helpless condition.

୩ । ଅଧିକାରର ଅଭାବ—

3. Want of control.

ଅଣାୟତ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ଓ ବି. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ) —ଅଣାୟତ (ଦେଖ)

Aṇāyatta — Aṇāyata (See)

ପଡ଼ିଣ ଗୋପୀ ଅଣାସ୍ତେ, ଅଜ୍ଞାନ ମୋହ୍ନେ ଘୁକପଥେ ।

କଟୁଆଥ ଭୁଗବତ. ୧୦୬ ଗୋପ ।

ଅଣାଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଆଣିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟରେ ରୂପ)—

ṇājibā — କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଆଣତ ହେବା—

1. To be brought.

୨ । (ଆଣିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟ ରୂପ) —ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଣେଇ ହେବା ବା ଏକ ପାଖକୁ ଢଳାଯିବା; ଆନମ୍ରିତ ହେବା—

2. To be caused to lean or incline to one side.

ଅଣାଲଉ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇālau — Aṇanau (See)

ଅଣାଲବେ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇālabe — ṇanau (See)

ଅଣାଲ୍ଲଉ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ —ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇāllau — Aṇanau (See)

ଅଣାଲ୍ଲବେ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣନଉ (ଦେଖ)

Aṇāllabe — Aṇanau (See)

ଅଣାଶୀ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଣାଅଣୀ (ଦେଖ)

Aṇāśī — Aṇāaśī (See)

ଅଣା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣାଯିବା (ଦେଖ)

Aṇā hebā — Aṇājibā (See)

ଅଣି—ସଂ. ବି. (ଅଶ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ସୂଚର ଅଗ୍ରଭାଗ—

Aṇi — 1. The point of a needle.

୨ । ଶୂଳାଗ୍ର—2. The point of a linchpin or stake.

୩ । ମୂନ—3. Extreme point.

୪ । ଚରମସୀମା—4. Extreme limit.

୫ । ଅଣକାଳ—5. Linch-pin.

୬ । ଗୃହର କୋଣ—6. The corner of a house.

ଅଣୀ ଦେ ବି—୧ । ଏକ ଅଣା ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା—

1. One anna bit.

୨ । (ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଯୁକ୍ତ; ଯଥା—ଦୋଅଣି; ଆଠଅଣି; ଚାରିଅଣି ।) —

(ଏଡେ) ଅଣା ପରିମିତ ମୁଦ୍ରା—

2. (Two) anna bit, (four) anna bit etc.

ଅଣିଆ—ଦେ. ବି—ଅଣାଇବା (କର୍ମ) (ଦେଖ)

Aṇiā — Aṇāibā (See)

ଅଣିଆ ଅଣି—ଦେ. ବି – ଅଣାଅଣି (ଦେଖ)

Aṇiā aṇi — Aṇāaṇi (See)

ଅଣିଆ ଅଣେଇ – ଦେ. ବି—ଅଣାଅଣି (ଦେଖ)

Aṇiā aṇei — Aṇāaṇi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ପଦ ଖୋଜିଲେ, ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ପଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'କାଚ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ଖୋଜିବେ; 'କଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କଥ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ଶ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆର୍ଷ୍ଟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ୍ଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଣିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣାଇବା (ଦେଖ)
Aṇiāibā Aṇāibā (See)

ଅଣିମନ୍ଦ ଗୁଣଦାସୀ, ଶୋଇଅଛ ଅଣିଆଇ
ପଲ୍ୟଙ୍କ ଅଙ୍କରେ ଉଶେ ଏମନ୍ତ ଶୋଇ । ଭକ୍ତ, ଭ୍ରମଣଗଡା ୧୧ ।

ଅଣିଏ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ଆଦରାର୍ଥକ)—ଅଣାଏ; ଏକ ଅଣା ମାତ୍ର—
Aṇie One anna only.

(ଯଥା—ସଭେ ଅଣିଏ ପଇସା କେହି ଦାତା ଯେବେ ଦଅନ୍ତେ, ତେବେ ମୁଁ ମୋ କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କରନ୍ତି ।)

ଅଣିକାଠି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଣି + କାଷ୍ଠ)- ସେଉଁ କାଠି ବା ଖିଲ ଦ୍ୱାରା ଚକର ଅରମାନ ପହି ସଙ୍ଗେ ଗଢ଼ା ଦୋଇ କଷା ଦୋର୍ଇଥାଏ । ଅରକୁ ପହିରେ କରାଯାଇଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ପୂରାଇ ଚାଦା ଚୁଗୁଲା ନ ଦୋଇ ପହି ଦଦରେ ଦୃଢ଼ ଦୋଇ ବସିଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପହିର ଛିଦ୍ରରେ ଅର ସଙ୍ଗେ ସେଉଁ ଖିଲ ବାଢ଼ିଆ ଯାଇଥାଏ—
Aṇikāṭhi Pins driven into the arc of a wheel with the spokes to make the spokes fit tightly into the holes made in the arc.

ଅଣିକଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଣାକ୍ଆ (ଦେଖ)
Aṇikiā Aṇākiā (See)

ଅଣିକାଳୀ—ଦେ. ବ—ଅଣକାଳ (ଦେଖ)
Aṇikīā Aṇakīli (See)

ଅଣିକାଳି—ଦେ. ବ - ଅଣକାଳ (ଦେଖ)
Aṇikīli Aṇakīli (See)

ଅଣିଟଣି—ଗ୍ରା. ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଯାବତ୍ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତ ଦୋଷ ବା ଛିଦ୍ର—
Aṇiṭaṇi All conceivable secrets and
ନାଡ଼ିଭୁଁଡ଼ି hidden faults of a person.

ଅଣିଟଣି ଛିଣ୍ଡାଇଦେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି (ଗାଳି ବା ଧମକାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Aṇiṭaṇi chhiṇḍāideba ସମସ୍ତ ଗୁପ୍ତ ଦୋଷ ଓ ଛିଦ୍ର ପ୍ରକାଶ
ନାଡ଼ିଭୁଁଡ଼ି ବାରକରା କରଦେବା—To publish a
ପରଦା ଖୋଲଦେନା person's secrets.

ଅଣିଧରିବା— ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ଆନମନ + ଧୃ ଧାତୁ)—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ
Aṇidharibā ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏକ ପାଖକୁ ଚଳାଇ କରି ବା ଆଡ଼-
ଏକପାଶିଏ ଧରା ଜାଇ କରି ଧରିବା—To hold a thing or
ଝୁକାନା a person in an inclined posture.

ଘରେ କାମ ଥଲି ଅଣି କୋଳେ ଧର ଅଣି ଅଣିମାନ ସୁଖରା ରମଣୀମଣି ହେ ।
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି. ୧୩।୩ ।

ଅଣିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆ + ନମ ଧାତୁ)—
Aṇibā ୧ । (ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗିକ)କଡ଼କୁ ଚଳିବା; ଏକ ପାଖକୁ ଚଳିବା
ଏକପାଶ ହୋଇଯା 1. To lean to a side.
ଝୁକନା ୨ । (ସକର୍ମକ)— କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଏକ ପାଖକୁ
ଏକପାଶ କରା ଚଳାଇବା ବା ଆଡ଼ଜାଇବା—2. To cause a
ଝୁକନା thing to incline or lean to a side.

ଅଣିମା—ସଂ. ବ. (ସଂ.ଅଣୁ+ଭାବାର୍ଥେ ଇମନ୍=ଅଣିମନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Aṇimā ୧ । ଅଣୁତା; ସୂକ୍ଷ୍ମତା —1. Minuteness, fineness.

୨ । କ୍ଷୁଦ୍ରତା—2. Smallness.

୩ । ଅଣୁ ପରି ହେବା ଅବସ୍ଥା—
3. Atomic condition.

୪ । ଦେବତା ଓ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଓ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସାଧନା-ଲବ୍ଧ ଅଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ବା ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ । (ଏହି ସିଦ୍ଧି ବଳରେ ଏମାନେ ନିଜନିଜ ଶରୀରକୁ ଇଚ୍ଛାଅନୁସାରେ ଅଣୁପରି ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି)—
4. One of the eight supreme or divine powers by virtue of which gods and perfect sages can reduce their bodies to atoms

ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

ଅଣିମାଣ୍ଡବ୍ୟ—ସଂ ବ. (ନାମ)(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଣି=ଶୂଳାଗ୍ର; ମାଣ୍ଡବ୍ୟ-
Aṇimāṇḍabya ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ; ଅଣି ବା ଶୂଳାଗ୍ର ଯୋଗୁଁ
ଚଢ଼ିଚ ବା ବଧ୍ୟାଚ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ)—
ମୁନିବଶେଷ—Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ନାମ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ; ଏକ ସମୟରେ ଖଖମାନେ ରାଜାଙ୍କ ଘରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଜନଷ ଚୋର କରି ସେତେବେଳେ ତାହା ଘରକୁ ବୁହାଇ ନେବାକୁ ସୁବିଧା ନ ହେବାରୁ, ଏ ମୁନି ତପସ୍ୟା କରୁଥିବା ସ୍ଥାନରେ ସେ ମାଲ ଡକ ରଖିଦେଇ ପଳାଇଗଲେ । ପରେ ରାଜ-କର୍ମଚାରୀମାନେ ଚୋରା ମାଲ ଖୋଜ ଖୋଜ ଏହାଙ୍କ ନିକଟରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଥିବାର ଦେଖି, ମୁନିଙ୍କୁ ଚୋର ବୋଲି ସ୍ଥିରକରି, ତାଙ୍କୁ ଶୂଳୀରେ ଚଢ଼ାଇଲେ ଓ ଶୂଳରେ ଏ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ଏ ଯାଇ ଯମଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ "ମୁଁ ତ ରାଜାଘର ମାଲ ଚୋର କରି ନ ଥିଲି, ସତେ କଅଁ ଏ ଶୂଳ ଦଣ୍ଡ ଦେଲ ?" ଯମ ଉତ୍ତର କଲେ, "ତୁମେ ପିଲାଦନେ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଗୋଟିଏ ପତଙ୍ଗକୁ କାଖାରେ ଫୋଡ଼ିଥିଲ ବୋଲି, ଏ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କଲ ।" ଲଘୁ ଦୋଷ ପାଇଁ ଯମ ଗୁରୁ ଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ଯମଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଓ ସେହି ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ଯମ ଶୂଦ୍ରଯୋନିରେ ବିଦୁର ହୋଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ—ମହାଭାରତ ।]

ଅଣିଷ୍ଠ—ସଂ. ବଣ. (ଅଣୁ + ଅତ୍ୟର୍ଥରେ. ଇଷ୍ଠ)—ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ—
Aṇishṭha Very minute.

ଅଣି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣାଇ ହେବା (ଦେଖ)
Aṇi hebā Aṇāihebā (See)

ଅଣୀ—ସଂ: ବ; (ଅଣ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—ଅଣି (ଦେଖ)
Aṇī Aṇi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇ୍	ଉ୍ଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅଣୀୟସୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଣୀୟସ୍+ଈ)—
Aṇīyasī ଅଣୀୟାନ୍‌ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Aṇīyān.

ଅଣୀୟାନ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଣୁ+ଅତିଶୟର୍ଥେ ଇୟସୁନ୍=ଅଣୀୟସ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ—
Aṇīyān Very minute; atomic.

ଅଣୁ—ସଂ. ବଣ (ଅଣ ଧାତୁ+ଉ) —
Aṇu ୧ । ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର—1. Very small.
୨ । ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ—2. Infinitesimal; atomic.
ସଂ. ବ—୧ । ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ରାଂଶ; ସୂକ୍ଷ୍ମାଂଶ; ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ଅଂଶ—
1 Small particle; atom.
୨ । ପଦାର୍ଥର କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଅଂଶ; କଣିକା; କଣା—
2. The smallest or minutest part of a thing.
[ଦ୍ର—ଅଣୁଠାରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମତର କଳ୍ପିତ ଅଂଶକୁ ପରମାଣୁ ବୋଲାଯାଏ ।]
୩ । ବାୟୁରେ ଭାସମାନ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଧୂଳିକଣା (ଯାହା ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ଦେଖା ପଡ଼େ)—3. Mote or particle of dust floating in the air and visible in the sunbeam.
୪ । ସୂକ୍ଷ୍ମଧାନ୍ୟ; ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଶସ୍ୟ (ଯଥା—ଚନା, ଘୋରଷ, ସୁଆଁ); ଅଣୁଧାନ୍ୟ—4. Minute grains.
୫ । ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ କାଳ; ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବା ୪୮ ମିନିଟ୍‌ର ୬୪୫୬୦୦ ଭାଗ; ଏକ ସେକଣ୍ଡର ପ୍ରାୟ ୧୩୩୩ ଭାଗ—
5. A very minute part of time
୬ । ସଙ୍ଗୀତ ଶାସ୍ତ୍ରକଥିତ ପାଞ୍ଚ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
6. One of the five measures in Hindu music.
(ପାଞ୍ଚଟି ମାତ୍ରା, ଯଥା—ଅର୍ବ୍ବ, ହ୍ରସ୍ୱ, ଦୀର୍ଘ, ପ୍ଲୁତ ଓ ଅଣୁ ।)

ଅଣୁକ—ସଂ. ବ. (ଅଣୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—ଅଣୁଧାନ୍ୟ (ଦେଖ)
Aṇuka Aṇudhānya (See)
ସଂ. ବଣ—୧ । (ଅଣୁ+କ)—ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ—
1. Very minute.
୨ । (ଅଣ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉକ)—ଚତୁର—2. Clever.

ଅଣୁଖୁଆ—ଗ୍ରା. ବ—ଅଣାଖୁଆ (ଦେଖ)
Aṇukhuā Aṇakhuā (See)

ଅଣୁଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବ. (ଅଣୁ+ଛେଦ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ)—
Aṇuchchheda ଉଣା ଉଣା ବିଷୟ—Different matters or subjects.

ଅଣୁତା—ସଂ. ବ. (ଅଣୁ+ଭାବାର୍ଥେ. ତା) —
Aṇutā ସୂକ୍ଷ୍ମତ୍ୱ—Minuteness.

ଅଣୁତୈଳ—ସଂ. ବ— ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ତୈଳବିଶେଷ—
Aṇutaila Name of a medicated oil.

ଅଣୁଦେହ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଜଳାଦି ପଦାର୍ଥରେ ଥିବା ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜନ୍ତୁ; ଜୀବାଣୁ—
Aṇudeha Bacteria; organism; animalcula.

ଅଣୁଧାନ୍ୟ—ସଂ. ବ—ସୂକ୍ଷ୍ମଧାନ୍ୟ; ଦେଶିବାକୁ ଅତି ଛୋଟ ଶସ୍ୟ (ଯଥା—ଚନା, ମାଣ୍ଡିଆ, ଘୋରଷ, କୋଦୁଅ, ସୁଆଁ)—
Aṇudhānya Small species of grains.

ଅଣୁପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅଣୁ ପରି କ୍ଷୁଦ୍ର—
Aṇupramāṇa 1. Minute; atomic.
୨ । ଅତି ସାମାନ୍ୟ—2 Very slight.

ଅଣୁବାଦ—ସଂ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ ମତବାଦ ପୃଥିବୀର ଜୀବଜନ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ଅକ୍ଷୟ ଅଣୁମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟି ବୋଲି ବିବେଚନା କରେ—The atomic theory; atomism; the theory that all material substances are aggregates of indestructible atoms.

ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅଣୁ+ବୀକ୍ଷଣ)—
Aṇubīkshaṇa ୧ । ବସ୍ତୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ ମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ—
1. Observation of minute parts of a thing
୨ । ଅତି ଯତ୍ନପୂର୍ବକ ନିରୀକ୍ଷଣ—
2. Close or minute observation.

ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର
ଖୁଦ୍‌ବୀନ
ଦେ. ବ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ପଦାର୍ଥମାନ ଆଖିକୁ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଏ—Microscope.
[ଦ୍ର—ଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ସ୍ଥୂଳକେନ୍ଦ୍ର କାଚଫଳକ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗଲେଣି କ୍ଷୁଦ୍ର ବସ୍ତୁମାନ ଆଖିକୁ ଖୁବ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଏ ।]

ଅଣୁବେଦାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ବେଦାନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
Aṇubedānta Name of a treaties on the Bedānta Philosophy.

ଅଣୁବ୍ରତ—ସଂ. ବ—ଜୈନମାନଙ୍କର ବାର ଗୋଟି ବ୍ରତ ବା ଓଷା—
Aṇubrata Name of the 12 small duties or vows amongst the Jaina laymen. (M. W.).
[ଦ୍ର—ଜୈନମାନଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ଗୃହସ୍ଥ ଧର୍ମର ଏକ ଅଙ୍ଗ ଅଟେ । ଏହାର ୫ ଟି ଭେଦ ଅଛି—୧. ପ୍ରାଣାତିପାତ ବିରମଣ; ୨. ମୃଷାବାଦ ବିରମଣ; ୩. ଅଦତ୍ତଦାନ ବିରମଣ; ୪.ମୈଥୁନ ବିରମଣ ଓ ୫. ପରିଗ୍ରହ ବିରମଣ । ପାତଞ୍ଜଳ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାକୁ ଯମ କହନ୍ତି—ହରି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଅଣୁବ୍ରୀହି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ଅଣୁଧାନ (ଦେଖ)
Aṇubrīhi Aṇudhānya (See)

ଅଣୁଭା—ସଂ.ବ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଣୁ=ଅଳ୍ପକାଳସ୍ଥାୟିନୀ+ଭା=ପ୍ରଭା,ଯାହାର)
Aṇubhā —ବହୁଳ; ବଜୁଳ—Lightning.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ସାମାନ୍ୟତଃ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନରେ ଲେଖନ୍ତେ ଏ ପୁସ୍ତକାବଲମ୍ବରେ ନ ଲିଖିବା, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର କରଯାଉ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସ୍ତୁ ବା ସାମାନ୍ୟତଃ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନରାଜ୍ ହେବ । ଯଥା — 'ଆଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଆ' ଶୋଭନ୍ତେ; 'କୁଆଁ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଆ' ଲେଖିବେ; 'ବାଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବା' ଲେଖିବେ; 'ଅଣ୍ଟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଣ୍ଟା' ଲେଖିବେ; 'ଅଣ୍ଟଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟଳ' ଲେଖିବେ ।

ଅଣୁମାତ୍ର—ସଂ. ବ୍ୟ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଣୁ + ମାତ୍ରା)—୧ । ଅଣୁପରିମିତ—
Aṇumātra 1. Atomic.

୨ । ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର; କ୍ଷୁଦ୍ରାଦପି କ୍ଷୁଦ୍ର—
2. Infinitesimal

୩ । ଅଣୁଆକାରବିଶିଷ୍ଟ—
3. Having the size of an atom.

ଅଣୁମାତ୍ର ଦେ. ବ—ଅତି ସାମାନ୍ୟ ପରମାଣ—
ଅଣୁମାତ୍ର A particle or minute quantity.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଣୁମାତ୍ରେ (ଦେଖ)
Aṇumātre (See)

ଅଣୁ ଜଳ ଯେ ଜର ପଡ଼ିବାରେ ମହା
ଅଣୁମାତ୍ର ନ ଦରିଲ ହେ ଜଗନ୍ନାଥ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଣୁମାତ୍ରକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅଣୁମାତ୍ର) —ଅଣୁମାତ୍ର (ଦେଖ)
Aṇumātraka Aṇumātra (See)

ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—ଅଣୁମାତ୍ରେ (ଦେଖ)
Aṇumātre (See)

ଅଣୁମାତ୍ରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଣୁମାତ୍ର)—
Aṇumātre ୧ । ସାମାନ୍ୟ ପରମାଣରେ—
ଅଣୁମାତ୍ରେ 1. In the slightest quantity.
ଅଣୁମାତ୍ର ୨ । ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—
2. In the slightest manner.
୩ । ଝିକ ମାତ୍ର—3. In the least.

ଅଣୁରେଣୁ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ବଙ୍ଗାଳପରଭାଷା)—ଅତିକ୍ଷୁଦ୍ର ରେଣୁ—
Aṇureṇu Mote; very minute particle.

ଅଣୁରେବତୀ—ସଂ. ବ୍ୟ—୧ । ଦନ୍ତୀ ବୃକ୍ଷ (ଦେଖ)
Aṇurebatī 1. Dantī (tree) (See)

୨ । କନକା ଗଛ—
2. A tree; Croton Polyandrum.

ଅଣୁଶ୍ରୋତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଆଧୁନିକ ବଙ୍ଗାଳପରଭାଷା)—
Aṇuśrotra ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅତି କ୍ଷୀଣ ଶବ୍ଦ ଜୋର ହୋଇ ଶୁଣାଯାଏ—Microphone.

ଅଣେ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ଅଣା ସଙ୍ଗେ ଏକସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଏ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବିକଳ୍ପରେ ଧାରଣ କରିବା ରୂପ; ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅଣାଏ; ଏହିପରି ଝିଙ୍କାଏ; ଝିଙ୍କେ; ମସାଏ, ମସେ)—
ଏକଅଣା ୧ । ଅଣାଏ; ଏକ ଅଣା 1. One anna.
(ଯଥା—ଏ ବହି ଖଣ୍ଡିକର ଦାମ ଅଣେ ।)

୨ । ଏକ ଅଣା ମାତ୍ର 2. One anna only.
(ଯଥା—ମୋର ଅଣେ ଲେଖା ଅଛି ।)

ଅଣେଇବା (ଇତ୍ୟାଦି)— ଦେ. କ୍ରି—ଅଣାଇବା (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Aṇeibā (etc). Aṇāibā (etc) (See)

ଅଣ୍ଟ୍ (ଧାତୁ)— ସଂ—୧ । ଗତି କରିବା—1 To move.
Aṇṭ (root) ୨ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—2. To advance.

ଅଣ୍ଟକୁରା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ—
Aṇṭkurā ଅଣ୍ଟକୁଡ଼ା; ଅପତ୍ୟସନ୍ତାନ; ନିଃସନ୍ତାନ—
(ଅଣ୍ଟକୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Childless.

ଅଣ୍ଟ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟନ = ଚଳନ)—ଅଣ୍ଟିବା; କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିବାପାଇଁ
Aṇṭa ଯଥେଷ୍ଟ ହେବା—Sufficiency; being sufficient
ଆଁଟା for the desired purpose.
ଅଁଟଳା

ଅଣ୍ଟ ନଅଣ୍ଟ—ଦେ. କ. (ସଂ. ଅଣ୍ଟନ ଓ ଅନଣ୍ଟନ; ବିପରୀତ ସଦ୍ଭାବର)—
Aṇṭa naaṇṭa ଅଣ୍ଟିବା ଓ ନଅଣ୍ଟିବା ଅବସ୍ଥା—Sufficiency or deficiency.

ଦେ. ବିଣ—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବା ଓ ନ ଅଣ୍ଟିବା (ପଦାର୍ଥ)—1. (things)Either sufficient or deficient for any object.

୨ । ସାମାନ୍ୟରେ ଊଣା—2 Slightly insufficient; hardly sufficient.

୩ । କଣ୍ଟିକାଣ୍ଟି ହୋଇ ଅଣ୍ଟିବା (ବସ୍ତୁ)—
3. Barely sufficient.

ଅଣ୍ଟନଅଣ୍ଟ—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଅଣ୍ଟ ନଅଣ୍ଟ (ଦେଖ)
Aṇṭa niaṇṭa Aṇṭa naaṇṭa (See).

ଅଣ୍ଟା—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. କଟି; ଭୁଲନା କର—ସଂ. ଅଟ୍ ଧାତୁ ; ଅଣ୍ଟ ଧାତୁ =
Aṇṭā ଗତି କରିବା; ଗତି କରିବା ପାଇଁ ଅଣ୍ଟାର ବଳ ଦରକାର
କୋମର ପଡ଼େ)—୧ । କଟିଦେଶ; ମନୁଷ୍ୟର ଗୋଡ଼ ଓ ସେହ
କମର ପିଠି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦେହାଂଶ; ପଶୁର ପିଠି, ସେହ ଓ ପଛ ଗୋଡ଼ର ଫଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଂଶ—1 Waist; loin.

ବାହାରରେ ଅଣ୍ଟାରେ ଗାମୁଛ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍କେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ଅଣ୍ଟିବା (କର୍ମ) (ଦେଖ)
2. Aṇṭibā (See)

ଦେ. ବିଣ—ଆଣ୍ଟୁଆ (ଦେଖ)
Āṇṭuā (See).

ଅଣ୍ଟାଇବା—ଦେ.କ୍ରି. (ସଂ.ଅଣ୍ଟ ଧାତୁ=ଅଗ୍ରଗମନ କରିବା;ହିଂସା କରିବା)—
Aṇṭāibā ୧ । କୌଣସି ବଳସାଧ୍ୟ କାମକୁ ଅଣ୍ଟା ଲଗାଇ ସମାଧା
ଆଁଟାନ କରିବା— To apply or employ one's waist to do a work requiring the use of force.

୨ । (ଶଗଡ଼ ଆଦିକୁ)ଅଣ୍ଟା ଲଗାଇ ବଳପୂର୍ବକ ପେଲିବା—
2. To push a cart tightly with one's waist.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଦ୍ଦ	ନ୍ଦ୍ର

ଂ । ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡାକୁ ଧର ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପଛଆଡ଼ୁ ଆଗକୁ ପେଲିବା—3. To push a cart from behind by holding the dandā.

୪ । ପେଚକସକୁ ପେଚର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଘର୍‌ରେ ବସାଇ ବଳପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ ବୁଲାଇବାଦ୍ୱାର ପେଚକୁ ଭିତରକୁ ପୂରାଇବା—4. To drive a screw into the wood with a screw-driver

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥେ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବଳ ବା ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା—5. To help a person.

ଅଣ୍ଟା ଉଠିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବଳ ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ପାଇବା—1. Having the strength to do a thing.

Antā uthibā
कमर खसना

ଅଣ୍ଟା ନ ଉଠିଲା କରିବ କସ
ମୋ ବନା କାହୁ କରୁ ଆଶ—ଦାସ୍ୟ ଭରଙ୍ଗ ।

୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେବା—2. Moving to and fro.

ବଡ଼ ଦେଉଳରେ ବାଜିଲା ପଞ୍ଚା
ଖାର୍ଦ୍ଦି ଖିଆଙ୍କର ଉଠିଲ ଅଣ୍ଟା—ଉଗ ।

ଅଣ୍ଟାଏ—ଦେ. ବିଣ—ଅଣ୍ଟାକ (ଦେଖ)

Antāe — Antāka (See)

ଦେ. ବ—୧ । ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚତା—1. Height up to a man's waist.

୨ । ଅଣ୍ଟା ବୁଡ଼ିଯିବା ଭଳ ଗଭୀରତା—2. Depth of a man's waist.

ଅଣ୍ଟାକ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ମନୁଷ୍ୟର ଅଣ୍ଟା ବୁଡ଼ିଯିବାଭଳ ଗଭୀର—

Antāka — 1. Waist-deep.

ଅଣ୍ଟାକ ପାଣିରେ ଉପ କରୁଥିଲ ମନାକୁ ପାଇବା ପାଇଁ—ଉଗ ।

୨ । ଅଣ୍ଟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ—2. Waist high.

ଅଣ୍ଟାକସା—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଟାଭଡ଼ା (ଦେଖ)

Antākasā — Antābhirdā (See)

ଅଣ୍ଟା କହିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଓ. ଅଣ୍ଟା + ସଂ. କଶ୍‌ନା)—

Antā kasibā
କୋମରକସା; କୋମରବାଁଧା,
कमर कसना; कमर बाँधना

୧ । କୌଣସି ବଳସାଧ୍ୟ କର୍ମ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କର ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁଗା ଭଡ଼ିବା—1. To gird up one's loins to do a work.

୨ । କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—2. To be prepared to do a work.

ଂ । କୌଣସି କର୍ମ କରିବାକୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା—3. To resolve or determine to do a thing.

୪ । ଗମନୋଦ୍ୟତ ହେବା—4. To be ready to start.

ଅଣ୍ଟାକୁ ମାରିବା—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଟାବନ୍ଧା ହେବା—

Antāku māribā — Being attacked with shooting pains about the waist; lumbago.

ଅଣ୍ଟା ଖସାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବାତ ବା ଲେଡ଼ାଦ୍ୱାର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଣ୍ଟାକୁ ଚପି ଘଷି ସମ୍ବାହନ କରିବା—To massage an aching waist.

Antā khasāibā
कमर टिपा कमर खसाना

ଅଣ୍ଟାଖୋସା—ଦେ. ବ—(ଯାହା ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସାଯାଏ) ଲାଞ୍ଚ; ଉତ୍କୋଚ—

Antākhosā — Bribe; illegal gratification.
घूस रिसवत; घूस

ନ ପାଇଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଣ୍ଟାଖୋସା,
ଚମକେ ଦେଖି ସାଧାରଣଙ୍କର ଖୋଷା ।
ପଙ୍କାର, ଉତ୍କଳଭ୍ରମଣ ।

ଅଣ୍ଟାଗୁଞ୍ଜା—ଦେ. ବ. (ଯାହା ଅଣ୍ଟାରେ ଗୋପନରେ ଗୁଞ୍ଜାଯାଏ)—

Antāgunjā — ଲାଞ୍ଚ; ଉତ୍କୋଚ—Bribe.
घूस घूस

ସମ୍ବଲପୁରେ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ନଅଟ କଲଥା,
ଅଣ୍ଟାଗୁଞ୍ଜା ପାଇଁ କଛ ନାହିଁ ସେଉଳିଆ ।
ରୁକାର, ଗାଉଲଭୂମି—୨୨ ।

ଅଣ୍ଟାଘିନା—ଗାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଅଣ୍ଟା ବନ୍ଧିବା—

Antāghinā — Acute pains in the waist.

ଅଣ୍ଟାଜାଦୁ—ଦେ. ବ—ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଓଦାଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ଯୋଗୁଁ ଅଣ୍ଟା ଗୁର ପାଖରେ ହେବା ଏକ ପ୍ରକାର ଦୁରାରୋଗ୍ୟ କୌଚଡ଼ିଆ ଦାଦ ଦଦ୍ରୁରୋଗ—A kind of persistent ring-worm round the waist.

Antājādu
कमरमे दाद

ଅଣ୍ଟା ଦରାନ୍ଦିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାରେ ଅଣ୍ଟା ପାଖରେ କଛ ଟଙ୍କା ପଇସା ଖୋସି କରି ଟାଁକଖୋଜା ଲୁଚାଇ ରଖିଛି କି ନାହିଁ, ଏହା ଦେଖିବା-ପାଇଁ ତା ଅଣ୍ଟା ଗୁର ପାଖରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାକୁ ଅନ୍ୱାଳିବା ବା ଉଣ୍ଡିବା—To search a person's waist-cloth to see if he has secreted some money there.

Antā darāndibā
कमरधूँडना

ଅଣ୍ଟାଧର—ଦେ. ବ—୧ । କଟିବାତ; (ଏଥିରେ ଅଣ୍ଟା ଅବଶ ହେବାରୁ ଚାଲିବା ଚଳି ପାରେ ନାହିଁ)—

Antādharā — 1. Lumbago.
कमरका दर्द

୨ । ଅଣ୍ଟାବଥା (ଦେଖ)

2. Antābathā (See)

ଅଣ୍ଟାପାଣି—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଟାଠାରୁ ଭଲକୁ ଧୋଇବା—Washing of one's body from the waist downwards.

Antāpāni
कमरतक धोना

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ଂ ପ୍ରକାର ଗାଧୁଆନ୍ତି—୧. ମୁଣ୍ଡ ଧୋଇ ଗାଧୁଆନ୍ତି; ୨. ମୁଣ୍ଡ ନ ବୁଡ଼ାଇ ବେକଠାରୁ ଭଲକୁ ଗାଧୁଆନ୍ତି; ଂ. ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ଗାଧୁଆନ୍ତି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅତଳ ପୃଷ୍ଠରେ ମୃତତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ନାନ୍ଦ୍ୟ ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗିୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଣ୍ଟାପିଠି—ଦେ. ବ—(ସଦ୍ଦରର) କଟି ଓ ପୃଷ୍ଠ—
Aṇṭāpiṭhi — Waist and back.
କୋମରପିଠି
କମରପୀଠ

ଅଣ୍ଟାପିଠି ଲାଗିଯିବା—ଦେ. ବ—ବହୁକାଳ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ବସି ବା
Aṇṭāpiṭhi lāgijibā ଠିଆ ହୋଇ ରହିବା ବା ଅତ୍ୟଧିକ
ପରିଶ୍ରମ କରିବା ଯୋଗୁଁ କଟି ଓ ପୃଷ୍ଠରେ ବେଦନା ବା ଘୋଳା
ଅନୁଭୂତି—Feeling of pain in the back and
waist on account of excessive labour
in one posture for a long time.

ଅଣ୍ଟାବଥା—ଦେ. ବ. (ଓ. ଅଣ୍ଟା+ସଂ. ବ୍ୟଥା)—
Aṇṭābathā ୧ । ଅଣ୍ଟାଧର୍; କଟିବାତ; ଯେଉଁ ବାତରେ ଅଣ୍ଟା
କୋମରବ୍ୟଥା ଅବଶ ହେବାରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଚଳ ପାରେ ନାହିଁ—
କମରକା ଦର୍ଦ୍ 1. Lumbago.
୨ । ଶୂଳବିଶେଷ; (ଏ ରୋଗରେ ଅଣ୍ଟା ଭିତରେ ଛୁଞ୍ଚି ମାଇଲା
ପରି ବେଦନା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ); ପାର୍ଶ୍ୱଶୂଳ—
2. Renal colic

ଅଣ୍ଟା ବସିଯିବା—ଦେ. ବ—୧ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବା ରୋଗ ଯୋଗୁଁ
Aṇṭā basijibā ବଳହୀନ ହୋଇବା—
କୋମର ବସେଯାଓୟା 1. Becoming weak on account
କମର ବଇଠଯାନା of old age or illness.
୨ । ଅଣ୍ଟାରେ ଜଖମ ଥିବା ଯୋଗୁଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ
କରିବାକୁ ବା ବହୁ ଦୂର ଗଲିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେବା—
2. Becoming unable to labour hard or
walk a long distance owing to a
fractured waist.
[ଦ୍ର—ଅଣ୍ଟା ବସି ଯାଇଥିବା ଘୋଡ଼ାକୁ 'କମସ୍ତ' ବୋଲାଯାଏ ।]
୩ । ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଯିବା (ଦେଖ)
3. Aṇṭā bhāṅgijibā (See)

ଅଣ୍ଟା ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟାକସିବା (ଦେଖ)
Aṇṭābāndhibā Aṇṭākasibā (See)
କୋମରବାଁଧା ଜାକଲେ ଥାହେ ଘାଇମାନେ ବାନ୍ଧ ଅଣ୍ଟା ।
କମରକସନା କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ. ବନ ।

ଅଣ୍ଟାବନ୍ଧା—ଦେ. ବ ଅଣ୍ଟାବଥା (ଦେଖ)
Aṇṭābindhā Aṇṭābathā (See)

ଅଣ୍ଟାଭଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଣ—କମସ୍ତ; ଯାହାର ଅଣ୍ଟା ଜଖମ ହୋଇଅଛି—
Aṇṭābhaṅgā Having a fractured waist.
କୋମରଭାଙ୍ଗା ଅଣ୍ଟାଭଙ୍ଗା ହୋଇ ସେବଣ ବାରୁ;
କମରଟୁଟା କଦ୍ଦେ ଦନାଇ ଏ ଛନ୍ଦହେଁ ମାରୁ—ପଦ୍ମଲୀ ।

ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଯିବା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି ଗୁରୁତର ଆଘାତ (ଯଥା—
Aṇṭā bhāṅgijibā ଗଡ଼ାର ବା ଉଚ୍ଚରୁ ପଡ଼ିଯିବା) ଯୋଗୁଁ ଅଣ୍ଟାର
କୋମର ଭେଙ୍ଗେ ଯାଓୟା ହାଡ଼ ଜଖମ ହେବା—1. Fracture of
କମରଟୁଟ ଯାନା the bone of the waist due to a
serious blow or fall.
୨ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବା ରୋଗଯୋଗୁଁ ବଳ କମିଯିବା; ଅଣ୍ଟା ବସି
ଯିବା—2. Becoming weak on account
of old age or illness.
୩ । ଦ୍ୱତୋତ୍ସାହ ହେବା—
3. Becoming discouraged.
୪ । ନଇରାଶ ହେବା ବା ହତାଶ ହେବା—
4. Becoming hopeless or desperate.
୫ । କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ, ଘରଜଣ ବା ସଦ୍ବାୟୁକଙ୍କ
ବିଚ୍ଛେଦ ବା ମୃତ୍ୟୁ ଯୋଗୁଁ ମନରେ ଗୁରୁତର ଦୁଃଖ
ଜନ୍ମିବା—5. Great affliction due to the
separation or death of a beloved or
helping person.
(ଯଥା—ଅର୍ଜ୍ଜନକାରୁଆ ପୁଅ ମରିବା ଦନରୁ ତା ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲ୍ଲଣି ।)

ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼—ଦେ ବ—ଗୁରୁତର କାୟିକ ପରିଶ୍ରମ—
Aṇṭābhirda Hard physical labour.
ଦେ. ବିଣ—ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ା (ଦେଖ)
Aṇṭābhirdā (See)

ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ
Aṇṭābhirdā ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—1. Being ready to
କୋମରକସା do a difficult work.
କମରକସନା ୨ । ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କର୍ମ କରିବା ବା ବହୁ ଦୂର ପଥ ଗଲିବା
ପୂର୍ବରୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଭଡ଼ାଯିବା ଗଦର—2 A sheet
tied round the waist to enable a
person to labour hard or walk a long
distance.
ଦେ. ବିଣ—(ଏଥିରେ ଅଣ୍ଟା ଉପରେ ଭଡ଼ ପନ୍ଧିବାରୁ)
ବହୁପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ (କର୍ମ)—(work) Requiring
hard labour.

ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟା କସିବା (ଦେଖ)
Aṇṭābhirdibā Aṇṭā kasibā (See)

ଅଣ୍ଟାମରା—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଟାବଥା (ଦେଖ)
Aṇṭāmarā Aṇṭābathā (See)

ଅଣ୍ଟା ସଲଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଏକାଦ୍ଧକ୍ରମେ ବହୁକାଳ କୌଣସି
Aṇṭā salakhibā ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କାମ କରିବା ଯୋଗୁଁ
କୋମରସୋଜାକରା ଅଣ୍ଟା ପିଠି ଲାଗି ଗଲେ ବା ଘୋଳ
କମରସୀଧାକରନା ହେଲେ ବହୁକାଳ ଠିଆ ହୋଇ ଦେହକୁ
ଓ ଅଣ୍ଟାକୁ ସିଧା କରିବା—1. To straighten
one's body and waist after working
hard for some time at a stretch.
୨ । ଶ୍ରମ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ବହୁକ୍ଷଣ ବିଶ୍ରାମ ନେବା—
2 To take rest for being relieved of
weariness after hard labour.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୩.। ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ଗଡ଼ଜାତ)—ପହଲ ପାଳ ଯାଇଥିବା ଝିଅ କଛୁଦିନ ସ୍ୱାମୀଘରେ ରହିବା ପରେ କଛୁଦିନ ପାଇଁ ବାପଘରକୁ ଆସିବା—3. (said of a young wife)To return to the parents' house after passing some days with the husband after consummation of marriage.

ଅଣ୍ଟା ସଲଖି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟା ସଲଖିବା (ଦେଖ)
Aṇṭā salakhi hebā Aṇṭā salakhibā (See)

ଅଣ୍ଟା ସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟା ସଲଖିବା (ଦେଖ)
Aṇṭā sāribā Aṇṭā salakhibā (See)

ଅଣ୍ଟାସୂତା—ଦେ. ବ—(ସଂ. କଟି+ସୂତ୍ର)—୧ । କଇଁଯୁଗା; କଇସୂତା; ଅଣ୍ଟାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ସରୁ ଦଉଡ଼ି—1 A string worn round the waist.
Aṇṭāsūtā
ଘୁନସୀ
କଟ୍ୟନୀ

୨ । ଧାତୁନର୍ମିତ କଟିସୂତ୍ର—2. A metal chain for the waist; waist-chain.

ଅଣ୍ଟି—ଦେ. ବ—(ଭୁଲ ସଂ. ଗ୍ରନ୍ଥି; ସଂ. ଝଙ୍କ=ଜଙ୍ଘ; ଖଡ୍ଗକୋଷ)—
Aṇṭi
କୌଚଡ଼
କୀସା

୧ । ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର ସାମନା ବା ଲୁଣ୍ଠ ପାଖରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ରଖିବା ପାଇଁ କରିଯିବା ପାଟ୍ରାକୁଡି ମୁଣି ବା ପାକଟ—1. A pocket or bag improvised from the folds of the cloth worn by a person.

ଅରଜୁନ ବାଇ ଅଣ୍ଟିରେ ପୂରାଇଲେ, ଉପରକୁ ଡାହାଣ ଫିଙ୍ଗି ଫିଙ୍ଗି ଗଲେ ।
କୃଷ୍ଣଜିତ୍, ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୨ । ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଅଣ୍ଟାପାଖ ଖୋସଣୀ; ଅଣ୍ଟାପାଖେ ଥିବା ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଗଣ୍ଠି—
2. A knot made in the folds of the garment at the waist.

ଅଣ୍ଟିରୁ ଆପଣେ ଯେ ଜାଡ଼ିଲେ ଖଡ଼ ଗୋଟି ।
ପଣାକୋଠା କାଟି ଦେଲେ ଧରନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କି—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୩ । ଅଣ୍ଟା; କଟି—3. Waist.

୪ । କୋଳ; ଉତ୍ସଙ୍ଗ—4. Lap.

(ଯଥା—ଏଡ଼େ ବଡ଼ ପିଲାଟା ଦେଖୁଣି, ମାଆ କଅଣ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଅଣ୍ଟିରେ ଘେନ ବୁଲୁଥିବ !)

ଅଣ୍ଟିକଟା—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଅଣ୍ଟିକୁ (ବସ୍ତ୍ରଗ୍ରନ୍ଥି) କାଟି ଅଣ୍ଟିରେ ଥିବା ଧନକୁ ଚୋରି କରେ—
Aṇṭikaṭā
ଟେଁକକାଟା
ଗିରହକଟ

1. A pickpocket.

୨ । ଦଗାବାଜ—2. A cheat.

ଅଣ୍ଟିଧନ—ଦେ. ବ—୧ । ଅଣ୍ଟିରେ ରଖାଯିବା ଧନ—
Aṇṭidhana
ଟେଁକେର ଧନ

1. Property or money kept in the folds of one's garment.

ଗିରହକା ଧନ

୨ । ଗଣ୍ଠିଧନ; ଯତ୍ନରକ୍ଷିତ ଧନ—
2. Property kept with much care.

୩ । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରିୟତମ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
3. One's dearly beloved thing or person.

୪ । ଅତି ଯତ୍ନରେ ପାଳିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
4. (a person) Brought up with fondness and care.

ଅଣ୍ଟିଧନ ଉଣ୍ଟି କାଟେ—ଚଳ ।

ଅଣ୍ଟିନଆଁ—ଦେ. ବ—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ଆପଣା ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର, ଅଣ୍ଟିରେ Aṇṭiniāṁ ନଆଁ ରଖିଲେ ଭାବା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଘୋଡ଼ ପକାଏ; ସେହି ଲକ୍ଷଣାରୁ)—

୧ । ନିଜର ପରିବାରର କୌଣସି ନିନ୍ଦାଜନକ ବା ଅନିଷ୍ଟକର ଗୁପ୍ତ କଥା—1. Serious compromising family-secret.

୨ । ନିଜ ପରିବାରର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା କୃତ ଦୁଷ୍କୃତ୍ୟ—
2. Any misdeed done by a member of one's family

ଅଣ୍ଟି ଡେଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ଓ.ଅଣ୍ଟି+ସ.ପଡଧାତୁ ଶିଚ ପାଡ଼ଧାତୁ)—
Aṇṭi pateibā
କୌଚଡପାତା

୧ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଣ୍ଟିରେ ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ଅଣ୍ଟିକୁ ପ୍ରସାରଣ କରିବା—1. To spread out the fold of one's cloth, as in begging

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପାଇବାପାଇଁ ଆଶା କରିବା; ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ରହିବା—
2. To wait in order to get a thing; to wait expectantly.

ଅଣ୍ଟିପୂରା—ଦେ. ବଣ. (ଓ ଅଣ୍ଟି+ପୂର୍ଣ୍ଣ)—
Aṇṭipurā
କୌଚଡ଼ଭରା

୧ । ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର ଅଣ୍ଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଭଳି—
1. In such quantity as will fill up the pocket or fold of one's cloth.

୨ । ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ—2. In sufficient quantity.

ଅଣ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଟନ=ଚଳନ)—
Aṇṭibā
ଆଁଟା
ଅଘଟନା

୧ । ପ୍ରୟୋଜନାନୁରୂପ ହେବା; ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବା; ଯଥେଷ୍ଟ ହେବା—1. To suffice; to be sufficient for one's requirements.

କଲେ ତା ପ୍ରେମେ ଅଭିଳାଷ ଲବ
ଅଣ୍ଟିବ ନାହିଁ ନବ ପଲ୍ଲବ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ସମ୍ଭାଇବା—2. To be sufficient to fill up; to be held or contained in

(ଯଥା—ଏ ଘରକୁ ପାଞ୍ଚ ଗଣ୍ଡି ଧାନ ଅଣ୍ଟିବ ନାହିଁ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଥରର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦିଆଯିବ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ନୋକଲେ, ସେବେ ଏ ଉତ୍ତାକୋଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବଦଉତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଉପଯୋଗୀ ହେବା—

3. To suit; to be fitting for.

ସାତ ବରଷ ଯାର ଅଙ୍ଗିଲ ନାହିଁ କରୁ-କମଳ-କଳଙ୍କକୁ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ।
ଉତ୍କର୍ଷ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । ସମକକ୍ଷ ହେବା—

4. To vie with; to emulate.

ନବ ସାରଜ କୋଷ ନର ତୋ ଲୁଚ କସ ଅଙ୍ଗିବ କଣ୍ଡୀରବମଧ୍ୟ ସେନ ।
ଦର୍ପ୍ପ—କର୍ପୋତ୍ତଭଙ୍ଗ୍ ।

୫ । ଘାଦେ (ଗଡ଼ଜାଉ)—କମିଯିବା—

5. To diminish.

(ଯଥା—ଫୁଟୁଥିବା ଭାତ ହାଣ୍ଡିରୁ ପାଣି ଅଣ୍ଟିଗଲା ।)

୬ । ଘାଦେ (ଗଡ଼ଜାଉ)—ଶୁଖିଯିବା; ମରିଯିବା—

6. To dry up.

(ଯଥା—ଗ୍ରୀଷ୍ମଦନେ ନଈରୁ ପାଣି ଅଣ୍ଟିଯାଏ)

ଅଣ୍ଟେଇବା— ଦେ. ଜି—ଅଣ୍ଟାଇବା (ଦେଖ)

Aṇṭeibā Aṇṭāibā (See)

ଅଣ୍ଟେଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଣ୍ଟେଇ (ଦେଖ)

Aṇṭeī Āṇṭeī (See)

ଅଣ୍ଠ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ. ଅଣ୍ଠ୍ (ଧାତୁ) (ଦେଖ)

Aṇṭh (root) Aṇṭ (root) (See)

ଅଣ୍ଡ୍ରା—ଘାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର)—

Aṇḍrā ଅଣ୍ଡିର୍; ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ—Male.

ଘାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ପୁରୁଷ—

1. A male person.

୨ । ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀ—2. A male animal.

ଘାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ମାରଓ୍ୱାଡ଼ି)—ସ୍ୱାମୀ; ପତ୍ନ—Husband.

ଅଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ଅମ ଧାତୁ = ସଙ୍ଗମ କରିବା + କଣ୍ଡ୍. ଡ)—

Aṇḍa ୧ । ଡିମ୍ବ; ପକ୍ଷୀ ଓ ସରୀସୃପ ଆଦିଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ନିର୍ଗତ ଶାବକାଧାର—1. Egg.

୨ । ମୁଷ୍କ; ଅଣ୍ଡକୋଷ; ପେଳ—2. Testicle.

୩ । କୁରୁଣ୍ଡ—3. Scrotum.

୪ । ଶୁକ୍ର; ବୀର୍ଯ୍ୟ—4 Semen virile.

୫ । ମୃଗନାଭିର ଖୋଲ—5. Muskbag.

୬ । ଅଣ୍ଡାକାର ବସ୍ତୁ—6. An oval article.

[ଦ୍ର—ଆଦ୍ୟରେ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ଭଗବାନ ପ୍ରଥମେ ଜଳସୃଷ୍ଟି କରି ତହିଁରେ ଶକ୍ତିବୀଜକୁ ଆରୋପ କରି ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡ ଜାତ କଲେ ଓ ସେହି ଅଣ୍ଡରୁ ସମସ୍ତ ବଶ୍ୱ ଜାତ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ଉତ୍ତରର ସୃଷ୍ଟିକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କୋଲ୍ଲସାଏ ।

ପ୍ରଥମେ ଏହି ବଶ୍ୱଫସାର ଉମସାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିଲା; ସୃଷ୍ଟି ଆଦ୍ୟରେ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ଭଗବାନ ପ୍ରକଟିତ ହେଲେ । ସେ ଆପଣା ଶରୀରରୁ ଧାନ ମାଣକେ ଜଳ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଓ ଜଳରେ ଶକ୍ତିବୀଜ ଆରୋପ କଲେ । ସେହି ବୀଜ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭ ଅଣ୍ଡରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସେହି ଅଣ୍ଡରେ ବ୍ରହ୍ମା ବା ପରମାତ୍ମା ପ୍ରକଟିତ ହେଲେ । ସେହି ଅଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଉକ୍ତ ଭଗବାନ୍ ବ୍ରହ୍ମା ଏକ ପରବତ୍ସର କାଳ ବାସ କରି ଧ୍ୟାନଦ୍ୱାରା ତାକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି ଫଟାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଦୁଇ-ଖଣ୍ଡରୁ ଗୋଟିକରୁ ଦ୍ୟୁ ଲୋକ (ସ୍ୱର୍ଗ) ଓ ଅନ୍ୟଟିରୁ ପୃଥିବୀ ହେଲା ଏବଂ ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶ, ଅଷ୍ଟଦିଗ ଓ ଜଳ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।]

ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୧ । ୫—୧୫ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଭଗବାନ ଜଲମୟ ବଶ୍ୱ ପରେ ଚଢ଼େଇ ପରି ଉଡ଼ିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ଆଲୋକ ଜନ୍ମିଲା ଓ ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ପୃଥିବୀ, ଦିନ, ରାତ୍ରି ଓ ସମୁଦ୍ର ଜନ୍ମିବାର ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।

ବାଇବଲ୍, ଓଲ୍‌ଡ୍‌ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ୍ ଜେନେସିସ୍ ୧।୧-୧୦]

୭ । ଗୋଲାକାର ବସ୍ତୁ—7. A round thing.

୮ । ଶିବ; ମହାଦେବ —8. The God Śiba.

ଦେ. ବ—ପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ—The male organ.

ଅଣ୍ଡେ ବସଇ ପ୍ରଜାପତ
ନିତ୍ୟ ବରୁଣ କୋଷେ ସ୍ଥିତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଗ୍ରା. ଅ. (ଗୃହାଳୀରେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଅବଧାନମାନେ ପିଲାଙ୍କୁ ସଢଉଫଳା ମଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଧ୍ୱନି)—'ଣ୍ଡ' ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର—The diphthong ṇḍa as mispronounced by village pedagogues.

[ଦ୍ର—ଅବଧାନମାନେ ଏହିପରି ସ୍ଥ ସ୍ଥଳରେ ଅସ୍ଥ; କ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଓରେକ; ନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ତ; ଦ୍ଦ ସ୍ଥାନରେ ଅଦ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।]

ଅଣ୍ଡକ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଡ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଅଣ୍ଡ; ଡିମ୍ବ—1. Egg.

Aṇḍaka ୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଡିମ୍ବ—2. A small egg.

ଅଣ୍ଡ କଟାହ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଡ + କଟାହ; କଟାହ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନାୟ ଅଣ୍ଡ)—

Aṇḍa kaṭāha ୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ; ଚରାଚର ସୃଷ୍ଟି—

1. The Universe; the creation.

୨ । (ତୁଣ୍ଡୀ ଭଉ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଖୋଲପା—

2. The shell of the mundane egg. (M. W.).

ଅଣ୍ଡକପାଳ—ଦେ. ବ (ତୁଣ୍ଡୀ ଭଉ; ଆଧୁନିକ ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା)—

Aṇḍakapāla ଡିମ୍ବ ଉପରର ଖୋଲପା—Egg shell.

ଅଣ୍ଡକୋଟରପୁଷ୍ପୀ—ସଂ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ) ନାଲଗୁମ୍ବା; ଅଜାକ୍ଷିବୃକ୍ଷ —

Aṇḍakoṭarapushpī Name of a plant; Convolvulus Argenteus (M. W.)

ଅଣ୍ଡକୋଶ—ସଂ. ବ—(ତୁଣ୍ଡୀ ଭଉ; ଅଣ୍ଡ + କୋଶ)—

Aṇḍakośa ୧ ମୁଷ୍କ; ଶୁକ୍ରକୋଷ; ଉପସ୍ଥର ମୂଳରେ ଚର୍ମମୁଣ୍ଡିରେ ଝୁଲୁ ଥିବା ଅଣ୍ଡାକୃତି କୋଷଦ୍ୱୟ—

1. The scrotum; testicle.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

୨ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ—2. The mundane egg; the Universe.

ସେ ଅନ୍ତକାଳେ ଅଣ୍ଡକୋଶ, ନମିଷମାନେ କରେ ଗ୍ରାସ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅଣ୍ଡକୋଷ—ସଂ. ବ—ଅଣ୍ଡକୋଶ (ଦେଖ)
Aṇḍakosha — Aṇḍakośa (See)

ଅଣ୍ଡଜ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅଣ୍ଡ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଡମ୍ବାଘ—
Aṇḍaja — Born of eggs; oviparous.

(ଅଣ୍ଡଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ ବ—ଯେଉଁ ଜୀବମାନେ ମାତୃଗର୍ଭରୁ ପ୍ରଥମେ ଅଣ୍ଡ ଭିତରେ ଥାଇ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଓ ପରେ ଡମ୍ବ ଫାଟି ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରନ୍ତି—
Oviparous animals.

(ଯଥା— ପକ୍ଷୀ; ମାଛ; କଚ୍ଛପ)

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥ ସଚେତନ ବସ୍ତୁ ଚାରି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ୧. ଜରାୟୁଜ—ମନୁଷ୍ୟ; ପଶୁ; ରାକ୍ଷସ; ପିଶାଚ; ୨. ଅଣ୍ଡଜ—ସର୍ପ୍ୟ; ପକ୍ଷୀ; ସର୍ପାଦି; ୩. ସ୍ୱେଦଜ—ମଶା; ଡାଉଁଶ; ଉକୁଣି; ମାଛି; ୪. ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ—ବୃକ୍ଷଲତାଦି । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୧।୪୩—୪୬ ।]

ଅଣ୍ଡଜା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଣ୍ଡଜ+ଆ)—ଅଣ୍ଡଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aṇḍajā — Feminine of Aṇḍaja.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ମୃଗନାଭି; କସ୍ତୁରୀ—Musk.

ଅଣ୍ଡଜେଶ୍ୱର—ସଂ. ବ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଣ୍ଡଜ+ଈଶ୍ୱର)—ପକ୍ଷିରାଜ, ଗରୁଡ଼—
Aṇḍajeśwara — A name of Garuḍa, the king of birds.

ଅଣ୍ଡଦଳ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଣ୍ଡ+ଦଳ)—ଡମ୍ବର ଖୋଲପା—
Aṇḍadala — Egg-shell.

ଅଣ୍ଡଦ୍ରବ ହେବା—ଦେ. ବ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ଭୁଲନା କର; ପିଲେହି ପାଣି ଦେବା) —କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା ଘୋଟିବା; ହତଉତ୍ସ ହେବା—
Aṇḍadraba hebā — The state of being panic-struck; becoming unmanned.

ଅଣ୍ଡଧର—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଡ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଶିବ; ମହାଦେବ—
Aṇḍadhara — The God Siba (M. W.)

ଅଣ୍ଡ ବଢ଼ିବା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡ ବୃଦ୍ଧି)—ଅଣ୍ଡବୃଦ୍ଧି (ଦେଖ)—
Aṇḍabardhibā — Aṇḍabṛuddhi (See)
ଅଣ୍ଡବୃଦ୍ଧି
ଆଣ୍ଡବଢ଼ନା

ଅଣ୍ଡବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଣ୍ଡ+ବର୍ଦ୍ଧନ)—
Aṇḍabarddhana — ଅଣ୍ଡବୃଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Aṇḍabṛuddhi (See)

ଅଣ୍ଡବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ;)—୧ । କୋଷବୃଦ୍ଧି; କୁରୁଣ୍ଡରୋଗ—
Aṇḍabṛuddhi — 1. Swelling of the scrotum or testes.

୨ । ଏକଶିର ରୋଗ—2. Hydrocele.

ଅଣ୍ଡଭୂ—ସଂ. ବଣ (ଅଣ୍ଡ+ଭୂ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Aṇḍabhū — ଅଣ୍ଡଜ (ଦେଖ)—Aṇḍaja (See)

ସଂ. ବ—୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird.

୨ । ସର୍ପ—2. Serpent.

୩ । ମତ୍ସ୍ୟ—3. Fish.

୪ । ବ୍ରହ୍ମା—4. The Creator.

ଅଣ୍ଡର୍ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅଣ୍ଡର୍ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍)—
Aṇḍar grājueṭ — ମାଷ୍ଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ପାଶ୍ କର ପାର ବ. ଏ. ପାଶ୍ କର ନ ଥିବା ଛାତ୍ର—
ଅଣ୍ଡର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ — An undergraduate.

ଅଣ୍ଡର୍ ସେକ୍ରେଟେରୀ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅଣ୍ଡର୍ ସେକ୍ରେଟରୀ)—
Aṇḍar sekreṭerī — କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ସେକ୍ରେଟରୀ ବା ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ସହକାରୀ କର୍ମଚାରୀ—
ଅଣ୍ଡରସେକ୍ରେଟରୀ — An undersecretary.

ଅଣ୍ଡରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. ଓ ବଣ—ଅଣ୍ଡ୍ରା (ଦେଖ)
Aṇḍarā — Aṇḍrā (See)

ଅଣ୍ଡଳା/ଅଣ୍ଡଳି—ଦେ. ବ—ଅନ୍ଧାରରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କର ବହୁକାଳ ହାତଦ୍ୱାରା ଅଣ୍ଡାଳିବା ବା ହାଁତଡ଼ା ହାଁତଡ଼ି ଦେଖିବା; ଦରଣ୍ଡାଦରଣ୍ଡି—
Aṇḍalāaṇḍali — Groping in the dark for a length of time to find some thing.
ଟଟୋଳନା

ଅଣ୍ଡସଣ୍ଡ—ପ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉଣ୍ଡ)
Aṇḍasaṇḍa — ଉଣ୍ଡସଣ୍ଡ; ଧଣ୍ଡସଣ୍ଡ; ଅଶ୍ଳୀଲ (ଭାଷା)—
ଫୁହର; ଫୁଡ଼ା — Obscene (language).

ପ୍ରା. ବ—ଅଶ୍ଳୀଲ ଭାଷା—Obscene language.

ଅଣ୍ଡା—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅଣ୍ଡ; ଆ. ଅଣ୍ଡା)—
Aṇḍā — ୧ । ଅଣ୍ଡ (ଦେଖ)—1. Aṇḍa (See)
ଅଣ୍ଡା ୨ । ପକ୍ଷିଶାବକ ବା ଛୁଆ
ଅଂଡା 2. The young of birds.

୩ । ଶାବକ; ଛୁଆ; ଶିଶୁ—
3. Young ones; infants.

ଅଣ୍ଡା ଉଷୁମେଇବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଅ+ଉଷ୍ମ)—(ପକ୍ଷୀ ଆଦ)—
Aṇḍā ushumeibā — ଅଣ୍ଡା ଜନ୍ମ କରିବା ପରେ ତହିଁରୁ ଛୁଆ ଡିମେ ତାଦେଓୟା ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ତା ଉପରେ ବସିବା-
ଅଂଡାସେନା; ଅଂଡାସେଆନା — ଦ୍ୱାରା ତାକୁ ଉଷୁମ କରିବା—To sit on an egg to hatch it.

ଅଣ୍ଡାକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଣ୍ଡ+ଆକର୍ଷଣ)—ଖାସୁ କରିବା;
Aṇḍākarshaṇa — ମୁଷ୍କ ଛେଦନ—Castration (M.W.)

ଅଣ୍ଡାକାର—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଣ୍ଡ+ଆକାର)—ଡମ୍ବ ପରି ଲମ୍ବୁଡ଼ା ଓ ଗୋଲ ଆକାର—
Aṇḍākāra — Oval shape.

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଡମ୍ବ ପରି ଗୋଲ ଓ ଲମ୍ବୁଡ଼ା—
Oval.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅଦର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଜାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜାଏ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବାଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବାଦ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧେ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଣ୍ଡାକୃତି—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅଣ୍ଡ+ଆକୃତି)—ଡମ୍ ପର ଗୋଲ ଓ ଲମ୍ବୁଡ଼ା—Oval; elliptical.
Aṇḍākṛuti

ସଂ. ବ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀ.ହି)—ଡମ୍ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ଷ୍ଟେଜ—
1. An ellipses.

୨ । (କର୍ମଧା) ଡମ୍ ପର ଆକାର ଲମ୍ବୁଡ଼ା ଓ ଗୋଲ ଆକୃତି—2. Oval shape.

ଅଣ୍ଡାଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ପକ୍ଷୀ ଓ ସରୀସୃପାଦି) ଡମ୍ ପ୍ରସବ କରିବା—
Aṇḍā debā — To lay eggs.
ଡିମ ଦେଓୟା
ଅଣ୍ଡା ଦେନା

ଅଣ୍ଡାଧାର—ସଂ.ବ. (ଶବ୍ଦୀ ଭତ୍ତ; ଅଣ୍ଡ+ଆଧାର)—ଅଣ୍ଡକୋଷ;ସ୍ୱାଜକୋଷ—
Aṇḍādhāra — Testicle.

ଅଣ୍ଡାପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଣ୍ଡାଦେବା (ଦେଖ)
Aṇḍā pārdibā — Aṇḍā debā (See)

ଅଣ୍ଡାପାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଡା ଦେବା (ଦେଖ)
Aṇḍā pāribā — Aṇḍā debā (See)

ଅଣ୍ଡାବଚ୍ଚା—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବ; ସଂ. ଅଣ୍ଡ+ଆ. ବଚ୍ଚା,ବହୁବଚନାର୍ଥକ)—ଅଣ୍ଡା ବାଲବଚ୍ଚା
Aṇḍā bachchā — ଅଳ୍ପ ସ୍ୱଳ୍ପ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସନ୍ତାନସନ୍ତତି; ଅଣ୍ଡାବାଚ୍ଚା ବାଲବଚ୍ଚା—A number of infants.
ଅଣ୍ଡାବଚ୍ଚା

ଅଣ୍ଡାର—ପ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବ – ମହୁମାଛି—
Aṇḍāra — The bee.

ଅଣ୍ଡାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଆନ୍ଦୋଳନ ?)
Aṇḍālibā ହାଁତଡାନ ଢିଁଢୋରନା — ୧ । ଦରୁଣ୍ଡିବା; ଅନ୍ଧାରରେ ବା ଆଖିକୁ ଦେଖା ନ ପଡ଼ିବା ସ୍ଥାନରେ ହାତଦ୍ୱାରା ଦରୁଣ୍ଡି କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଖୋଜିବା—
1. To grope in the dark in search of a thing.

୨ । ଅନ୍ଦାଜରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To do a thing by guess.

ପର ଆପଣାକୁ ନ ଚହ୍ନିଣ ଅଣ୍ଡାଳ,
ମାଇଲେ ଅଷ୍ଟ ଶଷ୍ଟ ଯେ ବା ଯୁଝଣାଳୀ ।
ଜୟଦେବ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଣ୍ଡାଳି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଣ୍ଡାଳିବା (ଦେଖ)
Aṇḍāli hebā — 1. Aṇḍālibā (See)

୨ । ଧନ୍ଦ ହେବା; ଇତସ୍ତତଃ ହେବା—
2 To be at a loss.

ତାଙ୍କ ଆପଣା ଜେତେ ବାପର ବାପ ନାମ ପରର, ଅଣ୍ଡାଳି ହେବେ
ଫକୀର—ବ୍ରହ୍ମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଣ୍ଡାଳୁ—ସଂ. ବଣ. (ଅଣ୍ଡ+ବହୁର୍ଥେ ଆଳୁ; ଭୁଲ—ଦସ୍ୟାଳୁ; ନଦ୍ରାଳୁ)
Aṇḍālu — ବହୁ ଡମ୍ବଯୁକ୍ତ—Full of eggs.
ଅଣ୍ଡାଳୁ

ସଂ. ବ—ମାଛ—Fish.

ଦେ. ବ—ଗୋଲଆଳୁ; ବଲ୍ଲଡଆଳୁ—Potato.

ଅଣ୍ଡି—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡ)—ପୁରୁଷର ଲିଙ୍ଗ—The male organ; penis.
Aṇḍi

ଅଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ. ସଂ. (ଅଣ୍ଡ)—
Aṇḍiā ଏଁଡ଼େ ଅଁଡ଼ୁଆ — ୧ । ଯେଉଁ ପଶୁ ଖାସି କରା ଯାଇ ନାହିଁ—
1. Not castrated.

୨ । କାଣିଷଣ୍ଡିଆ; ମୁଖ୍ୟ ଛେଦନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୋଷରୁ ଧରା ହେବା ବେଳେ ଯେଉଁ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରର ମୁଖ୍ୟ ନାଃଶେଷରୂପେ କଟା ହୋଇ ପାରି ନ ଥାଏ—2. Defectively castrated (bull-caff).

ଦେ. ବ—୧ । ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ—1. A bull-calf.

୨ । ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର)—ଦାମୁଡ଼ା—
2. A full grown bull-calf; a steer.

୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୁଖ୍ୟ ଛେଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା ବଳଦ—
3. A defectively castrated bullock.

ଅଣ୍ଡି ଟିଙ୍ଗେଇବା—ଦେ. ବ. (ଅଶ୍ଳୀଳ)—୧ । ଲଙ୍ଗୋଡ୍ରେକ ହେବା—
Aṇḍi tingeibā — 1. Erection of the penis.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟ ପାଇଁ ମନରେ ଲାଳସାର ଉଦ୍ରେକ—2. Hankering after anything.

ଅଣ୍ଡିନୀ—ସଂ. ବ. (ଅଣ୍ଡ+ଇନ୍+ଈ)—ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଯୋନିକନ୍ଦ ରୋଗ—(ହୃଦ୍ଦ ଶବ୍ଦସାଗର)
Aṇḍinī — Prolapse of the uterus; a female disease.

ଅଣ୍ଡିର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର)—୧ । ଅଣ୍ଡୀର (ଦେଖ)
Aṇḍira — 1. Aṇḍīra (See)

୨ । ପୁରୁଷଜାତୀୟ— 2. Male.

ଅଳପ କଡ଼ଇ ବଡନ, ଅଣ୍ଡିର ଦୋଳଲ ଯେସନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୧୦୩ ।

ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଡୀର (ଦେଖ)
Aṇḍīra (See)

ଅଣ୍ଡିରା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର)—୧ । ପୁରୁଷଜାତୀୟ (ଜୀବ)—
Aṇḍirā ଏଁଡ଼େ ମଦ୍ଦା (ବିପରୀତ—ମାଇ) — 1. Male (animal).

୨ । ବାଞ୍ଝ (ଗଛ); ଯେଉଁ ଗଛ ଫଳେ ନାହିଁ—
2, Barren (tree)

୩ । ଯେଉଁ ଫୁଲରୁ ଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ—
3. Male (flower).

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବଳଶାଳୀ; ବଳୁଆ—4. Strong.

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାର —5. Valiant; heroic.

ଦେ. ବ—୧ । ପୁରୁଷଜାତୀୟ ଜୀବ—
1. A male animal.

୨ । ପୁରୁଷ; ମନୁଷ୍ୟ—2. A male; a man.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ୠ	ଌ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ୡ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଣ୍ଡିରବାଙ୍କଡ଼—ଦେ. ବ—୧ । ବନ୍ଧ୍ୟା କର୍କୋଟକୀ (ଦେଖ)
Aṇḍirā kāṅkarḍa 1. Bandhyā karkoṭakī (See)

୨ । ଯେଉଁ କାଙ୍କଡ଼ ଲତା ଫଳ ଧରେ ନାହିଁ—
2. A kāṅkarḍa creeper which bears no fruit.

ଅଣ୍ଡିରଚଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର+ଚଣ୍ଡୀ)—
Aṇḍirā chaṇḍi ୧ । ଦୁଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ; ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ; କଳହୁଡ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ
ପାଡ଼ାକୁଁଦଳୀ 1. Vixen; virago; shrew.
ଲଡାକିନ; ଲଡ଼ାକୀ

୨ । ପୁରୁଷପ୍ରକୃତିକା ସ୍ତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମାଜରେ ମିଶିବାକୁ ବେଶି ସୁଖ ପାଏ—2. A woman who loves the society of males.

୩ । ନର୍ଲଜ୍ଜା ସ୍ତ୍ରୀ—3 Shameless woman.

ଅଣ୍ଡିର ବାଇଗଣ—ଦେ. ବ—ଅସ୍ୱାଦୁ ଓ ପଲା ବାଇଗଣ (ଏ ବାଇଗଣ
Aṇḍirā bāigaṇa ମଧ୍ୟରୁ ପୁଡା ପର ଗୋଖାଏ ଭଲ ବାହାରେ ଓ
ଏଦ୍ଧା ଖାଇବାକୁ ରୁଚିକର ନୁହେଁ)—A kind of badly developed and coarse brinjal.

ଅଣ୍ଡିର ବାହୁଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥକ)—ମାସ୍ତାନ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ଦେଖ)
Aṇḍirā bāhmuṇa Māstāna Brāhmaṇa (See)

ଅଣ୍ଡିର ବିଲୁଆ ବୋବାଳି—(ଲୌକିକ ସଂସ୍କାର)—
Aṇḍirā biluā bobāḷī ସାଧାରଣ ବିଲୁଆଙ୍କ 'ହୁକେହୁକେ'
ମଦ୍ଦାଶିୟାଲେରଡାକ ଡାକ ଅପେକ୍ଷା କର୍କଶତର ଗୋଟିକଅ
ଗୀଦଡ଼କା ଚୀତ୍କ ବିଲୁଆର ସାର୍ଦ୍ଧକାଲସ୍ଥାୟୀ ଡାକ—
The shrill howl of a male-jackal which is taken to portend death to some person in the vicinity.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ବିଲୁଆମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ, ଗଛ ପଦ୍ଦରକ-ଠାରେ, ଗଛ ଦୁଇ ପଦ୍ଦରେ, ଗଛ ଉନ"ପଦ୍ଦରେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ "ହୁକେ ହୁକେ"ବୋବାଳି ଗଡ଼ନ୍ତି । କନ୍ତୁ ଅଣ୍ଡିର ବିଲୁଆ ଅସମସ୍ୱରେ ସାର୍ଦ୍ଧକାଲସ୍ଥାୟୀ ବକଝ ଚଳାର କରେ । ଗ୍ରାମ ନକଝରେ ଅଣ୍ଡିର ବିଲୁଆ ବୋବାଇଲେ ଗ୍ରାମସ୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶୁଭ୍ୟୁ ଘଟିବାର ଗ୍ରାମବାସୀ-ମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଅଣ୍ଡିର ବିଲୁଆ ବୋବାଳି ଅଶୁଭସୂଚକ ।]

ଅଣ୍ଡିର ମାଧିଆ—ଗ୍ରା. ବ. ପୁଂ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ !—
Aṇḍirā mādhiā ଗଣ୍ଡିପୁଅ ଅନନ୍ୟା; ଯେଉଁ ଲୋକ ବହୁ
କାମ ନ କରି ବୃଥାରେ ବୁଲୁଥାଏ—
(a term of abuse) A loafer.

ଅଣ୍ଡିରପୁଅ—ଗ୍ରା. ବ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଣ୍ଡୀର+ପୁତ୍ର)—
Aṇḍiripua ୧ । ବାଳକ—1. Boy.
(ମାଇକନିଆ ହିଅ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପୁରୁଷ ଜାତି—2. A male.

ଅଣ୍ଡିରପୁଅର ଲଣ୍ଡି, ମାଇକନିଆ ହିଅର ଗର୍ତ୍ତ—ଚଟ ।

ଅଣ୍ଡିରପୁଅ ଉର୍ଦ୍ଧବ—ଦେ. ବ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—ଲମ୍ବଶାଠପଠାବୃତ ଦେଖା-
Aṇḍiripua urddhaba ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ—(Ironical)
A good-for-nothing person with a pleasing exterior and dress.

ଅଣ୍ଡୀର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅଣ୍ଡ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ ଈର)—
Aṇḍīra ୧ । ପୁରୁଷ ଜାତୀୟ—1. Male.

ଅଣ୍ଡୀର ବସ୍ତ୍ର ସେ ଲଓଣ, ଦେନ ଶଙ୍ଖ ଗାଇ । ସାରଳା ମହାଭାରତ- ବସ୍ତ୍ର ।

୨ । ବଳୁଆ—2. Strong.

୩ । ଶକ୍ତ; ସମର୍ଥ—3. Capable; able.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ମନୁଷ୍ୟ—1. Man.

୨ । ବଳବାନ ଓ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ପୁରୁଷ—
2. A fullgrown and well developed male.

ଅଣ୍ଢିଆ—ଗ୍ରା. ବ—୧ । ନଈବଢ଼ି ଖୋଳିଗଲେ ନଈର ଯେଉଁ ଯେଉଁ-
Aṇḍhiā ସ୍ଥାନରେ ଗଭୀର ଓ ସ୍ଥିରପାଣି ରହି ଯାଇଥାଏ—
1. Deep pools of water in the bed of a river after the subsidence of a flood.

୨ । (ନାମ) ପୁରୀଜିଲ୍ଲା ନମାପଡ଼ା ଥାନା ନକଝସ୍ଥ କୋଠଦେଣ୍ଡ ପ୍ରଗଲ୍ଭାର ଦୂଙ୍ଗ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜମିଦାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଗଜଧାନୀ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ—
2. Name of a large village in the Puri district.

ଅତ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଗମନ କରିବା—1. To walk.
Ata (root) ୨ । ଭ୍ରମଣ କରିବା—2. To rove; to wander.

୩ । ବାନ୍ଧିବା—To bind.

ଅତଉଲ—ଦେ. ବିଶ—ଅତୌଲ (ଦେଖ)
Ataula Ataula (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅଧର ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ମୂଳର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ତଥିଁ' ନ ପାଇଲେ 'ତନ୍ଧି' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅତଉଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ—ଅତୌଲି (ଦେଖ)

Ataulā — Ataula (See)

ଅତଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ—ସ. ଅ. (ସ. ଅତଃ+ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ବିସର୍ଗର ଲୋପ)—

Ataurddhwa ୧ । ଏହା ପରେ—1. After this

୨ । ଏଥିରୁ ଝାଡ଼ିଲେ—2. Beyond this.

୩ । ଏଥିରୁ ବେଶି—3. More than this

ଅତଏବ—ସ. ଅ. (ଅତଃ+ଏବ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ବିସର୍ଗର ଲୋପ)—

Ataeba ଏହି କାରଣରୁ; ଏଥିଯୋଗୁଁ—

For this reason; therefore.

ଅତଃ—ସଂ ଅ. (ଇଦମ୍ + ଝମ୍ପା ବଭକ୍ତି. ତସ୍)—

Atah ୧ । ଏହି ସ୍ଥାନରୁ; ଏହିଠାରୁ—1. From this place.

୨ । ଏହାଠାରୁ—2 From this.

୩ । ଏହି କାରଣରୁ; ଏ ହେତୁରୁ—

3. Hence; consequently.

୪ । ଏହା ଅପେକ୍ଷା—4 Than this.

୫ । ଏହି ସମୟଠାରୁ—5. From this time.

୬ । ଆଜିଠାରୁ—6. Henceforth; henceforward.

ଅତଃପର—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅତଃପରମ୍)—

Atahpara ୧ । ଏହା ପରେ—1 After this.

ଅତଃପର ୨ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ—2. Beyond this.

ଇସ୍‌କେବାଦ

ଅତକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଉତଗ୍ଧ) ସର୍ବ.—

Atak ୧ । ଏହା—1. This.

୨ । ଏତକ—2. This much.

୩ । ଏତେକ—3. All this

ଅତକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଭ୍ରମଣକାରୀ—

Ataka Travelling.

ଅତଟ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ତଟ; ଯାହାର ତଟ ନାହିଁ)—

Atata ୧ । ପର୍ବତର ହଠାତ୍ ଉଠିଥିବା ଶିଖର—

1. Precipice; a steep crag.

୨ । ନଈର ଅତଡ଼ା—2. Precipitous bank of a river.

ସ. ବିଣ—୧ । ତଟହୀନ—1. Shoreless.

୨ । ଅସୀମ—2. Boundless.

୩ । ଏକଦମ୍ ଅଉଚ—3. Precipitous; steep.

ଅତଡ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗଜଜାତ; ଆଳ) ବି—ବସିବା ବା ଠିଆ ହେବା ପାଇଁ ଅସୁବିଧା ସ୍ଥାନ—An inconvenient place to stand or sit on.

ଅତଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅତଟ)—୧ । ଲମ୍ବ ଭାବରେ ଉଠିଥିବା ନଈର ଆଡ଼ରି, Atarda ଅଉଚ ତଟଭୂମି—1. Precipitous bank of a river.

ଆଡୁଲି କରାରା, ଢାଙ୍ଗ

ତୁରନ ଦେଖେ ବୋଲି ଜଗତେ ଗଛ ବାଢ଼େ
ବାହୁଁ ବଂଶ ମୂଳରେ କାଳଦା ଅତଡ଼େ ।

ପାଁଚାମର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

୨ । ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଭୂମି. (ନଜ)—2. Uneven land.

ଅତଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । ଅତଡ଼ (ଦେଖ)

Atardā 1. Atarda (See)

ଚୂନ ଆସନ୍ତେ ଅତଡ଼ା ଚୂନ ବାଙ୍କେ
ଦେଖି ଅତ ଉତ୍କର ଏକ ବଢେ । ଚୁଜବହାର. ୧୩ ।

୨ । ଜଳୁଥିବା ନଆଁ ଗଦା—

2. Bonfire.; a heap of blazing fire.

ଅତଡ଼ା ଜଗାଇ ସେକନ୍ତୁ ଯେ ଥାନ୍ତୀଶେ । ସାରଳା. ମଦାଭରତ. ୩୩ ।

୩ । (ସ. ଅର୍ତ୍ତଳଝା)—ବଜ୍ରଝ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରର ଆଘାତ ଯୋଗୁଁ କର୍ଣ୍ଣରେ ଉପୁଜିବା ସୁପ୍ତତା—

3. Deafness or numbness of the sense of hearing due to a very loud noise.

(ଯଥା—ତୋପବାଜ ବମ୍‌ବାଜ ଶୁଣି ମୋ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଗଲା ।)

ଦେ. ବିଣ—(ସ. ଅ+ତାଡ଼ିତ)—କାଙ୍କ ଆଦରେ ଉଡ଼ା (ତାଡ଼ିତ) ହୋଇ ନ ଥିବା (ଭୂମି)—(land) Which has not been turned up.

ଅତଡ଼ା ଖସିବା—ଦେ. କି—ନଦୀର ଉଚ୍ଚ ଭୂମିର ବଡ଼ ବଡ଼ ଖଣ୍ଡମାନ ଜଳସ୍ରୋତର ପ୍ରବଳ ଆଘାତଦ୍ୱାରା ନଦୀର କୂଳଭାଁଗା ଗର୍ତ୍ତସାତ୍ ହେବା—The falling of the bank by the force of the current; erosion of the bank.

ଅତଡ଼ା ଖାଇବା—ଦେ. କି—୧ । (ନଈ) ସ୍ରୋତର ଆଘାତଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ-ଭୂମିକୁ ଗର୍ତ୍ତସାତ୍ କରିବା—

Atardā khāiba କୂଳ ଖାଓୟା 1. To erode the bank (said of a river).

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ବଢ଼ିରେ ନଈ କାଜପାଟଣା ଗାଁ ମୁଣ୍ଡାକେ ଅତଡ଼ା ଖାଇଯାଇଛି ।)

୨ । (କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ରଣ ବା ଘାଆ) ଗୁର ଘାଖର ଚମ ଓ ମାଂସକୁ ପଗୁଇ ଘାଇଲା କରିବା—2. To eat away the edge (said of a festering sore.)

(ଯଥା—ପଠାଣା ଜା ପିଠିରୁ ଗୁର ଆଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ଚଉଡ଼ା ଧର ଅତଡ଼ା ଖାଇଗଲାଣି ।)

ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅତଡ଼ା ଖସିବା (ଦେଖ)

Atardā pardiba 1. Atardā khasibā (See)

(କାନ) ତାଳାଧରା ୨ । ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ବା କଠୋର ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା (କାନ) ବଧିର ବା ସୁପ୍ତ ହେବା—2. The dazing of

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ, ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

the ear by a furious roar; the ear being deafened by a high sound.

(ଯଥା—ଢୋଲ ଶବ୍ଦରେ କାନ ଅଡଡ଼ା ପଡ଼ିଗଲ୍ଲଣି ।)

ଅତଡ଼ି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଡଡ଼. ୧. (ଦେଖ)

Atardi (etc) 1. Atarda. 1. (See)

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଳନ୍ତା ନଆଁଗଦା—୨. A small heap of blazing fire.

ଅତଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଅତଟ)—ଭୁଙ୍ଗ; ଅଉଚ; ଲମ୍ଭଭାବରେ ଉଚ୍ଚ—

Atardiā Precipitous.

ଖାଡ଼ାଉଁଚୁ

ଖଡ଼ା

ଅତଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. (ଲଘାବଶେଷ)—ଆଉଣ୍ଡୀ (ଦେଖ)

Atandi Ātundī (See)

ଆତୁଣ୍ଡୀ ଅଉଣ୍ଡିକ ଶ୍ୟାମ ଉମାଳେ ଜଡ଼ଲ । ରଥାକାଥ. ନଦକେଶର ।

ଅତଥ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ତଥ୍ୟ)—୧ । ଅସତ୍ୟ;—1. Untrue.

Atathya ୨ । ଅବାସ୍ତବ—2. Unreal.

୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ—3. Uncertain.

ଅତଦ୍‌ଗୁଣ—ସଂ. ବ. (ଅ + ତଦ୍ଗୁଣ)—୧ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାରରେ ଏକ ବସ୍ତୁ ବସ୍ତ୍ୱନ୍ତରର ଗୁଣ ଗ୍ରହଣ ନ କର ନଜର ଗୁଣକୁ ବଜାୟ ରଖି ଥାଏ—

Atadguṇa

1. A figure of speech in Rhetoric where the thing in question does not assume the quality of another though it might be expected to do so; a sort of metaphor.

୨ । ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅସଲ ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ନ କର ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାରରେ ବାଜେ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥାଏ—2. The use of predicates not descriptive of the essential nature of the object (M. W.)

ଅତନ—ସଂ. ବ.—(ଅତ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Atana ୧ । ଗମନ—1. Going; walking.

୨ । ଭ୍ରମଣ—2. Travelling.

ଅତନୁ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତନୁ)— ଅନଙ୍ଗ; କାମ; ମଦନ—

Atanu Cupid.

ସଂ. ବିଣ—୧. (ବହୁବ୍ରୀହି) ଶରୀରରହିତ—

1. Incorporeal.

୨ । (ନଞ୍ ତତ୍) ସ୍ଥୂଳ; ମୋଟା—

2. Thick; not fine.

ଅତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତନ୍ତ୍ର)—୧ । ଯେଉଁ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରରେ

Atantra ତନ୍ତ୍ର ବା ତାର ନ ଥାଏ—1. Unstringed

(ଅତନ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (musical instruments).

(ଅତନ୍ତ୍ରତା—ବ)—୨ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର; ଅପରାଧୀନ; ସ୍ୱାଧୀନ—

2. Independent.

୩ । ଅବାଧ—3. Unrestrained.

୪ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାଧୀନ; ଯାହା ବାଧତାମୂଳକ ନୁହେଁ—

4. Optional; not necessarily binding.

୫ । ତନ୍ତ୍ରବହିର୍ଭୂତ; ତନ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ—

5. Without mystic formula.

ଅତନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତନ୍ଦ୍ରା)—

Atandra ୧ । ତନ୍ଦ୍ରାଜ୍ଞାନ; ନିଦ୍ରାଜ୍ଞାନ—1. Sleepless.

(ଅତନ୍ଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)—୨ । ଅନଳସ—2. Unweary; watchful; alert.

୩ । ଅବରତ—3. Unremitting; incessant.

୪ । ସାବଧାନ; ସତର୍କ—4. Vigilant; careful.

ଅତନ୍ଦ୍ରକ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ତନ୍ଦ୍ରା + ଇକ) ଅତନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

(ଅତନ୍ଦ୍ରକା—ସ୍ତ୍ରୀ)— Atandra (See)

ଅତନ୍ଦ୍ରିତ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ତନ୍ଦ୍ରା + ଇତ)—ଅତନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

Atandrita Atandra (See)

(ଅତନ୍ଦ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତନ୍ଦ୍ରୀ—ସ.ବିଣ.ପୁଂ. (ଅ + ତନ୍ଦ୍ରା + ଇନ୍; ୪ମା.୧ବ)-ଅତନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

Atandrī Atandra (See)

(ଅତନ୍ଦ୍ରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତପ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ତପ ଧାତୁ + ଅ)—

Atapa ୧ । ଥଣ୍ଡା; ଶୀତଳ—1. Cool.

୨ । ଅକ୍ଷୁବ୍ଧ—2. Not excited.

୩ । ଅନିଯୁକ୍ତ—3. Unemployed.

ଅତପଃ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତପସ୍ ; ୪ମା.୧ବ)—

Atapaḥ ଯେ ତପସ୍ଚରଣରେ ହେଳା କରେ—

Neglecting religious austerities.

ସ. ବ—ଅଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି—Irreligious person.

ଅତପସ୍କ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ତପସ୍ + କ) ଅତପଃ (ଦେଖ)

Atapaska Atapaḥ (See)

(ଅତପସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇଶ)—ପୁଷ୍ପରୁ ନିଷ୍କାସିତ ତୈଳମୟ

Atara ସୁଗନ୍ଧ ସାର—Otto; oily scent extracted

ଆତର from flowers.

ଅତର ସେଇ ଚନ୍ଦନ ଅତର, ଶାଖିର ନିରନ୍ତର । ଅହର୍ନିଶ୍ୟ, ବିଦଗ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟୀ ।

ଅତରକ—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସ. ଅତର୍କିତ)—ଅତର୍କିତ (ଦେଖ)

Ataraka Atarkita (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଶ୍ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ତ ୧ ଚଲ୍ଲିଶ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ: ଏବ ୨ ଚଲ୍ଲିଶ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରଯ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲ୍ଲିଶ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ-ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଭ୍ରଂଶ ୨ ବା ୧ ଚଲ୍ଲିଶ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂପ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅତରକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେ ମାୟାମାତ୍ର ବା କପଟୀ ନୁହେଁ; ନିଷ୍କପଟ; ସରଳ—1. Simple.
ସାଦାସିଦେ
୨ । ଅସାବଧାନ—2. Not cautious.
ସୀଧା

ଅତରକଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅତରକା (ଦେଖ)
Atarakiā Atarakā (See)

ଅତରକିତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ଅତର୍କିତ)—ଅତର୍କିତ (ଦେଖ)
Atarakita Atarkita (See)
ଅତରକିତ ହୋଇ ଘରକୁ ଅସନ୍ତୁ । ଭୃଶୁର୍ଦ୍ଦି ମହାଘରତ. ବନ ।

ଅତରକିତେ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅତର୍କିତ)—
Atarakite ୧ । ଅତର୍କିତ ଭାବରେ; ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ରୂପେ—
1. Unexpectedly.
୨ । ହଠାତ୍—2. Suddenly.
ତତ୍ତ ମଣିଲ ମୁଁ ଉଚେ, ଗୁହଁ ଯା ଅତରକତେ ।
ଘର ତନ୍ତ ମିଳାଇଲୁ ଥସି । ବଦସ୍ପର୍ଶ କଶୋର ତନ୍ତ୍ର—ତ ଗୀତ ।

ଅତରକେ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ.ଅତର୍କିତ)-ଅତରକତେ (ଦେଖ)
Atarake Atarakite (See)

ଅତରଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅତର୍ଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Atarachha Atarchha (See)

ଅତରଚ୍ଛଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅତର୍ଚ୍ଛିଆ (ଦେଖ)
Atarachhiā Atarchhiā (See)

ଅତରଦାନ୍—୧ ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇତ୍‌ଦାନ୍)—
Ataradān ୧ । ସଭା ଓ ଦରବାର ଆଦରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ
ଆତରଦାନ ଅତରଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବା ପାଇଁ
ଅତରଦାନ ବ୍ୟବହୃତ ଅତର ରଖା ଯାଇଥିବା ପାତ୍ର—
1. A receptacle for keeping otto while serving it to guests at a gathering.
୨ । ଦେ. ବ. (ଆ. ଇତ୍‌ର+ସଂ. ଆଧାନ)—ଅତରଶିଶି;
ଅତର ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପାତ୍ର ବୋତଲ—
2. Phial of otto.

ଅତରଦାନୀ—ଦେ. ବ—ଅତରଦାନ୍ (ଦେଖ)
Atardānī Ataradān (See)

ଅତରଦିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅତର ଦ୍ୱାରା ସୁବାସିତ—
Ataradiā Scented with otto.
ଅତର ଦେଓୟା (ଯଥା—ପାନଖିଲ, ଗୁଣ୍ଡି, ବଡ଼ ।)
ଅତର ଦିଆହୁଆ

ଅତରପକା—ଦେ. ବିଣ—ଅତରଦିଆ (ଦେଖ)
Atarapakā Ataradiā (See)

ଅତରପିତର କରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ବହୁ ବସ୍ତୁକୁ ଏକତ୍ର କରିବା ବା
Atara pitara karibā ମିଳାଇ ଦେବା—To mix up
ଏକାକାର କରା in a confused mass; to jumble
ଗଡ଼୍‌ବଡ଼୍ କରନା up various things.

[ଦ୍ର—ବେଦୋକ୍ତ "ଅତ୍ର ପିତରୋ ମାଦୟଧ୍ୱଂ" ଇତ୍ୟାଦି ମନ୍ତ୍ର ପାଠ ପୂର୍ବକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମୟରେ ପିଣ୍ଡାବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିକୁ ଠୁଳ କର ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ତ୍ତା ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରନ୍ତି । ଉକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱୟର ଅପଭ୍ରଂଶରେ ଏ ବାକ୍ୟର ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ।]
(ଯଥା—ମୁଁ ସବୁ ଜନଷକୁ ଅଲଗା କର ରଖିଥିଲି, ସେ ପଦାର୍ଥ ତାକୁ ଅତରପିତର କର ଦେଲା ।)

ଅତରସ—ଦେ.ବ. (ସଂ.ଅତ+ଉତ୍କର୍ଷ)--ଉତ୍‌ବେଗ(ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
Atarasa Anxiety.

ଅତର୍କ—ସଂ. ବ. (ଅ+ତର୍କ)—୧ । ଯୁକ୍ତି ବା ତର୍କର ଅଭାବ—
Atarka 1. Absence of reasoning or argument.
୨ । ଅଯୌକ୍ତିକ ତର୍କ—2. Bad logic; illogical reasoning.
୩ । ଅଯୌକ୍ତିକ ତର୍କ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି -
3. A bad reasoner.
ସଂ. ବିଣ. ୧ । ଅଯୌକ୍ତିକ—1. Illogical.
୨ । ତର୍କ ବିରହିତ—2. Void of reasoning.

ଅତର୍କିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ତର୍କିତ)—
Atarkita ୧ । ଅଚିନ୍ତିତ; ଅସମ୍ଭାବିତ—1. Unthought of.
୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ; ଯାହା ହଠାତ୍ ଘଟେ—
2. Unexpected; sudden.
୩ । ଅଲକ୍ଷିତ—3. Unnoticed.

ଅତର୍କିତଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତର୍କିତ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Atarkitachara ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ବାଦ ନ ଦେଇ
(ଅତର୍କିତଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ—(a person) Who arrives without giving previous intimation; arriving unannounced.

ଅତର୍କ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ତର୍କ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Atarkya ୧ । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—1 Inconceivable.
୨ । ଚିନ୍ତାର ଅଗମ୍ୟ—2. Baffling thought
୩ । ତର୍କରଅଯୋଗ୍ୟ; ଯାହା ବିଷୟରେ ତର୍କ ବିତର୍କ ହୋଇ ନ ପାରେ—
3. Baffling reasoning.

ଅତର୍ଚ୍ଛ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅତତ୍ତ୍ରସ୍ତ; ଗ୍ରା. ଅଚ୍ଛିଲା)—
Atarchha ୧ । ଶ୍ରନଆଁ; ମହାତ୍ରତ; ବହ୍ୱଲ—
(ଅତର୍ଚ୍ଛୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Terrified.
ଘାବରା ୨ । ହଠାତ୍ ଭୟଗ୍ରସ୍ତ; ଘାବରା—
ଘବଡ଼ା 2. Suddenly frightened.
୩ । କଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୂଢ଼—3. Bewildered.
୪ । ଭରୁଆ—4. Timid.
୫ । ଯାହା ଉର ସହେ ନାହିଁ—
5 Brooking no delay.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଘ୍ନ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଦେ. ବ—୧ । ତ୍ରାସ; ମହାଭୟ—1 Terror.

୨ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ଭୟ—

2. Sudden fright.

ଅଉଟ୍ଟେ ଅଶ୍ୱଡ଼ାମା ପଳାଇ ଉଟ୍ଟି ଗଲେ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାଣ ।

୩ । ଉଦ୍ବେଗ—3. Anxiety.

୪ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା—

4. Bewilderment.

ଅଉଟ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅଉଟ୍ଟି (ଦେଖ)

Atarchhiā — Atarchha (See)

(ଅଉଟ୍ଟିଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ହଠାତ୍ ଭୟଙ୍କର ଉତ୍ତ୍ରାସନକାରୀ—

2. Terrific; frightful.

(ଯଥା—ତାର ଗୋଃଟାଏ ଅଉଟ୍ଟିଆ ଝାଡ଼ା ଦୋଇଗଲ୍ଲା ।)

୩ । ଉଦ୍ବେଗକର—3. Causing anxiety.

ଅଉଟ୍ଟେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଉ+ତ୍ରସ ଧାତୁ)—

Atarchheibā ୧ । ଅଉଟ୍ଟି କରିବା; ତ୍ରାସିତ କରିବା—

ଆଁତକାନ 1. To frighten; to terrify.

ଘବଡ଼ାନା ୨ । ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା—2. To hurry up.

୩ । ବିଳମ୍ବ ନ ସହିବା—

3. To brook no delay.

୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ଉଦ୍ବେଗ ଜନ୍ମାଇବା—4. To cause anxiety to a person.

ଅତଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ତଳ; ଯାହାର ତଳ ନାହିଁ)—

Atala ୧ । ଯାହାର ତଳ ବା ନିମ୍ନଭାଗ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ନ ପାରେ; ଅଗାଧ—

1. Bottomless; unfathomable.

୨ । ଅତି ଗଭୀର—2. Abysmal; very deep.

ସଂ. ବି—ପୁରାଣୋକ୍ତ ସପ୍ତ ପାତାଳ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବୋପରିସ୍ଥ ଅବ୍ୟବହିତ ନିମ୍ନରେ ଥିବା ପାତାଳ—The first of the seven subterranean regions which lies just below our earth.

[ଦ୍ର—ସପ୍ତ ପାତାଳର ନାମ—ଅତଳ; ବିତଳ; ସୁତଳ; ତଳାତଳ; ମହାତଳ; ରସାତଳ ଓ ପାତାଳ ।]

ଅତଳତଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅତଳ)—୧ । ଅତଳ (ଦେଖ)

Atalatala 1. Atala (See)

୨ । ଅତଳତଳା (ଦେଖ)—2. Atalatalā (See)

ଅତଳତଳା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ତଳତଳାନ୍ତ; ଯେଉଁ ପାତ୍ରରୁ ସମସ୍ତ ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥ ନିଃଶେଷରୂପେ ନିଆସାଇ-ସାରିଥାଏ—

Atalatalā 1. (cup or receptacle) Drained to the last drop.

୨ । ନିଃଶେଷିତ—2. Exhausted.

୩ । ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. —ସ୍ୱଳ୍ପସ୍ୱାନ୍ତ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସର୍ବସମ୍ପଦ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି—

3. (a person) Reduced to indigence; reduced to the last extremities.

ଅତଳତଳାନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ—ଅତଳତଳା (ଦେଖ)

Atalatalānt Atalatalā (See)

ଅତଳତଳଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅତଳତଳା (ଦେଖ)

Atalatalia Atalatalā (See)

ଅତଲସ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅତଲସ୍)—ଏକପ୍ରକାର ଖୁବ୍ ନରମ ରେଶମ ଲୁଗା (ହୁଜ ଶବ୍ଦସାଗର)—

ଅତଲସ A kind of very soft silk.

ଅଙ୍ଗ ଜଙ୍ଘ ପରେ ଉରୁ ଦେଇ କଟି ଭୋରେ, ପିନ୍ଧନ୍ତି ସେ ଅତଲସ ଲହଙ୍ଗା ଉପରେ ।

ଭାଷ୍ଟ. ଲଘୁଶବ୍ଦବତ୍ତ. ୧୫ ।

ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ଅତଳସ୍ପର୍ଶ)—

Atalasparaśa ଅତଳସ୍ପର୍ଶ (ଦେଖ)

Atalasparśa (See)

ଜଧ୍ୱଂସ ତାପ ସ୍ମରଣ, ବଡ଼ ଅତଳସ୍ପରଶ,
ବନତ୍ର ଶାଳ ସାରସ, ବଢ଼ଇ ରସ ସେ

ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବନବାସ. ୨୭।୧୨ ।

ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ତଳସ୍ପର୍ଶ; ଯାହାର ତଳ ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଇ ନ ପାରେ; କମ୍ବା ଅତଳ+ସ୍ପର୍ଶ; (ଅତଳସ୍ପର୍ଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅତଳକୁ ଲକ୍ଷିଛି ସ୍ପର୍ଶ ଯାହାର)—

Atalasparśa ଅଗାଧ; ଅତି ଗଭୀର—Unfathomable, abysmal.

ଅତଳସ୍ପର୍ଶ ଅଗାଧ ଉପତ୍ୟକାନିବାସିନୀ—ମଧୁସୂଦନ—ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା ।

ଅତଳସ୍ପର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ତଳସ୍ପର୍ଶ+ଇନ୍; ଯାହାର ତଳକୁ କେହି ସ୍ପର୍ଶ କରି ନ ପାରେ; ଅଥବା, (ଅତଳସ୍ପର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅତଳ+ସ୍ପର୍ଶ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.—ଯାହା ଅତଳ ବା ୧ମ ପାତାଳକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି ।)—

Atalasparśī ଅତଳସ୍ପର୍ଶ (ଦେଖ)

Atalasparśa (See)

ଅତଳସ୍ପୃକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅତଳ+ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)-

Atalaspṛuk ଅତଳସ୍ପର୍ଶ (ଦେଖ)

Atalasparśa (See)

ଅତଳାନ୍ତକ ମହାସାଗର—ଦେ. (ନାମ; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ଇଂରାଜ Atalāntaka mahāsāgara ନାମକୁ ଗଛିବା ପାଇଁ ଏ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ)—ଆଟ୍‌ଲାଣ୍ଟିକ୍ ମହାସାଗର; ଯେଉଁ ମହାସାଗରର ପୂର୍ବ ପାଖେ ଇଉରୋପ ଓ ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ପାଖେ ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା—

The Atlāntic Ocean.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସହ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଘଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବସଉଛ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅତସ—ସଂ. ବ. (ଅତ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ)—
Atasa ୧ । ବାୟୁ; ପବନ—1. The air; wind.
୨ । ଆତ୍ମା—2. The soul.
୩ । ଛଣପଟ ଅଂଶୁରେ ବୁଣା ଲୁଗା—
3. Cloth made from flax.

ଅତସୀ– ସଂ. ବ. (ଅତସ+ଶ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ଫେଶୀ; ପେଶୁ—
Atasī 1. Lin-seed; Linum Usitatissimum.
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ— ଅତସୀ କୁସୁମସମ ଶ୍ୟାମ ହେ ମୁଁ ଲଇଛ ।
ଉମା; ରୁଦ୍ରପତ୍ନୀ; ମସୃଣା ଉକ୍ତପୂର୍ବ—କଶୋଦରୀ...ଶ ଗୀତ ।
ମସିନା; ତିସୀ [ଦ୍ର—ଏହା ଏକ କୃଷିଜାତ ତୈଲଯୁକ୍ତ
ଅଲସୀ; ତୀସି ଗୁଳ୍ମ; ଏହି ଗୁଳ୍ମର ମଞ୍ଜି ପେଶୁ ବା ଛସି ଅଟେ । ଏ
ତେ. ଆବଶେ; ଗୁଳ୍ମର ଫୁଲ ପଞ୍ଚଦଳ, ଈଷତ୍ ଶ୍ୟାମଳ ବା
ନଲଯୁଗସି ଆକାଶ ପରି ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ; ଏଥିର ଡାଙ୍ଗକୁ ପାଣିରେ
ମ. ଅଲସୀ ସଢ଼ାଇଲେ ଏଥିରୁ ସେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଂଶୁ ବାହାରେ
ତାହା ଝୋଟ ଅପେକ୍ଷା ଦୃଢ଼ ଓ ମସୃଣ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ମଧୁରରସ, ସ୍ନିଗ୍ଧ; ଗୁରୁ, ବଳକାରକ, କଫବର୍ଦ୍ଧକ, ବାୟୁ ଓ ପିତ୍ତନାଶକ; ଏହା ଶୁକ୍ର ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିର ହାନିକର । ଏଥିର ସାଜର ତୈଳ ମଳକାରକ, ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଅବରେଚକ; ଏଥିର ସାଜର ତୈଳ ନସ୍ୟନସୁକ୍ ତେଲ (Linseed oil) ନାମରେ ରଙ୍ଗରେ ମିଶାଯାଏ; ଏଥିର ଅଂଶୁରୁ ଭାରତରେ ପୂର୍ବକାଳରେ କ୍ଷୌମ ବସ୍ତ୍ର ବୁଣାଯାଉଥିଲା । କନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକେ ଏହାକୁ କେବଳ ମଞ୍ଜି ପାଇଁ ବୁଣନ୍ତି ଓ ଏଥିର ଛଲରୁ ଛଣପଟ ପରି ଅଂଶୁ ବାହାରିବା କଥା ଗୃହୀମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେହି କେହି ଏହାକୁ ଶଣ ବା ଛଣପଟ ଗଛ ବୋଲି ଭୁଲରେ କହନ୍ତି କନ୍ତୁ ଏହା ଛଣପଟ ନୁହେଁ; ଛଣପଟ ଫୁଲ ଶ୍ୟାମଳ ନୁହେଁ, ହଳଦିଆ; ଅତସୀ କୁସୁମ ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ । ଅମରକୋଷ ଟୀକାକାର ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ 'ଜାଳସୂତ୍ରୋପଯୋଗୀ ଶଣ' ବୋଲି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । କନ୍ତୁ ଶଣ (The San Hemp, Crotalaria Juncea) ଏହାଠାରୁ ପୃଥକ ଅଟେ ।]
୨ । ଛଣପଟ (ଦେଖ)
2. Chhaṇapaṭa (See)

ଅତସୀ ଚଣା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଅତସୀ ୧. (ଦେଖ)
Atasī chaṇā Atasī. 1. (See)

ଅତସ୍ତତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ. (ଅତଃ ଏଠାରୁ + ତତଃ = ସେଠାରୁ)—
Atastataḥ ୧ । ଇତସ୍ତତଃ; ଏଣେତେଣେ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ(ବିକ୍ଷିପ୍ତ)—
1. (strewn) Here and there.
୨ । ଗୋଳମାଳଆ ଭାବରେ—
2. Confusedly; jumbled together.

ଅତା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ.. (ସଂ. ନାଟ୍ୟୋକ୍ତିରେ ଅତ୍ତା ବୋଲି ମା,
Atā ଶାଶୁ ଓ ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ ।
ତୈଲଙ୍ଗୀମାନେ ମା ଓ ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କୁ 'ଅତା' ଡାକନ୍ତି ।
ତୈଲଙ୍ଗୀସ୍ଥ ସଂସ୍ରବରେ ଗଞ୍ଜାମର ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶର ଓଡ଼ିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି)—ମା ଓ ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ—A term used in addressing one's mother and elder sister.

ଅତାଇଚ—ଦେ. ଛ. (ସଂ. ଅତିବିଷା)—
Atāicha ୧ । ମିଠୁଗ୍; ବିଷବିଶେଷ—1. Aconite.
ଆତଇଚ ୨ । ଅତିବିଷା (ଦେଖ)
ମିଠା ବିଷ 2. Atibishā (See)

ଅତାଇତ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅତାହୁତ (ଦେଖ)
Atāita Atāhita (See)

ଅତାଉତ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଆତାହୁତ (ଦେଖ)
Atāuta Ātāhita (See)

ଅତାଗମ୍– ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆସ୍ଥାତ + ଗମ ଧାତୁ) – ୧ । ଆତଯାତ;
Atāgami ଯା ଆସ; ଚଲପ୍ରଚଳ; ଗମନାଗମନ—
1. Frequenting; coming and going.
(ଯଥା—ସେ ଗ୍ରାମକୁ ମୋର ଅତାଗମ୍ ନାହିଁ ।)
୨ । ଇପ୍ସା; ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ—2. Ascertainment.
୩ । ମାପ; ଗଣନା—3. Measurement.
ଥଳକୂଳ ନାହିଁ ଏଥି ଅତାଗମ୍ ବର୍ତ୍ତ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।
୪ । ପନ୍ତା; ସନ୍ଧାନ—4. Clue.
(ଯଥା—ସେ ଲୋକ କେଉଁ ଆଡ଼େ ପଳାଇଗଲା ତାର କିଛି ଅତାଗମ୍ ମିଳୁ ନାହିଁ ।)
୫ । ଚିହ୍ନ; ଶଙ୍କୁ—5. Trace; vestige.
ଦେ. ବଣ—୧ । ସବଦା ଯିବା ଆସିବା କରିଯାଉଥିବା (ସ୍ଥାନ)—
1. Frequented (place).
୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ—2. Ascertained.
୩ । ମାପ କରାଯାଇଥିବା—3. Measured.

ଅତାର—ଦେ. ବଣ—ବେତାର; ସେଉଁ ସମ୍ବାଦ ଦୂରକୁ ପଠାଯିବା ପାଇଁ
Atāra ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର ଲେଢ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ—
ବେତାର Wireless (telegram).

ଅତାରି—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପଞ୍ଜାବର ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ
Atārī ନଗର; ଆଜକାଲି ଏହାର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ରହିଅଛି—
Name of a ruined ancient town in the Panjāba.
ଦେ. ବଣ—ଯେଉଁ ଚନା ବା କଦମିଶା ପାଣି ନଆଁ ଉପରେ ଆଉଟା ଦୋଇ ପାଗ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ବାନ୍ଧ ନ ଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ବଦ୍ଧଳଆ ପାଲଟି ନ ଥାଏ—(Solution of sugar or syrup) Which has not yet thickened to the required thickness.
[ଦ୍ର—ଚନା ବା କଦମିଶା ପାଣି ନଆଁ ଉପରେ କଛୁକ୍ଷଣ ରଖାଗଲା ପରେ ତାକୁ ଚଟୁରେ ଟେକିଲେ ଚଟୁରୁ ଛନ ଧାର (ତାର)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଜୁଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ଂ

ବୁଦ୍ଧେ; ଆନ୍ଧୁର ବଦ୍ଦଲ ଦ୍ୱେଲେ ଦୁଇ ଚାର ଓ ଆନ୍ଧୁର ବଦ୍ଦଲ ଦ୍ୱେଲେ ଏକ ଚାର ବୁଦ୍ଧେ । ଏହା ଚାର କଜରସକୁ 'ଶିର୍' କଦ୍ଦନ୍ତୁ ଓ ଆବଶ୍ୟକମତେ ଏହା ଶିର୍‌ରେ ଲଡ଼ୁ, ଜଲବ, ରସଗୋଲ୍ଲା ଆଦ ବୁଡ଼ାଯାଏ ।]

ଅତାଲଜ୍ଞାନୀ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ତାଲ+ଜ୍ଞାନୀ)—

Atālajñānī ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ତାଲଜ୍ଞାନ ନ ଥାଏ—
Having no knowledge of musical cadence.

ବାଣାବାଦ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଅଶେଷେ
ଅତାଲଜ୍ଞାନୀ ବୋଲଇଲେ ଲେଶେ । · କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—କବତା ।

ଅତାଲିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ତାଲ)—

Atāliā ୧ । ବେତାଳିଆ; ତାଲରହିତ (ଗୀତବାଦ୍ୟାଦ) —
ତାଳକାନା 1. Unmusical (performance or
ବେତାଳ song); having no musical cadence

୨ । ତାଲଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Having no knowledge of musical cadence.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାମଞ୍ଜସ୍ୟହୀନ; ଧାରାହୀନ—
3. Unsystematic; unmethodical.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଖାଡ଼ୁଆ—Awkward.

ଅତାଳୁଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ; ତାଲ)—ଅତାଲିଆ (ଦେଖ)

Atāluā Atāliā (See)

ଅତାହତ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ହ. ଗୃହ୍‌=ଗ୍ରେମ; ଆଦର; ଘୁଞ୍ଚୁ)—

Atāhita ୧ । ଗରଦ୍ୱେଯାଦସ୍ତ; ଅଯତ୍ନ; ଅଗୃହୀତ; ଅନାଦର;
ଅଯତ୍ନ ଅଣଦ୍ୱେଲା—1. Neglect; want of proper care.

ବେଚାହତ ଦେ. ବ୍ୟ—ଅଯତ୍ନପାଳିତ—
Not brought up with proper care.

ଅତାହୁଡା—ଦେ. ବ୍ୟ. ଓ ବ୍ୟ—ଅତାହତ (ଦେଖ)

Atāhitā Atāhita (See)

ଅତାହୁତ—ଦେ. ବ୍ୟ. ଓ ବ୍ୟ—ଅତାହତ (ଦେଖ)

Atāhuta Atāhita (See)

ଅତି—ସଂ. ଅ. (ଅତ ଧାତୁ+ଇ)—

Ati ୧ । ସମଧିକ; ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତିରିକ୍ତ; ବେଜାସ୍ତ—
1. Very; very much; too much; excessive;

୨ । ଅତି ବଡ଼—2. Very big; very large.

ସଂ. ଉପସର୍ଗ (a prefix denoting)

୧ । **ଅତିରିକ୍ତ**—1. Excessive.
(ଯଥା—ଅତିଦାନ; ଅତି କଥା ।)

୨ । ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କର—2. Beyond.
(ଯଥା—ଅତି ଦୈବ; ଅତିଶୟ)।

ଅତିଅନ୍ତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ଅ. (ସଂ.ଅତ୍ୟନ୍ତ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ; **ଅତି; ଅତିଶୟ**—

Atianta Very; very much; too much.

ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଅତେ ଅତିଅନ୍ତ ଅସତ୍ର ଦୁର୍ଜନ । କୃଷ୍ଣହିତ ମହାଭାରତ· ଆଦ ।

ଅତିକଥା—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅତି=ଅତିରିକ୍ତ+କଥା)—

Atikathā ୧ । ବୃଥା ଭାଷଣ—1. Fruitless talk.

୨ । ବାଗାଡ଼ମ୍ବର—2. Talkativeness.

ଅତିକନ୍ଦ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅତି+କନ୍ଦ; ଏହାର ମୂଳ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଥିବାରୁ)—

Atikanda ହସ୍ତିକନ୍ଦ ନାମକ ଗୁଳ୍ମ; ହସ୍ତିକନ୍ଦ (ଦେଖ)
A kind of plant having a bulbous root; Hastikanda (See)

ଅତିକାୟ—ସଂ. ବ୍ୟ ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି+କାୟ)—

Atikāya ୧ । ବୃହଦ୍ଦବପୁବ; ଦୀର୍ଘକାୟ—
(ଅତିକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Big-bodied; corpulent.

୨ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ—2. Gigantic.

ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ—ରାବଣର ପୁତ୍ରବଶେଷ, ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଧ କରିଥିଲେ—A son of Rāvaṇa.

ବୋଲଇ ଯେହ୍ନ ଅତିକାୟ, ସେ ସୁରେ ସମରେ ନାଗରେ ନାହିଁ ।
ଭଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ. ୪୨।୧୫ ।

ଅତିକାଳ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅତି+କାଳ)—

Atikāla ୧ । ବଲମ୍ବ—1 Delay.

୨ । କୁସମସ୍ତ—2. Bad time.

ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅତି+କୃଚ୍ଛ୍ର)—

Atikṛuchchhra ୧ । ବହୁତ କଷ୍ଟ—1. Much trouble.

୨ । ଛଅ ଦନରେ ସମାପ୍ୟ ପ୍ରାସ୍ଚିତ୍ତବଶେଷ—
2. A difficult expiation performed in six days.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପ୍ରଥମ ଦନ ସକାଳେ ଗୁଣ୍ଡାଏ ଅନ୍ନ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଦନ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ଗୁଣ୍ଡାଏ, ତୃତୀୟ ଦନ ଦନଭାଗରେ ମିଳିଲେ ଗୁଣ୍ଡାଏ ଏବଂ ଶେଷ ତନଦନ ନରାହାର ରହିବାକୁ ହୁଏ ।
ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

୩ । ବାର ଦନରେ ସମାପ୍ୟ ପ୍ରାସ୍ଚିତ୍ତବଶେଷ—
An expiation performed in 12 days.

[ଦ୍ର—ତନ ଦନ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ, ତନ ଦନ ସକାଳେ ଓ ତନ ଦନ ଅଯାଚତୋପସ୍ଥିତ ଖାଦ୍ୟ ଯାହା ମିଳିବ ଏପର ନଅ ଦନ କେବଳ ମାତ୍ର ଏକ ଗୁଣ୍ଡା ଲେଖାଏଁ ଖାଇବ ଓ ଶେଷ ତନ ଦନ ନର୍ଜଳ ଉପବାସ କରିବ । ଏପର ବାର ଦନେ 'ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର ବ୍ରତ' ପାଳନ କରାଯାଏ । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା. ୧୧-୨୧୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ମାରିବାକୁ ଦଣ୍ଡ ଉଠାଇଲେ କୃଚ୍ଛ୍ର, ମାଇଲେ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣର ରକ୍ତପାତ କଲେ କୃଚ୍ଛ୍ର ଓ ଅତି କୃଚ୍ଛ୍ର ଉଭୟ ପ୍ରାସ୍ଚିତ୍ତ କରିବ । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୧୧।୨୦୯ ।]

ସଂ. ବ୍ୟ—ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ—
Very difficult performance.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପଚ ଦୃଶ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ନୈମିତ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେମାନେ ଏ ଦୁଇଟିମଧ୍ୟରେ ନ ମିଳିବେ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱର ବହିର୍ଭୂତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଥାଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ;'ଅଲଚଟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପବହୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅତିକୃତ—ସଂ.ବିଣ. (ଅତି + କୃତ)—ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତ କରିସିବା (କର୍ମ)
Atikṛuta Overdone; redundant.
ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟାଧିକ୍ୟ—Excess.

ଅତିକୃତି—ସଂ. ବି. (ଅତି + କୃତି)—୧ । ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତକର୍ମକରଣ
Atikṛuti 1. Overdoing.
୨ । ପଚଶ ଅକ୍ଷର ଥିବା ଗାୟତ୍ରେଷ୍ଟ ପାଦବିଶିଷ୍ଟ ବୈଦିକ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. Name of a vedic metre of 25 syllables.

ଅତିକେଶର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି + କେଶର)—
Atikeśara ଜଳୀୟ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—ଶିଙ୍ଘଡ଼ା (ଦେଖ)
An aquatic plant; Trapa Bispinosa. (Apte)

ଅତିକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅତି + କ୍ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Atikrama ୧ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ; କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉପର ଦେଇ (ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—ବିଣ) ଡେଇଁ ସିବା—1. Jumping over.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାକୁ ଛପିବା—
2. Overstepping; passing beyond the limit.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଛପିସିବା—
3. Lapse of time; passing beyond the time limit.
୪ । ଅନ୍ୟଥାଚରଣ; ଆଦେଶାଦି ଲଙ୍ଘନ—
4. Disobeying of an order.
୫ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ଲଙ୍ଘନ-
5. Transgression of a rule.
୬ । ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ—
6. Attacking an enemy.
୭ । ଅନାଦର; ଅସମ୍ମାନ; ଅବମାନନା—7. Disrespect.
୮ । ଅବଜ୍ଞା—8. Disregard; slight.
୯ । ଅତ୍ୟାଚାର; ବଳାତ୍କାର—
9. Outrage; oppression.
୧୦ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲଙ୍ଘନ—
10. Breach of decorum or duty.
୧୧ । ଅନ୍ୟର ସୀମାରେ ଅଯଥା ପ୍ରବେଶ—11. Trespass.
୧୨ । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—12. Offence; guilt.
୧୩ । ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ—
13. Unbecoming conduct.
୧୪ । ଅବହେଳା—14. Neglect.

ଅତିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅତି + କ୍ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Atikramaṇa ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)—Atikrama (See)

ଅତିକ୍ରମଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅତି + କ୍ରମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Atikramaṇiya ଯାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରେ—Passable.

ଅତିକ୍ରମିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ଅତିକ୍ରମ)—
Atikramibā ୧ । ଅତିକ୍ରମ କରିବା; ଡେଇଁସିବା; ଛପିବା—
ଅତିକ୍ରମା 1. To pass over.
୨ । ପାର ହେବା—2. To cross over.
ଏହିରୂପେ ନାନା ଦେଶ, ବନ, ଜନପଦ, ଗୀର୍ଥାଶ୍ରମ ଗିରିପୃଷ୍ଠ ମହାନଦୀ ପ୍ରଭୃତି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅତିକ୍ରମି—ରଘୁନାଥ. ମହାସାଗର ।
୩ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—3. To attack.
୪ । ଲଙ୍ଘନ କରିବା; ଅନ୍ୟଥା କରିବା—
4. To transgress; to disobey.
୫ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା—5. To disregard.
୬ । ଅବମାନନା କରିବା—6. To show disrespect.

ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି + କ୍ରମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Atikrānta ୧ । ଗତ; ଅତୀତ; (ସମୟର ସୀମା) ବିତିଥିବା—
1. Past beyond; passed.
୨ । ଲଙ୍ଘିତ—2. Transgressed; violated.
୩ । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଛପି ଯାଇ ନ ଥାଏ; ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ—
3. Passed over.
୪ । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ପାର ହୋଇଥାଏ—
4. Crossed over.
୫ । ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ଯାଇଥାଏ—
5. Surpassed.
୬ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—6. Attacked.
୭ । ଅନାଦୃତ; ଅବଜ୍ଞାତ—
7. Slighted; disregarded.
୮ । ଯାହାର ସୀମାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ବଳଯାଇଥାଏ—
8. Gone beyond.

ଅତିଗଣ୍ଡ—ସଂ ବି. (ଅତି + ଗଣ୍ଡ)—
Atigaṇḍa ୧ । ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୨୭ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
1. One of the 27 astrological conjunctions.
୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଗଣ୍ଡଦୋଷ ଲକ୍ଷିତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
2. A state of things in which there appear many a gaṇḍadosha according to astrological calculations.
୩ । ଆର୍ଦ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ରର ଗୋଟିଏ ତାରାର ନାମ—3. Name of a star of the 6th lunar asterism (Apte)
୪ । ଅତି ବଡ଼ ଗଣ୍ଡଦେଶ—
4. A very large cheek.

ବି. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଉତ୍କଟଗାଲିଆ—
(ଅତିଗଣ୍ଡା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having very large temples or cheeks.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଂ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଃ

ଅତିଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅତି + ଗନ୍ଧ)—ଉଗ୍ରଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—
Atigandha Strong-smelling.

(ଅତିଗନ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବି—୧ । ଚମ୍ପକ (ଗଛ ଓ ଫୁଲ); ଚମ୍ପା (ଦେଖ)
1. A tree and flower; champā. (See)

୨ । ଗନ୍ଧକ—2. Sulpher.

୩ । ଏକପ୍ରକାର ଉଗ୍ରଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ତୃଣ; ତୁସ୍ତୃଣ; ଧନଶୀ—
3. Lemongrass.

ଅତିଗନ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅତିଗନ୍ଧ + ଆ)—ଅତିଗନ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Atigandhā Feminine of atigandha.

ସଂ. ବି.—ଚମ୍ପା (ଦେଖ)
Champā (See)

ଅତିଗନ୍ଧାଳୁ—ସଂ. ବି (ଅତି + ଗନ୍ଧ + ଆଳୁ) —ଘୁଡ଼ଦାରୁ ଲତା—
Atigandhālu A kind of creeper (M.W.)

ଅତିଗବ—ସଂ. ବିଣ (ଅତି + ଗୋ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଅ)—
Atigaba ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—1. Imperceptible.

୨ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—2. Indescribable.

୩ । ଗମ୍ଭୀର; ନବୋଧ—3. Stupid; foolish.

ଅତିଗହନ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ବୁଦ୍ଧିର ଅଗୋଚର—
Atigahana 1. Incomprehensible (Apte)

୨ । ଅତି ଗଭୀର—2. Very deep.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅତିଘନ; ଅଭେଦ୍ୟ— 1. Very dense; impenetrable.

୨ । ଅତି କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ—2. Very difficult.

ଅତିଗୁଣ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅତି + ଗୁଣ)—୧ । ଉଲ୍ଲ ଗୁଣ
Atiguṇa ବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(person) Of excellent qualities.

୨ । ଗୁଣଶୂନ୍ୟ—2. Devoid of merits or worth.

ଅତିଗୁରୁ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାରି—1. Very heavy.
Atiguru

୨ । ଯାହାର ଆପେକ୍ଷିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଖୁବ୍ ବେଶି—
(ଯଥା—ସୁନା; ପାରଦ; ଘାସ)—
2. Of very great specific gravity.

ଅତିଗୁହା—ସଂ. ବି—ପୃଶ୍ନିପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)
Atiguhā Pṛusniparṇṇī (See)

ଅତିଗୋ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଗୋ)—ଉଲ୍ଲିଷ୍ଟ ଗାଈ—
Atigo An excellent cow (M. W.).

ଅତିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ) — ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ—
Atigraha Spiritual knowledge.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ—
1. Perceptible by the senses.

୨ । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—2. Incomprehensible.

ଅତିଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମ
Atigrāhya ଯଜ୍ଞର ଜିଆହୁତି—The three oblations of ghee in the fire in the Jyotishṭoma sacrifice.

ଅତିଚର—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—
Atichara ୧ । ଅତି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—
1. Very changeable.

୨ । ଅତି ଅଳ୍ପକାଲସ୍ଥାୟୀ—
2. Very brief; transient.

ଅତିଚରଣା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରୋଗବିଶେଷ (ଯାହାଦ୍ୱାରା
Aticharaṇā ଏକାଧିକବାର ମୈଥୁନ ନ କଲେ ମେଗିଣୀ ତୃପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ) (ହୃନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—
1 A female-disease.

୨ । (ବୈଦ୍ୟକ ମତାନୁସାରେ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୈଥୁନରେ ସ୍ୱାମୀ ତୃପ୍ତ ନ ହେବା ସ୍ତ୍ରୀର ଯୋନି—(ହୃନ୍ଦ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. The femaleorgan of a woman who is not satisfied with moderate coition.

ଅତିଚରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତିଚର + ଆ)—ଅତିଚରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aticharā Feminine of atichara.

ସଂ. ବି—ସ୍ଥଳପଦ୍ମ ଗୁଳ୍ମ—A plant; Hibiscus Mutabilis.

ଅତିଚାର—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଚର ଧାତୁ + ଭାବ ଅ)—
Atichāra ୧ । ଏକ ରାଶିର ଭୋଗକାଳ ସମାପ୍ତ ନ ହେଇଣୁ
(ଅତିଚାରୀ—ପୁଂ. ବିଣ) କୌଣସି ଗ୍ରହର ଅନ୍ୟ ରାଶିକୁ ଚଳନ—
(ଅତିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ) 1. ccelerated motion of a planet from one sign to another

ଥରେ ଥରେ ବୋଲ ହାଙ୍କୋଡ଼ଇ ବେନ ବାନ୍ଧୁ,
ଅତିଚାର ବକ୍ର ଯେଡ଼େ ଜଇଛକ ଘରୁ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ବସ୍ତ୍ରଃ ।

୨ । ନିୟମ ଲଙ୍ଘନ—
2. Transgression; violation of rules.

ଅତିଚ୍ଛତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଛତ୍ର; ସପ୍ତ ଯୋଗୁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ ଆଦେଶ)—
Atichchhatra ୧ । ଜଳ ତୃଣ—1. Aquatic grass.

୨ । ଧାନ କଆରରେ ମାଡ଼ିବା ଏକପ୍ରକାର ଝାଙ୍କୁଡ଼ା ଘାସ—
2. A kind of bushy weed growing in paddy-fields.

୩ । ଅତିଚ୍ଛତ୍ରକ (ଦେଖ)
3. Atichchhatraka (See)

ଅତିଚ୍ଛତ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ଅତିଚ୍ଛତ୍ର + କ)—ଏକପ୍ରକାର ଝାଙ୍କୁଡ଼ା ଛତୁ—
Atichchhatraka A kind of mushroom; Hygrophila Spinosa.

ଅତିଚ୍ଛତ୍ରା—ସଂ. ବି. (ଅତିଚ୍ଛତ୍ର + ଆ)—
Atichchhatrā ୧ । ଘାନମହୁଲ—1. Aniseed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ. ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଟ୍ଟଉ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଭବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଭ୍ବଡ' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଶତପୁଷ୍ପା; ଶତ୍ପୁଷ୍ପ—6. Anethum sowa.

ଅତିଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଛଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Atichchhada ଅତିଚ୍ଛତ୍ରକ (ଦେଖ)—
Atichchhatraka (See)

ଅତିଚ୍ଛନ୍ଦ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ଛନ୍ଦ)—୧ । ସଂସାରକାମନାରୁ ମୁକ୍ତ—
Atichchhanda 1. Free from worldly desires.
୨ । ବୈଦିକ କ୍ରିୟାକାଣ୍ଡଲଙ୍ଘନକାରୀ—
2. Transgressing the Vedic traditions of conduct.

ଅତିଜଗତୀ—ସଂ. ବ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ତେର ଅକ୍ଷର ଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—Name of a sanskrit metre having 13 syllables in each foot.

ଅତିଜବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି+ଜବ)—
Atijaba ଅତିଶୟ ବେଗବାନ୍ (ଅଶ୍ୱ)—
(ଅତିଜବା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fleet (horse)

ଅତିଜାଗର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅତି+ଜାଗର)—ଯେ ସବୁବେଳା ଚେଇଁ ଥାଏ—Always watchful.
ସଂ. ବ—ମାଲବକ; ଏକପ୍ରକାର ବଗ—
The black curlew (bird)

ଅତିତରଣ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ତୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପାର୍ ହେବା—
Atitaraṇa Crossing; surmounting.

ଅତିତରାଂ—ସଂ. ଅ. (ଅତି+ତରାଂ; ଭୁଲ. ସୁତରାଂ; ନତରାଂ)—
Atitarāṁ ଅତ୍ୟଧିକ—Very much; too much.

ଅତିଥ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅତିଥି)—୧ । ଅତିଥି—1. A guest.
Atitha ଅପଣେ ବୈଷ୍ଣବ ହୋଇ ଅପଣେ ଅତିଥ ।
ଅତିଥ ପ୍ରାର୍ଥୀ—ଚତୁର୍ଭୁଜରୂପଣ ଗୀତା ।
ଅତୀତ

ଅତିଥ ଅଭ୍ୟାଗତ—ପ୍ରା. ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଦତର; ସଂ. ଅତିଥି+ଅଭ୍ୟାଗତ)—
Atitha abhyāgata ବଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ ବା ଆଗନ୍ତୁକ ଅତିଥି; ସତ୍କାର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗୃହାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—
ଅତୀତ ଅଭ୍ୟାଗତ Guests.

ଅତିଥି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ତିଥି; ଯାହାର ତିଥି ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
Atithi ସମୟ ନାହିଁ; କିମ୍ବା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ତିଥିରୁ ବେଶି ରହେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅତ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଇଥି)—୧ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ ଆଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. An unsummoned guest.
୨ । ଜୈନ ସାଧୁ—2. A Jaina ascetic.
୩ । (ନାମ) ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା ଲୁଣ ଓ ରାଣୀ ଲୁମୁଦଙ୍କ ପୁତ୍ର—ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ସୁଦୋତ୍ତ—3. Name of a prince of the Solar Dynasty.
୪ । ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏକ ରାତ୍ରିରୁ ଅଧିକ ରହନ୍ତି ନାହିଁ—4. An anchorite who does not stay at a place for more than one night. (ହୁଦ. ଶବ୍ଦସାଗର)
୫ । ଅଗ୍ନି—5 Fire.
୬ । ଯଜ୍ଞରେ ସୋମ ଲତାକୁ ନେବା ବାଲ୍ମ (ହୁଦ ଶବ୍ଦସାଗର)
6 A person who brings the Soma creeper to a Vedic sacrifice.

[ଦ୍ର—ଏକରାତ୍ରି ପରଗୃହରେ ରହିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅତିଥି ବୋଲାନ୍ତି । କାରଣ ନିତ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ନ ରହନ୍ତି ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଅତିଥି ବୋଲାଯାଏ ।] ରମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା. ୩।୧୦୨ ।

ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତ—ସଂ. ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଦତର)—ସତ୍କାରପ୍ରାର୍ଥୀ
Atithi abhyāgata ଗୃହାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—Guests.

ଅତିଥିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅତିଥି+କ୍ରିୟା)—ଅତିଥେୟତା;
Atithikriyā ଅତିଥିଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପାନାଦି ଦେବା ଓ ସେବା କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆଦର—Rites of hospitality; entertaining of one's guests.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କର ନିତ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞରୁ ଏହା ଏକତମ । ଆତିଥିସତ୍କାର ବିଷୟ ମନୁସଂହିତା ଏଥି ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।
ରମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୩।୧୦୨।୧୧୪ ।]

ଅତିଥି ଚର୍ଚ୍ଚା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଅତିଥି କ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithi charchchā Atithi kriyā (See)

ଅତିଥି ଚର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଅତିଥି+ଚର୍ଯ୍ୟା)—
Atithi charyā ଅତିଥିକ୍ରିୟା (ଦେଖ)
tithikriyā (See

ଅତିଥିପତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅତିଥି+ପତି)—
Atithipati ଅତିଥି ସତ୍କାରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଯେଉଁ ଗୃହସ୍ଥାମୀ ଅତିଥିଙ୍କ ସେବା କରୁଥାନ୍ତି—A host; an entertainer of a guest.

ଅତିଥି ପୂଜା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅତିଥି+ପୂଜା)—
Atithi pūjā ଅତିଥିକ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅତିଥି ଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅତିଥି+ଯଜ୍ଞ; ଅତିଥି-
Atithi jajña ସତ୍କାରରୂପ ଯଜ୍ଞ)—ଅତିଥିକ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅତିଥିଶାଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅତିଥି+ଶାଳା)—
Atithiśālā ଅତିଥିମାନଙ୍କ ରହିବା ପାଇଁ ଅତ୍ତେତ ଘର—
Guest-house.

ଅତିଥିସତ୍କାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅତିଥି+ସତ୍କାର)—
Atithisatkāra ଅତିଥିକ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithi kriyā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅତିଥିସତ୍କ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅତିଥି+ସତ୍କ୍ରିୟା)—
Atithisatkriyā ଅତିଥି କ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅତିଥିସେବା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅତିଥି+ସେବା)—
Atithisebā ଅତିଥିକ୍ରିୟା (ଦେଖ)
Atithikriyā (See)

ଅତିଥ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ସୁହୋତ୍ର ରାଜା; ଭୁଶରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—
Atithya Name of a prince.

ଅତିଦାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅତି+ଦା ଧାତୁ+ତୃନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
Atidātā ଅତିଦାନ୍ତା (ଦେଖ)
(ଅତିଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Atidānī (See)

ଅତିଦାନ—ସଂ ବ. (ଅତି+ଦା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atidāna ୧ । ଦାନାତିଶୟ; ଅତିରିକ୍ତଦାନ—
1. Munificence; excessive liberality.
୨ । ଆପଣାର ଶକ୍ତିବହିର୍ଭୂତ ଦାନ—
2. Liberality or generosity beyond one's means.

ଅତିଦାନ୍ତା—ସଂ. ବଣ. (ଅତିଦାନ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Atidānī ୧ । ଶକ୍ତିବହିର୍ଭୂତ ଦାନକାରୀ—
1. Lavish of gifts beyond one's means.
୨ । ବିଶେଷ ଦାନଶୀଳ—2. Very liberal (person)

ଅତିଦାହ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଦହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Atidāha ଦେହର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘୋଡ଼ାଜଳା—
Violent inflammation of the body.

ଅତିଦୀପ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଦୀପ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Atidīpya ରକ୍ତଚଉ। ଗୁଳ୍ମ—A plant; Plumbago Rosea.

ଅତିଦେଶ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଦଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Atideśa ୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଏକ ପଦାର୍ଥର ଧର୍ମ ବା କ୍ରିୟାକୁ ସଦୃଶାର୍ଥେ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥଠାରେ ଆରୋପଣ—
1. (grammar) Act of assigning an effect to other than its own cause by analogy.

[ଦ୍ର—ଗୋ ଶବ୍ଦରୁ ସଦୃଶରୂପଯାଞ୍ଚା ଅର୍ଥରେ ଜାତ୍ୟନ୍ତ 'ଗବୟ' ଶବ୍ଦରୂପ—ଅତିଦେଶର ଉଦାହରଣ । ଅତିଦେଶ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାରର, ଯଥା—ଶବ୍ଦ, କାର୍ଯ୍ୟ, ନିମିତ୍ତ, ବ୍ୟପଦେଶ ଓ ରୂପ ।]

୨ । (ସ୍ମୃତି) ଯେଉଁ ନିୟମ ଆପଣା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟର ଅତିରିକ୍ତ ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଖଟାଯାଏ ।
(ହରି. ଶବ୍ଦସାଗର)
2. (law) A rule which is made to apply to cases other than those for which it was laid down.

ଅତିଦୈବ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ଦେବ; ଯାହା ଦେବତାଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛୁ)—
Atidaiba ଦେବତାମାନଙ୍କ ସାଧ୍ୟାତୀତ (କର୍ମ)—
Impossible of performance by the gods.

ଅତିଦୋହନ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଦୁହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atidohana ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତ ବା ଜ୍ୟପର୍ଯ୍ୟନ୍ତର ଗାଈଠାରୁ ଦୁହାଁ—Over milking of a cow.

ଅତିଦ୍ୱୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ଦ୍ୱୟ)—
Atidwaya ୧ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—1. Having no second.
୨ । ଅତୁଲନୀୟ—2. Incomparable (Apte).

ଅତିଧନ୍ୱା—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଧନୁସ୍, ଯାହାର; Atidhanwā ଅତିଧନ୍ୱନ୍, ୧ ମା. ୧ ବ.)—
୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବା ସୁନ୍ଦର ଧନୁଦ୍ୱାରା ଶୋଭିତ—
1 Armed with an excellent bow.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର (ଯୋଦ୍ଧା); ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ—
2. Excellent archer; expert in archery.
ସଂ. ବ. (ନାମ)—ସୁନାକ ରାଜାଙ୍କ ବଂଶଧର ରାଜାବିଶେଷ—
Name of an ancient king.

ଅତିଧୃତି—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଧୃତି)—ଅତିଛନ୍ଦପର ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋ
Atidhṛuti ବିଶେଷ (ଏଥିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ୧୯ ଅକ୍ଷର; ଯଥା ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ବିକ୍ରୀଡ଼ିତ)—Name of a Sanskrit metre having 19 syllables in every foot.

ଅତିନାଭ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଦୈତ୍ୟର ନଅ ପୁତ୍ରଙ୍କ
Atinābha ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Name of one of the nine sons of the demon Hiraṇāksha.

ଅତିନାମା—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଅତି+ନାମନ୍; ଅତି ନାମନ୍; ୧ମା.୧ବ.)
Atināmā ଷଷ୍ଠ ମନ୍ୱନ୍ତରର ସପ୍ତର୍ଷିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
Name of one of the seven sages of the sixth Aeon.

ଅତିପଞ୍ଚା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି=ଅତିକ୍ରମଣ କରିଛି+ପଞ୍ଚନ୍ =ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଯେ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିବା ବାଳିକା—A girl past five years of age.

ଅତିପତନ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ପତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atipatana ୧ । ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)
1. Atikrama (See)
୨ । ଉପର ଦେଇ ଉଡ଼ିଯିବା—2. Flying past.
୩ । ଅପବ୍ୟୟ—3. Waste

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଥ ହୋଇଥିବ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଘାତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥା —4. Want of arrangement.

୫ । ଗୋଳମାଳ—5. Confusion.

୬ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅବହେଳା ବା ଅନାସ୍ଥା—
Neglect of duty; negligence.

୭ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲଘନ—7. Breach of duty.

୮ । ଅକ୍ରିୟାରେ ଆସ୍ଥା—8. Leaning or tendency towords evil actions.

୯ । ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
9 Lapse of time; limitation.

୧୦ । ବାଧା; ବିଘ୍ନ—10. Obstacle.

୧୧ । କ୍ଷତି; ହାନ; ଅପଚୟ—11. Loss; deterioration.

୧୨ । ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର—12. Illtreatment; perverse conduct.

୧୩ । ପ୍ରତିକୂଳତା; ବିରୋଧ—13 Opposition.

ଅତିପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀ.ହ; ଅତି=ବୃଦଢ୍+ପତ୍ର)—
Atipatra ୧ । ଶାଗୁଆନ ଗଛ—1. Teak (tree)
୨ । ହସ୍ତିକନ୍ଦ ବୃକ୍ଷ (ଦେଖ)
2. Hastikanda tree (See)

ଅତିପତ୍ରା—ସଂ. ବି. (ଅତିପତ୍ର+ଆ)—ବାଡ଼ି ଅଁଳା ଗୁଳ୍ମ (ଦେଖ)
Atipatrā 2. Bārḍi aañlā plant (See)

ଅତିପଥ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ପଥିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Atipatha ୧ । ସତ୍ପାର୍ଗ; ଉତ୍ତମ ପଥ—1. A good road.
୨ । ପ୍ରଶସ୍ତ ପଥ—2. A spacious road.
୩ । ସାଧାରଣ ମାର୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାର୍ଗ—
3. A better road than common (M.W.)

ଅତିପନ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ଅତି+ପଥିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Atipanthā ଅତିପଥ (ଦେଖ)—Atipatha (See)

ଅତିପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତି+ପର)—୧ । ବିଶେଷରୂପେ ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—1. Very inimical.
୨ । ଶତ୍ରୁଜୟ; ଶତ୍ରୁଜୟକାରୀ—
2. One who has vanquised his enemies.
ଗ୍ରା. ବି—ସାଉପର; ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋର କେହି ନୁହେଁ—
An utter stranger.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ପରାକ୍ରମୀ ଶତ୍ରୁ—
1. A powerful enemy.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଶତ୍ରୁ—2. A superior enemy.

ଅତିପରତେ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ ଅତିପରିଚୟ)—ଅତିପରିଚୟ; ବେଜାସ୍ପୃ ଘନିଷ୍ଠତା—Too much familiarity.

ଅତିପରିଚୟ ଗଙ୍ଗା ନକଟେ ସେତେ ଜନେ, ଅତପରତେ ଅପମାନେ ।
ବେଜା ହିଲମେଲ ଅତ୍ୟାତ ତତ୍ତ୍ୱ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥେ, ଲୋରେ ଭ୍ରମନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଗାର୍ଥେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭୁଗବତ, ୧୦ମ. ଦ୍ୱାରକା ।

ଅତିପରିଚୟ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ପରିଚୟ)—ବେଜାସ୍ପୃ ଘନିଷ୍ଠତା; ଅତ୍ୟଧିକ ଦହଘଷା ହେବା ଅବସ୍ଥା—Too much familiarity; excessive intimacy.
(ଯଥା—ଅତିପରିଚୟେ ଗଙ୍ଗର ନଷ୍ଟ—ରଗ;
ଅତିପରିଚୟେ ଗୌରବ ନଷ୍ଟ—ବଙ୍ଗଳା;
ଅତିପରିଚୟାଦନାଦରେ ଭବତି—ସଂସ୍କୃତ ।)

ଅତିପାତ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ପତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Atipāta ଅତିପତନ (ଦେଖ) Atipatana (See)

ଅତିପାତକ—ସଂ ବି. (ଅତି+ପାତକ)
Atipātaka ୧ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଲକ୍ଷିତ ନବପାତକ ମଧ୍ୟରୁ ଘୃଣ୍ୟତମ (ଅତିପାତକୀ—ବିଣ. ପୁଂ) ପାତକ ଶ୍ରେଣୀ—A class of most (ଅତିପାତକିନୀ—ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ) heinous incests.
[ଦ୍ର—ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ଆପଣା ମାଉ, କନ୍ୟା ଓ ପୁତ୍ରବଧୂ ଏବ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ଆପଣା ପୁତ୍ର, ପିଉ, ଶ୍ୱଶୁର ଓ ଜାମାଉଙ୍କ ସଦ୍ଭବାସ ବା ସଙ୍ଗମ କଲେ ଏ ପାତକ ପଡ଼େ ।]
୨ । ଅତି ଗୁରୁତର ପାପ—2 Very heinous sin.

ଅତିପ୍ରଶ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ପ୍ରଶ୍ନ)—୧ । ଅନାବଶ୍ୟକ ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ—
Atiprasna 1. Extravagant question (M. W.)
୨ । ଜ୍ଞାନର ଅଗମ୍ୟବିଷୟକ ପ୍ରଶ୍ନ—
2. Question regarding transcendental objects (M. W.).
୩ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅତିକ୍ରମଧ୍ୱନକ କରିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ—
3. Disrespectful or uncivil question.
୪ । ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ଦଆଯିବା ପରେ ପୁଣା କରିଥିବା ବିରକ୍ତିକର ପ୍ରଶ୍ନ—
4. Vexatious question asked after a satisfactory reply is given.

ଅତିବଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅତିବୃହତ୍)—
Atibaṛḍa ୧ । ଖୁବ୍ ବଡ଼—1. Very big.
୨ । ମାନ୍ୟାସ୍ପଦ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Honourable
[ଦ୍ର—ମାନ୍ୟାସ୍ପଦ ଲୋକଙ୍କ ନାମ ପୂର୍ବେ ବ୍ୟବହୃତ; ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ 'ଅତିବଡ଼' ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ ।]
ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ସ୍ୱର୍ଗୀସ୍ପ ଗୁରୁଜାଙ୍କ ନାମ ପୂର୍ବରେ ସମ୍ମାନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ; ସ୍ୱର୍ଗୀସ୍ପ; ମାନନୀୟ (ଅମୁକ)—The late honourable (so & so).
ଦେ. ବି—୧ । ଅତିବଡ଼ (ଦେଖ) 1. Atibaṛḍa (See)
୨ । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମସ୍ପିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ ପ୍ରଣେତା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ନାମ—
2. A name of the poet Jagannātha Dāsa.

ଅତିବଡ଼ୀ—ଦେ. ବି—ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ସମସାମସ୍ପିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ Atibaṛḍi ପ୍ରଣେତା ଉତ୍କଳବ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ଼	ଉଅ	ଉ
୬	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଦ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—Name of the sect of Baishṇabas started by the poet-devotee Jagannātha Dāsa whom Chaitanya styled Atibardi.

[ଦ୍ର—ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବ ପୁଣ୍ଡାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ବଡ଼ ଦେଉଳ ବେଢ଼ାମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଷସ୍ଥ ବଟମୂଳରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଭାଙ୍କ ଅନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ ୧୦ମ ଓ ୧୧ଶ ସ୍କନ୍ଧ (ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ) ପାଠ କରୁଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭକ୍ତି-ପ୍ରବଣତାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ 'ଅତିବଡ଼' ଜଗାଖରେ ଡାକିଲେ । ତଦବଧି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ' ଅତିବଡ଼ୀ' ନାମରେ ବଖ୍ୟାତ । ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ସାଧକମାନେ ଜ୍ଞାନ ସାଧନ, ଦେହରେ ବାୟୁ ସାଧନ, ଶବ୍ଦର ଭେଦ ନାମକ ତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧନ ଓ ଜ୍ୟୋତି ଦର୍ଶନ ଆଦିକୁ ଧର୍ମର ବିଶିଷ୍ଟ ସାଧନାଙ୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ନେମାଳମଠର ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ ଶିଷ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଗୋପାଳ ଜାତିଙ୍କ ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଶୂଦ୍ରମାନେ ଅତିବଡ଼ୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି ।]

ଦେ. ବ୍ୟ—ଅତିବଡ଼ୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the Atibardi sect.

(ଯଥା—ଅତିବଡ଼ୀ ତିଲକ ।)

ଅତିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ବୃତ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Atibarttana ୧ । ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)

1. Atikrama (See)

ଅତିବର୍ତ୍ତିତ
ଅତିବର୍ତ୍ତୀ—ପୁଂ
ଅତିବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ
} ବିଣ ୨ । କ୍ଷମାଯୋଗ୍ୟ ଅପରାଧ—

2. A pardonable offence.

୩ । ଦଣ୍ଡରୁ ନିଷ୍କୃତି—3. Exemption from punishment.

୪ । ଅଗ୍ରଗମନ—4. Proceeding in advance.

ଅତିବଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି + ବଳ)—

Atibala ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳଶାଳୀ—1. Very strong.

(ଅତିବଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗବାନ୍—2. Very forcible

ଅତିବଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତିବଳ + ଆ)—ଅତିବଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Atibalā Feminine of Atibala.

ସଂ. ବି—୧ । ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟାବିଶେଷ—

1. Name of a mysterious art.

[ଦ୍ର—ଏ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଭାବରେ ସାଧକ କ୍ଷୁଧା ଓ ଇଚ୍ଛାକୁ ଜୟ କରେ ଓ ସଦ୍ଗତି ଜୟୀ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଋଷି ବଳା ଓ ଅତିବଳା ନାମକ ଦୁଇଟି ବିଦ୍ୟାକୁ କୃଶାଶ୍ୱ ଋଷିଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଯଜ୍ଞ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଏ ଦୁଇ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଥିଲେ ଓ ଏହି ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଭାବରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାଡ଼କାଦିଙ୍କୁ ବଧ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ଥିଲେ ।]

୨ । ବନ୍ଦୁମୂଳୀ ଗୁଳ୍ମ; ନାଲ ବାଡ଼ଅଁଳା—

2 A plant; Sida Rhombifolia(Kirtikar)

ଅନ୍ୟ. ସଂ. ନାମ—ଘୀଚପୁଷ୍ପୀ; ବାଟ୍ୟାନଲକ; ବାଟ୍ୟାଳକା
ଲାଲ ବେଡେଲା
ଲାଲ ବରିଆଳା, ସହଦେବ; ପୋତବଳ
ତା. ଚତ୍ତ୍ରମାର୍ତ୍ତି
ଗୁ. ଖେଡରଡ୍‌ବଲ୍‌ଦାନା
ମ. ଚକନା; ସଦେବ

[ଦ୍ର—ଏ ଗୁଳ୍ମ ଗ୍ରାମରେ ସର୍ବତ୍ର ଜନ୍ମେ, ଗୁଳ୍ମ ସିଧା ହୋଇ ବଢ଼େ, ଗୁଳ୍ମ ଛୁଷଦ୍ ନାଲିଆ, ପତ୍ର ଲୋମଶ ଓ ଜମ୍ବୁ ପାଖ ପାଖି ଶିଆ; ଫୁଲ ହଳଦିଆ, ବର୍ଷା ଦିନେ ଫୁଟେ, ପାଚିଲା ଫଳ ପାଚି ଚରୁଡ଼ା ହୋଇ ଫାଟି ଯାଏ; ଏହି ଗୁଳ୍ମ ଔଷଧରେ ଲାଗେ ! ବାଡ଼-ଅଁଳା ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

୩ । ବାଡ଼ ଅଁଳା (ଦେଖ)

3 Bārdi aañlā (See)

୪ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟାବିଶେଷ—4. Name of a daughter of Dakshya.

ଅତିବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ବଦ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Atibāda ୧ । ଅତ୍ୟୁକ୍ତିକ କଥନ—1. Excessive talking.

(ଅତିବାଦୀ—ପୁଂ)
(ଅତିବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
} ବିଣ ୨ । ଝଗଡ଼ା; କଳି—

2. Quarrel; wrangling.

୩ । ଗାଳି—3. Abuse.

୪ । ଅତ୍ୟୁକ୍ତି; ବଢ଼ାଲୋକ୍ତି—4. Exaggeration.

୫ । ନିନ୍ଦାବାଦ—5. Vilification.

୬ । ଅପ୍ରିୟ ବା କଠୋର ବାକ୍ୟ—

6. Harsh or cruel words.

୭ । ବିତଣ୍ଡା—7. Excessive argument.

୮ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳ କଥା କହିବା—

8. Speaking louder than others in conversation.

୯ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମତ ଖଣ୍ଡନପୂର୍ବକ ଆପଣାର ମତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା-

9. Establishing one's opinion after refuting that of others.

ଅତିବାରୁ—ଦେ. ବି. (ଅତି + ବାରୁ)—

Atibāru ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗବାନ୍ ଅଶ୍ୱ—1. A fleet horse.

ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ା ୨ । କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପକ୍ଷୀରାଜ ଘୋଡ଼ା—

2. The winged horse of the legends; Pegasus.

ତୋହର ସ୍ନେହରୁ ବଳି ଅତିବାରୁ ସାଗର ଲଙ୍ଘି ଅଇଲ ।
ସୁଭଦ୍ରାହରଣ ପରିଣୟ ।

ଅତିବାଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି + ବାଳ + ଆ)—

Atibālā ଦୁଇବର୍ଷ ବୟସ୍କା ଗାଈ—A cow two years old.

ଅତିବାସ—ସ. ବି. (ଅତି + ବସ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Atibāsa ଶବ ପୂଜାଦନ କରିସିବା ଉପବାସ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୌଉନ୍ଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେବେ ଏ ସୂଚାକୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସୁଛ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଭ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଭ' ଦେଖିବେ ।

Fast observed on the day preceding a śrāddha.

ଅତିବାହନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ବହ ଧାତୁ ଣିଚ+ଭାବ. ଅନ)—
Atibāhana ୧ । ଅତିକ୍ରମ (ଦେଖ)
(ଅତିବାହିତ—ବିଣ) 1. Atikrama (See
୨ । (କାଳ) ଯାପନ; ଅତିପାତ; କାଳକ୍ଷେପଣ—
2. Whiling away of time.
୩ । ଅତିରିକ୍ତ ପରିଶ୍ରମ—3. Excessive toiling. (M. W).

ଅତିବାହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ବହ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)
Atibāhita ୧ । ଯାପିତ (ସମୟ)—
1. Passed; whiled away.
୨ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)
2. Atikrānta (See)
ସଂ. ବି—୧ । ସୂକ୍ଷ୍ମଶରୀର—1. The ethereal or immaterial body.
୨ । ପ୍ରେତ ଶରୀର—2. Aerial body after death.

ଅତିବାହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ଅତି+ବହ ଧାତୁ ଣିଚ)—
Atibāhibā ଅତିକ୍ରମ କରିବା—To pass.

ଉହୁଁ ପଥ ଅତିବାହି, ଟଙ୍ଗିବାନ୍ତୁଟେ
ନଷଧ ବଦର୍ତ୍ତ ଦେଶ ଗୁରୁଲେ ପହଁମେ । ସ୍ୱଧାନାଥ—ମହାସାନା ।

ଅତିବାହୁ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି+ବାହୁ)—
Atibāhu ୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନ୍ୱନ୍ତରର ଋଷିବିଶେଷ—
1 Name of an ancient sage of the 14th aeon.
୨ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—
2. Name of a heavenly chorister.

ଅତିବିଷ—ସଂ. ବିଣ. ୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି+ବିଷ)—
Atibisha ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷାକ୍ତ—1. Very poisonous.
(ଅତିବିଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଅବ୍ୟର୍ଥୀଭାବ) ବିଷର ପ୍ରତିଷେଧକ—
2 Counter-acting poison.

ଅତିବିଷା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତିବିଷ+ଆ) – ଅତିବିଷର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Atibishā Feminine of Atibisha.
ସଂ. ବି—ମହୁର—Aconite; the tuberous root of a tree.

ସଂ. ନାମ—ଅତିବିଷା, ବିଷା, ବିଶ୍ୱା, ମଧୁରା, ଶୃଙ୍ଗୀ, ପ୍ରତିବିଷା, ବସୁନାଭ, ମଦ୍ୟୌଷଧ, ଅରୁଣା, ଶୁକ୍ଳକନ୍ଦା, ଉପବିଷା, ଭଙ୍ଗୁର, ଘୁଣବଲ୍ଲଭ, ଶ୍ୱେତକନ୍ଦା, ଉପବିଷାଣିକା, ଶ୍ୟାମକନ୍ଦ, ଶିରଶୃଙ୍ଗୀ [ଦ୍ର—ଏହା ହିମାଲୟ ପାଦଦେଶରେ ନେପାଳ, ଭିବତ, ସିକ୍କମ, ଆଫଗାନସ୍ଥାନ, ଭୁର୍କୀସ୍ଥାନ, କାଶ୍ମୀର ଆଦ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମିବା ବୃକ୍ଷର ମାଂସଳ ବିଷାକ୍ତ ମୂଳ । ଏ ବୃକ୍ଷ ନାନା ଜାତିର ଅଛି ଓ ମୂଳ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ନାଲି କଲା ଓ ଧଳଦଅ ଭେଦରେ ୪ ପ୍ରକାର । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ମହୁର ୮ ପ୍ରକାର ଯଥା ;—
ଶୁକ୍ଲକ, ମୁସ୍ତକ, କୌମ୍ୟ, ଦର୍ବ୍ବିକ, ସର୍ଷପ, ସୈକତ, ବସୁନାଭ ଓ ଶୃଙ୍ଗୀ'।
ଏହି ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଗଛର ମୂଳ ମଧ୍ୟ କେହି ଲମ୍ବା, କେହି ଗୋଲ, କେହି ବଡ଼, କେହି ରେଘଣା ଏପରି ନାନା ପ୍ରକାରର । ଏହା ବିଷ ଓ ବିଷର ପ୍ରତିଷେଧକ; ଯେଉଁ ମୂଳ ମେଣ୍ଢା ଶିଙ୍ଗ ପରି ବଙ୍କା ତାକୁ ମେଣ୍ଢା ଶିଙ୍ଗା ମହୁର କହନ୍ତି । ଗୋବରପାଣିରେ ବହୁତ ଯାଇ ଦୋଳା ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏହା ଶୋଧିତ ହୋଇ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଫୁଦ୍ଦିକ୍ତ, ପାଚକ, ଅଗ୍ନି ଦୀପକ; ଏହା କଫ, ପିତ୍ତ, ଅତିସାର, ଆମଦୋଷ, ବମନ, କାଶ ଓ କୃମି ନାଶକ; ଏହା ବିଷଦୋଷନାଶକ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବଜାରରେ ମେଣ୍ଢା ଶିଙ୍ଗା ମହୁର ସୁଲଭ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଡାକ୍ତର ମାନେ ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମିବା ମହୁର ଗଛ ଓ ମୂଳ ଭେଦରେ ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ଲାଟିନ୍ ନାମ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଯଥା :—

(ହିମାଲୟ ପାଦଦେଶ)	Aconitum Ferox.	
(ହିମାଲୟର ଉପର)	,,	Napellus.
(ନେପାଳ, ସିକ୍କମ, ଭିବତ)		Palmatum.
(ସିକ୍କମ)	,,	Spicatum.
(କାଶ୍ମୀର)	,,	Lycotonum.
(ହିମାଲୟ ଉପର ଓ ପାଦଦେଶ)	,,	Heterophyllum.
(ହିମାଲୟ ଉପର ଓ ପାଦଦେଶ)	,,	Chasmanthum.
(ଭୁର୍କୀସ୍ଥାନ; ଆଫଗାନସ୍ଥାନ)	,,	Rotundifolium.
(ହିମାଲୟ ପାଦଦେଶ)	,,	Balfouri.
(ସିକ୍କମ ଓ ଭିବତରେ)	,,	Laciniatum.
(ମିସ୍ରୀ ପର୍ବତ)		Lethale.
(ହିମାଲୟ ଉପର ଓ ପାଦଦେଶ)		Falconeri.
(ହିମାଲୟର ଅଧିତ୍ୟକା)	,,	Deinorrhizum (Kirtikar and Haines)

ଅତିବିସ୍ତର—ସଂ. ବି. (ଅତି+ବି+ସ୍ତୃଧାତୁ+ଭାବ. ଅ) —
Atibistara ୧ । ବାକ୍ୟ ବାହୁଲ୍ୟ—1. Prolixity
୨ । ଅତିଶୟ ବିସ୍ତୃତି—2. Diffusion.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଽ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଉତ୍ପ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

(ଯଥା—ଉଦ୍ ସମାଜର ଓଡ଼ିଆ ୬ଠି ଶେଷରେ ସଂ. ଅଲମଉ ବସ୍ତୁରେଣ(=ବାକ୍ୟ ବାହୁଲ୍ୟ ନଶ୍ରୟୋଜନ) ଲେଖାଯାଏ ।]

ଅତିବୃତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି + ବୃତ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Atibṛutta ୧ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)
1. Atikrānta (See)

୨ । ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ; ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—
2. Surplus; remaining over.

ଅତିବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ—ଅତିରିକ୍ତ ବର୍ଷା; ବୃଷ୍ଟିର ଆଧିକ୍ୟ—

Atibṛushṭi Excessive rain; a deluge of rain.
(ବିପରୀତ—ଅନାବୃଷ୍ଟି)

ଅତିବେଳ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି + ବେଳା; ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଯାହା ବେଳା Atibela ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି)—

୧ । ସୀମାକୁ ଟପିଥିବା— 1. Exceeding the limits.

୨ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଯାହା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି—
2. Indecorous; past all rules of decorum.

୩ । ଅସୀମ—3. Boundless

୪ । ନିରୂପିତ ସମୟ ଗଡ଼ିବା ପରେ ଘଟିଥିବା—
4. Happening after due time.

୫ । ଉମାଦ ହୋଇଥିବା—5 Barred by limitation.

ଅତିବ୍ୟୟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅତି + ବ୍ୟୟ)—

Atibyaya ୧ । ଯାହା ଖରଚ; ଅତ୍ୟଧିକ ଖରଚ—

ଅତିବ୍ୟୟିତ—କ୍ଲୀ
ଅତିବ୍ୟୟୀ—ପୁଂ
ଅତିବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ
} ବଣ 1. Lavishness; extravagance.

୨ । ଅପବ୍ୟୟ—Squandering.

ଅତିବ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି + ବ୍ୟାପ୍ତ)—

Atibyāpta ୧ । ବହୁଦୂରକୁ ବ୍ୟାପିଥିବା—
(ଅତିବ୍ୟାପ୍ତି—ବ) 1. Stretched too far.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦୂରକୁ ପ୍ରଯୋଗ କରିଥିବା (ନ୍ୟୟ)—
2. (rule) Applied beyond its legitimate limit.

୩ । ଚାରିଆଡ଼େ କୋଉସି ସ୍ଥାନ ନ ଛାଡ଼ି ଘୋଟିବା—
3. Diffused throughout.

ଅତିଭକ୍ତି—ଦେ. ବ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ) --ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାପାଇଁ ଆଚରିତ
Atibhakti ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଭକ୍ତି; ବାହ୍ୟଭକ୍ତି—
ଅତିଭକ୍ତି Show of excessive devotion.
ଅତିମକ୍ତି ଅତ ଭକ୍ତି ଦୋଷର ଲକ୍ଷଣ—ଭଗ ।

ଅତିଭା—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅତି + ସଂ. ଭା)—ଅତିଶୟ ଶୋଭା—
Atibhā Great splendour or beauty.

ବ୍ରତଜାତର ଜସ୍ତ୍ରୀ ଅତଭ ବାସନ୍ତୀ
ବାସନ୍ତୀ ସତରେ ! ପୁଷ୍ପ ଫୁଲରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ।
ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ. ୧୯।୪ ।

ଅତିଭାର—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଭାର)—

Atibhāra ୧ । ଖୁବ ବଡ଼ ବୋଝ—1. A great burden.

୨ । ଅତିରିକ୍ତ ବୋଝ— 2 An excessive burden.

୩ । କୌଣସି ବାକ୍ୟର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବୋଧତା—
3. Excessive obscurity of a sentence. (M. W.)

୪ । ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ନାମ—
4. Name of a king. (M. W.)

ଅତିଭାରଗ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଭାର + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବେଶି ଭାର ବୁହେ)—ଖଚର; ଅଶ୍ୱତର—
Atibhāraga A mule. (M. W.).

ଅତିଭା—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଭା ଧାତୁ = ଉତ୍ପ ଦେଖାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଯାହା ଭାର ଉତ୍ପ ଦେଖାଏ)—
Atibhī ବିଦ୍ୟୁତ୍—Lightning. (M. W.)

ଅତିଭୂମି—ସଂ. ବ. (ଅତି + ଭୂମି)—

Atibhūmi ୧ । ବିସ୍ତୃତ ଭୂମି—1. Extensive land.

୨ । ଅତ୍ୟାଧିକ୍ୟ—2. Excess.

୩ । ସୀମାତିରେକ—3. Stepping beyond.

୪ । ଶିଷ୍ଟାଚାର ସୀମାତିକ୍ରମ— 4. Indecorum.

ଅତିଭୋଜନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧାରୟ)—୧ । ବଢ଼ାବାର; ଆପଣା
Atibhojana ଜାଠରି ଶକ୍ତିର ସୀମାରୁ ବଳ କରିଯିବା ଆହାର—

ଅତିଭୋଜୀ—ପୁଂ
ଅତିଭୋଜିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ
} ବଣ Eating too much; overeating; surfeiting one's self

୨ । ପେଟୁପଣ—2. Gluttony; morbid voracity.

ଅତିମଙ୍ଗଲ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ସୁପ୍‌ସୁପ ସମାସ; ଅତି + ମଙ୍ଗଲ୍ୟ)—

Atimaṅgalya ୧ । ଅତିଶୟ ମଙ୍ଗଳଯୁକ୍ତ—
1. Very propitious.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଭସୂଚକ—2. Of very good augury; very auspicious.

ସଂ. ବ—ଶ୍ରୀଫଳ; ବେଲ—
The Bael tree; Aegle Marmelus.

ଅତିମତି—ସଂ. ବ. (ଅତି + ମତି)—ଅତ୍ୟଧିକ ଆତ୍ମଗର୍ବ—
Atimati Excessive haughtiness; selfconceit (M. W.).

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନୀ—
Exceedingly wise. (M. W.).

ଅତିମର୍ତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ମର୍ତ୍ତ୍ୟ)—
Atimarttya ଅତିମାନୁଷ (ଦେଖ)
Atimānusha (See)

ଅତିମାତ୍ର—ସଂ. ବଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ମାତ୍ରା; ଯାହା ମାତ୍ରାକୁ Atimātra ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି)—୧ । ମାତ୍ରାରୁ ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—
1. Exceeding the usual dose.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଉଭୟାବୋଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'କଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'କଥୂ' ଦେଖିବେ; 'ଥାଙ୍ଗି' ନ ପାଇଲେ 'ଥାଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଅତ୍ୟଧିକ—2. Excessive.

୩ । ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary; inordinate.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ—
Excessively; too much.

ଅତିମାତ୍ରା—ସଂ. ବ. (ଅତି + ମାତ୍ରା; ପ୍ରାଦି ସମାସ)—
Atimātrā ୧ । ଔଷଧାଦିର ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରା—1. Overdose.
୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ବା ବସ୍ତୁର ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତ ପରିମାଣ—
2. Quantity or measure much in excess of the requirement.

ଅତିମାନ—ସଂ. ବ. (ପ୍ରାଦି ସମାସ; ଅତି + ମାନ)—
Atimāna ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମଗର୍ବ—
ଅତିମାନ—ପୁଂ } ବିଣ
ଅତିମାନନା—ସ୍ତ୍ରୀ } 1. Excessive haughtiness; too much selfconceit.
୨ । ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ—2. Great honour.

ସଂ. ବିଣ—(ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ମାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କର)—
୧ । ଅମାପ—1. Immeasurable.
୨ । ସୁବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—2. Extensive.

ଅତିମାନୁଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ମାନୁଷ; ମାନୁଷିକ ବିଷୟକୁ
Atimānusha ଅତିକ୍ରମ କର)—
(ଅତିମାନୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅଲୌକିକ;ଅମାନୁଷିକ—
1. Superhuman.
୨ । ଅସାଧାରଣ—2. Extraordinary.
୩ । ମନୁଷ୍ୟର କ୍ଷମତାବହିର୍ଭୂତ—
2. Beyond the power of man.
୪ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ; ଐଶ୍ୱରିକ—4 Divine.

ଅତିମାୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ମାୟା)—ମାୟାରୁ ମୁକ୍ତ—
Atimāya Finally liberated from delusion or illusion.

ଅତିମୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତି + ମୁକ୍ତ)—
Atimukta ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ—
(ଅତିମୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Completely liberated.
୨ । ପରମ ମୋକ୍ଷ ବା ନିର୍ବାଣ ପ୍ରାପ୍ତ—
2. One who has attained redemption or spiritual annihilation.
୩ । ସଙ୍ଗ ବା ଆସକ୍ତିରହିତ—3. Free from worldly attachment.
୪ । ବନ୍ଧ୍ୟା—4. Barren; having no power of fecundation.
୫ । ସ୍ୱାଜସ୍ନାନ—5. Seedless.
୬ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସନ୍ତାନୋତ୍ପାଦକା ଶକ୍ତିରହିତ—
6. Past the stage of fecundation (due to old age).

ସ. ବ. ୧ । (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ମୁକ୍ତା; ଯାହାର ପୁଷ୍ପ ବର୍ଣ୍ଣରେ ମୁକ୍ତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି)—
୧ । ମାଧବୀ ଲତା (ଦେଖ)—
1. A flowering creeper; Mādhabīlatā (See)
୨ । ଶିରୀଷ; ବାନ୍ଧନ ଗଛ—2. A timber-tree; Dalbergia Oujeinensis
୩ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ମୁକ୍ତା—3. Very beautiful pearl.

ଅତିମୁକ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ଅତିମୁକ୍ତ+କ)—୧ । ବାନ୍ଧନ ଗଛ—
Atimuktaka 1. A timber tree; Dalbergia-Oujeinensis.
୨ । ମାଧବୀଲତା—2. A flowering creeper; Mādhabīlatā.
୩ । ମାକଡ଼କେନ୍ଦୁ ଗଛ—3. Mountain Ebony.
୪ । କେନ୍ଦୁ (ଗଛ) (ଦେଖ)
4. (A tree) Kendu (See)
୫ । ହରିମନ୍ଥ ଗଛ—
5. A tree Harimantha (M. W.)
୬ । ଅଗବଥୁ ଗଛ (ଦେଖ)
6 Agabathu (See)

ଅତିମୋଦା—ସଂ. ବ. (ଅତି+ମୋଦା)—୧ । ଅସାଧାରଣ ସୁଗନ୍ଧ—
Atimodā 1. Extraordinary fragrance (M.W.)
୨ । ନବମଲ୍ଲିକା; ନଆଳୀ ଫୁଲ ଓ ଲତା—
2. A flowering creeper; Jasminum Arboreum.

ଅତିରକ୍ତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି + ରକ୍ତ + ଆ)—
Atiraktā ଅଗ୍ନିଙ୍କର ସାତଟି ଜିହ୍ୱା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—
One of the seven tongues of the Fire-God.

ଅତିରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଅତି + ରଞ୍ଜନ)—
Atirañjana ୧ । ଅତିରକ୍ତରୂପେ ରଙ୍ଗାଇବା—
(ଅତିରଞ୍ଜିତ—ବିଣ) 1. Over-colouring.
୨ । ବହଳ ଦୋଇ ରଙ୍ଗାଯିବା—2. Thick colouring
୩ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ବାଡ଼ଭଲରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା—
3. Exaggeration.

ଅତିରଣ—ସଂ.ବିଣ. (ଅତି + ରଣ; ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅତିଶୟ ସମରନିପୁଣ—
Atiraṇa Very skilful in war.
ସାରେନ୍ଦ୍ର ଶର ଭଲ, ବଳୀ ବଡ ପ୍ରକ୍ଷୁଲ
ଅତିରଣ କାରତ ରତ । ରାଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୭।୧୨ ।

ଅତିରଥ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି + ରଥ; ଯେ ରଥରେ ଥାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିପାରେ)—
Atiratha ୧ । ମହାବୀର- 1. A great champion.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ		ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ଲୃ	ଏ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଟ୍ଟ

୨ । ଯେଉଁ ପରାକ୍ରମୀ ଯୋଦ୍ଧା ଏକାକୀ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଯୋବାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ହରାଇ ଅଛନ୍ତି—

2. A valiant warrior who has vanquished various combatants singlehanded.

ଅତିରଥୀ—ସଂ. ବି. (ପ୍ରାଦି ସମାସ; ଅତି+ରଥ+ଇନ୍. ୯ମା. ୧ବ; ଈମ୍। ଅତି+ରଥୀ)—ଅତିରଥ (ଦେଖ)

Atirathī — Atiratha (See)

ଅତିରସା—ସଂ. ବି. (ଅତି+ରସ+ଆ; ଅତ୍ୟନ୍ତରସବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ)—

Atirasā

୧ । ମୂର୍ବା (ଦେଖ)

1. Murbā (See)

୨ । ରାସ୍ନା (ଦେଖ)

2. Rāsnā (See)

୩ । କ୍ଲୀତନକ ବୃକ୍ଷ—3. Klītanaka tree (M.W.).

ଅତିରାତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅତି+ରାତ୍ରି)—୧ । ଅଧରାତ୍ରି; ନିଶାରାତ୍ରି—

Atirātra 1. The dead of night.

୨ । ଷଷ୍ଠ ମନୁ ଚାକ୍ଷୁଷଙ୍କ ପୁତ୍ର—

2. Name of the son of the sixth Manu Chākshusha.

୩ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମ ଯଜ୍ଞର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ—

3. An optional part of a Jyotishṭoma sacrifice.

ଅତିରି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅସ୍ଥିରତା)—ଉଦ୍‌ବେଗ—Anxiety.

Atiri ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—Anxious.

ଅତିରିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ରିର ଧାତୁ=ଶୂନ୍ୟ କରିବା+କର୍ମ.ତ)—

Atirikta

ଅତିରିକ୍ତତା } ବି

ଅତିରେକ }

୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମିତ; ସମଧିକ—

1. Excessive; exuberant.

୨ । ନିରୂପିତ ମାତ୍ରାରୁ ଅଧିକା—

2. Extra; additional; superfluous.

୩ । ବଢ଼ିତା; ନିରୂପିତ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଅଧିକ—

3. Redundant; supernumerary.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମାରୁ ବଳିଥିବା—

4. Exceeding the limits.

୫ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—5. Unequalled (M. W.)

୬ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଖାଲି କରିଯାଇ ଥିବା—

6. Quite emptied.

୭ । ବଳି ପଡ଼ିଥିବା—7. Surplus; left apart.

୮ । ଶୂନ୍ୟ—8. Empty.

ଦେ. ବି—ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ପୃଷ୍ଠା ଛଡ଼ା

ଅତିରିକ୍ତ କୌଣସି ବିଶେଷ ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଇଁ କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାରେ

ଅତିରିକ୍ତ ବଢାଯାଇ ଥିବା ଅଧିକା ଅଂଶ ବା ପୃଷ୍ଠା; ଯୋଡ଼ପତ୍ର—

Supplement to a newspaper.

ଅତିରେକ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ରିର ଧାତୁ=ଖାଲି କରିବା+ଘଞ୍.ଅ)—

Atireka ୧ । ବଳି ପଡ଼ିଥିବା ବସ୍ତୁ—1. Surplus.

ଅତିରିକ୍ତ
ଅତିରେକା } ବିଣ

୨ । ଅତ୍ୟାଧିକ୍ୟ—

2. Excess; exuberance.

୩ । ଗାରୁର୍ଯ୍ୟ—3. Too much.

୪ । ଯଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ବା ବଢ଼ିକା ବସ୍ତୁ—

4. Superfluity; redundancy.

୫ । ପ୍ରଭେଦ—5. Difference (M. W.).

୬ । ବଢିଯିବା—6. Surpassing.

୭ ଅଧିକପରିମାଣ—7. High degree.

ଦେ. ବି—୧ । ଶେଷ ସୀମାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥା—

1. Arrival at a critical position; crisis.

୨ । ବିପନ୍ନ ଅବସ୍ଥା—2. Dangerous condition.

୩ । ଶେଷ ଅବସ୍ଥା—3 Extreme condition.

୪ । ଦୁଃସହ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—4. Unbearable condition.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୁଃସହ୍ୟ; ଅସହ୍ୟ—1. Unbearable.

ଦେଖ ମାଁ ! ସେ ବାପାଣୀ ପରି କଥା ଗୁଡ଼ାଏ କରୁଛ,
ତା କଥା ଅତିରେକ । ଗ୍ରାମଶଙ୍କର—ସ୍ୱାଭାବୀ ୨।୨ ।

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ—2. Excessive.

ତପସ୍ୟା କଲ ଅତିରେକ, ଯହୁଁ ପ୍ରକାଶ ସହଁ ଲୋକ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । କଠୋର ବା ବିପନ୍ନ ଅବସ୍ଥାଯୁକ୍ତ—3. Critical.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ସମଧିକ; ଅତିଶୟ—

1. Too much; very much.

୨ । ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—2. Excessively.

[ଦ୍ର—ଶତପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ ଶବ୍ଦର 'ଅତୀରେକ' ରୂପ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ—M. W.]

ଅତିରେକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅତିରେକ)—

Atireke ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—Excessively.

ଅନ୍ୟ ଠାରେ ଅବନତ ହୋଇ ଅତିରେକେ
ଅତି ବନସ୍ପର ଘ୍ରାଣ କରଇ କେ ପୁଣି । ଜଗନ୍ନାଥ. ମହାଭାରତ ।

ଅତିରୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ରୋଗ)—ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା; କ୍ଷୟ ରୋଗ—

Atiroga Consumption; tuberculosis.

ଅତିରୋମଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତି+ରୋମ+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଶ)—

Atiromaśa ୧ । ସର୍ବାବୟବରେ ଅତିଶୟ ରୋମଯୁକ୍ତ—

(ଅତିରୋମଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having shaggy hair all over the body.

୨ । ଭାରି ବାଳୁଆ—2. Very hairy.

ସଂ. ବି—୧ । ବନ୍ୟ ଛାଗ—1. Wild goat.

୨ । ରୋମଯୁକ୍ତ ବୃହଦାକାର ବାନରବିଶେଷ—

2. A kind of hairy monkey; chimp

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ସେହି ଦ୍ୱାତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାର୍ଦ୍ଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଗୁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଡା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବହୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅତିଲେମ୍ବୁ ଚୁପୁଡ଼ିଲେ ପିତା—(ନ୍ୟାସ୍; ପ୍ରବଚନ)—
Atilembu chupurdile pitā

ଲେମ୍ବୁକୁ ଫାଳ କରି ଚୁପୁଡ଼ିଲେ ସେଥିରୁ ଖଟା ରସ ବାହାରେ, କନ୍ତୁ ବେଶି ରସ ପାଇବା ଦୁରାଶାରେ ଲେମ୍ବୁକୁ ଅତି ଚୁପୁଡ଼ିଲେ ଲେମ୍ବୁର ଗୋଟାରେ ଗୁଡ଼ ପଡ଼ିବାଯୋଗୁଁ ଗୋଟାରୁ ବାହାରିବା ରସ ଲେମ୍ବୁ ରସରେ ମିଶି ତାକୁ ପିତା କରି ପକାଏ । ସେହିପରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅତି ନଠେଇ କରି କଲେ ତାହା ବିଗିଡ଼ିଯାଏ—(A proverb)Too much of a thing is good for nothing

ଅତିଲୋମଶ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. (ଅତି + ଲୋମନ୍ + ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଶ)—
Atilomaśa ଅତିରୋମଶ (ଦେଖ)
(ଅତିଲୋମଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) Atiromaśa (See)

ଅତିଶୟ—ସଂ. ବି. (ଅତି + ଶୀ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Atiśaya ୧ । ଆଧିକ୍ୟ—1. Excess.
୨ । ଉତ୍କର୍ଷ—2. Pre-eminence.
୩ । ଆପେକ୍ଷିକ ଉତ୍କର୍ଷ—3. Superiority.
୪ । ସଂଖ୍ୟା, ପରିମାଣ ବା ଗୁଣରେ ଆଧିକ୍ୟ—
4. Superiority or greatness in number, quantity or quality.
୫ । ସୁଫଳ; ଲାଭଜନକ ଫଳ—
5. Advantageous result (M. W.)
୬ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—6. Abundance.
୭ । ବାହୁଲ୍ୟ—7. Exaggeration; redundance.
୮ । ଜୈନ ଅର୍ହତ୍‌ମାନଙ୍କର ଅମାନୁଷିକ ଗୁଣବିଶେଷ—
8. One of the superhuman qualities attributed to Jaina Arhats (M.W.)
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—1. Excellent; pre-eminent.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର—2. Superior.
୩ । ପ୍ରଚୁର—3. Abundant.
୪ । ଅତିରଞ୍ଜିତ; ବାହୁଲ୍ୟଯୁକ୍ତ—4. Exaggerated.
୫ । ଯଥେଷ୍ଟ—5. Enough.
୬ । ଯଥେଷ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି—6. More than enough.
୭ । ବଳକା—7. Redundant.
୮ । ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—8. Surpassing; exceeding.
୯ । ଅତ୍ୟଧିକ—9. Excessive; too much.
ସଂ.କ୍ରି. ବିଣ. ଓ ବିଣର ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ —1. Very; too.
ଦେଖିବାକୁ ମନ ବଳାନ୍ତୁ ଅତିଶୟେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କି ଦ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—2. Excessively; too much.
ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଥ ବଚନ ନ ଶୁଣି ସେକାଏ,
ଅବା ଥରା ବୋଲ ଚଳିଲେ ଅତିଶୟେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କି ଦ. ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ।
୩ । ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତରୂପେ—
3. More than necessary; exceedingly.

ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅତିରେକ (ଦେଖ)
Atireka (See)

ଅତିଶୟନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ଶୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atiśayana ଅତିଶୟ (ଦେଖ)—
(ଅତିଶାୟନ—ଅନ୍ୟ ଆକାର) Atiśaya (See)
ସଂ. ବିଣ—ଅତିଶୟ (ଦେଖ)—Atiśaya (See) (M.W.).

ଅତିଶୟନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି+ଶୀ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ+ଈ)—
Atiśayanī ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ; ଏଥିର ଅନ୍ୟ ନାମ ଚତୁଲେଖା—Name of a Sanskrit metre of four lines (M. W.).

ଅତିଶୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Atiśayita ଅତିଶୟ (ଦେଖ)
(ଅତିଶାୟିତ—ଅନ୍ୟ ଆକାର) Atiśaya (See)
ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିଥିବା—Exceeding or surpassing the limit

ଅତିଶୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତି+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅତିଶୟ (ଦେଖ)
Atiśayī
(ଅତିଶୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Atiśaya (See)
(ଅତିଶାୟୀ—ଅନ୍ୟ ଆକାର)

ଅତିଶୟୋକ୍ତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅତିଶୟ+ଉକ୍ତି)—
Atiśayokti ୧ । କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ଅତ୍ୟୁକ୍ତି; ଅତିରଞ୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣନା; ସ୍ୱରୂପ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବର୍ଣ୍ଣନା—
1. A figure of speech; hyperbole.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ, ବିଷୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ୱାଭାବିକତାରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା—2. Exaggeration.
୩ । ବାଗାଡ଼ମ୍ବର—3. Verbosity.
୪ । ଅତ୍ୟୁକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା—
4. Hyperbolical language.
୫ । କଥାର ବାଣ୍ଡଙ୍କ୍ ବା ଗୁଖାନ—
5. Extreme assertion (M. W.).
[ଦ୍ର—ପ୍ରକୃତ ବିଷୟ (ଉପମେୟ)ର ଅପକରଣ ହେଉରୁ ଅପ୍ରକୃତ ବିଷୟ (ଉପମାନ)ରେ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟବସାୟ ହୁଏ ତାହାକୁ ଅତିଶୟୋକ୍ତି ବୋଲାଯାଏ—
କୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।
କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେଳେ ଯେବେ ତାକୁ ଅସମ୍ଭବ ବା ଅବାସ୍ତବ ବସ୍ତୁ ବା ତାଦୃଶଜ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯାଏ ତେବେ ଅତିଶୟୋକ୍ତି ହୁଏ । ଯଥା—
ଜାବଜଜ ଜାଲ ଜଲଜଯୁଗଳ, ବହ୍ନିମ୍ବେ ହୋଇ ବଲାସ ବଲ୍ଲେଇ ।
ଜାତ ବଜ୍ର ତର ଜରଜର ଶର, ନବର ବର୍ତ୍ତିଷା ଘଟଇର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଭ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଏଠାରେ ଉପମେୟ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଓ ମୁଖକୁ ଅଧଃକରଣ କରି ତାହା ସ୍ଥାନରେ ଯଥାକ୍ରମେ ନୀଳ କଳଙ୍କଯୁଗଳ ଓ ବଧୂବମ୍ବକୁ ସିବ କରିଯିବାରୁ ଏହା ଅତିଶୟୋକ୍ତି ।

ବୃଥା ଦାଣ୍ଡଅଲ ମୃଗା ଅଙ୍ଗେ ବାଣ ସିନା ସନ୍ଧଲ୍ଲ.
ଗଙ୍ଗାଣୀ ଉଙ୍ଗୀରୁ ଥଲେ ମେଡ଼ୁ ସେଣ୍ ଅଟଇଁ ନର୍ । ଦ୍ୱାନାଥ. ଉଷା ।

ଏଠାରେ ଜଙ୍ଘାର ଗଙ୍ଗାଣୀଉଙ୍ଗୀଦ୍ୱାରା ହରଣଙ୍କର ମୃଗ୍ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ସ୍ୱବା କବ ତାହା ସିବ ବା ନାସ୍ତିତ ବୋଲ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଅସମ୍ଭବରେ ସମ୍ଭବରୂପ ଅତିଶୟୋକ୍ତି ଅଲଙ୍କାର ହେଲା— ଲୁଲମଣି. ଅଲଙ୍କାରଉରଙ୍ଗିଣୀ ।

ସାଧାରଣ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ 'ଅତିଶୟୋକ୍ତି' କରି ଥାଉଁ । ଯଥା—ଆଜ ଦିପହରେ ଗୁଡ଼ାଏ ନଆଁ ବରଷି ଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଜର ହୋଇ ତାଙ୍କ ଦହରେ ଖଇ ଫୁଟୁଛି । ଏ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ମୋ ଖୁଡି ଫାଟିଗଲା ।]

ଅତିଶେ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ଅ. (ସଂ. ଅତିଶସ୍ୟ) ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—
Atiśe Very much.

"ପିସୂଷ କଳପ କବଇ ଅଳପ ଅଶନ କଲ୍ପନ୍ତେ ଅପଶେ
ଭୁଚଇ, ପ୍ରକଃ ନ କର ଅତଶେ" ଭଙ୍ଗ ।

ଅତିଶେଷ—ସଂ. ବିଣ (ଅତି+ଶିଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସ୍ୱଳ୍ପାବଶିଷ୍ଟ;
Atiśesha ଅଳ୍ପମାତ୍ର ବାକି ରହିଯାଇଥିବା—Of which a little quantity is left; drained to the dregs.

ସଂ. ବି—ବାକି ରହି ଯାଇଥିବା ଅଂଶ—
Remnant; remainder.

ଅତିଷ୍ଠ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ (ସଂ. ଅତିସ୍ଥିତ୍=ଅସ୍ଥିର) —
Atishtha
ଅତିଷ୍ଠ ୧ । ଅସ୍ଥିର—1. Unstable; restless.

୨ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ବିବ୍ରତ; ଅସମ୍ଭାଳ—
2. Much troubled.

ସେକେ ତୁଆ ଇଚ୍ଛା ଉଲ୍ଲରେ ଅତିଷ୍ଠ ହେଉଅଛନ୍ତି । ତୈଳିକ ଅଶା ୪।୮।୨୯
୩ । ଅଧୀର—3. Impatient.

ଅତିସନ୍ଧାନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସମ+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atisandhāna ୧ । ଯଥାଇବା; ଚତା କାଟିବା—
(ଅତିସନ୍ଧତ—ବିଣ) 1. Over-reacting.

୨ । ପ୍ରତାରଣା; ପ୍ରବଞ୍ଚନା; ଠକାମି—2. Cheating.
୩ । ଅନଷ୍ଟକରଣ—3. Injuring.

ଅତିସର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସୃଜ ଧାତୁ+ଭାବେ. ଅ)—
Atisarga ୧ । କାମାଗ୍ରହନୁଜ୍ଞା—1. Granting of permission to a person to do what he likes.
(ଅତିସୃଷ୍ଟ—ବିଣ)

୨ । ନିଃଶେଷ ଦାନ—2. Giving away every thing a person has; an out and out gift.
୩ । ବିସର୍ଜନ; ତ୍ୟାଗ—3. Forsaking; leaving.
୪ । ଉତ୍ସର୍ଗ—4. Dedication.
୫ । କର୍ମରୁ ବରଖାସ୍ତ ହେବା—
5. Dismissal; discharge.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ସ୍ଥାୟୀ—1 Permanent.
୨ । ନିତ୍ୟ—2. Eternal; everlasting.
୩ । ମୁକ୍ତ—3. Emancipated; liberated.

ଅତିସର୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସୃଜ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atisarjana ୧ । ଅତିସର୍ଗ (ଦେଖ)
(ଅତିସୃଷ୍ଟ—ବିଣ) 1. Atisarga (See)

୨ । ଦାନଶୀଳତା; ଦାତୃତ୍ୱ—
2. Liberality; munificence.
୩ । ମାରଣ— Killing.
୪ । ପ୍ରତାରଣ—4. Deception.
୫ । ବିଚ୍ଛେଦ—5. Separation.

ଅତିସର୍ପଣ—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସୃପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atisarpana ଗର୍ଭରେ ଭ୍ରୂଣର ଇତସ୍ତତଃ ସବେଗ ଚଳନ—
Violent movement of the embryo in the womb.

ଅତିସର୍ବ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ସର୍ବ)—
Atisarba ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ (ସାଣିଲା ପରିଶିଷ୍ଟ)—
Superior to all.

ସଂ. ବି—ପରମେଶ୍ୱର—The Supreme Being (M.W)

ଅତିସର୍ବତ୍ର—ଦେ. ବିଣ. [ସଂ. ଶୃଣକ୍ୟଶ୍ଲୋକର ଶେଷ ପାଦ; ଅତି
Atisarbatra ସର୍ବତ୍ର ବାଧତେ(=ସବୁଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମାତ୍ରା ବାଧାଜନକ ହୁଏ)ର ପ୍ରଥମ ଦୁଇପଦ ।]
୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—1. Excessive.
୨ । ଅତ୍ୟଧିକ—2 Very much.
୩ । ଅତି ଅନୁଚିତ—3. Very improper.
୪ । ଅତି ଅସହ୍ୟ—4. Very unbearable.
(ଯଥା—ଦନକୁ ଦନ ତୋ ଦାଢ଼ି ଅତି ସର୍ବତ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲଣି ।)
ଦେ. ବି—୧ । ମାତ୍ରାଧିକ୍ୟ—1. Excessive dose; overdose.

୨ । ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣ—2. Excessive measure.

ଅତିସାଂବତ୍ସର—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ. ଅତି+ସାଂବତ୍ସର) —
Atisāmbatsara ଏକ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ବ୍ୟାପୀ—
(ଅତିସାଂବତ୍ସସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) Extending over more than a year.

ଅତିସାମ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ସାମ୍ୟ+ଆ)—
Atisāmyā ୧ । ମଞ୍ଜିଷ୍ଠାର ମଧୁର ରସ—1. The sweet juice of the Indian madder.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ-ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପଗତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯଷ୍ଟିମଧୁ (ଦେଖ)
2. Jashṭimadhu (See)

ଅତସାର—ସଂ. ବି. (ଅତି+ସୃ ଧାତୁ ଣିଚ ସାର୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅ; ଯେଉଁ Atisāra ରୋଗରେ ବହୁଶେଷ ସାରଣ ବା ପୁଣ୍ଯଷ ତ୍ୟାଗ ହୁଏ)—
(ଅତ୍ତସାର—ଅନ୍ୟଆକାର)
୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ଝାଡ଼ା—1. Diarrhoea; purging.
୨ । ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—2. Dysentery.

ଅତସାରକା—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତି+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; Atisārakī ୧୩୩. ୧ବ)—ଅତିସାର ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ—
(ଅତସାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Suffering from dysentery or
(ଅତସାରୀ—ଅନ୍ୟ ଆକାର) diarrhoea.

ଅତସୃଷ୍ଟ—ସ. ବିଣ. (ଅତି+ସୃଜ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Atisṛushṭa ୧ । ପ୍ରଦତ୍ତ—1. Given away.
୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—2. Abandoned; forsaken.

ଅତସୌରଭ—ସ. ବି. (ଅତି+ସୌରଭ)—
Atisaurabha ୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ସୁଗନ୍ଧ—
1. Great fragrance.
୨ । ଆମ୍ବ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
2. The mango (tree and fruit).
ସ. ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଗନ୍ଧମୟ—
Very fragrant; having a strong odour.

ଅତହସିତ—ସ. ବି. (ଅତି+ହସ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—
Atihasita ୧ । ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ—1. Loud laughter.
(ଅତ୍ତହାସ—ଅନ୍ୟ ଆକାର) ୨ । ଅତିରକ୍ତ ହାସ୍ୟ—
2. Immoderate laugh.
(ହାସ୍ୟ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ)

ଅତୀତ—ସ. ବିଣ (ଅତି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ତ)—
Atīta ୧ । ଗତ—1. Gone; passed.
(ଅତୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ)—୨ । ଭୂତ; ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା—
2. Past in point of time; gone by.
୩ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—3. Passed over.
୪ । ମୃତ—4. Dead.
୫ । ଯେ ପାର ହୋଇଅଛ; ଅତିକ୍ରମଣ କରିଥିବା—
5. One who has got over.
୬ । ଅତିରକ୍ତ—6. Excessive (M. W.)
୭ । ଯେଉଁ ସମୟ ଚାଲି ଯାଇଅଛ—7. Elapsed (time)
୮ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଳା କରିଅଛ—
8. One who has neglected; negligent.
୯ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା କ୍ରିୟାର କାଳ—
9 (grammar) Past (tense).
ସ. ବି. ୧ । ଶୈବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ—1. Name of a Saiba sect (M. W.)
୨ । ଅତୀତ କାଳ—2. The past

ଅତୀତକାଳ ସ. ବି (କର୍ମଧା; ଅତୀତ+କାଳ)—୧ । ଯେଉଁ ସମୟ ଗତ Atītakāla ହୋଇ ଅଛୁ—1. Past time; the past.
୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା କ୍ରିୟାର ସୂଚକ କାଳ—
2. (grammar) The past tense of a verb.

ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ—ସ. ବିଣ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କର)—
Atīndriya ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତୀତ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—
1. Imperceptible; imperceivable by the senses; supersensuous.
ସ. ବି—(ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ୧ । ଆତ୍ମା—1. (Sāṁkhya-philosophy) The Soul.
୨ । ପରମାତ୍ମା—2. The Supreme Soul.
୩ । ମନ—3. The mind.

ଅତୀବ—ସ. ବିଣ—(ଅତି+ଇବ)—ଅତିଶୟ; ଅତି; ଅତ୍ୟନ୍ତ—
Atība Very; very much; too much.
ସ. ବିଶର ବିଣ—ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—Exceedingly.

ଅତୀରେକ—ସ. ବି—ଅତିରେକର ଅନ୍ୟ ରୂପ—
Atīreka Another form of Atireka.

ଅତୀସାର—ସ. ବି—ଅତିସାରର ଅନ୍ୟରୂପ—
Atīsāra Another form of Atisāra.

ଅତୁଙ୍ଗ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ତୁଙ୍ଗ)—
Atuṅga ୧ । ଅନୁଚ୍ଚ—1. Not high.
୨ । ବାଙ୍ଗର; ବାମନ—2 Dwarfish; stunted.

ଅତୁଟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ତ୍ରୁଟିତ)—
Atuṭa ୧ । ଅଖଣ୍ଡ; ଅରୁଗ୍ଣ—1. Unbroken.
ଅତୁଟ କଲ୍ପ କଲ୍ପାନ୍ତରେ ଯାହା ଅତୁଟ ଅଟଇ ।
ଅଟୁଟ ଅନେକ ବଘାତେ ନଦଘୋଷ ନ ଫୁଟଇ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଶ୍ରୀଷ୍ମ ।
୨ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Continuous.
୩ । ଅନାହତ—3. Unhurt.
୪ । ଅବିନାଶୀ—4. Indestructible.
୫ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ—5. Whole; entire.
ଅତୁଟ ଯାହାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଲ ସେହ ଯାଏ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।
୬ । ଅକ୍ଷୟ; ଅସରନ୍ତି—6. Inexhaustible.
ବଣିଗ୍ ପରାଏ ଚରାଏ ଅତୁଟ ଜାଣ ଜାଣ ଜଞ୍ଜାଳର ।
ଉଙ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୧।୨୪ ।
୭ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱରେ ଥିବା—7. Full.
୮ । ଶୁଦ୍ଧି—8. Pure.
ଅତୁଟ କନକ ଯେ ଶୋଭନ ପଟ ଜାଣି । ସାରଳା. ମହାଭାରତ—ଅନ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

୯ । ଅଦମ୍ୟ—9. Undaunted.

ସୃଷ୍ଟିରେ ଅଦ୍ଭୁତ ସଙ୍ଗେ ଅତୁଟ ଗାହୁସେ । ସ୍ୱଧାନାଥ. ମହାଦାନ୍ତା ।

ଅତୁଟା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ଅତୁଟ (ଦେଖ)
Atuṭā — Atuṭa (See)

ସବ୍ରାମେ ଅତୁଟା ଅଫୁଟା ସେ କେଳ ସାର । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଅତୁଠ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + ଓ. ଭୁଠ)—ନଦୀ ବା ଜଳାଶୟର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଗାଧୁଆଭୁଠ ବା ଘାଣିଘାଟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ—That part of a tank or river not used for bathing or watering purposes.
Atuṭha ଅଘାଟ

ଅତୁଠରୁ ଉସ୍ପେ ଯେ ଅଣାଇଲ ପାଣି
ଏର ପାଦ ଧୋଇ ଦେଲ ତାର ପୁନ୍ନମି । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ନଦୀ ବା ପୋଖରୀରେ ଗାଧୁଆ ଭୁଠ ନ ଥାଏ—(a river or tank) Having no bathing-ghat.

ଅତୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ଆତୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Atuṇḍi — Ātuṇḍi (See)

ଅତୁଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ତୁଳ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Atula (ଅତୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଅତୁଳନୀୟ; ଅନୁପମ—1. Incomparable; matchless.
୨ । ଅପରିମେୟ—2. Immeasurable.
୩ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—3. Unequalled; unique.
୪ । ଅତି ସୁନ୍ଦର—4. Very beautiful; charming
ଦେ. ବିଣ—ଯାହା ଓଜନ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ; ଯାହା ତୁଳା ଯାଇ ନାହିଁ—Not weighed.
ସଂ. ବି—ତିଳ (ଗୁଳ୍ମ ଓ ସାଜ)—The sessamum (plant and seed)

ଅତୁଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅତୁଳ ବା ଅତୁଳ୍ୟ. ଏହା ଅତି ସୁନ୍ଦର ଥିବାରୁ)—ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ହାତଗଣ୍ଠିରେ ପିନ୍ଧିବା ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of bracelet.
Atula

ହେମ ହାଟକ ବଙ୍କଣ ବାହେ ଉତ୍ତ ତୁଡ଼
ଅତୁଳ ଅବତଂସ ଅନନ୍ତ ତୁଡ ଯୋଡ଼ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅତୁଳ)—
୧ । ଅତୁଳ (ଦେଖ)—1. Atula (See)
ସାରବର ଦର୍ପରେ ଅତୁଳ ମହାମଲ୍ଲ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।
୨ । ଅସମାନ—2. Unequal.
୩ । ଅସମତଳ (ତୁଳ—ବିପକ୍ଷରେ): — Not plain.
(ଯଥା—ଏ ପଡ଼ିଆଟା ଅତୁଳ ହୋଇଅଛି; ଦଶ ଜଣ ଲୋକ ଲଗିଲେ ଏହାକୁ ତୁଳ କରି ଦେବେ ।)

ଅତୁଳନ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତୁଳନା)—ଅତୁଳ (ଦେଖ)—
Atulana — Atula (See)
(ଅତୁଳନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତୁଳନୀୟ—ସଂ. ବିଣ(ଅ + ତୁଳନୀୟ)—ଅତୁଳ (ଦେଖ)
Atulanīya — Atula (See)

ଅତୁଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅତୁଳ+ଆ)—ଅତୁଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Atulā — Feminine of Atula.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୟ ଯାଇ ନ ଥିବା—1. Not weighed.
୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—2 Unique.

ହେ ପାର୍ଥ ! ଅତୁଳା ପୁରୁଷ ଏହା । ପ୍ରାଚୀ—ପରତେ ଗୀତା ।

ଅତୁଲ୍ଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅତୁଲ୍ୟ)—ଅତୁଳ (ଦେଖ)
Atulā — Atula (See)

ଅତୁଲ୍ଲ ପଟ୍ଟେ ଅନ ରୂପା ଥରୁ ରୂପ ଗଢିଲା ଲକ୍ଷଣାରୁ ।
ଭଞ୍ଜ. ଲବଣ୍ୟବତୀ—୪ ।

ଅତୁଲ୍ଲଇତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅତୁଳ)—
Atulāita — ଅତୁଳନୀୟ—Incomparable.

ସୁନ୍ଦର ସୁସଜ ଅତୁଲ୍ଲଇତ ଦୁଲ୍ଲଭ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଅତୁଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଓ. ତୁଳିଆ)—ଯେଉଁ ଗୃହଘରର ତୁଳିଆ ଖୁଣ୍ଟ ନ ଥାଏ; ମଜ୍‌ଡ଼ିମଗ୍ନ (ଘର)—ଆଠଚେଳେ (ଘର) (a thatched house) Having no main pillar in the middle.
Atuliā — ବଙ୍ଗଳା

ଅତୁଲ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ତୁଲ୍ୟ)—
Atulya
୧ । ଅସମାନ—1. Unequal.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଅତୁଳ (ଦେଖ)
2 Atula (See)

ଅତୁଷି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅତିତୃଷା)—
Atushi — ଅତିତୃଷା (ଦେଖ) Atibishā (See)

ଅତୃଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତୃଣ)—
Atṛuna
୧ । ତୃଣଶୂନ୍ୟ (ପ୍ରଦେଶ)—1. (country) Devoid of grass.
୨ । ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜଶୂନ୍ୟ (ଦେଶ)—2. (country) Devoid of vegetation.

ଅତୃଣାଦ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ତୃଣାଦ)—ଯେଉଁ ଜନ୍ତୁ ତୃଣଭୋଜୀ ନୁହେଁ—Not graminivorous.
Atṛunāda

ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଯେଉଁ ବାଛୁରୀ ଘାସ ଖାଇ ପାରୁ ନାହିଁ)—କଅଁଳା ବାଛୁରୀ—A newborn calf.

ଅତୃପତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅତୃପ୍ତି)—୧ । ଅତୃପ୍ତି; ତୃପ୍ତିର ଅଭାବ—1. Want of satisfaction; discontent; want of satiety.
Atṛupati

ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅତୃପ୍ତ)—
ପୂଜୁରୁ ଅତୃପତ ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ପତ
କରିଥିଲୁ ଏବେ ମିଳସ ବତୃପତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସପ୍ତ ।

ଅତୃଷିକ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ଅତୃଷିତ)—
Atṛushika ୧ । ଯାହାକୁ ତୃଷା କରି ନାହିଁ—1. Not yet feeling thirsty.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବମ୍ବୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବମ୍ବ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୨ । ତୃଷ୍ଣାରହିତ—2. Thirstless.

୩ । ଯାହାର ତୃଷ୍ଣା ଶାନ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ—
3. One whose thirst is not satiated.

ମୋହର ଶ୍ରବଣ ଗ୍ରହକ, କେବେହେଁ ନୋହେ ଅତୃପ୍ତିକ ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ୧।୧୧୫ ।

ଅତୃଷ୍ଣ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତୃଷ୍ଣା)—
Atṛushṇa ତୃଷ୍ଣାହୀନ—Thirstless.
(ଅତୃଷ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତୋଠ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—
Atoṭha ଅଟୁଠ (ଦେଖ) Aṭuṭha (See)

ଅତୋଷି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅତିବଷା)—ଅତିବଷା (ଦେଖ)
Atoshi Atibishā (See)

ଅତ୍କ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ)—
Atka ୧ । ପଥିକ; ପର୍ଯ୍ୟଟକ—1. Traveller.

୨ । ଦେହର ଅଙ୍ଗ—
2. Limb or member of the body.

ଅତ୍ତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Attā ୧ । ଭୋଜନକାରୀ—1. Eating.
(ଅତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତି ଭୋଜନକାରୀ; ପେଟୁ—
2. Voracious; greedy.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ତ + ଆ; ନାଟ୍ୟୋକ୍ତିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
୧ । ମାତା—1. (In stage language) Mother.
୨ । ଶାଶୁ—2. Mother-in-law
୩ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ—3. Elder sister.
୪ । ପିତୃସୀ—4 Father's sister;

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତକୋଷକାର ମନଅର୍ ୱିଲିଅମ୍ସ୍‌ଙ୍କ ମତ ଯେ ଏହି ଶବ୍ଦ ଦକ୍ଷିଣୀଆଙ୍କ ଭାଷାରୁ ଅନୁକୃତ ହୋଇ ନାଟକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି ।]

ଅତ୍ତି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅତ୍ତା (ଦେଖ)
Atti Attā (See) (M. W.).

ଅତ୍ତିକା—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତ୍ତ୍ + କ + ଆ)—
Attikā ଅତ୍ତା (ଦେଖ) Attā (See) (M. W.).

ଅତ୍ନ—ସଂ. ବ. (ଅତ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ନ)—
Atna ୧ । ପଥିକ—1. Traveller.
୨ । ବାୟୁ—2. Air.
୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.

ଅତ୍ନୁ—ସଂ. ବ. (ଅତ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ନୁ)—
Atnu ଅତ୍ନ (ଦେଖ)
Atna (See)

ଅତ୍ୟ—ସଂ. ବ. ବୈଦିକ (ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—
Atya ବେଗଗାମୀ ଅଶ୍ୱ; ବାରୁ—Courser; steed.

ଅତ୍ୟଙ୍କୁଶ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତି = ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି + Atyaṅkuśa ଅଙ୍କୁଶକୁ ଯେ; ଯେ ଅଙ୍କୁଶଦ୍ୱାରା ଅସାଧ)—
୧ । ଅଶାସ୍ୟ; ଅସାଧ୍ୟ—1. Ungovernable.
୨ । ନିରଙ୍କୁଶ—2. Uncontrolled; unrestrained.

ଅତ୍ୟଗ୍ନି—ସଂ. ବ. (ସୁପ୍‌ସୁପ୍ ସମାସ; ଅତି+ଅଗ୍ନି;)—
Atyagni ରୋଗବିଶେଷ; ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅତି ଶୀଘ୍ର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି କ୍ଷୁଧା ବୋଧ ହେବା ରୋଗ—A disease in which there is morbidly rapid digestion.

ବି. ବଣ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି ଅଗ୍ନିକୁ ଯେ)—ତେଜରେ ଅଗ୍ନିକୁ ବଳିଥିବା—Surpassing fire in heat, light or splendour.

ଅତ୍ୟଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ—ସଂ. ବ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି + ଅଗ୍ନି- Atyagnishṭoma ଷ୍ଟୋମକୁ ଯେ; ଯହିଁର ଫଳ ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମ ଯଜ୍ଞର ଫଳ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ)—
ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମ ଯଜ୍ଞର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂଶ—The optional second part of the Jyotishṭoma sacrifice.

ଅତ୍ୟଧିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି + ଅଧିକ)—
Atyadhika ୧ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଅତି ବେଶୀ—
(ଅତ୍ୟଲ୍ପ—ବପଗ୍ଧତ) 1. Very many.
୨ । ପରିମାଣରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଶୀ—2. Very much; excessive; inordinately large.

ଅତ୍ୟଧ୍ୱା—ସଂ. ବଣ. (ଅତି + ଅଧ୍ୱନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Atyadhwā ବହୁଦୂନ; ବହୁଦୂର ପଥ ଓ କ୍ଲାନ୍ତିଜନକ ପର୍ଯ୍ୟଟନ—A long and wearisome journey.

ଅତ୍ୟନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅତି + ଅନ୍ତ; ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି Atyanta ସୀମାକୁ ଯେ)—
୧ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତିଶୟ—1. Much.
୨ । ଅତି ବଡ଼—2. Very great; very big.
୩ । ବେକାୟଦା—3. Inordinate.
୪ । ବହୁତ—4. Excessive; too much.
୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—5 Complete; perfect; absolute.
୬ । ଅସୀମ—6. Boundless.
୭ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—7. Permanent.
୮ । ଅଶେଷ—8. Endless.
୯ । ଅପରିମେୟ—9. Immeasurable

ଦେ. ବିଶର ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—
୧ । ସମ୍ୟକ ପରିମାଣରେ—1. Excessively.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୨ । ବେକାସ୍ଥ—2 Inordinately.

୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ —3. Fully; completely.

୪ । ଚିରକାଳ ପାଇଁ—4. Inperpetuity; for ever.

ଅତ୍ୟନ୍ତଗ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Atyantaga ଅତି ବେଗଗାମୀ—Fleet; going too fast. (ଅତ୍ୟନ୍ତଗା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତ୍ୟନ୍ତଗତ—ସଂ.ବ୍ରୀ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଗତ)—୧ । ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଗତ—

Atyantagata 1. Gone for ever;gone for good. (ଅତ୍ୟନ୍ତଗତ—ବ) ୨ । ସବୁବେଳେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ—

2. Always applicable (M.W)

୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଯୋଗ୍ୟ ବା ଖାଇବ୍—

3, Completely pertinent (M. W.)

ଅତ୍ୟନ୍ତଗାମୀ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ Atyantagāmī ୧ମା. ୧ବ.)—ଅତ୍ୟନ୍ତଗ (ଦେଖ) (ଅତ୍ୟନ୍ତଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Atyantaga (See)

ଅତ୍ୟନ୍ତନିବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ନିବୃତ୍) —

Atyantanibṛutti ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ବା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ—Complete disappearance; absolute cessation,

ଅତ୍ୟନ୍ତବାସୀ—ସ.ବ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ବସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ; ୧ମା.୧ବ)—

Atyantabāsī ଚିରକାଳ ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବାସ କରୁଥିବା ଛାତ୍ର—A student who perpetually resides with his teacher.

ଅତ୍ୟନ୍ତସମ୍ପର୍କ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅତ୍ୟନ୍ତ+ସମ୍ପର୍କ)—

Atayantasamparka ଅତ୍ୟନ୍ତସମ୍ଭୋଗ (ଦେଖ) Atyantasambhoga (See)

ଅତ୍ୟନ୍ତସମ୍ଭୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ସମ୍ଭୋଗ)—ଅତ୍ୟଧିକ ମୈଥୁନ—

Atyantasambhoga Excessive sexual intercourse.

ଅତ୍ୟନ୍ତସଂଯୋଗ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା. ଅତ୍ୟନ୍ତ+ସଂଯୋଗ)—

Atyantasaṁjoga ୧ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ ମିଳନ—

1. Uninterrupted continuance.

୨ । ଅବଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଏକତ୍ରାବସ୍ଥାନ—

2. Inseparable coexistence.

୩ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥା— 3. Close proximity.

ଅତ୍ୟନ୍ତାତିଶୟୋକ୍ତି—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଅତିଶୟୋକ୍ତି)—

Atyantātisayokti ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଯେଉଁଠାରେ ଅତିଶୟୋକ୍ତିର ଅତିଶୟ ଘଟିଛି—A figure of speech where hyperbole is carried too far.

ଉଦ୍ଧବ । ବହୁତ ଗୋପୀଲୋକଙ୍କୁ
ବରପୁତ୍ରବର ଦେଇ ମହା ବଳଶ ହେଉଣି କରିବୁ ।
ତୁଳନି—ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

ଅତ୍ୟନ୍ତାଭାବ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଅଭାବ)—

Atyantābhāba ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ—

1. Extreme want.

୨ । ଚିରକାଳ ଅବର୍ତ୍ତମାନତା—

2 Absolute non-existence.

ଅତ୍ୟନ୍ତିକ—ସଂ. ବ୍ରୀ (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଇକ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତଗ (ଦେଖ) Atyantika Atyantaga (See) (ଅତ୍ୟନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)—୨ । ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—

2 Very near; too close (M. W.)

୩ । (ଅତି+ଅନ୍ତିକ)—ବହୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ; ଦୂରସ୍ଥ—

3. Distant (Apte)

ସଂ. ବ—୧ । ଅତିନୈକଟ୍ୟ—1. Close proximity; immediate neighbourhood.

୨ । (ଅତି=ଅତିଶୟ+ଅନ୍ତିକ) ବହୁଦୂରତ୍ୱ—

2. Great distance.

ଅତ୍ୟନ୍ତୀନ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଇନ)—

Atyantīna ୧ । ଦୂରଗାମୀ—1. Going far (M. W.) (ଅତ୍ୟନ୍ତୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତଗ; ଅତି ବେଗଗାମୀ—

2. Going too fast.

ଅତ୍ୟଭ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଅଭି+ସ୍ର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅତି

Atybhisṛuta ନିକଟକୁ ଆସିଥିବା—Having come too close (M. W.)

ଅତ୍ୟମ୍ଳ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅତି+ଅମ୍ଳ)—ଖୁବ ଖଟା—Very sour

Atyamla ସଂ. ବ—ଆମ୍ବଡ଼ା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—A tree & its fruit; Spondias Magnifera.

ଅତ୍ୟମ୍ଳପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟମ୍ଳ+ପର୍ଣ୍ଣ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—

Atyamlaparṇṇī ବନ୍ୟ ଖଜପୁର—Wild citron.

ଅତ୍ୟମ୍ଳା—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟମ୍ଳ+ଆ)—

Atyamlā ବନ୍ୟ ଖଜପୁର—Wild citron.

ଅତ୍ୟୟ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—

Atyaya ୧ । (ସମୟ ବା ଋତୁର)—ଅବସାନ—

1. End; passing away (of time or season).

୨ । ବିନାଶ; ଧ୍ୱଂସ; ଲୋପ—

2. Destruction; annihilation.

୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3. Death; dissolution.

୪ । ଦୋଷ—4. Fault.

୫ । ଦଣ୍ଡ—5. Punishment.

୬ । ଦୁଃଖ—6. Misery.

୭ । ଅପଚୟ—7. Waste.

୮ । ଅପବ୍ୟବହାର—8. Misuse; abuse.

୯ । ଅତିକ୍ରମ—9. Passing beyond; crossing.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଘଣ୍ଟାକୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୧୦ । ବପଦ—10 Danger.

୧୧ । ଆକ୍ରମଣ—11. Attacking.

୧୨ । ମନେ ମନେ ବଶୀଭୂତ କରିବା; ଜୟ କରିବା—
12. Mentally overcoming; mastering.

ଅତ୍ୟର୍ଥ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ଅର୍ଥ)—ଅତ୍ୟଧିକ; ବସ୍ତର; ବହୁଳ—
Atyartha Excessive; extensive.
ସଂ. ବଣର ବଣ—ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—Exceedingly.

ଅତ୍ୟଲ୍ପ—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ଅଲ୍ପ)—୧ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଅତିକମ୍—
Atyalpa 1. Very few.
(ଅତ୍ୟଧିକ—ବପଗ୍ଧତ) ୨ । ପରିମାଣରେ ଅତିକମ୍—
2. Very little,

ଅତ୍ୟହ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ୍ୟଯୀଭାବ. ଅତି+ଅହନ୍)—ଏକ ଦିନରୁ
Atyahna ଅଧିକକାଲସ୍ଥାୟୀ—Surpassing a day in duration (M. W.)

ଅତ୍ୟାକାର—ସଂ. ବଣ. (ଅତି+ଆକାର)—ଅସୁନ୍ଦର; କଦାକାର—
Atyākāra Ugly; ill-shaped.
(ଅତ୍ୟାକାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ—୧ । ଅତି ବୃହତ୍ ଆକାର—
(ଅତ୍ୟାକାରତ—ବ) 1. A very large shape.
୨ । ନିନ୍ଦା—2 Blame.
୩ । ଘୃଣା—3. Contempt.
୪ । ଗାଳି—4. Abuse.

ଅତ୍ୟାଚାର—ସଂ. ବଣ. (ଅବ୍ୟଯୀଭାବ; ଅତି=ଅତିକ୍ରମ କରିଅଛି+
Atyāchāra ଆଚାରକୁ ଯାହା)—
୧ । ସଦାଚାର ବହିର୍ଭୂତ—1. Against or opposed to approved usage.

ଅତ୍ୟାଚାରତ—
ଅତ୍ୟାଚାରୀ—ପୁଂ. } ବଣ.
ଅତ୍ୟାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. }
୨ । ସଦାଚାରବିରୁଦ୍ଧ କର୍ମକାରୀ—
2. Negligent of established custom.

ସଂ. ବ—୧ । ହେଳା—1. Negligence; neglect
୨ । ଅନୁଚିତାଚରଣ; ଅସଦାଚରଣ—
2. Improper conduct.
୩ । ସଦାଚାର ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟକରଣ—
3. Performance of acts not sanctioned by usage.
୪ । ଅନ୍ୟାୟ ବା ବେଆଇନ୍ ଆଚରଣ—
4. Wrong or illegal conduct.
୫ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ; ଉପଦ୍ରବ; ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ—
5. Oppression; outrage.
୬ । ମନ୍ଦ ବ୍ୟବହାର—6. Illtreatment.
୭ । ଅଦ୍ରାଚରଣ—7. Misbehaviour; indecorous conduct.
୮ । ବଧି ବା ନିୟମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ—
8 Transgression; infringement of rules.
୯ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲଘନ— 9 Breach of duty.
୧୦ ।କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି କର୍ମ କରଣ—
10, Performance of works of supererogation (M. W.)

ଅତ୍ୟାଚରିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅତ୍ୟାଚର+କର୍ମ. ଇତ) ଯାହା ପ୍ରତି
Atyāchārita ଅତ୍ୟାଚର କରା ଯାଇଥାଏ; ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—
(ଅତ୍ୟାଚରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Oppressed; ill treated.

ଅତ୍ୟାଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—(ଅତ୍ୟାଚାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.) ଯେ
Atyāchārī ଅତ୍ୟାଚାର କରେ—Oppressive.
(ଅତ୍ୟାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ତ୍ୟାଜ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ତ୍ୟାଗ କରିବା
Atyājya ଉଚିତ ନୁହେଁ—1. Not deserving to be abandoned.
୨ । ଅଲଙ୍ଘନୀୟ—2. Unavoidable.

ଅତ୍ୟାଦିତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଅବ୍ୟଯୀଭାବ; ଅତି=ଅତିକ୍ରମ କରିଛି+
Atyāditya ଆଦିତ୍ୟକୁ ଯାହା) ତେଜରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବଳିଥିବା—
Surpassing the sun in lustre.

ଅତ୍ୟାଧାନ—ସଂ. ବ (ଅତି+ଆ+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Atyādhāna ୧ । ଉପରେ ସ୍ଥାପନ—1. Laying on; superposition.
(ଅତ୍ୟାହିତ—ବଣ)
୨ । ନିୟମଲଙ୍ଘନ—2. Transgression.
୩ । ସଜ୍ଞାର୍ଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ ବା ରକ୍ଷଣରେ ହେଳା—3. Neglect of the lighting or maintenance of the sacred fire.
୪ । ପ୍ରତାରଣ—4 Deception (M. W.)

ଅତ୍ୟାନନ୍ଦା—ସଂ. ବ (ଅବ୍ୟଯୀଭାବ; ଅତି+ଆନନ୍ଦ+ଆ)—ମୈଥୁନର
Atyānandā ସୁଖ ପ୍ରତି ଅସଥା ବିରାଗ—Morbid indifference to the pleasures of sexual union.

ଅତ୍ୟାୟ—ସଂ. ବ (ଅତି+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ସୀମା ଅତିକ୍ରମ
Atyāya 1. Passing beyond (limit)
୨ । (ସମୟ) ଅତିକ୍ରମଣ—2. Passing beyond (time limit)
୩ । ଲଘନ—3. Transgression; violation.
୪ । (ଅତି+ଆୟ)—ଅତିଶୟ ଲାଭ—
4. Great gain or profit.

ଅତ୍ୟାରୁଢ଼—ସଂ. ବଣ (ଅତି+ଆ+ରୁହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Atyārurdha ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଢିଥିବା—
(ଅତ୍ୟାରୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1· Grown to excess,.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ସ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ/ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

୨ । ଅତିଶୟ ବୃଦ୍ଧ—
2. Decrepit; too old.

ସଂ. ବ (ଉତ୍ତ. ତ)—୧ । ଅତି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ—
1. A very high place.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚତା—
2. A great altitude or elevation.

୩ । ଅତି ବୃଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A very old man.

ଅତ୍ୟାରୁଢ଼ି—ସଂ. ବ—(ଅତି+ଆ+ରୁହ ଧାତୁ + ଉତ୍ତ. ତି)—
Atyārurdhi ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି—1. Great increase.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତି—2 Great prosperity.

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚତା—3. Great height.

ଅତ୍ୟାଲ—ସଂ. ବ—ରକ୍ତ ଚିତ୍ରକ; ନାଲ ଚିତା ଗୁଳ୍ମ—
Atyāla A plant; Plumbago Rosea.

ଅତ୍ୟାଶା—ସଂ ବ (ଅତି+ଆଶା)—୧ । ଉଚ୍ଚ ଆଶା—
Atyāśā 1. High hope.

୨ । ଦୁରାଶା; ଅଯଥା ଆଶା—
2. Ambition; Inordinate hope.

ଅତ୍ୟାସନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଅତି+ଆସନ୍ନ)—ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
Atyāsanna Being too close.

ଅତ୍ୟାହାର—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଆହାର)—
Atyāhāra

ଅତ୍ୟାହାରୀ—ପୁଂ.
ଅତ୍ୟାହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. } ବିଣ.
(ଅନ୍ୟାହାର—ବିପରୀତ)

୧ । ଅଧିକ ଭୋଜନ—
1. Over-eating.

୨ । ପେଟୁପଣ—
2. Gluttony.

ଅତ୍ୟାହିତ—ସଂ ବ. (ଅତି+ଆ+ଧା ଧାତୁ+ଉତ୍ତ. ତ; ସାଧା
Atyāhita ନିବାରଣ କରିବାପାଇଁ ମନକୁ ଅତି ନିବିଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହୁଏ)—

୧ । ଭୟଙ୍କର ବିପଦ ବା ଦୁଃଖ—
1. A great calamity.

୨ । ଦୁଃସାହସିକ କର୍ମ; ଦାଇଁସାହସିଆ କାମ—
2. Very rash or daring deed.

୩ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଲକ୍ଷଣ—3. Bad omen or sign.

୪ । ରାକ୍ଷସୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ—4. Devilish act.

ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ଆ+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
୧ । ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ—1. Super-imposed.

୨ । ପ୍ରତାରିତ—2. Deceived.

୩ । ଲଙ୍ଘିତ—3. Transgressed; infringed.

ଅତ୍ୟୁକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଉକ୍ତି):—୧ । ଅତିରଞ୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣନା—
Atyukti 1. Exaggeration.

୨ । ଅସମ୍ଭବ ବର୍ଣ୍ଣନା—2. Improbable narration.

୩ । (ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ)—ଅତିଶୟୋକ୍ତି—
3. Hyperbole.

୪ । ଅତିରକ୍ତ ଗପ—4. Excessive talking.

ଅତ୍ୟୁଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଅତି+ଉଗ୍ର)—୧ । ଅତି ଭୟଙ୍କର—
Atyugra 1. Very fierce.

୨ । ଅତି ପ୍ରବଳ—2. Very strong.

୩ । ଅତି ଅସହ୍ୟ—3. Very unbearable.

୪ । ଅତି ଘୃଣ—4. Very pungent.

ସଂ. ବ—ହିଙ୍ଗୁ—Assafœtida.

ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚୈଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ (ଅତି+ଉଚ୍ଚୈଃ)—ଖୁବ୍ ଯାଞ୍ଚ କରି; ଅତି
Atyuchchaih ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ—Very loudly.

ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚୈର୍ଧ୍ୱନି—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚୈଃ+ଧ୍ୱନି) – ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ—
Atyuchchairdhwani Very high sound.

ଅତ୍ୟୂଧ୍ନୀ—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତି+ଊଧସ୍+ଈ)—ଲମ୍ବୋଧୀ; ଯେଉଁ
Atyūdhnī ଗାଈର ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଥଉ। ଥାଏ—(cow) Having an exceedingly large udder.

ଅତ୍ୟୂହ—ସଂ. ବ. (ଅତି+ଉହ ଧାତୁ=ଘାର କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Atyūha ୧ । ଗଭୀର ତର୍କ—1. Deep reasoning.

୨ । ଅତିରିକ୍ତ ବିଚାର—
2. Excessive deliberation (M. W.)

୩ । ଦାତ୍ୟୂହ; ଡାହୁକ—
3. The gallinule (bird).

୪ । ମୟୂର—4. Peacock.

ଅତ୍ୟୂହା—ସଂ. ବ. (ଅତ୍ୟୂହ + ଆ)—୧ । ମାଳକା ଗୁଳ୍ମ ଓ ଫୁଲ—
Atyūhā 1. A flowering shrub.

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ମଲ୍ଲୀଫୁଲ—
2. Jasminum Villosum (flower).

୩ । ଗଙ୍ଗଟିଉଳି (ଫୁଲ)—
Nyctanthes tristis (flower).

ଅତ୍ର—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍+ସ୍ଥାନାଧିକରଣାର୍ଥେ. ତ୍ର)—
Atra ୧ । ଏହିଠାରେ—1. Here.

(ତତ୍ର—ବିପରୀତ) ୨ । ଏଥିରେ; ଏ ବିଷୟରେ—
2, In this respect.

୩ । ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ—3. In this matter.

୪ । ଏହି ସମୟରେ—4. At this time (M. W.)

ଅତ୍ର ଦେ. (କଟରଆ). ସର୍ବ—ଏହି—This.
(ଯଥା—ଅତ୍ର ମକଦମା; ଅତ୍ର ଦରଖାସ୍ତ; ଅତ୍ର ଜବାବ)

ଅତ୍ରକତ୍ର—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଯତ୍ର ଓ କୁତ୍ର)—୧ । ଯେଉଁ କୌଣସି
Atrakatra ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ—1. Anyhow.
ଯେମନ ତେମନ ୨ । ଅତି କଷ୍ଟରେ—2. With great
କଈସ ହୋହୋ difficulty.
(ଯଥା—ମୋତେ ଜର ଦୋଇଛି; ମୁଁ ଯତ୍ରକତ୍ର ଏଇକ ବାଟ ଚାଲି ଅଇଲି ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସଂସ୍କୃତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ କୋଷରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହି' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନିୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗ୍ନେୟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ' ଦେଖିବେ ।

ଅତ୍ରତତ୍ର—ସଂ. ଅ (ଅତ୍ର + ତତ୍ର)—ଏଠାରେ ଓ ସେଠାରେ—
Atratatra Here and there.

ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଯତ୍ର + କୁତ୍ର)—୧ । ଯେଉଁଠାରେ ଇଚ୍ଛା ସେଠାରେ—
1. In any place whatever.

୨ । ସବୁ ସ୍ଥାନରେ—2. At all places.

୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ—3 At every place.

ଦେ. ଅ—ଅତ୍ରତତ୍ର (ଦେଖ)
Atrakatra (See)

ଅତ୍ରତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅତ୍ର + ଜାତ ଅର୍ଥରେ. ତ୍ୟ)—
Atratya ୧ । ଏଠାରେ ଜାତ—
1. Born here; produced here.

୨ । ଏ ସ୍ଥାନର—2. Relating to this place.

୩ । ଏ ସ୍ଥାନସମ୍ପର୍କୀୟ—
3. Connected with this place.

୪ । ଏ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା—
4. Situated at this place.

୫ । ଏଠାରେ ମିଳୁଥିବା—Available here.

ଅତ୍ରପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତ୍ରପା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ; ବେହୁଅ—
Atrapa Shameless; immodest.
(ଅତ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅତ୍ରପିତର କରିବା—ଦେ. କି—ଅତରପିତର କରିବା (ଦେଖ)
Atrapitara karibā Atarapitara karibā (See)

ଅତ୍ରଭବତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତ୍ର + ଭବତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଙ୍ଗୀ)—ପୂଜ୍ୟା; ମାନନୀୟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—Respected (lady).
ସଂ. ସର୍ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଏ ମହାଶୟା—
This respected lady.

ଅତ୍ରଭବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତ୍ର + ଭବତ୍ ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Atrabhabān ପୂଜ୍ୟ; ମାନନୀୟ (ପୁରୁଷ)—
Respected (person)

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଏ ମହାଶୟ—1. This respected gentleman.

୨ । (ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ) ସେ; ହଜୁର—2. His honour.

୩ । (ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ ଗ୍ରହ୍ୟ)—3 Your honour.

ଅତ୍ରସ୍ଥ- ସଂ. ବିଣ (ଅତ୍ର + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)--ଅତ୍ରତ୍ୟ; ଏଠାରେ ଥିବା
Atrastha —Situated at this place.

ଅତ୍ରାସ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ତ୍ରାସ)—୧ । ଅଭୟ—
Atrāsa 1. Not afraid.

୨ । ନିର୍ଭୟ—2. Fearless.

ଅତ୍ରାହି—ତ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅ + ସଂ. ତ୍ରାହ୍ = ରକ୍ଷା କର = ଓ.ତ୍ରାହ = ରକ୍ଷା)
Atrāhi ସାହାଯ୍ୟ କେହି ହାହ କରିବାକୁ ନାହିଁ)—
ଅସହାୟ ୧ । ଅରକ୍ଷିତ; ଅଶରଣ—1. Patronless.
ନାଚାର ୨ । ନିରୁପାୟ—2. Helpless.

ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା. ଅଭାହୂତଜନ ବନ୍ଧୁସେତୁ । ସମାନାର୍ଥ—ଦାର୍ଢ୍ୟଭାରତ୍ରି ।

ଅତ୍ରି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଦ ଧାତୁ = ଭକ୍ଷଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ୍ରି)--(ବୈଦିକ)
Atri ଗିଳା; ଯେ ବହୁତ ଗିଳେ—(vedic) Devouring.

ସଂ. ବି. (ନାମ)—୧ । ସପ୍ତର୍ଷି ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
1. Name of a famous sage.

(ସପ୍ତର୍ଷିଙ୍କ ନାମ, ଯଥା—ମରୀଚି; ଅତ୍ରି; ଅଙ୍ଗିରା; ପୁଲସ୍ତ୍ୟ; ପୁଲହ; କ୍ରତୁ; ବଶିଷ୍ଠ)

[ଦ୍ର—ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ୧୦ ଟି ମାନସପୁତ୍ରରୁ ଏକତମ । ଏ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଦଶ ପୁଅଙ୍କ ଶିବଙ୍କ ଶାପରେ ମୃତ ହେବାରୁ ବ୍ରହ୍ମା ଯଜ୍ଞ କଲେ ଓ ସଜ୍ଜାଗ୍ନିଶିଖାରୁ ଅତ୍ରି ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର ଜନ୍ମିଲେ । ଏ ଦୁଇ ଜନ୍ମରେ ଅନସୂୟା ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଜନ୍ମରେ ଅତ୍ରିଙ୍କ ଔରସରେ ଅନସୂୟାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଦତ୍ତ, ଦୁର୍ବାସା ଓ ସୋମ ଋଷି ଜନ୍ମିଥିଲେ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଜନ୍ମରେ ଅର୍ଯ୍ୟମା ଋଷି ଓ ଅମଳାନାମ୍ନୀ କନ୍ୟା ଜନ୍ମିଥିଲେ । ରାମ ଓ ସୀତା ବନବାସ କାଳରେ ଏହାଙ୍କ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଇ ଋଷିଦମ୍ପତିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟର୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର, ସଂହିତା ଓ ସ୍ମୃତି ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏ ତପସ୍ୟା କରିବାବେଳେ ଏହାଙ୍କ ନେତ୍ରରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଜନ୍ମି ଥିଲେ ।]

୨ । ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳର ଗୋଟିଏ ତାରା (ଲାଞ୍ଜ ଆଡୁ ଗଣିଲେ ଚତୁର୍ଥ ତାରା; ଲାଞ୍ଜ ମୂଳରେ ଥିବା ତାରା)—
2. One of the stars in the constellation Great Bear.

(ନକ୍ଷତ୍ର ଚଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।)
Megrez; Delta Ursal Majoris.

ଅତ୍ରିଚ୍ଛା—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଜ୍ୟେଷ୍ଠ)—ଅତର୍ଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Atrichhā Atarchha (See)

ଅତ୍ରିଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅତ୍ରି + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଅତ୍ରିଙ୍କଠାରୁ ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.
Atrija

ଅତ୍ରିଜାତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅତ୍ରି + ଜାତ; ଅତ୍ରିଙ୍କଠାରୁ ଜାତ)--
Atrijāta ୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.

୨ । (ନକ୍ଷତ୍ର ତତ୍ ; ଅ + ଦ୍ୱିଜାତ)--ଦ୍ୱିଜ; ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟ—
2. A person belonging to the twice-born castes.

ଅତ୍ରିଦୃଗ୍ଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ.(ଅତ୍ରି + ଦୃଶ୍ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଅତ୍ରିଙ୍କ ନେତ୍ରରୁ ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.
Atridṛugja

ଅତ୍ରିନେତ୍ରଭୂ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅତ + ନେତ୍ର + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Atrinetrabhū ୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.

୨ । ଏକ ସଂଖ୍ୟା—2. The number one (M. W,)

ଅତ୍ରିପ୍ତି—ତ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅତୃପ୍ତି)—ଅତୃପ୍ତି—Discontent; dissatisfaction.
Atriputi

ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅତୃପ୍ତ)—ଅତୃପ୍ତ—Dissatisfied; not satisafied.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ, ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ସମ୍ବୋଧନ ଘଟରେ ଜାନ୍ତ ଜାନ୍ତା ଅତ୍ରିପୁତ୍ର । ପ୍ରାର୍ତା—ରଘୁବାହ୍ୟ ।

ଅତ୍ରିପ୍ରଭବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତ୍ରି + ପ୍ରଭବ; ଅତ୍ରିଙ୍କଠାରୁ ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

Atriprabhaba

ଅତ୍ରିଭବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅତ୍ରି + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଅତ୍ରିଙ୍କଠାରୁ ଜାତ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

Atribhaba

ଅଥ—ସଂ. ଅ. (ଅର୍ଥ ଧାତୁ + କରଣେ. ଅ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ସୂଚିତ ହୁଏ)—

Atha

୧ । ବାକ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ତାବ, ପ୍ରବନ୍ଧ ବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଆରମ୍ଭରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅବ୍ୟୟ; ଏହାଠାରେ ଆରମ୍ଭ—

1. A particle used at the beginning of a sentence, proposal, essay or book; here begins.

[ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ପ୍ରଥମେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆରମ୍ଭରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବା ମଙ୍ଗଳସୂଚକ । ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଶେଷରେ 'ଇତି' ଲେଖାଯାଏ ।]

୨ । ଅନନ୍ତର; ଏହାପରେ—2. Then; after this.

ଅଥ ମନ୍ଥରା ମନ୍ଥରେତ୍ୟ ଶର ।
ମରମନ୍ତୁ ଭେଦବାରେ ମନୋହର । ଭକ୍ତ. ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

[ଦ୍ର—ଏହି ଅବ୍ୟୟ ଅନ୍ତର, ମଙ୍ଗଳ, ସଂଶୟ, ପ୍ରଶ୍ନ, ଦୃଢ଼ତା, ସମୁଚ୍ଚୟ ଚଳ, ଏହିକ୍ଷଣି, ଅତଏବ, ଆରମ୍ଭ, ସାକଲ୍ୟ, ଅନୁଜ୍ଞା, ପ୍ରକରଣ ସ୍ଥଳରେ ବା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ—ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ।]

ଅଥକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ଥୂଳ)—

Athak

୧ । ଅତି ଗଭୀର—1. Very deep.

ଅଥାହ ୨ । ଅଥଳ; ଯେଉଁ ପାଣିରେ ମନୁଷ୍ୟ ପହଁରି ବା ଗାଧ କରି ପାର ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ—2. Unfordable.

୩ । ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ରଗ୍ ଧାତୁ)—ଯେ ଥକ ନାହିଁ;

ଅଥକ ଅଶ୍ରାନ୍ତ—3. Untired.

ଅଥଚ—ସଂ. ଅ. (ଅଥ + ଚ)—

Athacha

ଅଥଚ ୧ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ—1. And also.

୨ । ମଧ୍ୟ—2. Also.

ଅପରନ୍ତୁ ୩ । ଏହିପରି ମଧ୍ୟ—3. Likewise; similarly.

୪ । ପୁନଶ୍ଚ; ପୁଣି—4. Again; moreover.

ଦେ. ଅ—୧ । ତଥାପି—1. Then even.

୨ । ତଳୁ—2. But.

୩ । ତଳୁ ମଧ୍ୟ—3. But also.

ଅଥଚେତ୍—ସଂ. ଅ. (ଅଥ + ଚେତ୍)—

Athachet

୧ । ଏବଂ ଯଦ୍ୟପି—1. And if.

୨ । ଯଦ୍ୟପି ମଧ୍ୟ—2. Even if.

୩ । ଯଦ୍ୟପି— If.

ଅଥବା—ସଂ. ଅ. (ଅଥ + ବା)—

Athaba

୧ । କମ୍ବା; ଅବା—1. Or; or rather.

୨ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—2. On the other hand.

୩ । ଅବାସମ୍ଭବତଃ—3. Or perhaps.

୪ । ନୋଚେତ୍—4. Else; otherwise.

୫ । (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) ବି ? ଏପରି କଅଣ ନୁହେଁ—

5. What ? Is it not so ? (M. W.)

ଅଥୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିର ବା ଅସ୍ଥେୟ)—

Athaya

୧ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳ—1. Restless.

ଅସ୍ଥିର ସତ୍ତ୍ୱସ୍ତ ଧସ୍ତ ଜାତ ଜପି ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ

ବେଚୈନ ଯେଜନ ଜଳ ଅସିଲେ ଦୋଇଣ ଅଥୟ । ବୃଷ୍ଣଦିବ୍ୟ. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ ।

୨ । ଅନିଶ୍ଚିତ—2. Uncertain; unsettled.

୩ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ; ଚପଳ—3. Fickle; wavering.

୪ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନ; ଅଧୀର—4. Impatient.

୫ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—5. Anxious.

୬ । ବ୍ୟାକୁଳିତ—6. Sad; afflicted.

ତତ୍ତଳି ସ୍ୱର୍ଗୀୟସ୍ୱ ତାର ଜାନନ୍ତେ, ଯେଉଁଠାରେ ରଥ ଅଥୟ ମନ୍ତେ ।
ମଧୁସୂଦନ. କତୋକ୍ତ ।

ଅଥୟବିଥୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଦୃଶର ଶବ୍ଦଦ୍ୱୟ)—

Athayabithaya

ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ୧ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ରବ୍ୟସ୍ତ—1. Very restless.

ବେସବ୍ର ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧୀର—2 Very impatient.

ଅଥୟମନା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିର + ମନସ୍)—

Athayamanā

ଅସ୍ଥିରମତି ୧ । ଅସ୍ଥିରମନ୍ତ; ଚପଳମନ୍ତ—1. Of restless or fickle mind.

ବେଚୈନ ୨ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—2. Anxious.

୩ । ଅଧୀର—3. Impatient.

୪ । ବ୍ୟାକୁଳିତ—4. Sad.

ଅଥର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିର)—୧ । କମ୍ପନ; କମ୍ପରହିତ—

Athara

1. Unshaking; not trembling.

ନିଥର ୨ । ସ୍ପନ୍ଦନରହିତ—

ବେଧଡ଼କ 2. Unwavering; not throbbing.

ଏବାର ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ଅ—

ଅବ୍ ଏଥର; ବର୍ତ୍ତମାନ—Now.

ଅଥରଥର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିର)—

Atharatharā

(ଅଥରଥସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅଥରପା (ଦେଖ)

1. Atharapā (See)

ଥରଥରୁଆ ୨ । କମ୍ପମାନ—2. Trembling; tremulous.

ଥରଥରାତାନ୍ତୁଆ ୩ । ଭରପ୍ତଳା; ଯେ ସାମାନ୍ୟ ବସ୍ତୁ କଥାରେ ଥରେ—

3. Timid.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଚତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଇଖୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଲୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଥରଥରୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. —
Atharatharuā (ଅଥରଥରେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଥରଥର୍ (ଦେଖ)
Atharatharā (See)

ଅଥରପା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିରଯାଦ)—
Atharapā (ଅଥରପୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଠିଆ ହେଲେ ଥରଥର ହୁଏ—
1. Of tremulous gait; nervous.
ଥୁରଥୁରେ
୨ । ଯାହାର ପାଦବନ୍ଧେପ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ—
2. Of weak or uncertain foothold.
୩ । ଅସ୍ଥିରମନା—Ficleminded.
୪ । ଆଗଘଚ୍ଛ ବିଗ୍‌ରଜ୍ଞାନ—4. Reckless.

ଅଥରପା ମଣ୍ଡପ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଥରପା (ଦେଖ)
Atharapā maṇḍapa Atharapā (See)

ଅଥରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଓଥର୍; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅତ୍ୟଧିକ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Atharā
ଥୁବଡ଼ୋ
କାରା
(ଅଥରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
1. (a person) Not yet married long after attaining marriageable age.
୨ । ଅଥରୁଆ (ଦେଖ)—Atharuā (See)

ଅଥରୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅ + ଓ. ଥରୁଆ)—
Atharuā (ଅଥରେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଯେ ଡରରେ ଥରଥର ହୁଏ ନାହିଁ; ଯେ ଡରୁଲା ନୁହେଁ; ନିର୍ଭୟୀ—Dauntless; fearless.
ନିଡର
ନିଡର

ଅଥର୍ପା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—
Atharpā (ଅଥର୍ପୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଥରପା (ଦେଖ)
Atharapā (See)

ଅଥର୍ପା ପୁରୁଷ ପ୍ରାପ୍ତେ ଅଝଇ ମୋର ନିର୍ଦ୍ଧି,
ଯତେ କରୁ କରୁ ଥନ ପଟ କୋହେ ସିର୍ଦ୍ଧି । ପଁଡାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତୁତି. ୧୨ ।

ଅଥର୍ବ—ସଂ. ବି. (ଅଥ = ବେଦାଦର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ମଙ୍ଗଳସୂଚକ ଶବ୍ଦ + ଅଥ୍ ଧାତୁ = ଚଳାର କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ବନ୍ = ଅଥର୍ବନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Atharba
୧ । ଅଗ୍ନି ଓ ସୋମଯୁକ୍ତକ ପୁରୋହିତ—
1. A priest who worships the fire and the Soma Deities.
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa.
୩ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଜାତ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପ୍ରଜାପତ୍ତ—
Name of the eldest son born of Brahmā's mouth and a projenitor of mankind.

[ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରଥମେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଠାରୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରି ଅଥର୍ବ ବେଦ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ଶାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଚିତ୍ତି । କେହି କେହି ଏହାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ପିତା ଅଙ୍ଗିର୍ ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

୪ । ଚତୁର୍ଥ ବେଦ—
4. The name of the fourth Beda.

[ଦ୍ର—ଏହି ବେଦରେ ଅନେକ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଭିଚାର ମନ୍ତ୍ର ଓ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ଅନେକ ସ୍ତୋତ୍ର ଅଛି । ଏହାର ୯୫ ଶାଖା; ୫୫ କଳ୍ପ; ୨୬୫ କାଣ୍ଡ ଓ ୫୬୫ ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ବେଦମାନଙ୍କର ବହୁକାଳ ପରେ ଏ ବେଦ ରଚିତ ହୋଇଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ଏଥିରେ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଉପାସ୍ୟ 'ଆଲ୍ଲା' ନାମଧାରୀ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ସୂକ୍ତ ଅଛି !]

୫ । ଶିବ; ମହାଦେବ—5. The God Siba.
୬ । ବଶିଷ୍ଠ ଋଷି—6. The sage Basishtha.

ଅଥର୍ବ ଡାକରା—ଦେ. ବିଣ. । (ଅଥର୍ବର ଏକ ଅର୍ଥ ଶିବ ଥିବାରୁ ଶିବଙ୍କର ଏକ ନାମ ସ୍ଥାଣୁ ଥିବାରୁ ଓ ସ୍ଥାଣୁର ଏକ ଅର୍ଥ ଥୁଣ୍ଟାଗଛ ଥିବାରୁ)—
ସ୍ଥାଣୁ ବା ଲିଙ୍ଗଛଦ ପର ହସ୍ତପଦାଦ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ରହିତ—1. Limbless
୨ । ରୋଗ ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରୁ ଚଳଚ୍ଛକ୍ତିହୀନ—
2. Unable to move owing to disease or old age.
୩ । ଅତିବୃଦ୍ଧ—3. Very old; decrepit; infirm.

ଅଥର୍ବଣ—ସଂ. ବି. (ଅଥର୍ବନ୍ + ଅ)—୧ । ଶିବ; ମହାଦେବ—
Atharbaṇa
1. God Siva.
୨ । (ଭାଗବତ ୬ଷ୍ଠ ସ୍କନ୍ଧ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ) ଦଧୀଚି ଋଷି; (ଋଷିବିଶେଷ; ଏ ଦେବତାମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ଶରୀର ତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଏହାଙ୍କ ଅସ୍ଥିରୁ ଇନ୍ଦ୍ର ବଜ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ବୃତ୍ରାସୁରକୁ ବଧ କଲେ ।)—
2. Name of a sage Dadhīchi.

ଏମନ୍ତ କହି ଅଥର୍ବଣ, ନିସ୍ତଳ କରି ଆତ୍ମାସନ
ପରମବ୍ରହ୍ମେ ନବେଦିଲେ, ସଘନେ ଶଙ୍କର ସ୍ତବିଲେ ।
କଗଲାଥ. ଭାଗବତ—୭ ।

ଅଥର୍ବବେଦ—ସଂ. ବି. (ଅଥର୍ବନ୍ + ବେଦ)—ଅଥର୍ବ ୪ (ଦେଖ)
Atharbabeda Atharba 4. (See)

ଅଥର୍ବଣି—ସଂ. ବି. (ଅଥର୍ବନ୍ + ଇ)—
Atharbaṇi
୧ । ଅଥର୍ବବେଦପାରଗ ବ୍ରାହ୍ମଣ—
1. A Brāhmaṇa versed in tne Atharba Beda.
୨ । କୌଣସି ବଂଶର କୁଳଦେବତ୍ତ ପୁରୋହିତ—
2. family priest.

ଅଥର୍ବାଣ—ସଂ. ବି. (ଅଥର୍ବନ୍ + ଅ)—୧ । ଅଥର୍ବ ବେଦ—
Atharbāṇa
1. The Atharba Beda.
୨ । ଅଥର୍ବବେଦୋକ୍ତ କ୍ରିୟାକାଣ୍ଡ—
2. The rituals prescribed in the Atharba Beda.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଅଥବ୍ବାଣି—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଥବ୍ବନ୍ + ଇ)—ଅଥବ୍ବଣି (ଦେଖ)
Atharbāṇi Atharbaṇi (See)

ଅଥବ୍ବାଣୀ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସଂ. ଅଥବ୍ବାଣ)—ଅଥବ୍ବ ବେଦ—
Atharbāṇī The Atharba Beda

ବ୍ରଥା ସାଉଳା ସ୍ୱଜସୀ ରୁଦ୍ରଣୀ
ଯାହା କହୁଛ ବେଦ ଅଥବ୍ବାଣୀ । ପ୍ରାବୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜୁଷ ।

ଅଥଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ଅ + ସ୍ଥଳ)—ଅଥଳ (ଦେଖ)
Athal Athaḷa (See)

ଅଥଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ଥଳ; ତୁମ୍ବା ଅଢଳ)—
Athaḷa ୧ । ଅତିଗଭୀର—1. Very deep.
ଅଥଳ; ଅତଳ ୨ । ଅଗାଧ—2. Unfathomable.

ଅଥାହ ଅଥଳ ସମୁଦ୍ରେ ମୋର ବୁଡ଼ଲ ବୋଇଲ ।
ପାଠାନ୍ତର—ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।

୩ । ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—3. Abysmal; bottomless.
୪ । ଯେଉଁ ନଦୀ ଆଦିକୁ ଲୋକେ ପଶିଯାଇ ଅର୍ଥାତ୍ ବିନା ଡଙ୍ଗାରେ ବା ନ ପହଁରି ପାର ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—
4. Unfordable.

ହୋଇଥିଲ ଅଥଳ ଯମୁନା ନଦୀ ଗୋଟି । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅ + ସ୍ଥଳ)—୧ । ଅସ୍ଥାନ; ଅଯୋଗ୍ୟ ବା ମନ୍ଦ ସ୍ଥାନ—
1. Bad or improper place.
୨ । ସମାଜରେ (ବିବାହ ବା ଭୋଜନବ୍ୟବ୍ୟବହାରରେ) ଆପଣାଠାରୁ ନୀଚତର କୁଳ ବା ବଂଶ—
2. A family lower in social status than one's self.
(ଯଥା—ସାଆନ୍ତଘରେ ଅଥଳରେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ଡୋଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ ।)

ଅଥଳ ତଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଢଳ)—୧ । ଅଥଳ (ଦେଖ)—
Athaḷa taḷa 1. Athaḷa (See)
୨ । ଯେଉଁ ଜଳରାଶିରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଢଳକୁ ଗୋଡ଼ ପାଏ ଓ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗୋଡ଼ ପାଏ ନାହିଁ—
2. (a span of water) Which is fordable at some place and imfordable at others.

ଅଥଳ ଥଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଥଳତଳ (ଦେଖ)
Athaḷa thaḷa Athaḷataḷa (See)

ଅଥା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—
Athā କ୍ଳାନ୍ତ; ଅବସନ୍ନ—Tired; fatigued.
(ଯଥା—ଗଲି ଗଲି ଅଥା ହେଲି ।)
ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କ୍ଳାନ୍ତି; ଅବସାଦ—Weariness.
(ଯଥା—କଥା କହିବାକେ ଅଥା ଲଗୁଛେ ।)

ଅଥାଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ଥାୟୀ)—ଅସ୍ଥାୟୀ; ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ—
Athāi Temporary; not permanent.
ଅଥାଏ
ଅସ୍ଥାୟୀ

ଅଥାଇତ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଅସ୍ଥାୟୀ)—ଅଥାଡ଼ (ଦେଖ)
Athāit Athātā (See)
ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅସ୍ଥାୟିତ୍ୱ)—ଅସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—Non permanence.

ଅଥାଇତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Athāitā Athāit (See)

ଅଥାଇତି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Athāiti Athāit (See)

ଅଥାଏତ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Athāet Athāit (See)

ଅଥାଏତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Athāetā Athāit (See)

ଅଥାଏତି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Athāeti Athāit (See)

ଅଥାଡ଼—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ଥାତା)—
Athātā ୧ । ନିରାଶ୍ରୟ; ଆଶ୍ରୟବିହୀନ—
ଅଥାଇ 1. Helpless; shelterless.
ଲାଚାର ୨ । ଗୃହହୀନ—2. Homeless.
୩ । ଯାହାର ରହିବାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ—
3. Having no place to live in
୪ । ଅରକ୍ଷିତ; ରକ୍ଷକବିହୀନ; ବେମୁରବ୍ବିଆ—
4. Guardianless; unprotected.
୫ । ଯାହାର କେହି ଯତ୍ନ ବା ଭତ୍ତ ନେବାକୁ ନାହିଁ—
5 Having none to look after.
୬ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କେହି ଜଗୁଆଳି ନାହିଁ—
6. (place) Having none to watch.
ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବ—ଅସ୍ତାଡ଼ା (ଦେଖ)
Astātā (See)

ଅଥାଡ଼ାମଣ୍ଡପ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଘର ବା ସ୍ଥାନର କେହି ଜଗୁଆଳି ବା ମାଲିକ ନାହିଁ—A place without a master.
Athātāmaṇḍapa

ଅଥାଡ଼ା ହକର—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଷ୍ପ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ) ବ—
Athātā hakarā ଅସ୍ତାଡ଼ା (ଦେଖ) Astātā (See)

ଅଥାନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ଥାନ)—
Athāna ୧ । ଅସ୍ଥାନ; ମନ୍ଦ ସ୍ଥାନ—1. Evil place.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନ—2. Unfit place.
୩ । ଅସୁବିଧାଜନକ ସ୍ଥାନ—3. Inconvenient place.
୪ । ଦେହର ମର୍ମସ୍ଥାନ—4. Vital or vulnerable part of the body.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୫ । ଦେହର ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନ (ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର, ଲିଙ୍ଗ)—
5. Private parts of the body.

୬ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—6. Uncertain place.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ—1. Transferred from one place to another.

୨ । ଅଶ୍ରସ୍ତ୍ରାନ—2. Helpless.

୩ । ଗୃହଶୂନ୍ୟ—3. Homeless.

ଅଥାନନ୍ତର—ସଂ. ଅ. (ଅଥ+ଅନନ୍ତର)—ବର୍ତ୍ତମାନ—
Athānantara — Now (M. W.).

ଅଥାନ ଫାଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜିନିଷପତ୍ର ଅସ୍ଥାନ ବା ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପକାଏ ବା ରଖେ; ଯେଉଁ ଜିନିଷ ଯେଉଁଠାରେ ରହିବାର ସେଠାରେ ନ ରଖି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯେ ଜିନିଷମାନ ରଖେ—
Athāna phāṅguḷā (ଅଥାନ ଫାଙ୍ଗୁଳି—ସ୍ତ୍ରୀ) ଏଲୋମେଲୋ
1. (a person) Who does not keep articles in their proper places.

୨ । ଗରହୁସିଆର; ଅସାବଧାନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Careless.

ଅଥାନ ଫୁଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଥାନ ଫାଙ୍ଗୁଳା (ଦେଖ)
Athāna phuṅguḷā — Athāna phāṅguḷā (See)

ଅଥାନ ବାଉଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅସ୍ଥାନ+ବାତୁଲ)—
Athāna bāuḷā (ଅଥାନ ବାଉଳି—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୋଳା ମୁଲକ୍କଡ଼
୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ବସ୍ତୁକୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଖୋଜେ—
1. (a person) Who searches for things in the wrong places.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ରଖି-ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଖୋଜେ—
2. (a person) Who searches for a thing which he puts in one place, in some different place.

୩ । ବିସ୍ମରଣଶୀଳ; ଭୋଳା—3. Forgetful.

୪ । ଅଥାନ ଫାଙ୍ଗୁଳା (ଦେଖ)
4. Athāna phāṅguḷā (See)

୫ । କାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ରମରେ ଶୃଙ୍ଖଳାହୀନ—
5. Unmethodical in work.

ଅଥାନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଅଥାନୀ (ଦେଖ)
Athāniāṁ — Athānī (See)

ଅଥାନୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ସ୍ଥାନସ୍ଥ)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ସ୍ଥାନର ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀ ନୁହେଁ; ଅସ୍ଥାନସ୍ଥ—
Athānī
1. Non-resident; not a permanent resident of a place; not local.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଚିରସ୍ଥାୟୀରୂପେ ବାସ କରେ ନାହିଁ—2. Not permanently taking up his residence at a place.

୩ । ଯାହାର ସ୍ଥାୟୀ ଘର ନାହିଁ—
3. Having no permanent residence.

୪ । ଗୃହଶୂନ୍ୟ; ଅଘରିଆ—4. Homeless.

୫ । ଯେ ସଚ୍ଚଉ ଅଯଥା ବାସସ୍ଥାନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନକରେ; ଯାଯାବର—5. Wandering; roving often; changing one's residence.

୬ । ମନ୍ଦ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀ—6. Residing at a notorious place or locality.

ଅଥାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆସ୍ତରଣ; ପ୍ରା. ଆଥରଣ; ହାଣ୍ଡି ମୁହଁରେ କନାର ଆସ୍ତରଣ ବନ୍ଧାଯିବାରୁ)—
Athāra
ଭାଁପେ ବସାନ ହାଁଡ଼ି

୧ । ନଆଁ ଉପରେ ବସାଯାଇଥିବା ପାଣିହାଣ୍ଡି ମୁହଁରେ କନା ବାନ୍ଧି, ପାଣିରୁ ବାହାରୁଥିବା ବାଷ୍ପଦ୍ୱାରା ସିଝିବା ପାଇଁ କନା ଉପରେ ପିଠଉ ରଖି ପିଠା ଉଆର କରିବା ପ୍ରଣାଳୀ—1. A mode of preparing cakes by steaming.

୨ । ଏଣ୍ଡୁର, ମଣ୍ଡା, ଗଇଣ୍ଠା ପିଠାକୁ ବାଷ୍ପଦ୍ୱାରା ସିଝାଇବା-ପାଇଁ ମୁହଁରେ କନା ବନ୍ଧା ଦୋଇଥିବା ଅର୍ଦ୍ଧଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହାଣ୍ଡି—2. An earthen pot half-filled with water over the mouth of which is spread a tight piece of rag for steaming cakes.

[ଦ୍ର—ପାଣିହାଣ୍ଡିକୁ ନଆଁରେ ବସାଇଲେ ପାଣି ଫୁଟି ପାଣିରୁ ବାଷ୍ପ ବାହାରେ। ସେହି ବାଷ୍ପ ଅଥାରକନା ବାଟେ ଯିବାବେଳେ କନା ଉପରେ ସଜା ଯାଇଥିବା ପିଠଉ ସିଝିଯାଏ ।]

ଅଥାରକନା—ଦେ. ବି—ଏଣ୍ଡୁର ଆଦ ପିଠା ସିଝାଇବା ପାଇଁ ଅଥାର-ହାଣ୍ଡି ମୁହଁରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ବନ୍ଧାହୋଇଥିବା କନା ବା ବସ୍ତ୍ରଖଣ୍ଡ—A piece of cloth tied tightly over the mouth of a pot half-filled with water to prepare cakes by steam.
Athārakanā

ଅଥାରପିଠା—ଦେ. ବି—ଅଥାର ପ୍ରଣାଳୀରେ ସିଝାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରଯାଇ-ଥିବା ପିଠା—Steamed cake.
Athārapiṭhā — ଭାପୋସିଦ୍ଧପିଠେ

ଅଥାର ବସାଇବା—ଦେ କ୍ରି—ଅଥାରପିଠା କରିବା ପାଇଁ ଜଳଦ୍ୱାରା ଅର୍ଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ ହାଣ୍ଡି ମୁହଁରେ ଅଥାରକନା ବାନ୍ଧି ହାଣ୍ଡିକୁ ଚୁଲି ଉପରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା—
Athāra basāibā — To set a pot (half-filled with water and the mouth of which is tied with a piece of cloth) over the oven to steam a cake.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ପ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ଁ

ଅଥାରମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଅଥାରହାଣ୍ଡିର
Athāramuhāñ ମୁହଁ ପରି ଚଟକା ଓ ଅସୁନ୍ଦର—
(ଅଥାରମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Flat faced (person)
ହେଁଡ଼ୋମୁଖ ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଅଭିମାନ ବା କ୍ରୋଧରେ ଅଥାର-
ହାଣ୍ଡି ପରି ବିକଟ ହୋଇଥାଏ—
2. Scowling; frowning.

ଅଥାରସିଝା—ଦେ. ବି—ଅଥାରପ୍ରଣାଳୀରେ ପିଠା ବା ବଡ଼ ମାଛ ବା
Athārasijhā ମାଂସ ଆଦି ସିଝାଇବା—Steaming of
ଭାପେସିଦ୍ଧ cakes, fish and meat over a pot.
ଦେ. ବିଣ—ଅଥାର ପ୍ରଣାଳୀରେ ସିଝା ଯାଇଥିବା (ପିଠା, ମାଛ
ଆଦି)—Steamed on a pot; steamed.

ଅଥାରୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଓଥର; ଦରବୁଢ଼ା ହେବା ଯାକେ
Athāruā ବଉ ହୋଇନଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person)
(ଅଥାରେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) Who remains a bachelor till a
very late age.
୨ । ମୃତଦାର—2. Widower.

ଅଥିତ—ତ୍ସା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ସ୍ଥିତ)—ଅସ୍ଥିତ; ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ
Athita ଅଧିକାର କରେ ନାହିଁ—Immaterial; not
occupying any space.

ତୁ ନୋହୁ ଅଳସ ବହୁତ, ଅବ୍ୟସ୍ତ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ, ଅଥିତ ।
ଭୂପତି- ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଥିର—ତ୍ସା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ଥିର)—
Athira ୧ । ଅସ୍ଥିର—1. Restless.
ଅସ୍ଥିର ୨ । ଅଧୀର—2. Impatient.
ଅଥିର ୩ । ଚଞ୍ଚଳ—3. Fickle.
୪ । ଅନିଶ୍ଚିତ—4. Unsettled.
୫ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—5. Anxious.
୬ । ଦୁଃଖିତ—7. Afflicted.

ବୃଥା ବରହ ଶୂନି ମନ ଅଥିର, ଅଙ୍ଗେଣ ପୀଡ଼ଇ ମଦନ ।
ପ୍ରାର୍ତ୍ତା—ରସବାରିଧି ।

ଅଥୁରୁ—ତ୍ସା. ବିଣ—୧ । ଓଥର; ଦରବୁଢ଼ା ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିବାହ କରି-
Athurā ନଥିବା—1. Remaining unmarried
(ଅଥୁରୁ—ସ୍ତ୍ରୀ) till a very late age.
୨ । ଅଥରପା (ଦେଖ)
2. Atharapā (See)

ଅଥୁରି—ଦେ. ବି—(ତୁଳ—ହିନ୍ଦି—ଅଥରି=ମାଟି · ନନ୍ଦଆ ବା କୁଣ୍ଡ;
Athuri ଅଥରି—ଖୋଳି କୁଣ୍ଡ ବା ଦହି ବସାଇବା ପତୁଲା)—
ଅଥରି ୧ । ମାଟିର ଖୋଳି ପାତ୍ର ବା ପତୁଲା—
1. Small earthen pot.
୨ । ମାଟି ବାସନ—2 Earthen utensil.
୩ । ଗୃହର ସ୍ୱଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ଚଳନ୍ତି ବସ୍ତୁ—
3 Any trifling chattel.

ଅଥୁରି ପଲି ପଥୁରି ଘିବ—ଉଗ ।

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଥୁରୁର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Athurā.

ଅଥୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଥୁରୁ (ଦେଖ)
Athuriā Athurā (See)
(ଅଥୁରେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଥେଇତ—ତ୍ସା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Atheita Athāit (See)

ଅଥେଇତା—ତ୍ସା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Atheitā Athāit (See)

ଅଥେଇତି—ତ୍ସା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଥାଇତ୍ (ଦେଖ)
Atheiti Athāit (See)

ଅଥେଇ ବିଥେଇ—ତ୍ସା. ବିଣ. (ସଦ୍ଭରର)—ଅଥୟ ବିଥୟ (ଦେଖ)
Athei bithei Athaya bithaya (See)

ଅଦ୍ନା—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅଦନା (ଦେଖ)
Adnā Adanā (See)

ଅଦ୍ଲାଇବା—ତ୍ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଅଦଲାଇବା (ଦେଖ)
Adlāibā Adalāibā (See)

ଅଦ୍ଲାଇ ହେବା—ତ୍ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଅଦଲାଇବା (ଦେଖ)
Adlāi hebā Adalāibā (See)

ଅଦ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଖାଇବା—1. To eat.
Ada (root) ୨ । ଗିଳିଦେବା—2. To devour.
୩ । ବିନାଶ କରିବା—3. To destroy.
[ତୁଳନା କର ଏକାର୍ଥକ. ଇଂ. ଇଟ୍ (Eat); ଲ୍ଲ. ଏଦୋ (Edo); ଗ୍ରୀ. ଏଦୋ (Edo); ଜେଣ୍ଡ. ଅଦ୍ (Ad); ଗଥିକ୍ ଅତ୍ (At).]

ଅଦଉତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅଦାଓତ୍ତା=ଶତ୍ରୁତା)—
Adaut ୧ । ବୈର; ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
ଆକ୍ରୋଶ; ରେସାରେସି ୨ । ଅକସ; ପୂର୍ବକୃତ ଅପକାର ପାଇଁ ମନେ
ଅଦାକତ ମନେ ଜଳିବା ରାଗ—2. Grudge.
୩ । ପ୍ରତିହିଂସା—3. Revenge
୪ । ଶତ୍ରୁ—4. Enemy
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଶତ୍ରୁତାପନ୍ନ—1. Inimical.
୨ । ପ୍ରତିହିଂସାପରାୟଣ—2. Revengeful.
୩ । ମନେ ମନେ ଅକସ ରଖିଥିବା—3. Spiteful.

ଅଦଉତ୍ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଦଉତ୍ ସାଧିବା (ଦେଖ)
Adaut nebā Adaut sādhibā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଦଉତ୍ ସାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅକ୍ଷସ ସାଧିବା; ଦାଉ ନେବା; ପ୍ରତିହିଂସା ଚରିତାର୍ଥ କରିବା—To be avenged; to take vengeance.

आक्रोश साधा
अदावत लेना

ଅଦଉତି (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଅଦଉତ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Adauti, etc) Adaut. etc (See)

ଅଦଉତିଆ—ଦେ. ବଣ. (ଆ-ଅଦାଉତ୍+ଓ. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଇଆ)—
Adautiā ୧ । ପ୍ରତିହିଂସାପରାୟଣ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Revengeful. (Person).

आक्रोशी ୨ । ପ୍ରତିହିଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ (ବିଷୟ)—2. Revengful.
आदावती (matter)

ଅଦଂଷ୍ଟ୍ର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦଂଷ୍ଟ୍ରା)—
Adamshtra ଦନ୍ତହୀନ—Toothless.
(ଅଦଂଷ୍ଟ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ସାପର ବିଷଦାନ୍ତ ଭଙ୍ଗା ହୋଇ-ଅଛି—A serpent whose fangs have been extracted.

ଅଦକ୍ଷିଣ—ସଂ. ବଣ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦକ୍ଷିଣା)—ଯେଉଁ ସଜ୍ଞାଦି
Adakshiṇa ଅନୁଷ୍ଠାନ ଶେଷରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପୁରୋହିତଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ—1. (sacrifices and rites) In which no present is given to the Brāhmaṇas or to the officiating priest.

୨ । (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ଦକ୍ଷିଣ) ବାମ; ଡେବିର—2. Left.
୩ । ସାଦାସିଦା; ନିଷ୍ପଟ; ସରଳ—
3. Simple-minded; guileless.
୪ । ନିର୍ବୋଧ—4. Silly; foolish.
୫ । ପ୍ରତିକୂଳ—5. Unfavourable.
୬ । ଅଦକ୍ଷ—6. Not skilful.
୭ । ଅଚତୁର—7. Not clever.

ଅଦକ୍ଷିଣୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦକ୍ଷିଣା+ଈୟ)—ଦକ୍ଷିଣା ପାଇବାର
Adakshiṇiya ଅଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ରାହ୍ମଣ)—
(Brāhmaṇa) Not deserving of presents.

ଅଦକ୍ଷିଣ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦକ୍ଷିଣା+ଯ)—ଅଦକ୍ଷିଣୀୟ (ଦେଖ)
Adakshiṇya Adakshiṇiya. (See)

ଅଦଗ୍ଧ—ଦେ. ବଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ଦଗ୍ଧ)—
Adagdha ୧ । ପୋଡ଼ା ଯାଇ ନ ଥିବା—1. Unburnt.
୨ । ଶାସ୍ତ୍ରନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଦଗ୍ଧ କରାଯାଇ ନ ଥିବା (ଯଥା ଶବ)—2. Not burnt or cremated according to prescribed rites (Eg a corpse).

ଅଦଚ୍ଛ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଯଶଃର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Adachha ୧ । ଅଯଶଃ; ଅକୀର୍ତ୍ତି; ଦୁର୍ନାମ; ଅପଯଶ—
अयश 1. Notoriety; disrepute.
अयश ୨ । ନିନ୍ଦା—2. Blame.
୩ । ଅମଙ୍ଗଳ—3. Evil; woe.
ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯଶସ୍କ)—
୧ । ଅଯଶସ୍କ; ଯଶୋହୀନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Nameless; not famous.
୨ । ବିଶେଷ ଦୁର୍ନାମଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Notorious.
୩ । ଅଯଶସ୍କର (କର୍ମ)—3. Disreputable (act).
ଏଣୁ ବୈଦ୍ୟଜାବକା ଅଦଚ୍ଛ ଅଟଇ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସୂତ. ୧ ।

ଅଦଚ୍ଛିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯଶସ୍କ)—୧ । ଅଦଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Adachhiā 1. Adachha (See)
୨ । ଅମଙ୍ଗଳିଆ; ଯେଉଁ ଲୋକ ହାତ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିଫଳ ହୁଏ—2. Inauspicious.

ଅଦଢ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦୃଢ଼)—୧ । ଅଦୃଢ଼; ଅଶକ୍ତ; ନିର୍ବଳ—
Adarḍha 1. Not strong; not firm; weak.
(ଦଢ଼—ବିପରୀତ) ଅଦଢ଼ ଦାଦ ମୋର ରୁଜ଼ କର ଦଢ଼ ।
अदृढ ପ୍ରାକୃତ, ରତ୍ନସ୍ୟଷ୍ଟକ ।
अदृढ ୨ । ଦଦଗ୍; ଭଙ୍ଗା; ଖଣ୍ଡିତ—2. Broken.
ଅଦଢ଼ ନାଚେ ବଗି ଜଳରେ ରୁଜ଼ ମଲୁଁ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହ ପ୍ରସୂତ-୨ ।
୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ—3. Worn out.
୪ । ଅନୂଢନ—4. Not fresh or new.
୫ । ସାଦା ଅଖୁଣ ନୁହେଁ—5. Not sound.

ଅଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦଣ୍ଡ)—୧ । ଅଦଣ୍ଡ୍ୟ—
Adaṇḍa 1. Not deserving punishment.
(ଅଦଣ୍ଡା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତ—
2 Exempted from punishment.
୩ । କରରହିତ; ନିଷ୍କର—3. Rent-free.
(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍)—ଦଣ୍ଡରୁ ଅବ୍ୟାହତି—
Exemption from punishment; impunity.

ଅଦଣ୍ଡନୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦଣ୍ଡନୀୟ)—ଅଦଣ୍ଡ୍ୟ (ଦେଖ)
Adaṇḍaniya Adaṇḍya (See)

ଅଦଣ୍ଡ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦଣ୍ଡ୍ୟ)—୧ । ଯେ ଦଣ୍ଡାର୍ହ ନୁହେଁ—
Adaṇḍya 1. Not deserving of punishment.
(ଅଦଣ୍ଡ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିରପରାଧ—2. Innocent; guiltless.
୩ । ଯାହାକୁ ଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତି ଦିଆଯାଇଅଛି—
3. Exempted from punishment.
୪ । ଯେ ଦୋଷ କଲେ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ ନାହିଁ ବୋଲି ରାଜାଜ୍ଞାର ବା ଶାସ୍ତ୍ରର ଆଦେଶ ଅଛି—
4. Exempted from any punishment by a standing order or text.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଦତ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦନ୍ତ; ନଞାଦନସିଦ୍ଧ)—
Adat ଦନ୍ତହୀନ—Toothless.

(ଅଦତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୈଦେ. ବ. (ଫା.)—
ଆଦତ୍ ୧ । ନଗଦ ଧନ; ଚେକ୍‌ଜ଼ ମୁଦ୍ରା।—
ନକଦ୍ 1. Cash; hard cash.
୨ । ଉପସ୍ଥିତ ଟଙ୍କା; ହାତରେ ଥିବା ଟଙ୍କା—
2. Cash in hand.
୩ । ଭଙ୍ଗାସାଇ ନ ଥିବା କମ୍ବା ଖୁରୁରା ନ ଥିବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା—
3. Whole rupees.
ବୈଦେ. ବଣ—୧ । ନଗଦ (ଧନ)—
1. Cash (money).
୨ । ଅଭଙ୍ଗା ଟଙ୍କା ଥିବା (ଧନ)—
2. (Cash) Consisting of whole rupees only.
ବୈଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ନଗଦାନଗଦ; ଚେକ୍‌ଟୋକ୍—
1. In cash.
୨ । କେବଳ ପୂରା ଟଙ୍କାରେ ଦଆଯିବା—
2. In whole rupees.

ଅଦତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଦତ୍ତ)—୧ । ଯାହା ଦଆଯାଇ ନାହିଁ—
Adatta 1. Not given away.
(ଅଦତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ଦତ୍ତ—
2. Unjustly given.
୩ । (ପୁଂ)—ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ବବାହ ଦଆଯାଇ-ନାହିଁ—3. Not given in marriage.
୪ । (ପୁଂ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କଛିମାତ୍ର ଦାନ କରି ନାହିଁ—
4. (a person) Who has given nothing.
ସଂ. ବ. (ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର)—୧ । ବେଆଇନ୍ ଦାନ; ଯେଉଁ ଦାନ ଆଇନଅନୁସାରେ ଅସିଦ୍ଧ—1. (law) A donation which is legally null and void.
(ଯଥା—ବାଉଳବ୍ୱାରା ଦାନ; ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବଳାତ୍କୃତ ବ୍ୟକ୍ତି-ଦ୍ୱାରା ଦାନ ।)
୨ । ଯେଉଁ ଦାନକୁ ଦାତା ବା ଦାତାର ସ୍ତୁଲାଭିଷିକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ରଦ୍ କରିପାରେ—2. A revocable gift.

ଅଦତ୍ତପୂର୍ବା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ଦତ୍ତପୂର୍ବା)—
Adattapurbā ଯେଉଁ କନ୍ୟା କାର୍‌ଦ୍ୱାରା ଦୋଇ ନାହିଁ; ଯେଉଁ କନ୍ୟାର ସମ୍ପ୍ରଦାନକର୍ତ୍ତା ବା 'ସିଦ୍ଧକାର' ବା 'ପାଣିଗ୍ରହ' ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ—Not betrothed (girl); (a girl) Who has not been formally promised by her guardians in marriage to a bride-groom.

ଅଦତ୍ତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଦତ୍ତ + ଆ)—
Adattā ୧ । ଯେଉଁ କନ୍ୟାକୁ ତାର ପିତା ବରପାତ୍ରଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରି ନାହାନ୍ତି—1. (a girl) Who has **not** been formally given in marriage to the bride-groom.
୨ । ଅବବାହ୍ତା—2. Not yet married; unmarried.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବବାହ୍ତା କନ୍ୟା; ଅଣଆଡ଼ୀ ଝିଅ—
An unmarried girl.

ଅଦତ୍ତାଦାୟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଦତ୍ତ + ଆ + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Adattādāyi ୧୩. ୧ବ.)—(ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
(ଅଦତ୍ତାଦାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସିଦ୍ଧ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ—(law) Receiver of a gift which **is** null and void or revocable.

ଅଦନ—ସଂ. ବ. (ଅଦ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Adana ୧ । ଭୋଜନ; ଭକ୍ଷଣ—1. Eating.
୨ । (କର୍ମ. ଅନ) ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ—2. Food.

ଅଦନା—ବୈଦେ. ବଣ. [ଅ. ଅଦ୍‌ନା = ତୁଚ୍ଛ, ନୀଚ (ବ୍ୟକ୍ତି)]—
Adanā ୧ । ତୁଚ୍ଛ; ହେପ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଗୋଲା 1. Insignificant (person).
ଅଦ୍‌ନା ୨ । ନୀଚ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Low; mean (person).
୩ । ସାଧାରଣ; ମାମୁଲି (କର୍ମ)—
3. Ordinary (matter).
୪ । ଇତର (ବ୍ୟକ୍ତି)—4. Ordinary (person) belonging to the mass.
ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଦନ)—
୧ । ଅଦନଆ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅକସ୍ମାତ୍ କୌଣସି ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ—1. (a person) Who unexpectedly visits a place.
୨ । ସାମୟିକ (କାର୍ଯ୍ୟ)—2. Occasional (act).
୩ । ଆଗନ୍ତୁକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Stranger (person)
୪ । ଅସ୍ଥାୟୀ (କର୍ମ)—4. Temporary (act).

ଅଦନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅତ୍ + ଅନ୍ତ;ଅତ୍ ଅଛି ଅନ୍ତରେ ଯାହାର)—
Adanta ୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଅତ୍' ଥାଏ—
(ଅଦନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 (grammar) Word ending with the affix **'at'**.
(ଯଥା—ଦଦତ୍, ଗଚ୍ଛତ୍, କୁର୍ବତ୍, ଦଧତ୍ ।)
୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର 'ଅ' ଅଟେ—
2. (grammar) Word ending in the short vowel **'a'**
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦନ୍ତ)—୧ । ଦନ୍ତହୀନ—
1 Toothless.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅଉଏକ ୧ ବା ୨ ଚଉଦି ବୌଦ୍ଧପି ବର୍ତ୍ତି ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବ୍ୟୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବ୍ୟୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଯେଉଁ ଶିଶୁର ଦାନ୍ତ ଅବଧ୍ୟ ଉଠି ନାହିଁ—
2. (a child) Who has not yet teethed.

ସଂ. ବ—୧ । ଜୋକ—1. Leech.

୨ । (ଦାରଭଦ୍ର ଦକ୍ଷଯଜ୍ଞ ନଷ୍ଟକରିବା ସମୟରେ ସେହି କଳଲରେ ଏହାଙ୍କ ଦାନ୍ତଯାକ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିବାରୁ)—ଦ୍ୱାଦଶାଦତ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ; ପୁଷା—
2. Pushā; one of the twelve Sun Gods.

ଅଦନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଦନ୍ତ୍ୟ)—୧ । ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ଦନ୍ତ୍ୟ ନୁହେଁ—
Adantya 1. Not dental (letter).

୬ । ଦନ୍ତର ଅନଷ୍ଟକର—
2. Injurious to the teeth.

୩ । ଦନ୍ତର ଅଯୋଗ୍ୟ—
3. Not suitable for the teeth.

ସଂ. ବ—ଦନ୍ତଘ୍ନତା—Toothlessness (M. W.).

ଅଦଭ୍ରୁତ—ଗ୍ରା. ଓ (ପଦ୍ୟ) ବଣ. (ସଂ. ଅଭ୍‌ଭୁତ)—
Adabhuta ୧ । ଅଭ୍‌ଭୁତ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—1. Wonderful.

ଯେଉଁ ନଈକୁ ଅତଡ଼ିବ, ତା ପାଣିରେ ତୁମ୍ଭେ ଉଠିବ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ ।

୬ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—2. Unexpected.

୩ । ହଠାତ୍ ଘଟିବା—3. Sudden

ଗ୍ରା. ଓ ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅଭ୍‌ଭୁତ)—
୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକରୂପେ—1. Wonderfully.

ଅତଦ୍ଭୁତରେ ମେଘ କଲ୍ପ ଗରଜନ୍ତ.
ଶିବି ଶିଳାସାନ ମସ୍ତକେ କଲେ ସ୍ନାନ । କୃଷ୍ଣବିଂଡ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ—2. Unexpectedly

୩ । ହଠାତ୍—3. Suddenly.

ଅଦଭ୍ର—ସଂ. ବଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ଦଭ୍ର)—୧ । ଅନଳ୍ପ; ବହୁତ—
Adabhra 1. Copious; great.

୨ । ପ୍ରଚୁର—2. Plentiful.

ଅଦମ—ସଂ ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ଦମ)—
Adama ଦମର ଅଭାବ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନର ଅଭାବ—
Want of control of one's senses.

ଅଦମନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଦମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Adamanīya ଅଦମ୍ୟ (ଦେଖ)
Adamya (See)

ଅଦମ୍ଭ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦମ୍ଭ)—
Adambha ୧ । ପ୍ରତାରଣାଶୂନ୍ୟ—
(ଅଦମ୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from deceit; guileless.

୨ । ନଷ୍ପଟ; ସରଳ—2. Straight-forward; frank.

୩ । ଗର୍ବଘ୍ନ—3. Not proud.

ସଂ. ବ—୧ । ପ୍ରତାରଣାଶୂନ୍ୟତା—
1. Undeceitfulness.

୨ । ନଷ୍ପଟତା; ସରଳତା—
2. Frankness; straight-forwardness.

୩ । ଗର୍ବଘ୍ନତା—3. Freedom from arrogance.

୪ । ଶିବ; ମହାଦେବ—
4. A name of the God Śiba (M. W.).

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଦୃଢ଼; ଅଟାଣୁଆ—
1. Not hard; not strong.

୨ । ନବଳ—2. Weak.

୩ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଘ୍ନ—3. Impatient.

୪ । ଅସାହସିକ—4 Not courageous.

ଦେ. ବ—୧ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—1. Impatience.

୨ । ନବଳତା—2. Weakness.

୩ । ଅଦୃଢ଼ତା—3. Want of strength or hardness.

୪ । ସାହସର ଅଭାବ—4. Want of courage.

ଅଦମ୍ଭା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଦମ୍ଭ)—ଅଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟଘ୍ନ—
Adambhā Impatient.

ଦସ୍ୟକେଭୁରେ ଦୋଇ ଅଦମ୍ଭା, ଖୋଇ ଅରମ୍ଭା ରମ୍ଭା ସୁରମ୍ଭା
ଉତ୍ତରୁ ଦୂର ଦୋଇଲ ବସ୍ତ—ମସ୍‌କୁମାଗ୍ ଯେ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ—୧।୧୩ ।

ଅଦମ୍ଭିଲା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଦମ୍ଭ)—ଅଦମ୍ଭ (ଦେଖ)
Adambhila Adambha (See)

ଅଦମ୍ଭୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଦମ୍ଭ)—ସାହସଘ୍ନ; ଭୀତ—
Adambhī Timid; frightened.

ତୁନ୍ଦ ମଧ୍ୟେ ଲୁତଲେ ଦୋଇଣ ଅଦମ୍ଭା ! କୃଷ୍ଣବିଂଡ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅଦମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଦମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Adamya ୧ । ଅଶାସନୀୟ; ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ—1 Ungovernable.

୨ । ଅବଶୀଭୂତ—2 Uncontrollable.

୩ । ଅପରାଜେୟ—3. Unassailable.

ଅଦୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦୟା)—
Adaya ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Pitiless.

୨ । ନିଷ୍ଠୁର—2. Cruel.

ଅଦରକାରୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଦର୍କାର୍ଯ୍ୟ)—
Adarakārī ୧ । ଅନାବଶ୍ୟକ—1. Unnecessary.
ବେଦରକାରୀ ୨ । ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—2. Useless.
ଯେଦରକାରୀ

ଅଦର୍ବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Adarbā ୧ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ କଟା ବା ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଭଲରୂପ ହୋଇଥାଏ—1. Imperfectly or clumsily made (article).

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧକୃତ—2. Half-done.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ୱ

ଅଦର୍ଶ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଦୃଶ ଧାତୁ+ଅଥକରଣେ. ଅ)—

Adarśa ୧ । ଅମାବାସ୍ୟା—1. Day of new moon.

୨ । ଆଦର୍ଶ; ଦର୍ପଣ—2. Mirror.

ଅଦର୍ଶନ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ ; ଅ+ଦର୍ଶନ)—

Adarśana ୧ । ଦେଖା ନ ଯିବା—1. Non-appearance.

୨ । ଦର୍ଶନାଭାବ; ନ ଦେଖିବା—2 Non-seeing.

୩ । ବେଖାତିର୍—3. Disregard.

୪ । ଅବହେଳା—4. Neglect.

୫ । ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ତର ହେବା ଅବସ୍ଥା—
5. Disappearance.

୬ । ବିନାଶ—6. Destruction; cessation.

୭ । ଅଭାବ—7. Non existence; want.

୮ । ଆଖିକୁ ଦେଖା ନ ଯିବା କିନ୍ତୁ ଉଚିତରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—8. Latent condition.

ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଦୃଷ୍ଟିର ବହିର୍ଭୂତ—
1. Beyond the reach of vision.

୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ—2. Invisible.

୩ । ଗୁପ୍ତ—3. Secret.

୪ । ବାହାରକୁ ଦେଖା ନ ଯିବା—4. Latent.

ଅଦର୍ଶନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ ; ଅ+ଦର୍ଶନୀୟ) —

Adarśanīya ୧ । ଯାହା ଦେଖିବା ଅନୁଚିତ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Not fit to be seen; not worth seeing.

୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ—2. Invisible.

ସଂ. ବି—ଦୃଷ୍ଟିର ଅଗୋଚର ହେବା ଅବସ୍ଥା; ଅଦୃଶ୍ୟ ଅବସ୍ଥା—
Invisible condition (M. W.)

ଅଦଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଅଦଲ୍=ନ୍ୟାସ୍ୟ; ନିଷାଦ)—

Adal ୧ । ନାମଞ୍ଜୁର ବା ରଦ୍ କରାଯାଇଥିବା (ଆଦେଶ)—
ରଦ୍ଦ 1. Set aside; nullified (order)
ରଦ୍ଦ ୨ । ଲଙ୍ଘିତ; ଅବଜ୍ଞାତ (ଆଦେଶ)—
2. Disobeyed; disregarded (order).

୩ । ଗାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଲୁଣଘୋଳାଇ ହେବା କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ) ବି.—ମଗ୍ ହେବା ଲୁଣ ଓଜନ ହୋଇ ଗୋଲାରେ ରଖାଗଲେ ତା ଉପରେ ମଗ୍‌ଘିବା ଚିହ୍ନ ବା ଛାପ—
3. (a term used in Balasore salt-manufacture)
A mark put on salt after it was weighed and stored in the warehouse.

ଓଜନ ହଉ ଗୋଲା ନାଉ ହେଲେ ଅଦଲ୍‌ଦାର ତା ଉପରେ ଅଦଲ୍ ମାରିବ ।
ଫକୀରମୋହନ—ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅଦଲ୍‌ଦାର୍—ଗାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର ଲୁଣ ଘୋଳାଇରେ ବ୍ୟବହୃତ) ବି—
Adaldār ଓଜନ ହୋଇ ଗୋଲା ନାଉ ହେବା ଲୁଣରେ ଚିହ୍ନ ମାରିବା କର୍ମଗୃଙ୍ଗ—An officer whose duty was to affix a mark or seal on the manufactured salt after it was weighed and stored in the warehouse.

ଅଦଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦଳ)—

Adala ୧ । ଯାହାର ପତ୍ର ନାହିଁ—1. Leafless.

(ଅଦଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେଉଁ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ନାହିଁ—2. Petalless.

୩ । ଯାହାର ଅଂଶ ନାହିଁ—
3. Having no parts.

ସଂ. ବି—ହିଜଳ (ଗଛ)—A tree;
Barringtonia Acutangula.

ଅଦଳବଦଳ—ଦେ. ବି. (ଆ. ଅଦଲ୍ ବଦଲ୍)—

Adalabadala ୧ । ହେର୍ ଫେର୍; ପରସ୍ପର ପରିବର୍ତ୍ତନ—
ଅଦଲ ବଦଲ 1. Interchange.

ଅଦ୍‌ଲ ବଦ୍‌ଲ ୨ । ବଦଳ; ବିନିମୟ; ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଦଲରେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଦିଆ ନିଆ—2. Exchange; Barter.

୩ । ଏକ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାପନ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବସ୍ତୁ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାପନ—
3. The interchanging of one thing with another and viceversa.

୪ । ଓଲଟଣ ପାଲଟଣ;ଲେଉଟଣ ପାଉଟଣ; ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
4. State of being turned upside down.

୫ । ପ୍ରତିଶୋଧ; ଯେସାକୁତେସା—5. Tit for tat.

ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ବିନିମୟ କରାଯାଇଥିବା—
1. Exchanged.

୨ । ବଦଳାଯାଇଥିବା—2. Bartered.

୩ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—3. Turned upside down

ଅଦଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଦଳ+ଆ)—ଅଦଳର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Adalā Feminine of Adala.

ସଂ. ବି—ଘିଅ କୁମାରୀ ଗୁଳ୍ମ—Indian Aloe (plant)

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ଦଳିତ)—ଦଳିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Unbruised.

ଅଦଲ୍ଲଇବା—ଗାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—

Adalāibā ୧ । ଆଡ଼ୁଚିବା; ଠେସ ଦେଇ ବସିବା ବା ଠିଆ ହେବା—
1. To lean towards.

୨ । (ପିଠି ଅଥା ଆଦ) ଘୋଳ ହେବା; ଉଧେଇବା—
1. To smart (said of back & waist)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ଦୀର୍ଘସ୍ୱି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ଯେବେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଁର ବପଯାଇ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୩ । ବଥାଇବା—3. To ache.

ଅଦଲ୍ଲଇ ହେବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଅଦଲ୍ଲଇବା (ଦେଖ)

Adalāi hebā — Adalāibā (See)

ଅଦା—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରକ)—ଆର୍ଦ୍ରକ (ଦେଖ)

Adā — Ārdraka (See)

ଅଦାଉ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅଦାଉଁ (ଦେଖ)

Adāu — Adāuñ (See)

ଅଦାଉଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ+ଦାମ = ରଜ୍ଜୁ; ବନ୍ଧନ)—

Adāuñ — ୧ । ଅସୁବିଧା; ଅଖାଞ୍ଚ—1. Inconvenience.

ବେଦାଉଁ — ୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ ଅବସ୍ଥା—

ଅଦାଁବ — 2. Inconvenient position.

୩ । ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—3. State of incongruity.

ଦେ. ବଣ— ୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ—1. Inconvenient.

୨ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—2. Queer.

୩ । ଅସମଞ୍ଜସ—3. Incongruous.

୪ । ସୁଯୋଗରହିତ (ଅବସ୍ଥା)—

4. Devoid of a suitable opportunity.

ଅଦାଉତ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବଣ—

Adāut (etc) — ଅଦଉତ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) Adaut (etc) (See)

ଅଦାଉତି (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବଣ—

Adāuti (etc) — ଅଦାଉତ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ) Adaut (etc) (See)

ଅଦାଉତିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଦଉତିଆ (ଦେଖ)

Adāutiā — Adautiā (See).

ଅଦାଗ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ+ଫା. ଦାଗ୍)—

Adāga — ୧ । ଯହିଁରେ କୌଣସି ଦାଗ ପଡ଼ି ନାହିଁ—

ବେଦାଗ — 1. Not having any mark on it.

ଅଦାଗ; — ୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅପରାଧ ପାଇଁ ପୂର୍ବେ କେବେ

ଅଦାଗୀ — ସଜା ପାଇ ନାହିଁ—2. (person) Having no previous conviction.

୩ । ଯେଉଁ ଫଳ (ଯଥା—ପାଚିଲା ଆମ୍ବ) ରେ କୌଣସି ଖଣ୍ଡିଆ ବା ସଡ଼ାଚିହ୍ନ ନାହିଁ—

3. (fruit) Not having any mark or indication of being rotten.

୪ । ନିଷ୍କଳଙ୍କ—4. Stainless.

ଅଦାଗୀ—ଦେ. ବଣ—ଅଦାଗ (ଦେଖ)

Adāgī — Adāga (See).

ଅଦାତବ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ଦାତବ୍ୟ)—

Adātabya — ୧ । ଯାହା ଦାନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—

1. Not capable of being given.

୨ । ଯାହା ଦେବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—

2. Not fit to be given.

ଅଦାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦାତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—

Adātā — ୧ । ଯେ ଦାତା ବା ଦାନଶୀଳ ନୁହେଁ—

(ଅଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — 1. Not charitable.

୨ । କୃପଣ—2. Miserly.

୩ । ଯେ ଧନ ଦେବା ପାଇଁ ଦାପ୍ତୀ ନୁହେଁ—

3. Not liable to pay.

ଅଦାନ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦାନ)—

Adāna — ୧ । କୃପଣ; ଅଦାତା—1. Miserly.

(ଅଦାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) — ୨ । ଯେଉଁ ହାତିର ଗଣ୍ଡରୁ ଦାନବାର ବହି ନାହିଁ—

2. (an elephant) without rut.

ସଂ. ବ. (ଅ+ଦାନ)— ୧ । ଅପାତ୍ରରେ ଦାନ—

1. Donation or gift to an unfit person.

୨ । ଜଘନ୍ୟ ବା ଗର୍ହିତ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାନ—

2. Gift towards an improper or bad object.

୩ । ଜଘନ୍ୟ ଦାନ—3. Inferior donation.

ଅଦାନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ+ଦାନ୍ତ)— ୧ । ଅଶାସିତ—

Adānta — 1. Untamed.

(ଅଦାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) — ୨ । ଦମଗୁଣହୀନ; ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—

2. Devoid of self-control; one who has not controlled his senses.

୩ । ବିଷୟାସକ୍ତ—3. Addicted to worldly affairs.

ଅଦାନ୍ତିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଦନ୍ତ)— ୧ । ଦନ୍ତହୀନ—

Adāntiā — 1. Toothless.

(ଅଦାନ୍ତିଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)— ୨ । ଯେଉଁ ଶିଶୁର ଦାନ୍ତ ଉଠି ନାହିଁ—

ଦନ୍ତହୀନ — 2. (a child) Who has not yet teethed.

ବେଦାଁତକା — ୩ । ଯେଉଁ ବଳଦ ବା ଦାମୁଡ଼ି ଦାନ୍ତେଇ ନାହିଁ—

3. A bullock which has not yet cut its front teeth.

ଅଦାନ୍ତୁଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଦନ୍ତ)—ଅଦାନ୍ତିଆ (ଦେଖ)

Adāntuā — Adāntiā (See)

(ଅଦାନ୍ତୁଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଦାବେପାରୀ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ରକ+ବ୍ୟାପାରୀ)— ୧ । ଯେ ଅଦା

Adābepārī — ବେଚେ—1. Seller of ginger.

ଅଦା ବ୍ୟାପାରୀ — ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେପାରୀ—

2. Petty trader.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଲ୍ଫ୍	ଜ୍ଞ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଐ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ପ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଦ୍ଧ	ଜ୍ଜ

ଅଦାମିଆଁ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅ+ଅ. ଦାମୀ)—ମୂଲ୍ୟହୀନ—
Adāmiāñ — Of no value; valueless.
ଅଦାମୀ
बेदामी

ଅଦାମିକା—ଦେ. ବିଣ—ଅଦାମିଆଁ (ଦେଖ)
Adāmikā — Adāmiāñ (See)

ଅଦାମୀ—ଦେ. ବିଣ—ଅଦାମିଆଁ (ଦେଖ)
Adāmi — Adāmiāñ (See)

ଅଦାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦାୟୀ)—ଯେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଂଶପାଇବାକୁ ଦଲ୍‌ଦାର ନୁହେଁ—
Adāyī — (अदायी—स्त्री) Not entitled to a share in any property left by a deceased.

ଅଦାୟୁଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦାୟୁଦ)—
Adāyāda
१। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କେହି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନାହିଁ—1. Destitute of heirs; having no heir to inherit.
(अदायादा—स्त्री)
୨। (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+ଦାୟାଦ)—ଆଇନ ଅନୁସାରେ ମୃତ ପିତାର ଦ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଯେଉଁ ବଂଶଧର ବା ପୁତ୍ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୋଇ ନ ପାରେ—2. (descendant or son) Who is not entitled to inherit from his deceased father.

[ଯଥା—ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର କାମାନ, ସଦ୍ୟୋଢ଼, କ୍ରୀତ, ପୌନର୍ଭବ, ସ୍ୱୟଂଦତ୍ତ ଶୌଦ୍ର ପୁତ୍ରମାନେ—ରମଶଙ୍କର ମନୁସଂହିତା ୯--୧୬୦ । ମନୁସଂହିତାରେ ମନୁଷ୍ୟର ପୁତ୍ର ବାର ଶ୍ରେଣୀରେ ବର୍ତ୍ତଇ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଔରସ; କ୍ଷେତ୍ରଜ; ଦତ୍ତକ; କୃତ୍ରିମ; ଗୂଢ଼ୋତ୍ପନ୍ନ ଓ ଅପବିଦ୍ଧ; ଏ ଛଅ ଜଣ ଦାୟାଦ ବାନ୍ଧବ ଓ ଅପର ଛଅ ଜଣ ଅଦାୟାଦ ବାନ୍ଧବ ଅଟନ୍ତି—ରମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା—୯-୧୪୯ ।]

ଅଦାୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦାୟିକ)—
Adāyika
१। ନାଦାବୀ (ମାଲ)—1. (property) Not claimed by an heir.
(अदायिका—स्त्री)
୨। ଯେଉଁ ବିଷୟ ଦାୟ ବା ଉତ୍ତରାଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୁହେଁ—2. (matter) Not relating to inheritance.
୩। ପୁଂ—ଯାହାର କେହି ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନାହିଁ—3. Heirless; having no heirs.

ଅଦାୟୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଦାୟିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ—
Adāyī — Not responsible
ଯେ ଦାୟୀ ନୟ
यें दायी नेहें

ଅଦାର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦାର)—
Adāra
१। ଯାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାହିଁ—1. Having no wife.
୨। ମୃତଦାର—2. Widower.
୩। ଅବିବାହିତ—3. Unmarried.
୪। (ଅ+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେ ବିଦାରଣ କରେ ନାହିଁ—4. Not tearing.

ଅଦାଲତ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅଦାଲତ୍)—
Adālata — आदालत — **अदालत**
१। ବିଚାରାଳୟ; ଧର୍ମାଧିକରଣ; କଚେରି; କୋର୍ଟ—1. A court of justice.
୨। ବିଚାରପତି—2. Judge; presiding officer of a court.
୩। ଦେବାନୀ ଅଦାଲତ—3. Civil court.

[ଦ୍ର—ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଅଦାଲତମାନ ବସାଇଅଛନ୍ତି ଓ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟର ନାମ ଅନୁସାରେ ଅଦାଲତର ନାମ ହୁଏ । ଯଥା—ଦେବାନୀ ଅଦାଲତ; ଫଉଜଦାରୀ ବା ମେଜେଷ୍ଟ୍ରୀ; ସେସନ୍ ବା ଦଉରା; ମାଲ ବା ରେଭନଉ; ସଦରସଦୀ; କାଜକୋର୍ଟ; ସ୍ମଲ୍‌ସ-କୋର୍ଟ; ଅଦାଲତର ଢଙ୍ଗ ବା ସୋପାନ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ନାମକରଣ ହୁଏ, ଯଥା—ସବରେନୋ ବା ନିମ୍ନ ଅଦାଲତ; ଅପିଲ୍ ବା ଉପର ଅଦାଲତ; ହାକିମଙ୍କ ନାମ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଅଦାଲତର ନାମ ହୁଏ, ଯଥା—ଜଜ୍ ଅଦାଲତ; ସବଜଜ ଅଦାଲତ; ମୁନ୍‌ସଫ୍ ଅଦାଲତ ।]

ବୈଦେ. ବିଣ—ଅଦାଲତିଆ (ଦେଖ)
Adālatiā (See)

ଅଦାଲତ କଚରି—ଗ୍ରା. ବି. (ଆ. ଅଦାଲତ+ଆ. କଚହ୍ରି)—
Adālata kachiri — अदालत काचारी — **कचहरी अदालत**
ଦେବାନୀଅଦାଲତର ବିଚାର ଗୃହ—Civil court.

ଅଦାଲତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ମକଦ୍ଦମା
Adālat karibā — अदालतकरा — **अदालतकरना**
ଦାୟର କରିବା—1. To file a case against a person; to go to court.
୨। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କୋର୍ଟରେ ଅଭିଯୋଗ ଉତ୍ଥାପନ କରିବା—2. To lodge a formal charge against a person.

ଅଦାଲତ ଖରଚ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅଦାଲତ+ଆ. ଖର୍ଚ)—
Adālata kharacha — अदालतेर खरच — **खर्च अदालत**
ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ କରାଯିବା ଖରଚ; ମକଦ୍ଦମା ଖରଚ—Case-expenses; expenses undergone for conducting cases.

ଅଦାଲତିଆ—ଦେ. ବିଣ (ଆ. ଅଦାଲତ)—୧। ଅଦାଲତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Adālatiā — आदालती — **अदालती**
1. Relating to a court.
୨। ଅଦାଲତରେ ବ୍ୟବହୃତ—2. Used in court.
(ଯଥା—ଅଦାଲତିଆ ଭାଷା)
୩। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦାଲତରେ ଚାକିରି ବା କର୍ମ କରେ—3. (a person) Working or serving in a court.

Digitized by srujanika@gmail.com

ନାଧାରଣ ଯେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୂତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଉତ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ମୋହ ଶବ୍ଦଟାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଁର ବପରାଉ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଧି' ନ ମିଳିଲେ 'ଦହି' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ୍ଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମକଦ୍ଦମା ସାମଲ୍ଲ ଉପଲକ୍ଷରେ ବହୁତ ସମୟ କଚେରକୁ ଯାଏ—4. A person who frequents courts in connection with cases.

ଅଦାଲତ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଆ)—ଅଦାଲତିଆ (ଦେଖ)
Adālatī — Adālatiā (See)

ଅଦାଲତ ଭାଷା—ଦେ. ବ—୧ । ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଆଦେଶରେ କଚେରର କାଗଜପତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—
Adālatī bhāshā
ଅଦାଲତୀ ଭାଷା
अदालती भाषा
1 Court-language; language which is recognised by the government to be used in the courts of a contry,

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ଅଦାଲତରେ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଇଂରାଜ ଅଦାଲତ ଭାଷା ଅଟେ । ଯେବେ କେହି ଉକ୍ତ ଅଦାଲତ ଭାଷା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଭାଷା (ଯଥା—ହିନ୍ଦି, ବଙ୍ଗଳା, ଉର୍ଦ୍ଦୁ) ରେ ଅରଜ, ଜବାବ, ଦରଖାସ୍ତ ଆଦି ଲେଖି ଦାଖଲ କରେ ତେବେ ସେ ଅଦାଲତଭାଷାରେ ଉକ୍ତ ଲେଖାର ତରଜମା ସେଥି ସଙ୍ଗେ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ବାଧ ଅଟେ ।]

୨ । କଚରିଆ ଭାଷା; କଚରିରେ କାଗଜପତ୍ର ଓ ଦଲିଲ ଆଦିରେ ଲେଖାଯିବା ମିଶ୍ରିତ ଓ ଅଶୁଦ୍ଧ ଭାଷା—
2. Mixed or grammatically and linguistically incorrect language which is found to be used in the court-records and public documents.

[ଦ୍ର— ଅଶିକ୍ଷିତ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ ଓକିଲମୋହରର, ମୁକ୍ତାର-ମୋହରର, ଝରଣୀ, ଦରଖାସ୍ତଲେଖାଲୀ, ଦଲିଲର ନକ୍ସିନବିସ ଓ କଚେରର କର୍ମଚାମାନଙ୍କର ଭାଷାଜ୍ଞାନ, ବ୍ୟାକରଣଜ୍ଞାନ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ବ୍ୟାକରଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣଶୁଦ୍ଧି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନରଖି ସଂସ୍କୃତ ଓ ସଂସ୍କୃତମୂଳକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ଯଥେଚ୍ଛ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ପୂର୍ବେ ଯେଉଁମାନେ ଓକିଲ ମୁକ୍ତାର ହେଉଥିଲେ ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଥିବାରୁ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ-ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା ନ ଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ କଚେରର ଅରଜ, ଜବାବ, ଜବାନବନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ ରାୟ, ହୁକୁମ ଓ ଦଲିଲ ଆଦିରେ ଅଶୁଦ୍ଧ, ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ ଓ ବର୍ଣ୍ଣାଶୁଦ୍ଧିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ଓ ଶବ୍ଦମାନ ଲେଖା ଯାଉଥିଲା ଏବଂ 'କରଣୀ' ଅକ୍ଷର ଓ ସାଙ୍କେତିକମାନ ମଧ୍ୟ ବହୁ-ପରମାଣରେ ଚଳୁଥିଲା । କ୍ରମଶଃ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଓକିଲ ମୁକ୍ତାର ହେଲେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋହରର ଓ କର୍ମଚାମାନଙ୍କ ଅଶୁଦ୍ଧ ଲେଖା ଓ ଭାଷାକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ଆଡ଼କୁ ମନ ଦେଉ ନଥିଲେ । ଏଥିଯୋଗୁଁ କଚରିଆ ଭାଷା ବଢ଼ିତ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟସେବକ ଓକିଲ ମୁକ୍ତାରମାନଙ୍କ ସିରସ୍ତାରେ ମୋହରମାନେ ବର୍ଣ୍ଣାଶୁଦ୍ଧିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାର ଓ ସମସ୍ତାଙ୍କରୁ ଉକ୍ତ ସାହିତ୍ୟିକ ଓକିଲ ମୁକ୍ତାରମାନେ ଭାଷାର ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉ ନ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏଠାରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଓଡ଼ିଆସାହିତ୍ୟରେ ଅନଧିକ୍ଷ ଲେଖକ ଓ ଚମ୍ପାପଣ୍ଡାଖୋଦକ ମୂର୍ଖ ନବିସନ୍ଦା ଓ ଲେଖକମାନେ ପ୍ରାଚୀନ ଦଲିଲ, ସନଦ, ମାଦଲାପାଞ୍ଜି, ଓଡ଼ିଆ ପୋଥି ଓ ଚମ୍ପାପଣ୍ଡାରେ ଭୂର ଭୂର ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟମାନ ପୂରାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ରୀ କରି ପକାଇଅଛନ୍ତି ।]

୩ । କଚରିଆ ନବଜ; ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଭାଷାରୁ ଆସିଥିବା ଅନେକ ବୈଦେଶିକ ଶବ୍ଦ ଯାହା କଚେରରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଦଲିଲ-ଦସ୍ତାବିଜ, ଅରଜ-ଜବାବ, ଫଇସଲା, ନୋଟିସ୍, ଇସ୍ତିହାର ଆଦରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—3. Words and expressions culled from different languages used in phrasecology of court documents; public-documents.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଭାରତରେ ଯେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ଥିଲା ସେତେବେଳର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ୟବହୃତ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦ ଓ ରୀତି ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଖେଚୁଡ଼ି ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଲିଲ ଆଦରେ ଲେଖାଯିବାର ଦେଖାଯାଏ । "ଯଥା—କସ୍ୟ ରୁଣଗ୍ରହଣ ପତ୍ରମିଦଂ କାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚାଗେ; ଲେଖିତଂ ଅମୁକ ଦେବଶ୍ୟ ।" ଉତ୍ତରେ ମୁସଲମାନଶାସନ ସମୟରେ ଅଦାଲତ ଭାଷାରେ ବହୁ ଶତ ଆରବ୍ୟ ଓ ପାର୍ଶୀ ଶବ୍ଦ ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ପଶିଲା (ଯଥା—ମକଦ୍ଦମା, ଅର୍ଜୀ, ଜବାବ, ଇସ୍ତିହାର, ଜାମିନନାମା, ପରୱାନା, ମୁଦେଇ, ମୁଦାଲ୍ଲା, ଆସାମୀ, ଜବାନବନ୍ଦ, ଫୋକ, ନାଲ୍ଲମ ।) ଉତ୍ତରେ ଇଂରାଜୀ ରାଜ୍ୟରେ ବହୁ ଶତ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦମାନ ବଳୁତ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ ଲଭ କଲା (ଯଥା—ଜଜ, କୋର୍ଟ, କୋର୍ଟଫି, ସେଲ୍‌ସିଟ୍, ଅପିଲ୍, ରଭ୍ୟୁ, ଅପିଲାଣ୍ଟ, ରେସ୍ପାଜଣ୍ଟ); ଉତ୍ତରେ ସେଟଲ୍‌ମେଣ୍ଟ (ରାଜସ୍ୱ ବନୋବସ୍ତ) ବେଳେ ପଶ୍ଚିମା ହାକିମ ଓ ଅମିନ, ସର୍ଭେୟର ଆଦିଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ବା ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଶବ୍ଦ (ଯଥା— ବୁଝାରତ୍, ଖଉଆନ୍, ବଦର, ପଏମ୍‌ସ) ପଶିଲା । ଓଡ଼ିଆମାନେ ଆମଲା ଗୋରର ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବଙ୍ଗାଲୀମାନେ କଲଟରୀ ଅଦାଲତ ଆଦରେ ଆମଲା କାମ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବଙ୍ଗଳାପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ପଶିଲା; (ଯଥା -ଖୁଲା,ମୋଫସଲ ଖାଜାଞ୍ଚି, ପୋଦାର, ପୁଣ୍ୟାହ, ବନ୍ଦବନାତ୍,କରତଃ)। ଏତେ ପ୍ରଭାବ ପରେ ମଧ୍ୟ ପଣ୍ଡିତନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆଲେଖାଳମାନେ ସାଧୁଭାଷା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଲୋର ଏଡ଼ ନ ଥାର ଗୁଡ଼ିଏ ଅପପ୍ରୟୋଗ ଓ ଗୁରୁ-ଗୃଣ୍ଡାଲୀ ବ୍ୟବହାର କଚରିଆ ଭାଷାରେ ଯୋଗ କଲେ, (ଯଥା— ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ସ୍ଥଳରେ 'ଉଦ୍‌ଦଣ୍ଡ'; ଯୋଗ ସ୍ଥଳରେ 'ଯୋଗାଯୋଗ', ଚଳନ ସ୍ଥଳରେ 'ଚଳାଚଳ', ଏହ ମକଦ୍ଦମା ସ୍ଥଳରେ 'ଅତ୍ର ମକଦ୍ଦମା', ସର୍ବେବ ସ୍ଥଳରେ 'ସର୍ବେବ', ନାନା ସ୍ଥଳରେ 'ନାନାବିଧ', ତଥାପି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସଲ୍ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଊ	୍

ସ୍ଥଳରେ 'ଉଜାଡ', ଉଃକଲ୍ଲକ, ଆଇନାନୁସାରେ) ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ 'କଚରଆଭାଷା' ବୁଝିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷାକୋଷ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପଡିଅଛି ।]

ଅଦାସ— ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅ+ଦାସ)—ଯେ ଅନ୍ୟର ଦାସ ନୁହେଁ; ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି—A free man.
Adāsa

ଅଦାହ୍ୟ— ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ଦାହ୍ୟ)—
Adāhya ୧ । ଯାହା ପୋଡ଼ି ହୁଏନାହିଁ; ଯାହାଁରେ ନଆଁ ଧରେନାହିଁ—1. Incombustible.

୨ । ଯାହାକୁ ଚଡାଗ୍ନିରେ ପୋଡ଼ିବା ଶାସ୍ତ୍ରବରୁଦ୍ଧ ଅଟେ· 2. Not fit to be burnt on the funeral pyre.

(ଦ୍ର—ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ନ୍ୟୂନବୟସ୍କ ଟିଲ୍ଲା ମରଗଲେ ତାକୁ ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାର ନ କର ମାଲ୍ଲା ଚନ୍ଦନାଦି ଭୂଷିତ କର ଅରଣ୍ୟରେ ପକାଇଦେବ । ରାମଶଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା ୫।୬୮।୭୧ ।)

ସଂ. ବି. (ଏହା ଅଦାହ୍ୟ ଥିବାରୁ)—ପରମାତ୍ମା— The Supreme Soul

ଅଦିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦାତା)—୧ । ଅଦାତା (ଦେଖ) 1. Adātā (See)
Adiā

(ଅଦେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦଅରୁ ଦଅ । ଅଦଅରୁ ଦୁଅର ଦଅ । ଉଭ ।

୨ । (ସଂ. ଅଦେୟ)—ଅଦେୟ (ଦେଖ) 2. Adeya (See)

ମୁହଁ ଚ ତ୍ରତ କର ଯାଚକ ଦ୍ୱିଜଙ୍କୁ,
ଅଦଆ ନ କର ଉଚିଅଟ କଥାରୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । (ସଂ. ଅଦତ୍ତ)—ଅଦତ୍ତ—3 Not given.

ଦେ. ବି—ବାଜିଗର କେଳାମାନେ ପାଖରେ ରଖିଥିବା କନାର କଣ୍ଢେଇ—A doll made of rags exhibited by jugglers during their performance.

[ଦ୍ର—କେଳାମାନେ ବାଜି ଦେଖାଇଲା ବେଳେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ଏ କଣ୍ଢେଇକୁ ରଖି "ଅଦଆ ମୁଣ୍ଡରେ ଥୁକ" କହି ଏ କଣ୍ଢେଇ ମୁହଁରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଘୁଣାସହକାରେ ଛେପ ପକାଉଥାନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଏହା ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଦର୍ଶକରୂପେ ଉପସ୍ଥିତ ସେମାନେ ଏ ବାଜିଗରକୁ ମନ ବୋଧ କର ବଦାକ ନ. ଦେଲେ ଅନ୍ୟଏ ଏହି ଅଦଆକୁ ସମ୍ବୋଧନ କର ସେମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ କର ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟ ଛେପ ପକାଇବ ।]

ଅଦଆ ବନ୍ଧଣା—ଦେ.ବିଣ (ସଦ୍ଭରର)—ଅଦାତା ଓ ରୁଢ଼ବାପା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Adiā bandaṇā (a person) Who is not generous and is at the same time repulsive in speech.
ଦେଓୟା ଥୁଇୟାର ନାମନାଇଁ
କଥା ଶୋନାବାର ଗୋସାଇଁ

ଅଦଆଳୁ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅ ଓ ଦାନଶୀଲ)—୧ । ଅଦାତା; ଯେ ଦାନଶୀଲ ନୁହେଁ—1. Not generous.
Adiāḷu

ଅଦାତା ୨ । କୃପଣ—2. Miserly.
ଅଦାତା

ଅଦିତି—ସଂ. ବି—୧ (ଅଦ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କ୍ତି. ସଂଜ୍ଞା. Aditi ଇଚ୍ଛା; ଯେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଖାଏ)—ମୃତ୍ୟୁ—1 Death.

୨ । ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

୩ । (ଅ+ଦା ଧାତୁ ଦେବା +ଭାବାର୍ଥେ.କ୍ତି)—ଦାନ କରିବାର ଶକ୍ତିହୀନତା—3. Inability to give.

୪ । ନିଃସ୍ୱତା—4. Poverty.

୫ । (ଅ+ଦୋ ଧାତୁ ଛେଦନ କରିବା+କର୍ମ. କ୍ତି; ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଥିବାରୁ ଯାହାକୁ ଛେଦନ କରିଯାଇ ନ ପାରେ)—ପୃଥିବୀ—5 The earth.

୬ । (ବୈଦିକ)—ଗାଈ—6 Cow (M. W.)

୭ । ଅନନ୍ତାକାଶ; ଶୂନ୍ୟ; ମହାଶୂନ୍ୟ—7. The space; the void; the eternal and infinite expanse

୮ । ଅସୀମତା—8. Boundlessness.

୯ । ସ୍ୱାଧୀନତା—9. Freedom (M W.)

୧୦ । ନିରାପଦତା—10. Safety (M. W.)

୧୧ । ବିଶାଳତା—11. Immensity (M. W.)

୧୨ । ଅସୀମତା; ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—12. Inexhaustible; abundance (M. W.)

୧୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—13. Perfection (M. W.)

୧୪ । ଅଖଣ୍ଡତା—14. Unimpaired condition (M. W.)

୧୫ । (ଅ—ବିରୋଧ+ଦିତ୍ତ=ଦୈତ୍ୟମାତା; ଦିତ୍ତଙ୍କ ସପତ୍ନୀ ଥିବାରୁ)—ଦେବମାତା—

15. The name of the mother of the gods.

[ଦ୍ର—ଏ ଦକ୍ଷଙ୍କର ଆଠ କନ୍ୟା ଓ କଶ୍ୟପଙ୍କ ଆଠ ପତ୍ନୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ। ଏହାଙ୍କଠାରୁ ବିଷ୍ଣୁ, ଇନ୍ଦ୍ର, ଆଦତ୍ୟାଦି ଦେବତାମାନେ ଜନ୍ମି ଥିଲେ; ବାମନ ଅବତାରରେ ଏ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ମାତା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଦେବତାରୂପେ ପୂଜା କରିବାର ଋଗ୍ବେଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଅଛି ।]

୧୬ । (ବୈଦିକ) ଦୁଗ୍ଧ—16. Milk (M. W.)

୧୭ । (ବୈଦିକ) ବାକ୍ୟ—17. Speech (M. W.)

୧୮ । (ଦ୍ୱିବଚନ) ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ—18. The heaven and the earth (M. W.)

୧୯ । ପୁନର୍ବସୁ ନକ୍ଷତ୍ର—
19. The 7th lunar mansion.

ସଂ. ବିଣ. (ବୈଦିକ)—୧ । ସ୍ୱାଧୀନ—1. Free (M. W.)

(ବୈଦିକ)—୨ । ଅବଦ୍ଧ—2. Not tied (M. W)

୩ । ଅସୀମ—3. Boundless (M W.)

୪ । ଅଭଗ୍ନ—4. Unbroken (M. W.)

୫ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—5. Entire; unimpaired (M. W)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଯୁକ୍ତ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସଯୁକ୍ତ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଉଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଉ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ରୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ରୁଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ସୁଖୀ—6. Happy (M. W.)

ଅଦିତିଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଦଦ୍ଧ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —ସୂର୍ଯ୍ୟ;
Aditija ଆଦିତ୍ୟ—The Sun God.
ଦେବ—A Divine Being.

ଅଦିନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦିନ)—୧ । ମନ୍ଦ ବା ଅଶୁଭ ଦିବସ —
Adina 1. Bad or inauspicious day.
୨ । ଅକାଳ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—
2. Improper time.
୩ । ଅଭାଗ୍ୟ ସମୟ—3. Time of bad luck.
୪ । ଅସମୟ; ଅଋତୁ—4. Unseasonable time.
୫ । ଋତୁବହିର୍ଭୂତ ସମୟ—5. Time beyond the proper season.
୬ । ଦୁଃସମୟ—6. Bad time.
ବି. ବଣ—୧ । ଅଦିନ ବା ଅସମୟରେ ଘଟିବା—
2. Unseasonable.
(ଯଥା—ଅଦିନ ମେଘ)
୩ । ଋତୁବହିର୍ଭୂତ ଫଳିବା ବା ହେବା—3 Happening beyond the proper season.
(ଯଥା—ଅଦିନ ଆମ୍ବ ।)

ଅଦିନା—ବି. ବଣ—ଅଦ୍‌ନା (ଦେଖ)
Adinā Adnā (See)

ଅଦିନିଆଁ—ବି. ବଣ (ସଂ. ଅଦିନ)—୧ ଅଦିନରେ ଜାତ ବା ଘଟିଥିବା—
Adiniāñ Unseasonable.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବନ୍ଧୁ ଅନେକ ଦିନ ଛଡ଼ା କେବେ କଦାବା ଥରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି—2. (a friend) Whose visits are few and far between.

ଅଦିନିଆଁ କଖାରୁ—ବି. ବ (ସଂ. ଅକାଲକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ) —
Adiniāñ kakhāru ଅକାଲକୁଷ୍ମାଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Akālakushmānda (See)
ଅନେକାଇ ଉଂରେଜ ପାଠିଆ ହେଡ଼ ଅଳ୍ପ ମଝିରୁ ଚୋରାପ ଧୋତାଏ ଅଦିନିଆ କଖାରୁ ବାହାର ପଡ଼ନ୍ତୁ ଫକୀରମୋହନ—ଲବ୍ଧସ୍ଥଳ ।

ଅଦିମଗ—ବି. ବ. (ନାମ) (ସଂ. ଆଦ୍ୟ ଓ ମଘ)—ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ ପାହାଡ଼ିଆ ବାସୀ ଅସଭ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—A wild tribe of the Chittagong hill-tracts.
ଆଦିମଗ

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପୂର୍ବେ ଡକାୟତି କରୁଥିଲେ; ଏବେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ତେଷ୍ଟାରେ ଶୃଙ୍ଖଳ କର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ କୌଣସି ଜଣା ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ଅଦିବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଦିବ୍ୟ)—ଯାହା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନୁହେଁ—
Adibya Not Divine.
ଦେ. ବିଣ—(ଯାହା ଦେବଭାଷା ବା ସଂସ୍କୃତ ନୁହେଁ)—ଗ୍ରାମ୍ୟ—
୧ । ଲୌକିକ ଅର୍ଥରେ (ଭାଷା)—1. Vernacular (tongue).
ଜଣେ ଅକ୍ଷରେ ଦୋଇଛ ନସ୍ୟମ, କଥା ଜୋତ୍ସେ ଦିବ୍ୟ ଅଦିବ୍ୟ ସମ ।
ଦୀନକୃଷ୍ଣ, ରସକଲ୍ଲୋଳ
୨ । ଲୌକିକ—2 Popular.
୩ । ସ୍ଥୂଳ (ଶରୀର; ବସ୍ତୁ)—3. Material.

ଅଦୀନ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଦୀନ)—୧ । ଯେ ଗରିବ ନୁହେଁ; ଧନୀ—
Adīna 1. Not poor; rich.
(ଅଦୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅକାତର; ଖୁସ୍‌ମେଜାଜୀ; ଯାହା ମନ ସବୁଦା
(ଅଦୀନତା—ବି) ପ୍ରସନ୍ନ ଥାଏ—2. High spirited; not depressed in spirits.
୩ । ସୁଖୀ—3. Happy.
ଦୀନତାରହିତ; ଅନମ୍ରାଉ; ଉଗ୍ର—4. Immodest.

ଅଦୁ—ଦେ. ବ—ହସ୍ତୀପଦବନ୍ଧନରଜ୍ଜୁ ବା ଶିକୁଳି—A chain or
Adu rope for tying the feet of an elephant.

ଅଦୁଆର—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅ + ଦ୍ୱାର)—ସାଧାରଣତଃ ଘରକୁ ବା ଖଞ୍ଜାକୁ
Aduāra ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଇ ଲୋକେ ଯାଆନ୍ତି ସେ ଦ୍ୱାର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାର (ଯଥା—ଖିଡ଼ିକ ଦୁଆର; ବାଡ ଦୁଆର; ପାଇଖାନା ଦୁଆର)—A wrong door to enter a house; a door other than the one ordinarily used.
ଶବ୍ଦକୁ ଅଦୁଆରେ ପାଇ ଦେଖା ହେବ । କୃଷ୍ଣହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅଦୁଃଖ ନବମୀ—ସଂ. ବି—ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ—(ଯଥା—ଆଗାମୀ ବର୍ଷ
Aduḥkha nabamī ଦୁଃଖ ପାଇବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ ଦିନ ବ୍ରତ ପାଳନ୍ତି ।)—The 9th day of the bright fortnight of the lunar month of Bhādra.

ଅଦୁମ୍ବର—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ଉଦୁମ୍ବର)—ଉଦୁମ୍ବର (ଦେଖ)
Adumbar Udumbara (See)

ଅଦୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ଦୁଷ୍ଟ)—୧ । ଦୂଷଣରହିତ; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—
Adushṭa 1. Free from blemish.
୨ । ଶୁଦ୍ଧ—2. Pure.
୩ । ଠିକ୍—3. Correct. (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)
୪ । ବାସ୍ତବିକ; ଯଥାର୍ଥ—4. Real; actual.
(ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର) ।
୫ । ସଜ୍ଜନ; ଯେ ଦୁଷ୍ଟ ନୁହେଁ (ବ୍ୟକ୍ତି) —
5. Good (person)
ଭଲମାନେ ଯେ ଦୁଷ୍ଟଜନଙ୍କ ନାଲକୁ; କୋଧ କରି ରାଖନ୍ତୁ ଅଦୁଷ୍ଟ ଜନଙ୍କୁ ।
କୃଷ୍ଣହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅଦୂର—ସଂ. ବିଣ—(ଅ + ଦୂର) —ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ (ସ୍ଥାନ ବା ସମୟ);
Adūra ନିକଟ—Not distant; near (in time and space).
ସଂ. ବି.—ନୈକଟ୍ୟ; ପାଖ—Vicinity (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଡ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଢ	ଢ଼

ଅଦୂରଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଦୂରଦର୍ଶିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adūradarsī ୧ । ଯେ ଦୂରଦର୍ଶୀ ନୁହେଁ—
(ଅଦୂରଦର୍ଶିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not far-seeing.
(ଅଦୂରଦର୍ଶିତା—ବି) ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଗପଛ ନ ବିଚାରି କାମ କରେ—2. Improvident; imprudent.

ଅଦୂର ଭବିଷ୍ୟତ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା. ଅଦୂର+ଭବିଷ୍ୟତ)—ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତ; ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ଯେଉଁ ସମୟ ଆସିବ—Near future.
Adūra bhabishyata

ଅଦୂଷଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦୂଷଣ)—
Adūshaṇa ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ଦୋଷରହିତ—
1. Faultless; flawless.
୨ । ଯାହାର କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ—
2. Defectless.
୩ । ଶୁଦ୍ଧ—3. Pure. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଦୂଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଦୂଷିତ)—୧ । ଯାହା ଦୂଷିତ ବା ଦୋଷଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ନାହିଁ—
Adūshita
(ଅଦୂଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not vitiated; uncorrupted.
୨ । ଅନିନ୍ଦ୍ୟ—2 Irreproachable.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—3. Faultless.

ଅଦୃକ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଦୃଶ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍. କ୍ୱିପ୍)—
Adṛuk ଦୃଷ୍ଟିହୀନ; ଅନ୍ଧ -- Sightless; blind

ଅଦୃଶ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଦୃଶ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍. କ୍ୱିପ୍)—
Adṛus ଦୃଷ୍ଟିହୀନ; ଅନ୍ଧ—Sightless; blind.

ଅଦୃଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ଦୃଶ୍ୟ)—
Adṛusya ୧ । ଯାହା ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ—
(ଅଦୃଶ୍ୟତା—ବି) 1. Invisible.
୨ । ଯାହା ଦେଖିବା ଅଯୋଗ୍ୟ—
2. Not fit to be seen.
୩ । ଅପ୍ରକାଶିତ—3. Latent.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦୃଶ୍)—ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିହୀନ; ଅନ୍ଧ—Blind.
ଦେ. ବି—୧ । (ବ୍ୟକ୍ତିର) ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିହୀନତା; ଅନ୍ଧତା—1 Blindness.
୨ । (ସଂ. ଅଦୃଶ୍ୟତା)—ଦେଖା ନ ଯିବା ଅବସ୍ଥା—2. Invisibility; state of being invisible.

ଅଦୃଶ୍ୟକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଦୃଶ୍ୟ+କରଣ)—୧ । ତୋଜବାଜୀଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଦେଖି ନ ପାରିବା ପରି କରିବା—1. Act of rendering a person in visible by magic.
Adṛusyakaraṇa
୨ । ଯାଦୁବିଦ୍ୟାର ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
2. Name of a treatise on magic.

ଅଦୃଶ୍ୟରୂପ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଦୃଶ୍ୟ+ରୂପ)—୧ । ଯେଉଁ ରୂପ ବା ଆକାର ଆଖିଦ୍ୱାରା ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—
Adṛusyarūpa 1. Invisible shape.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପରମେଶ୍ୱର—2. God.
(ଅଦୃଶ୍ୟରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ରୂପ
(ଅଦୃଶ୍ୟରୂପତା—ବି) କେହି ଦେଖି ନ ପାରେ—Of invisible form.

ଅଦୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଦୃଷ୍ଟ)—୧ । ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ—
Adṛushṭa 1. Unseen.
୨ । ଅଜ୍ଞାତ—2. Unknown.
୩ । ଅପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷିତ—3. Unobserved.
୪ । ଅନନୁଭୂତ—4. Not experienced.
୫ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଅଗୋଚର—5. Unperceived by the senses; imperceptible.
୬ । ଅଦୃଶ୍ୟ—6. Invisible.
୭ । ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ବୋଲି ଆଗରୁ ଦେଖି କରିଯାଇ ପାରି ନ ଥାଏ—7 Unforeseen.
୮ । ମଞ୍ଜୁର କରିଯାଇ ନ ଥିବା—
8. Unsanctioned (M. W.).
୯ । ବେଆଇନ; ଅନ୍ୟାସ୍ୟ—9. Illegal (Apte).
ସ. ବି—୧ । ବିଷଧର କୀଟାଣୁବିଶେଷ—
1. Name of a venemous invisible creature or animalcule; microbe.
୨ । (ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଜଣା ନ ପଡ଼ିବାରୁ)—(ଶୁଭାଶୁଭ) ଭାଗ୍ୟ; କପାଳ; ଦୈବ—
2. Destiny; luck; fortune.
୩ । ଏକଜନ୍ମକୃତ କର୍ମର ଫଳ, ଯାହା ପ୍ରାଣୀ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରେ—3. The result of conduct in one life as experienced in a following existence.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏକ ଜନ୍ମରେ ଜୀବ ଯେଉଁ ଯେଉଁ କର୍ମ କରିଥାଏ ତହିଁର ଫଳ ଯେବେ ସେହି ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରି ନ ଥାଏ ତେବେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରେ । ଏହାକୁ କର୍ମଫଳ ବା ଭାଗ୍ୟ କହନ୍ତି । ଜନ୍ମ କର୍ମଫଳ ଭୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବଜନ୍ମରେ କଅଣ କରିଥିଲା ତାହା ଦେଖି ନ ପାରିବାରୁ ତାହା 'ଅଦୃଷ୍ଟ' ଅଟେ । ବେଦାନ୍ତବାଦୀମାନେ ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ମାନନ୍ତିନାହିଁ ।]
୪ । ପୂର୍ବରୁ କଳ୍ପନା କରିଯାଇ ନ ଥିବା ବିପଦ—
4. Unforeseen calamity or danger.
(ଯଥା—ଘରପୋଡ଼ି; ଓଲଉଠା; ମହାମାରୀ)—(M. W.).

ଅଦୃଷ୍ଟକର୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦୃଷ୍ଟ+କର୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adṛushṭakarmā ୧ । ଅନନୁଭବୀ; ଅପ୍ରତିଭ—
1. Inexperienced.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ତଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଚଟ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଲାଭ କରି ନାହିଁ—
2. Having no practical experience.

ଅଦୃଷ୍ଟକାମ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅଦୃଷ୍ଟପାଇଁ କାମ)—
Adṛushṭakāma କେବେ ଦେଖି ନ ଥିବା ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିପାଇଁ କାମନା—Passionate attachment to an object that has never been seen (M. W.).

ଅଦୃଷ୍ଟଚର—ସ. ବିଣ. (ଅ+ଦୃଷ୍ଟ + ଚର୍ ଧାତୁ + ଅ)—
Adṛushṭachara ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ (ଦେଖ)
Adṛushṭapūrba (See)

ଅଦୃଷ୍ଟଜନର—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦୃଷ୍ଟ + ନର)—
Adṛushṭanara ଅଦୃଷ୍ଟପୁରୁଷ (ଦେଖ)
Adṛushṭapurusha (See)

ଅଦୃଷ୍ଟପୁରୁଷ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦୃଷ୍ଟ + ପୁରୁଷ)—
Adṛushṭapurusha ମାଇଶାସ୍ତ୍ର ବର୍ତ୍ତିତ କୋଡ଼ିଏ ପ୍ରକାରର ସନ୍ଧିସ୍ଥାପନ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ, ଯେଉଁ ସନ୍ଧିସ୍ଥାପନ କର୍ମରେ କେହି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ନ ଥାଏ—A treaty concluded between two parties without the intervention of a mediator.

ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ)—
Adṛushṭapūrba ୧ । ଯାହା ପୂର୍ବେ କେବେ ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ—
1. Not seen before; unprecedented.
୨ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ —2. Wonderful.

ଅଦୃଷ୍ଟଫଳ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଫଳ)—
Adṛushṭaphala ୧ । ଭବିଷ୍ୟତ ଗର୍ଭରେ ନିହିତ ଘଟଣାରାଜି-
1. Events or consequences hidden in the womb of the future.
୨ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) କର୍ମଫଳ; ପୂର୍ବଜନ୍ମକୃତ କର୍ମର ଇହଜନ୍ମରେ ଭୁକ୍ତଫଳ—2. The results of a person's actions during his previous existence.
୩ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଆପଣା ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟିବା ବିଷୟ—
3. The happenings due to one's luck.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯେଉଁ କର୍ମର ଫଳ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ—1. (act) Of which the consequences are not yet visible.
୨ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷର ଫଳ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ; ଅଣ୍ଡିଆ ଗଛ—
2. Non-fruit-bearing (trees).
୩ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ଆଜଯାକେ ଫଳ ନାହିଁ—
3. (tree) Not yet bearing fruit.

ଅଦୃଷ୍ଟବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଦୃଷ୍ଟବାନ୍)—
Adṛushṭabanta ଅଦୃଷ୍ଟବାନ୍ (ଦେଖ)
(ଅଦୃଷ୍ଟବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Adṛushṭabān (See)

ଅଦୃଷ୍ଟବାଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାଦ)—
Adṛushṭabāda ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ରୋଗ କରିବ, ତାହା କଦାପି ଏଡ଼ି ପାରିବନାହିଁ, ଏହି ମତବାଦ—Fatalism; the theory of fate.

ଅଦୃଷ୍ଟବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦୃଷ୍ଟବାଦକୁ ମାନେ—
Adṛushṭabādī Believing in fatalism; a fatalist.
(ଅଦୃଷ୍ଟବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଦୃଷ୍ଟବାନ୍—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ. (ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ବତ୍. ୧ମା.୧ବ.)—
Adṛushṭabān ୧ । ଭାଗ୍ୟବାନ୍; କପାଳିଆ—
(ଅଦୃଷ୍ଟବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fortunate; lucky.
୨ । ଭାଗ୍ୟରୁଜାତ—2. Arising from destiny (M. W.).

ଅଦୃଷ୍ଟ ଭୁଞ୍ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଅଦୃଷ୍ଟ + ଭୁଜ୍ ଧାତୁ)—
Adṛushṭa bhuñjibā ଆପଣାର କର୍ମଫଳ ବା ଭାଗ୍ୟକୁ ଭୋଗ କରିବା—To enjoy the fruits of one's destiny.
ଅଦୃଷ୍ଟ ଭୋଗକରା
ଆମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ଥିବା ଯାକ ସେ ଜଇଁ ଥାଉ
ଅମ୍ବର ଉତାରୁ ସେ ଅଦୃଷ୍ଟ ଭୁଞ୍ଜୁ । କୃଷ୍ଣଦି ଦୃ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୌ ।

ଅଦୃଷ୍ଟରଜା—ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦୃଷ୍ଟ + ରଜସ୍.୧ମା.୧ବ)—
Adṛushṭarajā ଅରଜସ୍କା; ଯେଉଁ ବାଳିକା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଋତୁମତୀ ହୋଇ ନାହିଁ—(girl) Not yet menstruated.
ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଋତୁମତୀ ହୋଇ ନ ଥିବା ବାଳିକା—A girl before her puberty.

ଅଦୃଷ୍ଟାକ୍ଷର—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅକ୍ଷର)—ଏପରି କାଳି
Adṛushṭākshara (ଯଥା—ପିଆଜରସ, ଲେମ୍ବୁରସ)ରେ ଲେଖା ଅକ୍ଷର, ଯାହା ଶୁଖି ଗଲେ ଦେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ, କନ୍ତୁ ନଆଁ ଉପରେ ସେଙ୍କଲେ ପଢ଼ାଯାଏ—
Invisible writing which can be deciphered when placed on fire.

ଅଦୃଷ୍ଟାର୍ଥ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦୃଷ୍ଟ + ଅର୍ଥ)—
Adṛushṭārtha ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଅଗୋଚର ବିଷୟ ଯୁକ୍ତ—
1. Transcandental; having an object not perceptible to the senses.
୨ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ—2. Having an occult or metaphysical meaning.
୩ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ). ଏମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଯହିଁର ଅର୍ଥ ଏ ସଂସାରରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ (ଯଥା—ସ୍ୱର୍ଗ,ପରମାତ୍ମା,ମୋକ୍ଷ,ଈଶ୍ୱର) ।
3. Words whose meaning cannot be realised in the world.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ	----
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	୍	୍

ଅଦୃଷ୍ଟାଶ୍ରୁତପୂର୍ବ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦୃଷ୍ଟ+ଅଶ୍ରୁତ+ପୂର୍ବ)—
Adṛushṭāśrutapurba (ଅଦୃଷ୍ଟାଶ୍ରୁତପୂର୍ବତ୍ୱ—ବ)

ଯାହା ପୂର୍ବେ କେବେ ଦେଖା ଯାଇ ନ ଥିଲା ବା ଶୁଣା ଯାଇ ନ ଥିଲା—Not having been seen or heard before (M. W.)

ଅଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ ; ଅ+ଦୃଷ୍ଟି)—
Adṛushṭi

୧ । ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦେଖା ନ ଯିବା ଅବସ୍ଥା—1. Invisibility.

୨ । ମନ୍ଦ ବା ଅମଙ୍ଗଳକର ଦୃଷ୍ଟି—2. An evil eye.

୩ । କ୍ରୋଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—3. An angry look.

୪ । ଈର୍ଷାଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି—4. A malicious glance.

୫ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି; ବିରକ୍ତିସୂଚକ ଦୃଷ୍ଟି—5. A displeased look; a look of displeasure.

୬ । କ୍ରୂର ଦୃଷ୍ଟି—6. A cruel look.

୭ । ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି—7 A covetuous look.

୮ । (ନ୍ୟାସ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ତିନ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ; ମଧ୍ୟମ ଅଧିକାରୀ ଶିଷ୍ୟ—8. A class of disciples. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିହୀନ; ଅନ୍ଧ—Blind; sightless.

ଦେ. ବ୍ୟଣ—୧ । ଅଦୃଷ୍ଟିଆ (ଦେଖ)
1. Adṛushṭiā (See)

୨ । (ସଂ. ଅଦୃଷ୍ଟ)—ଅଦୃଷ୍ଟ—2. Unseen.

ପ୍ରୟୋଗ ଏ ଜଣା, ମାନବ ଅଦୃଷ୍ଟ ଅଶ୍ରୁତ । ଉଷ୍ଣ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ୪।୭ ।

ଅଦୃଷ୍ଟିଆ—ଦେ. କି (ସଂ, ଅ+ଦୃଷ୍ଟ) ଯେଉଁ ଶିଶୁ ବା ଖାଦ୍ୟାଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଡାହାଣୀମାନଙ୍କର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିନାହିଁ—
Adṛushṭiā (food or child) On which the evil eye of the witch has not yet been cast.

ଅଦେଇ—ଦେ. ବ୍ୟଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅଦାତ୍ରୀ)—ଅଦଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; କୃପଣା (ସ୍ତ୍ରୀ)—Miserly (woman).

ଅଦେଇ ଘରେ ଜୁହୁରୁଣୀ ଓଖା—ଉଗ ।

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅଦ୍ୱୈତ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—Name for calling Adwaita.

ଅଦେଖା—ଦେ. ବ୍ୟଣ. (ସଂ. ଅଦୃଷ୍ଟ)—
Adekhā

୧ । ଅଦୃଷ୍ଟ; ଦେଖା ଯାଇ , ନଥିବା—1. Unseen.

ଅଦେଖା ୨ । ଅଜନ୍ମୁଆ—2. Unexperience.

ଅଦେଖ ୩ । ଗୁପ୍ତ—3. Secret.

ଅଦେୟ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ଅ+ଦେୟ)—୧ । ଯାହା ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ—
Adeya 1. Which cannot he given away.

୨ । ଯାହା ଦେବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2. Unfit to be given away.

୩ । ଯାହା ଦେବା ଅନୁଚିତ—3. Not proper to be given away.

୪ । ଯାହା ଦେବା ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ନିଷିଦ୍ଧ—4. That which it is illegal to give away.

(ଯଥା—ଆପଣାର ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ—(ସ୍ମୃ) ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଅଦେୟ ବସ୍ତୁ—A class of things which it is illegal to give away.

[ଯଥା—ସ୍ତ୍ରୀ; ପୁତ୍ର, ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଗଚ୍ଛିତ ଧନ, ଅନ୍ୟକୁ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିବା ପଦାର୍ଥ, ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି, ଜମିନ୍ ବା ଉପାଜ୍ଜନ୍ ରଖାଯାଇଥିବା ବସ୍ତୁ ବା ଧନ ।]

ଅଦେଶ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଦେଶ)—୧ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ବା ଅଞ୍ଚଳ—
Adeśa 1. Wrong, improper or unfit place.

୨ । ମନ୍ଦସ୍ଥାନ—2. Bad place.

୩ । ଅଶୁଦ୍ଧ ଦେଶ—3. Unhallowed country.

[ଦ୍ର—ମ୍ଲେଚ୍ଛ, ଆନର୍ତ୍ତକ, ଅଙ୍ଗ, ମଗଧ, ସୁରାଷ୍ଟ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାପଥ, ବଙ୍ଗ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଦେଶମାନଙ୍କୁ କେଉଁକ ସ୍ମୃତିରେ 'ଅଦେଶ'ରୂପେ ଗଣ୍ୟ କରାଯାଇଅଛି ।]

୪ । ଆପଣାର ଦେଶ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେଶ; ବିଦେଶ—4. A country other than one's own; a foreign county.

ଅଦେଶକାଲ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଦେଶକାଳ)—ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଦେଶ ଓ ସମୟ—A wrong place and time.
Adeśakāla

ଅଦେଶ୍ୟ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ଅ+ଦିଶ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Adeśya

୧ । ଯାହା ଆଦେଶ ଦେବା ଅନୁଚିତ—1. Not fit to be ordered.

୨ । ଯାହା ଉପଦେଶ ଦେବା ଅନୁଚିତ—2. Not proper to be advised.

୩ । (ଅ+ଦେଶ୍ୟ) ଯାହା ସରଜମିନ୍ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନର ନୁହେଁ—3. Not pertaining to the spot.

୪ । ଯାହା ସ୍ଥାନୀୟ ନୁହେଁ—4. Not local.

୫ । ଯାହା ଦେଶୀ ନୁହେଁ; ବିଦେଶୀ—5. Foreign; not belonging to this country.

୬ । ଘଟଣା ସମୟରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ—6. Not present on the occasion referred to (M. W.).

ଅଦୈବ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ ; ଅ+ଦୈବ)—
Adaiba

୧ । ଯହିଁରେ ଦେବମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ—1. Not connected with the gods.

୨ । ଯାହା ଦେବତା ବା ଭାଗ୍ୟଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବରୁ ଅଦୃଷ୍ଟ ବା ଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ନାହିଁ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦ୍ୱିତୀୟୋକ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣର ବଦଳିତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍ଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

2. Not predistined or preordained by the gods or fate.

୩ । ଯାହା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନୁହେଁ—3. Not divine.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ଅଭାଗା—

4. Ill-fated; unfortunate.

ଅଦୋଷ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ଦୋଷ) –

Adosha ୧ । ଦୋଷଶୂନ୍ୟତା—1. Faultlessness.

୨ । ନିଷ୍ପାପତା—2. Sinlessness.

୩ । ନିରପରାଧତା—3. Innocence.

୪ । ଯାହା ଦୋଷ ନୁହେଁ—4. That which is not a fault or defect.

୫ । ଦୋଷ କରି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—5. State of not having committed any fault.

୬ । ବ୍ୟାକରଣଦୁଷ୍ଟ, ଅଶ୍ଳୀଳତା, ଗ୍ରାମ୍ୟତା ଆଦି ଦୋଷରହିତ ରଚନା—6. Composition which is free from blemishes.

(ଅଦୋଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦୋଷ)—

(ଅଦୋଷତା—ବ) ୧ । ନିରପରାଧ—

1. Innocent; guiltless.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ଦୋଷଶୂନ୍ୟ—

2. Faultless; free from blemish.

୩ । ନିଷ୍ପାପ—3. Sinless.

୪ । ବ୍ୟାକରଣଦୁଷ୍ଟ; ଅଶ୍ଳୀଳତା, ଗ୍ରାମ୍ୟତା ଆଦି ଦୋଷରହିତ (ରଚନା)—

4. (composition) Free from literary blemishes.

ଅଦୋଷତା—ସଂ. ବି. (ଅଦୋଷ + ତା)—୧ । ଅଦୋଷର ଭାବ-

Adoshatā 1. State of being free from blemish or defect.

୨ । (ଅଳଙ୍କାରଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଳଙ୍କାରଦୃଷ୍ଟିରେ ଲକ୍ଷିତ କୌଣସି କୌଣସି ଦୋଷ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଦୋଷରୂପେ ଗଣ୍ୟ ନ ହୋଇ ରଚନାର ଗୁଣରୂପେ ଗଣ୍ୟ ହେବା-ଅବସ୍ଥା—1. The state of a literary blemish or defect being considered as an excellence in some cases.

[ଦ୍ର—ଅପ୍ରତୀତତ୍ୱର ଗୁଣତ୍ୱ—ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠାରେ ବକ୍ତା ଓ ଶ୍ରୋତା ଉଭୟେ ଶବ୍ଦାର୍ଥବିଶାରଦ ସେଠାରେ ଅପ୍ରତୀତତାଗୁଣ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ; ଯଥା—

ନାମ ମାତ୍ର ଦାହିବାକୁ ଅଛ ବଜ୍ରଦତ୍ତ
ଦେଶ ଅଧିପତି ଏବେ ଧ୍ରୁବ ମେରୁ ହୁଇ
ମେରୁନରେ ସପ୍ତର୍ଷିର ସୁଦର୍ଶ ବେଙ୍ଗଳା । ସ୍ୱଧାନାଥ. ମହାତାରା

ଏହିପରି ଗ୍ରାମ୍ୟତା ଦୋଷ; ସୁନରୁକ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ଦୋଷ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ରଚନାର ଗୁଣ ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହୁଏ—

କୁଲମଣି—ଅଲଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅଦୋଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିନା ଅପରାଧରେ—

Adoshare Without any fault; in the absence of any fault.

ଅଦୋଷମେ (ଯଥା; ଅଦୋଷରେ ଦଣ୍ଡିବା ରାଜାଙ୍କର ଗୁଣ ନୁହେଁ ।)

ଅଦୋଷୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଦୋଷ) —

Adoshī ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ; ନିରପରାଧ—Innocent; guiltless.

ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅଦୋଷୀ ଜୀବ ସଙ୍ଗେ ମାର, ସେ ତାର ନୁହଇ ବରଞ୍ଚ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ ।

ଅଦୋହ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦୁହ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ବି. ଅ)—

Adoha ୨ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଗୋରୁଠାରୁ ଦୁଧ ଦୋହିବା ଅସମ୍ଭବ-

1. A time when milking is impracticable.

୨ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଗୋରୁ ଦୋହିବା ନିଷିଦ୍ଧ—

(ଯଥା—ଏକାଦଶୀ)

2. A time when milking is prohibited.

୩ । (ଅ + ଦୋହ) ଦୁଧ ଦୁହାଁ ନ ଦେବା—

3. Not milking.

ଅଦୌତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଦଉତ୍ ଇତ୍ୟାଦି(ଦେଖ)

Adauta (etc) Adaut etc. (See)

ଅଦୌତି (ଇତ୍ୟାଦି)--ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଦଉତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ).

Adauti etc Adaut etc. (See)

ଅଦୌତିଆ—ଦେ. ବିଣ ଅଦଉତିଆ (ଦେଖ)

Adautiā Adautiā (See)

ଅଦ୍ୱୟ—ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦ୍ୱୟ)—

Adwaya ୧ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—1. Unparalleled; unique.

୨ । ଏକକ; ଏକାକୀ—2. Single; solitary.

୩ । ଅଦ୍ୱୈତ; ଯାହାର ଦ୍ୱିତୀୟରୂପ ନାହିଁ—

3. Non-dual.

୪ । ଯାହାର ପ୍ରକାରାନ୍ତର ନାହିଁ—

4. Having no alternative

୫ । ଏକ ମାତ୍ର—5. Only; sole.

ସଂ. ବି—୧ । ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—

1. Name of a Buddha (M. W.)

୨ । ଅଦ୍ୱୈତତା; ଦ୍ୱିତୀୟ ରୂପ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—

2 Non-duality.

୩ । ଏକତା; ଅଭେଦତା—3. Unity; identity.

୪ । ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍ଗେ ଜୀବାତ୍ମାର ଏକତା—4. Identity of the Brahma with the human soul.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ୍ଅ
୨	ଈ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଊ

୫ । ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଏକତା—5. Identity of the Brahma with the creation.

୬ । ଭୂତ ସଙ୍ଗେ ଆତ୍ମାର ଅଭେଦତା—
6. Identity of spirit with matter.

୭ । ବ୍ରହ୍ମା—7. Brahmā, the Creator of the Universe.

ଅଦ୍ୱୟବାଦ—ସଂ. ବ—ଅଦ୍ୱୈତବାଦ (ଦେଖ)
Adwayabāda Adwaitabāda (See)

ଅଦ୍ୱୟବାଦୀ—ପୁଂ
ଅଦ୍ୱୟବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ } ବଣ.

ଅଦ୍ୱୟୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ; (ଅଦ୍ୱୟ+ଉ; ବୈଦିକ)—
Adwayu ୧ । ଅନ୍ତର୍ବାହ୍ୟେକ ରୂପ; ଯାହାର ବାହାର ଭିତର ଏକ—1. Which is the same inside and outside.

୨ । ଦ୍ୱିଧାରହିତ—2. Free from double-dealing or duplicity (M. W.)

ଅଦ୍ୱାର—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅ+ଦ୍ୱାର)—
Adwāra ନଗର, ଗ୍ରାମ, ପୁର ବା ଗୃହକୁ ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ଯେଉଁ ଦ୍ୱାର ଦେଇ ଯିବାଆସିବା କରନ୍ତି ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାର—1. A wrong door; an entrance which is not intended for or ordinarily used by people for going into or coming out of a town, village or house.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେଉଁ ଘର ବା ସ୍ଥାନରେ ଦ୍ୱାର ନାହିଁ—
2. A place without a door (M. W.).

ଅଦ୍ୱିତୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦ୍ୱିତୀୟ)—
Adwitīya ୧ । ଅସାଧାରଣ; ଅସାମାନ୍ୟ—
1. Extraordinary.

୨ । ଅତୁଲନୀୟ—2. Peerless; matchless; incomparable.

୩ । ଏକାକୀ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ କେହି ନଥାଏ—
3 Single; sole; solitary

୪ । ଏକ ମାତ୍ର—4. Supreme; unique.

ଅଦ୍ୱେଷ୍ଟା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଦ୍ୱିଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Adweshṭā ଦ୍ୱେଷରହିତ—Unenvious; not malevolent.
(ଅଦ୍ୱେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଦ୍ୱୈତ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଦ୍ୱୈତ)—
Adwaita ୧ । ଦ୍ୱିତ୍ୱରହିତ—1. Non-dual; free from duality.

୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—2. Unparalleled; unique.

୩ । ଯାହାର ଯୋଡ଼ା ନାହିଁ -3. Having no duplicate.

୪ । ଏକାକୀ—4. Sole; single.

୫ । ଅବିଭକ୍ତ—5. Undivided.

୬ । ଅବିଭାଜ୍ୟ—6. Indivisible.

ସଂ. ବ—୧ । ଦ୍ୱିତ୍ୱରହିତ ଅବସ୍ଥା—1. Non-duality.

୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟତା—2. Uniqueness.

୩ । ଅତୁଲନୀୟତା—3. Matchlessness.

୪ । ବିଷ୍ଣୁ—4. God Bishnu

୫ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ—5. The Supreme Soul.

୬ । ବ୍ରହ୍ମା; ବ୍ରହ୍ମ ବା ପରମାତ୍ମା ସହିତ ଜୀବାତ୍ମାର ଅଭେଦ ବା ଏକତା—6. The identity of Brahma or the Supreme Soul with the human soul.

୭ । ଆତ୍ମା ଓ ପଞ୍ଚଭୂତ ମଧ୍ୟରେ ଅଭେଦ—
7. Identity of spirit with matter

୮ । ପାରମାର୍ଥିକ ସତ୍ୟ—8. The ultimate truth.

୯ । ଉପନିଷଦବିଶେଷ—
9. The title of an Upanishada.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଅଦ୍ୱୈତାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
1 Adwaitāchārjya (See)

୨ । ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
2. A name given to males.

ଅଦ୍ୱୈତଠାକୁର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅଦ୍ୱୈତାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Adwaitaṭhākura Adwaitāchārjya (See)

ଅଦ୍ୱୈତବାଦ—ସ. ବ—୧ । ବ୍ରହ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଏକ, ଈଶ୍ୱର ଓ ସୃଷ୍ଟି ଏକ; ଏକ ମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର ସର୍ବଭୂତରେ ଓ ସର୍ବତ୍ର ବିରାଜିତ, ଏରୂପ ମତବାଦ—1. The doctrine of non duality; the theory that the Creator is identical with the Creation and that there is nothing in the Universe except God in His various manifestations.

୨ । ପରମାତ୍ମା ଓ ଜୀବାତ୍ମା ଅଭିନ୍ନ, ଏହା ଦାର୍ଶନିକ ମତ—
2. Monism in philosophy; the doctrine that the Supreme Soul is identical with the human soul.

(ଦ୍ର—ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରଦ୍ୱାରେ ଏହି ମତକୁ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ।)

୩ । ଈଶ୍ୱର ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ, ଏହା ଧର୍ମମତ—
3. Monotheism.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉପାଦ୍ଧୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଙ୍ଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

(ଦ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍, ମୁସଲ୍‌ମାନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ।)

ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ୱୈତବାଦ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Adwaitabādī ୧ । ଅଦ୍ୱୈତବାଦ ମତାବଲମ୍ବୀ (ହିନ୍ଦୁ)—
(ଅଦ୍ୱୈତବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Monotheist; Unitarian (Hindus) professing the doctrine of monism.

୨ । ଏକେଶ୍ୱରବାଦୀ—2. Believing in one God.

ଅଦ୍ୱୈତ ମତାପ୍ରଭୁ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅଦ୍ୱୈତାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Adwaita mahāprabhu Adwaitāchārjya (See)

ଅଦ୍ୱୈତାଚାର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ନାମ) —ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମୟିକ (ପଞ୍ଚଦଶ
Adwaitāchārjya ଶତାବ୍ଦିର ଶେଷ ଭାଗ) ନବଦ୍ୱୀପ ନବଦ୍ୱୀପବାସୀ ଉକ୍ତ ପଣ୍ଡିତ । ଏ ଜଣେ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଥିଲେ ଓ ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନାକରଥିଲେ—Name of a devoted pandit and Baisnaba author contemporary with Śrī Chaitanya.

ଅଦ୍ୱୈତାନନ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଦ୍ୱୈତ + ଆନନ୍ଦ)—
Adwaitānanda ଅଦ୍ୱୈତବାଦରେ ବଶ୍ୱାସଜନିତ ମନରେ ଜାତ ଆନନ୍ଦ—The joy arising from a faith in the doctrine of monism.

ଦେ. ବ— ଅଦ୍ୱୈତାଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Adwaitāchārjya (See)

ଅଦ୍ୱୈଧ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଦ୍ୱୈଧ)—
Adwaidha ୧ । ଦୁଇଭାଗରେ ବଭକ୍ତ ଦୋଇ ନ ଥିବା—
1. Not divided into two parts (M.W.).

୨ । ଦ୍ୱେଷରହିତ— 2. Free from malice (M. W).

୩ । ସରଳଭାବାପନ୍ନ—
3. Straight-forward (M. W.).

୪ । ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
4. Not dis-united (M. W.).

୫ । ଭାଗ ବା ଭାଗ କରାଯାଇ ନଥିବା—
5. Not shared (M. W.).

ଅଦ୍ଭୁତ—ସଂ. ବଣ. (ଅତ୍ + ଭୂ ଧାତୁ + ଉତ; ଯାହା ପୂର୍ବେ ଘଟି ନାହିଁ)—
Adbhuta ୧ । ଅସାଧାରଣ—
1. Extraordinary; supernatural.

୨ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ; ବସ୍ମୟୋତ୍ପାଦକ—
2. Wonderful; marvellous.

୩ । ରଚନା-ଭଙ୍ଗୀ ବା ଶୈଳୀରେ ବସ୍ମୟକର ବା ଅଦ୍ଭୁତାଶ୍ରୟ—
3. Marvellous in style (M. W.).

ସଂ. ବ—୧ । ସାହିତ୍ୟ ବା ରଚନାର ରସବଶେଷ; ଅଦ୍ଭୁତରସ (ଦେଖ)
1. Name of a sentiment in literature; Adbhutarasa (See)

୨ । ନବମ ମନ୍ୱନ୍ତରର ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମ—
2 Name of the Indra of the 9th aeon.

୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ବଷୟ ବା ଘଟଣା—
3. A wonderful thing or occurrence; prodigy; a miracle; a marvel.

ଅଦ୍ଭୁତ ଦେଖି ଭବଗ୍ରାହୀ, ଅମୃତ ମସ୍ତକେ ଅନାଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୪ । ବସ୍ମୟ—4. Wonder; astonishment.

୫ । ସାମବେଦର ପରିଶିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ଗ୍ରନ୍ଥବଶେଷ—
5. Name of a supplementary treatise of the Sāma Beda.

ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ଭୁତ + କର୍ମନ୍;
Adbhutakarmā ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ କର୍ମ କଲ୍ପବାଲା—
1. (a person) Of wonderful deeds.

୨ । ବସ୍ମୟୋତ୍ପାଦକ କାରୁଗଣ୍ଠି ଦେଖାଇବା (ଶ୍ଲୋକ)—
2. Exhibiting wonderful workmanship (M. W.).

ଅଦ୍ଭୁତଦର୍ଶନ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ଭୁତ + ଦର୍ଶନ)—
Adbhutadarśana ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ମନରେ ବସ୍ମୟ ଜାତ
(ଅଦ୍ଭୁତଦର୍ଶନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ହୁଏ—Prodigious; wonderful to look at; having a wonderful appearance.

ଅଦ୍ଭୁତବ୍ରାହ୍ମଣ—ସଂ. ବ—ସାମବେଦର ପରିଶିଷ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗ୍ରନ୍ଥବଶେଷ—
Adbhutabrāhmaṇa Title of a supplementary treatise of the Sāma Beda.

ଅଦ୍ଭୁତ ମେଷଯୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବ—ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାର ବଶେଷ; (ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗୋପ୍ଲୋକ-
Adbhuta meshajuddha ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଭାଙ୍କ ରଚତ ଇନ୍ଦୁରେଖା କାବ୍ୟରେ ଏଥିର ଉଦାହରଣ ଦେଇ-ଅଛନ୍ତି) ସର୍ବତୋଭଦ୍ର ଦେଖ—
A kind of artistic composition; Sarbatobhadra (See)

ଅଦ୍ଭୁତରସ—ସଂ. ବ—ସାହିତ୍ୟର ନବରସ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ଯେଉଁ
Adbhutarasa ରସଦ୍ୱାରା ମନରେ ବସ୍ମୟ ଉତ୍ପାଦତ ହୁଏ—
(ରସ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—The marvellous sentiment in literature; (See notes under Rasa).

ଅଦ୍ଭୁତଶାନ୍ତି—ସଂ. ବ—ଅଥର୍ବ ବେଦର ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମ ପରିଶିଷ୍ଟ—Title
Adbhutaśānti of the sixty seventh supplement to the Atharba Beda.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ୍ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅଦ୍ଭୁତସାର—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ଭୁତ+ସାର)—
Adbhutasāra ୧ । ଖଦିରବୃକ୍ଷ—1. The catechu tree; Mimosa Catechu.
୨ । ଅଦ୍ଭୁତଦର୍ଶନ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକବିଶେଷ—
2. Name of a book on the essence of prodigies (M W.)

ଅଦ୍ଭୁତୋପମ—ଫ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ଭୁତ+ଉପମା)—
Adbhutopama ଯାହା ଅଦ୍ଭୁତ ବା ବିସ୍ମୟକର ପଦାର୍ଥ
(ଅଦ୍ଭୁତୋପମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଙ୍ଗେ ଉପମେୟ—Resembling a wonder (M. W.)

ଅଦ୍ଭୁତୋପମା—ସଂ. ବ—ଉପମାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
Adbhutopamā A figure in Rhetoric.
[ଦ୍ର—କବି ବର୍ଣ୍ଣିତ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରିବାଦ୍ୱାରା ପାଠକ ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଯଥା—

ସବୁ ମଉରେ ସକମଉ ଏମନ୍ତ ପବ୍ବତ ପରେ ଜାଉ ଲଭା ।
ଲଭାରୁ ଏବେ ପବ୍ବତ ଜାଉ ଦୋହଁ ରହିଁ କମ୍ପିବେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେଖା ।
ଉତ୍କ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ୪।୨ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ପବ୍ବତରୁ ବିନା ଲଭା ଜାତ ଦୁଏ କନ୍ୟା ବର୍ଣ୍ଣିତା ନାଗସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ତାର ଦେହରୂପ ଲଭାରୁ ଭୁତରୂପ ପବ୍ବତ ଜାତ ଦୋହେ ଅଛନ୍ତି । ଅତଏବ ଏହି ଉପମାଦ୍ୱାରା ମନରେ ବିସ୍ମୟ ଜନ୍ମୁଅଛନ୍ତି ।]

ଅଦ୍ମନ—ସଂ. ବ. (ଅଦ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ ମନ; ଯେ ସବୁପଦାର୍ଥ
Admani ଖାଇଦଏ)—ଅଗ୍ନି—Fire.

ଅଦ୍ମର—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଦ ଧାତୁ=ଖାଇବା+ଅଭ୍ୟନ୍ତାର୍ଥେ. ମର)—
Admara ୧ । ପେଟୁ—1. Gluttonous.
(ଅଦ୍ମରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତି ଭୋଜନଶୀଳ—
2. Given to over-feeding.

ଅଦ୍ୟ—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍=ଏହି+ଦ୍ୟୁ=ଦିବସ; ନଯାଉନ)—
Adya ୧ । ଆଜି—1. Today; this day.
୨ । ଆଜିକାଲି; ଏବେ—2. Now-a-days.
୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ—3. Now; at present.
ସଂ. ବିଣ. (ଅଦଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଖାଇବାର ଉପଯୋଗୀ—
Fit or proper to be eaten.
ସଂ. ବ. (ଅଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—Food.

ଅଦ୍ୟକା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆଜି ଘଟିଥିବା; ଅଦ୍ୟତନ; ଆଜିର—
Adyakā 1. Happening today; today's.
ଆଜିକାର; ଆଜିକେର ୨ । ଆଜି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ଆଜିକା 2. Relating to today.

ଅଦ୍ୟକାର—ଦେ. ବିଣ—ଅଦ୍ୟକା (ଦେଖ)
Adyakāra Adyakā (See)

ଅଦ୍ୟତନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଦ୍ୟ+ଘଟିବା ଅର୍ଥରେ. ତନ)—
Adyatana ୧ । ଆଜି ଘଟିବା (ବିଷୟ ବା ଘଟନା)—
(ଅଦ୍ୟତନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Happening today.
୨ । ଆଜି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to today.
୩ । ଆଜି କାଲି ପ୍ରଚଳିତ—3. Current now-a-days.
୪ । ଆଧୁନିକ—4. Modern.
ସଂ. ବ—ଆଜି ଦିନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିବସଟି (ଦିନ ଗଣ୍ଡି ୮ ପ୍ରହର)
ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜିଭୋରଠାରୁ କାଲି ଭୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
The whole of today (consisting of 24 hours).

ଅଦ୍ୟତନ ଭୂତକାଳ—ସଂ ବ—(ବ୍ୟାକରଣ) ଆଜି ଘଟିଥିବା କ୍ରିୟାର
Adyatana bhūtakāla କାଳ—
(grammar) Name given to the Aorist tense of actions done today.

ଅଦ୍ୟତନୀ—ସଂ ବିଣ. (ଅଦ୍ୟତନ+ଈ)—ଅଦ୍ୟତନର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Adyatanī Feminine of Adyatana.
ସଂ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅଦ୍ୟତନ ଭୂତକାଳ—
The Aorist tense.

ଅଦ୍ୟତନୀୟ—ସଂ. ବି. (ଅଦ୍ୟତନ=ଆଜି+ଈୟ)—
Adyatanīya ଅଦ୍ୟତନ (ଦେଖ)—Adyatana (See)

ଅଦ୍ୟପ୍ରଭୃତି—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ+ପ୍ରଭୃତି)—୧ । ଆଜିଦିନଠାରୁ—
Adyaprabhṛuti 1. From today.
୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—
2. Henceforth; henceforward.

ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ+ଭକ୍ଷ ଧାତୁ)୧ । —ଯାହାର ବସି
Adyabhaksha ଓଳକ ଦାନା ନାହିଁ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କାଲି
ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ ଖାଇବା ପାଇଁକ ସମ୍ବଳ ନାହିଁ—
1. Living from hand to mouth; having nothing to spare for tomorrow's meal.
୨ । ଅତି ଗରିବ—2. Very poor; indigent.

ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଦ୍ୟ+ଭକ୍ଷ୍ୟ)—ଆଜି ଯାହା ଖିଆଯିବ—
Adyabhakshya (food) Which is to be taken today.

ଅଦ୍ୟଭେକ୍—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଦ୍ୟଭକ୍ଷ (ଦେଖ)
Adyabhek 1. Adyabhaksha (See)
୨ । ଅଦ୍ୟଭେକା (ଦେଖ)
2. Adyabhekā (See)

ଅଦ୍ୟଭେକା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ+ସଂ. ବେଶ. ଓ. ଭେକ)—
Adyabhekā ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗା ଖଣ୍ଡିକ ଛଡ଼ା
ଏକବସ୍ତ୍ର ଅନ୍ୟ ଲୁଗା ନାହିଁ—(a person) Who has got no more cloth than he is wearing.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ବନ୍ଧନୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଦୁଇଟିରୁ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତୃତୀୟ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଦ୍' ଖୋଜିବେ; 'ଦୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଦ୍ୟଶ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଦ୍ୟ + ଶ୍ୱ)—ଆଜ ଓ କାଲିକୁ ମିଶାଇ—
Adyaśwa Comprising the present & the following day (M. W.)

ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଦ୍ୟା + ଶ୍ୱ + ଭବିତା ସମ୍ଭବ ଅର୍ଥରେ. ଖ୍ନ)—
Adyaśwīna ୧ । ଯାହା ଆଜି କିମ୍ବା କାଲି ଘଟିବାର ସମ୍ଭବ--
(ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Likely to happen today or tomorrow.
୨ । ଆସନ୍ନ; ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଆଜି କାଲି ଘଟିବ (ଯଥା— ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନ ମରଣ ।)—2 Imminent.

ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନ + ଆ)—
Adyaśwīnā ୧ । ଅଦ୍ୟଶ୍ୱୀନର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Adyaśwīna.
୨ । ଆସନ୍ନପ୍ରସବା (ସ୍ତ୍ରୀ); ଯେ ଆଜି ବା କାଲି ଜନ୍ମ କରିବ—2. (a woman or female-animal) Likely to be delivered of a child to day or tomorrow.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଆସନ୍ନପ୍ରସବା ସ୍ତ୍ରୀ
1. A female near delivery.
୨ । ଆସନ୍ନପ୍ରସବା ଗାଭୀ—
2. A cow near delivery.

ଅଦ୍ୟାପ—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଅପି)—
Adyāpi ୧ । ଏତେବେଳେ ମଧ୍ୟ; ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ—
1. Even now.
୨ । ଏହିକ୍ଷଣଯାଏ; ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Just now.
ତା ଜାଣ ତାଙ୍କୁ ଛଡ଼ା ଅଇଲୁଁ ଅଦ୍ୟାପି—କୁଶସଂହ. ନଡ଼ାଘରଉ. ବନ ।
। ଆଜିଯାକେ—3. To this day.
୪ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—4. Down to the present time.
୫ । ଆଜିଠାରୁ—5. Henceforth (M. W.)

ଅଦ୍ୟାବଧି—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଅବଧି)—୧ । ଆଜିଠାରୁ; ଏହି ସମୟରୁ—
Adyābadhi 1. Henceforth; from today; from the present.
୨ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Till today; till now.

ସଂ ବିଣ—୧ । ଯାହା ଆଜିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା—
1. Beginning today (M W.
୨ । ଯାହା ଆଜି ଶେଷ ହେଲା--
2. Ending today (M. W.)

ଅଦ୍ୟାଶ୍ୱ—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଶ୍ୱ; ନିପାତନ)—ଆଜି ଓ କାଲି—
Adyāśwa The present & the following day.

ଅଦ୍ୟୂତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଦ୍ୟୂତ + ଯ)—
Adyūtya ୧ । ଯାହା ଦ୍ୟୂତଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ ନୁହେଁ—
1. Not obtained by gambling.
୨ । ସଦୁପାୟଲବ୍ଧ —2. Honestly acquired.

ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ଜୁଆଖେଳରେ ଖେଳାଳର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହୁଏ—
Unlucky gambling.

ଅଦ୍ୟୈବ—ସଂ. ଅ. (ଅଦ୍ୟ + ଏବ)—ଆଜିହିଁ; ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ—
Adyaiba This very day; today by all means.

ଅଦ୍ରବ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦ୍ରବ)—ଅତରଳ ବସ୍ତୁ; ଘନ ବା ବାଷ୍ପୀୟ ବସ୍ତୁ—
Adraba Not a liquid i.e, a solid or gas.

ସଂ. ବିଣ—ଅତରଳ—ଯାହା ପାଣିଆ ନୁହେଁ—
Not liquid.

ଅଦ୍ରବ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ଅ + ଦ୍ରବ୍ୟ)—୧ । ଅପଦାର୍ଥ; ମନ୍ଦ ବସ୍ତୁ—
Adrabya 1. Bad or worthless thing.
୨ । ଅନୁପଯୋଗୀ ବସ୍ତୁ--2. Unfit thing.
୩ । ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ବସ୍ତୁ-- 3. Useless thing.
୪ ଅଯୋଗ୍ୟ ବା ନିକୃଷ୍ଟ ଶିଷ୍ୟ—
4. Worthless pupil.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦ୍ରବ୍ୟହୀନ; ସମ୍ପତ୍ତିହୀନ—
1, Having no possession.
୨ । ଧନହୀନ; ଗରିବ—2. Poor
୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ—3. Unfit; improper.
୪ । ମନ୍ଦ—4. Bad.
୫ । ନାରଖାର—5. Neglected.

ବୈ. ବିଣ. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) (ଅ + ଦ୍ରବ + ଯ)—
ଯାହା ମିଳାଇ ଯାଏନାହିଁ—Insoluble
(ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଡା)

ଅଦ୍ରା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରା)—ଆର୍ଦ୍ରାନକ୍ଷତ୍ର--
Adrā The 6th lunar mansion.

ଅଦ୍ରାବଳି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରା)—୧—ଏହା ଆର୍ଦ୍ରାନକ୍ଷତ୍ରପରି ନାଲିଆ ଦେଖାଯିବାରୁ) ଏକପ୍ରକାର ବାଣ—1. A kind of fire-work bursting like stars in the sky.
୨ । ଆର୍ଦ୍ରାନକ୍ଷତ୍ର—2. The 6th lunar mansion.
୩ । (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରା + ଆବଳି)—ଆର୍ଦ୍ରାନକ୍ଷତ୍ର ସମନ୍ୱିତ କାଳପୁରୁଷ ନାମକ ନକ୍ଷତ୍ର ପୁଞ୍ଜ—
3. The Constellation of Orion.
ପୂର୍ବେ ଅଦ୍ରାବଳୀ ପଶ୍ଚିମେ ସେଉ
ନାଥ ବୋଲେ ପ୍ରଭାରେ ନକ୍ଷତ୍ର ଯିବ ଖୋଇ । ଭାକ୍ତଚରନ ।

ଅଦ୍ରି—ସଂ. ବି. (ଅ=ନାହିଁ + ଦ୍ରୀ ଧାତୁ ପଳାଇବା + କ୍ତି. ଇ; ଯେ ପଳାୟନଶୀଳ ବା ଗତିଶୀଳ ନୁହେଁ)—
Adri
୧ । ପର୍ବତ—1. Mountain.
୨ । ବୃକ୍ଷ—2. Tree.
୩ । ପଥର—3. Stone.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଖ					
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଘ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଛ	ନ୍ଦ							

୪ । ସୋମଲତା ଛେଚି ରସ ବାହାର କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶିଳ ବା ଶିଳଘୁଆ—4. A stone for pounding Soma with or grinding it on.

୫ । ବଜ୍ର—5. Thunder-bolt.

୬ । ମେଘ—6. Cloud.

୭ । ପର୍ବତାକୃତି ଧାରଣକରିଥିବା ମେଘ—
7. A mass of clouds shaped like a mountain.

୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—8 The sun

୯ । ପରିମାଣବିଶେଷ—
9. The name of a measure.

୧୦ । ସାତ ସଂଖ୍ୟା—10. The number seven.

୧୧ । ପୃଥୁରାଜଙ୍କ ନାତି—11. Name of a grand-son of king Pṛuthu.

୧୨ । ଛୁଟକଣାରେ ପେଙ୍କାଯିବା ପଥର—
12. A stone for a sling.

ଅଦ୍ରିକର୍ଣ୍ଣୀ——ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+କର୍ଣ୍ଣ+ଈ)—
Adrīkarṇṇī ଅପରାଜିତା ଲତା—A creeper; Clitoria Ternatea.

ଅଦ୍ରିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ); (ଅଦ୍ରି+କ+ଆ)—ଜଣେ ଅପ୍ସରା—
Adrikā Name of a divine nymph.

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପାଣରେ ଅଦ୍ରିକା ଅପ୍ସରା
ଥିଲ ଯମୁନାରେ ଯେ ମନୋରୂପ ଧର । ଲକ୍ଷ୍ମୀସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅଦ୍ରିକୀଳ—ସଂ. ବ. (ଅଦ୍ରି+କୀଳ)—ବିଷ୍ଣୁମୟ ପର୍ବତ—
Adrikīla A name of Bishkumbha mountain

ଅଦ୍ରିକୀଳା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+କୀଳା; ଅଦ୍ରି=କୁଳ ପର୍ବତ ଅଟେ; କୀଳା=ଖୁଣ୍ଟ ଯାହାର)—
Adrikīlā ପୃଥିବୀ—The earth.

ଅଦ୍ରିଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ରି+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adrija ପର୍ବତରୁ ଜାତ—Born of or produced from the mountain.
(ଅଦ୍ରିଜା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ—୧ । ଗେରୁ—1. Red chalk.
୨ । ଶିଳା ଜତୁ—2. Benzoin; Bitumen.

ଅଦ୍ରିଜା—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଦ୍ରିଜ+ଆ)—ଅଦ୍ରିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Adrijā Feminine of Adrija.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପାର୍ବତୀ—1. Goddess Pārbatī.
୨ । ସିଂହଳୀ ଗୁଳ୍ଫ—2. The plant Saimhalī (M W.)

ଅଦ୍ରିଜାତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚମୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ଜାତ)—
Adrijāta ପର୍ବତରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—Born of or produced from the mountains.

ସଂ. ବ—୧ । ଦାବାନଳ—1. Forest conflagration.
୨ । ପର୍ବତଜାତ ଅଗ୍ନି—2. Conflagration arising out of the hills.

୩ । ହଂସ—3. Swan.

୪ । ପରମାତ୍ମା—4. The Supreme Soul.

ଅଦ୍ରିତନୟା—ସଂ. ବ ସ୍ତ୍ରୀ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ତନୟା)—
Adritanayā ପାର୍ବତୀ—Goddess Pārbatī.

ଅଦ୍ରିଦ୍ୱିଟ୍—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ରି+ଦ୍ୱିଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍=ଅଦ୍ରିଦ୍ୱିଷ୍ ୧ମା. ୧ବ.—ପର୍ବତମାନଙ୍କ ପକ୍ଷଚ୍ଛେଦନକାରୀ)—
Adridwiṭ ଇନ୍ଦ୍ର—The God Indra.

ଅଦ୍ରିଦ୍ରୋଣୀ—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ଦ୍ରୋଣୀ)—୧ । ପର୍ବତର ଉପତ୍ୟକା—1. Mountain-valley.
୨ । ପର୍ବତରୁ ବାହାରୁଥିବା ନଦୀ—2. River rising from a mountain.

ଅଦ୍ରିନାଥ—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ନାଥ)—୧ । ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Adrinātha The chief of the mountains.
୨ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତ—2 The Himalayas.

ଅଦ୍ରିପତି—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ପତି)—ଅଦ୍ରିନାଥ (ଦେଖ)
Adripati Adrinātha (See)

ଅଦ୍ରିଭିତ୍—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଦ୍ରି+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଅଦ୍ରିଭିଦ୍ ୧ମା. ୧ବ.; ବଜ୍ରଦ୍ୱାରା ପର୍ବତ ଭେଦକାରୀ)—
Adribhit ଇନ୍ଦ୍ର—God Indra.

ଅଦ୍ରିଭୂ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଦ୍ରି+ଭୂ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍)—
Adribhu ୧ । ପର୍ବତଜାତ-1. Born of the mountains.
୨ । ପର୍ବତରେ ମିଳୁଥିବା—2. Found in the mountains.

ସଂ. ବ—୧ । ଅପରାଜିତାଲତା—1. A creeper Clitoria Ternatea.
୨ । ଗୁଳୁବିଶେଷ—2. A plant; Talvina Cucullata.

ଅଦ୍ରିରାଜ—ସଂ ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ରାଜନ୍)—୧ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତ—
Adrirāja 1. The Himalayan mountains.
୨ । ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ —
2. The chief among the mountains.

ଅଦ୍ରିରାଟ୍—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅଦ୍ରି+ରାଜନ୍)—ଅଦ୍ରିରାଜ (ଦେଖ)
Adrirāṭ Adrirāja (See)

ଅଦ୍ରିଶ—ସଂ. ବ (ଅଦ୍ରି+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୋଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ କୈଳାଶ ପର୍ବତରେ ଶୟନ କରନ୍ତି)—ଶିବସ୍ତ୍ରୀ; ଶିବ—
Adriśa The God Śiba.

ଅଦ୍ରିଶଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଦ୍ରି+ଶଯ୍ୟା)—ଶିବ—
Adriśajya The God Śiba.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ସ୍ୱରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ ଅଥବା ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଯେ କୌଣସି ଯୋଗରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି, ସେହି ସବୁ ସ୍ଥଳରେ ଏହି ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଠାରୁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ବାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ବାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ପଟୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅଦ୍ରିଶୃଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଦ୍ରି + ଶୃଙ୍ଗ)—ପର୍ବତର ଶିଖର—
Adrisṛuṅga — Mountain peak.

ଅଦ୍ରିସାନୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଦ୍ରି + ସାନୁ)—ପର୍ବତର ଉପତ୍ୟକା ବା ଢାଲୁ—
Adrisānu — Mountain-side.

ଅଦ୍ରିସାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଦ୍ରି + ସାର)—ଲୌହ—Iron.
Adrisāra — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପର୍ବତପରି ଦୃଢ଼ ଓ ଝାଳ—
(ଅଦ୍ରିସାର—ସ୍ତ୍ରୀ) — Hard like a mountain.

ଅଦ୍ରୀନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଦ୍ରି + ଇନ୍ଦ୍ର)—୧ । ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Adrīndra — 1. The chief among the mountains.
୨ । ହିମାଳୟ—2. The Himalayas.

ଅଦ୍ରୀଶ—ସଂ. ବି. (୬ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଦ୍ରି + ଈଶ)—ଅଦ୍ରୀନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)
Adrīsa — Adrīndra (See)

ଅଦ୍ରୋହ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଦ୍ରୋହ)—୧ । ହିଂସାର ଅଭାବ—
Adroha — 1. Freedom from malice.
ଅଦ୍ରୋହ୍ଧ—ପୁଂ } ବିଣ. ୨ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାର ଅଭାବ—
ଅଦ୍ରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ } 2. Absence of treachery.
୩ । ଶତ୍ରୁତାର ଅଭାବ—3. Absence of enmity.

ଅଧ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Adh — ଅର୍ଦ୍ଧ—Half.

ଅଧ୍ରାତ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର)—
Adhrāct — ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର—Midnight.

ଅଧ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅର୍ଦ୍ଧ; ପ୍ରା. ଅଦ୍ଧ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧ—
Adha — 1. Half.
ଆଧା — ୨ । ମଧ୍ୟସ୍ଥଳ—2. Middle.
ଆଧ୍ୟା ଦେ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ବି. ଓ ବିଣ. ଶବ୍ଦପୂର୍ବେ ଲାଗେ
ଆଧ ଯଥା—ଅଧ ଘଣ୍ଟି; ଅଧ ବାଟୁ)—
ଆଧ; ଅଧ ୧ । ଅନୁକର ଅର୍ଦ୍ଧପରିମିତ (ଯଥା —ଅଧସେର)—
1. Half of.
୨ । ଅନୁକର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳ (ଯଥା—ଅଧଘଣ୍ଟି)—
2. Middle of.
୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ (ଯଥା—ଅଧଖିଆ)—
3. Half; partially.
୪ । (ସଂ. ଅଧଃ)—ତଳ; ନିମ୍ନସ୍ଥ—4. Lower.
ଅଧ ଅଧରରେ ଦିଟି ଉଛାସି ହେଲେ ଲକ୍ଷିତ—ଜନସୂର୍ଯ୍ୟ. ଜଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ଶ ଗୀତ ।
୫ । (ସଂ. ଅଧଃ)—ନିକୃଷ୍ଟ—5. Inferior.
ସାରଶ୍ରେଷ୍ଠ ନହ. ବଳବନ୍ତ, ଅଧକାରରେ ଅଧୋଭୁବନ ।
ଭାଗ. ଦୋଷଦ୍ରାଣ ସୁଦଙ୍କ. ୨୪।୧୯ ।

ଅଧଃ—ସଂ. ଅ. (ଅଧ + ଅସ୍ = ଅଧସ୍; ଅଧର ସ୍ଥାନରେ ଅଧ ଆଦେଶ—
Adhaḥ — ଏବଂ ଅନ୍ୟଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପୂର୍ବରେ ସମାସରେ
(ଉର୍ଦ୍ଧ—ବିପରୀତ) ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା—ଅଧଃପତନ; ଅଧୋଗତି;
ଅଧୋବାସ; ଅଧୋଭୁବନ)—୧ । ନିମ୍ନରେ; ତଳେ—
1. Beneath; under
୨ । ନିମ୍ନଦିଗରେ, ତଳଆଡ଼େ—2. Down; below.
୩ । ତଳଆଡ଼କୁ—3. Downwards.
୪ । ନରକରେ—4. In the infernal regions; in hell.
୫ । ପାତାଳରେ—5. In the nether world.
୬ । ଅଧୋଭୁବନ; ପାତାଳ—
6. The lower regions (M. W.)
୭ । ଯୋନି—7. Pudendum Mulibre. (M. W.)

ଅଧଃକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Adhaḥkaraṇa — ୧ । ପରାଜିତ କରିବା—
1. Vanquishing; defeating.
୨ । ବଳିଯିବା; ହାରିଯିବା—
2. Surpassing; excelling.
୩ । ଘୃଣା କରିବା; ତୁଚ୍ଛ କରିବା—3. Despising.
୪ । ତଳକୁ ନେବା—(ଯଥା—ଗଳାଧଃକରଣ)
4. Taking down-wards.
୫ । ତଳକୁ ପିଙ୍ଗିବା—
5. Throwing down; casting down.
୬ । ତଳଆଡ଼କୁ ଚଳିବା—6. Dispelling.

ଅଧଃକାୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅଧଃ + କାୟ)—
Adhaḥkāya — ୧ । ଦେହର ନିମ୍ନ ଭାଗ—
1. The lower part of the body.
୨ । ଅଣ୍ଟାତଳକୁ ଦେହର ଅଂଶ—
2. Part of the body below the waist

ଅଧଃକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧଃ + କୃତ)—୧ । ପରାଜିତ—
Adhaḥkṛuta — 1. Vanquished,
ସୁଦ୍ଧର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ମିଶ୍ରଣରେ ଅଧଃକୃତ କରି ସାର—ସ୍ୱଧାନାଥ. ପାବଦ୍ଧା ।
୨ । ଗିଳାଯାଇଥିବା; ଭକ୍ଷିତ—2. Swallowed; eaten.
୩ । ତଳକୁ ନଅଯାଇଥିବା—
3. Taken downwards.
୪ । ଘୃଣିତ—4 Despised.
୫ । ଯାହାକୁ କେହି ବଳଯାଇଅଛି—5. Surpassed.
୬ । ପିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—6. Cast down (M. W.)

ଅଧଃକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + କ୍ରିୟା)—୧ । ଅଧୋଗମନ; ଅବନତି—
Adhaḥkriyā — 1. Degradation.
୨ । ଅସମ୍ମାନ—2. Dishonour.

ଅଧଃଖନନ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଖନନ)—
Adhaḥkhanana — ୧ । ତଳଆଡ଼କୁ ଖୋଳ ଖୋଳ ଯିବା—
1. Digging downwards.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ତଳେ ଗାତ କରିବା—
2. Undermining.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଽସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୟ	ଉଅ	ଘ				
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	୍ଭ				

ଅଧଃପତନ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ପତନ)—ଅଧଃପାତ (ଦେଖ)
Adhaḥpatana — Adhaḥpāta (See)
(ଅଧଃପତିତ—ବଣ)

ଅଧଃପାତ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ପାତ)—
Adhaḥpāta
(ଅଧଃପାତିତ—ବଣ)
୧ । ଅଧୋଗତି; ତଳକୁ ଖସିପଡ଼ିବା—1. Falling down.
୨ । ଦୁର୍ଗତି; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଦଶା; ସର୍ବନାଶ—2. Downfall.
୩ । ଅବନତି—3. Deterioration.
୪ । ନୈତିକ ଅବନତି—4. Moral degradation.
୫ । ନରକରେ ପଡ଼ିବା—5 Falling in hell.

ଅଧଃପୁଷ୍ପୀ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ପୁଷ୍ପ + ଈ; ଯାହାର ଫୁଲ ତଳକୁ ମୁହଁ କର ଫୁଟେ)—ଅନନ୍ତମୂଳ (ଦେଖ)
Adhaḥpushpī — 1 Anantamūla (See)
୨ । ପୁଷ୍ପଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—
2. A plant; Elephantopus Scaber (M. W.)

ଅଧଃପ୍ରସ୍ତର—ସ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧଃ + ପ୍ରସ୍ତର)—ଅଶୌଚ ପାଳିବା ବ୍ୟକ୍ତିର
Adhaḥprastara — ମାଟି ବା ତୃଣର ଶଯ୍ୟା—A bed of turf or grass for a person who is impure.

ଅଧଃଶୟ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧଃ + ଶୀ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhaḥśaya — ଯେ ଭୂମିରେ ଶୁଏ—Sleeping on the bare ground.
(ଅଧଃଶୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧଃଶୟନ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ଶୟନ)—ଭୂମିଶୟନ; ଭୂଇଁରେ ଶୋଇବା-
Adhaḥśayana — Sleeping on the ground.

ଅଧଃଶଯ୍ୟ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ଶଯ୍ୟା)—
Adhaḥśajya — ଅଧଃଶୟୀ; ଯେ ଭୂମିରେ ଶୁଏ—
(ଅଧଃଶଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Sleeping on the bare ground.

ଅଧଃଶଯ୍ୟା—ସ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧଃଶଯ୍ୟ + ଆ)—ଅଧଃଶଯ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Adhaḥśajyā — Feminine of Adhaḥśajya.
ସ. ବ—ଭୂମିଶୟନ; ଭୂଇଁରେ ଶୋଇବା—
Sleeping on the ground.

ଅଧଃଶାୟୀ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧଃ + ଶୀ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Adhaḥśāyī — ଅଧଃଶୟୀ (ଦେଖ)
(ଅଧଃଶାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Adhaḥśaya (See)

ଅଧଃଶିରଃ—ସ.ବଣ.ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ଶିରସ୍ ୧ମା.୧ବ)—
Adhaḥśiraḥ
୧ । ଅଧୋମୁଖ; ଶିର ତଳକୁ ପୋତିଥିବା—1. Holding the head downward.
୨ । ତଳକୁ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ମୁଣ୍ଡତଳ ଆଡ଼କୁ ଥିବା—2. Head fore-most.

ଅଧଃଶିରାଃ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ଶିରସ୍ ୧ମା.୧ବ)—
Adhaḥśirāḥ — ଅଧଃଶିରଃ (ଦେଖ)
Adhaḥśiraḥ (See)

ସ. ବ—(ଯେଉଁ ଠାରେ ପାପୀମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳ ଆଡ଼କୁ କରିଥିବା ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ ।)—
ନରକବିଶେଷ—Name of a hell.

ଅଧଶ୍ଚର—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ୁଣ୍ଡେ)—
Adhaścharа — ଚୋର—Thief (M. W.)

ଅଧଃସ୍ଥ—ସ. ବଣ. (ଅଧଃ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhaḥstha — ୧ । ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ -1. Situated below.
(ଅଧଃସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior (M. W.)

ଅଧଃସ୍ଥିତ—ସ. ବଣ. (ଅଧଃ + ସ୍ଥିତ)—ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ—
Adhaḥsthita — Situated below.

ଅଧଃସ୍ୱସ୍ତିକ—ସ. ବ. (ଅଧଃ + ସ୍ୱସ୍ତିକ)—ଆକାଶର ଯେଉଁ ଅଂଶ
Adhaḥswastika — ମନୁଷ୍ୟର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପୃଥିବୀର ବିପରୀତ ଦଗରେ ଥାଏ—The Nadir.

ଅଧଇରିଜ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ; ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନତା—
Adhairija — Impatience.
ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ—Impatient.

ଅଧଇରିଜିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ; ଅଧୀର—
Adhairijiā — Impatient.

ଅଧଉଁଅଧ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅର୍ଦ୍ଧ + ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Adhauñadha ୧ । ଅଧକର ଅଧେ; ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—ଆର୍ଦ୍ଧେକରଆର୍ଦ୍ଧେକ
1. Half of half; one fourth.
୨ । ଅଧକରୁ କମ୍—2. Less than half.

ଅଧଉଁଅଧା—ଦେ. ବଣ—ଅଧଉଁଅଧ (ଦେଖ)
Adhauñadhā — Adhauñadha (See)

ଅଧଉପବସନ—ସଂ.ବ. (ଅଧଃ + ଉପାସନ;ସଙ୍କ ପୋଗୁଁ ବସର୍ଗର ଲୋପ)—
Adhaupāsana — ମୈଥୁନ--Sexual intercourse(M.W)

ଅଧକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Adhaka ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପରିମାଣ—1. Half in quantity.
ଆଧା ୨ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ; ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ—2. Half portion).
ଆଧା ଆସନ ଅଧକରେ ବସାଇଲେ ନେଇ । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
ଦେ. ବଣ—ଅର୍ଦ୍ଧ ପରିମିତମାତ୍ର—
Half only of a thing.

ଅଧକପାଳି—ଦେ. ବ—ଅଧାକପାଳି (ଦେଖ)
Adhakapāli — Adhākapāli (See)

ଅଧଖିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଖାଦ ଧାତୁ)—
Adhakhiā — ଦରଖିଆ; ଖାଇବା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶେଷ କରି ନ
ଅଧଚରା ଥିବା—Half-fed; not having finished one's meal.

ଅଧଡ଼—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସ. ଅଦ୍ଧଡ଼)—୧ । ଅଦଡ଼ (ଦେଖ)
Adharḍa — 1. Adardha (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଯେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ଏଠାରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କର ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ଶବ୍ଦ ଅଧ ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏହି ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ଶବ୍ଦ ଅଧ ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏହି ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

୨ । ଅତି ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରବିଶିଷ୍ଟ—
2. Emaciated; very weak.

ଅଧଡ଼ଜ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଧଡ଼ଜ୍ = ଧ୍ୱନ୍ୟର୍ଥକ; ଉତ୍ସୃଜନରତ ଶବ୍ଦର ଧଡ଼ଧଡ଼ ନ ଦେବା)—୧ । ନିଧଡ଼ଜ; ନିର୍ଭୟ—
Adhardaka
ବେଧଡ଼କ 1 Fearless.

ବେଧଡ଼କ ୨ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—2 Free from anxiety.
ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି. ବିଣ—ନିର୍ଭୟରେ—
Fearlessly; without fear or anxiety.

ଅଧଡ଼ଧଡ଼—ଦେ. ଅ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶରୀର ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବା ରୋଗ
Adhardadharda ଯୋଗୁଁ ଅତି ଶୀର୍ଣ୍ଣ—
ଖଡ଼ଖଡ଼େ, ମୋରକୁଟେ A person of emaciated frame.
ଅଧଡ଼ଧଡ଼ ! ଦେରେ ଗଉ ନାହୁ ବୁଢ଼ାକ ଉଡ଼ —ଉଗ ।
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଦଡ଼ (ଦେଖ)
1 Adardha (See)
୨ । ଭଙ୍ଗା—2 Broken.
୩ । ଢିଲା—3. Slack; loose.
୪ । ଅତି ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ—
4. Very weak and emaciated.

ଅଧନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଧନ)—୧ । ନିର୍ଧନ—
Adhana 1. Poor.
(ଅଧନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅର୍ଥ ହେଲେ ଭଲା ଦୁଇଜ ମୋସ୍ତର ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମନ୍ଦ ଘରଉ. ଶାନ୍ତ ।
୨ । (ସ୍ମୃତି) ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧନର ଅଧିକାର ଦେବାକୁ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଅସମର୍ଥ—
2. (Law) Not legally entitled to own property.
[ଦ୍ର—ଗୁର୍ଯ୍ୟା, ପୁତ୍ର ଓ ଦାସ ଏ ତିନ ଜଣ ଅଧନ; ଏମାନେ ଯେଉଁ ଧନ ଲାଭ କରନ୍ତି ବା ଅର୍ଜନ୍ତି ସେ ଧନରେ ସେମାନଙ୍କର ଭର୍ତ୍ତା, ପିତା ଓ ପ୍ରଭୁ ଯଥାକ୍ରମେ ଅଧିକାର ଅଟନ୍ତି ।
ଗ୍ରମଣଙ୍କର. ମନୁସ୍ମୃତ୍ତା ୮।୪୧୬ ।]

ଅଧନ୍ତୁତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନାଧୁନ୍ତ (ଦେଖ)
Adhandhuti Andādhuni See)

ଅଧନ୍ତୁତିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନାଧୁନିଆ (ଦେଖ)
Adhandhutiā Andādhuniā (See)
ଅଧନ୍ତୁତୀ
ଅଧନ୍ତୁତୀଇ } ସ୍ତ୍ରୀ

ଅଧନ୍ୟ - ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଧନ୍ୟ)—୧ । ଅସ୍ତୁଖୀ—
Adhanya 1. Miserable; unhappy.
(ଅଧନ୍ୟା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭାଗ୍ୟହୀନ—2 Unfortunate.

ଅଧପାଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ପାଦ)—
Adhapāā ୧ । ଏକ ପାଆର ଅଧେ; ଏକ ସେରର ⅛; ୨ଛଟାଙ୍କି—
ଆଧପୁଓ 1. One eighth of a seer.

ଅଧପଣ ୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଏକଅଷ୍ଟମାଂଶ—
2. ⅛ of any thing.
୩ । କୋଶର ⅛—3. Two furlongs.
୪ । ୨ ଛଟାଙ୍କି ଓଜନର ବଟକରା—
4. A standard weight of ⅛ of a seer.
୫ । ୨ ଛଟାଙ୍କି ପରମାଣର ମାପଯାନ୍ତ—
5. A standard measure of ⅛ of a seer capacity.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ୨ ଛଟାଙ୍କି ପରିମିତ—
1. Measuring ⅛ of a seer.
୨ । ୨ ଛଟାଙ୍କି ଓଜନର—
2. Weighing ⅛ of a seer.
୩ । କୋଶର ⅛ ଭାଗ ଦୂର—
3. 2 Furlongs distant.

ଅଧପାଆକଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ଅଧପାଆ ପରିମିତ-
Adhapāākiā ପଦାର୍ଥ ସମ୍ଭାବ—
ଆଧାପୁଓ 1. (pot) Of the capacity of ⅛ of a seer.
ଆଧପାବକା ୨ । ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ଅଧପାଏ ଗୁଡ଼ାଳ ସହିତ ଭାତ ରନ୍ଧା ଯାଇପାରେ—
2. (cooking-pot) Of the capacity for boiling ⅛ seer of rice.
୩ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ଓଜନ ଅଧପାଆ—
(ଯଥା—ଅଧପାଆକଆ ଲଡ଼ୁ)
3. (things) Each of which weighs ⅛ seer.
ଦେ. ବି—ଅଧପାଇ (ଦେଖ)
Adhapāi (See)

ଅଧପାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ପାଦ)—
Adhapāi ୧ । ଯେଉଁ ବଟକରାଦ୍ୱାରା ଅଧପାଆ ପରିମିତ ବସ୍ତୁ
ଆଧପାଇ ଚଢ଼ଉଯାଏ—1. A standard weight
ଅଧପାଇ of ⅛ seer.
୨ । ଯେଉଁ ମାପଯାନ୍ତରେ ଅଧପାଆ ବସ୍ତୁ ମାପ କରାଯାଏ—
2. A cup for measuring ⅛ seer.
୩ । ଅଧପାହି (ଦେଖ)
3. Adhapāhi (See)

ଅଧପାଇକଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧପାଆକଆ (ଦେଖ)
Adhapāikiā Adhapāākiā (See)

ଅଧପାହି—ଦେ. ବି—ପାଣ୍ଠିର ଅଧେ—
Adhapāhi Half a pie.
ଆଧପାହି
ଅଧପାହି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଜ୍ଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ

ଅଧପେଟ—ଦେ. ବ—ପେଟଯୂର୍ ନ ଦେବା ଭୋଜନ—
Adhapeṭa Half a bellyful of meal.
ଆଧପେଟ ଦେ. ବଣ—ଖାଇବାଦ୍ୱାର୍ ଯାହାର ପେଟ ପୂର୍ ନ ଥାଏ—
Half-fed.

ଅଧବା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଧବ + ଆ)
Adhabā ବଧବା— A widow.
(ସଧବା—ବପଘ୍ଚତ)

ଅଧବାଟ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ବାଟ)—
Adhabāṭa ୧ । ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଦୂରତ୍ୱର ଅଧେ—
ଆଧପଥ 1. Half of a certain distance.
ଅଧବର ୨ । ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଦୂରତ୍ୱବଶିଷ୍ଟ ପଥର କଯୂଦଂଶ—
2. Half-way.
(ଯଥା—ତାଙ୍କର ମୋର ଅଧବାଟରେ ଦେଖା ହେଲା ।)

ଅଧବାଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଦୂରତ୍ୱ ବା ପଥରୁ ଅଧେ
Adhabāṭiā ଯାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person)
Who has gone half the distance.
୨ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କଦ୍ୱାର୍ ଅଧେ ଅଧେ କର୍ଯ୍ୟିବା (କର୍ମ)—
2. (work) Done by two persons half and half.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Incomplete.
୪ । (ଗୋଟିଏ ଭାର ବସ୍ତୁ ବା ବୋଝ) ଯାହାକୁ ଦୁଇ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଧେ ଲେଖାଏଁ ଦୂରତ୍ୱ ଯାକେ ବୋହି ନଅନ୍ତି—
4. (a load) Which is carried by two people half way each.

ଦେ. ବ—ଖୋଲା ଦେବା ମାଟିକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ କଛୁ ବେଶି ଦୂର ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ଜଣେ ବୋହିଁଆ ମାଟି ବୋଝକୁ ଖୋଲା ଦେବା ଯାଗାରୁ କଛୁ ଦୂର (ଅଧବାଟ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋହି ନଏ ଓ ସେଠାରୁ ଆଉ ଜଣେ ବୋହିଁଆ ପ୍ରଥମ ବୋହିଆ ଠାରୁ ସେ ବୋଝକୁ ନେଇ ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ଥାନରେ ପକାଏ, ଏହିପର ପ୍ରଣାଳୀରେ ମାଟିକାମ କର୍ଯ୍ୟିବା ପ୍ରଣାଳୀ—
An arrangement for carrying loads of earth to a certain distance by relays of carriers, one relay carrying the loads half way and then transferring them to the other relay of coolies to be carried to the destination.

ଅଧବେଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ବେଳା)—
Adhabela ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଗ୍ରାସ; ଅଧାଭୋଜନ—
1. Half a meal.
୨ । ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭୋଜନ—
2. Taking one meal a day.

ଅଧବେଲ୍ଲ—ଦେ. ବ—ସାନ କଂସା; ପ୍ଲେଟ ବେଲ୍ଲ—
Adhabelā A small bell-metal cup.
ଛୋଟକାଁସା

ଅଧବେଲି—ଦେ. ବ—ଅଧବେଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Adhabeli Adhabelā (See)

ଅଧମ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ ଧାତୁ—ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅମ; ନଘାଇନ)—
Adhama ୧ । ନୀଚ; ନୀଚତମ—1. Base.
ଅଧମା—ସ୍ତ୍ରୀ } ୨ । ନମ୍ନତମ—2. Lowest.
ଅଧମତା—ବ } ୩ । ହୀନ; ହୀନତମ—3. Vile; vilest.
ସଂ—ଉତ୍ତମ- ବପଘ୍ଚତ } ୪ । ଅତି ସାମାନ୍ୟ—
ଦେ—ଧମ—ବପଘ୍ଚତ } 4. Very slight; humble.
୫ । ଅତି ନିକୃଷ୍ଟ—5. Very inferior; mean.
୬ । ଅତି ଅଯୋଗ୍ୟ—6. Very unworthy.
୭ । ଦେଯୃ—7. Insignificant.
୮ । ଘୃଣ୍ୟ—8. Despicable.
୯ । ଅତି ମନ୍ଦ—9. Very bad.
୧୦ । ପାପୀ—10. Sinful.
୧୧ । ଦୁଷ୍ଟ—11. Wicked.
ସଂ. ବ—୧ । ନର୍ଲଜ୍ଜ ନାଗର ବା ଉପପତ୍ତି; ଉଯୃ, ଦଯୃ ଓ ଲଜ୍ଜାଶୂନ୍ୟ ଏବଂ କାମକ୍ରୀଡ଼ା ବଷଯୃରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ବଗୃରହିତ ବ୍ୟକ୍ତି—(ଶବ୍ଦକଲ୍ପଦ୍ରୁମ)
1 An unblushing paramour (M.W.); an unblushing sensualist.
୨ । ବୃକ୍ଷବଶେଷ— 2. Name of a tree.
(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମନୁଷ୍ୟର ବତ୍ତ ଓ ଜ୍ଞାନାଦର ହ୍ରାସସୂଚକ ରବ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର, ଗ୍ରହଦ୍ୱୟଙ୍କ ସ୍ଥିତିବଶେଷ ରୂପ ଯୋଗ—
(Astronomy) A very inauspicious conjunction of the planets, Sun and Moon in a person's horoscope.

ଅଧମକବି—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ କବି ଅନ୍ୟ କବିଙ୍କର ନିନ୍ଦା କରେ—
Adhamakabi A poet who criticises other poets; a satirist.
(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଧମକାବ୍ୟ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ କାବ୍ୟରେ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ ନ ଥାଏ—
Adhamakābya (କୁଲମଣି. ଅଲଙ୍କାର ଚନ୍ଦ୍ରିକା)—
A poem which does not contain any hidden meaning; a poem of no literary merit.

ଅଧମଅଧମ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. (ସଂ. ଅଧମାଧମ)—ଅଧମାଧମ (ଦେଖ)
Adhamadhama Adhamādhama (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଡରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜ୍ଞା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧମଧମା— ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ— ଅଧମଧମ (ଦେଖ)
Adhamadhamā Adhamadhama (See)

ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅତି ମନ୍ଦରୂପ—Very badly.
(ଯଥା—ସେ ଏ କାମ ଅଧମଧମା କରି ଦେଇ ଗଲଗଲା ।)

ଅଧମଭୃତ— ସଂ. ବ. ପୁଂ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଅତି ନୀଚ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ
Adhamabhṛuta ନିଯୁକ୍ତ ଶୂକର—
1. A menial servant.

୨ । ଭାରବାହୀ ବା ବୋହିଆ; କୁଲି—
2. A cooly; porter; groom.

[ଦ୍ର—କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଉଦ୍ଭମମାନଙ୍କୁ ତିନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି—
୧ । ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାରକାରୀ— ଉତ୍ତମ;
୨ । ଦଳିଆ; କୋଠିଆ; ଖମାରୀ—ମଧ୍ୟମ;
୩ । ଭାରବାହୀ; ବୋହିଆ; କୁଲି—ଅଧମ ।]

ଅଧମଭୃତକ— ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ+ଭୃତକ)—ଅଧମଭୃତ (ଦେଖ)
Adhamabhṛutaka Adhamabhṛuta (See).

ଅଧମରତି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—କାର୍ଯ୍ୟବଶତ୍ରୀତି; ସ୍ୱାର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣୟ—
Adhamarati (ହୃଦ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)
Attachment or friendship actuated by self-interest.

ଅଧମରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ମର)—
Adhamarā ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧମୃତ; ଦରମରା; ମୃତକଳ୍প—
ଆଧମରା 1. Almost dead; half-dead.
ଅଧମରା ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲାନ୍ତ ଓ ଅବସନ୍ନ—
2. Exceedingly tired.
୩ । ମୁମୂର୍ଷୁ; ଶୁକୁଶୁକୁ ହେଉଥିବା—3 Dying.

ଅଧମଲା—ଦେ. ବିଣ—ଅଧମରା (ଦେଖ)
Adhamalā Adhamarā (See)

ଅଧମର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧମ+ଋଣ, ଯେ ଋଣଦ୍ୱାରା ଅଧମାବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି)—
Adhamarṇṇa ୧ । ଋଣୀ; ଖାତକ; ଦେଣାଦାର—
(ଅଧମର୍ଣ୍ଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. A debtor.
(ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ—ବିପରୀତ)
୨ । କରଜଦାର; ଋଣଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଋଣଜାଲରେ ଜଡ଼ିତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An indebted person.

ଅଧମର୍ଣ୍ଣିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ+ଋଣିକ)—ଅଧମର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
Adhamarṇṇika Adhamarṇṇa (See)
(ଅଧମର୍ଣ୍ଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧମ+ଆ)— ୧ । ଅଧମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Adhamā Feminine of Adhama.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ନୀଚ ବା ମନ୍ଦଚରିତ୍ରା ଉଚ୍ଚବଂଶୀୟା ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ—
A low or bad mistress (M. W.)

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ତୁଚ୍ଛାର୍ଥକ)—ଅଧମ (ଦେଖ)
Adhama (See)

ଅଧମାଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅଧମ+ଅଙ୍ଗ)—
Adhamāṅga ଚରଣ; ଗୋଡ଼—The foot.
(ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ—ବିପରୀତ)

ଅଧମାଚାର—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ନୀଚ ଆଚରଣ—
Adhamāchāra Mean conduct.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)-ଯାହାର ଆଚରଣ ଅତି ହୀନ—
(ଅଧମାଚାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Of mean conduct.

ଅଧମାଦୂତୀ—ସଂ.ବ.ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଦୂତୀ କଟୁବାକ୍ୟ କହି ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କ
Adhamādūtī ସନ୍ଦେଶ ପରସ୍ପରଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଏ—
A bad and surly go-between.

ଅଧମାଧମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୫ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଧମ+ଅଧମ; ଅଧମ ଅପେକ୍ଷା ଅଧମ)—
Adhamādhama
(ଅଧମାଧମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅତି ଅଧମ—Most wretched; the lowest of the low.

ଅଧମା ନାୟିକା— ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ନାୟିକା ପ୍ରିୟ ବା ହୃତକାନ୍ତ
Adhamā nāyikā ନାୟକ ପ୍ରତି କୁବ୍ୟବହାର କରେ; ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ ତିନି ଶ୍ରେଣୀର ନାୟିକା ମଧ୍ୟରୁ ନୀଚଭାବା—
A mean-minded lady.

ଅଧମାର୍ଦ୍ଧ— ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ନାଭି ବା ଅଣ୍ଡା ତଳକୁ ଥିବା ଶରୀରର
Adhamārddha ଅଂଶ—The lower half of the
(ଉତ୍ତମାର୍ଦ୍ଧ—ବିପରୀତ) body; part of the body below the navel.

ଅଧମାର୍ଦ୍ଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧମାର୍ଦ୍ଧ+ଯ)—ଦେହର ନିମ୍ନାଂଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Adhamārddhya Relating to the lower part of the body.

ଅଧର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଅ; ଯାହା ଧରି ଯାଇ ନାହିଁ; ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଯୁକ୍ତ
Adhara ହୁଏ, ଯଥା—ଅଧରୋଷ୍ଠ; ଅଧରବାସ)—
(ଅଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିମ୍ନସ୍ଥ; ନିମ୍ନରେ ଥିବା; ତଳେ ଥିବା—
(ଉତ୍ତର—ବିପରୀତ) 1. Lower; nether.
୨ । ନୀଚ; ଅଧମ; ହୀନ—2. Low; mean; vile.
୩ । ନିକୃଷ୍ଟ—3. Inferior.

ଅରୁଣ ଅଧରେ ଅରୁଣ ଅଧର ଜବ ସବ ତଳେ ରହିବେ ।
ଉତ୍କ. କୋଣ୍ଡୁଚ୍ଛାଣ୍ଡୁଦଇ. ୨୫ ।

୪ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—4. Previous (ଯଥା—ଅଧରେଦ୍ୟୁ)
ସଂ. ବ—୧ । ଅଧୋଷ୍ଠ; ତଳ ଓଠ—
1. Nether or lower lip.
୨ । ଓଠ—2 Lip.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ପିଅଇ ଦୁହିଁ ଥରେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅଧର । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଲୋଘଚମ୍ପୂ—ପ. ଟୀଚ ।

୩ । ଦେହର ନିମ୍ନତମ ଅଂଶ—

3. The lower part of the body (Apte)

୪ । ବକ୍ତୃତା—4. Speech; address (Apte)

୫ । ଯୋନି—5. The vulva; Pudendum Muliebre (Apte).

୬ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର—6. A reply (M W.)

ଅଧରକଣ୍ଠ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଧର+କଣ୍ଠ)—କଣ୍ଠ ବା ବେକର ନିମ୍ନଭାଗ—

Adharakaṇṭha The lower part of the neck.

ଅଧରକାୟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଧର+କାୟ) ଦେହର ନିମ୍ନଭାଗ—

Adharakāya The lower part of the body.

ଅଧରକାରି—ଦେ. ବିଣ—ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିଦ୍ୱାରା ପରାଭବକାରୀ—

Adharakāri Vanquishing; excelling.

ବଲ୍ଲଭ ଅଧରକାରି ଅଧରରେ ବଲ୍ଲଭ ରୁ ମୋ ରଣରେ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ. ୨୦।୨୧ ।

ଅଧରଜ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—

Adharaja Impatience.

ଅଧରଜି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୂନ୍ୟ—

Adharaji Impatient.

ଅଧରଜିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୂନ୍ୟ—

Adharajiā Impatient.

ଅଧରଟୋପି—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଅତ୍ର)—ଅଗରୁଟିକଲି; ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କପାଳରେ ପିନ୍ଧିବା କୃଷ୍ଣାଭର କଳା ଟିକଲି—

Adharaṭopi 1. Round spot of black mica put on the brow by females.

୨ । (ସଂ. ଅଧର) ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଧରୋଷ୍ଠରେ ଚଢ଼ୁ କରିଥିବା ଖଇରର ଟୋପା ବା କଳାବନ୍ଦୁ—

2. A spot of catechu or black painted on the lower lip by women.

ଅଧରତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅଧର+ତସ୍) —ତଳେ; ନିମ୍ନରେ—

Adharataḥ Below; beneath.

ଅଧରପଣା—ଦେ. ବ. [ଏ ପଣା ଯେଉଁ ଦାଣ୍ଡିମାନଙ୍କରେ ଭୋଗ ଲଗେ ସେ ଦାଣ୍ଡିମାନ ପୂଜକର ଓଠ (ଅଧର) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଥିବାରୁ ଏହା ନାମ; ସଂ. ଅଧର+ପ୍ରଧାନକ]—ଗୁଣ୍ଡିଗୃ ଓ ବାଣ୍ଟୁଡ଼ା ସାନ୍ଦ୍ରା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରା ରଥରେ ଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଭୋଗକରାଯିବା ପଣା—Sweetened drink offered to the deities Jagannātha, Balabhadra & Subhadrā while they are on the cars during the car-festival.

ଅଧରପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ରୂପକ; ଅଧର+ପତ୍ର) —ପତ୍ର ପରି କମନୀୟ ଓଷ୍ଠ

Adharapatra ଅଧରୋଷ୍ଠ—Beautiful lip (compared to a leaf).

ଅଧରପାନ—ସଂ. ବ. (୬ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଧର ଚୁମ୍ବନପୂର୍ବକ ଅଧରମଧୁ-ପାନ)—

Adharapāna ୧ । ଓଷ୍ଠରେ ଚୁମ୍ବନ—

1. Kissing on the lower lip.

୨ । ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ଓଷ୍ଠଚୁମ୍ବନ ବା ଚୁମିବା—

2. Sucking of each other's lower lips by lovers.

ଅଧରବାସ—ସଂ. ବ· (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧର ପରିହିତ ବାସ)—

Adharabāsa ୧ । ନାଭି ତଳକୁ ପିନ୍ଧାଯିବା ଲୁଗା—

1. Cloth worn below the navel.

୨ । ଘୋଷାକ ତଳ ଦେହକୁ ଲଗି ପିନ୍ଧାଯିବା ଲୁଗା—

2. Under-wear.

ଅଧରବନ୍ଦୁ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମ୍ମଧା; ଅଧରରଞ୍ଜିତବନ୍ଦୁ)—

Adharabindu ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ତଳ ଓଠ ବା ଠୋଣ୍ଟରେ ରଞ୍ଜିତ କଳା ଟୋପି ବା କଳା ଚଢା—Spot of black painted on the tip of the lip by women.

ଅଧରବିମ୍ବ—ସଂ. ବ. (ରୂପକ; ଅଧର + ବିମ୍ବ)—ପକ୍ୱ ବିମ୍ବଫଳ ପରି

Adharabimba ନାଲି ଓ ସୁନ୍ଦର ଓଠ—Rosy lip (compaed to a ripe Bimba fruit)

ଅଧରମ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଧର୍ମ୍ମ)—ଅଧର୍ମ୍ମ (ଦେଖ)—

Adharam Adharma (See)

ଅଧରମ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅଧର୍ମ୍ମ)—ଅଧର୍ମ୍ମ (ଦେଖ)

Adharama Adharma (See)

ଧର୍ମ୍ମ ଅଧରମ କରଇ ଯେହି ନର. ଅବଶ୍ୟ ଶୂନ୍ୟଶୂର ହୁଅଇ ତାହାର ।
କୃଷ୍ଣଜି ଭ. ନବ ଚ୍ଛଉ. ୮୬ ।

ଗ୍ରା. ବିଣ—ପାପଯୁକ୍ତ; ଅଧାର୍ମ୍ମିକ (କର୍ମ୍ମ)—Impious; sinful (act).

ଅଧରମଧୁ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧରଜାତ ବା ଅଧର ଲିପ୍ତ ମଧୁ)—ଅଧରସ୍ଥିତ; ପ୍ରେମିକପ୍ରେମିକା ପରସ୍ପର ଅଧର ଚୁମ୍ବନ କରିବା ସମୟରେ ପରସ୍ପରଙ୍କ ଅଧରନିଃସୃତ ଲାଳ, ସାଦ୍ରାକୁ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ଆସ୍ୱାଦନ କରନ୍ତି (ଏବଂ ସାଦ୍ରାକୁ ପରସ୍ପର ଠୋଲରେ ମଧୁ ବା ଅମୃତ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରନ୍ତି)—The honey of the lips imbibed by lovers while kissing each other.

ଅଧରମୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ଧର୍ମ୍ମୀ)—୧ । ଅଧାର୍ମ୍ମିକ—

Adharamī 1. Impious; irreligious.

୨ । ନିଜ ଧର୍ମ୍ମତ୍ୟାଗୀ—2. Deserting one's creed.

୩ । ବିଧର୍ମୀ—3. Professing a different creed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଦୁଷାବୋଟରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିର ବପଯୋଗ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବୁଥୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଧରସପତ୍ନ—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧର+ସପତ୍ନ; ଯାହାର ଶତ୍ରୁମାନେ ପରାଜିତ ହୋଇ ବା ମର ତଳେ (ଅଧରସପତ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଡ଼ିଛନ୍ତି;ଯେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିଅଛି)—

Adharasapatna One whose enemies are worsted or silenced (M. W.)

ଅଧରସ୍ୱସ୍ତିକ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ମନୁଷ୍ୟର ଗୋଡ଼ ତଳେ ପୃଥିବୀର

Adharaswastika ବପରିସ୍ଥିତ ଦଗରେ ଥିବା ଆକାଶର କଳ୍ପିତ ବନ୍ଦୁ—The nadir.

ଅଧରହନୁ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—ତଳ ପାଟିର ହାଡ଼—

Adharahanu The lower jaw-bone.

ଅଧରା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧର+ଆ)—୧ । ଅଧରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Adharā 1. Feminine of Adhara.

ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୨ । ମନୁଷ୍ୟର ଠିକ୍ ଗୋଡ଼ତଳେ ଥିବା ପୃଥିବୀର ଆର ପାଖେ ଆକାଶର କଳ୍ପିତ ବନ୍ଦୁ—2.The nadir.

୩ । ଦକ୍ଷିଣ ଦଗ - 3. The south.

ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଧୃତ)—୧ । ଅଧରା;ଧରା ହୋଇ ନ ଥିବା—

1. Uncaught; unheld.

ଏଁଡ଼େ ୨ । (ପୁଂ) ଯେଉଁ ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ ଧରା ହୋଇ ନ ଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ଛେଦନ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ—

2. Uncastrated (bull-calf)

୩ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ବାଛୁରୀ ଜନ୍ମ କରିବା ପରେ ଯେଉଁ ଗାଈ ଧରା ହୋଇ ନଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକୁ 'ଫୁଙ୍କା' ହୋଇ ନଥାଏ—

ଆଫୁଁକା 3. (a cow) Not yet subjected to the process of blowing after giving birth to a calf.

ଅଧରାତ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର)—ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର; ରାତ୍ରର ମଧ୍ୟ ଭାଗ; ରାତ୍ରଅଧ—Midnight.

ରାତଦୁପୁର

ଆଧୀରାତ

ଅଧରାତିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ରାତ୍ରିୟ)—

Adharātiā ୧ । ଅଧ ରାତ୍ରରେ ଘଟିବା—

ରାତଦୁପୁରେ 1. Taking place at midnight or in the middle of the night.

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଧରାତ୍ରରେ କରିବାର ଯାହାର ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି—2. Accustomed to doing things at midnight or in the middle of the night.

ଅଧରାମୃତ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧରରେ କଳ୍ପିତ ଅମୃତ)—

Adharāmṛuta ଅଧର ମଧୁ; ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ପରସ୍ପରଙ୍କ ଅଧରରୁ ଚୁମ୍ବିତ ମଧୁ ପରି କଳ୍ପିତ ଲାଳ—

The nectar-like moisture of the lips sucked by lovers in ardent kissing.

ଦେ. ବ୍ୟ—ଗୁରୁଜନ ଓ ବିଶେଷତଃ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଖାଇବା ସମୟରେ ଛଡ଼ା ଯାଇଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—The remnants of food left on the plate by a spiritual preceptor.

(ଯଥା—ଏହି ଅଧରାମୃତକୁ ଶିଷ୍ୟମାନେ ସେବାକରି କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ।)

ଅଧରୀକୃତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅଧର+ଅଭୂତ ଭାବେ. ଈ+କୃ ଧାତୁ+ କର୍ମ. ତ)—

Adharīkṛuta (ଅଧରୀକରଣ—ବ୍ୟ) ୧ । ପରାଜିତ—1. Defeated;worsted.

୨ । ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ବଳ ଯାଏ—

2. Surpassed; excelled.

୩ । ମକଦ୍ଦମାରେ ହାର ଖିବା—

3. Worsted in a case.

ଅଧରୀଣ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅଧର+ଈନ)—

Adharīṇa ୧ । ନମ୍ନସ୍ଥ—1. Lower.

(ଅଧରୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିନ୍ଦିତ—2. Traduced; vilified.

୩ । ଉର୍ତ୍ସିତ—3. Reproached.

ଅଧରୀଭୂତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅଧର+ଅଭୂତ ଭାବେ. ଈ+ଭୂ ଧାତୁ+ କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Adharībhūta (ଅଧରୀଭବ—ବ୍ୟ) ୧ । ପରାଜିତ—1. Beaten.

୨ । (ମୁ ଦ୍ଧ) ମକଦ୍ଦମାରେ ହାରିଥିବା—

2 Worsted in a law-suit.

୩ । (ମୁ ଦ୍ଧ) ରଦ୍ କରାଯାଇଥିବା (କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଆଦେଶ)—

3. Invalidated.

ଅଧରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. ଅ. (ଅଧର+ଦବସ; ନିପାତନ)—

Adharedyuḥ ୧ । ଗତ ପଶୁଦିନ—

1. The day before yesterday.

୨ । ଆଜର କୌଣସି ପୂର୍ବଦିବସରେ—

2. On any previous day.

ଅଧରୋତ୍ତର—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଧର+ଉତ୍ତର)—

Adharottara ୧ । ତଳର ଓ ଉପରର—

1. Upper and lower.

୨ । ଉଚ୍ଚତର ଓ ନମ୍ନତର—2. Higher and lower.

୩ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ—3 Prior and later.

ସଂ ଅ—୧ । ଉପର ପାଖ ତଳଆଡ଼କୁ ଓ ତଳ ପାଖ ଉପର-ଆଡ଼କୁ, ଏହିପର ଭାବରେ—

1. Upside down; topsyturvy.

୨ । ନିକଟରେ ଓ ଦୂରରେ—

2. Nearer and farther.

୩ । ଉପରେ ଓ ତଳେ—3. Up and down.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୪ । ଉପରଆଡ଼କୁ ଓ ତଳଆଡ଼କୁ—
4. Upwards and downwards.

ଅଧଃଓଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. ୧ । (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଧର+ଓଷ୍ଠ)—ତଳ ଓଠ—
Adharoshṭha 1. The lower lip.
୨ । (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ) ତଳ ଓ ଉପର ଓଠ—
2. The lower and the upper lip.

ଅଧରୌଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଧର+ଔଷ୍ଠ)—
Adharaushṭha ଅଧରୌଷ୍ଠ (ଦେଖ)
Adharoshṭha (See)

ଅଧର୍ମ୍ମ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+ଧର୍ମ୍ମ)—
Adharma ୧ । ଧର୍ମ୍ମ ବା ପୁଣ୍ୟର ଅଭାବ—
1. Irreligion; impiety; unrighteousness.
୨ । ଦୁଷ୍କୃତ; ପାପ—2. Sin.
୩ । ଅନ୍ୟାୟ—3. Injustice
ଅଧର୍ମ୍ମ କରି ଧର୍ମ୍ମଗାଲୁ, ନାଥ ପଚନ ଦସ୍ତାଲୁ ।
କରୁଣାଥ. ଗୁରୁବତ. ୪ର୍ଥ ।
୪ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ଲଙ୍ଘନ—4. Breach of duty.
୫ । ଆଇନ୍ ଲଙ୍ଘନ; ବେଆଇନ କାମ—
5. Breach of law; illegal act.
୬ । ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ୍ମ—6. Unjust act.
୭ । ଗୁଣର ଅଭାବ—7. Absence of attributes.
୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅନୁଚର ପ୍ରଜାପତ୍ତିବଂଶୋଦ୍ଭବ (ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର; ଏହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ହିଂସା ବା ମୃଷା)—
8. Name of an attendant of the Sun-God.
ସଂ. ବଣ—ଗୁଣରହିତ—Devoid of attributes.
ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଧର୍ମ୍ମୀ)—୧ । ପୁଣ୍ୟହୀନ—
1. Impious.
୨ । ପାପୀ—2. Sinful.
୩ । ଅନ୍ୟାଚାରଣଶୀଳ—3. Unrighteous.
୪ । ଧର୍ମ୍ମଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—4. Irreligious.

ଅଧର୍ମ୍ମଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଧର୍ମ୍ମ+ଚର ଧାତୁ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Adharmachāri ପାପାଚରଣକାରୀ—Practising sin.
(ଅଧର୍ମ୍ମଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧର୍ମ୍ମତଃ—ସଂ. କ୍ର. ବଣ. (ଅ+ଧର୍ମ୍ମତଃ)—ଅନ୍ୟାୟରୂପେ—
Adharmataḥ Wrongly.

ଅଧର୍ମ୍ମା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧର୍ମ୍ମ+ଆ)—ଅଧର୍ମ୍ମରୂପୀ ଦେବତା (ଏ ମୃତ୍ୟୁର ସ୍ତ୍ରୀରୂପେ କଳ୍ପିତା)—
Adharmā Unrighteousness (personified and represented as the bride of Death) (M. W.)

ଅଧର୍ମ୍ମାଚରଣ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଧର୍ମ୍ମ+ଆଚରଣ)—
Adharmācharaṇa ପାପାଚରଣ—
Unrighteous conduct,
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅଧର୍ମ୍ମାଚାରୀ (ଦେଖ)
Adharmāchārī (See)

ଅଧର୍ମ୍ମାଚାର—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଅଧର୍ମ୍ମ+ଆଚାର) —
Adharmāchāra ଅଧର୍ମ୍ମାଚରଣ (ଦେଖ)
Adharmācharaṇa (See)

ଅଧର୍ମ୍ମାଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧର୍ମ୍ମ+ଆଚାର+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Adharmāchārī ପାପାଚରଣକାରୀ—Impious; sinful.
(ଅଧର୍ମ୍ମାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧର୍ମ୍ମାତ୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଧର୍ମ୍ମାତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପାପାତ୍ମା; ପାପପ୍ରକୃତିକ—
Adharmātmā Of sinful nature or disposition.

ଅଧର୍ମ୍ମୀ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧର୍ମ୍ମ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adharmī ୧ । ଅଧାର୍ମ୍ମିକ; ପାପୀ—1 Sinful; impious.
(ଅଧର୍ମ୍ମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ ଧର୍ମ୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ—2. Fallen from virtue.

ଅଧର୍ମ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅଧର୍ମ୍ମ+ଯ)—୧ । ଧର୍ମ୍ମବିରୁଦ୍ଧ—
Adharmya 1. Contrary to religion.
୨ । ବେଆଇନ୍—2. Illegal.
୩ । ଅନ୍ୟାୟୀ—3. Unjust.
୪ । ଅଧାର୍ମ୍ମିକ—4. Impious.

ଅଧଲ୍ଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ଏକ ପଇସାର ଅର୍ଦ୍ଧମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା—1. Half-pice (coin)
ଆଧଲା ୨ । ଦେଢ଼ପାଉଲି—2. One and half pie.
ଧେଲା; ଅଧେଲା ୩ । ଏକ ପଇସାର ଅଧେ—3. Half a pice.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ସଂଖ୍ୟାସଙ୍କେତ ୫ ୦ ୧୯]

ଅଧଲ୍ଲକଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯହିଁର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଧଲ୍ଲ—
Adhalākiā 1. Half a pice worth of.
୨ । ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଅଧଲ୍ଲ—
2. Worth half a pice each.

ଅଧଲିକଆ—ଦେ. ବଣ—ଅଧଲ୍ଲକଆ (ଦେଖ)
Adhalikiā Adhalākiā (See)

ଅଧଶ୍ଚର—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଅଧସ୍+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଅଧୋଗାମୀ
Adhaśchara 1. Going downwards.
(ଅଧଶ୍ଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଭୂଇଁରେ ହାମୁଡ଼ାଏ—
2. Creeping on the ground.
ସ. ବ—ଚୋର—A thief.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଧଶ୍ଚାତ୍—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧସ୍+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)
Adhaschāri —ଅଧଶ୍ଚର (ଦେଖ)
(ଅଧଶ୍ଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Adhaschara (See)

ଅଧସେରା—ଦେ. ବି—ଅର୍ଦ୍ଧସେର ଓଜନର ବଟକରା ବା ମାପିବା ପାତ୍ର—A standard weight or measure of half a seer.
Adhaserā
ଆଧସେରା
ଅଧସେରା

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଧସେର ଓଜନ ବା ମାପର (ବସ୍ତୁ)—
1. Weighing or measuring half a seer.
୨ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ଅଧସେର ବସ୍ତୁ ସମ୍ଭାବ—
2. (a pot) Of the capacity of half a seer.
୩ । ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ଅଧସେର ଗୁଜୁଲ ଫୁଟିବ—
3. (a cooking pot) Of the capacity to boil half a seer.

ଅଧସେରି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଧସେରା (ଦେଖ)
Adhaseri Adhaserā (See)

ଅଧସେରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧସେରା (ଦେଖ)
Adhaseriā Adhaserā (See)

ଅଧସେରିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧସେରା (ଦେଖ)
Adhaserikiā Adhaserā (See)

ଅଧସ୍ତନ—ଫ. ବିଣ—(ଅଧସ୍+ଅବସ୍ଥିତ ହେବା ଅର୍ଥରେ. ଅନ)—
Adhastana ୧ । ନିମ୍ନରେ ଅବସ୍ଥିତ; ନିମ୍ନତର—1. Lower.
(ଅଧସ୍ତନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତଳେ ଥିବା—2. Situated beneath or below.
(ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ—ବିପରୀତ)
୩ । ଏଥି ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା; ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—
3. Prior; previous.

ଅଧସ୍ତଳ—ଫ. ବି—(ଅଧଃ+ତଳ)—୧ । ତଳମାଡ଼ିଆ—
Adhastala 1. Ground floor.
୨ । ସବୁ ଘରର ନିମ୍ନଦେଶରେ ଥିବା କୋଠରୀ—
2. The room below all other rooms.

ଅଧସ୍ତାତ୍—ଫ. ଅ. (ଅଧସ୍+ତାତ୍)—୧ । ତଳେ; ନିମ୍ନରେ—
Adhastāt 1. Lower down; beneath; below; underneath.
୨ । ତଳଆଡ଼କୁ—2. Downwards.

ଅଧା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—ଅର୍ଦ୍ଧ; ଅର୍ଦ୍ଧେକ; ଅଧେ—
Adhā Half.
ଆଧ; ଅଧା
ଆଧ

ଧନ୍ୟ ଏ କବିଙ୍କ ଲଳଉମଧା,
କାମ ଉତ୍ସବୁ ଦେଏ ଦୂଇ ଅଧା । ପ୍ରାଚୀ—ରତ୍ନସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଦେ. ବିଣ—ଅର୍ଦ୍ଧପରିମିତ—Half in quantity, weight, measure or number.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଅଧପାଆ ଓଜନର ପରିମାଣବିଶେଷ—
A unit of half a pāā in weight
(ଯଥା—ଅଢ଼ା ୧୫ ତଳେ ନୋହେ ଦେଖ ।)

ଅଧାଅଧା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସ୍ଥୂଳତଃ ଅର୍ଦ୍ଧେ; ଆଠ ପଣ—
Adhāadhā 1. Roughly half.
ଆଧ ଆଧ;
ଆଧା ଆଧି ୨ । ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା କ୍ରମେ—2. By halves.
ଆଧା ଆଧି; ୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ—
ଆଧେ ଆଧ 3. Incompletely.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ—1. Half-filled.
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧ ନିଃଶେଷିତ—
2. Half emptied; reduced by half.
(ଯଥା—୫ ଜଣ ଖାଇବା ପରେ ଭରା ହାଣ୍ଡି ଅଧାଅଧା ହୋଇଗଲା ।)
୩ । ଦୁଇ ସମାନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ—
3. Divided into two equal parts.
୪ । ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେ—4. Roughly half.
୫ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରିତ ଦରୋଟ (କଥା)—
5. Half uttered (words).

ଅଧାଅଧି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ ଓ ବିଣ—ଅଧା ଅଧା (ଦେଖ)
Adhāadhi Adhāadhā (See)

ଯେଉଁ ଏକ ନଉଢ ଚୂଡ଼ା ଓ ଅଧା ଅଧି ଗୁଡ଼ ଢଳ ପଡ଼େ
ତାହା ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ମଙ୍ଗଳକେ ସେବା କରନ୍ତୁ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଧାଉମର୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଆ. ଉମର୍)—
Adhāumar ୧ । ଯୁବା ବୟସ; ଯୌବନ—
ଆଧା ଉମର;
ଆଧ ବୟସ 1. Youth; adolescence.
ଆଧା ଉମର ୨ । ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥା; ଯୌବନ ଓ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ସନ୍ଧି ସମୟ—2. Time between youth and old age; middle age.

ଦେ. ବିଣ—ଅଧାବୟସିଆ (ଯେ ଯୁବା ନୁହେଁ କି ବୁଢ଼ା ନୁହେଁ)
Middle aged; grown up; adult (person)

ଅଧାଉମରିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଆ. ଉମର୍)—
Adhāumariā ୧ । ଅଧାବୟସିଆ; ପ୍ରୌଢ଼; ଯେ ଯୁବା ନୁହେଁ କି
ଆଧବୟସୀ ବୁଢ଼ା ନୁହେଁ—1.Middle-aged; grown
ଅଧବୈସୁ; ଅଧେଡ଼ up; adult (person)
୨ । ଦରବୁଢ଼ା—2. Half old.

ଅଧାକପାଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+କପାଳ)—
Adhākapāli କପାଳର ବାମ ବା ଡାହାଣ ପାଖ ବିନ୍ଧିବା
ଆଧକପାଳିୟା ରୋଗ; ସୂର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତି ରୋଗ—
ଆଧକପାଳୀ; Neuralgia; Hemicrania
ଅଧକପାରୀ,
ଆଧାସୀସୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ଏହି ରୋଗ ପ୍ରତିଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଦିନ ଦୁଇ ପହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିବା ବଢ଼େ ଓ ତା' ପହର ବାଦ୍ ଜମେ ଜମେ ବଢ଼ିବା କମି କମି ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ବେଳକୁ ଶୁଡ଼ି ଯାଏ ।]

ଅଧାକପାଳଗୁଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+କପାଳ+ଗୁବାକ)—ଯେଉଁ ଗୁଆର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଚେପ୍ଟା ହୋଇଥାଏ -
Adhākapāligua
ଆଧକପାଳୀ ସୁପୁରୀ
ଆଧକପାରୀ
An arecanut of which one side is flat.

[ଦ୍ର—ଏ ଗୁଆକୁ ଚନନଘେଡ଼ ଆଦରେ ଘୋର ଚନନ ପର୍ ଅଧାକପାଳ କଥାଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଲେପିଲେ ଅଧାକପାଳ ଭଲ ହୋଇ ଯାଏ ।]

ଅଧାକପାଳଧରା—ଦେ. ବ—ଅଧାକପାଳ (ଦେଖ)
Adhākapālidharā
Adhākapāli (See)

ଅଧାକପାଳ ବଥା—ଦେ. ବ—ଅଧାକପାଳ (ଦେଖ)
Adhākapāli bathā
Adhākapāli (See)

ଅଧାକାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+କାଣ୍ଡ)—
Adhākāṇḍiā
ଆଧାଖେଁଚଡ଼ା
ନାନମାମ
୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (କାର୍ଯ୍ୟ)—
1. Incomplete (work)
୨ । ଆଂଶିକ—2. Partial.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଧସମ୍ପନ୍ନ; ଅର୍ଦ୍ଧକୃତ—
3. Half-finished; half-done.
୪ । ଅସମାପ୍ତ—4. Unfinished.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ (କରିସାଇଥିବା) —
1. Incompletely; in a half-finished condition.
୨ । ଅଂଶତଃ—2. Partially.

ଅଧାକାନ୍ଥ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+କୁଡ୍ୟ)—
Adhākāntha
ଛୋଟ ଦେୱାଲ
ଆଧା ଦିବାର
୧ । ଅଳ୍ପଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିଥିବା କାନ୍ଥ; ଯେଉଁ କାନ୍ଥ ଘରର ଛାଲକୁ ଲାଗି ନ ଥାଏ—
1. A low wall; a wall raised upto a certain height only.

[ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ଦଳ ବା ବଡ଼ ଘରର ଉତ୍ତର ଅଂଶକୁ ଏକାଧିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟି କରିବାକୁ ହେଲେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖାଏଁ ଅଧାକାନ୍ଥ ଉଠାଯାଏ; ଏହି ଅଧାକାନ୍ଥ ବେଳେ ବେଳେ ପରଦା କାମ କରେ ।]

୨ । ଯେଉଁ କାନ୍ଥ ଅବଶ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Half-finished wall.

ଅଧାକାନ୍ଥି—ଦେ. ବ—ଅଧାକାନ୍ଥ (ଦେଖ)
Adhākānthi
Adhākāntha (See)

ଅଧାକୋଠା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+କୋଷ୍ଠ)—
Adhākoṭhā
ଯେଉଁ କୋଠାର କାନ୍ଥମାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠି ନ ଥାଏ ତମ୍ବା ଯେଉଁ କୋଠାରେ ଛାତ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ—Half-built brick-building.

ଅଧାଚନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଚନ୍ଦ୍ର)—
Adhāchandra
୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର; ଅଷ୍ଟମୀର ଚନ୍ଦ୍ର—
1. Half-moon.
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଶସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
2. A kind of weapon of offence in the shape of a half moon; a scimitar.

ତୁଳନା ଚତୁରନା ବେଲଙ୍ଗ ବାର ବନା
ମୁଗୁର ଅଧାଚନ୍ଦ୍ର ବେତାଳ ଏକ ମନା । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହସୂପ୍ତନ. ୪ ।

୩ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଫଳକଯୁକ୍ତ ଶରବିଶେଷ—
3. A kind of arrow having the barb shaped like a half moon.
୪ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥ) ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର; ଗଳଥା; ବୃତ୍ତାଙ୍ଗୁଷ୍ଠି ଓ ତର୍ଜ୍ଜନୀ ବା ମଧ୍ୟମାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି କରିଥିବାରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବେକ ପଛଆଡ଼ୁ ଦିଆଯିବା ଧକ୍କା—4. A push given to a person from behind the neck by the extended thumb and index or middle finger.

ଅଧାଟି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—କାଠତାଳକା ବା ଗୁମଟାଳ ଘର
Adhāṭi
କାଠର ଦୁଇ ଫାଳଆ ଏକପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟ—
A kind of wooden castanets.

ଶ୍ରୀ କରରେ ତାଳ ଯନ୍ତ୍ର ବାଜଇ ଅଧାଟି ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଦେ. ବଣ—ଅଧାଟିଆ (ଦେଖ)
Adhāṭiā (See)

ଅଧାଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅଧାଡ଼ିଆ; ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ (ଫଳ)
Adhāṭiā
ଆଧପାକା
ଅଧୁରା
1 Half-ripe (fruit)
(ଯଥା—ଅଧାଟିଆ ନଡ଼ିଆ)
୨ । ଅପରିପକ୍ୱ; ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଢ଼ି ନାହିଁ—
2. Not fully developed.
୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଦରପନ୍ତୁର୍—3. Unfinished.

ଅଧାଡ଼ୁ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅ+ଧାର୍) —୧ । ଅଧାର୍—
Adhārḍi
1. Want of method or system.
୨ । ସାମାଜିକ ଆଦବ୍‌କାଇଦା ବା ଭଦ୍ରତାର ଅଭାବ—
2. Want of manners.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭ�ୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଧାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଓ. ଧାଡ଼ି)—

Adhārdiā ୧ । (ଯେ ଧାଡ଼ି ବା ରଦ୍ରସମାଜର ପଙ୍‌କ୍ତିରେ ବସିନାହିଁ)—ଅରଦ୍ର; ଅସାମାଜିକ—
1. Uncivil; boorish.

୨ । (ଯେ ଅକ୍ଷର ବା ବଦ୍ୟାର ଧାଡ଼ି ବା ପଂକ୍ତି ପଢ଼ି ନାହିଁ) ଅଶିକ୍ଷିତ; ଅପାଠୁଆ; ମୂର୍ଖ—2. Unlettered.

୩ । ଯେ ଧାଡ଼ି ଜାଣେ ନାହିଁ—
3. Unmethodical; unsystematic.

୪ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—4. Awkward.

ଅଧାଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ; ଅପରିପକ୍ୱ—
Adhārduā 1. Not fully ripe; unripe.

ଆଧପାକା ୨ । ଅପରିଣତ—2. Not fully developed.

ଅଧୁରା ୩ । ଅଭିଜ୍ଞ—3. Inexperienced.

୪ । ଯେଉଁ ନଡ଼ିଆର ଭିତର ଶସ ଖୁବ୍ ଶକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ—
4. (cocoanut) Having the kernel not yet hardened.

୫ । ଯେଉଁ ବଳଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଢ଼ା ହୋଇନାହିଁ—
5 (ox) Which has not yet become old.

୬ । ଅଧାଉମରିଆ (ଦେଖ)
6. Adhāumariā (See)

ଦେ. ବି—୧ । ଅପରିଣତ ନଡ଼ିଆ (ଫଳ)—
1. Undeveloped cocoanut (fruit)

[ଦ୍ର—ପଇଡ଼ ଓ ଶୁଖିଲା ନଡ଼ିଆର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ନଡ଼ିଆକୁ ଅଧାଡ଼ୁଆ କହନ୍ତି ।]

୨ । ବଢ଼ା ନ ହୋଇଥିବା ବଳଦ—
2. An ox which has not yet become old.

[ଦ୍ର—ଦାମୁଡ ଓ ବଢ଼ା ବଳଦର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ବଳଦକୁ ଅଧାଡ଼ୁଆ କହନ୍ତି ।]

ଅଧାତୁମନ୍ତ—ପ୍ରାଚୀନପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଧାତୁମତ୍)—
Adhātumanta ପଞ୍ଚଭୂତ-ସମ୍ବନ୍ଧ-ଶୂନ୍ୟ—
Devoid of the five elements.

ଅଧାତୁମନ୍ତ ଆତ୍ମା ହୋଏ, ଧାରୁ ଦଶେ ଦେହ ବହେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଧାଧନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ଧ)—ଅନ୍ଧାଧୁନ (ଦେଖ)
Adhādhanda Andādhuni (See)

ବରର ବୁଝିଲେ ଏ ବନ୍ଧୁର ଅଧାଧନ । ପ୍ରାଚୀ. ଭୁବନରୁଦ୍ରଗୀତା

ଅଧାଧୁନ୍—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧାଧୁନ (ଦେଖ)
Adhādhund Andādhuni (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ଅକଳନ୍ତ—
1. Unfathomable.

୨ । ଗୋଲମାଳିଆ—2. Confused,

୩ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—3. Bewildered.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା—
Bewilderment.

ଅଧାଧୁନ୍ଧ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧାଧୁନ (ଦେଖ)
Adhādhundi Andādhuni (See)

ଅଧାଧୁନ୍ଧିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ଧାଧୁନିଆ (ଦେଖ)
Adhādhundiā Andādhuniā (See)

ଅଧାପନ୍ତର—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ପ୍ରାନ୍ତର)—
Adhāpantarā ୧ । ଦରପନ୍ତର; ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—
ଆଧାମାଧା; ଆଦାଡ଼ିୟା 1. Incomplete.
ନାତମାମ; ଅଧୁରା ୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଧସମାପ୍ତ—3. Half-finished.

ଅଧାପନ୍ତରିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଧାପନ୍ତର (ଦେଖ)
Adhāpantariā Adhāpantarā (See)

ଅଧାପନ୍ତାରିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଧାପନ୍ତର (ଦେଖ)
Adhāpantāriā Adhāpantarā (See)

ଅଧାପାଆକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧପାଆକିଆ (ଦେଖ)
Adhāpāākiā Adhapāākiā (See)

ଅଧାପାଇଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧପାଆକିଆ (ଦେଖ)
Adhāpāiā Adhapāākiā (See)

ଅଧାପାଇକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧପାଆକିଆ (ଦେଖ)
Adhāpāikiā Adhapāākiā (See)

ଅଧାପାଠିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ପାଠକ)—
Adhāpāṭhiā ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ—
(ଅଧାପାଠେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Half-educated.
ଅଧପଢ଼ୁଆ ୨ । ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷିତ ନୁହେଁ; ଯାହାର ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Not fully educated.

୩ । ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ କ୍ରମ ଶେଷ ନ କରିଣ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ିଛି—3. One who has not undergone the full course of studies in a school.

୪ । କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ବା ପ୍ରବନ୍ଧର ପାଠ କ୍ରିୟା ଶେଷ ନ ହେଇଣ ଯେ ପଠନ ବନ୍ଦ କରି ଦଏ—
4. One who stops reading before a book or a subject in finished.

ଅଧାପାଠୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଧାପାଠିଆ (ଦେଖ)
Adhāpāṭhuā Adhāpāṭhiā (See)
(ଅଧାପାଠୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧାପ୍ରାଣ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ପ୍ରାଣ)—
Adhāprāṇa ୧ । ଅଧମରା (ଦେଖ)
ଆଧମରା 1. Adhamarā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଢ଼	ର,ଷ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐ	ଔ	ଙ୍ଗ
୨	ୠ	ଓ	ରୁ	ଲୂ	ଯ୍ୟ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ତ

ଅଧମରା; ଅଧମୁଆ ୧ । ମୂର୍ଚ୍ଛୁ; ମୃତପ୍ରାୟ—2. Dying.
୩ । ବେଦମ୍—3. Out of breath.

ଅଧାଫଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. ବ—ଓଡ଼େ ଗୃଷ ଦୋଇଥିବା ବଲକୁ ଦୋଓଡ଼ ଗୃଷ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲଙ୍ଗଳ—
Adhāphari A kind of plough used in ploughing a field which has once been ploughed.

ଅଧାବୟସ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ବୟସ୍)—ଅଧାଉମର (ଦେଖ)
Adhābayasa Adhāumar (See)
ଆଧବଏସ
ଆଧାଉମର

ଅଧାବୟସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଧାଉମରିଆ (ଦେଖ)
Adhābayasiā Adhāumariā (See)

ଅଧାବୟସୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଧାଉମରିଆ (ଦେଖ)
Adhābayasī Adhāumariā (See)

ଅଧାବିଧା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ବିଧା)—ଅଧାପନ୍ତରା (ଦେଖ)
Adhābidhā Adhāpantarā (See)

ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—୧ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ—
1 Incompletely.
୨ । ଅମନୋଯୋଗୀ ହୋଇ; ମନ ନ ଲଗାଇ—
2. Half heartedly.

ଅଧାମ—ଦେ. ବ—୧ । ଦୁଗ୍ଧରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ—
Adhāma 1 A kind of sweetmeat prepared from milk.
୨ । ଘନ୍ରଡ଼ି; ଘନାବର୍ତ୍ତ ମିଠାମିଶା ଦୁଧ—
2. Milk boiled thick and mixed with sugar.

ଅଧାମରସ ଗୋଟିକା ହୁଏ ଓଶ ରହ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅଧାମାର୍ଗବ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଧା ଧାତୁ+ମାର୍ଗ+ବା ଧାତୁ +ଅ; ଭାଗ୍ୟନାଥ ବାଚସ୍ପତ୍ୟଧାନ୍ତ)—
Adhāmārgaba ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmārga (See)

ଅଧାର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆଧାର)—୧ । ଖାଦ୍ୟ; ଆହାର—1. Food.
Adhāra (ଯଥା—ସେ ବେମାରରେ ପଡ଼ି ଆଜିକୁ ଦୁଇଦିନ ହେବ ଅଧାର ଖଡ଼ୁନ୍ଲାଣି ।)
ଆହାର ୨ । ପକ୍ଷିମାତା ନଜ ଶିଶୁର ପାଟିରେ ଆଣି ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଗୁଞ୍ଜିଦିଏ—2. Food put by the mother-bird into the mouths of its young-ones.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ଧାର=ଦାଢ଼) —ଅଦାଢ଼ୁଆ—
Not sharp-edged; blunt.

ଅଧାରଣକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଧାରଣ+କ)—ଯାହାଁରେ ଲାଭ ମିଳେ ନାହିଁ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଲାଭଜନକ ନୁହେଁ—
Adhāraṇaka Not profitable.

ଅଧାରୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ଅ+ଓ. ଧାରୁଆ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଧାରୁଆ ବା ଋଣୀ ନୁହେଁ—1 Not indebted; free from debt.
୨ । (ଅ+ଓ. ଧାର+ଓ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଉଆ)—ଅତୀକ୍ଷ୍ଣ; ଅଦାଢ଼ୁଆ—2. Not edged; blunt.
୩ । (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ରୋପିତ)—ଯେଉଁ ବଲ ବା କ୍ଷେତରେ ଧାନଚଲ ରୁଆ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ—
3. (a field) In which the transplantation of paddy seedlings has not been completed.

ଅଧାର୍ତ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାଠାରୁ ଧାର କର ନାହିଁ; ଅଋଣୀ—Not indebted to any person.
ଅଋଣୀ
ଅରୁଣୀ

ଅଧାର୍ତ୍ତାବନ୍ଧା—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅଧାର୍ତ୍ତା; ଅଋଣୀ—
Adhārtābandhā 1. Not in debt.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାଠାରୁ ଋଣ କର ନାହିଁ କମ୍ବା କାହା ଜିକ୍ଷାରେ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଜାମିନ୍ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. (a person) Who is neither indebted nor encumbered by any liability.
୩ । ଯାହା ଉପରେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ବା ଝୁଙ୍କି ନାହିଁ—
3. Not saddled with any responsibility.
୪ । ଜାମିନ୍ ବା ବନ୍ଧକ ଆଦିଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା (ସମ୍ପତ୍ତି)—
4. Unencumbered; (property) having no encumbrance on it.

ଅଧାସଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅଧାସରି (ଦେଖ)
Adhāsai 1. Adhāsari (See).
୨ । ଅଧେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତରକୁ ପୂରା ଯାଇଥିବା—
2. Half-thrust.
୩ । ଅଧାସୋଇ (ଦେଖ)—3 Adhāsoi (See)
ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଧାସରି (ଦେଖ)—Adhāsari (See)

ଅଧାସରି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ସମାପ୍ତ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧସମାପ୍ତ—
Adhāsari 1. Half-finished.
ଆଧାସରି (ପ୍ରାଚୀନ) ୨ । ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧସମାପ୍ତ—
2. Nearly half-done.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖର୍ବୀକୃତ—
3. Reduced to or diminished by half.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭିତ୍ତାକୋଟରେ ନ ମିଳି, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବପରୀତ ଁ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଜଳ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଂଳ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଅର୍ଦ୍ଧପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Half-filled.

ଦେ. କ୍ରି. ବ୍ଦ—୧ । ଅଦ୍ଧସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1. Upto half the limit.

୨ । ପ୍ରାୟ ଅଧେ—2. Nearly half; by about half.

ଅଧାସୋଇଁ—ଗ୍ରା. ବ୍ଦ—ବ୍ୟବହାରରେ ଅଧ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ହୋଇ
Adhāsoiñ ଯାଇଥିବା (ଲଙ୍ଗଳ)—(plough) Almost worn-out by constant use.

ଗ୍ରା. ବ୍ଦ—ବହୁକାଳ ହଲଚୁଲ୍ଲା ହେବା ଯୋଗୁଁ ଅଧେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଲଙ୍ଗଳ—A plough which is almost worn out by constant use.

ଦେ. କ୍ରି. ବ୍ଦ—ଅଧାସର (ଦେଖ)—Adhāsari (See)

ଅଧାସ୍ୱର୍ଗ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ସ୍ୱର୍ଗ)—
Adhāswarga ୧ । ସ୍ୱର୍ଗସୁଖର ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଗ—
1. Partial enjoyment of heavenly bliss.

୨ । ଆକାଶର ଅଧେ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚତା—
2. A height of half-way to the sky.

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଯୋଜନ ଉପରକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ,
ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଭେଟ ଯାଇ ଲଟିଲେ ଅଧାସ୍ୱର୍ଗ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ସଭା ।

ଅଧି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ଧା ଧାତୁ + ଇ; ନଘାଟନ)—
Adhi ୧ । ଆଧ୍; ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା; ମନୋଦୁଃଖ—
1. Mental agony or pain.

୨ । ଋତୁମତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman in her menses.

ସଂ. ଅ—ଉପସର୍ଗ (ଏହା ଧାତୁମାନଙ୍କ ପୂର୍ବରେ ନମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପଦମାନ ନିଷ୍ପନ୍ନ କରେ)—
A prefix attached to roots to denote various meanings.

୧ । ଉପରଭାଗରେ; ଉପରେ—
1. Above; over; on.
(ଯଥା—ଅଧିଶୟ୍ୟା; ଅଧିକାର ।)

୨ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ମୁଖ୍ୟ—2. Chief; superior.
(ଯଥା—ଅଧିରାଜା; ଅଧିପତି ।)

୩ । ଅତିକ୍ରମ—3. Beyond.
(ଯଥା—ଅଧିବେଦନ ।)

୪ । ଉପରକୁ; ଉଚ୍ଚକୁ—4. Up.
(ଯଥା—ଅଧିରୋହଣ ।)

୫ । ଅଧିକ।—5. Extra; redundant.
(ଯଥା—ଅଧିଦନ୍ତ; ଅଧିମାସ ।)

୬ । ଅଧିକାର; ଅଧିପତ୍ୟ; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—
6. Authority; mastery.
(ଯଥା—ଅଧିଦୈବ ।)

୭ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—7 Domination.
(ଯଥା—ଅଧିପତି ।)

୮ । ଅଧିକରୂପେ; ଅଧିକ୍ୟ—8. Excessive.
(ଯଥା—ଅଧୀଶ୍ୱର; ଅଧିକ୍ଷେପ ।)

୯ । ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—9. Relating to.
(ଯଥା—ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ।)

ଅଧିଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ଦ. (ସଂ. ଅଧ୍ୟାୟ)—୧ । ଗ୍ରନ୍ଥାଦର ଅଧ୍ୟାୟ—
Adhiā 1. Chapter (of a book).
ଅଧ୍ୟା

ହତ୍ୟା ୨ । (ସଂ. ଅଧିବାସ)—ଅଭୀଷ୍ଟ ଫଳପ୍ରାପ୍ତି କାମନାପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ପଡ଼ିରହିବା; ଧାରଣା—2. Lying prostrate before a deity till one's wish is fulfilled.

୩ । (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ) ଭାଡ଼ି ରଖିବାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାଠିଆ—
ଛୋଟଭାଁଡ଼ 3. A pot or small jug for keeping toddy.

(ଦ୍ର—ଅଧିଆ ଉତ୍ତାରୁ ବଡ଼ ଓ ଘଡ଼ାଠାରୁ ସାନ ।)

ଅଧିଆ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଭୀଷ୍ଟ-ଫଳ-କାମନାପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ-
Adhiā pardibā ଠାରୁ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି
ହତ୍ୟାଦେଓୟା ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପବାସ ବା ଅର୍ଦ୍ଧାଶନରେ ପଡ଼ି ରହିବା—To lie prostrate before a deity till one gets one's desire.

ଅଧିଆରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—ଜଣକର ଛେଳିଛୁଆ ଗୋରୁ
Adhiārī ବାଛୁରୀକୁ ଆଉ ଜଣେ ପାଳିବାକୁ ନେବାର ପ୍ରଥା;
ଅଧିୟରୀ ଏଥିରେ ଏହି ସର୍ତ୍ତ ଥାଏ ଯେ, କିଛି ଦିନ ପରେ ବାଛୁରୀ ବା ଛେଳିଛୁଆ ବଢ଼ିଗଲେ ବିକିଲବ୍ଧ ଧନରୁ ଜମା ଦିଆଯିବା ବେଳର ମୂଲ୍ୟ କଟି ଯାଇ ବାକି ଯାହା ରହିବ ସେଥିରୁ ଅଧେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ୱାମୀ ଓ ଅଧେ ପାଳକ ନେବେ—A system of bringing up another person's calf or goat on condition that on the sale of the animal the profit will be divided half and half between the owner and the custodian.

ଅଧିକ—ସଂ. ବ୍ଦ. (ଅଧାରୂଢ଼ + କ; ଉତ୍ତରପଦ ଲୋପ; ପାଣିନି
Adhika ବ୍ୟାକରଣ)—
(ଉନ—ବପରୀତ) ୧ । ଅଧିକା; ବେଶି—1. Additional.
(ଅଧିକତା; ଅଧିକ୍ୟ—ବ) ୨ । ଅତି ବେଶି—2. Excessive.

୩ । ବହୁତ; ପ୍ରଚୁର—3. Abundant; copious.

୪ । ଅନେକ—4. Many.

୫ । ଅତିରିକ୍ତ; ଦରକାର ଛଡ଼ା ବେଶି—
5. Superfluous; redundant.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ତ

୬ । ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—6. More than enough.
୭ । ଅସାଧାରଣ ରୂପେ ବେଶି—7. Inordinate.
୮ । ସାଧାରଣ ଅପେକ୍ଷା ବିଶିଷ୍ଟ—
8. Peculiar; special; particular.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଧିକ୍ୟ)—୧ । ଅତିଶୟ—1. Excess.
୨ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—2. Abundance; plenty.
୩ । ସୌଭାଗ୍ୟ; ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି—
3. Prosperity; good fortune.
(ଯଥା—ମୋ ସାଆନ୍ତାଣୀ ଚଢ଼େଇର ପେଟବଥା ଜାଣନ୍ତି; ତାଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଉ ।)
୪ । ପ୍ରୟୋଜନାଧିକ୍ୟ; ଅତିରେକ—4. Superfluity.
୫ । ମଙ୍ଗଳ; ଶୁଭ—5. Good.

ଦେ. ବଣ—ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ; ଅଧିକତର; ଅଧିକତମ—
Greater; greatest.
ସବୁ ପୀଠରୁଷ୍ଟ ଅଧିକ ଦାରକା । କୃଷ୍ଣଦି ହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ରୂପେ—
More than; bigger than.

ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଧିକନ୍ତୁ)—୧ । ତରନ୍ତୁ; ପଷାନ୍ତରରେ—
1. On the other hand.
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପିତା, ତେହ୍ନେ ଏ ସୁତାର ଜନ୍ମ ନ ଥଇଲେ ଦୋଷ;
ନଷ୍ଟଗହିଁ ସ୍ନେହ, ନ ତୁଷ୍ଟ ତାଙ୍କର ଅଧିକ ବଢ଼ିନ୍ତ ରୋଷ ।
ଗଙ୍ଗାଧର—ପ୍ରଣସ୍ପବଷ୍ଟସ୍ଥ ।

୨ । ଅଧିକନ୍ତୁ; ଆହୁରି ମଧ୍ୟ—
2. And also; moreover.
ସେ ସଭ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଉତ୍ତୁ ଜାଣ, ଅଧିକ ମିଥ୍ୟା ପରମାଣ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୧୫ ।

୩ । କନ୍ତୁ—3. But.
୪ । କନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ—4. But also.
୫ । ଏହା ଛଡ଼ା—5. Besides this.
ଗୁଲ ସଙ୍ଗିମା ସିବା ଗେ.—ହେଲ ଓ ଜଣା
ଅଧିକ ଏଥିଁ ଫଳ—ଅପବାଦ କେବଳ—ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଧିକଉଁ ଅଧିକ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଧିକାଧିକ)—
Adhikauñ adhika ୧ । ଆହୁରି ଅଧିକ—
ଅଧିକ ଅଧିକ 1. Much more.
ଅଧିକସେ ଅଧିକ ୨ । ଅତି ଅଧିକ; ବେଶି ବେଶି—
2. To much; excessive.
୩ । କ୍ରମଶଃ ଅଧିକତର—
3. Gradually increasing.
(ଯଥା—ଧନକୁ ଧନ ତା ରୋଗ ଅଧିକଉଁ ଅଧିକ ଦେଉଛୁ ।)

ଦେ. ବ—୧ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି—
1. Prosperity; affluence.
(ଯଥା—ପ୍ରଭୁ ତୋର ଅଧିକଉଁ ଅଧିକ କରନ୍ତୁ ।)
୨ । ଅସରନ୍ତୁ ଧନ—2. Inexhaustible riches.
୩ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—3. Plenty.

ଦେ. ଅ—୧ । ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—
1. Excessively; too much.
୨ । ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ—2. More than.
୩ ପୁନଃପୁନଃ—3. Again and again; repeatedly; over and over.
୪ । ଜହୁଁ ବଳ ଜହୁଁ ବଳ—
4. One more than the other.
୫ । ବେଟି ବେଶି—5 More and more.

ଅଧିକନ୍ତୁ—ସଂ. ଅ. (ଅଧିକଂ + ତୁ)—୧ । ଏବଂ—1. And.
Adhikantu ୨ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ; ଏବଂ ମଧ୍ୟ—
2. And also; in addition.
୩ । ପରନ୍ତୁ—3. On the other hand; more-over.
୪ । ପୁନଶ୍ଚ—4. Again.
୫ । ବିଶେଷତଃ—5. Specially.

ଅଧିକପଦତା—ସଂ. ବ—ରଚନାର ଦୋଷବିଶେଷ—
Adhikapadatā A defect in composition.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ରଚନାରେ ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତ ଗୋଟିଏ ବା ଓଟି ପଦ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ଥାଏ । ଯଥା—ମଧୁସୂଦନ ପ୍ରବନ୍ଧମାଳାରେ—ନଗରର ସମସ୍ତ ଅଟ୍ଟାଳକାଦିସ୍ଥ ଭୂପତିତ ହେବା ପରି ବୋଧ ହେଲା । କୁଲମଣ୍ଡା—ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅଧିକ ବଚନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା)—ଅତ୍ୟୁକ୍ତି—
Adhika bachana Exaggeration.

ଅଧିକ ବାକ୍ୟୋକ୍ତି—ସଂ. ବ—ଅତିଶୟୋକ୍ତି ଅଳଙ୍କାର—
Adhika bākyokti Figure Hyperbole.

ଅଧିକମାସ—ସଂ. ବ—ମଳମାସ (ଦେଖ)
Adhikamāsa Malamāsa (See)

ଅଧିକରଣ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + କୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Adhikarana ୧ । ଅଧିକାର କରିବା କର୍ମ; ଦଖଲ କରିବା କର୍ମ—
1. Act of taking possession; exercise of authority.
୨ । ଅଧିକାର; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ଆଧିପତ୍ୟ—
2. Mastery; authority; dominion.
୩ । ଆଧାର; ପାତ୍ର—3. Receptacle.
୪ । ନିମ୍ନରେ ଥିବା ସ୍ତର—4. Substratum.
୫ । ନିଯୋଜନ; ନିଯୁକ୍ତିକରଣ—
5. Appointing; deputing.
୬ । ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—6. Relation; connection.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୃତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍କ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆର୍କ୍ଷା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚତ୍' ଦେଖିବେ ।

୭ । ସ୍ଥାନ—7. Place; location.

୮ । ଉପାଦାନ; ଉପକରଣ—8. Material.

୯ । ଆଶ୍ରୟ; ଆଶ୍ରା—9. Refuge.

୧୦ । ଦାବୀ—10. Claim.

୧୧ । ଧର୍ମାଧିକରଣ; ବଗ୍‌ଗ୍‌ଲୟ; ଅଦାଲତ—
11. Court of justice.

୧୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତିର କାରକ; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ବା ସମୟରେ କୌଣସି କ୍ରିୟା ଘଟେ—
12. The locative case.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆରେ ଅଧିକରଣକାରକ ଚିହ୍ନାଇବାପାଇଁ ଶବ୍ଦ ପରେ ଏ, ରେ, ଠାରେ ଚିହ୍ନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଅଧିକରଣ ପ୍ରଥମତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଯଥା—ସ୍ଥାନାଧିକରଣ ବା ଆଧାରାଧିକରଣ, କାଳାଧିକରଣ; ଆଧାରାଧିକରଣ ପୁଣି ତିନି ପ୍ରକାରେ ହୁଏ ଯଥା—ଏକଦେଶ, ଯଥା—ବଣରେ ବାଘ ଅଛି । ବିଷୟୀ, ଯଥା—ଗଣିତରେ ଭାର ଦଖଲ ଅଛି । ବ୍ୟାପ୍ତି, ଯଥା—ପୁଲାଙ୍ଗରେ ତେଲ ଅଛି । ସାମୀପ୍ୟ, ଯଥା—ନଈରେ ଘର କର କୁମ୍ଭୀର ସାଙ୍ଗେ ବାଦ କରିବ ନାହିଁ ।]

୧୩ । (ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର) ମୀମାଂସା ଓ ବେଦାନ୍ତ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକରଣ ବା ଉପରିଚ୍ଛେଦରେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ବିଷୟ ଆଲୋଚିତ ବା ବିବେଚିତ ହୋଇଥାଏ—
13. (philosophy) Section or topic in which a particular subject has been discussed.

[ଦ୍ର—ବ୍ୟାସ ଓ ଜୈମିନିଙ୍କ ଦର୍ଶନ ସୂତ୍ରମାନ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଅଧ୍ୟାୟମାନ ପାଦରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି ଓ ପାଦମାନ ଅଧିକରଣରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଅଧିକରଣର ୫ଟି ଅଙ୍ଗ, ଯଥା—ବିଷୟ (Subject or matter); ସଂଶୟ (Doubt or query); ପୂର୍ବପକ୍ଷ (Prima facie argument); ଉତ୍ତରପକ୍ଷ (Reply to meet the above); ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Final conclusion).]

ଅଧିକରଣ ମଣ୍ଡପ—ସଂ. ବି—ବଗ୍‌ଗ୍‌ଲୟ; ଅଦାଲତ ଘର; କଚେରି; ଇଜ୍‌ଲାସ୍—Hall of justice; Court-house.

Adhikaraṇa maṇḍapa

ଅଧିକରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ)—ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଆପେ ଆପେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ—
(Logic) Propositions or conclusions which automatically solve some other propositions.

Adhikaraṇa siddhānta

[ଦ୍ର—'ଆତ୍ମା ଦେହ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଅଟେ' ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ 'ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅନେକ', 'ଦେହ ଅଚର' ଆଦି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନ ଆପେ ଆପେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ ।]

ଅଧିକରଣିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧିକରଣ + ଇକ)—
(ଅଧିକରଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ବିଚାରପତି; ଜଜ୍—
1. A Judge; the presiding officer of a court.

Adhikaraṇika

୨ । ରାଜକୀୟ ଉଚ୍ଚକର୍ମଚାରୀ; ହାକିମ—
2. A government official.

ଅଧିକରଣୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧିକରଣ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—A superintendent.

Adhikaraṇī

ଅଧିକରୁଅଧିକ—ଦେ. ବିଶ. ଓ ବି. ଓ କ୍ରି. ବିଶ—
ଅଧିକଉଁ ଅଧିକ (ଦେଖ)
Adhikauñadhika (See)

Adhikaruadhika

ଅଧିକର୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + କର୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ;
ତଦାରଖିବାକର୍ମ—1. Supervision; superintendence.

Adhikarma

୨ । ପ୍ରଧାନ ବା ଉତ୍କୃଷ୍ଟକର୍ମ—2. Superior act.

ଅଧିକର୍ମକୃତ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧିକର୍ମ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
କୌଣସି କାମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାମ ତଦାରଖିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଜମାଦାର; ସର୍ଦ୍ଦାର—
A supervisor; a jamādār.

Adhikarmakṛut

ଅଧିକର୍ମିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧିକର୍ମ + ଇକ)—
୧ । ହାଟ ଓ ବଜାରର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ; ହାଟ ଦାରୋଗା; ବଜାର ତତ୍ତ୍ୱାଧିକୃତ—
1. Superintendent of a market.

Adhikarmika

୨ । ହାଟତୋଲା ଆଦାୟ କରିବାପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ—
2. An officer engaged to collect toll from a market.

୩ । ଜମାଦାର; ମୂଲିଆ ବା କାମ କରିବା ଲୋକମାନଙ୍କ କାମ ତଦାରଖିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ସର୍ଦ୍ଦାର—
3. A sardār; a supervisor of labourers.

ଅଧିକା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଧିକ)—
୧ । ବଳକା; ନଅଣ୍ଟା ବେଳେ କାମ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖାଯାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—
1. Extra; additional.

Adhikā

ଅଧିକ

୨ । ପ୍ରୟୋଜନାତିରିକ୍ତ—
2. Redundant; superfluous.

୩ । ଅଧିକ; ବେଶି—3. Great.

୪ । ଅବଶିଷ୍ଟ; ବଳକା; ବଳପଡ଼ିଥିବା—4. Remainder.

ଅଧିକାଂଶ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—୧ । ଅଧିକ ଭାଗ; ବେଶି ଭାଗ—
1. A large part

Adhikāṁśa

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଙ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଈ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଦ୍ରେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

(ଅଳ୍ପାଂଶ—ବିପରୀତ) ୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟର ଅର୍ଦ୍ଧେ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଅଂଶ—2. Majority; more than half.

ବେ. ବିଣ—୧ । ଅନେକ; ବହୁତ; ବହୁସଂଖ୍ୟକ—
1. A great number; many.

୨ । ବହୁ ପରିମିତ—2. Very much; too much; a very large quantity.

୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ସାଧାରଣ ପରିମାଣ ବା ସଂଖ୍ୟାରୁ ତେର ବେଶି—3. Much more than ordinary.

ବେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବହୁ ସ୍ଥଳରେ—
1. In a great many places or instances.

অধিকাংশ
अधिकांश

୨ । ପ୍ରାୟ; ସାଧାରଣତଃ—2. Generally.

୩ । ଅର୍ଦ୍ଧେ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ସ୍ଥଳରେ-
3. In the majority of cases.

ଅଧିକାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧିକ+ଅଙ୍ଗ)—୧ । (କର୍ମଧା) ସତର୍କତର
Adhikāṅga
ଦେହରେ ଯେତେ ଅଙ୍ଗ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ତହିଁ ଅପେକ୍ଷା ଦେଖାଯିବା ବଳକା ଅଙ୍ଗ (ଯଥା—ଛଅଙ୍ଗୁଳିଆ ବ୍ୟକ୍ତିର ଷଷ୍ଠ ଆଙ୍ଗୁଠି)—
1. Redundant limb; extra limb.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସାଞ୍ଜୁ ଉପରେ ଘଡ଼ାଯାଇ ପିନ୍ଧାଯିବା କମରପଟି; କମରବନ୍ଦ—
2. Belt; sash worn over a coat of mail.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅତିରିକ୍ତ ଅଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଅଧିକାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (person)Having a redundant limb.

ଅଧିକାଧିକ—ସଂ. ବିଣ. (କର୍ମ, ଦ୍ୱ; ଅଧିକ+ଅଧିକ)—
Adhikādhika ଅଧିକରୁ ଅଧିକ (ଦେଖ)
Adhikaun adhika (See)

ଅଧିକାଭେଦରୂପକ—ସଂ. ବି—ରୂପକାଳଙ୍କାରବିଶେଷ (ଏଥିରେ ଉପମାନ
Adhikābhedarūpaka ଓ ଉପମେୟର ଅନେକ କଥାର ମେଳ ଦେଖାଇ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ; ଶେଷକୁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ବିଶେଷତା ବା ଅଧିକତା ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଏ ।)
(ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
A kind of simile

ଅଧିକାର—ସଂ. ବି. (ଅଧି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Adhikāra ୧ । ଆଧିପତ୍ୟ; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ସ୍ୱାମିତ୍ୱ—
(ଅଧିକୃତ; ଅଧିକାରୀ—ବିଣ.) 1. Dominion; mastery.

୨ । କ୍ଷମତା; ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଶକ୍ତି—2. Authority; power.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର—
3. Charge of any work.

୪ । କାର୍ଯ୍ୟର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ; ତଦନ୍ତ—
4. Supervision; superintendence.

୫ । ଦଖଲ; ଭୋଗ—5. Possession; enjoyment.

୬ । ଅଯ୍ତ୍ୱ; ଅକ୍ତିଆର—6. Control.

୭ । ସ୍ୱତ୍ୱ; ହକ୍—7 Title; right.

୮ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ପରିଚାଳନ କରିବାର ସୀମା; ଇଲାକା—
8. Jurisdiction.

୯ । ପଦବୀ; ପଦ—9. Office.

୧୦ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବା ହାକମି ପରିଚାଳନ କରିବାର କ୍ଷମତା—
10. Authority over others.

୧୧ । ଶାସନ; ରାଜତ୍ୱ—
11 Sovereignty; rule; administration.

୧୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—12. Duty.

୧୩ । ସମ୍ମାନ—13. Diginity.

୧୪ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତି ଦାବୀ—14. Claim.

୧୫ । ରାଜାମାନଙ୍କର ରାଜଚିହ୍ନ-ଧାରଣ—
15. Putting on the insignia of royalty.

୧୬ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ବା ସ୍ୱତ୍ୱ—
16. Privilege.

୧୭ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ରାଜାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ କ୍ଷମତା ବା ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧିକାର—
17. Royal prerogative; prerogative (of the crown).

୧୮ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ—
18. Subject matter; subject of discussion.

୧୯ । ପ୍ରବେଶ—19. Admission; entry.

୨୦ । ଅନୁଷ୍ଠାନ—20. Institution.

୨୧ । ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିଚ୍ଛେଦ; ପ୍ରକରଣ—
21. Section or paragraph of a book.

୨୨ । ଗଣନା—22. Counting.

୨୩ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ—
23. Knowledge; insight.

୨୪ । ଯୋଗ୍ୟତା—24. Proficiency; deserts.

୨୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଶାସ୍ତ୍ରାଦି ଅନୁସାରେ ଯୋଗ୍ୟତା—25. Eligibility; state of being entitled to do any act.

୨୬ । ମାଲିକସ୍ୱତ୍ୱ—
26. Proprietory right; ownership.

ବେ. ବି—କ୍ଷମତା ପରିଚାଳନ—Exercise of authority.
ମଧ୍ୟଯୁଗେ ଯମଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ବେପାର, ଦେଖି ବସ୍ତୁ କଲେ ଯମଙ୍କ ଅଧିକାର ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧିକାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧିକାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhikārī

(ଅଧିକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅଧିକାରିତ୍ୱ—ବ.)

୧ । ଯାହାର ଅଧିକାର ଥାଏ—
1. Having authority.

୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁରେ ଯାହାର ମାଲିକ ସ୍ୱତ୍ୱ ଥାଏ—2. Having a proprietory right; having ownership.

୩ । ଯାହାର କୌଣସି ବଶେଷ ସ୍ୱତ୍ୱ ବା ଅଧିକାର ଥାଏ—
3. Privileged.

୪ । ସ୍ୱତ୍ୱବାନ୍; ହକ୍‌ଦାର୍—4. Entitled to.

୫ । ଯାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଗ୍ୟତା ଅଛି—
5 Properly qualified for.

୬ । ଦଖଲ କରୁଥିବା—6. In possession of.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ମନୁଷ୍ୟର) ୧ । ପ୍ରଭୁ; ସ୍ୱାମୀ—
1. Master; lord

୨ । (ଦ୍ରବ୍ୟର) ମାଲିକ—2. Owner.

୩ । କୌଣସି ଇଲାକାରେ କର୍ମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ମାନଙ୍କ ସର୍ଦ୍ଦାର—3. Head of a department.

ଏହା କହି ସୁଆରମାନଙ୍କ ଅଧିକାରି, ବଶ୍ୱକ କଲେ ବପ୍ରଃ ଦଣ୍ଡଧରଃ ।
କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମହାତ୍ମରଉ. ବପ୍ରଃ ।

୪ । ଭାରପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଚାରୀ—4. Officer in charge.

୫ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—5. Superintendent.

୬ । ଯଜ୍ଞ ଆଦି କରିବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
6. (a person) Qualified to perform a sacrifice.

୭ । ବେଦାନ୍ତରେ ପାରଦର୍ଶୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
7. (a person) Versed in the Bedānta.

୮ । ଯାହାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ବଦ୍ୟା ବା ଶକ୍ତି ଆଦି ଅଛି—8. (a person Possessing the necessary qualification to do a thing.

୯ । ହକ୍‌ଦାର୍ ବ୍ୟକ୍ତି—9. (a person) Entitled to do a thing.

ଦେ. ବ—୧ । ମଠ ପରିଚାଳନ ପାଇଁ ମହନ୍ତଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକବଶେଷ—1. Superintendent of a religious endowment below the Mahanta.

୨ । ବାଣ୍ଟିଆ ସମାଜର ଜାଉଆଣ ବଷୟ ଓ ସଭା ଆଦିରେ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ କରିବାପାଇଁ ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାଧି—
2. Title of the headman of a caste-guild.

୩ । ବଶୋପାଧି ବଶେଷ—3. A family title.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—କୌଣସି ସରକାରୀ ବଭାଗର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ ବା ବାଳକ—3. The head of any Government department.
(ଯଥା—ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ···ନୂଆ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ନଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଦୈନିକ ଆଶା—୧୩।୨।୫୦)

ଅଧିକାରୂଢ଼ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରୂପକ—ସଂ. ବ—ରୂପକାଳଙ୍କାରବଶେଷ (ରୂପକ ଭଳେ ନୋଟ—ଦେଖ)—
Adhikārārūḍha-baiśishṭya rūpaka
A class of simile.

ଅଧିକାର୍ଥ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) — ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦ ବା କୌଣସି ପଦର ଅର୍ଥରେ ବଶିଷ୍ଟତା ଥାଏ—
Adhikārtha
Any sentence or word conveying a special meaning.

ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ବଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ—
1. Peculiar meaning.

୨ । ଅଧିକା ଅର୍ଥ—2. Additional meaning.

ଅଧିକ—ପ୍ରା. ବଣ—(ସଂ. ଅଧିକ)—ଅଧିକ (ଦେଖ)
Adhiki
Adhika (See)

ଏ ଦୁଇ କଥାରେ ଉପସ୍ୟା ଅଧିକ । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମହାତ୍ମରଉ. ଥାବ ।

ପ୍ରା. କ୍ରି. ବଣ—ଅଧିକନ୍ତୁ (ଦେଖ)
Adhikantu (See)

ଜାତଉକର୍ମେ ପୂର୍ବଇ ଉଲଇ ପ୍ରାଣିକ ।
ଏ ଦେହକୁ ସତ ପ୍ରାସ୍ ମଣଇ ଅଧିକ । ଚଉତାଶର. ମୃତ୍ୟୁବର୍ଣ୍ଣନ ।

୩ । ଅଧିକରୂପେ—3. Greatly.

୪ । ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ—4. Abundantly.

୫ । ବଶେଷ ରୂପେ—5. Particularly.

ଅଧିକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଧି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhikṛuta
(ଅଧିକାର;ଅଧିକୃତ—ବ)

୧ । ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ—
1. Within one's jurisdiction.

୨ । ଦଖଲ କରାଯାଇଥିବା—
2. Taken possession of.

୩ । ଆୟତ୍ତ—3. Under one's control.

୪ । ଶାସିତ ବା ଶାସନାଧୀନକୁ ଆଣାଯିବା (ଶାସ୍ୟ)—
4. Governed; ruled (country).

୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
5. (a person) Engaged in a particular work.

୬ । କୌଣସି ଅଧିକାର ବା ଭାର ପାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
6. Authorised to exercise certain power.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୭ । ସ୍ୱତ୍ୱ ବଳରେ ଭୋଗ କରିଯାଉଥିବା (ସମ୍ପତ୍ତି)—
7. (property) Enjoyed by virtue of one's title.

୮ । ଉପଲବ୍ଧ—8. Got; attained.

୯ । ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—9. Relating to.

ସଂ. ବି—୧ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—1. Superintendent.

୨ । ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମଚାରୀ—2. A functionary; an officer.

୩ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—3 Principal; a head.

ଅଧିକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଧିକନ୍ତୁ)—
Adhike ୧ । ଅଧିକନ୍ତୁ—1. And also.

ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ବୁଡ଼ଲ, ଅଧିକେ ଆଖି ପାସୋରିଲ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭକ୍ତଭ ।

୨ । ପରନ୍ତୁ—2. On the other hand.

ନନ୍ଦ ଘରେ କେବେ ନ ଜଇବୁ, ଅଧିକେ କରିବୁ ମୋହ ।
ଗଙ୍ଗାଧର. ପ୍ରଶସ୍ତଦଣ୍ଡ ୪ ।

ଅଧିକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Adhikrama ୧ । ଆକ୍ରମଣ; ଚଢ଼ଉ—1. Attack; invasion.

୨ । ଆରୋହଣ—2. Ascent.

ଅଧିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଅଧିକ୍ରମ (ଦେଖ)
Adhikramaṇa Adhikrama (See)

ଅଧିକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)
Adhikshipta ୧ । ନିନ୍ଦିତ—1. Blamed.
(ଅଧିକ୍ଷେପ—ବି) ୨ । ତିରସ୍କୃତ—2. Censured; abused.

୩ । ଅପମାନିତ—3. Insulted.

୪ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅଲଗାକୃତ; କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତ—
4 Dismissed.

୫ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ; ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—5. Thrown; bespattered.

୬ । କାର୍ଯ୍ୟର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ—
6. Entrusted with some duty.

ଅଧିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Adhikshepa ୧ । ନିନ୍ଦା—1. Blame.
(ଅଧିକ୍ଷିପ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ତିରସ୍କାର—2. Censure; abuse.

ଅଧିକ୍ଷେପ କଲେ ଯେ କରେ ଅଧିକ୍ଷେପ
ତାହାର ସବୁ ପୁଣ୍ୟ ହୁଅଇ କ୍ଷେପ । କୃଷ୍ଣଜିହ୍ୱ ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ—3. Irony; satire.

୪ । ଅପମାନ—4. Insult.

ଶିଶୁପାଳ ବଳା କେତ୍ତ ମତେ ହସାରେ
ସରୁତେ ଅଧିକ୍ଷେପ କରିବ ଭାଷାରେ । କୃଷ୍ଣଜିହ୍ୱ ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୫ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବରଖାସ୍ତି; କାର୍ଯ୍ୟରୁଚ୍ୟୁତି—5. Dismissal.

୬ । ନିକ୍ଷେପ; ଫିଙ୍ଗା—6 Throwing.

୭ । କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ପ୍ରଦାନ—
7. Entrusting with some duty.

ଅଧିଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhigata ୧ । ଅର୍ଜିତ; ଉପାର୍ଜିତ—
(ଅଧିଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Earned; acquired.
(ଅଧିଗମ—ବି) ୨ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ—2. Got; obtained; attained;

୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Known.

୪ । ଶିକ୍ଷାକରିସାଇଥିବା—4. Learnt; studied.

୫ । ସ୍ୱୀକୃତ—5. Agreed to; accepted; acknowledged.

୬ । ନିଶ୍ଚିତ—6. Ascertained.

୭ । ସଙ୍ଗମ କରିସାଇଥିବା—7. Cohabited with.

୮ । ପରିହିତ—8. Worn; put on.

ଶ୍ୟାମଳ ମୃଦୁଳ ସେ କଳେବର, ଅଧିଗତ ଶୋଭେ ପୀତ ଦୁକୂଳ ।
ପ୍ରାଚୀ. ରସବାଣ୍ଡଧ ।

ଅଧିଗମ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଗମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Adhigama ୧ । ଅର୍ଜନ—1. Acquisition; earning.
ଅଧିଗତ / ଅଧିଗମ୍ୟ } ବିଣ. ୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Receipt; getting.
୩ । ଜ୍ଞାନ—3 Knowledge.

୪ । ଶିକ୍ଷା; ପାଠାଭ୍ୟାସ—4. Learning; study.

୫ । ସ୍ୱୀକୃତି; ସ୍ୱୀକାର—5. Acceptance;agreement.

୬ । ନିଶ୍ଚିତ—6. Ascertainment.

୭ । ବାଣିଜ୍ୟରେ ଅର୍ଜିତ ଲାଭ—7. Mercantile profit.

ଅଧିଗମନ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଗମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhigamana ଅଧିଗମ (ଦେଖ)
Adhigama (See)

ଅଧିଗୁଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଗୁଣ)—
Adhiguṇa ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁଣ—Superior quality.

ଅଧିଗ୍ରାମ—ଦେ. ବିଣ—ଗ୍ରାମର ସମୀପ ବା ଉପକଣ୍ଠରେ ଅବସ୍ଥିତ—
Adhigrāma Adjoining a village; situated on the out skirts of a village.

ଅଧିଗ୍ରାମ ବନେ ବୃଷଭାନୁ ପୁର, ଅଧିକ ରମ୍ଭେ ପଞ୍ଚଶର ।
ପ୍ରାଚୀ. ରତ୍ନଶ୍ୟାମଙ୍କର ।

ଅଧିଜଙ୍ଘ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୀରମାନଙ୍କୁ ରାଜପ୍ରଦତ୍ତ-
Adhijaṅga ଉପାଧି—A title given to Kshatriya heroes.

ଅଧିଜିହ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି=ଅଧିକା+ଜିହ୍ୱା)—ଦ୍ୱିଜିହ୍ୱ; ସର୍ପ—Serpent.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିଯ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ପୁରୁଣମତରେ କୁଣ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଅମୃତକୁ ଜଉରେ ଗୃହିଲାବେଳେ ସାପଙ୍କ ଜଉ କୁଣ ଦାଢ଼ରେ ଦୁଇଫାଳ ହୋଇ ଚର ହୋଇ ଯିବାରୁ ସେହି ଦନଠାରୁ ସାପଙ୍କ ବଂଶଧରମାନଙ୍କର ଜଉ ଦୁଇଫାଳଆ ହୋଇଅଛି ।]

ଅଧିଜହ୍ୱା—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଜହ୍ୱା)—୧ । ଘଣ୍ଟିକା—
Adhijihwā 1. The uvula.

୨ । ଜଉ ବା ଘଣ୍ଟିକା ବଢ଼ିବା ରୋଗବିଶେଷ—(ଏଥିରେ ଜଉ ଉପରେ ବ୍ରଣ ବାହାର ଯାଇଯାଏ ଓ ଏହା ଅସାଧ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼େ)—
2. A sort of swelling of the tongue & of the epiglottis.

ଅଧିଜହ୍ୱିକା—ସଂ. ବ. (ଅଧିଜହ୍ୱା+କ+ଆ)—ଅଧିଜହ୍ୱା (ଦେଖ)
Adhijihwikā Adhijihwā (See)

ଅଧିଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି=ଅଧାରୂଢ଼+ଜ୍ୟା=ଗୁଣ)—
Adhijya ଯେଉଁ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ା ଯାଇଥାଏ—(a bow) Having the bow-string on; ready-stringed (bow).

ଅଧିଜ୍ୟ କାର୍ମ୍ମୁକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧିଜ୍ୟ+କାର୍ମ୍ମୁକ)—
Adhijya kārmmuka ଯେଉଁ ଲୋକ ଗୁଣ ଚଢ଼ାହୋଇଥିବା (ଅଧିଜ୍ୟକାର୍ମ୍ମୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଧନୁ ଧରିଥାଏ—Holding a ready-stringed bow.

ଅଧିଜ୍ୟଧନ୍ୱା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧିଜ୍ୟ+ଧନନ୍) ଅଧିଜ୍ୟକାର୍ମ୍ମୁକ (ଦେଖ)
Adhijyadhanwā Adhijya kārmmuka (See)

ଅଧିତ୍ୟକା—ସଂ. ବ. (ଅଧି=ଉପରେ+ତ୍ୟକନ୍; ୯ମା. ୧ବ.)—
Adhityakā ୧ । ପର୍ବତର ଉପରେ ବା ଉଚ୍ଚଦେଶରେ (ଉପତ୍ୟକା—ଲଘପଶ୍ଚ) ଥିବା ବସ୍ତୀଶୂନ୍ୟ ସମତଳ ଭୂଖଣ୍ଡ—
1. Plateau; table land.

୨ । ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଭୂମି—2. Very high land.

ଅଧିଦଇବତ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅଧି ଦୈବତ)—
Adhidaibata ଅଧିଦୈବ (ଦେଖ) Adhidaiba (See)

ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—୧ । ଅଧିଦୈବତ (ଦେଖ)
1. Adhidaibata (See)

୨ । ଦେବତାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଐଶ୍ୱରିକ—2. Divine.

ସବୁ କଥାକୁ କରଇ ବେନ୍ଧ ଉପଯୋଗ
ଅଟଇ ଜାଣ ସେ ଅଧିଦଇବତ ମାର୍ଗ । ପୀତାମ୍ବର. କୃଷ୍ଣିପୁରାଣ ।

ଅଧିଦନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଦନ୍ତ)—
Adhidanta ୧ । ଅଧିକା ଦାନ୍ତ; ବାହାଡ଼ା ଦାନ୍ତ—
1. Redundant tooth growing on another.

୨ । ହାତୀ ଦାନ୍ତ—2. Tusk of an Elephant.

ଅଧିଦେବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧି=ପ୍ରଧାନ+ଦେବ)—
Adhideba ୧ । ଇଷ୍ଟଦେବ; କୌଣସି ସ୍ଥାନ, ବିଷୟ ବା (ଅଧିଦେବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରାମର ଅଧିପତି ଦେବ—
1. Titular deity; presiding deity.

[ଦ୍ର—ପୁରୁଣମତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଜଣେ ଜଣେ ଅଧିଦେବ ଅଛନ୍ତି । ଯଥା—କର୍ଣ୍ଣର ଅଧିଦେବ ଦିକ୍; ଚର୍ମ୍ମର ବାଉ; ନେତ୍ରର ଅର୍କ; ରସନାର ବରୁଣ; ଘ୍ରାଣର ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଦ୍ୱୟ; ବାକ୍‌ର ବହ୍ନି; ହସ୍ତର ଇନ୍ଦ୍ର; ପଦର ଉପେନ୍ଦ୍ର; ପାୟୁର ମିତ୍ର; ଉପସ୍ଥର ପ୍ରଜାପତି ଓ ମନର ଚନ୍ଦ୍ର ।]

୨ । କୁଳଦେବତା; କୁଳର ଇଷ୍ଟଦେବତା—
2. The presiding deity of a family.

୩ । ଗ୍ରହ ଓ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କର ଅଧିଷ୍ଠାତା ଦେବ—
3. The deity presiding over planets and stars.

୪ । ପରମେଶ୍ୱର; ପରମାତ୍ମା—
4. God; the Supreme Soul.

ଦେ. ବ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—Chief person.

ଅନ୍ୟର ବଶେ ଅଧିଦେବ, ଦେବଙ୍କା ଭୁଲେ ଦୁଃଦେବ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଧିଦେବତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି+ଦେବତା)—ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidebatā Adhideba (See)

ଅଧିଦେବନ—ସଂ. ବ. (ଅଧି=ଉପରେ+ଦିବ ଧାତୁ=ଜୁଆ ଖେଳବା+ଉବ. ଅନ; ଯାହା ଉପରେ ଜୁଆ ଖେଳାଯାଏ)—
Adhidebana ଜୁଆ ଖେଳବା ପଟା ବା ପାଲ—Gambling table; gambling board.

ଅଧିଦୈବ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଦୈବ)—ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidaiba Adhideba (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦେବତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to a deity.

୨ । ଐଶ୍ୱରିକ—2. Divine.

୩ । ଦୈବଯୋଗେଘଟିବା; ଆକସ୍ମିକ; ଦୈପ୍ସା (ଘଟଣା)—
3. Accidental.

ଅଧିଦୈବତ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଦୈବତ)—୧ । ଅଧିଦେବ (ଦେଖ)
Adhidaibata 1. Adhideba (See)

୨ । ପଦାର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୀ ବିଜ୍ଞାନବିଷୟ ବା ପ୍ରକରଣ—
(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
2. A physical subject.

୩ । ଯେଉଁ ପ୍ରକରଣ ବା ମନ୍ତ୍ରରେ ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଦେବତାଙ୍କ ନାମକୀର୍ତ୍ତନ କଲେ ଇଷ୍ଟ ଅର୍ଥର ପ୍ରତିପାଦନ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମବୋଧ ଅର୍ଥାତ୍ ସୃଷ୍ଟିର ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ଗୁଣ ଆଦିର ଶିକ୍ଷା ମିଳେ (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
3. A formula the recitation of which.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐପ୍	ଔଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍

in the name of certain deities enables the reciter to attain scientific knowledge.

ଅଧିନାଥ—ସଂ. ବି. (ଅଧି=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ନାଥ)—
Adhināṭha ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଭୁ; ଅଧିପତି—
1. Supreme Lord.
୨ । ପତି; ସ୍ୱାମୀ—2. Husband.
୩ । ସର୍ଦ୍ଦାର—3. Head officer

ଦେ. ବି. (ନାମ)—ସଂସ୍କୃତ କାଲଯୋଗ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚୟିତାଙ୍କ ନାମ—Name of a sanscrit author.

ଅଧିନାୟକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି=ପ୍ରଧାନ+ନାୟକ)—
Adhināyaka ୧ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଉପରେ କର୍ତ୍ତା—
(ଅଧିନାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Over lord.
୨ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରଭୁ—2. The chief master.
୩ । ସର୍ଦ୍ଦାର୍‌କର୍ମଗୃଷ୍ଟ—3. Head officer.

ଅଧିପ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି+ପା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ)—
Adhipa ୧ । ସ୍ୱାମୀ; ପ୍ରଭୁ—1. Lord; master.
୨ । ରାଜା—2 King.
[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଏହି ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ, ଯଥା—ନରାଧିପ]
୩ । ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି; କର୍ତ୍ତା—3. Chief.
୪ । ନାୟକ—4. Leader.
୫ । ସର୍ଦ୍ଦାର—5. A head.
୬ । କୌଣସି ବିଷୟର ଅଧିକାର ବା ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
(ଯଥା—ସଙ୍ଗ୍ରାମାଧିପ; ଶସ୍ୟାଧିପ)
6. A person in charge.
୭ । ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—
7 Chief amongst many.
(ଯଥା—ମୃଗାଧିପ; ଗଣାଧିପ; ଗଜାଧିପ)
୮ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାକ୍ରମେ କୌଣସି ବର୍ଷ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ଗ୍ରହ (ଯଥା—ଶସ୍ୟାଧିପ; ରସାଧିପ; ମେଘାଧିପ; ଧାନ୍ୟାଧିପ)—
8. A planet which according to astrological calculation is in charge of certain matters during a certain year

ଅଧିପତି—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି+ପତି)—୧ । ଅଧିପ (ଦେଖ)
Adhipati 1. Adhipa (See)
୨ । ମସ୍ତକାଭ୍ୟନ୍ତରର ଉପରେ ଶିରସନ୍ଧିସନ୍ଧି ଘାତ ହେମାବର୍ତ୍ତ; ଏଠାରେ ଆଘାତ ହେଲେ ସଦ୍ୟ-ମୃତ୍ୟୁ ଘଟେ (ସୁଶ୍ରୁତ)—
2. A part of the head where a wound results in instantaneous death.

[ଦ୍ର—ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ଅଧିପତି ଚାରି ପ୍ରକାରର, ଯଥା—ଯଜ୍ଞାଧିପତି; ବାଗ୍ଧିପତି; ସାର୍ଯ୍ୟାଧିପତି ଓ ନ୍ୟାୟାଧିପତି—
(ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।)]
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରୂପ ଅଧିପତ୍ନୀ ବେଦରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କୃତରେ ବିରଳ ।]

ଅଧିପାତକ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ପାତକ)—ମହାପାପ—
Adhipātaka Serious or grave sin.
ଅନ୍ତକାଳେ ବୈଲୁଣ୍ଠେ ବଥଲ ଦଣ୍ଡପାଣି
ନାନା ଅଧିପାତକରୁ ଉଦ୍ଧାରୟ ପ୍ରାଣି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଅଧିପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ପୁରୁଷ)—୧ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କପୁରୁଷ—
Adhipurusha 1. A Great Being.
ଯେ ଯାହା ମାଗିବଳ ଲଇ, ଅଧିପୁରୁଷ ରୂପ ବହୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

ଅଧିପ୍ରଜ—ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି+ପ୍ରଜା)—
Adhipraja ଯାହାର ବହୁ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଜନ୍ମିଛନ୍ତି—
(ଅଧିପ୍ରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) (a person) Having many children.

ଅଧିବକ୍ତ୍ର—ସଂ ବି. ପୁଂ. (ଅଧି+ବଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଈ; ଓକାଲତନାମର ଇଂ. ଆଡ୍‌ଭୋକେଟ୍)—
୧ । ଯେ କୌଣସି ବର୍ଗଙ୍କ ବିଷୟର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି—
1. A person advocating a particular cause; an advocate.
୨ । ବକ୍ତା—2. Orator.
୩ । ମୁହଁ ଉପରେ ବନ୍ଧା ଯିବା ଶୀତବସ୍ତ୍ର; କମ୍ଫର୍ଟର୍—
3. A comforter.

ଅଧିବଚନ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ବଚନ)—୧ । ଅତ୍ୟୁକ୍ତି—
Adhibachana 1. Exaggeration.
୨ । ସଂଜ୍ଞା—2. Definition.
୩ । ନାମ—3. Name.
୪ । ପକ୍ଷସମର୍ଥନପୂର୍ବକ କଥନ—
4. Advocacy; advocating a particular cause.

ଅଧିବତ୍ସର—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ବତ୍ସର)—ଅଧିମାସଯୁକ୍ତ ବର୍ଷ; ଯେଉଁ
Adhibatsara ବର୍ଷରେ ମଳମାସ ଥାଏ—
A year containing an extra lunar month.

ଅଧିବର୍ଷ—ସଂ. ବି (ଅଧି+ବର୍ଷ)—ଅଧିବତ୍ସର (ଦେଖ)
Adhibarsha Adhibatsara (See)

ଅଧିବଳ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ବଳ)—୧ । ପରସ୍ପରକୁ ଆହ୍ୱାନପୂର୍ବକ
Adhibala ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଉତ୍ତେଜିତରେ ଆହ୍ୱାନ—
1. Challenge.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବାର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅଭାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ସୋଧାସୋଧି—2. Use of high words in mutual defience.

ଅଧିବସଥ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + ବସଥ) —ବାସସ୍ଥାନ—
Adhibasati — Abode; dwelling.

ଅଧିବାକ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + ବଚ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ବ. ଅ)—
Adhibāka — ଅଧିବଚନ (ଦେଖ)
Adhibachana (See)

ଅଧିବାଚନ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + ବାଚନ)—ନିର୍ବାଚନ—
Adhibāchana — Election.

ଅଧିବାସ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + ବସ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ବ. ଅ)—
Adhibāsa — ୧ । ବାସସ୍ଥାନ; ଘର—
1. Residence; dwelling.

୨ । ବାସିନ୍ଦା—2. Inhabitant.

୩ । ପଡ଼ୋଶ—3. Neighbour.

୪ । ଅଧିଆ ପଡ଼ିବା; ଧାରଣା ପଡ଼ିବା—
4. Sitting or lying without food before a deity or before a person's house till one's wish is fulfilled.

୫ । ପରମଳ; ମଦ୍ଦାସୁଗନ୍ଧ; ଖୁସ୍‌ବୁ—
5. Very sweet smell; fragrance

୬ । ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନର ଆନୁପୂର୍ବିକ ଦେବବିଗ୍ରହପ୍ରତିଷ୍ଠା କର୍ମ—
6. Consecration of an image before the commencement of a sacrifice.

୭ । ବବାହର ପୂର୍ବ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ବା ରାତ୍ରିରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ତେଲ ହଳଦୀବୋଳା ବିଧି; ଗନ୍ଧଘଣ୍ଟ; ଗନ୍ଧାଧିବାସ—
7. Anointing the bodies of the bride and the bride-groom with oil, turmeric etc. on the eve of marriage.

୮ । ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବା ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ଗୁଆ, ନଡ଼ିଆ, ପଇଡା, ସିନ୍ଦୂର, ଗୋରୋଚନା, ଚନ୍ଦନ, ଦୂବ, ବରକୋଳପତ୍ର, ହଳଦୀଗୁଣ୍ଡା, ଘିଅ, ଦର୍ପଣ, ତୀର୍ଥଜଳ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଦେହସଂସ୍କାର—
8. The ceremony of applying scents and pastes and touching the body with cocoanut etc on ceremonial and purificatory occasions.

ଅଧିବାସ କଲେ ଜାତି ଜନ, ନୃତ୍ୟ ଗୀତେ ରଜନୀ ଚଢ଼ିଲ ।
ବଶ୍ୱନାଥ, ବଚତ୍ରରାମାୟଣ ।

୯ । ଦେହରେ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଲେପନ—
9. Toilette; applying scent etc. to the body.

ଦୋଷଡ଼ାଏ ପିଠାମୁଚ, ଅଙ୍ଗେ ଚନ୍ଦନ କର୍ପୂର; ଅଧିବାସ କାଇବଚାଙ୍କର ।
ବଶ୍ୱନାଥ, ବଚତ୍ରରାମାୟଣ ।

୧୦ । ପୋଷାକ—10. Dress.

୧୧ । ଲୁଗା ଉପରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ପୋଷାକ—(ଯଥା; ଘୋଡ଼; ଗାଉନ୍; ଓଭରକୋଟ୍)—
11. Mantle; overcoat.

୧୨ । ବହୁକାଳ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରହିବା—
12. A long stay,

୧୩ । ଅନ୍ୟ ଗେହବାସ; ଅନ୍ୟ ଲୋକର ଘରେ ବାସ କରିବା—(ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
13. Staying at the house of another.

[ଦ୍ର—ମନୁଙ୍କ ଅନୁସାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ୬୫ ଦୋଷାବହ ବିଷୟରୁ ଏହା ଏକଟମ; ଏଇଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ର ନଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି । ମନୁ ୯।୧୩ ।]

ଅଧିବାସନ—ସଂ. ବ. (ଅଧି + ବସ ଧାତୁ ଣିଚ୍. ବାସି ଧାତୁ + ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Adhibāsana

୧ । ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟାଦିଦ୍ୱାରା ଅଙ୍ଗସଂସ୍କାର—1. Toilette.

୨ । ଯଜ୍ଞାରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନରେ ଦେବବିଗ୍ରହଙ୍କ ଆବାହନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—2. Invocation and consecration of an image preliminary to the performance of a sacrifice.

୩ । ଜୀବନ୍ୟାସପୂର୍ବକ ଦେବବିଗ୍ରହ ପ୍ରତିଷ୍ଠା—
3. Making a divinity assume his abode inside an image.

ଅଧିବାସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି + ବାସି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Adhibāsita

୧ । ଯାହା ଦେହରେ ସୁଗନ୍ଧ ଆଦି ବୋଳା ହୋଇଥାଏ—1. Anointed with scents.

୨ । ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଲୁଗା ପିନ୍ଧାଇ ବେଶ କରାଇଥାଏ—
2. Dressed up by another.

ଅଧିବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି + ବସ ଧାତୁ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhibāsī (ଅଧିବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ବାସିନ୍ଦା; ନିବାସୀ; (ଅମୁକ ସ୍ଥାନରେ) ବାସ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Inhabiting; residing.

୨ । ଅନ୍ୟର ଦେହରେ ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନାଦି ଲେପନକାରୀ—
2 Applying scents to the body of another.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ନିବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି— Inhabitant; resident.

ଅଧିବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି + ବିଦ୍ୟା)—
Adhibidya (ଅଧିବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) — ସମ୍ୟକ ବିଦ୍ୱାନ୍—Very learned.

ଅଧିବିନ୍ନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଧି + ବିଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Adhibinnā — ଦୁଇଥର ବିବାହ କରିଥିବା ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରଥମ ପତ୍ନୀ; ସ୍ତ୍ରୀ; ଅଧିଭୁଡ଼ା—The superseded or first wife of a twice married person.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର-- ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁରୂପା, ବ୍ୟାଧିଜା, ଅଭିବ୍ୟସ୍ତଶୀଳା, ହିଂସ୍ରା ଧୂର୍ତ୍ତା, ବନ୍ଧ୍ୟା, ମୃତବତ୍ସା, ଅପ୍ରିୟମ୍ବଦା, ସ୍ୱାମୀଦ୍ୱେଷିଣୀ ଓ କେବଳ କନ୍ୟାପ୍ରସୂ ହେଲେ ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରି ପାରିବେ ।
ମନୁ- ୯—(୮୦-୮୩)—ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଯ—୧ (୭୩–୭୪)]

ଅଧିବେତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଧି + ବିଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhibettā ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ବନ୍ଧ୍ୟ ଥାଉ ଥାଉ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହକାରୀ ପୁରୁଷ—A husband who marries a second wife during the life-time of his first wife.

ଅଧିବେଦ—ସଂ. କି. ବିଣ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ବେଦକୁ ଅଧିକାର କରି)—
Adhibeda ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବୈଦିକ—
Relating to the Bedas.

ସଂ. ବି (ଅଧି + ବିଦ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—ଅଧିବେଦନ (ଦେଖ)
Adhibedana (See).

ଅଧିବେଦନ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ବିଦ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ
Adhibedana ବନ୍ଧ୍ୟ ଥାଉ ଥାଉ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରିବା—
Marrying of a second wife by superseding the Ist.

[ଦ୍ର—ମଦ୍ୟପାନାସକ୍ତା, ଅସଚ୍ଚରିତ୍ରା, ପତିର ପ୍ରତିକୂଳାଚରଣୀ, ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତା, ହିଂସାପରାୟଣା, ଅସଦ୍ୟବ୍ୟସ୍ତଶୀଳା, ବିବାହର ଆଠ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଧ୍ୟା ବା ୧୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୃତବତ୍ସା ବା ୧୧ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ କନ୍ୟାପ୍ରସୂ ଓ ଅପ୍ରିୟବାଦିନୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ ବିବାହ କରିବ—ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ. ୯—(୮୦-୮୧)]

ଅଧିବେଶନ—ସଂ. ବି—(ଅଧି + ବିଶ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ସଭାର
Adhibeśana ବଇଠକ; ସଭାସ୍ଥଳରେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ମିଳନ—
Session of a meeting.

ଅଧିଭୂ—ସଂ. ବି (ଅଧି + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Adhibhū ୧ । ପ୍ରଭୁ; ଖାମିନ୍ଦ—1 Lord; master.
୨ । ଉପରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A superior.

ଅଧିଭୂତ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଭୂତ)—୧ । ପଞ୍ଚଭୂତର ନଶ୍ୱର ଦେହ—
Adhibhūta The perishable material body (consisting of the five elements.)
୨ । ସୃଷ୍ଟିରେ ଥିବା ଯାବତୀୟ ପ୍ରାଣଘ୍ନ ସୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ—
2. The whole inanimate Creation.
୩ । ପରମାତ୍ମା ଏବଂ ତାଙ୍କର ପ୍ରକାଶ—3. The Supreme Being and His exhibition.

ଏ ଦେହରେ ଅନୁକ୍ଷଣେ କରଇ ଯେ ବାସ,
ଅଧିଭୂତ ବୋଇ ତାକୁ ଶୁଣ ପଦ୍ମ ଶିଷ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତବ. ୭୩ ।

ଅଧିଭୋଜନ—ସଂ. ବି—(ଅଧି + ଭୁଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଅତିଭୋଜନ;
Adhibhojana ଅଧିକ ଭୋଜନ—Excessive eating.

ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି = ଅଧିକ, ଅର୍ଘେ ଭୋଜନ = ମୂଲ୍ୟ ଯାହାର) ଖୁବ୍ ଦାମୀ; ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ୍—
Very costly; very valuable.

ଅଧିମଥନ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ମନ୍ଥ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଅଗ୍ନି-
Adhimathana ଉତ୍ପାଦନାର୍ଥ ଦୁଇ ବସ୍ତୁକୁ ଘଷିବା—
Rubbing together of two things to produce fire.

ଅଧିମନ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ମନ୍ଥ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhimantha ୧ । ଅଧିମଥନ (ଦେଖ)
1. Adhimathana (See)
୨ । ଅତିଷ୍ୟନ୍ଦ ରୋଗର ଏକ ଅଂଶ; ଉତ୍କଟର ଚକ୍ଷୁରୋଗ-ବିଶେଷ—2. Severe opthalmia.

ଅଧିମାଂସ—ସଂ. ବି. (ଅଧି = ଅଧିକା + ମାଂସ)—ଆଖିର ଧଳା ଡୋଲା
Adhimāṁsa ଉପରେ ମାଂସବୃଦ୍ଧି ରୋଗ (ସୁଶ୍ରୁତ)—
Formation of cancer or protuberance on the white of the eye.

ଅଧିମାଂସକ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ମାଂସ + କ)—ଦାନ୍ତପାଟ ଫୁଲି,
Adhimāṁsaka ପୋଡ଼ା ଓ ଲାଲ ଗଡ଼ିବା ସଡ଼ା ଶୋଥ ରୋଗ (ସୁଶ୍ରୁତ)—A sort of cancer on the back of the gums.

ଅଧିମାତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି + ମାତ୍ରା)—ଅତିମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ;
Adhimātra ଅତ୍ୟନ୍ତ—Excessive; inordinate

ଅଧିମାସ—ସଂ. ବି. (ଅଧି = ଅଧିକା + ମାସ)—ମଳମାସ (ଦେଖ)
Adhimāsa Malamāsa (See)

[ଦ୍ର—ବର୍ଷକେ ୧୨ ଦିନ କମିଥିବା ଚନ୍ଦ୍ର ମାସମାନଙ୍କୁ ସୌର ମାସ ସଙ୍ଗେ ମେଳ କରାଇ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ଷ ଓ ସୌରବର୍ଷର ସମତା ରଖିବାପାଇଁ ପ୍ରତି ଚଉ ବର୍ଷ ଅନ୍ତରରେ ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ମାସ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ କରିଯିବା ଗୋଟିଏ ମାସ ।]

ଦ୍ୱାଦଶ ବରଷରେ ଗୁରୁଟୋଟି ମାସ, ହେଉଅଛି ସରୁର ମତେ ଅଧିମାସ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ନବାହ୍ନରଉ. ବଉଃ ।

ଅଧିଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ଯଜ୍ଞ)—୧ । ଯଜ୍ଞସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Adhijajña 1. Relating to fire-sacrifice.
୨ । ଯଜ୍ଞାଦିକର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—
2. Persuading people to perform fire-sacrifice.
୩ । ଯଜ୍ଞର ଅଧିଷ୍ଠାତା—3. Presiding over fire-sacrifice.

ସଂ. କି. ବିଣ—ଯଜ୍ଞ ସମ୍ବନ୍ଧରେ; ଯଜ୍ଞ ବିଷୟରେ—On the subject of fire-sacrifice.

ସଂ. ବି—୧ । ପ୍ରଧାନଯଜ୍ଞ—1. Principal fire-sacrifice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଶିପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭୂଡ଼ାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବହୁ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯଜ୍ଞର ଅଧିଷ୍ଠାତୃ ଦେବ—
2. The deity presiding over fire-sacrifice.

ଅଧିଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଯୁଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Adhijoga (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ଅତି ଶୁଭଯୋଗ—(astrology) A very auspicious conjunction of stars suitable for starting on some particular mission.

ଅଧିଯୋଧ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଯୁଧ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପ୍ରଧାନ ଯୋଦ୍ଧା—The foremost warrior.
Adhijodha

ଅଧିରଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ରଥ)—୧ । ରଥାରୂଢ଼—
Adhiratha 1. Riding on a car.
୨ । ରଥ ଚଲାଇବା ବାଲ୍ଲ—2. Driving a chariot.
ସଂ. ବି—୧ । ସାରଥି—1. A charioteer,
୨ । ଗାଡ଼ିଆନ୍; କରୁଆନ୍—2. A driver.
୩ । (ନାମ) ଅଙ୍ଗଦେଶର ରାଜା ଓ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପାଳକ ପିତା—3. Name of a king of Aṅga and foster father of Karṇṇa.

ଏହୁ କାଳରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଦଶଧାତ୍ର, ସଖା ଅଧିରଥ ଆସିଲେ ସ୍ନାନ କର୍ ।
କୃଷ୍ଣଦିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ

୪ । ବଡ଼ ରଥ—4. A big car.

ଅଧିରାଜ—ସଂ. ବି. (ଅଧି=ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ରାଜନ୍; ୧ମା ୧ବ.)—୧ । ସମ୍ରାଟ୍; ବହୁ ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ବାଦସାହା—
Adhirāja 1. Emperor; suzerain.
୨ । ରାଜା—2. King; monarch.

ଅଧିରାଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ରାଜ୍ୟ)—
Adhirājya ୧ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ—Empire.
୨ । ସମ୍ରାଟ୍‌ପଣ—2 Imperial sovereignty.

ଅଧିରାଟ୍—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ରାଜ୍ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍; ଅଧିରାଜ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଧିରାଜ (ଦେଖ)
Adhirāṭ Adhirāja (See)

ଅଧିରୁଢ଼—ବି. ବିଣ. (ଅଧି=ଉପରେ + ରୂହ ଧାତୁ=ଚଢ଼ିବା + ତ)—
Adhirūrdha ୧ । (କର୍ତ୍ତୃ.ତ) ପୁଂ—ଆରୋହୀ; ଯେ ଆରୋହଣ କରିଥାଏ—2. Mounted on; riding on.
(ଅଧିରୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅଧିରୋଢ଼ଣ—ନ)
୨ । (କର୍ମ.ତ) ଧନୁରେ ଝଣା ଦୋଇ ଚଢ଼ାଯାଇଥିବା (ଗୁଣ)—2. Strinǵed to a bow.

ଅଧିରୋହ—ବି. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି + ରୂହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhiroha ହସ୍ତ୍ୟାରୋହୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଯେ ହାତୀରେ ଚଢ଼ିଥାଏ—A person mounted on an elephant.
(ଅଧିରୋହା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧିରୋହଣ—ବି. ନ. (ଅଧି = ଉପରେ + ରୂହ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Adhirohaṇa ହାତୀ, ସିଂହାସନ ଆଦରେ) ଚଢ଼ିବା; ସବାର ହେବା—Riding; mounting.
(ଅଧିରୂଢ଼—ବିଣ)

ଅଧିରୋହିଣୀ—ବି. ନ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି + ରୂହ ଧାତୁ = ଚଢ଼ିବା + କରଣ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ--ଯାହାଦ୍ୱାରା କୋଠା ଆଦି ଉପରେ ଚଢ଼ାଯାଏ)—
Adhirohiṇī ୧ । ସିଢ଼ି; ନଶୁଣି—1. Ladder; stairs.
୨ । କୋଠା ଆଦି ଉପରକୁ ଉଠିବା ପାଇଁ ନର୍ମିତ ପାହାଚ—2. Flight of steps; stair-case.

ଅଧିରୋହିଣୀ—ବି. ନ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି + ରୂହ ଧାତୁ + କରଣ ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଈ)—
Adhirohiṇī ଅଧିରୋହଣୀ (ଦେଖ)
Adhirohaṇī (See)
ବି. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧିରୋହନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
ଅଧିରୋହୀର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Adhirohī.

ଅଧିରୋହୀ—ବି.ବିଣ.ପୁଂ. (ଅଧି + ରୂହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ)—
Adhirohī ଆରୋହୀ; ଆରୋହଣ କରିଥିବା—Mounted on; riding.
(ଅଧିରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧିଲୋକ—ବି. ନ. (ଅଧି + ଲୋକ)—
Adhiloka ୧ । ସଂସାର—1. The world.
୨ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ—2. The Universe.

ଅଧିଶୟିତ—ବି. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି = ଉପରକୁ; ଉପରେ + ଶୟିତ)—
Adhiśayita ୧ । (ଶଯ୍ୟାଦର) ଉପରେ ଶୋଇଥିବା—1. Lying on; sleeping on (a bed).
(ଅଧିଶୟିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । (କୌଣସି ପଦାର୍ଥର) ଉପରକୁ ଆଜୁଲଥିବା—2. Leaning on; reclining upon.
୩ । ମନୁଷ୍ୟ ଆଜୁଲବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ (ବସ୍ତୁ); (ଯଥା—ଉଲ୍ଲଆ;—3. Used by a person for leaning upon or reclining (e. g. a pillow)

ଅଧିଶ୍ରପଣ—ବି. ନ. (ଅଧି + ଶ୍ରି ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଅଧିଶ୍ରୟଣ (ଦେଖ)
Adhiśrapaṇa Adhiśrayaṇa (See) (Apte).

ଅଧିଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଶ୍ରି ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Adhiśraya ୧ । ପାକାର୍ଥ ହାଣ୍ଡି ଆଦିକୁ ଚୁଲି ଉପରେ ବସାଇବା; ଚୁଲିରେ ଚଢ଼ାଇବା—1. Placing (a pot etc.) on the fire to boil.
୨ । ପାକ କରଣ; ରନ୍ଧନ—2. Cooking; boiling.
୩ । ଆଧାର; ପାତ୍ର—3. Receptacle.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଐ	ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ୍ଲ	ଓ	ଔ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ରନ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଉଅ	ଓ	ଏ

ଅଧିଶ୍ରୟଣ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଶ୍ରି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhiśrayaṇa ୧ । କଅଁା ଉପରେ ହାଣ୍ଡି ଆଦ ଚଢ଼ାଇବା—
1. Putting a pot on the fire.
୨ । ଚୂଲି ଉପରେ ଗରମ କରିବା—
2. Warming over a fire.
୩ । କଅଁା ଉପରେ ଫୁଟାଇବା—
3. Boiling over fire.
୪ । (ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) ଦୂରବୀକ୍ଷଣ କାଚର ମଧ୍ୟଦେଇ ଆଲୋକ-ରଶ୍ମିମାନ ଯେଉଁ ମଧ୍ୟ ବିନ୍ଦୁଠାରେ ମିଳିତ ହୁଏ—
4. Focus

ଅଧିଶ୍ରୟଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅଧି+ଶ୍ରି ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Adhiśrayaṇī ୧ । ଚୂଲି—1. Oven; fire-place.
୨ । ନଶୁଣି (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—2. Ladder

ଅଧିଶ୍ରିତ——ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି+ଶ୍ରି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhiśrita ପାକାର୍ଥ ଚୂଲି ଉପରେ ଚଢ଼ା ଯାଇଥିବା (ପାତ୍ରାଦି)—
(pot) Placed on the fire for boiling.

ଅଧିଶ୍ରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି+ଶ୍ରୀ)—
Adhiśrī
୧ । ମହାମହତ୍ତ୍ୱ—1. Of exalted dignity.
୨ । ଖୁବ୍ ଧନୀ—2. Very rich.
୩ । ଅଧିରାଜ—3. Sovereign; lord. (Apte)

ଅଧିଷ୍ଠ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅଧିଷ୍ଠିତ)—ଅଧିଷ୍ଠିତ (ଦେଖ)
Adhiṣṭha Adhiṣṭhita (See)

ଅଧିଷ୍ଠ ଅହଙ୍କାରେ ଫେନ୍ଥ, ଦଙ୍କରଣ ମହାବାହୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅଧିଷ୍ଠାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି=ଉପରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhiṣṭhātā
(ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ସନ୍ନିଧରେ ଥିବା—1. Standing or being near.
୨ । ଅବସ୍ଥିତ—2. Staying.
୩ । ଯେ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକରୂପେ ଥାଏ; ତଦାରଖ କରୁଥିବା; ଦେଖାଶୁଣା କରିବାକୁ—
3 Supervising; superintending; directing.
୪ । ପରିଚାଳନ କରୁଥିବା—4 Guiding; directing.
୫ । ନିୟାମକ—5. Regulating; controlling.
୬ । ଅଧିକାରୀ; କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନ ପାଇଁ ଭାର-ପ୍ରାପ୍ତ—6. Presiding over; being in charge of.
୭ । ଅଭିଭାବକରୂପେ ଅବସ୍ଥିତ—7. Tutelary.
୮ । ବାସକାରୀ; ନିବାସକରୁଥିବା—
8. Dwelling; residing.
ସଂ. ବି—୧ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ବ୍ୟକ୍ତି—
1 Superintendent; supervisor.
୨ । କଅଁ ପକାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରତିଷ୍ଠାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Founder.
୩ । ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅଧିପତି ବା ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି—
3. President or head of an institution.
୪ । ଅଧିପତି; ଅଧିକାରୀ—4. Principal; chief.
୫ । ଶାସନକର୍ତ୍ତା—5 Ruler.
୬ । ପରିଚାଳକ—6. Regulator; Director.
୭ । ନିୟନ୍ତା; ନିୟାମକ—7 Controller.
୮ । ଅଭିଭାବକ; ମୁରବ୍ବୀ—8. Guardian; Regent.
୯ । କରିବାକାରୀ —9. Performer.
୧୦ । ପ୍ରକୃତିକୁ ଜଡ଼ରୁ ଚେତନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣିବାକାରୀ ପୁରୁଷ—ଈଶ୍ୱର—10. God.

ଅଧିଷ୍ଠାତୃ ଦେବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (କର୍ମଧା)—ଇଷ୍ଟଦେବ; କୌଣସି ଦେଶ, Adhiṣṭhātṛu deba ସ୍ଥାନ, ଗୃହ, ଅନୁଷ୍ଠାନଆଦ ଉପରେ ଅଭିଭାବକ ବା ରକ୍ଷକ ବା ନିୟାମକ ରୂପେ କଳ୍ପିତ ଠାକୁର—A tutelary deity; a guardian or presiding deity.

ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କର୍ମଧା)—ଇଷ୍ଟଦେବତା; Adhiṣṭhātrī debatā ଅଧିଷ୍ଠାତୃଦେବ (ଦେଖ)
Adhiṣṭhātṛu deba (See).

ନଗେଶ୍ୱର ବା ବିହ୍ନି କାଶୀର ଅଦ୍ୟ ଏବ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା ।
ମଧୁସୂଦନ-ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା ।

ଅଧିଷ୍ଠାନ— ସଂ. ବି. (ଅଧି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhiṣṭhāna ୧ । ବାସସ୍ଥାନ; ରହିବା ସ୍ଥାନ—
(ଅଧିଷ୍ଠିତ—ବିଣ) 1. Residence; abode.
୨ । ସନ୍ନିଧରେ ଅବସ୍ଥାନ; ସନ୍ନିଧାନ—
2. Propinquity; standing or being near.
୩ । ସହାୟ—3. Help; support.
୪ । ବାସକରଣ—4. Inhabiting; occupying.
୫ । ଉପବେଶନ—5. Taking of a seat; sitting.
୬ । ସମାଧାନ; ସମ୍ପାଦନ—6. Performance; accomplishment.
୭ । ସ୍ଥିତି; ବସତି—7. Position; site; situation; seat; basis.
୮ । ଅନୁଷ୍ଠାନ; ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ—8. Establishment; institution.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

୫ । ସ୍ଥାନ—9. Place; locality.

୧୦ । ଦଖଲ୍—10. Possession.

୧୧ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ଅଧିକାର; କ୍ଷମତା—
11. Authority; power; dominion.

୧୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ; ପରିଚାଳନ-କ୍ଷମତା—
12. Supervision; power of control.

୧୩ । ପଦ; ପଦବୀ—13. Post.

୧୪ । ରାଜତ୍ୱ; ଶାସନ—14. Government; administration.

୧୫ । ରଥର ଚକ—15. Wheel of a car.

୧୬ । ମୂଳଘୁଆ; ଜଅଁ—16. Foundation.

୧୭ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିୟମ—17. Prescribed rule.

୧୮ । ନଜୀର୍—18. Ruling; precedent.

୧୯ । ଆଶୀର୍ବାଦ—19. Benediction.

୨୦ । ଆରୋହଣ—20. Riding; mounting.

୨୧ । ସ୍ୱାଧିଷ୍ଠାନ ଚକ୍ର (ଦେଖ)
21. Swādhishṭhāna chakra (See)

୨୨ । (ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ଭୋକ୍ତା ଓ ଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁର ସଯୋଗ—
22. Conjunction of the enjoyer with the thing enjoyed.

(ଯଥା—ଆତ୍ମାର ଶବ୍ଦାଦ ସଙ୍ଗେ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ଅଧିଷ୍ଠାନ ।)

୨୩ । (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଭ୍ରମର ଆରୋପ ହୁଏ—
23. The subject of illusion.

(ଯଥା—ରଜ୍ଜୁରେ ସର୍ପର ଭ୍ରମ; ଶୁକ୍ତିରେ ରଜତର ଭ୍ରମ ହେବାରୁ ରଜ୍ଜୁ ଓ ଶୁକ୍ତି ଅଧିଷ୍ଠାନ ଅଟନ୍ତି ।)

ଅଧିଷ୍ଠାନଚକ୍ର—ସଂ.ବ—(ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ କଳ୍ପିତ ଚତ୍ରୋକ୍ତ ୬ଟି ଚକ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ)—ସ୍ୱାଧିଷ୍ଠାନ ଚକ୍ର (ଦେଖ)
Adhishṭhāna chakra Swādhishṭhāna chakra (See)

ଅଧିଷ୍ଠାନ ଶରୀର—ସଂ. ବ. (ଦର୍ଶନ)—ସ୍ଥୂଳ ଶରୀର ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶରୀରର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଶରୀର; ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପିତୃଲୋକରେ ଯେଉଁ ସୂକ୍ଷ୍ମଶରୀରରେ ଆତ୍ମା ବାସକରେ—
Adhishṭhāna śarīra (philosophy) A body which is the medium between the gross body and the subtle body.

ଅଧିଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhishṭhita (ଅଧିଷ୍ଠାନ—ବି)

୧ । ଅଧ୍ୟୁଷିତ; ଯହିଁରେ ବାସ କରାଯାଏ—
1 Inhabited by.

୨ । ଅବସ୍ଥିତ—2. Situated in; standing in.

୩ । ସ୍ଥାପିତ—3. Placed.

୪ । ପରିଚାଳିତ—4. Guided; managed; directed; conducted.

୫ । ନିୟନ୍ତ୍ରିତ—5 Controlled; regulated.

୬ । ସାହାଯ୍ୟକୃତ —6. Aided; supported.

୭ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରିତ—7. Supervised; watched over.

୮ । ଅଧିକୃତ—8. Occupied; taken possession of; possessed.

୯ । ଚଢ଼ାଯାଇଥିବା; ଆରୂଢ଼—
9. Mounted upon; ridden.

୧୦ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—10. Established; founded.

୧୧ । ଜଗାଯାଇଥିବା—11. Guarded

୧୨ । ନିଯୁକ୍ତ—12. Employed; engaged.

ଅଧିଷ୍ଠ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି+ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—
Adhistrī 1. A superior woman.

୨ । ପ୍ରସିଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A distinguished lady.

ସଂ. ଅ. (ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଅଧିକାର କରି)—ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ବନ୍ଧୀଯ—
Concerning a woman (Apte)

ଅଧୀକାର—ସଂ. ବ. (ଅଧି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Adhīkāra ଅଧିକାରର ଅନ୍ୟ ଆକାର—
Another form of the word Adhikāra.

ଅଧୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhīta (ଅଧୀତ—ବି)

୧ । ଯାହା ପଢ଼ା ଯାଇଥିଲା—1. Read; studied.

୨ । ଶିଖାଯାଇଥିବା—2. Learnt.

୩ । ମନେ ରଖାଯାଇଥିବା—
3. Remembered (Apte)

ସଂ. ବି. (ଭାବ. ତ)—ଅଧ୍ୟୟନ—Study.

ଅଧୀତବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧୀତ+ବିଦ୍ୟା)—
Adhītabidya (ଅଧୀତବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । କୃତବିଦ୍ୟ; ସମାପ୍ତବିଦ୍ୟ; ଯେ ପାଠପଢ଼ା ଶେଷ କରିଅଛି—1. One who has finished his studies.

୨ । ଶିକ୍ଷିତ—2 Educated; cultured.

୩ । ଯେ ବେଦ ପଢ଼ିଅଛି—
3. One who has studied the Bedas.

ଅଧୀତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhītā (ଅଧୀତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅଧୀତା (ଦେଖ)
Adhitī (See)

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୀତ+ଈ)—ଅଧୀତର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Adhīta

ଅଧୀତି—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Adhīti

୧ । ପାଠପଢ଼ା; ଅଧ୍ୟୟନ; ବିଦ୍ୟାପାଠ—1. Study.

୨ । ପାଠ; କୌଣସି ବିଷୟକୁ ପଢ଼ିଯିବା—2 Perusal.

୩ । ବିଦ୍ୟା—3. Learning.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ୍ର

୪ । ଶିକ୍ଷା—4. Instruction; training.

୫ । ଅଧ୍ୟାପନ; ଶିକ୍ଷକଙ୍କଦ୍ୱାରା ବଦ୍ୟାଦାନ କର୍ମ—
5. Tuition; imparting of education; lecture by a teacher.

୬ । ସ୍ମରଣ—6. Remembrance; recollection.

ଅଧୀତୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧୀତ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Adhītī ୧ । ଶ୍ରୁତ; ଶିଷ୍ୟ; ବଦ୍ୟାର୍ଥୀ—
(ଅଧୀତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Student; pupil; scholar.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠକ୍ରମ ସମାପ୍ତକରିଥିବା ଶ୍ରୁତ—
2. A graduate; a student who has completed a course of studies.

ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ଶିକ୍ଷିତ—
1. Well-read; well versed in.

୨ । ବଦ୍ୟାରେ ପାରଦର୍ଶୀ—2. Proficient in.

୩ । ମୁହଁରେ ଘୋଷୁଥିବା—3. Muttering; engaged in repeating (texts)

ଅଧୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧି=ଅଧିଗତ+ଇନ=ପ୍ରଭୁର ଯେ; ଯେ ପ୍ରଭୁର ଅଧିଗତ)—
Adhīna
ଅଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ ୧ । ବଶବର୍ତ୍ତୀ, ଅନୁଗତ; ଆଜ୍ଞାଧୀନ—
ଅଧୀନତା—ବି 1. Subservient to; dependent on.

୨ । ଆଜ୍ଞାଧୀନ—2. Obedient to.

୩ । ବାଧ୍ୟ—3. Obliged to.

୪ । ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ— 4. Under the control or authority of.

ଅଧୀନ ଦେ. ବି—ଜ୍ଞାନ ବା ବୟସରେ ଊଣା; ସେବକ—
ଅଧୀନ Humble servant.

୨ । ଅଧୀନସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Subordinate person.

[ଦ୍ର—ନମ୍ରସ୍ଥ କର୍ମଗୁଡ଼ା, ଊଣା, ଶ୍ରୁତମାନେ ପ୍ରଭୁ ଓ ଗୁରୁ ଆଦଙ୍କୁ ପତ୍ର ଲେଖିଲାବେଳେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ 'ମୁଁ' 'ଅମ୍ଭେ' ପ୍ରଯୋଗ ନ କରି ଊଣାସ୍ଥ ପୁରୁଷରେ 'ଅଧୀନ' ପ୍ରଯୋଗ କରନ୍ତି, ଯଥା—ଅଧୀନର ନିବେଦନ ଏହି କି ଅଧୀନ ଗୃହଦନ ଦେଲ୍ଲା ପୀଡ଼ିତ ଅଛି, ଏହିପରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଅମ୍ଭେ ବା ମୁଁ ସ୍ଥଳରେ 'ଗରିବ' 'ଗୋଲ୍ଲମ' ଆଦି ଜ୍ଞାନଜ୍ଞାପକ ଊଣାସ୍ଥ ପୁରୁଷର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅଧୀନତା—ସଂ. ବି. (ଅଧୀନ+ତ୍ୱ ବି. ତା) —
Adhīnatā ୧ । ଆନୁଗତ୍ୟ; ପରତନ୍ତ୍ରତା; ବଶ୍ୟତା—
1. Subjection; subservience.

୨ । ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିତା—2. Allegiance; obedience.

୩ । ଦାସ୍ୟ; ଊଣାତା—3. Servitude.

୪ । ନମ୍ରରେ ରହିବା ଅବସ୍ଥା; ଅଧିକାରତଳେ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
4. Subordination.

୫ । ସାନତା—5. Humbleness; humility.

ଅଧୀନସ୍ଥ—ଦେ. ବିଣ. (ବ୍ୟାକରଣ ନୟମାନୁସାରେ ଏ ଶବ୍ଦଟି ଅଶୁଦ୍ଧ Adhīnastha ହେଲେହେଁ ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଦେଖାଯାଏ)—
୧ । ବଶବର୍ତ୍ତୀ—1. Subservient.

୨ । ଅଧିକାରରେ ସ୍ଥିତ—
2. Under the authority or control of.

୩ । ନମ୍ରସ୍ଥ—3. Subordinate.

ଅଧୀନାନଦୀ—ସଂ. ବି—ଉପନଦୀ; ପ୍ରଧାନ ନଦୀରେ ଆସି ପଡ଼ୁଥିବା ନଦୀ—A tributary river.
Adhīnānadī

ଅଧୀବାସ—ସଂ. ବି—ଅଧିବାସର ଅନ୍ୟ ବନାନ—
Adhībāsa Another spelling of Adhibāsa.

ଅଧୀମନ୍ଥ—ସଂ. ବି—ଅଧିମନ୍ଥର ଅନ୍ୟ ବନାନ—Another spelling of Adhimantha
Adhīmantha

ଅଧୀୟାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Adhīyāna ୧ । ପଠନକାର୍ଯ୍ୟ—1. Reading.
(ଅଧୀୟାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘୋଷୁଥିବା—2. Reciting.
୩ । ଅଧ୍ୟୟନକାର୍ଯ୍ୟ—3. Learning.
୪ । ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ—4. Going over the Bedas.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଶ୍ରୁତ—Student.

ଅଧୀର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଧୀର)—
Adhīra ୧ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—1. Anxious.
(ଅଧୀରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ—2.Impatient.
(ଅଧୀରତା; ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—ବି) ୩ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳମନା—
3. Unsteady; fickle; restless,

୪ । ଇତଃସ୍ତତଃ ଘୂରୁଥିବା—4. Rolling; tremulous

୫ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତ; ଖାମ୍‌ଖିଆଲିଆ—
5. Fitful; capricious.

୬ । ଭୀତ; ଭୟଗ୍ରସ୍ତ—6. Frightened; ruffled.

୭ । ବ୍ୟାକୁଳ; ଘାବରା; କାତର—7. Confused.

୮ । ଭରୁଆ—8. Timid.

୯ । ଆତ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣରହିତ—
9. Lacking in self-command.

୧୦ । ନିର୍ବୋଧ—10. Foolish

୧୧ । ଦୁର୍ବଳମନା—11. Weak-minded.

୧୨ । ଯେ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ବଚଳିତ ହୁଏ—
12. Excitable.

ଅଧୀରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୀର+ଆ)—ଅଧୀରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Adhīrā Feminine of Adhīra.

ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍—1. Lightning.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ହ୍ରସ୍ୱ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଚିଂଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ନାୟିକାବିଶେଷ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତଚିତ୍ତା ଓ କଳହପ୍ରିୟା ନାୟିକା—2. A class of mistress; a capricious and quarrelsome mistress.

୩ । ପ୍ରେମିକକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟଘ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀ—

3. A woman who is very restless and impatient to meet her lover.

୪ । ଯେଉଁ ନାୟିକା ନାୟକଠାରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀବଲାସଚିହ୍ନ ଦେଖି ଅଧୀର ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କୋପକରେ—

4. A woman who flies into a rage on seeing signs in her lover of having had attentions from some other lady.

ଅଧୀଶ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧି + ଈଶ)—୧ । ପ୍ରଭୁ; ସ୍ୱାମୀ; ମାଲିକ—

Adhīśa

1. Lord; master.

(ଅଧୀଶା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଅଧିରାଜ—2. Emperor.

୩ । ଅଧିପତି; ରାଜା—3. King.

୪ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ; ସରଦାର—4. Head man.

ଅଧୀଶ୍ୱର—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧି + ଈଶ୍ୱର)—୧ । ଅଧୀଶ (ଦେଖ)

Adhīśwara

1. Adhīśa (See)

(ଅଧୀଶ୍ୱରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ୍ର— ଜୈନ ଅର୍ହଦ୍‌ବିଶେଷ—Name of a Jaina sage.

ଅଧୀଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ଇଷ ଧାତୁ + ତ)—

Adhīshṭa

୧ । ମାଗଣା; ଅବୈତନିକ—1. Honorary.

୨ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—2. Solicited.

୩ । ସତ୍କାରପୂର୍ବକ ନିମନ୍ତ୍ରିତ—

3. Engaged with due respect,

ସଂ. ବ—୧ । ଅବୈତନିକ ବା ମାଗଣା କାମ ବା ଗୌରବ—

1. Honorary office or duty.

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସତ୍କାରପୂର୍ବକ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା—

2, Engaging or appointing a person to some position with due respect and honour.

ଅଧୁଁ ଅଧ—ପ୍ରା. ଅ—ଅଧଉଁ ଅଧ (ଦେଖ)—

Adhuñadha

Adhauñadha (See)

ଅଧୁଁ ଅଧା—ପ୍ରା. ଅ—ଅଧଉଁ ଅଧ (ଦେଖ)

Adhuñadhā

Adhauñadha (See)

ଅଧୂଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଧୌତ)—୧ । ଅଧୌତ—

Adhuā

1. Unwashed.

ଅଧୋତ; ଆଧୁଆ ଏ ଘରକରେ ଧୂଆ ମୂଳା ଅଧୂଆ ମୂଳା ଏକା ଦର—ଓଗ ।

ଅଧୌତ ୨ । ଅଗାଧୂଆ; ଅସ୍ନାତ—2. Unbathed.

୩ । ଅପରିଷ୍କୃତ—3. Uncleansed.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣିର ନାମବିଶେଷ—A name given to Apartiāṇi boys.

ଅଧୂଆମୁହଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଧୌତ+ମୁଖ)—

Adhuāmuhañ

୧ । ଭୋଜନ ପରେ ଧୌତ ହୋଇ ନ ଥିବା ମୁଖ—1. Mouth unwashed or unrinsed after meal.

୨ । ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠି ଧୌତ ହୋଇ ନ ଥିବା ମୁଖ—

2. Face not washed after rising from sleep.

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ସକାଳୁ ଉଠି ଅଧୂଆମୁହଁରେ କୌଣସି ଅସଙ୍ଗୁଳିଆ ଲୋକର ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ଦର୍ଶକର ସେ ଦିନଯାକ ଅଶୁଭ ଘଟେ ଓ ଭଲ ଲୋକର ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ଶୁଭ ଫଳ ଘଟେ ।]

ଅଧୂଆମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଧୌତ+ମୁଖ)—

Adhuāmuhāñ

ଅଧୂଆମୁହାଁ (ଅଧୂଆମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ମୁହଁ ଧୋଇ ନ ଥାଏ—1. One who has not wahsed his mouth and face after a meal.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସକାଳୁ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କଲା ପରେ ମୁହଁ ଧୋଇ ନଥାଏ—2.One who has not washed his face after rising from bed in the morning.

୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାୟ ଦିନ ସକାଳେ ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିବା ମାତ୍ରେ ମୁହଁ ଧୁଏ ନାହିଁ—3. A person not accustomed to wash his face (the first thing in the morning)

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିର ଘରେ ସହଜରେ ଚୁଲିରେ ନଆଁ ଧରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ସକାଳୁ ଯେ ଗୁହେଁ ତାର ସେ ଦିନ ଯାକ ଅଶୁଭ ଘଟେ ।)

ଅଧୂଆରି—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—

Adhuāri

ଆଧପାକା

୧ । ଅଧାଉଡୁଆ, ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ—1. Half-ripe.

ଅଧୁରା ୨ । ଅଧାବୟସିଆ—2. Middle aged.

ଅଧୂଆଳି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଧୂଆରି (ଦେଖ)

Adhuāli

Adhuāri (See)

ଅଧୁନା—ସଂ. ଅ. (ଏତଦ୍ ଶବ୍ଦ ୭ମୀ; ନପାଇଜ; ସଂ. ଏତସ୍ମିନ୍ କାଳେ)—

Adhunā

୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—1. Now.

୨ । ଏବେ; ଇଦାନୀଂ—

2. At present; now-a-days.

ଦେ. ଅ—ଅଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବେ—

Very lately; recently.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଂ	ଜ୍ଅ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅଧୁନାତନ—ସଂ. ବିଣ (ଅଧୁନା + ଘଟିବା ଅର୍ଥରେ. ତନ; ତୁଳନା କର Adhunātana ଅଦ୍ୟତନ; ସାମ୍ପ୍ରତିକ; ଇଦାନୀନ୍ତନ; (ଅଧୁନାତନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୁରାତନ; ତଦାନୀନ୍ତନ)—

୧ । ଆଧୁନିକ; ବର୍ତ୍ତମାନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Modern; contemporary.

୨ । ପ୍ରଚଳିତ—2. Current; in vogue.

୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

3. Relating to the present times.

ଅଧୁର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଧୃ = ଧାର)—

Adhura ୧ । ବୋଝାଇ ହୋଇ ନଥିବା (ଗାଡ଼)—

1. Not laden.

୨ । ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ—2. Free from cares.

ଅଧୁରୁଜ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ; ଅଧୀରତା—

Adhuruja Impatience.

ଅଧୀରଜ ପ୍ରା. ବିଣ—ଅଧୁରୁଜିଆ (ଦେଖ)

Adhurujiā (See)

ଅଧୁରୁଜ—ପ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅଧୁରୁଜ (ଦେଖ)

Adhuruji Adhuruja (See)

ଅଧୁରୁଜିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ + ଧୈର୍ଯ୍ୟ)

Adhurujiā ଧୈର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନ; ଅଧୀର—Impatient.

ଅଧାର

ଅଧୀର

ଅଧୁଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—

Adhuli ୧ । ୫ଙ୍କାର ଅର୍ଦ୍ଧପରିମିତ ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା—

ଆଧୁଲି 1. A silver eight-anna-bit.

ଧେଲୀ, ଅଧେଲୀ ୨ । ଆଠଅଣୀ; ଆଠ ଅଣା ପରିମିତ ମୁଦ୍ରା—

2. An eight-anna-bit.

ଅଧୁଲିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଧଲିଆ; ଯାହାର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଅଧଲିଆ—

Adhulikiā Each of which is worth half a pice.

ଅଧୂମକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଧୂମ + କ)—

Adhūmaka ଯାହାରୁ ଧୂଆଁ ଉଠୁ ନାହିଁ – Smokeless.

ସଂ. ବି—ଜଳନ୍ତା ନଆଁ—Blazing fire.

ଅଧୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଧୃତ)—ଧରା ହୋଇ ନ ଥିବା—

Adhṛuta Not held.

ସଂ. ବି. (ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁର ଧାରଣ କର୍ତ୍ତା ଥିବାରୁ. ଯାହାଠାରୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଧରା ନାହିଁ)—ବିଷ୍ଣୁ; ପରମେଶ୍ୱର—God.

ଅଧୃତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ଧୃତି)—୧ । ଅସ୍ଥିରତା—

Adhṛuti 1. Want of firmness; restlessness.

୨ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Impatience.

୩ । ଉଦ୍ବେଗ—3. Anxiety; uneasiness.

୪ । ଅସୁଖ—4. Unhappiness.

୫ । ଅସନ୍ତୋଷ—5. Discontent.

୬ । ଅମିତାଗ୍ନର—6. Incontinence.

ଅଧୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଧୃଷ୍ଟ)—୧ । ଅପ୍ରଗଲ୍ଭ; ସଲଜ୍ଜ—

Adhṛushṭa 1. Modest; shy.

(ଅଧୃଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଧୃଷ୍ୟ (ଦେଖ)

(ଅଧୃଷ୍ଟତା—ବି) 2. Adhṛushya (See)

ଅଧୃଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଧୃଷ୍ୟ)—୧ । ଅଜେୟ; ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ—

Adhṛushya 1. Invincible; unassailable.

(ଅଧୃଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସଲଜ୍ଜ—2. Modest; shy.

(ଅଧୃଷ୍ୟତା—ବି) ୩ । ଗର୍ବୀ—3. Proud.

ଅଧେ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧ; ପୂର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁର ସମାନ ଦୁଇ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—1. Half.

ଗୁରୁଜନ୍ତି ଗୀତାରୁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଅଧେ ଶୁଣାଇବ—ପ୍ରାବୀ. ଗୁରୁଜନ୍ତି ଗୀତା ।

ଦେ. ସର୍ବନାମ—ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ; ଅତ୍ୟଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ; କେତେକ—A very few.

ପଦେ ପଦେ ଅଧେ ଅଧେ କହୁଇ—ଅର୍ଜୁନଜୁ. ବଦରୁଚନ୍ଦ୍ରାମୃତ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପରିମିତ—1. Half.

କଂସା ଧନ ଅଧେ ଧନ; ଗୋରୁ ଧନ ନଧନ—ଓଗ ।

୨ । ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ—2. About half.

(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଘରେ ଅଧେ ଧନ କଳ କଜିଆ ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତେ ଓପାସ ଶୁଅନ୍ତି ।)

ଦେ. ଅ—ଅର୍ଦ୍ଧ ପରିମାଣ ବା ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର—Half only.

(ଯଥା—ଶିବ୍ରିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧେ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ବାକି ଯେ ଅଧକ ରହିଲେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଏ ନାବାରେ ଅଧେ ସେ ନାବାରେ ଅଧେ ।)

ଅଧେକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—ଅର୍ଦ୍ଧେକ; ଅର୍ଦ୍ଧପରିମାଣ; ଅଧେ—

Adheka Half.

ଏତେ ବୋଲ ଚଲପଣୀ ହାଣ ତାରୁ ଦେଲ, ଦନାରୁ ଅଧେକ ଧର ତର ପଠାଇଲ । ନାମରତ୍ନ ଗୀତା ।

ଅଧେନୁ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଧେନୁ)—ଦୁଧ ଦେଉ ନ ଥିବା ଗାଈ—

Adhenu A cow not yielding milk.

ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଧୈର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ—

Adhairjya 1. Impatience.

୨ । ମନର ଅସ୍ଥିରତା—2. Mental restlessness; want of self-possession.

୩ । ସାହସର ଅଭାବ—3. Want of courage.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞାନ; ଅଧୀର—1 Impatient.

(ଅଧୈର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଅସ୍ଥିରମନା—2. Restless in mind.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ସ୍ୱାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବ୍ୟବହାର ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶି' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କୃତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

କହଇ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ; ନାଥ ମୁହଁ ଅଧୋର୍ଯ୍ୟ—ଭବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଭବତା ।

ଅଧୋ—ଦେ.·ଅ. (ସଂ. ଅଧସ୍)—ଅଧଃ; ନିମ୍ନ—
Adho — Below.

ତା ଅଧୋ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଯେତେ ଦେଖି, ସେ ବର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମେ ଭାଲୁ ଲେଖି ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ, ୨ସ୍କ ।

ଅଧୋଇଆ——ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଧୌତ; ଧୋଇଆର ବିପରୀତ)—
Adhoiā — ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ଧୋଇଆ ନୁହେଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧୌତା — ଫସଲ ଆଦି ନଈବଢ଼ିରେ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ—
(tracts of county) Not subject to flood.

ଅଧୋଂଶୁକ—ସଂ ବି. (ଅଧଃ + ଅଂଶୁକ)—ଅଧୋବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Adhomśuka — Adhobastra (See)

ଅଧୋକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧଃ + ଅକ୍ଷ)—
Adhoksha — ୧ । ଅଜ୍ଞାନ୍ଦ୍ରିୟ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—
1. Imperceptible by the senses.
୨ । ଗଡ଼ର ଅଖଡଳେ ଥିବା—
2. Situated below the axle.
୩ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ବଶୀଭୂତ କରିଅଛନ୍ତି—
3. One who has his organs under control.
ସଂ. ବି—ପାଦ; ଗୋଡ଼—Leg; foot.

ଅଧୋକ୍ଷଜ— ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଧଃ = ଅଧଃକୃତ ହୋଇଅଛି; ଅକ୍ଷଜ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ଯାହାଙ୍କଦ୍ୱାରା; କର୍ମ୍ମ। ଅଧୋକ୍ଷ = ପାଦରୁ ଜାତ; ସୃଷ୍ଟିର ଏକ କଳ୍ପରେ ବିଷ୍ଣୁ ମହାଦେବଙ୍କ ପାଦରୁ ଜନ୍ମିଥିବାର ପୁରାଣରେ ଅଛି)—
Adhokshaja — ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମବିଶେଷ—A name of Bishnu

ଅଧୋକ୍ଷନନ—ସଂ. ବି (ଅଧଃଖନନ)—କୌଣସି ବସ୍ତୁର ମୂଳ ବା ତଳ ଅଡ଼ୁ ଖୋଳିବା; କୋରଡ଼ କରିବା—
Adhokhanana — Undermining.

ଅଧୋଗତ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଧଃ + ଗତ)—୧ । ତଳକୁ ଯାଇଥିବା—
Adhogata — 1. Gone down.
(ଅଧୋଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଥିବା—
2 Fallen down.
୩ । ବୁଡ଼ ଯାଇଥିବା—3. Sunk down.
୪ । ଅସ୍ତ ହୋଇଥିବା—4. Set.

ଅଧୋଗତି—ସଂ. ବି (ଅଧଃ + ଗତି)—୧ । ତଳକୁ ଗତି କରିବା—
Adhogati — 1. Going down.
୨ । ପତନ; ତଳେ ପଡ଼ିଯିବା—2. Fall; falling-down.
୩ । ଦୁର୍ଗତି; ଅବନତି—3. Degradation.
୪ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—4. Misery; distress.
୫ । ନରକରେ ପଡ଼ିବା—5. Falling in hell.
୬ । ପାତାଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିବା – 6. Going down to the nether-world.

ବୃଷଦଂଶିତ ଗିର ଅଧୋଟେ ଉଷଣେ ଜଦର ଫାଟି ।
ଉଷ୍ଟ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ । ୩୪—୧୩ ।

୭ । ଅସ୍ତଦେବା—7. Setting.
୮ । ବୁଡ଼ିଯିବା—8. Sinking down

ଅଧୋଗମନ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଗମନ)—ଅଧୋଗତି (ଦେଖ)
Adhogamana — Adhogati (See)

ଅଧୋଗାମୀ—ସଂ ବିଣ. (ଅଧଃ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୩ମା.୧ବ)—
Adhogāmī — ୧ । ତଳକୁ ଗତି କରୁଥିବା—
(ଅଧୋଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Going down.
୨ । ବୁଡ଼ ଯାଉଥିବା—2. Sinking.
୩ । ଅସ୍ତ ହେଉଥିବା—3. Setting.
୪ । ପଡୁଥିବା—4. Falling down.
୫ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରୁଥିବା—5. Miserable.
୬ । ନରକକୁ ଗତି କରୁଥିବା; ନରକଗାମୀ—
6. Going towards hell.

ଅଧୋଘଣ୍ଟା—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଘଣ୍ଟ + ଆ; ଏହାର ଫଳଗୁଡ଼ିକ ଘଣ୍ଟିପରି ତଳ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଥିବାରୁ)—
Adhoghaṇṭā — ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmārga (See)

ଅଧୋଽଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଅଙ୍ଗ)—
Adho-ṅga — ୧ । ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର—1. The anus.
୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—2. The female organ.

ଅଧୋଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଊଢ) —
Adhordā — ୧ । ଦରବୁଢ଼ା; ଅଧା ବୟସିଆ —
ଆଧବୁଢ଼ୋ — 1. Middle-aged.
ଅଧେଡ଼ ବାବାଜୀଙ୍କ ନାମ ଲଭଡ ଦାଖ, ବସ୍ତ୍ର ଅଧୋଡ଼ା ବର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ୟାମଳ, ଦେହଟି ଥରୁଲ ଥୁରୁଲ । ପଲାରମୋହନ—ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।
୨ । ଅଧାଡ଼ୁଆ (ଦେଖ)
2. Adhārduā (See)

ଅଧୋଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଦୃଷ୍ଟି)—
Adhodṛushṭi — ୧ । ତଳ ଆଡ଼କୁ ଗ୍ରହିବା—
1. Down-ward look.
୨ । ଯୋଗ ସାଧନର ଆସନବିଶେଷ—
2. A posture in Jōga-exercise.
[ଦ୍ର—ପଦ୍ମାସନରେ ବସି ନିଶ୍ଚଳ ମନରେ ନାସିକାଗ୍ରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ରୂପ ଯୋଗାସନ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଽସନ୍ଧି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—
ଯେ ଚଳ ଆଡ଼କୁ ଗ୍ରହଁଥାଏ—
Looking downwards.

ଅଧୋଦେଶ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଦେଶ)—
Adhodeśa ୧ । ତଳଘାଣ—1. Lower side.
୨ । ନିମ୍ନ ଅଂଶ—2. The lower part.
୩ । ନିମ୍ନରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ—3. Land at the foot.

ଅଧୋଦ୍ୱାର—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଦ୍ୱାର)—ଅଧୋଽଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Adhodwāra Adho-ṅga (See)
ଦେ. ବି—ତଳ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫିଟିଥିବା ଦ୍ୱାର—
A door opening downwards.

ଭେଙ୍ଗ ଶବ୍ଦର ଚତ୍ତରେ ବାସ୍ତା ଜଅନ୍ତୁ ବସା
ଅଧୋ ଦ୍ୱାର ରଖିଣ ଗୁଖେ ବଙ୍ଗେ ବରଖା । ଭ୍ରମରଦ୍ୱାର ।

ଅଧୋଽଧଃ—ସଂ. ଅ. (ଅଧଃ + ଅଧଃ)—
Adho-dhaḥ କ୍ରମଶଃ ନିମ୍ନକୁ; ତଳକୁ ତଳକୁ—
Gradually; down-wards; down and down.

ଅଧୋବଦନ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ବଦନ)—
Adhobadana ୧ । (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ) ଲମ୍ବାବନତ ମୁଖ; ଲମ୍ବା ଯୋଗୁଁ ତଳକୁ ଯୋଟା ହୋଇ ଥିବା ମୁହଁ—
1 Drooping face.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଅବାକ୍‌ପୁଷ୍ପୀ ଗୁଳ୍ମ—
2. A plant (Pimpinella Anisum).
୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଗୋଛପ୍ପା ବୃକ୍ଷ—3. A tree; Elephantopus Scaber. (M. W.) or Premna Esculenta (Apte).
୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ—
4. A name of Bishṇu.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଲମ୍ବାବନତ ମୁଖ;ଦ୍ୱୈଠ ବଦନ; (ଅଧୋବଦନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଲଜରେ ତଳକୁ ମୁହଁ ଯୋଟ ଥାଏ—
1. Having the face cast down with a drooping face.
୨ । ଯୋଟାମୁହାଁ—
2. A person with a drooping face.
୩ । ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇ ଉପୁଡ଼ା ଯାଇଥିବା (ପାତ्र)—
3. Upturned (pot); topsy-turvy.
୪ । ସାଦ୍ଧାର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଓ ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ ହୋଇଥାଏ—
4. Headlong; precipitate.

ଅଧୋବଶ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ବଶ)—ସ୍ତ୍ରୀଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—
Adhobaśa The female organ.

ଅଧୋବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବସ୍ତ୍ର)—
Adhobastra ୧ । ନାଭି ବା ଅଣ୍ଟାଠାରୁ ତଳକୁ ପିନ୍ଧାଯିବା ଲୁଗା (ଯଥା—ଧୋତି; ପାଇଜାମା)—
1. Cloth worn below the navel or waist.
୨ । ସଦ୍ଧା ତଳେ ଦେହକୁ ଲଗି ପିନ୍ଧାଯିବା ଲୁଗା—
(ଯଥା—କଉଳୁନ; କାଞ୍ଚ; ଜଂଘିଆ)—
2. Undere-wear; a sheet of cloth worn immediately on the private parts.
୩ । ଅସ୍ତର; କୋଟ୍ ଅଦର ତଳେ ଦଆଯିବା କନା—
3. Lining of a coat.

ଅଧୋବାୟୁ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବାୟୁ)—
Adhobāyu ଅପାନବାୟୁ; ବାତକର୍ମ; ପାଡ଼—
Vital air passing downwards; fart; wind passed through the anus ventris crepitus.

ଅଧୋବାସ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବାସ)—
Adhobāsa ଅଧୋବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
(ବହୁବ୍ରୀହି—ବିଗ୍ରହ) Adhobastra (See)

ଅଧୋବିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ବିନ୍ଦୁ)—ଗଗନ ମଣ୍ଡଳର
Adhobindu ଯେଉଁ କଳ୍ପିତ ବିନ୍ଦୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପାଦ ତଳେ ପୃଥିବୀର ଅପରଦଗରେ ଅବସ୍ଥିତ—The Nadir.

ଅଧୋଭକ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ + ଭକ୍ତ = ଭୁକ୍ତ)—
Adhobhakta ୧ । ଭୋଜନାନ୍ତେ ପିଆଯିବା ପାଣି—
1. Water taken after meal.
୨ । ଖାଇସାରିବା ପରେ ଖିଆଯିବା ଔଷଧ—
2. A dose of medicine which is taken after a meal.

ଅଧୋଭାଗ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ଭାଗ)—
Adhobhāga ୧ । ନିମ୍ନଭାଗ—1. The lower part.
୨ । ନାଭିଠାରୁ ତଳକୁ ଥିବା ଦେହର ଅଂଶ—
2 The part of the body below the navel.
୩ । ପାତାଳ—3. The nether regions.

ଅଧୋଭୁବନ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ+ଭୁବନ)—ପାତାଳ—
Adhobhubana The nether regions.

ଅଧୋଭୂଃ—ସଂ. ବି. (ଅଧଃ+ଭୂ)—୧ । ଖାଲଜମି—
Adhobhūḥ 1. Low land.
୨ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଖାଲୁଆ ଜମି—2. Lower ground
୩ । ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ଜମି—
3. Terai; land at the foot of a hill.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ଗୋଟି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଧୋମର୍ମ—ସଂ. ବ. (ଅଧଃ + ମର୍ମ)—ଅଧୋଽଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Adhomarma Adho-ṅga (See)

ଅଧୋମୁଖ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ ଓ ବହୁବ୍ରୀହି)—
Adhomukha ୧ । ଅଧୋବଦନ (ଦେଖ)
ଅଧୋମୁଖା } ସ୍ତ୍ରୀ 1. Adhobadana (See)
ଅଧୋମୁଖୀ } ୨ । ନରକବିଶେଷ—2. Name of a hell.
୩ । ଅଧୋମୁଖ ଗଣ (ଦେଖ)
3. Adhomukha gaṇa (See)
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଅଧୋବଦନ (ଦେଖ)
1. Adhobadana (See)
୨ । ଉଲଲୁ ମୁହଁକର ଉଡ଼ୁଥିବା—
2. Flying downwards (Apte)
୩ । ଉଲଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥିବା—
3. Having a downward motion (Apte)

ଅଧୋମୁଖଗଣ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଏମାନଙ୍କର ଗତି ନମ୍ନଦଗକୁ ହେବାରୁ)—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ଦ୍ୱିଜା, କୃତ୍ତିକା, ଅଶ୍ଲେଷା, ମଘା, ପୂର୍ବଫାଲ୍‌ଗୁନୀ, ବଶାଖା ମୂଳା, ପୂର୍ବାଷାଢ଼ା, ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ ଏହି ନଅଗୋଟି ନକ୍ଷତ୍ର—
(astronomy) A name given to nine constellations.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ନାମ ମନେ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଶ୍ଲୋକ
ମୂଲାଶ୍ଲେଷା କୃତ୍ତିକାଚ ବଟାଖା ଭରଣୀ ତଥା
ମଘା ପଞ୍ଚାନ୍ତସ୍ଥୈବ ଅଧୋମୁଖଗଣଃସ୍ମୃତଃ (Apte.)]

ଅଧୋମୁଖ ନକ୍ଷତ୍ର—ସଂ. ବ—ଅଧୋମୁଖଗଣ (ଦେଖ)
Adhomukha nakshatra Adhomukhagaṇa (See)

ଅଧୋମୁଖୀ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୋମୁଖ + ଈ)—ଅଧୋମୁଖର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Adhomukhī Feminine of Adhomukha.
ସଂ. ବ—ଶୁଦ୍ରେକ୍ଷୁ (ହରେକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—A kind of sugarcane.

ଅଧୋଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ଯନ୍ତ୍ର)—
Adhojantra ୧ । ଯନ୍ତ୍ରର ନମ୍ନଭାଗ—
1. The lower part of an apparatus.
୨ । ବକଯନ୍ତ୍ର—2. A still.

ଅଧୋୟା—ଦେ. ବିଣ—ଅଧୋଇଆ (ଦେଖ)
Adhoyā Adhoiā (See)

ଅଧୋର୍ଦ୍ଧ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଧଃ + ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ)—ତଳେ ଉପରେ—
Adhorddha (ଭ. ଜ୍ଞାନସାଗର)
Above and below; below and above.

ଅଧୋଲମ୍ବ—ସଂ. ବ. (ଅଧଃ + ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adholamba ୧ । ଗୁରୁତ୍ୱାକର୍ଷଣ ତଳମୁହାଁ—
1. Plumbline.
୨ । କୌଣସି ରେଖା ଉପରେ ଉପରଆଡ଼କୁ ତଳଆଡ଼କୁ ହେଣାଯିବା ରେଖା—
2. A perpendicular let fall on anther line.

ଅଧୋଲୋକ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧଃ + ଲୋକ)—
Adholoka ଅଧୋଭୁବନ; ପାତାଳ—The nether world.

ଅଧୋଶୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧଃ + ଶୀ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhośaya ଯେ ଭୂମିରେ ଶୁଏ—
(ଅଧୋଶୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Sleeping on the ground.

ଅଧୋଶଯ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ଶଯ୍ୟା)—
Adhośajya ଅଧୋଶୟ (ଦେଖ)
(ଅଧୋଶଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Adhośaya (See)

ଅଧୋଶଯ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୋଶଯ୍ୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଧୋଶଯ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Adhośajya.
ସଂ. ବ—ଭୂମିରେ ଶୟନ—Sleeping on the ground.

ଅଧୋଶିରା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧଃ + ଶିରସ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଧୋମୁଖ (ଦେଖ)
Adhośirā Adhomukha (See)
ସଂ. ବ—ନାରକବିଶେଷ—Name of a hell

ଅଧୌର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—
Adhaurja Impatience.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଧୀର—Impatient.

ଅଧୌର୍ଜିଆ—ଗ୍ରା ବିଣ. (ସଂ. ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—
Adhaurjiā 1. Impatient.
ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ୨ । ଅଧୀର; ଅଥୟୁ; ଅସ୍ଥିର—
ଅଧୀରଜ 2 Restless.

ଅଧ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଅଦ୍ ଧାତୁ = ସବଦା ଗମନ କରିବା + ଅଧ୍ୱକରଣେ ବନ୍);
Adhwa ଅଧ୍ୱନ୍ ୧ମା. ୧ବ; ଯାହା ଉପରେ ସବଦା ଗମନ କରିଯାଏ)—
୧ । ବାଣ୍ଟ; ପଥ; ବାଟ; ରାସ୍ତା—1. Road.
୨ । ପଥ ଭ୍ରମଣ; ବାଟ ଚାଲିବା—2. Journey; travel.
୩ । ଦୂରତ୍ୱ—3. Distance; space.
୪ । ଉପାୟ—4. Means; resource.
୫ । ଅବୟବ; ଅଙ୍ଗ—5. Limb.
୬ । ସମୟ; କାଳ—6. Time.
୭ । ଆକ୍ରମଣ—7. Attack.
୮ । ପରାଭବ—8. Defeat.
୯ । ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଭ୍ରମଣପଥ—9. Orbit of a planet.
୧୦ । ବେଦର ଶାଖା—
10. A recension of the Bedas and the school upholding it (Apte).
୧୧ । ଆକାଶ—11. Sky.
୧୨ । ବାୟୁ—12. Air; atmosphere,

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ତ

୧୩ । ପ୍ରଣାଳୀ—13. Method.

[ଦ୍ର—ସଂ. ଅଧ୍ୱନ୍ ଶବ୍ଦ ସମାସରେ 'ଅଧ୍ୱ' ଆକାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ। ଯଥା—ଅଧ୍ୱଗା; ଅଧ୍ୱଶ୍ରମ ।]

ଅଧ୍ୱଖେଦ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୱଜନିତ ଖେଦ)—ପଥଶ୍ରାନ୍ତି—
Adhwakheda Uneasiness due to travelling.

ଅଧ୍ୱଗ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧ୍ୱନ୍+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବାଟରେ ଯାଏ)—୧ । ପଥିକ; ବାଟୋଇ—
Adhwaga (ଅଧ୍ୱଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. A traveller.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

୩ । ଉଷ୍ଟ୍ର—3. Camel.

୪ । ଖଚର—4 Mule.

ଅଧ୍ୱଗଭୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅମ୍ବା ଭଉ; ଅଧ୍ୱଗ+ଭୋଗ୍ୟ)—
Adhwagabhogya ୧ । (ଏଡାର ଫଳ ଅସହ୍ୟଲବ୍ଧ ହେବାରୁ) ଆମ୍ବାଡକ; ଆମ୍ବଡା ଗଛ—

1. Hogplum tree (Spondias Mangifera)

୨ । ଆଫ୍ରିକାର ପାନ୍ଥପାଦପ ଗଛ—

2. The travellers plant of Africa.

ଅଧ୍ୱଗା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧ୍ୱଗ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅଧ୍ୱଗର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Adhwagā 1. Feminine of Adhwaga.

୨ । ଗଙ୍ଗାନଦୀ—2. The river Ganges.

ଅଧ୍ୱନୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅଧ୍ୱନ୍+ସର୍ବଦା ଭ୍ରମଣ କରିବା ଅର୍ଥରେ. Adhwanīna ଇନ)—୧ । ସର୍ବଦା ଭ୍ରମଣକାରୀ—

1. Always travelling.

୨ । ଭ୍ରମଣ ବା ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ—

2. Able to undertake a journey.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ପର୍ଯ୍ୟଟକ; ପଥିକ—1. A traveller; way-farer.

୨ । ଦ୍ରୁତଗାମୀ ପଥିକ—2. A traveller going fast.

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.

ଅଧ୍ୱନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ (ଅଧ୍ୱନ୍+ସର୍ବଦା ଭ୍ରମଣ କରିବା ଅର୍ଥରେ. Adhwanya ଯ)—ଅଧ୍ୱନୀନ (ଦେଖ
(ଅଧ୍ୱନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Adhwanīna (See)

ଅଧ୍ୱପତି—ସଂ. ବି—(ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ; ଅଧ୍ୱନ୍+ପତି)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Adhwapati 1. The sun.

୨ । ରାସ୍ତାପରଦର୍ଶକ ରାଜକର୍ମଚାରୀ—2. Inspector of the road; a road-overseer.

ଅଧ୍ୱର—ସଂ. ବି—୧ (ଅଧ୍ୱନ୍+ରା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Adhwara ଯାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ସ୍ୱର୍ଗପଥ ଦାନ କରେ)—ଯଜ୍ଞ; ଯାଗ—1. Fire-sacrifice.

୨ । ସୋମ ଯାଗ—Sacrifice with Soma juice.

୩ । (ଅ+ଧୃ ଧାତୁ କୁଟିଳ ହେବା+ଅ)—ଯେ କୁଟିଳ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅଷ୍ଟବସୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

3. One of the eight Basu Deities.

୪ । ଆକାଶ—4. Sky.

୫ । ବାୟୁ—5. The air.

ବି. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅବକ୍ର—1. Not crooked.
(ଅଧ୍ୱର୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅରୁଗ୍ନ—2. Not broken.

୩ । ମନୋଯୋଗୀ—3. Intent; attentive.

୪ । ଧାରାବାହିକ—4. Uninterrupted.

୫ । ସ୍ଥାୟୀ—5. Durable.

୬ । ମଜ୍ଜବୁତ୍—6. Sound.

୭ । ସାବଧାନ—7 Careful; cautious.

ଅଧ୍ୱରଥ—ସଂ. ବି. ୧ । (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଧ୍ୱନ୍+ରଥ; ଅଧ୍ୱ ବା ବାଟ ପାଇଁ ହିତକର ବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପଥ)—
Adhwaratha ୧ । ପଥଗମନୋପଯୋଗୀ ରଥ—

1 A car fit for the road; a roadster car.

୨ । ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ ପଥିକମାନେ ସିବା ଅସିବା କରନ୍ତି—

2. A travelling coach.

୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧ୍ୱନ୍ ପଥ; ପଥ ଯାତ୍ରାର ରଥସ୍ୱରୂପ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ)—ପଥ ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞ ଦୂତ—

3. A courier well acquainted with the roads.

୪ । ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଷୟରେ ପଟୁ ଦୂତ—

4. A messenger skilled in travelling.

ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୱର+ଯୁ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.କ୍ୱିପ୍)—
Adhwarjyu ୧ । ଯଜୁର୍ବେଦଜ୍ଞ; ଯାଜ୍ଞିକ; ଋତ୍ୱିକ—

1. An officiating priest in a fire-sacrifice.

[ଦ୍ର—ଯଜ୍ଞର ପୁରୋହିତମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମ ଥିଲା, ଯଥା—ହୋତା, ଉଦ୍ଗାତା, ବ୍ରହ୍ମା, ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ । ଯଜ୍ଞ ଭୂମିକୁ ମାପ କରି ଯଜ୍ଞ ବେଦୀ ନିର୍ମାଣ କରିବା, ଯଜ୍ଞ ପାତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ଜଳ ଓ ସମିଧ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ନିଆଁ ଲଗାଇବା, ପଶୁକୁ ଆଣିବା ଓ ପଶୁକୁ ବଧ କରିବା ଅଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁଙ୍କ କର୍ମ; ଏହି ସବୁ କର୍ମ କରୁ କରୁ ସେ ଯଜୁର୍ବେଦ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲୁ ଥିବେ ।]

୨ । ଯଜୁର୍ବେଦ—2. The Jajurbeda.

୩ । ଯଜୁର୍ବେଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. An adherent of the Jajurbeda.

ଅଧ୍ୱଶ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—ପଥଶ୍ରମ—Weariness due to travelling.
Adhwaśrama

ଅଧ୍ୱଶ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବାଟ ଚାଲିବା ଦ୍ୱାରା କ୍ଲାନ୍ତ—
Adhwaśrānta Wearied by travelling.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ୧ ଚଢ଼ିଲେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିଲେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିଲେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୱାନ୍ତ—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅ + ଧ୍ୱାନ୍ତ)—
Adhwānta ୧ । ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ଧାର; ମାଡ଼ୁ ଅନ୍ଧାର; ମୁହଁ ଅନ୍ଧାର—
1. Twilight; slight darkness.
୨ । ଛାଇ—2. Shade.
୩ । (ଅଧ୍ୱ + ଅନ୍ତ) ଯାତ୍ରା ବା ଭ୍ରମଣର ଶେଷ—
3. End of the journey.
୪ । ମାର୍ଗର ସୀମା—4. The limit of a road.

ଅଧ୍ୱାନ୍ତଶାତ୍ରବ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୱାନ୍ତ + ଶତ୍ରୁ + ଅ; ଏହା ଛାଇରେ ଫୁଲ
Adhwāntaśātraba ଫୁଟୁଥିବାରୁ)—ଫଣଫଣା; ଶେୟାନାକ—
A plant; Cassia Fistula or Bignonia Indica.

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅଧ୍ୟ=ଅଧିଗତ + ଅକ୍ଷ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବା ବ୍ୟବହାର
Adhyaksha ଯାହାର)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୋଚର; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—
1. Perceptible to the senses.
୨ । ଦୃଶ୍ୟ—2. Visible

(ଅଧ୍ୟକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ—୧ । ତଦାରଖ କରିବାବାଲା—
1. Exercising supervision; supervising.
୨ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ—2. Guiding;presiding over.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ତଦାରଖ କରିବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି; (ଯଥା—ଗଜାଧ୍ୟକ୍ଷ)—1. Supervisor; foreman.
୨ । ପ୍ରଭୁ; ସ୍ୱାମୀ; ଅଧିପତି—2. Master; lord.
୩ । ମୁଖ୍ୟ ବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି; ସର୍ଦ୍ଦାର—
3. Headman; chief.
(ଯଥା—ଗ୍ରାମାଧ୍ୟକ୍ଷ; ଦାନାଧ୍ୟକ୍ଷ ।)
୪ । ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ—4. Head master; Principal.
୫ । ସଭାପତି—5. President.
୬ । କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ—6. Superintendent.
୭ । ତଦାରଖ କରିବା ଦାରୋମ—7. Inspector.
[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତା ୭—୮୧ ରେ ଅଛି ଯେ ନାନାପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେହି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଜ୍ଞ ସୁପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ରାଜା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅବେକ୍ଷଣ ବା ତଦାରଖ କରୁଥିବେ—ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ ।]
୮ । ଶାସକ; ଅଧୀଶ୍ୱର—1. Ruler; king.
୯ । ଅଧିକାର ବା ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
9. A person in charge.
(ଯଥା—ଦ୍ୱାରାଧ୍ୟକ୍ଷ ।)
୧୦ । ପରିଚାଳକ—10. Director; controller.
(ଯଥା—ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ।)
୧୧ । କ୍ଷୀରକା ଗଛ; କ୍ଷିରକୋଳ ଗଛ—
11. A plant; Mimusops Kauki.
୧୨ । (ବୈଦିକ) ଆଖିରେ ଦେଖିଥିବା ସାକ୍ଷୀ—
12. An eye-witness.

ଅଧ୍ୟକ୍ଷର—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ + ଅକ୍ଷର; ପ୍ରଧାନ ଅକ୍ଷର) – ଓଁ; ପ୍ରଣବ—
Adhyakshara The mystic syllable 'Om'
ବି. ଅ—୧ । (ଅଧ୍ୟ + ଅକ୍ଷର; ଅକ୍ଷରକୁ ଅଧିକାର କରି)—ଅକ୍ଷର ବିଷୟକ—1. Relating to letters or syllables.
୨ । (ଅଧ୍ୟ=ଉପରେ+ଅକ୍ଷର)—ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କ ଉପରେ—
2. Above a letters.

ଅଧ୍ୟଗ୍ନି—ବି. ଅ. (ଅଧ୍ୟ=ସମୀପରେ+ଅଗ୍ନି)—ବିବାହକାଳୀନ ହୋମାଗ୍ନି
Adhyagni ସମ୍ମୁଖରେ ବା ନିକଟରେ—Over or by the nuptial fire.
ସଂ. ବ୍ରୀ—(ବିବାହବେଦୀରେ ହୋମାଗ୍ନି ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ବା ଅଙ୍ଗୀକୃତ ହେବାରୁ)—
୬ ପ୍ରକାରର ସ୍ତ୍ରୀ ଧନ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ବିବାହବେଦୀରେ ହୋମାଗ୍ନି ସମ୍ମୁଖରେ ପିତା ମାତା ସ୍ୱାମୀ ଓ ଭ୍ରାତା କନ୍ୟାକୁ ଯେଉଁ ଧନ ଉପହାର ଦିଅନ୍ତି—(ମନୁ-୯-୧୯୪) ।
(Hindu law) A gift made to a girl at marriage i.e. before the nuptial fire

ଅଧ୍ୟଞ୍ଚ୍—ବି. ବିଣ (ଅଧ୍ୟ + ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ଉପରକୁ ଚାହିଁ
Adhyamch ଥିବା—1. Tending upwards.
୨ । ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା—2. Advancing.
୩ । ପ୍ରଧାନ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Superior; eminent.
୪ । ପୂଜ୍ୟ—4 Adorable.
୫ । ଯେ ପାଏ—5. Obtaining.
୬ । ଅର୍ଜ୍ଜନକାରୀ—6. Acquiring.

ଅଧ୍ୟଣ୍ଡା—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ=ଅଧିକ+ଅଣ୍ଡ; ଏହାର ସାଜମାନ ଅଣ୍ଡାକାର
Adhyaṇḍā ଥିବାରୁ)—୧ । ଜଳଶୃଙ୍ଗୀ ଗୁଳ୍ମ—1. A plant. Carpopogon Pruriens.
୨ । ଭୂମ୍ୟାମଳକୀ; ଭୂଇଁ ଅଁଳା—2. A plant; Flacourtia cataphrracta.

ଅଧ୍ୟଧୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଧ୍ୟ = ଅତ୍ୟନ୍ତ + ଅଧୀନ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
Adhyadhīna ବଶୀଭୂତ (ଯଥା—ଦାସ)—Completely
(ଅଧ୍ୟଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) subject or dependent (Apte).

ଅଧ୍ୟବସାନ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟ+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ=ସଂକଳ୍ପ କରିବା +
Adhyabasāna ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସଂକଳ୍ପ—
1. Resolve; determination.
୨ । ଚେଷ୍ଟା—2. Effort; attempt.
୩ । (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଧ୍ୟବସାୟ (ଦେଖ)
3. Adhyabasāya (See)
୪ । (ଅଳଙ୍କାର)—ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ତେଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷା—
4. Concise and forcible language (M.W)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ୠ

ଅଧବସାୟ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ = ସଂକଳ୍ପକରିବା + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଅ)—୧ । ଅବଜ୍ଞାନ୍ତ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ବା ଯତ୍ନ—1. Diligence; perseverance; steady application.

୨ । କର୍ମ୍ମ ସାଧନାର୍ଥ ସଂକଳ୍ପ—2. Resolution; determination.

୩ । (ଅଳଙ୍କାର) ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ପ୍ରକୃତ ଓ ଅପ୍ରାକୃତ ବସ୍ତୁଦ୍ୱୟକୁ ଏପରି ମିଳାଇ କରି ବର୍ଣ୍ଣନାକରିବା ଯହିଁରେ ପ୍ରକୃତ ଅପ୍ରାକୃତର ପ୍ରଭେଦ ଧରାପଡ଼େ ନାହିଁ—3. (Rhetoric) A figure of speech. Identification of two things (one real and the other unreal) in such a manner that the one is completely absorbed in the other.

[ଦ୍ର—ଏହି ସମ୍ମିଳନର ଫଳରେ ଅଦ୍ଭୁତପ୍ରୀତି ଏବଂ ଲକ୍ଷଣା ଅଳଙ୍କାରମାନ ହୁଏ ।

ପ୍ରକୃତ ବିଷୟକୁ ନ କହି ଉପମାନଦ୍ୱାରା ତାହାର ଅଭେଦ କଳ୍ପନା କରିବାର ନାମ ଅଧ୍ୟବସାୟ । ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର—ସିଦ୍ଧ ଓ ସାଧ୍ୟ; ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟବସାୟ ନିଷ୍ପତ୍ତିରୂପେ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ତାହା ସିଦ୍ଧ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଏହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତୀତ ନ ହୁଏ ତାହା ସାଧ୍ୟ ବୋଲାଯାଏ । ସିଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟବସାୟ ଅଦ୍ଭୁତପ୍ରୀତିରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ସାଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥଳରେ ଅଦ୍ଭୁତପ୍ରୀତି ନ ହୋଇ ଲକ୍ଷଣା ବା ହେତୁପ୍ରେକ୍ଷାଲଙ୍କାର ହୁଏ ।

କୁଲମଣି—ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।]

୪ । ମାନସିକ ଚେଷ୍ଟା—4. Mental effort.

୫ । ସଂଭାବନ; ଆଶଙ୍କା—5. Apprehension.

ଅଧ୍ୟବସାୟିତ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—ଚେଷ୍ଟିତ—Attempted.

ଅଧ୍ୟବସାୟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଧ୍+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅବଜ୍ଞାନ୍ତଯତ୍ନଶୀଳ—(ଅଧ୍ୟବସାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Persevering.

୨ । ଉଦ୍ୟମୀ—2. Energetic.

୩ । ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ—3. Resolute.

ଅଧ୍ୟବସିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଧ୍+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । ଚେଷ୍ଟିତ—1. Attempted.

୨ । ସଂକଳ୍ପିତ—2. Resolved; determined.

୩ । ଆଶଙ୍କିତ—3. Apprehended.

୪ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—4. Ascertained (M. W)

ଅଧ୍ୟବହନନ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଅବ+ହନ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଥରେ ଭୁଣ୍ଟାସାଇ ଗେଘା କଢ଼ାଯାଇଥିବା ପଦାର୍ଥକୁ ଆଉଥରେ ଭୁଣ୍ଟିବା; କାଣ୍ଡିବା; ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖରୂପେ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ହତ୍ତୁଷୀକୃତ ପଦାର୍ଥର ପୁନରବଘାତ—1. Beating again what has once been threshed and peeled (Apte).

ଅଧ୍ୟୟ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—Adhyaya ୧ । ଅଧ୍ୟୟନ (ଦେଖ)

1. Adhyayana (See)

୨ । ଅଧ୍ୟାୟ (ଦେଖ)

2 Adhyāya (See)

୩ । ସ୍ମରଣ—3. Remembrance (Apte.)

ଅଧ୍ୟୟନ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—Adhyayana ୧ । ପାଠାଭ୍ୟାସ; ପାଠପଢ଼ା; ପଠନ—

1. Reading; study.

୨ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା—2. Learning.

୩ । ବେଦପାଠ—3. Reading of the Bedas.

[ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରାହ୍ମଣର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଷଟ୍‌କର୍ମ୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ଷଟ୍‌କର୍ମ୍ମ, ଯଥା—ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟାପନ, ଦାନ, ପ୍ରତିଗ୍ରହ, ଯଜ୍ଞ ଓ ଅତିଥିସତ୍କାର ।]

ଅଧ୍ୟୟିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ଅଧ୍+ଇ ଧାତୁ)—Adhyayibā ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା; ପାଠପଢ଼ିବା;ବେଦପାଠ କରିବା—To study; to study the Bedas.

ଯେ ଅନୁଦିନେ ଅଧ୍ୟୟନ୍ତି, ଅଶୁର କର୍ମ୍ମ ବନାଣନ୍ତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ୪ର୍ଥ ।

ଅଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅଧ୍=ଅଧିକ+ଅର୍ଦ୍ଧ)—Adhyarddha ସାର୍ଦ୍ଧ; ଦେଢ଼; କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ତହିଁର ଅର୍ଦ୍ଧେ ମିଳିତ ହୋଇ ଯେଉଁ ପରିମାଣ ହୁଏ—One and half.

ସଂ. ବ—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ଓ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ଆଉରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେ ମିଶିଥିବା—1. One and a half.

୨ । ପବନ; ବାୟୁ—2. Wind (Apte.)

ଅଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧ+କ)—୧ । ଦେଢ଼ ପରିମିତ—Adhyarddhaka 1. Amounting to one and a half.

୨ । ଦେଢ଼ ମୂଲ୍ୟର—2. Worth one and a half.

ଅଧ୍ୟଶନ—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍+ଅଶନ)—୧ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣରେ ଭୋଜନ; Adhyaśana ଭୋଜନ ଉପରେ ଭୋଜନ; ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଉଣୁ ପୁଣି ଭୋଜନ—

1. Eating too soon after a meal.

୨ । ଅତି ଭୋଜନ—

2. Excessive eating; over-feeding.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅଧି=ଉପରେ+ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା + Adhyasta କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁଉପରେ ରଖାଯାଇଥିବା— (ଅଧ୍ୟାସ—ବି) 1. Placed over another.

୨ । ଭୁଲ୍‌ରେ କଳ୍ପିତ—2. Wrongly supposed; attributed or imputed wrongly.

ଅଧ୍ୟସ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଅସ୍ଥି; ଜଂଘାଦଳ)—ଦାଢ଼ର ଉପର ଅଂଶ— Adhyastha The upper part of a bone (M. W.)

ଅଧ୍ୟସ୍ଥି—ସଂ. ବି. (ଅଧି = ଅଧିରୂଢ଼+ଅସ୍ଥି)— Adhyasthi ଦାଢ଼ ଉପରେ ଉଠିଥିବା ଦାଢ଼ (ସୁଶ୍ରୁତ)— A bone growing over another.

ଅଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅଧ୍ୟାୟ)—୧ । ଅଧ୍ୟାୟ; ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିଚ୍ଛେଦ— Adhyā 1. Chapter of a book.

ପିଙ୍ଗଳା ଗୀତା ଅଧ୍ୟା ହେଲ ସମାପତ । କୃଷ୍ଣଜି ତ୍ରି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୨ । (ସଂ. ଅଧ୍ୟୟନ)— ଅଧ୍ୟୟନ; ପଠନ— 2. Reading.

ଏ ଭରତ ଅଧ୍ୟାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ମନ
ପାଦେ ସେଇଁ ଶ୍ଲୋକ କରଇ ଅଧ୍ୟୟନ । କୃଷ୍ଣଜି ତ୍ରି. ମହାଭାରତ.ଅନୁ ।

୩ । (ସଂ. ଅଧ୍ୟାସ୍ୟ ବା ଦ୍ରବ୍ୟା)—ଦେବତାଙ୍କ ନକଟରେ ଅଭୀଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉପବାସ କର ପଡ଼ରହିବା; ଧାରଣା - 3. Act of lying prostrate before a deity while observing a fast to obtain one's wish.

ଅକୂଳେ ଚରୁଡ଼ସ୍ତମ୍ଭ ପାଶେ ଭଜେ ଅଧ୍ୟା ପଡ଼ିଥିଲେ ଜଣା
ନଦ୍ରାବେଶେ ଭଜେ ନଶୀଥେ ଶୁଣିଲେ ଅଶରୀର ଶୂନ୍ୟବାଣୀ ।
ରାଧାନାଥ—ପାଦଂଗ ।

୪ । (ସଂ. ଅର୍ବା)—ଖଜୁର ରସ ବା ତାଡ଼ି ପରିବା ସ୍ଥିତ ମାଠିଆ; ଅଧ୍ୟା—4. Small jar for toddy.

ଅଧ୍ୟାକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ଆ+କ୍ରମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Adhyākrānta ୧ । ଆକ୍ରମଣ କରିଯାଇଥିବା— 1. Attacked.

୨ । ଅଧିକୃତ—2. Occupied; taken possession of.

୩ । ମନୋନୀତ—3. Chosen.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅଧି = ଅଧିକାର କର+ଆତ୍ମନ୍; ଯାହା ଆତ୍ମାକୁ Adhyātma ଅଧିକାର କର ରହେ)—୧ । ପରମାତ୍ମା; ପରଂବ୍ରହ୍ମ— 1. The Supreme Spirit.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଆତ୍ମା— 2. The soul as an agent of an action.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— 1. Relating to the soul; spiritual.

୨ । ସ୍ୱକୀୟ; ନଜର—2. Own; belonging to self.

୩ । ବ୍ୟକ୍ତି ଗତ—3. Concerning an individual.

୪ । ପରମାତ୍ମାର ଜୀବାତ୍ମାରୂପରେ ଆବର୍ତ୍ତିବ— (ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା—୮-୩) 4. The manifestation of the Supreme Soul as an individual self.

ସଂ. ଅ—୧ । ଆତ୍ମାକୁ ଅଧିକାର କର; ଆତ୍ମା ବିଷୟରେ— 1. Concerning the soul.

୨ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବରେ—2. Personally; individually.

୩ । ନଜ ବିଷୟରେ—3. Concerning self.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ତତ୍ତ୍ୱ)— Adhyātmatattwa ୧ । ପରମାତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗୂଢ଼ରହସ୍ୟ— 1. Metaphysical learning; spiritual learning.

୨ । ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର—2 Metaphysics.

(ଯଥା—ବେଦାନ୍ତ ବା ଉପନିଷଦମାନଙ୍କରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇଅଛି ।)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍ ; ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ ; Adhyātmabit ୧ମା. ୧ବ)—ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା ବା ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରରେ ପାରଦର୍ଶୀ—Proficient or versed in metaphysics.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ବିଦ୍ୟା)—ଅଧ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ (ଦେଖ) Adhyātmabidyā Adhyātmatattwa (See)

ଅଧ୍ୟାତ୍ମଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ଯୋଗ)— ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ବିଷୟ Adhyātmajoga ମାନଙ୍କରୁ ମନକୁ ନିବୃତ୍ତ କର ଆତ୍ମାରେ ନିବେଶନରୂପ ସାଧନ—Concentration of the mind on the soul drawing it off from all objects of sense.

ଅଧ୍ୟାତ୍ମରାମାୟଣ—ସ.ବି. (କର୍ମଧା;ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ରାମାୟଣ; ଯେଉଁ ରାମାୟଣରେ Adhyātmarāmāyaṇa ଅଧ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି)— ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପୁରାଣ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ୟାସଦେବକୃତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରାମଚରିତ; ଏଥିରେ ରାମ ପରମାତ୍ମାରୂପେ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି—A Rāmāyaṇa in which Rāma is identical with the Supreme Spirit.

[ଦ୍ର—ବାଲ୍ମୀକିରାମାୟଣ ପର ଏହା ସାତ କାଣ୍ଡରେ ବିରଚିତ । ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ଚାରି ହଜାର ଶ୍ଲୋକ ଅଛି । ଅଧ୍ୟାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରାମଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏଥିରେ କର୍ମଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ, ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଧର୍ମ ଓ ରାଜନୀତି ଆଦି ସୁନ୍ଦରରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଏଥିର ଶେଷ କାଣ୍ଡର ପଞ୍ଚ ସର୍ଗ 'ରାମଗୀତା' ନାମରେ ପରିଚିତ । ରାମଭକ୍ତ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପରମ ପବିତ୍ର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥରୂପେ ଗଣନା କରନ୍ତି; ଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ରାମପୁରୁଷ ବା ପରମେଶ୍ୱର; ସୀତା ପ୍ରକୃତି; ହନୁମାନ ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷର ସେବକ ଓ ରାବଣ ପ୍ରକୃତିକୁ ହରଣ କରିବା ରୂପରୂପେ କଳ୍ପିତ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଵ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ୱ

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ+ଇକ)—ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ; ଆତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Adhyātmika Relating to the soul; spiritual (M.W.)

ଅଧ୍ୟାଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଧ୍ୟାପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Adhyādebā Adhyāpardibā (See)

ଅଧ୍ୟାନ—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ସନ୍ଧାନ) ଶରସନ୍ଧାନ; ଧନୁରେ ଶର
Adhyāna ଯୋଗିବା -1. Fixing or setting an arrow to a bow.

ଆନ ନାସ୍ତରେ ଆମ୍ଭେ ଅଧ୍ୟାନ ନ କରୁଁ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

୨ । ଶରଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷଭେଦନ—
2. To pierce the target with an arrow.

ନୀଳ ବାଣ ଅଧ୍ୟାନ କରସି କଣ୍ଠଭେଃ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଧ୍ୟୟନ)—ଅଧୀତ—Learnt.

ବାର ପାବନ୍ତ ଠାବରୁ କସେ ଗରୁ ବେଦ
ଅଧ୍ୟାନ ହୋଇ ସରନ୍ତ ଶାହାସ୍ତ ସମ୍ପଦ । ପ୍ରାଚୀ—ଦ୍ରୁହ୍ମଚରିତ୍ରଣ ଗୀତା ।

ଅଧ୍ୟାପକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧ୍ୟ+ଇ ଧାତୁ ଣିଚ = ଅଧ୍ୟାପି ଧାତୁ ପଢ଼ାଇବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Adhyāpaka (ଅଧ୍ୟାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ପଢ଼ାନ୍ତି; ଶିକ୍ଷକ; ବଦ୍ୟାଗୁରୁ; ଉପାଧ୍ୟାୟ—Teacher; preceptor; instructor.

ଅଧ୍ୟାପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେବତାଙ୍କ ନକଟରେ ଅଭୀଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ପାଇଁ
Adhyāpardibā ଗୁହାରିଆ ପଡ଼ିବା; ଧାରଣା ଦେବା—To lie prostrate before a deity till the fulfilment of one's wish.
ହତ୍ୟାଦେଓୟା
ଧନାଦେନା

ଅନଟନେ ସ୍ୱପ୍ନେ ଚଣ୍ଡିକା ଦେଉଳେ
ଅଧ୍ୟା ପଡ଼ିଥିଲେ ହୃଦସ୍ ଆକୁଳେ । ବ୍ରଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।

ଅଧ୍ୟାପନ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ+ଇ ଧାତୁ ଣିଚ = ଅଧ୍ୟାପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhyāpana ପାଠ ପଢ଼ାଇବା; ଶିକ୍ଷାଦାନ—Teaching; imparting education.

[ଦ୍ର—ଏହା ବ୍ରାହ୍ମଣର ଷଟ୍ କର୍ମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

ଅଧ୍ୟାପନା—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟାପନ+ଆ)—ଅଧ୍ୟାପନ (ଦେଖ)
Adhyāpanā Adhyāpana (See)

ଅଧ୍ୟାପୟିତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧ୍ୟ+ଇ ଧାତୁ ଣିଚ = ଅଧ୍ୟାପି ଧାତୁ = ପାଠ ପଢ଼ାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ)—
Adhyāpayita (ଅଧ୍ୟାପୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶିକ୍ଷକ; ଅଧ୍ୟାପକ—Teacher.

ଅଧ୍ୟାପିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧ୍ୟାପକ+ଆ)—
Adhyāpikā ୧ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ; ଗୁରୁପତ୍ନୀ—1. The wife of a teacher.

୨ । ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ; ମାଷ୍ଟରଣୀ—2. A lady teacher

ଅଧ୍ୟାବପନ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ = ଉପରେ+ଆ = ଓରଆଡ଼େ+ବପ ଧାତୁ = ବୁଣିବା+ଭାବ. ଅନ)—(ଭୂମି ଆଦର)
ଉପରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଇତସ୍ତତଃ ବୁଣିଦେବା—To scatter something upon (e.g. earth)

ଅଧ୍ୟାବହନ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ+ଆ+ବହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhyābahana ଝିଅ ବଢ଼ିଲା ପରେ ପ୍ରଥମେ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା; ପହଲଯାଳ ଯିବା; ଝିଅ ଭାର ଯେଜ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା—The first journey of a married girl to her husband's home after attaining puberty.

ଅଧ୍ୟାବାହନ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ+ଆ+ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ = ବାହ୍ ଧାତୁ+
Adhyābāhana ଭାବ. ଅନ)—ଅଧ୍ୟାବହନ (ଦେଖ)
Adhyābahana (See)

ଅଧ୍ୟାବାହନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧ୍ୟାବାହନ+ଇକ) —
Adbyābāhanika ଅଧ୍ୟାବାହନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to a girl's first journey to her husband's home after puberty.

ସଂ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ)—କନ୍ୟା ବାପଘରରୁ ଶାଶୁଘରକୁ ପହଲଯାଳ ଗଲ୍ଲବେଳେ ବାପଘରୁ ଓ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କଠାରୁ କନ୍ୟାକୁ ଯେଉଁ ଧନ ମିଳେ । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ତ୍ରୀ ଧନ ଅଟେ—ରଘୁନନ୍ଦନଙ୍କର ମନୁ ୯-୧୯୪ —
A kind of woman's special property according to Hindu law consisting of what is given to her by her parents and relations on the occasion of her first journey to her husband's home after attaining puberty.

ଅଧ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧ୍ୟ +ଇ ଧାତୁ = ପଢ଼ିବା +କର୍ମ. ଘ; ଯାହା
Adhyāya ପଢ଼ାଯାଏ)—୧ । (ଗ୍ରନ୍ଥର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଥରକେ ପଢ଼ାଯିବା ପାଇଁ ଅଉପ୍ରେତ) ଗ୍ରନ୍ଥର ପରଚ୍ଛେଦ; ସର୍ଗ—1. Chapter of a book.

୨ । ପାଠ ପଢ଼ିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମସ୍ୟ—
2. Proper time for reading or for a lesson (M. W.)

୩ । ଗ୍ରନ୍ଥର ପାଠ; ଯେଉଁ ଅଂଶକୁ ଗୁରୁ ଥରକେ ପଢ଼ି ପାରବ—3. A lesson.

୪ । ଆବୃତ୍ତି କରିଯିବା ବା ବୋଲିଯିବା ସ୍ତୋତ୍ର—
4. Hymn which is recited.

୫ । ଅଧ୍ୟୟନ—5. Reading; study. (Apte)

୬ । ବେଦାଧ୍ୟୟନ—6. Study of the Vedas.

୭ । (ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ, ଯଥା—ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ, ମନ୍ତ୍ରାଧ୍ୟାୟୀ) ଯେ ଅଧ୍ୟୟନ କରେ ବା ପଢ଼େ—7. A reader.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବାରୁ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ଏକ ସମସ୍ତଙ୍କରେ ପଢ଼ାଯିବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଂଶକୁ ଅଧ୍ୟାୟ, ସର୍ଗ, ବର୍ଗ, ପରିଚ୍ଛେଦ, ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ, ଅଙ୍କ, ସଂଗ୍ରହ, ଉଦ୍ଭ୍ୱାସ, ପରିବର୍ତ୍ତ, ପଟଳ, କାଣ୍ଡ, ମାନନ, ପ୍ରକରଣ, ପର୍ବ, ଉଲ୍ଲାସ, ସ୍ଥାନ; ଆହ୍ନିକ, ସ୍କନ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅଧ୍ୟାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବଚ୍ଚେଷ୍ଟଉଃ ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ । ଯଥା—ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ; ଅଧି + ଇ ଧାତୁ + ଇନ୍; (ଅଧ୍ୟାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ ମା. ୧ ବ.)—ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ—
Adhyāyī Studying.

ଅଧ୍ୟାରୁଢ଼—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ଆ + ରୁହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Adhyārūṛdha ୧ । (ବାହନାଦିର) ଉପରେ ଚଢ଼ିଥିବା—
(ଅଧ୍ୟାରୋଢ଼ଣ—ବି) 1. Mounted on; ascended on.
୨ । (ସମାସରେ) ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର—2. Superior to.
୩ । ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିଥିବା—
3. Elevated; raised above.
୪ । (ସମାସରେ) ନିକୃଷ୍ଟତର—4. Inferior to.
୫ । ଅତ୍ୟଧିକ—5. Excessive.
୬ । ଅଧିକା; ବଢ଼ିକା—6. Extra; additional.
୭ । (ସମାସରେ) ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ—7. More than.
୮ । (ସମାସରେ) ଉପରେ—8. Above.

ଅଧ୍ୟାରୋପ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ରୁହ ଧାତୁ ଣିଚ; ରୋପି ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ) ୧ । ଉପରକୁ ଉଠାଇବା—
(ଅଧ୍ୟାରୋପିତ—ବିଣ) 1. Raising; elevating.
୨ । ଭ୍ରାନ୍ତଜ୍ଞାନ—2. Erroneous knowledge
୩ । ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା—3. Sowing (Apte)
୪ । (ବେଦାନ୍ତଦର୍ଶନ) ଏକ ପଦାର୍ଥରେ ଭୁଲକ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର କଳ୍ପନା—
4. Wrong attribution. erroneously attributing the properties of one thing to another.
(ଯଥା—ରଜ୍ଜୁ ଦେଖି ଡାଢ଼ା ସର୍ପ ଥିବାର ଭୁଲରେ ବଗିରଙ୍କ ପରି ଜଡ଼ ଜଗତ୍‌କୁ ଦେଖି ଡାଢ଼ା ଭୁଲରେ ବ୍ରହ୍ମ ବା ଈଶ୍ୱର ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିବା ।)

ଅଧ୍ୟାରୋପଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ରୁହ ଧାତୁ ଣିଚ; ରୋପି ଧାତୁ + ଲ୍ୟୁଟ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଅନ)—ଅଧ୍ୟାରୋପ (ଦେଖ)
Adhyāropaṇa Adhyāropa (See)

ଅଧ୍ୟାରୋହଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ରୁହ ଧାତୁ + ଲ୍ୟୁଟ୍. ଅନ)-
Adhyārohaṇa ୧ । ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା—
(ଅଧ୍ୟାରୂଢ଼—ବିଣ) 1. Mounting up; ascending.
୨ । ଉନ୍ନତି; ଉପରକୁ ଉଠିବା—2. Elevation.
୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା—3. Superiority.
୪ । ଆଧିକ୍ୟ—4 Excess.

ଅଧ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଅସ ଧାତୁ = କ୍ଷେପଣ, କଲ୍ପନ + ଘଞ୍. ଅ)—
Adhyāsa ୧ । ଅଧ୍ୟାରୋପ (ଦେଖ)
1. Adhyāropa (See)
୨ । (ଅଧି+ଆସ ଧାତୁ = ବସିବା+ଘଞ୍ ଅନ)—
ଉପବେଶନ; ଉପରେ ବସିବା—
2. Act of sitting down upon.
୩ । ଆସନ—3. A seat.
୪ । ସଭାରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା—4. Presiding over.
୫ । ଉପନିବେଶ—5 A settlement.
୬ । ସମ୍ଭୋଗ—6. Cohabitation.

ଅଧ୍ୟାସନ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆସ ଧାତୁ + ଅନ)—ଅଧ୍ୟାସ (ଦେଖ)
Adhyāsana Adhyāsa (See)

ଅଧ୍ୟାସନ ଯୋଗ—ସଂ. ବି—ବୌଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର ଧ୍ୟାନ—
Adhyāsana Joga A kind of meditation amongst the Buddhists.

ଅଧ୍ୟାସିତ - ସଂ. ବି. (ଅଧି+ଆସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Adhyāsita ୧ । ଉପବିଷ୍ଟ—1. Seated upon.
୨ । ବାସ କରାଯାଇଥିବା—2. Inhabited.
୩ । ସଭାପତିଙ୍କ ଆସନରେ ଉପବିଷ୍ଟ—
3. Seated in a presidential chair.
୪ । ଅଧିଷ୍ଠିତ; ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—4. Settled.

ଅଧ୍ୟାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଧି + ଆସ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ.)—
Adhyāsī ୧ । ଉପବେଶନ କରିଥିବା; ଅଧିରୂଢ଼—
(ଅଧ୍ୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Sitting down.
୨ । ଉପରେ ବସିଥିବା—2. Seated upon.

ଅଧ୍ୟାସୀନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧି+ଆସ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଲ୍ୟୁଟ୍)—
Adhyāsīna ଉପରେ ବସିଥିବା—Seated upon.
(ଅଧ୍ୟାସୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧ୍ୟାହରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Adhyāharaṇa ୧ । ଉହ୍ୟ; ରଚନାରେ କୌଣସି ବାକ୍ୟ ଉହ୍ୟ କରିବା—1. Ellipsis; a gap left in a composition.
ଅଧ୍ୟାହରଣୀୟ, ଅଧ୍ୟାହର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅଧ୍ୟାହୃତ } ବିଣ.
୨ । ଉହ୍ୟ ବାକ୍ୟର ପୂରଣ—
2. Supplying of an ellipsis.
୩ । ଅନୁମାନ; ତର୍କଣା—
3. Supposition; inference; conjecture.

ଅଧ୍ୟାହାର—ସଂ. ବି. (ଅଧି + ଆ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Adhyāhāra ଅଧ୍ୟାହରଣ (ଦେଖ)
(ଅଧ୍ୟାହୃତ —ବିଣ) Adhyāharaṇa (See)

କାମ୍ଭ ମାଳା ମଧ୍ୟରେ ଡାକବାର
ଭଲ ସମସ୍ତ ଭଦ ଅଧ୍ୟାହାର । ଘାନକୃଷ୍ଣ· ରମ୍ଭଙ୍କୋଇ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଐପ୍	ଔଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଏ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	କ୍ଷ	ନ୍ଦ

ଅଧ୍ୟାହାର୍ଯ୍ୟ—ଫ. ବ୍ୟ. (ଅଧି+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Adhyāhārjya ୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଉହ୍ୟ—
1. (grammar) Understood.
୨ । ଯେଉଁ ଉହ୍ୟ ବାକ୍ୟ ପୂରଣ କରିଯିବା ଉଚିତ—
2. That which is to be filled up.

ଅଧ୍ୟୁଷିତ—ଫ. ବ୍ୟ. (ଅଧି+ବସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Adhyushita ୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରିଯାଏ—
1. Inhabited.
୨ । ଅଧିକୃତ (ସ୍ଥାନ)—2. Occupied (place)
୩ । ଅଧାସିତ (ଦେଖ)
3. Adhyāsita (See)
୪ । ଉପବିଷ୍ଟ—4. Seated on.

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ—ଫ. ବ୍ୟ. (ଅଧି+ବସ ଧାତୁ+ତ)—
Adhyushṭa ୧ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବିଖ୍ୟାତ—1. Celebrated.
୨ । (ଫ. ଅର୍ଦ୍ଧ ଚତୁର୍ଥ+ପ୍ରା. ଅଧ୍ଢ଼) ସାଢ଼େ ତିନି;ସାଢ଼େ ତିନି—
2. Three and a half (M. W)

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟବଲୟ—ଫ. ବ୍ୟ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ+ବଲୟ)—
Adhyushṭabalaya ତିନି ଥର ଅଧେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଥିବା ମୁଦଆ ଘର (ଯଥା—ସାପର କୁଣ୍ଡଳ)—
Forming a ring coiled up three and half times (as a snake)

ଅଧ୍ୟୁଷ୍ଟ୍ର—ଫ. ବ. (ଅଧି+ଉଷ୍ଟ୍ର)—ଓଟରୁହା ଗାଡ଼ି—
Adhyushṭra A conveyance drawn by camels.

ଅଧ୍ୟୂଢ଼—ଫ. ବ୍ୟ. (ଅଧି+ବହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଢ)—
Adhyūrdha ୧ । ଉପରେ ଝୁଲୁଥିବା—
1. Hanging over (Apte)
୨ । ବୃଦ୍ଧିଶୀଳ; ସମୃଦ୍ଧ—2. Affluent.
୩ । ଉନ୍ନତ—3. Exalted; Maised.
୪ । ପ୍ରଚୁର—4. Abundant.
ଫ. ବ. ପୁଂ—ବବାହ ପୂର୍ବରୁ ଗର୍ଭ ହୋଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ତାନ—
The son of a woman pregnant before marriage (M. W.)

ଅଧ୍ୟୂଢ଼ଜ—ଫ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧ୍ୟୂଢ଼ା+ଜନ ଧାତୁ+ଅ)—ବବାହ ପୂର୍ବରୁ ଗର୍ଭ ଧାରଣ କରିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ତାନ—
Adhyūrdhaja The son of a woman pregnant before marriage (M. W.)

ଅଧ୍ୟୂଢ଼ା—ଫ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି+ବହ ଧାତୁ+ତ+ଆ)—
Adhyūrdhā ଦ୍ୱିତୀୟବାର ବବାହ କରିଥିବା ପୁରୁଷର ପ୍ରଥମା ଭାର୍ଯ୍ୟା; ଅଧିବନ୍ନା—A wife whose husband has married an additional wife.

ଅଧ୍ୟୂଧ୍ନୀ—ଫ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧି+ଉଧସ୍ ଧାତୁ+ବନ୍+ଈ)—
Adhyūdhnī ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପଲା ଥିବା ଗାଈ—A cow with full and fat udders.

ଅଧ୍ୟୂହନ—ଫ. ବ. (ଅଧି+ବହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Adhyūhana ଦେହରେ (ପାଉଁଶ) ବୋଳ ଦେବା—
Putting on a layer (of ashes).

ଅଧ୍ୟେତବ୍ୟ—ଫ. ବ୍ୟ. (ଅଧି+ଇ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Adhyetabya ପଢ଼ା ଯିବା ଯୋଗ୍ୟ; ଅଧ୍ୟୟନ ଯୋଗ୍ୟ—
Fit or proper to be read; readable.

ଅଧ୍ୟେତା—ଫ. ବ. ପୁଂ. (ଅଧି+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
Adhyetā ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ ଶିଷ୍ୟ; ଛାତ୍ର—A student.
(ଅଧ୍ୟେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଧ୍ୟେଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅଧି=ଇଷ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Adhyeshaṇa ୧ । ଜିଜ୍ଞାସା—1 Questioning.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Prayer.
୩ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ସନ୍ଥ ମାଗିବା—
3. Soliciting instruction.

ଅଧ୍ୟେଷଣା—ସଂ. ବ. (ଅଧ୍ୟେଷଣ + ଆ)—ଅଧ୍ୟେଷଣ (ଦେଖ)
Adhyeshaṇā Adhyeshaṇa (See)

ଅଧ୍ରିୟମାଣ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଆନ)—
Adhriyamāṇa ୧ । ଧରି ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not held.
୨ । ମୃତ—2. Dead (M. W.)
୩ । ମିଳୁ ନ ଥିବା—3. Not forth-coming

ଅଧ୍ରୁବ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ+ଧ୍ରୁବ)—
Adhruba ୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ—1. Uncertain.
୨ । ଅସ୍ଥାୟୀ—2. Not permanent.
୩ । ଅସ୍ଥିର—3. Not fixed.
୪ । ସନ୍ଦେହଜନକ—4. Doubtful.

ଅନ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା—
An (root) 1. To breath; to gasp.
୨ । ଶବ୍ଦ କରିବା—2 To make a noise.
୩ । ଗତି କରିବା—3. To move; to go.

ଅନ୍ ଆୟତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ)—
An āyat ଅନାୟତ୍ତ; ଅଧୀନତା ବହିର୍ଭୂତ—
Beyond control.
[ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁରରେ ନଞ୍ଥର୍କ ସଂସ୍କୃତ ଅନ, ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏ ।]

ଅନ୍ ଉସାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ—ଅଣଓସାରିଆ; ଅପ୍ରଶସ୍ତ;
An usār ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ—Narrow.

ଅନ୍‌କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଣକ (ଦେଖ)
Ankā Aṇaka (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଥମ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—'ଗାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଣ୍ଠ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍‌ଖି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ—ଅନର୍ଘ; ଅମୂଲ୍ୟ—
Ankhi Invaluable.

ଅନ୍‌ଗିନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅଗଣିତ) (ଭୁଲ ହ.
Anginti ଅନ୍‌ଗିନତ୍)—ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣିତ; ଅଗଣ୍ୟ—
Uncountable; countless.

ଅନ୍‌ତେ—ପ୍ରାଦେ. (ଲରଆ) ଅ. (ସଂ. ଅନ୍ୟତ୍ର)—
Ante ଅନ୍ୟତ୍ର; ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ—Elsewhere

ଅନ୍‌ବନାଉ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ—ଅନବନାଉ (ଦେଖ)
Anbanāu ↑ nabanāu (See)

ଅନ୍‌ଭଣିଆଁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନଭିଜ୍ଞ)—
Anbhaniañ ଅନଭିଜ୍ଞ—Ignorant

ଅନ୍‌ମାନ୍—ପ୍ରାଦେ. (କାଶପୁର) ଅ—ସୁଦ୍ଧା; ମଧ୍ୟ—
Anmān Even; even though.

ଅନ୍‌ସର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନବସର)—ଅଣସର (ଦେଖ)
Ansar Aṇasara (See)

ଅନଅନୁଭୀ ପ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନନୁଭବୀ)—
Anaanubhabī ଯେ ଅନୁଭବୀ ନୁହେଁ—Inexperienced.

ବଳଦ୍ଧେ ଗମେ ରସିକା ଅନଅନୁଭୀ ।
ଉଦ୍ଧୃ. କୋଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦର ୩୪।୨୨ ।

ଅନଉଚିତ—ପ୍ରା. ଓ ପଦ୍ୟ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନୁଚିତ)—ଅନୁଚିତ—
Anauchita Improper.

ବଳଦ୍ଧ କଲେ ଅନଉଚିତ ମୋଦର । କୃଷ୍ଣଜିତ୍ ମହାଭାରତ, ଆଦି ।

ଅନଉଲି—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନୋଦନ=ଅପକ୍ୱ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ)—
Anauli ଅନ୍ନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ (ଦ୍ରବ୍ୟ); ଶୀତଳ (ସାମଗ୍ରୀ);
ଆରାଁଧା ନଶଙ୍କୁଡ଼; ଅଇନ୍ଧା (ଖାଦ୍ୟ)—
निखरी Uncoocked (food).
(ଶଙ୍କୁଡ଼—ବିପତ୍ତ) ଦେ. ବ୍ୟ—ଅରନ୍ଧା ଖାଦ୍ୟ—
Uncooked food.

ଅନଓଲି—ଦେ. ବ୍ୟ. ଓ ବ୍ୟ—ଅନଉଲି (ଦେଖ)
Anaoli Anauli (See)

ଅନଂଶ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଂଶ)—
Anaṁśa ୧ । ଯେ ହିସ୍ସା ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର୍ ନୁହେଁ—
1. Not entitled to a share.
୨ । ଯାହାର ଭାଗ ନାହିଁ—2. Portionless

ଅନକ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ; ଯେ
Anaka ଗୋଳମାଳ କରେ)—
ଖାତ; ଅସଦା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Lowbred (person)
(literally boisterous)

ଅନକ ଅବସ୍ତା—ପ୍ରା. ବ୍ୟ (ସଂ. ଅନେକ + ଅବସ୍ଥା)—୧ । ଅଧମାବସ୍ଥା;
Anaka abastā ନାନା ଦୁଃଖ—1. Miseries.
ସାତ ଅବସ୍ଥା ୨ । ବହୁ ହୀନ ଦଶା—2. Vicissitudes of fortune; series of misfortunes.

ଅନକ ଅବସ୍ତୀ—ପ୍ରା. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅନେକ + ଅବସ୍ଥା)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ
Anaka abastī ଅନେକ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗ କରିଛି ବା କରିବ;
ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଗାଳ)—୧ । ଦୁର୍ଭାଗିନୀ—
1. Unfortunate (woman).
୨ । ଅଲକ୍ଷଣୀ—2. (a woman) Of evil omen.
୩ । ଅମଙ୍ଗୁଳୀ—3. Inauspicious.

ଅନକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ୟ—ଅଣକ—Wooden spoon.
Anakā

ଅନକାପଲ୍ଲୀ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ନାମ)—ବିଶାଖାପତ୍ତଣା ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ବଡ଼
Anakāpallī ଗ୍ରାମ—Name of a village in the district of Vizag.

[ଦ୍ର—ଏଠାରୁ ଦେଶୀ ଘିଅ ବିଦେଶକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପଠାଯାଏ । ଏଠାରେ ସରକାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର (Agricultural farm) ଅଛି । ନକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳେଟ ପାହାଡ଼ରେ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ପଥରରେ ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବିଗ୍ରହ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଅଛି । ଏଠାରେ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ଥିବାର କେତେକ ଭଗ୍ନାବଶେଷରୁ ଜଣାଯାଏ । ଏହି ପାହାଡ଼କୁ ତେଲୁଗୁରେ 'ବୋଦ୍ଦାନ୍ନାକଣ୍ଡା' କହନ୍ତି ।]

ଅନକୁଲ—ପ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅନୁକୂଲ)—
Anakula ୧ । ଯାତ୍ରା ଓ ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାପାଇଁ ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—
1. Propitious time for beginning work or starting for a place.

ତୁ ଏହି ଅନକୁଳେ ଆସ, ରମଣୀରତ୍ନ ସେନ ବସ ।
ରୂପଚ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଆରମ୍ଭ—2. Beginning.
(ଯଥା—ମୁଁ ୧୯୩୦ ରେ ଭାଷାକୋଷର ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନ ସାଫି କରିବା ଅନକୁଲ କଲି ।)
୩ । ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ—3. Beginning of a journey; a start.

ଯେବେ ଶୁଣନ୍ତି ରସୁ ବଳ, ସେହି ଶବଦେ ଅନକୁଳ ।
ରୂପଚ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅନକୁଳବିରାର୍ଦ୍ଦି—ପ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅମଙ୍ଗୁଳିଆ; କୌଣସି ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ
Anakulabirārdi କଲ୍ଲବେଳେ ବା ଯାତ୍ରାରମ୍ଭ କଲ୍ଲବେଳେ
ଅମଙ୍ଗଳେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁହଁ ଗହିଁବା ଅଶୁଭଜନକ
मनहुस ବୋଲି ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି—
An inauspicious person; a person with an evil reputation to the effect that if his face be seen by a person starting on a mission, the mission will end in failure.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଭୂ

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଅନୁକୂଳ କରିବା ସମୟରେ ବାଘଡ଼ି ଝିଅଖୋଇ ଦେଲେ ଅଶୁଭ ଫଳ ଘଟେ, ଏହି ପ୍ରବାଦ ବା ଲୋକ-ବିଶ୍ୱାସରୁ ଏ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ।]

ଅନକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅକ୍ଷ)—

Anaksha ୧ । ଚକ୍ରରହିତ; ଚକ୍ରହୀନ—1. Wheelless.

୨ । ଯାହାର ଅକ୍ଷ ନାହିଁ—2. Without an axle-tree.

୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟହୀନ—3. Devoid of the senses.

୪ । (ବୈଦିକ) ଚକ୍ଷୁହୀନ; ଅନ୍ଧ—4 Blind (M. W.)

ଅନକ୍ଷର—ସଂ. ବିଣ. ଘୁଂ. (ନ + ଅକ୍ଷର)—

Anakshara ୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ; କହିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

1. Unfit to be uttered (M. W.) unspeakable.

୨ । ଅକ୍ଷରଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ—2. Unable to articulate a syllable (M. W.);

୩ । ମୂକ—3. Mute; dumb (Apte)

୪ । ନିରକ୍ଷର; ମୂର୍ଖ—4. Unlettered (M. W.)

ସଂ. ବି—୧ । ଉତ୍କଟ ବାକ୍ୟ—

1 Abusive language.

୨ । ଅବକ୍ତବ୍ୟ ବଚନ—2. Unspeakable words.

୩ । ଗାଳି—3. Censure; abuse.

୪ । ନିନ୍ଦା—4. Blame.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅକ୍ଷର)—ଅକ୍ଷୟ୍ୟ—Indestructible.

ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅନକ୍ଷର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନାତନ, ସମସ୍ତ ସୃଷ୍ଟିକର ଜଗଦ୍ଗରୁତନ ।

କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର ମହାଘରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅନକ୍ଷି—ସଂ. ବି. (ନ+ଅକ୍ଷି)—ଅପ୍ରଶସ୍ତ ବା ରୁଗ୍ଣ ଆଖି—

Anakshi A bad eye; a diseased eye.

ଅନଖି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—

Anakhi ଅନର୍ଘ; ଅମୂଲ୍ୟ—Invaluable.

ଅନଗାର—ସଂ. ବିଣ. ଘୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଗାର)—

Anagāra ଗୃହଶୂନ୍ୟ—Housless.

(ଅନଗାସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଭ୍ରମଣକାସ୍ତ ଉଚ୍ଚୁ—

A vagrant ascetic.

ଅନଗାରିକ—ସଂ. ବି. (ଅନଗାର + ଇକ)—ଗୃହହୀନ ଉଚ୍ଚୁର ଜୀବନ—

Anagārika The homeless life of a vagrant ascetic (M. W.)

ସଂ. ବିଣ. ଘୁଂ—ବୌଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚୁଙ୍କ ଉପାଧି—

Title of Buddhist ascetics.

ଅନଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଗ୍ନି)—

Anagni ୧ । ଅଗ୍ନିଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟବସ୍ତୁ—1. Nonfire; a substance other than fire.

୨ । ଅଗ୍ନିର ଅଭାବ—2. Absence of fire.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅଗ୍ନିହୀନ—1 Fireless.

୨ । ଯାହାର ଅଗ୍ନିର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ—

2. Not requiring fire.

୩ । ଯେ ଗୃହରେ ସଙ୍କାଗ୍ନି ରକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ—3. Not maintaining the sacrificial fire at home.

୪ । ଯେ ନଆଁ ବ୍ୟବହାର କରେ ନାହିଁ—

4. Not using the fire.

୫ । ଜୀର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିରହିତ—5. Dyspeptic (M. W.)

୬ । ଅବିବାହିତ—6. Unmarried (M. W.)

୭ । ଅଧାର୍ମିକ—7. Irreligious (M. W.)

୮ । ଯାହାର ଶବ ଦାହ ହୁଏ ନାହିଁ—8. Uncremated.

ଅନଗ୍ନିଦଗ୍ଧ—ସଂ ବିଣ. (ନ + ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ)—

Anagnidagdha ଯାହାର ଶବ ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥାଏ—Uncremated.

ସଂ. ବି—ପିତୃଲୋକବିଶେଷ; ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶ୍ମଶାନପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇ ନାହିଁ—A class of manes (Apte)

[ଦ୍ର—ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ, ଅନଗ୍ନିଦଗ୍ଧ, କାବ୍ୟ, ବର୍ହିଷଦ, ଅଗ୍ନିଷ୍ୱାତ୍ତ, ସୌମ୍ୟ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପିତୃଲୋକ ବୋଲାନ୍ତି । ରମଶଙ୍କର. ମନୁ ୩-୧୯୯ ।]

ଅନଘ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି ନ + ଅଘ)—

Anagha ୧ । ନିଷ୍ପାପ; ପାପଶୂନ୍ୟ—1. Sinless.

(ଅନଘା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଷ୍କଳଙ୍କ—2. Stainless.

୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—3. Faultless.

୪ । ସୁନ୍ଦର—4. Beautiful; graceful; handsome.

୫ । ଅନାହତ—5. Uninjured; unhurt (M.W.)

୬ । ଅବିପଦ୍ଗ—6. Without danger; safe (Apte)

୭ । ଦୁଃଖଶୂନ୍ୟ—7. Without grief or sorrow.

୮ । ନିର୍ମଳ—8. Pure; spotless.

ସଂ. ବି—୧ । ଧଳିସୋରିଷ—1. White mustard.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. A name of Bishnu.

୩ । ଶିବ—3. A name of Siba.

୪ । ଗନ୍ଧର୍ବ—4. A divine chorister.

୫ । ଦିବ୍ୟ—5 An aerial being.

ଅନଙ୍କୁଶ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଙ୍କୁଶ)—

Anaṅkusa ୧ । ନିରଙ୍କୁଶ—1. Unrestrained.

୨ । ଅଶାସ୍ୟ—2. Unruly; ungovernable.

ଅନଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ଘୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଙ୍ଗ)—

Ananga ୧ । ଅଙ୍ଗହୀନ; ଅଦେହ—

1. Bodiless; incorporeal.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରୁନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଗରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାଭୋଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ନରାକାର—2 Formless; shapeless.

୩ । ଯାହାର ଅଙ୍ଗ ନାହିଁ—

3. Without a supplement or auxiliary.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । କାମଦେବ—1. God cupid.

[ବୃ—ଉପସ୍ୟାରତ ଶିବଙ୍କ ପାଖରେ ପାଙ୍ଗତା ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ଏ ଦ୍ୱର ପାଙ୍ଗତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ କରି ଶର ମାରିବାରୁ ଶିବ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଏହାଙ୍କୁ ତୃତୀୟ ଚକ୍ଷୁମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିଦ୍ୱାରା ଭସ୍ମ କରିଥିବାରୁ ଏହା ନାମ ।]

୨ । କାମ ପ୍ରବୃତ୍ତି—2. Lascivious hankering.

୩ । ଆକାଶ—3. The sky.

୪ । ମନ—4, The mind.

ଅନଙ୍ଗକ୍ରୀଡ଼ା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନଙ୍ଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କ୍ରୀଡ଼ା)—

Anaṅgakrīrdā ୧ । କାମକ୍ରୀଡ଼ା; ରତ୍ତ; ମୈଥୁନ—

1, Coition; amorous sport.

୨ । ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବଶେଷ; ଏଥିରେ ୧ମ ପାଦରେ ୧୬ ଟି ପାର୍ଶ୍ୱ ଓ ୨ୟ ପାଦରେ ୩୨ ଟି ହ୍ରସ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଥାଏ—

2. Name of a Sanscrit metre of two lines.

ଅନଙ୍ଗଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ—ଦେ. ନାମ—ବଷ୍ଣୁଦ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜା । ଏହାଙ୍କ ବଂଶରେ

Anaṅgachandradhwaja ବଘମିତ ଋଷି ଜନ୍ମିଥିଲେ—

Name of a king of ancient India.

ଅନଙ୍ଗଦ—ସଂ. ବଣ. (ଅନଙ୍ଗ + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—

Anaṅgada ୧ । କାମୋଦ୍ଦୀପକ—1. Inspiring love.

୨ । (ନ + ଅଙ୍ଗଦ)—ଅଙ୍ଗଦବଜ୍ଜନ—

2. Without a bracelet.

ଅନଙ୍ଗଦେବୀ—ଦେ. (ନାମ)—କାଶ୍ମୀରର ଜନୈକ ରାଣୀ—

Anaṅgadebī Name of a queen of Kāśmīra.

ଅନଙ୍ଗପୀଡ଼ା— ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନଙ୍ଗ + ପୀଡ଼ା)—

Anaṅgapirdā ୧ । କାମଜ ଖେଦ; କାମୋଦ୍ରେକଜନିତ ଦୁଃଖ; କାମ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ ନ ହେବାରୁ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ଓ ଶାସ୍ତ୍ରିକ କଷ୍ଟ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ—

1. Uneasiness due to one's passions not being satisfied.

ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ—ଦେ. ବ. ନାମ—ଉତ୍କଳର ଗଙ୍ଗ ବଂଶର ସପ୍ତମ ଓ

Anaṅgabhīmadeba ବଖ୍ୟାତ ରାଜା—The seventh and a very powerful king of the Gaṅga dynasty of Utkaḷa.

[ବୃ—ସିଂହାସନାରୋହଣ ଖ୍ରୀ. ୧୧୮୫—ମୃତ୍ୟୁ ଖ୍ରୀ. ୧୨୨୩; ଏ ଅସାଧାରଣ ଦାତା ଓ ପ୍ରଜାହିତୈଷୀ ଥିଲେ । ଏ ୨୦ ଟି ଦେଉଳ, ୧୦ ଟି ସେତୁ, ୧୪୪ ଟି ବାପୀ, ୨୦ ଟି ପୋଖରୀ ଓ ୧୫୨ ପାଠ ନର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୪୫୦ ଟି ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନ ବସାଇଥିଲେ । ଏ ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦଶ ହଜାର ମାଡ଼ ସୁନା ଦେଇ ତାହା ଉତ୍ସ ଉତ୍ସ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖଞ୍ଚା କରିବା ବଷୟ ମାଦଲାପାଞ୍ଜିରେ ଲେଖା ଅଛି । ଏ ଗରିବମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ନସତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ସେଥିପାଇଁ ଦଶ ହଜାର ଭରଣ ଧାନ ଖରଚ କରିଥିଲେ । ଏ ଶତ ଶତ ରାଜମାର୍ଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ମାର୍ଗର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅନେକ ଚତ୍ତଘର ତୋଳାଇ ପଥିକମାନଙ୍କର ବଶେଷ ସୁବଧା କରି ଦେଇଥିଲେ ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତିଠାମନ୍ଦ ରୁଡ଼ାଙ୍ଗ ଦେବ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦର ଓ ଜଗମୋହନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନର୍ମାଣ କରିବାରେ ଏ ସାଢ଼େ ବାର ଲକ୍ଷ ମାଡ଼ ସୁନା, ଅଢ଼େଇ ଲକ୍ଷ ମାଡ଼ ସୁନା ମୂଲ୍ୟର ରତ୍ନ ବ୍ୟୟ କରିଥିଲେ । ମନ୍ଦରନର୍ମାଣ ଶେଷ କରି ଏ ବହୁତ ସେବା ଓ ମାନ୍ତମାନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ-ଠାରେ ଖଞ୍ଚା କରିଥିଲେ । ଏ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ମେଘେଶ୍ୱର ମନ୍ଦର ଓ କଟକ ଜଣ୍ଟାର ଗୃଟେଶ୍ୱର ମନ୍ଦର ନର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ସେନାରେ ୬୦ ହଜାର ଘାଇକ, ଅଢ଼େଇ ଲକ୍ଷ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଓ ହସ୍ତୀ ଯାଦ୍ଧ ହଜାର ଥିଲେ । ଏ ଉତ୍କଳର ବଉତ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୬ ଜଣ ସାମନ୍ତ ରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ଏହି ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜା ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ କଟକର ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ମୁଦ୍ରିତ ମୁଦ୍ରାରେ ପ୍ରଥମେ 'ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବକୋଟୀ-କର୍ଣ୍ଣାଟକଲବର୍ଗେଶ୍ୱରାଧିରାଜ ଭୁଜବଲିରବଦେବସାଧୁଶାସନୋଦ୍ଧାରିଣ୍ଡ ରାଜଦରାଜ, ଅତୁଲବଲପରାକ୍ରମପ୍ରତାପସବସ୍ତ୍ରବାଦୁଷକ୍ରିୟୁକୁଲଧୂମକେତୁ' ଉପାଧି ଅଙ୍କିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଜମିକୁ ଦେଶୀୟ ପଦ୍ଧତାରେ ମାପ କରାଇ ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଇଥିଲେ । ଏ ୬୩ ଲକ୍ଷ ବାଟୀ ଭୂମି ଦାନ ଓ ଜାଗିରରୂପେ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାପ୍ୟ ରାଜସ୍ୱ ୬୮ ଲକ୍ଷ ମାଡ଼ ସୁନା ଥିଲା । ବସ୍ତ୍ରବଂଶୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋବନ ପାତ୍ରଯୋଶୀ ଏହାଙ୍କର ସେନାପତ୍ତ ଓ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଗଙ୍ଗାନଦୀଠାରୁ କାବେରୀପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱକାଲରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶରୁ ମୁସଲମାନମାନେ ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ପରାଜିତ ହୋଇ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଲାଙ୍ଗୁଳା ନରସିଂହ ଦେବ ଥିଲେ— କୃପାସିନ୍ଧୁ ଇତ୍ତବାସ ।]

ଅନଙ୍ଗଭୀମ ବୋଲ—ଦେ. ବ — ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭୂମି ମାପରେ

Anaṅgabhīma bola ବ୍ୟବହୃତ ଯନ୍ତ୍ରବଶେଷ—

An apparatus for measuring land in ancient Orḍisā.

ଅନଙ୍ଗରଙ୍ଗ—ପୁ. ବ. (ନାମ) — କାମଶାସ୍ତ୍ରବଶେଷ—

Anaṅgaraṅga Name of an erotic work describing the several postures pertaining to sexual intercourse.

ଅନଙ୍ଗଲେଖା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନଙ୍ଗ + ଲେଖ + ଆ)—

Anaṅgalekhā ୧ । ପ୍ରେମପତ୍ର—1. Loveletter.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଗନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୨ । କାଶ୍ମୀରର ଗୁଣୀବଶେଷ—
2. Name of a queen of Kāśmīra.

ଅନଙ୍ଗଶେଖର—ସଂ. ବ—୧୫ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ ଓ୍ଵର ପାଦଯୁକ୍ତ ଛନ୍ଦୋ-
Anaṅgaśekhara ବଶେଷ—Name of a Sanscrit metre of four verses each containing fifteen iambics.

ଅନଙ୍ଗାପୀଡ଼—ସଂ. ବ. (ନାମ)—କାଶ୍ମୀରର ଗୁଜାବଶେଷ—
Anaṅgāpīṛda Name of a king of Kāśmīra.

ଅନଙ୍ଗାସୁହୃତ୍—ସଂ.ବ. (ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ; ଅନଙ୍ଗ+ଅସୁହୃତ୍; ଅନଙ୍ଗର ଶତ୍ରୁ)
Anaṅgāsuhṛut —ମହାଦେବ; ଶିବ—God Śiba.

ଅନଙ୍ଗୀକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଅଙ୍ଗୀକୃତ)—ଅସ୍ୱୀକୃତ—
Anaṅgīkṛuta Not assented to.

ଅନଚ୍ଛ—ସଂ. ବଣ (ନ+ଅଚ୍ଛ)—୧ । ଅସ୍ୱଚ୍ଛ; ଅନର୍ମଳ—
Anachchha 1. Not transparent; opaque.
୨ । ଗୋଳଆ (ପାଣି)—2. Turbid.

ଅନଞ୍ଜନ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅଞ୍ଜନ)—
Anañjana ୧ । ଅଞ୍ଜନଶୂନ୍ୟ—
1. Without collyrium.
୨ । ଯହିଁରେ ରଙ୍ଗ ନାହିଁ—2. Free from pigment or paint (M. W.)
୩ । ଦୋଷରହିତ—3. Faultless.
ସଂ. ବ—୧ । ଆକାଶ—1. The sky
୨ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ; ନରଞ୍ଜନ—
2 The Divine-essence.

ଅନଟନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅଟନ=ଚଳନ; ଯାହା ଚଳେ ନାହିଁ; ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା)—
Anaṭana ୧ । ଅଭାବ—1. Want.
୨ । ନଅଣ୍ଟା ଅବସ୍ଥା—2. Inadequacy;insufficiency.
ବି. ବଣ—ଅପ୍ରତୁଳ; ନଅଣ୍ଟା -Inadequate; insufficient.

ଅନଡୁହ୍—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନସ୍=ଶକଟ+ବହ ଧାତୁ=ବୋହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱପ; ଯେ ଶଗଡ଼ ବୁହେ)—
Anaḍuh ୧ । ଅଣ୍ଡିଗୁ ବାଛୁରୁ—1 A male calf.
୨ । ଦାମୁଡ଼ି— 2. Young bullock.
୩ । ବୃଷଭ; ଷଣ୍ଢ—3. Bull.
୪ । ବୃଷରାଶି—4. The sign Iaurus.

ଅନଡୁହୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନଡୁହ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Anaḍuhī ଗାଭୀ; ଗାଈ—Cow.

ଅନଡ୍ୱାନ୍—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନସ୍+ବହ ଧାତୁ+ବତ୍)—
Anaḍwān ଅନଡୁହ୍ (ଦେଖ)—Anaduha (See)

ଅନଡ୍ୱାହ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନସ୍+ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Anaḍwāha ଅନଡୁହ୍ (ଦେଖ)
(ଅନଡ୍ୱାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anaduha (See)

ଅନତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ନତ)—
Anata ୧ । ଯାହା ନଇଁ ନାହିଁ—1.Not bent.
୨ । ଯାହା ନଇଁ ପଡ଼ି ନାହିଁ—2. Not bowed down.
୩ । ଦିଧା; ଠିଆ—3. Erect; stiff.
୪ । ଗର୍ବୀ—4. Haughty (M. W.)

ଅନତିକ୍ରମ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିକ୍ରମ)—
Anatikrama ୧ । ଅଲଙ୍ଘନ—1. Not passing over; not transgressing
୨ । ସମତା; ସାମ୍ୟ—2. Moderation.
୩ । ଅନବର୍ତ୍ତନ—3. Non-return.
୪ । ଔଚିତ୍ୟ—4. Propriety.
୫ । (ଆଦେଶ ଆଦି) ମାନିବା—5. Obeying.

ଅନତିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିକ୍ରମଣ)—ଅନତିକ୍ରମ (ଦେଖ)
Anatikramaṇa Anatikrama (See)

ଅନତିକ୍ରମଣୀୟ—ସଂ ବଣ. (ନ+ଅତିକ୍ରମଣୀୟ)—
Anatikramaṇīya ୧ । ଯାହା ଲଙ୍ଘନ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Which cannot be passed over or transgressed.
୨ । ଅବଶ୍ୟ ପାଳନୀୟ—2. Inviolable.
୩ । ଯାହାକୁ କେହି ପାର ହୋଇ ନ ପାରେ—
3. Not to be crossed; uncrossable.
୪ । ଯାହାକୁ ଏଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇ ନ ପାରେ—
4. Unavoidable.

ଅନତିକ୍ରମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଅତିକ୍ରମ୍ୟ)—ଅନତିକ୍ରମଣୀୟ (ଦେଖ)
Anatikramya Anatikrmaṇīya (See)

ଅନତିକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଅତିକ୍ରାନ୍ତ)—
Anatikrānta ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ପାର ହୋଇ ନାହିଁ—
1. Not crossed beforehand.
୨ । ଯାହାକୁ କେହି ଲଙ୍ଘି ନାହିଁ—
2. Not violated or trangressed.

ଅନତିକ୍ରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ+ଅତିକ୍ରୁଦ୍ଧ)—ଯେ ବଶେଷ କ୍ରୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ; ସାମାନ୍ୟରେ କ୍ରୁଦ୍ଧ—Not very angry; moderately indignant.

ଅନତିଦୀର୍ଘ—ସଂ. ବଣ (ନ+ଅତିଦୀର୍ଘ)—୧ । ଯାହା ଅତି ଲମ୍ବା ନୁହେଁ—
Anatidīrgha 1. Not very long.
୨ । କ୍ଷୁଦ୍ରାୟତନବଶିଷ୍ଟ—2. Of small size.
୩ । ଯେ ବେଶି ଡେଙ୍ଗା ନୁହେଁ—3. Not very tall.

ଅନତିଦୂର—ସଂ. ବଣ (ନ+ଅତିଦୂର)—ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—
Anatidūra Not very far.
(ଅନତ୍ତନକଣ୍ଠ—ବଘଷ୍ଟତ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଆମର ପ୍ରଥାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପୁସ୍ତକରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବହୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅନତିଦୃଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅତିଦୃଶ୍ୟ)—ଅସ୍ୱଚ୍ଛ; ଯାହା ଉତ୍ତର ଦେଇ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—Not transparent; opaque (M. W.)

Anatidṛusya

ଅନତିଦ୍ଭୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅତିଦ୍‌ଭୁତ)—

Anatidbhuta

୧ । (ବୈଦିକ) ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ନାହିଁ—1. Unsurpassed (M. W.)

୨ । ପ୍ରକୃତ—2. Real (Apte).

୩ । ଜରତ—3. Proper Apte).

ଅନତିପକ୍ୱ—ସଂ.ବିଣ. (ନ+ଅତିପକ୍ୱ)—ଯାହା ଅତି ପାଚି ଯାଇ ନାହିଁ—Not very ripe.

Anatipakwa

[ଦ୍ର—ଏହିପରି ଅନତି ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତରେ ଓ ଉତ୍ତାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅନତିକ୍ଲେଶ, ଅନତିଶ୍ରୌଢ଼, ଅନତିପରିସ୍ଫୁଟ, ଅନତିପରିସ୍ଫୁଟ, ଅନତିଗର୍ବିତ, ଅନତିବ୍ୟକ୍ତ, ଅନତିବ୍ୟସ୍ତ, ଅନତିଭଙ୍ଗୁର, ଅନତିରୋଗ, ଅନତିଯତ୍ନ, ଅନତିରୁକ୍ଷ, ଅନତିସିକ୍ତ ।]

ଅନତିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିବର୍ତ୍ତନ)—

Anatibarttana

ଅନତିବୃତ୍ତି
ଅନତି ବର୍ତ୍ତିନାମ୍ୟ } ବିଣ. ଅନତିକ୍ରମଣ (ଦେଖ)
Anatikramaṇa (See)

ଅନତିବିଳମ୍ବ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିବିଳମ୍ବ)—ଅତି ବିଳମ୍ବ ବା ଡେର ନ ଦେବା—Not much delay.

Anatibilamba

ଅନତିବିଳମ୍ବିତା—ସ. ବ. (ନ+ଅତିବିଳମ୍ବ+ଇନ୍+ତା)—

Anatibilambitā

୧ । ବିଳମ୍ବର ଅଭାବ; ଡେର ନ ଦେବା—1. Absence of delay (Apte)

୨ । ବାଗ୍ମିତା; ଗଡ଼ ଗଡ଼ କର ବକ୍ତୃତା କରିବା ଶକ୍ତି; ବକ୍ତାର ଗୁଣବିଶେଷ—2. Fluency as a speaker's qualification (Apte)

ଅନତିବିଳମ୍ବେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବେଶି ବିଳମ୍ବ ନ କରି—

Anantibilambe

1. Withont much delay.

୨ । ଅବିଳମ୍ବେ; ଅତିଶୀଘ୍ର—2. Shortly after.

ଅନତିବ୍ୟାଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅତି+ବ୍ୟଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଯାହା ଫୁଟି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ—Invulnerable (Apte)

Anatibyādhya

ଅନତିଭଙ୍ଗୁର—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅତିଭଙ୍ଗୁର)—୧ । ଯାହା ଅତି ସହଜ ନୁହେଁ—1. Not very fragile.

Anatibhangura

୨ । ଯାହା ଅତି ଭଙ୍ଗୁର ନୁହେଁ—2. Not very brittle.

ଅନତିଭୋଗ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିଭୋଗ)—ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର—Moderate use or enjoyment.

Anatibhoga

ଅନତିଯତ୍ନ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତିଯତ୍ନ)—

Anatijatna

ସାମାନ୍ୟ ଯତ୍ନ—Slight labour

ଅନତିରିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ନ+ଅତିରିକ୍ତ)—ଯାହା ଅତ୍ୟଧିକ ନୁହେଁ—

Anatirikta

1. Not excessive.

(ଅନତିରେକ—ବ) ୨ । ଅପ୍ରଚୁର—2. Not abundant.

ଅନତିହ୍ରସ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ—(ନ+ଅତିହ୍ରସ୍ୱ)—

Anatihraswa

ଯାହା ଅତି ସାନ ନୁହେଁ—Not very small.

(ଅନତିଦୀର୍ଘ—ବିପକ୍ଷ)

ଅନତ୍ୟନ୍ତଗତି—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତ୍ୟନ୍ତଗତି)—

Anatyantagati

କ୍ଷୁଦ୍ରତାବାଚକ ଶବ୍ଦର ମର୍ମ—Sense of diminutive words. (M. W.)

ଅନତ୍ୟୟ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅତ୍ୟୟ)—ଅନତିକ୍ରମଣ—Not going across.

Anatyaya

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅବିନାଶୀ—1 Imperishable.

୨ । ଅଭଗ୍ନ—2. Unbroken.

ଅନଦ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଶ୍ୱେତ ସର୍ଷପ; ଧଳା ସୋରିଷ—White rye.

Anadya

ଅନଦ୍ୟତନ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅଦ୍ୟତନ)—୧ । ଯାହା ଆଜିର ନୁହେଁ—1. Not of today.

Anadyatana

୨ । (ବ୍ୟାକରଣ)—ଆଜି ଘଟି ନ ଥିବା ଭୂତକାଳ ବା ଆଜି ନ ଘଟିବା ଭବିଷ୍ୟତ୍‌କାଳ—2. (Grammar) Past or future tense which does not relate to events of today.

ଅନଧିକ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଧିକ; ନଞ ତତ୍ପୁ)—

Anadhika

୧ । ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ—1. Little; slight.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଯାହାଠାରୁ ଅଧିକ କେହି ନାହିଁ)—ଯାହାଠାରୁ କେହି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନାହିଁ—2. Not superior.

୩ । ଅସୀମ—3 Boundless

୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ; ସମସ୍ତ—4. Perfect.

୫ । ଯାହା ବଢ଼ାଯାଇ ନ ପାରେ—5. Incapable of being increased.

୬ । ଯାହାକୁ କେହି ବଳ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ—6. Not to be excelled.

ଅନଧିକାର—ସଂ. ବ. (ନ+ଅଧିକାର)—

Anadhikāra

୧ । ଅଧିକାର ବା କ୍ଷମତାର ଅଭାବ—1. Absence of authority.

୨ । ଦଖଲର ଅଭାବ—2. Want of possession.

୩ । ସ୍ୱତ୍ୱର ଅଭାବ—3 Want of title.

ସ. ବିଣ—ଅଧିକାରଶୂନ୍ୟ—Having no authority or possession.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଽ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଏ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅନଧିକାରଚର୍ଚ୍ଚା—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ ବା ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Anadhikāracharchchā ୧ । ଅଧିକାର ବା ଅଭଜ୍ଞତା ନ ଥିବା ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ବା ଆଲୋଚନା—1. Dealing with a matter in which one has no experience.
୨ । ବିନା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା—2 Officiousness.
୩ । ବଳେ ପଶି ପର ବିଷୟର ଚର୍ଚ୍ଚା—3. Unjustificable interference; intermeddling with the affairs of others.

ଅନଧିକାର ପ୍ରବେଶ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍)—ଅଧିକାର ବା ସ୍ୱତ୍ୱ ନ
Anadhikāra prabeśa ଥିବା ସ୍ଥଳରେ ପଶିବା—
Trespass; entrance into a place where one has no right to go.

ଅନଧିକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅଧିକାରୀ)—ଯେ ହକ୍‌ଦାର ନୁହେଁ—
Anadhikārī Not entitled to.

ଅନଧିକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅଧିକୃତ)—
Anadhikṛuta ୧ । ଅଧିକାରୀରୂପେ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not placed in charge of.
୨ । ଦଖଲ କରିଯାଇ ନ ଥିବା—2. Not possessed.
୩ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀରୂପେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—3. Not inherited.
୪ । ଦାବୀ କରିଯାଇ ନ ଥିବା—4. Unclaimed.
୫ । ଅନିଯୁକ୍ତ; ମୁକରର କରିଯାଇ ନ ଥିବା—5. Not appointed.

ଅନଧିଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅଧିଗତ)—୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—
Anadhigata 1. Not obtained; not attained. (ଯଥା—ଅନଧିଗତ ମନୋରଥ ।)
୨ । ନ ଅର୍ଜ୍ଜିତ—2. Not acquired.
୩ । ଅଜ୍ଞାତ; ଅବଦ୍ଦତ—3. Unknown.
୪ । ଅପଠିତ—4. Unread; unlearnt. (ଯଥା—ଅନଧିଗତ ଶାସ୍ତ୍ର ।)
୫ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ନ ଥାଏ—5. Not reached (place)

ଅନଧିଗମନ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅଧିଗମନ) — ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତି—
Anadhigamana 1. Non-attainment; nonreceipt.
ଅନଧିଗମନୀୟ; ଅନଧିଗମ୍ୟ; ଅନଧିଗତ } ବିଣ— ୨ । ନ ପହଞ୍ଚିବା—2. Non-arrival.
୩ । ଅର୍ଜ୍ଜନ ନ କରିବା—3. Non-acquisition.

ଅନଧୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅଧୀନ)—୧ । ସ୍ୱାଧୀନ—
Anadhīna 1. Independent.
(ଅନଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ପରାଧୀନ ନୁହେଁ—2. Not subject or subservient to anybody else.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବଢ଼େଇ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଅଧୀନରେ ବା ଅନ୍ୟର ଘରେ କାମ ନ କରି ନିଜେ ଆପଣା ଘରେ କାରଖାନା କରି କାମ କରେ; କୋଽଉଚ୍ଚ—
A carpenter who works on his own account (M. W.)

ଅନଧ୍ୟକ୍ଷ—ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଧ୍ୟକ୍ଷ)—୧ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷରହିତ—
Anadhyaksha 1. Masterless.
୨ । ଯାହାର କେହି ତଦାରଖିବାକୁ ନାହିଁ—2. Having no Superintendent.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—3. Imperceptible by the senses; not observable.

ଅନଧ୍ୟୟନ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅଧ୍ୟୟନ)—
Anadhyayana ୧ । ପଠନର ଅଭାବ; ନ ପଢ଼ିବା—1. Not reading; not studying.
୨ । ପଢ଼ା ବନ୍ଦ; ପଢ଼ା ସ୍ଥଗିତ ହେବା—2. Cessation of study; intermission of study.

ଅନଧ୍ୟୟନ ତିଥି—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ତିଥିରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ନିଷିଦ୍ଧ;
Anadhyayana tithi (ଯଥା—ଅଷ୍ଟମୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ-ଓ ଅମାବାସ୍ୟା—ମନୁ ୪–୧୧୭)—Particular days on which it is forbidden to read.

ଅନଧ୍ୟୟନ ଦ୍ୱିତୀୟା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଯେଉଁ ଦ୍ୱିତୀୟା ଦିନ ପାଠ-
Anadhyayana dwitiyā ପଢ଼ା ନିଷିଦ୍ଧ)—
ମାର୍ଗଶୀର ମାସର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟା—The 2nd day of the dark-fortnight of the month of Mārgaśīra.

ଅନଧ୍ୟାୟ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅଧ୍ୟାୟ)—୧ । ଅନଧ୍ୟୟନ (ଦେଖ)
Anadhyāya 1. Anadhyayana (See)
୨ । ଯେଉଁ ଦିବସ ବା ସମୟରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ସ୍ମୃତି ଆଦରେ ନିଷିଦ୍ଧ—2. The day or days in which the Śāstras lay down intermission of studies.

[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତା ୪ର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ୧୦୨ ଠାରୁ ୧୨୮ ଶ୍ଲୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନଧ୍ୟାୟର ଉଲ୍ଲ ଉଲ୍ଲ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଯଥା—୧୦୨—ବର୍ଷାକାଲ ଗଉରେ ଶବ୍ଦ କର ବାୟୁ ବହୁଥିବା ଏବଂ ଦିନରେ ବାୟୁଦ୍ୱାରା ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଥିବା ସମୟ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୦୩—ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଗର୍ଜ୍ଜନ ସହିତ ବର୍ଷା ଓ ଜଳାପାତ ହେବା ସମୟ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୦୪—ବର୍ଷା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଋତୁରେ ମେଘ ଉଠାଇବା ସମୟ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୦୫—ଆକାଶରୁ ନର୍ଘାତ, ଅଗ୍ନାଭ୍ରକ ଶବ୍ଦ, ଭୂମିକମ୍ପ ବା ଗ୍ରହାଦିଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ କାଳ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୦୮—ଶବ ପଡ଼ିଥିବା ଗ୍ରାମ, ଅଧାର୍ମିକ ବା ବୃଷଳସନ୍ନିଧି ଓ କାନ୍ଦବୋବାଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିୟମଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରକାରୋକ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗ୍ଭ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଲାଗିଥିବା ସ୍ଥାନ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୧୩—ଉଭୟ ସନ୍ଧ୍ୟା, କୁହୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାରେଳ ଓ ବାଣଗର୍ଜ୍ଜନ କାଳ, ଅମାବାସ୍ୟା, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅଷ୍ଟମୀ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୧୫—ଧୂଳିବର୍ଷଣ, ଦଗ୍ଧାହ, ଅଣ୍ଡିଗ୍ ବଲୁଆ ବୋବାଳ, କୁକୁର, ଗଧ ଓ ଓଟ ବୋବାଳ କରିବା ବେଳ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୧୬—ଶ୍ମଶାନ ନକଟରେ, ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ, ଗୋଗୋଷ୍ଠରେ ଓ ମୈଥୁନକାଳୀନ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରିଥିବା ଓ ଶ୍ରାବ୍ଦିକ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଅବସ୍ଥା ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୧୮—ଘୋର ଉପଦ୍ରବ, ଘରପୋଡ଼ି ଓ ଅଭ୍ୟୁତ ଘଟଣା ଘଟିବା କାଳ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୨୦—ଘୋଡ଼ା, ଗଛ, ଦ୍ୱାଙ୍ଗ, ନାବ, ଗଧ ବା ଓଟ ଉପରେ ଓ ଉଷର ଭୂମିରେ ବା ଯାନ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିବା ସମୟ ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୨୧—ବିବାଦ, କଳହ, ଯୁଦ୍ଧ, ସେନାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, ଖାଇ ସାରିବାକ୍ଷଣି, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ, ବାନ୍ତି ହେଲେ ଓ ଛୁଇକଆ ହେଲେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ୧୨୨—ଉପସ୍ଥିତ ଅଛଥିଙ୍କ ଅନୁମତି ନ ନେଇ, ଝଡ଼ ବହୁଥିଲାବେଳେ, ଦେହରୁ ରକ୍ତସ୍ରାବ ହେଉଥିଲେ ବା ଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆହତ ହେଲେ ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ୧୨୭—ଗଧାଦ ପଶୁ, ଭେକ, ବିରାଡ଼ି, କୁକୁର, ସାପ, ନେଉଳ, ମୂଷା ଆଦି ବେଦାଧ୍ୟୟନର ଓ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ମଝିରେ ଗଲେ ଏକ ଅଦୋରାତ୍ର ଅନଧ୍ୟାୟ । ୧୨୮—ବସ୍ତୁତଃ ପଢ଼ିବା ସ୍ଥାନର ଅଶୁଚି ଓ ପଢ଼ିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶୁଚି ଏ ଦୁଇ ଅନଧ୍ୟାୟର ଜଘନ୍ୟ-କାରଣ ଅଟେ ।]

ଅନଧ୍ୟାୟ ତିଥି—ସଂ. ବ.—ଅନଧ୍ୟୟନ ତିଥି (ଦେଖ)
Anadhyāya tithi — Anadhyayana tithi (See)

ଅନଧ୍ୟାୟ ଦିବସ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) — ୧ । ଅନଧ୍ୟାୟ (ଦେଖ)
Anadhyāya dibasa — 1 Anadhyāya (See)
୨ । ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ଛୁଟି ଦିନ—
2. School vacation; school holidays.

ଅନନୁକରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁକରଣୀୟ)—୧ । ଯାହାକୁ କେହି ଅନୁକରଣ କରି ନ ପାରେ—
Ananukaraṇīya — 1. Inimitable.
୨ । ଯାହା ଅନୁକରଣ କରିବା ଅନୁଚିତ—
2. Not fit to be imitated or followed.

ଅନନୁଗୁଣତା—ସଂ. ବ—ରଚନାରେ ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ; ବାକ୍ୟରେ ରସପ୍ରତିକୂଳ ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରୟୋଗ (ଯଥା—କରୁଣ ଓ ବୀର ସୁପରି ପରସ୍ପରାଂଶୁମୁଖୀଗଣଙ୍କ ଗର୍ବ ସର୍ବଂସହାରେ କେ ରହିବ ମାନ—ଚୁଲମଣି ଦାଶ ।)—
Ananuguṇatā — A defect in composition.

ଅନନୁଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁଜ୍ଞାତ)—୧ । ଯାହା ଅନୁଜ୍ଞାତ ହୋଇ ନ ଥାଏ; ଯାହାଁପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳି ନ ଥାଏ—
Ananujñāta — 1 Not permitted.
୨ । ଅନାଦିଷ୍ଟ; ଅନାଦୃତ; ଅନନୁରୁଦ୍ଧ—2. Unasked.
୩ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—3. Denied.

ଅନନୁଭୂତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁଭୂତ)—୧ । ଅନୁଭବ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
Ananubhūta — 1. Not experienced.
୨ । ଅଜ୍ଞାତ—2. Unknown.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇ ନ ଥିବା—
3. Not perceived by the senses.

ଅନନୁମତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁମତ)—୧ । ଯାହା ମତ ଅନୁଯାୟୀ ନୁହେଁ; ଇଚ୍ଛାବିରୁଦ୍ଧ—
Ananumata — 1. Against one's wish.
୨ । ନ ଅନୁମୋଦିତ—2. Disapproved; not liked.
୩ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—3. Unfit.

ଅନନୁମିତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁମିତ)—ଅନୁମିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Ananumita — Not guessed; not inferred.

ଅନନୁରୂପ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅନୁରୂପ)—୧ । ଅନୁପଯୋଗୀ—
Ananurūpa — 1. Unsuitable.
୨ । ବିଷମ; ଅମେଳ—2. Incongruous.

ଅନନୁଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବି. (ନ+ଅନୁଷ୍ଠାନ)—୧ । ଅକରଣ—
Ananushṭhāna — Nonperformance.
(ଅନନୁଷ୍ଠିତ—ବିଣ) ୨ । ଅପାଳନ—2. Nonobservance.

ଅନନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅନ୍ତ)—୧ । ଅସୀମ—
Ananta — 1. Boundless.
(ଅନନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର ଶେଷ ନାହିଁ; ଅଶେଷ—2. Endless.
୩ । ଚିର; ନିତ୍ୟ—3. Eternal; infinite.
୪ । ଅକ୍ଷୟ; ଅବିନଶ୍ୱର—4. Indestructible.
ସଂ. ବ—୧ । ଭଗବାନ; ବିଷ୍ଣୁ—1.God; a name of Bishnu
ଯାହାକୁ ରଖିବେ ଅନନ୍ତ; କ କରି ପାରେ ବଳବନ୍ତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ଶେଷ ନାଗ; ବାସୁକୀ—2. The mythological serpent holding up the Universe.
୩ । ବ୍ରହ୍ମ—3, The Divine Soul.
୪ । କୃଷ୍ଣ—4. A name of a Krushna.
୫ । ବଳଦେବ—5. A name of Krushna's brother.
୬ । ଶିବ; ମହାଦେବ—6. God Siba.
୭ । ବିଶ୍ୱେଦେବାବିଶେଷ—
7. One of the Biswedebās.
୮ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅର୍ହତ୍—
8. Name of the 14th Buddhist Sage.
୯ । ଆକାଶ—9. The sky,
ବସ୍ତୁବସ୍ତ କେ ଜାତ ଗଇଛକ ପଦ୍ମଜ, ଉତ୍ତମ ଚୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅନନ୍ତ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶକୋଷ ।
୧୦ । ସିନ୍ଦୁବାର; ବେଗୁନିଆ ଗଛ—
10. A tree Vitex Trifolia.
୧୧ । ଗୁଳୁଚ (ଲତା) (ଦେଖ)—
11. (a creeper) Guluchi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୧୨ । ମେଘନାଲ; ଅଭ୍ର—12. Talc.

୧୩ । ଶ୍ରବଣା ନକ୍ଷତ୍ର—
13. The 23rd lunar asterism.

୧୪ । ପରମମୋକ୍ଷଗତ୍ତି--14. Final beatitude(Apte).

୧୫ । ଅନନ୍ତବ୍ରତରେ ଡାହାଣ ବାହୁରେ ବନ୍ଧାଯିବା ରେସମ ଦୋରା—15. A silken cord tied round the right arm at the Anantabrata festival.

୧୬ । 'ଆ' ଅକ୍ଷର—16. The letter 'Ā'

୧୭ । ଶାରିବା (ଦେଖ)—17. Śāribā (See)

ଦେ. ବ—୧ । ବାହୁରେ ପିନ୍ଧା ସିନ୍ଧା ସରୁ ଖଡ଼ୁ ପର ଆଭରଣ—
1. Armlet.

୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—2. A name given to males.

୩ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣୋକ୍ତ ରାଜାବଶେଷ—
3. Name of a king.

ଲୁପ୍ତ ଦେଶର ରାଜା ଅନନ୍ତ ନୃପତ,
ଦେନ ମର୍ତ୍ତି ତୁଲେ ନିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଚତ—ସାରଳା. ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣ ।

୪ । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପଞ୍ଚସଖା ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—
4. One of the five intimate friends of Chaitanya.

୫ । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦ୍ୱାଦଶ ଗୋପାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ; (ବାରସୁତ ଦେଖ)
5. Name of one of the 14 cowherd devotees mentioned by Achyutānanda.

୬ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣୋକ୍ତ ଦ୍ୱୀପବଶେଷ—
6. Name of a mythological island.

ଅନନ୍ତ ବୋଇ କରି ଈଶାନ୍ୟ କୋଣ ଦ୍ୱାରେ,
ଏ ଦ୍ୱୀପ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ ଅଦଭ୍ୟ ହୋଇ ଉଦେ—ସାରଳା. ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣ ।

ଅନନ୍ତକଡ଼ା—ଦେ. ବ—ବାହୁରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ବଳୟାକୃତିବଶେଷ—
Anantakardā Armlet.

ଅନନ୍ତଗୋସାଇଁ—ଦେ. ବ—ପରମେଶ୍ୱର; ଜଗତ୍କାର ବ୍ରହ୍ମ—
Anantagosāiṅ A name of God.

ଅନନ୍ତଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—ସଂ. ବ—ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ; ଏ ଦିନ ଅନନ୍ତବ୍ରତ ପାଳନ ହୁଏ—
Anantachaturddasī The fourteenth day of the bright fortnight of the month Bhādraba.

ଅନନ୍ତତା—ସଂ. ବି. (ଅନନ୍ତ+ତା) —ଚିରକାଳ—
Anantatā Eternity.

ଅନନ୍ତ ଦାସ—ଦେ. ବ—ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସମସାମୟିକ ପଞ୍ଚସଖା ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—
Ananta Dāsa One of the five dearest devotees and friends of Chaitanya.

ଅନନ୍ତଦେବ - ସଂ. ବ—ବାସୁକୀ ସର୍ପ—A name of the serpent Anantadeba Bāsukī.

ଦେ. ବ—କାଶ୍ମୀରର ରାଜାବଶେଷ—Name of a king of Kāśmīra.

ଅନନ୍ତଦୈବଜ୍ଞ—ଦେ. ବ—ଶକାବ୍ଦ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କରଣଗ୍ରନ୍ଥ-Anantadaibajña ରଚୟିତା ଜ୍ୟୋତିଷୀ—Name of an astronomical author.

ଅନନ୍ତନେମୀ—ଦେ. ବ—ଶାକ୍ୟମୁନିଙ୍କ ସମସାମୟିକ ମାଲବର ଜଣେ ରାଜା-Anantanemī Name of a king of Mālaba, a contemporary of Śākyamuni.

ଅନନ୍ତପାଳ—ଦେ. ବ—କାଶ୍ମୀରର ଖ୍ୟାତନାମା ଯୋଦ୍ଧାବଶେଷ—Anantapāla Name of a great warrior of Kāśmīra.

ଅନନ୍ତପୁରୁଷୋତ୍ତମ—ଦେ. ବ—ଅନନ୍ତବାସୁଦେବ (ଦେଖ)
Anantapurushottama Anantabāsudeba (See)

ଅନନ୍ତବରତ—ଗ୍ରା. ବ—ଅନନ୍ତବ୍ରତ (ଦେଖ)
Anantabarata Anantabrata (See)

ଅନନ୍ତବର୍ମ୍ମ—ଦେ. ବ—ଉତ୍କଳର ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କର ଉପାଧି—Anantabarma A title assumed by the Rājās of the Ganga dynasty of Utkala.

ଅନନ୍ତବର୍ମ୍ମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବ—ଦେ. ବ—ଉତ୍କଳର ଗଙ୍ଗବଂଶରପ୍ରତିଷ୍ଠାତା-Anantabarma Name of the founder of the Chordaṅga Deba Ganga dynasty of Utkala.

ଅନନ୍ତବାଜି—ଦେ. ବ—ବାଲୁରେ ଜନ୍ମିବା ବୁଦାଳିଆ ଶାକବଶେଷ Anantabāji (ଲମ୍ବରେ ୩ ଇଞ୍ଚ ବଢ଼େ)—A shrubby potherb microrrhychus asplinifolius (Haines)

ଅନନ୍ତବାତ—ଦେ. ବ—ଶିରୋରୋଗବଶେଷ—A kind of disease somewhat like tetanus. Anantabāta

ଅନନ୍ତ ବାସୁଦେବ—ଦେ. ବ—ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ଭୁବନେଶ୍ୱର ବନ୍ଦୁସାଗରର ପୂର୍ବକୂଳରେ ଥିବା ମନ୍ଦିରରେ ବିଷ୍ଣୁମୂର୍ତ୍ତି-Ananta basudeba Name of an image of Bishnu in a temple on the eastern bank of the Bindusāgara tank at Bhubaneśwara (District-Puri)

ଅନନ୍ତବିକ୍ରମୀ—ଦେ. ବ—ଜନୈକ ବୋଧିସତ୍ତ୍ୱ—Name of one of Anantabikramī the Bodhisattwas (M. W.)

ଅନନ୍ତବିଜୟ—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନନ୍ତ+ବିଜୟ; ଯାହାର ଧ୍ୱନିଦ୍ୱାରା ଅନନ୍ତ ବା ବିଷ୍ଣୁ ବଶୀଭୂତ ହୁଅନ୍ତି)—
Anantabijaya
୧ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଶଙ୍ଖ—1. The conch blown by Judhishṭhira.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ରୁ ୨୪ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ରୁ ୨୪ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରୁଛୁ ନାହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୨୪ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସାଯାଇ ୨ ବା ୧ ରୁ ୨୪ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଲଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶଙ୍ଖ (ଯେଉଁ ଶଙ୍ଖ ଅଗଣିତ ଲୋକଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣୀଭୂତ କରେ)—2. An excellent conch.

ଧର୍ମର ଅନନ୍ତବଳସ୍ୱ ଶଙ୍ଖ ବାଜେ ସଘନ । ମଧୁସୂଦନ—ବୃନ୍ଦାଙ୍ଗନ ।

ଅନନ୍ତୱୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବହୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନନ୍ତ + ୱୀର୍ଯ୍ୟ)—
Anantabīrjya ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମଶୀଳ—Mighty.
ଦେ. ବ—ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଯୁଗର ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଜୈନ ଅର୍ହତ—Name of the twenty-third Jaina sage of a future age (M. W.)

ଅନନ୍ତବ୍ରତ—ସଂ. ବ. (ଅନନ୍ତ + ବ୍ରତ)—
Anantabrata ୧ । ଅନନ୍ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ପାଳିତ ବ୍ରତ—1. A religious vow observed on the Ananta chaturddasī day.
୨ । ଅନନ୍ତବ୍ରତ ପାଳନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ସୂତ୍ର ବାହୁରେ ଧାରଣ କରେ(ଏଥିରେ ୧୪ ଟି ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥାଏ)—2. The thread tied round the arm of a person observing the vow of Anantabrata.
୩ । ବାହୁରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ବଳୟାକାର ଅଳଙ୍କାର—3. Armlet.

ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଜୁଆଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନନ୍ତବ୍ରତ + ଉଦ୍‌ଯାପନା)—
Anantabrata ujuāñ ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନା (ଦେଖ) Anantabrata udyāpanā (See)

ଅନନ୍ତବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନା—ସଂ. ବ—ଅନନ୍ତଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ବ୍ରତ ବାର ବର୍ଷ
Anantabrata udyāpanā ପାଳନକରିବା ପରେ ତହିଁର ଉଦ୍‌ଯାପନାରୂପ ଉତ୍ସବ—The ceremony of consummating the observance of the Anantabrata vow after a continuous observance for twelve years.

ଅନନ୍ତବ୍ରତସେବା—ଦେ. ବ. (ଅନନ୍ତବ୍ରତ + ସେବା)—
Anantabratasebā ଅନନ୍ତବ୍ରତ ପାଳିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରତ-ଉଦ୍‌ଯାପନା କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଦିନ ସ୍ନାନାନ୍ତେ ଅନନ୍ତବ୍ରତସୂତ୍ରକୁ ଗଣ୍ଡୁଷେ ଜଳରେ ବୁଡ଼ାଇ ତହିଁକୁ ପାଦୁକ ଜଳକୁ ପିଇବା—Act of sipping a little water after dipping the Anantabrata thread in it every day.

ଅନନ୍ତଭଦ୍ରା—ଦେ. ବ—ସାରଳା ମହାଭାରତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାମ୍ୟକବନ
Anantabhadrā ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀବିଶେଷ—Name of a river flowing by the forest of Kāmyaka spoken of by Sāralā Dāsa.

ଅନନ୍ତଭାଗା—ଦେ. ବ—ସାରଳାମହାଭାରତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାମ୍ୟକବନ
Anantabhāgā ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀବିଶେଷ—Name of a river flowing by the Kāmyaka forest menticned by Sāralā Dāsa.

ଅନନ୍ତମତି—ଦେ. ବ—ଜଣେ ବୌଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱ—Name of a
Anantamati Bodhisattwa (M. W.)

ଅନନ୍ତମୁଖୀ—ଦେ. ବ—ବହୁଲୋକ ଏକତ୍ର ମିଳି ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଗବତ
Anantamukhī ଏକଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପାଠ କରି ଶେଷ କରିବା ପରେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନାଦି ଉତ୍ସବ—The ceremony of reading the whole of the Ordiā Bhāgabata in the course of a day and chanting hymns and feeding Brāhmans.

ଅନନ୍ତମୂଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନନ୍ତା—ଶବ୍ଦକଳ୍ପଦ୍ରୁମ)—
Anantamula ହେମିଡ଼ସ୍‌ଲସ୍ ମୂଳ
ଅନନ୍ତମୂଳ The root of Hemidesmus Indicus.

ଅନନ୍ତଯୁଗ—ଦେ. ବ—କଳିଯୁଗ—
Anantajuga The Kali age.

ଶୂନ୍ୟ ସ୍ୱସ ଅନନ୍ତ ଯୁଗରେ ଦୁଃଖ ଥାଉ । ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।

ଅନନ୍ତର—ସଂ. ଅ. (ନ+ଅନ୍ତର; ଯାହାର ଅନ୍ତର ବା ବ୍ୟବଧାନ ନାହିଁ)—
Anantara
(ଅନନ୍ତରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ—1. Immediately after.
୨ । ପରେ ପଶ୍ଚାତ୍—2. Afterwards.
୩ । ତଦନନ୍ତର; ତହିଁପରେ —3. Thereafter; thereupon.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—1. Situated behind.
୨ । ପରବର୍ତ୍ତୀ—2 Subsequent; following.
୩ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—3. Adjacent.
୪ । ଲଗିଥିବା—4. Contiguous.
୫ । ଧାରାବାହିକ—5. Uninterrupted; continuous.
୬ । ନିମ୍ନତର; ନୀଚତର—6 Lower.
୭ । ଘନ—7. Compact; close.
୮ । ନିମ୍ନତର ଜାତିସ୍ଥ—8. Of lower caste.
ସଂ. ବ—୧ । ପ୍ରତିବାସୀ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A neighbouring rival (M. W.)
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତିତା—2. Contiguousness.
୩ । ବ୍ରହ୍ମ—3. The Supreme Soul.

ଅନନ୍ତରଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନନ୍ତର=ପରେ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Anantaraja ୧ । ଅନୁଜ; କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା—1. The younger brother; the after born.
(ଅନନ୍ତରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ୠ	ଵସନ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଙ୍ଖ	ଞ	ସ	ର୍ତ୍ସ	ଇଅ	ୱ	ୟ

୨ । ମାତୃଉରଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁରୁଷ-ଔରସଜାତ ସନ୍ତାନ (ମନୁ ୧୦-୪୧)—2. A son born of a Brāhmaṇa or Kshatriya father and a mother of lower caste.

ଅନନ୍ତରଜାତ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନନ୍ତର + ଜାତ)—
Anantarajāta (ଅନନ୍ତରଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନନ୍ତରଜ (ଦେଖ) Anantaraja (See)

[ଦ୍ର—ବ୍ରାହ୍ମଣ ଔରସରେ ଅନନ୍ତରଜାତ ସୁତ ଜନ୍ମତ ବା ପତତ ଅଟନ୍ତି—ମନୁ. ୧୦।୭ ।]

ଅନନ୍ତଶକ୍ତି—ସଂ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ମହାଶକ୍ତିଶାଳୀ—
Anantaśakti Omnipotent.

ଅନନ୍ତଶୟନ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅନନ୍ତ + ଶୟନ)—
Anantaśayana ୧ । ମହାପ୍ରଲୟକାଳରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଅନନ୍ତ ବା ଶେଷନାଗ ଉପରେ ଶୟନ—
1. The sleeping of Bishṇu on the Ananta serpent during the great deluge.

୨ । ତିବାଙ୍କୋଡ଼—
2. Travancore (M. W. & Apte).

୩ । ଶ୍ରୀରଙ୍ଗପତ୍ତନ—
3. Śrīraṅgapattana (Apte).

ଅନନ୍ତଶଯ୍ୟା—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ ବା ମ୍ଭା ରୂପକ; ଶଯ୍ୟା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ଅନନ୍ତନାଗ)—ମହାପ୍ରଲୟକାଳରେ
Anantaśajyā ଅନନ୍ତନାଗ ଉପରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ରଚିତ ଶଯ୍ୟା—The bed of Bishṇu on the Ananta serpent at the great deluge.

ଅନନ୍ତଶାୟୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନନ୍ତ + ଶୀ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍—
Anantaśāyī ଅନନ୍ତଶାୟିନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ପ୍ରଲୟକାଳରେ ଅନନ୍ତନାଗ ଉପରେ ଶୟନକରିଥିବା)—
ବିଷ୍ଣୁ—An epithet of Bishṇu.

ଅନନ୍ତଶୀର୍ଷ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନନ୍ତ + ଶୀର୍ଷ; ଯାହାଙ୍କ ଅସଂଖ୍ୟ ମସ୍ତକ ଅଛି)—
Anantaśīrsha ୧ । ବାସୁକୀ; ଶେଷନାଗ—
1. The thousand-headed serpent king.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2 Bishṇu.

ସଂ. ବ୍ରଣ—ବହୁଶିରଯୁକ୍ତ—Having countless heads.

ଅନନ୍ତଶୀର୍ଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବାସୁକୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—Name of the
Anantaśīrshā snake king Bāsukī's wife.

ଅନନ୍ତା—ସଂ. ବ୍ରଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନନ୍ତ + ଆ)—ଅନନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anantā Feminine of Ananta.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth.

୨ । ଦୁର୍ଗା; ଯାବଂତ—2. The Goddess Durgā.

୩ । ଦୂବା; ଦୂର୍ବ—3 The creeping grass.

୪ । ହେମିଡ଼ିସ୍ମସ୍ ଇଣ୍ଡିକସ୍—
4 A creeper; Hemidesmus Indicus.

୫ । ଶ୍ୟାମାଲତା—5. A creeper.

୬ । ଏକସଂଖ୍ୟା—6. The number '1'.

୭ । ପିପ୍ପଳ – 7 Long pepper.

୮ । ଦୁରାଲଭା (ଦେଖ)—8 Durālabhā (See)

୯ । ହରଡ଼ା—9 Myrabolan.

୧୦ । ଅଁଳା—10. Embellic myrabolan.

୧୧ । ଗୁଲୁଚଲତା—11. A creeper.

୧୨ । ଲାଙ୍ଗଲୀ (ଦେଖ)—12. Lāṅgalī (See)

୧୩ । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)—13 Agnimantha (See)

ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଅନନ୍ତନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନାଦର ସୂଚକ ଡାକ ନାମ—
1. A name for calling Ananta.

୨ । ଗଣ୍ଡିପୁଅ ଅନନ୍ତା; ନିଷ୍କର୍ମା ହୁଣ୍ଡାଯୁବକ—
2. A good-for-nothing loafer.

ଅନନ୍ତାଇ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅନନ୍ତା = ଦୁର୍ଗା) —ଗୀତାମ୍ବର ନୃସିଂହପୁର୍ଣ୍ଣୋକ୍ତ
Anantāī ଦେବୀବିଶେଷ—Name of a popular Goddess.

ଅନନ୍ତାତ୍ମା—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନନ୍ତ + ଆତ୍ମନ୍ ୧ମା ୧ବ.)—ବ୍ରହ୍ମ—
Anantātmā The Universal Spirit.

ଅନନ୍ତାନନ୍ଦ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ରାମାନନ୍ଦଙ୍କର ଜନୈକ ଶିଷ୍ୟ—
Anantānanda Name of a disciple of Rāmānanda.

ଅନନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅନନ୍ତ + ଯ)—୧ । ଯାହାର ସୀମା ନାହିଁ—
Anantya 1 Infinite.

୨ । ଚିର—2. Eternal.

ସଂ ବ—୧ । ଅନନ୍ତକାଳ—1. Eternity.

୨ । ଅନନ୍ତଦେଶ—2. Infinity.

ଅନନ୍ୱୟ—ସଂ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୱୟ)—୧ । ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦି-ସନ୍ତାନ; ଆଖୁଲୁଡ଼ା—1 Issueless
Ananwaya (ଅନନ୍ୱୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେଉଁ ପଦ ଅନ୍ୟ ପଦଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୱିତ ନୁହେଁ—
2. A word not governed by any other word.

ସଂ. ବ.—ଅର୍ଥାଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରଚନାରେ ଉପମାନ ଓ ଉପମେୟ ଏକ ବସ୍ତୁରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ । (ଏଥିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଯେ ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁର ଉପମା ଦେବାକୁ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ)—A figure in Rhetoric in which a thing is compared to itself showing that it is matchless.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁନାହିଁ । ଅତଏବ ୫ ବା ୬ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ ଯେବେ ଏ ରକ୍ଷାଦୋଷରେ ନ ପଡିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବସଦ୍ଧାତ ୬ ବା ୫ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଦିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ଦେଖ' ନ ପାଇଲେ 'ଦକ୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲବଟୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅନନ୍ୱିତ—ସଂ. ବିଣ (ନ + ଅନ୍ୱିତ)—୧ । ଯେଉଁ ପଦ ଅନ୍ୟ ପଦଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୱିତ ନୁହେ, ଯେଉଁ ପଦର ପୂର୍ବାପର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ—
Ananwita 1. (a word) Not governed by any other word.

୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ; ଅସଙ୍ଗତ—2. Unconnected; incoherent.

୩ । ଅନିୟମିତ—3. Irregular; desultory.

ଅନନ୍ୟ—ସଂ ବିଣ (ନ + ଅନ୍ୟ; ଯାହା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ ନୁହେ)—
Ananya ୧ । ସ୍ୱକୀୟ; ଆପଣାର—1. Own.

ଅନନ୍ୟଚା; ଅନନ୍ୟତ୍ୱ } ବି ୨ । ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତ—2. Exclusively devoted; devoted to no one else.

୩ । ଅଭିନ୍ନ; ସେହି ଏକା—3. Identical; selfsame.

ଅନନ୍ୟକର୍ମ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ କର୍ମନ୍)—
Ananyakarmmā ଯାହାର (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର୍ମ ଛଡ଼ା) ଅନ୍ୟ କର୍ମ, ବ୍ୟବସାୟ ବା ଜୀବିକା ନାହିଁ—Having no other occupation, employment or vocation.

ଅନନ୍ୟଗତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଗତି)
Ananyagati —ଅନନ୍ୟଗତିକ (ଦେଖ)
Ananyagatika (See)

ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା) ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ—
Sole resort or refuge.

ଅନନ୍ୟଗତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଗତି + କ)—
Ananyagatika ୧ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ; ନିରୂପାୟ; (ଅନନ୍ୟଗତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାଶ୍ୱର—1. Having no other alternative or resource.

୨ । ନିରାଶ୍ରୟ—2. Helpless.

ଅନନ୍ୟଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Ananyagāmī ୧ମା. ୧ବ.) —
(ଅନନ୍ୟଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଆଉ କାହାରଠାରୁ ନ ଯାଏ —
1. Going to no other.

୨ । ଯେ ଅନ୍ୟ କାହାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗମ ନ କରେ—
2. Cohabiting with no one else.

ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଚିତ୍ତ)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋଯୋଗ—
Ananyachitta 1. Undivided attention.
(ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏକାଗ୍ରତା—2. Concentration of mind.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନନ୍ୟଚେତା (ଦେଖ)
Ananyachetā (See)

ଅନନ୍ୟଚିନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଚିନ୍ତା)—
Ananyachinta ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟର ଚିନ୍ତା ନ କରି (ଅନନ୍ୟଚିନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଲକ୍ଷ୍ୟୀଭୂତ ବିଷୟରେ ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ଦେଇ ଥାଏ—Giving one's undivided thought to a matter.

ଅନନ୍ୟଚେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଚେତସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ananyachetā ଯେ ଏକମାତ୍ର ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନ ଦେଇଥାଏ—
Giving one's undivided attention to a matter.

ଅନନ୍ୟଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଜନ୍ମି ନାହିଁ) —
Ananyaja ମନସିଜ; ମଦନ; କାମ—Cupid; love.

ଅନନ୍ୟଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା:)—ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ନ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟି; ଏକଦୃଷ୍ଟି—
Ananyadṛushti Steadfast or intent gaze; staring at one thing only.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଦୃଷ୍ଟି)—
ଯାହାର ଏକ ପଦାର୍ଥ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ—
Gazing intently on one thing only.

ଅନନ୍ୟଦେବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଦେବ)—
Ananyadeba ୧ । ଏକ ଦେବ ଛଡ଼ା ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଉପାସ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ—1. Having no other God to worship

୨ । ଯାହା ଛଡ଼ା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଦେବ କେହି ନାହିଁ—
2. Having no other superior Deity.

ସଂ. ବି—ପରମାତ୍ମା; ପରବ୍ରହ୍ମ; ପରମେଶ୍ୱର—
The Supreme Being.

ଅନନ୍ୟଧର୍ମ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଧର୍ମ୍ମନ୍;
Ananyadharmā ୧ମା. ୧ବ.)—
ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ୍ମ ବା ଗୁଣ ନାହିଁ—
Having no other quality or attribute.

ଅନନ୍ୟନାଥ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ନାଥ)—
Ananyanātha ଯାହାର ଅନ୍ୟ କେହି ପ୍ରଭୁ ବା ସ୍ୱାମୀ ନାହିଁ—
(ଅନନ୍ୟନାଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having no other lord or master.

ଅନନ୍ୟନାଥା—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନନ୍ୟନାଥ + ଆ)—
Ananyanāthā ଅନନ୍ୟନାଥର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Ananyanātha.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଅନୂଢ଼ା କନ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ବର ପ୍ରତି ବାଗ୍‌ଦତ୍ତା ହୋଇ ନାହିଁ—A girl not previously betrothed to any other bride-groom.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ । ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ । ୠ	ଲୃ । ୡ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅନନ୍ୟପର—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନାହିଁ ଅନ୍ୟପର = ଆଶ୍ରୟୀ ଯାହାର; ନ + ଅନ୍ୟପର)—

Ananyapara

(ଅନନ୍ୟପରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ (ଦେଖ)

1. Ananyachitta (See)

୨ । ଅନନ୍ୟପରାୟଣ (ଦେଖ)

2. Ananyaparāyaṇa (See)

ଅନନ୍ୟପରାୟଣ—ସଂ ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅନନ୍ୟପରାୟଣ)—

Ananyaparāyaṇa

(ଅନନ୍ୟପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅନନ୍ୟଚିତ୍ତ (ଦେଖ)

1. Ananyachitta (See)

୨ । ଯେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ନୁହେ—

2. Not attached to any other person

ଅନନ୍ୟପୂର୍ବା—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅନ୍ୟପୂର୍ବା)—

Ananyapūrbā

୧ । ଯେଉଁ କନ୍ୟା ଆଉ କୌଣସି ବରପାଖକୁ ଏଯାଏଁକରୁ ବାଗ୍‌ଦତ୍ତା ଦୋଇ ନାହିଁ—

Unbetrothed (girl)

୨ । ଅବିବାହିତା—2. Unmarried (girl)

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବାଗଦତ୍ତା ଦୋଇ ନ ଥିବା କନ୍ୟା—

Unbetrothed girl; a virgin.

ଅନନ୍ୟବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନାହିଁ ଅନ୍ୟବୃତ୍ତି ଯାହାର; ନ + ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତି)—

Ananyabṛutti

୧ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ, ଆଶ୍ରୟ ବା ଅବଲମ୍ବନ ନାହିଁ—

1. Not having any other occupation, or calling.

୨ । ଯାହାର ଆଉ କେଉଁ କଥା ପ୍ରତି ମନଦେବାକୁ ନାହିଁ—

2. Having nothing else to attend to.

୩ । ଏକାନ୍ତ ମନୋଯୋଗୀ – 3. Closely attentive.

ଅନନ୍ୟମନସ୍କ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ (ନ + ଅନନ୍ୟମନସ୍କ)—

Ananyamanaska

(ଅନନ୍ୟମନସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ; ଏକାନ୍ତ ମନୋଯୋଗଯୁକ୍ତ—

Giving undivided attention; with attention concentrated on one object.

ଅନନ୍ୟମନା—ସ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ମନସ୍ ୧ମା.୧ବ)—

Ananyamanā

୧ । ଅନନ୍ୟମନସ୍କ (ଦେଖ)—

1 Ananyamanaska (See)

୨ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମନେ କରେ ନାହିଁ—

2. Thinking of nothing or none else.

ଅନନ୍ୟମାନସ—ସ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ମାନସ)—

Ananyamānasa

(ଅନନ୍ୟମାନସା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନନ୍ୟମନସ୍କ (ଦେଖ)

Ananyamanaska See)

ଅନନ୍ୟଶରଣ—ସ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅନ୍ୟ + ଶରଣ)—

Ananyaśaraṇa

(ଅନନ୍ୟଶରଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ନାହିଁ—

Having no other shelter or refuge.

ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ—ସ. ବ୍ୟଣ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ସାଧାରଣ)—

Ananyasādhāraṇa ୧ । ଅତ୍ୟ ଅସାଧାରଣ—

1. Very extraordinary; uncommon.

୨ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସାଧାରଣ ନୁହେଁ—

2 Not common to any one else.

୩ । ଯାହା ଅନ୍ୟ କାହାର ନୁହେଁ—

3 Not belonging to any other.

ଅନନ୍ୟାଶ୍ରିତ—ସ. ବ୍ୟଣ. (ନ + ଅନ୍ୟ + ଆଶ୍ରିତ)—

Ananyāśrita ୧ । ସ୍ୱାଧୀନ—1. Independent.

୨ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରା କରି ନାହିଁ—

2. Not having resorted to another.

ସଂ. ବ—(ସ୍ମୃତି) ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଧ୍ୟବାଧକ ବା ଅବବ ନୁହେଁ; ଅନ୍ୟ କାହାଠାରେ ବନ୍ଧା ଛଡା ନ ଥିବା—

(law) Unencumbered property.

ଅନପ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ନ + ଅପ)—ନିର୍ଜଳ; ଜଳଶୂନ୍ୟ—

Anapa Destitute of water.

ଅନପକରଣ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅପକରଣ)—

Anapakaraṇa (ସ୍ମୃତି) ନ ଦେବା—(law) Non-payment; non-delivery (M W.)

ଅନପଚୟ—ସଂ ବ୍ୟଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅପଚୟ)—

Anapachaya ୧ । ଅବିନାଶୀ; ଅବ୍ୟୟ—

1 Indestructible.

୨ । ଅବିନଷ୍ଟ—2. Undamaged.

୩ । ଅପବ୍ୟୟିତ ନ ଦୋଇଥିବା—3. Not squandered.

ଅନପତ୍ୟ—ସଂ ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅପତ୍ୟ)—

Anapatya

(ଅନପତ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅନପତ୍ୟତା—ବ)

ନିଃସନ୍ତାନ; ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦିଶୂନ୍ୟ—

Issueless; childless.

ଅନପତ୍ୟକ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ଅନପତ୍ୟ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—

Anapatyaka

ଅନପତ୍ୟ (ଦେଖ)

Anapatya (See)

ଅନପତ୍ରପ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅପତ୍ରପ) —ନିର୍ଲଜ୍ଜ—

Anapatrapa Shameless.

(ଅନପତ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନପରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅପରାଦ୍ଧ)—

Anaparāddha ୧ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଆଘାତ ବା ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ କରନାହିଁ—1. One who has not injured anybody.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Faultless.

ଅନପରାଧ—ସଂ. ବ. (ନଞ ତତ୍ପୁ ; ନ + ଅପରାଧ)—

Anaparādha ଅପରାଧଶୂନ୍ୟତା; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତା—

(ଅନପରାଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) Innocence; innocuousness.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ୍ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'କଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟୂ' ଦେଖିବେ ।

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯେ ଅପରାଧ କରି ନାହିଁ—
1. Innocent.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Faultless; free from defects.

ଅନପରାଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅପରାଧୀ)—
Anaparādhī ଯେ ଅପରାଧୀ ନୁହେଁ—Innocent.
(ଅନପରାଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନପସର—ସଂ. ବିଣ—(ସୃ ଗତି) ଚଞ୍ଚଳଦସ୍ତି କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଚୋରିଥିବା
Anapasara ବ୍ୟକ୍ତି; ଷ୍ଟୋରମାଲର ଜମାଦାର—
(law) Usurper; a receiver of stolen property.

(ଦ୍ର—ଏପର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଷ୍ଟୋରପର ଦଣ୍ଡ ଦେଆଯିବାରବିଧି ଅଛି । ମନୁ—୮।୧୬୮ ।)

ଅନପାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅପାୟ)—
Anapāya ୧ । ଅବିନାଶୀ; ଅବିନଶ୍ୱର—
(ଅନପାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Imperishable.

୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ— 2. Lasting.

୩ । ବାଧାରହିତ—3. Without obstacles.

୪ । ସମୃଦ୍ଧ—4. Prosperous.

ସଂ. ବି—୧ । ଦୁଃଖରହିତ୍ୟ; ଅନିଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତି—
1. Freedom from mischief.

୨ । ମହାଦେବ; ଶିବ— 2. God Śiba.

ଅନପାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅପାୟୀ)—ଅନପାୟ (ଦେଖ)
Anapāyī Anapāya (See)
(ଅନପାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନପେକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅପେକ୍ଷା)—
Anapeksha ୧ । ଯେ କାହାରିକ ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ନାହିଁ—
(ଅନପେକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Regardless.
(ଅନପେକ୍ଷତା—ବ) ୨ । ନିରପେକ୍ଷ—2. Impartial.

୩ । ସ୍ୱାଧୀନ—3. Independent.

୪ । ନିର୍ମମ—4. Indifferent.

୫ । ବେଖାତିରିଆ—5. Careless.

ଅନପେକ୍ଷା—ସ୍ତ. ବ. (ନ + ଅପେକ୍ଷା)—୧ । ବେଖାତିର—
Anapekshā 1. Carelessness.

୨ । ପରିତ୍ରତ ଅପେକ୍ଷା ନ କରିବା—
2. Disregard; want of regard for another.

ସ୍ତ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅନପେକ୍ଷ + ଆ)—ଅନପେକ୍ଷର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Anapeksha.

ଅନପେକ୍ଷିତ—ସ୍ତ. ବିଣ. (ନ+ଅପେକ୍ଷା+ଇତ)—୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—
Anapekshita 1. Unexpected.

୨ । ଖାତିର୍ କରି ନ ଯିବା—
2. Disregarded; unheeded.

ଅନପେତ—ସ୍ତ. ବିଣ. (ନ+ଅପ+ଇ ଧାତୁ+ତ)—
Anapeta ୧ । ଯାହା ଗତ ହୋଇ ନାହିଁ—
1. Not gone; not past.

୨ । ପୃଥକ୍ ହୋଇ ନ ଥିବା—2 Not separated.

୩ । ବିଦ୍ୟମାନ; ଉପସ୍ଥିତ—3. Present.

୪ । ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତ—4. Faithful to.

ଅନଫା—ସଂ. ବ. (ଗ୍ରୀକ୍‌ଭାଷାରୁ ଅନାତ)—ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ
Anaphā ଯୋଗବିଶେଷ—(Astronomy) A particular configuration of planets.

ଅନବକାଶ—ସଂ. ବ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ନ+ଅବକାଶ)—
Anabakāśa ଅବକାଶର ଅଭାବ—Want of leisure.
(ଅନବକାଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯାହାର ଫୁରସେତ୍ ନ ଥାଏ— 1. Having no leisure.

୨ । ଯାହାର ସୁବିଧା ବା ସୁଯୋଗ ନାହିଁ—
2. Having no opportunity or occasion.

୩ । ଅପ୍ରଯୁଜ୍ୟ—3. Inapplicable

ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ)—୧ । ଧାରାବାହିକ—
Anabachchhinna 1. Continuous.
(ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନତା—ବ) ୨ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Uninterrupted.

୩ । ଯାହା ରେଖାଆଦିଦ୍ୱାରା ଛେଦିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
3. Unintersected.

୪ । ଅତ୍ୟଧିକ; ବେଜାଯି—4. Immoderate.
(ଯଥା—ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ହାସ)

୫ । ସୀମାଶୂନ—5. Unbounded.

ଅନବଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅବଦ୍ୟ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—
Anabadya 1. Faultless.
ଅନବଦ୍ୟତା } ବ. ୨ । ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆପତ୍ତି କରି ଯାଇ ନ
ଅନବଦ୍ୟତ୍ୱ } ପାରେ—2 Unobjectionable.

୩ । ଅନିନ୍ଦ୍ୟ—Irreproachable.

ଅନବଦ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନବଦ୍ୟ+ଆ)—ଅନବଦ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anabadyā Feminine of anabadya.

ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଜଣେ ଅପ୍ସରା—Name of one of the Apsarās.

ଅନବଦ୍ୟାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନବଦ୍ୟ+ଅଙ୍ଗ)—
Anabadyāṅga ଯାହାର ଅଙ୍ଗ ବା ଦେହ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—
(ଅନବଦ୍ୟାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Having faultless body or limbs.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଢ଼

ଅନବଧାନ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍; ନ + ଅବଧାନ)—ଅମନୋଯୋଗ—
Anabadhāna Inattention; inadvertence.
(ଅନବଧାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅମନୋଯୋଗୀ—
(ଅନବଧାନତା—ବ) 1. Inattentive.
୨ । ଗରହୁସିଆର୍—2. Careless.

ଅନବଧି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅବଧି)—
Anabadhi ଅସୀମ—Boundless.

ଅନବନାଉ—ବୈଦେ. ବି. (ହି. ଅନ୍‌ବନ୍; ଅନ୍‌ବନାଉ)—
Anabanāu ୧ । ବିବାଦ—1. Dispute.
ଅବନିବନାଉ ୨ । ଅବନ; ଅସୌଦ୍ଦାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ; ଅପଡ଼—
ଅନବନାଉ 2. State of being on bad terms.
୩ । ଶତ୍ରୁତା—3. Enmity
ବହୁଯୋଗେ ହେଲ ଅନବନାଉ, ଘୁକାଘ୍ନ ଘୋଷା ବହୁଲେ ଉଡ଼ଁ ।
ବ୍ରଜନାଥ. ସମ୍ଭରଉରଙ୍ଗ ।

ଅନବରତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅବ + ରମ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ତ)—
Anabarata ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—Uninterrupted; incessant.
ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସବ୍ଦଦା—1 Always.
୨ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନଭାବରେ—2. Incessantly.

ଅନବଲମ୍ବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅବଲମ୍ବ)—
Anabalamba ୧ । ଅବଲମ୍ବନଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର ଠିଆ ନାହିଁ—
(ଅନବଲମ୍ବା—ସ୍ତ୍ରୀ. 2. Having no support or prop.
୩ । ନିରାଶ୍ରୟ—3. Helpless.
୪ । ସ୍ୱାଧୀନ—4. Independent.
୫ । ବେକାର୍—5. Having no employment; unemployed.

ଅନବଲମ୍ବନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅବଲମ୍ବନ)—
Anabalambana ଅନବଲମ୍ବ (ଦେଖ)
(ଅନବଲମ୍ବନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Anabalamba (See)
ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍)—୧ । ଅବଲମ୍ବନର ଅଭାବ—
1. Want of support.
୨ । ସ୍ୱାଧୀନତା—2. Independence.

ଅନବଲୋଭନ—ସଂ. ବି—୧ । ଉପନଷଦୁକ୍ତ ଗର୍ଭିଣୀଙ୍କର ୪ର୍ଥ ମାସ-
Anabalovana କର୍ତ୍ତବ୍ୟସଂସ୍କାର ବା ଉତ୍ସବବଶେଷ (ଗର୍ଭସ୍ରାବର ଆଶଙ୍କା ରହିତ କରିବା ଏ ଉତ୍ସବର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)—
1 Name of a ceremony observed by pregnant woman to prevent miscarriage (M. W.)
୨ । ଉପରୋକ୍ତ ଉତ୍ସବର ବିବରଣ ଲେଖାଥିବା ଉପନଷଦ୍‌ର ଅଧ୍ୟାୟ—2. Name of a chapter of the Upanishad dealing with the above ceremony.

ଅନବସର—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍; ନ + ଅବସର)—
Anabasara ୧ । ଅନବକାଶ (ଦେଖ)
(ଅନବସରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Anabakāśa (See)
୨ । (ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଣସର; ସ୍ନାନପୂର୍ଣ୍ଣିମାଠାରୁ ନେତ୍ରୋତ୍ସବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଳ)—ଅଣସର (ଦେଖ)
Aṇasara (See)
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି;)—ଅନବକାଶ (ଦେଖ)
Anabakāśa (See)

ଅନବସିତ—ସଂ. ବ (ନ—ଅବ + ସୋ ଧାତୁ + ତ) —ଜିଷ୍ଣୁର୍ ଛନ୍ଦ
Anabasita ବିଶେଷ, ଏଥିର ପ୍ରତି ଚରଣରେ ୧୧ ପଦ ଥାଏ—
A kind of Sanscrit metre of four lines with eleven feet to each (M. W.)
ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ—Not terminated.

ଅନବସ୍କର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅବସ୍କର୍)—୧ । ମଳଘ୍ନ—
Anabaskara 1. Free from dirt.
୨ । ପରିଷ୍କୃତ—2. Clean; cleansed.

ଅନବସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ (ନ + ଅବସ୍ଥା)—୧ । ସ୍ଥିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Anabastha 1. Unsettled.
୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Unstable.

ଅନବସ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍; ନ + ଅବସ୍ଥା)—୧ । ଅନିସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥା—
Anabasthā 1. Unsettled condition.
୨ । ଅସ୍ଥିର ଆଚରଣ—2. Unsteady conduct.
୩ । ଅନୈତିକ ଆଚରଣ—3 Loose conduct.
୪ । (ଦର୍ଶନ) କୌଣସି ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ ଶେଷ ମୀମାଂସାର ଅଭାବ—
4. (philosophy) Non-finality of a proposition; endless series of statements (M. W.)
୫ । ଦୁରବସ୍ଥା—5. Adversity.
୬ । ଅଭାବ—6 Want; need.

ଅନବସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ନଞ ତତ୍; ନ + ଅବସ୍ଥାନ)—୧ । ଅସ୍ଥିରତା—
Anabasthāna 1. Instability; unsteadiness.
୨ । ସ୍ଥିତିର ଅଭାବ—2. Non-existence.
୩ । ମନ ଆଚରଣ—3. Looseness of conduct.
୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବାୟୁ—4. Air; wind.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅସ୍ଥିର—Fickle; unstable.

ଅନବସ୍ଥାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Anabasthāyī ୧୩। ୧ବ.)—
(ଅନବସ୍ଥାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଚରସ୍ଥାସ୍ଥୀ—Transient.

ଅନବସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅବସ୍ଥିତ)—୧ । ଚଞ୍ଚଳ; ଅସ୍ଥିର—
Anabasthita 1. Restless;
(ଅନବସ୍ଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଠିକଣା; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—2. Fickle; unstable; unsteady.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗାଥାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦ୍ୱିପ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦ୍ୱୀପ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଅନସ୍ଥିତ—3. Unsettled.

୪ । ମନ ଆଚରଣବିଶିଷ୍ଟ—
4. Loose in conduct. (M. W.)

ଅନବସ୍ଥିତଚିତ୍ତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅନବସ୍ଥିତ+ଚିତ୍ତ)—
Anabasthitachitta ଅସ୍ଥିରମନ୍ତ—Unsteady mind.
(ଅନବସ୍ଥିତଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—
(ଅନବସ୍ଥିତଚିତ୍ତତ୍ୱ—ବ) ୧ । ଅସ୍ଥିରମନ୍ତ; ଚଞ୍ଚଳମନ୍ତ—
1. Fickle-minded.
୨ । ଯାହାର ମତଲବ ସବୁବେଳେ ଏକ ନୁହେଁ—
2. Irresolute.

ଅନବସ୍ଥିତଚେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନବସ୍ଥିତ+
Anabasthitachetā ଚେତସ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
ଅନବସ୍ଥିତଚିତ୍ତ (ଦେଖ)
Anabasthitachitta (See)

ଅନବହିତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅବହିତ)—୧ । ଅମନୋଯୋଗୀ—
Anabahita 1. Inattentive.
(ଅନବହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ମନ ଦଏ ନାହିଁ—2. Heedless.

ଅନବିକଳ୍ପ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଅବିକଳ୍ପ)—୧ । ଯାହା ବାର ହୋଇ ନ
Anabikalpa ପାରେ—1. Indistinguishable.
୨ । ଅନସ୍ଥିତ—2. Undefined.

ଅନଭ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି (ସଂ. ଅନୁଭବ)—ବହୁ ଦୁଃଖଭୋଗ—
Anabha Much suffering.

ଅନଭବ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୁଭବ)—୧ । ବହୁ ଦୁଃଖଭୋଗ—
Anabhaba 1. Much suffering.
୨ । ବହୁ ଦୁଃଖାନୁଭବ--2. Much sad experience.

ଅନଭିଜାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଅଭିଜାତ)—୧ । ଯାହାର ଆଭିଜାତ୍ୟ
Anabhijāta ନାହିଁ; ଯେ ଉଚ୍ଚବଂଶୀୟ ନୁହେଁ—
(ଅନଭିଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Not of gentle birth.
୨ । ନୀଚବଂଶଜ—2. Lowborn; ignoble.

ଅନଭିଜ୍ଞ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଅଭିଜ୍ଞ)—
Anabhijña ୧ । ଅଜ୍ଞ; ଯେ ଜାଣେ ନାହିଁ—1. Ignorant.
(ଅନଭିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର ଅନୁଭବ ନାହିଁ—
(ଅନଭିଜ୍ଞତା—ବ) 2. Inexperienced.
୩ । ଅପରିଚିତ—3. Unacquainted with.
୪ । ନିର୍ବୋଧ—4. Stupid.

ଅନଭିଜ୍ଞାତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିଜ୍ଞାତ)—
Anabhijñāta ୧ । ଅଚିହ୍ନିତ—1. Unrecognised.
(ଅନଭିଜ୍ଞାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଚିହ୍ନା—2. Unknown.

ଅନଭିଜ୍ଞେୟ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିଜ୍ଞେୟ)—
Anabhijñeya ଯାହାକୁ ଚିହ୍ନା ଯାଇ ନ ପାରେ—
Unrecognisable.

ଅନଭିପ୍ରେତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିପ୍ରେତ)—
Anabhipreta ୧ । ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ପାଖ ନ ଥିଲା—
1. Not intended.
୨ । ଅଭିପ୍ରାୟବହିର୍ଭୂତ—2. Different from what was intended.
ସ. ବ—ଅଭିପ୍ରାୟବହିର୍ଭୂତ ଘଟଣା—An occurrence different from what was intended (M. W.)

ଅନଭିବ୍ୟକ୍ତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ)—
Anabhibyakta ୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ—1. Not expressed;
(ଅନଭିବ୍ୟକ୍ତି—ବ) not exhibited.
୨ । ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ—2. Latent.
୩ । ଅପରିସ୍ପୁଟ—3. Dim; indistinct.

ଅନଭିଭୂତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିଭୂତ)—
Anabhibhuta ୧ । ଅନାକ୍ରାନ୍ତ—1. Unattacked.
୨ । ଅନନୁଭୂତ—2 Unfelt.

ଅନଭିମତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିମତ)—
Anabhimata ୧ । ଯାହା ମନଗ୍ଭଗି ନୁହେଁ—
1. Not to one's mind.
୨ । ଇଚ୍ଛାବିରୁଦ୍ଧ —2. Against one's wish or liking.
୩ । ଅନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ—3. Not aimed at.
୪ । ଯାହା ଭଲ ଲଗେ ନାହିଁ—4. Disliked.

ଅନଭିରୂପ— ସ. ବିଣ. (ନ+ଅଭିରୂପ)—
Anabhirupa ୧ । ମେଳ ହେଉ ନ ଥିବା—
1. Not corresponding
୨ । ଯାହା ମନୋମତ ନୁହେଁ—2. Not pleasing.
୩ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Not handsome.

ଅନଭିଲାଷ—ସ. ବ. (ନ+ଅଭିଲାଷ)—
Anabhilāsha ଅନିଚ্ছା—Absence of desire or wish.

ଅନଭିଲଷଣୀୟ; ଅନଭିଲଷିତ } ବିଣ.

ଅନଭିଷ୍ୱଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ନ+ଅଭିଷ୍ୱଙ୍ଗ)—
Anabhishwanga ୧ । ଅନାସକ୍ତି—
1. Non-attachment.
୨ । ବୈରାଗ୍ୟ; ନିର୍ମମତା—2. Indifference.

ଅନଭ୍ୟସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଅଭ୍ୟସିତ)—
Anabhyasita ୧ । ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
1. Not practised.
୨ । ନିତ୍ୟନିଜରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉ ନ ଥିବା—
2. Disused; neglected.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ୍	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍

ଅନଭ୍ୟାଶ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅଭ୍ୟାଶ)—ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—Distant; not near (M. W.)
Anabhyāsa

ଅନଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅଭ୍ୟାସ)—
Anabhyāsa ଅଭ୍ୟାସ ବା ନିୟମିତ ଆଲୋଚନାର ଅଭାବ—Want of regular exercise or practice.

ଅନଭ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅଭ୍ର)—
Anabhra ମେଘଶୂନ୍ୟ—Cloudless.

ଅନଭ୍ରବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ପୂଙ୍କରୁ ମେଘ ନ ଉଠାଇ ଦ୍ରୁତ ବର୍ଷା ଦେବା)—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ-ପ୍ରାପ୍ତି—Unexpected acquisition (M. W.)
Anabhrabṛushṭi

ଅନମ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Anama ୧ । ଅନତ—1. Not bent.
୨ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ନମସ୍କାର କରେ ନାହିଁ—2, One who makes no salutation to another.
ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Brāhmaṇa.

ଅନମିତେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ନମିତ୍)—
Anamite ୧ । ଅକାରଣରେ; ବୃଥା—
ଅକାରଣେ 1. For nothing; in vain.
ନାହକ୍ ୨ । ଅନ୍ୟଥା; ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—2. In another way.
ନ୍ୟାସ୍ ନ ରୁଝନ୍ତ ସେ ରୁଝନ୍ତ ଅନମିତେ । ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅନମ୍ବର—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅମ୍ବର)—
Anambara ୧ । ବସ୍ତ୍ରହୀନ; ଯେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥାଏ; ନଗ୍ନ; (ଅନମ୍ବରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦିଗମ୍ବର—1. Naked; unclothed.
୨ । ଫୁଟିଲା—2. Bare.
୩ । ଆବରଣଶୂନ୍ୟ—3. Without covering.
ସଂ. ବ—୧ । ନଗ୍ନ କ୍ଷପଣକ; ବୌଦ୍ଧ ସଉବିଶେଷ—1. A class of naked Buddhist mendicants.
୨ । ଆକାଶ—2. The sky.
[ଦ୍ର—ଅମ୍ବରର ଅର୍ଥ ଆକାଶ; ଅନମ୍ବରର ଅର୍ଥ ଆକାଶ ।]
ଅନମ୍ବର ବେଶ ବଗେ ଉଚ୍ଚ୍ୱଳ ସେ । ରଘୁନନ୍ଦନ. ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ।

ଅନୟ—ସଂ. ବ. (ଅ+ନୟ)—୧ । ମନ୍ଦ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—1. Bad management.
(ଅନୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—2. Bad conduct.
୩ । (ନ+ଅୟ)—ଦୁର୍ନୀତି—3. Immorality.
୪ । ମନ୍ଦ ନୀତି—4. Bad policy.
୫ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—5. Misfortune.
୬ । ମନ୍ଦ ପଥ—6. Evil course.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ନୟ)—
୧ । ନୀତିଶୂନ୍ୟ—1. Immoral.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅୟ)—ଦୁର୍ଭାଗା—2. Unfortunate.

ଅନରଗଲ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ଅନର୍ଗଳ)—
Anaragala ଅନର୍ଗଳ (ଦେଖ)
Anargala (See)

ଅନରଣ୍ୟ—ସଂ. (ନାମ)—ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଅଯୋଧ୍ୟାର ରାଜାବିଶେଷ
Anaraṇya (ରାବଣ ଦିଗ୍ବିଜୟ ସମୟରେ ଏହାଙ୍କୁ ବଧ କରିବାରୁ ଏ ଅଭିଶାପ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ମୋ ବଂଶର ହାତରେ ତୁ ନିହତ ହେବୁ—Name of a king of the Solar Dynasty.

ଅନରଥ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସଂ. ଅନର୍ଥ)—ଅନର୍ଥ (ଦେଖ)
Anaratha Anartha (See)
ବନସ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ତ ଷଷ୍ଠା ଅତରଣ
ଅଜାତ୍ତି ଅନରଥ କୋଥ ଅଲକ୍ଷଣ । କୃଷ୍ଣଦେଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅନରାରି—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ. ଅନରାରି)—
Anarāri ଅବୈତନିକ—Honorary.

ଅନରାରି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅନରାରି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍)—
Anarāri majishṭreṭ ଫଉଜଦାରୀ ମକଦ୍ଦମା ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ମନୋନୀତ ଅବୈତନିକ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—Honorany Magistrate.

ଅନର୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—ସଂ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—Name of the 11th day of the bright fortnight of the month of Kārttika.
Anarka chaturddasī

ଅନର୍କାଭ୍ୟୁଦିତ—ସଂ. ବ. (ନ+ଅର୍କ+ଅଭ୍ୟୁଦିତ)—
Anarkābhyudita ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବ କାଳ—The time just before sun-rise.

ଅନର୍ଗଳ—ଫ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଅର୍ଗଳ)—୧ । ବାଧାରହିତ—
Anargala 1. Unhindered; free from obstruction.
(ଅନର୍ଗଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ମଝିରେ ମଝିରେ ବନ୍ଦ ହେଉ ନ ଥିବା; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Uninterrupted.
୩ । ନିରଙ୍କୁଶ—3. Unfettered.
୪ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଧ—4. Unrestrained.
୫ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚୃତ୍ତ—5. Licentious.
୬ । ସ୍ୱାଧୀନ—6. Free; independent.
୭ । ଯହିଁରେ ବଳଣୀ ନ ଥାଏ—7. Having no bar.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅତି ଦୃଢ଼—Very strong.
ସାତ ବଜାଃ ମତ୍ତାବଳ; ସେହୁ ବଳଣୀ ଅନର୍ଗଳ ।
କଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦୨ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୋଳିନ୍ଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସଇତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଡା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନଭାବରେ—
1. Uninterruptedly.
୨ । ଗଡ଼ ଗଡ଼ କର (କହିବା)—2. Very fluently.
(ଯଥା—ବକ୍ତା ଅନର୍ଗଳ କହି ଯାଉଥାନ୍ତୁ; ଆମେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଲ୍ ବଲ୍ କର ଗୁହାଁଥାଉଁ ।)

ଅନର୍ଗଳ ମୁକୁଟ—ଦେ. ବି—ରାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ରାଜମୁକୁଟ—
Anargala mukuṭa The crown worn by king Durjyodhana.
ମାନଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ମୁଁ ହୋଇ ପରଣାମୀ
ଅନର୍ଗଳ ମୁକୁଟ ମାଗିଲେ ହେବୁ ସ୍ୱାମୀ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅନର୍ଗଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନର୍ଗଳ + ଆ)—ଅନର୍ଗଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ —
Anargalā Feminine of Anargala.
ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—୧ । ଅତି ଦୃଢ଼—1. Very strong.
ଠାବେ ଠାବେ କଡାଟ ଲଗିଛି ଅନର୍ଗଳା । ଭାରତ. ବ୍ରହ୍ମାଭୂଷଣ ଚୌଭା ।
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତବଳିଷ୍ଠ—2. Very mighty.
ବୃଷ୍ଟିଲେ ତ ଦୁମ୍ବେ ସବେ ଶକ୍ତି ଅନର୍ଗଳା—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତବ୍ରଣ ।
୩ । ଅଜେୟ—3. Invincible.
ସ୍ୱଗରେ ଫାଲଗୁନା ଭେକରେ ଅନର୍ଗଳା—ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅନର୍ଘ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅର୍ଘ)—ଅମୂଲ୍ୟ; ବହୁମୂଲ୍ୟ—
Anargha Priceless; invaluable.
ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ + ଅର୍ଘ)—୧ । ବେଜାଯ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ—
1. Wrong value (M. W.)
୨ । ଅମୂଲ୍ୟମୂଲ—2. Wrong price.

ଅନର୍ଘରାଘବ—ସଂ. (ନାମ) ମୁରାରି କବିକୃତ ରାମଚରିତାତ୍ମକ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକ—
Anargharāghaba Title of a Sanskrit drama by Murāri.

ଅନର୍ଘ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଅର୍ଘ + ଯ)—୧ । ଅମୂଲ୍ୟ—
Anarghya 1. Priceless.
୨ । ଯାହା ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ନୁହେଁ—
2. Not valuable (M. W.)

ଅନର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ + ଅର୍ଥ)—୧ । ମନ୍ଦ; ଅନିଷ୍ଟ; ଅଶୁଭ—
Anartha 1. Evil; injury.
୨ । କ୍ଷତି—2. Damage.
୩ । ଅସୁବିଧା—3. Inconvenience.
୪ । ଅକାମିକା ବସ୍ତୁ—
4. Worthless or useless object.
୫ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ମନ୍ଦ ଘଟଣା—
5. Disappointing occurrence.
୬ । ଅପ୍ରୟୋଜନ—6. Want of use or necessity.
ଦେ. ବି—୧ । ବିବାଦ—1. Dispute.
୨ । କଳକଚ୍ଛଆ—2. Quarrel.
ଅନର୍ଥ ନବାବ ହୁଇ ବଳ ଏବେ ରଙ୍ଗ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅର୍ଥ)—୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Worthless.
୨ । ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ; ବେଦଉକାଣ୍ଡ; ଅକାମିକା; ବୃଥା—
2. Useless; unnecessary.
୩ । ନିରର୍ଥକ; ଅର୍ଥଘ୍ନ—
3. Having no meaning; nonsensical.
୪ । ଯାହାର ଅମୁକ ଅର୍ଥ ନ ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ଥାଏ—
4. Having not that (but another) meaning (M. W.).
୫ । ଯାହା ମନ୍ଦ ଫଳ ବା ଅଶୁଭ ଜାତ କରେ—
5. Producing evil or misfortune.
୬ । ଅଲ୍ପଉପକାର—6 Unprofitable.
୭ । ଦୁର୍ଭାଗା—7. Unfortunate.

ଅନର୍ଥକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନର୍ଥ + କ)—ଅନର୍ଥ (ଦେଖ)
Anarthaka Anartha (See).
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବୃଥାରେ—1. In vain.
୨ । ଅପ୍ରୟୋଜନରେ—2. Unnecessarily.
ସଂ. ବି—ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରଲାପ—Incoherent talk; raving.

ଅନର୍ଥକର—ସଂ. ବିଣ. (ଅନର୍ଥ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Anarthakara ୧ । ଅଶୁଭକର—
(ଅନର୍ଥକଗ୍ନ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Producing evil or misfortune.
୨ । ବୃଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. Doing what is useless or worthless.
୩ । ଅଲ୍ପଉପଜନକ—3. Unprofitable.

ଅନର୍ଥପାତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନର୍ଥ + ପାତ)—ଅଶୁଭ ଘଟଣା;
Anarthapāta ଦୁର୍ଘଟଣା—Inauspicious event; mishap.

ଅନର୍ଥସଂଶୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଅର୍ଥସଂଶୟ)—ଟଙ୍କା ବା ଧନ ବୁଡ଼ିଯିବାର
Anarthasaṁsaya ଆଶଙ୍କା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—Non-risk of money or wealth.

ଅନର୍ଦ୍ଧପାଗ—ଦେ. ବି. (ଶିଳ୍ପରତ୍ନିଷା)—ଦେଉଳର ଅଂଶବିଶେଷ;
Anarddhapāga (ଦେଉଳ ତଳେ ନୋଟ—ଦେଖ)
(architecture) A part of a temple (See notes under Deula).

ଅନର୍ଯ୍ୟାପ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ)—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ—
Anarjyāpa 1. Excessive.
୨ । ଅନର୍ଯ୍ୟାପ; ଅଗଣିତ—2. Countless.
ଦେବମାନେ ଜାତ ହେଉନ୍ତେ ଅନର୍ଯ୍ୟାପ—ଭାରତ. ବ୍ରହ୍ମଭୂଷଣଗୀତା ।
୩ । ବହୁତ—3. Many; too much.

ଅନର୍ହ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅର୍ହ = ଯୋଗ୍ୟ)—
Anarha ୧ । ଦଣ୍ଡ ବା ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
(ଅନର୍ହା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Undeserving of punishment or reward.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ସ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Undeserving; unworthy.

୩ । ଅନୁପଯୋଗୀ—3. Unsuitable.

୪ । ଅସଥେଷ୍ଟ—4. Inadequate.

ଅନଳ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ = ନାହିଁ + ଅଲ = ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତି, ତୃପ୍ତି
Anala ଯାହାର; କମ୍ବା ଅନ ଧାତୁ = ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଲ; ଯାହା ନିଃଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଜଳଉଠେ)—

୧ । ଅଗ୍ନି; ନିଆଁ—1. Fire.

୨ । ଅଗ୍ନିଦେବତା—2 The God of Fire.

୩ । ଜଠରାନଳ; ଜାଠରାଗ୍ନି—
3. Digestive power; gastric juice.

୪ । ପିତ୍ତ—4. Bile.

୫ । ଅଷ୍ଟାବସୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଷଷ୍ଠ ବସୁ—
5. The sixth of the eight Basu Deities.

୬ । ଚିତାମୂଳ; ଧଳାଚିତା ଓ ନାଲିଚିତା ଗୁଳ୍ମ—
6. Plumbago Zeylanica and Rosea.

୭ । ଦେହାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ବାତ—
7. Wind inside the body.

୮ । ଭଲ୍ଲାତକ; ଭେଲଆ—8. Marking-nut.

୯ । ର ଅକ୍ଷର—9. The letter 'Ra'.

୧୦ । ୩ ସଂଖ୍ୟା—10. The number '3'.

୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ବୃହସ୍ପତିଙ୍କର ପଞ୍ଚାଶତ୍ତମ ବର୍ଷ—
11. (astronomy) The fiftieth year of the planet Jupiter's cycle.

୧୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) କୃତ୍ତିକାନକ୍ଷତ୍ର—
12. (astronomy) The 3rd lunar mansion; the Pleidas.

୧୩ । ବସୁଦେବଙ୍କ ନାମ—
13. A name of Basudeba.

୧୪ । ମର୍କଟବିଶେଷ—14. Name of a monkey.

୧୫ । ମୁନିବିଶେଷ—15. Name of a sage.

୧୬ । ପିତୃବିଶେଷ—16. A class of manes.

୧୭ । ଆତ୍ମା; ଜୀବାତ୍ମା—17. The soul.

୧୮ । ବିଷ୍ଣୁ—18. A name of Bishnu.

୧୯ । ପରମେଶ୍ୱର; ପରଂବ୍ରହ୍ମ —
19. The Supreme Being.

ଅନଳଂକରିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅଳଂ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ)—
Analamkarishnu

୧ । ଯେ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧେ ନାହିଁ—
1. Not given to the use of ornaments.

୨ । ଅନଳଂକୃତ —2. Unornamented.

ଅନଳଦ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନଳ + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Analada ୧ । ଅଗ୍ନିଦ; ଯେ ନିଆଁ ଲଗାଏ; ଘରପୋଡ଼ିଆ—
(ଅନଳଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Incendiary; one who sets fire to houses etc.

୨ । ଯେ ନିଆଁକୁ ନିଭାଏ—2 Quenching fire.

୩ । ଯେ ଉତ୍ତାପକୁ କମାଏ—3. Reducing heat.

ସଂ. ବ. (ଯାହା ଅନଳ ବା ତାପକୁ ଛେଦନ କରେ ବା ଦୂର କରେ)—ଜଳ—Water.

ଅନଳଦୀପନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନଳ + ଦୀପନ)—
Analadīpana ଜାଠରାଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ—Stomachic; exciting digestion.

ଅନଳନଳ—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧଭାବରେ—
Analanala 1. Incoherently.

୨ । ଅନିୟମିତରୂପେ—2. Irregularly.

୩ । ଭଲ ମନ ସବୁକୁ ନିର୍ବିଚାରରୂପେ ମିଶାଇବା—
3. Promiscuously.

ଅନଳନଳ ! ଓଦା କଥା ସବୁ ଜଳ—ଉପ ।

ଅନଳନଳିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଏଣୁତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପିବା; ବହୁଜଳ୍ପନା କରିବା.
Analanalibā To talk incoherently and long.

ଅନଳପ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. (ସଂ. ଅନଳ୍प)—୧ । ଅନଳ୍ପ—
Analapa 1. Not little.

୨ । ଅଧିକ—2. Great

ମୋର ଅନଳପ ପୂରୁଷର ଉପ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅନଳପ୍ରଭ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନଳ + ପ୍ରଭା)-
Analaprabha ୧ । ନିଆଁପରି ପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ; ଜଳୁଥିବା—
(ଅନଳପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Blazing or shining like fire.

୨ । ଅତିତେଜସ୍ୱୀ—2 Dazzling; radiant.

ଅନଳପ୍ରଭା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନଳପ୍ରଭ + ଆ)—ଅନଳପ୍ରଭର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Analaprabhā Feminine of Analaprabha.

ସଂ. ବ—୧ । ବିଦ୍ୟୁତ୍—1. Lightning.

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ ଲତା; ଫୁଟିଫୁଟିକା ଗୁଳ୍ମ—
2. A phosphorescent plant; Hali cacabum Cardiospermum.

୩ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ଅଗ୍ନିର ଆଭା ବା ତେଜ—
3. Radiance of fire

ଅନଳସ—ଫ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅଳସ)—
Analasa ଆଳସ୍ୟବିହୀନ; ନିରଳସ—
Not idle; active.

ଅନଳସାଦ—ଫ. ବ. (ଅନଳ + ସଦ ଧାତୁ + ଅ)—
Analasāda ଅଜୀର୍ଣ୍ଣରୋଗ; ବାତାଜୀର୍ଣ୍ଣ—
Dyspepsia (M. W)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଲେଖିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧି' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅନଲସେନ—ସଂ. (ନାମ)—ପକ୍ଷିରାଜବରେଣ୍ଡ (ବହାଙ୍କ କନ୍ୟା କୃତ୍ତିକାକୁ Anal̤asena ଶଙ୍କରେଶ୍ୱର ବବାହ କରିଥିଲେ)—Name of a king of Jakshas.

ଅନଲସେନ ବୋଲଣ ଯକ୍ଷଗଣ ସୁନା
କୃତ୍ତିକା ବୋଲ କରି ଡାର ଏକଇ ଉନ୍ନତା । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମହାଭରତ. ଅବ ।

ଅନଲାନନ୍ଦ—ସଂ. (ନାମ)—ବେଦାନ୍ତକଲ୍ପତରୁ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚୟିତା— Anal̤ānanda Name of a Sanscrit treatise Bedānta Kal̤pataru.

ଅନଲି—ସଂ. ବ—ବକବୃକ୍ଷ; ଅଗସ୍ତି ଗଛ— Anal̤i A tree; Sesbania Grandiflora.

ଅନଲ୍ପ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଅଳ୍প)— Anal̤pa ୧ । ଯାହା ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ; ଅସାମାନ୍ୟ— 1. Not a little.
୨ । ଅଧିକ—2 Much,
୩ । ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ—3. Numerous
୪ । ବଡ଼—4. Great.

ଅନଲ୍ପଘୋଷ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନଳ୍ପ + ଘୋଷ)— Anal̤paghosha ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦକାରୀ; ବଡ଼ଘାଣ୍ଟିଆ— (ଅନଲ୍ପଘୋଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) Very clamorous; very noisy.

ଅନଶନ—ସଂ. ବ. (ନ + ଅଶନ)— Anaśana ୧ । ନ ଖାଇବା; ଅଭୋଜନ—1. Starvation
୨ । ଉପବାସ—2. Fasting.
୩ । ପର ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିବା ପାଇଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓପାସ ରହିବା—
3 Fasting as a form of suicide from vindictive motives (M. W.)
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ନଗ୍ନାର—1. Starved.
(ଅନଶନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପବାସୀ—2. Fasting.
(ଅନଶନତା—ବ) ୩ । ଖାଇ ନ ଥିବା—3. Not eating.

ଅନଶିତ—ସଂ ବ. (ନ + ଅଶ ଧାତୁ + ଭାବ. ତ)— Anaśita ୧ । ଉପବାସ—1. Fasting.
୨ ଆହାରର ଅଭାବ—2. Condition of not having eaten.

ଅନଶ୍ନାନ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅଶ ଧାତୁ + ଆନ)— Anaśnāna ୧ । ଖାଇ ନ ଥିବା— (ଅନଶ୍ନାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not eating (M. W.)
୨ । ଉପବାସ କରିଥିବା—2. Fasting.

ଅନଶ୍ୱର—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନଶ୍ୱର)—ଚିରସ୍ଥାୟୀ; ଅବିନାଶୀ— Anaśwara Indestructible; imperishable.

ଅନସ୍—ସଂ. ବ.—୧ । (ଅନ୍ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍)— Anas (ବୈଦିକ) ଶକଟ, ଗାଡ଼ି; ରଥ; ଯାନ—
1, Cart; conveyance.
୨ । (ଅନ ଧାତୁ = ବଞ୍ଚିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅସ; ଯାହା ଯୋଗୁଁ ଜୀବ ବଞ୍ଚେ ବା ଜୀବନଧାରଣ କରେ)—ମାତା—
2. Mother.
୩ । (ଅନ ଧାତୁ = ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା + ଭାବ. ଅସ)—ଜନ୍ମ—
3 Birth.
୪ । (ଅନ ଧାତୁ = ବଞ୍ଚିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ)—ଜୀବ—
4. A living creature.
୫ । ସନ୍ତାନ—5. Offspring.
୬ । (ଅନ ଧାତୁ = ବଞ୍ଚିବା + ସଂଜ୍ଞା. ଅସ; ଯାହା ଖାଇ ଜୀବ ବଞ୍ଚେ)—ଭାତ; ଅନ୍ନ—6. Boiled rice.
୭ । ଖାଦ୍ୟ—7. Food.
୮ । ପିତା—8. Father.
୯ । ରନ୍ଧନଶାଳା—). Kitchen.
୧୦ । ଶୋକ—10. Grief.
୧୧ । ଜଳ—11. Water.

ଅନସୂୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଅସୂୟା)— Anasūya ୧ । ଅସୂୟାଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର ଅନ୍ୟର ନାହିଁ— (ଅନସୂୟା— ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not envious; not spiteful.
୨ । ରୋଷଘ୍ନ—2. Free from anger.

ଅନସୂୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନସୂୟ + କ)— Anasūyaka ଅନସୂୟ (ଦେଖ) (ଅନସୂୟକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Anasūya (See)

ଅନସୂୟା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନସୂୟ + ଆ)—ଅନସୂୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Anasūyā Feminine of Anasūya.
ସଂ. ବ. (ନ + ଅସୂୟା)—୧ । ଅସୂୟାରାହିତ୍ୟ; ଅନ୍ୟର ଅଭାବ—
1. Freedom from spite; absence of envy.
୨ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟାବିଶେଷ; ଅତ୍ରିଋଷିଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
2. Name of the wife of sage Atri.
୩ । କାଳିଦାସଙ୍କ ଶକୁନ୍ତଳାର ସଖୀବିଶେଷ—
3. Name of a companion of Kāl̤idāsa's Śakuntal̤ā.

ଅନସୂୟୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ + ଅସୂୟା + ଉ)— Anasuyu ଅନସୂୟ (ଦେଖ) Anasūya (See) (M. W.)

ଅନହଂକାର—ସଂ. ବ. (ନ + ଅହଂକାର)— Anahaṁkāra ୧ । ଅହଙ୍କାର ବା ଗର୍ବଶୂନ୍ୟତା— (ଅନହଂକାର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Absence of pride or self-conceit.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

୨ । ଜୀବାତ୍ମା ପରମାତ୍ମାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ବୋଲି ନ ଭାବିବା—
2. Absence of a tendency to regard soul as distinct from God.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ – ନିରହଙ୍କାର; ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ—
Free from self-conceit.

ଅନହଂକୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନହଙ୍କାର; ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ—
Anahaṁkṛuta Free from self-conceit.
(ଅନହଂକୃତା— ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅନହଂକୃତ—ବି)

ଅନହଂବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଅହଂବାଦୀ)—
Anahaṁbādi ଅନହଙ୍କାର, ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ; ଆତ୍ମବଡ଼ମା ରହିତ—
(ଅନହଂବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Free from sel-fconceit.
ଅନହଂବାଦିତା } ବି.
ଅନହଂବାଦ }

ଅନହତନାଦ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅନାହତନାଦ)—ଅନାହତନାଦ (ଦେଖ)
Anahatanāda Anāhatanāda (See)

ଦୋଇବ ଅନହତନାଦ, ଶ୍ରବଣେ ଶୁଭଇ ଶବଦ ।
ପ୍ରାଣୀ—ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅନହୁତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାହୂତ; ଅହେତୁକ) —
Anahuti ୧ । ଅହେତୁକ—1. Groundless.
ଅନହୋତ ୨ । ଅମୂଳକ—2. Unfounded.
ଅଚାନକ ୩ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—3. Unexpected.
୪ । ଅପ୍ରଣୋଦିତ—4. Unprovoked.
୫ । ହଠାତ୍ ଘଟିବା—5. Sudden.
୬ । ବୃଥା—6. Vain.
ଦେ. ଅ—୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—Unexpectedly.
୨ । ହଠାତ୍—2 Suddenly.
୩ । ଅକାରଣ; ବିନାକାରଣରେ—3. Without any assignable cause or justiflcation.
୪ । ବୃଥାରେ—4. In vain.

ଅନହୋତ—ଦେ. ବିଣ. ଓ ଅ—ଅନହୁତ (ଦେଖ)
Anahoti Anahuti (See)
ନାଁ ନହିଁ ଦେ. ବି. (ସଂ. ନ ଭବତି)—ନ ହୋଇ; ନ ଘଟିବା—
Not happening.
ଦେ. ଅ—ନାଁ; ନାହିଁ—No.
(ଯଥା—ମୁଁ ଭିନ୍ନ ଧନ ହେଲ୍ଲ କଣ୍ଟ ଧନ ମାଗୁଣ୍ଟ ମତେ ହୋଉ ଅନହୋଉ ପଦେ କହିଦେଲେ ମୁଁ ଗଲିଯାନ୍ତି ।)

ଅନା—ସଂ. ଅ—୧ । (ବୈଦିକ) ଏତଦ୍ଦ୍ୱାର—1. Here by.
Anā ୨ । (ବୈଦିକ) ଏହିପରି—2. Thus.
୩ । (ବୈଦିକ) ପ୍ରକୃତରେ—3. Indeed.

ଦେ. କି—ଅନାଇବା କ୍ରିୟାର ଅନୁଜ୍ଞା ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ ଅନାଦରାର୍ଥ ଏକ ବଚନ (ତୁ) ରେ ଆକାର—ଦେଖ୍; ଗୃହାଁ—
(you) Do look ! See !

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାସ୍ଥା)—ଅନାସ୍ଥାପ୍ରାପ୍ତ; ଅବହେଳିତ—
Uncared for; disregarded.

ଦୁଃଖର ଉପର୍ଯ୍ୟା ହୋଇ ରହିବ ଏତେ ଅନା । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଦେ. ବି—୧ । ପ୍ରକାର; ଢଙ୍ଗ; ରଳ; ଅବସ୍ଥା—
1. Manner; condition.
(ଯଥା—ଏ ଲୋକାଙ୍କ କେତେ ଅନା ହେଉଛି ।)
୨ । (ନାମ-ପୁଂ.) (ସଂ. ଅନାମ; ଅନାଦ)—
ଅନାଦ, ଅନାମ ଆଦ ଲୋକଙ୍କ ଡାକ ନାମ—
3. Name for calling Anāma or Anādi.

ଅନାଅନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ)—
Anāani ୧ । ପରସ୍ପରକୁ ଗୃହିଁବା—
ଚାଓୟାଚାହି 1. Looking at each other.
ତକାତକୀ ଅନାଅନ ଚମତ୍କାର, ଘୁଚନା ଭୋର ଭାବ୍ରର । ପ୍ରାଚୀନ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଦେ. ବିଣ—ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରୁଥିବା—
Looking at each other.

ଇନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଜୁନର କଥା ଦୁଅନ୍ତେଣ ଉହାଁ
ପଣ୍ଡିମାନେ ପଲାନ୍ତି ଯେ ଅନାଅନ ହୋଇ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅନାଇଁ—ଦେ. ଅ. (ଅନାଇଁବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକା ରୂପ; ଅବ୍ୟୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Anāiñ
ଚେୟେ (ଅମୁକୁକୁ) ଗୃହିଁ; ଅନୁରୂପ; ଅନୁସାରେ—
ଦେଖକର According to.

ଗର୍ବଦମାନଙ୍କର ବଳକୁ ଅନାଇଁ,
ପାର୍ଥ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଉହାଁ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅନାଇଁବା—ଦେ. କି. (ଭୁଲ. ସଂ. ଅନ୍ୟୋନ୍ୟାବଲୋକନ)—
Anāiñbā ୧ । ଗୃହିଁବା—1. To look; to see.
ଚାଓୟା ଏଥି ଅନ୍ତେ ଅରଜୁନ କୃଷ୍ଣକୁ ଅନାଇଁ
ତକାନା ପଗାରଲେ ପୁଣି ଯେ ସଂଶପ୍ତମାନ ହୋଇ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
୨ । ଆଦରିବା; ଯତ୍ନନେବା—1. To take care of.
(ଯଥା—ସେ ପର୍ ଦଶ ବର୍ଷ ହେଲ୍ଲ ବଇଷମ ହୋଇ ତା ପିଲ୍ଲ ପିଲଙ୍କି ଅନାଇଁବାକୁ ନାହିଁ ।)
୩ । ଅପେକ୍ଷା କରିବା—3. To wait for.
ପଛଙ୍କ ଆସିବାର ବାଟକୁ ଅନାଇଁ
ବସିଥିବେ ଦୁଆରେ ଜାହାକୁ ନ ଗୃହିଁ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୪ । ଆଦର ବା ସ୍ନେହଦୃଷ୍ଟି କରିବା—
4. To cast an affectionate look or glance.

ପଦ୍ମରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଜାଉରେ ଭାକୁଛି, ଅନାଥ ଜାହ୍ନବ ଥରେ—ଗୁଖାନାଥ ।

ଅନାଉଣି—ଦେ. ବି—୧ । ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବା; ଗୃହିଁବା—
Anāuṇi 1. Looking at.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାନମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ପସ୍ତନାଥନନ୍ଦନା, ଅନାଉଣି ଛ ମନା
କରୁ ଯେ ଆଇଁ ଦୃଷ୍ଟ ଗ୍ରହଁରୁରେ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କଶୋରଚଣ୍ଡୁ—ଘ ଗୀତ ।

୬ । ଗ୍ରହାଣି; ଗ୍ରହିବାର ଛଟକା—
2. Mode of glancing; glance.

ଆଜଉ ଅନାଉଣି ନୂଆରେ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚିଥା । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

କ । ଦର୍ଶନ; ଦୃଷ୍ଟି—3. Look; sight.

ମନା ନକର ହଉ, ଅନାଦରରହଉ
ଅନାଉଣି କରଉ ତୁନା କରୁ ଦୁରୁତ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କଶୋଚ୍ଚତଣ୍ଡ. ଷ ଗୀତ ।

ଅନାକର୍ଣ୍ଣନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆକର୍ଣ୍ଣନୀୟ)—
Anākarṇṇanīya ଅଶ୍ରାବ୍ୟ; ଅକଥନୀୟ—Not fit for hearing; unspeakable.

ଅନାକାଙ୍କ୍ଷୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଆକାଙ୍କ୍ଷା + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Anākāṅkshī ଅକାଙ୍କ୍ଷା ବା କାମନାରହିତ—
(ଅନାକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Free from desires.

ଅନାକାର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଆକାର)—
Anākāra ନିରାକାର; ଆକାରଶୂନ୍ୟ—Formless; shapeless.

ସଂ. ବ—ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମ; ପରଂବ୍ରହ୍ମ; ପରମେଶ୍ୱର—The Supreme Being.

ଅନାକାଳ—ସଂ. ବ. (ନ + ଆ + କାଳ)—
Anākāla ୧ । ଅସମୟ; ଅକାଳ—1. Unseasonable time.

୨ । (ସ୍ମୃତି)—ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ—2. (law books) Famine. (M W.)

ଅନାକାଳଲବ୍ଧ—ସଂ ବ. ପୁଂ.—ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ସେଚ୍ଛ ବକଲରେ
Anākālabhṛuta ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ପର ପାଖେ ମୂଲ୍ୟ ବକଥିବା
ଦାସ—A slave who became so voluntarily to avoid starvation in a time of scarcity.

ଅନାକୁଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଆକୁଳ)—
Anākula ୧ । ଯେ ବ୍ୟସ୍ତ ନୁହେଁ; ଯେ ଅଜାନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—
(ଅନାକୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not beset; not confused.
(ଅନାକୁଳତା—ବ) ୨ । ଧୀରସ୍ଥିର—2. Calm.
୩ । ନିୟମାଧୀନ—3. Regular.
୪ । ଅବ୍ୟତଳତ—4. Unperplexed.

ଅନାକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଅକ୍ରାନ୍ତ)—.
Anākrānta ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ଆକ୍ରମଣ କରି ନାହିଁ—
(ଅନାକ୍ରାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unassailed.
୨ । ଯାହାକୁ କେହି ଆକ୍ରମଣ କରି ନ ପାରେ—
2. Unassailable.

ଅନାକ୍ରାନ୍ତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାକ୍ରାନ୍ତ + ଆ)—ଅନାକ୍ରାନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anākrāntā Feminine of Anākrānta.

ସଂ. ବ—ଅଙ୍କଗ୍ରନ୍ଥି—The prickiy Night shade. (Solanium Jacquini)

ଅନାଖୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୁ)—
Anākhu ଅଣାଖୁଆ (ଦେଖ)—Aṇakhuā (See)

ଅନାଗ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ + ଆଗସ୍)—୧ । ନିଷ୍ପାପ—
Anāga 1. Sinless.
(ଅନାଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Blameless.

ଅନାଗତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆଗତ)—୧ । ପହଞ୍ଚି ନଥିବା—
Anāgata 1. Not yet arrived.
୨ । ଆସି ନ ଥିବା—2. Not come.
୩ । ଅବଶ୍ୟ ଘଟି ନ ଥିବା—3 Not yet happened.
୪ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—4. Not yet attained.
୫ । ଭବିଷ୍ୟତ—5. Future.

ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦରୁ ଅତୀତ ଅନାଗତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଅଛ ଏ ଜଗତ ।
ବୃଷସିଂହ, ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୬ । ଅଜ୍ଞାତ—6. Unknown.
୭ । ଅପଠିତ—7. Unlearnt.
ସଂ. ବ—ଭବିଷ୍ୟତ—The future.

ଅନାଗତବାଧା—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) ଭବିଷ୍ୟତରେ ଘଟିବା ବାଧା ବା
Anāgatabādhā କଷ୍ଟ—Future trouble (M. W.)

ଅନାଗତବିଧାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (୬ର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଗତ + ବିଧାତୃ
Anāgatabidhātā ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ
(ଅନାଗତବିଧାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପାୟ ସଂସ୍ଥାନ କରେ—Providing for future; provident.

ସଂ. ବ—ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ମାଛର ନାମ—Name of a fish in a story of the Pañchatantra.

ଅନାଗତାବେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଗତ + ଅବେକ୍ଷଣ)—
Anāgatābekshaṇa ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଦୃଷ୍ଟି—
Act of looking at that which is not yet come or the future (M. W)

ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନାଗତ + ଆର୍ତ୍ତବ +
Anāgatārttabā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଋତୁମତୀ ହୋଇ ନ ଥିବା
(ବାଳିକା)—a girl) Who has not yet attained to puberty.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଋତୁମତୀ ବାଳିକା—An unmenstruated girl.

ଅନାଗତି—ସଂ. ବ. (ନ + ଆ + ଗତି)—୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତି—
Anāgati 1. Non-attainment.
୨ । ନ ପହଞ୍ଚିଥିବା—2. Non-arrival
୩ । ଅନୁପସ୍ଥିତି—3. Absence.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନ୍ତବନ୍ତ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅନାଗମ—ସଂ. ବି. (ନ+ଆଗମ)—ଅନାଗତ (ଦେଖ)
Anāgama Anāgati (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅନୁପସ୍ଥିତ—1. Not present.

୨ । ଆସି ନ ଥିବା—2. Not come.

୩ । (ସ୍ମୃତି) ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଅଧିକା ଦୋଇ ଲାଭ ଦୋଇ ନାହିଁ ବନ୍ଦୁ ଯାହା ବନା ଦଲିଲରେ ଆବଦ୍ଧମାନ କାଲରୁ ଭୋଗଦଖଲ କରିଯାଇଅଛି -

3. (law) (a property or thing) Which does not constitute an accession to previous property but has been possessed from time immemorial and therefore without documentary proof (M. W.)

ଅନାଗମୋପଭୋଗ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଗମ+ଉପଭୋଗ)—
Anāgamopabhoga ଆବଦ୍ଧମାନ କାଲରୁ ବନା ଦଲିଲରେ ଭୋଗ ଦଖଲ କରିଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ଭୋଗ—Possession or enjoyment of a property from time immemorial which does not constitute an accession to previous property.

ଅନାଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆଗମ୍ୟ)—
Anāgamya ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—1. Unattainable.

୨ । ଅଗମ୍ୟ—2 Unapproachable.

ଅନାଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆଗାମିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Anāgāmī ୧ । ଯାହା ଭବିଷ୍ୟତ୍ ନୁହେଁ—1. Not future.

୨ । ଉପସ୍ଥିତ ହେଉ ନ ଥିବା—2. Not arriving

୩ । ଯାହା ଫେରି ଅସି ପାରିବ ନାହିଁ—

3. Not subject to returning.

ସଂ. ବି—ଗୌର ବୌଦ୍ଧ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରୁ ତୃତୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—Name of the third of the four Buddhist orders.

ଅନାଗାମୁକ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଆ+ଗମ ଧାତୁ+ଉକ)—
Anāgāmuka ୧ । ଯେ ଆସିବାର ସମ୍ଭବନା ନାହିଁ—
(ଅନାଗାମୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not likely to come.

୨ । ଆସିବାରେ ଯାହାର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ—

2. Not in the habit of coming.

ଅନାଘ୍ରାତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଆଘ୍ରାତ)—ଶୁଙ୍ଘାଯାଇ ନ ଥିବା; ଯାହାକୁ କେହି ଅବଧି ଶୁଙ୍ଘିନାହିଁ—Not yet smelt.

ଅନାଘ୍ରାତ ପୁଲ ଅନଇଲୁ ଲୂନ ଜଳଲମ୍ବି ଘାସ୍ନେ ଉନୁ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାଥ—ଯଯଚ ।

ଅନାଚରଣ—ସଂ. ବି. (ନ+ଆଚରଣ)—୧ । ଉଚିତ ବା ପ୍ରଥାସଙ୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା— 1. Non-performance

ଅନାଚରିତ
ଅନାଚରଣୀୟ } ବିଣ of what is right or customary.

୨ । ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ—2. Improper behaviour

୩ । ଅସଦାଚରଣ—3. Misconduct

ଅନାଚାର—ସଂ. ବି. (ନ+ଆଚାର)—୧ । ଆଚାରଘ୍ନତା—
Anāchāra 1. Non-observance of social or customary rites.

୨ । ଅନାଚରଣ (ଦେଖ)

2. Anācharaṇa (See)

ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—୧ । ଆଚାରବ୍ୟତୀତ—

(ଅନାଚାରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not observing customs.

୨ । କଦାଚାର—2. Of bad conduct.

୩ । ଶୌଚାଦି ଆଚାର ନ ମାନିବା—

3 Nonobser-vance of the prescribed canons of purity.

୪ । ପ୍ରଥା, ଆଇନ ବା ଔଚିତ୍ୟ ନମାନିବା ଭାବରେ—

4. Regardless of custom, law or propriety.

୫ । ଯେ ନ୍ୟାୟ ମାନେ ନାହିଁ—

5. Unprincipled (M. W.)

୬ । ଅସାଧାରଣ—6 Uncommon.

ଅନାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଆଚାର+ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
Anāchārī ୧ । ଉଚିତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିବା—
(ଅନାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not acting properly.
(ଅନାଚାରିତା—ବି) ୨ । ଭଦ୍ର ସମାଜାନୁମୋଦିତ ଆଚାରବାନ—

2. Ill-bred; Ill-behaved.

୩ । ଯେ ଗର୍ହିତ ଆଚରଣ କରେ—

3. Of bad conduct.

୪ । ଯେ ଶାସ୍ତ୍ରନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଚାର ନ ପାଳେ—4. Not observing the prescribed canons of the scriptures and law books.

ଅନାଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ନ)—୧ । ଖାଦ୍ୟ; ଶସ୍ୟ —1. Grains
Anāja ୨ । ଦାନା—2. Food.
ଆନାଜ ୩ । ପରିବାପତ୍ର—3. Kitchens-vegetables.
ଅନାଜ ୪ । ଇଲାଜ; ଔଷଧ —4. Medicine.

ଅନାଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Anājñāta ୧ । ଅଜ୍ଞାତ—1. Unknown.

୨ । ଜ୍ଞାତ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ବଳ ଯାଇଥିବା—

2. Surpassing all that has ever been known (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଅନାଟନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅନଟନ)—ଅନଟନ (ଦେଖ)
Anāṭana Anaṭana (See)

ଅନାଡ଼ି - ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାର୍ଦ୍ଦି; ପ୍ରା. ଅନାରଯ୍ଯ ସଂ. ଅଜ୍ଞାନ— ପ୍ରା. ଅଣ୍ଣାଣୀ)—
Anārdi
ଆନାଡ଼ି ୧ । ଅଜ୍ଞ—1. Ignorant.
ଅନାଡ଼ୀ ୨ । ଅନିପୁଣ—2. Not skilful.
୩ । ନିର୍ବୋଧ—3. Stupid; foolish.
୪ । ଅସଭ୍ୟ; ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ—4. Uncivilized; unrefined.
୫ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଦ ପଡ଼ାଏ—5. Bungling.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅମାନିଆ—Disobedient.

ଅନାଢ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆଢ୍ୟ)—
Anādhya ୧ । ନିର୍ଦ୍ଧନ; ଗରିବ—1. Poor.
(ଅନାଢ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାଙ୍ଗାଳ—2. Indigent; destitute.

ଅନାତପ - ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ + ଆତପ)—
Anātapa ଖରା ବା ରୌଦ୍ରାଭାବ; ଛାଇ—Absence of sun's rays; shade.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଆତପଶୂନ୍ୟ—1 Void of sun-shine.
୨ । ଛାୟାଯୁକ୍ତ—2 Shady.
୩ । ଶୀତଳ—3. Cold.

ଅନାତୁର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଆତୁର)—
Anātura ୧ । ଆତୁରତାରହିତ; ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—
(ଅନାତୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from suffering or anxiety
(ଅନାତୁରତା—ବି) ୨ । ରୋଗଶୂନ୍ୟ; ସୁସ୍ଥ - 2. Well.

ଅନାତ୍ମଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆତ୍ମଜ୍ଞ)—
Anātmajña ୧ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବା ପାରମାର୍ତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—
(ଅନାତ୍ମଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Not having spiritual knowledge.
୨ । ନିର୍ବୋଧ; ଯେ ନିଜର ଶକ୍ତି ବା ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ନ ପାରେ-
2. Unable to realise one's own condition or power.

ଅନାତ୍ମମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆତ୍ମମାନ)—
Anātmamāna ୧ । ଯାହା ଆତ୍ମାର ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ—
(ଅନାତ୍ମମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Not adopted to self.
୨ । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—2. Disinterested.

ଅନାତ୍ମବେତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଆତ୍ମନ୍+ବିଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ —୧ମା. ୧ବ.)—ଅନାତ୍ମଜ୍ଞ (ଦେଖ)
(ଅନାତ୍ମବେତ୍ତାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anātmajña (See)

ଅନାତ୍ମୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଆତ୍ମୀୟ)—୧ । ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ (ବ୍ୟକ୍ତି); ପର—1. Unrelated; out-sider.
(ଅନାତ୍ମୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିପକ୍ଷ; ବିଦ୍ୱେଷୀ (ବ୍ୟକ୍ତି) —
2. Inimical.

ଅନାତ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୁହେଁ; ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନୁହେଁ—Impersonal
ସ. ବି—ନିଜର ପରିବାର ପ୍ରତି ସ୍ନେହର ଅଭାବ—Want of affection for one's own family.

ଅନାତ୍ୟନ୍ତିକ—ସ. ବିଣ. (ନ + ଆତ୍ୟନ୍ତିକ)—
Anātyantika ୧ । ଅଚିର—1. Not perpetual.
୨ । ଯାହା ଶେଷ ନୁହେଁ—2. Not final.
୩ । ଯାହା ମଝିରେ ମଝିରେ ଘଟେ—3. Recurrent.

ଅନାଥ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ନାଥ)—
Anātha ୧ । ସ୍ୱାମୀଶୂନ୍ୟ; ପ୍ରଭୁଶୂନ୍ୟ--1. Masterless.
(ଅନାଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ; ନିରାଶ୍ରୟ—
2. Helpless; forlorn.

ଅନାଥ ଜାଣି ଗଲୁ ବାହୁଁ, ଅନ୍ଧାରେ ପଥ ନ ଦଉରୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୧୦ମ ।

୩ । ରକ୍ଷକଶୂନ୍ୟ—3. Having no protector.
୪ । ପିତୃଶୂନ୍ୟ—Fatherless.
ସ. ବି. ପୁଂ—ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Helpless person.
୨ । ଗରିବ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Poor person.
୩ । ପିତୃମାତୃଶୂନ୍ୟ ଶିଶୁ—3. Orphan.

ଅନାଥନାଥ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ + ନାଥ)—
Anāthanātha ୧ । ଅନାଥ ବ୍ୟକ୍ତିର ବନ୍ଧୁ ବା ଆଶ୍ରୟଦାତା—
1. Protector of the unprotected.
୨ । ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—2 God.

ଅନାଥନିବାସ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ+ନିବାସ)—
Anāthanibāsa ଅନାଥାଶ୍ରମ (ଦେଖ)
Anāthāśrama (See)

ଅନାଥପିଣ୍ଡଦ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନାଥ+ପିଣ୍ଡ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଦୁଃଖୀ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ଦେଇ ପୋଷୁ ଥିଲେ)—ଶାକ୍ୟମୁନି ବା ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଜନୈକ ଭକ୍ତ ଶ୍ରେଠୀ; ଏହାଙ୍କ ବଗିଚାରେ ବୁଦ୍ଧ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ—Name of a merchant-devotee of the Buddha.

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନାଥ+ପିଣ୍ଡ+ଇକ)—
Anāthapiṇḍika ଅନାଥପିଣ୍ଡଦ (ଦେଖ)
Anāthapiṇḍada (See)

ଅନାଥବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ + ବନ୍ଧୁ)—
Anāthabandhu ୧ । ଅନାଥବ୍ୟକ୍ତିର ସହାୟକ ବା ଆଶ୍ରୟଦାତା-
1. The friend of the helpless.
୨ । ପରମେଶ୍ୱର—2. God.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐସ୍	ଔଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ୃ

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
A name given to males.

ଅନାଥମନ୍ଦିର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ+ମନ୍ଦିର)—
Anāthamandira ଅନାଥାଶ୍ରମ (ଦେଖ)
Anāthāśrama (See)

ଅନାଥା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାଥ+ଆ)—ଅନାଥର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anāthā Feminine of Anātha.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅସହାୟା ସ୍ତ୍ରୀ—1. A helpless woman.
୨ । ପିତୃମାତୃହୀନା ବାଳିକା—2. An orphan girl.
୩ । ବିଧବା—3. A widow.

ଅନାଥାଳୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ+ଆଳୟ)—
Anāthālaya ଅନାଥାଶ୍ରମ (ଦେଖ)
Anāthāśrama (See)

ଅନାଥାଶ୍ରମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାଥ+ଆଶ୍ରମ)—
Anāthāśrama ୧ । ପିତୃମାତୃହୀନ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ଓ ପୋଷିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଶ୍ରମ—
1. An orphanage.
୨ । ଗରିବ ଓ ନିରାଶ୍ରୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା ସ୍ଥାନ—
2. A poor-house.

ଅନାଥିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ନାଥିନୀ=ସ୍ୱାମୀଯୁକ୍ତା) —
Anāthinī ୧ । ବିଧବା; ସ୍ୱାମୀହୀନା—1. Widowed.
୨ । ନିରାଶ୍ରୟା—2. Helpless (woman)
୩ । ରକ୍ଷକବିହୀନା—3. Protectorless.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନାଥା (ଦେଖ)
Anāthā (See)

ଅନାଥୁଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବ. (ସଂ. ଅନାଥିନୀ)—ଅନାଥିନୀ (ଦେଖ)
Anāthuṇī Anāthinī (See)
ମୁହଁ ଯେ ନର୍ମଦା ନାଥ ଅଟଇ ଅନାଥୁଣୀ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ—ସଭା ।

ଅନାଦର—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆଦର)—
Anādara ୧ । ଅଯତ୍ନ; ଆଦରର ଅଭାବ—
(ଅନାଦୃତ—ବିଣ) 1 Want of care; neglect.
୨ । ଅସମ୍ମାନ; ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—
2. Disrespect; discourtesy; irreverence.
୩ । ଉପେକ୍ଷା—3. Disregard.
୪ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟାର—4. Abuse.

ଅନାଦରଣ—ସଂ. ବ. (ନ+ଆଦରଣ)—
Anādaraṇa ୧ । ଅଯତ୍ନ; ଗରିଦ୍ୱେଷାଦସ୍ତୁ; ଅଣଦେଲା—
1. Neglect
୨ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦାଜନକ ବ୍ୟବହାର—
2. Disrespectful behaviour.

ଅନାଦରଣୀୟ—ବିଣ. (ନ+ଆଦରଣୀୟ)—ଆଦରର ଅଯୋଗ୍ୟ;
Anādaraṇīya ଉପେକ୍ଷଣୀୟ—Not deserving
(ଅନାଦରଣୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) respect; not fit to be respected.

ଅନାଦରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନାଦର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Anādarī ଯେ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ବା ଅସମ୍ମାନ କରେ—
Disrespectful; irreverent.

ଅନାଦି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦି)—
Anādi ୧ । ଯାହାର ଆଦି ନାହିଁ—
1. Having no beginning.
୨ । ଅନନ୍ତକାଳରୁ ଥିବା—
2. Existing from eternity.
୩ । ଜନ୍ମରହିତ; ଅଜ —3. Birthless.
୪ । ଯାହାର ଜନ୍ମକାଳ ବା ଆଦ୍ୟ ଠିକଣା କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
4. Whose birth or beginning or origin is untraceable.
ତୁମ୍ଭେ ଆଦି ଅନାଦି ନରକାର, ତ୍ରିଭୁ ସୁମ୍ଭରକ ନାହିଁ ଗୋତର ।
ଉତ୍କଳବାସ—ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।
ସଂ. ବ — ପରମେଶ୍ୱର; ଭଗବାନ—God.
ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକବିଶେଷଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

ଅନାଦିକାରଣ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦିକାରଣ)—
Anādikāraṇa ପରମେଶ୍ୱର—God.

ଅନାଦିନାଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅନାଦି+ନାଥ)—
Anādināṭha ପରମେଶ୍ୱର—God.

ଅନାଦିନିଧନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦି=ଜନ୍ମ+ନିଧନ=ମୃତ୍ୟୁ)—
Anādinidhana ପରମେଶ୍ୱର; (ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ) ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ —God; a name of Bishnu.
ସଂ. ବିଣ— ଅନନ୍ତକାଲସ୍ଥାୟୀ—Eternal.

ଅନାଦିମଧ୍ୟାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦି+ମଧ୍ୟ+ଅନ୍ତ)—
Anādimadhyānta ଯାହାର ଆଦି, ମଧ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତ ନାହିଁ—
Having no beginning, middle or end.

ଅନାଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆଦିଷ୍ଟ)—
Anādishṭa ୧ । ଯାହା ଆଦେଶ କରିଯାଇ ନ ଥାଏ—
1. Not ordered; unauthorised.
୨ । ପୁଂ—ଯେ ଆଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
2. Who has not received any order or authority.

ଅନାଦିନବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦିନବ)—
Anādinaba ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—Faultless.
(ଅନାଦିନବା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଅଭିଧାନକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଅନ୍ୟଟିର ବପଗତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଥ' ଦେଖିବେ; 'କଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'କଥୂଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ' ଦେଖିବେ ।

ଅନାଦୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆଦୃତ)—

Anādṛuta (ଅନାଦୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯାହାକୁ ଆଦର ବା ସମ୍ମାନ ଦେଖା ଯାଇ-ନାହିଁ—Unhonoured.

ଅନାଦେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଆଦେୟ)—ଗ୍ରହଣର ଅଯୋଗ୍ୟ;

Anādeya ଅଗ୍ରହଣୀୟ—Not fit to be received; unacceptable.

ଅନାଦେଶକର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆଦେଶ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. Anādeśakara ଅ)—ଯାହା ଆଦେଶ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ (ଅନାଦେଶକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ତାହା ଯେ କରେ—Doing what is not commanded or not allowed (M.W.)

ଅନାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଦ୍ୟ)—ଅନାଦି (ଦେଖ)

Anādya Anādi (See)

୨ । (ନଞ ତତ୍ପୁ; ନ+ଅଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ) ଅଖାଦ୍ୟ; ଯାହା ଖିଆଯାଇ ନ ପାରେ—2. Not eatable.

ଅନାଧୁନି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଅନାଧୁନି (ଦେଖ ।

Anādhuni Andādhuni (See)

ଅନାଧୁନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଅନାଧୁନିଆ (ଦେଖ)

Anādhuniāṁ Andādhuniā (See)

ଅନାଧୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆଧୃଷ୍ଟ)—୧ । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ—

Anādhṛushṭa 1. Unchecked.

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ—2. Perfect.

୩ । ଅଜେୟ—3. Invincible.

ଅନାପଦ୍—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆପଦ୍)—

Anāpad ୧ । ବିପଜ୍ଜାଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟ—

1. Time other than that of calamities (M. W.)

୨ । ଆପଦର ଅଭାବ—

2. Absence of misfortune.

[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତା ୪—୨ ରେ ଅଛି ଯେ ଗୃହସ୍ଥ ଅନାପଦ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପତ୍‌କାଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଯହିଁରେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀର କଷ୍ଟମାତ୍ର ପୀଡ଼ା ବା ଦ୍ରୋହ ନ ହୁଏ ଏମ୍ତା ଅଳ୍ପ ପକ୍ଷରେ ଅଳ୍ପ ପୀଡ଼ା ହୁଏ ଏପରି ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବ—ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ. ୪।୨ ।]

ଅନାପଦ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆପଦ)—ଆପଦରହିତ—

Anāpada Free from misfortune or calamity.

ଅନାପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆପନ୍ନ)

Anāpanna ୧ । ଆପଦରେ ପଡ଼ି ନ ଥିବା—

1. Not fallen into distress.

୨ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Unattained.

ଅନାପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆପ୍ଲୁତ)—

Anāpluta ୧ । ଗାଧୋଇ ନ ଥିବା—1. Unbathed.

୨ । ଅଧୁଆ—2. Unwashed.

ଅନାବନା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାମ)—

Anābanā ୧ । ଅନାମା; ଯାହାର ନାମ ନାହିଁ—

ଅନାମ; ଯାତା 1 Having no name.

ବେନାମ; ଗୁମନାମ ୨ । ଅଜ୍ଞାତନାମା; ଯାହାର ନାମ ଜଣା ନାହିଁ—

2. Whose name is not known.

୩ । ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରିତ—3. Jumbled up together; mixed up.

୪ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ; ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—4. Confused; without sequence or method.

ଦେ. ବିଣ. (ବହୁବଚନ)—

ନାମ ଜଣା ନଥିବା ନାନା ପ୍ରକାରର (ଶାଗ)—Consisting of many nameless (herbs)

ଅନାବନା ଗଛ—ଦେ. ବି—ନାନାପ୍ରକାରର ଅନାମା ବୃକ୍ଷ—

Anābanā gachha Miscellaneous plants having no name.

ଯାତାଗାଛ

ଅନାବନା ଶାଗ—ଦେ. ବି—ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରିତ ନାନାପ୍ରକାରର ଅନାମା

Anābanā śāga ଶାକ—Various kinds of pot-herbs mixed up together.

ଯାତାଶାକ

ଅନାବଶ୍ୟକ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆବଶ୍ୟକ)—

Anābaśyaka ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ; ବେଦରକାରୀ—Useless; unnecessary.

ଅନାବଶ୍ୟକୀୟ—ଦେ. ବିଣ. (ଅନାବଶ୍ୟକର ଅଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର; କାରଣ ଆବଶ୍ୟକ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷଣ ଏବଂ ସଂ. ରେ

Anābaśyakīya ଅନାବଶ୍ୟକୀୟ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ)—

ଅନାବଶ୍ୟକ; ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ; ବେଦରକାରୀ—Useless; unnecessary.

ଅନାବର୍ଷଣ—ସଂ ବି. (ନ+ଆବର୍ଷଣ)—ଅନାବୃଷ୍ଟି (ଦେଖ)

Anābarshaṇa Anābṛushṭi (See)

ଅନାବାଦି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନ+ଫା.ଆବାଦୀ)—

Anābādi ୧ । ପଡିତ (ଜମି)—1. Waste (land)

ଅନାବାଦି ୨ । ଅକର୍ଷିତ (ଜମି)—

ପରତୀ 2 Uncultivated (land)

ଦେ. ବି—ପଡିତ ଜମି—Waste land.

ଅନାବାଦିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଭୁଲ୍ଭାର୍ଥ; ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ; ଅନାବାଦି ଜମି ପରି ଦ୍ୱେଷ୍ୟ)—

Anābādiā

ନିକର୍ମ୍ମା ୧ । ନଷ୍କର୍ମ୍ମା (ଲୋକ)—1 Worthless (person)

ନିକମ୍ମା ୨ । ଅଳସୁଆ—2. Idle; lazy

୩ । ଅଶିକ୍ଷିତ—3. Uneducated.

୪ । ଅଭଦ୍ର; ଅଶିଷ୍ଟ—4. Unmannerly; uncivil.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇ୍ଦ୍ର	ଜ୍ଞ	ଛ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍କ	ନ୍ଦ୍ର

ଅନାବିଦ୍ଧ —ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବିଦ୍ଧ.)—

Anābiddha ୧ । ଯାହା ଫୋଡ଼ା ଯାଇ ନାହିଁ; ଅଫୁଟା —
1. Unpierced.
୨ । ଅନାହତ —2. Unhurt.

ଅନାବିଳ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବିଳ)—

Anābila ୧ । ନର୍ମ୍ମଳ—1. Clear.
୨ । ଶୁଦ୍ଧ—2. Pure.
୩ । ପରିଷ୍କୃତ—3. Clean.
୪ । ଯାହା ଗୋଳିଆ ନୁହେଁ—4. Not turbid.
୫ । ଯାହା ମଇଳା ନୁହେଁ—
5. Not filthy; not dirty.
୬ । ନିଷ୍ପଟ; ସରଳହୃଦୟ—6. Frank; guileless.

ଅନାବିଷ୍କୃତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବିଷ୍କୃତ)—

Anābishkruta ଯାହାକୁ କେହି ଆବିଷ୍କାର କରି ନାହିଁ—
Undiscovered.

ଅନାବିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବିଷ୍ଟ)—

Anābishta ୧ । ଅନିଯୁକ୍ତ—1. Not engaged in.
(ଅନାବିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନାସକ୍ତ —2. Not devoted or
(ଅନାବିଷ୍ଟତା—ବ) attached to.
୩ । ଅସ୍ଥିର—3. Unsettled.
୪ । ଅମନୋଯୋଗୀ—4. Inattentive.

ଅନାବୃତ—ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବୃତ)—

Anābruta ୧ । ଅନାଚ୍ଛାଦିତ; ଘୋଡ଼ାଅ ହୋଇ ନ ଥିବା—
(ଅନାବୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uncovered.
୨ । ଖୋଲା—2. Open; exposed.
୩ । ଯାହାର ଘୋଡ଼ଣି ନାହିଁ—
3. Having no lid or cover.
୪ । ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥିବା; ଫୁଟା—
4. Undressed (M. W.)

ଅନାବୃତ୍ତ – ସଂ. ବଣ. (ନ + ଆବୃତ୍ତ)—

Anābrutta ୧ । ଫେରି ନ ଥିବା—1. Not returned.
(ଅନାବୃତ୍ତା—ବ) ୨ । ଅନବଚ୍ଛିତ— 2. Not chosen(M W.)
୩ । ଅନଭ୍ୟସ୍ତ—3. Not exercised or practised.

ଅନାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ନ + ଆବୃତ୍ତ)—୧ । ଅପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ; ନ
Anābrutti ଫେରିବା—1. Not returning
୨ । ଅପୁନର୍ଜ୍ଜନ୍ମ; ମୋକ୍ଷ; ପରମ ମୁକ୍ତି—
2. Final emancipation.
୩ । ଅନଭ୍ୟାସ—3. Want of practice or
exercise.

ଅନାବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ. (ନ + ଆବୃଷ୍ଟି)—୧ । ବୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ; ମେଘ
Anābrushti ବରଷା ନହେବା—1. Want of rain.
୨ । ଖରାଦି; ମରୁଡ଼ି—2. Drought
ସଂ. ବଣ—ବୃଷ୍ଟିହୀନ (ଦେଶ)
Rainless (country)

ଅନାବେଶ—ସଂ. ବ (ନ + ଆବେଶ)—

Anābesa ୧ । ଅସହ—1. Want of care.
୨ । ଉପେକ୍ଷା—2. Disregard.
୩ । ଅମନୋଯୋଗ—3. Inattention.

ଅନାମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନାମନ୍; ୯ମା. ୧ବ.)—

Anāma ୧ । ନାମଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର ନାମ ନାହିଁ—1. Nameless.
(ଅନାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଜ୍ଞାତନାମା; ଯାହାର ନାମ ଜଣା ନାହିଁ—
ଅନାମ୍ନ୍ୟ } ବ 2. Whose name is not known.
ଅନାମ୍ନା }
୩ । ଦୁର୍ନାମଯୁକ୍ତ —3. Infamous. (M. W.)
୪ । ଅଜ୍ଞାତ—4. Unknown.
୫ । ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ—5. Not famous
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକବିଶେଷଙ୍କ ନାମ—Name of males.

ଅନାମକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ନାମ + କ)—୧ । ନାମଶୂନ୍ୟ—
Anāmaka 1. Nameless.
(ଅନାମିକା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁର୍ନାମଯୁକ୍ତ—2. Infamous.
ସଂ. ବ—୧ । ମଳମାସ—1. An intercalary month.
୨ । ଅର୍ଶରୋଗ—2. Piles (med.).

ଅନାମତ୍ —ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅନବରତ)—୧ । ଅନବରତ; ସବୁଦା—
Anāmat 1. Always.
ଅନବରତ (ଯଥା— ସେ ମତେ ଅନାମତ୍ ବରଜ କରୁଛି ।)
ଅନାମତ, ଲଗାତାର ୨ । ଅବଚ୍ଛାନୁଚ୍ଛବରେ—
2. Uninterruptedly.
(ଯଥା—ମୁଁ ଗଲ୍ପଦନୁଁ ଅନାମତ୍ ଛୁଟ୍ଟି ବଢ଼ି ହେଉଛି)
୩ । ଉମାମ୍—3. Wholly; throughout.
(ଯଥା—ଇ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଅନାମତ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ବଇଶ୍ଚ ବାଢ଼ାଉଛି ।)
ଦେ. ବ. (ହିନ୍ଦି. ବନୋବସ୍ତିଆ ନବଜ)—ନକ୍ସାରେ ଘାସ, ଗଛ,
ବୁଦାଆଦର ଜ୍ଞାପକ ଚହ୍ନ—Conventional
signs to denote grass, trees and
bushes in a Map.

ଅନାମତେ – ଦେ. ଅ—ଅନାମତ୍ (ଦେଖ)
Anāmate Anāmat (See)
ଦେ. କ୍ରି.—ମତେ ଅନା ବା ଚୂହାଁ—Look at me.
ଅନାମତେ ଅନା ମତେ ଦର୍ଶିଲଣି ଫୁଲଧନୁ । ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦଙ୍କ ଭଣିତ ।

ଅନାମନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବଣ—ଅନାବନା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Anāmanā (etc) Anābanā etc. (See)

ଅନାମୟ– ସ. ବ. (ନ + ଆମୟ = ରୋଗ)—
Anāmaya ୧ । ଆରୋଗ୍ୟ; ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ; ନୀରୋଗତା—1. Health.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯେଉଁଠାରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସଯୁକ୍ତ ଁ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୬ । କୁଶଳ—2. Weal; well-being.

୩ । ମୋକ୍ଷନାମକ ପୁରୁଷାର୍ଥ—
3. Beatitude; salvation.

ଦେ. ବ—କୁଶଳପ୍ରଶ୍ନ—Question about a person's well-being.

ଉଟବାର ଅନାମ୍ବ ମୋତେ ସେନାପେନ କର ପଶୁରଲେ ମିତ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଉଗୋପ୍ତଭଣ୍ଡ—ଦ ଗୀତ ।

ସଂ. ବହୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସୁସ୍ଥ; ମାରୋଗ—
1. Healthy; free from disease.

୨ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର—2. Salubrious.

୩ । ରୋଗ, ଜରା, ମରଣାଦିବର୍ଜିତ—
3. Free from disease, old age & death.

ଥୋଇଥିଲେ ମନ ସେହି ମାସ୍ୱା—ମୋହ ପାରେ
ତାନ୍ନର ପ୍ରପଞ୍ଚାଦ୍ଦ ଅନାମସ୍ୱ ଧାମେ । ବଳାଳ, ମହାସଂଗ ।

ଅନାମା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ନାମନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Anāmā ଅନାମର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Anāma.

ଅନାମା ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ; କେହିକେହି ଶିକ୍ଷିତ ଲେଖକ ଏ ଶବ୍ଦକୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; କନ୍ତୁ ସ୍ୱସ୍ଥ କୋଷକାରମାନେ ଏ ଶବ୍ଦକୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ-ରୂପେ ଛଡାଇ ନାହାନ୍ତି ।)—ଅନାମ (ଦେଖ)
Anāma (See)

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉପକନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଳ; ଅନାମିକା ଆଙ୍ଗୁଠି; ପହଲଆଙ୍ଗୁଠି—
Ring-finger.

ଅନାମିଆଁ—ପ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅନାମ)—ଅନାମ (ଦେଖ)
Anāmiāñ Anāma (See)

ଅନାମିକା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନାମକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅନାମକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anāmikā Feminine of Anāmaka.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାଣିଆଙ୍ଗୁଠି ଓ ମଝିଆଙ୍ଗୁଠିର ମଝିରେ ଥିବା ଆଙ୍ଗୁଠି; ପହଲଆଙ୍ଗୁଠି (ଏ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ମୁଦି ଓ କୁଶବଟୁ ପିନ୍ଧାଯାଏ ।)—Ring-finger.

ଦେ. ବଣ—ଅନାମ—Nameless.

ଥପେ ଅନାମିକା ଦ୍ରବ୍ୟ ଥପେ ବହୁ ନାମ । ପ୍ରାତି. ଦ୍ରବ୍ୟଲକ୍ଷଣ ଗୀତା ।

ଅନାମିଷ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆମିଷ)—
Anāmisha ୧ । ଆମିଷଶୂନ୍ୟ; ନିରାମିଷ—
1. Without fish or flesh; meatless.

୨ । ଲାଭଶୂନ୍ୟ—2. Profitless (M. W.)

ଅନାମୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅନାମ)— ଅନାମ (ଦେଖ)
Anāmī Anāma (See)
ଅନାମୀ

ଅନାମେତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଅନାମତ୍ (ଦେଖ)
Anāmet Anāmat (See)

ଅନାମ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନମ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Anāmya ଯାହା ନୁଆଁଇହେବା ଅସମ୍ଭବ—
Impossible to be bent.

ଅନାୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନାୟକ)—
Anāyaka ୧ । ନେତାଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର କେହି ସର୍ଦ୍ଦାର ବା ଶୃଙ୍ଖଳକ (ଅନାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—1. Leaderless.

୨ । ଶାସକଶୂନ୍ୟ—2. Having no ruler.

୩ । ଅଶୃଙ୍ଖଳ; ଗଡ଼ବଡ଼ିଆ—3. Disorderly.

ଅନାୟତ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଆୟତ)—୧ । ଅବିସ୍ତୃତ—
Anāyata 1. Not extended.

୨ । ଅଦୀର୍ଘ—2. Not long.

୩ । କ୍ଷୁଦ୍ର; ସ୍ୱଳ୍ପ—3. Small; little.

୪ । ଅଳ୍ପ—4. Few; limited.

୫ । ଧାରାବାହିକ;ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—5. Continuous (M.W.)

୬ । ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
6. Unseparated (M. W.)

୭ । ଅଳ୍ପକାଳସ୍ଥାୟୀ —7. Of short duration.
(Apte)

୮ । ଅନାୟତ୍ତିତ; ଅସଂଯତ, ଅବାଧ—8. Unrestrained; unchecked (Apte)

୯ । ଯାହାକୁ କେହି ଟେକ ଧରି ନାହିଁ—
9. Unpropped; unsupported.

୧୦ । ସନ୍ନିହିତ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—10. Adjoining.

ପ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅନାୟତ୍ତ)—ଅନାୟତ୍ତ (ଦେଖ)
Anāyatta (See)

ଅନାୟତନ – ସଂ. ବ. (ନ+ଆୟତନ)—
Anāyatana ଯାହା ବସ୍ତୁତଃ ସ୍ଥାନ ହେଲା ବେଦା ନୁହେଁ—
That which is not really a resting place or an alter (M. W.)

ଅନାୟତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଆୟତ୍ତ)—୧ । ଅବଶୀଭୂତ—
Anāyatta 1. Unsubdued.
(ଅନାୟତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ପୋଷା ମନାଯାଇ ନ ଯାଏ—
2. Untamed.

୩ । ସ୍ୱାଧୀନ; ଅପରାଧୀନ—3. Independent.

୪ । ଅସମର୍ଥ—4. Incapable.

୫ । ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧୀନରେ ନାହିଁ; ବେଅକ୍ତି ଆର—
5. Not under one's control.

୬ । କ୍ଷମତାଶୂନ୍ୟ—6. Powerless.

୭ । ଅଧିକାରର ବହୁର୍ଭୂତ—
7. Beyond one's control.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ୠ	ଊ	ଋ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୮ । ବେକାବୁ—୪. Overpowered.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ନରୂପାସ୍ୟ; ନଗ୍ରଶସ୍ୟ—1. Helpless.

(ଯଥା—ମୋତେ ଏ ରୋଗ ଅନାୟୁତ୍ତ କରଦେଲ୍ଲଣି ।)

୨ । ଯେ ନଜ କଥା ନଜେ ବୁଝେ—

2. One who looks after one's own work.

୩ । ନାଗୁର—3. Resourceless.

ଦେ. ବି—ନାଗୁର ଅବସ୍ଥା—Helpless condition.

ଅନାୟୁତ୍ତବୃତ୍ତି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି) —

Anāyattabṛutti ଯାହାର ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟବସାୟ ବା ଜୀବିକା ଥାଏ—Having an independent livelihood.

ଅନାୟୁତ୍ତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଜବରନ୍; ବଳପୂର୍ବକ; ଜବରଦସ୍ତି—

Anāyatte 1. Perforce.

ଅନାୟତ୍ତେ ୨ । ନାଗୁର ହୋଇ—

लाचारीमे 2. Having no other alternative.

ଅନାୟାସ—ସଂ. ବି. (ନ + ଆୟାସ)—

Anāyāsa ୧ । ପରଶ୍ରମ ବା ଚେଷ୍ଟାର ଅଭାବ; ଅପରଶ୍ରମ—

1. Want of exertion.

୨ । ସହଜତା—2. Facility; ease.

୩ । ଆଳସ୍ୟ—3. Idleness.

୪ । ହେଳା—4 Neglect

୫ । ଅକଷ୍ଟ; ଅକ୍ଲେଶ—5. Want of trouble.

ସଂ. ବିଶ—୧ । ସହଜ—1. Easy.

୨ । ପ୍ରଯତ୍ନଶୂନ୍ୟ— 2. Free from exertion.

୩ । କ୍ଲେଶଶୂନ୍ୟ—3 Free from trouble or difficulty.

୪ । ପରଶ୍ରମଘ୍ନ—4. Free from exertion or labour.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଶ—ଅନାୟାସରେ; ସହଜରେ—Easily

ଅନାୟାସକୃତ—ସଂ. ବିଶ—ସହଜରେ କରିବା—

Anāyāsakṛuta Done easily.

ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଆଗରୁ କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରି ନ ଯାଇ ତୁରନ୍ତ କରିବା ଔଷଧ—An infusion prepared extemporaneously (M.W.)

ଅନାୟାସସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଶ (ଅନାୟାସ ଉତ୍ତ; ଅନାୟାସ+ସିଦ୍ଧ)—

Anāyāsasiddha ୧ । ସହଜରେ ସାଧିତ ହୋଇଥିବା—

1. Easily done.

୨ । ସହଜରେ ସିଝି ଥିବା—2. Easily boiled.

ଅନାୟୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. (ନ+ଆୟୁଷ୍ୟ) —ଆୟୁଃ ପକ୍ଷରେ ଅହିତକର; ଆୟୁଃକ୍ଷୟକର (ଯଥା—ଅତ୍ୟଧିକ ଜାଗରଣ, ବିବା-ବିଦ୍ରା, ଗୁରୁ ଜାଗରଣ, ବିବା ମୈଥୁନ)—Tending to shorten life; fatal to long life.

ଅନାର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଓ ଫା. ଅନାର୍) —

Anāra ୧ । ଡାଳମ୍—1. Pomegranate.

(ଦ୍ର— ଅତି ସୁଦ୍ର ମଞ୍ଜି ଥିବା ଡାଳମ୍‌କୁ ବେଦାନା ଓ ବଡ଼ ମଞ୍ଜି ଥିବା ଡାଳମ୍‌କୁ ଅନାର କହନ୍ତି ।)

୨ । (ଏହା ଡାଳମ୍ ଆକୃତି ଥିବାରୁ) ଘଡ଼ବାଣ; ଚୁଙ୍ଗି ବାଣ—

2. A sort of fire-work.

ଅନାରତ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆରତ=ବିରାମ) —

Anārata ଅବିରାମ; ନିରନ୍ତର—Uninterrupted.

(ଅନାରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ସବୁଦା; ନିରନ୍ତର—

1. Always.

୨ । ଅବିରାମରୂପେ —2. Uninterruptedly.

ଅନାରଦାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଅନାର+ଦାନା = ଖୁଦ୍ର ମଞ୍ଜି) —

Anāradānā ୧ । ଡାଳମ୍‌ର ମଞ୍ଜି—

1 Seed of Pomegranate.

୨ । ଘଡ଼ବାଣ—2. A sort of fire-work.

ଅନାରବ୍ୟ— ସଂ. ବିଶ. (ନ + ଆ + ରଭ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—

Anārabhya ଯାହା ଆରମ୍ଭ କରିବା ଅସମ୍ଭବ—

Impracticable to be commenced or undertaken.

ଅନାରମ୍ଭ – ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆରମ୍ଭ)—

Anārambha ୧ । ଆରମ୍ଭର ଅଭାବ—

1. Non-commencement.

୨ । ଉଦ୍ୟମ ନ କରିବା—

2. Not attempting or undertaking.

ସଂ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଆରମ୍ଭଘ୍ନ—

Having no commencement,

ଅନାରସ—ବୈଦେ. ବି. (ଆମେରିକାର ବ୍ରାଜିଲ୍‌ଦେଶ ଭାଷା ନନସ୍= Anārasa ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍. ଅନାନାସ୍; ଏହା ପ୍ରଥମେ ଆମେରିକାରୁ ଆନାରସ ଆରତତ୍ତୁ ଆସିଥ) —ଅନୁସ୍ୱ

अनन्नास Pineapple.

ଅନାରୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆରୋଗ୍ୟ)—ଅସୁସ୍ଥତା; ରୋଗ—

Anārogya Sickness.

(ଅନାରୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ଅସୁସ୍ଥ—Unhealthy.

ଅନାରୋଗ୍ୟକର—ସଂ. ବି. (ଅନାରୋଗ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Anārogyakara ୧ । ଯାହା ରୋଗ ଘଟାଏ—

1. Causing sickness.

୨ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର—2. Unhealthy.

ଅନାର୍ଜ୍ଜବ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆର୍ଜ୍ଜବ) —

Anārjaba ୧ । ଅସରଳତା; ବକ୍ରତା—1. Crookedness.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା ହୋଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଯାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଆଖି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । କପଟତା—2. Guile.

୩ । ରୋଗ—3. Disease (M. W.)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । କୁଟିଳ; ବକ୍ର—

(ଅନାର୍ଜବ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Crooked.

୨ । ଅସରଳ; କପଟୀ—

2 Not straight-forward.

ଅନାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆର୍ତ୍ତ)—୧ । ସୁସ୍ଥ; ଯେ ପୀଡ଼ିତ ନୁହେଁ—

Anārtta 1. Not sick; well.

(ଅନାର୍ତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନାତୁର—

2. Free from suffering or anxiety.

ଅନାର୍ତ୍ତବ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆର୍ତ୍ତବ=ଋତୁସମ୍ବନ୍ଧୀୟ)—ଋତୁରେ

Anārttaba ଘଟିବା; ଅକାଳରେ ଘଟିବା—Unseasonable; taking place out of proper season.

ସଂ. ବି—ଅକାଳ ବର୍ଷା; ବର୍ଷାଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦିନେ ହେବା ବର୍ଷା—Unseasonable rain.

ଅନାର୍ତ୍ତବା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆର୍ତ୍ତବ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Anārttabā ଯେଉଁ ବାଳିକା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଋତୁମତ୍ତା ହୋଇ ନାହିଁ—Unmenstruated (girl or woman.)

ଅନାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆର୍ଯ୍ୟ)—

Anārjya ୧ । ଅଭଦ୍ର—1. Uncivil.

(ଅନାର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସାଧୁ—2. Dishonest.

୩ । ଅସତ୍‌କୁଳପ୍ରସୂତ—3. Base-born; low-born.

୪ । ଅଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Ignoble.

୫ । ଅସଭ୍ୟ—5. Uncivilized.

୬ । ଘୃଣ୍ୟ—6. Despicable.

୭ । ଇତର—7. Vulgar.

୮ । ନିକୃଷ୍ଟ—8. Inferior.

୯ । ଆର୍ଯ୍ୟଘ୍ନ—9. Destitute of Aryans.

ସଂ. ବି—୧ । ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ—1. A Non-Aryan.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗମନପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ଥିଲେ । ଏମାନେ ଭାରତର ଆଦିମଅଧିବାସୀ । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ପାହାଡ଼ ଓ ଇଙ୍ଗଲକୁ ତଡ଼ି ଭାରତରେ ବହୁତ କଲେ । ଗଡ଼ଜାତବାସୀ କନ୍ଧ, କୋଲ୍ଧ, ସାନ୍ତାଳ, ଭୁମିଜ, ଗଣ୍ଡ, ଶବର, ଘାଣ, କଣ୍ଡଗ୍ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ ବିଶାଖାପାଟଣା ମାଲଅଞ୍ଚଳବାସୀ ଧରଜା, କୋୟା, ଗଡ଼ବା, କଣ୍ଡା, ଗୋଣ୍ଡୀମାନେ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ।]

୨ । ମ୍ଲେଚ୍ଛ; ବର୍ବର—2. Barbarians.

୩ । (ଅନାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମିବାରୁ) ଗୁଗ୍ଗୁଲ (ଦେଖ)

3. Guggula (See)

ଅନାର୍ଯ୍ୟକ—ସଂ. ବି. (ଅନାର୍ଯ୍ୟ+କ; ଏହା ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ

Anārjyaka ଜନ୍ମିବାରୁ)—ଗୁଗ୍ଗୁଲ—Agallochum (Aquila Agallocha)

ଅନାର୍ଯ୍ୟଜୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନାର୍ଯ୍ୟ+ଜୁଷ୍ଟ)—

Anārjyajushṭa ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଚରିତ (କର୍ମ)—Practised or observed by Non-Aryans.

ଅନାର୍ଯ୍ୟତା—ସଂ. ବି. (ଅନାର୍ଯ୍ୟ+ଭାବ. ତା)—

Anārjyatā ୧ । ଅସାଧୁତା—1. Dishonesty.

୨ । ଅଭଦ୍ରତା—2. Incivility.

ଅନାର୍ଯ୍ୟତିକ୍ତା—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) କଟୁତିକ୍ତା; ଚିରାତା—

Anārjyatiktā A medicinal plant; Gentiana Cherayata Roxburghii.

ଅନାର୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆର୍ଷ)—

Anārsha ୧ । ଯାହା ଋଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୁହେଁ—1. Not relating to a Sage.

୨ । ଯାହା ବୈଦିକ ସ୍ତବସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୁହେଁ—2. Not relating to a Vedic hymn.

୩ । ଋଷିଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—3 Not applied to a Sage.

ଅନାଲମ୍ବ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଲମ୍ବ)—ଯାହାର ଭିତ୍ତି ନାହିଁ—

Anālamba Unsupported; without any stay or support.

ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ)—ଆଲମ୍ବ ବା ଭିତ୍ତିର ଅଭାବ—Want of support or prop.

ଅନାଲମ୍ବନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଆଲମ୍ବନ)—

Anālambana ୧ । ଯାହାର ଆଶ୍ରା ବା ଭିତ୍ତି ନାହିଁ—1. Unsupported.

୨ । ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତ—2. Despondiug (M. W.)

ଅନାଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବି—ମହାଦେବଙ୍କ ସୀଣା—

Anālambī Siba's lute.

ଅନାଲମ୍ବୁକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନ+ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+ଉକ+ଆ; ଅନ୍ୟତ୍ର ଶ୍ୟା)—

Anālambukā ଋତୁମତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman during menstruation (M. W.)

ଅନାଲସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆଲସ୍ୟ)—

Anālasya ୧ । ଆଳସ୍ୟର ଅଭାବ—1. Freedom from laziness.

୨ । ଧୃତି; କର୍ମତତ୍ପରତା—2. Assiduity; promptness.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଆଳସ୍ୟଘ୍ନ; ନିରଳସ; ଉଦ୍ୟମ

(ଅନାଲସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ତତ୍ପର;ଧୃତିବାନ୍—Assiduous; prompt.

ଅନାଲାପ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଆଲାପ)—

Anālāpa ୧ । ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନ ମିଶିବା—1. Reserve.

(ଅନାଲାପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମୌନ; କଥା ନ କହିବା—

2, Taciturnity.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଚ	ଛପ୍ତ	ଝଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଓ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଞ	ନ୍ତ

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ମୌନୀ—1. Taciturn.

(ଅନାଲାପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶେ ନାହିଁ—2. Reserved.

୩ । ଯେ ଗପେ ନାହିଁ—3. Not talkative.

ଅନାଲାପୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାଲାପ)—ଯେ ମେଳାପୀ ନୁହେଁ; Anālāpī ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ—Unsociable; not affable; reserved.

ଅନାଲୋଚନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆଲୋଚନୀୟ)—

Anālochanīya ୧ । ଆଲୋଚନ କରିବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—1. Not fit to be discussed.

୨ । ବିବେଚନ କରିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Not fit to be considered.

ଅନାଲୋଚିତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଆଲୋଚିତ)—୧ । ଅସମାଲୋଚିତ—

Anālochita 1. Not criticised.

୨ । ଯାହା ଆଲୋଚିତ ହୋଇ ନାହିଁ—2. Undiscussed

୩ । ଅବିବେଚିତ—3. Not considered.

ଅନାଲୋଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଆଲୋଚ୍ୟ)—ଅନାଲୋଚନୀୟ (ଦେଖ)

Anālochya Anālochaniya (See)

ଅନାଲୋଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ (ନ+ଆଲୋଡ଼ିତ)—୧ । ଯାହା ଆଲୋଡ଼ିତ ବା Anālordita ଘଣ୍ଟା ହୋଇ ନାହିଁ—1. Undisturbed; untroubled; unruffled.

୨ । ସ୍ଥିର—2. Calm; still.

ଅନାଶ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । (ନ+ଆଶା)—ଆଶାଶୂନ;ନରାଶ—

Anāśa 1. Hopeless; despairing.

୨ । (ଅ+ନାଶ)—ଅବିନଷ୍ଟ; ଜୀବିତ—2. Undestroyed. living.

ଅନାଶକ—ସଂ. ବି (ନ+ଆଶକ)—୧ । ଅଳଶନ; ଉପବାସ—

Anāśaka 1. Fasting (M. W.)

୨ । ପ୍ରାଣୋପବେଶନ; ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଖାଇବା—2. Abstaining from food even to death (M. W.)

ଅନାଶିବିନାଶି—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଅନଦ୍ଦିଶ୍ଚ; ସଦ୍ଭରର ଶବ୍ଦଦ୍ୱୟ ବହୁବଚନ)—

Anāśibināśi ୧ । ବିବିଧ; ବହୁ—1. Miscellaneous; many.

୨ । ସମାଗତ ବହୁ ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ ବାଜେ ଲୋକ—2. Many (persons) assembled at a place uninvited.

୩ । ଅନାମା ଓ ବହୁ—3. Nameless and many.

[ନୁ:—ଏହୁ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷଣରୂପେ ମନୁଷ୍ୟ, ପ୍ରାଣୀ, ରୋଗ, ଆପଦ, ଦୁଃଖ, ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦି ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅନାଶି ବିନାଶି ରୋଗ—ନାନାପ୍ରକାରର ଅନଦ୍ଦିଶ୍ଚ ରୋଗ ।]

ଦେ. ବି—୧ । ଖାଦ୍ୟପାନପ୍ରାପ୍ତି ଆଶାରେ ବିନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ସମାଗତ ବହୁ ଭୋକା ଶୋଖୀ ଲୋକ—1. A large number of uninvited persons assembled at a place for food.

୨ । ଅତ୍ୟାଗତ ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—2. The poor; the destitute.

୩ । ଅନଦ୍ଦିଶ୍ଚ ବହୁ ରୋଗ, ଦୁଃଖ ବା ବିପଦ—3. Many nameless diseases, miseries & dangers.

(ଯଥା—ଭୋ ଶବ୍ଦ ଯାକ ଭୋଠଉଁ ଭୋର ସବୁ ଅନାଶି ବିନାଶିଯାକ ଝାଡ଼ିଦୁଅ ନଅନୁ ।)

ଅନାଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ନାଶ୍ୟ)—ଅବିନାଶୀ—

Anāśya Indestructible; imperishable.

ଅନାଶ୍ରମୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ନ+ଆଶ୍ରମିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଦ୍ୱିଜାତି-

Anāśramī ଙ୍କର ଗୃହ ଆଶ୍ରମକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଳେ ନାହିଁ—One who does not follow the four religious orders which the twice-born are enjoined to observe.

ଅନାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ ; ନ+ଆଶ୍ରୟ)—

Anāśraya ୧ । ଆଶ୍ରୟର ଅଭାବ—1. Non-support.

(ଅନାଶ୍ରୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆଶ୍ରୟଶୂନତା—2. Defencelessness.

୩ । ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ—3. Self-dependence.

୪ । ଅନ୍ୟସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କରାହିତ୍ୟ—4. Isolation.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଆଶ୍ରୟଶୂନ; ସହାୟଶୂନ—1. Helpless; having no support.

୨ । ଅରକ୍ଷିତ—2. Unprotected.

୩ । ଏକୁଟିଆ—3. Isolated.

ଅନାଶ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆଶ୍ରିତ)—୧ । ଅବଲମ୍ବନଶୂନ—

Anāśrita 1. Not supported.

(ଅନାଶ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳ—2. Self-supporting; self-dependent.

୩ । ସ୍ୱାଧୀନ—3. Independent.

୪ । ଅନ୍ୟର ସମ୍ପର୍କରାହିତ—4. Isolated.

୫ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ—5. Regardless of others.

ଅନାସ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ନାସିକା)—

Anāsa ନାସିକାଶୂନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Noseless (person)

ଅନାସନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆସନ୍ନ)—

Anāsanna ୧ । ଯାହା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ; ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—1. Distant; not near.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେସବୁ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱ ଁ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଦୁଃଖ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୁଖ' ଦେଖିବେ: 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଯାହା ଆଶୁ ଘଟିବ ନାହିଁ—2. Not impending.

ଅନାସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାଥ) —୧ । ଅନାଥ; ଅଶରଣ; ନିରୁପାୟ—
Anāsta 1. Helpless; having no protector.

କମଳେ ନଥେଉ ଅନାସ୍ତ କରୁଣ ଏଥେଁ ଶୋଇଲ ମଉନ ଦୋଇ ହେ ଭ୍ରମର ।
ପ୍ରତାପ—ଚତିସେଣା ।

୨ । (ସଂ ଅନାଥ)—ପିତୃମାତୃହୀନ—2. Orphan.

୩ । (ସଂ. ଅନାସ୍ଥା=ଅନାଦର)—ଅନାଦର ପ୍ରାପ୍ତ; ଯାହାର କେହି ଯତ୍ନ ନଏ ନାହିଁ—
3. Uncared for; neglected.

ମୁକୁତାପନ୍ତ ପ୍ରାସ୍ତେ ବନ୍ତ—କପାଇଁ ହୁଅଇ ଅନାସ୍ତ । ବଳରାମ—ବସ୍ତୁସୁରଣ ।

୪ । (ସଂ. ଅନାସ୍ଥା)—ଅନାଦୃତ—4 Disregarded.

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନାସ୍ଥା)—ଅନାସ୍ଥା; ଅଯତ୍ନ—
Want of care; neglect.

ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟଥା)—ଅନ୍ୟଥା; ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—
Otherwise.

(ଯଥା—ମୋ ହୁକୁମ ଯେ ଅନାସ୍ତ କରିବ ତାର ସର୍ବନାଶ କରିବ ।)

ଅନାସ୍ତା— ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନାସ୍ଥା)—ଅନାସ୍ଥା (ଦେଖ)
Anāstā Anāsthā (See)

ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟଥା)—ଅନ୍ୟଥା—Otherwise.

ଅନାସ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ନ + ଆସ୍ଥା)—୧ । ଅସ୍ଥିରତା—
Anāsthā 1. Unfixedness (M. W.)

୨ । ଆସ୍ଥା ବା ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବ—
2. Want of confidence,

୩ । ଅସମ୍ମାନ—3. Disrespect.

୪ । ଅଯତ୍ନ—4. Want of care.

୫ । ବେଖାତିର—5 Want of attention.

୬ । ଉପେକ୍ଷା; ଅନାଦର—6. Slight.

୭ । ଅବଜ୍ଞେଳା—7. Disregard.

୮ । ଅମନୋଯୋଗ—8. Inattention.

୯ । ବେପରୁଆ; ବେପରୋଇ—
9. Indifference; unconcern.

୧୦ । ଭକ୍ତିର ଅଭାବ—10 Want of devotedness.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟଥା)—୧ । ଅନ୍ୟଥାକୃତ—
1. Done otherwise.

୨ । ଅବଜ୍ଞେଳିତ—2. Disregarded; disobeyed.

ପାଖରେ ଶୁଏ, କାନରେ କହେ ତା କଥା ଏ ଅନାସ୍ଥା ଦୁଃଖ—ଠଗ ।

୩ । (ସଂ. ଅନାଥ)—ଅନାଥ—
3. Having no protector.

୪ । ନିରୁପାୟ—4. Helpless.

କାହ ପୃଥୁଣା ଅନାସ୍ଥା ହୋଇ ରୁଲୁଛ
ପଞ୍ଚାରମୋହନ—ଗନ୍ଧ ସ୍ୱପ୍ନ ।

ଅନାସ୍ୱାଦ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ନ + ଆସ୍ୱାଦ)—ସ୍ୱାଦଘ୍ନତା—
Anāswāda Insipidity; want of taste.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ସ୍ୱାଦଘ୍ନ—
Tasteless; insipid.

ଅନାସ୍ୱାଦିତ— ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଆସ୍ୱାଦିତ)—
Anāswādita ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ଚଖି ନ ଥାଏ—
1. Not tasted by any one.

୨ । ଚଖା ହୋଇ ନ ଥିବା—2. Untasted.

ଅନାହତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଆହତ)—
Anāhata ୧ । ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
1. Unbeaten; unhurt.

୨ । କ୍ଷତ—2. Unwounded.

୩ । ସ୍ପୃଷ୍ଟ—3. Untouched.

୪ । ଅବ୍ୟବହୃତ—4. Unused.

୫ । ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନ ଥିବା—5. Intact.

୬ । ନୂଆ ଏବଂ ଅଧୁଆ; କୋରା (ଲୁଗା)—
6. New and unbleached (cloth)

୭ । ଭଙ୍କା; ନୂଆ—7. New; fresh.

୮ । ବିନାଆଘାତରେ ଜାତ; ଆଘାତ ନ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ ଜାତ—
8. Produced otherwise than by beating; produced without any stroke.

ଅବ୍ୟକ୍ତ ନାମ ଅନାହତ, ସର୍ବଦା ଶୁଭେ ଏକମତ ।
ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୯ । ଅଗୁଣିତ; ଗୁଣନ କରି ଯାଇ ନ ଥିବା—
9. Unmultiplied.

ସଂ. ବି—୧ । ଧୁଆ ହୋଇ ନ ଥିବା ନୂଆ ଲୁଗା; କୋରାଲୁଗା—
1. Unbleached new cloth.

୨ । (ତନ୍ତ୍ର) ଶରୀରରେ କଳ୍ପିତ ଷଟ୍‌ଚକ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ହୃଦୟସ୍ଥରେ କଳ୍ପିତ ଚତୁର୍ଥ ଚକ୍ର ବା ଦ୍ୱାଦଶଦଳପଦ୍ମ—
2. (tantra) The 4th of the six circles imagined inside the body which resembles a twelve petalled lotus and exists in the heart.

ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନାହତନାଦ)—ଅନାହତନାଦ; ଓଁକାର—
The mystic syllable 'Om'.

ଅନାହତ ଅନକ୍ଷର ପବନ ଉଜାଣି
ସମସ୍ତ ଛନ୍ଦର ସେ ପବନ ମହାପ୍ରାଣୀ । ଦାରଜା. ମହାପ୍ରରୁ. ବନ୍ଦ ।

ଅନାହତଚକ୍ର—ଦେ. ବି—ଅନାହତ ୨ (ଦେଖ)
Anāhatachakra Anāhata 2 (See)

ଅନାହତଧ୍ୱନି—ସ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଅନାହତନାଦ (ଦେଖ)
Anāhatadhwani Anāhatanāda (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଙ୍ଗ

ଅନାହତନାଦ --ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା)—

Anāhatanāda ୧ । ବନା ଆଘାତରେ ହୃଦସ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମିବା ଧ୍ୱନି—1. A sound produced otherwise than by beating.

ଭୋଇବ ଅନାହତ ନାଦ, ଶବ୍ଦଣେ ଶୂନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ।
ରୂପଚ, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ପ୍ରଣବ; ଓଁକାର—2. The mystic syllable 'Om'.

[ଦ୍ର—ହୃଦସ୍ଥସ୍ଥ ଅନାହତ ଚକ୍ରରୁ 'ଓଁ' ରୂପକ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମମୟ ଧ୍ୱନି ବାହାରେ ତାକୁ 'ଅନାହତନାଦ' କହନ୍ତି ।]

୩ । ଶୂନ୍ୟଶବ୍ଦ; ଶୂନ୍ୟରୁ ଶୁଣାଯିବା ଶବ୍ଦ—

3. A sound occasionally heard from no where.

ଅନାହାର—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ ; ନ+ଆହାର)—

Anāhāra ୧ । ଅନଶନ; ନଉହାର; ନ ଖାଇବା; ଉପବାସ—

1. Not taking food; fasting.

୨ । ଖାଇବାକୁ ନ ପାଇବା—2. Starvation.

୩ । ଅଧାରଣ; ନ ଧରିବା—3. Non-seizure (M.W.)

୪ । ଅନୁତ୍ପାଦନ—4. Non production. (M. W.)

ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଉପବାସୀ—

1. Abstaining from food; fasting.

୨ । ଯାହାକୁ ଖାଇବାକୁ ନ ମିଳେ—

2. Starving; starved.

୩ । ଖାଇ ନ ଥିବା—

3. Not having taken food.

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ରତରେ କିଛି ଖିଆ ନ ଯାଏ—

4. (a vow) In which the observer fasts.

ଅନାହାରମାର୍ଗଣା—ସ. ବ—ଜୈନଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ବ୍ରତବିଶେଷ—

Anāhāramārgaṇā (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

Name of a religious vow enjoined in the Jaina-scriptures.

ଅନାହାରୀ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ନ+ଆହାର+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—

Anāhārī ଅନାହାର (ଦେଖ)

(ଅନାହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anāhāra (See)

ଦେ. ବଣ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ) ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଂ. ଅନରାରି)—

ଅନାହାରୀ ଅବୈତନିକ—Honorary

(ଯଥା—ଅନାହାରୀ ମେଜେଷ୍ଟର୍ ।)

ଅନାହାରୀକାମ—ଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅନରାରି+ସଂ. କର୍ମ୍ମ)—

Anāhārīkāma ୧ । ଯେଉଁ କାମ କରିବାପାଇଁ ଦରମା ମିଳେ-ନାହିଁ, ଅଥଚ ମାଗଣା କାମ କରି ବାହାବୁଝା ବା ଧନ୍ୟବାଦ ପାଇବାପାଇଁ କାମ କରିଯାଏ—

ଅନାହାରୀକାୟ

1. Honorary work.

୨ । ମାଗଣା ଗୌରବ—2. Honorary post.

ଅନାହାରୀବାବା—ଦେ. ବ—ଅଲେଖଧର୍ମ୍ମର ଆଦିଗୁରୁଙ୍କ ଡାକ ନାମ

Anāhārībābā (ଏ ବାର ବର୍ଷ କେବଳ ଫଳ ଓ ବାର ବର୍ଷ କେବଳ କ୍ଷୀର ଖାଇ ଉପଃ ସାଧନ କରିବାରୁ ଏହି ନାମ)—

Name by which the founder of the Alekha sect was known by the people.

ଅନାହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ନ+ଆହାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଧରିବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—

Anāhārjya 1. Not to be seized or taken.

୨ । ଯାହାକୁ ହାଜର ବା ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ଯାଇ ନଥାରେ—

2. Not producible.

୩ । ଅଖାଦ୍ୟ; ଯାହା ଖିଆ ଯାଇ ନଥାରେ—

3. Not to be eaten;uneatable (M.W.)

ଅନାହୂତ—ସଂ. ବଣ (ନ+ଆହୂତ)—୧ । ଯାହାକୁ ଡାକରା ହୋଇ ନାହିଁ—1. Uncalled.

(ଅନାହୂତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନମନ୍ତ୍ରିତ; ଅବରଣି—2. Uninvited.

ଅନାହୂତୋପଜଳ୍ପୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନାହୂତ+ଉପ+ଜଳ୍ପ ଧାତୁ+ କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଆଗରୁଆ; ଆଗବୋଲ୍ଲା; କେହି ନଥରୁଣୁ ଯେ ବଲେ ବଲେ କହେ—

Anāhūtopajalpī

(ଅନାହୂତୋପଜଳ୍ପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

An uncalled for boaster

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ବଲେ ବଲେ ଯେ କଥା କହେ—

Talking unasked.

ଅନାହ୍ଲାଦ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ ; ନ+ଆହ୍ଲାଦ)—୧ । ଆନନ୍ଦର ଅଭାବ—1. Absence of joy.

Anāhlāda

୨ । ଅସନ୍ତୋଷ—2 Dissatisfaction; discontent.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଆନନ୍ଦିତ ନ ହୋଇ ଥିବା—1. Not cheerful.

(ଅନାହ୍ଲାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ବିଷଣ୍ଣ—2. Gloomy.

ଅନାହ୍ଲାଦିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ନ+ଆହ୍ଲାଦିତ)—ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ଅପ୍ରୀତ—Not exhilarated.

Anāhlādita

(ଅନାହ୍ଲାଦିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନି—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ନାମ)—ଅନନ୍ତର ଆଦରଯୁକ୍ତ ଡାକ ନାମ—

Ani Name for calling Ananta fondly.

ଅନିଆଁ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ୟାୟ୍ୟ)—ଅନ୍ୟାୟ—Injustice.

Aniāñ

ଅନିଆଁ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ.—ଅନ୍ୟାୟଯୁକ୍ତ—Unjust

Aniāñā

ଅନିଆଁଅନି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଭୁଲ; ସଂ. ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ)—୧ । ଚାହିଁବାରୁହିଁ; ଧରାଧର ଦେଖାଦେଖି—

Aniāñani

1. Looking at each other.

୨ । ପରସ୍ପର ଆଖି ଠାରିବା—2. Mutual ogling.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତର ବପଯୁତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପରସ୍ପରକୁ ଗୁହାଁ ଥିବା—
1. Looking at each other.
୨ । ପରସ୍ପର ଆଖି ଠାରରେ ହେଉଥିବା—
2. Ogling each other.

ଅନଆଁଅନେଇ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନଆଁଅନ (ଦେଖ)
Aniāñanei — Aniāñani (See)

ଅନଆଏ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଓ ଗ୍ରାସ୍ୟ.ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟାୟ)—
Aniāe — ଅନ୍ୟାୟ (ଦେଖ)
Anyāya (See)

ଅନଆଚାର— ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନାଚାର)—୧ । ଅନାଚାର (ଦେଖ)
Aniāchāra — 1. Anāchāra (See)
ଅନାଚାର — ୨ । ନ୍ୟାୟବରୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ—
ଅନାଚାର — 2 Unjust conduct.

ଅନଆଚାରୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନାଚାରୀ (ଦେଖ)
Aniāchārī — Anāchārī (See)

ଅନଆମ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୟମ)—
Aniāma ୧ । ଅନୀତି—1. Immorality
୨ । ଗାତବଗର୍ହିତ କର୍ମ—2. Immoral act.
୩ । ଅନୟମ—3. Want of rule or regularity.
୪ । ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ବାରଣ ନ ରଖିବା—
4. Non-observance of the rules of religious and social cleanliness.

ଅନଆମୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୟମ)—
Aniāmī ୧ । ଅନୟମ—1. Want of rule; irregularity.
ଅନିୟମୀ
୨ । ନୟମର ଅପାଳନ—2. Non-observance of rules.
ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୟମୀ)—୧ । ଅନୟମିତ—1. Not regular.
୨ । ଯେ ସଦାଚାର ପାଳନ କରେ ନାହିଁ—
2. Not observing social rules.
୩ । ଯେ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ବାରଣ ରଖେ ନାହିଁ—
3. Not observing the social rules of cleanliness.

ଅନକିଳି—ଦେ. ବି—ଅଣକାଳ (ଦେଖ)
Anikili — Anakāli (See)

ଅନକେତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ନକେତ)—
Aniketa ଯାହାର ବାସଗୃହ ନାହିଁ ; ଗୃହସ୍ଥାନ—
(ଅନକେତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Homeless; houseless.

ଅନକ୍ଷୁ—ସଂ. ବି—ଅଣ ଖୁଆ (ଦେଖ)—(କବରଜ ଦରେକ୍ଷୁ ମିଶ୍ର—
Anikshu ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—Anakhuā (See)

ଅନଗୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନଗୀର୍ଣ୍ଣ) —
Anigīrnna ୧ । ଗିଳା ଯାଇ ନ ଥିବା—
1. Not swallowed.
୨ । ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ ବା ଗୁପ୍ତ କରି ଯାଇ ନ ଥିବା—
2. Not suppressed (M. W.)

ଅନଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ+ନଗ୍ରହ)—
Anigraha ୧ । କାଇଲ ନ ମାନିବା; ଯୁକ୍ତିରେ ପରାଜୟ ହେବା କଥା ନମାନିବା—1. Not owning one's self refuted.
୨ । ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅଖଣ୍ଡନ—2. Non-refutation.
୩ । ଅଟକ ବା ବାଧାର ଅଭାବ—3. Non-restraint.
ସଂ. ବିଣ—ଅବାଧ—Unrestrained.

ଅନଗ୍ରହସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ; ଅନଗ୍ରହ+ସ୍ଥାନ)—
Anigrahasthāna (ଦର୍ଶନ) ଯୁକ୍ତିର ଖଣ୍ଡନ ନ ହେବାର ଅବସ୍ଥା ବା ଅବସର—(philosophy) Occasion of non-refutation.

ଅନଚ୍ଛ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଇଚ୍ଛା)—ଅନଚ୍ଛୁକ—
Anichchha Unwilling; undesirous. (ଅନଚ୍ଛା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନଚ୍ଛା— ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନଚ୍ଛ+ଆ)—ଅନଚ୍ଛର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Anichchhā Feminine of Anichchha.
ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍ପୁ ; ନ+ଇଚ୍ଛା)—୧ । ଇଚ୍ଛାର ଅଭାବ—
1. Unwillingness.
୨ । କୌଣସି କାମ କରିବାକୁ ନ ହେବା—
2 Reluctance,: disinclination.

ଅନଚ୍ଛୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ନ+ଇଚ୍ଛୁ)—ଅନଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Anichchhu — Anichchha (See)

ଅନଚ୍ଛୁକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଇଚ୍ଛୁକ)—ଅନଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Anichchhuka — Anichchha (See) (ଅନଚ୍ଛୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନଜକ – ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନଜ+କ)—
Anijaka ୧ । ଯାହା ନଜର ନୁହେଁ; ଯାହା ଆପଣାର ନୁହେଁ—
1. Not belonging to one's own.
୨ । ପରର—2. Belonging to another.

ଅନତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଇତ)—
Anita ୧ । (ଅମୁକ ସ୍ଥାନକୁ) ଯାଇ ନ ଥିବା—
1. Not gone to
୨ । ପାଇ ନ ଥିବା—2. Not having obtained.
୩ । ବଞ୍ଚିତ—3. Destitute of (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଐସନ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଟ,ତ	ପ	ଯ,ୟ	ଅଂ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଓ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଖ	ଛ	ଠ	ଫ	ର	ଅଃ

ଅନତ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅନତ୍ୟ)—

Aniti ୧ । ଅନତ୍ୟ; ଅଚରସ୍ଥାୟୀ—
1. Short-lived; transient.

ଅନତ ସଂସାର ଏ ଅଟଇ ମାସ୍ୱା ଘୋର । ପୀତାମ୍ବର. ଦୁର୍ଦ୍ଦିନସ୍ତୁତି. ୭୨ ।

୨ । (ସଂ. ଅଜାତ) ଅନ୍ୟାୟୀ—2. Unjust; wrong.

୩ । (ସଂ. ଅଜାତ) ଅନୈତିକ—3. Immoral.

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଜାତ)—ଅଜାତ (ଦେଖ)
Aniti (See)

ଅନତ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ଅ + ନତ୍ୟ) ୧ । ଅଚରସ୍ଥାୟୀ—
Anitya 1. Not everlasting.

ଅନତ୍ୟତା; ଅନତ୍ୟତ୍ୱ } ବି—୨ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ—
2. Transient; ephemeral.

୩ । ଅଳ୍ପକାଳସ୍ଥାୟୀ 3. Short-lived.

୪ । ସାମୟିକ—4. Occasional; temporary.

୫ । ଅନିୟମିତ—5. Irregular.

୬ । ଅସ୍ଥାୟୀ—6. Unstable.

୭ । ଅନିଶ୍ଚିତ—7 Uncertain.

୮ । ଅସାଧାରଣ—8. Extraordinary; exceptional.

ଅନତ୍ୟଦତ୍ତକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । (ପୁତ୍ର) କିଛିକାଳ ପାଇଁ ପୋଷିଆଁ
Anityadattaka ପୁଅ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ପିତାମାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟକୁ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ପୁଅ—
1. (law) A son surrendered by his parents to another for temporary adoption. (M. W.)

୨ । (ପୁତ୍ର) ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଯୋଷ୍ୟପୁତ୍ରରୂପେ ଗୃହୀତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ପାଳିବାକୁ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ପୁଅ—2. A son surrendered by his parents to another for preliminary adoption. (M. W.)

ଅନତ୍ୟଦତ୍ରିମ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଅନତ୍ୟଦତ୍ତକ (ଦେଖ)
Anityadatrima Anityadattaka (See)

ଅନତ୍ୟସମ—ସଂ. ବି.—(ନ୍ୟାୟ) ଅନତ୍ୟ ବା ଅସାଧାରଣ ବିଷୟକୁ ସାଧାରଣ
Anityasama ବିଷୟ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଯୁକ୍ତି; ମିଥ୍ୟାବାଦ—
(logic) Sophism consisting in generalizing what is exceptional.

ଅନତ୍ୟସମାସ—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା)—(ବ୍ୟାକରଣ)—ଯେଉଁ ସମସ୍ତ-
Anityasamāsa ପଦକୁ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ କଲିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାବବୋଧ ବିଷୟରେ ବାଧା ପଡ଼େ ନାହିଁ—(grammar) A compound the sense of which may be equally expressed by resolving it into its constituent parts.

[ଦ୍ର—କୃଷ୍ଣାଗୁରୁକୁ କୃଷ୍ଣ ଅଗୁରୁ ବୋଲି ଲେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାବବୋଧରେ ବାଧା ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

ଅନଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନଦ୍ରା)—
Anida ଅନଦ୍ରା; ଜାଗର—(ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ) Sleeplessness.

ଅନଦାନ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନଦାନ)—
Anidāna ୧ । କାରଣଶୂନ୍ୟ—1. Causeless.

୨ । ଅମୂଳକ—2. Groundless.

୩ । ଯେଉଁ ରୋଗର ନଦାନ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ—3. Undiagnosed (diseases)

ଅନଦ୍ରା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନଦ୍ରା)—
Anidirā ୧ । ଅନଦ୍ରା; ନଦ୍ରାର ଅଭାବ; ଜାଗରଣ—
ଅନିଦ୍ରା 1. Sleeplessness.
ଅନିଦ୍ରା ୨ । ନଦ ନ ମାଡ଼ିବା—2. Wakefulness; want of sleep.

ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସଂ. ଅନଦ୍ର)—୧ । ଅନଦ୍ର; ନଦ୍ରାଶୂନ୍ୟ; ଶୋଇ ନ ଥିବା—1. Sleepless.

୨ । ଉନ୍ନିଦ୍ର; ଜାଗର—2. Wakeful.

ଅନଦ୍ର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନଦ୍ରା)—
Anidra ଜାଗର; ଉନ୍ନିଦ୍ର—Awake; wakeful; (ଅନଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Sleepless.

ଅନଦ୍ରା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନଦ୍ର + ଆ)—ଅନଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Anidrā Feminine of Anidra.

ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉନ୍ନିଦ୍ର; ଘୁଉଥାକ ଚେଇଁଥିବା; ଜାଗର—Awake; sleepless.

ବାପ ପୁଅ ଉହେଁ ଘୁଉ ଅନଦ୍ର ମୁଖୁଜ୍ଜ ଗାଣ୍ଡି ମେଲ—ଉଗ ।

ସଂ. ବି—୧ । ନଦ୍ରାର ଅଭାବ—
1. Wakefulness; sleeplessness.

୨ । ନଦ ନ ଆସିବା ରୋଗ—
2. A disease; insomnia.

ଅନଦ୍ରିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ନଦ୍ରିତ)—୧ । ନଦ୍ରାଶୂନ୍ୟ—
Anidrita 1. Sleepless.
(ଅନଦ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଏତେବେଳ ଯାଏ ଶୋଇ ପଡ଼ି ନାହିଁ—2. Not yet asleep; still awake.

ଅନନ୍ଦନୀୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ + ନନ୍ଦନୀୟ)—୧ । ନନ୍ଦାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Anindanīya 1. Unblamable; blameless.
(ଅନନ୍ଦନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଶଂସାର ଯୋଗ୍ୟ—2. Praiseworthy.

୩ । ସୁନ୍ଦର—3. Graceful.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—1. Faultless.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅ + ନନ୍ଦା)—ପ୍ରଶଂସା—Praise.
Anindā

ଅନନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନନ୍ଦିତ)—୧ । ପ୍ରଶଂସିତ—1. Praised.
Anindita ୨ । ଅନନ୍ଦନୀୟ (ଦେଖ)
(ଅନନ୍ଦିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Anindanīya (See)

ଅନନ୍ଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ନନ୍ଦ୍ୟ)—ଅନନ୍ଦନୀୟ (ଦେଖ)
Anindya Anindanīya (See)
(ଅନନ୍ଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନନ୍ଦ୍ୟସୁନ୍ଦର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅନନ୍ଦ୍ୟ ଓ ସୁନ୍ଦର)—
Anindyasundara ନଖୁଣ ସୁନ୍ଦର, ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଯେ ତାର
(ଅନନ୍ଦ୍ୟସୁନ୍ଦରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କୌଣସି ଅଂଶକୁ କେହି ନନ୍ଦା କରିବାକୁ
ବା ଖୁଣ୍ଡିବାକୁ ନାହିଁ—Of faultless grace; symmetrical and beautiful.

ଅନନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ; ଯାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନୁହେଁ)—
Anindriya ୧ । ଆତ୍ମା—1. The soul.
୨ । ମନୋବୃତ୍ତି; ବିବେକ—2. The Reason.

ଅନବର୍ତ୍ତି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନବୃତ୍ତ)—
Anibartta ୧ । ଅନବୃତ୍ତ; ନିବୃତ୍ତିରହିତ; ଅଣବାହୁଡ଼ା (ପଥ)—
1. (road) From which there is no return.

ନାଉଦ କର୍ ପ୍ରବଣିନ, ଗଲେ ଅନବର୍ତ୍ତି ପଥେଣ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୭୩ ।

୨ । ଅସ୍ଥିରପ୍ରକୃତିକ; ଅଶାନ୍ତ—2. Not of peaceful disposition; of a restless turn of mind.

ଅନବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ନ + ନବର୍ତ୍ତନ)—ଫେରି ନ ଆସିବା—
Anibarttana Non-return; not turning back.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସୁସ୍ଥିର—1. Steadfast.
୨ । ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ—
2. Improper to be abandoned.

ଅନବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ନ + ବୃତ ଧାତୁ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
Anibartti ୧ । ଯେ ଫେରେ ନାହିଁ—
(ଅନବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Not turning back
୨ । ଯେ ଫେରି ଆସେ ନାହିଁ—2. Not returning.
୩ । ଯେ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରୁ ପଛ ଫେରିଏ ନାହିଁ; ସାହସୀ—
3. Brave; not retreating; one who does not turn his back on the battle-field.

ଗୌଡ଼ ଦେଶଁ ଅସୁଅଛ ବାର୍ଷ ଦୁର୍ଗବାସୀ
ରଣ ଋଷ ଅଜାକଲା, ଅନବର୍ତ୍ତୀ ଉଣେ । ଭଞ୍ଜାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅନବାଧ—ସଂ. ବି. (ଅ + ନବାଧ)—ସ୍ୱାଧୀନତା—
Anibādha Liberty (Apte)

ଅନବାର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନବାର୍ଯ୍ୟ)—
Anibāra ୧ । ଅନବାର୍ଯ୍ୟ; ଅନବାର୍ଯ୍ୟ—
1. Unavoidable.
୨ । ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ—2. Inevitable.
୩ । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ—3. Invincible.
୪ । ଅବାରିତ—4. Unprevented.
୫ । ଅବିରତ—5. Constant.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ସଙ୍ଗଦା—Constantly.

ଯାବତ ଜୀବନ ଜପୁଅବ ଅନବାର । ମଧୁସୂଦନ. ବସନ୍ତଗାଥା ।

ଅନବାରଣ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନବାର୍ଯ୍ୟ) —
Anibāraṇa ଅନବାର୍ଯ୍ୟ; ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ—
Irresistible; inevitable.

ସେହି ଶବ୍ଦର ଅନବାରଣ ମରଣ
ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବୋଲି ସାରଥି ହେ ଜାଣ । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅନବାରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନବାରଣୀୟ)—
Anibāraṇīya ୧ । ଯାହାକୁ ବାରଣ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Unavoidable; irresistible;
୨ । ଯାହା ବନ୍ଦ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
2 Unpreventible.
୩ । ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ—3 Inevitable
୪ । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ—4. Invincible.
୫ । ଏକବାଗିଆ; ଯେ ବାଟଣା ମାନେ ନାହିଁ—
5 Stubborn.
୬ । ଯାହା ଏଡ଼ି ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ—
6. Not to be warded off.

ଅନବାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନବାରିତ)—
Anibārita ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ବାଧା ଦେଇ ନାହିଁ—
1. Unopposed.
୨ । ଅନିଷିଦ୍ଧ—2. Unforbidden.
୩ । ଅପ୍ରତିହତଗତି—3 Unimpeded.
୪ । ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ—4. Unchecked.

ଅନବାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନବାର୍ଯ୍ୟ)—ଅନବାରଣୀୟ (ଦେଖ)
Anibārjya Anibāraṇīya (See)

ଅନବୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନବୃତ)—ଅନବାରିତ (ଦେଖ)
Anibṛuta Anibārita (See)

ଅନବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ନବୃତ୍ତ)—
Anibṛutta ୧ । ଯାହାର ନିବୃତ୍ତି ନାହିଁ—1. Unceasing
୨ । ଅଣବାହୁଡ଼ା – 2. Not returning.
୩ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିରତ ନ ହେବା—
3. Not stopping from work.
୪ । ଅନବରତ; ଅବିରତ—4. Incessant; constant.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯୁ	ଉଅ	ଢ
୨	ଈ	ଊ	ରୁ	ଲୁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଅନଭା—ଦେ. ବିଣ. (ବାଇବଲ୍ ଅନୁବାଦରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅନିର୍ବା-
Anibhā ପଣୀୟ)—
୧ । ଅନିର୍ବାପଣୀୟ; ଯାହାକୁ କେହି ନିଭାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ—
2. Unquenchable (fire)
୩ । ନିଭି ନ ଥିବା; ଚିରକାଳ ଜଳୁଥିବା—
3. Ever-burning.

ଅନଭୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନିଭୃତ) —
Anibhruta ୧ । ଯାହା ଗୁପ୍ତ ନୁହେ—1. Not private.
୨ । ସର୍ବସାଧାରଣ—2. Public.
୩ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—3. Immodest.
୪ । ସାହସୀ—4. Bold.

ଅନଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଇଭ୍ୟ)—ଯେ ଧନୀ ନୁହେ; ନିର୍ଧନ—
Anibhya Not wealthy (M. W.)

ଅନମନ୍ତ୍ରଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ନିମନ୍ତ୍ରଣ)—ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ (ଦେଖ)
Animantraṇiāñ Animantrita (See)

ଅନମନ୍ତ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ନିମନ୍ତ୍ରିତ)—
Animantrita ୧ । ଯାହାକୁ ଡାକରା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
(ଅନିମନ୍ତ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uncalled.
୨ । ଅବରଣୀ—2. Uninvited.

ଅନମିତେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନିମିତ୍ତେ (ଦେଖ)
Animite Animitte (See)

ଅନମିତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ନଞ ତତ୍; ଅ+ନିମିତ୍ତ)—
Animitta ୧ । ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣର ଅଭାବ—
1. Absence of adequate cause.
୨ । ଅମୂଳକତା—2. Groundlessness.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣହୀନ—
1. Having no adequate cause.
୨ । ଅମୂଳକ—2. Groundless.
୩ । ଅକାରଣ—3. Causeless.

ଅନନିମିତ୍ତଲିଙ୍ଗନାଶ—ସଂ. ବି—ନେତ୍ରରୋଗବିଶେଷ; ଏଥିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
Animittaliṅganāśa ଅନ୍ଧତା ଜନ୍ମେ—
An opthalmic disease ending in total blindness, perhaps Amaurosis (M W.)

ଅନମତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନିମିତ୍ତ)—
Animitte ୧ । ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ବିନା—
1. Without adequate occasion.
ଅନିମିତ୍ତେ ଅପଣା ସ୍ତୁତ ନ କହିବ । କୃଷ୍ଣସିଂ. ମହାଭାରତ. ଅଦ୍ୟ ।
୨ । ଅକାରଣରେ; ବୃଥାରେ—
2. Without any cause; in vain.
୩ । ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନରେ—3. Uselessly.
ଏତେ କଲା ମାଇଲୁ ତାହାର ଅନିମିତ୍ତେ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅନମିଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ନିମିଷ)—
Animisha ୧ । ନିର୍ନିମେଷ; ପଲକଶୂନ୍ୟ; ଯାହା ଆଖିରେ
(ଅନିମିଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଲକ ପଡ଼େ ନାହିଁ—
1. Unwinking (person).
୨ । ପଲକ ପଡ଼ୁ ନ ଥିବା (ଆଖି)—
2. Unwinking (eye).
ଚନ୍ଦ୍ରବିମ୍ବଗିର ସଦୃଶ, ନୟନ କଲେ ଅନିମିଷ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।
୩ । ହୁସିଆର; ଅତ୍ଯ ସତର୍କ—
3. Vigilant; watchful.
୪ । ଖୋଲାଥିବା; ମେଲାଥିବା (ଆଖି ବା ଫୁଲ)—
4. Open (eye or flower).
ସଂ. ବି —୧ । (ଏମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ପଲକହୀନ ଥିବାରୁ)—
ଦେବ; ଦେବତା—1. A God
ଏଣୁ ତୋ ନାମ ଅନିମିଷ, ନମସ୍ତେ ଅନାଦି ପୁରୁଷ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦ମ ।
୨ । ମତ୍ସ୍ୟ—2. Fish.
୩ । ଅତିସୂକ୍ଷ୍ମକାଳବିଭାଗ—
3. Minutest division of time.

ଅନମିଷାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନିମିଷ+ଅକ୍ଷି)—
Animishāksha ୧ । ଯାହା ଆଖିରେ ପଲକ ପଡ଼େ ନାହିଁ—
(ଅନିମିଷାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One whose eyes are fixed.
୨ । ପଲକହୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଥିବା—
2. Looking steadily.

ଅନମିଷାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନିମିଷ +ଆଚାର୍ଯ୍ୟ)—ଦେବଗୁରୁ;
Animishāchājya ବୃହସ୍ପତି—Name of Bruhaspati the preceptor of the gods.

ଅନମେଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ନିମେଷ)—
Animesha ଅନିମିଷ (ଦେଖ)
(ଅନିମେଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) Animisha (See)

ଅନୟତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନିୟତ)—୧ । ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ—
Aniyata 1. Not regulated; uncontrolled.
୨ । ଅବାଧ—2. Unrestrained.
୩ । ଅନିୟମିତ—3. Irregular.
୪ । ସାମୟିକ; ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଘଟୁଥିବା—
4. Casual; incidental.
୫ । ଅନିଶ୍ଚିତ; ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—
5. Unfixed; indeterminate, indefinite; uncertain.
୬ । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—6. Changing.
୭ । ଅସ୍ଥାୟୀ—7. Not permanent.

ଅନୟତପୁଂଷ୍କା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନିୟତ+ପୁମାନ୍+କ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Aniyatapuṁshkā ଆ)—ଅସତୀ(ସ୍ତ୍ରୀ)—Unchaste (woman).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଝରେ ପ୍ରଭେତ ରକ୍ଷା କରଯ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜତେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ଯ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଟୂ' ଦେଖିବେ ।

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନଦ୍ଦିଷ୍ଟପତ୍ତିକା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman having no fixed husband.

ଅନୟତାଙ୍କ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅନୟତ+ଅଙ୍କ)—
Aniyatāṅka (ଗଣିତ) ଅନଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା— arithmetic) An indeterminate digit

ଅନୟନ୍ତ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନୟନ୍ତ୍ରିତ)—୧ । ଉଦାମ; ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ—
Aniyantrita 1 Unchecked; unregulated.
୨ । ଅନବାରତ—2. Unprevented.

ଅନୟମ—ସଂ. ବ. (ନଞ ତତ୍; ଅ+ନୟମ)—୧ । ନୟମର ଅଭାବ—
Aniyama 1. Want of rule; irregularity.
୨ । ଅସ୍ଥିରତା—2. Unsettledness.
୩ । ଅନୁଚତ ଆଚରଣ—3. Improper conduct.
୪ । ବେଯାର—4. Disorder.
୫ । ଧାର୍‌ର ଅଭାବ—5. Want of fixed order.
୬ । ସନ୍ଦେହ—6. Doubt (M. W.)
ସଂ.ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ନୟମରହିତ—
1. Irregular; having no rule.
୨ । ଧାର୍‌ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରବା—
2. Not conforming to any fixed order.

ଅନୟମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନୟମିତ)—
Aniyamita ନୟମରହିତ—Irregular.

ଅନୟମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ନୟମିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Aniyamī ୧ । ଅନୟମିତ—1. Irregular.
୨ । ଯେ ନୟମ ପାଳେ ନାହିଁ—
2. Not observing or following any rule.
୩ । ଅଶ୍ଳରଜ୍ଞାନ; ଅନାଶ୍ଳ—
3. Transgressing approved rules of conduct.

ଅନଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନଯୁକ୍ତ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁକରର
Anijukta କରଯାଇ ନ ଥିବା—1. Not appointed.
ଅନଯୁକ୍ତି; ଅନଯୋଗ } ବ. ୨ । ଯେ ସମତାପ୍ରାପ୍ତ ନୁହେଁ—
2. Not authorised.
ସଂ. ବ. (ସ୍ମୃତି)—ଧର୍ମାଧିକରଣ ବା ବଶ୍ଳଲୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଆସେସର୍ ଯେ ବଧିମତେ ନଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଅପାରଗ—An assessor at a court who has not been formally appointed and is not entitled to vote (M. W.)

ଅନରାକରିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନରାକରିଷ୍ଣୁ)—
Anirākarishṇu ୧ । ଯେ ବାଧା ନ ଦଏ—
1. Unobstructive.
୨ । ଯେ ଦୋଷଦର୍ଶୀ ନୁହେଁ—2. Not censorious.

ଅନରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ନରୁଦ୍ଧ)—୧ । ଅପ୍ରତିହତ—
Aniruddha 1 Unrestrained; unhindered.
(ଅନରୁଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶାସ୍ୟ—2. Ungovernable.
୩ । ଏକବାଗିଆ—3. Self-willed (M. W.)
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଗୁଇନା; ଗୁପ୍ତଚର—
1. A spy; a secret emissary (M. W.)
୨ । ପଘା; ପଶୁବନ୍ଧନ ରଜ୍ଜୁ—
2. A rope for fastening cattle (M. W.)
୩ । (ନାମ) କୃଷ୍ଣଙ୍କର ନାତି; ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ବା କାମଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଉଷାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ—3. Name of the son of Pradyumna.

[ଦ୍ର—ବାଣାସୁରର କନ୍ୟା ଉଷା ଅନରୁଦ୍ଧଠାରେ ପ୍ରେମାସକ୍ତ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ବଳରେ ଅନରୁଦ୍ଧକୁ ବାଣାସୁରର ରାଜଧାନୀ ଶୋଣିତପୁରସ୍ଥ ଉଷାସକୁ ଅଣାଇ ତା ସଙ୍ଗେ ବହାର କଲା । ବାଣାସୁର ଏହା ଜାଣିପାରି ଅନରୁଦ୍ଧକୁ ଧର ନେବା ପାଇଁ ପାଇକ ପଠାଇବାରୁ ଅନରୁଦ୍ଧ ଏକାକୀ ଲୌହ ଗଦା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ବଧ କଲା; କନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ପ୍ରଭାବରେ ବାଣାସୁର ତାକୁ ଧର ବନ୍ଦୀ କଲା । କୃଷ୍ଣ,ବଳରାମ ଓ ଅନରୁଦ୍ଧ ପିତା କାମ ଏ ସ୍ୱବାଦ ପାଇ ବାଣାସୁର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କର ତାକୁ ପରାସ୍ତ କଲେ । ବାଣାସୁର ଶିବଭକ୍ତ ଥିବାରୁ ଶିବଙ୍କ ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ କୃଷ୍ଣ ବାଣାସୁରକୁ ଜୀବନରେ ମାର ପକାଇଲେ ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟୀ ହୋଇ କୃଷ୍ଣ ଅନରୁଦ୍ଧକୁ ଉଷା ସହିତ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଆଣିଲେ । ଅନରୁଦ୍ଧର ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ରୋଚନା ଗର୍ଭରେ ଅନରୁଦ୍ଧର ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ହୋଇ ଥିଲା—ସେ ପୁତ୍ରର ନାମ ବଜ୍ର ।]

୪ । ଶିବ; ବ୍ରହ୍ମାଦେବ—4. God Siba.
୫ । ବିଷ୍ଣୁ—5. Bishnu (Apte)
୬ । (ନାମ) ଶାକ୍ୟମୁନିଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅର୍ହତ୍‌ବିଶେଷ—
6. Name of a Buddhist saint, contemporary of the Buddha.
୭ । (ନାମ) ବୃଷ୍ଣିବଂଶଧରବିଶେଷ—7. Name of a descendant of Brushni.
ଦେ. ବ. ପୁଂ. ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—
A name given to males.

ଅନରୁଦ୍ଧପଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅନରୁଦ୍ଧ+ପଥ)—
Aniruddhapatha ୧ ଯେଉଁ ବାଟକୁ କେହି ବନ୍ଦ କର ନାହିଁ—1. An unobstructed path.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବାୟୁମଣ୍ଡଳ—2. The atmosphere.
୩ । (ଆକାଶରେ କେହି କାହା ବାଟ ବନ୍ଦ କର ପାରେ ନାହିଁ ।)—ଆକାଶ; ଶୂନ୍ୟ—
3. Ether (M. W); The sky (Apte).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଁ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇଅ	ଞ	ନ୍

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)–ଯାହାର ବାଟକୁ କେହି ବନ୍ଦ କରି ନାହିଁ– One whose path is not obstructed,

ଅନର୍ଣ୍ଣପ୍ସୁ—ସଂ. ବି. (ଅ+ନର୍ଣ୍ଣପ୍ସୁ)—

Anirṇṇaya
ଅନର୍ଣ୍ଣୀତ
ଅନର୍ଣ୍ଣେପ୍ସୁ } ବଣ.

୧ । ନିଶ୍ଚୟର ଅଭାବ; ଅନିଶ୍ଚିତତା— 1. Want of certainty; uncertainty,

୨ । ମୀମାଂସାର ଅଭାବ—2. Indecision.

୩ । ସନ୍ଦେହ—3 Doubt.

ଅନର୍ଦଶ—ସଂ. କି. ବଣ—(ଅ + ନର୍ + ଦଶ; ଯାହାର ବା ଯହିଁରେ
Anirdaśa ଦଶ ଦିନ ନିର୍ଗତ ହୋଇ ନାହିଁ ବା ଶେଷ ନାହିଁ ।)—
(ଅନୁର୍ଦଶ—ବପକ୍ଷରେ) ସୂତକ ବା ମୃତକ ଅଶୌଚକାଳ ଦଶଦିନ ସମସ୍ତ ଶେଷ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ; ଦଶଦିନ ଗତ ନ ହେଉଣୁ—Within the ten days of impurity caused by a birth or death in the family.

[ଦ୍ର—ବଦେଶରେ ମରିଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁ ସଂବାଦ ଅନର୍ଦଶ (ଅର୍ଥାତ୍ ୧୦ ଦିନ ଗତ ନ ହେଉଣୁ) ଶୁଣିଲେ ଦଶ ଗ୍ରହରୁ ଯେତେ ବାକି ଥିବ ତେତିକ ଅଶୌଚ ପାଳିବ
ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ ୫।୭ ।]

ସ. ବଣ—୧ । ଯାହାର ଦଶ ଦିନ କାଳ ଗତ ହୋଇ ନାହିଁ— 1. That which has not yet passed ten days.

(ଅନର୍ଦଶା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଜନ୍ମକାଳରୁ ଦଶ ଦିନ ଗତ ହୋଇ ନ ଥିବା— 2. Not more than ten days old.

[ଦ୍ର—ଅନର୍ଦଶା ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ ଦିଇବା ନିଷିଦ୍ଧ ।
ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ ୫-୮ ।]

୩ । ସୂତକ ବା ସୂତକାଶୌଚର ଅଶୁଦ୍ଧି କାଳ ଦଶ ଦିନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Ralating to the time of ten days after a birth or death.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ପରିବାରରେ ସୂତକ ବା ମୃତକାଶୌଚ ହୋଇ ଥିବ ସେ ପରିବାରର ଅନର୍ଦଶ ଅନ୍ନ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ଖାଇବା ନିଷିଦ୍ଧ—ରାମଶଙ୍କର ମନୁ ୪-୨୧୬ ଓ ୪-୨୧୭ ।]

ଅନର୍ଦଶାହ—ସଂ. କି. ବଣ. ଓ ବଣ (ଅ + ନର୍ + ଦଶାହ)—

Anirdaśāha
(ଅନର୍ଦଶାହା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନର୍ଦଶ (ଦେଖ)
Anirdaśa (See)

[ଦ୍ର— ଅନର୍ଦଶାହା ସୂତା (ଜନ୍ମ କରିଥିବା) ଗାଈ କ୍ଷେତ ଖାଇଲେ ଦଣ୍ଡଯୋଗ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ମନୁ କହିଅଛନ୍ତି—
ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ ୮-୨୪୨ ।]

ଅନର୍ଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନର୍ଦିଷ୍ଟ)—

Anirdishṭa ୧ । ଅନିଶ୍ଚିତ—1. Uncertain; indefinite.

(ଅନର୍ଦେଶ—ବ) ୨ । ନିରୂପିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
(ଅନର୍ଦେଶ୍ୟ—ଅନ୍ୟ ବଣ) 2. Uncertained.

୩ । ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା—3. Undetermined.

୪ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇ ନ ଥିବା—4. Unexplained.

୫ । ଅନିୟମିତ—5. Irregular.

୬ । ଅପରିମିତ; ଅସୀମ—6. Unlimited.

୭ । ଯହିଁ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପଦେଶ ନାହିଁ—
7. Undirected; not enjoined.

୮ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ବା କଥିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
8. Unspecified.

ଅନର୍ଧାରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନର୍ଧାରିତ)—ଅନିର୍ଦିଷ୍ଟ (ଦେଖ)

Anirdhārita
(ଅନର୍ଧାରଣ—ବ)
ଅନର୍ଧାରଣୀୟ
ଅନର୍ଧାର୍ଯ୍ୟ } ଅନ୍ୟ ବଣ.

Anirdishṭa (See)

ଅନର୍ବଚନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ନର୍ବଚନୀୟ; ଯାହା ବଚନୀୟ ନୁହେ)—

Anirbachanīya ୧ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ; ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିସାଇ-
(ଅନର୍ବଚନୀୟତା—ବ) ନ ପାରେ—1. Indescribable.

୨ । ଅକଥନୀୟ—2.Unutterable; unspeakable.

୩ । ଯାହା ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରିସାଇ ନ ପାରେ—
3. Inexpressible.

୪ । ଯାହା ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଅନୁଚିତ—
4. Not be mentioned.

୫ । ଯାହା ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବୁଝାଇ ଦିଆ ଯାଇ ନ ପାରେ—
5. Inexplicable.

ଅନର୍ବାଚ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନର୍ବାଚ୍ୟ) —ଅନର୍ବଚନୀୟ (ଦେଖ)

Anirbāchya
(ଅନର୍ବାଚ୍ୟତା—ବ)

Anirbachanīya (See)

ଅନର୍ବର୍ତ୍ୟମାନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ନ + ବୃତ ଧାତୁ + ଆନ)—

Anirbartyamāna ଯାହାର ସମାପ୍ତି କରିସାଇ ନାହିଁ—
Not being brought to a close.

ଅନର୍ବାଣ—ସଂ. ବଣ. (କନ୍ଦୁବ୍ରୀହି; ଅ + ନର୍ବାଣ)—

Anirbāṇa ୧ । ଯାହା ଲିଭି ନାହିଁ—1. Inextinguished.

୨ । ଯାହାକୁ ଲିଭି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ—
2. Inextinguishable; unquenchable.

୩ । ଯାହା ଲିଭେ ନାହିଁ; ସବୁଦା ଜଳି ଥିବା—
3. Ever-burning.

୪ । ଅସ୍ନାତ; ମଜ୍ଜନ ରହିତ—4. Unbathed.

[ଦ୍ର—ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହା କାଳିଦାସଙ୍କ ରଘୁବଂଶରେ ଦନ୍ତୀ ବା ହସ୍ତୀର ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅନବ୍ଦାଦ—ସଂ. ବ. (ଅ+ନବ୍ଦାଦ=କଲହ; ଅବଜ୍ଞା)—
Anirbāda ୧ । ବବାଦର ଅଭାବ—
1. Absence of dispute.
୨ । ଅବଜ୍ଞା ନ କରିବା—2. Absence of disregard.

ଅନବ୍ଦାର—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନବାର୍ଯ୍ୟ=ଅବରତ)—
Anirbāra ୧ । ଅନେକଥର—1. Many times.
୨ । ବହୁ; ବଶେଷ—2. Much.
ନିତ କେତେ ମତେ ଦୂର ଅନବ୍ଦାର କୋଳ କର ।
ଅର୍ଜୁନ—ବଦଗ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାନଣି ।

ଅନବ୍ଦାହ—ସଂ. ବ. (ଅ + ନବ୍ଦାହ)—୧ । ଅସମାପ୍ତି—
Anirbāha 1. Non-completion.
(ଅବ୍ଦାହ୍ୟ—ବିଣ) ୨ । ଅସାଧନ—
2. Non-accomplishment.
୩ । ସ୍ୱସାରରେ ସୁରୁଖୁରୁ ହୋଇ ଚଳବା ଅବସ୍ଥାର ଅଭାବ; ଆସ୍ୱ ନ ଅଣ୍ଟିବା—
3. Being straitened in means (Apte); insufficiency of income (M. W.)
୪ । ଅସଂସ୍ଥାନ—4 Want of provision.
୫ । ଶେଷ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଅଭାବ—
5. Inconclusiveness (M. W.)
୬ । କାମ ଚଳାଇବାର ଅଭାବ—
6. Non-management.

ଅନବ୍ଦାହ୍ୟ— ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନବ୍ଦାହ୍ୟ)—ଯାହା ଚଳାଇବା କଷ୍ଟକର—
Anirbāhya Difficult to manage.

ଅନବ୍ଦିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ନବ୍ଦିଣ୍ଣ)—
Anirbinna ୧ । ଅବଷଣ୍ଣ; ବଷାଦରହିତ—
(ଅନବ୍ଦିଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not downcast; not depressed.
(ଅନବ୍ଦେଦ—ବ) ୨ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ—2. Not fatigued (Apte).
ସଂ. ବ—ବଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ—
A name of Bishnu (Apte)

ଅନବ୍ଦିଦ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନର୍+ବଦ ଧାତୁ+ଅ)—
Anirbida ୧ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ—1. Unwearied.
(ଅନବ୍ଦିଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବଷଣ୍ଣ—2. Undesponding.

ଅନବ୍ର୍ଭୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନର୍ବୃତ)—୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
Anirbruta 1. Discontented.
(ଅନବ୍ର୍ଭୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—2. Uneasy.
(ଅନବ୍ର୍ଭୁତ—ବ) ୩ । ଅସୁଖୀ—3. Unhappy.
୪ । ଅସମ୍ପନ୍ନ—4. Unaccomplished;unfulfilled.

ଅନବ୍ର୍ଭୃତ୍ତି— ସଂ. ବ. (ଅ+ନର୍+ବୃତ୍ତି)—
Anirbrutti ୧ । ସଫଳ ନ ହେବା; ଫଳ ନ ଫଳିବା—
(ଅନବ୍ର୍ଭୃତ୍ତ—ବିଣ) 1. Non-fulfilment.
୨ । ଅସମାପ୍ତି—2. Incompleteness (M. W.)
୩ । ଦରିଦ୍ରତା—3, Poverty (Apte)
୪ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନତା—4. Anxiety; disquietude. (Apte)

ଅନବ୍ବେଦ—ସଂ. ବ. (ଅ+ନବ୍ବେଦ)—୧ । ଅବଷାଦ —
Anirbeda 1. Not depression.
୨ । ଆତ୍ମନର୍ଭରତା—2. Self-reliance.

ଅନବ୍ବେଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନବ୍ବେଯ୍ୟ)—
Anirbeya ଯାହା ଲିଭାଇ ହଆଯାଇ ନ ପାରେ—
Inextinguishable; unquenchable.
ଭରତ ଦେବାଳପୁର ଅନବ୍ବେଯ୍ୟ ଦୀପ । ବଦ୍ୟାପତି—ବଦ୍ୟାବତ୍ୟ ।

ଅନବ୍ବେଶ—ସଂ. ବ. (ଅ+ନବ୍ବେଶ) – ୧ । ବେକାର୍—
Anirbesa 1. Destitute of employment.
୨ । ଦୁଃଖୀ; ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—2. Wretched; miserable (Apte)
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅକୃତ+ନବ୍ବେଶ)—
୧ । ଯେ ଯାଯ ପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କର ନାହିଁ—1. Not having expiated one's sins (M. W.)

ଅନର୍ଭର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ନର୍ଭର)—
Anirbhara ୧ । ଅନାଶ୍ରୟ—1. Helpless
(ଅନର୍ଭରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର ଭର ନାହିଁ—2. Unsupported; having no support or prop.
୩ । ସାମାନ୍ୟ—3. Slight.
୪ । ଅଳ୍ପ—4. Little.
୫ । ହାଲୁକା—5. Light.

ଅନର୍ଭା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନବ୍ଦାହ)—ଅନବ୍ଦାହ (ଦେଖ)
Anirbhā Anirbāha (See)

ଅଚଳ ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସମାହିତ—1 Unaccomplished.
୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.
୩ । ଅଚଳ—3. Untenable.
୪ । ଯହିଁରେ କାମ ଚଳ ନ ପାରେ—
4. Unmanageable.
୫ । ଦୁଃଖୀ; ଦରିଦ୍ର—5. Poor; indigent.
୬ । ନଅଣ୍ଟିଆ; ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ—6. In want.
୭ । ନିଜର ସଂସାର କାମ ଚଳାଇବାକୁ ଅସମର୍ଥ —
7. Unable to manage one's worldly affairs.
୮ । ଅଚଳ ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ —
8. Not well-to-do.
୯ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ମିଳମିଶି ଚଳ ନ ପାରେ—
9. Unable to get on well with another.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ଙ

ଅନର୍ଯାପ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅପର୍ଯାପ୍ତ)—

Anirjāpa ୧ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅପର୍ଯାପ୍ତ—1. Excessive.

ବେଜାୟ ୨ । ବହୁ—2. Many.

ବେଜା ୩ । ଅଗଣିତ; ଅସଙ୍ଖ୍ୟ—

3. Innumerable; countless.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ; ବହୁତ; ଖୁବ୍—Excessively; too much.

ଏ ସମସ୍ତେ ବାତ ବହୁତ ଅନର୍ଯାପ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅନଲ—ସଂ. ବ. (ଅନ ଧାତୁ=ବଞ୍ଚିବା ବା ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା+କରଣ. Anila ଅଳ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣୀ ବଞ୍ଚନ୍ତି ବା ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରନ୍ତି)—

୧ । ବାୟୁ; ପବନ—1. Air; wind.

[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରଥମତଃ ସଙ୍ଖ୍ୟାରେ ୭ ଥିଲା; ଯଥା—ଆବହ, ନବହ, ଉଦ୍‌ବହ, ସ୍ପବହ, ବିବହ, ପ୍ରବହ ଓ ପରିବାହ। ମାତୃଗର୍ଭରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସାତ ଖଣ୍ଡ କରିଥିଲେ ଏହା ୪୯ ହୋଇଛି ।]

୨ । ପବନଦେବତା—2 The God of Wind.

୩ । ବାୟୁକୋଣ; ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ କୋଣ—

3. The North West quarter.

୪ । ଅଷ୍ଟାବସୁ ମଧ୍ୟରୁ ପଞ୍ଚମ ବସୁ—4. Name of the fifth of the 8 Basu Deities.

୫ । ଶରୀରସ୍ଥ ବାତ—5. The wind as one of the humours of the body.

୬ । ବାତରୋଗ—6. Rheumatism.

୭ । ସ୍ୱାତିନକ୍ଷତ୍ର—7. The 17th lunar mansion.

୮ । (ବାୟୁର ସଙ୍ଖ୍ୟା ୪୯ ଥିବାରୁ) ୪୯ ସଙ୍ଖ୍ୟା—

8. The number 49.

୯ । ପ୍ରାଣବାୟୁ—

9. The vital air of living beings.

[ଦ୍ର—ଏହା ୫ ପ୍ରକାର ଯଥା—ପ୍ରାଣ, ଅପାନ, ବ୍ୟାନ, ଉଦାନ ଓ ସମାନ ।]

ଅନଲକ—ସଂ. (ନାମ) ବ—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ଜଣେ ଋଷିବିଶେଷ; ବଶିମ୍ଭିତ୍ର ଋଷି ଏହାଙ୍କ ବଂଶଧର—Name of an ancestor of the sage Biswāmitra.

ଅନଲଘ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅନଲ+ହନ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍) —ବାୟୁରୋଗନାଶକ (ଔଷଧ)—Curing disorders due to wind.

ଅନଲଘ୍ନକ—ସଂ. ବ. (ଅନଲଘ୍ନ+କ)—ବାହାଡ଼ା; ବିଭୀତକ (ଗଛ)—A tree; Terminalia Belerica.

ଅନଲପର୍ଯ୍ୟୟ—ସଂ. ବ—ଆଖିପତା ଓ ଆଖିର ବାହାରଆଡ଼ ଫୁଲା ଓ ବଳାଶୋଗବିଶେଷ—Pain and swelling of the eye-lids and outer parts of the eye.

ଅନଲପର୍ଯ୍ୟାୟ—ସଂ. ବ—ଅନଲପର୍ଯ୍ୟୟ (ଦେଖ)

Anilaparjyāya Anilaparjyaya (See)

ଅନଲବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନଲ+ବନ୍ଧୁ)—୧ । ଅଗ୍ନି—

Anilabandhu 1. Fire.

୨ । କୃତ୍ତିକା ନକ୍ଷତ୍ର—

2. The 3rd asterism; the Pleiades.

ଅନଲସଖ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନଲ+ସଖା)—

Anilasakha ଅଗ୍ନି—Fire.

ଅନଲସାରଥି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନଲ+ସାରଥି)—

Anilasārathi ଅଗ୍ନି—Fire.

ଅନଲାତ୍ମଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ବାୟୁପୁତ୍ର; ହନୁମାନ—

Anilātmaja Hanūmāna the son of the Wind God.

ଅନଲାନ୍ତକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନଲ+ଅନ୍ତକ)—

Anilāntaka ଇଙ୍ଗୁଦ (ଦେଖ)—Ingudi (See)

ଅନଲାମୟ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପି; ଅନଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଆମୟ=ରୋଗ)—

Anilāmaya ୧ । ବାୟୁରୋଗ; ପେଟଫମ୍ପା—

1. Flatulence.

୨ । ବାତରୋଗ—2. Rheumatism.

ଅନଲାଶୀ—ସଂ. ବ. (ଅନଲ+ଅଶ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୯ମା. ୧ବ; ଯେ Anilāśi ପବନ ଖାଇ ବଞ୍ଚେ)—ସର୍ପ; ସାପ—Serpent; snake.

ଅନଶ—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ନଶ; ଯହିଁରେ ନଶା ବା Anisa ବିଘ୍ନ ନାହିଁ)—୧ । ଅବିରତ—

1 Continually; uninterruptedly.

୨ । ସର୍ବଦା—2. Constantly; always.

ଅନଶା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ୱେଷଣ; ପ୍ରା. ଅନେସନା)—

Anisā ଅନ୍ୱେଷଣ—Searching.
ଅନ୍ୱେଷଣ

ଅନଶେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅନଶ)—ସର୍ବଦା—

Anise Always.

ଅନଶେ ଦେଖିବ ମୋତେ, ଥିବ ମୁଁ ତାହାର ଅନ୍ତରେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୮୨ ।

ଅନଷ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ନ+ଇଷ୍ଟ)—୧ । ଅପକାର—

Anishṭa 1. Harm.

୨ । ହାନି—2. Injury.

୩ । ଅହିତ—3. Evil.

୪ । ଦୁଃଖ; ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—4. Calamity; mishap.

ଅନଷ୍ଟପାତ—ସଂ. ବ. (ଅନଷ୍ଟ+ପତ୍ ଧାତୁ+ଅ)—ଅନଷ୍ଟପଡ଼ନ; ଅନିଷ୍ଟ ଘଟଣା; ମନ ଘଟଣା—Mishap; misfortune.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୌଳ୍ଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅନୀକ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍=ବଞ୍ଚିବା+ଈକ)—୧ । ସୈନ୍ୟ—
Anīka 1. Soldier.
୨ । ଯୁଦ୍ଧବ୍ୟୂହ—2. Army,
୩ । (ଅ+ନା+କ୍ୱିପ୍; ସହିଁରୁ ଫେରିବାକୁ ନ ହୁଏ)—ଯୁଦ୍ଧ—3 War fight.
୪ । ସମୂହ—4. Multitude.

ଅନୀକସ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅନୀକ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଅ; ଅନୀକରେ ଯାହା ଥାଏ)—
Anīkastha ୧ । ସେନାଦଳ—1. Army; troop.
୨ । ଅଷୌହିଣୀର ଦଶମାଂଶ—2. A battalion consisting of 21870. soldiers.
[ଦ୍ର—୨୧୮୭ ହସ୍ତୀଯୁକ୍ତ ସେନା, ୨୧୮୭ ରଥାରୋହୀ ସେନା, ୬୫୬୧ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସେନା ଓ ୧୦୯୩୫ ପଦାତି ଏହିପରି ମୋଟରେ ୨୧୮୭୦ ପରିମିତ ସୈନିକ ।]

ଅନୀତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ନୀତି)—୧ । କୁନୀତି, ଦୁର୍ନୀତି, ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ—1. Immorality.
ଅନୀତି ୨ । ଅନାଚାର—2 Non-observance of social rules.
୩ । ଅତ୍ୟାଚାର—3. Oppression.
୪ । ଅନ୍ୟାୟ—4 Injustice.
୫ । ପରର ସ୍ୱତ୍ୱଖଣ୍ଡନ—5 Violation of the people's right.
୬ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ—6. Evil action; improper action.
ଏବା ଅନୀତ ଆଚରଣ; ଅପୂର୍ବ ଜ ଗୁଣେ ହୋଇଥା ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭରତ. ୧୨ ।
ବେ. ବିଣ—୧ । ଅନୈତିକ—1. Immoral.
୨ । ସଦାଚାରବିଗର୍ହିତ; ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ—2. Contrary to the approved social rules.

ଅନୀଦୃକ୍—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଈଦୃଶ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Anīdṛuk ଅନୀଦୃଶ (ଦେଖ)
Anīdṛuśa (See)

ଅନୀଦୃଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଈଦୃଶ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Anīdṛuśa ଏପରି ନୁହେଁ—Not like this.
(ଅନୀଦୃଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୀଶ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଈଶ୍ୱର; ଯାହା ମତରେ ଈଶ୍ୱର ନାହାନ୍ତି)—
Anīśwara ୧ । ନାସ୍ତିକ—1. Godless; atheist.
୨ । ପ୍ରଭୁଶୂନ୍ୟ—2. Masterless; lordless.
୩ । ଅରକ୍ଷ—3. Having no protector.
ବେ. ବି—ଅପ୍ରଭୁ; ଯେ ପ୍ରଭୁ ନୁହେଁ—One who is not a master or a lord.

ଅନୀଶ୍ୱର ଦୋଇଣ ଈଶ୍ୱର ପରସ୍ପେ
ନାହିଁକ କବ୍ୟଅଟ ଘନଳ ଗୁଡ଼ାଏ । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମଦାଲସଉ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅନୀଶ୍ୱରବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅନୀଶ୍ୱର+ବାଦ)—ନାସ୍ତିକତା; ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନ ମାନିବାରୂପ ମତ—
Anīśwarabāda theism.

ଅନୀଶ୍ୱରବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୀଶ୍ୱର+ବଦ ଧାତୁ+ଇନ୍)—
Anīśwarabādī ଈଶ୍ୱର ନାହାନ୍ତି, ଏହି ମତ ଯେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି; ନାସ୍ତିକ—theist.
(ଅନୀଶ୍ୱରବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୀହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଈହା)—
Anīha ଫଳାଶାରହିତ; ନିଷ୍କାମ—
(ଅନୀହା—ସ୍ତ୍ରୀ) Desireless; free from desires

ଅନୀହା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଈହା)—
Anīhā ଅନୀହର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Anīha.
ସଂ. ବି—ଅନିଚ୍ଛା; ଔଦାସିନ୍ୟ—
Indifference to worldly concerns.

ଅନୁ—ସଂ. ଉପସର୍ଗ—ଶବ୍ଦ ବା ଧାତୁର ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ନମ୍ନଲିଖିତ
Anu ଅର୍ଥମାନ ବୁଝାଏ—
୧ । ପଶ୍ଚାତ୍; ପଛରେ (ଯଥା— ଅନୁଜ)—1. After.
୨ । ସଦୃଶ (ଯଥା— ଅନୁକରଣ)—2 After.
୩ । ଅଧୀନ; ଅଧଃ (ଯଥା—ଅନୁକର୍ଷଣ)—3. Below.
୪ । ନିକୃଷ୍ଟ. ହୀନ; ଅଧମ (ଯଥା—ଅନୁକଳ୍ପ)—4. Lower.
୫ । ସହିତ (ଯଥା—ଅନୁକମ୍ପା; ଅନୁପାନ)—5. With; together.
୬ । ଅଂଶ (ଯଥା—ଅନୁକଳ୍ପ)—6. Part
୭ । ପରସ୍ପର; ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ (ଯଥା—ଅନୁକଥନ)—7. Mutually.
୮ । ସମୀପ (ଯଥା—ଅନୁଗଙ୍ଗ)—8. Near.
୯ । ବହିର୍ଭାଗ—9 Outside.
୧୦ । ପୌନଃପୁନ୍ୟ (ଯଥା—ଅନୁଷଣ; ଅନୁଦିନ)—10. Repetition.
୧୧ । ଚିହ୍ନ—11. Sign.
୧୨ । ଆୟାସ; ପରିଶ୍ରମ—12. Exertion.
୧୩ । ଅନୁକ୍ରମ; ଯଥାକ୍ରମେ (ଯଥା—ଅନୁସ୍ଥ)—13. Succession.
୧୪ । ତଦ୍ରୂପତ୍ୱ—14. Accordingly; likewise.
୧୫ । ଅନୁସାରେ—15. According to.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଞ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଂ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଜ୍ଞ

୧୭ । ଫଲତଃ—16. Consequently.

ସଂ..ବ. (ନାମ)—ଯଯାତିଙ୍କ ଔରସରେ ଶର୍ମିଷ୍ଠାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର—
Son of Jajāti born of Śarmishṭhā.

ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅନନ୍ତର ଡାକନାମ —
Name for calling Ananta

ଅନୁକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+କମ ଧାତୁ=କାମନା କରିବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—କାମୀ; କାମାସକ୍ତ; କାମୁକ—
Anuka (ଅନୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lascivious; lustful.

ଅନୁକଥନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+କଥନ)—କଥୋପକଥନ; ପରସ୍ପର କଥାବାର୍ତ୍ତା—Conversation;
Anukathana discussion; mutual talk.

ଅନୁକମ୍ପା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ସହିତ+କମ୍ପ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+ଭାବ. ଅ; ପରସ୍ପରର ହୃଦସ୍ଥ କମ୍ପିତ ହେବା) —
Anukampā ୧ । ଦୟା; ସଦ୍ଭାନୁଭୂତି—
1. Kind feeling for others; sympathy.
୨ । ପରର ଦୁଃଖ ବା ସୁଖରେ ସମତା —
2. Commiseration.
୩ । କରୁଣା -- 3. Pity; compassion.
ଦେ. ବ—ସ୍ନେହ—Love; affection.

ବୁଦ୍ଧ ସମସ୍ପେ କମ୍ପା, ବାମାଠାରେ ଏଡ଼େ ଅନୁକମ୍ପା ।
ଉଚ୍ଛ. ବୈଦେସ୍ପଶବଳାସ. ୧୭।୩୧

ଅନୁକମ୍ପ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+କମ୍ପ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ. ଅର୍ଥାର୍ଥ)—
Anukampya ଅନୁକମ୍ପାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁଗ୍ରାହ୍ୟ; କୃପାରପାତ୍ର--
(ଅନୁକମ୍ପ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Pitiable.

ଅନୁକରଣ—ସଂ. ବ. (ଅନ=ସଦୃଶ+କୃ ଧାତୁ+ଅନ=ସଦୃଶକରଣ)--
Anukaraṇa ୧ । ସଦୃଶୀକରଣ; ପ୍ରତିରୂପକରଣ; ନକଲ କରିବା—1. Copying.
ଅନୁକୃତ, ଅନୁକରଣୀୟ } ବିଣ ୨ । ଅନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସେହିପରି କରିବା -
2 Imitation.

ଅନୁକରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି—୧ । ଅନୁକରଣ କରିବା—
Anukaribā To imitate.
ଅନୁକରା ଅନୁକରେ ବ୍ରଜଧୂନ ଅବକଳ—ଘ୍ରଧାନାଥ

ଅନୁକର୍ମେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ଅନୁକ୍ରମ)—୧ । ଅନୁସାରେ;
Anukarme ଅନୁକ୍ରମେ—1. According to.
ଅନୁକ୍ରମେ ୨ । ଧାରାବାହିକରୂପେ—2. Serially.

ଅନୁକର୍ଷ—ସଂ. ବ (ଅନୁ=ନମ୍ନରେ+କୃଷ ଧାତୁ=ଆକର୍ଷଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅଧଃସ୍ଥିତ ଯେଉଁ କାଠଦ୍ୱାରା ଗାଡ଼ି ବା ରଥ ଟଣାଯାଏ—1. The shaft of a car or a carriage.
୨ । ନମ୍ନରୁ ଆକର୍ଷଣ–2. Attraction from below.
୩ । (ନ୍ୟାୟ ଓ ବ୍ୟାକରଣ)—3. (metaphysics & grammar) Repetition of a word used in a previous aphorism in a subsequent proposition.

ଅନୁକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ଅନୁ=ନମ୍ନ+କୃଷ ଧାତୁ=ଟଣିବା+ଭାବ. ଅନ) - Anukarshaṇa ଅନୁକର୍ଷ ୨ ଓ ୩ (ଦେଖ)
Anukarsha 2 & 3(See)

ଅନୁକଳ୍ପ—ସଂ. ବ (ଅନୁ=ନକୃଷ୍ଟ + କଳ୍ପ=ବିଧି)—୧ । ପ୍ରତିନିଧି—
Anukalpa 1. Representative.
୨ । ପ୍ରଧାନ ବିଧିର ଆନୁସଙ୍ଗିକ ବିଧି; ଗୌଣବିଧି—
2. A secondary injunction; immaterial rules.

ଅନୁକାମୀନ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁକାମ=ଇଚ୍ଛା+ଇନ)—
Anukāmīna ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ; ସ୍ୱେଚ୍ଛାବଦ୍ଧାସ୍ପ—
(ଅନୁକାମୀନତା—ବ) Arbitrary; self-willed.

ଅନୁକାର—ସ. ବ. (ଅନୁ=ସଦୃଶ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଅ)—
Anukāra ୧ । ସମତା—1. Similarity.
୨ । ଐକ୍ୟ—2 Resemblance.
୩ । ଅନୁକରଣ—3. Copying; imitation.

ଅନୁକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ+କୃଧାତୁ=କରିବା+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଯେ ଅନୁକରଣ କରେ;
Anukārī (ଅନୁକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନୁକରଣକାସ୍ପ—1. Imitating.
୨ । ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇଥିବା—
2 Resembling.

ଅନୁକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+କୃ+କର୍ମ. ତ)—ବ୍ୟାପ୍ତ; ବିସ୍ତୃତ—
Anukīrṇṇa Pervaded.

ଅନୁକୂଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ= ଯୋଗ୍ୟ+କୂଳ=ତଟ)—
Anukūla ୧ । ସଦୟ—1. Kind; compassionate.
(ପ୍ରତିକୂଳ—ବିପରୀତ) ୨ । ସଦାନୁ; ସପକ୍ଷ--
2. Helpful; favourable; friendly.
୩ । ଅନୁଗ୍ରହକାସ୍ପ—3. Showing favour.
୪ । ପୋଷକ—4. Supporting.
୫ । ଅନୁରକ୍ତ—5. Attracted to.
୬ । ଅଳଂକାର ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ନାସ୍ପକବିଶେଷ; ଏକ ମାତ୍ର ନାସ୍ପିକାଠାରେ ଆସକ୍ତ ନାସ୍ପକ—
6. (Rhetoric) A lover who is attracted to one and only one lady.

ଜଇ ଦକ୍ଷିଣ ନାସ୍ପକ ଅନୁକୂଳ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ମୋର ଅଶି ।
ପୀତକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

୭ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ପ୍ରତିକୂଳ ବିଷସ୍ପ ଅନୁକୂଳ ହେଲେ ଅନୁକୂଳ ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ ।
7. (Rhetoric) A case in which an unfavourable matter is said to be favourable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ;'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ;'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା'ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଦୋଷ ଦେଖି ତୁ ବଶ୍ର ରେ ଚନ୍ଦ୍ରାନନା, ମଣ୍ଡନା କର ଚଶ୍ମରେ,
ବାଡ଼ ପାଶେ ନଭାନ୍ତେ, ବାନ୍ଧ ବା ବସନାନ୍ତେ
ଔଷ୍ଠ ବଦାଉ ଦନ୍ତେ, ରୂଷ କରଜ ଭୁନ୍ତେ ।
ଭରମଣି ଦାଶ—ଅଳଙ୍କାର ଉରଙ୍ଗିଣୀ ।

ପାଏଁତରା ଦେ. ବ—୧ । କାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭ—
ପାଏଁତରାବ୍ 1 Beginning of a work.
୨ । କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା କରିବାର ଆରମ୍ଭ—
2. Beginning of a journey for some special purpose.
ବନକୁ ଯିବାକୁ ସେ ଅନୁକୂଳ ହଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅନୁକୂଳ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ଭ କରିବା–
Anukūla karibā 1. To begin any good work
ପାଏଁତରା କରା ୨ । ସ୍ୱଦେଶ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିବା; ବାହାରିବା—
ପାଏଁତରାବ୍ କର୍‌ନା 2. To begin a journey.
ବନକୁ ଯିବାକୁ ସେ ଅନୁକୂଳ ହଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୩ । ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା—
3. To begin any work.

ଅନୁକୂଳତା—ସଂ. ବି. (ଅନୁକୂଳ + ଭାବ. ତା)—
Anukūlatā ୧ । ସପକ୍ଷତା; ସହାୟତା—
1. The quality of being favourable.
୨ । ଦୟା; ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ—2. Kindness; compassion.

ଅନୁକୂଳ ବିରାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଅନକୂଳ ବିରାଡ଼ି (ଦେଖ)
Anukūla birārḍi Anakula birārḍi (See)

ଅନୁକୂଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନୁକୂଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ –
Anukūlā Feminine of Anukūla.
ବ—୧ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—1 Croton Polyandrum.
୨ । ଛନ୍ଦବିଶେଷ—2. Name of a metre.

ଅନୁକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ=ସଦୃଶ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+କର୍ମ.ତ)—
Anukṛuta ଯାହା ଅନ୍ୟର ଅନୁକରଣରେ କରାଯାଏ—
Imitated; copied.

ଅନୁକୃତି—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+କୃ ଧାତୁ+ତି)—ଅନୁକରଣ (ଦେଖ)
Anukṛuti Anukaraṇa (See)

ଅନୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍; ନ+ଉକ୍ତ)—୧ । ଅକଥିତ—
Anukta 1. Unspoken.
୨ । ଅନୁଚ୍ଚାରିତ—2 Unuttered.

ଅନୁକ୍ରକଚ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ=ପରି+କ୍ରକଚ=କରତ)—
Anukrakacha କରତ ଭଳି ଦନ୍ତୁର—
Denticulated like a saw; serrated

ଅନୁକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପରି+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଅ)—
Anukrama ୧ । ଧାରାବାହିକ ବନ୍ଧୁବସ୍ତୁ—1. Series.
୨ । ଯଥାକ୍ରମ; ପରପାଟୀ—
2. Sequence; regular order.

ଅନୁକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+କ୍ରମ+ଭାବ. ଅନ)—
Anukramaṇa ଅନୁକ୍ରମଣିକା (ଦେଖ)
Anukramaṇikā (See)

ଅନୁକ୍ରମଣିକା—ସଂ. ବି. (ଅନୁକ୍ରମଣ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Anukramaṇikā ୧ । ଗ୍ରନ୍ଥର ଅବତରଣିକା; ମୁଖବନ୍ଧ; ଭୂମିକା–
1. Introduction; foreword of a book or subject.
୨ । ଗ୍ରନ୍ଥର ବିଷୟ ସୂଚ—2. Table of contents; index of a book.
୩ । ମହାଭାରତର ଭୂମିକା ପର୍ବ—
3. The portion of the first book of the Mahābhārata which summarises the whole story.

ଅନୁକ୍ରମଣୀ—ସଂ. ବି—ଅନୁକ୍ରମଣିକା (ଦେଖ)
Anukramaṇī Anukramaṇikā (See)
ଏ ଅନୁକ୍ରମଣୀରେ ବେଦବ୍ୟାସ ଋଷି, ଅଷ୍ଟଗ୍ରନ୍ଥ ମାତ୍ର କେବଳ ବେଦ ଘୋଷି।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅନୁକ୍ରମି—ବେ. ଅ—ସଦୃଶ—
Anukrami Like.
ନହ ଦନ୍ତୁଷତ ଗାଶ ଶର ଅନୁକ୍ରମି । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାଣ୍ଟଥ ।

ଅନୁକ୍ରମେ—ବେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଧାରାବାହିକଭାବରେ—
Anukrame 1. Serially; in a series.
୨ । ଘୋଷିତ ପରେ ଅନ୍ୟଟି; ଏହି ରୂପ ନିୟମରେ—
2. In a regular succession.
୩ । ଅନୁସାରେ—3. According to.
ଯୋଗନୁକ୍ରମେ ପାଇ ଦଣ୍ଡ, ତା ଅପଘ୍ନ ହୋଇ ଖଣ୍ଡ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅନୁକ୍ରୋଶ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ସହିତ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+ଅ)—
Anukrośa ୧ । ଦୟା; ଅନୁକମ୍ପା—
1. Commiseration; tenderness.
୨ । ସହାନୁଭୂତି—2. Sympathy; compassion.

ଅନୁକ୍ଷଣ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନୁ=ପ୍ରତି+କ୍ଷଣ=ମୁହୂର୍ତ୍ତ =ଅନୁକ୍ଷଣ)—
Anukshaṇa କ୍ଷଣେକ୍ଷଣ; ପ୍ରତିକ୍ଷଣ; ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ—Always; constantly; every moment.

ଅନୁକ୍ଷଣେ—ବେ. କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁକ୍ଷଣରୁ, ଏହା କେବଳ ପଦ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—
Anukshaṇe ଅନୁକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Anukshaṇa (See)
ଜେ ମୂରଖ ବଳାଉଛ ବଦାବନେ ଗୋ ।
ଜୁଝରେ ମୁଖା ବରଷେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ଗୋ—ବଳୀତ ।

ଅନୁକ୍ଷେତ୍ର— ସଂ. ବି—ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେବ ସେବକମାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ବୃତ୍ତି
Anukshetra ବିଶେଷ—Stipend given to the temple-servants of Orḍisā in commutation probably of the proceeds of endowment (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ତ୍ର	ଝ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉ	ଔ

ଅନୁଗ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅ)—
Anuga (ଅନୁଗା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଯେ ପଛରେ ଯାଏ—
1. Following in the wake.

୨ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବନକାରୀ—
2. Following after; pursuing.

୩ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ଗାମୀ; ଅନୁଯାୟୀ; ଅନୁଗତ
3 Following; dependant

୪ । ଅନୁସାରେ ଘଟିବା—4. Corresponding to.

ଅନୁଗଙ୍ଗ—ସଂ. ବଣ. [ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅନୁ=ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ+ଗଙ୍ଗା (ନଦୀ) —
Anugaṅga

ଯାହା ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ସମୀପସ୍ଥ; (ପ୍ରଦେଶ)—Gangetic; lying near the Ganges; (country) adjoining the Ganges.

ଅନୁଗତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ.ତ ଯେ ପଛରେ ଯାଏ)—
Anugata (ଅନୁଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ମତାଧୀନ; ମତାନୁବର୍ତ୍ତୀ—
1. Follower; obedient; devoted; attached to.

୨ । ସେବକ; ଆଶ୍ରିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Dependant on.

୩ । ଅଧୀନସ୍ଥ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Subordinate to.

ଅନୁଗବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଗୋ+ଅ)—ଦୈର୍ଘ୍ୟ—
Anugaba Length.

ଅନୁଗବୀନ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଗୋ=ଗାଈ+ଖନ)—
Anugabīna ଯେ ଗୋରୁ ପଛରେ ଯାଏ; ଗୋରକ୍ଷକ; ଗାଈ ଚଖୁଆଳ—Cowherd.

ଅନୁଗମ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଛରେ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅ)—
Anugama

୧ । ପଶ୍ଚଦ୍‌ଗମନ; ଅନୁସରଣ; ପଛରେ ଯିବା—
(ଅନୁଗତ—ବଣ) 1. Following.

୨ । ମତାନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ—2. Conversion.

୩ । ମୀମାଂସା—3. Decision; inference.

୪ । ସଙ୍ଗତି—4. Means, ability.

୫ । ଅନୁଲୋମ(ଦେଖ)—5. Anuloma (See)

ଅନୁଗମନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଗମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anugamana

୧ । ସହଗମନ ବା ଅନୁମରଣ; ସ୍ୱାମୀର ମୃତ୍ୟୁପରେ ସତୀର ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆଲଙ୍ଗନ—1. Immolation of widows on the death of the husband.

[ଦ୍ର—ମୃତସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଚତାରୋହଣପୂର୍ବକ ସତୀର ଦେହ ଭସ୍ମୀଭୂତ ହୁଏଯାଏ; କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରବାସରେ ସ୍ୱାମୀ ମରଗଲେ ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ଥିଲେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦାହର କିଛିକାଳ ପରେ (ବା ପ୍ରସବ କରିବା ପରେ) ମୃତସ୍ୱାମୀଙ୍କର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ବା ପଲ୍ଲଙ୍କପତ୍ରରେ ଉଆର ପ୍ରତିମା ସହିତ ସ୍ତ୍ରୀ ଚତାନଳରେ ପ୍ରବେଶ କରେ; ଏହା ପ୍ରଥାକୁ 'ଅନୁଗମନ' ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ଅନୁଗମ (ଦେଖ)—2. Anugama (See)

ଅନୁଗମନଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କୌଣସି
Anugamanajibā ଚିହ୍ନ ଅଥବା ପଲ୍ଲଙ୍କପତ୍ରପ୍ରତିମା ସହିତ ସ୍ତ୍ରୀ ଚତାନଳରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମରିବା ଦେବା—
To burn herself with a portrait of the deceased husband (said of widows).

ଅନୁଗାମୀ—ବି. ବଣ (ଅନୁ=ପଛରେ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଇନ୍ =ଯେ ପଛରେ ଯାଏ)—
Anugāmi (ଅନୁଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅଗ୍ରଗାମୀ—ବିପରୀତ)

୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଗାମୀ; ଅନୁଚର—
1 Follower; attendant.

୨ । ମତାନୁବର୍ତ୍ତୀ—2. Follower of an idea or opinion.

ଅନୁଗାୟତି—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ଅନୁ+ଉତ୍ତର ଅବ୍ୟକଳରୂପ)—
Anugāyati ପଛରେ ଗାଉଅଛୁ—

କେଉଁ ଗୋପବଧୂ ଅନୁଗାୟତି ପଞ୍ଚମ—ପ୍ରାତୀ. ଉସବାରମ୍ଭ ।

ଅନୁଗାୟେଣୀ—ଗ୍ରା. ବ—ସ୍ତ୍ରୀ ପାଳଆ; ଗୀତର ଧୁଆ ଧରିବା (ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ)—
Anugāyeṇī ଦଣ୍ଡିସ୍ୱେଣା ବାଳା ସଙ୍ଗତେ ସାରେହି ହେ ଘଲେ ଅନୁଗାୟେଣୀ— ପ୍ରଭାପ. ଶଣ୍ଡିସ୍ୱେଣା ।

ଅନୁଗୁଣ—ବି. ବଣ. (ଅନୁ=ଅନୁକୂଳ+ଗୁଣ)—ଅନୁକୂଳ; ଅନୁଗତ-
Anuguṇa Compassionate; favourable.

ଅନୁଗୁଳ—ଦେ. ବ. (ନାମ) ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା—A district
Anuguṇa of Ordiśā.

[ଦ୍ର—ଏହା ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ମାଦ୍ରାଜ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅନୁଗୁଳର ରାଜା ଗଜପତିମେଷଙ୍କ ବରୁବରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପରାଜିତ ଓ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ତେଣୁ ୧୮୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କମିସନର୍ ଗୋଲ୍ଡସ୍‌ବରୀଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଏ ରାଜ୍ୟ ଖାସ୍ କରାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ବେଗର୍ କାନୁନ୍ (Non-regulation district) ଜିଲ୍ଲା ହୋଇଅଛି । ଅନୁ ନାମରେ ଜଣେ କବି ଏ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ଅନୁଗୁଳ ହୋଇଅଛି ।]

ଅନୁଗୃହ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନୁଗ୍ରହ) —
Anugṛuha ଅନୁଗ୍ରହ—Favour.

ଅନୁଗୃହି—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅନୁଗୃହୀତ)—୧ । ଅନୁଗୃହୀତ—
Anugṛuhi 1. Favourite.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରଭୁ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି—
2. A subordinate favoured by his master.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଦ୍ଧିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟା' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ଟତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ ଅଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାନ୍ତି—
3. Prone to show favour to subordinate people.

ଅନୁଗୃହ୍ଣା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅନୁଗୃହ୍ (ଦେଖ)
Anugṛuhiā — Anugṛuhi (See)

ଅନୁଗୃହ୍ୟତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ =ଯାହାକୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରାଯାଇଅଛି ।)—ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରାପ୍ତ—Favoured.
Anugṛuhīta

ଅନୁଗୋଳ—ଦେ. ବି. (ନାମ) ଅନୁଗୁଳ (ଦେଖ)
Anugoḷa — Anuguḷa (See)

ଅନୁଗ୍ର—ସଂ. ବି. (ନ+ଉଗ୍ର)—୧ । ଶାନ୍ତ; ଶିଷ୍ଟ; ଅନୁଦ୍ଧତ—1. Gentle.
Anugra
୨ । ଅସମର୍ଥ—2. Inactive.
୩ । ଅଗତ୍ୱର—3. Mild.

ଅନୁଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଅ)—
Anugraha ୧ । ଅନ୍ୟର ଇଷ୍ଟସାଧନ ଓ ଅନିଷ୍ଟ ନିବାରଣର ଇଚ୍ଛା; ଦୟା; ଉପକାର; ପ୍ରସାଦ; ଆନୁକୂଲ୍ୟ—2. Kindness; grace; furtherance.
୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଇଷ୍ଟଫଲଦାନ—2. Favour; granting another's wish.
ସତେ ଜଳଜ ଯୋନ ପଶିରେ କରିବେ ଅନୁଗ୍ରହ ।
କବିସର୍ଦ୍ଦ୍ୟ. କଣୋପ୍ତଭଙ୍ଗ. ୪ ଗୀତ ।

ଅନୁଗ୍ରାହକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଅକ)—
Anugrāhaka ୧ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ କରେ—1. Gracious; favourably disposed; one who bestows a favour.
(ଅନୁଗ୍ରାହିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଏ—2. Favouring.

ଅନୁଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁଗ୍ରହ+ଇନ୍)—
Anugrāhī — ଅନୁଗ୍ରାହକ (ଦେଖ)
(ଅନୁଗ୍ରାହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — Anugrāhaka (See)

ଅନୁଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥରେ; ଯ)—
Anugrāhya ୧ । ଅନୁଗ୍ରହର ଯୋଗ୍ୟ—1. Deserving favour.
୨ । ଅନୁଗ୍ରହପାତ୍ର—2. Fit to be favoured.

ଅନୁଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଚର ଧାତୁ+ଅ=ଯେ ପଛରେ ଗଲେ)—
Anuchara (ଅନୁଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଭୃତ୍ୟ; ଗୃହର—1. Servant; attendant.
୨ । ସଙ୍ଗୀ—2. Companion.
୩ । ସଙ୍ଗରେ ବା ଗନ୍ତବ୍ୟରେ ସିବା ଭୃତ୍ୟ—3. Retinue

ଅନୁଚରୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନୁଚର)—ସଖୀ; ସହଚରୀ—
Anuchārī — Female companion.
ବତ୍ସର ଅନୁଚରୀ ଭଳି ଦେବେ ବନସ୍ଥ ମତେ ।
ଉଷ୍ଟ. କୋଷ୍ଟ୍ରଭାଶୁଦ୍ଧରଣ. ୧୮୫୬ ।

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଭୃତ୍ୟ—Servant

ଅନୁଚିକୀର୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+କୃ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥରେ. ସନ= ଚିକୀର୍ଷ ଧାତୁ+ଅ. ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Anuchikīrshā — ଅନୁକରଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା; ଅନୁକରଣ ପ୍ରବୃତ୍ତି—Desire to imitate.

ଅନୁଚିକୀର୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁଚିକୀର୍ଷ+କର୍ମ. ତ)—
Anuchikīrshita ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ସାଇଅଛୁ—(matter) Which one has desired to imitate.
ସ. ବି—ଅନୁଚିକୀର୍ଷା (ଦେଖ)
Anuchikīrshā (See)

ଅନୁଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଚିତ)—
Anuchita ୧ । ଯାହା ଉଚିତ ବା ଅନୁକରଣୀୟ ନୁହେଁ—1. Improper; wrong.
୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2. Unfit; unseemly.

ଅନୁଚିତତା—ସଂ. ବି—ରଚନାରେ ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ—
Anuchitatā (Rhetoric) A fault in composition.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ବିଷୟର ଅପକର୍ଷ ସାଧିତ ହୁଏ, ତାହାକୁ ଅନୁଚିତତା କହନ୍ତି ଯଥା—
ଘର ନାଥେ ପଠୁ ଦାହ କ ପଶେ । କେତେ ଅଁ ହେଲେ ରଣେ ଯଜ୍ଞ ପଶୁ । ରାଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱ ।
ଏଠାରେ ଯୁଦ୍ଧସ୍ଥଳରେ କାତରତାବ୍ୟଞ୍ଜକ ପଶୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୋଗ ଅନୁଚିତତା ଦୋଷ ଅଟେ । କୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅନୁଚିନ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଚିନ୍ତନ)—ଅନୁଚିନ୍ତା (ଦେଖ)
Anuchintana — Anuchintā (See)

ଅନୁଚିନ୍ତା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଚିନ୍ତା)—
Anuchintā ପଛ ବିଷୟକୁ ଆଲୋଚନା କରିବା; ପୂର୍ବ ବିଷୟର ସ୍ମରଣ ବା ଆଲୋଚନା—Reflection; recollection; retrospection.

ଅନୁଚ୍ଚ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଚ୍ଚ=ଯାହା ଉଚ୍ଚ ନୁହେଁ)—
Anuchcha — ଅଳ୍ପ ମାତ—Low; humble.

ଅନୁଚ୍ଚାରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଚ୍ଚାରଣୀୟ)—
Anuchchāraṇīya — ଅନୁଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Anuchchārjya (See)

ଅନୁଚ୍ଚାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଚ୍ଚାରିତ)—ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇ ନଥିବା—
Anuchchārita — Unuttered; unpronounced.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ଢ଼

ଅନୁଚ୍ଚାରିତବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏ ନାହିଁ; Anuchchāritabarnna କହିଲା ବେଳେ ବା ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା ବେଳେ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣଟିର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଯାଏ ନାହିଁ; ଲୁପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ (ଯଥା:—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ; ଏଠାରେ 'ୟ୍' ବା 'ଅ' ବର୍ଣ୍ଣଟିର ଲୋପ) – Silent letter; a letter which is not pronounced while reading or speaking e.g ,'H' in Hour.'P' in 'Psalm'.

ଅନୁଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ - ସଂ. ବଣ. ('ନ+ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ; ଯାହା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର Anuchchārjya ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ)—

୧ । ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

1. Unutterable.

୨ । ଯାହାକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—

2. Unpronounceable.

ଅନୁଚ୍ଛିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ନ+ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ; ଯାହା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନୁହେଁ)—

Anuchchhishṭa ୧ । ଅଇଁଠା ହୋଇ ନ ଥିବା (ପଦାର୍ଥ)—

1. Untouched by the mouth (food).

୨ । ଅପବ୍ରତ ହୋଇ ନ ଥିବା (ବସ୍ତୁ)—

2. Undefiled (matter).

ଅନୁଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍=ଏକତ୍ର+ଚ୍ଛେଦ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ 'ଚ୍ଛ'ର Anuchchheda ଦ୍ୱିତ୍ୱ)—କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଏକତ୍ର ଲେଖା ଥିବା ବାକ୍ୟଚୟ—Paragraph; continuous portions of a writing.

ଅନୁଚ୍ଛନ୍ଦଯମକ—ଦେ. ବ. (ଅଳଙ୍କାର)—ଯମକବିଶେଷ—

Anuchchhandajamaka A sort of alliteration.

ରମଣୀମନି ସାର ସର ସାର ସଂସାର
ଶାରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ କରଅନ ।
ଅମର ମରଣିବା ଦ୍ୱାର ବାର ଦେବା ଦେବାହ ବାହର କା ମାନରେ ।
ମାନକାର, ମାରସ ରସବା ହେବାର ।
ବାର ଉର ଉରେ ବହର,
ଦରଷ ରସ ପ୍ଲବ ଘ୍ରବ ନବମ ସିବ ଜୀବର ବରଷୁଣ ଘର ରେ ॥

ଅର୍ଜ୍ଜନ୍ୟ. ନବଘଟନାମଣି ।

ଅନୁଜ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ; (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଜନ ଧାତୁ=ଜାତ ହେବା+ Anuja କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —୧ । ଯେ ପଛରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଅଛି—

(ଅଗ୍ରଜ—ବିପରୀତ) 1. Born afterwards.

(ଅନୁଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କନିଷ୍ଠ—2. Junior.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା; ସାନ ଭାଇ—

1. Younger brother.

୨ । ଉଦ୍ଭିଦବିଶେଷ; ବାସ୍ପମାଣା ଓ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଗଛ—

2. A cadet.

ଅନୁଜନ୍ମା—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଅନୁ+ଜନ ଧାତୁ+ମନ୍; ଅନୁଜନ୍ମନ୍ ୧ମା. Anujanmā ୧ବ.)—ଅନୁଜ (ଦେଖ)

Anuja (See)

ବି. ପୁଂ—ଅନୁଜ ୧ (ଦେଖ)

Anuja. 1 (See)

ଅନୁଜିଘୃକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ+ସନନ୍. ସ୍ତ୍ରୀବ. ଅ)—ଅନୁଗ୍ରହ Anujighṛukshā କରିବାର ଇଚ୍ଛା—Desire to show favour.

ଅନୁଜିଘୃକ୍ଷୁ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ+ଗ୍ରହ+ସନନ୍. ଉ) —ଅନୁଗ୍ରହ Anujighṛukshu ଦେଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ——Desirous of showing favour.

ଅନୁଜୀବୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ଉପରେ; ପଶ୍ଚେ+ଜୀବ ଧାତୁ= Anujībi ବଞ୍ଚିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ଯେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ବଞ୍ଚେ)—

(ଅନୁଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ବଞ୍ଚେ ବା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ; ଆଶ୍ରିତ; ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—

Dependent upon another.

ସଂ. ବ—୧ । ଉଚ୍ଚୟ; ସଦ୍ବଂଶର—1. Servant; attendant; companion.

୨ । ଗୃହ ସ୍ୱାମୀଦ୍ୱାରା ପୋଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—

2. Dependents of a family.

ଅନୁଜ୍ଜ୍ୱଳ—ସ. ବଣ. (ନ+ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ)—

Anujjwala ୧ । ଯାହା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୁହେଁ; ଜ୍ୟୋତିର୍ହୀନ—

1. Not bright.

୨ । ଆଲୋକହୀନ—2. Not luminous.

୩ । ଜାଲୁଜାଲୁଆ ଦେଖାଯାଉଥିବା—3. Dim.

ଅନୁଜ୍ଞା—ସ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ କର୍ମ. ଆ)—

Anujñā ୧ । ଆଜ୍ଞା—1. Command; order; injunction.

(ଅନୁଜ୍ଞାତ—ବଣ)

ଗୁରୁ ଭାଙ୍ଗି ସହିଁ ଏ ଅନୁଜ୍ଞା ବେଳେ
ଉରଙ୍କ ସେହ ଷଣ୍ଢି ଯେଠାରୁ ବାହାରିଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

୨ । ସମ୍ମତିପ୍ରଦାନ—2. Giving of consent.

୩ । ଅନୁମତି—3. Permission.

୪ । ସ୍ୱୀକାର—4. Agreement

୫ । ମଞ୍ଜୁର—5. Approval.

୬ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଅନ୍ୟକୁ ଆଦେଶ ଦେବା ବା ଅନୁରୋଧ କରିବା ଅର୍ଥକ କାଳ ବା କ୍ରିୟାର ରୂପ—

6. (grammar) Imperative mood of a verb denoting request or command.

ଅନୁଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Anujñāta ୧ । ଅନୁଜ୍ଞାପ୍ରାପ୍ତ; ଆଜ୍ଞାପ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ

(ଅନୁଜ୍ଞା—ବ) ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନୁଜ୍ଞା ଦିଆ ଯାଇଅଛି—

1. Commanded; directed or permitted (person).

୨ । ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଜ୍ଞା ବା ଅନୁମତି ମିଳିଅଛି—

2. Permitted; ordered (matter).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ତାହାକୁ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ବଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନୁଜ୍ଞାପତ୍ର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍+ଅନୁଜ୍ଞା+ପତ୍ର)—
Anujñāpatra ୧ । ଲିଖିତ ଆଦେଶ; ଆଜ୍ଞାପତ୍ର—
1. Written authority; an order in writing.
୨ । ଅନୁମତିପତ୍ର— 2. Written permission.
୩ । ସ୍ୱୀକାରପତ୍ର—3. Deed of consent.

ଅନୁତପ୍ତ—ଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍=ପଶ୍ଚାତ୍+ତପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତି. ତ)—
Anutapta ୧ । ଅନୁତାପଗ୍ରସ୍ତ; ଯେ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରୁଅଛି; (ଅନୁତପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ). (ଅନୁତାପ—ବ) ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ହେଉଥିବା—1. Repenting; repentant; remorseful; penitent.
୨ । ଦୁଃଖିତ—2. Pained; sorry; sorrowing.

ଅନୁତର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍+ତୃଷ ଧାତୁ=ଶୋଷ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Anutarsha ୧ । ତୃଷ୍ଣା; ପିପାସା; ଶୋଷ—1. Thirst.
୨ । ଅଭିଳାଷ; ବଳବତ୍ତା ଇଚ୍ଛା—
2 Hankering after.
୩ । (ଅନ୍+ତୃଷ ଧାତୁ+କରଣ ବା ଅଧିକରଣ. ଅ; ଯେଉଁ ପାତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ତୃଷା ନିବାରଣ ହୁଏ)—
ପାନପାତ୍ର; ମଦ୍ୟପାନପାତ୍ର—
3. Wine-glass; goblet.

ଅନୁତର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍+ତୃଷ ଧାତୁ=ଶୋଷ କରିବା+ଘଞ୍.ଅନ)—
Anutarshaṇa ଅନୁତର୍ଷ (ଦେଖ)
Anutarsha (See)

ଅନୁତାପ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍=ପଶ୍ଚାତ୍+ତପ ଧାତୁ+ଅ)—
Anutāpa ୧ । ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ; ଅନୁଶୋଚନା; ଅନୁଶୋସ୍; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ସାରିବା ପରେ ମନରେ ଅନୁଭୂତ ଦୁଃଖ—
1. Regret; repentance; remorse; penitence.
୨ । ମନୋବେଦନା; ମନୋଦୁଃଖ—2. Mental pain.

ଅନୁତାପୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍=ପଶ୍ଚାତ୍+ତପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତି. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁତପ୍ତ (ଦେଖ)
(ଅନୁତାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Anutāpī
Anutapta (See)

ଅନୁତ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉତ୍ତମ; ଯାହା ଉତ୍ତମ ନୁହେଁ)—
Anuttama ୧ । ଅଧମ; ମନ୍ଦ—1. Not good; bad.
(ଉତ୍ତମ—ବିପରୀତ) ୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior.
(ଅନୁତ୍ତମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ନାହିଁ ଉତ୍ତମ ଯାହାଠାରୁ)—ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ; ଅତ୍ୟୁତ୍ତମ—
3. Very good; excellent.

ଅନୁତ୍ତର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ+ଉତ୍ତର)—
Anuttara ୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ତୂଷ୍ଣୀଂଭୂତ—1. Silent.
(ଅନୁତ୍ତରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଦିଆ ଜବାବ୍; ଯେ ଉତ୍ତର ବା ଜବାବ୍ ଦିଏ ନାହିଁ—
2 Unreplying; without a reply.
୩ । (ନାହିଁ ଉତ୍ତର=ଉତ୍ତମ ଯାହାଠାରୁ) ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ—
3. Best of all.
୪ । (ନଞ୍ ତତ୍) ଉତ୍ତରର ବିପରୀତ ଅର୍ଥାତ୍ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗର—
4. Southern; opposite to North.
ସଂ. ବ—ଉତ୍ତର ନ ଦେବା—Not replying.

ଅନୁତ୍ତାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଉତ୍ତାନ)—
Anuttāna ମୁନ୍ଦ ମାଡ଼ ଶୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଅନୁତ୍ତାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lying with the face downwards.

ଅନୁତ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ ; ନ+ଉତ୍ଥାନ)—
Anutthāna ୧ । ଉତ୍ଥାନ-ଗ୍ରହଣୀୟ; ଉଠି ନ ପାରିବା ଅବସ୍ଥା; ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିରହିବା—
1. The state of not rising; non-rising.
୨ । ଚେଷ୍ଟା-ଗ୍ରହଣୀୟ -2. Non-exertion; inertness.
ଅନୁତ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଉତ୍ଥିତ)—
Anutthitā ୧ । ଅନୁତ୍ଥିତ—1. Not risen.
(ଅନୁତ୍ଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶୁପ୍ତ; ଶୋଇଥିବା—
2. Sleeping; supine.
୩ । ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠି ନ ଥିବା—
3. Not got up from bed.
୪ । ଯାହା ଉଦ୍ରିକ୍ତ ବା ଉତ୍ତ୍ୱିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
4. Not excited.
୫ । ଅଦୃଶ୍ୟ—5. Not appearing; not yet visible.

ଅନୁତ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍ ; ନ+ଉତ୍ପତ୍ତି)—
Anutpatti ଉତ୍ପତ୍ତି ବା ଆବିର୍ଭାବର ଅଭାବ—
(ଅନୁତ୍ପନ୍ନ—ବିଣ) Non-production.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯାହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ବା ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହିଁ—1 Unborn; unproduced.
୨ । ଯାହାର ଜନ୍ମ ବା ଆରମ୍ଭ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
2. Of untraceable birth or origin.

ଅନୁଦୟ—ସଂ. ବ. (ନଞ୍ତତ୍ ; ନ+ଉଦୟ)—
Anudaya ୧ । ଅନୁତ୍ଥାନ—1. Not rising.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ପ୍ରାକ୍‌କାଳ—
2. Time just before sun-rise.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅଣଉଦିଆ; ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ପୂର୍ବ-କାଳୀନ—1. Previous to sun-rise.
୨ । ଅନୁତ୍ଥାନ (ଦେଖ)
2. Anutthāna (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ,ଯ୍ଞ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଇ	ଉ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବନ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ଅନୁଦର—ସଂ. ବ୍ୟଣ ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି—ଯାହାର ଉଦର ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ତଳେ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ଉଦର ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ (ଅନୁଦରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଥିବାରୁ କଟି ସରୁଆ ଦେଖାଯାଏ ।;—

Anudara

୧ । ସ୍ତ୍ରୀଣମଧ୍ୟ; ସ୍ତ୍ରୀଣକଟି—1. Thin waisted; lank loined.

୨ । କୃଶ—2. Emaciated; lean-bodied.

୩ । ଦୁର୍ବଳ—3. Weak.

ଅନୁଦାତ୍ତସ୍ୱର—ସଂ. ବ୍ୟଣ (ଅନୁଦାତ୍ତ=ନୀଚ+ସ୍ୱର=ଶବ୍ଦ)—

Anudāttaswara

୧ । ଯାହା ଉଦାତ୍ତ ବା ଉଚ୍ଚସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ନୁହେଁ—1. Unaccented.

୨ । ନୀଚସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ; ଯୋରରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ନ ହେବା ବର୍ଣ୍ଣ—2. Pronounced in a low tone.

୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ—3. Short (letter)

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ବୈଦିକ ବ୍ୟାକରଣରେ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱର ବା ଧ୍ୱନି ଭେଦରେ ତିନି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ଯଥା—ଉଦାତ୍ତ=ଉଚ୍ଚ; ଦୀର୍ଘ; ଅନୁଦାତ୍ତ=ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ସ୍ୱରିତ=ନୁହେଁ ଦୀର୍ଘ ବା ନୁହେଁ ହ୍ରସ୍ୱ ।]

ସଂ. ବି. (ଅନୁଦାତ୍ତ=ନୀଚ+ସ୍ୱର=ଶବ୍ଦ)—

୧ । ହ୍ରସ୍ୱ ସ୍ୱର—1 Short vowel.

୨ । ଯେଉଁ ଅକ୍ଷର ବା ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଯୋରରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ—2. Unaccented vowel.

୩ । ଗମ୍ଭୀର ଧ୍ୱନି—3. Grave accent.

[ଦ୍ର—ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣର ବୈଦିକ ଉଚ୍ଚାରଣ ଧ୍ୱନି ତିନି ପ୍ରକାର ଥିଲା; ଯଥା—ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ ଓ ସ୍ୱରିତ ।]

ଅନୁଦାର—ସଂ. ବ୍ୟଣ (ନ+ଉଦାର=ଯେ ଉଚ୍ଚ ନୁହେଁ)—

Anudāra

୧ । ନୀଚମନା—1. Ignoble.

୨ । ଅସାଧୁ—2. Mean; low.

୩ । କ୍ଷୁଦ୍ରମନା—3 Illiberal; narrow-minded.

୪ । କୃପଣ—4. Miserly

ଅନୁଦାସ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଦାସ)—ଦାସର ଦାସ—

Anudāsa Slave of a slave.

ଅନୁଦିତ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ନ+ଉଦିତ; ଉଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇ ନ ଥିବା)—

Anudita

୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ; ଉଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not risen.

୨ । (ନ+ବଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଅନୁକ୍ତ—2. Not uttered; not pronounced.

୩ । ଯାହା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ନାହିଁ—3. Not yet appeared.

ଅନୁଦିନ—ସ. କି. ବ୍ୟଣ. [ଅନୁ (ସାମ୍ମାର୍ଥ) =ପ୍ରତି+ଦିନ; ଦିନଦିନ]—

Anudina ପ୍ରତିଦିନ; ପ୍ରତ୍ୟହ—Daily; every day.

ନମ୍ବର ଘାଇରା ମୋର ସେବା ଅନୁଦିନେ—ଜଗବନ୍ଧୁଶୋର. ଶ୍ରୀଭାବନ୍ତବାସ ।

ଅନୁଦିନେ—ଦେ. କି ବ୍ୟଣ. (ସ. ଅନୁଦିନ)—

Anudine

ଅନୁଦିନ (ଦେଖ)

Anudina (See)

ଶିଙ୍ଗି ଘାରଲା ମୋର ସେବା ଅନୁଦିନେ—ଘାରଲ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ+ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ; ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବା ରହିବାର ସ୍ଥାନ ବା ଗତିବିଧି କେହି ଦେଖି ନାହିଁ)—(ଅନୁଦ୍ଦେଶ—ବ) ଯାହାର ସମ୍ବାଦ ବା ଗତିବିଧି ବହୁକାଳ ହେଲା (ଅନୁଦ୍ଦିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମିଳ ନାହିଁ; ନିରୁଦ୍ଦେଶ୍ୟ—

Anuddishta

Whose movements or whereabouts are not known; not heard of for a long time

ଅନୁଦ୍ଦେଶ—ସଂ. ବି. (ନ+ଉଦ୍ଦେଶ; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ; ଗତିବିଧି ବା ସମ୍ବାଦର ଅଭାବ)—

Anuddesa

୧ । ନିରୁଦ୍ଦେଶ; ସ୍ଥାନତ୍ୟାଗୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ବହୁକାଳ ସମ୍ବାଦ ନ ପାଇବା—1. Absence of any trace of a lost or absconding person.

୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନୋଯୋଗର ଅଭାବ—2. Want of attention to any subject.

ଅନୁଦ୍ଧୃତ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. (ନ+ଉଦ୍ଧୃତ=ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇ ନ ଥିବା)—

Anuddhṛuta

୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ପୁସ୍ତକରୁ ଅଣା ଯାଇ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ—1. (any literary passage) Not quoted or cited (from any other book).

୨ । ଅନୁଦ୍ଧାରିତ—2. Not rescued

୩ । ଅନୁତ୍ତୋଳିତ; ଯାହା ଉପରକୁ ଉଠା ଯାଇ ନାହିଁ—3. Not lifted or held up.

ଅନୁଦ୍ବାହ—ସଂ. ବି. (ନ+ଉଦ୍ବାହ; ବିବାହର ଅଭାବ)—କୌମାର

Anudbāha

ଅବସ୍ଥା; ଅବିବାହିତ ଅବସ୍ଥା—The state of a bachelor; unmarried condition; celibacy.

ଅନୁଦ୍ବିଗ୍ନ—ସଂ. ବ୍ୟଣ. ପୁଂ. (ନ+ଉଦ୍ବିଗ୍ନ; ଚଞ୍ଚଳ ନ ହେବା)—

Anudbigna

୧ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନା ରହିତ—(ଅନୁଦ୍ବେଗ—ବ) 1. Free from anxiety; easy in mind. (ଅନୁଦ୍ବିଗ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଖୋଭିତ—2. Free from consternation.

ଅନୁଦ୍ବେଗ—ସଂ. ବି. (ନ+ଉଦ୍ବେଗ; ଚଞ୍ଚଳାମୁଳତା)—

Anudbega

୧ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନତାର ଅଭାବ—1. Absence of consternation.

୨ । ଅନାକୁଳତା—2. Absence of anxiety.

୩ । ଅନାକୁଳତା—3. Absence of mental perplexity.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କି ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିୟମିତ ବର୍ଣ୍ଣ କି ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଦ୍ୟପି ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ କି ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ କି ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଁଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅଟଁଘଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଟଙ୍ଘଟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅନୁଦ୍ବେଗକର—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁଦ୍ବେଗ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—Anudbegakara ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଦ୍ବେଗ ଜାତ ହୁଏ ନାହିଁ—Not causing anxiety or consteration.

ଅନୁଦ୍ଭିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଦ୍ଭିନ୍ନ; ଉଦ୍ଭିନ୍ନ ବା ଖୋଲା ନ ହେବା)—Anudbhinna ଅପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ; ଅପ୍ରକାଶିତ—Not growing up; not breaking out; not developed.

ଅନୁଦ୍ଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ନ+ଉଦ୍ଯୋଗ; ଉଦ୍ଯୋଗ ବା ଆୟୋଜନର Anudjoga ଅଭାବ)—ଯତ୍ନ ବା ଉଦ୍ଯୋଗର ଅଭାବ—Indolence; want of readiness; want of energy; inactivity.

ଅନୁଦ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ+ତ) —Anudruta ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବିତ—Followed after; pursued.

ବି. ସଙ୍ଗୀତର ଏକମାତ୍ରାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ—A quarter of a mode in music.

ଅନୁଧାବନ—ଦେ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଧାବନ = ଦୌଡ଼ିବା)—Anudhāvana ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟର ପଛରେ ଦୌଡ଼ିବା—1. Pursuing any thing.

୨ । ମନୋନିବେଶ; ଅଭିନିବେଶ—2. Reflection; attentive consideration.

୩ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବନ—3. Pursuit; act of running after.

୪ । ଅନୁସନ୍ଧାନ; ତଦନ୍ତ—4. Investigation.

ଅନୁଧାବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଧାବ ଧାତୁ = ଦୌଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ ଓ କର୍ମ. ତ)—Anudhāvita ୧ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବିତ; ଯେ ପଛରେ ଦୌଡ଼େ—1. Pursuer.

୨ । ଯାହା ପଛରେ ଦୌଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ—2. Pursued.

୩ । ଅନୁଧାବନକ୍ରିୟା—3. Pursuing.

୪ । ବିବେଚିତ—4. Considered.

୫ । ଯାହା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଯାଇଅଛି—5. Investigated.

ଅନୁଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ = ମନରେ ଧ୍ୟାନ Anudhyāna କରିବା + ଭାବ. ଅନ) — ପଛରେ ଧ୍ୟାନ କରିବା; (ଅନୁଧ୍ୟାତ—ବିଣ) ଧ୍ୟାନ; ଅନୁଚିନ୍ତା—The act of wishing; retrospection.

ଅନୁଧ୍ୟାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ = ଧ୍ୟାନ କରିବା; Anudhyāyi ଚିନ୍ତା କରିବା + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଅନୁଧ୍ୟାନ (ଅନୁଧ୍ୟାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ; ଅନୁଚିନ୍ତାକାରୀ—One who looks back upon an action.

ଅନୁନୟ—ସଂ. ବି (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ନୀ ଧାତୁ + ଅ)—୧ । ବିନୟ— Anunaya 1. Courtesy.

୨ । ସୁଉବାକ୍ୟ; ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Solicitation; apology; prayer; entreaty.

୩ । ପ୍ରଣାମ—3. Salutation.

୪ । କ୍ରୋଧୋପଶମନ—4. Pacification of anger by prayer; conciliation.

ଅନୁନୟବିନୟ—ଦେ. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସଦୃଶର)—ବିଶେଷ ନମ୍ର Anunayabinaya ପ୍ରାର୍ଥନା—Entreaties and prayers.

ଅନୁନୟୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁନୟ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁନୟକାରୀ— Anunayi Requesting. (ଅନୁନୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁନାଦ—ସଂ. ବି (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ନଦ ଧାତୁ + ଅ; ଶବ୍ଦ ହେବା Anunāda ପରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ କିଛି କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣାଯାଏ)—

୧ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନି—1. Reverberation; vibration.

୨ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନ—2. Echo.

ଅନୁନାଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁନାଦ + ଇତ = ଅନୁନାଦଯୁକ୍ତ)—ପ୍ରତିଧ୍ୱନି- Anunādita ଯୁକ୍ତ; ପ୍ରତିଧ୍ୱନିପୂର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ—Echoed; Echoing; reverberated.

ଅନୁନାସିକ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ + ନାସା + ଇକ = ନାସାଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚାରଣ Anunāsika କରିବାର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ)—୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ନାସା ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ (ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଧ୍ୱନି)—1. (grammar) Nasal (letter or sound).

୨ । ନାସା ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ—2. Pronounced with the help of nose.

ସଂ. ବି (ବ୍ୟାକରଣ)—ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନାସିକାର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଏ (ଯଥା—ଙ, ଞ, ଣ, ନ, ମ, ଂ, ଁ)—Letters with nasal sounds. e. g. ṅ, ñ, ṇ, na, ma, ṁ & m̃.

ଅନୁନୀତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ନୀ ଧାତୁ = ନେବା + ତ; ଅନୁ- Anunīta ନୟପ୍ରାପ୍ତ)—୧ । ଯାହା ବିନୟ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇଅଛି—1. Solicited; entreated

୨ । ବିନୀତ ପ୍ରାର୍ଥନାଦ୍ୱାରା ଶମିତ (କ୍ରୋଧ)—2. Pacified by prayer.

ଅନୁନେୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ନୀ ଧାତୁ + ଯ)—ଅନୁନୟର Anuneya ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be solicited or pacified. by soft words.

ଅନୁପ—ସଂ. ବିଣ (ନ + ଉପ = ଉପମା)—ଉପମାରହିତ; ଅନୁପମେୟ- Anupa Incomparable; matchless.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇସ୍ଟ	ଉଅ	ଭ
୨	ୠ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଅନୁପକାର—ସଂ. ବ (ନ + ଉପକାର—ଉପକାରର ବିପରୀତ କାର୍ଯ୍ୟ)—
Anupakāra ୧ । ଉପକାରର ଅଭାବ—1. Lack of
(ଉପକାର—ବିପରୀତ) friendly service.
୨ । ଅପକାର—2. Disservice.
୩ । କ୍ଷତି—3. Injury.

ଅନୁପକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନ + ଉପକାରୀ)—୧ । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ;
Anupakārī ଅପକାରୀ—1. Harmful; injurious.
(ଉପକାରୀ—ବିପରୀତ) ୨ । ଯେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ; ଯେ ଉପ-
(ଅନୁପକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କାର କରେ ନାହିଁ —
2 Not beneficial; not helpful.

ଅନୁପଥେ—ସଂ. କ୍ରି ବିଣ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ପଥ)—ପ୍ରଦର୍ଶିତ
Anupathe ମାର୍ଗରେ—Following the foot-steps.

ଚଳନ୍ତୁ ତାର ଅନୁପଥେ, ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ଅନୁର୍ଦ୍ଦେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅନୁପଦ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—[ଅନୁ (ସାମ୍ମୁଖ୍ୟାର୍ଥେ) = ପ୍ରତି + ପଦ]—
Anupada ୧ । ପଦେପଦେ—1. Step by step.
୨ । ପ୍ରତିପଦରେ—2. At every step
୩ । ପଶ୍ଚାତ୍; ଅନନ୍ତର—3. Afterwards.
୪ । ପୁନଃପୁନଃ—4. Repeatedly.
ସଂ. ବିଣ— ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଗାମୀ— Follower; following the
foot-steps of another; pursuing.

ଅନୁପଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ନ + ଉପଦିଷ୍ଟ)—୧ । ଉପଦେଶବିହୀନ—
Anupadishṭa 1. Uninstructed; uninitiated.
(ଅନୁପଦିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ; ଶିକ୍ଷାବିହୀନ—
2. Untutored; untaught.

ଅନୁପଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁପଦ + ଇନ୍ ୧ମା ୧ବ)—୧ । ଅନ୍ୱେଷଣକାରୀ
Anupadī —1. Searcher.
(ଅନୁପଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ
କରେ—2. One who follows the foot
steps or example of another.

ଅନୁପଦୀନା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ + ପଦ + ବ୍ୟାପକାର୍ଥେ ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Anupadīnā ମୋଜା, ଚର୍ମ ପାଦୁକା (ବୁଟ୍ ଜୋତା ପ୍ରଭୃତି)—
Socks (boots, etc.)

ଅନୁପଦେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁପଦ)—
Anupade ୧ । ପ୍ରତିପଦରେ; ପଦେପଦେ—
1. At every step.
୨ । ପୁନଃପୁନଃ—2. Repeatedly.

ଦେବେନ୍ଦ୍ର କହନ୍ତି ଅନୁଦେ କନ୍ତୁ ବେଳ
ନ ଛଡ଼ ରୁ ଦୈର, ଅଚଳସ୍ୱ ରଖେ ଚଳି । ପ୍ରାତୀ. ଉଷାବାରଣ ।

ଅନୁପନୀତ—ସଂ. ବିଣ (ନ + ଉପନୀତ; ଯାହାର ଉପନୟନ ହୋଇ
Anupanīta ନାହିଁ ବା ଯେ ଉପରକୁ ନଆ ଯାଇ ନାହିଁ ।)—
୧ । ଅବ୍ରତୁଆ; ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
1. Not invested with the sacred thread.
୨ । ଅଦୀକ୍ଷିତ; ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କର ନ ଥିବା—
2. Uninitiated by the spiritual preceptor.
୩ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଆଣତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
3. Not conveyed from one place to another.
୪ । ଉପରକୁ ଉଠା ଯାଇ ନ ଥିବା—
4. Not lifted up.

ଅନୁପପତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ନ + ଉପପତ୍ତି; ଉପପତ୍ତିର ଅଭାବ)—
Anupapatti ୧ । ଯୁକ୍ତିରେ ପରାସ୍ତ ହେବା—
1. Failure in argument.
୨ । ପ୍ରମାଣ କର ନ ପାରିବା—
2. Failure in demonstration.
୩ । ଅସଙ୍ଗତି—3. Inconsistency.
୪ । ଅସଙ୍ଗତି—4. Want of means.
୫ । ଅସଙ୍ଗତଯୁକ୍ତି—5 Irrational or worthless reasoning.

ଅନୁପପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଉପପନ୍ନ; ଯେ ଉପପନ୍ନ ନୁହେ)—
Anupapanna ୧ । ଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ; ଅଯୁକ୍ତ—
1. Failed in argument.
୨ । ଅପ୍ରମାଣିତ; ଅସିଦ୍ଧ —
2 Not demonstrated or proved.

ଅନୁପପାଦକ—ସଂ. ବ—ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ; ଧ୍ୟାନୀବୁଦ୍ଧ—
Anupapādaka A class of Buddhas.

ଅନୁପମ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଉପମା)—
Anupama ୧ । ଉପମାରହିତ; ଅନୁପମ; ଅଦ୍ୱିତୀୟ—
(ଅନୁପମା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Matchless; incomparable; paragon.
୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—2. Peerless; unequalled.

ଅନୁପମକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁପମ)—
Anupamaka ଅତୁଳନୀୟ—Incomparable; matchless.

ନିପୁର ପଇନମକ ବିଲ ମୁପୁର ଝମକ ତତ ପମ୍ପାନ୍ତ ଝନ୍ତୁ ;
କେତ୍ତେ ଝମକ
ସେହୁ ଜନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାମକ । ଭୋଗ କର ଶୁଣିନୁ ଯେ ଅନୁପମକ ।
ଉଷା. ପ୍ରେମସ୍ୱପ୍ନାଦ୍ୟ ୨।୧୬ ।

ଅନୁପମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁପମ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଉପମା
Anupamā ନାହିଁ—Matchless (female).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଚ୍ଚ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭ୍ୟବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଦେ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳନ୍ତେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ବ—ନୈଋତକୋଣର ଦନ୍ତିନୀ—The female-elephant guarding the Southwest point of the compass.

ଅନୁପମେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉପମେୟ)—
Anupameya ଯାହା ଉପମା କରିଯାଇ ନ ପାରେ; ଅନୁପମ—
(ଅନୁପମେୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Incomparable; matchless.

ଅନୁପଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉପଯୁକ୍ତ)—୧ । ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ—
Anupajukta 1. Useless; worthless.
(ଅନୁପଯୁକ୍ତତା—ବ) ୨ । ଅକ୍ଷମ; ଅଶକ୍ତ; ଅଯୋଗ୍ୟ—
2. Unfit; incapable; incompetent; improper.
୩ । ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ମେଳ ଖାଏ ନାହିଁ—
3. Incongruous.

ଅନୁପଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉପଯୋଗୀ)—
Anupajogi ଅନୁପଯୁକ୍ତ—Unfit.
(ଅନୁପଯୋଗିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁପଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ଉପଲବ୍ଧ)—
Anupalabdha ୧ । ଯାହା ବୋଧ ହୋଇ ନାହିଁ—
(ଅନୁପଲବ୍ଧି—ବ) 1. Not realised; not perceived.
୨ । ଯାହା ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Not experienced.
୩ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—3. Not received, attained or got.

ଅନୁପସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉପସ୍ଥିତ)— ୧ । ଉପସ୍ଥିତ ନ ହେବା—
Anupasthita 1 Not present.
ଅନୁପସ୍ଥାନ, ଅନୁପସ୍ଥିତି ବି. ୨ । ଅନାଗତ; ଅବର୍ତ୍ତମାନ—2. Absent.

ଅନୁପାତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ପତ ଧାତୁ+ଅ)—
Anupāta ୧ । ପଛରେ ପଡ଼ିବା—1. The act of falling subsequently (upon a thing).
୨ । ପଛରେ ଯିବା—2. Going after; following.
୩ । (ଗଣିତ) ଏକ ରାଶି ସହିତ ଅନ୍ୟ ରାଶିର ସମ୍ବନ୍ଧ—
3. (Mathematics) Ratio; relation between two quantities or numbers.

ଅନୁପାତକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପ୍ରାୟ + ପାତକ=ପାପ)—
Anupātaka ମହାପାତକ ପରି ପାତକ ବିଶେଷ—
Heinous crime (e.g. theft, fraud, falsehood etc).

[ଦ୍ର—ଅନୁପାତକ ୫୫ ପ୍ରକାର ଯଥା—(୧) ମିଥ୍ୟାବଚନ (ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା ବା ପରନାରୀ); (୨) ରାଜାଙ୍କପ୍ରତି ଖଳତା; (୩) ପିତାଙ୍କର ମିଥ୍ୟା ଦୋଷ କଥନ; (୪) ବେଦତ୍ୟାଗ; (୫) ବେଦନିନ୍ଦା; (୬) ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ; (ଜାଣି କରି ନ କହିବା ବା ମିଥ୍ୟା କହିବା) (୭) ବନ୍ଧୁବଧ; (୮) ଅନ୍ୟଜ ଲୋକର ଅନ୍ନଭକ୍ଷଣ; (୯) ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ; (୧୦) ନିକ୍ଷେପ ବା ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗ୍ରହଣ; (୧୧) ମନୁଷ୍ୟହରଣ; (୧୨) ଅଶ୍ୱହରଣ; (୧୩) ରତ୍ନଗ୍ରହଣ; (୧୪) ଭୂମିହରଣ; (୧୫) ସ୍ୱାରକହରଣ; (୧୬) ମଣିହରଣ; ଓ ୧୯ ପ୍ରକାର ଅଗମ୍ୟ-ଗମନ ।

(ପ୍ରବୃତ୍ତିବାଦ. ଅବଧାନ)]

ଅନୁପାତ ସମାନୁପାତ—ବେ. ବି. (ଗଣିତ)—ଏକ ରାଶି ସହିତ ଅନ୍ୟ
Anupāta samānupāta ରାଶିର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ପରମାପକ କରି ତାହାର ଅନୁସାରେ ବହୁରାଶି ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ ନିରୂପଣ—Ratio and proportion

ଅନୁପାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ସହିତ ବା ପରେ+ପାନ=ପିଇବା;
Anupāna ଯାହା ଔଷଧର ସହିତ ବା ପରେ ପିଆଯାଏ)—
୧ । (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର) ଔଷଧ ସହିତ ବା ପରେ ସେବନୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାନୀୟ—1. A liquid for being taken with or immediately after taking a medicine; a drink taken with a medicine.

[ଦ୍ର—କେତେକ ଔଷଧ ଅନୁପାନ ଭେଦରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୋଗରେ ପ୍ରଯୋଗ କରିଯାଏ, ଯଥା—ମକରଧ୍ୱଜକୁ ସର୍ଦ୍ଦିରୋଗରେ ଅଦାରସ ଅନୁପାନରେ ଓ ଧାତୁଦୌର୍ବଲ୍ୟରେ ଗୁଜୁଲଧୁଆ ପାଣି ଅନୁପାନରେ ଦିଆଯାଏ ।]

୨ । ପାନ; ପିଇବା—2. Drinking

ନରତେ କରେ ଅନୁପାନ, ଅନନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁ ଜଳେ ସ୍ନାନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୩୪ ।

ଅନୁପାମ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁପମ)—
Anupāma ଅନୁପମ (ଦେଖ)
ଅନୁପମ Anupama (See)

ଶ୍ରୀ ଦୁରେକୃଷ୍ଣ ଯସ ନାମ, ଗୁଣ ନରମେ ଅନୁପାମ ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ. ୪୮ ।

ଗ୍ରା. ବ—ଉପମା—Comparison.

ଦୃଶ୍ୟ ନ ଝୁରଇ ଜସ ଦେବ ଅନୁପାମ । ପ୍ରାଚୀ—ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ଗୀତା ।

ଅନୁପାମା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନୁପମ)—
Anupāmā ଅନୁପମ (ଦେଖ)
ଅନୁପମ Anupama (See)

ସବଗୁଣ ଚତୁର ଚକ୍ରମା, ସକଳ ଗୁଣେ ଅନୁପାମା । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅନୁପାୟ—ସଂ. ବି. (ନ+ଉପାୟ=ଉପାୟ-ଗ୍ରହଣ)—
Anupāya ୧ । ନିରୁପାୟତା—1. Helplessness.
୨ । ନିରୁପାୟତା; ଉପାୟଜ୍ଞାନତା—
2. Want of resource or expedience.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍ଟ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ସଂ. ବ—ଜଘନ୍ୟ ଉପାୟ—Worthless or improper means.

ଦୁଇଜ ଲୋକ ବଇକଲ୍ଲ ଲୋକ ଦୁରେ .
ଅନୁପାସ୍ୟେ ଲଗିଲେ ନାଶ ଯାଏ ଭରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ. ବନ ।

ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଉପାସ୍ୟଶୂନ୍ୟ; ନିରୁପାସ୍ୟ—1. Resourceless.

୨ । ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ—2. Helpless.

ଅନୁପାସ୍ୟୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ+ଉପାସ୍ୟ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Anupāyī ୧ । ଉପାସ୍ୟଶୂନ୍ୟ; ନିରୁପାସ୍ୟ—
(ଅନୁପାସ୍ୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Resourceless.

୨ । ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ—2. Helpless.

ଅନୁପାର୍ଶ୍ୱ—ସ. ବ. (ଅନୁ+ପାର୍ଶ୍ୱ=ପାଖ)—ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶର ତଳରେ
Anupārśwa ସ୍ଥିତ—Lateral; along the sides; situated below the sides.

ଅନୁପୁଷ୍ପ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ମଧ୍ୟରେ+ପୁଷ୍ପ)—ଏକଜାତୀୟ ତୃଣ; କାଣ୍ଡଶର—A kind of reed.
Anupushpa

ଅନୁପୂର୍ବ—ସ. କି. ବିଣ. (ଅନୁ=ଅନୁଗତ+ପୂର୍ବ)—ଯଥାକ୍ରମେ; ଏକ ପରେ ଏକ; ଏହିଭାବରେ—In due order; one after another; in regular sequence to one another.
Anupūrba

ବିଣ—୧ । ଏକର ପରବର୍ତ୍ତୀ—1 Following the one. preceeding.

୨ । ଧାରାବାହିକ; ଅନୁକ୍ରମିକ—2. Regular.

(ଅନୁପୂର୍ବିକ—ବିଣ.) ବ—ଏକ ପରେ ଅନ୍ୟ ଏହିପରି ଧାରାବାହିକତା—Succession; sequence.

ଅନୁପ୍ତ—ସ. ବିଣ. (ନ+ଉପ୍ତ)—ଯାହା କୁଣାଯାଇ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଜମିରେ ବୀଜ ବପନ କରାଯାଇ ନାହିଁ—(a field) Unsown (with seed).
Anupta

ଅନୁପ୍ରବେଶ—ସ. ବ. (ଅନୁ=ମଧ୍ୟକୁ+ପ୍ରବେଶ=ପଶିବା)—
Anuprabesa ୧ । ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା—1. Penetrating.

୨ । ଅନ୍ୟଃପ୍ରବେଶ—2. Entering into.

୩ । ଅନୁରୂପ ପ୍ରବେଶ; ପ୍ରତିବିମ୍ବ—3. Reflection

ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ—ସ. କି. ବିଣ. (ଅନୁ=ଯଥାକ୍ରମେ+ପ୍ରସ୍ଥ=ଚଉଡ଼ା ଭାଗ)—
Anuprastha ଚଉଡ଼ାଭାଗ ଦେଇ; ଆଡ଼ବାଗରେ—Across; crosswise; breadth-wise.

ସ' ବିଣ—ପ୍ରସ୍ଥାନୁଗତ—According to breadth.

ଅନୁପ୍ରାଣିତ—ସ. ବିଣ. (ଅନୁ+ପ୍ରାଣ+ଇତ)—
Anuprāṇita ୧ । ମନର କୌଣସି ଭାବଦ୍ୱାରା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Inspired.

୨ । ଫୁଙ୍କା ହୋଇ ପବନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇଥିବା—
2. Infused by breathing.

ଅନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ସଦୃଶ+ପ୍ରସ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା +ଅ)—ଭୁଲ୍ଲବର୍ଣ୍ଣବିନ୍ୟାସ; ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ରଚନା ବା ପଦ୍ୟର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଅକ୍ଷରର ପ୍ରୟୋଗ—(In Rhetoric) Alliteration: putting one letter in different places in a composition.
Anuprāsa

ଅନୁପ୍ରାସର ଉଦାହରଣ; ଯଥା —

ଭୂତ୍ତଳେ କରେ ଉର୍ବ୍ୱ ଜଡ଼ଜମାନଙ୍କୁ, ପୋଷ କରୁ ସୋଡ଼ହ ତେଲେ ନଇସ୍ରୁକୁ ।
ସଜ କର ଭୂତ୍ତଳେ ସୋଡ଼ଲୁ ଚଢ଼ିଲେ, ରେଣୁକ ମାରୁ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ବାଡ଼ାରୁଲେ ।
ଥୋଡ଼କ ମୋଡ଼କର ଆରମ୍ଭଲେ ଝେଳ, ସଂଦ୍ୱାରେ ଦୋଇଲେ ବଜାଇ ଦଉଡ଼ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ, ଆଦି ।

[ଦ୍ର—ଅନୁପ୍ରାସ ନାନାବିଧ, ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଛେକାନୁପ୍ରାସ, ବୃତ୍ତ୍ୟନୁପ୍ରାସ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟାନୁପ୍ରାସ ସାଧାରଣତଃ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଦେଖାଯାଏ ।]

ଅନୁପ୍ଲବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ପ୍ଲୁ ବା ପ୍ଲବ ଧାତୁ+ଅ)—
Anuplaba ୧ । ଯେ ପଶ୍ଚାତ୍ ଗତି କରେ; ଅନୁଚର; ସହଚର—1. Companion; follower.

୨ । ସହାୟକ—2. Help-mate; a helping hand.

ଅନୁବତ୍ସର—ସଂ. ଅ. (ଅନୁ=ସକଳ+ବତ୍ସର=ବର୍ଷ)—
Anubatsara ପ୍ରତି ବର୍ଷ—Every year.

ଯେସନ କୃଷିକାସ୍ ଜନେ, ଅନୁବତ୍ସର କରଷଣ।
ଯେ ତୁଣ ଗୁନ୍ଦୁ ଲତା ଥବ, ନଃଶେଷେ ନ ପାରନ୍ତୁ ଛେବ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ସ୍ୱଗତତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅନୁବନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ବନ୍ଧ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+କର୍ମ. ତ)—
Anubaddha ସମ୍ବଦ୍ଧ; ବାଧ୍ୟ; ସଂସ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ—Related to; connected with.

ଅନୁବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ବନ୍ଧ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Anubandha ୧ । ବାଧ୍ୟତା—1. Obligation.

୨ । ଦୃଢ଼ବନ୍ଧନ; ସଂଯୋଗ—
2 Attachment; intimate connection; strong bond.

୩ । ସଂସ୍ପର୍କ—3. Connection; relation.
(ଯଥା—କର୍ମାନୁବନ୍ଧ; କାର୍ଯ୍ୟାନୁବନ୍ଧ=କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧ୍ୟତା)

୪ । ଉପକ୍ରମ; ଆରମ୍ଭ—
4. Commencement; beginning.

୫ । ଉପଲକ୍ଷ - 5 Occasion.

୬ । ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ—6. Preliminary sign

୭ । ଆପେକ୍ଷ—7. Attribute.

୮ । ଅନୁବୃତ୍ତି—8 Repetition

୯ । ଧାରାବାହିକତା—
9. Continuation; continuance.

୧୦ । ଅନୁରୋଧ—10. Request.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷରଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଖୋଜିବେ ।

୧୧ । କ୍ରମ—11. Series.

୧୨ । (ଅନୁ + ବନ୍ଧ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଶିଶୁ—
12. Child; infant.

୧୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—13. Motive.

୧୪ । (ବେଦାନ୍ତଦର୍ଶନ) କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ପାଠ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପାଦାନ (ଅଧିକାରୀ; ବିଷୟ; ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପ୍ରୟୋଜନ) ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
14. (Bedānta philosophy) One of the four materials required for studying the Sāstras.

୧୫ । ଫଳ—15. Consequence.

୧୬ । ବିଷୟୀ ବନ୍ଧନର କାରଣ—16. (philosophy) Indispensable bond binding a person to mundane affairs.

୧୭ । (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନିମନ୍ତେ କଳ୍ପିତ ବର୍ଣ୍ଣ (ଯାହାକୁ ଇତ୍ କହନ୍ତି)—
17 A conventional letter of a syllable dropped in composition.

୧୮ । (ଗଣିତ) ଏକାଧିକ ଭଗ୍ନାଂଶର ଯୋଗ ବା ସମଷ୍ଟି—
18. (arithmetic) The junction of fractions

୧୯ । (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ) ଧାତୁ ଶେଷରେ ଲାଗିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ-ବିଶେଷସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ—19. (Sanscrit grammar) Letter added to a root to indicate the mode forming different senses.

[ଦ୍ର—ସଂ. ବ୍ୟାକରଣରେ ଧାତୁମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାଳ ଆଦିରେ ରୂପ କରିବା ପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମ ଅଛି । କେଉଁ ଧାତୁକୁ କିପରି ରୂପ କରିବାକୁ ହେବ; ତାହା ଉକ୍ତ ଧାତୁ ଶେଷରେ ଥିବା ଅନୁବନ୍ଧ (ବା କାର୍ଯ୍ୟ ବିଶେଷ ସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ) ରୁ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯଥା—ଯେଉଁ ଧାତୁ ଶେଷରେ 'ଡ' ଅନୁବନ୍ଧ ଥାଏ, ସେହି ଧାତୁ ଆତ୍ମନେପଦୀ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଧାତୁ ଶେଷରେ 'ଞ' ଥାଏ ସେହି ଧାତୁ ଉଭୟପଦୀ; 'ଉ' ଅନୁବନ୍ଧ ଥିଲେ କ୍ରୟା ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ବିକଳ୍ପରେ 'ଇ' ଆଗମ ହୁଏ । 'ଇ' ଅନୁବନ୍ଧ ଥିଲେ, 'କ୍ରୟା' ପ୍ରତ୍ୟୟରେ 'ଇ' ଆଗମ ହୁଏ ନାହିଁ—ଇତ୍ୟାଦି]

ଅନୁବନ୍ଧତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ଅନୁବନ୍ଧନ୍ + ତ୍ୱ ପ୍ର. ତ୍ୱ)—
Anubandhitwa

୧ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନସମ୍ବନ୍ଧ—1. Constant association; connection; firm attachment.

୨ । ଧାରାବାହିକତା—2. Sequence.

ଅନୁବନ୍ଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁବନ୍ଧ = ଅବିଚ୍ଛେଦ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ; ଯେ ସବୁବେଳେ ପାଖରେ ଥାଏ)—
Anubandhī

୧ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—1 Constantly associated.

୨ । ସଦ୍ଭଗ୍ନ—2. Firmly attached to

୩ । ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—3. Following.

୪ । ଅନୁଗ୍ରେଧକାଙ୍କ୍ଷୀ—4. One who makes a request.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁ + ବନ୍ଧ ଧାତୁ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ)—

୧ । ହିକ୍କା—1. Hiccough

୨ । ତୃଷ୍ଣା—2. Hankering; thirst

ଅନୁବନ୍ଧେଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ—ସମ୍ପର୍କରେ; ଅନୁବନ୍ଧରେ—
Anubandheṇa In connection with.

ଜୟଦେବ ଗେ ତାତାଇ, ଅନୁବନ୍ଧେଣ ତରୁଣ
ପରମ ରମଣୀ ଅଗେ ତୃଣ ବତଳ । ପ୍ରାତି. ରଘବାଇଁ ।

ଅନୁବର—ଦେ. ବି—ଅଭିଳଷିତ ବର—The desired boon.
Anubara ଅନୁବର ପାଇଁ। ଯେ ଅଟଇ ପ୍ରସନ୍ନେ । ସାଇଳାମଡ଼ାଘରଉ. ମଧ୍ୟ ।

ଅନୁବରତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅନବରତ)—ସର୍ବଦା—
Anubarata Always.
ଅନୁବରତ ଦ୍ରୋଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ବଖାଣେ
ଅନ୍ତେଉରେ ଅନିଷ୍ଟ ତାଙ୍କ କଲେ । ବୃଷ୍ଣିଦ୍ୱ. ମଡାଘରଉ, ଅନ୍ତ ।

ଅନୁବର୍ଣ୍ଣ —ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + ବର୍ଣ୍ଣ)—ବର୍ଣ୍ଣର ଅନୁରୂପ—
Anubarṇṇa
ତୋର ଦରଶନ ବସନ, ରଙ୍ଗିମା ଭେଳ ତୋ ତନୁରୂପ ଅନୁବର୍ଣ୍ଣ ।
ପ୍ରାତି—ରଘବାଇଁ ।

ଅନୁବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ବୃତ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Anubarttana ୧ । ଅବିଚ୍ଛେଦ; ଧାରାବାହିକତା—
1. Continuance; sequence.

୨ । ଅନୁଗମନ—2. The act of following after.

୩ । ଶାସନାନୁବର୍ତ୍ତିତା—3 Subserviency.

୪ । ଅନୁଧାବନ—4. Pursuing.

୫ । ଆଜ୍ଞାପାଳନ —5. Obedience; carrying out any order; compliance.

ଅନୁବର୍ତ୍ତିତା—ସଂ. ବି. (ଅନୁବର୍ତ୍ତିନ୍ + ଭାବ. ତା)—
Anubarttitā ୧ । ଅନୁସାରତା—
1. Subserviency.

୨ । ଆଜ୍ଞାବାହତା —2. Compliance; obedience.

ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ + ବୃତ୍ ଧାତୁ = ସେବା କରିବା + ଇନ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Anubarttī
(ଅନୁବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନୁସରଣକାରୀ—1. Following after.

୨ । ଯେ ଅନ୍ୟର ମତ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—
2. Acting according to.

୩ । ଆଜ୍ଞାବହ—3. Obedient; subservient.

୪ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ; ସଦ୍ଗାମୀ—4. Going after.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଽ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଏୟ୍	ଓଅ	ଷ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଏ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍ତ

ଅନୁବଲ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନୁ + ବଲ = ଶକ୍ତି)—
Anubala ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଁ; ଶକ୍ତିଅନୁସାରେ—
According to one's power or capacity.

ଅନୁବାକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ବଚ ଧାତୁ = କହିବା + ଅ)—
Anubāka ୧ । ପୁନରୁକ୍ତି—1. Repetition.
୨ । ବେଦସୂକ୍ତର ଅଧ୍ୟାୟ—2. A chapter of Vedic hymns; a selection of Vedic texts.
୩ । ସୂତ୍ର; ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେବା ପାଠ—
3. A lesson given by a teacher to a disciple.

ଅନୁବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପୁନର୍ବାର + ବଦ ଧାତୁ = କହିବା + ଭାବ.
Anubāda ଅ; କଥିତ ଭାଷାର ପୁନଃ କଥନ)—
(ଅନୁବାଦିତ—ବିଣ) ୧ । ଭାଷାନ୍ତରୀକରଣ; ଏକ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ବା କଥିତ ବିଷୟକୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
1. Translation; interpretation.
୨ । ଅନୁକରଣ—2. Imitation.
୩ । ପୁନଃକଥନ; ପୁନରୁକ୍ତି—
3. Restatement; repetition.
୪ । ଅପବାଦ; ନିନ୍ଦା—4. Defamation.
୫ । କୌଣସି ବିଷୟର ପୁନରାଲୋଚନା—
5. Rediscussion.
୬ । କଥନ; ବର୍ଣ୍ଣନ—6. Narration.

ଈଶ୍ୱର କଥା ଅନୁବାଦେ, ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷଙ୍କ ମଧ୍ୟେ
ଏଣୁନୁକଥା ଏହା କହି, ଅପରେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅନୁବାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anubādaka ୧ । ଯେ ଏକ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଭର୍ଜମା
(ଅନୁବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ—1. Interpreter; translator.
୨ । ଯେ ପୁନଃପୁନଃ କହେ—
2 One who repeats.

ଅନୁବାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁବାଦ + ଇତ)—୧ । ଭାଷାନ୍ତରିତ—
Anubādita 1. Translated into another
(ଅନୁବାଦ—ବି) language.
୨ । ପୁନଃପୁନଃ କଥିତ—2. Repeated.

ଅନୁବାଦୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନୁବାଦ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Anubādī ଅନୁବାଦକ—Translator.
(ଅନୁବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଣ—୧ । ପୁନଃପୁନଃ କହୁଥିବା—
1. Repeating.
୨ । ସଦୃଶ—2 In accordance with.
୩ । ଅନୁରୂପ—3. Conforming to.

ଅନୁବାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Anubādya ୧ । ଯାହା ଅନୁବାଦ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ବା ଆବଶ୍ୟକ; ଅନୁବାଦନୀୟ—
1. Fit to be translated.

ଅନୁବିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ବିଧ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କର୍ମ ଓ ଭାବ. ତ)—
Anubiddha ୧ । ଦୃଢ଼ରୂପେ ସମ୍ବଦ୍ଧ—1. Set; fixed.
୨ । ସମ୍ପୃକ୍ତ; ସଂଯୁକ୍ତ—2. Connected,
୩ । ଗ୍ରଥିତ; ଗୁମ୍ଫିତ—3 Strung together.
୪ । ଖଚିତ—4. Worked in; set in.
୫ । ବ୍ୟାପ୍ତ—5. Spread over.
ବି—ଗ୍ରହଣ—Receiving.

ଅନୁବିମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ସଦୃଶ + ବିମ୍ବ = ଆକୃତି; ରୂପ)—
Anubimba ପ୍ରତିବିମ୍ବ; ଜଳ ଓ ଦର୍ପଣରେ ପଡ଼ିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ପ୍ରତିରୂପ—Image; reflection.

ଅନୁବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ବୃତ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Anubṛutta ୧ । ପ୍ରବିଷ୍ଟ—1. Entered.
(ଅନୁବୃତ୍ତି—ବି) ୨ । ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Diffused.
୩ । ପାଳିତ—3. Conformed to.

ଅନୁବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ବୃତ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—
Anubṛutti ୧ । ଆଜ୍ଞାପାଳନ—1. Compliance.
୨ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଗମନ—2. Following; pursuit.
୩ । ଧାରାବାହିକତା; ଅବଚ୍ଛେଦ—3. Continuance.
୪ । ସେବା—4. Serving another; service.
୫ । ପାଳନ—5. Conformity with.
୬ । ଅନୁବନ୍ଧ—6. Compliance.
୭ । ଅନୁକରଣ—7. Imitation.
୮ । (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ) ପୂର୍ବ ସୂତ୍ରର ଅଂଶର ପର ସୂତ୍ରରେ ପୁନରୁଲ୍ଲେଖ—8. (Sanskrit grammar) Repetition of a part of one rule in a subsequent rule or aphorism.

ଅନୁବେଳ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନୁ = ପ୍ରତି + ବେଳ = ସମୟ)—
Anubela ୧ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ—1 Continuously.
୨ । ସର୍ବଦା—2. Always.
୩ । ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—3. Every moment.
୪ । କେବେ କେବେ—4 Occasionally.

ଅନୁବୋଧ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ବୁଧ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Anubodha ୧ । ସ୍ନାନାନ୍ତେ ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟର ପୁନରୁଦ୍ଭୀପନ—
1. Revival of the scent of a washed or faded flower.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିଯାଇ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

୬ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଜ୍ଞାନ—2. Revived sensation.

୩ । ପଛକୁବି—3. After-thought.

୪ । କୌଣସି ଚନ୍ତାର ପୁନରୁଦ୍ଦୀପନ—
4. Revival of an idea.

ଅନୁବ୍ରଜ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ବ୍ରଜ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା + ଭାବ. ଯ+ଆ)—୧ । ବଦାଯୂକାଲରେ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ବାଟରେ ବଲାଇ ଦେବା—
1. Act of seeing a guest off.

୨ । ଆଦେଶବର୍ତ୍ତିତା; ଆଜ୍ଞାପାଳନ—
2. Obedience; subservience; compliance with an order.

ଅନୁବ୍ରତ—ସଂ.ବିଣ. (ଅନୁ+ବ୍ରତ)—ଆସକ୍ତ—
Anubrata Devoted to; attached to.
ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନୁବ୍ରତେ (ଦେଖ)
Anubrate (See)

ଅନୁବ୍ରତେ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ; କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ଅନବରତ)—
Anubrate ସବଦା—Always; constantly.
ଅନବରତ ଅନୁବ୍ରତେ ମୂର୍ତ୍ତି ଯାହାର ବୁଝି ପଣ
ଯାରୁ ସେନ ଅଜାଉ ବସ୍ତ୍ରବା ଅଞ୍ଚଦ୍ରଣ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବଭାଃ ।

ଅନୁଭବ—ସଂ. ବ (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ+ଅ)—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍ବାର୍‌ ଅର୍ଜିତ ଜ୍ଞାନ—1. Experimental knowledge.
Anubhaba (ଅନୁଭୂତ—ବିଣ) ୨ । ଉପଲବ୍ଧି—2. Realisation.
୩ । ଜ୍ଞାନ; ବୋଧ—3. Perception; feeling.
୪ । ଅଙ୍ଗେ ଜାଣିବାଦ୍ୱାର୍‌ ଜନ୍ମିବା ଜ୍ଞାନ—
4. Experience.
୫ । (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଶ୍ଚାତ୍ଭାବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—5. (science) Hypothesis.
ଦେ. ବ—ଦୁଃଖଭୋଗ—Suffering; hardship.

ଅନୁଭବ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉପଲବ୍ଧି କରିବା—
Anubhaba karibā 1. To perceive; to realise.
୨ । ଅଙ୍ଗେ ଜାଣିବା—2. To experience.
୩ । ବୋଧ କରିବା—3. To feel.
୪ । ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରିବା—4. To suffer
୫ । (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଉପଭୋଗ କରିବା—
5. To enjoy.
ଯାହାକୁ ବହୁ ଅନୁଭବ କରୁଛ କେତେ ମୂଲ୍ୟ ସେ ନାସ୍ତ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାଦ୍ୟ ।

ଅନୁଭବସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନୁଭବ+ସିଦ୍ଧ)—
Anubhabasiddha ଅନୁଭବଦ୍ୱାର୍‌ ପ୍ରମାଣିତ ବା ସ୍ଥିରୀକୃତ—
Realised by experience.

ଅନୁଭବିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ)—
Anubhabitā ଅନୁଭବୀ (ଦେଖ)
(ଅନୁଭବିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anubhabī (See)

ଅନୁଭବିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅନୁଭବ)—ଅନୁଭବ କରିବା—
Anubhabibā To experience.
ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ଅନୁଭିବ—ମଧୁସୂଦନ. ସ୍ୱପ୍ନମାଳା ।

ଅନୁଭବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁଭବ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍‌ ୧ମା. ୧ବ)—
Anubhabī ୧ । ଯେ ଅଙ୍ଗେ ଜାଣି ଅଛି—
(ଅନୁଭବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who has personal experience
୨ । ଯେ ଅନୁଭବଦ୍ୱାର୍‌ ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି ବା ବୁଝିଛି—
2. One who has realised by experience.
ମିତ, ଭୁନ ହୋଇ, ଭୂତ ଅନୁଭବୀ ନୋହୁ—ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର

ଅନୁଭବେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—କଷ୍ଟରେ—With sufferings.
Anubhabe ଅନ୍ନ ନ ପାଇ ପ୍ରଜା ମରେ, ଭୋଜେ ଜନ୍ମିଲେ ଅନୁଭବେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅନୁଭାବ—ସଂ. ବ (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଅ)—୧ । ପ୍ରଭାବ—
Anubhāba 1. Influence.
୨ । ରାଜକୀୟ ପ୍ରଭାବ; ରାଜକୀୟ ତେଜ—
2. Majesty; royal dignity.
୩ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—3. Capacity; power.
୪ । ମହତ୍ତ୍ୱ—4. Glory.
ଜନ ତ ମୁଁ ନୁହେ ଅନୁପମ ଅନୁଭାବ ହେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର—ଖ ଗୀତ ।
୫ । ମନର ଉତ୍କର୍ଷ—5. Mental excellence.
୬ । ମନର ମହତ୍ତ୍ୱ—6. Nobility of the mind.
୭ । ନିଶ୍ଚୟତା—7. Certainty.
୮ । ମନୋଗତଭାବପ୍ରକାଶକ ସଙ୍କେତ—
8. Indication of mental state by outward look or gesture.
୯ । (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର) ଅନ୍ତରରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାୟୀଭାବର ଯେଉଁ ଚେଷ୍ଟା ବାହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପଡ଼େ—
9. (Rhetoric) The out-ward manifestation of a mental state.
ଦେ. ବିଣ—(କୋଧାଦିର ଚଷ) ବାହାରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା—
Manifested outwardly.
ବଳସ୍ୱ ବଚନ ଅଙ୍ଗେ ପ୍ରଣତ ହୃତ୍ଭାବ
ପ୍ରିସ୍ୱ ମୁଖ ଗୃହିଁ ସଦା କୋଧେ ଅନୁଭାବ । ପ୍ରାଚୀ—ରସବାଦ୍ୟ ।

ଅନୁଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ ଭାବ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Anubhābya ଅନୁଭବର ବିଷୟୀ ଭୂତ—Perceived; experienced.
ବି—ଅନୁଭବର ବିଷୟତ୍ୱ— Object of perception or experience.

ଅନୁଭୂତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉପଲବ୍ଧ—
Anubhūta 1. Perceived; realised.
ଅନୁଭବ } ବି ୨ । ଅବଗତ—2. Experienced.
ଅନୁଭୂତ }

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାଗ୍ନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ଙ୍ଗ

୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Felt; known.

୪ । ପରିଚିତ—4. Known; familiarised.

ଅନୁଭୂତି—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଭୂ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—୧ । ଉପଲବ୍ଧି; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀକରଣ—1. Intuition; perception.

Anubhūti

୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Feeling

୩ । ଅଙ୍ଗେ ଜଣାଇବା; ଅନୁଭବ—3. Experience.

[ଦ୍ର—ଅନୁଭୂତି ଗୁରି ପ୍ରକାର—୧ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ (Direct through senses); ୨ । ଅନୁମିତି (By guess or inference); ୩ ଉପମିତି (By comparison) ଓ ୪ ଶାବ୍ଦ (By sounds or words)]

ଅନୁଭୂତିପ୍ରକାଶ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ବଦ୍ୟାରଣ୍ୟ ମୁନି ପ୍ରଣୀତ ଦ୍ୱାଦଶ ଉପନିଷଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା—

Anubhūtiprakāśa

1. The explanation of 12 Upanishadas by the sage Bidyāraṇya

୨ । ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣୀତ ଉପନିଷଦ୍—

2. The Upanishad compiled by Madhabāchārjya.

ଅନୁଭୂତିସ୍ୱରୂପାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରକିୟା ବ୍ୟାକରଣର ପ୍ରଣେତା—

Anubhūtiswarūpāchārjya

The another of the Sāraswatī Prakriyā Kaumudi (a sanskrit grammar).

ଅନୁମତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ମନ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Anumata

୧ । ସମ୍ମତ; ଅଧିକାର ବା ଆଜ୍ଞାପ୍ରାପ୍ତ—

1. Authorised; commanded; ordered.

୨ । ଅନୁଜ୍ଞାତ—2. Assented to.

୩ । ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ—3. Allowed; permitted.

୪ । ସ୍ୱୀକୃତ—4. Agreed to.

୫ । ଅନୁମୋଦିତ—5. Approved.

ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—୧ । ପ୍ରମତ୍ତ—1. Maddened.

ଅପସ୍ମର ବଲ୍ଲଭ ଯେ ମୁଗ୍ଧ ଅନୁମତ । ସାରଳାନବ୍ଦାଭରତ ।

୨ । ରତ—2. Addicted to.

ଅନୁମତି—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ମନ ଧାତୁ+ଭାବ ଓ ଅଧିକରଣ. କ୍ତି)—

Anumati

୧ । ଅନୁଜ୍ଞା; ଆଦେଶ—1. Permission.

୨ । ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ—2. Acquiescence; consent.

୩ । ଯେଉଁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଏକ କଳାସ୍ୱାନ ଚନ୍ଦ୍ରମାର ଉଦୟ ହୁଏ (ଅର୍ଥାତ୍ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା)—

3. Full-moon occuring on the 14th day of the bright-fortnight.

ଦେ. ବ—ବରାଦ୍ଦ ପୂର୍ବରୁ କନ୍ୟାପକ୍ଷରୁ ବରପକ୍ଷକୁ ଯିବା ବରାଦ୍ଦ ସ୍ୱୀକାରପୂର୍ତ୍ତକ 'ସୀଜ୍‌କାର'—

Ceremony of betrothal by the birde's party contracted with the bride-groom's party.

ଅନୁମତିଦରଖାସ୍ତ—ଦେ. ବ. (ଫରାସୀ)—କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ

Anumatidarakhāsta

(ଯଥା—ନିରୂପିତ ସମୟ ପରେ ଅନୁମତିଦରଖାସ୍ତ ପ୍ରଭୃତିବାଦ୍ୱା ଜବାବ ଦାଖଲ କରିବା ପରେ ଦଲିଲ ଦାଖଲ କରିବା; ଦେଶାଦାର୍ ନିଜାମ ଡାକବାରେ ଅଦାଲତଙ୍କଠାରୁ ଅନୁମତି ପାଇବା) ପାଇଁ ଦାଏରି ଦରଖାସ୍ତ—

A petition for permission presented to a Court to do certain acts.

ଅନୁମତିପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ଅନୁମତି+ପତ୍ର)—(ଆଇନ୍) ସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀର ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱାମିଦତ୍ତ ଅନୁଜ୍ଞାପତ୍ର; ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ସମତାପତ୍ର—

Anumatipatra

ଅନୁମତିପତ୍ର

(law) Letter of authority (to a wife) toadopt a son after the husband's death (generally given by the husband before death.)

ଅନୁମତେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ମତାନୁସାରେ; ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ—

Anumate

1. According to one's wish.

ଉଠି ଯେ ସାତା ଅନୁମତେ ଗଲେ.
ପ୍ରଭ ଅଧି ଭୁଲ୍ଲବନେ ମିଳଲେ । ପ୍ରାତା—ରଘବାରଥ ।

୨ । ଅନୁସାରେ—2. According to.

ଏ ଗୁରୁ ବର୍ତ୍ତ ଏ ଜଗତେ
ସ୍ୱଘତ ଧର୍ମ ଅନୁମତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ଅନୁରୋଧ ଅନୁସାରେ—3. According to request.

ନଉବପଥି ଉଷ ମୋତେ
ଏ ଯେନ୍ ବଥ ଅନୁମତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅନୁମନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ମନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)

Anumantā

(ଅନୁମନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁମତିଦାତା; ଯେ ଅନୁମତି ଦଏ—One who gives permission.

ଅନୁମରଣ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ମରଣ)—ସ୍ୱାମୀ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସ୍ତ୍ରୀର ଚିତାରୋହଣ ବା ପ୍ରାଣବିସର୍ଜନ; ମୃତ ସ୍ୱାମୀର ଅନୁଗମନ—

Anumaraṇa

Self-immolation of a Hindu-widow some days after her husband's death.

[ଦ୍ର—ସ୍ୱାମୀ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭବତୀ ଥିଲେ, କିମ୍ବା ସ୍ୱାମୀ ବିଦେଶରେ ମଲେ ସ୍ୱାମୀର କୌଣସି ସଙ୍କେତ ଧର କେତେକ ଦିନ ପରେ ବଧବାର ଚିତାରୋହଣ ।]

ଅନୁମା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ମା ଧାତୁ=ସ୍ଥିର କରିବା; ମାପିବା+ ଅନ)—ଅନୁମାନ (ଦେଖ)

Anumā

Anumāna (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ସ୍ୱାଶ୍ୱାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଅଆମେ ଚଉତର ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଏ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବଥୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅନୁମାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା; ସ୍ଥିର କରିବା+ଅନ)
Anumāna ୧ । ଅନାଜ—1. Inference.

୨ । ହେତୁଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକରଣ—2 Drawing a conclusion from given premises; deduction; induction.

୩ । କଳ୍ପନା—3. Supposition; hypothesis.

୪ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର (ଦେଖ)—Arthālaṅkāra (See)

ଅନୁମାନସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ତତ୍ପୁରୁଷ; ଅନୁମାନ+ସିଦ୍ଧ)—ଅନୁମାନ
Anumānasiddha ଦ୍ୱାରା ମୀମାଂସିତ—Settled by guesses.

ଅନୁମାନ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—ବୋଧହେବା—
Anumāna hebā. To seem

ଅନୁମାନିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ କ୍ରି.—ଅନୁମାନ କରିବା—
Anumānibā To guess.

ଭୂତ ଦେଖି ଅଙ୍ଗ ଗ୍ଲାନ ଅନୁମାନି
ଦଖିବ ଇଡ଼ଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଅଣି । ବ୍ରଧାନାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।

ଅନୁମାନୋକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅନୁମାନ+ଉକ୍ତି) —(ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ)
Anumānokti ଉତ୍କାନୁସାରେ ଉକ୍ତି—(A figure in rhetoric) A hypothetical figure of speech.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟକୁ ଅନୁମାନ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବିଷୟରୂପେ କଳ୍ପନା କରିଯାଏ ।]

ଅନୁମାପକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ମା ଧାତୁ ଣିଚ୍. ମାପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Anumāpaka ଅକ) – (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ଅନୁମାନର ହେତୁ—Premises for a hypothesis.

ଅନୁମିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ+ମା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯେଉଁ
Anumita ବିଷୟକୁ ଅନୁମାନ କରି ସାଇଅଛି—1. (matter) Inferred; guessed; conjectured.

୨ । ହେତୁଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ଚିତ—2. Concluded.

୩ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରୀକୃତ—3. Deduced.

୪ । କଳ୍ପିତ—4. Imagined.

ଅନୁମିତି—ସଂ. ବି (ଅନୁ+ମା ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—୧ । ଅନୁମାନଜନ୍ୟ
Anumiti ଜ୍ଞାନ—1. The faculty of inference.

୨ । ଅନୁମାନକରଣ—2 Act of drawing inference.

୩ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) କଳ୍ପନା ବା ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଜାତ ଅନୁଭବବିଶେଷ—3. Deduction by inference.

ଅନୁମୁଖ—ବେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ପ୍ରସନ୍ନ—Cheerful; glad.
Anumukha ଅନୁମୁଖ ହୋଇ ଭୂ ନମ୍ରଭ ହବ କରୁ ।
ପ୍ରାତା—ରଘବାହ୍ୟ ।

ଅନୁମୃତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନୁ+ମୃତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ
Anumṛutā ମୃତ୍ୟୁର କିଛି ଦିନ ପରେ ଚିତାରୋହଣ କରେ—(ଅନୁମରଣ—ବ) (Wife) Who courts death some days after her husband's death by ascending the funeral pyre.

ଅନୁମେୟ—ସଂ.ବିଣ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା+ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥ;
Anumeya କର୍ମ. ଯ,—୧ । ଅନୁମିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁମାନସେ ଗମ୍ୟ; ଅନୁମାନବୋଧ—1. Capable of being inferred or guessed.

୨ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଯାହା ସାଧିତ ହୁଏ—
2. Deducible; inferable.

ଅନୁମୋଦ—ସଂ. ବି (ଅନୁ+ମୁଦ ଧାତୁ=ହର୍ଷ ପ୍ରକାଶ କରିବା+
Anumoda ଭାବ. ଅ)—ଅନୁମୋଦନ (ଦେଖ)
Anumodana (See)

ଅନୁମୋଦନ—ସଂ. ବି (ଅନୁ+ମୁଦ ଧାତୁ=ହର୍ଷ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
Anumodana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଆହ୍ଲାଦପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ସମ୍ମତି—1. The act of consenting gladly; hearty consent.

୨ । ଉଚିତ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା—2. Approval.

୩ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—3. The act of persuading.

୪ । ସମ୍ମତି କରିବା; ସମର୍ଥନ—4. Assent.

ଅନୁମୋଦନକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆହ୍ଲାଦର
Anumodana karibā ସହିତ ସମ୍ମତି ଦେବା—To endorse or support gladly; to support or approve heartily a proposal.

[ଦ୍ର—ସଭାରେ ଜଣେ ପ୍ରସ୍ତାବ କରନ୍ତି; ଆଉ ଜଣେ ଅନୁମୋଦନ କରନ୍ତି । ତାହା ପରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ହୁଏ ।]

ଅନୁମୋଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ମୁଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Anumodita ୧ । ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ଅନୁମୋଦନ କରାଯାଇଅଛି; ଅନୁଜ୍ଞାତ; ଅନୁମତ—1. Approved.

୨ । ସଦୃଶ—2 Similar.

୩ । ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ—3. Encouraged.

୪ । (ଜଣକଦ୍ୱାରା ସଭାରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା) ସମ୍ମତ—4. (proposal) Seconded at a meeting.

ଅନୁଯାତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ+ଯା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Anujāta. ୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଗତ—1. Gone after.
(ଅନୁଯାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (+କର୍ମ. ତ) ଅନୁଭୂତ—
2. Followed; imitated

ଅନୁଯାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା
Anujātā +କର୍ତ୍ତୃ. ତ. ୧ମା. ୧ବ)—ଅନୁଯାତ ୧ (ଦେଖ)
(ଅନୁଯାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anujāta 1 (See)
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନୁଯାତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Feminine of Anujāta.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇମ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅନୁଯାତ୍ର—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯାତ୍ରା=ଗମନ)—
Anujātra
୧ । ଗୃହ୍ୟ—1. Attendant.
୨ । ଅନୁଚର—2. Follower.

ଅନୁଯାତ୍ରିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନୁ=ସଦ୍ଦ+ଯାତ୍ରା+ଇକ)—
Anujātrika ୧ । ସଦ୍ଦଯାତ୍ରିକ; ଏକସଙ୍ଗରେ ତୀର୍ଥଗମନକାରୀ—
1. Pilgrims going together.
୨ । ଅନୁଚର; ସମଭିବ୍ୟାହାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Companion; attendant.

ଅନୁଯାନ—ଦେ. ବ—ବଦାନ୍ୟ; ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତ୍ତି—
Anujāna Farewell; permission to go.
ତାହାଙ୍କ ମାଗି ଅନୁଯାନ
ରଥେ ବସିଲେ ଭଗବାନ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।

ଅନୁଯାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା
Anujāyī +ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅନୁଗାମୀ—
(ଅନୁଯାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Attendant.
୨ । ସଦୃଶ—2. Corresponding to; following.
ସ ବ.—୧ । ସେବକ—1. Attendant.
୨ । ଅନୁଚର—2. Follower.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନୁସାରେ—According to.

ଅନୁଯୁକ୍ତ—ସଂ.ବିଣ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+
Anujukta କର୍ମ. ତ)—୧ । ଜିଜ୍ଞାସିତ—
(ଅନୁଯୁକ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Asked; questioned.
୨ । ତିରସ୍କୃତ—2. Reproached; taken to task.
ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅନୁ+ଯୁକ୍ତ)—ବେତନଦାତା ଛତ୍ର—A paying student; a student who pays for his tuition.

ଅନୁଯୁଗେ—ଦେ. ଅ.—ଯୁଗକୁ ଯୁଗ; ଚିରକାଳ—Age after
Anujuge age; for ever.
ଉତ୍ତଜନଙ୍କ ତ୍ରିସ୍ତ୍ରଗତେ
ଶବ୍ଦର ବହୁ ଅନୁଯୁଗେ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅନୁଯୋକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ — (ଅନୁ+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ
Anujoktā ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଅନୁଯୋଗକାରୀ; ଅନାଦରକାରୀ
(ଅନୁଯୋକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ଆକ୍ଷେପ ପ୍ରକାଶକାରୀ
(ଅନାଦୃତ ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Expressing grief at another's insult.
୨ । ପ୍ରଶ୍ନକାରୀ—2. (one) Who puts questions; questioning.
୩ । ତିରସ୍କାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
3. (one) Who censures; censuring.

ଅନୁଯୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+
Anujoga ଭାବ. ଅ.—୧ । ପ୍ରଶ୍ନ—1 Question.
୨ । ତିରସ୍କାର—2. Censure; reproof.
୩ । ଆକ୍ଷେପପ୍ରକାଶ—3. Expression of regret.
୪ । ଅଭିଯୋଗ; ନାଲିସ୍—4. Complaint.
୫ । ପ୍ରାର୍ଥନା—5. Prayer.
୬ । କେହ ଅଯତ୍ନ, ଅନାଦର ବା ଅପକାର କଲେ ତାହା ସମକ୍ଷରେ ବା ତାହାର ଆତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିକଟରେ ଅନାଦୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆକ୍ଷେପ ପ୍ରକାଶ—
6. Expression of one's grief against a person for an insult done to the complaining person.

ଅନୁଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+ଇନ)—
Anujogī (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ସମ୍ବନ୍ଧାଧାରଯୁକ୍ତ—Co-related; co-relative (container and the thing contained).

ଅନୁଯୋଜକ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁ+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anujojaka ୧ । ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା—1. Questioning.
(ଅନୁଯୋଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତିରସ୍କାରକର୍ତ୍ତା—2. Censuring.

ଅନୁଯୋଜନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anujojana ଅନୁଯୋଜନା (ଦେଖ)
Anujojanā (See)

ଅନୁଯୋଜନା—ସଂ. ବ. (ଅନୁଯୋଜନ+ଭାବ. ଆ)—
Anujojanā ୧ । ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା—1. Questioning
୨ । ତିରସ୍କାର କରଣ—2. Reprimanding.

ଅନୁଯୋଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Anujojya ପ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ; ପଚାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Fit to be questioned.

ଅନୁରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Anurakta ୧ । ଆସକ୍ତ; ରତ—
(ଅନୁରକ୍ତା—ବିପରୀତ) 1. Devoted to; attached to.
(ଅନୁରକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରୀତ —2. Fond of.
୩ । ରଞ୍ଜିତ—3. Coloured.
୪ । ଅନୁକୂଳ—4. Favourable.

ଅନୁରକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଭାବ ତି)—
Anurakti ୧ । ପ୍ରୀତି; ସ୍ନେହ—
(ବିରକ୍ତି—ବିପରୀତ) 1 Affection; attachment.
୨ । ସନ୍ତୋଷ—2. Satisfaction.
୩ । ଆଦର—3. Fondness.
୪ । ଯତ୍ନ—4. Care.
୫ । ପ୍ରବୃତ୍ତି—5. Proneness

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଆନୁକୂଲ୍ୟ—6. Favourableness.

ଅନୁରଞ୍ଜକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anurañjaka (ଅନୁରଞ୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ହର୍ଷଜନକ;ଯେ ଅନୁରଞ୍ଜନ ବା ସନ୍ତୋଷ ପ୍ରଦାନ କରେ—(one) Who (or which) can please or give pleasure;gratifying; pleasing.

ଅନୁରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଭାବ· ଅନ)—
Anurañjana (ଅନୁରଞ୍ଜିତ—ବିଣ) ୧ । ପ୍ରୀତ କରିବା; ତୁଷ୍ଟ କରିବା; ପ୍ରୀତି ସମ୍ପାଦନ—1. The act of giving pleasure or delight to others; giving satisfaction.

୨ । ରଙ୍ଗ କରିବା—2. Colouring; apainting.

ଅନୁରଞ୍ଜିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ ଓ କର୍ମ. ତ)—
Anurañjita ୧ । ସଂପ୍ରୀତ—1. Pleased.

୨ । ରଞ୍ଜିତ—2. Coloured; painted.

ଅନୁରଣନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରଣ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Anuraṇana ଧ୍ୱନିର ପଶ୍ଚାତ୍‌ଧ୍ୱନି; ଧାତୁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଆଘାତ କଲେ ପ୍ରଥମ ଧ୍ୱନି ପରେ ଯେଉଁ ଧ୍ୱନି ଜନାଦଉ ହୁଏ—Reverberation; continued sound after the first sound due to a metal being struck.

ଅନୁରତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ରମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Anurata (ଅନୁରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନୁରାଗବିଶିଷ୍ଟ; ଅନୁରକ୍ତ; ପ୍ରୀତ—Attached to; fond of; pleased.

ଅନୁରତ୍ତ—ସଂ ବି. (ଅନୁ+ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ତ)—
Anurati ଅନୁରାଗ—Attachment.

ଅନୁରଥ୍ୟା—ସଂ· ବି. (ଅନୁ=କ୍ଷୁଦ୍ର+ରଥ୍ୟା=ରାସ୍ତା)—
Anurathyā କ୍ଷୁଦ୍ରପଥ; ଗଳିରାସ୍ତା—A narrow road; street; a bye-lane; lane.

ଅନୁରସ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Anurasa ୧ । ମାଧୁର୍ଯ୍ୟାଦି ରସର ଅନୁଗତ ରସ —1. An intermediary taste.

୨ । (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ) ମଧୁର ଅମ୍ଳରସଯୁକ୍ତ ପାଚନ ବିଶେଷ—2. Name of a medicinal decoction.

ଅନୁରାଗ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Anurāga (ଅନୁରକ୍ତ—ବିଣ) ୧ । ଆଦରଯୁକ୍ତ ସ୍ନେହ—1 Fond love.

୨ । ଆସକ୍ତି; ସ୍ନେହ; ପ୍ରୀତି; ଆନନ୍ଦ—2. Devotion; attachment; love; fondness; delight; ardour of love.

(ବିରାଗ—ବିପରୀତ) ଗ୍ରା. ବି —(ଅଶିକ୍ଷିତମାନେ ଏ ଶବ୍ଦକୁ ଭ୍ରମରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି)

୧ । ବିରକ୍ତି—1. Displeasure.

୨ । ବିରାଗ; କ୍ରୋଧ—2. Anger.

ଣ—ବିରକ୍ତ; କ୍ରୁଦ୍ଧ—Angry; displeased.

ଅନୁରାଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁରାଗ+ଅର୍ଥରେ; ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ. ବା ଅନୁ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଶୀଳାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Anurāgī (ଅନୁରାଗିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆସକ୍ତ; ଅନୁରକ୍ତ—Attached to; fond of.

ସଂ. ବି—ଅନୁରାଗକାରୀ—One who is fond of some thing or attached to some thing or person.

ଅନୁରାଧା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ରାଧ ଧାତୁ=ସିଦ୍ଧ କରିବା+ଆ; ଯେ ଯାହାଦ୍ୱାରେ ଇଷ୍ଟ କରାଏ ।)—
Anurādhā ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସପ୍ତଦଶ ନକ୍ଷତ୍ର (ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—(In Hindu astronomy) A constellation of that name; the 17th in the list oft stars.

[ଦ୍ର— କୃତ୍ତିକାଠାରୁ ଅନୁସାରେ ଏହା ଦକ୍ଷିଣାକାଶର ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ତାରକାଯୁକ୍ତ ସର୍ପାକାରବିଶିଷ୍ଟ ନକ୍ଷତ୍ର ।]

ଅନୁରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ରୁଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Anuruddha (ଅନୁରୋଧ—ବି) ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାର୍ଥିତ—1. Requested by a person to do a thing.

୨ । ଯାହାଙ୍କୁ ବା ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଅନୁରୋଧ କରା ଯାଇଅଛି—2 Requested; solicited.

ଙ । (ନାମ) ସିଦ୍ଧାର୍ଥ (ବୁଦ୍ଧଦେବ)ଙ୍କ ଭାଇ—3 Name of the brother of Buddha.

ଅନୁରୂପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ. ଅନ୍=ସଦୃଶ+ରୂପ.)—
Anurūpa (ଅନୁରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ସଦୃଶ; ତୁଲ୍ୟ—1. Like; resembling; similar.

୨ । ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit; suitable.

ଙ । ଅନୁଯାୟୀ; ଅନୁଗାମୀ—3. According to; following.

କି. ବିଣ—ଅନୁସାରେ; ଅନୁଯାୟୀ—Accordingly.

ଅନୁରୂପେ—ଦେ. କି. ବିଣ (ସଂ. ଅନୁରୂପ)—ଅନୁସାରେ—
Anurūpe Accordingly; in accordance with.
ଅନୁରୂପେ

ଅନୁରୂହା—ସଂ. ବି—ତୃଣବିଶେଷ—Cyperus Pertenius.
Anurūhā

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

ଅନୁରୋଧ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ରୁଧ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Anurodha ୧ । ଉପରୋଧ; ଅଭୀଷ୍ଟସାଧନାର୍ଥ ପ୍ରାର୍ଥନା—
(ଅନୁରୁଦ୍ଧ—ବିଣ) 1. Request.
୨ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା—2 Anticipation.
୩ । ଅନୁସରଣ—3. Following.
୪ । ଚଳୁଲକ୍ଷ୍ୟ—4 Personal consideration
ବରୋଧୋକ୍ତି ନ ଘଟିବେ ଅନୁରୋଧତ । ଭଞ୍ଜ. ଚୈତ୍ରୋତ୍ସବଲାସ ୨୩.୧୭ ।
୫ । ସୁପାରସ୍ 5. Recommendation.

ଅନୁରୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.(ଅନୁ+ରୁଧ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anurodhaka ୧ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ—
(ଅନୁରୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Requesting.
୨ । ଯେ ସୁପାରସ୍ କରେ—2. Recommending.

ଅନୁରୋଧପରବଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁରୋଧ+ପରବଶ=ବଶୀଭୂତ)—
Anurodhaparabaśa ଯେ ଅନୁରୋଧକୁ ରକ୍ଷା କରେ ବା
(ଅନୁରୋଧପରବଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନୁରୋଧକୁ ଏଡ଼ି ନ ପାରେ—
Complying with a request

ଅନୁରୋଧରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ) —
Anurodhare ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବା ଘଟଣାରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ—
Being bound by any thing; being under the necessity or pressure of.
(ଯଥା—କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ; ବନ୍ଧୁତାର ଅନୁରୋଧରେ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ।)

ଅନୁଳା—ଦେ. (ନାମ)— ୧ । ଜନୈକ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ—
Anulā 1. The name of a Buddhist nun.
୨ । ସିଂହଳର ଜନୈକ ରାଜମହିଷୀ—
2. One of the queens of Ceylon.

ଅନୁଲାପ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପୁନଃ ପୁନଃ+ଲପ ଧାତୁ=କହିବା; ଗପିବା+ଭାବ. ଅ)—
Anulāpa ୧ । ପୁନର୍ଭାଷଣ; ପୁନଃପୁନଃ କଥନ—1. Repetition
୨ । (ସାହିତ୍ୟର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ) ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ କୌଣସି ବିଷୟ ପୁନଃପୁନଃ କଥିତ ହୋଇଥାଏ —
2. (Rhetoric) Tautology.

ଅନୁଲିପ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଲିପ ଧାତୁ=ଲେପିବା+କର୍ମ. ତ)—
Anulipta ଯାହା ଦେହରେ ଚନ୍ଦନାଦି ସୁବାସ ଲେପନ କରାଯାଇଅଛି; କ୍ଷୋଦାନୁଲେପନ; ରଞ୍ଜିତ; ରଙ୍ଗ ବୋଳା ଯାଇଥିବା—
Anointed or besmeared with perfumes.

ଅନୁଲେପ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଲିପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Anulepa ଦେହରେ ବୋଳା ହେବା ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ; ଲେପନଦ୍ରବ୍ୟ (ଯଥା— ଚନ୍ଦନାଦି)—Ointment; paste; unguent.

ଅନୁଲେପନ— ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଲିପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anulepana ୧ । ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ପ୍ରୟୋଗ ବା ଲେପନ—
1 Act of anointing or applying paste.
୨ । ବୋଳିବା—2. Besmearing.
୩ । ପ୍ରଲେପନାର୍ଥ ଚନ୍ଦନାଦି ଲେପନ ଦ୍ରବ୍ୟ—
3. Ointment; paste.

ଅନୁଲୋମ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ସହିତ ବା ଅନୁସାରେ+ଲୋମନ=ଶରୀରର ରୋମ+ଅ)—
Anuloma (ପ୍ରତିଲୋମ—ବିପରୀତ) ୧ । ଅନୁକ୍ରମ; ଯଥାକ୍ରମ—
1. The descending method.
୨ । ଦେହର ଲୋମ ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ଉଠିଥାଏ, ସେହି ଦିଗ-ଅନୁସାରେ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ଘଷଣ —
2. The going with the grain or natural mode.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅନୁକୂଳ—1. Going with the grain.
୨ । ପ୍ରାକୃତିକ—2. Following nature or natural order.
କ୍ରି ବିଣ—୧ । ସହଜଆଡ଼େ; ଅନୁକୂଳରେ; ପ୍ରକୃତପ୍ରଣାଳୀରେ; ଯଥାକ୍ରମେ—1. Going with the grain; in a natural manner.
୨ । କ୍ରମନିମ୍ନରେ; ଢଲଆଡ଼କୁ ଗତି କରିବା ଅନୁସାରେ—
2. In a descending manner.
ସଂ. ଅ. (ଅନୁ=ପ୍ରତି+ଲୋମ)—ପ୍ରତି ରୋମରେ—
In every pore of the skin.

ଅନୁଲୋମବିଲୋମ—ଦେ. ବ—ରଚନାର ରୀତି ବା ପଦଘାତବିଶେଷ—
Anulomabiloma A mode in composition.
[ଦ୍ର—ସମସ୍ତ ପାଦକୁ ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ପଢ଼ିଗଲେ ଯାହା, ଶେଷରୁ ମୂଳଯାଏ ପଢ଼ିଗଲେ ତାହା ଏ ଭଳ ରଚନା; ଯଥା—
ନମ ସୁରସାଳସୀ ଶୀଳସାର ସୁମନ—ଉଦ୍ଧୃ. ଦୋଷଦୃଷ୍ଟାଶ୍ରବଦ୍ଧ. ୫୩୩.୧୭ ।]

ଅନୁଲୋମଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁଲୋମ+ଜନ ଧାତୁ+ଅ)—ଉତ୍ତମ ବର୍ଣ୍ଣର ପୁରୁଷ ଔରସରେ ଅଧମ ବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରୁ
(ଅନୁଲୋମଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜାତ ହୋଇଥିବା; ଅନୁଲୋମ ବିବାହରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନ)—Born of a morganatic marriage; born of a father of a higher caste married to a woman of a lower caste.

ଅନୁଲୋମବିବାହ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ବିବାହରେ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣର (ଯଥା; ବ୍ରାହ୍ମଣ) ପୁରୁଷ ନିମ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣର
(ପ୍ରତିଲୋମବିବାହ—ବିପରୀତ) (ଯଥା; କ୍ଷତ୍ରିୟ; ବୈଶ୍ୟାଦି) କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରେ—A kind of marriage in

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ. ବାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୃଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲବ୍ଧ' ଦେଖିବେ ।

which a man of a superior caste marries a girl of an inferior caste.

ଅନୁଲ୍ଲଙ୍ଘନ—ସଂ. ବ. (ନ+ଉତ୍+ଲଘ+ଭାବ. ଅନ)—
Anullaṅghana ନିୟମର ଅତିକ୍ରମ—Non-transgression; (ଅନୁଲ୍ଲଙ୍ଘିତ--ବିଣ) non-violation of a rule,

ଅନୁଲ୍ଲଙ୍ଘନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନୀୟ)—ଯାହା ଅତିକ୍ରମ କରି
Anullaṅghanīya ହେବ ନାହିଁ; ଅନତିକ୍ରମଣୀୟ—(that) Which can not be transgressed or violated with impunity; inviolable.

ଅନୁଶୟ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ନ+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୋଇବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅନୁତାପ; ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—
Anuśaya 1. Repentance; regret.
୨ । ଦ୍ୱେଷ; ଅବଜ୍ଞା—2. Old grudge
୩ । ଶତ୍ରୁତା—3 Enmity.
୪ । ଘୃଣା—4. Hatred.
୫ । ଅନୁଧାବନ; ମନୋନିବେଶ—5. Attention.
୬ । ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମ—
6. Rituals prescribed by the Śāstras

ଅନୁଶୟାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—ଯେ
Anuśayāna ଅନୁଶୟ ବା ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରେ—
(ଅନୁଶୟାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Repentant; repenting

ଅନୁଶୟିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁଶୟ+ଇତ)—
Anuśayita ଯାହାର ଅନୁତାପ ଘଟିଛି; ଅନୁତପ୍ତ—
(ଅନୁଶୟିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Repentant; remorseful.

ଅନୁଶୟୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁଶୟ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁତାପକାରୀ—Repentant.
Anuśayī
(ଅନୁଶୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ—ଧାତୁରୋଗବିଶେଷ—A foot-disease.

ଅନୁଶର—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପୁନଃ ପୁନଃ+ଶୃଧାତୁ=ବଧ କରିବା
Anuśara +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ରାକ୍ଷସ—Demon.

ଅନୁଶାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନୁଶୟୀ (ଦେଖ)
Anuśāyī Anuśayī (See)
(ଅନୁଶାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୁଶାସକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anuśāsaka ୧ । ଶାସନକର୍ତ୍ତା—1. Ruler
(ଅନୁଶାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପଦେଷ୍ଟକ—2. Preceptor.
୩ । ଆଦେଶକର୍ତ୍ତା—3. Commander.

ଅନୁଶାସନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଶାସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anuśāsana ୧ । ଆଜ୍ଞା—1. Command.
୨ । ଆଦେଶବାକ୍ୟ—2. Dictum; edict.
୩ । ଉପଦେଶ—3. Precepts; advice.
୪ । ଶିକ୍ଷାଦାନ—4. Instruction.
୫ । ନିୟୋଗ—5. Discipline or control.
୬ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତି—
6. Appointment; deputation.
୭ । ତିରସ୍କାର—7. Admonition.

[ଦ୍ର—ମହାରାଜ ଅଶୋକଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ବା ଆଦେଶବାକ୍ୟ-ମାନ ପ୍ରସ୍ତରଗାତ୍ରରେ ଖୋଦିତ ହୋଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଚାରିଆଡ଼େ ରକ୍ଷା ଯାଇଥିଲା । ଅଦ୍ୟାପି ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନେକଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ଅଯ୍ୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ମହାରାଜ ଅଶୋକ ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୨ ଗୋଟି ଅନୁଶାସନ ପାଲିଭାଷାରେ ଖୋଳାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଧଉଳି ଜଉଗଡ଼ର ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଧଉଳଗିରି ଓ ଗଞ୍ଜାମର ଜଉଗଡ଼ରେ ସେହି ଅନୁଶାସନଗୁଡ଼ିକ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଅଛି ।]

ଅନୁଶାସନପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନୁଶାସନ+ପତ୍ର) – ୧ । ଆଜ୍ଞାପତ୍ରିକା—
Anuśāsanapatra 1. Letter of ordinance.
୨ । ନିଯୋଗ ପତ୍ରିକା—2. Letter of appointment.

ଅନୁଶାସନପର୍ବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁଶାସନ+ପର୍ବ)—ମହାଭାରତର ଅଠର
Anuśāsanaparba ପର୍ବ ମଧ୍ୟରେ ଭୀଷ୍ମ ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଥାଇ ଯହିଁରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ସେହି ପର୍ବ—Name of a volume of the Mahābhārata containing rules of conduct or precepts addressed by Bhīshma to Judhishthira.

ଅନୁଶାସନିକପର୍ବ ସଂ. ବ—ଅନୁଶାସନପର୍ବ (ଦେଖ)
Anuśāsanikaparba Anuśāsanaparba (See).

ଅନୁଶାସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Anuśāsita ୧ । ଜ୍ଞାପିତ—1. Informed.
(ଅନୁଶାସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆଜ୍ଞପ୍ତ—2. Ordered.

ଅନୁଶାସିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ.)
Anuśāist ଅନୁଶାସକ (ଦେଖ)
(ଅନୁଶାସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anuśāsaka (See)

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନୁଶାସିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Anuśāsita.

ଅନୁଶାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା.
Anuśāsī ୧ବ.)—ଅନୁଶାସକ (ଦେଖ)
(ଅନୁଶାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anuśāsaka (See)

ଅନୁଶାସ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା.
Anuśāstā ୧ବ.)—ଅନୁଶାସକ (ଦେଖ)
(ଅନୁଶାସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anuśāsaka (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୠ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଈ	ନ୍

ଅନୁଶାସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ନିୟମଦ୍ୱାରା Anuśāsya ଆଦିଷ୍ଟ ବା ପରିଚାଳିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ— To be governed by rule.

ଅନୁଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ.ପୁଂ.(ଅନୁ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉପଦିଷ୍ଟ; Anuśishṭa ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ—1 Taught; instructed.

୨ । ଅନୁଜ୍ଞାତ; ଆଦିଷ୍ଟ; ଆଜ୍ଞପ୍ତ—2. Commanded.

୩ । ନିୟମଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ—3. Guided or governed by a rule.

ଅନୁଶିଷ୍ୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଶିଷ୍ୟ)—୧ । ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର Anuśishya ଶିଷ୍ୟ —1. A disciple of the 2nd (ଅନୁଶିଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) order.

୨ । ଶିଷ୍ୟଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁଥିବା ଅଳ୍ପଯାଠୁଆ ଶିଷ୍ୟ— 2. A disciple who is taught by a pupil of the higher class.

୩ । ଶିଷ୍ୟର ଶିଷ୍ୟ —3. A pupil of a pupil.

ଅନୁଶୀଳନ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଶୀଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)— Anuśīlana ୧ । ଆଲୋଚନ; ଆଲୋଚନା; ଚର୍ଚ୍ଚା— 1. Study; pursuit of a science; cultivation of a study.

୨ । ଅନୁକ୍ଷଣ ସେବା; ପୁନଃପୁନଃ ଅଭ୍ୟାସ; ପାଠାଭ୍ୟାସ—2. Exercise.

ଅନୁଶୀଳନୀ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଶୀଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)— Anuśīlanī ପାଠାଭ୍ୟାସରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସାଧନ କରିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନାଦି—Exercise; proposition studied for exercise.

ଅନୁଶୀଳନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ+ଶୀଳ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)— Anuśīlanīya ଆଲୋଚନୀୟ; ଅନୁଶୀଳନର ଯୋଗ୍ୟ— Worth cultivation or exercise; worthy of being pursued.

ଅନୁଶୀଳିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ+ଶୀଳ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଯେଉଁ Anuśīlita ବିଷୟର ଅନୁଶୀଳନ କରି ସାରିଅଛି—Exercised; cultivated; pursued.

ଅନୁଶୋକ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଶୁଚ ଧାତୁ+ଅ)—୧ । ଅନୁତାପ; Anuśoka ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—1. Repentance; regret; remorse.

୨ । ଦୁଃଖ—2. Sorrow.

ଅନୁଶୋଚନ—(ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଶୁଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)— Anuśochana ୧ । ଦୁଃଖ; ଅନୁଶୋସ୍—1. Sorrow

୨ । ଅନୁତାପ; ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ— 2. Repentance; regret.

୩ । ଶୋକ—3. Grief.

ଅନୁଶୋଚନା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ଶୁଚ+ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— Anuśochanā ଅନୁଶୋଚନ (ଦେଖ)— Anuśochana (See).

ଅନୁଶ୍ରବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶ୍ରବଣକରିବା +ଅ) Anuśraba ଶୁଣି କରି ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୁଏ—Knowledge gained through the ear.

ଅନୁଷକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅନୁ+ସଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ଷତ୍ୱ ବିଧି Anushakta ଅନୁସାରେ 'ସ' ସ୍ଥାନରେ 'ଷ')—ଆସକ୍ତ;ସମ୍ବଦ्ध— Attached; connected.

ଅନୁଷଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ସଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଅ; ଷତ୍ୱ ବିଧି Anushaṅga ଅନୁସାରେ 'ସ' ସ୍ଥାନରେ 'ଷ')—୧ । ଦୟା; ଅନୁକମ୍ପା—1. Tenderness; compassion; kindness.

୨ । ଏକତ୍ର ଅନ୍ୱିତ ସମ୍ବନ୍ଧ, ସଂସର୍ଗ— 2. Connection; association.

୩ । ସମ୍ମତି —3. Agreement.

୪ । ଆସକ୍ତି; ସ୍ନେହ— 4. Affection; attachment.

୫ । ପରିଣତି—5. Consequence.

ଅନୁଷଙ୍ଗିକ—ସଂ. ବଣ (ଅନୁଷଙ୍ଗ+ଇକ)—୧ । ସମ୍ବନ୍ଧଯୁକ୍ତ; Anushaṅgika ସଂଯୁକ୍ତ—1. Connected; joined.

୨ । ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to; relating to

୩ । ଏକତ୍ର ଅନ୍ୱିତ—3. Concomitant; following as a necessary result.

୪ । (ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା କଥା) ମୂଳକାର୍ଯ୍ୟ ବା କଥା ସହିତ ସଂସର୍ଗଯୁକ୍ତ—4 Secnodary.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ।]

ଅନୁଷେକ—ସଂ. ବ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ସିଚ ଧାତୁ=ଛିଞ୍ଚିବା+ଭାବ. ଅ Anusheka ଷତ୍ୱ ବିଧାନାନୁସାରେ 'ସ' ସ୍ଥାନରେ 'ଷ')— ପୁନର୍ବାର ଜଳ ସେଚନ; ପୁଣି ଛିଞ୍ଚିବା— Rewatering; resprinkling.

ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍— ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ସ୍ତୁନଭ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତୁତ୍ୟ ହେବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ· Anushṭup କର୍ମ. ଷ୍ଟୁପ୍)—୧ । ଅକ୍ଷରାନୁବୃତ୍ତି; ବେଦୋକ୍ତ ଛନ୍ଦବିଶେଷ; ଏଥିରେ ଗୁରୁଗୋଟ ପାଦ; ପ୍ରତି ପାଦରେ ଆଠ ଅକ୍ଷର ଥାଏ ଓ ଅଷ୍ଟମ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ—

1. A kind of Vedic metre consisting of four lines of eight syllables each.

[ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଛନ୍ଦର ଉଦାହରଣ—

ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ସମବେତା ଯୁଯୁତ୍ସବଃ ।
ମାମକାଃ ପାଣ୍ଡବାଶ୍ଚୈବ କିମକୁର୍ବତ ସଞ୍ଜୟ ॥ ଭଗବଦ୍ଗୀତା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏଥିରେ ଲେଖିବା ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦୁଇଁଟି ବଦଳତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦନ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ଦର୍ଥ' ନ ପାଇଲେ 'ଦର୍ପ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଦେ. ବ.—(ନାମ) ଋଷିବିଶେଷ—
2. Name of a sage.

ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ଛନ୍ଦି ବୋଲେ ଛାରଦ ସନ୍ତରେ,
ସେନାପତ ଦେବତ୍ର ରୁ ବୃହସ୍ପତି ଆଖରେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

୩ । ସରସ୍ୱତୀ—3. The Goddess of Learning.

ଅନୁଷ୍ଠାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ; ଅନୁଷ୍ଠାନକର୍ତ୍ତା—(ଅନୁଷ୍ଠାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Founding; establishing; instituting.

ସଂ. ବ—ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକର୍ତ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତି; ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମରୁ ଆରମ୍ଭ କରେ—A founder; one who starts or undertakes any work.

ଅନୁଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anushṭhāna ୧ । ଆରମ୍ଭ; ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମ—
(ଅନୁଷ୍ଠିତ—ବିଣ) 1. Beginning. first effort; preparation.

୨ । ଉଦ୍ଯୋଗ; ସମ୍ପାଦନ—2. Undertaking.

୩ । ବିଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ—
3. An establishment; institution.

ଦେ. ବ—ଦେବାର୍ଘନାଦି କାର୍ଯ୍ୟ—Religious rites.

ଅନୁଷ୍ଠାନପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅନୁଷ୍ଠାନ+ପତ୍ର; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Anushṭhānapatra କୌଣସି ଉଦ୍ୟମକୁ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରଚାର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକାଶିତ ଲିଖିତ ବିବରଣୀମାନ— A prospectus.

ଅନୁଷ୍ଠାନଶାରୀର— ସଂ. ବି. (ଅନୁଷ୍ଠାନ+ଶାରୀର)— (ଦର୍ଶନ) କର୍ମଶାରୀର—
Anushṭhānaśarīra (Hindu philosophy) The subtle body.

ଅନୁଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆରବ୍ଧ—
Anushṭhita 1. Begun; commenced; started
(ଅନୁଷ୍ଠାନ—ବ) ୨ । ନିଷ୍ପନ୍ନ; ସମ୍ପାଦିତ; କୃତ—
2. Done; executed; effected.
୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—3 Instituted.
୪ । ସମ୍ପାଦିତ ହେବାପାଇଁ ଗୃହୀତ—
4. Undertaken; taken in hand.

ଅନୁଷ୍ଠେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Anushṭheya ୧ । ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁଷ୍ଠାନ-ଯୋଗ୍ୟ—1. Worth doing.

୨ । ଯାହା ଆରବ୍ଧ ହେବ—2. To be commenced.

୩ । ଯାହା ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେବ—
3. To be practised.

ଅନୁଷ୍ଟ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଷ୍ଟ୍ୟୁତ ଧାତୁ=ଛେପ ପକାଇବା+କର୍ମ.
Anushṭhyūta ତ)—ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—
Connected with each other.

ଅନୁଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ନ+ଉଷ୍ଣ=ଗରମ)—୧ । ଶୀତଳ—
Anushṇa 1 Cold; chilly.
୨ । ଜଡ଼—2. Inert.
୩ । ଅଦକ୍ଷ; ଅଳସୁଆ—3 Idle; lazy.
ସଂ. ବ—ଉତ୍ପଳ; କଇଁପୁଲ; କୁମୁଦ—A water-lily.

ଅନୁସକ୍ତ—ସ. ବିଣ—ଅନୁଷକ୍ତ (ଦେଖ)
Anusakta Anushakta (See)

ଅନୁସଙ୍ଗ—ସଂ. ବ—ଅନୁଷଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Anusaṅga Anushaṅga (See)

ଅନୁସନ୍ଧାନ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ସମ୍=ସମ୍ୟକରୂପେ+ଧା
Anusandhāna ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା ବା ଯତ୍ନ—
1. Research; examination; enquiry; scrutiny.

୨ । ଖୋଜିବା; ଅନୁସନ୍ଧାନ; ଖୋଜ୍‌ଉଜ୍ଜ୍ୱ୍—
2 Searching; investigation.

ଅନୁସନ୍ଧାନୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନୁସନ୍ଧାୟିନ୍)—
Anusandhānī ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାରେ ପଟୁ; ଯେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଜାଣେ—Expert in finding out a clue, skilful in investigation.

ଅନୁସନ୍ଧାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ସମ୍+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Anusandhāyī ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଯେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ—
(ଅନୁସନ୍ଧାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Enquiring; investigating.
୨ । ଯେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କର୍ମରେ ପଟୁ—
2. Expert in investigation.

ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା—ସଂ. ବ. (ଅନୁ+ସମ୍+ଧା ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ. ସନନ୍ତ;
Anusandhitsā ଅ+ଭାବ. ଆ)—
ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା—Inquisitiveness; tendency to enquire.

ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନୁ+ସମ୍+ଧା ଧାତୁ+
Anusandhitsu ଇଚ୍ଛାର୍ଥ. ସନନ୍ତ; କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—
୧ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—
1. Desirous of enquiring.
୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର—
2. Inquisitive; curious to enquire.

ଅନୁସନ୍ଧେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ସମ୍+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Anusandheya ୧ । ଯାହା ଖୋଜିବା ଦରକାର—
1. To be scrutinised; to be searched after.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ବସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇଅ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦନ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଉ	ନ୍ତ

୨ । ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
2. Worth enquiring; worthy of scrutiny.

ଅନୁସର—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଛେ ପଛେ+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ—
Anusara ଯେ ପ୍ରଭୁର ପଛେ ପଛେ ଯାଏ)—ଅନୁଚର; ଭୃତ୍ୟ—
Servant; attendant.

ଅନୁସରଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ସୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ.ଅନ)—
Anusaraṇa ୧ । ଅନୁବୃତ୍ତି; ଅନୁଗମନ—
(ଅନୁସୃତ—ବିଣ) 1. Act of following.
୨ । ପଛରେ ଯିବା—2. Pursuit.
୩ । ଅନୁରୂପକରଣ—3. Imitating.
୪ । ଆଚରଣ—4. Conduct.
ଦେ. ବି—୧ । ବଳାଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା—
1. Humble prayer.
ଅନୁସରଣରେ ବସ୍ତୁଟ ମନ ନେବ
କାଳ ଜାଣି ଭାବ ସାଧଣ ପରଚିବ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତୁଟ ।
୨ । ଆପଣାର ଆଶାପୂରଣାର୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବା—2. Following a person with a view to his granting a prayer; waiting upon a person.
ବଧୂରନ୍ୟହାସି ମେ. ଅନୁସରଣ ଯେମନ୍ତ ଉହିଁକ ଅନା ।
ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମମୁଦ୍ରାନାଥ ୩।୪୮ ।

ଅନୁସରଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନୁସରଣ+ଓ. ଇଆ)—
Anusaraṇiāṉ ୧ । ଅନୁସରଣକାରୀ—
1. Following (a person with a prayer).
୨ । ଆଶ୍ରିତ—2. Dependant.
୩ । ଉମେଦ୍‌ବାର; ପ୍ରାର୍ଥୀ—3. Suitor.
୪ । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଏ—4. Waiting upon a person for the fulfilment of some aim

ଅନୁସରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନୁସରଣ)—
Anusaribā ୧ । ପ୍ରାପ୍ତି ଆଶାରେ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବା—
1. To be in pursuit for some thing.
ଦେ ସୀର. ବଫଳେ ଜଂଘା ମର ଅନୁସର । ଜଗନ୍ନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।
୨ । ଅନୁସରଣ କରିବା— 2. To pray personally
ଅନୁସର ରହ ଯେ ହରନ୍ତ ଦନକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୩ । ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା—3. To be a suitor.
ଅନୁସରୁଛ ଯେ ! ମନ୍ ପାସେ:ରହୁ ନାହୁଁ—ସଙ୍ଗୀତ ।
୪ । ବଦ୍ଧତ ବିନମ୍ର କରିବା—
4. To assume excessive humility.
କହୁଲେହେଁ ଅନୁସର ଘଟ ତ ନ ବସିଲ ରେ ।
ବଦସୂର୍ଯ୍ୟ. ଜଗୋପ୍ତବଭଞ୍ଜ—ତ ଗୀତ ।
୫ । ଚଳିବା—5. To accompany.
ଯେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ଅନୁସରେ, ସେ ଜଯାମୃତ ପାନ କରେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।
୬ । ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବା—6. To greet.
ବାଳା ଅନୁସର ନ ଥାଅିବା ଦେଖି ଚନ୍ଦ୍ର —ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାଙ୍କ. ୬୫୮ ।
୭ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—
7. To make searching examination.
ଘଳା ଭଗ୍ନସେନ ଥିବ ଅନୁସର ଦେଖିଲି ମୁଲୁଦ ସ୍ୟଦନ ।
ଚିଗୁଣଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଲାଷ ।

ଅନୁସାର—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ସୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Anusāra ୧ । ଅନୁଗମନ—1. Pursuit.
(ଅନୁସୃତ—ବିଣ) ୨ । ଅନୁକ୍ରମ—2. Accordance.
୩ । ଅନ୍ୱେଷଣ—3. Seeking.
୪ । ସମଭାବ; ପୂର୍ବାନୁରୂପ—4. Analogy.
୫ । ପଛରେ ଯିବା—5. Following.
(ଅନୁସାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୬ । (ପୁଂ) ଅନୁଚର; ଭୃତ୍ୟ; ପାଖଲୋକ—
6. A personal servant.
ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନୁସାରେ— According to.
ପ୍ରା. ବି.—ଅନୁସ୍ୱାର (ଦେଖ)
Anuswar (See)

ଅନୁସାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ସୃ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+
Anusāri କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଅନୁସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନୁସରଣ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅନୁଯାୟୀ—
1. Following after; follower.
୨ । ଅନୁରୂପ—2. Similar; tallying with.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁସାର+ଈ)—ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅଙ୍ଗସେବା କରିବା ଝିଅରାଣୀ; ଅଙ୍ଗଲଗା ଦାସୀ—A personal maid-servant.

ଅନୁସାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ— ୧ । ପାଳନ କରି; ଅନୁଯାୟୀ; ଲଙ୍ଘନ ନ
Anusāre କରି—1. In conformity with; in obedience to; according to.
୨ । (ଅମ୍ବକୁ) ସମାନ ହୋଇ—2. Equal to.

ଅନୁସୂଚକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ସୂଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anusūchaka ୧ । ଚଳନାସୂତ୍ର; ବିଷୟର ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା—
(ଅନୁସୂଚକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Occasioning refutation.
୨ । ଜ୍ଞାପକ—2. Pointing out.
୩ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଚନ୍ତା କରୁଥିବା—3. Reflecting.
୪ । ଇସାରାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—4. Hinting.

ଅନୁସୂୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ) (ଅନୁ+ସୂ ଧାତୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅ)—
Anusūyā ୧ । ଅତ୍ରିମୁନିଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
1. The wife of the sage Atri.
୨ । ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ସଖୀବିଶେଷ—
2. A companion of Śakuntalā.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଳରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶି' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନୁସୋରିବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି.—ଅନୁସରିବା (ଦେଖ)
Anusoribā — Anusaribā (See).

ଅନୁସ୍ତରଣ—ପୁ. ବି. (ଅନୁ + ସ୍ତୃ ଧାତୁ + ଅନ)—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୁଦ୍ଧି-କ୍ରିୟା ଉପଲକ୍ଷରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରାଯିବା ପଶୁ—
Anustaraṇa — The beast dedicated at the funeral ceremony.

ଅନୁସ୍ୱର—ପୁ. ବ. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ସ୍ୱର)—ଅନୁସ୍ୱାର ଦେଖ—
Anuswara — Anuswāra (See).

ଅନୁସ୍ୱର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ସ୍ୱର୍ଗ) — ତ୍ରିଶଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ପଠାଇବା ନିମନ୍ତେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ସ୍ୱର୍ଗ—The heaven Biswāmitra created for the King Triśanku.
Anuswarga

ତ୍ରିଶଙ୍କୁ ପାଇଁ ସେ ଅନୁସ୍ୱର୍ଗ କଲେ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ—ଶାନ୍ତି ।

ଅନୁସ୍ୱାର—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ସ୍ୱାର)—ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ଥିବା 'ନ୍', ଅନୁନାସିକ ବିନ୍ଦୁଚିହ୍ନିତ ସ୍ୱର—'ଂ', ଅଯୋଗବାହ ବର୍ଣ୍ଣ—A point or circle showing a letter coming after vowels and expressing the nasal sound 'm'.
Anuswāra

ଅନୁସ୍ୟୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ସିବ ଧାତୁ = ସେଇଁବା + କର୍ମ. ତ)—
Anusyūta ୧ । ଗ୍ରଥିତ—1. Intertwined.
୨ । ସତତ ସଂବଦ୍ଧ—
2. Closely connected.
୩ । ଦୃଢ଼ରୂପେ ଦିଆଁ ହୋଇଥିବା—
3. Closely sewn.

ଅନୁହରଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ହୃ ଧାତୁ = ହରଣ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସଦୃଶୀକରଣ; ସମାନ-କରିବା—1. Equalisation; making equal.
୨ । (ଯୌଗଗଣିତ) ସମାନ ମୂଲ୍ୟ କଳ୍ପିତ ହୋଇଥିବା ଦୁଇ ରାଶିର ପ୍ରକାଶ କରିବା ସ୍ୱତ୍ତ—2. Equalisation (in Algebra).
Anuharaṇa

ଅନୁହରତ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନୁହରଣ)—ସମାନ, ସଦୃଶ ବା ପର ଦେଖାଯାଉଅଛି—Looks like.
Anuharati

ବପୁ ଅନୁହରତ କନ୍ଦର୍ପ ରଣରୁଦ୍ଦ ।
ପ୍ରାଚୀ—ରଘବାରଥ !

ଅନୁହାର—ସଂ. ବି. (ଅନୁ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—ଅନୁହରଣ (ଦେଖ)
Anuhāra — Anuharaṇa (See)

ଅନୁହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନାମ) — ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର ପୁତ୍ର ଓ ପ୍ରହ୍ଲାଦଙ୍କର ଭାଇ—The son of Hiraṇyakaśipu and brother of Prahlāda.
Anuhārjya

ଅନୂକ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଉର ଧାତୁ = ସମବେତ ବା ମିଳିତ କରିବା + ଅ)—୧ । କୁଳ; ବଂଶ—
Anūka 1. Race; family.
୨ । ଆଚରଣ; ଶୀଳ — 2. Conduct.
୩ । ସ୍ୱଭାବ—3. Nature.
୪ । ଗତ ଜନ୍ମ—4. Former state of existence.
୫ । ଜୀବନର ପୂର୍ବ ଘଟଣାଚୟ—5. Antecedents.

ଅନୂଚାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ + ବଚ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Anūchāna ୧ । ଶିକ୍ଷାଦି ଷଡ଼ଙ୍ଗର ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ—
1. Properly learned in Vedic lore.
୨ । ସୁବିଦ୍ୱାନ୍—2. Very learned.
୩ । ସୁଶିକ୍ଷିତ—3. Well-trained; polished
୪ । ସୁସଭ୍ୟ—4. Civilised.
୫ । ବିନୀତ—5. Modest.

ଅନୂଢ଼—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ବହ ଧାତୁ + କ୍ତ)—ଅବିବାହିତ; ବାଡ଼ୁଅ (ପୁରୁଷ)—Unmarried (male); bachelor.
Anūrḍha — (ଅନୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନୂଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Anūdita ୧ । ପଶ୍ଚାତ୍‌କଥିତ—1. Spoken after.
(ଅନୁବାଦ—ବ) ୨ । ଭାଷାନ୍ତରିତ; ତର୍ଜମା କରାଯାଇଥିବା—
2. Translated.

ଅନୂଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ବଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Anūdya ୧ । ଅନୁବାଦଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁବାଦାର୍ହ—
1. Fit to be translated.
୨ । ଅବକ୍ତବ୍ୟ—2. Unspeakable.
୩ । ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
3. Pertaining to one's soul.
୪ । ଗୁରୁ; ଭାର—4. Heavy.
୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃପଣ—5. Miserly.
ସଂ. ବି. ଗୁରୁଜନ (ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—
Superiors (whose names are unutterable.)

ଅନୂନ—ସଂ. ବି. (ନ + ଊନ)—୧ । ଅଖଣ୍ଡ; ପୂର୍ଣ୍ଣ; ସମସ୍ତ—
Anuna 1. Whole; entire.
୨ । ଅଳ୍ପନ—2. Not less; not less than.
୩ । ସାଙ୍ଘା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବା ଅଳ୍ପ ନୁହେଁ—
3. Not small; not little.
୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ—4. Excessive

ଅନୂନକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୂନ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅନୂନ (ଦେଖ)
Anūnaka — Anūna (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଝ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ	ଇଅ	ଜ	ନ୍ଦ

ଅନୂପ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ + ଅପ୍ = ଜଳ + ଅ)—
Anupa ୧ । ଜଳପ୍ଲାବିତ (ସ୍ଥାନ)—1. Marshy (place)
(ଅନୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଜଳଯୁକ୍ତ ବା ଜଳୀୟ (ଦେଶ)—
2. Watery (Country)
୩ । ଓଦା ସ୍ଥାନ—3. Moist (Country).

ସ. ବି. ପୁଂ.—୧ । ମହିଷ—1. Buffalo.
୨ । (ନାମ) ପୁରୁଣୋକ୍ତ ରାଜାବିଶେଷ—
2. Name of a king.

ଅନୂରୁ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଊରୁ)—ଊରୁ ବା ଜଙ୍ଘ ହୀନ—
Anūru Thighless.
ସ. ବି.—ଅରୁଣ; ସୂର୍ଯ୍ୟ ସାରଥି (ଏହାଙ୍କର ଊରୁ ନ ଥିବାରୁ)
The charioteer of the Sun God; the personification of dawn or the morning-glow before the Sun-rise.

ଅନୂରୁସାରଥି—ସ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନୂରୁ + ସାରଥି)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Anūrusārathi The Sun.

ଅନୂର୍ଦ୍ଧୀ—ଦେ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତବିଶେଷ—
Anūrddhwā The name of a ship or a boat.
[ଦ୍ର—ଭୋଜପ୍ରବନ୍ଧିତ ଯୁକ୍ତିକଳ୍ପତରୁ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ ପୋତର ବିଶେଷ ବିବରଣ ଅଛି । ଜଗବନ୍ଧୁ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ଅନୃକ୍—ସଂ ବି. ପୁଂ. (ନ + ଋଚ୍ + କ୍ୱିପ୍ + ଅ —ଅବ୍ରତୁଆ ପିଲ୍ଲ; ଯେଉଁ
Anṛuk ବାଳକର ଉପନୟନ ହୋଇ ନାହିଁ—A boy not initiated to the Upanayana ceremony.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅବ୍ରତୁଆ—Not yet invested with the sacred thread.

ଅନୃଚ୍—ସ. ବି. ଓ ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଋଚ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍)—
Anṛuch ଅନୃକ୍ (ଦେଖ)
Anṛuk (See)

ଅନୃଜୁ—ସ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ନ + ଋଜୁ)—୧ । ବକ୍ର; ଅସରଳ—
Anṛuju 1. Not straight; curved; crooked; tortuous.
୨ । ଅସରଳ; କପଟୀ—2. Insincere.

ଅନୃଣୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ନ + ଋଣୀ)—
Anṛuṇī ଅଋଣୀ; ଋଣମୁକ୍ତ—Not indebted; free from debts.

ଅନୃତ—ସଂ. ବିଣ (ନ + ଋତ = ସତ୍ୟ)—ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟା—
Anṛuta False; untrue.
ସ. ବି—୧ । ମିଥ୍ୟା କଥା—1. Falsehood; lie.
୨ । (ନ + ଋ ଧାତୁ = ହିଂସା କରିବା + ତ)—ହିଂସା—
2 Jealousy.
୩ । କୃଷିକର୍ମ; ଶସ୍ୟୋତ୍ପାଦନ କ୍ରିୟା—
3. Cultivation for raising crops.

ଅନେଇ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ୟାସ୍ମୈ)—ଅନ୍ୟାସ୍ମୈ—Wrong.
Anei ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା—ଗ୍ରହଣ କର—Looking.
ଅନ୍ୟାୟ ଗ୍ରା. ଅ—ଅନୁସାରେ—According to.
(ଯଥା—ରୂପକୁ ଅନେଇ ଦେଖ ।)

ଅନେଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଅନାଇବା; ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଦେଖିବା—
Aneibā To look at.
ଚାଓଣା
तकाना

ଅନେକ—ସ. ବିଣ. (ନ + ଏକ)—୧ । ଏକାଧିକ—
Aneka 1. More than one.
(ଏକ—ବିପରୀତ) ୨ । ବହୁ; ନାନା; ପ୍ରଚୁର—
2. Much; many; various; abundant.

ଅନେକ ଅନେକ—ଦେ. ବି—ବହୁସଂଖ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତି—
Aneka aneka Many people; many a man.

ଅନେକଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. [ଅନେକ + ଜନ ଧାତୁ = ଜନ୍ମିବା + ଅ;
Anekaja ଏକରୁ ଅଧିକ ଥର (ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମେ ଉମ୍ବରୂପେ ମାତୃ ଗର୍ଭରୁ ଓ ପୁଣି ଛୁଆରୂପେ ଉମ୍ବରୁ) ଜାତ ହେବାରୁ]—୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird.
୨ । ସରୀସୃପ—2. Reptile.
୩ । ବିଷ୍ଣୁ (ପୃଥିବୀରେ ବହୁତ ବାର ଅବତାର ଧାରଣ କରି ଥିବାରୁ)—3. Bishnu.

ଅନେକତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନେକ + ପଞ୍ଚମୀ ଓ ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି
Anekataḥ ଅର୍ଥରେ. ତଃ)—୧ । ଅନେକଙ୍କଠାରୁ—
1. From several persons.
୨ । ଅନେକଙ୍କଠାରେ—2. With several persons.

ଅନେକଧା—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନେକ + ପ୍ରକାର ଅର୍ଥରେ. ଧା) —
Anekadhā ୧ । ବହୁବିଧ; ନାନାପ୍ରକାର—
1. In many different ways.
୨ । ଅନେକାଂଶରେ—2. Into many parts.
୩ । ଅନେକଶାଖାରେ—3. In many branches.

ଅନେକପ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନେକ+ପା ଧାତୁ = ପିଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
Anekapa [ଅନେକ ବାଟରେ (ଯଥା; ମୁଖ, ଶୁଣ୍ଡ, ନାସିକା (ଅନେକପୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଦିରେ) ଜଳ ପିଇଥିବାରୁ]
ହସ୍ତୀ—Elephant.

ଅନେକବିଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନେକ + ବିଧା = ପ୍ରକାର)—
Anekabidha ବହୁ ପ୍ରକାରର; ବହୁବିଧ—
Of many kinds.

ଅନେକଶଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. ଓ ଅ. (ଅନେକ + ବାଚ୍ୟାର୍ଥ. ଶଃ)—
Anekaśaḥ ୧ । ଅନେକରୂପେ—1 In many ways.
୨ । ଅନେକ ବାର; ଅନେକ ଥର—2. Several times.
୩ । ବହୁ ପରିମାଣରେ ବା ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ—
3. In large number or quantity.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି କଣ୍ଠ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କଣ୍ଠ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନେକାନେକ—ଦେ. ବିଣ. (ସାମ୍ପ୍ରାର୍ଥେ. ଦ୍ୱିରୁ; ଅନେକ + ଅନେକ)—
Anekāneka ବହୁ. ଅନେକ—Multitudinous.

ଅନେକେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ବହୁବଚନ)—
Aneke ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି; ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି; ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି—
Many persons; more than one person.

ଅନେକେଇ—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ—ଅନେକେ (ଦେଖ)
Anekei Aneke (See)

ଅନେକ୍ଷୁ—ସଂ. ବ—ଅଣଖୁଆ (ଦେଖ)
Anekshu Aṇakhuā (See)
କବରଜ ଦ୍ୱରେକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର· ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।

ଅନେଡ଼ମୂକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନେଡ଼ = ବଧିର + ମୂକ = ବାକ୍‌ଶକ୍ତି ରହିତ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବଧିର ଓ ବାକ୍‌ଶକ୍ତି-ଶୂନ୍ୟ—1. Entirely deaf and dumb.
୨ । ଶଠ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Cheat; deceitful (person)

ଅନେଶତ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଊନଶତ)—ଏକ ଊନ ଶତ; ଅନେଶତ—
Aneśata The number Ninety-nine; 99.
ଅନେଶତ ଅର ଗଦାକୁ ମେ ଝୁଲଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅନେହାଃ—ସଂ. ବି. (ସଂ. ଅନେହସ୍; ଅନ୍ + ଏହସ୍)—
Anehāḥ କାଳ; ସମୟ – Time.

ଅନୈକାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ + ଏକାନ୍ତ)—
Anaikānta ୧ । ବ୍ୟଭଗ୍ଧ—1. Not confined to a single woman.
(ଅନୈକାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳ—2. Changeful; fickle-minded.

ଅନୈକାନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୈକାନ୍ତ + ଇକ)—
Anaikāntika ଅନୈକାନ୍ତ (ଦେଖ)
(ଅନୈକାନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Anaikānta (See)

ଅନୈକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଐକ୍ୟ)—
Anaikya ୧ । ଐକ୍ୟର ଅଭାବ—1. Want of unity.
୨ । ବିରୋଧ—2. Opposition.
୩ । ଅନେକତ୍ୱ—3. Multitude.

ଅନୋକହ—ସଂ. ବି. (ଅନସ୍ = ଶକଟ + ଅକ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅ; ବା ହନ୍ ଧାତୁ = ନାଶ କରିବା + ଅ)—
Anokaha (ଯେ ଶକଟର ଗତିକୁ ନାଶ ବା ବନ୍ଦ କରେ ।)
ତରୁ; ବୃକ୍ଷ—Tree.

ଅନୋଦନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଓଦନ)—
Anodana ଅନ୍ନବର୍ଜିତ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ; ଅନାଉଳ ସାମଗ୍ରୀ; ଶୀତଳ-ସାମଗ୍ରୀ—Food excepting boiled rice.

ଅନୋମା—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ନଦୀବିଶେଷ;. ଏହା କପିଳବାସ୍ତୁର
Anomā ସୀମାନ୍ତରେ ଥିଲା; ଏହା କୂଳରେ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସନ୍ନ୍ୟାସବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ—The name of a river situated near Kapilabāstu. On the bank of this river Siddhārtha renounced the world.

ଅନୋଳି—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନାଉଳି (ଦେଖ)
Anoli Anauli (See)

ଅନୌଚତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୌଚତ୍ୟ)—ଅନୌଚତ୍ୟ (ଦେଖ)
Anauchiti Anauchitya (See)

ଅନୌଚତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନ + ଉଚତ + ଷ୍ୟଞ୍. ଯ.)—
Anauchitya ବେଠିକଣା; ମର୍ଯ୍ୟାଦାଭଙ୍ଗ—Impropriety; improper conduct.

ଅନୌପମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଉପମା + ଯ)—
Anaupamya ୧ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଉପମା ନାହିଁ—1. Incomparable.
୨ । ଆତ୍ମରୂପ—2. Resembling one's self only.
୩ । ଅନୁପମେୟ—3. Matchless.

ଅନୌଳି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନାଉଳି (ଦେଖ)
Anauli Anauli (See)

ଅନ୍ତ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବନ୍ଧନ କରିବା—
Ant (root) To bind.

ଅନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅମ ଧାତୁ + ତ୍ୱାବ. ତ)—
Anta ୧ । ଶେଷ—1. The end.
୨ । ସୀମା—2. Limit.
୩ । ମୃତ୍ୟୁ; ନାଶ—3. Death; extinction.
୪ । ସ୍ୱଭାବ; ସ୍ୱରୂପ—4. Nature.
୫ । ନିଶ୍ଚୟ—5. Certainty.
୬ । ଗତିବିଧି—6. Where-abouts; movements.
ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ର)—ଉଦରର ନାଡ଼ୀ—
ଆଁତ 1. Entrails; bowels; viscera.
ଆନ୍ତ; ଆନ୍ତାଡ଼ି ୨ । (ସଂ. ଅନ୍ତଃ)—ଅନ୍ତର; ହୃଦୟ—2. Heart; mind.
୩ । (ସଂ. ଅନନ୍ତ) ଅନନ୍ତ (ଦେଖ)
3. Ananta (See)
୪ । ଆନ୍ତରିକ ଭାବ—4. Mental condition.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ସମୀପ; ନିକଟସ୍ଥ—1. Near; adjacent.
୨ । ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful; pleasing.

ଅନ୍ତଃ—ସଂ; ବି. (ଅନ୍ ଧାତୁ + ତର୍)—୧ । ହୃଦୟ—
Antaḥ 1. Heart.
୨ । ମନ—2. Mind.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଷ	ଜ	ଶ,ଙ	ଙ୍କ	ଇଁ	ଉଅ	ଓ	
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଔ	ଂ	

୩ । ଭିତରେ—3. Inside; inner part.

୪ । ମଧ୍ୟ—4. Middle,

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ରେ ଲାଗି ଏହି ଅର୍ଥମାନ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ । ଯଥା— ଅନ୍ତଃକରଣ; ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଅନ୍ତଃକରଣ—ସଂ. ବ (ଅନ୍ତର୍ + କରଣ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Antaḥkaraṇa ୧ । ଅନ୍ତରିନ୍ଦ୍ରିୟ—1. Internal organ or sense.

୨ । ମନ—2. Mind.

୩ । ହୃଦସ୍ଥ—3 Heart.

୪ । ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ଅହଙ୍କାର ଓ ଚିତ୍ତର ମିଳନାବସ୍ଥା; ମାନସିକ ବୃତ୍ତିତ୍ରୟ—4. The faculty of intention, willing and volition.

ଅନ୍ତଃକପଟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତଃ + କପଟ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Antaḥkapaṭī ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ (ଦେଖ) Antaḥkuṭila (See)

ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତଃ + କୁଟିଳ)—୧ । କପଟୀ—
Antaḥkuṭila 1. Hypocritical.
(ଅନ୍ତଃକୁଟିଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବକ୍ରାନ୍ତଃକରଣ—2. Crooked; of crooked mind.

୩ । ଅସରଳ—3. One who is not frank.

ସଂ. ବ—ଶଙ୍ଖ—Conch-shell (with convolution)

ଅନ୍ତଃପାତୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅନ୍ତଃ + ପତ ଧାତୁ + ଇନ୍)—ମଧ୍ୟଗତ; ଅନ୍ତର୍ଗତ;
Antaḥpātī ଅନ୍ତର୍ଭୂତୀ—Falling under; situated in; comprised in.

ଅନ୍ତଃପୁଟ—ସଂ. ବ (ଅନ୍ତଃ + ପୁଟ)—ଅନ୍ତଃପୁଟ; ହୃଦରସ୍ଥ ନାଡ଼ୀପଟଳ—
Antaḥputa Entrails.

ଅନ୍ତଃପୁର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତଃ + ପୁର)— ଅବରୋଧ; ଅନ୍ତଃମହଲ; ସ୍ତ୍ରୀ
Antaḥpura ଲୋକଙ୍କ ଚଲାଚଲ ହେବା ଗୁପ୍ତର ଅନ୍ତର୍ଭୂତୀ ଅଞ୍ଚଳ—Female apartment; harem; seraglio.

ଅନ୍ତଃପୁରଚର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତଃପୁର + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Antaḥpurachara କଞ୍ଚୁକୀ; ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷକ ଭୃତ୍ୟ—
(ଅନ୍ତଃପୁରଚରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) A servant serving in the harem.

ଅନ୍ତଃପୁରଚାରୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃପୁର + ଚର ଧାତୁ + ଇନ)—
Antaḥpurachārī ଅନ୍ତଃପୁରଚର (ଦେଖ)
(ଅନ୍ତଃପୁରଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Antaḥpurachara (See)

ଅନ୍ତଃପୁରିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃପୁର + ଇକ)—
Antaḥpurika ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷକ ଭୃତ୍ୟ—A male servant; a keeper in charge of the harem.

ଅନ୍ତଃସଂଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଉପରେ ଜଣା ନ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ
Antaḥsaṃjñā ଯାହାର ଅନ୍ତରରେ ଚୈତନ୍ୟ ବା ଜ୍ଞାନ ଥାଏ (ଯଥା—ବୃକ୍ଷ)—Having inner consciousness

[ଦ୍ର—ସାର୍ ଜଗଦୀଶଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି ଯେ ଉଦ୍ଭିଦମାନେ ଅନ୍ତଃସଂଜ୍ଞ । ମନୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି ।]

ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତଃ + ସତ୍ତ୍ୱ = ଜୀବ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ;
Antaḥsattwā ଯାହା ଅନ୍ତରରେ ପ୍ରାଣୀ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଏ)—
ଗର୍ଭିଣୀ; ଗର୍ଭବତୀ—Big with child; pregnant

ଅନ୍ତଃସଲିଲ—ସଂ. ବିଣ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନ୍ତଃ + ସଲିଲ = ଜଳ)—
Antaḥsalila ଯାହାର ଭିତରେ ଜଳ ଥାଏ—Having (ଅନ୍ତଃସଲିଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) water under the surface.

ଅନ୍ତଃସଲିଲବାହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃସଲିଲ + ବହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.
Antaḥsalilābāhī ଇନ୍)—ଯାହାର ତଳରେ ଜଳଧାରା
(ଅନ୍ତଃସଲିଲାବାହିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବହୁଅଛି—Having a current flowing underneath

ଅନ୍ତଃସଲିଲା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତଃସଲିଲ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅନ୍ତଃସଲିଲର
Antaḥsalilā ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Antaḥsalila.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ନଦୀ (ଏହାର ଭୂପୃଷ୍ଠ ତଳରେ ଜଳସ୍ରୋତ ବହୁଥିବାରୁ)—, rivers) Of subterraneon water flowing below the apparently dry surface

ଅନ୍ତଃସାର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତଃ + ସାର)—୧ । ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସାର—
Antaḥsāra 1. Internal substance.

୨ । ଦୃଢ଼ ପଦାର୍ଥ—2. Solid matter

ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (କ୍ୟା ଭତ୍; ଅନ୍ତଃସାର + ଶୂନ୍ୟ.)—
Antaḥsāraśunya ୧ । ଫମ୍ପା—1. Hollow within.

୨ । ଯାହା ଭିତରେ ସାର ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ—
2 Devoid of solid substance.

୩ । ହୃଦସ୍ଥ ନ ଥିବା—3. Without heart.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସ ପ୍ରକାର ଉପଯୋଗିତା ନ ଥିବା—
4 Having no inner worth; worthless

ଅନ୍ତଃସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତଃ = ଭିତର + ସ୍ଥା ଧାତୁ = ରହିବା
Antaḥstha + ଅ)—ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ—Standing or situated within.

ଅନ୍ତଃସ୍ଥବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ ପରିଭାଷା)—ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷର;
Antaḥsthabarṇṇa ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ୪ର୍ଗ ଓ ଉଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ (ଯଥା; ଯ, ର, ଲ, ବ)—
The letters Ja, Ra, La and Wa.

ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ଯ—ସଂ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅବର୍ଗୀୟ 'ଯ'—The 'Ja'
Antaḥstha Ja sound and letter.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ୟ; ଇ + ଅ ପରି]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ତାଁ' ନ ପାଇଲେ 'ତା' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲଚେଁ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ବ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ—
Antahstha ba — The 'wa' sound and letter.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଓ୍' ପର । ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଓ୍ ବା ଔ ସଦୃଶ ଲେଖନ୍ତି ।]

ଅନ୍ତଃସ୍ୱେଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତଃ+ସ୍ୱେଦ=ଝାଳ)—ଦେହ ଭିତରେ ଯାହାର ମଦ ବା ସ୍ୱେଦ ଅଛି—
Antahsweda — Having perspiration in the body.
ସଂ. ବି—ମଦସ୍ରାବୀ ହସ୍ତୀ—An Elephant in rut.

ଅନ୍ତକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା+ଣିଚ୍ କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —୧ । ଯମ; ମୃତ୍ୟୁଦେବତା—
Antaka — 1. Death; God of Death.
୨ । ଉରଣୀ ନକ୍ଷତ୍ର; ଦ୍ୱିଜା ନକ୍ଷତ୍ର—
2. The second constellation (in Hindu astrology).
ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିନାଶକାରୀ—1 Destructive; destroying.
୨ । ମାରାତ୍ମକ—2. Deadly; mortal; fatal.

ଅନ୍ତକପଟ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତଃ+କପଟ)—
Antakapaṭa — ହୃଦୟର କପଟତା ବା କୁଟିଳତା—କପଟହୃଦୟ
Crookedness of the mind.

ଅନ୍ତକପଟିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅନ୍ତଃ+କପଟୀ)—
Antakapaṭiā — ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ (ଦେଖ) ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ
Antahkutila (See)
(ଅନ୍ତକପଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ତକପଟୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନ୍ତଃକୁଟିଳ (ଦେଖ)
Antakapaṭī — Antakuṭila (See)
(ଅନ୍ତକପଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ତକର—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ+କୃ=କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Antakara — ବିନାଶକାରୀ—Causing death; bringing about destruction.

ଅନ୍ତକାଳ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ+କାଳ=ସମୟ)—
Antakāla — ୧ । ଚରମ ସମୟ; ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବ ସମୟ—
1. Hour of death; the last moment.
୨ । ଜୀବର ମୃତ୍ୟୁ ସମୟ—2. Point of death.
ଅନ୍ତକାଳେ ବୈକୁଣ୍ଠ ହଅନ୍ତୁ ଚକ୍ରପାଣି—ମାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅନ୍ତକୁଟୀଳ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅନ୍ତକୁଟିଳ)—ଅନ୍ତଃ କୁଟିଳତା—
Antakuṭila — Crookedness of mind.
ଅନ୍ତକୁଟିଳା / ଅନ୍ତକୁଟିଳୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରା. ବିଣ—କୁଟିଳମନା—
Of a crooked mind.

ଅନ୍ତକୋଷ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅନ୍ତ+କୋଷ)—ଅନ୍ତବୃଦ୍ଧି ରୋଗ—
Antakosha — Hernia.
ଅନ୍ତବୃଦ୍ଧି

ଅନ୍ତକୋଷିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନ୍ତକୋଷ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Antakoshiā — (a person) Suffering from hernia.

ଅନ୍ତଗ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତ=ଶେଷ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅ)—
Antaga — ୧ । ପାରଗ; ପାରଙ୍ଗମ; ପାରଗାମୀ—1. (one) Who has reached the end; well-versed in; deeply read.
୨ । ମୃତ—2. Dead.

ଅନ୍ତଗୁଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ; ଅନ୍ତଃ+ଗୋଲକ)—ପେଟ ବା ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ହେବା ବ୍ରଣବିଶେଷ—Appendicites; boil in the entrails.
ଅନ୍ତଃଗୁଳ୍ମ

ଅନ୍ତଚରା (ବାରୁ)—ଦେ. ବିଣ—(ଯେଉଁ ମାଇ ଘୋଡ଼ାର ଅନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ
Antachirā (Bāru) — ବାହାର କର କୁଆଡୁ ପେଟରୁ କଢ଼ା ଯାଇଥାଏ — ଅତି ଦ୍ରୁତଗାମୀ ଅଶ୍ୱ—Very swift horse.
[ଦ୍ର—କାହାଣୀ ଆଦରେ ଅତି ବେଗବାନ୍ ଅଶ୍ୱକୁ ଅନ୍ତଚରା ବାରୁ ବୋଲି କହାଯାଏ । ଏହି ଘୋଡ଼ାକୁ ମାଆ ଜନ୍ମ କରି ନ ପାରିବାରୁ ଜାଇ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମାଆର ପେଟକୁ ଚରି ଏ ଘୋଡ଼ା କୁଆଡୁ ବାହାର କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଏହି ନାମ ।]

ଅନ୍ତଜଳିବା—ଦେ. ବି—ପେଟ ଜଳିବା; ଅତି କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହେବା—
Antajalibā — Being very hungry.
ଅଁତଡ଼ୀଜଳନା

ଅନ୍ତତଃ—ଦେ. କି. ବିଣ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ+ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ତହିଁ)—୧ । ନକାମୁ ପକ୍ଷରେ—
Antatah — 1. At any rate.
୨ । ଶେଷରେ—
2. At the end; in the extreme.

ଅନ୍ତଦୁଲୁକିବା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ ଥରିବା; ହୃଦସ୍ପନ୍ଦନ କମ୍ପିବା—
Antadulukibā — Shaking of the heart.

ଅନ୍ତପିତ୍ତ—ଦେ. ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅନ୍ତ ଓ ପିତ୍ତ)—ଶରୀରାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ଅନ୍ତ ଓ ପିତ୍ତ—
Antapitta — Entrails and bile in the body.
ଅନ୍ତପିତ୍ତ ଅଶିଲେ କଇଳା ଅନ୍ତ ପିତ ଦହ ହୁଏଁ—ମାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅନ୍ତପିତ୍ତ ଦୁହିଁ ହେବା—ଦେ. ବି—ଅତି କ୍ରୋଧରେ ଜର୍ଜରିତ ହେବା; ରାଗରେ ଅସମ୍ଭାଳ ହେବା—
Antapitta duhiñ hebā — Being mad with anger.
(ଯଥା—ତା' କଥା ଶୁଣିଲେ ତୁମ ଅନ୍ତପିତ୍ତ ଦୁହିଁ ହୋଇଯିବ)

ଅନ୍ତପୁଟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତଃପୁଟ)—ଉଦରର ନାଡ଼ୀଘଟିତ ପେଟ
Antaputā — ଭିତରେ ଥିବା ନାଡ଼ି ଓ ମୁଣ୍ଡି ଆଦ (ଏଥିରେ କାଣ୍ଡି ଅନ୍ତ;ନଡିଭୁଡୀକୋଟା ହୋଇ ନ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଆଦ ଥାଏ)—
Entrails; bowels.

ଅନ୍ତପୁଟି—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତପୁଟା (ଦେଖ)
Antaputi — Antaputā (See).

ଅନ୍ତପୁଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବି.—ଅନ୍ତପୁଟା (ଦେଖ)—
Antapurdā — Antaputā (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର୍ୟ	ଦ୍ଧ
୨	ଐ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଜ୍ଞଥ	ଦ୍ଧ	ନ୍ଦ୍ର

ଅନ୍ତଃପୁର—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ.—ଅନ୍ତଃପୁର—Harem.
Antapura

ଏବ ଦେବକ ଅଗମ୍ୟ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଜାଣିଁ ପ୍ରବେଶେ କରୁ ଅଣ—
ଶିଶୁଙ୍କର. ଉଷା ଅପହରଣ ।

ଅନ୍ତବରତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—ଅନନ୍ତବ୍ରତ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Antabarata (etc) Anantabrata (etc) (See).
ଅନନ୍ତବ୍ରତ

ଅନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ)—ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)—
Antabarṇṇa Antyabarṇṇa (See).

ଅନ୍ତବାଜୀ—ଦେ. ବ.—ଅନନ୍ତବାଜ (ଦେଖ)—
Antabājī Anantabāji (See)

ଅନ୍ତବାସୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ+ବସ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍)—
Antabāsī ୧ । ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ—Adjoining.
୨ । ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା—2. Living near.
ସଂ. ବ.—୧ । [ଅନ୍ତ=(ଗୁରୁଙ୍କ) ସମୀପ+ବସ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍ ୩ମା. ୧ବ]—
ଶିଷ୍ୟ; ଛାତ୍ର—1. Student; pupil;disciple.
୨ । (ଅନ୍ତ=ଶେଷ+ବସ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍. ୩ମା. ୧ବ)—
ଚଣ୍ଡାଳ; ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି—
2. The pariah.

ଅନ୍ତବୁଜୁଲା—ଦେ. ବ.—ଅନ୍ତଃପୁରା (ଦେଖ)
Antabujulā Antaputā (See).

ଅନ୍ତବୁଜୁଲି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—ଅନ୍ତଃପୁରା (ଦେଖ)
Antabujuli Antaputā (See).
ଅନ୍ତର୍ଭୁଁଡ଼ୀ
ଜାହାର ଅନ୍ତରୁକୁଳ ଅଣ୍ଡେ ଉର । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ. ୫୩ ।

ଅନ୍ତବ୍ରତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅନନ୍ତବ୍ରତ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Antabrata. (etc.) Anantabrata (etc) (See).
ଅନନ୍ତବ୍ରତ

ଅନ୍ତଭାଗ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ =ଶେଷ+ଭାଗ) ଶେଷଭାଗ; ଶେଷାଂଶ—
Antabhāga The last part; the last portion.
ଦେ. ବ. (ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ଭାଷା)—ବାଇବଲ୍‌ର ଶେଷଗ୍ରନ୍ଥ—
The New Testament of the Bible.

ଅନ୍ତମାଳା—ଦେ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ଉଦ୍)—ଅନ୍ତଃପୁରା (ଦେଖ)
Antamālā Antaputā (See).
ଜାହା ଅନ୍ତମାଳା ଜାଡ଼ି ବୁଲି ଜଏ ଉର ।
ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ. ୫୩ ।

ଅନ୍ତମୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—ଅନ୍ତଃପୁରା (ଦେଖ)
Antamuṇā Antaputā (See).

ଅନ୍ତର୍—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ+ର୍=ଗ୍ରହଣ କରିବା+ଡ଼ି) ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥମାନ ବୁଝାଏ—
Antar

୧ । ମଧ୍ୟରେ (ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ; ଅନ୍ତର୍ଗତ)—
1. Within.
୨ । ଶେଷରେ (ଯଥା—ଅନ୍ତଃସୀମା)—
2. At the end.
୩ । ଦୂର (ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ) —3. Distant.
୪ । ବ୍ୟବଧାନ (ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ଗଳ)—4. Space.
୫ । ମନଃସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟଥା)—5. Mental.
୬ । ହୃଦୟରେ (ଯଥା—ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୱାଳା)—6. Heart.

ଅନ୍ତର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ+ର୍ ଧାତୁ+ଅ)—
Antara ୧ । ଅବକାଶ—1. Interval.
୨ । ମଧ୍ୟ—2. Interior.
୩ । ରନ୍ଧ୍ର; ଛିଦ୍ର—3. Hole.
୪ । ଅବସର—4. Opportunity.
୫ । ସୀମା; ଅବଧି—5. Limit.
୬ । ବସ୍ତ୍ର; ପରିଧାନ—6. Cloth.
୭ । ଅନ୍ତର୍ଧାନ; ଅଦୃଶ୍ୟତା—7. Disappearance.
୮ । ଭେଦ—8. Disagreement.
୯ । ତାରତମ୍ୟ; ପ୍ରଭେଦ—9. Difference.
୧୦ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ—
10. Space left between two things.
୧୧ । ବ୍ୟବଧାନ; ଦୂରତ୍ୱ—11. Distance.
୧୨ । ଉଣା; ବ୍ୟତିରେକ—12. Absense.
୧୩ । ବହିଃସ୍ଥାନ —13. Outside.
୧୪ । ତାଦର୍ଥ୍ୟ—14. Similar meaning.
୧୫ । ଉତ୍ତେଶ; ଆଧିକ୍ୟ—15. Excess.
ଦେ. ବ—୧ । ଅନ୍ତରାୟ ସ୍ୱରୂପ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବସ୍ତୁ—
1. Impediment.
୨ । ଉଚ୍ଛେଦ—2. Separation.
ଘଡ଼ଙ୍କ ଅନ୍ତର ମୋର ନ ହୁଅଇ ସହ । ଜଗନ୍ନାଥଶୋର. ସୀତାବନବାସ ।
୩ । ମନ; ହୃଦୟ—3. Heart; mind.
ସତ୍ୟ ଦୁଃଖ ତୁ ନ ଜାଣୁ[ିକୁ ନାଥ ଅନ୍ତର ପ୍ରମାଣ ।
ଜିତ୍ରୋଥ. ସ୍ୱଗବଉ. ୮୩ ।
୪ । ମଧ୍ୟସ୍ଥଳ—4. Middle.
୫ । ଭିତର; ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ—5 Inside.
୬ । ଅନ୍ତ—6. Entrails.
୭ । କପଟ—7. Hypocricy.
ଅନ୍ତର୍ଗତେ ଯେବେ ଥିଲୁ ଅନ୍ତର, ତହିଁ କଥା କର୍ଣ୍ଣେ ଗେଲ—ଜଗତ୍ସୂତ୍ର ।
୮ । କଷ୍ଟ—8. Difficulty.
ମହର୍ଷି ବଶ୍ୱାମିତ୍ର ଅଛ ମେନକାର, ସଙ୍ଗମ ହୋଇବାକୁ ବହୁତ ଅନ୍ତର ।
କୃଷ୍ଣଜି ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
୯ । ଗୁଳା ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଦାସୀ ଗର୍ଭସମ୍ଭୂତ ପୁତ୍ର—
9. Illegitimate child of a Kshatriya-father through a concubine.

Digitized by srujanika@gmail.com

କାର୍ତ୍ତାରେ ଯେବେ ଅତର ପ୍ରସାରେ ୍ଚତ ୍ ଚଢିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୍ ଚଢିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ୍ ଚଢିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନେଲେ, ସେତେ ଏ ଛନ୍ଦାକୋଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଜନ୍ୟପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚୁହିଁର ବପରିବର୍ତ୍ତ ୍ ବା ୍ ଚଢିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା.— 'ଗାଡ଼ି' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଅ' ଦେଖିବେ: 'ଉଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦାସୀଗର୍ଭଜାତ—
1. Born of a concubine.
୨ । ସଦୃଶ—2. Similar.
୩ । ଆତ୍ମୀୟ—3. Related.
୪ । ପୃଥକ୍; ଅପର; ଅନ୍ୟ—4. Different.
(ଯଥା—ଆଜ କଥା କାଲିକ ଅନ୍ତର ।)
[ଦ୍ର—ଏ ଅର୍ଥରେ ସଂସ୍କୃତରେ'ଅନ୍ତର'ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା—ଗ୍ରାମାନ୍ତର; ଦେଶାନ୍ତର—କାରଣ ସମାସରେ 'ଅନ୍ୟ' ଶବ୍ଦ ସ୍ଥଳରେ 'ଅନ୍ତର' ଆଦେଶ ହୁଏ ।]
୫ । ହୃଦ୍‌ଗତ—5. Mental.
୬ । ଅନ୍ତର୍ଗତ—6. Internal.
୭ । ମଧ୍ୟଗତ—7. Situated in the middle.
ଦେ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ) (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶା)—ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହର ଦଶା-ଭୋଗ କାଳରେ ଏକ ଗ୍ରହର ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥାନ—
(Astrology) A state of one planet appearing at a distance during the ascendance of another planet.
ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ତରିତ; ପୃଥକ୍—Different.

ଆଜ କଥା କାଲି ଅନ୍ତର ତ ପୁଣି ମହତ୍ତ୍ୱେ ମୂଲ୍ୟେ ଭେଦ ।
ଜଦକଗୋର. ଜଗନ୍ନାଥ ।

ଅନ୍ତରକଟା—ଦେ. ବିଣ—ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—
Antarakaṭā Faithless; perfidious.
ଅଁତଘାଇ

ଅନ୍ତରକରଣ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତଃକରଣ)—
Antarakaraṇa ହୃଦପିଣ୍ଡ; ଅନ୍ତଃକରଣ—Heart.

ସୁଶାନ୍ତ ଥୟା ମନ୍ତ୍ରଜଗେ, ଜମ୍ଭିଲ ଅନ୍ତରକରଣେ ।
କରଲାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅନ୍ତର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୂର କରିବା—
Antara karibā 1. To send away to a distance.
ଅନ୍ତରକରା ୨ । ତଡ଼ିଦେବା—To drive away.
ଅନ୍ତରକରନା ୩ । ଭିନ୍ନ କରିଦେବା; ପୃଥକ୍ କରିଦେବା—
3. To separate (in mess or lodging).
୪ । ପାସୋରିବା; ହୃଦପିଣ୍ଡରୁ ଉଲିଯିବା; ମନରୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା—
4. To forget; to shake off from the mind.

ଯେଉ ପାଣ୍ଡବ ଜରିବ ଅନ୍ତର—ଉଷ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି. ୧୭।୧୧ ।

ଅନ୍ତରଖିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅନ୍ତରିକିଆ (ଦେଖ)
Antarakhiā Antarikhiā (See)

ଅନ୍ତରଗତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.ବିଣ—ମନେ ମନେ—In mind.
Antaragata ଦେଖେ ଅନ୍ତରଗତ ସେ ସୁନ୍ଦର—ଉଷ. କୋଣ୍ଡନ୍ଧ୍ରାଶ୍ରୁଭସ୍ତ. ୨୪।୧ ।

ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Antaraṅga ୧ । ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ—1. Relative;kindred; kith and kin.
୨ । (ଅନ୍ତର୍+ଅଙ୍ଗ)—ଅନ୍ତଃକରଣ—2. Heart.
ସଂ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ ଖୁବ୍ ମନ ମିଳିଥାଏ—A very intimate (friend); friend, of one's heart.

ଗୁରୁବେଶାର ମୁହିଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—ଉତ୍କଳୀୟ. ଭକ୍ତ ।

ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତରଙ୍ଗ=ଆତ୍ମୀୟ+ଭାବ. ତା)—
Antaraṅgatā ଆତ୍ମୀୟତା; ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ—Intimacy.

ଅନ୍ତରଛୁହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା; ଲୁଚିଯିବା—To disappear.
Antarachhuhebā

ଅନ୍ତରଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତର=ବିଶେଷ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବିଶେଷଜ୍ଞ—Expert.
Antarajña (ଅନ୍ତରଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ତରଝିଅ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦାସୀଗର୍ଭଜାତ କନ୍ୟା—Daughter of one's concubine.
Antarajhia ଦାସୀର କନ୍ୟା

ଅନ୍ତରଧାନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antaradhāna Antardhāna (See)
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅନ୍ତର୍ହିତ—Antarhita (See)

ଅନ୍ତରଧିଆନ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antaradhiāna Antarddhāna (See)

ଅନ୍ତରଧ୍ୟାନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antaradhyāna Antarddhāna (See)

ଅନ୍ତରପୁଅ—ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଦାସୀଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର—
Antarapua. Illegitimate son; a son born of one's concubine.
ଦାସୀପୁତ୍ର

ଅନ୍ତରଭଉଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସତ୍ତିପୃମାନଙ୍କର) ପିତାଙ୍କ ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ-ଗର୍ଭଜାତ ଭଉଣୀ—One's sister born of father's concubine.
Antarabhauṇi

ଅନ୍ତରଭାଇ—ଦେ. ବି. (ସତ୍ତିପୃମାନଙ୍କର) ପିତାଙ୍କ ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀଗର୍ଭଜାତ ଭାଇ—One's brother born of father's concubine.
Antarabhāi

ଅନ୍ତରଭାଇଆ—ଦେ. ବି.—ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭଜାତ ବଂଶଧରଗଣ—
Antarabhāiā One's illegitimate agnatic relations.

ଅନ୍ତରମାଧିଆ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ.—ଅନ୍ତରମାଧିଆ; (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ)
Antaramādhiā ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଅଯତ୍ନପୂର୍ବରେ କରିବା—ଯାତାକରେ Carelessly (doing a work); in a slip-shod fashion.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଯତ୍ନପୂର୍ବରେ ସମ୍ପାଦିତ—
Done carelessly.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଅ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚଁ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅନ୍ତରଯାମୀ—ଗ୍ରା. ବଣ.—(ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ)—
Antarajāmī — ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ (ଦେଖ)
Antarjāmī (See).

ଅନ୍ତରଯାମୀ ବୁଦ୍ଧିରୀ—ରୂପଚ. ପ୍ରେମଭକ୍ତାମୃତ ।

ଅନ୍ତରସ୍ଥ—ସଂ. ବ—(ଅନ୍ତର=ହୃଦୟ; ମଧ୍ୟ + ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Antarastha

୧ । ମଧ୍ୟସ୍ଥ; ଆନ୍ତରିକ—
1. Situated within; internal.

୨ । ହୃଦ୍‌ଗତ (ଭାବ)—
2. Inward (feeling).

ଅନ୍ତରହିତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ହିତ)—ଅନ୍ତର୍ହିତ (ଦେଖ)
Antarahita — Antarhita (See)

ଏହା କହି ଜଗ ଅନ୍ତରହିତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣଜଂ. ମହାଭରତ. ସଭା ।

ଅନ୍ତରା—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ (ଅନ୍ତର + ଆ)—୧ । ବ୍ୟତିରେକେ—
Antarā — 1. Without; except.

୨ । ମଧ୍ୟରେ—2. Between; among

୩ । ସମୀପରେ; ନିକଟରେ—3. Near; at hand.

ଗାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ନିଆଁ ଅଡଡା; ଗୁରଅଡ଼େ କାଠ ଗଦାଇ କରିଯିବା ନିଆଁର ଗଦା—
A heap of fire.

ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଅନ୍ତରସ୍ଥ)—ବସ୍ତ୍ରର ମୁଣ୍ଡାରେ ଥିବା ରଙ୍ଗିନ୍ ଅଂଶ—1. The coloured border at the end of a cloth.

୨ । ବ୍ୟବଧାନ—2. Partition

୩ । ଜଳୁଥିବା ଚେଲଘାପରୁ ଘିଅବଳତାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାକୁ ହେଲେ ମଝିରେ ଧରିଯିବା ବ୍ୟବଧାନସୂଚକ କାଠି ବା କୁଣ୍ଡା—3. A twig held with the ghee-soaked wick while getting it lighted from an oil-lamp.

୪ । ସଙ୍ଗୀତରେ ବୋଲିଯିବା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପଦ (ଯେଉଁ ପଦମାନ ବୋଲି ସରିବା ପରେ ଘୋଷାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଯାଏ)—
4. The intermediate passage of a song.

ଅନ୍ତରାତ୍ମା—ସଂ. ବ (ଅନ୍ତର + ଆତ୍ମା)—୧ । ଦେହ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବାତ୍ମା—
Antarātmā — 1. The inner soul or life; the inward spirit; the soul.

୨ । ପରମାତ୍ମା—2. The Supreme Soul.

୩ । ଅନ୍ତଃକରଣ; ମନ—3. Heart; mind.

୪ । ବିବେକ; ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ—4. Conscience.

ଅନ୍ତରାନ୍ତରା—ସଂ. ଅ (ଅନ୍ତର + ଅନ୍ତର)—ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ—
Antarāntarā — At intervals.

ଘର ପ୍ରାନ୍ତେ ସେହୁ ଜମଦଗ୍ନିଙ୍କେ ଉଠିଛ ଅନ୍ତରାନ୍ତର
ଜାଇ ଜଟି ଗେଟ କରିବାରଣ୍ଟିତ ଦୂରତ ପଞ୍ଚ ମନ୍ତ୍ରସ୍ୱ । ସଧାନାଥ. ସଯାତ ।

ଅନ୍ତରାପତ୍ୟା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ + ଅପତ୍ୟ = ସନ୍ତାନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗର୍ଭିଣୀ; ଗର୍ଭବତୀ—
Antarāpatyā — Pregnant; quick with child

ଅନ୍ତରାଭବଦେହ—ସ. ବ (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ + ଭବ = ଥିବା + ଦେହ)
Antarābhabadeha — (ଦର୍ଶନ) ପ୍ରାଣୀ ମରିବା ପରେ ଓ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଶରୀର ଧାରଣ କରେ—
(Philosophy) The spiritual existence after death and before rebirth

ଅନ୍ତରାଭବ ସତ୍ତ୍ୱ—ସ. ବ (ଅନ୍ତରାଭବ + ସତ୍ତ୍ୱ)—
Antarābhabasattwa — ଅନ୍ତରାଭବଦେହ (ଦେଖ)
Antarābhabadeha (See)

ଅନ୍ତରାୟ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର୍ + ଲା ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ବାଧା; ବିଘ୍ନ—1. Impediment, obstacle; hindrance; bar.

୨ । ବ୍ୟବଧାନ—2. Interval.

୩ । ଆଡ଼ୁଆଳ; ଉହାଡ଼, ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—
3. Intermediate space; space between two objects.

ଅନ୍ତରାଳ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର୍ + ଇ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Antarāla — ଅନ୍ତରାୟ ୨ ଓ ୩ (ଦେଖ)
Antarāya 2 and 3 (See)

ଅନ୍ତରାଳେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ (ସଂ. ଅନ୍ତରାଳ)—ମଧ୍ୟରେ—
Antarāle — Within.

ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣରେ ଉଗଡାଳେ, ଦୂରଙ୍କ ମଣ୍ଡା ଅନ୍ତରାଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭରତ ।

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ—ସ. ବ.—ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ (ଦେଖ)
Antariksha (See)

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ମଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଛୁଦ୍ର ଇଣ୍ଡୁର ପିଠା—(ବଡ଼ା ଉପରେ ଘିଅ ଦେଖାଇ ଏହା ଅଥାରରେ ଦିଆ ହୁଏ ।)—
Antariksha mandā — A kind of steamed cake.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—
Antriksha hebā — To disappear.

ଅନ୍ତରିଖିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଭକ୍ଷ୍ୟ + ଖାଦକ)—ଗାଳିବିଶେଷ; (ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷକ)—A term of abuse meaning an eater of uneatables)
Antarikhiā — ଏଁଠେକୋ

ଅନ୍ତରିତ—ସ. ବିଣ. (ଅନ୍ତର=ଦୂର + ଇତ)—
Antarita

୧ । ବହିଷ୍କୃତ; ଦୂରୀକୃତ—
1. Removed; excluded.

୨ । ଅପହୃତ—2. Stolen.

୩ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ—3. Covered.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ଭୂତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଣ୍ଟ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କ୍ରୁଶ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ୍ରୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ୍ରା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଅନ୍ତର୍ଗତ—4. Included.

୫ । ପୃଥକ୍‌ଭୂତ—5. Detached.

୬ । ବ୍ୟବହୃତ—6. Used.

୭ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ; ଯାହାକୁ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟର କରି ଯାଇ ଥାଏ—7. Transferred from one place.

ବ. (ଗଣିତ) ବିୟୋଗଫଳ— arith) The remainder after subtraction.

ଅନ୍ତରିନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Antarindriya

୧ । ଅନ୍ତଃକରଣ—1. Heart.

୨ । ମନ—2. Mind.

୩ । ମାନସିକବୃତ୍ତି—3. Mental faculty.

୪ । ହୃଦସ୍ପୃବୃତ୍ତି—4. Inner sense.

୫ । ଅନୁଭୂତି—5. Intuition.

ଅନ୍ତରିକ୍ଷ—ସଂ ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଈକ୍ଷ = ନକ୍ଷତ୍ର + ଅ; ଯାହା ମଧ୍ୟରେ
Antarīksha ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି ବା ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଈକ୍ଷ ଧାତୁ = ଦେଖିବା + ଅ; ଯାହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଖାଯାଏ ।)—

୧ । ଆକାଶ; ଗଗନମଣ୍ଡଳ; ଶୂନ୍ୟ—
1. The sky; etherial space.

୨ । ଅଭ୍ରଧାତୁ; ମେଘନାଳ—2. Mica

ଅନ୍ତରୀପ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର = ଶେଷ; ସୀମା + ଅପ = ଜଳ + ଅ;
Antarīpa ଯହିଁର ଶେଷରେ ବା ସୀମାରେ ଜଳ ଥାଏ)—

୧ । (ଭୂଗୋଳ) ଚତୁର୍ଦ୍ଦଗରେ ଜଳବେଷ୍ଟିତ ସରୁଆ ଭୂମିଖଣ୍ଡ—
1. Cape; promontory; headland.

୨ । ଦ୍ୱୀପ—2. Island.

ଅନ୍ତରୀୟ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର - ବସ୍ତ୍ର + ଈୟ) —ଅଧୋବସ୍ତ୍ର; ଯେଉଁ
Antarīya ଲୁଗାକୁ ଅଙ୍କା ତଳକୁ ପିନ୍ଧାଯାଏ—Under cloth; lower garment.

ଅନ୍ତରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । (ସମୟ ବା ସ୍ଥାନ) ମଧ୍ୟରେ; ଭିତରେ -
Antare 1. At the middle; within.

ଅନ୍ତରେ ୨ । ଶେଷରେ—2. At the end.

ବୀଚମେ ୩ । ହୃଦସ୍ପୃରେ—3. In the mind.

୪ । ବ୍ୟବଧାନରେ—4. At intervals of.

୫ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ମଧ୍ୟରେ—5. Between; betwixt.

୬ । ବହୁ ଲୋକ ବା ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ—6. Among.

୭ । (ସମୟ) ପରେ—7. After.

ଏବ ଅନ୍ତରେ ଚର ନ ଚଲାଇ—ଭକ୍ତ. ଟ୍ରେନସୁଧାଳଧ. ୩।୨୮ ।

ଅନ୍ତରେଣ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ବିନା; ବ୍ୟତୀରେକେ—
Antarena 1. Without

୨ । ମଧ୍ୟରେ—2. Inside.

୩ । ଭିତ—3. Towards

୪ । ପରେ; ଅନନ୍ତର—4. After.

ଭଥା ବତନ ଅନ୍ତରେଣ ଦୂତକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭୁଲେଣ ସମ୍ବାଦ ।
ସ୍ତ୍ରୀତା—ରସବାରଥ ।

ଅନ୍ତର୍ଗତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଗମ ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ମ.
Antargata ତ)—୧ । ମଧ୍ୟଗତ—1. Included in;
(ଅନ୍ତର୍ଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) situated in the interior.
(ବହିର୍ଗତ—ବିପରୀତ). ୨ । ସୀମାନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ; ସୀମାର ଭିତରେ—
2 Situated inside the limit of.

୩ । ମାନସିକ; ହୃଦ୍‌ଗତ—3. Inward; mental.

୪ । ବିସ୍ମୃତ—4 Forgotten.

ଦେ. ବ—୧ । ହୃଦୟ; ମନ—1. Heart; mind.

ଶରବନଭବ ଦେବ ଜାନି ଏହା ଜସୁନ୍ତ ପ୍ରତ,
ତାହାନ୍ତଃସ୍ଥଳ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ହେଲେ ପ୍ରସନ୍ନ ଅତ—ବଳାଣ, ଭଷା ।

୨ । ମାନସିକ ଭାବ—2. Mental condition.

ଅନ୍ତର୍ଗଲ—ସଂ. ବ—ଜାଲ ଦାସକେରଣ୍ଡା; ପୁଷ୍ପଗୁଲ୍ମବିଶେଷ—A kind
Antargala of flowering plant.

ଅନ୍ତର୍ଗୃହ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଗୃହ)—ଗର୍ତ୍ତର ଘର; ଘର
Antargṛuha ଭିତରର ଘର—Inner house; house within a house; cellar.

ଅନ୍ତର୍ଜଳ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଜଳ)
Antarjala

୧ । ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥିତ ଜଳ—
1. Subterranean water.

୨ । ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ନାପନ ବା ନମଜ୍ଜନ (ହିନ୍ଦୁମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ଦୂତଙ୍କରୁ ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶଯ୍ୟାରକୁ ଗଙ୍ଗା ଆଦି ନଦୀ ନିକଟକୁ ନେଇ ଦେହର ନିମ୍ନାଂଶକୁ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖନ୍ତି । ଏହାର ନାମ 'ଅନ୍ତର୍ଜଳ')—
2. The dipping into water; a ceremony with the Hindus performed with the dying body of a Hindu when it is taken to a sacred river and the lower limbs dipped into the water and the body laid on the bank till death.

ଅନ୍ତର୍ଜଳା—ସଂ. ବ—ଅନ୍ତର୍ଜଳ ୨ (ଦେଖ)
Antarjalā Antarjala 2 (See)

ଅନ୍ତର୍ଜଳି—ସଂ. ବ—ଅନ୍ତର୍ଜଳ ୨ (ଦେଖ)
Antarjali Antarjala 2 (See)

ଅନ୍ତର୍ଜଳୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଜଳ + ଇନ୍. ୧ମା.
Antarjalī ୧ବ.)— ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଯାହାର ଶଯ୍ୟାରର ନିମ୍ନାଂଶ
(ଅନ୍ତର୍ଜଳୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ନିମଜ୍ଜିତ କରାଯାଇଥାଏ—
(dying person) Laid with the lower limbs dipped into water.

ଅନ୍ତର୍ଜଳୋତ୍ସ—ସଂ. ବ—(ଅନ୍ତର୍ଜଳ + ଉତ୍ସ)—
Antarjalotsa ଭୂଗର୍ଭୋତ୍ଥିତ ଜଳ ସ୍ରୋତ—
Artesan wells; subterranean springs.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଵସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୠ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍

ଅର୍ନ୍ତର୍ଜ୍ୱଳନ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ଜ୍ୱଳନ)—
Antarjwalana ୧ । (ବଙ୍କାନଘରଭୁଷା) ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଦାବହ୍ନିସୃ।—1. Internal combustion.
୨ । ଦେହ ଉଉରେ ପୋଡ଼ା ଜ୍ୱଳା—2. Burning-sensation under the system; inward inflammation.

ଅନ୍ତର୍ଜାତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ଜାତ)—ସହଜାତ;
Antarjāta ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ଜାତ—Inborn; innate.

ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତର୍ଜାତ+ଇୟ)—୧ । ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଜାତ
Antarjātīya ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧବିଷୟକ—1. International.
୨ । ବହୁଜାତିସମନ୍ଧିତ—2. Relating to many nations.

ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନ୍—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜାତି
Antarjātīya āin ପରସ୍ପରର ସମ୍ପର୍କ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ
ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟଆଇନ କରନ୍ତି—International law.

ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମହାସଭା—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ+ମହାସଭା)—ବହୁ
Antarjātīya mahāsabhā ଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବସିବା ସମ୍ମିଳନୀ;
ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟମହାସଭା ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଲିପିବଦ୍ଧ
କରିବା ପାଇଁ ଗଠିତ ସଭା—League of nations; international Congress.

ଅନ୍ତର୍ଜ୍ୟୋତଃ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର୍+ଜ୍ୟୋତଃ)—୧ । ଆନ୍ତରିକ ତେଜ—
Antarjyotiḥ 1. The inward light.
୨ । ଅନ୍ତରାତ୍ମା—2. The soul.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶାହ—ସଂ. ବି.—ସୂତକ ବା ମୃତକାଶୌଚର ଦଶ ଦିନ ଅତୀତ
Antarddaśāha ହୋଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—State of 10 days not having passed after a birth or death amogst agnates.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ଦେଶ)—୧ । (ଭୂଗୋଳ)
Anterddeśa ଦୁଇ ପର୍ବତର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—
1. (Geography) Valley; a strip of land between two mountains.
୨ । ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରଦେଶ—2. Interior.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱାର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ଭିତର + ଦ୍ୱାର)—
Antarddwāra ୧ । ଗୁପ୍ତ ଦ୍ୱାର; ଗୋପ୍ତ କବାଟ—
1. A secret door-way, a spring-door.
୨ । ଗଳକବାଟ; ବାଡ଼ଦୁଆର—
2. A private door.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧା—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ) —
Antarddhā ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antarddhāna (See).

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ— ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ଧା ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Antarddhāna ୧ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—
1. Disappearance.
୨ । ଭିରୋଧାନ; ଲୁଚିଯିବା—
2. Concealment; hiding.
୩ । ବ୍ୟବଧାନ—3. Space between; interstic.

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେବା— ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ) ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା —
Antarddhāna hebā To disappear; to vanish.

ବ୍ୟାସ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ଉଡ଼ି ଚଦଲେ ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର୍=ମଧ୍ୟରେ+ଧାନ)—ଗଭୀର ଆନ୍ତରିକ
Antarddhyāna ମନୋନିବେଶ; ଅଭିନିବେଶ—
Profound meditation; concentration.
ଓ୍ଡ଼ା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antarddhāna (See).

ଅନ୍ତର୍ଧାନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Antarddhāna (etc) Antarddhāna etc (See)

ଅନ୍ତର୍ଧିଆନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଓ୍ଡ଼ା.—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Antardhiāna (etc) Antarddhāna etc. (See)

ଅନ୍ତର୍ଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର୍+ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟାନ (ଦେଖ)
Antardhyāna Antarddhyāna (See)
ଓ୍ଡ଼ା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ (ଦେଖ)
Antarddhāna (See)

ଅନ୍ତର୍ନିହିତାନୁପ୍ରାସ—ଦେ. ବି. (ଅଲଙ୍କାର)—ଅନୁପ୍ରାସ ବିଶେଷ—
Antarnihitānuprāsa A sort of alliteration.

ନମାମି ବନା ମୁହଁ ସନ୍ଧ୍ୟାସନ୍ଧ୍ୟାସ ବହୁ ଧ୍ୟାନ ଅଜ ନ କରିବ ।
ଅର୍ଯ୍ୟମନ୍ଧ୍ୟ. ବଦଗୁରୁସ୍ତାମଣି ।

ଅନ୍ତର୍ବଂଶିକ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତର୍+ବନ୍ଶ୍+ଇକ)—
Antarbaṁśika ଅନ୍ତର୍ବେଶିକ (ଦେଖ)
(ଅନ୍ତର୍ବଂଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Antarbeśika (See)

ଅନ୍ତର୍ବମନ—ସଂ.ବି. (ଅନ୍ତର+ବମ ଧାତୁ=ବାନ୍ତି କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Antarbamana ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—Indigestion.

ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତର+ବୃତ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)-
Antarbartti ୧ । ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ; ମଧ୍ୟଗତ; ମଧ୍ୟରେ ଥିବା—
(ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Existing within.
୨ । ଅନ୍ତର୍ଗତ—2. Comprised in.
୩ । ଉଭରେ ଥିବା—3. Internal.

ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତର+ଅଚ୍ଛି ଅର୍ଥରେ. ବତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ.
Antarbartnī ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ଗର୍ଭବତୀ; ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା—
Quick with child; pregnant.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠରେ ମୂଳତ ୧ ଉଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଉଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉଦ୍ଧିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ତାଲିକାରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଉଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଃ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'କର୍ଣ୍ଣ' ନ ପାଇଲେ 'କଣ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବର୍ତ୍ମ=ମାର୍ଗ)—ଭୂଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ-
Antarbartma ସ୍ଥାନକୁ ଯୋଗ କରୁଥିବା ବାଟ—
Subterranean roads; under-ground roads.

ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତଃ+ବର୍ତ୍ମ)—
Antarbartmā ଯହିଁରେ ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥ ରାସ୍ତାମାନ ଥାଏ—
Having subterranean roads

ଅନ୍ତର୍ବଳି ଅର୍ଶ—ସଂ ବ—ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ବଳି ବା କ୍ଷତ ଜନ୍ମିବା
Antarbali arśa ଅର୍ଶୋରୋଗବିଶେଷ—
Internal Piles.

ଅନ୍ତର୍ବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—ଅନ୍ତର୍ବାସ (ଦେଖ)
Antarbastra Antarbāsa (See)

ଅନ୍ତର୍ବାଣି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତର=ହୃଦୟ+ବାଣି= ସରସ୍ୱତୀ; ଯାହାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବାଣୀ ଅଛନ୍ତି)—
Antarbāṇi ଶାସ୍ତ୍ରବେତ୍ତା; ପଣ୍ଡିତ—Learned.

ଅନ୍ତର୍ବାଣିଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବାଣିଜ୍ୟ)—ଦେଶୋତ୍ପନ୍ନ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ-
Antarbāṇijya ମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ କରଯିବା ବାଣିଜ୍ୟ—
Inborne trade; trade inside the country.

ଅନ୍ତର୍ବାସ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ବାସ=ବସ୍ତ୍ର)—
Antarbāsa ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ର ଉଭରେ ପରିଧାନ କରାଯାଏ—
Under-wear; under-garment.

ଅନ୍ତର୍ବାହ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ଭିତରକୁ+ବହ ଧାତୁ=ବୋହିଯିବା+ ଘଞ୍ ପ)—ସ୍ରୋତ ତଳେ ବା ଜଳ ଭିତରେ ବହୁଥିବା ସ୍ରୋତ—The under-current; the current flowing inward.
Antarbāha

ଅନ୍ତର୍ବାହ୍ୟ ସ୍ନାୟୁ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—
Antarbāhi snāyu ଯେଉଁ ସ୍ନାୟୁର ସାହାଯ୍ୟରେ ବାହାରର ଅନୁଭୂତି ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ—
Sensery nerves.

ଅନ୍ତର୍ବିଭାଗ—ସ. ବି. (ଅନ୍ତଃ+ବିଭାଗ)—ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭାଗ; ଉପବିଭାଗ—Subdivision.
Antarbibhāga

ଅନ୍ତର୍ବେଦି— ସ. ବି.(ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟସ୍ଥ+ବେଦ=ପୀଠସ୍ଥାନ)—୧ । ଦୁଇ ନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ; ଜୋଥର୍—
Antarbedi 1. Land between two rivers.
ଅନ୍ତର୍ବେଦ
ଦୁଆବ;ଦୁଆବା ୨ । ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ ଦେଶ;ପ୍ରୟାଗଠାରୁ ହରଦ୍ୱାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ—
2. The country between the Ganges and the Jamunā (from Allahabad to Hardwar.)

ଅନ୍ତର୍ବେଦୀ—ସଂ. ବ—୧ । ଅନ୍ତର୍ବେଦ (ଦେଖ)
Antarbedī 1. Antarbedi (See)
୨ । ବ୍ରଜଭାଷା (ଦେଖ)
2. Brajabhāshā (See)

ଅନ୍ତର୍ବେଶିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତର+ବିଶ ଧାତୁ+ଇକ)—ଅନ୍ତଃପୁର-
Antarbeśika ରକ୍ଷକ; ଅନ୍ତଃପୁରଗାମୀ—
(ଅନ୍ତର୍ବେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Male-servant of the harem.

ଅନ୍ତର୍ଭାବ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ଭୂ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଭ)—
Antarbhāba ୧ । ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରକୃତି ବା ଅବସ୍ଥା—
1. Internal nature.
୨ । ଅନ୍ତର୍ଭାବେଶ—2. Inclusion.

ଅନ୍ତର୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତର+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Antarbhūta ୧ । ଅନ୍ତର୍ଗତ; ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ—1. Included in; comprised in; contained in
୨ । ମାନସିକ; ହୃଦ୍‌ଗତ—2. Inner; mental
୩ । ଲୀନ—3. Disappeared.

ଦୃଶ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ଦୃଶ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ । ଦୃଶ୍ୟକିଂ. ମଦାଲସରଚ. ଅନୁଶାସନ ।

ଅନ୍ତର୍ମନାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତର+ମନସ୍)—
Antarmanāḥ ୧ । ସମାହୃତ ଚିତ୍ତ—1. Contemplative.
୨ । ବିଷଣ୍ଣ—2. Melancholy.
୩ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ; ବ୍ୟାକୁଳ—3. Anxious
୪ । ଗୂଢ଼ଚେତା; ଯାହାର ମନ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ—
4. Self-contained; reserved.

ଅନ୍ତର୍ମାତୃକା—ସଂ. ବି.(ଅନ୍ତଃ +ମାତୃ+କ+ଆ)—(ତନ୍ତ୍ର) ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟରେ
Antarmātṛukā ଥିବା ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶଦ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଅକାରାଦି ପଞ୍ଚାଶ ବର୍ଣ୍ଣର ନାମ—Name of the 50 letters.

ଅନ୍ତର୍ମୁଖ—ସଂ ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି ; ଅନ୍ତର=ଅନ୍ତରକୁ+ମୁଖ=ଦୃଷ୍ଟି)—
Antarmukha ଆନ୍ତରିକ ଚିନ୍ତାଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Introspective; looking inward.

ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟରେ+ଯାମି=ଥିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ହୃଦୟକୁ ଅଧିକାର
Antarjāmī (ଅନ୍ତର୍ଯାମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରିଥିବା—1. Pervading the heart.
(ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ--ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ହୃଦୟର ଭାବକୁ ଜାଣି ପାରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)--
2. One who devines the inner feelings of another.
୩ । ହୃଦ୍ଗତ ଭାବକୁ ବଶ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
3. One who regulates the inner feelings of another.
ବେ. ବ. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—Name given to males.

ସଂ. ବ—୧ । ଈଶ୍ୱର—1. God.
୨ । ପରମାତ୍ମା—2. The Supreme Soul.
୩ । ଅନ୍ତରାତ୍ମା—3. The inner soul.
୪ । ବାୟୁ—4. The air.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଖ	ଛ । ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଏ୍ଟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ

ଅନ୍ତଲିପି—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତଃ=ମଧ୍ୟ+ଲିପି=ଅକ୍ଷର)—ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାର ବିଶେଷ । [ଏହାର ଉଦାହରଣ—

ବଳ ମସ୍ତକେ ପ୍ରଭୁ ଦେଲେ ଛସ (ଘାଦ)
ଦ୍ୱନୁ ବଧ୍ୱଂସିଲେ କେବଣ ଦେଶ (ଲ. ନ. ଙ୍କା)
ବାସୁକା ମସ୍ତକେ ଛ ଅଛି ଘର (ଷ୍ଟି. ଶି. ଉ)
ଛ ଘେନ ଗୋଘକୁ ଗଲ୍ଲ ଅଜୁର (ଲେଖା)
ଘ୍ରଜା ଘାଲେ ଛସ (ଦେଶ)
କେଉଁ ଶବଦେ ଗୋପୀ ହେଲେ ବଶ (ବଂଶୀ)

ଏହାର ଉତ୍ତରରୂପେ ବାହାରବା ପ୍ରଶ୍ନ ଘାଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇଲେ ଦ୍ୱେବ —ଘାନ ଖୁଲେ ଦେବ ।]

ଅନ୍ତର୍ହାସ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତର୍+ହାସ) —୧ । ଗୂଢ଼ହାସ୍ୟ—
Antarhāsa 1. Secret laughter.

୨ । ମନେ ମନେ ହସିବା—2. Suppressed laughter.

ଅନ୍ତର୍ହିତ—ସଂ. ବଣ (ଅନ୍ତର୍=ମଧ୍ୟରେ + ଧା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Antarhita ୧ । ଉରେ୍ହତ—1. Vanished
(ଅନ୍ତର୍ହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଲୁକ୍କାୟିତ—2. Concealed.

୩ । (ଅନ୍ତଃ + ଧା + କର୍ମ. ତ)— ଆବୃତ—3. Covered.

ଅନ୍ତଶଯ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ + ଶଯ୍ୟା=ଶେସ)—
Antaśajyā ୧ । ବାଲ ଶେସ; ମୃତ୍ୟୁକାଳୀନ ଭୂମିଶଯ୍ୟା—
1. Death-bed.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

୩ । ଶ୍ମଶାନ—3. Grave.

ଅନ୍ତସକରଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତଃକରଣ) ଅନ୍ତଃକରଣ (ଦେଖ)
Antasakaraṇa Antaḥkaraṇa (See)

ଅନ୍ତାବସାୟୀ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ + ଅବ+ସୋ ଧାତୁ =ନାଶ କରବା + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Antābasāyī (ଅନ୍ତାବସାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଖୌରକାର; ଉଣ୍ଡାର; ନାପିତ—
1. Barber.

୨ । ଚଣ୍ଡାଳ—2. A low caste man.

୩ । ଚଣ୍ଡାଳ ଔରସରେ ନଷାଦୀ ଗର୍ଭଜାତ ସାତଜାତିବିଶେଷ—
3. A low caste born of a 'Chandāla' father and a 'Nishādi' mother

ଅନ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅନ୍ତ)—୧ । କଖାରୁ ପ୍ରଭୃତି ଫଳ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଅଖାଦ୍ୟ ଅଂଶ—1. The refuse matter inside some fruits;the core of any fruit.
ଆଁତ୍ ; ଆଁତି

୨ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଂଶ—
2. The inside of any thing.

ଅନ୍ତିକ—ସ. ବଣ. (ଅନ୍ତ + ଇକ)—୧ । ସନ୍ନିହିତ—
Antika 1 Adjacent.
(ଅନ୍ତିକତା—ତ୍ୱ) ୨ । ନିକଟ—2. Near; nigh.

ସଂ. ତ୍ୱ—ନୈକଟ୍ୟ; ସନ୍ନିଧାନ—Proximity; nearness.

ଅନ୍ୟ କ୍ୟୋଡ ସନ୍ନ ତେରେ ଥସିବ ଘଣୀ ଅନ୍ତୁଡେ—ବ୍ରଧାନାଥ. ଉଖା ।

ଅନ୍ତିକଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ + ଓ. କଣ=କୋଣ)—ସବଂଶେଷ
Antikaṇa ଘାଖର ଦୂରସ୍ଥ ଅଂଶ—The extremity.

ଅନ୍ତିକଣେ ଦଣ୍ଡାଇ ଥିବେ—ଭଗ ।

ଅନ୍ତିକତା—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତିକ=ସମୀପ + ତ୍ୱା. ତା)—
Antikatā ୧ । ସାମୀପ୍ୟ—1. Proximity.

୨ । ନୈକଟ୍ୟ—2. Nearness

ଅନ୍ତିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ତିକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Antikā ୧ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ଭଉଣୀ; ଅଗ୍ରଜା—
1. The elder sister.

୨ । ଚୁହ୍ଲି—2. Oven.

ଅନ୍ତିମ—ସଂ. ବଣ. (ଅନ୍ତ=ଶେଷ + ଭାବ. ଇମ)—ଶେଷ; ଚରମ;
Antima ଶେଷକାଳୀନ—Last; final.

ଅନ୍ତିମକାଳ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତିମ=ଶେଷ + କାଳ = ସମୟ)—ଶେଷକାଳ;
Antimakāla ମୃତ୍ୟୁକାଳ—Last moment; moment of death

ଅନ୍ତୁଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ ବା ଆଉର; ଭୁଲ ସଂ. ଅତୃଷ୍ଣ)—
Anturdi ପ୍ରସୂତିର ଗୃହରେ ଜଳବା ଅଗ୍ନି (ନବ ପ୍ରସୂତା ଓ ନବ ପ୍ରସୂତ ଶିଶୁକୁ ଶେକବା ପାଇଁ ଏହା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ) --
The fire got up in the room where the new-born baby is kept.

ଅନ୍ତୁଡ଼ଉଠିଆରି—ଦେ. ବ—ଉଠିଆରି (ଦେଖ)
Anturdiuṭhiāri Uṭhiāri (See)

ଅନ୍ତୁଡ଼ଉଠିଆରି ଘର, ଜେଉଁ ଘରେ ନବ ପ୍ରସୂତା ରହି ଥାଏ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦ମ ସ୍କୋପ ।

ଅନ୍ତୁଡ଼ ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ପ୍ରସବର ସାତ ଦିନ ପରେ ଅନ୍ତୁଡ଼ଶାଳରୁ
Anturdi uṭhibā ଘାଉଁଶ ଆଦି କଢ଼ା ଯାଇ ସଫା ଦେବା—
ଆଁତୁଡ଼ଉଠା Act of removing the ashes on the 7th day of the birth.

ଅନ୍ତୁଡ଼ଛୁଆ—ଦେ. ବ—ନବଜାତ ଶିଶୁ (ଯେ ଅନ୍ତୁଡ଼ଶାଳରୁ ବାହାର
Anturdichhuā ନାହିଁ)—A new born baby.
ଆଁତୁଡ଼ଛେଳେ

ଅନ୍ତୁଡ଼ଛୁଆଁ—ଦେ. ବ—ପ୍ରସୂତାର ଗୃହରେ ପଶିବା ବା ନବ ପ୍ରସୂତାକୁ
Anturdichhuāṅ ଛୁଇଁବାଜନିତ ଅଶୁଦ୍ଧ୍ୟତା—Impurity
ଆଁତୁଡ଼ଛୁୟାଁ due to having the articles inside a lying-in room.

ଦେ. ବଣ—ଅନ୍ତୁଡ଼ଶାଳରେ ପଶି ସ୍ନାନ କରି ନ ଥିବା ହେତୁରୁ ଅଶୁଦ୍ଧ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Who has been contaminated by contanct of a lying in room.

ଅନ୍ତୁଡ଼ ଜଳେଇବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ତୁଡ଼ଶାଳରେ ଅଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ କରିବା—
Anturdi jaleibā To set a fire in the new-born
ଆଁତୁଡ଼ ଜ୍ୱାଳାନ baby's room.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚାଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନୁଡ଼ ଜାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନୁଡ଼ ଜଳେଇବା (ଦେଖ)
Anturḍi jāḷibā — Anturḍi jaḷeibā (See)

ଅନୁଡ଼ପାଉଁଶ—ଗ୍ରା. ବ.— ଅନୁଡ଼ମୁଣ୍ଡା ଓ ଅନୁଡ଼ଶାଳ ନଆଁର ପାଉଁଶ —
Anturḍipāuñsa — The ashes of the lying-in room.
ଆଁତୁଡ଼ଘରର ଛାଇ

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଏହି ପାଉଁଶ ମାଡ଼ିଲେ ଦେହ ଶୁଖିଯାଏ । ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବ ବୁଢୀ ଡେଇଁରିଆ ଆଦର ଗୁଣ ଲୋପ ହୁଏ ।]

ଅନୁଡ଼ପିଲ୍ଲା—ଗ୍ରା. ବ—ଅନୁଡ଼ଛୁଆ (ଦେଖ)
Anturḍipilā — Anturḍichhuā (See)

ଅନୁଡ଼ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ଅନୁଡ଼ ଜାଳିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ମୁଣ୍ଡା—
Anturḍimuṇḍā — A block of knotty wood used to lighten a fire in the lying-in room.

ଅନୁଡ଼ମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବ—ଅନୁଡ଼ମୁଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Anturḍimuṇḍiā — Anturḍimuṇḍā (See)

ଅନୁଡ଼ଶାଳ—ଦେ. ବ. (ଅନୁଡ଼ + ଶାଳା = ଘର) —ସୂଉକାଗାର;
Anturḍiśāḷa — The room in which a baby is born and kept
ଆଁତୁଡ଼ଘର; ଆଁତୁଡ଼ଶାଳ
ଜଚ୍ଚାଖାନା; ସୌରି

ଅନୁଡ଼ଘାଟେ ଯାଇଁ ନିଜ, ଦାସ୍ୟ କେ କରନ୍ତୁ ବୋଜାଳ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭକ୍ତବତ. ୧୦୩ ଗୋପ ।

ଅନୁଡ଼ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ଅନୁଡ଼ ପାଉଁଶ ଆଦ
Anturḍihāṇḍi — Pot in which the ashes of the lying-in room are gathered and thrown away.
ପୂରାଯାଇ ଜୁଠିଆର ଦିନ ପଶିଲ ଘୋଷାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ—

ଅନ୍ତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସ. ଅନ୍ତେ = ପରେ)—
Ante
୧ । ପରେ—1. After; afterwards.

କେତେକାଳ ଅନ୍ତେ ଯଥାତ ନୃପବର ।
ଭୂଷଣ୍ଡି ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

୨ । ଶେଷରେ; ସର୍ବଶେଷରେ—
2. At last; finally; at the end.
୩ । ମଧ୍ୟରେ—3. In.

ସରସ ବସନ୍ତେ, ଦେହରନ୍ତ ହର ବୃନ୍ଦାବନାନ୍ତେ ।
ପ୍ରାଚୀ—ଉଷାହରଣ ।

୪ । ପେଟ ଭିତରେ; ଅନ୍ତରରେ—4. In the belly.

ଅନ୍ତେ ଅନ୍ତ ଦନ୍ତେ ଲୁଣ୍, ପେଟ ପୂରବ ଅନ ଜୁଣ୍
ସାଥେ କାପଡ଼ ପାଅ୍ଚି ଦେଲ; ବରତ ସଙ୍ଗରେ ଜଉକ ଗେଲ୍—ଦଗ ।

୫ । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ—5. After death.
(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଏକାଦନାକେ ବୁଡ଼ଯିବ ।)

ଅନ୍ତେବାସୀ—ସ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତେ = ସମୀପରେ + ବସ୍ ଧାତୁ = ବାସ-
Antebāsī — କରବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଯେ ପଠନାବସ୍ଥାରେ ଗୁରୁ ସମୀପରେ ବାସ କରେ; ଶିଷ୍ୟ; ଶିଷ୍ୟ—
1. Disciple; student; pupil.
୨ । ଚଣ୍ଡାଳ—2. A low caste man; a person of the untouchable class.
ସଂ. ବଣ—ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ – Living near; situated near.

ଅନ୍ତେଶ୍ୱରପୁର—ଦେ. ବ.— ଉଥାସ—Palace

ଅନ୍ତେଶ୍ୱର ପୁରେ ବଜସ୍ୱ କଲେ । ପ୍ରତାପ. ଶଶିଲେଖା ।

ଅନ୍ତେଷ୍ଟି—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି)—ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Anteshṭi — Antyeshṭi (See).

ଅନ୍ତେଷ୍ଠି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି) ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Anteshṭhi — Antyesṭi (See)

ଅନ୍ତ୍ୟ—ସ. ବଣ. (ଅନ୍ତ = ଶେଷ + ଭାବ. ଯ)—
Antya
୧ । ଅନ୍ତିମ; ଚରମ—1. Last.
୨ । ନୀଚ—2 Base; low.
୩ । ଅବଶିଷ୍ଟ—3. Remaining.
ସ. ବ—୧ । ଚଣ୍ଡାଳ; ନୀଚଜାତି—
1. Low caste man; of the low caste.
୨ । ୧୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦ ଏକଲକ୍ଷ କୋଟି ସଂଖ୍ୟା—
2. The number 100000 bellions.

ଅନ୍ତ୍ୟଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ୍ୟ = ନୀଚଜାତି + ଜନ୍ ଧାତୁ = ଜାତ-
Antyaja — ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
(ଅନ୍ତ୍ୟଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଶୂଦ୍ର—1. The Śūdra.
୨ । ଚଣ୍ଡାଳାଦି ନୀଚଜାତି—
2. The low caste people.
୩ । ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ—
3. The youngest child.
ସଂ. ବଣ— ୧ । ନୀଚକୁଳଜାତ—1. Low-born.
୨ । ନୀଚ; ଅଧମ—2. Low; degraded.
୩ । ନୀଚମନସ୍କ—3. Mean-minded.
୪ । ସର୍ବକନିଷ୍ଠ—4. The youngest.

ଅନ୍ତ୍ୟଜନ୍ମା—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ତ୍ୟ = ନୀଚ + ଜନ୍ମ)—
Antyajanmā — ଅନ୍ତ୍ୟଜ (ଦେଖ)
Antyaja (See).

ଅନ୍ତ୍ୟଜପାଠଶାଳା—ଦେ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନ୍ତ୍ୟଜ + ପାଠଶାଳା) ।
Antyaja paṭhaśāḷā — ନୀଚଜାତିସ୍ଥ ଲୋକଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠଶାଳା—Schools established for the education of the untouchables.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ ବ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ—୧ । ନୀଚଜାତି—1. Low caste.
Antyabarṇṇa ୨ । ଶୂଦ୍ର—2. A Sūdra.
୩ । ସଂଶେଷ ଅକ୍ଷର—3. The last letter.

ଅନ୍ତ୍ୟଯମକ—ସଂ. ବ. (ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାରବିଶେଷ)—ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟଯମକ (ଦେଖ)
Antyajamaka Prāntajamaka (See)

ଅନ୍ତ୍ୟାନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ୍ୟ + ଅନୁପ୍ରାସ) ଅନୁପ୍ରାସବିଶେଷ—
Antyānuprāsa A sort of alliteration.
[ଦ୍ର—ଉପାନ୍ତ୍ୟ ସ୍ୱର ସହିତ ଅନ୍ତ୍ୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ପଦପ୍ରାନ୍ତରେ ପୁନଃପୁନଃ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲେ ଅନ୍ତ୍ୟାନୁପ୍ରାସ ହୁଏ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିତ୍ରାକ୍ଷର କବିତା ମାନେ ଏହାର ଅଦର୍ଶ ।]

ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତ୍ୟ + ଅବ + ସୋ ଧାତୁ = ନାଶ-କରିବା + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—(ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ତ୍ୟାବସାୟୀ (ଦେଖ)
Antyābasāyī Antābasāyī (See).

ଅନ୍ତ୍ୟେଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନ୍ତେ (ଦେଖ)
Antyeṇa Ante (See)
ଏଣୁ ସେ ଦୋଷ କହୁଅଛେ, ଅନ୍ତ୍ୟେଣ ଜଉଁକୁ ଚଳଇବେ ।
ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି—ସ. ବ. (ଅନ୍ତ୍ୟ=ଶେଷ କାଳୀନ+ଯଜ୍ ଧାତୁ+ତ୍ତି ବ. ଇ)—Antyeshṭi ଶେଷ ଯଜ୍ଞ; ଦୁର୍ବଳ କର୍ମ; ମୃତ ସଂସ୍କାରାଦ୍ଧ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ; ଶବଦାହାଦ କର୍ମ; ମନୁଷ୍ୟ ମରିବା ପରେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରେତର ଉଦ୍ଧାର ନିମିତ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମ—Final rites; funeral sacrifice; rites performed after the death of a person.

ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ—ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Antyeshṭi kriyā Antyeshṭi (See)

ଅନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ତ୍ର ଧାତୁ = ବନ୍ଧନ କରିବା + ସଜ୍ଞାର୍ଥେ. ର)—Antra ଅନ୍ତ୍ରବୁଜୁଳା; ଅନ୍ତ୍ରପୁଟା; ଉଦର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ନାଡ଼ିଭୁଡ଼ି—The entrails; bowels; viscera.

ଅନ୍ତ୍ରଜ୍ୱର—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ମାରାତ୍ମକ ଜ୍ୱର—
Antrajwara Typhoid fever.

ଅନ୍ତ୍ରପାଚକ—ସଂ. ବ—୧ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—1. Æsehynomene Antrapāchaka Grandiflora.
୨ । ଏକପ୍ରକାର ଦୁଃସାଧ୍ୟ ରୋଗ (ଏ ରୋଗରେ ଉଦର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅନ୍ତ୍ର ଜଳାପୋଡ଼ା କରେ)—2. A sort of incurable disease.

ଅନ୍ତ୍ରପ୍ରଦାହ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନ୍ତ୍ର + ପ୍ରଦାହ)—Antrapradāha ଅନ୍ତ୍ରରେ ଜନ୍ମିବା ଭୟଙ୍କର ଯୋଡ଼ାଜଳା ରୋଗ—A disease causing burning sensation in the entrails.

ଅନ୍ତ୍ରବାଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତ୍ରବୃତ୍ତି)—ମଝିରେ ବଖାଯିବା ପରଦା—Antrabārda Partition wall.
ସତ୍ତଦେବ ବୋଲେ ଦେବ ଅନ୍ତ୍ରବାଡ଼ ପଡ଼ୁ ।
ସ ରଚ୍ଚା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅନ୍ତ୍ରବୃଦ୍ଧି—ସ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନ୍ତ୍ର + ବୃଦ୍ଧି)—ଅନ୍ତ୍ରକୋଷ (ଦେଖ)
Antrabṛuddhi Antakosha (See)

ଅନ୍ତ୍ରିଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ତରିକ୍ଷ)—ଆକାଶ—The sky.
Antrichha
ଅନ୍ତ୍ରିଚ୍ଛରେ ଦାଣ୍ଡଟଙ୍କା ମିଳିଲେ । ପ୍ରାଚୀ—ଉତ୍ତରଚରିତ ।

ଅନ୍ଧ (ଧାତୁ)—ସ. ବନ୍ଧନ କରିବା—To tie; to bind.
Anda (root)

ଅନ୍ଦର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ନୀଚ—Low.
Andar

ଅନ୍ଦରମହଲ—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ଅନ୍ତଃପୁର; ଅବରୋଧ—Andaramahala Female-apartment; seraglio.
ଅନ୍ଦରମହଲ
ଅନ୍ଦରମହଲ

ଅନ୍ଦରମହାଲ—ବୈଦେ. ବ—ଅନ୍ଦରମହଲ (ଦେଖ)
Andaramahalā Andaramahala (See)

ଅନ୍ଦାଚ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଦାଜ (ଦେଖ)
Andāch Andāja (See)

ଅନ୍ଦାଜ—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅନ୍ଦାଜ୍ = ଅନୁମାନ)—
Andāja ୧ । ଅନୁମାନିକ ଗଣନା—1. Estimate.
ଆନ୍ଦାଜ ୨ । ଅନୁମାନ—2. Guess; conjecture.
ଅନ୍ଦାଜ
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆନୁମାନିକ—1. Approximately.
୨ । ଆନୁମାନିକରୂପେ—2. Approximately; by guess.

ଅନ୍ଦାଜକରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଫା. ଅନ୍ଦାଜ୍ + ଓ. କରିବା)—ଅନୁମାନରେ ସ୍ଥିର କରିବା—
ଆନ୍ଦାଜକରା
ଅନ୍ଦାଜକରନା To guess; to conjecture.

ଅନ୍ଦାଜି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆନୁମାନିକ—1. Determined by conjecture.
ଆନ୍ଦାଜି ୨ । ପ୍ରାୟ—2. Nearly.
ଅନ୍ଦକଲୀ ୩ । ଅନୁମାନସିଦ୍ଧ—3. Conjectured; guessed; estimated.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଆନୁମାନିକରୂପେ—
By guess; approximately.

ଅନ୍ଦାଜି ମାରିବା—ଦେ.କ୍ରି—ନ ଜାଣି କେବଳ ଅନୁମାନ କରି କହିବା—
Andāji māribā. To say a thing only by guess.
ଆନ୍ଦାଜିମାରା

ଅନ୍ଦାଧୁନ୍ଦ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅନ୍ଧ)—୧ । ଅବୋଧ୍ୟ—
Andādhuni 1. Incomprehensible.
ଅନ୍ଦାଧୁନ୍ଦ ୨ । ଅମୂଳକ—2. Unfounded.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେ ଖୋଳିଲେ, ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦସଯୁତ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ଦେବ। ଯଥା.— "ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଂଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଗୋଲମାଳିଆ—3. Confused.

୪ । ଆଗପଛ ବଗୁର ନ ଥାଇ କରାଯିବା କର୍ମ—
4. Done without thinking (work).

୫ । ଅନ୍ୟାୟୁ—5. Wrong.

୬ । ବେଠିକଣା—6. Unsystematic.

୭ । ଅଖାଡ଼ୁଆ (କାର୍ଯ୍ୟ)—7. Difficult (work).

୮ । ଯାହାର କାରଣ ନାହିଁ—8. Unreasonable.

୯ । ନଷ୍ଫଳ; ବୃଥା; ଅକାରଣ—9 Fruitless.

୧୦ । ଅନାଜ୍ଞ; ଆନୁମାନିକ—10. Dicided by guess.

୧୧ । ଅନୁମାନହିବ—11. Arrived at by conjecture.

ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ଅନ୍ୟାୟୁ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Wrong action.

୨ । ବେଠିକଣା—2. Want of method.

୩ । ଯଥେଚ୍ଛାଚାର—3. Despotism

୪ । କାରଣ ନ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ—
4. Work without any cause.

୫ । ଅଯୌକ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ—5. Unreasonable act.

୬ । ଅଖାଡ଼ୁଆ କାମ—6. Unsystematic work.

୭ । ଅନୁମାନ—7. Guess.

ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—୧ । ବୃଥାରେ—1. In vain.

୨ । ଅକାରଣରେ—2. For nothing.

ଅନାଧୁନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଗୋଲମାଳିଆ—
Andādhuniāñ 1. Confused.
ଲାଗାନେ ୨ । ଯେ ଗୋଲମାଲ ଲଗାଏ—
ଅନ୍ଦାଧୁଁ ଧ 2. One who confuses things.
୩ । ବେଠିକଣା—3. Unmethodical.
୪ । ଅଖାଡ଼ୁ; ଅଖାଡ଼ୁଆ—4. Unsystematic.
୫ । ଯେ ଆଗ ପଛ ବଗୁର ନ କରି କାମ କରେ—
5. (one) Who works thoughtlessly.
୬ । ଯଥେଚ୍ଛାଚାରୀ—6. Despotic.
୭ । ଯେ ଅନୁମାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କାମ କରେ—
7. Acting on guess.
୮ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା କରାଯିବା (କର୍ମ)—
8. (action) Done by guess.

ଅନାଧୁନ୍ଦି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନାଧୁନି (ଦେଖ)
Andādhundi Andādhuni (See)

ଅନାଧୁନ୍ଦିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅନାଧୁନିଆଁ (ଦେଖ)
Andādhundiā Andādhuniāñ (See)

ଅନ୍ଧିକା—ସଂ. ବି. (ଅନ ଧାତୁ+ଇକ+ଆ)—ଚୁଲ୍ଲି—
Andikā Oven; fire-place.

ଅନିଶା—ପ୍ରା. ବି. (ଫା. ଅନ୍ଦେଶା)—ଅନାଶା (ଦେଖ)
Andiśā Aniśā (See)
ଅପେକ୍ଷା
ଅନ୍ଦେଶା

ଅନ୍ଦିସନ୍ଦି—ଦେ. ବି—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖୋଚ ଖୋଚ ଛିଦ୍ର ଓ କୋଣ—
Andisandi Every minute hole or corner.
ଅନ୍ଦିସନ୍ଦି

ଅନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+ଉ)—
Andu ୧ । ହସ୍ତୀପଦ ବନ୍ଧନ ଶୃଙ୍ଖଳ; ହାତୀ-ଶିକୁଳା—
1 Foot-chain for the elephants.
୨ । ଶିକୁଳି ପରି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଦଭୂଷଣବିଶେଷ—
2. A leg-ornament for females.

ଅନ୍ଦୁକ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଦୁ+ଉକ)—ଅନ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Anduka Andu (See)

ଅନ୍ଦୂ—ସଂ. ବି. (ଅନ+ଊ)—ଅନ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Andū Andu (See)

ଅନ୍ଦୂକ—ସଂ. ବି. (ଅନ+ଊକ)—ଅନ୍ଦୁକ (ଦେଖ)
Andūka Anduka (See)

ଅନ୍ଧ୍ (ଧାତୁ)—ସ. ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିଘ୍ନ ହେବା—
Andh (root) To be blind.

ଅନ୍ଧ୍ରାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ଅନ୍ଧ; ଅନ୍ଧପର ହେବା)—
Andhrāibā ଜ୍ଞାନକର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୂଢ଼ ହେବା—
To be bewildered.

ଅନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ଧ୍ ଧାତୁ+ଅ)—
Andha ୧ । ଯାହାର ଦଉଡ଼ି ଯାକ ଚକ୍ଷୁ ନାହିଁ; ଚକ୍ଷୁହୀନ; ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି-
ଅନ୍ଧ୍ୟ ହୀନ—1. Blind; stark-blind.
୨ । ନିବିଡ଼—2. Dense.
୩ । ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧକାରମୟ—3. Dark; pitch dark.
୪ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—4. Dim.
ସଂ. ବି—୧ । ଅନ୍ଧକାର—1. Darkness.
୨ । ଘନାନ୍ଧକାର—2. Pitch darkness.
୩ । ଜଳ—3. Water
୪ । ପୁଂ ଅନ୍ଧମନୁଷ୍ୟ—4. Blind man.
୫ । ପାର୍ବତ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
5. Name of a hilly tribe.
ଦେ. ବିଣ. (ଗାଳ)—୧ । ଅରୁହ୍ୟମଣା; ଅବଗୁରକ—
1. Unjust.
୨ । (ଗାକ) ଆଖି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଯେ ଅନ୍ଧପର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—
2. (a person) Who acts as if he has no eyes.

ଅନ୍ଧକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅନ୍ଧ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଅନ୍ଧ ଋଷିବିଶେଷ—
Andhaka 1. Name of a blind Sage.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐ,ୟ	ଔ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ୟ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଦଶରଥ ଶବ୍ଦଭେଦୀ ବାଣରେ ମାର ପକାଇବାରୁ ଋଷିଙ୍କ ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ଦଶରଥ ମୃତ୍ୟୁକାଳରେ ପୁଅମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।]

୨ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—2. A demon.

ସାତ ବର୍ଷେ ଅନ୍ଧକ ହୋଇଲ ସହାର
ଉଚ୍ଚି ଦୃଶରେ ହର ଅସନ୍ତେ ନଗର । ସାରଳା. ମହାସ୍ତରତ. ମଧ୍ୟ. ।

[ଦ୍ର—ମହାଦେବ ଏ ରାକ୍ଷସକୁ ମାରିଥିଲେ ।]

୩ । ଯଦୁବଂଶୀୟ ରାଜାବିଶେଷ—

3. Name of a king of the family of Jadu.

୪ । ଅନ୍ଧକାର—4. Darkness.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ଧ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅନ୍ଧ—Blind.

ଦେ. ବ. (ନାମ)—ମହିଷାସୁରର ମନ୍ତ୍ରୀ ରକ୍ଷ ଭକ୍ଷକର ପଣନାତ୍ତ—The name of a minister of Mahishāsura and the great-grandson of Raksha bhakshaka.

ଅନ୍ଧକରିପୁ—ସଂ. ବ. [୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନ୍ଧକ (ରାକ୍ଷସ)+ରିପୁ=ଶତ୍ରୁ]—
Andhakaripu ୧ । (ଅନ୍ଧକ ରାକ୍ଷସର ବଧକର୍ତ୍ତା) ଶିବ—1 The God Siba.

୨ । (ଅନ୍ଧକ=ଅନ୍ଧକାର+ରିପୁ) ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

ଅନ୍ଧକାନ୍ତକ—ସଂ. ବ—(ଅନ୍ଧକ+ଅନ୍ତକ=ଶତ୍ରୁ) ୧ । ଅନ୍ଧକରିପୁ (ଦେଖ)
Andhakāntaka 1. Andhakaripu (See)

୨ । ତୀର୍ଥବିଶେଷ (ଏଠାରେ ମହାଦେବ ଅନ୍ଧକ ନାମକ ଅସୁରକୁ ମାରିଥିଲେ)—2. Name of a sacred place where Mahādeba killed the demon Andhaka

ଅନ୍ଧକ ବନାଶି ଉହିଁ ଗହ୍ୱରେ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟି
ଅନ୍ଧକ ଅନ୍ତକ ବୋଲ ହେଲ ତୀର୍ଥ ଗୋଟି । ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁରାଣ ।

ଅନ୍ଧକାର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ + କୃ ଧାତୁ=କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Andhakāra ଆନ୍ଧିର; ଅନ୍ଧାର—Darkness; gloom.

ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ଧାରୁଆ—Dark; gloomy.

ଅନ୍ଧକାରି—ସଂ. ବ. [୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅନ୍ଧକ (ରାକ୍ଷସ) + ଅରି=ଶତ୍ରୁ]—
Andhakāri (ଅନ୍ଧକରିପୁ) ଶିବ—Siba.

ଅନ୍ଧକୂପ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ=ଅନ୍ଧକାରମୟ+କୂପ=କୂଅ)—
Andhakūpa ୧ । ଅନ୍ଧକାରମୟ କୂପ ବା ଗର୍ତ୍ତ—
ଅନ୍ଧକୂଆ 1. A dark pit or a black hole.
ଅନ୍ଧେରାଗଡ୍ଡା ୨ । ଅବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ଧାରିଆ କୂଅ—2. A dark unused well.

୩ । ନରକ ବିଶେଷ—3. A dark part of hell.

୪ । ବାୟୁଚଳନଶୂନ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର ଗୃହ—
4. Unventilated dungeon.

୫ । ଯେଉଁ ଗାଡ ବା ଖଣିର ଉପରେ ପତ୍ର ଓ ଡାଳ ଘୋଡ଼ାଅ ହୋଇଥାଏ; ଏଥିରେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଗଳି ପଡ଼ନ୍ତି—
5. A hidden well; a pit-fall.

ଅନ୍ଧକୂପହତ୍ୟା—ଦେ. ବ—୧୭୫୭ ସାଲରେ ବଙ୍ଗଦେଶର ନବାବ ସିରାଜଉଦ୍ଦୌଲ୍ଲା ଶତାଧିକ ଇଂରାଜ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ କଲିକତାର ଯେଉଁ ଗୃହରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଥିଲେ । (ପରଦିନ ସକାଳକୁ ବଶୁବ ବାୟୁର ଅଭାବରୁ ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ମରି ଯାଇଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ଏ ଘଟଣାକୁ କେହି କେହି ସତ୍ୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଘଟିଥିଲା ସେଠାରେ ସରକାରଙ୍କ ନର୍ମିତ ଗୋଟିଏ ସୁଉଚ୍ଚମନ୍ଦିର ଅଛି ।)—The black hole-masacre.

ଅନ୍ଧତ୍କାର—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧକାର (ଦେଖ)
Andhatkāra Andhakāra (See)

ଅନ୍ଧତମସ୍—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ=ନିବଡ଼+ତମସ୍=ଅନ୍ଧକାର)—
Andhatamas ୧ । ନିବଡ଼ ଅନ୍ଧକାର—1. Blinding darkness.

୨ । ଚଟକଟିଆ ଅନ୍ଧାର; ଘୋର ଅନ୍ଧାର—2. Utter gloom; pitch darkness.

ଅନ୍ଧତମସ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ଧତମସ୍)—ଅନ୍ଧତମସ୍ (ଦେଖ)
Andhatamasa Andhatamas (See)

ଅନ୍ଧତାମିସ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ=ନିବଡ଼+ତାମିସ୍ର)—
Andhatamisra ୧ । ନିବଡ଼ ଅନ୍ଧକାର—1. Blinding darkness.

୨ । ନିବଡ଼ ଅନ୍ଧକାରଚ୍ଛନ୍ନ ନରକ ବିଶେଷ—
2. The second of the 21 Hells.

୩ । (ବେଦାନ୍ତ) ପଞ୍ଚବିଧ ଅଜ୍ଞାନରୁ ଏକତମ—
3. (Bedānta) One of the five states of ignorance.

ଅନ୍ଧଦେଶ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନେ ଅନ୍ଧ ବା ଚକ୍ଷୁହୀନ—1. A country of blind men.
ଅନ୍ଧଦେଶ

୨ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ନାହିଁ—
2. A country where there is no justice.

ଅନ୍ଧନଶାପ—ଦେ. ବ—୧ । ଅନ୍ଧ ବୁଝାମଣା—
Andhanisāpa 1. Injustice.
ଅବିଚାର

୨ । ପଞ୍ଚାଏତମାନଙ୍କର ଅବିଚାର—
1. The unjust decision of a Punchāyata.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିର ବସଦଳ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'କଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଚଂା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ।

ଅନ୍ଧପଙ୍ଗୁନ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + ପଙ୍ଗୁ + ନ୍ୟାୟ)—

Andhapaṅguny**ā**ya (ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ଅନ୍ଧ ପଙ୍ଗୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୈଦ୍ଧକ ଉଦାହରଣ—(Sāṅkhya philosophy) The allegory of the blind and the lame, the lame leading the blind.

[ଦ୍ର— ଅନ୍ଧ ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ, ଅଥଚ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରେ । ପଙ୍ଗୁ ଗଲି ପାରେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦେଖି ପାରେ । ଏ ଦୁହେଁ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବସିଲେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯେବେ ଅନ୍ଧ ପଙ୍ଗୁକୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଏ, ତେବେ ପଙ୍ଗୁର ଚକ୍ଷୁ ଅନ୍ଧକୁ ଚଳାଇଲେ ଉଭୟଙ୍କର ମିଳିତ ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରି-ଯାଇ ପାରେ । ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାର ଉଦାହରଣଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ-ପୁରୁଷଙ୍କର ସମାହାରରେ ମୋକ୍ଷ ଓ ଭୋଗ ଉଭୟ ଲାଭ ହେବା ରୂପକଚ୍ଛଳରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।]

ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ଧ + ପଟ୍ଟଳ)—ମନୁଷ୍ୟ ବା ପଶୁ କିଛି ପଦାର୍ଥ

Andhapaṭa**l**a ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ, ଏଥିପାଇଁ ଆଖି ଉପରେ ବନ୍ଧା ଯିବା ପଟ୍ଟି—A band tied over the eye on account of which one cannot see any thing; a buffer over the eyes.

ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ ବାନ୍ଧିଲ ସ୍ୱାମୀର ନମନ୍ତେ । ଖାରଳା- ମହାଭାରତ- ନାସ୍ୱ ।

ଅନ୍ଧପଟ୍ଟି— ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ)—ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ (ଦେଖ)

Andhapaṭi Andhapaṭa**l**a (See)

ଆନ୍ଧପଟି

ଅନ୍ଧପରମ୍ପରାନ୍ୟାୟ—ସଂ.ବି—ଅନ୍ଧ ଅନ୍ଧକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇବାର ଉଦାହରଣ

Andhaparamparānyāya ଜଣେ ଅନ୍ଧ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ଧକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇଲେ, ଦୁହେଁଯାକ ଗାଡରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଏହା ନ୍ୟାୟ)— The allegory of a blind man leading another blind man, one stumbling the other stumbles.

ଅନ୍ଧପୁଟ୍ଟଳା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ)—ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ (ଦେଖ)

Andhaputa**l**ā Andhapaṭa**l**a (See)

ଆଁଚୌତଳ

ଅନ୍ଧପୁଟ୍ଟଳି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ)—ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ (ଦେଖ)

Andhaputa**l**i Andhapaṭa**l**a (See)

ଅନ୍ଧପୁଟ୍ଟିଳି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ)—ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ (ଦେଖ)

Andhaputi**l**i Andhapaṭa**l**a (See)

ଅନ୍ଧପୋଟ୍ଟଳି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ)—ଅନ୍ଧପଟ୍ଟଳ (ଦେଖ)

Andhapoṭa**l**i Andhapaṭa**l**a (See)

ଅନ୍ଧବୁଝାମଣା—ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟାୟ ବିଚାର; ଅବିଚାର—

Andhabujhāmaṇā Injustice.

ଅବିଚାର

ଅନ୍ଧେର.

ଅନ୍ଧବେଭାର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅନ୍ଧବ୍ୟବହାର)—

Andhabebhāra ଆଖି ନ ଥିବା ଲୋକର ବ୍ୟବହାର ପରି ଅନ୍ଧେରମତ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇବା ବ୍ୟବହାର ବା ଆଚରଣ— An act resembling that of a blind man.

ଅନ୍ଧର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ— ଅନ୍ଧ—Blind.

Andhar

(ଅନ୍ଧସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ଧର୍‌ଗୋଦ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—(ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)

Andharchod ମୂର୍ଖ; ନବୋଧ—(a term of abuse); Foolish; stupid.

ଅନ୍ଧର ନଉଡ଼ି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧର ଲଉଡ଼ି (ଦେଖ)

Andhara naurdi Andhara laurdi (See)

ଅନ୍ଧର ଲଉଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧ ଯେପରି ସଷ୍ଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ଗଲେ

Andhara laurdi ସେହିପରି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାକୁ ଅଶ୍ରୟ ଅନ୍ଧର ଲଉଡ଼ି ମୋର ଦରଦ୍ର ପଣ୍ଡିତ—ଅର୍ଜୁନଦାସ. ବଦଗୁଜୁଲାମଣି ।

ଅନ୍ଧରାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଅନନ୍ୟଗତିକ ହେବା—

Andharāibā To be resourceless.

ଅନ୍ଧଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ; ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—

Andhalā ୧ । ଅନ୍ଧ—1. Blind.

୨ । ଅନ୍ଧାରମୟ—2. Dark.

୩ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—3. Dim

ଅନ୍ଧସ୍—ସଂ. ବି. (ଅଦ୍ ଧାତୁ = ଭୋଜନ କରିବା + ଅସ୍; ଜଗାଡବ)—

Andhas ଯାହା ଭୋଜନ କରାଯାଏ; ଅନ୍ନ; ପକ୍ୱାନ୍ନ; ଭାତ— Boiled rice.

ଅନ୍ଧ ହାତୀ ଦେଖିବା ନ୍ୟାୟ—(ସଂ. ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ଲକ୍ଷିତ ନ୍ୟାୟ)—

Andha hāti dekhibā nyāya ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅନ୍ଧ ହାତୀର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗକୁ ହାତଦ୍ୱାରା ଛୁଇଁ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରନ୍ତି ତାହାର ସମଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ଜାଣିବା ହାତୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ— (Hindu philosophy) The Vedantists maintain that if all the different conceptions of God arrived at by the 5 schools of the Hindu Philosophy be put together, then some rational idea of the Godhead can be arrived at; as the idea of a whole elephant can be arrived at if we add together the different tangible perceptions of the elephant arrived at by five blind persons.

[ଦ୍ର— ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଅନ୍ଧ ହାତୀ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ଜଣେ ଅନ୍ଧ ହାତୀର ଗୋଡ଼ ଦର୍ଶନ 'ହାତୀ ଖମ୍ବ ପରି' ବୋଲି କହିଲା । ଆଉ ଜଣେ କାନ ଅଣ୍ଡିରି 'ହାତୀ କୁଲା ପରି' ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲା

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଅ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଓକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଆ	ଓ	ନ୍ଦ

ତୃତୀୟ ଅନ୍ଧ ଦାଢୀର ପେଟ ଦରଣ୍ଡି ତାକୁ 'କୋଡ଼ମେଇ ଭଳ' ବୋଲ ମତ ଦେଲା । ଚତୁର୍ଥ ଅନ୍ଧ ଦାଢୀର ଲାଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ଛୁଇଁ ତାକୁ 'ଗୋରୁ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ପର' ବୋଲ କହିଲା । ପଞ୍ଚମ ଅନ୍ଧ ଦାଢୀର ଶୃଙ୍ଗକୁ ଅନୁଭବ କରିବାରୁ 'ଦାଢୀ ସାପ ପର' ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କଲା । ତାହାର କଥା କାହାର ସଙ୍ଗେ ମେଳ ନ ହେବାରୁ କଳି ହେଲା । ଜଣେ ଚକ୍ଷୁ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅସି ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଯାହା ଦେଖିଲ ତାକୁ ସବୁ ଏକାଠେଇଁ ମିଶାଇ ଯେଉଁ ଜୀବ କଳ୍ପନା କରୁଛ, ତାହାହିଁ ଦାଢୀ ।" ଏହି ଉଦାହରଣକୁ ଉପଲକ୍ଷ କରି ଦାର୍ଶନିକ ମତ ହୋଇଅଛି ଯେ, ବୈଶେଷିକ, ନୈୟାୟିକ, ମୀମାଂସକ, ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଓ ପାତଞ୍ଜଳ—ଏହି ପାଞ୍ଚ ଦର୍ଶନ ଜଣ୍ଡୀତ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଏକୈକ ଦେଶ କଳ୍ପନାକୁ ଏକତ୍ର କଲେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଲକ୍ଷିତ ଓ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।]

ଅନ୍ଧା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ଧ)—୧ । ଅନ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ—
Andhā 1. Blind man.
ଆଁଧା ୨ । ଅନ୍ଧାର—2. Darkness.
ଅନ୍ଧା ମେଘ ଚନ୍ଦ୍ର ଦଖୁଅଛ ନୋହେଁ ମେଘ ଅନ୍ଧା—ପ୍ରାଚୀ. ଚନ୍ଦ୍ରନରୂପଦର୍ଶନ ।

ଅନ୍ଧାଗ୍ଦୋଡା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ—(ଅଶ୍ଳୀଲ ଗାଳ)
Andhāchodā ମୂର୍ଖ; ଜବୁବିଆ—Foolish; dunce.
(ଅନ୍ଧାଗ୍ଦୋଦେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ଧାଧୁନ୍ଧ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧାଧୁନ୍ଦ (ଦେଖ)
Andhādhuni Andādhuni (See)

ଅନ୍ଧାଧୁନ୍ଦ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଧାଧୁନ୍ଧ (ଦେଖ)
Andhādhundi Andhāhuni (See)

ଅନ୍ଧାର—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର)—ଅନ୍ଧକାର (ଦେଖ)
Andhāra Andhakāra (See)
ଆଁଧାର; ଆନ୍ଧାର
ଅନ୍ଧେରା

ଅନ୍ଧାରକଟ୍‌କଟ୍—ପ୍ରା. ବ—ଘନାନ୍ଧକାର; ଅତି ଅନ୍ଧକାର—
Andhārakaṭkaṭ Pitch darkness; gloom.
ଆନ୍ଧାରଘିଟ୍‌ଘିଟେ ପ୍ରା. ବିଣ—ଘନାନ୍ଧକାରମୟ—
କିଟକିଟେ ଅନ୍ଧକାର Pitch dark; very dark; gloomy.
ଅନ୍ଧେରାଗୁପ

ଅନ୍ଧାରକଣା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ଧାର ବା ଗୁମ୍ଫରେ କଣା
Andhārakaṇā ବା ଦୃଷ୍ଟିହୀନ—Night-blind; one
ରାତକାନା who can not see in the night.
ରତାନ୍ଧା

ଦେ. ବ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ରାତ୍ରିଅନ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ—
1. Night-blind man
ଅନ୍ଧ ! ବୋଗା ବଟେଇଁ ଦେଇ; ସେ ଅନ୍ଧାରକଣା ଅସି ପାରିବ ନାହିଁ—
ପଲାରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠମୁଣ୍ଡ ।

୨ । ରାତ୍ରିରେ ନ ଦିଶିବା ରୋଗ—2. The disease by which the eyes become dim in the night; night-blindness.

ଅନ୍ଧାରକଟ୍‌କଟ୍—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ - ଅନ୍ଧାରକଟ୍‌କଟ୍ (ଦେଖ)
Andhārakiṭkiṭ Andhārakaṭkaṭ (See)

ଅନ୍ଧାରକଟିକଟି—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ - ଅନ୍ଧାରକଟ୍‌କଟ୍ (ଦେଖ)
Andhārakiṭiṭiti Andhārakaṭkaṭ (See)

ଅନ୍ଧାରକଟିକଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଘନାନ୍ଧକାରମୟ; ଉପସାଙ୍ଗ—
Andhārakiṭiṭikiṭiā Utterly dark; pitch dark

ଅନ୍ଧାରଘିଟ୍‌ଘିଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ. ଓ ବିଣ.—
Andhāraghiṭghiṭ ଅନ୍ଧାରକଟ୍‌କଟ୍ (ଦେଖ)
Andhārakiṭkiṭ (See)

ଅନ୍ଧାରପକ୍ଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର + ପକ୍ଷ)—
Andhārapaksha କୃଷ୍ଣ ମାସର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—The wane of
ଅନ୍ଧକାର ପକ୍ଷ the moon; the dark fortnight
ଆଁଧାର ପକ୍ଷ of the lunar month.
ଅନ୍ଧେରା ପକ୍ଷବାରା
ଜହ୍ନପକ୍ଷ } ବିପକ୍ଷତ
ଆଲୁଅପକ୍ଷ }

ଅନ୍ଧାରପଖ—ପ୍ରା. ବ—ଅନ୍ଧାରପକ୍ଷ (ଦେଖ)
Andhārapakha Andhārapaksha (See)

ଅନ୍ଧାରବଜେ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅନ୍ଧକାର + ବଜୟ)—
Andhārabije ଅନ୍ଧାରବଜେ (ଦେଖ)
Andbāribije (See)

ଅନ୍ଧାରି—ଦେ. ବ—୧ । ନାଡ଼ାଗୁଳଆଘରର ଦାଉଅନ୍ଧରେ କାନ୍ଥର ଉପର ଓ ମଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମେଲ୍ଲ ତ୍ରିକୋଣାକାର ଅଂଶ—
1. Gable.
୨ । ଘର ଦାଉଅନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ପଖା ମାରିବା ଦ୍ୱାର କାନ୍ଥ ଉପରେ ଥିବା ମେଲ୍ଲ ଅଂଶ ବନ୍ଦ କରିଯାଏ—
2 The planks put on the gable to shut the traingular opening below the roof and above the walls.
୩ । ଅନ୍ଧକାର ସମୟ; ରାତ୍ରିକାଳ—3. Night time.
ଯୋଗୀ ଯେସନେ ଜଗି ଥାଇ ଯେ ଅନ୍ଧାରି ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନ୍ଧକାରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to darkness.
୨ । ଅନ୍ଧକାରମୟ; ଅନ୍ଧାରିଆ—2. Dark.

ଅନ୍ଧାରିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନ୍ଧକାରମୟ—
Andhāriā 1. Dark; full of darkness.
ଅନ୍ଧକାର ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅଜ୍ଞାନ; ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—
ଅନ୍ଧେରା 2. Ignorant; dunce
ତୁମ୍ଭେ ତ ଅଲୁଅପ୍ରାପ୍ତ ମୁହିଁ ଅନ୍ଧାରିଆ । ପଲାରମୋହନ. ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ପ୍ରକାରଭେଦରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'କୁଆ' ନ ପାଇଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଜାଲୁଜାଲୁଆ (ଦେଖାଯିବା); ଝାଘସା—3. Dim.

ଅନ୍ଧାରିତ—ଦେ. ବିଣ. (ଓ. ଅନ୍ଧାର + ସଂ. ଇତ)—ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ—
Andhārita Darkened.

ଉତ୍ତୁତ୍ତରର ତ୍ରେମେ ବନ୍ଧାବନ୍ଧ ଢୋଇଢ ଘେନାଘେନ ।
ଯୋଗୁଁ ଭୂଇସ୍ପଶ୍ଚ ଅନ୍ଧାରିତ ଯାଉ ଠାବେ ଠାବେ ଜଳର ବେଶୀ ॥
ପ୍ରଧାନାଥ. ସତାଙ୍କ ।

ଅନ୍ଧାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର)—୧ । ଅନ୍ଧକାରମୟ କରିବା—
Andhāribā 1. To darken.
ଆଁଧାର କରା ୨ । ଆଚ୍ଛାଦିତ କରିବା—2. To cover.
अन्धेरा करना ଧୂଳରେ ଅନ୍ଧାର ନଉଛ । ପ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅନ୍ଧାରିବିଜେ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ଧକାର + ବିଜୟୀ)—
Andhāribije ରାଜା ଓ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଅନ୍ଧାରରେ ବୁଲି
ଚୋରାଗସ୍ତ ଯିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Walking incognito in the
पोशीदागस्त dark; (a custom with kings or high officers.)

[ଦ୍ର— ରାଜା ଓ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ଚଉ। ନ ଦେଇ ଅନ୍ଧାରରେ ବୁଲି ବାହାରନ୍ତି ଏବଂ ଏହାପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରନ୍ତି ।]

ଅନ୍ଧାରିମାଛ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ମାଛ ନଈରୁ ଅନ୍ଧାର ପକ୍ଷରେ ବା
Andhārimāchha ଆକାଶରେ ଜହ୍ନ ଉଦୟ ହେବା ଆଗରୁ
ଜାଲରେ ଧରାଯାଅନ୍ତି—Fish caught
in the rivers in the dark
or before moon-rise.

[ଦ୍ର— ଅନ୍ଧାର ପକ୍ଷରେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ନଈରେ ଜାଲ ପକାଇଲେ ଯେତେ ମାଛ ପଡ଼ନ୍ତି ଆଲୁଅ ପକ୍ଷରେ ବା ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ପରେ ସେତେ ମାଛ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ, ଏହା କେଉଁଠାରେ ଅନୁଭବସିଦ୍ଧ ।]

ଅନ୍ଧାରିମୁଲକ—ଦେ. ବି— ୧ । ଅସଭ୍ୟ ଦେଶ; ଯେଉଁ ଦେଶରେ ସଭ୍ୟତା
Andhārimulaka ପହଞ୍ଚି ନାହିଁ—1. Uncivilised
ଅନ୍ଧକାର ମୁଲୁକ୍ country; benighted country.
अन्धेरा मुल्क ୨ । ଅରାଜ୍ୟାମଣା ରାଇଜ—2. A country
where there is no justice.

୩ । ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟ (ଯେଉଁଠାରୁ ଖାସ୍ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସିତ ରାଜ୍ୟର ଆଇନ ଓ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତର ରୂପ ଅଳ୍ପେକ ପହଞ୍ଚି ନାହିଁ ।)—
3 Native States.

ଅନ୍ଧାରିଲଗା—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ସବାର ବେହେରାଙ୍କର ଡାକ । ଅନ୍ଧାରରେ
Andhārilagā ପଥ ଦେଖା ନ ଯାଉଥିଲେ ଗଡ଼ଜାମାନେ
ଏ ଡାକ ମାରନ୍ତି—A halloo of palki-bearers
when the road in front is dark.

ଅନ୍ଧାରୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ଧାରିଆ (ଦେଖ)
Andhāruā Andhāriā (See)

ଉଃ ବଳେ ଚାର ବଳେ ଅନ୍ଧ ରଥ
ଜଳ ବେଗଙ୍କର ଢେଉ ଯୋଦ୍ଧ ବୁଢ଼ା । ପ୍ରଧାନାଥ. ରାଇବା ।

ଦେ. ବି—ବଗଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀବିଶେଷ (ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ମାଟିଆ; ଏ ପକ୍ଷୀ ବଗଠାରୁ ବଡ଼)—A class of birds.

ଅନ୍ଧସନ୍ଧି—ଦେ. ବି—୧ । କୌଣସି ବିଷୟର ସୂକ୍ଷ୍ମାତିସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଂଶ—
Andhisandhi 1. Slightest details of any
ଅନ୍ଧିସନ୍ଧି thing.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଓ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଅଂଶ—
2. Darkest holes and corners; every creek and corner; every clink and crevice.

ଅନ୍ଧସନ୍ଧିଖୋଜବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନ ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ କରି
Andhisandhikhojibā ଖୋଜିବା ଓ ଦେଖିବା—
1 To examine even the minutest clink and the darkest crevice.

୨ । ସୂକ୍ଷ୍ମାନୁସୂକ୍ଷ୍ମ ଭଦନ୍ତ କରିବା—2 To investigate into every detail.

ଅନ୍ଧସନ୍ଧିଖୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବା—
Andhisandhikholibā To trumpet out every secret, defect and dark spot.

ଅନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ ଧାତୁ = ଯିବା + ଉ. କର୍ତ୍ତାବାଚ୍ୟ; ଯାହା ଜଳକୁ
Andhu ଜଳାର୍ଥୀମାନେ ଯାଆନ୍ତି ।)—କୂଅ; କୂପ—Well.

ସିନ୍ଧୁରେ ଅନାଦର ରତ ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ଧୁରେ ପଦ୍ମ ଉଦ୍ଭ ବାହୁଲେ ଗୋ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧପଟଳ (ଦେଖ)
Andhapaṭala (See)

ଅନ୍ଧୁଣୀ—ଦେ. ବି—୧ । ମାଛ ଧରିବାର ଯନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ; ବଡ଼ ବଜା—
Andhuṇi 1. A contrivance made of strips of
ଆଁଧନୀ split bamboo strung together for catching fish.

୨ । ଅନ୍ଧପଟଳ (ଦେଖ)
2. Andhapaṭala (See)

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
ଚକ୍ଷୁହୀନା ସ୍ତ୍ରୀ Feminine of Andha.

ଅନ୍ଧୁଳ—ସଂ. ବି —ଶିରିଷ ବୃକ୍ଷ—Acacia Sirissa; a kind of
Andhuḷa flowering tree.

ଅନ୍ଧୁଳି—ଦେ. ବି—ଅନ୍ଧୁଣୀ (ଦେଖ)
Andhuli Andhuṇi (See)

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନ୍ଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to a blind man.

୨ । ଅରାଜ୍ୟାମଣା—2. Unjust

ଅନ୍ଧୋଟୀ—ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ଧୁଳି (ଦେଖ)
Andhoṭi Andhuli (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	●	ଢ଼

ଅନ୍ଧୋଟୀବୁଝାମଣା—ଦେ. ବ—ଅବୁଝାମଣା; ଅନ୍ୟାସ୍ୱ ବଗ୍ଦର—
Andhoṭībujhāmaṇā Injustice.
ଅବିଚାର
ଅନ୍ଧେରି ବିଚାର

ଅନ୍ଧ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ ଧାତୁ=ଦୃଷ୍ଟି ଜ୍ଞାନ ଦେବା+ର)—
Andhra ୧ । ବ୍ୟାଧ—1. Hunter; fowler.
୨ । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଦେଶବିଶେଷ—
2. Tailanga country in the S. India.
୩ । ତେଲୁଗା ଜାତି—3 The Telgus

ଅନ୍ଧ୍ରଦେଶ—ସଂ. ବ—ତୈଲଙ୍ଗ ଦେଶ; ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଦେଶବିଶେଷ—
Andhradeśa Telengana; the Telgu country.

ଅନ୍ନ—ସଂ. ବ. (ଅଦ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ. ତ)—
Anna ୧ । ଯାହା ଖିଆଯାଏ; ଖାଦ୍ୟ—1 Food.
୨ । ଭାତ; ସିଦ୍ଧଚଣ୍ଡୁଳ—2. Boiled rice.
ଦେ. ବ—ପୁରୁର ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ନକଟରେ ଭୋଗ କରାଯାଇଥିବା ସିଦ୍ଧ ଚଣ୍ଡୁଳ—Boiled rice offered to Lord Jagannātha at Puri and to Lord Liṅgarāja at Bhubaneswara.
[ଦ୍ର—ମହାପ୍ରସାଦ ବୋଇଥିବା ଭାତ ପ୍ରତ ସାଧାରଣ ଭାତ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ।]
ସଂ. ବଣ. (ଅଦ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
ଭୁକ୍ତ; ଭକ୍ଷିତ—Eaten; partaken of.

ଅନ୍ନକଷ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନ୍ନ=ଖାଦ୍ୟ+କଷ୍ଟ=ଦୁଃଖ)—
Annakashṭa ୧ । ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁର ଅଭାବ; ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ—
1. Scarcity.
୨ । ଉପବାସ—2. Fasting.

ଅନ୍ନକଷ୍ଟିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅନ୍ନକଷ୍ଟୀ)—ଅନ୍ନକଷ୍ଟୀ (ଦେଖ)
Annakashṭiā Annakashṭī (See)

ଅନ୍ନକଷ୍ଟୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ+କଷ୍ଟ+ଇନ୍; ୪ମା. ୧ବ)—
Annakashṭī ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ; ଅଭୁକ୍ତ; ଅନ୍ନକଷ୍ଟୀ (ଅନ୍ନକଷ୍ଟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜର୍ଜରିତ—
Starving; badly wanting food.

ଅନ୍ନକୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଛେନ୍ଦ ମାଟିପାତ୍ର ବା ହାଣ୍ଡିରେ ଜଗନ୍ନାଥ
Annakuṛdiā ବା ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଅନ୍ନ ମହାପ୍ରସାଦ ରନ୍ଧା ହୁଏ ବା ରଖା ହୁଏ—Earthen pots for cooking or keeping rice-offering at Puri or Bhubaneswara.
[ଦ୍ର—ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅନ୍ନ ରନ୍ଧିବା ଓ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କୁଡ଼ିଆ ବା ହାଣ୍ଡିର ଆକାର ଅନୁସାରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମ ଅଛି । ବଡ଼ ପାତ୍ରକୁ 'ହାଣ୍ଡି' ଓ ଛେନ୍ଦ ପାତ୍ରକୁ 'କୁଡ଼ିଆ' କହନ୍ତି । (କୁଡ଼ିଆ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)]

ଅନ୍ନକୂଟ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+କୂଟ=ଅନ୍ନସମୂହ)—ରାନ୍ଧିବା ପାଇଁ
Annakuṭa ସ୍ତୂପୀକୃତ ସିଦ୍ଧଚଣ୍ଡୁଳ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
A vast gathering of boiled rice or prepared food in one place for distribution.

ଅନ୍ନକୋଷ୍ଠକ—ସଂ.ବ. (ଅନ୍ନ=ଧାନ୍ୟାଦି+କୋଷ୍ଠ=କୋଠ+କ)—
Annakoshṭhaka ଧାନକୋଠି; ଚଣ୍ଡୁଳାଦି ରଖିବାର ସ୍ଥାନ ବା କୋଠି; ଅମାର—Storage for rice.

ଅନ୍ନକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+କ୍ଷେତ୍ର)—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସିଦ୍ଧ
Annakshetra ଚଣ୍ଡୁଳ ସ୍ତୂପୀକୃତ ହୋଇଥାଏ—
1. A place where boiled rice is heaped.
୨ । ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ର ବା ତୀର୍ଥରେ ଦେବତାଙ୍କ ସିଦ୍ଧ ଚଣ୍ଡୁଳ ଭୋଗ ଲାଗିଲା ପରେ ଜାତିବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ଖାଆନ୍ତି—(ପୁରୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର)—
2. Places (like Puri or Bhubaneswara) where boiled rice is offered to the Deities and partaken indiscriminately by the Hindus.

ଅନ୍ନଗନ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+ଗନ୍ଧ+ଇ)—ଜଦ୍ରଗ୍ନିମ୍ପୃ ରୋଗ—
Annagandhi A disease of the bowels; indigestion.

ଅନ୍ନଛତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ନସତ୍ର)—ଅନ୍ନଦାନ କରାଯିବା ସ୍ଥାନ—
Annachhatra A place where prepared food
ଅନ୍ନଛତ୍ର is distributed amongst the
ଅନ୍ନସତ୍ତର poor.

ଅନ୍ନଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ତ୍ୟାଗ
Annachhārdibā କରିବା—(ଯଥା—ସେ ଗତ ଦଳ ଦେଲ୍ଲା
ଅନ୍ନଛାଡ଼ା ଅନ୍ନ ଗ୍ରହଣ୍ଣି)—1. To give up
ଅନାଜଛାଡ଼ନା taking rice or solid food.
୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଦାନା ପାଣି ଉଠିଯିବା—
2. Going (or fated) shortly to lose his means of livelihood or service.

ଅନ୍ନଛୁଆଁ—ଦେ. ବ. (ଅନ୍ନ+ଛୁଆଁ=ସ୍ପର୍ଶ କରିବା)—ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ;
Annachhuāṅ ଶିଶୁର ବୟସ ୬ ମାସଠାରୁ ୧ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ
ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ; ଭାତ ଖାଇବା ପ୍ରଥମେ ଖିର ବା ଅନ୍ନ ଖୁଆଇବାର ବ୍ୟବ-
ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ ବଶେଷ—The rice-eating ceremony of a baby.

ଅନ୍ନଜଳ—ସ. ବ.(ଅନ୍ନ+ଜଳ; ସଦ୍ଭବର ଶବ୍ଦଦ୍ୱୟ)—୧ । ଖାଦ୍ୟପେୟ—
Annajala 1. Food and drink.
୨ । ଦାନାପାଣି—2 Maintenance.

ଅନ୍ନଜଳ ଛଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଖାଇବା ପିଇବା ଛଡ଼ାଦେବା—
Annajala chhārdibā 1. To give up food and
ଅନ୍ନଜଳଛାଡ଼ା drink.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଶବ୍ଦର ପଶ୍ଚାତରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା ହେଉନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଏହ ଖୋଲଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ୨ଟିଯ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଏହ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାନ୍ଦ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାନ୍' ଖୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଟଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବେଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

अनाज छोड़देना ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଦାନାପାଣି ଚୁଠିଯିବା---
2. Going to give up one's maintenance.

ଅନ୍ନଦ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ନ=ଭୋଜନ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେ ଅନ୍ନଦାନ କରେ—Giving food to others.
(ଅନ୍ନଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅନ୍ନଦା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ନଦ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପାର୍ବତୀ; ବିଶେଷତଃ; Annadā ଅର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣା—The Hindu Goddess of plenty, Pārbatī wife of Siba.

ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅନ୍ନଦର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Annada.

ଅନ୍ନଦାତା—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅନ୍ନ=ଭୋଜନ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅନ୍ନଦାନକାରୀ—
Annadātā (ଅନ୍ନଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Giving food to others.

୨ । ଯେ ଆଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ନସ୍ଥାନ କରେ—
2. Bread-giver; benefactor.

ଅନ୍ନଦାନଏକାଦଶୀ—ସଂ. ବ—ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀ—
Annadānaekādasī The 11th day of the dark fortnight of the lunar month of Śrābaṇa.

ଅନ୍ନଦାସ—ସ. ବ. ପୁଂ.(ଅନ୍ନ=ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ+ଦାସ=ଭୃତ୍ୟ)—
Annadāsa ୧ । ଅନ୍ନପାଇଁ ଦାସ; ଯେ ଖାଦ୍ୟ ନମନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନର୍ଭର କରେ—1. One who solely depends on another for maintenance; bread-eater.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ମୁଠାଏ ଖାଇବା ପାଇଁ ପର ଉପରେ ନର୍ଭର କରେ—2. A person who serves only for food.

୩ । ଯେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ଅପଣାର ମୂଲ ଗଣ୍ଡାକ ପାଇବାର ଏକ ମାତ୍ର ଆଶା କରେ—3. A servant who only cares for his wages.

ଅନ୍ନଧ୍ୱଂସ କରିବା— ଦେ. କି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)— କୃତ୍ର ଉପକାର ବା ପରିଶ୍ରମ
Annadhwaṁsakaribā ନ କରି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗଳଗ୍ରହ ଅନ୍ନଧ୍ୱଂସକରା ହୋଇ କେବଳ ଭୋଜନ କରିବା—To eat a
अन्न ध्वंसकरना person's salt without rendering any service.

ଅନ୍ନନାଳିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ନ+ନାଳିକା)— ଅନ୍ନବହା ନାଳୀ; ଯେଉଁ
Annanāḷikā ପଥଦ୍ୱାରା ଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାକ୍ଷରୁ ପେଟକୁ ଯାଏ—
The alimentary tube conveying the food from the mouth to the belley.

ଅନ୍ନନାଳୀ—ସ. ବ—ଅନ୍ନନାଳିକା (ଦେଖ)
Annanāḷī Annanāḷikā (See)

ଅନ୍ନନିଷିଦ୍ଧକାଳ—ସ. ବି.—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଯେଉଁ କାଳରେ ପକ୍ୱାନ୍ନ
Annanishiddha kāḷa ଭୋଜନ ନିଷିଦ୍ଧ (ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ; ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ; ଏକାଦଶୀ; ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ଅମାବସ୍ୟାଦର ପ୍ରାତଃ କାଳ; ପର୍ବସନ୍ଧି; ଶିବରାତ୍ରି; ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଇତ୍ୟାଦି ।)
—The times specified in the Hindu Śāstras in which people are enjoined not to take boiled rice or food.

ଅନ୍ନପାଣି—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଖାଦ୍ୟପେୟାଦି—
Annapāṇi 1. Food and drink.
ଅନ୍ନଜଳ ଏହାକୁ ବଞ୍ଚିବାରେ ନାହିଁ । ସନ୍ତୋଷେ ଦେବ ଅନ୍ନପାଣି ।
अनाजपानी ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରହ୍ଲାଦ. ୨୨ ।

ଅନ୍ନପୁନ୍ନା—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା (ଦେଖ)
Annapunnā Annapurṇṇā (See)
ଅନ୍ନପୂନ୍ନା
अन्नपूरना

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ନ+ପୂର୍ଣ୍ଣ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ତୃପ୍ତି କାରିଣୀ; ବିଶେଷତଃ (ଏ ମୂର୍ତ୍ତି କାଶୀରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ); ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଅବତାରବିଶେଷ—
Annapūrṇṇā 1. The Hindu Goddess said to feed the world; an incarnation of the Goddess Pārbati.

୨ । ଜଆଜାତୀୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ନଷ୍ଟଜକ ଗୁଳ୍ମ (ଏହାର ପତ୍ର ସୁବାସଯୁକ୍ତ । ଗୁଡ ମଧ୍ୟରେ ଏ ପତ୍ରକୁ ରଖି କାଳ ପୋତ ରଖିଲେ ଗୁଡ ମଧୁରବାସଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।)—2. Rice-scent grass, Pandanus.

ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଶସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା; ଅନ୍ନ+ପୂର୍ଣ୍ଣ+ଆ)—
ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣା (ପୃଥ୍ୱୀ)--Full of food-materials; brimming with plenty (the earth).

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେଶି ମଙ୍କି ରଖିଲେ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମୋର ନାମ ।
ଭାଗବତ. ପ. ସ୍କ. ।

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଜୟନ୍ତୀର ଅଧୁନିକ ନାମାନ୍ତର । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ କେତେକ ସରଳ ପଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି
ଚାରୀଚରଣ. ଜ. ସା. ଇତିହାସ ।
A modern female-composer of Oria poems.

ଅନ୍ନପ୍ରାଶନ—ସ. ବି. (ଅନ୍ନ+ପ୍ର+ଅଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Annaprāśana ଶିଶୁର ପ୍ରଥମ ଅନ୍ନ ଭକ୍ଷଣରୂପ ସଂସ୍କାର ବିଶେଷ; ଅନ୍ନଛୁଆଁ—The ceremony of giving rice to the child for the first time.

ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର—ସ. ବ. (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଖାଦ୍ୟ ଓ ପରିଧାନ—
Annabastra 1. Food and raiment.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଂ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ଭ	ତ୍ର	ଜ୍ଞ
୨	ଏ	ଓ	ଌ	ଲୃ	ଽ	ଅକାର୍ନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ୍ର

୨ । ଭୋଜନଲୁଗା; ଖୋଗ୍‌କପୋଷାକ; ଭରଣପୋଷଣ—
2. Maintenance

ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ନ+ବସ୍ତ୍ର)—ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Annabasra Annabastra (See)

ଅନ୍ନବହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Annabaha ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ବହନ କରେ ~ (ଅନ୍ନବହା—ସ୍ତ୍ରୀ) Carrying the food from one place to another.

ଅନ୍ନବହ୍ଵାନାଳୀ—ସଂ. ବ—ଅନ୍ନନାଳକା (ଦେଖ)
Annabahānāḷī Annanāḷikā (See)

ଅନ୍ନବିକାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ+ବିକାର)—
Annabikāra ୧ । ଶୁକ୍ର ବା ରେତଃ—1. Semen.
୨ । ବସ୍ତି ବା ମଳ—2. Fæcus.

ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅନ୍ନ+ବ୍ୟଞ୍ଜନ)—ଭାତ ଓ ତରକାରି—
Annabyañjana Cooked rice and curry.

ଅନ୍ନବ୍ରହ୍ମ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+ବ୍ରହ୍ମ)—ବ୍ରହ୍ମ ବା ଜୀବନ ରୂପେ କଳ୍ପିତ ଅନ୍ନ ବା ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁ (କାରଣ ପ୍ରାଣୀ ଖାଦ୍ୟ ବିନା ବଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ ।)—
Annabrahma Brahma or the Universal Devine Spirit or life identified with the food we take.

ଅନ୍ନଭେଦୀ—ଦେ. ବ—କାଶୀସ; ଫ୍ଲାଗ୍‌କସ—
Annabhedī Coppersulphate; Blue vitriol.
ହିରାକସ
ମାଂଗଫୁଲ
ତେ. ଅନ୍ନଭେଦମୁ

ଅନ୍ନଭୋକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ+ଭୁଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ପକ୍ୱାନ୍ନଭୋଜୀ—
(ଅନ୍ନଭୋକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Eating cooked food.
ସଂ. ବ—୧ । କୌଣସି ପରିବାରରେ ପରିଶ୍ରମ ନ କରି ଭୋଜନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—1. A member of the family who is maintained without doing any work.
୨ । ପରିବାରର ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A member of the family.

ଅନ୍ନମୟକୋଷ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+ବିକାର୍ଥରେ. ମୟ୍+କୋଷ=ଦେହ)—
Annamayakosha ଅନ୍ନଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଜୀବର ସ୍ଥୂଳ ଶରୀର—The gross animal body made in flesh and blood as the result of food.

ଅନ୍ନମୟପିଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ନ+ବିକାର୍ଥରେ. ମୟ୍+ପିଣ୍ଡ=ଦେହ)—
Annamayapiṇḍa ଅନ୍ନମୟକୋଷ (ଦେଖ)
Annamayakosha (See)

ଅନ୍ନମଳ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ=ଭୋଜ+ମଳ)—
Annamaḷa ମଦ; ମଦ୍ୟ—Liquor made from fermented rice.

ଅନ୍ନମେଢ଼—ଦେ (?). ବ—ଭୂଇଁରେ ମାଡ଼ିବା ଲତାବିଶେଷ—
Annamerḍha Atylosia Scarbæoides.

ଅନ୍ନଯୋଗ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ+ଯୋଗ)—
Annajoga ଅନ୍ନସଂସ୍ଥାନ (ଦେଖ)
Annasaṁsthāna (See)

ଅନ୍ନରସ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ+ରସ)—ପେଟରେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିପାକ ହେଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଉହାଁରୁ ଜର୍ଗତ ହେବା ଶୁଭ୍ର ରସ (ଏହା ଶସ୍ତ୍ରରସ୍ତ୍ର ସପ୍ତ ଧାତୁ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଇମ । ରସତତ୍ତ୍ୱେ ନୋହ୍ଲ୍ ଦେଖ ।)—
The white fluid drawn from food while in the process of digestion in the stomach; chyle.

ଅନ୍ନସଂସ୍ଥାନ—ଦେ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ+ସଂସ୍ଥାନ=ଉପାସ୍ତ୍ର)—
Annasaṁsthāna ୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁଥର ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଇବ, ତହିଁର ବ୍ୟବସ୍ଥା—
1. Provision for a person to get his bread.
୨ । ଜୀବନ-ଧାରଣୋପାସ୍ତ୍ର; ଜୀବିକା—
2. Livelihood; means of support.

ଅନ୍ନସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅନ୍ନ+ସିଧ୍ ଧାତୁ+ଭି)—
Annasiddhi ୧ । ଅନ୍ନପାକ; ରୁଷେଇ; ରନ୍ଧନ—
1. Cooking of rice.
ଅମ୍ଳେ ଘୃତରେ ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନ୍ନସିଦ୍ଧି । ପ୍ରାଚୀ—ଗୃହଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅନ୍ନାଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ+ଅଦ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପରାନ୍ନଭୋଜୀ; ପରାଉଛୁଆ—
(ଅନ୍ନାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Subsisting on another's food.
୨ । ଅନ୍ନଭୋଜୀ; ଅନ୍ନାହାରୀ—
2 Rice-eating; subsisting on food.
ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁ (ଯାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନଭୋଗ ଲଗାଯାଏ)—
The God Bishnu (to whom cooked rice is offered.)

ଅନ୍ନାର୍ଥ—ଦେ. ଅ (ଚତୁର୍ଥୀ ସମାସ ସଂ. ଅନ୍ନାର୍ଥଂ.)—
Annārtha ଅନ୍ନ ନିମନ୍ତେ; ମୁଠାଏ ଭାତ ପାଇବା ଆଶାରେ—
(ଅନ୍ନାର୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) For food; in hope of having a handful of rice.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ+ଅର୍ଥି)—
ଅନ୍ନାର୍ଥୀ (ଦେଖ) Annārthī (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଚ. ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଚୌପ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ଦଂଶ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଦନ୍ଦ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ନାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ନ + ଅର୍ଥ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Annārthī ୧ । କ୍ଷୁଧିତ ହୋଇ ଖାଇବାକୁ ଅନ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବା
(ଅନ୍ନାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Desirous of food; solicitious of getting a meal

୨ । କ୍ଷୁଧିତ—2. Hungry.

ଅନ୍ନାହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅନ୍ନ + ଆ + ହୃ ଧାତୁ +
Annāhārī କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଭାତ ଖାଏ;
(ଅନ୍ନାହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ନଭୋକ୍ତା—Eating boiled rice.

ଅନ୍ୱକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ + ଅନକ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା +
Anwak କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁଗାମୀ—
Following,

ସଂ. କ୍ରି ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍—1. After.

୨ । ଅନୁପାଦ—2. Following the foot-steps.

୩ । ଅନୁସାରେ—3. According to.

ଅନ୍ୱକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ = ଅନୁଗତ + ଅକ୍ଷ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ) —
Anwaksha ଅନୁଗାମୀ—Following.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନୁ = ସମୀପରେ + ଅକ୍ଷି = ଆଖି)—
ଚକ୍ଷୁସମକ୍ଷରେ; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ—Before the very eyes; in the presence of.

ଅନ୍ୱଞ୍ଚ୍—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଅନଚ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା +
Anwañch କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ଅନୁଗାମୀ—Following.

ଅନ୍ୱବାୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଅବ + ଇ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)—
Anwabāya ୧ । ବଂଶ—1. Family

୨ । ଗୋତ୍ର—2. Pedigree; lineage.

ଅନ୍ୱୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଘଞ୍;
Anwaya ଅଧିକରଣ. ଅ)—
(ଅନ୍ୱିତ—ବିଣ) ୧ । ବଂଶ; କୁଳ—1. Lineage; race.

୨ । ସନ୍ତାନ—2 Progeny.

୩ । ପରିବାର—3. Family.

୪ । ବାକ୍ୟରେ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ପଦମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ବୈୟାକରଣିକ ସମ୍ବନ୍ଧ—4. Grammatical connection of one part of speech with another in a sentence.

୫ । (ଦର୍ଶନ) କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ—
5. (Philosophy) Causality.

୬ । ବିଦ୍ୟମାନତା—6. Presence.

୭ । ଅର୍ଥ—7. Meaning.

ଅନ୍ୱୟ କରିବା—ବେ. କ୍ରି. (ବ୍ୟାକରଣ)—
Anwaya karibā ୧ । ବାକ୍ୟ ବା ପଦର ସମ୍ବନ୍ଧ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା—
ଅନ୍ୱୟ କରା **ଅନ୍ୱୟ କରନା** 1. To ascertain the connection of one part of a sentence with another; to define the connection of one word with another in a sentence.

୨ । ପଦ୍ୟକୁ ଗଦ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା—

2. To render poetry to prose; to give the prose-order of a poetry-passage.

ଅନ୍ୱୟବ୍ୟତିରେକ—ସଂ. ବି. (ତାର୍କିକ ସଂଜ୍ଞା)—ତାହା ଥିଲେ ତାହା
Anwayabyatireka ଥିବା, ତାହା ନ ଥିଲେ ତାହା ନ ଥିବା,
ଏହିପରି ସମ୍ବନ୍ଧ—(Logic) Logical connection; species and differntia.

ଅସ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ସତ୍ତ୍ୱ ଥାଏ, ଅନ୍ୱୟ ବ୍ୟତିରେକ ସତ୍ତ୍ୱେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭ୍ରମଭଞ୍ଜ ।

ଅନ୍ୱୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୱୟ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Anwayī ୧ । ଅନୁକୂଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀ—1. Favourable to the
(ଅନ୍ୱୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) case in hand; direct; agreeing.

୨ । (ନ୍ୟାୟ) ହେତୁଭାବଶେଷ; ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—
2. (Logic) Method of connection.

ଅନ୍ୱର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅନୁ = ଅନୁଗତ + ଅର୍ଥ)—
Anwartha ୧ । ଯଥାର୍ଥ; ପ୍ରକୃତାର୍ଥ—1. True; real.

୨ । ସଙ୍ଗତ—2. Accurate.

୩ । କୃତାର୍ଥ—3. Just to the point.

ଅନ୍ୱହ—ସଂ. କ୍ରି ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅନୁ = ପ୍ରତ୍ୟେକ + ଅହନ୍
Anwaha = ଦିନ)—ପ୍ରତିଦିନ; ପ୍ରତ୍ୟହ—
Daily; every day.

ଅନ୍ୱାଚୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ = ସହିତ + ଆ + ଚ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)—
Anwāchaya ୧ । ଅନୁସଙ୍ଗ—1. Concomitance.

୨ । ସହବାସ—2. Cohabitation.

ଅନ୍ୱାଧି—ସଂ ବି.(ଅନୁ = ସହିତ + ଆଧି = ଗଚ୍ଛିତ ବସ୍ତୁ)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Anwādhi ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଣକ ପାଖରେ ରଖିବା ବା
ଗଚ୍ଛିତ କରିବା ଧନ ବା ପଦାର୍ଥ—A deposit made with one with the purpose of giving it to another.

ଅନ୍ୱାଧେୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଆଧେୟ = ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ)—
Anwādheya ବିବାହ ପରେ ସ୍ୱାମୀକୁଳରୁ ଓ ବନ୍ଧୁକୁଳରୁ
କନ୍ୟା ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଏ; ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ତ୍ରୀଧନ—
(ବିବାହାତ୍ ପରତୋ ଯତ୍ ଲବ୍ଧଂ ଭର୍ତ୍ତୃକୁଲାତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟା
ଅନ୍ୱାଧେୟଂ ତଦୁକ୍ତଂ ତୁ ଲବ୍ଧଂ ବନ୍ଧୁକୁଲାତ୍ ତଥା)—
A kind of woman's property given to her by the husband's or father's family after marriage.

ଅନ୍ୱାସିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନୁ = ପଶ୍ଚାତ୍ + ଆସ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ପଛରେ
Anwāsita ବସା ଯାଇଥିବା—Caused to sit afterwards.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ତ

ଅନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Anwāhārjya ପିତୃଲୋକଙ୍କର ମାସିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ;ଅମାବାସ୍ୟା ଶ୍ରାଦ୍ଧ—Monthly Śrāddha performed in honour of one's ancestors on the day of the new moon.

ଅନ୍ୱିଚ୍ଛା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ଇଚ୍ଛା)—ଅନ୍ୱେଷଣ—Search.
Anwichchhā

ଅନ୍ୱିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ=ସହିତ+ଇ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Anwita ୧ । ସଙ୍ଗରେ ଆଗତ—1. Accompanied by.
୨ । ଯୁକ୍ତ—2. Connected with.
୩ । ବନ୍ଧିଷ୍ଟ—3. Constructed with.
୪ । ସମ୍ବନ୍ଧ—4. Related.

ଅନ୍ୱିଷିତା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ଅନ୍ୱେଷିତାର ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯାହାକୁ ଖୋଜା ଯାଇଅଛି; କୃତାନୁସନ୍ଧାନା—Searched after.

ଅନ୍ୱିଷିତାଙ୍କ ପାଏ ଦୋଇ, ପୂରତ କରଦା ଇଚ୍ଛତ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ତତ୍ତ୍ୱୋଦସ୍ ।

ଦେ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କୃଷ୍ଣ ଏହାଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥିବାର ବର୍ତ୍ତିତ ଦୋଇଥିବାରୁ)—ରାଧା—An epithet of Rādhā.

ଅନ୍ୱିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଇଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Anwishṭa ୧ । ଯାହା ଅନ୍ୱେଷଣ କରାଯାଇଅଛି—(ଅନ୍ୱେଷଣ—ବ) 1. Sought for; required.
୨ । ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ—2. Wished for.

ଅନ୍ୱୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଈକ୍ଷ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବେଦ କାକ୍ୟାଦି ଶ୍ରବଣ କରି ପରେ ତହିଁର ଅର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବା—
Anwīkshaṇa 1. To revolve in mind the meaning of some passages heard or read.
୨ । ଅନୁମାନ—2. Guessing.

ଅନ୍ୱୀକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଈକ୍ଷ+ଭାବ. ଅ —
Anwīkshyā ୧ । ଅନ୍ୱୀକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
1. Anwīkshaṇa (See)
୨ । ଉତ୍ତୋଳନ—2. Lifting up
୩ । ଅନ୍ୱେଷଣ—3. Searching after.

ଅନ୍ୱେଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା; ଖୋଜିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Anweshaka (ଅନ୍ୱେଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରେ ବା ଖୋଜେ;ଅନୁସନ୍ଧାୟୀ—One who seeks after, enquirer.

ଅନ୍ୱେଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅନୁ+ପଶ୍ଚାତ୍+ଇଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Anweshaṇa ୧ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—1. Investigation; (ଅନ୍ୱେଷିତ—ବିଣ) enquiry.
୨ । ଅଲବ୍ଧିତ ବା ଅପ୍ରାପ୍ତ ବସ୍ତୁକୁ ଖୋଜିବା; ଅନ୍ୱଶା—2. Research; seeking after.
୩ । ଆକାଙ୍କ୍ଷା—3. Quest after a thing.

ଅନ୍ୱେଷଣା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନୁ+ଇଷ ଧାତୁ+ଅନ+ଭାବ. ଆ) —
Anweshaṇā ୧ । ଅନ୍ୱେଷଣ (ଦେଖ)
1 Anweshaṇa (See)
୨ । ତର୍କାଦିଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଷୟର ମୂଳ କାରଣ ବା ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା—2. Investigation into the cause of things.

ଅନ୍ୱେଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଇଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Anweshaṇīya ଯାହା ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା ଉଚିତ;ଅନୁସନ୍ଧେୟ—Requiring to be sought; fit to be enquired into.

ଅନ୍ୱେଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଇଷ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—
Anweshita ଗବେଷିତ; ଯାହାର ଅନ୍ୱେଷଣ କରାଯାଏ—(ଅନ୍ୱେଷଣ—ବ) Searched for; sought after; (ଅନ୍ୱେଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) enquired into.

ଅନ୍ୱେଷିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅନ୍ୱେଷଣ)—
Anweshibā ୧ । ଖୋଜିବା; ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା—ଅନ୍ୱେଷା 1. To seek; to search.

ତାନ ଅନ୍ୱେଷିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରପୁରପତ ନାନା ଦେଖି ଦୂତ ।
ରଘୁନାଥ. ପାଳଙ୍ଗ ।

ଅନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁ+ଇଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Anweshṭabya ଅନ୍ୱେଷଣୀୟ (ଦେଖ)
Anweshaṇīya (See)

ଅନ୍ୱେଷ୍ଟା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନୁ+ଇଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀ—
(ଅନ୍ୱେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Seeker (after).

ଅନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—୧ । ଅପର; ଅନ୍ୟ କେହି—
Anya 1. Another.
୨ । ଅସଦୃଶ—2. Different.
୩ । ପୃଥକ୍; ଭିନ୍ନ; ବିରକ୍ତ—3. Separate.
ସଂ ସର୍ବନାମ—ଅପର ବ୍ୟକ୍ତି—Other; another person.

ଅନ୍ୟଅନ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ=ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ)—
Anyaani ୧ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ 1. One another; each other.
୨ । ଯେ'ହ୍ନା; ଯେ ଯାହାର—
2. Reciprocal; mutual.

ଅନ୍ୟଅନ୍ୟ—ଅନ୍ୟଅନ (ଦେଖ)
Anyaanya Anyaani (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ୟାକରଣ ଯେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢେ । ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା 'ଏବ' ; ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରୁଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୋଳଣ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ବଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ୟକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଂସ୍ଥା ଭତ୍; ଅନ୍ୟ+କୃତ) —ଅପରଦ୍ୱାରା ସମ୍ପାଦିତ ବା କରାଯାଇଥିବା—
Anyakṛuta Done by another.

ଅନ୍ୟଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୟ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Anyagāmī ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.) —
(ଅନ୍ୟଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଅପର ନିକଟକୁ ଯାଏ—
1. Going to another.
୨ । ବିଶ୍ୱସ୍ତକୃତ୍ରିମ; ପରସ୍ତ୍ରୀରତ—
2. Adulterous (male).

ଅନ୍ୟତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ+ତସ୍) —
Anyataḥ ୧ । ଅନ୍ୟଠାରୁ—1. From another.
୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା—2. By another.
୩ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ—3. In another way.

ଅନ୍ୟତମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୟ + ତମ) —
Anyatama ୧ । ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
(ଅନ୍ୟତମା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One of many.
(ଏକତମ—ବିଶେଷତ) ୨ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍—
2. Distinct from others; separate; specific; a particular (person or thing).

ଅନ୍ୟତର—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ+ତର)—୧ । ଦୁଇ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—
Anyatara 1. One of the two; either of the two.
(ଏକତର—ବିଶେଷତ) ୨ । ପୃଥକ୍; ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ—
2. Another; distinct (person or thing).

ଅନ୍ୟତରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନ୍ୟତର + ଦିବସ ଅର୍ଥରେ. Anyataredyuḥ ଏଦ୍ୟୁସ୍)—୧ । ଅନ୍ୟ ଦିନ—
1. Any other day.
୨ । ଦୁଇ ଦିନ ମଧ୍ୟରୁ ଦିନେ—
2. On one of the two days.

ଅନ୍ୟତ୍ର—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ + ସ୍ଥାନାଧ୍ୱକରଣାର୍ଥେ. ତ୍ର)—
Anyatra ୧ । ଅନ୍ୟଠାରେ; ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ—
1. Elsewhere; in or to another place; somewhere else
୨ । ଅପର ବିଷୟରେ—2. In any other matter.
୩ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ—3. On the other hand.

ଅନ୍ୟଥା—ଅ. ଅ. (ଅନ୍ୟ + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥା)—୧ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—
Anyathā 1. Other-wise; in a different way; differently; in another manner.
୨ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—2. On the other hand.
୩ । ବିପରୀତରୂପେ—3. Contrary-wise.
ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଅନାଥ ଶବ୍ଦ ସ୍ଥଳରେ ସ୍ତ୍ରୀମାଦକ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—
ଅନ୍ୟଥାସ୍ୱପ୍ନ—Shelterless.

କାହାର ଦୁଆରେ ବସଇ ନାହିଁ
ଏକା ଗୁରୁଆଇ ଅନ୍ୟଥା ଦୋଇ—ପ୍ରାତି. ପରଭେଗାଇ ।

ଅନ୍ୟଥା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ବିପରୀତାଚରଣ କରିବା—
Anyathā karibā 1. To act against; to do other-wise.
ଅନ୍ୟଥା କରା
୨ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା—2. To disobey.
୩ । ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା—3. To change.
୪ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—4. To nullify; to undo.

ଅନ୍ୟଥାକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ =(ଅନ୍ୟଥା = ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର + କୃ ଧାତୁ
Anyathākārī + କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର
(ଅନ୍ୟଥାକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ; ବିପରୀତକାରୀ—One who acts otherwise; acting against.

ଅନ୍ୟଥାକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଅନ୍ୟଥା + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Anyathākṛuta ୧ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ କରାଯାଇଥିବା—
1. Done contrarily,
୨ । ଆଜ୍ଞାର ବିପରୀତ କରାଯାଇଥିବା—2. Disobeyed.

ଅନ୍ୟଥାଖ୍ୟାତି—ସଂ. ବି—(ଅନ୍ୟଥା + ଖ୍ୟାତି)—
Anyathākhyāti ବିପରୀତତ୍ୱ—Wrong idea.

ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—ସଂ.ବି. (ଅନ୍ୟଥା=ଅନ୍ୟପ୍ରକାର;ବିପରୀତ + ଆଚରଣ —
Anyathācharaṇa ୧ । ବିପରୀତାଚରଣ—
1 Contrary action or behaviour.
୨ । ବିପରୀତକାର୍ଯ୍ୟ; ଅବଜ୍ଞାକରଣ—
2 Disobedient conduct; disobedience.
୩ । ଆଜ୍ଞାଦିର ଅପାଳନ; ଲଙ୍ଘନ—3. Violation.

ଅନ୍ୟଥାଚାର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟଥା + ଆଚାର)—
Anyathāchār ଅନ୍ୟଥାଚରଣ (ଦେଖ)
Anyathācharaṇa (See)

ଅନ୍ୟଥାଚାରୀ—ସଂ.ବିଣ. ଂ. (ଅନ୍ୟଥା + ଆ+ଚର ଧାତୁ + ଇନ୍ କର୍ତ୍ତୃ.
Anyathāchārī ୧ମା. ବ)—୧ । ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଦେଶ ବା
(ଅନ୍ୟଥାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଇଚ୍ଛାର ବିପରୀତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—
1. Acting contrary to a wish or order.
୨ । ନିୟମ ବା ଆଦେଶ ଆଦିର ଲଙ୍ଘନକାରୀ—
2. Disobedient; violating the rules.

ଅନ୍ୟଥାବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. (ପୁଂ) (ଅନ୍ୟଥା + ବଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Anyathābādī ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କହେ—
(ଅନ୍ୟଥାବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Speaking otherwise.
୨ । ବିପରୀତବାଦୀ—2. One who maintains different or opposite opinion.

ଅନ୍ୟଥାସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟଥା = ଅନ୍ୟପ୍ରକାର + ସିଦ୍ଧି = ପ୍ରମାଣ,—
Anyathāsiddhi (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ଅନ୍ୟରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ସ	ଜ୍ଅ	ଘ
୨	୧	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଙ	ନ୍ତ

ହେବା ଘଟଣା–(Hindu logic) Possibility of being proved otherwise; the state of being proved in any other way or by any other cause.

ଅନ୍ୟଦା—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ+କାଲାର୍ଥେ. ଦା)—ଅନ୍ୟ ସମୟରେ—
Anyadā At another time.

ଅନ୍ୟଦୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟତ୍+ଈୟ)—
Anyadīya ୧ । ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Belonging to another.
୨ । ଅପର ସଂକ୍ରାନ୍ତ—
2. Pertaining to another.

ଅନ୍ୟନିରପେକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ ମୀ.ଉତ୍; ଅନ୍ୟ+ନିରପେକ୍ଷ)—
Anyanirapeksha ଅନ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରୁଥିବା
(ଅନ୍ୟନିରପେକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି)—Not looking for another's help.

ଅନ୍ୟପୁଷ୍ଟ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଶ୍ୟା ଢଉ; ଅନ୍ୟ+ପୁଷ୍ଟ)—
Anyapushṭa ୧ । ପରପାଳିତ—
(ଅନ୍ୟପୁଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Brought up by strangers.
୨ । କୋକିଳ—2. The cuckoo (whose egg is hatched and the young ones reared by the crow.)

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ କାକଦ୍ୱାରା ପରପାଳିତ—କୋକିଳ ଉମ୍ର ଜନ୍ମ କର ଡାକୁ ଫୁଟାଇ ପାରେ ନାହିଁ ଓ ଡାକୁ ଉଷୁମାଇ ଫୁଟାଇବା ନମନ୍ତେ କୁଆ ବସାରେ କୁଆ ଉମ୍ର ସଙ୍ଗେ କୁଆର ଅଣ୍ଡାଉରେ ରଖି ଦେଇ ଆସେ—କୁଆ ଆପଣା ଉମ୍ର ସଙ୍ଗେ ସେ ଉମ୍କୁ ଉଷୁମାଇ, ଫୁଟାଇ, ଛୁଆକୁ ପାଲେ । ପରେ ଛୁଆ ଉଡ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ କୋକିଳ ପାଖକୁ ଗଲି ଆସେ ।]

ଅନ୍ୟପୂର୍ବା— ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟ+ପୂର୍ବ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ.)—
Anyapūrbā ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ କନ୍ୟାର ଅନ୍ୟ ବର ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥିର ହୋଇ (ବରର ମୃତ୍ୟୁ ବା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ) ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ—ବରପୂର୍ବା; କନ୍ୟାପୁନର୍ଭୂ—(girl) Previously betrothed to a person; (a girl) married to a person other than the bride-groom to whom she had been first betrothed (on account of the 1st chosen bride-groom's death or other causes)

ଅନ୍ୟବିଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଅନ୍ୟ+ବିଧା=ପ୍ରକାର)=ଅନ୍ୟ
Anyabidha ପ୍ରକାରର; ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀୟ—Of different
(ଅନ୍ୟବିଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) kind; of another sort

ଅନ୍ୟଭୃତ୍—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟ+ଭୃ=ପୋଷିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Anyabhṛut (ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ପାଳେ । ଯେ କୋକିଳ ଉମ୍ର ଉଷୁମାଇ ଉମ୍ର ଫୁଟାଇ ଛୁଆ ଉଡ଼ିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳ ରଖେ); କାକ—
(Lit. rearing another) Crow.

ଅନ୍ୟଭୃତ – ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅନ୍ୟ+ଭୃ ଧାତୁ=ପୋଷିବା+କର୍ମ. ତ)—
Anyabhṛuta (ଯେ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥାତ୍ କାକଦ୍ୱାରା ପିଲ୍ଲାବେଳେ (ଅନ୍ୟଭୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୋଷା ଯାଏ; ଯାହାକୁ କାକ ପାଳେ);କୋକିଳ; କୋଇଲି— (Lit. reared by another). Indian cuckoo (as it is brought up by the crow).

ଅନ୍ୟମତ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧାରୟ; ଅନ୍ୟ+ମତ)—୧ । ଭିନ୍ନ ମତ—
Anyamata 1. Another opinion.
(ଅନ୍ୟମତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପୃଥକ୍ ମତ—2. Separate opinion.
ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)–ବିଭିନ୍ନ ମତାନୁଗୃଦ୍ଧି; ଅନ୍ୟମତା-ବଲମ୍ବୀ—Following another opinion.
ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ–- Otherwise; in another way or mode.

ଅନ୍ୟମତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ = ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ—Otherwise; in another manner.
Anyamate
ଅନ୍ୟମତେ

ଅନ୍ୟମନସ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅନ୍ୟ + ମନଃ + କ)—
Anyamanaska ୧ । ଅନ୍ୟ ବିଷୟରେ ନିବିଷ୍ଟଚିତ୍ତ; ଅନ୍ୟାସକ୍ତ-
(ଅନ୍ୟମନସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଚିତ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Absorbed in another thought; thinking of something else.
୨ । ଅମନୋଯୋଗୀ—2 Inattentive (being in a brown study.)

ଅନ୍ୟମନା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟମନାଃ)—ଅନ୍ୟମନସ୍କ; ଯାହାର ମନ
Anyamanā ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ନିବିଷ୍ଟ—Inattentive; intent on some thing else.

ଅନ୍ୟମନାଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟ+ମନସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Anyamanāḥ ଅନ୍ୟମନା (ଦେଖ) Anyamanā (See)

ଅନ୍ୟଲୋକ ସାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି =(କରଣଆଖ୍ୟା);—
Anyaloka sājibā ଅନ୍ୟ ଜଣକର ବେଶ ଧର (ଜଣେ) ଅନ୍ୟ କୋଉ ନିଜକୁ କହିବା ଓ ପରିଚୟ ଦେବା ରୂପ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନର ଅପରାଧବିଶେଷ—
False personation an offence under the Indian Penal Code.

ଅନ୍ୟାଏ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂ.=ଅନ୍ୟାୟୀ)—
Anyāe ଅନ୍ୟାୟୀ (ଦେଖ)
ଅନ୍ୟାଏ Anyāya (See)
अन्याय

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଭ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଭୂ' ଦେଖିବେ ।

ଅନ୍ୟାଗ୍ଦର—ଗ୍ରା.ବ. (ସଂ=ଅନାଗ୍ଦର) = ୧ । ଅନ୍ୟାଯ୍ଯାଗ୍ଦର୍; କଦାଗ୍ଦର;
Anyāchāra ଆଗ୍ଦର୍‌ବତ୍ସ୍ୱାନତା—1. State of being
ଅନାଚାର devoid of approved conduct
अनाचार ୨ । ଅଧର୍ମାଚରଣ; ଅଳାଭ ଆଚରଣ—2. Improper conduct; doing of bad and immoral act.
୩ । ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ ଆଚରଣ—3. Improper or unjust conduct.

ଅନ୍ୟାଗ୍ଦାରୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୟ+ଆ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତି. ଇନ୍.
Anyāchārī ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଆଚରଣକାରୀ—
(ଅନ୍ୟାଗ୍ଦାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Acting other-wise.
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅନାଗ୍ଦାରୀ (ଦେଖ)
1. Anāchārī (See)
୨ । ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ ଆଚରଣକାରୀ; କଦାଗ୍ଦାରୀ—
2. Acting unjustly.

ଅନ୍ୟାଦୃକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅନ୍ୟ+ଦୃଶ୍=ଦେଖିବା+କ୍ୱିପ୍)—
Anyādṛuk ୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଦେଖାଯାଏ; ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର—
1. Looking like another; different-looking.
୨ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର—2. Of different kind.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ —ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ—
Otherwise; differently.

ଅନ୍ୟାଦୃଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ୟ+ଦୃଶ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଅ)—
Anyādṛuśa ଅନ୍ୟାଦୃକ୍ (ଦେଖ)
(ଅନ୍ୟାଦୃଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Anyādṛuk (See)

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ. ଅନ୍ୟ+ଅନ୍ୟ)—
Anyānya ଅପର୍‌ପର; ଆଉ ଆଉ; ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ—
Other; different.
ସଂ. ସର୍ବନାମ—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟମାନ —
Others; other persons, things or matters.

ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ନ୍ୟାଯ୍ଯ=ଉଚିତ ବଗୈର)—
Anyāya ୧ । ନ୍ୟାଯ୍ଯବରୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ—
1. Unlawful conduct.
୨ । ଅବଗୈର—2. Injustice.
୩ । ଅନୌଚିତ୍ୟ—3. Impropriety.
୪ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—4. Oppression.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିବେକ ବରୁଦ୍ଧ—1. Unconscionable.
୨ । ବେଆଇନ୍—2. Illegal.
୩ । ନ୍ୟାଯ୍ଯବରୁଦ୍ଧ—3. Unjust.
୪ । ଅନୁଚିତ—4 Improper
୫ । ଅସଙ୍ଗତ—5. Unfair; unreasonable.

ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ ଅଟକ—ଦେ. ବ. (କଚରଆ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେଆଇନ୍
Anyāya aṭaka ରୂପେ ଅଟକାଇବା ରୂପ ଅପରାଧ—
ଅନ୍ୟାଯ୍ ଆଟକ Wrongful restraint; an offence
बेआइन् अटक under the Indian Penal Code.

ଅନ୍ୟାଯ୍ଯୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.(ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—,
Anyāyī ୧ । ଅନ୍ୟାଯ୍ଯ ଆଚରଣକାରୀ—1. Unjust.
(ଅନ୍ୟାଯ୍ଯିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼କ—2. Oppressive.

ଅନ୍ୟାଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ନ୍ୟାଯ୍ୟ)—
Anyāyya ୧ । ଅନୁଚିତ—1. Improper.
୨ । ଯାହା ନ୍ୟାଯ୍ଯସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ—2. Unjust.
୩ । ବେଆଇନ—3. Illegal.
୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—4. Unfit.

ଅନ୍ୟାର୍ଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଅନ୍ୟ ବା ଅପର ଅର୍ଥ—
Anyārtha 1. Another meaning.
୨ । ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. Another object.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯାହାର ଅପର ଅର୍ଥ ଅଛି—
1. Having another meaning.
୨ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ବା ଥାଏ—
2. Having another object.
ଦେ. କ୍ରି ବିଣ —ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିଷୟ ପାଇଁ—
For another person or thing.

ଅନ୍ୟାସକାରଣରେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ.—ଅକାରଣରେ; ବିନା କାରଣରେ;
Anyāsakāraṇare ବୃଥା—In vain.

ଅନ୍ୟାସକ୍ତ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ.(୭ମୀ ତତ୍ ;ଅନ୍ୟଠାରେ+ଆସକ୍ତ =ଲଗ୍ନ)—
Anyāsakta ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ମୋହିତ ବା ଲଗ୍ନ—
(ଅନ୍ୟାସକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Enamoured of some other person; attached to some other body.

ଅନ୍ୟାସେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ. —ଅନାୟାସେ—
Anyāse Easily.
ବାଣୀନ୍ୟାସେ କେ ଅନ୍ୟାସେ ମେ ସ୍ୱରଘା ରଚ ଯେ ।
ଉତ୍ତ. ବେଦେହୀଶଚରଣାସ ।

ଅନ୍ୟୁଅନ୍ୟେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ. (ସଂ. ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ)—
Anyuanye ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ; ପରସ୍ପର—Mutually.
କୁରୁମଣ୍ଡଳ ବଧୂ ଜନେ । ଏମନ୍ତେ ବାଣୀ ଅନ୍ୟୁଅନ୍ୟେ ॥
ମୁଁ ତଙ୍କିଙ୍କେ ଚାହା ଲଖି । ଉଧେ ଚଲେଲେ ପଦୁଅଁଳି । ଜଗନ୍ନାଥ. ସୁଭଦ୍ର ।

ଅପ୍—ସଂ. ବ. (ଅପ ଧାତୁ=ପାଇବା+କ୍ୱିପ୍. ଜଳାଭଜନ)—
Ap ଜଳ; ପାଣି—Water.
आप्
अप्

ଅପ୍‌ଗାଡ଼ି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅପ୍‌ଟ୍ରେନ୍)—ଅପ୍‌ଟ୍ରେନ୍ (ଦେଖ)
Apgāṛdi Aptren (See)
अप्‌गाड़ि

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଲ୍ୟ	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଲ୍ଅ	ଓ	ଳ୍

ଅଷ୍ଟ୍ରେନ୍—ଦେ. ବ. (ଇଂ ଅପ୍‌ଟ୍ରେନ୍) —ଯେଉଁ ରେଲ ଗାଡ଼ି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଷ୍ଟେସନରୁ ରେଲର କୈନ୍ଦ୍ରିକ ବା ମୂଳ ଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼କୁ ଯାଏ—Uptrain (of railway).

Aptren
ଆପ୍‌ଟ୍ରେନ୍
ଅପ୍ ଗାଡ଼ି
(ଜାଉନ୍‌ଟ୍ରେନ୍—ବିପରୀତ)

ଅପ—ଅ. ଉପସର୍ଗ. (ଅ + ପା ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା + ଅ)—

Apa ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବରେ ଲାଗିଲେ ଏହା ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥମାନ ବୁଝାଏ—

୧ । ନିକୃଷ୍ଟ; ଅଧମ; ମାଡ (ଯଥା—ଅପଘାତ; ଅପମୃତ୍ୟୁ)—
1. Curruption; badness.

୨ । ରହିତ; ବର୍ଜ୍ଜନ (ଯଥା—ଅପମାନ)—
2. Separation; want.

୩ । ବିରୁଦ୍ଧ; ବିପରୀତ (ଯଥା—ଅପଯଶ)—
3. Opposite.

୪ । କୁତ୍ସିତ (ଯଥା—ଅପାଙ୍ଗ; ଅପାଙ୍ଗ; ଅପରୂପ)—
4. Deformed.

୫ । ଅନାଦର; ଅପକର୍ଷ (ଯଥା—ଅପକର୍ମ)
5. Disrespect; undesirable.

୬ । ବିକୃତି (ଯଥା—ଅପଭ୍ରଂଶ)—
6. Curruption.

୭ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (ଯଥା—ଅପଦେଶ)—
7. Ascertainment.

୮ । ଚୌର୍ଯ୍ୟ (ଯଥା—ଅପହରଣ)—8. Stealing.

୯ । ଅଧଃପ୍ରଦେଶ (ଯଥା—ଅପାନ)—
9. Under; below; down-wards.

୧୦ । ଦୂରତ୍ୱ (ଯଥା—ଅପଗତ)—
10. Away from; exclusion; distance.

୧୧ । ମିଥ୍ୟା (ଯଥା—ଅପକଳଙ୍କ)—11. False.

୧୨ । ଅନିଷ୍ଟ (ଯଥା—ଅପକାର)—12 Injury.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । (ନାମ) ଅପର୍ତ୍ତିଆର ଡାକ ନାମ—
1. Name for calling Aparttiā.

୨ । ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ) ଅପ୍ସରାର ଡାକ ନାମ—
2. Name for calling Apsarā.

୩ । (ସଂ. ଅପ୍) ଜଳ; ପାଣି—3. Water.

ଅପ ବଳାରୁ ମହା ନାଉ, ସେ ପଞ୍ଚମାନ ପୁଣେ ଯୁଝ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅପକର୍ମ—ସଂ. ବ (ଅପ = ନିକୃଷ୍ଟ + କର୍ମ = କ୍ରିୟା)—

Apakarma ଦୁଷ୍କ୍ରିୟା; ଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟ—Wicked act; unworthy action.

ଅପକର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ମାଡ + କୃଷ ଧାତୁ = ଟାଣିବା + ଘଞ୍ ବ. ଅ)—

Apakarsha ୧ । ନିକୃଷ୍ଟତା; ମାଡତା—1. Meanness.

୨ । ଅନ୍ୟାୟ ମତ—2. Wrong bias.

୩ । ଅବନତି; ହ୍ରସ୍ୟମାନ ଧର୍ମର ଅପଚୟ—
3. Degeneration; deterioration.

୪ । ମାଡବୃତ୍ତି—4. Evil tendency.

ଅପକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ନିମ୍ନକୁ + କୃଷ ଧାତୁ = ଟାଣିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ମନ ଅଁଡ଼କୁ ଭୁଲାଇବା—
1. Enticing away from what is right.

୨ । ନିମ୍ନକୁ ଟାଣିବା—
2. The act of dragging down-wards.

୩ । ଅବନତି ଘଟାଇବା—
3. Degradation; seduction.

ଅପକଳଙ୍କ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ମିଥ୍ୟା + କଳଙ୍କ)—

Apakalanka ୧ । ମହାକଳଙ୍କ—
1. Deep strain; blot.

୨ । ବୃଥା ଅଭିଯୋଗ; ବୃଥା କଳଙ୍କାରୋପ—
False charge; gross libel.

ଅପକାର—ସଂ. ବ. (ଅପ = ନିକୃଷ୍ଟ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅନିଷ୍ଟ; ହାନି—

Apakāra
1. Injury; mischief.

୨ । ଦ୍ୱେଷ; ଅମଙ୍ଗଳ—2. Evil; ill.

ଅପକାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ = ଅନିଷ୍ଟ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଅମଙ୍ଗଳକାରକ; ଅନିଷ୍ଟକାରୀ; ଅପକାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) କ୍ଷତିକାରକ—

Apakāraka
Injurious; mischief-making; hurtful; mischievous.

ଅପକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଅପକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅପକାରକ (ଦେଖ)
(ବିପକାରୀ—ବିପରୀତ) Apakāraka (See)

Apakārī

ଅପକାରତି—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ—ଅପକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)
Apakirati Apakīrtti (See)

ଅପକାରତି ଉରୁ ଧ୍ରୁବଲୋକରେ—ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦଗୁବନ୍ତାମଣି ।

ଅପକୀର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅପ = ବିରୁଦ୍ଧ; ବିପରୀତ + କୀର୍ତ୍ତି)—

Apakīrtti ୧ । ଅପଯଶ—1. Ill fame.

୨ । ଦୁର୍ନାମ; ଅଖ୍ୟାତି—2. Bad name; infamy.

କପୁତ୍ରେ ନାମେ ଯେ ଦୋଇଲ୍ଲ ଅପଖ୍ୟାତ
ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୩ । କଳଙ୍କ—3. Disgrace.

୪ । ଅପବାଦ—4. Defamation.

୫ । ମନ୍ଦକର୍ମ; ଦୁଷ୍କର୍ମ—5 Bad activities.

ଅପକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ନିକୃଷ୍ଟ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ତ)—ଯାହାର ଅନିଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି—
(ଅପକାର—ବ) Harmed; injured; wronged.

Apakṛuta

ସଂ. ବ. (ଅପ + କୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଘ)—ଅପକାର—
Injury; mischief

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ୧ଚ୍ଚ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୋଳନି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପକୃତ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅନଷ୍ଟ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଭାବ. କ୍ତି)—
Apakṛuti ୧ । ଅପକାର—1 Injury; harm.
୨ । ଅନଷ୍ଟ—2. Mischief.

ଅପକୃଷ୍ଟ—ଫ. ବିଣ. (ଅପ=ନାସ୍ତିକୁ+କୃଷ ଧାତୁ=ଟାଣିବା+କର୍ମ. କ୍ତ)-
Apakṛushṭa ୧ । ଅଧମ—1. Bad.
(ଅପକୃଷ୍ଟତା—ବି) ୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior.
୩ । ସ୍ଥୂଳ—3. Course; gross; low.

ଅପକୃଷ୍ଟତା—ଫ. ବି. (ଅପକୃଷ୍ଟ+ତ୍ୱ ବି. ତା)—
Apakṛushṭatā. ନିକୃଷ୍ଟତା—Inferiority; badness.

ଅପକ୍ୱ—ଫ. ବିଣ (ଅ=ନାସ୍ତି+ପକ୍ୱ)—
Apakwa ୧ । କଞ୍ଚା—1. Unripe.
୨ । ଅପରିଣତ—2. Immatured.
୩ । ଅରନ୍ଧା—3. Uncooked.
୪ । ଅସିଦ୍ଧ—4. Unboiled; badly cooked.

ଅପକ୍ୱ (ଅନ୍ନ)—ଦେ. ବି. (ଅପକ୍ୱ=ଅରନ୍ଧା+ଅନ୍ନ=ଖାଦ୍ୟ)—
Apakwa (anna) ୧ । ଯାହା ହିଙ୍ଗ ଦୋଇ ନ ଥାଏ—
1. Unkooked.
୨ । ନଘଙ୍ଗୁଡ଼ (ଖାଦ୍ୟ)—ଯାହା ପାଣିରେ ସିଝା ଦୋଇ ନାହିଁ ଓ ଯହିଁରେ ଲୁଣ ପଡ଼ ନାହିଁ—
"ବନୋଦକେନ ଯତ୍ ପକ୍ୱଂ ଯତ୍ ପକ୍ୱଂ ଲବଣଂ ବନା
ଅପକ୍ୱଂ ତତ୍ ବଜାଗସ୍ୱାହୁ— କାଳସଂକଷ୍ଟସ୍ତବଗ୍ରନ୍ଥ ।
(ଯଥା—ଘିଅପକ୍ୱ; ତେଲପକ୍ୱ; ନିଷ୍ଟାନ୍ନ ଓ ପୁପ୍ପ ଆଦି)—
2. (the food) Cooked with water and unseasoned with salt.
୩ । ଉନ୍ନା ଦୋଇ ନ ଥିବା (ଯଥା—ଚୁଡ଼ା)
3. Unboiled.

ଅପକ୍ରମ—ସଂ. ବି (ଅପ=ଦୂରକୁ+କ୍ରମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅ)—
Apakrama ୧ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—1. Retreat.
(ଅପକ୍ରମଣ—ବିପକ୍ଷତ) ୨ । ପଳାୟନ—2. Flight.
(ଅପକ୍ରାନ୍ତ—ବିଣ)

ଅପକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି (ଅପ+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Apakramaṇa ଅପକ୍ରମ (ଦେଖ) Apakrama (See)

ଅପକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ=ଦୂରକୁ+କ୍ରମ ଧାତୁ ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Apakrānta ୧ । ଅପସୃତ—1. Removed.
(ଅପକ୍ରମ—ବି) ୨ । ପଳାୟିତ—2. Fled away.

ଅପକ୍ରିତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ—ଅପକୀର୍ତ୍ତି)—
Apakriti ଅପକୀର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)
ଅପକୀର୍ତ୍ତି Apakīrtti (See)
ଅପକୀର୍ତ୍ତି

ଅପକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅନଷ୍ଟ+କ୍ରିୟା. କାର୍ଯ୍ୟ)—
Apakriyā ୧ । ଅପକାର—1. Injury.
୨ । ଦୁଷ୍କର୍ମ—2. Wicked act.
୩ । ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ—3. Prohibited action.

ଅପକ୍ରୋଶ—ସଂ. ବି (ଅପ=ବିରୁଦ୍ଧାର୍ଥକ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ=କ୍ରୋଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ନିନ୍ଦା; ଭର୍ତ୍ସନା—Censure.

ଅପକ୍ଷ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ପକ୍ଷ)—ପକ୍ଷଶୂନ୍ୟ—
Apaksha Wingless.

ଅପକ୍ଷପାତ—ସଂ. ବି (ଅ=ନାସ୍ତି+ପକ୍ଷପାତ)—
Apakshapāta କୌଣସି ପକ୍ଷ ନ ଧରିବା—Impartiality.
(ପକ୍ଷପାତ—ବିପକ୍ଷତ) ଦେ. ବିଣ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପକ୍ଷ ନେଇ ନ ଥିବା—Impartial; unbiased.

ଅପକ୍ଷପାତିତା—ସଂ. ବି (ଅପକ୍ଷପାତିନ୍+ଭାବ. ତା)—
Apakshapātitā କୌଣସି ପକ୍ଷ ଧରି ନ ଥିବା ଗୁଣ—Impartiality

ଅପକ୍ଷପାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ନ=ପକ୍ଷପାତିନ୍—୯ମା. ୧ବ)—
Apakshapātī ଯେ ଏକ ପକ୍ଷର ସପକ୍ଷତା କରେ ନାହିଁ; (ଅପକ୍ଷପାତିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯଥାର୍ଥବାଦୀ—Impartial.

ଅପକ୍ଷରା—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ—ଅପ୍‌ସରା)—
Apakharā
ଅପ୍ସରା ଅପ୍ସର୍ (ଦେଖ)
अप्सरा Apsarā (See)

ଅପକ୍ଷରୀ—ଗ୍ରା. ବି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ଫ—ଅପ୍ସର୍)—
Apakharī ଅପ୍ସର୍ (ଦେଖ)—
अप्सरी Apsarā (See).
ଅପ୍ସରୀ

ଅପକ୍ଷା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ଷପାତ)—ଅପକ୍ଷପାତ (ଦେଖ)
Apakshā Apakshapāta (See)
ଧର୍ମ ଅର୍ଥ ଦୁହିଁଙ୍କର ଏ କଥା ଜଣା
ମହୋଦଧି ନେଉ ପତ୍ନୀରେ ଯେ ଅପକ୍ଷା ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାଭାରତ—ବନ ।

ଅପକ୍ଷାତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପଖ୍ୟାତ)—ଅପଖ୍ୟାତ (ଦେଖ)—
Apakshāta Apakhyāta (See).

ଅପକ୍ଷାତି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ.—ଅପଖ୍ୟାତି)—
Apakshāti ଅପଖ୍ୟାତି (ଦେଖ) —
ଅଖ୍ୟାତି Apakhyāti (See).

ଅପଖା (ଚୁଲି)—ଦେ. ବିଣ. (ଯେଉଁ ଚୁଲିରେ ପଖା ବା ମୁହଁ ନାହିଁ)—
Apakhā (chuli) ୧ । ଅମୁହା (ଚୁଲି)—
1. (oven) Without a side-mouth.
୨ । ଏକମୁହାଁ (ଚୁଲି)—
2. One-roomed (oven).

ଅପଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ଅପ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+କର୍ମ. କ୍ତ)—
Apakhyāta ୧ । ନିନ୍ଦିତ—1. Blamed.
(ଅପଖ୍ୟାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପବାଦଗ୍ରସ୍ତ—2. Defamed.
(ଅପଖ୍ୟାତି—ବି)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୍ଣ୍	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଢ
୨	ଈ	ଊ	ଋୁ	ଲୁ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଞ	ଢ଼

ଅପଖ୍ୟାତି—ସଂ. ବ (ଅପ + ଖ୍ୟାଇ) —
Apakhyāti ୧ । ନିନ୍ଦା—1. Blame.
୨ ଅପବାଦ—2. Disrespect.
୩ । ଅଖ୍ୟାତି— 3. Scandal.

ଅପଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ=ଦୂରକୁ + ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Apagata (ଉପଗତ—ବିପରୀତ) (ଯ ଗମ—ବ)
୧ । ଗତ୍ୟୁତ—1. Gone away.
୨ । ପଳାୟିତ—2. Departed.
୩ । ଅପସୃତ—3. Removed.
୪ । ଉହ୍ୟତ; ମୃତ—4. Disappeared; dead.

ଅପଗମ—ସଂ ବ. (ଅପ=ଦୂରକୁ + ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା + ଭାବ. ଅ)
Apagama ୧ । ବିନାଶ—1. Destruction.
ଉପଗମ, ଆଗମ } ବିପରୀତ ୨ । ଗତ୍ୟାନ—2 Disappearance.
୩ । ପଳାୟନ—3 Removal
୪ । ନିର୍ଗମ—4. Exit.
୫ । ମୃତ୍ୟୁ—5. Death.

ଅପଗମନ—ସଂ. ବ (ଅପ+ଗମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Apagamana ଅପଗମ (ଦେଖ)—
Apagama (See).

ଅପଗା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପ=ନିମ୍ନକୁ + ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Apagā ନିମ୍ନଗା; ନଦୀ—River.

ଅପଗୁରୁ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ନିନ୍ଦିତ + ଗୁରୁ)—କୁ ଗୁରୁ—
Apaguru Bad preceptor.
ଅପଗୁରୁ ଅବା ଅପଶିଷ୍ୟ ନ ଜାଣଇ ।
ପ୍ରାତୀ—ଗୁରୁଗତ୍ତି ଗୀତା ।

ଅପଘନ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ନଷ୍ଟ ହେବା + ହନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—
Apaghana ୧ । ଦେହ; ଶରୀର—1. Body.
୨ । (ଅପ = ଦୂରୀଭୂତ + ଘନ = ମେଘ)—ଶରତ୍‌କାଳ—
2. Autumn.
୩ । ସୀମା—3. Limit.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ = ଅପଗତ ହୋଇଥିବା + ଘନ = ମେଘ)—ମେଘଶୂନ୍ୟ; ନିର୍ମେଘ—Cloudless.

ଅପଘାତ—ସଂ. ବ (ଅପ + ହନ ଧାତୁ = ବିନାଶ କରିବା + ଭାବ. ଘ)—
Apaghāta ୧ । ଅକସ୍ମାତ୍ ମାରକ ଘଟଣା; ଅକାଳମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଇବା ଘଟନା—1. Fatal accident.
୨ । ଅକସ୍ମାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ—2. Accidental death.
୩ । ମରିବା ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ମରଣ—
3. Untimely death.
୪ । ହତ୍ୟା—4. Murder.
ସୋଦରେ ଅପଘାତ ଅଟଇ ନ କରିବ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଅପଘିଞ୍ଚା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ). ବ—କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ କାହାଠାରୁ ନେଇ
Apaghiñchā ପୁନର୍ବାର ଫେରାଇ ଦେବା—
The act of returning something received.

ଅପଘୃଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ=ଦୂରୀକୃତ + ଘୃଣା=ଦୟା; ଲଜ୍ଜା;
Apaghṛuṇa ଘୃଣା)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Unkind; cruel.
(ଅପଘୃଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—2. Devoid of shame.
୩ । ନିର୍ଘୃଣ—3. Having no hatred.

ଅପଚୟ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ବିକୃତ ଅର୍ଥ + ଚ ଧାତୁ=ଚୟନ କରିବା + ଭାବ.
Apachaya ଅ)—୧ । ହାନି; କ୍ଷତି—1. Loss.
ବଳରୁ ପେଣିଲ କାଳୁ ଏହା ବସା କଲୁ
କେବେହେଁ ଏଥରେ ଅପଚୟ ନ ପାଇଲୁ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସଭା ।
୨ । ନାଶ—2. Destruction.
(ସଞ୍ଚୟ—ବିପରୀତ) ୩ । କ୍ଷୟ; ବ୍ୟୟ; ବୃଥାବ୍ୟୟ—3. Waste.
ପୂର୍ବ କର୍ମ ବଧ.ନେ ମେଲିଲ ଅପଚୟ ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।
୪ । ହ୍ରାସ; କମିଯିବା—4. Diminution; decrease.

ଅପଚୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ଚୟ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Apachāyita ୧ । ପୂଜିତ—1. Worshipped.
୨ । ଶାଣିତ—2. Whetted.
୩ । (ଅପ+ଚ ଧାତୁ. ଣିଚ୍ + ତ)—ଅପବ୍ୟୟିତ—
3. Wasted; dissipated.

ଅପଚାର—ସଂ. ବ. (ଅପ + ଚର ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Apachāra ୧ । ସ୍ୱଧର୍ମଲଙ୍ଘନ—1. Violation of one's religious bents.
(ଉପଚାର—ବିପରୀତ)
୨ । ଅହୁଡାଗୁର; ଅତ୍ୟାଗୁର—2. Oppression.
୩ । ଅପଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ—
3. Taking prohibited things.
୪ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ; ଭକ୍ଷିତ ବସ୍ତୁ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ନ ହେଲେ ପାତଳା ଝାଡ଼ା ହୋଇ ଉଦରରେ ଜନ୍ମିବା ରୋଗ—
4. Dyspepsia; indigestion; looseness of bowels.
୫ । ଅବନମ୍ର—5. Want of humility.

ଅପଚିକୀର୍ଷା—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଅନିଷ୍ଟ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଇଚ୍ଛାର୍ଥ.
Apachikīrshā ସନ୍; ଭାବ. ଆ)—ଅପକାର କରିବାର ଇଚ୍ଛା—
Desire to injure another person.

ଅପଚିକୀର୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅପ + କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ସନନ୍ତ. ଉ) -
Apachikīrshu ପରର ଅପକାର କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—
(ଉପଚିକୀର୍ଷୁ—ବିପରୀତ) Bent on injuring another person.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଇହାଙ୍କର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ରୂପ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ=ବିଲୁପ୍ତାର୍ଥକ+ଚି ଧାତୁ=ଚୟନ କରିବା +କର୍ମ. ତ)—୧ । ବ୍ୟୟିତ; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ହ୍ରାସ (ଅପଚିତ—ବି) ଘଟିଅଛି—1. Deteriorated.

୨ । କ୍ଷୀଣ—2. Spent up; thinned.

୩ । (ଅପ + ଚର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—ପୂଜିତ—3. Worshipped.

୪ । ଅପବ୍ୟୟିତ—4. Wasted; squandered away.

୫ । ବିନଷ୍ଟ—5. Lost; destroyed.

ଅପଚିତି—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଚି ଧାତୁ=ଚୟନ କରିବା+ଭାବ. ଇ)—୧ । କ୍ଷୟ; ବ୍ୟୟ—1. Waste; dissipation.

୨ । ଅପବ୍ୟୟ (ଦେଖ)

2. Apabyaya (See)

୩ । (ଅପ + ଚର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା + ଭାବ. ଇ)—ପୂଜା—3. Worship.

୪ । ମରୀଚ ଋଷିଙ୍କ କନ୍ୟା—4. The daughter of the sage Marichi.

ଅପଚ୍ଛାୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଲୁପ୍ତ ହେବା + ଛାୟା)—ଛାୟାବିହୀନ—Shadowless.

ଅପଚ୍ଛାୟା—ସଂ. ବି. (ଅପ=ହୀନ + ଛାୟା)—ଛାୟାରୂପ; ଭୂତପ୍ରେତାଦି—Apparition; phantom.

ଅପଚ୍ଛ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅତି ନଗଣ୍ୟ (ବସ୍ତୁ); ମୂଲ୍ୟହୀନ (ପଦାର୍ଥ)—1. Despicable or valueless. (things).

ଅଚ୍ଛୁବ୍

ଅଦ୍ଭୁତ (ଯଥା—ଅପଚ୍ଛକୁ ସୁନା,ନୂପଙ୍କ କନା ମାଚକୁ ଜଚ୍ଚ କଲଇ ।)

୨ । ଅତି ନୀଚ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Very low or mean (person).

ଅପଚ୍ଛ ଜାତି—ଗ୍ରା. ବି—ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି—Apachha jāti Untouchable caste

ଅଚ୍ଛୁବ ଜାତି

ଅଦ୍ଭୁତ ଜାତ

ଅପଚ୍ଛରା—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍)—ଅପ୍ସରସ୍ (ଦେଖ) Apachharā Apsarā (See)

ଅପଚ୍ଛରା ଅଷ୍ଟ ଅପଚ୍ଛରା ସେନ ବ ନଘବା ନବନପୂଜାରୁ ଅପେ । ପ୍ରଭା.ପ. ଶଶିସେଣା ।

ଅପଚ୍ଛରି—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍)—ଅପ୍ସରସ୍ (ଦେଖ) Apachhari Apsarā (See)

ଅପଚ୍ଛେରା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍)—ଅପ୍ସରସ୍ (ଦେଖ) Apachherā Apsarā (See)

ଅପଚ୍ଛେରି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍)—ଅପ୍ସରସ୍ (ଦେଖ) Apachheri Apsarā (See)

ଅପଜା—ଦେ. ବିଣ—ପଜା ହୋଇ ନ ଥିବା—Apajā Unwhetted.

ଯେ ଅସ୍ତ୍ରେ ସାନ ଦେଓୟା ହୟ ନାଁଇ

ଧାରଧରା ନେଇ ହୁଆ

ଅପଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅପଟ; ଜବାଲୁ—Very. Apaṭ (ଯଥା—ଅପଟ୍ ଗଧା ।)

ଆକାଟ୍

ଅପଟାନ୍ତର—ସଂ.ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପଟ=ବସ୍ତ୍ର+ଅନ୍ତର=ବ୍ୟବଧାନ)—Apaṭāntara ୧ । ସଂସକ୍ତ; ଅବ୍ୟବହିତ—1. Very near.

୨ । (ଅ=ନୁହେଁ + ପଟ = ଚତୁରପଟ + ଅନ୍ତର=ବ୍ୟବଧାନ)- ଯାହାର ପଟାନ୍ତର ବା ଉପମା ନାହିଁ; ନିରୁପମ—2. Incomparable.

ଅପଟୀ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ପଟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—Apaṭī (ମଝିରେ ବ୍ୟବଧାନ ଥିବାରୁ)—ଯେ ଗମନ କରିଇ ହେବ ନାହିଁ; ବସ୍ତ୍ରାବରଣ; ପର୍ଦ୍ଦା; ଯବନିକା—Screen; wall of cloth; a cloth-partition.

ଅପଟୀକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ପଟୀ=ପର୍ଦ୍ଦା+କ୍ଷେପ=ପଡ଼ିବା Apaṭīkshepa ବା ଅପଟୀ=ପର୍ଦ୍ଦା+କ୍ଷେପ=ଆକ୍ଷେପଣ)—ପର୍ଦ୍ଦାକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଇ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତି—(Lit. The tossing aside of the curtains) Precipitate entrance of an actor on the stage without the fall of curtain or drop scene; a sudden appearance of an actor on the stage.

ଅପଟୁ—ସ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ + ପଟୁ=ସମର୍ଥ)—Apaṭu (ଅପଟୁତା—ବି) (ସୁପଟୁ—ବିପରୀତ)

୧ । ଅସମର୍ଥ—1. Unskilled; awkward.

୨ । ଅକ୍ଷମ; ଅକ୍ଷମ—2 Incapable.

୩ । ଅସୁସ୍ଥ—3. Sick.

୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—Incompetent;unfit.

ଅପଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ବିରୋଧ—1. Opposition.

ଅପର୍ଦ୍ଦ ୨ । ଶତ୍ରୁତା—2. Enmity; bad terms (between two persons).

ଅପଡ଼ ଶୁଣାଯାଏ ପୁଅମାନେ ବଡ଼ ଉଡ଼ାଇ ଦେବାରୁ ବାପ ପୁଅଙ୍କର ଅପଡ଼— ଫକୀରମୋହନ- ଛମାଣ ଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିରୋଧୀ—1. Inimical

୨ । ପତନରହିତ; ସ୍ଥାୟୀ—2. Not collapsing.

୩ । ଯାହା ପଡ଼ିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ—3. Not liable to fall down.

ଅପଡ଼ାପୃଥିବୀ—ଦେ. ବି—ଅପୋଡ଼ାପୃଥିବୀ (ଦେଖ) Apardāpṛuthibī Apordāpṛuthibī (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐ	ଔ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଔ	ଅଃ	ଙ

ଅପଢୁଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—(ସଂ. ଅପଠିତ)—
Apaṛdhuā ଅଶିକ୍ଷିତ; ଯେ ବହି ପଢ଼ି ନାହିଁ—
ମୂର୍ଖ Uneducated; unlettered.
ଅପଢ଼

ଅପଣା—ଦେ. ବ୍ୟ—ଯାହା (ଶସ୍ୟାଦି) ଚିକି ମୁଦ୍ରରେ ଗଦା କରିସାଇ
Apaṇā ନ ଥାଏ—Not collected or heaped in the husking pit (for being husked by the husking jack).
(ଯଥା—ଅପଣା ଧାନ ।)

ଅପଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପଣ୍ଡିତ=ବିଦ୍ୱାନ୍) - ଅବିଦ୍ୱାନ୍;
Apaṇḍita ମୂର୍ଖ;ବିଦ୍ୟାଶୂନ୍ୟ— Not learned; ignorant; illiterate.
ମୂର୍ଖ ମୂଢ଼ ମୂର୍ଖ ଜଳ ଶୂଦ୍ର ଅପଣ୍ଡିତ—ଗୀରଟାମ୍ବାହାରଣ. ବଘଃ ।

ଅପତନ୍ତ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ତନ୍ତ୍ର + କ)—ମୃଗୀ ରୋଗ; ମୂର୍ଚ୍ଛା ରୋଗ;
Apatantraka ବାତରୋଗବିଶେଷ; ଅପସ୍ମାର ରୋଗ—
Apoplectic fit; fit of apoplexy.

ଅପତାନକ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ତନ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବାତରୋଗବିଶେଷ—
Apatānaka Hysteric fit; hysteria.

ଅପତିଆଣି—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—(ଯାହାର ଉପର ଛାଇ ବା ଉଜୁଣୀ ମରିଥାନ୍ତୁ)—
Apatiāṇi ଅପର୍ତ୍ତିଆଣୀ (ଦେଖ)—Aparttiāṇi (See).

ଅପତିଆନ—ଗ୍ରା. ବ—ଅପତିଆର୍ (ଦେଖ)
Apatiāna Apatiārā (See)

ଅପତିଆର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅପତ୍ରପ୍ୟ)—ଅବଶ୍ୱାସ—
Apatiārā Want of confidence or credit.
ଅପ୍ରତ୍ୟୟ
ବେପତିଯାରା

ଅପତିଷ୍ଠା—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା)—ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା (ଦେଖ)
Apatishṭhā Apratishṭhā (See)
ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା

ଅପତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ପତ ଧାତୁ=ପଡିବ ହେବା+
Apatya କରଣ. ଯ)—୧ । ବଂଶଧର (ଯାହା ଯୋଗୁଁ ବଂଶ ପଡିବ ଲୁପ୍ତ ନାହିଁ ବା ରକ୍ଷା ପାଏ)—1. Progeny
୨ । ସନ୍ତାନ; ସନ୍ତତି; ପୁଅଝିଅ—
2. Offspring; child.

ଅପତ୍ୟଦା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପତ୍ୟ=ସନ୍ତାନ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା
Apatyadā +ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
୧ । (ଯେ ଅପତ୍ୟ ଦାନ କରେ) ଗର୍ଭଧାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
1. Pregnant woman .
୨ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—2. A tree.

ଅପତ୍ୟାଣି—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣି (ଦେଖ)
Apatyāṇi Aparttiāṇi (See)
ଅପତ୍ୟାଣି ମୋଲ ମୁଁ ବଲ୍ଲ ନାକ ବାନ—ଅଲ୍ଲନନ୍ଦ. ବଦଗୁରୁତ୍ତାମଣି ।

ଅପତ୍ୟାର—ଗ୍ରା. ବ—ଅପତିଆର୍ (ଦେଖ)
Apatyārā Apatiārā (See)

ଅପତ୍ରପ—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଗତ ଦୋଇଅଛୁ+ତ୍ରପା
Apatrapa =ଲଜ୍ଜା)—୧ । ଯାହାଠାରୁ ଲଜ୍ଜା ଦୂର ଦୋଇଅଛୁ;
(ଅପତ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନିର୍ଲଜ୍ଜ—1. Shameless; immodest

ଅପତ୍ରପା—ସଂ. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପତ୍ରପର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ —Feminine of
Apatrapā Apatrapa.
ସଂ. ବି (ଅପ=ଅନ୍ୟ ଠାରୁ ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅପେକ୍ଷା କର+ତ୍ରପା=ଲଜ୍ଜା)—୧ । ଅନ୍ୟକୁ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା—
1. Bashfulness; coyness.
୨ । ଧୃଷ୍ଟତା—2. Impertinence.

ଅପତ୍ରପିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅପ+ତ୍ରପ ଧାତୁ+ଶୀଳାର୍ଥ. ଇଷ୍ଣୁ)-
Apatrapishṇu ସ୍ୱଭାବତଃ ଲଜ୍ଜାଶୀଳ—Bashful; coy.

ଅପଥ—ସଂ. ବି—୧ । (ଅ=ମନ୍ଦ+ପଥ=ବାଟ)—କୁପଥ; ଅସତ୍ପଥ
Apatha ମାର୍ଗ—1. Bad or evil path.
୨ । (ଅ=ନୁହେଁ+ପଥ)—ଯାହା ବାଟ ନୁହେଁ; ଅବାଟ—
2. No road; absence of path.
ସଂ. ବ୍ୟ (ଅ=ନାହିଁ+ପଥ; ଯହିଁର ପଥ ନାହିଁ)—ପଥଶୂନ୍ୟ—
Pathless.

ଅପଥି—ଦେ. ବ୍ୟ (ସଂ. ଅପଥ୍ୟ)—ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର (ଖାଦ୍ୟ)—
Apathi Unwholesome (food)
ଅପଥି; କୁପଥି ସଂ. ବି.—ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ—
ବେପରହେଜ Unwholesome diet; unsuitable diet.

ଅପଥୁକା—ଦେ. ବ୍ୟ—ଅନଭ୍ୟସ୍ତ—Inexperienced.
Apathukā
ଅନଭ୍ୟସ୍ତ
ଅନାଡ଼ୀ

ଅପଥି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅପଥ୍ୟ)—ରୋଗ ସମୟରେ ବା ପରେ
Apathi karibā ଅପଥ୍ୟ ବା ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା—
ଅପଥ୍ୟ ଖାଓୟା To take unwholesome diet
ବେପରହେଜକରନା during or after illness.

ଅପଥ୍ୟ—ସଂ. ବ୍ୟ (ଅ=ନୁହେଁ+ପଥ୍ୟ=ଖାଦ୍ୟ)—୧ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର
Apathya ଖାଦ୍ୟ—1. Unwholesome (diet)
୨ । ଯାହା ରୋଗୀର ଦେହରେ ସାଏ ନାହିଁ (ଖାଦ୍ୟ)—
2 Unsuitable (diet)
ସଂ.ବ—ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ—1. Unwholesome diet.

ଅପଦ—ସଂ. ବ୍ୟ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ପଦ=ଗୋଡ଼)—
Apada ୧ । ପଦ-ବିହୀନ—1. Footless; without legs.
୨ । ପଦବୀ-ବିହୀନ—2 Titleless.

ଅପଦଛ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପଯଶଃ)—ଅପଯଶ; ଦୁର୍ନାମ—
Apadachha Bad name; scandal.
ଅପଯଶ
ଅପଜସ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୃତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୌଅସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭୂଖାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିନ୍ଦୁର ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ନଂଦୂ' ନ ପାଇଲେ 'ନନ୍ଦୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପଦସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+ପଦସ୍ଥ=ପଦସ୍ଥାପୟୁକ୍ତ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯୁକ୍ତ)—୧ । କର୍ମଚ୍ୟୁତ—1. Out of one's place; removed from one's office; deposed.

୨ । ଅପମାନିତ—2. Insulted; dishonoured.

୩ । ପରାଜିତ—3. Vanquished. discomfited.

୪ । ଅନାଦୃତ—4 Slighted.

Apadastha (ଅପଦସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପଦାନ—ସଂ. ବ (ଅପ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ)—ଅନୁଷ୍ଠିତ କର୍ମ—Undertaken work.

Apadāna

ଅପଦାନ୍ତର—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+ପଦ=ସ୍ଥାନ+ଅନ୍ତର=ବ୍ୟବଧାନ)—ଅବ୍ୟବହିତ; ସଂଯୁକ୍ତ—Very closely connected.

Apadāntara

ଅପଦାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅ=ଜ୍ଞାନ+ପଦାର୍ଥ=ବସ୍ତୁ)—ଅଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ—Nonentity; worthless thing.

Apadārtha

ଦେ. ବି.—ଅମନୁଷ୍ୟ; ଅଯୋଗ୍ୟ—A worthless chap.

ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ଅଭାବ+ପଦାର୍ଥ)—

୧ । ଅସାର—1. Unsubstantial.

୨ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ; ନିକୃଷ୍ଟ—Worthless; good for nothing

ଅପଦିଶ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ମଧ୍ୟ+ଦିଶ=ଦିଗ)—ଦୁଇ ଦିଗର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳ; ବିଦିକ୍; ବିକୋଣ (ଅଗ୍ନି, ଇଶାନ, ବାୟୁ, ନୈର୍ଋତ)—Intermediate point of the compass. (e.g. South-east; South-west; North-east and North-west.)

Apadisa

ଅପଦେବତା—ସଂ. ବି. (ଅପ=ମାତ+ଦେବତା)—

୧ । ଭୂତପ୍ରେତାଦି; ଲୌକିକ ଜୀବ—1. Ghost; apparition; goblin.

୨ । ଅପୂଜାଦେବତା—Unworshipped idols; deities of the woods.

Apadebatā

ଅପଦେଶ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅପକୃଷ୍ଟ+ଦିଶ+କରଣ. ଅ)—

୧ । ବ୍ୟପଦେଶ; ଛଳ; ବ୍ୟାଜ—1. Pretext; disguise.

୨ । ଚିହ୍ନ—2. Mark; sign

୩ । ନାମ—3. Name.

୪ । ନିମିତ୍ତ—4. Cause; occasion.

୫ । ଲକ୍ଷ—5. Aim.

୬ । ମନ୍ଦ ସ୍ଥାନ—6. Bad place.

Apadesa

ଅପଦ୍ରବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ନିକୃଷ୍ଟ+ଦ୍ରବ୍ୟ,—ଖରାପ ପଦାର୍ଥ—Bad thing.

Apadrabya

ଅପଧ୍ୱଂସ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଧ୍ୱଂସ୍+ଭାବ. ଅ)—

୧ । ଧିକ୍କାର—1. Reproach.

(ଅପଧ୍ୱସ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନାଶ—2. Complete destruction.

୩ । ନିନ୍ଦା; ଅପମାନ—3. Disgrace.

୪ । ତ୍ୟାଗ—Desertion; abandonment.

୫ । ଅପଘାତ—5. Accident.

Apadhwansa

ଅପଧ୍ୱସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ଧ୍ୱଂସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

୧ । ଧିକୃତ; ନିନ୍ଦିତ—1. Disgraced; cursed.

(ଅପଧ୍ୱଂସ—ବ)

୨ । ତ୍ୟକ୍ତ—2. Abandoned.

୩ । ବିଧ୍ୱସ୍ତ—3. Completely destroyed; crushed.

୪ । ପତିତ—4. Fallen.

Apadhwasta

ଅପଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅମଙ୍ଗଳ+ଧ୍ୟାନ=ଚିନ୍ତା)—

୧ । ଅମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତା—1. Bad thought.

୨ । ଦୁଷ୍ଟାଭିସନ୍ଧି—2. Evil intention.

Apadhyāna

ଅପନୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଅପନୟନ (ଦେଖ)—Apanayana (See).

Apanaya

ଅପନୟନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—

୧ । ଅପସାରଣ; ଦୂରୀକରଣ—1. Expulsion; removal.

୨ । ପରିତ୍ୟାଗ—2. Abandonment.

୩ । ନିରାକରଣ—3. Obliteration,

୪ । ପ୍ରମାର୍ଜ୍ଜନ—4. Sweeping away.

୫ । ଅପହରଣ—5. Taking away.

Apanayana (See).

ଅପନୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

୧ । ତ୍ୟକ୍ତ; ଦୂରୀକୃତ; ଅପସାରିତ—1 Removed; obliterated.

୨ । ଅପହୃତ—2. Stolen.

୩ । ଖଣ୍ଡିତ—3. Cut into pieces.

୪ । ନିରାକୃତ—4. Dispelled; refuted.

୫ । ନିବାରିତ—5. Prevented

୬ । ପ୍ରମାର୍ଜ୍ଜିତ—6. Swept away.

Apanita

ଅପନୋଦ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ନୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—ଅପନୋଦନ (ଦେଖ)—Apanodana (See).

Apanoda

ଅପନୋଦନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ନୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—

୧ । ଖଣ୍ଡନ; ଦୂରୀକରଣ—1. Removal.

୨ । ନିରାକରଣ; ନିବାରଣ—2. Obliteration.

୩ । ହରଣ—3. Alleviation.

୪ । ଉପଶମନ—4. Assuaging.

Apanodana

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉତ୍ସ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅପନ୍ତରୀ—ଦେ ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ତର)—୧ । ଅଛ ବସ୍ତୁତ—
Apantarā Boundless (waste)
କାନ୍ତାର ୨ । ମରୁମୟ ପ୍ରଦେଶ—2. Deserted (tract)
ଉଜଡ଼ା

ଅପନ୍ତରୀଗହୀର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତର ଓ. ଗମ୍ଭୀର)—
Apantarāgahīra ବସ୍ତୁତ ମରୁମୟ ଅନ୍ତର—
କାନ୍ତାର Wilderness.
ଉଜାଡ଼

ଅପନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅପନ୍ତରୀ (ଦେଖ)—
Apantrā Apantarā (See).

ଅପନ୍ଥ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଅପନ୍ଥା)—
Apantna ଅପଥ (ଦେଖ)—
ଅପଥ Apatha (See).

ଏ ପନ୍ଥାଟିକୁ ଛଡ଼, ଅପନ୍ଥରେ ପଡ଼
ଯାଉଅଛ ଭୁଲ୍ଲା ଶୋକଜଳରେ ବୁଡ଼ ।
କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ. ବନ ।

ଅପନ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ଅପଥିନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—୧ । କୁପଥ—
Apanthā 1. Bad path.
୨ । ଅବାଟ—2. Bad ways.

ଅପପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅଶୁଦ୍ଧ+ପ୍ରୟୋଗ=ବ୍ୟବହାର)—
Apaprayoga ୧ । ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ—
1. Wrong application.
୨ । ବ୍ୟାକରଣବରୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ—2. Faulty use of grammatical rules.

ଅପବର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ବୃଜ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଅ)—
Apabarga ୧ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି; ଫଳସିଦ୍ଧି—
1. Emancipation.

ଉତ୍ତର ଚରିତ ଅପ୍ତନ. ଭୋଗାପବର୍ଗର ସାଧନ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ଜୀବାତ୍ମା ସଙ୍ଗେ ପରମାତ୍ମାର ମିଳନ; ନିର୍ବାଣ—
2. Liberation; extinction from worldly misery or bond.

ମଉନ ତ୍ରତ ଶୌତ ତପ, ପଠନ ସ୍ୱକର୍ମେ ନରତ ।
ଏକାନ୍ତ ଚାସ ଜପଚ୍ୟ, ନର୍ମିଳ ନଷ୍ଟଳ ସମାଧ ।
ଏ ତଣ ଅପବର୍ଗ ଅର୍ଥେ, ଅଜଭେଇଲ୍ୟ ସାଧେ ସେତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୭୨ ।

୩ । ଶେଷ ମୀମାଂସା; ନିଷ୍ପତ୍ତି—3. Final settlement decision.

ଅପବର୍ଗଗୁରୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅପବର୍ଗ=ମୋକ୍ଷ+ଗୁରୁ)—
Apabargaguru ୧ । ମୋକ୍ଷକର୍ତ୍ତା; ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu.
୨ । ଶିବ—2. Śiba.

ଅପବର୍ଗଦାତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅପବର୍ଗ=ମୋକ୍ଷ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ମୋକ୍ଷଦାତା—
(ଅପବର୍ଗଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Redeemer; liberator; one who grants absolution

ଅପବର୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ବୃଜ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Apabarjana ୧ । ଦାନ—1. Gift.
(ଅପବର୍ଜିତ—ବିଣ) ୨ । ବିତରଣ— . Distribution.
୩ । ପରିହାର—3. Giving up.

ଅପବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ବୃତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Apabarttana ୧ । (ଗଣିତ) ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରଣ—
(ଅପବର୍ତ୍ତିତ—ବିଣ) 1. (Mathematics) Reduction to the lowest term.
୨ । (ଗଣିତ) କୌଣସି ଅଙ୍କକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବିଭାଗ କରିବା—2. (Mathematics) Division of a quantity with smaller quantities.
୩ । ବିଚଳନ—3. Transfer; removal
୪ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—4. Change.

ଅପବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଘୃଣିତ+ବଦ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. ଅ)—
Apabāda ୧ । ନିନ୍ଦା; ଅପଯଶ—
1. Scandal; reproach; defamation.
୨ । କଳଙ୍କ; ଦୁର୍ନାମ—2. Bad name; libel
୩ । (ଦର୍ଶନ) ଅବସ୍ତୁରେ ବସ୍ତୁଜ୍ଞାନ; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତି, ବୁଦ୍ଧି ଓ ପଞ୍ଚ ଭନ୍ମାତ୍ରକୁ ପ୍ରକୃତ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ଜାଣିବା—
3. (Philosophy) Mistaking the unreal for real.

ଅପବାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ+ବଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Apabādaka ଯେ ଅପବାଦ କରେ—
(ଅପବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Accuser; defamer; libeller.

ଅପବାଦ ଦଫା—ଦେ. ବି—ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନର ସେଇ ଦଫାମାନଙ୍କରେ
Apabāda daphā ଅନ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିବା ଅପବାଦର
ଅପବାଦ ଦଫା ପ୍ରକାର ଓ ଦଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛୁ—
The section of the Indian Penal Code defining the nature of and punishment for the offence of defamation.
[ଦ୍ର—ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ (Indian Penal Code) ର ୪୯୯ ଦଫାରେ 'ଅପବାଦ' ଅପରାଧର ସଂଜ୍ଞା ଦିଆ ଯାଇଅଛୁ ଏବଂ ୫୦୦-୫୦୧-୫୦୨ ଦଫାମାନଙ୍କର ଅପବାଦର ଦଣ୍ଡ ଓ ପ୍ରକାରମାନ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ଅଛି ।]

ଅପବାଦ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିନ୍ଦା ରଟନା କରିବା—
Apabāda debā To give a bad name; to
ଅପବାଦ ଦେଓୟା defame; to vilify.
अपवाद करना

ଅପବାରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ବୃ ଧାତୁ. ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—
Apabāraṇa ୧ । ଅନ୍ତର୍ଧାନ; ବ୍ୟବଧାନ—1. Partition.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅର୍ଦ୍ଧର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ନୃତ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ନତ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ପବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅପବାର୍ଯ୍ୟ, ଅପବାରିତ—ବିଣ. ୧ । ବର୍ଜନ; ତ୍ୟାଗ—2. Giving up; desertion.

ଅପବାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ବୃ ଧାତୁ. ଣିଚ୍ + କର୍ମ. ତ)—

Apabārita ୧ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—1. Covered.

(ଅପବାରଣ—ବି) ୨ । ବ୍ୟବହୃତ; ଅନ୍ତର୍ହିତ—2. Partitioned.

୩ । ଗୋପିତ —3. Concealed.

ଅପବାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ବୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—

Apabārjya (ନାଟକରେ) ଜନାନ୍ତିକେ (ଯେଉଁ ବାକ୍ୟକୁ (ଅପବାରଣ—ବି) ମଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଉନେତାମାନେ ଶୁଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ)—(Drama) Apart; aside (a speech or remark made to the audience and meant not to be heard by the dramatic person on the stage.)

ଅପବାହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ବହ୍ ଧାତୁ. ଣିଚ୍ + କର୍ମ. ତ)—

Apabāhita ୧ । ତାଡ଼ିତ; ବହିଷ୍କୃତ—

1. Driven away; expelled

୨ । ଦୂରକୁ ନୀତ—2. Carried away.

ଅପବିତ୍ର—ସ. ବିଣ. (ଅ = ନୁହେଁ + ପବିତ୍ର = ପରିଶୁଦ୍ଧ)—

Apabitra ୧ । ଅପରିଶୁଦ୍ଧ—1. Unclean.

(ଅପବିତ୍ରତା—ବି) ୨ । ଅଶୁଦ୍ଧ—2. Unholy.

୩ । ମଳିନ— 3. Polluted.

ଅପବିତ୍ରତା—ସ. ବି. (ଅପବିତ୍ର = ଅଶୁଦ୍ଧ + ଭାବ. ତା)—

Apabitratā ୧ । ଅପରିଶୁଦ୍ଧତା; ଅଶୁଦ୍ଧତା—

1. Unholiness.

୨ । ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନତା—2. Uncleanliness.

ଅପବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ଅପ = ନିକୃଷ୍ଟ + ବିଦ୍ୟା)—

Apabidyā ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ ବିଦ୍ୟା—1. Inferior learning.

୨ । ମନ୍ଦ ବିଦ୍ୟା—2. Bad learning.

୩ । ବୌଦ୍ଧ-ଧର୍ମ-ଉତ୍ପାଦନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଦ୍ୟା—

3. Buddhistic learning.

୪ । ଅବିଦ୍ୟା (ଦେଖ)

4. Abidyā (See)

ଅପବିଦ୍ଧ—ସ. ବିଣ. (ଅପ + ବ୍ୟଧ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Apabiddha ୧ । ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—1. Broken into small fragments.

୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—

2. Abandoned; rejected.

୩ । ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ—3. Thrown away.

୪ । ପ୍ରେରିତ—4 Sent.

ଅପବିଦ୍ଧଶିଶୁ—ସ. ବି. —୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଶିଶୁ—

Apabiddhaśiśu 1. Abandoned child.

୨ । ଯେଉଁ ଶିଶୁକୁ ପିତା ମାତା ପକାଇ ଦେବାରୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ନେଇ ପୁଅ ପରି ପାଳେ—

2. Child taken up or adopted by a stranger after it has been deserted by its parents.

[ଦ୍ର—ହନ୍ତୁ ସ୍ୱୀକରେ ଅପବିଦ୍ଧ ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକଇଅ ।]

ଅପବିଷା—ସ. ବି. — ନବିଁଷା ଘାସ; ଏକପ୍ରକାର ବିଷରହିତ ଘାସ—A kind of non-poisonous grass.

Apabishā

ଅପବୃତ୍ତ—ସ. ବିଣ. (ଅପ = ପଛକୁ + ବୃତ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Apabṛutta ପରାଙ୍ମୁଖୀଭୂତ—Set back.

ଅପବ୍ୟୟ—ସ. ବି. (ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ବ୍ୟୟ)—

Apabyaya ୧ । କୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଧନର ବ୍ୟୟ—

(ସଦ୍‌ବ୍ୟୟ—ବିପରୀତ) 1. Prodigality.

(ଅପବ୍ୟୟିତ—ବିଣ) ୨ । (ଧନ ବା ସମୟର) ବୃଥା ବ୍ୟୟ—

2. Squandering; waste.

ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଯଥା ବ୍ୟୟ କରିବା—

Apabyaya karibā To waste.

ଅପବ୍ୟୟିତ—ସ. ବିଣ. (ଅପ = ଅଯଥା + ବ୍ୟୟ = ଖର୍ଚ୍ଚ + କର୍ମ. ତ)—

Apabyayita ୧ । ବୃଥାରେ ବ୍ୟୟିତ ହୋଇଥିବା--1. Wasted.

୨ । କୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଥିବା—

2. Ill-spent.

ଅପବ୍ୟୟୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପବ୍ୟୟ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—

Apabyayī ଯେ ଅପବ୍ୟୟ କରେ; ବଦଖରଚୀ; ସାଦ୍ଦାଖରଚୀ— (ଅପବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Wasteful; extravagant; spend-thrift.

ଅପଭୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପଗତ + ଭୟ)—ନିର୍ଭୟ—

Apabhaya Fearless.

ଅପଭାଷା—ସ. ବି. (ଅପ = ମାଡ; ଅସାଧୁ + ଭାଷା)—

Apabhāshā ୧ । ଅସାଧୁ ଭାଷା—1. Low or obscene language.

୨ । ମାଡ ଭାଷା; କୁଭାଷା—2. Indecent words.

୩ । ଅପକୃଷ୍ଟ ଭାଷା—3. Vulgar talk.

୪ । ଇତର ଜନ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—

4. Common jargon.

ଅପଭାଷିତ—ସ. ବିଣ. (ଅପ + ଭାଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ,—

Apabhāshita ୧ । କୁଭାଷିତ—1. Ill spoken.

୨ । ମାଡ ଭାଷାରେ କଥିତ—

2. Spoken indecently.

ଅପଭ୍ରଂଶ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଭ୍ରଂଶ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Apabhraṁśa ୧ । ବିନାଶ—1. Destruction.

(ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ—ବିଣ) ୨ । ଅବନତି—2. Deterioration.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଜୁଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୩ । ଇତରଜନକଥିତ ଭାଷା —3. Vulgar dialect.

୪ । କ୍ଷୁଣ୍ଣିତ ଭାଷା—

4. Degenerated form of a word.

୫ । ସାଧୁଭାଷାର ଅଶୁଦ୍ଧ ରୂପାନ୍ତର—

5. Vulgarised form of a word; current word derived from a Sanskrit word.

ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ଭ୍ରଂଶ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Apabhrashṭa ୧ । ରୂପାନ୍ତରପ୍ରାପ୍ତ (ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା)—

1. Vulgarised (word or dialect).

୨ । ପତିତ—2. Fallen.

୩ । ମୂଳ ଶବ୍ଦରୁ ଆଗତ—

4. Derivative (word).

ଅପମନ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ମନ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—

Apamantabya ୧ । ଅନାଦରଣୀୟ—

1. Fit to be insulted.

୨ । ଅବଜ୍ଞାତ; ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—2. Contemptible.

ଅପମରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ମୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Apamaraṇa ୧ । ଅପମୃତ୍ୟୁ—1 Untimely death.

୨ । ଅପଘାତ ମୃତ୍ୟୁ—2 Accidental death.

ସେ ଲୋକଟି ଜାଣ ଅପମରଣରେ ମରେ । ପାଁଭାସ୍କର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅପମାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ବିପରୀତ + ମାନ = ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—

Apamāna ୧ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—1. Dishonour.

୨ । ଅନାଦର—2. Contempt.

୩ । ଅବଜ୍ଞା—3. Insult; affront.

ଦେ. ବି.—ଅଭିମାନ—Sullenness due to displeasure.

ଅପମାନଜନକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପମାନ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Apamānajanaka ଯାହା ଅପମାନ ଜନ୍ମାଏ; ଅନାଦରାତ୍ମକ—Disgraceful; compromising one's dignity.

ଅପମାନ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅନାଦର କରିବା—

Apamāna debā 1. To disregard.

ଅପମାନ ଦେଓୟା ୨ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା—2. To set aside.

अपमान देना ୩ । ଦୁତ୍କାର କରିବା—3. To insult.

ଅପମାନ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—୧ । ଅପମାନିତ ହେବା—

Apamāna hebā 1. To be insulted

୨ । ଅବଜ୍ଞାତ ହେବା—

2. To be disregarded.

୩ । ଅଭିମାନ କରିବା—3. To show sullenness; to give vent to displeasure.

ଅପମାନିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ଅପମାନ + ସଂଜାତ ଅର୍ଥରେ; ଇତ)—

Apamānita ୧ । ଅପମାନଗ୍ରସ୍ତ; ଅନାଦୃତ—

(ଅପମାନିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Slighted.

(ଅପମାନ—ବି) ୨ । ଦୁତ୍କାରପ୍ରାପ୍ତ—

2. Dishonoured; disgraced.

୩ । ତିରସ୍କୃତ—3. Affronted; rebuked.

ଅପମାରଗ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apamāraga Apāmārga (See)

ଅପମାରଙ୍ଗ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)

Apamāraṅga Apāmārga (See)

ଅପମାଲୁ—ଗ୍ରା. ବି—ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ; ଅମାଲୁ; ମାଲପୁଆ—

Apamālu A sort of sweet cake fried with ghee.

मालपुआ ମାଲପୁଆ

ଅପମୃତ୍ୟୁ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ମୃତ୍ୟୁ = ମରଣ)—

Apamṛutyu ଅପମରଣ (ଦେଖ)

Apamaraṇa (See)

ଅପଯଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପଯଶଃ)—ଅପଯଶ (ଦେଖ)

Apajachha Apajaśa (See)

ଅପଯଶ—ଦେ. ବି. (ଅପ = ବିପରୀତ + ଯଶଃ = କୀର୍ତ୍ତି)—୧ । ଅପଯଶ; ଅଖ୍ୟାତି—1 Infamy.

ଅପଯଶ ୨ । ଦୁର୍ନାମ—2. Ill name.

अपयश ୩ । କଳଙ୍କ—3. Disgrace; dishonour.

(ଯଶ—ବିପରୀତ)

ଅପଯଶଃ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ବିପରୀତ + ଯଶଃ = କୀର୍ତ୍ତି)—

Apajaśaḥ ଅପଯଶ (ଦେଖ)

Apajaśa (See)

ଅପଯାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ = ପଚ୍ଛକୁ + ଯାତୀ = ଗମନକାରୀ)—

pajātrī ପଳାତକ—Fugitive

ଅପଯାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ପଚ୍ଛକୁ + ଯା ଧାତୁ = ଯିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Apajāna ପଳାୟନ—Flight; running away.

ଅପରିଚିତା—ଗ୍ରା. ବି—ଅପରାଜିତା (ଦେଖ)

Aparichitā Aparājitā (See)

ଅପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ପୃ ଧାତୁ = ପାଳନ କରିବା + ଅ)—

Apara ୧ । ଅନ୍ୟ—1. Another; other

(ଅପରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭିନ୍ନ—2. Different.

ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପୂର୍ବରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ :—

୧ । ପ୍ରତିକୂଳ (ଯଥା—ଅପର ଦଳ)—1. Hostile.

୨ । ବିପରୀତ (ଅପର କୂଳ)—2. Opposite.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଯେତେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୁତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ଦଧି' ନ ପାଇଲେ 'ଦହି' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ୍ଟି' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ବଟ୍ଟି' ଦେଖିବେ ।

୩ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—(ଯଥା—ପୂର୍ବାପର)—
3. Preceding.

୪ । ଶେଷ—(ଅପର୍‌ବ୍ଦ)—4. Ending.

ସଂ. ବ—ହସ୍ତୀର ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ—The hind part of an elephant's body.

ଅପରଂଚ ସଂ· ଅ—ଅନ୍ଯଚ; ଅପିଚ—Besides; moreover; further.
Aparaṁcha

ଅପରଂତୁ—ସଂ. ଅ—ଅପରଂଚ (ଦେଖ)
Aparaṁtu Aparaṁcha (See)

ଅପରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ = ଜ୍ଞାନାର୍ଥ+ରନଜ୍=ତୋଷ କରିବା = କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ବିରକ୍ତ—Displeased.
Aparakta

ଅପରଖ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅପରୀକ୍ଷିତ)—ଅପରୀକ୍ଷିତ—
Aparakha Not examined; not tested.
ଅପରଖ
ଯାଁଚନେଇହୁଆ

ଅପରଚ—ଗ୍ରା: ବି (ସଂ. ଅପରିଚଯ)—ପରିଚଯର ଅଭାବ—
Aparacha Want of acquaintance.
ଅପରିଚିତ ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅପରିଚିତ)—୧ । ଅପରିଚିତ—
ଅନଜାନ 1. Unacquainted.
୨ । ଅଜ୍ଞାତ—2. Unknown.

ଅପରଚେ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅପରିଚଯ)—ପରିଚଯର ଅଭାବ—
Aparache Want of acquaintance.
ଅପରଚେ ଅଜଣାଲୋକ ଘରକୁ ଡାକ ନାହିଁ—ସାରଳା ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅପରଚ୍ଛନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ଅପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ)—ଅପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ (ଦେଖ)
Aparachhana Aprachchhanna (See)

ଅପରଚ୍ଛନିଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ—କୁତ୍ସିତ—Ugly.
Aparachhaniāṁ.

ଅପରଚ୍ଛଣା
ଅପରଚ୍ଛନେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ

ଅପରଜତା—ଗ୍ରା. ବି—ଅପରାଜିତା (ଦେଖ)
Aparajitā Aparājitā (See)

ଅପରତି—ସଂ. ବି. ଅପ=ପଶ୍ଚାତ୍+ରମ ଧାତୁ=ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ତି)—ବିରତି; ନିବୃତ୍ତି—Cessation.
Aparati

ଅପରତିଆଣି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପରିଆଣି (ଦେଖ)
Aparatiāṇi Aparttiāṇi (See).

ଅପରତିଷ୍ଠା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା)—ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା (ଦେଖ)
Aparatishṭhā Apratishṭhā (See)

ଅପରତେ ଜିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କି—ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବା—
Aparate jiba To disbelieve.
ପୁଣ୍ଡିଲି ଉଖାରୁ ମୋତେ । ଦୁଃଖ ନ ଯାଅ ଅପରତେ ॥
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭକତ ୧୦ମ ଗୋପ ।

ଅପରତ୍ୱ—ସଂ.ବି. (ଅପର=ଅନ୍ୟ+ଭାବ, ତ୍ୱ)—ଅନ୍ୟର ଭାବ ବା ଧର୍ମ—
Aparatwa The state of being, different.

ଅପରତ୍ର—ସଂ. କି. ବିଣ (ଅପର=ଅନ୍ୟ+କାଲାର୍ଥ ବା ସ୍ଥାନାର୍ଥ. ତ୍ର)—
Aparatra
୧ । ପରକାଳରେ ବା ପରଲୋକରେ—
1 In the next world
୨ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ—2. At another place,
୩ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ—3. To another place.

ଅପରନ୍ତୁ—ସଂ. ଅ—ଅପରଂଚ (ଦେଖ)
Aparantu Aparaṁcha (See)

ଅପରପକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅପର=ଶେଷ+ପକ୍ଷ=ମାସାର୍ଦ୍ଧ)—
Aparapaksha ୧ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—1. The dark fortnight of a month.
୨ । ପିତୃପକ୍ଷ (ଆଶ୍ୱିନ-କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ; ଏ ପକ୍ଷରେ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଳତର୍ପଣ କରିଯାଏ ।)—
2. Specially the dark fortnight of the month of Āświna in which ablutions are offered to the manes of the departed ancestors.

ଅପରପଖ—ଗ୍ରା. ବ—(ସଂ. ଅପରପକ୍ଷ)—ଅପରପକ୍ଷ (ଦେଖ)
Aparapakha Aparapaksha (See)
ଅପରପକ୍ଷ

ଅପରପର—ଦେ. ବିଣ—ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ—Different.
Aparapara
ଅପରପରଚ୍ଛନ ଜଲବନ୍ଦ—ଉତ୍କ. ପ୍ରେମମୂଳ ଗୀତ ।

ଅପରାତ୍ରି—ସଂ. ବି. (ଅପର+ରାତ୍ରି)—୧ । ଶେଷରାତ୍ରି—
Aparārātra 1. The time after mid-night; the close of the night.
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମସ୍ତ—
2. Short hours of the night.
ପୂର୍ବପଟେ ଅପରପଟେ ଜଳମାନେ
ମନକୁ ସମୁଦ ହରନ୍ତି ପ୍ରତିବାସର—ଭୂଷୁଣ୍ଡି ରା. ମହା ବ୍ରତ. ବନ ।

ଅପରଲୋକ—ସଂ. ବି. (ଅପର=ଅନ୍ୟ+ଲୋକ=ମନୁଷ୍ୟ; ସୃଷ୍ଟି)—
Aparaloka ୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Another person.
୨ । ଅନ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି—2. Another world.

ଅପରସନ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅପ୍ରସନ୍ନ; ନିରାନନ୍ଦ—
Aparasana Unhappy; cheerless.

ଅପରସ୍ପର—ସଂ. କି. ବିଣ, (ଅ+ପରସ୍ପର)—୧ । ସର୍ବଦା; ନିତ୍ୟତ—
Aparaspara 1. Continual.
୨ । ଯାହା ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ନୁହେ—2. Not mutual.
୩ । ସବୁବେଳେ—3. Continually.
୪ । ଏକାବେଳକେ—4. At a time.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଚ୍ଛ	ଇପ୍ସ	ଉଅ	ଭ
୨	ଐ	ଭ	ରୁ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୠ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅପର୍—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ—1. The West

Aparā ୨ । ଜରାୟୁ—2. Womb; uterus.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅପରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Apara.

ବେ. ବିଣ—ଅନ୍ୟ; ପୃଥକ୍—Another; different

ପରପତ ସେ ମୋ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମୁଁ ପର୍ବ । ପର୍ବଜନ ନାହିଁ ମୋ ଅପର୍ବ
ପର୍ବଣ ଜନ୍ମେ ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ପୁରି ହେଉଁ ଶୁଣି ନ ଥିଲଇଁ ପରଶର୍ବ ହେ କୋକଳ—
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଅପରାଗ—ସଂ. ବି (ଅପ + ରନଜ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—

Aparāga ୧ । ବିରାଗ; ବିରକ୍ତି—1. Displeasure.

୨ । ଦ୍ୱେଷ; ଶତ୍ରୁତା—2. Enmity.

ଅପରାଜିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁତ୍ତେ + ପରାଜିତ)—

Aparājita ୧ । ହାର ନ ଖାଇବା; ଅପରାଜିତ; ଯେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହୋଇ ନାହିଁ—

(ଅପରାଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unvanquished; unconquered.

୨ । ଅଜେୟ—2. Unconquerable

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. The God Bishṇu.

୨ । ଶିବ—2. Siba.

୩ । ଋଷିବିଶେଷ—3. A sage.

୪ । ବିଶ୍ୱ—4. The Universe.

ଅପରାଜିତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପରାଜିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Aparājitā The feminine of Aparājita.

ସଂ. ବି—୧ । ଲତାବିଶେଷ (ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଫୁଲବିଶିଷ୍ଟ—ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଗିରିକର୍ଣ୍ଣିକା; ଅଶ୍ୱଖୁର । କଳା ଅପରାଜିତା—ନୀଳୀ; ବିଷ୍ଣୁକ୍ରାନ୍ତା; ଗିରିକର୍ଣ୍ଣିକା । ଧଳା ଓ ନେଳ । ନେଳ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଅପରାଜିତାକୁ ଧଳା ଅପରାଜିତା ବୋଲି କହନ୍ତି ।)—

କୋୟଲ; କାଲିଜିର; କବାଥେଗିଟ ଅପରାଜିତା ଡେ—ଦନ୍ତ୍ରୁମା

1. A Creeper with pretty blue or white flowers; The mussel shell creeper; Clitoria Ternatia.

୨ । ଦୁର୍ଗା; ଗୌରୀ—

2. The Goddess Durga, wife of Siba.

୩ । ଦୂବ; ଦୂବ୍ବା—

3. Long creeping grass; Duba grass.

୪ । ସପ୍ତଦ ଶ୍ଲୋକର ଛନ୍ଦବିଶେଷ—

4. A Sanskrit metre.

୫ । ଜୟନ୍ତୀ ଗଛ—5. Name of a tree.

୬ । ଅଷ୍ଟନଳୀ ଗୁଳ୍ମ—

6. Name of a plant.

୭ । ଗଙ୍ଗାଶିଉଳି (ଦେଖ)

7. Gangasiuli (See).

୮ । ଏକପ୍ରକାର ଶମ୍ମୀ ବା ପୁଅଁ ଲତା—

8. A kind of creeper.

ଅପରାଜେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ପରାଜେୟ)—

Aparājeya ଅଜେୟ; ଯାହାକୁ ପରାଜିତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—Invincible; unconquerable.

ଅପରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ରାଧ୍ ଧାତୁ = ସିଦ୍ଧ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅପରାଧୀ—

Aparāddha 1. Guilty; criminal.

୨ । ସ୍ଖଳିତ—2, Slipped.

୩ । ଭ୍ରାନ୍ତ—3. Mistaken; erroneous.

ଅପରାଧ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ରାଧ ଧାତୁ = ସିଦ୍ଧ କରିବା + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଅ)—

Aparādha ୧ । ଦୋଷ—1. Guilt.

୨ । ପାପ—2. Sin.

୩ । ବିଧିବ୍ୟତିକ୍ରମ—3. Infringement of a rule; transgression.

୪ । ତ୍ରୁଟି—4. Fault.

୫ । ଦଣ୍ଡାର୍ହ କାର୍ଯ୍ୟ—5. Offence.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରରେ ୩୨ ପ୍ରକାର ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ବା ପାପର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଅଜ୍ଞାନକୃତ ପାପ ଠାରୁ ଜ୍ଞାନକୃତ ପାପର ଦଣ୍ଡ ବିଶେଷ ଗୁରୁତର ।

(ଆଜିକାଲି) ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ସମାଜର, ରାଜ୍ୟର ବା ରାଜାଙ୍କର କ୍ଷତି ହୁଏ, ତହିଁରେ ଦେଶର ରାଜା ନିଜେ ମୁଦେଇ ହୋଇ ଫୌଜଦାରି ଅଦାଲତରେ ଅପରାଧ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି; ମାତ୍ର ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର କ୍ଷତି ହୁଏ ସେଥିରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜେ ମୁଦେଇ ହୋଇ କ୍ଷତିର ପୂରଣ ପାଇଁ ଦେୱାନି ଅଦାଲତରେ ନାଲିସ୍ କରନ୍ତି ।]

ଅପରାଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୋଷ କରିବା; ଦଣ୍ଡାର୍ହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—

Aparādha karibā To commit an offence.

ଅପରାଧ କରା [ଦ୍ର—ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅପରାଧର ଗୁରୁତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ସରକାର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଦଣ୍ଡବିଧାୟକ ଆଇନ୍ କରି-ଅଛନ୍ତି ।]

ଅପରାଧଜନକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପରାଧ + ଜନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Aparādhajanaka ୧ । ଦୋଷଜନକ—1. Criminal.

୨ । ଦଣ୍ଡାର୍ହ—2. Offensive.

୩ । ପାପଜନକ—3 Sinful.

ଅପରାଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ + ରାଧ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—

Aparādhī ୧ । ଅପରାଧକାରୀ; ଦୋଷୀ—

(ଅପରାଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Criminal; offender.

୨ । ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An accused person.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଦି ଅନ୍ତିମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ୧ ଏ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ, ସେତେ ଏ ଦୁଇଟିଯାକରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦଈ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅପରନ୍ତ୍—ଦେ. ବ—ଭବିଷ୍ୟତ୍—The future.
Aparānt ଦେ. ବଣ—ଭବିଷ୍ୟତ୍—Future.
ଭବିଷ୍ୟତ୍

ଅପରନ୍ତ—ଦେ. ବ—୧ । ଅପରନ୍ତ୍ (ଦେଖ)
Aparānta 1. Aparānt (See)
ସଂ. ବ. (ଅପର=ପଶ୍ଚିମ. ଦିଗ+ଅନ୍ତ)—ପଶ୍ଚିମ ଦିଗନ୍ତ—
The western point of the compass.
ସଂ. ବଣ—ପଶ୍ଚିମ ଦେଶୀୟ; ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ—
Western; occidental.

ଅପରାପର—ସଂ. ସର୍ବ. ଓ ବଣ. (ବହୁବଚନ; ଅପର+ଅପର)—
Aparāpara ୧ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ; ଅନ୍ୟମାନେ—1. Others.
୨ । ଉଲ୍ଲ ଉଲ୍ଲ ବସ୍ତୁ—2. Different things.

ଅପରାପର ନ ମାଣେ ଯେ ନର ବରଣେ ।
ସାରଳାମହାଭାରତ ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅପରାପ୍ରକୃତ—ସଂ. ବ. (ଅପର୍+ପ୍ରକୃତ)—ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ, ବୁଦ୍ଧି,
Aparāprakṛuti ଅହଙ୍କାର ଓ ମନ—ଏଯର ଆଠ ଗୋଟି ପଦାର୍ଥ
(ପର୍‌ପ୍ରକୃତ—ଅପରାପ୍ରକୃତ) (ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ)—(Bedānta
philosophy) The five primary
elements of nature, Buddhi,
Ahamkāra and Mana.

ଭୂମି, ଜଳ, ପବନ, ଅନଳ, ଗଗନ,
ବୁଦ୍ଧି, ଅହଙ୍କାର ଆଉ ମହତରେ ମନ ।
ଏ ଆଠଟି ଅଟେ ମୋର ଅପରା ପ୍ରକୃତି,
ଏହା ଉଲ୍ଲ ଜୀବ ହୋଇବ ଯେ ଦେଖ ଦୁଇଟି—ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଅପରାବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅପର୍+ବିଦ୍ୟା) ଋଗ୍ବେଦାଦି ବିଦ୍ୟା—
Aparābidyā Vedic lore.

ଅପରାହ୍ନ—ସଂ. ବ. (ଅପର=ଶେଷ+ଅହ୍ନ; ଜଯାଇଜନ୍ଦିକ)—
Aparāhṇa ଦିନର ଶେଷ ଭାଗ; ଉପର ବେଳା—
Afternoon.

ଅପରାବରବରସ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—
Aparāvarbaras ଆଗାମୀ ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ—
Next year but two.

ଅପରିକଳିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିକଳିତ=ଜ୍ଞାତ)—
Aparikaḷita ୧ । ଅଜ୍ଞାତ—1. Unknown.
୨ । ଅଦୃଷ୍ଟ—2. Unseen.

ଅପରିକ୍ଲାନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପରିକ୍ଲାନ୍ତ)—ଅପରିକ୍ଲିଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Aparikḷānta Aparikḷishṭa (See).

ଅପରିକ୍ଲିଷ୍ଟ—ସଂ.. ବଣ. (ଅ+ପରିକ୍ଲିଷ୍ଟ)—ନୁହେଁ ପରିକ୍ଲିଷ୍ଟ—
Aparikḷishṭa Not tired out.

ଅପରିଗତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପରିଗତ)—ଅଜ୍ଞାତ—
Aparigata Unknown.

ଅପରିଗ୍ରହ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଗ୍ରହ=ଦାନଗ୍ରହଣ)—
Aparigraha ୧ । ଦାନ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବା; ଅସ୍ୱୀକାର—
1. Non-acceptance of a gift; refusal.
୨ । ପରିବ୍ରାଜକ—2. Traveller.
ସଂ. ବଣ—୧ । ଅବିବାହିତ—1. Unmarried.
୨ । ଗରିବ—2. Poor

ଅପରିଚିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଚିତ=ଚିହ୍ନିତ; ଜ୍ଞାତ)—
Aparichita ୧ । ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—
(ଅପରିଚିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not known; strange.
୨ । ପରିଚୟଶୂନ୍ୟ—2. Not familiar.
୩ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଶୁଣା ନାହିଁ—
3. Unacquainted.

ଅପରିଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପରିଚ୍ଛଦ)—
Aparichchhada ୧ । ପରିଚ୍ଛଦଶୂନ୍ୟ—1. Unclothed.
(ଅପରିଚ୍ଛଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦରିଦ୍ର—2. Poor

ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ପରିଚ୍ଛନ୍ନ)—
Aparichchhanna ୧ । ପରିଚ୍ଛଦରହିତ; ବସ୍ତ୍ରହୀନ—
1. Unclothed.
୨ । ଘୋଡ଼ାଅ ଢୋଇ ନଥିବା;ଅନାବୃତ—2. Uncovered
୩ । ମଳିନ—3. Dirty; slovenly; not neat and clean.
୪ । ଅପରିଷ୍କୃତ—4. Unclean.

ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ)—
Aparichchhinna ୧ । ଯାହାର ବିଭାଗ କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Indivisible.
୨ । ସ୍ଥିରକରିଯାଇ ନ ଥିବା—
2. Unsettled; undefined.
୩ । ଅସୀମ—3. Unlimited.

ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନା —ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ (ଦେଖ)
Aparichchhinna Aparichchhinna (See).

ତେର ତତ୍ତ୍ୱେ ମାନ୍ଦି ପୁଣ, ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ତେର ଗୁଣ ।
ଚିତ୍ତାଥ. ଭାଗବତ. ୭୩ ।

ଅପରିଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ପରିଜ୍ଞାତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—
Aparijñāta 1. Unknown.
୨ । ଅଳ୍ପ ଜଣା ଥିବା—2. Not well known.

ଅପରିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ପରିଜ୍ଞାନ)—ମୂର୍ଖତା—
Aparijñāna Stupidity; ignorance.

ଅପରିଣତ—ସଂ. ବଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରି=ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ+ନମ୍
Apariṇata ଧାତୁ=ନଇଁବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ଯାହା ଫଳଭରରେ
ନଇଁ ନାହିଁ)—୧ । ଅପକ୍ୱ—1. Unripe.
୨ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Incomplete.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଛ	ଯ୍ଭ	ଡ଼,ଅ	ଚ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	●	ଜ୍ଞ

ଅପରିଣତବୟସ୍କ—ସଂ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପରିଣତ+ବୟସ୍.)—
Aparinatabayaska (ଅପରିଣତବୟସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଯାହାର ବେଶି ବୟସ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Not mature in years.

୨ । ଉରୁଣବୟସ୍କ—2. Young

ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ (ଅ+ପରିଣାମ+ଦୃଶ ଧାତୁ=ଦେଖିବା
Aparināmadarsi +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଶେଷରେ
(ଅପରିଣାମଦର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କଅଣ ହେବ ତାହା ଯେ ବାବେ ନାହିଁ ବ
ଦେଖେ ନାହିଁ; ଅବିବେଚକ—Inconsiderate; improvident; thoughtless.

ଅପରିଣାମଦର୍ଶିତା—ସଂ. ବ. (ଅପରିଣାମଦର୍ଶିନ୍+ଭାବ. ତା)—
Aparināmadarsitā ବିବେଚନାଶୂନ୍ୟତା—Short sightedness; improvidence; thoughtlessness as to the future

ଅପରିଣୀତ—ସଂ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଣୀତ=ବିବାହିତ)—
Aparinīta ଅବିବାହିତ (ପୁରୁଷ)—Unmarried (male).
(ଅପରିଣୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପରିତୁଷ୍ଟ—ସଂ.ବ୍ରଣ.(ଅ=ନୁହେଁ+ପରିତୁଷ୍ଟ=ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
Aparitushta Unsatisfied; discontented

ଅପରିତୃପ୍ତ—ସଂ. ବ୍ରଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିତୃପ୍ତ)—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
Aparitṛipta. Not satisfied; not satiated.

ଅପରିତୃପ୍ତି—ସଂ. ବ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିତୃପ୍ତି) —ଅସନ୍ତୋଷ—
Aparitṛipti Discontent.

ଅପରିତୋଷ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିତୋଷ=ସନ୍ତୋଷ)—
Aparitosha ଅସନ୍ତୋଷ—Dissatisfaction; discontent.
(ଅପରିତୁଷ୍ଟ - ବ୍ରଣ)

ଅପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ— ସଂ. ବ୍ରଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ=ତ୍ୟାଗ କରିବାର
Aparityājya ଯୋଗ୍ୟ)—ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ; ଯାହା ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—Not to be given up or abandoned.

ଅପରିଦିନ—ଗ୍ରା. ବ—ଅପରାହ୍ନ (ଦେଖ)
Aparidina Aparadina (See).

ଅପରିପକ୍ୱ—ସଂ. ବ୍ରଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିପକ୍ୱ=ଉତ୍ତମରୂପେ ପକ୍ୱ)—
Aparipakwa ୧ । ଅପକ୍ୱ—1. Not quite ripe.
(ଅପରିପକ୍ୱତା ବ) ୨ । ଅପରିଣତ—2. Immature.
୩ । କୌଶଳଶୂନ୍ୟ—3. Unskilful

ଅପରିପକ୍ୱତା ସଂ. ବ. (ଅପରିପକ୍ୱ+ଭାବ. ତା)—
Aparipakwatā ୧ । ପାଚି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—1. Unripeness

୨ । ଅପରିଣତ; ଅପକ୍ୱଭାବ—2. State of immaturity.

ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ—ବି. ବ୍ରଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ=ପରିବର୍ତ୍ତନ-
Aparibarttanīya ଯୋଗ୍ୟ)--ସ୍ଥିର; ଯାହା ବଦଳେ ନାହିଁ—Unchangeable; unalterable.

ଅପରିମାଣ—ସଂ ବ୍ରଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ପରିମାଣ)—
Aparimāṇa ଅସୀମ; ଅପରିମିତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—Without measure; immense.
(ଅପରିମିତ—ବ୍ରଣ)

ଅପରିମିତ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିମିତ)
Aparimita ୧ । ଅସଂଖ୍ୟ—1. Innumerable.

୨ । ଗୁରୁ—2. Immense.

୩ । ଅସୀମ—3. Limitless.

୪ । ଅତ୍ୟଧିକ—4. Immoderate.

ଅପରିମିତଭୋଜନ—ସଂ. ବ (କର୍ମ୍ମଧା; ଅପରିମିତ+ଭୋଜନ)—
Aparimitabhojana ସୀମାଛଡ଼ା ଭୋଜନ—Immoderate meal.

ଅପରିମିତଭୋଜୀ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅପରିମିତ + ଭୁଜ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା.
Aparimitabhoji ୧ବ.) —ଯେ ଗୁରୁର ବା ସୀମା ଟାଣ ଖାଦ୍ୟ ଖାଏ—One who eats immoderately.

ଅପରିମିତାଚାରୀ ସଂ. ବ୍ରଣ.ପୁଂ.(ଅପରିମିତ+ଅ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍)
Aparimitāchāri —ଯେ ଅନିୟମରେ ଚଳେ—Of intemperate conduct.
(ଅପରିମିତାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପରିମେୟ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିମେୟ)—
Aparimeya ୧ । ଯାହାର ପରିମାଣ ହୋଇ ନ ପାରେ; ଅସୀମ—1. Illimitable.

୨ । ଅପରିମିତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Immeasurable; immense.

ଅପରିଶୀଳନ—ସଂ. ବ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଶୀଳନ=ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ)—
Aparisīlana ବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନର ଅଭାବ—Want of study; want of cultivation.

ଅପରିଷ୍କାର—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଷ୍କାର=ନର୍ମ୍ମଳତା)—
Aparishkāra ଅନର୍ମ୍ମଳତା—Impurity; uncleanness.

ଦେ. ବ୍ରଣ—୧ । ଅପରିଷ୍କୃତ; ମଳିନ;
(ଅପରିଷ୍କୃତ—ବ୍ରଣ) ଅନର୍ମ୍ମଳ; ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ—1. Unclean.

୨ । ଅଶୁଦ୍ଧ—2. Impure;.

୩ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ—3. Indistinct; vague; indefinite.

ଅପରିଷ୍କୃତ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ପରିଷ୍କୃତ=ମାର୍ଜ୍ଜିତ)—
Aparishkṛuta ୧ । ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ—1. Not cleansed; not refined.

୨ । ମଳିନ—2. Dirty; slovenly.

ଅପରିସର—ସଂ. ବ୍ରଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ପରିସର)—
Aparisara ୧ । ଦୂର; ଯାହା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ; ଦୂରସ୍ଥ—1. Not contiguous; distant.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିହୀନ ଅପେକ୍ଷା ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

୨ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ; ସରୁଆ; ଯାହା ଚଉଡ଼ା ନୁହେଁ—
2. Narrow; not wide.

ଅପରିସୀମ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅ + ପରିସୀମା = ଶେଷସୀମା)—
Aparisīma ଅସୀମ; ଯାହାର ସୀମା ନାହିଁ—
Boundless; limitless.

ଅପରିସ୍ଫୁଟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ = ନୁହେଁ + ପରିସ୍ଫୁଟ = ସ୍ପଷ୍ଟ) — ଅସ୍ପଷ୍ଟ;
Aparisphuṭa ଗୋଲମାଳିଆ — Indistinct; confused

ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. [ଅ = ନୁହେଁ + ପରିହାର୍ଯ୍ୟ = ତ୍ୟାଜ୍ୟ] —
Aparihārjya ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ; ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ—Unavoidable; inevitable; incapable of being escaped from.

ଅପରୀକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ = ନୁହେଁ + ପରୀକ୍ଷିତ = ପ୍ରମାଣିତ) — ଯାହା
Aparīkshita ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ; ଅପ୍ରମାଣିତ—Untried; unproved; not tested or examined.

ଅପରୂପ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ନିଷ୍ପ୍ର + ରୂପ)—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—
Aparūpa 1. Ugly; deformed.
୨ । ଅଦ୍ଭୁତ; ବିସ୍ମୟକର—2. Wonderful.
୩ । ଅପ୍ରତିମ; ତୁଳନାରହିତ—3. Incomparable.
ସଂ. ନ—୧ । ଅଦ୍ଭୁତରୂପ--1. Wonderful appearance.
୨ । କୁରୂପ—2. Deformity.

ଅପରେ—ଦେ. ଅ—ଆଉ; ଏବଂ—And; moreover.
Apare ତୁମ୍ଭେ ଦେବର୍ଷିଗଣେ, ଅପରେ ଭକ୍ତବିମାନେ ।
ନିଜରେ ଯାଇ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ, ତୁହ୍ମାଙ୍କ ଦେଖିବାର ଅଟେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ଅପରେ କଂ ଭବିଷ୍ୟତି—ଆ. (ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ଲୋକରୁ ଉଦ୍ଧୃତ ଓ ବକ୍ରୋକ୍ତି)
Apare kim bhabishyati ପ୍ରବଚନ—
ପରେ କଅଣ ଘଟିବ ତାହା ଜଣା ନାହିଁ—
A phrase meaning—it is not known what will happen afterwards.

[ଦ୍ର—ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ଅଛି । ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡର ଖପୁର ପାଇଲେ । ଦେଖିଲେ ସେ କପାଳରେ ଲେଖା ଅଛି, "ଭୋଜନଂ ଯତ୍ର କୁତ୍ରାପି ଶୟନଂ ହଟ୍ଟମଣ୍ଡପେ । ମରଣଂ ଗୋମତୀତୀରେ ଅପରେ କଂ ଭବିଷ୍ୟତି ।" ଏ ଲେଖ ମାଗି ଯାଚ ଖାଉଥିଲା; ଘର ଅଭାବରେ ହାଟଗୁଳରେ ଶୋଉଥିଲା; ଗୋମତୀତୀରରେ ମରିବାରୁ ଏହାର ଅସ୍ଥା ନରକଗାମୀ ହେଲା; ଏଥି ପରେ କଅଣ ହେବ ଏହା ଜାଣିବାରେ କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ପଣ୍ଡିତେ ସେ ଖପୁରୀକ ନେଇ ଘରେ ଟାଙ୍ଗି ଦେଲେ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ; ଦୁଇ ସ୍ତ୍ରୀଯାକ ବଶୀକରଣେ ସେ ସେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ପାଖ୍ଟ ପଣ୍ଡିତେ ମଲ୍ଲ ମଣିଷର ଖପୁରୀକାକୁ ଅଣି ଘରେ ଟାଙ୍ଗିଛନ୍ତି । ଏହା ବଉର ଭାଇ ଏକାବେଳେ ଛେଚି, ଚୂନା କର ପାଣିରେ ଗୁଳାଇ ଦେବେ ବୋଲି ଦୁଇ ସଉତୁଣୀଯାକ ଚିନ୍ତିରେ ଖପୁରୀକ ଭୁଟୁଥିଲେ; ପଣ୍ଡିତେ ଆସି ଦେଖି ବଜ୍ରାହତେ; ମୃତ ପରେ ମଧ୍ୟ ଖପୁରୀର ଏଇ ଦଶା ଭୋଟିବାକୁ ଥିଲା ।]

ଅପରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. କ୍ରି.ବିଣ.(ଅପର + ଏଦ୍ୟୁସ୍ = ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଥେ;ନିୟାଇନ) —
Aparedyuḥ ୧ । ଅପରଦିନ—1. Another day
୨ । ପରଶୁଦିନ—2. The day after tomorrow.
୩ । ଅପରଦିନ—3. Two days after tomorrow,

ଅପରେସନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.ଅପରେସନ୍) ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗ—
Aparesan Surgical operation.
ଅପରେସନ୍
ଚୀରଫାଡ଼

ଅପରେସନ୍ ଟେବୁଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅପରେସନ୍ ଟେବୁଲ୍)—
Aparesan tebul ଯେଉଁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତ୍ର-
ଅପରେସନ ଟେବୁଲ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ—
ଚୀରଫାଡ଼କା ମେଜ Operation table

ଅପରେସନ୍ ରୁମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅପରେସନ୍ ରୁମ୍)—ଯେଉଁ-
Aparesan rum ଘରେ ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ—
ଅପରେସନ୍ ରୁମ୍ Operation-room.
ଚୀରଫାଡ଼କା କମରା

ଅପରୋକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ (ଅ = ନୁହେଁ + ପରୋକ୍ଷ = ଚକ୍ଷୁ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟର
Aparoksha ଅବଲମ୍ବିତ) ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ; ସାକ୍ଷାତ୍—Not out of sight; not beyond the reach of the senses.

ଅପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅ = ନାହିଁ + ପର୍ଣ୍ଣ = ପତ୍ର.)—
Aparṇṇa ଅପତ୍ର; ପତ୍ରହୀନ; ପତ୍ରଶୂନ୍ୟ—Leafless; bare of foliage.

ଅପର୍ଣ୍ଣା—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅ = ଅତ୍ୟକ୍ତ + ପର୍ଣ୍ଣ = ପତ୍ର)—
Aparṇṇā ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—The Goddess Pārbatī.
[ଦ୍ର—ମହାଦେବଙ୍କୁ ପତି କରି ପାଇବା ମାନସରେ ହିମାଳୟରେ କଠୋର ତପସ୍ୟା କରିବା ସମୟରେ ଗଛର ପତ୍ର ସୁଦ୍ଧା ପାର୍ବତୀ ଆହାର କରୁ ନ ଥିଲେ ।]

ଅପର୍ତ୍ତିଆଣୀ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ ଅପ୍ରତ୍ୟୟୀ; ଯାହାଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ
Aparttiāṇī ପ୍ରତ୍ୟୟ ବା ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥାଏ)—ଯେଉଁ ପିଲାର
ଉପର ଭାଇ ବା ଭଉଣୀ ମରିଯାଇଥାଆନ୍ତି—
A child whose elder brother or sister has died before its birth.

[ଦ୍ର—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣୀ ପିଲାକୁ ଯମ ଦୃଷ୍ଟା କରି ଶୀଘ୍ର ଯିବ ଏହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପିତା ମାତା ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟ ନାମ (ଯଥା—ଅପର୍ତ୍ତିଆ, ଦାଢ଼ିଆ, ପାଣୁଆ, କେଳା, କଣ୍ଡୁରିଆ, ଭାଲୁଆ ପଠାଣିଆ, ଦକଡ଼ିଆ, ଛକଡ଼ିଆ, ଫଙ୍କାରୁ, ଗୁହାଳିଆ, ବଣା, ବକା ଓ ବାଳକାକୁ ବଣୀ, ବଙ୍କା, ପାଲୁଣୀ, ଦାଢ଼ିଆଣୀ) ଦିଅନ୍ତି । କେହି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

କେହି ଶିଶୁର ଜନ୍ମମାତ୍ରେ ତାହାକୁ କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କୁ ଦାନ କରି ଦଅନ୍ତି । ପରେ ଟିଙ୍କା ନ ମରି ବଞ୍ଚି ଗଲେ ପିଲାର ବ୍ରତ ବା କାନ-ଫୋଡ଼ା ବେଳେ କିଛି ଧନ ଦେଇ ପୁଣି ପିଲାକୁ ଦେବତାଙ୍କଠାରୁ କିଣି ଆଣନ୍ତି । ଅପରିଆଣୀ ପିଲାଙ୍କର ଜନ୍ମ ପରେ ନାକ ଫୋଡ଼ି ଦେବାର ପ୍ରଥା ଅଛି ।]

ଅପରିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା (ଦେଖ)

Aparttishṭhā Apratishṭha (See)

ଅପର୍ବ—ବି. ବିଣ. (ଅ+ପର୍ବ=ଗଣ୍ଠି)—ଯାହାର ଗଣ୍ଠି ବା ପର୍ବ ନାହିଁ—

Aparba Without joints.

ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ=ଯଥେଷ୍ଟ; ଅ+ପର+ଆପ ଧାତୁ+ତ)—

Aparjyāpta

୧ । ଅଯଥେଷ୍ଟ—1. Insufficient.

୨ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Incomplete.

୩ । ଅସୀମ; ଅଗଣିତ; ଅସଂଖ୍ୟ—

3. Unlimited; endless

୪ । ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ—

4. More than sufficient.

ଅପଲ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ପଳ=ମାଂସ.)—

Apala ମାଂସଶୂନ୍ୟ—Fleshless.

ସ. ବି. (ଅପ+ଳା ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

ଖୀଲକ; ଖୀଲା; ଖୁଣ୍ଟି—Pin; peg.

ଅପଲପିତ—ବି. ବିଣ. (ଅପ+ଲପ ଧାତୁ=କହିବା. ଣିତ+ତ)—

Apalapita ଯାହାର ଅପଲାପ କରାଯାଇଅଛି; ଅପହ୍ନୁତ—

(a matter) Which has been belittled in discussion.

ଅପଲାପ—ବି. ବି. (ଅପ=ବିରୁଦ୍ଧ+ଳପ ଧାତୁ=କହିବା+ଘଞ୍. ଅ)—

Apalāpa

୧ । ଲୁଚିବା—1. Concealment.

୨ । ଅସ୍ୱୀକାର—2. Denial.

୩ । ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—3. Doing otherwise.

୪ । ବଡ଼ କଥାକୁ ସାନ କରି କହିବା—

4. Belittling.

ଅପଲାପ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଲୁଚିବା—1. To conceal.

Applāla karibā ୨ । ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା—

2. To deny

୩ । ଅନ୍ୟଥାଚରଣ କରିବା—3. Not to do something one was told to do.

୪ । ବଡ଼ କଥାକୁ ସାନ କରି କହିବା—

4. To belittle a matter.

ଅପଶଙ୍କ—ବି. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଗତ+ଶଙ୍କା=ଭୟ)—

Apaśaṅka ନିଃଶଙ୍କ; ନିର୍ଭୟ—Fearless.

ଅପଶଙ୍କା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅପଶଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Apaśaṅkā Feminine of Apaśaṅka.

ସଂ. ବ. (ଅପ=ଅମଙ୍ଗଳ+ଶଙ୍କା=ଭୟ)—

୧ । ଦୁଃଶଙ୍କା—1. Extreme fear.

୨ । ଆଶଙ୍କା—2. Misgivings.

୩ । ଅମଙ୍ଗଳାଶଙ୍କା—3. Portents.

ଅପଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପଶଙ୍କା=ଅମଙ୍ଗଳ+ଶଙ୍କା+ଇତ=ଯୁକ୍ତ)—

Apaśaṅkita ୧ । ଆଶଙ୍କାଯୁକ୍ତ—1. Full of misgivings or forebodings.

୨ । ଅମଙ୍ଗଳାଶଙ୍କାଯୁକ୍ତ—

2. Ominous; portentous.

ଅପଶଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ=ନିମ୍ନରେ+ଶଦ ଧାତୁ=ବସିବା; ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Apaśada (ଅପଶଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ତଳେ ବା ତଳରେ ବସେ—

Sitting below others.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଅଧମ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. A mean person.

୨ । ସମାଜରୁ ବହିର୍ଭୂତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Outcaste.

୩ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ବା ନୀଚଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. Untouchable caste.

୪ । ଜାରଜ ସନ୍ତାନ—4. Illegitimate child.

ଅପଶବ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅପ=ଅଧମ+ନିକୃଷ୍ଟ+ଶବ୍ଦ)—

Apaśabda ୧ । ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ—

1. Ungrammatical word.

୨ । ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ—2. Vulgar word; slang.

୩ । କୁଶବ୍ଦ; ଅଶ୍ଳୀଳ ଶବ୍ଦ—

3. Indecent or obscene word.

୪ । ଇତର ଶବ୍ଦ—4. Low discourse.

ଅପଶବ୍ଦାଭାସ—ସଂ.ବ—କାବ୍ୟଦୋଷବିଶେଷ (ଯହିଁରେ ଭଲ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଅପଶବ୍ଦପରି ଶୁଣାଯାଏ)—

Apaśabdābhāsa A defect in composition.

ଉଦାହରଣ—ଦୂରଜା ଉନ୍ମେଗ ହରଲ ତ ବଧୂ
ସେ ଭୁବର ଡୋଲ କଲ ଏଡ଼େ ମଉଜୁର୍ଦ୍ଧି ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦଟଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ଅପଶା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଯେଉଁ ନଦୀର ପାଣିରେ ପଶି କରି ଯାଇ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅପାର ଅଗାହ Apaśā ଯହିଁରେ ଏକ ପୁରୁଷରୁ ବେଶି ପାଣି ଥାଏ; ଅଥଲ—Unfordable (river); more than a man's depth.

ଅପଶିଖ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଗତ+ଶିଖା=କେଶ)—

Apaśikha ଲଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡି ଆ—With cropped hair.

ଅପଶିଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଶିଷ୍ୟ)—କୁଶିଷ୍ୟ—

Apaśishya Bad disciple.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାର୍ତ୍ତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାତ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ପବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପଗୁରୁ ଅବା ଅପଶିଷ୍ୟ ନ ଜାଣଇ । ପ୍ରାଚୀ. ଗୁରୁଭକ୍ତି-ଗୀତା ।

ଅପଶୋକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ: (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ = ଅପଗତ + ଶୋକ)—
Apasoka ୧ । ଶୋକରହିତ—Free from grief or sorrow.
(ଅପଶୋକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଯାହାର ଶୋକର ପ୍ରଶମନ ହୋଇଅଛି—
2. One whose grief has been assuaged.
ସଂ. ବୃ—ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ—A flowering tree; Janisas Asoka.

ଅପଷ୍ଟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ପଷ୍ଟ)—ଅସ୍ପଷ୍ଟ—
Apashta Unintelligible; not clear.
ଅସ୍ପଷ୍ଟ

ଅପଷ୍ଟୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ବିପରୀତ + ସ୍ଥା ଧାତୁ = ରହିବା + ତୁ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—
Apashthu ୧ । ପ୍ରତିକୂଳ -1. Not favourable.
୨ । ବିପରୀତ—2. Opposite.

ଅପସନ୍ଦ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଆ. ପସନ୍ଦ୍)—
Apasanda ୧ । ଗରପସନ୍ଦ; ନାପସନ୍ଦ; ଅମନୋନୀତ—
ଅପଛନ୍ଦ, ନାପଛନ୍ଦ 1. Unapproved.
ଗରପସନ୍ଦ ୨ । ଅନାଦୃତ—2. Not respected.
ନାପସନ୍ଦ
୩ । ଉପହସିତ—3. Jeered at.
୪ । ନିନ୍ଦିତ—4. Blamed.
୫ । ବିଶ୍ୱାସର ଅଯୋଗ୍ୟ— 5 Unbelievable; unreliable.
୬ । ହୀନ—6. Wretched.
ଯକ ଯହ ନଳ ଦଧି ଅପସଦ ନାସ୍ତିକତ୍ୱ ନ ନବାରବାର । ବିବସୂର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ।
ଦେ. ବି—୧ । ନିନ୍ଦା—1. Blame.
୨ । ଅନନୁମୋଦନ—2. Disapproval.

ଅପସବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ = ବିପରୀତ + ସବ୍ୟ = ବାମ)—
Apasabya ୧ । ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Southern.
(ସବ୍ୟ—ବିପରୀତ) ୨ । ଡାହାଣ—2. Right.
ମୋର ଚତ୍ତ ସବ୍ୟ ଅବା ଅପସବ୍ୟ ଘବେ,
ସମରଯୁଁ ରକ୍ଷା କର ନରସିଂହ ଦେବେ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।
ସଂ. ବି—ପିତୃତର୍ପଣ ବା ଶ୍ରାଦ୍ଧକେଳେ ପଇତାକୁ ଡାହାଣ କାନ୍ଧରେ ପକାଇବା—The act of putting the sacred thread on the right shoulder at the time of offering oblations to the manes of the ancestors.

ଅପସ୍ମାରୁ—ଗ୍ରା. ବି· (ସ. ଅପସ୍ମାର)—ଅପସ୍ମାର (ଦେଖ)
Apasamāru Apasmāra (See)

ଅପସର—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ମାଣ୍ଡି; ବଡ଼ ଉଢ଼ଅ—
Apasara A large cushioned pillow.
ବଡ଼ ତାକିୟା ହୀନ ବସନ ଶୋଯାଇ ରତ୍ନପଲଙ୍କେ ପୁଷ୍ପ ବସ୍ତ୍ର,
ଗାଉତକିଆ ଯୋଗାଇ ଶିରକୁ ଅପସର ଚର୍ମ୍ମର ଧୂଳି ସିନ୍ଦୂର । ଭକ୍ତଦାସ. ମଧୁଗ୍ରହମଙ୍ଗଳ ।

ଅପସରଣ—ସଂ ବି. (ଅପ = ଦୂରକୁ + ସୃ ଧାତୁ + ଘୁଞ୍ଚିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Apasarana ୧ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗମନ; ପଳାୟନ—1. Going away to a distance.
(ଅପସୃତ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘୁଞ୍ଚିଯିବା—2. Moving off.
୩ । ଦୂରକୁ ଯିବା—3. Withdrawal; removal.
୪ । ପଛକୁ ହଟି ଯିବା—4. Moving back.

ଅପସରସା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅପ୍ସରସଃ)—ଅପ୍ସର ସ୍ତ୍ରୀଗଣ—
Apasarasā Heavenly nymphs.
ବଳା ଡେଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ ତ ଅପସରସା, ବଳାହାରେ ଶୋଭୁଗୁଣେ ଛଡ଼ାଇ ରସା ।
ରତ୍ନ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ. ୨୩।୨୫ ।

ଅପସରା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. = ଅପ୍ସରସ୍ ଶବ୍ଦଜ)—
Apasarā
ଅପ୍ସରା ୧ । ସ୍ୱର୍ଗବେଶ୍ୟା; ଅପ୍ସର୍—
ଅପ୍ସରା
1. The heavenly nymphs.
ଯେବେ ବ୍ରହ୍ମା ଅପସରକୁ ଶାପ ଦେଲେ—କୃଷ୍ଣଦିହ ମହାସ୍ୱରତ ଥର ।
୨ । ଅପ୍ସରର ଡାକ ନାମ—
2. The name for calling Apsarā

ଅପସରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅପସରିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Apasarāibā The causative form of Apasaribā.
ଅପସରାନ
ହଟାନା

ଅପସରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ଅପ = ସୃ ଧାତୁ)—
Apasaribā ୧ । ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିବା—1. To move back.
ହଟେଯାଓୟା ୨ । ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚିବା—2. To go away.
ହଟନା ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିକୃଷ୍ଟତର ହେବା—
3. (fig) To be inferior.
ଅପସରିକ ରୂପେ ରମ୍ଭା ଅପସରା—ଉତ୍ତରେଖା ।

ଅପସରୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍)—ସ୍ୱର୍ଗବେଶ୍ୟା; ଅପ୍ସର୍ ।
Apasari The heavenly nymph.
ବାରବାର ଦଉନ୍ନ ନୃତ୍ୟ ଅପସରୀ । ରତ୍ନ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ, ୪୭।୨ ।

ଅପସର୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ସୃଜ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Apasarjana
୧ । ଦାନ—1. Gift; giving away.
୨ । ସତ୍ତ୍ୱତ୍ୟାଗ; ବିସର୍ଜନ—2. Abandonment.
୩ । ଅପବର୍ଗ—3. Beatitude.
୪ । ମୁକ୍ତି—4. Release.
୫ । ମାରଣ; ହତ୍ୟା—4. Killing; murder.

ଅପସର୍ପ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅପ = ଗୋପନରେ + ସୃପ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Apasarpa

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଅ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉତ୍ପ୍ଳବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଃ

୧ । ଯେ ଗୋପନରେ ଯିବା ଆସିବା କରେ; ଗୁପ୍ତଚର—
1. Spy; secret emissary.
୨ । ଗୋଇନ୍ଦା—2. A detective.

ଅପସର୍ପଣ—ସଂ. ବ—(ଅପ + ସୃପ ଧାତୁ + ଭାବେ ଅନ) ଅପସରଣ (ଦେଖ)
Apasarpaṇa — Apasaraṇa (See)

ଅପସାର—ସଂ ବ. (ଅପ = ଜମ୍ଭ + ସୃ ଧାତୁ + ଭାବେ. ଅ)—
Apasāra — ଅପସରଣ (ଦେଖ)—Apasaraṇa (See)

ଅପସାରଣ—ସଂ. ବ. (ଅପ = ଜମ୍ଭ + ସୃ ଧାତୁ + ଭାବେ ଅନ)—
Apasāraṇa
୧ । ଅପନୟନ; ଉଲଜୁ ଘୁଞ୍ଚାଇବା—
(ଅପସାରିତ—ବିଣ) Pushing down.
୨ । କାଢି ନେବା—2. Removal.

ଅପସାରିତ—ସଂ. ବିଣ, (ଅପ = ଦୂରକୁ + ସୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ସାର + କର୍ମ୍ମ ତ)—
Apasārita
୧ । ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦଆଯାଇଥିବା—1. Removed.
୨ । ତଡ଼ିକୃତ—2 Driven away.
୩ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗତ—3. Withdrawn.

ଅପସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅପସରିବାର ଣଜନ୍ତରୂପ—
Apasāribā — The causative of Apasaribā.
अपसरान
हटाना

ଅପସୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ଦୂରକୁ + ସୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Apasṛuta
୧ । ଗତ—1. Gone away; departed.
୨ । ତଳତ; ଅପଗତ; ପଳାୟିତ—
2. Run away; slipped away.

ଅପସ୍କର—ସଂ. ବ. (ଅପ = ଜମ୍ଭକୁ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ (ଜଘାତଜସିଦ୍ଧ)
Apaskara
୧ । ଗୁଦ୍ୟଦ୍ୱାର—1. The anus
୨ । ବିଷ୍ଠା—2 Excrement.
୩ । ରଥାବୟବ—
3. The component parts of a car.
୪ । ଅକ୍ଷଯୁଗ; ଅଖ—4. Axle of a car.

ଅପସ୍ତୁ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉପସ୍ତୁ)—ଉଗ; ଲିଙ୍ଗ—
Apastu — One's private parts.
(ଯଥା—ସେ ମୋତେ ଅପସ୍ତୁ ଦେଖାଇ ଗାଳି ଦେଲା)

ଅପସ୍ନାତ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ = ଅସଙ୍ଗଜ + ସ୍ନା ଧାତୁ = ସ୍ନାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ମୃତ ପରେ ସ୍ନାତ; ସ୍ନାତ ହୋଇଥିବା (ମୃତ ଦେହ)—1. (dead body) Washed.
(ଅପସ୍ନାନ—ବ)
୨ । ଅଶୌଚ ପରେ ସ୍ନାତ—2. Bathed for the purpose of purification after funerals.

ଅପସ୍ନାନ—ସଂ. ବ (ଅପ + ସ୍ନା ଧାତୁ = ସ୍ନାନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Apasnāna
୧ । ଅଶୌଚକୃତ୍ୟ ସ୍ନାନ—1. Bath for the purpose of purification after funerals.
(ଅପସ୍ନାତ—ବିଣ)
୨ । ଦାହ ପୂର୍ବରୁ ଶବର ସ୍ନାନ—
2. Bath of a dead body before cremation.

ଅପସ୍ମାର—ସଂ. ବ—(ଅପ = ବିନଷ୍ଟ + ସ୍ମୃ ଧାତୁ + ଭାବ ଅ. ଯାହାଦ୍ୱାରା ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ଲୁପ୍ତ ହୁଏ)—୧ । ବାତଜନିତ ମୂର୍ଚ୍ଛା ରୋଗ—1. Epilepsy.
Apasmāra
୨ । (କାବ୍ୟାଳଙ୍କାର)ଭୂତାଦିର ଆବେଶଜନ୍ୟ ମନର ବିକଳତା; ମୂର୍ଚ୍ଛା; (କମ୍ପ, ଘର୍ମ, ଫେନ ଓ ଲାଳ ଏଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷ୍ୟକ)—
2. Fit of a person possessed by a ghost.
୩ । ସୋଷାପସ୍ମାର—3. Hysteria.
୪ । ନିର୍ବେଦ, ଜଡ଼ତା, ମୋହ ଆଦି ତେତିଶ ଗୋଟି ସଞ୍ଚାରୀ ଭାବରୁ ଏକତମ—4. One of the 33 mental conditions of sentiments.

ଅପସ୍ମାରୁ—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅପସ୍ମାର)—ଅପସ୍ମାର (ଦେଖ)
Apasmāru — Apasmāra (See)

ଅପହଞ୍ଚ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୁଷ୍ପ୍ରବେଶ୍ୟ—1. Impenetrable.
Apahaṁcha
୨ । ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ—2. Unattainable.
୩ । (ଯାହା) ଦୂରରେ ବା ଉଚ୍ଚରେ ଥିବାରୁ ଯାହାକୁ ହାତ ଯାଏ ନାହିଁ—3. Which cannot be reached; beyond the reach of one's hand
୪ । ଯାହା ଇଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚେ ନାହିଁ—
4. Not reaching the aim or target.

ଯେତେବେ ନଳ ବା ସରଲ, ସେ କାଣ୍ଡ ଅପହଞ୍ଚ ହେଲା ।
ପ୍ରାଚୀ—ଜଗନ୍ନାଥଦାସ୍ୟ

ଦେ. ବ—ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟତା—The state of being unattainable.

ଅପହର୍ଡ଼—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଜୁଡ୍ର—1. Sleepless; wakeful.
Apaharda
୨ । ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ; ନିଦୁରୁ ଜାଗରିତ—
2. Awaken from sleep.
୩ । ଅନିଦ୍ରିତ—3. Not yet asleep.
ଦେ. ବ—୧ । ନିଦ୍ରାଗ୍ରହିତ୍ୟ—1. Sleeplessness.
୨ । ଉନ୍ନିଦ୍ରତା—2. Wakefulness.

ଅପହତ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ + ହନ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅପମାତ; ଅପହାତ—1. Removed; taken away.
Apahata
(ଅପହନନ—ବ.)
୨ । ବିନଷ୍ଟ—2. Distroyed.
୩ । ନିହତ—3. Murdered; killed.

ଅପହନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Apahantā
୧ । ବିନାଶକାରୀ—1. Distroying; destructive; ruinous.
(ଅପହନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଘାତକ; ହତ୍ୟାକାରୀ—2. Murderous.
ସଂ. ବ—୧ । ଘାତକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Murderer.
୨ । ବିନାଶକ—2. Destroyer.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଥମ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଢ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ଼' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅପହରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଚୌର୍ଯ୍ୟ;
Apaharaṇa ଚୋରି—Theft; stealing.

(ଅପହୃତ—ବିଣ) ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅ + ପରିହୃତ)—୧ । ଅପରିହୃତ; ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନ ଥିବା; ନଗ୍ନ—
2. Naked; undressed.
୨ । ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର ବା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ନ ଥିବା—
2. Not properly or well dressed.

ଅପହରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅପହରଣ)—ଅପହରଣ କରିବା;
Apahariba ଚୋରି କରିବା—To steal; to commit theft

ଅପହର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା ୧ବ)—
Apahartā ୧ । ଅପହରଣଶୀଳ—1. Habituated to stealing.
(ଅପହର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଅପହରଣକାରୀ; ଚୋରି କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Stealing; plundering (person)
ସଂ. ବି—ଚୋର—Thief; robber.

ଅପହସିତ—ସଂ. ବି (ଅପ=ଭୃଶ୍ଚିତ + ହସିତ=ହାସ୍ୟ)—
Apahasita ୧ । ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ—1. Loud laughter,
୨ । ବିଦ୍ରୂପହାସ୍ୟ—2. Fierce laughter.
(ହାସ୍ୟ ତଳେ ନୋଟ—ଦେଖ)
ସଂ. ବିଣ—ଉପହସିତ—Rediculed.

ଅପହସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହସ୍ତ)—୧ । ଜଲହସ୍ତାଦିଦ୍ୱାରା
Apahasta ଅପସାରିତ—1. Pushed away or driven away by the hands.
(ଅପହସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଅପହୃତ—2. Stolen.

ଅପହସ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହସ୍ତ + ଇତ)—
Apahastita ୧ । ଅପହୃତ—1. Stolen
୨ । ଅପସାରିତ—2. Removed.
୩ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ—3. Transferred.
୪ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned.
୫ । ହସ୍ତବହିର୍ଭୂତ—5. Out of the hands.
୬ । ଅପହର୍ତ୍ତା; ହାତ ଯାଇବା ସ୍ଥାନ ଅପେକ୍ଷା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦୂରରେ ସ୍ଥିତ—
6. Beyond the reach of one's hands.

ଅପହା—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପ + ହନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Apahā ୧ । ହତ୍ୟାକାରୀ—Murdering.
୨ । ବିନାଶକ; ଉଚ୍ଛେଦକ—2. Destroying.

ଅପହାର—ସଂ. ବି (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Apahāra ୧ । ଅପହରଣ; ଚୌର୍ଯ୍ୟ; ଚୋରି—
1 Theft; stealing.
୨ । ଅପଚୟ—2. Waste.
୩ । କ୍ଷତି—3. Loss.
୪ । ସଂଗୋପନ—4. Concealment; hiding.
୫ । ଧନସ୍ୱାମୀର ଅନୁପଯୋଗୀ ବ୍ୟୟ—
5. Unnecessary expenses.

ଗ୍ରା. ବିଣ—(ଭୁଲନା କର ଓ. ହାରିବା)—ପରାଜିତ—
Vanquished.
ଦେବତାଙ୍କ ସମ୍ମରେ ସେ ହୋଇଲେ ଅପହାର । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଅପହାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Apahāraka ଅପହର୍ତ୍ତା (ଦେଖ)
(ଅପହାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Apahartā (See)

ଅପହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Apahārī ଅପହର୍ତ୍ତା (ଦେଖ)
(ଅପହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Apahartā (See)

ଅପହାସ—ସଂ. ବି. (ଅପ = ନଞ୍ଚୁଷ୍ଟ, ହାସନ + ଘଞ୍ ହାସ)—
Apahāsa ୧ । ଅକାରଣରେ ହାସ୍ୟ—
1. Laughter without cause.
୨ । ଉପହାସ—2 Sneer.
୩ । ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ—3. Loud laughter.

ଅପହୁଞ୍ଚ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅପହଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Apahuñcha Apahañcha (See)

ଅପହୁଡ଼—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି—ଅପହର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)
Apahuṛda Apahaṛda (See).
ପ୍ରାତଃକାଳେ ଘରକାମରେ ଅପହୁଡ଼ ହୋଇ
ସେ ସାହାର ନଉଁକର୍ମ ସବୁରେ ବଢାଇ ।
ପ୍ରାତୀ—ଜଳଚରୀତ ।

ଅପହୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଅପ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Apahṛuta ୧ । ଚୋରି କରିଯାଇଥିବା (ବସ୍ତୁ)
(ଅପହରଣ—ବି) 1. Stolen; robbed; plundered.
୨ । ଅପହରଣ ବା ଚୋରିଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ—
2. Gained by theft or robbery.

ଅପହ୍ନବ—ସଂ. ବି (ଅପ + ହ୍ନୁ ଧାତୁ = ଗୋପନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Apahnaba ୧ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଜାଣିକରି ଗୋପନ କରିବା ବା ଲୁଚାଇବା—
(ଅପହ୍ନୁତ—ବିଣ)
1. concealment; ignoring.
୨ । ଅସ୍ୱୀକାର—2. Denial.
୩ । ମିଥ୍ୟା—3. A lie; falsehood.
୪ । ସତ୍ୟର ଅପଲାପ—
4. Concealment of truth.

ଅପ + ହ୍ନୁ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଗୋପନ କରିବା;
Apa+hnu (root) ଲୁଚାଇବା—1. To conceal.
୨ । ଜାଣି ନ ଜାଣିଲା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To ignore.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଡ଼ଢ଼	ଃ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍କ୍ଷ	ଇଅ	ଈ	ନୃ

୩ । ମିଥ୍ୟା କହିବା—3. To lie.

୪ । ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା—4. To deny.

ଅପହ୍ନୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ହ୍ନୁ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Apahnuta ୧ । ଗୋପିତ; ଲୁକ୍କାୟିତ—1. Concealed.

ଅପହ୍ନୁତ } ବି. ୨ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—2. Denied.
ଅପହ୍ନବ }

ଅପହ୍ନୁତି—ସଂ. ବି. (ଅପ+ହ୍ନୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—

Apahnuti ଅପହ୍ନବ (ଦେଖ)

(ଅପହ୍ନୁତି—ବିଣ) Apahnaba (See)

୨ । (ଉପମାଲଙ୍କାର) ଉପମେୟକୁ ଗୋପନ କରି ଉପମାନର ସ୍ଥାପନ—2. A figure in Rhetoric.

[ଏହାର ଉଦାହରଣ—

ଅବ୍ଜ ଲଘଃ ମିଦ୍ର ନଦ୍ର ରମ୍ଭ ଅଙ୍ଗି,
ନୁଦ୍ର ମିଦ୍ର ରହ୍ଛ ଦ୍ର ଛଦସ୍ ଲଖି । ଦ୍ୟାନାଥ. ବଦ୍ରଦ୍ଗା ।]

ଅପା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଦ୍ରା. ଅପା=ବଡ଼ ଭଉଣୀ; ତେ=ଅନ୍ନ।=ବଡ଼ ଭଉଣୀ)—

Apā ଦିଦୀ ବଡ଼ ଭଉଣୀ—Elder sister.

आपा

ରେଣୁକା ବୋଇଲେ ବଦଳାଇ କର ଅପା
ମୋହର ଚରୁ ରକ୍ଷଣ କଲ ତୁମ୍ଭେ ବଇଁ । ସାରଳା. ମନ୍ଦାଘ୍ରବ ।

[ଦ୍ର—ଷନ୍ତିଯ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଶବ୍ଦ ଏ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ସଂ— ତେଲଙ୍ଗା ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—

A family title among the Telgu—Sūdras.

ଅପାଉତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତ)—

Apāuti ୧ । ଅପବଞ୍ଚି (ଦେଖ)
1. Apahañcha (See)

ଦୁଇ ମେନାଯାକ ସେ କାଣ୍ଡ ଅପାଉତ
ସ୍ଥାନେ ରହୁ ଦେଖିଲେ ଯୁଦ୍ଧେ ଦେଇ ମତ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି ନଦ୍ୟାଦ୍ଭବ. କର୍ଣ୍ଣ ।

୨ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Not received.

ଅପାଂକ୍ତେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପଂକ୍ତି + ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଥେ ଏୟ – ଯେ ପଂକ୍ତିରେ ବସିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ; ସମାଜରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକ ପଂକ୍ତିରେ ବସି ଭୋଜନ କରିବା ଯାଇଁ ଯାହାକୁ ବାରଣ କରାଯାଏ)—

୧ । ଏକଘରିଆ; ସମାଜଚ୍ୟୁତ—
1 Excommunicated; outcasted.

୨ । ଅସାମାଜିକ— 2. Unsocial.

୩ । ଅଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ—3. Not formed into a line or series.

ଅପାଂନଧି—ସଂ.ବି.(ଅପାଂ=ଜଳ ତ୍ରିଗିର+ନଧ=ସ୍ଥାନ;ଅଲୁକ୍ ସମାସ)—

Apāinnidhi ୧ । ସମୁଦ୍ର—1. The sea.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.

ଅପାଂପତି—ସଂ. ବି. (ଅପାଂ=ଜଳତ୍ରିଗିର+ପତ=ସ୍ୱାମୀ)—

Apāinpati ୧ । ସମୁଦ୍ର—The sea.

୨ । ବରୁଣ—2. The Sea God.

ଅପାକ—ସଂ. ବି. (ଅ+ପଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—

Apāka ୧ । ପାକର ଅଭାବ; ଅରନ୍ଧନ—
1. Absence of cooking.

୨ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ—2. Indigestion.

ବି. ବିଣ—୧ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Undigested.

୨ । ଅପକ୍ୱ—2. Unripe.

୩ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣଜନିତ—3. Due to indigestion.

ଅପାକଝାଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣଜନିତ ଝାଡ଼ା—

Apākajhārdā Diarrhoea.

अजीर्णेरवाह्यि

पेटचलना

ଅପାକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ+କରୁଚ +ଆ=ସମ୍ୟକ୍+କରଣ)—

Apākaraṇa ୧ । ଦୂରୀକରଣ; ଅପସାରଣ—
(ଅପାକୃତ—ବିଣ) 1. Removal.

୨ । ନିବାରଣ—2. Prevention.

୩ । ପରିଶୋଧ—3. Liquidation.

୪ । ପ୍ରଶମନ; ନିରାକରଣ—4. Assuaging.

୫ । ତ୍ୟାଗକରଣ—5. Abandonment.

୬ । ପ୍ରକୃତିର ବିରୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ—
6. Acting against nature.

୭ । ବିକୃତି—7 Change of natural form.

ଅପାକଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସ୍ର. ଅପକ୍ୱ)—୧ । ଅପକ୍ୱ—1. Unripe.

Apākala ୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇ ନ ଥିବା—
ଅପାକା 2. Not fully ripened.

अधकचरा ୩ । ଅପରିପୁଷ୍ଟ (ଫଳାଦି)—3. Undeveloped.

ଅପାକଳା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—ଅପକ୍ୱ; କଞ୍ଚା (ଫଳ)—

Apākalā Unripe; raw; green (fruit)
ଅପାକା

कच्चा

ଅପାକଳିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—ଅପାକଳ (ଦେଖ)

Apākaliā Apākala (See)

ଅପାକଶାକ –ସଂ. ବି. (ଅପାକ+ଶାକ; ଯାହାକୁ ପାକ ବା ସିଦ୍ଧ
Apākaśāka କରି ନ ଯାଇ ଖିଆଯାଏ)—ଅଦା—

Ginger.

ଅପାକିଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—

Apākiā (etc) ଅପାକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
ଅପାକ Apāka etc (See)

अनपच्

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଗ୍ଲାଶବୋଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ବଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବଁଥି' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପାକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ + ଆ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Apākṛuta ୧ । ଅପସାରିତ; ଦୂରୀକୃତ—
(ଅପାକୃତ—ବି) 1. Removed; driven away.
୨ । ନିବାରିତ—2. Prevented.
୩ । ପ୍ରଶମିତ—3. Subdued; assuaged.
୪ । ତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned.
୫ । ପରିଶୋଧିତ—5. Liquidated.
୬ । ବିକାରପ୍ରାପ୍ତ—6. Changed from the natural state.

ଅପାକୃତି—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଆ + କୃ ଧାତୁ + କ୍ତିନ୍. ତ)—
Apākṛuti ଅପାକରଣ (ଦେଖ)
Apākaraṇa (See)

ଅପାକେଲ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅପାକଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Apākelā Apākalā (See)

ଅପାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ = ସମ୍ମୁଖରେ; କୁତ୍ସିତ + ଅକ୍ଷ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)--
Apākṣha ୧ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ--1. Direct; directly seen or felt.
(ଅପାକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ—
2. Dircetly perceived by the senses.
୩ । କୁତ୍ସିତ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ—3. Having ugly eyes.
୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅପ = ଅପଗତ + ଅକ୍ଷ = ଆଖି)—
ଲୋଚନହୀନ—4. Blind.

ଅପାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଅଙ୍ଗ ଧାତୁ = ଯିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଅ)—
Apāṅga ୧ । ନେତ୍ରପ୍ରାନ୍ତ; ଆଖିର ଲାଞ୍ଜି—
1. The outer corner of the eye.
୨ । କଟାକ୍ଷ; ନେତ୍ରଭଙ୍ଗି; ବାଙ୍କ ଗୁହାଣି—
2. Sidelong look or glance.
ଅପାଙ୍ଗେ ଗୁହିଁଲେ କାମ ହୋଇବନ୍ତି ଧ୍ୱଂସ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ମଧ୍ୟ
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଅଙ୍ଗ)—୧ । ଅଙ୍ଗହୀନ—
1. Limbless.
୨ । ବିକଳାଙ୍ଗ—2. Mutilated; maimed.

ଅପାଙ୍ଗକ—ସଂ. ବି. (ଅପାଙ୍ଗ + ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—୧ । ଅପାଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Apāṅgaka 1. Apāṅga (See)
୨ । ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
2. Apāmārga (See)

ଅପାଙ୍ଗ ଗୁହାଣି—ଦେ. ବି—ଅପାଙ୍ଗଦର୍ଶନ (ଦେଖ)
Apāṅga chāhāṇi Apāṅgadarśana (See)

ଅପାଙ୍ଗ ଦର୍ଶନ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ.)—
Apāṅga darśana ୧ । କଣେଇ କରି ଗୁହାଁଚା; କଟାକ୍ଷ; ବାଙ୍କଗୁହାଣି—1. Side glance; furtive glance.
୨ । ଭ୍ରୁକୁଟି—2. Scowling.

ଅପାଙ୍ଗଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି (ଅପାଙ୍ଗ + ଦୃଷ୍ଟି)—ଅପାଙ୍ଗଦର୍ଶନ (ଦେଖ)
Apāṅgadṛushti Apāṅgadarśana (See)

ଅପାଙ୍ଗୁ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ ପାଙ୍ଗ)—୧ । ବିକଳାଙ୍ଗ—
Apānga 1 Crippled; maimed.
କାଡ଼ା
୨ । କୋଡିଆ—2. Crippled by leprosy.
ବେ. ବି– ୧ । ଅଙ୍ଗହାନି; ବିକଳାଙ୍ଗତା—
1. Mutilation.
୨ । କୁଷ୍ଠରୋଗ—2. Leprosy.
୩ । କୁଷ୍ଠରୋଗଜନିତ ଅଙ୍ଗବୈକଲ୍ୟ—
3. Mutilation due to leprosy.

ଅପାଙ୍ଗୁବ୍ୟାଧି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅପାଙ୍ଗୁ + ବ୍ୟାଧି)—ଗଳିତ କୁଷ୍ଠ—
Apāṅgu byādhi Leprosy.
କୁଷ୍ଠବ୍ୟାଧି
କାଡ଼

ଅପାଚଲ୍ଲ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—ଅପାକଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Apāchalā Apākalā (See)

ଅପାଚିଲ୍ଲ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅପାକଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Apāchilā Apākalā (See)

ଅପାଚୀନ—ସଂ. ବିଣ (ଅପାର୍ = ଦକ୍ଷିଣଦିଗ + ଇନ;)—ଅବାଚୀନ; ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଥିବା—Southern; of the south.
Apāchīna

ଅପାଚେଲ୍ଲ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅପାକଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Apāchelā Apākalā (See)

ଅପାଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ପଚ ଧାତୁ = ପାକ କରିବା + କର୍ମ. ଯ)—
Apāchya ୧ । ଯାହା ପାକ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Not fit to be cooked.
୨ । ଯାହା ପାକଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
2. Not capable of being boiled or cooked.
୩ । ଯାହାକୁ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
3. Indigestible.
୪ । (ଅପାର୍ = ଦକ୍ଷିଣଦିଗ + ଯ)—ଅପାଚୀନ (ଦେଖ)
4. Apāchīna (See)

ଅପାତପ—ଦେ.ବିଣ.[ସଂ. ଅପାତବ (?) ଜନ୍ମୁ ଅର୍ଥ ଉତ୍ପନ୍ନ]—୧ । ଅଯୌକ୍ତିକ; ଅସଙ୍ଗତ—1. Unreasonable.
Apātapa
୨ । ଅଟପ ଖଞ୍ଜିଆ—2. Awkward.
୩ । ଅସଙ୍ଗାର୍ଥକ; ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରତି ଅପ୍ରଯୁକ୍ତ
3. Not to the point; irrelevant
୪ । ଅସମ୍ଭବ—4. Improbable.
୫ । ମୂର୍ଖ—5. Illiterate.
୬ । ଅସଭ୍ୟ—6. Uncivilized.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଂ	ଉଅ	ଓ
୨	୧	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୰୍ଯ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଉଂ	ଉଅ	ଃ	ଙ

ଅପାଟବ—ସଂ. ବ (ଅ+ପାଟବ)—୧ । ଅପଟୁତା—
Apāṭaba 1. Unskilfulness.
୨ । ଅସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—2. Inelegance; awkwardness.
୩ । ଜଡ଼ତା—3. Inaction; laziness.
୪ । ଅସୁସ୍ଥତା—4. Sickness.
ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ମୂର୍ଖ—1. Illiterate.
୨ । ଅସଭ୍ୟ—2. Uncivilized.
ବହୁତ ଉଜକ ଜାତ ଗଉଡ଼ ଥିଲେ
ବତ ଏ ତ ଅପାଟବ ଦେଶେ ବଡିଲେ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ -ଉତ୍ତରରାମ ।

ଅପାଠିଆ—ଦେ.ବ୍ରଣ.ପୁଂ (ସଂ.ଅ+ପାଠକ)—୧ । ମୂର୍ଖ;ବିଦ୍ୟାଜ୍ଞାନ; ଯେ
Apāṭhiā ପାଠ ପଢ଼ି ନାହିଁ—1. Unlettered; illiterate.
(ଅପାଠେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ—2. Uneducated.

ଅପାଠୁଆ—ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ—ଅପାଠିଆ (ଦେଖ)
Apāṭhuā Apāṭhiā (See)
(ଅପାଠୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ହେଲେ ମଁ କ ଏମାନଙ୍କପରି ଅପାଠୁଆ କରୁଛ ହୋଇନ୍ଥ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅପାଠ୍ୟ—ସଂ. ବ୍ରଣ (ଅ+ପଠ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଅପଠନୀୟ—
Apāṭhya 1. Unreadable.
୨ । ଯାହା ପଢ଼ି ହୁଏ ନାହିଁ—2. Illegible.
୩ । ଯାହା ଅଶ୍ଳୀଳ ଥିବାରୁ ପଠନର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—
3. Too obscene to be read.

ଅପାଣିଆ—ଦେ. ବ୍ରଣ (ଅ+ପାଣୀୟ)—୧ । (ଗଛ) ଯାହାର ମୂଳରେ ପାଣି
Apāṇiā ଦଆଯାଇ ନାହିଁ—1. (plant) Unwatered.
୨ । (ଗୋରୁ) ଯେଉଁ ବଳଦ ହଳ ବୁଲି ନ ନ ଥାଏ—(bullock) Not yet broken or trained to the plough.
୩ । (ଲୁହା) ଯେଉଁ ଲୁହା ଜଳଖରୁ ଗଢ଼ିଲାବେଳେ କମାର ଠିକ୍ ମତେ ପାଗଯୋଗ ଜୁଣି ପାଣି ଦେଇ ନ ଥାଏ—3. (iron) Which has not been tempered.
୪ । (ଦେବତା) ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ନଉ ସେବକ ଠିକ୍-ମତେ ପାଣି ନ ଦିଏ—5. (idol) Not daily bathed by any Sebaka.
୫ । ଜଳବହୀନ; ନର୍ଜଳ—
5. Waterless (country or place).

ଅପାଣ୍ଡ—ଦେ. ବ୍ରଣ—ଅପାଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Apāṇḍa Apāṇḍu (See)
ଅପାଣ୍ଡେଇ
ଅପାଣ୍ଡୋଇ } ସ୍ତ୍ରୀ

ଅପାଣ୍ଡକ—ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ.—ଅପାଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Apāṇḍaka Apāṇḍu (See)
(ଅପାଣ୍ଡକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପାଣ୍ଡବ—ସଂ. ବ୍ରଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ+ପାଣ୍ଡବ)—ପାଣ୍ଡବଶୂନ୍ୟ
Apāṇḍaba (ଦେଶ); ଯେଉଁ ଦେଶରୁ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଚାଲିଯିବା ଜଳବାସିତ—Devoid of or freed from the Pāṇḍabas.
ଦେ. ବ୍ରଣ—ଅପାଣ୍ଡବା (ଦେଖ)—Apāṇḍabā (See)

ଅପାଣ୍ଡବା—ଦେ. ବ୍ରଣ. (ସଂ. ଅପାଣ୍ଡବ; ଯେଉଁ ଦେଶକୁ ପାଣ୍ଡବମାନେ
Apāṇḍabā ଯାଇ ନାହାନ୍ତି)—୧ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଅଞ୍ଚଳ
ଅପାଣ୍ଡବ ବ୍ୟବହାର ମାର୍ଜିତ ନୁହେଁ; ଅସଭ୍ୟ—
1. Uncivilized; benighted; backward (country).
୨ । ପାଣ୍ଡବଶୂନ୍ୟ (ଭୂମି); ଅପାଣ୍ଡବ—
2. Freed from the Pāṇḍabas.
ତୁମେ ସକଳ ଘର ମାର, ଏ ଭୂମି ଅପାଣ୍ଡବ କର ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଘରଜବର. ୧୩ ।

ଅପାଣ୍ଡୁ—ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ—୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ—
Apāṇḍu 1. Unworthy; worthless.
ଅନାଡ଼ି ଏଡ଼େକ ସମ୍ବଳ କରି ହୋଇଲ ଅପାଣ୍ଡୁ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।
୨ । ଅଧମ—2. Mean.
୩ । ଅସଭ୍ୟ—3. Uncivilized.
୪ । ଯାହାର ବ୍ୟବହାର ମାର୍ଜିତ ନୁହେଁ—
4. Unmannered.
ଦେ. ବ—କୁଳାଙ୍ଗାର—Unworthy son of a family; a disgrace to the family.

ଅପାଣ୍ଡୁକ—ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ—ଅପାଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Apāṇḍuka Apāṇḍu (See)
(ଅପାଣ୍ଡୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ୍ରଣ—ମୂର୍ଖ; ବୋକା—
Stupid; foolish.
ହିଅ ବେଧାଇ ମାରଗୋ ବଣ, ପୁଅ ଅପାଣ୍ଡୁକ ବାମାର ବଣ—ଓଗ ।

ଅପାଣ୍ଡୁକା—ଦେ. ବ୍ରଣ. ପୁଂ—ଅପାଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Apāṇḍukā Apāṇḍu (See)

ଅପାତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅ+ପାତ୍ର)—୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ ପାତ୍ର ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Apātra 1. An undeserving or unfit person.
୨ । ଦାନ ବା ଅନୁଗ୍ରହର ଅଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ—
2. A person not deserving a gift or favour; undeserving receipient.
୩ । ଅସତ୍ ଲୋକ—3. Bad person.
୪ । ନିକୃଷ୍ଟ ପାତ୍ର—4. An inferior receptacle.
ସ. ବ୍ରଣ—ଅଯୋଗ୍ୟ—Unfit; undeserving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବର୍ଜନରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ।

ଅପାତ୍ରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଅପାତ୍ର+କ) ଅପାତ୍ର (ଦେଖ)
Apātraka Apātra (See)

ଅପାତ୍ରଦାନ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅ+ପାତ୍ର+ଦାନ)—
Apātradāna ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦାନ—Gift made to an undeserving person.

ଅପାତ୍ରୀକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପାତ୍ର+ଅଭୂତ ଭଭାବେ ଚ୍ୱି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ହନ୍ତୁ ସ୍ମୃତ୍ୟୁକ୍ତ ପାପବିଶେଷ—
Apātrīkaraṇa A class of sin.
(e. g. a Brāhmaṇa receiving gift from a person of low caste; a Brāhmaṇa earning his livelihood by following prohibited occupations.)
[ଦ୍ର—ବ୍ରାହ୍ମଣ ପକ୍ଷରେ ନିନ୍ଦିତ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଧନଗ୍ରହଣ, ନିନ୍ଦିତ ବ୍ୟବସାଦ୍ୱା (ଯଥା—ବାଣିଜ୍ୟଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ), ଶୂଦ୍ରସେବା, ମିଥ୍ୟାଭାଷଣ ଏହି ଗୁରୁ ପ୍ରକାର ପାପ—
ନିନ୍ଦିତେଭ୍ୟୋ ଧନାଦାନଂ ବାଣିଜ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରସେବନଂ ।
ଅପାତ୍ରୀ କରଣଂ ଜ୍ଞେୟଂ ମିଥ୍ୟାଭାଷଣମେବଚ. ମନୁ ୧୧।୬୦ ।

ଅପାଦାନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆ+ଦା ଧାତୁ+ଅପାଦାନ. ଅନ)—
Apādāna ୧ । ଯାହାଠାରୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଗୃହୀତ ହୁଏ—
1. The original source from which a thing is taken.
୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) କାରକବିଶେଷ; ୫ମୀ ବିଭକ୍ତିର କାରକ; ଯେଉଁଠାରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିତ, ଗୃହୀତ ପ୍ରାପ୍ତ ଆଦି ହୁଏ ।
2. (Grammar) Ablative case
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଚିହ୍ନ ରୁ, ଠାରୁ, ଉ, ହୁଁ, ଠୁ, ଠୁଁ, ଥୁଁ, ଥିରୁ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଅପାନ—ସଂ. ବି (ଅପ+ଅନ୍ ଧାତୁ=ବଞ୍ଚିବା+କରଣ. ଅ)—
Apāna ୧ । ଶରୀର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରାଣବାୟୁରୁ ଏକଉମ—
1. One of the five vital airs inside the system.
[ଦ୍ର—ଏଦ୍ୱାରା ଗୁଦ୍ୟଦ୍ୱାରର ଗୁରୁ ଅଙ୍ଗୁଳ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ; ଅନ୍ୟ ଗୁରୁ ପ୍ରାଣବାୟୁର ନାମ—ପ୍ରାଣ, ବ୍ୟାନ, ଉଦାନ ଓ ସମାନ ।]
୨ । ଅଧୋବାୟୁ—
2. Wind passing through the anus.
୩ । ଗୁଦ୍ୟଦ୍ୱାର—3. Anus.

ଦେ. ବି.—(ସଂ. ଅପାନ=ପିଇବା)—ପିଇବା; ପାନ—
Drinking.
ପବନ ଅପାନ କଲେ ରୋଗ ଯାଏ ଦୂର—ପ୍ରାଚୀ. ଶିବସ୍ତବେବ୍ୟ ।

ଅପାନବାୟୁ—ସଂ. ବି. (ଅପାନ+ବାୟୁ)—୧ । ଅଧୋବାୟୁ; ପାଡ଼—
Apānabāyu 1. Wind passed through the anus.
୨ । ଅପାନ—୧ (ଦେଖ)
2. Apāna—1 (See)

ଅପାପ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ପାପ)—ନିଷ୍ପାପ; ପାପଶୂନ୍ୟ—Sinless.
Apāpa
(ଅପାପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପାପବିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ପାପ+ବିଦ୍ଧ)—
Apāpabiddha ଯାହାକୁ ପାପ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନାହିଁ—
(ଅପାପବିଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ) Not stained with sin.

ଅପାପୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ପାପିନ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Apāpi ନିଷ୍ପାପ—Sinless
(ଅପାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପାବରଣ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆ+ବୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Apābaraṇa ୧ । ଅନାଚ୍ଛାଦନ—1. Want of covering; state of being uncovered.
୨ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରବୃତ୍ତି—2. Volition; free will.

ଅପାବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆବର୍ତ୍ତନ)—
Apābarttana ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—1. Turning away.
ଅପାବୃତ୍ତି, ଅପାବର୍ତ୍ତିତ } ବିଣ. ୨ । ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆସିବା—2. Retreating.

ଅପାବୃତ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆବୃତ)—୧ । ଅନାଚ୍ଛାଦିତ; ମେଲ୍ଲା—
Apābruta 1. Uncovered; bared.
(ଅପାବୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରବୃତ୍ତ—
2. Engaged of one's free will.
୩ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ—3 Opened; unclosed.
୪ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବା ସ୍ୱାଧୀନ—4. Independent; free.

ଅପାବୃତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆବୃତ୍ତ)—
Apābruti ୧ । ଉନ୍ମୋଚନ—1. Opening.
୨ । ଅପାବରଣ—(ଦେଖ)
2. Apābaraṇa (See)
୩ । ପରିବେଷ୍ଟନ—3. Screening; enveloping.

ଅପାବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ+ଆ+ବୃତ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Apābṛutta ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ—1. Returned.
(ଅପାବୃତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପଛକୁ ଲେଉଟି ଆସୁଥିବା—
2. Retreating.
୩ । ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ—
3. Rolling on the ground.

ଅପାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅପ+ଆ+ବୃତ୍ତି)—ଅପାବର୍ତ୍ତନ (ଦେଖ)
Apābṛutti Apābarttana (See)

ଅପାମଗ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ଅପାମାର୍ଗ)—
Apāmag ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmārga (See)

ଅପାମଗ୍ଗ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି. ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmarā Apāmārga (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର			ଙ୍ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଜ	ଇସ୍ଥ	ଉଅ	ଞ୍ଚ
୬	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଓ	ଔ	ଅକାର୍ଯ୍ୟକରଣ୍ଡିଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ			ଙ୍ଖ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଁ	ନ୍ଥ

ଅପାମାରଗ—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmāraga — Apāmārga (See)
ଅପାଂ; ଅପାଙ୍ଗ

ଅପାମାରଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅପାମାର୍ଗ)—ଅପାମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Apāmāraṅga — Apāmārga (See)

ଅପାମାର୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅପ+ଆ+ମୃଜ୍ ଧାତୁ=ମାର୍ଜ୍ଜନ ବା ପରିଷ୍କାର କରିବା+କରଣ.ଅ; ଏହାର ଖାର ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବେ ଲୁଗା ସଫା କରିଯାଉଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—ଅପାଂ; ଅପାଙ୍ଗ; ଆପାଂ ମାରୁଷାଦ ବର୍ଗର ବନ୍ୟ ଶାକ ବା ଗୁଳ୍ମ; ଲାଟଜିରା; ଚିରଚିରା (ଏହାର ଫୁଲରେ ଗୁଡ଼ିଏ ମୁନଆଁ କଣ୍ଟା ଥାଏ ଚିଚଡ଼ୀ; ଚିରଚିରା ଏ କଣ୍ଟାମାନ ଲୁଗାରେ ଲାଗିଯାଏ । ଏହାର ଡେ. ଜିରେଣୀ; ରସ ଔଷଧରେ ଲାଗେ ଏହାର ଦାନ୍ତକାଠି ଅନ୍ଧିସା; ଅପାମାର୍ଗମୂ ଘଷିଲେ ବାଉରେଗ ଭଲ ହୁଏ; ଏ ଗୁଳ୍ମ ଅନ୍ୟ. ସଂ. ନାମ— ଜିଇରେ ୩ ଫୁଟ୍ ବଢ଼େ)—
ଆଘାଡ; ଶେଖରକ; A herbarious plant; Achyranthus aspera; the prickly chafflower.
ଶିଖରୀ; ଶିଖରୀ;
ସମ୍ଭୂକ; ଖରମଞ୍ଜରୀ;
ଅପାଙ୍କ ।

ଅପାମ୍ପତି—ସଂ. ବ. (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ସଂ. ଅପାମ୍—ଜଳରାଶିର+ପତି)—
Apāmpati ୧ । ସରତ୍‌ପତ୍ତି; ସରତାଂପତ୍ତି; ସାଗର; ସମୁଦ୍ର—1. The Sea; ocean.
୨ । ବରୁଣ ଦେବତା—2 The God of the ocean; Baruṇa.

ଅପାୟ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ସ୍ଥାନାନ୍ତର+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—୧ । ବିପଦ—1. Calamity.
Apāya (ଅପାୟୀ—ବିପତ୍ତିଗ୍ରସ୍ତ) ୨ । କ୍ଷତି—2. Danger; loss
୩ । ସ୍ଥାନଭ୍ରଂଶ—3. Loss of position.
୪ । ଚଳନ—4. Movement.
୫ । ବିନାଶ—5 Destruction.
୬ । ଧ୍ୱଂସ—6. Ruin.
୭ । ବିଘ୍ନ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—7. Obstacle; obstruction,
୮ । ପଳାୟନ—8. Fleeing away
୯ । ମୃତ୍ୟୁ—9. Death.
୧୦ । ସ୍ଥାନତ୍ୟାଗ—10. Leaving a place.

ଅପାୟନ—ସଂ. ବ. (ଅପ+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Apāyana ପଳାୟନ—Fleeing away.

ଅପାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପାୟ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Apāyī ୧ । ଅପାୟଯୁକ୍ତ; ବିପନ୍ନ—1. Involved in danger.
୨ । କ୍ଷୟର—2. Subject to decay.

ଅପାର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ପାର=ସୀମା)—
Apāra ୧ । ଅସୀମ—1. Unbounded; boundless; limitless.
୨ । ଅନନ୍ତ—2. Indefinite.
୩ । ଅକୂଳ—3. Shoreless.
୪ । ଅଗାଧ—4. Unfathomable.
୫ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତି ବହୁତ (ସମୟ)—5. Very long (time)
ଅପାର ବେଳେ ଖତେଇ ହୋଇ ପୁଣି ଉଠେ । ପାଭାମ୍ବର. ନୂଆ ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ ।
୬ । ଅକଳନ୍ତ—6. Countless.
୭ । ଅତି ବଡ଼—7. Very big; very large.
ଅପାର ଜଳ ଭାକୁ ଭୋଳଇ ଯୁବଗା । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦଃ ।

ଅପାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ପୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Apāraka ଅପାରଗ (ଦେଖ)
(ଅପାରକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Apāraga (See)

ଅପାରକାଳ—ସ. ବ. (ଅପାର=ଅତ୍ୟଧିକ+କାଳ) ବହୁଦିନ—
Apārakāla Long time.
ଉତ୍ତ ଭାଲ, ଘୋଡା ଶାଳ, ରୁଅ ଦେଖାଲ, ଚଣ୍ଡି ଦେଖାଲ,
ଘରଣୀ ଦେଖାଲ, ଭେବେ ସେ ଦର ଯାଏ ଅପାରକାଳ—ଉଗ ।
ଦେ. ଅ— ବହୁକାଳ ପାଇଁ—For a long time.
ଏବେ ସାଧିଲୁଁ ସେବା ଦର; ଅପାରକାଳ ଦେହ ଧର ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅପାରଗ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ପାରଗ)—
Apāraga ୧ । ଅସମର୍ଥ—1. Incapable.
(ଅପାରଗତା—ବ) ୨ । ଅକୃତ୍ୟକୃତ—2. Inefficient.
(ଅପାରଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଅନଭିଜ୍ଞ—3. Ignorant
୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—Incompetent.

ଅପାରଣ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅ+ପାରଣା)—ଯାହା ପାରଣା ନୁହେଁ—
Apāraṇa Non conclusion of a religious vow.
ଜଳ ପାରଣା ଅପାରଣ; ଏ ଅବ ଜଗନ ବଚନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୨ ।

ଅପାରୁଅପାର—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅପାରର ଦ୍ୱିରୁ; ଅପାର ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ବେଶି; ତୁଳନା କର—ଢଜାରୁଢଜାର)—
Apāruapāra ଅନେକାନେକ ୧ । ଅସଙ୍ଖ୍ୟ; ବହୁତ—1. Uncountable.
ବହୁତାୟତ ୨ । ଅନେକାନେକ; ଅତ୍ୟଧିକ—2. Multitudinous; too numerous; too much.

ଅପାରୁଁଅପାର—ଦେ. ବିଣ—ଅପାରୁଅପାର (ଦେଖ)
Apāruñapāra — Apāruapāra (See)

ଅପାର୍ଥ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଗତ+ଅର୍ଥ)—
Apārtha ୧ । ବ୍ୟର୍ଥ; ବିଫଳ—1. Fruitless.
(ଅପାର୍ଥତା—ବ) ୨ । ନିରର୍ଥକ—2. Meaningless.
୩ । (ଅ+ପାର୍ଥ) ପାର୍ଥ ବା ଅର୍ଜୁନ ଶୂନ୍ୟ (ପୃଥ୍ୱୀ)—3. Deprived of the warrior Arjuna.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବହୁ' ଦେଖିବେ ।

ଅପାର୍ଥିବ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ପାର୍ଥିବ)—୧ । ସାଧାରଣ ପାର୍ଥିବ ନୁହେଁ—
Apārthiba 1. Not worldly.
୨ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ—2. Heavenly.
୩ । ଐଶ୍ୱରିକ—3 Divine.
୪ । ବିଷୟସୁଖ ବା ବାସନାମୁକ୍ତ—
4. Free from worldly pleasures or desires.

ଅପାଲକ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅ + ପାଲ ଧାତୁ ;—
Apālaka ୧ । ଅନାବୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ଦେଶର ଶସ୍ୟହାନି—
1. Failure of crops due to drought.
ସାତ ବର୍ଷ ଯାଏ ପୃଥ୍ୱୀ ଇନ୍ଦ୍ର ନ ପାଇନ୍ତେ;
ଅପାଲକ ସକାଶରୁ ଲୋକେ ଦୁଃଖ ପାନ୍ତେ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।
୨ । ଅନାବୃଷ୍ଟି ; ମରୁଡ଼ି—2. Drought.
ପଞ୍ଚ ବର୍ଷ କାଳ ଅପାଳକେ ଦେଶ ହୋଇ ଗଲ୍ଲ ନାରଖାର—
ସ୍ୱଯାଳାଥ. ପାଣ୍ଡବ ।
୩ । ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଯଥା ସମୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ—3.Want of seasonable showers.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟ ବା ଦେଶରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ କ୍ରମେ ବୃଷ୍ଟି ନ ହେବାରୁ ଫସଲ ହୁଏ ନାହିଁ—
1. (a country) Which does not get seasonable rain.
ବାର ବର୍ଷ ଯାଏ ରାଜ୍ୟ ହେବ ଅପାଳକ । ବଶୁନାଥ. ବଚନ୍ଦ୍ରସାମୃତ ।
୨ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବହୁକାଳ ବର୍ଷା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
2. Rainless (country).
ଅପାଳକ ଘଇଚରେ ବହୁତ ଲଷେ ଝଙ୍କା—ଭଗ ।
୩ । ବର୍ଷାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଶସ୍ୟହୀନ (ଦେଶ)—
3. (a country) Suffering from scarcity of food-grains owing to want of rain.

ଅପାଲଙ୍କ—ସ. ବି—ଗୁଲୁଞ୍ଚାଜାତୀୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Apālaṅka Cassia Fistula (M. W.)

ଅପାଲତ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅ + ଗତ୍ୟାଦ୍ୟର୍ଥ; ଗ୍ରା. ପାଲ୍‌ଟ୍)
Apālata ୧ । ଅମୋଘ; ଅବ୍ୟର୍ଥ (ଶର)—
ଅମୋଘ 1. Unerring.
ଅଚ୍ୟୁତ ୨ । ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ—2. Unchangeable.
ଲେଉଟ ନ ଗଢ଼େ ସେ ଯେ ଅପାଲତ ଚୁହ୍ନ । ପ୍ରାତୀ. ଚତୁଷ୍ଟଜରୂପଶୀତା ।
୩ । ଅବଦଳ; ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ବଦଳ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—3. Unexchangeable.
୪ । ଅଣବାହୁଡ଼; ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦ ନ କରି କଦାପି ଫେରେ ନାହିଁ—4. Unreturning.
୫ । ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—
5. Irremediable; that which cannot be undone.

ଅପାଲୃତ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ. ଗ୍ରା. ଅ + ପାଲୃଟ୍)—
Apālatā ୧ । ଅପାଲତ (ଦେଖ)—1. Apālata (See)
୨ । ଯେଉଁ ଲୁଗାକୁ ପିନ୍ଧିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପାଲଟି ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ପିନ୍ଧା ପିବା ପରେ ପାଲଟା ହୋଇ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଲୁଗାକୁ ଖୁଡ଼ ପିନ୍ଧିବା ଲୋକ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରି ନାହିଁ—
2. Unchanged (cloth); (cloth) which has not been changed or put off by the wearer.

ଅପାଳନ—ସ. ବି. (ନ + ପାଳନ)—୧ ପାଳନର ଅଭାବ—
Apālana 1. Want of breeding.
୨ । ଆଦେଶର ଲଙ୍ଘନ—
2. Disobedience or non-carrying out of orders.
୩ । ବ୍ରତାଦିର ନିୟମ ରକ୍ଷା ନ କରିବା—
3. Breach of religious vows.
୪ । ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ—4. Breach of promise.

ଅପାଲମ୍ବ—ସଂ.ବି. (ଅପ+ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ; ଯାହା ପଛରେ ଲମ୍ବି
Apālamba ହୋଇଥାଏ)—୧ । ଶଗଡ଼ ବା ଗାଡ଼ିର ପଛଭାଗ—
1. The back side of a cart.
୨ । ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡା—2. The back side beam of a cart.

ଅପାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ଅପ + ଆଶ୍ରୟ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ରାତପ; ଗୁନ୍ଥୁଆ—
Apāśraya 1. Canopy; awning.
(ଅପାଶ୍ରୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପଗତ ହୋଇ ଅଛି ଆଶ୍ରୟ ଯାହାର)—୧ । ନିରାଶ୍ରୟ—1. Helpless.
୨ । ଅଧୀନ; ଆଶ୍ରିତ—2 Dependent;subservient.

ଅପାସଙ୍ଗ—ସ. ବି. (ଅପ+ଆ+ସଙ୍ଗ)—୧ । ତୂଣୀର; ଶରମୁଣା—
Apāsaṅga 1. Quiver.
୨ । ବିଷଲିପ୍ତ ଶର—2. Poisoned arrow.
ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ତରାଜୁର ଦୁଇ ପଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ କିଛି ବୈଷମ୍ୟ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଓଜନ କରିବା ଯନ୍ତ୍ରରେ ପାସଙ୍ଗ ନାହିଁ—
A weighing scale which is free from any difference between the two scale-pans.

ଅପାସନ—ସ. ବି.(ଅପ + ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା + ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Apāsana ୧ । ମରଣ; ମୃତ୍ୟୁ—1. Death.
(ଅପାସୁ—ବିଣ) ୨ । ମାରଣ; ବଧ—2. Murder; killing.
୩ । ଅପକ୍ଷେପଣ; ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗିବା—
3. Throwing.
୪ । ଦୂରୀକରଣ—4. Removal.
୫ । ପରାଜୟକରଣ—5. Vanquishing.
୬ । ଅବଜ୍ଞା—6. Disrespect.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଐ	ଓ	ଔ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଡ଼	ଢ଼ଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଔ	ଂ	ଃ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଙ	ଜ୍ଞ

ଅପାସରଣ—ସଂ. ବ. (ଅପ + ଆ + ସୃ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + ଭାବ. Apāsaraṇa ଅନ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—1. Departure.
(ଅପାସୃତ—ବିଣ) ୨ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗମନ—
2. Going to another place.

ଅପାସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ଅସ ଧାତୁ = କ୍ଷେପଣ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Apāsta ୧ । ପରାଜିତ; ନିରସ୍ତ—1. Vanquished.
(ଅପାସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବଜ୍ଞାତ—2 Slighted.
(ଅପାସନ—ବି) ୩ । ମୃତ—3. Dead
୪ । ହତ—4. Killed.

ଅପାହରଣ—ସଂ. ବ (ଅପ + ଆ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Apāharaṇa ୧ । ଆକର୍ଷଣ—1. Attracted.
(ଅପାହୃତ—ବିଣ) ୨ । ବଳପୂର୍ବକ ଗ୍ରହଣ—2. Snatching away; taking by force.
୩ । ଅପନୋଦନ—3. Assuaging.

ଅପି—ସଂ. ଅ. (ଅ + ପି ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କ୍ୱିପ୍)—
Api ୧ । ମଧ୍ୟ; ବି—1. Even; too.
୨ । ଆହୁରି—2. Also.
୩ । ଏବଂ—3. And.
୪ । ପୁନଶ୍ଚ—4. Again.

[ଏହି ଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ଅବ୍ୟୟ ସଙ୍ଗେ ଲାଗି ଏହା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ବଙ୍ଗଳାରେ ଏହି ଶବ୍ଦ 'ଓ', ହିନ୍ଦୀରେ 'ଭି' ଓ ଓଡ଼ିଆରେ 'ବି' ଆକାର ଧାରଣ କରେ ଯଥା; 'ତା ପୁଅ ବି ଭାର ଶତ୍ରୁ' । ଏହି 'ଅପି' ସଂସ୍କୃତରେ ନିମ୍ନ-ଲିଖିତ ଭାବରେ ଓ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—ସମ୍ଭାବନା, ନିଶ୍ଚୟ, ସନ୍ଦେହ, ପ୍ରଶ୍ନ, ତର୍କଣା, ସମୁଚ୍ଚୟ, ନିନ୍ଦା ଓ ଅନୁଜ୍ଞା । ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଏଥିର ବ୍ୟବହାର ଯଥା—ଅପିତ, ଅପିତୁ, ତଥାପି, ଯଦ୍ୟପି, ଅଦ୍ୟାପି, ତଦପି ।]

ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ପୁଂ—ଅପର୍ତ୍ତି ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—
Name for calling Aparti.
ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପ୍ସରୀନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକ ନାମ—
Name for callling Apsarā.

ଅପିଆ—ଦେ.ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପୀତ)—୧ । ଯେ ଜଳ ପାନ କରି Apiā ନାହିଁ—1. One who has not drunk water.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅଣଖିଆ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଦୃଶରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
୨ । ଯାହା ପାନ କରାଯାଇ ନାହିଁ—2. Undrunk.
ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅପେୟ)—
ଅପେୟ; ଯାହା ପିଇ ହୁଏ ନାହିଁ—Undrinkable.
ଦେ. ବ. ପୁଂ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—
ଅପର୍ତ୍ତି ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—
A name for calling Aparti.

ଅପିଆଅଣିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସମ୍ବଲର) (ସଂ. ଅପୀତ ଓ Apiāakhiā ଅ + ଖାଦ ଧାତୁ)—ଅଖିଆଅପିଆ; ଯେ ଖିଆ ନାଖେୟେ ନାପିଏ ପିଆ କରି ନାହିଁ; ଅଭୁକ୍ତ ଓ ଅପୀତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ନେଇ ଖାପୋକର (a person) Who has taken no food or drink.

ଅପିଚ—ସଂ. ଅ. (ଅପି + ଚ)—୧ । ଏବଂ ମଧ୍ୟ; ଆହୁରି ମଧ୍ୟ—
Apicha 1. And also.
୨ । ଏବଂ ପୁନଶ୍ଚ—2. And again.

ଅପିତୁ—ସଂ. ଅ. (ଅପି + ତୁ)—୧ । ତଦ୍ଭିନ୍ନ ମଧ୍ୟ—1. But also.
Apitu ୨ । ପରନ୍ତୁ—2. On the other hand.
୩ । କିନ୍ତୁ—3. But.
୪ । ପୁନଶ୍ଚ ମଧ୍ୟ—4. And again.
୫ । ଏବଂ ମଧ୍ୟ—5. And also.
୬ । ଯଦି—6. If.
୭ । ଯଦି ସ୍ୱୀକାର; ଯେବେ ବି—7. Even if.
୮ । ଯଦି ମଧ୍ୟ—8. If also.
୯ । ଆହୁରିବି—9. Besides; moreover.

ଅପିଧାନ—ସଂ. ବ. (ଅପି + ଧା ଧାତୁ + ଅନ)—
Apidhāna ୧ । (+ ଭାବ. ଅନ) ତିରୋଧାନ—
(ଅପିହିତ—ବିଣ) 1. Disappearance.
୨ । (+ କରଣ. ଅନ) ସରପୋଷ—2. Lid.
୩ । ଆଚ୍ଛାଦନ; ଘୋଡ଼ଣୀ; ଆବରଣ—3. Covering.
[ଦ୍ର—ଏହି 'ଅପି' ଉପସର୍ଗ ଯୁକ୍ତ ପଦର 'ଅପି' ସ୍ଥାନରେ ବିକଳ୍ପରେ 'ପି' ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅପିର ଅ ଲୋପ ହୁଏ; ଅପିଧାନର ବିକଳ୍ପରୂପ 'ପିଧାନ' ।]

ଅପିନଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପି + ନହ ଧାତୁ = ବାନ୍ଧିବା + କର୍ମ. ତ)—
Apinaddha ୧ । ପରିହିତ; ପିନ୍ଧାଯାଇ ଥିବା—
1. Worn; put on.
୨ । ଦେହରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା (ଯୋଷାକ; ସାଞ୍ଜୁ; ଲୁର୍ତ୍ତି)—2. Tied to the body.
[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ 'ପିନ୍ଧିବା'; 'ଅପି'ର ବିକଳ୍ପ ଆକାର ପି ।]

ଅପିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—୧ । ରାଜି ହେବା; ମଞ୍ଜିବା—
Apibā 1. To agree; to consent.
୨ । ନିଜର ଦୋଷ ବା ଅପରାଧକୁ ମାନିବା; ସ୍ୱୀକାର କରିବା · ଏକରାର କରିବା—
2. To admit or confess one's guilt.

ଅପିଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (କଟକିଆ; ଇଂ. ଆପୀଲ୍)—
Apil ୧ । ନିମ୍ନ ଅଦାଲତ ବା ବାଦୀପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କ ଗୃହୀତ ବା ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ବିବେଚନାରେ
ଅପିଲ ଉପରସ୍ଥ ବାଦୀପ୍ରତିବାଦୀଠାରେ ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥନା—
ଅପିଲ 1. Appeal to a higher court against the decision of a lower court.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ନମ୍ନ ଅଦାଲତଙ୍କ ଫଏସଲ ବରୋଧରେ ଉପରସ୍ଥ ଅଦାଲତଙ୍କଠାରେ ବଶ୍ୱର ପ୍ରାର୍ଥନା ପାଇଁ ଦାଏର କରିବା ମକଦ୍ଦମା—

2. An appeal; a case in which an appeal has been made to a higher court.

ଅପିଲ ଅଦାଲତ—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍ + ଫା. ଅଦାଲତ୍)—୧ । ଅପିଲ ମକଦ୍ଦମା ବଶ୍ୱର କରିବା ଦାବମଙ୍କ କଚେର—

Apil adālata
ଆପିଲ ଆଦାଲତ
अपिल अदालत

1. Court house of an appellate court

୨ । ଅପିଲ ବଶ୍ୱର କରିବା ଦାବମ—

2. The court of appeal; a judge sitting in appeal; appellate court.

ଅପିଲ ଉଜୁହାତ୍—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍ ଓ ଫା. ଅଜୁହାତ୍)—ଅପିଲ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତରଫରୁ ଅପିଲ ଦରଖାସ୍ତରେ ଲେଖାଥିବା ଦଫା ବା କାରଣମାନ—Memo of appeal; a statement containing the grounds of appeal.

Apil ujubāt
ଆପିଲ ଅଜୁହାତ୍
अपिल अजुहात

ଅପିଲ କରିବା—ଦେ. କି. (ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ)—ନମ୍ନ ଅଦାଲତଙ୍କ ଫଏସଲ୍ଲ ବରୋଧରେ ଉପରସ୍ଥ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାର ମକଦ୍ଦମାର ପୁନର୍ବିଚାର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—To appeal.

Apil karibā
ଆପିଲକରା
अपिलकरना

ଅପିଲକୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍+କୋର୍ଟ)—ଅପିଲ ଅଦାଲତ (ଦେଖ)

Apilkot
ଆପିଲକୋଟ
अपिलकोरट

Apila adālata (See)

ଅପିଲଖୁଲାସା—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍+ଫା. ଖୁଲ୍ଲସା)—୧ । ଅପିଲ ଉଜୁହାତ୍ (ଦେଖ)

Apilkhulāsā
ଆପିଲଖୁଲାସା
आपिलखुलासा

1. Apila ujuhāt (See)

୨ । ଅପିଲ ଉଜୁହାତରେ ଦଫାୱାରୀ ଦୋଇ ଲେଖା ଥିବା କାରଣମାନ—2. Grounds of appeal.

ଅପିଲଣ୍ଟ—ବୈଦେ.ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପେଲ୍ଲଣ୍ଟ୍)—ଅପିଲ କରିବା ପକ୍ଷ—Appellant.

Apilant
ଅପିଲାଣ୍ଟ
आपिलाण्ट
(ରାଖାଦଣ୍ଡ—ବପକ୍ଷବ)

ଅପିଲଦାଏର୍—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ;ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍+ଫା. ଦାୟେର୍)—ନମ୍ନ ଅଦାଲତଙ୍କ ବଶ୍ୱର ବରୁଦ୍ଧରେ ଉପରସ୍ଥ ଅଦାଲତରେ ଅପିଲ ଉଜୁହାତର ଦାଖଲ—Filing of an appeal.

Apildāer
ଆପିଲଦାୟେର
अपिलदायेर

ଅପିଲଫଇସଲ୍— ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ.ଆପ୍ପୀଲ୍+ଫା.ଫଯ୍ସଲ୍)—ଅପିଲ ମକଦ୍ଦମାର ବଶ୍ୱର ପରେ ଶେଷ ମୀମାଂସା—Disposal of an appeal

Apilphaisal
ଆପିଲଫୟସଲ
अपिलफयसल

ଅପିଲଫଇସଲା—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍+ଫା.ଫଯ୍ସଲା)—ଅପିଲ ଅଦାଲତଙ୍କ ବଶ୍ୱର ମୀମାଂସାର ବଷୟ-ମାନଙ୍କର ବସଦ ବର୍ଣ୍ଣନ ବା ଲେଖ୍ୟ—Decree of the appellate court.

Apilphaisalā
ଆପିଲଫୟସଲା
अपिलफयसला

ଅପିଲମିଆଦ୍— ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍ + ଫା.ମିୟ୍ଯାଦ୍)—ନମ୍ନ ଅଦାଲତଙ୍କର ମୀମାଂସା ତାରଖଠାରୁ ଗଣାଯିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ, କ ଯହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଅପିଲ ଦାଏର ନ ହେଲେ ପରେ ଅପିଲ ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସରକାର ଆଇନ୍ କରଅଛନ୍ତି-Limitation of time for filing an appeal.

Apilmiād
ଆପିଲମେୟାଦ
अपिलमियाद्

ଅପିଲରାଏ—ବୈଦେ. ବ. (କଚରଆ; ଇଂ. ଆପ୍ପୀଲ୍+ଫା. ରାଏ)—ଅପିଲ ଅଦାଲତଙ୍କ ବଶ୍ୱର ନଷ୍ପତ୍ତି ଲେଖ୍ୟ—Appellate judgement.

Apilrāe
ଆପିଲରାଏ
अपिलकोराय

ଅପିଲଶୁଣାଣି—ଦେ. ବ (କଚରଆ)—ଅପିଲ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାର ଅପିଲଣ୍ଟ ଓ ରାଖାଦଣ୍ଡକଠାରୁ ଜବାବଶୁଆଲ ଶୁଣିବା କ୍ରିୟା—The hearing of an appeal.

Apilsunāni
ଅପିଲଶୁନାନୀ
अपिलशुनानी

ଅପିହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପି+ ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆଚ୍ଛାଦିତ; ଘୋଡ଼ାଅ ଦୋଇ ଥିବା—1. Covered

(ପିହିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ତରୋହିତ—2. Vanished; disappeared.

Apihita

ଅପୁଅ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପୁତ୍ରକ)— ଅପୁତ୍ର; ପୁତ୍ରହୀନ—Sonless.

Apua
ଅପୁତ୍ରକ
निपुता; अपुत

ଅପୁଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପୁତ୍ରକ)—୧ । ଅପୁତ୍ରକ—1. Sonless,

୨ । ନଃସନ୍ତାନ—2. Childless; issueless.

Apuā
ଅପୁତ୍ରକ
अपुत; निपुता

ଅପୁଚା— ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ତନ୍ତୁଳ ମଞ୍ଜି—The seed of tamarind.

Apuchā

ଅପୁଚ୍ଛ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପୁଚ୍ଛ)—ପୁଚ୍ଛହୀନ; ଯାହାର ଲାଙ୍ଗୁଳ ନାହିଁ—Tailless.

Apuchchha
(ଅପୁଚ୍ଛା —ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପୁଚ୍ଛକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପୁଚ୍ଛ +କ)—ଲାଙ୍ଗୁଳହୀନ—Tailless.

Apuchchhaka
(ଅପୁଚ୍ଛିକା —ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉ	ନ୍ତ

ଅପୁଚ୍ଛା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପୁଚ୍ଛ + ଆ)—ଶିଂଶପାବୃକ୍ଷ—
Apuchchhā ଶିଶୁଗଛ (ଦେଖ)
The Sisu tree (See)
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପୁଚ୍ଛର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Apuchchha.

ଅପୁଚ୍ଛାଙ୍କୁର—ସଂ. ବ. (ବହ୍ମାନପରଭାଷା) (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପୁଚ୍ଛାଙ୍କୁର, ଯାହାର ପୁଚ୍ଛାଙ୍କୁର ନାହିଁ)—ପୁଚ୍ଛହୀନ ଉଭୟଚର ପ୍ରାଣୀ (ଯଥା—ବେଙ୍ଗ; କଇଅ)—
Apuchchhāṅkura Tailless animals; Anura.
[ଦ୍ର—ଏହି ଜାତୀୟ ଜୀବମାନଙ୍କର ମସ୍ତକ ପ୍ରଶସ୍ତ, ମୁଖବ୍ୟାଦାନ ବୃହତ୍; ପଛ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ଆଗ ଗୋଡ଼ ସାନ ଓ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନର ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ—ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବାଦ ଅଧ୍ୟାନ ।]
(ଅପୁଚ୍ଛାଙ୍କୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପୁଚ୍ଛହୀନ—Tailless.

ଅପୁଚ୍ଛୀ—ସଂ. ବ. (ବହ୍ମାନପରଭାଷା; ଅ+ପୁଚ୍ଛିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Apuchchhī ଅପୁଚ୍ଛାଙ୍କୁର (ଦେଖ)
(ଅପୁଚ୍ଛିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Apuchchhāṅkura (See)
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପୁଚ୍ଛହୀନ—Tailless.

ଅପୁଚ୍ଛା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁର)ବ – ୧ । ଅନାଦର—1. Disregard.
Apuchhā ୨ । ଅସମ୍ମାନ—2. Disrespect.
ଯାକେ କେଉଁ ପୁଛେ ନା ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ.ଅପୃଷ୍ଟ)—୧ । ଅପୃଷ୍ଟ; ଯାହାକୁ
(ଅପୁଚ୍ଛୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କେହି ପଚାରି ନ ଥାଏ—1. Unasked.
୨ । ଅନାହୂତ—2. Uncalled.
୩ । ଅନନୁରୁଦ୍ଧ—3. Unrequested.
୪ । ଅଣଡାକିଲା; ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—4. Uninvited.

ଅପୁତ୍ର—ସଂ. ବ. ପୁ. (ଅ=ହୀନ+ପୁତ୍ର)—ଜୁପୁତ୍ର; ଅଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର—
Aputra Unworthy son.
(ଅପୁତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପୁତ୍ରହୀନ—Sonless.

ଅପୁତ୍ରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ପୁତ୍ର+କ)—
Aputraka ପୁତ୍ରହୀନ—Sonless.
(ଅପୁତ୍ରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପୁତ୍ରିକ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅପୁତ୍ରକ)—ଅପୁତ୍ରକ (ଦେଖ)
Aputrika Aputraka (See)
ଯାହାଁକି ଅପୁତ୍ରିକ ହେବେ ସେ ମହାଭାଗ । ରୁକ୍ମିଣୀହ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପୁତ୍ରିକ)—
ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବଂଶରକ୍ଷାକାରୀ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତା କନ୍ୟା ନାହିଁ—The father of a daughter not fit to be adopted for producing a son.

ଅପୁନରାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅ+ପୁନରାବୃତ୍ତି)—
Apunarābṛutti ୧ । ପୁନର୍ବାର ଫେରି ନ ଅସିବା—
(ଅପୁନରାବୃତ୍ତ—ବିଣ) 1. Not coming back.
୨ । ନିର୍ବାଣ; ମୁକ୍ତି; ମୋକ୍ଷ—2. Salvation.
ସଂ. ବିଣ—ପୁନର୍ଜନ୍ମହୀନ—Free from rebirth.

ଅପୁନର୍ଭବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ପୁନର୍ଭବ)—୧ । ପୁନର୍ଜନ୍ମହୀନ—
Apunarbhaba 1. Exempt from rebirth
(ଅପୁନର୍ଭବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିର୍ବାଣମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ; ନିର୍ବାଣମୁକ୍ତ—
2. One who attains final salvation from the world.
ବି—ସଂସାରରେ ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମ ନ ହେବା—
Final salvation from the world.

ଅପୁରିଦିନ—ଦେ. ବି. (ଅ+ପର+ଦିନ; ସଂ. ଅପରେଦ୍ୟୁସ୍)—ପଅର
Apuridina ଦିନର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ; ଆଜିଠାରୁ ଗଣିଲେ
ଅପରଶୁ ଚତୁର୍ଥ ଦିବସ;ଅପରଶ୍ୱଃ; ଅପରେଦ୍ୟୁଃ—The 4th
ଅତର୍‌ସା day counting from today.

ଅପୁରୁବ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପୂର୍ବ)—ଅପୂର୍ବ (ଦେଖ)
Apuruba Apūrba (See)
ଅପୂର୍ବ ଅପରୂପ ଅପୁରୁବ ରୂପ ବରୋଦ୍ଦନ । ମଧୁସୂଦନ. ବନ୍ଦନଗାଥା ।
ଅପୂରବ

ଅପୁରୁଷ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନଞର୍ଥ+ପୁରୁଷ)—୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ; ଅଯୋଗ୍ୟ
Apurusha ବ୍ୟକ୍ତି—1. An unworthy person.
୨ । କୁତ୍ସିତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An evil person.
୩ । ଭୀରୁ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A coward.
(ଅପୁରୁଷତା—ବ) ବିଣ—୧ । ଅମନୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
1. Amanushya (See).
୨ । ଭୀରୁ—2. Cowardly.
୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ—3. Worthless.
୪ । କୁତ୍ସିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—4. Evil (person)
୫ । ଅଣପୁରୁଷା—5. Impotent.

ଅପୁରୋଦନ୍ତୀ—ଦେ. ବ. (ବହ୍ମାନପରଭାଷା)—
Apurodantī ପୁରୋଦନ୍ତ ବା ଅଗ୍ରଦାନ୍ତ ନ ଥିବା ପ୍ରାଣୀ
(ଯଥା—ଗିପୀଲିକାଭୂକ୍ ; ବଜ୍ରକାୟତା)—(Physiology)
Edentata.

ଅପୁଷୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ + ପୁଷିତା)—୧ । ଅପୁଷ୍ପା ୨ (ଦେଖ)
Apushī 1. Apushpā 2 (See)
୨ । ଋତୁସ୍ରାବ ନା ସ୍ତ୍ରୀ—
2. (a woman) In whom menses do not appear at all.
ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଋତୁସ୍ରାବ ନା ସ୍ତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଦୌ ଋତୁମତୀ ହୁଏ ନାହିଁ—A woman in whom menses do not appear at all.

ଅପୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପୁଷ୍ଟ)—
Apushṭa ୧ । ଶୀର୍ଣ—1. Lean.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିନ୍ଦୁର ବସଉଛ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— "ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

(ଅପୁଷ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପରିପୁଷ୍ପ; ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଢ଼ି ନାହିଁ—2. Not fully developed; undeveloped.

ଅପୁଷ୍ଟତା—ସ. ବ—ଅର୍ଥଦୋଷବିଶେଷ—A defect in composition when the word does not promote or support the sense.
Apushṭatā
[ମୁଖ୍ୟାର୍ଥର ଅନୁପଯୋଗୀ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ପ୍ରଯୋଗ କଲେ ଅପୁଷ୍ଟତା ଦୋଷ ହୁଏ]

ଯଥା—ଅସ୍ତ ହେଲେ ରବ ପ୍ରହରକ ବନ୍ଦନଶି, ତାଙ୍କସମ୍ବ ଦ୍ୱାର ପିନ୍ଧ ଅହିଲ ରଜନୀ ।
ଭୂଲନଶି. ଅଳଙ୍କାର ଉରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅପୁଷ୍ପ—ସ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପୁଷ୍ପ)—ଅପୁଷ୍ପକ (ଦେଖ)
Apushpa Apushpaka (See)
(ଅପୁଷ୍ପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପୁଷ୍ପକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପୁଷ୍ପ+କ, ବଳ୍ପାନପରଭ୍ରଷ୍ଟା)—
Apushpaka (ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ) ଯେଉଁ ସକଳ ବୃକ୍ଷର ପୁଷ୍ପ ହୁଏ
(ଅପୁଷ୍ପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—(Botany) Cryptogam.

ଅପୁଷ୍ପଫଳ— ସ. ବଣ. (ବଳ୍ପାନପରଭ୍ରଷ୍ଟା)—
Apushpaphala ଫୁଲ ନ ହୋଇ ଫଳ ଧରିବା ଗଛ (ଯଥା—ପଣସ, ଡମ୍ବିର, ଉଦୁମ୍ବର)—Trees which bear fruits without flower.

ସ ବ—୧ । ପଣସ ଗଛ—1. Jack tree.
୨ । ଡମ୍ବିର ଗଛ—2 Fig tree.

ଅପୁଷ୍ପଫଳଦ—ସ. ବଣ. (ବଳ୍ପାନପରଭ୍ରଷ୍ଟା)—ଅପୁଷ୍ପଫଳ (ଦେଖ)
Apushpaphalada Apushpaphala

ଅପୁଷ୍ପା—ସ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ପୁଷ୍ପ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Apushpā ୧ । ଅପୁଷ୍ପର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Apushpa.
୨ । ଅରଜସ୍ୱା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. (a woman) Without menses.

ଅପୁଷ୍ପିକା—ସ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପୁଷ୍ପା (ଦେଖ)
Apushpikā Apushpā (See)

ଅପୁଷ୍ପିତ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ+ପୁଷ୍ପିତ)—ଫୁଲ ଧରି ନ ଥିବା (ଗଛ)—
Apushpita Not flowering; (tree) which does not bear flowers.
(ଅପୁଷ୍ପିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପୁଷ୍ପିତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଅପୁଷ୍ପିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Apushpitā 1. Feminine of Apushpita.
୨ । ଅରଜସ୍ୱା (ବାଳିକା)—2. (a girl) In whom menses have not appeared

ଅପୂଜକ—ତ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅପୂଜ୍ୟ)—୧ । ଅପୂଜ୍ୟ—
Apūjaka 1. Unadorable.
ଅପୂଜ୍ୟ ୨ । ଅପୂଜିତ—2. Unworshipped.
୩ । ଅସମ୍ମାନିତ—3. Not respected.

ଚଢ଼ା ନ ଥିବାରୁ ବତ୍ତେ ହୋଉ ଅପୂଜକ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂଜଣ. ୨ସ୍ୱ ।

ଅପୂଜନୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ.—ଅପୂଜ୍ୟ (ଦେଖ)
Apūjanīya Apūjya (See)
(ଅପୂଜନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପୂଜା—ସଂ. ବ.—ପୂଜା ବା ସମ୍ମାନର ଅଭାବ; ଅସମ୍ମାନ—
Apūjā Disrespect.

ତ୍ରା.ବ.—ଅପୂଜାଦେବତା (ଦେଖ)—Apūjādebatā (See)

ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅପୂଜ୍ୟ)—୧ । ଅପୂଜ୍ୟ—
1. Unadorable; unhonoured.
୨ । ଅପୂଜିତ; ଯାହାକୁ କେହି ପୂଜା କରେ ନାହିଁ—
2. Not worshipped by any one.

ଏ ତୁଚ୍ଛା ସ୍ତ୍ରିଙ୍କ ମୋଳ ହେଉ, ଅପୂଜା ହୋଇ ବନ ଯାଉ ।
ଗୋବିନ୍ଦ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ଅପୂଜାଦେବତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅପୂଜ୍ୟ+ଦେବତା)—ବଣ ବଅଁ; ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କୁ କେହି ଲୌକିକରୂପେ ପୂଜା କରେ ନାହିଁ—Sylvan Deities; Deities of the woods that receive no regular service or worship.
ବନଦେବତା

ଅପୂଜିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପୂଜିତ)—୧ । ଅସମ୍ମାନିତ—
Apūjita 1. Unhonoured.
(ଅପୂଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ପୂଜା କରି ଯାଏ ନାହିଁ—
2. Unworshipped; unadored.

ଅପୂଜ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପୂଜ୍ୟ)—୧ । ପୂଜା ବା ସମ୍ମାନର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Apūjya 1. Not fit to be honoured or respected.
(ଅପୂଜ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପୂଜିତ—2. Unworshipped.

ଅପୂତ—ସ. ବଣ. (ଅ+ପୂତ=ପବିତ୍ର)—୧ । ଅପବିତ୍ର—
Apūta 1. Unholy; impure.
୨ । ଅସଂସ୍କୃତ—2. Unconsecrated.

ଅପୂପ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଜଳ+ବପ ଧାତୁ=ବୁଣିବା; ଛିଞ୍ଚିବା+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ପିଠା—1 Cake; pudding.
Apūpa
୨ । ରୁଟି; ରୋଟିକା—2. Bread; loaf.

ଅପୂରବ—ତ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅପୂର୍ବ (ଦେଖ)
Apūraba Apūrba (See)

ଅପୂରୁବ—ତ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅପୂର୍ବ (ଦେଖ)
Apūruba Apurba (See)

ଚଉଚରବଳେ ଯେହ୍ନ ଅପୂରୁବ ଚହଁରେ ବଳଲ ମଧୁଗ ।
ଶିଶୁଙ୍କର. ଭଷାଅରଣ୍ୟ ।

ଅପୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପୂର୍ଣ୍ଣ)—୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—
Apūrṇṇa 1. Incomplete.
୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	●	ଳ

୩ । ଯାହା ପୂରଣ ହୋଇ ନାହିଁ—
3. Not full; unfilled.

ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ମିତ୍ରାକ୍ଷର—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ପଦ୍ୟରେ ଉପାନ୍ତ୍ୟ ସ୍ୱରର ମିଳନ Apūrṇṇa mitrākshara ନ ଥାଇ କେବଳ ଅନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ମିଳନ ଥାଏ—Incomplete metre.

ହୋଇ ଲବଣ୍ୟ ନଥି ରେ ପଦ୍ମ ଦୁହୁ । କ ଅମୃତେ ତୋ ଉନ୍ ଗଢିଲ ହେ ।
ମଧୁସୂଦନ. ପଦ୍ୟ ।

ଅପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ—ଫ. ବଣ. (ଅ+ପୂର୍ଣ୍ଣ+ଅଙ୍ଗ)—ଯାହାର ଅଙ୍ଗମାନ Apūrṇṇāṅga ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗଠିତ ବା ସମାପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—Having the parts or limbs not fully formed or developed.

ଅପୂର୍ବ—ସ. ବଣ. (ଅ+ପୂର୍ବ) —୧ । ଅଭୂତପୂର୍ବ—
Apūrba 1. Unprecedented

୨ । ଅଭିନବ; ନୂତନ—2. New; recent.
୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—3. Wonderful
୪ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—4. Excellent.
୫ । ଅତ୍ୟ ଉପାଦେୟ—5. Very useful.
୬ । ଅତି ସୁନ୍ଦର—6. Very beautiful.
୭ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦଜନକ—7. Very pleasing.
୮ । ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ—8. Not seen before.
୯ । ଅସାଧାରଣ—9. Uncommon; extraordinary; rare.
୧୦ । 'ଅ' ଅକ୍ଷର ଯାହା ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ (ଶବ୍ଦ)—10. (word) Having the letter 'A' prefixed to it.

ଦେ. ବଣ—ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ—Difficult to get.

ଧର୍ମ୍ମ ନ ଥିବାର ନ ହେଲେ ଲୋକ ଯାଗ
ଅପୂର୍ବ ଦେଲଣି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦବର୍ଭ୍ର ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ।

ଅପୂର୍ବପ୍ରବେଶ—ଫ. ବ. (ଅପୂର୍ବ+ପ୍ରବେଶ)—
Apūrba prabesa ୧ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରବେଶ—1. First entry.
୨ । ନୂତନଗୃହପ୍ରବେଶ—2. First ceremonial entry into a new-built house.

ଅପୃକ୍ତ—ଫ. ବଣ. (ଅ+ପୃକ୍ତ) ଅମିଶ୍ରିତ—
Aprukta Unmixed; unadulterated.

ଅପୃଷ୍ଟ—ଫ. ବଣ. (ଅ+ପ୍ରଚ୍ଛ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—ଅଜିଜ୍ଞାସିତ; ଅପୃଚ୍ଛ—
Aprushṭa Unasked

ଅପୃଷ୍ଟବଂଶୀ—ଦେ. ବଣ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା; ଅ+ପୃଷ୍ଠବଂଶ+ଇନ୍ ୧ମା. Aprushṭabaṁsī ୧ବ)–(ଜୀବବିଜ୍ଞାନ) ମେରୁଦଣ୍ଡଯୁକ୍ତ (ପ୍ରାଣୀ)—(Physiology) Invertibrata.

ଅପେକ୍ଷକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅପ+ଇକ୍ଷ ଧାତୁ+ଅକ) ଅପେକ୍ଷାକାରୀ; Apekshaka ଯେ ଅପେକ୍ଷା କରେ—Waiting.
(ଅପେକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପେକ୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅପ+ଇକ୍ଷ+ଅନୀୟ) ଅପେକ୍ଷାଯୋଗ୍ୟ;
Apekshaṇīya ଯାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରେ—Which can be awaited.

ଅପେକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (ଅପ+ଇକ୍ଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ଆ)—
Apekshā ୧ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା—1. Awaiting; waiting.
୨ । ବାସନା; ଇଚ୍ଛା; ଆକାଙ୍କ୍ଷା—
2 Desire; wish.

କ୍ଷୁଧା ପିପାସାର ଯେ ଅପେକ୍ଷା ତେଜର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅନୁ ।
୩ । ଆଶା; ଭରସା—3. Hope; expectation.
୪ । ଅନୁରୋଧ—4. Request.
୫ । ସମ୍ଭ୍ରମ; ସମ୍ମାନ; ଖାତିର—5. Respect; regard.
୬ । ପ୍ରାର୍ଥନା—6. Prayer; solicitation.
୭ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ —7. Observation.
୮ । ତୁଳନା—8. Comparison.

ଦେ. ଅ—(ପଞ୍ଚମୀ ବିଭକ୍ତିର ଠଉ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହୃତ)—
୧ । (ତୁଳନାର୍ଥକ) ଠାରୁ—1. Than
୨ । ତୁଳନାରେ—2. In comparison with.

ଅପେକ୍ଷା କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ କିଛିସମୟ ରହିବା—
Apekshā karibā ଅପେକ୍ଷା କରିବା
To wait; to await.

ଅପେକ୍ଷାକୃତ—ସଂ. ବିଣର ବଣ. (ଅପେକ୍ଷା+କୃତ)—
Apekshākṛuta ୧ । ତୁଳନାରେ (ଅଧିକତର ବା ଅଳ୍ପତର)—1. (more or less) In comparison; comparatively.
୨ । ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ତୁଳନା କରିଯିବାରେ—2 When compared to a thing or person previously mentioned.

[ଦ୍ର—କ ଖ ମଧ୍ୟରେ କ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସୁନ୍ଦର ଅର୍ଥାତ୍ ଖ ଅପେକ୍ଷା କ ସୁନ୍ଦରତର ।]

ଅପେକ୍ଷାବୁଦ୍ଧି—ଦେ. ବ. ୧ । (ମନୋବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—
Apekshā buddhi ଅନେକ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁକୁ ପୃଥକ୍‌ଭାବରେ ଚିହ୍ନା କରିବା ବା ଚିହ୍ନିବା ବୁଦ୍ଧି—
1. (Psychology) Mental discrimination of members.
୨ । ବୋଧଶକ୍ତିର ନିର୍ମଳତା—2. Clearness of understanding.

ଅପେକ୍ଷିତ—ଫ. ବଣ. (ଅପ+ଇକ୍ଷିତ=ଦୃଷ୍ଟ)—
Apekshita ୧ । ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ; ପ୍ରତୀକ୍ଷାକରାଯିବା—1. Waited.
୨ । ଇପ୍ସିତ; ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ—
2. Desired; wished for.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୨ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେଟେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଯାହାକୁ ଆଶା କରାଯାଇଥାଏ; ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—
3. Hoped for; expected.
୪ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷିତ—4. Observed.
୫ । ପୂଜିତ; ସମ୍ମାନିତ—
5. Respected; honoured; adored.
୬ । ତୁଳିତ—6. Compared.
୭ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ—7. Requested
୮ । ବିବେଚିତ—8. Considered.

ଅପେତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ = ସ୍ଥାନାନ୍ତର + ଇ ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Apeta
୧ । ଅପଗତ—1 Gone away.
୨ । ନିର୍ଗତ—2. Issued.
୩ । ତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned; deserted.
୪ । ପୃଥକ୍‌କୃତ—4. Separated.
୫ । ରୁଦ୍ଧ—5: Prevented.

ଅପେତଭଗ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପେତ = ଦୂରୀଭୂତ + ଭଗ = ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ)—ଯାହାର ସକଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି—Deprived of every thing.
Apetabhaga
ଅପେତରର ସେ ଦେ ଲାଇ, ଚଳି ସଂସାର ନ ଯଉର ।
କଳ୍ପାଥ. ଭାଗବତ. ୨୦୩. ଦାରକା ।

ଅପେତରକ୍ଷସୀ—ସଂ. ବି. [ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପେତ = ଅପଗତ ହୋଇଅଛି + ରକ୍ଷସୀ = ରକ୍ଷସୀ ପ୍ରକୃତ (ଯାହାଠାରୁ)]—ତୁଳସୀଗୁଳ୍ମ—The Holy Basil plant.
Apetarakshasī

ଅପେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପେୟ)—ପିଇବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Apeya
Undrinkable.

ଅପେରା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ଅପେରା)—ଏକପ୍ରକାର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ନାଟକାଭିନୟ—Opera.
Aperā

ଅପେରାଗ୍ଲାସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅପେରାଗ୍ଲାସ୍)—
Aperāglās
ଦୁଇଯୁଡ଼ାଯୁକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଦୂରଜ୍ଞାପକ ଯନ୍ତ୍ର (ଏହାକୁ ଧରି ଥିଏଟରକୁ ଯାଇ ରଙ୍ଗଭୂମିରୁ ଦୂରରେ ବସିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ରଙ୍ଗଭୂମିକୁ ଗ୍ରହଣରେ ରଙ୍ଗଭୂମିର ଅଭିନୟମାନ ନକଟରର ଓ ସ୍ପଷ୍ଟରର ଦେଖାଯାଏ)—
Opera-glass.

ଅପୈଠ—ଦେ. ବିଣ—(ଯେଉଁ ପାଠ) ପଢ଼ିଛି ନାହିଁ ବା ମୁଖସ୍ତ କରାଯାଇ ନାହିଁ—Not learned by heart.
Apaiṭa
ଅମୁଖସ୍ତ

ଅପୈଠ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରବଷ୍ଟ; ପ୍ରା.; ଅପଇଟ୍ଠ)—
Apaiṭha
୧ । ଅପଇଠ (ଦେଖ)—1. Apaiṭha (See)
ଅପୌଚ
୨ । ଅପଦସ୍ଥ—2. That which cannot be reached.
ଅପୈଠ
୩ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—3. Unattainable.
୪ । ଦୁର୍ଗମ—4. Impassable.

ଅପୋକତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—ଅପୋଖତ (ଦେଖ)
Apokata
Apokhata (See).

ଅପୋକ୍ତା—ଦେ. ବିଣ—ଅପୋଖତ (ଦେଖ)
Apoktā
Apokhata (See)

ଅପୋଖତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପକ୍ୱ)—୧ । ଅପକ୍ୱ—1. Unripe.
Apokhata
୨ । କଞ୍ଚା—2. Raw.
ଅପୋଖ୍‌ତ
୩ । ଅପରିପକ୍ୱ—3. Unmatured.
କଚ୍ଚା

ଅପୋଗଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. (ଅ + ପୋଗଣ୍ଡ = ଯେ ପୋଗଣ୍ଡ ନୁହେଁ; କମ୍ । ଅପ = ଅପକୃଷ୍ଟ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଡ; ନାବାଳକ; ଯେ ଉତ୍ତମରୂପେ ଗଣି ପାରି ନାହିଁ)—
Apogaṇḍa
୧ । ଶିଶୁ—1. Child; infant.
୨ । ଯେଉଁ ବାଳକର ବୟସ ୧୬ ବର୍ଷରୁ କମ ନୁହେ—
2. A boy who is not under sixteen years of age.
୩ । ସାବାଳର ବ୍ୟକ୍ତି—
3. One who has attained majority.

[ଦ୍ର—ଅପୋଗଣ୍ଡ ବସ୍ତୁ — ସ୍ୱାମୀର ସମକ୍ଷରେ ଯେବେ ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁରୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଭୋଗକରେ ତେବେ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ବସ୍ତୁସ୍ୱାମୀର ଅଧିକାର ରହିଁରୁ ଯାଇଯାଏ ଓ ଭୋକ୍ତା ତାହା ପାଇବାକୁ ଦାବୀ କରିପାରେ ନାହିଁ । ରାମଶଙ୍କର ସନ୍ ୮।୧୪୮]

ସଂ. ବିଣ—୧ । ସାବାଳର—
1. Major; having attained majority.
୨ । ଯାହାକୁ ୧୬ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଗଲାଣି—
2. Past the age of sixteen (Apte).
୩ । ଭୀରୁ—3. Timid.
୪ । ଶ୍ଲଥ; ଲୁଲିତ—4. Flaccid. (M. W)
୫ । ଯାହାର ସାଧାରଣ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକା ବା କମ୍ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଅଛି—5. (a person) Having a limb too many or too few (M.W.).
୬ । ବିକଳାଙ୍ଗ—6. Maimed; deformed.
୭ । ୫ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ—
7. Aged between 5 & 10 years.

ଅପୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ପୁଟିତ)—୧ ଅଦଗ୍ଧ—
Aporḍa
1. Unburnt.
୨ । ବହୁଦୂରସ୍ଥ—2. Very distant.
୩ । (ସଂ. ଅପୋଡ଼) ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned.
ତଳୁଚ୍ଚା ଅଙ୍ଗଟେ ଅପୋଡ଼ା ସେ ପୁଅ । ଗାରଲା, ମହାଭାରତ ।
୪ । ଯେଉଁଠାରେ କେବେ କେହି ବାସ କରି ନାହିଁ—
4. Not yet inhabited.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ତ

ଅପୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅଳ୍ପଯାକେ କେବେ ହେଲେ କେହି ନଆଁ ଲଗାଇ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଘର କର ରହି ନାହିଁ—Uninhabited country.

ଭୁଅ କର ରହିବ ଟେର ବଳ ମୋହ,
ଅପୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ ଚହିଁ ଗୁରୁଙ୍କେ ଅଛଇ । ଗୀତା. ଗୁରୁଲକ୍ଷ୍ମିଗୀତା

ଅପୋଡ଼—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ=ବରୁବ୍+ଉଦ୍ଧ ଧାତୁ=ତର୍କ କରିବା; ଉଦ୍ଧ୍ୟ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—

Apordha

(ଅପୋଦ୍ଧ—ବ) ୧ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—1. Ascertained.

୨ । ନିରସ୍ତ—

2. Repudiated;set at rest by argument.

୩ । (ଅପ+ବଦ୍ଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ; ନୀତ—

3. Removed; carried off; taken away (M. W.)

୪ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—4. Passed. (ଗ୍ଲକ୍ଟବାଦ)

୫ । ଉଦ୍ଘାଟିତ—5. Opened;laid bare (ଗ୍ଲକ୍ଟବାଦ)

୬ । ତ୍ରାସିତ—6. Frightened (ଗ୍ଲକ୍ଟବାଦ)

୭ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—7. Abandoned. (ଗ୍ଲକ୍ଟବାଦ

୮ । ବିତାଡ଼ିତ—8. Driven away (Apte).

ଅପୋଦକ—ସଂ. ବିଣ. ବୈଦିକ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ=ଅପଗତ+ଉଦକ ଯହିଁରୁ)—୧ । ନିର୍ଜଳ; ଜଳଶୂନ୍ୟ—

Apodaka

(ଅପୋଦକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Waterless (Apte)

୨ । ସାନ୍ଦ୍ର ପାତିଆ ନୁହେଁ; କାଠୁଆ—

2. Not fluid (Apte).

ଅପୋଦକା—ସଂ. ବ. (ଅପୋଦକ+ଆ)—ପୋଇଶାଗ—

Apodikā A pot herb; Basella rubra or lucida.

ଅପୋଷା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ପୋଷିତ)—ଅପୁଷ୍ଟ; ଅଲ୍ପତ; ଯାହାକୁ ପୋଷା ନ ଯାଏ—Not maintained; unsupported.

Aposhā

ବେପରବରିଶ

(ଯଥା—ମୁଁ ଏକ ଜମୃତରେ ଯେବେ ମୋ ମାଲିକଙ୍କ ପାଖରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବି ତେବେ ମୋ ପେଟ କଅଣ ଅପୋଷା ରହିବ ?)

ଅପୋଷୀ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପୁଷ୍ଟିତା)—

Aposhī ଅପୁଷୀ (ଦେଖ)—Apushī (See)

ଅପୋହ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ବରୁବ୍+ଉଦ୍ଧ ଧାତୁ=ତର୍କ କରିବା; ଉଦ୍ଧ୍ୟ. କରିବା+ଭାବ. ଅ; ଅପ+ବଦ୍ଧ ଧାତୁ +ଭାବ ଅ)—୧ । ତାଡ଼ନ; ଭଡ଼ ଦେବା—

Apoha

ଅପୋଢ଼ } ବିଣ.
ଅପୋହିତ }

1. Driving

୨ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତକରଣ—2. Removal

୩ । ତର୍କକରଣ—3. Reasoning; arguing

୪ । ତର୍କର ଖଣ୍ଡନ ବା ନିରସନ—

4. Meeting an argument; repudiation.

୫ । ଅସ୍ୱୀକାରକରଣ—5. Denying.

୬ । (ପାତଞ୍ଜଳଦର୍ଶନ) ତର୍କଦ୍ୱାରା ଭ୍ରାନ୍ତ ଜ୍ଞାନର ନିରସନ—

6. (Hindu philosophy) Establishing the fallacy of certain mistaken notions by argument.

(ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ ଅପୋଦ୍ଧନ)—

ଅପୋହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ+ଉଦ୍ଧ ବା ବଦ୍ଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Apohita ୧ । ତର୍କଦ୍ୱାରା ନିରସିତ ବା ଖଣ୍ଡିତ—

1. Met or repudiated by argument.

୨ । ବିତାଡ଼ିତ—2. Driven away.

୩ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ—3. Removed.

ଅପୌରୁଷ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅପୌରୁଷ)—ଅପୌରୁଷ (ଦେଖ)

Apaurasha Apaurusha (See).

ଅପୌରୁଷ—ସଂ. ବ. (ଅ+ପୌରୁଷ)—୧ । ଅମନୁଷ୍ୟତା—

Apaurusha 1. Unmanliness.

୨ । ଅତିମାନୁଷ କ୍ଷମତା—

2. Superhuman power (M. W.)

୩ । ଭୀରୁତା—3. Cowardice.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅମାନୁଷ—1. Unmanly.

୨ । ଅତିମାନୁଷ—2. Superhuman.

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅ+ଔପୌରୁଷ)—୧ । ଅପ୍ରଶଂସା; ନିନ୍ଦା—

ବଦନାମ; ନିନ୍ଦା *1. Blame.

ବଦ୍‌ନାମ ୨ । ଅପଯଶ; ଅପକୀର୍ତ୍ତି; ବଦନାମ—

2. Bad name; infamy

ଅପୌରୁଷେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପୌରୁଷେୟ)—୧ । ଅମାନୁଷିକ—

Apaurusheya 1 Unmanly; inhuman.

୨ । ଅତିମାନୁଷ; ଅଲୌକିକ—2. Superhuman.

୩ । ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary.

୪ । (ଅପୁରୁଷ+ଏଯ୍) ଅପୁରୁଷ ବା ଭୀରୁ ଜନୋଚିତ—

4. Cowardly; dastardly.

୫ । ଅକୃତ୍ରିମ—5. Not artificial.

୬ । ସ୍ୱାଭାବିକ—6. Natural.

ଅପ୍ପତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ଭତ୍; ଅପ୍+ପତି)—

Appati ୧ । ସମୁଦ୍ର—1. The Sea.

୨ । ବରୁଣଦେବତା—2. The God of the waters.

ଅପ୍ପା—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁଂ—ଅପା (ଦେଖ)

Appā Apā (See)

ଅପ୍ପିତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଅପ=ଜଳ+ପିତ୍ତ=ଶବ୍ଦରସ୍ଥ ଧାତୁବିଶେଷ; ଜଳ ବିଷୟରେ ଯାହା ପିତ୍ତ; ପିତ୍ତ ଧାତୁର ଶୋଷଣ କରିବା ଗୁଣ ଥିବାରୁ, ଯାହା ଜଳକୁ ଶୋଷଣ କରେ) —

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯ଼ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୧ । ଅଗ୍ନି; ନଆଁ—1. Fire.

୨ । ଚଡୁକ; ଥଲାଚଡା ଗୁଳ୍ମ—2. A plant.

ଅପ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ଅପି + ଇ ଧାତୁ ଯିବା + ଭାବ. ଅ)—

Apyaya ୧ । ଅପଗମନ; ଗଲଯିବା; ପ୍ରସ୍ଥାନ—
1. Departure.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

୩ । ବିଲଯ଼; ବନାଶ—3. Destruction.

ଅପ୍ରକଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରକଟ)—

Aprakaṭa ୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ—1. Unpublished.

୨ । ସବସାଧାରଣରେ ଅପ୍ରକାଶିତ—
2. Not made public.

୩ । ବାହାରେ ଦେଖା ନ ଯିବା—
3. Latent; not patent

୪ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ—4. Indistinct.

୫ । ଗୁପ୍ତ—5. Hidden; concealed.

ଦେ. ବିଣ—ପରଲୋକଗତ; ମୃତ—Dead; deceased.

ଅପ୍ରକଟ [ମହାତ୍ମା ଓ ସାଧୁ 'ମୃତ ହେଲେ' ବୋଲି ନ କହି ସମ୍ମାନାର୍ଥ
ଅପ୍ରକଟ ସେ 'ଅପ୍ରକଟ ହେଲେ' ବୋଲି ଲୋକେ କହିଥାଆନ୍ତି]

ଅପ୍ରକାଣ୍ଡ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରକାଣ୍ଡ —

Aprakāṇḍa ଅବୃହତ୍; ଅପ୍ରଶସ୍ତ—Not vast

ସ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଯାହାର ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବା ଗଣ୍ଡି ନାହିଁ)—

୧ । ବୁଦାଳଆ ଗୁଳ୍ମ—1. Bush.

୨ । ଗଣ୍ଡି ନ ଥିବା ଗଛ—2. Trunkless plant.

୩ । ଡିଣ୍ଡୀ; ଦାସକେରେଣ୍ଟା (ଦେଖ)
3. A shrub; Dāsakerenṭā (See)

ଅପ୍ରକାର—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Without beauty.

Aprakāra ୨ । କୁତ୍ସିତ—2. Ugly.

ଅସୁନ୍ଦର; କୁତ୍ସିତ (ମନ୍ଦ ଅର୍ଥରେ) ୩ । ଅସାଧାରଣ—

ବଦସୁରତ 3. Extraordinary (in a bad sense).

ଅପ୍ରକାରଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅପ୍ରକାର (ଦେଖ)

Aprakāriā Aprakāra (See)

ଅପ୍ରକାଶ—ସଂ. ବି—(ଅ + ପ୍ରକାଶ)—୧ । ଅନଉବ୍ୟକ୍ତି; ଦେଖା ନ

Aprakāśa ଯିବା—1 Non-appearance.

୨ । ଅପ୍ରକଟନ; ଗୋପନ—
2, Concealment, non-publication.

୩ । ଅନ୍ଧକାର—3. Darkness.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରକାଶରହିତ—
1. Not manifest.

୨ । ଅପ୍ରକଟ—2. Not published.

୩ । ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖା ନ ଯିବା—3. Obscure.

୪ । ଗୁପ୍ତ—4. Concealed; hidden.

୫ । ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ—5. Dark

ଅପ୍ରକାଶିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରକାଶିତ)—୧। ଅପ୍ରକଟ (ଦେଖ)

Aprakaśita 1. Aprakaṭa (See)

୨ । ଅପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ; ଫୁଟି ନ ଥିବା (ଫୁଲ)—
2. (flower) Not in bloom

୩ । ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଛପା ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ନାହିଁ
3. Not yet published.

୪ । ଅଦୃଶ୍ୟ—4. Invisible.

ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରକାଶ୍ୟ) —

Aprakāśya ୧ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
1 Not fit to be published.

୨ । ଗୋପନୀୟ;ସବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
2. Private; confidential.

୩ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଳରେ ସ୍ଥିତ—
3. Situated out of sight.

ଅପ୍ରକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରକୃତ)—

Aprakṛuta ୧ । ଅଯଥାର୍ଥ—1. Incorrect.

୨ । ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟା—2 False.

୩ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ—3. Unnatural.

୪ । ଅବାସ୍ତବ; କଳ୍ପିତ—4. Imaginary.

୫ । ବେଠିକ୍—5. Not real.

୬ । କୃତ୍ରିମ; ଗଢ଼ା—6. Artificial.

ଅପ୍ରଗଲ୍ଭ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ଅ + ପ୍ର ଗଲ୍ଭ)—

Apragalbha ୧ । ଯେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପି ପାରେ ନାହିଁ—
ଅପ୍ରଗଲ୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. A person who does not talk
(ଅପ୍ରଗଲ୍ଭତା—ବ much.

୨ । ନିରହଙ୍କାର—2. Free from pride.

୩ । ଲଜ୍ଜାଶୀଳ; ସଲଜ୍ଜ—3. Modest.

ଅପ୍ରଗୁଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରଗୁଣ; ଯାହାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଗୁଣ ନାହିଁ)

Apraguṇa ୧ । ଅପ୍ରକୃଷ୍ଟ; ନିକୃଷ୍ଟ —
1. Not excellent; inferior.

୨ । ବ୍ୟାକୁଳ—2. Agitated; troubled; disturbed.

୩ । ଚଞ୍ଚଳ—3. Restless.

ଅପ୍ରଘଟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ ପ୍ରକଟ)—

Apraghaṭa ଅପ୍ରକଟ (ଦେଖ)

ଅପ୍ରକଟ Aprakaṭa (See)

ଅପ୍ରଚଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ର + ଚଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Apracha̱la ଯାହା ଲୋକସମାଜରେ ଚଳେ ନାହିଁ—
(ଅପ୍ରଚଳତା—ବ) Not current.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଓ	ଔ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ଚାକ୍ଷର	ଞ	ଜ	ଣ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଞ	ଲ୍ଲ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ				ଅକାର୍ତ୍ତ୍ତ୍ତବର୍ତ୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତ୍ତି	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଷ୍ଟ	ନ୍ଦ୍ର

ଅପ୍ରଚଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରଚଳିତ)—ଅପ୍ରଚଳ (ଦେଖ)
Aprachalita Aprachala (See)

ଅପ୍ରଚାର—ଦେ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ର+ଚର ଧାତୁ+ଅ); ଯହିଁରେ ଲୋକ ବିଚରଣ କରି ନ ପାରେ)—ଅଗମ୍ୟ—
Aprachāra ବିଚରଣ କରି ନ ପାରେ)—Inaccessible; impassable.

ବଡ ମୁଣ୍ଡ ସୁଜେ ସେନ୍ ଗିରି ଅପ୍ରଚାର । ଭକ୍ତ. ମୈରେଶ୍ୱରବାସ, ୧୩୫

ଅପ୍ରଚୁର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରଚୁର)—
Aprachura ଯାହା ପ୍ରଚୁର ବା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ—(ଅପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—ବ) Insufficient

ଅପ୍ରଚ୍ଛନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ)—
Aprachchhana ୧ । ଅପରିଷ୍କୃତ—1. Uncleansed; unclean.
ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ୨ । ମଳଅ; ମଳନ—2 Dirty; foul.
ଗନ୍ଦା, ମୈଳା ୩ । ଯେଉଁ ଲୋକ ସବଦା ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ନାହିଁ—3. Of dirty habits
୪ । ଅସୁନ୍ଦର—4. Not beautiful.
୫ । କୁତ୍ସିତ—5. Ugly.
୬ । ହୀନ—6. Low; mean; wretched.

ଅପ୍ରଚ୍ଛନ ହୋଇଣ ସେ ଗାଏ ଜାତ ତୋନ୍ । ପିଲାମ୍ବଲ. ନୃସିଂହ ପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ)—
ଅପରଚ୍ଛନ ୧ । ସଜ୍ଞ ପ୍ରକାଶିତ—1. Made public
୨ । ଅନାବୃତ; ଖୋଲା—2. Open.

ଅପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଆଁ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Aprachhaniāñ ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସବଦା ପରିଷ୍କୃତ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ନାହିଁ—1. Of unclean habits.
ଅପ୍ରଚ୍ଛନା ଅପ୍ରଚ୍ଛନେଇ } —ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । କୁତ୍ସିତ; ଅସୁନ୍ଦର—2. Ugly.
ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ
ଗନ୍ଦା; ମୈଳା

ଅପ୍ରଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରଜା)
Apraja ୧ । ନିଃସନ୍ତାନ; ଆଣ୍ଟୁକୁଡ଼ା—1. Childless
(ଅପ୍ରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବନ୍ଧ୍ୟା—2. Barren; unproductive.

ଅପ୍ରଜା—ସ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପ୍ରଜ + ଆ)—୧ । ଅପ୍ରଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aprajā 1. Feminine of Apraja.
୨ । ବନ୍ଧ୍ୟା—2. Barren.
୩ । ଆଣ୍ଟୁକୁଡ଼ୀ—3. Childless.

ସ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପ୍ରଜ ଶବ୍ଦର ବିକଳ୍ପରୂପ ଅପ୍ରଜସ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ)—
ଅପ୍ରଜ; ନିଃସନ୍ତାନ—Childless.

ପୁତ୍ରେ ଅସ୍ତ ଜୁଲରେ ପ୍ରବଞ୍ଚନ ବଳା
ଥିଲେଃ ଅନୁନ ସେ ହୋଇଲେ ଅପ୍ରଜା । କୃଷ୍ଣହି. ମହାଭାରତ. ଆଦ

ଅପ୍ରଣୟ—ସଂ.ବି.(ଅ + ପ୍ରଣୟ)—୧ । ଅପ୍ରୀତି;ଶତ୍ରୁତା—1.Enmity
Apraṇaya ୨ । ବିରୋଧ—2. Opposition.

ଅପ୍ରଣୟୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ପ୍ରଣୟିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Apraṇayī ୧ । ଅସ୍ନେହୀ; ଯେ ସ୍ନେହଶୀଳ ନୁହେଁ—
(ଅପ୍ରଣୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not affable; not loving.
୨ । ଶତ୍ରୁଭାପନ୍ନ—2. Inimical.

ଅପ୍ରଣିଧାନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ପ୍ରଣିଧାନ)—ଅମନୋଯୋଗ;
Apraṇidhāna ଅନବଧାନ—Inattention.
ଅପ୍ରଣିଧାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅମନୋଯୋଗୀ—Inattentive.

ଅପ୍ରଣିହିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ପ୍ରଣିହିତ)—ଅମନୋଯୋଗୀ—
Apraṇihita Inattentive.
(ଅପ୍ରଣିହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପ୍ରତର୍କ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତର୍କ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ତର୍କ କରାଯାଇ
Apratarkya ନ ପାରେ—1. Unarguable.
୨ । ଯାହା ତର୍କଣା କରାଯାଇ ନ ପାରେ 2. Incomprehensible.

ଅପ୍ରତଥା—ଦେ.ବିଣ. (ସଂ.ଅ + ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ପରତେ ଯାଇ ନ ଥିବା;
Apratiā ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିବା—Unbelieving.

ଅପ୍ରତଥା ମନେ ମେଲ ଶୁଣି ପ୍ରତେ ଯିବ—ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମଜରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅପ୍ରତିକର—ସଂ.ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିକର)—ବିଶ୍ୱସ୍ତ—Trusted.
Apratikara

ଅପ୍ରତିକରଣୀୟ—ସଂ.ବିଣ.(ଅ + ପ୍ରତିକରଣୀୟ)—୧ । ଯାହାର ପ୍ରତିକାର
Apratikaraṇīya ବା ପ୍ରତିବିଧାନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ; ଅପ୍ରତିବିଧେୟ— 1. Irretrievable.
୨ । ଚିକିତ୍ସା ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଶାନ୍ତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ; ଅଚିକିତ୍ସ୍ୟ—2. Irremediable.
(ଏହାର ଅନ୍ୟ ଆକାର ଅପ୍ରତୀକରଣୀୟ)

ଅପ୍ରତିକାର—ସଂ ବି.(ଅ + ପ୍ରତିକାର) – ପ୍ରତିକାର ବା ପ୍ରତିବିଧାନର
Apratikāra ଅଭାବ—Want of redress.
(ଏହାର ଅନ୍ୟ ଆକାର ଅପ୍ରତୀକାର)

ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ.ବିଣ.(ଅ + ପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ)—ଅପ୍ରତିକରଣୀୟ (ଦେଖ)
Apratikārjya Apratikaraṇiya (See)
(ଏହାର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅପ୍ରତୀକାର୍ଯ୍ୟ)

ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ—ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ)—
Apratidwandwī ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଶୂନ୍ୟ—Unrivalled; having no rival.

ଅପ୍ରତିପତ୍ତି ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରତିପତ୍ତି)—
Apratipatti ୧ । ସ୍ଥିରୀକରଣର ଅଭାବ—
(ଅପ୍ରତିପନ୍ନ—ବିଣ) 1. Non-ascertainment.
୨ । ଅଗୌରବ—2. Want of reputation.
୩ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଖାତିରର ଅଭାବ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆଁ' ବେଖିବେ; 'ବଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ବେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଁ' ବେଖିବେ; 'ଅଲବଭ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଭ୍' ବେଖିବେ ।

3. Want of personal influence or prestige.

୪ । ଅସ୍ୱୀକାର—4. Non-acceptance.

୫ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ପଉଆର୍‌ର ଅଭାବ—

5. Want of credit in the eyes of the public.

୬ । ପ୍ରମାଣ ନ ଦେବା ଅବସ୍ଥା—

6. State of not being proved.

ଅପ୍ରତିପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ— (ଅ + ପ୍ରତିପନ୍ନ)—୧ । ଅପ୍ରମାଣିତ—
Apratipanna 1. Unproved.

୨ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ଯାହାର ପଉଆର୍ ନାହିଁ—

2. Having no credit in the eyes of the public.

୩ । ଯାହାଠାରେ ଲୋକଙ୍କର ଖାତିର୍ ନ ଥାଏ—

3. Having no personal influence or prestige.

ଅପ୍ରତିପାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିପାଦିତ)—ଅପ୍ରତିପନ୍ନ (ଦେଖ)
Apratipādita Apratipanna (See)

ଅପ୍ରତିବଦ୍ଧ—ଫ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିବଦ୍ଧ)—
Apratibaddha ୧ । ବାଧା ବା ବ୍ୟାଘାତ ରହିତ; ଅପ୍ରତିହତ—

1. Unobstructed; unhindered.

୨ । ସ୍ୱାଧୀନ—2. Free; independent

ଅପ୍ରତିବନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅ + ପ୍ରତିବନ୍ଧ)—ବନ୍ଧ ବା ବ୍ୟାଘାତର ଅଭାବ—
Apratibandha Absence of obstacle or hindrance.

ସଂ. ବିଣ—ବନ୍ଧରହିତ—Free from hindrance; unobstructed.

ଅପ୍ରତିବନ୍ଧକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରତିବନ୍ଧକ)—
Apratibandhaka ୧ । ବାଧାରହିତ —

1. Unobstructed.

୨ । (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ) ଯାହା ବନ୍ଧକର ନୁହେଁ—

2. Unobstructive.

ଅପ୍ରତିବିଧେୟ—ଫ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିବିଧେୟ)—
Apratibidheya ଅପ୍ରତିକରଣୀୟ (ଦେଖ)
Apratikaraṇīya See)

ଅପ୍ରତିଭ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରତିଭ)—
Apratibha ୧ । ପ୍ରତିଭାଶୂନ୍ୟ—1. Lacking in genius.
(ଅପ୍ରତିଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି—

2. Having no presence of mind.

୩ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—3. Nonplussed; confounded.

୪ । ହତବୁଦ୍ଧିବ୍ୟବମୂଢ—4. Bewildered.

୫ । ପ୍ରଭାହୀନ; ତେଜୋହୀନ—

5. Shorn of lustre or brilliance.

୬ । ଅନ୍ୟର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ପରାଜିତ—

6. Outwitted by another.

ଅପ୍ରତିମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରତିମା; ଯାହାର ପ୍ରତିମା
Apratima ବା ସାଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ)—ଅନୁପମ; ନିରୁପମ; ଅତୁଳନୀୟ—
(ଅପ୍ରତିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unique; matchless; incomparable.

ଅପ୍ରତିରଥ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ପ୍ରତିରଥ = ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଯୋଦ୍ଧା ଯାହାର)—
Apratiratha ପ୍ରତିଯୋଧହୀନ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହେବା ଭଳ କେହି ଯୋଦ୍ଧା ନାହିଁ—Having no warrior to rival him; unrivalled (warrior).

ସଂ. ବି—୧ । ଋଷିବିଶେଷ—

1. Name of a Sage.

୨ । ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କାଲରେ ବୋଲାଯିବା ମଙ୍ଗଳାଚରଣ—

2. Benedictory song recited when a warrior starts for the fight.

୩ । ସାମବେଦୋକ୍ତ ପ୍ରାସ୍ଥାନିକ ମନ୍ତ୍ର (ଅପ୍ରତିରଥ ଋଷିଙ୍କର ଚରୁ)

3. Auspicious incantations of the Sāma Beda recited on the occasion of starting for a specific object.

ଅପ୍ରତିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିରୁଦ୍ଧ)—ଅପ୍ରତିହତ; ଅନବରୁଦ୍ଧ—
Apratiruddha Unobstructed.
(ଅପ୍ରତିରୋଧ—ବି)

ଅପ୍ରତିରୂପ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପ୍ରତିରୂପ)—୧ । ଅନୁପମ—
Apratirupa 1. Incomparable.

୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—2. Unique.

୩ । ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ—3. Unrivalled.

ଅପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିଷିଦ୍ଧ)—
Apratishiddha ଅନିଷିଦ୍ଧ; ଯାହାକୁ କେହି ମନା କରି ନାହିଁ—
(ଅପ୍ରତିଷେଧ—ବି) Not prevented.

ଅପ୍ରତିଷେଧନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିଷେଧନୀୟ)—ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ—
Apratishedhanīya Unavoidable.

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରତିଷ୍ଠା)—
Apratishtha ୧ । ପ୍ରତିପତ୍ତି ରହିତ; ଯଶୋହୀନ—
(ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having no reputation or credit or prestige.

୨ । ଅବଖ୍ୟାତ—2. Not famous.

୩ । ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧିନ; ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳଚିତ୍ତ—

3. Unstable; fluctuating.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଌ	ୠ,ୡ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଐ	ଔ	ଓ
୨	ୠ	ଔ	ୡ	ଲୃ	ଯେ	ଅକାର୍ତ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ଷ	ର୍ଦ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୪ । ଉତ୍ତିରହିତ—4. Unfounded; having no solid ground.

୫ । ଅନଣ୍ଟୀଢ—5. Unsettled.

୬ । ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—6. Not established.

୭ । ବିନଶ୍ୱର—7. Perishable.

୮ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
8. Not formally consecrated.

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପ୍ରତିଷ୍ଠ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Apratishṭhā ଅପ୍ରତିଷ୍ଠର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Apratishṭha.

ସଂ. ବି. (ଅ + ପ୍ରତିଷ୍ଠା)—ଅସ୍ଥିରତା—
Instability (M. W.)

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ପ୍ରତିଷ୍ଠା)—୧ । ଅପବିତ୍ରୀକୃତ—
ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା 1. Desecrated; soiled.

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠା ୨ । ଯେଉଁ ଗୃହ, ତଡ଼ାଗ ବା ଦେବମୂର୍ତ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ ସମାହୃତ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Not consecrated (house, tank, idol).

୩ । ଅଶୁଚି; ଅପବିତ୍ର—3. Unholy; impure.

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ)—ଅସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ; ଅସ୍ଥିରତା—
Apratishṭhāna Instability.

(ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—ବିଣ)

ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ)—ଅପ୍ରତିଷ୍ଠ (ଦେଖ)
Apratishṭhita Apratishṭha (See)

ଅପ୍ରତିହତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତିହତ)—
Apratihata ଅବ୍ୟାହତ; ଅପ୍ରତିବଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Apratibaddha (See)

ଅପ୍ରତୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତୀତ)—ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ନାହିଁ—
Apratīta Not relied on; not trusted.

ଅପ୍ରତୀତତା—ସଂ. ବି. (ଅପ୍ରତୀତ + ତ୍ୱ. ତା)—
Apratītatā (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର) ରଚନାର ଦୋଷ ବିଶେଷ—
(Rhetoric) A defect in composition.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ବିଶେଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦକୁ ଯେବେ ଅନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ତେବେ ତାହାକୁ ଅପ୍ରତୀତତା କହନ୍ତି । ମୂଳସର୍ତ୍ତି—ଅଳଙ୍କାରତତ୍ତ୍ୱଚନ୍ଦ୍ରିକା]

ଅପ୍ରତୀତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରତୀତି)—
Apratīti ୧ । ଅବିଶ୍ୱାସ; ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବ; ଅନାସ୍ଥା—
1. Want of trust or reliance; incredulity; disbelief.

୨ । ସନ୍ଦେହ—2. Doubt.

୩ । ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣାର ଅଭାବ—
3. Lack of a distinct notion.

ଅପ୍ରତ୍ୟୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ପ୍ରତ୍ୟୟ)—
Apratīpa ୧ । ଯେ ଜିଦ୍‌ଖୋର୍ ନୁହେଁ—
(ଅପ୍ରତ୍ୟୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not obstinate (M. W.)

୨ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧ ଘ୍ନାନ—2 Not contradictory.

ସଂ. ବି. (ନାମ) ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣୋକ୍ତ ମଗଧର ରାଜାବିଶେଷ—
Name of an ancient king of Magadha.

ଅପ୍ରତୁଲ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ + ପ୍ର=ପ୍ରକୃଷ୍ଟ + ତୁଲା
Apratula =ପରିମାଣ, ସାଦୃଶ୍ୟ ଯାହାର)—
୧ । ଅପ୍ରତୁର—1. Insufficient.

୨ । ଅନୁପମ—2. Incomparable.

୩ । ନଅଣ୍ଟା—3. Inadequate.

୪ । ଅପରିମିତ; ବେଶୀ—4. Immeasurable.

ସଂ. ବି—୧ । ଅପ୍ରତୁରତା—1. Insufficiency.

୨ । ଅଭାବ—2. Want.

୩ । ଅନାଟନ—3. Inadequacy.

୪ । ଅସଙ୍ଗତି—4. Want of means.

୫ । ଓଜନର ଅଭାବ—
5. Want of weight (M. W.)

ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ)—
Apratyaksha ୧ । ପରୋକ୍ଷ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—
1. Imperceptible.

୨ । ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ—
2. Beyond the ken of the senses.

୩ । ଅଦୃଶ୍ୟ—3. Invisible.

୪ । ଗୁପ୍ତ—4. Hidden.

ସଂ. ବି—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷର ଅଭାବ—
Want of direct perception.

ଅପ୍ରତ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ପ୍ରତ୍ୟୟ)—୧ । ଅବିଶ୍ୱାସ—
Apratyaya 1. Disbelief.

୨ । ସନ୍ଦେହ—2. Doubt.

୩ । ଅନାସ୍ଥା—3. Want of confidence.

ସଂ. ବିଣ—ଅସ୍ଥାବିଘ୍ନାନ—Having no confidence.

ଅପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟେୟ)—ଯାହାକୁ
Apratyākhyeya ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ —Not fit to be disowned or withdrawn.

ଅପ୍ରତ୍ୟାଣି—ଦେ. ବିଣ—ଅପରତ୍ତିଆଣି (ଦେଖ)
Apratyāṇi Aparttiāṇi (See)

ଅପ୍ରଧାନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରଧାନ)—
Apradhāna ୧ । ଯାହା ମୁଖ୍ୟ ନୁହେଁ; ଗୌଣ—
1 Not principal; secondary.

୨ । ଅଧୀନସ୍ଥ—2. Subordinate.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ରକ୍ଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବ୍ୟତ୍ୟୟ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଣ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ

୩ । ନିକୃଷ୍ଟ—3. Inferior.

୪ । ସାଧାରଣ—4. Ordinary.

ଅପ୍ରଧୃଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅ+ପ୍ରଧୃଷ୍ୟ)—

Apradhṛushya (ଅପ୍ରଧୃଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅପ୍ରଧୃଷ୍ୟତା—ବ)

ଅପରାଜେୟ; ଅଜେୟ; ଯାହାକୁ କେହି ଜିତି ପାରେ ନାହିଁ—Invincible; redoubtable.

ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ୍ତ—

Aprabarttaka (ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

1. Abstaining from action.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯେ ମତାଏ ନାହିଁ—2. Not exciting to action.

୩ । ମାନ୍ଦା; ଅଳସ; ଜଡ଼—3. Inert (M W.)

ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ)—୧ । ନିବୃତ୍ତି—

Aprabarttana 1. Abstention; cessation.

ଅପ୍ରବୃତ୍ତ } ବିଣ. ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ }

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ଲାଗିବା—2. Refraining from any action.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା ପାଇଁ ନ ମତାଇବା—3. Not exciting to any action.

ଅପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—

Aprabarttita 1. Not excited to action by some one.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଥିବା—2. Abstaining from any action.

ଅପ୍ରବାହ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପ୍ରବାହ)—

Aprabāha ସ୍ରୋତୋଯୁକ୍ତ; ଯହିଁରେ ସ୍ରୋତ ନ ଥାଏ—Currentless: stagnant.

ସ. ବି. (ନଞ୍ତତତ୍) —ସ୍ରୋତ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—State of being stagnant; stagnation.

ଅପ୍ରବୀଣ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅ+ପ୍ରବୀଣ)—

Aprabīna (ଅପ୍ରବୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅପ୍ରବୀଣତା—ବ)

୧ । ଅପଟୁ—1. Unskilful.

୨ । ଅନଭିଜ୍ଞ; ଯେ ବୋଧା ନୁହେଁ—2. Inexperienced.

ଅପ୍ରବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରବୃତ୍ତ)—

Aprabṛutta

୧ । ଅନାରବ୍ଧ—1. Not commenced

୨ । ଅନଯୁକ୍ତ—2. Not engaged.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିବା—3. Not acting.

୪ । ଯାହାକୁ କେହି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ନ ଥାଏ—4. Not instigated

ଅପ୍ରବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରବୃତ୍ତି)—

Aprabṛutti ୧ । ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଅଭାବ; କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନ ଆକୃଷ୍ଟ ନ ହେବା—1. Want of hankering.

୨ । ନିବୃତ୍ତି—2. Abstention; cessation.

୩ । କୌଣସି ଉପଦେଶ ବା ସୂତ୍ର ବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ନ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ନ ଖଟିବା ଅବସ୍ଥା—

3. Inapplicability of a precept or aphorism or decision to a case.

୪ । ମାତିବାର ଅଭାବ—4. Non-excitement.

୫ । (ବୈଦ୍ୟକ) କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା; ଝାଡ଼ା ଉଭାବ ନ ହେବା—

5. (medicine) Suppression of the natural evacuation; constipation; ischury (M. W.)

୬ । ଅପ୍ରଚାର (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—

6. Non-publication.

ଅପ୍ରଭ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ପ୍ରଭା)—

Aprabha (ଅପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ—1. Obscure.

୨ । ପ୍ରଭାଶୂନ୍ୟ—2. Lustreless.

୩ । ମାନ୍ଦା—3. Dull.

ଅପ୍ରମଇ—ତ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରମାଦ)—

Apramai ୧ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—1. Evil.

୨ । ପ୍ରମାଦ; ବିପଦ—2. Calamity; danger.

ଏମିତି ଅଇଲ ପ୍ରାଣୀକି ନ ପଡ଼େ ଅପ୍ରମଇ । ଜଗୁଳଅପଣ୍ଡା ଗୀତ ।

୩ । ବିନାଶ—3. Ruin; destruction.

ଅପ୍ରମେୟ—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରମେୟ) —ଅପ୍ରମେୟ; ଅପରିମିତ—Immeasurable.

ଅପ୍ରମଏ—ତ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅପ୍ରମଇ (ଦେଖ)

Apramae ‍pramai (See)

ଅପ୍ରମତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅ+ପ୍ରମତ୍ତ)—

Apramatta (ଅପ୍ରମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ପ୍ରମାଦ ଶୂନ୍ୟ—1. Free from error.

୨ । ଅବହିତ; ଦତ୍ତମନା—2. Attentive.

୩ । ସ୍ଥିରଚିତ୍ତ—3. Cool minded; calm.

୪ । ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତରହିତ—4. Unruffled.

୫ । ସାବଧାନ; ତେଣ୍ଟାଳ; ହୁସିଆର—

5. Vigilant; careful.

ଅପ୍ରମେୟ—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରମେୟ)—୧ । ଅପ୍ରମେୟ; ଅପରିମିତ—

Apramaya 1. Immeasurable.

୨ । ଅସୀମ—2. Boundless

ଗଢ଼ନ ଭୋର ବନ ଅଟଇ ଅପ୍ରମେୟ । ମାଇଲା. ମନ୍ଦୁରଉ. ଅନ୍ତ ।

୩ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣ୍ୟ—3. Countless.

ଅପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ତତତ୍; ଅ+ପ୍ରମାଣ)—୧ । ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ—

Apramāṇa 1. Want of proof.

୨ । ଅପ୍ରାମାଣିକ ନିୟମ—2. A rule which is no standard of action

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍ୟ	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

୩ । ଯେଉଁ ବିବରଣର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ବା ବାଧକତା ନାହିଁ—
3. A statement of no importance or authority (M. W.)

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯାହାର ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ—
1. Having no proof.

୨ । ଅପ୍ରମେୟ; ଯାହା ପ୍ରମାଣ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
2 Incapable of being proved.

୩ । ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ—3. Unreliable.

୪ । ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—4. Contemptible.

୫ । ଅଶ୍ରଦ୍ଧେୟ—5. Not deserving of affection or devotion.

୬ । ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ନଜୀର ନାହିଁ—
6. Not established or supported by authority

ଅପ୍ରମାଣ ଦେ. ବିଣ (ସଂ ଅପ୍ରମାଣିତ)—୧ । ଅପ୍ରମାଣିତ—
1. Not proved.

(ଯଥା—ମୋ ନାଆଁରେ ସେ ଯେତେ କଥା ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଥିଲା ସବୁ ଯାକ ହାକିମଙ୍କ ପାଖରେ ଅପ୍ରମାଣ ହୋଇଗଲା ।)

୨ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—2. Unacceptable.

୩ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—3. Unaccepted; denied; not admitted.

(ଯଥା—ସେ ମୋ ବିଷୟରେ ଯେତେ କଥା କହିଗଲା, ସେ ସବୁ କଥା ମୋର ଅପ୍ରମାଣ)

(ସଂ. ଅପ୍ରମିତ)—୪ । ଅପରିମିତ; ଅମାପ—
4. Unmeasured; immeasurable.

ଦାନର ଭୁଲେ ଦେଖା କଲେ ବଡ଼ ଋଣ ।
କେତେ ଜନ୍ମର ଦେବ ଫଗ୍ରାନ ଅପ୍ରମାଣ । ମାଉଜା. ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଅପ୍ରମାଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରମାଣଦ୍ୱାରା କୌଣସି କଥାକୁ ମିଥ୍ୟା
Apramāṇa karibā ପ୍ରତିପନ୍ନ କରିବା—To prove a
ଅପ୍ରମାଣକରା thing false; to disprove a
ଅପ୍ରମାଣିତ କରନା matter.

ଅପ୍ରମାଦ—ସଂ. ବି (ଅ+ପ୍ରମାଦ)—୧ । ପ୍ରମାଦ ବା ଭ୍ରମର ଅଭାବ—
Apramāda Freedom from error.
(ଅପ୍ରମତ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ମନୋଯୋଗ—2. Attention.

୩ । ହୁସିଆର; ସାବଧାନତା; ସତର୍କତା—3. Caution; vigilance.

୪ । ଯତ୍ନ—4. Case.

(ଅପ୍ରମାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ ସତର୍କ; ହୁସିଆର—
1. Cautious.

୨ । ସାବଧାନ—2. Careful

ଅପ୍ରମାଦେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅକ୍ଲେଶରେ; ସଦ୍ଭାବରେ; ଅବଲୀଲାକ୍ରମେ—Easily
Apramāde

ଦୁଃଶାସନ ରକତ ପିଇ ଅପ୍ରମାଦେ,
ଦୁଯୋଧନ ବିରତ ମରଣର ସାଦେ—ଭୀଷ୍ମପର୍ବ. ମହାଭାରତ. ଶଳ୍ୟ ।

୨ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ—2. Undoubtedly.

ଉଭି ଦୋଇବ ଅପ୍ରମାଦେ । ପ୍ରାଚା. ପୂର୍ଣ୍ଣଭଦ୍ର ଚତ୍ରୋତ୍ପତ୍ତି ।

ଅପ୍ରମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ର+ମା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅସୀମ—
Apramita 1. Unbounded; limitless.

ଷଡ଼ ଦୁହଡା କଲ ଜତ, ଏରୂପେ କଣ ଅପ୍ରମିତ—ରୂପଚ. ପ୍ରେମପ୍ରକାଶ ।

୨ । ଅପରିମିତ; ଅମାପ—2. Unmeasured.

୩ । ଅସଂଖ୍ୟ—3. Countless.

୪ । ବହୁତ—4. Much.

ସ୍ୱାମସେନ ଗର୍ବଜ୍ଞା ସେ କରଇ ଅପ୍ରମିତ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ବଣ୍ଟ ।

୫ । ଅପ୍ରମାଣିତ—5. Not proved. (M W.)

୬ । ନଜୀର ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା—
6. Not established by authority (M.W.)

ଅପ୍ରମେୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଅ+ପ୍ର+ମା ଧାତୁ+କର୍ମ ଯ)—
Aprameya ୧ । ଅମାପ—1. Immeasurable.

୨ । ଅପାର; ଅସୀମ—2 Unlimited.

୩ । ଅତଳସ୍ପର୍ଶ—3. Unfathomable; inscrutable

୪ । ଅସଂଖ୍ୟେୟ—4 Countless; incalculable.

୫ । ଯାହା ପ୍ରମାଣ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
5. That which cannot be proved.

୬ । ପ୍ରଚୁର; ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—6. Abundant.

୭ । ଅଜ୍ଞେୟ—7. Unknowable.

ସଂ. ବି.—ପରମେଶ୍ୱର—God

ଅପ୍ରଯତ୍ନ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ପ୍ରଯତ୍ନ)—
Aprajatna ୧ । ଚେଷ୍ଟା ବା ଯତ୍ନର ଅଭାବ—
1 Want of exertion; absence of effort.

୨ । ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟତା; ଜଡ଼ତା—2. Inertness

୩ । ବୈପରୀତ୍ୟ; ଅପକ୍ଷପାତ—3. Indifference.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—
(ଅପ୍ରଯତ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ମମତା ବା ଆକାଂକ୍ଷାଶୂନ୍ୟ—
1 Apathetic or indifferent in any matter.

୨ । ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ—2. Not striving for

ଅପ୍ରଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରଯୁକ୍ତ)—
Aprajukta ୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ; ଅସଙ୍ଗତ—1. Unsuitable.

୨ । ଅନ୍ୟାୟୀ—2. Illegal; unjust.

(ଅପ୍ରଯୁକ୍ତତା—ବି) ୩ । ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—3. Useless.

୪ । ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ନାହିଁ—4. Unusual.

୫ । ଅନାଚରିତ—5. Not practised.

୬ । ଅବ୍ୟବହୃତ—6. Not used or applied.

୭ । ଅପ୍ରଚଳିତ—7. Not in use.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେଟ୍‌ରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତ୍ତିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସ୍ନେହ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳରେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅପ୍ରଯୁକ୍ତତା—ସଂ. ବ. (ଅପ୍ର+ଯୁକ୍ତ+ତା)—

Aprajuktatā ୧ । ଅସଙ୍ଗତି—1. Unsuitability.

୨ । ଅଯୋଗ୍ୟତା—2. Unfitness; inapplicability.

୩ । ବ୍ୟବହାର୍‌ଯସଙ୍ଗତି; ଅସଙ୍ଗତ ବଷୟର ପ୍ରୟୋଗ—

3. Application of unsuitable matters.

୪ । ଅସାଧାରଣତା—4. Unusualness.

୫ । ଅଲଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଶବ୍ଦଦୋଷବଶେଷ —

5. A faulty composition consisting of the use of unusual words.

[ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଅଧିକାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ, ଉନ୍ନ କବମାନେ କେବେହେଁ ତାହା କାବ୍ୟାଦରେ ବ୍ୟବହାର କର ନାହାନ୍ତି ଏପର ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ହେଲେ ଅପ୍ରଯୁକ୍ତତା ଦୋଷ ହୁଏ । ଜଯଦେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କବତାରେ ଏହି ଦୋଷ ଭୂର ଭୂର ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ।]

ଅପ୍ରଯୋଗ—ସଂ. ବ.—ଅପ୍ରୟୋଗ (ଦେଖ)

Aprajoga Aprayoga (See)

ଅପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅ+ପ୍ରୟୋଗ)—

Aprayoga ୧ । ପ୍ରୟୋଗର ଅଭାବ—1. Non-application.

(ଅପ୍ରଯୁକ୍ତ—ବଶେ) ୨ । ବ୍ୟବହାରର ଅଭାବ—

2. Absence of use; the not being in use.

୩ ଅପପ୍ରୟୋଗ; ଅପବ୍ୟବହାର—

3. Abuse; misuse.

ଅପ୍ରୟୋଜକ—ସଂ. ବଶେ (ଅ+ପ୍ରୟୋଜକ)—

Aprayojaka ୧ । ଯାହା ଘଟାଏ ନାହିଁ—

(ଅପ୍ରୟୋଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not causing; not effecting (M. W.)

ଅପ୍ରୟୋଜନ—ସଂ.ବ. (ଅ+ପ୍ରୟୋଜନ)—

Aprayojana ପ୍ରୟୋଜନର ଅଭାବ; ଆବଶ୍ୟକ ନ ହେବା— Uselessness; no necessity

ବ. ବଶେ—୧ । ଯାହା ଦରକାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ; ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ—

1. Not useful; not required; unnecessary.

୨ । ଅହେତୁକ—2. Having no ulterior motive.

୩ । ନିଷ୍କାମ; ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—

3. Disinterested, unselfish.

ଅପ୍ରୟୋଜନ ସ୍ତ୍ରୀନ ଯାତ, ଯୋବନ ଅର୍ଥାତ ତାହାର ।
ଭୂପତ. ସ୍ତ୍ରୀନପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ—ସଂ ବଶେ (ଅ+ପ୍ରୟୋଜନୀୟ)—

Aprayojanīya ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ; ବେଦରକାର୍ଯ୍ୟ— (ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟତା—ବ) Unnecessary

ଅପ୍ରଲଘୁ—ସଂ. ବଶେ (ଅ+ପ୍ରଲଘୁ)—

Apralaghu ଯାହା ଅତ୍ତ ଲଘୁ ନୁହେଁ; ଅଧିକ— Considerable.

ବଯୋଷବାଗ୍ରସ୍ୱାପ୍ରଲବ୍ଧୁ ସ୍ତନଭ ହେବ ଖସି ପ୍ରତ୍ତ ନଉଁ ।
ଭଟ୍ଟ. ବୈତେସ୍ତୁଶତକଭାସ ।

ଅପ୍ରଶଂସା—ସଂ. ବ (ଅ+ପ୍ରଶଂସା)—

Aprasaṁsā ୧ । ପ୍ରଶଂସାର ଅଭାବ—

1. Absence of praise.

୨ । ନନ୍ଦା—2. Blame

ଅପ୍ରଶଂସ୍ୟ—ସଂ. ବଶେ. (ଅ+ପ୍ରଶଂସ୍ୟ)—

Aprasaṁsya ୧ । ପ୍ରଶଂସା ପାଇବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—

1. Not praiseworthy.

୨ । ନନ୍ଦ୍ୟ; ନନ୍ଦାର୍ହ—2. Blameworthy

ଅପ୍ରଶସ୍ତ—ସଂ. ବଶେ (ଅ+ପ୍ରଶସ୍ତ)—

Aprasasta ୧ । (ବୈଦିକ) ଅପ୍ରଶଂସିତ—

1. Not praised (M W.)

୨ । ନକୃଷ୍ଟ—2. Inferior M. W.)

୩ । ଅକାମିକା; ନିକୃଷ୍ଟ—

3. Worthless M. W)

୪ । ଅବସ୍ତୃତ; ଅଳ୍ପ ଚଉଡ଼ା—

4. Not wide; not extensive

୫ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ—5. Narrow·

୬ । ଅପ୍ରଚଳିତ—

6. Not in use; not current; obsolete.

୭ । ନନ୍ଦିତ—7. Blameworthy.

୮ । ପ୍ରତିକୂଳ—8. Unfavourable.

୯ । ଅଶୁଭକର—9. Inauspicious.

୧୦ । ଅପଥେଷ୍ଟ —10. Insufficient

୧୧ । ଅସୁବଧାଜନକ—11. Inconvenient.

୧୨ । ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଅଶୁଭଜନକ ବା ଅଶୁଦ୍ଧ (କାଳ)

12. Astronomically inauspicious or impure (time)

ସଂ. ବ—୧ । ମଇଳା; ମଳ—1. Dirt.

୨ । ମନୁଷ୍ୟଦେହଜାତ ବଷ୍ତା ମୂତ୍ରାଦି; ମଳ—

2. Natural excretion (M. W.)

[ଦ୍ର—ଜଳରେ ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ମଳମୂତ୍ରାଦ କଲେ ମାସେ କାଳ ଉଷାତ୍ତୋଳା ରହି ଏ ପାପର ପ୍ରାଯଶ୍ଚିତ୍ତ କରବ ।

ରମଶଙ୍କର. ମନୁସ୍ମୃତ୍ତା ୧୧—୬୫ ।]

ଅପ୍ରସକ୍ତ—ସଂ. ବଶେ. (ଅ+ପ୍ରସକ୍ତ)—

Aprasakta ୧ । ଲାଗି ନ ଥିବା; ଲଗ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିବା— (ଅପ୍ରଶକ୍ତି—ବ) 1. Not attached to.

୨ । ଅନାସକ୍ତ; ଆସକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା—

2. Not addicted to.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ଅପ୍ରସଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅ + ପ୍ରସଙ୍ଗ)—୧ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ସହିତ
Aprasaṅga ପ୍ରସଙ୍ଗ ବା ସମ୍ପର୍କର ଅଭାବ 1. Irrelevance;
(ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—ବଣ) want of relevance.

୨ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ସମ୍ପର୍କର ଅଭାବ—
2. (Nyāya philosophy) Want of connection.

୩ । ମନ୍ଦ ପ୍ରସଙ୍ଗ—3. Bad point.

୪ । ନ ଖାଟିବା ଅବସ୍ଥା—
4. Non-applicability (M. W.).

ଅପ୍ରସନ୍—ଇଂ. ବ. (ଇଂ. ଅପରେସନ୍)—ଅପରେସନ୍;
Aprasan ଚିକିତ୍ସାର୍ଥ ଦେହରେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ —
ଅପାରେସନ Surgical operation.
ଚୀରଫାଡ଼

ଅପ୍ରସନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ପ୍ରସନ୍ନ)—୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ; ବିରକ୍ତ—
Aprasanna 1. Dissatisfied; displeased
(ଅପ୍ରସନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିରସ (ମୁଖ)—
(ଅପ୍ରସନ୍ନତା—ବ) 2. Frowning (face); scowling.

୩ । ଅପ୍ରଫୁଲ୍ଲ; ମ୍ଳାନ—3. Faded,

୪ । ପ୍ରତିକୂଳ—4. Unfavourable.

୫ । ପ୍ରସାଦରହିତ—5. Not propitiated,

୬ । ଦୁଃଖିତ; ଭଗ୍ନମନ—6. Joyless; grieved,

୭ । କ୍ଷୁବ୍ଧ—7. Agitated; perplexed.

୮ । ଗୋଳଆ (ପାଣି)—8. Muddy (water).

୯ । ଅନିର୍ମ୍ମଳ—9. Not clear.

ଅପ୍ରସହ୍ୟ—ବି. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରସହ୍ୟ)—୧ । ଅତି ଅସହ୍ୟ—
Aprasahya 1. Intolerable.

୨ । ଅବ୍ୟାହତ—2. Irresistible.

ଅପ୍ରସାଦ—ସଂ. ବ. (ଅ + ପ୍ରସାଦ)—୧ । ବୈଅନୁଗ୍ରହ—
Aprasāda 1. Disfavour.

୨ । ଅସନ୍ତୋଷ—2. Dissatisfaction.

ଅପ୍ରସାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ପ୍ର + ସଦ ଧାତୁ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Aprasādī ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ବା ପ୍ରସାଦ ପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ନୁହେଁ—
(ଅପ୍ରସାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Not asking or expecting any favour.

ଅପ୍ରସାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ର + ସଦ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଯ)
Aprasādya ଯାହାକୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
Unappeasable; not to be propitiated; implacable.

ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ—ବି. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରସିଦ୍ଧ)—୧ । ଯେ ବା ଯାହା ବିଖ୍ୟାତ
Aprasiddha ନୁହେଁ—1. Uncelebrated.

୨ । ଅନୁଦ୍ଘୋଷିତ—2. Not established.

୩ । ଅସାଧାରଣ—3. Unusual; uncommon.

୪ । ସାଧାରଣତଃ ଜଣା ନ ଥିବା—
4. Not generally known,

୫ । ଅସିଦ୍ଧ; ଅନାପ୍ତ—5. Unaccomplished.

୬ । ଅପ୍ରମାଣିତ—6. Not proved.

୭ । ଅମୂଳକ—7. Baseless.

୮ । ଅପ୍ରଚଳିତ—8. Not current; obsolete; not in vogue.
(ଯଥା—ଅପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଦ ।)

ଅପ୍ରସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଅ + ପ୍ରସିଦ୍ଧି)—
Aprasiddhi ୧ । ପ୍ରସିଦ୍ଧି ବା ଯଶର ଅଭାବ—
1. Absence of renown.

୨ । ମନ୍ଦଯଶଃ—2. Notoriety.

ଅପ୍ରସୂତା—ବି. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ପ୍ରସୂତା)—ବନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ—
Aprasūtā A barren woman (M W.)

ଅପ୍ରସ୍ତାବ - ସ. ବ. (ଅ + ପ୍ରସ୍ତାବ)—
Aprastāba ୧ । ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ପ୍ରାର୍ଥନାର ଅଭାବ—
1. Non-proposal.

୨ । ମନ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତାବ—2. Bad proposal.

ସ. ବଣ—ଯାହା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବା ପ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
Not prayed for.

ଅପ୍ରସ୍ତାବପ୍ରତିଗ୍ରହ-ସ. ବ—ବିନା ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଠାରୁ କୌଣସି
Aprastābapratigraha ପଦାର୍ଥର ପ୍ରାପ୍ତି ବା ଗ୍ରହଣ—
Getting a thing without the asking.
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ତୁ ଯେତେ ଶ୍ୱେ ଅରଛରୁ
ଅପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରତିଗ୍ରହେ ସମସ୍ତ ପାଇଲୁ । ସାରଳା. ମହାସ୍ୱରଭ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅପ୍ରସ୍ତାବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରସ୍ତାବିତ)—
Aprastābita ୧ । ଯାହା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
1. Not proposed.

୨ । ଅପ୍ରାର୍ଥିତ—2. Not prayed for.

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—ଦେ. ବିଣ. (ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅପ୍ରସ୍ତୁତ)—
Aprastut ଅଭଦ୍ର; ଅଭବ୍ୟ-Impolite; rude; uncouth.

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ପ୍ରସ୍ତୁତ)—
Aprastuta ୧ । ଅଭଦ୍ରତା; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
(ଅପ୍ରସ୍ତୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବା ବିଷୟ ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା ତତ୍ପର ହୋଇ ନ ଥାଏ—1. Not ready; unprepared.

୨ । ଅପ୍ରତିଭ—2. Abashed; nonplussed; disconcerted.

୩ । ଲଜ୍ଜିତ—3. Ashamed,

୪ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—4. Bewildered.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୋଲିସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାସ୍ଥାନେ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୫ । ଅନଚ୍ଛୁକ—5. Unwilling; loath.

୬ । ଅପ୍ରକୃତ—6. Unreal; not actual.

୭ । ଅବର୍ତ୍ତମାନ—7 Not present; non-existent.

୮ । ଅନିର୍ମିତ—8. Not prepared or made.

୯ । ଅନାଷନ୍ନ; ଅସମ୍ପନ୍ନ—9. Unfinished; unaccomplished.

ଅପ୍ରସ୍ତୁତପ୍ରଶଂସା—ସଂ. ବ—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ପ୍ରକୃତ ବିଷୟର Aprastutaprasaṁsā ଗୋପନପୂର୍ବକ ଅପ୍ରକୃତ ବିଷୟର କଥନ—A figure in rhetoric.

[ଉଦାହରଣ:—

ଅଳକତ ପ୍ରବ ନସ୍ତନେ ବୋଲ, ରସାଳ ଗହଳ ଶାଖାରେ ଗେଲ,
କବଳ କରୁ ରା ବଡ଼ କଲାପ, କାକ କ କରବ ପଞ୍ଚମାଳାପ,
ଜଗତେ କେବଳ—ଜନେ ଦୁସିବେ ଏହ ଉକ୍ତି ଫଳ । କବମୂର୍ଯ୍ୟ. କବତା]

ଅପ୍ରହତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ପ୍ରହତ)—

Aprahata ୧ । ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ; ଅନାହତ—1. Unhurt; unstruck.

୨ । ଅକର୍ଷିତ—2. Uncultivated.

୩ । ଗୋଡ଼ରେ ଦଳା ଦୋଇ ନ ଥିବା—3. Untrodden.

୪ । ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ—4. Untouched.

ଅପ୍ରାକରଣିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ପ୍ରାକରଣିକ) —

Aprākaraṇika ୧ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ; ଆଲୋଚିତ ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଶୂନ୍ୟ—1. Irrelevant; impertinent; not to the point.

(ଅପ୍ରାକରଣିକତା—ବ)

୨ । ଅପ୍ରସ୍ତାବିତ—2. Not proposed.

୩ । ପ୍ରସ୍ତାବର ବହର୍ଭୂତ—3. Beyond the limit of a proposal.

ଅପ୍ରାକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପ୍ରାକୃତ)—

Aprākṛuta ୧ । ଅସାଧାରଣ; ଅସାମାନ୍ୟ—1. Uncommon; extraordinary.

ଅପ୍ରାକୃତ ପ୍ରେମମୂର୍ତ୍ତି ଜଦ୍ ଦ୍ୟା ଦୃଶ୍ୟ । ଅଶ୍ରୁମତ୍ୟ. ବଦଦ୍ଭତନ୍ତ୍ରାମଣ ।

୨ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ; ଅନୈସର୍ଗିକ—2. Unnatural; artificial.

୩ । ଯାହା ସାଧାରଣ କଥିତ ଭାଷାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ—3. Not appertaining to the spoken language or vernacular.

୪ । ଅପ୍ରକୃତ; ଅବାସ୍ତବ—4. Unreal; not actual.

ଅପ୍ରାକୃତିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପ୍ରାକୃତିକ)—

Aprākṛutika ଅସ୍ୱାଭାବିକ—Unnatural.

ଅପ୍ରାକୃତିକ ସହବାସ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—

Aprākṛutika sahabāsa ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ବା ମୁଖବରର ବା ପଶ୍ଚାତ୍ ଯୋନିରେ ସହବାସ ଆଦ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଉପାୟରେ କାମପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥକରଣ—Unnatural offence; sodomy.

[ଦ୍ର—ଏହା ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନର ବିଧାନ (୩୭୭ ଦଫା) ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ଓ ଏଥିପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତର ।]

ଅପ୍ରାଗ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପ୍ରାଗ୍ର୍ୟ=ପ୍ରଧାନ)—

Aprāgrya ଅପ୍ରଧାନ; ଗୌଣ—Secondary.

ଅପ୍ରାଧ—ଗ୍ରା. ଓ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଅପରାଧ)—

Aprādha ୧ । ଅପରାଧ—1. Offence.

ଅପରାଧ ୨ । ଦୋଷ—2. Guilt.

ଅପରାଧ ତାଙ୍କଠାରେ କର ନାହିଁ ମୁଁ ଅପ୍ରାଧ ଯବୁ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

୩ । ପାପ—3. Sin

ଅପ୍ରାଧୀ—ଗ୍ରା. ଓ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ଅପରାଧୀ)—

Aprādhī ୧ । ଅପରାଧୀ—1. Offending.

ଅପରାଧୀ ୨ । ଦୋଷୀ—2. Guilty.

ଅପରାଧୀ ୩ । ପାପୀ—3. Sinful.

ନାହିଁ ମଗ୍ନ ମଧ୍ୟେ ଅପ୍ରାଧୀ ଭୂମ୍ନ ପର୍ । କୃଷ୍ଣହିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭ ।

ଅପ୍ରାପତ—ଗ୍ରା. ଓ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତ)—

Aprāpata ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—1.Not received.

ଅପ୍ରାପ୍ତ ୨ । ଅଲଭ୍ୟ—2. Not available.

ଅପ୍ରାପ୍ତ ଗ୍ରା. ବ— (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତି)—

୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତି; ନ ପାଇବା; ଅଲାଭ—1. Non-receipt; not getting.

୨ । ଅଭାବ—2 Want.

ଏ ପ୍ରକା ପାଣ୍ଡିତ ଅରତେ ।
ଭ୍ୟତ ଅଲ ଅପ୍ରାପତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁତବତ ୪୯ ।

ଅପ୍ରାପତ—ଗ୍ରା. ଓ ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତି)—ଅପ୍ରାପ୍ତି (ଦେଖ)

Aprāpati Aprāpti (See)

ଅପ୍ରାପ୍ତି ଶୁଭଶୁଭ ଫଳାତର ପ୍ରାପତ ଅପ୍ରାପତ ।

ଅପ୍ରାପ୍ତି ପ୍ରାଚୀ. ଚିତ୍ସୁଖୀଯ ।

ଅପ୍ରାପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ପ୍ରାପ୍ତ)—୧ । ଅଲବ୍ଧ; ଯାହା ମିଳି ନାହିଁ—

Aprāpta 1. Not received; not attained.

୨ । ଅନଧିଗତ; ଯାହାର ନିକଟରେ ଲୋକ ପହଞ୍ଚି ପାରି ନାହିଁ—2 Unreached.

ଦେ. ବଣ—ଅଲଭ୍ୟ; ଯାହା ମିଳେ ନାହିଁ—Not to be got

ଅପ୍ରାପ୍ତକାଳ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ପ୍ରାପ୍ତ + କାଳ)—

Aprāptakāla ୧ । ଅସମୟୋଚିତ—1. Inopportune.

୨ । ଅକାଳିକ—2. Untimely; unseasonable.

(ଅପ୍ରାପ୍ତକାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ; ନାବାଳକ—Minor.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ତ୍ର	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଏ	ନ୍ତ

ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ୍ରାପ୍ତ + ବୟସ୍ + କ)—
Aprāptabayaska ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ;
(ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ. ନାବାଳଗ—Minor; not yet come of age.

ଅପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟ)—ଅପ୍ରାପ୍ୟ (ଦେଖ)
Aprāptabya Aprāpya (See)

ଅପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.(ନଞ୍ ତତ୍ପୁ;ଅ + ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟବହାର;କର୍ମ୍ମ)
Aprāptabyabahāra ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ୍ରାପ୍ତ + ବ୍ୟବହାର;)—
(ଅପ୍ରାପ୍ତବ୍ୟବହାର୍—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟବହାର ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଆଇନର ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ନିଜ ବିଷୟ ନିଜେ ବୁଝିବା ଭଳ ଜ୍ଞାନ ବା ଅଧିକାର ଯେ ପାଇ ନାହିଁ)—ନାବାଳଗ—Minor; not yet come of age.

ଅପ୍ରାପ୍ତଯୌବନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ପ୍ରାପ୍ତଯୌବନ କର୍ମ୍ମ
Aprāptajaubana ବହୁବ୍ରୀହି, ଅପ୍ରାପ୍ତ+ଯୌବନ)—
(ଅପ୍ରାପ୍ତଯୌବନା—ସ୍ତ୍ରୀ) କିଶୋର; ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଯୁବା ହୋଇ ନାହିଁ—Adolescent; not yet become adult.

ଅପ୍ରାପ୍ତଯୌବନା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅପ୍ରାପ୍ତଯୌବନ + ଆ)—
Aprāptajaubanā ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତଯୌବନର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Aprāptajaubana.
୨ । ଯେଉଁ ବାଳିକାର ଅବଶ୍ୟ ରଜୋଦର୍ଶନ ହୋଇନାହିଁ—(girl) Who has not yet attained maturity.

ଅପ୍ରାପ୍ତଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅପ୍ରାପ୍ତ+ଲକ୍ଷଣ)—ଯାହାର
Aprāptalakshaṇa କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ବା ଚିହ୍ନ ମିଳି ନାହିଁ—Not yet traced.

ଅପ୍ରାପ୍ତି—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରାପ୍ତି) —୧ । ନ ମିଳିବା—
Aprāpti 1. Non-attainment; non receipt.
୨ । ଅଭାବ—2. Want.
୩ । ଅଳ୍ପର—3. Non-acquisition; absence of gain.
୪ । ଅସଙ୍ଗତି (ଦେଖ)
4. Asaṅgati (See)
୫ । ଅପ୍ରାପ୍ୟତା; ଦୁର୍ଲଭତା—5. Scarcity.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରାପ୍ତ) ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—1. Not got.
ଅପ୍ରାପ୍ତ ୨ । ଯାହା ଖୋଜିଲେ ମିଳେ ନାହିଁ—ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ—
ଅପ୍ରାପ୍ତ 2. Scarce; not to be had.

ଅପ୍ରାପ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରାପ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ପାଉଣା ନୁହେଁ —
Aprāpya 1. Not due.
(ଅପ୍ରାପ୍ୟତା—ବ.) ୨ । ଯାହା ପାଇବା ଅସାଧ୍ୟ —
2. Unattainable.
୩ । ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ; ଦୁର୍ଲଭ—3. Scarce
୪ । ଯାହା ମିଳିବା ଅସମ୍ଭବ—4. Not to be had.

ଅପ୍ରାମାଣିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରାମାଣିକ)—
Aprāmāṇika ୧ । ଯାହା ପ୍ରମାଣସିଦ୍ଧ ନୁହେଁ—
(ଅପ୍ରାମାଣିକତା—ବ) 1. Unauthentic; not proved.
୨ । ପ୍ରମାଣାଭାବରୁ ଯାହା ଅଗ୍ରାହ୍ୟ—
2. Inacceptable for want of proof.
୩ । ଯାହାକୁ ପ୍ରମାଣସ୍ୱରୂପ ଗ୍ରହଣ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
3. That which cannot be accepted as proof of any matter.
୪ । ଯାହା ନିର୍ଭରରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
4 Unauthoritative.
୫ । ଯାହା ଘଟିବା ଅସମ୍ଭବ —5. Improbable.
୬ । ଯାହାକୁ କେହି ନିର୍ଭରରୂପେ ଗ୍ରହଣ ବା ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ—
6. Not accepted by people as an authority.

ଅପ୍ରାମାଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରମାଣ + ଯ)—
Aprāmāṇya ୧ । ଅପ୍ରାମାଣିକ (ଦେଖ)
1. Aprāmāṇika (See)
୨ । ଯାହାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
2. Unprovable.

ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ)—୧ । ପ୍ରସଙ୍ଗ ବହିର୍ଭୂତ—
Aprāsaṅgika 1. Irrelevant.
(ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା—ବ) ୨ । ଆଲୋଚିତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ କଥାର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ—
2. Not touching the point at issue.

ଅପ୍ରିୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରିୟର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Apria ଅପ୍ରିୟ (ଦେଖ)
Apriya (See)

ଅପ୍ରିୟୋଜନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅପ୍ରୟୋଜନ)—
Apriojana ପ୍ରୟୋଜନର ଅଭାବ—
Absence of necessity.
ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ; ଅନାବଶ୍ୟକ—
1. Unnecessary.
୨ । ନିଷ୍ଫଳ—2 Fruitless.
୩ । ବୃଥା—3. Vain.

ଅପ୍ରିତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅପ୍ରୀତି)—
Apriti ଅପ୍ରୀତି (ଦେଖ)
Aprīti (See)

ଅପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ପ୍ରିୟ)—୧ । ଅପ୍ରୀତିକର; (ମନ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କର୍ଣ୍ଣାଦିର) ଅରୁଚିକର—
(ଅପ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unpleasant; disagreeable.
(ଅପ୍ରିୟତା—ବ) ୨ । ଅନଭିଳଷିତ—2. Undesirable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବୁ ନାହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୋଳିସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ବୁଝାଖୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଟିତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ବୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଅଶୁଭକର; ଅକଲ୍ୟାଣକର—3. Inauspicious.
୪ । ଅଶ୍ରଦ୍ଧେୟ—4. Not liked.
୫ । କର୍କଶ; କଠୋର—5. Hard; harsh.
୬ । ନିଷ୍ଠୁର—6. Cruel.
୭ । ଅସୁନ୍ଦର—7. Not graceful.
୮ । କୁତ୍ସିତ—8. Ugly; nasty.

ସଂ. ବି.—୧ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—1. Evil.
୨ । କ୍ଷତି—2. Harm; injury.
୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame.

ଅପ୍ରିୟବାଦୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ+ପ୍ରିୟବାଦିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅପ୍ରିୟ-
Apriyabādī ବାଦୀ; କଟୁବାଦୀ; ଯେ କଟୁ କଥା କହେ—
(ଅପ୍ରିୟବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Speaking harsh words.
(ଅପ୍ରିୟବାଦିତା—ବି)

ଅପ୍ରିୟଭାଷ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅପ୍ରିୟ+ଭାଷ)—
Apriya bhāsha କଟୁକଥା କଠୋର ବାକ୍ୟ—
Harsh speech

ଅପ୍ରିୟଭାଷଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅପ୍ରିୟ+ଭାଷଣ)
Apriyabhāshaṇa କଟୁକଥା କହିବା—
The speaking of harsh words.

ଅପ୍ରିୟଭାଷା—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅପ୍ରିୟ+ଭାଷା)—
Apriya bhāshā କଠୋରବାକ୍ୟ; କଟୁକଥା—
Harsh words.

ଅପ୍ରିୟଭାଷୀ—ସଂ.ବିଶ.ପୁଂ. (ଅପ୍ରିୟ+ଭାଷ ଧାତୁ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Apriyabhāshī ଅପ୍ରିୟବାଦୀ; ଯେ କଟୁ କଥା କହେ; କଟୁଭାଷୀ—
(ଅପ୍ରିୟଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Speaking harsh words.
(ଅପ୍ରିୟଭାଷିତା—ବି)

ଅପ୍ରିୟା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅପ୍ରିୟ+ଆ)—ଅପ୍ରିୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Apriyā Feminine of Apriya.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅପ୍ରିୟବାଦିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ଝୁଣ୍ଟେଇ—
1. A termagant; a shrew.
୨ । ତିଳିମାଛ—2. A kind of small fish with spikes at the neck

ଅପ୍ରିଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏପ୍ରିଲ୍)—ଇଂରାଜୀଗଣନାରେ ମାର୍ଚ୍ଚମାସର
April ପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସ—The month of April
ଆପ୍ରିଲ
अप्रैल

ଅପ୍ରୀତ— ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ+ପ୍ରୀତ)—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ; ବିରକ୍ତ—
Aprīta Dissatisfied; displeased.
(ଅପ୍ରୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅପ୍ରୀତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ପ୍ରୀତି)—୧ । ଅପ୍ରୀତି; ଅବନି; ଅସଦ୍ଭାବ —
Aprīti 1. Illfeeling; want of good feeling.
୨ । ଅସନ୍ତୋଷ; ବିରକ୍ତି—
2. Displeasure; discontent.
୩ । ଅରୁଚି—3. Dislike.
୪ । ବିବାଦ—4. Dispute.
୫ । ଅସୁଚି; ଘୃଣା—5. Aversion.
୬ । ବିରୋଧ; ଶତ୍ରୁତା—6. Enmity.
ସୋଦରରେ ଅପ୍ରୀତି ନ କରିବା । ଖାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଅପ୍ରୀତିକର—ସଂ. ବିଶ. (ଅ+ପ୍ରୀତିକର)—
Aprītikara ୧ । ଯାହା ବିରକ୍ତି ବା ଅସନ୍ତୋଷ ଜନ୍ମାଏ—
1. Unpleasant; disagreeable.
୨ । କର୍କଶ; କଠୋର—2. Harsh.
୩ । ଯାହା ମନରେ ଅରୁଚି ଜନ୍ମାଏ; ଘୃଣାଜନକ—
3. Disgusting.
୪ । କଷ୍ଟଦାୟକ—4. Painful.

ଅପ୍ରୀତିଭାଜନ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅପ୍ରୀତି+ଭାଜନ)—
Aprītibhājana ଅସନ୍ତୋଷର ପାତ୍ର; ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନାଦର
(ଅପ୍ରୀତିଭାଜନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମନରେ ଅସନ୍ତୋଷ ବା ବିରକ୍ତି ଜନ୍ମିଥାଏ—
Under one's displeasure.

ଅପ୍ରେଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏପ୍ରିଲ)—
Aprel ଇଂରାଜୀ ଗଣନାର ଚତୁର୍ଥ ମାସ—
ଆପ୍ରୀଲ The month of April.
अप्रैल

ଅପ୍ରେସନ୍—ବୈଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଇଂ. ଅପରେସନ)—
Apresan ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ—
ଅପାରେସନ Surgical operation.
चीरफाड़
अपरेशन

ଅପ୍ସରା—ବୈ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. [ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମା ବହୁବଚନ
Apsarā ଅପ୍ସରଃ; ବହୁବଚନ ଅପ୍ସରସଃ; ଅପ୍+ଜ=ଜ+ଣ ଧାତୁ
ଅପ୍ସରା =ଗମନ କରିବା+ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଅପ୍; ଯେଉଁମାନେ
अप्सरा ବହୁତାର୍ଥ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଜଳରୁ ଯାଆନ୍ତି; ଉମା
ଯେଉଁମାନେ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ କାଳରେ ଜଳରୁ
(ସମୁଦ୍ରରୁ) ବାହାରିଥିଲେ
ଉମା ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ ବାହାରିଥିବାର ପ୍ରସଙ্গରେ ଅଛି ।]
୧ । ସ୍ୱର୍ଗବେଶ୍ୟା—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଭାର ନର୍ତ୍ତକୀଗଣ—
1. Heavenly nymphs; the dancing girls of Indra's court.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଈ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ଏମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଭାରେ ନାଚନ୍ତି । ଏମାନେ ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ, ନର୍ତ୍ତନକୁଶଳା, ନାନାବିଦ କଳା-କୁଶଳା ଓ ଚିରଯୁବତୀ ଅଟନ୍ତି । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କଠୋର ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଦ୍ରପଦ ଲାଭ କରିବ ଏଥିର ଆଶଙ୍କା ହେଲେ ଇନ୍ଦ୍ର ଅପ୍ସରାଙ୍କୁ ପଠାଇ ଉକ୍ତ ସାଧକଙ୍କର ତପସ୍ୟା ଭଙ୍ଗାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ସମୟରେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପ୍ସରାମାନଙ୍କ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କାମକ୍ରୀଡ଼ାରତ ହୁଅନ୍ତି—ଫଳତଃ ତାଙ୍କର ତପସ୍ୟା ଭଙ୍ଗ ହୁଏ । ଏମାନେ ଆକାଶରେ ଓ ପୃଥିବୀରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି ଓ ମନ-ମୁତାବକ ରୂପ ବଦଳାଇ ପାରନ୍ତି । ଅପ୍ସରାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉର୍ବଶୀ, ମେନକା, ରମ୍ଭା, ମିଶ୍ରକେଶୀ, ଅଳମ୍ବୁଷା, ଘୃତାଚୀ, ପୁଞ୍ଜିକେଶୀ, ବିଶ୍ୱାଚୀ, ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ପର୍ଣ୍ଣା, ପୁଣ୍ଡରୀକା, ସୁବାହୁ, ସୁରଥା, ପ୍ରମାଥିନୀ, ରୁଚିର, ପୁଞ୍ଜିକାସ୍ଥଳା, ଅଳମ୍ବୁଷା, ସୁମଧ୍ୟା, ହେମା, ନାଗଦନ୍ତୀ, କ୍ଷେମା, ବାମନା ପ୍ରଭିଦ୍ୱା । ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଲୋକେ ଅପ୍ସରାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରନ୍ତି ।]

୨ । ଅପ୍ସରାଙ୍କ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
2. A very graceful lady.

୩ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମବିଶେଷ—
3. A name given to women.

୪ । ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ ବିଦ୍ରୂପୋକ୍ତି—
4. Sarcasm; inuendo; gibe.

ଅପ୍ସରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅପସାରଣ)—ଅପସାରିତ କରିବା—
Apsarāibā To remove; to cause to move.
ସରାନ
सरकाना

ଅପ୍ସରା ମାରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ ବିଦ୍ରୂପ କରିବା—
Apsarā māribā To sneer or gibe a a person.
बोलीटोली मारना तानामारना

ଅପ୍ସରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅପସରଣ)—ଅପସରିବା; ଦୂରେଇଯିବା—
Apsaribā To move away.
ସରେଯାଓୟା
सरकना

ଅପ୍ସରୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅପ୍ସରସ୍) —ଅପ୍ସରା (ଦେଖ)
Apsarī Apsarā (See)
ଅପ୍ସରୀ
अप्सरी

ଅପ୍ସରୋଗଣ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବଚନ; ଅପ୍ସରସ୍ = ଅପ୍ସରଃ + ଗଣ)—
Apsarogaṇa ଅପ୍ସରାମାନେ—A number of heavenly nymphs.

ଅଫ୍‌ସର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅଫିସର୍)—ଅଫିସର୍ (ଦେଖ)
Aphsar Aphisar (See)

ଅଫଟା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ପୃଟ୍ ଧାତୁ)—
Aphaṭā ୧ । ଯାହା ଫଟା ବା ଚିରା ନୁହେଁ—
ଆଫାଟା 1. Not rent; unpunctured.
फटा नेइ हुआ ୨ । ଯହିଁରେ ଫାଟ ନାହିଁ—
2. Having no fissure.

ଅଫଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ପୃଟ୍ ଧାତୁ)—
Aphaṛdā ୧ । ଯାହାକୁ କେହି ଫାଡ଼ି ନାହିଁ, ଯାହା ଚିରା ହୋଇ
ଆଫାଡ଼ା ନାହିଁ—1. Not rent or split.
फाड़ा नेइ हुआ ୨ । ଅବିଭକ୍ତ—2. Undivided.

ଅଫନ୍ଦ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ କୂଅର ନନ୍ଦ ବା ଫନ୍ଦ ନାହିଁ—
Aphanda (well) Having no earthen or stone rings round it.
୨ । ଅଫନ୍ଦା (ଦେଖ)
2 Aphandā (See)
ଦେ. ବି—ଅସୁବିଧା; ବେଫିକର—
Inconvenience; resourcelessness.

ଅଫନ୍ଦା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜୀବିକାହୀନ—
Aphandā 1. Having no means of livelihood
୨ । ବେକାର—2. Unemployed.
୩ । ଦଉଡ଼ିରେ ଯାହା ଛନ୍ଦା ହୋଇ ନାହିଁ—
3. Not bound or knotted with a rope.
୪ । ବେଫିକର—4. Resourceless.

ଅଫନ୍ଦୀ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜୀବିକାହୀନ; ବେକାର—
Aphandī 1. Unemployed.
୨ । ବେଫିକର—2. Resourceless.

ଅଫର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅଫ୍‌ଫର୍)—
Aphar କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଖରିଦ କରିବା ପାଇଁ ଖରିଦଦାରଙ୍କଠାରୁ
ଅଫର୍ ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରସ୍ତାବ—An offer of a certain price
अफर् from a prospective purchaser.

ଅଫଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଫଳ)—
Aphala ୧ । ଫଳହୀନ; ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷରେ ଫଳ ନ ଥାଏ—
(ଅଫଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having no fruit.
(ଅଫଳତା—ବି) ୨ । ବନ୍ଧ୍ୟ; ଯହିଁରେ ଫଳ ଧରେ ନାହିଁ—
2. Barren; not fruit-bearing; unproductive.
୩ । ବିଫଳ; ନିଷ୍ଫଳ; ବ୍ୟର୍ଥ—3. Vain; fruitless.
୪ । ଲାଭହୀନ—4. Unprofitable.
ସଂ. ବି. (ନଞତତ୍ପୁ)—୧ । ଫଳର ଅଭାବ—
1. Want of fruit.
୨ । ଫଳହୀନତା—2. Fruitlessness.
୩ । ମନ୍ଦ ବା ଅଖାଦ୍ୟ ଫଳ—
3. Inedible or bad fruit.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁଛୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିର ବସଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ବେଖିବେ; 'ବମ୍ଫୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବମ୍ବୁ' ବେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ବେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବେଖିବେ ।

୪ । ଝାଉଁ; ଝାଉଗଛ—4. The Aspen (tree); Tamarisk Indica.

ଅଫଲନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଫଲ)—ଅଫଲନ୍ତୀ (ଦେଖ)
Aphalantā — Aphalantī (See)

ଅଫଲନ୍ତୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଫଲ)—
Aphalantī ୧ । ଯେଉଁ ଗଛରେ ଫଳ ଧରେ ନାହିଁ; ଅଣ୍ଡିଆ
ଅଫଳନ୍ତ; ଅଫଳା ବା ବାଞ୍ଝ (ଗଛ)—1 (a tree)
ଅଫଳ Which does not bear fruit.

୨ । ଯେଉଁ ଗଛରେ ଅବଧି ଫଳ ଧରି ନାହିଁ—
2. (a tree) Which has not yet borne fruit.

ଅବସନ୍ତେ ବହୁଲ ଯେ ବସନ୍ତ ପବନ,
ଅଫଳନ୍ତ ବୃକ୍ଷମାନେ ବଣିଲେ ଶୋଭନ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହ ସ୍ତବ ।

୩ । ସ୍ତ୍ରୀ. ବନ୍ଧ୍ୟା (ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଗାଈ); ବାଞ୍ଝି—
3 Barren (woman and cow)

୪ । ସ୍ତ୍ରୀ. ଅବଧି ପ୍ରସବ କରି ନ ଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
4. (a woman) Who has not yet given birth to a child.

ଅଫଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଫଳ + ଆ)—ଅଫଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aphalā Feminine of Aphala.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ବୁଇଁ ଅଙ୍ଗଁା ଗୁଳ୍ମ—
1. A plant, Flacourtia Cataphracta.

୨ । ଘିଅକୁମାରୀ; ଘିକୁଆଁର ଗୁଳ୍ମ—
2. Aloes perifoliata.

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଫଳନ୍ତୀ (ଦେଖ)
Aphalantī (See)

ଅଫଳୁ—ପ୍ରାଦେ. ଗଡଜାତ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଦାସିଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Aphalā Indifferent to wordly affairs.

ଅଫଳାକାଂକ୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ନଷ୍କାମ; ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କର ଫଳ
Aphalākāṁkshī ପାଇଁ ଆଶା ରଖେ ନାହିଁ—
(ଅଫଳାକାଂକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not expecting or hoping
(ଅଫଳାକାଂକ୍ଷିତା—ବ) for a result or for any beneficial consequence.

୨ । ଉଦାସୀନ—2. Indifferent (M. W)

ଅଫଳୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଫଳା)—୧ । ଅଫଳନ୍ତୀ (ଦେଖ)
Aphalī 1. Aphalantī (See)

୨ । ଗର୍ଭଧାରଣ କରି ନ ଥିବା (ଗାଈ)—
2. (a cow) Which has not yet conceived.

ଅଫିକର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + ଆ. ଫିକ)—ସୁବିଧାର ଅଭାବ—
Aphikara Want of opportunity.

ବେଫିକର ଦେ. ବିଣ.—କାବିକାଘୁନ; ବେକାର—
Unemployed.

ଅଫିଟା—ଦେ. ବିଣ.—ଫିଟି ନ ଥିବା—
Aphiṭā Not opened.

ଅଫିଟାଖଣି—ଦେ. ବି.—୧ । ଯେଉଁ ଧାନଖଣି ଫିଟାଯାଇ ସେଥିରୁ
Aphiṭākhani ଧାନ ବାହାର ନ ଥାଏ—
1. An under-ground storage of paddy which has not yet been opened up.

୨ । (ସ୍ନେହ ସମ୍ବୋଧନ; ଅଫିଟା ଖଣି ପରି) ଅତି ପ୍ରିୟଜନକ—
2. One's dearest person.

ନସ୍ତନପିଲା ଦୁମ୍ବେ ମୋ ଅଫିଟା ଖଣି । ଜଦ୍ଦକଶୋର. ସୀତାବନବାସ ।

ଅଫିମ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅହିଫେନ, ଅଫେନ; ଇଂ. ଓପିୟମ୍, ଆ. ଅଫ୍ୟୁନ୍)
Aphima ସାଢ଼େ ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ମରିଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଶାକ
ସଂ. ଅହିଫେନ; ଅଫେନ; ଗୁଳ୍ମ (ପୋସ୍ତ)ର ଫଳର କୋଷ ବା ବକଡ଼ାରୁ
ସଫେନକ; ଆଫୁକ; ବାହାରିବା ଖୀରକୁ ଶୁଖାଇ ରଖାଯିବା ଏକ
ଓ. ଅଫିମ୍; ଆଫୁ; ପ୍ରକାର ଅଠାଳିଆ କଳା ନିଶା ଦ୍ରବ୍ୟ—
ଆଫି; ଆଫିଙ୍ଗ୍; ଆଫିମ Opium.

ଅଫୋମ; ଆପୁ, ଅପୁ [ଦ୍ର—କଥିତ ଅଛି ଯେ,ପୂର୍ବେ ଉତ୍କଳରେ
ଗ୍ରୀକ୍. ଓପିଓନ୍ ଏ ପୋସ୍ତ ଗଛ ଥିଲା (ସଂ. ନାମ ଖସତ୍ତଲ)
ଫା. ପୋସ୍ତକଚେନ୍ଦ; ଲୋକେ ଏଥିରୁ ଅଫିମ ବାହାରିବା କଥା ହେଲେ-
ଗାଶାଗାଶାଚେନ୍ଦ ମାନଙ୍କୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ଗ୍ରୀକ୍‌ମାନେ
ତେ. ଗାଶାଗାଶାଲ୍ଲଚେଟ୍ଟୁ ଅଫିମର ଆବଷ୍କର୍ତ୍ତା । ଗ୍ରୀକ ଓପିଓନ୍ ଶବ୍ଦ
ଆ. ଅଫ୍ୟୁନ୍ ଗ୍ରୀକ୍ ଓପେସ୍=ସଂ. ଆପସ୍=ରସରୁ
ଫା. କୋକ୍‌ନର୍ ଉତ୍ପନ୍ନ । ଏହି ଗଛର ସାଜ (ପୋସ୍ତଦାନା
ସଂ. ଖସତ୍ତଲ)କୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଔଷଧରେ ଲଗାଉଥିଲେ । ଏହି ଗୁଳ୍ମ
ଉଚ୍ଚରେ ୧ ଠାରୁ ୧୩ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ, ଫୁଲ ୪ ପାଖୁଡ଼ିଆ ।
କେଉଁ ଫୁଲ ନାଲି, କେହି ଧଳା, ବହାରରେ ଧଳା ଫୁଲବଶିଷ୍ଟ
ଗୁଳ୍ମର ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ସେଥିରୁ ଅଫିମ ଆମଦାନୀ କରାଯାଏ । ଏହି
ଗୁଳ୍ମର ଫଳର କୋଷ ବା ବକଡ଼ାକୁ କୁସ୍ତରେ ଖୁମ୍ପି ଖୁମ୍ପି ଦେଲେ
କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରୁ ଯେଉଁ ଧଳା ରସ ବାହାରେ ସେ ରସ ଶୁଖି ଗଲେ
ତାକୁ ତାନ୍ତି କରି ଏକତ୍ର କରାଯାଏ । ଏହା ଶୁଖିଲା ରସ ଗାଢ଼
ନାଲିଆ, ଛନ୍ଦୁ ଛଅ ଦିନ ରହି ଚଳେ କଳା ପାଲଟିଯାଏ । ଏହି
ଶୁଖିଲା ରସ ଅଫିମ ଅଟେ । ଏହାକୁ କେହି ଖାଲି ଗିଳି କରି
ଖାଆନ୍ତି, କେହି ପାଣିରେ ବାଟୁରାଇ କରି ସେ ପାଣି ଖାଆନ୍ତି, କେହି
କେହି ଅଫିମକୁ ପୋଡ଼ା ପିଦୁଡ଼ିପଡ଼ ସଙ୍ଗେ ଗାଢ଼ ଗୁଳା ଭଅର କରି
ଗୁଲି ବା ମଦଉ ରୂପେ ହୁକା ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଥିର ଧୂଆଁ ଖାଆନ୍ତି ।
କେହି ଏଥିର ଅର୍କ ଖାଆନ୍ତି; କେହି ଏଥିରୁ ପ୍ରସୁତ ଗ୍ଲସାସ୍ଥକ
ଚୂର୍ଣ୍ଣ (ମର୍ଫିଆ) ଖାଆନ୍ତି । ଏହା ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଅବସାଦ ଓ ନିଦ୍ରା
କାରକ; ବେଶିମାତ୍ରାରେ ପ୍ରାଣହାରକ ବିଷ । ଉତ୍କଳର ବହାର ଓ
ବମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶରେ ଓ ମାଲୱାରେ ସରକାରଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଏ
ଗୁଳ୍ମର କୃଷି ହୁଏ ଓ ଅଫିମ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ । ଏହି ଅଫିମ ଚାରତ୍ୟ,
ଚୀନ, ଇରାନ ଆଦି ଦେଶକୁ ପଠାଯାଏ । ଅଫିମ ଗୁଳ୍ମରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ୱ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉ	ଃ

ସରକାର ବଦେଶରୁ ବହୁ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆଣି କରନ୍ତି । ଅଫିମ ଔଷଧ-ରୂପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ଖାଇଲେ କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧ ହୁଏ । ଅଫିମର ଲେପଦ୍ୱାରା ଦେହର ପୀଡ଼ା ନାଶ ହୁଏ । ସ୍ତନ୍ୟଦାତ୍ରୀ, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗରେ ଏହା ଧାରକ ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ମୃଦୁ ଓ ସ୍ନାୟୁ ସ୍ତମ୍ଭକ । ଅଫିମ ଅଭ୍ୟାସ କରି ଖାଇବା ଲୋକ ଉକ୍ତ ଅଭ୍ୟାସକୁ ସହଜରେ ଛାଡ଼ ପାରେ ନାହିଁ । ଶିଶୁ ଓ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅଫିମ ଅନଷ୍ଟକର କହୁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ଏହା ଉପକାରୀ ବୋଲି ବୈଦ୍ୟମାନେ ମତ ଦଅନ୍ତି । ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅଫିମ ଅଭ୍ୟାସ ଜରବାଦ୍ୱାରା ଚିନ୍ତା ଓ କଳ୍ପନା ଶକ୍ତିର ବଶେଷ ଗୁଳନା ହୁଏ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅଫିମଖୋର୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଫିମର ମାତ୍ରାକୁ କ୍ରମଶଃ ବଢ଼ାଇବାର ଦେଖାଯାଏ । ଅଫିମ ଖାଇବାର ନଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଗଡ଼ ଗଲେ କମ୍ବା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ମାତ୍ରାରୁ କିଛି କମ ହେଲେ ଅଫିମୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ନାକରୁ କାନରୁ ପାଣି ଝରେ, ଗୋଡ଼ ହାତ ଘୋଳେଇ ହୁଏ ଓ ଘନ ଘନ ହାଇ ଉଠେ । ଅଫିମ ଖାଇବା ଲୋକର ସୁନ୍ଦ୍ରା ହୁଏ ନାହିଁ; ଏଥି ଯୋଗୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେ ଝୁଲାଇବାର ଦେଖାଯାଏ । ଅଫିମର ନଶା ୧୨ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେହରେ ରହେ । ଇଂରାଜ ସରକାର ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଅବକାଶ ଦ୍ରବ୍ୟରୂପେ ଗଣନା କରି ଏହାର ଖରଦ ବନ୍ଦିରେ ଖୁବ କଟକଣା କରିଅଛନ୍ତି । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ଲୋକେ ଅଫିମ ସେବନ କରି ବେଶି ସହନଶୀଳ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାର ଦେଖାଯାଇଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟ ପୃଥିବୀରୁ ଓ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଙ୍କରଠାରୁ ଅଫିମ ସେବନର ପରମାଣ କମାଇବାକୁ ବଶେଷ ଯତ୍ନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ଗୁଳ୍ମର ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମଞ୍ଜିମାନ ଶ୍ଲେଷ୍ମ ଶ୍ଲେଷ୍ମ । ଏମାନ ଯୋସ୍ତଦାନାରୂପେ ଉଅଣରେ ମସଲ୍ଲାରୂପେ ଦଆ ଯାଏ ଓ ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅଫିମଖୋର୍—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଫେନ + ଆ. ଖୋର୍ = ଖାଦକ)—
Aphimakhor ୧ । ପ୍ରଚଦନ ଅଫିମ ଖାଇବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
ଅଫିଂଖୋର 1. Addicted to the habit of
ଅଫିମଚୀ; ଅଫିମୀ taking opium.
୨ । ଯେ ଅଚଇକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଅଫିମ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଛି—
2. Addicted to the habit of taking large doses of opium

ଅଫିମଖୋରୀ—ଦେ. ବ. (ଅଫିମ ଖୋର୍ + ସଂ. ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରତ୍ୟୟ ଈ.)—
Aphimakhorī ଅଫିମ ଖାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ—
ଆଫିଂଖୋରୀ The habit of taking opium;
ଅଫିମଖୋରୀ opium habit.

ଅଫିମା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଫିମଖୋର୍ (ଦେଖ)
Aphimā Aphimakhor (See)

ଅଫିମୀ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଫିମଖୋର୍ (ଦେଖ)
Aphimi Aphimakhor (See)

ଅଫିସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅଫ୍‌ଫିସ୍)—କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ; ମନ୍ଦକୁମା—
Aphis Office.
ଆପିସ; ଆଫିସ
ଆଫିସ

ଅଫିସର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.ଅଫ୍‌ଫିସର୍)—କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ଉଚ୍ଚପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମ-
Aphisar ଗୁମ୍ଫ—Officer.
ଅଫିସାର୍ ୨ । ବଡ଼ ହାକମ—2. High official.
ଅଫସର

ଅଫିସିଆଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଇଂ. ଅଫ୍‌ଫିସିଆଲ୍)—୧ । ସରକାରୀ କାମ
Aphisial ସମ୍ପର୍କୀୟ; ସରକାରୀ—Official.
ଅଫିସିଆଲ୍ ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସମ୍ପର୍କୀୟ—
ଅଫିସିୟାଲ 2. Relating to any office.

ଅଫିସିଏଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ.—ଅଫିସିଅଲ୍ (ଦେଖ)
Aphisiel Aphisial (See)

ବବାହ ବ୍ୟସ୍ତ ସଙ୍ଗେପିଣୀ ସଦ୍ଭକୁ ଇଂଗ୍ଲଣ୍ଡ ଅଫିସିଏଲ୍ ଗଠି ଯାଇଛନ୍ତ ।
ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସଳ୍ପ ।

ଅଫୁଟନ୍ତା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅପ୍ରଫୁଟିତ)—କଡ଼ ଧରି ଥିବା ଅଥଚ ଫୁଲ
Aphuṭantā ହୋଇ ନ ଥିବା; ଅଫୁଟା; ଅପ୍ରଫୁଟିତ (ଫୁଲ);
ଆଫୁଟନ୍ତ ଅବକସିତ—Not in bloom (flower); in
ବେଖିଲା bud.

ଅଫୁଟା—ଦେ. ବଣ—୧ । (ସଂ.ଅପ୍ରଫୁଟିତ)—ଅପ୍ରଫୁଟିତ; ଫୁଟି ନ ଥିବା
Aphuṭā (ଫୁଲ)—1. Not in bloom (flower).
ଅଫୁଟା ୨ । (ସଂ.ଅଫୁଟ) ସାଦା ପ୍ରକାଶିତ ବା ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. That which has not come out or appeared.
(ଯଥା—ଅଫୁଟା କଦଳୀ ମଞ୍ଜି)
୩ । (ସଂ. ଅଫୁଟ)—ନଆଁ ଉପରେ ବସି ଟକ୍ ଟକ୍ ହୋଇ ଫୁଟି ନ ଥିବା (ପାଣି ବା ଘିଉ)—(water or rice) Which has not yet boiled; not boiling.
୪ । ବଘର୍ ବା ଫୁଟା ହୋଇ ନ ଥିବା (ଉଅଣ)—(curry) Which has not been seasoned with boiling oi and spices.
୫ । ଫୁଟିଯାଇ ନ ଥିବା ବା ଛିଦ୍ର ହୋଇ ନ ଥିବା (ପାତ୍ରାଦି)—5. (pot) Which has got no hole.

ଅଫୁଟିଲା—ଦେ. ବଣ—ଅଫୁଟନ୍ତା (ଦେଖ)
Aphuṭilā Aphuṭantā (See)

ଅଫୁଟୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅପ୍ରଫୁଟିତ)—୧ । ଅଦୃଷ୍ଟରଜା; ଅରଜସ୍କ
Aphuṭī (ବାଳିକା)—1. Unmenstruated.
୨ । ଅପୁଷ୍ପବତୀ (ନାରୀ)—a woman) Who never had her menses.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଫୁଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅଫୁଲ୍ଲିତ)—ଫୁଲ୍ଲ ନ ଥିବା; ଅଫୁଲ୍ଲିତ—
Aphulā — Not swollen.
ଆଫୋଲା
ଆଫୁଲା
୨ । (ସଂ. ଅପୁଷ୍ପ)—ଅପୁଷ୍ପିତ—
2. Not yet flowering.
(ଯଥା—ଅଫୁଲ୍ଲ ଗଯୁସ ଗଛ)
୩ । (ସଂ. ଅପୁଷ୍ପ)—ଅବକସିତ; ଅପୁଷ୍ପା (ଦେଖ)
Aphuṭantā (See)

ଅଫୁଲ୍ଲ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ପୁଷ୍ପ)—ଅପୁଷ୍ପିତ; ଅବକଶିତ—
Aphulla — Not in bloom.

ଅଫେଣା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅ+ଫେନଜ)—
Apheṇā ୧ । ଫେଣା ହୋଇ ନ ଥିବା ବା ଜାଉରେ ମଥିତ
ଆଫେନାନ ହୋଇ ନ ଥିବା (ବଟାବର)—
1. (pasted pulse) Which has not been well agitated by the palm.

ଅଫେଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଅଫେଣା (ଦେଖ)
Apheṇiāñ — Apheṇā (See)

ଅଫେନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) ଫେନଶୂନ୍ୟ—Foamless.
Aphena ସଂ. ବି. (ଅ=କୁତ୍ସିତ+ଫେନ=ନିର୍ଯ୍ୟାସ)—
ଅହିଫେନ; ଅଫିମ—Opium.

ଅବ୍‌ଆବ୍—ବୈଦେ. ବି. [(ଫା. ଅବ୍‌ଓ୍ୱାବ୍) ଏହା. ଫା. ବାବ୍
Abuāb (=ଶୁଳ୍କ) ଶବ୍ଦର ବହୁବଚନ । ଏ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜରେ
ଆବଓ୍ୱାବ୍ ଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି]—ସରକାରଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରାଜସ୍ୱ
ଆବବାବ ବ୍ୟତୀତ ଜମିଦାର ପ୍ରଜାଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ କର
ଆଦାୟ କରନ୍ତି; ଅଉରକ୍ତ କର—
Illegal exactions by the Zamindar in addition to the fixed rent; Abwab.

ଅବ୍‌ଖୁରା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଆବ୍‌ଖୋର୍; ଆବ୍=ଜଳ+ଖୋର୍
Abkhurā — ଖାଇ) ଖୁଣ୍ଟ ଛାଲ; ସାମ୍ପୁଇ—
ଆବଖୋରା A small water-pot.
ଆବଖୋରା

ଅବ୍‌ଜର୍‌ବେଟରୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଅବ୍‌ସର୍‌ବେଟରୀ)—
Abjarbheṭarī ମାନମନ୍ଦିର; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ବା ଗୃହରେ
ଆବଜରବେଟରୀ ଗ୍ରହ ଓ ତାର ଆହୁରି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଖଗୋଳ
ଅବଜରବେଟରୀ ଘଟନାମାନ ନିରୀକ୍ଷଣ କରାଯାଏ—
Observatory.

ଅବ୍‌ତକ୍—ବୈଦେ. ଅ. (ହି. ଅବ୍+ଫା ତକ୍)—
Abtak ୧ । ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1. Till today.
ଅବତକ ୨ । ଏତାବତ୍; ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Till now.
ଅବତକ

ଅବ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ. ବି—ଅବ୍‌ଦାର୍ (ଦେଖ)
Abdār — Ābdār (See)

ଅବ୍‌ଜି—ବୈଦେ. ଅ —୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—1. At present.
Abbhi ୨ । ଏହୁସଣି—2. Just now.
ଏଖୁନି
ଅବଭି

ଅବ୍‌ଭିକା—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ଅବ୍‌ଭ)—ଏହୁସଣି; ଏହି ଲାଗେ—
Abbhikā — Just now.
ଏଖୁନି
ଅବ୍‌ଭିକା

ଅବ୍‌ଭ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅପ୍=ଜଳ+ଭୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କ୍ରଞ୍ଚି..
Abbhra ଅ; ଯାହା ଜଳକୁ ଧାରଣ କରେ)—ମେଘ—
Cloud.

ଅବ୍‌ରକ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ରକ)—ଅଭ୍ର; ମେଘଜାଲ—
Abrak — Mica; talc.
ଅଭ୍ରକ
ଅବରକ

ଅବ୍‌ରଖ୍—ଦେ. ବି—ଅବ୍‌ରକ୍ (ଦେଖ)
Abrakh — Abrak (See)

ଅବ୍‌ଲଖ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ) – ୧ । ଅଭ୍ର; ମେଘଜାଲ—1. Mica.
Ablakh ୨ । ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ର) ମେଘର ରଙ୍ଗ—
ଅବଲଖ 2. Azure.
ଅବଲଖ

ଅବ୍‌ଲଖା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବଲକ୍ଷ)—୧ । ଦୋରଙ୍ଗା; ସଫେଦ ଓ
Ablakhā କଳା ରଙ୍ଗ। ସଫେଦ ଓ ନାଲିରଙ୍ଗ ମିଶା (ଘୋଡ଼ା)—
ଅବଲଖ 1. (horse) Of mixed colour (white
ଅବଲଖ and black or white and red).
୨ । ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ଅବ୍‌ଲୁକ୍)—
ଆବଲୁକ ଧଳା ଦେହରେ ଛୋପି ଛୋପି ନାଲିବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ (ଘୋଡ଼ା)—
ଆବଲୁକ (a horse) White with red spots.
୩ । ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ) ମେଘବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
ଅବଲଖ 3. Azure.
ଅବରସ
୪ । ଦେ. ବିଣ (ସ. ଅବଲକ୍ଷ) ମୁହଁ ନାଲି ଓ ଦେହ ଧଳା
ହୋଇଥିବା (ପାରା)—
4. White bodied and red headed pigeon.

ଅବ୍‌ଲା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ବଗୁଲିଆ; ଦୁଷ୍ଟ—
Ablā 1. Wicked; naughty.

ଅବ୍‌ଲାବଟୁ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି–୧ । ଦୁଷ୍ଟ ପିଲ୍ଲ—
Ablābaṭu 1. Naughty boy
୨ । ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Wicked person.

ଅବ୍‌ଲୁସ୍—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଆବ୍‌ନୂସ୍; ଗ୍ରୀକ୍ ଏବନା)—
Ablus ୧ । ମାକଡ଼ା କେଳ ଗଛ; କଳ୍ପଲ କଳାବର୍ଣ୍ଣର କଠିନ ଓ
ଆବଲୁଶ ଗୁରୁ କାଠବିଶେଷ—
ଆବନୂସ 1. Ebony wood and treeDiosp); yrus Eburnum (Haines).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ । ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଏ	ଓ	ୠ	ଲୃ	ଯ୍	ଅକାର୍‌ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍ଦ

ଅବ୍‌ସୁସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅଫ୍‌ସୋସ୍)—୧ । ଶୋକ—
Absus 1. Grief.
ଆକସୋସ ୨ । ପରିତାପ; ମନସ୍ତାପ—2. Regret.
ଅକ୍‌ସୋସ ୩ । ଅନୁତାପ; ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—3. Repentance.
ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ମନସ୍ତାପଜନକ; ଦୁଃଖଜନକ—
1. Sorrowful; regrettable.
୨ । ଦୁଃଖିତ—2. Sorrowing.
୩ । ଅନୁତପ୍ତ—3. Repentant.

ଅବ୍‌ସୋସ୍—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅବସୁସ୍ (ଦେଖ)
Absos Absus (See)

ଅବ୍‌ହାଓଆ—ବୈଦେ. ବ. (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର) (ଫା. ଆବ=ଜଳ+ ହୱା=ବାୟୁ)—
Abhāuā
ଆବହାଓୟା ଜଳବାୟୁ; କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଜଳ ଓ ବାୟୁ ଜନିତ
ଆବହବା ଶୀତ ଓ ତାପାଦିର ଅବସ୍ଥା—Climate.

ଅବ୍ (ଧାତୁ)—ସ—୧ । ରକ୍ଷା କରିବା—
Ab (root) 1. To save; to protect.
୨ । ପ୍ରୀତ ବା ତୃପ୍ତ କରିବା—2. To please.
୩ । ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—3. To pray.
୪ । ପାଇବା—4. To get.
୫ । ଧରିବା; ଧାରଣ କରିବା—
5. To bear; to hold.
୬ । ସ୍ନେହ ଦେଖାଇବା—6. To show affection.
୭ । ଗତି କରିବା—7. To move.
୮ । ଗ୍ରହଣ କରିବା—8. To accept.
୯ । ହେବା—9. To be; to exist.
୧୦ । କରିବା—10. To do.
୧୧ । ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା—11. To embrace.
୧୨ । ବହନ କରିବା—12. To carry.
୧୩ । ଶୁଣିବା—13 To hear.
୧୪ । ହିଂସା କରିବା—14. To kill; to hurt.
(ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ. ଅବନ ଶବ୍ଦ ଦେଖ ।)

ଅବ—ସଂ. ଅ—ଉପସର୍ଗବିଶେଷ—A prefix; conveying the following senses.
Aba
[ଦ୍ର—ଏହା ଉପସର୍ଗ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥମାନଙ୍କରେ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଧାତୁ ପୂର୍ବରେ ଲଗି ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]
୧ । ନିଶ୍ଚୟ—1. Certainty.
(ଯଥା—ଅବଧାରଣ ।)
୨ । ଘୃଣା; ଅବଜ୍ଞା; ହୀନତା; ଭୁଚ୍ଛତା—
2. Slight; insult.
(ଯଥା—ଅବଗଣିତ; ଅବଜ୍ଞା ।)
୩ । ନିମ୍ନକୁ—3. Downwards.
(ଯଥା—ଅବଗ୍ରହଣ; ଅବଗ୍ରହ; ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ।)
୪ । ଭିତରେ—4. Within.
(ଯଥା—ଅବଗାହନ ।)
୫ । ନିନ୍ଦା—5. Blame.
(ଯଥା—ଅବଗୀତ ।)
୬ । ବିରୋଧରେ—6. Against.
(ଯଥା—ଅବତୋରଣ ।)
୭ । ପଶ୍ଚାତ୍ ବା ପଛରୁ—7. Behind; backwards.
(ଯଥା—ଅବଗ୍ରହଣ ।)
୮ । ଅବସର—8. Leisure.
(ଯଥା—ଅବକାଶ ।)
୯ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—9. Too much.
(ଯଥା—ଅବଢ଼େଲା; ଅବକୋଶ; ଅବଚ୍ଛୁରତ ।)
୧୦ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ଏକତ୍ର—10. Diffusion; together.
(ଯଥା—ଅବରସ୍ତୃ ।)
୧୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ—11. Completely.
(ଯଥା—ଅବଚୂର୍ଣ୍ଣିତ; ଅବଧ୍ୱସ୍ତ; ଅବରୋଧ; ଅବଚ୍ଛେଦ ।)
୧୨ । ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟରେ—12. Slightly.
ଯଥା—ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଅବଉମସ ।)
୧୩ । କୁତ୍ସିତ; ମନ୍ଦ—13. Bad.
(ଯଥା—ଅବଚିତ୍ୟା ।)
୧୪ । ହଠାତ୍—14. Suddenly.
(ଯଥା—ଅବଘାତ ।)
୧୫ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ; ଦୂରକୁ—15. Away.
(ଯଥା—ଅବକର୍ତ୍ତଣ; ଅବକର)
୧୬ । ଚାରିଆଡ଼େ; ଇତସ୍ତତଃ—16. On all sides; about.
(ଯଥା—ଅବଘଟ୍ଟ; ଅବଘାର୍ଣ୍ଣ ।)
୧୭ । ଅଭାବ—17. Want; absence.
(ଯଥା—ଅବଗୁଣ; ଅବକାଶ ।)
୧୮ । ବିପରୀତ—18. Opposite.
(ଯଥା—ଅବମାନନା; ଅବଜୟ; ଅବଜ୍ଞେୟିତ ।)
୧୯ । ଭକ୍ତି ବା ପୂଜା—19. Consecration; adoration.
(ଯଥା—ଅବଦାନ ।)
୨୦ । ନିକୃଷ୍ଟ—20. Inferior.
(ଯଥା—ଅବମତ ।)
୨୧ । ଉଚ୍ଚ ଦେଶରୁ—21. From high.
(ଯଥା—ଅବରସ୍ତୃ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୁଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅବଇଦ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅବୈଦ୍ୟ)—କୁବୈଦ୍ୟ—
Abaida A quack.
କୁବୈଦ୍ୟ; ହାତୁଡ଼େକବିରାଜ
କଠବୈଦ୍ୟ

ଅବଏ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବ୍ୟପୃ)—ଅବ୍ୟପୃ (ଦେଖ)
Abae Abyaya (See)
ଅବଏ ବସ୍ତୁ ଦେଲେ ରଜା, ସକଳ କର୍ମ୍ମକର ପ୍ରଜା ।
ପ୍ରାଚୀ. ନର୍ସୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅବଂଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବଂଶ)—
Abaṁsa ନିର୍ବଂଶ; ଯାହା ବଂଶରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ—
(ଅବଂଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having no family or progeny.
ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ) —ଯାହା ବାଉଁଶ ନୁହେଁ—
A thing which is not bamboo.

ଅବକବ—ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଅବ୍ୟକବ୍ୟ; ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଶକ୍ତି—
Abakaba 1. Power,
୨ । ଅନ୍ୟଥାଚରଣ କରିବାର ଶକ୍ତି—
2. Power to do otherwise.
୩ । ଢଳଚଳ; ଅନ୍ୟଥାଚରଣ—3 Doing otherwise; slight movement

ଅବକର—ସଂ. ବ. (ଅବ=ଦୂରକୁ + କୃ ଧାତୁ=ଫିଙ୍ଗି ଦେବା + କର୍ମ୍ମ. ଅ;
Abakara ଯାହାକୁ ଓଲାଇ ଘୋଳାଇ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ହୁଏ ।)
୧ । ଆବର୍ଜ୍ଜନା; ଅଳଅ; ଜଞ୍ଜାଳ—
1. Refuse; sweeping.
୨ । ସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜନା ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଧୂଳ—
2. Dust scattered by sweeping.
୩ । ଅତିବର୍ଷଣ—3. Excessive rain.
୪ । ବିକ୍ଷେପ; ଫିଙ୍ଗିବା—4. Throwing away.

ଅବକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅବ=ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ; ନିମ୍ନକୁ + କୃଷ ଧାତୁ=
Abakarshaṇa ଟାଣିବା + ଭାବ. ଅନ) —
୧ । ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣିନେବା—
1. Drawing with a pull.
୨ । ଛଡ଼ାଇ ନେବା—2. Snatching away.
୩ । ଅଧୋନୟନ; ତଳକୁ ଟାଣିବା—
3. Drawing down; pulling down.

ଅବକଳ— ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବକଳନ)—
Abakala ୧ । କୁଡ; ଅଟକଳ; ଆନୁମାନିକ ଗଣନା—
ଆଟକଳ 1. Estimate,
ଆଟକଳ ୨ । ଅନାଜ; ଅନୁମାନ – 2. Guess.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ବଲ୍ଲଳ)—ବଲ୍ଲଳଶୂନ୍ୟ—
Barkless.

ଅବକଳନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ=ସମ୍ୟକ୍ + କଳ ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା
Abakalana ଇତ୍ୟାଦି + ଭାବ. ଅନ)—
(ଅବକଳିତ—ବିଣ) ୧ । ସଂକଳନ; ସଂଗ୍ରହକରଣ—
1. Compilation; collection.
୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge.
୩ । ବନ୍ଧନ—3. Tying down.
୪ । ଆନୁମାନିକ ଗଣନା; କୁଡ—4. Estimate.
୫ । ମାପ—5. Measure.
୬ । ଅନୁମାନ—6. Guess.
୭ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ—7. Ascertainment.

ଅବକଳନା—ସଂ. ବ. (ଅବ + କଳ ଧାତୁ + ଅନ + ଆ)—
Abakalanā ଅବକଳନ (ଦେଖ)
Abakalana (See)

ଅବକଳିତ—ସଂ ବିଣ. (ଅବ + କଳିତ) —୧ । ସଂକଳିତ—
Abakalita 1. Compiled.
୨ । ସଂଗୃହୀତ—2. Collected.
୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Known.
୪ । ଆନୁମାନିକ ପରିମାଣ ନିର୍ଣ୍ଣୀତ; କୁତ ହୋଇଥିବା—
4. Estimated; appraised.
୫ । ଇୟତ୍ତା କରାଯାଇ ଥିବା—5. Gauged.
୬ । ଦୃଷ୍ଟ—6. Seen.
୭ । ବଦ୍ଧ—7. Bound.

ଅବକଳିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅବକଳନ)—
Abakalibā ୧ । କୁତ କରିବା; ଅଟକଳ କରିବା—
ଅବକଳନାକରା 1. To estimate.
ଅଟକଳକରନା ୨ । ଇୟତ୍ତା କରିବା—
2. To fathom; to gauge.
୩ । ଅନୁମାନ କରିବା—3. To guess.
୪ । ଗଣିବା—4. To count.

ଅବକାରି—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଆବକାର୍=ଯେ ମଦ ବୁଝେ; ଆବକାର
Abakāri =ମଦଭ୍ରଷ୍ଟ; ମଦ ଉପରେ ଶୁଳ୍କ; ମଦ ବୁଝିବା)—
ଆବକାରୀ ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ଆମଦାନ କରିବା ଓ
ଆବକାରି ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଳ୍କ—
Excise-duty
ବୈଦେ. ବିଣ—ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦ, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ବିକ୍ରି ଆଦର
କଟକଣା କରିଥିବା (ନିୟମାଦି)—
Regulating the manufacture and trade in intoxicating drugs.
[ଦ୍ର—ତାଡ଼ି, ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ, ପଉ, ଅଫିମ, ସରିଷ, ବରଣ୍ଡି, କୋକେନ, ମର୍ଫିଆ ଆଦିକୁ ସରକାର ଅବକାରୀ ଜନିତ ରୂପେ ଗଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ୍	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ବ୍ୟସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଁ
୨	ଈ	ଝ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	୍

ଏହି ବୈଦେଶିକ ଅବକାର ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ନମ୍ନଲିଖିତ କେତେ ଗୁଡ଼ଏ ଇଂରାଜ ଓ ପାରସୀ ଶବ୍ଦ ଲଗି ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛୁ—ଯଥା— ଦଫୋଃଶୀ, ଦାରୋଗା, ସୁପରଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍, ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର, ପିଅନ୍, ମାଲ୍ ।]

ଅବକାର ଆଇନ—ବୈଦେ. ବ (ଫା.ଅବକାଶ+ଆଇନ୍)—ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦ, ବିକ୍ରି ଓ ଆବକାରୀ ଆଇନ କାରବାର ସମ୍ପର୍କୀୟ କଟକଣା ବା ନିୟମାବଳୀ—
Abakāri āin
आबकारी आईन The Excise Act; law regulating to excisable articles.

ଅବକାରିଜନିଷ—ଦେ. ବ—ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ; ସରକାର ଯେଉଁ ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ମାସୁଲ୍ ନଅନ୍ତି—
Abakārijinisha
आबकारी माल Excisable article.
आबकारी माल

(ଯଥା—ଭାଙ୍ଗ, ମଦ, ସରାପ, ବରାଣ୍ଡୀ, ଅରଖ, ଗଞ୍ଜେଇ, ପଉ, ଚରସ୍, ଅଫିମ, ମଦତ୍, କୋକେନ୍, ମର୍ଫିଆ, ଚଣ୍ଡୁ ।)

ଅବକାରିବିଭାଗ—ଦେ. ବ (ଆ. ଅବକାଶ+ସ. ବିଭାଗ)—ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ କଟକଣା କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଆବକାରୀ ବିଭାଗ ସରକାର ବିଭାଗ—The excise department of the Government.
Abakāribibhāga
आबकारी मूहकमा

ଅବକାରି ମହକୁମା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଅବକାଶ+ଆ. ମୁହକମା)—ଅବକାରିବିଭାଗ (ଦେଖ)
Abakāri mahakumā
आबकारी महकुमा Abakāri bibhāga (See)
आबकारी मूहकमा

ଅବକାରି ମାହାଲ୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଅବକାଶ+ଆ. ମାହାଲ୍)—ଅବକାରିବିଭାଗ (ଦେଖ)
Abakāri māhāl
आबकारी माहाल Abakāribibhāga (See)
आबकारी माहाल

ଅବକାଶ—ସଂ. ବ (ଅବ+କାଶ ଧାତୁ=ଦେଖାଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଉତ୍ପା Abakāśa ଅବ=ନାହିଁ+କାଶ=ପ୍ରକାଶ; ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟର ସାଧାରଣଙ୍କଠାରେ ପ୍ରକାଶ ବା ଉପସ୍ଥିତି ନ ଥାଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଳରେ ରହେ; ଭୁଲ—ଏହାର ଇଂରାଜ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ recess ରିସେସ୍=ଗୋପନସ୍ଥାନ;ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନ)—

୧ । ଅବସର; ଫୁରସେତ୍—1. Leisure.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଶ୍ରାମ—2. Rest from work; recreation.

୩ । ଛୁଟି—3. Leave.

୪ । ଫାଙ୍କ;ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—4. Intermediate space.

୫ । ଦୁଇ ଘଟଣାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳ; ଅନ୍ତର—
5. Interval between two events; intermediate time; the mean time.

ଏ ଅବକାଶେ ଏବେ ଶୁଣ, ଜନସ୍ୱ ବ୍ୟାସଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଭୂପତି. ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀମଙ୍ଗଳ ।

୬ । ଦୁର୍ଗାପୂଜା, ଶ୍ରୀଷ୍ମକାଳ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟମସ୍, ଇଦ, ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ ଆଦି ପର୍ବ ବା ବିଶେଷକରଣ ଉପଲକ୍ଷରେ ଅଫିସ୍; କଚେରି ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଦିର କାର୍ଯ୍ୟର ବିରାମ ବା ବନ୍ଦ ହେବା—6. Vacation; holidays; recess.

୭ । ସ୍ଥାନ—7. Space; place (M. W.)

୮ । ସୁଯୋଗ—8. Opportunity (M. W.)

୯ । ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ—9. Occasion (M. W.)

୧୦ । (ଅବ+କାଶ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ)—କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ନବବ ଦୃଷ୍ଟି—10 A glance cast on any thing. (M W.)

୧୧ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନବବ କରାଯାଇ ବୋଲାଯିବା ଗାନ ବା ସ୍ତବକ୍ଷେପ—Name of certain verses during the recitation of which the eyes must be fixed on particular objects (M. W)
(ଯଥା—ପ୍ରତ୍ୟୁତ ଅବକାଶ)

ଦେ. ବ—୧ । ରାଜାଙ୍କର ବସିଥିବା ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ବସେ ହେବା ସ୍ଥାନ ବା କକ୍ଷ—1. A place or hall where a king sits at certain intervals.

କଟୁଁ କଟୁଁ ହୋଇ ପଡ଼ି ହୋଇ ଜଜଜର, ବାହାର ଅବକାଶରେ ବଜେ ନୃପବର ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କିତ. ମହାଭାରତ ।

୨ । ରାଜାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୈନିକ 'ମାଡି' କରିଯିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ—2 Fixed time for the performance of the daily routine of a Rājā.

ଦିଗମ୍ବ ମାଳଣା ଅବକାଶ ଜଣା ହୋଇ ଦେଇନ୍ତୁ ପରସ୍ପର ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ ବିଗ୍ରହର ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ମାଡି (ଯଥା—ବେଶଲାଗି, ସ୍ନାନ,) ବନ୍ଦ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଦର୍ଶନ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ—3. The times or periods when an idol is not accessible to the pilgrims owing to certain operation (e.g, dressing; washing) being performed; recess of a Deity.

୪ । ଦେବତାଙ୍କ 'ଅବକାଶ' ବା ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଦର୍ଶନ ନ ମିଳିବା ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଦେଉଳର, ଜଗମୋହନ ବା ମୁକୁଣିଆଳରେ ଥାଇ ଯେଉଁ ଭଜନମାନ ଗାଆନ୍ତି—
4. Psalms sung by pilgrims during the recess of a Deity.

[ଦ୍ର—ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ପ୍ରତିଦିନ ୩ 'ଧୂପ' ଓ ୫ 'ଅବକାଶ' ହୁଏ । ଯଥା—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅଥର ପୂର୍ଣ୍ଣାରେ ଦୃଢତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଚ୍ଛୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗ୍ରିମ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗିମ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୧ମ ଅବକାଶ—ଅଳ୍ପ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ମଙ୍ଗଳ ଆଳତି ହେବା ପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଅବକାଶ; (ଏ ସମୟରେ ଦାଁତକର ଦାନ୍ତଘସା, ସ୍ନାନ ଓ ବେଶଲାଗି ମାଙ୍ଗମାନ କରୁଥାଏ]

୧ମ ଧୂପ— ସକାଳ ଧୂପ; ସକାଳେ ଦେବତାଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣରୁ ।

୬ଷ୍ଠ ଅବକାଶ—ସକାଳ ଧୂପ ପରେ ବେଶ ଲାଗି ହୋଇ ନୂଆ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବେଳେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅବକାଶ—ଉତ୍ତରେ 'ସାର କେଶଗ୍ରା ବଚ୍ଛନ୍ତ' ବା 'ଭୋଗମଣ୍ଡପ ଭୋଗ' ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ ।

୩ୟ ଅବକାଶ—ଉତ୍ତରେ ବେଶ ଲାଗି ହୋଇ ନୂଆ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନକେଳେ ତୃତୀୟ ଅବକାଶ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଧୂପ—ଉତ୍ତରେ 'ଦ୍ୱାପଦ୍ୱର ଧୂପ' ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ; ଦ୍ୱାପଦ୍ୱର ଧୂପ ପରେ ଦନ-ପହୁଡ଼; ଦନ-ପହୁଡ଼ ପରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଳତି ।

୪ର୍ଥ ଅବକାଶ—ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଳତି ପରେ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ଚତୁର୍ଥ ଅବକାଶ ।

ତୃତୀୟ ଧୂପ—ଉତ୍ତରେ 'ସଞ୍ଜଧୂପ' ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ ।

୫ମ ଅବକାଶ—ସଞ୍ଜଧୂପ ପରେ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ବଡଶିଙ୍ଗାର ବେଶ ହେବା ସମୟରେ ପଞ୍ଚମ ଅବକାଶ, ଉତ୍ତରେ 'ବଡ-ସିଙ୍ଗାର ଭୋଗ' ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପଣ । ଭାପରେ ଗୁଜି-ପହୁଡ଼; ଦନରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଧୂପ ପରେ ଓ ଗୁଜିରେ ବଡଶିଙ୍ଗାର ଭୋଗ ପରେ ଦେବଙ୍କର ପହୁଡ଼ ବା ନଦ୍ରା ହୁଏ । ସେହି ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଦେବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ; କନ୍ତୁ ଏ ଦୁଇ ସମୟକୁ 'ଅବକାଶ' ବୋଲି ନ ଯାଇ 'ପହୁଡ଼' ବୋଲିଯାଏ । କେହି କେହି ଉପରୋକ୍ତ ତିନ ଧୂପ (ସକାଳଧୂପ, ଦ୍ୱାପଦ୍ୱରଧୂପ ଓ ସଞ୍ଜଧୂପ) ସଙ୍ଗେ ୬ଷ୍ଠ ଅବକାଶର ପରବର୍ତ୍ତୀ 'ସାରକେଶଗ୍ରା ବଚ୍ଛନ୍ତ' ବା ଭୋଗ-ମଣ୍ଡପ ଭୋଗକୁ ଗୋଟିଏ ଧୂପ ଏବ ୫ମ ଅବକାଶର ପରବର୍ତ୍ତୀ 'ବଡଶିଙ୍ଗାର ଭୋଗ'କୁ ଗୋଟିଏ ଧୂପ ରୂପେ ଗଣି ୫ ଧୂପ ଏବ ତିନ ଓ ଗୁଜିର ଦୁଇ ପହୁଡ଼କୁ ଅବକାଶରୂପେ ଗଣି '୫ ଧୂପ ଓ ୨ ଅବକାଶ' ବୋଲି କହନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧୂପ ପରେ ପରେ ଲେଖାଏଁ 'ସାହାଣ ମେଲ୍ଲ' ହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ସମୟରେ ସାଧାରଣ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମ୍ମୁକୁ ଯାଇ ଅବାଧରେ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି—'ଅବକାଶ' ସମୟରେ କେବଳ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ସେବକଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମ୍ମୁକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ଏ ସମୟରେ ଦେଉଳର ଉତର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ରହେ ।]

ଅବକାଶନ — ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବକାଶ)—

Abakāśana ଅବକାଶ (ଦେଖ)

Abakāśa (See)

ନାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ନାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ର, ନାହିଁ ସେ ପବନ
ନାହିଁ ବର୍ଷା, ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ସନ୍ଧ୍ୟା ସେ ଅବକାଶନ ; ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଅବକାଶ ମେକାପ—ଦେ. ବ.—ଦେବତାଙ୍କ "ଅବକାଶ" କାଳୀନ

Abakāśa mekāpa ବେଶଲାଗି ସମୟରେ ବେଶକାର୍ଯ୍ୟ ପୁଷ୍ୟ-ଘାଲକ ସେବକଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କ ବେଶଭୂଷା ଯୋଗାଇବା ସେବକବିଶେଷ—A class of Sebakas or Temple-servants who supply the materials for the dressing of a Deity during the recess periods.

ଅବକାଶସେବକ—ସଂ. ବ (୭ମୀ ତତ୍; ଅବକାଶ + ସେବକ)—

Abakāśasebaka ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଙ୍ଗସେବକ ବା ପଣ୍ଡଘାଲକ ସେବକ, ଯେଉଁ ସେବକମାନେ 'ଅବକାଶ' ସମୟରେ ଦେବତାଙ୍କୁ ବେଶ ଆଦ କରନ୍ତି—A class of Sebakas who dress up the Deity Jagannātha during recesses.

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Abakīrṇṇa ୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—1. Strewn here and there; scattered.

୨ । ବିଧ୍ୱସ୍ତ—2. Ruined.

୩ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଯାଇ ଥିବା—

3 Shattered to pieces.

୪ । ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—4. Reduced to powder; pounded.

୫ । ନ୍ୟସ୍ତ—5 Deposited.

ସଂ. ବ—୧ । ଉଲ୍ଲଂଘନ—1. Transgression.

୨ । ନିୟମର ଅପାଳନ—2. Violation.

ଅବକୀର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବକୀର୍ଣ୍ଣ = ଉଲ୍ଲଘନ + ଇନ୍. ୪ମା. ୧ବ)—

Abakīrṇṇī ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟକୁ ଉଲ୍ଲଘନ କରିଅଛି ବା ନଷ୍ଟ କରିଅଛି—A Brahmachārī who has violated his vow of abstinance and continence.

ଅବକୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ + କୃଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Abakṛushṭa ୧ । ଆକୃଷ୍ଟ—1. Attracted.

୨ । ନିଷ୍କାଶିତ—2. Driven out.

୩ । ଅପସାରିତ; ବତାଡ଼ିତ—

3. Driven away; removed.

୪ । ଜଘନ୍ୟ; ଅଧମ—4. Wretched; ugly.

୫ । ଅପକୃଷ୍ଟ—5. Inferior.

୬ । ହେୟ; ଘୃଣ୍ୟ—6. Despicable.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ମେହେନ୍ତର; ଯେ ଝାଡ଼ୁ କରେ ଓ ପାଇଖାନା ସଫା, ପାଣି ବୁହା ଆଦ ନୀତ କର୍ମମାନ କରେ—

1. A sweeper; a servant who does menial work (e.g., cleansing the laterine, carrying water etc).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଙ	ନ୍ଦ

୨ । ଘସ୍ତ୍ରୀ—2. A water-carrier.

୩ । ସ୍ନାନଜାତି; ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି—
3. Untouchable or lower caste.

ଅବକେଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ=ଅଳ୍ପ+କେଶ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
Abakesī (ଅବକେଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଅଳ୍ପକେଶଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Scanty-haired; short-haired (person).

୨ । ବନ୍ଧ୍ୟ ବା ନିଷ୍ଫଳ ବୃକ୍ଷ—2. Fruitless; not fruit-bearing (tree)

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଅଣ୍ଡିର୍ ଗଛ—A tree which does not bear fruit; a male tree.

ଅବକ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବକ୍ତବ୍ୟ)—
Abaktabya
୧ । ଅକଥ୍ୟ; କହିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Unspeakable.

୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ—2. Obscene.

୩ । ଅକଥନୀୟ; ଅନିର୍ବଚନୀୟ—
3. Indescribable; unutterable.

ଅବକ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବକ୍ର)—ଯାହା ବଙ୍କା ନୁହେଁ; ସିଧା; ସଳଖ—
Abakra Straight.

ଅବକ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ+କ୍ରୟ)—
Abakraya
୧ । ମୂଲ୍ୟ; ଦାମ୍—1. Price.

୨ । ଭଡ଼ା—2. Rent; letting-price for use or hire.

ଅବକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ଅବ=କୁତ୍ସିତ+କ୍ରିୟା)—
Abakriyā
୧ । ଅପକର୍ମ; କୁତ୍ସିତକର୍ମ; କୁକର୍ମ—
1. Bad act.

୨ । ଅନାଦର—2. Disregard; slight.

୩ । ଉଦାସୀନତା—3. Indifference.

ଅବକ୍ରୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ=ଅତିଶୟ+କ୍ରୁଶ୍ ଧାତୁ=ଡାକିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abakrushṭa (ଅବକ୍ରୋଶ—ବ)
୧ । ଭର୍ତ୍ସିତ—1. Chidden; rebuked.

୨ । ଅଭିଶପ୍ତ—2. Cursed.

୩ । ନିନ୍ଦିତ—3. Blamed.

ଅବକ୍ରୋଶ—ସଂ. ବି. (ଅବ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଭା. ଅ)—
Abakrosa (ଅବକ୍ରୁଷ୍ଟ—ବିଣ)
୧ । କ୍ରୋଧପୂର୍ବକ ଭର୍ତ୍ସନା; ଭରସ୍କାର; ଗାଳ—
1. Rebuke; censure.

୨ । ଅଭିଶାପ—2. Curse; imprecation.

୩ । ଚତ୍କାର—3. Hallooing; declamation.

୪ । ନିନ୍ଦା—4. Blame; blasphemy.

ଅବକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+କ୍ଷିପ୍ତ)—
Abakshipta (ଅବକ୍ଷେପ—ବ)
୧ । ବହିଷ୍କୃତ—
1. Driven away; removed.

୨ । ଭଲକୁ ପିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—
2. Thrown down.

୩ । ଉପହସିତ—3. Jeered at.

୪ । ଭରସ୍କୃତ—4. Chidden; rebuked.

୫ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—5. Scattered.

୬ । ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୂପ ଦ୍ୱାରା ଉପହସିତ—
6. Reviled; satirised.

ଅବକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି. (ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—
Abakshetra ବୃତ୍ତାଭାସ; ଅଣ୍ଡାକୃତି କ୍ଷେତ୍ର—Ellipse.

ଅବକ୍ଷେପ—ସ. ବି. (ଅବ+କ୍ଷେପ)—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ଫୋପାଡ଼ିବା—
Abakshepa (ଅବକ୍ଷିପ୍ତ—ବିଣ)
1. Scattering.

୨ । ଅଧୋନକ୍ଷେପ—2. Throwing down.

(ଅବକ୍ଷେପକ—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ବିଣ)
୩ । ଶ୍ଳେଷୋକ୍ତି; ଥଟ୍ଟା; ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିଦ୍ରୂପ—3. Sarcasm; gibe; irony; satire

୪ । ଅପବାଦ—4. Slander.

୫ । ଭରସ୍କାର—5. Rebuke; reprimand.

ଅବକ୍ଷେପକ—ସ. ବିଣ ପୁଂ. (ଅବ+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abakshepaka (ଅବକ୍ଷେପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଯେ ଶ୍ଳେଷୋକ୍ତି କରେ ବା ଉପାଏ—
1. Gibing; jeering; sarcastic.

୨ । ଜମ୍ପରୁ କ୍ଷେପଣକାରୀ—2. Throwing down.

୩ । ଭରସ୍କାରକାରୀ—3. Rebuking

ଅବକ୍ଷେପଣ—ସ. ବି. (ଅବ+କ୍ଷେପଣ)—୧ । ଭଲକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବା—
Abakshepaṇa
1. Act of throwing down.

୨ । ବ୍ୟଙ୍ଗବିଦ୍ରୂପକରଣ— Satirising; sarcasm

୩ । ଅପବାଦରଟନା—3. Defamation.

ଅବକ୍ଷେପଣୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବ+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Abakshepaṇī (ଘୋଡ଼ାର) ଲଗାମ—Briddle; reins.

ଅବକ୍ଷେପିଣୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅବକ୍ଷେପଣୀ (ଦେଖ)
Abakshepiṇī Abakshepaṇī (See)

ଅବଗଣନ—ସ. ବି. (ଅବ=ସ୍ୱାନ+ଗଣନ)—ଅବଗଣନା (ଦେଖ)
Abagaṇana Abagaṇanā (See)

ଅବଗଣନା—ସ. ବି. (ଅବ=ସ୍ୱାନ+ଗଣନା)—୧ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା
Abagaṇanā (ଅବଗଣିତ—ବିଣ)
1. Slight; disregard.

୨ । ଉପେକ୍ଷା—2. Neglect.

୩ । ଭରସ୍କାର—3. Rebuke; censure.

ଅବଗଣିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ+ଗଣିତ)—୧ । ଅବଜ୍ଞାତ; ଉପେକ୍ଷିତ; ଅନାଦୃତ—
Abagaṇita (ଅବଗଣିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
1. Slighted; neglected.

୨ । ଅପମାନିତ—
2. Insulted; disgraced.

୩ । ଭରସ୍କୃତ—3. Rebuked.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ୍ଧ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧.ଗ୍ର ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ, ସେହି ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହ୍ନିର ବସଘତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳରେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅବଗଣ୍ଡ—ସ୍ତ୍ରୀ.ବ. (ଅବ=କୁତ୍ସିତ+ଗଣ୍ଡ=ଗାଲ)—
Abaganda ୧ । ଗଣ୍ଡସ୍ଥ ବ୍ରଣ—1. A carbuncle on the cheek.
୨ । ଛାଠ ବରୁଣ; ବୟସ୍ଥ ବ୍ରଣ—2.. Pimple on the face (which appears in young people).

ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ.—୧ । ଅତି ଶିଶୁ; ଅପୋଗଣ୍ଡ—
1. Very young.
୨ । ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ—
2. Not yet able to maintain one's self.

ଅବଗତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. [ଅବ=ସମ୍ୟକ୍+ଗତ (କର୍ତ୍ତୃ.)=ଜ୍ଞାତୃ]—
Abagata ୧ । ପ୍ରସ୍ଥିତ; ଅପଗତ; ଅପସୃତ—1. Gone away; departed.
(ଅବଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅବଗତ—ବ) ୨ । ଜ୍ଞାତ—2. Known.
୩ । ସମ୍ବାଦଜ୍ଞାତୃ—3. Cognisant; informed.
୪ । ବିଦିତ; ଜ୍ଞାନଜ୍ଞାତୃ—4. Knowing.

ଅବଗତ କରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜଣାଇବା—To inform; to bring to one's notice.
Abagata karāibā
ଅବଗତ କରାନ
अवगत करवाना

ଅବଗତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅବଗତ କରାଇବା (ଦେଖ)
Abagata karibā Abagata karāibā (See)
ଅବଗତକରା
अवगत करना

ଅବଗତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜାଣିବା—
Abagata hebā To come to know.
ଅବଗତହଓୟା
अवगत होना

ଅବଗତି—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଗମ ଧାତୁ+କ୍ତି. ଈ)—
Abagati ୧ । ଜ୍ଞାନ; ଜାଣିବା—1. Knowledge.
(ଅବଗତି—ବଣ)—୨ । ସମ୍ବାଦ ପ୍ରାପ୍ତି—2. State of being informed; information; notice.
୩ । ବୋଧ—3. Perception.

ଅବଗନ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Abagantabya ୧ । ଗମନଯୋଗ୍ୟ—1. Passable.
୨ । ଜ୍ଞାତବ୍ୟ; ଅବଗତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit to be known; that which one ought to know.
୩ । ବୋଦ୍ଧବ୍ୟ—3. Fit to be understood.

ଅବଗମ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଗମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—ଅବଗମନ (ଦେଖ)
Abagama Abagamana (See)

ଅବଗମନ—ସଂ.ବି. (ଅବ + ଗମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—
Abagamana 1. Going away; departure.
୨ । ଅବଗତି (ଦେଖ)
2. Abagati (See)

ଅବଗାଢ଼—ସଂ. ବଣ. (ଅବ+ଗାହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ କର୍ମ. ତ)—
Abagārdha ୧ । ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଷୀ; ଉଉରକୁ ପଶି ଯାଇଥିବା—
(ଅବଗାଢ—ବ) 1. Thrust; piercing; which has entered inside.
୨ । ସ୍ନାତ; ଗାଧୋଇବା—2. Bathed; washed.
୩ । ଜଳମଗ୍ନ; ନିମଗ୍ନ—3. Sunk; immersed; plunged.
୪ । ଅଭିଭୂତ; ବିହ୍ୱଳ—4. Overwhelmed.

ଅବଗାହ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଗାହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abagāha ୧ । ଅବଗାହନ (ଦେଖ)
ଅବଗାଢ଼ ଅବଗାହିତ } ବଣ 1. Abagāhana (See)
୨ । ବାଷ୍ପରୂପେ ଜଳ ଶୁଖିଯିବାର ଅବସ୍ଥା—
2. Evaporation.
୩ । ଗାଧୋଇବାର ସ୍ଥାନ; ଗାଧୁଆ ଘାଟ—
3. Bathing-ghat.
୪ । ଗାଧୁଆକୁଣ୍ଡ—4. Bath-tub.

ଅବଗାହନ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଗାହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abagāhana ୧ । ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ—1. Entering inside; piercing.
ଅବଗାଢ଼ ଅବଗାହିତ } ବଣ ୨ । ଜଳ ଉଉରକୁ ପଶି ସ୍ନାନ; ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼େଇ ଗାଧୋଇବା—2. Immersion; bathing entering water.
୩ । ନିମଜ୍ଜନ; ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା—
3 Sinking; diving; immersion.
୪ । ସ୍ନାନ—4. Bathing; bath.

ଅବଗାହିତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ (ଅବ+ଗାହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abagāhita ୧ । ସ୍ନାତ—1. Bathed.
(ଅବଗାହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିମଜ୍ଜନପୂର୍ବକ ସ୍ନାତ—
2. Bathed by immersion.
୩ । ନିମଜ୍ଜିତ—3. Immersed.

ଅବଗାହିବା—ଦେ ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—୧ । ଅବଗାହନ କରିବା; ମୁଣ୍ଡ ବୁଡ଼ାଇ
Abagāhibā ଗାଧୋଇବା—1 To bathe by immersion.
ଅବଗାହନକରା
ଯେବେ ମରୋଦଧି ଜଳେ ଦେହ ଅବଗାହି । ସ୍ୱାଭାବିକ. ଦେବୀହରାଇ ।
୨ । ଗାଧୋଇବା—2. To have a bath.
୩ । ଅନୁଭବ କରିବା—3. To experience.
ତୁ ତ ସୁଦେବୀଙ୍କ ଭୁଲ ମୁଁ ଦେବେ ତ ଚର୍ଚ୍ଚିଅ ଅବଗାହି—ଜଗତ୍ସୂର୍ଯ୍ୟ ।
୪ । ଅନୁଭବଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣିବା—
4. To know a thing very well by personal experience.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଂ

* । ସାଗର, ନଦୀ, ପୁଷ୍କରଣୀ ଆଦର ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା—
5. To be immersed in the water.

ମହାଶ୍ରବରେ ଅବଗାହିଲୁ ରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚତୋଷ୍ପଦଖ୍ୟ—ଦ. ଗୀତ ।

ଅବଗାହ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଗାହ୍ନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Abagāhi ୧ । ଅନୁଭବୀ—1. Experienced.

୨ । ମର୍ମଜ୍ଞ—2. Knowing the secrets of a thing.

ତହିଁରେ ମୁଁ ନହେ ଅବଗାହୀ ରେ ପ୍ରିୟସ୍ୱା ଏତେବେଳକୁ ଥାଅ ମତେ କହି—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସ. କ ।

ଅବଗୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ=ଜୁଗୁପ୍ସିତ + ଗୀତ)—
Abagīta ୧ । ନିନ୍ଦିତ; ଗର୍ହିତ—
1. Blamed; improper; bad.

୨ । ଅପବାଦଗ୍ରସ୍ତ—2. Slandered; defamed.

୩ । ଉତ୍ସିତ—3. Reproached.

୪ । ଖେଚେଡ଼ା; ଦୁଷ୍ଟ; ଖଳ—4. Wicked; wanton.

ସଂ. ନ—୧ । ଅପବାଦ—1. Slander; defamation.

୨ । ଜୁଗୁପ୍ସିତ ଗାନ—2. Obscene song.

୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame; slander.

୪ । ମନ୍ଦ ଗୀତ—4. Bad song.

୫ । ଗୀତଦ୍ୱାରା ନିନ୍ଦା ଗାନ—5. Satire or libel in rhyme.

ଅବଗୁଣ—ସଂ. ନ. (ଅବ=ନିକୃଷ୍ଟ ବା ଅଭାବ+ଗୁଣ)—
Abaguṇa ୧ । ଗୁଣର ଅଭାବ; ଦୋଷ—1. Fault.

୨ । ଗୁଣଗ୍ରହଣୀୟ—2. Want of good quality.

୩ । ଅନିଷ୍ଟଗୁଣ; ଅପକାର—3. Injury.

ଦେ. ନ—୧ । ନିରକ୍ତି—1. Displeasure.

୨ । କ୍ରୋଧ—2. Anger.

ଅବଗୁଣ୍ଠନ—ସଂ. ନ (ଅବ=ସାମାନ୍ୟରୂପେ ବା ଈଷତ୍+ଗୁଣ୍ଠ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା (ଅବଗୁଣ୍ଠିତ—ବିଣ) ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମୁଖ ଈଷତ୍ ବେଷ୍ଟିତ ହୁଏ ।)—
୧ । ଓଢ଼ଣା; ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମୁଖାବରଣ ବସ୍ତ୍ର—1. Veil.

୨ । ଆବରଣ; ଘୋଡ଼ଣୀ—2. Covering.

୩ । ମୁହଁରେ ଓଢ଼ଣା ପକାଇବା—3. Veiling.

ଅବଗୁଣ୍ଠନବତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବଗୁଣ୍ଠନ+ବତ୍+ଙ୍କି)—
Abaguṇṭhanabatī ୧ । ଓଢ଼ଣା ପକାଇବା (ଯାହାର ମୁହଁ ଉପରେ ଓଢ଼ଣା ପଡ଼ିଥାଏ) ବସନସଂବୃତାନନା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
1. Veiled (female)

ଅବଗୁଣ୍ଠନମୁଦ୍ରା—ସଂ. ନ. (ତନ୍ତ୍ର)—ଅଙ୍ଗୁଳମାନଙ୍କୁ ଅବଗୁଣ୍ଠନ ବା
Abaguṇṭhanamudrā ଓଢ଼ଣାପରି କରି ପୂଜା ସମୟରେ ଯେଉଁ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୁଏ—A position of the fingers resembling a veil done during worship.

ସର୍ବାଦ୍ୟସ୍ତକୃତାମୁଷ୍ଟି ଗୌର୍ଗାଯୋନଗଉର୍ଜ୍ଜ
ଅବଗୁଣନମୁଦ୍ରେତ୍ୟମରଃ ଭାମିନୀ ମତା ।

ଅବଗୁଣ୍ଠିକା—ସ୍ତ୍ର. ନ. (ଅବ+ଗୁଣ୍ଠ ଧାତୁ+ଅକ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆ) —
Abaguṇṭhikā ୧ । ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଓଢ଼ଣା—1. Veil.

୨ । ଘୋଡ଼ଣୀ—2. Covering.

୩ । ଯବନିକା; ପରଦା—3. A purda; a screen.

ଅବଗୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ+ଗୁଣ୍ଠ=ଆବୃତ କରିବା+କର୍ମ. ତ)
Abaguṇṭhita —ଯାହାର ମୁହଁ ଓଢ଼ଣାଦ୍ୱାରା ଆବୃତ; ଢଙ୍କାଢ଼-
(ଅବଗୁଣ୍ଠିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୁଣ୍ଠନ —Veiled.

ଅବଗୋଚର—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଗୋଚର)—ଅବଗତି (ଦେଖ)
Abagochara Abagati (See)

ସଂ. ବିଣ—ଅସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଦୃଷ୍ଟ ବା ଜ୍ଞାତ—Dimly seen or perceived; imperfectly known.

ଅବଗୋରଣ—ସଂ. ନ. (ଅବ=ନିମ୍ନେଧରେ+ଗୁର ଧାତୁ=ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—ବଧାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ରାଦି ଉତ୍ତୋଳନ; ଶସ୍ତ୍ରାଦି ଉଆଇବା—The lifting of a weapon to kill or strike.

ଅବଗ୍ୟାଁ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ନ (ସଂ. ଅବଜ୍ଞା)—ଅବଜ୍ଞା (ଦେଖ)
Abagyāñ Abajñā (See)

ଏ ଭବ ମଝରେ କରୁର, ପୁଣାକୁ ଅବଗ୍ୟାଁ ନ କର୍ । ରୂପକ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅବଗ୍ରହ—ସଂ. ନ (ଅବ=ପଶ୍ଚାତ୍ ବା ନିରୁଦ୍ଧ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)
Abagraha ୧ । ନିଗ୍ରହ—1. Disfavour.

୨ । ପଛକୁ ଠେଲି ଦେବା—2. Pushing back.

୩ । ଅପସାରଣ—3. Removal.

୪ । ବୃଷ୍ଟିସ୍ତମ୍ଭ; ବୃଷ୍ଟିରୋଧ—4. The stoppage of rain.

୫ । ଅନାବୃଷ୍ଟି; ମରୁଡ଼ି—5. Drought; want of rain.

ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଲାସର ଶୁଣିଯିବ ଅଳା ଏହୁ ଜୁର ଅବଗ୍ରହେ । ଭାଗବତ. ମହାଯଜ୍ଞ ।

୬ । ଗ୍ରହଣ—6. Acceptance.

୭ । ଅନାଦର—7. Slight; disrespect.

୮ । ହରଣ—8. Taking away.

୯ । ଅପହରଣ—9. Stealing; theft.

୧୦ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ବାଧା—
10. Obstacle;impediment.

୧୧ । ମନର ଭ୍ରମ—11. Mistake.

୧୨ । ଶାପ; ଅଭିଶାପ—12. Curse; imprecation.

୧୩ । ନିନ୍ଦାବାଦ—13. Slander.

୧୪ । ତିରସ୍କାର—14. Rebuke.

୧୫ । ସ୍ୱଭାବ; ପ୍ରକୃତି—15. Nature; habit.

୧୬ । ଗଜସମୂହ—
16. A herd or collection of elephants.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବସଭତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥି' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୧୭ । ହସ୍ତୀର ଲଲାଟ ଦେଶ—
17. The brow of an elephant.

୧୮ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପାଠକାଳୀନ ଉଚ୍ଚାରଣ; କୌଣସି ପଦ ବା ବାକ୍ୟ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ମଝିରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଯେଉଁଠାରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ—18. (grammar) Stops made during the reading of a passage.

ଅବଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ=ବରୁଦ୍ଧ; ବିପଦ୍ପୂର୍ବକ+ଗ୍ରହଣ)—
Abagrahaṇa ୧ । ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—1 Obstacle.
୨ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା—
2. Slight; disregard.
୩ । ନିଷ୍କରଣ—3. Prevention; letting aside.

ଅବଗ୍ରାହ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଘଞ୍.ଅ)
Abagrāha ଅବଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Abagraha (See)

ଅବଘଟ୍ଟ—ଦେ. ବିଣ.(ସଂ. ନ ଓ ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ)—
Abaghaṭa ଅଘଟ୍ଟ; ନଅଣ୍ଟା—Inadequate.
ଅନାଟିନ ଦେ. ବି—ଅଘଟ୍ଟ; ଅନଟ୍ଟନ—Inadequacy.

ଅବଘଟ୍ଟ—ସଂ.ବି.(ଅବ=ଇତସ୍ତତଃ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ=ଘୂଳତ କରିବା+ଅ)—
Abaghaṭṭa ୧ । ପେଷଣ ଯନ୍ତ୍ର; ପେଷଣୀ ଚକ୍ର—
1. Grind-stone; grinding mill.
୨ । ଗର୍ତ୍ତ; ଗାତ—2. Pit; hole.

ଅବଘର୍—ଦେ. ବିଣ. (ଅ+ବଘର୍)—
Abagharā ଢେଲ ବା ଘିଅ ଏବ ମସଲା ଦ୍ୱାର୍ ବଘର୍ ଦୋଇ ଆଛେଁକା ନଥିବା (ବ୍ୟଞ୍ଜନ)—(curry) Not seasoned with boiled oil or ghee.

ଅବଘାତ—ସଂ. ବି (ଅବ+ହନ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ; ହନ ସ୍ଥାନରେ ଘାତ ଆଦେଶ)—
୧ । ମାଡ଼ ଦେବା; ବାଡ଼େଇବା—1. Beating.
୨ । ସାଙ୍ଘାତିକ ପ୍ରହାର; ଦାରୁଣ ପ୍ରହାର—
2. Grievous or fatal blow; violent or sharp blow.
୩ । ଅପଘାତ (ଦେଖ)
3. Apaghāta (See)
୪ । ଅପମୃତ୍ୟୁ—4. Unnatural or accidental or violent death.
୫ । କଣ୍ଡନ; ଧାନ ଗୁଡ଼ାଳ ଆଦିକୁ ଢିଙ୍କି ବା ଉଦୂଖଳ ମୂଷଳ ଦ୍ୱାରା କାଣ୍ଡିବା—5. Husking of paddy etc.; threshing of corn by bruising.
(ଯଥା—ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅବଦ୍ଧନନ; ଅବଦ୍ଧ ।)

ଅବଘାତକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ+ହନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abaghātaka ୧ । ଅବଘାତକାରୀ; ସାଙ୍ଘାତିକ ପ୍ରହାରକାରୀ—
(ଅବଘାତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Dealing a grievous or fatal blow.
୨ । ଯେ ଅପମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଏ—2. Murdering.
୩ । ଯେ ଧାନ ଆଦିକୁ କାଣ୍ଡେ—
3. Husking or threshing grain.

ଅବଘାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ+ହନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍.୧ମା.୧ବ)—
Abaghātī ଅବଘାତକ (ଦେଖ)
(ଅବଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Abaghātaka (See)

ଅବଘ୍ରାଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଘ୍ରାଣ)—
Abaghrāṇa ଦୁର୍ଗନ୍ଧ—Bad smell.

ଅବଚନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ବଚନ)—
Abachana ୧ । କୁବାକ୍ୟ; ମନ୍ଦବଚନ—1. Bad words.
୨ । କଠୋର ବଚନ—2 Harsh words.

ଅବଚନୀୟ— ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବଚନୀୟ)—
Abachanīya ୧ । ଅବକ୍ତବ୍ୟ—1. Unutterable.
୨ । ବାକ୍ୟାତୀତ; ଅନ୍ତବଂଚନୀୟ—1. Unspeakable.
୩ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—3. Undescribable.
୪ । ଅନଦ୍ୟ; ଅନବଦ୍ୟନୀୟ—4. Blameless.
୫ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—5. Faultless

ଅବଚୟ—ସଂ. ବି (ଅବ + ଚି ଧାତୁ=ତୋଳିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abachaya ୧ । ଫୁଲ ଫଳ ଆଦି ଗଛରୁ ତୋଳିବା; ପାରିବା—
1. The picking of flowers and fruits.
ବରାଇ ମଁ କୁସୁମ ଅବଚୟ—ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ, ରତିସଂଭୋଗ ।
୨ । ଆହରଣ; ଏକତ୍ର ରଖିବା—
2. Collecting; gathering.
୩ । ସଞ୍ଚୟ—3. Storing.
୪ । ଅପଚୟ—4. Waste; squandering.

ଅବଚୟନ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଚି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abachayana ଅବଚୟ (ଦେଖ)
Abachaya (See)

ଅବଚୟନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ + ଚି ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abachayanīya ୧ । ଯାହାକୁ ଗଛରୁ ତୋଳା ଯାଇ ପାରେ—
1. Capable of being picked from a tree.

ଅବଚସ୍କର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବଚସ୍କର)—
Abachaskara ଯେ କଥା କହୁ ନାହିଁ—
(ଅବଚସ୍କରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Silent; not speaking.

ଅବଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ଚି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abachita ୧ । ଗଛରୁ ତୋଳାଯାଇଥିବା—
1. Picked from a tree.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଃ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଅହୃତ; ସଂଗୃହୀତ—2. Collected; gathered.

୩ । ସଞ୍ଚିତ—3. Stored.

୪ । ଅପବ୍ୟୟିତ—4. Wasted; squandered.

ଅବଚୂଡ଼—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ=ନମ୍ନକୁ+ଚୂଡ଼ା=ଶିଖା ଯାହାର; Abachūrda ଅବ+ଚୂଡ଼ା)—୧ । ନେତ; ପତଙ୍ଗ; ଧ୍ୱଜାସ୍ତମ୍ଭ ଉଲଅଡ଼କୁ ବହୁଦୂରକୁ ଲମ୍ବି ଥିବା ଲମ୍ବା ଓ ସରୁ ବସ୍ତ୍ରଖଣ୍ଡ—

1. A long strip of cloth which flows down from the top of a flag-staff; pennon.

୨ । ମାଳା; ମାଲା—2. Garland.

୩ । ଚଅଁର; ଗୁମର—3. A brush-shaped fan made of the long hair of the tails of yaks and horses; chowrie; a fly-brush.

ଅବଚୂଡ଼ା—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ+ଚୂଡ଼ା)—

Abachūrdā ଅବଚୂଡ଼ (ଦେଖ) Abachurda (See)

ଅବଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ଚୂର୍ଣ୍ଣିତ)—

Abachūrṇṇita (ଅବଚୂର୍ଣ୍ଣନ—ବି) ୧ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଚୂନା କରିଯାଇଥିବା—1. Reduced into fine powder; pulverised.

୨ । ଯାହା ଉପରେ ଚୂନା ବା ଫୁଲ ଆଦି ଛଡ଼ା ହୋଇଥାଏ—2. Sprinkled with powder or flowers. (M. W.)

ଅବଚୂଳ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ+ଚୂଳ)—ଅବଚୂଡ଼ (ଦେଖ)

Abachūla Abachurda (See)

ଅବଚୂଳକ—ସଂ. ବି. (ଅବଚୂଳ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅବଚୂଡ଼ (ଦେଖ)

Abachūlaka Abachurda (See)

ଅବଚ୍ଛାତ—ସ. ବିଣ. (ଅବ+ଛୋ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ; ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ)—

Abachchhāta (ଅବଚ୍ଛାଦ୍ୟ—ବି) ୧ । ଚର୍ମ୍ମ ଉତରା ଯାଇଥିବା—1. Skinned (M. W.)

୨ । କଟା ଯାଇଥିବା (ଫସଲ)—2. Reaped (M. W.)

୩ । ଉପବାସାଦି ଦ୍ୱାରା କ୍ଷୀଣତାପ୍ରାପ୍ତ—3. Emaciated by abstinance (M.W.) (ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅବଚ୍ଛିତ ।)

ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—ସ. ବିଣ. (ଅବ+ଛିଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ; ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ)—

Abachchhinna (ଅବଚ୍ଛେଦ—ବି) ୧ । ଯୁକ୍ତ; ସଂଯୁକ୍ତ—1. Joined.

୨ । ମିଳିତ; ମିଶ୍ରିତ—2, Mixed.

୩ । ବିଶିଷ୍ଟ—3. Consisting of

୪ । ବିଚ୍ଛିନ୍ନ—4. Cut off; separated.

୫ । ବିଭକ୍ତ; ଖଣ୍ଡିତ—5. Cut; divided.

୬ । ବିଶ୍ଳିଷ୍ଟ—6. Analysed,

୭ । ସୀମାବଦ୍ଧ—7. Limited; bounded.

୮ । ସଙ୍କୁଚିତ—8. Contracted.

୯ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—9. Ascertained.

୧୦ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣର ଉଲ୍ଲେଖଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରାଯାଇଥିବା—

10. (Logic) Predicated; distinguished from all other things by the mention of particular properties

ଅବଚ୍ଛୁରିତ—ସ. ବିଣ. (ଅବ+ଛୁର ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ; ସନ୍ଧିଯୋଗୁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ)—୧ । ମିଶ୍ରିତ—

Abachchhurita 1. Mixed together.

୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Spread over.

ସ. ବ. (ଅବ=ଧ୍ୱନି; ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରଯୁକ୍ତ+ଚୁରତ=ଶବ୍ଦ)—ଅଚ୍ଛୁରତ; ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ; ଘୋଡ଼ା ପରି ହେଁ ହେଁ ହସ—Horse-laugh,

ଅବଚ୍ଛୁରିତକ—ସ. ବ. (ଅବଚ୍ଛୁରିତ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ହେଁ ହେଁ ହସ—

Abachchhuritaka Horse-laugh,

ଅବଚ୍ଛେଦ—ସ. ବ. (ଅବ+ଛିଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ; ସନ୍ଧିଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ ଆଦେଶ)—

Abachchheda (ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—ବିଣ) ୧ । ଯୋଜନ; ସଂଯୋଜନ—1. Joining.

୨ । ମିଶ୍ରଣ—2. Mixing together.

୩ । ବିଚ୍ଛେଦ—3. Separation.

୪ । ପ୍ରଭେଦ—4. Distinction.

୫ । ବିରାମ; ନିବୃତ୍ତି—5. Cessation.

୬ । ଉଚ୍ଛେଦ; ବିନାଶ—6. Destruction.

୭ । ପରିଚ୍ଛେଦ—7. Chapter; section.

୮ । ଖଣ୍ଡ; କର୍ତ୍ତିତ ଅଂଶ—8. Section; one of the portions cut,

୯ । ସୀମା—9. Limit; boundary.

୧୦ । ଏକଦେଶ; ଏକାଂଶ—10. Part.

୧୧ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ—11. Ascertainment; determining.

୧୨ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ବସ୍ତୁର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ; କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବସ୍ତୁଠାରୁ ପ୍ରଭେଦଜ୍ଞାପକ ବିଶେଷତ୍ୱ—

12. (Logic) A predicate; the special property of a thing by which it is distinguishable from all other things.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧ ବା ୨ ଥିଲେ ତହିଁର ଅଗ୍ରରେ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୩ ବା ୪ ଥିଲେ ଔ ମାତ୍ରା ଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ ନିୟମ ଅବଲମ୍ବିତ ହୋଇଛି । ଯଥା — (୧) ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ନଥାଏ, ସେଥିରେ ଓ ମାତ୍ରା ଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା — ଅଜ, ଓଜସ୍ୱୀ, ଔଷଧ । (୨) ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ, ତହିଁରେ ଓ ମାତ୍ରା ଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଯୁକ୍ତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବେ ସେହି ଶବ୍ଦକୁ ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ମୂଳ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୩ ବା ୪ ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ ।

୧୩ । ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ଉଲ୍ଲେଖ—
13. Particularising (M. W.)

ଅବଚ୍ଛେଦକ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ + ଛିଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ; ସନ୍ଧଯୋଗୁଁ Abachchhedaka ଚ୍ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଚ)—୧ । ସଂଯୋଜକ—
1. Joining.

୨ । ବିଚ୍ଛେଦକାରକ—2. Separating.
୩ । ବିଭାଜକ—3. Dividing.
୪ । ବିନାଶକ—4. Destroying.
୫ । ପ୍ରଭେଦକାରୀ—5 Causing distinction.
୬ । ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ—6. Determining.
୭ । ନିୟାମକ—7. Regulating.

ସଂ. ବ. (ଅବଚ୍ଛେଦ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ସୀମା—1. Limit.
୨ । ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ; ବିଶେଷତ୍ୱ—2. Peculiarity.
୩ । (ନ୍ୟାୟ) କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ବା ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ—3. Characteristic of a thing.
୪ । (ନ୍ୟାୟ) କୌଣସି ବସ୍ତୁର ପ୍ରଧାନ ଗୁଣ—
4. (Logic) The chief or essential attribute of any thing; predicate.

ଅବଚ୍ଛେଦନ—ସଂ. ବ. (ଅବ + ଛିଦ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ; ସନ୍ଧଯୋଗୁଁ Abachchhedana ଚ୍ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଚ ଆଦେଶ)—
୧ । କର୍ତ୍ତନ—1. Cutting.
୨ । ବିଭାଗକରଣ—2. Dividing.
୩ । ପ୍ରଭେଦକରଣ—
3 Distinguishing; discriminating.
୪ । ପୃଥକ୍‌କରଣ—4. Separation.

ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ: ଅବଚ୍ଛେଦ + ଅବଚ୍ଛେଦ; Abachchhedābachchheda ପ୍ରଭେଦମାନଙ୍କର ବିନାଶ-କରଣ)—୧ । ବହୁ ବସ୍ତୁରେ ଲକ୍ଷିତ ପ୍ରଭେଦମାନଙ୍କୁ ଦୂର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରିବା—
1. Generalisation by removing distinctions.

୨ । ପ୍ରଭେଦମାନଙ୍କର ଦୂରୀକରଣ —
2. Removing distinctions.

ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦରେ— ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦେ)—
Abachchhedābachchhedare ୧ । ସର୍ବସାକଲ୍ୟରେ—
1 Throughout; universally.
୨ । ନିର୍ବିଶେଷରେ—
2. Indiscriminately; invariably.
(ଯଥା—ଅମୁକ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କୁ ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦରେ ଘରଜମ୍ପି ଅଟନ୍ତି ।)

୩ । ସବୁଠାରୁ; ସବୁ ପ୍ରକାରେ—
3. In all respects.
୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—4 Entirely; wholly.

ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦେ—ସଂ. ଅ—ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦରେ (ଦେଖ)
Abachchhedābachchhede Abachchhedābachchhedare (See)

ଅବଚ୍ଛେଦେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦେ)—
Abachchhede ଅବଚ୍ଛେଦାବଚ୍ଛେଦରେ (ଦେଖ)
Abachchhedābachchhedare (See)

ଅବଚ୍ଛା—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅ + ଓ. ବାଛିବା)—
Abachhā ୧ । ଯେଉଁ ମାଛ, ଶାଗ, ଗୁଡ଼ୁଳ, ଧାନ, ଡାଲି ଆଦର ଆବାଛା ଉପାଦ୍ୟ ଅଂଶମାନ ବସ୍ତୁ ଦୋଇ ନ ଥାଏ—
1 (fish; pot-herb; rice; split peas etc) From which bad and undesirable parts have not been picked out.
୨ । ଯେଉଁ ଧାନ କ୍ଷେତରୁ ବା ବଗିଚାରୁ ଘାସ ଆଦ ବସ୍ତୁ ଦୋଇ ନ ଥାଏ—2. Unweeded (paddy-fields or gardens)
୩ । ଭଲ ବା ମନ୍ଦଯାକ ପୃଥକ୍ କରିଯାଇ ନ ଥିବା (ବସ୍ତୁ)—
3. (things) Which have not been separated by selection.

ଅବଜୟ—ସଂ. ବ. (ଅବ + ଜି ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଯୁଦ୍ଧଦ୍ୱାରା Abajaya ଜିତିବା—1. Winning by conquest.
(ଅବଜିତ—ବଣ) ୨ । ପରାଜୟକରଣ—2. Vanquishing; over-coming.
୩ । ଜୟ କରି ଛଡ଼ାଇ ନେବା—3. Spoliation.
୪ । ଯୁଦ୍ଧଜୟ—4 Victory; conquest.

ଅବଜିତ—ସଂ. ବଣ (ଅବ + ଜି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିତା Abajita ଯାଇ ବସ୍ତୁଗତ—1. Won by conquest.
ଅବଜିତ } ବ ଅବଜୟୀ } ବ ୨ । ଘୃଣିତ—2 Despised, condemned (M. W.)
୩ । ପରାଜିତ—3. Vanquished

ଅବ + ଜ୍ଞା (ଧାତୁ)—ସ—ଅବଜ୍ଞାକରିବା (ଦେଖ)
Aba-+-Jñā (root) Abajñākaribā (See)

ଅବଜ୍ଞା—ସଂ. ବ. (ଅବ = ଅପକୃଷ୍ଟ; ଜ୍ଞେ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ = ଜାଣିବା + ଭାବ. ଅ + ଆ)—୧ । ଅବମାନନା; ଅପମାନ—
Abajñā (ଅବଜ୍ଞିତ—ବଣ) 1. Insult
୨ । ବେଖାତିର; ଉପେକ୍ଷା; ଅନାଦର—
2. Disregard; slight; neglect
୩ । ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ—3. Contempt.
୪ । ଧିକ୍କାର—4. Reproach.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସଂ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଈ	ନ୍ଦ

୫ । ଆଜ୍ଞାଦର ଲଘନ; ନ ମାନିବା—
5. Disobedience of order.

ସେବକ ମାନବ କରୁ ପାରେ କେ ଅବଜ୍ଞା । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଣ୍ଟ ।

୬ । ଅସମ୍ମାନ—6. Disesteem.

ଅବଜ୍ଞା କରିବା—ଦେ.କ୍ରି. (ସଂ. ଅବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ)—୧ । ଅବମାନନା
Abajñā karibā କରିବା—1. To insult.
ଅବଜ୍ଞାକରା ୨ । ଅନାଦର କରିବା—2. To disesteem.
अवज्ञाकरना ୩ । ବେଖାତିର କରିବା—3. To disregard.
୪ । ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରିବା—
4 To condemn; to despise.
୫ । ଭର୍ତ୍ସାର କରିବା—5. To reproach.
୬ । ଆଜ୍ଞା ଲଘନ କରିବା—
6, To disobey (an order)
୭ । ଘୃଣାଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିବା—7. To treat with contempt; to look down upon.
୮ । (କାଳକ ବସ୍ତୁରେ) ମାଡ ଭାବ ଘୋଷଣା କରିବା—
8. To have a low opinion of.
୯ । (କାଣକୁ) ବଳପଡ଼ିବା—9. To excel (M. W.)

ଅବଜ୍ଞାଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅବଜ୍ଞା କରିବା (ଦେଖ)
Abajñāchakshure dekhibā
अवज्ञाचक्षे देखा Abajñā karibā (See)
वेपरवाह करना

ଅବଜ୍ଞାତ—ସଂ. କଣ.ପୁଂ. (ଅବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅନାଦୃତ; ଅସମ୍ମାନିତ—1. Disesteemed.
Abajñāta (ଅବଜ୍ଞାତା—ସ୍ତ୍ରୀ)—୨ । ଅପମାନିତ—2. Insulted.
୩ । ଘୃଣିତ—3. Despised.
୪ । ଭର୍ତ୍ସିତ—4. Rebuked.
୫ । ଲଘିତ—5. Disobeyed.

ଅବଜ୍ଞାତା—ସଂ. କଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । (ଅବଜ୍ଞାତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବଜ୍ଞାତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Abajñāta.
Abajñātā
୨ । ପୁଂ. (ଅବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅବଜ୍ଞାକାରୀ—2. Despising; insulting; disregarding; disobeying.

ଅବଜ୍ଞାନ—ସଂ. ନ (ଅବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abajñāna ୧ । ଅବଜ୍ଞା (ଦେଖ)
1. Abajñā (See)

ତୋର ମହିମା ଭଟ୍ଟୋନ, ନ ଜାଣି କରୁ ଅବଜ୍ଞାନ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୧୦୨ ।

୨ । ଅବଜ୍ଞାକରଣ—2, Disregarding; insulting; disobeying.

ଅବଜ୍ଞେୟ—ସଂ. କଣ (ଅବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଅବଜ୍ଞାର ଯୋଗ୍ୟ; ଅନାଦରଣୀୟ—1. Fit to be disregarded or disesteemed.
Abajñeya

୨ । ଉପେକ୍ଷଣୀୟ—2. Negligible.
୩ । ଘୃଣ୍ୟ—3. Centemptible; despicable.

ଅବଜ୍ଞୋପହତ—ସଂ. ବଣ୍ଟ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ଅବଜ୍ଞା+ଉପହତ)—ଘୃଣାର Abajñopahata ସହିତ ବ୍ୟବହୃତ; ଅବମାନିତ—
Treated with contempt; humiliated (M. W.)

ଅବଞ୍ଚା—ଦେ. ଓ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ.ଅ+ଓ. ବଞ୍ଚ୍ବା)—ନ ବଞ୍ଚିବା; ମରଣ—Death.
Abañchā

ବଧିରେ ଶଶ ପଞ୍ଚା ପଞ୍ଚାସ୍ୟକୁ ଅନ୍ଦା।
ଘଟେ ଘଟକର୍ପର ପଡ଼ ମେ । ଭକ୍ତ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୭।୧୦ ।

ଅବଟ—ସଂ.ନ. (ଅବ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା+ଅଥକରଣେ. ଅଟ; ଯହିଁରେ Abaṭa ପଶି ଶୃଗାଳାଦି ପ୍ରାଣୀ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି)—
୧ । ଭୂଗର୍ତ୍ତରେ ଥିବା ଗାତ—1. Pit in the ground.
୨ । ଗର୍ତ୍ତ; ଗାତ—2. Hole.
୩ । ଦେହରେ ଖାଲ ଢୋଇଥିବା ଲୌଣସି ଅଂଶ—
3. Any depressed part of the body (M. W.)
୪ । ଭ୍ରୂରନ୍ଧ୍ର—4. Sinus (M. W.)
୫ । ଦାନ୍ତରେ ହେବା ଗର୍ତ୍ତ—
5. A hole in a tooth (M. W.)
୬ । କୂପ—6. Well.
୭ । ଅକୃତ୍ରିମ ଗର୍ତ୍ତ—7. A natural pit.
୮ । କୃତ୍ରିମ ଗାତ—8. A pit dug by man.

ଦଣ୍ଡେ ଲଙ୍କା ଭୁଞ୍ଜେ, ଅବଟେ ଲଙ୍କା ଭଳେ ନାଭ ଜାନ୍ତବେଦର ଢୋନ—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ୪୭ । ୨

୯ । ଶରୀରରେ ବ୍ରଣ ବା କ୍ଷତାଦଜନିତ ଦାଗ—
9. A scar or sore on the body.
୧୦ । ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ; ଭୂତଙ୍କା—
10. A sorcerer; magician.

ଅବଟକଚ୍ଛପ—ସ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅବଟରେ ବାସ କରୁଥିବା କଚ୍ଛପ)
Abaṭakachchhapa ୧ । ଗାତରେ ଥିବା କଇଁ; ଫସାର କ୍ଷତସ୍ଥଳରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି (ଭୁଲ—କୂପମଣ୍ଡୂକ)—
1. A tortoise in a hole (said of an inexperienced man who has seen nothing of the world.) (M.W)

ଅବଟା—ଦେ. ବଣ (ସ. ଅ+ପିଷ୍ଟ)—
Abaṭā ୧ । ଯାହା ବଟା ତୋଇ ନାହିଁ; ଅପିଷ୍ଟ—
आवाटा 1. Unbruised; unpestled.
पिशानेसे हुआ

ଅବଟି—ସଂ. ନ (ଅବ ଧାତୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଥକରଣ. ଅଟି)—
Abaṭi ଅବଟ (ଦେଖ)—Abaṭa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁଇ' ଖୋଳିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଁଷ' ଖୋଜିବେ; 'ବଁଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଖୋଜିବେ ।

ଅବଣ୍ଟୀ—ସଂ. ବି (ଅବ ଧାତୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ, ଅଧିକରଣ. ଅଣ୍ଟୀ ;—
Abṭī — **ଅବଣ୍ଟ** (ଦେଖ)—Abaṭa (See)

ଅବଣ୍ଟୀଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅବ=ଅବନତ ହୋଇଅଛି ନାସିକା ଯାହାର; ଅବ+ନାସିକା; ନାସିକା ସ୍ଥାନରେ ଣ୍ଟୀଟ (ଅବଣ୍ଟୀଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଦେଶ)—ଅବନତନାସିକ;
Abaṭīṭa — ଚେପ୍‌ଟାନାକ।—Flat-nosed.

ସଂ. ବି—ନାସିକା ଅବନତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
The condition of having a flat nose (M. W)

(ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ ଅବନାଟ; ଅବଭ୍ରଟ)

ଅବଟୁ—ସଂ.ବି—(ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଟୁ; ମନୁଷ୍ୟ ଆଘାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ଦ୍ରୁତ ବେକମୁଣ୍ଡାକୁ ଦେଖାଇଦେବାରୁ)—
Abaṭu

୧ । ବେକମୁଣ୍ଡା; ମସ୍ତକ ଓ ଦେହର ପଛଆଡ଼ର ସନ୍ଧିସ୍ଥାନ—
1. The nape of the neck.

୨ । କୂଅ—2. Well.

୩ । ଗାତ—3. Hole in the ground.

୪ । ଏକପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷ—4. A kind of tree.

ଅବଡଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—୧ । ହାଟ—1. Market.
Abaḍaṅga ୨ । ଗଞ୍ଜ; ଅଡ଼ଙ୍ଗ—2. Mart.

ଅବଡ଼ା—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ମେଦନୀପୁର) ବିଣ—୧ । ହାଣ୍ଡିରେ ରହିଥିବା
Abaṛḍā — ଅବଢ଼ା ରନ୍ଧା ଭାତ—
ଆବାଢ଼ା 1. (cooked rice) Which has not yet been served and which remains in the boiling pot.

ଅବଡୀନ—ସଂ.ବି (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ+ଡୀ ଧାତୁ=ଉଡ଼ିବା+ଭାବ.ଅ)—
Abaḍīna ଉଲଆଡ଼କୁ ଉଡ଼ିବା; ପକ୍ଷୀର ଅଧୋଗମନ—
Flying downwards.

ସଂ. ବିଣ (ଅବ=ନିମ୍ନରୁ+ଡୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) ଉଡ୍ଡୀନ; ଉପରକୁ ଉଡ଼ୁଥିବା (ପକ୍ଷୀ)—
Flying upwards.

ଅବଢ଼ା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବଢ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ—
A bṛḍhā 1. (food) Which has not been served or dealt out.

ବି—ଅବଢ଼ା (ଦେଖ)—Abhṛḍā (See)

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ନକୁ ହାଣ୍ଡିରୁ ପତ୍ର ବା ଥାଳ ଅଦରେ ବାଢ଼ି ଖାଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମହାପ୍ରସାଦକୁ ସେହି ହାଣ୍ଡିରେ,କୁଡ଼ିଆରେ ଅଥବା ଛେଲୁଆରେ ଖାଆନ୍ତି ବୋଲି ତାହାକୁ ଅବଢ଼ା ଭୁତାଯାଏ]

ଅବଣ୍ଣା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅ+ଓ. ବଣ୍ଣା)—
Abaṇṭā — ୧ । ଅବଣ୍ଟିତ; ଯାହା ବଣ୍ଟା ହୋଇ ନାହିଁ—
ଯାହା ବାଣ୍ଟା ହୁଏ ନାହିଁ 1. Undistributed.
ଅନ୍‌ବଣ୍ଟା ୨ । ଅବଭକ୍ତ; ଯାହା ବଣ୍ଟାଘଟ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Unpartitioned.

୩ । ଇଜମାଲି—3. Undivided; joint.

ଅବତଂସ—ସଂ. ବି (ଅବ+ତନ୍‌ସ ଧାତୁ=ଭୂଷିତକରିବା+କରଣ. ଅ)—
Abataṁsa ୧ । ଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର—1. Ornament.

୨ । କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣ—2. Ear-ornament.

୩ । ଶିରୋଭୂଷଣ; ଉଷ୍ଣୀଷ—3. Diadem; crown.

୪ । (ସମାସରେ ବଂଶବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ରଘୁବଂଶାବତଂସ)—ଭୂଷଣସ୍ୱରୂପ ବଂଶର ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—4. (a person who is) The glory of a race or family.

ଅବତନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—(ସଂ. ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ)—
Abatanya — ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)—
Abatīrṇṇa (See)

ଗୁରୁଙ୍କରେ ଭର ଭଲେ ହୋଇ ଅବତନ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ଅବତବ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଜୁବୁଡୁବୁ; ଜୁବୋଇଡୁବୋଇ—
Abataba 1. About to be drowned.
ଜବୁଝୁବୁ ୨ । ବ୍ୟଗ୍ରବ୍ୟସ୍ତ; ବିପନ୍ନ—
ଅବତବ୍ 2. Overwhelmed with calamity.

୩ । ମୁମୂର୍ଷୁ—Dying; about to die.

୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସାଦଯୁକ୍ତ; ଜଡ଼ୀଭୂତ—
4. Much pulled down; worn out; spent.

ଦେ. ବି—୧ । ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥା—1 Dying condition.

୨ । ଜୁବୋଇ ଡୁବୋଇ ଅବସ୍ଥା—
2. Drowning condition.

ଅବତବ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ହେବା—
Abataba hebā To be on the point of death; to be dying.
ଅବ୍‌ତବ୍ ହୋନା

ଅବତମସ—ସଂ. ବି. (ଅବ=ଅଳ୍ପ+ତମସ୍=ଅନ୍ଧକାର+ଅ) —
Abatamasa ଅଳ୍ପ ଅନ୍ଧକାର—Faint darkness.

ଅବତର—ସଂ. ବି. (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ହେବା; ସିଦ୍ଧା+ଭାବ. ଅ)—ଅବତରଣ (ଦେଖ)
Abatara — Abataraṇa (See)

ଦେ. ବି.—ଭୂମି ବତର ବା ଓଦା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
Dry condition of the soil.

ଦେ. ବିଣ—ବର୍ଷା ପରେ ଓଦା ନ ଥିବା ବା ଶୁଖି ଯାଇଥିବା (ଭୂମି)—(land) From which the moisture has dried up after rain.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଉ	ନ୍

ଅବତରଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ+ତୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abataraṇa ୧ । ଅବରୋହଣ; ଉଲଲୁ ଓହ୍ଲାଇବା—
1. Getting down; alighting; descent; descending.
୨ । ନଦୀଆଦି ପାର ହେବା—
2. Crossing (a river).
୩ । ଦେବତାଦଙ୍କର ଭୂତଳରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ; ଅବତାର—
3. Incarnation; advent.
୪ । ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ—4. Being born.
୫ । ଯାନାଦରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଭୂମିରେ ପାଦ ପକାଇବା—
5. To alight from a conveyance.

ଅବତରଣିକା—ସଂ. ବି. (ଅବତରଣ+ଇକ=ଆ)—
Abataraṇikā ୧ । ସୋପାନ; ପାହାଚ—
1. Flight of steps.
୨ । ଗ୍ରନ୍ଥର ଭୂମିକା; ଉପକ୍ରମଣିକା; ଗ୍ରନ୍ଥର ପୂର୍ବାଭାଷ—
2. Introduction to a book.

ଅବତର୍—ଦେ. ବ—ଅବତରିବା କର୍ମ—
Abatarā The act of Abataribā.

ଆଭିଜାନ ଦେ. ବଣ—ଯାହା ବଢୁର ନାହିଁ; ଯାହା ପାଣିରେ ପଡ଼ି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନରମ ବା ଉଜା ହୋଇ ନାହିଁ—
Not fully moistened with water.

ଅବତରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଅବତର
Abataribā ଗ୍ରହଣ କର ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ହେବା—
1 To be incarnated in the world.
ବଶ୍ୟାମିନ ମହ୍ୟମା ବୋଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନ
ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମା ଅବତରିଛନ୍ତି ମେଦନୀ । ବଶ୍ୟନାଥ. ବରତ ସମାପ୍ତ ।
୨ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ଅବତରଣ କରିବା; ଓହ୍ଲାଇବା—
2. To descend; to get down; to alight.
ଯବଳ ଗଙ୍ଗା ସ୍ରୋତ ଅବତରିଲ । ବ୍ରଜ ନାଥ. ମେଘଦୂତ ।
୩ । (ଦେବତା) ସ୍ୱର୍ଗରୁ ମର୍ତ୍ତକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବା—
3. To descend from the heavens.
୪ । ଦେବତାବିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି (କାଳସୀ) ଦେବାଦେଶକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା—4. To declare the commands of a Deity (said of a person said to be possessed of the spirit of a Deity).
୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୋଧରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ବା ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଗାଳ ମନ୍ଦ କରିବା—5. To rave in anger.
୬ । ଜନ୍ମଲଭିବା; ଜନ୍ମିବା—6. To be born.
ମନେ କଲ ମୋ ପର ଅଭିଶେ ନାସ
ଏ ମସ୍ତରେ ଥର ନ ଥିବ ଅବତର । କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅବତଲ୍ଲକ୍—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ଅବ୍ତକ୍ (ଦେଖ).
Abatalak Abtak (See)

ଅବତାନ—ସଂ.ବିଣ. (ଅବ+ତନ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Abatāna ୧ । ବିସ୍ତାର—1. Spreading; extension.
୨ । ଆବରଣ; ଆଚ୍ଛାଦନ—2. Covering.
୩ । ଚନ୍ଦ୍ରାତପ—3. Awning.
୪ । ପଟମଣ୍ଡପ—4. An open tent.

ଅବତାର—ସଂ. ବି. (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ+ତୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Abatāra ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅବତରଣ; ଉଲଲୁ ଓହ୍ଲାଇବା—
1. Descending.
୨ । ପାର ହେବା—2. Crossing (Apte).
୩ । ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଜୀବାଦିର ମୂର୍ତ୍ତିଧାରଣ କର ଦୁଷ୍କୃତଦଳନ ଓ ଶିଷ୍ଟପାଳନାର୍ଥ ଦେବତାଙ୍କର ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବା; ଦେବତାଙ୍କର ପୃଥିବୀରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ—
3. Incarnation; appearance of a Deity on earth in shape of men or other animals.
[ଦ୍ର—ବିଷ୍ଣୁ ନାନା ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କର ପୃଥିବୀରୁ ଦୁଷ୍କୃତ ଓ ଉତ୍ପତ୍ସମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିଅଛନ୍ତି ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ କରିବେ ବୋଲି ପୁରାଣରେ ଲେଖା ଅଛି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ମତ୍ସ୍ୟ, କଚ୍ଛପ, ବରାହ, ନୃସିଂହ, ବାମନ, ପରଶୁରାମ, ରାମ, କୃଷ୍ଣ, ବୁଦ୍ଧ ଓ କଲ୍କି—ଏହି ଦଶ ଗୋଟି ଅବତାର ପ୍ରଧାନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ବୁଦ୍ଧ ଅବତାର । ପୃଥିବୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ସେହି ଅବତାର ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଅଧର୍ମ ଅତି ବେଶି ହେଲେ, ପରେ ବିଷ୍ଣୁ କଲ୍କି ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କର ମ୍ଲେଚ୍ଛସଂହାରାର୍ଥ ଖଡ୍ଗଧାରଣ କରିବେ—ଏହା ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।]
୪ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା—
4. Aiming at an object.
୫ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ; ବିକାଶ; ପ୍ରକାଶ—
5. Coming to existence.
୬ । ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦର ଘାଟ—6. Bathing-ghat.
୭ । ପାର ହେବା ଘାଟ—7. Ferry; landing place.
୮ । ସୋପାନ; ସିଢ଼ି; ପାହାଚ—
8. Flight of steps; ladder.
୯ । ତୀର୍ଥ—9. Sacred bathing-place. (Apte)
୧୦ । ପୁଷ୍କରିଣୀ—10. Tank (Apte)
୧୧ । ଜନ୍ମ—11. Birth; advent; growth.
୧୨ । ଅବତରଣିକା—12. Introduction; preface (Apte.)
ଦେ. ବ—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ବସନ୍ତ (ଠାକୁରାଣୀ) ବାହାରିବା ପରେ ଦିବସର ସଂଖ୍ୟାପୂରଣ—
The days counted from the beginning of a person being attacked by small-pox.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିଁର ବପରଟ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦଧି' ନ ପାଇଲେ 'ଦଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—ବସନ୍ତ ବାହାରବାର ଚତୁର୍ଥ ଦିନକୁ ଲୋକେ ଗୁର ଅବତାର ବୋଲି କହନ୍ତି ।)

ଦେ. ବିଣ—ଜାତ; ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା—Born.

ମଣ୍ଡିତ ପୁରନ୍ଦର ଦେବ ଦେନ ସାର,
ଅର୍ଥିମାନଙ୍କ ମାରଠାରୁ ଅବତାର—ବଳଭଦ୍ର ବିରଚିତ ଘମାସ୍ତ୍ରଣ ।

ଅବତାରଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ତୃ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ+ଭାବ. ଅନ)—
Abatāraṇa

୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ନିମ୍ନକୁ ଆନୟନ—
1. Bringing down.

୨ । ଅବରୋହଣ; ଚଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବା—
2. Descending.

୩ । ପ୍ରସ୍ତାବନ—3. Preface.

୪ । ଅପସାରଣ—4. Removal.

୫ । ଅବତାର ଗ୍ରହଣ—
5. Assumption of an incarnation.

୬ । ଉତ୍ପତ୍ତି; ଜନ୍ମ—6. Birth.

୭ । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି—7. Manifestation.

ଅବତାରଣା—ସଂ. ବି. (ଅବତାରଣ+ଆ)—ଅବତରଣିକା (ଦେଖ)
Abatāraṇā Abataraṇikā (See)

ଅବତାରଣିକା—ସଂ. ବି. (ଅବତାରଣ+କ+ଆ)—
Abatāraṇikā ଅବତରଣିକା (ଦେଖ)
Abataraṇikā (See)

ଅବତାରଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବତାରଣ+ଈ)—
Abatāraṇī ଅବତରଣିକା (ଦେଖ)
Abataraṇikā (See)

ଅବତାରବାଦ—ସଂ. ବି—ପୃଥିବୀରୁ ପାପଭାର ଲଘୁ କରିବା ପାଇଁ
Abatārabāda ଦେବତା ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—ଏହି ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ—Theory of the Deities advent into the world as incarnation; Incarnation Theory.

ଅବତାରବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବତାରବାଦରେ
Abatārabādī ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି—Belonging to the
(ଅବତାରବାଦଜ—ସ୍ତ୍ରୀ) Theory of Incarnation.

ଅବତାରଭେଦ—ସଂ. ବି—ଦେବତାଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅବତାର—
Abatārabheda Different incarnations of a Deity.

ଅବତାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ; ତାର ଧାତୁ+କର୍ମ.
Abatārita ତ)—୧ । ଅବରୋପିତ; ଯାହାକୁ ଉପରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଅଛି—1. Got down.

୨ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ—2. Proposed.

ଅବତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅବତାର)—୧ । ଅବତରିବା (ଦେଖ)
Abatāribā 1. Abataribā (See)

୨ । ଉତ୍ତାରଦେବା; କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉପରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେବା—
2. To cause to get down; to let down; to bring down.

ଅବତାରୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବତାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ
Abatārī ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; ଈଶ୍ୱର—Incarnate.

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବତାରୀ ଅଜନ୍ମ ଶ୍ରୀଭାପତ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅବତିନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ)—ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
Abatinya Abatīrṇṇa (See)

ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abatīrṇṇa ୧ । ଓହ୍ଲାଇଥିବା—1. Descended.

୨ । ତଳକୁ ଉତୁରି ଥିବା; ନିମ୍ନକୁ ଆଗତ—
2. Got down; alighted.

୩ । ଆବିର୍ଭୂତ; ଉପସ୍ଥିତ—3. Appeared.

୪ । ମୃତ୍ତ୍ୟାଭାବତାର; ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା—
4. Incarnate.

୫ । ଉତ୍ପନ୍ନ; ଜାତ—5. Born.

୬ । ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ; ପାର ହୋଇଥିବା—
6. Having crossed.

୭ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—7. Passed over or by.

ଅବତୋକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ=ଅପଗତ+ତୋକ=
Abatokā ଅପତ୍ୟ)—ଦୁର୍ବତ୍ସା ଗାଈ; ଯେଉଁ ଗାଈ ଅସମୟରେ ଗୋବତ୍ସ ପକାଇଅଛି—A cow which has miscarried from accident.

ଅବଦ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅବ୍ଦ)—ବର୍ଷ—Year.
Abada ସ୍ୱପ୍ନେ ଷୋଡ଼ଶ ଅବଦ, ଶୂନ୍ୟର ଶୂନ୍ୟସାର ପାଦ ।
ଜଳଲୀଳା. ଉତ୍ତରଚ ।

ଅବଦଂଶ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଦନ୍‌ଶ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ମ. ଅ)—
Abadaṁsa ମଦ୍ୟପାନ କାଳରେ ରୁଚି ଜନ୍ମିବା ପାଇଁ ଖିଆଯିବା ଚବ୍ୟଣ ଦ୍ରବ୍ୟ; ଗୃହ୍ଟ—Things eaten to give relish to drinkers of wine.

ଅବଦକେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅବ୍ଦକ)—କାଲଜ୍ଞାପକ ଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Abadake A Śāstra dealing with years.

ଫାଲ୍ଗୁନରୁ ପକ୍ଷେ ଚୈତ୍ର ବୈଶାଖରୁ ପକ୍ଷେ,
ବତ୍ସରରୁ ଏହାକୁ ଅବଦକେ ଲେଖେ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଶ୍ରୀସ୍ତ୍ର ।

ଅବଦନ—ସଂ. ବି. (ଅ=ଘ୍ରାଣ+ବଦନ)—ଅସୁନ୍ଦର ମୁହଁ—
Abadana Ugly face.

ଅବଦାତ—ସଂ. ବି (ଅବ+ଦୈ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ ହେବା+କର୍ମ. ତ)—
Abadāta ୧ । ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ—1. White colour.

୨ । ପୀତବର୍ଣ୍ଣ—2. Yellow colour.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଐ,ଔ	ଓ୍ଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ,ଯ	ର	ସ	ଜ୍ଞ	ଔ	ଓ୍ଅ	ଁ

ସ. ବର୍ଣ—୧ । ଶ୍ୱେତ—1. White.

୨ । ନର୍ମଳ—2. Clean; spotless.

୩ । ସୁନ୍ଦର; ମନୋଜ୍ଞ—3. Beautiful.

୪ । ବିଶୁଦ୍ଧ—4. Pure.

ଅବଦାନ—ସ. ବ (ଅବ=ଶୁଦ୍ଧି ବା ପୂଜାର୍ଥ+ଦା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)-
Abadāna ୧ । ପୂଜା ବା ଅର୍ଚ୍ଚନାର୍ଥ ଦାନ; ଅର୍ଘ୍ୟ—
1. Oblation.

୨ । ଦାନ—2. Gift.

୩ । ସମ୍ପାଦିତ କର୍ମ—3. Accomplished work.

୪ । ବିକ୍ରମପ୍ରକାଶ; ପରାକ୍ରମ—4. Exhibition of prowess.

୫ । କୀର୍ତ୍ତି—5. Fame.

୬ । ପ୍ରଶଂସିତ କର୍ମ—6. praise-worthy action.

୭ । ଯଜ୍ଞକର୍ମ—7. Vedic sacrifice.

। (ଅବ+ଦୋ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+ଅନ)—ଖଣ୍ଡ; ଛିନ୍ନାଂଶ—8. Portion cut.

୯ । (ଅବ+ଦୈ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ କରିବା)—ଶୋଧନ; ଶୁଦ୍ଧି-କରଣ—9. Purification.

୧୦ । (ଅବ+ଦେ ଧାତୁ=ପାଳନ)—ପାଳନ—
10. Bringing up; tending.

୧୧ । ଉଷୀର (ଦେଖ)
11. Ushīra (See)

ଅବଦାରକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ+ଦାର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abadāraka ୧ । ବିଦାରକ—1. Piercing.
(ଅବଦାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଛେଦକ—2. Cutting.

୩ । ଭୂମିଖନନାସ୍ତ୍ର; ଖଣ୍ଡିଆ—3. A pick for digging earth.

ଅବଦାରଣ—ସ. ବି. (ଅବ+ଦାର ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abadāraṇa ୧ । ବିଦାରଣ—1. Piercing.

୨ । ଖନନ—2. Digging.

୩ । ଫାଟ—3. A rent.

୪ । ଖନନାସ୍ତ୍ର; ଖଣ୍ଡିଆ; ସାବଳ—
4. A pick used in digging.

ଅବଦାହ—ସ. ବିଣ (ଅବ=ନ୍ୟୂନ+ଦାହ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଦାହ କମି ଯାଏ)—ପ୍ରଦାହବିନାଶକ—
Abadāha Assuaging the burning sensation of the body.

ସ. ବ—୧ । ବେଣାମୂଳ—1. The root of Benā grass.

୨ । ଉତ୍କଟଜ୍ୱର ଦାହ—2. High temperature due to fever.

ଅବଦାହେଷ୍ଟ—ସ. ବ (ଅବଦାହ=ଦେହପ୍ରଦାହ+ଇଷ୍ଟ=ମଙ୍ଗଳ-କର)—ବେଣାମୂଳ—
Abadāheshṭa The root of Benā grass.

ଅବଦୀର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବିଣ (ଅବ+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଗଳିତ; ଦ୍ରବୀଭୂତ
Abadīrṇṇa 1. Melted.

୨ । ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ—2. Pierced.

୩ । ବିଦଳିତ—3. Trodden.

୪ । ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଭୂତ—4. Reduced to powder or dust.

ଅବଦ୍ଧ—ସ. ବିଣ—(ଅ+ବନ୍ଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯାହା ବନ୍ଧ ବା
Abaddha ବନ୍ଧା ହୋଇ ନାହିଁ—1. Unbound; untied.

୨ । ଅସଂଯତ—2. Unregulated; unrestrained.

୩ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—3. Incoherent; unconnected.

ବ—ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ; ପ୍ରଲାପ—Incoherent words; ravings.

ଅବଦ୍ଧମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବଦ୍ଧୁବ୍ରୀହି; ଅବଦ୍ଧ ଅଟେ ମୁଖ ଯାହାର)—
Abaddhamukha ୧ । ଯାହା ମୁହଁରେ ବାଡ଼ବଡା ନାହିଁ—
(ଅବଦ୍ଧମୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. (a person) Who says whatever comes to his lips

୨ । ଅସଂଯତମୁଖ—2. Talking in an unrestrained manner.

୩ । ଦୁର୍ମୁଖ; ଅଭିଯୁବାଦୀ—3. Foul-tongued.

୪ । ମୁଖର—4. Talkative.

ଅବଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଅକଥ୍ୟ—
Abadya 1. Unspeakable.
(ଅନବଦ୍ୟ—ବିଶେଷଣ) ୨ । ନିନ୍ଦନୀୟ—2. Blame-worthy.

୩ । ନୀଚ; ଅଧମ; ହୀନ—3. Low; mean.

୪ । ମନ୍ଦ—4. Bad.

ସଂ. ବି.—୧ । ଅନିଷ୍ଟ—1. Injury.

୨ । ପାପ—2. Sin.

୩ । ଦୋଷ—3. Fault.

୪ । ନିନ୍ଦା—4. Blame.

ଦେ. ବ—ଅବୈଦ୍ୟ; କୁବୈଦ୍ୟ—A quack.

ଅବଧ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅବଧ୍ୟ)—୧ । ଅବଧ୍ୟ; ବଧର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Abadha 1. Not fit to be killed.

୨ । ଯାହାକୁ କେହି ମାରି ପାରେ ନାହିଁ—2. Whom none is capable of killing.

ମୁହଁ ଅବଧ ଅଟଇ ଭୋଟ୍ଟର ପ୍ରସାଦେ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ଅବଧ ଦେ. ବ. (ହିନ୍ଦି. ଅଓଧ—ଭୁଲ, ଇଂ. ଆଉଧ୍)—ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରଦେଶ ଓ ନଗର—The province and the town of Oudh, Ajodhyā.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳଲେ ସେବେ ଏ ଦୁଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ବପଷ୍ଟତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍କ୍ଷା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଛା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ମୁହଁ ଭରୁବର୍ତ୍ତେ ପାଞ୍ଚାଳେ ଅବନ୍ତ୍ୟ—ଗୁଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅବଧପୁରୀ—ଦେ. ବ (ହି. ଅଓଧ; ଭୁଲ—ଇଂ. ଆଉଧ୍)—
Abadhapurī ୧ । ଅଯୋଧ୍ୟାନଗର—
अवधपुरी 1. The town of Ajodhyā.

ଅବଧରବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଆଦେଶ) ପାଳନ କରବା—
अवधारणकरा 1. To obey.

ଅବଧର ଦୋ ଆଜ୍ଞାକୁ—ଜବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଭୂଖାଗୀତ ।

ଅବଧାନ୍—ଦେ. ଅ (ସ. ଅବଧାନ=ମନୋଯୋଗ; ସମ୍ବୋଧିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର
Abadhān ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କରବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—
୧ । ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରବାରେ ବ୍ୟବହୃତ
ଦେ ମହାଶୟ ! —1. (Interjection) Sir.
୨ । ଶୁଣିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଉ; ଅବଧାନକୁ ଆସୁ—
2. May it please you; may you be pleased to hear.
୩ । ଦେ ମହାଶୟ ! ଶୁଣ—3. Please hear, Sir.

[ଅବଧାନ୍. ଅଙ୍ଗ ମାଇପକୁ ବଡ଼ ରଡ଼ ପଛ ମାଇପକୁ ସାବଧାନ୍— ଉଗ ।]

୪ । (ଶୂଦ୍ରମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବା ସମ୍ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ
ନମସ୍କାର କରବାବେଳେ ଉଚ୍ଚାରଣ) ନମସ୍କାର—
4. (uttered by a Śūdra while bowing to a Brāhmaṇa) Good morning.
୫ । (ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଆଦେଶକୁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ
କରବାପାଇଁ ନମ୍ନସ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି)—ଯେ ଆଜ୍ଞା—
5 (used by a person promising to carry out the order given by his superior) Yes sir.
୬ । (ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରଭୁ ଉତ୍ତ୍ୟକୁ ଡାକିଲେ ଉତ୍ତ୍ୟ ଦେବା
ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର; ଆଜ୍ଞା ! ମୁଁ ସାବଧାନ ଅଛି; ଆପଣ କଅଣ
ଆଜ୍ଞା କରବେ କରନ୍ତୁ—
6. (Used by a servant in responding to the call of the master) Yes, Sir !

ଅବଧାନ—ସ. ବ (ଅବ = ସମ୍ୟକ୍+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣକରବା+ଅନ
Abadhāna ଅନ)—୧ । ଅଭିନିବେଶ; ମନୋଯୋଗ—
1. Attention.

ତତ୍ର କ ବଷୟ ଶ୍ରବ, ତକିତ୍ର ମୋ ଗୁରୁଦେବ. ତାଙ୍କୁ ଘଣ୍ଟେ ଅବଧାନ ଦଇ ଶୁଣିଲି ।
ଜବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଉଶୋରତମ୍. ଉ,ଗୀତ ।

୨ । ଚତ୍ତର ଏକାଗ୍ରତା—
2. Concentration of mind.

ଦେ. ବ—(ସ. ଅବଧାନ) ୧ । ମନୋଯୋଗପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ—
2. Hearing with attention.
୩ । ଅନୁଗ୍ରହ—3. Favour.

ଉଲାଇକର ବଦନ ସ୍ମାନ ହୁଏ ତା ଅବଧାନେ—
ଜବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଉତ୍ତାକର ତତ୍ତ୍ୱ. ଉ,ଗୀତ ।

୪ । ଗୃହଶାଳୀର ଶିକ୍ଷକ—
5. Teacher of a primary school.

ମୁଁ ଜଗତ୍ତରତା ହୋଇଛି ଅବଧାନ
ପଢ଼ାଉଛି ନଉ ଆର ବାଳୁତ ସନ୍ତାନ ।
ଦଣ୍ଡପାଣି. ବତ୍ତମସ୍ତାସ୍ୱଣ ।

୬ । ଦୃଷ୍ଟି; ଦର୍ଶନ—6. Seeing; viewing.

ବାଡ଼େ ସ୍ଥଲେଽନ ଶ୍ଲୋକେ ଅବଧାନ ନୋହୁଛ କାହିଁ ବି ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

୭ । (ଏହି ଜାତିର ଲୋକେ ଗୃହଶାଳୀର ଶିକ୍ଷକତା
କରୁଥିବାରୁ) ମାଝବଶ ନାମୁକ ଜାତି—
7. A caste of village school master.

୮ । ଜ୍ୟୋତ୍ତଷ ବା ଷିତ୍ତବଂଶ ନାମୁକ (ଏମାନେ ଜ୍ୟୋତ୍ତଃଶାସ୍ତ୍ର-
ଗଣନା ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି)—9. A caste of astrologers.

୧୦ । ସମ୍ମାନ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା—10. Honour; respect.

ଦେ. ବଣ (ସ. ଅବଧାନପର) —୧ । ସାବଧାନ; ହୁସିଆର—
1. Cautious.
୨ । ମନୋଯୋଗୀ—2. Attentive.

ଅବଧାନ କରବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ମନୋଯୋଗପୂର୍ବକ ଶୁଣିବା—
Abadhāna karibā 1. To hear with attention.
अवधानकरा ଫସାର ଜନେ କର ଅବଧାନ । ମଧୁସୂଦନ. ସଙ୍ଗୀତମାଳା ।

୨ । (ଶିଷ୍ଟତାମୂଳକ ବ୍ୟବହାର; ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି)
ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରବା—
(ଯଥା—ଦେବା; ନେବା; ଯିବା; ଆସିବା; କହିବା ଇତ୍ୟାଦି ।)
2. (a term of civility) To do a thing as a favour; to be pleased to do a thing; to be kind enough to do a thing.

କମଳ ନୟନ କରୁଣା ନଧାନ
ଜଣ କଲେ ଅବଧାନ । (= ମତେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ)
ଦୀନକୃଷ୍ଣ, ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

[ଦ୍ର—ରଜା ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଣ୍ଡୋହଲୁ ଅବଧାନ କରନ୍ତୁନ୍ତି = ସାଇ ଅଛନ୍ତି; ଆପଣ ତ ସକାଶେ ଏଠାକୁ ଅବଧାନ କରବା ହେଲେ = ଅସିଲେ; ରଜା ମତେ ଏ ଶିରୋପା ଖଣ୍ଡି ଅବଧାନ କଲେ = ଦେଲେ ।]

୩ । ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇବା—3. To show favour.
୪ । ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ଶୁଣିବା—
4. To condescend to hear.
୫ । ଆଜ୍ଞା କରବା; କହିବା—
5. To order; to speak out.

ବୋଲେ ଗ୍ରମ ବହନ, ତଷସ୍ୱ ତ କର ଅବଧାନ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅବଧାନକାସୁ—ଦେ. ଅ—ଅବଧାନକୁ ଆସୁ (ଦେଖ)
Abadhānakāsu Abadhānaku āsu (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଜଷନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇଅ	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଝ

ଅବଧାନକୁ ଅସିବା—ଦେ. କି—୧ । (କୌଣସି ବିଷୟ) ଶୁଣାଯିବା; Abadhānaku āsibā ବିବେଚନ ହେବା—

1. To be heard or attended to.

ବଧ ବବେକେ ଅଛ ପଛେ ପକାଇ ଅବଧାନକୁ ନ ଅସିଲ ।

ଉଷ. କୋଷ୍ଟ୍ରବ୍ଧାଶ୍ୱମେଦ ।

୨ । ମଞ୍ଜୁର ହେବା—2. To be granted.

(ଯଥା—ମୋ ଗୁହାର ଶ୍ରମୁଙ୍କ ଅବଧାନକୁ ଅସିଲ୍ଲ ନାହିଁ ।)

ଅବଧାନକୁ ଆସୁ—(ଆପଣଙ୍କ; ଶ୍ରମୁଙ୍କ; ଦ୍ୱଜୁରଙ୍କ)—ଦେ. ଅ. (ସାନ୍ୟ- Abadhānaku āsu ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ; ଏଥିର ମର୍ମ ଏ ବିଷୟ ଆପଣଙ୍କର ଦିବ୍ୟ ଅବଧାନକୁ ଆସୁ)—

(ଏ ବିଷୟ) ଆପଣ ଶୁଣି ଅଙ୍ଗୀକୃତ ହୁଅନ୍ତୁ; ଶୁଣିବାକୁ ସାବଧାନ ମଣିମା—Be pleased to hear (this); deign to hear.

ଅବଧାନପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବଧାନ + ପର)— Abadhānapara ୧ । ସାବଧାନ—1. Careful,

(ଅବଧାନପର୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମନୋଯୋଗୀ—2. Attentive.

୩ । ଦତ୍ତାବଧାନ— 3. Attending to.

ଅବଧାନପିଣ୍ଡି—ଦେ. ବି. (ଓ. ଅବଧାନ + ସ. ପୀଠ)— Abadhānapiṇḍi ଗୁହାଳିରେ ପଢ଼ାଇଲା ବେଳେ ଅବଧାନ ବା ଶିକ୍ଷକ ମହାଶୟ ବସିବା ପାଇଁ ଜମିତ ମାଟିର ଉଚ୍ଚ ବେଦିକା ବା ପୀଠ—The raised seat made of earth on which a village-teacher sits while teaching.

ଅବଧାନ ହେଉ—ଦେ. (ଅନୁଜ୍ଞା ବା ପ୍ରାର୍ଥନାସୂଚକ କ୍ରିୟାପ୍ରୟୋଗ)— Abadhāna heu ୧ । (ଗୁହାର; ପ୍ରାର୍ଥନା) ଶୁଣାଯାଉ—

1. Let the prayer be heard.

ଅବଧାନ ହେଉ ଜନରେ ଆରତ କରୁଛ ଦୁଃଖୀ ଗୋବର ।

ବଳ ନାଥ. ପଞ୍ଚୁ ।

୨ । (ପ୍ରାର୍ଥନା) ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଉ—

2. Let the prayer be granted.

୩ । (ପ୍ରାର୍ଥିତ ବସ୍ତୁ) ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉ—

3. Let the prayed for thing be given.

୪ । ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ (ଅମୁକ ସ୍ଥାନକୁ) ଅସିବା ହୁଅନ୍ତୁ—

4. Be pleased to come (to such or such a place.)

[ଯଥା—ମାଲଜଣ୍ଡ ବାସେ ଅସନ୍ତେ ! ମାଧ୍ୟ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘୁଅ ବ୍ରତ ଶଙ୍କୁଡ଼ ସତ୍ତ୍ୱକୁ ଗଡ଼ୁ ପୀଡ଼ା ଘେନ ଅବଧାନ ହେଉ । ଘୁଷ୍ଟ ଗୁହାଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନରେ ବ୍ରତ, ଭବାଦାଦର ଅଳପଣା, ଫୁଲସତ୍ତ, ଶଙ୍କୁଡ଼ ସତ୍ତ ଓ ଗନ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦକଗ୍ଅଦ୍ଦରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମ ସେବକବ୍ରାହ୍ମଣର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁହସ୍ଥଙ୍କ ଘର ସାମନା ବାଣ୍ଡରେ ଡାକ ।]

ଅବଧାନ ହେବା—ଦେ. କି—ଅବଧାନ କରିବା (ଦେଖ) Abadhāna hebā Abadhāna karibā (See)

ଅବଧାନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଅବଧାନ ବା ଗୁହାଳିର ଗୁରୁମାକାଳିଆ ଶିକ୍ଷକ Abadhāniāṅ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to village-teachers.

(ଯଥା—ଆଜକାଲି ଇସ୍କୁଲରୁ ଆଗକାର ଅବଧାନିଆଁ ସାଉଁଳି-ବେଉ, ମଡ଼ୁଆ ଶାଙ୍କୁଳି, ନାକବାଳ ଆଦ ଜୁଠି ଗଲ୍ପଣି ।)

ଅବଧାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବଧାନ+ଉନ୍ ୧ମା. ୧ବ)— Abadhānī ଦତ୍ତାବଧାନ; ମନୋଯୋଗୀ—

Attentive to; intent on.

ଶାଖୀ ସାଖୀ ପର ପୁଷ୍ପ ହାସ ଧର ଜଉଭୁବ ଅବଧାନ ।

ଉଷ. କୋଷ୍ଟ୍ରବ୍ଧାଶ୍ୱମେଦ ।

ଅବଧାନେ—ଦେ. କି. ବିଣ—୧ । ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ— Abadhāne 1 Attentively.

ସାବଧାନେ ୨ । ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ—2. With concentrated or undivided attention.

ବେଉେଢ଼େଁ କାଳ ସେ ବୁଝନ୍ତେ, ଥାଉ ତନ୍ତର ଅବଧାନେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ସାବଧାନତା ସହକାରେ—

3. Carefully; cautiously

ଦେବ ଈର୍ଷା କର କୋଧ ମନେ, ଥଲା ଦେଲେ ସିନ୍ଦୁ ଅମ୍ଭେନାନେ,
ଶତ୍ରୁ ମାରୁଁ ଏ ଅବଧାନେ—ବଳରାମ. ବିରଚ ରାମାୟଣ ।

ଦେ. ବ. ସମ୍ମାନାର୍ଥରେ ଶବ୍ଦଶେଷରେ ଏ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ)— ଗୁରୁ ମହାଶୟ—The teacher.

ଦେ. ସମ୍ବୋଧନ—ହେ ଅବଧାନ୍ ! ହେ ମହାଶୟ—Oh Sir.

ଅବଧାରଣ—ସଂ. ବ (ଅବ + ଧାର ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)— Abadhāraṇa ୧ । ନିରୂପଣ; ସ୍ଥିରୀକରଣ—

1. Ascertainment.

୨ । କଥାବିଶେଷ ଉପରେ ଦଅସିବା ବିଶେଷ ଜୋର—

2. Emphasis.

୩ । ଦୃଢ଼ତା ସହିତ କୌଣସି ମତର ଘୋଷଣା ବା ପ୍ରକାଶ—

3. Stating or holding an opinion with positive assurance.

୪ । ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଅର୍ଥକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରିବା—

4. Limitation (of the sense of words).

୫ । କେବଳ ମାତ୍ର କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ ପ୍ରତି କୌଣସି ବିଷୟ ଖଟାଇବା—5. Restriction to a certain instance with exclusion of any other.

୬ । ହୃତ୍ସମରୂପେ ବୁଝିବା—6. Understanding.

ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଅବଧାରିତ (ଦେଖ)

Abadhāritā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଉଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଉଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉଦ୍ଧିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଉଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ;'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଳଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

ଅବଧାରଣୀୟ—ବି. ବିଶ (ଅବ+ଧାର ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abadhāraṇīya ୧ । ନିରୂପିତହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit to be ascertained.
୨ । ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ହୋଇ ପାରେ—2. Capable of being determined; determinable; ascertainable.

ଅବଧାରିତ—ବି. ବିଶ (ଅବ+ଧୃ ଧାତୁ, ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—
Abadhārita ୧ । ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—
(ଅବଧାରଣ—ବ) 1. Ascertained; stated.
୨ । ସୁନିଶ୍ଚିତ; ନିଶ୍ଚିତ—2. Certain.
୩ । ନିରୂପିତ—3. Fixed.

ଅବଧାରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—(ବି. ଅବଧାରଣ)—୧ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ
Abadhāribā କରିବା—1. To ascertain.
ଅବଧାରଣ କରା ସମସ୍ତ ଅବଧାରିଲ. ନଳ ଗଦାରେ ପଶିଲ୍ଲ ।
ପ୍ରାଚୀ—ନଳଚରିତ ।
୨ । (ଆଦେଶାଦି) ପାଳନ କରିବା—
2. To obey; to carry out.
ମନେ ମୁଇଁ ସୁଦେଷ୍ଣା ଯେ ଲେଖ ଅବଧାର । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଦ୍ଧଃ ।
୩ । ମନ ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଅଙ୍କିତ କରିବା—
3. To fix steadily in the mind.
ଏ ବଧ୍ୟମତେ ପୂଜା କର । ମୋ ରୂପେ ମନ ଅବଧାର ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୧ଶ ।

ଅବଧାରୀ—ବି. ବିଶ (ଅବ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Abadhārī ନିର୍ଣ୍ଣୟକାରୀ—Ascertaining.
କହେ ଦେଶାଇର ଦେବ ହେବା ଅବଧାରି ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଦ୍ଧଃ ।

ଅବଧାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ (ଅବ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Abadhārjya ଅବଧାରଣୀୟ (ଦେଖ)
Abadhāraṇīya (See)

ଅବଧି—ବି. ବି. (ଅବ=ଉତ୍ତମ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଇ)—
Abadhi ୧ । ସୀମା—1 Limit; boundary.
୨ । ଆରମ୍ଭ—2. Beginning.
୩ । ଅବସାନ; ଅନ୍ତ; ଶେଷ—3. End; extremity.
ସେ ଯାଉର ଅବଧି ବାରଣ କରଣ,
ତହିଁ ହେଲେ ସେ ଯେମନ୍ତହର୍ଷଣ ପ୍ରବେଶ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆବ ।
୪ । ନିୟମ—4. Rule.
୫ । ବିଳ; ଗର୍ତ୍ତ—5. Hole.
୬ । ଆଧାର—6. Receptacle.
୭ । ମିଆଦ; ନିରୂପିତ ଶେଷ ସମୟ—
7. Fixed time; time-limit.
କରଣେ ଯତ୍ନରନ୍ତେ ଅବଧିବ କର,
ଭିତର ସେ ନର ମୁଖରେ ସରୁ ଗିଦ୍ଧ ।

ଅବଧି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅବଧି=ସୀମା)—୧ । ସମୟ ବା ସ୍ଥାନଠାରୁ—
1. From certain place or time.
୨ । (ସ୍ଥାନ ବା ସମୟ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Till; upto.
୩ । ଆଜିଠାରୁ—3. From to-day.
ଏଠାରେ ଜନ ମୋତେ ପୂଜିଲେ ଅବଧି,
ଜନ୍ମନ୍ତ ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ହେବେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୪ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
4. Upto now; till to-day.
ସେ ସଦ୍ଭରେ ଉଦ୍ଭବ ଅଦ୍ଭୁତ ଅବଧି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।
୫ । ନିଶ୍ଚେ—5. Certainly.
ପୁତ୍ର ନିଶ୍ଚେ ଗୁରୁକୁଳ ମାହିବ ଅବଧି—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅବଧି—ବି. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧି)—ସମୁଦ୍ର—The sea.
ବହନିଲେ ଅବଧିରେ ଜାବ ଗ୍ରାସେ ଉଉପରେ ରହେ ଦେଶି ଗଡ଼ ଦ୍ୱାର ସ୍ଥଳେ ।
ରାଜ. ବୈଦେଖ୍ଗଶବଲାସ ।

ଅବଧୀରଣ—ସଂ.ବ.(ଅବ+ଧୀର ଧାତୁ=ଅବଜ୍ଞା କରିବା+ଲ୍ୟୁ.ଅନ)—
Abadhīraṇa ୧ । ଅବଜ୍ଞା; ଅବମାନନା; ଉପେକ୍ଷା; ଅନାଦର—
ଅବଧୀରଣୀୟ, ଅବଧୀରିତ, ଅବଧୀର୍ଯ୍ୟ } ବିଶ.
1. Disrespect; disregard; slight; disdain.
୨ । ଘୃଣା—2. Contempt.
୩ । ଅପମାନ—3. Insult.

ଅବଧୀରଣା—ସଂ. ବ. (ଅବଧୀର+ଅନ+ଆ)—
Abadhīraṇā ଅବଧୀରଣ (ଦେଖ)—Abadhīraṇa (See)

ଅବଧୀରିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବଧୀର+କର୍ମ. ତ)—
Abadhīrita ୧ । ଅନାଦୃତ; ଉପେକ୍ଷିତ—
1. Disregarded; disdained.
୨ । ଅବମାନିତ—2. Insulted.
୩ । ଘୃଣିତ—3. Despised.

ଅବଧୂତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅବ+ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abadhūta ୧ । ଆନୋଳିତ; କମ୍ପିତ—1. Shaken.
୨ । ଉଦ୍ବେଳିତ—2. Agitated
୩ । ଗଳିତ—3. Moved.
୪ । ପ୍ରସାରିତ—4. Extended.
୫ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—5.Forsaken;abandoned.
୬ । ଅଭିଭୂତ—6. Pervaded.
୭ । ଅଭିହତ; ଆହତ—7. Struck.
୮ । ପଦଦଳିତ—8. Trodden.
୯ । ଅବମାନିତ—9. Insulted.
୧୦ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—10. Chidden.
୧୧ । ଅନାଦୃତ; ଉପେକ୍ଷିତ—
11. Disregarded.
୧୨ । ସଂସାରମାୟାମୁକ୍ତ—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	●	ନ୍

1. Freed from worldly ties.

ଏଉବେ ଡେଇଁଲେ ଅବଧୂତ, ନଶ୍ୱାସ ପ୍ରେମରୁ ଦୂର ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ।

ସଂ. ବି. ପୁଂ – ୧ । ଶୈବ ସନ୍ନ୍ୟାସୀସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ—

1. A sect of Siba-worshippers.

ଅବଧୂତା } ସ୍ତ୍ରୀ
ଅବଧୂତ୍ତା }

[ଦ୍ରୁ—ଏମାନେ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ;ଜଟା ଓ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଧାରଣ କରନ୍ତି; ଦେହରେ ବଭୂତ ବୋଳନ୍ତି ଓ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳା ଧାରଣ କରନ୍ତି । ଏମାନେ କୌଣସି ଆଶ୍ରମ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ତନ୍ତ୍ରମତରେ ଅବଧୂତଙ୍କର ତିନି ଶ୍ରେଣୀ, ଯଥା—୧. ବ୍ରହ୍ମାବଧୂତ, ୨.ଶୈବାବଧୂତ, ୩.ଭକ୍ତାବଧୂତ ଓ ୪. ହଂସାବଧୂତ ।]

୨ । କପିଳ ମୁନଙ୍କର ପୁତ୍ର—

2. The son of the sage Kapila.

କପିଳ ମୁନଙ୍କର ପୁତ, ନାମ ତାହାଙ୍କ ଅବଧୂତ ।
ପ୍ରାଚୀ. ନଜୁର୍ଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅବଧୂତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଧୂତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Abadhūtā ଅବଧୂତାନୀ ୧ ଓ ୨ (ଦେଖ)
Abadhūtānī 1 & 2 (See)

ଅବଧୂତାନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଧୂତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆନୀ)—

Abadhūtānī ୧ । ଅବଧୂତଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣକାରିଣୀ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ—

1. A female anchorite of the Abadhūta sect.

[ଦ୍ରୁ—ଅବଧୂତମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଦୀକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ଓ ଅବଧୂତାମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦୀକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ।]

୨ । ଭବାନୀ; ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā.

୩ । ଅବଧୂତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ବୃତ୍ତ—

3. The following of the teachings of the Abadhūta sect.

ଅବଧୂତିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବଧୌତିକ)—ଅବଧୌତିକ (ଦେଖ)

Abadhūtiā Abadhautika (See)

ଅବଧୂତିଆଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅବଧୂତାନୀ)—

Abadhūtiānī ଅବଧୂତାନୀ (ଦେଖ)
Abadhūtānī (See)

ଅବଧୂତି—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବଧୂତ+ଇ)—

Abadhūtī ଅବଧୂତାନୀ (ଦେଖ)
Abadhūtānī (See)

ଅବଧୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Abadhṛuta ୧ । ସୁନିଶ୍ଚିତ—1. Ascertained.
୨ । ସଙ୍କଳ୍ପିତ—2. Determined.
୩ । ନିଶ୍ଚିତ—3. Certain.
୪ । ଶ୍ରୁତ—4. Heard.
୫ । ଶିକ୍ଷିତ—5. Learnt.
୬ । ବୁଝା ଯାଇଥିବା—6. Understood.

ସଂ. ବି—(ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ—

(Sānkhya philosophy) The organs of sense.

ଅବଧେୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—

Abadheya ୧ । ଅବଧାନଯୋଗ୍ୟ; ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ—

1. Fit to be attended to.

ଅବଧୌତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । (ଅବ=ସମ୍ୟକ୍+ଧୌତ)—

Abadhauta ଉତ୍ତମରୂପେ ଧୁଆ ଦୋଇଥିବା—

1. Well washed.

୨ । (ଅବଧୂତ+ଅ)—ଅବଧୌତିକ (ଦେଖ)

2. Abadhautika (See)

ଅବଧୌତିକ—ସ. ବିଣ (ଅବଧୂତ+ଇକ)—

Abadhautika ୧ । ଅବଧୂତସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Relating to Abadhūta.

୨ । ଅବଧୂତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀପ୍ରଦତ୍ତ (ଔଷଧାଦି)—

2. Given or prescribed by an Abadhūta.

ଅବଧ୍ୱଂସ—ସଂ. ବି (ଅବ=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ+ଧ୍ୱଂସ)—

Abadhwaṁsa ୧ । ଧ୍ୱଂସ; ବିନାଶ—

(ଅବଧ୍ୱସ୍ତ—ବିଣ) 1. Destruction; extinction.

୨ । ତ୍ୟାଗ; ପରିହାର—

2. Abandonment; forsaking.

୩ । ନିନ୍ଦା; ପରିବାଦ—

3. Blame; condemnation.

୪ । ପ୍ରସ୍ଥାନ; ଗମନ—4. Going away.

ଅବଧ୍ୱସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଧ୍ୱନ୍ସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Abadhwasta ୧ । ଧ୍ୱସ୍ତ; ବିନଷ୍ଟ —1. Destroyed.

(ଅବଧ୍ୱଂସ—ବି) ୨ । ତ୍ୟକ୍ତ—2. Forsaken; abandoned.

୩ । ନିନ୍ଦିତ—3. Condemned.

୪ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—4. Gone away.

ଅବଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ଅ+ବଧ)—

Abadhya ୧ । ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଯାହାକୁ ବଧ-

(ଅବଧ୍ୟା—ବି) କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—

(ଅବଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Not deserving to be killed.

[ଦ୍ରୁ—ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଗୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୁରୁଜନ, ଶିଶୁ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଦୂତ, ସ୍ୱଜା, ଶରଣାଗତ, ନିରସ୍ତ୍ର, ପଳାୟମାନ, ମୂର୍ଚ୍ଛିତ, ଶସ୍ତ୍ରତ୍ୟାଗୀ, ଯୋଦ୍ଧା, ଅନ୍ଧ—ଏମାନେ ଅବଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ।]

ଅବନ୍—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଅପଡ଼; ମନାନଅମେଳ—1. Disagreement; want of concord.

ଅବନିବନାଓ ୨ । ବନ୍ଧୁଭାବ ଅଭାବ; ଅଶତ୍ରୁତ୍ୱାର୍ଜ୍ଜନ—

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇଲେ ସେହି ଏ ଦୁଇଟିମଧ୍ୟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋଇବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ସେଇଟିକେ; 'ବିଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ' ସେଇଟିକେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ସେଇଟିକେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସେଇଟିକେ ।

ଅନ୍‌ବନ୍‌;
ଅନବାନତ

2. Want of friendship or good feeling.

କ । ମନୋମାଳନ୍ୟ—3. Ill feeling.

ଖ । ଶତ୍ରୁତା—4. Enmity.

ଗ । ବିବାଦ—5. Dispute.

ବି. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅବର୍ଣ୍ଣ)—ବର୍ଣ୍ଣହୀନ—Colourless; having no colour.

ଅବନ—ସଂ. ବି. (ଅବ ଧାତୁ + ଭାବ.ଅନ)—୧ । ରକ୍ଷଣ; ରକ୍ଷାକରଣ—

Abana 1. Saving; protection.

୨ । ପ୍ରୀଣନ; ଖୁସି କରିବା—2. Pleasing.

କ । ସ୍ନେହପ୍ରକାଶକରଣ—3. Showing of affection.

ଖ । ପ୍ରାପ୍ତି—4. Attainment; receipt.

ଗ । ଗମନ; ଗତି—5. Motion; movement.

୬ । ସ୍ୱୀକୃତ—6. Acceptance.

୭ । ଧାରଣ—7. Holding.

୮ । ବୃଦ୍ଧି—8. Increase.

୯ । ସତ୍ତା—9. Being; existence.

୧୦ । କ୍ରିୟା; କରଣ—10. Action; act; doing.

୧୧ । ଜ୍ଞାନ—11. Knowledge.

୧୨ । ଆଲିଙ୍ଗନ—12. Hugging; embracing.

୧୩ । ବହନ—13. Conveying; carrying; bearing.

୧୪ । ଶ୍ରବଣ—14. Hearing.

୧୫ । ତୃପ୍ତି—15. Satisfaction.

୧୬ । ସ୍ପୃହା—16. Desire; hankering.

୧୭ । ଶୋଭନ—17. Shining.

୧୮ । ହିଂସନ—18. Vengeance; killing; hurting.

ଅବର୍ଣ

ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବର୍ଣ୍ଣ)—ବର୍ଣ୍ଣହୀନ—Colourless; having no colour.

ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ଅବନ (ଦେଖ)

Aban (See)

ଅବନତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ=ନିମ୍ନ+ନମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Abanata ୧ । ତଳ ଅଡ଼କୁ ଜାଇଁ ଥିବା—1. Bent downwards; drooping.

୨ । ଅବନତପ୍ରାପ୍ତ—2. Deteriorated.

କ । ତଳ ଅଡ଼କୁ ଲମ୍ବମାନ ବା ଝୁଲୁଥିବା—3. Hanging down.

ଖ । ପ୍ରଣତ; ନମସ୍କାର କଲ୍ଲବେଳେ ତଳଅଡ଼କୁ ନଇଁଥିବା (ମସ୍ତକ)—4. (head) Bent down; bowing.

ଗ । ବିନୀତ; ବିନମ୍ର—5. Humble.

ବି. ବ୍ୟ. (ଅବ+ନମ୍+ଭାବ. ତ)—ଅବନତି (ଦେଖ)—Abanati (See)

ଅବନତନାସିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅବନତ+ନାସିକା)—

Abanatanāsika ଯାହାର ନାକ ତେପା; ତ୍ରେପାନାକା—Flat-nosed.

(ଅବନତନାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବନତମସ୍ତକରେ—ତତ୍ସ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିନୀତଭାବରେ (କୌଣସି ଆଦେଶ ବା ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରିବା)—

Abanatamastakare ଅବନତ ମସ୍ତକେ Humbly (to accept any thing).

ଅବନତି—ସଂ. ବି.. (ଅବ + ନମ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—୧ । ତଳଅଡ଼କୁ ନଇଁ ପଡ଼ିବା—1. Bending down.

(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ—ବିପରୀତ) ୨ । ଅଧୋଗମନ; ଅଧୋଗତି—2. Going downwards; downward motion.

କ । ପତନ; ତଳକୁ ସ୍ଖଳନ—3. Fall; down-fall.

ଖ । ଅନୁନ୍ନତି—4. Deterioration.

ଗ । ପ୍ରଣତି; ବିନମ୍ର—5 Humbleness.

୬ । ଅନୌଦ୍ଧତ୍ୟ—6. Humility.

୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନଙ୍କର ଅସ୍ତଗମନ—7. Setting of planets and stars.

ଅବନଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା + କର୍ମ. ତ)—

Abanaddha ୧ । ଯାହାକୁ ବନ୍ଧା ଯାଇଅଛି; ଅବଦ୍ଧ; ଅନଦ୍ଧ—1. Tied; bound.

(ଅବନାଦ୍ଧ—ବି)

୨ । ଦଉଡ଼ରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—2. Tied with strings.

କ । ପରାହୁତ—3. Worn; put on.

ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ବାଦ୍ୟର ମୁହଁରେ ଚର୍ମ ଓ ଦଉଡ଼ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ । (ଯଥା—ଢୋଲ; ମୃଦଙ୍ଗ; ପଖୋଜ)—Musical instruments of which the mouths are bound with leather and strings.

ଅବନବନ—ଦେ. ବି—ଅବନ୍ (ଦେଖ)

Abanabana Aban (See)

ଅବନମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ନମ ଧାତୁ, ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—

Abanamita ନୁଆଁ ହୋଇ ଥିବା; ବଙ୍କାକୃତ—Bent down.

ଅବନୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ + ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+ଭାବ. ଅ)—

Abanaya ୧ । ଅଧୋନୟନ; ଅବନତ; ତଳକୁ ନୁଆଁ ଇବା—1. Bending down; drawing downwards.

୨ । ଅଧଃପାତନ—2. Causing downfall.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ । ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଙ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ତ୍ର	ଶ୍ର	ଦ୍ଧ
୨	୧	ଊ	ଌ	ଲୃ	୩ । ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	୍

ଅବନୟନ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abanayana ଅବନୟ (ଦେଖ)
Abanaya See)

ଅବନା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ବର୍ଣ୍ଣ)—
Abanā ୧ । ଯେଉଁ ରଚନାରେ ବନା ଦୋଇଥିବା ଅକ୍ଷର ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ରଚନାର ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କରେ 'ଅ' ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ୱରଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ବ୍ୟବହୃତ ଦୋଇ ନାହିଁ । (ଯଥା—କର ତରଣ ନ ଚଳଇ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।)
1. A composition in which single letters only are used; no diphthongs or triphthongs are used.

[ଦ୍ର—ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଅବନାରସଢରଙ୍କ ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଯୁଗର କବିମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅବନା ଶ୍ଳୋକମାନ ରଚନା କରଥିଲେ ।]

୨ । ଅବନ୍ଧିତ—2. Unbuilt.

୩ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—3. Indescribable.

୪ । ବର୍ଣ୍ଣହୀନ—4. Colourless.

(ଯଥା—ପେଲ୍ ପଣିବ ବୋଲୁଛି ଅବନା ମନ୍ଦରେ ।)

୫ । ଅକଟା ଓ ଅବଶ୍ଚ (ପରବା ଆଦ) —
5. Unchopped (kitchen vegetables etc)

ଅବନାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ=ନମ୍ରକୁ+ନାସା; ନାସା-ସ୍ଥଳରେ ନାତ ଆଦେଶ. ନସାଭନ)—
Abanāta (ଅବନାତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବେପଟାନାକା—Flat-nosed.

ଅବନାବନ—ଗ୍ରା. ବି—ଅବନ (ଦେଖ)
Abanābani Aban (See)

ଅବନାବନିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଶବ୍ଦାରତ୍ଭେଦ ଭଜନ) ଯୋଗସାଧନ ବା ଘ୍ରାଣାସ୍ଥାମଦ୍ୱାର କୂଟସ୍ଥ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ଲଭ କରିବା—1. To devote one's self to the practice of Jōga.

ବାଇମନ ଦୋ ! ତୁ ତ ଅବନାବନ, ଅବନା ବନରେ ଅମଣା ମଣିରେ
ଅଜପାରେ ଜପ ଦୋଇବ ଧନ । ଶଶ୍ୱରଭେଦଭଜନ ।

ଅକଥ୍ୟ ଗାଳାଗାଳିଦେଓୟା ୨ । ଅକଥ୍ୟ ବା ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷାରେ ଗାଳ ଦେବା—2. To call another indecent names.

ଅବନାବନ୍ଧ ଶୃଙ୍ଖଳା—ସଂ. ବି—ଅବନା ଅକ୍ଷରରେ ରଚିତ କାବ୍ୟାଳଙ୍କାର
Abanābandha śṛunkhalā ବିଶେଷ—
A composition with single letters and without any diphthong or triphthong.

ହରଷ ଉତ୍ତର ସର କଳକ ନସୁନ
ନସୁନ ନ ପର ପରନତ ବଲସନ । ପ୍ରେମମଞ୍ଜରୀ. ୪୩୪ ।

ଅବନାସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ନୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abanāya ଅବନୟ (ଦେଖ)
Abanaya (See)

ଅବନାହ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ନହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abanāha ୧ । ବନ୍ଧନ—1. Binding; bond.
(ଅବନଦ୍ଧ—ବିଣ) ୨ । ପରିଧାନ—
1. Wearing; putting on.

ଅବନି—ସଂ. ବି. (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା; ଧାରଣ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. କର୍ତ୍ତୃ. ଅନି; ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧାରଣ କରେ ବା (ଅବନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯାହା ଭୂପାଳ କର୍ତ୍ତୃକ ରକ୍ଷିତ ହୁଏ ।)—
୧ । ପୃଥିବୀ—1. World.
୨ । ଭୂମି—2. The earth.
୩ । ଦେଶ; ଭୂଭାଗ—3. Country; the land.

ଅବନିତଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବନି+ତଳ)—ଭୂତଳ; ଧରାତଳ;
Abanitala ଭୂପୃଷ୍ଠ—The face of the earth; the earth's surface.

ଅବନିପତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବନି+ପତି)—ରାଜା; ଭୂପତି—
Abanipati King.

ଅବନିପାଳ—ସଂ. ବି. (ଅବନି+ପାଳ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abanipāla ଅବନିପତି (ଦେଖ)—Abanipati (See)

ଅବନିବନାଉ—ଦେ. ବି—ଅବନ୍ (ଦେଖ)
Abanibanāu Aban (See)

ଅବନିମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବନି+ମଣ୍ଡଳ)—
Abanimaṇḍala ୧ । ଭୂମଣ୍ଡଳ—1. The globe.
୨ । ଇହଜଗତ—2. The terrestrial world.

ଅବନୀ—ସଂ. ବି. (ଅବ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. କର୍ତ୍ତୃ. ଅନୀ)—ଅବନି (ଦେଖ)—Abani (See)

ଅବନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା; ପାଳିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ ଅଧିକରଣ. ଅନ୍ତି; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଜାମାନେ ସୁଖରେ ପାଳିତ ହୁଅନ୍ତି)—
୧ । ଭାରତର ପଶ୍ଚିମଭାଗସ୍ଥିତ ମାଳବ ଦେଶ—
1. The Mālaba country; Malwa.
୨ । ରାଜା ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କର ରାଜଧାନୀ; ଉଜ୍ଜୟିନୀ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୟପୁର ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ)—
2. The town of Ujjayinī in Joypur State.
୩ । ଅବନ୍ତି ଦେଶବାହିନୀ ନଦୀବିଶେଷ—
3. Name of a river in Ujjayinī.

[ଦ୍ର—କେହି କେହି କହନ୍ତି 'ଅବନ୍ତି' ଶିପ୍ରାର ଅନ୍ୟ ନାମ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟମାନେ ଅବନ୍ତି ଓ ଶିପ୍ରା ଦୁହିଙ୍କୁ ଉତ୍ତା ଉତ୍ତା ନଦୀ କୋଳ କହନ୍ତି ।]

ଅବନ୍ତିକା—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଅବନ୍ତି+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Abantikā ଅବନ୍ତି (ଦେଖ)—Abanti (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳନ୍ତୁ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୬ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ରୂପେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅବନ୍ତିସୋମ—ସଂ. ବ. (ଅବନ୍ତି=ଦେଶ+ସୋମ=ସୋମରସ; Abantisoma ସମ୍ଭବତଃ ଏହା ଅବନ୍ତିବାସିମାନଙ୍କର ସୋମରସ ପରି ପ୍ରିୟ ଥିବାରୁ ଏହା ନାମ)—କାଞ୍ଜି—Fermanted rice-water.

ଅବନ୍ତୀ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅବନ୍ତି (ଦେଖ) Abanti Abanti (See)

ଅବନ୍ଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବନ୍ଦ୍ୟ)—ଅପୂଜ୍ୟ; ଯାହା ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ- Abandya Not fit to be worshipped. (ଅବନ୍ଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବନ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ବନ୍ଧନ)—ବନ୍ଧନର ଅଭାବ; ମୁକ୍ତାବସ୍ଥା— Abandhana Freedom from bonds.

ଦେ. ବିଣ—ଅବଦ୍ଧ; ଯାହା ବନ୍ଧା ହୋଇ ନାହିଁ; ମୁକୁଳା—Untied; loosened.

ସେହି ଦନ୍ତ ହୋଇଥିବାର କେଶ ଅବନ୍ଧନ—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବଘଃ ।

ଅବନ୍ଧା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବନ୍ଧ)—ଅନାବଦ୍ଧ; ମୁକୁଳା— Abandhā ୧ । ବନ୍ଧା ହୋଇ ନ ଥିବା;—1. Untied; unbound.

୨ । ଯାହା ବନ୍ଧକ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ—2. Unpledged.

ଅବନ୍ଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବନ୍ଧ୍ୟ)—୧ । ଫଳବାନ୍; ଫଳନ୍ତୁ— Abandhya 1 Fruitful. (ଅବନ୍ଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସଫଳ; ସାର୍ଥକ—2. Successful.

ଅବପତନ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ପତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)— Abapatana ଅଧଃପତନ; ଭଲକୁ ପଡ଼ିଯିବା— Falling down; downfall.

ଅବପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ=ନମ୍ନକୁ+ପଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା Abapanna +କର୍ତ୍ତା. ତ; ଯାହା ନମ୍ନକୁ ଗମନ କରିଅଛି)—

୧ । ଅଧଃପତିତ; ଅଧୋଗତ—1. Gone down.

୨ । (ଅବ+ପଦଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଅଧଃପାତିତ; ଯାହାକୁ ଭଲକୁ ପକା ଯାଇଅଛି—

2. Thrown down; pulled down.

ଅବପାତ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା=ଭାବ. ଅ)— Abapāta ୧ । ଅଧଃପତନ; ଅଧୋଗମନ— 1. Going down.

୨ । ଅବତରଣ—2. Descending

୩ । ଭଲେ ପଡ଼ିଯିବା—3. Falling down.

୪ । (ନାଟକ) ଭୟାଦି ହେତୁ ରଙ୍ଗଭୂମିରୁ ପଳାଯୁନାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବିଷୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ—

4. (drama) Change of action or plot of a play when an actor flees from the stage in terror.

୫ । (ଅବ+ପତ୍ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ଅ)—ଢାଙ୍କି ଧରିବା- ପାଇଁ ଖୋଳାଯାଇଥିବା ତୃଣାଦିଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛନ୍ନ ଗର୍ତ୍ତ; ଖଣ୍ଡି—5. A pit in the ground covered over with leaves etc. to catch elephants.

ଅବପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଲମ୍ଫ ଦେବା+ଭାବ. ତ)— Abapluta ଉଲ୍ଲମ୍ଫନଗତି; ଲମ୍ଫ ଦେଇ ଗମନ—Jumping motion; overleaping.

ସଂ. ବିଣ—ସମ୍ବସା ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ—Suddenly appearing.

ଅବବାଦ—ସଂ. ବ. (ଅବ=ଅପକୃଷ୍ଟ+ବଦ ଧାତୁ=କହିବା+ Ababāda ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅପବାଦ—

1. Defamation; libel.

୨ । ନିନ୍ଦା—2. Blame.

୩ । ଶାସନ; ଭର୍ତ୍ସନା—3. Reproach; censure.

୪ । ଅଦେଶ; ଅନୁଜ୍ଞା—4. Order.

୫ । ବିଶ୍ୱାସ—5. Belief.

ଅବବାହିକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଭୂଗୋଳ ପରିଭାଷା) (ଅବ=ନିମ୍ନକୁ+ବହ ଧାତୁ Ababāhikā =ବହନ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ଅକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— ଦେଶର ଯେଉଁ ଗଡ଼ାଣିଆ ଅଂଶରୁ ବର୍ଷାପାଣି ଗଡ଼ି- ଆସି କୌଣସି ନଦିଷ୍ଟ ନଦୀରେ ପଡ଼େ—

(Geography) The basin of a river.

ଅବବୁଦ୍ଧ—ସ୍ତ. ବିଣ—୧ । (ଅବ+ବୁଧ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ମ. ତ)— Ababuddha ଯେଉଁ ବିଷୟ ଜଣା ଯାଇ ଅଛି; ପରିଜ୍ଞାତ— 1. Known.

୨ । ଅନୁଭୂତ—2. Experienced; felt.

୩ । (ଅବ+ବୁଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ତ)—ଜ୍ଞାନୀ; ଜାଣିଥିବା— 3. Knowing; wise.

୪ । ପ୍ରବୁଦ୍ଧ; ଜାଗରିତ—4. Waking.

ଅବବୋଧ—ସ୍ତ. ବ.—୧ । (ଅବ+ବୁଧ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଭାବ. ଅ)— Ababodha ବିଶେଷଜ୍ଞାନ—1. Special knowledge.

୨ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ—2. Knowledge of essential matter.

୩ । ବିବେକ—3 Conscience.

୪ । ଅନୁଭୂତି—4. Experience; perception.

୫ । ଉପଲବ୍ଧି—5 Realisation.

୬ । ଉପଦେଶ—6. Advice.

୭ । ଶିକ୍ଷା—7. Learning.

୮ । ଜାଗରଣ—8. Waking.

୯ । ଭ୍ରାନ୍ତିଧାରଣା—9 Wrong conception.

୧୦ । (ଅବ+ବୁଧ ଧାତୁ. ଣିଚ୍; ବୋଧ ଧାତୁ+ଅ)— ଉଦ୍‌ବୋଧନ; ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠାଇବା—10. Rousing from sleep.

୧୧ । ଜ୍ଞାପନ; ଜଣାଇବା—11. Informing.

ଅବବୋଧିବା—ଦେ. ଧଦ୍ୟ. କି. (ସ. ଅବବୋଧ)—ଜଣାଇବା— Ababodhibā To let know.

ଅବବୋଧ ହେବ ନିଜ କେଶର ସ୍ୱେ—ପ୍ରାଚୀ. ରଘୁବାରିଥ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ନ୍

ଅବଭାସ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଭାସ୍ ଧାତୁ = ଦୀପ୍ତି ପାଇବା + ଘଞ୍. ଅ) = Ababhāsa ୧ । ଦୀପ୍ତି—1. Splendour; lustre.
୨ । ପ୍ରକାଶ; ଦୃଶ୍ୟ—2. Manifestation.
୩ । ସାକ୍ଷାତ୍କାର—3. Interview.
୪ । ଆରୋପ—4. Attributing a different quality to a thing.
୫ । ଛଳ; ଭାନ—5. Feigning.
୬ । ମିଥ୍ୟାଜ୍ଞାନ—6. False knowledge; elusive knowledge.

ଅବଭୃଥ—ସଂ. ବି (ଅବ + ଭୃ. ଧାତୁ = ଉଦ୍‌ଗତ ବା ପୋଷଣ କରିବା + ଭାବ. ଥ) = Ababhṛutha ଯଜ୍ଞାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତୁ. ଥ; ଯାହା ପ୍ରାଣିଗଣଙ୍କୁ ପୋଷଣ କରେ; କାରଣ ଯଜ୍ଞ ଯୋଗୁଁ ବୃଷ୍ଟି ହୁଏ; ବୃଷ୍ଟିରୁ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ; ଶସ୍ୟରୁ ଅନ୍ନ ହୁଏ ଓ ଅନ୍ନରୁ ପ୍ରାଣିମାନେ ପୋଷି ହୁଅନ୍ତି)—
୧ । ଯଜ୍ଞ—1 Vedic sacrifice.
୨ । ପ୍ରଧାନ ଯଜ୍ଞର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ; ଯଜ୍ଞ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଙ୍ଗଦାନ ବା ନ୍ୟୂନତା ବା ତ୍ରୁଟିପୂରଣାର୍ଥ ପ୍ରଧାନ ଯଜ୍ଞ ଶେଷରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଯଜ୍ଞ—
2. A supplementary sacrifice performed to compensate for all the shortcomings of the primary sacrifice.
୩ । ଯଜ୍ଞ ଶେଷରେ କରିବା ସ୍ନାନ—3. Bath at the completion of a sacrifice.
ଦକ୍ଷଯଜ୍ଞ କର୍ମରେ ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନ । ଭୃଶ୍ୱର୍ଥି ଚ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।

ଅବଭୃଥସ୍ନାନ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅବଭୃଥ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସ୍ନାନ)—Ababhṛutha snāna ଯଜ୍ଞାନ୍ତସ୍ନାନ; ଯଜ୍ଞଶେଷରେ ଯାଜ୍ଞିକର ସ୍ନାନ; ଦୀକ୍ଷାନ୍ତ ସ୍ନାନ—Purificatory bath performed after a sacrifice.

ଅବଭ୍ରଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ = ଅବନତ + ନାସା; ନାସା ସ୍ଥାନରେ ଭ୍ରଟ ଆଦେଶ)—ତେପ୍ଟାନାକା— Ababhraṭa (ଅବଭ୍ରଟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Flat-nosed.
ସଂ. ବି.—ତେପ୍ଟା ନାକ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—The state of being flat-nosed (Apte)

ଅବମ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ମ. ଅମ; ଯାହାଠାରୁ ଅଧମଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଏ)—Abama ୧ । ଅଧମ—1. Wretched.
୨ । ନିକୃଷ୍ଟ; ନ୍ୟୂନ—2. Degraded; inferior.
୩ । ଘୃଣିତ—3. Despised.
ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ) (ଏହା ଅଶୁଭ ଦିବସ ଥିବାରୁ)—ତ୍ରୟଦ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଦିବସ— A day in which three lunnar days combine.

ଅବମତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ = ଅଧଃକୃଷ୍ଟ + ମନ୍ ଧାତୁ = ବୋଧ କରିବା + କର୍ମ. ତ; ଯାହାକୁ ଅଧଃକୃଷ୍ଟ ମନେ କରାଯାଏ)—Abamata (ଅବମତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନାଦୃତ; ଅବଜ୍ଞାତ—
(ଅବମତ—ବ) 1. Disregarded; neglected.
୨ । ଘୃଣିତ—2. Despised.
୩ । ଦିରସ୍କୃତ—3. Condemned.

ଅବମତି—ସଂ. ବ (ଅବ = ଅଧଃକୃଷ୍ଟ + ମନ. ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—Abamati ୧ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା—1. Disregard.
୨ । ଅପମାନ—2. Insult.
୩ । ଦିରସ୍କାର—3. Condemnation.

ଅବମନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ = ଅଧଃକୃଷ୍ଟ + ମନ ଧାତୁ = ବୋଧ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ଅବମନ୍ତୃ ୧ ମା. ୧ ବ.)—Abamantā (ଅବମନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅବମାନକାରୀ—1. Insulting.
୨ । ଅବଜ୍ଞାକାରୀ—
2. Disregarding; slighting; neglecting.
୩ । ଦିରସ୍କାରକାରୀ—
3. Censuring; reprimanding; condemning.

ଅବମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବ (ଅବ + ମୃଦ ଧାତୁ = ମର୍ଦ୍ଦନକରିବା + ଭାବ. ଅ) — Abamardda ୧ । ଶତ୍ରୁକୃତ ନଦ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରହାର—
1. Cruel beating by the enemy.
୨ । ଦଳନ; ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—2. Oppression.
୩ । ଉଚ୍ଛେଦ; ଧ୍ୱଂସ—3. Destruction.
୪ । ଶତ୍ରୁ ନଗରାଦିର ଧ୍ୱଂସ—
4. Destruction or razing to the ground of the enemy's town.
୫ । ଭିଡ଼—5. Crowd; press.

ଅବମର୍ଦ୍ଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ମୃଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—Abamarddaka ୧ । ଦଳନକାରୀ; ଉତ୍ପୀଡ଼କ—
(ଅବମର୍ଦ୍ଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Oppressing.
୨ । ଅବମାନକାରୀ—
2. Disregarding; neglecting.
୩ । ଉଚ୍ଛେଦକାରୀ—3. Destroying.

ଅବମର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବ. (ଅବ + ମୃଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—Abamarddana ଅବମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ) Abamardda (See)
ସଂ. ବିଣ—ଅବମର୍ଦ୍ଦକ (ଦେଖ) Abamarddaka (See)

ଅବମର୍ଶ—ସଂ. ବ (ଅବ + ମୃଶ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—Abamarsa ୧ । ସ୍ପର୍ଶ—1. Touch.
୨ । ପ୍ରତିଧାନ; ଚିନ୍ତା—2. Contemplation.
୩ । ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୍ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୍ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ୍ ଚଢ଼ିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର କପଯିବ ୍ ବା ୍ ଚଢ଼ିତ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜତେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

3 Careful consideration; reflection.

୪ । ପରାମର୍ଶ—4. Consultation.

ଅବମର୍ଶନ—ସଂ. ବ (ଅବ + ମୃଶ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abamarśana

୧ । ଅବମର୍ଶ (ଦେଖ)
1. Abamarśa (See)

୨ । ବିଲୁପ୍ତି ; ବିଲୋପ—
2. Disappearance; extinction.

୩ । ବିସ୍ମୃତି—3. Forgetfulness; oblivion.

୪ । (ନାଟକ) ସନ୍ଧିର ଅଂଶବିଶେଷ—
4 (drama) Part of a drama.

ଅବମର୍ଷ—ସଂ. ବ (ଅବ+ମୃଷ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Abamarsha

ଅବମର୍ଶନ (ଦେଖ)
Abamarśana (See)

ଅବମର୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ଅବ+ମୃଷ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abamarshaṇa

ଅବମର୍ଶନ (ଦେଖ)
Abamarśana (See)

ଅବମାନ—ସଂ. ବ (ଅବ = ବିପରୀତ + ମାନ ଧାତୁ = ପୂଜା କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abamāna

୧ । ଅପମାନ—
(ଅବମାନିତ—ବିଣ) 1. Insult; disgrace.

୨ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା; ଦ୍ୱିତାଦର—
2. Disregard; slight; neglect.

୩ । ଘୃଣା—3. Contempt.

ଅବମାନନା—ସଂ. ଭ (ଅବ+ମାନ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ + ଆ)—
Abamānanā

ଅବମାନ (ଦେଖ)
Abamāna (See)

ଅବମାନୟିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ+ମାନ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ; ମାନ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ = ଅବମାନୟିତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abamānayitā

(ଅବମାନୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅବମନ୍ତା (ଦେଖ)
Abamantā (See)

ଅବମାନିତ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ମାନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Abamānita

୧ । ଅପମାନିତ; ଲାଞ୍ଛିତ—
(ଅବମାନିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Insulted; disgraced.

୨ । ଅବଜ୍ଞାତ; ଅନାଦୃତ—
2. Slighted; neglected.

ଅବମିଶ୍ର—ସଂ. ବ (ଅବ = ନିକୃଷ୍ଟ + ମିଶ୍ର ଧାତୁ = ମିଶାଇବା + ଭାବ.ଅ)
Abamiśra

୧ । ଦୁଇ ପଦାର୍ଥର ନିକୃଷ୍ଟ ବା ଅନୁଚିତରୂପେ
(ଅବମିଶ୍ରିତ—ବିଣ) ମିଶ୍ରଣ—
1. Adulteration; improper admixture.

ଅବମିଶ୍ରଣ—ସଂ. ବ (ଅବ + ମିଶ୍ର ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abamiśraṇa

ଅବମିଶ୍ର (ଦେଖ)
Abamiśra (See)

ଅବମୋଚନ—ସଂ.ବ. (ଅବ+ମୁଚ ଧାତୁ=ମୁକ୍ତ କରିବା + ଭାବ.ଅନ)—
Abamochana

୧ । ମୁକ୍ତ କରାଇବା; ମୁକ୍ତିଦାନ—
(ଅବମୁକ୍ତ—ବିଣ) 1. Releasing.

୨ । ଖଣ୍ଡସି—2. Release.

୩ । ପରିତ୍ୟାଗ—3. Abandonment.

ଅବମୋଟନ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ମୁଟ ଧାତୁ=ଫୁଟାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—
Abamoṭana

୧ । ଶରୀର ମର୍ଦ୍ଦନ—
1. Massage of the limbs.

୨ । ଆକ୍ଷେପ; ହାତଗୋଡ଼ ବାଡ଼େଇ କଷ୍ଟଜ ଦେବା—
2. Spasmodic movement of the limbs

ଅବୟ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସ ଅବ୍ୟୟ) —ଅବ୍ୟୟ; ଅକ୍ଷୟ—
Abaya

Inexhaustible.
ଅବ୍ୟୟ

ଅବୟବ—ସ. ବ. (ଅବ + ଯୁ ଧାତୁ = ଯୁକ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାଡ଼ା ଅଙ୍ଗୀ ବା ଦେହର ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।)—
Abayaba

୧ । ଶରୀରର ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ—
1. Limbs; members of the body.

୨ । ଉପାଦାନ; ଉପକରଣ—2. Material; component part; constituent.

୩ । ଅଂଶ—3. Part; portion.

୪ । ଆକାର; ରୂପ; ଆକୃତି—4. Form.

୫ । ବେଢ଼େର୍—5. Appearance.

୬ । (ନ୍ୟାୟ) ତର୍କ ବା ଯୁକ୍ତିର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଂଶ; ପ୍ରତିଜ୍ଞାଦି ପଞ୍ଚକ—6. (Logic) The component parts of a syllogism or logical proposition.

ଅବୟବାର୍ଥ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅବୟବର ବୋଧ ଅର୍ଥ)—
Abayabārtha

ଶବ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟରୁ ସମୂହ ଅର୍ଥ—
Etymological meaning of a word.

ଅବୟବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବୟବ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ ୧ମା. ୧ବ.)—
Abayabī

୧ । ଅଙ୍ଗଯୁକ୍ତ; ଯାହାର ଅଙ୍ଗ ଅଛି—
(ଅବୟବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having limbs.

୨ । ଶରୀର ବା ଆକାରଧାରୀ—2. Corporeal.

୩ । ଅଂଶବିଶିଷ୍ଟ—3. Having parts.

୪ । ଉପକରଣବିଶିଷ୍ଟ—
4. Consisting of component parts..

୫ । (ନ୍ୟାୟ) ପ୍ରତିଜ୍ଞାଦି ପଞ୍ଚାଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—
5. (Logic) Syllogistic.

ସ. ବ—୧ । ଅଙ୍ଗଧାରୀ ଶରୀର—1. Corporeal body,.

୨ । ଯୁକ୍ତି ମୀମାଂସାସମ୍ବଳିତ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—
2. (Logic) Syllogism.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ଅବସ୍ୟେ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅବଶ୍ୟ)—ଅବଶ୍ୟ (ଦେଖ)
Abaye Abyaya (See)

ଅସାଧ୍ୟରେ ଚର ଦେଲେ, ଅବସ୍ୟେ ମୁକ୍ତଚ ଗଲେ ।
ପ୍ରାଚୀ—ନର୍ଗଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅବର୍ଜଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅବରଜଆ (ଦେଖ)
Abarjiā Abarajiā (See)

ଅବର୍ନି—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅବରଣି; ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—
Abarni Uninvited

ଅବର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ବର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—
Abara ୧ । ଅଶ୍ରେଷ୍ଠ; ନିକୃଷ୍ଟ; ଅପକୃଷ୍ଟ; ଅଧମ—
1. Inferior.
୨ । ପଶ୍ଚାତ୍ଜାତ; କନିଷ୍ଠ—2. Younger; born after
୩ । ନିମ୍ନତର—3. Lower.
୪ । ପଶ୍ଚାଦ୍ବର୍ତ୍ତୀ; ପଛଆଡ଼ର—4. Posterior; hind.
୫ । ପରବର୍ତ୍ତୀ; ତରମ—5. Later.
୬ । ଅପର—6. Another.

ତର ଅବର ଜ୍ଞାନ ନାଶେ, ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ପରମାଣେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୭ । ସ୍ତ୍ରୀନକୁଳଜାତ—7. Baseborn; lowborn.
ସଂ. ବି—୧ । ଶୂଦ୍ର—1. A Śūdra.
୨ । ହସ୍ତୀଜଘାର ପଛଭାଗ—2. The hind part of the thigh of an elephant.

ଅବରଗ—ଗ୍ରା.ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ବର୍ଗ;ଯାହାର ବାଗବର୍ଗ ନାହିଁ)—
Abaraga ୧ । ଯେ ନିୟମାଧୀନ ନୁହେଁ; ଅବାଗିଆ; ଅଖାଡ଼ୁଆ—
ଅସୁନ୍ଦର 1. Irregular; unsystematic.
ବେଢଙ୍ଗ ୨ । ଯାହାର ସଙ୍ଗତି ନାହିଁ—2. Unmethodical.
୩ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Ungraceful; unsymmetrical.

ଅବରଗା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ବର୍ଗ)—
Abaragā ଅବରଗ (ଦେଖ)
Abaraga (See)

ଅବରଗିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ବର୍ଗ)—
Abaragiā ଅବରଗ (ଦେଖ)
Abaraga (See)

ଅବରଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବର=ପରବର୍ତ୍ତୀ+ଜନ ଧାତୁ+ଡ. ଅ)—୧ । ଯେ ପରେ ଜନ୍ମିଅଛୁ; କନିଷ୍ଠ; ଅନୁଜ;
(ଅବରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଶ୍ଚାତ୍ଜାତ—1. Younger; born later.
୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior.
୩ । ସ୍ତ୍ରୀନକୁଳଜାତ—3. Low-born.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । କନିଷ୍ଠ ଭାଇ—
1. Younger brother.
୨ । ଶୂଦ୍ର—2. A Śūdra.

ଅବରଜା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବରଜ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Abarajā ଅବରଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Abaraja.
ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କନିଷ୍ଠା ଭଉଣୀ—Younger sister.

ଅବରଜିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବରଜ)—
Abarajiā ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ—1. Inferior.
(ଅବରଜିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘୃଣ—2. Wretched.
୩ । ଭୁଚ୍ଛ; ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—3. Despicable.
୪ । କୁତ୍ସିତ—4. Nasty.
୫ । ଅପରିଷ୍କୃତ; ଅସ୍ୱଚ୍ଛ—5. Unclean.
୬ । ଯେ ସର୍ବଦା ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ—
6. Of unclean habits.
୭ । ମଇଳାଦୁହିଁ—7. Dirty.

ଅବରଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ+ବରଣ)—ନିମନ୍ତ୍ରଣର ଅଭାବ; ଅନାମନ୍ତ୍ରଣ—
Abaraṇa Absence of invitation

ଓଡା ଉଡ଼ା ସୁରୁ ସବନେ । ଯୋଗାଇ ସିଦ୍ଧା ଅବରଣେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଇବଉ. ୪ର୍ଥ ।

ଦେ. ବିଣ—ଅବରଣିଆଁ (ଦେଖ)
Abaraṇiāñ (See)

ଅବରଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ବରଣ)—
Abaraṇiāñ ୧ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—1. Uninvited.
ଅନିମନ୍ତ୍ରିତ ୨ । ବିନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଉପସ୍ଥିତ—2. Who has
ବେତୁଲାଏ come without invitation.

ଅବରଣି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ବରଣ)—ଅବରଣିଆଁ (ଦେଖ)
Abaraṇi Abaraṇiāñ (See)

ଅବରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abaraṇīya ଅପୂଜ୍ୟ; ଯାହାକୁ ମାନ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—
(ଅବରଣୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unadorable; not deserving to get homage.

ଅବରତ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abarati ୧ । ବରତ; ନିବୃତ୍ତି—
1. Cessation; stoppage.
୨ । ବିଶ୍ରାମ—2 Rest.
୩ । ତ୍ୟାଗ—3. Forsaking; abandonment.

ଅବରତଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ବ୍ରତ)—
Abaratiā ୧ । ଯେଉଁ ବାଳକର ବ୍ରତ ହୋଇ ନାହିଁ—
1. (a boy) Not initiated or vested with the sacred thread.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବ୍ରତ ପାଳନ କରି ନ ଥାଏ—
2. (a person) Who does not observe a certain religious vow.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅକ୍ଷର ଶବ୍ଦାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ତୋଳିଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ତୋଳାଯାଇପାରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାତୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସାଇବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ତୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ତୋଳିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୁଅ' ତେଣିବେ; 'ବଁଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ' ତେଣିବେ; 'ଅଙ୍ଗଦ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଦ' ତେଣିବେ; 'ଅଇଁତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇତ୍ତ' ତେଣିବେ ।

୩ । ଯେଉଁ ବାଛୁରି ଖସି ହୋଇ ନ ଥାଏ—
3. (a calf) Not yet castrated.

ଅବରୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ + ବ୍ରୁତ)—ଅବରୁଆ (ଦେଖ)
Abaratuā Abaratiā (See)

ଅବରବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅବର + ବର୍ଣ୍ଣ)—
Abarabarṇṇa ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ ଜାତି—1. Inferior caste.
୨ । ନୀଚଜାତି—2. Low caste.
୩ । ଶୂଦ୍ର—3. A Śūdra.

ଅବରଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + ବର୍ଷା)—ଅନାବୃଷ୍ଟି—
Abarashā Want of rain.
ଅନାବୃଷ୍ଟି ଦୁର୍ଭାଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୁଷ୍କ ମହାସତ,
ସୁଖା ଦେଖା ଅବରଷା ହେବାରୁ ହୁଇଛି । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମହାଦୁରତ. ଅବ ।

ଅବରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବରର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Abarā Feminine of Abara.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ବର୍ = ଶ୍ରେଷ୍ଠା, ଯାହାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା)—ଦୁର୍ଗା—Goddess Durgā.

ଅବରିଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ = ଅନାଦରାର୍ଥ + ରି ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Abariṇa ୧ । ଧିକୃତ; ଅନାଦୃତ; ଅବଜ୍ଞାତ—1. Slighted.
୨ । ନିନ୍ଦିତ—2. Blamed; condemned.
୩ । ତିରସ୍କୃତ—3. Chastised; abused

ଅବରୁଗ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ରୁଜ୍ ଧାତୁ = ପୀଡ଼ା ଦେବା + କର୍ମ. ତ)—
Abarugṇa ୧ । ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ; ପୀଡ଼ିତ; ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ—1. Sick.
(ଅବରୁଗ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭଗ୍ନ—2. Broken.

ଅବରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ରୁଧ ଧାତୁ = ରୋଧ କରିବା, ଅଟକାଇବା + କର୍ମ. ତ)—
Abaruddha
(ଅବରୁଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅବରୋଧ—ବ)
୧ । ଯାହାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିଯାଇଅଛି; ବନ୍ଦୀକୃତ; କାରାରୁଦ୍ଧ—1. Confined; imprisoned; shut up.
୨ । ଯାହାକୁ ଅଟକାଯାଇଅଛି; ଯାହାର ଗତିକୁ ବାଧା ଦିଆଯାଇ ଅଛି—
2. Restrained; obstructed.
୩ । ଆବଦ୍ଧ; ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଘେରିଯାଇଥିବା—
3. Bound down.
୪ । ପରିବୃତ; ବେଷ୍ଟିତ—4. Surrounded.
୫ । ଆବୃତ; ଆଚ୍ଛାଦିତ—
5. Covered; enveloped.
୬ । ଯେ ସଦାବା ଅନ୍ତଃପୁର ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ—
6. Always shut up in the harem.
୭ । ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ନଗର ବା ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ—
7. Besieged by the enemy.
୮ । ଶତ୍ରୁଆଡ଼େ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ—
8. Surrounded by the enemy.

ଅବରୁଦ୍ଧା—ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବରୁଦ୍ଧ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବରୁଦ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abaruddhā Feminine of Abaruddha.
ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବନ୍ଦିନୀ—1. A female-prisoner.
୨ । ରାଜାନ୍ତଃପୁରବାସିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
2. A woman of the king's seraglio.

ଅବରୂଢ଼—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ = ନିମ୍ନକୁ + ରୁହ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ନିମ୍ନକୁ ଓହ୍ଲାଇବା;
(ଅବରୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ—Alighted; got down;
ଅବରୋଢ଼
ଅବରୋହଣ } ବ descended.

ଅବରୋଧ—ସ. ବ (ଅବ + ରୁଧ ଧାତୁ = ଅଟକାଇବା + ଅଧିକରଣ. ଅ) -
Abarodha ୧ । ରାଜାଅଦଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁର; ଅନ୍ତଃପୁରମହଲ;
(ଅବରୁଦ୍ଧ—ବିଣ) ଜନାନ୍ତ—1. Seraglio; the zenānā harem; the private apartments exclusively used by women.
୨ । (+ ଗୁଣ. ଅ) ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ବାଧା—2. Obstacle,
୩ । ଅଟକ; ଗତିରୋଧ—
3. Obstruction; restraint.
୪ । ବେଢ଼ିବା; ଘେରିବା—
4. Enveloping; surrounding.
୫ । ଆବରଣ—5. Covering.
୬ । ନଗର ବା ଦୁର୍ଗର ଶତ୍ରୁପାଖକୁ ସୈନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଦୁର୍ଗବାସୀଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ନ ଛଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା; ଘେରିବା—6. A siege of a town or fort.
୭ । (+ କର୍ମ. ଅ; ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ରଖାଯାଏ)—ରାଜାନ୍ତଃପୁରସ୍ଥା ସ୍ତ୍ରୀସମୂହ—
7. All the women of a Rājā's seraglio.

ଅବରୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ରୁଧ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abarodhaka ୧ । ଯାହା ବା ଯେ ଅବରୋଧ କରେ;
(ଅବରୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅବରୋଧକାରୀ—
1. Restraining; obstructing.
୨ । ଶତ୍ରୁ ନଗର ବା ଦୁର୍ଗକୁ ବେଷ୍ଟନକାରୀ—
2. Besieging.
୩ । ଘେରିଥିବା—3 Surrounding.

ଅବରୋଧନ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ରୁଧ ଧାତୁ + ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Abarodhana ଅବରୋଧ (ଦେଖ)—Abarodha (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଇ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଉସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଔ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଂ	ଃ

ଅବରୋଧପ୍ରଥା—ସଂ. ବ. (ଅବରୋଧ+ପ୍ରଥା)—ଯେଉଁ ପ୍ରଥା ବା ରୀତି ଯୋଗୁଁ ରାଜା ଓ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ପରିବାରରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅନ୍ତରମହଲରେ ରହନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ା ପରଦାରେ ବାହାରକୁ ଯିବା ଅହିବା କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଜଜର ସ୍ୱାମୀ ଓ ପରିବାରର ବାଳକ ଓ ଦାସୀ ଆଦିଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଲୋକକୁ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ—The zenāna or purdā system; the system by which women are kept within the four walls of their apartments and are not free to go out.

[ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରଥା ମୁସଲମାନସମାଜରେ ବିଶେଷରୂପରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ, ସିନ୍ଧୁପ୍ରଦେଶ, ମଦ୍ରାଗ୍ଭ ଓ ବୋମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶରେ ଏବଂ ସୁରତର ମାତଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଏ ନାହିଁ । ସୁଖର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ଏ ପ୍ରଥା ସମାଜରୁ କ୍ରମଶଃ ଶିଥିଳ ହେଉଅଛି ।]

ଅବରୋଧକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅବରୋଧ+ଇକ)—ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷକ; ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷକ ଭୃତ୍ୟ; ଜଣୁଲି—A servant who guards the seraglio of a Rājā

Abarodhaka (ଅବରୋଧକା-ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବରୋଧିକା—ସଂ. ବଗ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବରୋଧକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବରୋଧକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Abarodhakā

Abarodhikā

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅବରୋଧକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅନ୍ତଃପୁରରକ୍ଷିକା ସ୍ତ୍ରୀ—A female in charge of the harem.

ଅବରୋଧୀ—ସଂ. ବଗ. ପୁଂ (ଅବ+ରୁଧ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅବରୋଧକ (ଦେଖ) (ଅବରୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Abarodhī Abarodhaka (See)

ଅବରୋପଣ—ସଂ. ବ (ଅବ=ବିପରୀତ+ରୁଦ ଧାତୁ ଣିଚ୍, ରୋପି ଧାତୁ =ରୋପଣ କରିବା+ଲ୍ୟୁଟ୍. ଅନ)—(ଅବରୋପିତ—ବଗ)

Abaropana

୧ । ଉପାଡ଼ିବା; ଉତ୍ପାଟନ—1. Uprooting; eradication.

୨ । ଅବରୋହଣ କରାଇବା—2. Bringing down; causing to dismount.

୩ । ଅପସାରଣ; ଅପନୟନ—3. Removing.

୪ । ଅସ୍ତଗମନ—4. Setting.

ଅବରୋପିତ—ସଂ. ବଗ (ଅବ=ବିପରୀତ+ରୋପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Abaropita

୧ । ଅସ୍ତଗତ—1. Set.

୨ । ଉତ୍ପାଟିତ—2 Uprooted.

୩ । ଅପସାରିତ—3. Removed.

ଅବରୋହ—ସଂ. ବ. (ଅବ=ବିପରୀତ+ରୁହ ଧାତୁ=ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା +ଘଞ୍. ଅ)—

Abaroha

୧ । ଅବତରଣ; ଓହ୍ଲାଇବା—1. Alighting; descent.

୨ । ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ—2. Prevalence.

୩ । ଉତ୍ପତ୍ତି—3. Birth

୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଉଲଟାକୁ ଓହ୍ଲାଏ)—ବର ଆଦି ଗଛର ଓହଳ—4. Aerial roots of banyan and other trees.

୫ । ଗୁଳୁଚ ଆଦି ଲତା; ଯେଉଁ ଲତାମାନ ଉପର ଆଡ଼ ତଳକୁ ଲମ୍ବାଏ—5. Creepers which climb down-wards.

୬ । (+ଅପାଦାନେ. ଅ;) ପୁଣ୍ୟଲୋଗାବସ୍ଥାନରେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି); ସ୍ୱର୍ଗ; 6. Heaven.

୭ । (+କର୍ମ. ଘ); ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀଦ୍ୱାରା କାରଣରୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବା ଜ୍ଞାନରୁ ଫଳକୁ ଅବତରଣ କରିଯାଏ)—(ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତିର ପନ୍ଥା ବା ପ୍ରଣାଳୀଦ୍ୱାରା କାରଣରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଜ୍ଞାନରୁ ଫଳ ସ୍ଥିର କରିଯାଏ—7. (Logic) A priori argument or inference from cause to effect.

ଅବରୋହଣ—ସଂ. ବ (ଅବ+ରୁହ ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—

Abarohana ଅବରୋହ (ଦେଖ)

Abaroha (See)

ଅବରୋହଶାଖୀ—ସ. ବ. (ଅବରୋହ=ଉଲଟା ଆଡ଼କୁ ଓହ୍ଲାଇବା+ଶାଖା+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ବଟବୃକ୍ଷ—Banyan tree.

Abarohaśākhī

ଅବରୋହୀ—ସଂ. ବଗ. ପୁଂ. (ଅବ+ରୁହ ଧାତୁ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅବରୋହଣକାରୀ; ଉଲଟାକୁ ଓହ୍ଲାଇଥିବା—Descending. (ଅବରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Abarohī

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବର ଅବରୋହୀ, ବୋପରେ ସେ ଚଢ଼ିଣୀ ଅବରୋହୀ ।

ଘନଶ୍ୟାମ· ରସକଲ୍ଲୋଳ

ଅବର୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅ+ବର୍ଗ)—ବର୍ଗର ଅଭାବ—Want of 'Barga' (Barga—See)

Abarga

ଦେ. ବ—ଅବାଗ; ନିୟମ ବା କ୍ରମର ଅଭାବ—Want or absence of method.

ଦେ. ବଗ (ସଂ. ଅବର୍ଗ)—ଅବର୍ଗା (ଦେଖ)

Abargā (See)

ଅବର୍ଗା—ଦେ. ବଗ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅବର୍ଗ)—୧ । ଅସାମାଜିକ—1. Unsocial.

ଅସୁନ୍ଦର ୨ । ଅଚଘା; ଅସୁନ୍ଦର—2. Unsymmetrical.

ଅନିୟମିତ ୩ । ନିୟମ ବା କ୍ରମରହିତ—3. Unmethodical.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦୃଶ୍ୟ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବୁ ନାହିଁ। ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୌଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା — 'ଘାଣ୍ଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଣ୍ଟ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଚୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ।

୪। ଅବାଗିଆ; ଅଖାଡ଼ୁଆ—4. Uncouth; rough.

୫। ଯେ ଭଦ୍ର ସମାଜର ନିୟମ ଜାଣେ ନାହିଁ—

5. Ignorant of etiquette or rules of politeness.

ଅବର୍ଗିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବର୍ଗୀ (ଦେଖ)

Abargiā — Abargā (See)

ଅବର୍ଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅବର୍ଗୀ (ଦେଖ)

Abargī — Abargā (See)

ଅବର୍ଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବର୍ଗ୍ୟ)—(ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟଞ୍ଜନ-

Abargya ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚ ବର୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ—

(Grammar) letters) Which are not included in the five groups of consonants.

ଅବର୍ଗ୍ୟବ—ସଂ. ବି—ଅବର୍ଗ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନ୍ତଃସ୍ଥ 'ୱ'—

The letter representing the 'wa' sound which comes after the five groups of consonants.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ବର୍ଗ୍ୟ ବ (ଇଂରାଜ B) ପରି ନ ହୋଇ ଉ+ଅ ବା ଉ୍ (ଇଂରାଜ v ବା w) ପରି ହୁଏ। ସଂସ୍କୃତରେ ବର୍ଗ୍ୟ ବ ଓ ଅବର୍ଗ୍ୟ ୱର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଏ ଦୁଇଟି ବ=ଯୁକ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାନ ବର୍ଗ୍ୟ ବ ପରି ଆମ୍ଭେମାନେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଁ। ବର୍ଗ୍ୟ ବ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲାବେଳେ ଦୁଇ ଓଠକୁ ଏକତ୍ର ଲଗାଇ ଦେଇ ଛଡ଼େଇବାକୁ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଅବର୍ଗ୍ୟ 'ୱ' ଉଚ୍ଚାରଣ କଲାବେଳେ ଦୁଇ ଓଷ୍ଠ ମଝିରେ ଫାଙ୍କ ରହିଥାଏ। ଅବର୍ଗ୍ୟ ୱ ର ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ ସ୍ଥାନରେ ଉ୍, ଓ୍ୟ, ଓ୍ୱ ଲେଖନ୍ତି; ଯଥା—ବେଉ୍ଲା; ଓ୍ୟାଇଫ; ଓ୍ୱାର୍ ଇତ୍ୟାଦି। ଏ ଅଭିଧାନରେ ଏଥିପାଇଁ ନୂଆ ଅକ୍ଷର 'ୱ' ହୋଇଅଛି।]

ଅବର୍ଜିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବରଜିଆ (ଦେଖ)

Abarjiā — Abarajiā (See)

(ଅବର୍ଜିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି—୧। ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ 'ଅ'—

Abarṇṇa 1. The first letter 'A' of the alphabet.

୨। (ଅ=ନିକୃଷ୍ଟ+ବର୍ଣ୍ଣ; ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଉଚ୍ଚ ଜାତିଠାରୁ ନିକୃଷ୍ଟତର)—ନୀଚଜାତି—

2. Low caste.

୩। (ଅ=କୁତ୍ସିତ+ବର୍ଣ୍ଣ=ଅକ୍ଷର) ନିନ୍ଦା—

3. Blame.

୪। ଅପବାଦ—4. Libel; defamation.

୫। ଅଶ୍ଳୀଳ ବାକ୍ୟରେ ଗାଳି—

5. Bad name; indecent rebuke.

୬। ଅଯଶ—6. Ill fame; evil repute.

ବି. ବିଣ—(ଅ=ନାହିଁ+ବର୍ଣ୍ଣ; ଯାହାର)—ବର୍ଣ୍ଣହୀନ—

1. Colourless.

ସବୁଦା ଅଙ୍ଗେ ଅବର୍ଣ୍ଣ, ଶ୍ୟାମଳ ରକ୍ତାକ୍ତ ଲୋତନ।

ପ୍ରାଚୀ—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ।

ଦେ. ବିଣ—୧। କୁତ୍ସିତ ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

1. Of bad colour.

ଏଡ଼େବ ଅବର୍ଣ୍ଣ ବଣୁଥିଲ ରୂପ ଘାନ।

ପାତାନ୍ତର: ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଦୃଶ୍ୟମାନ।

୨। ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—2. Indescribable.

ଅବର୍ଣ୍ଣ ଅବକାଶ ଧୂଳି, ବର୍ଣ୍ଣ ନୁହଇଁ ତା ଗୁଣି।

ରୁଦ୍ର—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ।

ଅବର୍ଣ୍ଣନ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ)—

Abarṇṇana — ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ (ଦେଖ) Abarṇṇanīya (See)

ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ)—

Abarṇṇanīya ୧। ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ—1. Indescribable.

୨। ଅନିର୍ବଚନୀୟ—2. Unspeakable.

ଅବର୍ଣ୍ଣି—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅବର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)

Abarṇṇi — Abarni (See)

ଅବର୍ତ୍ତମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ବର୍ତ୍ତମାନ)—

Abarttamāna ୧। ଅନୁପସ୍ଥିତ—1. Absent

(ଅବର୍ତ୍ତମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ମୃତ—2. Deceased.

(ଅବର୍ତ୍ତମାନତା—ବି) ୩। ଅସ୍ତିତ୍ୱରହିତ; ସତ୍ତ୍ୱରହିତ—

3. Having no entity or being

୪। ଅସ୍ତିତ; ଅବସ୍ତୁଜ—

4. Non-existent; not existing.

ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧। (ଅମୁକ ଲୋକ) ଉପସ୍ଥିତ

Abarttamānare ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ—

ଅବର୍ତ୍ତମାନେ 1. In one's absence.

ଅବର୍ତ୍ତମାନମେ ୨। (ଅମୁକ) ମୃତ ହେବା ପରେ—

2. After one's death.

ଅବର୍ତ୍ତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅବରତ୍ତିଆ (ଦେଖ)

Abarttiā — Abaratiā (See)

ଅବର୍ତ୍ତୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅବରତ୍ତିଆ (ଦେଖ)

Abarttuā — Abaratiā (See)

ଅବଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ=ନାହିଁ+ବଳ; ଯାହାର)—

Abala ୧। ବଳହୀନ; ଦୁର୍ବଳ; ନିର୍ବଳ—

(ଅବଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not strong; powerless; weak.

୨। ପ୍ରତିକୂଳ; ବାମ—

2. Unfavourable; not propitious.

କଥାଏ ମାନ ଅଛନ୍ତି ଏତ୍ତର ଅବଳ।

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁରତ, ବଘଃ।

ସଂ. ବି—ବରୁଣ ଗଛ (ଦେଖ)

Baruṇa tree (See)

ଦେ. ବି—ପ୍ରତିକୂଳତା—Unfavourable attitude or state.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଔ	ଂ

ଜର୍ମ୍ମ ବାମ ବେଳକୁ ବଥାଡା ଅବଳକୁ ବଗ ଉପୁଳେ ସୁଥା ବୃଷ ।
ଭକ୍ତ—ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଅବଲକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଲକ୍ଷ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ)—
Abalaksha ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ—1. White colour.
ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବଲକ୍ଷ)—
୧ । ଶୁକ୍ଳ; ଧଳା—1. White.
୨ । ମୂର୍ଖ—2. Illiterate.

ଅବଲକ୍ଷ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅବଲକ୍ଷ (ଦେଖ)
Abalaksha Abalaksha (See)
ଦେ. ବ—ଉପଲକ୍ଷ (ଦେଖ)
Upalaksha (See)

ଅବଲକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ + ଲକ୍ଷିତ)—ଚିହ୍ନିତ; ଅବେକ୍ଷିତ—
Abalakshita Seen; observed.

ଅବଲଖ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ରକ)—ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Abalakh Talc; mica.
ଦେ. ବିଣ—ଅବଲଖା (ଦେଖ)
Abalakhā (See)

ଅବଲଖା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅବ୍‌ଲଖା (ଦେଖ)
Abalakhā 1. Ablakhā (See)
ଅବଲଖା ୨ । ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଗଲ୍‌ଲାବେଳେ ଆଗ ଗୋଡ଼ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଉଠାଇବାକୁ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ—2. (a horse) Which has been trained to lift its front legs simultaneously while walking.
ଅବଲଖା ୩ । (ସଂ. ଅବ୍‌ଭ୍ରକ) ଅଭ୍ରବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
3. Of the colour of mica.
୪ । (ସଂ. ଅବ୍‌ଭ୍ର) ମେଘବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—4. Azure.
୫ । (ସଂ. ଅବଲକ୍ଷ) ଯେଉଁ ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଦେହରେ ନାଲି ଛୋପି ଛୋପି ଦାଗ ଥାଏ—
5. Red spotted (horse)

ଅବଲଗିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ଲଗ୍ ଧାତୁ = ଲଗିବା + କର୍ମ୍ମ. ତ)—
Abalagita ସଂଲଗ୍ନ; ସଂଯୁକ୍ତ—Attached; joined.
ସଂ. ବି. (ନାଟ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ) ଦୃଶ୍ୟ କାବ୍ୟର ପ୍ରସ୍ତାବନା ବିଶେଷ—
A kind of prologue to a drama.
[ଦ୍ର— ଏକ ବସ୍ତୁର ଅନୁରୋଧରେ ଅପରର ସମାବେଶ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାହିତ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସଦ୍‌ଶୋଭାବନ ହେତୁ ପାତ୍ରର ପ୍ରବେଶ ସମାହିତ ହେଲେ ଅବଲଗିତ ନାମକ ପ୍ରସ୍ତାବନା ହୁଏ; ଯଥା—ସୂତ୍ରଧାର, ଭଲ ମନେ ପକାଇଦେଲ; ମୁଁ ବହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ମହାରାଜ ହରିଣ ଶିକାରରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଏଣିକି ଆସିଲା ପର ମୋ ମନ ଭୂମି ଗୀତଗ୍ରାମରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଲୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଅବଲଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ଲଗ ଧାତୁ = ଲଗିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abalagna ୧ । ଦୃଢ଼ସଂଲଗ୍ନ—1. Firmly attached.
୨ । ଯାହା ଲଗିଥାଏ—2. Sticking to.
ସଂ. ବି. (ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଧିକରଣ. ତ; ଯହିଁରେ ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର ଲଗି ରହିଥାଏ)—କଟିଦେଶ—
Loins; waist.

ଅବଲଙ୍ଘନ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଲଙ୍ଘନ)—ଉପରକୁ ଡେଇଁବା; ଲୁଦ୍ଧବା—
Abalanghana Jumping over.

ଅବଳତା—ସଂ. ବି. (ଅବଳ + ତାବ. ତା)—
Abalatā ୧ । ନବଳତା; ବଳଘ୍ନତା—
1. Powerlessness; want of strength.
୨ । ପ୍ରତିକୂଳତା—2. Unfavourableness.

ଅବଲମ୍ବ—ସଂ. ବି. ୧ । (ଅବ + ଲମ୍ବ ଧାତୁ = ଲମ୍ବିବା + ଘଞ୍ ପ)—
Abalamba ଅବଲମ୍ବନ; ଆଶ୍ରୟ—1. Prop; shelter.
୨ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅ) ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—
2. Place or shelter; refuge.
ବାସନା ଅବଲମ୍ବେ ଥାଇ, ପବନ ସଙ୍ଗତେ ଚଳଇ ।
ରୂପତ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।
୩ । (+ କରଣ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଲମ୍ବିତ ହୁଏ) ଆଶ୍ରୟସାଧନ; ଯଷ୍ଟି—3 Stick.
ସ. ବିଣ. (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅବଲମ୍ବୀ (ଦେଖ)
Abalambī (See)
ଦେ. ବ—୧ । (କୌଣସି ବିଷୟର) ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ—
1. Supervision of a work.
୨ । (କୌଣସ ବିଷୟର) ଭାର ବା କାର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହଣ—
2. Responsibility for a work.
ଯାଜ କଲେ ଅଇଶ୍ୱ, ବାଲମୀକ ରୁଷିଙ୍କି ଦେଲେ ଅବଲମ୍ବ ।
ବଶ୍ୱନାଥ. ବତନ୍ତ୍ରପ୍ରମାସୂଶ ।

ଅବଲମ୍ବନ—ସଂ.ବି—୧ ।(ଅବ + ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ = ଲମ୍ବିବା + ଭାବ.ଅନ)—
Abalambana ଭାରଦେବା—1. Dependence.
୨ । ନର୍ଭର କରିବା—2. Reliance.
୩ । ଆଶ୍ରୟକରିବା; ଆଶ୍ରୟଗ୍ରହଣ—
3. Having resort to.
୪ । ଧାରଣ—4. Holding.
୫ । (+ କର୍ମ. ଅନ) ଆଶ୍ରୟ—5. Refuge; shelter.
୬ । ଉପାୟ; ଗତି—6. Resource.
୭ । ଜୀବିକାନିର୍ବାହର ଉପାୟ ବା ପେଶା—
7. Means of livelihood.
୮ । ଠିକ୍—8. Prop; support.
୯ । ଉପଲକ୍ଷ—9. Occasion.

ଅବଲମ୍ବନା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅବଲମ୍ବନ)—
Abalambanā ଆଶ୍ରୟ; ଅବଲମ୍ବନ—Shelter.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ଦାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭୂଖାଦୋଖରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ବସଳରେ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଜାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଟଂଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ :

ଦଇବକୁ ଅବଲମ୍ବନ କର ଯେବ
ଯେ ଫୁଲ ଦେଉଛ ସେ ବଡ଼ ଅବଦେବ । କୁଣ୍ଡଳିତ. ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

ଅବଲମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abalambita ୧ । ଶରଣାଗତ; ଆଶ୍ରିତ—
1 Taking refuge or shelter.
୨ । ରକ୍ଷିତ—2. Protected.
୩ । (+କର୍ମ. ତ) ଧୃତ—3. Held.
୪ । ଗୃହୀତ—4. Accepted; taken.
୫ । ପ୍ରାପ୍ତ—5. Attained; got.
୬ । (ଅବ=ନମ୍ନକୁ+ଲମ୍ବିତ)—ତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିବା—
6. Hanging down.
୭ । ଅବନତ—7. Bent down.
୮ । ଅଧୋଗତ—8. Gone down.

ଅବଲମ୍ବିବା—ଗ୍ରା ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅବଲମ୍ବନ)—
Abalambibā ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—
To have recourse to.
ତୁମ୍ଭେ ସେ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବି ପାରିବ ନାହିଁ । ଭୁଖାନାଥ. ବଙ୍ଗେଶ୍ୱା ।

ଅବଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ଅବଲମ୍ବିନ୍
Abalambī ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅବଲମ୍ବନକାରୀ; ଆଶ୍ରୟକାରୀ—
(ଅବଲମ୍ବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Resorting to; depending on; holding; taking shelter or refuge under.
୨ । ଯେ ଆଶ୍ରୟପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ ଧରେ—2. Holding another for support; depending on another.
୩ । ଧର୍ମମତକୁ ଅନୁସରଣକାରୀ—3 Following the tenets of certain religion.

ଅବଲୟ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଭିନୟ; ଦ୍ୱାବ ଓ ଲସ୍ୟ)—ଗାନ କରି ସାଙ୍ଗ-
Abalaya ଥିବା ସଙ୍ଗୀତର ଭାବ ଶ୍ରୋତାକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ନର୍ତ୍ତକ ଦସ୍ତପଦାଦ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସଙ୍କେତ କରେ; ପାରଜା; ରୂପ ଦେଖା—Signs made by the hands and limbs of the dancer to express the meaning of a song.

ଅବଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abalā Feminine of Abala.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ; ନାଡ଼; ଲଳନା—Woman.
ଦେ. ବିଣ —୧ । ବଳା ଦୋଇ ନ ଥିବା ବା ଦଉଡ଼ିରେ ପର-
ଣତ ଦୋଇ ନ ଥିବା (ଠୋଠ ଆଦ)—
1. Untwisted; unrolled.
୨ । ଯାହା ଗୁଡ଼ାଅ ଦୋଇ ନ ଥାଏ—
2. Unwound.
୩ । ଯାହା ବଳ ନ ପଡ଼େ—3. Of which nothing is left out.

ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦଆଯିବା ନାମବିଶେଷ—
A name given to females.

ଅବଲିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ଲିପ ଧାତୁ=ଲେପିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abalipta ୧ । ଯେଉଁ ଜରରେ ଦଲଘା ବୋଲା ଦେବା ଭଳି
(ଅବଲିପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଛଡଆ ବହି ଥାଏ (ସ୍ପୃଶ୍ୟ)—
(ଅବଲେପ—ବ) 1. Furred (tongue).
୨ । ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟର ସବାଂଶରେ କଛୁ ଲେପ ବୋଲା ଯାଇ-
ଥାଏ—2 Pasted over.
୩ । ଭଲଲେପନ—3. Smeared over.
୪ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ବୋଲା ଯାଇ ଥାଏ—
4. Anointed.
୫ । (ଅବ+ଲିପ ଧାତୁ=ଗର୍ବିତ ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ.
ତ)—ଗର୍ବିତ; ଦୃପ୍ତ; ଅହଂକୃତ—
5. Arrogant; proud.
୬ । ଆସକ୍ତ—6. Attached.

ଅବଲୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବଳା ନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକ ନାମ—
Abalī Name for calling a woman named Abalā.
ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ— ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଗୋଡ଼ରେ ବଳା ପିନ୍ଧେ ନାହିଁ—
(a woman) Not habitituated to wearing anklets.
ଅବଳା ଗୋଡ଼ରେ ବଳା. ଆରୁ ଚୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ବଳା—ଉଗ ।

ଅବଲିଢ଼—ସଂ. ବିଣ. ଅବ+ଲିହ ଧାତୁ=ଚୁଟିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abalīrdha ୧ । ଚଟା ଦୋଇଥିବା; ଆସ୍ୱାଦିତ—
1. Licked; tasted.
୨ । ଭକ୍ଷିତ—2. Eaten.
(ଅବଲୀଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Spread
(ଅବଲେହ—ବ) ୪ । ଦଗ୍ଧ—4. Burnt.
ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ—(ଅବ+ଲିହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
ଯେ ଚାଟେ—Licking.

ଅବଲୀଳା—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଲୀଳା)—୧ । ଅନାୟାସ; ଅକ୍ଲେଶ—
Abalīlā 1. Ease.
୨ । ଅସଙ୍କୋଚ—2. Absence of hesitation.
୩ । କୌତୁକ; ପରିହାସ—3.Sport; jest; mirth.
୪ । କ୍ରୀଡ଼ା—4. Play.

ଅବଲୀଳାକ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—ସହଜରେ; ଅନାୟାସରେ—
Abalīlākrame Easily; with ease.

ଅବଳୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବଳ)—ଅବଳ; ନବଳ; ଦୁବଳ—
Abaluā Powerless; weak.
ନିର୍ବଳ
ଦୁର୍ବଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ସା	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟଂ	ଇଅ	ଜ	ନ୍ଦ

ଅବଲୁଣ୍ଠନ—ସଂ. ବ. (ଅବ=ନମ୍ନରେ+ଲୁଣ୍ଠ ଧାତୁ=ଗଡ଼ିବା; ଲୋଟିବା + ଭାବ ଅନ)—ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ିବା—Rolling on the ground.

(ଅବଲୁଣ୍ଠିତ—ବଣ)

ଅବଲୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ+ଲୁଣ୍ଠ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ତ)—Abaluṇṭhita ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ୁଥିବା—Rolling on the ground; wallowing

ଅବଲେଖନ—ସଂ. ବ—(ଅବ+ଲେଖନ)—୧ । ଦାଗ କରିବା—Abalekhana 1. Marking.

୨ । ଖୋଦନ—2. Engraving.

ଅବଲେପ—ସ. ବ. (ଅବ+ଲିପ ଧାତୁ=ଲେପିବା + ଭାବ. ଅ)—Abalepa ୧ । ଗୃହର ଭଲ ଓ କାନ୍ଥ ଆଦି ଲେପିବା—1 Plastering; smearing (of the walls and floor of a house).

୨ । ଅହଂକାର; ଦର୍ପ; ଗର୍ବ—2. Pride; arrogance.

୩ । ଆକ୍ରୋଶ; ହିଂସା; ଦ୍ୱେଷ—3. Spite; malice; vengeance.

୪ । ଅନୁତାପ—4. Regret.

୫ । ସମ୍ବନ୍ଧ; ସଂସର୍ଗ—5 Connection; regulation.

୬ । ଅପବାଦ—6. Libel; scandal.

୭ । ଭୂଷଣ—7. Ornament

୮ । କ୍ଷେପଣ—8. Throwing.

୯ । (+କରଣ. ଅ) —ପ୍ରଲେପ; ମଲମ—9. Paste; ointment

୧୦ । ପୁଲ୍‌ଟିସ୍—10. Plaster; poultice.

ଅବଲେପନ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ଲିପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—Abalepana ୧ । ଅଲେପନ; ଲେପିବା—1 Smearing.

୨ । ମ୍ରକ୍ଷଣ; ତୈଳବା—2. Anointing

୩ । ଅହଂକାର ବା ଦର୍ପ ପ୍ରକାଶ—3. Arrogance.

ଅବଲେଢ଼—ସଂ. ବ—୧ । (ଅବ+ଲିହ ଧାତୁ=ଚୁଟିବା +ଭାବ. ଅ)—Abaleha ଚୁଟିବା—1. Licking; lapping.

୨ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଯାହାକୁ ଚୁଟି କରି ଖିଆଯାଏ—2. Anything which is lapped or licked.

୩ । ଚୁଟି ଖାଇବା ଔଷଧ—3. Medicine which has to be lapped or licked

୪ । ଚଟଣୀ—4. Sauce.

ଅବଲେଢ଼ନ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ଲିହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—Abalehana ଜିହ୍ୱାଦ୍ୱାରା ଚୁଟିବା—Licking; lapping.

ଅବଲେଢ଼୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ+ଲିହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଚୁଟିବା-ଯୋଗ୍ୟ—Abalehya Capable of being licked.

ଅବଲୋକ—ସଂ. ବ. (ଅବ+ଲୋକ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ)—Abaloka ଅବଲୋକନ (ଦେଖ)—Abalokana (See)

ବଧୂରେ ତ ବେନ ମହୋତ୍ସବ ଅବଲୋକି,
ବୃନ୍ଦାରକେ ଏହା ନିମ୍ନ କରଣେ ବଚେନ ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶ ବଲାସ ।

ଅବଲୋକନ—ସ. ବ. (ଅବ+ଲୋକ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅନ)—Abalokana ୧ । ଦୃଷ୍ଟି; ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା—1. Sight; seeing; viewing.

(ଅବଲୋକିତ—ବଣ)

୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—2. Investigation.

୩ । ମନୋଯୋଗପୂର୍ବକ ଦେଖିବା; ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ—3. Review; observation.

୪ । (+କର୍ମ.ଅ) —ଯାହାଦ୍ୱାରା ଦେଖାଯାଏ) —ନୟନ;ନେତ୍ର—4. Eye.

ଅବଲୋକନୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଅବ+ଲୋକ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—Abalokanīya ୧ । ଦର୍ଶନୀୟ; ଦେଖିବାର ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit to be seen.

ଅବଲୋକିତ—ସ. ବଣ (ଅବ+ଲୋକ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—Abalokita ୧ । ଦୃଷ୍ଟ; ଜ୍ଞାତ—I. Seen; viewed; perceived.

୨ । ପରିଦୃଷ୍ଟ —2. Observed; surveyed.

ସ. ବ—(+ଭାବ. ତ) ଦର୍ଶନ; ଦୃଷ୍ଟି—Sight; view.

ଅବଲୋକିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି (ସ. ଅବଲୋକନ)—ଚାହିଁବା;ଦେଖିବା—Abalokibā To See.

ଅବଲୋକା ଏଣୁ ସେ ଦଖତ ମତା ଅବଲୋକୁଥିଲେ,
ଅବଲୋକନା ଲେଖିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଅନନ୍ତ ବସୁରୁ—
ଚନ୍ଦ୍ରାବଳି, ବଳରାମଦାସ ।

ଅବଲ୍‌ଗୁଜା—ସ. ବ (ବୈଦ୍ୟକ)—Abalgujā ବାକୁଚ (ଦେଖ) (ଦ୍ୱିରେଫୁକ୍ତ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—ākuchi See)

ଅବଶ—ସଂ. ବଣ. ୧ । (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ବଶ=ଅଧୀନ)—Abaśa ଅନାୟତ୍ତ; ଅବଶୀଭୂତ—(ଅବଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uncontrolled; ungovernable.

୨ । ଅବାଧ—2. Disobedient.

୩ । ଅପରାଧୀନ; ସ୍ୱାଧୀନ—3. Independent.

୪ । (ଅ=ନାହିଁ+ବଶ=ସ୍ୱାଧୀନତା, ଯାହାର) ଅସ୍ୱାଧୀନ; ପରାଧୀନ; ପରତନ୍ତ୍ର; ପରବଶ—4 Dependent; not free; subservient.

୫ । ଦୁର୍ବଳ—5. Weak.

୬ । ଚଳିବା ଶକ୍ତିରହିତ; ଅଚଳ—6. Unmoving; having no power of movement.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୭ । କର୍ମଶକ୍ତିଜ୍ଞାନ; ଜଡ଼ତ୍ୱଜ—
7. Impotent; powerless.

୮ । ଶିଥିଳ—8. Benumbed; paralysed; slackened.

୯ । ନାଗୁର; ଉପାୟାନ୍ତରଜ୍ଞାନ—9. Helpless

ଅବଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ + ଶିଷ ଧାତୁ = ଶେଷ ରଖିବା + କର୍ମ. ତ)—
Abaśishṭa (ଅବଶେଷ—ବି)

୧ । ଯାହା ଶେଷକୁ ବାକି ଥାଏ; ବାକି—
1. Left; remaining.

୨ । ବଳପଡ଼ିଥିବା; ଉଦ୍‌ବୃତ—
2. Residual.

୩ । ଅଦ୍ଧରକୁ—3. Redundant.

ଅବଶୀଭବ—ସଂ. ବି (ଅବଶ + ଅଭୂତ, ଭାବେ ଚ୍ବି + ଭବ)—
Abaśībhāba (ଅବଶୀଭୂତ—ବିଣ)

ବଶ୍ୟତାର ଅଭାବ; ଅବାଧତା— Disobedience.

ଅବଶେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ଅବଶ)—
Abaśe
ଅବଶେ

୧ । ଅନାୟତ୍ତରେ—
1. Without one's own controle.

ନାଚାରୀମି

୨ । ନାଗୁର ହୋଇ—
2. Having no other alternative.

କାନ୍ଦରେ ଅବଶେ ବସେ ସୁରସ ଭୂପ ସେ ପଶେ
କୋଳେ ଆଣଦ୍ରତା ସେ ଦାସେ
ଉଷା. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଅବଶେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବଶ ଅଟେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯାହାର)—
Abaśendriya

୧ । ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ; ଯାହାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ବଶୀଭୂତ ନୁହେଁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ—1. Not having one's organs of sense under control; sensual; indulgent.

୨ । ଯାହାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଅଛନ୍ତି—
2. Having one's organs paralysed.

ଅବଶେଷ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ଶିଷ ଧାତୁ=ଶେଷ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abaśesha (ଅବଶିଷ୍ଟ—ବିଣ)

୧ । ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ବା ବାକି ରହିଥିବା ଅଂଶ—
1. Remnant; remainder; remains; residue.

୨ । ଅନ୍ତ; ପରଶେଷ; ସମାପ୍ତି—
2. End; finish; completion.

୩ । ନାଶଶେଷ—3. Extinction; cessation.

୪ । ଖାଦ୍ୟାବଶେଷ—4. Orts.

୫ । ସୀମା; ପରସୀମା—5. Limit.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଶେଷ ପାଇଥିବା; ସମାପ୍ତ—
1. Ended; expired.

ଏ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱତ ହୋଇଲ ଅବଶେଷ । କୃଷ୍ଣଜି୍ଦ. ମହାପ୍ରରଣ. ୫୫ ।

୨ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—2. Left after meals.

ଦେବତା ପିତୃ ଅଥେଁ ମାଂସ.
ସେମନ୍ତେ ଦେବ ଅବଶେଷ । କଳରାମ. ସ୍ୱଗବତ. ୧୨ ।

୩ । ବାକି ରହିଥିବା; ଅବଶିଷ୍ଟ—3. Remaining.

ଭୂମିର ଅବଶେଷ ପୁତେ ତାହା ଦେଖି
ବଳଲେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କ ଶର ଯୋଗି । କୃଷ୍ଣଜି୍ଦ. ମଡ଼ାଘରଉ. ୫୬୬ ।

ଅବଶେଷକୁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ସର୍ବଶେଷରେ; ସମସ୍ତଙ୍କ ପରେ—
Abaśeshaku At last; finally.

ଅବଶେଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅବଶେଷକୁ (ଦେଖ)
Abaśeshare Abaśeshaku (See)

ଅବଶୋଶ୍—ବୈଦେ. ବି—ଅବ୍‌ସୁସ୍ (ଦେଖ)
Abaśoś Absus (See)

ମଜଲସ ଅବଶୋଶରେ ମତ୍ତ ପଡ଼ିଥିଲ, ମଙ୍ଗଳଜନକ ଝଙ୍କାର ଝଣ ଝଣ ଶବ୍ଦରେ ବଦ୍ଧ ଛୁଟିଲ ।—
ପଲାରମୋହନ. ଛମାଣ ଥଠଗଣ୍ଠ ।

ଅବଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବଶ୍ୟ)—
Abaśya (ଅବଶ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅବଶୀଭୂତ; ଅବଶ; ଅନାୟତ୍ତ—
1. Untamed; uncontrolled.

୨ । ନିଶ୍ଚୟ; ନିଃସନ୍ଦେହ—2. Certain.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ନିଶ୍ଚେ; ଅଲ୍‌ବତ୍—
1. Certainly; without fail.

ଅବଶ୍ୟ
ଅଲବତ

୨ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ—2. Surely.

ଅବଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ— ଦେ.ଅ. (କଥିତ ଅନୁରୋଧକୁ ଦୃଢ଼ୀକରଣାର୍ଥ ଦ୍ୱିରୁ)—
Abaśya abaśya
ଅବଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ
ଅଲବତ

ନିଶ୍ଚେ —Certainly.

ଅବଶ୍ୟଂଭାବିତା—ସଂ. ବି. (ଅବଶ୍ୟଂ ଭବନ୍ + ଭାବ. ତା)—
Abaśyaṁbhābitā

୧ । ନିଶ୍ଚିତତା— 1. Certainty; state of being inevitable.

୨ । ଅବଶ୍ୟଭବ୍ୟତା—2. Inevitability.

ଅବଶ୍ୟଂଭାବିଭାବ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବା ବିଷୟ—
Abaśyaṁbhābibhāba Inevitable things.

ଅବଶ୍ୟଂଭାବୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବଶ୍ୟଂ = ନିଶ୍ଚୟ + ଭୂ ଧାତୁ = ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abaśyaṁbhābī (ଅବଶ୍ୟଂଭାବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଯାହା ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ—That which must take place or happen; inevitable; sure to take place.

ଅବଶ୍ୟ କରଣୀୟ— ସଂ. ବିଣ. (ସୁପ୍‌ସୁପ; ଅବଶ୍ୟଂ + କରଣୀୟ)—
Abaśya karaṇīya ଯାହା ନିଶ୍ଚେ କରିବାକୁ ହେବ—That which must needs be done; indispensable.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ତ୍ତୁ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଶ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ୍ର

ଅବଶ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଶ୍ୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ ;—
Abaśyā ୧ । ଅବଶ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Abaśya.
୨ । ଅନାସୃତ୍ (ସ୍ତ୍ରୀ); ସ୍ୱୈରଣୀ—2. (a woman) Who is not under control of any guardian.

ଅବଶ୍ୟାମ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଶୈ ଧାତୁ = ଶୀତ ବୋଧ ହେବା + Abaśyāma ଭାବ. ମ; ଯାହା ଯୋଗୁଁ ଶୀତ ଘଟେ ।)—
୧ । କୁହୁଡ଼ି; କୁଜ୍ଝଟିକା—1. Fog; mist.
୨ । ହିମ; ଶିଶିର—2. Dew.
୩ । ଅହଙ୍କାର; ଅଭିମାନ; ଗର୍ବ —
3. Pride; arrogance.

ଅବଶ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ଶୈ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Abaśyāya ଅବଶ୍ୟାମ (ଦେଖ)
Abaśyāma (See)

ଅବଶ୍ରୟଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ = ତଳକୁ + ଶ୍ରି ଧାତୁ = ପାକ କରିବା + Abaśrayaṇa ଭାବ. ଅନ)—ପାକାନ୍ତେ ପାକଦ୍ରବ୍ୟ ସହିତ ପାକପାତ୍ରକୁ ଚୂଲି ଉପରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇନେବା ବା ଉତାରିବା—Taking down of the cooking-pot from the grate after cooking.

ଅବଷ୍ଟବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ସ୍ତନଭ ଧାତୁ = ସ୍ତବ୍ଧ ହେବା + କର୍ମ. ତ) -
Abashṭabdha ୧ । ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ; ସ୍ତବ୍ଧ; ସ୍ତମ୍ଭନ କରାଯାଇ ଥିବା—
1. Stopped; ceased; calmed.
୨ । ଆବଦ୍ଧ; ବଦ୍ଧ—2. Bound.
୩ । ସଂଯତ—3. Controlled; restrained.
୪ । ରୁଦ୍ଧ; ଅବରୁଦ୍ଧ—4. Confined; obstructed.
୫ । ପରିବେଷ୍ଟିତ—5. Surrounded.
୬ । ଅଭିଭୂତ; ଆକ୍ରାନ୍ତ—
6. Overwhelmed; attacked.
୭ । ଆରବ୍ଧ—7. Commenced.
୮ । ରକ୍ଷିତ—8. Preserved; protected.
୯ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଅବଲମ୍ବିତ—9. Held.
୧୦ । ଆସନ୍ନ—10. Adjacent.
୧୧ । ସୂଚିତ—11. Indicated.
୧୨ । ଥମିଯାଇ ଥିବା—12. Ceased; stopped.
୧୩ । ଜଡ଼ୀଭୂତ—13. Paralysed.
୧୪ । ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ ମିଳିଅଛି—14 Supported.

ଅବଷ୍ଟମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ସ୍ତମ୍ଭ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Abashṭambha ୧ । ସ୍ତମ୍ଭ; ସ୍ତମ୍ଭୀଭାବ; ରୋଧ; ଠିଆହୋଇ-ରହିବା—1. Cessation; stoppage; restraint.
୨ । ବାଧା—2. Obstruction; impediment.
୩ । ସୂଚନା—3. Indication.
୪ । ଆକ୍ରମଣ—4. Assault; attack.
୫ । ଆରମ୍ଭ—5. Commencement.
୬ । ଉତ୍କର୍ଷ—6. Excellence.
୭ । ଅବଲମ୍ବନ—7. Support.
୮ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ—8. Gold.
୯ । ସୌଷ୍ଠବ—9. Symmetry.
୧୦ । ଅହଂକାର—10. Pride.
୧୧ । ବେଷ୍ଟନ—11. Surrounding.
୧୨ । ଅଭିମାନ—12. Sullenness.
୧୩ । ସାମୀପ୍ୟ—13 Vicinity.

ଅବସ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ)—
Abasa ୧ । ରାଜା—1. The king.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.
୩ । (+ଭାବ. ଅସ) ରକ୍ଷଣ—3. Protection.

ଅବସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ + ସନ୍ଜ ଧାତୁ = ଲାଗିବା + କର୍ମ. ତ)—
Abasakta ସବଦ୍ଧ; ସଯୁକ୍ତ—Connected with; attached to.

ଅବସକ୍ଥିକା—ସଂ. ବି. (ଅବ = ଗୃହଆଡ଼େ + ସକ୍ଥି = ଉରୁଦେଶ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—ବସ୍ତ୍ରାଦଦ୍ୱାରା ଜାନୁ ଓ ଜଙ୍ଘ ବାନ୍ଧି ଉପବେଶନ କରିବା; ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବନ୍ଧ ବସ୍ତ୍ର—Squatting on the buttocks by tying the knees and the back with a piece of cloth.

ଅବସଥ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ସୋ ଧାତୁ = ସ୍ଥୂଳ ହେବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. Abasatha ଅଥକରଣ. ଥ; ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକେ ସମ୍ୟକ୍ ପରସ୍ପର ବସନ୍ତି)—
୧ । ବାସଭୂମି; ଆବାସ—1. Residence; house.
୨ । ଗ୍ରାମ—2. Village.
୩ । ଚଟି; ପଥିକମାନଙ୍କ ବଶ୍ରାମ ସ୍ଥାନ—3. Rest-house.
୪ । ପାଠଶାଳା—4. School.
୫ । ଖଟି; ଆଡ୍ଡା—5. Place of gathering.
୬ । ଆଖଡ଼ା—
6. Gymnasium; training house.

ଅବସଥ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଅବ + ସୋ ଧାତୁ + ଥ୍ୟ)—ଅବସଥ (ଦେଖ)
Abasathya Abasatha (See)

ଅବସନ୍ଧ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅବସନ୍ଧ)—୧ । ଅଭିସନ୍ଧି; ଗୂଢ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
Abasandhi 1. Secret aim.
୨ । ଗୁପ୍ତକଥା—2. Secret.
୩ । ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନ—3. Secret place.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହେ ଏ ସ୍ୱାଧାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅବସନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ + ସଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abasanna ୧ । ଅବସାଦପ୍ରାପ୍ତ; ବିଷଣ୍ଣ; ଉତ୍ସର୍ଗ; ମ୍ଳାନ; କ୍ଷୁବ୍ଧ—
(ଅବସନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Drooping; dejected.
(ଅବସାଦ; ଅବସନ୍ନତା—ବ) ୨ । ଶିଥିଲୀଭୂତ—
2. Languid; shorn of vigour; relaxed
୩ । କ୍ଲାନ୍ତ; କ୍ଲାନ୍ତ—3. Fatigued; tired out.
୪ । ଦୁର୍ବଳୀଭୂତ—4. Weakened.
୫ । ଅସ୍ତଗତ—5. Set.
୬ । ଅବସାନ ପ୍ରାପ୍ତ; କ୍ଷୟ ପ୍ରାପ୍ତ—
6. Exhausted; decayed.

ଅବସନ୍ନତା—ସଂ. ବ (ଅବସନ୍ନ + ଭାବ. ତା)—ଅବସାଦ (ଦେଖ)
Abasannatā Abasāda (See)

ଅବସବ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଅବ = ବପଶ୍ଚାତ + ସବ୍ୟ = ବାମ)—ବାମେଉରଦଗ;
Abasabya ଡାହାଣ ପାଖ—Right side.
ସଂ. ବିଣ—ଅପସବ୍ୟ; ବାମେଉର; ଦକ୍ଷିଣ; ଡାହାଣ—
Right (side)
ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସଭ୍ୟ)—ଅବସଭ୍ୟ (ଦେଖ)
Abasabhya (See)

ଅବସଭ୍ୟ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅସଭ୍ୟ)—୧ । ଅସଭ୍ୟ; ବର୍ବର—
Abasabhya 1. Uncivilised; rude.
ଅସଭ୍ୟ ୨ । ଅଶ୍ଳୀଲ—2. Indecent.
ଅସଭ୍ୟ

ଅବସର—ସଂ ବ (ଅବ + ସୃ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abasara ୧ । ଫୁରୁସେଉ; ଅବକାଶ; କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି ବା
(ଅନବସର—ବପଶ୍ଚାତ) ବିଶ୍ରାମ—1. Leave; leisure or rest from work.
୨ । ସୁବିଧା; ସୁଯୋଗ; ସୁସମୟ—
2. Opportunity; opportune time.
ଠଉଗଇ ଅବସର, ଚଲେ ତୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମୋର, ଘନ ସ୍ୱଜାବଜେନ୍ଦ୍ରାକୁ ଭତଭରେ—
କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କଗୋପ୍ତତମ୍ଭ ଠ. ଗୀତ ।
୩ । ଉପଲକ୍ଷ—3. Occasion.
୪ । ପ୍ରସ୍ତାବ—4. Proposal.
୫ । ପ୍ରସଙ୍ଗ—5. Connection; context.
୬ । ପ୍ରାରମ୍ଭ—6. Beginning; commencement.
୭ । କାର୍ଯ୍ୟର ସୀମା—7. Scope.
୮ । ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ; ଫାଙ୍କ—
8. Space; vacant space.
୯ । ବୃଷ୍ଟି—9. Rain.
୧୦ । ବର୍ଷ—10. Year.

ଅବସରକ୍ରମେ—ଦେ. କି. ବିଣ—୧ । ସୁବିଧା ବା ସୁଯୋଗ ଅନୁସାରେ—
Abasarakrame 1. According to suitable time or opportunity; when opportunity or occasion arises
ଅବସରକ୍ରମେ
୨ । ଫୁରୁସେଉ ଥିବା ସମୟରେ—2. At leisure.

ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି ମିଳିଥାଏ—
Abasaraprāpta 1. (a person) On leave; on holidays.
ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ
୨ । ପେନ୍‌ସନ୍ ପାଇ କାମ ଛଡ଼ାଇଥିବା—2. Retired.

ଅବସର୍ପ—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅବ + ସୃପ. ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—ଗମନ—1. Going.
Abasarpa ୨ । ଗତି—2. Motion.
(ଅବସର୍ପିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅବସର୍ପିତ—ବିଣ) ୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଦୂତ; ଗୁପ୍ତଚର—
3. Emissary.
୪ । ଗୁପ୍ତଚର—4. Spy.

ଅବସର୍ପଣ—ସଂ. ବ. (ଅବ + ସୃପ. ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ) = ଅବସର୍ପ;
Abasarpaṇa ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗମନ —Going to another place.

ଅବସର୍ପିଣୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବସର୍ପ + ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Abasarpiṇī ୧ । ଦୂତିକା ବା ସ୍ତ୍ରୀ--ଦୂତ—
1. A female-emissary.
୨ । ଜୈନମାନଙ୍କ ଗଣନାରେ କାଳ ସଂଖ୍ୟା ବିଶେଷ (ଏହା ଦଶ କୋଟି କୋଟି ସାଗର ବର୍ଷରେ ସମାପ୍ତ ହୁଏ)—
2. A unit of time—(millions of millions of years) according to the calculation of the Jainas.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବସର୍ପିନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଅବସର୍ପୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Abasarpi.

ଅବସର୍ପୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ସୃପ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Abasarpī ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗତ—Gone to another
(ଅବସର୍ପିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) place; removed to another place
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଦୂତ—1. Emissary.
୨ । ଗୁପ୍ତଚର—2. Spy.

ଅବସାଦ—ସଂ. ବ (ଅବ + ସଦ ଧାତୁ = କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା + ଭାବ. ଅ)—
Abasāda ୧ । ଅବସନ୍ନତା; ଜଡ଼ତା; ଶିଥିଳତା—
ଅବସନ୍ନ ବିଣ
ଅବସାଦିତ 1. Languor; exhaustion; lethargy.
୨ । କ୍ଲାନ୍ତି; ଶ୍ରାନ୍ତି—2. Fatigue; weariness.
୩ । ଉତ୍ସାହଶୂନତା; ଉତ୍ସାହଶୂନତା—3. Want of vigour; dullness; depression.
୪ । ନୈରାଶ୍ୟ—4. Despair.
୫ । ଦୈନ୍ୟ—5. Poorness.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଃ
୨	ୠ	ଊ	ୡ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ନ୍ଦ

୬ । ନାଶ; କ୍ଷୟ—6. Decay; exhaustion.

୭ । ଖେଦ; ବିଷାଦ—7. Dejection; sorrow; grief.

୮ । ବିରମ; ଶେଷ—8. End; cessation.

୯ । ପରାଜୟ—9. Defeat

ଅବସାଦକ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ସଦ ଧାତୁ. ଣିଚ, ସାଦ ଧାତୁ=କ୍ଲାନ୍ତ Abasādaka କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ କର୍ମ୍ମ ଯାହା (ଅବସାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜଡ଼ତା ଉତ୍ପାଦନ କରେ—1. Paralysing; producing languor or lassitude.

୨ । ଯାହା ବିଷାଦ ଉତ୍ପାଦନ କରେ—2. Depressing.

୩ । କ୍ଲାନ୍ତିଜନକ—Tiresome.

ଅବସାଦନ—ସଂ.ବି.(ଅବ+ସଦ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ସାଦ. ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—Abasādana ୧ । ଅବସନ୍ନ କରାଇବା—1. Causing of languor or exhaustion.

୨ । ବିନାଶନ—2. Destroying.

୩ । କ୍ଲାନ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ—3. Causing or producing weariness.

୪ । ବଳଘ୍ନନ କରଣ—4. Making powerless.

୫ । ଜଡ଼ୀକରଣ—5. Paralysing.

୬ । ନିଃଶେଷକରଣ—6. Exhaustion.

୭ । ବିନାଶ—7. Destruction.

୮ । କ୍ଷୟ—8. Decay

ଅବସାଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ+ସଦ ଧାତୁ. ଣିଚ୍, ସ.ଦ. ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. Abasādita ତ)—୧ । ଅବସାଦପ୍ରାପ୍ତ; ଅବସନ୍ନ— 1. Depressed.

୨ । କ୍ଲାନ୍ତ—2. Worn out.

୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Destroyed.

୪ । ବିଷାଦିତ; ଖିନ୍ନ—4. Dejected.

୫ । ନିଃଶେଷିତ—5. Exhausted.

ଅବସାନ—ପୁ. ବି (ଅବ+ସୋ ଧାତୁ=ଶେଷ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—Abasāna ୧ । ଶେଷ—1. End; termination; conclusion

୨ । ସମାପ୍ତି—2. Completion.

୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3. Death.

୪ । ବିରମ—4. Cessation.

୫ । ସୀମା; ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—5. Limit.

୬ । ନିଶ୍ଚୟ; ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ—6. Ascertainment; certainty.

୭ । ଅବସାଦ—7. Languor; lassitude.

୮ । ଅବସ୍ଥାନ; ସ୍ଥିତି—8. Existence,

୯ । କ୍ଷୟ—9. Decline; decay.

ଅବସାୟ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ସୋ ଧାତୁ=ସମାପନ କରିବା+ଭାବ.ଅ)—Abasāya ଅବସାନ (ଦେଖ)—Abasāna (See) (ଅବସିତ—ବିଣ)

ଅବସାରଣ—ସଂ ବି. (ଅବ+ସୃ ଧାତୁ ଣିଚ, ସାର. ଧାତୁ=ଘୁଞ୍ଚାଇବା Abasāraṇa +ଭାବ. ଅନ)—ଅପସାରଣ; ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ (ଅବସାରିତ—ବିଣ) ଘୁଞ୍ଚାଇଦେବା—Removal of a thing.

ଅବସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ସୋ ଧାତୁ=ଶେଷ କରିବା+କର୍ମ୍ମ. ତ)—Abasita ୧ । ସମାପ୍ତ; ସମାପିତ— 1. Finished; completed.

୨ । ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିଶ୍ଚିତ—2 Ascertained; settled.

୩ । ଅବସାନ ପ୍ରାପ୍ତ—3. Ended,

୪ । ବୋଧିତ—4. Comprehended;understood.

୫ । ବିଗତ; ଗତ—5. Gone.

୬ । ଅତୀତ—6. Past.

୭ । ପରିଣତ; ପରିଣତିପ୍ରାପ୍ତ—7. Developed.

୮ । ବିଦିତ; ଜ୍ଞାତ 8. Known.

୯ । ସଞ୍ଚିତ—9. Stored,

୧୦ । (ଅବ+ସି ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+କର୍ମ୍ମ. ତ)— ବଦ୍ଧ—10. Tied.

ପୁ. ବି. (ଅବ+ସୋ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—

୧ । ଅବସାନ; ଶେଷ ହେବା ଅବସ୍ଥା; ସମାପ୍ତି— 1. Completion; end,

୨ । ଅପସାରଣ; ଦୂରୀକରଣ—2. Removal,

ଅବସୃତ—ପୁ. ବି. (ଅବ+ସୃ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । ଅପସୃତ Abasṛuta 1. Removed.

(ଅବସାରଣ—ବି) ୨ ।(+କର୍ତ୍ତୃ. କ)ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ—2. At leisure.

ଅବସ୍କନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅବ=ବରୁବ+ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ Abaskanda ଭାବ. ଅ) ୧ । ଯାତ୍ରା; ଗମନ— 1. Going; starting.

୨ । ଅବରୋଧ—2. Siege; encompassing.

୩ । ଆକ୍ରମଣ—3. Attack.

୪ । ନିରୋଧ; ରୋଧ—4. Obstruction.

୫ । ଅବରୋହଣ; ଅବତରଣ— 5. Descending; alighting.

୬ । ଅବଗାହନ—6. Bathing; immersion

୭ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ; ଯେଉଁଠାରେ ସୈନ୍ୟମାନେ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତି)—ଶିବିର; ଛାଉଣି; ସେନାନିବାସ; ସ୍ୱନ୍ଧାବାର— 7. Military camp; encampment; barracks;

୮ । ଉମ୍ବୁ; ସ୍ୱଷ୍ଟି—8. Tent.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ଁ ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଂଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅବସ୍କନ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ଅବ + ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ + ଭାବ.ଓ ଅଧିକରଣ.ଅନ)—
Abaskandana ଅବସ୍କନ୍ଦ (ଦେଖ)
Abaskanda (See)

ଅବସ୍କର—ସଂ.ବି.(ଅବ=ନିମ୍ନକୁ + କୃ ଧାତୁ=ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରିବା + କର୍ମ. ଅ; ଯାହା ଝାଞ୍ଜି ଦ୍ୱାରା ଫୋପଡ଼ା ଯାଏ)—
Abaskara
୧ । ଅବର୍ଜନା; ଝାଡୁଆ; ଅଳଅ—1. Sweepings; refuse.
୨ । ସମ୍ମାର୍ଜନୀ ଦ୍ୱାରା ନିକ୍ଷିପ୍ତ ଧୂଳି—2. Dust scattered by the broom.
୩ । ମଳ; ବିଷ୍ଠା—3. Ordure.
୪ । ମଇଳା—4. Dirt
୫ । (+ଅପାଦାନ. ଅ; ଯେଉଁଠାରୁ ମଳ ନିର୍ଗତ ହୁଏ)—ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର; ମଳଦ୍ୱାର—5. Anus.
୬ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅ)—ଅଳଅଗଦା; ଖତକୁଡ଼; ମଇଳା ରଖିବାର ପାତ୍ର—6. Dust-bin.
୭ । ପାଇଖାନା—7. Latrine

ଅବସ୍କରକ—ସଂ ବି. ପୁଂ (ଅବ+କୃ ଧାତୁ +କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abaskaraka
(ଅବସ୍କରକା-ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଝାଡୁ ବରଦାର; ମେହେନ୍ତର —1. A sweeper.
୨ । ଝାଡୁ; ଖଞ୍ଜୁଣୀ—2. Broom.

ଅବସ୍କରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବସ୍କର)—ଅବର୍ଜନା; ଝାଡୁଆ—
Abaskarā
ଅବସ୍କରା; ଆସ୍କାରା ଦେ. ବିଣ. ୧ । ଅବର୍ଜନାମୟ; ଆସ୍କାର—କୁଡ଼ାକରକଟ
1. Full of refuse or dirt.
୨ । ଅପରିସ୍କୃତ—2. Uncleansed.
୩ । ଓଳଅ ଦୋଇ ନ ଥିବା—3. Unswept.
୪ । ମଇଳାପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Dirty.
୫ । ଧୂଳିମୟ—5. Full of dust.

ଅବସ୍ତରଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ସ୍ତୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ବିସ୍ତାର କରିବା—
Abastaraṇa Spreading out (Apte)

ଅବସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ସଂ. ଅବସ୍ଥା)—୧ । ଅବସ୍ଥା (ଦେଖ)
Abastā 1. Abasthā (See)
୨ । ଦୁରବସ୍ଥା; ମନ୍ଦ ଅବସ୍ଥା—2. Bad condition.
୩ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—3. Misfortune; evil.
୪ । କ୍ଷୀଣଦେହତା—4. Leanness.
୫ । ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥା—5 Worldly condition.
୬ । ଦୁର୍ବଳତା—6. Weakness
୭ । ବୈଷୟିକ ଅବସ୍ଥା—7. Material condition.
୮ । କ୍ଲେଶ; ଦୁଃଖଭୋଗ—8. Misery; suffering.
୯ । ଦୈହିକ ଅବସ୍ଥା—9. Bodily condition.
୧୦ । ଚେହେରା—10. Appearance.
୧୧ । ଅତି ଦୈନ୍ୟାବସ୍ଥା—11. Utter poverty.

ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—୧ । କ୍ଷୀଣ—1. Weak; emaciated
୨ । ଦୁର୍ବଳ—2. Weak.
୩ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—3. Suffering from misfortune.

ଅବସ୍ତା ଦେବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟକୁ ଦୁଃଖ, କଷ୍ଟ ବା ପୀଡ଼ା ଦେବା—
Abastā debā To oppress or harass another.
ଅବସ୍ତା କରା
ବେହାଲ କରନା

ଅବସ୍ତା ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି —ଦୁଃଖ ବା କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିବା—
Abastā pāibā To suffer misery.

ଅବସ୍ତାର—ସଂ. ବି (ଅବ+ସ୍ତୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ; ଯାହାକୁ ମେଲାଇ-ଦଆଯାଏ)—
Abastāra
୧ । ପରଦା—1. Screen; curtain.
୨ । ମୁନୁଗ; ପସିଣା—2. Mat.
୩ । ତମ୍ବୁର କନାତ ବାଡ଼—
3 Wall of cloth round a tent.
୪ । ଘୋଡ଼ଣି; ଘଟାଟପ୍—4. Covering (Apte)

ଅବସ୍ତା ହେବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି (ସଂ. ଅବସ୍ଥା)—
Abastā hebā ୧ । ଅତି କ୍ଷୀଣ ବା ଦୁର୍ବଳ ହେବା—
ଅବସ୍ଥା ହଓୟା 1. To be very weak or lean.
ବେହାଲ ହୋନା ୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା—
2. To suffer misfortune.

ଅବସ୍ତୁ—ସଂ. ବି (ଅ+ବସ୍ତୁ)—୧ । ଅକିଞ୍ଚିତ୍‌କର ପଦାର୍ଥ—
Abastu 1. Insignificant thing.
୨ । ନିକୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ—2. Inferior thing
୩ । ନିନ୍ଦ୍ୟ ବିଷୟ—
3. A blameworthy matter.
୪ । (ବେଦାନ୍ତ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରୁ ଜଗତର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ—
4. All things in the world except the universal Divine Spark.
୫ । ସାଂସାରିକ ବିଷୟ—
5. Worldly or mundane matters.
୬ । ଅସାରତା—6. Unreality.
୭ । ଅସତ୍ତା; ଅବିଦ୍ୟମାନତା—7. Non-entity.
୮ । କିଛି ନୁହେଁ—8. Nothing.

ସ. ବିଣ —(ବସ୍ତୁଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଅ = ନାହିଁ + ବସ୍ତୁ = ସାର, ସତ୍ତ୍ୱରେ)
୧ । ଅସାର—1, Unsubstantial.
୨ । ଅବିଦ୍ୟମାନ; ଅସତ୍—2. Non-existing.
୩ । ଅସାରତ—3 Unreal.
୪ । ଗୁଣଶୂନ୍ୟ—4. Worthless.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଜ୍ଞ
୨	ଐ	ଓ	ୠ	ଌ	ଟ୍ଟ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅବସ୍ତୁନିର୍ବନ୍ଧପର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବସ୍ତୁରେ ନିବଦ୍ଧ ଅଟେ ସକଳ ଅଶ୍ରସ୍ତ ସାଦ୍ୱାର)—

Abastunirbandhapara (ଅବସ୍ତୁନିର୍ବନ୍ଧପର୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ନିନ୍ଦିତ ବା ନିକୃଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଅକାଂକ୍ଷାଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

1. Aiming at or hankering after an unworthy object; intent on a bad object.

୨ । ଅବାସ୍ତବ ବସ୍ତୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Running after an unreality.

ଅବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ବସ୍ତ୍ର, ସାଦ୍ୱାର)—

Abastra (ଅବସ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବସ୍ତ୍ରହୀନ; ଯେ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନାହିଁ; ନଗ୍ନ; ଉଲଗ୍ନ—Clothless; nacked; unclothed.

ସଂ. ବି. (ଅ=ନିକୃଷ୍ଟ+ବସ୍ତ୍ର)—ମନ୍ଦ ବସ୍ତ୍ର—Bad or wretched cloth.

ଅବସ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ଅବ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ଥିବା+ଭାବ. ଅ)—

Abasthā (ଅବସ୍ଥିତ—ବଣ)

୧ । ସ୍ଥିତି—1. Position.

୨ । ଦଶା—2. Condition.

୩ । ଭାବ—3. State.

୪ । କାଳ ଅନୁସାରେ ଘଟିବା ଦଶା ବା ପ୍ରକାର—

4. Condition or circumstance arising in course of time.

୫ । ପ୍ରକାର—5. Manner; mode

୬ । ଭାଗ୍ୟ—6. Destiny; luck; lot.

୭ । ପରିମାଣ—7. Quantity; measure.

୮ । ସାଂସାରିକ ବା ବୈଷୟିକ ଭାବ—

8. Worldly or material condition.

୯ । ସଙ୍ଗତି; ସମୃଦ୍ଧି—9. Affluency; riches.

୧୦ । ସୌଭାଗ୍ୟ 10. Good luck; fortune.

୧୧ । ସୁଯୋଗ; ସୁବିଧା—11. Opportunity.

୧୨ । ଲକ୍ଷଣ—12. Sign.

୧୩ । ଦୁରୂହ ଅବସ୍ଥା—13. Critical state; crisis.

୧୪ । ଜୀବନର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସମୟ—

14. Stage or period of life

୧୫ । ଜୀବନର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସମୟରେ ଘଟିବା ଅବସ୍ଥା ବା ଦଶା—

15. Successive stages of a person's life.

୧୬ । ରୂପ; ବେଦେହ—16. Form; appearance.

୧୭ । ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ—17. Fixity; stability.

୧୮ । କଚେରିରେ ମକଦ୍ଦମା ସମ୍ପର୍କରେ ପକ୍ଷାଦିଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି—

18. Appearance in a court of law. (Apte)

୧୯ । ସ୍ତ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ; ଯୋନି—

19. The female-organ of generation (Apte)

ଦେ. ବି—ଅବସ୍ତା (ଦେଖ)

Abastā (See)

ଅବସ୍ଥାଚତୁଷ୍ଟୟ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବସ୍ଥା+ଚତୁଷ୍ଟୟ)—

Abasthāchatushtaya

୧ । ଜୀବନର ଚାରିଗୋଟି ବୟୋଦଶା—

1. The four stages of life.

[ଦ୍ର—ବାଲ୍ୟ-ଜନ୍ମଠାରୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଯାଏ; କୌମାର—୫ବର୍ଷଠାରୁ ୧୬ ବର୍ଷ ଯାଏ; ଯୌବନ—୧୬ ବର୍ଷଠାରୁ ୭୦ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଜରା ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—୭୦ ବର୍ଷ ଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ। ମତାନ୍ତରରେ କେହି ଏହି ବୟୋଦଶାକୁ ୩, କେହି ୫, କେହି ୭, କେହି ଅବା ୧୦ ଭାଗ କରନ୍ତି। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ (୧) ଜନ୍ମାବଧି ୫ ବର୍ଷ=ପୌଗଣ୍ଡ (୨) ୫ ଠାରୁ ୧୦ ବର୍ଷ=ବାଲ୍ୟ (୩) ୧୦ ଠାରୁ ୧୬ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ=କୌମାର (୪) ୧୬ ଠାରୁ ୩୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ=ଯୌବନ। ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ—ପନର ବର୍ଷ ଯାଏ ବାଲ୍ୟ; ଉତ୍ତର ବର୍ଷ ଯାଏ କୌମାର; ପଚାଶ ବର୍ଷ ଯାଏ ଯୌବନ ଓ ୫୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟେଲେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ। ସୁଶ୍ରୁତ ମତରେ ଜନ୍ମ ଠାରୁ ୫ ବର୍ଷ ଯାଏ କୌମାର; ୬ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୧୦ ବର୍ଷ ଯାଏ ପୌଗଣ୍ଡ; ୧୧ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୧୫ ବର୍ଷ ଯାଏ କୈଶୋର; ୧୬ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଲ୍ୟ; ୧୬ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୭୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୌବନ; ୭୦ ବର୍ଷ ଠାରୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ।]

୨ । ଦ୍ୱିଜାତିମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଚାରିଗୋଟି ଅଶ୍ରମ (ଯଥା—ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଯତି)—

2. The four stages of the life of a man of a regenerate caste.

ଅବସ୍ଥାତ୍ରୟ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବସ୍ଥା+ତ୍ରୟ)—

Abasthātraya

୧ । ପଦାର୍ଥର ତିନି ଗୋଟି ଅବସ୍ଥା—

(ଯଥା—ଘନ, ତରଳ ଓ ବାଷ୍ପୀୟ)—

1. The three states of natural things.

୨ । ପ୍ରାଣୀର ଜୀବିତ ଥିବା ସମୟରେ ଘଟିବା ତିନିଗୋଟି ଅବସ୍ଥା—(ଯଥା—ଜାଗରଣ, ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସୁଷୁପ୍ତି)—

2. The three states of living beings.

୩ । ଜୀବିତ କାଳର ତିନିଟି ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ—

(ଯଥା—କୌମାର, ଯୌବନ ଓ ଜରା)—

3. The three periods of life.

ଅବସ୍ଥା ଦଶକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବସ୍ଥା+ଦଶକ)—

Abasthā dasaka

୧ । ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଶଗୋଟି ଅବସ୍ଥା—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଙ୍ଶ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—୧. ଶୈଶବ, ୨. ବାଲ୍ୟ, ୩. କୌମାର, ୪. କୈଶୋର, ୫. ଯୌବନ, ୬. ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥା, ୭. ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ, ୮. ବର୍ଷୀୟାନ୍ ଅବସ୍ଥା, ୯. ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥା ଓ ୧୦. ମୃତ୍ୟୁ ।)

1. The ten stages of a man's life.

୨ । ଅନଙ୍ଗଦଶା; କାମଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗପ୍ରାପ୍ତ ନ ହେବା ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ୧୦ ଗୋଟି ଅବସ୍ଥା—(ଯଥା—ଦୃଷ୍ଟି, ମନ, ସଙ୍କଳ୍ପ, ଜାଗରଣ, କୃଶତା, ଅରତି, ବ୍ରୀଡ଼ାତ୍ୟାଗ, ଉନ୍ମାଦ, ମୂର୍ଚ୍ଛା ଓ ମୃତ୍ୟୁ)—

2. The ten states of unsatiated lovers

ଅବସ୍ଥାଦ୍ୱୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବସ୍ଥା + ଦ୍ୱୟ)—

Abasthādwaya ଜଗତରେ ଦୁଇପ୍ରକାରର ବସ୍ତୁର ଅନୁଭୂତି—(ଯଥା—ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ; ଭାବ ଓ ଅଭାବ; ଜୀବନ ଓ ମରଣ; ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ନାହିଁ; ଥିବା ଓ ନ ଥିବା; ଗତି ଓ ସ୍ଥିତି; ମାନ ଓ ଅପମାନ; ଶୀତ ଓ ଉଷ୍ଣ; ନିନ୍ଦା ଓ ସ୍ତୁତି ଇତ୍ୟାଦି ।)

The two contradictory feelings or experiences.

ଅବସ୍ଥାନ— ସଂ. ନ. (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସ୍ଥିତି—

Abasthāna 1. Position; situation.

(ଅବସ୍ଥିତି—ବାଣ) ୨ । ସ୍ଥିତି ହେବା; ରହିବା—2. Staying

୩ । ହେବା—3. Being.

୪ । ବାସ କରିବା—4. Residing; abiding in.

୫ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅନ)—ଘର; ବାସସ୍ଥାନ—

5. Habitation; house; residence; quarters.

୬ । ସ୍ଥାନ—6. Place.

୭ । ଗତି ଅଟକିବା ସ୍ଥାନ—

7. Station; halting place.

୮ । ଅବସ୍ଥା—8. Condition.

୯ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ରହିବା—

9. Staying at a certain place.

୧୦ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରହିବାର କାଳ—

10. Period of staying at a place.

୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଅନୁମିତ ହେବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଗତିପଥର ଭିନ୍ନ ଗୋଟି ବିଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା (ଯଥା; ଉତ୍ତର-ଅବସ୍ଥାନ ବା ଔତ୍ତରତ; ମଧ୍ୟମ ଅବସ୍ଥାନ ବା ନୀରଭ୍ରବ; ଦକ୍ଷିଣ ଅବସ୍ଥାନ ବା ବୈଷ୍ଣାନର ।)—

11. (astronomy) The different methods or positions of the sun's orbit during the year.

ଅବସ୍ଥାନ୍ତର—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧାରୟ ବା ନଞ୍‌ତତ୍ପୁରୁଷ ସମାସ; ଅନ୍ୟ + ଅବସ୍ଥା; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସ୍ଥଳରେ ଅନ୍ତର ଆଦେଶ)—୧ । ଅନ୍ୟ ଅବସ୍ଥା; ଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା—

Abasthāntara 1. Another condition or state.

୨ । ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ—

2. Change of circumstance or condition.

୩ । ଭିନ୍ନାକାର—3. Different state.

୪ । ରୂପାନ୍ତର—4. Different shape.

ଅବସ୍ଥାପନ—ସଂ. ନ. (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ, ସ୍ଥାପି ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Abasthāpana ୧ । ସ୍ଥାପିତ କରଣ; ରଖିବା; ଥାପିବା—

1 Placing; putting.

୨ । ସନ୍ନିବେଶନ; ସଂସ୍ଥାପନ—2. Fixing.

୩ । ସଜାଡ଼ ରଖିବା; ସଜାଇବା—3. Arranging.

୪ । ସ୍ଥିରୀକରଣ—4. Settling

୫ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅନ) ବାସସ୍ଥାନ—Abode.

ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବସ୍ଥାକୁ ଆପନ୍ନ)—

Abasthāpanna କୌଣସି ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ—

Having attained any condition

ଦେ. ବିଣ—ଧନୀ; ଯାହାର ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥା ଭଲ; ସଙ୍ଗତିସମ୍ପନ୍ନ—Well-conditioned; well-to-do; well off.

ଅବସ୍ଥାପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ. ସ୍ଥାପି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)— Abasthāpita ୧ । ସଜ୍ଜିତ; ସନ୍ନିବେଶିତ—

1. Arranged.

୨ । ରଖା ଯାଇଥିବା—2. Placed.

୩ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—3. Settled.

ଅବସ୍ଥାବିପରିଣାମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବସ୍ଥା + ବିପରିଣାମ)—

Abasthābiparinjyaya ୧ । ବିପରୀତଦଶା; ଭାଗ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ—1. Change of condition; change of fortune.

୨ । ସୁଦଶା ପରେ ଘଟିବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—

2. Irony of fate.

ଅବସ୍ଥାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—

Abasthāyi ୧ । ଯେ ଅବସ୍ଥାନ କରେ ବା ରହେ—

(ଅବସ୍ଥାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Staying.

୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—2. Permanent.

୩ । ବାସକାରୀ—3. Residing; dwelling.

ଅବସ୍ଥାଷଟ୍‌କ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବସ୍ଥା + ଷଟ୍ + କ)—(ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ)

Abasthāshaṭka ସଫଳ ମତାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟର ୬ ଗୋଟି ଅବସ୍ଥା (ଯଥା—୧. ଜନ୍ମ ବା ଆରମ୍ଭ, ୨. ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବା ହେବା, ୩. ବର୍ଦ୍ଧନ, ୪. ବିପରିଣାମ, ୫. ଅପକ୍ଷୟ ଓ ୬. ନାଶ)—(Logic) The six stages of an action mentioned by Jaska.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଏ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଃ	୍

ଅବସ୍ଥିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abasthita (ଅବସ୍ଥିତ—ବ)

୧ । ଯେ ଅବସ୍ଥାନ କରଅଛୁ; କୃତାବସ୍ଥାନ; ରହିଥିବା—1. Stayed; remained.

୨ । ସ୍ଥିର; ଅବିଚଳିତ—2. Steady; firm.

୩ । ବାସ କରୁଥିବା—3. Residing at.

୪ । ରହୁଥିବା—4. Staying; remaining.

୫ । ଅନ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଥିବା—5 Following.

୬ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାପୃତ; ନିବଷ୍ଟ—
6. Engaged in.

୭ । (+କର୍ମ. ତ)—ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; ସ୍ଥିତ—7. Situated.

୮ । ସ୍ଥାପିତ—8. Placed.

୯ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଯାଇଥିବା—9 Resolved.

୧୦ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—10. Settled; fixed.

୧୧ । ନିଯୁକ୍ତ—11. Employed.

ଅବସ୍ଥିତଚିତ୍ତ—ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବସ୍ଥିତ = ସ୍ଥିରୀଭୂତ + ଚିତ୍ତ, ଯାହାର)—
Abasthitachitta (ଅବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ସ୍ଥିରଚିତ୍ତ; ସ୍ଥିରମତି—1. Of stable character.

୨ । ପ୍ରଶାନ୍ତଚେତା—2. Calm.

ଅବସ୍ଥିତି—ସଂ. ବ (ଅବ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—୧ । ରହିବା; ଅବସ୍ଥାନ—1. Staying.
Abasthiti

(ଅବସ୍ଥିତ—ବଣ)—୨ । ଧର୍ମାଦି ମାର୍ଗରେ ଚଳିବା—
2. Following or practising religious tenets.

୩ । ବାସ—3. Residing.

୪ । ଅବାସ—4. Residence; abode.

୫ । (ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ) କୌଣସି ପଦାର୍ଥ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଅଧିକାର କରି ରହିବା—5. (Physics) The occupying of a place by any thing; position of a thing.

ଅବସ୍ୟନ୍ଦନ—ସଂ. ବ (ଅବ + ସ୍ୟନ୍ଦ ଧାତୁ = ଝରିତ ହେବା + ଭାବ. ଅନ)—
Abasyandana

୧ । ଝରଣ; ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଛିଦ୍ର ଆଦ ଦେଇ ଝରିବା—1. Oozing; trickling down; leaking.

୨ । ହିଂସା; ହିଂସନ—2. Envying.

ଅବସ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ (ସଂ. ଅବସ୍ର)—ଅବସ୍ର (ଦେଖ)
Abasra

ଅବସ୍ର
ନଗ୍ନା

Abastra (See)

ଅବସ୍ରଂସନ—ସଂ. ବ (ଅବ + ସ୍ରଂସ ଧାତୁ = ଖସି ପଡ଼ିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Abasramsana

୧ । ଅଧଃପତନ; ତଳକୁ ଖସିପଡ଼ିବା—
1. Falling down.

ଅବସ୍ରସ୍ତ
ଅବସ୍ରଂସିତ
} ବଣ

୨ । ଝରଣ; ଝରିବା—
2. Dropping; oozing down.

୩ । ପତନ—3 Fall.

ଅବହତ—ସଂ. ବ (ଅବ + ହନ ଧାତୁ + ଭାବ. ତ)—୧ । ପ୍ରହାର କରିବା—1. Beating.
Abahati

୨ । ଅବଘାତ (ଦେଖ)
2. Abaghāta (See)

ଅବହନନ—ସଂ. ବ (ଅବ + ହନ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abahanana

୧ । ଗୁଜୁଲଆଦିକୁ ଚିଙ୍କି ବା ପାହୁଡ଼ିଣୀଦ୍ୱାରା କାଣ୍ଡିବା—
2. Threshing or husking of corn by pestle or mortar.

ଅବହସିତ—ସ. ବ. (ଅବ = ହସ ଧାତୁ = ହସିବା + ଭାବ. ତ)—
Abahasita

୧ । ଉଚ୍ଚହାସ—1. Loud laughter.
(ହାସ୍ୟ ଭଲେ ନୋଟ ଦେଖ ।)

ସ. ବଣ. (+କର୍ମ. ତ)—ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପହସିତ—
Ridiculed; laughed at; scoffed

ଅବହସ୍ତ—ସ. ବ. (ଅବ = ବିପରୀତ + ହସ୍ତ)—
Abahasta

ହାତର ପାପୁଲି; କରପୃଷ୍ଠ; ହାତର ପଛ ପାଖ—
The back of the hand.

ଅବହାର—ସ. ବ. (ଅବ = ହୃ ଧାତୁ = ହରଣ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abahāra

୧ । ବରଫ; ବିଗ୍ରହ—1. Cessation;

ଅବହୃତ
ଅବହାରତ
} ବଣ

୨ । ଅପହରଣ; ଚୋରି—3. Theft.

୩ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଧନାପହରଣ—
3. Taking away the wealth of invited Brāhmaṇas.

୪ । ଯୁଦ୍ଧାଦିର ସାମୟିକ ବିଗ୍ରହ—
4. Temporary cessation of hostilities.

୫ । ସ୍ୱଧର୍ମତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ଧର୍ମାନ୍ତର ଗ୍ରହଣ—
5. Expousing another religion; apostacy.

୬ । ଯୁଦ୍ଧବରତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଶିବିରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ—
6. Return of soldiers from the battle-field to the camp after cessation of hostilities.

୭ । ବନ୍ଧକ ଦିଆଯାଇ ଥିବା ବସ୍ତୁକୁ ଋଣ ଶୋଧରେ ଖାତକକୁ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରିବା—7 Redemption; redelivery of pledged articles to the debtor.

୮ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଯୁଦ୍ଧବରତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶିବିରକୁ ଲେଉଟାଇ ଅଣିବା—୪. Conducting the soldiers back to the camp after cessation of hostilities

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବ୍ୟ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ, ସେତେ ଏ ରୂପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଦଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୫ । ଉପହାର—9. Present.
୧୦ । ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡ—10. Fine.
୧୧ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଚୋର—11. Thief.
୧୨ । (ଯେ ଜଳଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ହରଣ କରେ)—ଜଳହସ୍ତୀ; ହାଙ୍ଗର—12. Shark.

ଅବହାରକ—ସ. ବିଣ. ତ୍ରି.—(ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+ଅକ)—
Abahāraka (ଅବହାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଅପହାରକ—1. Stealing.
୨ । ନିବାରକ—2. Preventing.
୩ । ବିରତ ପଝାଇବା—3. Stopping.
ସ. ବି—୧ । ଜଳହସ୍ତୀ—1. Shark.
୨ । ଶୁଶୁକ; ଶିଶୁମାର (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Portpoise.
୩ । ଯୁଦ୍ଧରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେବା ବ୍ୟକ୍ତି—
3. Person desisting from fighting.
୪ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଧନାପହାରକ ବ୍ୟକ୍ତି—
4. Person taking away the riches from invited Brāhmaṇas.

ଅବହାସ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ହସ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—
Abahāsa (ଅବହସିତ—ବିଣ)
୧ । ଉଚ୍ଚୈଃହାସ୍ୟ—1. A loud laugh.
[ଦ୍ର--ଯେଉଁ ହାସ୍ୟରେ ସ୍ପନ୍ଦ ଓ ମସ୍ତକାଦି କମ୍ପିତ ହୁଏ ତାହାକୁ ଅବହାସ ବୋଲାଯାଏ । କୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।]
୨ । ଉପହାସ—2. Ridicule; scoffing.
୩ । ପରିହାସ; ଥଟ୍ଟା—3. Joke; jest.

ଅବହିତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅବ+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abahita (ଅବହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ସତର୍କ; ସାବଧାନ—1. Careful.
୨ । ମନୋଯୋଗୀ—2. Attentive.
୩ । ପ୍ରଶାନ୍ତ; ଧୀର; ସ୍ଥିର—
3. Calm; steady; serene.
୪ । ପରିଚିତ—4. Acquainted with.
୫ । ଅପ୍ରମତ୍ତ—5. Not agitated.
୬ । (+କର୍ମ. ତ) ଜ୍ଞାତ; ବିଦିତ—6. Known.

ଅବହିତଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବହିତ+ଚିତ୍ତ)—
Abahitachitta (ଅବହିତଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଯାହାର ମନ ପ୍ରଶାନ୍ତ ବା ସ୍ଥିର—
Calm-minded; cool-minded.

ଅବହିତ୍ଥ—ସଂ ବି. (ଅ+ବହିସ୍=ବାହାରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ଥିବା+ଭାବ. ଅ; ଯାହା ବାହାରେ ରହେ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଦର୍ଶନ)—
୧ । ଆକାରଗୁପ୍ତି; ମନର ଭାବ ବାହ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଲୁଚାଇ ରଖିବା; ମନର ଭାବକୁ ଗୋପନ କରିବା—
1. Dissimulation; concealment of one's inward feelings by a different outward expression; hypocrisy.
୨ । (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର) କଥିତ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ଭାବ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ । ମନରେ ଜନ୍ମିବା ଉଚିତ, ଗୌରବ ଓ ଲଜ୍ଜାଦିକୁ ଦର୍ଶ, ପରିହାସ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗାନ୍ତର ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୋପନ କରିବା—
2. Concealment of one's genuine feelings by outward expressions of different feelings.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ବାଳିକାର ଉପସ୍ଥିତିରେ ତାହାର ଗୁରୁଜନମାନେ ବିବାହବିଷୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ କଲ୍ଯବେଳେ ବାଳିକାର ମନରେ ଲଜ୍ଜାର ଉଦୟ ହେଲା । ସେ ତାହା ଗୋପନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ କୌଣସି ତୀର୍ଥ ବା ଘାଟ କଥା ପଚାରି ତାହାର ଆନ୍ତରିକ ସଙ୍କୋଚ ଭାବକୁ ଗୋପନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା; ଏହାକୁ ଅବହିତ୍ଥ ବୋଲାଯିବ; କୁମାରସମ୍ଭବ ୬ଷ୍ଠ ସର୍ଗ ୮୪ ଶ୍ଲୋକରେ ପିତା ହିମାଳୟଙ୍କ ନିକଟରେ ପାର୍ବତୀ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ନାରଦ ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ହିମାଳୟଙ୍କ ନିକଟରେ ପାର୍ବତୀଙ୍କର ମହାଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାହର ପ୍ରସ୍ତାବ ଉତ୍ଥାପନ କଲେ । ପାର୍ବତୀ ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦିତା ଓ ଲଜ୍ଜିତା ହେଲେ . କିନ୍ତୁ ମନର ଭାବ ଗୋପନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିକଟରେ ଥିବା ପଦ୍ମଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଗଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଯେଯର କ ନାରଦଙ୍କ କଥାରେ ପାର୍ବତୀଙ୍କର ମନୋଯୋଗ ନ ଥିଲା ବୋଲି ପିତା ମାତା ବୁଝିବେ । ଏହି ଭାବ ଗୋପନହିଁ ଅବହିତ୍ଥ ବା ଅବହିତ୍ଥା ।]

ଅବହିତ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ଅ+ବହିସ୍+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—
Abahitthā
ଅବହିତ୍ଥ (ଦେଖ)
Abahittha (See)

ଅବହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abahṛuta
୧ । ଅପହୃତ—1. Stolen.
୨ । ବଳପୂର୍ବକ ନିଆଯିବା—2. Seized.
୩ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରୁ ପ୍ରତିନିବୃତ୍ତ—
3. Returned from the battle-field.
୪ । ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ—4 Fined.
୫ । (ଦିଆ ଯାଇଥିବା ବସ୍ତୁ) ଫେରାଇ ନିଆ ଯାଇଥିବା—
5. Taken back.
୬ । ମୁକୁଳାଇ ନିଆ ଯିବା (ବନ୍ଧକ ବସ୍ତୁ)—
6. Redeemed (pledge)

ଅବହେଳ—ସଂ. ବି. (ଅବ+ହେଡ ଧାତୁ=ଅବଜ୍ଞା କରିବା+ଭାବ.ଅ)—
Abahela (ଅବହେଳିତ—ବିଣ)
୧ । ହେଳା; ଅମନୋଯୋଗ; ଅସହ୍ୟ—
1. Neglect; want of care.
୨ । ଉପେକ୍ଷା; ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା—2. Slight.
୩ । ବେଖାତର—3. Disregard.
୪ । ଅବଲୀଳା; ଅନାୟାସ—4. Ease.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଂ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଅବହେଳନ—ସଂ. ବ. (ଅବ + ହେଡ଼ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abahelana — ଅବହେଳ (ଦେଖ)
Abahela (See)

ଅବହେଳା—ସଂ. ବ. (ଅବ + ହେଡ଼ ଧାତୁ = ଅବଜ୍ଞା କରିବା + ଭାବ. ଅ + ଆ)—ଅବହେଳ (ଦେଖ)
Abahelā — Abahela (See)

ଅବହେଳାକ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅବହେଳେ (ଦେଖ)
Abahelākrame — Abahele (See)

ଅବହେଳିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି. (ସଂ. ଅବହେଳ)—
Abahelibā — ଅବଜ୍ଞା କରିବା—
ଅବହେଳାକରା — To disregard; to disdain.
ଅବହେଳାକରନା

ଅବହେଳେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବିଣ—
Abahele — ଅବଜ୍ଞାଲାଳ୍ପମେ; ଅନାୟାସରେ—
ଅବହେଳେ — Easily; with ease.
ହେଲେହାଲେ

ଅବା—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ବା)—୧ । କମ୍ବା; ଅଥବା—
Abā — 1. Or; whether; either.
ବା ୨ । ଅନ୍ୟଥା; ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ—2. Otherwise.
ଯା ୩ । (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କ; କ ଅବା—3. What

ବାଃରେ ମୋତେ ଦୂରଦରଥା କରିବେ ଯେବେ କ କରିଥା
କରିବ ଅବା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନ୍ତର୍ଦେ ମୁଁ ବଲୁଥା ।
ବିକାଶ. ଗୀତଲହରୀ ।

୪ । (ତର୍କଣାର୍ଥ) ସମ୍ଭବତଃ; କେଜାଣି; କଦବା—
4. Perhaps.

ଭଦଲ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କେ ଅଗିଲ ଅବା ମୁହଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ଅନ୍ତ ।

ଅବାଇ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବାତ)—ବାୟୁ ଶୂନ୍ୟ—
Abāi — Airless
ଅବାୟୁ — ଅବାତ ଘରେ ବାତ ଗଲେ, ଜ୍ୟୋତ ପ୍ରକାଶିବ ନଘେଳେ ।
ଅବାତୀ — ପ୍ରାଚୀ—ନଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅବାଇଜ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅ + ୱାର୍ଯ୍ୟ)—
Abāija — ୧ । ଜାରଜ; ବେଧପିତ୍ଲା—1. Bastard.
ବେଜନ୍ମା — ୨ । ଦୁଷ୍ଟ—2. Wicked.
ଆବାରା

ଅବାଇମଣ୍ଡଳ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅବାତ + ମଣ୍ଡଳ)—
Abāimandala — ୧ । ବାୟୁଶୂନ୍ୟ ଗ୍ରଦେଶ—
1. Airless tract.
୨ । ଅକାଶ; ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳ—2. The void.

ଗାଇନ୍ତୀ ଛଡ ପିଣ୍ଡାଇବ, ଅବାଇମଣ୍ଡଳ ରେଇବ ।
ପ୍ରାଚୀ—ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅବାଏବସ୍ତ୍—ଦେ. ବ—ଅବାବସ୍ତ୍ (ଦେଖ)
Abāebast — Abābast (See)

ଅବାକ୍—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ବାକ୍ = ବାକ୍ୟ)—
Abāk — ୧ । ନବାକ୍; ବାକ୍ୟଶୂନ; ମୂକ—1. Mute; dumb.
୨ । ବାକ୍ଷ ଉଚ୍ଚାରହିତ; ଯାହା ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରେ ନାହିଁ—
2. Speechless.
୩ । (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ମୁହଁରୁ କ ବାହାରେ ବୋଲ୍)—ବସ୍ମିତ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—
3. Astonished.
୪ । ଚିତ୍କର୍ତ୍ତବ୍ୟବମୂଢ଼—
4. Dumbfounded; struck dumb.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ—
1. With face downwards.
୨ । ଭଲଆଡ଼କୁ—2. Downwards.
୩ । ଅଧଃ—3. Down.
୪ । ନମ୍ରକୁ—4. Low.
୫ । ଦକ୍ଷିଣଦିଗକୁ—5. Towards the south.

ଅବାକ୍‌ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ଅବାକ୍ + ଜ୍ଞାନ)—ଅବଜ୍ଞା—
Abākjñāna — Disrespect.

ଅବାକ୍‌ପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ. (ଅବାକ୍ = ଭଲ ଆଡ଼କୁ + ପୁଷ୍ପ; ଯାହାର)—
Abākpushpa — (ଏଥିର ଫୁଲ ଭଲକୁ ମୁହଁ କର ଫୁଟିବାରୁ)—
୧ । ପାନମହୁରି (ଦେଖ)
1. Pānamahuri (See)
୨ । ସଉପ (ଦେଖ)
2. Saupa (See)
୩ । ଗୁଗୁଚିଆ (ଦେଖ)
3. Guguchiā (See)
୪ । ହେମପୁଷ୍ପୀ (ଦେଖ)
4. Hemapushpī (See)

ଅବାକ୍‌ପୁଷ୍ପୀ—ସଂ. ବ. (ଅବାକ୍ ପୁଷ୍ପ + ଈ)—ଅବାକ୍‌ପୁଷ୍ପ (ଦେଖ)
Abākpushpī — Abākpushpa (See)

ଅବାକ୍‌ଶାଖ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବାକ୍ = ଭଲକୁ + ଶାଖା)—
Abākśākha — ଯାହାର ଡାଳ ଭଲକୁ ଓଡଳି ଥାଏ—
With drooping boughs.
ସଂ. ବ.—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—The sacred fig tree.

ଅବାକ୍‌ଶିରଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବାକ୍ = ଭଲକୁ + ଶିରସ = ମୁଣ୍ଡ,
Abāksirāḥ — —ଅବାକ୍ ଶିରସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଅବାଙ୍‌ମୁଖ; ଘୋଡାମୁହାଁ; ଲଜ୍ଜାରେ ନତମସ୍ତକ; ଲଜ୍ଜା-ଯୋଗୁଁ ଯେ ଭଲକୁ ଗୃହିଁରହେ—
1. Looking downwards; with the head drooping; crestfallen.
୨ । ଦକ୍ଷିଣଆଡ଼କୁ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ଥିବା—
2. With head turned southwards.

ଅବାକର—ସଂ. ବ. (ଅବ + ଅକର)—ମୁଦ୍ରାଶାଳା—
Abākara — Mint (Apte).

ଅବାକ୍ଷ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ = ଅବନତ + ଅକ୍ଷ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Abāksha — ଅଧୋଲୋକ; ରକ୍ଷକ—
A guardian; keeper (Apte)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୋଳିବି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅବାଗ—ଦେ. ବି—୧ । ଅସୁବିଧା; ଅକଳ—
Abāga 1. Inconvenient position.
ଅସୁବିଧା ୨ । ବେବାଗ; ବେକବଦର୍; ଅନାୟତ୍ତ ଅବସ୍ଥା—
ବେବାଗ 2. A state over which a person has no control.
୩ । ଅନିୟମ; ଅଶୃଙ୍ଖଳା—
3. Want of system or method.

ଅବାଗି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅଖାଡ଼ୁଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)
Abāgi 1. Clumsy (person.)
ଆକବୁଟେ ୨ । ଅଶୃଙ୍ଖଳ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଅଡିୟଲ 2. Unsystematic; unmethodical.
୩ । ଏଢ଼ୋଗିଆ; ଏକଇବଆ—
3. Headstrong; obstinate.
୪ । ଯାହାକୁ ବାଗ ବା ବଶକୁ ଅଣା ଯାଇ ନ ପାରେ—
4. Uncontrollable.
୫ । ଅସୁବିଧାଜନକ (ବିଷୟ)—5 Inconvenient.
୬ । ଗୋଲମାଳିଆ (ବିଷୟ)—6. Confused.

ଅବାଗିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବାଗି (ଦେଖ)
Abāgiā Abāgi (See)

ଅବାଗେଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବାଗି (ଦେଖ)
Abāgeī Abāgi (See)

ଅବାଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅକଳରେ; ଅଖଡ଼ରେ ପଡ଼—
Abāge 1 Under queer circumstances.
ବାଗେପଡ଼େ ୨ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ଅବସ୍ଥାରେ—
ଅକଡ଼ମେ 2. Having no other alternative.

ଅବାଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ=ଅବନତ; ନମ୍ର+ଅଗ୍ର=ମସ୍ତକ; ଯାହାର)—ଅବନତ ମସ୍ତକ; ଅଧୋମୁଖ—With head bent down; stooping.
Abāgra
(ଅବାଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବାଙ୍ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବାକ୍=ନମ୍ରକୁ; ଦକ୍ଷିଣକୁ+ମୁଖ)—୧ । ଅଧୋମୁଖ—
Abāṅmukha 1. With the head drooping
(ଅବାଙ୍ମୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦକ୍ଷିଣଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଥିବା—2. Facing south

ଅବାଚ୍—ସଂ. ଅ (ଅବ+ଅର୍ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍)—୧ । ତଳଆଡ଼କୁ—
Abāch 1. Downwards.
୨ । ଦକ୍ଷିଣଦଗକୁ—2. Southwards.
୩ । ତଳଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି—3. Headlong.

ଅବାଚିକା—ଦେ. ବି. (ଆଧୁନିକ ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—(ଅବାଚ୍=ଦକ୍ଷିଣଦଗ+ଇକ+ଆ)—ଉତ୍ତରମେରୁ ପ୍ରଦେଶ; ଦକ୍ଷିଣମେରୁର ତଦ୍ଭୁପଯୋଗୀ ପ୍ରଦେଶ—Antarctica.
ଅବାଚିକା
ଉତ୍ତାଚକା } ବିପରୀତ
Arctica

ଅବାଚୀ—ସଂ. ବି (ଅବାଚ୍=ଦକ୍ଷିଣଦଗ+ଈ)—୧ । ଦକ୍ଷିଣଦଗ—
Abāchī 1 The south.
୨ । ଅଧୋଦଗ—2. The antipodes.

ଅବାଚୀନ—ସଂ. ବିଣ (ଅବାଚ୍+ଈନ)—୧ । ଦକ୍ଷିଣଦଗସ୍ଥ—
Abāchīna 1. Southern.
(ଅବାଚୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିମ୍ନଦଗର—2. Downward.
୩ । ନିମ୍ନଅଡ଼କୁ ଗଡ଼ି କରୁଥିବା—
3 Downward; headlong.
୪ । ନିମ୍ନଦଗକୁ ଯାଇଥିବା—4. Gone down.

ଅବାଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ୧ । (ଅ+ବଚ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Abāchya ଅକଥ୍ୟ; ଅବକ୍ତବ୍ୟ—
1. Unspeakable; unutterable.
୨ । (ଅବାଚ୍=ଦକ୍ଷିଣଦଗ+ସମ୍ବ. ଯ)—ଦକ୍ଷିଣଦେଶୀୟ—
2. Southern.
ସଂ. ବି—୧ । ଦୁର୍ବାକ୍ୟ—1 Bad words.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ବାକ୍ୟ—2. Obscene speech.
୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame.

ଅବାଚ୍ୟବାଦ—ସଂ. ବି. (ଅବାଚ୍ୟ+ବାଦ)—ନିନ୍ଦାବାଦ; ଗାଳ—
Abāchyabāda Libel; calling of names; slander

ଅବାଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଆୱାଜ୍)—ଶବ୍ଦ; ଧ୍ୱନି; ନାଦ—
Abāj Sound.
ଆବାଜ [ଭୁଲ ସଂ. ଅବାଦ୍ୟ=ପ୍ରା.ଆବାଜ୍ଜ]
ଆୱାଜ

ଅବାଟ—ଦେ. ବି—ଅପଥ (ଦେଖ)
Abāṭa Apatha (See)
ବେପଥ
ବେରାସ୍ତା

ଅବାର୍ଡ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅବାଚ୍ୟ)—୧ । ଅପରୋକ୍ଷ; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—
Abārḍa 1. Perceptible; visible.
୨ । ଅବକ୍ତବ୍ୟ—
2. Unspeakable; inexpressible.
ଜ୍ୟୋତିର ବଳା ଅଟଇ ସ୍ତମ୍ଭା ସେ ଅବାର୍ଡ—ପ୍ରାତୀ. ଗୁରୁଉକ୍ତିଗୀତା ;
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଅରୁଚି ହୋଇ କଡ଼ୁ କଥା ନ କହୁ କାନ୍ଦୁଥିବା (ପିଲା)—(child) Crying crossly.

ଅବାର୍ଡଜ୍ୟୋତି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଶୂନ୍ୟ ଧ୍ୟାନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସାଧନ
Abārḍajyoti କରିବା ଜ୍ୟୋତି—An invisible light which mystics strive to see.
ସ୍ତମ୍ଭା ସେ ଅବାର୍ଡଜ୍ୟୋତ ଏଣେ ସାଧକ—ପ୍ରାତୀ. ଗୁରୁଉକ୍ତିଗୀତା ।

ଅବାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ବାଡ଼ିଆ ବା ପିଟା ଦୋଇ ନ ଥିବା—
Abārḍiā Unbeaten.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଃ
୨	୧	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଁ	ନ୍ଦ

ଅବାଡ଼ୁଅ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅବବାହୃତ)–ଅବବାହୃତ—
Abārḍua Unmarried.
अविवाहित
अनवराहा

ଅବାଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବାଡ଼ୁଅ (ଦେଖ)
Abārḍuā Abārḍua (See)

ଅବାଣି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାଣି ବା ସୂତା କାଟିବାରେ
Abāṇi ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନୁହେଁ—
1. (a person) Not accustomed to spinning thread.
ଅବାଣି କାଟରେ ଖୋଟ, ଠାଏ ଖରୁ ଠାଏ ମୋଟ—ଉଗ ।
୨ । ଯେଉଁ ବାଛୁର ଠାରେ ବାଣି ବା ଭାଇଲା ଲୁହାର ଦାଗ ଦିଆ ଯାଇ ନାହିଁ—2. (a calf) Which has not been marked or seared with hot iron.

ଅବାଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ.—ଅବାଣି (ଦେଖ)
Abāṇiāñ Abāṇi (See)

ଅବାତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନାହିଁ+ବାତ=ବାୟୁ, ଯହିଁରେ)—
Abāta ୧ । ନିର୍ବାତ; ବାୟୁଶୂନ୍ୟ—
1. Windless; airless.
୨ । ଯାହା ବାୟୁଦ୍ୱାରା ବିକମ୍ପିତ ନୁହେଁ—
2. Not shaken by the wind.

ଅବାଦ୍—ଦେ. ବି—ଆବାଦ୍ (ଦେଖ)
Abād Ābād (See)

ଅବାଦ—ସଂ. ବି (ଅ+ବାଦ)—୧ । ଅପାଳନୀୟ ବାକ୍ୟ—
Abāda 1. Order which need not be carried out.
୨ । ଅପ୍ରାମାଣ୍ୟ ବାକ୍ୟ—2. Unauthoritative saying.

ଅବାଧ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ବାଧା; ଯହିଁରେ ବା
Abādha ଯାହାରି)—୧ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଶୂନ୍ୟ—
1. Unobstructed; unimpeded.
୨ । ସ୍ୱାଧୀନ—2. Free.
୩ । ଅନାୟାସ; ସହଜ—3. Easy.
୪ । ପୀଡ଼ାଶୂନ୍ୟ—4. Free from oppression.

ଅବାଧଗତି—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ ଗତିକୁ କେହି ବାଧା ଦିଏ
Abādhagati ନାହିଁ—Unobstructed motion; free passage.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ଗତିକୁ କେହି ବାଧା ଦିଏ ନାହିଁ—Free to come and go.

ଅବାଧପ୍ରବେଶ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ବିନା ବାଧାରେ
Abādhaprabeśa ପଶିବା—Free access; free admission to a place.

ଅବାଧବାଣିଜ୍ୟ—ଦେ. ବି (କର୍ମଧା; ଅବାଧ+ବାଣିଜ୍ୟ; ଅଯୁକ୍ତ
Abādhabāṇijya ପ୍ରଯୋଗ)—ବିନା ଶୁଳ୍କରେ ବାଣିଜ୍ୟ
अबाधवणिज्य କରିବାର ପ୍ରଥା—Free trade; freedom of
अबाधवाणिज्य merchandise from duty.

ଅବାଧରେ—ଦେ. କ୍ରି.ବିଣ—୧ । ଅନାୟାସରେ; ସହଜରେ—
Abādhare 1. Easily.
अबाधे ୨ । ନିର୍ବିଘ୍ନରେ—2. Without impediment or
आजादी से obstruction.
୩ । ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ—3. Freely.

ଅବାଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବାଧ୍ୟ)—୧ । ଅବଶୀଭୂତ—
Abādhya 1. Uncontrolled.
(ଅବାଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅମାନଅଁ, ଉଡ଼ା—
(ଅବାଧ୍ୟତା—ବି) 2. Insubordinate.
୩ । ଅବଜ୍ଞାକାରୀ; ଆଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନକାରୀ—
3. Recalcitrant; disobedient.

ଅବାଧ୍ୟତା—ସଂ ବି (ଅବାଧ୍ୟ+ଭାବ. ତା)—୧ । ଅମାନଅଁପଣ—
Abādhyata 1. Insubordination.
୨ । ଆଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନ—2. Disobedience

ଅବାନ୍ତର—ସଂ. ବିଣ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଅବ=ଗତ+ଅନ୍ତର=ମଧ୍ୟ,
Abāntara ଯାହାରି)—୧ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବା ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ—
1 Intermediate; situated between two things.
୨ । ଅନ୍ତଃପାତୀ—2. Included in.
୩ । ଅପ୍ରଧାନ—3. Secondary.
୪ । ପ୍ରଧାନ ବସ୍ତୁର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ—
4. Subsidiary; subordinate.
୫ । ସମ୍ପର୍କରହିତ—5. Unconnected.
୬ । ଆନୁସଙ୍ଗିକ—6. Concomitant; incidental.
୭ । ଅଧିକା—7. Supernumerary.
୮ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ; ମୂଳ ପ୍ରସଙ୍ଗର ବହିର୍ଭୂତ—
8. Irreleyant; having no direct bearing on the original topic.
ଦେ. କ୍ରି.ବିଣ—୧ । ପ୍ରସଙ୍ଗର ବହିର୍ଭୂତରୂପେ—
1 Incidentally; by the bye.
ଏବୁପ ଚତ୍ତ ପ୍ରାଣ ଦୁଇ,ଦୈବଲ୍ୟ ଲଭେ ଅବାନ୍ତରେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ—ଶ୍ୱା

अबान्तर ୨ । ଅଧିକନ୍ତୁ—2. Moreover.
बेलगव ଦେ. ବି.—୧ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଗପ; ବାଜେ କଥା—
. Irrelevant talk.
୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରଲାପ—2 Raving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅବାନ୍ଧବ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ଅ=ନାହିଁ+ବାନ୍ଧବ; ସାହାର)—ବନ୍ଧୁଘ୍ନ— ମିତ୍ରଘ୍ନ—Friendless.
Abāndhaba
(ଅବାନ୍ଧବା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବାପିତ—ସଂ.ବିଣ—୧ । (ଅ+ବପ୍.ଧାତୁ ଣିଚ.ବାପିଧାତୁ+କର୍ମ.ତ)-
Abāpita ବୁଣା ଯାଇ ନ ଥିବା—1. Not sown.
୨ । କଟା ଯାଇ ନ ଥିବା (କେଶ)—
2. Uncut; unshorn (hair)
୩ । (ଅବ+ଆପଧାତୁ ଣିଚ, ଅପିଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
ପୁନଃ ପ୍ରାପିତ—3. Caused to be recovered or regained.
୪ । ଅଧିଗମିତ—4. Caused to be attained.

ଅବାପ୍ତ—ସ. ବିଣ (ଅବ+ଆପ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Abāpta ୧ । ପ୍ରାପ୍ତ—1. Got; obtained.
(ଅବାପ୍ତି—ବ) ୨ । ପୁନଃପ୍ରାପ୍ତ—
2. Recovered; regained.

ଅବାବ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର)ବ.—ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ—
Abāb A sect of cowherds in Sambalpur.

ଅବାବଟ—ସ. ବି.ପୁଂ—୧ । ଶୂଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୱାମୀ ଔରସରେ ଜାତ ସନ୍ତାନ—1. The son of a Śūdra woman by any man of the same caste other than her first husband (Apte)
Abābaṭa

ଅବାବସ୍ତ୍—ଦେ. ବ— ଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତିମାନ ଚଳନ୍ତି ଜାଏଦାଦ୍—
Abābast The movables
ଯାକିଛୁ
ଉଠାଉଘନ

ଅବାବି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜବାବି; ଦପାଦ୍ ଉପସ୍ଥିତ—
Abābi 1. Sudden.
ହଠାତ ୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—
ଅଚାନକ 2. Unexpected.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ହଠାତ୍—1. Suddenly.
୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—
2. Unexpectedly.

ଅବାବିମଣ୍ଡଳ—ଦେ. ପଦ୍ୟ.ବି. (ସ. ଅବାତମଣ୍ଡଳ)—
Abābimaṇḍala ୧ । ଅବାୟୁମଣ୍ଡଳ; ବାୟୁବିହୀନ ମଣ୍ଡଳ—
2. Airless region.

ଅବାବିମଣ୍ଡଳ ଅନ୍ତର, ସେ ମିଶା ଆପଣ ଓଁକାର ।
ଜଗୋବନ୍ଧୁ—ପ୍ରେମରେ ଚୁମ୍ବଟା ।

ଅବାବୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପିତୃକ; ଅଣବାବୁଆ; ସାହାର ପିତା ଅନିଶ୍ଚିତ; ଜାରଜ—
Abābuā Bastard.
ବେଧୋ
ଦାଗଲା

ଅବାୟେ—ଦେ. କ୍ରି.ବିଣ—୧ । ପବନ ନ ଥିଲାବେଳେ;
Abāye ବିନା ବାୟୁରେ—
1. Without any wind

ଦୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତିପୁର— ବଳସ୍ୱୀ ନଗର
ଅବାୟେ ପଡ଼ଇ ଝଡ଼ ।
ପ୍ରାଚୀ, ଇତ୍ୟାଦି—

ଅବାର—ସ. ବ (ଅ+ବୃ ଧାତୁ=ବାରଣକରିବା+ଅ)—
Abāra ୧ । (କର୍ତ୍ତାକର) ନଦୀର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତୀର; ନଦୀର ଏହୁ ପାଖ—
1. This side of the river; the nearer shore of a river (with reference to the speaker)
୨ । ନଦୀର ଅପର ତଟ—
2. The other or opposite shore of a river,
ସଂ. ବିଣ—ଅବାରଣୀୟ, ଅବାର୍ଯ୍ୟ—
Inevitable; unavoidable.
ଦେ.ବ—(ସଂ.ଅବାରଣ)—୧ । ବାରଣ ବା ନିଷେଧର ଅଭାବ—
1. Not preventing or warding off.
୨ । (ଅ+ବାର)—ଅଶୁଭ ବାର ବା ଦିନ—(ଯଥା—ଯେଉଁ ବାରରେ ଶିଅର ଆଦ ଦେବା ନିଷିଦ୍ଧ ।)
2. Inauspicious week day.
୩ । ଯେଉଁ ବାରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହାଟ ଆଦର ପାଳ ନଥାଏ—
3. Not a market-day; a wrong week-day (e.g. when there is no market).
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବାରିତ)
୧ । ଅବାରିତ—1. Unprevented.
୨ । ଅବାଧ—2. Free; unrestricted.

ଅବାରକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବାରଣୀୟ)—
Abāraka ଅବାରଣୀୟ; ଅବାର୍ଯ୍ୟ—
That which can not be prevented or withheld.
(ଯଥା—ଅବାରକ ଶର ।)

ଅବାରଜ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବାରଣ)—
Abāraja ୧ । ଅବାରଣ (ଦେଖ)
ଏକାକାର 1. Abāraṇa (See)
ଅବାରଣ ୨ । (ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣାଦର) ପ୍ରଭେଦରାହିତ୍ୟ—
2. Want of distinction.
(e.g. of caste)
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପ୍ରଭେଦରହିତ—
1. Observing no distinction.
୨ । (ସ. ଅବାର୍ଯ୍ୟ) ଅବାରଣୀୟ; ଅବାର୍ଯ୍ୟ—
2. Unavoidable.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ

ଅବାରଣ—ସଂ. ବ. (ଅ+ବାରଣ)—

Abāraṇa ବାରଣର ଅଭାବ; ନିଷେଧର ଅଭାବ—

ଅବାରଣୀୟ } ବିଣ Not warding off; not preventing; absence of prohibition.

ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ଅବାରଣୀୟ)—ଅବାରଣୀୟ; ଯାହାକୁ ବାରଣ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—

1. Irremediable; unpreventible.

୨ । ଅବାଧ—2. Unrestricted; free.

ଅବାରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବାରଣୀୟ)—

Abāraṇiya ୧ । ଯାହାକୁ ବାରଣ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—

1. Unpreventible; irresistible.

୨ । ଅନବାର୍ଯ୍ୟ—

2. Unavoidable; irremediable.

୩ । ଯାହାକୁ ବାଧା ଦିଆ ଯାଇ ନ ପାରେ (ଯଥା—ପ୍ରବଳ ଶତ୍ରୁ; ମହାମାରୀ ରୋଗ)—

3. That which can not be warded off.

୪ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଅସାଧ୍ୟ (ରୋଗ)—

4. Incurable (disease).

ସଂ. ବ—ଅସାଧ୍ୟ ରୋଗ (ହୁର୍ନି. ଶବ୍ଦସାଗର)—Incurable disease.

[ଦ୍ର—ସୁଶ୍ରୁତ ଅନୁସାରେ ବାତ, ପ୍ରମେହ, କୁଷ୍ଠ, ଅର୍ଶ, ଭଗନ୍ଦର, ଅଶ୍ମରୀ, ମୂତ୍ରଗର୍ଭ ଓ ଉଦରରୋଗ ଏହି ଆଠଗୋଟି ରୋଗ ଅବାରଣୀୟ । ହୁଜ. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଅବାରିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବାରିତ)—

Abārita ୧ । ଅନବାରିତ; ଯାହାକୁ ବାରଣ କରି ଯାଇ ନାହିଁ—1. Not prevented.

୨ । ଅପ୍ରଚ୍ଛାଦିତ; ମୁକ୍ତ—2. Open.

୩ । ବାଧାଶୂନ୍ୟ; ଅବାଧ—3. Free; unobstructed

୪ । ଅରୁଦ୍ଧ—4. Unrestrained.

୫ । ଯେଉଁଠାକୁ ଯିବାକୁ କାହାକୁ ବାରଣ ନାହିଁ—

5. Open to all and sundry; to which all are freely admitted.

ଅବାରିତଦ୍ୱାର—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅବାରିତ+ଦ୍ୱାର)—ମୁକ୍ତଦ୍ୱାର; Abāritadwāra ମେଲ୍ଲଦୁଆର—Open door.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଯେଉଁ ଘରର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ନ ଥାଏ—1. (a house) Having the doors open.

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ଅବାଧ ଗତି ଅଛି—

2. Freely accessible to the public; free of admission.

ଅବାର୍ଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବୃ ଧାତୁ. ତୀତ, ବାରି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—

Abārjya ଅବାରଣୀୟ (ଦେଖ)—Abāraṇiya (See)

ଅବାର୍ଜ୍ୟଗତି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅବାର୍ଜ୍ୟ+ଗତି)—ଯେଉଁ ଗତିକୁ କେହି ବାଧା ଦେଇ ନ ପାରେ—

Abārjyagati Irresistible motion.

ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.(ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ଗତିକୁ କେହି ବାଧା ଦେଇ ନ ପାରେ—Irresistible in motion.

ଅବାଳୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ବାଳ)—

Abāluā ୧ । କେଶଶୂନ୍ୟ—1 Hairless.

କେଶହୀନ ୨ । ଝାଙ୍ଗର—2. Bald.

କେଶହୀନ ୩ । ଲୋମଶୂନ୍ୟ—3. Having no fur.

ଅବାସ—ସଂ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବାସ)—ବାସଶୂନ୍ୟ; ଯାହାର ବାସ-Abāsa ଗୃହ ନାହିଁ—Homeless.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ବାସସ୍;ଅବାସଃ)—ବସ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ—Naked; unclothed.

ଅବାସା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବାସସ୍ ୯ମା. ୧ବ.)—

Abāsā ୧ । ବସ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ—1. Unclothed.

୨ । ନଗ୍ନ—2. Naked.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବୁଦ୍ଧ ଦେବ—A name of the Buddha.

ଅବାସ୍ତବ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବାସ୍ତବ)—୩ । ଅପ୍ରକୃତ—

Abāstaba 1. Not genuine; unreal; not actual.

୨ । ଅମୂଳକ—2. Having no foundation.

୩ । ଅସତ୍ୟ—3. Not true.

୪ । ଅଯଥାର୍ଥ—4. Not correct.

୫ । କାଳ୍ପନିକ—5. Imaginary.

୬ । ଭ୍ରମାତ୍ମକ—6. Mistaken.

୭ । ଅଯୌକ୍ତିକ—7. Unreasonable.

୮ । (ଅ+ବସ୍ତୁ+ଅ)—ଅବସ୍ତୁସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

8. Relating to non-entity.

ଅବାସ୍ତବିକ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବାସ୍ତବିକ)—ଅବାସ୍ତବ (ଦେଖ)

Abāstabika Abāstaba (See)

ଅବାହନ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ବହ ଧାତୁ)—

Abāhan ଅନଣଛା (ଘଣୁ)—Unbroken; untrained.

ଅବାହନ୍ ବଚ୍ଛା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅନଣଛା ବାଛୁରୀ—

Abāhan bachhā Unbroken steer.

ଅବାହନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବାହନ)—ଯାହାର ବାହନ

Abāhana ନାହିଁ—Having no conveyance.

ଅବି—ସଂ. ବ. (ଅବ ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+ଇ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—

Abi 1. The sun.

୨ । ଅର୍କଗଛ (ଦେଖ)

2. (a plant) Arka (See)

୩ । ମେଷ; ମେଣ୍ଢା—3. Sheep.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ ଅଥଚ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବସୁଛ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଁଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଁଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଛେଳି—4. Goat.
୫ । ପର୍ବତ—5. Mountain.
୬ । ମୂଷିକ—6. Mouse.

ଅବଆଜରେ—ପ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ଅବ୍ୟାଜ)—୧ । ବିନା କାରଣରେ—
Abiājare 1. Without any reason.
ଅବ୍ୟାଜେତେ ୨ । ବୃଥାରେ—2. In vain.
ନାହକ

ଅବଆଣ—ପ୍ରା. ବି.—ଘୃଣାଜନ୍ୟ; ନଜଉ ଜନ୍ମ—
Abiāṇa Low or mean birth.
ହୀନଜନ୍ମ

ଅବଆଣୀ—ପ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବିଶେଷତଃ ଗାଈ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବିଶେଷଣ-ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—୧ । ଫଳ ଯାଇ ନଥିବା; ପ୍ରସବ କରି ନ ଥିବା (ଗାଈ)—1. (a cow) Which has not yet borne young.
Abiāṇī
୨ । ଅଫଳନ୍ତୁ; ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷରେ ଫଳ ଧରି ନାହିଁ —
2. (a tree) Which has not yet borne fruit.
୩ । ବନ୍ଧ୍ୟା; ବାଞ୍ଝ —3. Barren.

ଅବକତ୍ଥନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ=ନାହିଁ+ବିକତ୍ଥନ=ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘା ଯାହାର)—୧ । ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘାରହିତ—
Abikatthana 1. Not boastful.
(ଅବିକତ୍ଥନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିରହଙ୍କାର—2. Free from pride.

ଅବକଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବିକଳ=ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ)—
Abikala ୧ । ଅଖଣ୍ଡିତ—1. Unmutilated.
ଅବିକଳ ୨ । ଯାହା ଅଙ୍ଗହୀନ ନୁହେଁ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Whole.
ଅବିକଳ ୩ । ଅବିକୃତ—3. Genuine; true.
୪ । ଠିକ୍‌ଠାକ୍; ଯେପରି ଥିଲା ସେହିପରି—4 Exact
୫ । ଅବ୍ୟାକୁଳ; ଶାନ୍ତ—5. Not agitated; calm.
୬ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—6. Full; complete.
୭ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ—7. Unmodified.
୮ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମେଳ ହୋଇଥିବା—
8. Tallying in all respects.
ଦେ. ବିଣ—ଅଭୀତ—Not frightened.
ଅମ୍ବର ଘୋଡାମାନେ ଦେବାରୁ ଦୁଇଟି
ଜରତୁହନ ଦିଶା ହୋଇ ଅବକଳ । ଦୃଷ୍ଟିଦି. ମହାଭାରତ. ବରଣ ।
ଦେ. କ୍ରି.ବିଣ—୧ । ଅବିକୃତ ଭାବରେ; ଠିକ୍‌ଠାକ୍—
1. Exactly.
୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—2. In all respects.
ଅନୁକରେ ବକ୍ତୃତ୍ୱ ଅବକଳ । ଦୀନାନାଥ ।

ଅବକଳ ନକଳ—ଦେ. ବି. (ଓ. ଅବକଳ+ଆ. ନକ)—
Abikala nakala ୧ । ଅବିକୃତ ଅନୁକୃତି—
ଅବିକଳ ନକଲ Exact or true copy.
ଅବିକଳ ନକଲ ୨ । ଠିକ୍‌ଠାକ୍ ପ୍ରତିଲିପି—2. Word for word copy; verbatim copy.

ଅବକଳ୍ପ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ବିକଳ୍ପ)—
Abikalpa ୧ । ଯାହାର ବିକଳ୍ପ ବା ଅନ୍ୟ ରୂପ ନାହିଁ—
1. Having no alternative; not optional.
୨ । ନିଃସନ୍ଦେହ—2. Doubtless.
୩ । ନିଶ୍ଚିତ—3. Certain.

ଅବକଳ୍ପ ସମାଧି—ସଂ. ବି. (ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର)—ବେଦଜ୍ଞାନରହିତ ସମାଧି;
Abikalpa samādhi ଜ୍ଞାତୃଜ୍ଞେୟଭା ବେଦଶୂନ୍ୟ ଧ୍ୟାନ; ଏକାନ୍ତ; ଯୋଗଧ୍ୟାନ; ନିର୍ବିକଳ୍ପ ସମାଧି—
Absorption; concentrated meditation.

ଅବକା—ପ୍ରାଦେ. (କଃକ) ଅ. (ଅ. ଅବ୍‌ଦ)—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—
Abikā 1. Now; at present.
୨ । ଏହିକ୍ଷଣେ—2. Just now; immediately.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବକ୍ରୀତ)—ଅବକ୍ରୀତ—Unsold.
(ଯଥା—ତୁମେ ନ ନେଲେ ମୋ ଜଳଷ ଅବକା ରହିବ ନାହିଁ ।)

ଅବକାର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ବିକାର)—
Abikāra ୧ । ନିର୍ବିକାର; ଘୃଣାରହିତ—
(ଅବିକାରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having no aversion.
୨ । ଅବିକୃତ; ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ; ସ୍ଥିର—2. Unchanged.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—3. Faultless.
୪ । ଯାହାର ବିକାର ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ—
4. Changeless.
ସଂ. ବି—୧ । ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା—
1 Natural condition.
୨ । ବିକାର ବା ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଭାବ —
2. Absence of change,
୩ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅବସ୍ଥା—3. Unchanged state,
୪ । ଘୃଣାରାହିତ୍ୟ—4. Freedom from abhorrence.

ଅବକାରିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବକାର)—
Abikāriā ଯାହାର ଘୃଣା ନାହିଁ; ନିର୍ବିକାର—
ବିକାରହୀନ Free from abhorrence or aversion.
ବିକାରହୀନ

ଅବକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅବକାର+ଇନ୍. ୧୩. ୧୯.)—
Abikārī ନିର୍ବିକାର; ଘୃଣାରହିତ—
(ଅବିକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Free from aversion.

ଅବକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବିକାର୍ଯ୍ୟ)—
Abikārjya ୧ । ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ—1. Unchangeable.
୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—2 Permanent; constant.

ଅବକୃତ- ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବିକୃତ)—
Abikṛuta ୧ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ—1. Unchanged.
(ଅବିକୃତି—ବି) ୨ । ଅବିକାର (ଦେଖ)
2. Abikāra (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ନ୍

୩ । ଅମିଶ୍ର; ଖାଣ୍ଟି—3. Unadulterated; unalloyed

୪ । ଅରୁଗ୍ନ—4. Not diseased.

୫ । ଗୃଅଲ୍ୟରହିତ—5. Calm; unmoving.

୬ । ଯାହା ନଷ୍ଟ ବା ଖରାପ ହୋଇ ନାହିଁ—
6. Not deteriorated.

ଅବକୃତ—ସଂ. ବି. (ଅ + ବକୃତ=ବିକାର)—
Abikṛuti ୧ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅବସ୍ଥା—
1. Unchanged condition.

୨ । ରୋଗମୁକ୍ତତା—2. Freedom from disease.

୩ । (ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମ ଗୁଣମାନଙ୍କର ସମୀକରଣ ବା ସମତା—3. (Sānkhya philosophy) Equipollence or equilibrium of all passions or feelings.

ଅବକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବକ୍ରାନ୍ତ)—
Abikrānta ୧ । ଅତୁଳନୀୟ; (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
(ଅବକ୍ରାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Matchless.

୨ । ଦୁର୍ବଳ; କମ୍‌ଜୋର (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Weak.

ଅବକ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବକ୍ରୟ)—
Abikriya ଅବକୃତ (ଦେଖ)
(ଅବକ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Abikṛuta (See)

ଅବକ୍ରେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବକ୍ରେୟ)—
Abikreya ୧ । ଯାହାକୁ ବିକି କରିସାଇ ନ ପାରେ—
1. Unsalable.

୨ । ଯାହା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ନୁହେ—
2. Not intended to be sold.

ଅବକ୍ଲବ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବକ୍ଲବ)—
Abiklaba ୧ । ବୈକ୍ଲବ୍ୟରହିତ; ଅବ୍ୟାକୁଳିତ—
(ଅବକ୍ଲବା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not agitated; not bewildered.

୨ । ପ୍ରଶାନ୍ତ; ସ୍ଥିର—2. Calm; serene.

ଅବକ୍ଷତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବକ୍ଷତ)—
Abikshata ୧ । ଅକ୍ଷତ—1. Unwounded.

୨ । ଅନାହତ—2. Unhurt.

୩ । ଅଖଣ୍ଡିତ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Whole; not mutilated.

ଅବକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବକ୍ଷିପ୍ତ)—
Abikshipta ୧ । ଅଚଞ୍ଚଳ; ସ୍ଥିର—
(ଅବକ୍ଷେପ—ବି) 1. Calm; not agitated.

୨ । ଅବସ୍ତୃତ—2. Not spread.

୩ । ଯାହା ଇତସ୍ତତଃ ଛିଣ୍ଡି ହୋଇ ଯାଇ ନାହିଁ—
3. Not scattered.

୪ । ଅନାକ୍ଷିପ୍ତ; ଯାହା ଫିଙ୍ଗା ହୋଇ ନାହିଁ—
4. Not thrown away,

ଅବଗର୍ହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବଗର୍ହିତ)—
Abigarhita ୧ । ଅନିନ୍ଦିତ; ଅନିନ୍ଦ୍ୟ—
1. Not blame-worthy

୨ । ଅଦୂଷିତ—2. Not fouled; not spoiled.

୩ । ସାଧୁସମ୍ମତ—
3. Approved by honest people.

୪ । ପ୍ରଶଂସିତ—4. Praised.

ଅବଗୀତ—ସ. ବିଣ ଅ + ବଗୀତ)—
Abigīta ଅବଗର୍ହିତ (ଦେଖ)
Abigarhita (See)

ଅବଗୁଣ—ଦେ. ବ (ସ. ଅବଗୁଣ)—୧ । ଦୁର୍ଗୁଣ; ମନ୍ଦଗୁଣ—
Abiguṇa 1. Bad quality.
ଅବଗୁଣ; ଅରଗୁଣ ଏହାରେ ଅବଗୁଣ ବ ବହୁତ ଦୁଃଖିହୁଁ ।
ଆଗୁନ; ଅଘଗୁଣ ଗାରଭାମଦାଭାରତ. ବଦ୍ଧଃ ।

୨ । ଦୋଷ—2. Fault.

୩ । ଅନିଷ୍ଟ; ଅହିତ—3. Injury; harm.

୪ । ଅଭିମାନ—
4. Sullenness due to displeasure
ଶଲୁନ ବୋଇଲେ ହେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଶୁଣ
ପୃଥିବୀରଙ୍କର ଯେ ଅଟ ଅବଗୁଣ ।
କୃଷ୍ଣଦିହ. ମହାଭାରତ. ସଦ୍ଧ ।

୫ । ରୋଗ—5. Disease.

୬ । ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ମନ୍ଦ ବୁଝିବା; ଖଙ୍ଗ—
6. Misunderstanding;

୭ । ଅସନ୍ତୋଷ—
7. Dissatisfaction; discontent.

୮ । ଅଭିଳାଷ—8. Stubbornness.

ଅବଗୁଣ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅନିଷ୍ଟ କରିବା; ଅହିତ କରିବା—
Abiguṇa karibā 1, To injure; to harm;
ଅବଗୁନକରା } ୨ । ଅବଗୁଣଘାଇବା (ଦେଖ)
ଆଗୁନକରନା } 2. Abiguṇa pāibā (See)

ଅବଗୁଣ ପାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—
Abiguṇa pāibā 1. To be dissatisfied.
ମାନକରା, } ୨ । ଅଭିମାନ କରିବା—
ଅଭିମାନକରନା } 2. To take offence.

୩ । ଖଙ୍ଗଘାଇବା; ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ମନ୍ଦ ବୁଝିବା—
3. To misunderstand.

୪ । ବିରକ୍ତ ହେବା—4. To be displeased.

ଅବଗୁଣ ବହିବା—ଦେ. କି—ଅବଗୁଣ ଘାଇବା (ଦେଖ)
Abiguṇa bahibā Abiguṇa pāibā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭିଧାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅବଗୁଣ ବର୍ତ୍ତିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅବଗୁଣ ପାଇବା (ଦେଖ)
Abiguṇa bichāribā Abiguṇa pāibā (See)
ଯୁ କାହିଁକ ଅବଗୁଣ ବର୍ତ୍ତୁଛୁ ଏବେ ।
ସାରଲାମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ

ଅବଗୁଣ ବୁଝିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅବଗୁଣ ପାଇବା (ଦେଖ)
Abiguṇa bujhibā Abiguṇa pāibā (See)

ଅବଗୁଣ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅବଗୁଣ ପାଇବା (ଦେଖ)
Abiguṇa hebā Abiguṇa pāibā (See)

ଅବଗୁଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Abiguṇiāñ ୧ । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ; ଅହିତକର—
ଅବଗୁନୀ 5. Injurious.
ଆଗୁନୀ ୨ । ଅଭିମାନୀ; ଯେ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଅଭିମାନ କରେ—
2. Prone to take offence.
୩ । ଯେ ଭଲ କଥାକୁ ମନ୍ଦ ବୁଝେ—
3. Prone to misunderstand.
୪ । ଅବୁଝ; ଏକଚ୍ଛଦିଆ—
4 Obstinate; stubborn.
୫ । ଦୋଷଯୁକ୍ତ; ଅଏଗା—
5. Having some fault or defect.

ଅବଗୁଣୀ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବଗୁଣିଆଁ (ଦେଖ)
Abiguṇī Abiguṇiāñ (See)

ଅବଗ୍ରହ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ବଗ୍ରହ)—୧ । ଅବଜ୍ଞାତ; ସାଧା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ
Abigraha ଜଣା ଯାଏ ନାହିଁ (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
1. Not well known.
୨ । ଅଶରୀର; ଜଗତ୍‌କାର (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Incorporeal.
ସଂ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ)—ନଞ୍ଚ ସମାସ (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
(grammar) A class of compounds in which the component words do not undergo any change.

ଅବଘ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ବଘ୍ନ)—୧ । ବଘ୍ନ ବା ବାଧାର ଅଭାବ—
Abighna 1. Absence of obstacle.
୨ । ଶୁଭ—2. Bliss.
ସଂ. ବଣ—ନିର୍ବିଘ୍ନ; ଅବାଧ—
Free from obstacle or hindrance.

ଅବଘ୍ନମସ୍ତୁ—ସଂ. ବାକ୍ୟ. (ଅବଘ୍ନଂ+ଅସ୍ତୁ; ଆଶୀର୍ବଚନ)—
Abighnamastu ଆରବ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ବଘ୍ନ ନ ଘଟୁ—
ଅବିଘ୍ନମସ୍ତ Let no impediment happen.
ଅବିଘ୍ନମସ୍ତୁ
[ଦ୍ର—ଯୋଷ୍ଠ ଲେଖିବା ବା ବୋଲିବା ଆରମ୍ଭରେ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାସ୍ତ୍ର-ନମଃ, ଅବଘ୍ନମସ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖାଯାଏ ବା ବୋଲିଯାଏ ।]

ଅବଚଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବଚଳ)—୧ । ଅବଚଳଚ; ଅଚଞ୍ଚଳ—
Abichala 1. Unmoved; unshaken.
୨ । ଗତିଘ୍ନ—2. Motionless.
୩ । ପ୍ରଶାନ୍ତ; ସ୍ଥିର—3. Calm.
୪ । ଅଟଳ; ଦୃଢ଼—4. Firm.
୫ । ଅବ୍ୟାକୁଳ—
5. Not agitated; undisturbed.

ଅବଚଳିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବଚଳିତ)—ଅବଚଳ (ଦେଖ)
Abichalita Abichala (See)

ଅବଚାର—ସଂ. ବି. (ଅ+ବଚାର)—୧ । ବଚାରର ଅଭାବ—
Abichāra 1. Want of consideration
(ସୁବଚାର—ବପଯୁକ୍ତ) or judgement.
୨ । ଅବିବେଚନା—2. Want of reflection.
୩ । ଅନ୍ୟାଯ୍ୟ ବଚାର—3. Injustice.
୪ । ଅତ୍ୟାଚାର—4. Oppression.

ଅବଚାରକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବଚାରକ)—
Abichāraka ୧ । ନ୍ୟାଯ୍ୟାନ୍ୟାଯ୍ୟବିଚାରଶୂନ୍ୟ—
(ଅବଚାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Indiscriminate; inconsiderate.
୨ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ—2. Oppressive.
୩ । ଅନ୍ୟାଯ୍ୟ ବିଚାରକାରୀ—3. Unjust.
୪ । ଅବୁଝା—4. Obstinate; stubborn.

ଅବଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବଚାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Abichāri ଅବଚାରକ (ଦେଖ)
(ଅବଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Abichāraka (See)

ଅବଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବଚାର୍ଯ୍ୟ)—
Abichārjya ବିଚାର କରିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
Unfit to be judged; incapable of being considered.

ଅବଚିନ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବଚିନ୍ତ୍ୟ)—ଅଚିନ୍ତନୀୟ—
Abichintya Unthinkable.
ଇତଃ ଗୁରୁ ଭ୍ୟାପତ୍ୟ, ତତ୍ର ଅବଚିନ୍ତ୍ୟ ମହାତ୍ମନ୍ତୁ ।
ପ୍ରାଚୀ. ପୁରୁଷଦଙ୍କ୍ରୋଦ୍ଧୃତ୍ୟ ।

ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବଚ୍ଛିନ୍ନ)—୧ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—
Abichchhinna 1. Constant; uninterrupted.
(ଅବଚ୍ଛେଦ—ବି) ୨ । ଧାରାବାହିକ—
2. Continuous; successive.
୩ । ଛିନ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିବା— 3. Unsevered.
୪ । ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—4. Not separated.
୫ । ଅଭଗ୍ନ—5. Unbroken.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ				
୨	ଇ	ଉ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୪ଏ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	୫	ନ୍ଦ				

ଅବଚ୍ଛିନ୍ନେ—ଦେ. କି. ବିଣ—ଅବରତ; ସବଦା—
Abichchhinne Constantly; uninterruptedly.
ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନେ ଶୃଙ୍ଗାର କରଇ ବଦନେ ଦେବ ।
ଲଗାତାର ସାରଳାମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ଅବଚ୍ଛେଦ—ସଂ· ବ. (ଅ+ବଚ୍ଛେଦ)—
Abichchheda ୧ । ଅବରହ; ବଚ୍ଛେଦାଭାବ—
(ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—ବିଣ) 1. Absence of separation.
୨ । ସଂଲଗ୍ନତା—2. Attachment.
୩ । ଅଖଣ୍ଡତା—3 Entirety; wholeness.
୪ । ମିଳନ—4. Union.
୫ । କ୍ରମାନ୍ୱୟତା—5. Continuity.
୬ । ଧାଗ୍‌ବାହୁକତା—6. Sequence.
୭ । ସଂଯୋଗ—7. Junction; union.
ସ. ବିଣ—୧ । ଅଖଣ୍ଡ; ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—
1. Undivided; whole.
୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Entire.
୩ । ଧାଗ୍‌ବାହୁକ—3. Continuous; successive.
୪ । ଅବରତ—4. Constant; uninterrupted.

ଅବଜା—ଦେ. ବିଣ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) (ସଂ. ଅ+ସଜ)—
Abijā ୧ । ବେଧୂଆ; ଜାରଜ—1. Bastard; illegitimate.
ବେଧୋ ୨ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟପିତୃକ—2. (a child) Whose
ପାପଜାତକ father can not be traced.

ଅବଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ+ବଜ୍ଞ)—
Abijña ୧ । ଅଜ୍ଞ; ଅନଭିଜ୍ଞ—1. Ignorant.
(ଅବଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଜ୍ଞାନଘ୍ନ—2. Unwise.
(ଅବଜ୍ଞତା—ବ) ୩ । ଯାହାର ବଜ୍ଞତା ଜନ୍ମି ନାହିଁ; ଅପ୍ରସାଣ—
3. Inexperienced.
୪ । ଅଦୂରଦର୍ଶୀ—4. Imprudent; undiscerning.
୫ । ଯେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ନୁହେ—5. Not expert.

ଅବଜ୍ଞତା—ସଂ. ବ. (ଅବଜ୍ଞ+ତ୍ୱ ବ. ତା)—
Abijñatā ୧ । ଅନଭିଜ୍ଞତା; ବଜ୍ଞତାର ଅଭାବ—
1. Ignorance.
୨ । ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ—2. Unwisdom.
୩ । ଅପ୍ରସାଣତା—3. Inexperience.
୪ । ଅଦୂରଦର୍ଶିତା—4. Imprudence.
ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ବଜ୍ଞାତ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଜ୍ଞ—
(ଅବଜ୍ଞାଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ignorant.

ଅବଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବଜ୍ଞାତ)—ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—
Abijñāta Unknown.
ସ. ବ. (ଯେ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନରେ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟ ନୁହନ୍ତି)—
ପରବ୍ରହ୍ମ; ପରମାତ୍ମା—The Universal Soul.

ଅବଜ୍ଞେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ ତତ୍; ଅ+ବଜ୍ଞେୟ)—
Abijñeya ଅପରିଜ୍ଞେୟ; ଜ୍ଞାନାତୀତ—Incomprehensible; inscrutable; unknowable.

ଅବତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା; ପାଳିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abita ୧ । ରକ୍ଷିତ—1. Saved; preserved; protected.
୨ । ପାଳିତ—2. Brought up; maintained.
ସଂ ବ (+ତ୍ୱ ବ. ତା)—୧ । ରକ୍ଷଣ—
1. Protection; custody.
୨ । ପାଳନ—2. Maintenance.

ଅବତଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବତଥ=ମିଥ୍ୟା)—
Abitatha ୧ । ସତ୍ୟ—1. True.
୨ । ଯଥାର୍ଥ—2. Actual; real.

ଅବତଥ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅବତଥ+ତ୍ୱ ବ. ଯ)—
Abitathya ୧ । ସତ୍ୟତା—1. Truth.
୨ । ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ—2. Reality.
ଦେ. ବ—୧ । ତଥ୍ୟସନ୍ଧାନ—1. Trace; clue.
୨ । ସଂବାଦ—2. News; intelligence.

ଅବତୃଷ୍ଣ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ବତୃଷ୍ଣା;ଯାହାର)—
Abitṛushna ୧ । ତୃଷ୍ଣାଯୁକ୍ତ; ସତୃଷ୍ଣ—1. Thirsty.
(ଅବତୃଷ୍ଣା —ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସାଧଲାଷ—2. Hankering.
(ଅବତୃଷ୍ଣତା—ବ)
୩ । ପ୍ରବୃତ୍ତ—Engaged in.

ଅବଦତ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ବଦତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—
Abidita 1. Unknown.
୨ । ଅପରିଚିତ—2. Unacquainted.

ଅବଦୁଷ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅ+ବଦ୍ୱାନ୍)—ମୂର୍ଖ—
Abidusha Illiterate.
ଜଂସାସୁରକୁ ପ୍ରେରଇଣ, ଅବଦୁଷଙ୍କୁ ସେ ବସ୍ତ୍ର ।
ପ୍ରାତୀ, ପୂର୍ବଉତ୍ତରଭ୍ରୋବସ୍ ।

ଅବଦୂର—ସ. ବିଣ. (ଅ+ବଦୂର)—ଅଦୂରସ୍ଥ; ନିକଟସ୍ଥ; ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ—
Abidūra Adjacent; near by.

ଅବଦ୍ୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବଦ୍ୟ)—
Abidya ୧ । ଅବଦ୍ୱାନ୍; ଅପଣ୍ଡିତ—1. Not learned.
(ଅବଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ; ମୂର୍ଖ— 2. Unlettered
(ଅବଦ୍ୟତା—ବ) ୩ । ଅଜ୍ଞ—3. Ignorant.
୪ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ସମ୍ବତ୍ସର ବିଶେଷର ନାମ—
4. (astrology) Name of a particular year.
ଅବଦ୍ୟ ନାମେ ଅଟଇ ସମ୍ବତ୍ସର ଯୋଗ—ମାର୍କଣ୍ଡେୟପୁରାଣ ।
୫ । ଯାହା ବଦ୍ୟାର ବିଷୟୀଭୂତ ନୁହେ—
5. Not forming the subject of learning.
୬ । ଯାହା ଜ୍ଞାନର ବିଷୟୀଭୂତ ନୁହେ—
6. Not within the purview of knowledge.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ଚଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବହ' ଦେଖିବେ ।

ଅବଦ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବଦ୍ୟମାନ)—
Abidyamāna ଅବର୍ତ୍ତମାନ (ଦେଖ)
(ଅବଦ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Abarttamāna (See)
(ଅବଦ୍ୟମାନତା—ବ)

ଅବଦ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଦ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅବଦ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abidyā Feminine of Abidya.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ବଦ୍ୟା)—୧ । ଅଜ୍ଞତା; ମୂର୍ଖତା—
1. Ignorance.
୨ । ଅଜ୍ଞାନ—
2. Unwisdom; want of knowledge.
୩ । (ଦର୍ଶନ) ସଂସାର ମାୟା—
3. (philosophy) Illusion.
[ଦ୍ର—ଅବଦ୍ୟା ପଞ୍ଚବିଧ;ଯଥା—ତମ, ମୋହ, ମହାମୋହ, ତାମିସ୍ର ଓ ଅନ୍ଧତାମିସ୍ର । ଭାଗବତ. ଋଷ୍ୟସ୍ତବ.୧୨ଶ ଅଧ୍ୟା. ୨ଶ୍ଲୋକ ।]
୪ । (ଦର୍ଶନ) ଅହଂଭାବ—
4. (philosophy) Egotism; selfconceit.
୫ । ଏହ ପାର୍ଥିବ ଶରୀର ଆତ୍ମା ଅଟେ, ଏବମ୍ଭୂତ ଧାରଣା—
5. The notion that the soul is nothing but one's body.
୬ । ମାୟାଚ୍ଛନ୍ନ ଜ୍ଞାନ (ବିଦ୍ୟା ଭଲେ ନୋହି ଦେଖ)—
6. Knowledge clouded by delusion.
୭ । (ଦର୍ଶନ) ପ୍ରକୃତି; ଜଡ଼ପ୍ରକୃତି—7. Nature.
[ଦ୍ର—ଏହି ଅବଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ପୁରୁଷ ବା ଈଶ୍ୱର ଏ ଜଗତକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି ।]
୮ । ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—8, A kind of weapon.
ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବେଶ୍ୟା—1. Prostitute.
୨ । ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ; ଉପପତ୍ନୀ—2. Concubine.

ଅବଦ୍ୟାନାଗରୀ—ସଂ.ବ—ସଂକଳ୍ପ ନାୟିକା—Ideal sweetheart.
Abidyānāgarī ନବ-ପ୍ରେମିକର ଅବଦ୍ୟା-ନାଗସ୍ୱ ଶଉଲ୍ଲିକିସ୍ୱ ମତ । ବ୍ରଧାନାଥ. ସଯାତ ।

ଅବଧା—ସଂ. ବ. (ଅ+ବଧା=ସୁଯୋଗ)—୧ । ଅସୁବିଧା—
Abidhā 1. Inconvenience.
୨ । ସୁଯୋଗର ଅଭାବ—
2. Want of opportunity.

ଅବଧାନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ବଧାନ)—
Abidhāna ୧ । ଅବଧି; ନିୟମର ଅଭାବ; ବେନିୟମ—
ଅବଧେୟ, ଅବହିତ } ବିଣ 1. Want of rule; irregularity.
୨ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥା—
2. Want of method or discipline.
୩ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—3. Improper act.
୪ । ଅନ୍ୟାସ୍ୟ ବିଧି—4. Illegal or unjust rule.
୫ । କୁବିଧି; ମନ୍ଦବିଧାନ—5 Bad rule.
୬ । ଅକରଣୀୟତା—6. Impropriety.
୭ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା—
7. Prescription not approved by the law-books.

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅବଧାନର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
ଅବଧାନ; ଶବ୍ଦକୋଷ—Dictionary.

ଅବଧି—ସଂ. ବ. (ଅ+ବଧି)—ଅବଧାନ (ଦେଖ)
Abidhi Abidhāna (See)

ଅବଧେୟ, ଅବହିତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅବୈଧ; ବେଆଇନ୍—
1. Illegal.
୨ । ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ—2. Contrary to rules.
୩ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ; ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ—
3. Contrary to the law-books.
୪ । ବିଧିବିରୁଦ୍ଧ—4. Not customary.
୫ । ଅକରଣୀୟ—5. Improper.
୬ । ଅନ୍ୟାସ୍ୟ—6. Unjust.

ଅବଧିରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଯଥା—
Abidhire Unjustly; improperly.
ବୈରୁଣ୍ଠ ଶ୍ରୀହ ଏ ନଷ୍ଟେଁ ମାର୍କଣ୍ଡେସ୍ ଘଲେ,
ବଚ୍ଛନ ମୁଁ ପୂର୍ବେ ଅବଧିରେ ବେଣି ଭୋଳେ ।
ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅବଧେୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବଧେୟ)—୧ । ଅକରଣୀୟ; ଯାହା କରିବା
Abidheya ଉଚିତ ନୁହେଁ; ଅନୁଚିତ—1. Improper;
(ଅବଧେୟତା—ବ) that which should not be done.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2 Unfit.
୩ । ଅପାଲନୀୟ—3. Unfit to be carried out.

ଅବଧ୍ୱଂସୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବଧ୍ୱଂସିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଅବିନାଶୀ;
Abidhwamsi ଯାହା ବିନାଶ ପାଏ ନାହିଁ—
(ଅବଧ୍ୱଂସିତା—ବ) 1. Indestructible; imperishable.
୨ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—2. Permanent.
୩ । ଅସରନ୍ତି; ଅକ୍ଷୟ—3. Inexhaustible.
୪ । ଅମର—4. Immortal; deathless.

ଅବନତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବନତ)—୧ । ଯେ ବିନୟୀ ନୁହେଁ; ଅବିନୟୀ-
Abinata 1. Not humble
(ଅବନତା—ସ୍ତ୍ରୀ), ଅନମ୍ର; ଅନତ—2. Unbent

ଅବନୟ—ସଂ. ବ (ଅ+ବିନୟ)—୧ । ବିନୟର ଅଭାବ—
Abinaya 1. Want of humility; want of good manners
୨ । ଔଦ୍ଧତ୍ୟ; ଧୃଷ୍ଟତା—2. Arrogance; rudeness
୩ । ଅଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର—3. Bad manners; want of civility; incivility

Digitized by srujanika@gmail.com

୫ । ଅପରାଧ—4. Guilt.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅବମାନ; ଅଶିଷ୍ଟ; ଉଦ୍ଧତ—
(ଅବନମ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Rude; discourteous; overbearing.

ଅବନଶ୍ୱର—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଚନଶ୍ୱର)—ଅବଧ୍ୱଂସୀ (ଦେଖ)
Abinaswara Abidhwamsi (See)
(ଅବନଶ୍ୱରତା—ବ)

ଅବନଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ଅବପ୍ଲୁତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Abinashtabrahamacharjya Abipluta brahmacharjya (See)

ଅବନଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ଅବପ୍ଲୁତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Abinashtabrahmachāri Abipluta brahmacharjya (See)

ଅବନାଭାବ—ସଂ.ବ (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ=ନାହିଁ + ଭାବ=ବ୍ୟତିରେକେ + ଭାବ=ବଦ୍ୟମାନତା)—
Abinābhāba (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ନିତ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ; କାର୍ଯ୍ୟ ଓ କାରଣର ଅବଶ୍ୟଂଭାବୀ ସମ୍ବନ୍ଧ; କାରଣର ଉପସ୍ଥିତିରୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଉପସ୍ଥିତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟର ଉପସ୍ଥିତିରୁ କାରଣର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁମାନ କରିଯିବା ଅବସ୍ଥା—(philosophy) Relationship between cause and effect.
[ଦ୍ର—ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନରେ ଅବନାଭାବର ଉଦାହରଣ;ଯଙ୍କଠାରେ ବହ୍ନି-ମାନ୍ ଧୂମାତ୍; ଅର୍ଥାତ୍ ଯଙ୍କଠାରୁ ଧୂଆଁ ଉଠୁଥିବା ଦେଖି ଯଙ୍କଠାରେ ନାଆଁ ଥିବା ଅନୁମାନ କରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ନାଆଁ ସଙ୍ଗେ ଧୂଆଁର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଅବନାଭାବ କୁହାଯାଏ ।]

ଅବନାଶ—ସଂ. ବ (ଅ + ବନାଶ)—ବନାଶ ନ ହେବା—
Abināsa Indestructibility.
ସଂ. ବଣ—ଚିରନ୍ତନ—Constant.
ଅବର୍ଣ୍ଣ ଅବନାଶ ଧନ, ଜନ୍ମ ନଉଲେ ହେଁ ତା ଶୁଣି ।
ରୂପକ. ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱାମୃତ ।

ଅବନାଶୀ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ବନାଶିନ୍; ୧ମା.୧ବ)—ଅବନଶ୍ୱର (ଦେଖ)
Abināsi Abinaswara (See)
(ଅବନାଶିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବନୀତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ + ବନୀତ)—୧ । ଯେ ବିନମ୍ର
Abinita ନୁହେଁ; ଅଶିଷ୍ଟ—1. Not civil; rude.
(ଅବନୟୀ—ବ) ୨ । ଦୁର୍ବିନୀତ; ଦୁଷ୍ଟ; ଉଦ୍ଧତ—
(ଅବନୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Arrogant.
୩ । ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked.
୪ । ଅସତ୍—4. Dishonest.
୫ । ଅଶିକ୍ଷିତ—5 Unlettered

ଅବନୀତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅବନୀତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅବନୀତର
Abinita ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—1. Feminine of Abinita.
୨ । ଅସତୀ; ଭ୍ରଷ୍ଟା—2. Unchaste; adulterous (woman)
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦୁଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—1. Wicked woman
୨ । କୋଇଣା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A shrew; vixen; virago.

ଅବନ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅତ୍+ଇନ୍ଧନ; ଅତ୍=ଜଳ ଅର୍ଥେ ଇନ୍ଧନ
Abindhana =ଜାଳକାଠ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର)—
୧ । ବଡ଼ବାନଳ 1. Submarine fire.
୨ । ବଜ୍ରାଗ୍ନି—2. Lightning.

ଅବପ୍ରିୟ—ସଂ. ବଣ (ଅ=ନୁହେଁ + ବପ୍ରିୟ=ଅପ୍ରିୟ)—୧ । ଯାହା
Abipriya ବରଣିକର ନୁହେଁ; ଅନଭଜନକ—1. Pleasant; (ଅବପ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) pleasing; not unpleasant.
୨ । ଅନୁଚ୍ଛକୂଳ; ଅନୁକୂଳ—
2. Favourable; propitious.
୩ । ଇଷ୍ଟ; ପ୍ରିୟ—3. Dear; beloved.
୪ । ଯାହାକୁ ପାଇବାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଇଚ୍ଛାକରେ—
4 Coveted; wished for.
୫ । ଅନବଜ୍ଞାତ—
5 Not slighted; not disregarded.
ସ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ=ମେଷର + ପ୍ରିୟ)—
ଶ୍ୟାମାକ ତୃଣ, ଶୁଆଁ—A kind of grass

ଅବପ୍ଲୁତ—ସ. ବଣ (ଅ + ବ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧
Abipluta ୧ । ଯେ ଅଶ୍ୱ ପରି ପ୍ଲୁତ ଗତି କରି ବା ଲମ୍ଫଦେଇ ଯାଏନାହିଁ—
1. Not galloping like a horse.
୨ । ଅକ୍ଷତ; ଅବନଷ୍ଟ—2. Unhurt; unspoiled.
୩ । ଅବଧ୍ୱଂସୀ—3. Indestructible.
୪ । ଅବାଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ—
4. Promulgated without obstacle.
୫ । (+କର୍ମ. ତ) ଆଚରିତ—
5 Followed; pursued.
୬ । ଅନୁପଦ୍ରୁତ—6. Unoppressed.
୭ । ଅବପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—7. Not overturned.
୮ । ଅଦୂଷିତ—8. Not soiled.
୯ । ଯାହା ଜଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ଲାବିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
9. Not inundated; not flooded.
୧୦ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)ଯେ କୌଣସି ବ୍ରତରୁ ସ୍ଖଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
10. Not deviating from a vow.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅବପ୍ଲୁତବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଅବପ୍ଲୁତ + ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତରୁ ଆଦୌ ସ୍ଖଳିତ ବା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ନାହିଁ; ଯେ ଆଦୌ ସାର୍ଯ୍ୟପାତ କରି ନାହିଁ—

Abiplutabrahmacharjya

1. (a person) Who has never deviated from the vow of continence.

ଅବପ୍ଲୁତବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (କର୍ମଧା; ଅବପ୍ଲୁତ + ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ)—ଅବପ୍ଲୁତବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Abiplutabrahmachārī Abiplutabrahmacharjya (See)

ଅବବକ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅବବେକର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଅବବେକ (ଦେଖ)

Abibaka Abibeka (See)

ଅବିବେକ

ଅବବକ୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ବ+ବଚ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥ. ସନ୍+କର୍ମ.ତ)—୧ । ଯାହା କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ ଥାଏ—

Abibakshita

1. Not intended to be spoken.

୨ । ଅନଭିପ୍ରେତ—2. Not intended.

୩ । ଅନୁପଲକ୍ଷିତ; ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପଲବ୍ଧ—

3. Not implied; not signified.

ଅବବାଦ—ସଂ. ବ—(ଅ + ବବାଦ)—୧ । ଅବରୋଧ; ବବାଦର ଅଭାବ—

Abibāda

1. Absence of opposition or dispute.

ଅବବାଦରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଅବବାଦେ (ଦେଖ)—

Abibādare Abibāde (See)

ଅବବାଦିଆ—ଗ୍ରା. (କଟକଆ ଭାଷା). ବଣ (ସଂ. ଅ + ବବାଦାସ୍ପଦ ।—

Abibādia

ଅବିବାଦୀୟ ୧ । ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମାର ଦାଖଲକୁ ନୁହେଁ—

ନିର୍ବିବାଦ 1. Undisputed (property)

ଅବବାଦୀ—ଗ୍ରା. ବ (କଟକଆ ଭାଷା)—ଅବବାଦିଆ (ଦେଖ)

Abibādī Abibādia (See)

ଅବବାଦେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ନବିବାଦେ; ବନା ବବାଦରେ—

Abibāde Unopposed; undisputedly.

ଅବିବାଦେ

ଅବବାହି—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବବାହିତ)—

Abibāhi **ଅବବାହିତ**—Unmarried.

ଅବିବାହି କନ୍ୟା ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟ ବୟସ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିବାହ କରାଇ

ଅନବ୍ୟାହା ବାପଣ ବରଷ ସେବ ଅନ୍ଧ:ପିତା ଘରେ ।—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ୬ ସ୍କନ୍ଧ ।

ଅବବାହିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବବାହିତ)—

Abibāhita ଅନୂଢ଼; ଅପରିଣୀତ; ଯାହାର ବବାହ ହୋଇ (ଅବବାହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—Unmarried; bachelor.

ଅବବେକ—ସଂ. ବ (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ବବେକ)—

Abibeka ୧ । ବବେଚନାର ଅଭାବ; ସଦସତ୍ ବିଚାରଶୂନ୍ୟତା-

(ଅବବେକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Want of discrimination;

୨ । ଅବିମୃଷ୍ୟକାରିତା—

2. Indiscrimination or rashness.

ସତ ଯୁବତୀ ବାଳକ ବିଦ୍ୟାଅଟ ଶ୍ଲୋକ

ଏ ଗୁର ବଥାରେଟ ପଡ଼େ ଅବବେକ । ପିତାମ୍ବର. ଭୂମିପ୍ରସ୍ତାବ ।

୩ । ମୂର୍ଖତା; ଅଜ୍ଞାନ—3. Ignorance.

୪ । ମୂଢ଼ତା—4. Foolishness; folly.

୫ । ଭ୍ରମ; ବ୍ୟାକୁଳତାଜନିତ ମୋହ—5. Error of judgment; error; delusion due to mental agitation.

୬ । ଅନୁଚ୍ଚାମ୍ଣା; ଅନ୍ୟାୟ ବବେଚନା; ଅବଗୁର—

6. Injustice.

ବ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ନାହିଁ ବବେକ ଯାହାର) —

୧ । ବବେକଶୂନ୍ୟ—1. Wanting in judgment; indiscriminating; unconscientious.

୨ । ଗୁଆଁର; ମୂଢ଼; ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant; foolish

୩ । ନ୍ୟାୟାନ୍ୟାୟବିବେଚନଶୂନ୍ୟ—

3 Unscrupulous.

୪ । ଅବିମୃଷ୍ୟକାରୀ—4. Indiscreet; rash.

୫ । ଅନ୍ୟାୟକାରୀ; ଅବଗୁରକ—

5. Unjust.

ଅବବେକୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅବବେକ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—

Abibekī ୧ । ଅବବେଚକ; ବବେକଶୂନ୍ୟ—

(ଅବବେକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Wanting in judgment; indiscriminate.

୨ । ଅଜ୍ଞ; ମୂଢ଼—2. Ignorant.

୩ । ଅଖାଡ଼ୁଆ; ଅବିମୃଷ୍ୟକାରୀ—3. Rash.

୪ । ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ—4. Thoughtless.

୫ । ଶାସ୍ତ୍ରାଦିଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—

5. Ignorant of legal lore.

୬ । (ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ପ୍ରଧାନ—

6. (Sānkhya philosophy) Chief; principal

୭ । ଅନୁଚ୍ଚାମଣା— 7. Unjust.

ଅବବେଚକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବବେଚକ)—

Abibechaka ଅବବେକ (ଦେଖ)

(ଅବବେଚକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Abibeka (See)

(ଅବବେଚକତା—ବ)

ଅବବେଚନା—ସଂ. ବ. (ଅ + ବବେଚନା)—ଅବବେକ (ଦେଖ)

Abibechanā Abibeka (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଃ	ଦ୍ଦ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଘ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଞ	ନ୍ଦ

ଅବଭକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ବ + ଭଜ୍ ଧାତୁ = ଭାଗିବା + କର୍ମ. ତ)—
Abibhakta ୧ । ଅଖଣ୍ଡିତ; ଯାହାକୁ ବିଭାଗ କରାଯାଇ ନାହିଁ—
1. Undivided.
୨ । ଅପୃଥକ୍‌କୃତ—2. Not separated.
୩ । ବଣ୍ଟାଘରା ହୋଇ ନ ଥିବା—3. Not partitioned.
୪ । ଇଜମାଲି; ଯାହାକୁ ଏକାଧିକ ମାଲିକ ଏକତ୍ର ଭୋଗ କରନ୍ତି—4. Joint.
୫ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଯେଉଁ ଅଂଶୀଦାରମାନେ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବାଣ୍ଟି ନେଇ ନାହାନ୍ତି; ଯେଉଁମାନେ ଉମ୍ବା ହୋଇ ନାହାନ୍ତି—
5. Not separated (cosharers).
୬ । ଏକାନ୍ନବାସରେ ରହିଥିବା—6 Living in the same mess or board

ଅବଭକ୍ତ ହିନ୍ଦୁପରିବାର—ଦେ.ବ.—ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁପରିବାରରେ ଅଂଶୀଦାର ମାନେ ଏକାନ୍ନବାସରେ ଥାଇ ଇଜମାଲି ପରିବାରସ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଏକତ୍ର ଭୋଗ କରନ୍ତି—A joint Hindu-family.

[ଦ୍ର—ମିତାକ୍ଷରା ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ବିଭକ୍ତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପିତା ଓ ପୁତ୍ରର ସମାନ ଅଧିକାର । ଏକାଧିକ ଭାଇ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଭାଇ ଅପୁତ୍ରକ ହୋଇ ମଲେ ଅନ୍ୟ ଭାଇମାନେ ତାହାର ହିସ୍ସାକୁ 'ସରଭାଇଭର୍' ସୂତ୍ରରେ ଦଖଲ କରନ୍ତି ।]

ଅବଭାଇ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବବାହିତ)—
Abibhāi ଅବବାହିତ (ଦେଖ)
Abibāhita (See)

ଅବଭାଗ—ସଂ. ବି. (ଅ + ବିଭାଗ)—ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା; ଇଜମାଲି ଅବସ୍ଥା—Union; undivided state

ଅବଭାଜ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ବିଭାଜ୍ୟ)—
Abibhājya ୧ । ଯାହାକୁ ବିଭାଗ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
(ଅବଭାଜ୍ୟତା—ତ୍ୱ) 1. Indivisible.
୨ । ଯାହାକୁ ବିଭାଗ ବା ବଣ୍ଟାଘରା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—
2. Not proper to be divided.

[ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ରଅନୁସାରେ ବଣ୍ଟାଘରା ବେଳ ପଡ଼ିବା ଦାସ, ଦାସୀ, ଗୋରୁ, ଘୋଡ଼ାଆଦି ଜୀବ, ଠାକୁର ଓ ଦେବୋତ୍ତର ସମ୍ପତ୍ତି 'ଅବଭାଜ୍ୟ' ଓ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ବଣ୍ଟାଘରା ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଏମାନ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ବସ୍ତୁର ମୂଲ୍ୟାବଧାରଣ ହିସାବରେ ଅଂଶୀଦାରମାନେ ତହିଁର ସନ୍ତୁଳନ ସ୍ୱରୂପ ଇଜମାଲି ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ସେହି ମୂଲ୍ୟାବଧାରିତ ଧନ ପାଆନ୍ତି ।]

୩ । (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱରଣ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
3. (Mathematics) (number) Which is not divisible by any other number; prime.

ଅବଭୁକ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (କଚରା ସଂସ୍କୃତ; ସଂ. ଅବଭକ୍ତର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Abibhukta ୧ । ଅବଭକ୍ତ—1. Undivided.
୨ । ବଣ୍ଟାଘରା ହୋଇ ନ ଥିବା—2. Unpartitioned.
୩ । ଇଜମାଲି—3. Joint.

ଅବମୁକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ବିମୁକ୍ତ)—
Abimukta ୧ । ଯାହା ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ—
1. Not released.
୨ । ଅପରିତ୍ୟକ୍ତ—2. Not forsaken.
୩ । ବଦ୍ଧ—3. Confined.
ସଂ. ବି—୧ । (ଜାବାଲ ଉପନିଷଦ ମତରେ ଏହା ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ-ସ୍ଥାନ ଥିବାରୁ).—ଆନମ୍ବୁଦୁର୍ଗ; କାନମ୍ବୁଣ୍ଡା—
1. The temples; (space between the end of the eye and the ear.)
୨ । (ଯେଉଁ ତୀର୍ଥକୁ ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଦରଗୌଣ୍ଡ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ)—ବାରାଣସୀ; କାଶୀ—
A name of Benares.

ଅବମୁକ୍ତେଶ୍ୱର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବମୁକ୍ତ + ଈଶ୍ୱର)—
Abimukteswara କାଶୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ନାମକ ଶିବଲିଙ୍ଗ—
Name of the phallic emblem of Siba at Benares.

ଅବମୃଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ = ନ + ବିମୃଷ୍ୟ = ବି + ମୃଷ ଧାତୁ + ଣ୍ୟତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଯ = ସମ୍ୟକ୍ ବିଚାର କରି; ଅବିମୃଷ୍ୟ = ସମ୍ୟକ୍ ବିଚାର ନ କରି ସଂ. ରେ ବିମୃଷ୍ୟର ଅର୍ଥ ବିବେଚ୍ୟ)—
Abimrushya ୧ । ଅବିବେଚକ—1. Inconsiderate.
୨ । ନିଃସନ୍ଦେହ—2. Free from doubt

ଅବମୃଷ୍ୟକାରିତା—ସଂ. ବି. (ଅବିମୃଷ୍ୟକାରିନ୍ + ତ୍ୱ. ତା)—
Abimrushyakāritā ୧ । ଅବିବେକତା; ଅଚାଡ଼ୁପଣ—
1. Rashness; indiscretion.
୨ । ଅବିବେଚକତା—2. Lack of discrimination.

ଅବମୃଷ୍ୟକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବିମୃଷ୍ୟ = ସମ୍ୟକ୍ ବିବେଚନା ନ କରି + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଘଞ୍.୧ମା.୧ବ)—
Abimrushyakāri (ଅବିମୃଷ୍ୟକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅବିମୃଷ୍ୟକାରିତା—ବି) ୧ । ଯେ ଆଗ ପଛ ନ ବିଚାରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—1. Indiscrete; thoughtless.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଚିହ୍ନାଦୀରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—2. Rash.

୩ । ଅଦୂରଦର୍ଶୀ—3. Short-sighted.

୪ । ଅବିବେଚକ—4. Indiscriminate

ଅବିମୃଷ୍ୟବାଦୀ Abimṛushyabādī — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବିମୃଷ୍ୟ=ସମ୍ୟକ୍ ବିବେଚନା ନ କରି +ବଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍.୧ମା,୧ବ)— (ଅବିମୃଷ୍ୟବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଆଗ ପଛ ନ ବିଚାରି କଥା କହେ— (ଅବିମୃଷ୍ୟବାଦିତା—ବି) Indiscrete in utterance

ଅବିମୃଷ୍ୟଭାଷୀ Abimṛushyabhāshī — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅବିମୃଷ୍ୟ=ସମ୍ୟକ୍ ବିବେଚନା ନ କରି+ଭାଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍.୧ମା.୧ବ) (ଅବିମୃଷ୍ୟଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଆଗ ପଛ ନ ବିଚାରି କଥା କହେ— (ଅବିମୃଷ୍ୟଭାଷିତା—ବି) Indiscrete in utterance.

ଅବିୟୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅ+ବିୟୋଗ)—

Abiyoga ୧ । ବିୟୋଗ ବା ବିଚ୍ଛେଦର ଅଭାବ— 1. Want of Separation.

୨ । ମେଳାପ; ମେଳ—2. Concord.

୩ । ସଂଯୋଗ—3. Union.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିୟୋଗଶୂନ୍ୟ— 1. Having no separation.

୨ । ସଂଯୁକ୍ତ; ସଂମିଳିତ—2. Joined together.

୩ । ଏକୀଭୂତ—3. United.

ଅବିୟୋଗବ୍ରତ Abiyogabrata — ସଂ. ବି — କଲ୍ଗିପୁର୍ଣ୍ଣମୀରୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଆଚରିତ ସୌଭାଗ୍ୟପ୍ରଦ ବ୍ରତବିଶେଷ-(ଏହା ମାର୍ଗଶିର ଶୁକ୍ଳ ତୃତୀୟା ଦିନ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ବ୍ରତଧାରିଣୀ ସ୍ନାନ କରି ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଗଈରେ କେବଳ ଦୁଧ ପିଇ ରହନ୍ତି)—A religious vow observed by females

ଅବିର Abira — ଦେ. ବି. (ଆ. ଅବୀର, ଜମ୍ବା ସଂ. ଅଭ୍ର; ଏଥିରେ ଅଭ୍ର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶିଥିବାରୁ; ଆଧୁନିକ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଅଗୀର ଶବ୍ଦର ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ।)— ଅବୀର

ଫଗୁ; ଆବିରୁଝ ଓ ସିଙ୍ଗଡ଼ା ଆଦର ଚୂନାକୁ ରଙ୍ଗ କରି ଦୋଳି ଉତ୍ସବରେ ଆମୋଦାର୍ଥ ଲୋକେ ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିବା ନାଲି ଚୂନା--A kind of red powder which people throw over each other during the Holi festival.

ବର ରଙ୍ଗ ଅବରେ ଦିଅନା ଜର ମାରେ ବଲାସ ଲସ୍ୟ ଧର ।

ରଙ୍ଗ. ଦୈତେସ୍ପତେଜାସ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଉତ୍ ଉତ୍ ଦଶିବ ବୋଲ ଏଥିରେ ଅଭ୍ର ଚୂନା ସଦ୍ଧ ମିଶାଯାଏ ଓ କେହି କେହି କେବଳ ଅଭ୍ର ଚୂନାକୁ ଥଲା ଅବିର ରୂପେ ଓ ନେଳ, ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ ମିଶା ଚୂନାକୁ ନେଳ ଓ ହଳଦିଆ ଅବିର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଅବିର ବସନ୍ତରୋଗର ପ୍ରତିଷେଧକ ବୋଲି କଥିତ । ନାଲି ଅବିର ସାଧାରଣତଃ ଫଟ୍ଟା ଓ ଗାଢ଼ା ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ହୁଏ ।]

ଅବିରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ବିରକ୍ତ)—

Abirakta ୧ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା— 1. Not displeased.

(ଅବିରକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବିରକ୍ତି—ବି) ୨ । ବିରକ୍ତିଶୂନ୍ୟ—2. Free from displeasure.

୩ । ଯେ ଉଦାସୀନ ବା ସଂସାରବିଷୟୀ ନୁହେଁ— 3. One who has not relinquished worldly affairs.

୪ । ଅନୁରକ୍ତ; ଆସକ୍ତ—4. Attached to; fond of.

ଅବିରତ—ସଂ. ବିଣ (ନଞ ତତ୍ ବା ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବିରତ; ଜମ୍ବା ନାହିଁ Abirata ବିରତ ଯାହାର)—୧ । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ; ଯାହା ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ—1. Unceasing; incessant; constant

୨ । ଧାରାବାହିକ; ଲଗାଲଗି; ଲାଗ୍ ଲାଗ୍— 2. Continuous.

୩ । ଅବାଧ—3. Uninterrupted.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ନିରନ୍ତର; ସର୍ବଦା; ସତତ— 1. Constantly; always.

୨ । ବିଚ୍ଛେଦରହିତରୂପେ; ଲାଗେ ଲାଗେ— 2. Uninterruptedly continuously.

ସଂ. ବି—ବିଚ୍ଛେଦର ଅଭାବ; ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟ (ଛନ୍ଦ. ଶବ୍ଦସାଗର)— Continuity.

ଅବିରତ—ସଂ. ବି (ଅ+ବିରତ)—୧ । ଅନବଚ୍ଛିତ୍ତି; ବିଚ୍ଛେଦର ଅଭାବ— Abirati Absence of intermission.

୨ । ବିଷୟାସକ୍ତି—2. Attachment to worldly affairs.

ସଂ. ବିଣ—ଅବିରତ (ଦେଖ) Abirata (See)

ଅବିରତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ଅବିରତ)—୧ । ସତତ; ସର୍ବଦା= Abirate 1. Always.

୨ । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ—2. Incessantly.

ବଜାରତ କରୁ ସ୍ଥାନ ଅବିରତେ ଚମକ ଉଠଇ ଶତବର ।

ରଙ୍ଗ. ଦୈତେସ୍ପତେଜାସ ।

ଅବିରଳ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବିରଳ)—୧ । ଘନ; ନିବିଡ଼—1. Dense. Abirala ୨ । ଦୃଢ଼—2 Firm.

(ଅବିରଳା—ବି) ୩ । ଧାରାବାହିକ—3. Continuous.

୪ । ନିରନ୍ତର—4. Incessant.

(ଯଥା—ଅବିରଳ ଅଶ୍ରୁଧାର ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଓ	ଋ	ଌ,ୡ	ଽ	ଏ	ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଅ	ଉଅ	ଊ
୨	ଐ	ଔ	ୠ	ଲୃ	ଯ୍ଵ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ୱ	ଃ

* । ଯାହା ବରଳ ବା ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ନୁହେ—
5. Not scarce; abounding.

ଅବଗ୍ରମ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବଗ୍ରମ)—ଅବରତ (ଦେଖ)
Abirāma — Abirata (See)
(ଅବଗ୍ରମ—ବଘଗ୍ରତ)

ଅବଗ୍ରମଜ୍ୱର—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଅବଗ୍ରମ + ଜ୍ୱର)—ଯେଉଁ ଜ୍ୱରରେ ରୋଗୀର ଦେହରୁ ତାପ ଆଦୌ ଓହ୍ଲାଏ ନାହିଁ—Fever in which the patient's high temperature does not come down
Abirāmajwara

ଅବରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ବରୁଦ୍ଧ)—୧ । ଯାହା ପ୍ରତିକୂଳ ନୁହେ—
Abiruddha 1. Unopposed.
ଅବରୁଦ୍ଧତା } ବ ୨ । ଅନୁକୂଳ—2. Favourable; propitious
ଅବରୋଧ }
୩ । ଅନୁଯାୟୀ—Conformable to.
୪ । ଯେ ବରୋଧୀ ନୁହେ—4. Not opposing.
୫ । ନିର୍ଦୋଷ—5. Faultless.
୬ । ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—6. Relevant.
୭ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ; ସୁସଙ୍ଗତ—7. Just; reasonable.
୮ । ଅନବାରତ; ଅପ୍ରତିହତ; ଅବାଧ—
8. Unobstructed

ଅବରୋଧ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବରୋଧ)—୧ । ବରୋଧ ବା ବବାଦର ଅଭାବ—1. Absence of dispute or discord.
Abirodha
୨ । ମେଳ; ସଖ୍ୟ—2. Amity, friendship.
୩ । ସମ୍ମତି—3. Agreement.
୪ । ବାଧାର ଅଭାବ—4. Absence of obstruction.
୫ । ସମନ୍ୱୟ—5. Aggregation.
୬ । ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—6. Connection.
୭ । ସାଧର୍ମ୍ୟ; ସମାନତା—7. Equality; similarity.
ଫ. ବଣ—ବରୋଧରହିତ—Free from opposition.
ଫ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ନିର୍ବିବାଦରେ—1. Undisputedly.
୨ । ବନା ବାଧାରେ—2. Unopposed.

ଅବରୋଧରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ଫ. ଅବରୋଧ)—
Abirodhare ୧ । ନିର୍ବିବାଦରେ—1. Undisputedly.
୨ । ଅବାଧରେ—2 Without hindrance.
୩ । କେହି ବାଧା ଦେବାକୁ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ—
3. Unopposed.

ଅବରୋଧିଅ—ଗ୍ରା. କରିଅ ଧାତୁ; ବଣ. (ସଂ. ଅ + ବରୋଧିନ୍)—
Abirodhia ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତି ବା ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବବାଦ ଉଠି ନାହିଁ—Not in dispute; undisputed.

ଅବରୋଧୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + ବରୋଧୀ)—
Abirodhī ୧ । ଯେ ବରୋଧୀ ନୁହେ—1. Not opposed.
(ଅବରୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନୁକୂଳ—2. Favourable
(ଅବରୋଧିତା—ବ) ୩ । ଯେ ବାଧା ଦବ ନାହିଁ—
3. Not obstructing or opposing.
୪ । ଯାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବବାଦ ନାହିଁ—
4. With whom one has no dispute.
* । ଯେ ବରୋଧ ବା ବବାଦ କରେ ନାହିଁ—
5. Not disputing.
୬ । ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ; ନମ୍ରତ୍ୱ—6. Calm; quiet.
୭ । ସୁସଙ୍ଗତ—7. Reasonable.
୮ । ଅବରୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)—8. Abiruddha (See)
ଗ୍ରା. କରିଅଆଉଣା. ବଣ—ଅବରୋଧିଅ (ଦେଖ)
Abirodhia (See)

ଅବରୋଧୀୟ—ସଂ. ବଣ—ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ ବରୋଧ ବା ବବାଦ ନାହିଁ—
Abirodhīya Undisputed.

ଅବଳ—ଗ୍ରା. ବ—ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ; ମନ୍ଦ—Evil; woe.
Abila ଗ୍ରା. ବଣ—ଅମଙ୍ଗଳ; ମନ୍ଦ—Evil.
ଅମଙ୍ଗଳ
ବୁରା

ଅବଳ ପାଞ୍ଚିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛା କରିବା—
Abila pānchibā To wish evil to another.
ଅମଙ୍ଗଳଭାବା

ଅବଳମ୍ବ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବଳମ୍ବ)—ଦ୍ରୁତ—Swiftnees.
Abilamba ସଂ. ବଣ—ବଳମ୍ବମାନ; ଦ୍ରୁତ—Swift.

ଅବଳମ୍ବନ—ସ. ବ (ଅ + ବଳମ୍ବନ)—୧ । ତ୍ୱରା କରିବା—
Abilambana 1. Swiftness.

ଅବଳମ୍ବିତ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ବଳମ୍ବିତ)—
Abilambita ଶୀଘ୍ର; ଦ୍ରୁତ; ସତ୍ୱର—
Swift; without delay.

ଅବଳମ୍ବେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ (ସଂ. ଅବଳମ୍ବ)—
Abilambe ୧ । ଅନତିବଳମ୍ବେ; ଦ୍ରୁତ; ବଳମ୍ବ ନ କରି—
ଅବିଳମ୍ବେ 1 Without delay; sharp; swiftly.
ଫାରସ ୨ । ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍—2. At once.

ଅବଳା—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅବଳା)—୧ । ବାଲ୍ୟତ ବଧବା; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ଘରକୁ ପହଲ ଯାଇ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ବଧବା ହୋଇଥାଏ; ଅଳ୍ପବୟସୀ ବଧବା—
Abilā 1. A child-widow.

ଅବଶଙ୍କ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଅଶଙ୍କା)—
Abisanka ୧ । ନିଃଶଙ୍କ—Intrepid; fearless.
(ଅବଶଙ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୃଚ୍ଛତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅବଶଙ୍କା—ସଂ. ବଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବଶଙ୍କ + ଆ)—
Abiśaṅkā ଅବଶଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Abiśaṅka.

ଅବଶଙ୍କ, ଅବଶଙ୍କିତ } ବଶ. ସଂ. ବ (ଅ + ବଶଙ୍କା)—
୧ । ଶଙ୍କା ବା ଭୟର ଅଭାବ—
1. Want of fear.
୨ । ଦୁର୍ଭାବନାର ଅଭାବ—
2. Absence of anxiety.
୩ । ବଶ୍ୱାସ—3. Confidence.
୪ । ସନ୍ଦେହର ଅଭାବ—
4. Absence of suspicion.

ଅବଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବଶ. ପୁଂ. (ଅ+ବଶଙ୍କିତ—)
Abiśaṅkita ୧ । ଯାହା ମନରେ ଶଙ୍କା ନାହିଁ;ଅଭୀତ; ନିର୍ଭୟ--
(ଅବଶଙ୍କିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Intrepid; fearless; not afraid or alarmed.
୨ । ଦୁର୍ଭାବନାରହିତ—
2. Free from anxiety.
୩ । ସନ୍ଦେହଶୂନ୍ୟ—
3. Free from suspicion.
୪ । ବଶ୍ୱାସକାରୀ—4. Confident; relying.

ଅବଶନ୍ଦି—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅଭିସନ୍ଧି) —
Abiśandi ଅଭିସନ୍ଧି (ଦେଖ)—
Abhisandhi (See)

ଅବଶାପ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଭିଶାପ)—
Abiśāpya ଅଭିଶାପ—Curse.

ଅବଶୁଆସ—ଗ୍ରା.ବ. (ସଂ. ଅବଶ୍ୱାସ)—
Abisuāsa ଅବଶ୍ୱା (ଦେଖ)
Abiswāsa (See)

ଅବଶୁଆସୀ—ଗ୍ରା. ବଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବଶ୍ୱାସୀ) —
Abisuāsi ଅବଶ୍ୱାସୀ (ଦେଖ)
Abiswāsi (See)

ଅବଶୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଶ. (ଅ+ବଶୁଦ୍ଧ)—
Abisuddha ୧ । ଯାହା ବଶୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ; ଯାହା ଖାଣ୍ଟି ବା ନଇଲା ନୁହେଁ—
ଅବଶୁଦ୍ଧା, ଅବଶୁଦ୍ଧ } ବି. 1. Impure
୨ । ମିଶ୍ରିତ—2. Adulterated.
୩ । ଦୋଷଦୂଷିତ—3. Faulty.
୪ । ଅଶୁଦ୍ଧ; ଅପବିତ୍ର—4. Unclean.
୫ । ଭ୍ରାନ୍ତିଯୁକ୍ତ—Full of error; erroneous.
୬ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—6. Not approved by law.
୭ । ଅଚଳବଚଳ—7. Not conformable to usage.

ଅବଶେଷ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବିଶେଷ) -୧ । ଅଭେଦ; ଭେଦରହିତ—
Abiśesha 1. Want of distinction.
୨ । ବଶିଷ୍ଟତାର ଅଭାବ—
2. Absence of individuality.
ସଂ. ବଶ—୧ । ଅଭିନ୍ନ; ସମାନ—
1. Similar; without any difference.
୨ । ନିର୍ବିଶେଷ—2. Same.

ଅବଶ୍ୱସ୍ତ—ସଂ. ବଶ. (ଅ + ବିଶ୍ୱସ୍ତ)—
Abiswasta ୧ । ଯାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଯାଇ ନାହିଁ—
1. Not trusted.
୨ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—2. Faithless.

ଅବଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବିଶ୍ୱାସ)—ବିଶ୍ୱାସ ବା ଆସ୍ଥାର ଅଭାବ;
Abiswāsa ଅପ୍ରତ୍ୟୟ—Want of trust or confidence.

ଅବଶ୍ୱାସିଆ—ଗ୍ରା. ବଶ. (ସଂ. ଅବିଶ୍ୱାସୀ)—ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—
Abiswāsiā Faithless.
ଅବିଶ୍ୱାସୀ
ଅବିଶ୍ୱାସୀ

ଅବଶ୍ୱାସୀ—ସଂ. ବଶ. ପୁଂ (ଅ + ବିଶ୍ୱାସିନ୍; ୧ମା. ୧ବ;)—
Abiswāsi ୧ । ଯାହାର କାହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବା ଆସ୍ଥା ନାହିଁ—
(ଅବିଶ୍ୱାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unbelieving,
୨ । ସନ୍ଦେହଯୁକ୍ତ—2. Sceptical.
୩ । ଯାହାକୁ କେହ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ—
3. Untrustworthy
୪ । ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—4. Faithless.

ଅବଶ୍ରାନ୍ତ—ସ. ବଶ. (ଅ + ବିଶ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ଶ୍ରାନ୍ତିରହିତ; କ୍ଲାନ୍ତିରହିତ;
Abiśrānta ଅକ୍ଲାନ୍ତ—1. Fireless; unwearied.
୨ । ଅନବରତ—2. Constant.
୩ । ଅବିରମ; ଅବିରତ; ଅନବରତ—3. Incessant.
୪ । କାର୍ଯ୍ୟରତ—4. Unceasing

ଅବଶ୍ରାମ—ସ.ବ. (ଅ+ବିଶ୍ରାମ)—୧ । ବିଶ୍ରାମର ଅଭାବ; ବିଶ୍ରାମରହିତ—
Abiśrāma 1. Want of rest.
୨ । ଅବିରମ—2. Absence of stoppage.
ସ. ବଶ—୧ । ବିଶ୍ରାମରହିତ—1 Restless; having no rest.
୨ । ଅବିରତ—2. Incessant; unceasing.
କ୍ରି. ବି ବଶ—ବିଶ୍ରାମରହିତ ଭାବରେ—
Unceasingly.
(ଯଥା—ସେ ଅବିଶ୍ରାମ କାମ କରୁଅଛନ୍ତି ।)

ଅବଷ—ସଂ.ବ (ଅ+ବଷ)—୧ । ଭୁଲିତ ବିଷ— 1. Bad poison
Abisha ୨ । ସତ୍ୱସାମାନ୍ୟ ବିଷ—2 Slight poison.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଂ	ଉଅ	ଭ
୨	ଐ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଝ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୩ । ବିଷର ପ୍ରତିକାରକ ବା ପ୍ରତିଷେଧକ ବସ୍ତୁ—
3. Antidote.

ସଂ. ବ୍ରୀ—୧ । ନିର୍ବିଷ; ବିଷଘ୍ନ—1. Not-poisonous.

୨ । ବିଷର ପ୍ରତିଷେଧକ—2. Antivenomous. (Apte)

ଅବିଷଯୁ—ସଂ. ବ. (ଅ+ବିଷଯୁ)—୧ । ଅସ୍ତିତ୍ୱ—
Abishaya 1. Non-existence.

୨ । ଯାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ବିଷଯୁ ନୁହେଁ—
2. (a thing or matter) Which is not perceptible by the senses.

୩ । ଅନୁପସ୍ଥିତି—3. Absence.

୪ । ଅଦର୍ଶନ—4. Non-appearance.

ସଂ. ବିଶ—ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଗତ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—
1. Not cognisable by the senses; imperceptible by the senses

୨ । ଅଜ୍ଞାତ—2. Unknown; unperceived.

୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜ୍ଞାନରହିତ—3. Having no sense-perception.

୪ । ଅଚେତ; ବେହୋସ୍—4. Insensible (Apte)

୫ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—5. Irrelevant; not included in the subject of discussion.

ଅବିଷଯୀଭୂତ—ସଂ. ବିଶ (ଅ+ବିଷଯୁ+ଅଭୂତ ଇଭାବେ.ଭୂ+ଭୂତ)—
Abisayībhūta ଯାହା ପୂର୍ବେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଗୋଚର ଥିଲା ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଗୋଚର ହୋଇଅଛି—That which was formerly perceptible but has now become imperceptible.

ଅବିଷା—ସଂ. ବି (ଅବିଷ+ଆ)—୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth.
Abishā ୨ । ସ୍ୱର୍ଗ—2. Heaven.

୩ । ନିର୍ବିଷାତୃଣ—3. A kind of non-poisonous grass.

୪ । ନଦୀ—4. River (Apte)

ଅବିଷି—ସଂ. ବି (ଅବିଷ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ)—ଅବିଷା (ଦେଖ)
Abishī Abishā (See)

ଅବିସନ୍ଧି—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅଭିସନ୍ଧି)—ଅଭିସନ୍ଧି (ଦେଖ)
Abisandhi Abhisandhi (See)

ଅବିସମ୍ପାତ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅଭିସମ୍ପାତ)—ଅଭିଶାପ—Curse.
Abisampāta

ଅବିସମ୍ବାଦ—ସଂ. ବି (ଅ+ବିସମ୍ବାଦ)—୧ । ଅବରୋଧ; ବିରୋଧର ଅଭାବ—1. Absence of disagreement or opposition.
Abisambāda

୨ । ମିଳନ—2. Union; agreement; tallying.

୩ । ସମତା—3. Similarity.

ଅବିସମ୍ବାଦୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅ+ବିସମ୍ବାଦନ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abisambādī ନିର୍ବିରୋଧ; ଅବରୋଧୀ—
(ଅବିସମ୍ବାଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not opposing.

୨ । ମେଳ ଦେଉଥିବା—2. Agreeing; tallying.

ଅବିସମ୍ବାଦେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଶ—ଅବାଧରେ; ନିର୍ବିରୋଧରେ—
Abisambāde Unopposed; without hindrance.
ଅବିସମ୍ବାଦେ
ବେରୋକ

ଅବିହର୍ଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ—ଅବିହୁର୍ଡ଼ା (ଦେଖ)
Abihardā Abihurdā (See)

ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ଅବିବାହିତ—Unmarried.

ଅବିହାର୍ଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ (ସଂ. ଅବିବାହିତ)—ଅବିବାହିତ—
Abihārdā Unmarried.
(ଅବିହାର୍ଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅବିଭାତି; ଆଇବୁଢ଼ୀ
ଅନବରାହା

ଅବିହାର୍ଡ଼ୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବିବାହିତା (କନ୍ୟା)
Abihārdī Unmarried (girl)
ଆଇବୁଢ଼ୀ
ଅନବରାହୀ

ଅବିହାରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. ପୁଂ—ଅବିବାହିତ—
Abihārā Unmarried.
(ଅବିହାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବିହିତ—ସଂ. ବିଶ (ଅ+ବିହିତ)—୧ । ଅନୁଚିତ—1. Improper.
Abihita ୨ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀଯ—2. Not approved by the precepts of religious books.
(ଅବିଧାନ—ବି)

୩ । ବିଧିବହିର୍ଭୂତ; ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ—3. Against rule.

୪ । ଅସଙ୍ଗତ—4. Inconsistent.

୫ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—5. Irrelevant.

୬ । ନିଷିଦ୍ଧ—6. Prohibited.

୭ । ପ୍ରଥାର ବିରୁଦ୍ଧ—7. Against custom.

୮ । ଅସମ୍ପାଦିତ—8. Not accomplished.

୯ । ଅକୃତ—9. Undone.

୧୦ । ବେଆଇନ୍—10. Illegal.

ଅବିହୁର୍ଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ—ବିହୁର୍ଡ଼ା ବା ବେଉଷଣ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଧାନ ବଆର)—
Abihurdā Unpuddled (paddy-field).

ଅବୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବ ଧାତୁ=ଗୋପନ କରିବା; ରକ୍ଷାକରିବା+ଇ; ଯେ ଲଜ୍ଜା ଯୋଗୁଁ ଆପଣାକୁ ଲୋକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୁଚାଏ ।)
Abī ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀ—
A woman in her menses (Apte).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ପୂର୍ବରେ ପୂର୍ବତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ଭିଧାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବସୁତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ ।

ଅବୀଚ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୀଚ)—ଉରଙ୍ଗାଳନ—
Abīchi Waveless.

ସଂ. ବି—ନରକବିଶେଷ (ଏ ନରକରେ ଯମଦୂତମାନେ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ଲୋକକୁ ପକାନ୍ତି)—
Name of a hell.

ଅବୀଜ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୀଜ)—ଅବୀଜକ (ଦେଖ)
Abīja Abījaka (See)

ସଂ. ବି—୧ । ନଇଁଷ୍ଟ ମଞ୍ଜି; ଯେଉଁ ମଞ୍ଜିରୁ ଗଜା ହୁଏ ନାହିଁ—
1. Bad seed.

୨ । ବୀଜର ଅଭାବ—2. Want of seed.

୩ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ରଘୁଦମନ—
3. Controlling the passions; self-restraint (Apte).

ଅବୀଜକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୀଜ + କ)—
Abījaka ୧ । ଯାହାର ମଞ୍ଜି ନାହିଁ—1. Seedless.

୨ । ଅଣପୁରୁଷା; ସହବାସ ଶକ୍ତି ରହିତ (ପୁରୁଷ)—
2. Impotent (person)

୩ । ମୂଳକାରଣଶୂନ୍ୟ—3. Having no prime cause.

ଅବୀଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବୀଜ + ଆ)—ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତା—
Abījā The vine (Apte)

ଦେ. ବିଣ—ଅବଜା (ଦେଖ)
Abijā (See)

ଅବୀତ—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟାସ୍ତଦର୍ଶନ)—ଅନୁମାନବିଶେଷ—
Abīta (Logic) A variety of inference.

ଅବୀର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୀର)—ବୀରଶୂନ୍ୟ—
Abīra Devoid of warriors or valiant men.

(ଅବୀରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଯଥା—ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତବର୍ଷ ଅବୀର ହେଲା ।)

୨ । ସନ୍ତାନଶୂନ୍ୟ—2. Issueless.

୩ । ଅନାଥ—3. Having no master or protector.

୪ । ଅରକ୍ଷିତ; ନିଃସହାୟ—4. Helpless.

୫ । (ନଞ୍ ତତ୍) ଅମନୁଷ୍ୟ—5. Unmanly.

୬ । ଭୀରୁ—6. Cowardly.

୭ । ନିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ; ଦୁର୍ବଳ—7. Powerless; weak.

ବଙ୍ଗୀୟ ଲେଖକେ ଉକ୍ତ ଅବୀର କରଣ । ଉକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅବୀରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବୀର + ଆ; କମ୍ବା ଅ + ବୀର୍ ପଦ ପୁତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ନାସ୍ତି=ବୀର୍; ଯେ ବୀର୍ ନୁହେ)—ଅବୀରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
(ବୀର୍—ବହୁବ୍ରୀହି) Feminine of Abīra.

ଦସ୍ୟାକ୍ଷମା ଦୁଷ୍ଟ ଏବେ ହେଲେଣ ଅବୀରା । ଉଦାହରଣ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଯାହାର ପତ୍ର ବା ପୁତ୍ରରୂପ ବୀର ନାହିଁ)—
ଅଜାତପୁତ୍ରା ବିଧବା—A childless widow.

ଅବୀର୍ ମା ବସୁଷ୍ଟବ୍; ଅବୀର ସନ୍ତତ
ଦୋଲେଣ୍ଟକ ଏତେ ଅଜେ ବୀରତ୍ୱନ ପ୍ରକା । ଉଦାହରଣ. ମହାଯାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—ଅବୀର୍ ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ନ ଖାଇବା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ ।
ରାମଶଙ୍କର ମନୁ ୪।୨୧୪ ।]

ଅବୀରୋଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବୀରୋଚିତ)—ବୀରର ଅଯୋଗ୍ୟ ବ
Abīrochita ଅକରଣୀୟ (କର୍ମ); ଯେଉଁ କର୍ମ କରିବା ବୀର ପକ୍ଷରେ ଅଶୋଭନୀୟ—(act) Not worthy of or befitting a hero.

ଅବୁଆବ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅବ୍ୱାବ୍)—ଅବୁଆବ୍; ପ୍ରଜାଠାରୁ ଜମିଦାର ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଓ ଆଇନସଙ୍ଗତ କର ଅବଓୟାବ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅଧିକା ଓ ବେଆଇନ୍ କର ଆଦାୟ ଆବବାବ କରନ୍ତି—Illegal and additional realisations made by the jamidar over and above the rent fixed and recognised by the government

ଅବୁଝ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅବୁଦ୍ଧ; ପ୍ରା. ଅବୁଜ୍ଝ)—
Abujha ୧ । ଅବୋଧ; ନିର୍ବୋଧ—1. Foolish.

ଅବୁଝ ୨ । ଏକଚ୍ଛନ୍ଦିଆ; ଜିଦ୍‌ଖୋର୍—2. Obstinate.

ଅବୁଝ ୩ । ଅବୁଝାମଣା (ଦେଖ)

(ଅବୁଝୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 3. Abujhāmaṇā (See)

ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବୋଧ)—ଅବୋଧ—
Not capable of being understood incomprehensible

ଅବୁଝତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବୋଧତା)—୧ । ଅବୋଧତା—
Abujhaṭa 1. Incomprehensibility

୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ତଦନ୍ତଦ୍ୱାରା ବୁଝାଯାଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
2. The state of a matter not having been enquired into or investigated

୩ । ତଦନ୍ତର ଅଭାବ—
3. Want of investigation.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବୋଧ)—ଅବୋଧ—
Incomprehensible.

ଅବୁଝା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଅବୁଦ୍ଧ; ପ୍ରା. ଅବୁଜ୍ଝ)—
Abujhā ୧ । ଅବୁଝ (ଦେଖ)—
ଅବୁଝ 1. Abujha (See)

ଅବୁଝ ୨ । ଅବୁଝାମଣା (ଦେଖ)

(ଅବୁଝୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Abujhāmaṇā (See)

ଅବୁଝା ରଜା ଭଳି ଯଥା ପଣ୍ଡିତେ । ଉଦାହରଣ—ଭୁଲିବାରୁବଦ ।

ଅବୁଝାଣ—ଦେ. ବି—୧ । ଅବୁଝାମଣା (ଦେଖ)
Abujhāṇa Abujhāmaṇā (See)

ଦେହ ଦେହେ ଅବୁଝାଣ, ତା ଭିତି ସିନ ଏ ପ୍ରାଣ । ବଦନଭଙ୍ଗ. ପଞ୍ଚାଙ୍କ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍	ଉଥ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	●	ନ୍ତ

ଅବୁଝାବଣା—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅବୁଝାମଣା (ଦେଖ)
Abujhābaṇā Abujhāmaṇā (See)

ଅବୁଝାମଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଓ. ବୁଝାମଣା)—
Abujhāmaṇā ୧ । ଅବଗୁର; ଅନ୍ୟାସ୍ୱ ବଟୁର—
1. Injustice.
୨ । ଜବଡୋର୍—2. Obstinacy; obduracy.
୩ । ଭଲ ମନ୍ଦ ବବେଚନାର ଅଭାବ—
3. Absence of discrimination.
ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅବଗୁରକ—1. Unjust.
ଅବୁଝା ୨ । ଅବବେଚକ—2. Indiscriminate; inconsiderate.
ଅନସମଝ
୩ । ଜବଡୋର୍—3. Obstinate.
୪ । ଯେ ଯୁକ୍ତି ଶୁଣେ ନାହିଁ—4. Not listening to reason or argument.
୫ । ଅଯୌକ୍ତିକ (ବଷୟ)—5. Unreasonable.
୬ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ବା ସ୍ଥାନ ବା ଦେଶରେ ଅବଗୁର ହୁଏ—
6. (a place) Where there is no justice.

ଅବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଅ + ବୁଦ୍ଧି)—ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି; ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି—
Abuddhi Bad idea; evil thought.
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ନବୁଦ୍ଧିଆ; ନବୋଧ—
Foolish; stupid.

ଅବୁଦ୍ଧିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବୁଦ୍ଧି)—
Abuddhiā ୧ । ନବଂବୁଦ୍ଧିଆ; ନବୋଧ—
1. Foolish; stupid.
୨ । ଯାହାର ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ନୁହେଁ—
2. Not intelligent

ଅବୁଧ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବୁଧ)—
Abudha ୧ । ଅପଣ୍ଡିତ—1. Not learned.
୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ—2. Uneducated.
୩ । ଅଜ୍ଞ—3. Ignorant.
୪ । ନବୋଧ—4. Foolish.

ଅବୁଧି—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅବୁଦ୍ଧି)—ଅବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Abudhi Abuddhi (See)

ଅବୁଧିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅବୁଦ୍ଧି)—ଅବୁଦ୍ଧିଆ (ଦେଖ)
Abudhiā Abuddhiā (See)

ଅବୁରୁଜିଆ—ଗ୍ରା ବଣ. ପୁଂ—ଅବରଜିଆ (ଦେଖ)
Aburujiā Abarajiā (See)
(ଅବୁରୁଜିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବୁତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ବୃତ)—
Abruta ୧ । ଅନାଚ୍ଛାଦିତ—1. Uncovered.
୨ । ବାଧା ବଅଯ'ଇ ନଥିବା; ଅବାଧ—2. Unchecked.
୩ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—3. Uninvited.
୪ । ଅନବାଚିତ—4. Not selected.
୫ । ଅପରାଜିତ—5. Unsubdued.
ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ବୃତ୍ତ)—କୌଣସି ଗୀତ ଯେଉଁ ସ୍ୱର ବା ବୃତ୍ତରେ ବୋଲ୍ଯିବା ଉଚିତ ତାହା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ୱର—
A wrong strain for singing a song.

ଅବୃତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ବୃତ୍ତ)—
Abṛutta ୧ । ଅସ୍ତିତ୍ୱରହିତ—1. Not existent.
୨ । ଗତିରହିତ—2. Motionless.
୩ । ଘଟି ନ ଥିବା—3. Not happened (M. W.)
୪ । ଛନ୍ଦଯୁକ୍ତ ସ୍ୱର ବା ଛନ୍ଦ ବା ସଙ୍ଗୀତ (ପଦ୍ୟ)—
4. (poem) Without proper metre or rythm.
୫ । ଛନ୍ଦଯୁକ୍ତ ସ୍ୱରରେ ବୋଲ୍ଯାଉ ନ ଥିବା (ଗୀତ)—
5. (song) Not sung in its proper straiu.
୬ । ଅବସ୍ତୃତ—6. Not extensive.
୭ । (ବୈଦିକ) ମରି ନ ଥିବା; ଅବଶ୍ୟ ଜୀଇଁ ଥିବା—
7. Not dead; still living.

ଅବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅ + ବୃତ୍ତି)—
Abṛutti ୧ । ଅବସ୍ତୃତି—1. Non-extension.
୨ । ଜୀବିକାର ଅଭାବ—2. Absence of livelihood or occupation.
୩ । ବେକାର ଅବସ୍ଥା—3. Unemployment.
୪ । ନୀଚ ବୃତ୍ତି; ଅଧମ ବ୍ୟବସାୟ—
4. Mean or low occupation.
୫ । ଅସଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ—5. Inadequate support (M. W.)
ସଂ. ବଣ—୧ । ଜୀବିକାହୀନ (ବ୍ୟକ୍ତି); ବେକାର—
1. Having no occupation; unemployed
ଅବୃତ୍ତିଆ (ବ
ଅବୃତ୍ତିଆ (୨ । ଘଟି ନ ଥିବା—2. Not occuring (M. W.)

ଅବୃତ୍ତିଆ—ଦେ. ବଣ. (ଅ + ବୃତ୍ତି)—
Abṛuttiā ୧ । ଅବୃତ୍ତି; ଜୀବିକାହୀନ; ବେକାର—
1. Unemployed.
୨ । ଯେଉଁ ଛାତ୍ର ବୃତ୍ତି ପାଇ ନାହିଁ—2. (student) Who has not secured a scholarship.

ଅବୃତ୍ତିକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୃତ୍ତିକ)—
Abṛuttika ୧ । ଜୀବିକାହୀନ; ବେକାର—1. Having no occupation; unemployed.
୨ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଜୀବିକା ଜୁଟେ ନାହିଁ—
2. (country) Not yielding a livelihood (M W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଦର ଚଉଗଣ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅବୃଥାର୍ଥତା—ସଂ. ବ. (ଅ+ବୃଥା+ଅର୍ଥ+ତା)—

Abṛuthārthatā ୧ । ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ବିଷୟରେ ସଫଳତା; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲାଭରେ ସଫଳତା—

1. Successfulness in gaining one's object (M. W.)

୨ । ଅର୍ଥ ଠିକ୍ ଥିବା ଅବସ୍ଥା; ଯଥାର୍ଥତା—

2 Correctness of meaning (M. W.)

ଅବୃଦ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅର୍ବୁଦ)—ଅର୍ବୁଦ (ସଂଖ୍ୟା)—

Abṛuda One hundred million.

ଅବୃଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି—୧ । ବୁଢ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା—

Abṛuddha 1. Not grown old.

ଅବୃଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବର୍ଦ୍ଧିତ; ବଢ଼ି ନ ଥିବା—

2. Not increased; not grown.

ଅବୃଦ୍ଧିକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୃଦ୍ଧି + କ)—

Abṛuddhika ୧ । ଯେଉଁ ମୂଳଧନ ଉପରେ ସୁଧ ହିସାବ ହୁଏ ନାହିଁ—(capital) Not bearing any interest.

୨ । ଯାହାର ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ—

2. Having no increase or growth.

ସଂ. ବ—କରଜ ଲଗିଥିବା ଅସଲ ବା ମୂଳ (ଧନ)—

Capital or principal of an investment.

ଅବୃନ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୃନ୍ତ)—ଯେଉଁ ଫଳ ବା ପୁଷ୍ପର ଡେମ୍ପ ନ ଥାଏ—Sessile; (flower or fruit) having no stalk or peduncle.

ଅବୃନ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୃନ୍ତ + କ) ଅବୃନ୍ତ (ଦେଖ)

Abṛuntaka Abṛunta (See)

ଅବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ. (ଅ+ବୃଷ୍ଟି)—୧ । ବୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ—

Abṛushṭi 1. Want of rain.

୨ । ମରୁଡ଼ି—2. Drought.

୩ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ—3. Famine.

ସଂ. ବଣ—ଅବୃଷ୍ଟିକ (ଦେଖ)—Abṛushṭika (See)

ଅବୃଷ୍ଟିକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବୃଷ୍ଟି + କ)—

Abṛushṭika ୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ବା ଦେଶରେ ବର୍ଷା ହୁଏ ନାହିଁ—1. Rainless (country).

୨ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ବର୍ଷା ହୁଏ ନାହିଁ—

2. (time) When there is no rain.

୩ । ବର୍ଷାଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ (ଋତୁ)—

3. (season) Which is not the rainy season.

୪ । ଯେଉଁ ମେଘ ବର୍ଷା କରେ ନାହିଁ—

4. (cloud) Not giving rain.

ଅବେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅରେ; ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଅବଜ୍ଞାସୂଚକ ସଂବୋଧନ)—

Abe ଆବେ; ହାଁବେ—

ହାଁରେ Hallo ! (a term of disdainful address)

ଅବେ

ଅବେଇଛତ୍ର—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ରବେଇଛତ୍ର (ଦେଖ)

Abeichhatra Rabeichhatra (See)

ଅବେଇଜ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅବାଇଜ (ଦେଖ)

Abeija Abāija (See)

ଅବେଉର୍ଦ୍ଦା—ଦେ. ବଣ—ଅବହୁର୍ଦ୍ଦା (ଦେଖ)

Abeurdā Abihurdā (See)

ଅବେଉନ୍ତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅ+ଓ. ବେଉନ୍ତ)—

Abeunta ୧ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବେଉନ୍ତ ବା ବଣ୍ଟରତ ହୋଇ ନ ଥିବା (ପଦାର୍ଥ)—

1. (thing) Not distributed amongst many.

୨ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବଣ୍ଟା ହୋଇ ନ ଥିବା (କାର୍ଯ୍ୟ)—2. (work) Which has not been distributed amongst the workers; without any division of labour.

ଅବେଉସା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅ+ବ୍ୟବସାୟ)—୧ । ସାଧାରଣ ବ୍ୟବସାୟ—

Abeusā 1. Mean or low occupation.

୨ । ବ୍ୟବସାୟର ଅଭାବ; ଅବୃତ୍ତି—

2. Want of occupation.

ଅବେକ୍ଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅକ)—

Abekshaka ୧ । ପରିଦର୍ଶକ—1. Inspecting.

(ଅବେକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ; କାମ ପ୍ରଭୃତିର ଭଲ କଲ୍ପବାଲ୍ପ; ତଦାରଖ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Supervising; checking.

୩ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣକାରୀ—

3. Observing minutely.

୪ । ପରୀକ୍ଷାକାରୀ—4. Examining.

୫ । ତଦାରଖ ବା ତଦନ୍ତ କଲ୍ପବାଲ୍ପ—

5. Investigating.

୬ । ବିବେଚନାକାରୀ—6 Considering; taking into cousideration.

୭ । ଅନାଉଥିବା—7. Looking at; beholding.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ପରିଦର୍ଶନକାରୀ କର୍ମଗୃତ୍ତୀ—

1. Inspector.

୨ । ତଦାରଖ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. Investigator.

୩ । ତଦନ୍ତିବା ବ୍ୟକ୍ତି—3. Supervisor.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ସ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଦ୍ଧ
୬	ଐ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ୱ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ୍ର

୪ । ପରୀକ୍ଷକ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Examiner.

୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କରି ନିରେଖିବା ଲୋକ; ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ—5. Observer.

୬ । ଦର୍ଶକ—6. Spectator.

ଅବେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ଅବ + ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—Abekshaṇa

୧ । ଅବଲୋକନ—1. Viewing; surveying

୨ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ—2. Observation.

୩ । ପରିଦର୍ଶନ—3. Inspection.

୪ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ—4 Supervision.

୫ । ପରୀକ୍ଷା—5. Examination.

୬ । ଉଦନ୍ତ: ଉଦାରଣ—6 Enquiry: investigation.

୭ । ସମ୍ୟକ୍ ବିବେଚନା—7. Careful consideration.

୮ । ଅନୁସନ୍ଧାନ; ମାଇନା—8. Scrutiny.

୯ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତି—9. Engagement.

୧୦ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା—10. Waiting.

୧୧ । ଯତ୍ନ—11. Care.

୧୨ । ମନୋଯୋଗ—12. Attention.

୧୩ । ଅନୁରୋଧ—13. Request; solicitation.

୧୪ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ ହେବା ଅବସ୍ଥା—14. The being in sight of planets (M.W.)

ଅବେକ୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ = ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—Abekshaṇīya

୧ । ଯାହା ଅବେକ୍ଷିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit to be considered, viewed; observed, inspected etc.

ଅବେକ୍ଷମାଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ମାନ)—Abekshamāṇa

ଅବେକ୍ଷଣ କରୁଥିବା (ଲୋକ) ପରିଦର୍ଶନପର; ନିରୀକ୍ଷମାଣ—Observing; supervising.

ଅବେକ୍ଷା—ସଂ. ବ (ଅବ + ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + ଅ + ଆ)—Abekshā

ଅବେକ୍ଷଣ (ଦେଖ) Abekshaṇa (See)

ଅବେକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅବ + ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—Abekshita

୧ । ପରିଦୃଷ୍ଟ—1. Viewed; inspected.

(ଅବେକ୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷିତ—2. Observed.

ଅବେକ୍ଷିତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ତୃ. ୧ମା. ୧ବ)—Abekshitā

ଅବେକ୍ଷକ (ଦେଖ) Abekshaka (See)

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବେକ୍ଷିତର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Abekshita.

ସଂ. ବ (ଅବେକ୍ଷିତ୍+ଭାବ. ତା) ଅବେକ୍ଷଣକରିବାର ଭାବ—Act of observing or regarding.

ଅବେକ୍ଷୀ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ଅବ+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—Abekshī

ଅବେକ୍ଷକ (ଦେଖ) Abekshaka (See)

(ଅବେକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବେଣି—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବେଣି)—Abeṇi

୧ । ବେଣୀ ବନ୍ଧା ହୋଇ ନ ଥିବା (କେଶ)—1. Not braided or plaited (hair).

୨ । ଯାହାର କେଶ ବେଣି ରୂପେ ବନ୍ଧା ଯାଇ ନାହିଁ—2. Having no braided hair.

୩ । ଏକତ୍ର ସଂଗମ ହୋଇ ବହୁ ନ ଥିବା (ନଦୀଉତ୍ୟ)—3. (rivers) Not flowing together or commingled.

ଅବେଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅବେଣି)—Abeṇiāṁ

ଅବେଣି (ଦେଖ) Abeṇi (See)

ଅବେଣିବଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବେଣିବଦ୍ଧ)—Abeṇibaddha

୧ । ଯାହା ବେଣି ବନ୍ଧା ହୋଇ ନାହିଁ (କେଶ) 1 Not plaited (hair)

୨ । ଅଲୁଲାୟିତ—2. Dishevelled (hair).

ଅବେଣୀ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବିଣ—ଅବେଣି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Abeṇī etc.

Abeṇi etc. (See)

ଅବେଣ୍ଟ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅବୃନ୍ତ)—Abeṇṭa

ଆବେଁଟା Abeṇṭā

୧ । ଅବୃନ୍ତ (ପୁଷ୍ପ ବା ଫଳ); ନାଡ଼ି ନ ଥିବା—1. Sessile, having no stalk.

ଡାଣ୍ଠଲରହିତ

ଗୁଲ୍ମେ ତରଣେ ଯେ ଅବେଣ୍ଟ ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ—ସାରଳାନବାଲ୍ମରତ. ବପଃ ।

୨ । ଯେଉଁ ଶସ୍ତ୍ର (କତୁରି ଆଦ)ର ବେଣ୍ଟ ନାହିଁ—2. Having no handle.

ଅବେଣ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଣ୍ଡରେ ଖିଅର ହେବା ପରେ ବେଣ୍ଟି ରଖାଯାଇ ନ ଥାଏ—Having no fringe or border of hair on the skull left after shaving. Abeṇṭiā

ଅବେଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବେଦନୀୟ)—୧ । ଅଜ୍ଞେୟ—Abedanīya

1. Unknowable.

୨ । ଗୁପ୍ତ—2. Secret.

୩ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ—3. Unattainable.

୪ । ଅବୋଧ୍ୟ—4. Not capable of being understood.

ଅବେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବେଦ୍ୟ)—ଅଜ୍ଞାତବ୍ୟ—Abedya

Unknowable.

ସଂ. ବ—ବାଛୁରୀ—A calf (Apte).

ଅବେଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବିଧ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—Abedhya

୧ । ବିନ୍ଧା ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—1. Not capable of being pierced.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୃତତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନାକୁ ହେବ। ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳଲେ 'ଭୂଥ' ବେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୁ' ବେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ବେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ବେଖିବେ ।

୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ବବାହାଦି ନକ୍ଷେଧକ ଗ୍ରନ୍ଥସଂସ୍ଥାନର ଅଯୋଗ୍ୟ--

2. (astrology) Unfit through the conjunction of inauspicious planets for a social ceremony.

ଅବେପାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବ୍ୟାପାର)—ଅବ୍ୟାପାର (ଦେଖ)

Abepāra — Abyāpāra (See)

ଅବେପାରୀ—ଦେ. ବିଣ. ସଂ. ଅ + ବ୍ୟାପାରୀ)—

Abepārī ୧ । ବାଣିଜ୍ୟ ବା ବ୍ୟବସାୟରେ ଅନଭିଜ୍ଞ—

ଅବିଷୟୀ 1. Not experienced in trade or business.

ଅବେପାରୀକ ବାଣିଜ ଅଡ଼ ଅ—ଉଗ ।

୨ । ଅବଷୟୀ—2. Not worldlywise.

ଅବେଭାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବ୍ୟବହାର)—୧ । ମନ୍ଦବ୍ୟବହାର—

Abebhāra 1. Bad conduct.

ଏ ଯେ ଦୁମର ଅବେଭର, ବଧରେ ନୋଟେ ବ ଅମର ।

ରୂପକ. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

୨ । ବ୍ୟବହାରର ଅଭାବ—2. Want of use.

ବିଣ—୧ । ଅବ୍ୟବହୃତ—1 Unused

୨ । ଅନୁଚିତ—2. Improper.

ଚଦାଚିତ୍ ଦୂର ବରିବାର ଅବେଭ ଃ—ରାମ. ପ୍ରେମସୁଧାରତ୍ନ ।

ଅବେଭାରୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅବ୍ୟବହାରୀ)—

Abebhārī ୧ । ଅବେପାରୀ (ଦେଖ)

ଅବିଷୟୀ 1. Abepārī (See)

୨ । ଅବଷୟୀ; ସଂସାରାନଭିଜ୍ଞ—

2. Unbusinesslike; unworldly.

୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟର ବଷୟକର୍ମ ବୁଝିବାର ଭାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—3. Not entrusted with the duty of looking after another person's business.

୪ । ମନ୍ଦବ୍ୟବହାର ବା ଆଚରଣକାରୀ—

4. Giving improper treatment.

କାହାର ଠାରେ ସଡ଼ ନୋଟେ ଅବେଭାରୀ—ପ୍ରାବୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅବେଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି —ଅବେଳା (ଦେଖ)

Abel — Abelā (See)

ଅବେଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବେଳ —ଅବେଳା (ଦେଖ)

Abela — Abelā (See)

ଅବେଳା

ଅବେର

ଅବେଳା—ସଂ. ବି. (ଅ + ବେଳା)—୧ । ଅସମୟ—

Abelā 1 Bad time; evil days.

୨ । ଅନୁଚିତ ସମୟ—2. Improper time.

୩ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—3. Unsuitable time.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟକୁ ଛଡ଼ି ଯାଇଥିବା ସମୟ—

4. Time after the due time is passed.

୫ । ବବାବସାନ କାଳ—ଚ End of the day.

ଅବୈତନିକ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବେତନ + ଇକ)—

Abaitanika ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବେତନ ଗ୍ରହଣ ନ କରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରୁ ଖାଇ ପରର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—1. Honorary (person)

୨ । ମାଗଣା; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବେତନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ—2. Honorary (work)

ଅବୈଦ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଅ + ବୈଦ୍ୟ)—

Aaidya ୧ । କୁବୈଦ୍ୟ; ଅଶିକ୍ଷିତ ଚକିତ୍ସକ—

1. A quack.

୨ । ଅପଟୁ ଚକିତ୍ସକ—

2. An unskilful physician.

ଅବୈଧ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବୈଧ)—

Abaidha ୧ । ଯାହା ବଧିସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ—

(ଅବୈଧତା—ବ) 1. Contrary to rules; illicit

୨ । ବେଆଇନ୍—2. Illegal; unlawful.

୩ । ଧର୍ମ ଓ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ—

3. Contrary to the precepts of religious or moral code.

୪ । ଅନ୍ୟାଯୁ—4. Unjust.

୫ । ଅବହୁତ; ଅନୁଚିତ—5. Improper.

୬ । ଜାରଜ—6. Illegitimate.

୭ । ଅଯୌକ୍ତିକ—7. Unreasonable.

ଅବୈଧଜନତା—ସଂ. ବି (ଅବୈଧ + ଜନତା = ଜନସମୂହ; କଚରଅ ଭାଷା)—

Abaidhajanatā ୧ । ଜମାଉଡବସ୍ତୁ ; କୌଣସି ବେଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟ ବା

ଅବୈଧଜନତା ଅପରାଧ ବା ବଧିନଷିଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଦଲବଦ୍ଧ ୫ ଜଣା ଉତୋଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. An unlawful assembly (of five or more persons for an unlawful purpose).

[ଦ୍ର—ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ବଧି ଆଇନ (Indian Penal Code) ର ୧୫୧ ଦଫାରେ ଅବୈଧଜନତା (Unlawful Assembly) ର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି ଏବ ୧୫୩ ଦଫାରେ ଏଥିର ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଅବୈଧ ଜନତାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେବେ ବଳ ପ୍ରଯୋଗପୂବ୍ବକ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି ତେବେ ଉକ୍ତ ଅପରାଧକୁ ବେ-ଆଇନ ଗୋଲମାଳ Rioting) କୁହାଯାଏ । ଏଥିର ଦଣ୍ଡ ୧୫୭ ଦଫାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି ।]

ଅବୈଧପ୍ରଣୟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅବୈଧ + ପ୍ରଣୟ)—

Abaidhapranaya ବନା ବବାହରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମ—Illicit love.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଓସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଘ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଃ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍ତ

ଅବୈଧସନ୍ତାନ—ସଂ. ବ. (ଅବୈଧ + ସନ୍ତାନ)—

Abaidhasantāna ୧ । ଯେଉଁ ସନ୍ତାନ ବିବାହିତ ଦମ୍ପତ୍ତି ଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ନୁହେଁ—1. Illegitimate child.

୨ । ଜାରଜ ସନ୍ତାନ—2. Bastard child.

ଅବୈମତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବିମତ + ତ୍ୱ. ଯ)—

Abaimatya ବିମତ ହେବାର ଅଭାବ; ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକମତ ହେବାର ଭାବ—Unanimity.

ଅବୋଦ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ + ଉଦ୍ ଧାତୁ + ତ୍ୱ. ଅ)—ଓଦା—

Aboda Wet; moist.

ସଂ ବ—୧ । ଓଦା କରିବା; ଭିଜାଇବା—

1 Moistening.

୨ । ଜଳ ଆଦି ଛିଞ୍ଚିବା—2. Sprinkling (Apte)

ଅବୋଧ—ସଂ. ବି. (ଅ + ବୋଧ)—

Abodha ବୋଧ ବା ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ; ବୋଧଶୂନ୍ୟତା—

(ଅବୋଧତା—ବି) Want of understanding or wisdom.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ନିର୍ବୋଧ; ବୁଦ୍ଧିହୀନ—

1. Foolish; stupid.

୨ । ବୋଧଶୂନ—2. Lacking in understanding

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯାହାର ସମ୍ୟକ୍ ବିଚାର ବା ବୋଧ ଶକ୍ତି ଜନ୍ମି ନାହିଁ—1 Of undeveloped intellect.

ଅବୋଧ; ଅବୋଧିଆ ଅବୋଧ

ଅବୋଧ ଅବଳା ବୁମାସ, ଆମ୍ଭେ ତ ନୋହୁଁ ତୋ ବଇସ ।
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅବୋଧପଣ ଅବୋଧପଣିଆ ବି

୨ । ଅଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୂନ୍ୟ—2. Impatient.

ଉପସ୍ଥୀ ଲୋକ କେବେ ନ କରିବ କ୍ରୋଧ
ଯେ ଯାତା ବୋଲୁଥିବେ ନୋହିବ ଅବୋଧ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପ୍ରଭାବ. ବନ ।

୩ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—3 Dissatisfied; discontented.

ସ୍ୱପ୍ନ ଅରଜନଙ୍କର ନାହିଁ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଧ
ତେଣ ହେ ନୃପ ହେଉ ଥିଲେ ଯେ ଅବୋଧ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପ୍ରଭାବ ସଭା ।

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେତେ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ—4. Unsatisfied.

୫ । ଅବୋଧ୍ୟ—5. Not capable of being understood.

୬ । ଅବୁଝ; ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ; ଅଜ୍ଞ—6. Incapable of understanding (anything)

ଅବୋଧ ବାଳା ତୁ ନାହିଁ ବୋଧ ହେଉ ।
ଶିଶୁଶଙ୍କର—ଉଷା ଅନିରୁଦ୍ଧ ।

ଅବୋଧଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବୋଧଗମ୍ୟ)—

Abodhagamya ୧ । ଯାହା ବୋଧଗମ୍ୟ ନୁହେ ବା ବୁଝାଯାଇ ନ ପାରେ—1. Not capable of being understood; incomprehensible.

୨ । ଅଜ୍ଞାତବ୍ୟ—2. Unknowable.

ଅବୋଧନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବୋଧନୀୟ)—ଅବୋଧ୍ୟ (ଦେଖ)

Abodhanīya Abodhya (See)

ଅବୋଧିଆ—ତ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅବୋଧ (ଦେଖ)

Abodhiā Abodha (See)

ଅବୋଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବୋଧ)—ଅବୋଧଗମ୍ୟ; ଯାହା ବୁଝା ଯାଇ ନ ପାରେ—Not capable of being understood; incomprehensible.

(ଅବୋଧ୍ୟତା—ବି)

ଅବୋଲକରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ବୋଲ ବା ଆଦେଶ ପାଳେ ନାହିଁ—1. (a person) Who does not carry out the master's orders (to the spirit though sticking to the letter)

(ଅବୋଲକରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବୋଲା; ଅନବୋଲା

ଅବୋଲକରା ଭଣ୍ଡାରିକ ପଙ୍କା ଭଙ୍କା ସାଅନ୍ତ—ଭଗ ।

୨ । ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନକାରୀ; ଅମାନ୍ୟକାରୀ—

2. Disobedient.

ଅବ୍ଜ—ସଂ. ବି (ଅପ୍=ଜଳ + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯାହା ଜଳରେ ଜନ୍ମେ—୧ । ପଦ୍ମ; କମଳ—1. Lotus.

୨ । ଶଙ୍ଖ—2. Conch.

୩ । ଚନ୍ଦ୍ର (ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ)—

3. The moon.

୪ । କର୍ପୂର—4. Camphor.

୫ । ଧନ୍ୱନ୍ତରି—5. The heavenly physician.

୬ । ଶତକୋଟି ସଂଖ୍ୟା; ଏକତ୍ରିତ (ସଂଖ୍ୟା)—

6. One billion.

୭ । ନିଚୁଲ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)

7. Nichula (tree) (See)

ସଂ. ବିଣ—ଜଳଜ; ଜଳରୁ ଜାତ—Born of water.

ଅବ୍ଜଜାତ—ସଂ. ବି (*ମୀ ଭଦ୍; ଅବ୍ଜରୁ ଜାତ; ଶେଷଶାୟୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାଭି-ପଦ୍ମରୁ ଏ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ) ବ୍ରହ୍ମା—A name of Brahmā the Creator.

Abjajāta

ଅବ୍ଜବାହନ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ଜ=ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବହନ କରନ୍ତି ଯେ)—ମହାଦେବ; ଶିବ—

Abjabāhana A name of Śiba.

ଅବ୍ଜବାହନା—ସଂ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ୍ଜ=ପଦ୍ମକୁ ଧାରଣ କରନ୍ତି ଯେ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ—A name of Lakshmī.

Abjabāhanā

ଅବ୍ଜଭବ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ଜ=ପଦ୍ମ + ଭବ=ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ)—ଅବ୍ଜଜାତ (ଦେଖ)

Abjabhaba Abjajāta (See)

ଅବ୍ଜଯୋନି—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ଜ + ଯୋନି=ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ)—ଅବ୍ଜଜାତ (ଦେଖ)

Abjajoni Abjajāta (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେବେ ଏ ଭଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବସିବେ । ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅବ୍ଜହସ୍ତ—ସଂ.ବିଶ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ହାତରେ ପଦ୍ମଫୁଲ ଧରିଥିବା—
Abjahasta Holding a lotus in the hand.

(ଅବ୍ଜହସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ (ହାତରେ ପଦ୍ମ ଧରିଥିବାରୁ)—
ସୂର୍ଯ୍ୟ—A name of the sun.

ଅବ୍ଜାକବ୍ଜା—ଦେ. ବି—କଳ ବା ଯନ୍ତ୍ରର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଖୁଦ୍ର ଅଂଶମାନ—
Abjākabjā Different parts of a machine.
ଅବ୍‌ଜାକବ୍‌ଜା
କଲକବଜା

ଅବ୍ଜିନୀ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ଜ+ଇନ୍+ଈ)—୧ । ପଦ୍ମିନୀ; ପଦ୍ମସମୂହ—
Abjinī 1. A cluster of lotuses
୨ । ପଦ୍ମବନ—2 A group of lotuses growing together.
୩ । ପଦ୍ମଲତା—3. The lotus plant.

ଅବ୍ଜିନୀପତି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ଜିନୀ+ପତି)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Abjinīpati The sun.

ଅବ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ସଜ୍ଞାର୍ଥ. ଦ; ତ୍ରିଜଗତକୁ ଯେଉଁ ଋତୁଚକ୍ରାବ୍ଦ୍ୟାସ୍ଥ କାଳ ରକ୍ଷା କରେ)—
୧ । ବର୍ଷ; ବତ୍ସର (ସନ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
1. Year.
୨ । (ଅପ୍=ଜଳ+ଦା. ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ସାଢ଼ା ଜଳଦାନ କରେ)—ମେଘ—2. Cloud.
୩ । ପଶ୍ଚିମବତ୍ତିଶେଷ—3. Name of a mountain.
୪ । ମୁଥା (ଦେଖ)—4. Mutha (See)

ଅବ୍ଦପର୍ଯ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ଦ=ପର୍ଯ୍ୟାୟ)—
Abdaparjyāya ବର୍ଷମାନଙ୍କର ଧାରାବାହିକ କ୍ରମ—
Succession or course of years.

ଅବ୍ଦଶତ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ଦ+ଶତ)—
Abdaśata ଶତାବ୍ଦୀ; ଏକଶତ ବର୍ଷ—Century.

ଅବ୍ଦସାର—ସଂ. ବି—ଏକପ୍ରକାର କର୍ପୂର—
Abdasāra A kind of camphor.

ଅବ୍ଦିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ଦ+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଇକ)—
Abdika ୧ । ଅବ୍ଦ ବା ସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to years
୨ । ବାର୍ଷିକ—2. Annual.

ଅବ୍ଦୁର୍ଗ—ସଂ ବି.(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ;ଅପ୍=ଜଳ+ଦୁର୍ଗ)—ଜଳ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଦୁର୍ଗ—A fortress surrounded by a moat or lake.

ଅବ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ଅପ୍=ଜଳ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Abdhi ୧ । ସମୁଦ୍ର—1. The ocean.
୨ । ଜଳଭାଣ୍ଡ—2. Receptacle of water
୩ । ଜଳାଶୟ—3. A lake.
୪ । (ସମୁଦ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ସାତ ଗୋଟି ଥିବାରୁ)—ସାତ ସଂଖ୍ୟାର ବାଚକ ଶବ୍ଦ—
4. A symbolical expression for the number 7

ଅବ୍ଧିକଫ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ଧି+କଫ)—
Abdhikapha ଅବ୍ଧିଫେନ (ଦେଖ)
Abdhiphena (See)

ଅବ୍ଧିଜ—ସଂ. ବିଣ (ଅବ୍ଧି+ଜନ ଧାତୁ+ଅ)—
Abdhija ୧ । ସମୁଦ୍ରରୁ ଜାତ—
(ଅବ୍ଧିଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Born of the ocean.
ସଂ ବି—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.
୨ । ଶଙ୍ଖ—2. Conch.

ଅବ୍ଧିଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ୍ଧି+ଜନ୍ ଧାତୁ+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Abdhijā ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Goddess Lakshmī.
୨ । ମଦ; ମଦ୍ୟ—
2 Wine; spirituous liquor.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ୍ଧିଜ+ଆ)—
୧ । ଅବ୍ଧିଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Abdhija.

ଅବ୍ଧିଦ୍ୱୀପା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ୍ଧି+ଦ୍ୱୀପ+ଆ; ଅବ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱୀପରୂପେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠିତ)—
Abdhidwīpā ୧ । ଚାରିଆଡ଼େ ସମୁଦ୍ର ବେଢ଼ିଥିବା—
1. Sea-girt; surrounded by the ocean.
ସଂ. ବି—ବସୁନ୍ଧରା; ପୃଥିବୀ—The earth.

ଅବ୍ଧିନଗରୀ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅବ୍ଧି+ନଗରୀ)—
Abdhinagārī ୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଦ୍ୱାରକା—
1. The town of Dwārakā

ଅବ୍ଧିନବନୀତକ—ସଂ. ବି (ଅବ୍ଧି+ନବନୀତ+କ)—
Abdhinabanītaka ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ଅବ୍ଧିଫେନ—ସଂ ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—୧ । ସମୁଦ୍ର ଫେଣ—
Abdhiphena 1. The foam of the sea.
୨ । ଏକପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୀବର ହାଡ଼ (ଏହା ପାଲିସ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—
2. The bone of cuttle-fish.

ଅବ୍ଧିମଣ୍ଡୁକୀ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ଧି+ମଣ୍ଡୁକା)—
Abdhimaṇḍukī ଶୁକ୍ତି; ଯେଉଁ ଶାମୁକାରୁ ମୁକ୍ତା ବାହାରେ—
The pearl-oyster

ଅବ୍ଧିଶୟନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ଧି+ଶୟନ; ଏ ପ୍ରଳୟ କାଳରେ ସମୁଦ୍ରରେ ଶୟନ କରନ୍ତୁ)—
ବିଷ୍ଣୁ—A name of Bishṇu.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଲ୍ଅ	ୱ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନୁସୃକ୍ତ ବର୍ତ୍ତ		ଙ୍ଗ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଅବ୍ଧିସାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅବ୍ଧି+ସାର) —ରତ୍ନ—A gem.
Abdhisāra

ଅବ୍ଧୂତ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି.—ଅବଧୂତ (ଦେଖ)
Abdhūta Abadhūta (See)

ଅବ୍ଧୂତ ଶିରେ ଭର ଦେଇ, ଶ୍ରୀମଦ ଅନାଇଁ ବୋଇସ ।
ପ୍ରାଚୀ—ଜଗର୍ଣ୍ଣନାଥାସ୍ୟ ।

ଅବ୍ବିକା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (କଃକ) ଅ—ଅବ୍ଭ (ଦେଖ)
Abbikā Abbhi (See)

ଅବ୍ଭ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅପ୍=ଜଳ+ଭକ୍ଷ ଧାତୁ+ଅ)—
Abbhaksha ଯେ ଜଳମାତ୍ର ଖାଇ ବଞ୍ଚେ—
(ଅବ୍ଭକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) Living upon water.

ଅବ୍ଭି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (କଃକ) ଅ. (ଆ. ଅବ୍ଭ)—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—
Abbhi 1. Now.
ଏଥିନି ୨ । ଏହିକ୍ଷଣରେ—2. At present; just now.
ଅବ୍ଭି ୩ । ଏହି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—3. Yet; still; as yet.

ଅବ୍ଭିକା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (କଃକ) ଅ.—ଅବ୍ଭ (ଦେଖ)
Abbhikā Abbhi (See)

ଅବ୍ଭ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅପ୍+ଭ୍ର ଧାତୁ+ଅ)—୧ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Abbhra 1 Mica.
୨ । ମେଘ—2. Cloud.

ଅବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ=ମେଣ୍ଢା+ଯ)—ମେଣ୍ଢାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Abya Relating to sheep.

ଘେନା ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଆ. ଅଯବ୍)—ଘୃଣା—
ଅଯବ୍ Disgust; aversion.

ଅବ୍ୟଏ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ଅବ୍ୟ; ଘୃଣା—Aversion; disgust.
Abyae

ଅବ୍ୟକତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବ୍ୟକ୍ତ) —
Abyakata ଅବ୍ୟକ୍ତ (ଦେଖ)
ଅବ୍ୟକତ Abyakta (See)
ଅବ୍ୟକତ ଅବ୍ୟକତ ହୋଇ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଛନ୍ତି
ତହିଁରୁ ପୃଥକ ସେ ସେତେ ବର୍ତ୍ତିଛନ୍ତି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।

ଅବ୍ୟକବ୍ୟ—ବେ. ବ—୧ । ଅବୁଝାବୁ; ଶକ୍ତି; କ୍ଷମତା; ପରାକ୍ରମ—
Abyakabya 1. Power; might.
ଉଁଚୁ କରିବାର ଉପାୟ ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଚଳବାର ଶକ୍ତି—
କାବୁ 2. Power of movement.

ଅବ୍ୟକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟକ୍ତ)—୧ । ଅପ୍ରକାଶିତ—
Abyakta 1. Not manifest.
(ଅବ୍ୟକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ—2. Invisible.
୩ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ; ଅସ୍ପଷ୍ଟ—3 Indistinct.
୪ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଜଣାଉଚ ନୁହେଁ—
4. Inarticulate.
୫ । ଯାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରା ବୋଧଗମ୍ୟ ନୁହେଁ—
5. Imperceptible; inscrutable.
୬ । ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ଅନାସ୍ଥିତ—
6. Undetermined; unsettled.
୭ । ଗୁପ୍ତ; ଗୁପ୍ତ; ଯାହାରେ ଦେଖାଯାଇ ନ ଥିବା—
7. Latent; mysterious; concealed.
୮ । (ସାଜଗଣିତ) ଅଜ୍ଞାତ (ସଂଖ୍ୟା ବା ପରିମାଣ)—
8. (algebra) Unknown (number or quantity).

ସଂ. ବ—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. An epithet of Bishnu
୨ । ଶିବ—2. An epithet of Siba.
୩ । ପରବ୍ରହ୍ମ;ପରମାତ୍ମା—3. The Supreme Spirit.
୪ । ଆତ୍ମା—4. The soul.
୫ । କାମ; କନ୍ଦର୍ପ—5. An epithet of Cupid.
୬ । ନବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି—6 A fool.
୭ । (ବେଦାନ୍ତ) ସୁଷୁପ୍ତି ଅବସ୍ଥା—
7. (Bedānta) The state of sleep.
୮ । (ଦର୍ଶନ) ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶରୀର—
8. (philosophy) The subtle body.
୯ । (ସାଂଖ୍ୟ) ସବଂକାରଣ; ପ୍ରକୃତି—
9. (Sānkhya philosophy) Nature; the primordeal element or productive principle from which all the phenomena of the world are developed.

ଅବ୍ୟକ୍ତ କ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅବ୍ୟକ୍ତ+କ୍ରିୟା)—
Abyakta kriyā ସାଜଗଣିତସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗଣନା—
Algebrical calculation (M.W.)

ଅବ୍ୟକ୍ତଗଣିତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା)—ସାଜଗଣିତ—
Abyakta ganita Algebra.

ଅବ୍ୟକ୍ତପଦ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ+ପଦ)—
Abyaktapada ଯାହା ଦ୍ୱାରାଯାହାକୁ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ; ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ନାହିଁ—
Inarticulate (M. W.)

ଅବ୍ୟକ୍ତପୁଷ୍ପକ—ସଂ. ବିଣ. (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା; ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ+
Abyakta pushpaka ପୁଷ୍ପ+କ)—ଯେଉଁ ଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—
(ଯଥା—ଉମ୍ବରି; ବର; ଅଶ୍ୱତ୍ଥ)
Cryptogamous (trees)
ସଂ. ବ – ପରବ୍ରହ୍ମ—The Supreme Spirit.

ଅବ୍ୟକ୍ତବର୍ତ୍ତି।—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ+
Abyaktabarttmā ବର୍ତ୍ତିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
ଯାହାର ମାର୍ଗ ବା ଗତି ପ୍ରକାଶ ଅଟେ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କ୍ଷ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ୨ କ୍ଷ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

Whose ways or movements are inscrutable or mysterious.

ଅବ୍ୟକ୍ତରାଗ—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅବ୍ୟକ୍ତ + ରାଗ)—୧ । ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ-
Abyaktarāga 1. Dark-red colour (the colour of the dawn)
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—2. An ascetic.
୩ । ଋଷି—3. A sage.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—1. Dark-red.

ଅବ୍ୟକ୍ତରାଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସଂ— ଯାହାର ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଭାବ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ନାହିଁ—2. One whose mental passions are not manifest.

ଅବ୍ୟକ୍ତରାଶି—ସଂ. ବି. (ସାଜଗଣିତପରିଭାଷା)—ଅଜ୍ଞାତରାଶି; ଯେଉଁ
Abyaktarāsi ରାଶି ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଅବ୍ୟକ୍ତ—
(Algebra) An unknown number.

ଅବ୍ୟକ୍ତଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ + ଲକ୍ଷଣ; ଯାହାଙ୍କ
Abyaktalakshaṇa ଲକ୍ଷଣମାନ ଅବ୍ୟକ୍ତ)—
ମହାଦେବ; ଶିବ—An epithet of Śiba.

ଅବ୍ୟକ୍ତଶକ୍ତି—ସଂ. ବି. ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା (କର୍ମ୍ମଧା; ଅବ୍ୟକ୍ତ + ଶକ୍ତି)—
Abyaktaśakti ଜଡ଼ ବା ଜୀବରେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଯାହା ସୁଯୋଗ ବା ଅନୁକୂଳ ଅବସ୍ଥା ପାଇଲେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—
(Physics) Potential or latent energy.

ଅବ୍ୟକ୍ତଶିରସ୍କ—ସ. ବିଣ—(ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା; ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ+ଶିରସ୍
Abyaktaśiraska +କ)—ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବାହର ହୁଏ ନାହିଁ (ଯଥା ଶାମୁକା)—
(science) Acephala.

ଅବ୍ୟକ୍ତଶୀର୍ଷ—ସ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟକ୍ତ+ଶୀର୍ଷ)—
Abyaktaśīrsha ଅବ୍ୟକ୍ତଶିରସ୍କ (ଦେଖ)
Abyaktaśiraska (See)

ଅବ୍ୟକ୍ତସାମ୍ୟ—ସ.ବି.(ସାଜଗଣିତପରିଭାଷା; କର୍ମ୍ମଧା. ଅବ୍ୟକ୍ତ+ସାମ୍ୟ)—
Abyaktasāmya ଅବ୍ୟକ୍ତ ରାଶିମାନଙ୍କର ସମୀକରଣ—
(Algebra) Equation of unknown quantities.

ଅବ୍ୟକ୍ତାନୁକରଣ—ସ.ବି.(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅବ୍ୟକ୍ତ + ଅନୁକରଣ)—ଅବ୍ୟକ୍ତ
Abyaktānukaraṇa ଧ୍ୱନି (ଯଥା—ଘଣ୍ଟ ଘଣ୍ଟା ଆଦିର ରବ)ର ଅନୁକରଣ—The imitating of inarticulated sound (M.W.)

ଅବ୍ୟଗତ—ତ୍ରି. ଓ ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଣ (ସ ଅବ୍ୟକ୍ତ)—
Abyagata ଅବ୍ୟକ୍ତ (ଦେଖ)
Abyakta (See)

ଅରୂପ ଅବ୍ୟଗତ ରୂପ ନାହିଁ, ଅରୂପାନନ୍ଦ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଗୋସାଇଁ—
ପାଟୀ—ପରଭେଗୀତା ।

ଅବ୍ୟଗ୍ର—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ବ୍ୟଗ୍ର)—୧ । ଅନୁଦ୍ବିଗ୍ନ—
Abyagra 1. Not agitated; undisturbed;
(ଅବ୍ୟଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) unruffled.
(ଅବ୍ୟଗ୍ରତା—ବି) ୨ । ଯେ ହଡ଼ବଡ଼ାଏ ନାହିଁ—
2. Unconfused.
୩ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନଯୁକ୍ତ; ବେକାର୍—3. Not engaged or occupied with business.
୪ । ସ୍ଥିର; ପ୍ରଶାନ୍ତ—4. Calm; cool; steady.
୫ । ଅବିପନ୍ନ—5. Not in danger (M. W.)
୬ । ସୁବେଚକ; ଯେ ଆଗ ପଛ ବୁଝି ବଗୁର କାମ କରେ—
6 Deliberate (M. W.)

ଅବ୍ୟଙ୍ଗ—ସ. ବିଣ (ଅ+ବ୍ୟଙ୍ଗ)—୧ । ଯାହା ଅବିକଳାଙ୍ଗ (ଅଙ୍ଗଯୁକ୍ତ
Abyaṅga ବା ଖଣ୍ଡିଆ ନୁହେଁ)—1. Not mutilated or
(ଅବ୍ୟଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) defective.
(ଅବ୍ୟଙ୍ଗତା—ବି) ୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ—2. Perfect.
୩ । ସୁଗଠିତ—3. Well-made.
୪ । ଅନବଦ୍ୟ—4 Faultless.
୫ । ବ୍ୟକ୍ତ (ଅର୍ଥ); ଯାହା ଲକ୍ଷଣାଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ—
5. Plain (meaning); not figurative.
ସଂ. ବି—ମଗ ପୁରୋହିତଙ୍କ ମେଖଳା—The girdle of the Maga priests (M. W.)

ଅବ୍ୟଙ୍ଗା—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅବ୍ୟଙ୍ଗ+ଆ)—ଅବ୍ୟଙ୍ଗର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abyaṅgā Feminine of Abyaṅga.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅବ୍ୟଣ୍ଡା; ବାଇଚଙ୍ଗ—Cowhage (plant) Carpopogon pruriens.

ଅବ୍ୟଙ୍ଗାଙ୍ଗ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ + ଅଙ୍ଗ+ଅଙ୍ଗ)—
Abyaṅgāṅga ୧ । ଅବିକଳାଙ୍ଗ—
(ଅବ୍ୟଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not deformed or mutilated.
୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Perfect; entire.

ଅବ୍ୟଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟନାମ୍ନୀ, ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନାରଣ୍ୟଗାମିନି, ଉତ୍ତରେମ ଦଶନା ଓ ମୃଦୁଙ୍ଗୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବନାଡ଼ ବରବ । ଘନଶଙ୍କର—ମନୁ । ୩ । ୧୦ ।

ଅବ୍ୟଞ୍ଜନ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅ+ବ୍ୟଞ୍ଜନ=ଲିଙ୍ଗ ବା ଯୌବନ-
Abyañjana ଜ୍ଞାପକ ଚହ୍ନ)—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରାଣୀର ଲିଙ୍ଗ
(ଅବ୍ୟଞ୍ଜନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବା ଯୌବନଜ୍ଞାପକ ଚହ୍ନ ନାହିଁ; ହେଞ୍ଜେଡ଼ା;
(ଅବ୍ୟଞ୍ଜନ —ବି) ମାଖୁନା—1. (person or animal) Having no characterestic marks of sex; without the; marks of puberty.
(ଯଥା—ହେଞ୍ଜେଡ଼ା ମନୁଷ୍ୟ; ହେଞ୍ଜେଡ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ଅପୂର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତ୍ରୀ;ମାଖୁନା ମନୁଷ୍ୟ; ମାଖୁନା ଦାଢ଼ୀ)—
୨ । ଅବ୍ୟକ୍ତ—2. Indistinct.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ସା	ଉଥ	ଭୂ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଥ	୍	ନୃ

୩ । ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣରହିତ (ଶବ୍ଦ;ଧ୍ୱନି)—
3 Without consonants.
୪ । ବ୍ୟଞ୍ଜନାର୍ଥରହିତ—4. Not figurative; plain (in meaning)
୫ । ଉତ୍ତମ ଚିହ୍ନରହିତ—5. Having no good marks.

ସଂ. ବି.—ଯେଉଁ ଶୃଙ୍ଗୀ ଜାତର ଶୃଙ୍ଗ ଉଠିବାର ବୟସ ଦୋଇ ଥିଲେହେଁ ଶିଙ୍ଗ ଉଠି ନାହିଁ—
An animal without horns (though of age to have them) (M. W.)

ଅବ୍ୟଣ୍ଡା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. 'ଅ+ବି+ଅଣ୍ଡ+ଆ'—୧ । ବାଇଚଙ୍ଗ—
Abyaṇḍā 1. Cowitch; cowhage; Carpopogon pruriens (plant)
୨ । ସବଧାନ ଶିଂଷାର ଛୁଇଁ—2 A legume or pod of the awn of barley. (Apte)

ଅବ୍ୟତିକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଅମିଶ୍ରିତ—1. Unmixed,
Abyatikīrṇṇa ୨ । ପୃଥକ୍—2. Separate; distinct (M W.)

ଅବ୍ୟଥ—ସଂ. ବିଣ.ଯୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବ୍ୟଥା)—୧ । ବ୍ୟଥାରହିତ -
Abyatha 1. Painless.
(ଅବ୍ୟଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବ୍ୟଥିତ ଦ୍ୱେଷ ନ ଥିବା—
(ଅବ୍ୟଥତ୍—ବି) 2. Untroubled.
୩ । ଯାହା ବ୍ୟଥା ବିବ ନାହିଁ—
3 Not inflicting pain.
୪ । ନର୍ଭସ୍; ନିର୍ଭୟ—4. Intrepid.
୫ । ପରପୀଡ଼ାବିମୁଖ; ସଦୟ; ସଦ୍ୟ—
5. Kind; merciful; not oppressive.
ସଂ ବି—ସର୍ପ—Serpent

ଅବ୍ୟଥା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବ୍ୟଥ+ଆ)—ଅବ୍ୟଥର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Abyathā Feminine of Abyatha.
ସଂ. ବି.—୧ । ଶୁଣି—1. Dry ginger
୨ । ହରଡ଼ା; ହରିଡ଼ା—2. Myrobalan.
୩ । ସ୍ଥଳପଥ—3. Land route; passage over land.
୪ । (ଅ+ବ୍ୟଥା) ବ୍ୟଥା ବା ବାଧାର ଅଭାବ—
4. Want of pain.
୫ । (ବୈଦ୍ୟକ) କମ୍ପର ଅଭାବ; ଦୃଢ଼ତା—
5. Absence of tremour; firmness.
୬ । ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—6. The plant Hibiscus. Mutabilis (M. W.)
୭ । ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—7. The plant Terminalia Citrina Roxb (M.W.)

ଅବ୍ୟଥିଷ—ସଂ. ବି. (ଅ+ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+ଇଷ)—
Abyathisha ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun (Apte)
୨ । ସମୁଦ୍ର—2. The ocean (Apte)

ଅବ୍ୟଥିଷୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବ୍ୟଥିଷ+ଈ)—
Abyathishī ୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth.
୨ । ରାତ୍ରି—2. Night.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର—3. Midnight (Apte)

ଅବ୍ୟଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ବ୍ୟଥା+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abyathī ୧ । ବ୍ୟଥା ରୋଗ କରୁ ନ ଥିବା—
(ଅବ୍ୟଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not ailing.
୨ । ନର୍ଭସ୍ ନିର୍ଭୟ; ନିଡର—2. Undaunted; fearless.
୩ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ବ୍ୟଥା ନ ବିବ—
3. Not inflicting pain.

ଅବ୍ୟଥ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବ୍ୟଥ ଧାତୁ+ଯ)—
Abyathya ୧ । ବ୍ୟଥାଶୂନ୍ୟ—1. Free from pain.
(ଅବ୍ୟଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ବ୍ୟଥା ନ ବିବ—
2. Not inflicting pain.

ଅବ୍ୟପେକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅ+ବି+ଅପେକ୍ଷା)—ବେଖାତିର—
Abyapekshā Carelessness (Apte)

ଅବ୍ୟପେତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବି+ଅପେତ)—
Abyapeta ୧ । ଅବଗ୍ନ; ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—1. Not separated.
୨ । ସଲଗ୍ନ—2. Contiguous (M. W.)

ଅବ୍ୟବଧାନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବ୍ୟବଧାନ)—
Abyabadhāna ୧ । ଯାହା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟବଧାନ ବା
(ଅବ୍ୟବଧାନତା—ବି) ଅନ୍ତର ନ ଥାଏ—1. Without any
(ଅବ୍ୟବହିତ—ବିଣ) intervening object.
୨ । ଲଗିଥିବା—2. Contiguous; adjoining.
୩ । ପ୍ରକାଶ୍ୟ; ଖୋଲା—3. Open; not concealed or screened.
୪ । ଅନାବୃତ—4. Uncovered; bare.
୫ । ମନଯୋଗରହିତ—5. Inattentive.
ସଂ. ବି—୧ । ଅମନୋଯୋଗ—1. Carelessness.
୨ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଫାଙ୍କ ନ ଥିବା—
2 Absence of intervening space.

ଅବ୍ୟବସାୟ—ସଂ. ବି. (ଅ+ବ୍ୟବସାୟ)—
Abyabasāya ୧ । ନୀଚ ବା ମନ୍ଦ ବ୍ୟବସାୟ—
1. Mean occupation.
୨ । ବ୍ୟବସାୟର ଅଭାବ—2. Want of employment
୩ । ଅପରୀଶୀଳନ—3. Want of discussion.
୪ । ଅନୁଶୀଳନ—4. Want of exercise.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିମିତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

* । ଉଦ୍ଯୋଗର ଅଭାବ—5. Want of effort.

ଅବ୍ୟବସାୟୀ—ଦେ. ବିଣ—ବ୍ୟବସାୟ ବା ବେପାରରେ ଅନଭିଜ୍ଞ—
Abyabasāyī Ignorant of business or trade.
(ଅବ୍ୟବସାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟବସାୟିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ସୁସ୍ତି—1. Inactive.
୨ । ହେଳାଦସ୍ତ (ଲ୍ଲେକ)—2. Negligent.

ଅବ୍ୟବସ୍ଥ— ସଂ· ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ବ୍ୟବସ୍ଥା)—
Abyabastha ୧ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ—1. Unmethodical.
(ଅବ୍ୟବସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ନାହିଁ—2. Having no system in work.
୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ—3. Unsettled.
୪ । ଅସ୍ଥିର; ଚଞ୍ଚଳ—4. Not fixed; fickle; unstable.
* । ଅନିୟମିତ—5. Disorderly; undisciplined; irregular.

ଅବ୍ୟବସ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ଅ + ବ୍ୟବସ୍ଥା)—
Abyabasthā ୧ । ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ—
1. Want of system or method.
୨ । ଅନିୟମ—2. Irregularity.
୩ । ଆଇନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଦିଆ ଯିବା ଭ୍ରାନ୍ତ ମତ—
3. Incorrect legal opinion.
ଦେ. ବି— ଆଇନ ବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ—Illegal action.
ଯୁକା ସଙ୍ଗେ କୁଷ୍ଣାନଙ୍କ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା । ଭୂଖସିଂହ. ମହାସ୍ୱରଭ. ଇତ୍ୟୋଚ ।

ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟବସ୍ଥିତ)—
Abyabasthita ୧ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥ (ଦେଖ)
1. Abyabastha (See)
୨ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ଶିଷ୍ଟାଚାରବିରୁଦ୍ଧ—
2. Not conformable to law or practice.
ସଂ ବି. (କର୍ମ୍ମଧା)—ଅସ୍ଥିରମତ—
Fickle or unstable mind.

ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ + ଚିତ୍ତ)—
Abyabasthitachitta ଅସ୍ଥିରଚିତ୍ତ; ଯାହାର ମନ ଚଞ୍ଚଳ—
(ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fickle-minded; of unsettled mind

ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତଚେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ + Abyabasthitachetā ଚେତସ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଅସ୍ଥିରମତି; ଯାହାର ମନ ଚଞ୍ଚଳ—Fickle minded.

ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବି + ଅବ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଯ)—
Abyabahāya ୧ । ସମାଜରୀତି; ଜାତିଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକ ପଙ୍ଗତରେ ଖାଇ ନ ଯାଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Excommunicated; not entitled to dine with people of the same community.
୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ଦାଖଲର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
2. Not fit to be included in the claim of a case.

ଅବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବି. (ଅ + ବ୍ୟବହାର)—୧ । ବ୍ୟବହାରର ଅଭାବ—
Abyabahāra 1. Want of use; nonuser.
(ଅବ୍ୟବହୃତ—ବିଣ) ୨ । ପ୍ରଥା ବା ରୀତିର ଅଭାବ—
2. Want of rule or custom.
୩ । ଅଇନବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ—3. Illegal act.
୪ । ମନ୍ଦ ପ୍ରଥା—4. Evil custom.

ଅବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ)—
Abyabahārjya ୧ । ବ୍ୟବହୃତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Unfit for use.
୨ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ; ବେକାମିକା—2. Useless.

ଅବ୍ୟବହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟବହିତ)—୧ । ବ୍ୟବଧାନରହିତ—
Abyabahita 1. Without any space between.
୨ । ସନ୍ନିହିତ—2. Adjoining; adjacent
୩ । ସଂଲଗ୍ନ; ଲାଗିଥିବା—3 Contiguous.
୪ । ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ (ସ୍ଥାନ ବା ସମୟ)—
4. Immediate.

ଅବ୍ୟବହିତପରେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ଅବ୍ୟବହିତ+ପର)—
Abyabahitapare ୧ । ଠିକ୍ ପରକ୍ଷଣରେ—
ଅବ୍ୟବହିତପରେ 1. Immediately after;just after.
ପୀଛେପୀଛେ ୨ । ତତ୍‌ପରେ—2. Next after.
୩ । (ତହିଁର) ଠିକ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରେ—
3. Next to (a place
୪ । ଲାଗିକରି—4. Contiguously.

ଅବ୍ୟବହୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ବ୍ୟବହୃତ)—
Abyabahṛuta ୧ । ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନ ଥିବା; ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଯାଇ ନ ଥିବା—1. Not used.
୨ । ଅପ୍ରଚଳିତ—2. Not current.
୩ । ଅନୁପଭୁକ୍ତ—3. Unenjoyed.

ଅବ୍ୟଭିଚାର—ସଂ. ବି. (ଅ - ବ୍ୟଭିଚାର)—୧ । ବ୍ୟଭିଚାରର ଅଭାବ—
Abyabhichāra 1 Absence of adultery.
୨ । ଅବାଧ; ଅନାୟାସ—
2. Absence of impediment; ease.
୩ । ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଅସକ୍ତି—
3. Constancy; fidelity; conjugal fidelity
ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟର ଅବ୍ୟଭିଚାର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷର ପରମ ଧର୍ମ ଅଟେ—
ଭାଗବତର. ମନ. ୫।୧୦୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଲ୍ଲ୍ୟ	ଜ୍ଅ	ଲ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବଦ୍ଧ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଖ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୪ । ପରସ୍ପର ଠାରୁ ପୃଥକ୍ ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା; ଅବିଚ୍ଛେଦ—
4. Non-separation.

୫ । (ଜସ୍ଟିସ୍‌ମାନଙ୍କର) ଅଲଙ୍ଘନ—
5. Non-transgression (M. W.)

ଧର୍ମର ଅବ୍ୟଭିଚାର ଓ ଅର୍ଥର ଦୃଢ଼ୀକରଣ ପାଇଁ ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟର ତତ୍ତ୍ୱଧାନ କରାଯାଇ ଥିଲା—ଭଟ୍ଟଭବର. ମନୁ ୮।୧୨୨ ।

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ (ଦେଖ)
Abyabhichārī (See)

ଅବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ବ୍ୟଭିଚାର+ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ.)—
Abyabhichārī
(ଅବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅବ୍ୟଭିଚାରିତା—ବ)

୧ । ବ୍ୟଭିଚାର-ଦୋଷରହିତ; ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତ—
1 Chaste; constant; faithful to one's wife.

୨ । ନିଜର ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ—
2. Faithful to one's master.

୩ । ଅନୁକୂଳ; ଯାହା ପ୍ରତିକୂଳ ନୁହେଁ—
3 Favourable.

୪ । ଯାହାର ନିଯାଉନ ବା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନାହିଁ—
4. Not subject to exception; true in all cases; without any instance to the contrary.

୫ । ଅଟଳ; ସ୍ଥିର; ଦୃଢ଼—5. Steady; firm.

୬ । ସ୍ଥାୟୀ; ନିତ୍ୟ—6. Permanent; constant.

୭ । ଅବ୍ୟର୍ଥ; ଅବିକଳ—7. Exact.

୮ । ଅପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—
8. Invariable; unchangeable.

୯ । ଧାର୍ମିକ—9. Pious; religious.

୧୦ । ଧର୍ମ ଓ ନ୍ୟାୟ ପଥରୁ ଅବିଚଳିତ—
10. Not deviating from rectitude or righteousness; moral.

୧୧ । ଅବିସମ୍ବାଦୀ—11. Not opposing; tallying.

୧୨ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ପ୍ରତିକୂଳ କାରଣଦ୍ୱାରା ଯାହା ବାରିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
12. Not preventible by any untoward cause.

୧୩ । ଅଲକ୍ଷରେ ଯାହାର ସମନ୍ୱୟ ହୁଏ ନାହିଁ—
13. Not reconcilable in secret.

ଅବ୍ୟୟ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ବ୍ୟୟ)—
Abyaya
(ଅବ୍ୟୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅବ୍ୟୟତା
ଅବ୍ୟୟତ୍ୱ

୧ । ଅବିନାଶୀ; ଅକ୍ଷୟ—1. Imperishable.

୨ । ଅପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—2. Immutable; not liable to change.

୩ ଅନନ୍ତ; ଚିରସ୍ଥାୟୀ—3. Everlasting; eternal.

୪ । ବ୍ୟୟବାହୁଲ୍ୟରେ ସାବଧାନ; ଯେ ଅପବ୍ୟୟୀ ନୁହେଁ—
4. Economical; parsimonious.

୫ । ବ୍ୟୟିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—5. Unexpended.

୬ । ଅପବ୍ୟୟିତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ଅପଚୟରହିତ—
6. Unwasted (Apte)

୭ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ଅବିନାଶୀ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କରେ—
7. Giving imperishable fruit (Apte)

୮ । ବ୍ୟୟକୁଣ୍ଠ; କୃପଣ—8. Miserly

ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ୟୟର ଅଭାବ—
1. Absence of expenditure.

୨ । ବ୍ୟୟକୁଣ୍ଠତା—2. Miserliness.

୩ । ବ୍ୟୟ ବିଷୟରେ ସାବଧାନତା—
3. Economy; parsimony.

୪ । (ବେଦାନ୍ତ) କୌଣସି ସୁଗଠିତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁର ଅଙ୍ଗ ବା ଅବୟବ—
4. (Bedānta) A member or corporeal part of an organised body (M. W)

୫ । ବିଷ୍ଣୁ—5. A name of Bishṇu.

୬ । ଶିବ—6. A name of Siba.

୭ । ପରବ୍ରହ୍ମ—7. The Supreme Soul,

୮ । ରୈବତ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—
8. Name of the son of Raibata Manu.

୯ । ନାଗବିଶେଷ—Name of a Nāga-demon,

୧୦ । (ବ୍ୟାକରଣ)—ସବୁ ଲିଙ୍ଗ, ସବୁ ବଚନ, ସବୁ କାରକ ଓ ସବୁ ବିଭକ୍ତିରେ ଏକରୂପ ଧାରଣ କରିବା ପଦ ବା ପଦାଂଶ; କାରକ, ଲିଙ୍ଗ ଓ ବଚନ ଭେଦରେ ଯେଉଁ ପଦ ବା ପଦାଂଶମାନଙ୍କ ରୂପାନ୍ତର ବା ହ୍ରାସବୃଦ୍ଧି ଘଟେ ନାହିଁ—
(grammar) Indeclinable particle or word.

[ଏଥିର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଜ୍ଞା—
ସଦୃଶଂ ତ୍ରିଷୁ ଲିଙ୍ଗେଷୁ ସର୍ବାସୁ ଚ ବିଭକ୍ତିଷୁ;
ବଚନେଷୁ ଚ ସର୍ବେଷ ଯନ୍ନବ୍ୟେତି ତଦବ୍ୟୟଂ ।
ଅବ୍ୟୟର ଉଦାହରଣ—ଅତ୍ତ, ପଶ୍ଚ, ଯାଇଁ, ହଁ, କେବଳ, ଏବ, ସବୁ ଉପସର୍ଗ, ସମ୍ବୋଧନ, ଆଦ୍ୟାନାଦରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦମାନ, ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଶବ୍ଦମାନ]

ବୈଦେ. ବି. (ଆ ଅପୂର୍)—
ଘୃଣା—Aversion.

ବୈଦେ. ବି. (କନ୍ଧମାଳ)—କନ୍ଧ ଜାତିର ସର୍ଦ୍ଦାରର ଉପାଧି—
Title of a Kandha patriarch.

ଅବ୍ୟୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବ୍ୟୟ+ଆ)—ଅବ୍ୟୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abyay
Feminine of Abyaya.

ସଂ ବି ସ୍ତ୍ରୀ. ଦୁର୍ଗା—An epithet of Durgā.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଫୋଣ୍ଟ ଚର୍ମ୍ମ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଖୋଳିଲେ, ସେବେ ଏ ଭ୍ରଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହୁ ଶବପାଇଁ ଯଥାକମେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ବପସ୍ଥାତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ଚର୍ମ୍ମ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଖୋଳବାକୁ ଚେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳଲେ 'ଭୂଥ' ଚେଷ୍ଟିବେ; 'ବର୍ଷ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଚେଷ୍ଟିବେ; 'ଅର୍ଚ୍ଚ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଚ' ଚେଷ୍ଟିବେ;'ଅଲ୍ଚଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଚଚ' ଚେଷ୍ଟିବେ ।

ଅବ୍ୟୟ୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ବ୍ୟୟିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Abyayī ୧ । କୃପଣ—1. Miserly.
(ଅବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ବ୍ୟୟଶୀଳ ନୁଚ୍ଚେ; ମିତବ୍ୟୟୀ—
Economical; parsimonious.

ଅବ୍ୟୟୀଭାବ—ସଂ. ଵି. (ଅବ୍ୟୟ+ଅଭୂତତଦ୍ଭାବେ. ଚ୍ବି+ଭାବ)—
Abyayībhāba
୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସମାସବଶେଷ (ଯେଉଁ ସମାସରେ ପୂର୍ବପଦସ୍ଥ ଅବ୍ୟୟ ଓ ପରପଦସ୍ଥ ବଶେଷ୍ୟ ଓ ସମସ୍ତପଦ ଅବ୍ୟୟରୂପ ଧାରଣ କରେ ।)—
1. (grammar) A kind of compound formation (in which a declinable word is changed into an indeclinable form by prefixing or adding an indeclinable word to it.)
[ଅବ୍ୟୟୀଭାବର ଉଦାହରଣ ଯଥା—ସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ=ଅସମୁଦ୍ର; ଶକ୍ତି କୁ ଅତିକ୍ରମ ନ କର=ଯଥାଶକ୍ତି; ଅସ୍ମାକ୍ ଅଧିକାର କର=ଅଧ୍ୟାସ୍; ଅହନ୍ ବା ଦବସର ପ୍ରତ୍ୟେକ=ପ୍ରତ୍ୟହ; ଉଷ୍ଟ୍ରାର ସହିତ =ସଉଷ୍ଟ୍ର ।]
୨ । ବ୍ୟୟ ନ କରବା ଅବସ୍ଥା—
2 The state of not spending.
୩ । ନିର୍ଧନତା ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟୟାଭାବ—3. Absence of expenditure due to poverty (Apte)
୪ । ଅପରବର୍ତ୍ତିତାସ୍ ଅବସ୍ଥା—4. Unchangeable state; imperishability.

ଅବ୍ୟୟ୍ଯେ—ଗ୍ରା. ବି—ଅବ୍ୟ; ଘଣା—
Abyaye Aversion.

ଅବ୍ୟର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟର୍ଣ୍ଣ)—ଅତ୍ୟାଗୃତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Abyarṇṇa Unoppressed (M. W.)

ଅବ୍ୟର୍ଥ—ସଂ ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟର୍ଥ)—୧ । ଅମୋଘ; ଯାହା କଦାପି
Abyartha ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ—1. Unfailing.
(ଅବ୍ୟର୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସଫଳ; ଫଳପ୍ରଦ—2. Efficacious;
(ଅବ୍ୟର୍ଥତା—ବ) successful; fruitful.
୩ । ଲାଭଜନକ—3. Profitable.
୪ । ଯାହା ବେଦରକାର୍ ନୁହେଁ—
4. Not useless.

ଅବ୍ୟର୍ଥଲକ୍ଷ୍ୟ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟର୍ଥ+ଲକ୍ଷ୍ୟ)—
Abyarthalakshya ଯାହାର ଶର ବା ଗୁଳ ଆଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ
(ଅବ୍ୟର୍ଥଲକ୍ଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ଥାନରେ ନଶ୍ଚେଁ ବାଜବ; ଯାହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ
ଅମୋଘ ଅଟେ—Of sure aim.
ସ. ବି. (କର୍ମଧା)—ଶର ବା ଗୁଳ ଆଦ ଲକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନରେ
ବାଜତା—Sureaim.

ଅବ୍ୟର୍ଥସନ୍ଧାନ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅବ୍ୟର୍ଥଲକ୍ଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Abyarthasandhāna Abyarthalakshya (See)

ଅବ୍ୟଲୀକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟଲୀକ)—
Abyalīka ୧ । ଯାହା ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ; ସତ୍ୟ—
1. Not false; true.
୨ । ଅପ୍ରୀତିକରଉତ୍ପାଦନ—2. Having no unpleasantness or uneasiness (M.W.)

ଅବ୍ୟସ୍ତ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟସ୍ତ)—
Abyasta ୧ । ଯାହା ପଚରାଇ ନ ଥାଏ—
1. Undecomposed.
୨ । ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
2. Not separated; not split up.
୩ । ସଂଗୃହୀତ—3. Collected.
୪ । ଯାହାର ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକ ପୃଥକ୍ କରାଯାଇ ନାହିଁ—
4. Unanalysed.

ଅବ୍ୟାକୁଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ବ୍ୟାକୁଳ)—
Abyākula ୧ । ଅନାକୁଳ; ଚିତ୍ତଚାଞ୍ଚଲ୍ୟରହିତ—
(ଅବ୍ୟାକୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not agitated; unperturbed.
(ଅବ୍ୟାକୁଳତା—ବ) ୨ । ପ୍ରଶାନ୍ତ—2. Calm.

ଅବ୍ୟାକୁଳିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅବ୍ୟାକୁଳ (ଦେଖ)—
Abyākulita Abyākula (See)
(ଅବ୍ୟାକୁଳିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବ୍ୟାକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବ୍ୟାକୃତ)—
Abyākṛuta ୧ । ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ—1. Unchanged.
(ଅବ୍ୟାକୃତ—ବ) ୨ । ଅଖଣ୍ଡିତ—2. Whole; uncut.
୩ । ଅବିଭକ୍ତ—3. Undivided.
୪ । ଅଦୃଶ୍ୟ; ଅବ୍ୟକ୍ତ—4. Not manifest.
୫ । ଅପରିଣତ—5. Not developed.
ସ. ବି. (ବେଦାନ୍ତ) —୧ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ମୂଳ ସାଜ; ବ୍ରହ୍ମ ଯନ୍ତ୍ର ଜଗତର ଉତ୍ପାଦକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଦାର୍ଥ—
1. (Bedānta Elementary substance from which all things were created, considered as one with the substance of Brahma (M. W.)
୨ । (ସାଂଖ୍ୟ) ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ମୂଳସତ୍ତାସ୍ୱରୂପ ବସ୍ତୁ—1. (Sāmkhya philosophy) The primordial germ of nature; the seed of creation (distinct from the Supreme Soul (Apte).

ଅବ୍ୟାକ୍ଷେପ—ସ. ବି. (ଅ+ବ୍ୟାକ୍ଷେପ)—
Abyākshepa ୧ । ମାନସିକ ଚଞ୍ଚଳତାର ଅଭାବ—
1. Absence of unsteadiness of mind.
୨ । ଦୃଢ଼ସଙ୍କଳ୍ପ—2. Resolution (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	୧	ଊ	ୠ	ଌ	ଫ୍	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ୍ର

ଅବ୍ୟାଖ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅ + ବ୍ୟାଖ୍ୟା)—୧ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ଅଭାବ—
Abyākhyā 1. Want of explanation.
(ଅବ୍ୟାଖ୍ୟାତ—ବିଣ) ୨ । ଅବ୍ୟକ୍ତତା—
2. Want of clearness.
୩ । ଅବୋଧତା—3. Obscurity.

ଅବ୍ୟାଖ୍ୟାନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ)—ଅବ୍ୟାଖ୍ୟା (ଦେଖ)
Abyākhyāna Abyākhyā (See)

ଅବ୍ୟାଖ୍ୟେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟାଖ୍ୟେୟ)—
Abyākhyeya ୧ । ଯାହାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Inexplicable.
୨ । ଦୁର୍ବୋଧ—2. Not capable of being understood; obscure; unintelligible.
୩ । ଯାହା ଏତେ ସହଜ ଯେ ଆଉ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ—
3. Easy; not requiring explanation.

ଅବ୍ୟାଘାତ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବ୍ୟାଘାତ)—ବ୍ୟାଘାତ ବା ବାଧାର ଅଭାବ—
Abyāghāta Absence of restraint or obstruction
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ଅବାଧ—
1. Unobstructed.
୨ । ଲଗାଲଗି—2. Continuous.

ଅବ୍ୟାଜ—ସଂ. ବ. (ଅ + ବ୍ୟାଜ)—
Abyāja ୧ । ଛଳର ଅଭାବ; ସରଳତା; ଅକପଟତା—
1. Absence of guile; artlessness; frankness; simplicity.
୨ । ସଚ୍ଚୋଟତା—2. Honesty.
୩ । ଅବିଲମ୍ବ—3. Absence of delay.
ସଂ. ବିଣ.—୧ । ସ୍ୱାଭାବିକ—1. Natural.
୨ । ଯାହା ଲୋକ ଦେଖାଣିଆ ନୁହେଁ—
2. Not pretended or assumed.
୩ । ଅକୃତ୍ରିମ—3. Not artificial.
୪ । ଅକପଟ—4. Guileless; artless.
[ଦ୍ର—ଏହି ଅବ୍ୟାଜ ଶବ୍ଦ ସମାସରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ବିଶେଷରେ ବିଶେଷଣ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରେ; ଯଥା—ଅବ୍ୟାଜ ସୁନ୍ଦର; ଅବ୍ୟାଜ ମନୋହର = ଅକୃତ୍ରିମରୂପେ ସୁନ୍ଦର ।]

ଅବ୍ୟାଜମନୋହର—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟାଜ = ସ୍ୱାଭାବିକରୂପେ + ମନୋହର)—୧ । ସ୍ୱାଭାବିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସୁନ ର—1. Artlessly beautiful; possessing beauty or grace which is not assumed.
୨ । ସ୍ୱରୂପତଃ ସୁନ୍ଦର—2. Naturally beautiful.
(ଅବ୍ୟାଜମନୋହରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅବ୍ୟାଜମନୋହରତା—ବ)
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ଅବ୍ୟାଜମଧୁର, ଅବ୍ୟାଜରମଣୀୟ, ଅବ୍ୟାଜସୁନ୍ଦର ପଦ ହୁଏ ।]

ଅବ୍ୟାଜରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.(ସଂ ଅବ୍ୟାଜ)—୧ । ଅକପଟଭାବରେ—
Abyājare 1. Artlessly; frankly.
ଅବ୍ୟାଜେତେ ୨ । ଅକାରଣରେ; ବୃଥାରେ—2. In vain.
ବେକାୟଦା

ଅବ୍ୟାପକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟାପକ)—୧ । ଯାହା ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପୀ ନୁହେଁ—
Abyāpaka 1. Not extensive; not comprehensive.
(ଅବ୍ୟାପକତା—ବ)
୨ । ଆଂଶିକ—2. Partial.
୩ । ସୀମାବଦ୍ଧ; ସଙ୍କୀର୍ଣ—3. Limited.
୪ । ବିଶିଷ୍ଟ—4. Peculiar; special.
୫ । ଯାହା ସବୁବେଳେ ବସ୍ତୁରେ ଉପସ୍ଥିତ ବା ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—5. Not an invariable concomitant (Apte).

ଅବ୍ୟାପାର—ସଂ. ବ. (ଅ + ବ୍ୟାପାର)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ୍ତି—
Abyāpāra 1. Cessation from work.
୨ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ଲାଗିବା ଅବସ୍ଥା; ବେକାର ପଣ—
2. Unemployment.
୩ । ଯାହା ନିଜର ବ୍ୟାପାର ବା କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ—
3. That which is not one's business or concern.
୪ । ଭଲଭାବରେ ବୁଝାଯାଇ ନ ଥିବା ବ୍ୟବସାୟ—
4. A business or trade which is not well understood.
୫ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ—5. Bad act.
(ଅବ୍ୟାପାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ. ସୁ.—ବ୍ୟାପାର ବା କର୍ମରହିତ—
Unemployed.

ଅବ୍ୟାପାରେଷୁବ୍ୟାପାର—ଦେ. ଗୁବରଣ ବା ନ୍ୟାୟ—
Abyāpāresubyāpāra
ଅବ୍ୟାପାରେ ବ୍ୟାପାର (ସ.ଅବ୍ୟାପାରେଷୁ ବ୍ୟାପାରଂ ଯୋ ନରଃ କର୍ତ୍ତୁମିଚ୍ଛତି, **ଅବ୍ୟାପାରେ ବ୍ୟାପାର** ସ ଏବ ନଧନଂ ଯାତି କାଲୋତ୍ଖାତୀବ ବାନରଃ" ଶ୍ଲୋକର ୧ମ ଚରଣର ଅଶୁଦ୍ଧ ଅନୁକରଣ)—
ଯାହା ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ସେଥିରେ ହାତ ଦେବା—
Meddling with affairs which are not one's own.

ଅବ୍ୟାପୀ—ସଂ.ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟାପିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅବ୍ୟାପକ (ଦେଖ)
Abyāpī Abyāpaka (See)

ଅବ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟାପ୍ତ)—୧ । ଯାହା ବ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ—
Abyāpta 1. Not pervaded.
(ଅବ୍ୟାପ୍ତି—ବ) ୨ । ସଙ୍କୀର୍ଣ—2. Limited.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଖାରେ ଦେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେବେ ଏ ଭୁଖାଦୋଷରେ ନ ପଡିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରଂ ବସନ୍ତଂ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'କଣ୍ଠ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅବ୍ୟାପ୍ତି—ସଂ. ବି (ଅ + ବ୍ୟାପ୍ତି)—୧ । ବ୍ୟାପ୍ତି ବା ବ୍ୟାପିବାର ଅଭାବ—
Abyāpti 1. Nonextension.

(ଅବ୍ୟାପ୍ତ—ବିଣ) ୨ । (ନ୍ୟାୟ) ସଂଜ୍ଞାର ଦୋଷବିଶେଷ, ଯହିଁରେ ସଂଜ୍ଞାର ବିଷୟୀଭୂତ ବସ୍ତୁର ଏକାଂଶ ଛଡ଼ା ଦିଆ ଯାଇ ଥାଏ—
2. One of the faults of definition in which a part of the thing defined is excluded.

ଅବ୍ୟାପ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବ୍ୟାପ୍ୟ)—ସମୁଦାୟ ଘଟଣାକୁ ବ୍ୟାପି ନ ଥିବା—Not extending to the whole circumstance; not pervading the whole extent.
Abyāpya

ଅବ୍ୟାପ୍ୟବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ)—
Abyāpyabṛutti ଆଂଶିକ ଖଟିବା ବୃତ୍ତି ବା ସଜ୍ଞା — (ଯଥା—ସୁଖ; ଦୁଃଖ)
(Hindu philosophy) A category of limited application; partial inherence with regard to time and space (Eg. pleasure and pain)

ସ୍ୱ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଏକାଂଶରେ ସ୍ଥିତ —
Partial; placed in one part

ଅବ୍ୟାହତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ବ୍ୟାହତ)—୧ । ବାଧାରହିତ; ଅବାଧ—
Abyāhata 1. Unobstructed.

୨ । ଅପ୍ରତିହତ—2. Unhurt; uninterrupted.

୩ । ପାଳିତ—3. Obeyed.

୪ । ଅବ୍ୟର୍ଥ; ଅମୋଘ—4. Unfailing.

୫ । ମୁକ୍ତ—5. Freed; released, exempted.

ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ କେହି ଖଣ୍ଡନ କରି ନାହିଁ—
Uncontradicted or unopposed statement.

ଅବ୍ୟାହତଗତି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟାହତ+ଗତି)—
Abyāhatagati ଯାହାର ଗତିକୁ କେହି ବାଧା ଦିଏ ନାହିଁ; ଅବାଧଗତି—Of unobstructed motion.

ଅବ୍ୟାହତାଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅବ୍ୟାହତ+ଆଜ୍ଞା)—
Abyāhatājña ଯାହାର ହୁକୁମକୁ କେହି ବାଧା ଦିଏ ନାହିଁ—(one) Whose order is obeyed.
(ଅବ୍ୟାହତାଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବ୍ୟାହତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ବ୍ୟାହତି) —୧ । ଅବ୍ୟାହତ (ଦେଖ)
Abyāhati 1 Abyāhata (See)

୨ । ହିଂସାର ଅଭାବ—2. Absence of spite.

୩ । ମୁକ୍ତି; ପରିତ୍ରାଣ—3. Release; liberation.

୪ । ରିୟାତି; କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଛଡ଼ା ପାଇବା—
4. Exemption.

ଅବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ)—୧ । ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିହୀନ—
Abyutpanna 1. Having no derivation
(ଅବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ—
(ଅବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନତା—ବି) 2. Uneducated.

୩ । ଶବ୍ଦାର୍ଥାନଭିଜ୍ଞ—3. Not versed in the meanings of words.

୪ । ଅପାରଦର୍ଶୀ; ଅପାରଙ୍ଗମ—4. Not proficient.

୫ । ଅଜ୍ଞ—5. Ignorant.

୬ । ବ୍ୟାକରଣ ଅନଭିଜ୍ଞ—
6. Not versed in grammar.

ଅବ୍ୟୂଢ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବ୍ୟୂଢ)—
Abyūrdha ୧ । ଅବିବାହିତ; ଅଣଆଡ଼; ଅନୂଢ଼—
(ଅବ୍ୟୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unmarried.

୨ । ଅନ୍ୟସବୁ; ଅବିନ୍ୟସ୍ତ—
2. Not set or fixed; not arranged.

୩ । ଅପ୍ରଶସ୍ତ—3. Narrow; not spacious.

ଅବ୍ୟୂଢାନ୍ନ—ସଂ ବି.—ଦଇବଡ଼ୁ ଭୋଜ; ବିବାହ ଦୁଇରୁ କର ଓ କନ୍ୟାଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଘରେ ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ରୂପ ଆଇବୁଡ଼ାଭାତ ଜଗତ୍ପ୍ରବଶେଷ (ଏହା ମଙ୍ଗଳକୃତ୍ୟ ଦିନ ଘଉରେ ହୁଏ ।)
Abyūrdhānna
The ceremony of a bride and bridegroom taking rice at their respective houses before marriage.

ଅବ୍ୟେ—ଗ୍ରା. ବି.—ଘୃଣା—Hatred; dislike.
Abye

ଅବ୍ରକ୍—ଦେ.ବି. (ସଂ.ଅଭ୍ରକ)—ଅଭ୍ରକ; ମେଘନାଲ—Talc; mica.
ଅଭ୍ରକ
ଅମ୍ରକ୍

ଅବ୍ରଖ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ରକ)—ଅବ୍ରକ୍ (ଦେଖ)
Abrakh Abrak (See)

ଅବ୍ରଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ବ୍ରଣ)—୧ । ବ୍ରଣରହିତ—
Abraṇa 1. Having no scar.
(ଅବ୍ରଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଅକ୍ଷତ—2. Unhurt; unwounded.

୩ । ଯାହା ଅଙ୍ଗହୀନ ନୁହେଁ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Perfect.

ଅବ୍ରତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ = ନାହିଁ + ବ୍ରତ; ଯାହାର)—
Abrata ଯେ ବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ନାହିଁ—Not observing any vow.
(ଅବ୍ରତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅବ୍ରତିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଅବ୍ରତ)—
Abratiā ୧ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ବ୍ରତାଚରଣ କରି ନାହିଁ—ଯାର ପଇତେ ହୁଏ ନାଇଁ 1. One who has not observed a vow.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ସ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୨ । (ପୁଂ) ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜବାଳକର ଉପନୟନ ହୋଇ ନାହିଁ—

2. (a Brāhmaṇa boy) Not yet invested with the sacred thread.

ଅବ୍ରତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ବ୍ରତିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—

Abratī ୧ । ଯେ ବ୍ରତାଚରଣ କରି ନାହିଁ—

(ଅବ୍ରତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not observing a sacred vow.

୨ । ବ୍ରତାଚରଣପରାଙ୍ମୁଖ—

2. Backward in observing sacred vows.

୩ । ଅପ୍ରବୃତ୍ତ—3. Unengaged.

୪ । ଅନାଯୋଜିତ—4. Unemployed.

ଅବ୍ରତୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅବ୍ରତ)—ଅବ୍ରତିଆ (ଦେଖ)

Abratuā Abratiā (See)

ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ)—

Abrahmaṇya ୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅନାଚରଣୀୟ ବା ଅନୁଚିତ—

1. Improper for a Brāhmaṇa; not befitting a Brāhmaṇa.

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଧର୍ମବହିର୍ଭୂତ—

2. Beyond the pale of the Brāhmaṇa-religion; unbrāhmaṇical.

୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବିରୋଧୀ—

3. Inimical to Brāhmaṇas.

ସଂ ବି—ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଯୋଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—

An act not befitting a Brāhmaṇa.

ସଂ. ଅ (ନାଟକ)—'ଅବଧ୍ୟ'; 'ବଧ କର ନା' ଏହା ଉକ୍ତି—

(drama) An exclamation meaning 'Do not kill.'

ଅବ୍ରାହ୍ମଣ—ସଂ.ବି (ଅ + ବ୍ରାହ୍ମଣ)—୧ । କୁତ୍ସିତ ବା କଦାଚୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

Abrāhmaṇa 1. A Brāhmaṇa doing mean acts.

୨ । କୁତ୍ସିତ ବା ହୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

2. An unworthy Brāhmaṇa.

୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣେତର କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣପରି ପଇତାଧାରୀ ଜାତି—

3. A non-brāhmaṇa wearing a thread. (ଯଥା—ଜ୍ୟୋତିଷ; ଖଣ୍ଡାୟତ; ରଜପୁତ)

୪ । ଶୂଦ୍ର—4 A Śudra.

୫ । ବ୍ରାହ୍ମଣେତର ବ୍ୟକ୍ତି—5. A non-brāhmaṇa.

ଅବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଅ + ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲଙ୍ଘନ—

Abrāhmaṇya 1. Voilation of the duties of a Brāhmaṇa.

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଯୋଗ୍ୟ କର୍ମ—2. An act not befitting a Brāhmaṇa.

ଅବ୍ରୁବାଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ + ବ୍ରୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—ସାମ୍ବାର କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ—

Abrubāṇa (ଅବ୍ରୁବାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having no power of speech.

ସଂ. ବି—ଅତି ଶିଶୁ; ଯେଉଁ ଶିଶୁର ସାଫ୍ଟ ଫିଟ୍ଟ ନାହିଁ—

A child who has not yet learnt to speak.

ଅଭ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବ୍ର; ଅବ୍ରକ)—ମେଘନାଲ—

Abha Talc; mica.

ଅଭ୍ରକ

ଆଭ

ଅଭଏ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ ଅଭୟ)—ଅଭୟ (ଦେଖ)

Abhae Abhaya (See)

ଅଭଏବର—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ ଅଭୟବର)—ଅଭୟବର (ଦେଖ)

Abhaebara Abhayabara (See)

ଅଭେବର

ଅମେବର

ଅଭକତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ (ସଂ. ଅଭକ୍ତ)—ଅଭକ୍ତ; ଭକ୍ତିହୀନ—

Abhakata Not devoted.

ବଥା ହୋଉ ଜନ୍ମ ସାଉ, ଯେ ନାସ୍ତ ସ୍ୱାମୀ ଅଭକତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ସୁଭଦ୍ରା. ୧୦୩

ଅଭକତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି (ସଂ. ଅଭକ୍ତି)—ଅଭକ୍ତି (ଦେଖ)

Abhakati Abhakti (See)

ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ (ସଂ. ଅଭକ୍ତ)—ଅଭକ୍ତ (ଦେଖ)

Abhakta (See)

ଅଭକତିଆ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ତ)—ଅଭକ୍ତ (ଦେଖ)

Abhakatiā Abhakta (See)

ଅଭକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଭକ୍ତ)—୧ । ଯେ ଭକ୍ତ ନୁହେ—

Abhakta 1. Not devoted.

(ଅଭକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦେବତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୁରୁଆଦିଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତିହୀନ-

2. Devoid of devotion to Deities, elders etc.

୩ । ଅସ୍ନେହ—3. Not affectionate.

୪ । ପୂଜା କରୁ ନ ଥିବା—4. Not worshipping.

୫ । ଅସଂଯୁକ୍ତ—

5. Not attached; not connected with.

୬ । ପୃଥକ୍‌କୃତ; ବିଚ୍ଛିନ୍ନ—6. Detached.

୭ । ଅଭୁକ୍ତ; ଖିଆ ହୋଇ ନ ଥିବା—7. Not eaten.

୮ । ଅଖଣ୍ଡିତ; ସମୁଗ୍ଧ—8. Whole; entire.

ସଂ. ବି—ଯାହା ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେ—Not food (Apte).

ଅଭକ୍ତଛନ—ସଂ. ବି—ଅକ୍ଷୁଧା; କ୍ଷୁଧାର ଅଭାବ—Want of appetite

Abhaktachchhanda (M. W.)

ଅଭକ୍ତରୁଚି—ସଂ. ବି—ଅକ୍ଷୁଧା—

Abhaktaruchi Want of appetite (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେକେ ଅତର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ତର ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ବୌଦ୍ଧସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବପଚାତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭକ୍ତି)—୧ । ଭକ୍ତିର ଅଭାବ—
Abhakti 1. Want of devotion.
୨ । ନଷ୍ଟାପର ବଶ୍ୱାସର ଅଭାବ; ଅନାସ୍ଥା—
2. Want of faith.
୩ । ଅଶ୍ରଦ୍ଧା—3. Want of affection.
୪ । ଘୃଣା—4. Aversion.
୫ । ଅବଶ୍ୱାସ; ଅପ୍ରତ୍ତେ—
5. Incredulity (Apte).
ଦେ. ବଣ—ଅଭକ୍ତ; ଭକ୍ତିହୀନ—
Not Undevoted to; unbelieving.

ଅଭକ୍ତିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ତିମାନ୍)—ଅଭକ୍ତ; ଭକ୍ତିହୀନ—
Abhaktiā Not devoted to; unbelieving
ଭକ୍ତିହୀନ
ଅଭଗତ

ଅଭକ୍ଷ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ଭକ୍ଷ ଧାତୁ+ଘାଞ୍. ଅ)—ଅଭୋଜନ; ଅନଶନ; ଉପବାସ; କଛି ମାତ୍ର ନ ଖାଇବା—
Abhaksha Not eating anything; fasting.
ଅଭକ୍ଷ ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟ)—ଅଭକ୍ଷ୍ୟ (ଦେଖ)
ଅଭକ୍ଷ Abhakshya (See)
ଦେ. ବ—ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ—Prohibited food.

ଅଭକ୍ଷଣ—ସଂ. ନ (ଅ+ଭକ୍ଷଣ)—କଛି ମାତ୍ର ନ ଖାଇବା; ଉପବାସ—
Abhakshaṇa Not eating anything; fasting
ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟ)—ଅଭକ୍ଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Abhakshya (See)
ଦେ. ବ—ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ—
Forbidden or prohibited food.

ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ)—ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ; ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା—Eating of prohibited food.
Abhakshabhaksha
ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷ
ଅମକ୍ଷମକ୍ଷ ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷକ)—ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଭୋଜନକାରୀ—Taking prohibited food.

ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ)—
Abhakshabhakshaṇa ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷ Abhakshyabhakshaṇa (See)
ଅମକ୍ଷମକ୍ଷ ଦେ ବଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷକ)—
ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷକ (ଦେଖ)
Abhakshyabhakshaka (See)

ଅଭକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଭକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ଯ —
Abhakshya ୧ । ଯାହା ଖାଇ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅଖାଦ୍ୟ—
2. Uneatable.
୨ । ଯାହା ଖାଇବା ଶାସ୍ତ୍ରାଦରେ ନଷିଦ୍ଧ—
2. Prohibited (food); not to be eaten.
[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତା ୫ମ ଅଧ୍ୟାୟ ୫-୯; ୧୧-୧୫;୧୭-୨୧ରେ ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।]
ସ. ବ—ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁ—
A prohibited article of food (Apte)

ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭକ୍ଷ୍ୟ+ଭକ୍ଷକ)—
Abhakshyabhakshaka ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଭୋଜନକାରୀ—
(ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Taking prohibited food.

ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭକ୍ଷ୍ୟ+ଭକ୍ଷଣ) —
Abhakshyabhakshaṇa ନଷିଦ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନ—
Eating of prohibited food.
[ଦ୍ର—ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ ପାପଜନକ ଏବ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଭକ୍ଷଣଜନିତ ପାପ ପାଇଁ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସ୍ମୃତିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—ରଘୁନନ୍ଦନର. ମନୁ ୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟ ୧୪୭-୧୫୧ ଓ ୧୫୩-୧୭୨ ।]

ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷୀ—ସଂ. ବଣ. (ଅଭକ୍ଷ୍ୟ+ଭକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abhakshyabhakshī
(ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Eating prohibited food.
[ଦ୍ର—ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷିମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ କୃମିଯୋନିରେ ଜନ୍ମନ୍ତି—ରଘୁନନ୍ଦନର. ମନୁ ୧୨।୫୯ ।]

ଅଭଗ—ସଂ. (ବୈଦିକ) ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଭଗ)—
Abhaga ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—Unfortunate; ill-fated (Apte)

ଅଭଗତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. (ସଂ. ଅଭକ୍ତ)—
Abhagata ୧ । ଅଭକ୍ତ; ଭକ୍ତିହୀନ—
ଅଭକ୍ତ 1. Not devoted to.
ଅଭଗତ ୨ । ଅପ୍ରେମୀ—2. Not loving.
ସେତେବେଳେ ବାଗେ ଅଭଗତ ହୁଅ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଅଭଗତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅଭକ୍ତି)—ଅଭକ୍ତି (ଦେଖ)
Abhagati Abhakti (See)
ବିଣ—ଅଭକ୍ତ (ଦେଖ)
Abhakta (See)

ଅଭଗତିଆ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଭକ୍ତିମାନ)—
Abhagatiā ଅଭକ୍ତିଆ (ଦେଖ)
Abhaktiā (See)

ଅଭଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଭଗ୍ନ)—
Abhagna ୧ । ଯାହା ଭଙ୍ଗା ଯାଇ ନାହିଁ—1. Unbroken.
୨ । ଅଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Uncut.
୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣାବୟବଯୁକ୍ତ; ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ; ଅବିକଳାଙ୍ଗ—
3. Entire; whole.
୪ । ଅଚ୍ଛିନ୍ନ; ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ—4. Uninterrupted.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭନ୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଅଭଗ୍ନ (ଦେଖ)
Abhaṅga Abhagna (See)

ସଂ. ବି—୧ । ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
1. Absence of fracture.

୨ । ପରାଜୟର ଅଭାବ—2. Absence of defeat.

୩ । ଅଭଙ୍ଗଶ୍ଳେଷ (ଦେଖ)
3. Abhaṅgaśleṣha (See)

ଅଭଙ୍ଗପ୍ରବଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭଙ୍ଗପ୍ରବଣ)—
Abhaṅgaprabaṇa ଯାହା ଭଙ୍ଗପ୍ରବଣ ନୁହେଁ; ତେମଡ଼ା—
Not brittle; tenacious.

ଅଭଙ୍ଗଶ୍ଳେଷ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା) — ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଏଥିରେ
Abhaṅgaśleṣha ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ନ ଭାଙ୍ଗି ଏକାଧିକ ଅର୍ଥ କରାଯାଇ
ଥାରେ—A figure in Rhetoric where various meanings are obtained without dividing the words

(ଯଥା—ଶ୍ଳେଷ ତଳେ ନୋଟ ଓ ଉଦାହରଣ ଦେଖ ।)

ଅଭଙ୍ଗୁର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭଙ୍ଗୁର)—୧ । ଯାହା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ନାହିଁ—
Abhaṅgura 1. Not breakable; not fragile.

୨ । ତେମଡ଼ା—2. Tenacious

୩ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—3. Permanent.

୪ । ଅନୁପଦ୍ରୁତ—4. Undisturbed.

୫ । ଦୃଢ଼—5. Firm.

ଅଭଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । [ସଂ. ଅବଖ୍ଡନ ବା ଅ (ପର) ବେଷ୍ଟଣ;
Abhardā ଅଭଡ଼ାର ଅନ୍ୟରୂପ ଅବଡ଼ା = ଯାହା ବଡ଼ାଯାଏ ନାହିଁ;
ଅନ୍ନମହାପ୍ରସାଦ ଯାହାକୁ ଖାଇବା ଲୋକ ପାକପାତ୍ରରୁ ନିଜେ ବାହାର
କରି ଆଣି ଖାଏ ଓ ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି
ପାକପାତ୍ରରୁ ଆଣି ଖାଦ୍ୟପାତ୍ରରେ ବାଢ଼ି ଦିଏ ନାହିଁ;
କାରଣ ଏଥିରେ ଅଇଶା ବା ଛୁଆଁ ଦୋଷ ନ ଥାଏ ।]
ପୁଷ୍ପର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦିଆଯାଇଥିବା
ଅନ୍ନମହାପ୍ରସାଦ—1. Boiled rice offered to the Deity Jagannātha at Puri.

ପଣ୍ଡା ପଢ଼ିଅଭାନେ ଭୋଗ ଲଗି କର
ଦିଅନ୍ତୁ ଅଭଡ଼ାମାନ ସବୁ ଗର୍ତ୍ତେ ଭର । ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ. ନୂଆ ଚଉଗଣ ।

୨ । ପରସ୍ପର ମହାପ୍ରସାଦ ଖୁଆଖୋଇ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ
ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରିଥାନ୍ତି—
2. Mutual friends between whom God-relationship has been started by putting a morsel of Abhardā into each other's mouth.

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବିଣ. (ସଂ. ଅବ୍ୟୁଢ଼) —
ଅବିବାହିତ—Unmarried.

(ଅଭଅଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭ ଅଭଡ଼ା ମଙ୍ଗଳ. ଦେଇ ଅଭ ଦୁଇ ଜଣ ଅଛ । ଫକୀରମୋହନ. ଉତ୍ସର୍ଗ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସିଂଦ୍ଭୁମ) ବି—ବିବାହ ବା ବ୍ରତର ଧୂଙ୍ଦନ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ପଠାଯିବା ବେଗ୍ଭର—Presents sent before the day of marriage or sacred-thread-ceremony by relatives

ଅଭଡ଼ାକୁଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଶ୍ଲେଷ ମାଟି ହାଣ୍ଡିରେ ଅନ୍ନ
Abhardākurduā ମହାପ୍ରସାଦ ରନ୍ଧାଯାଏ, ବା ରଖାଯାଏ—
ମହାପ୍ରସାଦର କୁଁଡ଼ି The small earthen pot in which Abhardā is cooked or stored.

ଅଭଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭଦ୍ର) ୧ । ଅମାର୍ଜ୍ଜିତ—
Abhadra 1. Unpolished; ungentle-manly.

(ଅଭଦ୍ରତା—ବି) ୨ । ବର୍ବର—2. Barbarious; unmannerly.

୩ । ଅସଭ୍ୟ—3. Uncivilised; uncivil.

୪ । ସୁରୁଚିହୀନ—4. Wanting in good taste.

୫ । ରୂଢ଼ ବ୍ୟବହାରକାରୀ—5. Rude; impolite.

ଅଭଦ୍ରତା—ସଂ. ବ. (ଅଭଦ୍ର + ତ୍ୱ ବ. ତା)—୧ । ଅସଭ୍ୟତା—
Abhadratā 1. Ungentle-manliness.

୨ । ରୂଢ଼ତା—2. Rudeness; incivility.

୩ । କୁରୁଚି—3. Bad taste.

୪ । ବର୍ବରତା—4. Barbarity.

ଅଭଦ୍ରାମି—ଦେ. ବି. (ବଙ୍ଗଳା ଅନୁକରଣରେ)—ଅଭଦ୍ରତା (ଦେଖ)
Abhadrāmi Abhadratā (See)
ଅଭଦ୍ରାମି

ଅଭବ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଭୂ ଧାତୁ + ଅ; ଅ + ଭବ = ଜନ୍ମ)—
Abhaba ୧ । ଅପୁନର୍ଜ୍ଜନ୍ମ; ସଂସାରରେ ପୁନର୍ବାର ଜନ୍ମଲାଭ ନ
କରିବା—1. Freedom from rebirth after death.

୨ । ମୋକ୍ଷ; ନିର୍ବାଣ—
2. Final salvation from the world.

ଅଭବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭବ୍ୟ = ଭଶସ୍ତ)—୧ । ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—
Abhabya I. Improper.

(ଅଭବ୍ୟତା—ବି) ୨ । ଅଭଦ୍ର—2. Uncivil; rude.

୩ । ଅସଭ୍ୟ—3. Uncivilised.

୪ । ଅନୁଚିତ—4. Unbecoming.

୫ । ମନ୍ଦ—5. Wretched; bad.

ସଂ. ବି—୧ । ନ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
1. Non-being; non-existence.

୨ । ଅନୌଚିତ୍ୟ—2. Impropriety.

ଅଭବ୍ୟତା—ସଂ. ବ. (ଅ + ଭବ୍ୟତା)—ଅଭଦ୍ରତା; ଅସଭ୍ୟତା—
Abhabyatā Rudeness; incivility; bad manners

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ । ବା ୨ ଯୁକ୍ତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେତେବେ ଏ ଭୁଖାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବସଦତ ୨ ବା । ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭୟ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଭୟ)—୧ । ଭୟର ଅଭାବ—
Abhaya (ଅଭୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Absence of fear.
୨ । ସାହସ—2. Courage.
୩ । ବେଣାମୂଳ—3 Root of Beṇā grass.
ଜେତେ ରକ୍ଷା ଯେ ଅଭୟବାଡ଼ ଜରଥେ
ବଦ୍ୟନାଥ ସଶୋବନ୍ତ ଇତର ଏ ଭୂବେ । ଉତ୍ତ. ଦୋଷ୍ଟ୍ରରାଣ୍ଡମୁଦ୍ରଣ ।
୪ । ଶିବ—4. God Śiba.

ଅଭୟଚରଣ—ଦେ.ବ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭୟ + ଚରଣ)—ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଡାକ ନାମ—Name given to
Abhayacharaṇa ଅଭୟଚରଣ males.
ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟପ୍ରଦ ଚରଣ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚରଣକୁ ଆଶ୍ରା କଲେ ଆଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଭୟଶୂନ୍ୟ ହୁଏ; ଆଶ୍ରିତ-ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଭୟ ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି—A person who protects his protege from fear.

ଅଭୟଡିଣ୍ଡିମ—ସଂ. ବ (୪ର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭୟ ଡିଣ୍ଡିମ, କର୍ମା ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ
Abhayadiṇḍima ଅଭୟପ୍ରଦାନାର୍ଥ ବାଦ୍ୟତ ଡିଣ୍ଡିମ; ସ୍ୱସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରି ଅଭୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଯାହା ବାଦ୍ୟତ ହୁଏ ।)—
୧ । ଯୁଦ୍ଧଡିଣ୍ଡିମ—1. War-drum.
୨ । ଜୟଢକା—2. Drum beaten by a victor after victory.

ଅଭୟଦକ୍ଷିଣା—ସଂ. ବ. (ରୂପକ; ଅଭୟ + ଦକ୍ଷିଣା)—
Abhayadakshiṇā ଅଭୟଦାନ (ଦେଖ)
Abhayadāna (See)

ଅଭୟଦାନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭୟ + ଦାନ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Abhayadāna ଭୟରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ସାହସ ବା ପ୍ରୋତ୍ସାହ ଦେବା—Assurance of safety; safe conduct.

ଅଭୟ ଦେବା—ଦେ.କ୍ରି.(ସଂ.ଅଭୟ + ଦା ଧାତୁ)—୧ । ପ୍ରୋତ୍ସାହ ଦେବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆପଦ ପଡ଼ିଲେ ତହିଁରୁ ତାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ଆଶ୍ୱାସ କରିବା;ସାହସ ଦେବା—
Abhaya debā ଅଭୟ ଦେଓୟା
अभय देना 1. To give any person assurance of safety or safe conduct.
୨ । ଭୟଭୀତ ବ୍ୟକ୍ତି ମନରୁ ଭୟ ଛଡ଼ାଇ ତାକୁ ନିର୍ଭୟ କରିବା—2. To drive away fear from the mind of a frightened persons.
ସମସ୍ତେ ଅଭୟ ଦେଇ ମହନ୍ତଙ୍କ ଚୋଡ଼ଉଳେ ପଡ଼ିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ—
ଫକୀରମୋହନ. ଚଷ୍ଟୁମନ୍ତ ।

ଅଭୟପତ୍ର— ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟ + ପତ୍ର; କର୍ମା ୪ର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ;
Abhayapatra ଅଭୟ ପାଇଁ ପତ୍ର)—
୧ । ରାଜଦ୍ୱାର ଛଡ଼ା ଚିଠି—1. A royal pass-port.
୨ । ଯେଉଁ ଚିଠି ଦେଖାଇଲେ ପଥିକକୁ ବାଟରେ କେହି ଦୁଇଗଣା କରେ ନାହିଁ—
2. A letter which enables the traveller to travel safely; a safe conduct.

ଅଭୟପଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟପ୍ରଦ ପଦ)—
Abhayapada ୧ । ଯେଉଁ ପଦର ଆଶ୍ରା ନେଲେ ଅଭୟ ହୁଏ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପଦରେ ଶରଣ ପଶିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନିରାପଦ ହୁଏ—1.A person whose dependants are safe from any danger.
୨ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଶ୍ରା—2. God's protection.
୩ । ପରମେଶ୍ୱର—3. God

ଅଭୟପାଦପଦ୍ମ—ସଂ. ବ. (ରୂପକ; ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟ + ପାଦପଦ୍ମ; Abhayapādapadma ପାଦରୂପ ପଦ୍ମ; ଅଭୟପ୍ରଦ ପାଦପଦ୍ମ)—
ସ୍ୱୟଂ ପରମେଶ୍ୱର—God Himself.

ଅଭୟପ୍ରଦ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ଅଭୟ + ପ୍ର + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhayaprada ୧ । ଯେ ଅନ୍ୟକୁ ଅଭୟ ଦିଏ—
(ଅଭୟପ୍ରଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Giving another safety.
୨ । ଯେ ଅଭୟ ବାଣୀ ଦିଏ—
2. Giving another assurance of safety

ଅଭୟପ୍ରଦାୟକ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ. (ଅଭୟ + ପ୍ର + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—
Abhayapradāyaka ଅଭୟପ୍ରଦ (ଦେଖ)—
(ଅଭୟପ୍ରଦାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Abhayaprada (See)

ଅଭୟବଚନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟପ୍ରଦ ବଚନ)—
Abhayabachana ଅଭୟବାଣୀ (ଦେଖ)
Ahhayabāṇī (See)

ଅଭୟବର—ସଂ. ବ. (ରୂପକ; ଅଭୟ ରୂପକ ବର)—କୌଣସି ଆଶ୍ରିତ
Abhayabara ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉପସ୍ଥିତ ବା ଭବିଷ୍ୟତ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ରକ୍ଷକଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ବଚନ—
Assurance of safety given to a person.

ଅଭୟବାଣୀ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭୟପ୍ରଦ ବାଣୀ)—
Abhayabāṇī କୌଣସି ବିପନ୍ନ ବା ଆତୁର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତୁମର ଏହୁ ଭୟର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ ବୋଲି ରକ୍ଷକ ବ୍ୟକ୍ତି କହିବା ବଚନ—
Assurance or promise of safety.

ଅଭୟବିଭୂତି—ଦେ. ବ. (ଅଭୟ + ବିଭୂତି)—
Abhayabibhuti ୧ । ଅଭୟ ବର ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବା ନିରାପଦ ଅବସ୍ଥା—1. A state of safety or impunity from danger.
୨ । ଅଭୟବର—2. Assurance of safety.
ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ପାଖିଲେ ସାଇ ଅଭୟ ବିଭୂତି
ଯେଉଁ ଦେବୀ ପାଖିଲେ ଜୟ ନ ରେବନ୍ତ । ମାରଳାମହାଭାରତ. ସଭା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଡ଼ଢ଼	ଓ
୨	୧	୩	୨	୬	୭	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୪୩	୪୪	୪୫	୪୬	୪୭	୪୮	୪୯

ଅଭୟଯାଚନା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଭୟ + ଯାଚନା)—
Abhayajāchanā ୧ । ଅଭୟ ବା ଭୟଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ଦେବତା ବା ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ଭୟନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାର୍ଥନା—
1. Asking for safety (M. W.)

ଅଭୟା—ସଂ. ଭଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଭୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅଭୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Abhayā 1. Feminine of Abhaya.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଯାହାକୁ ସେବା କଲେ ଅଭୟ ମିଳେ)—
୧ । ଦୁର୍ଗା—1. A name of Goddess Durgā.
୨ । ହରଡ଼ା—2. Myrabolan.
୩ । ଚବକା; ଗୁଇକାଠଗୁଲ—
3. Terminalia Chebula (M. W.)

ଅଭୟାଲବଣ—ସଂ. ବ.—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଲବଣଘଟିତ ଔଷଧ-ବିଶେଷ, ଏଡ଼ା ଶୂଳ ଓ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗରେ ଉପକାରକ—
Abhayālabaṇa 1. A medicinal preparation of salt used as an antidote to colic and dyspepsia.

ଅଭର—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅଭ୍ର)—୧ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Abhara 1. Talc; mica.
ଆବ୍‌ଭର
ଆଭ; ଅବରକ

ଅଭରକ୍—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଭ୍ରକ)—୧ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Abharak 1. Talc; mica.

ଅଭରଖ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ରକ)—୧ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Abharakh 1. Talc; mica.

ଅଭରଟିକଲି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ର + ଭଲକ)—
Abharaṭikili ଅଗରଟିକଲି—ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବେଶ ଦେବା ଆଭରଟୀପ ଉପଲକ୍ଷରେ କପାଳ ମଝିରେ ମାରିବା କୃଷ୍ଣାଭର ଟୋପା---Circular bit of black mica put by females on the forehead.
ଆବରକଟିକଲୀ

ଅଭରଟୋକଲ—ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷୁ ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ—
Abharaṭokala ଅଭରଟିକଲ (ଦେଖ)
Abharaṭikili (See)

ଅଭରଟୋପି—ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷୁ ଓ କଟକ) ବ—
Abharaṭopi ଅଭରଟିକଲ (ଦେଖ)
Abharaṭikili (See)

ଅଭରସା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅ + ଓ. ଭରସା)—୧ । ନୈରାଶ୍ୟ—
Abharasā 1. Despair; hopelessness.
ନିର୍ଭରସା
ନିଭରୋସ ଯେ ଭରସ ଭଙ୍ଗ ହାତର ସାର ଅଭରସାରୁ ।
ଉଦ୍ଧୃ. କୋଣ୍ଡବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦର୍ୟ । ୨

୨ । ଅନାସ୍ଥା; ନିର୍ଭରଶୀଳତାର ଅଭାବ—
2. Want of reliance.
ଦେ. ଭଣ—୧ । ନୈରାଶ୍ୟ; ହତାଶ—
1. Hopeless; desperate.
୨ । ଅନିର୍ଭରଶୀଳ—2. Unrelying.
୩ । ନୈରାଶ୍ୟପୂ—Helpless.

ଅଭର୍ତ୍ତୃକା—ସଂ. ଭଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଭର୍ତ୍ତୃ + କ + ଆ)—
Abharttṛukā ୧ । ବିଧବା—1. Widowed.
୧ । ସ୍ୱାମିବିହୀନା—Having no husband.
୨ । ଅବିବାହିତା—2. Unmarried.

ଅଭଲ—ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ମନ୍ଦ—1. Bad.
Abhala
ପ୍ରାନ୍ତେ ଏବା ଅଭଲ ଦଶାକୁ ପାଇବ—କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମଦାଲସଚ. ବନ ।
ମନ୍ଦ ୨ । ଅନୁତ୍ତମ—2. Not good.
ଅନଭଲ; ଅନଭଲା ୩ । ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—3. Despicable.
ଦେ. ବ.—୧ । ମନ୍ଦ କଥା—1. Bad thing.
୨ । କୁନାମ; ଜନା; ଅଖାତି; କଦ୍‌ନାମ—
2. Evil repute; blame.
କୁପୁତ୍ରେ ଶୁଖାନ୍ତୁ ପିତା ମାତାଙ୍କ ଅଭଲ—ପାଁଚାଳୀଭଃ. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।
୩ । ଅପବାଦ—3. Defamation.
୪ । କୁବାକ୍ୟ—4. Bad words.
୫ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁଭ—5. Evil.

ଅଭାଗ—ସଂ. ଭଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଭାଗ)—
Abhāga ଅଭାଗ୍ୟ; ଭାଗ୍ୟହୀନ—
(ଅଭାଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unfortunate.
ସଂ. ବ—ଭାଗ ବା ବଣ୍ଟନର ଅଭାବ—
Absence of division.

ଅଭାଗା—ଦେ. ଭଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଭାଗ୍ୟ)—
Abhāgā ୧ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—1. Unfortunate.
ଅଭାଗା ୨ । ଦୁଃଖଗ୍ରସ୍ତ—2. Miserable.
ଅଭାଗା; କମବଖ୍‌ତ୍
ଅଭତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁଖରୁ ଗାଳି—ରାଧାସ, ଗୀତଲହଂସ ।

ଅଭାଗୀ
ଅଭାଗିନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ

ସଂ. ଭଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଭାଗ + ଆ)—ଅଭାଗର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Abhāga.

ଅଭାଗୀନ—ଦେ. ଭଣ (ସଂ. ଅଭାଗ)—ଅଭାଗା; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—
Abhāgina Unfortunate.
ଘରେ ଦୁହେଁ ଭଉଣୀମାନ; ଦୁହିଁ ମଧ୍ୟେ ଅଭାଗୀନ । ଭଗୱାଥ. ଭୁଜବଳ. ଶବ୍ଦ ।

ଅଭାଗ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଅ + ଭାଗ୍ୟ)—୧ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—
Abhāgya 1. Misfortune; bad luck.
୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—Misery.

ସଂ. ବଣ—୧ । ଭାଗ୍ୟହୀନ; ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—
1. Unfortunate; luckless.
୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ—2. Miserable.
୩ । ଦୁଃଖୀ—3. Unhappy.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା ହୋଇନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଏଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହଳେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ଏଁ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ସୋହଳବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଁଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ପୁନ ପଉପ୍ପେ ଅମ୍ହକ୍‌ଥିଲ୍ଲ ଜାଣ ପାଳ.
ଅଭାଗ୍ୟ କାଲକୁ ଏବେ ସବେ ଗଲୁ ଚଢ଼ ।
ପାଁଚାମୃତ. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଭାଗ୍ୟକାଳ—ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭାଗ୍ୟ ଯୁକ୍ତ କାଳ)—
Abhāgyakāla ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପଡ଼ିବା ସମୟ—
Time of misfortune.
ଅଭାଗ୍ୟ କାଳେ ବସୁଥିବ ବୁଦ୍ଧି । ପ୍ରବଚନ

ଅଭାଗ୍ୟବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଭାଗ୍ୟବାନ୍)—
Abhāgyabanta ଅଭାଗ୍ୟବାନ୍; ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—
Unfortunate.
ଅଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ସେହୁ, ଭୂମ୍ନ ଦର୍ଶନେ ଯୋଗ୍ୟ ହାହୁଁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୪।୨୨।୧୯ ।

ଅଭାଜନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଭାଜନ)—
Abhājana ୧ । ଅପାତ୍ର; ଅସତ୍‌ପାତ୍ର—
1. Not a worthy recipient.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Undeserving person.
ମୋତ ଅସ୍ପତ୍ରୋତ୍ର ସିନା ଅନ୍ୟ ଅଭାଜନେ । ଭଥାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅକ୍ଷମ—1. Incapable;incompetent.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Unworthy; undeserving.
ବଳାକୁ ଅଭାଜନ ଦେଖି, ପ୍ରକାଏ ଛଡ଼ ହୋଇ ଦୁର୍ଗା ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦୩ ।

ଅଭାବ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନୁହେଁ + ଭାବ = ସତ୍ତା)—
Abhāba ୧ । ଅସତ୍ତା; ଅବିଦ୍ୟମାନତା; ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
1. Non-existence.
୨ । ଅନୁପସ୍ଥିତି—2. Absence.
୩ । ବିତ୍ତାଭାବତା—3 Pecuniary want.
୪ । ଅମେଳ; ଅସଦ୍ଭାବ—
4. Enmity; want of good feeling.
ତୋର ଜିବଙ୍କର କର୍ତ୍ତା ଏଡ଼େକ ଅଭାବ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।
୫ । ମୃତ୍ୟୁ—5. Death.
ତୁମ୍ଭେ ସେନାପତ ହୋଇଲେ ସବ.ଭବ
ଦଇ ସୁଧନ୍ୱିରଙ୍କ ଜୟ ଅଭାବ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ. ଭୀଷ୍ମ ।
୬ । ବିନାଶ—6. Extinction; annihilation.
ଜନ ଲେଜ ଭୂତେଶୀ ହୋଇ ରୁଦ୍ର ଦେବ
ଏ ରୂପରେ କଲେଜ ର୍ଦ୍ଦପୁର ଅଭାବ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ; କର୍ଣ୍ଣ ।
୭ । (ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ର) ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ନ ମାନିବା—
7. (logic) Negation of existence.
[ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଯଥା—
୧ । ସସର୍ଗାଭାବ—1. Universal negation.
୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟାଭାବ—2. Relative negation.]
ଦେ. ବ—୧ । ରୋଗ—1, Disease; sickness.
(ଯଥା—ଭାଙ୍କ ଦେହର ଅଭାବ ହୋଇଥନ୍ତୁ ।)
୨ । ଦୁଃଖ—2. Grief; sorrow.
ଭବଶୀ ଶାପ ଭୂମ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅପିବ.
ଏଥିକ ମନେ କଣ୍ଟ ନ ଧର ଅଭାବ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍; ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।
୩ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—3. Misfortune.
ସୁଧିଷ୍ଠିର ତା ଦେଖି ଡାକ ସହଦେବ
ମୋଉଲେ ଦେଖ ଦର ଅସର ଅଭାବ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍; ମହାଭାରତ; ଶଲ୍ୟ ।
ଦେ. ବିଣ—ଭାବ ବା ସ୍ନେହଶୂନ୍ୟ—
Loveless; void of affection.
ଅଭାବ ସୂଚକ ସଙ୍ଗେ ଭାବ ବଢ଼ାଇଲେ । ଉକ୍ତି—ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଭାବନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ = ନୁହେଁ + ଭାବନୀୟ)—
Abhābanīya ୧ । ଅଚିନ୍ତନୀୟ; ଅଚିନ୍ତ୍ୟ—
1. Unthinkable; inconceivable
୨ । ଅସମ୍ଭାବନୀୟ—2. Improbable.
ଅଭାବପକ୍ଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—
Abhābapakshare ୧ । ଅନ୍ତତଃ—1. At least.
ଅଭାବପକ୍ଷେ ୨ । (କୌଣସି ବିଷୟର) ଅନୁପସ୍ଥିତି ଘଟିଲେ—
2. In the absence (of anything)
୩ । (କୌଣସି ପଦାର୍ଥ) ନ ମିଳିଲେ—
3. In case a thing is not available.
ଅଭାବେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଅଭାବପକ୍ଷରେ (ଦେଖ)
Abhābe 1. Abhābapakshare (See)
ଅଭାବେ ୨ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବିଷୟ ନ ଘଟିଲେ; ନୋହେଲେ—
2. In the case of the said event not happening.
ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ଦୋଷ. ଅଙ୍ଗୀକାର କଲେ ସର,
ଅଭାବେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେବ ଏ ଦିଷ୍ଟର ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଶୋଦରଙ୍କୁ. ଶ. ଗୀତ ।

ଅଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଭାବ୍ୟ)—ଅଭାବନୀୟ (ଦେଖ)
Abhābya Abhābanīya (See)
ଅଭାରଜନ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଭାଜନ)—ଅଭାଜନ (ଦେଖ)
Abhārajana Abhājana (See)
ଅଭାର୍ଜନ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଭାଜନ (ଦେଖ)
Abhārjana Abhājana (See)
ଅଭାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଭାର୍ଯ୍ୟା)—
Abhārjya ୧ । ସ୍ତ୍ରୀହୀନ—1. Wifeless.
୨ । ଅବିବାହିତ—2 Unmarried.
୩ । ମୃତଦାର—3. Widower.
ଅଭାଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନୁହେଁ + ଭାଷଣ)—ମୌନ—
Abhāshaṇa Silence.
ଅଭାଷା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅ + ଭାଷା)—୧ । କୁବାକ୍ୟ—
Abhāshā 1. Bad words.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା—2. Obscene language.
୩ । ଗାଳି—3. Abuse; evil names.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଭି—ପ୍ରାଦେ. (କଟକସଦ୍ଦର) ଅ. (ଅ. ଅବ୍ଦ)—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହିକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନହୁଁ—Now; just now.

Abhi ଏଖନି

ଦେ. ବ—ଅଭିମନ୍ୟୁ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ବା ଅଭୟଚରଣର ଡାକ ନାମ—Name for calling a person named Abhirāma, Abhimanyu or Abhayacharaṇa.

ଅଭିଅଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅବ୍ୟୁଢ଼)—ଅବିବାହିତ (ପୁରୁଷ)—Unmarried (male).

Abhiarḍā

(ଅଭିଅଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଙ୍ଗିବୁଡ଼

ଅନବ୍ୟାହା

ଅଭିଆଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର)ବିଣ—ଅଭିଅଡ଼ା (ଦେଖ) Abhiarḍā (See)

ଦାସ୍ ! ଦାସ୍ ! ତୁଆଃ ଅଭିଆଡ଼ା ଅଛ ତ ଅଛ, ସବଂସ୍ୱ ସାର୍ ସାର ପୁରୁଷକୁ ନରକକୁ ଦେଲ । ଫକୀରମୋହନ—ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅଭିଆଡ଼ୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅବ୍ୟୋଢ଼ା ବା ଅବ୍ୟୁଢ଼ା)—ଅବିବାହିତା; ଅନୂଢ଼ା—Unmarried.

Abhiārḍī

ଆଙ୍ଗିବୁଡ଼ା

ବୋଇଲେ ରହିବା କେତେ ମୋର ଅଭିଆଡ଼ୀ—ଗୋପାଳର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଅଭିଆଡ଼ୀପଦା—ଦେ. ବ.—ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ସମାଜରେ (ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ; ବର୍ତ୍ତିଆ) ବାଲିକା-ବିବାହ ପ୍ରଥା ଚଳୁଥିଲା ସେ ସମାଜର ଚୌଣସି କନ୍ୟା ଅବିବାହିତା ଥାଇ ରଜସ୍ୱଳା ହେଲେ ତାକୁ ସମାଜଚ୍ୟୁତ କରି ଗ୍ରାମମୁଣ୍ଡର କଛୁ ଦୂରରେ ଯେଉଁ ନର୍ଜନ ସ୍ଥାନରକୁ ନିର୍ବାସିତ କରାଯାଉଥିଲା—

Abhiārḍīpadā

A solitary place or wilderness away from the village to which was banished a Brāhmaṇa girl who attained puberty before marriage.

ଅଭିଆଡ଼ୀସୂତା—ଦେ.ବ.(ସଂ. ଅବ୍ୟୁଢ଼ା+ଓ. ସୂତ୍ର)—ଯେଉଁ ସୂତାକୁ ଅବିବାହିତା କନ୍ୟାମାନେ କାଠରୁ ବା ବଳରୁ—Thread woven by maids.

Abhiārḍīsūtā

[ଦ୍ର—ଏହା ବିବାହାଦି କର୍ମରେ ଲାଗେ ।]

ଅଭିଆଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବଧାନ)—ବିଘ୍ନ ବା ଖରାପ କହିବାର୍ତ୍ତି—Any uncommon bad act.

Abhiāṇa

ଅସୈରଣ ଅଭିଆଣରେ ଭିଆଣ ଦେଖ; ଯେଜ ପିଆଜେଇଁ ବାଜୁଛ ଶଙ୍ଖ—ଭୂଗ ।

ଅଭିକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+କମ୍ ଧାତୁ=ଅଭିଳାଷ କରିବା+ଅ)—୧ । କାମୁକ—1. Licentious.

Abhika

(ଅଭିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଲମ୍ପଟ—2. Wanton.

ଅଭିକା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ଅ—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହିକ୍ଷଣି—Just now; at present.

Abhikā

ଏଖନି

ଅଭି ମି

ଅଭିକାଙ୍କ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ବିଶେଷ ରୂପେ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ+ଆ)—(ଅଭିକାଙ୍କ୍ଷିତ—ବିଣ) ୧ । ପ୍ରବଳ ବାସନା; ଆକାଂକ୍ଷା—1. Strong desire; hankering.

Abhikāṅkshā

୨ । ଇଚ୍ଛା—2. Wish; desire.

ଅଭିକ୍ରମ—ସ. ବି. (ଅଭି=ସମ୍ମୁଖରେ+କ୍ରମ ଧାତୁ=ଯିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) - (ଅଭିକ୍ରାନ୍ତ—ବିଣ) ୧ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଶତ୍ରୁ ସମ୍ମୁଖକୁ ଗମନ—1. Advancing to the front of the enemy to fight.

Abhikrama

୨ । ଆରୋହଣ—2. Ascending.

୩ । ଆକ୍ରମଣ—3. Attack; onslaught.

୪ । ଆରମ୍ଭ—4. Beginning.

ଅଭିକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+କ୍ରମ ଧାତୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅନ)—ଅଭିକ୍ରମ (ଦେଖ) Abhikrama (See)

Abhikramaṇa

ଅଭିଖ୍ୟା—ସ. ବି. (ଅଭି=ବିଶେଷରୂପେ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ କରିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ+ଆ)—(ଅଭିଖ୍ୟାତ—ବିଣ) ୧ । ଖ୍ୟାତି—1. Fame; reputation.

Abhikhyā

୨ । ଉପାଧି—2. Title.

୩ । ନାମ—3. Name.

୪ । ଶୋଭା—4. Beauty; grace.

ଲଭନ୍ତ ଅଭିଖ୍ୟା ଯେଡ଼ି ବାମ,ଖ୍ୟା ପ୍ରସାଦେ । ଉଧାନାଥ. ନଦୀସାନ୍ତା ।

ଅଭିଗମ—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ବିଶେଷରୂପେ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—(ଅଭିଗତ—ବିଣ) ୧ । ଆଶ୍ରୟ—1. Shelter; recourse.

Abhigama

୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Attainment.

୩ । ସେବା—3. Attendance; tending.

୪ । ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଗମନ; ସାଙ୍ଗେଇ ଯିବା—4. Going to see a person off.

୫ । ନିକଟକୁ ଯିବା—5. Going near; approach.

୬ । ସଙ୍ଗରେ ମିଶିବା—6 Joining the company of; accompanying.

୭ । ସଙ୍ଗମ—8. Union; cohabitation.

ଅଭିଗମନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଗମ ଧାତୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅନ)—ଅଭିଗମ (ଦେଖ) Abhigamana Abhigama (See)

ଅଭିଗମନ ମନ୍ତ୍ର କାଣି; ପୂଜିବ ଜଳ ଘରେ ଥାଣି ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪୫

ଅଭିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ସମ୍ମୁଖ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—Abhigraha

୧ । ଆକ୍ରମଣ—1. Attack.

୨ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଶତ୍ରୁର ସମ୍ମୁଖକୁ ଗମନ—2. Advancing to the front of an enemy to fight.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଲୁଣ୍ଠନକାର୍ଯ୍ୟ; ଡକାୟତି—3. Robbery; dacoity.
୪ । ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା; ଗୌରବ—4. Challenge.
୫ । ଜବରଦସ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ନେବା—
5. Snatching away by force; extortion.

ଅଭିଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhigrahaṇa ଅଭିଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Abhigraha (See)

ଅଭିଘାତ—ସ. ବି..(ଅଭି+ହନ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅ; ହନ ସ୍ଥାନରେ ଘାତ)—
Abhighāta ୧ । ପ୍ରହାର—1. Beating, striking
୨ । ଆଘାତ—2. Stroke.
୩ । ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ମାଡ଼—3. Striking with a stick
୪ । ହତ୍ୟା—4. Murder; slaughter.
୫ । ଯାତନା—5. Pain.
୬ । ଆକ୍ରମଣ—6. Attack; onslaught.

ଅଭିଘାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ହନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ହନ ସ୍ଥାନରେ ଘାତ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଆଘାତକାରୀ—
Abhighātī (ଅଭିଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Striking.
୨ । ଆକ୍ରମଣକାରୀ—2. Attacking.
୩ । ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—3. Inimical.
୪ । ନାଶକ—4. Destroying.
୫ । (ଅମୁକ) ନାମଧାରୀ—5. Styled; named (so and so)
୬ । ଘାତକ; ହନ୍ତା—6. Killing; murderous.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ହତ୍ୟାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Murderer.
୩ । ବିନାଶକ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Destroyer.

ଅଭିଚର—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଭି+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhichara ୧ । ଅନୁଚର—1. Companion.
୨ । ସହାୟକ— 2. Help.
୩ । ସହକର୍ମୀ—3. Colleague.
୪ । ଭୃତ୍ୟ; ଶୁକର— 4. Servant; follower;

ଅଭିଚାର—ସଂ. ବ (ଅଭି= ବପରୀତ+ଚର ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhichāra ୧ । ପରହିଂସା କର୍ମ; ପରର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଇବାପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ତାନ୍ତ୍ରିକ କର୍ମ (ଏହା ଷଡ଼ବିଧ—ମାରଣ; ମୋହନ; ସ୍ତମ୍ଭନ; ବିଦ୍ୱେଷଣ; ଉଚ୍ଚାଟନ ଓ ବଶୀକରଣ) ଗୁଣିଗାରୁଡ଼ି—1. Employment of spells for malevolent purposes; black art.

ଅଭିଚାର କର୍ମ ପାଇଁ ହୋମ କଲ । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ପ୍ରବୋଧ. ୫ବ ।

୨ । ଉପଯାଚକବିଶେଷ—2. A class of petty sin or transgression.
[ଦ୍ର—ଗୁଣି ବଦ୍ୟା ଉପଯାଚକ ରୂପେ ଗଣ୍ୟ---ମନୁ ୧୧।୬୪ ଓ ଏଥି ପାଇଁ ସୁଦ୍ଧାରେ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ ଅଛି—ମନୁ ୯।୨୯୦ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାସ୍ଚିତ୍ତ ବିଧେୟ— ମନୁ ୧୧।୧୫୮]

ଅଭିଚାରଜ ଜ୍ୱର—ସଂ. ବ (ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ରୌଷଧି)—ଅଭିଚାରପ୍ରଯୋଗଜନିତ
Abhichārajwara ଜ୍ୱର; ମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଯୋଗଜନିତ ଜ୍ୱର—
Fever caused by magic spells.

ଅଭିଚାରିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭିଚାର+ଇତ)—ଯାହା ପ୍ରତି ଗୁଣିଗାରୁଡ଼ି
Abhichārita ପ୍ରଯୋଗ କରା ଯାଇ ଅଛି—Enchanted,
(ଅଭିଚାରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (a person) against whom black magic has been applied.

ଅଭିଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (ଅଭି+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍. ୧ମା ୧ବ)—
Abhichārī ୧ । ଅଭିଚାର ନାମକ ଉପଯାଚକକାରୀ—
(ଅଭିଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Committing petty sins.
୨ । ଗୁଣିଆଁ; ଯେ ପରର ଅନିଷ୍ଟ ନେଇଁ ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଯୋଗ କରେ—Enchanting; conjuring; practising black art,
ସଂ. ବି—ଗୁଣିଆବ୍ୟକ୍ତି—A conjurer; a magician.
(ଯଥା—ଏହାର ଅନ୍ୟରୂପ ଅଭିଚାରକ ପୁଂ. ଓ ଅଭିଚାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭିଜନ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଜନ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Abhijana ୧ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଂଶ—1. A renowned family.
୨ । କୁଳ; ବଂଶ—2. Family; race.
୩ । ବଂଶଧରଗଣ—3. Descendants.
୪ । ପୂର୍ବପୁରୁଷଗଣ—4. Ancestors.
୫ । ଅଭିଜାତ୍ୟ; ଉଚ୍ଚବଂଶରେ ଜନ୍ମ—5. Noble descent.
୬ । କୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି; ବଂଶଗୌରବ ବ୍ୟକ୍ତି—
6. The renowned person or ornament of a family.
୭ । ଜନ୍ମଭୂମି—7.Motherland,native country.
୮ । ପ୍ରସିଦ୍ଧି; ଖ୍ୟାତି —8. Fame (M. W.)
୯ । ବଦନାମ—9. Natoriety (M. W.)
୧୦ । ପରିଜନବର୍ଗ-10. Attendants; retinue Apte)

ଅଭିଜନବାନ୍—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭିଜାତ+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Abhijanabān ଉଚ୍ଚକୁଳୋଦ୍ଭବ—Of noble descent
(ଅଭିଜନବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (M W.)

ଅଭିଜୟ—ସ. ବ. (ଅଭି+ଜୟ) --୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟ—
Abhijaya 1 Complete victory.
୨ । ଦେଶଜୟ—2. Conquest.

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଏ	ଔ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତତ୍ସବନ୍ଧଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ଙ୍ଗ

ଅଭିଜାତ—ବି. ବଣ. (ଅଭି+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abhijāta (ଅଭିଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ସତ୍କୁଳଜାତ—1. Well-born.
୨ । କୁଲୀନ—2. Of noble birth.
୩ । ଉଦ୍ଭବଂଶଧର; ଖାନ୍ଦାନ୍—3. Aristocratic.
୪ । ଜ୍ଞାନ; ପଣ୍ଡିତ—4. Wise; learned.
୫ । ଯୋଗ୍ୟ—5. Worthy; fit.
୬ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ—6. Rightful.
୭ । ମଧୁର—7. Sweet.
୮ । ସୁନ୍ଦର—8. Fair.

ଅଭିଜାତତନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ. (ଅଧୁନିକ ମାଉବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଗୁଜ୍ୟର
Abhijātatantra କୁଲୀନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୁଜ୍ୟଶାସନ
ଅଭିଜାତତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଣାଳୀ—Oligarchy; government of a country by the aristocracy.

ଅଭିଜାତ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଭିଜାତ୍ୟର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Abhijātya ଅଭିଜାତ୍ୟ (ଦେଖ)—Ābhijātya (See)
ଅଭିଜାତ୍ୟ
ଅଭିଜାତ୍ୟ

ଅଭିଜିତ୍—ବି. ବ. (ଅଭି+ଜି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Abhijit

୧ । ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା ଓ ଶ୍ରବଣାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ନକ୍ଷତ୍ର—1. An asterism; Vega.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ୨୭ ନକ୍ଷତ୍ର ଛଡ଼ା ଏ ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ନକ୍ଷତ୍ର; ନକ୍ଷତ୍ର ଉଲେ ଜୋତିଷ ଦେଖ ।]

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଲଗ୍ନବିଶେଷ—
2. Name of an astrological conjunction.

୩ । ଦିବସର ପନ୍ଦର ଭାଗର ଅଷ୍ଟମ ଭାଗ ବା ମୁହୂର୍ତ୍ତ—
3. The 8th of the 15 parts of a day.

ବି. ବଣ.—୧ । ଅଭିଜିତ୍ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଜାତ—
1. Born under the constellation of Vega.
୨ । ଜୟକାରୀ; ଜେତା—2. Victorious.

ଅଭିଜିତ—ବି. ବ. (ଅଭି+ଜି ଧାତୁ+ତ)—ଅଭିଜିତ୍ (ଦେଖ)
Abhijita Abhijit (See)

ଅଭିଜିତି—ବି. ବ. (ଅଭି+ଜି ଧାତୁ+ତ୍ୱିବ. ତ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟ—
Abhijiti Complete victory.

ଅଭିଜ୍ଞ—ବି. ବଣ. ତ୍ରି. (ଅଭି=ସଦ୍ଭୋଜ୍ୱରେ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+
Abhijña କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବଜ୍ଞ—1. Knowing.
(ଅଭିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚତୁର—2. Skilful; clever.
(ଅଭିଜ୍ଞତା—ବ) ୩ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ପାରଙ୍ଗମ—
3. Understanding or conversant with a matter.
୪ । ବହୁଦର୍ଶୀ;ଅନୁଭବୀ—4. Experienced; prudent.

ଅଭିଜ୍ଞତା—ସଂ. ବ. (ଅଭିଜ୍ଞ+ତ୍ୱବ. ତା)—୧ । ବହୁଦର୍ଶିତା—
Abhijñatā 1. Experience.
୨ । ଦୂରଦର୍ଶିତା; ସାଂସାରିକ ବିଷୟବୁଦ୍ଧି—
2. Prudence
୩ । ଜ୍ଞାନପଣ—
3. State of being wise; wisdom.

ଅଭିଜ୍ଞା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭିଜ୍ଞ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଜ୍ଞାନବତୀ ବା ଗୁଣଜ୍ଞ
Abhijñā (ସ୍ତ୍ରୀ)—Feminine of Abhijña.

(ଅଭିଜ୍ଞାତ—ବଣ) ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—
୧ । ପ୍ରଥମଜାତ ଜ୍ଞାନ; ଆଦ୍ୟ ଜ୍ଞାନ—
1. Primary knowledge or intelligence, intuition; discretion.
୨ । ସ୍ମରଣ; ସ୍ମୃତି—
2 Remembrance; recollection
୩ । ଦୂର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାର ଶକ୍ତି—
3. Hearing to a distance; clairaudience (M. W.)
୪ । ଦୂର ବସ୍ତୁ ଦେଖି ପାରିବାର ଶକ୍ତି—
4. Seeing to a distance; clairvoyance (M. W.)
୫ । ପରର ମାନସିକ ଭାବ ବୁଝିପାରିବାର ଶକ୍ତି—
5. Penetrating men's thoughts; mind-reading (M. W.)
୬ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଜୀବନର ପୂର୍ବଘଟଣା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ-ଘଟଣାମାନ ହଦ୍ୟାବଲରେ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି—
6. The art of knowing other people's states and antecedents (M. W.).

ଅଭିଜ୍ଞାତ—ସଂ ବଣ. (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhijñāta ୧ । ଅନୁଭବଦ୍ୱାରା ଜଣା ଯାଇଥିବା—
1 Known by experience; realised;
୨ । ଅନୁଭୂତ—2. Experienced.

ଅଭିଜ୍ଞାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା.୧ବ)—
Abhijñātā ଅଭିଜ୍ଞ (ଦେଖ)—Abhijña (See)
(ଅଭିଜ୍ଞାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ; ଯାହାଦ୍ୱାରା
Abhijñāna ମନୁଷ୍ୟ ଜାଣି ପାରେ)—
୧ । ପୂର୍ବସ୍ମୃତି—1. Remembrance; recollection.
୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge
୩ । ପୂର୍ବସ୍ମୃତି ଉଦ୍ରେକକାରୀ ବସ୍ତୁ—4. A sign or token of remembrance; memento.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଁଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଏ ଅଭିଜ୍ଞାନ ଲର ଏ ଗର ମାଧ, ଗମିବୁ ନ ଦୋଇବୁ ଗେଦେ ଦଉଣ ।
ଘଧାନାଥ—ମେଘଦୂତ ।

୪ । କୌଣସି ବିଷୟର ପ୍ରମାଣରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ ବସ୍ତୁ—
5. Any sign or token serving as a proof for.

୬ । ସ୍ମାରକବସ୍ତୁ—6. Memorandum.

୭ । ସଙ୍କେତ—7. Token; mark.

ଅଭିଜ୍ଞାନଗ୍ରନ୍ଥ—ସଂ. ପୁ (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଶ୍ଲୋକ
Abhijñānagrantha ଶ୍ଲୋକିବା ବିଷୟ ପାଏ (ଯଥା—
ଅଭିଧାନ)—A book of reference.

ଅଭିଜ୍ଞାନପତ୍ର—ସଂ. ପୁ (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—୧ । ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍—
Abhijñānapatra 1 Certificate.

୨ । ପରିଚୟ ପତ୍ର—2. Letter of introduction.

୩ । ଯେଉଁ ପତ୍ର ବା ଲେଖାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଷୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ମରଣ କରି ଯାଇ ପାରେ; ସ୍ମାରକଲିପି—
A memo; memorandum.

ଅଭିଜ୍ଞାନପୁସ୍ତକ—ସଂ. ଲ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Abhijñānapustaka ୧ । ଅଭିଜ୍ଞାନଗ୍ରନ୍ଥ (ଦେଖ)
Abhijñānagrantha (See)

୨ । ପକେଟ୍ ବହି; ଟିପା ବହି—
2. Note book; pocket-book.

ଅଭିଜ୍ଞାନଶକୁନ୍ତଳ—ସଂ. ପୁ. (ନାମ) ବହୁବ୍ରୀହି; [ଅଭିଜ୍ଞାନ = ସ୍ମାରକବସ୍ତୁ
Abhijñānaśakuntala +ଶକୁନ୍ତଳା; ଯେଉଁ ନାଟକରେ ଚନ୍ଦ୍ରାମ୍ଶୀ ବାଳିକା ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପୂର୍ବ ସ୍ମୃତିର ଅଭିଜ୍ଞାନ ବା ସ୍ମାରକ ବସ୍ତୁର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ।]
କାଳିଦାସଙ୍କ ରଚିତ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକର ନାମ—
Title of a Sanscrit drama by poet Kālidāsa.

[ଦ୍ର—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଦୁଷ୍ମନ୍ତ କଣ୍ୱ ଋଷିଙ୍କଦ୍ୱାରା ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ପାଳିତା ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର-ମେନକା-କନ୍ୟା ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ କଣ୍ୱାଶ୍ରମରେ ଦେବାଙ୍କ ରେଟ ତାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧର୍ବ ବିଧିରେ ବିବାହ କରିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତାନ ସ୍ୱରୂପ ନିଜର ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠାମୁଦ୍ରିତ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ ଅଭିଶାପରୁ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ଦ୍ୱାରୁ ସେ ମୁଦ୍ରିତ ନଈରେ ବୁଜିବାରୁ ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ଗର୍ଭିଣୀ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ଚହ୍ନି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶକୁନ୍ତଳା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତା ହୋଇ ରୋଦନ କରିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ ମାତା ମେନକା ଶୂନ୍ୟରୁ ଆସି ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟେଶୂନ୍ୟେ ଉଠାଇ ନେଇ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରଖିଲେ ଓ ସେହିଠାରେ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କର ଭରତ ନାମକ ପ୍ରତାପଶାଳୀ କୁମାର ଜନ୍ମ ହେଲେ । ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ହାତରୁ ପାଣିରେ ଖସିପଡ଼ିଥିବା ମୁଦ୍ରିକୁ ଗୋଟିଏ ମାଛ ଗିଳିଥିଲା । ଦୈବକ୍ରମେ ଜଣେ କେଉଁଠି ସେ ମାଛକୁ ଜାଲରେ ଧରି ଅଣିବାରୁ ସେ ମାଛ କଟା ହେଲା ବେଳେ, ତା ପେଟରୁ ସେହି ମୁଦ୍ରିତ ମିଳିଲା । ସେ ମୁଦ୍ରି ରଜାଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୁଦ୍ରି ଥିବା ଦେଖି ସ୍ୱଜନକର୍ମଚ୍ୟୁତମାନେ ତାକୁ ଦୁଷ୍ମନ୍ତଙ୍କ ଶ୍ରମରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ସେହି ଅଭିଜ୍ଞାନ—ମୁଦ୍ରିକାକୁ ଦେଖିଲା କ୍ଷଣି ଦୁଷ୍ମନ୍ତଙ୍କ ଠାରେ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ପୂର୍ବସ୍ମୃତି ଜାଗରିତ ହେଲା ଓ ସେ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାୟକ୍ରମେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିବାର ଉପଲବ୍ଧି କରି ମର୍ମାହତ ହେଲେ । ପରେ ସେ ଦାନବରାଜ କରିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆହ୍ୱାନକ୍ରମେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ନିଜ ପୁତ୍ର ଭରତଙ୍କୁ ଦେବାରୁ ରେଟଲେ ଓ ସେହିଠାରେ ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ଓ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କର ରେଟ ଓ ମିଳନ ହେଲା । କାଳଦାସଙ୍କର ଏ ନାଟକକୁ ଗେଟେ ପ୍ରମୁଖ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମହାପଣ୍ଡିତମାନେ ପୃଥିବୀର ଓ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତମ ଓ ସରସ ଗ୍ରନ୍ଥ ବୋଲି ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଅଛନ୍ତି ।]

ଅଭିଜ୍ଞାନଶକୁନ୍ତଳା—ଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଭିଜ୍ଞାନଶକୁନ୍ତଳ)—
Abhijñānaśakuntalā ଅଭିଜ୍ଞାନଶକୁନ୍ତଳ (ଦେଖ)
Abhijñāna śankuntala (See)

ଅଭିଜ୍ଞାପକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ; ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abhijñāpaka ୧ । ବୋଧକ—1. Memorial.
(ଅଭିଜ୍ଞାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ମାରକ; ଯାହା ପୂର୍ବସ୍ମୃତି ଜାଗରିତ କରାଏ—
2. Reminding.

ଅଭିଜ୍ଞାପନ—ସଂ. ନ. (ଅଭି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ. ଣିଚ୍+ଭାବ. ଅନ)—ସ୍ମରଣ
Abhijñāpana କରାଇବା—Reminding.

ଅଭିଜ୍ଞାପିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଭି+ଜ୍ଞାପିତ)—ଯେଉଁ ବିଷୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି
Abhijñāpita ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟର ସ୍ମରଣ ପଥକୁ ଆଣାଯାଏ—
Reminded.

ଅଭିଜ୍ଞେୟ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଭି+ଜ୍ଞେୟ)—ଯାହା ଚେଇାଇ ଦିଆଯିବାର
Abhijñeya ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be reminded.

ଅଭିତ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ସଂ. ଅଭିତଃ)—ଅଭିତଃ (ଦେଖ)
Abhita Abhitah (See)

ଆଣ୍ଠୁର ଉପର ଭାଗ ବସି ଅଧିସାଗ ଦ୍ୱାନ୍ତ
ଆସନ ରେଖ ଅର୍ଦ୍ଧ (ଉଭୟଦଗରେ) ଭୂତ ମନ୍ତ୍ରରେ । ଗାଗୀ. ରସବାଦଥ ।

ଅଭିତଃ—ସଂ କ୍ରି. ବିଶ. (ଅଭି=ସମ୍ମୁଖରେ ବା ଉଭୟ ଦଗରେ+ତସ୍ତି—
Abhitah ଅର୍ଥରେ. ତସ୍)—୧ । ସମ୍ମୁଖରେ—
1. Before; in front.

୨ । ଉଭୟପାର୍ଶ୍ୱରେ—2. On both sides.

୩ । ସର୍ବତଃ; ସର୍ବଦିଗରେ—
3 On all sides; all round.

୪ । ନିକଟରେ—4. Near; at hand.

୫ । ଶୀଘ୍ର—5 Soon.

୬ । ସବୁଆଡ଼; ସବୁ ପ୍ରକାରେ—
6 In all ways; entirely.

ଅଭିଦ୍ରୋହ—ସଂ. ପୁ. (ଅଭି+ଦ୍ରୁହ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଅନିଷ୍ଟ—
Abhidroha Grudge; spite.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅଭିଧର୍ମ ପିଟକ—ସଂ. ବ—ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
Abhidharma pitaka A treatise on Buddhism.

ଅଭିଧା—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Abhidhā ୧ । ନାମ—1. Name; appellation.
୨ । ସଜ୍ଞା—2. Definition.
୩ । (ନ୍ୟାସ୍) ଶବ୍ଦର ଯେଉଁ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅର୍ଥ ଜଣାଯାଏ—3. (Logic) The power of a word to denote a meaning

ଅଭିଧାନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । କଥନ—
Abhidhāna 1 Speaking.
୨ । (+କର୍ତ୍ତା. ଅ)—2. Name.
ପୁସ୍ତକର ଅଭିଧାନ ବଖାନ କରିବେ । ଅନନ୍ତଚନ୍ଦ୍ର. ଉକ୍ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
୩ । (+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଥାଏ; ଶବ୍ଦାର୍ଥକୋଷ; ଉଚ୍ଚାରଣ—
3. Vocabulary; dictionary; lexicon.

ଅଭିଧାନଚିନ୍ତାମଣି—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ହେମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୃତ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦାର୍ଥ କୋଷ—
Abhidhānachintāmani The title of a Sanscrit dictionary by Hemachandra

ଅଭିଧାନରତ୍ନମାଳା—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ହଳାୟୁଧକୃତ ଶବ୍ଦକୋଷ—
Abhidhānaratnamālā The title of a Sanscrit dictionary by Halāyudha.

ଅଭିଧେୟ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Abhidheya ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ; ସଂଜ୍ଞା—
Significance of a word; the object signified by a word; definition.
ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି—୧ । (ଅମୁକ) ନାମକ (ଅନ୍ୟଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଯଥା—ରାମାଭିଧେୟ ପୁରୁଷ ।)—
1. Named.
୨ । ବକ୍ତବ୍ୟ—2 Expressible.

ଅଭିଧ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ=ଚିନ୍ତା କରିବା+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଇଚ୍ଛା—1 Desire.
୨ । ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଲୋଭ—
2. Coveting another's property.
୩ । ଲାଳସା—3 Hankering.

ଅଭିଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhidhyāna ୧ । ଗଭୀର ଚିନ୍ତା—1. Meditation.
୨ । ଅଯଥାବେଶପୂର୍ବକ ଚିନ୍ତା—2 Contemplation.

ଅଭିନ—ତ୍ରା. ବ. (ନାମ)—ଅଭିନ୍ନର ଡାକ ନାମ—
Abhina A name for calling Abhinna.
ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଭିନ୍ନ)—ଅଭିନ୍ନ (ଦେଖ)
Abhinna (See)

ଅଭିନଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ନହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଆନଦ୍ଧ—
Abhinaddha Tied with strings; bound.

ଅଭିନନ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଆନନ୍ଦ—
Abhinanda Delight; pleasure.

ଅଭିନନ୍ଦନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhinandana ୧ । ଅନୁମୋଦନ; ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା—
1. Congratulation; welcome.
୨ । ସନ୍ତୋଷପୂର୍ବକ ପ୍ରଶଂସା—
2. Praise; laudation.
୩ । ଆହ୍ଲାଦ ପ୍ରକାଶ—3. Rejoicing.
୪ । ସ୍ତବ—4. Prayer.
୫ । ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—5. A previous incarnation of the Buddha.

ଅଭିନନ୍ଦନପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭିନନ୍ଦନ=ପ୍ରଶଂସା+ପତ୍ର=ଲିପି ବା ଲେଖା)—ଯେଉଁ ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଗତ-
ଅଭିନନ୍ଦନପତ୍ର ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧଣା ବା ପ୍ରଶଂସା ଘୋଷଣା କରାଯାଏ—
अभिनन्धनपत्र A valedictory address; an address of welcome.

ଅଭିନନ୍ଦା—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Abhinandā ୧ । ଇଚ୍ଛା—1. Wish.
୨ । ଆଶା—2. Hope.

ଅଭିନନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhinandita ୧ । ପ୍ରଶଂସିତ; ସ୍ତୁତ—
1 Praised; applauded.
୨ । ଅଭ୍ୟର୍ଥିତ—2. Welcomed.

ଅଭିନବ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ନୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhinaba ୧ । ନୂତନ; ନବ୍ୟ—1. New.
୨ । ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ—2. Not seen before.
୩ । ଉତ୍କଟା; ସଜ୍ଜ—3. Fresh.
୪ । ବିସ୍ମୟଜନକ—4. Wonderful.
ସଂ. ବ—ସ୍ତବ—Prayer.

ଅଭିନବଚିନ୍ତାମଣି—ସଂ.ବ.(ନାମ)—ଚକ୍ରପାଣି କୃତ ସଂସ୍କୃତ ବୈଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ-
Abhinabachintāmani ବିଶେଷ—A sanskrit treatise on medicine by Chakrapāni.

ଅଭିନବଜ୍ୱର—ସଂ. ବ—ଅକ୍ସାତ ଦେହରେ ଅକସ୍ମାତ କରିଥିବା ଜ୍ୱରରୋଗ-
Abhinabajwara Acute or new fever.

ଅଭିନବାଭିନବ—ସ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାର୍ଥେ. ଦ୍ୱିତ୍ୱ)—
Abhinabābhinaba ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୂତନ—
1. Quite new; very fresh.
୨ । ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—2. Very wonderful.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୋଳିପି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ଁ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାନ୍ତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲମତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ପତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭିନୟ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ନୀ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Abhinaya ୧ । ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ—1. A dramatic performance

(ଅଭିନୀତ—ବିଣ)

୨ । ଅଙ୍ଗଗୁଳନାଦି ଦ୍ୱାରା ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—

2 Representation; expression of the inner thoughts by bodily action,

୩ । ରସ ଭାବାଦିବ୍ୟଞ୍ଜକ ଚେଷ୍ଟାବିଶେଷ—

3. Indication of passions or feelings by look, gesture, etc.

[ଦ୍ର—ଏହା ୪ ପ୍ରକାର—ଅଙ୍ଗିକ, ବାଚିକ, ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ଆହାର୍ଯ୍ୟ ।]

ଅଭିନୟକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା—

Abhinayakaribā 1. To act; to play on the stage.

ଅଭିନୟକରା

ଅମିନୟକରନା ୨ । ଅନ୍ୟର ଅନୁକରଣ କରିବା—

2 To copy or ape aperson.

ଅଭିନହନ—ସଂ. ବି (ଅଭି+ନହ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧନ—

Abhinahana Tight binding; tying.

(ଅଭିନଦ୍ଧ—ବିଣ)

ଅଭିନିବିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ନି+ବିଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Abhinibishṭa ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋଯୋଗୀ—

(ଅଭିନିବେଶ—ବି) 1. Attentive.

୨ । ଆସ୍ତରିକ—2. Deeply interested; engrossed in.

୩ । ଉତ୍ତରରୁ ପ୍ରବିଷ୍ଟ—

3. Penetrated or thrust into.

ଅଭିନିବେଶ—ସଂ ବି (ଅଭି + ନି + ବିଶ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—

Abhinibeśa ୧ । ଆସ୍ତରିକ—1. Deep interest,

୨ । ମନୋଯୋଗ—2. Close application; attention.

୩ । ଶାସ୍ତ୍ରାଦିରେ ପ୍ରବେଶ—3. Proficiency; study; mastery of a subject.

୪ । ସବିଶେଷ ଯତ୍ନ— 4. Tenacity; deep application to a subject.

୫ । (ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର) ମରଣଦ୍ୱେଷୁ ଉତ୍ପୁଜନକ ଅନ୍ତଦ୍ୟାବିଶେଷ-

5 (philosophy) Fear or apprehension of death

ଅଭିନିର୍ମ୍ମୁକ୍ତ—ବି. ବିଣ. (ଅଭି=ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରକାରରେ+ନିର୍=ନିଷ୍ପନ୍ନରେ+ମୁକ୍ତ ଧାତୁ+ତ)—

Abhinirmmukta ୧ । ସମ୍ୟକ୍ରୂପେ; ମୁକ୍ତ—1. Freed.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୟନକାରୀ; ସାୟଂକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଦ୍ରିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Sleeping till after sunset.

ଅଭିନିର୍ଜ୍ଞାଣ—ସଂ ବି. (ଅଭି+ନିର୍ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Abhinirjāna ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଅନୁକୂଳ; ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା; ସୈନ୍ୟଯାତ୍ରା—

Advance to war; march to battle

ଅଭିନିଷ୍ପତ୍ତି—ସ. ବି. (ଅଭି + ନିର୍ + ପଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—

Abhinishpatti ୧ । ସିଦ୍ଧି—1. Completion.

୨ । ଉତ୍ପତ୍ତି—2. Birth.

ଅଭିନୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ନୀ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Abhinīta ୧ । ଭୂଷିତ—1 Ornamented.

୨ । ସଜ୍ଜିତ—2. Highly furnished.

୩ । ଅଭିନୟ କରି ଯାଇଥିବା—

3. Acted; represented on the stage; performed.

୪ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ; ଯୁକ୍ତ—4. Fit; reasonable.

୫ । ବଶୀଭୂତ—5. Obedient.

୬ । କଷ୍ଟସହିଷ୍ଣୁ—6. Patient.

୭ । ଯେଉଁ ନାଟକର ଅଭିନୟ କରାଯାଇ ଥାଏ—

7. Acted played or performed (drama); represented.

ଅଭିନୀତି—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ନୀ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—ଅଭିନୟ—

Abhinīti Performance on the stage.

ଅଭିନୀବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକ (ସଂ. ଅଭିନୟ)—ଅଭିନୟ କରିବା—

Abhinībā To play on the stage.

ଅଭିନୀବା ତାହିଁ ପୂର୍ବଭୂତ ସମ୍ଭା—

ଅଭିନେ-ନଦ୍ଧାନୀ ଟକା— ସ୍ୱାଧୀନାଥ—ଯଯାତି ।

ଅଭିନେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ନୀ ଧାତୁ+ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—

Abhinetā ୧ । ଅଭିନୟକର୍ତ୍ତା; ଯେ ପୁରୁଷ ଅଭିନୟ କରେ—

(ଅଭିନେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Representing a dramatic character in a play.

୨ । ଅନ୍ୟର ଅନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Imitating another's actions.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ନଟ—An actor.

ଅଭିନେତୃବର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭିନେତୃ + ବର୍ଗ)—

Abhinetrubarga ଅଭିନେତାମାନେ - All the actors; the cast.

ଅଭିନେତ୍ରୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭିନେତୃ + ଈ)—

Abhinetrī ଅଭିନୟକାରିଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—(woman) Acting on the stage.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଭିନୟ କରେ; ନଟୀ—An actress.

ଅଭିନେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ନୀ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—

Abhineya ୧ । ଯାହା ଅଭିନୟ କରିବା ଉଚିତ—

1. That which ought to be acted.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୨ । ଅଭିନୟର ବିଷୟ—2 The subject of acting.

୩ । ସାହା ଅଭିନୀତ ହେବ—

3. To be performed on the stage.

ଅଭିନ୍ନ—ବି. ବିଣ (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+ଭିନ୍ନ=ଛିନ୍ନ)—

Abhinna ୧ । ଅଛିନ୍ନ—

1. Not broken; entire; not separated.

୨ । ପ୍ରଭେଦରହିତ—

2. Not different; self-same.

ଏହା ଗୁରୁ ଜଣ ଅଭିନ୍ନ ଅନୁଜ ।

ସାରଳାମହାଭାରତ—ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଦେ. ବ. ପୁଂ.—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

ଅଭିନ୍ନହୃଦୟ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭିନ୍ନ=ପ୍ରଭେଦରହିତ+ହୃଦୟ)—

Abhinnahṛudaya (ଅଭିନ୍ନହୃଦୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ମନର ଭାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ସହୃଦୟ—

1. Having the same heart; of identical feelings.

ଅଭିପନ୍ନ—ବି. ବିଣ (ଅଭି+ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)

Abhipanna ୧ । ଶରଣାଗତ—1; Seeking refuge.

୨ । ବିପନ୍ନ; ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ=

2. Involved in difficulties.

୩ । ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ—

3. Overpowered by enemies.

୪ । ଅପରାଧୀ; ଅପରାଧିତ—4. Guilty.

୫ । ସ୍ୱୀକୃତ—5. Agreed upon; consented.

୬ । ପଳାୟିତ—6. Fugitive.

୭ । ପରାଜିତ—7. Subdued.

ବି. ବ—ଅଭିମୁଖରେ ଧାବନ—Running towards.

ଅଭିପ୍ରଣୟ—ବି. ବ (ଅଭି+ପ୍ରଣୟ)—୧ । ସ୍ନେହ—

Abhipraṇaya 1. Affection.

୧ । ଅନୁଗ୍ରହ—3. Favour.

ଅଭିପ୍ରାୟ—ବି. ବ. (ଅଭି+ପ୍ର+ଇ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ବ. ଅ)—

Abhiprāya ୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—

1. View; intention; object.

୨ । ଆଶୟ—2. Wish.

୩ । ଭାବ; ଅର୍ଥ—3. Meaning.

୪ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—4. Purport.

୫ । ମତ—5. Opinion.

୬ । ମନୋଗତଭାବ—7. Purpose; design.

ଅଭିପ୍ରାୟଣ—ଦେ. ବ ସଂସ୍କୃତ. ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; ଓଡ଼ିଶା-ସ୍କୁଲ-ସମୂହର ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ଶ୍ରୀ ଭବନାଥ ମୁଖର୍ଜ୍ୟାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରୟାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୟୋଗ।—

Abhiprāyaṇa ୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବାର ଇଚ୍ଛା—

1. Motivation; resolution to act upto a motive.

(ଯଥା—ଶିକ୍ଷକ ଗୁରୁର ଅଭିପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ନିଜର ଅଭିପ୍ରାୟଣ କରିବେ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁରୁର ଅଭିପ୍ରାୟ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅପଣାର ଅଭିପ୍ରାୟ ସିଦ୍ଧ କରିବେ)

ଅଭିପ୍ରେତ—ସଂ ବିଣ (ଅଭି+ପ୍ର+ଇ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Abhipreta ୧ । ବାଞ୍ଛିତ; ଅଭିଳଷିତ—

1. Meant; intended.

୨ । ଅଭୀଷ୍ଟ—2. Designed; aimed at.

ସଂ. ବ.—ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—Aim; object.

ଅଭିପ୍ରେତାର୍ଥ—ସଂ ତ (ଅଭିପ୍ରେତ+ଅର୍ଥ)—

Abhipretārtha ୧ । ବାଞ୍ଛିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—

1. Object aimed at.

୨ । କବିକ ବା ଲେଖକର ଅଭିପ୍ରାୟ—

2. The intended meaning.

ଅଭିପ୍ରେତାର୍ଥସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବ (ଅଭିପ୍ରେତ=ବାଞ୍ଛିତ+ଅର୍ଥ=କାମନା+ସିଦ୍ଧି=ସଫଳତା)—

Abhipretārthasiddhi ବାଞ୍ଛାସିଦ୍ଧି; ଇପ୍ସିତବସ୍ତୁର ପ୍ରାପ୍ତି; ମନୋବାଞ୍ଛାପୂରଣ—The fulfilment of one's desire.

ଅଭିବନ୍ଦନ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ବନ୍ଦନ)—ସମ୍ମାନସୂଚକ ନମସ୍କାର—

Abhibandana Respectful salutation.

(ଅଭିବନ୍ଦିତ—ବିଣ)

ଅଭିବାଦ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ବଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—

Abhibāda ୧ । ଅପ୍ରିୟବାକ୍ୟ—1. Unsavoury words.

୨ । ବିରୁଦ୍ଧବାଦ—

2 Opposing speech.

୩ । ଅପବାଦ—3. Defamation.

୪ । ଅଖ୍ୟାତି—4. Libel

୫ । ବନ୍ଦନା; ପ୍ରଣାମ—

5 Obeisance; salutation.

ଅଭିବାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ବଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍, ବାବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Abhibādaka (ଅଭିବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅଭିବାଦନକାରୀ; ଯେ ବନ୍ଦନା କରେ, ବନ୍ଦନଶୀଳ—1. One who makes obeisance.

୨ । ଅପବାଦ କରୁଥିବା—2. Defaming; libelling.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ରୂପାନ୍ତରଟିରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ସ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅପବାଦ କରୁଥିବା—
1. Defamer; libeller.
୨ । ଅପ୍ରିୟବକ୍ତା—2 Unpleasant speaker.

ଅଭିବାଦନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ବଦ୍ ଧାତୁ. ଣିଚ; ବାଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhibādana
୧ । ସମ୍ବୋଧନପୂର୍ବକ ପ୍ରଣାମ କରିବା; ବନ୍ଦନା; ନମସ୍କାର -
1.Respectful salutation accompanied by some words.
୨ । ପାଦସ୍ପର୍ଶପୂର୍ବକ ନମସ୍କାର—
2 Salutation by touching the feet.

ଅଭିବାଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ବାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abhibādanīya (ଅଭିବାଦନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଯାହାକୁ ନମସ୍କାର କରିବା ଉଚିତ; ଅଭିବାଦନ-ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be saluted, respectable

ଅଭିବାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ବାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abhibādya (ଅଭିବାଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅଭିବାଦନୀୟ (ଦେଖ) Abhibādanīya (See)

ଅଭିବିଧି—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ବିଧ) —ସର୍ବତୋଭାବରେ ବ୍ୟାପ୍ତି—
Abhibidhi Diffusion

ଅଭିବିନୀତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ବି+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abhibinīta (ଅଭିବିନୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ସର୍ବତୋଭାବରେ ଶିକ୍ଷିତ—
1. Well-versed; well-trained; learned in all the arts.
୨ । ସୁଶିକ୍ଷିତ—2. well-educated;well-trained.

ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ—ସଂ.ବିଣ. (ଅଭି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ବ୍ୟକ୍ତ=ପ୍ରକାଶିତ)—
Abhibyakta
୧ । ସୁପ୍ରକାଶିତ—1. Distinct.
୨ । ସୁପ୍ରକଟିତ—2. Plain; evident; patent
୩ । ସ୍ପଷ୍ଟ—3. Ardent.
୪ । ସୁପ୍ରମାଣିତ—4. Declared; well proved.

ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ବ୍ୟକ୍ତି=ପ୍ରକାଶ)—
Abhibyakti
୧ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ—1 Clear or distinct impression.
୨ । ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ; ବହିଃ ପ୍ରକାଶ—
2. Outward expression.

ଅଭିବ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି=ସର୍ବତ୍ର+ବ୍ୟାପ୍ତ)—
Abhibyāpta (ଅଭିବ୍ୟାପ୍ତ—ବି)
ସବୁଆଡ଼େ ବ୍ୟାପି ଥିବା—All pervading; diffused; spreading everywhere

ଅଭିବ୍ୟାପ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ବି+ଆପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Abhibyāpti (ଅଭିବ୍ୟାପ୍ତି—ବିଣ)
ସର୍ବତୋଭାବରେ ବ୍ୟାପ୍ତି—Diffusion; extension.

ଅଭିଭବ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhibhaba
୧ । ପରାଭବ—2 Subjugation; defeat.
(ଅଭିଭବ—ବିଣ) ୨ । ତିରସ୍କାର—2. Censure.
୩ । ଅପମାନ; ଅବମାନନା—
3. Insult; disgrace; humiliation.
୪ । ଅନାଦର—4. Slighting.

ଅଭିଭବନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପରାଜୟ—
Abhibhabana Defeat.

ଅଭିଭବନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abhibhabanīya (ଅଭିଭବନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ପରାଭବନୀୟ; ପରାଜିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—Liable to be defeated.

ଅଭିଭବ—ସ. ବି—ଅଭିଭବ (ଦେଖ)
Abhibhāba Abhibhaba (See)

ଅଭିଭାବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abhibhābaka (ଅଭିଭାବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ରକ୍ଷକ—1. Protecting.
୨ । ଆଶ୍ରୟଦାତା —
2. Patronising; giving shelter.
୩ । ମୁରବ୍ବୀ—3. Guardian.
୪ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—4. Supervising.
ଏ ବି. ପୁଂ—୧ । ମୁରବ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A guardian.
୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A supervisor.
୩ । ଗୃହକର୍ତ୍ତା —3. The head of a family.
୦ । ଆଶ୍ରୟଦାତା ବ୍ୟକ୍ତି—4. A patron.

ଅଭିଭାବନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abhibhābanīya (ଅଭିଭାବନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ପରାଭବନୀୟ—Liable to be defeated.

ଅଭିଭାବିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭିଭାବକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଭିଭାବକର
Abhibhābikā ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Abhibhābaka.

ଅଭିଭାଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଭାଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhibhāshana
୧ । ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିବା କଥା ବା ବକ୍ତୃତା; ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ ରଚନା—
1. Address (intended for many).
୨ । ସାଧାରଣ ବକ୍ତୃତା —2. A public speech.
(ଯଥା—ସଭାରେ ସଭାପତ୍ତିଙ୍କ ଅଭିଭାଷଣ ।)

ଅଭିଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abhibhuta
୧ । ପରାଭୂତ; ପରାଜିତ—
1. Overcome; vanquished; subdued; humiliated.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ର,ଋ	ଙ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଯ	ଢ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଢ଼
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ୟେ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଘ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୨ । ଅକ୍ରାନ୍ତ—2. Attacked; overtaken.
୩ । ଅବଶ; ଅତି କ୍ଳାନ୍ତ—
3. Too tired; benumbed.
୪ । ବିହ୍ୱଳ —4. Involved in difficulties.
୫ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—5. Bewildered.
୬ । ଅଧୀନୀକୃତ—
6. Brought under control; subjugated.
୭ । ଆବୃତ—7. Covered.
୮ । ତିରସ୍କୃତ—8. Censured.
୯ । ଅଜ୍ଞାନ; ବେହୋସ୍—
9. Made senseless or unconscious

ଅଭିଭୂତି—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ଭୂ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—ଅଭିଭବ (ଦେଖ)
Abhibhūti Abhibhaba (See)

ଅଭିମତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ମନ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Abhimata ୧ । ସମ୍ମତ; ଅନୁମତ; ଅନୁମୋଦିତ—
1. Approved; agreed to; accepted.
୨ । ପ୍ରିୟ—2. Beloved; cherished.
୩ । ଇଷ୍ଟ—3 Wished for; desired.
୪ ଅଭିପ୍ରେତ—4. Intended.
ସଂ. ବି.—୧ । ଅଭିପ୍ରାୟ—1. Intention.
୨ । ଇଚ୍ଛା—2 Wish; desire.
୩ । ମତ—3. Opinion.
୪ । ସମ୍ମତି—4 Consent; approval.
୫ । ନିଶ୍ଚିତମତ—5 Decided opinion.

ଅଭିମତାନୁଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଭିମତ + ଅନୁଗାମିନ୍; Abhimatānugāmī ୧ମା. ୧ବ.)—ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ (ଅଭିମତାନୁଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି)—Acting in obedience to the wish of another.

ଅଭିମତାନୁସାରୀ—ସଂ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଭିମତ + ଅନୁସାରିନ୍ + ୧ମା. Abhimatānusārī ୧ବ)—ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ— (ଅଭିମତାନୁସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Following the wish of another.

ଅଭିମନୁ—ଗ୍ରା. ବି.—ଅଭିମନ୍ୟୁର ଡାକ ନାମ—
Abhimanu Popular pronunciation of the name Abhimanyu.

ଅଭିମନ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଭି + ମନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା ୧ବ)—
Abhimantā ୧ । ମନ୍ତ୍ରଣାଦାତା—1. Counsellor.
(ଅଭିମନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପଦେଷ୍ଟା—2. Advisor.

ଅଭିମନ୍ତ୍ରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ବିଶେଷଭାବରେ+ମନ୍ତ୍ର ଧାତୁ + ଭାବ. Abhimantraṇa ଅନ)—୧ । ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ କୌଣସି (ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ—ବିଣ) ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ; ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରକରଣ—
1. Consecration by means of incantations.
୨ । ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ଆମନ୍ତ୍ରଣ—2. Invocation.
୩ । ଆହ୍ୱାନ—3. Calling.
୪ । ସମ୍ବୋଧନ—4. Addressing.
୫ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଆମନ୍ତ୍ରଣ—Invitation.

ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ମନ୍ତ୍ର ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Abhimantrita ୧ । ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଶୁଦ୍ଧିକୃତ—
1. Consecrated by means of incantations
୨ । ଆମନ୍ତ୍ରିତ—2. Invoked; invited.

ଅଭିମନ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ମନ୍ଥ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ; Abhimantha ଆଖିଥିବା ରୋଗ—Opthalmia; a disease of the eye

ଅଭିମନ୍ଥନ—ସଂ. ବି.—୧ । (ଅଭି+ମନ୍ଥ ଧାତୁ + କରଣ. ଅନ; Abhimanthana ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଭିମନ୍ଥନ କରାଯାଏ)—ଅରଣି, ଯେଉଁ କାଠି ଖଣ୍ଡକୁ ଧରି ତଳର କାଠ ଉପରେ ମନ୍ଥିଲେ ନିଆଁ ବାହାରେ—1. The upper piece of wood which is churned in the lower one for kindling the fire. (M. W.)
୨ । (+ଭାବ. ଅନ)—ନିଆଁ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ନେଇ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠରେ ମନ୍ଥିବା—
Churning or rubbing two pieces of wood for eliciting fire

ଅଭିମନ୍ୟୁ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—୧ । ଚାକ୍ଷୁଷ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ—
Abhimanyu 1. Name of a son of Chākshusha Manu.
୨ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଔରସରେ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ—
2. Name of the son of Arjuna and Subhadrā.
[ଦ୍ର—ଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭଣଜା ଓ ପରୀକ୍ଷିତ ମହାରାଜାଙ୍କ ପିତା; ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଏ କୁରୁସେନାଙ୍କର ବ୍ୟୂହ ମଧ୍ୟକୁ ଏକାକୀ ପ୍ରବେଶ କରି ହତ ହୋଇଥିଲେ ।]
୩ । ରାଜତରଙ୍ଗିଣୀ ଲିଖିତ କାଶ୍ମୀରର ଦୁଇଟି ରାଜାଙ୍କ ନାମ—
3. Name of two kings of Kashmere inentened in the Rājataraṅgiṇī (M W)
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—
A Name given to males

ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍କଳର ଜଣେ Abhimanyu Sāmantasiṁhāra; ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି—
Name of a celebrated Oṛiā poet.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳରେ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେଥିରେ ଏ ପ୍ରକାରୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଢ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଢ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଙ୍ଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ଜନ୍ମ ୧୭୫୭, ମୃତ୍ୟୁ ୧୮୦୬; ଏ କବିକ ଜନ୍ମାର ବାଲିଅ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ 'ଭଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ରାମଣି' ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ଏହା ଛଡ଼ା ଏ ପ୍ରୀତିଚନ୍ଦ୍ରାମଣି, ସୁଖଲଣା, ରସବତ୍ତୀ, ପ୍ରେମକଳା, ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରିକା କାବ୍ୟମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେ ଜାତିରେ ଷଡ଼ିଯି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ସାମନ୍ତସିଂହାର । ଏ ଜଣେ ଜଷ୍ଟାପର ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ ।]

ଅଭିମର—ସଂ. ବ. (ଅଭ+ମୃ ଧାତୁ=ମରିବା + ଅଥକରଣ. ଅ—
Abhimara ଯହିଁରେ ବହୁଲୋକ ମରନ୍ତି) —

୧ । ଯୁଦ୍ଧ—1. Battle.

୨ । ବଧ; ମରଣବ୍ୟାପାର—2. Slaughter

୩ । ବନ୍ଧନ—3. Binding in fetters; confinement.

୪ । ମରୁକୁ ଦୃକ୍ଷେପ ନ କରି ଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସାହ—
4 Courage to fight without fear of death.

୫ । ପ୍ରତାରଣା—5. Cheating; deception

୬ । ସ୍ୱସୈନ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଭୟ—
6. Fear of one's own army.

୭ । ଅଣବିଶ୍ୱାସ; ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା—7. Treachery

୮ । ସିପାହୀବିଦ୍ରୋହ—8. Mutiny.

ଅଭିମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ଅଭ+ମୃଦ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଭାବ. ଅ)—
Abhimardda ୧ । ଯୁଦ୍ଧ—1 Fight; battle.
(ଅଭମର୍ଦ୍ଦିତ—ବଣ) ୨ । ମର୍ଦ୍ଦନ—2. Pounding; rubbing.

୩ । ଚୂରିବା—3 Pulverising.

୪ । ଦଳନ; ନାଶକରଣ—4. Crushing.

୫ । ନିଷ୍ପୀଡ଼ନ; ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—
5. Devastation; oppression.

୬ । ଫଳ ଚପୁଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ମଦ—
6 Wine pressed from fruits.

୭ । ଚପୁଡ଼ିବା—7. Pressing.

୮ । ବାଡ଼ିବା—8. Bruising.

୯ । ସଂଘର୍ଷଣ—9. Friction.

୧୦ । ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶସ୍ୟାଦିର ଅବସ୍ଥା ଘଟିବା—
10. Devastation of a country by an enemy (M. W.)

ଅଭିମର୍ଦ୍ଦି—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଭ+ମୃଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ.)—
Abhimarddi ୧ । ମର୍ଦ୍ଦନକାରୀ—1. Pounding.
(ଅଭମର୍ଦ୍ଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିନାଶକାରୀ—
2. Crushing; destroying.

୩ । ନିଷ୍ପୀଡ଼କ—3. Pressing.

୪ । ଉତ୍ପୀଡ଼କ—4. Oppressive.

୫ । ଚପୁଡ଼ୁଥିବା—5. Pressing.

୬ । ବାଡ଼ୁଥିବା—6. Bruising.

ଅଭିମର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଅଭ + ମୃଷ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଭାବ. ଅ)—
Abhimarsha ୧ । ଛୁଇଁବା; ସ୍ପର୍ଶ—1 Touch; contact.

୨ । (ଚୁମ୍ବଆଦି) ଧରିବା—2. Seizing; grasping.

ଅଭିମାନ—ସଂ. ବ. (ଅଭ+ମନ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ଭାବ. ଅ)—
Abhimāna ୧ । ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ କାମନା; ହିଂସା—
1 Intention to injure; insediousness M. W.)

୨ । ଅହଙ୍କାର; ଆତ୍ମଗରିମା—
2. Self-conceit;high opinion of one's self.

୩ । ଅହଙ୍କାର; ଗର୍ବ—
3. Haughtiness; arrogance.

୪ । (ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ଅହଂଭାବ—
(Sāṁkhya philosophy) Self-reference; refering all objects to self as the act of ahaṁkāra or personality (M W)

୫ । ପ୍ରଣୟ—5 Love.

୬ । ସ୍ନେହ—6. Affection (M. W.)

୭ । ଇଚ୍ଛା—7. Desire (M. W.)

୮ । ଷଷ୍ଠ ମନ୍ୱନ୍ତରର ଋଷିବିଶେଷ—8. Name of the sixth Manwantara.

୯ । ପ୍ରତୀତି—9. Belief

୧୦ । ଜ୍ଞାନ—10. Knowledge

୧୧ । ଅସନ୍ତୋଷ—11. Discontent.

୧୨ । ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ମନୋଦୁଃଖ—12. Sensitive ness; proneness to take offence in slight matters.

ଦେ. ବ. (ସ୍ତ୍ର. ମାନ)—୧ । ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଣୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାତ ମନୋମାଳନ୍ୟ—1. Conjugal sulks: silent conjugal displeasure due to jealousy; wounded love or wounded vanity.

୨ । ଗୁପ୍ତ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟି—2. Secret dissatisfaction.

୩ । ସମ୍ମାନ;ମର୍ଯ୍ୟାଦା;ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—3. Prestige; honour.

ମାନ୍ତ ଃ ଘାତ୍ର ମୋହର ଅଭିମାନ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ. ମହାଭାରତ, ୬ଜ ।

ଅଭିମାନଅଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଭମାନୀ)—
Abhimāniāṁ ଅଭମାନୀ (ଦେଖ)
ଅଭିମାନୀ Abhimāni (See)
अभिमानी

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଓସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଳ	ଶ,ଷ	କ	ଉପ୍ତ	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଈ	ୠ	ଐ	ଔ	ଯୋ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ		ଘ	ଔଅ	ଓ	ଜ୍ଞ

ଅଭିମାନିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭିମାନ + ଇତ)—
Abhimānita
ଅଭିମାନଯୁକ୍ତ—Offended.
ସଂ. ବି.—ସୁରତ; ରତିକ୍ରୀଡ଼ା—Copulation; sexual embrace.

ଅଭିମାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭିମାନ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Abhimānī ୧ । ଗର୍ବୀ—1. Arrogant; proud.
(ଅଭିମାନିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅହଂକାରୀ—2 Self-conceited.
୩ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ; ବିରକ୍ତ—3. Discontented; offended; displeased.
୪ । ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଯେ ଦୁଃଖିତ ହୁଏ—4. Prone to take offence in slight matters.
ଦେ. ବିଣ.—ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛୁକ—Bent upon.
କାର୍ତ୍ତିକେସ୍ ଦେବସେନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଗେନ।
ବାହୁଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇ ସୁବ ର ଅଭିମାନୀ। ଲୁଖଣ୍ଡି ମହାଭାରତ. ୨୯।

ଅଭିମାରୁତ—ସଂ. କି. ବିଣ—(ଅଭି + ମରୁତ; ଅଭିମାରୁତଂ)—ପବନ-
Abhimāruta ବରୁଦ୍ଧ; ବାସୁର ବହିଯିବା ଦିଗରେ; ପବନ ଗତିର ଉଜାଣି—Against the wind (M. W)

ଅଭିମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି = ସମୀପ; ସମ୍ମୁଖ + ମୁଖ)—୧ । ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ-
Abhimukha 1. Adjoining; proximate.
୨ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ—2. Situated in front of.
୩ । (ଅମୁକ) ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଥିବା—3. Facing; with the face directed towards.
୪ । ଆସନ୍ନ—4. Immiment.

ଅଭିମୁଖତା—ସଂ ବି. (ଅଭିମୁଖ + ଭାବ. ତା)—
Abhimukhatā ୧ । ଉପସ୍ଥିତି—1. Presence.
୨ । ସାମୀପ୍ୟ—2. Proximity.

ଅଭିମୁଖରେ—ଦେ. କି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଭିମୁଖେ)—
Abhimukhare ୧ । (ଅମୁକର) ଆଡ଼କୁ; ଦିଗକୁ; ନିକଟକୁ—
ଅଭିମୁଖେ 1. Towards; in the direction of.
ଅଭିମୁଖ ୨ । ସମ୍ମୁଖରେ—In front of.
୩ । ଅମୁକ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କର—
3. Facing; with face turned towards.
୪ । (ଅମୁକର) ଉପସ୍ଥିତିରେ—
4. In the presence.

ଅଭିମୁଖୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭି = ସମୀପ; ସମ୍ମୁଖ + ମୁଖ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ସମ୍ମୁଖୀନ—
Abhimukhī 1. Facing; over-looking.
(ଅଭିମୁଖିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଅମୁକର) ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର—2. Advancing or moving towards.
୩ । ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିବା—
3. Nearing; approaching.
(ଯଥା—ଯୌବନାଭିମୁଖୀ; ଗ୍ରାମାଭିମୁଖୀ)
ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭିମୁଖ + ଈ) —ଅଭିମୁଖର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Abhimukha (M. W.)

ଅଭିମୁଖୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି + ମୁଖ + ଖନ୍)—୧ । ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ—
Abhimukhīna 1. Facing; situated in front.
(ଅଭିମୁଖୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରସ୍ପରର ସାମନା ସାମନା ଥିବା—
2. Opposite to each other.

ଅଭିମୁଖେ—ଦେ. କି ବିଣ.—ଅଭିମୁଖରେ (ଦେଖ)
Abhimukhe Abhimukhare (See)

ଅଭିମୂର୍ଚ୍ଛିତ —ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ମୂର୍ଚ୍ଛିତ)—୧ । (ସୁଖୀକୃତ) ବର୍ଦ୍ଧିତ—
Abhimurchchhita 1 Augmented; intensified (M. W.)
୨ । ଉତ୍ତେଜିତ (ଯଥା—କାମକ୍ରୋଧାଦଦ୍ୱାରା)—
2. Stirred up; excited (e.g. as by passion) (M. W.)

ଅଭିମୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ମୃଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Abhimṛushṭa ୧ । ମୃଷ୍ଟ—1. Touched.
(ଅଭିମୃଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଶସ୍ତ୍ରାଦଦ୍ୱାରା) ଆହତ—
ଅଭିମର୍ଶ; ଅଭିମର୍ଷ ବି. 2. Struck (e. g. as by a weapon) (M. W.)
ଅଭିମର୍ଶଣ; ଅଭିମର୍ଷଣ
୩ । ଧୃତ —3. Seized; grasped.
୪ । ସବଦ୍ଧ—4. Connected; tied together.
୫ । ସଘୃଷ୍ଟ—5. Pounded.
୬ । ମିଳିତ—6. Mixed.
୭ । ଘର୍ଷିତ—7. Rubbed.
୮ । ଆହୂତ; ନିମନ୍ତ୍ରିତ—
8. Summoned; invited (M. W.

ଅଭିମୃଷ୍ଟଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭିମୃଷ୍ଟା ଠାରୁ ଜାତ)—
Abhimṛushṭaja ପରସ୍ପରୁଷଦ୍ୱାରା ମୃଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ(ସନ୍ତାନ);
ଅଭିମୃଷ୍ଟଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜାରଜ—Illegitimate (M. W.)

ଅଭିଯାଚନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି = ସମ୍ମୁଖରେ + ଯାଚ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abhijāchana ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା—
(ଅଭିଯାଚିତ—ବିଣ) 1. Prayer for anything.
୨ । ମାଗିବା—2. Begging; asking.
୩ । ଅନୁରୋଧ—3 Request.

ଅଭିଯାଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ଯାଚିତ)—
Abhijāchita ୧ । ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ମଗା ଯାଇ ଥିବା (ପଦାର୍ଥ); ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରାର୍ଥିତ—
1. Asked for in person; begged for.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—2. Asked for; prayed for.
୩ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ—3. Requested.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂର୍ବତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିୟମିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ନେତେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନେତେ ଏ ଅକ୍ଷରାନୁକ୍ରମରେ ନ ମିଳନ୍ତୁ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲମ୍ବିତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲମ୍ବିତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭିଯାତ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଯା ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—
Abhijāta ୧ । ଶତ୍ରୁ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ—
(ଅଭିଯାତ—ବି) 1. Assailed by an enemy.
୨ । ଶତ୍ରୁ ଦ୍ୱାରା ଅବରୁଦ୍ଧ—
2. Besieged by an enemy.
୩ । ଉତ୍ସିକ୍ତ—3. Censured.
୪ । ପ୍ରବିଷ୍ଟ; ଆବଦ୍ଧ—4. Entered into; thrust into.
୫ । ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରାପ୍ତ—5. Got without the asking.
୬ । ଅଭିଯୁକ୍ତ; ଯାହା ଉତ୍ତରରେ କୌଣସି ଅପରାଧ ବା ଅଭିଯୋଗ ଅନ୍ତେପ କରାଯାଏ—
6. Arraigned; charged.

ଅଭିଯାତି—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଯା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତି. ଇ)—
Abhijāti ୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ଆକ୍ରମଣକାରୀ—2. Assailant (M. W.)
(ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟରୂପ ଅଭିଯାତୀ)—

ଅଭିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି=ସମ୍ମୁଖକୁ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅନ)-
Abhijāna ୧ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଯାତ୍ରା—
(ଅଭିଯାତ—ବିଶ) 1. Military expedition.
୨ । ଆକ୍ରମଣ—2. Attacking.
୩ । ନିକଟକୁ ଯିବା—
3 Coming near; approaching.
୪ । ଯାତ୍ରାକରଣ—4. Starting.

ଅଭିଯାୟୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅଭି+ଯା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. Abhijāyī ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଆକ୍ରମଣକାରୀ—
(ଅଭିଯାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Attacking.
୨ । ନିକଟକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା—
2, Going towards; approaching.

ଅଭିଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅଭି=ସମ୍ମୁଖରେ+ଯୁଜ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—
Abhijukta ୧ । ଅଭିଯୋଗଯୁକ୍ତ—
(ଅଭିଯୋଗ—ବ) 1 Charged with an offence.
୨ । ଅଦାଲତରେ ମୁଦାଲ୍ଲ ବା ପ୍ରତିବାଦୀରୂପେ ଉପସ୍ଥିତ—
2. Accused or prosecuted for an offence brought to court as a defendant.
୩ । ଉତ୍ସିକ୍ତ—3. Rebuked; censured.
୪ । ନିନ୍ଦିତ—4. Blamed.
୫ । (ଅମୁକ ବିଦ୍ୟାରେ) ପାରଙ୍ଗମ—
5. Delegent; versed in (M. W.)
୬ । ଶତ୍ରୁ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ—
6. Assailed by an enemy
୭ । ଶତ୍ରୁ ଦ୍ୱାରା ଅବରୁଦ୍ଧ—
7. Surrounded or besieged by an enemy.
୮ । (ଅମୁକ ବିଷୟରେ) କୃତସଂକଳ୍ପ—
8. Applied; intent on (M. W.)

ଅଭିଯୁକ୍ତବ୍ୟକ୍ତି—ସଂ ବି—୧ । ମୁଦାଲ୍ଲ—1. An accused.
Abhijuktabyakti ୨ । ପ୍ରତିବାଦୀ—2. A defendant.

ଅଭିଯୋକ୍ତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । କଟେଇରେ ବା ଗୁଜବାରରେ ଅନ୍ୟ
Abhijoktā ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗକାରୀ—
(ଅଭିଯୋକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Complaining; accusing another person in court.
୨ । ଉତ୍ସର୍ଜନକାରୀ—2. Censuring.
୩ । ଆକ୍ରମଣକାରୀ—3. Attacking.
ସଂ. ବି—୧ । ଦେୱାନୀ ଅଦାଲତରେ ବାଦୀ (ଅର୍ଥୀ)
1. A plaintiff in a civil suit.
୨ । ଫଉଜଦାର ଅଦାଲତରେ ମୁଦେଇ—
2, A complainant in a criminal case.
୩ । ଅଭିଯୋଗକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3, An accuser.
୪ । ମୁଦାଲ୍ଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି—
4. A prosecutor.
୫ । ଶତ୍ରୁ—5, Enemy (M, W.
[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତାର ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ମକଦ୍ଦମା (ବ୍ୟବହାର) ଚଳାଇବା ବିଷୟକ ବିଧି ଓ ଉପଦେଶମାନ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି ।]

ଅଭିଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ଯୁଜ ଧାତୁ+ଅ)—
Abhijoga ୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ହାକିମଙ୍କ ନିକଟ
(ଅଭିଯୁକ୍ତ—ବିଶ) ନାଲିଶ—1, Accusation against a person; complaint against a person,
୨ । ମୁଦାଲ୍ଲ ପ୍ରତି ଅପରାଧର ଆରୋପ—
2. Charge against an accused person,
ମୁଦାଲ୍ଲ ସଫେଇ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଦେଇ ତରଫରୁ ଆଗତ ପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ମୁଦାଲ୍ଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାବୁତ ହେବା ଅପରାଧର ଲିଖନ—3, Framing of a charge against an accused,
୪ । ଉଦ୍‌ଯୋଗ —4. Endeavour; exertion
୫ । ଆକ୍ରମଣ—5. Attack; assault.
୬ । ଶପଥ—6. Solemn affirmation.
୭ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଆହ୍ୱାନ—7. A call to fight.
୮ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—
8. Perseverance; constant practice.
(M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଠ	ଢ	ଣ,ନ	ତ	ଥ	ଦ,ଧ,ବ,ଭ,ମ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଦ୍ଧ
୨	ଋ	ଌ	ୠ	ଲ୍	ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ

ଅଭିଯୋଗପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅଧଃପତନ୍ତ୍ୟସ୍ମିନ୍; ଅଧଃପତନ ଜନ୍ମିବା ଥିବା ଯହ)—ମୁଦେଇର ଦରଖାସ୍ତ—
Abhijogapatra A petition of complaint.

ଅଭିଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭିଯୋଗ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Abhijogī (ଅଭିଯୋଗିନ୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିବିଷ୍ଟମନା—1. Intent upon (M.W.)
୨ । ଆକ୍ରମଣ କରିବାରେ ରତ—2. Absorbed in attacking M. W.)
୩ । (ଆଇନ୍) ଅନ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆନୟନକାରୀ—3. (law) Accusing.
ସଂ. ବ—୧ । ମୁଦେଇ—1. Complainant.
୨ । ବାଦୀ—2. Plaintiff.

ଅଭିରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅନୁରକ୍ତ; ଆସକ୍ତ—
Abhirakta Attached to; devoted to.

ଅଭିରକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (ଅଭି=ସବଂତୋଭାବରେ+ରକ୍ଷା)—ସବଂତୋଭାବରେ ଚୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା; ସବୁ ପ୍ରକାରେ ରକ୍ଷିବା—
Abhirakshā (ଅଭିରକ୍ଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଅଭିରକ୍ଷିତ—ବିଣ.) Protection from all dangers.

ଅଭିରକ୍ଷିତା—ସଂ. ବିଣ. ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭିରକ୍ଷିତ+ଆ)—ସବଂତୋଭାବରେ ବିପଦାଦିରୁ ରକ୍ଷିତା—
Abhirakshitā 1. Protected.
(ଅଭିରକ୍ଷିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପୁଂ. (ଅଭି+ରକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ତୃ;୧ମା.୧ବ.)-ରକ୍ଷାକାରୀ—2. Protecting; preserving.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—ରକ୍ଷକ—Preserver; protector.
ସ୍ତ୍ରୀ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରତ ବାହୁଣାର ସବଳ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ସବଳ ଅନ୍ତଃକର ଅବଳାଙ୍କର ରକ୍ଷାର୍ଥେ ପରମେଶ୍ୱର ସ୍ୱୟଂ ଦୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି—
ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ. ୨୮ ୨ ୩୫ ।

ଅଭିରଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅଭି+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ=ଅନୁରକ୍ତ ହେବା; ରଞ୍ଜିତ କରିବା +ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Abhirangī ୧ ନାୟକ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତା; ସ୍ନେହମୟୀ—1. Affectionate, attached to; devoted to the lover.
୨ । ବିଳାସମୟୀ—2. Sportive.
ଦୂତ ଯୁଃ ଅଭିରଙ୍ଗୀ ପ୍ରଥାକ ନାୟକ—ପ୍ରାକୀ. ରତ୍ନମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଭିରତ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି+ରମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abhirata ୧ । ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟରେ) ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତ; (ଅଭିରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନୁରକ୍ତ—1. Attached to.
(ଅଭିରତ—ବ) ୨ । ରତ; କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା; ନିଯୁକ୍ତ—2. Engaged in.
(ଯଥା—କର୍ମଣିରତ ।)
୩ । ଅନନ୍ୟମନା ହୋଇ ଲାଗିଥିବା—3. Absorved in.
୪ । ପ୍ରୀତ—4. Pleased or contented with.
୫ । ଦତ୍ତମନା—5. Attentive to.
୬ । ବିଶ୍ରାନ୍ତ—6. Reposing (M. W.
୭ । ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା—7. Performing; practising.

ଅଭିରତି—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Abhirati ।ଆସକ୍ତି- 1. Absurption.
୨ । ଅନୁରକ୍ତି—2. Attachment.
୩ । ସନ୍ତୋଷ—3 Pleasure

ଅଭିରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ରାଧ୍ ଧାତୁ=ଆରାଧନା କରିବା+କର୍ମ. ତ—
Abhirāddha ୧ । ଆରାଧିତ—1. Entreated.
୨ । ପୂଜିତ—2. Adored.
୩ । ପ୍ରସାଦିତ—3. Favoured.
୪ । ସେବିତ—4. Attended; looked after.

ଅଭିରାମ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ରମ୍ ଧାତୁ=ଅନୁରକ୍ତ ହେବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—୧ । ସୁନ୍ଦର—1. Beautiful; fair.
୨ । ମନୋହର; ପ୍ରୀତିକର—2. Handsome; pleasing.
୩ । ପ୍ରିୟ—3. Dear.
୪ । ମନୋଜ୍ଞ—4. Charming; lovely.
୯େ. ବ. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—Name given to males.

ଅଭିରୁଚି—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ରୁଚ୍ ଧାତୁ +ଭାବ. ଇ)—
Abhiruchi ୧ । ଶ୍ରଦ୍ଧା; ରୁଚି -1. Liking, taste.
୨ । ଅଭିଳାଷ—2. Wish.
୩ । ଇଚ୍ଛା—3. Desire.
୪ । ପ୍ରବୃତ୍ତି—4. Inclination.
୫ । ଦୀପ୍ତି—5. Glamour.

ଅଭିରୂପ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ରୂପ+କର୍ମ. ଅ)—
Abhirūpa ୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishnu
୨ । କାମ—2. Cupid.
୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—3, The moon
୪ । ମହାଦେବ; ଶିବ—4. Siba.
ସଂ ବିଣ - ୧ । ମନୋହର—1, Of inaffable beauty; charming.
୨ । ପ୍ରିୟ—2, Dear to the heart.
୩ । ଅନୁରୂପ—3, Suitable; suiting to.
୪ । ବିଦ୍ୱାନ୍; ପଣ୍ଡିତ—4. Learned.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ରୂପାନ୍ତରରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ବପରୂପ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭିରୋଧ— ସଂ. ବ. (ଅଭି+ରୁଧ ଧାତୁ+ଅ)—
Abhirodha ପୀଡ଼ନ—Oppression

ଅଭିଲଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ଲଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Abhilashaṇīya ବାଞ୍ଛନୀୟ—Desirable.

ଅଭିଳଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ଲଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)
Abhilashita ୧ । ବାଞ୍ଛିତ—1. Longed for; desired.
୨ । ସଂକଳ୍ପିତ—2. Resolved.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—
୧ । ଅଭିଳାଷ; ଇଚ୍ଛା—1. Wish; longing
୨ । ସଂକଳ୍ପ—2. Resolve

ଅଭିଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଚଇ—1. Jest.
Abhilā ୨ । ବାହାର ଭଙ୍ଗୀ—2. Outward show
୩ । ତାମସା—3. Fun.
୪ । ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ଅଗାର୍ ?) ବାଲବିଧବା—
4. A child-widow.

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—1. Shameless.
୨ । ବେଢ଼ଙ୍ଗେଲ—2. Fond of jesting.
୩ । ବେଲିଆ -3. Jokular; humourous
୪ । ନିଷ୍କର୍ମା—4. Iddle

ଦେ. ବ—ଅଘଟନ ବା ଅସମ୍ଭବ (କଥା)—
Improbable (matter)

ଅଭିଲାପ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଲପ ଧାତୁ=ଭାବ. ଅ)—
Abhilāpa ୧ । ସଂକଳ୍ପର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ବାକ୍ୟ—
1. Word expressing the inmost sense; words forming part of a resolve.
୨ । ଶବ୍ଦ—2. Expression

ଅଭିଲ୍ଲବ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଲୂ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Abhilāba ୧ । ଛେଦନ—1. Act of cutting.
୨ । ଧ୍ୱଂସ—2. Destruction.
୩ । ବିନାଶ—3. Annihilation.

ଅଭିଲ୍ଲଭିଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Abhilābhilā ୧ । ଅତି ନିର୍ଲଜ୍ଜ—1. Very immodest.
୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ; ଅପଦାସ୍ୟାସ୍ପଦ—2. Shameless.
ଅଭିଲ୍ଲଭିଲ୍ଲ, ଅଭିଲ୍ଲ ବେଢ଼ଙ୍ଗ ମାଙ୍କଡ଼ ପିଲ—ଚଗ ।

ଅଭିଲାଷ—ସଂ ବ. (ଅଭି+ଲଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhilāsha ୧ । ବାଞ୍ଛା; ଇଚ୍ଛା—1. Wish; desire.
୨ । ସ୍ପୃହା—2. Longing.
୩ । ଲୋଭ—3. Lust; avarice.
୪ । ଅନୁରାଗ—4. Love; affection.
୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ—
5. Eagerness for any work.

ଅଭିଲାଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ଲଷ ଧାତୁ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Abhilāshī ୧ । ଅଭିଲାଷଯୁକ୍ତ; ଇଚ୍ଛୁକ—1. Desirous,
୨ । ସ୍ପୃହାଳୁ—2 Eager; longing for.
୩ ଲୋଭୀ—3 Covetous.
୪ ଅନୁରାଗୀ—4. Having attachment to; attached to; fond of.
୫ । ଆଶାଯୁକ୍ତ—5. Ambitious

ଅଭିଲାଷୁକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ଲଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉକ)
Abhilāshuka ଅଭିଲାଷୀ (ଦେଖ)
(ଅଭିଲାଷୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Abhilāshī (See)

ଅଭିଶପନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି=ବରୁଦ୍ଧ+ଶପ ଧାତୁ=ଶାପ ଦେବା+ଭାବ. ଅନ) -
Abhiśapana ୧ । ଅଭିଶାପ—1 Curse; imprecation.
୨ । ଅଭିଶାପ ଦେବା—
2 Cursing.

ଅଭିଶପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି=ବରୁଦ୍ଧ+ଶପ ଧାତୁ=ଶାପ ଦେବା+କର୍ମ. ତ) – ଅଭିଶାପଗ୍ରସ୍ତ—Cursed.
Abhiśapta

ଅଭିଶପ୍ତା— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭି=ଶପ ଧାତୁ=ଶାପ ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ୬ମା. ୧ବ)—
Abhiśaptā (ଅଭିଶପ୍ତୃ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଅଭିଶାପ ଦଏ—
One who curses.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭିଶପ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ
Feminine of Abhiśapta.

ଅଭିଶସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି=ବରୁଦ୍ଧ+ଶସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ);-
Abhiśasta ୧ । ପର ପୁରୁଷ ବା ପର ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ଅସକ୍ତି ବୋଲି ଅପବାଦଗ୍ରସ୍ତ 1. Falsely accused of adultery.
୨ । ଅପବାଦିତ; କଲଙ୍କିତ—2. Libelled; defamed.
୩ । ଅଭିଭୂତ—3. Overpowered (by enemies)
୪ । ହିଂସିତ—4. Envied

ଅଭିଶସ୍ତି— ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଶସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Abhiśasti ୧ । ପ୍ରଶସ୍ତିବିଷୟକ ମିଥ୍ୟା କଲଙ୍କ 1. False imputation of adultery.
୨ । ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ—2 Defamation; libel
୩ । ହିଂସା—3. Envy.
୪ । ପ୍ରାର୍ଥନା—4. Prayer.
୫ । ସାଉଁଳା—5. Entreaty

ଅଭିଶାପ—ସଂ. ବ. (ଅଭି + ଶପ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Abhiśāpa ୧ । ଅଯଥାର୍ଥ ଅଭିଯୋଗ—1. Curse.
୨ । ଶାପ ଦେବା; ଅନ୍ୟର ଅମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା ବା ପ୍ରାର୍ଥନା—
2. Imprecation.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଝ,ଢ଼	ଡ଼ଅ	ଞ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଁ୍ୟ	ଋଅ	ଓ	ନ୍

୭ । ମିଥ୍ୟା ଦୋଷାରୋପ—
3. False accusation.

ଅଭିଶାପ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟର ଅମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା;
Abhiśāpa karibā ଅଉସଖାଡ କରିବା; ସମ୍ବିବା—
ଅଭିଶାପକରା To imprecate; to curse.
अभिशापकरना

ଅଭିଶାପଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବ୍ୟଧି. ପୁଂ (ଜ୍ୟା ଉଦ୍; ଅଉଶାପ+ଗ୍ରସ୍ତ)—
Abhiśāpagrasta ଅଉଶାପଜର୍ଜରିତ; ଶାପଦ୍ୱାରା ଅଉଭୂତ—
(ଅଉଶାପଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Under the influence of a curse; overpowered by imprecation.

ଅଭିଶାପ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅମଙ୍ଗଳକାମନାପୂର୍ବକ
Abhiśāpa debā ଭର୍ତ୍ସନା କରିବା—To imprecate; to
ଅଭିଶାପ ଦେଓୟା curse; to pronounce a curse.
अभिशाप देना

ଅଭିଶାପ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଉଶାପର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Abhiśāpya ଅଉଶାପ (ଦେଖ)—Abhiśāpa (See)

ଅଭିଷଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ସନଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhishaṅga ୧ । ଆକ୍ରୋଶ—1. Grudge.
୨ । ଅପବାଦ—2. Defamation.
୩ । ଶପଥ—3. Oath.
୪ । ଶାପ; ଅଉଶାପ—4. Curse.
୫ । ଆଲିଙ୍ଗନ—5 Embrace.
୬ । ଶୋକ—6. Grief.
୭ । ଦୁଃଖ—7. Misery.
୮ । ପରାଭବ—8. Defeat.
୯ । ବ୍ୟସନ—9. Being addicted to bad habits or acts.
୧୦ । ଭର୍ତ୍ସାର—10. Censure.
୧୧ । ସମ୍ବନ୍ଧ; ସଂସର୍ଗ—11. Connection.
୧୨ । ଅନୁରାଗ; ଆସକ୍ତି—
12. Attachment; affection.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଅନ୍ୟ ରୂପ ଅଭ୍ୟଷଙ୍ଗ ।]

ଅଭିଷବ—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅଉ+ସୁ ଧାତୁ=ସ୍ନାନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Abhishaba ଯଜ୍ଞପୂର୍ବରୁ ସ୍ନାନ—
1. Religious ablution preparatory to the performance of a sacrifice.
୨ । ଯଜ୍ଞାନ୍ତ ସ୍ନାନ ଓ ସୋମରସାଦି ପାନ—2. Ablution after sacrificial rite.
୩ । ମଦ୍ୟଶୋଧନ—3. Distillation of soma juice.
୪ । କାଞ୍ଜି; କଞ୍ଜିକା—4. Fermented or sour gruel.
୫ । (+ସମ୍ପ୍ରଦାନ. ଅ)—ଯଜ୍ଞ—5. Vedic sacrifice.

ଅଭିଷବଣ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ସୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhishabaṇa ଅଉଷବ (ଦେଖ)—Abhishaba (See)

ଅଭିଷିକ୍ତ—ବି. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅଉ+ସିଚ୍ ଧାତୁ=ଜଳ ଛୁଞ୍ଚିବା+ତ)—
Abhishikta ୧ । ସ୍ନାତ—1. Bathed.
(ଅଭିଷିକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପବିତ୍ର ଜଳରେ ବିଧିପୂର୍ବକ ସ୍ନପିତ—
2. Sprinkled; anointed.
୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ—
3. Installed; inaugurated.
୪ । କୌଣସି ପଦରେ ଅରୂଢ଼—4. Enthroned.

ଅଭିଷୁତ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ସୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—୧ । ସୋମରସ—
Abhishuta 1. Fermented soma-juice.
୨ । କାଞ୍ଜି—2. Sour gruel.

ଅଭିଷେକ—ସଂ. ବ (ଅଉ+ସିଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhisheka ୧ । ମନ୍ତ୍ରପୂତ ଜଳରେ ସ୍ନାନ—
1. Bath with consecrated water.
୨ । ଜଳସେଚନ—2. Sprinkling with water.
୩ । ରାଜପଦରେ ଅଭିଷେଚନ କ୍ରିୟା—3. Installation.

ଅଭିଷେକୀ—ଦେ. ବିଶ.—୧ । ରାଜାରୂପେ ଅଭିଷିକ୍ତ—
Abhisheki 1. Enthroned as a king.

କଦନ ଉତ୍ତାସନ ସେନ ହେଲ କି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖି ଅଭିଷେକୀ ଯେ ।
ଭକ୍ତ. ଦୋଷ୍ତ୍ରତ୍ନାକରଣ୍ଡୁଦର୍ଶ୍ୱ ।

୨ । ବରଣକାରିଣୀ—2. Having made a choice.

ମୁଁ ସ୍ୱିଦ ବସ୍ତୁ ଅଭିଷେକା. ତୁ ପୁଣି ତୁଅ ନପୁଂସକା ।
ଯଦୁନାଥ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଅଭିଷେଣନ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ସେନ ଧାତୁ=ସେନା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା+
Abhisheṇana ଭାବ. ଅନ)-ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା; ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ
ସସୈନ୍ୟ ଅଭିଯାନ—March to fight.

ଅଭିଷ୍ଟକ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ୟାସୀ—ଅଭ୍ୟାସ—Habit.
Abhishṭaka (ଯଥା -ପାନଖିଆ ଭାର ଅଭିଷ୍ଟକ ହୋଇଗଲ୍ଲାଣି)

ଅଭିଷ୍ଟୁତ—ସଂ. ବିଶ (ଅଉ+ସ୍ତୁ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସ୍ତୁତଃସିଦ୍ଧ—
Abhishṭuta 1. Eulogised
୨ । ସ୍ତୁତ ବା ସାନ୍ତ୍ୱାକୁ ସ୍ତବ କରିସାରି—2. Entreated.
୩ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—3. Described.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—ସ୍ତବ; ସ୍ତୁତି—Panegyric; prayer.

ଅଭିଷ୍ୱଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ସ୍ୱନଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhishwaṅga ୧ । ଅନୁରାଗ; ଆସକ୍ତି—
1. Affection; attachment
୨ । ଆଲିଙ୍ଗନ—2. Embrace.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ହୌନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଏକ ଶୋଧନରେ ହେବେ ଏ ଭିନ୍ନାକ୍ଷୋଷରେ ନ ମରନ୍ତୁ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଧନାର୍ଥ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଶୋଧନବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳରେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଭିଷ୍ୱାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ଷ୍ୱନଜ୍ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ्र. अ)—
Abhishwāṅga ଅଭିଷ୍ୱଙ୍ଗ (ଦେଖ)—Abhishwanga (See)

ଅଭିଷ୍ୟନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସ୍ୟନ୍ଦ୍ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ्र. अ)—
Abhishyanda ୧ । ଅତି ଫୀତତା—1. Great swelling.
୨ । ଝୁରଣ—2. Throbbing.
୩ । ଜଳାଦ ସ୍ରବଣ—3. Oozing.
୪ । ଅଧିକା; ଅତିଶୟ ଉନ୍ନତି—4. Excess.
୫ । ଚକ୍ଷୁପୁଲ୍ଲ ରୋଗବିଶେଷ—5. Opthalmia.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ; ଅଧିକ—
1. Excessive; overflowing.
୨ । ଫୀତ—2. Swollen.

ଅଭିସଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସନଜ୍ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ्र. अ)—
Abhisaṅga ଅଭିଷଙ୍ଗ (ଦେଖ)—Abhisanga (See)

ଅଭିସନ୍ତାପ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସମ୍ + ତପ୍ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Abhisantāpa ୧ । ଯୁଦ୍ଧ—1. Fight.
୨ । ଅଭିଶାପ—2. Curse.
୩ । ତାପ—3. Heat.

ଅଭିସନ୍ଧାନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସମ୍ + ଧା ଧାତୁ + ଘଞ୍ ପ्र. अନ)—
Abhisandhāna ଅଭିସନ୍ଧ (ଦେଖ) Abhisandhi (See)

ଅଭିସନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସମ୍ + ଧା ଧାତୁ + ଇ)—
Abhisandhi ୧ । ଅଭିପ୍ରାୟ—1. Wish; intention.
୨ । ଗୂଢ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. Secret desire.
୩ । ବଞ୍ଚନା; ପ୍ରତାରଣା—3. Cheating.
୪ । ସମୁଦ୍ଯୋଗ—4. Canvassing.
୫ । ସଙ୍କ ବା ଅଳ୍ପସ୍ଥାନ ବ୍ୟବଧାନ—
5. Little space.
୬ । ଅବସ୍ଥା—6. Condition.
୭ । ଅଗତ ପାଞ୍ଚ; ଉପାୟ ପାଞ୍ଚ—
7. Scheme; project.

ଅଭିସମ୍ପାତ—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ସମ୍ + ପତ ଧାତୁ + ଅ)—ଅଭିଶାପ; ଅନଷ୍ଟକାମନା; ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ପରର ଅନଷ୍ଟ ପ୍ରାର୍ଥନା—Imprecation; curse,

ଅଭିସମ୍ପାଦ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ· ଅଭିସମ୍ପାତ) —ଅଭିସମ୍ପାତ (ଦେଖ)
Abhisampāda Abhisampāta (See)

ଅଭିସର—ସଂ. ବି. (ଅଭି = ପଶ୍ଚାତ୍ ବା ସମୀପ + ସୃ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଘଞ୍ ପ्र. अ)—
Abhisara ୧ । ସଙ୍ଗୀ; ସହଚର—1. Comrade.
୨ । ପାର୍ଶ୍ୱଚର ଭୃତ୍ୟ—2. Servant; follower.
୩ ଅନୁଚର—3. Attendant.

ଅଭିସରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଭି = ସହିତ + ସୃ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Abhisaraṇa ୧ । ଅନୁସରଣ—1. Attendance.
୨ । ଅଭିସାର—2. Going to an appointed place to meet the lover.

ଅଭିସରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଭିସାର କରିବା—To go to an Abhisaribā appointed place to meet the lover.

ତତ ଚରଣଯୁଗାରେ ଅନୁସର ବନ ସୋରେ
କାମମନୋହର ବେଶେ ତଳ ତୁ ସହୁ । ପ୍ରାତୀ—ଉଷବାଭିଷ ।

ଅଭିସର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Abhisarjjana ୧ । ଦାନ; ତ୍ୟାଗ—1. Abandonment.
୨ । ବଧ—2. Killing

ଅଭିସାର—ସଂ. ବି. (ଅଭି = ସମ୍ମୁଖ ବା ପଶ୍ଚାତ୍ + ସୃ. ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ସମ୍ଭୋଗାଭିଳାଷରେ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର ପରସ୍ପର ସଙ୍କେତ-ସ୍ଥାନକୁ ଗମନ—
1. Meeting of lovers by appointment.

ବାର ବାର ଅଭିସାର ମୋ ପାଶେ ପଶିଲା । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଯୁଦ୍ଧ—2. Fight.
୩ । (+କରଣ.ଅ)—ବଳ; ଅନୁଚର—3. Attendant; follower; suite of attendants.
୪ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ)—ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର ମିଳନ ସ୍ଥାନ ବା ସଙ୍କେତ ସ୍ଥାନ—
4 Appointed place for meeting a lover; a trysting place.
୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସେନା; ଯୋଦ୍ଧା—5. Soldier.

ଚତୁରେନ ମରଣ ଦେଖି ଅଭିସାର ।
ମାନେ ଶତ୍ରୁ କର୍ମକୁ ଜଲେଣ୍ଟ ସମର । ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମଦାଲରତ. ଭଶ୍ଚ ।

ଅଭିସାରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଭି + ସୃ. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Abhisāraka କାନ୍ତା ସଙ୍ଗେ ମିଳନାର୍ଥ ସଙ୍କେତସ୍ଥାନକୁ ଯିବା (ଅଭିସାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପୁରୁଷ—A man going to an assigned place to meet his love.

ଅଭିସାରି— ସଂ. ବି. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭି+ସୃ. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—କାନ୍ତା ସଙ୍ଗେ ମିଳିବା ପାଇଁ ସଙ୍କେତ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ବ୍ୟକ୍ତି—A person going to a trysting place to meet his love by assignation.
Abhisārī (ଅଭିସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଙ୍ଗେଚ ସଦନେ କାମୀ ଅଭୂରେ ଭୁଷେ
ପାଦେ ଅଭିସାର ଅଳଙ୍କାରେ ନ ଦଶେ । ବିଶ୍ୱନାଥର—ଉଷାଅନିରୁଦ୍ଧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଛ	ଐ	ଔ	ଭ
	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନାମକ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଭିସୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abhisṛushṭa ୧ । ଦତ୍ତ—1. Given away.
୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ; ବିସୃଷ୍ଟ—2. Abandoned.

ଅଭିହତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ହନ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ।—
Abhihata ୧ । ଆହତ—1. Struck.
୨ । ପରାଜିତ—2. Driven.
୩ । ପରାଜିତ—3. Subdued.
୪ । ନଷ୍ଟ—4. Killed.
୫ । ଭଗ୍ନ—5. Broken.
୬ । ଅପମାନିତ—6. Humbled.
୭ । ଗୁଣିତ—7. Multiplied.

ଅଭିହରଣ—ସ. ବି. (ଅଭି+ହୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Abhiharaṇa ୧ । ଆହରଣ—1. Bringing; collecting.
୨ । ଆନୟନ—2. Fetching.
୩ । ଅପହରଣ—3, Stealing.
୪ । ଚୌର୍ଯ୍ୟ— 4. Theft.
୫ । କନ୍ୟକୁ ବିବାହକାଳୀନ ଯୌତୁକ ପ୍ରଦାନ—
5.Giving of a presents to the bridegroom at marriage.

ଅଭିହାର—ସଂ. ବି (ଅଭି+ ହୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Abhihāra ୧ । ଚୌର୍ଯ୍ୟ; ଲୁଣ୍ଠ—1. Robbery; loot.
୨ । ଆକ୍ରମଣ—2. Attack.
୩ । ବର୍ମାଦି ଧାରଣ—3. Wearing of armour.
୪.। ଅଭିଯୋଗ—4. Accusation; charge.

ଅଭିହିତ—ସ. ବିଣ (ଅଭି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhihita ୧ । କଥିତ—1, Spoken; named.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ— 2. Pointed out; defined.
୩ । ଉଲ୍ଲିଖିତ—3. Stated.

ଅଭୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁଳ୍ୟତ୍ରାହୁ; ଅ=ନାହିଁ+ଭୀ=ଭୟ)—
Abhī ନିର୍ଭୟ; ଭୟଶୂନ୍ୟ—Fearless.

ଅଭୀକ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+କନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhīka ୧ । କାମୁକ; ଲମ୍ପଟ—
(ଅଭୀକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Lascivious; libidinous.
୨ । ନିର୍ଭୟ—2. Fearless.
୩ । କ୍ରୂର—3 Cruel.
୪ । ଇଚ୍ଛୁକ; ଉତ୍ସୁକ—4. Desirous.
ସଂ. ବି—୧ । କବି—1. Poet.
୨ । ସ୍ୱାମୀ—2. Husband; lord.

ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ—ସଂ. କି. ବିଣ (ଅଭି+କ୍ଷ୍ଣୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhīkshṇa ପୁନଃପୁନଃ; ସତତ—Repeatedly.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ସାର୍ବକାଳିକ—1. Constant.
୨ । ଅତିଶୟ—2. Excessiv

ଅଭୀତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଭୀତ)—
Abhīta ଭୟଶୂନ୍ୟ; ନିର୍ଭୟ—Fearless.
(ଅଭୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭୀତି—ସଂ. ବି (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଭୀତି=ଭୟ)—
Abhīti ଭୟଶୂନ୍ୟତା—Fearlessness.

ଅଭୀପ୍ସା—ସଂ. ବି (ଅଭି+ଆପ ଧାତୁ+ସନନ୍ତ. ଅ+ଆ)—
Abhīpsā ଇଚ୍ଛା—Desire.

ଅଭୀପ୍ସିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଆପ ଧାତୁ. ସନନ୍ତ+କର୍ମ. ତ)—
Abhīpsita ଅଭିଲଷିତ; ବାଞ୍ଛିତ; ଇଷ୍ଟ—
Desired; wished for.

ଅଭୀପ୍ସୁ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଆପ ଧାତୁ ସନନ୍ତ+ଉ)—
Abhīpsu ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ; ଅଭିଳାଷୀ—
Desirous of getting; longing for.

ଅଭୀର—ସଂ. ବି (ଅଭି+ଈର ଧାତୁ=ଗତିଲତା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhīra ଗଉଡ଼; ଆଭୀର—Cowherd.

ଅଭୀରୁ—ସଂ. ତ୍ରି (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଭୀରୁ)—ଭୟଶୂନ୍ୟ—
Abhīru Fearless.
ସଂ. ବି—୧ । ଶତମୂଳା; ଶତାବରୀ; ଛତାରୁଷା—
1. Asparagus.
୨ । ଭୈରବ—An attendant of Siba.

ଅଭୀରୁପତ୍ରୀ—ସଂ. ବି (ଅଭୀରୁ+ପତ୍ର+ଈ)—
Abhīrupatrī ଶତାବରୀ; ଛତାରୁଷା—
Asparagus.

ଅଭୀଶୁ—ସଂ ବି (ଅଭି=ସମ୍ୟକ୍+ଅଶ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Abhīsu ୧ । କିରଣ—1. Ray.
୨ । ଲଗାମ—2, Bridle; reins.
୩ । କାମ—3. Cupid.
୪ । ଅନୁରାଗ—4. Attachment.
ସଂ. ବିଣ—ଇଚ୍ଛୁକ—Willing; desirous.

ଅଭୀଷଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅଭି+ସନଜ୍ ଧାତୁ=ଲାଗିବା+ଭାବ. ଅ)—
Abhīshaṅga ଅଭିଷଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Abhishaṅga (See)

ଅଭୀଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abhīshṭa ୧ । ବାଞ୍ଛିତ;ଇପ୍ସିତ--1. Desired; wished for.
(ଅଭୀଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରିୟ—2. Beloved.
ସଂ ବି—୧ । ବାଞ୍ଛିତ ବସ୍ତୁ—1, Desired object.
୨ । ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ—2. Favourite object.
୩ । ରେଣୁକା ନାମ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—
3. A medicinal scent.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ଦୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହେ ଏ ରୂପାନ୍ତରୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ବହୁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ସଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅଭ୍ୟାସ)—ଅଭ୍ୟାସ—Habit.
(ଯଥା—ପାନ ଖାଇବା ଭାର ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲାଣି ।)

ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟଦେବତା—ସଂ ବ (କର୍ମ୍ମଧା. ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ + ଦେବତା)—
Abhīshṭadebatā ୧ । ନିଜ ଦେବତା—
1. One's favourite Deity.
୨ । ଇଷ୍ଟଦେବତା; ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତା—
2. Deity worshipped by a particular person or family.

ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟପ୍ରଦ—ସଂ. ବଶ. ପୁଂ (ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ + ପ୍ର + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
Abhīshṭaprada ଯେ ବା ଯାହା ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କରେ--
(ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟପ୍ରଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fulfilling one's will; giving one's desire.

ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟଫଲପ୍ରାପ୍ତି—ସଂ. ବ (କର୍ମ୍ମଧା; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ + ଫଲ + ପ୍ରାପ୍ତି)—
Abhīshṭaphalaprāpti ମନୁଷ୍ୟକୁ ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ମିଳିବା—
Attainment of one's desire.

ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ + ମନ୍ତ୍ର)—
Abhīshṭamantra ୧ । ଆପଣାର ପ୍ରିୟ ମନ୍ତ୍ର—
1. One's favourite incantation.
୨ । ନିଜର ଇଷ୍ଟ ଦେବତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର—
2. Mystic formula for invoking one's Guardian Deity.
୩ । ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଜପେ—
3 Favourite formula which a person chants to get his desire fulfilled.

ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟଲାଭ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ୟିଷ୍ଟ + ଲାଭ) —
Abhīshṭalābha ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ପାଇବା—
Attainment of desire.

ଅଭୁକ୍ତ—ସଂ. ବଶ (ଅ + ଭୁକ୍ତ) ପୁଂ.—୧ । ଅଖିଆ; ଯେ ଖାଇ ନ ଥାଏ—
Abhukta 1. Not having taken meals; without food.
(ଅଭୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଖିଆ ନ ହୋଇଥିବା (ବସ୍ତୁ)—
2. Uneaten; not partaken.
୩ । ଯାହା ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ—
3. Not included in.

ଅଭୁଗ୍ନ—ସଂ. ବଶ (ଅ + ଭୁଗ୍ନ)—
Abhugna ୧ । ଅବଙ୍କ—1. Unbent
୨ । ସରଳ; ଦିଧା—2. Straight.

ଅଭୁତ—ପ୍ରା. ବଶ.—୧ । (ସଂ· ଅଦ୍ଭୁତ)—ଅଦ୍ଭୁତ—
Abhuta 1. Wonderful.
୨ । (ସ. ଅଭୂତପୂର୍ବ)—ଅଭୂତପୂର୍ବ—
2. Unprecedented.

ଅଭୂତ—ସ. ବଶ (ଅ + ଭୂତ)—୧ । ପୂର୍ବେ ଘଟି ନ ଥିବା—
Abhūta 1. That which has not happened or taken place before.
୨ । ଯାହା ଅତୀତ ହୋଇ ନାହିଁ—2. Not past.
୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବା ଭବିଷ୍ୟତ୍—3. Present or future.

ଅଭୂତତଦ୍ଭାବ—ସ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଭୂତ + ତତ୍ + ଭାବ)—ଯାହା ପୂର୍ବେ
Abhūtatadbhāba ଘଟି ନ ଥିଲା ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟିବା—
The happening of a thing which has not taken place before.

ଅଭୂତତଦ୍ଭାବେ ଚ୍ୱି—ସ. ନ୍ରୂତ୍ୟନ୍ତ—ଯାହା ପୂର୍ବେ ଘଟି ନ ଥିଲା, ତାହା
Abhūta tadbhābe chwī ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟିଲା--ଏହି ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଈ ଯୋଗ କଲା ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ଦୀର୍ଘତା—
The addition of long 'ī' to indicate the happening of a thing which has not happened previously.
(ଯଥା ଶୁବ୍ଲ + ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ୱି + କୃତ = ଶୁକ୍ଲୀକୃତ; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣୀକରଣ; ବାଙ୍ଗୀକରଣ ।

ଅଭୂତପୂର୍ବ—ସ. ବଶ. (ଅ + ଭୂତପୂର୍ବ)—ଯାହା ପୂର୍ବେ ଘଟି ନାହିଁ—
Abhūtapūrba Unprecedented

ଅଭୂତବିଗ୍ରହ—ସଂ. ବଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭୂତ + ବିଗ୍ରହ)—ଯାହା
Abhutabigraha ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ କେହି ସାହସ କରେ ନାହିଁ ବା ଅଗ୍ରସର ହୁଏ ନାହିଁ—(a person) With whom no one dares to fight.
ସ୍ୱଗ୍ରାମେ ବଳ ବଡ ବାହୁ, ଅଭୂତବିଗ୍ରହ ବୋଲଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଭୂତଭାବ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନୁହେଁ + ଭୂତ + ଭାବ; ପୂର୍ବେ ହୋଇ ନ
Abhūtabhāba ଥିବା ଭାବ)—ଯାହା ପୂର୍ବେ ହୋଇ ନ ଥିଲା ତାହା ହେବା--Happening of a thing which had not happened before.

ଅଭୂମି—ସଂ. ବ. (ଅ + ଭୂମି) —୧ । ମନ୍ଦଭୂମି—1. Bad soil.
Abhūmi ୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Unfit object.
୩ । ଅନୁପଯୋଗୀ ସ୍ଥାନ—3. Unfit place.

ଅଭେଇବର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଭୟବର)—୧ । ଆଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Abheibara ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଅଭୟଦାନ—
ଅଭୟବର 1. Assurance of safety or protection.
ଅଭୟବର ୨ । ଆଶ୍ରିତବାତ୍ସଲ୍ୟ—2. Patronage.

ଅଭେକ—ଦେ. ବଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.— ୧ । ଭେକଶୂନ୍ୟ—1 Ragged.
Abheka ୨ ।ବସ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ—2 Without proper clothes.
୩ । ଦରିଦ୍ର—3. Poor; destitute.
୪ । ନିଷ୍କର୍ମା—4. Unemployed.
୫ । ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ—5. Destitute of clothing or food.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଌ	ୠ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଂ	ଉଅ	ଓ
୨	ୠ	ଈ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଁୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଅଭେକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭେକ (ଦେଖ)
Abhekā Abheka (See)

ଅଭେଖ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଭେକ (ଦେଖ)
Abhekha Abheka (See)

ଅଭେଖା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଭେକ (ଦେଖ)
Abhekhā Abheka (See)

ଅଭେଦ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭେଦ)—୧ । ପ୍ରଭେଦର ଅଭାବ—
Abheda 1. Absence of difference.

୨ । ସାମ୍ୟ; ସମତା—2. Similarity.

୩ । ଏକତା—3. Identity.

୪ । ଦୃଢ଼ ସମ୍ବନ୍ଧ—4. Close relation.

ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଭେଦ)—୧ । ପାର୍ଥକ୍ୟରହିତ; ଭେଦଶୂନ୍ୟ—
1. Having no difference.

ଧୃତସ୍ୱପ୍ନ ପୃଥ ଗୋ ଅଃଇ ବୁର୍ଯ୍ୟେଥଂ.
ଅନେକ ପ୍ରୀତ ଭାର ମୋର ଅଭେଦ ମନ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱ. ମହାଭାରତ ।

୨ । ସମାନ—2. Similar.

୩ । ଏକ; ସମ—3. Identical

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଭେଦ୍ୟ)—୧ । ଯହିଁରେ ବିଚ୍ଛେଦ ନାହିଁ—
1. Having no separation.

ପ୍ରୀତ ଅଭେଦ ଭାଙ୍ଗତ; ଯେତେ ଦୂରେ ଥିଲେ ସେ ଯାହାର ସେ ଯାହାର ।
ଭକ୍ତ ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

୨ । ଦୃଢ଼; ଅଭେଦ୍ୟ; ଯାହା ଭେଦ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
2. That which can not be broken open; invulnerable.

ସେ ଦୁହୁ ଉତ୍ତ୍ରାରେ ପୁଣି, ଲଗିଛି ଅଭେଦ କବଚ ।
ପ୍ରାଚ; ନଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅଭେଦକବଚ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭେଦ୍ୟକବଚ)—ଯେଉଁ କବଚ ପିନ୍ଧିଲେ ଶସ୍ତ୍ରରେ ଅସ୍ତ୍ର ଗଲେ ନାହିଁ—
Abhedakabacha Impenetrable armour; invulnerable coat of mail,

ଅଭେଦାତ୍ମା—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭେଦ+ଆତ୍ମନ୍;
Abhedātmā ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେଉଁ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠ ବା ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ପ୍ରୀତି ଥାଏ—
Very intimate (friends); having inseparable friendship with each other

ନନ୍ଦଘୋଷ ସାରଥି ସେ ଅଭେଦାତ୍ମା ଜାଣି । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଅଭେଦ୍ୟ—ଫ. ବିଣ. (ଅ+ଭେଦ୍ୟ)—
Abhedya ୧ । ଯାହା ଭେଦ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
1. Impenetrable; that which can not be pierced through.

୨ । ଦୃଢ଼—2. Tough.

୩ । କଠିନ—3. Hard.

୪ । ଅଛନ୍ନ; ଯାହା ପୃଥକ୍ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
4. That which can not be divided; inseparable.

୫ । ଅତି ଘନ—5. Very dense.

୬ । ଅକାଟ—6. Invulnerable.

ଅଭେଦ୍ୟପ୍ରୀତି—ଫ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅଭେଦ୍ୟ+ପ୍ରୀତି)—
Abhedyaprīti ୧ । ଘନିଷ୍ଠ ପ୍ରେମ—
1. Very intimate friendship.

୨ । ଯେଉଁ ପ୍ରୀତିରେ ବିଚ୍ଛେଦ ଘଟି ନ ପାରେ—
2. Inseparable friendship.

ଅଭେବର—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ରପ୍ରବର)—ଅଭ୍ରଇବର (ଦେଖ)
Abhebara Abhaibara (See).

ଅଭୋକ—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅ+ଆ. ଭୁଖ୍)—
Abhoka ୧ । ଅକ୍ଷୁଧା; କ୍ଷୁଧା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
1. State of not feeling hungry.

୨ । କ୍ଷୁଧାର ଅଭାବ—2. Absense of hunger.

ଦେ. ବିଣ—ଅକ୍ଷୁଧିତ; କ୍ଷୁଧାରହିତ—Not hungry.

ଭୋଜର ବେଳରେ ଅନ୍ନ ନ ଭଅଇ ପାସ ।
ଅଭୋକ ବେଳରେ ସେ ଅବେଳ କରି ଯାଉ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଅଭୋକିଲା—ଦେ ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ଆ. ଭୁଖା)—୧ । ଅକ୍ଷୁଧିତ—
Abhokilā 1. Not feeling hungry.

୨ । କ୍ଷୁଧାରହିତ—2. Having no hunger.

ଅଭୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭୋଗ)—୧ । ଭୋଗର ଅଭାବ—
Abhoga 1. Non-enjoyment.

୨ । ଭୋଗ ନ ଦେବା ଅବସ୍ଥା—
2. Unenjoyed condition.

ମଉଜ ନ ସିବା କଵା ଅଧରରୁ ଅଭୋଗରେ କେ ଭେଦିବ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଗୀତ ।

୩ । ଅପ୍ରାପ୍ତି—3. Non-attainment.

୪ । ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଦଖଲର ଅଭାବ—
4. Want of possession.

୫ । ସୁଖ ବା ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରି ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
5. Want of experience of pleasure or pain.

୬ । ବେଦଖଲ—6. Dispossession.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅଭୁକ୍ତ; ଭୋଗ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
1. Unenjoyed.

୨ । ଅପ୍ରାପ୍ତ—2. Unattained.

୩ । ଅନନୁଭୂତ—3. Not experienced.

୪ । ଭୋଗରହିତ—4. Devoid of enjoyment

ଅଭୋଗଲିଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭୋଗ+ଲିଙ୍ଗ)—
Abhogaliṅga ଅଯୋନି; କ୍ଲୀବ; ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପୁଂ ଚିହ୍ନରହିତ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦିବେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ୍ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦାଯାଇ ପାରେ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଦାଯାଇପାରେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଖୋଦାଯାଇପାରେ; 'ଦନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଦନ୍ତ୍' ଖୋଦାଯାଇପାରେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଖୋଦାଯାଇପାରେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଖୋଦାଯାଇପାରେ ।

Having no male or female organ; eunuch

ବାଳ କାଳରୁ ଏହାର ଅଙ୍ଗେ ମନ୍ଦ କର୍ମ ।
ଅଭ୍ରୋଗଇଙ୍କ ଦୋଇ ଅମ୍ଭେ ହେଲୁ ଜନମ । ସାରଳାମଡ଼ାଭାରତ. ଅଦ ।

ଅଭ୍ରୋଗ୍ୟ— ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭ୍ରୋଗ୍ୟ)—ଯାହା ଭୋଗ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—
Abhogya Not enjoyable; not fit for enjoyment. (ଅଭ୍ରୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭ୍ରୋଜନ—ସଂ. ବି (ଅ + ଭୋଜନ)—୧ । ଭୋଜନର ଅଭାବ—
Abhojana 1. Want of meal.
୨ । ଉପବାସ—2. Fasting.
୩ । ଭୋଜନରୁ ନିବୃତ୍ତି—
3. Abstinence from food.
୪ । ଖାଦ୍ୟାଭାବ—4. Want of food.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଭୁକ୍ତ; ଅଖିଆ—1. Not having taken meals; going without food.
୨ । ଉପବାସୀ—2. Fasting.

ଅଭ୍ରୋଜନଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଭୁକ୍ତ; ଖାଇ ନ ଥିବା—
Abhojaniāñ Not having taken meals.

ଅଭ୍ରୋଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭୋଜ୍ୟ)—
Abhojya ୧ । ନିଷିଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ (ଦ୍ରବ୍ୟ); ଅଖାଦ୍ୟ—
1. Prohibited (food)
୨ । ଅଶୁଦ୍ଧ ଖାଦ୍ୟ (ଦ୍ରବ୍ୟ)—
2. Impure or unclean (food)
୩ । ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ ହୁଅ ନାହିଁ—
3. Uneatable.

ଅଭ୍ୟକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ଅନକ୍ ଧାତୁ = ବୋଳିବା + କର୍ମ. ତ)—
Abhyakta ଆପାଦମସ୍ତକ ତୈଳାକ୍ତ—
(ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ—ବ) Anointed with oil from head to foot.

ଅଭ୍ୟଗ୍ର—ସ. ବିଣ. (ଅଭି + ଅଗ୍ର)—
Abhyagra ୧ । ନବୀନ; ଅଭିନବ—1. New.
୨ । ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ—2. In front; frontal.
୩ । ନିକଟ; ସମୀପ—3. Near; adjoining.

ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ଅଭି + ଅନଜ ଧାତୁ = ବୋଳିବା + ଭାବ. ଅ)—
Abhyaṅga ୧ । ତୈଳଦ୍ୱାରା ଶରୀର ମର୍ଦ୍ଦନ—
1. Rubbing the body with oil; anointing.
୨ । (+କରଣ. ଅ)—୧ । ତୈଳ—2. Oil;unguent.
୩ । ଲେପ—3. Ointment.
୪ । (+ଭାବ. ଅ)—ଚକ୍ଷୁରେ ଅଞ୍ଜନପ୍ରଦାନ; ଆଖିରେ କଜ୍ଜଳ ଲଗାଇବା—4. Applying collyrium to the eye-lashes.

ଅଭ୍ୟଞ୍ଜନ—ସ. ବ. (ଅଭି + ଅନଜ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abhyañjana ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Abhyaṅga (See)

ଅଭ୍ୟଧିକ—ସ. ବିଣ. (ଅତି + ଅଧିକ)—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ—
Abhyadhika 1. Too much; excessive.
୨ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Most excellent.
୩ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—3. Best.

ଅଭ୍ୟନୁଜ୍ଞା—ସଂ. ବ. (ଅଭି + ଅନୁଜ୍ଞା)— ଆଦେଶ; ହୁକୁମ—
Abhyanujñā Order.
(ଅଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତ—ବିଣ)

ଅଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି + ଅନୁଜ୍ଞାତ)—ଆଦିଷ୍ଟ—
Abhyanujñāta Ordered.

ଅଭ୍ୟନ୍ତର—ସଂ. ବି. (ଅଭି + ଅନ୍ତର)—ମଧ୍ୟ; ଅନ୍ତସ୍ତଳ; ଭିତର—
Abhyantara Inside.
ସଂ. ବିଣ—ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ; ଅନ୍ତର୍ଗତ—Situated in; included within
ଦେ. ବ —୧ । ଗ୍ରହେଦ—1 Difference.
୨ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—2 Change.
୩ । ଅନ୍ତରାୟ; ବାଧା—
3. Impediment; obstacle.
୪ । ଆପତ୍ତି—4. Objection.
୫ । ମତଭେଦ—5. Difference of opinion.
୬ । କପଟ—6. Hypocrisy.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପୃଥକ୍—1. Separate.
୨ । ଅନ୍ୟଥାକୃତ—2. Done otherwise; disregarded.
୩ । ଭିନ୍ନ—3. Different.

ତୋ ଚର୍ମ ଦେବରୁ ବାହାର; ଠୁକ ଖୁନ୍ଦିବୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ।
ରୁପଚ—ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱାମୃତ ।

ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟନ୍ତର = ମଧ୍ୟ + ଖନ)—
Abhyantariṇa ୧ । ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ; ଆନ୍ତରିକ—1. Internal; not seen outside; not external.
୨ । ଦୁଇଟିର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ—2. Intermediate.
୩ । ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ—3. Inner.

ଅଭ୍ୟବକର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅଭି + ଅବ + କୃଷ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Abhyabakarshaṇa ୧ । ଆକର୍ଷଣ—1. Attraction.
ଅଭ୍ୟବକର୍ଷିତ, ଅଭ୍ୟବକୃଷ୍ଟ } ବିଣ. ୨ । ଦେହରେ ପଶି ଯାଇଥିବା କଣ୍ଟା, ଶର ବା ଗୁଳ ଆଦିକୁ ବାହାର କରି ଅଣିବା—
2. Extraction of arrow, nail or bullet from the body.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇ୍ଦ୍ର	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

୩ । ଉଦ୍ଧାରଣ; ଉପରକୁ ଟାଣି ଆଣିବା—
3. Extraction; drawing out.

ଅଭ୍ୟବସ୍କନ—ସ. ବ. (ଅଉ+ଅବ+ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)—
Abhyabaskanda ୧ । ଆକ୍ରମଣ—1. Attack.
୨ । ଅବରୋଧ—2. Seige.
୩ । ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ପ୍ରହାର—
3. Beating or striking an enemy.

ଅଭ୍ୟବସ୍କନ୍ଦନ—ସ. ବ. (ଅଉ+ଅବ+ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅନ)—
Abhyabaskandana ଅଭ୍ୟବସ୍କନ୍ଦ (ଦେଖ)
Abhyabaskanda (See)

ଅଭ୍ୟବହରଣ—ସ. ବ. (ଅଉ+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅନ)—
Abhyabaharaṇa ଭକ୍ଷଣ; ଭୋଜନ—
Eating; consumption.

ଅଭ୍ୟବହାର—ସ. ବ. (ଅଉ+ଅବ+ହୃ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)—
Abhyabahāra ଅଭ୍ୟବହରଣ (ଦେଖ)
Abhyabaharaṇa (See)

ଅଭ୍ୟମିତ—ସ. ବଣ. (ଅଉ+ଅମ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Abhyamita ୧ । ରୋଗପୀଡ଼ିତ—1. Ailing; sick.
୨ । ଅଉଗତ; ଆଶ୍ରିତ—2. Taking shelter.

ଅଭ୍ୟର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବଣ. (ଅଉ+ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Abhyarṇṇa ୧ । ଯାହା ନିକଟକୁ ଗମନ କରାଯାଇ ଥାଏ—
1. Approached.
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ସମୀପ—
2. Proximate; adjoining.

ଅଭ୍ୟର୍ଥନ—ସ. ବ. (ଅଉ+ଅର୍ଥ ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Abhyarthana ଅଭ୍ୟର୍ଥନା (ଦେଖ)
Abhyarthanā (See)

ଅଭ୍ୟର୍ଥନା—ସ. ବ. (ଅଭ୍ୟର୍ଥନ+ଆ)—
Abhyarthanā ୧ । ପ୍ରାର୍ଥନା—1. Prayer; solicitation.
୨ । ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା; ସମ୍ମାନ—
2. Adoration; reverence; homage.
୩ । ଅଭ୍ୟାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସତ୍କାର ଓ ସମାଦର—
3. Cordial reception of a guest.
୪ । ନିବେଦନପତ୍ର; ଦରଖାସ୍ତ—4. Petition.
୫ । ସ୍ୱାଗତସମ୍ଭାଷଣ—5. Welcome.

ଅଭ୍ୟର୍ଥନାକମିତି—ପୋ. ବ. (ସ. ଅଭ୍ୟର୍ଥନା+ଇଂ. କମ୍ମିଟି)—
Abhyrthanākamiṭi କୌଣସି ସଭାର ବିଶିଷ୍ଟ ଅତିଥିବର୍ଗ ବା ସମ୍ମିଳନୀକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତି-
ଅଭ୍ୟର୍ଥନାକମିଟି ମାନଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ପାଇଁ ଗଠିତ ସମିତି
—Reception committee.

ଅଭ୍ୟର୍ଥନାଭଙ୍ଗ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ୟର୍ଥନା+ଭଙ୍ଗ)—ପ୍ରାର୍ଥନା
Abhyarthanābhaṅga ବା ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ ହେବା;
ଦରଖାସ୍ତ ନାମଞ୍ଜୁର—Rejection of a prayer.

ଅଭ୍ୟର୍ଥନାସମିତି—ପୋ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Abhyarthanāsamiti ଅଭ୍ୟର୍ଥନାକମିଟି (ଦେଖ)
Abhyarthanākamiṭi (See)

ଅଭ୍ୟର୍ଥିତ—ସ. ବଣ. (ଅଉ+ଅର୍ଥ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhyarthita ୧ । ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Welcomed; cordially received.
୨ । ପୂଜିତ—2. Worshipped; adored.
୩ । ସତ୍କୃତ—3. Entertained.
୪ । ସମ୍ମାନିତ—4. Honoured.
୫ । ପ୍ରାର୍ଥିତ (ବସ୍ତୁ)—5. Prayed for; asked.

ଅଭ୍ୟସନ—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ଅସ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅନ)—
Abhyasana ୧ । ଆଲୋଚନା; ଅଭ୍ୟାସ—
(ଅଭ୍ୟସ୍ତ—ବଣ) 1. Exercise; practice.
୨ । ପାଠାଭ୍ୟାସ—2. Study; application.

ଅଭ୍ୟସୂୟୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଉ+ଅସୂୟା)—ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ—
Abhyasūya Envious; malicious.
(ଅଭ୍ୟସୂୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଭ୍ୟସୂୟା—ସଂ. ବ. (ଅଉ+ଅସୂୟା)—୧ । ଗୁଣରେ ଦୋଷାରୋପ—
Abhyasūyā 1. Slander.
୨ । ଈର୍ଷା; ଦ୍ୱେଷ—2. Malice.

ଅଭ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଉ+ଅସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhyasta ୧ । ଯାହା ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇ ଥାଏ—
ଅଭ୍ୟସନ } ବ 1. Practised.
ଅଭ୍ୟାସ } ୨ । ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ଯାହା ଶିକ୍ଷା କରାଯାଇ ଥାଏ—
2 Learnt by practice.
୩ । ଶିକ୍ଷା କରି ସାରିଥିବା—3. Learnt; studied.
୪ । ଘୋଷା ସାରିଥିବା—
4. Practised; learnt by heart.
୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଯେ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥାଏ—
5. Accustomed to.

ଅଭ୍ୟସ୍ତବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଭ୍ୟସ୍ତ+ବିଦ୍ୟା)—
Abhyastabidya ଯେଉଁ ଲୋକ କୌଣସି ବିଦ୍ୟାକୁ ଅଭ୍ୟାସ
(ଅଭ୍ୟସ୍ତବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ କରିଥାଏ—
Trained in an art.

ଅଭ୍ୟସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅଉ+ଅସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Abhyasya ୧ । ଅଭ୍ୟାସଯୋଗ୍ୟ; ପୁନଃ ପୁନଃ ଆଲୋଚନୀୟ—
1. To be studied or learnt by practice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ; ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚାରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଳିଲେ ସେମାନେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଉଚ୍ଚାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଗୋଳିବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ରଥ' ଗୋଳିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ୍' ଗୋଳିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଗୋଳିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଗୋଳିବେ ।

୨ । ସାଦ୍ଦା ଘୋଷାଯିବ—
2. To be got by heart; to be committed to memory.
୩ । ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ସାଧନୀୟ—
3. Attainable by practice.

ଅଭ୍ୟାକାଙ୍କ୍ଷିତ—ସଂ. ବି. (ଅଭ+ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟ. ତ)—
Abhyākāṅkshita ୧ । ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ—
1. False accusation; groundless complaint.
୨ । ମିଥ୍ୟାପବାଦ—2. Defamation; libel.

ଅଭ୍ୟାଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭ+ଆ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତ. ତ)—
Abhyākhyāta ୧ । ମିଥ୍ୟାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ—
(ଅଭ୍ୟାଖ୍ୟାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Falsely accused.
୨ । ମିଥ୍ୟାପବାଦଗ୍ରସ୍ତ—
2. Calumniated; defamed.

ଅଭ୍ୟାଖ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅଭ+ଆ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Abhyākhyāna ୧ । ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ—1. False charge.
୨ । ମିଥ୍ୟାପବାଦ—2. Calumny; defamation.

ଅଭ୍ୟାଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭ=ସମ୍ମୁଖକୁ+ନିକଟକୁ+ଆଗତ)—
Abhyāgata ୧ । ସମ୍ମୁଖାଗତ; ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ—
(ଅଭ୍ୟାଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Arrived in front of a person appeareing before a person.
୨ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ—Appearing suddenly.
୩ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସୂତ୍ରେ ପ୍ରାପ୍ତ—
3. Inherited (M. W.)

ସଂ. ବି. ପୁଂ - ୧ । ବିନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅତିଥି—
1. An uninvited guest.
୨ । ଅତିଥି—2. A guest.
ଅଭ୍ୟାଗତ ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନାଦିକ—ବୃଷ୍ଣିସଂଦୃ. ମହାଭାରତ. ଅନୁ ।
୩ । ଆଗନ୍ତୁକ—3. A newcomer.

ଅଭ୍ୟାଗମ—ସଂ. ବି. (ଅଭ+ଆ+ଗମ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—
Abhyāgama ୧ । ଉପସ୍ଥିତି; ପହଞ୍ଚିବା—1. Arrival.
୨ । ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିବା—
2. Appearance in front of a person.
୩ । ଦର୍ଶନ; ମୁଲାକାତ୍—3. Visit.
୪ । (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ଫଳଭୋଗ—
4. (Logic) Enjoying a result (M. W.)
୫ । ନୈକଟ୍ୟ—5. Neighbourhood (M. W)
୬ । ଅତିଥିଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବାପାଇଁ ବସିବା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠିବା—6. Rising to receive a guest. (M. W.)
୭ । ଯୁଦ୍ଧ—7. War; battle.
୮ । ଆଘାତ—8. Striking.
୯ । ମାରଣ; ବଧ—9. Killing.
୧୦ । ବିରୋଧ—10. Opposition.
୧୧ । ହାରୁହିବା; ସାମନାରେ ପଡ଼ିଯିବା—
11. Encountering (M. W.)

ଅଭ୍ୟାଗାରିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭ+ଆଗାର+ଇକ)—
Abhyāgārika ୧ । ଘରବାରି ପୋଷଣରେ ମନୋଯୋଗୀ—
(ଅଭ୍ୟାଗାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Diligent in supporting a family.

ଅଭ୍ୟାଘାତ—ସଂ. ବି—(ଅଭ+ଆଘାତ)—
Abhyāghāta ୧ । ଆକ୍ରମଣ; ଚଢ଼ାଉ—1. Assault;
୨ । ବାଧା—2. Interruption.

ଅଭ୍ୟାଦାନ—ସଂ. ବି (ଅଭ+ଆଦାନ)—
Abhyādāna ୧ । ଗ୍ରାରମ୍ଭ—1. Beginning; commencement.
୨ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଗ୍ରହଣ—
2. Personal acceptance; acceptance in person.

ଅଭ୍ୟାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭ+ଅମ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣ ହେବା+କର୍ତ୍ତୁ. ତ)—
Abhyānta (ଅଭ୍ୟାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ରୁଗ୍ଣ; ପୀଡ଼ିତ—Sick; ill.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—ମନ୍ଦ; ରୋଗୀବ୍ୟକ୍ତି—
An invalid; a patient.

ଅଭ୍ୟାପାତ—ସଂ ବି—(ଅଭ+ଆପାତ)—
Abhyāpāta ୧ । ବିପଦ; ଦୁର୍ଘଟଣା—1 Calamity.
୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—2 Misfortune.
୩ । ସର୍ବନାଶ—3. Ruin.
୪ । ଆଶାଲୋପ—5. Disappointment.

ଅଭ୍ୟାମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି (ଅଭ+ଆ+ମୃଦ ଧାତୁ+ଅଘଞ୍କରଣ. ଅ; ଯହିଁରେ ଶତ୍ରୁକୁ ମର୍ଦ୍ଦନ କରାଯାଏ)—
ଯୁଦ୍ଧ; ଲଢ଼େଇ—War; battle.

ଅଭ୍ୟାରମ୍ଭ—ସଂ. ବି (ଅଭ+ଆରମ୍ଭ)—
Abhyārambha ୧ । ଆରମ୍ଭ—1 Beginning.
୨ । ଥରେ ଆରବ୍ଧ କର୍ମର ପୁନରାରମ୍ଭ, ଦୋହୋରେଇବା—
1. Repetition; rebeginning

ଅଭ୍ୟାଶ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ଅଭ+ଅଶ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୁ. ଅ)—
Abhyāś ଅଭ୍ୟାସ (ଦେଖ)
Abhyāsa (See)

ଅଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ+ଅସ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା; ବିଦ୍ୟମାନ ରହିବା +କର୍ତ୍ତୁ. ଅ)—
Abhyāsa ୧ । ନିକଟ—1. Near.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଚ	ଜ୍ଞ	ର,ଋ	ଃ	ଏ	ଅସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଂ ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଔଂ	ଉଅ	ଊ
୨	ଛ	ଝ	ଋ , ଲୃ	ଐ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଁଂ	ଇଅ	ୠ	ୡ

୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—2. Proximate; adjacent.

ସଂ. ବ.—୧ । ଖୋଇ—1. Habit.

୨ । ନୈକଟ୍ୟ—2. Vicinity; proximity.

(ଅଭ୍ୟସ୍ତ—ବିଣ) ୩ । ଆବୃତ୍ତି; ଘୋଷିବା—

3. Learning by heart.

୪ । ପଦ୍ୟାବୃତ୍ତି—4 Recitation.

୫ । ପୁନଃପୁନଃ ପଠନ—

5. Repeated reading; revision.

୬ । ପୁନଃ ପୁନଃ ବ୍ୟବହାର—6. Repeated use.

୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଅକ୍ଷରଦ୍ୱାର ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି—

7. (Grammar) Duplication of letters.

୮ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଦ୍ୱିରୁକ୍ତିସୂଚକ କ୍ରିୟାବାଚକ ଧାତୁର ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି—

8. (Grammar) Reduplication of a root of a verb indicating repetition.

(ଯଥା—ଗମ୍ ଧାତୁରୁ-ଜଙ୍ଗମ୍)

୯ । (ଗଣିତ) ଗୁଣନ—

9. (Mathematics) Multiplication.

ଅଭ୍ୟାସସିଦ୍ଧ ସଂ. ବିଣ (ଅଭ୍ୟାସ+ସିଦ୍ଧ; ଅଭ୍ୟାସ+ସିଦ୍ଧ)—

Abhyāsasiddha ୧ । ଅଭ୍ୟାସ ବା ସାଧନାଦ୍ୱାରା ଆୟତ୍ତ—

1 Habitual; fully learnt by exercise.

୨ । ମୁଖସ୍ଥ କରାଯାଇଥିବା—2. Got by heart.

ଅଭ୍ୟାସାଦନ—ସଂ. ବ (ଅଭ+ଆ+ସଦ ଧାତୁ ଣିଚ୍, ସାଦ ଧାତୁ=ସିବା+ଭାବ. ଅନ)—

Abhyāsādana ୧ । ଶତ୍ରୁପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣ; ଚଢ଼ାଉ; ଧାଡ଼ି ଦେବା—

1, Charging an enemy

୨ । ଆକ୍ରମଣ—2. Attack.

୩ । ଆକ୍ରମଣାର୍ଥ ଶତ୍ରୁ ସମ୍ମୁଖକୁ ଗମନ—

3. Onslaught.

ଅଭ୍ୟାସିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅଭ୍ୟାସ)—

Abhyāsibā ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—To practice.

ଅଭ୍ୟାସୀ ଆଭ୍ୟାସନା ସ୍ୱର୍ଗକି ଅସନେ ବସିବ,
ଆନନ୍ଦେ ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସିବ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୩୨ ।

ଅଭ୍ୟାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଭ୍ୟାସ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—

Abhyāsī ୧ । ଅଭ୍ୟାସଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ—1. Studious.

(ଅଭ୍ୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘୋଷିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ—

2 Engaged in learning by rote.

୩ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥାଏ—

3. Accustomed; inured; practiced.

୪ । ପୁନଃପୁନଃ ସାଧନ କରୁଥିବା—

4. Engaged in repeated exercise or practice.

ଅଭ୍ୟାହତ—ସଂ. ବି (ଅଭ+ଆ+ହନ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Abhyāhata ୧ । ଆହତ—1. Struck; wounded.

୨ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—2. Seized by; afflicted with.

୩ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ—3. Impeded.

ଅଭ୍ୟାହାର—ସଂ. ବ (ଅଭ+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—

Abhyāhāra ୧ । ଚୌର୍ଯ୍ୟ—1. Theft.

୨ । ଡକାଇତି; ଲୁଣ୍ଠତରାଜ—

2. Dacoity; looting

୩ । ଆକ୍ରମଣ; ଚଢ଼ାଉ—

3. Attack; onslaught.

୪ । ଭୋଜନ—4. Eating; meals.

୫ । ନିକଟକୁ ଆଣିବା; ହାଜର କରାଇବା—

5. Bringing near.

୬ । ବୁହାଇନେବା—6. Carrying away.

ଅଭ୍ୟୁକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ଅଭ+ଉକ୍ଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—

Abhyukshaṇa ୧ । ଜଳସେଚନ; ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା—

(ଅଭ୍ୟୁକ୍ଷିତ—ବିଣ) 1. Sprinkling with water.

୨ । ବଡୁରାଇବା; ଉଜାଇବା—

2 Moistening.

(ଯଥା—ବୈଶ୍ୱଦେବ, ଯଜ୍ଞ ବା ହୋମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ କର୍ତ୍ତା ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ ହୋମବେଦରେ ଅଭ୍ୟୁକ୍ଷଣ କରନ୍ତି ।)

ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଚ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭ+ଉଚ୍ଚ)—

Abhyuchcha ଅତି ଉଚ୍ଚ—Very high.

ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଚଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଖୁବ୍ ଉପରକୁ ଉଠେ—

Abhyuchchagāmī Soaring to a very great height.

(ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଚଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—Name of a previous incarnation of the Buddha.

ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଚୟ—ସଂ. ବ (ଅଭ+ଉଚ୍+ଚ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)—

Abhyuchchaya ୧ । ବୃଦ୍ଧି—1. Increase.

(ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଚିତ—ବିଣ) ୨ । ଗଦା; ଗଣ୍ଡି—2. Heap.

୩ । ସମୂହ—3. Multitude.

୪ । ସମୁଚ୍ଚୟ; ସମାହାର—

4. Aggregate; collection.

୫ । ସଂଗ୍ରହ—5. Gathering.

ସଂ. ବିଣ (ଅଭ+ଉଚ୍ଚୟ)—ଅତି ଉଚ୍ଚ—

Very high,

ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭ+ଉତ୍+ଶ୍ରି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Abhyuchchhrita ୧ । ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ କରି ସାଇଥିବା—

(ଅଭ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରୟ—ବ) 1. Raised aloft; elevated.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଉହ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସଉଛ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅଭ୍ୟୁନ୍ନତ—2. Exalted; very high.
୩ । ସମର୍ଥ—3. Able.
୪ । ଉଚ୍ଚପଦପ୍ରାପ୍ତ—4. One who has attained a high position.

ଅଭ୍ୟୁତ୍କ୍ରୋଶନ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଉତ୍+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁଟ୍. ଅନ)—
Abhyutkrośana (ଅଭ୍ୟୁତ୍କ୍ରୁଷ୍ଟ—ବିଣ) ଜେଜେକାର; ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ପ୍ରଶଂସା—
1. oud acclamation.

ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଉତ୍+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁଟ୍.ଅନ)—
Abhyutthāna (ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥିତ—ବିଣ) ୧ । ଅଭ୍ୟାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଆସନରୁ ଉଠିବା—
1. Rising from one's seat to show respect to a guest.
୨ । ଉଦୟ; ଉଇଁବା—2. Rising.
୩ । ପ୍ରଜାବଦ୍ରୋହ—3. Rebellion (M. W)
୪ । ଉଚ୍ଚତା—4. Elevation.
୫ । ଉଚ୍ଚପଦପ୍ରାପ୍ତି—5. Gaining a high position.
୬ । ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତି—6. Gaining authority.
୭ । ମାନ୍ୟ; ସମ୍ମାନ—7. Respectability.
୮ । ବଳ ବା ପ୍ରଭାବପ୍ରାପ୍ତି—8. Gaining efficacy.
୯ । କ୍ଷମତା—9. Power.
୧୦ । ଜନ୍ମ; ଆରମ୍ଭ—10. Origin; birth.
୧୧ । ଉନ୍ନତି—11. Improvement.
୧୨ । କ୍ଷମତାର ବୃଦ୍ଧି—12. Increase of power.
୧୩ । ସୁଖ୍ୟାତି—13. Reputation.
୧୪ । ବୈଷୟିକ ଉନ୍ନତି;ସମୃଦ୍ଧି;ବଢ଼ତି—14. Prosperity.
୧୫ । ଉଚ୍ଛଳିବା—15. Overflowing.
୧୬ । ଉଦ୍ୟମ—16. Endeavour; striving after.
୧୭ । ଅନୁକୂଳ; ବିଶିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାତ୍ରା—
17. Setting out (M. W.)

ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଉତ୍ଥିତ)—
Abhyutthita ୧ । ଉଦିତ—1. Risen.
୨ । ଅଗନ୍ତୁକଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଆସନରୁ ଉଠିଥିବା-
2. Rising from one's seat to do any one honour.
୩ । ପ୍ରବୃତ୍ତ—3. Engaged.
୪ । ଅତ୍ୟୁନ୍ନତ—4. Elevated; very high.
୫ । ଦୃଷ୍ଟ; ଦୃଶ୍ୟ—5. Appeared; visible.
୬ । ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା—
6. Making one's self ready.
୭ । ସମୃଦ୍ଧଯୁକ୍ତ—7 Prosperous.

ସଂ. ବ—୧ । ଉନ୍ନତି—1. Improvement.
୨ । ସମୃଦ୍ଧ; ବୈଷୟିକ ଉନ୍ନତି—2. Prosperity.

ଅଭ୍ୟୁଦୟ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଉଦୟ)—
Abhyudaya ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ—1. Sun-rise.
୨ । ଗ୍ରହ ତାରାଦିଙ୍କର ଉଦୟ—
2 Rise of luminaries.
୩ । ଆରମ୍ଭ—3 Beginning; commencing.
୪ । ଉଚ୍ଚତା—4. Elevation.
୫ । ବୃଦ୍ଧି—5 Increase.
୬ । ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି; ସମୃଦ୍ଧ; ବଢ଼ତି –6. Prosperity.
୭ । ସୁଖ—7. Happiness (M. W.)
୮ । ସୁଫଳ—8. Good result.
୯ । ଧର୍ମ୍ମ; ଉତ୍ସବ; ଯାତ୍ରା; ପର୍ବ—
9. A religious celebration; festival.
୧୦ । ଉତ୍ଥାନ—10. Uprising; rise.
୧୧ । ଉନ୍ନତି—11 Improvement.
୧୨ । ମଙ୍ଗଳ; ଶୁଭ—12. Weal.

ଅଭ୍ୟୁଦୟଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭ୍ୟୁଦୟ = ମଙ୍ଗଳ + ଶ୍ରାଦ୍ଧ;
Abhyudayaśrāddha ଆଭ୍ୟୁଦୟିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ; ବୃଦ୍ଧିଶ୍ରାଦ୍ଧ)—
୧ । ବବାହାଦିର ଆରମ୍ଭରେ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯିବା ଶ୍ରାଦ୍ଧ—1. An offering to the manes before the commencement of marriage and other ceremonies.
୨ । ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ଦୋମାଦ) ଆରମ୍ଭରେ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—2. An offering to the manes preliminary to the performance of vedic rites.

ଅଭ୍ୟୁଦୟେଷ୍ଟି—ସଂ. ବ.—(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭ୍ୟୁଦୟକାରିଣୀ ଇଷ୍ଟି ବା
Abhyudayeshṭi ଅଭ୍ୟୁଦୟାର୍ଥ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଇଷ୍ଟି) —
୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଥ ଯଜ୍ଞ—
1. An expiatory sacrifice (M. W.)

ଅଭ୍ୟୁଦିତ—ସ. ବିଣ (ଅଭି+ଉଦିତ)—
Abhyudita ୧ । ଉଦିତ; ଆକାଶରେ ଉଇଁଥିବା (ସୂର୍ଯ୍ୟ; ଗ୍ରହାଦି)—
1. Risen (sun or luminaries)
୨ । ଯୁଂ ଯେ ନିଦ୍ରାତ୍ୟାଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଥାଆନ୍ତି (ଯେଉଁ ଲୋକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ପରେ ନିଦରୁ ଉଠେ ସେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବା ଉଚିତ ।)
2. One over whom (while sleeping) the sun has risen (M. W.) accustomed to sleep till after sunrise.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋୃ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ୍ୟ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୩ । ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ—
3. Engaged in combat (M. W.)
୪ । ଘଟିଥିବା—4. Happened.
୫ । ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ—5. Prosperous.
୬ । ପ୍ରକାଶିତ—6. Appearing; visible.
୭ । ଉନ୍ନତ—7 Elevated.
୮ । ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ—
8. Expressed in words (M. W.)

ଅଭ୍ୟୁଦତଶାୟିତା—ସଂ. ବ (ଅଭ୍ୟୁଦତ+ଶାୟିନ୍+ଟା)—
Abhyuditaśāyitā ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥା—
The state of lying asleep while the sun has risen.

ଅଭ୍ୟୁଦୀରିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଉତ୍+ଈର ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhyudīrita ୧ । ଅଣ୍ଡିଆ; ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—
1. Cast; thrown down.
୨ । ଆଖ୍ୟାତ; କଥିତ—2. Narrated; spoken.
୩ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—3. Described.

ଅଭ୍ୟୁଦ୍ୟତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭି+ଉଦ୍ୟତ)—୧ । ଉତ୍ତୋଳିତ—
Abhyudyata 1. Raised; lifted up.
୨ । ସମର୍ପିତ—2. Offered.
୩ । କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
3. Prepared for; ready for.
୪ । ଆଦର ସତ୍କାରେ ସ୍ୱୀକୃତ—
4. Received kindly; welcomed.
୫ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ—5. Engaged in.
୬ । ଉଦିତ—6. Risen.

ଅଭ୍ୟୁପଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଭି+ଉପଗତ)—୧ । ସ୍ୱୀକୃତ—
Abhyupagata
(ଅଭ୍ୟୁପଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Acknowledged; agreed.
(ଅଭ୍ୟୁପଗମ—ବ) ୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Got; achieved.
୩ । ନିକଟକୁ ଆସିଥିବା—3. Arrived near.
୪ । ଉପସ୍ଥିତ—4. Arrived; reached.

ଅଭ୍ୟୁପଗମ—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଉପଗମ)—
Abhyupagama ୧ । ନିକଟକୁ ଆସିବା; ପହଞ୍ଚିବା—
1. Arriving; at; going near to,
୨ ଚୁକ୍ତି—2. Contract; an agreement (M. W.)
୩ । ସ୍ୱୀକାର; ସମ୍ମତି—3 Assenting to; admitting; consent.
୪ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—4. Promise.
୫ । ପ୍ରାପ୍ତି—5. Attainment.
୬ । ଉପସ୍ଥିତି—6. Presence.
୭ । ଆସକ୍ତି—7. Attachment.
୮ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ—8. Ascertainment.
୯ । କଳ୍ପନା—9. Imagination.
୧୦ । ମତ—10. Opinion.

ଅଭ୍ୟୁପଗମସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଭ୍ୟୁପଗମଦ୍ୱାରା ଉପପନ୍ନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ)—୧ । ସ୍ୱୀକୃତ-ପ୍ରତିଜ୍ଞା—
Abhyupagamasiddhānta 1. An admitted axiom (M. W.)
୨ । (ନ୍ୟାୟ) ପ୍ରଥମେ ତର୍କାନୁରୋଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ପରେ ତାହା ପ୍ରମାଣାଦଦ୍ୱାରା ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା—
2. (logic) 'Reductio-ad-absurdum'; assuming a proposition as true and then showing the absurdity of an inference based on it.

ଅଭ୍ୟୁପପତ୍ତି—ସଂ. ବ (ଅଭି+ଉପପତ୍ତି)—୧ । ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିକଟକୁ ଯିବା—
Abhyupapatti 1. Approaching in order to assist
୨ । ରକ୍ଷା—2. Protection
୩ । ସଫେଇ; ଅପରାଧ; ଅଭିଯୋଗରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା—
3. Defence.
୪ । ଅନୁଗ୍ରହ—4. Favour.
୫ । ଉପକାର—5 The conferring of a benefit or kindness.
୬ । ସ୍ୱୀକୃତି; ସ୍ୱୀକାର—6. Agreement; assent.
୭ । କୁଳରକ୍ଷା ପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନୁରୋଧରେ ମୃତ ଭାଇଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ସାନ୍ତ୍ୟପାତନରୂପ କର୍ମ—
7. Impregnation of a brother's wife (especially of a brother's widow as an act of duty, (M. W)
୮ । ସାନ୍ତ୍ୱନା—8. Consolation.

ଅଭ୍ୟୁପପନ୍ନ—ବି. ବିଣ. (ଅଭି+ଉପପନ୍ନ)—୧ । ରକ୍ଷିତ—
Abhyupapanna 1. Protected; rescued.
୨ । ସ୍ୱୀକୃତ (ବିଷୟ)—2. Agreed to; assented.
୩ । ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବା—3. Agreeing to.
୪ । ଶରଣାର୍ଥୀ—4. Asking for protection.

ଅଭ୍ୟୁପାୟ—ବି. ବ. (ଅଭି+ଉପାୟ)—୧ । ସ୍ୱୀକାର—
Abhyupāya 1. Acknowledgement; agreement.
୨ । ସଦୁପାୟ—2. Expedient; means

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦେଯଥିବ ୨ କା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଭ୍ୟପାୟନ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଉପାୟନ)—
Abhyupāyana ୧ । ଉପଢୌକନ; ଭେଟି; ଦର୍ଶନୀ—1. A complimentary gift.
୨ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—2. An inducement (M. W.)

ଅଭ୍ୟପେତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭି+ଉପ+ଇ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Abhyupeta ୧ । ସ୍ୱୀକୃତ—1. Agreed to.
୨ । ଅଙ୍ଗୀକୃତ—2. Promised.
୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Received.
୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଉପାଗତ; ଉପସ୍ଥିତ—4. Arrived at.

ଅଭ୍ୟପେତ୍ୟଶୁଶ୍ରୂଷା—ସଂ. ବ (ଅବ୍ୟପେତ୍ୟ+ଶୁଶ୍ରୂଷା)—
Abhyupetyaśuśrūshā ୧ । ଗୃହର କରିବାର ଚୁକ୍ତି—1. A contract of personal service between master and servant.
୨ । ଗୃହର କରିବାରୁ ଚ୍ୟୁତି—2. A breach of contracted service(M.W.)
୩ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଉକ୍ତଦ୍ୱାରା ଗୃହର ଚୁକ୍ତିଭଙ୍ଗ ଯୋଗୁଁ ଦଣ୍ଡିବା ମକଦ୍ଦମାଣଷ୍ଟକ ଆଇନର ଉପାଖ୍ୟ—3. A title of Law treating of dispute between master and servant who has broken his agreement.

ଅଭ୍ୟପେତ୍ୟାଶୁଶ୍ରୂଷା—ସଂ. ବ. (ଅଭ୍ୟପେତ୍ୟ+ଅଶୁଶ୍ରୂଷା)—
Abhyupetyāśuśrūshā ହିନ୍ଦୁ ଆଇନର ୧୮ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ ଗୃହର ଚୁକ୍ତିଭଙ୍ଗ ଆଇନ—One of the 18 titles of Hindu Law dealing with breach of contract between master and servant (Apte)

ଅଭ୍ୟୁଷ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଉଷ ଧାତୁ=ପୋଡ଼ିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Abhyusha ୧ । ଈଷତ୍ ଭୃଷ୍ଟ ଶସ୍ୟାଦି; ଶସ୍ୟଭୃଜ—1. Slightly parched corn.
୨ । ରୁଟି—2. Bread; loaf.

ଅଭ୍ୟୂଷ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଉଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Abhyūsha ଅଭ୍ୟୁଷ (ଦେଖ)
Abhyusha (See)

ଅଭ୍ୟେଷ—ସଂ. ବ. (ଅଭି+ଉଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Abhyesha ଅଭ୍ୟୁଷ (ଦେଖ)
Abhyusha (See)

ଅଭ୍ର (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଗମନ କରିବା—1, To go.
Abhra (root) ୨ । ଗତି କରିବା—2. To move.

ଅଭ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅ+ଭ୍ରମ ଧାତୁ=ଘିରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; କର୍ମ। ଅପ୍=ଜଳ+ଉ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; କର୍ମ। ଅଭ୍ର ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଆକାଶ—1. Sky.
Abhra
୨ । ମେଘ—2. Clouds.
୩ । ମେଘନାଲ; ଅଭ୍ରଖ—3. Mica; talc.
୪ । ମୁଥା—4. Root of Duba grass.
[ଦ୍ର—ଅଭ୍ର ଗୃହପ୍ରକାର ଯଥା—କୃଷ୍ଣ, ଶ୍ୱେତ, ପୀତ ଓ ଲୋହିତ । କବର୍ଗଜ. ଦ୍ୱାରେକୃଷ୍ଣ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ଅଭ୍ରଂକଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ୍ରଂ=ଆକାଶକୁ+କଷ ଧାତୁ=ଘର୍ଷଣ କରିବା ବା ସ୍ପର୍ଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Abhraṁkasha ଗଗନସ୍ପର୍ଶୀ—Rising to the skies.
ସଂ. ବ—ବାୟୁ—Air.

ଅଭ୍ରଂଲିହ—ସଂ. ବିଣ (ଅଭ୍ରଂ=ଆକାଶକୁ+ଲିହ ଧାତୁ=ସ୍ପର୍ଶିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗଗନସ୍ପର୍ଶୀ—1. Rising to the skies.
Abhraṁliha
୨ । ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ—2. Very high.
ସଂ. ବ—୧ । ମେଘ—1. Clouds.
୨ । ବାୟୁ—2 Air.

ଅଭ୍ରକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ର)—
Abhraka ଅଭ; ଅଭ୍ର—Mica; tale.
ଅଭ୍ରକ୍
ଅଭ୍ରକ

ଅଭ୍ରପିଶାଚ—ସଂ. ବ. (ଉପମିତ କର୍ମଧା; ଅଭ୍ର=ମେଘ ପରି ମାଲବର୍ଣ୍ଣ+ପିଶାଚ)—ରାହୁଗ୍ରହ—The Dragon's head; the ascending node.
Abhrapiśācha

ଅଭ୍ରପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ.—୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ର=ମେଘ+ପୁଷ୍ପ=ଫୁଲ)—(ମେଘର ଫୁଲ; ଗଛର ଫୁଲ ସେପରି, ଜଳ ଆକାଶର ସେହିପରି ଫୁଲ ଅଟେ)—ଜଳ—1. Water.
Abhrapushpa
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ମେଘାଗମରେ ଯେ ଫୁଲ ଧରେ) ବେତଗଛ—2. The Ratan plant.
୩ । କଦମ୍ବଗଛ—3. The Kadamba-tree.

ଅଭ୍ରଭସ୍ମ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ର+ଭସ୍ମ)—ଆୟୁର୍ବେଦାନୁ ସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଭ୍ର—Oxide of mica prepared according to Ayurveda.
Abhrabhasma

ଅଭ୍ରମାଂସୀ—ସଂ. ବ.—୧ । ଜଟାମାଂସୀ—1. Valeriana Jatāmāṁsi.
Abhramaṁsi
୨ । ଆକାଶମାଂସୀ—2. A kind of medicinal plant.
(କବର୍ଗଜ. ଦ୍ୱାରେକୃଷ୍ଣ-ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)

ଅଭ୍ରମାତଙ୍ଗ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ର=ମେଘ+ମାତଙ୍ଗ=ହାତୀ)—ଆକାଶହସ୍ତୀ; ଐରାବତ ହସ୍ତୀ; ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବାହନ—The heavenly elephant driven by Indra.
Abhramātaṅga
[ଦ୍ର—ଏହା ଧୂଳି ଦଗର ହସ୍ତୀ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଙ

ଅଭ୍ରମୁ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ଭ୍ରମ ଧାତୁ = ଭ୍ରମଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Abhramu ପୂର୍ବଦଗର ଦନ୍ତୀମା; ଐରାବତ ଦନ୍ତୀର ସ୍ତ୍ରୀ—
The she-elephant guarding the East.

ଅଭ୍ରମୁପତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ରମୁ + ପତି)—ଐରାବତ ହସ୍ତୀ—
Abhramupati Indra's elephant.

ଦନ୍ତେ ଅଭ୍ରମୁପତି ଦୃତ, ଦାର ନାର ଅର୍ଦ୍ଧଦେ ଦନ୍ତ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେଗୋଲଚଦାମ ।

ଅଭ୍ରମୁବଲ୍ଲଭ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ରମୁ = ପୂର୍ବଦଗର ଦନ୍ତୀମା + ବଲ୍ଲଭ = ସ୍ୱାମୀ)—ଐରାବତ ହସ୍ତୀ—
Abhramuballabha Indra's elephant.

ଅଭ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଭ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ଭ୍ରମଶୂନ୍ୟ; ଭ୍ରମାଦଶୂନ୍ୟ—
Abhrānta Not in error; not mistaken; infallible; unerring.

୨ । ସ୍ଥିର—2. Composed.

ଅଭ୍ରି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭ୍ର ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଇ)—
Abhri ୧ । ନୌକାରୁ ପାଣି ବାହାର କରିବାକୁ ଯେଉଁ ପାତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ବେଣ୍ଟୁଆ—1. A vessel to throw out water from a boat.

୨ । ମଳପରିଷ୍କାରକ କାଠର କୋଡ଼—
2. Wooden spade to throw away refuse.

ଅଭ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ୍ର + ଇୟ)—୧ । ଆକାଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Abhriya 1. Pertaining to the sky.

୨ । ମେଘସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to the clouds.

୩ । ମେଘୁଆ—3. Cloudy.

ଅଭ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଭ୍ର ଧାତୁ + ଈ)—ଅଭ୍ର (ଦେଖ)
Abhrī Abhri (See)

ଅଭ୍ରେଷ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଭ୍ରେଷ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅ)—
Abhresha ୧ । ଔଚିତ୍ୟ—1. Unerring justice; propriety.

୨ । ନ୍ୟାୟ—2. Justice.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଗମନଶୂନ୍ୟ; ଗତିଶୂନ୍ୟ—
1. Unmoving; motionless.

୨ । ଉଚିତ—2. Right.

୩ । ନ୍ୟାସ୍ୟ—3. Just.

୪ । ଆଇନବିହିତ—4. Statutory.

ଅଭ୍ରୋତ୍ତ—ସଂ. ବ. [୫ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଭ୍ର = ମେଘ + ଉତ୍ଥ (= ସ୍ତ୍ରୀ ଧାତୁ + ଅ)]—ଯେ ମେଘରୁ ବାହାରେ—
Abhrottha ୧ । ବଜ୍ର—1. Thunder.

୨ । ବିଦ୍ୟୁତ୍—2. Lightning.

ଅମ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ରୁଗ୍ଣ ହେବା—
Am (root) 1. To be ailing.

୨ । ଭୋଜନ କରିବା—2. To eat.

ଅମ—ସଂ. ବ (ଅମ୍ ଧାତୁ = ରୁଗ୍ଣ ହେବା + କରଣ. ଅ)—
Ama ରୋଗ—Disease.

ଅମଙ୍ଗ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅନଚ୍ଛୁକ; ଅସମ୍ମତ; ନାରାଜ; ନାମଙ୍ଗ—
Amanga Unwilling; reluctant.

ନାରାଜ ବଦ୍‌ବଳସ୍ପି—ଅର୍ଦ୍ଧଦ୍ଦି ଔଇମେ ଜନମି ।
ନାରାଜ ହେଇ ବି ଅମଙ୍ଗ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ-ଉଷଣେ ? ବ୍ରଧାନାଥ—ମହାସାନ୍ତା ।

ଅମଙ୍ଗଳ—ସଂ. ବ. (ଅ = ନୁଦ୍ଧେ + ମଙ୍ଗଳ = ଶୁଭ)—
Amaṅgala ୧ । ଅଶୁଭ—1. Evil.

୨ । ଦୁର୍ଘଟଣା—2. Disaster.

୩ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—3. Ill-luck.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅଶୁଭସୂଚକ—1. Inauspicious.

୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଯୁକ୍ତ—2. Unfortunate.

ଅମଙ୍ଗଳକର—ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଅଶୁଭ ଘଟାଏ—
Amaṅgalakara Inauspicious; calamitous.

ଅମଙ୍ଗଳପତକା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Amaṅgalapatakā ଅଶୁଭ ଦର୍ଶନ; ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଅଶୁଭ ଅଟେ—Inauspicious to look at.

ଅମଙ୍ଗଳବିରୁଡ଼ି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମଙ୍ଗଳପତକା (ଦେଖ)
Amaṅgalabirārdi Amaṅgalapatakā (See)

ଅମଙ୍ଗଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଶୁଭ ଦର୍ଶନ—
Amaṅgaliā Inauspicious to look at.

ଅମଙ୍ଗଳେ
ଅମଙ୍ଗଳି
ଅମଙ୍ଗଳେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ.

ଅମଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବିଣ.ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିବାହର ପୂର୍ବଦନ ଯେଉଁ ବର କନ୍ୟାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ବା ଅଧିବାସବନ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥାଏ—1. (a bride or bride-groom) Who has not yet undergone the ceremony of consecration on the eve of marriage.

୨ । ବିବାହାଦି ପୂର୍ବରୁ ମଙ୍ଗଳା ବା ଅଧିବାସ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଗ୍ରାମଦେବତା)—2. (deity) Not worshipped on the eve of a social ceremony.

ଅମଙ୍ଗୁଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅମଙ୍ଗଳିଆ (ଦେଖ)
Amaṅguliā 1. Amaṅgaliā (See)

ଅମଙ୍ଗୁଳି
ଅମଙ୍ଗୁଳେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ. ୨ । ଅମଙ୍ଗୁଳା (ଦେଖ)
2. Amaṅgulā (See)

ଅମଚ୍ଛା—ଦେ. ବ. (ଅ = ଈକୃଷ୍ଣ + ମତ୍ସ = ମତ୍ସ୍ୟ)—
Amachhā ୧ । ଖାଦ୍ୟ ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—
1, A kind of inediable fish.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । କଣମଚ୍ଛ (ଦେଖ)
2. Kaṇamachchhā (See)

୩ । ଅଣମଚ୍ଛ; ନିକୃଷ୍ଟ ମତ୍ସ୍ୟ—
3. Inferior fish.

୪ । ନିକୃଷ୍ଟ ଜାତି—4. Low caste.

ଅମଜ:—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅମାର୍ଜିତ)—
Amāja ୧ । ସାଫା ମଜା ଦୋଇ ନାହିଁ; ଅମାର୍ଜିତ—
ଅମାଜା 1. Unpolished.
ଅନରଗଡ଼ ୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ (ବାସନ)—
2. Unscoured; uncleansed (utensil)

ଅମଟାଲ—ଦେ. ବିଣ. (ଯେଉଁସ୍ଥାନର ମାଟି ଅମଟାଳ ବା ଝାଣୁଆ ନୁହେଁ)—
Amaṭāla ୧ । ବାଲିଆ ମାଟି—
ବାଲି (ମାଟି) 1. Sandy loam (soil)
୨ । ଘସଘସା (ମାଟି)—2. Not clayey (soil)

ଅମଟାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅମଟାଳ (ଦେଖ)
Amaṭāliā Amaṭāla (See)

ଅମଠ—ଦେ. ବିଣ—କର୍ମପଟୁ; ଯେ ମଠ ବା ଅଳସୁଆ ନୁହେଁ—
Amaṭha Brisk; of active habits; not idle,
ଚଞ୍ଚଳ

ଅମଠା—ଦେ.ବିଣ—ଯାହା ମଠୁଆ ବା ମାର୍ଜିତ ହୋଇନାହିଁ (ବାସନଆଦି)—
Amaṭhā Unpolished (utensils)
ଯା ପାଲିସ ହୁଏ ନାଇ

ଅମଠୁଆ—ଦେ. ବିଣ.ଘୁଁ—୧ । କରଲସ—1. Active;energetic.
Amaṭhuā ୨ । ଯେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଳା ବା ବିଳମ୍ବ କରେ ନାହିଁ-
ଚଞ୍ଚଳ 2. Not dilatory.
(ଅମଠୋ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅମଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ବାଟ କେହି ବ୍ୟବହାର କରୁନି ନାହିଁ-
Amarḍā 1. Unused; unfrequented (path)
ଆମାଡ଼ା
୨ । ପାଣି ନ ମାଡ଼ିଥିବା (ସ୍ଥାନ) —2. (place) Not watered; not irrigated.
୩ । ଅମର୍ଦ୍ଦିତ—3. Not pressed.
ଦେ. ବ—ଅବ୍ୟବହୃତ ପଥ—Unfrequented path.

ଅମଡ଼ାମଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ବିପଥଗାମୀ ସହରର)—ଅବାଟ ଓ ବାଟ—
Amarḍāmarḍā Track which is used as road
ଆମାଡ଼ା and which is not.
(ଯଥା—ଡାକୁ ଗୋଡ଼େଇଲାରୁ ସେ ଅମଡ଼ାମଡ଼ା ନ ବାଟ ଯଲେଇ ଗଲା ।)
ଦେ. କି. ବିଣ— ଅବାଟରେ; ବାଟ ଛଡ଼ (ଯିବା)—
(going) In a manner without minding whether there is a way; wanderingly.
(ଯଥା—ଲୋକେ ମାଡ଼ ଖାଇ ଛଟପଟି ହୋଇ ଅମଡ଼ାମଡ଼ା ପଳାଇ ଗଲେ ।)

ଅମଡ଼ାମାଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଅବାଟରେ ଯିବା—
Amarḍāmārḍibā To use an unfrequented
ବେରାସ୍ତାୟ ଯାଓୟା path-way; to wander over waste land.

ଅମଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ପଶୁ ମଣ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Amaṇa 1. Not broken to obedience (beast)
୨ । ଅଶିକ୍ଷିତ—2. Untrained.
୩ । ଅବାଧ୍ୟ—3. Disobedient.

ଅମଣଖମଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଚ୍ଚନୀଚ; ଅସମାନ—
Amaṇakhamaṇa 1. Not level; undulating.
ଆବଡ଼ାଖାବଡ଼ା ୨ । ଅସମତଳ ଭୂମି—2. Rough land)
ଅବଡ଼ାଖବଡ଼ା ଦେ. ବିଂ—ଅସମତଳ ଭୂମି—
Uneven ground.

ଅମଣଷ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅମନୁଷ୍ୟ)—ଅମନୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Amaṇasha Amanushya (See)
ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱହୀନ

ଅମଣଷା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅମନୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Amaṇashā Amanushya (See)

ଅମଣା—ଦେ. ବିଣ—ଅମଣ (ଦେଖ)
Amaṇā Amaṇa (See)

ଅମଣିଆଁ—ଦେ. ବି.—ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଉଟ୍ରେଡ ଅଥର
Amaṇiān ଭୋଗ ଲାଗି ନ ଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ—
Any food not yet offered to a Deity.
(ଭୁଲନାକର—ଓଡ଼ିଆ—ମୁଁଖୋହିଁ, ମଖୋଇଁ=ଗୁଜାଆଦଙ୍କ ଭୋଜନ)
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ ଲାଗି ନ ଥିବା (ଉତ୍ସର୍ଗଦ୍ରବ୍ୟ)—
ଅନିବେଦିତ 1. Not yet offered to a Deity.
୨ । ଅମଣ (ଦେଖ)
2 Amaṇa (See)

ଅମଣିଷ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂ. ଅମନୁଷ୍ୟ)—ଅମନୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Amaṇisha Amanushya (See)

ଅମଣିଷା—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅମନୁଷ୍ୟ)—ଅମନୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Amaṇishā Amanushya (See)

ଅମତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ମତ=ସମ୍ମତ)—
Amata ଅସମ୍ମତ; ବେଗ୍ରଜ—Unwilling.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ହ୍ମ	ଓ
	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଔ	ଅନୁସ୍ୱାରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ଃ

ସଂ. ବ (ଅମ୍ ଧାତୁ=ରୁଗହେବା+ତ୍ର ବ. ତ) —
୧ । ରୋଗ—1. Illness; disease.
୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.
୩ । କାଳ—3. Death personified.
୪ । (ଅ=ନୁହେଁ+ମତ=ଇଚ୍ଛା) ଅନିଚ୍ଛା —
4. Unwillingness.
୫ । ଅସମ୍ମତି—
5. Disagreement; disapproval.

ଅମତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅମଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଅତ୍ର)—
Amatra ୧ । ଭୋଜନ ପାତ୍ର—1. Plate.
୨ । ଜଳ ପାତ୍ର—2. Water pot

ଅମଦାନି—ଦେ. ବ (ଆ ଆମଦାନ)—୧ । ଆୟ; ଆଦାୟ—
Amadāni 1. Income.
ଆମଦାନି ୨ । ବଦେଶରୁ ଆଗତ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ—2. Import.
ଆମଦାନି ୩ । ପ୍ରାପ୍ତି—3. Receipt.

ଅମଧ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅ. ଔ. ମଧ୍ୟମ; ଭୁଲ—ଅମେଧ୍ୟ)—
Amadhya ୧ । ମନ୍ଦ—1. Bad.
ଅମନ୍ଦ ୨ । ଅସଙ୍ଗତ—2. Unreasonable.
୩ । ଅନୁଚିତ—3. Improper.
୪ । ଅମେଧ୍ୟ (ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ)—4. Prohibited (food)

ଅମନ—ଦେ. ବଣ (ଶବ୍ଦବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—ଯେଉଁଠାକୁ
Amana ମନ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରେ ନାହିଁ; ଅଚିନ୍ତ୍ୟାସୃ—
Incomprehensible; beyond the reach of mind.

ଅମନ ମଣିଷ ଯେ ଯେ ନ ଜାଣଇ ମନ—ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣଗୀତା ।

ଅମନଯୋଗ—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅମନୋଯୋଗ)—
Amanajoga ଅମନୋଯୋଗ; ମନୋଯୋଗ ବା ଚିତ୍ତ ନିବେଶର
ଅମନୋଯୋଗ ଅଭାବ—Inattention; inadvertence.

ଅମନଯୋଗୀ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅମନୋଯୋଗୀ)—ଅମନେ.ଯୋଗୀ;
Amanajogī ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋଯୋଗ ଦଏ ନାହିଁ—
ଅମନଯୋଗୀ Inattentive; unmindful; careless.
ଅମ୍ଚତ୍

ଅମନସ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଅ+ମନସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Amanasya ମନୋଦୁଃଖ; ବୈମନସ୍ୟ; ମନୋବେଦନା—
Mental agony; grief.

ଅମନାତ୍ୟ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଅମାତ୍ୟ)—ଅମାତ୍ୟ;
Amanātya ମନ୍ତ୍ରୀ; ସଚିବ—Minister.
ଅମାତ୍ୟ

ପ.ନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମାନତ୍ୟେ ଦର୍ଶନ କଲେ—ପ୍ରାଚୀ—ନଳଚରିତ ।

ଅମନୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅ. ଓ ମନସ୍)—୧ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରିଣୀ—
Amanī 1. Self-willed.
୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯେ ସବୁ ବେଳ ମନେ କରେ ନାହିଁ—
2. One who does not ordinarily intend to do a work.

ଅମନା ମାଇପ ମନ ଜାଣି ନ ହୁଏ—ଓଗ ।

ଅମନୁ—ଗ୍ରା. ବ (ତୁଳ—ସଂ. ମନ୍ୟୁ=କ୍ରୋଧ) —
Amanu ୧ । ଅବନି; ଅପଡ଼—1 Enmity.
୨ । ମତଭେଦ—
2. Difference of opinion

ଅମନୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବ (ସଂ ନ+ମନୁଷ୍ୟ)—
Amanushya ୧ । ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱାଭାବ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A person devoid of manliness.
୨ । ପଶ୍ୱାଚାର ବ୍ୟକ୍ତି—2. A bestial person.
୩ । ନୀଚମନା ବ୍ୟକ୍ତି—3. A mean person.
୪ । କ୍ରୂର ବା ଅସୁରସ୍ୱଭାବବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—
4. Cruel or inhumane person.
୫ । ରାକ୍ଷସ—5. Demon.
୬ । ମନୁଷ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଜୀବ—
6. Any other being but man.
ସଂ. ବଣ—୧ । ନିର୍ବୋଧ—1. Stupid.
ଅମନୁଷ୍ୟତା ୨ । ନୀଚ; ହୀନ—2. Low; mean; vile.
୩ । ନିଷ୍ଠୁର—3. Cruel; inhumane.
୪ । ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱାଭାବୀନ—4. Unmanly

ଅମନୁଷ୍ୟତା—ସ. ବ. (ଅ+ମନୁଷ୍ୟତା)—
Amanushyatā ୧ । ମନୁଷ୍ୟତାର ଅଭାବ; ଅମାନିଷ ପଣ—
1. Want of humanity; want of manliness.
୨ । ନିଷ୍ଠୁରତା—2. Cruelty
୩ । ପାଶବିକତା—3. Bestiality.
୪ । ପୈଶାଚିକତା—4. State of being devilish.
୫ । ନିର୍ବୋଧତା—5 Folly; foolishness.

ଅମନୋଯୋଗ—ସ. ବ. (ଅ+ମନୋଯୋଗ)—ମନଯୋଗ ବା
Amanojoga ଚିତ୍ତନିବେଶର ଅଭାବ—Inattention.

ଅମନୋଯୋଗୀ ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ମନଯୋଗିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Amanojogī ଯେ କୌଣସି କର୍ମରେ ଚିତ୍ତନିବେଶ କରେ-
(ଅମନୋଯୋଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—Inattentive.
(ଅମନୋଯୋଗିତା—ବ)

ଅମନ୍ତବ୍ୟ—ଵ. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ମନ୍ତବ୍ୟ=ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ)—
Amantabya ଅସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ—Inadmissible; not recognisable.

ଅମପା—ଦେ. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ମପା=ପରିମିତ)—
Amapā ୧ । ଯାହାକୁ.ମାପ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
ଆମାପା 1. Unmeasured.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; 'କଥୁ' ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ତୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ' ଦେଖିବେ ।

ସଜ୍ଜନଙ୍କ ଦେହ ଅମପ ଅପୋତ ଗୃହଚ୍ଛଥିଲା ଗୃହର ଅଣି ଦ୍ୱାର ରେ
ଭାଇ ଦେଲେ—ଫକୀରମୋହନ· ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୨ । ଅମାପ (ଦେଖ)—2. Amāpa (See)

ଦେଖାଉ ରେ ଅମପା ମାଡିରୁ ବୋଲୁ—ପ୍ରାଚୀ. ପରଚେରୀଭା ।

ଅମମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ମମ=ମୋଦ୍ୱର—
Amama ଏପର ମନୋଭାବ ଯାହାର)—୧ । ମମତାଶୂନ୍ୟ—
1. Unsympathetic; indifferent.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିର୍ମମ—2. Unkind.

ଅମର୍ବା—ଗ୍ରାଦେ. (ଭର୍ତ୍ତି) କ୍ରି.—ଆହିବା; ପହଞ୍ଚିବା—
Amarbā To approach.

ଅମର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ=ନୁ+ମର=ମରଣଶୀଳ)—
Amara ୧ । ମରଣଶୂନ୍ୟ—1. Undying; immortal.
(ଅମରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିନାଶରହିତ—2. Indestructible;
(ଅମରତା—ବି) not subject to death.

୩ । ଚିରସ୍ମରଣୀୟ—
3. Ever to be remembered; memorable.

ସଂ. ବ.—୧ । ଦେବତା—1. Gods; the immortals.

ଅମର ସଙ୍ଘର ନାଥ ଅଟେ ବଜ୍ରଧର
ଅମ୍ଭେ କିଂ ମାତ୍ର ଚିହ୍ନା ଜଣ ଦୋଷ ଏତ—ଗାରଜାମହାଭାରତ ମଧ୍ୟ ।

୨ । ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ନବରତ୍ନ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—ଅମରସିଂହ
କବି—2. A poet of that name.

[ଦ୍ର—ଏ ବୌଦ୍ଧ ଥିଲେ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତ ଯଦ୍ୟରେ ଅଭିଧାନ
ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥର ନାମ—ଅମରକୋଷ ।]

୩ । ବୁଧ—3. Mercury.

ଅମରଅଶନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମରାଶନ=ଦେବତାଙ୍କ ଭୋଜନ;
Amaraaśana ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅମୃତ; ସୁଧା—Nectar.

ଅମରଅଶନ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଥନ କରେଇ ଉତରେ ଜଗତ ଜୀବନ—
ଚତୁ ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ଅମରକଣ୍ଟକ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତମାଳାର ଏକାଂଶ—
Amarakaṇṭaka A portion of the Bindhya range.

ଅମରକୋଷ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମରକୃତ କୋଷ)—କବି
Amarakosha ଅମରସିଂହଙ୍କ କୃତ ସଂସ୍କୃତ ଅଭିଧାନ—The Sanskrit glossary (dictionary) of Amara.

ଅମରଗୁରୁ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମର+ଗୁରୁ)—ଦେବଗୁରୁ-
Amaraguru ବୃହସ୍ପତି—Sage Bruhaspati, the preceptor of the gods.

ଅମର ଗୁରୁମାନେ ନେଇ,ସୁରରୂପଣ କଣ୍ଠେ ଦେଇ—
ରୂପକ—ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

ଅମରଜଡ଼ା—ଗ୍ରାଦେ. (ଅଳ) ବି—ବାଇଗଣ (ଦେଖ)
Amarajaṛdā Bāigaṇa (See)

ଅମରଜାଦା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା)—ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବା ସମ୍ମାନର
Amarajādā ଅଭାବ—Want of respect.
ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗ୍ରା. ବିଣ—ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜ୍ଞାନ—Honourless.

ଅମରଜେଦା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅମରଜାଦା (ଦେଖ)
Amarajedā Amarajādā (See)

ଅମରତା—ସଂ. ବି. (ଅମର+ତା)—ମରଣଶୂନ୍ୟତା—
Amaratā Immortality.

ଅମରଦାରୁ—ସଂ ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଦେବଦାରୁ (ଦେଖ)
Amaradāru Debadāru (See)

ଅମରଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ଅମର=ଦେବତା+ଦୃଷ୍ଟି; ଦେବତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି
Amaradṛushṭi ପଲକହୀନ ଅଟେ)—ପଲକହୀନ ବା ନିର୍ନିମେଷ
ଦୃଷ୍ଟି—Steady gaze.

ଅମରଦ୍ୱିଜ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମରପୂଜକ ଦ୍ୱିଜ)—ପୂଜାଦାସ
Amaradwija ବ୍ରାହ୍ମଣ; ସେବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—Temple-priest; a Brāhmaṇa of the paṇdā class.

ଅମରପାତନା—ଗ୍ରାଦେ (ପ୍ରସୂତି; କଟକ) ବ.—ପ୍ରସବ ପରେ ପ୍ରସୂତିର
Amarapātanā ଫୁଲ ନ ପଡ଼ିବା—Delay in the placenta coming out of the womb after delivery.

ଅମରପୁର—ସଂ. ବି.—ସ୍ୱର୍ଗ—Heaven.
Amarapura ଦେ. ବି.—ଆକାଶ—Sky; firmament.

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ହୋଇ ଭବସ୍ୱ ଶେଷ
ଲଭିବ ଅମରପୁର ସକଳ ବଶ—ଶିଶୁଶଙ୍କର·ଉଷାହରଣ ୪।୩୩ ।

ଅମରପୁରୀ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅମରାବତୀ (ଦେଖ)
Amarapuri Amarābatī (See)

ଅମରପୁଷ୍ପକ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମର=ଅବଶୀର୍ଣ୍ଣ+ପୁଷ୍ପ=ଫୁଲ
Amarapushpaka +କ)—୧ । କଳ୍ପବୃକ୍ଷ—
1. The everlasting tree of Heaven.

୨ । କାଶତୃଣ (ଦେଖ)—2. The kāśa-grass(See)

ଅମରପୋଇ—ଦେ ବି. (ସଂ. ଅମର+ପୁଟିକା)—
Amarapoi ୧ । ସିଜୁଜାତୀୟ ଏକପ୍ରକାର ଗୁଳ୍ମ—
1. A kind of Cactus.

୨ । ପୁଟିପୁଟିକା (ଦେଖ)—
2. Phuṭiphuṭikā (See)

ଅମରବର—ଦେ. ବି. (ଅମର=ଚିରଜୀବୀ+ବର)—ମୃତ୍ୟୁ ହୀନ
Amarabara ନାହିଁ ବୋଲି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦେବତାଙ୍କ ଠାରୁ ପାଇଥିବା ବର—The boon of immortality granted by the gods to a person.

ଅମରବଲ୍ଲରୀ—ସଂ. ବି.—ଆକାଶବଲ୍ଲୀ (ଦେଖ)
Amaraballarī Ākāśaballī (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅମରବଲ୍ଲୀ—ସଂ. ବ.- ଆକାଶବଲ୍ଲୀ (ଦେଖ)
Amaraballī Ākāśaballī (See)

ଅମରବେଲ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଅମରବଲ୍ଲୀ)—
Amarabela ଆକାଶବଲ୍ଲୀ (ଦେଖ)
ଅମରବେଲ Ākāśaballī (See)
ଅମରବେଲ

ଅମରମଉଷଧି—ଗ୍ରା. ବ.—ଅମରମହୌଷଧ (ଦେଖ)
Amaramaushadhi Amaramahaushadhi (See)

ଅମରମତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଅମଲ=ମତ୍ତ)–
Amaramatā ୧ । ବିଶା ଖାଇଲ୍ଲ ପରି ଉନ୍ମତ୍ତ-
1. Maddened as if by drink; intoxicated.
୨ । କାମୋନ୍ମତ୍ତ—2. Maddened with lust.
୩ । ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ—
3 Very wicked; wanton.
ଗ୍ରା. ବ—ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତପଣ—Wantonness.

ଅମରମହୌଷଧି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—୧ । ଅମୃତ—
Amaramahaushadhi 1. Nectar; the elixir of life.
୨ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବଞ୍ଚାଇପାରିବା ଔଷଧିବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ବିଶଲ୍ୟକରଣୀ—1. A plant said to revive a dead person.
[ଦ୍ର—୧ । ଲଙ୍କାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ଶକ୍ତିଭେଦ ହେବାରୁ ହନୁମାନ ଗନ୍ଧମାଦନ ପର୍ବତକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ବାହି ଲଙ୍କାକୁ ଘେନି ଆସିଲା । ମାଳ କପି ଉକ୍ତ ପର୍ବତରେ ଥିବା ଅମରମହୌଷଧ ବାଛି ଆଣି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କଠାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଞ୍ଚି ଉଠିଲେ ।
୨ । ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ଯେ ନେଉଳ ସାପକୁ ଭଲ ଗଡ଼ କରି କାଟି ମଝିଗଡ଼କୁ ଖାଇ ବାକି ଦୁଇଗଡ଼କୁ ଯୋଡ଼ି ଦେଇ ଯୋଡ଼ସ୍ଥାନରେ ଅମରମହୌଷଧ ଆଣି ଲଗାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ସାପ ଜୀଇ ଉଠେ ।]

ଅମରମୌଷଧି—ଗ୍ରା. ବ—ଅମରମହୌଷଧ (ଦେଖ)
Amaramaushadhi Amaramahaushadhi (See)

ଅମିୟମୁରି ଅର୍ଜୁନ ବୋଇରେ ଦେବ କୋଧ କରି ଦିର
ଅମରମୌଷଧି ଅଛ କାଣ ମୋହଠାର ।
ସାରଳା ଦ୍ରୋଣପର୍ବ. ୭୩ ।

ଅମରଷ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସ. ଅମର୍ଷ)—ଅମର୍ଷ (ଦେଖ)
Amarasha Amarsha (See)
ରତ ରତ୍ନ ଭଣ୍ଡାରକୁ ଜର ନାହିଁ ବାରା
ତହିଁ ଅମରଷ ଅଜ ବଳା ଲଭିଲୁ ।
ଭାଗ. ଦୋଷ୍ଟ୍ରବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତବ ୩୩।୨୭ ।

ଅମରସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମର+ସ୍ତ୍ରୀ)—ଦେବସ୍ତ୍ରୀ; ଅପ୍ସରା—
Amarastrī A celestial nymph.

ଅମରା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—'ଅମର'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Amarā Feminine of Amara.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଦେବପୁରୀ; ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ—
1. The place of Indra.
୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଦୂର୍ବ—2. Dūba grass
୩ । ଗୁଳୁଚ—3. A creeper.
୪ । ବରଗଛ—4. Banian tree.
୫ । ଘିକୁଆରୀ—5. A bush.
୬ । ବନ୍ଧୁଆଳି—6. The stinging nettle.
୭ । ଜରାୟୁ—7. Uterus.

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବତା—Deity.
ପ୍ରଥମେ ଅମରାଗଣରେ—ଦିଗସ୍ତେ ଅବତାରକର ।
ପ୍ରାର୍ତ—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ଅମରାଙ୍ଗନା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମର+ଅଙ୍ଗନା)—
Amarāṅganā ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀରେ ଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ; ଅପ୍ସରା—
Heavenly nymph.

ଅମରାଦ୍ରି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମର=ଦେବତା+ଅଦ୍ରି=ପର୍ବତ)—ଅମରମାନଙ୍କ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ପର୍ବତ; ସୁମେରୁ ପର୍ବତ—
Amarādri The Sumeru mountain of Hindu mythology

ଅମରାପୁରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମରପୁରୀ)—ଅମରାବତୀ (ଦେଖ)
Amarāpurī Amarābatī (See)

ଅମରାବତୀ—ସଂ ବ. (ଅମର+ଅତି ଅର୍ଥରେ; ବହୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Amarābatī ସ୍ୱର୍ଗର ରାଜଧାନୀ; ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ; ବୈଜୟନ୍ତପୁରୀ—
The place of Indra; the place of the gods in heaven.

ଅମରାବତୀକଟକ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଦର୍ପଣୀ ବ୍ଲକ୍ ଛତିଆ ଗ୍ରାମ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପାହାଡ଼—A hill near village Chhatia, Cuttack district.
[ଦ୍ର—ଏହି ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅହ୍ୟାସ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି ଓ ପାହାଡ଼-ତଳ ସ୍ଥାନର ନାମ ଅମରାବତୀକଟକ । ଏ ପାହାଡ଼ରେ ପ୍ରାଚୀନ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିର କେତେକ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଅଛି ।]

ଅମରାଳୟ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମର+ଆଳୟ)—ସ୍ୱର୍ଗ—
Amarālaya Heaven; the abode of the gods.

ଅମରିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି.—ପହଞ୍ଚିବା—
Amaribā To reach; to arrive at.

ଅମରୁଷ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅମର୍ଷ)—
Amarisha ୧ । କ୍ରୋଧ—1. Anger
୨ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Impatience.
୩ । ପରଶ୍ରୀକାତରତା—3. Envy.
୪ । ଅଦୌଜ; ଈର୍ଷା—4. Malice; spite.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେତେ ନ୍ୟୁନ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ବପରିବର୍ତ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଗ୍ରା. ବିଶ.—୧ । କ୍ରୁଦ୍ଧ—1. Angry.

ଏବେ ଶୂର୍ପଣା ନରେ ଅପୂର୍ବ ରସ·
ଏକଦନେ ଘନ ବସି ଅମର୍ଷ । ପ୍ରାତୀ; ନଉତରତ ।

୨ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ; ଅଧୀର—2. Impatient.

ଦଶ୍ଚ କଂଚନେ ଅମର୍ଷ; ଯାହାର ମନ ନୁଟେ ବଶ ।
ପ୍ରାତୀ—ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

୩ । ପରଶ୍ରୀକାତର—3. Envious.

ପାଣ୍ଡବେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଚନ୍ଦ୍ରେ ଅମର୍ଷ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

୪ । ଈର୍ଷାପର—4. Spiteful; malicious.

୫ । ଅସହ୍ୟ—5. Unbearable.

ଅମଗ୍ଗ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ.)=ଅମର୍ (ଦେଖ)
Amarī Amarā (See)

ଦେ. ବି.—୧ । ଅପ୍ସର୍; ସ୍ୱର୍ଗବେଶ୍ୟା—
1. Heavenly nymph.

୨ । ଦେବୀ; ସ୍ତ୍ରୀ ଦେବତା—2. Goddess.

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତରେ 'ଅମର' ଶବ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ 'ଅମରୀ'ର ଅର୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରସଭା; 'ଅମର' ଶବ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଆକାର 'ଅମର୍ଣ୍ଣୀ'ର ଅର୍ଥ 'ଦେବୀ' ବା 'ଦେବୀ ସ୍ତ୍ରୀ' ବୋଲି ଆସ୍ତେ, ମନଅର୍ ଜଇଲ୍ୟସ୍ମୃ, ପ୍ରକୃତ୍ତବାଦ-ଆଦ ଅଭିଧାନରେ ମିଳୁ ନାହିଁ; କନ୍ତୁ ଭାଷାରେ 'ଦେବୀ' ଓ 'ଅପ୍ସର୍' ଅର୍ଥରେ 'ଅମରୀ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ—

"ଗ୍ରାମଦେର ଋତ୍ର ଶୈତ୍ରଜ ହେ କେଉଁ ଅମରୀ—ଗୁଣି ନାହିଁ ଵଳେ ମୋ ନସ୍ତନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଜଗୋତ୍ତଳ ତ ଗଂ ।

ସଂସ୍କୃତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସ୍ତୋତ୍ରରେ "ଅମରୀ କବରୀଭ୍ରର-ଭ୍ରମରୀମୁଖରୀକୃତଂ । ଦୂରୀକରୋତୁ ଦୁଷ୍କୃତଂ ଦୁର୍ଗାଚରଣାପଙ୍କଜଂ" 'ଅମରୀ' ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି ।]

୩ । ଅମାରୀ (ଦେଖ)
3. Amārī (See)

ଅମଗ୍ଗନାଗ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅମର+ନାରୀ)—ଅପ୍ସର୍—
Amarīnārī A heavenly nymph.

ଅମରେନ୍ଦ୍ର—ହଂ. ବି. (ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତ; ଅମର+ଇନ୍ଦ୍ର=ସ୍ୱାମୀ)—
Amarendra ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର—Indra; the king of the gods.

ଦେ. ବି. ପୁଂ.—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—
A name given to males.

ଅମରେଶ—ସଂ ବି. (ଅମର+ଈଶ=ଈଶ୍ୱର)—୧ । ଶିବ—
Amareśa 1. God Śiba.

୨ । ଦେବରାଜ; ଅମରେନ୍ଦ୍ର—2. Indra.

ଦେ. ବି—ଶିବଚତ୍ରାଦ୍ଭବିଶେଷ—
Name of an idol of Śiba

ଅମରେଶ୍ୱର—ସଂ. ବି. (ଅମର+ଈଶ୍ୱର)—ଅମରେଶ (ଦେଖ)
Amareśwara Amareśa (See)

ଅମର୍କ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଶୁକ୍ରାଗୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପୁତ୍ର—
Amarka Name of a son of Śukra.

ଶୁକ୍ରର ପୁତ୍ରଦେନ ଭଉ; ଶଣ୍ଡ ଅମର୍କ ନାମ ଦୁଇ । ଜଗନ୍ନାଥ- ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ+ମର୍ତ୍ତ୍ୟ; ଯେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବା ମରଣଶୀଳ ନୁହଁନ୍ତି; ଭୁଲ; ଲ୍ଯାଟିନ୍-ଇମର୍ତାଲିସ୍; ଗ୍ରୀକ—ଆମ୍ବ୍ରୋଟସ୍; ଇଂ ଇମ୍ମର୍ଟାଲସ୍)—
ଦେବ—Deity; a god.

ସଂ. ବିଶ—୧ । ଅମର—1. Immortal.

୨ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ—2. Heavenly.

ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—
Amarjyāda ୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜ୍ଞାନ—
(ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having no respect.

୨ । ଯେ ଗୁରୁ ଆଦଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦଏ ନାହିଁ—
2. Not showing respect to one's elders.

ନାସ୍ତିକ ଜୁର ପାପୀ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦଙ୍କର
ସଙ୍ଗ ଭଲ ହେବ ଯେ ହେବ ସାଧୁ ନର । ବୃନ୍ଦାବନ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । ଅସମ୍ମାନିତ—3. Unhonoured.

୪ । ଅପମାନିତ—4. Dishonoured; insulted.

ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସଂ. ବି. (ଅ+ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—
Amarjyādā ୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅଭାବ—
1. Want of respect.

୨ । ଅନାଦର—2. Disregard.

୩ । ଅପମାନ—3. Insult

ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—'ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Amarjyāda.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅମର୍ଯ୍ୟାଦ)—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାଶୂନ୍ୟ—
1. Dishonoured.

୨ । ହୀନ; ନୀଚ—2. Low; mean.

ଏଣୁ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କଥା ତୁ କହୁଛୁ । ବୃନ୍ଦାବନ· ମହାଭାରତ· ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅମର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅ+ମୃଷ ଧାତୁ=କ୍ଷମା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Amarsha ୧ । କ୍ଷମାର ଅଭାବ—
1. Want of forgiveness.

୨ । କ୍ରୋଧ; ରାଗ—2. Anger.

୩ । ଅସହିଷ୍ଣୁତା—3 Want of forbearance.

୪ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—4. Impatience.

ଅମର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅ+ମୃଷ ଧାତୁ=କ୍ଷମା କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Amarshaṇa ଅମର୍ଷ (ଦେଖ)
(ଅମର୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Amarsha (See)

ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । କ୍ରୋଧନସ୍ୱଭାବ—
1. Of an angry temperament.

୨ । କ୍ଷମାଶୂନ୍ୟ; ଅକ୍ଷମ—2. Unforgiving.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଅ	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂଯ	ଇଅ	ଓ	ଁ

ଅମର୍ଷପରାୟଣ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମର୍ଷ+ପର+ଅୟନ)—
Amarshaparāyaṇa କୋପନସ୍ୱଭାବ—Irritable.
(ଅମର୍ଷପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅମର୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅମର୍ଷ+ଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥରେ. ଇତ)—
Amarshita କ୍ରୁଦ୍ଧ—Angry.
(ଅମର୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅମର୍ଷୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅମର୍ଷ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Amarshī କୋପନସ୍ୱଭାବ; ଚଡଲ—Irritable.
(ଅମର୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବଣ. ପୁଂ— ରାଧାନାଥଙ୍କ ମହାଯାଶା ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆର୍ଯ୍ୟଯୋଦ୍ଧାବିଶେଷ—Name of a warrior described by the poet Rādhānātha

ଏ ସ୍ଥାନ ନନ୍ଦନ ଶୁଣି ସ୍ରୋତେ ଆର୍ଦ୍ରମତି,
ଅମର୍ଷୀ ଫତେଖା ଭାଙ୍ଗି ଫତୋଖା ଚାହିଁଲା
କହିଲେ ଏମନ ସାର ଗୀତସ୍ରୋତ ନିତର ।
ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅମଲ—ସ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ମଳ=ମଇଳ)—
Amala ନିର୍ମ୍ମଳ; ନିଷ୍ମଳଙ୍କ Stainless; clean; pure; spotless.
(ଅମଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବ—ମେଘନାଲ; ଅଭ୍ର—Mica; talc.
ବୈଦେ. (ଆ. ଅମଲ୍) ବ—୧ । ଜୀବଦ୍ଦଶାକାଳ—
ଆମଲ 1. Time; life-time
ଅମଲ ୨ । ରାଜତ୍ୱକାଳ—2. Reign.
୩ । ନିଶା; ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ—3. Intoxicating drug.

ଖାଇ ଦେଇ କ ଅମଲ ଅଚେତା ହୋଇଲୁ ରେ
କବତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଜଗୋବ୍ଧ ଚଂ. ଗ ଗୀତ ।

୪ । ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ—
4. Drug-habit.
୫ । ଅଭ୍ୟାସ—5. Habit.
୬ । ଅଧିକାର—6. Authority.
୭ । ଆଧିପତ୍ୟ—7 Supremacy.
୮ । ସମୟ—8. Time
୯ । (ରାଜ୍ୟାଦି) ଦଖଲ—
9. Taking possession (of a country)

ବରଗୀ ଓଡ଼ିଶା କଲେ ଅମଳ; ସରବସ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ରୁପାଳ ।
ଭୁଜବାଥ—ସମରତରଙ୍ଗ ।

ଦେ. ବ—ଧାନ ଆଦ ଶସ୍ୟକୁ କେଣ୍ଡାରୁ (ବେଙ୍ଗଲା ପକାଇ ବା ବାଡ଼େଇ) ପୃଥକ୍ କରିବା କର୍ମ—
Garnering of grain.

ଗ୍ରା. ବ (ସଂ ଅମ୍ଳ)—ଅମ୍ଳ; ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗୁଁ ଶରୀରରେ
ଅମ୍ବଳ ଅମ୍ଳାଧିକ୍ୟ—Acidity in the system.

ଅମଲକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କ୍ଷେତରୁ କଟା ହୋଇ ଆସିଥିବା ଧାନ· Amalakaribā ଦଳାରୁ ବେଙ୍ଗଲା ପକାଇବା ବା ଗୋଡ଼ରେ
ଆମଳକରା ମର୍ଦ୍ଦିବା ଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟ ପୃଥକ୍ କରିବା—1. To garner
अमलकरना corn from sheaves.

ଗଲା କରୁ ଗ୍ରାମ ମାମାରେ ଧାନ ଅମଳ କରୁ—
ମଧୁସୂଦନ .ଛଦମାଳା. ୧୩

୨ । ଭୋଗ କରିବା; ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ବଞ୍ଚିବା—
2. To live during the reign of.
(ଯଥା—ମୁଁ ଯୁଷ୍ମ ରାଜାଙ୍କ ଭଳି ପୁରୁଷ ଅମଳ କରି ।)
୩ । ଅଙ୍ଗେ ନିଶାଇବା; ଅନୁଭବ କରିବା—
3. To enjoy; to experience.
୪ । ନିଶାକୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ କରିବା—
4. To form a drug-habit.

(ଯଥା—ସେ ଅଫିମ ଭାଙ୍ଗ ଅମଳ କଲା ଦିନୁଁ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ବଳ ବାଡ଼ି ବଢ଼ିଲା ।)

ଅମଳକଶିଲା—ଦେ. ବ. (ଅମଳକ+ଶିଲା)—
Amalakaśilā ଅଅଁଳା ୩. (ଦେଖ)
Aañlā. 3. (See)

ଅମଳଖିଆ—ଦେ. ବ (ଆ. ଅମଲ+ସଂ. ଖାଦ ଧାତୁ)—
Amalakhiā ନିଶା ଖାଇବା—
ନେଶାଖାଓୟା Taking of intoxicating drugs.

ଦେ. ବଣ—ଯେ ନିଶା ଖାଏ; ନିଶାଖୋର୍—
Addicted to intoxicating drugs.
ନେଶାଖୋର

ନସ୍ୱମ କରି ନ ପାଇଲ ଯଦି କ ଅମଳଖିଆ କଇଁ ଯାଇ ।
କବତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅମଳଣ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅମ୍ଳାନ; ଅମଳନ)—
Amalaṇa ୧ । ଅମ୍ଳାନ—1. Stainless.
୨ । ଅମଳନ—2. Clean; untarnished.
୩ । ସର୍ବଦା ଶୁଭ୍ର—3. Ever pure.
୪ । ଯେ ମଉଳେ ନାହିଁ—4. Never-fading.
୫ । ନିଷ୍ପାପ—5. Sinless.

ଅମଳଣବସ୍ତ୍ର—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅମ୍ଳାନବସ୍ତ୍ର)—ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର; ପାଟଲୁଗା; ମଠା,
Amalaṇabastra ମଲୁଣା ପ୍ରଭୃତି ଲୁଗା—Silk-cloth.

ଅମଳଦାମଳ—ଦେ. ବ (ସବ୍ଦତର; ୬ଷ୍ଠ ଶବ୍ଦ ନିରର୍ଥକ)—
Amaladāmala ଧାନ ଆଦ ଅମଳ କରିବାର ବିବିଧ
ଅମଳଦାମଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା—
Various processes of garnering grain.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଉବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ଦୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜଲେ ଭେବେ ଏ ଢୁଷାବୋଷରେ ନ ମଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର କପଗଉ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ' ଦେଖିବେ ।

ଅମଲଦାସ୍ତ୍—ବୈଦେ (ଆ) ବ—
Amaladāri ୧ । ସ୍ୱଜନ୍ୱକାଳ—1. Reign.
ଆମଲଦାରୀ ୨ । ଜୀବତ୍ତକାଳ—2. Life-time.
ଅମଲଦାରି ୩ । ସମସ୍ତ—3. Time.
୪ । ଅଧିକାର ସମସ୍ତ—
4. Time of exercise of authority.

ଅମଲନ ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି.—ଅମଲଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Amalana etc. Amalaṇa etc (See)

ଅମଲନାମା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଅମଲୁ=ଅଧିକାର+ଫା. ନାମା= ପତ୍ର; ଲେଖ)—
Amalanāmā ଆଦେଶପତ୍ର—
ଆମଲନାମା A written order.
ଅମଲନାମା

ଅମଲପାଣି—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—
Amalapāṇi ଜଣାପାଣି—
ଆମଲପାନି Intoxicating drink; toddy;
ଅମଲପାନି brandy; liquor.

ଅମଲପିତ—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅମ୍ଳପିତ୍ତ)—
Amalapita ଚର୍ମରୋବବିଶେଷ; ଗରମି ରୋଗର
ଅମ୍ଳପିତ୍ତ; ଆମବାତ ମଧ୍ୟମାବସ୍ଥା—A kind of skin
eruption; secondary
syphilis.

ଅମଲପିତି—ଗ୍ରା. ବି.—ଅମଲପିତ (ଦେଖ)
Amalapiti Amalapita (See

ଅମଲଲଗି—ଦେ. ବ—ଜଣାର ଆକ୍ରମଣ ବା ଉତ୍ତେକ—
Amalalāgi Intoxication; state of being
intoxicated.

ଚୁଲାଇବ ପର ଜାମ, ଅମଲଲଗିରୁ ବଳାମ କଲଜନସ୍ତନେ ପୁଲା ବହୁଲ ରେ ।
କବସ୍ତମ୍ବି—ରତ୍ନ ଭର ଚଉ—ତ ଗୀତ ।

ଅମଲା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ(ଅମଲ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Amalā ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
ଆମଲା 1. Goddess Lakshmī
୨ । ଭୂଇଁଅଁଳା—
2. A medicinal plant.
ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମଲର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଗ—
Feminine of Amala.

ଗ୍ରାଦେ. (ହିଂଦୁସ୍ତାନ) ବ—ଅମଲ୍ଲ—
Official staff; ministerial officers

ଅମଲ୍ଲ—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ଅମଲ୍ଲ)—ଜମ୍ମଶ୍ରେଣୀର କର୍ମଗ୍ଭରୀ—
Amalā Amlah; one of the clerical or
ଆମଲା ministerial staff of a court; clerk.
ଅମଲା [ଦ୍ର—ଏହି ଫାରସି ଶବ ଇଂରେଜରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି ।]

ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅମୃତ)—ଯେ ମରେ ନାହିଁ; ଅମୃତ—
ଅମରା Not dead or withered.

ଅମଲାଣ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅମଲନ; ଅମ୍ଳାନ)—
Amalāṇa etc. ଅମଲଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Amalaṇa etc. (See)

ସେହି ପଦ୍ ଗୋଟି ଅମଲାଣ ସ୍ୱଦ୍ଧାରେ—
ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଅମଲ୍ଲତନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ (ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର, ସ୍ୱଜନତନ୍ତ୍ର ଆଦ ଶବର ଅନୁକରଣରେ
Amalātantra ଏବା ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ।)—
ଆମଲାତନ୍ତ୍ର ଅମଲ୍ଲମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ—
ଅମଲାତନ୍ତ୍ର Bureaucracy.

ଅମଲାନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ ଅମ୍ଳାନ) —
Amalāna etc ଅମଲଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Amalaṇa etc. (See)

ବବ୍ୟୁଧେ ବତ୍ତମୂଧେ ବଧ ବନ୍ଧୁଲେ
ଅମାଲନ ବଷ୍ଟ ଚୁନ୍ଦ୍ର ଚଷ୍ଟଲୁ ଟଉଲେ ।
ଭକ୍ତ—ଭ୍ରବଣ.ବଗ ୧୫ ।

ଅମଲ୍ଲପାଉଣା—ଦେ. ବ—ଅମଲ୍ଲଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ବଭ୍‌ସିସ୍ ବା
Amalāpāuṇā ଉତ୍‌କୋଚ—Illegal gratification
ଆମଲା ପାଓନା or gift paid to the clerical
staff of an office.

ଅମଲ୍ଲଫଇଲ୍ଲା—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ନାନାଶ୍ରେଣୀର କର୍ମଗ୍ଭରଗଣ-
Amalāphailā 1. Clerks of different grades.
ଆମଲା ଫଲା ୨ । ଅମଲ୍ଲ ଇତ୍ୟାଦି—
ଅମଲାଫଯଲା 2. Ministerial officers etc

ଅମଲ୍ଲଫମଲ୍ଲ—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—ଅମଲ୍ଲଫଇଲ୍ଲ (ଦେଖ)—
Amalāphamalā Amalāphailā (See)

ଅମଳିଆ—ଦେ ବଣ—୧ । ଜଣାବାଜ୍—
Amaliā 1. Given to the use of intoxicating
ଆମଳେର drugs
ଅମଲକା ୨ । (ଅମୁକ) ଅମଲର ବା କାଳର—
2. Of or pertaining to the time (of so and so.)
[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ ସଙ୍ଗେ ଲଗେ; ଯଥା—ମରଦ୍ୱଆ ଅମଳିଆ ।]

ଅମଳିକମଲି—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଘରର ଯାବତୀୟ ଚଳନ୍ତି
Amalikamali ସମ୍ପତ୍ତି—
ତଳପିତଳପା 1. The movable property.
ଅମଳିକମଲି ୨ । ଅଦାବସୁ—2. All and sundry.

ଅମଳିକା—ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବଣ—ଅମଳର; ସମସ୍ତର—
Amalikā Of or pertaining to the time (of
so and so.)
ବର୍ଷ ବରଷା ଉପରେ ଖରେଇ ବାପ ଅମଳିକା ଘର ଛଡ଼ା ହର ଦେଇଣି ।
ଫକିର ମୋହନ ଟେନ୍ସ ସ୍ତନ୍ତ୍ର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ତ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ୱ	ଂ

ଅମଲୀ—ବୈଦେ (ଅ) ବ୍ୟ—ନଶାବାଜ୍; ନଶାଖୋର—
Amalī Given to the use of intoxicating drugs.
ଆମଲୀ ଦେଇ ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ମେଢ଼ ଦ୍ୱ ଅମତ ତ୍ୟାଗେ
अमली ଅମଲୀ ଟେର ଯଥା— ତତ୍ପାମଣି ବଳ୍ଲମ ଦତ୍ତ ।

ବ୍ରାଦେ. (କାଲେଖର) ବ—ଅମଳ; ସମୟ—Time.

ଅମଲେଗାନ୍—ବୈଦେ. (ଅ. ଅମଲା ଶବ୍ଦର ବହୁବଚନ ରୂପ;
Amalegān ଭୁଲ. ସଂ. ଗଣ=ସମୂହ) ବ—ଅମଲାଗଣ;
आमलागण ଅମଲାମାନେ—Officers; clerks; the body of
अमलेगान ministerial officers.

ଅମା—ସଂ. ଅ.ବୈଦିକ (ଅ + ମା ଧାତୁ=ପରମାଣ କରିବା + କର୍ମ କ୍ୱିପ୍)
Amā ୧ । ସହିତ—1. With.
୨ । ନିକଟ—2. Near.
୩ । ଏକତ୍ର—3. Together.
୪ । ଘରେ—4. At home.
[ଦ୍ର—ଏହିସବୁ ଅର୍ଥରେ ଭାଷାରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ।]
ସଂ. ବ—୧ । ଅମାବାସ୍ୟା—
1. The day of the new-moon.
ଅମା ଅନ୍ଧକାରେ ପୂଜୁଛ ମେ ପୁଣ୍ଡ ଦାରୁଣ ଶୋକ ନର୍ସାରେ—
ମଧୁସୂଦନ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟ ।
୨ । ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳର ସବୁ ଉଥିରେ ବହୁଳ ସାଧାରଣ କଳା—
2. A common part of the moon's disc.
[ଦ୍ର—ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳରେ ଷୋଳଟି କଳା ଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ 'ଅମା କଳାଟି 'ସନ୍ଦାକଳା' ନାମରେ ଅଭିହିତ । ମଲାର ସୂଚୁପଉ ଏହି କଳାଟି ଅନ୍ୟ ସକଳ କଳାରେ ବଳି । ତାହା ନଉଥ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାର କ୍ଷୟ ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ । ଏହି କଳାକୁ ଅପର ସମସ୍ତ କଳା ଆଶ୍ରୟ କରିଥାଏ । ଅମାବାସ୍ୟାଦିନ କେବଳ ଏହି 'ଅମା' କଳାଟି ଚନ୍ଦ୍ରକଠାରେ ଥାଏ ।]
ସ. ବ.—ଯାହା ପ୍ରାମାଣିକ ବା ନଜୀର୍ ନୁହେଁ—
Not an authority; not a standard of action. (M W.)

ଅମାଇ—ପ୍ରା. ବ.—ଅମାଇସା (ଦେଖ)
Amāi Amāisā (See)

ଅମାଇନ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅମାନ୍ୟ)—୧ । ଅମାନ୍ୟ (ଦେଖ)
Amāina 1. Amānya (See)
अमान ୨ । ଗୁରୁଜନ ଓ ମାନନୀୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ଆଗରେ (ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର)
अमानय ଲଜ୍ଜିତ ବା ସଭ୍ୟମଣ୍ଡନ ବ୍ୟବହାର—2 Immodest or shameless conduct of a woman before superiors.

ଅମାଇସା—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାସ୍ୟା—
Amāisā The day of the new-moon.
अमावस्या
अमावस

ଅମାଇସିଆ—ପ୍ରା. ବ.—ଅମାଇସା (ଦେଖ)
Amāisiā Amāisā (See)

ଅମାଂସ—ସ. ବ. (ନଞତତ୍; ଅ + ମାଂସ)—ମାଂସ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ—
Amāmsa Anything but flesh.
ସ. ବ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି) ୧ । —ମାଂସଶୂନ୍ୟ—1. Fleshless.
୨ । ଅମାଂସଳ; ଅତି କ୍ଷୀଣ—2. Feeble; thin (M.W)

ଅମାଂସଭକ୍ଷ—ସ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅ + ମାଂସ + ଭକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Amāmsabhaksha ଯେ ମାଂସାଶୀ ନୁହେଁ—Not eating
(ଅମାଂସଭକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) flesh; not carnivorous.

ଅମାତୃକ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ମାତୃ + କ)—ଯାହାର ମା
Amātruka ନାହିଁ—Motherless.
(ଅମାତୃକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅମାତ୍ୟ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଅମା = ନିକଟ + ଦେବା ଅର୍ଥରେ. ଭ୍ୟ କ୍ୟ)
Amātya ଅମା = ସହିତ + ଅତ୍ ଧାତୁ = ସର୍ବଦା ଗମନ କରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ; ଯ—ଯେ ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦଣ୍ଡ ଓ ମାଉ ବିଷୟକ ମନ୍ତ୍ରଣା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଗମନ କରନ୍ତି ।)—
୧ । ମନ୍ତ୍ରୀ—1. Minister.
୨ । ସହଚର—2. Companion.
ସଂ. ବ୍ରୀ ପୁଂ. (ବୈଦିକ) (ଅମା = ଘରେ + ଭ୍ୟ)—
ଏକ ଘର ବା ପରିବାରରେ ରହୁଥିବା—
Inmate of the same house; belonging to the same family.

ଅମାଦାନି—ପ୍ରା. ବ. (ଆ. ଆମଦାମା)—ଆମଦାନୀ (ଦେଖ)
Amādāni Āmadānī (See)
ଦେ. ବ୍ୟ.—ସମଧିକ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—Too much.

ଅମାନତ୍—ବୈଦେ. (ଆ) ବ—୧ । ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ବା
Amānat ବସ୍ତୁ—1. Article or money deposited
आमानत for a time.
अमानत ୨ । ଗଚ୍ଛିତକରଣ; ଉପାଜଟ୍ କରିବା; ନ୍ୟାସ—
2 Depositing; entrusting.
୩ । କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ଗଚ୍ଛିତ ଧନ—3. Money temporarily deposited on trust.
୪ । ହିସାବନିକାଶ ପୂର୍ବରୁ ହିସାବ ବାବଦରେ ଜମା ଦିଆ ଯିବା ଧନ—4. Money paid towards an account before it is finally settled.
ବୈଦେ. ବ୍ୟ.—ଅସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ଗଚ୍ଛିତ—Deposited; kept in trust.
ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅମାନ୍ୟ)—୧ । ଅମାନ୍ୟ; ଆଦେଶର ଅବଜ୍ଞା—
1. Disobedience of order.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଦେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅବାଧତା—2. Insubordination.

୩ । ଅପରାଧର ଅସ୍ୱୀକାର—3. Denial of guilts.

ଗ୍ରା. ବିଣ.—୧ । ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟକାରୀ—
1. Disobedient.

୨ । ଅବାଧ —2. Insubordinate.

୩ । ଅପରାଧ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା—
3. Denying guilt; not confessing.

୪ । (ସଂ. ଅମାନତ)—ଅପାଳତ (ଆଦେଶ)—
4. Disobeyed or disregarded (order)

୫ । ଯେ ମାନବ୍ ମଣଷ ନୁହେଁ; ଯେଉଁ ଲୋକ ଅପଣାର ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କରେ ବା ଗୁରୁଜନସ୍ଥାନୀୟ ନୁହେଁ—
5. a person) Not standing in the relationship of an elder to a person.

ଅମାନତ୍‌କାରୀ—ଦେ. ବି. (ଅ. ଅମାନତ୍ + ଫ. କାର୍) —ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖେ ଧନ ନ୍ୟାସ ବା ଗଚ୍ଛିତ କରେ—
Amānatkārī A depositor.
ଆମାନତକାରୀ
ଅମାନତକରନେବାଲା

ଅମାନତ୍‌ଖାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଅ —ଯେଉଁ ଘରେ ବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଧନ ଅମାନତ ରଖାଯାଏ—
Amānatkhānā A depository.
ଆମାନତଖାନା
ଅମାନତଖାନା

ଅମାନତ୍‌ଦାର—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—ଯେଉଁ ଲୋକ ଉପାଜଟ୍ ଧନ ଜମାରେ ରଖେ—A person with whom a deposit is made.
ଆମାନତଦାର
ଅମାନତଦାର

ଅମାନତ୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅମାନତନାମାହ୍)—
Amānatnāmā ୧ । ଧନ ଉପାଜଟ୍ କରିବାର ନିଦର୍ଶନରୂପେ ଉପାଜଟ୍ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅମାନତ୍‌ଦାର୍ ଯେଉଁ ଦଲିଲ୍ ଲେଖି ଦିଏ—
ଆମାନତନାମା
ଅମାନତନାମା
1. A document proving a deposit.

୨ । ଯେଉଁ ଦଲିଲରେ ଅମାନତ୍‌କାରୀ ନ୍ୟାସର ସର୍ତ୍ତମାନ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥାଏ; ଟ୍ରଷ୍ଟ୍ ଡୀଡ୍—
2. A deed of trust.

ଅମାନତି—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ)—
Amānati ୧ । ବହୁକାଳ ପାଇଁ ଗଚ୍ଛିତ ବା ନ୍ୟସ୍ତ (ଧନ)—
ଅମାନତୀ 1. Money deposited or placed in trust.
ଅମାନତୀ

୨ । ଅମାନତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Relating to a deposit or trust.

ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଫ. ଅମାନତ)—ଅମାନତ୍ (ଦେଖ)
Amānat (See)

ଗ୍ରା. ବି. (ଫ. ଅମାନ୍ୟ)—ଅମାନତ୍ (ଦେଖ)
Amānat (See)

ଅମାନତିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଫ. ଅମାନ୍ୟ)—ଅମାନତ୍ (ଦେଖ)
Amānatiā Amānat (See)

ଗ୍ରାଦେ. (ଜସ୍ପୁର) ବି—ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣା ନବରଙ୍ଗପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଓଡ଼ିଆ କୃଷକ ଜାତିବିଶେଷ—Name of a class of Ordiā cultivators in the district of Vizag.

ଅମାନନ—ଫ. ବି. (ଅ + ମାନନ)—ଅମାନନା (ଦେଖ)
Amānana Amānanā (See)

ଅମାନନା—ଫ. ବି. (ଅ + ମାନନା)—୧ । ଅବମାନନା—
Amānanā 1. Disrespect; lack of esteem.
ଅମାନନା କଲେ ନୋହୁବ ଅସନ୍ତୋଷ—କୃଷ୍ଣଚିଂ. ମହାପ୍ରଭୁ, ଅବ ।

୨ । ଅପମାନ—2. Insult.
କେବେହେଁ ଭାଇକୁ ନ ଦେଇ, ଅନେକ ଅମାନନା କଲ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଭ୍ରମବ. ୧୫ ।

୩ । ଆଦେଶକୁ ନ ମାନିବା—
3. Disregard or disobedience of order.

ଅମାନବ—ଫ. ବିଣ. (ଅ+ମାନବ)—୧ । ଅଲୌକିକ; ଅତିମାନୁଷ—
Amānaba 1. Superhuman.

୨ । ଯେ ମନୁଙ୍କ ବଂଶଧର ନୁହେଁ—
2. Not a descendant of Manu.

ଅମାନସ୍ୟ—ଫ. ବି. (ଅମନସ୍ୟର ବିକଳ୍ପ ରୂପ)—ଅମନସ୍ୟ (ଦେଖ)
Amānasya Amanasya (See)

ଅମାନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଫ. ଅମାନ୍ୟ)—
Amāniāñ ୧ । ଯେ କୌଣସି କଥାକୁ ମାନେ ନାହିଁ ବା ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ
ଅମାନୀ କରେ ନାହିଁ—1. Not caring for anything.

୨ । ଯେ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ମାନ୍ୟ କରେ ନାହିଁ—
2. Not showing proper respect to one's elders.

୩ । ଯାହାର ମାନସମ୍ଭ୍ରମର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ—
3. Having no sense of honour.

୪ । ବେଇଜ୍ଜତ; ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜ୍ଞାନ—4. Disrespectful.

୫ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—5. Immodest

୬ । ଅବାଧ—6. Insubordinate.

୭ । ଯେ ଆଜ୍ଞାକୁ ଖାତର କରେ ନାହିଁ —
7. Disregarding an order.

୮ । ଯେ ଆଜ୍ଞା ପାଳେ ନାହିଁ—8. Disobedient.
ହର ଅମାନଥିଁ ଅହୁ--ଉଷ, ଦୋଃଚତ୍ତୁଃଶ୍ରୁତସ୍ୱ ।

୯ । ନିଜର ଦୋଷ ବା ଅପରାଧକୁ ମାନୁ ନ ଥିବା; ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରୁ ନ ଥିବା—9. Not admitting one's guilt; not confessing.

ଦେବ ବରଜ ଦୋଇବ ଅମାନତ୍ତବ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଇଅ	୬
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	୭	୮

୧୦ । (ସ୍ତ୍ରୀ) - ଦାଣ୍ଡେଇ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅବରୋଧ ପ୍ରଥାକୁ ନ ମାନ ବାଡ଼ାରେ ବୁଲେ—

10. Not observing the rules of purdah.

୧୧ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) ମନମୁଖିଆ; ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ—

11. Wayward; self-willed.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମାନନା)—୧ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଅଗୌରବ; ଅସମ୍ମାନ—1. Want of respect or honour; dishonour.

୨ । ଆଜ୍ଞାର ଲଙ୍ଘନ ବା ଅପାଳନ—

2. Disobedience of order.

ଅମାନତା—ସଂ. ବ. (ସଂ. ଅମାନନ୍ + ତ୍ୱ. ତା)—୧ । ଗର୍ବଶୂନତା—

Amānitā 1. Freedom from pride or arrogance.

୨ । ନମ୍ରତା; ବିନୟ—2. Modesty; humility.

ଅମାନନୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅମାନନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Amāninī ୧ । ଅମାନୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

1. Feminine of Amānī.

୨ । ଅଭିମାନରହିତା—

2. Freed from sullen displeasure.

ତୁର ଗୃହ ପେନ ଟେରଇ ଅମାନନୀ ପରିଣତ ଚନ୍ଦ୍ରାନନା—

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । ଗର୍ବଶୂନା— . Free from pride (woman)

ଅମାନଶା - ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍; ଅମା + ନଶା)—

Amānisā ୧ । ଅମାବାସ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାରମୟ ରାତ୍ରି—

1. The darknight of the new moon.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଘୋର ଅନ୍ଧକାର—

2. Utter darkness.

ଅମାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ମାନନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—

Amānī ୧ । ଗର୍ବଶୂନ୍ୟ; ନିରହଂକାର—

(ଅମାନନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from pride or arrogance.

ଅମାନତା } ବ.
ଅମାନତ୍ୱ } ବ. ୨ । ନମ୍ର; ବିନୀତ—

2. Humble; modest.

୩ । ସ୍ୱତଃର ଅନାଦରାକାଂକ୍ଷୀ; ଯେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସମ୍ମାନ ପାଇବାକୁ ଲାଳାୟିତ ନୁହେଁ—

3. Not hankering after respect; not wishing to be honoured by others.

ତୁଳସୀ ଅମାନୀ ମାନବି; ହରି ମରମ ଶୁଣତ୍ୱାଥ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୧୧୫ ।

ଅମାନୁଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ମାନୁଷ)—

Amānusha ୧ । ଅତିମାନୁଷ; ଯାହା ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟର ଶକ୍ତିର ଅତୀତ—1. Superhuman.

(ଅମାନୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅମାନୁଷତା—ବ) ୨ । ଅଲୌକିକ; ଅସାଧାରଣ—

2. Uncommon; extraordinary.

୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିଷ୍ଠୁର—3. Cruel; inhuman.

୪ । ଅମନୁଷ୍ୟତାପୂର୍ଣ୍ଣ; କାପୁରୁଷ—4. Unmanly.

୫ । ଯେ ବା ଯାହା ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ନୁହେଁ; ପାଶବିକ; ପୈଶାଚିକ—5. Beastly; demoniac; brutal.

୬ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ—6. Divine; heavenly.

୭ । ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୁହେଁ—7. Not human.

(ଅମାନୁଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୮ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକେ ବାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ—8. Not inhabited by man (M. W.)

(ଅମାନୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ—

1. Not a man.

୨ । ମନୁଷ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଜୀବ—

2. A being other than man.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଜୁଆଚୁରୀମାନେ ଅମାନୁଷ ଅର୍ଥାତ୍ ମନୁଷ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ମିଥ୍ୟା ଚାଳଚୁଲା କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ରାଜାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ରାଜଶାସ୍ତ୍ର. ମନୁ ୯—୨୮୪ ।]

୩ । ଅମନୁଷ୍ୟ; ରାକ୍ଷସ—3. Demon.

ଅମାନୁଷର ବାର୍ତ୍ତା ଜ କଲ୍ପ ବ୍ୟବହାରର । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଣ୍ଟ ।

ଅମାନୁଷଲୋକ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅମାନୁଷ + ଲୋକ)—ସ୍ୱର୍ଗ—

Amānushaloka Heaven; the celestial world (M. W.)

ଅମାନୁଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ମାନୁଷିକ)—ଅମାନୁଷ (ଦେଖ)

Amānushika Amānusha (See)

ଅମାନୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ + ମାନୁଷ୍ୟ)—ଅମାନୁଷ (ଦେଖ)

Amānushya Amānusha (See)

ଅମାନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ମାନ + ଯ)—

Amānya ୧ । ଅମାନଯୋଗ୍ୟ; ଯେ ପୂଜ୍ୟ ନୁହେଁ—

ଅମାନ୍ୟ 1. Not fit to be honoured or

ଅସମ୍ମାନ respected.

(ଅମାନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ନଞ୍ ନତ୍; ଅ + ମାନ୍ୟ) ଯାହା (ଯେଉଁ ଆଦେଶ ବା ନିୟମାଦି) ମାନିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; ଅପାଳନୀୟ—

2. (rule or order) Which ought not to be obeyed.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅମାନତ)—ଅସ୍ୱୀକାରକାରୀ; ଯେ ନିଜର ଦୋଷକୁ ମାନେ ନାହିଁ; ଅମାନତ୍—

Not confessing one's guilt.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମାନନ)—

୧ । ଅସମ୍ମାନ; ସମ୍ମାନର ଅଭାବ—1. Want of respect; disrespect; dishonour.

୨ । ଅପମାନ—2. Insult.

୩ । ଅନାଦର; ଅନାସ୍ଥା—3. Disregard; slight.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟର ଦୃଢତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧିବାରେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ବସଦତ ବା ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଟାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଟାଟ' ସୋଧିବେ; 'କ୍ଷଣ' ନ ମିଳିଲେ 'ଚ୍ଷଣ' ସେଖିବେ; 'ବ୍ୟୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଭୂ' ସେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ସେଖିବେ;'ଅଲଚତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲଚତ' ସେଖିବେ ।

୩ । ଆଜ୍ଞାର ଅବଜ୍ଞା—4. Disregard of an order.

୪ । ଆଦେଶ ଲଂଘନ—

5. Disobedience to an order.

ଅମାନ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅ + ମାନ୍ୟ)—

Amānya karibā ଆଜ୍ଞା ନ ମାନିବା; ଖାଇର ନ କରିବା—

ଅମାନ୍ୟକରା 1. To disregard.

ନମାନା ୨ । (ଆଦେଶ) ଲଂଘନ କରିବା—2. To disobey.

୩ । ଅନାଦର କରିବା; ଅନାସ୍ଥା କରିବା—

3. To slight.

୪ । ଭକ୍ତି ନ କରିବା; ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ନ ଦେଖାଇବା—

4. Not to show proper devotion.

ପିତାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଓଳଗୁ ମନ୍ତ୍ରଣା । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ରଃ ।

୫ । ଅପମାନ ଦେବା—5. To insult.

ଅମାପ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ମା ଧାତୁ; ସଂ. ଅମାପ୍)—

Amāpa ୧ । ଅପରିମେୟ; ଅପରିମିତ—

ଅମାପ 1. Immeasurable; unfathomable.

ଅମେଡ଼ୀ; ବେହଦ୍ ୨ । ଅସଂଖ୍ୟ—2. Countless.

ଅମାପ ସୈନ୍ୟ ପଡ଼ିବେ ଲଙ୍କାଦେଶ ପୂରି ।
ଅଠରକ୍ଷୌଣୀ ଅଶ୍ୱାରୂଢ ଦଳ ମଧ୍ୟ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୩ । ବହୁତ; ଅତିବେଶି—3. Immence; vast.

ଜନ୍ମ ପରେ ଲଭ୍ୟ ଦୁଃଖ ଅମାପ । ବ୍ରଜନାଥ, ଦରବାର ।

୪ । ଅକଥନୀୟ; ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—4. Indescribable.

ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତାଏ ଜାଣି ପୁନାପୁନ
ଶେଷେଲେ ମନ୍ତ୍ରୋଷ୍ଟ ହେଲେ ଅମାପ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ, ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅମାବଇ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—

Amābai ଅମାବସ୍ୟା; କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ଅନ୍ତିମ ତିଥି—

ଅମାବୋସ୍ୟି The day of the new-moon.

ଅମାବସ ପିତୃଗଣ ଯେଉଁ ଅମାବସ୍ୟା ବାର୍ଯ୍ୟ ଦିନେ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅମାବସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମା = ସହିତ + ବସ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ-

Amābasī ଯେଉଁ ତିଥିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ସମସୂତ୍ର ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି)—

ଅମାବସ୍ୟା; କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ଶେଷ ତିଥି—

The new-moon day.

[ଦ୍ର—କେହି କେହି କହନ୍ତି—ଚନ୍ଦ୍ରର ଦୁଇକଳାତ୍ମକ କିରଣ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଅମାନାମ୍ନୀ କଳା ସଙ୍ଗେ ବାସ କରେ ବୋଲି ଏହାର ନାମ ଅମାବାସ୍ୟା ଅଥବା ଅମା = ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ; (ଅମାନାମରବେରଶ୍ମିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ) ଚନ୍ଦ୍ର ଯେଉଁ ତିଥିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ସଙ୍ଗେ ବାସ କରେ ତାହା ଅମା କଳା ସଙ୍ଗେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି ତାହା ଅମାବାସ୍ୟା । ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣରେ କଥିତ ଅଛି ଯେ, ପଂଚଗଣ ଯେଉଁ ସମୟରେ ପଞ୍ଚଦଶ କଳାତ୍ମକ ଚନ୍ଦ୍ରର ସୁଧା ପାନ କରନ୍ତି ତାହା ଅମାବସ୍ୟା । ସୁତରେ ଉକ୍ତ ଅଛି ଯେ, ଏହି ତିଥିରେ ଚନ୍ଦ୍ରର ପଞ୍ଚଦଶ କଳାର ସତ୍ତ୍ୱ ରହିଏ; କେବଳ 'ଅମା' କଳା ରହେ ।

ବର୍ଷକର ୧୬ ମାସର ଅଧିକାଂଶ ଅମାବାସ୍ୟା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୁଏ । ଯଥା— ମାର୍ଗଶିର - ଘାଘାବଲୀ ଅମାବାସ୍ୟା । ପୁଷ—ବଡ଼ଲ (ସଂ. ବଲ୍ଗୁଲ) ଅମାବାସ୍ୟା । ମାଘ—ଇରବେଣୀ (ସଂ. ଜିବେଣୀ) ଅମାବାସ୍ୟା । ଫାଲ୍ଗୁନ—ଜାଗର (ସଂ. ଜାଗରଣ) ଅମାବାସ୍ୟା । ଚୈତ୍ର—ନମକୋଳ ଅମାବାସ୍ୟା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—ସାବତ୍ରୀ ଅମାବାସ୍ୟା । ଆଷାଢ଼—ବଜୟା ଅମାବାସ୍ୟା । ଶ୍ରାବଣ—ଚଉଡ଼ି ବା ଚଉଚ୍ଚଗି (ସଂ. ଚତୁଚ୍ଚ) ଅମାବାସ୍ୟା । ଭାଦ୍ର—ସାତପୁର (ସଂ. ସପ୍ତପୁର୍ଣ୍ଣ) ଅମାବାସ୍ୟା ଆଶ୍ୱିନ—ଫୁଲୁର (ସଂ. ପୁଷ୍ପୋର) ବା ମହାଲୟା ଅମାବାସ୍ୟା । କାର୍ତ୍ତିକ—ପୟୁ (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ)ବା ଦେବାଲି ଅମାବାସ୍ୟା ।]

ଅମାବସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମା + ବସ ଧାତୁ + ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Amābasyā ଅମାବସୀ (ଦେଖ)

Amābasī See.

ଅମାବାସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମା + ବସ ଧାତୁ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Amābāsī ଅମାବସୀ (ଦେଖ)—Amābasī (See)

ଅମାବାସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମା + ବସ ଧାତୁ + ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Amābāsyā ଅମାବସୀ (ଦେଖ)—Amābasī (See)

ଅମାବୈ—ଗ୍ରା. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ଗ୍ରନ୍ଥାଙ୍କ ସନନ୍ଦରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Amābai ଅମାବାସ୍ୟା—New-moon

ଅମାମସୀ—ସଂ. ବି. (ଅମ = ସହିତ + ମସ ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Amāmasī ଅମାବସୀ (ଦେଖ)

Amābasī (See)

ଅମାମାସୀ—ସଂ. ବି. (ଅମା = ସହିତ + ମସ ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Amāmāsī ଅମାବସୀ (ଦେଖ)—Amābasī (See)

ଅମାୟ— ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ମାୟା)—

Amāya ଅକପଟ; ସରଳ—Frank.

(ଅମାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅମାୟା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅମାୟ)—

Amāyā ଅମାୟ; ଅକପଟ; ସରଳ—Frank.

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମାୟର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Feminine of Amāya.

ଅମାୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ମାୟିକ)—

Amāyika ୧ । ଅକପଟ; ସରଳ—1. Frank.

(ଅମାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସରଳତାମୟ—

2. Full of frankness.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଜ୍ଞଅ	ଔ	ଃ

ଅମାୟିକତା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅମାୟିକ=କପଟଶୂନ୍ୟ+ତ୍ୱ. ତା)—
Amāyikatā କପଟଶୂନ୍ୟତା—Frankness; candour.

ଅମାର—ବୈଦେ ବି. (ଫା. ଅଁଢାର; ସ. ମନ୍ଦୁର)—
Amāra ଶସ୍ୟାଗାର; ଧାନକୋଠି; ଭଣ୍ଡାର—
ହମାର; ଆମାର Granary; store-house for paddy
अमार; अवार or grain.

ଅମାରଗ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. ଅମାର୍ଗ)—ଅମାର୍ଗ (ଦେଖ)
Amāraga Amārga (See)
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅସୁସ୍ଥ (ଦେହ)—Sick
(ଯଥା—କାଲ୍ଲ ବହୁତ ରାତିରେ ଖାଇବାରୁ ଆଜ ସକାଳୁ ମୋ ଦେହ ଅମାରଗ ହୋଇଛି ।)

ଅମାରଗତ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଭଣ୍ଡାରସ୍ଥିତ—1. Brought to the
Amāragata store-room; stored.
आमारगत ୨ । ଅମାରସଞ୍ଚିତ—
अमारसामिल 2 Stored in granary.

ଅମାରଶତ୍ରୁ—ଦେ. ବି. (ଅମାର=ଅମର+ଶତ୍ରୁ)—
Amāraśatru ୧ । ଯାହାକୁ ମାରିବାକୁ କେହି ଶତ୍ରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହିଁ—1. A person whose killer has not yet been born
୨ । ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁକୁ ମାର ଯୋଗ୍ୟ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବାର ନୁହେଁ—2. An enemy who is not fit to be killed.
୩ । ପୋଷ୍ୟ ଶତ୍ରୁ; ଶତ୍ରୁ ଭାବରଣକାରୀ ପୋଷ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A dependant who turns out to be an enemy.

ଅମାରି—ବୈଦେ. (ଆ) ବି—ଢାଙ୍ଗ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟ ବସିବା ପାଇଁ
Amāri କଷା ଢେଙ୍କା ଆବରଣଯୁକ୍ତ ଆସନ—
आमारी A covered saddle for an elephant.
अमारि
[ଦ୍ର—ଉପରେ ଆବରଣ ବା ଗଦି ନ ଥିବା ଆସନକୁ ଢାଙ୍ଗୁଦା ବୋଲାଯାଏ ।]

ପାର୍ଥିବ ବଳେ ଦେଲେ ନରବର ଅସ୍ତ୍ରେହ ଚଳି
କୁମାରକ ସଙ୍ଗେ ଅମାରରେ ସେନ ବଳେ ବୁଲନ୍ତ ।
ସୁଧାନାଥ—ରଷା ।

ଅମାରି କସିବା—ଦେ. କି—ଢାଙ୍ଗ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟ ବସିବା ପାଇଁ
Amāri kasibā ଆବରଣଯୁକ୍ତ ଢାଙ୍ଗୁଦାକୁ ବାନ୍ଧିବା—
आमारी बाँधा To put a covered saddle on an
क्षामारी कसना elephant.

ଅମାଲୁ—ଦେ. ବି.—ଅପମାଲୁ; ମାଲପୁଆ; ଘିଉପକ୍ୱ ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ—
Amālu A kind of sweet cake boiled in
मालपुवा; गुड़पिठा ghee.
मालपुवा

[ଦ୍ର—ଅଣ୍ଡା ଓ ଗୁଡ଼କୁ ଏକତ୍ର ଗୋଳ ଘାଣିଆ କର ଉତ୍ତପ୍ତ ଘାଣିଆ ପିଠଉ(ଲଉ)କୁ ଭଇ ବା ତପ୍ତକାଉଳ ଥିବା କରେଇରେ ଫୁଟୁଥିବା ଘିଅରେ ଗୁଣ୍ଡିଲେ ଏ ପିଠା ହୁଏ । ଅମାଲୁ ପାଇଁ ଅଣ୍ଡା ସଙ୍ଗେ ଟାରୁ ୫ ଓଜନର ଗୁଡ଼ ମିଶାଯାଇ ଗୋଲା ଯାଇଥିବା ପିଠଉକୁ ନଇ ବା ଲଇ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅମାସିଆ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାବସ୍ୟା (ଦେଖ)
Amāsiā Amābasī (See)

ଅମାସ୍ୟା—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାବସ୍ୟା (ଦେଖ)—
Amāsyā Amābasī (See)
ଭେଣ୍ଡ ଅମାସ୍ୟା ନଶିବନ, ସେ ବନ ଦେହ କଲେ କ୍ଷୀଣ ।
ପ୍ରାଚୀ—କର୍ଣ୍ଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅମି—ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍କଳଭାଷା). ସର୍ବନାମ—ଆମ୍ଭେମାନେ—We,
Ami

ଅମିଅ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅମୃତମୟ)—ଅମିୟ; ଅମୃତମୟ—Sweet.
Amia ଶୁଣି ତା ଅମିଅ ବଚନ । ଯଶୋବନ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।
ଗ୍ରା. ବି—ଅମୃତ—Nectar.

ଅମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ମିତ)—୧ । ଅପରିମିତ—
Amita 1 Unmeasured; intemperate.
୨ । ଅସୀମ—2. Boundless.
୩ । (ଅମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ରୁଗ୍ଣ—3. Sick.
୪ । ଗତ—4. Gone.

ଅମିତତେଜାଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମିତ+ତେଜସ୍;
Amitatejāḥ ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ବଳଶାଳୀ—
1. Very powerful.
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୀପ୍ତିଶୀଳ—
2. Very luminous or brilliant.

ଅମିତବିକ୍ରମ—ସଂ ବି. (କର୍ମଧା; ଅମିତ+ବିକ୍ରମ)—
Amitabikrama ୧ । ଅସୀମ ବଳ ବା ପରାକ୍ରମ—
(ଅମିତବିକ୍ରମା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Boundless strength.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାମାନ୍ତର—
2. A name of Bishnu.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ପରାକ୍ରମ ଅସୀମ ଅଟେ—
Of boundless strength.

ଅମିତବିକ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅମିତବିକ୍ରମ+ଅଣି ଅର୍ଥରେ; ଇନ୍.
Amitabikramī ୧ମା. ୧ବ.)—ଅସୀମ ବଳଶାଳୀ—
Of unbounded strength.

ଅମିତବ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅମିତ=ଅସୀମ+ବ୍ୟୟ=ଖର୍ଚ୍ଚ)—
Amitabyaya ବୃଥା ଖରଚ; ଅପବ୍ୟୟ; ଯାଦାଖରଚ—
Extravagance; prodigality.

ଅମିତବ୍ୟୟିତା—ସଂ. ବି. (ଅମିତବ୍ୟୟିନ୍+ତ୍ୱ. ତା)—
Amitabyayitā ଅପବ୍ୟୟ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ—
Habit of spending too much;
prodigality.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତେ, ସେତେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ ଦେବେ। ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁତ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଁଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଂ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅମିତବ୍ୟୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅମିତବ୍ୟୟ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Amitabyayī ସାଦ୍ଧାକ୍ଷରୀ; ଅପବ୍ୟୟୀ—Extravagant;
(ଅମିତବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) spend-thrift; prodigal.
(ଅମିତବ୍ୟୟିତା—ବ)

ଅମିତୌଜାଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମିତ=ଅସୀମ +
Amitaujāh ଓଜସ୍=ବଳ; ୧ମା. ୧ବ.)—
ଯାହାର ଅସୀମ ବଳ ଅଛି—Of immense strength.

ଅମିତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+ମିତ୍ର=ବନ୍ଧୁ)—୧ । ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—
Amitra 1. Inimical.
(ଅମିତ୍ରତା—ବ) ୨ । ମିତ୍ରଘ୍ନ—2. Friendless.
ଦେ. ବ—ଶତ୍ରୁ—Enemy.

ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧନରେ ବଦ୍ଧଥଲେ ସେ ଅମିତ୍ର । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ ।

ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର—ସଂ. ବ. (ଅ+ମିତ୍ରାକ୍ଷର)—ପଦ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର
Amitrākshara ଶେଷାକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାଡ଼ିର ଶେଷାକ୍ଷର
ନ ମିଳିବା—Want of rhyme in poetry.

ସଂ. ବିଣ—ମିତ୍ରାକ୍ଷରବରହିତ (ପଦ୍ୟ)—
Blank (verse)

ଅମିତ୍ରାକ୍ଷରଚ୍ଛନ୍ଦ—ସ. ବ—ମିତ୍ରାକ୍ଷରବରହିତ ପଦ୍ୟ; ଯେଉଁ ପଦ୍ୟର
Amitrāksharachhanda ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ଅକ୍ଷର
ସଙ୍ଗେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ମିଳେ ନାହିଁ—
Blank verse.

ପଙ୍କଜବାସିନି ଦେବ ହରପ୍ରିୟରତ,
ଗାରଲେ କ ବଲେ, କହ; ରୁରୁଡ଼ାମଣି—ସ୍ୱଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଥମେ ରସ୍ୟ ବାଦ୍ଧାଦୂର ରମଣଙ୍କର ରସ୍ୟ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷରଚ୍ଛନ୍ଦ ରଚନା କରନ୍ତୁ ଓ ପରେ କବିବର ସ୍ୱଧାନାଥ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷରଚ୍ଛନ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରି ଅନେକ କବିତା ଲେଖିଅଛନ୍ତୁ ।]

ଅମିନ—ବୈଦେ. (ଆ) ବ— ଭୂମି ମାପ କରିବା ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀ—
Amina A subordinate surveyor; ameen;
ଆମିନ [ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀରେ ଚଳେ ।]
ଅମୀନ

ଅମିନଆଲ୍ଲା—ବୈଦେ. (ଆ) ବ—ଇଂରାଜମାନେ ବଙ୍ଗଦେଶକୁ ଅଧିକାର
Aminaāllā କରିବାର ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେବାନ ବଗୈର
ଆମିନାଲା କରିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରିବିଶେଷ—
ଅମିନାଲ୍ଲା A class of subordinate judicial officers employed by the British government when they first occupied Bengal.

ଅମିନୀ—ଦେ. ବ. (ଆ)—ଅମିନର କାର୍ଯ୍ୟ—Ameenship; the
Aminī post of an ameen.
ଆମିନୀ
ଅମୀନୀ

ଅମିୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅମୃତମୟ)—୧ । ଅମୃତମୟ—
Amiya 1. Full of nectar.
ଅମିୟ ୨ । ସୁମଧୁର—2 Very sweet.

ଭାଦ୍ରା ଗଲେ ସେ ହୋଇବ ଅମିୟ ରସ;
ସନ୍ଦେଶ ସୈନ୍ୟକୁ ଭୋ ଲଢ଼ାରେ ପରଶ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଅ. ।

ଦେ. ବ. ଅମୃତ —Nectar; elixir of life.

ଅମିୟପଥ—ଦେ. ବ.—(ବଙ୍ଗଳାଭାଷାରେ ହୋମିଓପାଥିର ଅନୁବାଦ)—
Amiyapatha Homeopathy.
[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗୀୟ ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କାଲଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ]

ଅମିର୍—ବୈଦେ (ଆ) ବ. ପୁଂ.—୧ । ଉଚ୍ଚକୁଳୋଦ୍ଭବ ବ୍ୟକ୍ତି—
Amir 1, A noble person.
ଆମୀର ୨ । ଧନାଢ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି—2. A rich man.
ଅମୀର ୩ । ଅଫଗାନସ୍ଥାନର ରାଜାଙ୍କ ଉପାଧି—
(ଫାର୍—ବଯର୍ତ୍ତି) 3. Title of the king of Afganistan
୪ । ମୁସଲମାନଙ୍କ ନାମ—
4. A name amongst Mahomedans
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଚଳୁଛି ।]

ଅମିର୍‌ଉମ୍‌ରା—ବୈଦେ. ବ. ସତ୍ତର. (ଆ=ଅମୀର୍+ଉମ୍‌ରାଓ; ବହୁ-
Amirumrā ବଚନ)—ରାଜ୍ୟର ବା ଦେଶର ଧନୀ ଓ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ
ଆମୀରଉମରା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—The gentry and nobility
ଅମୀରଉମରାଓ of a country

ଅମିରମିଜାଜ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅମୀର୍+ମେଜାଜ୍)—
Amirmijāj ୧ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପରି ବେଖାତିରିଆ ମନ ବା ପ୍ରକୃତି—
ଆମୀରମେଜାଜ 1. Careless disposition like
ଅମୀରମେଜାଜଅ that of a rich man.
୨ । ଉଦାର ପ୍ରକୃତି—2. Liberal mind.
୩ । ଦାନଶୀଳ ପ୍ରକୃତି—
3. Generous disposition.

ଅମିର୍‌ମିଜାଜିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଅମୀର୍‌ମେଜାଜୀ)—
Amirmijājiā ଅମିର୍‌ମିଜାଜୀ (ଦେଖ)
Amirmijājī (See)

ଅମିର୍‌ମିଜାଜୀ—ବୈଦେ ବିଣ. (ଆ. ଅମୀର ମେଜାଜୀ)—୧ । ଯାହାର
Amirmijājī ମନ ଅମିରଙ୍କ ମନ ପରି ଉଦାର—
ଆମୀରମେଜାଜୀ 1. Liberal-minded.
ଆମୀରମେଜାଜୀ ୨ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପରି ଯେ ଧନ ବ୍ୟୟ ପ୍ରତି
ଖାଇର କରେ ନାହିଁ—2. Not careful in money-matters like a rich man.

ଅମିରୀ—ବୈଦେ. (ଆ) ବ.—ଅମିର୍‌ପଣ—The state of being
Amirī an Amir.
ଆମୀରୀ ବୈଦେ. (ଆ) ବିଣ.—ଅମିର୍‌ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ଅମୀରୀ Relating to an Amir.

ଅମିଲ୍—ବୈଦେ. (ଆ) ବ.—ସୁବାଦାର ୧ (ଦେଖ)
Amil Subādār 1. (See)
ଆମୀଲ
ଅମୀଲ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାଗ୍ନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଅମିଶା—ଦେ. ବ୍ୟ.—୧ । (ସଂ. ଅମିଶ୍ରିତ)—ଅମିଶ୍ରିତ; ଯାହା ଏକରୁ
Amiśā ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Unmixed.
ଅମେଶା ୨ । ବଶୁବ; ସହିଁରେ ବାଜେ ପଦାର୍ଥ ମିଶା ଯାଇ ନାହିଁ—
निराला 2. Unadulterated.
୩ । ଯେଉଁ ରାଶିମାନଙ୍କର ମିଶାଣ ବା ଯୋଗ କର୍ ଯାଇ ନାହିଁ-
3. Not added together.
ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାବସ୍ୟା—The day of the new moon.

ଅମିଶାଣ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ମିଶ୍ରଣ)—ଯେଉଁ ରାଶି ସବୁର ମିଶାଣ
Amiśāṇa ବା ଯୋଗକ୍ରିୟା କର୍ ଯାଇ ନାହିଁ—
1. Not added together.
୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳାମିଶା କରିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ; ଏକୁଟିଆବାରିହା; ଅମିଶୁଆ-
2. (a person) Who does not like to mix with others on equal terms in society; unsociable.

ଅମିଶୁଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅ+ମିଶ୍ରଣ)—ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ
Amiśuā ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳା ମିଶା କରିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ ନାହିଁ;
ଅମିଶୁକ ଏକୁଟିଆବାରୁ; ଅମିଶ୍ରାଣ—(a person) Who does
अनमेल not like to mix with others on equal
(ଅମିଶୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) terms in society; unsociable.

ଅମିଶ୍ର—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ+ମିଶ୍ର)—୧ । ଅମିଶ୍ରିତ; ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ
Amiśra ମିଶି ନ ଥିବା—1. Unmixed.
୨ । ବଶୁବ; ଖାଣ୍ଟି; ସହିଁରେ ବାଜେ ଜିନିଷ ମିଶି ନ ଥାଏ-
2. Unadulterated; pure.
୩ । (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରାଶିରେ ଅନ୍ୟ ବହୁଳକ ସଂଖ୍ୟା ମିଶି-
ନାହିଁ—3. (Mathematics) Simple (number).

ଅମିଶ୍ରଗଣିତ—ସଂ. ବି (ସଂ. ଅମିଶ୍ର+ଗଣିତ)—
Amiśraganita ଯେଉଁ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅମିଶ୍ର ରାଶି
ବିଷୟ ଆଲୋଚିତ ହୁଏ—
Arithmetic dealing with simple numbers.

ଅମିଶ୍ରଗୁଣନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମିଶ୍ର+ଗୁଣନ)—
Amiśraguṇana (ଗଣିତ) ଏକ ଅମିଶ୍ର ରାଶି ସଙ୍ଗେ
ଅନ୍ୟ ଅମିଶ୍ର ରାଶିର ଗୁଣନ—
(Arithmetic) Simple multiplication.
[ଦ୍ର—ଏହାପର ଗଣିତଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅମିଶ୍ର ଯୋଗ ବା ସଂକଳନ, ଅମିଶ୍ର ବିୟୋଗ ବା ବ୍ୟକଳନ, ଅମିଶ୍ର ହରଣ ଶବ୍ଦମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅମିଶ୍ରରାଶି—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ଅମିଶ୍ର+ରାଶି)—
Amiśrarāśi (ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରାଶିରେ ଅନ୍ୟ ବହୁଳକରାଶି
ମିଶି ନ ଥାଏ; ମୂଳସଂଖ୍ୟା—
(Arithmetic) Simple numbers.

[ଦ୍ର—ଅମିଶ୍ର ରାଶି ଯଥା—୫ ୫୯ ପାଞ୍ଚ ଶହ ପଞ୍ଚାଶ; ମିଶ୍ର ରାଶି ଯଥା—
୫ ୫୦/୫ ପାଞ୍ଚ ଶହ ପଞ୍ଚାଶ, ପାଞ୍ଚ ଅଣା, ପାଞ୍ଚ ପାଉଣ୍ଡ]

ଅମିଶ୍ରିତ—ସଂ. ବ୍ୟ (ଅ+ମିଶ୍ରିତ)—
Amiśrita ଅମିଶ୍ର (ଦେଖ)—Amiśra (See)

ଅମୀ—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ (ଅମ=ରୋଗ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Amī ପୀଡ଼ିତ; ରୁଗ୍ନ—Ailing; sick.
(ଅମିନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ରୋଗୀ; ରୁଗ୍ନବ୍ୟକ୍ତି —
Invalid.

ଅମୁକ—ସଂ. ସର୍ବନାମ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଦସ୍=ଏହା+କଣ୍; ନଘାଡନ
Amuka ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟନାମା ବା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟନାମା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା
(ଅମୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବସ୍ତୁର ନାମ ନ ଧରି ଡାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
ବ୍ୟବହୃତଶବ୍ଦ)—
ଫଲଣା; ସେ, ସେହି (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—
Such or such a person or thing;
a thing or person referred to without mention of the name.
ଦ୍ର—ଉଷାରେ ଅମୁକ ଶବ୍ଦ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ]
ଅମୁକ ଦେ. ବ୍ୟ. ପୁଂ—କୌଣସି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)
अमुक; फलना Acertain person or thing.

ଅମୁକଇ—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଅମୁକ)—
Amukai ଅମୁକ (ଦେଖ)—Amuka (See)
ଅମୁକ
अमुक

ଅମୁକଢମୁକ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଅମୁକ+୨ୟ ଶବ୍ଦ ଅନର୍ଥକ ସଦ୍ଭରର,
Amukaḍhamuka ବହୁବଚନ)—
ଅମୁକଟମୁକ; ଅମକତୁସୁକ ୧ । ସେ ଏବ ସେ—
अमका ढमका 1. That and that.
୨ । ଅମୁକ ଓ ଅମୁକ ଲୋକ ବା ବସ୍ତୁଗଣ—
2. Such and such persons or things.

ଅମୁକତମୁକ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ. (ସଦ୍ଭରର ବହୁବଚନ)
Amukatamuka (ସଂ. ଅମୁକ+ଅନର୍ଥକ ସଦ୍ଭରର)—
ଅମୁକଢମୁକ (ଦେଖ) Amukaḍhamuka (See)

ଅମୁକସମୁକ—ଦେ. ସର୍ବ (ସଦ୍ଭରର)—ଅମୁକଢମୁକ (ଦେଖ)
Amukasamuka Amukaḍhamuka (See)

ଅମୁକାଇ—ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଅମୁକ)—ଅମୁକ (ଦେଖ)
Amukāi Amuka (See)

ଅମୁକେଇ - ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଅମୁକ)—ଅମୁକ (ଦେଖ)
Amukei Amuka (See)

ଅମୁକ୍ତ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ+ମୁକ୍ତ)—୧ । ଯେ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ
Amukta ହୋଇନାହିଁ—
1. Not yet released from captivity; not at liberty.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୃରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ତେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅଁ' ବେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁଁ' ବେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ବେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବେଖିବେ ।

୬ । ଯେ ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷ ଲାଭ କରି ନାହିଁ—
2. One who has not yet attainded salvation.

୩ । ଆବଦ୍ଧ—3. Confined.

୪ । ଅପରିତ୍ୟକ୍ତ—4. Not abandoned.

୫ । ଅପରିଷ୍କୃତ—5. Not clean.

୬ । ଆବୃତ; ଯାହା ଖୋଲା ନୁହେ—
6. Covered; not bare.

ସଂ. ବ. କ୍ରି—ହସ୍ତ ଧତ ଛୁରକାଦ ଯନ୍ତ୍ର ।
(ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର, ଅଧ୍ୟାନ ।)
Weapon held in the hand.

ଅମୁଣିଆଁ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଅମଣିଆଁ (ଦେଖ)
Amuṇiāñ Amaṇiāñ (See)

ଅମୁତ୍ର—ସଂ ଅ. (ସଂ. ଅଦସ୍ = ଏହ + ୭ମୀ ବଭକ୍ତି ସ୍ଥାନରେ. ତ୍ର)—
Amutra ୧ । ପରକାଳରେ—1. In the life after death.
(ଅନ୍ୟ; ଇହ—ବପଷ୍ଟାତ)
୨ । ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ—2. In the next life on earth.

ଅମୁଦ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ମୁଦ ଧାତୁ + ଅ)—
Amuda ଆମୋଦଶୂନ୍ୟ; ଦର୍ଷରହିତ—Joyless.
ସଂ. ତ—ଆମୋଦର ଅଭାବ—Joylessness.
ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅମୁଦ୍ରିତ)—ଅମୁଦା (ଦେଖ)
Amudā (See

ଅମୁଦା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅମୁଦ୍ରିତ)—
Amudā ୧ । ଅମୁଦ୍ରିତ; ମୋଦର ମର୍ଦ୍ଦ ଯାଇ ନଥିବା; ମୁଦ ଦିଆ ଯାଇ ନ ଥିବା—
ବେମୁହର; ଖୁଲା 1. Unsealed; having no seal on it.
୨ । ଖୋଲା; ଯାହା ବୁଜା ହୋଇ ନାହିଁ—
2. Open; not shut up.
(ଯଥା—ଅମୁଦା ଘର; ଅମୁଦା ଫୁଲ ।)
୩ । ବନ୍ଦ କର୍ଦ୍ଦ ଯାଇ ନ ଥିବା—3. Not closed
(ଯଥା—ଅମୁଦା ଦୁଆର ।)
୪ । ଜହ୍ମୁଦ କର୍ଦ୍ଦ ଯାଇ ନ ଥିବା—
4. Not sealed with lac.
(ଯଥା—ଅମୁଦା ଲଫାପା ।)
୫ । ଯେଉଁ ଦେଉଳର ମୁଣ୍ଡ ମର୍ଦ୍ଦ ଯାଇ ନାହିଁ; ଲଣ୍ଡା (ଦେଉଳ)—5. (temple) Of which the hole at the top has not yet been closed; unclosed at the top.
୬ । ସହିଁରେ କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ବା ଜ୍ଞାପକଚିହ୍ନ ନାହିଁ—
6. Having no distinctive mark on it.

ଅମୁଦ୍ରା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ + ମୁଦ୍ରା)—
Amudrā ୧ । ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ କୌଣସି ଚିହ୍ନ ବା ସନ୍ଧାନ ନାହିଁ-
1. (thing) Having no distinctive mark on it.
ବୈଦ୍ୟେଶ୍ୱା ଦାଦା ଲେଖ କଲ୍ୟଃ; ବାହୁ ଅମୁଦ୍ରା ଦ୍ରବ୍ୟ ପଲ୍ୟେ
ଭଙ୍ଗ. ବୈଦ୍ୟେଶ୍ୱାଶବଲାଶଂ ୨୨।୩୮ ।
୨ । ଯେଉଁ ଛାଟରେ ସନ ବା ମୋଦର ନାହିଁ—
2. (coin) Bearing no seal.

ଅମୁଦ୍ରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ମୁଦ୍ରିତ)—
Amudrita ୧ । ଛପା ଦୋଇ ନ ଥିବା—1. Not printed.
୨ । ଅପ୍ରକାଶିତ (ପୁସ୍ତକ)—2. Unpublished.
୩ । ଅମୁଦା (ଦେଖ)—3. Amudā (See)

ଅମୁର—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ; ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିବ୍ୟବହୃତ)ବ.(ମୂଳ ସଂ.ରମ୍ପଥ)
Amurā ସେନାପତି—General

ଅମୁରୁଚ୍ଛିକ—ପ୍ରା. ବଣ.—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amuruchhika Amuruchhuka (See)

ଅମୁରୁଚ୍ଛିକା—ପ୍ରା. ବଣ—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକା (ଦେଖ)
Amuruchhikā Amuruchhukā (See

ଅମୁରୁଚ୍ଛିକୀ—ପ୍ରା. ବଣ—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକୀ (ଦେଖ)
Amuruchhikī Amuruchhukī (See)

ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Amuruchhuka ୧ । ଦାଇଁଘାଇଁ; ପ୍ରିୟ ବା ଇପ୍ସିତ ବା ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଉତ୍ସୁକ, ଲାଳଚେ ପଦାର୍ଥ ପାଇବା ପାଇଁ ଲାଳାୟିତ ବା ବ୍ୟଗ୍ର-
ଲଲାଚାଯାହୁଆ; ଲାଲଚୀ 1. Hankering after a dearly loved or rare thing; yearning.
୨ । ପ୍ରିୟ ବା ଇପ୍ସିତ ବସ୍ତୁର ଅପ୍ରାପ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଦୁଃଖିତ—
2. Sorry at not getting a coveted thing.

ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକା—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amuruchhukā Amuruchhuka (See)

ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକୀ—ପ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ
Amuruchhukī Feminine of Amuruchhuka.

ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକୁ—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amuruchhuku Amuruchhuka (See)

ଅମୁର୍ଚ୍ଛିକ—ପ୍ରା. ବଣ.— ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amurchhika Amuruchhuka (See)

ଅମୁର୍ଚ୍ଛୁକ—ପ୍ରା. ବଣ.— ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amurchhuka Amuruchhuka (See)

ଅମୁର୍ଚ୍ଛୁକା—ପ୍ରା. ବଣ.— ଅମୁରୁଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Amuruchhukā Amuruchhuka (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଭ	ରୁ	ଲୁ	ପ୍ଲୁ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନିବନ୍ଧନଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଙ୍କ	ନ୍ତ

ଅମୁରୁଜୁକା—ଭା. ବିଣ.—ଅମୁରୁଜୁକା (ଦେଖ)
Amurchhuki Amuruchhukī (See)

ଅମୂଲ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅମୂଲ୍ୟ)—
Amula ୧ । ଅମୂଲ୍ୟ; ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ କରାଯିବ ହୋଇ ନପାରେ—
ଅମୂଲ୍ୟ 1. Priceless; invaluable.
अनमोल ୨ । ବହୁମୂଲ୍ୟ—2. Very valuable.
୩ । ମହର୍ଘ—3. Dear

ଦେ. ବି. ୧ । ଅତି ଉଚ୍ଚ ମୂଲ୍ୟ—1. Very high price; exorbitant price.
୨ । ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ କୌଣସି ବସ୍ତୁ କିଣିବା ଅସମ୍ଭବ—
2. Prohibitive price.

ଅମୂଲମୂଲ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅମୂଲ୍ୟ+ମୂଲ୍ୟ)—
Amulamula ୧ । ଅତି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର—
ଅମୂଲ୍ୟ 1. Of very high price;
अनमोल very valuable.
୨ । ଅତି ମହର୍ଘ—2. Very very dear.
୩ । ଅମୂଲ୍ୟ—3. Invaluable; priceless
କାଲି ଟ୍ରେନ ପଡ଼ି ଶହେ ଗାଈ, ଗୋଟା ତ ଅମୂଲା—ଚନ୍ଦ୍ର ।
୪ । ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ବେଜାଏ ବେଶି ମୂଲ୍ୟର—
4. Exorbitant in price; of much more than the proper price.
୫ । ଲୋକେ କିଣି ନ ପାରିବା ଭଳି ମୂଲ୍ୟର—
5. Of prohibitive price.

ଦେ. ବି.—୧ । ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅତି ବେଶି ମୂଲ୍ୟ—
1. Exorbitant price.
୨ । ଲୋକେ କିଣି ନ ପାରିବା ଭଳି ଦାମ୍—
2. Prohibitive price.
୩ । ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଢେର୍ କମି ଦାମ୍—
3. Much less than the proper price.
୪ । ଅତି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ—4. Very high price.

ଅମୂଲମୂଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବହୁମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟର ବୋଲି କହିବା—
Amulamula karibā
अनमोल करना 1. To undervalue a thing.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପାଇଁ ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଅତ୍ୟଧିକ ମୂଲ୍ୟ ହାଙ୍କିବା—2. To charge a very exorbitant price for a thing; to charge much more than the proper price.

ଅମୂଲମୂଲେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅମୂଲମୂଲ କରିବା (ଦେଖ)
Amulamuleibā Amulamula karibā (See)

ଅମୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ଷୁଂ. (ଅଦସ୍ ଶବ୍ଦ+ସ)—୧ । ଅମୁକର—
Amushya 1. Of such a one.
୨ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବଂଶ୍ୟାତ—2. Famous.

ଅମୁଷ୍ୟପୁତ୍ର—ସଂ. ବ. ଷୁ. (ଅମୁଷ୍ୟ=ଅମୁକ ବଂଶର+ପୁତ୍ର)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବଂଶଜାତ ପୁତ୍ର—The son of a famous family.
Amushyaputra

ଅମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ଅ+ମୁଖ)—ଯେଉଁ ଦେଉଳ, ଗଳି, ଘର ଆଦର ପ୍ରବେଶଦ୍ୱାର ନାହିଁ—1. (temple or room) Having no inlet or entrance.
Amuhāñ
୨ । ଦ୍ୱାରଘ୍ନ (ଗୃହ)—2. Doorless (house).
୩ । ଯେଉଁ ଗଳିରେ ପଶିବା ବାଟର ବିପରୀତ ଦିଗରେ ବାହାର ଯିବାକୁ ବାଟ ନାହିଁ—3. Blind (alley); having no outlet.
୪ । (ସଂ. ଅ+ମଥିତ)—ଯେଉଁ ଦହି ମଥିତ ହୋଇ ନାହିଁ—
4. Unchurned (curd
୫ । ଯେଉଁ ଚୂଲିରେ ଜାଲକାଠ ମୁହାଁ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
5. (grate) Into which fuel has not been pushed.
୬ । ଯେଉଁ ଗୋରୁ ମୁହାଁ ହୋଇ ନ ଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍, ଯାହାକୁ କୁଣ୍ଡା ପାଣି, ତୋଡ଼ାଣି, କୁଲୁଚ ଆଦ ପିଇବାକୁ ଦିଆଯାଇ ହୋଇ ନ ଥାଏ—6. (cattle) Which has not yet been given drink or liquid food.

ଅମୂର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅ+ମୂର୍ତ୍ତ)—୧ । ନିରାକାର;ଆକାରଘ୍ନ—
Amūrtta 1. Shapeless.
୨ । ଅଶରୀର—2. Incorporeal.
ସଂ. ବ.—୧ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ)—(ଏମାନଙ୍କର ଆକାର ନ ଥିବାରୁ) କାଳ; ଆକାଶ; ଆତ୍ମା; ଦିକ୍—
1 (Nyāya philosophy) Time; sky; soul; points of the compass.
୨ । (ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ)—ବାୟୁ; ଆକାଶ—
2. (Bedānta philosophy)—Air; ether.
୩ । ଶିବ; ମହାଦେବ—3. God Siba.
୪ । ପରମେଶ୍ୱର—4. God.

ଅମୂର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ମୂର୍ତ୍ତି)—ଅମୂର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)
Amurtti Amūrtta (See)
ସଂ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍)—୧ । ଆକାରର ଅଭାବ—
1. Absence of shape or form.
୨ । ମୂର୍ତ୍ତିଘ୍ନତା; ଆକାରଘ୍ନତା—2. Shapelessness.
୩ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ—
3. A name of Bishnu.
୪ । (ବହୁବଚନ)—ପିତୃଲୋକବିଶେଷ—
4. Name of a class of manes (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଜ୍ଞାନରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଚାଉ' ର ମିଳରେ 'ଚାଉ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ର ମିଳରେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ଦଃଖ' ର ପାଇଁରେ 'ଦୁଃଖ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ପାଇଁରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ବଟ' ଦେଖିବେ ।

ଅମୂଲ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ମୂଳ)—୧ । ନିର୍ମ୍ମୂଳ; ଯେଉଁ ଗଛର ମୂଳ ନାହିଁ—1. Rootless.
Amūla

୨ । ଯାହାର ମୂଳଦେଶ ବା ବଇଠି ନାହିଁ—
2. Baseless.

୩ ଭିତ୍ତିହୀନ; ଅମୂଳକ—3. Unfounded; having no basis.

୪ । ଅକାରଣ—4. Groundless.

୫ । ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟା—5. False; untrue.

୬ । ଅବାସ୍ତବ; କାଳ୍ପନିକ—6. Imaginary; fanciful; not real or actual.

୭ । କଳ୍ପିତ—7. Fancied.

୮ । ଅପ୍ରାମାଣିକ—8. Without authority; not resting on authority (M. W.)

ସଂ. ବି. (ସାଂଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ)—ପ୍ରକୃତି (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
(Sāṁkhya philosophy) Nature.

ଅମୂଲ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ—ଅମୂଲ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Amūla etc. Amula etc (See)

ଅମୂଲକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅମୂଳ + କ)—ଅମୂଳ (ଦେଖ)
Amūlaka Amūla (See)

ଅମୂଲା—ସଂ. ବି. (ଅମୂଳ + ଅ)—ଗୁଳୁବଘାସ—
Amūlā The plant Methonica Superba (M.W.)

ଅମୂଲ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ମୂଲ୍ୟ)—୧ । ଯାହାର ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ନିରୂପିତ ହୋଇ ନ ପାରେ; ଅମୂଲ—
Amūlya
1. Priceless; invaluable

୨ । ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍—2. Very valuable

[ଦ୍ର—'ଅମୂଲ୍ୟ' ଓ 'ନିର୍ମ୍ମୂଲ୍ୟ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଏକପ୍ରକାରର ହେଲେହେଁ 'ଅମୂଲ୍ୟ'ର ଅର୍ଥ ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ମୂଲ୍ୟ ଏତେ ବେଶି ଯେ ତାକୁ କେହି ମୂଲ୍ୟାଇ ପାରେ ନାହିଁ; 'ନିର୍ମ୍ମୂଲ୍ୟ'ର ଅର୍ଥ—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର କଡ଼ାଏ ସୁଦ୍ଧା ମୂଲ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ତାକୁ କେହି ମୂଲ୍ୟାଇବ ନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଏ ଦୁଇ ଶବ୍ଦର ମର୍ମ୍ମ ବିପରୀତ ଅଟେ ।]

ଅମୂଲ୍ୟ ଧନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମ୍ମଧା; ଅମୂଲ୍ୟ + ଧନ)—
Amūlya dhana ୧ । ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ଧନ—
1. Very valuable property.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରିୟତମ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
2 (Figurative One's dearest person or thing.

ଅମୂଲ୍ୟାଣ—ପ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବିଣ. (ସଂ. ଅମୂଲ୍ୟ)—
Amulyāṇa ୧ । ଅମୂଲ୍ୟ—1. Very valuable.

ଅବରଣ କରନ୍ତେ ଅମୂଲ୍ୟାଣ ମାଳା ପ୍ରାକ୍—ଦୁଃଶଭଞ୍ଜନଗୀତା ।

୨ । (ସଂ. ଅମାଳ) ଅମଲାଣ (ଦେଖ)
2. Amalāṇa (See)

ଅମୃଣାଳ—ସଂ. ବିଣ. ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ମୃଣାଳ)—
Amṛuṇāla ମୃଣାଳ ବା ଡଦ୍ଦଲତା ନ ଥିବା (ଜଳାଶୟ)—
(a tank) Devoid of lotus stalks.

ସଂ. ବି. ବେଣାମୂଳ—The root of the Benā grass or Andropogen Muricatus (M. W.)

ଅମୃତ—. ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ + ମୃତ = ମରଣ ଯହିଁରୁ; ଯାହା ପାନ କଲେ ପ୍ରାଣୀ ମରେ ନାହିଁ; ଭୁଲ—ଗ୍ରୀକ୍ ଅମ୍ବ୍ରୋଟସ୍; ଇଂ. ଅମ୍ବ୍ରୋସିଆ)—୧ । (ପୁରାଣୋକ୍ତ) ସୁଧା; ପୀଯୂଷ; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁକୁ ପାନ କରିବା ପ୍ରାଣୀର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ—1. The mythological nectar; Ambrosia.
Amṛuta

[ଦ୍ର—ଦେବାସୁର ମାନେ ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନ କଲ୍ଲବେଳେ ଏହା ସମୁଦ୍ରଗର୍ଭରୁ ବାହାରିଥିଲା ଓ କୌଶଳପୂର୍ବକ ଦେବତାମାନେ ଏହା ପାନକରି ଅମର ହେଲେ ।]

୨ । (ଅମୃତ ପାନ କରି ଅମର ହୋଇ ଥିବାରୁ) ଦେବତାଗଣ-
2. The Deities; the gods.

୩ । (ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନକାଳେ ହାତରେ ଅମୃତଭାଣ୍ଡ ଧରି ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭରୁ ଉଠିଥିବାରୁ)—ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ—
3. The physician of the gods.

୪ । ଜଳ—4. Water.

୫ । ଦୁଗ୍ଧ; କ୍ଷୀର—5. Milk.

୬ । ଘୃତ; ଘିଅ—6. Ghee.

୭ । ନବନୀତ; ନଡୁଶି—7. Butter.

୮ । ତକ୍ର—8. Whey.

୯ । ଅନ୍ନ—9. Food.

୧୦ । ଔଷଧ—10. Medicine.

୧୧ । ହରଡ଼ା—11. Myrabolan.

୧୨ । ଗୁଳୁଚଲତା—12. A medicinal creeper.

୧୩ । ପାଇଦ; ପାରଦ—13. Mercury.

୧୪ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—14. Gold.

୧୫ । ବିଷ—15. Poison.

୧୬ । ସୁରା; ମଦ—16. Wine.

୧୭ । ବନ୍ୟମୁଦ୍ଗ—17. A wild corn.

୧୮ । କାନ୍ଦୁଆକନ୍ଦ—18. A bulbous root.

୧୯ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—19. Spiritual emancipation.

୨୦ । କେୟାଉଗୋକୁ ଶୁଭଯୋଗ ବିଶେଷ;ଅମୃତଯୋଗ (ଦେଖ)
20. Some auspicious astrological combination; Amṛuta joga (See)

ଅମୃତୁକ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବିଣ—ଅମୁରୁହୁକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Amṛuchhuka etc. Amuruchhuka etc (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଽ	ଏ	ଉପରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଲ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଛ	ହ	ଁ	ଇଅ	ଓ	ଂ

୧୦ । ସ୍ୱର୍ଗ; ପରମ ଧାମ—21. Heaven

୨୨ । ଧନ—22 Riches

୨୩ । (ଅମୃତ ପରି) ରସନାତୃପ୍ତିକର ବସ୍ତୁ; ସୁସ୍ୱାଦୁ ପଦାର୍ଥ—23. Any sweet thing.

୨୪ । ବ୍ରହ୍ମ; ପରବ୍ରହ୍ମ—24. The Divine Soul or essence pervading the Universe.

୨୫ । ଯଜ୍ଞଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟ—25. The remains of a sacrificial rite.

୨୬ । ପ୍ରାଚୀନ ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର—ଅଭିଧାନ)—26. An ancient musical instrument.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଜୀବନ୍ତ; ମରି ନ ଥିବା—1. Not dead; living; alive.

(ଅମୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମରଣଘ୍ନ; ଅମର—

(ଅମୃତତ୍ୱ—ବି) 2. Imperishable; deathless.

୩ । (ଅମୃତ ଭଳି) ସୁମଧୁର—3. Very sweet.

୪ । ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ—4. Delightful.

୫ ପ୍ରିୟ—5. Dear; beloved.

୬ । ସୁନ୍ଦର—6. Beautiful.

ଅମୃତକର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମୃତ=ଆନନ୍ଦକର+କର=କରଣ)—ସୁଧାକର; ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.
Amṛutakara

ଅମୃତକୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମୃତ+କୁଣ୍ଡ)—
Amṛutakuṇḍa ୧ । ଅମୃତକୂପ; ଯେଉଁ କୂପରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଜୀବ ଅମର ହୁଏ—1. The well of imortality; spring of eternal life

୨ । ଅମୃତଭାଣ୍ଡ; ସୁଧାକଳସ—2. A pitcher containing nectar.

ଏ ଗୁରୁ ଅଝଟ ଅମୃତକୁଣ୍ଡ—ପ୍ରାଚୀ· ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତି ବାଣୀ ।

ଦେ. ବି.—ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବା ସତ୍ୟପୀରଙ୍କୁ ଭୋଗ ଲଗା ଯିବା ପାଚିଲ୍ଲକଦଳୀ, ଦୁଧ, ଶର୍କରା, ଗୋଧୂମ ବା ଶାଳିତଣ୍ଡୁଳ-ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଘୃତ ଏକତ୍ର ତରଳା ହୋଇଥିବା ନୈବେଦ୍ୟ—A liquid or gruelly mixture consisting of ripe plantains pressed with milk, sugar, ghee and wheat or rice-flour offered to the Deity Satyanārāyaṇa.

[ଦ୍ର—ପାଚିଲା କଦଳୀ ସଙ୍ଗେ ଦୁଗ୍ଧଜାତ ଅନ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥ ଦ୍ରବ୍ୟ ତରଳ ଏବଂ ସତ୍ୟନାରାୟଣଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦେବାର ବିଧି ସ୍ଥଳପୁରାଣରେ ଅଛି ଓ ଅଧୁନାତନ କାଳର 'ସତ୍ୟପୀର' ଦେବତାଙ୍କୁ ଏହା ଭୋଗ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ଭୋଗକୁ ଅମୃତକୁଣ୍ଡ ବା କଦଳୀ ତରଳା ବା ଶିରଣୀ କହନ୍ତି ।]

ଅମୃତଘଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅମୃତ=ପ୍ରାଚୀନ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ+Amṛutaghashā ଘର୍ଷଣ)—ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—A kind of musical instrument.

ଧରି ଲୟାଇନ୍ତୁ ତମ ତନ ପ୍ରତତେ,
ଧରନ୍ତୁ ଅମୃତଘଷା ଯମ ତେଜକରେ—ଉତ୍କ· ଭବଭୂତି ।

ଅମୃତଜଟା—ସଂ. ବି.—ଜଟାମାଂସୀ ଗୁଳ୍ମ (ଦେଖ)
Amṛutajaṭā Valerianā Jaṭāmāṁsī plant (See)

ଅମୃତଜଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧରୂପ) ବି. (ଏହୁ ଗଛର ପଡ଼ ଜଡ଼ା ବା ଗବ ଗଛର ପଡ଼ ଘଷି ଅଳ୍ପାଧିକଶିଷ୍ଟ ଥିବାରୁ ଓ ଏଡ଼ା ସୁମଧୁର ଥିବାରୁ)—ଅମୃତଜଡ଼ା; ପପୟା (ଦେଖ)
Amṛutajarḍā Papaya (See)

ଅମୃତତରଙ୍ଗିଣୀ—ସଂ. ବି. (ଅମୃତତରଙ୍ଗ+ଇନ୍+ଈ)—ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା; ଚନ୍ଦ୍ରତରଙ୍ଗ—Moonlight.
Amṛutatarangiṇī

ଅମୃତତ୍ୱ—ସଂ ବି. (ଅମୃତ+ତ୍ୱ.ତ୍ୱ)—ଅମରତ୍ୱ—
Amṛutatwa Immortality.

ଅମୃତଦୀଧିତି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମୃତ+ଦୀଧିତି)—ଚନ୍ଦ୍ର—
Amṛutadīdhiti The moon.

ଅମୃତଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମୃତମୟୀ ଦୃଷ୍ଟି)—ସୁଦୃଷ୍ଟି; ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି—Favourable look.
Amṛutadṛushṭi

ତେଣୁ ଅମୃତଦୃଷ୍ଟି ତାର ଗୃହିଲେ ଅନାଇ,
ଅଞ୍ଜଳିରେ ଦୁଗ୍ଧ ଚଳୁ ଦୋହାଇଲେ ଦିଈ—ଆରତୀ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଅଷ୍ଟ ।

ଅମୃତଧାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅମୃତ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଅମୃତ ଧରିଥାଏ—Holding nectar.
Amṛutadhārī

ସଂ. ବି.—୧ । ମେଘ—1. Cloud.

୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—2. Moon.

ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଅମୃତଧାରୀ ଗୃତଳ ତଳୋର ଉତ୍ତ ଜରତତ୍କରରେ ଘାତୁ ସେହୁ ଜଳଜ—ଉତ୍କ· ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ଅମୃତପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅମୃତ+ପା ଧାତୁ=ପିଇବା; ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅମୃତପାନକାରୀ—
Amṛutapa (ଅମୃତପା—ସ୍ତ୍ରୀ) Drinking nectar.

ସଂ. ବି.—୧ । ଦେବତାଗଣ—1. The gods.

ଦ୍ର—ଏମାନେ ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନରୁ ଉତ୍ଥିତ ଅମୃତ ପାନ କରିଥିଲେ ।]

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

[ଦ୍ର—ଏ ଅସୁରମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋହିନୀରୂପ ଧାରଣ କରି ଅମୃତକୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।]

ଅମୃତପାଣିକଦଳୀ—ଦେ.ବି. (ଇଉରୋପ ଗ୍ରୀକ୍‌ଦେଶର ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ଅନ୍ୟତମ ମାର୍ଶବାନ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଏ ଜାତିର ବର୍ତ୍ତମାନକଳା ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏ ନାମ; ଅମୃତବାନ ଭୁଲ. ସଂ. ଅମୃତବାନ୍)—ଏକପ୍ରକାର ପାଚିଲେ ଖାଇବାକୁ ଭଲ କଦଳୀ—A kind of plantain which is edible when ripe.
Amṛutapānikadalī

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ ଯେତେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିପାରେ ଁ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଦନ୍ତୁ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ବସିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ବସିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ବସିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବସିବେ ।

[ଦ୍ର—ପାଚିଗଲେ ଏ କଦଳୀ ଏପରି ନରମ ହୁଏ ଯେ ଏହାକୁ ପାଣିରେ ପକାଇ ଦେଲା ମାତ୍ରେ ଏହା ମିଳାଇ ଯାଏ ।]

ଅମୃତଫଳ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅମୃତ + ଫଳ; ଅମୃତ ପରି ସୁସ୍ୱାଦୁ ଫଳ) ୧ ।— ଆମ୍ରଫଳ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର— ଅରଧାନ)—1. Mango.

୨ । ଆଉ; କଡ଼ିଅଲ—2. Custard apple.

୩ । ନାସପାଇ—3. Pear; pyrus communis.

୪ । ପାରେବତ ଫଳ; ପିଦୁଡ଼ି—4. Guava.

୫ । ପାରଦ—5. Mercury.

୬ । ପଟୋଳ – 6. An edible kitchen-fruit.

୭ । ବୃଦ୍ଧିନାମକ ଔଷଧ—7 A medicine.

୮ । ଅଁଳା ୧. (ଦେଖ)

8. Aañlā 1. (See).

ଅମୃତଫଳା—ସଂ. ବି. (ଅମୃତଫଳ + ଆ)—

Amṛutaphalā ୧ । ଦ୍ରାକ୍ଷା—1. Grapes.

୨ । ଆମଲକୀ—2. Embellic Myrabolan.

୩ । ହରଡ଼କୀ—3. Myrabolan.

ଅମୃତବଲ୍ଲୀ—ସ୍ତ्री. ବି. (ଅମୃତ = ଗୁଲୁଚ + ବଲ୍ଲୀ = ଲତା)—

Amṛutaballī ଗୁଳୁଚ ଲତା—A medicinal creeper.

ଅମୃତବାର—ପୁ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅମୃତ + ବାର)—

Amṛutabāra ଶୁଭବାର; ସପ୍ତାହର ଯେଉଁ ବାର ଶୁଭ— An auspicious week-day.

ଅମୃତବାର ହେବ ଯେ ବୁଧବାର ହୋଇ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୁତ

ଅମୃତଭଣ୍ଡା—ଦେ ବି. (ଏହା ସ୍ତମ୍ଭର ଓ କଦଳୀ ଭଣ୍ଡା ଆକୃତି ସଦୃଶ ଥିବାରୁ)—ପପୟା (ଦେଖ) Papayā (See

ଅମୃତଭାଷୀ—ସ୍ତ्री. ବିଣ. (ଅମୃତ + ଭାଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍. ୩ସା.୧ବ)—

Amṛutabhāshī ୧ । ଯେ ସୁମଧୁର କଥା କହେ— (ଅମୃତଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ्री) 1. Fair-spoken

୨ । ସାଦ୍ଦାର ସ୍ୱର ମଧୁର—2. Sweet-toned.

ଅମୃତମଣେଇଁ—ଦେ. ବ—ଅମୃତମୁଣୋହିଁ (ଦେଖ)

Amṛutamaṇeiñ Amṛutamuṇohiñ (See)

ଅମୃତମଣୋହିଁ—ଦେ. ବ—ଅମୃତମୁଣୋହିଁ (ଦେଖ)

Amṛutamaṇohiñ Amṛutamuṇohiñ (See)

ଅମୃତମଣ୍ଡା—ସ୍ତ्रୀଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ; ସମ୍ବଲପୁର)—

Amṛutamaṇḍā ପପୟା (ଦେଖ)—Papayā (See)

ଅମୃତମୁଣେଇଁ—ଦେ. ବ—ଅମୃତମୁଣୋହିଁ (ଦେଖ)

Amṛutamuṇeiñ Amṛutamuṇohiñ (See)

ଅମୃତମୁଣୋଇଁ—ଦେ. ବ—ଅମୃତମୁଣୋହିଁ (ଦେଖ)—

Amṛutamuṇoiñ Amṛutamuṇohiñ (See)

ଅମୃତମୁଣୋହିଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମୃତ + ଓ.ମୁଣୋହିଁ = ଦେବତା ଓ ଗ୍ରହାଙ୍କ ଭୋଜନ)—

Amṛutamuṇohiñ ଅମୃତମନହିଁ ୧ । ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଭୋଗ—

1. Food offered to a Deity.

୨ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଭୋଗ—

2. Food offered to the Deity Jagannātha at Purī.

ଅମୃତମୁଣୋହିଁ ଗ୍ରହଣ, ପରଶେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭୁଜଗ । ଯଦୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିଗୀତା ।

୩ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭୋଗ ପାଇଁ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ବା ଖଞ୍ଜାସମ୍ପତ୍ତି—

3. Endowment for the worship of the Deity Jagannātha at Purī; property bequeathed for offering food to the Deity Jagannātha at Purī out of its income.

ଅମୃତଯଉବନା ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ्री. (ସଂ. ଅମୃତଯୌବନା) — Amṛutajaubanī ଚିରଯୁବତୀ; ଅମୃତଯୌବନା; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଚିରଯୌବନ ଯୌବନ ଚିରକାଳ ଥାଏ—

(a woman) Of unfading youth.

ଦୁଇଙ୍କର ମଝେ ମୁହିଁ ଅମୃତଯୌବନା । ପିଣ୍ଡାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଅମୃତଯୋଗ—ପୁ. ବି—୧ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ଶୁଭ ଯୋଗବିଶେଷ—

Amṛutajoga 1. An auspicious combination of planets at certain times.

କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାଦଶୀ ବୈହଣୀ ପଡ଼ିଲେ ଅମୃତଯୋଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଇଲେ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ

[ଦ୍ର—ଅମୃତଯୋଗ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର—ନକ୍ଷତ୍ରାମୃତଯୋଗ; ତିଥ୍ୟମୃତ ଯୋଗ । ୧—ରବିବାରଦିନ ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ, ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା, ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ, ରୋହିଣୀ, ପୁଷ୍ୟା, ହସ୍ତା, ମୂଳା, ରେବତୀ ନକ୍ଷତ୍ରମାନ; ସୋମବାର ଦିନ ଶ୍ରବଣା, ଧନିଷ୍ଠା, ରୋହିଣୀ, ମୃଗଶିରା, ପୂର୍ବଫାଲ୍ଗୁନୀ, ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ, ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ, ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ, ହସ୍ତା, ଅଶ୍ୱିନୀ ନକ୍ଷତ୍ରମାନ; ମଙ୍ଗଳବାର ପୁଷ୍ୟା, ଅଶ୍ଳେଷା, କୃତ୍ତିକା, ସ୍ୱାତୀ, ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ, ରେବତୀ; ବୁଧବାର କୃତ୍ତିକା, ରୋହିଣୀ, ଶତଭିଷା, ଅନୁରାଧା; ବୃହସ୍ପତିବାର ସ୍ୱାତି, ପୁନର୍ବସୁ, ପୁଷ୍ୟା, ଅନୁରାଧା, ପୂର୍ବଫାଲ୍ଗୁନୀ, ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ, ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ, ଉତ୍ତର ଭାଦ୍ରପଦ, ଅଶ୍ୱିନୀ, ଶ୍ରବଣା, ଅନୁରାଧା ଓ ଶନିବାର ଦିନ ସ୍ୱାତୀ ଓ ରୋହିଣୀ ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ହେଲେ ନକ୍ଷତ୍ରାମୃତ ଯୋଗ ହୁଏ । ୨—ରବି ଓ ସୋମବାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଥି; ମଙ୍ଗଳବାରରେ ଭଦ୍ରା; ବୁଧବାର ଓ ଶନିବାରରେ ନନ୍ଦା; ବୃହସ୍ପତି ବାରରେ ଜୟା ଓ ଶୁକ୍ରବାରରେ ରିକ୍ତା ତିଥି ହେଲେ ତିଥ୍ୟମୃତଯୋଗ ହୁଏ ।

ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର— ଅରଧାନ]

୨ । ଶୁଭ ସମୟ—2. Auspicious time.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଷ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ର	ଁ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅମୃତଯୌବନ—ସଂ.ବ୍ୟ.ଗୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅମୃତ=ଅବନାଶୀ+ଯୌବନ)-Amṛutajaubana ଚିରଯୁବକ—Of unfading youth. (ଅମୃତଯୌବନା—ସ୍ତ୍ରୀ।

ଅମୃତଯୌବନା—ଦେ. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅମୃତଯୌବନା)—Amṛutajaubanī ଅମୃତଯଉବନୀ (ଦେଖ) Amṛutajaubanī (See)

ଅମୃତରସାବଳି—ସଂ. ବ—ଅମୃତ ବା ସୁମଧୁର ରସସମୂହ—Amṛutarasābali A collection of very sweet juices.

ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ମଷ୍ଟାନ୍ନ—A kind of sweetmeat.

[ଦ୍ର—କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ବଳଦେବ ଜୀଉଙ୍କଠାରେ ଭୋଗ ଲଗିବା ଅମୃତରସାବଳି ଜହ୍ନଲଗ୍ରସିବ ଓ ସେଠା ଦେଖାଦେଖି ସଭ୍ୟବାଦୀ, ଆଠଗଡ଼ ଆଦ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଏ ଭୋଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି। ଦୁଧଛେନାରେ ମିଠା ମିଶାଯାଇ ଏହା ବଳାଯାଇ ଘିଅରେ ଛଣା ହେଲ୍ଲ ପରେ ଦୁଧରେ ବଡୁଡ଼ି ଯାଏ।]

ଅମୃତସହର—ଦେ. ବ—ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନଗରବିଶେଷ—Amṛutasahara Amritsar; a town in the Punjab
ଅମତସର
ଅମୃତସର

ଅମୃତହସ୍ତା—ଦେ. ବ୍ୟ. ଗୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅମୃତହସ୍ତ; ଯାହା ହସ୍ତରେ ଅମୃତ ଅଛି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରାଯାଏ)—Amṛutahastā

୧ । ଧନ୍ୱନ୍ତରି; ଯଶସ୍ୱୀ (ବିଶେଷତଃ ବୈଦ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—1. (A physician) Whose treatment is reputed to end in cure.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ହାତର ରୁଷାଇ ବା ପରଶା ସୁଆଦିଆ ଲାଗେ ବୋଲି ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି—2. (a person) Whose cooking or serving of food is believed to be very tasteful.

ଅମୃତହସ୍ତା ଲୋକେ ପରଶୁ ଅଟେ କାଣ
ବୃଦ୍ଧିଲେ ସନ୍ତୋଷ ହେବେ ସଖେ ଲୋକ ପୂର୍ଣ । ପିଣ୍ଡାମ୍ବର.ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

୩ । ଯେଉଁ ଲୋକ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଲଗାଇଲେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳ ହେବ ବୋଲି ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି—3. (a person) Who has the reputation of succeeding in any undertaking to which he puts his hand.

ଅମୃତା—ସ୍ତ୍ର. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମୃତ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—ଅମୃତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Amṛutā Feminine of Amṛuta.

ସ୍ତ. ବ—୧ । ଦୁବ (ଦେଖ)
1. Duba (See)

୨ । ତୁଳସୀ—
2. Tulasī; holy basil (plant)

୩ । ଗୁଳୁଚ (ଦେଖ)
3. Gulūchi (See)

୪ । ଅଁଳା (ଦେଖ) —4. Aṁlā (See)

୫ । ହରଡ଼ା—5. The yellow myrobolan.

୬ । ସୁରା; ମଦ୍ୟ—6. Wine.

୭ । ପିପ୍ପଳୀ—7. Long pepper

୮ । ଅତୁସୀ (ଦେଖ)
8. Atusī (See)

୯ । ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମି—9. Sun's ray.

[ଦ୍ର—ଜଳବାହ୍ନିମା ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମି ସଂଖ୍ୟାରେ ଚାରିଟି; ଯଥା—ଅମନ୍ଦା, ମେଧା, ଭୂତନା ଓ ପୂତନା।]

ଅମୃତାକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—Amṛutākshya ୧ । ହସ୍ତୀର ନାମବିଶେଷ; ସୁପ୍ରଦନ୍ତ ହସ୍ତୀର ପୁତ୍ର—1. Name of a mythological elephant.

୨ । କାଳଦେବତାଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—2. A name of Time personified.

ଅମୃତାକ୍ଷ କାମେ ଦାଳ ଉତ୍ତରେ ଥିଲା
ଅଇଶାନ୍ୟରେ ଯୋଜିଲା ମହାମୁଖା ମଣ୍ଡି । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦ. ମହାଭାରତ ।

ଅମୃତାନ୍ଧସ୍—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମୃତ+ଅନ୍ଧସ୍=ଅନ୍ନ; ଖାଦ୍ୟ)—Amṛutāndhas ଦେବତା—Deity; God-head

ଅମୃତାୟମାନ—ସଂ. ବ୍ୟ. [ଅମୃତ+ପର ଅର୍ଥରେ. ଯ (କ୍ୟଙ୍) =ଅମୃତାୟ୍ ନାମ ଧାତୁ+କର୍ମ.ଆନ (ଶାନଚ୍)]—Amṛutāyamāna

୧ । ଅମୃତୋପମ; ଅମୃତ ପରି ଲାଗୁଥିବା; ଅମୃତ ପରି ମଧୁର—1. Tasting sweet as nectar

୨ । ଅମୃତ ପାଲଟି ଯିବା—2. Turned to nectar; nectarised.

ଅମୃତାଶନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମୃତ+ଅଶନ=ଭୋଜନ)—Amṛutāśana ଦେବତା—A god; deity.

ଅମୃତି—ଦେ. ବ—୧ । ଛୋଟ ଡାଲି ବା ଜଳପାତ୍ର—Amṛuti 1. A small drinking pot.

ଆବ୍‌ଖୋରା ୨ । ସ୍ୱରବାଦ୍ୟବିଶେଷ—
ତ୍ରମ୍ବତୀ 2. A kind of musical instrument.

ପିଲାଙ୍କ ଅମୃତ ରବା ଭଳି ଯେ ଦୋସର । ପ୍ରାବା—ରତ୍ନସିଂହାସ୍ତ୍ର ।

ଅମେଇସା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାବାସ୍ୟା; ଅମାବସ୍ୟା—Ameisā The day of the new moon.

ଅମେଇସିଆ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅମାବସ୍ୟା)—ଅମାବସ୍ୟା; ଅମାବସ୍ୟା—Ameisiā The day of the new moon.

ଅମେଣ୍ଟ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଅ+ଆ. ମିଣ୍ଟନା)—Amenṭa ୧ । ଅମୋଘ—1. Unerring.

ଅମୋଘ ୨ । ଅଲଂଘ୍ୟ; ଅକାଟ; ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—
ଅଚୁକ 2. Irremediable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ରେଫେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉଚ୍ଚା ହୋଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ବୋଲ୍ଡ ଟର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିଉ ଟପରସ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ଟର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବ୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଅବାଧ—3. Irresistible.

୪ । ଅଖଣ୍ଡନୀୟ—4. Which cannot be undone.

ତା ଶୁଣି ଜନ୍ମା କୋପ ବଢ଼, ତାକୁ ଅମେଣ୍ଡ ଶାପ ଦେଲ ।
ଯଶୋଦନ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତିବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ଅମେଣ୍ଡଣ—ଦେ. ବିଣ—ଅମେଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Amenṭaṇa — Amenṭa (See)

ଦେ. ବି.—ଦଶା ଆଦର ଖଣ୍ଡନ ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
The non-passing away of any crisis or evil luck.

ଅମେଧ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅମେଧ)—୧ । ଅମେଧ; ଅପବିତ୍ର (ଖାଦ୍ୟ)

Amedha — 1. Impure (food)

୨ । ଅପବିତ୍ର—2. Impure; unholy.

ଅମେଧ ପୁତ୍ରରେ ନ ହବ ଅଲ ସିର୍ଦ୍ଧି । ପ୍ରାତୀ—ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।

୩ । ନିଷିଦ୍ଧ (ଖାଦ୍ୟ)—3. Prohibited (food)

ଦେ. ବି.—୧ । ଅପବିତ୍ର ସ୍ଥାନ—1. Impure place.

୨ । ବିଷ୍ଠା ଆଦ ଅପବିତ୍ର ବସ୍ତୁ—2 Impure or unholy articles.

ଅମେଧରେ ସୁନା ପଡ଼ା ଥିଲେହ ଆଣି
ଘରେ ସଂସ୍କାର କରିବ ନରମଣି । ବୃଷ୍ଣିହ. ମହ ଭାଉତ. ଶାନ୍ତି ।

ଅମେଧାଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ମେଧସ୍=ଧାରଣାବତ୍ତା ବୁଦ୍ଧି; ଅମେଧସ୍; ୧ସା. ୧ବ.)—

Amedhāḥ — ନବୋଧ—Foolish; idiotic.

ଅମେଧାବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ=ନୁଦ୍ଧେ+ମେଧାବିନ୍=ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ (ଅମେଧାବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Amedhābī — ୧ସା. ୧ବ.)—ବୁଦ୍ଧିଶକ୍ତିରହିତ; ଗଧା; ଗମାର୍—Dunce; stupid.

ଅମେଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ମେଧ)—୧ । ଅପବିତ୍ର; ଅଶୁଦ୍ଧ—

Amedhya — 1. Impure.

୨ । ନିଷିଦ୍ଧ (ଖାଦ୍ୟ)—2 Prohibited (food)

ସଂ. ବି.—୧ । ଅପବିତ୍ର ବସ୍ତୁ—1. Impure articles.

୨ । ବିଷ୍ଠା ଆଦ ଅଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁ—2. Faeces etc.

ବରଳବ ଉସେ ଦେଇ ନାଲସ । ବରଳ ବରଷେ ଅମେଧ ଗ୍ରାସ ।
ଜବସୂର୍ଯ୍ୟ—କବତା ।

ଅମେୟ—ଫ. ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍ଧେ+ମେୟ=ପରମାଣସୋଗ୍ୟ)—

Ameya — ୧ । ଅମାପ; ଅପରିମେୟ—
1. Immeasurable; unfathomable.

୨ । ଅସୀମ—2 Boundless.

୩ । ବହୁ—3. Immense.

ଅମେରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଆମ୍ରାତକ; ଅମ୍ବର)—

Amerā — ଅମ୍ବଡ଼ା (ଫଳ ଓ ଗଛ)—Hogplum.

ଅମେଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ମିଳନ)—

Amela — ୧ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ମେଳ ଖାଇ ନ ଥିବା—
ଅମିଳ; ଗରମିଳ — 1. Not tallying with each other.

ଅନମିଳ; ବେମେଳ — ୨ । ପରସ୍ପରର ମତଭେଦ ଘଟିଥିବା—
2. Disagreeing with each other.

୩ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ—3. Contradictory.

୪ । ଅସମାନ—4. Dissimilar; unequal.

୫ । ଅସଙ୍ଗତ—5. Unsymmetrical.

୬ । ବେଜୋଡ଼—6 Not in pairs; not suiting each other.

୭ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ—7 Irrelevant.

୮ । ପରସ୍ପର ସହିତ ଅପଡ଼ ଥିବା—
8. Not on good terms with each other.

ଅମେଳ ଦେ. ବି—୧ । ମିଳନର ଅଭାବ—

ନମେଳ — 1. Want of union; disunion.

୨ । ଭେଦ—2. Difference.

୩ । ବିବାଦ; କଳିହ—3. Dissension; dispute.

୪ । ଅପଡ଼; ଅବନ—4. Disagreement.

୫ । ଶତ୍ରୁତା—5. Enmity.

୬ । ବିରୋଧ—6. Opposition

୭ । ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା—7. Irrelevancy.

୮ । ଅସଙ୍ଗତପଣ—8. Want of symmetry.

୯ । ଅସମତା; ସମତାର ଅଭାବ—
9. Want of similarity.

ଅମେଳକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ମିଳନ)—ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ—

Amelaka — Contradictory; discordant.

ଅମିଳ ଦେ. ବି—ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ବରଯାତ୍ର ଓ କନ୍ୟା-

ବେମେଳ ଯାତ୍ରର କୋଷ୍ଠୀଗତ ଗଣନର ଅଭାବ—
State of the horoscopes of the bride and the bride-groom elect not tallying with each other.

ଅମୋକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ+ମୋକ୍ଷ)—୧ । ମୁକ୍ତିର ଅଭାବ—

Amoksha — 1. Want of freedom or salvation

୨ । ପୁନର୍ଜନ୍ମରୁ ଅମୁକ୍ତି—
2. Non-liberation from mundane existence.

୩ । ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
3. The state of not being released from bondage.

୪ । ବନ୍ଧନ—4. Confinement.

୫ । ସଂସାରବନ୍ଧନରୁ ଅମୁକ୍ତି—
5. Non-liberation from worldly bonds.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ସ	ହ	ଁ	ଇଅ	ଔ	ଂ

ସଂ ବର୍ଣ୍ଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅମୁକ୍ତ—
1. Not freed; not liberated.

୨ । ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷରହିତ—
2. Devoid of salvation.

ବଲ୍ଲଭ ଭାଉକମ୍ଭ: ଏ ମାଉଲେ ଦୋଇବ ଅମୋକ୍ଷ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୩ । ବନ୍ଧନରୁ ଅମୁକ୍ତ —
3. Not freed from bondage.

ଅମୋକ୍ଷପ୍ରେତ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅମୋକ୍ଷ+ପ୍ରେତ)—ଯେଉଁ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମା ପ୍ରେତତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରି ନାହିଁ—The soul of a departed person which has not yet been liberated from spiritual bondage.
Amokshapreta

[ଦ୍ର—ହନୁମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦଶାହ ନାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୁବିକିୟା ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦି ସମ୍ପାଦିତ ହେଲେ ଓ ଗୟାରେ ପିଣ୍ଡ ଦାନ କରି ଗଲେ, ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆତ୍ମା ପ୍ରେତତ୍ୱରୁ ମୋକ୍ଷ ଲାଭ କରି ପିତୃଲୋକକୁ ଯାଏ ।]

ଅମୋକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ (ସଂ. ଅମୋକ୍ଷ)—ଅମୋକ୍ଷ (ଦେଖ)
Amokshā — Amoksha (See)

ଅମୋକ୍ଷା ପିଲକୁ ସ୍ୱାମୀ ମୋକ୍ଷା କରାଉଛ ।
ପ୍ରାଚୀ—ବହୁନରୂପଣଗାଁଥା ।

ଅମୋଘ—ସଂ. ବିଶ (ଅ+ମୋଘ)—
Amogha ୧ । ଅବ୍ୟର୍ଥ; ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନଈଁ ଭେଦ କରିବ—
(ଅମୋଘତ୍ୱ—ବ) 1. Infallible; unerring; sure to hit the aim.

ବାମେ ଥାଇ ବାମ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ର ଜଉ ତୁହାରେ ଅମୋଘ ଶକ୍ତି ।
ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଅବାନ୍ଧ୍ୟ; ଫଳପ୍ରଦ—
2. Fruitful; effectual.

୩ । ଯାହା ଅଭୀଷ୍ଟଫଳ ପ୍ରଦାନ କରେ—
3. Sure to produce the desired effect; effective.

୪ । ଯାହା କେବେହେଁ ବିଫଳ ବା ବୃଥା ହେବ ନାହିଁ—
4. Unfailing.

ସଂ. ବ—୧ । ପରମେଶ୍ୱର—God, The Infallible.

୨ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାମ—2. A name of Bishnu.

୩ । ଶିବ—3. God Siba.

ଅମୋଘା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମୋଘ+ଆ)—ଅମୋଘର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Amoghā — Feminine of Amogha.

ସଂ. ବ—୧ । ଦେବମାତା—1. The mother of the gods.

୨ । ବିଡ଼ଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Birdanga (See)

୩ । ପୁଷ୍ପବିଶେଷ —
3. Trumpet flower; Bignonia suaveolens (M. W.)

୪ । ହରଡ଼ା—4. Myrobolan.

୫ । ଦୁର୍ଗା—5. Goddess Durgā.

୬ । ରାତ୍ରି—6. Night.

୭ । ପାଟଳୀ ଗଛ (ଦେଖ)
7 Pāṭalī tree (See)

୮ । ନଦୀବିଶେଷ—8. Name of a river.

୯ । ଶାନ୍ତନୁ ଋଷିଙ୍କ ପତ୍ନୀ —
9 Name of the wife of the Sage Śāntanu.

୧୦ । ଶକ୍ତି ବା ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—10 Name of a weapon.

[ଦ୍ର—ତାଡ଼କାବଧାର୍ଥ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଅମୋଘା ଓ ବଳା ନାମକ ଦୁଇଟି ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।]

ଅମୋଚନ—ସଂ. ବ (ଅ+ମୋଚନ)—
Amochana ୧ । ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳାଇ ନ ଦେବା—
ଅମୋଚନୀୟ
ଅମୋଚିତ
ଅମୋଚ୍ୟ
ଅମୋକ୍ୟ
} ବିଶ.
1. Not loosening or letting go.

ଅମୋଛ—ପ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବିଶ (ସଂ. ଅମୋଘ)—
Amochha — ଅମୋଘ (ଦେଖ)
Amoksha (See)

ତରୁ ଯେ ମୋର ବଞ୍ଚ. ନୁଅ ଅମୋଛ ସେ ।
ଚାର୍ଲି—ଶର୍ବିଲେଟ ।

ଅମୋହ—ସଂ. ବ (ନଞ ତତ୍ପୁ; ଅ+ମୋହ)—
Amoha ୧ । ମୋହର ଅଭାବ—1. Absence of delusion.

୨ । ଭ୍ରାନ୍ତିର ଅଭାବ – 2. Freedom from error.

ସଂ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରୀହି). ୧ । ମୋହଶୂନ୍ୟ—1 Free from delusion.

୨ । ଭ୍ରାନ୍ତିଶୂନ୍ୟ – 2. Unerring.

ଦେ. ବିଶ. (ସଂ ଅମୋଘ —୧ । ଅମୋଘ; ଅବ୍ୟର୍ଥ—
1. Unerring.

ଲେଚନ ଅମୋହ ଶର ଚଢ଼ାଇ ବଜାଇ । ଚିତ୍ତଚୋର ଉଷାଅନୁଲାଭ ।

୨ । ଅପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ—2. Irremediable,

ଅମୋହ ଦଣ୍ଡ ବହୁତ କପାଇ, ଏହୁ ତା ମୁଣ୍ଡର ଚଢ଼ ଗୋସାଇଁ ।
ଗୁର୍ତ—ଜଲତରଙ୍ଗ ।

ଅମୋହମଣି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମୋହ ଜନ୍ମାଇବା ମଣି)
Amohamaṇi ମଣିବିଶେଷ (ଏ ମଣି ଧାରଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମୋହ ବା ଭ୍ରାନ୍ତି ଜନ୍ମେ ନାହିଁ ବୋଲି କଥିତ ଅଛି)—
A kind of wonderful gem said to make the wearer free from committing errors.

ବହୁତ ଅମୋହ ମଣି ବହୁ ଦୋଷ । ଭଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୬ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚଉତ ଦୌଳିରେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଯୋଜନାରେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରଣାଳୀରେ ନ ମଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବସବାର ୬ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଯୋଜବାର ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଜବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳରେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ୍ୱ' ନ ପାଇଲେ 'ବଙ୍ଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅମୋଘଶକ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମୋଘ+ଶକ୍ତି)—

Amohaśakti ୧ । ଶକ୍ତିବିଶେଷ; ଅମୋଘ ୧୦ (ଦେଖ)

1 A kind of weapon. Amoghā 10. (See)

୨ । ଦେବଶସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—2. A kind of divine weapon.

[ଟି—ଏହି ଶସ୍ତ୍ରକୁ ଅଗ୍ନି ବଶଦେବାକଥାରୁ ଅଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ—ମହାଭାରତ ।]

ଅମୌନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ମୁନି+ଅ)—

Amauna ୧ । ମୁନିବ୍ରତ ପାଳନ ନ କରିବା ଅବସ୍ଥା—

1. The state of not keeping the vows of a sage (M. W.)

୨ । ମୁନି ନ ହେବା ଅବସ୍ଥା—2 The state of not being a Muni or sage (M. W.)

ଅମ୍ବ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଗମନ କରିବା—1. To go.

Amba (root) ୨ । ଶବ୍ଦ କରିବା—2. To make a sound.

୩ । ଗୁଲିବା—3. To walk.

ଅମ୍ବ—ସଂ ବି. ପୁଂ (ଅମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Amba (ଅମ୍ବା-ସ୍ତ୍ରୀ) ଦିଦି; ବାପ—Father.

ଅମ୍ବକ—ସଂ. ବି—୧ । (ଅମ୍ ଧାତୁ=ଗୁଲିବା+କରଣ. ଅକ; ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରାଣୀ ବାହ୍ୟ ଦେଖି ଗୁଲିଯାରେ)—

Ambaka ୧ । ନେତ୍ର; ଆଖି—1. Eye.

ଉଦାହରଣ, ଅନ୍ୟ ଅମ୍ବକ ହରଷ ସଦନ—ରାମ. ସୁନ୍ଦରକାଣ୍ଡ ।

[ଟି—ଏହି ଶବ୍ଦ ଯୋଗେ ତ୍ରିଯମ୍ବକ ବା ତ୍ର୍ୟମ୍ବକ ଶବ୍ଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଅଛି ।]

୨ । ତାମ୍ର; ତମ୍ବା—2. Copper.

ସଂ. ବି. (ଅମ୍+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ପିତା—Father.

ଅମ୍ବର—ସଂ. ବି. ପୁ. ୧ । (ଅମ୍ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ର; ଏହା ଦୂରରୁ ଭାସି ଆସି, ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଲାଗିବାରୁ)—

Ambara ଅମ୍ବରୀ ଧୂପ କଥା ଯିବା ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ—1. Ambergris.

ଆ. ଅମ୍ବର; ଅମ୍ବଷ

अम्बर

[ଟି—ସମୁଦ୍ରର ଜନ୍ତୁବିଶେଷଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ଏହା ଜନ୍ମେ । ସମୁଦ୍ରରେ ଜେମିମାନେ ଏହାକୁ କାଢ଼ନ୍ତି । ଏହା ଭାସି ଆସି ଭାରତର ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଉପକୂଳରେ ଲାଗେ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଏହାକୁ ସଙ୍ଗ୍ରହ କରି ଆଣନ୍ତି । ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଅମ୍ବର ଜଣିରୁ ମିଳେ । ଏହା ଘାଂଶୁବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଲଘୁ ଏବ ଖୁବ୍ ଦାହ୍ୟ; ନଆଁରେ ପକାଇଲେ ଏଥିରୁ ସୁଗନ୍ଧ ବାଷ୍ପ ବାହାରେ ।]

୨ । (ଅମ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଅର; ଏହା ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦର ଆଧାର ଥିବାରୁ) ଶୂନ୍ୟ; ଆକାଶ—2. The sky; ether.

୩ । ବସ୍ତ୍ର—3. Cloth.

୪ । ପୋଷାକ—4. Garment; apparel.

୫ । କପା—5. Cotton.

୬ । ଶୂନ୍ୟସଂଖ୍ୟା—6. Cypher (M. W.)

୭ । ଓଷ୍ଠ; ଓଠ—7. Lip (M. W.)

୮ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—8. Talc

୯ । ପଞ୍ଜାବର ଦେଶବିଶେଷ—

9. Name of a part in Pañjāba.

(ଯଥା—ରାଜା ମାନସିଂହ ଅମ୍ବରର ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ।)

ଅମ୍ବରପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବର+ପୁଷ୍ପ)—ଅଭ୍ରପୁଷ୍ପ; ଅସମ୍ଭବ—

Ambarapushpa ବିଷୟ—Anything impossible (M. W.)

ଅମ୍ବରମଣି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବର+ମଣି)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—

Ambaramaṇi The sun.

ଅମ୍ବରଗୁଡ଼ାଖୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅମ୍ବର+ଓ. ଗୁଡ଼ାଖୁ)—ଅମ୍ବର-

Ambarigurdākhu ନାମକ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଦ୍ୱାରା ସୁଗନ୍ଧୀକୃତ ଅମ୍ବରୀତାମାକ ଗୁଡ଼ାଖୁ—Sweet tobacco; smoking mixture mixed with ambergris.

[ଟି—ଏ ଗୁଡ଼ାଖୁରୁ ଧୂଆଁ ଅମ୍ବର ବୋଲୁ ଖୁବ ବାସେ; ଏ ଗୁଡ଼ାଖୁକୁ ବଡ଼ ଲୋକେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

ଅମ୍ବରିଷ—ସଂ. ବ. ନାମ. (ଅମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ)—

Ambarisha ୧ । ଶିବ—1. Śiba.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

୩ । ଆକାଶ—3. Sky.

୪ । ଅମ୍ବଡ଼ା—4. Hogplum.

୫ । ଭଜାଭଜି ଦାଣ୍ଡ; କରେଇ—5. Frying pan.

୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—6 The sun.

୭ । ବାଳକ—7 Boy.

୮ । ପିତା—8. Father.

୯ । ଯୁଦ୍ଧ—9. War.

୧୦ । ଅନୁତାପ—10. Remorse.

୧୧ । ରାଜର୍ଷିବିଶେଷ; ଋଗ୍‌ବେଦର କେତେକ ସୂକ୍ତର ଦ୍ରଷ୍ଟା—

11. Name of a sage who composed some hymns of the Rugbeda.

୧୨ । ସଗରଙ୍କ ବଂଶଧର ଓ ଦଶରଥଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରାଜାବିଶେଷ—

12. Name of a king of the solar dynasty.

୧୩ । ପୁଲହଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ—13. Name of a son of the patriarch Pulaha.

୧୪ । ଗଣେଶ—14. God Ganeśa.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ ଜ୍ଞ	ଓ,ଔ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ସ	ହ	ତ୍ର ଜ୍ଞ	ଅଂ	ଁ

୧୫ । ବୈବସ୍ୱତମନୁଙ୍କ ବଂଶଧର, ନାଭାଗଙ୍କ ପୁତ୍ର—
15 Name of the son of Nābhāga

[ଦ୍ର—ଏ ଜଣେ ଜନ୍ମାଥର ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ । ଏକଦା ଦୁର୍ବାସା ଏହାଙ୍କ ଉପରେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେବାରୁ ଭଗବାନ ଏହାଙ୍କୁ ସୁଦର୍ଶନ-ଚକ୍ରଦ୍ୱାରା ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ କୋପାନଳରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସୁଦର୍ଶନ-ଚକ୍ର ଦୁର୍ବାସାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇବାରୁ ଦୁର୍ବାସା ବ୍ରହ୍ମବଡ଼ମ୍ବାଙ୍କଠାରେ ସେହି ଅମ୍ବରୀଷଙ୍କ ଶରଣାପନ୍ନ ହେଲେ—ଭାଗବତ ୯ । ୪ । ଏ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଦଶ ପଦ୍ମ ଗାଈ ଦାନ କରିଥିଲେ—ମହାଭାରତ ।]

ଅମ୍ବରୀଷ—ସଂ. ବ. ନାମ. (ଅମ୍ବ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଈଷ; ଅମ୍ବରୀଷର-ଅନ୍ୟ-
Ambarīsha ରୂପ)—ଅମ୍ବରୀଷ (ଦେଖ)
Ambarisha (See)

ଅମ୍ବରୀଷ ରଜା ଯମୁନାଙ୍କର କୂଳେ,
ଦଶପଦ୍ମ ଗାଈ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ଅମ୍ବଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅମ୍ବ=ଦିଆ ବା ଅମ୍ବା=ମାତା+ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.
Ambashṭha ଅ; ଯେ ରୋଗୀ ପାଖେ ବାପ ମା ପରି ଭଲ ସେବା
ଅମ୍ବଷ୍ଠା } ସ୍ତ୍ରୀ. କରନ୍ତି)—
ଅମ୍ବଷ୍ଠୀ } ୧ । ବୈଦ୍ୟ ବା ଚକିତ୍ସକ ଜାତିର ଲୋକ; (ବ୍ରାହ୍ମଣ ଔରସରେ ବୈଶ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ ଜାତି ମନୁ । ୧୦।୮) –
1. A man of the medical caste.

୨ । ପଦ୍ମାବତୀରତୀରସ୍ଥ ଦେଶବିଶେଷ—
2. Name of an ancient country

୩ । ଉକ୍ତ ଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. An inhabitant of the country Ambashṭha.

୪ । ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଦେଶର ରାଜାବିଶେଷ—4. Name of the king of the country Ambashṭha.

୫ । ମାହୁନ୍ତ—5. An elephant-driver.

୬ । ଯୂଇଗଛ ଓ ଫୁଲ—6. Jasminum Auriculatum (plant and flower)

୭ । ଅକାନବନ୍ଧ (ଦେଖ)—
7. Stephania Hernandifolia (creeper)

୮ । ଆମ୍ବିଳଅ ଶାଗ
8. Oxalis Corniculata (pot-herb)

ଅମ୍ବଷ୍ଠା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବଷ୍ଠ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅମ୍ବଷ୍ଠଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—
Ambashṭhā 1. A woman of the Ambashṭha caste.

୨ । ଗଣିକା; ବେଶ୍ୟା—2. Prostitute.

୩ । ଯୂଇଗଛ ଓ ଫୁଲ—3. Jasminum Auriculatum (flower and plant)

୪ । ଅକାନବନ୍ଧ—
4. Stephania Hernandi folia (creeper)

୫ । ଆମ୍ବିଳଅଶାଗ—
5. Oxalis Corniculata (pot-herb)

ଅମ୍ବଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବଷ୍ଠ + ଈ)—ଅମ୍ବଷ୍ଠଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—
Ambashṭhī A female of the Ambashṭha caste.

[ଦ୍ର—ମନୁସଂହିତାରେ ଅମ୍ବଷ୍ଠର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଅମ୍ବଷ୍ଠୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଅଛି । ମନୁ ୧୦।୧୧]

ଅମ୍ବା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ମାତା—
Ambā 1. Mother.

୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā.

୩ । କାଶୀରାଜାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାକନ୍ୟା, ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଏକ-ଭଗ୍ନୀ ପତ୍ନୀ ଓ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ବିମାତା—3. Name of the step-mother of king Pāṇḍu and wife of king Bichitrabīrjya.

[ଦ୍ର—ତେଲଗୁ ଓ ତାମିଲ୍‌ଭାଷାରେ ମାତାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନରେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଓ ଦେବୀଙ୍କ ନାମ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ 'ଅମ୍ମା' ଶବ୍ଦ ଏହି 'ଅମ୍ବା' ଶବ୍ଦର ରୂପାନ୍ତର ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ତୁଳନା କର ଜର୍ମାନ ଆମ୍ମେ=ଧାଈ ।]

ଅମ୍ବାରି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅମାସ୍ୟା)—ଅମାରି (ଦେଖ)
Ambāri Amāri (See)

ଅମ୍ବାଳା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବା=ମାତା + ଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ;
Ambālā ଯେ ମାତା ନାମକୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରନ୍ତି)—
୧ । ମାତା—1. Mother.

୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā.

ଦେ. ବ—ପଞ୍ଜାବର ଜିଲ୍ଲା ଓ ନଗରବିଶେଷ—
Name of a district and town in Pañjāba.

[ଦ୍ର—ଏ ନଗର ଦିଲ୍ଲୀ ନଗରର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଇ. ଆଇ. ଆର. ରେଲ୍‌ବାଇ ଲାଇନ୍‌ର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଷ୍ଟେସନ୍ ଓ ସେନାନିବାସ ।]

ଅମ୍ବାଳିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବାଳ + ସ୍ୱାର୍ଥେ.କ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—
Ambālikā ୧ । ମାତା—1. Mother.

୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā.

୩ । କାଶୀରାଜାଙ୍କ କନିଷ୍ଠା କନ୍ୟା, ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଏକଭଗ୍ନୀ ପତ୍ନୀ ଓ ପାଣ୍ଡୁମାତା—
Name of the mother of Pāṇḍu.

ଅମ୍ବାଳୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବାଳ + ଈ)—
Ambālī ମାତା—Mother.

ଅମ୍ବିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବା + ସ୍ୱାର୍ଥେ.କ+ଆ)—
Ambikā ୧ । ମାତା—1. Mother.

୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā.

୩ । ପାର୍ବତୀ—3. Goddess Pārbatī.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ପ୍ରଥମାରେ ଏହାର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବେ ସେତେ ଏ ନିୟମାଦେଶରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାପ୍ରମେ ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଢ' ର ମିଳରେ 'ଗାଢ଼' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଥ' ର ମିଳରେ 'ବୃଥ୍' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍' ର ପାଇଁରେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । କାଶୀରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟମା କନ୍ୟା; ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଏକଭମା ପତ୍ନୀ ଓ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଜନନୀ—4. Name of the mother of Dhṛutarāshṭra.

୫ । ଦେବମାତା—5. The mother of the gods.

୬ । ଜୈନମାନଙ୍କ ପୂଜିତ ଦେବୀବିଶେଷ—

6. A female Deity worshipped by the Jainas.

୭ । ଚୁଚ୍ଚି ଲତା—7 A medicinal creeper; Wrightea Antidysenterica.

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ ନାମ— A name given to females.

ଅମ୍ବିକେୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅମ୍ବିକା+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)— Ambikeya ୧ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର—1. King Dhṛutarāshṭra.

୨ । କାର୍ତ୍ତିକେୟ—2. God Kārtikeya.

୩ । ଗଣେଶ—3 God Gaṇeśa.

ଅମ୍ବୁ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)— Ambu ୧ । ଜଳ;ପାଣି—1. Water.

୨ । ରାମାସୃଦ୍ଧବର୍ତ୍ତିତ ଅସୁରବିଶେଷ—

2 Name of a demon.

କମ୍ବୁ ଅମ୍ବୁ ନାମେ ଦେ ଦୈତ ଅସୁର
ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ରଥ ସେନ ହେଲେ ଅଗୁସାର । ବଶୁନାଥ. ବତ୍ରିସଘମାସୃଣ ।

୩ । ନବେ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—

3. Name of a metre of 90 syllables. (M. W.)

ଅମ୍ବୁକଣ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ବୁ+କଣ)— Ambukaṇa ମେଘଅସର୍—Shower (M. W.)

ଅମ୍ବୁକଣା—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବୁ+କଣା)— Ambukaṇā ୧ । ଜଳବିନ୍ଦୁ; ଶୀକର—

1. Drop or particle of water.

୨ । ବର୍ଷାର ଜଳବିନ୍ଦୁ—2. Rain-drop.

ଅମ୍ବୁଘନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଘନ+ଅମ୍ବୁ)—କରକା; କୁଆ ପଥର— Ambughana Hail.

ଅମ୍ବୁଚାମର—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବୁ+ଚାମର)— Ambuchāmara ୧ । ଶୈବଳ—1. Moss.

୨ । ପାଣିଶିଉଳ ନାମକ ଜଳଜ ଗୁଳ୍ମ—

2. An aquatic plant; Water Valisneria.

ଅମ୍ବୁଜ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଯାହା ଜଳରୁ ଜନ୍ମେ ବା ଜନ୍ମିଛି)— Ambuja

୧ । ପଦ୍ମ—1. Lotus.

୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—2. Moon.

୩ । ଶଙ୍ଖ—3. Conch.

୪ । ବଜ୍ର—4. Thunder.

୫ । ହିଞ୍ଜଳ (ଦେଶ)—5. Hiñjaḷa (See)

୬ । ଜଳବେତସ—6. A kind of ratan.

ସ. ବିଣ—ଜଳଜ; ଜଳରୁ ଜାତ—Aquatic.

ଅମ୍ବୁଜନିଧି—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମ୍ବୁଜ ପର ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ ନଧି)— Ambujanidhi ପଦ୍ମରାଗ ମଣି—Ruby.

ଅମ୍ବୁଜନେତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ବୁଜ+ନେତ୍ର)— Ambujanetra ପଦ୍ମ ପର ସୁନର ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ— (ଅମ୍ବୁଜନେତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lotus-eyed.

ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—A name of Bishṇu.

ଅମ୍ବୁଜମଣି—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମ୍ବୁଜ ପର ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ ମଣି)— Ambujamaṇi ପଦ୍ମରାଗ ମଣି—Ruby.

ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ବୁଜ+ଅକ୍ଷ)— Ambujākṣha ଅମ୍ବୁଜନେତ୍ର (ଦେଖ) (ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ambujanetra (See)

ଅମ୍ବୁଜିନୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବୁଜ+ଇନ୍+ଈ)—ପଦ୍ମିନୀ— Ambujinī The lotus.

ଅମ୍ବୁତସ୍କର—ସ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବୁ+ତସ୍କର)— Ambutaskara ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଅମ୍ବୁଦ—ସ. ବ. (ଅମ୍+ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଜଳ ଦଏ)— Ambuda ୧ । ମେଘ—1. Cloud.

୨ । ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ; ନାଗର ମୁଥା—2. The plant Cyperus Hexastychius Communis.

ଅମ୍ବୁଧର—ସଂ. ବ. (ଅମ୍+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଜଳକୁ ଧାରଣ କରେ)—ମେଘ—Cloud. Ambudhara

ଅମ୍ବୁଧି—ସ. ବ. (ଅମ୍+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)— Ambudhi ୧ । ସମୁଦ୍ର—1. The ocean.

୨ । ଗୁର ସଂଖ୍ୟା—2. The number four (M.W.)

ଅମ୍ବୁଧିସ୍ରବା—ସ. ବ. (ଅମ୍ବୁଧି+ସ୍ରବ ଧାତୁ+ଣ+ଆ)— Ambudhisrabā ଘୃତକୁମାରୀ—Aloes Perfoliata.

ଅମ୍ବୁନିଧି—ସଂ. ବ. (ଅମ୍+ନି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. Ambunidhi ଇ)—ସମୁଦ୍ର—The ocean.

ଅମ୍ବୁପ୍ରସାଦ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ବୁର ପ୍ରସାଦ ହୁଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା; ଏହାକୁ ଘୋର ଗୋଳିଆ ପାଣିରେ ପକାଇଲେ ପାଣିର ମଇଳାସାକ ତଳେ ବସିଯାଏ ଓ ପାଣି ନର୍ମଳ ହୁଏ)—୧ । ନର୍ମଳା ଫଳ— Ambuprasāda

1. The clearing nut.

୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅମ୍ବୁ+ପ୍ରସାଦ)—ଜଳର ନର୍ମଳତା—

2. The clearness or transparency of water.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଂ	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶଂ	ଯ	ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଃ	ଉଅ	ଙ

ଅମ୍ବୁବାଚି—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ବଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Ambubāchi ମିଥୁନ ଗ୍ରହିସ୍ଥ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଆର୍ଦ୍ରାନକ୍ଷତ୍ରର ପ୍ରଥମ-ପାଦଭୋଗ କାଳ; ରଜସଂକ୍ରାନ୍ତ ଓ ତତ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଛଅ ଦିନ; ଅଷାଢ଼ମାସରେ ଆର୍ଦ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ରର ପ୍ରଥମ ଚରଣ; ଅର୍ଥାତ୍ ଅଷାଢ଼ମାସର ଆରମ୍ଭରେ ଛଅଦିନ ଓ ୨୦ ଘଡ଼ି ସମୟ—The 3½ days in the beginning of the month of Āshārdha.

[ଦ୍ର—ଏହି ସମୟରେ ପୃଥିବୀ ରଜସ୍ୱଳା ହୁଏ । ଏହି ସମୟରେ ଭୂପୃଷ୍ଠ-ଖନନ, ସାଜବପନ ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ନିଷିଦ୍ଧ । ଏହି ସମୟରେ ଯତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଧବା ଓ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱପାକ ବା ପରପାକର ଅନ୍ନ ଚଣ୍ଡାଳାନ୍ନ ତୁଲ୍ୟ । ଏହି ସମୟରେ ଦୁଗ୍ଧ ପାନ କଲେ ସର୍ଦ୍ଦିଯୁକ୍ତ ରକ୍ତ ଜାହିଁ ।]

ଅମ୍ବୁବାଚୀ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ବଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଈ)—
Ambubāchī ଅମ୍ବୁବାଚି (ଦେଖ)
Ambubāchi (See)

ଅମ୍ବୁବାହ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ambubāha ୧ । ମେଘ—1 Cloud.
୨ । ମୁଥା—2. Bulbous root of Dūba grass.
୩ । ନାଗର ମୁଥା (ଦେଖ)—
3. Nāgara muthā (See)
୪ । ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—4. Talc; mica.

ଅମ୍ବୁବାହାନୀ—ସ ବ. (ଅମ୍ବୁ+ବହ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ବାହ ଧାତୁ+କରଣ. Ambubāhanī ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ପାଣି ବୁହାଯାଏ)—
୧ । ଜଳସେଚନୀ; ସେଣା,ସେଉଁଅ, ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଜଳ ବୁହାଇବା ଯନ୍ତ୍ର—1. A contrivance for lifting up water from tanks to irrigate fields; water-baling contrivance.
୨ । ଡଙ୍ଗା ତଳରେ ଝର ପଶିଥିବା ପାଣିକୁ ବାହାରକୁ ପିଙ୍ଗିବାର ପାତ୍ର—2. A cup for baling out water from the bottom of a boat.

ଅମ୍ବୁବାହ୍ନୀ—ସ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ବହ ଧାତୁ+ଣିଚ=ବାହ ଧାତୁ+କରଣ. Ambubāhinī ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଅମ୍ବୁବାହାନୀ (ଦେଖ)
Ambubāhanī (See)
ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅମ୍ବୁବାହନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ.ଈ)—ଅମ୍ବୁବାହୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Ambubāhī.

ଅମ୍ବୁବାହୀ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅମ୍ବୁ+ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଜଳବହନକାରୀ; ପାଣିବୁହାଳି—(ଅମ୍ବୁବାହାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Carrying water.

ଅମ୍ବୁବେତସ—ସ.ବ.(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା;ଅମ୍ବୁକୂଳରେ ଜାତ ବେତସ)—
Ambubetasa ଜଳବେତ; ପାଣିବେତ; ଏକପ୍ରକାର ବେତ—A kind of ratan growing near water.
[ଦ୍ର—ଏ ବେତ ସାଧାରଣ ବେତ ଠାରୁ ପତଳା ଓ ଦୃଢ଼ ହୁଏ । ଏହା ବଙ୍ଗ, ଓଡ଼ିଶା, କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଆଦରେ ପାଣିକୂଳରେ ଜନ୍ମେ ।]

ଅମ୍ବୁଭୃତ୍—ସଂ. ବ.(ଅମ୍ବୁ+ଭୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.କ୍ୱିପ୍)—
Ambubhṛut ୧ । ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ସମୁଦ୍ର—2. The ocean.
୩ । ମୁଥା—3. Bulbous root of Dūba grass.

ଅମ୍ବୁମୁକ୍—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ମୁଚ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; Ambumuk ଅମ୍ବୁମୁଚ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ.)—ମେଘ—Cloud.

ଅମ୍ବୁରାଶି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମ୍ବୁ+ରାଶି)—
Amburāsi ୧ । ଜଳସମୂହ; ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବିସ୍ତୃତ ଜଳ—1. A vast expanse of water.
୨ । ସମୁଦ୍ର—2. The sea.

ଅମ୍ବୁରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅମ୍ବର)—ଅମ୍ବର ନାମକ ସୁଗନ୍ଧ ଧୂପଦ୍ରବ୍ୟ—
Amburi Ambergris.
अम्बरी

ଅମ୍ବୁରୁହ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ=ଜଳ+ରୁହ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Amburuha ଅମ୍ବୁଜ; ପଦ୍ମ—Lotus.

ଅମ୍ବୁରୁହା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ବୁରୁହ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Amburuhā ୧ । ପଦ୍ମ ।—1. Lotus.
୨ । ସ୍ଥଳପଦ୍ମ ।—2. A flower plant.

ଅମ୍ବୁଶାୟୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅମ୍ବୁ+ଶୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ. Ambuśāyī ଯେ ପ୍ରଳୟପୟୋଧିଜଳ ଉପରେ ଶୟନ କରନ୍ତି)—ଜଳଶାୟୀ, ବିଷ୍ଣୁ—An epithet of Bishnu.

ଅମ୍ବୁସରଣ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ସୃ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ambusaraṇa ସ୍ୱତଃ ବହିବା ଜଳଧାରା; ଜଳସ୍ରୋତ—Current of water.

ଅମ୍ବୁସର୍ପିଣୀ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବୁ+ସୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ସର୍ପିଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ Ambusarpiṇī ସ୍ତ୍ରୀ.ଈ; କର୍ମ। ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମ୍ବୁରେ ବିଚରଣ-କାରିଣୀ ସର୍ପିଣୀ)—ଜଳୌକା; ଜୋକ—Leech.

ଅମ୍ବୂକୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଅମ୍ବୁ+ଅବ୍ୟୟଭାବେ. କୃ+କୃ ଧାତୁ+ Ambūkṛuta କର୍ମ. ତ)—ଲେପ ମିଶା (କଥା); ଜଣ୍ଡୀବନ-ଯୁକ୍ତ (ବାକ୍ୟ)—(words) Mixed with the saliva of the mouth of the speaker.

ଅମ୍ବୃତ—ଗ୍ର . ବ. (ସଂ. ଅମୃତ)—ଅମୃତ (ଦେଖ)
Ambṛuta Amṛuta (See)

ଅମ୍ବ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ. (ଅନ୍ତର ଧାତୁ)—ଶବ୍ଦ କରିବା—
Ambha (root) To make a sound.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର । ଅତଏବ ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ ଯେପରି ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ନ ମିଳିବ, ତେପରି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହୃତ ଁ. ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାକୁ ଦେଇନ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଯୋଜନୀୟ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ୍' ଦେଖିବେ; 'ବଚ୍' ନ ପାଇଲେ 'ବଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଚ୍ଚଁ' ଦେଖିବେ ।

ଅମ୍ଭ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅମ୍ଭଃ)—ଅମ୍ଭଃ ୧. (ଦେଖ)
Ambha Ambhaḥ 1. (See)

ଅମ୍ଭଃ—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭ୍ ବା ଅନ୍ଭ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ambhaḥ ୧ । ଜଳ—1. Water.
୨ । (ଗଣିତ) ଗୁରୁ ସଂଖ୍ୟା—
2. (mathematics) The number four.
୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନଠାରୁ ଚତୁର୍ଥ ରାଶି—
3. (astrology) The fourth sign from the Lagna.
୪ । (ସାଂଖ୍ୟ) ଅମ୍ଭସ୍ତୁଷ୍ଟି (ଦେଖ)—
4. Ambhastushṭi (See)
୫ । ବୈଦିକ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
Name of a Vedic metre.
୬ । ଦେବ—6. Deity. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
୭ । ପିତୃଗଣ—7. The manes. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
୮ । ଅସୁର—8. Demon. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅମ୍ଭସାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମ୍ଭସ୍+ସାର)—ମୁକ୍ତା; ମୋତି—
Ambhasāra Pearl.

ଅମ୍ଭସୂ—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭସ୍+ସୂଧାତୁ=ଜନ୍ମ କରିବା + କର୍ମ. ଅ; ଯାହାକୁ ଜଳ ଜନ୍ମ କରେ)—
Ambhasū
୧ । ବାଷ୍ପ; ବାଷ୍ପ—1. Vapour.
୨ । ଧୂଆଁ—2. Smoke.

ଅମ୍ଭସ୍ତୁଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭସ୍+ତୁଷ୍ଟି)—(ସାଂଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ) ପ୍ରକୃତାଖ୍ୟା
Ambhastushṭi ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକା ତୁଷ୍ଟି—Sāṁkhya (philosophy) A kind of spiritual satisfaction

[ଦ୍ର—ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନରେ ତୁଷ୍ଟି ୯ ପ୍ରକାରର; ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତୁଷ୍ଟି ୪ ପ୍ରକାରର; ଯେବେ କେହି ମାୟା ପ୍ରପଞ୍ଚରେ ପଡ଼ି ସୁବା ନିଜର ପ୍ରକୃତିର ଗତି ଅନୁସାରେ, ଜଣେକ ଲାଭ କରେ ତେବେ ଏହାକୁ 'ଅମ୍ଭସ୍ତୁଷ୍ଟି' ବୋଲିଥାଏ—ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଅମ୍ଭାଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅମ୍ଭ+ଆଳି)—ଜଳରାଶି; ସମୁଦ୍ର —
Ambhāḷi The ocean.

ବୈଦେହୀ ରହିଁ ଦହ ବାହିଁ ଥିଲେ ଅମ୍ଭାଳି, ଅମ୍ଭାଳି ପ୍ରଳମ୍ବି ଉସେ ।
ଭକ୍ତ· ବୈଦେହୀଚରିତ୍ର ।

ଅମ୍ଭୋଜ—ସଂ. ବିଣ. (ଅମ୍ଭଃ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ambhoja ଜଳଜ; ଜଳଜାତ—Aquatic
ସଂ. ବି—୧ । ପଦ୍ମ—1. Lotus.
୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—2. Moon.
୩ । ଶଙ୍ଖ—3. Conch.
୪ । କର୍ପୂର—4. Camphor. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)
୫ । ସାରସପକ୍ଷୀ—5. Crane. (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅମ୍ଭୋଜିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅମ୍ଭୋଜ+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ambhojinī ୧ । ପଦ୍ମିନୀ—1. Lotus.
୨ । ପଦ୍ମ ଲତା—2. Lotus plant.
୩ । ପଦ୍ମସମୂହ—3. A collection of lotuses.
୪ । ବହୁତ ପଦ୍ମ ଜନ୍ମିବା ସ୍ଥାନ—4. A place growing numerous lotus flowers.

ଅମ୍ଭୋଦ—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭଃ=ଜଳ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ambhoda ୧ । ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ମୁଥା—2. The bulbous root of Dūb grass.

ଅମ୍ଭୋଦାନୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅମ୍ଭୋଦ+ଦାନୀ; ଯେ ମେଘ ପରି ଅଜସ୍ର ଦାନ କରେ)—
Ambhodānī
ଦାତାକର୍ଣ ବଡ଼ ଦାନୀ; ଯେ ଧନକୁ ପାଣି ଢାଳିଲା ଭଳି ଦାନ କରେ
पालकदरिया Very liberal; giving away riches like water

ଅମ୍ଭୋଧର—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭଃ=ଜଳ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ambhodhara ୧ । ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ମୁଥା—2. Bulbous root of Dūba grass.

ଅମ୍ଭୋଧି—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭଃ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Ambhodhi ସମୁଦ୍ର; ସାଗର—Ocean.

ଅମ୍ଭୋନିଧି—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ଭଃ+ନ+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ ;—
Ambhonidhi ସମୁଦ୍ର; ସାଗର—Ocean;

ଅମ୍ଭୋରାଶି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅମ୍ଭଃ+ରାଶି)—
Ambhorāsi ସମୁଦ୍ର—Ocean;

ଅମ୍ଭୋରୁହ—ସଂ.ବି. (ଅମ୍ଭଃ+ରୁହ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା,ମାଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—
Ambhoruha ୧ । ପଦ୍ମ—1. Lotus;
୨ । ସାରସ—2. Crane.

ଅମ୍ମୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପ୍+ମୟ)—
Ammaya ୧ । ଜଳମୟ—1. Watery
୨ । ଜଳଜାତ—2. Aquatic.
୩ । ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full of water.

ଅମ୍ମରସ—ଦେ. ବି. (ଏହା ଅମୃତ ସଦୃଶରୁ ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଆଣା ହୋଇ ଥିବାରୁ)—
ଅମ୍ମରସ ଦେହ ଚମାସ୍ ଧଳା ଓ କଣ୍ଠ କଳା ହୋଇଥିବା ପାରା—
अम्मरस A pigeon with white body and black neck.

ଅମ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅମ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ର)—
Amra ଆମ୍ବ (ଫଳ ଓ ଗଛ)—
Mango (fruit and tree)

ଅମ୍ରାତ—ସଂ. ବି. (ଅମ୍ର=ଆମ୍ବ+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଆମ୍ବ ପରି)—
Amrāta ଆମ୍ବଡ଼ା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—Hogplum.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଗ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଲୟ	ଓଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଐ	ଓ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଅମ୍ବାଡକ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ବାଡ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅମ୍ବଡ଼ା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
Amrātaka Hogplum.

ଅମ୍ଳ—ସଂ: ବଣ: (ଅମ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣ ହେବା+କରଣ. ଲ; ଯାହାକୁ ଖାଇଲେ ମନୁଷ୍ୟ ରୁଗ୍ଣ ହୁଏ)—
Amla ଅମ୍ଳିଲା; ଖଟା—Sour; acid.

ସଂ. ବ—ଖଟାରସ; ଖଟାପଣ—
Sourness, acid-taste.

୨। ତନ୍ତୁଳ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
2. Tamarind (tree and fruit).

ଅମ୍ଳକ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ଳ+କ) ଲକୁଚ; ଜେଉଠ (ଦେଖ)
Amlaka Jeuṭa (See)

ଅମ୍ଳଜନ—ସଂ. ବ. (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା; ଅମ୍ଳ+ଜନ ଧାତୁ+ଅ)—
Amlajana ଅକ୍ସୁଜେନ୍ ବାଷ୍ପ—Oxygen

[ଦ୍ର—ଏହା ବାୟୁ ଓ ଜଳର ମୌଳକଭାଗାଦାନବଶେଷ। ଏହା ଜ୍ୱଳନକ୍ରିୟାର ପରପୋଷକ ଓ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଜୀବନରକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଶ୍ୱାସ ସଙ୍ଗେ ଦେହକୁ ନିଆ ଯିବା ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ। ଏହା ବର୍ଣ୍ଣହୀନ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ।]

ଅମ୍ଳଜାନ—ସଂ. ବ. (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା; ଅମ୍ଳ+ଜନ ଧାତୁ+ଅ)—
Amlajāna ଅମ୍ଳଜନ (ଦେଖ)
Amlajana (See)

ଅମ୍ଳତା—ସ. ବ (ଅମ୍ଳ+ତ୍ୱ ବ. ତା)—
Amlatā ଖଟାପଣ—Sourness.

ଅମ୍ଳପଞ୍ଚକ—ସଂ. ବ (ଶ୍ରୁତି ଉକ୍ତ; ଅମ୍ଳ+ପଞ୍ଚକ)—
Amlapañchaka ପାଞ୍ଚପ୍ରକାରର ଖଟା ଫଳ (ଯଥା—ଜମ୍ବୀର, ଲେମ୍ବୁ, ଖଟାଡାଳମ୍ବ, ତେନ୍ତୁଳ, ନାରଙ୍ଗ ଓ ଅମ୍ଳବେତସ)—
Five kinds of sour fruits.

ଅମ୍ଳପିତ୍ତ—ସଂ. ବ.—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗବଶେଷ—
Amlapitta A sickness due to acidity.

[ଦ୍ର—ଏ ରୋଗରେ ଯାହା କିଛି ଖିଆଯାଏ ତାହା ସବୁ ପିତ୍ତଦୋଷରୁ ସେଥିରେ ଖଟା ଘାଲଟିଯାଏ। ବହୁତ ରୁକ୍ଷ, ଖଟା, ରୁଗ ଓ ଗରମ ବସ୍ତୁ ଖାଇଲେ ଏ ରୋଗ ହୁଏ। ଏଥିର ଲକ୍ଷଣ ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣର ମଳକଃସରଣ, ଦାହ, ବମନ, ମୂର୍ଚ୍ଛା, ହୃଦପୂରେ ପୀଡ଼ା, ଜ୍ୱର, ଅରୁଚି ଓ ଅମ୍ଳିକଦ୍ରାକୃଷ୍ଟି—ହ. ଶବ୍ଦସାଗର।]

ଦେ. ବ.—ଉପଦଂଶରୋଗ Syphilis.

ଅମ୍ଳପୂର—ସଂ. ବ (ଅମ୍ଳ+ପୂର ଧାତୁ+ଅ)—
Amlapūra ତନ୍ତୁଳ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
Tamarind (tree and fruit)

ଅମ୍ଳଫଳ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ଳ+ଫଳ)—
Amlaphala ୧। ତନ୍ତୁଳଗଛ—1. Tamarind tree.

୨। (କର୍ମଧା) ଖଟା ଫଳ—2. Sour fruit

ଅମ୍ଳବେତସ—ସଂ. ବ.—୧। ଏକପ୍ରକାର ପାହାଡ଼ିଆ ଲତା; ଏହାର ଡାଙ୍ଗ ଖଟା ଓ ଔଷଧରେ ପଡ଼େ—
Amlabetasa
1. A kind of sour hilly creeper.

୨। ଏକପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷ; ଏଥିର ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଫଳ ଚରୁଚଳ ଭଳି ଗୋଲ ଏବଂ ଟୁକୁ ଖଟା; ଏହା ଔଷଧରେ ଲାଗେ। ଏହା ଏକପ୍ରକାର ଲେମ୍ବୁ—
2. A kind of tree with sour fruits.

୩। ଖଟାପାଳିଙ୍ଗ ଶାଗ (ଦେଖ)
3. Khaṭāpāḷaṅga (See).

ଅମ୍ଳଲୋଣିକା—ସଂ. ବ—ଅମ୍ଳଲୋଣୀ (ଦେଖ)
Amlaloṇikā Amlaloṇī (See)

ଅମ୍ଳଲୋଣୀ—ସଂ. ବ.—ଅମ୍ଳି ଭଗାଗ—
Amlaloṇī A kind of wild sour potherb.

ଅମ୍ଳଲୋଲିକା—ସଂ. ବ—ଅମ୍ଳଲୋଣୀ (ଦେଖ)
Amlaloḷikā Amlaloṇī (See)

ଅମ୍ଳଶୂଳ—ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମ୍ଳଜନିତ ଶୂଳ)—
Amlaśūla ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗୁଁ ପେଟ ଓ ଶୁଦ୍ଧିକୁ ଶଳ ମାରିବା ରୋଗ—Colic.

ଅମ୍ଳସାର—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅମ୍ଳ+ସାର)—
Amlasāra ୧। କାଞ୍ଜି—
1. Fermented ricewater.

୨। ହିନ୍ତାଳ (ଦେଖ)
2. Hintāḷa (See)

୩। ଅମ୍ଳବେତସ (ଦେଖ)—
3. Amlabetasa (See)

୪। ବିଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧକ—
4. Purified sulphur.

ଦେ. ବ (ବଜ୍ଞାନପରଭାଷା)—
ଆବଲାସାର ଏସୀଡ୍, ଅମ୍ଳରସବତ୍ତିଷ୍ଣୁ ରାସାୟନିକ ସାର—
ଏସିଡ୍, ଅମ୍ଲସାର Acid

ଅମ୍ଳହରିଦ୍ରା—ସଂ. ବ.—ଆମ୍ବହଳଦି (ଦେଖ)
Amlaharidrā Āmbahaḷadi (See)

ଅମ୍ଳାନ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ମ୍ଳାନ)—
Amlāna ୧। ଯାହା ଝାଉଁଳେ ନାହିଁ—1. Not fading.

୨। ତେଜସ୍ୱର; ତେଜୀୟାନ—2. Fresh.

୩। ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—3. Bright.

୪। ହୃଷ୍ଟ; ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ—4. Delighted.

୫। ଯାହା ମଇଳା ହୁଏ ନାହିଁ—
5. That which does not become dirty.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବ ; ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା ହଇନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଘୋଷରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଘୋଷରେ ନ ମଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବସିବେ ; ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଘୋଷିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ନିଅରେ 'ଗାହ' ଘୋଷରେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ନିଅରେ 'ଭୂଅ' ବେଶିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶି' ବେଶିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜୁନ' ବେଶିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ବେଶିବେ ।

୬ । ନିର୍ମ୍ମଳ—6. Clear.

ଅମ୍ଳାନବଦନରେ—ଦେ. କି. ବିଣ—୧ । ହୃଷ୍ଟମୁହଁରେ; ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ଦୋଇ—
Amlānabadanare 1. With delight.
୨ । ଦ୍ୱିଧା ନ କରି—2. Without hesitancy.

ଅମ୍ଳାନବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—ଅମଳାଣବସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Amlānabastra Amalāṇabastra (See)

ଅମ୍ଳିକା—ସଂ. ବ (ଅମ୍ଳ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ+ଆ)—
Amlikā ତନ୍ତୁଳ—Tamarind.

ଅମ୍ଳୀ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ଳ+ଈ)—ତନ୍ତୁଳ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
Amlī Tamarind (tree and fruit)

ଅମ୍ଳୀକା—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ଳ+ଈକ+ଆ)—ତନ୍ତୁଳ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
Amlīkā Tamarind (tree & fruit.)

ଅମ୍ଳୋଦ୍ଗାର—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା ଅମ୍ଳ+ଉଦ୍ଗାର)—ଖଇରଢାକୁଣ୍ଟି;
Amlodgāra ଅଜୀର୍ଣ୍ଣଜନିତ ଅମ୍ଳିଲ ଢାକୁଣ୍ଟି—
Acid-belching due to acidity.

ଅମ୍ହଣିଆଁ—ଦେ.ବି. ଓ ବିଣ.— ଅମଣିଆଁ (ଦେଖ)—
Amhaṇiāñ Amaṇiāñ (See)

ଅମ୍ହୁଣିଆଁ—ଦେବି. ଓ ବିଣ—ଅମଣିଆଁ (ଦେଖ)
Amhuṇiāñ Amaṇiāñ (See)

ଅୟ୍(ଧାତୁ)—ଗତ୍ୟର୍ଥକ ହେବା—To move.
Aya (root)

ଅୟ—ସଂ. ବ. (ଇ ଧାତୁ=ଗତ୍ୟର୍ଥକ ହେବା+କରଣ. ଅ)—
Aya ୧ । ସୌଭାଗ୍ୟ; ଶୁଭାଦୃଷ୍ଟ—1. Good fortune.
୨ । ଶୁଭଦାୟକ ବିଧି—2. Auspicious rule.
୩ । ଦ୍ୟୂତକ୍ରୀଡ଼ାରେ ପଶାର ଦାନବିଶେଷ—
3. A particular turn of the dice.
୪ । ନରକବିଶେଷ—4. Name of a hell.
୫ । ବ୍ୟବସାୟରେ ଲାଭ—5. Profit in business.

ଅୟଃ— ସଂ. ବି.— ଅୟସ୍ (ଦେଖ)
Ayaḥ Ayas (See)

ଅଯକ୍ଷ୍ମ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଯକ୍ଷ୍ମା)—
Ajakshma ୧ । ରୋଗ—1. Free from sickness
୨ । ଜରୁପଦ୍ରବ—3. Free from any mishap.

ଅଯଚ୍ଛ—ତ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଯଶଃ)—ଅଯଶଃ (ଦେଖ)
Ajachha Ajaśaḥ (See)

ଅଯଜନୀୟ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ଯଜନୀୟ)—
Ajajanīya ୧ । ଯେ ଯଜ୍ଞରେ ପୂଜା ପାଇବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Not deserving to be worshipped in a Vedic sacrifice.
୨ । ଅଦୃଜ୍ୟ—2. Not adorable.
୩ । ନିନ୍ଦ୍ୟ—3. Blameworthy.

ଅଯଜ୍ଞିୟ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ଯଜ୍ଞିୟ)—୧ । ଯାହା ଯଜ୍ଞକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ ନାହିଁ—
Ajajñiya 1. Not used in sacrifice.
୨ । ଯାହା ଯଜ୍ଞରେ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ—
2. Not given in sacrifice.
୩ । ଯେ ଶାସ୍ତ୍ରଅନୁସାରେ ଯଜ୍ଞ କରିବାକୁ ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ—
3. Not entitled to perform a Vedic sacrifice.

ଅଯତ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ଯତ)—ଅସଂଯତ—Uncontrolled.
Ajata ଦେ. ବିଣ—ଅସୁନ୍ଦର—Ugly.
ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଯତ୍ନ)—ଅଯତ୍ନ—
Want of care; neglect.

ଅଯତନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଯତ୍ନ)—ଅଯତ୍ନ—Neglect.
Ajatana ଦେ. ବିଣ—ଅସୁନ୍ଦର—Ugly.

ଅଯତେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଯତ+ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Ajatendriya ୧ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ କରେ ନାହିଁ—
1. Having no self-control.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତ—2. Sensual.

ଅଯତ୍ନ—ସଂ. ବି. (ନଞତତ୍ପୁ; ଅ+ଯତ୍ନ)—
Ajatna ୧ । ଅନାଦର; ଅନାସ୍ଥା; ଅବହେଳା—
1. Want of care; neglect.
୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତ୍ରୁଟି—2. Negligence.
୩ । ଉଦ୍‌ଯୋଗଶୂନ୍ୟତା—3. Want of exertion.
ଦେ. ବିଣ—ଅସୁନ୍ଦର—Ugly.
ଦେ. ବି—ଲାଳନପାଳନର ଅଭାବ—.
Neglect; want of proper care.

ଅଯତ୍ନବର୍ଦ୍ଧିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଯତ୍ନବର୍ଦ୍ଧିତ)—
Ajatnabarddhita ୧ । ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ଯତ୍ନଦ୍ୱାରା ବଢ଼ି ନାହିଁ—1. Not reared by the hand of man.
୨ । ରମ୍ୟ; ଯାହା ମନକୁ ଜଠି ବଢ଼ି ଥାଏ; ବନାଜୁଡିରେ ଜାତ (ଯଥା—ଗଛ)—2. Growing wild.

ଅଯତ୍ନସମ୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଯତ୍ନସଂଭୂତ)—
Ajatnasambhuta ୧ । ରମ୍ୟ; ମନକୁ ଜଠିଥିବା (ଗଛ)—
1. Growing wild.
୨ । ଅଯତ୍ନସିଦ୍ଧ (ଦେଖ)
2 Ajatnasiddha (See)

ଅଯତ୍ନସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଯତ୍ନସିଦ୍ଧ)—ଅନାୟାସସିଦ୍ଧ; ବିନା—
Ajatnasiddha ପରିଶ୍ରମରେ ସମ୍ପାଦିତ—
Accomplished without any effort.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୍ଵ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଷ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଔ୍ଵ	଍	ଐ	ଥଚାତ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଙ୍ଗ	ଜ୍ଞଅ	ଓ	ଂ

ଅଯଥା – ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଯଥା)—୧ । ଅଯୌକ୍ତିକ—
Ajathā 1. Unreasonable.
୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2. Unfit.
୩ । ଅନୁଚିତ—3. Improper.
୪ । ଅନୁପଯୋଗୀ—4. Unsuitable.
୫ । ଅପ୍ରାମାଣିକ—5. Unauthoritative.
୬ । ମିଥ୍ୟା; ଅସତ୍ୟ—6. Untrue.
୭ । ଅସଙ୍ଗତ; ଅମେଳ—7. Inconsistent.
୮ । ଅନ୍ୟାଯୀ—8. Unjust.
୯ । ଅତ୍ୟଧିକ; ବେଜାଯୀ—
9. Immoderate; excessive.

ଅଯଥା ଦେ. ବିଶର ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟଧିକରୂପେ—
1. Excessively.
୨ । ଅନ୍ୟାଯୀରୂପେ—2. Unjustly.
୩ । ଅନୁପଯୁକ୍ତରୂପେ—3. Unfitly.
୪ । ଅନୁଚିତରୂପେ—4. Improperly.
୫ । ଅଯୌକ୍ତିକରୂପେ—5. Unreasonably.

ଅଯଥାତଥ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସଯାତଥା)—
Ajathātatha ୧ । ଅଯଥାର୍ଥ (ଦେଖ)
1. Ajathārtha (See)
୨ । ବିପରୀତ—2. Opposite.
୩ । ବିରୁଦ୍ଧ—3. Opposing.

ଅଯଥାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଯାର୍ଥ)—୧ । ମିଥ୍ୟା; ଅସତ୍ୟ—
Ajathārtha 1. Not true.
୨ । ଅପ୍ରକୃତ; ଅବାସ୍ତବ—2. Not real; unreal.
୩ । ଅନୁଚିତ—3. Improper.
୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—4. Unfitting.

ଅଯଥେଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସଯଥେଷ୍ଟ)—ନଅଣ—
Ajatheshta Inadequate.

ଅୟନ—ସଂ. ବ. ୧ । (ଇ ଧାତୁ = ଯିବା + ଅଧିକରଣ. ଅନ; ଯହିଁରେ ଲୋକେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି)—ପଥ; ମାର୍ଗ—
Ayana 1. Path; road.

ଅୟନେ ଦେଶିଲେ ନୟନେ ନବ ପଲ୍ଲବ ଶେଯେ ।
ଭାନୁ. ଚୋଳଚୂଡ଼ାଖଣ୍ଡଦସ୍ୱ ।

୨ (+ଭାବ. ଅନ) ଗତି—2. Motion.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ଶାସ୍ତ୍ର—3. Gospel; religious treatise.
୪ । (+କର୍ମ. ଅନ) ଆଶ୍ରୟସ୍ଥାନ; ବାସସ୍ଥାନ—
4. Place of shelter; abode.
୫ । (+କର୍ମ. ଅନ) ଆଶ୍ରମ—5. Hermitage.
୬ । (+ଅଧିକରଣ. ଅନ) ସମୟ—6. Time.
୭ । (+ଭାବ. ଅନ) ଜନ୍ମ—7. Birth.
୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କର୍ତ୍ତବ୍ୟପଥ; ଅନୁଧାବିତ ମାର୍ଗ—
8. (Figurative) Ways; mode of conduct.

କହୁଥିବା କଥା କରୁବା ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଏ ନୋହେ ଅୟନ ।
ପୀତକୃଷ୍ଣ. ଉତ୍ତରଗୋଗ୍ରହ ।

୯ । (ଭୂଗୋଳ ପରିଭାଷା) ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପୃଥ୍ୱୀ ପୃଷ୍ଠରେ କଳ୍ପିତ ଗତି ରେଖା—ଅୟନମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)
9. Ayanamandala (See)
୧୦ । (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଷାଣ୍ମାସିକ ଗତି—
10. (Astronomy) The sun's half-yearly motion; solstice.

[ଦ୍ର—ଏହି ଗତି ୨ଟି; ଯଥା—ଉତ୍ତରାୟଣ ଓ ଦକ୍ଷିଣାୟନ । ଏହି ଅୟନ ବାର ରାଶିଚକ୍ରର ଅର୍ଦ୍ଧେ; ମକରସଂକ୍ରାନ୍ତି ଠାରୁ ମିଥୁନସଂକ୍ରାନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛଅ ରାଶିରେ ଥିଲାବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଷୁବରେଖାର ଉତ୍ତର-ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥାନ୍ତି; ଏହାକୁ ଉତ୍ତରାୟଣ; କର୍କଟାଠାରୁ ଧନୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୬ ରାଶିରେ ଥିଲା ବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଷୁବରେଖାର ଦକ୍ଷିଣ-ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁ ଥାଆନ୍ତି; ଏହାକୁ ଦକ୍ଷିଣାୟନ କହନ୍ତି ।]

୧୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗତି ଅନୁସାରେ ଗଣିତ ବର୍ଷାର୍ଦ୍ଧ; ଷଣ୍ମାସ—
ଉତ୍ତରାୟଣ ଓ ଦକ୍ଷିଣାୟନ—11. Half-year counted according to the sun's motion.

୧୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିଚକ୍ରର ଗତି—
12. The motion of the Zodiac.

[ଦ୍ର—ଜ୍ୟୋତିଷମତରେ ରାଶିଚକ୍ର ପ୍ରତିଦିନ ୫ ଅନୁକଳା ଲେଖାଏଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ମାସରେ ୬ ବିକଳା ୩୦ ଅନୁକଳା; ପ୍ରତି ବର୍ଷ ୫୪ ବିକଳା ଲେଖାଏଁ ଖସି ଯାଉଅଛି; ଏବେ ୬୭ ବର୍ଷ ୮ ମାସରେ ରାଶିଚକ୍ର ବିଷୁବରେଖାକୁ ୧ ଅଂଶ ପୂର୍ବ ଯାଇଛି ଓ ୭୬୦୦ ବର୍ଷରେ ବିଷୁବରେଖାର ଗୋଟି ପାଟେ ଥରେ ବୁଲି ଆସେ । ରାଶିଚକ୍ରର ଏହି ଗତି ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ବିଭକ୍ତ—ପ୍ରାଗୟନ ଓ ପଶ୍ଚାଦୟନ । ହର୍ଦ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

୧୩ । (ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଗ୍ରହତାରାଦିଙ୍କ ଗତିର ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ) ଜ୍ୟୋତିଃଶାସ୍ତ୍ର—13. Astronomy.

୧୪ । ସେନାର ଗତି—14. Movement of an army

ଅୟନମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅୟନ ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ ମଣ୍ଡଳ)
Ayanamandala ୧ । (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଗତି ଦ୍ୱାରା ପୃଥ୍ୱୀ ପୃଷ୍ଠରେ କଳ୍ପିତ ଅଣ୍ଡାକାର ରେଖା; ରବିମାର୍ଗ—
1 (geography) The Ecliptic; the sun's or bit.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା.— 'ଗାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଣ୍ଟ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂର୍ଯ୍ୟ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂର୍ଯ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଦ୍ଧ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଂଯା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା) ଗ୍ରୀଷ୍ମକଟିବନ୍ଧ—
2. (geography) The torrid zone.

ଅୟନସଙ୍କ୍ରମ—ସଂ. ବି. ୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅୟନ + ସଙ୍କ୍ରମ)—
Ayanasaṁkrama ମକର ଓ କର୍କଟ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତି—
1. The conjunction of the sun with the sign of capricorn or of cancer; the winter or the summer solstice
୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତିର ୨୦ଦିନ ପୂର୍ବର କାଳ—
(ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)
2. The time which is 20 days previous to a solar conjunction.

ଅୟନାଂଶ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅୟନ + ଅଂଶ)—
Ayanāṁsa ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗତିବଶେଷର କାଳର ଭାଗ—
1. Division of the sun's motion.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗତିବଶେଷ ବା ଅବସ୍ଥାନ—
2. The arc between the vernal equinox and the beginning of Aries

ଅୟନାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅୟନ + ଅନ୍ତ)—
Ayanānta ୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଏକ ଅୟନର ଶେଷ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅୟନର ଆରମ୍ଭ; ଉତ୍ତରାୟଣର ଶେଷ ଓ ଦକ୍ଷିଣାୟନର ଆରମ୍ଭ; ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣାୟନର ଶେଷ ଓ ଉତ୍ତରାୟଣର ଆରମ୍ଭ; ସନ୍ଧିକାଳ—1. (Astronomy) The time of the passing of one Ayana and the beginning of the next Ayana; solstice.
୨ । ବତ୍ସରେଖାଠାରୁ ରବି ଉତ୍ତରକୁ ବା ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯିବା ପଥର ଶେଷ ସୀମା—2. The extreme limits of the sun's northern and southern advance.

ଅୟନାନ୍ତବୃତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା) — କର୍କଟ କ୍ରାନ୍ତି ଓ ମକର
Ayanāntabṛutta କ୍ରାନ୍ତି; ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣାୟନ ଓ ଉତ୍ତରାୟଣର ଶେଷ ସୀମାଜ୍ଞାପକ କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତଦ୍ୱୟ—
(geography) The tropics; The tropics of Cancer and of Capricorn.

ଅଯବ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଯବ)—
Ajaba ୧ । ପୁରୀଷରେ ଥିବା ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର କୃମି (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)-
1. Tiny worms found in fœces.
୨ । (ଏଥିରେ ଯବଧାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗୁ ନ ଥିବାରୁ; ଏଥିରେ ଭଲ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—ପିତୃକର୍ମ—
2. Ritual in connection with the offerings to the manes.

୩ । ଶୁକ୍ର—3. Venus.
୪ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—4. The dark lunar fortnight.

ଅୟରଙ୍ଗସ୍ୱତ୍ତୁ—ଦେ. ବି. (ନାମ) ପାଲି ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଜୈନ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର-
Ayarangaswattwa The title of the religious book of the Jainas written in the Pāli language.

ଅଯଶ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଯଶଃ)—
Ajaśa ୧ । ଅଯଶଃ; ଅକୀର୍ତ୍ତି; ବଦନାମ—
ଅଯଶ 1. Infamy; discredit.
ଅୟଶ ରହୁ ନାଁ। ଅଯଶ ଅଇ ଉସାରେ ଉସାରୁଦ୍ଦରୁ ଲଭାରୁ ଖସ.ରେ—
କବମୂର୍ଦ୍ଧ୍ୟ. କଟୋସ୍ତଚଣ୍ଡ. ଉ ଗୀତ ।
୨ । ନିନ୍ଦା—2. Blame.
ବଡ଼ ଉଚ୍ଚବଂଶଜ, ଅଯଶ ନାହିଁ ତୁଲ, ଅନୁଗତି ଜାଣିଲୁ—
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ବି. ବଣ—୧ । ଅଯଶସ୍କର—1. Infamous.
୨ । ଲୋକନିନ୍ଦିତ—2. Disgraceful.

ଅଯଶଃ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଯଶସ୍)—ଅଯଶ (ଦେଖ)
Ajaśaḥ Ajaśa (See)
ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅଯଶସ୍କର (ଦେଖ)
Ajaśaskara (See)

ଅଯଶସ୍କର—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଯଶସ୍କର; ଅଯଶଃ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.
Ajaśaskara ଅ)—୧ । ଅକୀର୍ତ୍ତିକର; ଯାହା ହେତୁ କର୍ତ୍ତା
(ଅଯଶସ୍କର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକୀର୍ତ୍ତି ଲାଭ କରେ—1. Infamous.
୨ । ଲୋକନିନ୍ଦିତ—2. Disgraceful; disreputable.
୩ । ନିନ୍ଦ୍ୟ; ଗର୍ହିତ—3. Blameworthy.

ଅଯଶସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ଯଶସ୍ୟ.)—ଯାହା ହୋଇଁ ମନୁଷ୍ୟର
Ajaśasya ବଦନାମ ହୁଏ—Causing discredit; resulting in disrepute.

ଅଯଶସ୍ୱୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + ଯଶସ୍ୱିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ajaśaswī ବଦନାମିଆ—Infamous; notorious.
(ଅଯଶସ୍ୱିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅୟସ୍—ସଂ. ବି. (ଅୟ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍; ଭୁଲ—
Ayas ଲାଟିନ୍ ଅଏର = ଲୁହା)—
୧ । ଲୌହ; ଲୁହା—1. Iron.
୨ । ଅଗ୍ନି; ନିଆଁ—2. Fire
୩ । ଅଗୁରୁ—3. Agalochium
୪ । ଲୌହନିର୍ମିତ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି—
4. Weapon or instrument made of iron.
୫ । ଲୌହ ଘଟିତ ଔଷଧ—5. Medicinal preparation containing iron.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ବର୍ଗୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଷ	ସ	ହ	ଯ୍ଭ	ଲ୍ଭ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ଶ	ଂ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ବୈଦେ. ବି. (ଆ. √ଏସ୍)—

ଆୟେସ ୧ । ଭୋଗବିଳାସ—1. Luxury.
ଏସ, ୨ । ଭୋଗ—2. Enjoyment.
ଏଶଇଶରତ ୩ । ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—3 Comforts.
୪ । ମଜ୍ଜ—4. Amenities of life.
୫ । ଆରାମ—5, Rest; refreshment.

ଅସ୍ୟସ୍କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଳାସରେ ମାଡ଼ିବା—
Ayaskaribā 1. To live in luxury.
ଆୟେସକରା ୨ । ମଜ୍ଜରେ ରହିବା—2. To enjoy the
ଏଶକରନା amenities of life.
୩ । ଆରାମ କରିବା—3. To enjoy rest

ଅସୃସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସୃସୀ (ଦେଖ)
Ayasiā Ayasī (See)

ଅସୃସୀ—ବୈଦେ ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ. √ଏସୀ)—
Ayasī ୧ । ବିଳାସପ୍ରିୟ—1. Fond of luxury.
ଆୟେସୀ ୨ । ମଜ୍ଜଆ—2 Living in luxury
ଅୟାସ; ଏଶୀ and comforts.

ଅସ୍ୟସ୍କାନ୍ତ—ପୁ. ବି. (ଅସୃଃ + କାନ୍ତ = କମନୀୟ ରହ)—
Ayaskānta ୧ । ଚୁମ୍ବକ ପଥର; ଲୌହାକର୍ଷକ ମଣି—
1. Lodestone; magnet.
୨ । କାନ୍ତଲୌହ; ଢଲାଲୁଢ଼ା—
2. Cast-steel.

ଅସ୍ୟସ୍କାର—ପୁ. ବି. (ଅସୃଃ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ayaskāra ୧ । ଯେ ଲୁହାକାମ କରେ; କମାର; ଲୌହାର—
1. Blacksmith.
୨ । ଜଳର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ (ଶବ୍ଦକଳ୍ପଦ୍ରୁମ)—
2. The upper part of water.

ଅଯାଚକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଯାଚକ)—
Ajāchaka ୧ । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାର୍ଥୀ ନୁହେଁ—
(ଅଯାଚିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not asking for a favour.
୨ । ଯେ ମାଗେ ନାହିଁ—2. One who does not beg.
୩ । ଯେ ମାଗୁ ନାହିଁ—3. Not begging for a thing.

ଅଯାଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯାଚିତ)—
Ajāchita ୧ । ଅପ୍ରାର୍ଥିତ; ଯାହା ପ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
(ଅଯାଚିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unasked; not prayed for.
୨ । ଯାହା ମଗାଯାଉ ନ ଥାଏ—
2. Unsought; not begged for.
୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କେହ କିଛି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁ ନ ଥାଏ—
3 Unsolicited; one who has not been approached with any prayer.

ସଂ. ବ—୧ । ଅପ୍ରାର୍ଥିତ ଇଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
1. Unsolicited food.
୨ । ମୁନିବିଶେଷ—2. Name of a sage.

ଅଯାଚିତୋପସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଯାଚିତ + ଉପସ୍ଥିତ) —
Ajāchitopasthita ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଖୋଜା ନ ହୋଇ ବା ପ୍ରାର୍ଥିତ ନ ହୋଇ ପରୋକ୍ଷ ଥାଏ—
1. Which comes unasked.
୨ । ଯାହା ମାଗଣା ମିଳେ—2 Got gratis.

ଅଯାଚୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଯାଚ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା.୧ବ)—
Ajāchī ୧ । ଅଯାଚକ; ନ ମାଗିବାବାଲ୍ଲା—
(ଅଯାଚିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. 1. Not begging.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥନା ନ କରି ଯାହାର କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଥାଏ—
2 One who gets his wish fulfilled without the asking.
୩ । (ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଠାରେ ମାଗିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ) ସମୃଦ୍ଧ; ଧନୀ—3. Rich; above want.

ଅଯାଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ; ତୃପ୍ତ (ହୁର୍ନି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Ajāchya 1 Satisfied.
୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ—2. One who has his wishes fulfilled.
୩ । ଯାହାକୁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ମାଗିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ମାଗିବା ପୂର୍ବରୁ ଦେଇ ପକାଏ—
3. (a person) Who bestows unasked.

ଅଯାଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—
Ajājya ୧ । ଯାହାର ଯଜ୍ଞ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ; ଯେ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଯଜ୍ଞ କରିବାକୁ ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ—
1. Not competent or qualified to offer Vedic sacrifice.
୨ । ପତିତ; ଅଜାତିଆ—2 Outcasted; fallen; excommunicated.
୩ । ଚଣ୍ଡାଳ—3. (a person) Of the lowest untouchable caste.

ଅଯାଜ୍ୟଯାଜକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଯାଜ୍ୟ + ଯାଜକ)—
Ajājyayājaka ଯଜ୍ଞ କରିବାକୁ ଅଧିକାର ନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ—A person who officiates as a priest for an outcaste or low caste person.

ଅଯାଜ୍ୟଯାଜନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଯାଜ୍ୟ + ଯାଜନ)—ପତିତ ବା
Ajājyayājāna ନୀଚ ଜାତିସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟରେ ପୌରୋହିତ୍ୟ—Officiating as priest for an outcaste or low caste person.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉକ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଦୀର୍ଘବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦିବେ ସେବେ ଏ ଭିନ୍ନାକ୍ଷୋଭରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ତତ୍ପରତ ୨ ବା ୧ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଦିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଯାତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଯାତ)—ଯାଇ ନ ଥିବା—
Ajāta Not gone.

ଅଯାତଯାମ—ସଂ ବିଣ. (ଅ + ଯାତଯାମ)—୧ । ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥର
Ajātajāma ଏକ ପ୍ରହର ବିତି ନାହିଁ—1. That which has not yet passed one prahara or three hours.

୨ । ଯାହା ବାସୀ ନୁହେଁ; ତଟକା—
2. Fresh; not stale.

୩ । ବିଗତଦୋଷ; ଶୁଦ୍ଧ—3. Purified.

୪ । ଯାହାର ଉଚିତ କାଳ ହୋଇ ଯାଇ ନାହିଁ—
4. That for which the proper time has not yet expired.

ଅଯାତ୍ରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯାତ୍ରିକ)—ଅଯାତ୍ରିକ (ଦେଖ)
Ajātrā Ajātrika (See)

ଦେ. ବି.—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଶୁଭଯାତ୍ରା କରିବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—1. Inauspicious time for setting out on a journey or mission.

୨ । (ଜଗନ୍ନାଥ, ଲିଙ୍ଗରାଜ ଆଦି) ଦେବତାଙ୍କର ଯାତ୍ରା ହେଉ ନ ଥିବା ସମୟ—2. Time or day where there is no festival of a Deity.

ଅଯାତ୍ରିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଯାତ୍ରା + ଇକ)—୧ । ଯାତ୍ରା ସମୟରେ
Ajātrika ଯାହାକୁ ଦେଖିବା ଶୁଭସୂଚକ—1. Inauspicious
(ଅଯାତ୍ରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) to be seen or met at the time of setting out on a journey or mission.

୨ । ଅମଙ୍ଗଳିଆ—2. Inauspicious.

ଯତ୍ର ଅର୍ଥେ ତତ୍ରେ ଅଯାତ୍ରିକକୁ ନ ବର୍ଜ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀପ୍ତ ।

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଯାତ୍ରା ବା ଅନୁକୂଳ କରିବାର ଯାହା ଶୁଭ ବା ପ୍ରଶସ୍ତ କାଳ ନୁହେଁ—
3. (time) Inauspicious for setting out on a journey or mission.

ଅଯାଦବ—ସଂ· ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଯାଦବ)—ଯାଦବବଂଶ ଶୂନ୍ୟ
Ajādaba (ପୃଥିବୀ)—Void of all the members of the Jādaba family.

ଦ୍ୱାପରୋଦଦ ଅନ ମାର
ଏ ଭୂମି ଅଯାଦବ କର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ୧୦୨ ।

ଅଯାନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଯା ଧାତୁ = ଚଳିବା + ଅନ)—
Ajāna ୧ । ସ୍ୱଭାବ; ନିସର୍ଗ—1. Nature.

୨ । ଅବଶ୍ୟଳତା; ସ୍ଥିରତା—2. Certainty.
(ହରି ଶବ୍ଦସାଗର)

ଅଯାନତ୍- ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—୧ । ସହାୟତା; ମଦତ୍—
Ayānat 1. Support; help.

୨ । ମୁରବ୍ବୀପଣ—2. Patronage

ଅଯାଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—୧ । ଘୋଡ଼ା ଓ ସିଂହଙ୍କ ବେକ ଉପରେ
Ayāl ଉଠିଥିବା ଲମ୍ବା ବାଳ; କେଶର—
ଅୟାଲ 1. The mane (of lion or horse).

୨ । ବାଳବଚ୍ଚା; ସନ୍ତାନସନ୍ତତି—
2. Children; issue.

ଅଯାସ୍ୟ—ସଂ. ବି.—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
Ayāsya ୨ । ପ୍ରାଣବାୟୁ—2. The vital breath.
୩ । ଅଙ୍ଗିରଋଷି—3 The sage Aṅgirā.

ସଂ. ବିଣ—ନିଶ୍ଚଳ; ଅଟଳ—Not moving; motionless.

ଅୟି—ସଂ. ଅ. (ସମ୍ବୋଧନସୂଚକ; କୋମଳ ସ୍ତ୍ରୀସମ୍ବୋଧନ; ଭୁଲ
Ayi ସଂ. ହେ)—ହେ; ଆଜ୍ଞେ; ଅହେ; ହେ—Oh; ho !

ଅୟି ଋଷିକୂଲେଶ୍ୟ ଋଷିମାଳସ୍ୟତେ, ହେଇ ସହରର କଲ୍ପନାର ନେତ୍ରେ ।
ଭାରତୀ. ଋଷିକୂଲ୍ୟା ।

[ଦ୍ର—ଏହା ସ୍ତ୍ରେତରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସ୍ମରଣ, ଶ୍ରମ, କ୍ରୋଧ, ବିଷାଦ ଓ ସମ୍ଭ୍ରମ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅୟିସୁଲକ୍ଷଣୀ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—
Ayisulakshaṇī etc ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aisulakshaṇī etc (See)

ସୁଲକ୍ଷଣୀ ବାଟୁ। ବଲେ ରତ୍ନ ଜଳଦଗା,
ଅୟିସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୁଅ ଅଇ ପୁତ୍ରବତୀ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଅଯୁକ୍‌ଛଦ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍ = ଅଜୁକ୍ + ଛଦ)—
Ajukchhada ଅଯୁଗ୍ଛଦ; ଛତିଆନା; ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ—A tree.

ଅଯୁକତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯୌକ୍ତିକ; ଅଯୁକ୍ତ)—
Ajukata ଅଯୁକ୍ତ (ଦେଖ)—Ajukta (See)

ଅଯୁକତ ନୁହେଁ ଏ କଥା ଦୁମ୍ଭଠାରେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଭୀ ।

ଅଯୁକତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ ବିଣ. (ସଂ. ଅଯୁକ୍ତି)—ଅଯୌକ୍ତିକ—
Ajukati Unreasonable.

ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି—ଅଯୌକ୍ତିକ ବା ଅସଙ୍ଗତ କର୍ମ—
Improper act.

କାଣିବର କରୁଛ କର୍ତ୍ତା ଅଯୁକତି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଭୀ ।

ଅଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯୁକ୍ତ)—୧ । ଯୁଆଳରେ ଯୋଗ୍ କୋଇ ନ
Ajukta ଥିବା—1. Unyoked.
ଅଯୁକ୍ତା } ବି ୨ । ଯୋଗ ବା ମିଶାଣ କରାଯାଇ ନ ଥିବା—
ଅଯୁକ୍ତି 2. Not added together.

୩ । ଅସଂଯୁକ୍ତ; ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—
3. Unconnected; not joined.

୪ । ଅଯୋଗ୍ୟ—4. Unfit.

୫ । ଅନୁଚିତ—5. Improper.

୬ । ଅଯୌକ୍ତିକ—6. Unreasonable.

୭ । ଅଲଗା; ପୃଥକ୍—7. Separate.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଘ	ଚ	ଶ,ଖ	ଛ	ଇତ୍ଥ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ଷ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଜ୍ଞ

୮ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—8. Unsuitable.

୯ । ଅନବଧାନସ୍ଥ—9. Inattentive.

୧୦ । ଆପଦଗ୍ରସ୍ତ—(ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର) 10. Involved in danger.

୧୧ । ଅମିଶ୍ରିତ(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—11. Unmixed.

୧୨ । ବେଜୋଡ଼—12. Not in pairs.

୧୩ । ଅଲଗା ବା ପୃଥକ୍ କରିସାଇଥିବା—
13. Detached; separated; disjoined.

ଅଯୁକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅ + ଯୁକ୍ତି)—୧ । ଅସତ୍ ବା ମନଯୁକ୍ତି—
Ajukti 1. Bad reasoning.

୨ । କୁପରାମର୍ଶ—2. Bad advice.

୩ । ଯୁକ୍ତିର ଅଭାବ—
3. Want of reasoning or argument.

୪ । ଅନୌଚିତ୍ୟ—4 Impropriety.

୫ । ଗଡ଼ବଡ଼; ଗୋଳମାଳ—5. Confusion.

୬ । ଅନୁପଯୋଗିତା—6. Unfitness.

୭ । ଅସମ୍ବନ୍ଧ—7. Want of connection.

୮ । ଯୋଗ ନ ଦେବା—8. Not joining.

୯ । ବଂଶୀ ବଜାଇବା ବେଳେ ଏଥିରୁ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର ବାହାରିବା ପାଇଁ ବଂଶୀ ପାଖରେ ଥିବା ଛିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଝପଟାରେ ବନ୍ଦ କରିବା କ୍ରିୟା । (ହିନ୍ଦି.ଶବ୍ଦସାଗର)
9. The act of stopping the orifices at the sides of a flute with the finger-tips.

ଅଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ—ଫ. ବିଣ. (ଅ + ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ)—୧ । ଅଯୌକ୍ତିକ—
Ajuktijukta. 1. Unreasonable.

୨ । ଅନୁଚିତ—2. Improper.

ଅଯୁଗ—ଫ. ବିଣ. (ଅ + ଯୁଜ ଧାତୁ = ଯୋଡ଼ିବା + କର୍ମ. ଅ) —
Ajuga ୧ । ବିଷମ; ବିଯୋଡ଼ (ସଂଖ୍ୟା)—ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା ଦୁଇରେ ଦରଲେ ଶିଣ୍ଡିବ ନାହିଁ—
1. Uneven (number).

୨ । ବେଯୋଡ଼; ଯୋଡ଼ା ବା ଯୁଗ୍ମ ହୋଇ ନ ଥିବା—
2. Not in pairs.

୩ । ଏକାକୀ; ଏକୁଟିଆ—3. Single; solitary.

ଅଯୁଗ୍ମ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯୁଜ ଧାତୁ = ଯୋଡ଼ିବା + କର୍ମ. ମନ୍; ଯାହାକୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇ ନ ପାରେ)—
Ajugma ୧ । ଯାହା ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥାଏ; ବେଯୋଡ଼—
1. Not in pairs.

୨ । ବିଷମ; ବିଯୋଡ଼ (ସଂଖ୍ୟା)—
2. Odd; even (number)

୩ । ପୃଥକ୍—3. Separate.

୪ । ଏକାକୀ; ଏକୁଟିଆ—4. Single; solitary.

ଅଯୁଗ୍ମଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବ. ୧ । [ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଯୁଗ୍ମ+ଛଦ; ସତ୍ତ୍ୱ ଯୋଗୁ ଛ
Ajugmachchhada ସ୍ଥାନରେ ଚ୍ଛ; ଏହାର ପତ୍ରମାନ ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ନ ଥିବାରୁ ତ୍ୟା ପ୍ରତି ପତ୍ରବରେ ଅଯୁଗ୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ୭ ସଂଖ୍ୟକ ପତ୍ର ଥିବାରୁ] ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣ (ବୃକ୍ଷ);
ଛତିଅନା (ଦେଖ)
1. Chhatianā (See)

୨ । ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷାଦର ପତ୍ର ପରସ୍ପର ବିପରୀତଦିଗରେ ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥାଏ—
2. (trees and plants) Which have not the foliages bifurcating evenly; not bifoliate.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଗଛର ଡାଳ ବା ବାହୁଙ୍ଗାର ଡେଙ୍ଗରୁ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ଦିଗରେ ସରସାରେ ୨୫ ଲେଖାଏଁ ପତ୍ର ବାହାର ଥାଏ ତାକୁ ଯୁଗ୍ମଚ୍ଛଦ କହନ୍ତି; ଯଥା—ନଡ଼ିଆ, ଗୁଆ, କୁନ୍ଦଗଛ, ନମ୍ବ, ମାହାଳ ଇତ୍ୟାଦି ଯେଉଁ ଡେଙ୍ଗରୁ ଏକୁଟିଆ ପତ୍ରଟିମାନ ବାହାର ଥାଏ ଓ ପତ୍ରମାନ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇ ନ ଥାଏ ତାକୁ 'ଅଯୁଗ୍ମ' କହନ୍ତି ।
ଯଥା—ଆମ୍ବ, ପଣସ, ମନ୍ଦାର, ପିଜୁଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଅଯୁଗ୍ମନେତ୍ର—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଯୁଗ୍ମ ସଂଖ୍ୟକ ନେତ୍ର ଯାହାଙ୍କର; ମହାଦେବଙ୍କର ତିନି ଆଖି ଥିବାରୁ)-
Ajugmanetra ମହାଦେବ; ଶିବ—God Siba.

ଅଯୁଗ୍ମବାଣ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଯୁଗ୍ମସଂଖ୍ୟକ ଅର୍ଥାତ୍ ପାଞ୍ଚଟି ବାଣ
Ajugmabāṇa ଯାହାର)—ପଞ୍ଚଶର; କାମଦେବ—
The God Cupid.

ଅଯୁଗ୍ମବାହ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଯୁଗ୍ମ=ବିଷମ ବା ସାତଟି + ବାହ=ବାହନ ଯାହାର)—
Ajugmabāha ସପ୍ତାଶ୍ୱବାହନ; ସୂର୍ଯ୍ୟ—The Sun-god.

ଅଯୁଗ୍ମରାଶି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—(ଗଣିତ) ବିଯୋଡ଼ସଂଖ୍ୟା; ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଦୁଇରେ ଦରଲେ ଛଡ଼େ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା '୨'ର ଗୁଣିତକ ନୁହେଁ (ଯଥା—୧,୩,୫,୭,୯ ଇତ୍ୟାଦି)—
(Mathematics) Odd number.

ଅଯୁତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଯୁତ)—ଅଯୁକ୍ତ (ଦେଖ)
Ajuta Ajukta (See)

ବିଣ ଓ ବ.—ଅଯୁତ (ଦେଖ)—Ayuta (See)

ଅଯୁତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଯୁତ; ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—ଦଶ ହଜାର—
Ayuta ସଂଖ୍ୟକ—1. Numbering ten thousand.

ସଂ. ବ.—ଦଶ ହଜାର ସଂଖ୍ୟା—
Ten thousand.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୋଳିସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାଭାଷିଙ୍କର ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଯୁତାଯୁତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଯୁତ + ଅଯୁତ; ବହୁ ଅର୍ଥରେ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିପ୍ରୟୋଗ; ଯଥା— ଶତଶତ, ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ଇତ୍ୟାଦି)—

Ayutāyuta

୧ । ବହୁ ଅଯୁତ—1. Many thousands of.

୨ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣିତ—2. Innumerable.

[ଦ୍ର—ଅଗଣିତ ବା ବହୁ ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବାପାଇଁ ଶତଶତ, ସହସ୍ରସହସ୍ର, ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ, କୋଟିକୋଟି ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅଯୁତ—ତ୍ରା. ବିଣ (ସଂ ଅ + ଓ. ଯୁତ)—

Ajutra

ଯୋତ୍ରହୀନ

ନିସତ

୧ । ଜୀବିକା ନିର୍ବାହର ଉପାୟସ୍ୱରୂପ—

1. Destitute of the means of livelihood.

୨ । ନିଃସ୍ୱ; କଙ୍ଗାଳ—3. Pauper.

୩ । ଯାହାର କୃଷି କରିବା ଉପକରଣ ବା ଯନ୍ତ୍ରାଦି ନାହିଁ—

3. Not possessing the necessary implements of husbandry.

ଅଯ୍ୟେ—ସଂ. ଅ (କ୍ରୋଧ, ବିଷାଦ, ଉପ୍ରଦେଖାଦିକ ସମ୍ବୋଧନ; ଭୁଲନାକର ଓ. ହୈଦେ)—

Aye

ଅୟିଃ; ହେ — Oh.

ଅଯୋଗ—ସଂ. ବି (ଅ + ଯୋଗ)—

Ajoga

୧ । ଯୋଗର ଅଭାବ—1. Want of connection.

୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତତା—

2. Unfitness; inappropriateness.

୩ । ଅନୁପଯୋଗିତା—3. Unsuitability.

୪ । ଅପ୍ରାପ୍ତି—4. Non-attainment.

୫ । ସଙ୍କଟ; ବିପଦ—5. Danger.

୬ । ବିଚ୍ଛେଦ—6. Separation.

୭ । ବିଶ୍ଳେଷଣ—7. Analysis.

୮ । ଦୁର୍ଯୋଗ —

8. Unfavourable combination of circumstances.

୯ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ଗଣନା ଅନୁସାରେ କୌଣସି କର୍ମ ପାଇଁ ଅପ୍ରଶସ୍ତ କାଳ —

9. Inauspicious time according to astrological calculations for doing any work.

୧୦ । କୂଟ; ଯେଉଁ ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ସୁଗମରେ ବୋଧ ନ ହୁଏ—

10. Riddle.

୧୧ । କୁସମୟ; କୁକାଳ—11. Bad times.

୧୨ । କାନ୍ଦାଇ; ସୁନାରିଆ ଯେଉଁ ଲୌହନିର୍ମିତ ଉପରେ ଧାତୁ ରଖି ଧାତୁକୁ ହାତୁଡ଼ିରେ ପିଟେ—

12. A goldsmith's anvil.

୧୩ । ଘୋର ସଂଯୋଗ —

13. Very bad union.

ସଂ. ବିଣ ୧ । ଅପ୍ରଶସ୍ତ (କାଳ)—1. Improper (time).

୨ । ଅନୁକୂଳ ପକ୍ଷରେ ଅଶୁଭକର—2. Inauspicious.

ଅଯୋଗ

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯୋଗ୍ୟ)— ଅଯୋଗ୍ୟ (ଦେଖ)

Ajogya (See)

ଅଯୋଗ

ଅଯୋଗବ—ସଂ. ବି. (ଅଯୋ ଗ = ଘୃଣଯୋଗ + ଜାତାର୍ଥେ.ବ)—

Ayogaba

ବୈଶ୍ୟା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶୂଦ୍ର ପୁରୁଷଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତି—

A bybrid caste.

(ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଜାତିଗତ ବ୍ୟବସାୟ ବଢ଼େଇ ଓ କମାର କାମ; ଭୁଲ—ଓ. ବଢ଼େଇ କମାରଙ୍କ ବଂଶେ ଯାଏ ଓହ୍ଲା ।)

ଅଯୋଗବାହ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯୋଗ + ବହ ଧାତୁ + ଅ) ଯେଉଁ

Ajogabāha

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଯୋଗ ବା ଆଶ୍ରୟ ବିନା ଉଚ୍ଚାରିତ ବା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ (ଯଥା— ଅନୁସ୍ୱାର, ବିସର୍ଗ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ)—

(letters) Which can not be used without being joined to another letter.

ଅଯୋଗା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯୋଗ୍ୟ)—ଅଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)

Ajogā

ଅଯୋଗ୍ୟ

ନାଲାଏକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Unfit (person).

ଅଯୌଗ; ଅଯୌଗୀ

ଅଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଯୋଗିନ୍. ୧ମା.୧ବ.)— ଯେ ଯୋଗାଙ୍ଗ

Ajogī

ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଅସମର୍ଥ—Not able to follow the practises laid down for Joga-Sādhana.

ଅଯୋଗୋଲକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅୟଃ + ଗୋଲକ)—ଲୁହାର

Ayogolaka

ଗୋଲ ପିଣ୍ଡୁଳା; ଲୁହାଗୁଳା—Iron-ball.

ଅଯୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ଅ + ଯୋଗ୍ୟ)—

Ajogya

(ଅଯୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅଯୋଗ୍ୟତା—ବ.)

୧ । ନାଲାଏକ୍—1. Not able or accomplished.

୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2. Unfit; unsuitable.

୩ । ନିଷ୍କର୍ମା; ଅକର୍ମଣ୍ୟ—3. Worthless; useless.

୪ । ବେଜାଯୁ; ଅନୁଚିତ—4. Improper.

୫ । ଅପଟୁ—5. Unskilful.

୬ । ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—6. Unperceived.

୭ । ଅକ୍ଷମ—7. Incompetent.

ଅଯୋଗ୍ୟମୂଳା—ତ୍ରାଦେ. (କର୍ମକ; ଷଷ୍ଠୀ). ବିଣ. ତ୍ରି ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଗାଳରେ

Ajogyamūlā

ବ୍ୟବହୃତ)—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ	ର,ଡ	ଢ	ଣ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର		ଞ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ									
୨	ଏ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ									

୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ ବା ନକମ୍ମା (ଲୁକ)—
1. Worthless; good for nothing.
୨ । କୋଡ଼ିଅ; ଅଳସ୍ୟପରାୟଣ— 2. Lazy; idle.

ଅଯୋଗ୍ୟମ୍ମନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଯୋଗ୍ୟଂ+ମନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଯ)
Ajogyammanya ଯେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ସୁବା ଆପଣାକୁ
(ଅଯୋଗ୍ୟମ୍ମନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରେ—
Diffident; thinking one's self incompetent.

ଅଯୋଗ୍ୟର—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଯୋଗ୍ୟ).
Ajogyara ଅଯୋଗ୍ୟ; ନାଲ୍ୟଏକ୍ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଯୋଗ୍ୟର—ବିପରୀତ) Unfit (person)
[ଯଥା—ମୁଁ ଭାଦ୍ରା ପଛା ଦ୍ରଜାର ଦ୍ରଜାର ଝଙ୍କା ଖରଚ କର୍ ଭାକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇଲ କନ୍ତୁ ସେ ଅଯୋଗ୍ୟର ହେଲା ।]

ଅଯୋଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅୟସ୍=ଲୌହ ଅସ୍ତ୍ର ଅଗ୍ର ଭାଗରେ
Ayogra ଯାହାର)—
ଅଗରେ ଲୁହା ଲଗାଥିବା—Iron tipped.
ସଂ. ବ—ସମାଲଗା ମୂଷଳ ବା ଛିଙ୍କି ଯାହାର—
Irontipped pestle.
୨ । ଯେଉଁ ଯଷ୍ଟି ଅଗରେ ଲୁହାସମା ଥାଏ—
2. A stick having ironring at the top.
୩ । ହାତୁଡ଼ି—3 Hammer.

ଅଯୋଘନ—ସଂ. ବି. (ଅୟସ୍=ଲୌହ+ହନ ଧାତୁ=ଆଘାତ
Ayoghana କରିବା+କରଣ.ଅ;ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଲୁହା ପିଟାଯାଏ)—
ହାତୁଡ଼ି—Hammer.

ଅଯୋଜ—ଦେ. ବିଣ—ଅଯୁଜ (ଦେଖ)
Ajotra Ajutra (See)

ଅଯୋଧନ—ସଂ. ବ —ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ନାମାନ୍ତର—
Ajodhana A name of Durjyodhana

ଅଯୋଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ଯୁଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Ajodhya ୧ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଅନୁଚିତ; ଯୁଦ୍ଧାନର୍ହ-
(ଅଯୋଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unfit to be fought with
(ଯଥା—ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁ ଅସ୍ତ୍ର ପକାଇ ଦେଇଛି, ଯେ ଶରଣ ପଶିଛି, ଯେ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରୁ ପଳାଇ ଯାଉଛି ଇତ୍ୟାଦି ।)
୨ । ଅଜେୟ; ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ—2. Invincible.
ସଂ. ବ—୧ । ମୁଦ୍ଗର; ମୁଗୁର—1 Dumb-bell.
୨ । ଗଦା—2. Club; mace.

ଅଯୋଧ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଯୋଧ୍ୟ+ଆ)ଅଯୋଧ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Ajodhyā Feminine of Ajodhya.
ସଂ. ବ.—୧ । ପୂର୍ବତନୀୟ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜଧାନୀ—
1. The ancient capital of the solar line of kings of India.
୨ । ଉତ୍ତର ଭାରତର ଉନ୍ନାଓ ନଗର ଓ ପ୍ରଦେଶ—
2. The town and province of Oudh in N. India.
[ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳିନୀ ଥିଲା । ଏହା ସରଯୂନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାକୁ ବୈବସ୍ୱତ ମନୁ ବସାଇଥିଲେ । ଏହା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଓ ରାଜଧାନୀ । ସୁରଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ଏହା ହନୁମାନଙ୍କ ସପ୍ତପୁରୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ । ଇଂରାଜମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଜଣେ ନବାବଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା, କନ୍ତୁ ପରେ ଖାସ୍ ସରକାରଙ୍କ ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ହେଲା ।].

ଅଯୋନି—ସଂ. ବ. (ଅ+ଯୋନି)—ସ୍ତ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗ—
Ajoni Limbs other than the female organ
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଯୋନି)—୧ । ଜନ୍ମରହିତ—
1 Birthless.
୨ । ଆଦିରହିତ; ଅନାଦି—
2. Having no beginning.

ଅଯୋନିଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ଯୋନିଜ)—
Ajonija ୧ । ଅଗର୍ଭଜାତ—(ଯଥା—ସ୍ୱେଦଜ; ଅଣ୍ଡଜ)
(ଅଯୋନିଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Not born in the usual way of generation.
୨ । ସ୍ୱୟଂଭୁ—2. Self-born.
୩ । ଯେ ମାତୃଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମ ନାହିଁ)—
3. Not born of the womb of a mother.
୪ । ଅଦେହୀ; ଅଶରୀର (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. Incorporeal.
ସଂ. ବ.—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. God Bishnu.
୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. God, the Creator.
୩ । ଈଶ୍ୱର—3. God.
୪ । ଶିବ; ମହାଦେବ—4. God Siba.

ଅଯୋନିଜନ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+
Ajonijanmā ଯୋନିରୁ ଜନ୍ମ ଯାହାର; ଅ+ଯୋନି+ଜନ୍ମନ୍
୧୩। ୯୭:)—
୧ । ଯେ ମାତୃ ଗର୍ଭରୁ ମାତୃ ଯୋନି ବାଟେ ଜନ୍ମି ନାହିଁ—
1. Not born of the mother's womb in the ordinary way.
୨ । ଅଯୋନିଜ (ଦେଖ)
2. Ajonija (See)

ଅଯୋନିଜା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଯୋନିଜ+ଆ)—
Ajonijā ଅଯୋନିଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Ajonija.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଏମାନେ ମାତୃ ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରି
ନ ଥିବାରୁ)—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୃତ ୧ ଚଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଦ୍ଧିତ ହ୍ରୈସ୍ୱେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମଜିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଯୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ନିଇକେ 'ଗାଇ' ଯୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ନିଇକେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଖ୍' ନ ପାଇକେ 'ଚଙ୍ଖ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ନ ପାଇକେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ବଟ' ନ ପାଇକେ 'ଅଲ୍ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

୧ । ସୀତା—1. The queen of Rama.

୨ । ଦ୍ରୌପଦୀ—2. The wife of the Pāṇḍaba brothers.

୩ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—3. Goddess Lakshmi.

ଅଯୋନିସମ୍ଭବ—ସଂ. ବଣ. ଓ ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନୁହେଁ, ଯୋନିରୁ ସମ୍ଭବ ଯାହାର) —
Ajonisambhaba (ଅଯୋନିସମ୍ଭବା—ସ୍ତ୍ରୀ ଅଯୋନିଜ (ଦେଖ)
Ajonija (See)

ଅଯୋନିସମ୍ଭବା—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଯୋନିସମ୍ଭବ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ajonisambhabā ଅଯୋନିଜା (ଦେଖ)
Ajonijā (See)

ଅୟୋମଳ—ସଂ. ତ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅୟସ୍ + ମଳ)—
Ayomala ୧ । ଲୁହାଗୁନ୍ଦ; ଲୁହା ନଆଁରେ ଅଉଟା ବା ଘୋଡ଼ା ଦେବା ସମୟରେ ଉହାଁରୁ ବାହାରିଯିବା ମଇଳା—
1. Refuse from iron-ore when milled.

୨ । ଲୁହାର କଳଙ୍କି; ମୁରୁଗ୍—2. Rust of iron.

ଅୟୋମୁଖ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅୟସ୍ + ମୁଖରେ ଯାହାର)—
Ayomukha ୧ । ଲୌହାଗ୍ରବଶିଷ୍ଟ—1. Iron-topped.

୨ । ଲୁହାସମାଲଗା —
2. Capped with iron rings.

୩ । କଠିନ ମୁଖବଶିଷ୍ଟ—
3. Hard mouthed; hard muzzled.

୪ । କଠିନଥଣ୍ଡଯୁକ୍ତ —4. With hard beaks

ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ, ଅୟୋମୟ+ମୁଖ)—
୧ । ଦଉଆର ଆଦର ଲୌହନର୍ମିତ ଅଗ୍ରଭାଗ—
1. Iron points of instruments or weapons.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବାଣ—2. Arrow.

୩ । ଲାଙ୍ଗଳାଦି; ଲଙ୍ଗଳମୁଣ୍ଡା—3. Plough-share.

୪ । କଠିନ ଥଣ୍ଡା ଥିବା ପକ୍ଷୀ—
4. A bird with hard beaks.

୫ । ଅସୁରବିଶେଷ—5 Name of a demon.

୬ । ପର୍ବତ—6. Mountain.

ଅର୍ଗାନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଅର୍ଗାନ୍)—
Argān ୧ । ଶିରଜାରେ ବଜାଯିବା ଛୋଟସ୍ୱରବଶିଷ୍ଟ ବଡ଼ ପିଆନୋ ବାଜା—
ଅର୍ଗାନ୍ 1. Organ (musical instrument)

ଅରଡା—ଖାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ.—
Arda ଅମରିଆଁ (ପଶୁ)— Untrained beast)

ଅର୍ର ମେଁ—ଦେ. ଅ (ଛେଳି ବୋବାଳର ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—
Arra meñ ୧ । ଛେଳିକୁ ପାଖକୁ ଡାକିବାର ଧ୍ୱନି—
ଅର୍ର୍ 1. A halloo for calling a goat.

ଅର୍ୱିନ୍—ବୈଦେ. ଇଂ. (ନାମ)—ଲର୍ଡ଼ଅର୍ୱିନ୍; ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ
Arwin (୧୯୨୬—୧୯୩୧)—ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରବଳ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଶେଷରେ ବଲ୍ଲଭରେ ଗୋଲଟେବଲ ବୈଠକ ପରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହାଙ୍କର ସମାଧାନ ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଭାରତବାସୀଙ୍କର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଦାବୀର ପକ୍ଷପାତୀ ଥାଇ ବଲ୍ଲଭ ସରକାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବୀ ପୂରଣ ପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଳ କରୁଥିଲେ—Lord Irwin the Viceroy of India. (1926—1931).

ଅର—ସଂ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ)—
Ara ଚକର ଦାଣ୍ଡି (ଭୁମ୍; ଲାହୁଆ) ଓ ପୁଟ (ପଇ) କୁ ଯୋଗ କରିଥିବା କାଠ; ଚକର ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧ—
The spoke or radius of a wheel.

ଦୃଢ଼ୀକରଣନିମିତ୍ତ ଅଣ୍ଟେ ଅରଗୁଡ଼ାକ ଦାଖ । ଖାରଜା. ଦ୍ରୋଣ୍ଡରଉ. ବସ୍ତ୍ରଃ ।

ସ. ବଣ— ଶୀଘ୍ରଗାମୀ—Swift; fleet of foot.

ସ. କ୍ରି. ବଣ—ଶୀଘ୍ର; ଚଞ୍ଚଳ—Quickly.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଗଳ)—କବାଟର ଅର୍ଗଳ ବା ଛଳଣି—
A bar for shutting the door.

ଅରସିକ ନର ହୃଦସ୍ୱ କପାଟ ପାଟ ମହବାକୁ ଅର ।
ଅରମନ୍ୟ. ଦ୍ରୋଣ୍ଡରଉନାରଣି ।

ଅରକ୍—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. ଓ ବଣର. ବଣ—ଅରକ୍ (ଦେଖ)
Arak Araka (See)

ଅରକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍କ) —ଆକନ୍ଦଗୁଳ୍ମ; ଅର୍କଗୁଳ୍ମ—
Araka The plant Swallowort; Calotropis Gigantea.
ସଂ. ନାମ— ଅର୍କ; ଖାରଜଳ; ଅର୍କପୁଷ୍ପ; [ଦ୍ର—ଏ ଏକ ପ୍ରକାରର ଝୀଙ୍ଗୁଗୁଳ୍ମ; ଏହା ବୃତ୍ତପ୍ରନ୍ଥିକା; ସୁପୁଷ୍ପା; ଉଚ୍ଚରେ ୩।୪ ହାତ ବଢ଼େ ଓ ଶାଖାସାନ ଗଛ-
କ୍ଷୀରକାଣ୍ଡକ; ମୂଳରୁ ଜୁଆଁ ଦେଇ ବାହାରେ; ଅରଖ ଫଳ
ଓ.ଅରକ: ଦୁଇ ଚରୁଡ଼ିଆ; ଫଳ ଫାଟି ଗଲେ ଫଳ ମଧ୍ୟରୁ
ଅରଖ । ଶିମ୍ବଳ ତୁଳାପରି ତୁଳା ବାହାରେ । ଏହାର ଫୁଲ
ଆକନ୍ଦ ପଞ୍ଚ ପାଖୁଡ଼ିଆ; ଏ ଗଛ ଧଳା ଓ ନାଲି ଫୁଲ
ମନ୍ଦାର; ଆକ: ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଶୁକ୍ଳ ଅରକ ଫୁଲର
ଆକନ୍ଦ; ଆକନ ବର୍ଣ୍ଣ ନବୁଣୀ ପରି ଓ ରକ୍ତ ଅରକର ଫୁଲ ବାଇଗଣ
ଡେ. ଜନ୍ଧେଲ୍ ଫୁଲ ପର ଫକା ନାଲି; ଏହାର ଶୁଖିଲା ଡାଲକୁ
ପୋଡ଼ି ବାରୁଦ ପାଇଁ କୋଇଲା କରାଯାଏ । ଶରଦ ହେଲେ ଏହାର
ପାତଲା ପତ୍ରକୁ ସେକ ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିଲେ ଜ୍ୱରକାର ଦୂର ହୁଏ । ଏଥିର
କ୍ଷୀର ଚର୍ମରୋଗର ଔଷଧରେ ଲାଗେ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଅ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଌ	ଯେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ୱ	ଃ

୨ । (ପଦ୍ୟରେ) ଅର୍କ; ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

ତେକରେ ନଜା କଇ କୋଣ୍ଢଏ ଅରକ ଦଣ୍ଡିଦ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋ ।

୩ । (ଫା. ଅରଖ୍) —ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବସ୍ତୁରୁ କଢ଼ାଯିବା ତରଳସାର—3. Chemically extracted essence; extract.

ଦେ. ବଙ୍ଗର. ବଣ. କେବଳ 'ନୂଆ' ଶବ୍ଦପୂର୍ବେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା—ଅରକ୍ ନୂଆ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ (ନୂଆ) —Completely (new).

ଅରକନୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ଫା. ଅରଖ୍ + ଦ.ନବ)—

Arakanuā ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନୂଆ—

ଆନକୋରାନୂତନ 1. Brand new; completely new.

ଅରଖନୟା ୨ । ଯାହା ଆଦୌ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗି ନାହିଁ—

2. Which has not been used at all.

ଅରକଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବଡ଼ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ [ଏହାର

Arakalā ଚେରକୁ ଛେଚି ଜଳାଶୟରେ ପକାଇଲେ ମାଛଯାକ ଦରମରା ହୋଇ ଭାସି ଉଠନ୍ତି । ଏଥିର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋରୁ ଓ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଘାଆରେ ପଡ଼ୁଥିବା ଅଂଶେଇ ମାରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ]—A tree, Millettia Auriculata (Haines).

ଅରକି—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅରଖୀ)—୧ । ଚଣ୍ଡୁଳସାର; ଶସ୍ୟ;

Araki ଭାତ ବା ଅନ୍ୟ ଶସ୍ୟ ସେଦ୍ଧାକୁ ସଢ଼ାଇ ଉହାଁରୁ ବକଯନ୍ତ୍ର

ଧେନୋ ସାହାଯ୍ୟରେ ରୁଆ ଯିବା ମଦ—

ଦାରୁ 1 Country spirit.

୨ । ମଦ – 2. Wine.

୩ । ଆସବ—3 Spirit.

ଦେ ବ.—ଖଦ; ଖୁବ୍ ମୋଟା ସୂତାରେ ବୁଣା ଲୁଗା—Coarse cloth

ଅରକ୍ଷ—ଦେ. ବଣ. (ସ ଅରକ୍ଷିତ)—ଅରକ୍ଷିତ; ନିରାଶ୍ରୟ—

Araksha Helpless, having no shelter.

ଅରକ୍ଷ ତ୍ରାଣ ଦିଏ ପାଦେ, ଦଣ୍ଡ ପ୍ରହାରେ ଘୋରନାଦେ—

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ

ଅରକ୍ଷରକ୍ଷଣ—ଦେ. ବ.—ନିରାଶ୍ରୟକୁ ରକ୍ଷା କରିବା—

Araksharakshana Protecting the shelterless.

ଦେ. ବଣ—ନିରାଶ୍ରୟର ଆଶ୍ରୟଦାତା—

Protector of the shelterless

ଅରକ୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ—୧ । ଆଶ୍ରୟଘ୍ନ; ନିରାଶ୍ରୟ—

Arakshita Helpless; shelterless.

(ଅରକ୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହା ସଯତ୍ନରକ୍ଷାରେ ରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ—

ଅରକ୍ଷିତ 2. Not preserved with care.

ବେଚାରା ୩ । ଅସ୍ୱାମିକ; ଅନାଥ—3. Masterless

୪ । ଅତି ଦୀନ—4. Very poor.

୫ । ଯାହାର କେହି ରକ୍ଷକ ନାହିଁ—

5, Having none to look after,

ଦେ. ବଣ.—ଯେଉଁ ଜଙ୍ଗଲ ରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ନୁହେଁ—

Jungle which is not a protected forest.

ଦେ. ବଣ.—ନିରାଶ୍ରୟ ଲୋକ—Helpless person.

ଅରକ୍ଷିତକୁ ଦରବ ସାହା—ଉଗା ।

ବଧାବଧାନେ ଅରକ୍ଷିତ ପଦ୍ମକୁ ମହିତ ହୋଇଲା ଶବେ—

ଉତ୍କ. ବୈଦେସାଶରଭାଗ ।

ଅରକ୍ଷିତଦାସ—ଦେ. (ନାମ)—ଶସ୍ତ୍ରଭେଦ ନାମକ ଓଡ଼ିଆ ଯୋଗସାଧନ-

Arakshitadāsa ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚୟିତା ଓ ସାଧକ (ଭାରତୀ. ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସ)—Name of the author of some mystic poems.

ଅରଖ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣର ବଣ.—ଅରକ (ଦେଖ)

Arakha Araka (See)

ଅରଖନୁଆ—ଦେ. ବଣ.—ଅରକନୁଆ (ଦେଖ)

Arakhanuā Arakanuā (See)

ଅରକେରଆ ଦେ ଭୋ, ପୂଜ ବୋଝେଇ, ଧରନ୍ତୁ ନାଁ କେତେ ଲଗା ଗଲ୍ଲି—

ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଅରଖଫୁଲିଆଖଡ଼ୁ—ଦେ. ବ. (ବଣିଆଙ୍କ ଶବ୍ଦ)—

Arakhaphuliākhardu ଏକ ପ୍ରକାରର ହାତଖଡ଼ୁ; ଏଥିର ଉପରେ ଅରଖ ଫୁଲ ପର ଗୋଟି ଗୋଟି ଗୋଳ ବସାଯାଇ ଥାଏ—A kind of bracelet.

ଅରଖି—ବୈଦେ. ବ. ଫା. ଅରଖୀ)—ଅରକ (ଦେଖ)

Arakhi Araki (See)

ଅରଖିତ—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ ବ. (ସ. ଅରକ୍ଷିତ)—ଅରକ୍ଷିତ (ଦେଖ)

Arakhita Arakshita (See)

ଅରଖିତିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅରକ୍ଷିତ)—ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ

Arakhitiā ଅରକ୍ଷିତ (ଦେଖ)

(ଅରଖିତିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Arakshita (See)

୨ । ଅତି ଦୀନ ବ୍ୟକ୍ତିର ସୂଚକ (କର୍ମ)—

2. (act) Becoming or befitting a very poor person.

ଅରଖିମଦ—ଗ୍ରାଦେ. (ଜିବ୍ରୁମ) ବ—ମହୁଲରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଦ ବା ସରାପ

Arakhimada Spirit made from mahua flowers.

ଅରଗଡ଼—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. ଅର୍ଗଳ) —ଅର୍ଗଲ (ଦେଖ)

Aragarda Argala (See)

ଅରଗଡ଼ଭୁସ୍ଠେଙ୍ଗ୍ଠୁସ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—

Aragardabhusthengthus ଉଚ୍ଚୁ ଖେଳବାଘିଲ୍ଲାଙ୍କ ''ପୁନଃ ପୁନଃ ଉଚ୍ଚାରିତ ପଦ—A sentence repeatedly uttered by boys playing at dhudhu.

ଅରଗଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଗଲ)—ଅଲଗଡ଼ା; ଘୋଡ଼ା ଗୋରୁ ଆଦିଙ୍କ

Aragardā ରଖିବା ପାଇଁ ତଳଣୀ ଦିଆ ସାଇଥିବା ସ୍ଥାନ—

ଆଡଗଡ଼ା Stall for keeping horses and

ଅଡ଼ଗଡ଼ା cattle.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅରଗଲ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ଅର୍ଗଲ)—ଅର୍ଗଲ (ଦେଖ)
Aragal Argala (See)

ଅରଗଲ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଗଲ)—
Aragala ୧ । ଅର୍ଗଲ; କବାଟଚଳଣୀ—
ଅରଗଳ 1. Bar of a door.
ଅରଗାଳ ୨ । ବାଡ଼ ଆଦି ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇ ଥିବା କାଠ ବା ବାଉଁଶର ଧଡ଼ା—
2. Wooden or bamboo bar
ନରୁହନ୍ତ ଅରଗଳ ବଜଷ୍ଟ ବାଡ଼ ସୁଜେ । କବୀନ୍ଦ୍ରପୂର୍ଯ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅରଗଲା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ ଅର୍ଗଲ)—ଅର୍ଗଲ ଦେଖ)
Aragalā Argala (See)

ଅରଗଲ୍ଲ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅର୍ଗଲ)—ଅର୍ଗଲ (ଦେଖ)
Aragallā Argala (See)

ଅରଗଳି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. ସଂ. ଅର୍ଗଳ)—
Aragali ୧ । ପଶୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ଖିଲ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି କାଷ୍ଠ ଯନ୍ତ୍ର । (ଏହାର ମୂଳ ଭୂଇଁରେ ପୋତା ଥାଏ । ଏଥିର କନାରେ ପଶୁର ବେକକୁ ଚୁରାଇ ବେକ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଝାଳା ଦେଲେ ପଶୁ ସେଥିରୁ ବେକ କାଢ଼ି ପାରେ ନାହିଁ)—
1. Shambles; a cartrivance with a semicircular opening for locking the neck of beasts when they are butchered.
୨ । ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ଗଳି— 2. Narrow lane,
କୃଷ୍ଣ ଉଚ ଉତ୍ତର ଚଉର ଚଉଦନ. ଉତ୍ତୁ ଅରଗଳି ସୁମ୍ବାଲା—ଅନ୍ତମନ୍ତ୍ର ବଚଟ୍‌ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।
୩ । ଚନ୍ଦନଅର୍ଗଳି (ଦେଖ)
3. Chandanaargali (See)
ଜଲାଘାତରୁ ଅରଗଳ, ଏଠାରୁ ମହାନ୍ଧତମସ୍ଥଳ ।
ଯଦୋଦନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିଚ୍ଛା

ଅରଗ୍ୱବଧ—ସଂ ବି.—ସୁନାରିଗଛ (ଦେଖ)
Aragbadha A tree; Sunari (See)

ଅରଘ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ ବି. (ସଂ ଅର୍ଘ)—ଅର୍ଘ (ଦେଖ)
Aragha Argha (See)
ଅରଘ
ଅରଘ

ଅରଘଟ—ସଂ. ବି. (ଅର=ଶୀଘ୍ର+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ=ଗୁଳଉକରିବା+କର୍ମ୍ମ ଅ
Araghatta ଯାହାକୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଗୁଳତ କରା ଯାଏ)—
୧ । କୂଅରୁ ପାଣି ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଘଟ ଓ ରଜ୍ଜୁଯୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର—
1. A contrivance (consisting of a wheel and buckets) for lifting water from a well.
୨ । ବାଞ୍ଛି; ବଡ଼ କୂଅ—2. Big well.

ଅରଘଟଘଟିକା—ସଂ. ବି.—୧ । କୂଅ ଭିତରକୁ ଯିବାପାଇଁ ବୃତ୍ତାକାର
Araghattaghatikā ପାହାଚ—1. Spiral steps in a well
୨ । କୂଅକାନ୍ଥିରେ ଖୋଳା ଦୋଇଥିବା ଗାତ (ଏହି ଗାତରେ ଗୋଡ଼କୁ ରଖି କୂଅରେ ଲୋକେ ପଶନ୍ତି)—Niches for foot-hold in the wall of a well

ଅରଚନ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଚ୍ଚନ)—ଅର୍ଚ୍ଚନ (ଦେଖ)
Arachana Archchana (See)

ଅରଚନା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ ଅର୍ଚ୍ଚନା) —୧ । ଅର୍ଚ୍ଚନା; ପୂଜା —
Arachanā 1. Worship.
ତେବେ ସଭ ତାହାଙ୍କ ଅରଚନା କଲେ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୨ । ଭୋଜନାର୍ଥ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—2 Invitation to dinner

ଅରଚିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. (ସଂ ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ)—ଅର୍ଚ୍ଚନାକରିବା; ପୂଜା-
Arachibā କରିବା—To worship.
ଅରଚା
ଅରଚ୍ଚନା

ଅରଜ—ଦୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅର୍ଜ୍)—୧ । ନିବେଦନ; ପ୍ରାର୍ଥନା—
Araja 1. Prayer.
ଆରଜ୍ଜ ତତେ ଦିନ ପାଁଚାଟର ଅରଜ ସେନ—ସଙ୍ଗୀତ ।
ଅରଜ୍ଜ
୨ । ବନତ—2. Solicitation.

ଅରଜଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ରଜସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Arajah ୧ । ରଜୋରହିତ; ଧୂଳିଶୂନ୍ୟ—1. Dustless; free from dust
୨ । ରଜୋଗୁଣରହିତ; କାମକ୍ରୋଧାଦିବର୍জ୍ଜିତ—
2. Free from passions or worldliness

ଅରଜନ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. (ସଂ. ଅର୍ଜ୍ଜନ)—୧ । ଅର୍ଜ୍ଜନ—
Arajana 1. Earning.
ଅରଜ୍ଜନ ୨ । ଆୟ—2. Income.
ଅରଜ୍ଜନ

ଅରଜନକାରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ· ଅର୍ଜ୍ଜନ+କାରିନ୍)—ଅର୍ଜ୍ଜନକାରୀ;
Arajanakāriā ଧନ ଉପାର୍ଜ୍ଜନକରୁଥିବା—
ରୋଜଗେରେ Earning
ଅରଜମନ୍ୟ

ଅରଜନକାରୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅରଜନକାରିଆ ଦେଖ)
Arajanakāruā Arajanakāriā (See)

ଅରଜସ୍କ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ରଜସ୍ —୧ । ଯାହା ଧୂଳିମୟ ନୁହେ—
Arajaska 1. Not dusty.
(ଅରଜସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ରଜୋଗୁଣରହିତ—
2 Free from worldly passions.

ଅରଜସ୍କା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅରଜସ୍କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Arajaskā ୧ । ଅରଜସ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Arajaska.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ୍	ର୍‌,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଝ	ଟ୍	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ସ	ସ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ଯେଉଁ ବାଳକାର ପ୍ରଥମ ରଜୋଦର୍ଶନ ହୋଇ ନାହିଁ—
2. (a girl) Whose menses have not yet appeared.

୩ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଜନ୍ମରୁ ରଜୋଦର୍ଶନ ଘଟିନାହିଁ; ଅପୁଷ୍ପୀ—
3. (a woman) Who has never had her menses.

ଅରଜା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଜନ)—ଅର୍ଜନ—Earning
Arajā ଜଣ.—ଅର୍ଜିତ—Earned.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ + ରଜସ୍)—ଭାର୍ଗବଋଷିଙ୍କ କନ୍ୟା—
Name of the daughter of sage Bhārgaba.

ଅରଜ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅର୍‌ଜ୍ଞା)—୧ । ଆବେଦନ ପତ୍ର; ଦରଖାସ୍ତ; ପ୍ରାର୍ଥନା ପତ୍ର—1. Petition.
Araji
आर्जी
अरजी ଅମ୍ଲାଜ୍ଞ ବେଢକାବଳେ, ଅରଜ ବନାଇ ବନ୍ଦୁ ଗୁଳେ—
ଜବତ୍‌ସୂର୍ଯ୍ୟ. ଉତ୍ତାକରଉତ୍ତ ।

୨ । ଅଦାଲତରେ ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀ ଜରୁରରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ଦାବୀର ବିବରଣପତ୍ର—
2. Plaint in a civil suit.

୩ । ନିବେଦନ; ପ୍ରାର୍ଥନା—3. Prayer;solicitation.

ଅରଜଆ—ଦେ. ଜଣ—୧ । (ସଂ. ଅର୍ଜକ)—ଅର୍ଜନକାରୀ—
Arajiā 1. Earning.

୨ । (ଆ. ଅର୍‌ଜ୍ଞା)—ପ୍ରାର୍ଥନାକାରୀ—
2. Petitioning.

ଅରଜନବିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅର୍‌ଜ୍ଞା + ନବୀସ୍ = ଲେଖକ)—
Arajinabis ଦରଖାସ୍ତ ଲେଖକ; ଅରଜୀର ନକ୍‌ସିନା—
आर्जीनविस Petition-writer; the scribe of a plaint.
अरजीनवीस

ଅରଜବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅର୍ଜ ଧାତୁ)—
Arajibā ୧ । ଅର୍ଜନ କରିବା—1. To earn.
अरजा ୨ । ଲାଭ କରିବା; ପାଇବା—
अरजना 2. To get.
ଜ ଜରୁ ଅରଜବ, ଜ ଜରୁ ବରଜବ, ସେ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ପ୍ରାଣକ ଗୋ ।
ଜବତ୍‌ସୂର୍ଯ୍ୟ. ସ୍ୱଗୀତ ।

୩ । ସ୍ଥାପନ କରିବା—3. To establish
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୀରତ ଅରଜ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୪ । ନିନ୍ଦା, ଅପକୀର୍ତ୍ତିଆଦିରେ ଭାଗୀ ହେବା—
4. To be the object of blame or discredit.
(ଯଥା—ଏ କାମ କରି ପଛକୁ ଗୁଡ଼ଏ ନିନ୍ଦା ଅରଜବୁ ।)

ଅରଜୁନ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଜୁନ)—
Arajuna ୧ । ଅର୍ଜୁନ; ପଞ୍ଚମ ପାଣ୍ଡବ—
1. The third of the Pāṇḍaba-brothers.
ଜବ୍ୟ କାଶ୍ର ବଳ ତା ଭୁଲରେ ଅରଜନ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦ

୨ । ଅର୍ଜୁନ (ଗଛ) (ଦେଖ)
2. Arjuna (tree) (See)

୩ । ଅର୍ଜୁନନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକନାମ—
3. Name for calling Arjuna.

ଅରଟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅରଘଟ୍ଟ—Beams)—ତରଙ୍ଗା; କଥାରୁ
Arata ସୂତା କାଟିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚକଯୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର—
चरखा Spinning wheel.
चरखा ଅରଟ ଗୁଇଁଗାଇଁ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ୀ ! ତୋ ସୂତା ନଟେଇ କାହିଁ ?—
ଅରଟଗୀତ ।

ଅରଟଗୀତ—ଦେ. ବି.—୧ । ଅରଟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗୀତ—
Araṭagita 1. Songs relating to the
सूतोकातीगान spinning wheel
सूतकातनेकीगान ୨ । ଅରଟଚାଲଇବାଲୋକ ନିଜର କ୍ଲାନ୍ତି ଅପନୋଦନାର୍ଥ ବୋଲିବା ଗାନ—
2 Songs recited by persons while turning the spinning wheel.

ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ଅରଟ ଗୀତ—
"ଅରଟ ଗୁଇଁ ଗାଇଁ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ି ! ତୋ ସୂତା ନଟେଇ କାହିଁ ?
ସୂତା ନଟେଇ ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ନଈ ଦାଟକୁ ଯାଇଁ ।
ନଈ ଦାଟକୁ ଯାଉ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ି ! ତୋ କଉଡ଼ିଗୁଜୁଲ କାହିଁ ?
କଉଡ଼ିଗୁଜୁଲ ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ବଙ୍ଗଲାଯାନ ଖାଇ ।
ବଙ୍ଗଲାଯାନ ଖାଉ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ୀ ତୋ ପାଟ ନାଲ ନାହିଁ ।
ପାଟ ନାଲ ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ପାଦାନ୍ତ ପଖାଳ ଖାଇ ।
ପାଦାନ୍ତ ପଖାଳ ଖାଉ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ି ! ତୋ ପେଟ ଭାଁ ନାହିଁ !
ପେଟ ଭାଁ ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ସକାଳୁ ବାଡ଼କ ଯାଇଁ ।
ସକାଳୁ ବାଡ଼କ ଯାଉ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ି ! ତୋ ଗୋଡ଼ ଉ ଓଦା ନାହିଁ ।
ଗୋଡ଼ ଓଦା ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ନଆଁକୁ ଦେଖେଇ ଥାଇଁ ।
ନଆଁକୁ ଦେଖେଇ ଥାଉ ଗ୍ଲେ ବୁଢ଼ି ! ଗୋଡ଼ ଉ ଭୁଷୁମ ନାହିଁ ।
ଗୋଡ଼ ଭୁଷୁମ ନାହିଁ ରେ ବୁଢ଼ା ! ଦଦରେ ବ୍ୟଥ କାହିଁ" ।
ବଙ୍ଗଲାରେ ମଧ୍ୟ—
'ତରଖା ଆମାର ଭତାର ପୁତ, ତରଖା ଆମାର ହୟ୍ୟା
ତରଖା ଦଉଲତେ ଆମି ଦଇ ଛେଲେର ବୟ୍ୟା' ଆଦ ଅରଟଗୀତ ଅଛୁ ।
ପୂର୍ବେ ଘରେ ଘରେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା କଥାରୁ ସୂତା କାଟୁଥିଲେ ଓ ସୂତାଯାକ ଭନ୍ତୀକୁ ଦେଇ ଭନ୍ତୀକୁ ବାଣ (ମଜୁସ୍ୱ) ଦେଇ ପରବାରର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଲୁଗା ପାଉଥିଲେ ।]

ଅରଟା—ଦେ. ବି.—ଘଣ୍ଟ ବହୁ ନାଚିବା ନର୍ତ୍ତକ (ବା ଘଣ୍ଟପାଟୁଆ)ମାନେ
Araṭā ନାଚିଲାବେଳେ ଧାରଣ କରିବା କାଠଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ —
A wooden contrivance carried by dancers dancing on high wooden stilts.
ବହୁଛନ୍ତି ସେ ସାର୍ଦ୍ଧ ଶଳାକା ଅବ ତୋଳ
ଘଟ ନାଟ ଅରଟା ଉଣପା ଯେ ମଣ୍ଡଳ । ଉତ୍କ. ସ୍ତବଶ୍ୟବଗୀ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ । ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସିବ ୍ ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନାର୍ଥ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଦନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଈ' ଖୋଦିବେ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍' ଖୋଦିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ଖୋଦିବେ;'ଅବଦତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଖୋଦିବେ ।

ଅରଟ୍ଟି—ଦେ. ବ.—୧ । ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—

Araṭi — 1. A kind of drum.

୨ । ଅରଠି (ଦେଖ)

2. Araṭhi (See)

ଅରଟୁ—ସ. ଭ. (ବୈଦିକ)—ଫଣଫଣାଗୁଳ୍ମ (ଦେଖ)

Araṭu — Phaṇaphaṇā (See)

ଅରଠି—ଦେ. ବ.—୧ । ନଈବଢିରେ ଭାସି ଯାଉଥିବା କାଠଖଣ୍ଡମାନଙ୍କୁ ଧର କୂଳକୁ ଟାଣି ଆଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ି-ଲଗା ଅଙ୍କୁଶ—1. Fork attached to the end of a very long string used in catching and hauling stray wood etc. floating on the water during floods.

Araṭhi

[ଦ୍ର—ଭାସିଯାଉଥିବା କାଠକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ସୂତୁଲର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ ହାତରେ ରଖି ଅଙ୍କୁଶ ଲଗିଥିବା ମୁଣ୍ଡକୁ ଫିଙ୍ଗିଲେ ଅରଠିର ହୁକ ଉକ୍ତ କାଠରେ ଲାଖେ; ତା ପରେ ଅରଠି ଫିଙ୍ଗିବା ଲୋକ ସୂତାକୁ ଟାଣି ଆଣିଲାରୁ କାଠ ତା ନଜଦିକକୁ ଗଡ଼ି ଆସେ ।]

୨ । (ସ. ଅରଷ୍ଟ)—ବିପଦ—2. Danger.

୩ । ବିଷମସମସ୍ୟା—3. Dilemma.

୪ । ଦୁସ୍ତର କଷ୍ଟ—4. Inextricable difficulty.

ଅରଡ଼—୧ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ. (ସ. ଅରଣ୍ୟ)—

Araṛda — ଅରଣାମଇଁଷି—1. Bison; wild-buffalo.

ଆଡ଼ର ଅଡର ୨ । ପ୍ରା. ବୈଦେ. (ଇଂ 'ଅର୍ଡର' ଶବ୍ଦର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଅଡ଼ର; ଆଦେଶ—2. Order.

ଅରଡଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବଳିଷ୍ଠ; ବଳୁଆ—

Araḍaṅgā — 1. Strong; mighty.

ଅରଡିଙ୍ଗ ୨ । ବିଶାଳକାୟ—2. Big-bodied.

୩ । ଢେଙ୍ଗା ଓ ମୋଟା—3. Stout and tall.

ଅରଣ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ. (ସ. ଅରଣ୍ୟ) —ଅରଣ୍ୟ (ଦେଖ)

Araṇa — Araṇā (See

ପ୍ରାଦେ. (ଖାଣ୍ଡାମ) ବ—ଅର୍ନ (ଦେଖ ;—Arna (See)

ଅରଣ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅରଣ୍ୟ)—୧ । ଅରଣ୍ୟ; ବନ—

Araṇā — 1. Forest.

ଅର୍ଣ୍ଣା; ବୁନୋ ଅରନ୍ୟ ୨ । ବନ୍ୟମହିଷ—2. Bison.

ସ୍ମରଣ ଅରଣ୍ୟ ବେଣାବନେ ରହିଁ ମତ୍ତ ବରଷ
ଯମଙ୍କ ବାହନ ବୋଲନ୍ତୁ ସେ ଫଳେ; ସେହୁ ସେ ସମ ।
ବ୍ରଜନାଥ. ଭକ୍ତି ।

ଦେ. ବିଣ - ୧ । ବଣୁଆ; ବନ୍ୟ—1. Wild.

ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଭଲୁକ ଅନାଇ;
ଚରଣିର ପାଖ ନ ସିରୁ ଦନାଇ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଚରଣ. ବର୍ଷାବୋଧକ ।

୨ । ଦୁଷ୍ଟ; ଖଳ—2. Wicked; naughty.

୩ । ଉନ୍ମତ୍ତ—3. Maddened; infuriated.

ଏବଲ୍ ଅରେକ ଦେଉଟେ ଅଟଇ ଅରଣ୍ୟ;
ଅଗେ ପଛେ ଗଲଇନ୍ତୁ ହୋଇଣ ଅରଣ୍ୟ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତବ ।

ଅରଣାମଇଁଷି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅରଣ୍ୟ + ମହିଷ)—ବନ୍ୟ ମହିଷ—

Araṇāmaiñshi — Wild buffalo; bison.

ଅରନା ମଁଇଁଷା [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥଲ ଥଲ ହୋଇ ରହନ୍ତି; ଏମାନେ ସାଧାରଣ ମଇଁଷିଠାରୁ ବଡ଼ ଓ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଏ ମଇଁଷି ଦେହରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଳ ଓ ବିଶେଷତଃ ବେକ ଓ ମୁଣ୍ଡି ଗହଳପାଖ ଯାକ ଗୋଲ ଗୋଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ—ଏଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନ ମୋଟା ଓ ଗୋଲ । ଏମାନେ ହିଂସ୍ର ଓ ବାଘଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ନ୍ତି ।]

ଅରଣି—ସ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା; ଯାଇବା + କର୍ମ. ଅଣି)—

Araṇi — ୧ । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥନ କାଷ୍ଠ; ଯେଉଁ କାଠ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଘଷିଲେ ନିଆଁ ବାହାରେ—1. Tinder-sticks; two pieces of wood which produce fire by friction

ପିପ୍ପଳ ବୃକ୍ଷରୁ କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡେ ଦାଣି ଅଣି;
ଚଢାଇଲ ନୃପତ ସେ ଯଜ୍ଞର ଅରଣି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତବ ।

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire.

୪ । ଚକମକପଥର—4. Flint for kindling fire.

୫ । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ (ଦେଖ)

5, Agnimantha See)

୬ । ଦୂର୍ଲଭା (ଦେଖ)

6. Durlabhā (See

[ଦ୍ର— ଅରଣି ଯନ୍ତ୍ର ଦୁଇ ଖଣ୍ଡି କାଠ ଅଟେ । ତଳେ ଖଣ୍ଡିଏ ବଡ଼ କାଠ ରଖାଯାଏ ତାକୁ ଅଧରଣି କହନ୍ତି । ସେ କାଠରେ ଗୋଟିଏ ଫୋଡ଼ା ବା ଘର ଥାଏ; ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ବାଡ଼ ଭଳି ଲମ୍ବକାଠ (ଉତ୍ତରଣି) କୁ ଧରି ଅଧରଣିର ଫୋଡ଼ା ଉପରେ ତାକୁ ଦହ ମୋହଁଲା ପରି ବା ବଉଦ ଉଅଁରକଲ ଭଳି ଜୋର କରି ଘୂରାଇବାକୁ ହୁଏ । କିଛିକ୍ଷଣ ଏପରି ମନ୍ଥିଲେ ନିଆଁ ବାହାରେ ଅଧରଣିର ବଳ ଚଳେ, କୁଣ୍ଡ ବା ଭୁଲା ରଖାଯାଇ ଥାଏ । ଅର୍ଣରୁ ନିଆଁ ବାହାରିଲାରୁ ସେ କୁଣ୍ଡ ବା ଭୁଲା ସେ ନିଆଁକୁ ଧରି ରଖେ । ଯଜ୍ଞରେ ଅରଣି ଜାତ ଅଗ୍ନି ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ଅଗରଥୁ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ; ଶମୀ ଆଦି ଟାଣ କାଠରେ ଅରଣି ତିଆରି ହେଉଥିଲା । ଅରଣି ଘଷିଲା ବେଳେ ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲା ଯାଉଥିଲା ।]

ଅରଣୀ—ସଂ. ବ (ର୍ ଧାତୁ + ଅଣୀ)—ଅରଣି (ଦେଖ

Araṇi — Araṇi (See)

ଅରଣୀଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ବାଡ଼କୁ ଅନ୍ୟ କାଠ ମୁଣ୍ଡାରେ ଘଷିଲେ ନିଆଁ ବାହାରେ; ଉତ୍ତରଣି;—

Araṇidaṇḍa — A stick which produces fire when churned over another slab of wood.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	.ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅନ୍ତସ୍ଥବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଉଅ	ଔ	ଙ୍ଗ

ଅରଣୀସୁତ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅରଣୀ ଗର୍ଭରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ସୁତ)
Araṇīsuta ୧ । ଶୁକଦେବ—1. The sage Śuka.

[ଦ୍ର—ବ୍ୟାସଦେବ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି ଉତ୍ପାଦନାର୍ଥ ଅରଣି ଘଷୁଥିବାବେଳେ ସେ ବାଟେ ଘୃତାଚୀ ନାମ୍ନୀ ଅପ୍ସର ଗଲା । ବ୍ୟାସ ଘୃତାଚୀ ରୂପରେ ମୋହିତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ରେତଃପାତ ହେଲା । ଉକ୍ତ ରେତଃ ଅରଣୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ ଉତ୍ପଳରେ ପଡ଼ିଲା ଓ ସେଥିରୁ ଶୁକଦେବ ଜନ୍ମିଲେ ।]

ଅରଣ୍ଡା—ଦେ. ବ. ସଂ. ଅଲନ୍ଦ) ଗୃହର ପିଣ୍ଡା; ବାରଣ୍ଡା—
Araṇḍā Veranda.
ବାରନ୍ଦା
ବରାଣ୍ଡା

ଅରଣ୍ୟ—ସଂ. ବ.(ର୍ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା +ଅଧିକରଣ.ଅନ; ଯେଉଁଠାରେ ଗତି କରାଯାଏ; କିମ୍ବା ଅରଣି + ଯ; ଯେଉଁଠାରେ ଅରଣି ମିଳେ)—
Araṇya ୧ । ବନ; ଜଙ୍ଗଲ—1. Forest; the woods.
୨ । କଟଫଳ; କାଫଡ଼ (ଦେଖ)—Kāpharda (See)
୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କ ଦଶ ନାମଯୁକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଏକତମ (ଦଶନାମୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
3. One of the 10 classes of Sannyāsis.
୪ । ରାମାୟଣର କାଣ୍ଡବିଶେଷ; ଅରଣ୍ୟକାଣ୍ଡ—
4. Title of one of the seven Cantos of the Rāmāyaṇa

ଅରଣ୍ୟକ—ଦେ. ବ. (ଅରଣ୍ୟ+କ —୧ । ବନ—1. Forest.
Araṇyaka ୨ । ଗୁଲ୍ମବିଶେଷ—2. A plant.
Melia sempervirens (M. W)
ଦେ. ବ.— ଅନରଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Anaraṇya (See)

ଅରଣ୍ୟକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. ୧ । ରାମାୟଣର ସାତକାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—
Araṇyakāṇḍa 1. Title of one of the seven books or cantos of the Rāmāyaṇa.
(ରାମାୟଣ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

ଅରଣ୍ୟକାର୍ପାସିକା—ସଂ. ବ. (ଅରଣ୍ୟ + କାର୍ପାସ + କ+ଆ) ବଣକପା=
Araṇyākarpāsikā Wild cotton plant.

ଅରଣ୍ୟଗାନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅରଣ୍ୟରେ ଗେୟଗାନ)—
Araṇyagāna ସାମବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗାନବିଶେଷ, ଯାହା ଅରଣ୍ୟରେ ଗୀତ ହୁଏ—
Title of a song of the Sāma Veda which is sung in the forest.

ଅରଣ୍ୟଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅରଣ୍ୟ + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
Araṇyachara ୧ । ବନଚର—
ଅରଣ୍ୟଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ 1. Wandering in the forest.
୨ । ଯେ ବଣରେ ରହେ—2 Living in the forest
୩ । ବଣିଆ—3. Wild.

ଅରଣ୍ୟଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅରଣ୍ୟ + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ Araṇyachārī ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଅରଣ୍ୟଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅରଣ୍ୟଚର (ଦେଖ)
Araṇyachara (See)

ଅରଣ୍ୟପର୍ବ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅରଣ୍ୟକ ପର୍ବ; ମହାଭାରତର ପର୍ବ-
Araṇyaparba ବିଶେଷ (ମହାଭାରତ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
Title of a canto or book of the Mahābhārata.

ଅରଣ୍ୟବାସ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍ ; ଅରଣ୍ୟ + ବାସ)—
Araṇyabāsa ୧ । ବନବାସ; ବଣରେ ରହିବା—
1. Residence in the forest.
୨ । ବଣରେ ଥିବା ଆଶ୍ରମ; ବନ୍ୟବାସ—
2. A sylvan retreat; hermitage.

ଅରଣ୍ୟବାସିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅରଣ୍ୟବାସିନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଙ୍ଗୀ)—
Araṇyabāsinī ଅରଣ୍ୟବାସୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Araṇyabāsī
ସଂ. ବ—ଅତ୍ୟମ୍ଳପର୍ଣ୍ଣୀଲତା —A kind of wild creeper with very sour taste.

ଅରଣ୍ୟବାସୀ ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅରଣ୍ୟ + ବାସ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Araṇyabāsī ଯେ ବଣରେ ବାସ କରେ—
(ଅରଣ୍ୟବାସିନୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) Living in the forest.

ଅରଣ୍ୟରୋଦନ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍) (ନିର୍ଜନ ଜଙ୍ଗଲରେ କାନ୍ଦିଲେ କାନ୍ଦିବା ସେ କାନ୍ଦକୁ କେହି ଶୁଣି ନଥାଉଛି ଭଳି)—
Araṇyarodana ୧ । ନିଷ୍ଫଳ କ୍ରନ୍ଦନ—
1. Fruitless lamentation.
୨ । ଯେଉଁ କଥା ବା କଥା ଶୁଣିବାକୁ କେହି ଶ୍ରୋତା ବା ରସଗ୍ରାହକ ନ ଥାନ୍ତି—2. Speech which there is no one to hear or appreciate.

ଅରଣ୍ୟଶାଳି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅରଣ୍ୟଜାତ ଶାଳି)—
Araṇyaśāli ବନଧାନ୍ୟ; ଜାବାଉ; ଅସମ୍ଭବର୍ତ୍ତିତ ଧାନ—
Wild paddy.

ଅରଣ୍ୟଷଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବ—ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ ମାସ ଶୁକ୍ଳଷଷ୍ଠୀ—
Araṇyashashṭhī The 6th day of the bright fortnight of the month of Jyaishṭha.

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସନ୍ତାନରକ୍ଷାର୍ଥ ପଲାଣ୍ଡୁର ବ୍ରତ ଦେଖାପୂଜା କରନ୍ତି । ଏ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ହାଡତେ କେଉଁ କେଉଁ ଥର ବଣରେ ବୁଲନ୍ତି—ଏଥର ବିଧି ଅଛି ।]

ଅରଣ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଅରଣ୍ୟ + ଆ)—
Araṇyā ଔଷଧବିଶେଷ (ହେମ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Name of a herb.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୋଗଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଏକ ଶୋଇଲେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷଁ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅରଣ୍ୟାନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅରଣ୍ୟ+ବୃଦ୍ଧ୍ୟ୍ ଅର୍ଥରେ. ଆନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Araṇyāni ମହାବନ; ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ; ଅଗମାଗୁ ବନସ୍ତ୍ର—Dense or extensive forest.

ଅରଣ୍ୟେଚର—ସଂ ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅଲୁକ୍‌ସମାସ ଅରଣ୍ୟେ=ଅରଣ୍ୟରେ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Araṇyechara (ଅରଣ୍ୟେଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅରଣ୍ୟଚର (ଦେଖ) Araṇyachara (See)

ଅରତ——ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅ+ରତ)—
Arata (ଅରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅନାସକ୍ତ—1. Not addicted or attached to.
୨ । ବିରତ—2. Ceased
୩ । ବିରକ୍ତ—3. Not attached to the world.

ଅରତକ—ଦେ..ବ. (ନାମ)—ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—
Arataka ଅରତକ ରହିଲା ସେ ପ୍ରାଚୀ କୂଳେ ଦେଖ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଅରତତ୍ରପ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (କର୍ତ୍ତୃବ୍ରୀହି; ଅ+ରତ=ରମଣ+ତ୍ରପା=ଲଜ୍ଜା)—କୁକୁର—The dog.

ଅରତି—ସଂ. ବ. (ଅ+ରତି)—
Arati ୧ । ଅସନ୍ତୋଷ—1. Dissatisfaction; discontent.
୨ । ଅପ୍ରୀତି—2. Disaffection,
୩ । ବିରକ୍ତି; ବୈରାଗ୍ୟ—
3. Indifference to worldly affairs.
୪ । ନିର୍ମମତା—4. Indifference.
୫ । ଜଡ଼ତା—5. Inertness.
୬ । ସୁଖାଭାବ—6. Want of happiness.
୭ । ଉଦ୍‌ବେଗ; ଔତ୍ସୁକ୍ୟ; ଇଷ୍ଟବିୟୋଗାଦ ହେତୁ ଚିତ୍ତର ବୈକଲ୍ୟ—
7. Mental agitation or anxiety due to loss of beloved things.
୮ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅଭାବ—8. Want of health.
୯ । ଏକପ୍ରକାର ପିତ୍ତରୋଗ—
9. A kind of bilious disease.
୧୦ । କ୍ରୋଧ—10. Anger.
ସ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବ୍ରୀହି)—
୧ । ରତିଜ୍ଞାନ; ରମଣଜ୍ଞାନ—
1. Without cohabitation.
୨ । ସର୍ବଜ୍ଞ—2. Omniscient.
୩ । ନିରୁତ୍ସାହ—3. Discouraged.

ଅରତ୍ନି—ସ. ବ (ଅ+ର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ୍ନି)—
Aratni ୧ । କର୍ତ୍ତୁଣୀଠାରୁ କନିଷ୍ଠା ଅଙ୍ଗୁଳଅଗ୍ରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତ ମାପ—
1. A cubit measured from the elbow to the tip of the little finger.
[ଟ—ପୂର୍ବେ ଏହି ମାପ ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଞବେଦୀମାନଙ୍କର ମାପ ଦେଉଥିଲେ]
୨ । ୨୧ ଅଙ୍ଗୁଳ ପରିମାଣ—
2. A lineal measure of 21 digits.
୩ । କର୍ତ୍ତୁଣୀ—3. Elbow.
୪ । ବାହୁ; ହାତ—4. Arm; hand.
ଅରତ୍ନିରେ ଅରତ୍ନି ଜାନୁରେ ଜାନୁକୁ
ମସ୍ତକେ ମସ୍ତ ଭରବେଶରେ ଭରକୁ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ ।
୫ । ମୁଠାବନ୍ଧା ହାତ—5. Clenchedhand.

ଅରଥ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ (ସ. ଅର୍ଥ)—
Aratha ୧ । ଅର୍ଥ; ଧନ—1. Riches; wealth.
अरथ ଅରଥର ପୁରୁଷ ଅଟେ ସିନା ବାସ
ଅରଥ ତ ନୋହେ ସେ ପୁରୁଷର ପାସ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।
୨ । ମାନେ; ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—
2. Meaning; purport.
ନଷ୍ଟସ୍ୱ ବରଣ ଭନ ଏହାର ଅରଥ ।
ପ୍ରାଚୀ—ବୃହନ୍ନଳୂପଶଗୀତା ।

ଅରଦଲି—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଅର୍ଡ଼ର୍ଲୀ)—
Aradaḷi ୧ । ଆଦେଶବାହୀ ଚପରାସୀ—
आर्दली अर्दली 1. An orderly peon.
କେ ଜାଣି କହିବ ତୋତେ ପାବେ ଦଉ
ତୋହର ଉପରେ ତୋର ଅରଦଲ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଦରବାର ।

ଦେ. ବ (ସ. ଅର୍ଦ୍ଦନ=ପୀଡ଼ନ)—
୧ । କଠୋର ବ୍ୟବହାର—
1. Rude treatment.
୨ । କଠୋର ବ୍ୟବହାରଜନିତ ବାଧା—
2. Mortification due to rude treatment.
୩ । ଆର୍ଦ୍ଦୋଳ; ଅଳ—
3. Importunity.
୪ । ଅତ୍ୟାଚାର; ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—
4. Oppression.

ଅରଧ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. ଓ ବିଶ (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Aradha ଅର୍ଦ୍ଧ; ଅଧ—Half.

ଅରନ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସମ୍ବଲପୁର). ବ. (ସଂ. ଅନ୍ନ)
Aran ୧ । ଅନ୍ନ; ଭାତ—1. Boiled-rice.
୨ । ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ—2. Food.

ଅରନ୍‌ବସ୍ତର୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର)—
Aranbastar

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଜ୍ଞ	ୠ	ଌ	ଯ୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ,	ଓ	ନ୍ଦ

ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର; ଖୋରାକପୋଷାକ—
Food and raiment.

ଅରନଳ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (କାଲେଶ୍ୱର) ବ. (ସଂ. ନଳ)—
Aranali ନଳଗଛ—A kind of reed.
ଖାଁକଡ଼ା [ଦ୍ର—ଏଡ଼ାର ନଳ ବା ଛଡ଼ାରେ କାଠିକଲମ ହୁଏ ।]
ନରକଟ

ଅରନ୍ଧନ—ସଂ. ବ (ଅ + ରନ୍ଧନ)—
Arandhana ୧ । ରନ୍ଧନର ଅଭାବ; ଖାଦ୍ୟ ନ ରାନ୍ଧିବା—
1. Abstention from cooking.
୨ । ସିଂହ ଓ କନ୍ୟା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ପାଳିତ ବ୍ରତ (ଆଗ୍ନେୟ-ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁସାରେ ଏ ଦିନ ପାକ ନିଷିଦ୍ଧ— ହରି ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. A vow practised on the Saṁkrānti days of Simha and Kanya.
୩ । ଭାଦ୍ରମାସର ଶେଷ ଦିନ, ଯେଉଁ ଦିନ ପାକ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ—
3. The last day of the month of Bhādra in which cooking is prohibited.

ଅରନ୍ଧ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ରନ୍ଧ୍ର)—
Arandhra ୧ । ଛିଦ୍ରରହିତ—1 Having no hole.
୨ । ଚିନ୍ତାରହିତ (କାଳ)—
1. Free from anxiety.

ଅରନ୍ଧ୍ରକାଳ—ସଂ. ବି—୧ । ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଥାଏ—
Arandhrakāla 1. A time when a person is free from anxiety.
ଚତୁପଃ ଲବ୍ଧ ଭୂ ଯେ ଅରନ୍ଧ୍ରକାଳେ
ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଭାଷାଅନୁବାଦ ।

ଅରପଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅର୍ପଣ)—
Arapaṇa ଅର୍ପଣ; ଦେବା—
ଅରପ୍ପଣ Entrusting; giving.
ଅରପନ

ଅରପିତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ (ସଂ. ଅର୍ପିତ)—
Arapita ଅର୍ପିତ; ଦତ୍ତ—
ଅରପିତ Entrusted; given.
ଅରପିତ

ଅରପିବା—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଅର୍ପି ଧାତୁ)—
Arapibā ୧ । ଅର୍ପଣ କରିବା—1. To entrust.
ଅରପବା ୨ । ଦେବା—2. To give; to make over.
ଅରଷନା ଅରପି ସକଳେ ନଜର ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୂମି ସଜାଇଲା ।
ଜଗାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଅରବ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି. ଅ + ରବ)—
Araba ୧ । ରବଶୂନ୍ୟ; ଶବ୍ଦଶୂନ୍ୟ—
1. Soundless; quiet.
୨ । ରୁଷ୍‌ଗୃଷ୍—2 Silent.
୩ । ମୂକ—3. Mute; dumb.

ଆରବ ବୈଦେ. ବି (ଅ=ଅରବ୍)—
ଅରବ ଆରବଦେଶ—Arabia (country)

ଅରବ - ବୈଦେ. ବିଣ (ଅ—ଅରମା)—
Arabi ଆରବଦେଶୀୟ—Arabian.
ଆରବୀ ବୈଦେ. ବ.—୧ । ଆରବଦେଶବାସି ବ୍ୟକ୍ତି—
ଅରବୀ 1. An Arabian.
୨ । ଆରମା ଘୋଡ଼ା; ଆରବଦେଶୀୟ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା—
2. An Arabian horse.
୩ । ଆରବଦେଶପ୍ରଚଳିତ ଭାଷା—
3. The Arabian language.

ଅରବିନ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ଅର=ଶୀଘ୍ର+ବିନ୍ଦଧାତୁ=ଲାଭକରିବା+କର୍ମ.ଅ; ଭ୍ରମର ଜଳୁକି ଯାହା ଶୀଘ୍ର ଲବ୍ଧ ହୁଏ)
Arabinda ୧ । ପଦ୍ମ; କମଳ—1. Lotus.
୨ । ନୀଳପଦ୍ମ—2. Blue lotus.
୩ । ରକ୍ତକଇଁ—3. Red water-lily.
୪ । ସାରସପକ୍ଷୀ—4. Crane (bird).
୫ । ତାମ୍ର—5. Copper.
ଦେ. ବ. ୧ । ଜଳ; ପାଣି—1. Water.
ଝର ପ୍ରାପ୍ୟ ଦଶୁଅଟ ନୋହେ ଅରବିନ୍ଦ
ସୁଧା ପ୍ରାପ୍ୟ ଦଶେ ନୋହେ ସୁଧା ମନ୍ଦରନ୍ଦ ।
ପ୍ରାଗୀ—ବୃନ୍ଦାବନପରିକ୍ରମାଗୀତ ।
୨ । ଦେଶବିଶେଷ—2. Name of a country.
ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ
ଅରବିନ୍ଦଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୟ ବୋଲି ବଖ୍ୟାତ ସ୍ଥାନରେ ।
ପାରଳାମହାତ୍ମ୍ୟର. ତ୍ରୋଣ ।

ଅରବିବର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର + ବିବର)—ଅରପନ୍ଧା; ଚକ୍କର
Arabibara ଅରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଖୋଲା ସାଗା—
The spaces between the spokes of a wheel.

ଅରବୁଦ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)(ସଂ ଅର୍ବୁଦ)—
Arabuda ଅର୍ବୁଦ; ଅଯୁତ; ଦଶକୋଟି—
ଅରବୁଦ A hundred million.
ଅରବୁଦ ଅରବୁଦ ଅରବୁଦ ଅଯୁତ ଅଯୁତ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ଅ ।

ଅରବ୍ବି—ବୈଦେ. ବିଣ. ବି. (ଅ)—ଅରବ (ଦେଖ)
Arabbi Arabi (See)

ଅରବ୍ଭୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. (ସଂ. ଅର୍ବୁଦ)—ଅରବୁଦ (ଦେଖ)
Arabhuta Arabuda (See)

ଅରମା—ବେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅରଣ୍ୟ; ଅରମ୍ୟ)
Aramā ୧ । ଅପରିଷ୍କୃତ—1. Uncleansed.
ମଇଳା ୨ । ଘାସଗୁଳ୍ମାଦିପୂର୍ଣ୍ଣ (ସ୍ଥାନ)—
ମଇଳା 2. Overgrown with weeds or rank vegetation.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାପତ୍ରରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୂଝ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ'ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ

୩ । ଜଙ୍ଗଲିଆ—3. Jungly.

୪ । ମଇଳାପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Full of refuse.

ଦେ. ବ.—୧ । କୁତ୍ସିତ ବା ଅପରିଷ୍କୃତ ସ୍ଥାନ—
1. Ugly or unclean place.

୨ । ବଣୁଆ ସ୍ଥାନ—2. Jungly place.

୩ । ଘାସଜୁ[illegible] ସ୍ଥାନ—
3. A place overgrown with rank vegetation.

ଅରମାନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଊରଷ୍କ-ଅର୍‌ମାନ୍)—
Aramān ୧ । ଇଚ୍ଛା—1. Desire; wish.
ସାଧ; ମନେରଖାଲ ୨ । ସାଧ; ଲାଳସା—2. Hankering.
अरमान ୩ । ଚିରପୋଷିତ ଆଶା—
3. Long cherished hope.
୪ । ଅପକାରର ପ୍ରତିଶୋଧବୃତ୍ତି; ପ୍ରତିହିଂସା—
4. Revenge.

ଅରମାନ୍‌ମେଣ୍ଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିଜର ବହୁକାଳପୋଷିତ ବାସନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—
Aramānmenṭāibā 1. To fulfil one's long-cherished desire.
ସାଧମେଟାନ
अरमान निकालना
୨ । ପ୍ରତିହିଂସା ନେବା; ଅପକାର ପରିଶୋଧ କରିବା—
2. To be avenged.

ଅରମାନ୍‌ମେଣ୍ଟିବା—ଦେ. ବ—୧ । ବହୁକାଳ ପୋଷିତ ବାସନାର ପୂରଣ-
Aramānmenṭibā 1. Fulfilment of one's long-cherished desire.
ସାଧମିଟା
अरमानमिटना ୨ । ପ୍ରତିହିଂସାର ପରିତାର୍ଥତା—
2. Being avenged.

ଅରମାନ୍‌ରହିଯିବା—ଦେ. ବ—ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ନ ହେବା—
Aramānrahijibā Non-fulfilment of one's desire.
ସାଧଥେକେଯାଓୟା
अरमानरहजाना

ଅରମାନା—ବୈଦେ. ବ. (ଊରଷ୍କ – ଅର୍‌ମାନ୍)—ଅରମାନ୍ (ଦେଖ)
Aramānā Aramān (See)

ଅରର—ସଂ. ବ. (ରୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅର) —
Arara ୧ । କବାଟ—1. Door.
୨ । ବଶକୋଷ; ବାଉଁଶନଳ—
2. Bamboo-tube.
୩ । ଆବରଣ—3. Covering.
୪ । ଖୋସ; ଖୋଳ—4. Sheath.
୫ । ଚମଡ଼ା କାଟିବା ଛୁରୀ—
5. A knife for cutting hide.
୬ । ଯଜ୍ଞାଙ୍ଗ—6. A ceremony in a Vedic sacrifice.
୭ । ଯୁଦ୍ଧ—7. Battle.

ଅରରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରର)—ଛୋଟ କବାଟ—
Arari Small door.

ଅରରୁ—ସଂ. ବ. (ରୃ ଧାତୁ=ଗମନ; ବଧ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅରୁ)—
Araru ୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—2. A kind of weapon.
୩ । ଅସୁର ବିଶେଷ—3. Name of a demon.
ସଂ. ବିଣ—ଗମନଶୀଳ—Moving.

ଅରରେ—ସଂ. ଅ (ସଂ. ଅ=ଶୀଘ୍ର+ରେ)—
Arare ବ୍ୟଗ୍ରତାସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ; ଆରେ;ହଇରେ;ହୋଇରେ—
Hallo ! Ho !

ଅରଳୁ—ସଂ. ବ. (ରୃ ଧାତୁ+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଳୁ)—
Araḷu ୧ । ଫଣଫଣା (ଦେଖ)—1. Phaṇaphaṇā (See)
୨ । ଅଳ୍ପବୁ; ଲାଉ—2. White pumpkin.
୩ । ପିଡାଲାଉ—3. Bottle gourd.

ଅରଶ - ଓ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଶଃ)—ଅର୍ଶଃ ରୋଗ—
Araśa Piles.
अर्श ଗୁହ୍ୟ ଭିତର ତ୍ରଣ ଅରଶ ହେତ ରୋଗ । ପୀଡାସ୍ଥର ନୃଜିତ୍ପୁରୁଣ ।
आर्शा

ଅରଷ୍ଟି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରଷ୍ଟ୍ର)—
Arashṭi ୧ । ବିବାଦ; ବିସମ୍ବାଦ—1. Dissension.
ଅନିଷ୍ଟ; ଅରିଷ୍ଟ ୨ । କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—2. Trouble; difficulty.
बखेड़ा ଦେବେ କରନ୍ତୁ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି; ଚର୍ତ୍ତିବେ ଗୋବଦ ଅରଷ୍ଟି ।
ଜଗନ୍ନାଥ: ଦୁଗବତ ।
୩ । ଅନିଷ୍ଟ; ଅମଙ୍ଗଳ— Woe; evil.
ତୁ ଯେ ଦନ୍ତଆସ ଚଲୁ ଅରଷ୍ଟିମାନ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।
୪ । ବିପଦ—4. Danger; calamity.
ନହା ଅଟଇ ପଡ଼ିଲ ଦେଶୁ ଦେଶୁ । ଦାଶରଥି. ତ୍ରିଜବହାର ।

ଦେ. ବିଣ. ଘୁ—୧ । ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Causing or bringing about evil or woe.
୨ । ଅମଙ୍ଗଳିଆ—2. Inauspicious.
ତୁହ ମୋହି ଅରଷ୍ଟ ଯେ ଦାଣ୍ଡୁ କୋଡ଼ ଅଟ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅରସଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ଘୁ (ଅ+ରସଜ୍ଞ)—
Arasajña ୧ । ରସଜ୍ଞାନରହିତ—1. Devoid of taste.
(ଅରସଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରିନାହିଁ—
1. One who has not tasted the sweets of something.

ଅରସିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଅରସିକ)—ଅରସିକ (ଦେଖ)
Arasiā Arasika (See)
अरसिक
अरसिक

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଛ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଢ଼

ଅରସିକ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ରସିକ)—
Arasika ୧ । ଯେ ରସିକ ବା ରସଜ୍ଞ ନୁହେଁ; ଅରସଜ୍ଞ—
(ଅରସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Incapable of appreciating.
(ଅରସିକତା—ବ) ୨ । ବଦରସିକ; ବେରସିକ—
2. Devoid of good taste.

ଅରସୁଆଳ—ବେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ+ରସାଳ)—
Arasuāla ୧ । ଯେ ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ—
ରସହୀନ; ନୀରସ 1. Not juicy; not full of juice.
ବେରସଦାର ୨ । ଅସୁଆଦିଆ—
2. Not sweet or flavoured.
୩ । ନୀରସ—3. Juiceless.
୪ । ଅରସିକ (ଦେଖ)
4. Arasika (See)

ଅରହଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ହଣ)—୧ । ପୂଜା—
Arahaṇa 1. Worship; adoration.
ଅରହନ ୨ । ସମ୍ମାନପ୍ରଦର୍ଶନ—2. Honour; respect.
ଅରହନା ଅଶ୍ୱାବନ୍ତ ଋଷିଙ୍କି ବେଢି ଋତିଗଣ
ଅତରରେ ବହୁତ କଲେ ଅରହଣ । କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅରୁ—ବେ. ବଣ. (ସଂ. ଆରାତ୍)—ନିକଟ; ସମୀପ—
Arā Near; adjacent.
ସ୍ତ୍ରୀବେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—୧ । ଶ୍ରେଣି ଆମ୍ବ; ପଣସ ଆଦି ଗଛ ଚାରି ପାଖେ ବୁଜାଯିବା ବାଡ଼—
1. Fencing put round young mango and other trees.
୨ । ବାଟ; ପନ୍ଥା—2. Road; way.
(ଯଥା—ଅଧ ଅରୁ=ଅଧବାଟ ।)
ବେ. ବ—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ଥାନ—
1. A small bit of land; a patch of land.
(ଯଥା-ମୁଁ ଏ ବରଷ ଦୁଇ ଅରୁ ମୁଷ କରି ସାରୁ ଫସଲ କରିଥିଲି ।)
୨ । ସୀମାନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଳ୍ପସ୍ଥାନ; ଶ୍ରେଣି ଖଣ୍ଡ—
2. A limited patch.
(ଯଥା—ମୋ ହୃଦୟରେ ଭଜ ଅରୁ ସାରୁ ମାଡ଼ ଯାଇଛୁ ।)
୩ । ଓଡ଼; ବେଳ; ଥର—3. Time.
(ଯଥା—ଏ ଜନ୍ମିରୁ ମୁଁ ଭଜ ଅରୁ ହଲ କଲିଣି ।)

ଅରୁଅରୁ—ବେ. କି. ବଣ—୧ । ଶ୍ରେଣି ଶ୍ରେଣି ଖଣ୍ଡରେ—
Arāarā 1. By patches.
ଚେକାଚେକା; ଏକଟୁଏକଟୁ ୨ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି—
ଟୁକୁଡ଼ା ଟୁକୁଡ଼ା; ଟୀପଟାପ 2. Bit by bit; little by little.

ଅରୁଇବା—ସ୍ତ୍ରୀବେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କି—ଶ୍ରେଣି ଗଛର ଚାରିପାଖେ ବାଡ଼ ଘେରୁଇବା—
Arāibā To put fencing round a young tree.

ଅରୁଏ—ବେ. ବ.—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଭୂମିଖଣ୍ଡ—
Arāe 1. A little bit of land.
(ଯଥା—ମୁଁ ଏ ବର୍ଷ ଅରୁଏ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ଫସଲ କରିଥିଲି ।)
ଏକଟୁ ୨ । କ୍ଷୁଦ୍ରାଂଶ ମାତ୍ର; ଏକଖଣ୍ଡ ମାତ୍ର—
ଏକଟୁକଡ଼ା 2. A patch only; a bit only.
ବେ. ବଣ.—କ୍ଷୁଦ୍ର—Very small
(ଯଥା—ଆକାଶରେ ଅରୁଏ ଯାଗାରେ ମେଘ ଉଠାଇଛୁ ।)
ଏକବାର; ବାରେକ ବେ. କି. ବଣ—ଥରେମାତ୍ର; ରେରୁଏ—
ଏକବାର; ଟ୍ରିପ୍ Once only; one trip only.
(ଯଥା—ମୁଁ ଅରୁଏ ବୁଲି ଅଇଲି ।)

ଅରୁଗୀ—ବେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ରୁଗୀ)—ଅକ୍ରୋଧନ;
Arāgī ଯେ ରୁଗି ନୁହେଁ—Not resentful.
ଅରାଗୀ
ଠାଣ୍ଡା

ଅରୁଜକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ରୁଜନ୍+କ)—
Arājaka ୧ । ରାଜାଶୂନ୍ୟ; ଯେଉଁ ଦେଶରେ ରାଜା ନାହିଁ—
(ଅରୁଜକତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Kingless (country), having no king.
୨ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ପ୍ରଜା ମେଳ ହୋଇ ରାଜାଙ୍କୁ ସିଂହାସନଚ୍ୟୁତ କରିଅଛନ୍ତି—2. Anarchical.
୩ । ଅଶାସିତ—3. Unsettled.
୪ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ରାଜ୍ୟ—
4. (a place) Where there is no justice.

ଅରୁଜକତା—ସଂ. ବ. (ଅରୁଜକ+ତ୍ୱ. ତା)—
Arājakatā ୧ । ଦେଶରେ ରାଜା ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
1. Kingless state of a country.
୨ । ଦେଶରେ କେହି ଶାସନ କରୁ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
2. Unsettled or ungoverned state of a country; anarchy.
୩ । ପ୍ରଜାମେଳି; ପ୍ରଜାବିଦ୍ରୋହ—
3. Revolution; mutiny.
୪ । ଦେଶରେ ଅଶାନ୍ତି—
4. Want of peace in a country.

ଅରୁଜକପୁରୀ—ବେ. ବ. (ସଂ. ଅରୁଜକ+ପୁରୀ)—
Arājakapurī ୧ । ଅରାଜକ ଦେଶ—
1. A kingless country.
୨ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସୁବିଚାର ନ ଥାଏ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ରାଜ୍ୟ—
2 A place where people do not get justice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅତର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାଦ୍ୱୟରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଗ୍ରଜତ୍ୱ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଜତା)—ଅଗ୍ରଜକତା (ଦେଖ)
Arājatwa — Arājakatā (See)

ବଇର ଉସ୍ୱ ଅଗ୍ରଜତ୍ୱେ ଉବଖ୍ୟ ସଙ୍କର ଥାଏନ୍ତେ ।
ଖୀଣ ବଗ୍ରେଧ ଦେଖି ମୂହଁ ଉଖିଲ ଧେନରୂପ ଦୋଇ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅଗ୍ରଜା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଜତା)—ଅଗ୍ରଜକତା (ଦେଖ)
Arājā — Arājakatā (See)

ଯେତେ ଔଷଧଗାଜ ଥିଲ; ଅଗ୍ରଜା ସୋଗେ ନାଶ ଗଲ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଅଗ୍ରଜ୍ୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଜ)—ଅଗ୍ରଜକ (ଦେଖ)
Arājya — Arājaka (See)

ସଂ. ବ. (ସଂ. ଅ+ଗ୍ରଜ୍ୟ)—ମନ୍ଦଗ୍ରଜ୍ୟ; କୁଦେଶ—
A bad country.

ଅର୍ତ୍ତି—ସ. ବ. (ଅ+ଗ୍ର ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଯେ ସୁଖ ଦଏ ନାହିଁ)—
Arāti

୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy; antagonist.
୨ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନର ଷଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ—
2. (Astrology) The 6th mansion from the Lagna.
୩ । କାମ କ୍ରୋଧାଦି ଷଡ଼ିପୁ—3. Human passions.
୪ । ଛଅ ସଂଖ୍ୟା—4. The number six.

ଅର୍ତ୍ତିଭଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ତ୍ତି+ଭଙ୍ଗ)—ଶତ୍ରୁର ପରାଜୟ—
Arātibhanga — The defeat of a foe.

ଅର୍ତ୍ତିଫୁଟିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି. (ସ. ଆର୍ତ୍ତ୍=ନିକଟରେ)—
Arāphuṭibā — ନିକଟରେ ଅସି ପହଞ୍ଚିବା—To reach the vicinity of a place; to approach.

ଅର୍ତ୍ତ ଫୁଟିଲେ ବରଗି ନଶିମା । ବେଡେ ପଢ଼ଜ ବ ଅବା ଗଶିମା ।
ଭୁଜନାଥ ସମରଭରଙ୍ଗ ।

ଅର୍ବଳି—ସ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅର+ଆବଳି)—ଅର୍ବଳୀ (ଦେଖ)
Arābaḷi — Arābaḷī (See)

ଅର୍ବଳୀ—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅର+ଆବଳୀ)—ଚକର ଅର ସମୂହ—
Arābaḷī — All the spokes of a wheel (collectively)

ପାଇ କାନ୍ତ-ବ୍ୟୋମ-ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଝଳ;
କରୁଣରେ କରୁ ସେଢ଼େ ଅର୍ଦ୍ଧବଳୀ—ବ୍ରଧାକାଥ. ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରାବଳି)—ଆର୍ଦ୍ରାବଳି; କାଳପୁରୁଷ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ—
The constellation of Orion.

ଅର୍ମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦୂଖଳ)—ଉର୍ଣ୍ଣି; ଉର୍ମୁଣ୍ଡି; ଢିଙ୍କିମୁଣ୍ଡ
Arāmuṇḍi — ଅଡ଼େ ଦୋଇଥିବା ଉଦୂଖଳ ଆକାରର ଗର୍ତ୍ତ; ଯହିଁରେ ଢେଙ୍କିରଗର୍ତ୍ତ — ଭୁକ୍ତାଦେବା ଜନଷ ରଖା ଯାଏ ଓ ଯହିଁରେ ଢିଙ୍କି ଓଖଳୀ — ଯାହାର ପଡ଼େ—The receptacle hole in which the pestle of the Dhenki falls and pounds the contents.

ଅର୍ଳ—ସଂ. ବିଣ (ଅର୍+ଅ+ଲ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arāḷa

୧ । ନତ; ବକ୍ର—1. Bent.
(ଅର୍ଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନମ୍ର—2. Mild.
୩ । କୁଟିଳ—3. Curved.
୪ । ବେଢ଼ା; ବେରଙ୍ଗ—4. Crooked.
୫ । କଣିଆ; ଏକପାଖିଆ—5. Side-long.

ସଂ. ବ.— ୧ । ଝୁଣା—1. Reisin.
୨ । ମତ୍ତହସ୍ତୀ—2. An elephant in rut; an infuriated elephant.
୩ । ବନ୍ୟହସ୍ତୀ—3. Wild elephant.

ଅର୍ଳଭ୍ରୁରୁତତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଳ+ଭ୍ରୂ+ତତି)+ଅପାଙ୍ଗ; ବାଙ୍କା ଗୃଦ୍ଧାଣି—Sidelong glance.
Arāḷabhurutati

ଅର୍ଳ ଭ୍ରୁରୁତତ ଝଗ୍ର ସୁଦତ ରେ—ଜବସ୍ପର୍ଦ୍ଧ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅର୍ଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅର୍ଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Arāḷā — Feminine of Arāḷa.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ନମ୍ରସ୍ୱଭାବା ସ୍ତ୍ରୀ—
A mild natured lady.
୨ । କୁଲଟା—2. An adulteress; a woman of loose character.
୩ । ବେଶ୍ୟା—3. A prostitute.

ଅରି—ସଂ. ବ. (ରୃ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା; ବଧକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବା କର୍ମ. ଇ; ଯେ ବଧ କରେ; ଯାହାକୁ ବଧ କରାଯାଏ)—
Ari

୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ଚକ୍ର—2. Wheel.
୩ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଚକ୍ରାୟୁଧ—3. The discus; the circular weapon of Bishnu.

ବହ୍ନିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଅରି (୩) ଅରି (୧) ମାରଣରେ ।
ରଙ୍କ, ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

୪ । କାମାଦି ଷଡ଼ରିପୁ—4. The human passions (six in number)
୫ । (ଗଣିତ) ଛଅ ସଂଖ୍ୟା—5. (Mathematics) the number six.
୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନଠାରୁ ଷଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ—
6. (Astrology) The sixth mansion from the Lagna.
୭ । ବଟଖଇର—7 Brown catechu.

ଅରିତା—ସ. ବ. (ଅର+ତ୍ୱ. ତା)—
Aritā

୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
୨ । ବିରୋଧ—2. Antagonism.

ଅରିତ୍ର—ସ. ବ. (ରୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଗତି କରିବା+କରଣ ଇତ୍ର; ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ନୌକା ଗତି କରେ)—
Aritra

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଃ	ଯ	ସ	ଁ,ଂ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୧ । ନୌକାଗ୍ଲଳନଦଣ୍ଡ; କାଢ—1. The pole used in propelling boats.

୨ । ଖେପଣୀ; ଅଣ୍ଟୁଲ୍ଲ—2. Oar.

୩ । ନୌକାର ମଙ୍ଗଧର୍—3. Rudder; helm.

୪ । ପାଣିର ଗଭୀରତା କଣ୍ଟିବାର ଡୋର(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—4. A string or tape for fathoming water.

୫ । ରଥର ଆଗ ଚକ—5. The front wheel of a car.

୬ । ଲଙ୍ଗର —6. Anchor.

(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର୍)

ଅରିତ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ଅରିତ୍ର + ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—ଅରିତ୍ର (ଦେଖ)
Aritraka — Aritra (See)

ଅରିଦମନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଶତ୍ରୁର ଦମନକାରୀ—
Aridamana — Vanquishing the foe.

ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କ ନାମ—
A name of Śatrughna.

ଅରିନ୍ଦମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.— (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅରିଂ = ଅରିକୁ + ଦମ ଧାତୁ =ଦମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arindama

୧ । ଶତ୍ରୁଦମନକାରୀ—1. Vanquisher of one's foes.

୨ । ଶତ୍ରୁଜୟୀ—2. Subduing the enemy.

୩ । ବିଜେତା—3. Conqueror.

ଅରିମର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅରି + ମର୍ଦ୍ଦନ)—ଶତ୍ରୁବିନାଶକ—
Arimarddana — Destroying one's foes.

ସଂ. ବି. ପୁଂ.—୧ । କେକୟସ୍ଥିତ ଜନୁଘ୍ନଙ୍କ ଭାଇ, ଯେ ଶାପବଶରୁ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ—
1. Name of a king's brother who was born as Kumbhakarnna

୨ । ଅକ୍ରୂରର ଭାଇ—2. Name of the brother of Akrūra.

ଅରିମାନ (ଇତ୍ୟାଦି) ବୈଦେ. ବି.—ଅରମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Arimāna (etc.) — Aramān etc. (See)

ଅରିମାନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. ଅରମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖ
Arimānā etc. — Aramān etc (See)

ଅରିମେଦ—ସଂ. ବି.—୧ । ବଟଖଇର—1. Brown catechu.
Arimeda

୨ । ପାରୁଡ଼ାପୋକ—2. A kind of insect emitting a very offensive smell.

ଅରିଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ରିଷ୍ଟ = ମଙ୍ଗଳ)—୧ । ଅମଙ୍ଗଳ; ମନ୍ଦ, ଅଶୁଭ-
Arishta — 1. Weal; woe; evil.

୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—2. Misfortune; ill-luck.

୩ । କ୍ଲେଶ; ଦୁଃଖ—3 Trouble; sorrow.

୪ । ବିପତ୍ତି; ଆପଦ—4. Calamity; danger.

୫ । ଅପଶକୁନ—5. Bad omen.

୬ । ମୃତ୍ୟୁର ପୂର୍ବଲକ୍ଷଣ—6. Symptoms of impending death.

୭ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା ମତରେ ଦୁଷ୍ଟଗ୍ରହମାନଙ୍କର ମରଣ-ବିଧାୟକ ଯୋଗ—7. Astrological combination of planets portending death.

୮ । ଅନ୍ତଃପୁର; ସୂତିକାଗାର—
8. The lying-in room.

ଶୁଣିଥିବୁ ନୂତନା ଗରୁଡ଼ନା ପୂତନା ଲଭିଲ ଅରିଷ୍ଟରେ ମୁକ୍ତ ଯେତେ ।
ଜଗତ୍ସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୯ । ଅନ୍ତଃପୁର; ଅବରୋଧ—9. Zenana; the female compartments of a Rājā's premises.

୧୦ । ଘୋଳଦହି; ଚକ୍ର—
10. Churned curd; whey.

୧୧ । ରସୁଣ—11. Garlic.

୧୨ । ନିମଗଛ (ଦେଖ)
12. The Nima tree (See)

୧୩ । ଗଠାଫଳ ଓ ଗଛ—
13. The soapnut tree and fruit.

୧୪ । ମଦ୍ୟ; ମଦ—14. Wine; spirit.

୧୫ । କାକ; କୁଆ—15. The crow.

୧୬ । କଙ୍କ(ପକ୍ଷୀ) (ଦେଖ)
16. Kaṅka (bird) (See)

୧୭ । ବୃଷାସୁର; ଏହାକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ହତ କରିଥିଲେ—17. Name of a demon killed by Śrīkṛushṇa while a boy.

୧୮ । ବଳପୁତ୍ର ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—
18. Name of a son of the demon Bali.

୧୯ । ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ କର୍ଯ୍ୟାସ; ଅରକ—
19. Extract made from herbs.

୨୦ । ଅଦୃଷ୍ଟ; ଭାଗ୍ୟ—
20. Fortune; (good or bad) luck.

୨୧ । ଋଷିବିଶେଷ—21. Name of a Sage.

(ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

୨୨ । ଅନଭିପ୍ରେତ ଉତ୍ପାତ; (ଭୂତଭବି.ବି)-
22. Portentous calamity; divine visitation;

(ଅରିଷ୍ଟା—ଷ୍ଟୀ) ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦୃଢ଼—
1. Firm; steady; fixed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଦି ଏହି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁନାହୁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହଁରୁ ବସଦତ ୨ ବା ୧ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ସୋଇବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଥ' ସେଇବେ; 'ଦଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଦ୍ଧ' ସେଇବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜା' ସେଇବେ;'ଅଲବଲ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବଲ୍' ସେଇବେ ।

୨ । ଅବନାଶୀ—2. Indestructible.

୩ । ମୃତ୍ୟୁହୀନ; ଅମର—3. Undying; deathless.

୪ । ଅକ୍ଷତ—4. Unhurt; undamaged.

୫ । ଅଶୁଭ—5. Ominous; inauspicious; evil (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)

୬ । ଶୁଭ—6. Auspicious (ହିନ୍ଦି ଶବ୍ଦସାଗର)

ଦେ. ବ—୧ । କଳକଜିଆ; ବବାଦ — 1. Quarrel; dispute.

୨ । ମାଡ଼ପିଟ୍; ଫଉଜଦାର—2. Affray; riot.

ଅରିଷ୍ଟକ—ସଂ. ବି. (ଅରିଷ୍ଟ + ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—ରଠାଫଳ ଓ ଗଛ—
Arishṭaka Soapnut (tree and fruit).

ଅରିଷ୍ଟନେମି—ସଂ. ବି. (ନାମ)—୧ । କଶ୍ୟପ ପ୍ରଜାପତି—
Arishṭanemi 1. A name of sage Kaśyapa.

୨ । ରାଜା ସଗରଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର—2. Name of the father-in-law of king Sagara.

୩ । ରାଜା ବୃଷ୍ଣିଙ୍କ ପ୍ରପୌତ୍ର ଓ ଚିତ୍ରକଙ୍କ ପୁତ୍ର—
3. Name of the son of king Chitraka.

୪ । ଷୋଡ଼ଶ ପ୍ରଜାପତି—4. Name of the 16th progenitor of created beings.

୫ । ଜୈନମାନଙ୍କର ୨୪ତୀର୍ଥଙ୍କରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ୱାବିଂଶ ତୀର୍ଥଙ୍କର
5. Name of the 22nd of the 24 sages of the Jainas.

ଅରିଷ୍ଟସୂଦନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅରିଷ୍ଟ + ସୂଦନ; ଅରିଷ୍ଟ ନାମକ ଅସୁରର ବନାଶକ)—
Arishṭasūdana
୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. An epithet of Bishṇu.

୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—2. Śrīkṛushṇa.

ଅରିଷ୍ଟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ)—
Arishṭā ୧ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟା ଓ କଶ୍ୟପଙ୍କ ଚତୁର୍ଥୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଗନ୍ଧର୍ବମାନଙ୍କର ମାତା—1. Name of the mother of the gandharbas.

୨ । କଟୁକୀ (ଦେଖ)—2. Kaṭukī (See)

ଅରିଷ୍ଟି– ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅରିଷ୍ଟ)—
Arishṭi ୧ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁଭ—1. Woe, evil.

ଅଥବା ଅବଶ୍ୟ ମାଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ଅରିଷ୍ଟି ହୋଇବ ତେବେ ଦେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୨ । ଅନିଷ୍ଟ—2. Injury.

୩ । କଳି; କଳହ—3. Quarrel.

୪ । ଫଉଜଦାର; ମାରପିଟ୍—4. Affray; riot.

୫ । ବବାଦ—5. Dispute.

ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅରଷ୍ଟି (ଦେଖ
Arashṭi (See)

ଅରିଷ୍ଟିକା—ସଂ. ବି. (ଅରିଷ୍ଟ + କ + ଆ)—
Arishṭikā ୧ । ରଠା (ଫଳ ଓ ଗଛ)—
1. The soapnut.

୨ । କଟୁକୀ (ଦେଖ) (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Kaṭukī (See)

ଅରିହା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅରି + ହନ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍)—
Arihā ଶତ୍ରୁ ବନାଶକ—Destroyer of one's foes.

ସଂ ବ—ଶତ୍ରୁଘ୍ନ—A name of Śatrughna.

ଅରୀତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ସ୍ୱତ)—
Arīti ୧ । ମନ୍ଦସ୍ୱତ—1. Bad custom.

୨ । ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—2. Bad conduct.

୩ । ଅନୁଚିତ ଆଚରଣ—3. Improper behaviour.

ସଂ ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସ୍ୱାଚ୍ଚବରୁଦ୍ଧ—
1. Against custom.

୨ । ବ୍ୟବହାରବିରୁଦ୍ଧ—
2. Not sanctioned by usage.

୩ । ସଦାଚାରବିରୁଦ୍ଧ—3. Against the recognised practice of polished society.

ଅରୁଆ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅତଯାନ୍ତ; ଭୁଲ—ସଂ. ରୌଦ୍ର = ଖରା; ଯାହା ଆତପ; ଆଲୋ ଖରାରେ ଶୁଖି ଗୁଣ୍ଡଲ କରାଯାଇ ଥାଏ; ଯାହା ଉଷୁଁ ଧାନରୁ ବାହାର ନ ଥାଏ)—
ଅରବା ୧ । ଅତପ (ତଣ୍ଡୁଳ); ଉଅ; ଅସିବ ବା ଅସ୍ୱିନ୍ନ (ଉତ୍ତୁନା—ଓସରୀତ) ଧାନକୁ ଖରାରେ ଶୁଖାଇ କୁଟି ଚହଁରୁ ବାହାର କରାଯିବା (ଗୁଣ୍ଡଲ)—
1. (rice) Which has been prepared without being parboiled.

୨ । (ସଂ. ଅ + ରୋପିତ)—ଯେଉଁ ଜମିରେ ଧାନ ଚଲ ଅଣି ରୁଆ ହୋଇ ନ ଥାଏ—2. (paddy field) Which has not yet been transplanted with seedlings.

ସରଦାର ହଲଆ ସବାଲେ ଅସି ଜଣାଇଲ "ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ୪ ଣ ବଲ ଅରୁଆ ରହିଲ; ଚଲ ନଅଣ୍ଟ"
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅରୁଆଅନ୍ନ—ଦେ. ବ—ଅରୁଆ ଗୁଣ୍ଡଲର ସିଝ—
Aruāanna Boiled rice from aruā (rice)
ଆଲୋଭାତ
ଅରବା ଅନ୍ନ

ହଦ୍ୟ ଅରୁଆ ଅନ୍ନମାନ, କହନ ବଲେକ ରହନ୍ତ ।
ଦ୍ୱିପାସ. ବାର୍ଦ୍ଧଭାରତୁ ।

ଅରୁଆଖିଆ—ଦେ. ବ.—ଅରୁଆ ଗୁଣ୍ଡଲର ସିଝ ଭୋଜନ—
Aruākhiā The eating of boiled aruā rice.

(ଯଥା—ଅରୁଆଖିଆ ମୋ ବଦ୍ଧରେ ଚଳିଲା ନାହିଁ ।)

ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅରୁଆ ଗୁଣ୍ଡଲର ଅନ୍ନ ଖାଏ—
1. Accustomed to eat aruā rice.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଚଂ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୨ । ଓଗ୍ୱଡ଼ିଆ; ଯେଉଁ ନଡ଼ିଆର ଉଜର ଶଷ୍ୟାକ ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ବକୃତ ଓ ନୀରସ ହୋଇଥାଏ—

2. (cocoanut) The pulp of which has been damaged and made sapless.

ଅରୁଆଗୁଜୁଲ—ଦେ. ବ.—ଧାନ ଉଡ଼ୁଆଁ ନ ହୋଇ କେବଳ ଖରରେ ଶୁଖା ହୋଇ କୁଟା ହୋଇ ଉହିଁରୁ ବାହାରିବା ଆତପଚାଉଳ ଗୁଜୁଲ—Rice prepared without being parboiled.

Aruāchāula

ଅରୱାଚାଵଲ

ଅରୁଆଚୁଡ଼ା—ଦେ. ବ —ଧାନ ଉଡ଼ୁଆଁ ନ ହୋଇ କେବଳ ଥଣ୍ଡା ପାଣିରେ ବଡୁର୍ ହୋଇ କୁଟା ହୋଇ ଉହିଁରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଲୋଧାନେରଚୀଡା ହେବା ଚୁଡ଼ା—

Aruāchurdā

ଅରୱାଧାନକାଭୁଜା Flattened flakes prepared from unboiled paddy.

ଅରୁଆପଖିଆ—ଦେ.ବଣ.—ଉଆପଖିଆ; ଧାନକୁ ହିଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଆଁରେ ନ ଉଷାଇଁ କେବଳ ପାଣି ଗରମ ହୋଇ ବାଷ୍ପ ବାହାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୁଲି ଉପରେ ରଖି ତା ପରେ ତାକୁ ଓଦ୍ଧାଇ ଆଣି ଖରରେ ଶୁଖାଇ କୁଟି ଉଆର କରିବା (ଗୁଜୁଲ)—

Aruāpakhiā

(rice) Prepared from paddy which has been nominally boiled by being immersed in hot water but not in boiling water.

ଅରୁଂଷିକା—ସଂ. ବ—କ୍ଷୁଦ୍ର ରୋଗବିଶେଷ; (କଫ ଓ ରକ୍ତର ବିକାରରୁ ବା କୃମିଙ୍କ ପ୍ରକୋପରୁ ଏ ରୋଗରେ ମୁଣ୍ଡସାକ ଗୁଡ଼ାଏ ବଥ ବାହାରିଯାଏ); ବଡ଼ା ରୋଗ (ହରି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

Arumshikā

A kind of skin disease with eruptions on the head.

ଅରୁକ୍—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ରୁଜ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣହେବା +କ୍ୱିପ୍ ;—

Aruk

୧ । ଅରୁଗ୍ଣ; ନୀରୋଗ—1. Not sick.

୨ । ସୁସ୍ଥ—2. Healthy.

ଅରୁଗୁଆଁ—ଦେ. ବ—୧ । ଖଜୁରଜାତୀୟ ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—

Aruguāñ

1. A wild tree; Cycas Circinallis (Haines)

[ଦ୍ର--ଏ ଗଛ ୬ଫୁଟ୍ ଠାରୁ ୧୫ଫୁଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରେ ବଢ଼େ । ଏଥିର କୋଳ ଖଜୁରି କୋଳପରି ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଫଳେ; କନ୍ତୁ ଲମ୍ବାଳିଆ ନ ହୋଇ ଗୋଟାଳିଆ; ଲୋକେ ଏ କୋଳକୁ ଶୁଖାଇ ତା ଉଜର ଶସ୍ୟକୁ ଖୋଳି ନାସ୍ତାଦାନା କରନ୍ତି । ଗରିବ ଲୋକେ ଏ କୋଳକୁ ଛେଚି ଖୋଳପାକୁ ବାହାର କରି ଉଜରର ଶସ୍ୟକୁ ଶୁଖାଇ, କୁଟି, ଚୁନାକର ଦିଠା ଓ ସାଲ୍ କର ଖାଆନ୍ତି । ଏହାର ପତ୍ର ବା ଡାଳ ୫ଠାରୁ ୧୦ ଫୁଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ ।]

ଅରୁଗୁଣା—ଦେ. ବ.—ଅରୁଗୁଆଁ (ଦେଖ)

Aruguṇā

Aruguāñ (See)

ଅରୁଙ୍ଗା—ଦେ. ବ.—ଅରୁଗୁଆଁ (ଦେଖ)

Arugṅā

Aruguāñ (See)

ଅରୁଚକ—ଦେ. ବଣ. ୧ । (ସଂ. ଅରୋଚକ; ଅରୁଚକର)—

Aruchaka

ଅରୋଚକ; ଅଗ୍ରୀତିକର—

ଅରୁଚକ

1. Disagreeable.

ବେସ୍ୱାଦ୍; ସୋଠା

୨ । ସାଦ୍ଦା ଖାଇବାକୁ ଅସୁଅଦଅ ଲାଗେ—

2. Distasteful.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରୁଚ)—ଅରୁଚ (ଦେଖ)

Aruchi (See)

ଅରୁଚା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅରୁଚକର)—

Aruchā

୧ । ସାଦ୍ଦା ରୁଚେ ନାହିଁ; ଅସୁଅଦଅ; ଅରୋଚକ—

1. Distasteful.

୨ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Ungraceful.

୩ । ସୁରୁଚିହୀନ—

3. Wanting in grace or good taste.

୪ । କୁତ୍ସିତ—4. Ugly; nasty.

ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ. ଅରୁଚ)—ଅରୁଚ (ଦେଖ)

1. Aruchi (See)

୨ । ସଂ.—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣିର ନାମ—

2. A name given to Aparttiāṇi boys.

ଅରୁଚ—ସଂ. ବ. (ଅ+ରୁଚ)—୧ । ରୁଚିର ଅଭାବ; ଅନିଚ୍ଛା—

Aruchi

1. Dislike; want of taste.

୨ । ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅନିଚ୍ଛା—

2. Aversion to food; distaste.

୩ । ଅକ୍ଷୁଧା—3. Want of a appetite.

୪ । ଖାଇବାଦବ୍ୟ ମୁହଁକୁ ସୁଆଦଅ ନ ଲାଗିବା—

4. Lack of relish; disrelish.

୫ । ବିରାଗ; ଅଗ୍ରୀତି—5. Dislike.

୬ । ଅପ୍ରବୃତ୍ତି—

6. Antipathy; unwillingness.

ନବେଦନ କରୁଛ କର କଣ୍ଠ ଖରୁଛ ଦେରେ ଦେର ଅରୁଚ ନଭାହାରେ ।
ବଦମୂର୍ଖ, ବଟୋସ୍ୱତନ୍ତ୍ର, ନ ଗୀତା

୭ । ଅସୂକ୍ଷ; ଘୃଣା—

7. Aversion; loathing.

୮ । ରୋଗବିଶେଷ; ଅରୋଚକ (ଦେଖ)

8. Arochaka (See)

ଅରୁଚକର—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ରୁଚକର)—

Aruchikara

୧ । ସାଦ୍ଦା ରୁଚିକର ନୁହେଁ; ସାଦ୍ଦା ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ—1. Not tasteful.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଯୋଡେ ଅତତ ସ୍ୱଶ୍ୱାରେ ସୂଚତ ୧ ଚଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଦ୍ଧିତ କୋଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂ ଏତ ଯୋଜନେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବଦଳତ ୨ ବା ୧ ଚଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂକୁ ଶବ ଯୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଦ' ଯୋଜତେ; 'ବଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଥ' ଯୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଯୋଜିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳା' ଯୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଯୋଜିବେ ।

୬ । ଅପ୍ରୀତିକର—2. Unpleasant.
୩ । ଦୁର୍ଗାଜନକ—3. Loathsome.
୪ । ଅସୁନ୍ଦର—4. Not graceful.

ଅରୁଜ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ରୁଜ)—
Aruja ୧ । ମାରୋଗ; ରୋଗରହିତ—
(ଅରୁଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from sickness.
୨ । ସୁସ୍ଥ—2. Healthy.

ଅରୁଣ—ସଂ. ବ (ଋ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉନ)—
Aruṇa ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସାରଥି, କାଶ୍ୟପଯତ୍ନୀ ବନତାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଓ ଗରୁଡ଼ର ବଡ଼ ଭାଇ; ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଘୋଷିବା ରକ୍ତିମା—
1. The red glow on the east before sunrise; dawn (personified)
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.
୩ । ବାଳସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The rising-sun.
୪ । ଈଷତ୍ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—4. Light-red colour.
୫ । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ରିତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—5. Dark-red colour.
୬ । ଗାଢ଼ ନାଲି ରଙ୍ଗ—6. Deep-red colour.
୭ । ସନ୍ଧ୍ୟାରାଗ; ସକାଳେ ଉଇଁବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟବେଳେ ବୁଡ଼ିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରାଗ ବା ରକ୍ତିମା—
7. The glow of the rising or the setting sun.
୮ । ପୁନ୍ନାଗ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)—
8. Punnāga (tree) (See)
୯ । କୁଙ୍କୁମ (ଦେଖ)—
9. Kuṅkuma (See)
୧୦ । ସିନ୍ଦୂର—10. Vermillion.
୧୧ । ଗୁଡ଼—11. Molasses.
୧୨ । ଦାନବବିଶେଷ—12. Name of a demon.
୧୩ । ଏକପ୍ରକାରର କୁଷ୍ଠରୋଗ—
13. A kind of leprosy.
୧୪ । ବାର ମାସର ୧୨ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାଘ ମାସର ସୂର୍ଯ୍ୟ—
14. Name of the sun rising in the month of Māgha.
୧୫ । ଜଦ୍ଦାଳକ ଋଷିଙ୍କ ପିତା—
15. Name of a sage.
୧୬ । ଦେଶବିଶେଷ—16. Name of a country.
ଦେ. ବ.—୧ । ଅରୁଣଚିର; ପର୍ବତବିଶେଷ—
1. Name of a mountain.
୨ । ବିରାଟରାଜାଙ୍କ ରଥୀବିଶେଷ—
2. Name of a warrior of king Birāṭa.
ଅରୁଣ କରଣ ବହ୍ନିର ବେନ ଉଥା—ସାରଳାମହାଭାରତ. ବିରାଟ ।

(ଅରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବଣ.—୧ । ଈଷତ୍ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ଅରକ୍ତ—
(ଅରୁଣିମା—ବ) 1. Reddish; of light-red colour.
ଅରୁଣଅଧରେ ଅରୁଣଅଧର କଳା ସବୁ ଭଳେ ରହ—
ଉଚ୍ଚ. ଚୋଳଚନ୍ଦ୍ରାଣ୍ଡସୁନ୍ଦର ।
୨ । କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ରିତ ରକ୍ତ (ବର୍ଣ୍ଣ)—2. Dark-red.
୩ । ଗାଢ଼ରକ୍ତ (ବର୍ଣ୍ଣ)—3. Deep-red
ଅରୁଣଉଦୟ—ଦେ. ବ (ସ. ଅରୁଣୋଦୟ)—
Aruṇaudaya ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ପ୍ରାକ୍‌କାଳ; ବଡ଼ଭୋର୍—
1. Break of day; dawn.
୨ । ବଗ୍ଧଦେଶସ୍ଥ ପର୍ବତବିଶେଷ—
2. Name of a mountain.
ଅରୁଣଉଦୟ ବୋଲି ଏକଇ ପର୍ବତ
ଜାତକର ଉପେ ରହିଁ ଲୁଚଛ ନିଗଡ଼ି ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।
ଅରୁଣଚୂଡ଼—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅରୁଣ + ଚୂଡ଼ା; ଯାହାର ଚୂଳ ଅରୁଣ-
Aruṇachūrḍa ବର୍ଣ୍ଣ)—କୁକ୍କୁଟ; କୁକୁଡ଼ା—The cock.
ଅରୁଣତେଜ—ଦେ. ବ.—ଓଡ଼ିଆବଷ୍ଣୁଗର୍ଭପୁରାଣୋକ୍ତ ବଷ୍ଣୁଭଦ୍ରବଂଶୀ
Aruṇateja ଋଷିଗଣ; ଏମାନଙ୍କ ବଂଶରେ ବଶ୍ୱାମିତ୍ର ଜନ୍ମିଥିଲେ—
Name of a sect of sages.
ଅରୁଣପ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Aruṇapriyā ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପତ୍ନୀଦ୍ୱୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସଜ୍ଞା—
1. The two wives of the Sun-God.
୨ । ଅପ୍ସରା—2. Heavenly nymph.
ଅରୁଣମଲ୍ଲାର—ସଂ. ବ.—୧ । ମଲ୍ଲାର ରାଗର ଏକଭେଦ—ଏଥିରେ ସବୁ
Aruṇamallāra ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରଯାକ ଲାଗେ—
1. Name of a musical note.
ଅରୁଣଶିଖା—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅରୁଣ + ଶିଖା)—
Aruṇaśikhā କୁକ୍କୁଟ; କୁକୁଡ଼ା (ହଳା. ଶବ୍ଦସାଗର)—
The cock.
ଅରୁଣା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅରୁଣ+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—ଅରୁଣର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aruṇā Feminine of Aruṇa.
ସଂ. ବ.—୧ । ମଞ୍ଜିଷ୍ଠା—1. Indian madder.
୨ । ଅତିବିଷା; ଅତୁଷି—2. Aconite.
୩ । ତିରୁତା; ତିହୁଡ଼ (ଦେଖ)—3. Tihurḍi (See)
୪ । କାଇଁଚ (ଦେଖ)—4. Kāiñcha (See)
୫ । ଉଷା—5. Dawn.
୬ । ନାଲିଗାଈ—6. A red cow
୭ । ମହାକାଳ ଫଳ (ଦେଖ)—7. Mahākāḷa phala (See)
୮ । କୋରୁଅ—8. A wild grain.
୯ । ମୃଣ୍ଡିଆକା (ଦେଖ)
9. A herbarious plant (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ସ	ଂ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅରୁଣାନୁଜ—ସଂ. ଵି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅରୁଣ + ଅନୁଜ)—
Aruṇānuja ଅରୁଣର ସାନ ଭାଇ ଗରୁଡ଼—
Garurda, the king of birds.

ଅରୁଣାବରଜ—ସଂ. ଵି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅରୁଣ + ଅବରଜ)—
Aruṇābaraja ଗରୁଡ଼; (ଅରୁଣର ସାନ ଭାଇ)—
Garurda the king of birds.

ଅରୁଣାତ୍ମଜ—ସଂ. ଵି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅରୁଣ + ଆତ୍ମଜ)—
Aruṇātmaja ଜଟାୟୁପକ୍ଷୀ—The mythological vulture who fought with Rābaṇa in vain to rescue Sītā.

ଅରୁଣି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ଵେଦଜାପୁର) ଵ—ମାଛ ମାରିବା ପାଇଁ ନାଳର
Aruṇi ମଝିରେ ପକାଯିବା ଅଡ଼ବନ୍ଧ—A dam put across a canal to catch fish.

ଅରୁଣିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅରୁଣ + ଇତ)—ଲାଲ୍‌ରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ—
Aruṇita Painted red; reddened.

ଅରୁଣିମା—ସଂ. ଵି. (ଅରୁଣ + ଭାଵ. ଇମନ୍; ୧ମା. ୧ଵ)—
Aruṇimā ଲାଲ—ରକ୍ତିମା, ଗରମା, ଲଘିମା)—
୧ । ରକ୍ତିମା; ରକ୍ତଵର୍ଣ୍ଣ—1. Redness; red colour.
୨ । ଈଷତ୍ ରକ୍ତଵର୍ଣ୍ଣ—
2. Ruddiness; reddish colour.

ଅରୁଣୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଋଣୀ)—୧ । ଅଋଣୀ; ଅନୃଣ—
Aruṇī 1. Not indebted; free from debt.
୨ । (ସଂ. ଅରୁଣିତ) ଅରୁଣିତ; ରକ୍ତାକ୍ତ—
2. Reddened.
ଵାରୁଣୀ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅରୁଣୀ ପ୍ରାସ୍ୟେ କେଉଁ ମାର୍ଗ । ଭକ୍ତ. ଵୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅରୁଣୋଦ—ଦେ. ଵି. (ସଂ. ଅରୁଣୋଦଧି)—
Aruṇoda ୧ । ଜୈନଶାସ୍ତ୍ରଅନୁସାରେ ପୃଥିଵୀକୁ ଵେଢ଼ିଥିବା ସମୁଦ୍ର—1. Name of an ocean surrounding the earth according to the Jainas.
୨ । ଲୋହିତ ସାଗର—ଆରବ ଓ ମିଶର ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମୁଦ୍ର—2. The Red Sea.

ଅରୁଣୋଦଧି—ସଂ. ଵି. (କର୍ମଧା; ଅରୁଣ + ଉଦଧି)—
Aruṇodadhi ଲୋହିତ ସାଗର—(ଆରବ ଓ ମିଶର ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସାଗର; ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ସୁଏଜ ନାଲ । ଏ ନାଲ ସମୁଦ୍ରକୁ ଭୂମଧ୍ୟସାଗରସଙ୍ଗେ ଯୋଗ କରିବାରୁ ଵମ୍ବାଇରୁ ଓ ଇଉରୋପରୁ ଭାରତଵର୍ଷକୁ ଜାହାଜମାନ ଏବେ ଏହି ବାଟେ ଯା ଆସ କରୁଛନ୍ତି)—
The Red Sea.

ଅରୁଣୋଦୟ—ସଂ. ଵି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅରୁଣ + ଉଦୟ)—
Aruṇodaya ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଦୁଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବା ଘଣ୍ଟା ଦଣ୍ଡ ପୂର୍ଵକର୍ତ୍ତୀ କାଳ; ଉଷା କାଳ; ବଡ଼ତୋଳି—
1. Dawn; early morning.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ଵରୁ ପୂର୍ଵଦଗରେ ବଟ୍‌ବଲୟରେ ବହୁତ ରକ୍ତାଭା—2. The redness diffused in the east just before sunrise.

ଅରୁଣୋଦୟସପ୍ତମୀ—ସଂ. ଵ—ମାଘଶୁକ୍ଳସପ୍ତମୀ—(ଏ ଦିନ ଅରୁଣୋଦୟରେ ସ୍ନାନ କରିବା ପୁଣ୍ୟଜନକ)—The 7th day of the bright fortnight of the month of Māgha.
Aruṇodayasaptamī

ଅରୁଣୋପଲ—ସଂ. ଵି. (କର୍ମଧା; ଅରୁଣ + ଉପଲ)—
Aruṇopala ପଦ୍ମରାଗମଣି—Ruby.

ଅରୁଧ—ଦେ. ଵି. (ନାମ)—ସୁରଥ ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଜଯଦ୍ରଥଙ୍କ ପିତା—
Arudha Name of a minister of king Suratha.
ମୂଳଥର ମନ୍ତ୍ରୀ ନାମ ଅଟଇ ଅରୁଧ
ରୁତ ରଦଷ୍ୟ ସେ ଜାଣେ ଭାର ସଵଂଶ ଧ୍ୟ । ସାରଲା ମହ ଭାରତ. ଶଲ୍ୟ

ଅରୁନ୍ତୁଦ—ସଂ. ଵିଣ (ଅରୁସ୍ = ମର୍ମସ୍ଥାନ + ତୁଦ ଧାତୁ = ପୀଡ଼ା କରିବା + ଅ; ନପାଚନ)—
Aruntuda ୧ । ମର୍ମଭେଦୀ; ଯାହା ଜୀବର ମର୍ମସ୍ଥାନରେ ପୀଡ଼ା ଦିଏ; ଯାହା ଜୀବନକୁ ବା ଆତ୍ମାକୁ ବାଧିଯାଏ—
1. Caustic; cutting to the quick.
୨ । ନିଷ୍ଠୁର (ବାକ୍ୟ)—2. Cruel (words)
୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ାଦାୟକ—3. Extremely painful.
୪ । କଠୋର—4. Harsh.
୫ । କଠୋର ବାକ୍ୟ ପ୍ରଯୋଗଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ାଦାୟକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
5. Giving pain by sharp words.
ସଂ. ଵ.—ଵୈରୀ; ଶତ୍ରୁ—Foe; enemy

ଅରୁନ୍ଧତୀ—ସଂ. ଵ. ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ)—୧ । ବଶିଷ୍ଠଋଷିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ (ଏଅତ୍ୟନ୍ତ ପତିବ୍ରତା ଥିଲେ)—
Arundhatī 1. Name of the wife of sage Basishṭha.
୨ । ଦକ୍ଷଙ୍କର ଏକକନ୍ୟା ଯେ ଧର୍ମଙ୍କୁ ଵିବାହ କରିଥିଲେ (ହରି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Name of a daughter of Daksha who married Dharma.
୩ । (ଉତ୍ତମପରତ୍ୱାଦା) ଜିହ୍ୱା—
3. The tongue (according to the phraseology of the Tantras.)
୪ । ଉତ୍ତରାକାଶରେ ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳର ଲାଞ୍ଜରେ ଥିବା ୬ଷ୍ଠ ତାରା (ବଶିଷ୍ଠ) ପାଖରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ରତାରା—(ନାମ୍ବର ତଳେ ନୋଟ୍ (ଦେଖ)
1. A small star by the side of the 6th star of the constellation Great Bear; Alkor.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଦେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ସଥାକ୍ରମେ ଚାହିଁର ବସୁଛ । ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେଇ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଂଖା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର--ଏ ନକ୍ଷତ୍ର ପଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ପଂଶୀର ନକ୍ଷତ୍ରାଯର ଅଟଳ ଅଚଳ ପ୍ରେମର ପରୀକ୍ଷକ ଥିବାରୁ ବରାହବେଳେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କୁ ଏ ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖାଇବାର ବିଧି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି । ଯାହାର ମୁଖ ୬ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଘଟିବ ତାକୁ ଏ ତାରା ଦେଖାଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସୁଶ୍ରୁତରେ ଲେଖା ଅଛି ।]

ଅରୁଷ୍କ—ସଂ. ବି. (ଅରୁସ୍ = ମର୍ମସ୍ଥାନ + କୈ ଧାତୁ = ପୀଡ଼ାଦେବା + କଣ୍ଟୁ. ଅ; ଯର୍ଗ ମାନେ ଯେ ମର୍ମସ୍ଥାନକୁ ପୀଡ଼ାଦଏ)—ଭଲିଆ (ଫଳ ଓ ଗଛ)—The marking nut (tree and nut)

Arushka

ସଂ. ବିଶ. ୧ । ମର୍ମନ୍ତୁଦ—1. Cutting to the quick.

(ଅରୁଷ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କ୍ଷତକାରକ—2. Causing eruptions

ଅରୁଷ୍କର—ସଂ. ବିଶ (ଅରୁସ୍ = କ୍ଷତ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କଣ୍ଟୁ. ଅ)—ଯାହା ଘାଆ କରେ; କ୍ଷତ ଉତ୍ପାଦକ—Causing sores or eruptions.

Arushkara

(ଅରୁଷ୍କାସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବି.—ଭଲିଆ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—The marking nut (tree and fruit).

ଅରୁସ୍—ସଂ. ବି. (ରୁ ଧାତୁ = ପୀଡ଼ାଦେବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ କଣ୍ଟୁ. ଉସ୍; ଯାହା ପୀଡ଼ା ଦଏ)—୧ । କ୍ଷତ; ଘା—1. Sore; wound.

Arus

୨ । ବ୍ରଣ—2. Pimple.

୩ । ମର୍ମସ୍ଥାନ—3. Vital part of the body.

୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—4. The sun

୫ । ଇକ୍ଷୁଖଦର—5. Catechu.

ଅରୁସା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. ବି.—ଉରୁସା (ଦେଖ) (ଗଡ଼ଜାତ)

Arusā Urusā (See)

ଅରୁହା—ସଂ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ)—ଭୂଇଁ ଅଁଳା (ଦେଖ) (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)

Aruhā Bhūiñ aañlā (See)

ଅରୂପ—ସ. ବି (ଅ + ରୂପ)—୧ । ରୂପଘ୍ନତା—1. Want of shape.

୨ । ଅସୁନ୍ଦରରୂପ—2 Ugly form.

Arūpa

ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ନିରାକାର; ରୂପଘ୍ନ—1. Formless; shapelesss.

(ଅରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅରୂପ ଅବ୍ୟୟର ରୂପ ନାହିଁ, ଅରୂପାନନ୍ଦ ଅରୂପ ଗୋସାଇଁ ।

ପ୍ରାଚୀ—ପରମେଶ୍ୱରଗୀତା ।

ଦେ. ବିଶ.—୧ । କୁତ୍ସିତରୂପଯୁକ୍ତ—1. Of ugly Shape.

ଅରୂପ ହୋଇ ବହୁ ଦିନ ଥାଅ—ପ୍ରାଚୀ. ନଳଚରିତ ।

ଅରୂପକ—ସ. ବି. —୧ । ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ଯୋଗୀର ଅବସ୍ଥା-ବିଶେଷ; ନିର୍ବୀଜ ସମାଧି—1. A state of concentration attained by a Jogi.

Arūpaka

[ଦ୍ର—ଏହା ଗୁରୁପ୍ରକାରର ଯଥା—୧ । ଆକାଶାନୃତନ; ୨ । ବଜ୍ଞାନାନୃତନ; ୩ । ଅବଜ୍ଞାନାନୃତନ; ୪ । ନୈବସଂଜ୍ଞାସଂଜ୍ଞାନୃତନ ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଅରୂପା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ନ + ରୂପ)—ଅସୁନ୍ଦର ବା କୁତ୍ସିତରୂପବିଶିଷ୍ଟ—Of ugly shape or form.

Arūpā

ଅରୂପାନନ୍ଦ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅରୂପ + ଆନନ୍ଦ ; ଯେ ରୂପବିଶିଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି ଓ ସବୁଦା ଆନନ୍ଦମୟ)—ନିରାକାର; ପରମେଶ୍ୱର; ଅଲେଖସ୍ୱାମୀ—The Formless; God.

Arūpānanda

ଅରୂପ ଅବ୍ୟୟର ରୂପ ନାହିଁ, ଅରୂପାନନ୍ଦ ଅରୂପ ଗୋସାଇଁ ।

ପ୍ରାଚୀ—ଚରଚେଗୀତା ।

ଅରୂପାବଚର—ସଂ. ବି.—ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ଚତୁର୍ବୃତ୍ତର ଏକଭେଦ; (ଯହିଁରେ ସାଧକ ଅରୂପ ଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନଲାଭ କରେ)—A kind of omniscience attained by Jogis.

Arūpābachara

[ଦ୍ର—ଏହା ୪୨ ପ୍ରକାରର; ୫ ପ୍ରକାରର ରୂପଲବୃତ୍ତ ଓ ୪ ପ୍ରକାରର ବିପାକ ବୃତ୍ତ ଓ ଗୁରୁପ୍ରକାରର କ୍ରିୟାବୃତ୍ତ ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଅରେ—ସଂ. ଅ.—୧ । କ୍ରୋଧ ଓ ଅବଜ୍ଞାପୂରକ ସମ୍ବୋଧନ--ଆରେ, ରେ ! 1 Hallo ! An exclamation or address indicating anger or disregard.

Are

୨ । ଅପଶାଠାରୁ ନିକୃଷ୍ଟତର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସମ୍ବୋଧନ—ଦ୍ୱାଇ ରେ; ଇରେ ! 2. Ho ! an exclamation used in addressing one's inferior.

୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ—ଅରେ ! 3. An exclamation indicating astonishment; Oh ! Oho !

ଅରେଖ—ସଂ. ବିଶ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ରେଖା)—ରେଖାଘ୍ନ—Having no lines.

Arekha

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅରୂପ—1. Formless.

୨ । ଅବିଶଦ—2. Indistinct.

୩ । ଅଦୃଶ୍ୟ—3. Invisible.

ଅରୂପ ଅରେଖ ଅଟଇ, ଶୂନ୍ୟକୁ କାଳ ନ ଘୋଟଇ ।

ରୂପଚ. ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ ।

ଅରେରେ—ସଂ. ଅ—ଅରେ (ଦେଖ)

Arere

Are (See)

ଅରୋକ୍—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅବାଧ; ଯାହାକୁ କେହି ଅଟକାଏ ନାହିଁ—1. Unobstructed.

ବେରୋକ ୨ । ଯେ ଅଟକାଏ ନାହିଁ—2. Not obstructing.

ଅରାକ; ବେରୋକ

Arok

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଉ	ଊ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଂ
୨	ୠ	ଋ	ଌ	ୡ	ଓ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ଁ

ଅରୋକ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ରୁଚ ଧାତୁ = ଦୀପ୍ତି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aroka ୧ । ନିଷ୍ପ୍ରଭ; ଦୀପ୍ତିହୀନ—1. Lustreless.

୨ । ଛିଦ୍ରଶୂନ୍ୟ—2. Having no hole.

ଅରୋଗ—ସଂ. ବି. (ଅ + ରୋଗ)—

Aroga ୧ । ରୋଗଶୂନ୍ୟତା—1. Freedom from sickness; absence of disease.

(ଅରୋଗା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଅରୋଗତା—ବି) ୨ । ଆରୋଗ୍ୟ—2. Healthiness.

୩ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—3. Health.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—୧ । ନାରୋଗ; ରୋଗହୀନ—

1. Free from disease

୨ । ସୁସ୍ଥ—2. Healthy.

ଅରୋଗିତା—ସଂ. ବି. (ଅରୋଗିନ୍ + ତ୍ୱ. ଟା)—

Arogitā ୧ । ରୋଗହୀନତା—2. Freedom from disease.

୨ । ସୁସ୍ଥତା—2. Healthiness.

ଅରୋଗୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ରୋଗୀ)—

Arogī ୧ । ନାରୋଗ; ରୋଗଶୂନ୍ୟ—

(ଅରୋଗିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from disease.

(ଅରୋଗିତା—ବି) ୨ । ସୁସ୍ଥ; ଉତ୍ସାହ—2 Healthy.

ଅରୋଚକ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ରୋଚକ)—

Arochaka ୧ । ଅରୁଚିକର; ଅପ୍ରୀତିକର—

1. Not pleasing, unpleasant.

୨ । ଯାହା ଖାଇବାକୁ ରୁଚିକର ନୁହେଁ—

2. Distasteful; not agreeable to taste.

୩ । ଅସୁସ୍ୱାଦୁ—3 Unsavoury.

୪ । ଯାହା ଖାଇବାକୁ ଅସୁଲ ମାଡ଼େ—

4 Disgusting; that which is not relished.

ସଂ. ବି—୧ । ରୋଗବିଶେଷ; ଏଥିରେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅରୁଚି ଜନ୍ମେ—1. A disease which causes a person to have no relish for food.

[ଦ୍ର—ଦୁର୍ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ବା ଘୃଣାଜନକ ଚଜ ଖାଇଲେ ବା ଘୃଣାଜନକ ରୂପ ବା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ, ଶୋକର ଆବେଗ ହେଲେ, ଭୟ ହେଲେ ଅନୁରାଗ-ଯାତ ସଙ୍ଗେ ମିଳନ ନ ହେଲେ, ଭିଦୋଷର ପ୍ରକୋପ ହେଲେ ଏ ରୋଗ ଜନ୍ମେ; ଖାଇବା ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଦେଖିଲେ ଖାଇବାକୁ ଅପ୍ରବୃତ୍ତି ଜନ୍ମେ ଓ ଭଲାନ୍ତ ଜଗର କର ଖାଇବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୁଣକୁ ନେଇଥିଲେ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଜଣାଯାଏ, ତଥାପି ଜଗର କର ତାହା ଖାଇଲେ ବାନ୍ତି ହୁଏ ।]

୨ । ଗର୍ଭିଣୀର ଗର୍ଭର ପ୍ରଥମ ୩।୪ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅରୁଚି—1.Distaste for food experienced by a pregnant woman during the first few months of pregnancy.

ଅରୋଷଣ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅ+ରୋଷ)—

Aroshaṇa ଅକ୍ରୋଧନ; ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ—Not irritable; of calm temper.

କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ତୁହ୍ମେ ତ ଅରୋଷଣ ।

ରୋଷ ତରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବୋଇବ ଦୁଷଣ । କୃଷ୍ଣଯଦୁ, ନଡାଇରଭ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅର୍କ (ଧାତୁ)—ସଂ—ତାପ ଦେବା—

Arka (root) To give heat.

ଅର୍କ—ସ. ବି. (ଅର୍କ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Arka ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra, the king of the gods.

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3 Bishṇu.

୪ । ପଣ୍ଡିତ—4. Learned person.

୫ । ବଡ଼ଭାଇ; ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇ—5. Elder brother.

୬ । ଅରକ (୧) ଗୁଳ୍ମ (ଦେଖ)

6. A plant Araka 1. (See)

୭ । ରବିବାର—7. Sunday.

୮ । କିରଣ—8 Ray

୯ । ଆଲୋକ—9. Light.

୧୦ । ତମ୍ବା—10. Copper,

୧୧ । ସ୍ଫଟିକ—11. Crystal.

୧୨ । ନିର୍ଯ୍ୟାସ; ଚୂପୁଡ଼ା ରସ—12. Pressed juice.

୧୩ । ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ ନକ୍ଷତ୍ର—

13. The 12th asterism

୧୪ । ଦ୍ୱାଦଶ ସଂଖ୍ୟା—14 The number twelve.

ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଅର୍ଖୀ)—ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ କଢ଼ା ଯିବା ତରଳସାର; ଅର୍କ—Extract; chemically extracted essence.

ସଂ. ବଣ—ପୂଜନୀୟ—Adorable.

ଅର୍କକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ସିଂହ ରାଶି—

Arkakshetra 1. (astronomy) The sign of Leo

୨ । ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର କୋଣାର୍କ—2. Title of Koṇārak. in the district of Purī.

ଅର୍କଚନ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍କ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଚନ୍ଦନ)—

Arkachandana ରକ୍ତଚନ୍ଦନ (ଦେଖ)

Raktachandana (See).

ଅର୍କଜ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅର୍କ+ଜନ ଧାତୁ + ଅ)—ଅର୍କତନୟ (ଦେଖ)

Arkaja Arkatanaya (See)

ଅର୍କଜା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଅର୍କଜ + ଆ)—ଅର୍କତନୟା (ଦେଖ)

Arkajā Arkatanayā (See).

ଅର୍କତନୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍କ+ତନୟ; ସୂର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର)—

Arkatanaya ୧ । କର୍ଣ୍ଣରାଜା—

1. An epithet of king Karṇṇa

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ନୂତନ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨, ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘଶ୍ରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ, ସେତେବେ ଏ ଚିହ୍ନାଙ୍କୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଦିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଦନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଖୋଦିବେ; 'ଭଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଭଦ୍ଧ' ଖୋଦିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଖୋଦିବେ;'ଅଲ୍ଦତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ତତ' ଖୋଦିବେ

୨ । ଶନି—2. The planet Saturn.

୩ । ସୁଗ୍ରୀବ—3. An epithet of the monkey-king Sugriba.

୪ । ଯମ—4. An epithet of the God of Death.

୫ । ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ଦ୍ୱୟ—

5. The twin heavenly physicians.

ଅର୍କତନୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍କ+ତନୟା; ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କନ୍ୟା)—୧ । ଯମୁନା—

Arkatanayā

1. The river Jamunā.

୨ । ତାପ୍ତୀ; ତପତୀନଦୀ—2. The river Tāptī.

ଅର୍କନୟନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅର୍କ ଅଟନ୍ତି ନୟନ ଯାହାଙ୍କର)—

Arkanayana ବରଂଟପୁରୁଷ—The Almighty Being.

ଅର୍କପତ୍ରା—ସଂ. ବ.—ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)

Arkapatrā Arkaparṇṇā (See)

ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ.—ଅରକଗୁଳ୍ମ—The Swallow wort plant.

Arkaparṇṇa

ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ.—୧ । ପାନଅଇଡ଼ (ଦେଖ)

Arkaparṇṇā 1. Pāna aird (See)

୨ । ଅକାନବିନ୍ଧି (ଦେଖ)

2. Akānabindhi (See)

ଅର୍କପାଦପ—ସଂ. ତ—୧ । ଅରକ ଗୁଳ୍ମ—

Arkapādapa 1. The Swallow wort.

୨ । ନିମଗଛ (ବ୍ରହ୍ମବାଦ)—

2. The Nima tree.

ଅର୍କପୁଷ୍ପୀ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅର୍କ+ପୁଷ୍ପ+ଈ)—ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ (ଦେଖ)

Arkapushpī Sūrjyamukhī (See)

ଅର୍କପ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍କ+ପ୍ରିୟା; ଏ ପୁଷ୍ପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପୂଜା ହୋଇଥିବାରୁ)—ଜବାପୁଷ୍ପ; ମନ୍ଦାର—

Arkapriyā The China rose.

ଅର୍କବନ୍ଧୁ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍କ=ସୂର୍ଯ୍ୟ+ବନ୍ଧୁ=ଜ୍ଞାତି, ମିତ୍ର; ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଥିବାରୁ)—ଗୌତମବୁଦ୍ଧ—

Arkabandhu A name of the Buddha

ଅର୍କବଲ୍ଲଭା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍କ+ବଲ୍ଲଭା)—ମନ୍ଦାର; ଜବା—

Arkaballabhā The China rose.

ଅର୍କବାର—ସଂ. ବ.—ରବିବାର—Sunday.

Aakabāra

ଅର୍କବେଧ—ସଂ. ବ.—ତାଳିଶପତ୍ର (ଦେଖ)

Arkabedha Tālisapatra (See)

ଅର୍କବ୍ରତ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍କଙ୍କ ଅର୍ଘ୍ୟଦାନାର୍ଥ ବ୍ରତ)—

Arkabrata ୧ । ମାଘ ଶୁକ୍ଳ ସପ୍ତମୀରେ ସୂର୍ଯ୍ୟପୂଜା ବ୍ରତ—

A religious vow observed on the 7th day of bright fortnight of the month of Māgha.

୨ । (ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ପୃଥିବୀରୁ ଜଳଶୋଷଣ କରି ପୁନର୍ବାର ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପକାରାର୍ଥ ଉକ୍ତ ଶୋଷିତ ଜଳ ବର୍ଷାରୂପରେ ପୃଥିବୀକୁ ଦଅନ୍ତି ସେହିପରି)—ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରୁ କର ଆଦାୟ କରି ପୁଣି ତାହା ପ୍ରଜାଙ୍କ ହିତରେ ବ୍ୟୟ କରିବା ରୂପ ରାଜାଙ୍କ ବ୍ରତ—2. The practice or vow of a king to take revenue from the subjects and apply the same for their benifit (compared to the practice of the sun.)

ଅର୍କଭ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍କ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା. ଭ=ନକ୍ଷତ୍ର)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତିନକ୍ଷତ୍ର; ଯେଉଁ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଅଛନ୍ତି—1. Asterism through which the sun is passing.

Arkabha

୨ । ସିଂହରାଶି—2. The sign Leo.

୩ । ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ ନକ୍ଷତ୍ର—3. The 12th asterism.

ଅର୍କଭକ୍ତା—ସଂ. ବ—ଆଦତ୍ୟଭକ୍ତା; ଅନସୋରିଷ (ଦେଖ)

Arkabhaktā Anasorisha (See)

ଅର୍କମୂଳ—ସଂ. ବ.—ପାନଅଇଡ଼ (ଦେଖ)

Arkamūla Panaaird̤a (See)

ଅର୍କସିଦ୍ଧାନ୍ତ—ସଂ. ବ.—ସୂର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନାମକ ଜ୍ୟୋତିଷଗ୍ରନ୍ଥ—

Arkasiddhānta A name of the astronomical treatise Surjyayasiddhānta.

ଅର୍କାଶ୍ମା—ସଂ. ବ.—(ଅର୍କ+ଅଶ୍ମନ୍; ୩ମା. ୧ବ.)—ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ମଣି—

Arkāśmā 1. The sunstone.

୨ । ଅରୁଣୋପଳ; ପଦ୍ମରାଗମଣି—2. Ruby.

ଅର୍କାହ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅର୍କ+ଆହ୍ୱ=ନାମ ଯାହାର)—ଅରକ ଗୁଳ୍ମ—The swallow wort (plant)

Arkāhwa

ଅର୍କି—ଦେ. ବ.—ଅରକ (ଦେଖ)

Arki Araki (See)

ଅର୍କେଷ୍ଟ୍ରା—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅର୍କେସ୍ଟ୍ରା)—ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅଦନସ୍ଥ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପଶ୍ଚାତ୍ପଟରୁ ପଶ୍ଚାତ୍ପଟ ପରେ ରଙ୍ଗଭୂମିର ଅନ୍ତରାଳରେ ବଜାଯିବା ଐକତାନକ ବାଦ୍ୟତନ୍ତ୍ର—

Arkeshṭrā Orchestra; concert played by a band in a theatre.

ଅର୍କୋପଳ—ସଂ. ବ—ଅର୍କାଶ୍ମା (ଦେଖ)

Arkopala Arkāśmā (See)

ଅର୍ଷିତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅରଦ୍ଧିତ)—ଅରଦ୍ଧିତ (ଦେଖ)

Arkshita Arakshita (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାଶ୍ରିତ	ମ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍ମ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଁ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅର୍ଖିତିଆ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ.—ଅରଖିଛିଆ (ଦେଖ)
Arkshitiā Arakhitiā (See)

ଅର୍ଖିତିଆଣୀ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅରଖିଛିଆଣୀ (ଦେଖ)
Arkshitiāṇī Arakhitiāṇī (See)

ଅର୍ଖ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଇଅଲଲତା (ଦେଖ) (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
Arkshya Siāli creeper (See)

ଅର୍ଖ—ଦେ. ବ.—ଅରକ (ଦେଖ)
Arkha Araka (See)

ଦେ. କି. ବ୍ୟ.—ଅରଛ (ଦେଖ)
Araka (See)

ଅର୍ଖି—ବୈଦେ. ବ.—ଅରଖି (ଦେଖ)
Arkhi Arakhi (See)

ଅର୍ଖିତ—ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସ. ଅରକ୍ଷିତ)—ଅରକ୍ଷିତ (ଦେଖ)
Arkhita Arakshita (See)

ଅର୍ଖିତଲେକ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନିଜର ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଯାଇ ।
ସ୍ନପବାସ, ଦାର୍ଢ୍ୟଦାରୁକି ।

ଅର୍ଖିତିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ.—ଅରଖିଛିଆ (ଦେଖ)
Arkhitiā Arakshitiā (See)

ଅର୍ଖିତିଆଣୀ—ଦେ. ବ୍ୟ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅରଖିଛିଆଣୀ (ଦେଖ)
Arkhitiāṇī Arakhitiāṇī (See)

ଅର୍ଗଲ—ସଂ. ବି. (ଋଜ ଧାତୁ=ସରଳହେବା+କର୍ତ୍ତୁ. ଅଲ)—
Argaḷa ୧ । କବାଟର ଡଳଣୀ—1. Bar; bolt.

୨ । କାଠର ଗୋଜା; ଛାଲା—2 Wooden pin.

୩ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ବାଧା—
3. Obstacle; impediment

୪ । କଲ୍ଲୋଳ; ଢେଉ—4. Wave.

୫ । ଅବରୋଧ—5. Obstruction; check.

୬ । ଯଦୁପୁରାଣୋକ୍ତ ନରକବିଶେଷ—
6. Name of a hell.

୭ । ଉନ୍ନାନ ରଙ୍ଗର ମେଘ, ସହଁ ଉତର ଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତୁ ଓ ଅସ୍ତ ଯାଆନ୍ତୁ—7. Clouds of different colours surrounding the rising and the setting sun.

୮ । ଦେବୀପୁରାଣ ବା ସପ୍ତଶତୀ ଚଣ୍ଡୀ ପାଠ ପୂର୍ବରୁ ପଢ଼ାଯିବା ଦେବୀ ସ୍ତୋତ୍ରବିଶେଷ;
[ଏଥିରେ ଥିବା ଶ୍ଲୋକମାନଙ୍କରେ ଶେଷ ପାଦରେ—'ରୂପଂଦେହି ଜୟଂଦେହି ଯଶୋଦେହି ଦ୍ୱିଷୋଜହି' (=ମତେ ରୂପ ଦିଅ, ଜୟ ଦିଅ, ଯଶଃ ଦିଅ ଓ ମୋ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ନାଶ କର) ବୋଲିବାକୁ ହୁଏ]—
8. Title of an introductory hymn addressed to goddess Durgā before reciting the main Chandī or the Debī purāṇa.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ତୋତ୍ରପାଠ ପୂର୍ବରୁ ସେହି ଦେବତାଙ୍କର ଅର୍ଗଳ ସ୍ତୋତ୍ର ପ୍ରଥ ପାଠ କରାଯାଏ ।]

୯ । କବାଟ (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—9. Door.

ଅର୍ଗଲା—ସଂ. ବି. (ଅର୍ଗଲ+ଆ)—୧ । ଅର୍ଗଲ (ଦେଖ)
Argaḷā 1. Argaḷa (See)

ଜ ଚୂର୍ବି କରତ ସତ୍ତଜେ ଅବଲା, ଜନ୍ମିଛ ଭୁବସ୍ତେ ଦେବାକୁ ଅର୍ଗଲା ।
ପ୍ରଧାନାଥ. ନଇଦେଶ୍ୱର ।

୨ । କବାଟର ଛୁଟିକଣି ବା ଚିକ୍କିଆ; ହୁଡ଼ୁକା—
2. A hook or trigger for shutting a door or window.

୩ । ଦାଣ୍ଡବନ୍ଧା ଶିକୁଳି—
3. Chain for tying an elephant.

୪ । ଅବରୋଧ—4. Obstruction.

ଗ୍ରା. ବ୍ୟ. (ସ. ଅନର୍ଗଳା)—୧ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦଗତି—
1. Acting unrestrained.

୨ । ଅନୁପମ—2. Incomparable.

ଜାଣନ୍ତୁ ଏ ରସକଳା, ଦଳଳର ସେ ଅର୍ଗଳା
ତୁଲଣ ଦେବାକୁ ତୁଲ୍ୟ ତୁଲର ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀ—ଉତ୍କଳାବଥ୍ୟ ।

ସଂ. ବ୍ୟ—ଅବରୋଧକ; ବାଧକ—Obstructing.

ଅର୍ଗଲି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଗଲ)—ଅରଗଳ (ଦେଖ)
Argaḷi Aragaḷi (See)
ଅର୍ଗଲ

ଅର୍ଗଲିକା—ସଂ. ବି. (ଅର୍ଗଲ+କ+ଆ)—
Argaḷikā ୧ । ଖୋଟଡଳଣି; ହୁଡ଼ୁକା; କବାଟର ହୁକ—
1. A small door-pin; small bolt for doors.

୨ । କବାଟର ଚିକ୍କିଆ—2. Triggerlike-contrivance for shutting a door.

ଅର୍ଗଲିତ—ସଂ. ବି. (ଅର୍ଗଲ+ଇତ)—ଡଳାଯାଇଥିବା—
Argaḷita Fastened by a bolt.

ଅର୍ଗାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅର୍ଗାନ୍)—
Argān ଗିରଜାରେ ବଜାଯିବା ବଡ଼ ପିଆନୋ—
Organ; big piaono.

ଅର୍ଘ (ଧାତୁ)—ସଂ —କଣିବା—To purchase.
Argha (root)

ଅର୍ଘ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଦ=ପୂଜା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପୂଜା—
Argha 1. Offering.

୨ । (ଅର୍ଘ ଧାତୁ=କଣିବା+ଅ)—ମୂଲ୍ୟ—
2. Value; price; cost; worth.

୩ । (ଅର୍ଦ୍ଦ+କରଣ. ଅ)—ପୂଜାଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ—
3. Materials for worship.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ । ବା ୨ ଚଉଦ ନୋଟିସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ନିଅନ୍ତୁ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା । ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡନାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଈ' ନ ନିଅରେ 'ଗାଇ' ଯୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇ' ନ ନିଅରେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ଦେବତାଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
4. Gift to a Deity or a Brāhmaṇa.

୫ । ଅକ୍ଷତ, ଦୂର୍ବ ଓ ସାଧାରଣତଃ ଜଳ ଅର୍ପଣପୂର୍ବକ ସମ୍ମାନର ଅତିଥିଙ୍କର ସତ୍କାର—
5. Respectful reception of a guest by the offering of rice, dūrbā grass, flowers and often only water.

୬ । ଏକ ଧରଣ ଓଜନର ୨୦ ଗୋଟି ମୁକ୍ତାର ସମାହାର—
6. Collection of twenty pearls having the weight of a 'Dharaṇa'

ଅର୍ଘପାତ୍ର—ସଂ. ବ—ଅର୍ଘ୍ୟପାତ୍ର (ଦେଖ)
Arghapātra Arghyapātra (See)

ଅର୍ଘବଲାବଲ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଘ + ବଲାବଲ)—
୧ । ମୂଲ୍ୟର ହ୍ରାସବୃଦ୍ଧି—
1. Cheapness or dearness of price.
୨ । ବଜାରଭାଉ; ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ବାଣ୍ଟଭାଉ—
2. Rate or price; market rate of commodities.
ବୈଶ୍ୟମାନେ ଧନ, ନଫା, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅର୍ଘବଲାବଲ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।
ଗୁପ୍ତଙ୍କର-ମନୁସଂହିତା· ୯।୩।୨୧ ।

ଅର୍ଘସଂସ୍ଥାପନ— ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଘ + ସଂସ୍ଥାପନ)
Arghasaṁsthāpana ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନିରୂପଣ—
Fixing the price of commodities.
[ଦ୍ର—ରାଜା ସଭାଦ୍ୱାରେ ବା ପକ୍ଷରେ ଥରେ ବଣିକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରାମର୍ଶ କରି ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବେ—
ଗୁପ୍ତଙ୍କର. ମନୁସଂହିତା. ୮।୪୦୭ ।]

ଅର୍ଘାତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଘାସୁର)—ଅତି ବଳିଷ୍ଠକାୟ—
Arghātiā Very big or tall.

ଅର୍ଘାସୁର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଘାସୁର)—ଅଘାସୁର; କଂସାନୁଚର ରାକ୍ଷସ-
Arghāsura ବିଶେଷ (ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯାହାକୁ ବଧ କରିଥିଲେ)—
Name of the demon, attendant of Kaṁsa king of Dwārakā (killed by Śrīkṛushṇa).

ଗ୍ରା. ବ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅତିଶୟ ଡେଙ୍ଗା, ମୋଟା ଓ ହୃଷ୍ଟପୃଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—A tall and stout person.

ଅର୍ଘ୍ୟ— ସଂ. ବିଣ—(ଅର୍ଘ = ପୂଜା କରିବା + ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥ. ଯ)—ପୂଜ୍ୟ; ମାନ୍ୟ; ପୂଜନୀୟ—Venerable; deserving worship.
Arghya

ସଂ. ବ—୧ । ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ—1. Offerings.
୨ । ପୂଜ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ଅରୁଆଗୁଜୁଲ, ଦୂର୍ବ, ଫୁଲ ଓ ଚନ୍ଦନ ମିଶ୍ରିତ ଜଳ—
2. Water and other articles used in offering homage to a distinguished guest.
୩ । ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ମନ୍ତ୍ରଶୋଧିତ ଜଳ—
3. Consecrated water offered to a Deity during worship.
୪ । ବନମଧୁ—4. Wild honey.

ଅର୍ଘ୍ୟଦାନ—ସଂ. ବ—ପୂଜାର୍ଥ ଆବାହନକାଳୀନ ଅତିଥିଙ୍କୁ ଜଳାଦି
Arghyadāna ପ୍ରଦାନରୂପ ସତ୍କାର—Offering of water to show respect to a guest.

ଅର୍ଘ୍ୟପାତ୍ର—ସଂ. ବ.—ଯେଉଁ ଥାଳରେ ପୂଜୋପକରଣ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ-
Arghyapātra ଥାଏ—Plate containing the essentials of worship (e.g. flowers, sandal paste, rice duba grass etc).

ଅର୍ଘ୍ୟସ୍ଥାଳି— ସଂ. ବ—ଅର୍ଘ୍ୟପାତ୍ର (ଦେଖ)
Arghyasthāḷi Arghyapātra (See)

ଅର୍ଘ୍ୟାଞ୍ଜଳି—ସଂ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଘ୍ୟ + ଅଞ୍ଜଳ)—ପୂଜାର୍ଥ ଜଳାଞ୍ଜଳି—
Arghyāñjaḷi Handful of water offered in worship to guests.

ଅର୍ଚ୍ଚ (ଧାତୁ)—ସଂ. ବ.—୧ । ପୂଜା କରିବା—
Archcha (root) 1. To worship.
୨ । ଦୀପ୍ତି ପାଇବା –2. To shine.

ଅର୍ଚ୍ଚକ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ = ପୂଜା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Archchaka ପୂଜକ—Worshipper.
(ଅର୍ଚ୍ଚିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ—ପୂଜାକାରୀ— doring.

ଅର୍ଚ୍ଚନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ = ପୂଜା କରିବା + ଭାବ ଅନ)—
Archchana ୧ । ପୂଜା; ବନ୍ଦନା—
1. Worship; homage.
୨ । ସମ୍ମାନ—2. Respect.

ଅର୍ଚ୍ଚନା—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଚ୍ଚନ+ଆ)—୧ । ପୂଜା—
Archchanā 1. Worship.
୨ । ଭୋଜନ ନମନ୍ତେ ନମନ୍ତ୍ରଣ—
2. Invitation to a dinner.

ଅର୍ଚ୍ଚନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ପୂଜନୀୟ; ପୂଜ୍ୟ—
Archchanīya Adorable.

ଅର୍ଚ୍ଚା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Archchā ୧ । ପୂଜା—1. Worship.
୨ । ପ୍ରତିମା—2. Idol.
୩ । ପ୍ରତିକୃତି—3. Image
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅରୁଚା (ଦେଖ)—Aruchā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଷ	ଛ	ଇଂ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଟଂ	ଇଅ	୫	କ୍

ଅର୍ଚ୍ଚି—ସ. ବ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Archchi ୧ । ଅଗ୍ନିଶିଖା; ତେଜଃପିଣ୍ଡର ଶିଖା—
1. The flame of a light.

୨ । ଜ୍ୱାଲା—2. Blaze.

୩ । ତେଜ; ପ୍ରଭା—3. Glamour.

୪ । ଅଂଶୁ; ରଶ୍ମି; କିରଣ—4. Ray of light.

୫ । କୃଶାଶ୍ୱଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
5. Name of the wife of Kṛuśāśwa.

ଅରୁଚି ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଅରୁଚ)—ଅରୁଚ (ଦେଖ)

ଅରୋଚ Aruchi (See)

ଅର୍ଚ୍ଚିଃ—ସଂ. ବ—ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍ (ଦେଖ)

Archchih Archchis (See)

ଅର୍ଚ୍ଚିତ—ସଂ. କର୍ମ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Archchita ପୂଜିତ—Worshipped.

ଅର୍ଚ୍ଚିଷ୍ମାନ୍—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍ + ମତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—

Archchishmān ୧ । ଦୀପ୍ତିମାନ୍—1, Glittering;shining.

(ଅର୍ଚ୍ଚିଷ୍ମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ—2. Blazing.

ସଂ. ବ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.

୩ । ଦେବର୍ଷିବିଶେଷ—3. Name of a sage.

ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍— ସଂ. ବ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇସ୍)—ଅର୍ଚ୍ଚି (ଦେଖ)

Archchis Archchi (See)

ଅର୍ଚ୍ଚ୍ୟ— ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅର୍ଚ୍ଚ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—

Archchya ପୂଜ୍ୟ; ପୂଜାର୍ହ—Adorable,

(ଅର୍ଚ୍ଚ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅର୍ଜ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଉପାର୍ଜନ କରିବା; ରୋଜଗାର କରିବା—

Arja (root) To earn.

ଅର୍ଜକ— ସଂ. ବିଶ. (ଅର୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Arjaka ଉପାର୍ଜକ; ରୋଜଗାରୀ—Earning; acquiring.

(ଅର୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅର୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—

Arjana ୧ । ଉପାର୍ଜନ; ରୋଜଗାର—1. Earning.

ଅର୍ଜନ ନମନ୍ତେ ସେହୁ ଦୂରେ ଯାଇ ଏବା । ମାର୍କଣ୍ଡେୟପୁରାଣ ।

୨ । ଲାଭ—2. Gain.

୩ । ପ୍ରାପ୍ତି—3. Acquisition.

ଅର୍ଜନକାରିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍ଜନକାରୀ)—

Arjanakāriā ଅରଜନକାରିଆ (ଦେଖ)

Arajanakāriā (See)

ଅର୍ଜନକାରୁଆ— ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅର୍ଜନକାରୀ)—

Arjanakāruā ଅରଜନକାରୁଆ (ଦେଖ)

Arajanakāruā (See)

ଅର୍ଜୟିତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ଅର୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—

Arjayitā ଅର୍ଜକ; ଉପାର୍ଜନକାରୀ—Earning.

(ଅର୍ଜୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅର୍ଜି—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅର୍ଜୀ)—ଅରଜ (ଦେଖ)

Arji Araji (See)

ଅର୍ଜିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଅର୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ଉପାର୍ଜିତ—

Arjita Earned; acquired.

ଅର୍ଜିନବସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା ଅର୍ଜିନବସ୍)—

Arjinabis ଅରଜିନବସ୍ (ଦେଖ)

Arajinabis (See)

ଅର୍ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ଅର୍ଜ ଧାତୁ) ୧ । ଅର୍ଜନ କରିବା—

Arjibā 1. To earn.

ଅର୍ଜନକରା ୨ । ନିଜକୃତ କର୍ମର ଫଳରୂପେ ଲାଭ କରିବା—

कमाना; अर्जनकरना 2. To reap the fruits of one's actions.

ଅପଣେ ଅର୍ଜିଲ ଅନର୍ଥ; ସ୍ୱଜନ ଦୂରେ ଏଡ଼େ ଥିବ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅର୍ଜୁନ—ସଂ ବ. (ଅର୍ଜ ଧାତୁ = ଉପାର୍ଜନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ ଉନ; ଯେ ଜୁବେର ଆଦଙ୍କୁ ଜସ୍ତ କର ଧନାଦ ଉପାର୍ଜନ କରିଥିଲେ; ମହାଭାରତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରରଙ୍କୁ ଅର୍ଜୁନ ନିଜ ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଏହା ସଂଗ୍ରାମରେ ନାର୍ଜଳ ବା ଶୁକ୍ଳକର୍ମ କରେଁ ବୋଲି ଲୋକେ ମତେ ଅର୍ଜୁନ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି

୧ । ତୃତୀୟ ପାଣ୍ଡବ—1. The name of the third Pāṇḍaba.

୨ । କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟାର୍ଜୁନ; ସହସ୍ରାର୍ଜୁନ—
2. Name of a valiant conqueror.

ଧନ ଥଲଙ୍କନେ ମନେ ଘେନୁଆଇ ବ ଜଗ ବାଣ ଅର୍ଜୁନ ।

ଭଃ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

୩ । ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ; ଧବଳ—3. White colour.

୪ । ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ; ଆଲୁଅ; ଆଖି ପତାରେ ଉଠିବା ବ୍ରଣ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—4. A boil on the eyelid.

୫ । ଆଖିର ଧଳା ଡୋଲାର ଫୁଲା ରୋଗ; ଆଖିରେ ଫୁଲା ପଡ଼ିବା—5. A slight inflammation of the conjunctiva or white of the eye (M. W.)

୬ । ଏକଜାତୀୟ ଧଳା ତୃଣ—
6. A species of white grass.

୭ । କର୍ପୂର—7. Camphor.

୮ । ରୌପ୍ୟ—8. Silver.

୯ । ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣ—9. Moon-light.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖନ୍ତୁ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍' ଦେଖନ୍ତୁ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଲ' ଦେଖନ୍ତୁ; 'ଅଲତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲତ୍' ଦେଖନ୍ତୁ ।

୧୦ । ସ୍ୱର୍ଣ—10. Gold.

୧୧ । ମୟୂର—11. Peacock (M. W.)

୧୨ । ମାଆଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର—
12. The only son of his mother (M. W.)

୧୩ । ଚର୍ମରୋଗବିଶେଷ—13. A cutaneous disease (M. W.)

୧୪ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—14. A flowring tree.

ସଂ ନାମ. ଅର୍ଜୁନ; ଧବଲଦ୍ରୁମ Lager Stræmia flos Reiginae (Kirtikar)

ଅର୍ଜୁନ; ଜାରୁଲ; [ଦ୍ର—ଧାତକ୍ୟାଦିବର୍ଗର ପୁଷ୍ପତରୁ; ଯୁକ୍ତ ବଡ଼
ତେ. ମରୁତମାଣ୍ଟ ବଡ଼; ସ୍ତ୍ରୀ ଉନଅଙ୍ଗୁଳ ଚଉଡ଼ା; କାଠରେ ଚଉଡ ମେଜ ଆଦି ହୁଏ । କାଠ ଧଳା; ଆସାମ, ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମରେ ଏହି ଗଛ ଜନ୍ମେ (ଯୋଗେଶ୍ୱର୍)]

୧୫ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—15. A tree.

ସଂ. ନାମ—ଅର୍ଜୁନ; ନଦୀସର୍ଜ୍ଜ୍ୟ;ସାର- Terminalia Arjuna.
ବୃକ୍ଷ; ସାର; ଧବଳ; ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ରୁ; [ଦ୍ର--ଦ୍ୱଦଳକ୍ୟାଦି ବର୍ଗର ତରୁ ବିଶେଷ ।
କକୁଭ, ପକ୍ଷଭେଦ । ଅସନଗଛ ପରି, କନ୍ତୁ କାଠ ଧଳା;
ଅର୍ଜୁନ ଅର୍ଜୁନ ଗଛର ଛାଲିରେ ଧଳା ଧଳା
କୋହ, କୈହ ଚୂନର ଢଣା ଦେଖାଯାଏ । ଏ ଗଛ
ତେ. ମଟ୍ଟି ତେଟ୍ଟୁ ସ୍ତ୍ରୀ ନଦୀ ଓ ଜଳକୂଳରେ ଜନ୍ମେ । ଫଳରେ ୫ଟା ପକ୍ଷ ଥାଏ । ଅର୍ଜୁନକାଠ ଶକ୍ତ କନ୍ତୁ ପଟା ଫାଟିଯାଏ (ଯୋଗେଶ୍ୱର୍) । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏହା ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ହୃଦ୍ୟ, ଓ କଷାୟ; ଏହା କ୍ଷତ, କ୍ଷୟ, ବିଷ, ରକ୍ତଦୋଷ, ମେଦୋଦୋଷ, ସ୍ତମେହ, ବ୍ରଣ, କଫ ଓ ପିତ୍ତନାଶକ ।

ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—Name of persons.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଶୁକ୍ଳ; ଧଳା—1. White.

ବଡ଼ାର ବଡ଼ାସ୍ତମ୍ଭେ ଅର୍ଜୁନ ପାଣ୍ଡବଶେ ବଶେ ସଜ୍ଜିତ ସେ ବଗ୍ଗଲ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—2. Bright.

୩ । ନିର୍ମ୍ମଳ—3. Clear; pure.

୪ । ରୌପ୍ୟନିର୍ମ୍ମିତ—4. Made of silver.

ଅର୍ଜୁନ ଦାସ—ଦେ. ବି. ନାମ—'ରମ ବହ୍ନି' ନାମକ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚୟିତା ଓଡ଼ିଆ କବି ।
Arjūna dāsa (ଜଗବନ୍ଧୁ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)
Name of an Ordiā poet.

ଅର୍ଜୁନ ମିଶ୍ର—ଦେ. ବି.—ମୂଳ ମହାଭାରତର ସଂସ୍କୃତ ଟୀକାକାର-
Arjuna misra ବିଶେଷ—
Name of a commentator on the Mahābhārata.

ଅର୍ଜୁନାରି—ସ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଜୁନ ବା କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟାର୍ଜୁନର ଅରି)—
Arjunāri ୧ । ପରଶୁରାମ—
1. An epithet of Parasurāma.
ବଜ୍ରହ ଭାବଲା ସ୍ଥାନେ କାମର୍ଥେ ଭୂଷ ଏମାନେ
ଶୋଭ ଅର୍ଜୁନାରି ମୃଗ ବେ ମେ ବେ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଅର୍ଜୁନୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅର୍ଜୁନ + ଈ)—
Arjunī ୧ । ଗାଈ—1. Cow.
୨ । କୁଟୁଣୀ—2. Procuress; bawd.
୩ । ସର୍ପବିଶେଷ—3. A kind of serpent.
୪ । ଅନିରୁଦ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀ ଉଷା—
4. A name of the wife of Aniruddha.
୫ । କାନ୍ତଦା ବା କରତୋୟା ନଦୀ—
5. The river Karatoyā.

ଅର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି (ଋ ଧାତୁ ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ନ)—
Arṇṇa ୧ । ଅକାରାଦି ଅକ୍ଷର—1. Alphabet.
୨ । ଜଳ—2. Water.
୩ । ଶାଗୁଆନ ଗଛ—3. Teak tree.
୪ । ଢେଉ—4. Wave.
୫ । ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—5. Name of a metre.
ସ. ବିଣ. ପୁଂ.—ପୀଡ଼ିତ—Sick.
ପ୍ରା. ବି—(ଅନ୍ନର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
୧ । ଅନ୍ନ; ଭାତ—1. Boiled rice.
ବଂଶ ତେଲେ ମୋର ପଡ଼ିବ ତରୁ ଅର୍ଣ୍ଣ ।
ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂଜଣ ।
୨ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ଅନ୍ନ ମହାପ୍ରସାଦ—
2. Boiled rice offered to Jagannātha of Puri.
ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ)—ଅର୍ଜ (ଦେଖ)
Arna (See)

ଅର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣା—ପ୍ରା. ବି—(ସ. ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Arṇṇapurnā ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା (ଦେଖ)
Annapūrṇṇā (See)

ଅର୍ଣ୍ଣବ—ସ. ବି (ଅର୍ଣ୍ଣ = ଜଳ + ଅଚ୍ ସହିତ ରେ ଅର୍ଥରେ. ବ)—
Arṇṇaba ୧ । ସମୁଦ୍ର; ସାଗର—1. The sea.
୨ । ନଦୀ—2. Stream.
୩ । ଢେଉ—3. Wave.
୪ । ନଈବଢ଼ି; ଜଳପ୍ଳବି—4. Flood.
୫ । ଗୁର ସଙ୍ଖ୍ୟା – 5. The number four.
୬ । ବାୟୁରାଶି—6. The ocean of air.
ସ. ବିଣ.—୧ । ଆନ୍ଦୋଳିତ—1. Agitated.
୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.
୩ । ଫେଣଯୁକ୍ତ—3. Foaming.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ୟ	ଇଅ	ଉ	ଚ

ଅର୍ଣ୍ଣବତରୀ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ତରୀ)—
Arṇṇabatarī ୧ । ନୌକା—1. Boat.
୨ । ଜାହାଜ—2 Ship.

ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ପୋତ)—
Arṇṇabapota ଅର୍ଣ୍ଣବତରୀ (ଦେଖ) Arṇṇabatarī (See)

ଅର୍ଣ୍ଣବଫଳ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ଫଳ)—
Arṇṇabaphála ମୁକ୍ତା; ମୋତି—Pearl.
ପବନ ସହ ସର ସଗ୍ରହ ଦହ ଅର୍ଣ୍ଣବଫଳ ।
ଅମ୍ଲମନ୍ଦ କଦଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାନଣି ।

ଅର୍ଣ୍ଣବମଲ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ମଲ)—
Arṇṇabamala ସମୁଦ୍ରଫେଣ—Cuttlefish.

ଅର୍ଣ୍ଣବଯାନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ଯାନ)—ଅର୍ଣ୍ଣବତରୀ(ଦେଖ)
Arṇṇabajāna Arṇṇabatarī (See)

ଅର୍ଣ୍ଣବସରିଦାଶ୍ରିତ—ସଂ.ବଣ(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍;ଅର୍ଣ୍ଣବ+ସରତ୍+ଆଶ୍ରିତ)—
Arṇṇabasaridāśrita ୧ । ନଦୀ ବା ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ବାସ କରୁଥିବା—1 Living the bank of the sea or of a river (M. W.)

ଅର୍ଣ୍ଣବୋଦ୍ଭବ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅର୍ଣ୍ଣବ+ଉଦ୍ଭବ)—
Arṇṇabodbhaba ସମୁଦ୍ରରୁ ଜାତ—Produced from the sea.
ସଂ. ବ.—ଅଗ୍ନିଜାର (ଦେଖ)—Agnijāra (See)

ଅର୍ଣ୍ଣସ୍—ସଂ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍)—
Arṇṇas ୧ । ଢେଉ—1. Wave.
୨ । ଜଳବୃଦ୍ଧି—2. Flood.
୩ । ଫେଣଯୁକ୍ତ ସମୁଦ୍ର—3. The foaming sea.
୪ । ବାୟୁଘୂର୍ଣ୍ଣି—4. The ocean of air.
୫ । ନଦୀ—5. River.
୬ । ଜଳ—6. Water.

ଅର୍ଣ୍ଣୋଦ—ସଂ. ବ (ଅର୍ଣ୍ଣସ୍=ଜଳ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arṇṇoda ୧ । ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ଗୁଳୁବବିଶେଷ—2. The plant Cyperus rotundus (M W.)
୩ । ମାତା (ବୁଦ୍ଧଭବାଦ)—3. Mother.

ଅର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ଭବ—ସଂ. ବଣ (ଅର୍ଣ୍ଣସ୍+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arṇṇobhaba ଜଳୋଦ୍ଭବ—Born of water.
ସଂ.—ଶଙ୍ଖ (ବୁଦ୍ଧଭବାଦ)—Conch.

ଅର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ (ଋତ ଧାତୁ=ନନ୍ଦାକରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Artana ୧ । ନନ୍ଦା—1. Blame.
୨ । ଅପବାଦ—2 Libel; scandal.

ଅର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବ (ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ାଦେବା+ଭାବ. ଇ)—
Arti ୧ । ପୀଡ଼ା; ଯାତନା—1. Pain; suffering.
୨ । (+କର୍ମ. ଅ) ଆଣ୍ଠି; ଧନୁର କୋଣ ବା ଅଗ୍ରଭାଗ—2. The end of a bow.

ଅର୍ତ୍ତିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । (ନାଟକୀୟ ଭାଷା) ବଡ଼ ଭଉଣୀ—
Artikā 1. (Theatrical language) Elder sister.

ଅର୍ଥ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—
Artha (root) 1. To pray for; to entreat
୨ । ଯାଚଞ୍ଚା କରିବା— To beg for.
୩ । ମାଗିବା—3. To ask for.
୪ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରିବା—4. To comment upon.
୫ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବତାଇବା—5. To point out the sense of.

ଅର୍ଥ—ସଂ. ବ (ଅର୍ଥ ଧାତୁ+ଅ)—
Artha ୧ । (+ଭାବ. ଅ) ପ୍ରାର୍ଥନା—1. Prayer.
୨ । (+କର୍ମ. ଅ) ଧନ—2. Wealth; money.
୩ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—3. Affluence; opulence.
୪ । ପ୍ରୟୋଜନ—4. Necessity.
୫ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ; ଶବ୍ଦର ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ବିଷୟ; ମାନେ—5 Meaning; sense.
୬ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—6. Aim; object; motive.
୭ । କାରଣ—7. Cause; reason.
୮ । ବିଷୟ—8. Matter; affair; concer
୯ । ସମ୍ପତ୍ତି—9. Property.
୧୦ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭୋଗ୍ୟ ବିଷୟ—10. Object of the senses.
୧୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନର ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ଧନସ୍ଥାନ—11. (Astrology) The second mansion from the Lagna.
୧୨ । ମକଦ୍ଦମା; ମାମଲା—12. Lawsuit; action.
୧୩ । ପ୍ରକାର—13. Manner; kind.
୧୪ । ନିଷେଧ —14. Prohibition. (M. W.)
୧୫ । ଅର୍ଘ୍ୟ; ମୂଲ୍ୟ—15. Price.
ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅର୍ଥେ)—ପାଇଁ; ସକାଶେ—For.
ବୋଲେ ଜେମାକୁ ଅଣ ଦେଖୁଣି ଅର୍ଥେ ।
ଉଚ୍ଚ ବୈଦେଖୁଣଦଲାସ୍ ।

ଅର୍ଥକର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅର୍ଥ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)
Arthakara ୧ । ଯହିଁରୁ ଅର୍ଥ ଲାଭ ହୁଏ—1. Yielding riches.
(ଅର୍ଥକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଦରକାରୀ; ପ୍ରୟୋଜନୋପଯୋଗୀ—2. Useful.
୩ । ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଲାଭଜନକ—3. Producing advantage (M. W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ ନିମ୍ନରେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ରୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ରଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅର୍ଥକାମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଧନ ଲାଭ କରିବା ଇଚ୍ଛା—
Arthakāma — Desire for wealth.

ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅର୍ଥ + କାମ)—୧। ଅର୍ଥ ପାଇବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—1. Desirous for wealth.
(ଅର୍ଥକାମା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨। ଲୋଭୀ—2 Avaricious.

ଅର୍ଥକାମୀ—ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (ଉପପଦତତ୍ପୁରୁଷ; ଅର୍ଥ + କାମିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅର୍ଥକାମ (ଦେଖ)
Arthakāmi — Arthakāma (See)
(ଅର୍ଥକାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅର୍ଥକାର୍ଶ୍ୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ + କାର୍ଶ୍ୟ)
Arthakārśya — ୧। ନିର୍ଧନତା—1. Poverty.
୨। ଧନାଭାବ—2. Paucity of funds

ଅର୍ଥକିଲ୍ବିଷୀ—ସଂ. ବହୁ.ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍;ଅର୍ଥ + କିଲ୍ବିଷିନ୍; ୧ମା.୧ବ.)—
Arthakilwishī — ଧନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅସତ୍ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଅର୍ଥକିଲ୍ବିଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Dishonest in money-matters.

ଅର୍ଥକୃଚ୍ଛ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥକୃତ କୃଚ୍ଛ୍ର)—
Arthakṛuchchhra — ଅର୍ଥାଭାବଜନିତ କଷ୍ଟ; ଅର୍ଥକଷ୍ଟ—
Want; hardship caused by want.

ଅର୍ଥକୃତ୍ୟ— ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ + କୃତ୍ୟ)—
Arthakṛutya — କୌଣସି ବିଷୟର ମୀମାଂସା —
The settling of a matter. (M. W.)

ଅର୍ଥକୋବିଦ— ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ + କୋବିଦ)—
Arthakobida — କୌଣସି ବିଷୟରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ—
Expert in any matter.

ଅର୍ଥକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ସାଧନାର୍ଥ କୃତ କ୍ରିୟା)—
Arthakriyā — ୧। ବିଶିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯିବା କର୍ମ—
1. Action performed with a special purpose.
୨। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପକାରରେ ଲାଗିବା—
2. The being useful to others.

ଅର୍ଥଗୃଧ୍ନା—ଦେ. ବ. ସଂ (ଅର୍ଥଗୃଧ୍ନୁ ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦର ଅନୁକରଣରେ ଆବଶ୍ୟକ ଶବ୍ଦ; ଏ ପ୍ରୟୋଗ ଗ୍ରାମ୍ୟଦୋଷ)—
Arthagṛudhnā — ଅର୍ଥଲିପ୍ସା; ଅର୍ଥଲୋଭ—Avarice for wealth.

ଅର୍ଥଗୃଧ୍ନା ଅର୍ଥ ଗୃଧ୍ନୁ ଦସ୍ୟୁଙ୍କର ତତ୍ସମାର୍ଥ ହୋଇ ନାହିଁ ତଥାପି ।
ନବକଲୋର; କୃଷ୍ଣମୋହନ ।

ଅର୍ଥଗୃଧ୍ନୁ—ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଥ + ଗୃଧ ଧାତୁ = ଲୋଭକରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ନୁ)—ଅର୍ଥଲୋଭୀ; ଧନଲୋଲୁପ—
Arthagṛudhnu — Avaricious; greedy of gain.

ଅର୍ଥଗୌରବ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥଜନିତ ଗୌରବ)—
Arthagauraba — ୧। ଗୂଢ଼ାର୍ଥତା—
1 Depth of meaning.
୨। ଧନଯୋଗୁଁ ପୂଜା ବା ମାନ୍ୟ—
2 Respect due to riches.

ଅର୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ—ବି. ବହୁ. (ଅର୍ଥ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Arthagrāhi — ୧। ଯେ ଧନ ଗ୍ରହଣ କରେ—1. Taking money; abstracting money.
(ଅର୍ଥଗ୍ରାହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨। ଯେ ଶବ୍ଦାଦିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରେ—
2. Understanding the meaning of words and expressions.
୩। ଅର୍ଥଲୋଭୀ—3. Avaricious.
(ଯଥା—ଅର୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦଣ୍ଡ ଗ୍ରଣାମରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି ।)

ଅର୍ଥଘ୍ନ—ବି. ବହୁ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ + ହନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
Arthaghna — ୧। ସାହାଣରତୀ; ଅନିଚ୍ଛବ୍ୟସ୍ତୀ—
(ଅର୍ଥଘ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Extravagant, wasteful.
୨। କ୍ଷତିକାରକ—2. Causing loss or damage.
୩। ସୁବିଧା ନଷ୍ଟକାରକ—
3. Destroying advantage.

ଅର୍ଥଜ୍ଞ—ବି. ବହୁ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arthajña — ୧। ଶବ୍ଦାର୍ଥ ଜାଣିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Conversant with meanings of words.
(ଅର୍ଥଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨। ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ପାରଦର୍ଶୀ— 2. Versed in Economics.

ଅର୍ଥତଃ—ବି. ଅ. (ଅର୍ଥ + ତସ୍)—୧। ଫଳତଃ—
Arthataḥ — 1. Consequently.
୨। ଅର୍ଥାତ୍—2. Namely; that is.
୩। ବସ୍ତୁତଃ—3. Indeed.

ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ଦଣ୍ଡ)—
Arthadaṇḍa — ଯୋରମାନା—Fine.

ଅର୍ଥଦୋଷ—ସଂ. ବ.—ଅଳଙ୍କାରଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଦୋଷ; ଯେଉଁ ଦୋଷ
Arthadosha — କାର୍ଯ୍ୟର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବା ଅର୍ଥକୁ ଅଶସ୍ତ କରିଥାଏ ।
(ଯଥା— ଅପୁଷ୍ଟତା, ଦୁଷ୍କ୍ରମତା, ଗ୍ରାମ୍ୟତା, କ୍ୟାହତତ୍ତ୍ୱ, ଅଶ୍ଳୀଳତା, କଷ୍ଟାର୍ଥତା, ପୁନରୁକ୍ତତା, ବରୁବତା, ଅଭିବରୁବତା ଓ ବଦ୍ୟାବରୁବତା)—
A fault in rhetoric.

ଅର୍ଥନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଥ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ପ୍ରାର୍ଥନା, ଯାଚ୍ଞା—
Arthana — Solicitation.

ଅର୍ଥନା—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଥନ + ଆ)—ଅର୍ଥନ (ଦେଖ)
Arthanā — Arthana (See)

ଅର୍ଥନୀତି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ବିଷୟକ ନୀତି)—ଯେଉଁ
Arthanīti — ବିଜ୍ଞାନରେ ଧନୋପାର୍ଜ୍ଜନାଦି ବିଷୟର ଚର୍ଚ୍ଚା ହୁଏ—
The science of Economics; the science of wealth.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଽସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ	ଃ
ା	ି	ୁ	ୂ	ୃ	ୄ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ର	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଅର୍ଥପତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ପତ)—୧ । ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Arthapati 1. A rich man.
୨ । ରଜା—2. A king.
୩ । କୁବେର—3. The Hindu God of wealth.

ଅର୍ଥପିଶାଚ—ସଂ. ବିଣ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପିଶାଚ)—
Arthapiśācha ଅତିଶୟ ଧନଲୋଲୁପ—Very avaricious.

ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଗ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ପ୍ରୟୋଗ=ଲାଭାର୍ଥ. ବ୍ୟବହାର)—
Arthaprayoga ୧ । ଋଣରେ ଟଙ୍କା ଖଟାଇବା; ମହାଜନୀ—
1. Investment of money in loan; usury.
୨ । ଲାଭ ପାଇଁ ବାଣିଜ୍ୟାଦିରେ ଟଙ୍କା ଲଗାଇବା—
2. Investment of money in trade etc for profit.

ଅର୍ଥବଲ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥଜନିତବଲ)—
Arthabala ୧ । ଧନବଳ; ଯାହାରେ ଧନ ଥିବାରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ହୁଏ—
1. Power derived from riches.
୨ । ଅର୍ଥସଙ୍ଗତି—
2. Sufficience in money-matters.
୩ । ସମୃଦ୍ଧ—3. Affluence.

ଅର୍ଥବାଦ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ=ବସ୍ତୁ ବା ସ୍ୱରୂପ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ+ବାଦ=କଥନ)—
Arthabāda ୧ । ପ୍ରଶଂସା—
1. Praise; eulogy.
୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକଥନ—
2. Declaration of purpose.
୩ । ଆଇନ୍ ଆଦର ଅବତରଣିକାରେ ଆଇନର ପ୍ରୟୋଜନର କଥନ—
3. Preamble to an act of legislature.
୪ । ପ୍ରାର୍ଥନାଧଡ଼—4. Petition.
୫ । ସ୍ୱାଭିପ୍ରାୟୋକ୍ତି—5. Giving vent to one's thought or opinion.
[ଦ୍ର— ଏହା ଦୁଇପ୍ରକାର; ୧.ସ୍ତୁତ୍ୟର୍ଥବାଦ; ୨. ଜଡାର୍ଥବାଦ ।]

ଅର୍ଥବାନ୍—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ବତ୍)—
Arthabān (ଅର୍ଥବତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ; ଧନୀ—
1. Rich; substantial.
୨ । ସାର୍ଥକ—2. Significant.
୩ । ସଫଳ—3. Successful.
୪ । ସାଭିପ୍ରାୟ—
4. Having some purpose or intention.
୫ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ—
5. Having some end in view.

ଅର୍ଥବିଜ୍ଞାନ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଜ୍ଞାନ)—
Arthabijñāna ୧ । ଅର୍ଥବୋଧ—(ବୁଦ୍ଧିମୂଳକ ନାବିଷୟକ ଆଠଗୋଟି କ୍ରମ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଟମ ।)
1. Comprehension of meaning (M.W.)
୨ । ଶବ୍ଦଶକ୍ତିଗ୍ରହଣ—
2. Assimilation of the power of words.
ଦେ. ବ.—ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର—Economics.

ଅର୍ଥବିତ୍—ସ. ବିଣ. (ଅର୍ଥ+ବିଦ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Arthabid ୧ । ଶବ୍ଦାର୍ଥଜ୍ଞ—1. Conversant with the meaning of words.
୨ । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—2. Versed in Economics.
୩ । ଜ୍ଞାନୀ—3. Wise.
୪ । ମର୍ମଜ୍ଞ—4. Knowing the sense.

ଅର୍ଥବିନିଯୋଗ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ବିନିଯୋଗ)—
Arthabinijoga ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଗ (ଦେଖ)
Arthaprayoga (See)

ଅର୍ଥବୋଧ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ବୋଧ)—ପଦର ଅର୍ଥ ବା ମର୍ମ ବିଷୟରେ ପ୍ରବେଶ—Comprehension of the meaning of an expression or sentence.
Arthabodha

ଅର୍ଥବ୍ୟବହାର—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ବ୍ୟବହାର=ବ୍ୟବସାୟ)—
Arthabyabahāra ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଗ (ଦେଖ)—
Arthaprayoga (See)

ଅର୍ଥଭାକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଥ+ଭଜ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ସମ୍ପତ୍ତି ବଣ୍ଟର ହେଲବେଳେ ଯେ ହିସ୍ସା ପାଇବାର ଦାବିଦାର ଅଟେ—Entitled to have a share in the division of property.
Arthabhāk

ଅର୍ଥଭାଗୀ—ସ. ବ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ+ଭଜ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Arthabhāgī ଅର୍ଥଭାକ୍ (ଦେଖ)
Arthabhāk (See)

ଅର୍ଥଭେଦ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ; ଅର୍ଥର ଭେଦ ବା ପାର୍ଥକ୍ୟ)—
Arthabheda କୌଣସି ଶବ୍ଦର ବା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥର ବିଭିନ୍ନତା—The distinction or difference of meaning.

ଅର୍ଥଭ୍ରଂଶ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ଭ୍ରଂଶ)—
Arthabhramśa ୧ । ସମ୍ପତ୍ତି କ୍ଷୟ—1. Loss of fortune.
୨ । ବିନାଶ; ସର୍ବନାଶ—2. Ruin.
୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ବ୍ୟର୍ଥତା—
3. Failing of an aim or intention.

ଅର୍ଥଲୋଭ—ସ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅର୍ଥ+ଲୋଭ)—ଧନ ଲୋଭ—
Arthalobha Avarice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚାହିଁର ବସୁଛ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ

ଅର୍ଥଲୋଭୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଧନ ଲୋଭୀ—
Arthalobhī Avaricious.

ଅର୍ଥଲୋଲୁପ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ=ଧନ+ଲୋଲୁପ=ଲୋଭୀ)—
Arthalolupa ଅତିଶୟ ଧନଲୋଭୀ—Very avaricious. (ଅର୍ଥଲୋଲୁପା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅର୍ଥଶାଳୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଶାଳନ୍)—
Arthaśālī ୧ । ଧନଶାଳୀ; ଧନୀ—1. Rich. (ଅର୍ଥଶାଳନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅର୍ଥଯୁକ୍ତ—2. Having proper meaning.

ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅର୍ଥ=ଭୂମି ଧନାଦି ପ୍ରାପକ ଧନ+ଶାସ୍ତ୍ର)—
Arthaśāstra ୧ । ଶବ୍ଦାର୍ଥବିଷୟକ ବିଦ୍ୟା; ଅଭିଧାନ—
1. Vocabulary; dictionary; lexicography.
୨ । ଅର୍ଥୋତ୍ପାଦକ ଶାସ୍ତ୍ର (କୃଷିଶାସ୍ତ୍ର, ଶୁଳ୍କାଗୁର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ଅର୍ଥ-ନୀତିସମ୍ବଳିତ ଶାସ୍ତ୍ର)—
2. Economics.
୩ । କୃଷିଶାସ୍ତ୍ର—3 The science of agriculture.
୪ । ପ୍ରଜ୍ୟ ଶାସନ ଓ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରୁ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ—
4. Book treating of practical life and political government.

ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ଶୂନ୍ୟ)—
Arthaśūnya ୧ । ଶବ୍ଦାର୍ଥଘ୍ନ—1. Meaningless; unmeaning.
୨ । ଧନଘ୍ନ—2. Poor.

ଅର୍ଥସଂସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ସଂସ୍ଥାନ)—
Arthasaṁsthāna ୧ । ଅର୍ଥ ସଞ୍ଚୟ—
1. Accumulation of wealth.
୨ । ଅର୍ଥ ସଙ୍ଗତି—2. Competence.
୩ । ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅର୍ଥର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—
3. Arrangement for getting required funds.
୪ । ଧନାଗାର—4. Treasury (M. W.)

ଅର୍ଥସାଧନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ସାଧନ)—
Arthasādhana ୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସିଦ୍ଧି—1. Accomplishment of a design; success.
୨ । ଧନଉପାର୍ଜ୍ଜନ—2. Acquisition of wealth.
୩ । ଗୁପ୍ତବିଦ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧି ବିଶେଷ—3. Name of a particular faculty in magic.

ଅର୍ଥହୀନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ହୀନ)—
Arthahīna ୧ । ଧନହୀନ; ଦରିଦ୍ର—1. Poor.
୨ । ଅନର୍ଥକ—2. Without meaning.

ଅର୍ଥାଗମ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ଆଗମ)—
Arthāgama ୧ । ଧନ ଲାଭ—
1. Influx of wealth.
୨ । ଆୟ—2. Income.
୩ । ଧନପ୍ରାପ୍ତି—3. Acquisition of wealth,

ଅର୍ଥାତ୍—ସଂ. ଅ (ଅର୍ଥ=ବସ୍ତୁ; ପଲ+*ମୀ ବତ୍ତି ତତ୍ତ ଆତ୍)—
Arthāt ୧ । ବସ୍ତୁତଃ—
1. That is; i.e.; namely; meaning.
୨ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି କି—2. That is to say.
୩ । ଫଳତଃ—3. As a matter of fact.

ଅର୍ଥାନ୍ତର—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟ+ଅର୍ଥ; କର୍ମ୍ମଧା; ପରନ୍ତପାତ) —
Arthāntara ୧ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ—1. Different meaning; another meaning.
୨ । ଅର୍ଥଭେଦ (ଦେଖ)
2. Arthabheda (See)
୩ । ବିରୁଦ୍ଧାର୍ଥ—3. Opposite or antithetical meaning.
୪ । ପ୍ରକୃତ ବିଷୟର ଅନାକାଙ୍କ୍ଷିତ ଅର୍ଥ—
4. Meaning which was not intended.

ଅର୍ଥାନ୍ତରନ୍ୟାସ—ସଂ. ବି—କାବ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ (ଯେଉଁ
Arthāntaranyāsa ଅଲଙ୍କାରରେ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟଣାରୁ ସାଧାରଣ ନିୟମର ଅବତାରଣା କମ୍ବା ସାଧାରଣ ନିୟମରୁ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟଣାର ଅବତାରଣା କରାଯାଏ)—
A figure in rhetoric; introduction of some other matter (an illustration of a particular case by a general truth or of a general truth by a particular case)
[ଦ୍ର—ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟଣାରୁ ସାଧାରଣ ନିୟମର ଉଦାହରଣ—
ତରଣାକାଳ ଅଟେ ଉଭିଦମିନ, ମାନ ପଙ୍କଜ ମଜ୍ଜ ନୋହେ ବତନ ।
ନଳ ଗହ୍ୱଳ ହେଲ ତା ପଶେ ପମ
ଅତ ସଜ୍ଜନ ବାରୁ ମହାବଶମ । ସ୍ୱାଭାନାଥ. ଚୁଲବଂଶୁବଜ ।]

ଅର୍ଥାନ୍ତରେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଅନ୍ୟଦଗରେ; ଅନ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥରେ—
Arthāntare 1 Otherwise.
ଅର୍ଥାନ୍ତରେ ୨ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ—
ଔରତହ 2. In another sense.

ଅର୍ଥାପତ୍ତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ଆପତ୍=ପ୍ରାପ୍ତି)—
Arthāpatti ୧ । ଅର୍ଥର ପ୍ରାପ୍ତି—
1. Acquisition of riches.
୨ । ଅର୍ଥାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
2. (a rhetorical figure) Metonymy.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ, ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଛ	ସ	ଜ୍ୟ	ଇଥ	ଭ	ନ୍ଦ

-[ଦ୍ର—ଏକ ବିଷୟର କଥନଦ୍ୱାରା ବିଷୟାନ୍ତରର କଥନ ସଦ୍ଭାବରେ ନଞ୍ଚର୍ଥ ହେଲେ ଅର୍ଥାପତ୍ତି ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ—ଯଥା—

ଥାଉ ଥାଉ କଥା ଯୋଗୀ ଜନମନ ହୋଇଛ ଆଜ ଅବସ୍
ଦେଖିଲେ ଯେତୁ ତୁହ୍ମସ୍ୱ ବସ୍ତୁ ଦେଖନ୍ତୁ ସେ ନାହିଁସ୍ ।
ସ୍ତୁତାନାଥ—ପାବତୀ.
ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକ. ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

୩ । ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକଘଟନାରୁ ଅର୍ଥର ଅନୁମାନ—
3 Inference from circumstances.

୪ । (ନ୍ୟାସ୍ତ) ଅନୁମାନର ପ୍ରସ୍ତାବନାବିଶେଷ—
4. (Logic) A disjunctive hypothetical syllogism (M. W)

ଅର୍ଥାବମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ଅବମର୍ଦ୍ଦ)—
Arthābamardda ବ୍ୟୟଶୀଳତା—
Prodigality (M. W.

ଅର୍ଥାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅର୍ଥ+ଅର୍ଥ)—
Arthārtha ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ—
Effective for the accomplishment of the aim in view.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅର୍ଥ ବା ଧନ ନିମନ୍ତେ—
On account of money.

ଅର୍ଥାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ+ଅର୍ଥ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Arthārthī ୧ । ଧନ ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସୀ—
(ଅର୍ଥାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Desirous of gaining wealth.

୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—
2. Desirous of gaining ones' object.

୩ । ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—
3. Desrrous of making a profit

୪ । ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ; ଆତ୍ମସ୍ୱାର୍ଥୀ—
4. Selfish (M. W.)

ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଲଙ୍କାର)—
Arthālaṅkāra ସାହିତ୍ୟରେ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ (ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବିଷୟରେ ଶୋଭା ଏ ଅଳଙ୍କାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ଏଥିରେ ଶବ୍ଦର ଶୋଭା ନ ଥାଇ ଅର୍ଥର ଶୋଭା ଥାଏ; ଉପମା, ରୂପକ ଆଦ ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର; ଯାହାଁରେ ଶବ୍ଦର ଶୋଭା ଥାଏ ତାକୁ ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାର କୋଇଯାଏ; ଯଥା—ଯମକ, ଅନୁପ୍ରାସ)—Embellishment of the sense by poetical figures

ଅର୍ଥିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ+ଇକ)—
Arthika ୧ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ଗ୍ରହୁଁ ଥାଏ—
(ଅର୍ଥିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Wanting anything

୨ । ଯାଚକ—2. Begging for anything.

ସଂ. ବି.—୧ । ଭିକ୍ଷୁକ—1. Beggar.

୨ । ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ସୁଉପାଠକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Herald whose duty is to sing songs to awaken a Rājā from his sleep.

୩ । ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରହରୀବିଶେଷ (ବିବିଧ ସମୟ ଗୀତ ବା ଘଣ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ଜଣାଇବା ଓ ରାଜାଙ୍କୁ ଶୋଇବାକୁ ସିବା ଓ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିବାର ସମୟ ଜଣାଇବା ଏମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ)—
3. A prince's watchman (announcing by song or music the hours of the day, specially those for rising and going to rest) (M. W.)

ଅର୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ଥ ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Arthita ୧ । ଯାହାଙ୍କ କେହି କିଛି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ—
(ଅର୍ଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who has been approached with any prayer.

୨ । ପୃଷ୍ଟ; ଜିଜ୍ଞାସିତ—2. Asked.

୩ । ବାଞ୍ଛିତ—3. Desired; wished for.

୪ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ—4. Requested.

୫ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—5. Prayed for; solicited.

ସଂ. ବି.—ବାଞ୍ଛା; ଇଚ୍ଛା—Desire; wish.

ଅର୍ଥିତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଥିତ+ଆ)—ଅର୍ଥିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Arthitā Feminine of Arthita.

ସଂ. ବି. (ଅର୍ଥିନ୍+ତା)—୧ । ଅର୍ଥୀ ବା ପ୍ରାର୍ଥୀର ଅବସ୍ଥା—
1. The condition of a suppliant.

୨ । ଇଚ୍ଛା; ବାଞ୍ଛା—2 Wish; desire.

୩ । ପ୍ରାର୍ଥନା; ଅନୁରୋଧ—3. Asking; request.

ଅର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅର୍ଥ ଧାତୁ+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Arthī ୧ । (ଅମୁକ ବସ୍ତୁ ପାଇଁ) ପ୍ରାର୍ଥନାକାରୀ; ପ୍ରାର୍ଥୀ—
(ଅର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Praying or craving for
(ଅର୍ଥିତା—ବ) anything.

୨ । ଇଚ୍ଛୁକ—2 Desirous.

୩ । ଯାଚକ—3. Soliciting.

୪ । ଦରଖାସ୍ତକାରୀ—4. Petitioning.

୫ । ଲାଳାୟିତ—5. Longing for.

୬ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନେଚ୍ଛୁ—
6. Desirous of fulfilment of aim.

୭ । ଧନୀ—7 Rich.

୮ । କାମୁକ—8. Libidinous (M. W.)

୯ । ଯେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ—
9. Explaining the meaning.

ସଂ. ବି—୧ । ମକଦ୍ଦମାରେ ବାଦୀ; ମୁଦେଇ—
1. Plaintiff; complainant.

(ପ୍ରତ୍ୟର୍ଥୀ—ବିପକ୍ଷ)

୨ । ଭିକ୍ଷୁକ—2. Beggar.

୩ । ଉମେଦ୍ୱାର—3. Suitor.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୃତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭଖାଦୋଖରେ ନ ମିଳତ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଟ' ଖୋଳନ୍ତୁ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଥ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଥ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ସେବକ; ଭୃତ୍ୟ—4. Servant.

୫ । ବବାହ ପାଇଁ କନ୍ୟା ପ୍ରାର୍ଥୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
5. One who asks for a girl in marriage; wooer (M. W.)

୬ । ସଙ୍ଗୀ—6. Companion.

ଅର୍ଥେ—ସଂ. ଅ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା; ପ୍ରୋଜନାର୍ଥେ)—
Arthe ୧ । (ଅମୁକ) ପାଇଁ; ନିମିତ୍ତ—1. For.

୨ । (ଅମୁକ) ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ—2. With a view to; with the object of.

୩ । (ଅମୁକ) ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—3. For the purpose of

ନିଜେ ଯାଇ ଭରୁଛେ । ଘୁଷୁଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଅର୍ଥେ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅର୍ଥୋତ୍ସର୍ଗ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ, ଅର୍ଥ+ଉତ୍ସର୍ଗ)—ଧନବ୍ୟୟ—
Arthotsarga Expenditure of money.

ଅର୍ଥୋପମା—ସଂ. ବ—ଉପମାଲଙ୍କାରବିଶେଷ (ଏଥିରେ ଉପମେୟ ବିଷୟର ଉଲ୍ଲେଖ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଉପମାର ଅଙ୍ଗମାନ ନ ଥାଏ; ଯଥା—ରାମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଅଟନ୍ତି)—
A simile which merely states the object of comparison without mentioning any particle thereof.

ଅର୍ଥୋପାର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅର୍ଥ+ଉପାର୍ଜ୍ଜନ)—
Arthopārjana ୧ । ଧନ କମେଇବା; ଧନଅର୍ଜ୍ଜନ—
1. Acquisition or earning of wealth.

୨ । ଧନସଂଗ୍ରହ—2. Collection of riches.

ଅର୍ଥୋଷ୍ମା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅର୍ଥ+ଉଷ୍ମନ୍; ୬ମା. ୧ବ)—
Arthoshmā ୧ । ଧନଗର୍ବ; ବେଶି ଧନ ହେବାରୁ ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଉପୁଜିବା ଗରମି—
1. Glow or pride of wealth.

୨ । ଧନଶାଳିତ୍ୱ—2. Condition of being wealthy.

ଅର୍ଥ୍ୟ— ସଂ. ବଣ. (ଅର୍ଥ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Arthya ୧ । ଉଚିତ—1. Proper.

୨ । ପ୍ରାର୍ଥିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
2. Fit to be prayed for.

୩ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ; ଉପଯୋଗୀ—3. Fit.

୪ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ—4. Reasonable.

୫ । ଅର୍ଥ ବା ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ—
5. Full of meaning; significant.

୬ । ଧନୀ—6. Rich. (M. W)

୭ । ଜ୍ଞାନୀ—7. Wise.

୮ । ବୁଦ୍ଧିମାନ—8. Intelligent.

୯ । ପଣ୍ଡିତ—9. Learned.

ସଂ. ବ—୧ । ଗେରୁ—1. Red chalk.

୨ । ଶିଳାଜତୁ (ଦେଖ)
2. Śilājatu (See)

ଅର୍ଦ୍ଦ (ଧାତୁ)—୧ । ପୀଡ଼ା ଦେବା—1. To torment.
Arda (root) ୨ । ଆଘାତ କରିବା—2. To hurt.

୩ । ବଧ କରିବା—3. to kill.

୪ । ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା; ମାଗିବା—
4. To ask; To beg for.

୫ । କଷ୍ଟ ଦେବା—5. To distress.

୬ । ଅପକାର କରିବା—6. To do harm.

ଅର୍ଦ୍ଦଉଳି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା, କଷ୍ଟ ଦେବା)—
Ardauli ୧ । ଅର୍ଦ୍ଦୋଳି; ଅଳି—1. Importunity; pressing and repeated requests.

୨ । ଗୋଳମାଳ; ଜଞ୍ଜାଳ—2. Confusion.

୩ । ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ—3. Heavy responsibility.

୪ । କର୍ମବ୍ୟସ୍ତତା—4. State of being busy with work.

୫ । ଧୁମ୍ଧଡ଼ାକା; ଚାପ—5. Trouble; pressure.

ଅର୍ଦ୍ଦଉଳିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ—ଅର୍ଦ୍ଦାଉଳିଆ (ଦେଖ)
Ardauliā Ardāuliā (See)

ଅର୍ଦ୍ଦଖଲ୍ୱଯନ୍ତ୍ର—ସ. ବ—ଖଲ ଏବ ଘୁଆ—
Ardakhalwajantra Pestle and mortar.

ଅର୍ଦ୍ଦନ—ସ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ) —
Ardana ୧ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—1. Oppression.
(ଅର୍ଦ୍ଦିତ—ବଣ) ୨ । ପୀଡ଼ା—2. Pain.

୩ । ରଣ—3. Fight.

୪ । ହିଂସା—4. Envy; spite.

୫ । ହନନ; ମାରଣ—5. Killing.

୬ । ଅନୁରୋଧ; ପ୍ରାର୍ଥନା—6 Request.

୭ । ବନାଶନ—7. Destroying; annihilating.

୮ । ଦୁଃଖ—8. Trouble

୯ । ଉତ୍ତେଜନା—9. Excitement.

୧୦ । ଶିବ—10. A name of Śiba.

ସଂ. ବଣ—୧ । ଚଞ୍ଚଳ; ଗଡ଼ଣୀଳ—
1. Moving; restless.

୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼କ—2. Tormenting; oppressive.

୩ । ବନାଶକ—3 Destroying.

ଅର୍ଦ୍ଦନା—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ+ଆ)—
Ardanā ଅର୍ଦ୍ଦନ (ଦେଖ)
Ardana (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ୠ	ଊ	ଌ୍	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ୱ	ଂ

ଅର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ + ଇ)—
Ardani ୧ । ରୋଗ—1. Sickness; disease.
୨ । (+ଭାବ. ଅନ + ଇ) ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା; ମାଗିବା—2. Asking; begging.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ + ଇ) ଅଗ୍ନି—3. Fire (M.W.)

ଅର୍ଦ୍ଦଲି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅର୍ଡର୍ଲି)—
Ardali ଅର୍ଡର୍ଲି; ଆଜ୍ଞାବାହକ ଭୃତ୍ୟ; ସେଉଁ ଚାକର ବା
ଆର୍ଦ୍ଦାଲୀ ରେଘର୍ଯ୍ୟୀ ବାଦ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଡାକଦାକ ଶୁଣିବାକୁ ପାଖରେ
ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ ଥାଏ; ବୋଲଦର୍ ଚାକର—
An orderly peon.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ ଧାତୁ)—ଅର୍ଦ୍ଦଉଳି (ଦେଖ)
Ardauli (See)
ଭାର ସବୁ ଅର୍ଦ୍ଦଲି ସେ ସହୁଛ । ବ୍ରଜନା—ଜଗତୁଣୀ ।

ଅର୍ଦ୍ଧା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅସଣିଆଁ (ପଶୁ)—
Ardhā Untrained (beast)

ଅର୍ଦ୍ଧାଉଳି—ଦେ. ବ—ଅର୍ଦ୍ଦଉଳି (ଦେଖ)
Ardāuli Ardauli (See)

ଅର୍ଦ୍ଧାଉଳିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ ?)—୧ । ଅନିୟମିତ—
Ardāuliā 1. Irregular; unsystematic.
ଆଧାମାଧା ୨ । ଗୋଳମାଳିଆ—2. Confused.
ବେଢ଼ଙ୍ଗ ୩ । ଅଣାଡ଼ିଆ—3. Odd.
୪ । ଅଧୀର—4. Restless.
୫ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ—5. Disordered.

ଅର୍ଦ୍ଧାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅର୍ଦ୍ଧାଉଳିଆ (ଦେଖ)
Ardāliā Ardāuliā (See)

ଅର୍ଦ୍ଧାଲୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅର୍ଦ୍ଧାଉଳିଆ (ଦେଖ)
Ardāluā Ardāuliā (See)

ଅର୍ଦ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Ardita ୧ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ; ପ୍ରାର୍ଥିତ—1. Asked; begged.
୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—2 Tormented.
୩ । ଆହତ—3. Wounded.
୪ । ନିହତ—4. Killed.
୫ । ବିନଷ୍ଟ—5. Destroyed.

ସଂ. ବ— ୧ । ଦାନ୍ତପାଟିର ସାଙ୍ଘ ଧଡ଼ିଘିବା ରୋଗ—
1. Spasm of jawbones.
୨ । ବେକ ଓ ମୁହଁର ଏକ ପାଖ ନ ଚଳିବା;ଏକାଙ୍ଗୀ କାତ—
2. Paralysis of the muscles of one side of the neck and face; hemiplegia.
୩ । ଧନୁଷ୍ଟଙ୍କାର ରୋଗ—3. Tetanus.

ଅର୍ଦ୍ଦୋଳି—ଦେ. ବ.—ଅର୍ଦ୍ଦଉଳି (ଦେଖ)
Ardoli Ardauli (See)

ଅର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବ (ଋଧ ଧାତୁ = ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କରଣ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ସମୁଦାୟ ବସ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ)—
Arddha ୧ । ଅଂଶ; ଏକଦେଶ—1. Part.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଦୁଇ ସମାନ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତର; ଅଧେ—2. Half portion.
୩ । ସମାନ ଅଂଶ—3. Equal part.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡୀକୃତ—1. Divided into two.
୨ । (ଅମୁକର) ଅଧେ ପରିମିତ—2. Half of.

ଅର୍ଦ୍ଧଅରା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—(ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ସଂ. ଆରହ୍)
Arddhaarā ୧ । ଅଧବାଟ—1. Half the way.

ଚଉଦ ଚୌଦଳା ବଳଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ଚଉଦନଦୀର ପୂନ୍ତ ଲଙ୍ଘରେ ।
ଅଷ ଅଘରେ ଦେଲନି ବାହାର,
ଏହା ଲେ ସେ ଦୋଇସ୍ତ ଗୋତର । ଦୁଜନାଥ—ସମରତରଙ୍ଗ ।

ଅର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ + ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—ଅର୍ଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Arddhaka Arddha (See)

ଅର୍ଦ୍ଧକୁମ୍ଭମେଳା—ସଂ. ବ.—ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜୁମ୍ଭ ମାସରେ ପ୍ରୟାଗରେ ପଡ଼ୁଥିବା
Arddhakumbhamelā ସ୍ନାନଯୋଗ—
Auspicious time for bath at Allahabad occuring every year in the month of Kumbha.

ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଚନ୍ଦ୍ର + ଅର୍ଦ୍ଧ; ପୂର୍ବପଦାତ)—
Arddhachandra ୧ । ଚନ୍ଦ୍ରର ଫାଳେ—
1. Half of the moon.
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଂଶ; ଚନ୍ଦ୍ରର ଚତୁର୍ଥା—
2. Crescent.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଶର—3. An arrow with a crescent-shaped head
୪ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଅସ୍ତ୍ର—
4. A crescent-shaped weapon.
୫ । ଅନ୍ୟର ଗଳାରେ ଧକ୍କା ଦେବାପାଇଁ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ପ୍ରସାରିତ କରତଳ—5. The hand bent in shape of a claw or crescent (as for the purpose of seizing or pushing anybody by the neck.)
୬ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି କରତଳଦ୍ୱାରା ଗଳାଧକ୍କା—
6. Pushing a man by the neck.
୭ । ମୟୂରଚନ୍ଦ୍ରିକା—
7. Circular marks on a peacock's tail.
୮ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ନଖ କ୍ଷତ—8. The semicircular scratch of a finger-nail

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେଳେ ଅପର ପ୍ରଣାମରେ ଗଠିତ ଏ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ତୁଲେତ ରଖା ହିଚନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ପୌଣଃ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ ଯୋଡିବାରେ ସେତେ ଏ ଜ୍ଞାପାଦୋଷରେ ନ ଦିଏବ. ତେବେ ସେମନ୍ତ ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉତ ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ ଯୋଡିବାକୁ ତେବେ ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳରେ 'ବୂଝ' ଯେଉଁଠି; 'ଜଥି' ନ ପାଇରେ 'ଜଥି' ଯେଉଁଠି; 'ଅର୍ଜା' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ଯେଉଁଠି; ଅଲତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ଲତ' ଯେଉଁଠି

୯ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଗଜର ଆଭରଣବିଶେଷ—

9. A half-moon shaped trapping for an elephant.

୧୦ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଲଲାଟରେ ଅଙ୍କିତ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ଚଳକ ବା ଚତା—10. Crescent-shaped figure pained on the brow of females.

୧୧ । ଅର୍ଦ୍ଧରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା—An eight-anna bit.

୧୨ । ଅଷ୍ଟମୀଚନ୍ଦ୍ର—12. The semicircular crescent on the 8th day of the moon

୧୩ । ଅନୁସ୍ୱାର—13. The letter or sign of Anuswāra.

ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରକ—ସଂ ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—
Ardhachandraka ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ବାଣାଗ୍ର—

1. The semilunar point of an arrow.

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି କରଭଳି—

2. The hand bent in the shape of a claw or crescent.

ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରା—ସଂ. ବ (ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର + ଆ)—କଲାଇଝୁଡ଼ି—
Arddhachandrā A medicinal herb; Convolvulus Turpethum.

ଅର୍ଦ୍ଧଜରତୀୟନ୍ୟାୟ—ସଂ. ବ—ଜଣେ ଉଦାରସ୍ୱଭାବ ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୁରବସ୍ଥାପନ୍ନ ଦୋଇ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗାଈକୁ ପ୍ରଚ୍ଛ ଦ୍ୱାଃପାଳରେ ବିକ୍ରୟ କରିବାକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟର ବୟସ ଅଧିକ ହେଲେ ଲୋକରେ ତାହାର ଆଦର ହୁଏ ସେହିପରି ଗାଈର ବୟସ ଅଧିକ କହିଲେ ଲୋକେ ଆଗ୍ରହରେ ତାକୁ କିଣିବେ ଏହା ଭାବି ବୃଦ୍ଧ ଜେତାମାନଙ୍କୁ କହନ୍ତୁ ଏ ଗାଈଟି ଆମ୍ଭର ପୈତୃକ ଗୋରୁ ଓ ଅଟ୍ଟ ପ୍ରାଚୀନା; ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଏହି କଥା ଶୁଣି କ୍ରେତାମାନେ ଫେର ଯାଆନ୍ତୁ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରଚ୍ଛ ଦ୍ୱାଃପାଳରେ ଗୋରୁଟିକୁ ଦାଖଲ କରନ୍ତୁ । ଦିନେ ଜଣେ ଲୋକ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ପଚାରିଲେ, ଆପଣ ତ ପ୍ରଚ୍ଛ ଦ୍ୱାଃପାଳକୁ ଗୋରୁ ଆଣନ୍ତୁ, ବିକନ୍ତୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ବ୍ରାହ୍ମଣ ତାଙ୍କ ମନୋଗତ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରୁ ସେହି ଲୋକ କହିଲେ, ଆପଣ ଏହାକୁ ବୁଢୁଣୀ ଗୋରୁ ନ କହି, ଏକ ଫଳର ଗାଈ ଓ ବହୁତ ଦୁଧ ଦଏ, କହିରେ ଲୋକେ ଆଗ୍ରହରେ କିଣି ନେବେ । ଏହା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାବିଲେ, ମୁଁ ତ ପ୍ରଥମେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଚୀନା କହିଅଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ କିପରି ବୁଢୁଣୀ କହିବି ? ଏପରି ଦୋଇ ଯାରେ ସେ ଏ ଗାଈଟି ଅସ୍ଥାଂଶରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଚତୁର୍ଥାଂଶରେ ବୁଢୁଣୀ; ଅତଏବ ମୁଁ ଏହାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧଜରତ କହି ପାରେ । ପରେ ଜଣେ କ୍ରେତା ଆସିବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ 'ଏ ଗାଈଟି ଅର୍ଦ୍ଧ ଜରତୀ' ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ ବରୁଣୀ । କ୍ରେତା : ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବିଷଣ୍ଣମୂର୍ତ୍ତ ମନେ କରି ଦୁସି ଦୁସି ଗାଈଟି କିଣି ନେଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ବସ୍ତୁରକ ବାଦ୍ଧା ଓ ପ୍ରତିବାଦୀର କଥାରୁ କିଛି କିଛି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ପରିତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେତେବେଳେ ଏହି ନ୍ୟାୟର ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତି—

Incompatibility in argument

ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ—ସ. ବ. ପୁଂ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ ଅର୍ଦ୍ଧ ନାରୀ ସହିତ ଈଶ)—
Arddhanārīsa ଦ୍ୱିରଗୌଣ୍ଡ ରୂପରେ ଶିବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦ; ମହାଦେବ—

Śiba assuming half female and half male form.

ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ୍ୱର—ସ. ବ. ପୁଂ (ଅର୍ଦ୍ଧ ନାରୀ ସହିତ ଈଶ୍ୱର)—
Arddhanārīswara ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀଶ (ଦେଖ)

Arddhanārīśa (See)

ଅର୍ଦ୍ଧପଥପିଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—ଅର୍ଦ୍ଧପଥଶ୍ରାଦ୍ଧବେଳେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରେତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦିଆଯିବା ପିଣ୍ଡ—
Arddhapathapiṇḍa Oblation of boiled rice given to the ghost of a deceased before cremation.

ଅର୍ଦ୍ଧପଥଶ୍ରାଦ୍ଧ—ଦେ. ବ.—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶବ ଦାହ ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ମଶାନରେ
Arddhapatha Śrāddha ଶବକୁ ସ୍ନାନ କରାଇ ଡେରଇଜର ବସାଇ ମୁଖାଗ୍ନି ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରନ୍ତି ।

Śrāddha done after setting the dead-body in a sitting posture after washing it before it is cremated.

ଅର୍ଦ୍ଧବିନ୍ଦୁ—ଦେ. ବ.—ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ତଳେ ଥିବା ଖଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ର ଚିହ୍ନ—
Arddhabindu The sign of crescent below the Chandrabindu.

ଅର୍ଦ୍ଧବିନ୍ଦୁ ଉପରେ ଉଳକ ବନ୍ଦ୍ ଦେଇ,
ଅର୍ଦ୍ଧବିନ୍ଦୁ କଣ୍ଠେ ବଅ ଷୋଳଷର ଧାଇ ।
ଅଭ୍ୟୁଦାନନ—ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା—ସ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ + ମାତ୍ରା = ପରିମାଣ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପରିମାଣ-
Arddhamātrā Half quantity.

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ବ୍ରହ୍ମରୂପିଣୀ ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାର (ଯେପରି 'ଓଁ' ଶବ୍ଦରେ ଚିହ୍ନ)—The crescent sign in 'Om'

୩ । (ସଙ୍ଗୀତରେ) ମାତ୍ରାର ମଧ୍ୟଭାଗ—

3. The middle of a measure in music.

ଅର୍ଦ୍ଧମାନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ + ମାନ)—ଅଧା; ଅର୍ଦ୍ଧ ପରିମାଣ (କାଳ)
Arddhamāna Half (time).

ଜଣେ ଅର୍ଦ୍ଧମାନେ କରୁଛ ସ୍ତୋଦନ ଏବେ କହୁ ତୋ ଦୋଷର ତତ୍ତ୍ୱ ଗୋ ସୁବଦ୍ଧ ।
ପ୍ରଭାତ, ଶଚିଦେବୀ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଂ	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	କ୍ଷସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞଅ	ଭ
ଃ	ଐ	ଔ	ଋ	ଌ	ଯ୍	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଜ୍ଞଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅର୍ଦ୍ଧମାନେ—ଦେ. ଅ.—ଅର୍ଦ୍ଧ ପରମାଣରେ; ଅଧେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Arddhamāne By half; up to half.

ଦୃଢ଼ିର ଦ୍ଦରେ ନାବ ଯେଢ଼େ, ନମସ୍ତ ଦୋଇ ଅର୍ଦ୍ଧମାନେ । କଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ।

ଅର୍ଦ୍ଧରଥ—ସଂ. ବ.—ଯେଉଁ ଯୋଦ୍ଧା ରଥିକଠାରୁ ଅନ୍ତରର ଯୋଦ୍ଧା—
Arddharatha A warrior lesser than the Rathī.

ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର—ସଂ. ବ. (ରାତ୍ରିର ଅର୍ଦ୍ଧ; ସମାସରେ ରାତ୍ରି ଶବ୍ଦର 'ରାତ୍ର' ଅକାର)
Arddharātra ଅଧରାତ୍ର; ନଶାରାତ୍ର; ନଶୀଥ—
Midnight; dead of night.

ଅର୍ଦ୍ଧଶରୀର—ସଂ. ବ. (ଶରୀରର ଅର୍ଦ୍ଧ)—
Arddhaśarīra ୧ । ପତ୍ନୀ; ସ୍ତ୍ରୀ—1. Wife.
୨ । ଶରୀରର ଅଧେ— 2. Half of the body.
୩ । ଏକାଙ୍ଗୀବାତ—3. Paralysis affecting one side of the body; hemiplegia.

ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ଫୁଟ—ସଂ. ବଣ. (ଅର୍ଦ୍ଧ+ସ୍ପୃଷ୍ଟ=ସ୍ପୃଷ୍ଟଭ; ଉଚ୍ଚାରଭ)—
Arddhasphuṭa ୧ । ଅପରସ୍ପୃଷ୍ଟ—1. Half articulate.
୨ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ—2. Indistinct.

ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ—ସଂ. ବ.—ଏକଭାଗରୁ ଅଧେ—Half a share.
Arddhāṁśa

ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅଙ୍ଗ)—ଅର୍ଦ୍ଧଶରୀର (ଦେଖ).
Arddhāṅga Arddhaśarīra (See)

ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ+ଇ)— ପତ୍ନୀ; ସ୍ତ୍ରୀ—
Arddhāṅgī Wife.
ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗୀ

ଅର୍ଦ୍ଧାବଭେଦକ—ସଂ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ) (ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅବଭେଦକ)—
Arddhābabhedaka ଅଧାକପାଳୀ ବଥା (ଦେଖ)
Adhākapāḷī bathā (See)

ଅର୍ଦ୍ଧାବଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ—ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ବାକି ଥିବା—Half left;
Arddhābaśishṭa having half only left behind.

ଅର୍ଦ୍ଧାଶନ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅଶନ=ଭୋଜନ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଭୋଜନ—
Arddhāśana 1. Half a meal.
୨ । ଅତ୍ୟଳ୍ପ ଭୋଜନ—2. Scanty meal.

ଶୂଦ୍ର ବଳ୍ୟ ସଗ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଦ୍ଧାଶନ; ପ୍ରଭୁର ପିନ୍ଧା ଲଙ୍ଗଟଲେଙ୍ଗନ ।
ଧ୍ୟାନାଥ—ଦରବାର ।

ସଂ. ବଣ.—ଅଧାପେଟଖୁଆ; ଦରଖୁଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)--
Half-fed (person)

ଅର୍ଦ୍ଧେକ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧକ)—ଅର୍ଦ୍ଧ; ଦୁଇଭାଗରୁ ଏକଭାଗ—
Arddheka One half; moiety.
ଦେ. ବଣ.—ଅର୍ଦ୍ଧପରିମିତ—Half of.

ଅର୍ଦ୍ଧେନ୍ଦୁ—ସଂ.ବ. (କର୍ମଧା; ଅର୍ଦ୍ଧ+ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର—
Arddhendu 1. Half-moon; crescent
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ନଖଚହ୍ନ—2. Semicircular impresssion of a fingernail.
୩ । ଗଳଦ୍ଧସ୍ତ—3 Pushing a man by the neck.
୪ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ବାଣ—
4. Crescent-shaped dart.
୫ । କାମୋଦ୍ରେକାର୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀର ଯୋନଦେଶରେ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକାର ଅଙ୍ଗୁଳ ସଂଯୋଗ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—5. The application of fingers joined together in the shape of 2 simple brackets or 2 crescents, to the private parts of a middle aged female to excite her passion.

ଅର୍ଦ୍ଧୋକ୍ତି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅର୍ଦ୍ଧ+ଉକ୍ତି)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧକଥନ
Arddhokti ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ନ କହିବା—
1. Broken speech.
୨ । ଦତ୍ତୋଷ୍ଠ କଥା—2. Half lisped speech.

ଅର୍ଦ୍ଧୋଦୟ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଅର୍ଦ୍ଧ+ଉଦୟ)—୧ । ଯୋଗବିଶେଷ;
Arddhodaya ମାଘ ମାସ ରବିବାରରେ ନର୍ଦ୍ଧାରିତ ଯୋଗ;
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଧେ ଉଦୟ ହେବା ସମୟରେ ଗଙ୍ଗା ଆଦ ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରିବା ଯୋଗ—1. Astrologically sacred time when people are freed from sins by bathing in sacred rivers when the sun is half risen on a sunday of the month of Māgha.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଧେ ଉଦୟ ହେବା ବା ପୂର୍ବଦିଗ୍ବଳୟରେ ଦେଖାଯିବା ଅବସ୍ଥା—2. Half rising of the sun above the eastern horizon.

ଅର୍ଦ୍ଧୋରୁକ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ+ଉରୁ=ବକ୍ଷସ୍ଥଳ+କ)—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ-
Arddhoruka ମାନଙ୍କର ସ୍ତନ ଅଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଢିଙ୍କିବା କାଞ୍ଚିଲ୍ଲବିଶେଷ—A half jacket for females covering half of the breast.

ଅର୍ନ—ସାଦେ. ଗଞ୍ଜାମ ବ.—ଯେଉଁ ଯୋଦ୍ଧା ଗୋବର୍ତ୍ତ ଚଢ଼େଇ
Arna ଏକାଦିକ୍ରମେ ୧୦।୧୨ଟା ଗୋବର୍ତ୍ତ ଚଢ଼େଇକୁ ଜିତି ଥାଏ—
A bulbul which has defeated 10 or 12 birds in fight.

ସାଂ. ବ.—ଅନ୍ନ—Boiled rice.

ଅର୍ପଣ—ସଂ. ବ. (ଋ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଅର୍ପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Arpaṇa ୧ । ପ୍ରାପଣ—1. Procuring.
୨ । ପ୍ରଦାନ—2. Bestowing.
୩ । ସ୍ଥାପନ—3. Placing.
୪ । ନ୍ୟାସ; ନ୍ୟସ୍ତକରଣ—4. Committing to charge; entrusting.
୫ । ସାଚବା—5. Offering.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସ୍ରୋତେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜରେ ସେତେ ଏ ପ୍ରକାରୋଖରେ ନ ମଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ପଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଖା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍‌ବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଅନ୍ୟକୁ ଦେବା; ଅନ୍ୟର ହାତରେ ଦେବା—
6. Handing over; delivery.

୭ । ଆଗରେ ଥୋଇବା—7. Placing before.

ଅର୍ପଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦେବା—
Arpaṇa karibā 1. To give.

୨ । ନ୍ୟସ୍ତ କରିବା—2. To commit to the charge of; to handover.

୩ । ଜମା କରିବା—3. To entrust.

ଅର୍ପଣା—ସଂ. ବ. (ଅର୍ପଣ+ଆ)—ଅର୍ପଣ (ଦେଖ)
Arpaṇā Arpaṇa (See

ଅର୍ପଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ଦେୟ—
Arpaṇīya To be delivered or entrusted.

ଅର୍ପୟିତା—ସଂ. ବିଣ. (ଋ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଅର୍ପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଅର୍ପଣ କରେ—Delivering; (ଅର୍ପୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) entrusting; consigning.
Arpayitā

ଅର୍ପି (ଧାତୁ)—ସଂ. (ଋ ଧାତୁ. ଣିଚ)—ଅର୍ପଣ କରିବା—(ଦେଖ)
Arpi (root) Arpaṇa karibā (See)

ଅର୍ପିତ—ବି. ବିଣ. (ଋ. ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଅର୍ପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Arpita ୧ । ନ୍ୟସ୍ତ—1. Entrusted.

୨ । ପ୍ରଦତ୍ତ—2. Given; delivered.

୩ । ଗଚ୍ଛିତ—3. Placed with; kept with.

ଅର୍ପିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ଅର୍ପଣ)—ଅର୍ପଣ କରିବା (ଦେଖ)
Arpibā Arpaṇa karibā (See)

ଅମୃତମସ୍ତୁ ଅସ୍ତୁ ଅର୍ଣ, ବମାନ ଅର୍ଥେ ଜଣାମଣି । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଅର୍ଫାନ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ପିତୃମାତୃଘ୍ନ ଶିଶୁ—
Arphān Orphan.

ଅର୍ଫାନେଜ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ପିତୃମାତୃଘ୍ନ ବାଳକ ବାଳକାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଆଶ୍ରୟ ଦେବାର ସ୍ଥାନ—Orphanage.
Arphānej

ଅର୍ବ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ହିଂସା କରିବା—1. To hurt
Arb (root) ୨ । ପୀଡ଼ା ଦେବା—2. To give pain.

ଅର୍ବ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ବନ୍)—ଘୋଟକ—Horse.
Arba

ବଭ୍ରମେ ଙବ ଙବ ଅବ ବଭ୍ରର ଗଙ୍ଗ—ଖବ୍ଦରେ ପରକଟ ସେ ।
ରଙ୍ଗ—ବୈଦେପ୍ରଶବଳାପ ।

ଅର୍ବତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅର୍ବନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Arbatī ୧ । ଘୋଟକୀ—1. Mare.

୨ । କୁଟ୍ଟିନୀ—2. A female go-between.

ଅର୍ବନ୍—ସଂ. ବ. (ଋ. ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବନ୍)—
Arban ୧ । ଘୋଡ଼ା—1. Horse.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra.

୩ । ଗୋକର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
3. Gokarṇṇa (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ନୀଚ; ଅଧମ—1. Low; mean.

୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior.

ଅର୍ବାଞ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ବାଚ୍=କୁତ୍ସିତ+ଅନଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Arbāṅ ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ; ନୀଚ—1. Inferior.

୨ । ବକ୍ର—2. Bent.

୩ । କନିଷ୍ଠ—3. Younger.

୪ । କ୍ଷୁଦ୍ର—4. Small.

[ଦ୍ର—ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆରେ ନାହିଁ ।]

ଅର୍ବାଚୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅର୍ବାଚ୍=ନିକୃଷ୍ଟ+ଇନ)—
Arbāchīna ୧ । ବିରୁଦ୍ଧ—1. Opposite.
(ଅର୍ବାଚୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିପରୀତ—2. Contrary.

୩ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—3. Posterior.

୪ । ନୂତନ—4. New.

୫ । ଅଧୁନିକ—5. Modern.

୬ । ଅଧମ; ନୀଚ—6. Low.

୭ । ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—7. Indiscriminating.

୮ । ନିକୃଷ୍ଟ—8. Inferior.

୯ । ପରବର୍ତ୍ତୀ—9. Later.

ଅର୍ବୁଦ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ବ୍. ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+ଉଦ)—
Arbuda ୧ । ଦଶ କୋଟି ସଂଖ୍ୟା—
1. One hundred million.

୨ । ଆବୁ—2. Tumour; wen.

୩ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ପର୍ବତବିଶେଷ; ଆବୁ—
3. The Aravali hills; the mount Abu.

ଅର୍ବୁଦତୀର୍ଥ—ସଂ. ବ—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
Arbudatīrtha Name of a sacred place.

ଅର୍ବୁଦତୀର୍ଥେ ଅଛ ବଶିଷ୍ଠ ଆଶ୍ରମ
ଯା ଦେଖିବା ସ୍ରୋତେ ଲଭନ୍ତୁ ସ୍ୱର୍ଗଗ୍ରାମ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅର୍ବ୍ବାକ୍—ସଂ. ଅ. (ଅବର=ପୂର୍ବକାଳ+ଅନଚ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍=ଅର୍ବ୍ବାଚ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Arbbāk ୧ । ପଶ୍ଚାତ୍ (କାଳ)—1. Previous (time)

୨ । ମଧ୍ୟ (କାଳ)—2. Middle (time)

୩ । ପୂର୍ବ; ଆଦ୍ୟ (କାଳ)—3. Ancient (time)

ଅର୍ଭ—ସଂ. ବ. (ଋ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଭ)—
Arbha ୧ । ଶିଶୁ—1. Child.

୨ । ଶିଷ୍ୟ—2. Disciple.

୩ । ଛାତ୍ର—3. Student.

୪ । ଶିଶିର—4. Dew.

୫ । ଶାକ ଶସ୍ୟାଦି ଔଷଧ—
5. Medicinal herbs; herbs and corn.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ୍	ର୍,ଋ	ଃ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଭ
୨	ଈ	ଓ	ରୁ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ସଂ. ବିଣ—ପ୍ରଭାହୀନ; ମଳିନ—
Dimmed; lustreless.

ଅର୍ବକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅର୍ଭ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ. କ)—
Arbhaka ୧ । ବାଳକ—1. Boy.
(ଅର୍ବକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପଶୁଶାବକ—
2 The young of a beast,
୩ । ମୂର୍ଖ—3. Dunce,
ସଂ. ବିଣ—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର—1. Small
୨ । କ୍ଷୀଣ—2. Weak.
୩ । ସଦୃଶ—3. Similar.

ଅର୍ମ—ସଂ. ବି. (ର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Arma ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ—A disease of the eye
ଅର୍ମା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଅରମା (ଦେଖ)
Armā Aramā (See)
ଅର୍ମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ ବିଣ—ଅରମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Armān (etc) Aramān etc (See)
ଅର୍ମାନା—ଅରମାନା (ଦେଖ)
Armānā Aramānā (See)
ଅର୍ମାନି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଆର୍ମାନି (ଦେଖ)
Armānī Ārmānī (See)
ଅର୍ମାନିଘାଟ—ଦେ. ବି—କଲିକତାର ଗଙ୍ଗାନଦୀକୂଳରେ ଜାହାଜରୁ
Armānīghāṭa ଓହ୍ଲାଇବାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଘାଟ—
Armenian ghat at Calcutta.
ଅର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ର୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—
Arjya ୧ । ବୈଶ୍ୟ—1. A Baiśya.
(ଅର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱାମୀ—2. Husband.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. Chief.
୨ । ଭକ୍ତିମାନ୍—2. Devoted.
୩ । ଧାର୍ମିକ—3 Pious.
ଅର୍ଯ୍ୟମା—ସଂ. ବି. (ର୍. ଧାତୁ+ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Arjyamā ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.
୨ । ଅର୍କବୃକ୍ଷ—2. Calotropis Gigantea.
୩ । ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ ନକ୍ଷତ୍ର—3. The 12th lunar mansion or constellation.
୪ । ଋଷିବିଶେଷ—4. A sage.
ଅର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବୈଶ୍ୟପତ୍ନୀ—
Arjyā 1. The wife of a Baiśya.
୨ । ବୈଶ୍ୟଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A Baiśya woman.
ଅର୍ଯ୍ୟାଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଯ୍ୟା (ଦେଖ)
Arjyāṇī Arjyā (See)

ଅର୍ଯ୍ୟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Arjyī Arjyā (See)
ଅର୍ଶ—ସଂ. ବି. (ର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଗୁହ୍ୟସ୍ଥ ରୋଗବିଶେଷ—
Arśa Haemorrhoids; piles.
ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଯଥା—
୧ । ଅନ୍ତଃଜ—1. Internal.
୨ । ବହିଃଜ—2, Protruding.
ଅର୍ଶଃ—ସଂ. ବି. (ର୍. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍)—
Arśaḥ ଅର୍ଶ (ଦେଖ)—Arśa (See)
ଅର୍ଶସ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଅର୍ଶସ୍+ଅ) ଅର୍ଶୀ (ଦେଖ)
Arśasa Arśī (See)
ଅର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ. (ଅର୍ଶସ୍+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍)—ଅର୍ଶରୋଗୀ—
Arśī Suffering from piles.
(ଅର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଅର୍ଶୋଘ୍ନ—ସଂ ବି. (ଅର୍ଶସ୍+ହନ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arśoghna ୧ । ଓଲଟ—1. Wild arum.
୨ । ଭେଲଆ—2. Marking nut.
ସଂ. ବିଣ—ଅର୍ଶରୋଗନାଶକ—Curing piles.
ଅର୍ଶୋଘ୍ନୀ—ସଂ. ବି—(ଅର୍ଶୋଘ୍ନ+ଈ)—ତାଳମୂଳୀ (ଦେଖ)
Arśoghnī Tāḷamūḷī (See)
ଅର୍ଷ୍ଟି—ଦେ. ବି—ସାଜ; ଠାକୁଆ—
Arshṭi Hard seed; stone of certain fruits.
ପ୍ରକାଶ ଥିବ ଅନୁସୃଷ୍ଟି, ତରୁ ପଢ଼ିବ ସେଥେଁ ଅର୍ଷ୍ଟି ।
କଉଡ଼ିଅ. ଘଗବତ ।
ଅର୍ହ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଯୋଗ୍ୟ ହେବା—
Arh (root) 1. To deserve.
୨ । ପୂଜା କରିବା—2. To worship.
ଅର୍ହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.(ଅର୍ହ୍ ଧାତୁ=ଯୋଗ୍ୟ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Arha ୧ । ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit; worthy; deserving.
(ଅର୍ହା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ଅର୍ହ୍ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ.ଅ)—
ପୂଜ୍ୟ—2. Venerable; adorable.
ସଂ. ବି—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. Indra.
୨ । ପରମେଶ୍ୱର—2. God.
ଅର୍ହଣ—ସଂ. ବି. (ଅର୍ହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Arhaṇa ୧ । ପୂଜା—1. Worship
୨ । ସମ୍ମାନ—2 Respect.
୩ । ଯୋଗ୍ୟତା—3. Fitness; worthiness.
୪ । ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ—4. Materials for worship.
ଅର୍ହଣା—ସଂ. ବି (ଅର୍ହଣ+ଆ) —ଅର୍ହଣ (ଦେଖ)
Arhaṇā Arhaṇa (See)
ଅର୍ହତ୍—ସଂ.ବି. (ଅର୍ହ୍ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ୍ ପ. ଶତୃ)—
Arhat ୧ । ବୁଦ୍ଧଦେବ—1 The Buddha.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା ହଇନ୍ଥି ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେହେଁ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସ୍ତୁତ ; ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇ' ଦେଖିବେ; 'ବିଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବିନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

୨ । ଜୈନସନ୍ନ୍ୟାସୀ—
2. A Jaina anchorite.

ସଂ. ବଣ. ପୁ.—୧ । ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ମତାବଲମ୍ବୀ—
1. Professing the Buddhistic or Jaina faith.

୨ । ପୂଜାର୍ହ—2. Respectable; adorable.

୩ । ପ୍ରଶଂସାର୍ହ—3. Praiseworthy.

୪ । ଯୋଗ୍ୟ; ପ୍ରଶସ୍ତ—4. Fit.

ଅର୍ହା—ସଂ. ବ—(ଅର୍ହ ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—ଅର୍ହଣ (ଦେଖ)
Arhā Arhaṇa (See

ଅର୍ହାମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଅରାମୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Arhāmuṇḍi Arāmuṇḍi (See)

ଅର୍ହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅର୍ହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ପୂଜିତ; ସମ୍ମାନିତ—
Arhita Held in esteem; respected; honoured; venerated.

ଅଲ୍‌ଗୁନି—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବ.—ଅଲଗୁଣି (ଦେଖ)
Alguni Alaguṇi (See)

ଅଲ୍‌ଝାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—
Aljhāibā ୧ । ଅଟକାଇବା—1. To restrain.
୨ । ବାଧାଦେବା—2. To check.

ଅଲ୍‌ଝିବା—ଗ୍ରା.ଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ଅଟକିବା—
Aljhibā To stop at a place.

ଅଲ୍‌ଝେଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଲାଖିସିବା—
Aljheibā To stick.

ଅଲ୍‌ବତ୍—ଦେ. ଅ. (ଆ. ଅଲ୍‌ବତ୍ତା)—୧ । ଅବଶ୍ୟ; ନିଶ୍ଚୟ—
Albat 1. Certainly.
୨ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ—2. Doubtlessly.

ଅଲ୍‌ବିଦା—ବୈଦେ. (ଫା.) ବ.—୧ । ରମ୍‌ଜାନ୍ ମାସର ଶେଷ ଶୁକ୍ରବାର—1. The last friday of the month of Ramjān.
୨ । ମୁସଲମାନଙ୍କ ମହରମ ମାସର ୧୦ ତାରିଖ ରାତ୍ରିରେ କରିଯିବା ଉପବାସ—2. The fast which is observed in the night of the tenth day of the month of Mohurrum.

ଅଲ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଭୂଷିତ କରିବା—
Ala (root) To adorn.

ଅଲ—ସଂ. ବ. (ଅଲ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ala ୧ । ବିଷାକ୍ତ ଙ୍କାଟଙ୍କ ନାନ୍ଦୁଡ଼ି—1. The sting in the tail of a scorpion or a bee.
୨ । ହରତାଳ—2. Yellow orpiment.

ଅଲଂ—ସଂ. ଅ. (ଅଲ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅମ୍)—
Alaṁ ୧ । ଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର—1. Ornament.
୨ । ସମର୍ଥ—2. Able.
୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—3. Completeness.
୪ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—4. Sufficience.
୫ । ନିଷେଧ; ବାରଣ—5. Prohibition.
୬ । ବ୍ୟର୍ଥ—6. Vain.
୭ । ଅବଧାରଣ—7. Acertainment.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅଲକ୍‌ଦିଦି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—୧ । (ଶିଶୁରଞ୍ଜନ ଭାଷା) ଯେ ବନା ଆଶାରେ ଗଲ୍ଲ ପାରେ—(୯ । ୧୦ ମାସର ଶିଶୁକୁ ଗଲ୍ଲବାକୁ ପ୍ରବୋଜିତ କଲ୍ଲାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏହି କଥା କହିଥନ୍ତି)—1 A phrase used by women while teaching infants to walk.
ଅଲ୍‌ଡ଼ଡ଼ ପଗା (ପିଠା) ଖାଏ,
ପର୍‌ମରଉଲ୍ ଚର (ଗୁହ) ଖାଏ—ଶିଶୁଗୀତ ।

ଅଲକ—ସଂ. ବ (ଅଲ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Alaka ୧ । ଚୂଣ୍ଡିକୁନ୍ତଳ—1. Ringlet of hair; curl of hair.
ଅଲକଦଳ ଅଙ୍ଗୁଳି ଘେରଣା ରେଖ—ବଦସ୍ପର୍ଶ ବଶୋସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର. ର. ଗୀତ ।
୨ । ଅଙ୍ଗଲଗ୍ନ କୁଙ୍କୁମ—
2. Red paste for the body.
୩ । ମେଘବିଶେଷ;ଭୁଲାଗଦା ପର ଆକାଶରେ ଲମ୍ବୁଥିବା ମେଘ-
3. The cirrus or fleecy cloud.
୪ । ବାଯା କୁକୁର—4. Rabid dog.

ଅଲକ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—୧ । ଅଶକ; ଡଙ୍କା—
Alaka 1. Wooden spoon used in cooking.

ଅଲକତ—ଗ୍ରା. ଓ ପଦ୍ୟ ବ—(ସଂ. ଅଲକ୍ତକ)—
Alakata ୧ । ଅଲକ୍ତକ; ଅଲତା—1. Lac-dye.
ଅଲବତ ଦ୍ରବ ନସ୍ପର୍ଶେ ବୋଲ—ବଦସ୍ପର୍ଶ-ବଦର୍ଥା ।

ଅଲକନନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (ନାମ) (ଅଲକ+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ଆ)—
Alakanandā ୧ । ଗଙ୍ଗାନଦୀ—
1. The river Ganges.
୨ । ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷବୟସ୍କା ବାଳିକା—
2. A girl aged 8 to 10 years.

ଅଲକବନ୍ଧ—ସଂ. ବ.—୧ । କପୋଳର ଉପରୁଭାଗ—
Alakabandha 1. The upper part of the brow.
ତାହାଙ୍କ ତରଣ ସଲ୍ଲେ,
ଅଲକବନ୍ଧ ସ୍ପର୍ଶାଳିଲେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅଲକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଲକ+ଆ)—୧ । ଚୂଣ୍ଡିକୁନ୍ତଳ—
Alakā 1. Ringlet of hair.
୨ । କୁବେରପୁରୀ—
2. The town or palace of Kubera.
୩ । ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷବୟସ୍କା ବାଳିକା—
3. A girl 8 to 10 years of age.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁ.	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ସ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ବୁ	ଲୂ	ପ୍ସେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତୁ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁ	ଘ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୪ । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କପାଳ ଉପରେ ପିନ୍ଧିବା ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
4. An ornament worn over the forehead.

ଅଲକାଧିପ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଲକା=ଅଲକାପୁରୀ+ଅଧିପ=
Alakādhipa ରାଜା)—କୁବେର—
Kubera; the God of riches.

ଅଲକାପନ୍ତି—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଲକାସମୂହ; ଚୂର୍ତ୍ତକୁନ୍ତଳସମୂହ—
Alakāpanti 1. The collection of ringlets of hair over the brow.
୨ । ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ସିଁଥି—
2. An ornament worn over the forehead.

ଅଲକାପାଟୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଲକା ଓ ପଟ୍ଟ)—
Alakāpāṭī ୧ । ଅଲକାନାମକ ଅଳଙ୍କାର—1. An ornament worn over the forehead.
୨ । କପାଳର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅଲକା ପିନ୍ଧାଯ ଏ—
2. That part of the forehead over which the alakā is worn.

ଅଲକାପୁର—ସଂ. ବ.—କୁବେରପୁରୀ—
Alakāpura The palace of Kubera in heaven.

ଅଲକାପୁରୀ—ସଂ. ବ.—ଅଲକାପୁର—
Alakāpurī Alakāpura.

ଅଲକ୍ତ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ରକ୍ତ; ଯାହାଠାରୁ ଆଉ
Alakt କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବେଶି ରକ୍ତବର୍ତ୍ତ ନୁହେଁ)—
ଲାକ୍ଷାରସ; ଅଲତା—Lac-dye.

ଅଲକ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ଅଲକ୍ତ+କ)—ଅଲକ୍ତ (ଦେଖ)
Alaktaka Alakta (See)

ଅଲକ୍ଷ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଲକ୍ଷ୍ୟ)—୧ । ଅଲକ୍ଷିତ; ଅଜ୍ଞାତ—
Alaksha 1. Unmarked; unknown.
୨ । ଅସମକକ୍ଷ—2. Unequal.
୩ । ଅତୁଳନୀୟ—3. Incomparable.

ଅଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅ=ମନ୍ଦ+ଲକ୍ଷଣ=ଚିହ୍ନ)—
Aalkshaṇa ୧ । କୁଲକ୍ଷଣ; ଅଶୁଭ ଚିହ୍ନ—
1. In auspicious sign.
୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—2. Misfortune.
୩ । ମରୁର ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ—
3. Premonitory symptoms of death.
ସଂ. ବଣ—କୁଲକ୍ଷଣାକ୍ରାନ୍ତ; ସୁଲକ୍ଷଣଶୂନ୍ୟ; ଶୁଭଚିହ୍ନ ବର୍ଜିତ—
Inauspicious; with inauspicious signs or marks or traits on the person.

ଅଲକ୍ଷଣା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଲକ୍ଷଣ; ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Alakshaṇā ୧ । ଅଲକ୍ଷଣ (ପୁରୁଷ)—
ଅଲକ୍ଷଣା 1. Inauspicious (person)
ଅଲକ୍ଷଣ ୨ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—2. Unfortunate; having no auspicious sign or trait on the person.
୩ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Graceless.

ଅଲକ୍ଷଣୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲକ୍ଷଣାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Alakshaṇī Feminine of Alakshaṇā.
ଅଲକ୍ଷଣୀ କୃତ୍ତିବାସଙ୍କ ଜନ୍ମ-ଜଠରୁ ମହୀରେ ପଡ଼ି ମହିଁ ଅଲକ୍ଷଣୀ।
ଅଲକ୍ଷଣୀ ରଘୁନାଥ—ପାଦଙ୍କ।

ଅଲକ୍ଷମା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଡ଼ଭଉଣୀ; ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Alakshamā The Goddess of misfortune.

ହତଲକ୍ଷୀ ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । କୁଲକ୍ଷଣା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
ଅଲଚ୍ଛମା 1. Inauspicious (woman)
୨ । ଦୁଭାଗିଆ (ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. Unfortunate (female).

ଅଲକ୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ଲକ୍ଷିତ=ଜ୍ଞାତ)—୧ । ଅଜ୍ଞାତ—
Alakshita 1. Unseen; unobserved.
୨ । ଅଦୃଷ୍ଟ—2. Unperceived.
୩ । ଅଚିହ୍ନିତ—3. Unnoticed

ଅଲକ୍ଷିତଭାବରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଅଚିହ୍ନିତଭାବରେ—
Alakshitabhābare 1. Without being
ଅଲକ୍ଷିତଭାବେ observed or noticed.
୨ । ଗୁପ୍ତଭାବରେ—2. Secretly; by stealth.

ଅଲକ୍ଷିତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ପଦ୍ୟ)—ଅଲକ୍ଷିତଭାବରେ (ଦେଖ)
Alakhite Alakshitabhābare (See)
ଗୋଡିନେ ଧନ-ଧନ. ଅଲ୍ଲ ଦରୁତ୍ତର ଅଲକ୍ଷିତେ। ରଘୁନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା।

ଅଲକ୍ଷ୍ମା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ)—ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Alakshmā Alakshmī (See)

ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ) (ଅ=ବରୁଦ୍ଧ+ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—
Alakshmī ୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଡ଼ଭଉଣୀ—1. Name of the elder sister of Lakshmī.
୨ । ଭାଗ୍ୟଦେବୀଥିମା ଦେବତା—
2. The Goddess of ill luck.
୩ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା—
3. Ill luck; calamity; misery.
ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ପୁରୁଷ; ଦୁଭାଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
Unfortunate person.

ଅଲକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ଲକ୍ଷ୍ୟ)—୧ । ସମକକ୍ଷ; ଅସମାନ—
Alakshya 1. Unequal.
(ଅଲକ୍ଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତୁଳନୀୟ—2. Incomparable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପଟ ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଯ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣର ଅପସରିତ ଯ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ଅଦୃଶ୍ୟ—3. Invisible.
୪ । ଅନଣ୍ଡିଥି—4. Unascertainable; undistinguishable.
୫ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଶୂନ୍ୟ—5. Without aim.
୬ । ଅଚିହ୍ନିତ—6. Unmarked.
୭ । ଯାହାର କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଚିହ୍ନ ନାହିଁ—7. Having no particular mark.
୮ । ସାମାନ୍ୟ; ଭୁଚ୍ଛ—8. Insignificant in appearance.

ଅଲକ୍ଷ୍ୟଗତି—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଲକ୍ଷ୍ୟ+ଗତି)—
Alakshyagati ଯାହାର ଗତି କେହି ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ—Moving invisibly.

ଅଲକ୍ଷ୍ୟଜନ୍ମତା—ସ. ବି. (ଅଲକ୍ଷ୍ୟଜନ୍ମନ୍+ତା)—ଜନ୍ମ ହେଯ ହେବା ଅବସ୍ଥା—Being of insignificant birth or origin.
Alakshyajanmatā

ଅଲକ୍ଷ୍ୟଜନ୍ମା—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଲକ୍ଷ୍ୟ+ଜନ୍ମନ୍; ୨ମା. ୧ବ.)—ଯାହାର ଜନ୍ମ ହେଯ ବା ଭୁଚ୍ଛ ଅଟେ—Of insignificant birth or origin
Alakshyajanmā

ଅଲକ୍ଷ୍ୟଲିଙ୍ଗ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଲକ୍ଷ୍ୟ+ଲିଙ୍ଗ) —ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ବେଶ ବଦଳାଇଥିବା; ଯେ ବେଶଦ୍ୱାରା (ଅଲକ୍ଷ୍ୟଲିଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆପଣାର ସ୍ୱରୂପକୁ ଲୁଚାଏ—Disguised.
Alakshyaliṅga

ଅଲଖଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ଅଲକ୍ଷଣ)—ଅଲକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Alakhaṇa Alakshaṇa (See)
ଅଲକ୍ଷନ
ଅସଗୁନ; କୁସୁଗନ

ଅଲଖଣା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲକ୍ଷଣା (ଦେଖ)
Alakhaṇā Alakshaṇā (See)

ଅଲଖଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲଖଣାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Alakhaṇī Feminine of Alakhaṇā.

ଅଲଖମା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ.—ଅଲକ୍ଷମା (ଦେଖ)
Alakhamā Alakshamā (See)

ଅଲଖମୀ—ଗ୍ରା. ବି.—ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Alakhimī Alakshmī (See)

ଅଲଖିମୀ—ଗ୍ରା. ବି.—ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଦେଖ)
Alakhamī Alakshmī (See)
ହତଲକ୍ଷୀ
ଅଲତ୍ତମୀ

ଅଲଖେଣା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲକ୍ଷଣା (ଦେଖ)
Alakheṇā Alakshaṇā (See)

ଅଲଖେଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲକ୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Alakheṇī Alakshaṇī (See)

ଅଲଗ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଲକ୍, ଅଲଗ୍ନ; ଗ୍ରା. ଅଲଗ୍ଗ; ଭୁଲ.—ଅ.
Alaga ଅଲ୍ଲାହଦା) ୧ । ଅଲଗା; ଅସଂଲଗ୍ନ—1. Unconnected; separate; aloof.
ଆଲଗା ୨ । ଶ୍ରୀହୀନ; ଅସୁନ୍ଦର—
ଅଲଗ 2. Shorn of beauty.
ଅଲଗ ସେବକା ଅମ୍ଭେ ବଲଗେ ସେବକୁ ଦେ । ପ୍ରାଚୀ, ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡସ୍ଥ ।
୩ । ନିଷ୍ଟିଆ—3. Solitary.
୪ । ଋତୁମତ୍ତା—4. Menstruated.

ଅଲଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଲଗ କରିବା; ପୃଥକ୍ କରିବା—
Alaga karibā To separate.
ଆଲଗା କରା
ଅଲଗ କରନା

ଅଲଗଚ୍ଛ—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ) କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅଭୂତପୂର୍ବରେ—1. Wonderfully.
Alagachha
ଆଲଗୋଛେ ୨ । ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ—2. In the air.
[ଯଥା—ସେ ମୋତେ ଅଲଗଚ୍ଛ ଝଟକ ନେଇ ଗଲା ।]

ଅଲଗଚ୍ଛେ—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ) କ୍ରି ବିଣ – ଅଲଗଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Alagachhe Alagachha (See)

ଅଲଗଡ଼—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ବିଷମ—1. Complicated.
Alagaṛda ୨ । ଗୋଲମାଳିଆ—2. Confused; not clear.
ଅଲମ୍ବୁସ ୩ । ଅଳଖିଆ—3. Awkward.
ଔଘଡ଼ ୪ । ଅପରିଷ୍କୃତ—4. Unclean.
୫ । ଅସୁନ୍ଦର—5. Ugly.
୬ । ଅସଙ୍ଗତ—6. Unreasonable.
୭ । ଅସଂଲଗ୍ନ; ଯେଉଁ କଥାର ଗାଣ୍ଠି ମୁଣ୍ଡ ନ ଥାଏ; ଅସମ୍ବଦ୍ଧ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ—7. Unconnected; unmethodical.
୮ । ଅଖାଡ଼ିଆ—8. Awkward.
୯ । ଯାଇଚ୍ଛାଡା—9. Very bad.
୧୦ । ଅଯୋଗ୍ୟ—10. Unfit.
ଦେବାଭେଳେ ସେନବା ସେକ ଅଲଗଡ଼,
ଦେଲେ ଉଚ୍ଚୁ ଭସୁକେ ପାଉକଟ୍ଟ ବଡ଼—କୁଣ୍ଡସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତ ।

ଅଲଗଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଗଲ)—ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କ ରହିବା ସକାଶେ
Alagaṛdā ଅର୍ଗଲ ଦଅ ଯାଇଥିବା ଗୁଦାଲ—
ଆଡ଼ଗଡ଼ା Enclosure for horses.
ଅଡଗଡା ଦେ. ବିଣ.—ଅଲଗଡ଼ (ଦେଖ)
Alagaṛda (See)

ଅଲଗଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଲଗଡ଼ (ଦେଖ)
Alagaṛdiā Alagaṛda (See)

ଅଲଗଣା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଯାହାର କିଛି ଠିକଣା ନାହିଁ;
Alagaṇā ଅଲୁରୁବାଲୁରୁ—
ଲୋମେଲୋ 1. Unmethodical.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଏ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଝ	ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

(ଅଲଗଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Unclean; dirty (person).

ଅଲଗପୋଇ—ଗ୍ରାଦେ. (ସିଂଦ୍ରଭୂମ) ବ—ଜମ୍ବୁଳ ଲତା—A species of parasite creeper.
Alagapoi

ଅଲଗବିଲଗ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର)—ଅସ୍ପଳ; ଅସଂଲଗ୍ନ—Unconnected
Alagabilaga

ଅଲଗର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅଲକ୍=ଅସଂଲଗ୍ନ+ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଗୁଳିଲବେଳେ ସାଦା ଦେହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଭୂମିରେ ଲାଗେ ନାହିଁ)—
Alagardda
୧ । ପାଣିଧଣ୍ଡ; ଧଣ୍ଡସାପ—1. Water-snake
୨ । ଉତ୍ତମସାପ—2. Brown cobra

ଅଲଗର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଅଲକ୍=ଅଲଗ୍ନ+ଅର୍ଦ୍ଧ; ଘଣାଥିବାରୁ ସାଦା ଦେହର ଅଧେ ଭୂମିରେ ଲାଗେ ନାହିଁ)—
Alagarddha
ଅଲଗର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)—Alagardda (See)

ଅଲଗଡ଼େବା—ଦେ. କି—୧ । ଅଲଗା ହେବା; ପୃଥକ୍ ହେବା—
Alagaheba
1. To be separated.

ଆଲଗାହଓୟା; ଅଲଗହୋନା; ଅଲଗରହନା
୨ । ପୃଥକାନ୍ନ ପୃଥକ ବାସ ହେବା—
2. To live separately.
୩ । ଋତୁମତ୍ତା ହେବା—
3. To be menstruated (and to live separate from others for 4 days till purified).

ଅଲଗା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଲଗ୍ନ)—
Alagā
ଆଲଗା
୧ । ଅନ୍ୟ; ଅପର; ଜାତିସମ୍ପର୍କୀୟ—
1. Outsider; unconnected.

ଅଲଗ; ଜୁଦା ଯେଉଁ ବେପାରରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିବ, ଅଲଗା ଲୋକ ନ ଘଉରିବ—
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ପୃଥକାନ୍ନବାସ—
2. Separate in board and mess.
୩ । ପୃଥକ୍—3. Separate.
ଖୁଉରୁ ଚଉକ ଝଡ଼ିଚ ଅଲଗା ହୋଇ ଗଲେ ଯଥା ବଶେ—
ଭ୍ରଖାନାଥ. ପାଦାଙ୍କ ।
୪ । ପାକାସ୍ଥଶ୍ୟା; ଋତୁମତ୍ତା—4. Menstruated.
୫ । ଛଟିଦୂରକୁ ଗତ—
5. Gone to some distance.
ଏଡ଼ା ଭଲ କର୍ଣ୍ଣୋଚ୍ଚ ଦେବା ଲୁଗା;
ପିନ୍ଧଲେ ନଳ ଯାଇ ହୋଇଣ ଅଲଗା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ. ବନ ।

ଅଲଗାଇବା—ଦେ. କି—ଅଲଗା ବା ପୃଥକ କରିବା—To separate.
Alagāibā
ଆଲଗାକରାନ
ଅଲଗ କରାନା

ଅଲଗୁଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଲଗ୍ନ —ଲୁଗା ରଖିବା ସକାଶେ ଗୃହରୁ ଝୁଲି ଯାଇଥିବା ଦଉଡ଼ି ବା ଦୁଇ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଦଉଡରେ ଆଲ୍ନା ଝୁଲି ହେବା ବାଉଁଶ—A rope or stick
ଅଲଗନୀ, ଅରଗନୀ suspended from the thatch to hang clothes.

ଅଲଗୁଣିଆ—ଦେ. ବ—ଅଲଗା—
Alaguniā
Clothes-rack.

ଅଲଗେ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ) କି ବିଣ—ଅନ୍ୟତ୍ର—
Alage
Elsewhere.

ଅଲଘଞ୍ଚାଲ—ଦେ. ବ—୧ । ଅଳ; କଞ୍ଚାଲ—
Alaghañchāla
1. Importunity.
ବଡ଼େ କର ଉଠି ବୁଢ଼େ କହିବା କେଉ
କହୁ। ହେଲେ ସୁନ ଅଲଘଞ୍ଚାଳ ବାଲା । ଭକ୍ତ. ଚୈତନ୍ୟଭଜନାୟ ।
୨ । ନିଷେଧ—2. Refusal.

ଅଲଘୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଲଘୁ)—
Alaghu
୧ । ସାଦା ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ—1. Not slight.
୨ । ସାଦା ହାଲୁକା ନୁହେଁ—
2. Heavy; not light.

ଅଲଙ୍କରଣ—ସଂ.ବି. (ଅଲଂ=ଭୂଷିତ କରିବା+କୃ ଧାତୁ+କରଣ.ଅନ)—
Alaṅkaraṇa
୧ । ଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର; ଗହଣା—
1. Ornaments.
୨ । (+ଗ୍ରବ. ଅନ) ଅଳଙ୍କାରଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ କରିବା—
2. Bedecking with ornaments.

ଅଲଙ୍କରିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଲଂ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ)—
Alaṅkariṣhṇu
୧ । ଅଳଙ୍କରଣଶୀଳ—Decorative.
୨ । ଭୂଷକ—Decorating.

ଅଲଙ୍ଗ—ଗ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ଗୃହଘର—
Alaṅga
A lean-to.

ଅଲଙ୍ଘନ—ସଂ. ବି (ଅ+ଲଙ୍ଘନ)—
Alaṅghana
୧ । ଲଙ୍ଘନର ଅଭାବ—
1. Freedom from transgression.

ଅଲଙ୍ଘ, ଅଲଙ୍ଘନୀୟ ବିଣ. ୨ । ଜ୍ୱରାଦି ରୋଗରେ ଉପବାସ ନ କରିବା—
2. Want of fasting during fever.
୩ । ଅନତିକ୍ରମ—3. Not overstepping.
୪ । ଅନଭିକ୍ରମ—4. Non-violation.

ଅଲଙ୍ଘନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଲଙ୍ଘନୀୟ)—
Alaṅghanīya
ଯାହାକୁ ଲଙ୍ଘନ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
Inviolable.

ଅଲଙ୍ଘା—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—
Alaṅghā
ଅଲଗା; ପାକାସ୍ଥଶ୍ୟା; ଋତୁମତ୍ତା —
Menstruated.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଡାଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଠ' ର ମିଠରେ 'ଗାଈ' ଗୋଡାଇବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଠରେ 'ଭୂଇ' ଗେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଠରେ 'ବଉ' ଗେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ନ ପାଠରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଗେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାଠରେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଗେଖିବେ ।

ଅଲଘିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଲଘିତ)—ଲଘିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
Alaṅghita Not transgressed.
ଦେ. ବିଣ.—ଯେ ଲଘନ ନ କରେ; ଅଲଘନକାରୀ—
Not transgressing.
ମୁହଁ ଅଲଘିତ ହେବ ତାର ବଚନରୁ ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ବସ୍ତ୍ର ।

ଅଲଘ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଲଘ୍ୟ)—
Alaṅghya ଯାହାକୁ ଲଘନ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
Inviolable.
ଅଲଘ୍ୟ ହେବାରୁ ମୋ ପ୍ରଣ ପରମେଶ୍ୱର ସାରା ହନେ ହନେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଲଙ୍କର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଲଂ = ଭୂଷଣ + କର୍ତ୍ତା = କରିବା ଲୋକ, ଅଳଂକର୍ତ୍ତୃ, ୧ମା ୧ବ.)—
Alaṅkarttā
(ଅଲଙ୍କର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରସାଧକ; ଭୂଷଣକାରୀ; ଯେ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧାଇ ଦଏ—One who furnishes or adorns another with ornaments.

ଅଲଙ୍କର୍ମୀଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଲଂ = ଯାରଗ + କର୍ମନ୍ = କ୍ରିୟା + ଖ୍ୱାର୍ଥେ. ଇନ୍)—
Alaṅkarmiṇa
(ଅଲଙ୍କର୍ମୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ; କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳ—
1. Expert.
୨ । କର୍ମକ୍ଷମ—2. Able to work

ଅଲଙ୍କା—ଗ୍ରା. ବି—ଅଲକାପୁର (ଦେଖ)
Alaṅkā Alakāpura (See)

ଅଲଙ୍କାର—ସଂ. ବି. (ଅଲଂ = ଭୂଷିତ + କୃ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ)—
Alaṅkāra ୧ । ଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର—
1. Ornament; decoration
୨ । ସାହିତ୍ୟର ଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
(ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।)
2. Science of figurative speech.
୩ । ଶବ୍ଦାର୍ଥର ଭୂଷଣ—3. Figure of speech.
୪ । ଭୂଷିତ କରିବା—4. Bedecking; adornment.

ଅଲଙ୍କାରଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—ବାକ୍ୟାର୍ଥ ବିବୃତ୍ତ ସଙ୍ଗେ କାବ୍ୟସ୍ୱରୂପ ରସ, Alaṅkāraśāstra ଶବ୍ଦ, ଦୋଷ, ଗୁଣ, ଗ୍ରୀତି ଓ ଅଳଙ୍କାର ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟ ଯହିଁରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ—
The science of figures of speech

ଅଲଙ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଲଂ = ଭୂଷିତ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Alaṅkṛuta ଅଳଙ୍କାରଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ; ସଜ୍ଜିତ—
(ଅଲଙ୍କୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Adorned; ornamented; bedecked with ornaments

ଅଲଙ୍କ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ଅଲଂ = ଭୂଷଣ + କ୍ରିୟା = କାର୍ଯ୍ୟ)—
Alaṅkriyā ଭୂଷିତ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Decoration.

ଅଲଚ—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ବସ୍ତର) ବି.—ଅଲଚ୍ଚି (ଦେଖ)
Alachi Alati (See)

ଅଲଜିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ନିର୍ଲଜ୍ଜ—
Alajiā Shameless.
ଅଲଜ୍ଜ
ଅଲଜ

ଅଲଜ୍ଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ ହି; ଅ = ନାହିଁ + ଲଜ୍ଜା)—
Alajja ନିର୍ଲଜ୍ଜ—Shameless.

ଅଲଜ୍ଜା—ସଂ. ବି (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ଲଜ୍ଜା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜତା—
Alajjā Shamelessness; impudence.
ଅଲଜ୍ଜ ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅଲଜ୍ଜ)—
ଅଲଜ ନିର୍ଲଜ୍ଜ—Shameless.

ଅଲଜ୍ୟା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲଜ୍ଜ (ଦେଖ)
Alajja (See)
ଅଲଜ୍ଜ
ଅଲଜ

ଅଲଞ୍ଜର—ସଂ. ବି (ଅଲଂ = ଶୀଘ୍ର + ଜୃ. ଧାତୁ = ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Alañjara
୧ । ମୃଣ୍ମୟ ପାତ୍ର—1. Earthen pot.
୨ । ମାଟି କଳଶ; ମାଠିଆ—2. Earthen pitcher.

ଅଲଣା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅଲବଣାକ୍ତ)—
Alaṇā ୧ । ଯହିଁରେ ଲୁଣ ପଡ଼ି ନାହିଁ—
ଆଲୋନା 1. Not seasoned with salt.
ଅଲୋନା ୨ । ଅସାର (କଥା)—
2. Profitless; worthless (talk)
୩ । ନିକୃଷ୍ଟ—3. Inferior.
ଇନ୍ଦ୍ରାପୁଧେ ତାର ଅଯୋଧ୍ୟେ ନରେ ପେଇଁ ତୁଳନା ।
ତହିଁ ବଳ ଇନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ସୁଦଷ୍ଟର ତୁଲା ଅଲଣା ।
ସ୍ୱଧାନାଥ—ଉଷା ।

ଅଲଣାକଥା—ଦେ. ବ.—୧ । ନଶ୍ରୁପ୍ରୋଜନ କଥା—
Alaṇākathā 1. Useless matter.
ବାଜେକଥା ୨ । ଅସାର କଥା—
ବେକାୟଦାବାତ 2. Worthless matter.

ଅଲଣାସୁଆଗ—ଦେ. ବ—ଶୁଖିଲାସୁଆଗ; ଯେଉଁ ସୁଆଗ ବା ଗେଲରେ Alaṇāsuāga ଆନ୍ତରିକତା ନ ଥାଏ—Fondness devoid of sincerity.

ଅଲତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଲକ୍ତ)—ଅଲକ୍ତ; ଲାକ୍ଷାରସ—
Alatā Lac-dye.
ଆଲ୍‌ତା
ଅଲତା ଲେଖିଲେ ଅଦରା ଚନ୍ଦ୍ର ତୋ କଜ୍ଜଳ ପାରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଲତାପାଟୀ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଲତାଶିର୍ଷ (ଦେଖ)
Alaṭapāṭī 1. Alatāśirā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ତ

୨ । ତଳପା ଧଡ଼ରେ ଦଆଯିବା ଅଳତା ରଙ୍ଗର ଚଉ ବା ପଟ୍ଟୀ-
2. A strip of painting of lac-dye on the sides of the sole of the foot.

ଅଲତାବୋଳ—ଦେ. ବ.—ଅଳତା ରସର ଲେପ—
Alatābola — A layer of lac-dye.
ଆଲତାରଲେପ ପଗର ତରଣ ଅଳତା ବୋଳେ । କବଦୃର୍ଗ—କବତା ।

ଅଲତାଶିରା—ଦେ.ବ.—ତଳପାର ଧାର, ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ ଅଳତା
Alatāsirā ଦିଅନ୍ତି; ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲି ଓ ତଳପା ମଧ୍ୟରେ
ଆଲତାପାଟୀ ପାଦ ଚଉପାଖ ଘେରିଥିବା ପଟ୍ଟୀ; ପାର୍ଶ୍ୱି—
The edge of the sole of the foot.

ଅଲତାସିନ୍ଦୂର—ଦେ. ବ—୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଓ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ
Alatāsindūra ପ୍ରସାଧନର ଦୁଇଟି ଉପକରଣ; ଅଲକ୍ତକ ଓ
ପେୟେକାମାନ ସିନ୍ଦୂର—1. Two articles of toilet of Indian wives.

୨ । ବବାହ ସମୟରେ କୁକର୍ମ ବେଦୀରେ ଦେବା ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗର ବିଶେଷ (ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ ବେଦୀରେ ଜ୍ୱାଇଁକୁ ଅଳତାସିନ୍ଦୂର ଦିଅନ୍ତି)—2 The ceremony of females anointing lac-dye and vermillion on the bridegroom on a separate platform during marriage ceremony.

ଅଲତିଗିରି—ଦେ ବ. (ନାମ) ପାହାଡ଼ବିଶେଷ—
Alatigiri — Name of a hill.

[ଦ୍ର—ଏହା ଯାଜପୁର ସବ୍‌ଡ଼ିଭିଜନ ଧାନମଣ୍ଡଳ ଷ୍ଟେସନରୁ ପୂର୍ବରେ ୧୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଉପରେ ବଙ୍ଗଳା ନବାବଙ୍କ ସେନାପତି ସୁଜାଉଦ୍ଦିନଙ୍କ କର୍ତ୍ତିତ ଗୋଟିଏ ମସଜିଦ୍ ଅଛି । କବି ରଘୁନାଥ 'ନନ୍ଦକେଶୱରେ' "ଚନ୍ଦନ-କାନ୍ତାର-ମଞ୍ଜୁଳ ଅଳତ୍ତା" ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବତଃ ନଳତିଗିରିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି; କାରଣ ଅଳତିଗିରିରେ ଚନ୍ଦନଗଛ ଅଦୌ ନ ଥିବାର ଦେଖା ଯାଇଅଛି ।]

ଅଲତୀ—ଦେ. ବ. ୧ । (ସଂ. ଅଲକ୍ତକ)—ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଚର୍ମରୋଗ
Alatī ବିଶେଷ—(ଏ ରୋଗରେ ଅଳତାପରି ନାଲି ମଲାମାନ
ରଙ୍ଗ; ରଂ ଦେହର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଦେଖାଯାଏ)—1. A kind of skin disease (red patches) of infants.

୨ । ଅଳତିଗିରି—(ଦେଖ)
2. Alatigiri (See)

ତଜନ ନାଲୁଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଅଳତା—ରଘୁନାଥ. ନନ୍ଦକେଶର ।

ଅଲଦୂ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଲଂଧୂମ)—ଧୂଆଁ ବାଜ ସ୍ଥଳରେ ଓଦାଳିଥିବା
Alandu ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲି ମିଶ୍ରିତ କଳା; ସ୍ତବ୍ଧଧୂମ—
ଝୁଲ Soot formed under the roof or
ଧୁଆଁସା, କାଳଖ thatch.

ଅଲନ୍ଧୁ—ଦେ. ବ—ଅଲନ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Alandhu — Alandu (See)
ମଥାରେ ଅଛାର ଜଗତ ଅଲନ୍ଧୁ
କରସ୍ପିନ୍ଦୁକା ବନ୍ଦୁସ୍ୱର ବନ୍ଧୁ । ରଘୁନାଥ—ଚଉବା ।

ଅଲନ୍ଧୂମ—ସଂ. ବ. (ଅଲଂ = ଅତି + ଧୂମ = ଧୂଆଁ)—
Alandhūma ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୂମ; ଧୂମ ସମୂହ—
1. Excessive smoke

୨ । ଅଲନ୍ଦୁ (ଦେଖ)
2. Alandu (See)

ଅଲପ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ଅଳ୍ପ)—
Alapa ୧ । ଅଳ୍ପ—1 Little; small.
ଆଳ୍ପ ୨ । ହୀନ; ଅଧମ—2. Mean; wretched.
ଥୋଡ଼ା ଜଗତମୋହନ ଡୋ ରୂପ, ସ୍ୱପ୍ନରେ ମୁହିଁ ଯେ ଅଲପ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

୩ । ସାମାନ୍ୟ—3. Slight.
ଶେଷ ଅଙ୍ଗୀକାର କର ବି ତାହାର ଅଲପ କଥା ପଡ଼ୁ ।
କବପୂର୍ବ—ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । ସଂଖ୍ୟାରେ କମ୍—4. Small in number.
ଅଲପବସ୍ତ୍ରୀ ଅଲପକେ ଦିଶି, ଗଲପ କରନ୍ତି ବସି ।
ନବକଲୋର—ଶନିସ୍ଥା ।

ଅଲପ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭ) ବିଣ—ଅଳ୍ପ—
Alapa — Little; small.

ଅଲପ ଆୟୁଷ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଳ୍ପାୟୁଃ) ଅଳ୍ପାୟୁଃ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Alapa āyusha — Short lived (person).
ଦ୍ରୌପଦୀ ବେଶ ସ୍ପର୍ଶ ଦୋଷେ, ସ୍ୱପ୍ନରେ ଅଲପ ଆୟୁଷେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟୁ ମାସ୍ୟା ହରି, ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଗାଣ୍ଡିବେ ସ୍ମରି ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଅଲପକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅଳ୍ପକ)—୧ । ଅଳ୍ପମାତ୍ର—
Alapaka — 1. Only a little.

୨ । ଅଳ୍ପପରିମିତ—2. Little; trivial.

୩ । ନିକୃଷ୍ଟ—3. Inferior.
(ଯଥା—ସେତ ଅଲପକ ଲୋକ, ଆଉ କଅଣ କହିବା ।)

୪ । ସାମାନ୍ୟ—4. Insignificant.
(ଯଥା—ଅଲପକ କଥାରେ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ।)

ଅଲପକଅ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ସାମାନ୍ୟରେ—
Alapakiā — Very little.
ସାମାନ୍ୟ (time, manner, quantity and quality).
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ନିକୃଷ୍ଟ—1. Inferior.

୨ । ଅଳ୍ପ ପରିମିତ—2. Small in quantity.

ଅଲପଙ୍କେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—୧ । ମୃଦୁଭାବରେ—
Alapake — 1. Slightly.
ଅଳ୍ପେ ଅଲପ ବସ୍ତ୍ରୀ ଅଲପକେ ଦିଶି, ଗଲପ କରନ୍ତି ବସି ।
ନବକଲୋର, ଶନିସ୍ଥା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପୃଥକ୍‌ତ୍ୱ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଚୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଞ୍ଚୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ୍ଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ; ଧୀରେ ଧୀରେ—2. Slowly.

୩ । ସହଜରେ; ଅନାୟାସରେ—3. Easily.

ଅଲପକେ ଏ ଯୋଗ ନଦୀହ ପଡ଼ିବ,
ସୃଷ୍ଟିରଙ୍କ ଯାଗ ସମାନ ମେ ହେବ । କୃଷ୍ଣସିଂ. ମହାଭାରତ ।

ଅଲପାଅଲପି—ଗ୍ରା. କି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଳ୍ପାଳ୍ପ)—ଅତି ଅଳ୍ପ ପରମାଣରେ—
Alapāalapi — In small quantities.
ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ

ଅଲପାଇଷ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଳ୍ପାୟୁଃ)—ଅଳ୍ପକାଳଜୀବୀ; ଅଳ୍ପାୟୁଷ; ଅଳ୍ପାୟୁଃ—
Alapāisha — Short lived.
ଅଳ୍ପେୟେ, ଅଳ୍ପେୟେ
ଅଳ୍ପାୟୁ

ଅଲପାଇଷିଆ—ଟା. ବିଣ.—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alapāishiā — Alapāisha (See)

ଅଳପାଇଷିଆ, ଖଣ୍ଡିଆ, ନଉଶୁଆ !
ସାଆନ୍ତେ ! ମୁଁ ବ ଯଉବା ଲୋକ— ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଲପାୟୁଷ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alapāyusha — Alapāisha (See)

ଅଲପିନା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) (ସଂ. ଆଲ୍ପନ)—ଝୋଟି ଦେଖ
Alapinā — Jhoti (See)

ଅଲପେଇଷ—ଗ୍ରା.ବିଣ.ପୁଂ.(ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alapeisha — Alapāisha (See)

ଅଲପେଇଷା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alapeishā — Alapāisha (See)

ଅଲପେଇଷିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alapeishiā — Alapāisha (See)

ଅଲପେଇଷି ଯା—ଗ୍ରା. ଅ—(ଅରଣାପ) ତୁ ଅଳ୍ପାୟୁ ହୋଇ ମର୍—
Alapeishi jā — (a curse) You meet with an untimely death.
ଅଳ୍ପାୟୁଷ ଯା

ଅଲପେଇଷି ଯିବା—ଗ୍ରା.କ୍ରି.—ଅଳ୍ପାୟୁଃ ହେବା; ଅଳ୍ପ ଆୟୁଷରେ ମରିବା—
Alapeishi jibā — To die before time; to be short-lived.

ଅଲଫା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନଞ୍ଅର୍ଥକ. ଅ+ଫା. ନଫା)—ଲାଭହୀନ—
Alaphā — Profitless.
ଅଲାଭ ବୈଦେ. (ଅ)ବ—ବାବାଜୀ ଓ ଫକୀରମାନେ ମୃଗଚାମଡ଼ା ଗଳାଇ ପିନ୍ଧିବା ଢାଙ୍କ ନ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଛିଣ୍ଡା କୁରୁତା—A loose coat without sleeves worn by asceties and fakirs

ଅଲବତ୍—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅ. ଅଲ୍‌ବତ୍ତା)—ନିଶ୍ଚୟ; ନିଶ୍ଚେ; ଅବଶ୍ୟ—
Alabat — Certainly.
ଆଲବାତ ଏ କଥା ଶୁଣି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଏକାବେଳେକେ କହିଲେ; ଅଲବତ୍; ଅଲବତ୍—
ଅଲବତ୍ତା. ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଲବଲ୍ଲା—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ଦୀର୍ଘ ନଳୀଯୁକ୍ତ ହୁକା ବା ଧୂମପାନ
Alabalā — A hooka with a long pipe for smoking tobacco.
ଆଲବଲ୍ଲା
ଅଲବଲ୍ଲା

ଅଲବଲିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ବେଉଜିଆ; ଅଠିକଣା (ଲୋକ)—
Alabaliā — Unmethodical (person)

ଉଦାସୀ ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼) ବିଣ—ଉଦାସିଆ (ଲୋକ)—
(ଅଲବଲ୍ଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) — Indifferent (person)

ଅଲଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଲଭ୍ୟ)—ଅପ୍ରାପ୍ୟ—
Alabhya — Unattainable.

ଅଲଭ୍ୟରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଲଭ୍ୟ)—
Alabhyare — ୧ । ପ୍ରାର୍ଥନା ନ କରି ସଦ୍ଧ; ନ ଲୋଡ଼ି କରି—
ଅଲଭ୍ୟେ — 1. Without asking for.

ଏଥିରୁ ଉଦ୍ଧତ ଅଲଭ୍ୟରେ ଦୋଷ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ସ୍ୱର୍ଗ ।

୨ । ସହଜରେ—2. Easily.

ଅଲଭ୍ୟେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଲଭ୍ୟରେ (ଦେଖ)
Alabhye — Alabhyare (See)

ଏକା ଜଉସରରୁ ଦେଉ ଯେବେ ସାର,
ଅଲଭ୍ୟେ ହେବ ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀ ଦଣ୍ଡଧାସ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ସ୍ୱର୍ଗ ।

ଅଲମତିବିସ୍ତରେଣ—ସଂ. ବାକ୍ୟ. (ପତ୍ରଶେଷରେ ଲେଖାଯିବା ବାକ୍ୟ)—
Alamatibistareṇa — ଆଉ ଅଧିକ ଲେଖିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର—It is redundant to write anything further.

ଅଲମବିଲମ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅନୁଲ୍ଲୋମବିଲୋମ)—
Alamabilama — ଅଲୋମବିଲୋମ (ଦେଖ)
Alomabiloma (See)

ଅଲମ୍ବୁଶା—ସଂ. ବ—ପୋକଶୁଙ୍ଘା (ଦେଖ) (ଦ୍ରବ୍ୟକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Alambuśā — Pokaśunghā (See)

ଅଲମ୍ବୁଷ—ସଂ. ବି. (ଅଲଂ+ବୃସ୍ ଧାତୁ=ଷଭ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କଯାଭନ. ଅ)—
Alambusha — ୧ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—
1. Name of a demon.

[ଦ୍ର—କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ଏହି ରାକ୍ଷସ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ମାୟାଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲା ।]

୨ । ଦୁଷ୍ଟସ୍ୱ, ରାବଣର ସେନାପତିବିଶେଷ—
2. Name of a general of Rāvaṇa.

୩ । ବାମନ (ଦେଖ)
3. Bāmana (See)

ଦେ. ବିଣ—ଅଲମୁଷା (ଦେଖ)
Alambushā (See)

ଅଲମ୍ବୁଷା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସ୍ୱର୍ଗ ବେଶ୍ୟାବିଶେଷ—
Alambushā — 1 Name of a heavenly nymph.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ୍ୱ	ଓ୍ୟ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୨ । ଶରୀରସ୍ଥ ପ୍ରଧାନ ଦଶ ନାଡ଼ୀ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନାଡ଼ୀ (ଦଶ ନାଡ଼ୀ ତଳେ କୋଷ୍ଠ ଦେଖ)—
2. Name of a blood vessel.

୩ । ଲତ୍ତାବର୍ତ୍ତ ଲତା—3. A creeper.

୪ । ମୁଣ୍ଡୀଷ୍; ଭୂଇଁ କଦମ୍ବ—4. A tree.

ଦେ. ବଣ—୧. । ଅଖାଡ଼ୁଆ (କଥା)—
1. Queer (words)

୨ । ଅଡ଼ମୁଷା; ଝୁଣ୍ଟା—
2. Awkward; fool hardy (person)

ଅଲମୁଷା— ଦେ. ବଣ— ଅଲମୁଷା (ଦେଖ)
Alambhushā Alambushā (See

ଅଲଗ୍ଗ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ବଣ୍ଡଗଳ; ଅଡ଼ୁଆ—
Alarā 1. Confused; disorderly.
ଏଲୋମେଲୋ ୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କଥା ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ଠିକଣା ନଥାଏ—
ଗଡ଼ବଡ଼ 2. Unmethodical; clumsy
(ଅଲଗ୍ଗ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ— ଆବର୍ଜ୍ଜନା; ଅଳଅ—Refuse.
ନୋଙ୍ଗରା ଯେ ବାଇର ମୁଦ୍ଦରେ ଧୂଳିକ ପଦାଇ
ତଲଛଟ ଘୋଡାଇବ ହବା ଅଲିଗ୍ଧ ମୁଁ ଛଡାଇ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରାଭରଣ. ଅବ।

ଅଲଗ୍ଗୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ କାମସବୁ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କରେ ନାହିଁ—
Alarī (woman) Who does works clumsily; unmethodical.

ଅଲର୍କ—ସଂ. ବ. (ଅଳଂ = ଅତ୍ୟର୍ଥ + ଅର୍କ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—
Alarka ୧ । କିପ୍ର କୁକୁର—1. Rabid dog.
୨ । ଶ୍ୱେତ ଅର୍କବୃକ୍ଷ—
2 White species of Arka plant.
୩ । ଅସୁରବିଶେଷ—3. A demon
୪ । କଳ୍ପିତ ଶୁକପକ୍ଷୀର ଜନ୍ତୁ—
4. A kind of mythological beast.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅଷ୍ଟାପଦ, ଗାଣ୍ଡୁଦନ୍ତ ଓ ପୂରାକୃତ ଲୋମବଶିଷ୍ଟ ।]
୫ । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ ନାହିଁ—
5. Not useful for any work.

ଅଲସ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ = ନୁଦ୍ଦେ + ଲସ୍ ଧାତୁ = ଲାଟିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଶ୍ରମବିମୁଖ; ଅଳସୁଆ—
(ଅଲସା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Idle; lazy; indolent; languid; inactive.
ଅଳସତା; ଆଳସ୍ୟ } —ବ.
୨ । ରୁଗ୍ଣ—2. Sickly.
୩ । କ୍ଲାନ୍ତ—3. Tired.
ସଂ. ବ—୧ । ବିଳମ୍ବ—1. Delay.
୨ । ବାଇଜଳା ରୋଗ—2. Chilblain.
୩ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗବିଶେଷ—
3. Indigestion; flatulence;tympanites.
୪ । ଗୋଦର (ରୋଗ)—
4. Elephantasis of the leg.
ଦେ. ବ—ଆଳସ୍ୟ—Idleness; languor.

ଅଲସକ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. ପୁଂ (ଅଳସ + କ)—ଅଳସ (ଦେଖ)
Alasaka Alasa (See)

ଅଲସ ନାୟିକା—ସଂ. ବ. (ଶିଳ୍ପଶାସ୍ତ୍ର)—ମନ୍ଦିରର କାନ୍ଥ ଓ ଖୁଣ୍ଟରେ
Alasa nāyikā ଚିତ୍ରିତ ଉଦ୍ଭିନ୍ନଯୌବନା ଓ ଅଳସଭାଙ୍ଗୁଥିବା ଭଙ୍ଗିଯୁକ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି—A figure of a young languid woman wrought on walls and pillars.

ଅଲସ ପିତୁଳା—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ମନ୍ଦିରର ପ୍ରଥମ ଭରଣ୍ଡିରେ
Alasa pitulā ଷୋଳଟି ପଥରର ସ୍ତ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି, ଏ ଦୁଇହାତରେ ଏବ ମୁଣ୍ଡରେ ପଥରକୁ ଟେକି ଧରିଥାଏ—
A figure of a woman supporting a stone with the hands and head, wrought on the lower portions of walls in temples.

ଅଲସ ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଳସ୍ୟ + ଭଞ୍ଜନ)—
Alasa bhāṅgibā ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗିଦ୍ୱାରା ଦେହର ଆଳସ୍ୟ ଦୂର ଆଡ଼ାମୋଡ଼ା; ଆଡ଼ାଭାଙ୍ଗା; କରିବା—To throw out one's
ଆଲିସ୍ତିଭାଙ୍ଗା arms and legs to drive away
ଅଲକସାନା languor.

ଅଲସ ମେଣ୍ଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେହର ଆଳସ୍ୟକୁ ବିଶ୍ରାମଦ୍ୱାରା ଦୂର
Alasa meṇṭāibā କରିବା—To refresh one's self
ଶାନ୍ତିମେଟାନ by rest.

ଅଲସା—ଦେ. ବ. (ଅଲସ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଦଂଷପତ୍ର ଲତା—
Alasā A creeper; Vitis Pedata.
ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଲସ + ଆ.)—ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତା —
Lazy; languid.
ସେ ଯୋଷା, ଶ୍ରମଜଳ କଣେ ଅଙ୍ଗରୁଷା, ଋତୁଚେଳ ସହ ଅଳସା ।
ପ୍ରାଚୀ ରଶ୍ମିବାଣ୍ଡ୍ୟ ।

ଅଲସିତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତ—
Alasita Languid; showing signs of languor.
ବୁଜଇ ନୟନ ସତ—ବିଶେଷତ ଅଳସିତ । ଭକ୍ତ. ଦୈତ୍ୟଖଣ୍ଡବଳାସ ।

ଅଲସିରା– ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବ—ବାହାଲି; ଡେଣ୍ଡା ବା ଯନ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ
Alasirā ଲମ୍ବ ବାଉଁଶ (ଯାହାର ଗୋଟିଏ ଅଗରେ ବୋଲୁଅ ବନ୍ଧା ଥାଏ
ତେଓାରବାଂସ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଗରେ ପାଣି ଉଠାଇବାର ପାତ୍ର ଝୁଲିଥାଏ)—
The long bamboo pole used in a water-lifting contrivance.

ଅଲସୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅଳସା)—୧ । ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Alasī Lazy (woman)
ଆଳସେ ୨ । ଧୀରଗତିବିଶିଷ୍ଟା—2. Moving slowly.
ମୋତେ ଜଲଦେଲ ଅଳସୀ ସମ୍ବଳୀଗଣନା ବୋଲନ୍ତୁ କେଣେ—ବିଦ୍ୟୁତ୍ପର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗୀତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ହ୍ରସ୍ୱ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ, ସେଠାରେ ଏ ଭାଷାବୋଲ୍ଲରେ ନ ମିଳିବ, ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱଁ ହ୍ରସ୍ୱ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ନ ଥଇବେ 'ଘାଇ' ଯୋଉଠେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବହୁ' ଦେଖିବେ

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ରୁଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ବାକ୍ୟ)—
ପୀଡ଼ିତ—Sick.

ଅଲସୁଆ— ଦେ. ବିଣ.ପୁଂ. (ସଂ. ଅଲସ୍)—୧ । ଅଲସ୍ୟଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Alasuā 1. Lazy (man)
ଆଲସ୍ୟୋ; ଆଲସ୍ୟା ୨ । ଅଲସ୍ୟପରାୟଣ—
ଆଲସୀ; ଅରସୀଲା; ଆଲକସା 2. Idle by habit.

ଅଲସୁଆ ବାଡ଼ୁ ଭୁବନା ସେନ ଦଅ ମନ୍ଦା ବାରୁ ଥିବେ ଜନ୍ମା ।
ଅର୍ଜୁନଜୁନ୍ୟ. ଦଉତ୍‌ଥଡ଼ନ୍ନାମଣି ।

ଦେ. ବ.—ଆମ୍ବୁଲବିଶେଷ—A kind of mango pickle.

ଅଲସୁଆପଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଲସ + ଓ. ପଣ = ତ୍ୱ)—
Alasuāpaṇa ୧ । ଆଲସ୍ୟ—1. Laziness.
ଆଲସ୍ୟିପନା ୨ । ଗଭର ଶୈଥିଲ୍ୟ –
ସୁସତୀ 2. Languor.

ଅଲସୁଆପଣିଆ—ଦେ. ବ.— ଅଲସୁଆପଣ (ଦେଖ)
Alasuāpaṇiā Alasuāpaṇa (See)

ଅଲସୁଆମୀ—ଦେ. ବ. (ବଙ୍ଗଳା ଅନୁକରଣ)—ଅଲସୁଆପଣ (ଦେଖ)
Alasuāmī Alasuāpaṇa (See)

ଅଲସେଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅଲସା)—
Alasei ଅଲସୁଆର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Alasuā.
ଆଲସେ
ସୁସ୍ତ

ଅଲସୋଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଲସେଇ (ଦେଖ)
Alasoi Alasei (See)

ଅଲା— ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଁଳା (ଦେଖ)
Alā Aañlā See)

ଅଲାଇଚ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଏଲା; ତୁଲ. ତା. ଏଲାକ୍କା)—
Alāicha ୧ । ଅଲେଇଚ; ସୁଗନ୍ଧ ମସଲ୍ଲାବିଶେଷ—
ଏଲାଚ, ଏଲାଚି, ଇଲାଇଚ 1. Cardamom; Ellettaria
ବଡିଇଲାଯଚୀ; ଏଲାଇଚି Cardamomum.
ତେ—ଏଲାକ୍କୁଲ [ଦ୍ର—ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣ ପର୍ବତମ (ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଛୋଟଏଲକ୍କା) (ବମ୍ବେ, ମାଦ୍ରାଜ) ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମିବା ଦୁଇପାଞ୍ଚଫୁଟ ସ୍ଥାୟୀ ଶାକଗୁଳ୍ମ; ଏହା ବହୁ ପତ୍ରମୟ; ଗଛ ୪।୫ ଫୁଟ ବଢ଼େ; ଔଷଧରେ ଓ ମସଲ୍ଲାରେ ଲାଗେ]
୨ । ବଡ଼ ଅଲେଇଚ; ନେପାଳୀ ଅଲେଇଚ—
2. Nepal cardamom; Amomum Subulatum.
[ଦ୍ର—ଜିରାଦ୍ରାବର୍ଗର ପତ୍ରମୟ ଶାକଗୁଳ୍ମ, ନେପାଳରେ ଜନ୍ମେ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଏହାର ମୂଳରୁ ଲୋକେ ବଗିଚାରେ ଗଛ ଲଗାନ୍ତି ବଲ୍ଲୁ ଫଳ ଫଳେ ନାହିଁ ।]
୩ । ଗୁଜୁରାତ (ଦେଖ)—3. Gujurāti (See)

ଅଲାଇଚ ଅର୍କ—ଦେ. ବ.—ଅଲାଇଚରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉର୍ଯ୍ୟାସ ବା ସାର—
Alāicha arka Essence of cardamom.
ଏଲାଚେୟ ଆରକ

ଅଲାଇଦା—ବୈଦେ. ବିଣ (ଆ. ଅଲ୍ଲାହୁଦା, ଅଲହୁଦା)—
Alāidā ୧ । ଅଲଗା; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର; ପୃଥକ୍—
ଆଲାଦା 1. Separate.
ଅଲାହିଦା; ଅଲହଦ୍ଦା ୨ । ସମ୍ବନ୍ଧରହିତ—2 Unconnected.
ବୈଦେ. କ୍ରି. ବିଂ.—ପୃଥକ୍‌ରୂପେ—Separately,

ଅଲାଇବଲାଇ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଲେଇବଲେଇ; ସବୁପ୍ରକାରର ଅପଦ ବିପଦ—1. All kinds of misfortune or danger.
ଆଲାଇବାଲାଇ
ଅଲେୟାବଲେୟା
୨ । ନନ୍ଦା; ଦୁର୍ନାମ—
2. Blame; evil repute.
୩ । ଅମଙ୍ଗଳ—3. Evil.
୪ । ଦାୟିତ୍ୱ—4. Responsibility.

ଅଲାଉଦିଆ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଗଡ଼) ବିଣ.—
Alāudiā ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଚିନ୍ତା କରେ—
ଅଲସେଟିୟା 1. A person who works haphazardly.
୨ । ଦେଲାଦସ୍ତୀ (ଶ୍ଲୋକ)—
2. Negligent.

ଅଲ୍ଲଗି—ଦେ. ବିଣ (ଗାଳ) [ସଂ. ଅ + ଲଗ୍ନ; ଯେ ଲାଗେ ନାହିଁ ବା ପରିଶ୍ରମ କରେ ନାହିଁ)—
Alāgi ୧ । ଅଳସୁଆ; ପରିଶ୍ରମକାତର—
1. Idle; lazy.
୨ । ନିଃସଙ୍ଗିଆ—2. Solitary; lonely.
୩ । ନିକମ୍ମା; ଅକାମିକା (ଶ୍ଲୋକ)—
3. Worthless (fellow)
୪ । ଅସୁନ୍ଦର—
4. Graceless; shorn of beauty; ugly.

କେତେ ଯନ ଦେଇ ମୋତେ ଗଢ଼ିଥିଲ ବାଦ୍,
ଅଲ୍ଲଗି ଦଶୁଥିଲ ମୋ ଦେଶ ଘୋଷ ପରୁ ।
ପୀତାମ୍ବର—ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

୫ । ଅଲଗା; ପୃଥକ୍— 5. Separate.
୬ । ବ୍ୟବହାରର ଅଯୋଗ୍ୟ—6. Unfit for use.

ଅମ୍ବର ସବୁଆ ଉର ସେ ବାହୁଁ ଲଗିବ କର
ତେଣୁକର ସତି ଆମ୍ଭେ ଉଜ ଅଲ୍ଲଗି ।
ପ୍ରାଚୀ. ଉଦ୍ୟୋଗପର୍ବ ।

୭ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—7. Untouchable.
ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଋତୁମତୀ-ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Menstruated.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଂ	ଉଅ	ଓ
୨	୧	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଦେ. ବ—ଅସାର ପଦାର୍ଥ—Unsubstantial or worthless matter.

ଗନ୍ଥୁଣି ଜଳାର ପ୍ରାସ୍ତେ ଅମ୍ବୁଡି
ସୁଲନି ପଂଚାଏ ସେ ଅଲ୍ଲଜି ଉଗେ ଦଳ । ଗାରୀ ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଲ୍ଲଜୁକ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅଲଜ୍ଜ)—
Alājuka ଲଜ୍ଜାଘ୍ନୀନ; ବେହୁଯା; ନଲଜ୍ଜ—
ନଜ୍ଜାହୀନ, ବେହାୟା Shameless; immodest.
ବେହାୟା ଏହାଙ୍କ ପର ଅଇ ଅଲ୍ଲଜିକ ନାହିଁ
(ଅଲ୍ଲଜୁଙ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମାଇପଲୁ ପରେ ଜେ ଟେକ ଟେକେ ନେଉ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି ଦ. ମହାଭାରତ—ସଭା ।

ଅଲ୍ଲଜୁକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲ୍ଲଜୁକ (ଦେଖ)
Alājukā Alājuka (See)

ଅଲ୍ଲଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅସୁନ୍ଦର ଭାବ କାମ କରେ;
Alāṇḍī ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ନାହିଁ; ଅଶୃଙ୍ଖଳାଯୁକ୍ତ—
ଏଲୋମେଲୋ, ଆଲାଇବୁଡ଼ୀ 1. (A woman) Who does
ଚିଲବିଲ୍ଲା her duties in an ugly manner; clumsy; unmethodical.
୨ । ଅସୁନ୍ଦର—2. Ugly.
୩ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) ମୂର୍ଖ—3. Dunce.
୪ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) ନବୋଧ—4. Foolish.
୫ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.) ଅସଭ୍ୟ—5. Uncivilized.

ଅଲାତ—ସଂ. ବ (ଅ + ଲା. ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା + କର୍ମ. ତ; ଯାହା
Alāta ଗ୍ରହଣ କର୍ ଯାଏ ନାହିଁ)—
ଅର୍ଦ୍ଧଦଗ୍ଧ କାଷ୍ଠ; ଦରପୋଡ଼ା ନଅଁ ଖୁଣ୍ଟା—
Firebrand.

ଅଲାତଚକ୍ର—ସଂ. ବ.—୧ । ଅଗ୍ନିଯୁକ୍ତ ବନୋଖୀ; ଚକ୍ରାକାର ଅଗ୍ନି;
Alātachakra ଚକ୍ରାକାର ଜଳନ୍ତା ନଅଁ—
1. A fiery circle made by a firebrand being waved quickly in the air in a circle.
ଅଲତ ଚକ୍ର ପର ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁର
ଦେଲ ସରୁ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ନେତ୍ରରୁ ଗୋଚର—କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଚକ୍କିବାଣ—
2. A firework which describes a fiery circle in the air.

ଅଲାଦୁରା—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସମ୍ବଲ) ବିଣ. ପୁଂ—ଅଲ୍ଲଜୁକ—
Alādurā Shameless; immodest.
(ଅଲ୍ଲଦୁରୁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଲାବଲା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅଲୁଲାୟିତ)—ଅଲଗ୍; ଅଡୁଆ—
Alābalā Disorderly,
ନୋଙ୍ଗରା ଅଲବଲ୍ଲୀ ପାଖାଣରୁପିଣୀ,
ଗଡ଼ବଡ଼ ଜବ ଉପମା ତା ଶିର୍ଷ କେଇଡ଼ଙ୍ଗା—ଅଜସ୍ତବଜ. ଶେଷବଦାଉରଗ ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଅଳିଅ; ଅଲେଇବଲେଇ—
Refuse; sweepings.

ଅଲାବସାଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ମାଦଳାପଙ୍ଖିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Alābasāṇa କରବିଶେଷ—
A kind of cess.

ଅଲାବୁ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ + ଲବ ଧାତୁ = ସଗ୍ନ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଯାହା ଜଳରେ ସଗ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ)—
Alābu ୧ । ଲାଉ—1. White pumpkin.
୨ । ପିଠା ଲାଉ—2. Bottle-gourd.

ଅଲାବୂ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲାବୁ (ଦେଖ)
Alābū Alābu (See)

ଅଲାବେଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ଅଲାବୁ)—ଲାଉନମିତ ଏକତାରଯୁକ୍ତ
Alābeṇī ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର—A stringed musicial instrument made with the bottle-gourd.
ଝଞ୍ଜାଳ, ମୃଦଙ୍ଗ, କରତାଳ, ଅଲାବେଣୀ—ସାରଳାମହାଭାରତ—ସଭା ।

ଅଲାଭ—ସଂ. ବ. (ନ + ଲାଭ)—
Alābha ୧ । ଅପ୍ରାପ୍ତି—1. Non attainment.
୨ । କ୍ଷତି—2. Loss.
ସବୁ ଅଲାଭ ଏଥିରେ ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଥଟ୍ଟ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅଲାୟୁଧ—ସଂ. ବ.—ରାବଣର ସହଚର ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—
Alāyudha Name of a demon companion of Rābaṇa.
ଅଲାୟୁଧ ସାରପୁର ଅଲାୟୁଧ ବୋଲ । ସାରଳା-ମହାଭାରତ—ବ ।

ଅଲାରନାଥ—ଦେ. ବ.—ଶିବମୂର୍ତ୍ତି; ପ୍ରଗନା ଓ ଗ୍ରାମବିଶେଷ—
Alāranātha Name of a Siba image; perganna and village in Puri District.
ଆଲାଲନାଥ
[ଦ୍ର—ଏହା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ବ୍ରହ୍ମଗିରି ଥାନାର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏଠାରେ ବୈଷ୍ଣବଶିରୋମଣି ରାମାନନ୍ଦ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।]

ଅଲାଶିରି—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଆମଲକ)—ଅଁଳାଶାଳ; ଦେଉଳ
Alāśiri ଉପରେ ଥିବା ଦଧିନଉଡ଼ ଢଳର ଗୋଲ ପିଢ଼ା—
ଆମଳକ The circular pot shaped dome on the top of a temple below the Dadhinauti.

ଅଲାହିଦା—ବୈଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଅଲାଇଦା (ଦେଖ)
Alāhidā Alāidā (See)
ସେଥର ଉନାଙ୍କ ଅଲାହିଦା ଘାଉବ—ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣଆଠଗୁଣ ।

ଅଲାହେଦା—ବୈଦେ. ବିଣ ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଅଲାଇଦା (ଦେଖ)
Alāhedā Alāidā (See)

ଅଲି—ସଂ. ବ.—(ଅଲଧାତୁ = ଭୂଷିତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଯେ ଫୁଲକୁ
Alī ଶୋଭିତ କରେ)—୧ । ଭ୍ରମର; କଳାଭଅଁର—
1. The black-bee.
୨ । କୋଇଲ—2. Cuckoo.
୩ । କାଉ—3. Crow.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ସେତ ସୋଇରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିର, ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବେଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଚଂଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଞ୍ଚଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

୪ । (ଅଲ = ବିଛାର ନାଲୁଡ଼ା + ଇ)—କଳା ବିଛା—

4. The black centiped.

ଭୁଲା ବଳାସିଙ୍ଗା ବର୍ଗେ ଅରବୁଦେ ସଙ୍ଗମ କାରଣ । ଉଷ୍ଟ. ଦୋଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସ୍ତବସ୍ତ୍ର ।

୫ । କଙ୍କଡ଼ାବିଛା—5. Scorpion.

୬ । ବିଛାରାଶି—6. The sign Scorpion.

୭ । ମଦ୍ୟ—7. Wine; spirituous liquor.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ = କଷ୍ଟଦେବା)—୧ । ବାଞ୍ଛିତ ଆବଦାର ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ବାରମ୍ବାର ସନିବନ୍ଧ ହଠ ପ୍ରାର୍ଥନା—1. Repeated pressing requests for anything; importunity.

ଲୁଠ ଅଲ ବର ବୋଲ ପାଇଁ ସଗୋତାଙ୍କୁ । ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଦଗୁରୁତନ୍ତ୍ରାମଣି ।

୨ । ଦୃଢ଼; ଜିଦ୍; ଜଗର—2. Obstinacy; tenacity; insistence.

ଜଳ ଯାଇଥିବା ଦେବତାଙ୍କୁ ଥରା ଅଳ କରୁଥାଇ କେତେ । କବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । ଗୋଳ; ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ—3. Noise; scandal.

୪ । ପ୍ରାର୍ଥନା; ଅନୁରୋଧ—

4. Request; solicitation.

ଅସ୍ମାନ ଶ୍ରୀମୁଖ ସମ୍ବେଳରେ ମତେ ଅଳକର ବୋଲ୍ ଅଲାଙ୍କରେ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅଲି—ଦେ. ବ—୧ । ଅଲେଖର ଡାକନାମ—

Ali 1. Name for calling Alekha.

ଆଲୀ ୨ । ଶିଶୁ ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କର ଗେହ୍ଲା ନାମ—

ଅଲି 2. A fond name by which pet children are accosted.

୩ । (ଆ. ନାମ) ମୁସଲମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—

3. A family title amongst Mahomedans.

୪ । (ଆ. ନାମ) ମୁସଲମାନ ଧର୍ମପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ହଜ୍‌ରତ୍ ମହମ୍ମଦଙ୍କର ଜୋଇଁ; ଏ ମହମ୍ମଦଙ୍କ କନ୍ୟା ଫତେମାବିବିଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ହଜ୍‌ରତ୍ ମହମ୍ମଦ ଏହାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଥମାପତ୍ନୀ ଫତେମାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମିଥିବା ପୁତ୍ରଦ୍ୱୟ ହୁସେନ୍ ଓ ହାସାନ । ଏହାଙ୍କ ମୁଖରୁ କୋରାନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଶୁଣି ଲୋକେ ମୋହିତ ହୋଇ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏ ହେତୁକେତେ ଖଲିଫା ପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପରେ ତାହା ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଜଣେ ଘାତକର ଆଘାତରେ ଏ ମୃତ ହେଲେ ।

(ଜନ୍ମ ଖ୍ରୀ. ୫୯୧—ମୃତ ୬୬୧ ଖ୍ରୀ.)

4. Name of a famous follower of Mahommad.

ଅଲିଅର—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅତି + ଆଦର)—

Aliara ୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ଆଦରରେ ପାଳିତ ଓ ବର୍ଦ୍ଧିତ; ସହପାଳିତ—

ଆହୁରେ ଗୋପାଳ 1. Brought up with too much

ଆଲାଲେର ଘରେର ଦୁଲାଲ fondling.

ଅଲେଲ ବେଢ଼େଡ଼ା; ଲାଡ଼; ଅଲେଲ ୨ । ଗେହ୍ଲା; ଗୋଲବସର—

2. Brought up loosely or without restraint.

୩ । ଅତ୍ୟଧିକ ମୁହଁ ପାଇବା ହେତୁ ଯେଉଁ ପିଲା ଖରାପ ହୋଇଥାଏ—3. Spoiled by excessive fondling.

୪ । ଯେ ପିଲାଦିନୁ ଅସୁସରେ ବଢ଼ିଅଛି—

4. Brought up amidst affection, plenty and comforts.

ବଡ଼ ଅଲଅର କନ୍ୟା ପିତୃ ସ୍ନେହ ଲଭି

ଶିଶୁକାଳୁଁ ବହୁଥଳ ସୁଖେ ସୁରୁମାସ୍ତ । ସ୍ୱଧାନାଥ. ଫୁଲସ୍ତଣୀ ।

ଅଲିଅଳି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲିଅର (ଦେଖ)

Alialia Aliara (See)

ସ୍ତବସୂନୁମାନେ ଅଲିଅଳ ଗବେଷୁର । ସାବିତ୍ରୀମହାସ୍ତବର· ସଭା ।

ଅଲିଅଳା—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲିଅଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Aliālā Feminine of Alialia.

ମୃଦଙ୍ଗ ସେ ସୁରୁମାସ୍ତ ଅଲିଅଳା ଜେମା । ସାବିତ୍ରୀମହାସ୍ତବର· ମଧ୍ୟ ।

ଦେ. ବି—ଗେହ୍ଲାପଣ; ପିଲାଦିନୁଁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବା ଅବସ୍ତା—The state of being brought up with too much fondling from childhood.

ନକୁଳ ସହଦେବ ଅଟନ୍ତି ତ ପିଲା

ଲଜଯିବ ନୁଁ ମନେ ଭାଙ୍କ ଅଲିଅଳା । କୃଷ୍ଣଜିତ୍· ମହାସ୍ତବର, ବନ ।

ଅଲିଅଳୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲିଅଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Alialī Feminine of Alialia (See)

ଅଲିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବର୍ଜନା)—୧ । ଆବର୍ଜନା; ଝାଡ଼ୁଅ—

Aliā Refuse matter; sweepings.

ଜଞ୍ଜାଳ ସତତାବ ଗଳିପାଗି ସାଜିରି ଅଲିଆ । ବୁକାଇତରଣ. ଗୀତଲତତ୍ତ ।

କୁଡ଼ାକରକଟ; ବୁହାରନ

୨ । ଗୋଲମାଲ—2. Confusion; complication.

୩ । ଅଡ଼ୁଆ; ହିସାବପତ୍ର ମୀମାଂସା ହୋଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ତା—3. The state of accounts not being settled.

୪ । ଗୋଲମାଲିଆ ବିଷୟ—4. Knotty matter.

ଗୋଲମେଲେ ଆଖୋର ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆବର୍ଜନାମୟ—

1. Full of refuse.

୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ—2. Untidy.

୩ । ଓଳିଆ ହୋଇ ନ ଥିବା—3. Unswept.

୪ । ଗୋଲମାଲିଆ—4. Confused.

୫ । ଅମୀମାଂସିତ—5. Unsettled.

ଘାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଓଡ଼ିଆ ଘାଟକ ଜାତି-ବିଶେଷ—Name of a class of sudras in Ganjam.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	୧	ଊ	ୠ	ଌ୍ଧ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟଚର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଳଅ ଛଣ୍ଡେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିବାଦ ମୀମାଂସା କରିବା—
Aliā chhiṇḍeibā 1. To settle a dispute.
ଜଂଜାଳ ମେଟାନ
ଝୁହାରନ ସାଫକରନା ୨ । କୌଣସି ଗୋଲମାଳିଆ ପ୍ରଶ୍ନ ବା ହିସାବ ମୀମାଂସା କରିବା—
2. To settle any knotty question or account.

ଅଳଅ ଝାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଓଳାଇବା—
Aliā jhārḍibā To sweep or cleanse a place.
ଝାଁଟି ଦେଓୟା
ଝୁହାରନା

ଅଳଅଡ଼ି—ଗ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ନଈମୁହାଣରେ ଧରାପଡିବା
Aliārḍi ଏକପ୍ରକାର ଲୁଣି ମାଛ—A species of sea-fish caught in the mouth of rivers.

ଅଳଅତଳଅ—ଦେ. ବିଣ. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତ୍ୱସ୍ୱ ସଦ୍ଭବର; ଅଳଅ + ତଳଅ; ସଂ. ଆଲୁଳାପ୍ରିତ)—୧ । ଅଡ଼ୁଆଉଡ଼ୁଆ; ଆଲୁଥାଲୁ ଅଲୁଲାପ୍ରିତ (କେଶ; ସୂତା)—
Aliātaliā 1 Tangled, confused.
ଆଖୋରପାଖାର ୨ । ଅବର୍জ୍ଜନାମସ୍ପୃ—2. Full of refuse.
ଦେ. ବି. ସଦ୍ଭବର)—୧ । ବହୁ ଗୋଲମାଳ—
1. A number of knotty matters.
୨ । ଝିଟିଏ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ—
2. The slightest doubt.

ଅଳଅଥଳଅ—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅଳଅତଳଅ (ଦେଖ)
Aliāthaliā Aliātaliā (See)

ଅଳଅବଳଅ—ଦେ. ବିଣ. ସଂ. (ପୁରୁଷଲୋକଙ୍କୁ ଗାଳ)—ଯେଉଁ ଲୋକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ଅଶୃଙ୍ଖଳ—
Aliābaliā
ଅଲସେଟିଆ Unmethodical;doing work clumsily.

ଅଳଅମଳଅ—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅଳଅତଳଅ (ଦେଖ)
Aliāmaliā Aliātaliā (See)

ଅଳକ—ସଂ. ବି. (ଅଳ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା + କର୍ମ ଇକ; ଯାହାକୁ ଭୂଷିତ କରିଯାଏ) —ଲଲାଟଦେଶ
Alika Brow; forehead.
ଯେନ ଚୁଲକେ ଉପ ଜାଣକେ ଘୁବେ ଅଡକେ ଲହୁ । ଭଞ୍ଜ. ସ୍ତୋମପ୍ରଧାନଗ୍ୟ ।

ଅଳକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅଳକ + ଆ)—ଲଲାଟଦେଶ—
Alikā Forehead; brow.
ବ୍ୟାକୁଳ ବନାଗେ ନଦୀନା ମଣି ବଭ୍ରାନ ଚନ୍ଦ୍ରଭ୍ରଗାଲିକା ପୁଣି ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଘ୍ୟଶବଳାସ ।

ଅଳଖା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅରକ୍ଷ)—୧ । ଅରକ୍ଷିତ—
Alikhā Shelterless.
୨ । ଘୃଣ୍ୟ; ହୀନ—2. Despicable; mean.
୩ । (ସଂ. ଅଲେଖ) ନଗଣ୍ୟ; ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି କେହି ଗଣେ ନାହିଁ—3. Negligible; (man) of straw.
୪ । ଅତି ଗରିବ—4. Indigent; very poor.

ଅଳଗର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅଲକ୍ + ଅର୍ଦ୍ଦ; ନଘାତନ)—ଅଲଗର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)
Aligardda Alagardda (See)

ଅଳଜିହ୍ୱା—ସଂ.ବି. (ଅଳ + ଜିହ୍ୱା; ଅଲପର ଜିହ୍ୱା; ଭୁଲା.ବ.ଆଲ୍‌ଜିଭ୍)—
Alijihwā ଘଣ୍ଟିକା—Uvula.

ଅଳଜିହ୍ୱିକା—ସଂ. ବି. (ଅଳ+ଜିହ୍ୱା + କ + ଆ)—ଘଣ୍ଟିକା—
Alijihwikā Uvula.

ଅଳଞ୍ଜର—ସଂ. ବି. (ଅଳ୍+ଞ୍ଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅଲଞ୍ଜର (ଦେଖ)
Alañjara Alañjara (See)

ଅଳଦଳ—ଗ୍ରା. ବି (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତ୍ୱସ୍ୱ ସଦ୍ଭବର)—
Alidali ପୁନଃ ପୁନଃ ସନିର୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାର୍ଥନା—
ଅଳି ଓଜର ହଠ Importunity.

ଅଳନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଅଳ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ଦ; ଯେ ଘରକୁ ଭୂଷିତ କରେ)—ଅଡ଼ଙ୍ଗ; ଘର ବାହାରେ ଥିବା ପିଣ୍ଡା; ବରଣ୍ଡା—Outer varanda of a house.
ଦଖେ କର ମାତ୍ର ଭିତ୍ତେ କାହ୍ନଲେ ଅଙ୍ଗନା,
ଅଳନ୍ଦେ ଉବାଷେ ଦ୍ୱାରେ ପ୍ରାସାଦଶିଖରେ । ବ୍ରଧାନାଥ. ନଦ୍ୟାଯାନ୍ତା ।
୨ । ଘରର ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ସାମନାରେ ଥିବା ବେଦୀ—
2. Terrace in front of a house-door.

ଅଳପକ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଲପ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Alipaka ୧ । ଭ୍ରମର—1. Black-bee.
୨ । କୋକିଳ—2. Cuckoo.
୩ । କୁକୁର—3. Dog.

ଅଳପା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଲପ୍ତ)—ଲିପା ପୋଛା ହୋଇ ନ ଥିବା
Alipā (ଘର, ଭୂମି)— Unwashed; not smeared
ଆଲେପା with water.

ଅଳପାଳିକା—ସଂ. ବି. (ଶ୍ରୀ ଜାତି, ଅଳ+ପାଳିକା)—ଭ୍ରମରଶ୍ରେଣୀ
Alipālikā A group of black-bees.
ବଲମ୍ବେ ଅଳପାଳିକା ବାଗ ମେଳିକା କ । ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେଘ୍ୟଶବଳାସ ।

ଅଳମଳ—ଦେ. ବି.—ଅଳଅତଳଅ (ଦେଖ)
Alimali Aliātaliā (See)
(ଯଥା—ମୋ ଜବାବରେ କିଛି ଲମଳ ନାହିଁ ।)

ଅଳମଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଳଅତଳଅ (ଦେଖ)
Alimaliā 1. Aliātaliā (See)
୨ । ଅଲୁରବାଲୁରିଆ; ଅସଶୃଣ (ଲୋକ)—
2. Unmethodical.

ଅଳମ୍ପକ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଲିପ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଅଲେପକ (ଦେଖ)—
Alimpaka Alipaka (See)

ଅଲୀ—ସଂ. ବି.—ଅଳର ଅନ୍ୟ ଆକାର—
Alī Another form of Ali.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ହୌନ୍ଦବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକୁ ଯେତେ ଗୋଟେ ଯେତେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳନ, ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟାକୁ ଦେବା । ଯଥା — 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଗୋଟେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଲୀକ—ସଂ. ବି. (ଅଲ ଧାତୁ=ନିବାରଣ କରିବା+କର୍ମ ଇକ)—

Alīka ୧ । ମିଥ୍ୟା; ଅସତ୍ୟ—1. Falsehood.

୨ । ଅପ୍ରିୟତା—2. Disagreeableness

୩ । (ଅଲ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା+କର୍ମ ଇକ)—ଲଲାଟ—3. Forehead.

୪ । (ଅଲ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ)—ସ୍ୱର୍ଗ—4. Heaven.

୫ ଆକାଶ—5. The sky.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ମିଥ୍ୟା—1. False.

୨ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ—2. Shortlived.

୩ । ଅମୂଳକ—3. Baseless.

୪ । ଅପ୍ରିୟ; ଅସୁଖକର—4. Unpleasant; disagreeable.

୫ । କ୍ଷୁଦ୍ର; ଅଳ୍ପ—5. Small; little.

ଅଲୀକସୁପ୍ତ—ସ. ବି. (ଅଲୀକ+ସୁପ୍ତ)—

Alīkasupta ଚେଇଁ ଶୋଇବା; ଗାଲି ଘାଡ଼ ଶୋଇବା—Pretended sleep (M. W)

ଅଲୀଗର୍ଦ୍ଦ—ସ. ବି—ଅଳଗର୍ଦ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ—

Alīgardda Another form of Aligardda

ଅଳୁ—ସଂ. ବି (ଉଲ. ଗଡ଼୍) —ଛୋଟ ଜଳପାତ୍ର—

Alu A small water-pot (M. W.)

ଅଲୁଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ବିଣ—ଅରୁଆ (ଦେଖ)

Aluā Aruā (See

ଅଲୁକ୍—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ଲୁକ୍=ବିଭକ୍ତି ଲୋପ ସହିଁରେ)—

Aluk (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ସମାସରେ ପୂର୍ବ ପଦର ବିଭକ୍ତିର ଲୋପ ହୁଏ ନାହିଁ—(grammar) Name of a grammatical compound where the 1st component does not drop its inflectional ending

(ଯଥା—ବଳେଶସ୍ଥ; ଯୁଧିଷ୍ଠିର; ବଟେ ନଚର; ଅରଜନ୍ମ ।)

ଅଲେଇଚ—ଦେ. ବି. (ସ. ଏଲା)—ଅଲାଇଚ (ଦେଖ)

Aleicha Alāicha (See)

ଅଲେଇଦା—ଦେ. ବିଣ ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଅଲ୍ଲାଇଦା (ଦେଖ)

Aleidā Alāidā (See)

ଅଲେଇବଲେଇ—ଦେ. ବି—ଅଲ୍ଲାଇବଲ୍ଲାଇ (ଦେଖ)

Aleibalei Alāibalāi (See)

ଅଲେଈ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Aleī ୧ । ଓଲମ୍ବୀ; ଓଲେଇ (ସ୍ତ୍ରୀ)—

ଆଳାଇବୁଡ଼ୀ 1. Stupid (woman)

୨ । ଅଉରକୁ ଖାଦ୍ୟଲୋଭୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—2. Gluttonous.

୩ । ଲାଭାଶୀ—3. Avaricious; casting sinful eyes on dainties and children.

ଆଲାଇ ଦେ. ବି—୧ । ବିପଦ—1. Danger.

୨ । ଅଶୁଭ; ମନ୍ଦ—2. Evil; woe.

୩ । ଗ୍ରାମଦେବତା—3. Name of a popular Goddess.

ଅଲେଖ—ସଂ ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଲେଖା=ଚିତ୍ର)—

Alekha ନିରାକାର ଭଗବାନ—God, the shapeless.

ଦେ. ବି. (ନାମ)—୧ । ଋଷିବିଶେଷ—1. Name of a sage.

ଅଲେଖ ନାମରେ ଋଷି ବ୍ରହ୍ମାପାଦୁ ଜାତ
ସମ୍ବତ ନାମରେ ଅଙ୍କ ତାହାଙ୍କର ସୂତ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

୨ । (ନାମ) ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—2. A name given to males.

୩ । ଅଲେଖସ୍ୱାମୀ (ଦେଖ) 3. Alekhaswāmī (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅନିର୍ବଚନୀୟ—1. Unspeakable.

ଅଲେଖ ସୁଖ ଆସ୍ୱାଦନେ କଖାଇ ଦେଲ ବେଳେ ତନ୍ତ୍ରମୁଖ ରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ନିରାକାର - 2. Shapeless; immaterial.

୩ । ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—3. Indescribable.

୪ । ଅଗଣିତ—4. Countless.

୫ । ବିଚିତ୍ର—5. Wonderful.

ଅଲେଖ ମହତ ଚତେ ସୈରନ୍ଧ୍ରୀ ଉଚ୍ଚତା । ମାରଳା ମହାଭାରତ.ବ ।

୬ । ଅଲିଖିତ—6. Unwritten.

୭ । ନଗଣ୍ୟ; ଯାହା ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—7. Not deserving mention;despicable.

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ)—ଅଦୃଶ୍ୟ—

ଅଲେଖ Invisible

ଅଲେଖଧର୍ମ—ଦେ. ବି—ମହିମାଧର୍ମ; ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଚଳିତ ନିରାକାର ବା Alekhadharma ଶୂନ୍ୟଭଜନାକାରୀ ହିନ୍ଦୁସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ ।
A sect of Hindus worshiping the Formlesss God.

ଅଲେଖଧର୍ମୀ—ଦେ. ବି—କୁମ୍ଭୀପାଟଣା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବ୍ୟକ୍ତି—

Alekhadharmī Follower of the Alekha sect.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ କୁମ୍ଭୀପଟ୍ଟ ସିଦ୍ଧନ୍ତୁ । ସକାଳେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଯଥାକ୍ରମେ ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ବସ୍ତୁତଃ ଦଣ୍ଡପ୍ରଣାମ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ନିରାକାର ପରବ୍ରହ୍ମ ବା ଅଲେଖଙ୍କୁ ସୂର୍ଯ୍ୟରୂପେ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଏମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଜା, ଧୋବା ଓ ବେଶ୍ୟା ଘରେ ଅନ୍ନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଚେଙ୍କାନାଳ ଜୋରନାଠାରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମଠ ଅଛି । ଏ ମଠର ସ୍ଥାପିତା କବି ଧ୍ରୁମାଚେଇ । ଏମାନେ ଛତା ଷଉବର୍ତ୍ତରେ ଚାଲଘର ପଙ୍ଗା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ସଙ୍ଗରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଌ	ୠ,ୡ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐପ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ୠ	ଔ	ରୁ	ଲୂ	ଏୈ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ନାଆଁ ବଡ଼ଅ ବଦନ କରନ୍ତୁ । ଏମାନେ ଘରକେ ଥରେ ଲୋଜନ ଓ ଗ୍ରାମକେ ଗଉଏ ରହିବା ଛଡ଼ା ଅଧିକ ରଦ୍ଦନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ଅଲେଖପୁର—ଦେ. ବ—ମହାଶୂନ୍ୟ—
Alekhapura The great void.
ଅଲେଖ ପୁରେ କର ଘର, ଦେବେହେଁ ନୋହଇ ବାହାର ।
ପ୍ରାଚୀ—ଜଗୁଶୂନ୍ୟାହ୍ୟ ।

ଅଲେଖବିଷ୍ଣୁ—ଦେ. ବ—ନିରାକାର ପରବ୍ରହ୍ମ—
Alekhabishnu The Formless Spirit.
ପିତାହିଁ ନ ଜାଣେଁ ଆହା; ଅଲେଖ ବସ୍ତୁର ଏ ନଥା ।
ପ୍ରାଚୀ. ଜଗୁଶୂନ୍ୟାହ୍ୟ ।

ଅଲେଖସ୍ୱାମୀ—ଦେ.ବ—୧ । ଅଲେଖଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କ ପୂଜିତ ନିରାକାର
Alekhaswāmī ଈଶ୍ୱର—1. The Shapeless God.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2 The Sun God.
୩ । ଶ୍ରୀମ ଲୋଇଙ୍କ ଗୁରୁ ଓ ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—
3. Name of the founder of Mahimādharma.

ଅଲେଖା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅଲିଖିତ)
Alekhā ୧ । ଲେଖା ଦୋଇ ନ ଥିବା (ବିଷୟ)—
ଅଲେଖା 1. Unwritten.
ଅଲଖା ୨ । ଯେଉଁ କାଗଜ ଆଦ ଉପରେ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ; ସାଦା (କାଗଜ)—2. Blank.
୩ । ଅକଥନୀୟ—3. Unspeakable
ସ୍ମର କରି ପାଣ୍ଡବେ ଋଷି ସଙ୍ଗେ ଦେଖା
ହୋଇକରି ଲହୁଲେ ସୁଖରୁ ଅଲେଖା—କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ ମହାଭାରତ. ବନ ।
୪ । ଯାହା ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—
4. Not worth mentioning.
୫ । ଭୁଚ୍ଛ; ଦ୍ୱେଷ୍ୟ—5. Despicable; mean.
୬ । ଅଗଣିତ; ବହୁ—6. Countless.
୭ । (ଅନାଦରାର୍ଥକ) ଅଲେଖର ଡାକ ନାମ—7. A name for calling Alekha in contempt.

ଅଲେଖାରେ—ଦେ. କି ବିଣ—ବହୁ ପରିମାଣରେ; ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ—
Alekhāre In large quantities or numbers.
ଗଜ ଗୋଷ୍ଠରେ ଯେ ସତ୍ରସ୍ତ ଲେଖାରେ,
ଗାଈ ଥଲେ ମେଷ ତ ଦେଲେ ଅଲେଖାରେ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ ମହାଭାରତ ।

ଅଲେଖେଣା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. ଘୃ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Alekheṇā ଅଲକ୍ଷଣା (ଦେଖ)
(ଅଲେଖେଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Alakshaṇā (See)

ଅଲେଖ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. (ଅ + ଲେଖ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ଲେଖାର ଯୋଗ୍ୟ
Alekhya ନୁହେଁ—1 Not worth mention.
୨ । ଅଗଣିତ—2. Countless.
ଅଲେଖ୍ୟରେ ଷଠି ସହସ୍ର ବର୍ଷ ଆଗେ । ସାରଳା ମହାଭାରତ ।

ଅଲେପକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲେପ + କ)—ବେଦାଗ; ଅକଳଙ୍କ—
Alepaka Stainless (M. W.)

ଅଲେଲ—ପ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ) ବିଣ. ଓ ବି.—ଅଲ୍ଲଅଲ (ଦେଖ)
Alela Aliala See)
ବଦ୍ରୀଶ ଅଲେଲ ଚୁତ, ମନ ଉଲ୍ଲସ ଏ । ପ୍ରାଚୀ. ଶତିସ୍ତବ ।

ଅଲେହିଦା—ବୈଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ.—ଅଲ୍ଲାଇଦା (ଦେଖ)
Alehidā Alāidā See)

ଅଲୌକନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲୌକନୀୟ) ଅଦୃଶ୍ୟ—
Alokaniya Invisible; imperceptible.

ଅଲୌକସାଧାରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲୌକସାଧାରଣ)—
Alokasādhāraṇa ଅଲୌକସାମାନ୍ୟ (ଦେଖ)
Alokasāmānya (See)

ଅଲୌକସାମାନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲୌକସାମାନ୍ୟ)—
Alokasāmānya ୧ । ଅଲୌକିକ; ଅସାଧାରଣ—
1. Extraordinary; uncommon.
୨ । ବିଶିଷ୍ଟ—2. Special; peculiar.
୩ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାସାଉ ନ ଥିବା—
3. Not common amongst ordinary people.

ଅଲୌକିକ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଲୌକିକ)—ଅଲୌକିକ (ଦେଖ)
Alokika Alaukika (See)

ଅଲୌକିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲୌକିତ)—
Alokita ଅଦୃଷ୍ଟ—Unseen.
ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ ଅଲୌକିକ)—୧ । ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ—
ଅଲୌକିକ 1. Unprecedented.
ଅଲୌଳିକ ବଲୋକ ସେ ଅଲୌକିତ ସୁନ୍ଦର ରୂପ,
ଅନୋଖା ଦେଖେ ଯାଇ କାମ୍ଭା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମୀପ—ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳ.ସ ।
୨ । ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ; ବିସ୍ମୟକର—2. Very wonderful.
ଏଡ଼ା ପାଖରେ ତୁଚ୍ଛ ଅଲୌକିତ,
ତା କର୍ମ କଥି ଅଟନ୍ତୁ ଲଭ ଲଭ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବଭଦ୍ରସ୍ୱମାସ୍ୱମ ।
୩ । ଅପାର; ଅତ୍ୟଧିକ—3. Much; very great
ତୁଚ୍ଛାଙ୍କ ବାପ ନନ୍ଦମୁତ,
ତୋର ମହିମା ଅଲୌକିତ—ରୁଦ୍ର. ପ୍ରେମଦାସ୍ମୃତ ।

ଅଲୌକ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅସାଧାରଣ—
Alokya 1. Uncommon.
ଅଲୌକ୍ୟ ମହାତନ୍ତ୍ର ଏ ନୃସିଂହପୁରାଣ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।
୨ । ଅନନୁମତ—2. Unallowed (M. W.)

ଅଲୋଚନ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଲୋଚନ)—
Alochana ୧ । ଲୋଚନଶୂନ୍ୟ—1. Without eyes.
୨ । ଯେଉଁ ଘରେ ଝରକା ନ ଥାଏ—
2. Without windows to look through.

ଅଲୋଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅପୃଷ୍ଟ; ଅଯାଚିତ—
Alordā 1. Unasked; not called for.
ଅଯାଚା ୨ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—2. Uninvited.
ଅନପୁଚ୍ଛା ୩ । ଅନାବଶ୍ୟକ—3. Unnecessary.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂଚତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେତେ ଏ ପୁଷ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅଲ୍ଲେଡ଼ାରେ ପିଣ୍ଡିଅନ୍ତ ଦେଖ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର—ସାଉଳା ମହାଭାରତ. ଭୀଷ୍ମ ।

୪ । ନଗଣ୍ୟ; ଭୁଚ୍ଛ—4. Insignificant; trifling.

(ଯଥା—ଏ ଅଲ୍ଲେଡ଼ା ଜୀବନରେ କେବଳ ଦୁଃଖ ଭୋଗଇ ସାର)

ଅଲ୍ଲେଡ଼ାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ଅପ୍ରାର୍ଥିତଭାବରେ—
Alordāre 1. Unasked.

ଉଜ ପୁରେ ଯେଉଁକ ରଲ ରତ୍ନ ଅଙ୍ଗ
ଅଲ୍ଲେଡ଼ାରେ ସେ ନୃପ ପାଶରୁ ଅସ୍ତଙ୍ଗ—କୃଷ୍ଣଜିତ୍ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଲ୍ଲୋପୀ—ଦେ. ବ. ନାମ—ରମାସୃଷ୍ଟୋକ୍ତ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—
Alopī Name of a demon.

ବେଢ଼ରେ ସେ ଅଲ୍ଲେପଂ ସେ ବର୍ଷଗୁପ୍ତରୂପଂ ସଲ୍ଲୋପୀ ସଲ୍ଲୋପୀ ସଦୃଶ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅଲୋଭ—ସଂ. ବ (ଅ+ଲୋଭ) ୧ । ଲୋଭଶୂନ୍ୟତା—
Alobha 1. Absence of cupidity.

୨ । ଅନାସ୍ଥା—2. Indifference; want of keenness for a matter.

ସଂ. ବିଣ.—ନାର୍ଲୋଭ— Unavaricious

ଅଲୋମ ବିଲୋମ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅନୁଲୋମ ବିଲୋମ)—ଆଗ ପଛର ସମ୍ପର୍କ ଚାହିଁ ନ କର କୁହାଯିବା ବା ଲେଖାଯିବା (ବିଷୟ);—(matter) Written or spoken with out observing sequence.

ଅଲୋଳ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଲୋଳ)— ଅଚଞ୍ଚଳ; ସ୍ଥିର—
Alola Firm.

ବାଳଶଶୀ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ଯେମନେ ଅଲୋଳ—ଭାଗବତ ଉଷବାଦ୍ୟ ।

ଅଲୌକିକ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଲୌକିକ)—
Alaukika ୧ । ଅସାମାନ୍ୟ; ଅସାଧାରଣ—
(ଅଲୌକିକତା—ବ) 1. Uncommon; extraordinary.

୨ । ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ୍ବ—2. Unprecedented

୩ । ଲୋକାତୀତ; ଅପାର୍ଥିବ—3. Supernatural; unworldly; transcendental.

୪ । ଚମତ୍କାର—4. Wonderful,

୫ । ଅପାର—5. Excessive.

୬ । ଲୋକ ବ୍ୟବହାରରେ ଅନଭିଜ୍ଞ—
5. Ignorant of the ways of the world.

ଅଲୌକିକତ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଲୌକିକ)—ଅଲୌକିକ (ଦେଖ)
Alaukita Alaukika (See)

ଅଲ୍ପ—ସଂ. ବିଣ (ଅଲ ଧାତୁ=ନିବାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ପ)—
Alpa ୧ । ସାମାନ୍ୟ; କ୍ଷୁଦ୍ର—1. Slight.
ଅଳ୍ପଟା, ଅଳ୍ପୁ } ବ. ୨ । କିଛି—2. Some.

୩ । ଅଳ୍ପ କନ୍ୟସଂଖ୍ୟକ—3. A few.

୪ । କ୍ଷୁଦ୍ର; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Small; little.

୫ । ନୀଚ—5. Mean; low.

ହଂସୁର ଭୁଲାଇକ୍ଷ ପାହୋରୁଚେ ଅଳ୍ପ ଲୋକଙ୍କ ପର ଉଳେ ଚଢ଼ଇ ରେ ।
ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗତ ।

୬ । ନଗଣ୍ୟ—6. Negligible; insignificant.

୭ । ଘୃଣ୍ୟ; ଭୁଚ୍ଛ—7. Despicable.

ଦେ. ବ —୧ । ଅଳ୍ପତା—1. Smallness.

୨ । କ୍ଷୁଦ୍ରତା—2. Littleness.

ଦେ. କ୍ରି ବିଣ— ୧ । ସାମାନ୍ୟରେ; କିଞ୍ଚିତ୍—1. Slightly,

ଅଳ୍ପ ୨ । ଅଳ୍ପମାତ୍ର—2. Very little.

ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ—ଦେ.କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଅଳ୍ପମାତ୍ରାରେ ବହୁଥର—
Alpa alpa 1. In little quantities.

ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ ୨ । ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ କ୍ରମଶଃ—
ହୌଲିହାଲି; ଥାଡ଼ାଥୋଡ଼ା 2. Little by little.

୩ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ; ଧୀରେ ଧୀରେ—3. Slowly.

୪ । ଥିର ଥିର; ଅତି ସ୍ଥିର ଭାବରେ ବା ନମ୍ରଭାବରେ—
4. Gently; softly.

୫ । ଥରକେ ଘାଦେ ଘାଦେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ; ଘାହାଞ୍ଚି ଘାହାଞ୍ଚି କର—5. Step by step.

ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କର—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ (ଦେଖ)
Alpa alpa kari Alpa alpa (See)

ଅଳ୍ପ ଅସିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅତି ସାମାନ୍ୟ—1. Very slight.
Alpa āsiā ୨ । ଅତି ଅଳ୍প—2. A very little.
ସାମାନ୍ୟ
ଥୋଡ଼ାସା

ଅଳ୍ପଂପଚ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଳୁକ୍ ସମାସ; ଅଳ୍ପଂ+ପଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.
Alpampacha ଅ; ଯେ ସାମାନ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ)—
କୃପଣ; ଖଣ୍ଡିଗଣିଆ—Stingy; miserly.

ଅଳ୍ପକ—ସ. ବିଣ. (ଅଳ୍ପ+କ)—ଅଳପକ (ଦେଖ)
Alpaka Alapaka (See)

ଅଳ୍ପକରେ—ଦେ କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଳ୍ପ)—୧ । ସାମାନ୍ୟରେ—
Alpakare 1, Slightly.
ସହଜେ ୨ । ସହଜରେ; ଅନାୟାସରେ—2. Easily.
ସହଜମେ ୩ । ଅଳ୍ପ ଆୟାସରେ—
3. With very little exertion.

ନାଣିଲେ ଧନ ବଢ଼ଏ ସେ ପୁନେ ଅଳ୍ପକରେ । କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଅଳ୍ପକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ (ଦେଖ)
Alpake 1. Alpa alpa (See)
ଅଳ୍ପେ ୨ । ସହଜରେ—2. Easily.
ଥୋଡ଼ାସା ସେ ଅଷ୍ଟକ ଅନ୍ତ କଲ ସେ ଅଳ୍ପକେ ।
କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । ଅଳ୍ପମାତ୍ରରେ—3. In little quantity.

୪ । ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ—
4. In small or slight things.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଁ ଇ	ର୍,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ରୁ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଔ	ନ୍ଦ

ଅଲ୍ପଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଳ୍प + ଛଦ)—
Alpachchhada ଯେ ଅଳପଅଳ୍ପ ଲୁଗା ପିନ୍ଧ ଥାଏ—
(ଅଳ୍ପଚ୍ଛଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) Scantily clad (M. W.)

ଅଲ୍ପଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ ଆଲେପନ)—ଲୋଚ୍ଚି; କାନ୍ଥରେ ଉତ୍ସବ
Alpaṇā ଉପଲକ୍ଷରେ ପିଠୁରେ ଅଙ୍କିତ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପ୍ରକାରର
ଆଲିପନା; ଆଲପନା ଚିତ୍ର—Paintings done on the
wall on festive occasions.

ଗର୍ଜନା କଲ୍ପଣା ଚ୍ଛଲ୍ପଣା ଅଳ୍ପଣା ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀ. ଚନ୍ଦ୍ରନରୂପଣଗାଥା ।

ଅଲ୍ପତର—ସଂ. ବିଶ. (ଅଳ୍ପ + ତର)—ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ—
Alpatara Smaller; slighter.

ଅଲ୍ପଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅଳ୍ପ + ଦୃଷ୍ଟି)—
Alpadṛushti ଅଦୂରଦର୍ଶୀ; ସଂକୀର୍ଣ୍ଣମନା—
Narrow minded (M. W.)

ଅଲ୍ପପଦ୍ମ—ସଂ. ବି—ରକ୍ତପଦ୍ମ—Red lotus.
Alpapadma

ଅଲ୍ପପ୍ରାଣ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍प = ଅଳ୍ପାପ୍ତି + ପ୍ରାଣ) —
Alpaprāṇa ୧ । ଅଳପାୟୁ—1. Short lived.
(ମହାପ୍ରାଣ—ବିପରୀତ) ୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର
ଉଚ୍ଚାରଣରେ କମ୍ ଜୋର ବା ନଃଶ୍ୱାସ ଦରକାର ହୁଏ
(ଯଥା—ଯ, ର, ଲ, ଵ, ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ, କ, ଚ, ଟ, ତ,
ପ; ଗ, ଜ, ଡ଼, ଦ, ବ)—2. Unaspirated,
(letters) pronounced with slight
breathing.

୩ । (ଶୁଖୁଡ଼) ଟୁକୁଲାବନଆ; ଯେ ଅଳ୍पକେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୁଏ—
3. Soon tired; without any power
of endurance.

୪ । ଦୁର୍ବଳ—4. Weak.

ଅଲ୍ପବୟସିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବାଲ୍ୟ—
Alpabayasiā 1. Of tender age.
ଅଳ୍ପବୟସେ ୨ । ଯୁବା—2. Young; youthful.
थोड़ाउमरका
(ଅଳ୍ପବୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଲ୍ପବୟସ୍କ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍प + ବୟସ୍; କ. ଆଗମ)—
Alpabayaska ସାଦାର ବୟସ କମ—Young.
(ଅଳ୍ପବୟସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଲ୍ପବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍प + ବିଦ୍ୟା)—ଯେ ସାମାନ୍ୟ
Alpabidya ପାଠ ପଢ଼ିଅଛି—Of little learning.
(ଅଳ୍ପବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଲ୍ପବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସାମାନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଥିବା ଲୋକ—
Alpabuddhi 1. Unintelligent.
୨ । ଅବୁଦ୍ଧିଆ—2. Foolish.
୩ । ଜ୍ଞାନବୁଦ୍ଧିଆ—3. Silly; unwise.

ଅଲ୍ପବୁଦ୍ଧିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅଳ୍पବୁଦ୍ଧି)—
Alpabuddhiā ଅଳ୍पବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Alpabuddhi (See)

ଅଲ୍ପମଧ୍ୟମ—ସଂ.ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍प + ମଧ୍ୟମ)—କ୍ଷୀଣକଟି—
Alpamadhyama Thin waisted.
(ଅଳ୍ପମଧ୍ୟମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଲ୍ପମାତ୍ର—ସଂ. ବି.—୧ । ସାମାନ୍ୟ—1. A little.
Alpamātra ୨ । କ୍ଷଣକାଳ—2. A short time; a few
moments.

୩ । ଅଳ୍प ପରିମାଣ—3. Very small quantity.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ.—ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ—Slightly.

ଅଲ୍ପମାତ୍ରା—ସଂ. ବି.—ଅଳ୍पମାତ୍ର (ଦେଖ)
Alpamātrā Alpamātra (See)

ଅଲ୍ପମାରିଷ—ସଂ. ବି. —କାଣିଲେଉଣ୍ଟିଆ ଶାଗ; କଣ୍ଟାଲେଉଣ୍ଟିଆ ଶାଗ;
Alpamārisha କଣ୍ଟାମାରିଷ— A kind of pot-herb
used for salad; Amaranthus
Polygamus.

ଅଲ୍ପମୂଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା)—କମ୍ ଦାମ—Little price.
Alpamūlya
ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । କମ୍ ଦାମର—
1. Of small price.
୨ । ଶସ୍ତା—2. Cheap.

ଅଲ୍ପଶଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଶ. (ଅଳ୍प + ଶସ୍)—୧ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି; ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ
Alpaśaḥ ପରିମାଣରେ—1. In driblets; little by
little.
୨ । ଧୀରେ ଧୀରେ—2. Slowly.
୩ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ—3. Step by step.

ଅଲ୍ପସରଃ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଳ୍प = କ୍ଷୁଦ୍ର + ସରଃ = ପୋଖରୀ)—
Alpasaraḥ କ୍ଷୁଦ୍ର ସରୋବର; ପଲ୍ୱଳ—A small tank.

ଅଲ୍ପସତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍प + ସତ୍ତ୍ୱ = ଶକ୍ତି; ବଳ)—
Alpasatwa ୧ । ଅସମ୍ଭାଳୁଆ; ସାରଶୂନ୍ୟ—
1. Unsubstantial.

ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପସତ୍ତ୍ୱ ଅଳ୍ପବଳ ହେବେ;
ଯେ ସାହା କରମ ଧରମେ ନ ରହିବେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ୱ. ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ. ବନ ।

୨ । ଦୁର୍ବଳ—2. Weak.

ଅଲ୍ପସଲ୍ପ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅଳ୍प + ସ୍ୱଳ୍प)—
Alpasalpa ଅଡ଼ଅଳ୍ପ; ଖୁବ୍ କମ୍—Very little;
ଅଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ of small quantity.
अल्पस्वल्प, थोड़ा ଦେ. ବି—ଅଳ୍ପ ପରିମାଣ—
Small quantity.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ର ବସିବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂମି' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂମୀ' ଖୋଜିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଶୀ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଶ୍ଶୀ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଖୋଜିବେ ।

ଅଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଭାବର)—ଅଳ୍ପସଳ୍ପ (ଦେଖ)
Alpaswalpa Alpasalpa (See)

ଅଳ୍ପାଅଳ୍ପି—ଦେ. ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଳ୍ପାଅଳ୍ପି)—ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ; ଅତି ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ—Very little.
Alpāalpi
ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ
थोड़ासा

ଅଳ୍ପାଇଷ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅଲପାଇଷ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Alpāisha (etc.) Alapāisha etc, (See)

ଅଳ୍ପାଇଷି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅଲପାଇଷି (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Alpāishi (etc.) Alapāishi etc. (See)

ଅଳ୍ପାଧିକ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅଳ୍ପ + ଅଧିକ)—
Alpādhika ୧ । କମ୍ ବେଶୀ—1. More or less.
୨ । ଯାହା ତାହା; ଯାଇ ତାଇ—2. Whatever.

ଅଳ୍ପାୟୁ—ଦେ. ବିଣ—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpāyu Alapāisha (See)

ଅଳ୍ପାୟୁଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍ପ + ଆୟୁଃ)—
Alpāyuh ଅଳ୍ପକାଲଜୀବୀ; ଅଲପାଇଷ—Short-lived.
ସଂ. ବି—ଛେଳି—Goat.

ଅଳ୍ପାୟୁଷ—ଦେ. ବିଣ—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpāyusha Alapāisha (See)
ଚୁର୍ଦ୍ଧି ହୋଇବ ଲେଉବଣ, ଲେକେ ଦୋଇବେ ଅଳ୍ପାସୁଷ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ପ୍ରଡବଡ ।

ଅଳ୍ପାହାର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅଳ୍ପ=ପରିମିତ + ଆହାର=ଭୋଜନ)—
Alpāhāra ସାମାନ୍ୟ ଭୋଜନ; ଲଘୁ ଆହାର—Light food.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି) ପରିମିତଭୋଜୀ—
Temperate in meals.

ଅଳ୍ପାହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଳ୍ପ + ଆହାରିନ୍; ୪ମା. ୧ବ)—
Alpāhārī ଯେ ସାମାନ୍ୟ ଭୋଜନ କରେ; ମିତାଶୀ; ମିତଭୋଜୀ—
(ଅଳ୍ପାହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Absteminous; moderate in eating.

ଅଳ୍ପିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଳ୍प + ଇଷ୍ଠ)—
Alpishtha ୧ । ଅତି ଅଳ୍ପ—1. Very little; of very small quantity.
(ଅଳ୍ପିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର—2. Very small.

ଅଳ୍ପୀୟାନ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଅଳ୍प + ଈୟସ୍)—ଅଳ୍ପିଷ୍ଠ (ଦେଖ)
Alpīyān Alpishtha (See)
(ଅଳ୍ପୀୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଳ୍ପେଅଳ୍ପେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଧୀରେ ଧୀରେ—1. Slowly.
Alpealpe ୨ । ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ—
ଅଳ୍ପଅଳ୍ପ 2. In small quantities.
थोड़ा थोड़ा

ଅଳ୍ପେଇଷ—ଦେ. ବିଣ—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpeisha Alapāisha See)

ଅଳ୍ପେଇଷା—ଦେ. ବିଣ—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpeishā Alapāisha (See)

ଅଳ୍ପେଇଷିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ— ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpeishiā Alapāisha (See)
ଉଆଁସୀ କନଆଁରୁ ଅଳ୍ପେଇଷିଆ ବର—ଭଗ ।

ଅଳ୍ପେଇଷୀ—ଦେ. ବିଣ—ଅଲପାଇଷ (ଦେଖ)
Alpeishī Alapāisha (See)

ଅଳ୍ପେକେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଳ୍ପକେ (ଦେଖ)
Alpeke Alpake (See)

ଅଳ୍ପେସ୍ୱଳ୍ପେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ଅଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ (ଦେଖ)
Alpeswalpe Alpaswalpa (See)

ଅଳ୍ପୋଦରୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଳ୍ପ + ଉଦର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଙ୍ଗୀ)—
Alpodarī କୃଶୋଦରୀ; ସୁନ୍ଦରୀ—Graceful (lady); lit; having a small abdomen.
ସକଳେ ଅଟ୍ଟାଦସ୍ତ; ଦୂରେ ଗେ ଆଇ ।
ଲଘେ ସଙ୍ଗ ଦେ। ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗ ମିଶାଇ । ପ୍ରଧାନାଥ—ମେଘଦୂତ ।

ଅଲ୍ୟଳ—ଦେ. ବିଣ ଓ ବି. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲିଅର (ଦେଖ)
Alyala Aliara (See)
ବାଳକ ସ୍ୱଭାବେ ଅଲ୍ୟଳ, କହୁଇ ବଚନ ହୋଇଲ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ଅଲ୍ୟଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲିଅର (ଦେଖ)
Alyalā Aliara (See)
ସେ ତ ଅଲ୍ୟଳା ଇଲଳା ବେଭାଁ କଥାରୁ ଜ ଭଙ୍ଗୀ ବାହୁଁଜ ଆଣିଲୁ ।
ଅର୍ଜୁନଭ୍ୟ. ବଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ଅଲ୍ୟୋଳ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—
Alyol ଅଲିଅର (ଦେଖ)
Aliara (See)

ଅଲ୍ଲା—ସଂ. ବି. (ଅଥର୍ବବେଦରେ ବ୍ୟବହୃତ) —
Allā (ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ) ଈଶ୍ୱର; ଅଲ୍ଲା—
Name of God invoked by the Mahomedans.
[ଦ୍ର—ଅଥର୍ବବେଦରେ ଅଲ୍ଲୋପନିଷଦ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସୂକ୍ତ ଅଛି ।]
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—ମାତା—Mother (M W.)

ଅଲ୍ଲାଉପନିଷଦ୍— ଦେ. ବି.—ଅଲ୍ଲୋପନିଷଦ୍ (ଦେଖ)
Allāupanishad Allopanishad (See).

ଅଲ୍ଲି—ଗ୍ରା. ବି. (ନାମ) ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଡାକନାମ—
Alli A name given to males and females.

ଅଲ୍ଲୋପନିଷଦ — ସଂ. ବି. — ଅଥର୍ବ ବେଦରେ 'ଅଲ୍ଲା' ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା
Allopanishada ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଲେଖା ଥିବା
ନିମ୍ନଲିଖିତ ସୂକ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉସ୍ମ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଅସ୍ମାଂ ଇନ୍ଦ୍ରେ ମିତ୍ରାବରୁଣା ଦବ୍ୟାଜ ଧନ୍ତେ
ଇନ୍ଦ୍ରେ ବରୁଣୋ ଗ୍ରଜା ସୁନର୍ଦ୍ଦୁଃ
ଦସ୍ୟା ମିତ୍ରୋ ଇଷାଂ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଇଷାଂ
ବରୁଣୋ ମିତ୍ର ସ୍ତେଜସ୍ୱାମଃ
ଦ୍ୱୋଡାର୍ମିନ୍ଦ୍ରୋ ଦ୍ୱବଡାର୍ମିନ୍ଦ୍ରୋ ମଡାସୁରନ୍ଦ୍ରାଃ
ଅସ୍ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ପରମଂ ପୃଷ୍ଠିଂ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ଅସ୍ମାମ୍ ॥
ଅସ୍ମୋରସୁଲ ମଡାମଦରକଂ ବରସ୍ୟ ଅସ୍ମା ଅସ୍ମାଂ
ଅଦସ୍ମାବୁକମେକକଂ, ଅସ୍ମାବୁକ ଜଗାଡକଂ । ୯ ।
ଅସ୍ମା ଯଜ୍ଞେନ ଦୁଡଦୁଡ୍ବା ଅସ୍ମା ସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର, ସବଂଜଖଳାଂ
ଅସ୍ମା ଋଷିଣାଂ ସବଂଜଦଯା ଇନ୍ଦ୍ରାସ୍ମି ପୁବଂଂମସ୍ୱା ପରମଅନ୍ତଗ୍ଗାଂ
ଅସ୍ମା ପୃଥିବ୍ୟା ଅନ୍ତଗ୍ଗଂ ଜଗରୂପଂ
ଇଷାକବର ଇଷାକବର ଇଲ୍ଲା ଇଲ୍ଲା ଇନ୍ଦ୍ରେଉ ଇନ୍ଦ୍ରାଂ
ଓଁ ଅସ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ମା ଅନାଦସ୍ୱରୂପାସ୍ମ
ଅଥର୍ବାଣଂ ଇସ୍ମାମାନ୍ଦୁଂ ଦ୍ରୀଂ.
ଜନାନ୍ ପଶୂନ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ ଜଲଚରାନ୍ ଅଦୃଷ୍ଟଂକଉଫଃ
ଅସ୍ମର ସଦାରଣୀ ଦ୍ରୁଂ ସ୍ମ୍ରୁଂ ଅସ୍ମୋ
ରସୁଲ ମଦ୍ୟନ୍ଦରକଂ ବରସ୍ୟ
ଅସ୍ମୋ ଅସ୍ମାମ୍ ଇନ୍ଦ୍ରେଉ ଇନ୍ଦ୍ର । ୧୦ ।
ଜ୍ରୁଲ ସାହୁଉ ୩୩୩୮
ଓଁ ଭ୍ରଗବଉଟୁଙ୍ଗୀରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ।

ଅଶ୍ଳଥ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—
Aśkata ୧ । କ୍ଳାନ୍ତ—1. Tired.
କାଏଳ ୨ । ଅକ୍ଷମ—2. Unable; disabled.
ଅଶକ୍ତି ୩ । ଅସମର୍ଥ—3. Powerless; not strong enough.
୪ । ଅଟାଣୁଆ—4. Not hard.
୫ । ଅଶକ୍ତ—5. Not strong.
୬ । ଦୁବଂଳ—6. Weak.
୭ । ଗର୍ତ୍ତମଜ୍ବୁତ୍; ଅଦମ୍—
7. Not securely set or constructed.

ଅଶ୍କତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଶକ୍ତି)—୧ । ଅସାମର୍ଥ୍ୟ; ଅକ୍ଷମତା—
Aśkati 1. Impotence.
୨ । କ୍ଳାନ୍ତ—2. Weariness.

ଅଶ୍କତିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—ଅଶ୍କତ (ଦେଖ)
Aśkatiā Aśkata (See)

ଅଶ୍କତେଇବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—
Aśkateibā ୧ । କ୍ଳାନ୍ତ ବୋଧକରିବା—
ଅଶକତାନା 1. To feel tired.
୨ । କାମ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନ କରିବା—
2. Not to feel disposed to work.

ଅଶ୍ଗୁନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅପଶକୁନ)—
Aśgun ଅପଙ୍ଗୁଳିଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Inauspicious (person)

ଅଶ୍ଗୁନିଆଁ—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ—ଅଶ୍ଗୁନ୍ (ଦେଖ)
Aśguniāñ Aśgun (See)
(ଅଶ୍ଗୁନ୍+ଏନ୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶ୍ଥଲ୍—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଶେଯ ବା ଲେପର ଭୁଲା ଉପରେ
Aśthal ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା କନା—The cloth put on
ଅସତର the cotton pad of a quilt.

ଅଶ୍ନଟ—ଗ୍ରା. ବ.—ଅଡୁଆ—Complication
Aśnaṭa ଗ୍ରା. ବଣ—ଗୋଲମାଳିଆ—Complicated.
ଗୋଲମାଲ
ଉଲଝାବ

ଅଶ୍ନଟି—ଗ୍ରା. ବ.—ଅଡୁଆ—
Aśnaṭi Complication.

ଅଶ୍ମାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅସ୍ମାନ୍)—
Aśmān ୧ । ଆକାଶ—1. Sky.
ଆସ୍ମାନ ୨ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—2. Azure.
ଅସମାନ

ଅଶ୍ମାନ—ବୈଦେ. ବଣ.—୧ । ଆକାଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aśmāni 1. Relating to the sky.
ଆସ୍ମାନି ୨ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—2. Azure.
ଅସମାନୀ ୩ । ମିଥ୍ୟାକଥା—3. False (words)

ଅଶ୍ମାନିଆଁ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Aśmāniāñ Aśmāni (See)

ଅଶ୍ଲଟ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅଶ୍ନଟ (ଦେଖ)
Aślaṭa Aśnaṭa (See)

ଅଶ୍ଲଟି—ଗ୍ରା. ବ.—ଅଶ୍ନଟି (ଦେଖ)
Aślaṭi Aśnaṭi (See)

ଅଶଉଚ—ଗ୍ରା. ବ (ସ. ଅଶୌଚ)—ଅଶୌଚ (ଦେଖ)
Aśaucha Aśaucha (See)

ଅଶଉଚିଆ—ଗ୍ରା.ବ. ଓ ବଣ. (ସ. ଅଶୌଚ)—ଅଶୌଚ (ଦେଖ)
Aśauchiā Aśaucha (See)

ଅଶକତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ.(ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—
Aśakata ୧ । ଅଶକ୍ତ; ଅକ୍ଷମ—1. Powerless.
କାଏଳ ୨ । କ୍ଳାନ୍ତ—2. Tired.
ଅଶକ୍ତି
ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କଳା ସୁଉରେ ଅଶକତ ଦୋଇଣ ରହିଥିଲେ ଉପ୍ୟର ଠଉ ।

ଅଶକ୍ତ—ସ. ବଣ (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ଶକ୍ତ)—୧ । ଅସମର୍ଥ—
Aśakta 1. Unable.
୨ । ବଳହୀନ—2. Powerless.
ଦେ. ବଣ—ଅଶ୍କତ (ଦେଖ)
Aśkata (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ଦୀର୍ଘଶବ୍ଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ସେମିତି ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ନ ମିଳିବ, ସେମିତି ସେମାନେ ଏହା ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିରେ 'ଗାଇ' ଯୋଡିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିରେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଇଁ' ନ ପାଇରେ 'ବଈଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅଶକ୍ତି—ସଂ. ବି (ଅ—ନୁଦ୍ଧେ + ଶକ୍ତି)—୧ । ଶକ୍ତିର ଅଭାବ—
Aśakti 1. Absence of power.
୨ । ଅପଟୁତା—2. Absence of skill.
୩ । ଅସାମର୍ଥ୍ୟ—3. Inability.

ଅଶକ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଶ୍‌କଉଆ (ଦେଖ)
Aśaktiā Aśkatiā (See)

ଅଶକ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଶକ୍ୟ) ୧ । ଅସମ୍ଭବ; ଅସାଧ୍ୟ—
Aśakya 1. Improbable.
୨ । ଶକ୍ତିବହିର୍ଭୂତ; ସାଧ୍ୟାତୀତ—
2. Beyond one's power.
ଅଶକ୍ୟ-ଅରୋତର କଥା
ତୋଡର ପ୍ରଶନ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଅଶଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି); (ଅ + ଶଙ୍କା)—
Aśaṅka ୧ । ସାହସୀ—1. Bold.
(ଅଶଙ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିର୍ଭୟୀ—2. Fearless.

ଅଶଙ୍କନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଶଙ୍କନୀୟ)—
Aśaṅkanīya ଯାହାକୁ ଭୟ କରି ନ ଯାଏ—
Not to be feared.

ଅଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଶଙ୍କିତ)—
Aśaṅkita ୧ । ଅଭୀତ; ଅତ୍ରସ୍ତ—
1. Not afraid; not alarmed; undaunted.
୨ । ନିର୍ଭୟୀ—2. Fearless.
୩ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ; ନିରୁଦ୍ବେଗ—
3. Free from anxiety.

ଅଶନ—ସଂ. ବି (ଅଶ୍ ଧାତୁ = ଖାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—
Aśana ୧ । ଭକ୍ଷଣ; ଭୋଜନ—
1. Act of taking food; eating.
୨ । (+ କର୍ମ. ଅନ) ଭକ୍ଷ୍ୟବସ୍ତୁ—2. Food.
୩ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ଭକ୍ଷକ—3. Eater.
୪ । ଅସନ ଗଛ (ଦେଖ)—
4. Asana tree (See).

ଅଶନନାଳୀ—ସଂ. ବି. (ବଙ୍ଗାଳଘରଭାଷା)—ଅନ୍ନନାଳୀ (ଦେଖ)
Aśananāḷī Annanāḷī (See)

ଅଶନି—ସଂ. ବି. (ଅଶ ଧାତୁ = ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନି; ଯେ ପଦାର୍ଥ ଗଛପତ୍ରଙ୍କୁ ଖାଏ ବା ନାଶ କରେ)—୧ । ବଜ୍ରାସ୍ତ୍ର—
1. Lightning.
୨ । ବଜ୍ର—2. Thunder.
୩ । ପ୍ରସ୍ତରବର୍ଷୀ ଉଲ୍କାବିଶେଷ—3. A kind of shooting star emitting stones.

ଅଶରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଶରଣ)—
Aśaraṇa ନିରାଶ୍ରୟ—Helpless.
(ଅଶରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶରଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଶରଣ)—୧ । ଉପାୟଶୂନ୍ୟ—
Aśaraṇiāñ 1. Having no means of livelihood.
(ଅଶରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନନ୍ୟୋପାୟୀ—
2. Having no other alternative.
୩ । ନିରାଶ୍ରୟୀ—3. Helpless.
୪ । ଅରକ୍ଷିତ—4. Patronless.

ଅଶରଧା—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ରଦ୍ଧା)—ଅଶ୍ରଦ୍ଧା (ଦେଖ)
Aśaradhā Aśraddhā (See)

ଅଶରମ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ନଞ୍ଜାର୍ଥକ; ଅ + ଆ. ଶରମ୍ = ଲଜ୍ଜା; ଭୁଲ ଆ. ବେଶରମ୍)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ; ବେଶରମା—
Aśarama —Ā. Beśaram) Shameless.
ବେଶରମ
(ଅଶରମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶରମା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ. ବେଶରମ୍)—
Aśaramā ଅଶରମ (ଦେଖ)
Aśarama (See)

ଅଶରମିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଶରମ (ଦେଖ)
Aśaramiāñ Aśarama (See)

ଅଶରୀର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଶରୀର ବହୁବ୍ରୀହି)—ଦେହଶୂନ୍ୟ—
Aśarīra Without a visible body; incorporeal.
(ଅଶରୀରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧ । କାମଦେବ—1. God Cupid.
୨ । (ଶରୀର-ଅବୟବାଦିଶୂନ୍ୟ) ପରମାତ୍ମା—
2. The Supreme Soul.
୩ । ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବଠାରୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—(ଯଥା— ଶବ୍ଦ; ସ୍ୱର) —
3. Not coming from a visible body (as sound).

ଅଶରୀରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନଞ୍ ତତ୍ପୁ; ଅ + ଶରୀରିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Aśarīrī ୧ । ଅଙ୍ଗଶୂନ୍ୟ; ନିରାକାର; ଅକାୟଶୂନ୍ୟ—
(ଅଶରୀରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Bodiless; not corporeal.
୨ । ଦୈବିକ—2. Spiritual.
୩ । ଯେଉଁ ସ୍ୱର ବା ଶବ୍ଦ କୌଣସି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଜୀବ ବା ବସ୍ତୁରୁ ଆସୁ ନାହିଁ—3. (voice) Not coming from a visible body.

ଅଶର୍ମ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଶର୍ମନ୍ = ସୁଖ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Aśarma ୧ । ଅସୁଖ—1. Unhappiness.
୨ । ଦୁଃଖ; କ୍ଲେଶ—2. Pain; trouble.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦୁଃଖିତ; ପୀଡ଼ାଯୁକ୍ତ—
1. Troubled; pained.
୨ । ପୀଡ଼ିତ—2. Sick; ailing.
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଶରମ (ଦେଖ)
(ଅଶର୍ମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Aśarama (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୦	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଓ	ଔ

ଅଶର୍ମା—ଦେ. ବିଣ—ଅଶରମା (ଦେଖ)
Aśarmā Aśaramā (See)

ଅଶର୍ମିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଶରମା (ଦେଖ)
Aśarmiā Aśaramā (See)

ଅଶସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଶସ୍ତ୍ର)—ଶସ୍ତ୍ରହୀନ—
Aśastra Unarmed; disarmed; devoid of weapons.
(ଅଶସ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଦେ. ବିଣ—ଉପାୟାନ୍ତରହୀନ—
Having no other alternative.

ଅଶସ୍ର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶସ୍ତ୍ର)—୧ । ଅଶସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Aśasra 1. Aśastra (See)

୨ । କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନୋପାୟରହିତ—
2. Having no means at one's command.

ଅଶାଖ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଶାଖା) — ଶାଖାହୀନ (ବୃକ୍ଷାଦି)—
Aśākha Branchless; devoid of branches.
(ଅଶାଖା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶାଖା—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଶାଖା)—୧ । ଅଶାଖ (ଦେଖ)
Aśākhā 1. Aśākha (See)

୨ । (ସଂ. ଅ + ଶାଖା) ଶାକ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି ରହିତ (ଅନ୍ନ)—
2. (rice) Without curry.

୩ । (ସଂ. ଅସଖା) ଅସଖା; ବନ୍ଧୁହୀନ—
3. Friendless.

୪ । ସଂ. (ଅସଖା) ନିରାଶ୍ରୟ—4. Helpless.

ସଂ. ବି.—ତୃଣବିଶେଷ—Name of a grass (M. W.)

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଶାଖ + ଆ)—ଅଶାଖର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Aśākha.

ଅଶାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶାନ୍ତ = ଶମିତ)—୧ । ଅସ୍ଥିର—
Aśānta 1. Not tranquil; restless.
(ଅଶାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତୃପ୍ତ—2. Not appeased; insatiate.
(ଅଶାନ୍ତତା—ବି) ୩ । ଧୃଷ୍ଟ; ଅଶିଷ୍ଟ—
3. Arrogant; uncivil.

୪ । ଅଜେୟ; ଅଶାମ୍ୟ; ଅଦମ୍ୟ—4. Indomitable

୫ । କ୍ରୁଦ୍ଧ; ଉତ୍କଟ—5. Violent; wild.

୬ । ଅପବିତ୍ରୀକୃତ—6. Unconsecrated

୭ । ଅପବିତ୍ର—7. Not sacred.

୮ । ଉନ୍ମତ୍ତ—8. Maddened.

୯ । ଯାହାକୁ ତୃପ୍ତ କରିଯାଇ ନ ଯାଏ—
9. Insatiable.

୧୦ । ଶାନ୍ତିରହିତ—10. Devoid of peace.

୧୧ । ଆନୋଳିତ—11. Agitated.

ଅଶାନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅ + ଶାନ୍ତି = ତୃପ୍ତି)—୧ । ମାନସିକ ଉଦ୍ବେଗ—
Aśānti 1. Anxiety.

୨ । ଅସ୍ଥିରତା—2. Restlessness.

୩ । ଶାନ୍ତିହୀନତା—3. Want of peace; want of tranquility.

୪ । ଅତୃପ୍ତି—4. Insatiety.

୫ । ଅନବରତ—5. Non-cessation.

୬ । ଗୋଳମାଳ; ଗଣ୍ଡଗୋଳ—
6. Disturbance; turbulence.

୭ । ରୋଗ ଆଦି ଉପଶମ ନ ହେବା—
7. Non-alleviation.

୮ । କଷ୍ଟ—8. Pain; trouble.

୯ । ଅସନ୍ତୋଷ—9. Discontent.

ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—1. Unpropitiated; discontented.

୨ । ଅପରିତୃପ୍ତ—2. Unappeased.

ଅଶାବରୀ—ସଂ. ବି.—ଆଶାବରୀ (ଦେଖ)
Aśābarī Āśābarī (See)

ଅଶାମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶାମ୍ୟ)—ଯାହା ଉପଶାନ୍ତ ହୋଇ ନ ଯାଏ;
Aśāmya ଅଶମନୀୟ—Unappeaseable.

ଅଶାସନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଶାସନ = ନିୟମ)—୧ । ଶାସନର ଅଭାବ—
Aśāsana 1. Want of control.
(ଅଶାସିତ—ବିଣ) ୨ । ଅରାଜକତା—2. Mis-government; anarchy.

୩ । ନିୟମଶୂନ୍ୟତା—3. Want of regulation.

୪ । କଡ଼ା ନିୟମର ଅଭାବ—
4. Want of discipline.

ଅଶାସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଅ + ଶାସନୀୟ)—
Aśāsanīya ୧ । ଶାସନର ଅଯୋଗ୍ୟ—
(ଅଶାସନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uncontrollable

୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ; ଅଦମ୍ୟ; ଅଦମନୀୟ—
2. Ungovernable.

ଅଶାସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶାସିତ)—୧ । ଅଦମିତ—
Aśāsita 1. Uncontrolled.
(ଅଶାସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ଶାସନ କରି ଯାଇ ନ ଥାଏ—
2. Not governed.

୩ । ଯାହାକୁ ନିୟମାଧୀନ କରି ରଖା ଯାଏ ନାହିଁ—
3. Undisciplined.

ଅଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅ + ଶାସ୍ତ୍ର)—୧ । ବେଦାଦି ବିରୁଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର—
Aśāstra 1. Books which are against the sacred Scriptures.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଢ଼' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଅବିଧି—2. Want of rules or percepts.

୩ । ଲୋକାଚାର ବିରୁଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର—3. A book which does not conform to the established. usage.

অশাস্ত্র ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ)—୧ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ (ଦେଖ)
अशास्त्र Aśāstriya (See)

୨ । ଲୋକାଚାର ବିରୁଦ୍ଧ—2. Not conforming to established usage.

ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—ଦେ. ବିଣ. (ଅ+ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ)—୧ । ଆଇନ୍‌ବିରୁଦ୍ଧ—
Aśāstriya 1. Not conforming to the śāstras or sacred books; not according to śāstric rules; illegal.

୨ । ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧ—2.Unscriptural,

୩ । ଯାହା ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ ନୁହେ—
3. Not prescribed by the śāstras.

ଅଶାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଶାସ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Aśāsya ଅଶାସନୀୟ (ଦେଖ)
(ଅଶାସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aśāsaniya (See)

ଅଶାସ୍ର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଶାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Aśāsra Aśāstra (See)

ଅଶାହାସ୍ର—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଶାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Aśāhasra Aśāstra (See)

ଅଶି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶୀତି; ପ୍ରା. ଅସୀତି)—୮୦ ସଂଖ୍ୟା—
Aśi The number eighty.
আশী ଦେ. ବିଣ—୮୦ ସଂଖ୍ୟକ—80 in number.
अस्सी ଅଣ୍ଟ ଉରଟଡ଼ ନଉ ବାଳୁଙ୍ଗା—ତନ ।

ଅଶିଆଦୁଇଶ—ଗ୍ରା.ବି.(ସଂ.ଅଶୀତ୍ୟୁତ୍ତର ଦ୍ୱିଶତ)—ଦୁଇଶ ଅଶି ସଂଖ୍ୟା—
Aśiāduiśa The number 280.
আশীউত্তর দুশ
अस्सीउत्तरदोसौ

ଅଶିଆଶହେ—ଗ୍ରା.ବି. (ସଂ. ଅଶୀତ୍ୟୁତ୍ତର ଶତ)—ଏକଶ ଅଶି ସଂଖ୍ୟା—
Aśiāśahe The number 180.

ଅଶିଏ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅଶୀତି)—ଅଶି (ଦେଖ)
Aśie Eighty (See)

ଅଶିକ—ସଂ. ବି—ଅସିକର ଅନ୍ୟରୂପ—Another form of Aśika.

ଅଶିକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅ+ଶିକ୍ଷା)—୧ । ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ—
Aśikshā 1. Want of education or training.

୨ । କୁଶିକ୍ଷା—2. Bad training.

ଅଶିକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଶିକ୍ଷିତ)—
Aśikshita ୧ । ଶିକ୍ଷା ପାଇ ନ ଥିବା—
(ଅଶିକ୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uneducated; untaught.

୨ । ଅଲ୍ପବିଦ୍ୟ—2. Illiterate.

୩ । ମୂର୍ଖ—3. Unlettered.

୪ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ତାଲିମ ହୋଇ ନ ଥିବା—
4. Untrained.

୫ । ଅନଭିଜ୍ଞ—5. Ignorant.

ଅଶିଣ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଆଶ୍ୱିନ)—କାର୍ତ୍ତିକର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଓ ଭାଦ୍ରବର
Aśiṇa ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାନ୍ଦ୍ରମାସ; ଆଶ୍ୱିନମାସ—The lunar month of Āświna.
আশ্বিন
आसिन ଭାଦ୍ରବର ଅନ୍ତେ ସଖୀ ଅଶିଣ ପଶନ୍ତେ—ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଅଶିଣପରବ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆଶ୍ୱିନପର୍ବ)—ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ
Aśiṇaparaba କରାଯିବା ପର୍ବ; ଦୁର୍ଗାପୂଜା—
আশ্বিনপর্ব The worship of Goddesss Durgā
कुआरकोपरव held in the month of Āświna.

ଅଶିଣା—ଦେ. ବି—ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ଘଟିବା ବା ପାଚିବା—
Aśiṇā Happening or ripening in the month of Āświna.
আশ্বিনে
कुआरा (ଯଥା—ଅଶିଣା ଧାନ ।)

ଅଶିଣି—ଗ୍ରା. ବି—ଆଶ୍ୱିନ ମାସ—
Aśiṇi Month of Āświna.
আশ্বিন
कुआर; क्वार

ଅଶିଣିପରବ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଶିଣପରବ (ଦେଖ)
Aśiṇiparaba Aśiṇaparaba (See)

ଅଶିତ—ସଂ. ବିଣ. ୧ । (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Aśita ଭକ୍ଷିତ; ଖାଦିତ—1. Eaten; partaken.

୨ । (ଅ=ନୁହେ+ଶିତ=ଶାଣିତ)—ଶାଣ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିବା; ଦନ୍ତୁଡ଼ା—
2. Unsharpened; blunt.

୩ । (ଅ+ଶିତ=ଶୁକ୍ଳ)—କଳା—3. White.
ତା ଭୂରୁ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ କରୁଣ କତୁଶରୁ, ଜାତପଦ ଅଟିତ ଷୀକରୁ—
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି ।

୪ । (ଅଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ତୃପ୍ତ; ପ୍ରୀତ—
4. Pleased; satisfied.

ଅଶିଥିଳ—ସଂ.ବିଣ. (ଅ=ନୁହେ+ଶିଥିଳ)—୧ । ଦୃଢ଼; ଦୃଢ଼—
Aśithiḻa Tight; firm.

୨ । ଯେ ଢିଲା ନୁହେ; ଅଶ୍ଳଥ—2. Not loose.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଅନ୍ୟ ଆକାର ଅଶିଥିର M. W.]

ଅଶିଥିଳମ୍ଭାବ—ସଂ. ବି. (ଅଶିଥିଳଂ+ଭାବ)—ଦୃଢ଼ ବା କଷି ହୋଇ
Aśithiḻambhāba ଯିବା—The becoming tight or firm (M. W.)

ଅଶିବ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେ+ଶିବ=ମଙ୍ଗଳ)—୧ । ଅଶୁଭ—
Aśiba 1, Inauspicious.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
ା	ି	ୀ	ୁ	ୂ	ୃ	ୄ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବତ୍‌ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଟ

୬ । ଅମଙ୍ଗଳକର—
2. Harmful; pernicious.

ସଂ. ବ—ଅମଙ୍ଗଳ; ଅନଷ୍ଟ—Misfortune; an evil.

ଅଶିର—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇର; ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଜନ କରେ)—
Aśira
୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.
୩ । ରାକ୍ଷସ—3. Man-eating demon.

ଅଶିଶ୍ୱିକା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ=ନାହିଁ+ଶିଶୁ+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Aśiświkā ଶିଶୁସନ୍ତାନ; ଆଣ୍ଟୁଳୁଡ଼ୀ—Childless (woman)

ଅଶିଶ୍ୱୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ଶିଶୁ+ଈ)—ଶିଶୁସନ୍ତାନ—
Aśiśwī Childless (woman)

ଅଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ନୁଦ୍ଦେ+ଶିଷ୍ଟ=ଉଦ୍ର)—
Aśishṭa ୧ । ଅଉଦ୍ର—
(ଅଶିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Rude; ill-behaved.
(ଅଶିଷ୍ଟତା—ବ) ୨ । ଶିଷ୍ଟାଚାର ବରୁଦ୍ଧ—
2. Not sanctioned by etiquette.
୩ । ଗର୍ହିତ—3. Improper.
୪ । ଅଶିକ୍ଷିତ—4. Untrained.
୫ । ଅସଭ୍ୟ—5. Barbarous.

ଅଶିଷ୍ୟ—ସ. ବଣ. (ଅ+ଶିଷ୍ୟ)—
Aśishya ୧ । ଯାହାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—
1. Not deserving to be instructed.
୨ । ଯେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ନ ପାରେ—
2. Not capable of being instructed.
୩ । ଯାହା ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ—
3. That need not be taught; which it is not necessary to teach.

ଅଶୀତି—ସ. ବ. (ଅଷ୍ଟ+ଦଶନ୍+ତି; ନଯାତନ)—
Aśīti ଅଶୀ ସଂଖ୍ୟା—Number 80.
ସ. ବଣ—ଅଶୀ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 80.

ଅଶୀତିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଶୀତି+କ)—
Aśītika ୧ । ଅଶୀତି ପରିମିତ—1. Measuring 80.
(ଅଶୀତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପୁଂ.—ଅଶୀତି ବର୍ଷୀୟ—2. Aged 80 years.

ଅଶୀତିତମ—ସଂ. ବଣ. (ଅଶୀତି+ତମ)—
Aśītitama ୮୦ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରଣ—Eightieth.

ଅଶୀତିପର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଶୀତି+ପର)—
Aśītipara ଯାହାର ବୟସ ଅଶୀ ବର୍ଷରୁ ବେଶି—
(ଅଶୀତିପରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aged more than 80 years; octogenarian.

ଅଶୀଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି. ଅ+ଶୀଳ)—
Aśīla ୧ । ଅଉଦ୍ର—1. Ill-behaved.
(ଅଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଇତର—2. Vulgar.
(ଅଶୀଳତା—ବ) ସଂ. ବ—୧ । ଅଉଦ୍ରତା—
1. Bad manners.
୨ । ଆଚରଣର ମାଡତା—2. Depravity of conduct.

ଅଶୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅସୁ)—ପ୍ରାଣ; ଜୀବନ—
Aśu Life.
ଅଶୀ ନଶତ ହେଲ ତୁମ୍ଭ ବତନ, ଅଶୁ ଧରତ କରୁବ ନାଶନ ।
ଅରମନ୍ୟ—ବବଚ୍ଚତ୍ତାମଣି ।

ଅଶୁଅ—ପ୍ରା. ବ—ଅସୁଅ (ଦେଶ)—
Aśua Asua (See)

ଅଶୁଆର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱବର)—
Aśuāra ୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା—1. Steed
ଶବ୍ଦ ଅନୁକ୍ରମେ ପୂଣି ଦେଇ ଜହ୍ନୁକ
ସହସ୍ରେ ଅଶୁଆର ମାଡଙ୍ଗ ସହସ୍ରେକ । ପାଁଚାମ୍ବର, ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।
୨ । (ସଂ. ଅଶ୍ୱାରୋହ; ଫା. ସୱାର)—
ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସେନା—2. Cavalry.
ଏକଶତ ନବ୍ୱଗଜ ସଙ୍ଗେ ଅଶୁଆର
ଦେଲ ସହସ୍ର ପଦାତ ଜିଣିବେ ନଶାର । ପାଁଚାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।
୩ । ଘୋଡ଼ାକୁଦୁଆର—3. Jockey.

ଅଶୁଚି—ବେ. ବଣ. (ଅ+ଶୁଚି=ଶୁଦ୍ଧ)—
Aśuchi ୧ । ଅଶୁଦ୍ଧ; ଅପବିତ୍ର—1. Impure; unclean; unholy.
ଅଶୁଚତା } ବ. ୨ । ମଇଳା—2. Dirty; foul.
ଅଶୁଚତ୍ୱ }

ଅଶୁଚିବନ୍ତ—ବେ. ବଣ. (ଅ+ଶୁଚିମତ୍)—
Aśuchibanta ୧ । ଅପବିତ୍ର—1. Impure; unclean.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସବଂଦା ଅବିତ୍ର ରହେ ନାହିଁ—
2. Uncleanly; of impure habits.

ଅଶୁଚିମନ୍ତ—ବେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ଶୁଚିମତ୍)—
Aśuchimanta ଅଶୁଚିବନ୍ତ (ଦେଶ)
Aśuchibanta (See)

ଅଶୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ଶୁଦ୍ଧ=ପବିତ୍ର)—
Aśuddha ୧ । ଅପବିତ୍ର—1. Impure; unclean.
(ଅଶୁଦ୍ଧତା—ବ) ୨ । ଭ୍ରମପୂର୍ଣ୍ଣ—2 Incorrect; inaccurate; wrong.
୩ । ଯେ ମୃତ କୁଟୁମ୍ବାଦଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିକିୟା ବଧିମତେ କର୍ ନ ଥାଏ—3. One who has not duly performed the obsequal rites of a dead agnate.
୪ । ଅଜ୍ଞାତ—4. Unknown (M. W.)
୫ । ଅନବର୍ଦ୍ଧାରିତ—5. Unascertained (M.W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମାନ ସେଠାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବାଦ ଦେଇ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ସେଠାରେ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଟିରେ ନ ମାନିବା, ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଶୁଦ୍ଧବାସକ—ସଂ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଘରଦ୍ୱାର ନାହିଁ; ବାରବୁଲା-
Aśuddhabāsaka 1. A vagabond; a vagrant (M. W.)

୨ । ସନ୍ଦିଗ୍ଧଚରିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A suspicious character (M. W.)

ଅଶୁଦ୍ଧସଂଶୋଧନ—ଦେ.ବ (ସଂ. ଅଶୁଦ୍ଧିସଂଶୋଧନ; ଛପାଖାନାର ଶବ୍ଦ)—
Aśuddhasaṁśodhana ଶୁଦ୍ଧିପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଛପା ବହିରେ ଭୁଲ ରହି ଯାଇଥିବା ଅକ୍ଷର ଆଦର ସଂଶୋଧନ—
Correction of printing mistakes by an erratum.

ଅଶୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଅ + ଶୁଧ୍ ଧାତୁ + କ୍ତି)—
Aśuddhi ୧ । ଅପବିତ୍ରତା—1. Impurity; uncleanliness.

୨ । ଭୁଲ—2. Mistake; incorrectness.

୩ । ଅଶୌଚ (ଦେଖ)
3. Aśaucha (See)

ସଂ. ବିଣ—ଅପବିତ୍ର—Impure.

ଅଶୁଦ୍ଧିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶୁଦ୍ଧ)—ଅଶୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Aśuddhia Aśuddha (See)

ଅଶୁଦ୍ଧିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶୁଦ୍ଧ)—ଅଶଣୁଆ; ଯେ କୌଣସି ମୃତ
Aśuddhiā ଆତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୁଦ୍ଧକ୍ରିୟା କରି ନାହିଁ—
One who has not performed the obsequal rites of a deceased agnate.

ଅଶୁଦ୍ଧିସଂଶୋଧନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଶୁଦ୍ଧି + ସଂଶୋଧନ)—
Aśuddhisaṁśodhana ଭୁମସଂଶୋଧନ—Correction of mistakes.

ଅଶୁଧ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅଶୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Aśudha Aśuddha See)

ଅଶୁଧି—ଗ୍ରା. ବ.—ଅଶୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Aśudhi Aśuddhi (See)

ଅଶୁଧିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଶୁଦ୍ଧିଆ (ଦେଖ)
Aśudhiā Aśuddhia (See)

ଅଶୁଧ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଶୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Aśudhya Aśuddha (See)

ଅଶୁନା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଥିବାରୁ ଯେ କଥା ଶୁଣେ ନାହିଁ—Not hearing anything said owing to inattention.
Aśunā

ଅଶୁଭ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଶୁଭ)—
Aśubha ୧ । ଅମଙ୍ଗଳ—1. Misfortune; evil.

୨ । ଅନଷ୍ଟ—2. Harm; mischief.

୩ । ପାପ—3. Sin.

୪ । ଲଜ୍ଜାଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ—4. Shameful deed.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ—1. Inauspicious; ominous.

୨ । ଅସୁନ୍ଦର—2. Not beautiful.

୩ । ଯାହା ମନୋରମ ନୁହେଁ—3. Not agreeable.

୪ । ମନ୍ଦ—4. Bad.

୫ । ଦୁଷ୍ଟ; ଦୋଷଯୁକ୍ତ—5. Vicious.

ଅଶୁଭଦର୍ଶନ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଶୁଭ + ଦର୍ଶନ)—
Aśubhadarśana ଅଶୁକୁନ ଦେଖିବା—
Seeing of omens.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1 Ugly.

(ଅଶୁଭଦର୍ଶନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାକୁ ଦେଖିବା ଅଶୁଭସୂଚକ—
2. Inauspicious to look at.

ଅଶୁଭଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ—ପୂର୍ବରୁ ଦେଖାଯିବା ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ ଚିହ୍ନ; ଅଶୁଭ ଶକୁନ—Evil women.
Aśubhalakshaṇa

ସଂ. ବିଣ—ଯାହାଠାରେ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ଥାଏ—
(ଅଶୁଭଲକ୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having inauspicious marks.

ଅଶୁଳ୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ଶୁଳ୍କ = କର; ମୂଲ୍ୟ)—
Aśulka ୧ । କରରହିତ—1. Rent-free.

୨ । ମାଗଣା; ମୂଲ୍ୟରହିତ—
2. Without pay; got gratis.

ଅଶୁଶ୍ରୂଷୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶୁଶ୍ରୂଷୁ)—
Aśuśrūshu ୧ । ଯେ ଶୁଣିବାକୁ ବା ଶିଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନୁହେଁ—
1. Not desirous of hearing or learning.

୨ । (ଅଗୁରୁଙ୍କ ଠାରେ) ଅବାଧ୍ୟ—
2. Disobedient towards (M. W.)

ଅଶୂନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶୂନ୍ୟ = ଖାଲି)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—
Aśunya 1. Full; not empty.

୨ । ଯାହା ଖାଲି ନୁହେଁ—2. Not vacant.

୩ । ଯାହା ବୃଥା ନୁହେଁ—
3. Not vain or useless.

ଅଶୂର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ଶୂର = ବୀର)—ଅବୀର; ସାହସଶୂନ୍ୟ—
Aśura Not valiant.

ଅଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶ୍ରୁତ)—୧ । ଅପକ୍ୱ; କଞ୍ଚା—
Aśruta 1. Unripe; green.

୨ । ଯାହା ରନ୍ଧା ହୋଇ ନାହିଁ—2. Uncooked.

ଅଶେଇ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ) ବ—ଅଂଶେଇ (ଦେଖ)
Aśei Aṁśei (See)

ଅଶେଶର—ବୈଦେ. (ଇଂ. ଅସେସର୍) ବ.—
Aśeśara ଅସେସର୍ (ଦେଖ)—Āsesar (See.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଉଅ	୭	ନ୍ଦ

ଅଶେଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନାହିଁ + ଶେଷ=ଅନ୍ତ; ଯାହାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ)—୧ । ବହୁ; ଅନେକ—1. Many.

୨ । ଅସୀମ—2. Boundless; endless.

୩ । ଅନନ୍ତ—3. Infinite.

୪ । ସମୁଦାୟ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Entire.

୫ । ସବୁ; ସମସ୍ତ—5 All; whole.

୬ । ଅପରିମେୟ—6. Immeasurable.

ସଂ. ବି.—ଶେଷାଭାବ; ବଳ ନ ପଡ଼ିବା- Non-remainder.

ଅଶେଷଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଶେଷ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—Aśeshajña ସର୍ବଜ୍ଞ—Allwise; all knowing. (ଅଶେଷଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶେଷତଃ—ସଂ. ଅ (ଅଶେଷ + ବତ୍ତ୍ୟର୍ଥରେ. ତସ୍)—୧ । ବହୁଧା; Aśeshataḥ ବହୁପ୍ରକାରେ—1. In many ways.

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—2. Completely.

୩ । ଅଗଣିତରୂପେ—

3. Innumerably; countlessly.

ଅଶେଷବିଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଶେଷ + ବିଧା)—Aśeshabidha ୧ । ବହୁପ୍ରକାରର, ନାନାପ୍ରକାରର—

1. Of many kinds; of many ways.

୨ । ସବୁ ପ୍ରକାରର—2. Of all sorts.

୩ । ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରକାରର—3. Of infinite ways

ଅଶେଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶେଷିତ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିଧ୍ୱସ୍ତ—Aśeshita Completely annihilated (M. W.)

ଅଶେଷେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଶେଷେଣ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—Aśeshe 1. Fully.

୨ । ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ—2. To many.

ଖଣା ବାଦ୍ୟ ଶିଖି ଚେ.ଇ ଅଶେଷେ, ଅଭାଳଙ୍କା ବୋଇଲେ ଶେଷେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।

ଅଶୋକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅ + ଶୋକ)—Aśoka ୧ । ଶୋକରହିତ—1. Free from grief.

(ଅଶୋକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଶୋକାନୁଭବ ନୁହେଁ—

2. Not feeling sorrowful.

୩ । ଯାହା ଶୋକଜନକ ନୁହେଁ—

3. Not causing grief.

୪ । ସୁଖୀ—4. Happy,

ସଂ. ବି. ୧. (ଅ=ଅପଗତ ହୁଏ ଶୋକ ଯାହାଦ୍ୱାରା; ପାର୍ବତୀ ଅଶୋକବୃକ୍ଷ ମୂଳରେ ତପସ୍ୟା କରି ଶିବଙ୍କୁ ପତିରୂପେ ପାଇ ସିଦ୍ଧମନୋରଥା ଓ ଅଶୋକା ହୋଇଥିଲେ, ଏଥି ପାଇଁ ଏହ ନାମ; ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ଓଷଧା—A tree; Janesia Asoka; Saraca Indica.

ସଂ ରକ୍ତପଲ୍ଲବ, ଦ୍ୱେମପୁଷ୍ପ, ମଧୁପୁଷ୍ପ, ପିଣ୍ଡୀପୁଷ୍ପ, ତାମ୍ର-ପଲ୍ଲବ, ଦୋହଲୀକ, ରେଗୀ-ତରୁ, ହ୍ରମ, ରାମାନଷ୍ଟ, ପଲ୍ଲବ ଦ୍ରୁମ, ବଞ୍ଜୁଳ, ସ୍ତବ୍ୟ, ବାମାଂଘ୍ରିଘାତନ, ରାଗ-ପଲ୍ଲବ, ବେଲକ । [ଦ୍ର—ଶିମ୍ବାଦ୍ୱବର୍ଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଷ୍ପତରୁ, ଉଚ୍ଚରେ ବଢ଼େ ୨୦ହାତ; ପତ୍ର ଶ୍ୟାମଳ; ନୂତନ ପତ୍ର ତାମ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ; ଅଶୋକ ଗଛ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ୧—ପତ୍ର ଆମ୍ର ପତ୍ରପରି ବର୍ଷାଋତୁ ସରିବ ପୁଣିଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାରର ପତ୍ର ଅତିପତ୍ର ପରି ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମ ଜାତୀୟ ପତ୍ରଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଏଥିର ଫୁଲ ପିଙ୍କା ଦ୍ୱାଲଦଥା, ଏହା ବର୍ଷାଦନେ କଢ଼ ଧରେ ଓ ଶରତ୍‌କାଳରେ ଫୁଟେ । ଦୁଇ ଜାଇର ଫୁଲ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା । ଏହାର ଶୁଷ୍ଳ ବାଧକ ଓ ପ୍ରଦର ଆଦ ସ୍ତ୍ରୀରୋଗରେ ଉପକାରୀ; ଏହା ଶୀତଳ, କଷାୟ, ମଳରୋଧକ, ରକ୍ତଦୋଷ ଓ କୃମିନାଶକ; ଏହାର ଷାଳ ମୂତ୍ରାଘାତ ଓ ଅଶରୀ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ । କବି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅଛୁ ଯେ ଯୁବତୀମାନେ ପୋଡ଼ରେ ବଲା ପିନ୍ଧି ଏ ଗଛକୁ ଗୋଇଠା ମାରିଲେ ଏ ଗଛ ଫୁଲ ଧରେ । "ପାଦାଘାତାଦଶୋକଂ ବକଶତ" ସାହିତ୍ୟଦର୍ପଣ ।]

୨ । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ପାଟଳିପୁତ୍ରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସମ୍ରାଟ—

2. Name of a celebrated Emperor of Pāṭaliputra.

[ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ନାତି ଓ ବିନ୍ଦୁସାରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଳ କନ୍ୟା ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ ଦେବ ବୋଲି ଶୁକ୍ରନ ଜାଣି କନ୍ୟାକୁ ଅଣି ଗୁଜା ବିନ୍ଦୁସାରଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପ୍ରଦାନ କରିବାରୁ ଗୁଜା ଉକ୍ତ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଅଶୋକ ଜନ୍ମିଲେ; ଏ ବାଲ୍ୟକାଳରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଅପଣା ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଦଉଡ଼ା କରି ଖ୍ରୀ. ପୂ. ୨୭୩ ଅବ୍ଦରେ ସିଂହାସନରେ ବସିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ଯୋଗୁଁ ଏହାଙ୍କୁ ଲୋକେ 'ଚଣ୍ଡାଶୋକ' ନାମ ଦେଇଥିଲେ । ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବାର ୪ ବର୍ଷ ପରେ ଜନୈକ ବୌଦ୍ଧସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଏ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ତ୍ୟାଗ କରି ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏ ଖବର ଗୁରଆଡ଼େ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ଗିରିଗୁହା, ସ୍ତୂପ ଓ ସ୍ତମ୍ଭମାନଙ୍କରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଅହିଂସା ଆଦ ପାଳନକରିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନୁଶାସନମାନ ଖୋଲାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମପ୍ରଚାର ଏହାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଓ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚତୁରଶିତି ହଜାର ବୁଦ୍ଧଚୈତ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କରାଇ ଥିଲେ ଓ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୂପ ପୁଷ୍କରଣୀ, ଯାତ୍ରିଶାଳା, ପଶୁ ଓ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ; ଏହାଙ୍କର ମଗଧ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ହିମାଳୟଠାରୁ କୁମାରିକା ଓ ଓଡ଼ିଶାରୁ କାବୁଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଏ ୩୭ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ କରି ଖ୍ରୀ. ପୂ. ୨୩୨ ଅବ୍ଦରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଶେଷରେ ଏ 'ଧର୍ମାଶୋକ' ବୋଲି ଜନସମାଜରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଲେ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟେତ ରଖା ହରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୌଶସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜରେ, ସେବେ ଏ ଭୂଖାଦୋଖରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜରେ; 'ବୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ବୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଂା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ'ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ

୩ । ମଗଧର ଆଉ ଜଣେ ରାଜା—

3. Name of another king of Magadha.

[ଦ୍ର—ଏ ମଗଧର ପ୍ରଥମ ରାଜା ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତା ଶିଶୁନାଗ ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜାଙ୍କର ସେନାପତି ଥିଲେ ଓ ପରେ ରାଜାଙ୍କୁ ବନଷ୍ଟ କରି ନଜେ ରାଜା ହେଲେ । ଅଶୋକଙ୍କ ମାତା ଶିଶୁନାଗଙ୍କ କର୍ତ୍ତିକା ଥିଲେ ପରେ ଶିଶୁନାଗ ତାଙ୍କୁ ବବାହ କଲେ ।]

୪ । ପାରଦ—4. Mercury.

୫ । ଦଶରଥ ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀବିଶେଷ—

5. Name of a minister of king Dasaratha.

ଅଶୋକକଡ଼ି—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଶୋକକଳିକା)—ଓଶକାକଡ଼ି—

Aśokakardhi ଅଶୋକକଳିକା (ଦେଖ)

Aśokakalikā (See)

ଅଶୋକକଳିକା—ସଂ. ବ (ସପ୍ତୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶୋକ + କଳିକା)—

Aśokakalikā ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷର କଢ଼ି—

Bud of the Aśoka tree

[ଦ୍ର—ଲିଙ୍ଗପୁରାଣରେ ଉକ୍ତ ଅଛି "ମାଘେ ମଧୌ ଶୁକ୍ଲପକ୍ଷେ ଅଶୋକାଖ୍ୟାଂ ତଥାଷ୍ଟମୀମ୍; ପିବେଦଶୋକକଳିକାଂ ସ୍ନାସ୍ୟା-ଚ୍ଛୋହ୍ନତ୍ୟବାରଣି" ଅର୍ଥାତ୍ ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଦନ ଅଶୋକକଢ଼ି ଜଳ ସଙ୍ଗେ ପିଇ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରର ଉତ୍ତରସ୍ଥଲ ଲୋହତ ସରୋବରରେ ସ୍ନାନ କରବ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଲେଖା ଅଛି ଯେ, ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ପୁନଶ୍ଚ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଆଠଗୋଟି ଅଶୋକକଳି ଜଳ ସହିତ ପାନ କଲେ ଲୋକ ଅଶୋକ ହୁଏ । ତ୍ରେତା ଯୁଗରେ ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରି ନେଇ ଲଙ୍କାର ଅଶୋକବନରେ ରଖିଥିଲା, ସୀତାଦେବୀ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ବାଞ୍ଛାରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାନ କରି ଆଠଗୋଟି ଅଶୋକକଳି ଆଦି ଜଳ ସହିତ ସେବନ କରିଥିଲେ । ତଦବଧି ହିନ୍ଦୁମାନେ ସଂସାରବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ବାସନାରେ ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଦନ ଆଠଗୋଟି ଅଶୋକକଳି ଜଳ ସଙ୍ଗେ ସେବନ କରନ୍ତି—(ମଦନମୋହନ.ତୀର୍ଥଦର୍ଶନ ୫) । ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବାଳକବାଳିକା-ମାନେ ପରସ୍ପରଙ୍କ ମୁଖରେ ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଦନ ଅଶୋକକଢ଼ି ଦଆ ଦେଇ ହୋଇ 'ଓଶକା, ଓଶକାକଢ଼ି' ବସନ୍ତି ଓ ପରସ୍ପରକୁ ଏହି ନାମରେ ଡାକନ୍ତି ।]

ଅଶୋକବନ—ସଂ. ବ—(ଅଶୋକ + ବନ)—

Aśokabana ୧ । ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷର ଉଦ୍ୟାନ—

1. A grove of Aśoka trees.

୨ । ରାବଣର ଲଙ୍କାସ୍ଥ ବହାରକାନନ (ଏହି କାନନକୁ ଦେଖିବା ଲୋକର ଶୋକ ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—

2. Name of Rābaṇa's pleasure-garden.

୩ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଥିବା ପ୍ରମୋଦକାନନ (ଲଙ୍କାରୁ ଫେରି ସେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ସୀତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏହି ଉଦ୍ୟାନରେ ଯାପନ କରୁଥିଲେ)—

3. Name of Rāmachandra's pleasure-garden at Ajodhyā.

୪ । ଶୋକଦୂରକାରୀ ରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ—

4. A pleasure-garden which banishes grief.

ଅଶୋକବନିକା—ସଂ. ବ.—ଅଶୋକବନ (ଦେଖ)

Aśokabanikā Aśokabana (See)

ଅଶୋକଷଷ୍ଠୀ— ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଅଶୋକା+ଷଷ୍ଠୀ)—

Aśokashashṭhi ଚୈତ୍ର ଶୁକ୍ଲ ଷଷ୍ଠୀ—

The 6th day of the lunar fortnight of the month of Chaitra.

[ଦ୍ର—ଏଦନ କାମାଖ୍ୟାତନ୍ତ୍ର ମତ ଅନୁସାରେ ପୁତ୍ରବତୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପୁତ୍ରଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକାମନାରେ ଷଷ୍ଠୀଦେବୀ ପୂଜା କରନ୍ତି ଓ ଛଅଟି ଅଶୋକ କଳିକା ଜଳସହିତ ପାନ କରନ୍ତି । ଏ ବ୍ରତ କଲେ ପୁତ୍ରବଯୋଗ-ଜନିତ ଶୋକ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବଙ୍ଗଦେଶରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ ବ୍ରତ କରନ୍ତି ।]

ଅଶୋକ ସୁନ୍ଦରୀ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ପାର୍ବତୀଙ୍କ କନ୍ୟା; ନହୁଷଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଓ ଯଯାତିଙ୍କ ଜନନୀ—

Aśoka sundarī Name of a daughter of Pārbatī.

ଅଶୋକା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଶୋକ + ଆ)—୧ । ଶୋକଶୂନ୍ୟ—

Aśokā 1. Sorrowless (woman).

୨ । ଆହ୍ଲାଦିତା—2. Merry.

ମନ ଫୁଲଣା ଗାଇ ଗଏ, ଅଶୋକା ନାସ୍ତା ବାପଘର ଗାଏ ! ଚଉ

ସଂ. ବ—୧ । କଣ୍ଟକାନାମକ ହିମାଳୟର ଶାକମୂଳବିଶେଷ—

1. A medicinal root; Black Hellebore.

୨ । ଜୈନମାନଙ୍କର ଗୃହଦେବତାବିଶେଷ—

2. A domestic deity amongst the Jainas.

ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ—ସଂ ବ—ଚୈତ୍ରମାସର ଶୁକ୍ଲାଷ୍ଟମୀ—

Aśokāshṭamī The 8th day of the white fortnight of the lunar month of Chaitra.

[ଦ୍ର—ଏହି ଅଷ୍ଟମୀରେ ଆଠଟି ଅଶୋକକଳିକା ଜଳ ସହିତ ପାନ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଅଶୋକ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ପୁରାଣରେ ଉକ୍ତ ଅଛି । ଏ ଦନ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମାଙ୍କୁ ରଥରେ ବଜେ କରାଯାଇ ରଥକୁ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ବେଢ଼ାର ଉତ୍ତରପୂର୍ବ କୋଣଠାରୁ ପ୍ରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଆଯାଏ । ଏ ରଥର ନାମ ରୁକୁଣା ରଥ । ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଦନ ସକାଳୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର କେଦାରଗୌରୀ ମନ୍ଦିର ନକଟସ୍ଥ ମରତକୁଣ୍ଡର ଜଳରେ ପ୍ରଥମେ ସ୍ନାନ କରିବା ବଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ରବତୀ ହୁଏ ବୋଲି ଲୋକବଶ୍ୱାସ ଅଛି; ଅଶୋକକଳିକା ତଲେ.ନୋଟ ଦେଖ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଅ	ଭ
୨	୧	୬	୫	୭	୯	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୩୫	୪	୩	ଗଁ୫	ଇଅ	୫	ଜ୍

ଅଶୋଚନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଶୋଚନୀୟ)—
Aśochanīya ୧ । ଶୋକର ଅଯୋଗ୍ୟ—
1. Not to be regretted; not worth grieving for.
୨ । ଯାହା ପାଇଁ କେହି ଶୋକ କରିବ ନାହିଁ—
2. Not to be lamented.

ଅଶୋଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଶୋଚ୍ୟ)—
Aśochya ଅଶୋଚନୀୟ (ଦେଖ)
Aśochanīya (See)

ଅଶୋଧନ—ସଂ. ବି (ଅ+ଶୋଧନ)—୧ । ଶୋଧନର ଅଭାବ; ଅଶୁଦ୍ଧି—
Aśodhana 1. Want of purification or correction or cleaning.
୨ । ଋଣର ଅପରିଶୋଧ—
2. Non-repayment of a debt.

ଅଶୋଧନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଶୋଧନୀୟ)—୧ । ଅଶୋଧ୍ୟ; ପରିଶୁଦ୍ଧିର
Aśodhanīya ଅଯୋଗ୍ୟ—1. Incapable of being purified or cleaned.
୨ । ପରିଶୋଧିତ ହେବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Incapable of being repaid or cleared off.

ଅଶୋଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଶୋଧ୍ୟ)—ଅଶୋଧନୀୟ (ଦେଖ)
Aśodhya Aśodhanīya (See)

ଅଶୋଭନ—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଶୋଭନ=ଶୋଭା)—
Aśobhana ଅସୁନ୍ଦର—Ugly; inelegant.
(ଅଶୋଭନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଅସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—
Want of elegance.

ଅଶୋଭା—ଦେ. ବିଣ (ଅ+ଶୋଭା)—ଅସୁନ୍ଦର; ଅଶୋଭନ—
Aśobhā Ungraceful

ଦଶରଥ ଅଇଲେ ବଡ଼.
ନ ଜଣାଇ ହଲେ ତ ବଣିବ ଅଶୋଭା—ବଶ୍ୱନାଥ. ବଡଜସ୍ୱପ୍ନସ୍ୱପ୍ନ ।

ସଂ. ବି—ଶୋଭାର ଅଭାବ —
Want of splendour

ନାଥସ୍ମାନ ପୁଣି ଯେତେ ଅଶୋଭାରୁ ପାଏ—ପ୍ରାତା. ଶିବସ୍ୱପ୍ନେବସ୍ୱ ।

ଅଶୋଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ଶୋଷଣୀୟ)—୧ । ଅଶୋଷ୍ୟ; ଯାହା
Aśoshaṇīya ଶୋଷଣ କରି ଯାଇ ନ ପାରେ—
1. That which can not be sucked up.
୨ । ଯାହା ଶୁଖି ଯାଇ ନ ପାରେ—
2. Incapable of being dried.

ଅଶୋଷ୍ୟ—ସଂ ବିଣ (ଅ+ଶୋଷ୍ୟ)—ଅଶୋଷଣୀୟ (ଦେଖ)
Aśoshya Aśoshaṇīya (See)

ଅଶୌଚ—ସଂ. ବି (ଅ=ନୁତ୍ତେ+ଶୌଚ=ଶୁଦ୍ଧି)—
Aśaucha ୧ । ଅଶୁଦ୍ଧି—1. Uncleanness.
୨ । କୁଟୁମ୍ବରେ ଜନ୍ମ ବା ମରଣ ଘଟିବାର ୧୦ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥାଉଥ ଅଶୁଦ୍ଧି—2. Impure state due to a birth or death among one's agnates.
[ଦ୍ର—ଅଶୌଚ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଯଥା—ମୃତକାଶୌଚ ଓ ସୂତକାଶୌଚ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ଓ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଶୌଚର ସମୟର ସୀମା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ଯଥା—ବଙ୍ଗଦେଶରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ମୃତକାଶୌଚ ଓ ସୂତକାଶୌଚ—୧୦ ଦିନ । କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଙ୍କର—ମୃତକାଶୌଚ—୧ ମାସ; ସୂତକାଶୌଚ—୨୧ ଦିନ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୃତକାଶୌଚ ଓ ସୂତକାଶୌଚ—୧୦ ଦିନ । ଶିଶୁର ମୃତ୍ୟୁରେ ଅଶୌଚ—୩ ଦିନ । ଅସପିଣ୍ଡ ଓ ଅସଗୋତ୍ରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ଅଶୌଚ—୪ ଦିନ ।]
୩ । ସ୍ତ୍ରୀ ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମ ୩ ଦିନ କାଳରେ ଘଟିବା ଅଶୁଦ୍ଧି—3. Personal uncleanness for 3 days due to menstruation.
୪ । ମଳମୂତ୍ରାଦି ନ ଧୋଇବା ଯୋଗୁଁ ଅଶୁଚିତା—
4. Uncleanliness due to not having washed after calls of nature.

ଅଶୌଚପାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ଶେଷ ହେବା
Aśauchapāḷibā ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଶୁଦ୍ଧ ରହି ଘରେ ଭାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନଭାବେ ଅଶୌଚ ଧାରଣକରା, ଶୁଦ୍ଧ ହେବା; ଅଶୌଚ ପାଳନ କରି ଅଶୌଚ ପାଳନକରା ରହିବା—To observe the period of impurity for a dead relative.

ଅଶୌଗୁନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଅଶୌଚ ସମୟର ଶେଷ—
Aśauchānta End or expiry of the period of defilement.

ଅଶୌଚିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶୁଚି)—ଅଶୌଚଯୁକ୍ତ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Aśauchiā ଅଶୌଚ ଯୋଗୁଁ ଅଶୁଚି ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ—Unclean; defiled.
ଦେ. ବି.—ଅଶୌଚ (ଦେଖ)—Aśaucha (See)

ଅଶୌଚୀ—ଦେ. ବିଣ.—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶୌଚ ହୋଇଥାଏ—
Aśauchī One who has become unclean on
ଅଶୁଚି account of a birth or death amongst his kinsmen.

ଅଶ୍ନୀତପୀବତା—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ନୀତ=ତୁମ୍ଭେମାନେ ଖାଅ+ପିବତ=
Aśnītapībatā ତୁମ୍ଭେମାନେ ପିଅ+ଆ)—
୧ । ଖାଇପିଆ ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଖାଇବାକୁ ଓ ପିଇବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—
1. Invitation to eat and drink.
୨ । ଖାଇ ପିଇ ମଜ୍ଜ କରିବାକୁ ଡାକରା—2. A call to people to eat, drink and be merry.

ଅଶ୍ୱ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ବ; ଯେ ବେଗରେ ପଥକୁ
Aśwa ବ୍ୟାପିଯାଏ)—୧ । ଘୋଟକ; ଘୋଡ଼ା—1. Horse.
(ଅଶ୍ୱା, ଅଶ୍ୱୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାମଶାସ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣିତ ଗୃହଜାତ ପୁରୁଷଙ୍କ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବେ ସେତେବେ ଏ ଦୁଇଖୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାନ୍ତ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଖୋଜିବେ; 'ବନ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଖୋଜିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅବ୍ୟଟ୍' ଖୋଜିବେ

ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—3. One of the four classes of males described in erotic books.

ଜାଷ୍ଟରୂଲ୍ୟ ତୁପୂର୍ଣ୍ଣୋ ମିଥ୍ୟାଗରଷ୍ଟ ନର୍ଭଯଃ,
ଦ୍ୱାବଶାଙ୍ଗ୍ଲେ ମେଢ୍ରସ୍ତ ଦରଦ୍ରସ୍ତୁ ଦ୍ୱୟୋମତଃ । ରତିମଞ୍ଜରୀ ।

୩ । ଦାନବିଶେଷ; ଯହିଁରେ ଘୋଡ଼ା ଦାନ ଦିଆଯାଏ—
3. A religious gift of a horse to a Brāhmaṇa.

୪ । ବୃଷ୍ଣିବଂଶୀୟ ନୃପଭିବିଶେଷ—
4. Name of a king of Brushṇi race.

ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି.— ୧ । ଯାହାର ପତ୍ର ଘୋଡ଼ା କାନ ପରି; ଶାଲଗଛ—
Aśwakarṇṇa 1. The Śāla tree.

୨ । ଘୋଡ଼ାକାନ—2. The ear of a horse.

୩ । ଜୁଆମଇତା ଦେଖ) (ଦ୍ୱରେକୁଷ୍ଠ-ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
3. Kuāmaitā (See)

ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣକ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ + ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
Aśwakarṇṇaka Aśwakarṇṇa (See)

ଅଶ୍ୱକୋବିଦ—ସଂ. ତ୍ରିଣ. ପୁଂ.—(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଶ୍ୱାରୋହଣରେ କୋବିଦ)—୧ । ଅଶ୍ୱାରୋହଣରେ ପଣ୍ଡିତ—
Aśwakobida 1. Skilful in horsemanship.

୨ । ଅଶ୍ୱତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—2. Skilled in the science of horses

ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ଅଶ୍ୱାରୋହଣରେ ପଣ୍ଡିତ ବ୍ୟକ୍ତି—
A skilful horseman; an expert rider.

ଅଶ୍ୱକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. ନାମ—ଇଉରୋପର ପୌରାଣିକ ନାମ; ଅନ୍ୟ ନାମ ଇଉରୋପ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
Aśwakrānta The Paurāṇic name for Europe.

ଅଶ୍ୱଗତି—ସଂ.ବି. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ୱ + ଗତି)—ଘୋଡ଼ାର ଗତି, ଧାଡ଼ି—
Aśwagati The movement of a horse.

[ଦ୍ର—ଅଶ୍ୱର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗତିର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ନାମ, ଯଥା:—

୧ । ମୃଦୁମନ୍ଦ ନୃତ୍ୟଗତି = ସଂ. ଅସ୍ଖଳିତ = ଓ. କଦମ—
1. Slow canter.

୨ । ଗୋଡ଼ ଟେକି ଟେକି ବେଗଗତି = ସଂ. ଧୌରିତକ = ଓ. ଦୁଲକି—2. Trot.

୩ । ଧୌରିତକ ଅପେକ୍ଷା ଦ୍ରୁତ ଜବୁ ବଲ୍‌ଗିତ ଅପେକ୍ଷା ଧୀର = ସଂ. ରେଚିତ = ଓ. ଜୋରୁଦୁଲକି ବା ଛଟ—
3. Easy gallop; canter.

୪ । ଗୋଡ଼କୁ ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ଟେକି ଜୁଦ ଚଲିବା = ସଂ. ବଲ୍‌ଗିତ = ଓ. ଖୁଡ଼ୁଡକ—4. Gallop.

୫ । ଏକଦମ୍ ଗୁର ଟାପୁ ଲମ୍ବାଇ ରଖି ଘାସରେ ଦଉଡ଼ = ସଂ. ପ୍ଲୁତ = ଓ. ଘୋଡ଼ାଦଉଡ଼—
5. Racing]

ସଂ. ତ୍ରିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅଶ୍ୱପର ଦ୍ରୁତଗାମୀ—
Fleet like a horse.

ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା—ସଂ. ବି. (ଘୋଡ଼ା ଦେହ ଭଳି ଗନ୍ଧ ଯାହାର)—
Aśwagandhā ଏକଜାତୀୟ ଗୁଳ୍ମ; ଅସ୍ଥନ—
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟା—ବାଜିକସ୍ତା, ହୟଗନ୍ଧା, ହୟ୍ୟା, ବଲଦା, ଶ୍ୟାମଳା କାମରୂପିଣୀ, କାଳା, ବାଜନା, ଭୁରଗା, ପୁଷ୍ପିଦା, ବାଡଘ୍ନୀ, ବଲ୍ୟା, ଗନ୍ଧପତ୍ରୀ, ବାଗ୍‌ଦ୍ୱକର୍ଣ୍ଣି, ବାଗ୍‌ଦ୍ୱପର୍ଣ୍ଣୀ, ବନଜା, ପୀବରା, ହୟପ୍ରିୟା, ପଲାଶପର୍ଣ୍ଣୀ, କମୁକା, ପ୍ରିୟକସ୍ତା, ଅବରୋହା, ରସପୁମ୍ନା, କୁଷ୍ଠଘାତ୍ମା, ଉତ୍ତମା । ଓ. ଅସ୍ଥନ । ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା
ତେ. ପେନ୍ନେରୁ; ପିଚ୍ଚିଆଙ୍ଗା ଫା. ମେଦ୍ଦେମନବରଦା
A medicinal wild plant; Withania Somnifera; Physalis fleinissa.
[ଦ୍ର—ଏହା ବଙ୍ଗନାଦ ବର୍ଗର ଅକାଣ୍ଡକ ଗୁପ; ଏ ଗଛ ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ ହୁଏ । ଏହା ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ବଢ଼ି ୩।୪ ହାତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ପତ୍ର ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼; ପତ୍ରରେ ଘୋଡ଼ାର ଗନ୍ଧ ଜଣା ପଡ଼େ; ମୂଳରେ ଘୋଡ଼ା ମୂତର ଗନ୍ଧ ଜଣା ପଡ଼େ; ଫୁଲ ଆପୀତ ଓ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା; ଫଳ ଗ୍ଲୋବ ଓ ଗୋଲ; ଫଳର ବହୁବ୍ରୀହିରଣ ଫଳକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଥାଏ—(ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର)
ଏହା ବାୟୁ, କଫ, ଶିନ୍ନ, ଶୋଥ ଓ କ୍ଷୟନାଶକ, ବଲକାରକ, ରସାୟନ ଓ ଶୁକ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଉତ୍ତେଜକ; ବାଜୀକରଣରେ ଏହାର ମୂଳ, ପତ୍ର ଓ ତୈଳ ପ୍ରସୁତ ଦୃଢ଼ ଓ ଅରଷ୍ଟାଦ ବିଶେଷ ଫଳଦାୟକ ।]

ଅଶ୍ୱଗାମୀ—ସଂ. ତ୍ରିଣ. ପୁଂ.—ଅଶ୍ୱଦ୍ୱାରା ଗମନକାରୀ—One who travels by riding; rider.
Aśwagāmī (ଅଶ୍ୱଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶ୍ୱଗୋଯୁଗ—ସଂ. ବି. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ୱ + ଗୋଯୁଗ)—ଦୁଇଲେ ଘୋଡ଼ା
Aśwagojuga ଯୋଡ଼ ଘୋଡ଼ା—A pair of horses.

ଅଶ୍ୱଘ୍ନ—ସଂ.ବି. (ଅଶ୍ୱ + ହନ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଶ୍ୱେତକରବୀ ଗଛ—
Aśwaghna The white oleander tree.

ଅଶ୍ୱଜାତୀୟ ପୁରୁଷ—ସଂ.ବି.—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରରେ ଗୁର ଜାତୀୟ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଜାତୀୟ—The Ist. of the 4 classes of males described in Hindu-sāstra.
Aśwajātiya purusha

[ଦ୍ର—ଏହି ଜାତୀୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଶସ୍ତର କାଷ୍ଠ ପରି ଦୃଢ଼; ଏମାନେ ଧୃଷ୍ଟ, ମିଥ୍ୟାଗୁର, ନର୍ଭସ୍ ଓ ଦରଦ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମେଢ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଲିଙ୍ଗର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୨ ଅଙ୍ଗୁଳ, ଏମାନେ ହସ୍ତିନୀ ଜାତୀୟା ରମଣୀଙ୍କର ଉପଯୋଗୀ ପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି ।]

ଅଶ୍ୱଡମ୍ବ—ବେ. ବି. (ଭୁଲ—ଆକାଶ କୁସୁମ)—
Aśwaḍimba ଘୋଡ଼ାଡମ୍ବ, ଭଳି ଅବଘାସଯୋଗ୍ୟ, ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଘୋଡ଼ାରଡ଼ିମ ଓ ଅସମ୍ଭବ ବସ୍ତୁ—A hoax; an imaginary thing; a non-existent thing.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଂ/ଃ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଣ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଁ	ୄ	ଌ	ଯ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଏଂ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅଶ୍ୱତର—ସ ବ. ପୁଂ. (ଅଶ୍ୱ + ତୃ ଧାତୁ=ପରାଭବ କରିବା + ଅ; Aśwatara ଯେ ବେଗ ଗମନରେ ଘୋଡ଼ାକୁ ପରାଭବ କରେ; (ଅଶ୍ୱତରୀ; ଅଶ୍ୱତରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କର୍ମ। ଅଶ୍ୱ + କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ. ତର)—

୧ । ଘୋଡ଼ା ଔରସରେ ଗଧଠାରୁ ଓ ଗଧ ଔରସରେ ଘୋଡ଼ାଠାରୁ ଜାତ ପଶୁ; ଖଚର—1. Mule.

(ଏମାନେ ଘୋଡ଼ାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମଶୀଳ ଓ କଷ୍ଟସହ।)

୨ । ନାଗବିଶେଷ—2. A name of a serpent.

୩ । ପୁଂବତ୍ସ; ଅଣ୍ଡିଆ ବାଛୁରୀ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—

3. A male calf.

୪ । ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—4. Name of a Gandharba.

୫ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉତ୍ତମ ଘୋଡ଼ା—

5. A better horse (M. W.)

ସଂ. ତଣ. ପୁଂ—ବେଗଗାମୀ—Fleet; swift.

ଅଶ୍ୱତରୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଶ୍ୱତର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Aśwatarī ୧ । ସ୍ତ୍ରୀଜାତୀୟ ଖଚର—1. A female mule.

୨ । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ଧୂଆଁକଳ ଜାହାଜ; ବାଷ୍ପୀୟପୋତ—

2. Steamship of ancient India.

[ଦ୍ର—ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଯଜ୍ଞକୁ ଜଦ୍ଦାଲକ ଋଷିଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜୁନ 'ଅଶ୍ୱତରୀ' ଯାନରେ ପାତାଳପୁରୀ (ଆମେରିକା)କୁ ଯାଇଥିଲେ। ଦୟାନନ୍ଦ—ସତ୍ୟାର୍ଥପ୍ରକାଶ···ବଙ୍ଗଳା ୫୮୫ ପୃଷ୍ଠା।]

ଅଶ୍ୱତ୍ଥ—ସ. ବ. (ଅ + ଶଃ=କାଲି + ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା + ଅ; Aśwattha ଯେ କାଲି ବି ଅଳ୍ପସମୟ ରହିବାର ଗଛ ନୁହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ବହୁଦିନ ରହେ; କର୍ମ। ଅଶ୍ୱ=ଘୋଡ଼ା + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଅ; ଯାହାର ପତ୍ର ଘୋଡ଼ା କାନ ଭଳି ସର୍ବଦା ଦୁଲୁଦୁଲ ହେଉଥାଏ; କର୍ମ। ଅଶ୍ୱତ୍ଥା=ଜଳ; ଏହା ମୂଳରେ ଲୋକେ ଜଳ ସେଚନ କରନ୍ତି ବୋଲି)—

୧ । ଔଦୁମ୍ବରଗଛ—

1. The pipal tree; the Holy fig tree.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

୩ । ଜଳ—3. Water.

୪ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥି—4. The fullmoon day

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମ—ସ. ତତ୍ପୁ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଶ୍ୱ + ଥାମ=ବଳ)—

Aśwatthāma ଘୋଡ଼ାପରି ବଳିଆ—

(ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା – ସ୍ତ୍ରୀ) Having the strength of a horse.

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଅଶ୍ୱ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ. Aśwatthāmā ଯେ ଜନ୍ମ ହେବା ମାତ୍ରେ ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା ଘୋଡ଼ା ପରି ଶବ୍ଦ କରିଥିଲେ)—

୧ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ କୃପୀଙ୍କ ପୁତ୍ର—

1. The son of Droṇa, who was a great warrior.

୨ । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ହତ ଗୋଟିଏ ହାତୀର ନାମ—

2. Name of an elephant killed in the Kurukshetra war.

(ନରେ ବା ଗୁଞ୍ଜରେ ବା ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ—ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

୩ । ସାବର୍ଣ୍ଣି ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—

3. Name of the son of Sābarṇṇi Manu.

ଅଶ୍ୱତ୍ଥି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱତ୍ଥ)—ଔଦୁମ୍ବର ଗଛ—

Aśwathi The pipal tree.

ଅଶ୍ୱପଞ୍ଚମୀ—ସଂ. ବ—ଆଶ୍ୱିନ କୃଷ୍ଣପଞ୍ଚମୀ—The 5th day of the Aśwapañchamī dark fortnight of Āświna.

ଅଶ୍ୱପତି—ଦେ. ବ. (ନାମ)—୧ । କେକୟ ଦେଶର ଜନୈକ ପ୍ରଧାନ କ୍ଷତ୍ରିୟ ରାଜା (ଏ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ; ଏ କୈକେୟୀଙ୍କ ପିତା)—

1. Name of a Kshatriya king of the country of Kekaya.

୨ । ମଦ୍ରରାଜ; ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ପିତା—

2 Name of the father of Sābitrī.

ଅଶ୍ୱପାଳ—ସଂ ବ. (ଅଶ୍ୱ + ପାଳ ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aśwapāla ଅଶ୍ୱରକ୍ଷକ; ସଇସ—Groom; syce.

ଅଶ୍ୱପାଳକ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ପାଳ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Aśwapālaka ଘୋଡ଼ା ସଇସ—Groom; syce.

ଅଶ୍ୱବନ୍ଧ—ସଂ. ବ—କାମଶାସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣିତ ରତ୍ୟୁପଯୋଗୀ ବିଶେଷ—A sort of Aśwabandha embrace or posture during coition, described in erotic books.

ଅଶ୍ୱବାର—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ବୃ ଧାତୁ=ବରଣ କରିବା + ଅ)—

Aśwabāra ଅଶ୍ୱାରୋହଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଘୋଡ଼ସବାର—Horse-rider; a cavalier.

ଅଶ୍ୱବାଳ—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ୱ + ବାଳ)—

Aśwabāla ୧ । ଅଶ୍ୱର କେଶର—

1. The mane of a horse.

୨ । କାଶ ପୁଷ୍ପ—2. A kind of white flowered reed.

ଅଶ୍ୱବାହ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା + ଅ)—

Aśwabāha ଅଶ୍ୱବାର (ଦେଖ)

Aswabāra (See)

ଅଶ୍ୱମଇଁଷି—ଦେ. ତତ୍ପୁ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱ ମହିଷିକା)—

Aśwamaiñshi ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଜାତି ବୈରଯୁକ୍ତ—ଷାଁଡ଼େ ଷାଁଡ଼େଭଳି Constantly inimical to each other.

(ଯଥା—ସେ ଦୁଇଜଣଯାକ ଅଶ୍ୱମଇଁଷି ହେଲେଣି।)

ଦେ. ବ—ଅଶ୍ୱମହିଷିକା (ଦେଖ)

Aśwamahishikā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମାନ୍ୟତଃ ସେତେବେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ବଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ବଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜସୁଜି ସେତେ ଏ ଭଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୦ଟି ବା ୧ଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜସୁଜି ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋଜସୁଜି ଦେଖିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅଶ୍ୱମହିଷିକା—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ମହିଷ + ନଉତ୍ୟବଦ୍ଭାବାର୍ଥେ. ଇକ + ଆ)—ଘୋଡ଼ା ଓ ମଇଁଷିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବୈରଭାବ ପର ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନଉତ୍ୟ ବଦ୍ଭାବ ଓ ସବଦା ବୈରଭା—

Aśwamahishikā

Constant enmity between two persons.

ଅଶ୍ୱମୁଖ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଶ୍ୱ + ମୁଖ) -- ଦେବପୁରୁଷ; ଜଳ୍ପର; ଦେବଯୋନିବିଶେଷ—(ଏମାନେ ଗାନ କରିବା ବିଷୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।)—A demi-god with the head of the horse; a heavenly chorister.

Aśwamukha (ଅଶ୍ୱମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବିଣ—ଅଶ୍ୱ ପର ମୁଖବିଶିଷ୍ଟ—

Having a long face like the horse.

ଅଶ୍ୱମୁଖା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱମୁଖ)—ଘୋଡ଼ାମୁହାଁ; ଯାହାର ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାମୁହଁ ପର ଲମ୍ବା—Having a long face like that of a horse.

Aśwamukhā (ଅଶ୍ୱମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶ୍ୱମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱମୁଖ)—ଅଶ୍ୱମୁଖା (ଦେଖ)

Aśwamuhāñ (ଅଶ୍ୱମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) Aśwamukhā (See)

ଅଶ୍ୱମେଧ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ମେଧ = ବଳ)—ଯଜ୍ଞବିଶେଷ—

Aśwamedha Horse sacrifice; a ceremony which was performe by Emperors in ancient India.

[ଦ୍ର—ଏ ଯଜ୍ଞ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଶେଷ ଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ଶ୍ୟାମଳ ବା ଶୁକ୍ଳ ଅଶ୍ୱକୁ ସଂପ୍ରୋକ୍ଷଣ କରି ତା କପାଳରେ ଜୟପତ୍ର ବାନ୍ଧି ଅବାଧରେ ତାକୁ ମନଇଚ୍ଛା ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ବର୍ଷକ ପରେ ଘୋଡ଼ା ଫେରି ଆସିଲେ ତାକୁ କେହି ଧର ଧର ରଖିଲେ ସେ ଧରକୁ ଜୟ କରି ଯଜ୍ଞକର୍ତ୍ତା ସେ ଘୋଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ାରୁ ଆଣି ପାରିଲେ ସେହି ଘୋଡ଼ାକୁ ବଧ କରି ହୋମ କରିଯାଏ । ପୂର୍ବକାଳରେ ହିନ୍ଦୁଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀମାନେ ଏହି ଯଜ୍ଞ କରୁଥିଲେ ।]

ଅଶ୍ୱମେଧି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱମେଧ)—ଅଶ୍ୱମେଧ (ଦେଖ)

Aśwamedhi Aśwamedha (See)

ଉତ୍ତମ କର୍ମ୍ମେ ସୁପ୍ରଖ୍ୟାତ, କଲିରେ ତାନ ଅଶ୍ୱମେଧି ।
ଯୁକାର ସତ ମହାଭଳେ, ଉଦ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାପ୍ତି ସମାହିଲେ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ଅଶ୍ୱମେଧୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ୱମେଧ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଶ୍ୱମେଧ-ଯଜ୍ଞକାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Performing horse sacrifice.

Aśwamedhī

ଅଶ୍ୱମେଧୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ୱମେଧ + ଇୟ) -- ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to horse-sacrifice ceremony.

Aśwamedhiya

ସଂ. ବ—ଅଶ୍ୱମେଧ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଶ୍ୱ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—A horse intended for horse-sacrifice ceremony.

ଅଶ୍ୱଯୁକ୍—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ଯୁଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅଶ୍ୱିନାନକ୍ଷତ୍ର (ଏ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ ଅଶ୍ୱମୁଖାକାରବିଶିଷ୍ଟ; ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—

Aśwajuk

1. The 1st of the 27 lunar constellations in the Hindu Astronomy.

୨ । ଆଶ୍ୱିନ ମାସ—

2. The month of Āświna.

ଅଶ୍ୱଯୁଜ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ଯୁଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଶ୍ୱଯୁକ୍ (ଦେଖ)—Aswajuk (See)

Aśwajuja

ଅଶ୍ୱଯୋଧୀ—ସଂ ବ. (ଅଶ୍ୱ + ଯୁଧ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସୈନ୍ୟ; ଯେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ଯୁଦ୍ଧ କରେ—Cavalry soldier.

Aśwajodhī

ସଂ. ବିଣ—ଯେ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ଯୁଦ୍ଧ କରେ—

Fighting on horse-back.

ଅଶ୍ୱଲିଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱ + ଲିଙ୍ଗ)—ଅଶ୍ୱ ପର ବୃହତ୍ ଲିଙ୍ଗ-ବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Having a very big penis.

Aśwalingā

ଅଶ୍ୱଶାଳା—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ୱୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ୱ + ଶାଳା = ଗୃହ)—ଘୋଡ଼ା-ଶାଳ; ଅଶ୍ୱ ରହିବା ଘର; ଅସ୍ତାବଲ—Stable.

Aśwaśālā

ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଶ୍ୱ + ଶାସ୍ତ୍ର)—ଅଶ୍ୱ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶାସ୍ତ୍ର—(ଶାଳିହୋତ୍ର ଅଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା ଥିଲେ)—A areatise on the treatment of horses; the veterinary art.

Aśwaśāstra

ଅଶ୍ୱଶୃଗାଲିକା—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ଶୃଗାଳ + ସ୍ୱାର୍ଥର ବୋଧାର୍ଥେ. ଇକ + ଆ)—ଘୋଡ଼ା ଓ ବଣୁଆ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଚିର ବୈର—The natural enmity between the horse and the jackal.

Aśwaśrugālikā

ଅଶ୍ୱସାଦୀ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ସଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—ଅଶ୍ୱବାର (ଦେଖ)

Aśwasādī Aśwabāra (See)

ଅଶ୍ୱସେନ—ସଂ. ବ. ନାମ—୧ । ସନତ୍କୁମାରଙ୍କ ପିତା—

Aśwasena

1. The name of the father of Sanatkumāra.

୨ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସାରଥି—

2. The name of the charioteer of Drona

୩ । ନାଗରାଜ ତକ୍ଷକଙ୍କ ପୁତ୍ର—

3. Name of the son of Takshaka.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଅଶ୍ୱସ୍ତନ—ଫ. ବଣ. (ଅ+ଶ୍ୱଃ=ଆଗାମୀ କାଲି + ସ୍ଥଃକା ଅର୍ଥରେ ଉନ; Aśwastana ଯେ କାଲିକି ରହିବ ନାହିଁ)—

୧ । ଯାହା ଆଗାମୀ କାଲି ପାଇଁ ନୁହେ —

1. Not for tomorrow.

୨ । ଆଜିର; ଆଜିକାର—

2. Of today; relating to today.

୩ । ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଗାମୀ କାଲି ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥାଏ—

3. Not provided for tomorrow.

ପ୍ରତ ଦନ ଉଥଇ ଯେଉଁ ଲୋକ ଖାଏ
ଅଶ୍ୱସ୍ତନ ବୃତ୍ତିଃ ତାହାର ବୋଲଇ । କୃଷ୍ଣଦି୍ୱ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୪ । ଯେ ଆଗାମୀ କାଲିକି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ନ ଥାଏ—

4. Not providing for tomorrow.

ଅଶ୍ୱସ୍ତନବିଧାନ—ଫ.ବି—୧ । ଆଗାମୀ କାଲିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ— Aśwastanabidhāna 1 Non-provision for (ଅଶ୍ୱସ୍ତନବିଧାନ—ବଣ) tomorrow.

୨ । ଭବିଷ୍ୟତ୍ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ—

2. Non-provision for future.

[ଦ୍ର— ସକାଳେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ୨ ଥର ଉପବାସ ରହିଥିବା ଲୋକ ଅର୍ଥାତ୍ ୩ ଦିନ ଖାଇ ନ ଥିବା ଲୋକ ମୁଖା ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଅଶ୍ୱସ୍ତନ ବିଧାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗାମୀ କାଲି ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ କରି ଅର୍ଥାତ୍ କେବଳ ଥରେ ମାତ୍ର ଖାଇବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁ ସ୍ନାତକମାନ ଲୋକଠାରୁ ଅପହରଣ କରି ନେଇ ପାରେ ।

ରାମଶଙ୍କର. ମନୁ. ୧୧।୧୬ ।]

ଅଶ୍ୱହସ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱ+ହାସ; ଇଂରାଜି Horse laugh ର Aśwahasa ଅନୁକରଣ)—

ଘୋଡ଼ା ହସ ପରି ଉଚ୍ଚ ହାସ୍ୟ; ଦେଁ ଦେଁ ହସ—

Horse-laugh; loud laughter.

ଅଶ୍ୱହସା—ଦେ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱ+ହାସ)—ଅଶ୍ୱହସ (ଦେଶ)

Aśwahasā Horse laugh (See)

ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଘୋଡ଼ା ପରି ଦେଁ ଦେଁ ହସିବା ଲୋକ—

Laughing loudly like the neighing of a horse.

ଅଶ୍ୱହସୁରା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅଶ୍ୱ+ହାସ୍ୟକାରା)—

Aśwahasurā ଅଶ୍ୱହସା (ଦେଶ)

(ଅଶ୍ୱହସୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aśwahasā (See)

ଅଶ୍ୱହାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱ ଓ ଫା. ହଡ୍ଡୁ)—

Aśwahārda ୧ । ଘୋଡ଼ାର ହାଡ଼—1. Horse-bone.

ଅଶ୍ୱେର ହାଡ଼ ୨ । ଅଶ୍ୱର ଅସ୍ଥି ପରି ଖୁବ୍ ଶ୍ରମସହ ଅସ୍ଥି—

ଘୋଡେକା ହଡ୍ଡି 2. A very hard-working bone (like that of a horse)

(ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମୀ ଲୋକକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କୋଲ୍ଲସାଏ "ସେ ଲୋକ ଅଶ୍ୱହାଡ଼ ପାଇଛି ।)

ଅଶ୍ୱହୃତବିଦ୍ୟା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅଶ୍ୱ ହୃଦୟ)—

Aśwahṛutabidyā ଅଶ୍ୱଚାଳନ ବିଦ୍ୟା—

The art of horsemanship.

ଅଶ୍ୱହୃତ ବିଦ୍ୟା ଦୁହି, ଅରୁ ଦୁ ସେ ପୁଣ ପାଇ । ପ୍ରାତୀ. ନଳଚରିତ ।

ଅଶ୍ୱହୃଦୟ—ସଂ. ବ—ଅଶ୍ୱଚାଳନ ବିଦ୍ୟା—

Aśwahṛudaya Horsemanship (M. W.)

ଅଶ୍ୱା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଶ୍ୱ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଘୋଟକୀ; ଘୋଡ଼ୀ—

Aśwā Mare.

ଅଶ୍ୱାବରୋହକା—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱାବରୋହକ+ଆ)—

Aśwābarohikā ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା (ଦେଶ)

A wagandhā (See) (M. W.)

ଅଶ୍ୱାବରୋହଣ—ସଂ. ବି. (୫ମୀ ତତ୍; ଅଶ୍ୱ+ଅବରୋହଣ)—

Aśwābarohaṇa ଘୋଡ଼ାରୁ ଓହ୍ଲାଇବା—

(ଅଶ୍ୱାବରୋହକ—ବଣ) Dismounting from a horse.

ଅଶ୍ୱାୟୁର୍ବେଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଶ୍ୱସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ) —

Aśwāyurbeda ଅଶ୍ୱଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ର—

The veterinary science.

ଅଶ୍ୱାର—ଦେ. ବ—ଅଶୁଆର (ଦେଶ)

Aśwāra Aśuāra (See)

ଅଶ୍ୱାରି—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଶ୍ୱ+ଅରି; ଘୋଡ଼ା ଓ ମଇଷିର ଚରବୈର ପ୍ରସିବ)—

Aśwāri ମହିଷ; ମଇଁଷି—Buffalo.

ଅଶ୍ୱାରୁଢ଼—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ଅଶ୍ୱ+ଆରୂଢ଼)—

Aśwārurdha ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ିଥିବା—Mounted

(ଅଶ୍ୱାରୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) on a horse; riding a horse.

ଅଶ୍ୱାରୋହ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅଶ୍ୱ+ଆ+ରୁହ ଧାତୁ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Aśwāroha ଅଶ୍ୱାରୂଢ଼—Riding a horse.

(ଅଶ୍ୱାରୋହା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଫ. ବି—୧ । ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ସିପାହୀ—

1. Cavalry soldier.

୨ । ଘୋଡ଼ସବାର—2. A horseman.

ଅଶ୍ୱାରୋହଣ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ଅଶ୍ୱ+ଆରୋହଣ)—

Aśwāroha ୧ । ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିବା—

1. Riding on a horse.

୨ । ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବାରେ କୃତତ୍ୱ—

2. Horsemanship.

ଅଶ୍ୱାରୋହ୍ମା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅଶ୍ୱ+ଆ+ରୁହ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୩ମା. ୧ବ.)—

Aśwārohi (ଅଶ୍ୱାରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିଥିବା—

1. Mounted on a horse.

୨ । ଅଶ୍ୱାରୋହଣରେ ନିପୁଣ—

2. Skilled in horsemanship.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଦି ଏହି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ଭୁଲାଟିଆରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ବନ୍ଧରେ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ସଂ. ବ. ପୁଂ.—୧ । ଘୋଡ଼ସୱାର—
1. Horseman.
୨ । ଅଶ୍ୱାରୋହଣ କର ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ସିପାହି—
2. Cavalry soldier.

ଅଶ୍ୱିନ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଶ୍ୱିନ) —ଆଶ୍ୱିନ ମାସ—
Aświna The lunar month of Āświna.

ସଂ. ବ.—୧ । ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର—1. The twin sons of Aświnī.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତରେ ଦ୍ୱିବଚନରେ ଅଶ୍ୱିନୌ ରୂପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଏମାନେ ଦେବତାମାନଙ୍କର ବୈଦ୍ୟ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ବା ଅରୁଣୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ଏ ଦୁହେଁ ଆକାଶରେ ପୂର୍ବଦଗରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟ ରଥକୁ ଘୋଡ଼ା ବା ପକ୍ଷୀ ଟାଣନ୍ତି । ଏମାନେ ଋଗ୍ବେଦ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦେବ । ଏମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ଧନ ଓ ଅରୋଗ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି]

୨ । ନକୁଳ ସହଦେବ—2. The twin sons of Mādrī.

୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟା—3. (Astronomy) The number two.

ଅଶ୍ୱିନା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଆଶ୍ୱିନ,—୧ । ଆଶ୍ୱିନମାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aświnā 1. Relating to the month of Āświna.

୨ । ଆଶ୍ୱିନମାସରେ ଘଟିବା—2. Happening or taking place in the month of Āświna.

ଅଶ୍ୱିନାପରବ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଅଶ୍ୱିନ + ପର୍ବ)—ଅଶ୍ୱିଣପର୍ବ; ଶାରଦୀୟ ଦୁର୍ଗୋତ୍ସବ—The Durgāpujā festival in the month of Āświna
Aśwināparaba

ଅଶ୍ୱିନ୍—ସଂ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଅଶ୍ୱିନୀ ନକ୍ଷତ୍ର—The first asterism (M. W.)
Aświni

ଅଶ୍ୱିନୀ—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ.—(ଅଶ୍ୱନ୍ + ଈ)—ଅଶ୍ୱର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine af Aśwa.
Aświni

(ଅଶ୍ୱ—ପୁଂ) ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଘୋଟକୀ; ଘୋଡ଼ୀ—1. Mare.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟପତ୍ନୀ ସଂଜ୍ଞା—2.The wife of the Sun-god.

[ଦ୍ର—ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ତେଜ ସହ୍ୟ ନ ପାର ସଂଜ୍ଞା ଘୋଟକୀ ବେଶ ଧାରଣ କର ଅରଣ୍ୟବାସ କଲେ; ତହୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଠଉର କର ଅଶ୍ୱ ବେଶ ଧର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହେଲେ ଓ ତାଙ୍କଠାରୁ ଯମଜ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଦ୍ୱୟ ଜାତ ହେଲେ ।]

୩ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ପ୍ରଥମ ନକ୍ଷତ୍ର ବା ତାରାପୁଞ୍ଜ—
3. The first asterism.

[ଏହି ନକ୍ଷତ୍ର ତାରାଙ୍କୁ ରେଖାଦ୍ୱାରା ମିଳିତ କଲେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥୂଳକୋଣୀ ତ୍ରିଭୁଜ ବା ଅଶ୍ୱମୁଣ୍ଡର ଆକାର ହୁଏ । ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]—

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ବାଲେଶ୍ୱରର ଉନ୍ନତଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ—
A class of weavers in Balasore district.

ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର—ସ. ବ—୧ । ଅଶ୍ୱରୂପଧାରିଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପତ୍ନୀ ସଂଜ୍ଞାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ଯମଜ କୁମାର ଦ୍ୱୟ—
Aświnīkumāra The twin sons of the Sun-god's wife Samjñā.

୨ । ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
2. Name of a sacred place.

ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ତୀର୍ଥଙ୍କର ଏ ମହତ୍ତ୍ୱ
ଗାଧୋଇଲେ ହାମରୁ ହୁଏ ସେ ଉପମା । କୃଷ୍ଣଙ୍କି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରସୁତ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର + ସୁତ)—
Aświnīkumārasuta ସୁଷେଣ ବାନର—The monkey named Susheṇa.

ଦ୍ରୁହ୍ୟପୁତ୍ର ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର.ସୁତସ୍ମିତା ଭଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଅଶ୍ୱିସୁତ—ଦେ. ବ—ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର (ଦେଖ)
Aświsuta Aświnikumāra (See)

ସାଧୁଙ୍କ ପୂଜ ପ୍ରଜା ହୁଅେ; ଅସୂୟ କାମେ ଅଶ୍ୱିସୁତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଶ୍ୱୀ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଘୋଟକୀ—Mare.
Aśwī

ଅଶ୍ୱୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ୱ + ଈନ)—ଦିନକରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଯାଇ ପାରିବା ଭଳ (ଦୂରତ୍ୱ)—(distance) Requiring a day's travel on horse-back.
Aśwīna

ଅଶ୍ୱୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ୱ + ଈୟ)—୧ । ଅଶ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aswīya 1. Relating to the horse.

୨ । ଅଶ୍ୱ ହିତକାରୀ— 2. Useful to the horse.

ସଂ. ବ.—ଅଶ୍ୱସମୂହ—Horses.

ଅଶ୍ମ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ ମନ୍; ୧ମା. ୧ ବ.)—
Aśma ୧ । ପ୍ରସ୍ତର; ପଥର—1. Stone.

୨ । ମେଘ—2. Cloud.

୩ । ପର୍ବତ—3. Mountain.

ଅଶ୍ମକ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁବଂଶୀୟ ଅଯୋଧ୍ୟାପତି ସୌଦାସ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—The son of Saudāsa, king of Oudh belonging to the family Ikshwāku.
Aśmaka

[ଦ୍ର—ସୌଦାସ ରାଜା ଅପଶାପ ପାଇ ଅପୁତ୍ରକ ହେବାରୁ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଔରସରେ ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ଅଶ୍ମକଙ୍କୁ ଜନ୍ମାଇ ଥିଲେ । ଭାଗବତ. ୯ ।]

ଅଶ୍ମକୁଟ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ— ୧ । ପ୍ରସ୍ତରଦ୍ୱାରା ଛେଚି ଦୋଇଥିବା—
Aśmakuṭṭa 1. Bruised or broken by stone.

୨ । ଯେ ପ୍ରସ୍ତରଦ୍ୱାରା ଧାନ ପେଷଣ କରେ—
2 One who grinds paddy with stone.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯଫ	ଜ୍ଞଅ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଜ୍ଞଅ	ଓ	ଜ୍ଞ

ଅଶ୍ମକୁଟ୍ଟିତ—ସଂ. ବିଣ—ଅଶ୍ମକୁଟ୍ଟ (୧) (ଦେଖ)
Aśmakuṭṭita Aśmakuṭṭa (1) (See)

ଅଶ୍ମଗର୍ଭ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍=ପ୍ରସ୍ତର+ଗର୍ଭ=ଉତ୍ପନ୍ନ)—
Aśmagarbha ୧ । ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ ମଣି—1. Emerald stone.
୨ । ସବୁଜ ମଣି—2. A green gem.

ଅଶ୍ମଗର୍ଭକ—ସଂ. ବି—ଅଶ୍ମଗର୍ଭ (ଦେଖ)
Aśmagarbhaka Aśmagarbha (See)

ଅଶ୍ମଘ୍ନ—ସଂ. ବି—ରୁକୁଣୀ ଦାଢଯୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Aśmaghna Rukuṇīhātapochhā (See)
ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ପଥରକୁ ନାଶ କରେ—
Destroying stone.

ଅଶ୍ମଜ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ)—
Aśmaja ୧ । ଶିଲାଜତୁ—1. Bitumen.
୨ । ଗେରୁ ମାଟି—2. Red chalk.
୩ । ଲୌହ—3. Iron.
ସଂ. ବିଣ—ଶିଲାରୁ ଜାତ—Produced from stone.

ଅଶ୍ମଦାରଣ—ସଂ.ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଦୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍; ଦାର ଧାତୁ+କରଣ.ଅନ) -
Aśmadāraṇa ପାଷାଣ ଚେଦକ ଅସ୍ତ୍ର;ଝାଙ୍ଗିଆ; ଝଙ୍କ—
A mattock for chipping stones.

ଅଶ୍ମନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଅନ୍ତ; ଯହିଁରେ ପାଷାଣର ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୁଏ)—
Aśmanta ୧ । ଚୁଲି—1. Oven; fire; place.
୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death; grate.
୩ । ପଡ଼ିଆ—3 A field.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅଶୁଭ—1. Inauspicious.
୨ । ଅସୀମ—2 Unbounded

ଅଶ୍ମପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବି—୧ । ଶିଲାଜତୁ—
Aśmapushpa 1. Bitumen.
୨ । ଲୋବାନ୍—2. Olibanum.

ଅଶ୍ମଭିତ୍—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍)—
Aśmabhid ରୁକୁଣୀଦାଢଯୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Rukuṇīhātapochhā (See)

ଅଶ୍ମଭେଦ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ, ଏହା ମୂତ୍ରାଶୟରେ ଥିବା ପଥରକୁ ମିଳାଇ ଦଏ)—
ରୁକୁଣୀଦାଢଯୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Rukuṇīhātapochhā (See)

ଅଶ୍ମଭେଦକ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମନ୍+ଭିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅକ; ଏହା ମୂତ୍ରାଶୟରେ ଥିବା ପଥରକୁ ମିଳାଇ ଦଏ)—
ରୁକୁଣୀଦାଢଯୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Rukuṇīhātapochhā (See)

ଅଶ୍ମମୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ପ୍ରସ୍ତରମୟ—1. Stony; rocky.
Aśmamaya ୨ । ପ୍ରସ୍ତର ନର୍ମିତ—2. Made of stone.

ଅଶ୍ମର—ସଂ. ବିଣ. (ଅଶ୍ମନ୍+ର)—ଅଶ୍ମମୟ (ଦେଖ)
Aśmara Aśmamaya (See)

ଅଶ୍ମରୀ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ମର=ପ୍ରସ୍ତରମୟ+ଈ)—ପଥୁରିଆ ରୋଗ—
Aśmarī A disease; stone in the bladder.

ଅଶ୍ମରୀଘ୍ନ—ସଂ. ବି.—ରୁକୁଣୀଦାଢଯୋଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Aśmarīghna Rukuṇīhātapochhā (See)

ଅଶ୍ମରୀହର—ସଂ. ବି.—ଅର୍জ୍ଜୁନ (ଗଛ) (ଦେଖ)
Aśmarīhara Arjuna (tree) (See)

ଅଶ୍ମସାର—ସଂ. ବି (ଅଶ୍ମନ୍=ପଥର+ସାର=ସ୍ନିଗ୍ଧାଂଶ)—
Aśmasāra ୧ । ଲୌହ—1. Iron.
୨ । ଲୌହ ମଳ—2. Rust of iron.
ସଂ. ବିଣ—ଲୌହନର୍ମିତ—Made of iron.
ତାର ଭୂତତ୍ତ୍ୱ ଅଶ୍ମସାର, ବହୁତ ଲୌହମୟ ସ୍ତର । ଜଟଲାଟ—ଭୂଗଠତ ।

ଅଶ୍ର—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ର)—୧ । କୋଣ—
Aśra 1. Angle.
୨ । ଅଶ୍ରୁ—2. Tear.
୩ । ରକ୍ତ—3. Blood.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ଆକାର ଅସ୍ର]

ଅଶ୍ରଦ୍ଦଧାନ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ଶ୍ରଦ୍ଧାନ)—୧ । ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ—
Aśraddadhāna 1. Having no affection.
(ଅଶ୍ରଦ୍ଦଧାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବିଶ୍ୱାସୀ—2. Unbelieving.
୩ । ଭକ୍ତିହୀନ—3. Undevoted.

ଅଶ୍ରଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ଶ୍ରଦ୍ଧା)—
Aśraddha ଅଶ୍ରଦ୍ଦଧାନ (ଦେଖ)
(ଅଶ୍ରଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) Aśraddadhāna (See)

ଅଶ୍ରଦ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଶ୍ରଦ୍ଧ+ଆ)—ଅଶ୍ରଦ୍ଧର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Aśraddhā Feminine of Aśraddha.
ସଂ. ବି. (ଅ+ଶ୍ରଦ୍ଧା)—୧ । ଅସ୍ନେହ—
1. Lack of affection.
୨ । ଅଭକ୍ତି—2. Disrespect; lack of devotion.
୩ । ଅବିଶ୍ୱାସ—3 Unbelief; incredulity.
୪ । ଅନାଦର—4. Disregard.
୫ । ଘୃଣା—5. Contempt.

ଅଶ୍ରଦ୍ଧେୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ)—୧ । ଯେ ସ୍ନେହ-
Aśraddheya ବ୍ୟବହାର ପାଇବା ଅନୁପଯୁକ୍ତ—1. Not fit
(ଅଶ୍ରଦ୍ଧେୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) to be treated with affection.
୨ । ବିଶ୍ୱାସର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Incredible.
୩ । ଘୃଣ୍ୟ—3. To be looked down upon with contempt.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ୟ ବା ୍ୟ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେବେ ଏ ଭାଷାଭେଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥ୍ୟାଳମେ ଚଳିତ ବନ୍ଦ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ; ବା ୍ୟ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଢ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ଼' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଶ୍ରପ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଶ୍ର + ରକ୍ତ + ପା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Aśrapa ୧ । ରକ୍ତପାୟୀ ଜୀବ—1. The blood eater.
(ଅଶ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ରାକ୍ଷସ; ଜଣାଚର—2. Demon

ଅଶ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ଅକ୍ଲାନ୍ତ—1. Untired.
Aśrānta ୨ । ଅବରତ—2 Uninterrupted; continued.
୩ । ଅନବରତ—3. Constant.

ଅଶ୍ରାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଶ୍ରାବ୍ୟ)—୧ । ଅଶ୍ଳୀଳ—1. Obscene.
Aśrābya ୨ । ଯାହା ଶୁଣିବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Unfit to be heard,
୩ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ —3. Indistinct.
୪ । ଯାହା ଶୁଣେ ନାହିଁ—4. Inaudible.

ଅଶ୍ରି—ସ. ବ.—(ଅଶ୍ ଧାତୁ = ଭୋଜନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Aśri ୧ । ଖଡ୍ଗାଦିର ଧାର—1. The edge of sharp weapons.
୨ । (ଅଶ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ) ଗୃହାଦିର କୋଣ—2. The corner of buildings.

ଅଶ୍ରୀ—ସଂ. ବ (ଅଶ ଧାତୁ + ସ୍ତ୍ର) —ଅଶ୍ରିର ଅନ୍ୟ ରୂପ—
Aśrī Another form of Aśri.

ଅଶ୍ରୀକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ଶ୍ରୀ; କ ଆଗମ)—
Aśrīka ଶ୍ରୀହୀନ—Shorn of or devoid of grace or beauty.
(ଅଶ୍ରୀକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଶ୍ରୁ—ସଂ. ବ (ଅଶ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ରୁ)—
Aśru ଲୋତକ; ଚକ୍ଷୁଜଳ—Tear.
[ଦ୍ର—କ୍ରୋଧ, ଦ୍ୱେଷ, ଦର୍ଷ, ଭକ୍ତି, ମନୋଦୁଃଖ ଓ ପୀଡ଼ାରୁ ଅଶ୍ରୁ ଜାତ ହୁଏ । ଉଲ୍ଲସିତ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ଅଶ୍ରୁ ଦଶା ମଧ୍ୟରୁ ଏକା ଏକ ।]

ଅଶ୍ରୁଆଖି—ଦେ. ବ.—ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁ—Eyes full of tears.
Aśruākhi
କୃଷ୍ଣ କଥନେ ଅଶ୍ରୁଆଖି—ରୂପର. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଅଶ୍ରୁକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ ଅଶ୍ରୁଯୁକ୍ତ) —
Aśruka ଅଶ୍ରୁଯୁକ୍ତ; ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ—Tearful.
ପ୍ରଣମି ଦେବା ଜଣେ ଜଣେ
ଅନନ୍ତେ ଅଶ୍ରୁକ ଲୋଚନେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅଶ୍ରୁକଣ— ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + କଣ)—
Aśrukaṇa ଲୁହଝୋପା—Drop of tear.
ଶୁଣି କେହ୍ନ ରାଜାର ବଡ଼ ଅଶ୍ରୁକଣ—କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଶ୍ରୁଜଳ—ସଂ. ବ.—ଲୁହ—Tears.
Aśrujala ଅନନ୍ତରେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ବହେ ବେନି ଆଖି—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବ ।

ଅଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ (ଅଶ୍ରୁ + ତ)—
Aśruta ୧ । ଶୁଣା ଯାଉ ନ ଥିବା—1. Unheard.
୨ । ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ୍ୱ—2 Unheard of.

ଅଶ୍ରୁତଚର—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଶ୍ରୁତଚର)—ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ୍ୱ (ଦେଖ)
Aśrutachara Aśrutapūrba (See)

ଅଶ୍ରୁତପର୍ବ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ଶ୍ରୁତପୂର୍ବ୍ୱ ଭୁଲ. ଅଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବ୍ୱ)—
Aśrutapūrba ଯାହା କେବେ ମୂଳେ ଶୁଣା ନ ଥିଲା—Not heard of before.

ଅଶ୍ରୁତି—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅଶ୍ରୁତ)—
Aśruti ୧ । ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ୍ୱ—1. Unheard of.
ଜନ୍ମରୁ ଅଶ୍ରୁତି କଥା ଶ୍ରୁତି କଥା ପର—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେଖୀଶବଳାସ ।
୨ । (ଅ + ଶ୍ରୁତି) କର୍ଣ୍ଣହୀନ—2. Without ears.
ଅଶ୍ରୁତି ନୃହନ୍ତି ସେ ଯେ ଅଛ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୁତି—ପ୍ରାତା. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ଅଶ୍ରୁତ୍ୟାଗ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ତ୍ୟାଗ)—
Aśrutyāga ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବା; କାନ୍ଦିବା—Shedding of tears, crying.

ଅଶ୍ରୁଧାର—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ଧାର)—
Aśrudhāra ଲୁହର ସ୍ରୋତ; ଆଖିରୁ ଅବରତ ଲୁହ ଗଡ଼ିବା—Flow of tears; tears trickling down the cheeks.

ଅଶ୍ରୁପାତ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ପାତ)—
Aśrupāta ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୋହିବା; କ୍ରନ୍ଦନ—The shedding of tears; crying.

ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (୩ୟା ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ପୂର୍ଣ୍ଣ)—
Aśrupūrṇṇa ଲୋତକପୂର୍ଣ୍ଣ—Full of tears; overflowing with tears.

ଅଶ୍ରୁବିସର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ବିସର୍ଜ୍ଜନ)—
Aśrubisarjana ଅଶ୍ରୁତ୍ୟାଗ (ଦେଖ) Aśrutyāga (See)

ଅଶ୍ରୁମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଶ୍ରୁ + ମୁଖ)
Aśrumukha ୧ । ଯାହାର ମୁହଁରୁ ଅଶ୍ରୁ ପଡ଼ୁଅଛି—
(ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 (man) With a tearful face.
୨ । କାନ୍ଦୁରା ମୁହାଁ—2. Having a face looking as if crying.

ଅଶ୍ରୁମୋଚନ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ମୋଚନ)—
Aśrumochana ଅଶ୍ରୁତ୍ୟାଗ (ଦେଖ) Aśrutyāga (See)

ଅଶ୍ରୁସମ୍ବରଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅଶ୍ରୁ + ସମ୍ବରଣ)—ଚକ୍ଷୁରୁ
Aśrusambaraṇa ଲୋତକଧାରା ଗଡ଼ିବାର ନିରୋଧକରଣ; କାନ୍ଦ ସମ୍ଭାଳିବା—The suppression of tears.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ		ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର		ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଥ	ଓ	ଜ୍ଞ

ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଂସ୍ଥା ତତ୍; ଅଶ୍ରୁ+ସିକ୍ତ)—ଲୁହରେ ଓଦା ହୋଇଥିବା (ଆଖି; ଲୁଗା)—Wet with tears.

Aśrusikta

ଅଶ୍ରେୟଃ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଶ୍ରେୟସ୍=ମଙ୍ଗଳ)—୧ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅନିଷ୍ଟ; ଅପକାର—1. No good; evil.

୨ । ଅପ୍ରୟୋଜନ—2. Uselessness.

ବି. ବଣ—୧ । ଅପ୍ରଶଂସାର୍ହ—1. Not entitled to praise.

୨ । ଅପକାରକ; ଅନିଷ୍ଟଜନକ—2. Injurious.

୩ । ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ—3. Useless.

୪ । ନିକୃଷ୍ଟ—4. Inferior

୫ । ମନ୍ଦ—5. Bad.

Aśreyaḥ

ଅଶ୍ରେଷ୍ଠ—ବି. ବଣ. (ଅ+ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—ନିକୃଷ୍ଟ—Inferior

Aśreshṭha

ଅଶ୍ଲୀଲ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ଶ୍ରୀଲ=ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ; ର ସ୍ଥାନରେ ଲ)—୧ । ଯାହା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବା ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ; ଅସୁନ୍ଦର—1. Ungraceful.

୨ । ଲଜ୍ଜାଜନକ—2. Shameful.

୩ । ବିଶ୍ରୀ; କୁତ୍ସିତ—3. Ugly; filthy.

୪ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—4. Obscene; indecent.

୫ । ଅଭଦ୍ର—5. Rude; coarse; uncivil.

୬ । ଇତରଜନୋଚିତ—6. Vulgar; slang.

Aślīla

ଅଶ୍ଲୀଲତା—ସଂ. ବ (ଅଶ୍ଲୀଲ+ଭାବ. ତା)—୧ । କୁତ୍ସିତତା—1. Obscenity; ugliness; indecency

୨ । ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ (ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ ଦୃଶ୍ୟାଜନକ, ଲଜ୍ଜାଜନକ ବା ଅମଙ୍ଗଳଜନକ ପଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ ସେଠାରେ ଅଶ୍ଲୀଲତା ଦୋଷ ହୁଏ ।)—2. A defect in composition; use of slang or vulgar expression.

ଯେ ଜନ ହୃଦୟେ ଏକଥା ଭାବିଲେ
ପ୍ରମାଦ ପାଉଛେ ଦୁଃଖ ସବଜେ—ପ୍ରଣାନାଥ, କବିତାବଳି ।

୩ । ଅର୍ଥଦୋଷବିଶେଷ—3. A defect in composition; obscenity.

(ଲଜ୍ଜାଜନକ) ଯଜେ ବନ୍ଧୁସଙ୍ଗ ଇଚ୍ଛା ପବନ
ଝଡ଼ଦଳ ବାଲା ଜାନୁ ବସନ—ଉଚ୍ଛ, ଲବଣଜଳ ।

(ଘୃଣାଜନକ) ଉଷାବେଶେ ମୁହଁ ଦୁସିଦେବା କ୍ଷଣେ
ଘ୍ରାଣ ଛାଡ (ବାସୁ) ଜାତ ଢେଲେ ସପନେ ।
ଭୂଦମଣି, ଅଳଙ୍କାରଉରଣୀ ।

Aśliilatā

ଅଶ୍ଲେଷା—ସଂ. ବ (ଅ+ଶ୍ଲେଷ=ଆଲିଙ୍ଗନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ୨୭ ନକ୍ଷତ୍ରମଧ୍ୟରୁ ୯ମ ନକ୍ଷତ୍ର-ପୁଞ୍ଜ (ଏହାର ଆକାର ବନସି କଣ୍ଟା ପରି । ଏ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଯାତ୍ରା ଅଶୁଭ । ନକ୍ଷତ୍ର ଚକ୍ର ଦେଖ)—(Hindu astronomy) The ninth lunar constellation (5 stars considered inauspicious for starting on a mission.

Aśleshā

ଅଷାଢ଼—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଆଷାଢ଼)—ଆଷାଢ଼ ମାସ; ସୌର ମିଥୁନ ମାସ—The month of Āshārḍha

Ashārḍha

ଆଷାଢ଼

ଅସାଢ଼

ଅଷାଢ଼ୁଆ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଆଷାଢ଼ଫଲ; ଅର୍ଜୁଗଲ; ଆର୍ଜୁଣ୍ଟା)—ଆଷାଢ଼ ମାସରେ ଫଳବା ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଛତୁ ଲତାଫଳ ଓ ତାହାଁର ଲତା—(ତେ—ଆଦୋଣ୍ଡା; ଆରୁଦୋଣ୍ଡା) A kind of edible wild fruit and its creeper; Capparis Acumenata.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଲୋକେ ଭାଜିକରି ଖାଆନ୍ତି । ଏହା ଫଳରୁ ମହୁଆ ଗନ୍ଧ ବାହାରେ ଓ ତାହା ପିତୁଳିଆ ଲାଗେ। ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଏହା ବାତ, କଫ, ବିଷଦୋଷ, ଗଳରୋଗ ଓ ନେତ୍ରରୋଗ ହରଣ କରେ । ଏହାର ମୂଳ ବିରେଚକ ଓ ଦାରୁଣ ବାତବିକାରନାଶକ ।]

ବି. ବଣ.— ଯାହା ଆଷାଢ଼ ମାସରେ ଫଳେ ବା ପାଚେ—That which bears fruit or ripens in the month of Āshārḍha.

(ଯଥା—ଅଷାଢ଼ୁଆ ଆମ୍ବ; ଅଷାଢ଼ୁଆ ପଣସ ।)

ଅଷାଢ଼ୁଆସୂତା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅବ୍ୟୁତ+ସୂତ୍ର)—କୌତୁକସୂତ୍ର; ବରାହ ବରସ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ଆଇବୁଢ଼ୀ ସୂତ ହାତରେ ବନ୍ଧାଦେବା ସୂତା; ଅଉଆଡ଼ ସୂତା—A string put round the wrists of the bride and bride-groom on the day of marriage.

Ashārḍhuāsūtā

କୌତୁକ

ଅଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଅଶ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ଅନ; ତ ଆଗମ; ଅଷ୍ଟନ୍. ୧୩। ୧ବ)· ଆଠ ସଂଖ୍ୟା—The number 8.

ବି. ବଣ.—ଆଠସଂଖ୍ୟକ—Eight in number.

Ashṭa

ଅଷ୍ଟଅବଧାନ—ଦେ.ବ.—୧ । ଅଷ୍ଟାବଧାନ -1. Simultaneous attention to 8 things.

୨ । ବିଶେଷ ମନୋଯୋଗ ଓ ଯତ୍ନ—2. Much care and attention.

ଅଷ୍ଟ ଅବଧାନରେ ଯେ ଶତ୍ରୁକୁ ସମ୍ଭବ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

Ashṭa abadhāna

ଅଷ୍ଟ ଅବଧାନୀ—ଦେ ବଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବଧାନୀ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ଆଠଗୋଟି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକସମୟରେ ମନୋନିବେଶ କରିପାରେ—A person who can simultaneously attend to 8 things.

Ashṭa abadhānī

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମଜଇ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାନୁମେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ବସାନ୍ତୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ; 'ଭୂଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଈ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶି' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଅଷ୍ଟ ଆଖି—ଦେ. ବ.—ବ୍ରହ୍ମା—
Ashṭa ākhi Brahmā, the Creator

ଅଷ୍ଟମ ମୁଖରେ ଅହରହ ବେଶି, ସମେ ଯୋଇଅଛ ତା ଅଷ୍ଟ ଆଖି ।

ଉକ୍ତ—ଦୋଷଚ୍ଛାୟାଗୁଣସ ୬୮ ୨ ।

ଅଷ୍ଟକ—ଫ. ବିଣ. (ଅଷ୍ଟନ୍+କ)—୧ । ଅଷ୍ଟସଂଖ୍ୟକ—
Aṣhṭaka 1. Numbering eight.

୨ । ଆଠ ପରସ୍ପର ଯୋଇଥିବା; ଆଠଗୁଣ କରି ଯାଇଥିବା—
2. Eightfold.

୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଣିନିକୃତବ୍ୟାକରଣର ଆଠଗ୍ରନ୍ଥକ ପଢ଼ିଅଛନ୍ତି—3. One who is acquainted with the eight books of Pāṇini's Sanscrit grammar.

ଫ ବ.—୧ । ଆଠଗୋଟି ଅଧ୍ୟାୟ ବା ଶ୍ଲୋକ ବା ଗ୍ରନ୍ଥ ବା ସ୍ତୋତ୍ର—1. A hymn or work containing 8 slokas or chapters.

୨ । ପାଣିନିମୁନିକୃତ ଅଷ୍ଟାଧ୍ୟାୟୀଭୁକ୍ତ ବ୍ୟାକରଣାଂଶ—
2. Name of a Vedic treatise by Pāṇini.

୩ । ଦୃଷଦ୍ବତୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର—3. The son of Biswāmitra by Drushadbatī.

୪ । ପାଣିନିକୃତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ, ଏଥିରେ ଆଠ ଅଧ୍ୟାୟ ଥିବାରୁ—4 Title of the celebrated Sanskrit grammar by Pāṇini

୫ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା ବିକୁକ୍ଷିଙ୍କ ପୁତ୍ର—5. The son of Bikukshi, a king of the Solar dynasty of India.

୬ । ସଙ୍ଗୀତର ଆଠଟି ସ୍ୱରଗ୍ରାମ—6. Octavo in music.

ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳ—ଦେ. ବ.—ଦେହର ସମସ୍ତ କଙ୍କାଳ; ପଞ୍ଜର ହାଡ଼—
Aṣhṭakaṅkāla The whole skeleton or all bones of the body.
ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳ
ହାଡପାଞ୍ଜରା
ଠଠରୀ
ଯଥା—ତାର ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳ ଦେଖିଲି)

ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଦେହର ସମସ୍ତ ପଞ୍ଜରହାଡ଼ ଦେଖା ଯାଉଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Aṣhṭakaṅkāliā Reduced to skeleton.
କଙ୍କାଳସାର
ଠଠରୀ

ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳୀ—ଦେ. ବିଣ.—ଅଷ୍ଟକଙ୍କାଳିଆ (ଦେଖ)
Aṣhṭakaṅkālī Aṣhṭakaṅkāliā See)

ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଷ୍ଟର ଅର୍ଥ ଏଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ)—
Aṣhṭakaṇgāla ୧ । ଅତି ଦରିଦ୍ର—1. Very poor.
(ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତି କୃପଣ—2. Very stingy.

ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳ (ଦେଖ)
Aṣhṭakaṅgāli Aṣhṭakaṅgāla (See)

ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଷ୍ଟକଙ୍ଗାଳ (ଦେଖ)
Aṣhṭakaṅgāliā Aṣhṭakaṅgāla (See)

ଅଷ୍ଟକା—ଫ. ବ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରୋଳନ କରିବା+ଅଣ୍‌ଟକ୍‌ରଣ. ଟାପ୍ Aṣhṭakā +ସ୍ତ୍ରୀ.ଅ.)—୧ । ଅଷ୍ଟମୀତିଥି—1. The eighth day of the lunar fortnight.

୨ । ଶ୍ରାଦ୍ଧବିଶେଷ—2. A sacrifice performed to the manes of ancestors.

[ଦ୍ର—ପୌଷ, ମାଘ ଓ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ମାସର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଅଷ୍ଟମୀରେ ଏ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ହୁଏ ।]

ଅଷ୍ଟକାଳ—ଫ. ବ (ଅଷ୍ଟ+କାଳ)—ଦିନ ରାତି ଆଠପହର; ଦିନ ରାତି ସବୁଦା—
Aṣhṭakāla The whole day and night.

ଘରୁଛନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟକାଳେ ଜଷ୍ଟଫେଡ଼ ଗୁଅ;
ନଘାଇଁ ଚରନ୍ତି, ଶ୍ୟାମ, ଘାର, ତଥାପିଏ—ଭୀମାଭୋଇ. ମଦାସାଳା ।

ଅଷ୍ଟକାଳୀ—ଦେ. ଅ. (ଫ. ଅଷ୍ଟକାଳ)—ଆଠକାଳ ବାରମାସୀ; ବର୍ଷସାରା—
Aṣhṭakālī Throughout the year.

ଅଷ୍ଟକିଲାପ୍ରାପ୍ତିରସ୍ତୁ—ଚା. ବ (ଅଶ୍ଳୀଳ ପରିହାସରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Aṣhṭakilāprāptirastu ତୋତେ ଆଠ ଗୋଟି ଝିଲା ମିଳୁ—
(slang) Do you get 8 pins.

ଅଷ୍ଟକୀଳା—ସଂ. ବ—ଅଷ୍ଟକୁଳାଚଳ (ଦେଖ)
Aṣhṭakīlā Aṣhṭakulāchala (See)

ଅଷ୍ଟକୁଳ—ସଂ. ବ—୧ । ଅଷ୍ଟନାଗ (ଦେଖ)
Aṣhṭakula 1. Aṣhṭanāga (See)

୨ । ଅଷ୍ଟଦିଗ ଓ କୋଣ—
2. All the 8 points of the compass.

ଅଷ୍ଟକୁଳା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଷ୍ଟକୁଳ)—ଅଷ୍ଟନାଗ (ଦେଖ)
Aṣhṭakulā Aṣhṭanāga (See)

ଅଷ୍ଟକୁଳାଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ମୁହିଁ, ଦେବତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାରେ ଥାଉ—
ପ୍ରାଚୀ. ନଳଦୂତ ।

ଅଷ୍ଟକୁଳାଚଳ—ସଂ. ବ. (ଅଷ୍ଟକୁଳ=ଅଷ୍ଟଦିଗ ଓ କୋଣ÷ଅଚଳ=ପର୍ବତ)—ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣ ମତରେ ଯେଉଁ ଆଠଗୋଟି ପବିତ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଆଠ ଦିଗରେ ସମ୍ଭାଳି ଧରିଅଛନ୍ତି—
Aṣhṭakulāchala The eight mythological mountains sustaining the earth on the 8 points of the compass.

[ଦ୍ର—୧. ମହେନ୍ଦ୍ର, ୨. ମଳୟ, ୩. ସହ୍ୟ, ୪. ଶୁକ୍ତିମାନ୍, ୫. ଋକ୍ଷ, ୬ ବିନ୍ଧ୍ୟ, ୭. ପାରିଯାତ୍ର ଓ ୮. ହିମାଳୟ ଏହି ଆଠ ପର୍ବତକୁ ଅଷ୍ଟକୁଳାଚଳ କୋଲ୍ଲାଯାଏ । କାହାର କାହାର ମତରେ କୁଳାଚଳ ସାତ ଗୋଟି । ସେମାନେ କହନ୍ତି ହିମାଳୟ କୁଳାଚଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋୃ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	୩,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ଷ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଅଷ୍ଟକ୍ଷୀର—ସଂ. ବ—ଗୋଗୀ, ମେଷୀ, ଗାଈ, ମାନୁଷୀ, ହସ୍ତିନୀ, ଘୋଟକୀ, ଉଷ୍ଟ୍ରୀ ଓ ମହିଷୀ ଏହି ଅଷ୍ଟ ଜୀବର ଦୁଗ୍ଧ(ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ)—The milk of eight animals whose milk is used as medicine.
Ashṭakshīra

ଅଷ୍ଟଗିରି—ସଂ. ବ—ଅଷ୍ଟକୁଳାଚଳ (ଦେଖ)
Ashṭagiri Ashṭakulāchala (See

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କର୍ମଧା.; ଅଷ୍ଟ + ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍ ଶବ୍ଦ = ୪୮)—୪୮ ସଂଖ୍ୟା—The number 48.
Ashṭachatwārimśat

ଅଷ୍ଟଦଣ୍ଡପାଟ—ଦେ. ବଣ—ଛତର; ଯେ ଗାଁର ଅଡ଼େ ବନା କାମରେ ବୁଲି ଥାଏ—Loafer.
Ashṭadaṇḍapāṭa
(ଯଥା—ସେ ଅଷ୍ଟଦଣ୍ଡପାଟ ହୋଇ ବୁଲୁଛ ।)

ଅଷ୍ଟଦଳ—ଫ. ବଣ. (ଅଷ୍ଟ + ଦଳ = ପାଖୁଡ଼ା; ପତ୍ର)—
Ashṭadala ।. ଆଠଟି ପାଖୁଡ଼ା ଥିବା (ଫୁଲ)—1. Eight petalled (flower)
୨ । ଆଠ ପଟ୍ଟରିଆ—2 Octangular; having eight faces

ଅଷ୍ଟଦଳବନ୍ଧ—ଦେ. ବ—କାବ୍ୟାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
Ashṭadalabandha A pictural literary composition

[ଦ୍ର—ଏଥିର କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ଅକ୍ଷରରୁ ଆରମ୍ଭ କର କର୍ଣ୍ଣିକ ପଦ୍ମ ଫୁଲର ୮ଟି ପାଖୁଡ଼ାରେ ୮ଟି ଅକ୍ଷର ବସାଇ ପଦ ପଢ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ଯଥା—

ଜବ ଭବ ଭବ ଭ୍ରବ—ବର୍ ବଧ ବଦବ । ଗୋଲେକ. ଭଜୁରେଖା ।

ଏଠାରେ ଜ'ଅକ୍ଷରରୁ ମଝିରେ ରଖି ଉହିଁରୁ ପଦ ଆରମ୍ଭ କରିଯିବ ଓ ସେହି ଅକ୍ଷରରେ ପୁଣି ଆସି ପଦ ଶେଷ କରିଯିବ ।]

ଅଷ୍ଟଦଶା—ସ.ବ—ଅକ୍ଷୁସାର୍ଦ୍ଧିକ୍ ବକାର; ଅଶମିତ ପ୍ରେମର ଆଠଗୋଟି ଲକ୍ଷଣ—The eight stages through which unsatiated lovers pass.
Ashṭadaśā

[ଦ୍ର- ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କଠାରେ କ୍ରମଶଃ ଲକ୍ଷିତ ଆଠ ଗୋଟି ଅବସ୍ଥା ଯଥା—ସ୍ତମ୍ଭ, ବୈବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ. ସ୍ୱେମାଞ୍ଚି, କମ୍ପ, ସ୍ୱେଦ, ଅଶ୍ରୁ, ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ, ପ୍ରଲୟ ବା ମୂର୍ଚ୍ଛା ବା ମରୁ । ଏହି ଅଷ୍ଟ ଦଶା ଭଞ୍ଜଙ୍କ କୋଟି-ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସ୍ୱନଙ୍କର ୧୮ଶ ଶ୍ଲୋକ ୨୨ ପଦଠାରୁ ୨୫ ପଦ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।

ଅଷ୍ଟଦିକ୍—ସ. ବ. ପୃଥିବୀର ୮ଟି ଦଗ ବା ଆଡ଼—The eight cardinal points of the compass,
Ashṭadik

ଅଷ୍ଟଦିକ—ସ. ବ—ଅଷ୍ଟଦିକ୍ (ଦେଖ)
Ashṭadika Ashṭadik (See

ଅଷ୍ଟଦିକ୍ପାଳ—ସ. ବ. (ଅଷ୍ଟଦିକ୍ + ପାଳ; ଯେ ଅଷ୍ଟଦଗକୁ ପାଳନ କରନ୍ତି)—ଆଠଦଗକୁ ପାଳିବା ଆଠ ଗୋଟି ଦେବତା; ଯଥା—ଇନ୍ଦ୍ର—ପୂବଦଗ, ଅଗ୍ନି—ଅଗ୍ନି କୋଣ, ଯମ—ଦକ୍ଷିଣ ଦଗ, ନର୍ଋତି—ନୈର୍ଋତକୋଣ, ବରୁଣ—ପଶ୍ଚିମଦଗ, ମରୁତ୍—ବାୟୁକୋଣ; କୁବେର- ଉତ୍ତର ଓ ଈଶ—ଈଶାନ କୋଣ ପାଳନ କରନ୍ତି ।—
Ashṭadikpāla
The eight Gods guarding the 8 points of the compass.

ଅଷ୍ଟଦିଗପାଳ—ଦେ. ବ—ଅଷ୍ଟଦିକ୍ପାଳ (ଦେଖ)
Ashṭadigapāla Ashṭadikpāla (See)

ଅଷ୍ଟଦିଗ୍ଗଜ ସ. ବ—ଆଠ ଦଗରେ ରହିଥିବା ଆଠଗୋଟି ହାତୀ—
Ashṭadiggaja (ଯଥା—ଐରାବତ, ପୁଣ୍ଡରୀକ, ବାମନ, କୁମୁଦ ଅଞ୍ଜନ, ପୁଷ୍ପଦନ୍ତ, ସାର୍ବଭୌମ ଓ ସୁପ୍ରତୀକ ଏମାନେ ପୂର୍ବାଦି କ୍ରମରେ ଆଠ ଦଗରେ ଅଛନ୍ତି ।)—
The eight mythological elephants guarding the 8 points of the compass

ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ—ସଂ. ବ—୧ । ଆଠଗଡ଼—ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତବିଶେଷ—
Ashṭadurga 1. One of the feudatory states of Orissa,
[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ସାଧାରଣତଃ ବାଲିଆଠଗଡ଼ କହନ୍ତି ।]
୨ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ତାଲୁକା—ଚୋଦଲା ଆଠଗଡ଼; (ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଖଲ୍ଲିକୋଟ ଜମିଦାରୀଭୁକ୍ତ ଖରଦ-ଦୂଳେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।) 2. An estate of Ganjām which has now been amalgamated with the estate of Khallikoṭa.

ଅଷ୍ଟଧା —ସଂ. କ୍ରି. ବଣ. (ଅଷ୍ଟ + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଧା)—
Ashṭadhā ୧ । ଆଠ ପ୍ରକାରରେ—1. In eight ways.
୨ । ଆଠ ପରତ—2. Eight fold.

ଅଷ୍ଟଧାତୁ—ସଂ. ବ—୧ । ଆଠଗୋଟି ଧାତୁ—
Ashṭadhātu 1. The eight metals.
ଯଥା—(ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—Gold.
ରୌପ୍ୟ—Silver.
ତାମ୍ର—Copper
ସୀସକ—Lead.
ଲୌହ—Iron.
ରଙ୍ଗ—Tin.
କାନ୍ତଲୌହ—Cast steel.
ଇସ୍ପାତ—Steel.)

ଅଷ୍ଟନବତି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଷ୍ଟ + ନବତି —
Ashṭanabati ଆଠାନବେ ସଂଖ୍ୟା—Number 98.

ଅଷ୍ଟନାଗ—ସଂ. ବ—୧ । ହଜୁ ପୁରାଣ ମତରେ ପୃଥିବୀକୁ ଆଠ ଦଗରେ ଧରିଥିବା ଆଠଗୋଟି ନାଗ; ଯଥା—ଅନନ୍ତ, ବାସୁକି, ପଦ୍ମ, ମହାପଦ୍ମ, ତକ୍ଷକ, କୁଲିକ, କର୍କୋଟକ, ଶଙ୍ଖ ।
Ashṭanāga

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ ଦୌଶସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜରେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳରେ 'ବୃଥ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗଣ୍ୟ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଖୋଜିବେ

ଅଷ୍ଟନାୟିକା—ଫ. ବ.—୧ । ହିନ୍ଦୁପୁରାଣୋକ୍ତ ଆଠଗୋଟି ଦେବୀ; ଯଥା—ମଙ୍ଗଳା, ବିଜୟା, ଭଦ୍ରା, ଜୟନ୍ତୀ, ଅପରାଜିତା, ନନ୍ଦିନୀ, ନାରସିଂହୀ ଓ କୌମାରୀ—

Ashṭanāyikā

1. Eight Goddesses of Hindu mythology.

୨ । କାବ୍ୟବର୍ଣ୍ଣିତ ୮ ଶ୍ରେଣୀର ନାୟିକା; ଯଥା—ଖଣ୍ଡିତା, ବିପ୍ରଲବ୍ଧା, ସ୍ୱାଧୀନଭର୍ତ୍ତୃକା, ବାସକସଜ୍ଜା, କଳହାନ୍ତରିତା, ପ୍ରୋଷିତଭର୍ତ୍ତୃକା, ବିରହୋତ୍କଣ୍ଠିତା ଓ ଅଭିସାରିକା । (ନାୟିକା ଭଲେ ନୋଟ ଦେଖ)—Eight classes of heroines in Indian Romance.

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶତ୍—ସଂ.ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଷ୍ଟ + ପଞ୍ଚାଶତ୍ = ପଞ୍ଚଶ) ଆଠାବନ ସଂଖ୍ୟା—Number 58.

Ashṭapañchāsat

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶତ୍ତମ—ସଂ. ବ.—୫୮ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରଣ; ଆଠାବନ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା—Fifty-eighth.

Ashṭapañchāsāttama

ଅଷ୍ଟପଟ୍ଟମହିଷୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଦ୍ୱାରକାରେ ରାଜା ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଆଠଗୋଟି ପାଟରାଣୀ; ଯଥା—ରୁକ୍ମିଣୀ, ସତ୍ୟଭାମା, କାଳିନ୍ଦୀ, ଶୁଭସ୍ୱତା, ମିତ୍ରବିନ୍ଦା, ଜାମ୍ବବତୀ, ନାଗ୍ନଜିତୀ ଓ ସୁଲକ୍ଷଣା ବା ସୁଶୀଳା—

Ashṭapaṭṭamahishī

The eight chief queens of Śrīkṛushṇa.

ଅଷ୍ଟପଦୀ—ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଆଠଗୋଟି ପଦବିଶିଷ୍ଟ (କବିତା); ଆଠପୋଇ—

Ashṭapadī

1. (a poem) Having 8 lines.

୨ । ଆଠ ପଦବିଶିଷ୍ଟ (ଜନ୍ତୁ) (ଯଥା—ବୃଶ୍ଚିଆଣୀ)—

(animals) Having eight legs; eight-legged.

ଅଷ୍ଟପାଟକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟପଟ୍ଟମହିଷୀ)—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଷ୍ଟ ପଟ୍ଟମହିଷୀ—

Ashṭapāṭaka

The eight chief queens of Śrīkṛushṇa.

ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅଷ୍ଟ ପାଟକଙ୍କ
ଦେଖିଣ ବାହାରେ ଦ୍ୱାରକାନାଥ. କୃଷ୍ଣବିଜୟ. ଜଗନ୍ନାଥଦାସ. ୧୯୫ ।

ଅଷ୍ଟପାଟବଂଶୀ— ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟପଟ୍ଟମହିଷୀ)—ଦ୍ୱାରକାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ମନୋହାରିଣୀ ଅଷ୍ଟସ୍ତ୍ରିୟା—

Ashṭapāṭabaṁśi

The eight charming sweet-hearts of Śrīkṛushṇa.

ରୁକ୍ମିଣୀ ସତ୍ୟଭାମା ସତୀ, ଭଦ୍ରା କାଳିନ୍ଦୀ ଜାମ୍ବବତୀ ।
ଲକ୍ଷଣା ମଦ୍ରିୟା ମିତ୍ରବିନ୍ଦା; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅଷ୍ଟ ପ୍ରମଦା । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

[ଦ୍ର—ଗୋପରେ ଲଳିତା, ବିମଳା, ଶ୍ରୀଧନ୍ୟା, ଶ୍ରମନ୍ତା, ଦ୍ୱାରପ୍ରିୟା, କନ୍ୟା, ସୁଚଳାସୁନ୍ଦରୀ ଓ ପଦ୍ମା ଏହି ଅଷ୍ଟନାୟୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଷ୍ଟ ପାଟବଂଶୀ ବୋଲି ମତାନ୍ତରରେ ପ୍ରକାଶ ।]

ଅଷ୍ଟପାଟୁଳି ବାତ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.— ଆମବାତ ପରି ଏକପ୍ରକାର ବାତ—A disease as painful as gout.

Ashṭapāṭuḷī bāta

ଅଷ୍ଟପାତ୍— ସଂ. ବି.— ଅଷ୍ଟପାଦ (ଦେଖ)

Ashṭapāt

Ashṭapāda (See)

ଅଷ୍ଟପାଦ—ସଂ.ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟ + ପାଦ; ଯାହାର ୮ଟି ପାଦ ଅଛି)—

Ashṭapāda

୧ । ବୃଶ୍ଚିଆଣୀ; ମାକଡ଼ସା; ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ—1 Spider.

୨ । ମାକଡ଼ବସା; କଙ୍କଡ଼ାବିଛା —2. Scorpion

୩ । ପଶାରଛକ—3. The crossed board of dice.

୪ । ଶରଭ—4. A mythological wild beast

ଅଷ୍ଟପାଦିକା—ସଂ.ବ.— ଉଦ୍ଭବଶ୍ରୀ— ଭଗବଦ୍ଭବର୍ଗର ଏକ ପ୍ରକାର ଲତାଜାଅ ଗୁଳ୍ମ ଓ ଭହିଁର ସୁଗନ୍ଧ ଫୁଲ—

Ashṭapādikā

Vallaris Heynei.

[ଦ୍ର—ଏହା ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଦୋଇ ଶୀତ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଫୁଟେ । ଏହାର ଫଳ ଲମ୍ବା ।]

ଅଷ୍ଟପ୍ରହର—ସଂ. ବ. (ଅଷ୍ଟ + ପ୍ରହର)—ଦିନ ଗୁର ପ୍ରହର ଓ ରାତି ଗୁର ପ୍ରହର ମିଶି ଏସର ଆଠ ପ୍ରହର; ଦିନରାତି—

Ashṭaprahara

The whole day and night.

ଅଷ୍ଟପ୍ରହରୀ—ଦେ. ବିଣ. (ଅଷ୍ଟପ୍ରହର + ଇ)—ଅହୋରାତ୍ରବ୍ୟାପୀ; ଦିନ ରାତି ସବୁଦା ହେଉଥିବା—Extending over the whole day and night.

Ashṭaprahari

(ଯଥା—ଅଷ୍ଟପ୍ରହରୀ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ)

ଅଷ୍ଟବଙ୍କ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବକ୍ର)—

Ashṭabakra

୧ । ଶରୀରର ଅଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ବଙ୍କ ହୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. (a person) Deformed at 8 parts of the body.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବୋଧ—2. Very intricate.

ଦେ. ଉ—ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ଋଷି (ଦେଖ)

Aṣhṭābakra ṛushi (See)

ଅଷ୍ଟବକ୍ରପୋଡ଼ଲା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ଓ ପ୍ରବାଳ)—

Ashṭabakrapoḍalā

୧ । କାଦାଣୀରେ ବର୍ତ୍ତିତ ଆଠଗୋଟି ବାଙ୍କ ଥିବା ଛିଦ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରବାଳ—1. A coral ball of a bead with a meandering hole.

[ଦ୍ର—ଜଣେ ରଚୟିତା ପଣ କରିଥିଲା ଯେ, ତା ନାକରେ ଥିବା ଅଷ୍ଟବଙ୍କ ପୋଡ଼ଲାର ଛିଦ୍ରରେ ଯେ ସୂତା ଗଳାଇ ଦେବ ସେ ତାକୁ ବିବାହ କରିବ । ଅନେକ ରାଜକୁମାର ଏହି ଅକ୍ଷତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଫେରି ଗଲେ । ପଛକୁ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧିଆ ଲୋକ ଥାଇ ଗୋଟିଏ ପୋକ ଧରି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଙ୍

ଅଣ୍ଡାରେ ସୂତା ଖଣ୍ଡିଏ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଘୋଡ଼ଲାର ଗୋଟିଏ ମୁହଁରେ ଝୋଘାଏ ମହୁ ଲଗାଇ ଘୋଡ଼ଲାଟିକୁ ଏପର କବୁଜ କର ରଖିଲା ଯେ ଘୋଡ଼ଲାର ଛିଦ୍ର ବାଟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବାଟେ ଯାଇ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ସେ ମହୁକୁ ଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତା ପରେ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଟିକୁ ଘୋଡ଼ଲାର ଅନ୍ୟ ମୁହଁ ପାଖେ ଗୁଡ଼ ଦେଲାରୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ସେ ଅଷ୍ଟବଙ୍କ ଛିଦ୍ର ବାଟେ ଯାଇ ମହୁ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା ଅଣ୍ଡାରେ ଲାଗି-ଥିବା ସୂତାଟି ଘୋଡ଼ଲାର ଏ ମୁହଁରୁ ସେ ମୁହଁକୁ ଗଳଗଲା ଏବଂ ରଜାଝିଅର ପଣ ଅନୁସାରେ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ରଜାଝିଅକୁ ବାହା ହେଲା ।]

୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତି କୁଟିଳହୃଦୟ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A person of very crooked heart.

ଅଷ୍ଟବଟ୍ଟ—ଦେ. ବ—ଅଲେଖଧର୍ମିଙ୍କ କଳ୍ପିତ ୮ଟି ବଟ ଗଛ, ଯଥା—

Ashṭabaṭa ହେତୁବଟ, ଯୋଗବଟ,କର୍ମବଟ,କାମନାବଟ,ବସ୍ତୁବଟ, ଦେବବଟ, ଅନନ୍ତବଟ ଓ ମହାମାୟାକାଶବଟ—

(ସ୍ତ୍ରୀମ ଲୋଇଁ—ବ୍ରହ୍ମବରୂପଣ ଗୀତା ୬ଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ)—

The 8 fabulous banyan trees of Alekhadharmies.

ଅଷ୍ଟବର୍ଗ—ସଂ. ବ. (ସମାହାର; ଅଷ୍ଟ + ବର୍ଗ)—

Ashṭabarga ୧ । ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ଜନ୍ମକାଳୀନ ଶୁଭାଶୁଭ ଫଳ-ଜ୍ଞାପକ ଅଷ୍ଟଗ୍ରହଚକ୍ର—1. Astronomical circle of ones nativity

୨ । ଅଷ୍ଟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—

2. Eight divine qualities.

୩ । ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଆଠ ଗୋଟି ଔଷଧ—

3. A collection of eight special medicines mentioned in the Āyurbeda.

(ଯଥା—ଜୀବକ, ଋଷଭକ, ମେଦା, ମହାମେଦା, କାକୋଳି, କ୍ଷୀରକାକୋଳି, ଋଦ୍ଧି ଓ ବୃଦ୍ଧି । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୫ମ ଓ ୬ଷ୍ଠ ବସ୍ତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ବରଳ । ଏହା ଶୀତଳ, ମଧୁର, ପୁଷ୍ଟିକାରକ, ଶୁକ୍ରଜନକ, ଗୁରୁ, ଉଗ୍ରସନ୍ଧାନ କାରକ, କାମ-ବର୍ଦ୍ଧକ, କଫଜନକ ଓ ବଳକର । ଏହା ବାତ, ରକ୍ତପିତ୍ତ, ପିପାସା, ଦାହ, ଜ୍ୱର, ମେଦ ଓ କ୍ଷୟ ରୋଗନାଶକ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୨ ଗୋଟି ବସ୍ତୁ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ହେବାରୁ ବୈଦ୍ୟମାନେ ଉପରୋକ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି ।)

୪ । (ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜାତକରେ ଜନ୍ମକାଳୀନ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶୁଭାଶୁଭ ଗଣନା ପ୍ରଣାଳୀ—

4. (Astrology) The mode of computing the future of a man's life according to the position of the planets in a person's horoscope.

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମ କାଳରେ ଯେଉଁ ରାଶିରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଅବସ୍ଥାନ କରୁ ଥାଆନ୍ତି ତାହା ଜାତକର ଜନ୍ମ ରାଶି । ଏହାପର ରବ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହମାନେ ଜନ୍ମ କାଳରେ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ରାଶିରେ ଓ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁ ଥାଆନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଗ୍ରହ ଓ ଲଗ୍ନଦ୍ୱାରା ଜାତକରେ ଆଠ ଗୋଟି ଜନ୍ମ ରାଶି କଳ୍ପିତ ହୁଏ ଓ ତହିଁରୁ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନାକ୍ରମେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶୁଭାଶୁଭ ଓ ପରମାୟୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୁଏ; ଏ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଅଷ୍ଟବର୍ଗ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅଷ୍ଟବସୁ—ସଂ. ବ—ଗଙ୍ଗାଙ୍କର ଆଠ ଗୋଟି ପୁତ୍ର; ଆଠ ସଂଖ୍ୟକ ବସୁ

Ashṭabasu ଦେବତା—The eight demigods, sons of the Ganges.

(ଅଷ୍ଟବସୁ—ଯଥା—ଅପ, ଧ୍ରୁବ, ସୋମ, ଅନଳ, ଅନିଳ, ଧର ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ଓ ପ୍ରଭାବ ।)

ଅଷ୍ଟବାଙ୍କି—ଦେ. ବ. (ବର୍ତ୍ତଆ ଶବ୍ଦ)—ଆଠବାଙ୍କି (ଦେଖ)

Ashṭabāṅki Āṭhabāṅki (See)

ଅଷ୍ଟବିଧ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟ + ବିଧା)—

Ashṭabidha ଆଠ ପ୍ରକାରର—Of eight kinds.

ଅଷ୍ଟଭୁଜା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟନ୍ + ଭୁଜ + ସ୍ତ୍ରୀ ଆ; ଆଠ ଗୋଟି ହସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟା)—ଦୁର୍ଗା—

Ashṭabhujā Goddess Durgā.

ଅଷ୍ଟଭୁଜା—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. ଅଷ୍ଟଭୁଜା)—ଅଷ୍ଟଭୁଜା (ଦେଖ)

Ashṭabhu Ashṭabhujā (See)

ଅଷ୍ଟଭୁଜୀ
ଅଷ୍ଟଭୁଜୀ

ଅଷ୍ଟଭୈରବ—ସଂ ବ.—ଶିବଙ୍କର ଆଠଜଣ ସଦ୍ଭର —

Ashṭabhairaba Eight attendants of Śiba

(ଯଥା—ଏମାନଙ୍କ ନାମ ଅସିତାଙ୍ଗ, ଚଣ୍ଡ, ରରୁ, କ୍ରୋଧୋନ୍ମତ୍ତ, ଭୟଙ୍କର, କପାଳି, ଭୀଷଣ ଓ ସଂହାର ।)

ଅଷ୍ଟମ—ସଂ. ବଣ. (ଅଷ୍ଟନ+ପୂରଣାର୍ଥ; ମ)—ଆଠ ସ୍ଥାନୀୟ; ଆଠର-ପୂରକ—Eighth.

ଭଦ୍ରାକୁ ଯାମ ତୋଇ କହି; ଅଷ୍ଟମେ ଅଦ୍ଭୋତ୍ତର ହୋଇ ।

ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।

ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳ—ସଂ. ବ. (ସମାହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଷ୍ଟ + ମଙ୍ଗଳ)—

Ashṭamaṅgala ୧ । ଆଠଗୋଟି ଶୁଭପୂରକ ବସ୍ତୁ ଯାହା ଦେଖି ଯାହା କରିବା ଶୁଭ—A collection of eight auspicious objects which one should look at while starting on a mission.

(ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗାଈ, ଅଗ୍ନି, ସୁନା, ଘିଅ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଜଳ ଓ ପ୍ରଜା)

୨ । ଆଠଗୋଟି ମଙ୍ଗଳପୂରକ ବସ୍ତୁ—

2. A collection of eight auspicious objects

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେବେ ଏ ଭଖାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗୁଁଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—ସିଂହ, ବୃଷ, ଦସ୍ତୀ, ଜଳକୁମ୍ଭ, ବ୍ୟଜନ, ଧ୍ୱଜ, ଶଙ୍ଖ ଓ ପାଯ ।)

୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳସୂଚକ ଚିହ୍ନ ଅଛୁ ଯାହାଠାରେ) ଯେଉଁ ଘୋଡାର ଗୁରୁଖୁର, ପୁଚ୍ଛ, ମୁଖ, ବକ୍ଷ ଓ ପୃଷ୍ଠ-ଦେଶ ଧଳା (ଏ ଘୋଡ଼ା ସ୍ୱାମୀର ମଙ୍ଗଳକର)—

3. A horse having its 4 legs, tail, face, breast and back white (considered as very anspicious for its owner).

ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅଷ୍ଟ + ମଙ୍ଗଳ + ଆ; ମଙ୍ଗଳ କର୍ମର ଅଷ୍ଟମ ଦିବସ)—ଆଠମଙ୍ଗଳା; ବିବାହର ଅଷ୍ଟମ ଦିବସ—The eighth day after marriage.
Aṣhṭamaṅgalā

ଅଷ୍ଟମାନ—ସଂ. ବି. (ଅଷ୍ଟ + ମାନ)—ଆଠ ମୁଠା ବସ୍ତୁର ପରିମାଣ ବିଶେଷ—A measure of eight closed handfuls of anything.
Aṣhṭamāna

ଅଷ୍ଟମିକା—ସଂ. ବି. (ଅଷ୍ଟମ + କ + ଆ)—
Aṣhṭamikā ୧ । ଅର୍ଦ୍ଧପଳ ବା ଦୁଇ କରଷି ପରିମାଣ—(ହରି ଶବ୍ଦସାଗର)

1. A measure of half a Pala.

୨ । ଗୁରୁଡୋଲା ପରିମାଣ—(ହରି ଶବ୍ଦସାଗର)

2. A measure of 4 tolās.

ଅଷ୍ଟମୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଷ୍ଟମ + ଈ)—୧ । ଅମାବାସ୍ୟା ବା ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ବାସିଠାରୁ ଗଣାଯିବା ଅଷ୍ଟମ ଦିବସ—
Aṣhṭamī

1. The eigth day of a lunar fortnight.

୨ । କ୍ଷୀରକାକୋଳି (ଦେଖ)

2. Kshirakākoli (See

[ଦ୍ର—ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଅଷ୍ଟମୀମାନ ହନୁମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବ ଦିବସ—୧ । ଚୈତ୍ର ଶୁକ୍ଳ ଅଷ୍ଟମୀ—ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ (ଭୁବନେଶ୍ୱର ରଥଯାତ୍ରା) ୨ । ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ପରଶୁରାମାଷ୍ଟମୀ (ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯାତ୍ରା) ୩ । ଭାଦ୍ରବ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଓ ଦୁର୍ଗାଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ; ୪ । ଭାଦ୍ରବଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ରାଧାଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ୫ । ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ମହାଷ୍ଟମୀ; ଦୁର୍ଗାପୂଜା; ୬ । କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ଗୋଷ୍ଠାଷ୍ଟମୀ ବା ଗୋପାଷ୍ଟମୀ, ଗୋସେବା ଉତ୍ସବ; ୭ । ମାର୍ଗଶିର କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ—ପ୍ରଥମାଷ୍ଟମୀ; ଅଘ୍ରାଣରେ ପୋଡ଼ୁଆ ଅଷ୍ଟମୀ; ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ରର ନବବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନାଦି ଉତ୍ସବ ଓ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯାତ୍ରା; ୮ । ମାଘ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ—ଶ୍ରୀଷ୍ଟାଷ୍ଟମୀ; ଅଯୁଗ୍ମଶ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ।

ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ସମାହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅଷ୍ଟନ୍ + ମୂର୍ତ୍ତି)—
Aṣhṭamūrtti ୧ । ମହାଦେବଙ୍କର ପ୍ରଣକଥିତ ଆଠ ଗୋଟି ମୂର୍ତ୍ତି ବା ଅବତାର—

1. The eight incarnations of Śiba.

[ଦ୍ର—ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କଲାବେଳେ ମହାଦେବଙ୍କର ନାମ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୁଏ; ଯଥା—କ୍ଷିତିମୂର୍ତ୍ତି—ସର୍ବ; ଜଳମୂର୍ତ୍ତି—ଭବ; ଅଗ୍ନିମୂର୍ତ୍ତି—ରୁଦ୍ର; ବାୟୁମୂର୍ତ୍ତି—ଉଗ୍ର, ଆକାଶମୂର୍ତ୍ତି—ଭୀମ; ଯଜମାନମୂର୍ତ୍ତି—ପଶୁପତି; ଚନ୍ଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତି—ମହାଦେବ; ସୂର୍ଯ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି—ଇଶାନ ।]

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତିଧାଗ୍)—ଶିବ; ମହାଦେବ—

2. God Śiba.

୩ । ପୃଥିବୀ—3 The earth.

ଅଷ୍ଟଲୌହକ—ସଂ. ବି. (ଅଷ୍ଟ + ଲୌହ + କ)—ଅଷ୍ଟ ଧାତୁ (ଦେଖ)
Aṣhṭalohaka Aṣhṭadhātu (See)

ଅଷ୍ଟଲୌହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. (ଅଷ୍ଟନ୍ + ଲୌହ + ଈ)—
Aṣhṭalohī ଅଷ୍ଟଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ; ଯେଉଁ ବସ୍ତୁରେ ଅଷ୍ଟଧାତୁ ମିଶି ଥାଏ (ଯଥା—ଘୋଡ଼ିଆ)—

Made of the eight metals.

ଅଷ୍ଟଶମ୍ଭୁ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ, ଅଷ୍ଟରୂପଧାଗ୍ ଶମ୍ଭୁ)—
Aṣhṭaśambhu ୧ । ଶିବ; ମହାଦେବ—1. God Śiba.

୨ । (ଦ୍ୱିଗୁ) ଏକ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପିତ ଆଠ ଗୋଟି ଶିବଲିଙ୍ଗ—

2. Ten phallic images of Śiba set up at one place close to each other.

(ଯଥା—ଅଷ୍ଟଶମ୍ଭୁ ପୂଜା କରିବା ମହା ପୁଣ୍ୟପ୍ରଦ ଅଟେ ।)

ଅଷ୍ଟଶ୍ରୁତି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟ + ଶ୍ରୁତି = କର୍ଣ୍ଣ; ଯାହା ମୁହଁରେ ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ କାନ ଥିବାରୁ)—
Aṣhṭaśruti ଚତୁର୍ମୁଖ ବ୍ରହ୍ମା; ପ୍ରଜାପତି—The Creator.

ଫେରନ୍ତୁ ମୋ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଅଷ୍ଟ ଶ୍ରୁତି ଏ ଅନ୍ନ ବାଣ୍ଟି ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କରୋଦ୍ଗରଙ୍ଗ. ପ. ଗୀତ

ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟି—ସଂ. ବି ଓ ବିଶ (ଅଷ୍ଟ ଅଧିକ ଷଷ୍ଟି)—
Aṣhṭashaṣhṭi ଅଠଷଠି; ଷାଠିଏରୁ ଆଠ ଅଧିକ—

Sixtyeight.

ଅଷ୍ଟସଖା—ସଂ. ବି—ବୃନ୍ଦାବନରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବାଲ୍ୟଲୀଳାର ସଙ୍ଗୀ
Aṣhṭasakhā ଆଠ ଜଣ ବାଳକ—Eight young companions of Śrikṛusbṇa during his boyhood at Bṛundābana.

(ଯଥା—ଶ୍ରୀଦାମ ସୁଦାମ ସୁବଳ; ବସୁଦାମ ନନ୍ଦମଙ୍ଗଳ ।
କିଙ୍କିଣି ଅର୍ଜୁନ ଚତୁରଥ; ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣ ଏ ସଖା ଅଷ୍ଟ—
ସ୍ତୋତ୍ର—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ଅଷ୍ଟସଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅଷ୍ଟନ୍ + ସଖୀ)—
Aṣhṭasakhī ୧ । ଭାଗବତୋକ୍ତ ରାଧାଙ୍କର ଆଠ ଜଣ ସଖୀ—

1. Name of eight companions of Rādhā.

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ନାମ—ଲଳିତା, ବିଶାଖା, ଚମ୍ପା, ଚମ୍ପକଲତା, ତୁଙ୍ଗବିଦ୍ୟା, ଇନ୍ଦୁରେଖା, ରଙ୍ଗଦେବୀ ଓ ସୁଦେବୀ—ମତାନ୍ତରେ;

ଲଳିତା ସବିତା ଯେ ଶ୍ୟାମଳା; ଶ୍ରୁତଙ୍ଗ ହରିତ୍ପ୍ରିୟାଳା;
ବଶାଖା ଅବ ଚତୁରଙ୍ଗିଣି; ଚତ୍ରାବଳୀ ଏ ଅଷ୍ଟସଖୀ—
ସ୍ତୋତ୍ର—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୃ	ଯ୍ଭୃ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	୍

୨ । (କାମଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ) ଅଷ୍ଟନାୟିକା (ଦେଖ)
2. Ashṭanāyikā (See)

୩ । ମନ୍ଦିର ଗାତ୍ରରେ ଚିତ୍ରିତ ଅଷ୍ଟଦିଗଙ୍ଗନା ବା ଅଷ୍ଟଦିକ୍‌ପାଳଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—3. The images of females carved on the wall of temples representing the consorts of the eight Quarter-Deities.

ଅଷ୍ଟସପ୍ତତି—ସ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ. ଅଷ୍ଟନ୍ + ସପ୍ତତି)—
Ashṭasaptati ଆଠସୁର; ସତୁରରୁ ଆଠ ଅଧିକ— Seventyeight.

ଅଷ୍ଟସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବ.—ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Ashṭasiddhi Ashṭaiswarjya (See)

ଅଷ୍ଟାଂଶିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅଷ୍ଟ + ଅଂଶ + ଇତ) —
Ashṭāṁsita ୧ । ଆଠ ଅଂଶରେ ବଭକ୍ତ— 1. Divided into eight parts.

୨ । (ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ)—ଆଠପେଜୀ; ଫର୍ଦ୍ଦକ ଆଠ ପୃଷ୍ଠାରେ ଉଙ୍ଗା ହୋଇ ଛପା ହେବା (କାଗଜ)— 2. Octavo.

ଅଷ୍ଟାକ୍ଷର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଷ୍ଟନ୍ + ଅକ୍ଷର)—ଆଠ ଅକ୍ଷର-ଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର—A formula consisting of eight letters.
(ଯଥା—ଅଷ୍ଟାକ୍ଷର ବଷ୍ଟୁମନ୍ତ୍ର—ଓଁ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ ।)

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ—ସଂ.ବ. (ଅଷ୍ଟନ୍ + ଅଙ୍ଗ) —
Ashṭāṅga ୧ । ଦେହର ଆଠ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ବା ଅଂଶ—
(ଯଥା—ହାତ, ଛାତି, କପାଳ, ଆଖି, ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ, ଜିଭ୍ର, ବେକ ଓ ପିଠିର ଯନ୍ତ୍ର । ଶରୀରର ଏହି ଅଙ୍ଗ-ମାନଙ୍କରେ ତିଳକ ଧାରଣ କରାଯାଏ)—
1. The eight parts of the body on which religious marks are put.

୨ । ଯେଉଁ ଆଠ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କରାଯାଏ—(ଯଥା—ହାତ, ପାଦ, ଜାନୁ, ଛାତି, ଜହ୍ନୁ, ମସ୍ତକ, ବାକ୍ୟ ଓ ମନ)—
2. The eight parts (of the body and the mind) used during obeisance.

୩ । ରାଜ୍ୟ ଶାସନର ଆଠ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ବା ଉପାଦାନ—
(ରାଜ୍ୟାଙ୍ଗ ଦେଖ)—
3. The eight elements or component parts of a kingdom or administration.

୪ । ଯୋଗର ଆଠଟି ଅଙ୍ଗ ବା କ୍ରିୟା—(ଯଥା—ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଧାରଣା, ଧ୍ୟାନ ଓ ସମାଧି ।)—
4. The eight exercises of Jōga.

୫ । ଆୟୁର୍ବେଦର ୮ଟି ଶାଖା —(ଯଥା—ଶଲ୍ୟ, ଶାଳାକ୍ୟ; କାୟଚିକିତ୍ସା, ଭୂତବିଦ୍ୟା, କୌମାର ଭୃତ୍ୟ, ଅଗଦତନ୍ତ୍ର; ରସାୟନତନ୍ତ୍ର ଓ ବାଜିକରଣ ।)—5. The eight branches of ancient Hindu medicine.

୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଅର୍ଘ୍ୟବିଶେଷ— (ଯଥା—ଜଳ, କ୍ଷୀର କୁଶାଗ୍ର, ଘୃତ, ମଧୁ, ଦଧି, ରକ୍ତଚନ୍ଦନ ଓ କରବୀର)—
6. The eight materials offered to the Sun god.

ସ. ବଣ.—ଆଠଗୋଟି ଅଙ୍ଗଯୁକ୍ତ—Having eight component parts.

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଚିକିତ୍ସା—ସଂ.ବ.—ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଚିକିତ୍ସା—
Ashṭāṅgachikitsā Treatment according to the eight branches of Hindu medical science

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଚିକିତ୍ସା କାଶିମା ବୈଦ୍ୟଜନ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—(ସଂ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ)—ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ; ଦେହର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ଭୂମିରେ ଲାଗିଲା ପ୍ରକାରେ (ପ୍ରଣାମ କରିବା; ପଡ଼ିବା)—With all the eight limbs touching the ground.

ଦୂରନ୍ତକ ଦେଉ ପଡ଼ିଲ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗତେ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଧୂପ—ସଂ.ବ.—(କର୍ମଧା; ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ + ଧୂପ) -- ଆଠ ଜିନିଷ ମିଶାଣଯୁକ୍ତ ଧୂପ—A kind of incense or fumigation.
Ashṭāṅgadhūpa

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗପ୍ରଣାମ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ + ପ୍ରଣାମ)—
Ashṭāṅgapraṇāma ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ; ଆଠଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ କରାଯିବାର ପ୍ରଣାମ; ଭୂମିଷ୍ଠ ପ୍ରଣାମ— Obeisance with the eight parts of the body touching the ground.

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗପ୍ରଣିପାତ—ସଂ. ବ. (ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ+ପ୍ରଣିପାତ)—
Ashṭāṅgapraṇipāta ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗପ୍ରଣାମ (ଦେଖ)
Ashṭāṅgapraṇāma (See)

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ=ସଂ. ବ. (ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ+ଯୋଗ)—ଯୋଗର ଆଠପ୍ରକାର ସାଧନା (ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଦେଖ)—The eight component parts of Jōga or meditation described in the Sastras.
Ashṭāṅgajoga

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ରୋଗ) ଅସାଧ୍ୟ ହୋଇଯିବା—
Ashṭāṅgahebā (a disease) Becoming serious or incurable.

ଅଷ୍ଟାତ୍ରିଂଶ—ସଂ. ବଣ. ଓ ବ (ଅଷ୍ଟନ୍+ତ୍ରିଂଶତ୍)—ଆଠତରିଶି ସଂଖ୍ୟାର—
Ashṭātriṁsa Thirty eight.

ଅଷ୍ଟାତ୍ରିଂଶତ୍—ସଂ.ବଣ.ବ (ଅଷ୍ଟନ୍ + ତ୍ରିଂଶତ୍)—ଆଠତରିଶି ସଂଖ୍ୟକ—
Ashṭātriṁsat 38 in number-

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅନୁସ୍ୱର ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ନିୟମ ଏ ଭାଷାଯୋଗରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବସଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ; 'କୂଳ' ର ମିଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦନ୍ତ' ର ଦ.ଣ୍ଡରେ 'ଦନ୍ତ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ର ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ର ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ—ସଂ. ବି. (ଅଷ୍ଟନ୍+ଦଶ)—ଆଠର ସଂଖ୍ୟା—
Aṣhṭādaśa The number 18.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଆଠର ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—1 Eighteenth.

୨ । ଆଠର ସଂଖ୍ୟକ—2. Numbering eighteen.

ଅଷ୍ଟାଦଶଚିହ୍ନ—ସଂ.ବି—ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଦରେ ଥିବା ଆଠରଟି ଚିହ୍ନ
Aṣhṭādaśachihna ବା ଲକ୍ଷଣ (ଯଥା—କମ୍ବୁ, ରଥ, ପଦ୍ମ, କୁଳଶ, ଅଷ୍ଟକୋଣ, ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେଖା, ତ୍ରିକୋଣ, ଧନୁ, ଧ୍ୱଜ, ସ୍ୱସ୍ତିକ, ମୀନ, କଳସ, ଯବ, ବଜ୍ର, ଅଙ୍କୁଶ, ଅର୍ଦ୍ଧଇନ୍ଦୁ, ଗୋସ୍ପଦ ଓ ଅମ୍ବର)—The eighteen marks or indications found on the sole of Śrīkṛushṇa.

ଅରୁଣ ଅମ୍ବୁଜ ଚରଣ, ଶୋଭିତ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ । ରୂପଚ—ପ୍ରେମଭକ୍ତିମୃତ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶଦୋଷ—ସଂ. ବି.—ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯିବା ଆଠରଟି
Aṣhṭādaśadosha ଦୋଷ—
(ମୋହସ୍ତନ୍ଦ୍ରା ଭ୍ରମୋ ରୁଷରସତା କାମ ଜୁଗୁପ୍ସଃ
ଲ୍ଲେଲତା ମଦମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟେ ହିଂସା ଖେଦ ପରିଶ୍ରମୌ
ଅସତ୍ୟଂ କ୍ରୋଧ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଆଶଙ୍କା ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍
ବିଷମତ୍ୱଂ ପରାପେକ୍ଷା ଦୋଷା ଅଷ୍ଟାଦଶୋଦିତାଃ—
ବିଷ୍ଣୁଯାମଳତନ୍ତ୍ର)—
Eighteen defects found in human beings.

ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣ—ସଂ. ବି.—ହିନ୍ଦୁଙ୍କର ଆଠରଟି ମହାପୁରାଣ (ପୁରାଣ
Aṣhṭādaśapurāṇa ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—The eighteen mythological works of the ancient Hindus.

ଅଷ୍ଟାଦଶସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବି.—ଯୋଗ ବା ତପସ୍ୟାସାଧନବଳରେ ଲବ୍ଧ
Aṣhṭādaśasiddhi ଆଠର ପ୍ରକାରର ଅସାଧାରଣ କ୍ଷମତା—
(ଯଥା—ଅଣିମା, ଲଘିମା, ମହିମା, ବ୍ୟାପ୍ତି, ପ୍ରାକାମ୍ୟ, ଈଶିତା, ବଶିତା, କାମାବସାୟିତା, ଅନୂର୍ମି, ଦୂରଶ୍ରବଣ, ଦୂରଦର୍ଶନ, ମନୋଜବ, କାମରୂପ, ପରକାୟପ୍ରବେଶନ, ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦମୃତ୍ୟୁ, ଅମରସିଦ୍ଧି, ସହକ୍ରୀସିଦ୍ଧି ଓ ବଜ୍ରନସିଦ୍ଧି.)
18 kinds of extraordinary potence arrived at by Yoga.

ଅଷ୍ଟାଧ୍ୟାୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ (ଅଷ୍ଟନ୍+ଅଧ୍ୟାୟ+ଇନ୍; ଯାହାର ଆଠ ଅଧ୍ୟାୟ
Aṣhṭādhyāyī ଅଛି)—ଆଠଅଧ୍ୟାୟଯୁକ୍ତ—
Having eight chapters.

ସଂ. ବି.— ପାଣିନିଙ୍କ ସୂତ୍ରବଦ୍ଧ ବ୍ୟାକରଣ—
The grammar of Panini consisting of eight chapters.

ଅଷ୍ଟାପଦ—ସଂ. ବି (ଅଷ୍ଟନ୍+ପଦ)—
Aṣhṭāpada ୧ । ବୁଢ଼ିଆଣୀ—1. Spider.

୨ । ପଶାର ଛକ—2. The figure on the dice-board.

୩ । ବହୁତ ବସ୍ତ୍ର—3. Coloured cloth

୪ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—4. Gold.

୫ । କୈଳାସ ପର୍ବତ—
5. The Kailāsa mountain.

୬ । ମୃଗବିଶେଷ—6. A kind of deer.

ଅଷ୍ଟାବକ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ଅଷ୍ଟ+ବକ୍ର; ନଯାଇନ)—
Aṣhṭābakra ଯାହାର ଶରୀର ୮ ସ୍ଥାନରେ ବଙ୍କା—
Deformed at eight parts of the body.

ସଂ. ବି.—ମୁନିବିଶେଷ ଏହାଙ୍କ ଦେହ ଆଠ ସ୍ଥାନରେ ବଙ୍କା ଥିବାରୁ)—Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଏ ଉଦ୍ଦାଳକ ଉଦସ୍ୱା ସୁଜାତାଙ୍କ ଗର୍ଭରେ କାହୋଡ଼ ମୁନଙ୍କ ଔରସରେ ଜନ୍ମିଥିଲେ । ଏ ମାତୃଗର୍ଭରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସମୁଦାୟ ବେଦ ବେଦାଙ୍ଗ ଆୟତ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେ ଗର୍ଭରେ ଥାଇ ଥରେ ପିତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସମ୍ବୋଧନ କର କହିଲେ "ଆପଣଙ୍କର ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଭଲ ହେଉ ନାହିଁ ।" ପିତ ଏଥିରେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଓ ସେହି ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ଏହାଙ୍କ ଦେହର ଆଠ ସ୍ଥାନ ବଙ୍କା ହୋଇ ଏ ଜନ୍ମ ହେଲେ । ଏକଦା ଏହାଙ୍କ ପିତା ଜନକ ରାଜସଭାରେ ଜଣେ ତାର୍କିକଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତିରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଜଳରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ । ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ଏହା ଶୁଣି ଜନକ ସଭାକୁ ଯାଇ ତାର୍କିକଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କର ପିତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ କଲେ । ପିତାଙ୍କ ବର ଅନୁସାରେ ଏ ସମସ୍ତ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରିବାରୁ ଏହାଙ୍କର ଅଙ୍ଗବକଳତା ଦୂର ହେଲା । ଏ ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ସଂହିତା ନାମକ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରର ରଚୟିତା ଥିଲେ ।]

ଅଷ୍ଟାବଧାନ—ସଂ ବି (ଅଷ୍ଟ+ଅବଧାନ)—ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ଏକ-
Aṣhṭābadhāna ସମୟରେ ଆଠପ୍ରକାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ମନୋନିବେଶ—Simultaneous attention given to eight things.

ଅଷ୍ଟାବଧାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅଷ୍ଟ+ଅବଧାନ=ମନୋଯୋଗ+
Aṣhṭābadhānī ଇନ୍)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ଏକସମୟରେ ଆଠ ଗୋଟି କଥାରେ ମନୋନିବେଶ କରିପାରେ—One who by constant practice can concentrate his attention to eight different things at one and the same time.

ଅଷ୍ଟାବସୁ—ସଂ. ବି (ଅଷ୍ଟନ୍+ବସୁ)—ଅଷ୍ଟବସୁ (ଦେଖ)
Aṣhṭābasu Aṣhṭabasu (See)

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ—ସଂ. ବିଣ (ଅଷ୍ଟନ୍+ବିଂଶ)—ଆଠଇଶି ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—
Aṣhṭābiṁśa Twenty eight.

ଅଷ୍ଟାବିଂଶତି—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଅଷ୍ଟ+ବିଂଶତି)—
Aṣhṭābiṁśati ଆଠଇଶି ସଂଖ୍ୟା—The number 28.

ସଂ. ବିଣ—୨୮ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 28.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଉ
ା	ଈ	ଉ	ୂ	ୢ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନିବନ୍ଧନଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଥ	ଓ	ନ୍ଦ

ଅଷ୍ଟାବିଂଶତିତମ—ସଂ. ବଣ. (ଅଷ୍ଟାବିଂଶତି + ତମ) — ୨୮ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—Twenty eighth.
Ashṭābiṁsatitama

ଅଷ୍ଟାଶୀତି—ସ. ବି. ଓ ବଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ଅଷ୍ଟନ + ଅଶୀତି)— ଅଠାଅଶି—Eighty-eight.
Ashṭāśīti

ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମ—ସଂ. ବଣ.—ଅଠାଅଶି ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ — Eighty-eighth.
Ashṭāśītitama

ଅଷ୍ଟାଶ୍ରି—ସଂ. ବଣ. (ଅଷ୍ଟ + ଅଶ୍ର + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.) — ଆଠକୋଣିଆ—Octangular.
Ashṭāśrī

ଅଷ୍ଟାସ୍ର—ସଂ. ବଣ.—ବହୁବ୍ରୀହି (ଅଷ୍ଟ + ଅସ୍ର) —
Ashṭāsra ୧ । ଆଠକୋଣିଆ—1. Octangular.
୨ । ଆଠପଟଲିଆ—2. Having eight faces.

ଅଷ୍ଟାହ—ସଂ. ବି (ଅଷ୍ଟ + ଅହନ୍) — ଆଠ ଦିନର ସମାହାର—
Ashṭāha A unit of time extending over eight days.

ଅଷ୍ଟି—ସଂ.ବି (ଅସ ଧାତୁ = ଖେପଣ କରିବା + କର୍ମ. ତି; ଫଳକୁ ଖାଇବାର ଯାହାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦିଅନ୍ତି; ଭୁଲ. ବ; ଅଁଠି = ଟାକୁଆ) —
Ashṭi ୧ । ଫଳ ଭିତରର ଟାଣ ମଞ୍ଜି ବା ଟାକୁଆ—
1. Hard seed or stone inside a fruit.
୨ । ଷୋଳଅକ୍ଷରର ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
2. A Sanscirt metre of sixteen syllables.

ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଦ୍ୱିଗୁ; ଅଷ୍ଟ + ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ) —
Aṣhṭaiśwarjya ଦେବତା ଓ ଯୋଗସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସାଧନଲବ୍ଧ ଆଠଗୋଟି ଅନନ୍ୟସୁଲଭ ସିଦ୍ଧି ବା ବିଶେଷତ୍ୱ—
Eight supernatural powers possessed by Gods and spiritually great men.

[ଦ୍ର—ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଯଥା—୧ । ଅଣିମା—ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଆକାର ଧାରଣ କରିବାର ସିଦ୍ଧି । ୨ । ଲଘିମା—ଅତି ଲଘୁ ବା ହାଲୁକା ହୋଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଲୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠିଯିବାର ଷମତା । ୩ । ମହିମା—ଅତି ବୃହତ ଆକାର ଧାରଣ କରିବା କ୍ଷମତା । ୪ । ବ୍ୟାପ୍ତି—ସବୁଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଯିବାର ଶକ୍ତି । ୫ । ପ୍ରାକାମ୍ୟ—ଯଥେଚ୍ଛାଚାରିତା । ୬ । ଈଶିତା—ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା ଶକ୍ତି । ୭ । ବଶିତା—ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ବଶ କରିବାର ଶକ୍ତି । ୮ । କାମାବସାୟିତା—ଯେଉଁ ସୁଖଭୋଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରିବ ତାହାର ପ୍ରାପ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଶ୍ଲୋକ—
ଅଣିମା ଲଘିମା ବ୍ୟାପ୍ତିଃ ପ୍ରାକାମ୍ୟଂ ମହିମା ତଥା
ଈଶିତ୍ୱଂ ଚ ବଶିତ୍ୱଂ ଚ ତଥା କାମାବସାୟିତା ।
ଏହା ଛଡ଼ା ଆହୁ ୧୦ଟି ସିଦ୍ଧି ଅଛନ୍ତି; ଅଷ୍ଟାଦଶ ସିଦ୍ଧି ତଳେ ଦେଖ ।]

ଅଷ୍ଟ୍ରିୟ—ଦେ. ବଣ (ଇଂ. ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାନ୍) —
Ashtriya ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାଦେଶୀୟ—Austrian.

ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା—ବୈଦେ. ବ (ନାମ)—ୟୁରୋପର ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—
Ashṭriyā Austria.
[ଦ୍ର—ଏହା ହଙ୍ଗାରୀ ରାଜ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଅଷ୍ଟ୍ରୋହଙ୍ଗାରୀ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଜର୍ମାନୀ ଓ ରୁଷିଆ; ଦକ୍ଷିଣରେ ରୁମାନିଆ, ସର୍ବିଆ, ଆଡ୍ରିଆଟିକ୍ ସାଗର ଓ ଇଟାଲୀ; ପୂର୍ବରେ ରୁମାନିଆ ଓ ରୁଷିଆ; ପଶ୍ଚିମରେ ଜର୍ମାନୀ ଓ ସ୍ୱିଟ୍‌ଜରଲାଣ୍ଡ୍ । ଏହା ପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କ ଶାସିତ ଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଣାଳୀରେ ଶାସିତ ।]

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅସିଆର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ବୃହତ୍ ଦ୍ୱୀପ—Australia.
Ashṭreliyā

[ଦ୍ର—ଏହା ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଉପନିବେଶ ଅଟେ ଓ ଏହା ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଙ୍ଗ ଅଟେ ।]

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲେସିଆ—ବୈଦେ. ବ—ପ୍ରଶାନ୍ତମହାସାଗରର ଦକ୍ଷିଣାଂଶରେ ଓ ଅସିଆଖଣ୍ଡର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ ତନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ନଉଜିଲା, ନଉଗିନି, ଟାସ୍‌ମାନିଆ ଆଦି ଦ୍ୱୀପସମୂହ—Australasia.
Ashṭrelesiā

ଅସ୍ଥି—ସଂ. ବି. (ଅ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଇ; ଫଳର ଯାହା ଶେଷ ରହେ, ଅସ୍ଥି ଅସ ଧାତୁ = ଖେପଣ କରିବା + କର୍ମ. ତି)—
Ashṭhi ୧ । ଅଷ୍ଟି (ଦେଖ)
1. Ashṭi (See)
୨ । ଗାୟକ ସ୍ୱରର ସ୍ୱରିଣୀବିଶେଷ—
2. Name of a musical tone.

ଅସ୍ଥୀ—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତୀ)—ଅଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Ashṭhī Ashṭhi (See)

ଅସ୍ଥୀବାନ୍—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ଥି = ହାଡ଼ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ବତ୍—ଗୋଟାଇଥିବା ହାଡ଼ଯୁକ୍ତ ଅଙ୍ଗ)—
Ashṭhibān ଆଣ୍ଠୁ—Knee-joint.

ଅସ୍ଥୀଲା—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ଥି = ହାଡ଼ + ଳା ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯାହା ହାଡ଼ର ଗୁଣ ଗ୍ରହଣ କରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ହାଡ଼ ପରି ଟାଣ)—୧ । ବର୍ତ୍ତୁଳାକାର ପାଷାଣଖଣ୍ଡ; ବାଲଗରଡ଼ା—1. Pebble; a ball of stone.
Aṣhṭhīlā
୨ । ଫଳର ଟାକୁଆ—2. Hard seed or stone of fruits.
୩ । ନାଭି ତଳେ ବାୟୁ ଜନିତ ଟାଣୁଆ ଆରୁ ରୋଗ—(ଏଥିରେ ମଳ ଓ ମୂତ୍ର ରୋଧ ହୁଏ ଓ ବସ୍ତିରେ ପୀଡ଼ା ହୁଏ ।)
3. A globular and very hard tumour below the naval; a disease.
୪ । ରୋଗରୁ ଦେହର ଶିରା ଓ ଗିଲଟିମାନ ଗଣ୍ଠିପରି ଗୋଟାଇଥିବା—4. Knotting of glands and veins in the body.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ଓ ପଞ୍ଚମ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜିବେ; 'ବଂଶ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଖୋଜିବେ; 'ଅର୍କ୍ଷା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍କ୍ଷା' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଖୋଜିବେ ।

୫ । କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା (ଯହିଁରୁ ଗୋଟାଳିଆ ମଳ ଜାତ ହୁଏ)—
5. Costiveness causing hard globular excretion.

ଅସ୍କଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର.) ବି.—୧ । ବିରକ୍ତି—
Askaṭ 1. Displeasure.
୨ । ଆବର୍ଜ୍ଜନା; ଅଳଆ—2. Refuse.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—୧ । କୁତ୍ସିତ—1. Ugly.
୨ । ଆବର୍ଜ୍ଜନାମୟ—2. Full of refuse.
୩ । ମଇଳା; ମଳଯୁକ୍ତ—3 Dirty.

ଅସ୍କଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର.) ବିଣ. ପୁଂ.—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Askaṭiā ପରସ୍ପର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ନାହିଁ; ମଇଳା—
Untidy; slovenly.
(ଅସ୍କଟିଏନ୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସଂଖ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଖ୍ୟା)—ଅସୁମାର; ସଂଖ୍ୟାତୀତ; ଅଗଣ୍ୟ—
Asaṁkhya Innumerable; countless

ଅସଂଖ୍ୟକ—ସ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି;ଅ+ସଂଖ୍ୟା;କ ଆଗମ)—ଅସଂଖ୍ୟ (ଦେଖ)
Asaṁkhyaka Asaṁkhya (See)

ଅସଂଖ୍ୟା—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସ. ଅସଂଖ୍ୟ)—ଅସଂଖ୍ୟ (ଦେଖ)
Asaṁkhyā Asaṁkhya (See)
ଗମନ କରୁଛନ୍ତୁ ଯଥା ଅସଂଖ୍ୟାରେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଅସଂଖ୍ୟାତ—ସ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସଂଖ୍ୟା=ଗଣନା+ତ)—
Asaṁkhyāta ଅଗଣିତ—Unnumbered

ଅସଂଖ୍ୟେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସଂଖ୍ୟେୟ)—ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣନ—
Asaṁkhyeya Countless.
ଅସଂଖ୍ୟେୟ ପାଇକ ବଢ଼ାଇ ସଙ୍ଗରେ
ସୁଁଚାଇ ବାହାରିଲେ ଦେ ମହାମତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଅସଂଯତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଯତ) – ୧ । ସଂଯମଶୂନ୍ୟ; ଅନୁଚିତସଂଯମ—
Asaṁjata 1. Having no self control.
(ଅସଂଯତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନିୟମିତ—2. Irregular.
୩ । ବନ୍ଧନଶୂନ୍ୟ—3. Unrestrained.

ଅସଂଯମ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଂଯମ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହର ଅଭାବ;
Asaṁjama କାମକ୍ରୋଧାଦିକୁ ବଶ ନ କରିବା—
Want of self-control.

ଅସଂଯୁକ୍ତ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଯୁକ୍ତ)—ଯାହା ମିଳିତ ନୁହେଁ—
Asaṁjukta Not joined together.
(ଅସଂଯୋଗ—ବି)

ଅସଂଲଗ୍ନ—ସ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଲଗ୍ନ)—୧ । ଯାହା ଲାଗି ନାହିଁ—
Asaṁlagna 1. Not attached.
୨ । ଅସଙ୍ଗତ; ପୂର୍ବାପର ବିରୁଦ୍ଧ—2. Incoherent.

ଅସଂଶୟନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଶୟନୀୟ)—ଯହିଁରେ ସନ୍ଦେହ ହୋଇ ନ
Asaṁsaṇiya ଯାରେ—Undoubted.

ଅସଂଶୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଂଶୟ)—ସନ୍ଦେହର ଅଭାବ—
Asaṁsaya Absence of doubt.
ସଂ. ବିଣ—ସନ୍ଦେହଶୂନ୍ୟ; ନିଃସନ୍ଦେହ—
Doubtless; free from doubt.
କ୍ରି. ବିଣ—ନିଃସନ୍ଦେହରେ; ନିଶ୍ଚେ—
Undoubtedly; certainly.

ଅସଂଶୟାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସଂଶୟାନ)—
Asaṁsayāna ଯେ ସନ୍ଦେହ କରେ—
(ଅସଂଶୟାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Unsuspecting.

ଅସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ)—
Asaṁsliṣṭa ୧ । ଅସଂଯୁକ୍ତ—1. Not connected.
୨ । ପୃଥକ୍—2. Isolated.

ଅସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟପର୍ବତ—ସଂ. ବି. (ବଜ୍ରାନପରଭ୍ରଷ୍ଟା)—
Asaṁsliṣṭaparbata ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥ ସୁରଭ୍ରତ୍ସେପକ ଶକ୍ତି ପୃଥିବୀର ଏକସ୍ଥାନରେ ବଳପ୍ରଯୋଗ କଲେ ଯେଉଁ କୁଜ୍ଝାକାର ପର୍ବତ ଖଣ୍ଡ ବାହାରକୁ ନିକ୍ଷିପ୍ତ ହୁଏ—
(ପ୍ରକୃତିବାଦ)
Isolated rock.

ଅସଂସାହସ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଂ. ସାହସ)— ଅସମସାହସ; ଦୁଃସାହସ—
Asaṁsāhasa Rashness; bravado.

ଅସଂସାହସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସମ୍ + ସାହସିକ)—
Asaṁsāhasika ଦୁଃସାହସିକ; ଦାଇଁସାହାସିଆ—
(ଅସଂସାହସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Rash; foolhardy.
(ଅସଂସାହସିକତା—ବି)

ଅସଂସ୍କାର—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଂସ୍କାର)—୧ । ସଂସ୍କାରର ଅଭାବ—
Asaṁskāra 1. Want of reform.
୨ । ପରିଷ୍କାର ନ କରିବା—2. Want of cleansing.
ସଂ ବିଣ—ସଂସ୍କାରଶୂନ୍ୟ—Having no Saṁskāra.

ଅସଂସ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଂସ୍କୃତ)—୧ । ଯାହାର ସଂସ୍କାର ହୋଇ
Asaṁskṛuta ନାହିଁ; ଅନାଚସଂସ୍କାର—
1. One who has not undergone purificatory ceremonies
୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ—2. Uncleansed.
୩ । ସଂସ୍କୃତଭିନ୍ନ ବହୁଭୁଁ; ପ୍ରାକୃତ—
3 Vernacular (language)
୪ । ଗର୍ଭାଧାନାଦି ସଂସ୍କାର ରହିତ—
4. Not having the purificatory ceremonies of a Brāhmaṇa.

ଅସଂସ୍ଥାନ—ସଂ ବି. (ଅ + ସଂସ୍ଥାନ)—
Asaṁsthāna ୧ । ଅସଂଗଠ; ବନ୍ଦୋବସ୍ତର ଅଭାବ—
1. Want of provision or arrangement.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଂ ଁ	ର,ଋ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଛ	ଇପ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ପ୍ରଣାଳୀର ଅଭାବ; ଅସଙ୍ଗତ—
2. Want of method.

ଅସଂହତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସଂହତ)—
Asaṁhata ୧ । ଅସଂଲଗ୍ନ—1. Unconnected.
୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକିପ୍ତ—2. Strewn here and there.
ସଂ. ବି.—ବ୍ୟୂହବିଶେଷ—A tactical arrangement of soldiers.

ଅସକତଆ—ଦେ. ବି.—ଅଶ୍‌କତ (ଦେଖ)
Asakatiā Aśkati (See)
ଦେ. ବିଣ.—ଅଶ୍‌କତ୍ (ଦେଖ)
Aśkat (See)

ଅସକନ୍ଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱକନ୍ଦ)—ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା (ଦେଖ)
Asakanda Aśwagandhā (See)

ଅସକନ୍ଦା—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ମଇଳା; ମଳଯୁକ୍ତ—
Asakandā 1. Dirty.
ଅନ୍ଦିସନ୍ଦି ୨ । ଅସୁଙ୍କିଆ—2.Inconvenient;awkward.
୩ । ଅଡ଼ୁଆ; ଗୋଳମାଳିଆ—
3. Complicated; complex.
୪ । ଜଞ୍ଜାଳମୟ—4 Full of refuse.
ଦେ. ବି.—ଅସୁଙ୍କିଆ ଅବସ୍ଥା—Awkward position.

ଅସକନ୍ଦି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଅସକନ୍ଦା (ଦେଖ)
Asakandi Asakandā (See)

ଅସକନ୍ଦିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଅସଜିଆ; ଅସୁଙ୍କିଆ—
Asakandiā Inconvenient; awkward.

ଅସକର—ଗ୍ରାଦେ. (ଢ଼ଙ୍କ) ବି. (ସଂ. ଅବସ୍କର)—ଅଳିଆ; ଝାଡ଼ୁଆ—
Asakarā Refuse; sweepings.
ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବି.—କଳିକତର୍ (ଦେଖ)
Kaḷikatarā (See)
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅଳିଆ ବା ଝାଡ଼ୁଆପୂର୍ଣ୍ଣ; ମଇଳା—
1. Unswept; dirty.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ—2. Obscene.

ଅସକୃତ୍—ସଂ. କି. ବିଣ. (ଅ=ନୁତ୍ୱେ+ସକୃତ୍=ଏକାଥରକେ)—
Asakṛut ୧ । ବାରମ୍ବାର—1. Repeatedly.
୨ । ଅନେକଥର—2. Several times.

ଅସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସନଜ୍ ଧାତୁ + ତ)—୧ । ଅନାସକ୍ତ—
Asakta 1. Unattached.
୨ । ଅସଂଲଗ୍ନ—2. Unconnected.
୩ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଧ—3. Unrestrained.
୪ । ବିଷୟୁଦ୍ଧରାଗୀ—4. Indifferent to worldly affairs.
୫ । ଫଳାଫଲାଶଶୂନ୍ୟ—5. Having no desire for gain or benefit.

ଅସଗୋତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ସଗୋତ୍ର)—ଯେ ଅପଣାର ଗୋତ୍ରର
Asagotra ନୁହେଁ—Not of the same gotra or clan.
(ଅସଗୋତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସଙ୍ଖଲା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସଂଖ୍ୟ)—
Asaṅkhalā ୧ । ଅସଂଖ୍ୟ—Countless.
୨ । ଜରୁଣ୍ଟିଘୁ; ଅନାଥ—2. Helpless; having no one to protect.
୩ । ଦୀନ—3. Destitute.

ଅସଙ୍ଖୁଲା—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ—1. Uninvited.
Asaṅkhulā ୨ । ଅଜଜ୍ଞାସିତ—2. Unasked.
୩ । ଅନାଦୃତ—3. Disregarded.
୪ । ଯାହାର କେହି ଯତ୍ନ ନାହିଁ—
4. Uncared for.
୫ । ଘୃଣିତ—5. Hated
୬ । ନିଷ୍ଫଳ; ବୃଥା—6. Fruitless; vain.
୭ । ଯାହା ବିଷୟରେ କେହି ଖବର ନେଇ ନାହିଁ—
7. Not enquired after.
ଦେ. ବି.—୧ । ଅନାଦର—1. Disregard.
୨ । ଅଯତ୍ନ—2. Want of care.

ଅସଙ୍ଖୋଲା—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅସଙ୍ଖୁଲା (ଦେଖ)
Asaṅkholā Asaṅkhulā (See)

ଅସଙ୍କ୍ଷେପ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସଂକ୍ଷେପ୍ତୃ)—
Asaṅkshepa ଅଗଣିତ; ବହୁ—Countless; many.
ଏଥିରୁ ଅନ୍ୟ ତାଙ୍କ ବୁଲର ଅସଙ୍କ୍ଷେପ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକର. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅସଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଙ୍ଗ)—ବୈରାଗ୍ୟ; ଅନାସକ୍ତି—
Asaṅga Non attachment to the mundane affairs.
ଯେତେ ବସ୍ତୁ ଅଛି ଭେବ, ଅସଙ୍ଗ ଶବ୍ଦେ ଭାବ୍ୟ ହେବ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅନାସକ୍ତ—1. Not attached to.
ଅଛି ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୁତବେଦେ, ଗୁଣେ ଅସଙ୍ଗ ବେନ ବେଦେ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।
୨ । ନିଃସଙ୍ଗ—2. Having no companion.
୩ । ସଂସାରବନ୍ଧନରହିତ—
3. Free from worldly ties.
ଦେ. ବି—୧ । ମନ୍ଦସଙ୍ଗୀ—1. Bad companion.
ଅହଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସଜ ଯେବେ—ପ୍ରାତଃ. ରତ୍ନସିଂହାସନ ।
୨ । ମନ୍ଦ ସଙ୍ଗୀଙ୍କ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ—
2. Bad company.
ଅସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗତି ତା; ଅସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗ ହେଲେ କାଠ ପଙ୍ଖ ଲମ୍ବିତା—ଓଗ ।

ଅସଙ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଙ୍ଗତ)—୧ । ଅଯୌକ୍ତିକ—
Asaṅgata 1. Unreasonable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟରେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ-ଶବ୍ଦାଂଶରେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେ ଏ ଭଳାଦ୍ୱାଷ୍ଟରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ନ ପଡିଲେ 'ଗାଣ୍ଡ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୬ । ଦୁଇ ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ମେଳ ନ ଥିବା—
2. Incongruous; inconsistent.
୩ । ଅସମ୍ଭବ—3. Improbable.
୪ । ଅନୁଚିତ—4. Improper.
୫ । ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଳ ନ ଥିବା—
5. Not tallying with each other.
୭ । ଅଯୁକ୍ତ—6. Inappropriate.

ଅସଙ୍ଗତ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସଙ୍ଗତ)—
Asaṅgati ୧ । ସାମଞ୍ଜସ୍ୟର ଅଭାବ; ଅମେଳ—
1. Incongruity; inconsistence.
୨ । ସାଂସାରିକ ବା ଆର୍ଥିକ ସଙ୍ଗତି ବା ଧନ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
2. Financial or material incompetence.
୩ । ଅସମ୍ବନ୍ଧ—3. Want of connection.
୪ । ଅଯୌକ୍ତିକତା—4. Unreasonableness.
୫ । ଉପାୟସ୍ଥାନତା—5. Want of resources.
୬ । ଅମେଳ—6. Disagreement.
୭ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—7. A figure of speech.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କାରଣ ଥାଏ ସେହି ସ୍ଥାନରେହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଜନ୍ମେ । ଏହା ନିୟମର ଅନ୍ୟଥା ଘଟିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ କାରଣର ସ୍ଥିତି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେଲେ ଅସଙ୍ଗତି ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ । ଯଥା—

ଜାହ୍ନବୀ ହ୍ରଦରେ ଉତ୍କଳା ଦେବତା ସ୍ନାନମଣି ଚୂନେ ଥାଇ ।
ପାଣ୍ଡୀ ଦେଇଛନ୍ତି ଧୀବରେ ମୀନକୁ ବଡ଼ଶରଙ୍କୁ ପକାଇ ।

ମୂଳଲଦେବ. ଚମତ୍କାରଲା—ଭୁଲମଣି ଅଲଙ୍କାରଭରଙ୍ଗିଣୀ ।]
ସଂ. ବିଣ—ସଙ୍ଗତିରହିତ—
Not well-to-do; resourceless.

ଅସଙ୍ଗା—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅସଙ୍ଘା (ଦେଖ)
Asaṅgā Asaṅghā (See)
ଅସଙ୍ଗା ଗାଈ ଉରରେ ପଡ଼ାଇବ ଖୀର—
ପ୍ରାଚୀ—ଦ୍ରୁହ୍ୟଦ୍ରୁପଶଙ୍ଗୀତା ।

ଅସଙ୍ଗୀ—ସଂ ବିଣ. (ଅ + ସଙ୍ଗ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଅନାସକ୍ତ—
Asaṅgī Unattached.
ପ୍ରଥମେ ବିଷୟୀ ଅସଙ୍ଗୀ; ପ୍ରେମପୂଜକ ଉନ୍ନତଙ୍ଗୀ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭୂଗବତ ।
ସଂ. ବି.—କୁସଙ୍ଗୀ; ମନ୍ଦ ସଙ୍ଗତର—
Bad companion.

ଅସଙ୍ଘଡ଼—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଯେଉଁ ଛଅଣରେ ପରିବାସାକ ଉତ୍ତମରୂପେ ସିଝି ଏକଜ ମିଶି ଯାଇ ନ ଥାଏ; ଅସୁସିଦ୍ଧ—
Asaṅghaṛḍa ଆଧସିଦ୍ଧ Half boiled; not well boiled.

ଅସଙ୍ଘା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅସଙ୍ଗମା)—ଯେଉଁ ବୃଷ ବା ଗାଈ ଅଦ୍ୟ ସଙ୍ଗମ କରି ନାହିଁ— a cow or bull)
Asaṅghā Which has not yet copulated.

ଅସଚ୍ଚରିତ୍ର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା.ଅସତ୍+ଚରିତ୍ର)—ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—
Asachcharitra Bad or immoral character.
(ଅସଚ୍ଚରିତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ମନ୍ଦଚରିତ୍ରଶାଳୀ—
Immoral; of bad character.

ଅସଚ୍ଛଲ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସଚ୍ଛଳ; ତୁମ୍ବା. ଅ + ସଚ୍ଛୀଳ)—
Asachchhala ୧ । ଅସଙ୍ଗତିସମ୍ପନ୍ନ—1 Not well to-do
ଅସଚ୍ଛଳ ୨ । ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ—2. Being in want.
(ଅସଚ୍ଛଳତା—ବି) ୩ । ନିର୍ଧନ—3. Poor.

ଅସଜ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି ଓ ବିଣ—ଅସଜ (ଦେଖ)
Asaj Asaja (See)

ଅସଜ୍‌ଠାନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅସଜଥାନ (ଦେଖ)
Asajṭhān Asajathāna (See)

ଅସଜ୍‌ଥାନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅସଜଥାନ (ଦେଖ)
Asajthān Asajathāna (See)

ଅସଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ+ସଜ=ସଜ୍ଜିତ; ତୁମ୍ବା. ଅ+ସଦ୍ଭଜ)—
Asaja ୧ । ଅସୁବିଧା; ଅସୁବିଧା—1. Inconvenience.
୨ । ଅକଳ; ଅସୁବିଧାମୟ ଅବସ୍ଥା—2. Inconvenient condition; awkward position.
୩ । ଉପାୟାନ୍ତରସ୍ଥାନତା—3. Resourcelessness.
୪ । ସନ୍ଧି ଆଦ ବିଗିଡ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା—
4. Being out of order;derangement.
୫ । ଗୋଲମାଲ—5. Confusion; complication.
୬ । ସ୍ତ୍ରୀର ଗର୍ଭାବସ୍ଥା—6. Pregnancy.
(ଯଥା—ଭାଙ୍କ ଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସଜ ଥିବାରୁ ସେ ମଭା କାନ୍ଦେଇବେ ନାହିଁ ।)
୭ । ସ୍ତ୍ରୀର ଋତୁମତ୍ତା ଅବସ୍ଥା—
7. State of being in her menses.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ; ଅକଳଆ—
1. Inconvenient; awkward.
୨ । ଅକଳ ହୋଇଥିବା; ବିଗିଡ଼ିଥିବା—
2. Out of order; deranged.
୩ । ଗୁପ୍ତ (ଅଙ୍ଗ)—3. Private (limb or part of body).
୪ । ଅସଦ୍ଭଜ; କଷ୍ଟକର—4. Difficult.
୫ । ଅସଜ୍ଜିତ—5. Unfurnished.
୬ । ଦେହର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଅତି ସୁକୁମାର—
6. Vital (part of the body); very tender.
୭ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—7. Unprepared; not ready.
୮ । ଅସୁନ୍ଦର—8. Ungraceful.
୯ । (ସଂ. ଅ+ସଦ୍ୟଃ)—ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ; ବାସୀ—
9. Stale; not fresh.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଲ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଉଅ	ୱ	ନ୍

ଅସଜଥାନ—ଦେ. ବ—୧ । ଅସୁବଧାଜନକ ସ୍ଥାନ—
Asaja thāna 1. Inconvenient place.
୨ । ଦେହର ମର୍ମ୍ମସ୍ଥାନ—2. Vital or vulnerable part of the body.
୩ । ଦେହର ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନ—3. The privities; private parts of the body.

ଅସଜସଜ—ଦେ.ବ—୧ । ଅସୁବଧା ଓ ସୁବଧା—1 Inconvenience and convenience.
Asajasaja

ଅସଜା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅସଜ୍ଜିତ)—
Asajā ୧ । ଅସଜ୍ଜିତ—1. Unfurnished.
ଅସାଜାନ ୨ । ଅନଳଙ୍କୃତ—2. Unadorned.
ବେସାମାନ

ଅସଜାଉଡ଼—ଦେ. ବିଣ(ସଂ. ଅ + ସନ୍ଧା) —୧ । ବିଗଡ଼ିଥିବା—
Asajārda 1 Disordered; out of order.
ବିଗଡ଼ାନ ୨ । ସଜଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା—
ଅଣ୍ଡବଣ୍ଡ 2. Not set right.
୩ । ଅସଜ୍ଜିତ—3. Not arranged or furnished.
୪ । ଅସୁବଧାଜନକ—4. Inconvenient.
ଦନ ବଖା ଟ୍ରଣା ଖାଲ ଅସଜଉଡ଼ ଭୂମି । ସାରଳାମଡାଦରଉ. ଅବ ।
୫ । ଅପରିଷ୍କୃତ—5. Uncleansed.
୬ । ପୀଡ଼ିତ—6. Sick.
୭ । ଯାହାର ଧାଡ଼ି ବିଗଡ଼ି ଯାଇଥାଏ—7. Disorganised.
୮ । ଅସୁସଜ୍ଜିତ—8. Not properly arranged.

ଅସଜଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅସଜ (ଦେଖ)
Asajiā Asaja (See)

ଅସଜିଲ୍—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସଜ୍ଜିତ)—
Asajil ୧ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ—1. Unprepared.
ବେସଜିଲ ୨ । ଅସଜ୍ଜିତ—2. Unfurnished.
ବେସଜିଲ ୩ । ଅସୁବଧାଜନକ—3. Inconvenient.
ଦେ. ବ—୧ । ଅସୁବଧା—1. Inconvenience.
୨ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଅବସ୍ଥା—2 Unpreparedness.

ଅସଞ୍ଚା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ.ଅ+ସଞ୍ଚିତ)—୨ । ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ନ ଥିବା;
Asañchā ଅସଞ୍ଚୀକୃତ—1. Unstored;unhoarded.
୨ । ସାଇତା ହୋଇ ନ ଥିବା—2. Not preserved.

ଅସଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶ୍ଳୀଳ; ଅଶିଷ୍ଟ)—୧ । ଅଶିଷ୍ଟ; ଅଭଦ୍ର—
Asarda 1. Rude; uncivil.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳଜିହ୍ୱୀ—2. Of vile tongue; obscene.
୩ । ଅବାଧ୍ୟ—3. Disobedient.
୪ । ଅଶିକ୍ଷିତ—4 Uneducated
୫ । ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡି ବା ମୁତ୍ତାଣରେ କଣ୍ଟିଦନ ଘିଅ ତେଲ ଆଦ ରଖା ଯାଇ ତାହୁ ସଡ଼ କରଯାଇ ନ ଥାଏ—(earthen pot) The pores of which have not become sufficiently saturated with milk or ghee by use, so as not to suck any further article kept in them.

ଅସଡ଼ସଡ଼—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶ୍ଳୀଳ)—୧ । ଅଶ୍ଳୀଳ (ବାକ୍ୟ)—
Asardasarda 1. Obscene (language)
୨ । ଅଶିଷ୍ଟ (ବାକ୍ୟ)—2. Rude (words)
ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଅଶ୍ଳୀଳ କଥା—1. Obscene language.
୨ । ଅଶିଷ୍ଟବାକ୍ୟ—2. Rude words

ଅସଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ.—ଅସଢ଼ା (ଦେଖ)
Asardā Asardhā (See)

ଅସଢ଼ା—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଯାହା ସଢ଼ି ନ ଥାଏ—
Asardhā 1. Not rotten.
୨ । ଯାହା ପାଚି କରି ଘୋଳ ଯାଇ ନ ଥାଏ—
2. Not softened after being fully ripe.

ଅସଣା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ.—ଅସନା (ଦେଖ)
Asaṇā Asanā (See)

ଅସଣ୍ଠଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ଅ + ସଂସ୍ଥାନ)—ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ—
Asaṇṭhaṇa Want of method.
ଗ୍ରା. ବିଣ.—୧ । ଶୃଙ୍ଖଳାଘ୍ନ—
ବେଢଙ୍ଗ; ବେଢୋଳ 1. Unmethodical.
ବେଢ଼ଙ୍ଗ ୨ । ଅଠିଲା—2. Clumsy; awkward.
୩ । ଅସୁନ୍ଦର—3. Ungraceful.
ଘ.—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଠିକଣା ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ନ
(ଅସଣ୍ଠଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଥାଏ—1. Unmethodical or clumsy in work.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ନାୟୁଚଳନ, ଲୁଗାପିନ୍ଧା, ଖିଆପିଆରେ ଢଙ୍ଗ ବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଏ—2. Of awkward movements.

ଅସଣ୍ଠଣା—ଗ୍ରା. ବ.—ଅସଣ୍ଠଣ (ଦେଖ)
Asaṇṭhaṇā Asaṇṭhaṇa (See)
(ଅସଣ୍ଠଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅସଣ୍ଠଣ (ଦେଖ)
Asaṇṭhaṇa (See)

ଅସଣ୍ଠଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଘ୍ନ.—ଅସଣ୍ଠଣା (ଦେଖ)
Asaṇṭhaṇiāñ Asaṇṭhaṇā (See)
(ଅସଣ୍ଠଣେଇଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସଣ୍ଡବା—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅସଣ୍ଢବା (ଦେଖ)
Asaṇḍabā Asaṇḍhabā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ସମୟରେ ଏ ଉଷ୍ଠ୍ୟୌଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଏ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଯୁକ୍ତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା — 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଶୋଇବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅସଣ୍ଢବା—ଗ୍ରା. ବିଣ.—୧ । ଅସଙ୍ଗତ (କଥା)—
Asaṇḍhabā 1. Unreasonable.
୨ । ଅଖାଡ଼ୁଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Awkward; queer.
୩ । କୁତ୍ସିତ; ଅସୁନ୍ଦର—3. Ungraceful; ugly.

ଅସତ୍—ସଂ. ବିଣ.—(ଅ+ସତ୍)—୧ । ମିଥ୍ୟା; ମିଛ—
Asat 1. False; untrue.
୨ । ଅସ୍ତିତ୍ୱବଜ୍ଜାନ; ସତ୍ତାରହିତ—2. Non-existent.
୩ । ମନ୍ଦ; ଖରାପ—3. Bad.
୪ । ଖଳ; ଦୁଷ୍ଟ—4. Wicked; wanton.
୫ । ଅଧାର୍ମିକ—5. Impious; irreligious.
୬ । ଅସାଧୁ; ଅସଜ୍ଜନ—6. Dishonest.
୭ । ପରର ଧନ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାଯୁ ଭାବେ ଲୁବ୍ଧ—
7. Unlawfully covetuous after others' property.
୮ । ଅସଚ୍ଚରିତ୍ର—8. Immoral;of bad character.

ଅସତ—ଦେ. ବିଣ. ୧ । (ସଂ. ଅସତ୍)—ଅସତ୍ (ଦେଖ)
Asata Asat (See)
୨ । (ସ. ଅସତ୍ୟ)—ମିଥ୍ୟା—2. False.
ମୋର ବଚନ ହେ ନାରତ, କେବେହେଁ ନହୁଏ ଅସତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ଦେ. ବ.—ଅସତ୍ୟ; ମିଥ୍ୟା ବାକ୍ୟ—A lie; falsehood.

ଅସତିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅ+ସତ୍ୟ) ୧ । ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—
Asatiā 1 Untruthful
(ଅସତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଙ୍ଗୀକାର ଲଂଘନକାରୀ—2. False to one's promise.

ଅସତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ+ସତୀ)— ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ରା; ପୁଂଶ୍ଚଲୀ—
Asatī Unchaste
ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ଅ+ସତ୍ୟବାଦିନୀ)—ମିଥ୍ୟାବାଦିନୀ—Untruthful.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁଂଶ୍ଚଲୀ ସ୍ତ୍ରୀ—Adulteress

ଅସତେଇଁ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅସତ୍ୟ)-୧ । ମିଥ୍ୟା; ମିଥ୍ୟାବାଦିନୀ—
Asatei 1. Lying; untruthful.
୨ । (ସଂ. ଅସତୀ) ଅସତୀ; ନଷ୍ଟଚରିତ୍ରା—2. Unchaste.

ଅସତ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଅ+ସତ୍ତା)—୧ । ଅବଦ୍ୟମାନତା—
Asattā 1. Non-existence.
୨ । ଅନୁପସ୍ଥିତି—2. Absence.

ଅସତ୍ୟ—ସ. ବ (ଅ+ସତ୍ୟ) —୧ । ମିଥ୍ୟା; ମିଛକଥା—
Asatya 1. Falsehood; a lie.
୨ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନ—2. Breach of promise.
ସ. ବିଣ.—ମିଥ୍ୟା—False.

ଅସଦାଚରଣ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା)—୧ । ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—
Asadācharaṇa 1. Bad conduct.
୨ । ଦୁଷ୍ଟ ଆଚରଣ—2. Wicked conduct.
୩ । ଅଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର—3. Rude treatment.

ଅସଦାଚରଣଜାମିନ୍—ଦେ. ବ.—ଫାଇଲ୍‌ଜାମିନ୍ (ଦେଖ)—
Asadācharaṇajāmin Phāiljāmin (see)

ଅସଦାଚରଣମୁଚ୍ଛାଲିକା—ଦେ. ବ.—ଫାଇଲ୍‌ଜାମିନ୍ (ଦେଖ)
Asadācharaṇa muchālikā Phāiljāmin (See)

ଅସଦାଚାର—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଅସତ୍+ଆଚାର)—
Asadāchāra ୧ । ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—1. Bad conduct.
୨ । ଦୁଷ୍ଟ ଆଚରଣ—2. Wicked conduct
୩ । ଯାହା ସଦାଚାର ବା ଶିଷ୍ଟାଚାର ନୁହେ—
3. Not approved wsage.

ଅସଦାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ (ଅସଦାଚାର+ଇନ୍. ମ. ୧ବ)—
Asadāchārī ମନ୍ଦ ଆଚରଣବିଶିଷ୍ଟ; ଦୁଷ୍ଟ—
(ଅସଦାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Of wicked behaviour; wicked.

ଅସଦୁପଦେଶ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା)—
Asadupadeśa ମନ୍ଦ ପରାମର୍ଶ—Bad advice.

ଅସଦୃଶ—ସଂ. ବିଣ(ଅ+ସଦୃଶ)—୧ । ଅସମାନ—
Asadṛśa 1. Unequal; dissimilar.
୨ । ଅନୈକ୍ୟ—2 Not resembling.

ଅସାଦୃଶ୍ୟ / ଅସଦୃଶତା } ବି. ୩ । ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଳି ନ ଥିବା—
Not tallying with each other.

ଅସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର—ସ.ବ.—୧ । ମନ୍ଦ ଆଚରଣ—1 Bad conduct.
Asadbyabahāra ୨ । ଅଭଦ୍ର ଆଚରଣ—
2 Uncivil treatment.
୩ । ଅପବ୍ୟବହାର—3. Misuse; abuse.

ଅସଦ୍ଭାବ—ସଂ. ବ (ଅସତ୍=ଅବଦ୍ୟମାନ+ଭାବ)—
Asadbhāba ୧ ଅସତ୍ତା; ଅବଦ୍ୟମାନତା—
1. Non-existence.
୨ । ଅଭାବ—2. Want.
୩ । (ଅ+ସଦ୍ଭାବ) ଅସରଳ; ଅପ୍ରଣୟ—
3 Want of cordiality.
୪ । ମିତ୍ରତାର ଅଭାବ—4 Want of friendliness.
୫ । ଶତ୍ରୁତା—5. Enmity.

ଅସନ—ସଂ. ବ (ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Asana ୧ । କ୍ଷେପଣ—1. Throwing.
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—**ଅସନ** ୨ । ପୀତଶାଳ; ପିଅଶାଳ (ଗଛ)—
ଅସନ 2. A timber tree; Pterocarpus marsupium
ଅସନା; ଅସେନ ୩ । ଶାଳଜାତୀୟ ଏକପ୍ରକାର ଗଛ—
3 A timber tree, Buchanania Latifolia.
[ଦ୍ର- ଦ୍ୱିଦଳକ୍ୟାଦବର୍ଗର ବନ୍ୟ ତରୁ । ଏହା ଅର୍ଜୁନ ଗଛ ପରି; ଏଥିର ଛାଲ ଓ ଫଳରୁ ଚମଡ଼ା କଷିବାର ମସଲା (tannin) ବାହାରେ । ଫୁଲ ଦଲଦଆ, ଫଳ ଘଅଁପଷ, ଚଟାରୁ ଅଠା ବାହାରେ, କାଠ ଶକ୍ତ ଓ ମାଟିଆ, ମଞ୍ଜି ଖାଇବା; ଏ ଗଛ ୨ ଜାତିର; ୧ ମଇଁଷିଆ ଅସନ—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ୟ

କାଠ ଗାଡ଼ିଖଇର ରଙ୍ଗର । ୨ । ଆମୁଆ ଅସନ—କାଠ ମାଟିଆ ଓ ମଞ୍ଜି ଖଇର୍ ।]

ଅସନଟ—ଦେ. ବ—୧ । ଗୋଲମାଳ—1. Confusion.

Asanaṭa ୨ । ଅବର୍ଜ୍ଜନା; ଅଳିଆ—2 Refuse.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଗୋଲମାଳିଆ—1. Complicated.

୨ । ଅବର୍ଜ୍ଜନାମୟ—2. Full of refuse.

୩ । ମଳିଆ; ମଇଳା—3. Dirty; foul.

୪ । ଅଖଣ୍ଡିଆ—4. Inconvenient; awkward.

ଅସନଟିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅସନଟ (ଦେଖ)

Asanaṭiā Asanaṭa (See)

ଅସନପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ—ଶୁଣୁଶୁଣିଆ ଶାଗ—

Asanaparṇṇī A pot-herb; Marselia Quadrifolia.

ଅସନା—ଦେ. ବଣ—୧ । ମଇଳା; ଅପରିଷ୍କୃତ—1. Unclean; filthy; dirty.

ନୋଙ୍ଗରା ୨ । ଯେ ଦନ୍ଦ ଓ ଲୁଗା ଆଦିକୁ ମଇଳା ବା କୋଡ଼ର ରଖେ—2. Of unclean habits; dirty.

ମୈଳା

(ଅସନ୍ନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ—୧ । ମଇଳା; ମଳ—1. Filth; dirt.

୨ । ଅଳିଆ; ଝାଡ଼ୁଆ—2. Sweepings.

ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସନ୍ତୁଷ୍ଟ)—ଅତୃପ୍ତ—

Asantushṭa Dissatisfied; discontended.

(ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସନ୍ତୋଷ—ସଂ. ବ. (ଅ + ସନ୍ତୋଷ)—

Asantosha ସନ୍ତୋଷର ଅଭାବ; ଅତୃପ୍ତି—Discontent; dissatisfaction.

ଦେ. ବଣ—ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—Dissatisfied.

ଅସନ୍ଦିଗ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସନ୍ଦିଗ୍ଧ)—

Asandigdha ୧ । ସନ୍ଦେହ ଶୂନ୍ୟ—1. Unsuspicious; unsuspecting.

୨ । ନିଃସନ୍ଦେହ; ନିଶ୍ଚିତ—2. Sure; certain; undoubted.

ଅସନ୍ଦେହ—ସଂ. ବ. (ଅ + ସନ୍ଦେହ)—

Asandeha ୧ । ସନ୍ଦେହର ଅଭାବ—1. Absence of doubt.

୨ । ସ୍ଥିରତା—2. Certainty

ଅସନ୍ଦେହୀ—ଦେ. ବଣ.—୧ । ଯେ କାହାର ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରେ ନାହିଁ; ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ—

ଅସନ୍ଦେହୀ 1. Confiding in every one.

୨ । ଯାହା ଉପରେ କୌଣସି ଅପରାଧ ପାଇଁ ସନ୍ଦେହ କରାଯାଏ ନାହିଁ—2. Not suspected of any offence.

ଅସନ୍ଧ—ଦେ. ବ.—୧ । ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ—1. Narrow place.

Asandhi ୨ । ଅସଂଯୋଗ—2. Want of connection.

୩ । ଅଶାନ୍ତି; ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନର ଅଭାବ—3 Want of peace; want of binding by treaty.

୪ । ନିରୁପାୟ ଅବସ୍ଥା—4. Helpless condition.

୫ । ସନ୍ଦେହ—5. Doubt.

ଦେ. ବଣ.—୧ । ଘନ; ସାନ୍ଦ୍ରି—1. Dense; thickly set.

୨ । ସନ୍ଦେହଜନକ—2. Doubtful.

ଅସନ୍ଧିଆ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.—ଅସନ୍ଧ (ଦେଖ)

Asandhiā Asandhi (See)

ଅସନ୍ଧିସନ୍ଧ—ଦେ. ବ.—କନ୍ଦରକନ୍ଦର; ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଓ ଗୁପ୍ତ ସବୁସ୍ଥାନ—

Asandhisandhi Every nook and corner; every conceivable place.

(ଯଥା—ମୁଁ ତାକୁ ସବୁ ଅସନ୍ଧିସନ୍ଧରେ ଖୋଜିଲି)

ଅସନ୍ନିହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସନ୍ନିହିତ;—ଦୂରସ୍ଥ—

Asannihita Distant.

ଅସପତ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସପତ୍ନ = ଶତ୍ରୁ; ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ)—

Asapatna ୧ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀରହିତ—1 Having no rival.

(ଅସପତ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଷ୍ଟଣ୍ଟକ—2. Undisturbed.

ଅସପିଣ୍ଡ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସପିଣ୍ଡ; ଯେ ପିଣ୍ଡ ସମ୍ପର୍କବାଚୀ ସଂବନ୍ଧ ନୁହେଁ)—ସପିଣ୍ଡ ସମ୍ପର୍କରୁ ଦୂରତର; ଅପଣାଠାରୁ ସାତ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(ସପିଣ୍ଡ ଭଲେ ନୋଟ ଦେଖ)—(agnate; Not connected by common funeral oblation; beyond the seventh degree of kinship related to a person more distantly than a Sapiṇḍa.

ଅସଫା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ ଅ + ଅ. ସଫା)—

Asaphā ୧ । ଅନର୍ମଳ—1. Not clear.

୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ—2. Uncleansed.

ଅସବର୍ଣ୍ଣ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସବର୍ଣ୍ଣ)—

Asabarṇṇa ୧ । ଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ; ଯେ ଅପଣାର ବର୍ଣ୍ଣର ବା ଜାତିର ନୁହେଁ—

(ଅସବର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Of a different caste.

୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଧ୍ୱନି ବା ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଟେ—

2 (grammar) (letters or sounds) Which do not issue from the same organ of pronunciation.

୩ । (ସଙ୍ଗୀତ) ଯେଉଁ ଧ୍ୱନିମାନ ଏକସ୍ୱରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ—

3 Not homogeneous (as sound) (M.W.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଶ୍ୟ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡରେ ସେତେବେଳେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଡନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଡ଼' ଦେଖିବେ

ଅସବର୍ଣ୍ଣବିବାହ—ସ୍ତ୍ରୀ ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା) —ଏକ ଜାତିର ବର୍ଣ୍ଣ
Asabarṇṇabibāha ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଜାତିର କନ୍ୟାର ବିବାହ— Intermarriage between people of different caste.

[ତୁ—ଅନୁଲୋମ ପ୍ରତିଲୋମ ବିବାହ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]

ଅସବାବ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅସ୍‌ବାବ୍)—୧ । ଗୃହର ତଳନ୍ତୁ ପ୍ରସ୍ତୋ-
Asabāb ଜନୀୟ ଜିନିଷପତ୍ର; ମାଲ୍—
ଆସବାବ 1. Domestic movable property.
ଅସବାବ ୨ । ତଳନ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି—2 Movables.
ଂ । ଗୃହର ସାଜସଜ୍ଜା; ଉପକରଣ—3. Furniture.

ଅସବାବପତ୍ର—ଦେ. ବି. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସହଚର; ଭୁଲନାକର
Asabābpatra ଦରମାପତ୍ର; ଚଡାପତ୍ର; ପଇସାପତ୍ର)—
ଆସବାବପତ୍ର ୧ । ଗୃହର ନାନାବିଧ ବସ୍ତୁ—
ସାମାନ 1. Various household articles.
୨ । ସାବତୀୟ ତଳନ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି—
2. All the movables.
ଂ । ସାମାନ; ଭ୍ରମଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଙ୍ଗରେ ନଅ ସିବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦାର୍ଥରସ୍ତୁ ଓ ବହୁଣା ଆଦି—
3. Bag and baggage of a traveller.

ଅସବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସବ୍ୟ)—ବାମ; ବାଆଁ—Left.
Asabya ଦେ. ବି—ବାମପାଖ—Left side.

ସବ୍ୟେ ଅପସବ୍ୟେ ଯେନ୍ତୁ ମେଣ୍ଢର ଗୁରୁ ଚରନ,
ବଡ଼ା ନ ଚଢିଲେ ବନାଶ ଯାଏ ସେ ଜନ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅସଭ୍ୟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ଅସବାବ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Asabhāba etc Asabāb etc (See)

ଧାନ ଉଶୁଳ ବର ମୁଣ୍ଡ ଥାଇ ବର,
ସେଭେଳ ଅସଭ୍ୟ ଶ୍ୱଶୁର ସ୍ନେହ ପୁତ୍ର—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଅସଭ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଅ + ସଭ୍ୟ; ସେ ସଭାରେ ବସିବାର ଉପଯୁକ୍ତ
Asabhya ନୁହେଁ)—୧ । ସଭାରେ ବସିବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ—
(ଅସଭ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not fit for an assembly.
(ଅସଭ୍ୟତା—ବି) ୨ । ସମାଜରେ ଚଳିବାକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ—
2 Unfit for society.
ଂ । ଅଶିକ୍ଷିତ—3. Uneducated
୪ । ବର୍ବର; ଯେ ସଭ୍ୟ ନୁହେଁ—
4 Barbarous; uncivilized.
୫ । ଅନୁନ୍ନତ; ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତିହୀନ—5. Backward.
୬ । ଅଭଦ୍ର—6. Impolite.
୭ । ଇତର—7. Vulgar.
୮ । ନୀଚ; ଅଧମ—8. Mean; low.
ଦେ. ବିଣ—ଅଶ୍ଳୀଳ; ଅସିଷ୍ଟ—Indecent; obscene.

ଅସଭ୍ୟତା—ସଂ. ବି. (ଅସଭ୍ୟ + ତ୍ୱ. ତା) —୧ । ଅଭଦ୍ରତା—
Asabhyatā 1. Impoliteness; indecency.
୨ । ଅଶିକ୍ଷିତପଣ—2. Want of education.
ଂ । ଅସଭ୍ୟଦେବା ଅବସ୍ଥା—
3. Want of civilised condition.

ଅସମ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ତତ୍ପୁ; ଅ + ସମ)—୧ । ଅତୁଲ୍ୟ; ଅସମାନ,
Asama ଯାହା ଅନ୍ୟ ସହ ନୁହେଁ; ଅସଦୃଶ—
(ଅସମତା—ବି) 1. Dissimilar; unequal.
(ଅସମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସମତଳ—2 Uneven; not level.
ଂ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଅନୁପମ—3 Incomparable.
୪ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ; ଯାହାକୁ କେହି ସହ ନୁହେଁ—
4. Matchless; peerless.
୫ । ଅସାଧାରଣ—5. Extraordinary.
୬ । ବିଷମ; ଯାହା ଦୁଇରେ ଦରଚଲେ ଭାଗେ ନାହିଁ (ସଂଖ୍ୟା)—
6. Odd (number).

ଅସମକକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ୍. ଅ + ସମକକ୍ଷ)—
Asamakakṣha ଯେ ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସହ ଦେବାର ବା ପଟ ପକାଇବାର ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ
1. Not a match for any one else.
୨ । ଯେ ଅନ୍ୟର ସମାନସ୍ତର ନୁହେଁ—
2. Not of the same or similar status.

ଅସମକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସମକ୍ଷ)—୧ । ଅସାକ୍ଷାତ୍; ଚକ୍ଷୁର
Asamaksha ଅଗୋଚର; ଆଖି ଆଗରେ ନ ଘଟିବା—
1. Not happening before one's eyes; behind one's back.
୨ । ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଘଟିବା—
2. Happening in one's absence.
ସଂ. ବି—୧ । ଦୃଶ୍ୟର ପଛ—1. Background.
୨ । ପଛଆଡ଼—2. Back side.

ଅସମଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ନଞ୍ ତତ; ଅ + ସମଗ୍ର)—୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—
Asamagra 1. Incomplete
୨ । ଆଂଶିକ—2. Partial:
ଂ । ଯାହା ପୁରା ନୁହେଁ—3 Not entire.

ଅସମଞ୍ଜସ—ସଂ. ବିଣ (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ+ସମଞ୍ଜସ)—୧ । ଅସଙ୍ଗତ; ଅନୁଚିତ
Asamañjasa 1. Improper.
(ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ—ବି) ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—2 Unfit: unbecoming.
ଂ । ଅମେଳ; ବିଷମ—3. Incongruous.
୪ । ଅସମ୍ଭବ—4. Absurd
ସଂ. ବି.—୧ । ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ନିକମ୍ମା ବ୍ୟକ୍ତି—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଗ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅଳ୍ପ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୂଚ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଛ	ସ	ଞ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

1. A good for nothing fellow. (M. W.)

୨ । ଅନୌଚିତ୍ୟ—2. Impropriety.

୩ । ଅନୁପଯୁକ୍ତତା—3. Unbecomingness.

୪ । (ନାମ) ମୟଦାନବର ପୁତ୍ର—

4. Name of the son of the demon Maya,

ଅସମତଳ—ଫ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ସମତଳ)—

Asamatala ୧ । ଯାହାର ପୃଷ୍ଠଦେଶ ସମତଳ ନୁଟେ; ଉଚ୍ଚା-ନଗ୍; ଅବଡ଼ାଖାବଡ଼ା—

1. Uneven; not smooth.

୨ । ଅଚିକ୍କଣ—2. Rough.

୩ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ତୁଳନାରେ ସମାନ ଉଚ୍ଚତାରେ ନ ଥାଏ—3. Not of the same level (with another thing).

ଅସମତ୍ତ୍ୱ—ଫ. ବ. (ନଞ୍ ତତ୍; ଅ + ସମତ୍ତ୍ୱ)—

Asamabhāba ୧ । ଅସମାନତା—1. Inequality.

୨ । ଯାହାର ଦୁଇ ପାଶ ଓଜନରେ ସମାନ ନ ଥାଏ—

2. Want of equilibrium.

ଅସମୟ—ଫ. ବ. (ଅ + ସମୟ) —୧ । ଅନୁପଯୋଗୀ ସମୟ—

Asamaya 1. Inopportune time.

୨ । ବେରୁଜୁ; ଋତୁବହିର୍ଭୂତ ସମୟ—

2. Unseasonable time.

୩ । ଦୁଃସମୟ; ମନ୍ଦସମୟ; ଅଶୁଭକାଳ—

3. Bad or evil time.

୪ । ବିପଦର ସମୟ—

4. Time of danger or distress.

୫ । ଅକାଳ; ଦୁର୍ଭିକ୍ଷାଦର କାଳ—

5. Famine; time of calamity.

୬ । ଚୁକ୍ତି ବା ବାଧ୍ୟତାର ଅଭାବ—

6. Non-obligation; absence of contract.

୭ । ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟର ପୂର୍ବକାଳ—

7. Time before the due time.

ଫ.ବ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି) —୧ । ଜରୁରିତ ସମୟର ପୂର୍ବେ ଘଟିବା—

1. Appearing or happening too early.

୨ । ଅନୁପଯୋଗୀ ସମୟରେ ଘଟିବା—

2. Inopportune.

ବେ. ବ୍ରୀ—ବିପଦଯୁକ୍ତ (ସମୟ)—

(time) Of distress or danger.

ଅସମୟ କାଳେ ପୁଣ ଦୋଷ ନାହିଁ ଲେଶି
ମଜରୁ ଦେଲେହେଁ ସେବା କର ପ୍ରାଣ ରଖି । ଗୀତାମ୍ବର. ବୃଦିଂଦ୍ରପୁଦ୍ଦ

ଅସମୟସମୟ—ବେ. ବ. (ଫ. ଅସମୟ ଓ ସମୟ) —

Asamayasamaya ୧ । ମନ୍ଦ ଓ ଭଲ ସମୟ—

ଅସମୟ ସମୟ 1. Bad and good time.

ଭବତ ଭବିଷ୍ୟତ ୨ । ଭବିଷ୍ୟତ—2. Future.

୩ । ଦରକାରଦେବାବେଳ—3. Time of necessity.

(ଯଥା—ସ୍ୱଳ୍ପ ଧନ ଅସମୟ ସମୟକୁ ବଡ଼ କାମରେ ଆସେ ।)

ଅସମର୍ଥ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅ + ସମର୍ଥ)—

Asamartha ୧ । ଅକ୍ଷମ; ଅଶକ୍ତ; ଅପାରଗ—

(ଅସମର୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Incapable; unable.

ଅସମର୍ଥତା / ଅସାମର୍ଥ୍ୟ } ବ. ୨ । ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ; ଅଯୋଗ୍ୟ—

2. Incompetent

୩ । ଦୁର୍ବଳ—3. Weak.

୪ । କ୍ଷମତାହୀନ—4. Powerless.

ଅସମସାହସ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା: ଅସମ+ସାହସ)—ଅସାଧାରଣ ବିକ୍ରମ—

Asamasāhasa Extraordinary courage.

ଅସମସାହସିକ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଅସମସାହସ + ଇକ)—

Asamasāhasika ୧ । ଯାହାର ଅସାଧାରଣ ସାହସ ଥାଏ—

(ଅସମସାହସିକା - ସ୍ତ୍ରୀ) 1. (person) Possessed of

(ଅସମସାହସିକତା—ବ) an extraordinary amount of courage.

୨ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅସାଧାରଣ ଉତ୍ସାହ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ—2. (work) Requiring the exercise of extraordinary courage.

ଅସମସାହସିକତା—ସଂ. ବ. (ଅସମ ସାହସିକ + ତ୍ୱ. ତା)—

Asamasāhasikatā ୧ । ଅସମସାହସିକର ଭାବ—

1. Fooll-hardiness.

୨ । ଅସାଧାରଣ ସାହସ ଥିବାର ଅବସ୍ଥା—

2. The state of having extraordinary courage.

ଅସମସ୍ତ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅ + ସମସ୍ତ) —୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସମାସ ହୋଇ ନ ଥିବା (ପଦ); ସମାସଦ୍ୱାରା ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବା; ବ୍ୟସ୍ତ—1. (Grammar) Not formed into a compound; (words) not joined into a compound.

୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.

୩ । ଭିନ୍ନ—3. Separated.

୪ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Incomplete.

ଅସମାନ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅ+ସମାନ)—

Asamāna ୧ । ଅସମ; ବିଷମ; ଯାହା ସମାନ ବା ତୁଲ୍ୟ ନୁହେଁ—

(ଅସମାନତା—ବ) 1. Not similar; unequal.

୨ । ଅସମତଳ—2. Not plane; rough.

୩ । ବିଜାତୀୟ—3. Of different caste.

ଅସମାନକର୍ତୃତ୍ୱ—ସଂ. ବ—ବାକ୍ୟଦୋଷବିଶେଷ—A defect

Asamān akartṛitwa in composition.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରରେ ସେହି ଏ ଭାଷାଭେଦରେ ନ ମଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରଡାବ୍ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଟ' ସୋରବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳରେ 'ବୃଥ' ହେଉଁବେ; 'ବନ୍ଧ' ନ ପାଇରେ 'ବନ୍ଦ' ହେଉଁବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜା' ହେଉଁବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ହେଉଁବେ ।

[ଦ୍ର—ଏକ ବାକ୍ୟରେ ସମାପିକାକ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ଅସମାପିକାର କର୍ତ୍ତା ଏକ ନ ହେଲେ ଏହା ଦୋଷ ହୁଏ; ଯଥା—ମଧୁସୂଦନ ସୀତା ବନବାସରେ— ଘନ ଘନ ଲୋତକଧାର ନୟନ୍
ଝର ଚଞ୍ଚଳ ବକ୍ଷ ଚନ୍ଦ୍ରଜ ଧନ୍
କୁଳମଣି ଅଳଙ୍କାରଉରଜିଣୀ ।]

ଅସମାନଗ୍ରାମ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀ; ଅସମାନ+ଗ୍ରାମ)—
Asamānagrāma ଯେ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମି ନାହିଁ ବା ଏକ
(ଅସମାନଗ୍ରାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରାମବାସୀ ନୁହେଁ—Not belonging to or being born in the same village.

ଅସମାପିକାକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ (ଅସମାପିକା+କ୍ରିୟା)—
Asamāpikākriyā (ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର ପ୍ରୟୋଗରେ ବାକ୍ୟ ସମାପ୍ତି ହୁଏ ନାହିଁ, ଅଥବା ବାକ୍ୟ ସମାପ୍ତି ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟା ଲୋଡ଼ା ହୁଏ—
(ଯଥା—ଖାଇ, ଶୋଇ, ଖାଆନ୍ତେ, ଯାଆନ୍ତେ, ଖାଇକରି, ଶୋଇକରି ଇତ୍ୟାଦି)
(grammar) Present participle of verbs.

ଅସମାପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସମାପ୍ତ)—୧ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣ—
Asamāpta 1. Incomplete.
(ଅସମାପ୍ତି—ବ) ୨ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Unfinished.
୩ । ଅନିଷ୍ପନ୍ନ—3. Unaccomplished.

ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟକାରିତା—ସଂ. ବ. (ଅସମୀକ୍ଷକାରିନ୍+ଭାବ. ତା —
Asamikshyakāritā ଆଗପଛ ନ ବଗୁର କାମ କରିବା—
Inconsiderateness.

ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟକାରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସମୀକ୍ଷ୍ୟ = ଭଲକରି ଦେଖି+କୃ
Asamīkshyakārī ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଭଲ କରି ନ ଦେଖି
(ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟକାରିତା—ବ) କାର୍ଯ୍ୟ କରେ; ଅବିବେଚକ—
1. Inconsiderate.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୋଷଗୁଣ ବା ଆଗପଛ ଭଲମନ୍ଦରୂପେ ନ ବୁଝି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—2. Acting without proper fore-sight.
୩ । ଯେ କେବଳ ଅନ୍ୟର ଦେଖାଦେଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ବା ଅନ୍ୟର ଅନୁକରଣ କରେ—3. Imitating another blindly.
୪ । ମୂର୍ଖ—4. Illiterate.

ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟଭାଷିତା—ସଂ. ବ. (ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟଭାଷିନ୍+ଭାବ. ତା)—ଆଗପଛ ନ
Asamīkshyabhāshitā ବୁଝି ନ ବଗୁର କଥା କହିବା—
Speaking without proper consideration.

ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟଭାଷୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟ = ଭଲମନ୍ଦରୂପେ ନ ଦେଖି
Asamīkshyabhāshī ନ ବୁଝି+ଭାଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍.
(ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ମା. ୧ବ.)—ଯେ ଆଗ ପଛ ନ ବୁଝି
(ଅସମୀକ୍ଷ୍ୟଭାଷିତା—ବ) କଥା କହେ—Speaking without proper consideration.

ଅସମୀଚୀନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସମୀଚୀନ)—୧ । ଅଯଥାର୍ଥ; ବେଠିକ୍—
Asamīchīna 1. Not right
(ଅସମୀଚୀନତା—ବ) ୨ । ଅନୁଚିତ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ—
2. Improper.
୩ । ଅଯୌକ୍ତିକ—3. Unreasonable.
୪ । ଅନୁପଯୋଗୀ—4. Unfit.

ଅସମ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସମ୍ପନ୍ନ)—
Asampanna ୧ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣ—1. Incomplete.
୨ । ଅସମ୍ପାଦିତ; ଅକୃତ—2. Unaccomplished.
୩ । ସମ୍ପଦଶୂନ୍ୟ; ବିତ୍ତବଶୂନ୍ୟ; ଗରିବ—
3. Poor; indigent.

ଅସମ୍ପର୍କ—ସଂ. ତ. (ଅ + ସମ୍ପର୍କ)—ଅସମ୍ବନ୍ଧ; ସମ୍ବନ୍ଧର ଅଭାବ—
Asamparka Want or absence of connection.
ସଂ. ବଣ.—ନାସମ୍ପର୍କୀୟ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ—
Unconnected.

ଅସମ୍ପର୍କୀୟ—ସଂ. ବ. (ଅ+ସମ୍ପର୍କୀୟ)—୧ । ଯେ ଆପଣା ସମ୍ପର୍କୀୟ
Asamparkiya ନୁହେଁ; ରକ୍ତସମ୍ବନ୍ଧଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Not related by any blood-relationship.
୨ । ଅସମ୍ପର୍କ; ନାସମ୍ପର୍କୀୟ—2. Unconnected.

ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ)— ୧ । ଅସମାପ୍ତ—
Asampurnna 1. Unfinished.
(ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—ବ) ୨ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Incomplete.
୩ । ଅଙ୍ଗହୀନ—3. Devoid of certain component part.

ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସମ୍ବଦ୍ଧ)—୧ । ସମ୍ବନ୍ଧଶୂନ୍ୟ—
Asambaddha 1. Not related.
୨ । ଅସଂଲଗ୍ନ—2. Unconnected.
୩ । ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧରହିତ—3. Incoherent; disjointed.
୪ । ନିରର୍ଥକ; ଅର୍ଥରହିତ—4. Meaningless; absurd (Apte)
ସଂ. ବ.—ଅର୍ଥରହିତ ବା ଅସମ୍ଭବ ବାକ୍ୟ—
An absurd sentence. (Apte)

ଅସମ୍ବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଅ+ସମ୍ବନ୍ଧ)—ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ସମ୍ପର୍କର ଅଭାବ—
Asambandha Absence of connection
ସଂ. ବଣ.—ଅସମ୍ବଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Asambaddha (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଚ	ଜ୍ଞ	ର,ଷ	ଟ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇ୍	ଉ୍ଅ	ଓ
୨	ଛ	ଝ	ଋ	ଠ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ୟ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ଅସଙ୍ଗତ—2. Unreasonable

୩ । ଅନୁଚିତ—3. Not proper; improper.

୪ । ଅନ୍ୟାଯ୍ୟ—4. Illegitimate.

ଅସମ୍ବନ୍ଧାତିଶୟୋକ୍ତି—ସଂ. ଈ.—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
Asambandhātiśayokti A figure in rhetoric.

[ଯଥା: ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସୁଭଦ୍ରାପରିଣୟରେ

ସ୍ୱସ୍ୱସ୍ୱ ବାଣ ଠାବରୁ ଉର ବ୍ରଣ ଭଲି ସ୍ରୁତ
ମଣିର ମଣ୍ଡିଲି ଫଟି ଗଲା ଚକ୍ଷୁର
ସିଞ୍ଚାଡ଼ ତେଲେ ଯେ ପାଣି; ଶେଷ କଲା ପରା ଶ୍ରେଣୀ
ରୁଦେ ରହ ବନ୍ଦୁ ବନ୍ଦୁ ଦୋଇ ସୁଦର
ସ୍ୱଦ୍ଧି ଏରୂପେ ହୁଅଇ
ସ୍ୱମତ ଚୂର୍ତ୍ତକୁନ୍ତଳ ବୋଇ ନ ହୁଏ ।

ଏଠାରେ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ କେଶକଳାପ ଓ ଚୂର୍ତ୍ତକୁନ୍ତଳ ନାମାଣରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଭୁଜ ଚତୁଷ୍ଟୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲେ ସ୍ୱତ୍ତା ତାହା ଅସମ୍ବନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନାଦ୍ୱାରା ଅସମ୍ବାତିଶୟୋକ୍ତି ହୋଇଛି ।
ଚନ୍ଦ୍ରମଣି. ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।]

ଅସମ୍ବାଧ—ସଂ ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସମ୍+ବାଧା)—୧ । ବାଧାଶୂନ୍ୟ—
Asambādha 1. Unimpeded.

୨ । ପରସ୍ପର ସଘର୍ଷଣରୂପ ପୀଡ଼ାରହିତ—
2 Free from mutual pressure or friction.

୩ । ବିରଳ—3. Scarce; sparse.

୪ । ଜନତାରହିତ—4. Crowdless.

୫ । ଅଧିଗମ୍ୟ—5. Attainable

୬ । ଅସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ— 6. Not narrow; spacious.

୭ । ନିର୍ଜନ—7. Lonely; solitary

୮ । ଖୋଲା; ମେଲା—8. Open; accessible.

୯ । କଷ୍ଟଯୁକ୍ତ—9. Painless.

୧୦ । ମଝିରେ ଯାହାର ଫାଙ୍କ ବା ବ୍ୟବଧାନ ଥାଏ; ବ୍ୟବଧାନ ଯୋଗୁଁ ପୃଥକ୍—
10. Separated by an interval (Apte).

ଅସମ୍ଭବ—ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ସମ୍ଭବ=ଉତ୍ପତ୍ତି ଯାହାର; ଯାହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ନ ପାରେ)—
Asambhaba

୧ । ଯାହା ସମ୍ଭବେ ନାହିଁ; ଯାହା ଘଟି ନ ପାରେ—
1. Improbable.

୨ । ଅସାଧ୍ୟ; ଯାହା କରିଯାଇ ନ ପାରେ—
2. Impossible; impracticable.

୩ । ଅଲୌକିକ; ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary.
କେଇଟି ଚୋର ସମର ହେଲ ଅସମ୍ଭବ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୪ । ଅକଳ୍ପନୀୟ—4. Unimaginable.
ନିର୍ଦ୍ଦୟତ୍ୱରେ ଅସମ୍ଭବ, ଦୟରୁ ଦୁର୍ଲଭ ଦାନବ—
ରୂପକ. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

୫ । ଯାହା ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ—5. Unlikely.

୬ । ବିଶ୍ୱାସର ଅଯୋଗ୍ୟ—6. Unbelievable.
କଲେ ଗୋପୀଙ୍କି ଯେନ ଯେତେ ଭବ, କହିବାରୁ ସେ କଥା ଅସମ୍ଭବ ।
ଘାନକୃଷ୍ଣ ଉତ୍ସବଯୋଡ଼ ।

ସ. ବି—୧ । ନ ଘଟିବାର ଭାବ; ସମ୍ଭବତ୍ୱହୀନତା—
1. Improbability; impossibility.

୨ । ଅଭାବ; ନାସ୍ତିତ୍ୱ—2. Non-existence.

୩ । ଅଲୌକିକ ଘଟନା—
3. An extraordinary event (M. W.)

ଅସମ୍ଭବକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି କଥା ଘଟିଛି ବୋଲି ନେହୁ
Asambhabakaribā କହିଲେ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ ନ କରିବା—
ଅସମ୍ଭବ ମନେ କରା Not to believe that a thing has
ବୋପତ କରନା happened; to discredit;
to disbelieve.

ଅସମ୍ଭବା—ସ. ବି. ଅସମ୍ଭବ+ଆ)—ଅଲୌକିକ ଘଟନା—
Asambhabā An extraordinary event.

ଅସମ୍ଭବ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (ଅ+ସମ୍ଭବ+ଯ)—୧ । ଅସମ୍ଭବ—
Asambhabya 1. Impossible (Apte)

୨ । ଅବୋଧ୍ୟ—2. Incomprehensible (Apte)

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅସାଧାରଣରୂପେ—
1. In an extraordinary manner (Apte)

୨ । ଅବୋଧ୍ୟରୂପେ—2. In an incomprehensible manner (Apte)

ଅସମ୍ଭଳା—ଦେ. ବିଣ—ଅସମ୍ଭାଳ (ଦେଖ) ।
Asambhaḷā Asambhāḷa (See)

ଅସମ୍ଭାବନା—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସମ୍ଭାବନା)—
Asambhābanā ୧ । ଅସମ୍ମାନ; ଅସମର୍ଯ୍ୟାଦା—
1. Disrespect.
ଯୋଗୀ ସମ୍ଭାବନା ଅସମ୍ଭାବନା ଦୁଇ;
ପାଇ ଅସନ୍ତୋଷ ସନ୍ତୋଷ ହେବ ନାହିଁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

୨ । ସମ୍ଭାବନାର ଅଭାବ—2. Improbability.

୩ । ଅଖ୍ୟାତି; ଅସଖ୍ୟାତି—3. Disrepute.

୪ । ଅନନୁଗ୍ରହ—4. Want of favour.

ଅସମ୍ଭାବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସମ୍ଭାବିତ)—
Asambhābita ୧ । ସମ୍ଭବ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
1. Thought improbable.

୨ । ଯାହାକୁ ଲୋକେ ଭଲ ବୋଲି ବିଚାର ନ କରନ୍ତି—
2. That which is not thought good by people.

୩ । ଯାହାକୁ ଲୋକେ ସୁଖ୍ୟାତି ନ ଦିଅନ୍ତି—
3. Not reputed.

୪ । ଅଭାବିତ; ଅଚିନ୍ତିତ—4. Unthought of.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରିତ ୧ ତଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ତଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନେ, ସେତେ ଏ ପୃଷ୍ଠାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେତେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସ୍ତତ ୨ ବା ୧ ତଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ପଲେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସମ୍ + ଭୂ ଧାତୁ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Asambhābi ଅସମ୍ଭବ—Impossible (Apte).

ଅସମ୍ଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସମ୍ଭାବ୍ୟ)—୧ । ଅସମ୍ଭବ—
Asambhābya 1. Impossible; improbable.
୨ । ଅଲୌକିକ—2. Extraordinary.
୩ । ଯାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
3. Unascertainable.

ଅସମ୍ଭାଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସଂବୃତ)—୧ । ଅସଂବୃତ—
Asambhāḷa 1. Uncovered; exposed.
ଅସାମାଳ ୨ । ଅଧୀର—Impatient.
ବେଚୈନ; ବେସମ୍ମଳ (ଯଥା—ମୋ ପ୍ରଶ୍ନ ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ତୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଏଡ଼େ ଅସମ୍ଭାଳ ହେଉଛୁ କାହିଁକ ?)
୩ । ଅସ୍ଥିର; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଅଥୟ—3. Restless.
ତା ଶୁଣି ପାଃ ମହାଦେଇ; ଧାଇଁ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।
୪ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—4. Anxious.
୫ । ଅଭିଶୟ ବ୍ୟାକୁଳ; ଅଭୁର୍ତ୍ତ—
5. Agitated; flurried.
୬ । ଅସଂଯତ; ଅନିରୁଦ୍ଧ; ଅବାରିତ—
6. Unrestrained; uncontrolled.
କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳ, ନୟନ୍ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।
୭ । ଯାହାକୁ କେହି ଅଟକାଇ ନ ପାରେ—
7. Uncontrollable; ungovernable.
ଦାରୁଣ କାଳକୁ ଅନୁକ୍ଷଣ ଶାପ ଦେଇ ପ୍ରେମ ଅସମ୍ଭାଳ—ବ୍ରଧାନାଥ ।
୮ । ଅସାବଧାନ—8. Careless.
୯ । ଅସହ୍ୟ—9. Unbearable.
ଦୁଃଖ ଅସମ୍ଭଳ ଦୁଇ ଭୁଜ କ ସୁଶୀଳ ଶିଳ ହେଲ ଅଟ ନୋହୁ ,ପାଳ ପାଳ ହେ ।
ଉଷ୍ଟ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।
୧୦ । ଯେ ସହ୍ୟ ନ ପାରେ; ଯେ ଦାଜି ସହ୍ୟ ନ ପାରେ—
10. Not enduring; not capable of enduring.
୧୧ । ଯେ ସମ୍ଭାଳ ନ ପାରେ ବା ଗତିରୋଧ କରି ନ ପାରେ—
11. Not able to restrain.
୧୨ । ଯାହା ଭେରି ସହେ ନାହିଁ; ଯେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରେ—
12. Not brooking of any delay; one who does not wait.
୧୩ । ଅଠାଠିକ; ଅତି ବିପନ୍ନ (ଅବସ୍ଥା)—
13. Critical; precarious.
(ଯଥା—ତାକୁ ଟାଇଫଏଡ୍ ଜ୍ୱର ଧରି କାଲିଠାରୁ ତା କଥା ଅସମ୍ଭାଳ ହେଲଣି ।)
ଦେ. ବ—୧ । ଉଦ୍ବେଗ—1. Anxiety.
୨ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Impatience.
୩ । ଅତି ବିପନ୍ନ ଅବସ୍ଥା—
3 Very critical condition
୪ । ଅସ୍ଥିରତା—4. Restlessness
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅସହ୍ୟରୂପେ—1. Unbearably
୨ । ଅତର୍କ୍ତ ରୂପେ; ବେଗ ସହ୍ୟ ନ ହେବା ପ୍ରକାରେ—
2. In an uncontrolled or unrestrained manner.
(ଯଥା—ମତେ ଅସମ୍ଭାଳ ଯୋଖରୁ ମାରିଲୁ ।)

ଅସମ୍ଭାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସମ୍ଭାଳ (ଦେଖ)
Asambhāḷiā Asambhāḷa (See)

ଅସମ୍ଭାଳେ—ସ୍ତ୍ରୀ. ଓ ପଦ୍ୟ କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅତି ଅଥୟ ହୋଇ—
Asambhāḷe 1. Restlessly.
୨ । ଅଧୀର ହୋଇ—2. Impatiently.
ଅସମ୍ଭାଳେ ଲୁହଁ ପୂର ପ୍ରବାହକୁ
ବେନ କୂଳେ ବସ ଚାଳ । ବ୍ରଧାନାଥ. ପାଟମ ।

ଅସମ୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସମ୍ଭୂତ)—
Asambhūta ୧ । ଯାହା ଜାତ ହୋଇ ନାହିଁ—
1 Not born.
୨ । ଅସାଧାରଣ—2. Extraordinary.

ଅସମ୍ଭ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସମ୍ଭ୍ରମ)—
Asambhrama ୧ । ଅନାଦର—1. Disregard; slight.
୨ । ଅସମ୍ମାନ—2. Dishonour
୩ । ଅପମାନ—3. Insult
୪ । ଗୃଧିଲ୍ୟାତ୍ମକ—4. Want of restlessness.
୫ । କାତରତାର ଅଭାବ—5. Want of perplexity.
୬ । ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ; ସ୍ଥିରତା—5. Calmness.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅଚଞ୍ଚଳ; ସ୍ଥିର—1. Calm.
(ଅସମ୍ଭ୍ରମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅବ୍ୟାକୁଳ—2. Unperturbed.

ଅସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ)—
Asambhrānta ୧ । ଅଭଦ୍ର—1 Ungentlemanly; uncivil.
୨ । ଯେ ଭଦ୍ରବଂଶୀୟ ନୁହେଁ—
2. Not of a noble family.
୩ । ଯେ ସମ୍ମାନଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—3. Not honorable.
୪ । ଅସମ୍ମାନିତ—4. Dishonoured.
୫ । ଅଚଞ୍ଚଳ—5. Not restless.
୬ । ସ୍ଥିର ପ୍ରକୃତିକ—6. Calm.
୭ । ଧୀର—7. Patient.
୮ । ଅବ୍ୟାକୁଳ—8. Not agitated.
ଦେ. ବିଣ—ସମ୍ଭ୍ରମ ବା ଚଞ୍ଚଳତ୍ୱାପନ—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଽ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ ଯ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

Devoid of personal regard; regardless of personal consideration.

ମାତ୍ରା ସୁତ ନରୁଳ ହୋଇ ଅସମ୍ମାନ୍ୟ
ସେ ଦୁହୁଙ୍କି ସୂଝିଲେ ଅତ ଦକ୍ଷ ଯଜ୍ଞ । କୃଷ୍ଣହି. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଅସମ୍ମତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+ସମ୍ମତ)—

Asammata (ଅସମ୍ମତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅସମ୍ମତି—ବ)

୧ । ଅନଭ୍ୟୁପଗମ—1. Averse; reluctant.
୨ । ଅସ୍ୱୀକୃତ; କୋର୍ଜ—2. Not agreeing; not consenting
୩ । ପ୍ରତିକୂଳ—3. Unfavourable.
୪ । ଶତ୍ରୁଭାବାପନ୍ନ—4. Inimical.
୫ । ପ୍ରଣୟୀ (ପ୍ରକୃତିବାଦ ଅଭିଧାନ)—5. Attached to; loving.
୬ । ଅନଭିମତ; ଅନନୁମତ (ବିଷୟୀ)—6. Not according to one's wish
୭ । ବିରୋଧୀ—7. Opposite to; contrary to.

ଅସମ୍ମତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ସମ୍ମତି)—୧ । ଅସ୍ୱୀକାର—1. Want of consent.
୨ । ଅନିଚ୍ଛା—2. Unwillingness.
୩ । ମତର ପାର୍ଥକ୍ୟ; ମତ ନ ମିଳିବା—3. Disagreement.

ଅସମ୍ମାନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ସମ୍ମାନ)—୧ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା—1. Disrespect.
ଅସମ୍ମାନିତ—ବିଣ) ୨ । ଅନାଦର—2. Slight; disregard.
୩ । ଅବମାନନା—3. Dishonour.
୪ । ଅପମାନ—4. Disgrace; insult.

ଅସମ୍ୟକ୍—ଅ. ବିଣ. (ଅ+ସମ୍ୟକ୍)—୧ । ଅସଥେଷ୍ଟ—1. Not sufficient.
୨ । ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇନାହିଁ—2. Not upto the mark.
୩ । ବେଜାଯୁ; ଅଯଥା; ଅନୁଚିତ—3. Improper.

ଅ. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଅସଥେଷ୍ଟରୂପେ—1. Insufficiently.
୨ । ଖୁବ୍ ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ—2. Scantily.
୩ । ଅଯଥାରୂପେ—3. Improperly
୪ । ଅନ୍ୟାସ୍ୟୁକ୍ତରେ—4. Wrongly.

ଅସମ୍ୟକ୍କାରୀ—ସ.ବିଣ.ପୁଂ. (ଅସମ୍ୟକ୍+କୃ ଧାତୁ+ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ.)—**Asamyakkārī** (ଅସମ୍ୟକ୍କାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ଅନ୍ୟାସ୍ୟ କର୍ମ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—1 Acting improperly.
୨ । ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ ଉତ୍ତମରୂପେ କରୁ ନ ଥିବା—2. Not doing one's duty properly.

ଅସମ୍ୟକ୍କାରି ମହାପାପ ଓ ଚତୁଷ୍ପଦମାନଙ୍କୁ ଭେଦବଦ୍ଧକ ବୋଇ ଜାଣିବ । ମନୁ. ୧୧।୪୫ ।

ଅସମ୍ୟକ୍ବ୍ୟୟଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଅସଥାବ୍ୟୟୀ—**Asamyakbyayaśila** (ଅସମ୍ୟକ୍ବ୍ୟୟଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Spending improperly.
୨ । ବଦ୍ଧବ୍ୟୟୀ—2. Spend-thrift.

ଅସର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବସର)—୧ । ଅବସର; ଫୁରୁସେତ୍—**Asara** **अवसर** **अउसर** 1. Leisure.

ଜଉ ଅଶୁଚ୍ଚ କେ ହୋଇ ଭୂମରେ,
ନାହିଁ ଅସର ଏହୁ ଅରମ୍ଭରେ । ଉତ୍କ. ଲକ୍ଷଣବଗ୍ଗ ।

୨ । ବିଶ୍ରାମ—2. Rest.

ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅସର ସେ କାଳେ ଘଇନ,
ଦେଖିଣ୍ଟ ନ ପାରନ୍ତ କାହାର ନୟନ । କୃଷ୍ଣହି. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

୩ । ସମୟ—3. Time.
୪ । ସୁବଧା; ସୁଯୋଗ—4. Opportunity.
୫ । ଅପସର; ବଡ଼ଉଢଅ—5. Big pillow.

ଅଉଚ ବସିବାପାଇଁ ନରୁଲା ଅସର । ପାଁଚାମର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଦେ ବିଣ.—ଅସରଣ୍ଡି; ଅଶେଷ; ବହୁ; ଅତ୍ୟଧିକ—Inexhaustible; too much; excessive.

ତହିଁରୁ ସେହିଁ ଫଳ ପାଇବ ନୃପବର, ଜାଣିବ ତେନ୍ତ ମୋର ହୋଇବ ଅସର ।
କୃଷ୍ଣହି. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅସରଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି.— ଅସରପା (ଦେଶ) **Asarardā** Asarapā (See)

ଅସରନ୍ତି—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଯାହା ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ; ଯାହାର ଶେଷ ନାହିଁ—**Asaranti** 1. Endless.

ଅସରନ୍ତ; ଅଫୁରନ୍ତ ଦରହରେ ଯେହିଁ ରତ ଅସରନ୍ତ କଣା ଯାଉଥିବ । **बेहद्** ଜଗନ୍ନାଥ—ଉଦଗୀ ।

୨ । ଅକ୍ଷୟ—2. Inexhaustible.
(ଯଥା—ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାର ।)
୩ । ଅସଙ୍ଖ୍ୟ; ଅଶେଷ; ବହୁ—3. Many; innumerable; countless.

ବଣାରୁ ବସ୍ତ୍ର ତ୍ରାଣ ଠାରୁ ପଳାସ୍ତିତ ଅସର କରି ଉଇସ୍ତୁତ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଅସରନ୍ତିଭଣ୍ଡାର—ଦେ. ବି.—ଅକ୍ଷୟ ଭଣ୍ଡାର; ଯେହିଁ ଭଣ୍ଡାରରୁ ଯେତେ ବ୍ୟୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ନଃଶେଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ—**Asarantibhaṇḍāra** असरन्तभाँडार Inexhaustible store.

ଅସରପା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅସୃପା=ଉତ୍ପତ୍ତିଯାସ୍ପିଷ୍ଣୁ; ଗ୍ରାସଶୀ; ଜୋକ)—**Asarapā** ଅନ୍ଧାରିଆ ଗୃହରେ ଓ ଅନ୍ଧକାରମୟ ସ୍ଥିନ୍ତୁ ଥବର ଆରସୁଲା ସନ୍ଧରେ ରହୁଥିବା ଗାଢ଼ରଙ୍ଗ ପଙ୍ଖଶବଶେଷ;ତୈଳପାସ୍ପିବା— **झींगुर; चपड़ा** Cockroach; Blatta Orientalis.

(ଅସରପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଣ.—୧ । ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି—1. Foolish.
୨ । ଅପ୍ରତିଭ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—2. Out witted.
୩ । ମୂର୍ଖ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—3. Dunce.
୪ । (ସଂ. ଅସୃଗ୍ରବାଦ)—ଅଥରପା (ଦେଶ) Atharapā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠି ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଠର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଟେପିବେ; 'ଚଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଳୁ' ଟେପିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ଲା' ଟେପିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଟେପିବେ

ଅସରପି—ବୈଦେ. ବ (ଅ. ଅର୍‌ଫୀ)—
Asarapi ୧ । ସୁନା ମୋହର; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା—1. Gold coin.
ଆସ୍‌ରଫୀ ଘରେ ଅସରପା ଥିଲେ ଅସରପି ଅସେ—
ଅସରଫୀ ପଂଜାବୀମୋଡ଼ନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।
୨ । ଷୋଳ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ସୁନା ମୋହର—
2. Gold mohur worth sixteen rupees.
ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ମାଇ ଅସରପା—
1. A female-cockroach.
୨ । ଛୋଟ ଅସରପା; କୁଜ ଅସରପା—2. A small cockroach; the black beetle.

ଅସରଫି—ବୈଦେ. ବ.—ଅସରପି (ଦେଖ)
Asaraphi Asarapi (See)

ଅସରମ—ଦେ. ବଣ. ଓ ବ.—ଅଶରମ (ଦେଖ)
Asarama Aśarama (See)

ଅସରଲ—ସ. ବଣ (ଅ+ସରଳ)—
Asarala ୧ । ଯାହା ସିଧା ନୁହେଁ; ବଙ୍କ; କୁଟିଳ—
(ଅସରଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not straight; crooked.
ଅସରଳତା } ବ. ୨ । କୁଟିଳମନା—2. Not frank.
ଅସାରଲ୍ୟ }
୩ । ଅସତ୍—3. Dishonest; not upright.

ଅସରଳା—ସ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ+ସରଳା)—ଅସରଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Asarala Feminine of Asarala.
ଦେ. ବ.—ଅସରଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Asaralā (See)

ଅସରଲ୍ଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ଜାତ, ମେଦଗାପୁର, ବସ୍ତର, ବାଲେଶ୍ୱର, ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଅସରପା (ଦେଖ)
Asarallā Asarapā (See)

ଅସରଲାସୂତା—(ସଂ. ଅସରଲ+ସୂତ୍ର)—ଅଷାଢ଼ୁଅସୂତା; ବବାହ-
Asaralāsūtā ଉପଲକ୍ଷରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ହାତରେ ସେଉଁ ସୂତ୍ର ବନ୍ଧାଯାଏ ।
ଅଶୁଦ୍ଧ ବଗୁଣ ଶୋଭାସଦନ
ଅସରଲା ସୂତା ଦେଇ ବନ୍ଧନ—ଅରୁମନ୍ଧ୍ୟ. ବଦଗୁରୁତନ୍ତ୍ରାନଣି ।

ଅସରୁ—ଦେ. ବଣ.—୧ । ଅସରନ୍ତି—1. Endless.
Asarā ଅସରୁ ଏ ବଦବଦ୍ୟ ଆଜ ଭୁଜପୁରେ—ସ୍ୱଧାନାଥ. ଦଶରଥବଦ୍ୟୋଗ ।
୨ । ଯେଉଁ କୂଅରୁ କେହି ଜଳ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ନାହିଁ; ଅବ୍ୟବହୃତ (କୂପ)—2. Unused (well)
୫ । ଗୃହର ଯେଉଁ ବାସନ ବା ଉପକରଣାଦିକୁ କେହି ବ୍ୟବହାର କରି ନ ଥାଏ—
3. Not yet used (article or utensil)

ପସଲା ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆସାର)—ବର୍ଷା ବର୍ଷିବାର ଏକ ଥର;
ଚୋଟାଏ ଧାରା ବୃଷ୍ଟି—Shower (of rain).
ଅଠ ଦୁଇବାଣି ଷୋଳ ଅସଲ
ଦଉଣି ଉପରଥି ବରଷଠି ବୃଣା ଛତ୍ର । କୃଷିବଚନ ।

ଅସର୍ପା—ଦେ. ବ—ଅସରପା (ଦେଖ)
Asarpā Asarapā (See)
ଦେ. ବଣ—ଅସରପା (ଦେଖ)
Asarapā (See)
ଅସର୍ପା ପୁରୁଷ ପ୍ରାପ୍ତେ ଅଟେ ମୋର ବୃଦ୍ଧି
ପଦେ ବଢ଼ୁ ବଢ଼ୁ ଅର ପଦ ମୋହେ ସିଦ୍ଧି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅସର୍ପି—ବୈଦେ. ବ—ଅସରପି (ଦେଖ)
Asarpi Asarapi (See)

ଅସର୍ଫି—ବୈଦେ. ବ—ଅସରପି (ଦେଖ)
Asarphi Asarapi (See)

ଅସର୍ଲା—ପ୍ରାଦେ. ବ—ଅସରଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Asarlā Asarallā (See)

ଅସଲ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ. ଅସ୍ଲ୍)—
Asala ୧ । ଯଥାର୍ଥ; ପ୍ରକୃତ—1. Actual.
ଆସଲ (ଯଥା—ଅସଲ ଘଟଣା ।)
ଅସଲ ୨ । ଅବମିଶ୍ରିତ —2. Unmixed; unadulterated.
୩ । ବଶୁଦ୍ଧ—3. Pure.
୪ । ଖାଣ୍ଟି—4. Genuine. (ଯଥା—ଅସଲ ସୁନା ।)
୫ । ପ୍ରଧାନ—5. Principal. (ଯଥା—ଅସଲ ହାତମ ।)
୬ । ମୌଳିକ—6. Primary; original.
(ଯଥା—ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।)
୭ । ମୂଳ ଧନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—7. Relating to the
(ଭିନ୍ନଅର୍ଥ—ଉପଗ୍ରହ) capital of a trade or loan.
(ଯଥା—ଖାତକ ଉପରେ ଅସଲ ଟଙ୍କା ବାକି ଅଛି ।)
୮ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—8. Very excellent.
୯ । ସଦ୍‌ଂଶଜାତ—
9. Noble born.
ଦେ. ବ—୧ । ବ୍ୟବସାୟ ବା ମହାଜନୀର ମୂଳଧନ—
1. The capital of a trade or loan.
୨ । ମୂଳ; ଜଡ଼—2 Root.
୩ । ମୂଳକାରଣ—3. Origin.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ଉତ୍ତମ ବା ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ—
1. Good deed.
୨ । ଉଚିତ କର୍ମ—2. Proper act; right thing.
(ଯଥା—ତୁ ଅସଲ ଭଲୁ, ଆଜ୍ଞା କଲୁ, ଭଲ କାମ କଲୁ ।)

ଅସଲଟ—ଦେ. ବଣ. ଓ ବ—ଅସନଟ (ଦେଖ)
Asalaṭa Asanaṭa (See)
ବାଇବଗାଇବେ ଘାଣ୍ଟି ଦେଇଥିବ ଏ ଅସଲଟ କଥାରେ—
ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗୀତ ।

ଅସଲଟିଆ—ଦେ. ବଣ—ଅସନଟିଆ (ଦେଖ)
Asalaṭiā Asanaṭiā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ସ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଅସଲତନାମା Asalatanāmā ଆସଲତନାମା **असलियतनामा**—ଦେ. ବ. (ଉଚ୍ଚାରଣ ରାଖା; ଆ. ଅସଲ୍‌ଯତ୍=ମୂଳ +ନାମାହ୍=ଲେଖ)—ଯେଉଁ ଦରଖାସ୍ତ ବା ଅରଜ ବା ଜବାବ ଆଦରେ ପକ୍ଷ ଉରଫରୁ ଓକିଲ ମୁକ୍ତାର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଦସ୍ତଖତ୍ କରି ନ ଥାନ୍ତି ଓ ସହିଁରେ ପକ୍ଷ ସ୍ୱୟଂ ଦସ୍ତଖତ୍ ତହ ମିସଲରେ ଦାଖଲ କରେ—Any petition, plaint or written statement signed by the party himself and not by his pleader as no pleader has been engaged by the party.

ଅସଲସୁଧ Asalasudha ଆସଲସୁଦ **असलसूद**—ବୈଦେ. ବ. (ଅ ଅସୂ+ଘା. ସୁଦ୍)—ମହାଜନର ମୂଳଧନ ଓ ମୂଳଧନ ଉପରେ ଯାହାବା କଳନ୍ତୁର—Capital and interest occuring thereon.

ଅସଲା—ଗ୍ରା. ବ.— Asalā ଅସର୍ (ଦେଖ) Asarā (See)

ଅସଲ୍—ଦେ.ବ.—ଅସରପା; ତୈଳପାୟିକା ପତଙ୍ଗ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)— Asalā Cockroach.

ଅସଲାତ୍ନାମା—ଦେ. ବ. (ଉଚ୍ଚାରଆସ୍ତଖା)—ଅସଲତନାମା (ଦେଖ) Asalātnāmā Asalatanamā (See)

ଅସଲି—ଦେ. ବଣ. (ଆ. ଅସୂ)—ଅସଲ (ଦେଖ) Asali ଆସଲ **असली** Asala (See)

ଅସହ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— Asaha

(ଅସହତ୍ୱ—ବ)

୧ । ଅସହିଷ୍ଣୁ; ଯେ ସହି ନ ପାରେ—1. Unable to bear or endure.

୨ । ଅକ୍ଷମାଶୀଳ—2. Unforgiving; intolerant.

୩ । ଅଧୀର; ଅମର୍ଷଣ—3. Impatient.

୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ— 4. Not capable of; not able to (M.W)

ସଂ. ବ—ଶତ୍ରୁର ମଧ୍ୟଭାଗ— The middle of the breast (M. W.)

ଅସହଣ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅସହନ)— Asahaṇa ଅସହନ (ଦେଖ)—Asahana (See)

ଅସହୀ Asahani ଅସହଣ Asahana (See)

ସୁନ୍ଦର ଅଲପୂର୍ଣ୍ଣା ଶୃଙ୍ଗାରେ ଅସହଣ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ।

ଅସହୀ ଗ୍ରା. ବଣ. ୧ । (ସଂ. ଅସହନୀୟ) —ଅସହ୍ୟ — 1. Unbearable.

ଦେଖାତ ଅସହୀ ନରଶ ଦୁଃ ଭରଣ ଶଙ୍କାର ଝମକ ଭୂପାଶ। ଉଷା, ବୈଦେଶ୍ୱଶବଳାସ।

୨ । ଯେଉଁ ଲୁଗା ସହଣ ନୁହେ ଅର୍ଥାତ୍ ବଦେଶୀ କଳ ଉଆର ନୁହେ—(cloth) Not of foreign mill-manufacture.

ଅସହଣି—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସହନ)— Asahaṇi ଅସହଣ

୧ । ଅସହନ (ଦେଖ) Asahana (See)

ଅସହୀ

କଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଙ୍କେ ଜାଣି, କୁଟୁମ୍ବେ ଯେହ୍ନ ଅସହଣି । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ। ସମସ୍ତେ ଅସହଣି ତୁ ମଙ୍କଳ ଗହ୍ନା । ପୀତାମ୍ବର. କୃଷ୍ଣିତ୍ରପୂଜଣ ।

୨ । ଅସହିଷ୍ଣୁ—2. Intolerant.

ବୈ. ବ.—ଅସହିଷ୍ଣୁତା (ଦେଖ) Asahishṇutā (See)

ଅସାଧଜନଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ, ନରତେ ଅସହଣ ଭାବ । ଜଗନ୍ନାଥ—ସୁଭଦ୍ରା।

ଅସହୀକ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସହନ)— Asahaṇika ଅସହନ (ଦେଖ) Asahana (See)

ଅସହନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ; ଯେ ସହନଶୀଳ ନୁହେ—1. Unenduring; ot able to endure; intolerant. (ଅସହନା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଅସହନତା—ବ)

୨ । ଈର୍ଷାପର—2. Envious; jealous malicious.

୩ । ଅଧୀର; ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୂନ୍ୟ—3. Impatient.

୪ । ପରଶ୍ରୀକାତର—4. Unable to endure another's prosperity; pained at another's weal.

ସଂ. ବ.—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. An enemy.

୨ । ଅସହିଷ୍ଣୁତା—2. Impatience.

୩ । ନ ସହିବା—3. Not tolerating; intolerance

ଦୁହନକୁ ଅସହନ ଯେ ଅତଃ ଉକ୍ତା । କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମହାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଅସହନକରିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ Asahanīkaribā ଲାଞ୍ଛନା ବା ଅପମାନ ଦେବା—To insult a person.

ଅସହନୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ [ଅ+ସହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅନ (ଶାନଚ୍)]— Asahamāna ଅସହ (ଦେଖ) (ଅସହମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Asaha (See)

ଅସହଯୋଗ—ସଂ. ବ. (ଅ+ସହଯୋଗ)—୧ । ଅସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧର Asahajoga ଅଭାବ—1. Absence of connection.

୨ । ମିଳି ମିଶି କାମ କରିବାର ଅଭାବ—2. Non-co-operation; absence of Co-operation.

ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)— Asahajoga āndolana ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସ୍ୱଜାତିକ ଅଧିକାର ଲାଭ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଜାମାନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ବୋଲିସେ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଏବେ ଗୋଟେ ସେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ନେଇବ, ସେବେ ସେହୁ ଯତ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସଦତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଯତ ଗୋଇବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଠ' ନ ନେଇକେ 'ଗାଇ' ଗୋଇବେ; 'କୂଅ' ନ ନେଇରେ 'କୂଅ' ବେଶିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବଦ୍ଧୂ' ବେଶିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ବେଶିବେ; 'ଅଲତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବେଶିବେ

ସରକାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ନ ରଖିବାରୂପ ଗୁରୁତ୍ୱ-ବ୍ୟାପି ଆନ୍ଦୋଳନ—The non-co-operation movement started by Mahātmā Gāndhi.

[ଦ୍ର—ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଜ୍ୱଳାନ୍ତ ଉଦାହରଣ ଓ ଅନୁଭବଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ 'ଅସହଯୋଗ'ର ସଫଳତା ଅଫ୍ରିକାରେ ଓ ଭାରତରେ ପ୍ରମାଣିତ କରଅଛନ୍ତି । 'ମୋ ଠାରୁ ଯେ ବଳୁଆ ତାକୁ ମୁଁ ବଳରେ ପାରିବି ନାହିଁ, ଯାହାଠାରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଅଛି ତାକୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧରେ ପାରିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନିର୍ବଳ ବ୍ୟକ୍ତି 'ଅସହଯୋଗ' ଅବଲମ୍ବନପୂର୍ବକ ବଳୁଆ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୁଃଚରିବି ଓ ପସ୍ତ୍ର କରି ପାରେ । ଭାରତର ୩୫ କୋଟି ପ୍ରଜାକୁ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର କେବଳ ପ୍ରଜାଙ୍କ ସହଯୋଗ ଯୋଗୁଁ ଶାନ୍ତିରେ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଶାସନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ପ୍ରଜାମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ଓ ଏକମନ ହୋଇ 'ଅସହଯୋଗ' ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ସରକାର ପ୍ରଜା-ମାନଙ୍କଠାରେ ନତମସ୍ତକ ହେବେ ଓ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମନକୁ ଜିଗି କାମ କରିବେ ।' ଏହାହିଁ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନଦ୍ୱାରା ମହାତ୍ମାଜୀ ଜଗତକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରଅଛନ୍ତି ।]

ଅସହଯୋଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଅସହଯୋଗ କରେ—
Asahajogī Non-co-operating.
(ଅସହଯୋଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ
(ଅସହଯୋଗିତା—ବି) ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା
(ବ୍ୟକ୍ତି)—A non-co-operator.

ଅସହାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ସହାୟ)—୧ । ନିଃସହାୟ; ଯାହାର କେହ ସାହା ଭରସା ନାହିଁ—
Asahāya 1. Helpless.
(ଅସହାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅସହାୟତା—ବି) ୨ । ବନ୍ଧୁହୀନ—2. Friendless
୩ । ଯାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ କେହ ନାହିଁ; ଏକାକୀ—
3. Single-handed,
୪ । ନିଃସଙ୍ଗିଆ; ନିର୍ଜନ—4. Solitary (M. W.)
୫ । ଯାହାର କେହ ସଙ୍ଗୀ ନାହିଁ—
5. Without companions.
ସଂ. ବି.—ନିଃସହାୟତା; ସାହାଯ୍ୟହୀନତା—Helplessness.

ଅସହାୟତା—ସଂ. ବି.(ଅସହାୟ + ତଲ.ତା)—୧ । ଅସହାୟର ଅବସ୍ଥା—
Asahāyata 1. Helplessness.
୨ । ବନ୍ଧୁହୀନ ଅବସ୍ଥା—2. Friendlessness.
୩ । ନିର୍ଜନତା— 3. Loneliness; solitude.
୪ । ମୁନିର ଜୀବନ ବା ବୃତ୍ତି—
4. The life of a hermit (M. W.)

ଅସହିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ + ସହିଷ୍ଣୁ)—୧ । ଯେ ସହ୍ୟ କରି ପାରେ—1. Unable to endure.
Asahishṇu
(ଅସହିଷ୍ଣୁତା—ବି) ୨ । ଅଧୀର; ଅସମ୍ଭାଳ—2.Impatient.
୩ । ଯେ ଦୁଃଖ ସହ୍ୟ କରି ପାରେ—
3 Unable to bear distress.
୪ । ଈର୍ଷାପର—4. Envious.
୫ । କଳହୁଡ଼ା—5. Quarrelsome (M. W.)
୬ । ଯେ କ୍ଷମାଶୀଳ ନୁହେ—6. Not forgiving.

ଅସହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ସହ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Asahya ୧ । ଯାହା ସହ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ—
(ଅସହ୍ୟତା—ବି) 1. Intolerable; unbearable.
୨ । ଅସମ୍ଭବ—2. Impossible; impracticable (M. W.)

ଅସହ୍ୟପୀଡ଼—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସହ୍ୟ+ପୀଡ଼ା)—
Asahyapīrda ଯାହା ଅସହ୍ୟ ପୀଡ଼ା ଦିଏ—
Causing intolerable pain (M. W)

ଅସାକ୍ଷାତ୍—ସଂ. ଅ (ଅ + ସାକ୍ଷାତ୍)—୧ । (ଅମୁକର) ପରୋକ୍ଷରେ;
Asākshāt ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚରରେ—1. Imperceptibly.
୨ । ଅମୁକର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ—2. In one's absence.
୩ । (ଅମୁକର) ପଛରେ—3. Behind one's back
ସଂ. ବିଣ.—୧ । ପରୋକ୍ଷ—1. Indirect.
୨ । ଯାହା ନିଜ ଆଖି ଅଗରେ ଘଟେ କାହିଁ; ଅଦୃଶ୍ୟ; ଅଗୋଚର—2. Happening behind one's back invisible.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଗୋଚର—3. Imperceptible.

ଅସାକ୍ଷାତ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅସାକ୍ଷାତ୍) —ଅସାକ୍ଷାତ୍ (ଦେଖ)
Asākshāta Asākshāt (See)
ଦେ. ବି (ସଂ. ଅ + ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର)—
୧ । ଅଦର୍ଶନ—1. Not seeing.
୨ । ଦେଖା ନ ମିଳିବା—2. Failing to meet a person.

ଅସାକ୍ଷାତରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅସାକ୍ଷାତ୍)—
Asākshātare ୧ । ଅସାକ୍ଷାତ୍ (ଦେଖ)—
ଅସାକ୍ଷାତେ 1. Asākshāt (See)
ବେମାଲୁମ ୨ । ଅଜ୍ଞାତରେ—2. Without (one's) knowledge.

ଅସାକ୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ସାକ୍ଷିନ୍ + କ) —
Asākshika ୧ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଯେଉଁ ଘଟଣାର କେହ ସାକ୍ଷୀ ନ ଥାଏ—1. (Hindu law) Having no witness; unwitnessed.
୨ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଯେଉଁ ଦଲାଲରେ କେହ ଦାଁହିଆ ସାକ୍ଷୀ ପଡ଼ ନ ଥାଏ—2. (Hindu law) unattested. (document)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୩	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ୠ	ଊ	ରୂ	ଲୂ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଘ	ମ	ଁ୍ୟ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

ଂ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ମକଦ୍ଦମା ଉପଲକ୍ଷରେ ଅଦାଲତରେ ଉପସ୍ଥିତ ଯେଉଁ ପକ୍ଷର ସମର୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ କେହି ସାକ୍ଷୀ ନ ଥାଏ—3. (Hindu law) (a party in a suit) Who has got no witness to support him.

ଅନ୍ୟ ଅସାକ୍ଷିକ ଦ୍ରବ କଥାରାତ
ରନ୍ଦକର ରୁଦ୍ରିବ ଅବଳାନାସ୍ୱ—ବୃଦ୍ଧସଂହ. ମଦାଦ୍ଦରତ. ଶାନ୍ତ୍ର ।

[ଦ୍ର—ପରସ୍ପର ବିବଦମାନ ଦୁଇ ପକ୍ଷର ଯେବେ ସାକ୍ଷୀ ନ ଥାଏ ତେବେ ବିଚାରପତି ଉତ୍ପନ୍ନପକ୍ଷଙ୍କ ବଳପ ଗ୍ରହଣ କର ସତ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ—ଗୌତମଙ୍କର ମନୁ ୮।୧୦୯ ।]

ଅସାକ୍ଷିକଦ୍ରବ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅସାକ୍ଷିକ + ଦ୍ରବ)—
Asākshikahata (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଆପଣାର କଥାକୁ ସମର୍ଥନ (ଅସାକ୍ଷିକଦ୍ରବତା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରିବାକୁ କେହି ସାକ୍ଷୀ ନ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ ପକ୍ଷ ମକଦ୍ଦମାରେ ହାରିଯାଏ—
(Hindu law) Beaten (in law) without witnesses (M W)

ଅସାକ୍ଷୀ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ + ସାକ୍ଷିନ୍; ୭ମା. ୧ବ.)—
Asākshi ୧ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଅଦାଲତରେ ସାକ୍ଷୀରୂପେ ଗୃହୀତ (ଅସାକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ହେବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଅସାକ୍ଷିତା } ବ. 1. (Hindu law) persons) Who
ଅସାକ୍ଷିତ୍ୱ } are incompetent to give evidence in court.

[ଦ୍ର—ଚୋର, ଜୁଆଳି, ମଦ୍ୟପ, ପାଗଳ, ସ୍ତ୍ରୀ, ବାଳକ, ଅଭିଯୁକ୍ତ, ଦୁଷ୍ଟାକାଙ୍କ୍ଷୀ, ଘୃଣ୍ଟ, ଜାଲିଆ, ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟ (ଯଥା ବହିରା, ଅନ୍ଧ, କଣା, ଖୋଣ୍ଡା, କେମ୍ପା, ଲୁଜା) ଶତ୍ରୁ ଓ ମିତ୍ର ଏମାନେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର-ଅନୁସାରେ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ସାକ୍ଷୀରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ନ ପାରନ୍ତି—ଯାଜ୍ଞବଲ୍ୟ ୨।୭୧ ।

ଋଣାଦ ଅର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୀ, ଅସତ୍ୟବାଦୀ, ଉତ୍ତମାଦ ସଦାସୂତକ, ଶତ୍ରୁ, ଯେ ଥରେ ମିଛସାକ୍ଷୀ ଦେଇଥିବାର ଜଣାଯାଇଛନ୍ତି, ବ୍ୟାଧ୍ୟାର୍ତ୍ତ, ମହାପାତକ ଦୋଷରେ ଦୂଷିତ, ରାଜା, କାରିଗର, ନଟ, ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ, ବ୍ରହ୍ମଗ୍ନ୍ଥ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ପରାଧୀନ, ଲୋକନିନ୍ଦତ, ଦସ୍ୟୁ, ନିଷିଦ୍ଧକର୍ମକାରୀ, ବୃଦ୍ଧ, ପିଲା, ଚଣ୍ଡାଳ, ବିକଳେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବଂଶଜ୍ଞାନ ବା ଏକାଙ୍କା, ଆଈ, ମଉ, ଭଉଣୀ, ଶ୍ୱଶ୍ରୂଶ୍ୱୋପସୀଡ଼ିତ, ଶ୍ରମାର୍ତ୍ତ, କାମାର୍ତ୍ତ, କ୍ରୁଦ୍ଧ ଓ ଭୟର ଏସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ପକ୍ଷମାନେ ଅଦାଲତରେ ସାକ୍ଷୀ କରିବେ ନାହିଁ—

ଗୌତମଙ୍କର ମନୁ ୮।୬୪—୬୭ ।]

୨ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ଯେ କୌଣସି ଘଟଣାକୁ ସ୍ୱଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ନ ଥାଏ—2. (Hindu law) Not an eye-witness.

ସାକ୍ଷୀ ଦୋଇ ଅସାକ୍ଷୀ ପରି ଯେ ବହୁଛ । ବୃଦ୍ଧସଂହ. ମଦାଦ୍ଦରତ. ୨୪୨ ।

ଅସାକ୍ଷ୍ୟ—ଫ. ବି. (ଅ + ସାକ୍ଷ + ଯ)—ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ—
Asākshya Want of evidence. (M. W.)

ଅସାଙ୍ଗ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଗର୍ଭବତୀ—
Asāng Pregnant.

ଅସାଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର)—
Asārda ୧ । ଚଳବା ଶକ୍ତିରହିତ (ଅଙ୍ଗ); ଅଚଳ—
ଅସାଡ଼ 1. Benumbed; torpid.
ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ୨ । ଚଟିଡ଼ଥିବା—2. Disordered; out of order.
ଂ । ସଜ୍ଞାହୀନ—3. Insensible; stupified.

ଅସାଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବି—ଅଷାଢ଼ୁଆ (ଦେଖ)
Asārdhuā Ashārdhuā (See)

ଅସାଢ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆଷାଢ଼)—
Asārdha ଅଷାଢ଼ମାସ—ସୌର ମିଥୁନ ମାସ—
ଆଷାଢ଼ The lunar month of Ashārdha
ଅସାଢ଼ (June-July)

ଅସାତ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସ + ଅତ୍ମନ୍ + ଯ)—
Asātmya ୧ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର (ଖାଦ୍ୟ)—
1. Unwholesome (as food)
୨ । ଯାହା ଦେହରେ ସଏ ନାହିଁ—
2. Disagreeing (as food) (M. W.)

ଅସାଦ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସଦ ଧାତୁ + ଣିଚ ସାଦ ଧାତୁ + କ)—
Asāda ଅକ୍ଳାନ୍ତ; କ୍ଳାନ୍ତିରହିତ—Not becoming tired; unwearied (M. W)

ଅସାଧନ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସାଧନ)—ଯାହା ଫଳପ୍ରସୂ ଉପାୟ ନୁହେଁ—
Asādhana Not a means; anything not effective of an object.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଉପାୟବିରହିତ—
1. Without means; destitute of resources.
୨ । କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନର ଉପକରଣ ବା ଯନ୍ତ୍ରାଦ ବିରହିତ—
2. Destitute of materials or implements.

ଅସାଧାରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସାଧାରଣ)—୧ । ଅସାମାନ୍ୟ—
Asādhārana 1. Uncommon.
ଅସାଧାରଣତା } ବ. ୨ । ଯାହା ସବୁଠାରେ ବା ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ନାହିଁ—
ଅସାଧାରଣତ୍ୱ } 2. Extraordinary.
ଂ । ବିଶିଷ୍ଟ—3. Specifical; special.
୪ । ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ନୁହେଁ—
4. Not common; private.

ଅସାଧି—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ., ଅସାଧ୍ୟ)—୧ । ଅସାଧ୍ୟ (ଦେଖ)
Asādhi 1. Asādhya (See)
ଅସାଧ୍ୟ ୨ । ଅବାଧ୍ୟ—2. Insubordinate.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିୟମିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ, ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଯୋଗରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ତଥାକଥିତ ଠିକ୍ ବନାନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଜନାରେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇରେ 'ଅଗ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପଦା ବୁଝାଉନ୍ତୁ ଅସାଧ୍ୟ
ହସ୍ତାନ ବହୁ ଅଶିରୁ ଠାକ ସରୁ ବାଣ । ସାରଳା. ଦ୍ରୋଣପର୍ବ. ସପ୍ତ ।

ଅସାଧିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସାଧିତ)—୧ । ଅସମ୍ପାଦିତ; ଅକୃତ—
Asādhita 1. Unaccomplished.
୨ । ଅସମାହିତ; ଅନଶ୍ଚିନ୍ନ—2. Unsolved.

ଅସାଧୁ—ସଂ. ବିଣ.—(ଅ + ସାଧୁ)—୧ । ଅସତ୍—
Asādhu 1. Dishonest.
(ଅସାଧୁତା—ବ) ୨ । ଅଭଦ୍ର—2. Uncivil.
୩ । ଅଧାର୍ମିକ—3. Unrighteous; irrili gious.
୪ । ଅନୈତିକ—4. Immoral.
୫ । ଯାହା ସାଧୁଜନୋଚିତ ନୁହେଁ—
5. Not befitting a good person

ଅସାଧୁତା—ସଂ. ବି. (ଅସାଧୁ + ଭାବ. ତା)—୧ । ଅସତ୍‌ପଣ—
Asādhutā 1. Dishonesty.
୨ । ଅଭଦ୍ରତା—2. Incivility.
୩ । ରଚନାର ଦୋଷବିଶେଷ; ବ୍ୟାକରଣଦୋଷଦୂଷିତ ପଦର ବ୍ୟବହାର—3. A defect in composition; ungrammatical construction.

(ଯଥା—ବାଟରେ ଅନୁଜ ଭେଟ ମଉ ବରଷିତା
ବୋଲେ ଘନ ସାଁତା କାହିଁ କଲୁ ଦୁ ଏକତା
ବକ୍ଷୁଁ ଦୋଇଲେ ଅନ୍ତର
ବହୁତ ଯେ ଅଛ ରସ୍ପେ ହୃତସ୍ ହୃତର ।
ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଏଠାରେ 'ଏକତା' ବିଶେଷ୍ୟପଦର 'ଏକାଭଳା' ବିଶେଷଣ ବ୍ୟବହାର ଅସାଧୁତା ଦୋଷ ।]

ଅସାଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସାଧ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ସାଧିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
Asādhya 1. Impracticable; incapable of being accomplished.
୨ । ଅସମ୍ଭବ—2. Impossible.
୩ । ଅଚିକିତ୍ସ୍ୟ; ଦୁରାରୋଗ୍ୟ—3. Incurable.
୪ । ଅଶାସନୀୟ—Uncontrollable.
୫ । ଯାହାକୁ ଆୟତ୍ତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
5. Unmanagable.
୬ । ଯେଉ ସମସ୍ୟାକୁ ସାଧନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
6. Insoluble.

ଅସାଧ୍ୟଭୂଇଁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅସାଧ୍ୟ+ଭୂମି)—ଯେଉଁ ଜମିକୁ କୃଷ ଅବାଦ କରାଯାଇ ନ ପାରେ—
Asādhyabhūiñ Unreclaimable land;
ଅସାଧ୍ୟ ଜମୀନ unculturable land.

ଅସାଧ୍ୟସାଧନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସାଧ୍ୟ + ସାଧନ)—ସାଧ୍ୟ ନ
Asādhya sādhana ଦେବା ବିଷୟକୁ ସାଧନ କରିବା—
Accomplishment of the impossible.

ଅସାବଧାନ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସାବଧାନ=ସତର୍କ)—
Asābadhāna ୧ । ଅସତର୍କ; ଗରହୁସିଆର—
(ଅସାବଧାନତା—ବ) 1 Unguarded; not cautious; careless.
୨ । ଯାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ମନୋଯୋଗ ନାହିଁ—
2. Unmindful of one's duties.
୩ । ଅନବହିତ—3. Inadvertent.
୪ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ—4. Heedless.
୫ । ଅମନୋଯୋଗୀ—5. Inattentive.

ଅସାବଧାନତା—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ସାବଧାନ+ଭାବ. ତା)—
Asābadhānatā ୧ । ଅସତର୍କତା—1. Want of caution.
୨ । ଅମନୋଯୋଗିତା—2 Carelessness.
୩ । ଗରହୁସିଆର — 3. Oversight.

ଅସାମର୍ଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ + ସାମର୍ଥ୍ୟ=ବଳ)—
Asāmarthya ୧ । ଅସମର୍ଥତା—1. Inability.
୨ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଅଶକ୍ତି —2. Incapacity.
୩ । ଶକ୍ତିଜ୍ଞାନତା—3. Want of power.
୪ । ନିବଳତା—4. Want of strength.

ଅସାମୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସାମୟିକ)—୧ । ଯାହା ସମୟୋଚିତ ନୁହେଁ—
Asāmayika 1. Untimely; importune.
୨ । ଋତୁବହିର୍ଭୂତ—2. Unseasonable; not periodical.

ଅସାମାନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସାମାନ୍ୟ)—୧ । ଅସାଧାରଣ—
Asāmānya 1. Uncommon; extraordinary.
୨ । ଯାହା ସବୁଠାରେ ମିଳେ ନାହିଁ ବା ନ ଥାଏ—
2. Not general or common.
୩ । ବିଶିଷ୍ଟ—3. Peculiar.

ଅସାମ୍ପ୍ରତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସାମ୍ପ୍ରତ)—୧ । ଅନୁଚିତ—
Asāmprata Improper.
୨ । ଅସାମୟିକ—2. Unseasonable. (M. W.)
ସଂ. ବିଣ. ତ. ଅ.—ଅନୁଚିତରୂପେ—Unfitly.

ଅସାମ୍ପ୍ରତଂ—ସଂ. ବିଣ. ତ ଅ. (ଅ+ସାମ୍ପ୍ରତ)—ଅସାମ୍ପ୍ରତ (ଦେଖ)
Asāmpratam Asāmprata (See)

ଅସାମ୍ପ୍ରତିକତା—ସଂ. ବି. (ଅ+ସାମ୍ପ୍ରତ+ଇକ+ଭାବ. ତା)—
Asāmpratikatā ଅନୁଚିତ ବ୍ୟବହାର—Improper behaviour (M. W.)

ଅସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ=ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବା
Asāmpradāyika ଦଳଗତ)—କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ନ ଥିବା—Not connected with any particular sect; unsectarian; catholic.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ହ	ୟ,ଯ	ଡ଼,ଅ	ଂ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଐ	ଔ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଞ	ସ	ଃ	ଲ	ଢ଼,ଅ	ଁ

ଅସାମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସାମ୍ୟ = ସମତା)—୧ । ଅସାଦୃଶ୍ୟ—
Asāmya 1. Dissimilarity.
୨ । ଅସମାନତା—2. Want of equality or likeness.
୩ । ବୈଷମ୍ୟ—3. Want of equilibrium or evenness.

ଅସାର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ = ନାହିଁ + ସାର = ମଜ୍ଜି; ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦୃଢ଼ ଅଂଶ)—
Asāra
(ଅସାରୁ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଗଛ ଗଛୁଲି—1. Caster oil tree; Ricinus Communis.
ଅସାରଦା
ଅସାରଦ୍ଦ ବି. ୨ । ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—2. Agallochium; Aloe wood.

ଦେ. ଭ—୧ । ପଶା ଖେଳବାରେ ପଶା କାଠିରେ ପଡ଼ିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ବା ବେଦରକାରୀ ବା ଅଚ୍ଛୋଡ଼ା (ଦାନ)—
1. A throw of the dice which is not appropriate or suitable for the occasion.
୨ । ମନ୍ଦ କର୍ମ; ଅନ୍ୟାୟ—2. Bad act; wrong.
ଭଲ ଅସାର ମୁହଁ କରବଇଁ ଯେବେ
ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ବାରଣ ନ କରବ ଢେବେ । କୁଷ୍ଣସିଂ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।
୩ । ଅନୁଚିତ କର୍ମ—3. Improper act
କରୁଦେ ଏ ସୂତା ଦେଲେ ଅସାର । ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ସଂ. ବିଣ—୧ । ସାରବସ୍ତୁ ବିହୀନ—1. Unsubstantial.
୨ । ମଜ୍ଜିହୀନ—2. Pithless.
୩ । ବଳହୀନ; ଦୁର୍ବଳ—3. Weak.
୪ । ମୂଲ୍ୟହୀନ—4. Valueless.
୫ । ଫମ୍ପା—5. Empty; hollow
୬ । ବୃଥା—6. Vain.
୭ । ସାରହ—7. Sapless
୮ । ଅନୁପଯୋଗୀ—8. Unfit.
୯ । ଯାହା ଲାଭଜନକ ନୁହେଁ—
9. Unprofitable (M. W.)
୧୦ । ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଣ୍ଟି ନୁହେଁ; ମିଶା—
10. Not genuine; adulterated.
[ଦୃ—ଅସାର ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସାର ବୋଲି ଦେଖାଇ ବେଚେତ। ବଦ୍ଧବ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମଶଙ୍କର ସ୍ମୃ. ୮।୨୦୩ ।]
୧୧ । ଅକାମିକା—11. Worthless.
୧୨ । ମନ୍ଦ—12. Bad.
୧୩ । ଭଙ୍ଗୁରତାହୀନ; ମସକା—13. Fragile.

ଅସାରଥ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ (ସଂ. ଅସାର୍ଥ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asāratha Asārthaka (See)

ଅସାରଥକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārathaka Asārthaka (See)

ଅସାରଥକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārathakā Asārthaka (See)

ଅସାରଥିକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārathika Asārthaka (See)

ଅସାରଥୁକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārathuka Asārthaka (See)

ଅସାରଥୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārathukā Asārthaka (See)

ଅସାରସପନ—ସ୍ତ୍ରୀ ବି. (ସଂ. ଅସାରସ୍ୱପ୍ନ)—୧ । ଅସାରସ୍ୱପ୍ନ (ଦେଖ)
Asārasapana 1. Asāraswapna (See)
ଅସାରସ୍ୱପ୍ନ ୨ । ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ—2. Bad dreams.
ଅସାରସ୍ୱପ୍ନ ୩ । ଅଶୁଭସୂଚକ ସ୍ୱପ୍ନ (ଯଥା—ସ୍ୱପ୍ନାଧ୍ୟାୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନଜେ ତେଲ ବୋଳ ଦେବା, ମଇଁଷି ଚଢ଼ିବା; ଭୂଅର ଦେବା ଆଦ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖା)—3. Portentious dearms.
୪ । ଅପଣାର କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ମରିଯିବା ଅବ ଦୂରରେ ଦେଖିବା—
4. Dreaming of death or danger befalling one's beloved or dear person

ଅସାରସ୍ୱପ୍ନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅସାର + ସ୍ୱପ୍ନ)—
Asāraswapna ନିଷ୍ଫଳ ବା ଅବାସ୍ତବ ସ୍ୱପ୍ନ—
Empty or unreal dream.

ଅସାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସାର + ଆ)—ଅସାରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Asārā Feminine of Asāra.
ସଂ. ବି—ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—The plant Musa Paradisiaca (M. W.)

ଅସାରି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ତନ୍ତୁଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ବାଉଁଶ କାଠିର ନଟେଇ—
Asāri Weaver's reel made of bamboo-twigs.

ଅସାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସାର୍ଥ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārtha Asārthaka (See)

ଅସାର୍ଥକ ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସାର୍ଥକ)—
Asārthaka ୧ । ଯାହା ସାର୍ଥକ ବା ସଫଳ ନୁହେଁ; ନିଷ୍ଫଳ—
1. Fruitless.
୨ । ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ—2. Useless
୩ । ବିଫଳ—3 Ineffectual.
୪ । ଅକୃତାର୍ଥ; ଅଚରିତାର୍ଥ—
4. Not successful; unfulfilled.
୫ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟବିହୀନ; ବ୍ୟର୍ଥ—5. Purposeless; aimless.
୬ । ବୃଥା—6. Vain.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟେ ଜିନିଷ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଏକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଥିବ, ସେଥିରେ ଆଉ ଏକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମିଶିବାରେ ଗୁରେଇ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିଲେ ସେଥିରେ ଏ ପ୍ରକାରୋଖରେ ନ ମଜିବ, ସେଥିରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତିନିଟି ବର୍ଣ୍ଣ ପଡ଼ିବ । ବା ୪ ଅକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂମି' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବଂଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଯୋଡ଼ିବେ ।

୭ । ମୂଲ୍ୟଶୂନ୍ୟ—7. Valueless.

୮ । ଅକାମିକା—8. Worthless.

୯ । ନିରର୍ଥକ—9. Meaningless.

୧୦ । ଘଣ୍ଟ—10. Nullified; done in vain.

ଅସାର୍ଥି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthi — Asārthaka (See)

ଅସାର୍ଥିକ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthika — Asārthaka (See)

ଅସାର୍ଥିକା—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthikā — Asārthaka (See)

ଅସାର୍ଥୁକ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍‌ର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthuka — Asārthaka (See)

ଅସାର୍ଥୁକା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthukā — Asārthaka (See)

ଅସାଷ୍ଟମ—ଦେ. ବିଣ.(ସଂ. ଅ+ସଂ. ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ କମ୍ବା ଅସ୍ଥୁସ୍ଥ=ଘୋଡ଼ଉ)—
Asāshṭama ୧ । ବେଦୋସ; ସଂଜ୍ଞାବରହିତ—
ଅଜ୍ଞାନ 1. Unconscious.
अचेत, बेचैन ୨ । ମୋହଗ୍ରସ୍ତ; ମୂର୍ଚ୍ଛିତ—2. Fainted; tranced.

ବନେ ହିଂସ୍ରଜିଣ୍ଟ ଗରୁଡ଼ ପଡ଼ଇ;
ଦେଖରେ ପଡ଼ ସେ ଅସାଷ୍ଟମ ହୋଇଲା । ସାରଳା ମହାଭାରତ ।

୩ । ଉନ୍ମତ୍ତ—3. Maddened.

୪ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ; ବ୍ୟସ୍ତ—4. Anxious.

୫ । ଅଧୀର—5. Impatient.

୬ । ଅଥୟ; ଅସ୍ଥିର—6. Restless.

ଦେ. ବି.—୧ । ସଂଜ୍ଞାଶୂନ୍ୟତା—1. Unconsciousness.

୨ । ମୂର୍ଚ୍ଛା—2. Trance; fainting.

୩ । ଅସ୍ଥିରତା—3. Restlessness.

ପଳାଇ ପଶଇ ସେ ବହୁତଙ୍କ ମେଳେ.
ଜାମ ଅସାଷ୍ଟମେ ମନ ବହୁତ ବକଳେ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ଅଦ୍ୟ ।

୪ । ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—4. Impatience.

୫ । ଉଦ୍‌ବେଗ—5. Anxiety.

୬ । ଉନ୍ମାଦ—6. Madness.

ଅସାଷ୍ଟମ—ଗ୍ରା, ବିଣ.—ଅସାଷ୍ଟମ (ଦେଖ)
Asāshṭāma — Asāshṭama (See)

ଅଧୀର ଯେଜ ଉପ ମୂଳ ମଦନରେ ଅସାଷ୍ଟମ ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବଉଣ ।
(ମୂର୍ଚ୍ଛିତ) ପଡ଼େ ଯେଣେ ଧଳା ହୋଇ ଅସାଷ୍ଟାମ । ଚନ୍ଦ୍ରାବତି. ମହୋଦଧି ।

ଦେ. ବି.—ଅସାଷ୍ଟମ (ଦେଖ)
Asāshṭma (See)

ଅସାହସିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ+ସାହସିକ)—୧ । ଯେ ସାହସସହିତ
Asāhasika କାମ କରେ ନାହିଁ—6. Not acting boldly.
(ଅସାହସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଅଗାଡୁଆ ନୁହେଁ—
2. Not acting inconsiderately (M. W.)

ଅସାହା—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ଅସହାୟ)—୧ । ଅସହାୟ; ନିଃସହାୟ—
Asāhā 1. Helpless.
असहाय ଅନୁଚରରେ ଯେ ପାପ ପାଞ୍ଚର ଅସାହ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ—ଉଦ୍ଯୋଗ ।
असहाय ୨ । ସାହାର କେହି ସଙ୍ଗୀ ନାହିଁ; ଏକାକୀ—
2. Single handed; companionless.

ଅନ କେହି ଠାରେ ନ ସମ୍ବରେ ଏହା,
ତା ବନା-କେ ଅସିବ ଦୋଇଣ ଅସାହା । କୃଷ୍ଣଜିତ୍ ମହାଭାରତ. ବଉଣ ।

ଅସି—ସଂ ବି. (ଅସ ଧାତୁ=ଫେଙ୍କିବା+କର୍ମ ଅ; ଭୁଲନାକର
Asi ଲ୍ଯୁଟୀନ୍—ଏନ୍‌ସ୍)—୧ । ଖଡ୍ଗ; ଖଣ୍ଡା—
1. Sword; scimitar.

୨ । ଜୀବ ବଧ କରିବା ଛୁରୀ—
2. A knife for killing animals.

୩ । ବାରାଣସୀ ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀବିଶେଷ—
3. Name of a river near Benaras.

ଅସିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ସେଉଁ ବରଗଛର ଶିଅ ବା ଯାଖଡେର ମୂଳ
Asiā ନ ଥାଏ—(banian tree) Which has not yet spread its roots.

ଅସିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅ+ସ୍ୟୂତ) - ସିଆଁ ହୋଇ ନ ଥିବା;
Asiāñ ଅସ୍ୟୂତ ଯାହା ସିଲେଇ ହୋଇନାହିଁ—Unsewn.
ଆସେଲାଇ
सोनानेईहुआ

ଅସିଆଣା—ଦେ. ବିଣ.—ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅ+ସଜ୍ଞାନ)—
Asiāṇā ୧ । ଯେ ସିଆଣା ବା ଚତୁର ନୁହେଁ; ଅଚତୁର—
(ଅସିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Not clever.
ଅସେୟାନା ୨ । ନିର୍ବୋଧ; ନିର୍ବୋଧ; ଓଲୁ—
बेसयाना 2. Unintelligent; stupid; foolish.

ଗ୍ରା. ବିଣ (ସ୍ତ୍ରୀ)—ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା; ଅପ୍ରାପ୍ତ ଯୌବନା (ବାଳିକା);
ଯାହାର ପ୍ରଥମ ଋତୋଦର୍ଶନ ହୋଇ ନାହିଁ—
Not yet menstruated.

ଅସିଆଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ.—ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅସିଆଣା (ଦେଖ)
Asiāṇiāñ — Asiāṇā (See)

ଅସିଉକାର—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଅସ୍ୱୀକାର)—ଅସ୍ୱୀକାର—
Asiukāra Want of consent; dissent.
अस्वीकार ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅସ୍ୱୀକୃତ)—ଅସ୍ୱୀକୃତ—
ईनकार Dissenting.

ଅସିଉକାରଯିବା—ଗ୍ରା. କି (କଚରଅ ଗ୍ରଣା; ସଂ. ଅସ୍ୱୀକାର)—
Asiukārajiba ଅପରାଧ ବା ଦୋଷକୁ ନ ମାନିବା—
अस्वीकारकरा Not to admit (one's guilt).
ईनकारकरना

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ହ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ଙ୍

ଅସିକ—ସଂ.ବି. (ଅସ ଧାତୁ + ଇକ)—ତଲଘାଣ୍ଟ ଓ ଥୋଡ଼ିମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଂଶ;
Asika ଅଧର ଓ ଚବୁକର ମଧ୍ୟଭାଗ—
The part of the body between lower lip and the chin.

ଅସିକାର—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ୱୀକାର)—
Asikār ଅସିଉକାର (ଦେଖ)
Asiukāra (See)

ଅସିକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି.(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଓ ଖଣ୍ଡା ଚଲାଇବାର
Asikārjya ସାଧନା— The exercise or practice of arms (M. W.)

ଅସିକାଲିକା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ଅସି + କାଳିକା)—
Asikālikā ଖଡ୍ଗଧାରିଣୀ କାଳିକା ବା ଚଣ୍ଡୀ ଠାକୁରାଣୀ—
The sword-handed Goddess Kāli.

ପାର୍ବତିର ଅଙ୍ଗ ଥେଣ୍ଟୁ କାଳେ ଅସିଧାରେ
ଭେଣ୍ଟୁ ଅସିକାଳିକା ସେ ବୋଲନ୍ତି ଏଠାରେ—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଅସିକ୍ନୀ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସିତ = ଶୁକ୍ଳ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ: ନଯାଉନସିଦ୍ଧ; ଯାହାର
Asiknī କେଶ ଶୁକ୍ଳ ହୋଇ ନାହିଁ)—

୧ । ଅନ୍ତଃପୁରଗୃରଣୀ ଅବୁଢ଼ା ଦାସୀ; ଯୁବତୀ ଦାସୀ—
1. A girl maid-servant attending in the women's apartments.

୨ । ଯେଉଁ ଅନ୍ତଃପୁରଗୃରଣୀ ଦାସୀ ବୁଢ଼ୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତା କାଳ ପାଚେ ନାହିଁ ଓ ସେ ବୁଢ଼ୀ ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ—
2. A maid-servant who looks young even when she becomes old.

୩ । ପଞ୍ଜାବର ନଦୀବିଶେଷ; ଚନାବ ନଦୀ—
3. The river Chinab in Pañjāba.

୪ । ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
4. Name of the wife of Daksha Prajāpati.

ଅସିଝା—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅସିଦ୍ଧ)—
Asijhā ୧ । ଅସିଦ୍ଧ—1. Unboiled.
ଆସିଜା ୨ । ଅର୍ଦ୍ଧସିଦ୍ଧ; ଦରସିଝା—2. Half-boiled.

ଅସିତ

ଅସିତ—ସ. ବଣ. (ଅ + ସିତ = ଶୁକ୍ଳ)—
Asita ୧ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; କଳା—
(ଅସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Black; dark coloured.
୨ । ନୀଳ—2. Blue.

ସ. ବି—୧ । କଳାରଙ୍ଗ—1. Black colour.
୨ । ଶନଗ୍ରହ—2. The planet Saturn.
୩ । ଏକପ୍ରକାର ବିଷଧର ମୂଷିକ—
3. A kind of poisonous mouse (M. W.)
୪ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଓ କଶ୍ୟପଙ୍କ ବିଷଧର ମୂଳବଂଶେଷ—
4. Name of a sage.
୫ । ଭରତଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ—
5. Name of a son of king Bharata.
୬ । ପର୍ବତବିଶେଷ—6. Name of a mountain.
୭ । କୃଷ୍ଣସର୍ପ—7. Black snake.
୮ । ସର୍ପଭୟ ନବାରକ ମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
8. A sacred formula used for being saved from snake-bite.
୯ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ—9. The dark lunar fortnight.

ଅସିତବର୍ତ୍ମା—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି: ଅସିତ = କଳା + ବର୍ତ୍ମନ୍ = ରାସ୍ତା
Asitabartmā ଯାହାର; ଯାହାର ମାର୍ଗ ଧୂମ ହେଉ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ)—
ଅଗ୍ନି; ନଆଁ—Fire.

ଅସିତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସିତ + ଆ)—ଅସିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Asitā Feminine of Asita.

ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅନ୍ତଃପୁରଗୃରଣୀ ଯୁବତୀ ଦାସୀ—
1. A young maid-servant attending in the female apartment.

୨ । ଅନ୍ତଃପୁରଗୃରଣୀ ଦାସୀ ଯେ ବୃଦ୍ଧା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବୃଦ୍ଧା ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—
2. A maid-servant who looks quite young though grown old.

୩ । ନୀଳୀଗୁଳ୍ମ—: Indigo plant.
୪ । ଅପ୍ସରୋବିଶେଷ—
4. Name of a heavenly nymph.
୫ । ପଞ୍ଜାବର ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ନଦୀ—
5. The river Chandrabhāgā in Pañjāba;

ଅସିତାର୍ଚ୍ଚିଃ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି: ଅସିତ + ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍; ୧ମା. ୧ବ. ଯାହାଙ୍କ
Asitārchchiḥ କିରଣ ଅସିତ ବା ଅନୁଜ୍ଜ୍ୱଳ)—
୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.

ଅସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଅ + ସିଦ୍ଧ)—
Asiddha ୧ । ଅସିଝା—1. Unboiled.
(ଅସିଦ୍ଧତା—ବି) ୨ । ଅରନ୍ଧନ—2. Uncooked.

୩ । ଅନାପନ୍ନ; ଅସମ୍ପାଦିତ—
3. Unaccomplished.
୪ । ଅପ୍ରମାଣିତ—
4. Not proved; not established by proof.
୫ । ଅପକ୍ୱ—5. Unripe.
୬ । ଯେ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ନାହିଁ—
6. (a person) Who has not attained prefection.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପୃଷ୍ଠାରେ ୨,୦୦୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ଦୀର୍ଘ ବା ସାମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେଲେ ଏ ଦୁଇଟିରୁ ଯେକୌଣସି ଗୋଟିକୁ ଯାଇ ସେଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପୃଷ୍ଠା ଉଲଟାଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ସାଇ' ର ମିଳରେ 'ସାହ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ର ମିଳରେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ଦଧି' ର ସାଇରେ 'ଦଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ସାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଭିବତ' ର ସାଇରେ 'ଅଭ୍ଭବତ' ଦେଖିବେ

୨ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣ — 7. Imperfect.

ଅସିଦ୍ଧାର୍ଥ— ସଂ. ବ୍ରି. ପୁଂ. (ଅ + ସିଦ୍ଧାର୍ଥ)—ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ; ଯେ
Asiddhārtha ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରି ନାହିଁ—One who has not effected his aim.

ଅସିଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଅ + ସିଦ୍ଧି)—୧ । ନିଷ୍ଫଳତା—1. Failure.
Asiddhi ୨ । (ସାଂଖ୍ୟ) ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା—2. (Sāṁkhya philosophy) Incompleteness

୩ । (ନ୍ୟାୟ) ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ—
3. (logic) Want of proof.

୪ । (ନ୍ୟାୟ) ଅସଙ୍ଗତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—
4. (logic) Conclusion not warranted by premises.

ଦେ. ବ—ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—An improper act.

ଅସିଧାବ—ସଂ. ବ. (ଅସି + ଧାବ ଧାତୁ = ମାଜିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ
Asidhāba ଖଡ୍‌ଗକୁ ମାଜେ)—
୧ । ଖଡ୍‌ଗ ଆଦି ଶସ୍ତ୍ରକୁ ଶାଣ ଦେଇ ଜାବୁକା ଜବାବ୍ କରିବା ଜାତିବିଶେଷ—
1. A caste who cleanse weapons.

୨ । ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ପରିଷ୍କାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A tool cleaner; armourer.

ଅସିଧାବକ— ସଂ. ବ. (ଅସି + ଧାବ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Asidhābaka ଅସିଧାବ (ଦେଖ)
Asidhāba (See);

ଅସିଧାରା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସି + ଧାରା)—
Asidhārā ୧ । ଖଣ୍ଡାର ଧାର—
1. The sharp edge of a sword.

୨ । ଖଣ୍ଡାର ପାତ—2. Sword-blade.

ଅସିଧାରାବ୍ରତ— ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସିଧାରା ପର ଚଳିବାକୁ
Asidhārābrata କଷ୍ଟକର ବ୍ରତ)—
ଯୁବକ ସ୍ୱାମୀ ଓ ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଅବଲମ୍ବିତ ଚତୁରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନପୂର୍ବକ ଏକତ୍ର ଅବସ୍ଥାନରୂପ କଠୋର ବ୍ରତ)—
The very difficult vow (compared to walking on the blade of sword) of a young husband living with the young wife with perfect self-control and self-restraint

ଅସିଧେନୁ—ସଂ ବ. (ଅସି + ଧନୁସ୍; ଜାପାଟଳ)—
Asidhenu ଧନୁକାକୃତ ଅସି;ବାଙ୍କୁରୁ; ଗୁରୁଖାମାନଙ୍କ କୁକୁଡ଼ୀ—Semicircular bladed knife: the Gurkhās', kukri.

ଅସିଧେନୁକା—ସଂ. ବ. (ଅସିଧେନୁ + କ + ଆ)—
Asidhenukā ଅସିଧେନୁ (ଦେଖ)
Asidhenu (See)

ଅସିପତ୍ର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସି + ପତ୍ର)—
Asipatra ୧ । ଖଣ୍ଡାର ପାତ ବା ତଳିଡ଼ା ଅଂଶ—
1. Sword-blade.

୨ । ଖଡ୍ଗକୋଷ; ଖଣ୍ଡାର ଖୋଳ—2. Scabbard.

୩ । ଜଳୁଥି ପାଖରେ ଧାର ଥିବା ଖଡ୍ଗ—
3. A double-edged sword.
ଦୃଶ୍ୟତଃ ତତ୍ସମ ଦ୍ରାବିଡ଼ୀ ଜେଣ୍ଡ; ବହୁ ଶବ୍ଦ ଗଢା ଅସିପତ୍ର ।
ରାଜ. ବୈଦେଶୁଗତଦାସ ।

୪ । (ଖଣ୍ଡା ପର ପତ୍ର ସାଦୃଶ୍ୟ) ଆଖୁ—4. The sugar-cane; Scirpus Kysoor Roxb.

୫ । (ଯହିଁରେ ଖଣ୍ଡା ବହୁ ଦୋଇଅଛୁ) ନରକବିଶେଷ—
5. Name of a hell.

ଅସିପତ୍ରି—ଗ୍ରା.ବୈଦେ. ତ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡାମ) ବ.—(ଇଂ. ହସ୍ପିଟାଲ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ
Asipatri ଉଚ୍ଚାରଣ)—ହସ୍ପିଟାଲ୍; ଡାକ୍ତରଖାନା—Hospital.

ଅସିପତ୍ରିକା—ସଂ. ବ. (ଅସିପତ୍ର + କ + ଆ)—ଅସିପତ୍ର (ଦେଖ)
Asipatrikā Asipatra (See)

ଅସିପାଣିକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସି + ପାଣି + କ)—
Asipāṇika ଖଡ୍ଗଧାରୀ—Holding a sword.
ବାଣ ଚମାଣ ଚୂଣ ଅସିପାଣିକ ପାପଘ୍ନୀ ସବଂ ବାମତା ।
ରାଜ. ବୈଦେଶୁଗତଦାସ ।

ଅସିପୁଚ୍ଛ— ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସି + ପୁଚ୍ଛ; ଖଣ୍ଡା ପର ବାଢୁଆ ପୁଚ୍ଛ
Asipuchchha ସାଦୃଶ୍ୟ) ଶୁଶୁମାର—The gangetic porpoise; dolphin.

ଅସିପୁଚ୍ଛକ—ସଂ. ବ. (ଅସିପୁଚ୍ଛ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଅସିପୁଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Asipuchchhaka Asipuchchha (See)

ଅସିପୁତ୍ରିକା—ସଂ. ବ. (ଅସି + କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ. ପୁତ୍ରିକା; ଶ୍ଳେଷ ଖଣ୍ଡା)—ଛୁରୁ—
Asiputrikā knife.

ଅସିପୁତ୍ରୀ—ସଂ. ବ. (ଅସି + କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ. ପୁତ୍ରୀ; ଶ୍ଳେଷ ଅସି)—ଛୁରୁ—
Asiputrī Knife.

ଅସିଫଳକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସି + ଫଳକ)—ଖଣ୍ଡାର ଫଳା;
Asiphalaka ଅସିପତ୍ର—The blade of sword.

ଅସିମେଦ—ସଂ. ବ.—(ବୈଦ୍ୟକ) ବଡ଼ ଖଇର—The Fœted
Asimeda Mimosa; Vachellia Farnesiana.

ଅସିଲତା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସିଲତା)—ଖଣ୍ଡାର ଫଳା—
Asilata Sword-blade

ଅସିହେତି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସି + ହେତି = ଛାଲ; ସାଦୃଶ୍ୟ ଖଣ୍ଡା ଓ
Asiheti ଛାଲ ଅଛୁ)—ଖଡ୍ଗୀ ଓ ଛାଲଧାରୀ ଯୋଦ୍ଧା—
A swordsman; a warrior armed with sword and shield.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଅସୀମ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ + ସୀମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Asīma (ଅସୀମତା—ବି) ୧ । ସୀମାରହିତ—1. Boundless; unlimited.
୨ । ଅନନ୍ତ—2. Eternal.

ଅସୁ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଅନାଦର କରିବା—
Asu (root) To disregard; to slight.

ଅସୁ—ସଂ. ବି. (ଅସ ଧାତୁ = ଦେବା + କରଣ. ଉ)—
Asu ପ୍ରାଣ—Life.
ଦେଉଛ ହୃଦସ୍ଥରେ ଦୁଇ ଦୁରୁ ଅସୁ । କୃଷ୍ଣଦିଢ଼ ନଚାହରତ, ୩୫ ।
୨ । ପ୍ରାଣବାୟୁ—2. The vital airs.
[ଦ—ଏହା ସଂଖ୍ୟାରେ ପାଞ୍ଚଟି—ପ୍ରାଣ, ଅପାନ, ବ୍ୟାନ, ଉଦାନ ଓ ସମାନ ।]
୩ । ଦୁଃଖ; ଶୋକ—3. Grief (M. W.)
୪ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଏକ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାତ୍ରରେ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗେ; ତାହାଙ୍କ ଗଣିବାର ଗଣିତ ଗୁରୁ ସେକେଣ୍ଡ କାଳ—
4. Four seconds of sidereal time or one minute of arc (M. W.)

ଅସୁଆ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Asua ୧ । ଅଶ୍ୱ; ଘୋଡ଼ା—1. Horse
୨ । (ସଂ. ଔଷଧ) ଔଷଧ—2 Medicine.
୩ । (ସଂ. ଅ + ସ୍ରୋତଃ) —ସ୍ରୋତର ଅଭାବ—
3. Absence of current.

ଅସୁଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ସ୍ରୋତସ୍)—ସ୍ରୋତଘ୍ନ—
Asuā ସ୍ରୋତହୀନ Currentless.

ଅସୁଆଦ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦୁ)—ଅସ୍ୱାଦୁ (ଦେଖ)
Asuāda Aswādu (See)

ଅସୋୟାଦ ପ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦ)—
बेमजा ୧ । ସ୍ୱାଦଘ୍ନତା; ଅସ୍ୱାଦୁତା—
1. Tastelessness; insipidity.
୨ । ଅରୁଚି—2. Distaste; disrelish for food

ଅସୁଆଦି—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦୁ)—ଅସ୍ୱାଦୁ (ଦେଖ)
Asuādi Aswādu (See)

ଅସୁଆଦିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦୁ)—ଅସ୍ୱାଦୁ (ଦେଖ)
Asuādiā Aswādu (see)

ଅସୁଆଦୁ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦୁ)—ଅସ୍ୱାଦୁ (ଦେଖ)
Asuādu Aswādu (See)
ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାଦ)—ଅସ୍ୱାଦ (ଦେଖ)
Aswāda (See)

ଅସୁଆର୍ଥ—ପ୍ରା. ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ଅସ୍ୱାର୍ଥ)—ଅସ୍ୱାର୍ଥ (ଦେଖ)
Asuārtha Aswārtha (See)

ଅସୁକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅସୂୟ) ଅରୁଚି; ଘୃଣା—
Asuka Aversion; loathing.
ଘେନ୍ନା ଦେ. ବିଣ.—ଘୃଣାଯୁକ୍ତ—Full of aversion.
घृणा

ଅସୁକପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଘୃଣା କରିବା—
Asukapāibā To feel aversion for a thing; to loathe.
ଘେନ୍ନାକରା **नफरतकरना**

ଅସୁକମାର୍ଦ୍ଦିବା—ଦେ. ବି.—ଘୃଣାବୋଧ—A feeling of aversion or loathing.
Asukamārdibā ଘେନ୍ନାହୁଅୟା

ଅସୁକର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସୁକର)—ଦୁଷ୍କର; କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ—
Asukara Difficult; arduous.

ଅସୁକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ ଘୃଣ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Asukā (ଅସୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Hateful; detestable.
୨ । ଘୃଣୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Hating; loathing.
ଘିନଘିନେ

ଅସୁକୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. ଅସୁକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Asuku etc. Asuka etc. (See)

ଅସୁକୁଟା—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅ + ଶୁଷ୍କ)—ଯେ ଶୁଖି ଯାଇ ନ ଥାଏ—
Asukuṭā ଆଓକନୋ Not dried.

ଅସୁକେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଘୁଷ୍ଟା) କ୍ରି. (ସଂ. ଅସୂୟା)—ଅସୁକପାଇବା (ଦେଖ)—
Asukeibā Asukapāibā (See)

ଅସୁଖ—ସଂ. ବି. (ଅ + ସୁଖ)—
Asukha ୧ । ବିରକ୍ତି—1. Displeasure.
୨ । ଘୃଣା—2. Aversion.
୩ । ମନୋଦୁଃଖ—3. Sorrow; grief.
୪ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—4. Pain; affliction.
୫ । ରୋଗ; ପୀଡ଼ା—5. Disease.
୬ । ଅସନ୍ତୋଷ—6. Discontent.
୭ । ବେଦନା—7. Pang.
ସଂ ବିଣ.—୧ । ଅସୁଖୀ—1. Unhappy
୨ । ଦୁଃଖିତ—2. Sorrowful.
୩ । ଦୁଃଖଜନକ—3. Painful.

ଅସୁଖକରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ସ୍ନେହ ନ କରିବା—
Asukhakaribā 1. Not to like; to dislike.
ଭାଲ ନା ପାଓୟା ୨ । ବିରକ୍ତ ହେବା—2. To be displeased.
न चाहना

ଅସୁଖପାଇବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ବିରକ୍ତ ହେବା—1. To be displeased.
Asukhapāibā ୨ । ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହାଯିବା କଥାକୁ ମନେକିଛୁକରା ମନ ବିଗୁରିବା—2. To misunderstand.
कुछकाकुछ समजना ଅସୁଖ ପାଇଲୁ ତୋର ମନେ ତାହା ଶୁଣି ।
ମାରଳା ମହାଭାରତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ସେ ସୋଇରେ ସେତେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅପସ୍ଥଳେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇଁ' ସୋଇବେ; 'ଦୂଅ' ନ ମିଳରେ 'ଦୂଅଁ' ସେଇବେ; 'ଦଧି' ନ ପାଇରେ 'ଦହିଁ' ସେଇବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗଁଣା' ସେଇବେ; 'ଅଇଟତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଇଁଟତ' ସେଇବେ

ଅସୁଖପୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ. ସପ୍ତ—ଶୋକତପ୍ତ—
Asukhapīrdita Pained with grief.

ଅସୁଖବଗ୍ଧବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖଙ୍ଗ ବଗ୍ଧବା; ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହାଯିବା କଥାକୁ ମନ ବୁଝିବା—
Asukhabichāribā To misunderstand.

ଅସୁଖବିସୁଖ—ଦେ. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସବ୍ଦଦ୍ୱର ଶବ୍ଦ; ଅସୁଖ + ବିସୁଖ)—
Asukhabisukha ରୋଗ ଶୋକ; ଦୁଃଖ ଶୋକ—
ଅସୁଖବିସୁଖ Illness and misery.

ଅସୁଖୀ—ସଂ. ବିଣ. ସପ୍ତ (ଅ + ସୁଖିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Asukhi ୧ । ଦୁଃଖ ରୋଗ କରୁଥିବା—1. Suffering.
(ଅସୁଖିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁଃଖୀ—2. Unhappy.
୩ । ଶୋକତପ୍ତ—3. Sorrowful.
୪ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—4. Dissatisfied.
୫ । ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ; ରୁଗ୍ଣ— 5. Ailing; sick.
ଜାତକ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ କଥାରେ ଅବୋଧ
ହୋଇଲ ଅସୁଖୀ କ ସେସନେ ଔଷଧ—କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ବପ୍ତଃ ।

ଅସୁଖୋଦୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସୁଖ + ଉଦୟ)—
Asukhodaya ୧ । ଦୁଃଖଜନକ—
1. Causing unhappiness (M. W.)
୨ । ଯାହାର ଶେଷ ଫଳ ଦୁଃଖ—
2. Ending in unhappiness (M. W.)

ଅସୁଖୋଦର୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସୁଖ + ଉଦର୍କ)—
Asukhodarka ଅସୁଖୋଦୟ (ଦେଖ)
Asukhodaya (See) (M. W)

ଅସୁତର—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ସୁ + ତୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଯାହାକୁ ସହଜରେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ନ ଯାଏ—
Asutara Not to be easily passed (M. W.)
ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ଅ + ସୂତ୍ର)—ଅସୂତ୍ର (ଦେଖ)
Asutra (See)

ଅସୁତୁର—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ.—ଅସୂତ୍ର (ଦେଖ)
Asutura Asutra (See)

ଅସୁତୁରା—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅସୂତ୍ର (ଦେଖ)
Asuturā Asutra (See)

ଅସୁତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ + ସୂତ୍ର = ନିୟମ; ବ୍ୟବସ୍ଥା)—
Asutra ୧ । ବିଗିଡ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା (ଯଥା; ସେଟ ଅସୂତ୍ର)—
ଗୋଲମାଲ 1. Being out of order.
ଗଡ଼ବଡ଼ ୨ । ଗୋଲମାଲ—2. Confusion.
୩ । ଅସୁବିଧା—3. Inconvenience.
୪ । ରୋଗ; ପୀଡ଼ା—4 Sickness.
୫ । ଅସୁନ୍ଦରପଣ—5. Ugliness.
୬ । ଅପରିଷ୍କୃତ ଅବସ୍ଥା—
6. Untidiness; uncleanness.
୭ । ଅଖାଞ୍ଚ—7. Awkward condition.
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅଖାଞ୍ଚିଆ—Awkward.
୨ । ବିଗିଡ଼ିଯାଇଥିବା—2. Disordered; out of order.
୩ । ଅପରିଷ୍କୃତ—3. Untidy; uncleanly.
୪ । ଅସୁବିଧାଜନକ—4. Inconvenient.
୫ । ଅସୁନ୍ଦର—5. Ugly.
୬ । ଗୋଲମାଳିଆ—6. Confused.

ଅସୁନ୍ଦର—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ସୁନ୍ଦର)—
Asundar ୧ । ଶୋଭାହୀନ—1. Not graceful.
(ଅସୁନ୍ଦରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କୁତ୍ସିତ—2 Ugly.
ଅସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
ଅସୁନ୍ଦରତା } ବି. ୩ । ଅନୁଚିତ—3 Improper.
୪ । ଅନ୍ୟାୟ—4. Not right; wrong.
୫ । ଅଯୌକ୍ତିକ—5 Unreasonable.
୬ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—6. Unfit; inappropriate.

ଅସୁବିତା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ.—ଅସୁବିଧା (ଦେଖ)
Asubitā Asubidhā (See)
ଅସୁବିଧା

ଅସୁବିଧା—ସଂ. ବି (ଅ = ନୁତ୍ୱେ + ସୁବିଧା = ସୁଯୋଗ)—
Asubidhā ୧ । ସୁବିଧାର ଅଭାବ—1. Inconvenience.
୨ । ସୁଯୋଗର ଅଭାବ—
2 Want of opportunity or advantage.
୩ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତାର ଅଭାବ—
3. Want of comfort; discomfort.
ଦେ ବିଣ.—୧ । ଅସୁବିଧାଜନକ—1. Inconvenient.
୨ । ଅଖାଞ୍ଚିଆ—2. Awkward.
୩ । ଅସୁଜଆ—3. Disadvantagious.

ଅସୁବିଧାଜନକ—ସଂ. ବିଣ (ଅସୁବିଧା + ଜନ ଧାତୁ + ଅକ)—
Asubidhājanaka ଯାହା ଅସୁବିଧା ଜନ୍ମାଏ—
Inconvenient; awkward.

ଅସୋଭିତା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ.—ଅସୁବିଧା (ଦେଖ)
Asobhitā Asubidhā (See)

ଅସୁମାର—ଦେ. ବିଣ.—ଅସୁମାରି (ଦେଖ)
Asumāra Asumāri (See)

ଅସୁମାରି—ଦେ. ବିଣ (ଅ + ସୁମାରି = ଗଣନା; ଯାହା ସୁମାରି ହୋଇ ନାହିଁ)—
Asumāri
ଅସୁମାର ୧ । ଅସଂଖ୍ୟ; ଅଗଣିତ; ବହୁ; ଅପରିମେୟ—
1. Innumerable; countless.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ						
୨	ଐ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଦ୍ଧ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ						

୨ । ଯାହା ଗୁମାର କରାଯାଇ ନାହିଁ; ଅଗଣତ—
2. Uncounted.

୩ । ଅସୀମ—3. Boundless.

୪ । ଅପାର; ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—
4. Much; excessive

ସାତଘରର ସମସ୍ତ ସେ ଅଟେ ଅସୁମାର—ସାରଳା ମହାଭାରତ, ଶଲ୍ୟ ।

ଅସୁର—ସଂ. ବି. (ଅ=ଉପସର୍ଗ+ସୁର=ଦେବତା: ସୁରବିରୋଧୀ)—
Asura ୧ । ଦୈତ୍ୟ; ଦାନବ; ରାକ୍ଷସ—
1. Demon; giant.

୨ । (ଋଗ୍ବେଦ)—ଦେବତା—
2. (Rugbeda) God.

ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ପେଟୁ—1. Greedy; gluttonous.

୨ । ଦୁଷ୍ଟ (ଲୋକ)—2. Wicked (person

୩ । ଅସୁର ପରି ପାଶ୍ୱିକାସୁ—
3. A giant-like big-bodied fellow

୪ । ଛୋଟନାଗପୁରର ଅସଭ୍ୟଜାତିବିଶେଷ—
4. A caste of aborigines in chhoṭa Nāgapura.

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ 'ଆସୁଗ୍ଗ' ଭାଷା ବୋଲାଯାଏ ।]

ଅସୁରକ୍ଷ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଅ+ସୁ+ରକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
Asuraksha ୧ । ଯାହାକୁ ସୁରକ୍ଷା କରିବା କଠିନ; ଯାହାକୁ (ଅସୁରକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜଗି ରଖିବା କଷ୍ଟକର—
1. Difficult to guard or preserve.

୨ । ବିନାଶୀ—2. Perishable.

ଅସୁରଗିଳା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ୍ୟ—ଅସୁରଭୋଜନ (ଦେଖ)
Asuragilā Asurabhojana (See).

ଅସୁରଭାଗ—ଦେ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷପରିଭାଷା)—ଦକ୍ଷିଣ ଭୂଗୋଳାର୍ଦ୍ଧ—
Asurabhāga Southern celestial hemisphere.

ଅସୁରଭୋଜନ—ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ଅସୁରଙ୍କ ପରି ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇବା—
Asurabhojana 1. Gluttony; eating too much like a giant.

୨ । ନ ଚୋବାଇ ଅସୁରଙ୍କ ପରି ଏକାଥରକେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗିଳିଦେବା—2. Eating without chewing like a giant.

ଅସୁରୀ—ସଂ. ବି (ଅସୁର=ରାକ୍ଷସ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Asuri ୧ । ଅସୁରୁଣୀ; ରାକ୍ଷସୀ—
1. Giantess; she-demon.

୨ । ରାକ୍ଷସୀ ପରି ବଡ଼ ବା ପେଟୁ ସ୍ତ୍ରୀ—2. Demonlike woman; gluttonous woman.

ଛୁଞ୍ଚୁ ପାଲା ଅସୁରୀ ଖାଇ ଖାଇ ଖାଏ ଶଗୁଡ଼—ଠର

୩ । ଅଲକ୍ଷଣୀ ଓ କୁତ୍ସିତା ସ୍ତ୍ରୀ—
3. An ugly woman.

୪ । ଛୋଟନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଅସୁରଜାତିର ଲୋକଙ୍କ ଭାଷା—4. A dialect of the Asura class of Chhoṭanāgapura.

୫ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
5. Sinapis Racemosa (Roxb)

ଅସୁରୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ଅସୁର+ଓ. ଉଣୀ)—
Asuruṇi ଅସୁରୀ (ଦେଖ)—Asuri (See)

ଅସୁରୁପି—ତୁାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଅସରଫି; ସୁନା ମୋହର—
Asurupi Gold-mohur.

ଅସୁର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅ+ସୃର୍ଷ ଧାତୁ=ନ ମାନିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Asurkshaṇa ଅସୃର୍ଷଣ (ଦେଖ)—Asurkshaṇa (See)

ଅସୁଲ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ୱସୁଲ୍)—
Asula ୧ । ଧନ ଆଦି ଆଦାୟ କରିବା; ଅନ୍ୟଠାରୁ ଧନ ଉସୂଲ ଆଦି ଗ୍ରହଣ—
ବସୁଲ; ଅସୁଲ 1. Realisation or collection (of money etc.

ସୁଦ୍ଧେ କରୁଥିଲେ ତେମଠାରୁ ତାହା ଜର୍ଜନେ ତେନ ଅସୁଲ—ପ୍ରଧାନାଥ—ସଯାତ ।

୨ । ଆଦାୟ ହୋଇଥିବା ଧନାଦି—2. Money etc. which has been actually realised.

୩ । ଆଦାୟ ହୋଇଥିବା ଧନାଦିର ପରିମାଣ—
3. Amount of collection.

୪ । ଧନାଦି ନେବା—4. Taking of money etc.

୫ । ଧନାଦି ଦେବା—5. Payment.

୬ । ଦେଣା ଆଦିର ପରିଶୋଧ—
6. Liquidation of debt.

ଅସୁଲଆପତ୍ତି—ଦେ. (କଟକଅ ଭାଷା) ବ. (ଅ. ୱସୁଲ+ସଂ. ଆପତ୍ତି)—
Asulaāpatti ମକଦ୍ଦମାରେ ବାଦୀ ପ୍ରତିବାଦୀ ଉପରେ ବାଦୀ ଉସୁଲଆପତ୍ତି କରିଥିବା ଧନ ଆଦି ପ୍ରତିବାଦୀ ବାଦକୁ ମକଦ୍ଦମା
ବସୁଲବୟାନ ପୂର୍ବରୁ ଦେଇଥିବା ବୟସ୍ଥରେ ଅଦାଲତରେ ଦର୍ଶାଇବା ଆପତ୍ତି—Plea of payment pleaded by a defendant in a suit

ଅସୁଲକାରି—ଦେ. ବିଣ. (ଅ. ୱସୁଲ+ସଂ. କାରିନ୍)—ଯେ ଆଦାୟ
Asulakāri କରେ; ଆଦାୟକାରୀ—Collector; one who realises anything from others.

ଅସୁଲକାରି ପଞ୍ଚାଏତ୍—ଦେ. ବ—ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଞ୍ଚାଏତ; ଯେଉଁ ପଞ୍ଚାଏତ
Asulakāri pañchāet ଇଉନିଅନର ପ୍ରଜାକଠାରୁ ଟିକସ
ଉସୁଲିପଞ୍ଚାୟତ ଅସୁଲ କରେ—Tax-collecting
ବସୁଲିପଞ୍ଚ Pañchāet of a chaukidāri Uinion.

ଅସୁଲଭ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସୁଲଭ)—୧ । ଦୁର୍ଲଭ; ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ—
Asulabha 1. Rare; not available.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ପୂର୍ବରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଯୋଗ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ, ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରଭେଦରେ ନ ମିଳନ୍ତୁ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାତ୍' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅଁ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଖୋଜିବେ ।

୬ । ସାଧ୍ୟ ଲାଭ କରିବା କ୍ଲିଷ୍ଟକର—
2. Difficult of attainment.
୩ । ମହର୍ଘ—3. Dear.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସୁନ୍ଦର—1. Ungraceful.
୨ । ଅପ୍ରଶଂସାର୍ହ; ନିନ୍ଦ୍ୟ—2. Blameworthy.

ଅସୁଲି —ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅସୁଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Asuli 1. Relating; to collections or realisations.
ଉସୁଲୀ (ଯଥା—ଅସୁଲ ଜମା)
ବସୁଲୀ ୨ । ଅସୁଲକାର୍ଯ୍ୟ—2. Realising; collecting.
(ଯଥା—ଅସୁଲପତ୍ର

ଅସୁଲପତ୍ର—ଦେ. ବି—ଅସୁଲକାର୍ଯ୍ୟ ପଞ୍ଚାୟତ୍ (ଦେଖ)
Asulipañcha Asulakārī pañchāet (See)

ଅସୁସାର—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ଓ. ସୁସାର)—୧ । ଅସୁବିଧାମୟ; ଅସୁଜୁଆ—1. Inconvenient.
ଗୋଳମାଳ ୨ । ଅସୁସ୍ଥ—2. Sick; ailing.
ଗଡ଼ବଡ଼ (ଯଥା—ମୋ ଦେହ ଗୁର ଦିନ ଦେଲ୍ଲା ଅସୁସାର ଦେଲ୍ଲା ।)
୩ । ବିଗିଡ଼ିଥିବା; ଅସୁଜ—3. Out of order; disordered.
୪ । ଅଶୋଭମାନ—4. Inelegant; that which looks odd.
୫ । ଅସଜାଡ଼; ଯାହା ସୁଧୁର ନାହିଁ; ଯାହା ସଜାଡ଼ ବା ସୁସ୍ଥାବସ୍ଥାକୁ ଆସି ନ ଥାଏ—5. Not restored to healthy or normal condition.
୬ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ—6. Unfit.
୭ । ଅସାଧ୍ୟ—7. Intractable; unmanagable.
(ଯଥା—ଅସୁସାର ଜମି ।)

ଦେ. ବି.—୧ । ଅସୁବିଧା—1. Inconvenience.
୨ । ବିଗଡ଼ା ଅବସ୍ଥା—2. Being out of order.

ଅସୁସାରିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଅସୁସାର (ଦେଖ)
Asusāriā Asusāra (See)

ଅସୁସ୍ତ—ତ୍ରି. ବିଶ.—(ସଂ. ଅସୁସ୍ଥର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ) ଅସୁସ୍ଥ; ରୁଗ୍ଣ; ପୀଡ଼ିତ—Ailing; sick.
Asusta

ଅସୁସ୍ତି—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଅ+ଆ. ସ୍ୱସ୍ତି)—୧ । ଯେ ଶ୍ରମକାତର ନୁହେଁ—
Asusti 1. One who does not shrink to work.
ଫୁର୍ତ୍ତୀବାଜ୍ ୨ । ଫୁର୍ତ୍ତିବାଜ୍; ଅନଳସ—2. Active; brisk.
ଫୁରତିଲା

ଅସୁସ୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. ତ୍ରି. (ଅ+ସ୍ୱସ୍ଥ)—୧ । ପୀଡ଼ିତ; ରୁଗ୍ଣ—
Asustha 1. Ailing; sick
(ଅସୁସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସୁଖୀ—2. Unhappy.
(ଅସୁସ୍ଥତା—ବ)

ଅସୁସ୍ଥି—ଦେ. ବିଶ.—ଅସୁସ୍ତି (ଦେଖ)
Asusthi Asusti (See)

ଅସୂତଜରତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ+ସୂ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୀ; ଅସୂତା+ଜରତୀ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ଜନ୍ମ ନ କରି ବୁଢ଼ୀ ହୋଇଥାଏ—A woman who grows old without having brought forth a child (M. W.).
Asūtajaratī

ଅସୂତି—ସଂ. ବି. (ଅ+ସୂ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—୧ । ଜନ୍ମ ନ କରିବା—
Asūti 1. Non-production (M. W.)
୨ । ବାଧା—2. Obstruction.
୩ । ବହିଷ୍କରଣ; ସ୍ଥାନାନ୍ତର୍ଗତକରଣ—
3. Removal (M. W.)

ଅସୂୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅସୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଅସୂୟାଯୁକ୍ତ; ପରଶ୍ରୀକାତର—1. Indignant at the happiness of another.
Asūya (ଅସୂୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଗୁପ୍ତ ଅସନ୍ତୋଷଯୁକ୍ତ; ଯେ ଅସନ୍ତୋଷରେ ଗାଜି ଗାଜି ହୁଏ—2. Grumbling.
୩ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—3 Displeased.

ଅସୂୟକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅସୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଅସୂୟୁ (ଦେଖ)
Asūyaka Asūya (See)
ସଂ. ବି.—୧ । ନିନ୍ଦୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A detracter (Apte)
୨ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A grumbling or discontented (person) (Apte)

ଅସୂୟନ—ସଂ. ବି. (ଅସୂ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ନିନ୍ଦନ—
Asūyana 1. Detraction (Apte)
୨ । ଅପବାଦ—2 Calumny (Apte)
୩ । ଦ୍ୱେଷ; ଈର୍ଷା—3. Envy; jealousy (Apte)

ଅସୂୟା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ.(ଅସୂୟୁ + ଆ)—୧ । ଅସୂୟୁର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Asūyā 1. Feminine of Asūya.
୨ । ପରର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦୋଷାରୋପଣ; ପର ଗୁଣରେ ଦୋଷାରୋପଣ; ଈର୍ଷା; ଦ୍ୱେଷ—2 Jealousy.
୩ । ରୁଗ; କ୍ରୋଧ—3. Indignation.
୪ । ଅସନ୍ତୋଷପୂର୍ବକ ଗାଜି ଗାଜି ଦେବା—
4. Grumbling.
୫ । ନିନ୍ଦା; ଦୁର୍ନାମ—5. Calumny; detraction.
୬ । ଅଦଭ୍ରତ୍ୱ—6. Malice; spite.
୭ । ପରଶ୍ରୀକାତରତା; ପରର ଗୁଣ ଦେଖି ନ ପାରିବା—
7. Indignation at the merit or happiness of another.

ଅସୂୟିତା—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅସୂ ଧାତୁ+ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Asūyitā ଅସୂୟୁ (ଦେଖ)
(ଅସୂୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Asuya (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଟ	ଠ	ଓ,ଔ	ଢ	ଏ	ଦନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ହ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଐ	ଉ	ଊ	ଲୃ	ୠ	ଅକାସ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଏ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଁ	ଇ	ୠ	ଋ

ଅସୁସୁ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅସୂସ୍+ଉ)—ଅସୂସ୍ (ଦେଖ)
Asūyu Asuya (See)

ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟ—ସ ବିଣ. ପୁଂ (ଅଲୁକ୍ ସମାସ; ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସୂର୍ଯ୍ୟଂ =ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ+ଦୃଶ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଯ)-
Asūrjyaimpasya ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ନାହିଁ ବା ଯାହାଠାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ବାଟ ନାହିଁ—
Which has not been touched or visited by the rays of the sun; inaccessible to the rays of the sun.

ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟରୂପା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂ ପଶ୍ୟ=ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଦୃଷ୍ଟ+ରୂପ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—
Asūrjyaimpasyarupā ଯାହାର ରୂପକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି; ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର—Of unmatchable beauty.

ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Asūrjyaimpasyā ୧। ସଦାଚ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଆବଦ୍ଧ—
1. Always confined to the harem.
୨। ଅତି କୋମଳଦେହା—
2. Of very delicate physique.
୩। ଅତି ଲାବଣ୍ୟମୟୀ—3. Very graceful.

ଅସୃକ୍—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ରକ୍)—
Asṛuk ୧। ରୁଧିର; ରକ୍ତ—1. Blood.
୨। କୁଙ୍କୁମ (ଯାହା ଶରୀରକୁ ରଙ୍ଗାଏ)—
2. A red-coloured pigment of the body.
୩। ଯୋଗବିଶେଷ—3. A sort of Jōga.

ଅସୃକ୍‌ଧରା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସୃକ୍=ରକ୍ତ+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣକରିବା +ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯାହା ରକ୍ତକୁ ଧାରଣ କରେ)—
Asṛukdharā ତ୍ୱକ୍; ଚର୍ମ—Skin.

ଅସୃକ୍କର—ସଂ. ବି. (ଅସୃକ୍=ରକ୍ତ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଅ; ଯାହା ରକ୍ତ କରେ; ସେହିଁରୁ ରକ୍ତ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ)—
Asṛukkara ଶରୀରର ରସ; ଧାତୁ—Serum; juice of the body;

ଅସୃଗ୍‌ଧରା—ସଂ. ବି. (ଅସୃକ୍‌ଧର+ଆ)—ଅସୃଗ୍‌ଧରା (ଦେଖ)
Asṛugdharā Asṛugdharā (See)

ଅସୃଗ୍‌ଧାର—ସଂ. ବି. (ଅସୃକ୍+ଧୃ ଧାତୁ+ଅ)—
Asṛugdhāra ଅନିୟମିତ ଓ ଅତ୍ୟଧିକ ଋତୁସ୍ରାବରୂପ ରୋଗ—Moenorrhagia; irregular or excessive menstrual discharge (a disease)

ଅସୃଗ୍‌ବିମୋକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅସୃକ୍+ବିମୋକ୍ଷଣ)—
Asṛugbimokshaṇa ଅସୃଗ୍‌ଧାର (ଦେଖ)
Asṛugdhāra (See)

ଅସୃଜ୍—ସଂ ଧା. (ଅସ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ରୁକ୍)—ଅସୃକ୍ (ଦେଖ)
Asṛuj Asṛuk See)

ଅସୃଜ୍‌ଗର—ସଂ ବି. (ଅସୃଜ୍=ରକ୍ତ+ଗୃ ଧାତୁ+ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତଗ୍ରାବ ହୁଏ)—ଅସୃଗ୍‌ଧାର (ଦେଖ)
Asṛujgara Asṛugdhār (See)

ଅସେଇ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅଂଶେଇ (ଦେଖ)
Asei Aṁśei (See)

ଅସେଖ—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ଜାଶପୁର) ବିଣ—ଅଗନାଗ୍ନି (ଦେଖ
Asekha Aganāgni (See)

ଅସେଚନ—ସଂ ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସେଚନ=ଶରୀର+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ; ଯାହାଠାରେ ଚକ୍ଷୁ ଓ ମନର ଶରୀର ତୃପ୍ତ ନାହିଁ; ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଜାହାଠାରେ ଆଖି ଓ ମନ ଲଗିରହେ, ଦେଖିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ନବୃତ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ)—
Asechana ଅତି ସୁନ୍ଦର; ଅତି ପ୍ରିୟଦର୍ଶନ—
Very beautiful; heart-enchanting.

ଅସେଚନକ—ସଂ.ବିଣ.(ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସେଚନ=ଶରୀର+ଅ+ସ୍ୱାର୍ଥେ.କ
Asechanaka ଅସେଚନ (ଦେଖ)
Asechana (See)

ଅସୋବିଧା—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଅସୁବିଧା (ଦେଖ)
Asobidhā Asubidhā (See)

ଅସ୍କଟ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅକଣା (ଶସ୍ୟ)—
Askaṭ Unhusked (grain)
ଅସ୍କରା ଦେ. ବିଣ—୧। ଅବର୍ଜ୍ଜନାମୟ— 1. Dirty.
ତଲଚ୍ଛଟ ୨। ଅସୁନ୍ଦର; କୁତ୍ସିତ—2. Ugly.

ଅସ୍କନ୍ଦ—ଦେ. ବ—୧। ଅଖାଞ୍ଜ—
Askanda 1. Awkward predicament.
୨। ଅସୁବିଧା—2. Inconvenience.
୩। ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା (ଦେଖ)
3. Aswagandhā (See)
ଦେ. ବ—୧। ଅସୁବିଧାମୟ—1. Inconvenient
୨। ଅସ୍କନ୍ଦ (ଦେଖ)
2. Askandi (See)

ଅସ୍କନ୍ଦ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ)—ଗର୍ଭବତୀ ହେବା—
Askanda heba To be pregnant.

ଅସ୍କନ୍ଦା—ଦେ. ବିଣ—ଅସକନ୍ଦା (ଦେଖ)
Askandā Asakandā (See)
ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ)—ଅପ୍ସରବିଶେଷ—
Name of a heavenly nymph.
ଅସ୍କନ୍ଦା ନାମେ ଯେ ଏକଇ ଅପସ୍ସ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ସଟ ।

ଅସ୍କନ୍ଦି—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ଗଡ଼ଜାତ । ବିଣ.—ଅଶ୍ଳୀଲ—Obscene.
Askandi ଦେ. ବିଣ.—୧। ମଇଳା; ମଳଯୁକ୍ତ—1. Dirty.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ୧ ଯଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଯଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଯଦ୍ଧିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରେ ନେବେ ଏ ଭଣ୍ଡାରୋଷ୍ଠରେ ନ ମଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ପଥାକ୍ରମେ ବର୍ତ୍ତିର ବସଇତ ୨ ବା ୧ ଯଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଘା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଛା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅସ୍କିସନ୍ଧି ୬ । ଅସୁବିଧାଜନକ—2. Inconvenient.

ଅସ୍କୁମସ୍କୁମିଆ ୩ । ଆବର୍ଜ୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Full of refuse

ଦେ. ବ.—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ସହଜରେ କେହି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ—1. Unapproachable place.

୨ । ଅସୁବିଧାଜନକ ଅବସ୍ଥା—2. Awkward position or predicament.

୩ । ଦୁଷ୍ଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି—3. Naughty state.

୪ । ଦ୍ୱିଧାମ ସମସ୍ୟା—4. Dilemma.

୫ । ଅନେକ ଜଳ ଥିବା ସ୍ଥାନ—5. A place full of labyrinths.

ଅସ୍କଣ୍ଡିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଅସକନ୍ଦିଆ (ଦେଖ) Askandiā Asakandiā See)

ଅସ୍କନ୍ଧ—ଦେ. ବି (ସଂ ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ)—ଗୁଳୁବରଶ୍ରେଣି— A medicinal Askandha plant; Physalis flexuosa

ଅସଗନ୍ଧ [ମୂ—ଏହାର ସମସ୍ତ କୋମଳ, ବୃଣ ଉପରେ ପକାଇଲେ ବ୍ରଣରୁ ପୁଜ ପାଣି ଶୁଖିଯାଇ ଘାଆ ଶୁଖିଯାଏ । ଏହାର ଫଳ କାଗଜ ପରି ପ୍ଲେପାବରଣଯୁକ୍ତ ଓ ନାଲି ଏହାର ମଞ୍ଜି ବାଇଗଣ ମଞ୍ଜି ପରି ।]

ଅସ୍କର—ଗ୍ରା. ବିଣ. ଓ ବି.—ଅସକର୍ (ଦେଖ) Askara Askarā (See)

ଅସ୍କର୍—ଗ୍ରା. ବି.—୧ । ଅଳିଆ; ଆବର୍ଜ୍ଜନା—1. Rubbish; refuse Askarā ୨ । ମଇଳା—2. Dirt

ଆସ୍କାରା ବିଣ.—୧ । ଆବର୍ଜ୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ—1. Full of refuse.

କୁଡ଼ାକର୍କଟ ୨ । ମଇଳାପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Dirty

୩ । ଓଳିଆ ଦୋଇ ନ ଥିବା—3. Unswept

୪ । ଅପରିଷ୍କୃତ—4. Unclean.

ଅସ୍କରିଆ—ଗ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ. ଘୁଂ – ବେଠିକଣା; Askariā ଆଲୁରବାଲୁରିଆ—Unmethodical. (ଅସ୍କରେଣ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସ୍ତ—ସଂ ବିଣ (ଅସ ଧାତୁ = ପ୍ରେରଣ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—

Asta ୧ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—1. Thown.

୨ । ପ୍ରେରିତ—2 Sent.

୩ । ତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned; forsaken.

୪ । ଅବସାନପ୍ରାପ୍ତ—4. Finished

୫ । ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ—5. Destroyed; ruined.

୬ । ଅସ୍ତମିତ (ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଗ୍ରହାଦି) ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ତଳକୁ ଗତ—6. Set; sunk down below the western horizon.

୭ । ପତିତ—7. Fallen

ସଂ. ବି (+ ଭାବ. ତ) ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାଦିଙ୍କର ଅଦର୍ଶନ ବା ଅସ୍ତଗମନ—1 Setting or sinking down of stars and planets.

୨ । ଅସ୍ତଗିରି (ଦେଖ)—2. Astagiri (See)

୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3. Death.

୪ । ଶେଷ; ଅବସାନ—4. End.

୫ । ଅଦର୍ଶନ—5. Disappearance.

୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନର ସପ୍ତମ ସ୍ଥାନ—6 (Astrology) the 7th place from the Lagna.

୭ । କ୍ଷୟ—7. Decline.

୮ । ବିନାଶ—8. Ruin.

୯ । ଭ୍ରମଣର ଶେଷ—9. Journey's end.

ଦେ. ବ. ୧ । ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତକ୍ଷୟ—1. Destitution.

୨ । ଅବନତି—2. Downfall; deterioration.

୩ । ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା – 3. Misfortune

ଦେ. ବିଣ.—ପରାସ୍ତ—Defeated; vanquished.

ବାକାଠାରୁ ସ୍ୱର୍ଗାଦ ସୁତ୍ତେ ହୋଇ ଅସ୍ତ,
ପଳାଇଲେ ପତ୍ତକୁ ହୋଇଣ ଦରସ୍ତ । ବୃଷ୍ଣର୍ଜି ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋ

ଅସ୍ତଂ—ସଂ ଅ. (ଅସ ଧାତୁ = ପ୍ରେରଣ କରିବା + ଭାବ. ତ)— Astam ୧ । ଅଦର୍ଶନ—1. Disappearance.

୨ । ନାଶ—2. Ruin.

ଅସ୍ତଂଗତ—ସଂ. ବିଣ.— (ଅଲୁକ୍ ସମାସ ; ଅସ୍ତଂ = ଅସ୍ତକୁ + ଗତ = ପ୍ରାପ୍ତ) Astamgata ଅସ୍ତଗତ (ଦେଖ). Astagata (See

ଅସ୍ତକରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅସ୍ତ)—୧ । ପାସୋରିବା— Astakaribā 1. To forget.

ତର ଅବଶ୍ୟ ଶସ୍ତ, ସ୍ୱସ୍ତ ବର ଅଶ୍ୱ,
ବସି ଘୋଷିଲ ଶଶିଠାରକୁ ରେ—ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ନାଶ କରିବା—2. To ruin.

ଅସ୍ତକାଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ତ = ପ୍ରଦାସ୍ତ + କାଳ = ସମୟ) — Astakāla ୧ । ସ୍ତବ୍ଦ ନକ୍ଷତ୍ରାଦିଙ୍କ ବୁଡ଼ିଯିବା ସମୟ—1. The time of the setting of luminaries.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ସମୟ; ବେଳବୁଡ଼ି— 2. The time of sun-set

୩ । ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତି କ୍ଷୟ ହେବା ସମୟ— 3. The time of a person's adversity.

୪ । ବିପଦକାଳ—4. Time of danger.

୫ । ଅବନତିର ସମୟ—5. Time of deterioration.

ଅସ୍ତଗମନ—ସଂ. ବି.—ବୁଡ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା—Setting. Astagamana

ଅସ୍ତଗତ—ସଂ. ବିଣ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ତ + ଗତ) ୧ । ଅସ୍ତ ହୋଇଥିବା; Astagata ଦକ୍ଷିଣାଚଳର ତଳକୁ ଖସିଥିବା; ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା (ସ୍ତବ୍ଦ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି)—1. Set; gone below; the horizon.

Digitized by srujanika@gmail.com

୨ । ଅଦୃଶ୍ୟହୋଇଥିବା—2. Disappeared

୩ । ନଷ୍ଟ; ବିଲୁପ୍ତ—
3. Destroyed.

୪ । ମୃତ—4. Dead; deceased.

ଅସ୍ତଗିର୍—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସ୍ତନାମକ ଗିର) —ପୁରାଣ ମତରେ
Astagiri ପଶ୍ଚିମଦିଗର ଯେଉଁ ପର୍ବତର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଯାଇ
(ଉଦୟଗିର୍—ବିପରୀତ) ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବହିର୍ଭୂତ ହୁଅନ୍ତି;
ପଶ୍ଚିମାଚଳ—The mythological mountain on the west beyond which the sun sets.

ଅସ୍ତଦଶା—ସଂ ବି.—ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା; ସର୍ବନାଶ; ଅବନତି —
Astadaśā Ruin; downfall.

ଏ ଶବ୍ଦରେ ଯେଉଁଥି ଜ ତାହେ ଲେଖିନା
ଅସ୍ତଦଶା ହୋଇବୁ ଭଜନ୍ତୁ ବହୁତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାଭାରତ ।

ଅସ୍ତବଲ୍—ବୈଦେ.ବି. (ଆ. ଇସ୍ତବଲ୍ ଭୁଲ. ଇଂ.—ଷ୍ଟେବଲ୍; ଲା.—
Astabal ସ୍ତାବ୍ୟୁଲସ୍; ଫ୍ରେ. ଏତେବ୍‌ଲ୍)—ଘୋଡ଼ାଶାଳ; ଘୋଡ଼ା
ଆସ୍ତାବଲ ଯେଉଁ ଘରେ ରଖାଯାଏ—Stable.
ଅସ୍ତବଲ

ଅସ୍ତବେଲ—ଦେ.ବି. (ସଂ. ଅସ୍ତବେଳା)—ଅସ୍ତକାଳ (ଦେଖ)
Astabela Astakāla (See)

ଅସ୍ତବେଳେ ଉଦୟ ନାହିଁ, ଉଦୟବେଳେ ଅସ୍ତ ନାହିଁ—ଉତ୍ତ ।

ଅସ୍ତବେଳା—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ତ + ବେଳା) —ଅସ୍ତକାଳ (ଦେଖ)
Astabelā Astakāla (See)

ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅସ୍ତ + ବ୍ୟସ୍ତ) —
Astabyasta ୧ । ଅସ୍ଥିର—1. Restless.

୨ । ବ୍ୟାକୁଳତ; ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ—2 Disturbed; agitated; flurried.

୩ । ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ; ବିନଷ୍ଟ—3. Devastated.

ଏହା ଶୁଣି ଦୁଃଶ୍ଚନ୍ତି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତେ । କୃତ୍ତିବାସ. ମହାଭାରତ. ବିରାଟ ।

୪ । ଉତ୍‌ପୀଡ଼ିତ—4 Oppressed.

ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେବ ଯେ ମୋହୁ ଏକାଠେ ପୁଣି ! ଦାଶରଥି. ମୁଷଳପର୍ବ୍ୱ ।

୫ । ଇତସ୍ତତଃବିକ୍ଷିପ୍ତ; ଲୁନ୍ନଘନ୍ନ—5. Strewn here and there; jumbled up.

୬ । ଅସ୍ତାଚଳରେ ନିକ୍ଷିପ୍ତ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
6. Sunk below the western horizon.

୭ । ଗୋଲମାଳଆ; ଅଳଆ ଢଳଆ; ଅଡ଼ୁଆଅଡ଼ୁଆ—
7. Confused; disordered.

ଘାଳ କୁଥଡ ଲୁଚ୍ଚକ ଚଉ; ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ରଥ । ବଳରାମ. ସଜାଡ ।

୮ । ଲେଉଟପାଉଟ; ଓଲଟାପୋଲଟା—
8. Tupsy turvy.

ଅସ୍ତମନ—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ତ + ମନ ଧାତୁ + ଭାବେ. ଅ)—
Astamana ୧ । ଅସ୍ତାଚଳଗମନ; ଅସ୍ତଗମନ—1. Setting.

୨ । ଉଦ୍ଧେଧାନ; ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—2 Disappearance.

୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷପରିଭାଷା)—ସୂର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଏକ ଧ୍ରୁବକରେ ଥାଇ କୌଣସି ତାରାର ଉଦୟ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
3. Cosmical rising of a star

ଅସ୍ତମନନକ୍ଷତ୍ର—ସଂ. ବି—କୌଣସି ଗ୍ରହ ଯେଉଁ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଅସ୍ତ ହୁଏ
Astamanankshatra (ହିନ୍ଦି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
The asterism in which a planet sets.

ଅସ୍ତମୟ—ସଂ. ବି. (ଅସ୍ତ = ଅସ୍ତକୁ + ଇ ଧାତୁ = ଗତ୍ତ କରିବା +
Astamaya ଭାବେ. ଅ)—

୧ । ଅସ୍ତାଚଳଗମନ—1. Setting.

୨ । ବିନାଶ—2. Ruin.

୩ । କ୍ଷୟ—3. Downfall.

୪ । ଅବସାନ—4. End.

୫ । ମହାପ୍ରଳୟ—5 The Great Deluge.

ଅସ୍ତମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅସ୍ତ = ଅସ୍ତକୁ + ଇ ଧାତୁ = ଗତ୍ତ କରିବା +
Astamita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅସ୍ତଗତ (ଦେଖ)
Astagata (See)

ଅସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅସ୍ତର୍, ଭୁଲ. ସଂ. ସ୍ତୃ ଧାତୁ ରୁ ସ୍ତର)—
Astara ୧ । କୁର୍ତ୍ତାର ବାହାର କନା ତଳେ ଯେଉଁ ସୁପ୍ତେ ଜରସା
ଅସ୍ତର ଓ ମଜଭୁତିଆ କନା ଦିଆ ଯାଏ—
ଅସ୍ତରଂ 1. Lining of a coat.

୨ । କଡ଼, କବାଟ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରଙ୍ଗକରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମେ ନଡ଼ିନସୁକ ତେଲ ସଙ୍ଗେ ତନ୍ତ ଖଡ଼ି ଗୋଳ ଯେଉଁ ପୋଛିକ ଥଲା ରଙ୍ଗ ବୋଲାଯାଏ—
2. Ground colour in painting.

୩ । ତୁଳେଇ ଇତ୍ୟାଦିର ତଳସୁସ୍ତ ଲୁଗା—
3. The lower layer of cloth in a quilt.

୪ । ଜମୀନ; ଯେଉଁ ଚନ୍ଦନତେଲ ବା ବୃଣିତେଲକୁ ମୂଳ କରି ତହିଁରେ ଘନଘନ୍ନ ସୁଗନ୍ଧ ମିଶାଇ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ବାସନା ଅତର ଓ ତେଲ ତିଆର କରାଯାଏ—4. Sandal oil etc which is made the base in the preparation of ottos and scented oils.

୫ । ଅନ୍ତରପଟ, ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବାରୁକ୍ ଲୁଗା ତଳେ ପନ୍ଧିବା ଲୁଗା—
5. Inner cloth which females wear below very fine cloth; under-wear

ଅସ୍ତ୍ର. ବି. (ସଂ. ଅସ୍ତ୍ର)—୧ । ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର—1. Weapon.

୨ । ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର—2. Surgical instrument.

୩ । ଚିକିତ୍ସାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ; ଅପରେସନ୍—
3. Surgical operation.

୪ । ଉପାୟ—4. Means; expedient.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭିବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜିବାକୁ ହେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଯୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଲେଖିବେ; 'ଦୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଈ' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଲେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଲେଖିବେ ।

ଅସ୍ତା—ଦେ. ବ—୧ । ପାଣି ଝରିବା ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଡଙ୍ଗାର ପଟାର ସନ୍ଧି ମେଲ୍ଲରେ ଖୁନ୍ଦା ଯିବା କୁମ୍ଭୀ ଗଛର ଛେଲି—

Astā

1. The bark of Kumbhī tree which is pushed into the chinks of boats to stop leaking.

୨ । ଯେଉଁ ଗଛର ଛଲରୁ ଅସ୍ତା ହୁଏ; କୁମ୍ଭୀ ଗଛ—

2. A tree producing fibrous bark.

ଅସ୍ତାଚଳ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା)—ଅସ୍ତଗିରି (ଦେଖ)

Astāchala Astagiri (See)

ଅସ୍ତାଚଳନି—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ (ଅସ୍ତାଚଳର ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି)—

Astāchalani ଅସ୍ତାଚଳରେ—In the western mountains.

ତୋର ସଙ୍ଗ ଥଣ ପାଇଁ ଅନେକ ତୃଷ୍ଣା ବଳାଇ
ଥାଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ଯାଇ ଅସ୍ତା ଚଳନ । ପ୍ରାଚୀ. ରାସବାରିଥ ।

ଅସ୍ତାଚଳୋନ୍ମୁଖ—ସଂ. ବ. (୨ୟା ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ତାଚଳ+ଉନ୍ମୁଖ; ଅସ୍ତାଚଳ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଇଁ ଥିବା)—

Astāchalonmukha

(ଅସ୍ତାଚଳୋନ୍ମୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସ୍ତୋନ୍ମୁଖ; ଅସ୍ତଦେଉଥିବା—Going to set; setting.

ଅସ୍ତାତା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁତ୍ର ଜନ୍ମ. ପ୍ରଦାନ ଶାସନ); ବ. (ସଂ. ଅସ୍ତାତୃ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅସ୍ତ+ତା)—

Astātā

୧ । ଶାସନମାନଙ୍କର ପରିଚାଳନ (ଯଥା—ଗଣ୍ଡାପୂର୍ଣ୍ଣିମା । ମାନଙ୍କରେ ଗ୍ରାମଠାକୁରଙ୍କ ଭୋଗର ଦାକର୍ ବଣ୍ଟା ହେଲା ବେଳେ ଜଣେ ଜଣେ ମହାଜନଙ୍କ ନାମ ଡାକସ୍ତ ହେଉ ଥାଏ । ସେ ମହାଜନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲାରୁ ସେବକ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦକର୍‌ର ଅଂଶ ନେଇ ଦିଏ । ଦକର୍ ଡାକର୍ ହୋଇ ସରିଗଲ୍ଲବେଳେ କୌଣସି ମହାଜନ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଦକର୍ ରହିତ କରିଯାଇ ତାଙ୍କୁ କିଛି ଅର୍ଥଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିଯାଏ । ସେ ସେ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ନ ଦେଲେ ତାଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଦକର୍ ପାଇବା ସ୍ୱତ୍ୱରୁ ସେ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେହି ଅର୍ଥଦଣ୍ଡକୁ ଅସ୍ତାତା କହନ୍ତି ।

1. Fine imposed on a Brāhmaṇa villager of Purī Sāsana-villages who does not attend in time to take delivery of his share of the common offering to the village-deity.

୨ । ପ୍ରଦାନଶାସନରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବାସ କରୁ ନ ଥିବା ଠକିଦାରମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରିତ ହେଉ ଦକର୍—2. The allotment of a share of the common offering to the village-deity which is sent to non-resident Tankidārs of a Sāsana-village.

ଅସ୍ତାତାରିବା – ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ନାଉରିଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ) ଡଙ୍ଗାର ପଟା-ଫାଟରେ ଅସ୍ତା ବାଡ଼େଇ ସେ ଫାଟକୁ ଜଳରୁଦ୍ଧ କରିବା—To press fibrous barks into the chinks of boats to make them impervious to water.

Astātāribā

ଅସ୍ତାବଲ୍—ବୈଦେ. ବ.—ଅସ୍ତବଲ୍ (ଦେଖ)

Astābal Astabal (See)

ଅସ୍ତାବଲମ୍ବୀ—ସଂ. ବ. (୨ୟା ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ତ=ଅସ୍ତାଚଳ+ଅବଲମ୍ବିନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—

Astābalambī

(ଅସ୍ତାବଲମ୍ବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସ୍ତଗତ—Set.

ଅସ୍ତାମାରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ନାଉରିଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—ଅସ୍ତାତାରିବା (ଦେଖ)

Astāmāribā Astātāribā (See)

ଅସ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଅସ ଧାତୁ+ତି)—

Asti

୧ । ଭାବ; ସତ୍ତା—1. Existence.

୨ । ବିଦ୍ୟମାନତା; ଉପସ୍ଥିତି—2. Presence.

୩ । (ନାମ) ଜରାସନ୍ଧର କନ୍ୟା, କଂସର ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ—

3. A wife of Kaṁsa.

୪ । ଥିବା ବା ହେବା ଅବସ୍ଥା—

4. The State of being

ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅସ୍ତି)—ହଁ—Yes.

କାହିଁ ମୋହ୍ୱର୍ଷ୍ଟ ଅସ୍ତି ସଦା କୃପା ପଣ । ପ୍ରାଚୀ. ଶିବସ୍ତୋତ୍ରସ୍ତ୍ର ।

[ଦ୍ର—ଅସ୍ତି ଶବ୍ଦ ସଂ. କ୍ରିୟା ଅସ୍ ଧାତୁ ୧ମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନ (ସେ) ଅଛି; ଅସ୍ତି ଶବ୍ଦ କେବଳ ହଁ ଅର୍ଥରେ ନାସ୍ତି ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ସଦୁତ୍ତରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏକାକା ବ୍ୟବହାର ହରଲ ।]

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ଥି)—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦାହ କ୍ରିୟା ପରେ ଚିତା ଭସ୍ମରୁ ସଙ୍ଗୃହୀତ ଅସ୍ଥି ଖଣ୍ଡ, ଯାହା ଗଙ୍ଗାଦି ତୀର୍ଥରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ପୃଥାଦ ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି—A bit of bone of a cremated person which is kept out of the cremated ashes to be consigned to some sacred river.

ଅସ୍ତି କି ନାସ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ତି=ଅଛି ଓ ନାସ୍ତି=ନାହିଁ)—ହଁ କି ନାହିଁ ବୋଲି ସବାବ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ବା ନ ହେବାର ଦୃଢ଼ ସବାବ—A definite reply; yes or no.

Asti ki nāsti

ଅସ୍ତିନାସ୍ତି

(ଯଥା—ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଚାରିଲି, ସେ ମତେ ଅସ୍ତି କି ନାସ୍ତି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।)

ଅସ୍ତିତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ତି+ଭାବ. ତ୍ୱ)—୧ । ସତ୍ତା; ବିଦ୍ୟମାନତା—

Astitwa

1. Being; existence.

୨ । ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—2. Permanence.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	୧	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଅସ୍ତିନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା—ଅସ୍ତୀନ)—କୁର୍ତ୍ତାର ହାତ ଅଂଶ—
Astin — Sleeve of a coat
ଆସ୍ତୀନ
अस्तीन; आस्तान

ଅସ୍ତିନାସ୍ତି—ଦେ. ବ.—ଅସ୍ତି ବ ନାସ୍ତି (ଦେଖ)
Astināsti — Asti ki nāsti (See)

ଅସ୍ତୁ—ସ. ଅ.—ଅନୁଜ୍ଞା ଓ ସ୍ୱୀକାରାର୍ଥକ—(ଅସ୍ ଧାତୁ=ହେବା; ଅନୁଜ୍ଞା କ୍ରିୟା ପୁରୁଷ ଏକବଚନରୂପ=ହେଉ; ଘଟୁ)—କୌଣସି
Astu — ଅସ୍ତ ହଙ୍କ ଲୋକ କୌଣସି ବର ମାଗିଲେ ବରଦାତା ତାହା ମଞ୍ଜୁର କଲେ କହନ୍ତି "ଅସ୍ତୁ" ।)—୧ । ଏହା ହେଉ; ଦିଁ ଏଥିରେ ମୋର ସମ୍ମତି ଅଛି—1. Let it be so; be it so; I agree to it.

ତେଇ ଜାବତାନ ତଲ ମୋର ମାନ ଅସ୍ତୁବୋଲେ ଉପଯନ ଦେ ।
ଦଣ୍ଡିନାଥ. ବଚନଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ।

୨ । ଦିଁ; ଅଚ୍ଛା—2. Yes; allright; very well.

ଅସ୍ତୁକରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାର୍ଥିତବର ଦେବାକୁ ଦିଁ
Astukaribā — ହେବା—To assent to a person's prayer.
ହାଁକରା
अस्तुकरना ତା ଶୁଣି ଦେବା ଅସ୍ତୁ କଲେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର; ପ୍ରେମରତ୍ନ ତୁହୁଗୀତା ।

ଅସ୍ତୁକାର—ଦେ. ବ. (ଯେ ଦାନ ବା ଦକ୍ଷିଣା ପ୍ରଦାନ ବେଳେ ଦାତାର
Astukāra — ମଙ୍ଗଳଂ ଅସ୍ତୁ ଦାର୍ଘାୟୁରସ୍ତୁ; ସିଦ୍ଧିରସ୍ତୁ; ଆଦ ପଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି)—ବ୍ରାହ୍ମଣ—
A Brāhmaṇa.

ଅସ୍ତୁକାର ପୁରୁଷେ କଲନ୍ତି ବେଦ ଧ୍ୱନି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଅସ୍ତୁରା—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଉସ୍ତୁଲ; ସ. ଅସ୍ତ୍ର)—ଉଣ୍ଡାରର କଇଁଚି—
Asturā — Barber's scissors.
ଅସ୍ତରା
अस्तुरा

ଅସ୍ତୁହେଉ—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ. (ସ. ଅସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଉହିଁର ଓଡ଼ିଆ ଅର୍ଥ 'ହେଉ' ର
Astuheu — ବୃଥା ବ୍ୟବହାର)—ଅସ୍ତୁ (ଦେଖ)
ଅସ୍ତ — Astu (See)
अस्तु

ଅସ୍ତେବ୍ୟସ୍ତେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ କି. ବିଣ. (ସ. ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ)—
Astebyaste — ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଭାବରେ—Disorderly.
ଅସ୍ତେବ୍ୟସ୍ତେ ତହୁଁ ଜରିଥିଲ ଅସ୍ତେବ୍ୟସ୍ତେ ମାଲ ବସ୍ତ୍ରେଳ ଅଳକ ଲତା ।
तितरबितर ସ୍ୱାଧାନାଥ—ପାଦ୍ଦତା ।

ଅସ୍ତେୟ—ସ. ବ. (ଅ+ସ୍ତେୟ)—୧ । ଅଚୌର୍ଯ୍ୟ; ଚୋର ନ ହେବା—
Asteya — 1. Non-stealing.

୨ । ସାଧୁତା—2. Honesty.

୩ । ଯୋଗସାଧନର ଅଠଗୋଟି ଅଙ୍ଗମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ନାମକ ଅଙ୍ଗର ତତ୍ତ୍ୱୟ ଭେଦ; ବଳପୂର୍ବକ ବା ଅଜ୍ଞାତରେ ପରଦ୍ରବ୍ୟସ୍ୱାମୀଠାରୁ ଧନ ଅପହରଣ ନ କରିବା; (ଏଥିରେ ସେବା ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ଧନରତ୍ନ ଅଯାଚତରୂପେ ମିଳେ); ଚୋର ନ କରିବା ବ୍ରତ—
3. A practice of not coveting to take another's property by force or stealthily, practised by a Jogi; the vow of honesty.

ଅସ୍ତୋଦୟ—ସ. ବ. (ଅସ୍ତ+ଉଦୟ)—
Astodaya — ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗ୍ରହାଦିଙ୍କର ଅସ୍ତଗମନ ଓ ଉଦୟ—
1. The rising and setting of heavenly bodies.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଳ—
2. The time between sunset and sunrise.

ଅସ୍ତ୍ୟାନ—ଏଁ. ବ. (ଅ=କୁତ୍ସିତ+ସ୍ତୈ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Astyāna — ୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟନା; ଗାଳ—1. Abuse; censure.

୨ । ନିନ୍ଦା—2 Blame.

୩ । ବେଖାତିର—3. Disregard.

ଅସ୍ତ୍ର—ଙ. ବ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ.ଣ; ଯାହାକୁ ଫିଙ୍ଗି କରି ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ)—
Astra — ୧ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଶତ୍ରୁ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗା ଯାଏ—
1. A missile.

(ଯଥା—ବାଣ, ଶର, ଗୁଳ, ଗୋଲା, ଶକ୍ତି, ବାଣ୍ଟୁଳ ।)

୨ । ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଶତ୍ରୁ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗା ଯାଏ—
2. A weapon for throwing missiles.

(ଯଥା—ଧନୁ, ବନ୍ଧୁକ, ବାଣ୍ଟୁଳଖଡ଼ା) ।

୩ । ଶତ୍ରୁକୁ ଆଘାତ କରିବା ବା ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ସବୁ ପ୍ରକାର ଯନ୍ତ୍ର—3. All kinds of weapons of offence and defence.

୪ । ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଶତ୍ରୁପ୍ରେରିତ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିକୁ ଅଟକାଯାଏ; (ଯଥା—ଢାଲ)—
4. A weapon of defence.

୫ । ଚିକିତ୍ସକଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ଶସ୍ତ୍ର—
5. Surgical instruments.

୬ । ମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଜିତ ଯନ୍ତ୍ର—
6. A weapon applied against a foe with the help of mystic formula.

୭ । କେତେକ ମନ୍ତ୍ର (ଯଥା—ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ, କରନ୍ୟାସ) ପାଠକାଳେ ଫଟ୍ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଉଚ୍ଚାରିତ ମନ୍ତ୍ର (ଯଥା—କରତଳକରପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଂ ଅସ୍ତ୍ରାୟ ଫଟ୍)—
7. A mystical syllable uttered during certain rites.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୨ ବା ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଲେଖିବେ ସେବେ ଏ ନିୟମାନୁସାରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସ୍ତୁତଃ ୬ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଲେଖିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାତ୍' ଲେଖିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଲେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଲେଖିବେ

ଦେ. ଇ.—ଅସ୍ତର୍—Astara (See)

[ଦ୍ର—ଅସ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ଫିଙ୍ଗାଯିବା ବସ୍ତୁ ବା ଦୂରଆର (ଯଥା—ଶର, ବଜ୍ରାଦି) । ଶସ୍ତ୍ରର ଅର୍ଥ (ଶସ ଧାତୁ = ବଧ କରିବା) ଯାହାକୁ ଶତ୍ରୁକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ଶତ୍ରୁ ଦେହରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ (ଯଥା—ଖଣ୍ଡା, ବର୍ଚ୍ଛା, ଛୁରି); ବହୁ ସାଧାରଣ ଭାଷାରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଭାବସୂଚ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଅସ୍ତ୍ରକଣ୍ଟକ—ସଂ ବ (ଅସ୍ତ୍ର + କଣ୍ଟକ)—

Astrakaṇṭaka ଶର; ଶର—Arrow (M. W.)

ଅସ୍ତ୍ରଗ୍ରାମ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଗ୍ରାମ)—

Astragrāma ନାନାବିଧ ଅସ୍ତ୍ରର ସଂଗ୍ରହ—

Collection of many kinds of weapons.

ଅସ୍ତ୍ରଚାଳନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଚାଳନ)—

Astrachālana ୧ । ଦୂରଆରକୁ ଚଳାଇବା—

1. The playing or using of a weapon.

୨ । ରୋଗୀପ୍ରତି ଚିକିତ୍ସାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗ—

2. Application of surgical weapons to a patient.

ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସକ—ସଂ. ବ (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଚିକିତ୍ସକ)—

Astrachikitsaka ଦୂରଆର ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା କରିବା ଡାକ୍ତର—

A surgeon.

ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଚିକିତ୍ସା)—

Astrachikitsā ଦୂରଆର ପ୍ରୟୋଗଜନିତ ରୋଗ ଭଲ କରିବା—

Surgery; surgical operation.

[ଦ୍ର—ଚରକ ଓ ସୁଶ୍ରୁତରେ ନାନାବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଓ ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସାର ବିବରଣ ବିଶଦରୂପେ ବିବୃତ ହୋଇଅଛି ।]

ଅସ୍ତ୍ରଜୀବ—ସଂ. ବ (ଅସ୍ତ୍ର + ଜୀବ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଯେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ—ସେନା; ସିପାହୀ) —

A soldier (M. W.)

ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଧାରଣ)—

Astradhāraṇa ୧ । ଯୁଦ୍ଧ ଇତ୍ୟାଦି କରିବା ପାଇଁ ଦୂରଆର ଧରିବା —1. Bearing of arms.

୨ । ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୂରଆର ଧରି ଗୁଳ କରିବାକୁ ଉଠିବା—

2. Rising up in arms.

ଅସ୍ତ୍ରନିବାରଣ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ନିବାରଣ)—

Astranibāraṇa ଶତ୍ରୁପ୍ରେରିତ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଅଡ଼ିବା—

Warding off a blow from the enemy.

ଅସ୍ତ୍ରପଟ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ହିନ୍ଦୁସ୍ଥ; କେନ୍ଦୁଝର) ବ.—

Astrapaṭṭā ଦୁଇ ମୁଠ ଆବୃତ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ବେଷ୍ଟନଯୁକ୍ତ ଫମ୍ପା ବାଡ଼; ସହିତରେ ଭୂସାମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି—A stick with a hollow handle to cover the fist while holding it.

ଅସ୍ତ୍ରବନ୍ଧ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ବନ୍ଧ)—ଶରବର୍ଷଣ; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ-ଶରଧାରା—An uninterrupted series of arrows (M. W.

Astrabandha

ଅସ୍ତ୍ରବର୍ଷ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ବର୍ଷ)—ଅସ୍ତ୍ରବନ୍ଧ (ଦେଖ)

Astrabarsha Astrabandha (See)

ଅସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସ୍ତ୍ରଗ୍ଲଳନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଦ୍ୟା)—

Astrabidyā ୧ । ଅସ୍ତ୍ରଗ୍ଲଳନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଦ୍ୟା ବା କୌଶଳ—

1. The art of fencing.

୨ । ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର—2. The science of surgery.

୩ । ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା—3. The military Science.

ଅସ୍ତ୍ରବେଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସ୍ତ୍ର + ବେଦ)—

Astrabeda ଅସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା (ଦେଖ)

Astrabidyā (See)

ଅସ୍ତ୍ରବେଧ—ସ୍ତ୍ର. ବ. (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ବେଧ)—

Astrabedha ଦେହରେ ଅସ୍ତ୍ର ଗଳି ପିନ୍ଧିବା—Deep wound made by a weapon.

ଅସ୍ତ୍ରଭେଦ—ସ୍ତ୍ର. ବ. (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଭେଦ)—

Astrabheda ୧ । ଅସ୍ତ୍ରବେଧ (ଦେଖ)

1. Astrabedha (See)

୨ । ଅସ୍ତ୍ରର ପ୍ରକାର; ଏକ ପ୍ରକାରର ଅସ୍ତ୍ର—

2. A kind of weapon.

ଅସ୍ତ୍ରମନ୍ତ୍ର—ସ୍ତ୍ର. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସ୍ତ୍ର + ମନ୍ତ୍ର)—

Astramantra ଅସ୍ତ୍ରକୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମନ୍ତ୍ର—Mystic formula used to charm arrows and weapons.

ଅସ୍ତ୍ରମାର୍ଜ୍ଜ—ସ୍ତ୍ର. ବ. (ଅସ୍ତ୍ର + ମୃଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Astramārja ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି ମାଜେ ବା ପରିଷ୍କାର କରେ—An armourer; a tool-cleaner.

ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର—ସ୍ତ୍ର. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅସ୍ତ୍ର + ଶସ୍ତ୍ର)—ସବୁ ପ୍ରକାରର ଦୂରଆର—

Astraśastra All sorts of weapons.

ଅସ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଶିକ୍ଷା)—

Astraśikshā ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ରଗ୍ଲଳନ ଶିକ୍ଷା—

Military training or exercise.

ଅସ୍ତ୍ରସାୟକ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ତ୍ର + ସାୟକ)—ଲୁହାର ଶର—

Astrasāyaka An iron-arrow. (M W.)

ଅସ୍ତ୍ରହୀନ—ସଂ. ବିଣ. (୩ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ହୀନ)—ନିରସ୍ତ୍ର—

Astrahīna Unarmed.

ଅସ୍ତ୍ରାଗାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅସ୍ତ୍ର + ଆଗାର)—ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି ରଖା ହେବାର ଗୃହ—Arsenals; armoury.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଉପରୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ମ	କ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଦ୍ଧାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଅସ୍ତ୍ରାଘାତ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତ; ଅସ୍ତ୍ର+ଆଘାତ)—
Astrāghāta ୧ । ଦଉଆରର ଗ୍ଭେଟ—
1. Stroke or blow of a weapon.
୨ । ଦଉଆରଦ୍ୱାରା ଦେବା କ୍ଷତ—2. A wound; cut.

ଅସ୍ତ୍ରାହତ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ଅସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତ; ଅସ୍ତ୍ର+ଆହତ)—
Astrāhata ୧ । ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ—1. Wounded.
୨ । ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ମାରତ—2. Killed (M. W.)

ଅସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅସ୍ତ୍ର+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅସ୍ତ୍ରସଜ୍ଜିତ; ଅସ୍ତ୍ର-
Astrī ଧାରୀ—Armed with a weapon.
(ଅସ୍ତ୍ରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବି. ବ.—୧ । ଧନୁର୍ବାଣ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. An archer (M. W.)
୨ । ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ—2. Not a woman (M. W.)

ଅସ୍ତ୍ରୀକ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ବିଧବାହୀକ; ସାଦାର
Astrīka ସ୍ତ୍ରୀ ମରା—1. Widowed; destitute of a wife.
୨ । ଅବିବାହିତ—2. Unmarried.
୩ । ସାଦା ସଙ୍ଗେ ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ—3. Not accompanied by one's wife.

ଅସ୍ଥଲ୍—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଣ୍ଠଲ୍ (ଦେଖ)
Asthal Aṣṭhal (See)

ଅସ୍ଥାତା—ସ୍ତାଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବ—ଅସ୍ତାତା (ଦେଖ)
Asthātā Astātā (See)
ଦେ. ବଣ.—ଅଥାତା (ଦେଖ)
Athātā (See)

ଅସ୍ଥାନ—ବି. ବ. (ଅ+ସ୍ଥାନ)—୧ । ମନ୍ଦସ୍ଥାନ—1. Bad place.
Asthāna ୨ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ—2. Unfit place; wrong place.
୩ । ଅଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନ—3. Improper place
୪ । ଅପବିତ୍ରସ୍ଥାନ—4. Unholy place.
୫ । ଶରୀରର ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗ—5. The private part of the body.
୬ । ଶରୀରର ମର୍ମସ୍ଥାନ; ଅଥାନ—
6. Vital or vulnerable part of the body.
୭ । ଅସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—7. Non-permanency (M. W.)
ସଂ. ବଣ.—ସ୍ଥାନରହିତ—Having no place or footing.

ଅସ୍ଥାନସ୍ଥ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅସ୍ଥାନ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Asthānastha ଅନୁଚିତ ବା ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା—
(ଅସ୍ଥାନସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) Mis-placed; consigned to a wrong place

ଅସ୍ଥାବର—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସ୍ଥାବର)—୧ । ଯାହା ସ୍ଥିର ବା ଦୃଢ଼ସ୍ଥିତ
Asthābara ନୁହେଁ—1. Not fixed.
୨ । ଚଳୁଥିବା; ଗତିଶୀଳ—2. Moving.
୩ । ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ—3. Not permanent.
୪ । (ଆଇନ) ଚଳନ୍ତି (ସମ୍ପତ୍ତି)—
4. (law) Movable (property)
୫ । ଜମି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ (ସମ୍ପତ୍ତି)—
5. (property) Other than land. (ଯଥା—ଟଙ୍କା; ଜନ୍ତୁଷଯନ୍ତ୍ର)
୬ । ଯାହାକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନଆସାଇ ନ ପାରେ—
6. Incapable of being removed to another place.

ଅସ୍ଥାୟୀ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ସ୍ଥାୟିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ;
Asthāyī ଯାହା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ—1. Not permanent;
(ଅସ୍ଥାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) not lasting.
(ଅସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—ବି) ୨ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ—2 Transient.
୩ । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—3. Changeable.

ଅସ୍ଥାୟୀଭାବ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ଅଚିରସ୍ଥାୟୀ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
Asthāyībhāba 1. Non-permanency.
୨ । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ—
2. Temporary state
୩ । ଯେଉଁ ମନୋଭାବ ବେଶିକାଳ ରହେ ନାହିଁ—
3. Transient feeling.

ଅସ୍ଥି—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ଥି)—୧ । ଜୀବ-
Asthi ଦେହ ମଧ୍ୟସ୍ଥ କାଠିଆ ଉପାଦାନ ହାଡ଼—1. Bone.
୨ । ଫଳର କାଠିଆ ବା କାଣ ମଞ୍ଜି—2. The hard seed or stone inside a fruit (M. W.)

ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳମାଳ—ଦେ. ବ.—ବାଦାଇକୁ ଦେଖାଯିବା ମାଂସଶୂନ୍ୟ ଦେହର
Asthikaṅkālamāla ହାଡ଼ ଓ କଙ୍କାଳ—Bones and skeleton of a fleshless body.
ଦେ. ବଣ.—କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(person) Reduced to skeleton.

ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳମାଳା—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.—ଅସ୍ଥିକଙ୍କାଳମାଳ (ଦେଖ)
Asthikaṅkālamālā Asthikaṅkālamāla (See)

ଅସ୍ଥିକୃତ୍—ସଂ ବ. (ଅସ୍ଥି+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ସହିତ ହାଡ଼
Asthikṛut ଉତ୍ପନ୍ନ କରେ)—ହାଡ଼ରସା; ମଜ୍ଜା—
Marrow (M. W.)

ଅସ୍ଥିଚୟନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ଥି+ଚୟନ)—ଘରେ ଗଙ୍ଗାଦ
Asthichayana ତୀର୍ଥରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଶବ-
ଦାହ ଉତ୍ତରୁ ସଂଗୃହୀତ ଦଗ୍ଧ ଅସ୍ଥିଖଣ୍ଡ—A bit of charred bone of a person gathered from the ashes of cremation for being consigned in future to some sacred river.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଭିନ୍ନତା ରହିଛି । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନରେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର 'ବସ୍ତତଃ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଁ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଦନ୍ତୁ; 'ବୁଁ' ନ ମିଳରେ 'ବୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଁ' ନ ପାଇରେ 'ବହୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲଵତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ଵତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର—ଫ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥି ଓ ଚର୍ମ ମାତ୍ର ସାର ରହିଥିବା ଯାହାର)—
Asthicharmasāra
(ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର—ସ୍ତ୍ରୀ) ରୋଗ ବା ଅନାହାର ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଚର୍ମ ବେଢ଼ିଥିବା କଙ୍କାଳମାତ୍ର ବାକି ରହିଥାଏ—
(person) Reduced to skeleton covered over with skin.

ଅସ୍ଥିଚର୍ମାବଶିଷ୍ଟ—ଫ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥି ଓ ଚର୍ମ ମାତ୍ର ଅବଶିଷ୍ଟ ଯାହାର)—
Asthicharmābaśishṭa
(ଅସ୍ଥିଚର୍ମାବଶିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର (ଦେଖ)
Asthicharmasāra (See)

ଅସ୍ଥିଚ୍ଛଲିତ—ଫ. ବ—ସୁଶ୍ରୁତୋକ୍ତ କାଣ୍ଡଭଗ୍ନ ନାମକ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗିବା—
Asthichchhalita A kind of fracture of the bone.

ଅସ୍ଥିଜ—ଫ. ବି. (ଅସ୍ଥି + ଜନ ଧାତୁ + ଅ)—ମଜ୍ଜା; ହାଡ଼ରସ—
Asthija Marrow.

ଅସ୍ଥିତ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଅ + ସ୍ଥିତ)—୧ । ଅସ୍ଥିର—1. Restless.
Asthita ୨ । ଉପାୟଶୂନ୍ୟ—2. Devoid of means.
(ଅସ୍ଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଅସ୍ଥିତ—ବି)

ଅସ୍ଥିତପଞ୍ଚକ—ସଂ. ବି. (ଗଣିତପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ ଧାରାଦ୍ୱାରା ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଦତ୍ତରାଶିରୁ ଗୋଟିଏ ଅଜ୍ଞାତ ରାଶି ବାହାର କରିବାକୁ ହୁଏ; ମିଶ୍ର ତୈରାଶିକ ଧାରା—
Asthitapañchaka (Arithmetic) The compound Rule of Three.

ଅସ୍ଥିତୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥିମୟ ତୁଣ୍ଡ ଯାହାର; ଏମାନଙ୍କର ଥଣ୍ଟ ଥିବାରୁ)—୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird.
୨ । କାଠଡଣା ଚଢ଼େଇ—
2. The wood-pecker bird.

ଅସ୍ଥିତ୍ୱ—ଫ. ବି. (ଅସ୍ଥି + ତ୍ୱ)—ହାଡ଼ ପାଲଟିବା—
Asthitwa Ossification.

ଅସ୍ଥିଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ମେରୁଦଣ୍ଡ—Back-bone.
Asthidaṇḍa
ବାମ ଚରଣ ମୂଳଦାରେ, ଦକ୍ଷିଣ ଜାନୁର ଉପରେ ।
ଦେଇ ଝେଟକ ଅସ୍ଥିଦଣ୍ଡ. ଭୂଙ୍କେ ଅମସ୍ତ ଜାନୁଭଗ୍ନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଅସ୍ଥିଦେବା—ଦେ. କି—ଅସ୍ଥି ପକାଇବା (ଦେଖ)
Asthidebā Asthipakāibā (See)

ଅସ୍ଥିପକାଇବା—ଦେ. କି—ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଅସ୍ଥିକୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗାଦି ତୀର୍ଥରେ ପକାଇବା—To consign the bone of a dead person to some sacred water.
Asthipakāibā
ଅସ୍ଥିଫେଲା
ଅସ୍ଥିଫେଙ୍କନା

ଅସ୍ଥିପଞ୍ଜର—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ଥି + ପଞ୍ଜର, ଯେଉଁ ହାଡ଼ ପଞ୍ଜରା ପରି ଦଣ୍ଡାକାର ଥାଏ)—କଙ୍କାଳ—Skeleton.
Asthipañjara

ଅସ୍ଥିବିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅସ୍ଥି + ବିଜ୍ଞାନ)—
Asthibijñāna ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଅସ୍ଥିମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଜଣାଯାଏ
The science treating of bones; osteology.

ଅସ୍ଥିଭକ୍ଷ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ (ଅସ୍ଥି + ଭକ୍ଷ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Asthibhaksha ଯେ ହାଡ଼ ଖାଏ—Eating bones
(ଅସ୍ଥିଭକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ—୧ । ହାଡ଼ ଗିଳା ପକ୍ଷୀ—
1. The adjutant crane.
୨ । କୁକୁର—2. Dog.

ଅସ୍ଥିଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ଥି + ଭଙ୍ଗ)—
Asthibhaṅga ୧ । ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଯିବା—
1. Fracture of bone.
୨ । ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଲତା—2. A creeper Vitis Quadrangularis.

ଅସ୍ଥିଭେଦ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ଥି + ଭେଦ)—
Asthibheda ଆଘାତଦ୍ୱାରା ହାଡ଼ କଟିଯିବା—
Bone-breaking; wounding of a bone; fracture due to a blow.

ଅସ୍ଥିମୟ—ସଂ..ବ୍ରୀ. (ଅସ୍ଥି + ମୟ)—
Asthimaya ୧ । ଅସ୍ଥିଗଠିତ; ଯାହାର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ଅସ୍ଥି—
(ଅସ୍ଥିମୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Consisting of bones.
୨ । ହାଡ଼ିଆ —2. Bony.

ଅସ୍ଥିମାଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅସ୍ଥିମାଳା)—ଅସ୍ଥିମାଳା (ଦେଖ)
Asthimāla Asthimālā (See)

ଅସ୍ଥିମାଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ଥି + ମାଳା)—୧ । ହାଡ଼ରମାଳ—
Asthimālā 1. A necklace of bones.
୨ । ହାଡ଼ସମୂହ—2. A collection of bones

ଅସ୍ଥିମାଳିନୀ—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସ୍ଥିମାଳିନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Asthimālinī ଅସ୍ଥିମାଳୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Asthimālī.
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାଳୀ; ଚଣ୍ଡୀ—A name of Kālī.

ଅସ୍ଥିମାଳୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅସ୍ଥିମାଳ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Asthimālī ଯେ ହାଡ଼ର ମାଳ ପିନ୍ଧିଅଛି—
(ଅସ୍ଥିମାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Wearing a necklace of bones.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ମହାଦେବ—God Siba.

ଅସ୍ଥିର—ଫ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଅ=ନୁହେଁ + ସ୍ଥିର=ନିଶ୍ଚିତ)—
Asthira ୧ । ଯାହା ସ୍ଥିରୀକୃତ ନୁହେଁ—
(ଅସ୍ଥିରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Unsettled.
(ଅସ୍ଥିରତା—ବି) ୨ । ଅନିଶ୍ଚିତ—2. Not sure.
୩ । ଅଥୟୂ; ଚଞ୍ଚଳ; ଅଧୀର—
3. Restless; unsteady.
୪ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ— 4. Changing.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଙ୍କ	ଯ୍ୟ	ଡ଼ଥ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଯଥ	ଓ	ନ୍ତ

*। ଚଞ୍ଚଳତ୍ୱ—5. Moving.

୬। ଝଲଝଲଆ—6. Tottering; unstable.

୭। ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—7. Changeable.

ଅସ୍ଥିରଷଣ—ସ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅସ୍ଥି+ରଷଣ)—
Asthirakshaṇa ଅସ୍ଥିଚୟନ (ଦେଖ)
Asthichayana (See)

ଅସ୍ଥିରଷା—ସ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅସ୍ଥି+ରଷା)—
Asthirakshā ଅସ୍ଥିଚୟନ (ଦେଖ)
Asthichayana (See)

ଅସ୍ଥିରଚେତା—ସ. ବ୍ଭ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥିର+ଚେତସ୍;
Asthirachetā ୧ମା. ୧ବ.)—୧। ଚଞ୍ଚଳମନ; ଯାହାର ମନ ବେଳକୁବେଳ ବଦଳେ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଚତ୍ତ୍—
1. Fickle-minded; irresolute.

୨। ବ୍ୟାକୁଳ ଚତ୍ତ୍—
2. Restless; mentally agitated.

ସ. ବ—(କର୍ମ୍ମଧା)—୧। ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ମନ; ଯେଉଁ ମନର ସ୍ଥିରତା ନାହିଁ; ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ମନ—
1. Fickle mind.

୨। ବ୍ୟାକୁଳଚତ୍ତ୍—2. Agitated mind.

ଅସ୍ଥିରତା—ସଂ. ବ. (ଅ=ନାହିଁ+ସ୍ଥିରତା=ସ୍ଥିରତ୍ୱ)—
Asthiratā ୧। ସ୍ଥିରତାର ଅଭାବ—
1. Want of steadiness.

୨। ଅନିଶ୍ଚୟତା—
2. Want of certainty.

୩। ଅଧୀରତା—3. Restlessness.

୪। ଚଞ୍ଚଳତା—4. State of moving.

*। ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ—5. Impatience.

୬। ଅଶାନ୍ତି—
6. Want of peace or calmness.

ଅସ୍ଥିରତ୍ୱ ସଂ. ବ. (ଅ=ନାହିଁ+ସ୍ଥିରତ୍ୱ=ସ୍ଥିରତାବ)—
AsthiratWa ଅସ୍ଥିରତା (ଦେଖ)
Asthiratā (See)

ଅସ୍ଥିରଧୀ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଅସ୍ଥିର+ଧୀ=ବୁଦ୍ଧି; ମତ)—
Asthiradhī ଅସ୍ଥିରଚେତା (ଦେଖ)
Asthirachetā (See)

ଅସ୍ଥିରବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଅସ୍ଥିର+ବୁଦ୍ଧି)—
Asthirabuddhi ଅସ୍ଥିରଚେତା (ଦେଖ)
Asthirachetā (See)

ଅସ୍ଥିରମତ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଅସ୍ଥିର+ମତ)—
Asthiramati ଅସ୍ଥିରଚେତା (ଦେଖ)
Asthirachetā (See)

ଅସ୍ଥିରମନା—ସଂ. ବଣ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥିର+ମନସ୍;
Asthiramanā ୧ମା. ୧ବ.)—ଅସ୍ଥିରଚେତା (ଦେଖ)
Asthirachetā (See)

ଅସ୍ଥିଶେଷ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥି +ଶେଷ)—ଯେଉଁ
Asthiśesha ଜୀବର ଅସ୍ଥିମାତ୍ର ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଅଛି—
(ଅସ୍ଥିଶେଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) (animal or body ; Of which bone is only left

ଅସ୍ଥିଶୃଙ୍ଖଳ —ସଂ ବ – ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା (ଗଛ) (ଦେଖ)
Asthiśṛunkhala Hārdabhangā (tree) (See)

ଅସ୍ଥିସଙ୍ଗ୍ରହ —ସଂ ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅସ୍ଥି +ସଂଗ୍ରହ)—
Asthisaṁgraha ଅସ୍ଥିଚୟନ (ଦେଖ)
Asthichayana (See)

ଅସ୍ଥିସଞ୍ଚୟ—ସଂ ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଅସ୍ଥି +ସଞ୍ଚୟ)—
Asthisaṁchaya ଅସ୍ଥିଚୟନ (ଦେଖ)
Asthichayana (See)

ଅସ୍ଥିସଂହାର—ସଂ. ବ—ଅସ୍ଥିଶୃଙ୍ଖଳା (ଦେଖ)
Asthisaṁhāra Asthiśṛunkhalā (See)

ଅସ୍ଥିସାର—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଥି +ସାର)—
Asthisāra ଅସ୍ଥିଶେଷ (ଦେଖ)
(ଅସ୍ଥିସାରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Asthiśesha (See)

ଅସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ+ସ୍ଥିରତାବ; ଧୀରତା)—
Asthairjya ଅସ୍ଥିରତା (ଦେଖ)—Asthiratā (See)

ଅସ୍ନା—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ—ଅସନା (ଦେଖ)
Asnā Asanā (See)

ଅସ୍ନାତ—ସଂ. ବଣ. ପୁ. (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ନାତ=ଧୌତ)—
Asnāta ଅଧୌତ; ଅଗାଧୁଆ; ଅସ୍ନାନଆ; ଯେ ନାଧୋଇ
(ଅସ୍ନାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—Unwashed; unbathed.

ଅସ୍ନାନ—ସଂ. ବ. (ଅ+ସ୍ନାନ) —୧। ସ୍ନାନର ଅଭାବ—
Asnāna 1. Want of bathing.

୨। ସ୍ନାନ ପ୍ରତି ଅନାଦର—
2. Neglect of washing.

ଅସ୍ନାନଆ —ଦେ. ବଣ. (ସ. ଅସ୍ନାତ)— ଅସ୍ନାତ (ଦେଖ)
Asnāniā Asnāta (See)

ଅସ୍ନାହାନିଆ —ଦେ. ବଣ—ଅସ୍ନାତ (ଦେଖ)
Asnāhāniā Asnāta (See)

ଅସ୍ପରଶ—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ)—ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ; ଅଛୁଆଁ; ଯାହାକୁ
Asparaśa ଛୁଇଁବାର ନୁହେଁ—Untouchable.
अस्पर्श ବାର ଉପର କୈବେସ୍ୱୀ ଅସ୍ତ୍ରର ଅସ୍ପରଶ ଦେଲା ମତ ।
अस्पर्श ଭଟ୍ଟ—ବେଣୀସଂହାର ।
(ଅସ୍ପରଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାମାବର୍ତ୍ତ କ୍ରମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦେଶ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଶବ ଯୋଡରେ ଯେତେ ଏ ଭଷାକୋଷରେ ନ ମଳବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ବର୍ଣ୍ଣର ବସଉତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ ଯୋଡବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଆଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଆଇ' ଯୋଡରେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଜୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଥୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ତତ୍ତ' ଦେଖିବେ।

ଅସ୍ପରଶୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ଯୋଗାଏ ନାହିଁ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା, ଋତୁମତୀ—Menstruated; in her menses

Asparaśī
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା

କେମନ୍ତେ କହନ୍ତୀ ଅସି, ସ୍ପର୍ଶୋ ବ ଅସ୍ପରଶୀ, ମନୁ ଭାର ଦୂଃଖା ମୋହର । ପାଲ—ଚଉପଦୀ ।

[ଦ୍ରୁ—ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ଚଳ ଦିବସ କାହାକୁ ଛୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ଓ ତାଲୁ ଅନ୍ୟ କେହୁ ଛୁଇଁଲେ ସେ ସ୍ନାନ କର ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।]

ଅସ୍ପର୍ଶ—ସଂ. ବ. (ଅ + ସ୍ପର୍ଶ) ସ୍ପର୍ଶର ଅଭାବ—Absence of touch.

Asparśa

ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. (ଅଶୁଦ୍ଧ)—

୧ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—1 Untouchable

୨ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା (ଦେଖ)—2 Aspṛuśyā (See)

ଅସ୍ପର୍ଶନୀୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ + ସ୍ପର୍ଶନୀୟ) ଯାହାକୁ ଛୁଇଁବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; ଛୁଇଁବାର ଅଯୋଗ୍ୟ—Untouchable.

Asparśanīya
(ଅସ୍ପର୍ଶନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସ୍ପର୍ଶ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ+ସ୍ପର୍ଶ୍ୟ) ଅସ୍ପର୍ଶନୀୟ (ଦେଖ)

Asparśya
(ଅସ୍ପର୍ଶ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Asparśanīya (See)

ଅସ୍ପଷ୍ଟ—ସ., ବଣ (ନଞ୍ଉତତ୍; ଅ + ସ୍ପଷ୍ଟ) ୧ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ; ଅବ୍ୟକ୍ତ—

Aspashṭa
(ଅସ୍ପଷ୍ଟତା—ବ)

1. Obscure; indistinct.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଗୋଚର ନ ହେବା—2. Imperceptible

୩ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ—3 Dim.

୪ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ—4 Not clearly audible.

୫ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପଢ଼ି ହୁଏ ନାହିଁ—5. Illegible

୬ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ—6. Which can not be well understood.

୭ । ଯାହା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ନାହିଁ—7. Indistinctly uttered; inarticulate.

ଅସ୍ପଷ୍ଟତାଦୋଷ—ସଂ. ବ.—ବାକ୍ୟ ବା ରଚନାଦର ଦୋଷବିଶେଷ—A fault in composition.

ଦେ. ବ. (କଚରିଆ ଭାଷା) ଅରସିରେ ପ୍ରାର୍ଥିତ ପ୍ରତିକାରର ଭାଷା ବୁଝି ନ ହେବା ଦୋଷ—A defect in pleadings; indistinctness of the reliefs prayed for in the plaint.

[ଦ୍ରୁ—ଯେଉଁ ଅରଜ ବା ଯବାବରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଦୋଷ ଥାଏ ତାହା କୋର୍ଟ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଫେରାଇ ଦଏ ।]

ଅସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ—ସଂ. ବଣ (ଅ + ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ) ୧ । ଯେ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ କଥା କହେ ନାହିଁ—1 Not speaking distinctly.

Aspashṭabādī
(ଅସ୍ପଷ୍ଟବାଦତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଯେ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ ନୁହେଁ—2. Not plain-spoken.

ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଅ+ସ୍ପୃଶ୍ୟ)—ଅସ୍ପର୍ଶନୀୟ (ଦେଖ)

Aspṛuśya
(ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Asparśanīya (See)

ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଜାତି—ସଂ. ବ.—୧ । ହିନ୍ଦୁସମାଜର ନୀଚତମ ଜାତି (ଯଥା—ଘାଣ, ଡାଡ଼, ଚମାର; ଯାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ତ୍ୟଜବର୍ଣ୍ଣ ଜାତି-ମାନଙ୍କର ଛୁଇଁବା ନିଷିଦ୍ଧ) —1. Untouchable caste.

୨ । ଯେଉଁ ମାରଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ (ଯଥା ମ୍ଲେଚ୍ଛ, ଯବନ) ଜାତିଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଛୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ—2. Those whom the Hindus consider polluted.

Aspṛuśyajāti

ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ପୃଷ୍ଟ)—ଯାହାକୁ କେହି ଛୁଇଁ ନାହିଁ—Untouched.

Aspṛushṭa
(ଅସ୍ପୃଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅସ୍ପୃହ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ନଞ୍ତତ୍ପୁରୁଷ; ଅ=ନାହିଁ+ସ୍ପୃହା; ଇଚ୍ଛା ଯାହାର)—

Aspṛuha
(ଅସ୍ପୃହା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟ; କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରବଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାବିଶିଷ୍ଟ—1. Not keen over a matter.

(ଅସ୍ପୃହା—ବ) ୨ । ଉଦାସୀନ; ସମତାଶୂନ୍ୟ—2. Indifferent.

ଅସ୍ପୃହା—ସଂ. ବ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ପୃହା=ବଳବତ୍ତା ଇଚ୍ଛା)—

Aspṛuhā

୧ । ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟତା—1. Want of keenness.

୨ । ସମତାର ଅଭାବ—2. Indifference.

୩ । ଘୃଣା—3. Aversion.

ଅସ୍ଫୁଟ—ସଂ. ବଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ଫୁଟ) (ବାକ୍ୟ ବା ସ୍ୱର)—

Asphuṭa
(ଅସ୍ଫୁଟତା—ବ)

୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ—1. Indistinct.

୨ । ଦତ୍ତୋଷ୍ଠ—2. Inarticulate.

ଅସ୍ଫୁଟବାକ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ଫୁଟ+ବାକ୍)—

Asphuṭabāk

୧ ଯେ ଅସ୍ଫୁଟବାକ୍ୟ କହେ; ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାଷୀ—1. Speaking indistinctly.

୨ । ଦତ୍ତୋଷ୍ଠ କଥା କହୁଥିବା—2. Lisping.

ଅସ୍ୱଚ୍ଛ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ୱଚ୍ଛ=ନର୍ମ୍ମଳ)—

Aswachchha
(ଅସ୍ୱଚ୍ଛତା—ବ)

୧ । ଅନର୍ମ୍ମଳ—1. Not clear.

୨ । ଯାହା ଉତ୍ତରଦେଇ ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ—2. Not transparent; opaque.

୩ । ଅସରଳ—3. Not frank.

ଦେ. ବଣ.—ସନ୍ଦିଗ୍ଧତେତା—Suspicious; doubtful

ଦେ. ବ.—୧ । ଅନିଚ୍ଛା—1. Unwillingness.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଉଅ	ଔ	ନ୍

୨ । ନାନାଦ ବିଷୟରେ କୁଣ୍ଠା—
2. Hesitation.
୩ । ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା—
3. Uneasiness of mind.

ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ—ଫ. ବିଣ (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ =ଅପଣାର ଇଚ୍ଛାଧୀନ)—
Aswachchhanda ଅନାସୃତ୍ତ—
(ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) Not free; subservient.
(ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା; ଅସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—ବି)

ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା—ସଂ. ବି (ଅ = ନୁଦ୍ଦେ+ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ = ସ୍ୱେଚ୍ଛାଧୀନ + ଭାବ. ତା)—
Aswachchhandatā
୧ । ଅସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—
1. Want of ease or comfort.
୨ । ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି—
2. Absence of mental peace.

ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ର—ଫ. ବିଣ (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର=ସ୍ୱାଧୀନ)—
Aswatantra ୧ । ଅସ୍ୱାଧୀନ—1. Not free; not
(ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) independent.
ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା } ବି. ୨ । ପରାଧୀନ—2. Subservient.
ଅସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ } ୩ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ; ଅପୃଥକ୍—
3. Not separate.

ଅସ୍ୱନ୍ତ—ଫ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସୁ=ସୁନ୍ଦର+ଅନ୍ତ=ଶେଷ
Aswanta ମୁଣ୍ଡ; ଯାହାର ମୁଣ୍ଡ ବା ମୁହଁ ସୁନ୍ଦର ନୁଦ୍ଦେ)—
୧ । ଚୁଲ୍ଲି—1. Oven; grate.
୨ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଅଶୁଭ—2. Adversity; evil.
୩ । (ଶସ୍ତ୍ରୀ ଉଚ୍ଚ; ଅସୁ+ଅନ୍ତ=ଶେଷ)—ମରଣ—
3. Death
ଫ. ବିଣ—୧ । ସୀମାରହିତ—1. Boundless.
୨ । ଅଦମ୍ୟ; ଅଦ୍ଭୁତଭଙ୍ଗ—2. Uncontrollable.
୩ । କ୍ଷୟରହିତ—3. Inexhaustible.
୪ । ପରିଣାମରସ; ଯାହାର ପରିଣାମ ଅସୁଖକର—
4. Of unhappy ending; tragic.

ଅସ୍ୱପ୍ନ—ଫ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ=ନାହିଁ+ସ୍ୱପ୍ନ=ନିଦ୍ରା)—
Aswapna ନିଦ୍ରାରହିତ—Sleepless.
ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଯାହାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ନାହିଁ)—
୧ । ଦେବତା—1. Deity; gods.
୨ । (ନଞତତ୍ପୁ) ଜାଗରଣ—2. Waking.
୩ । ନିଦ୍ରାରହିତ ଅବସ୍ଥା—3. Wakefulness; want
of sleep.
୪ । ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ; ମନ୍ଦସ୍ୱପ୍ନ—4. Evil dream.

ଅସ୍ୱରଣ—ତ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ)—ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—
Aswarasa Untouchable

ଅସ୍ୱରଣୀ—ତ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଅସ୍ପୃଶ୍ୟା)—ଋତୁମତୀ—
Aswarasi Menstruated; in her menses.

ଅସ୍ୱରସ—ତ୍ରା. ବି—୧ । ବିବାଦ—1. Quarrel.
Aswarasa ୨ । ଅମେଳ—2, Disagreement.

ଅସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସ୍ୱର୍ଗ+ଯ)—
Aswargya ଯେଉଁ କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ—
(work) Not leading to heavens; sinful.

ଅସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ+ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ)—
Aswātantrya ୧ । ଅସ୍ୱାଧୀନତା—1. Want of freedom.
୨ । ପରାଧୀନତା—2. Dependence.
୩ । ବିଶେଷତ୍ୱ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା ବା ଭାବ—
3. Want of individuality or peculiarity.

ଅସ୍ୱାଦ—ସଂ. ବି. (ଅ+ସ୍ୱାଦ)—
Aswāda ୧ । ମନ୍ଦ ସ୍ୱାଦ—1. Bad taste.
୨ । ଅରୁଚି—2. Distaste.
ସଂ. ବିଣ—ଅସ୍ୱାଦୁ (ଦେଖ)
Aswādu (See)

ଅସ୍ୱାଦୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସ୍ୱାଦୁ)—
Aswādu ୧ । ଯାହା ପାଟିକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ—
(ଅସ୍ୱାଦୁତା—ବି) 1. Insipid; disgusting to the taste.
୨ । ସ୍ୱାଦଶୂନ୍ୟ—2 Tasteless .

ଅସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ)—
Aswādhyāya ଅନଧ୍ୟୟନ କାଳ—The time during which study is prohibited.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିଧିପୂର୍ବକ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଶୂନ୍ୟ—
Not properly studying the vedas.

ଅସ୍ୱାଭାବିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ସ୍ୱାଭାବିକ)—
Aswābhābika ୧ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ—1. Unnatural.
(ଅସ୍ୱାଭାବିକତା—ବି) ୨ । କୃତ୍ରିମ—2. Artificial.
୩ । ବେଳାୟୁ—3. Inordinate.

ଅସ୍ୱାମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସ୍ୱାମିନ୍+କ. ଅଦେଶ)—
Aswāmika ୧ । ଯାହାର କେହି ମାଲିକ ନାହିଁ;
(ଅସ୍ୱାମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନଗୋସେଇଁଆ—1. Masterless; having no owner.
୨ । ନାୱାରସ; ଯେଉଁ ସକ୍ଷମର କେହି ଦାସ୍ୱଦାର ନୁଦ୍ଦେ—
1. Unclaimed.

ଅସ୍ୱାମିକା—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅସ୍ୱାମିକର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Aswāmikā 1. Feminine of Aswāmika.
୨ । ବିଧବା—2. Widowed; (woman) having lost her husband.
୩ । ଅବିବାହିତ—3. Unmarried.

ଅସ୍ୱାରଥ—ତ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅସ୍ୱାର୍ଥ)—ଅସ୍ୱାର୍ଥ (ଦେଖ)
Aswāratha Aswārtha (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପଣ ସ୍ୱୀକାରେ ମୂଳର ୧ ରୁ ୬ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ତୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ ଯେତେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରିତ ନ ହଉବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ଚହୁଁର ବପସ୍ୱତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ଯୋଜନବେ; 'ଭଲ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଲ' ବେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ବେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞି' ବେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବେଖିବେ ।

ଅସ୍ୱାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅ+ସ୍ୱାର୍ଥ)—
Aswārtha ୧ । ସ୍ୱାର୍ଥଜ୍ଞାନ; ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—
1. Disinterested; selfless.
୨ । ଅସ୍ୱାର୍ଥପର—2. Unselfish.
ସଂ. ବ—୧ । ସ୍ୱାର୍ଥଜ୍ଞାନତା—1. Disinterestedness.
୨ । ସ୍ୱାର୍ଥପରତାର ଅଭାବ—2. Selflessness.
ଦେ. ବ—୧ । ଅଲ୍ପାଭ—1. Want of gain.
୨ । କ୍ଷତି—2. Loss.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Asārthaka (See)

ଅସ୍ୱାର୍ଥକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Aswārthaka Asārthaka (See)

ଅସ୍ୱାର୍ଥପର—ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଯେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ନୁହେଁ; ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—
Aswārthapara 1. Unselfish
(ଅସ୍ୱାର୍ଥପରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର କୌଣସି ବିଷୟରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ନାହିଁ—
(ଅସ୍ୱାର୍ଥପରତା—ବ) 2 Disinterested

ଅସ୍ୱାର୍ଥୀ—ଦେ. ବ.—ଅସ୍ୱାର୍ଥପର (ଦେଖ
Aswārthī Aswārthapara (See)

ଅସ୍ୱାର୍ଥୁକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅସାର୍ଥକ)—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Aswārthuka Asārthaka (See)

ଅସ୍ୱାର୍ଥୁକୀ—ଦେ. ବିଣ—ଅସାର୍ଥକ (ଦେଖ)
Aswārthukī Asārthaka (See)

ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ=ସୁସ୍ଥତ୍ୱ)—
Aswāsthya ୧ ଅସୁସ୍ଥତା—1. Indisposition.
୨ । ପୀଡ଼ା; ରୋଗ—2 Sickness.
୩ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅଭାବ—3. Ill health.

ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର=ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଜନକ)—
Aswāsthyakara ୧ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଜନକ—1. Unhealthy
(ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକରତା—ବ) ୨ । ରୋଗଜନକ—2. Causing disease.

ଅସ୍ୱୀକାର—ସଂ. ବ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ୱୀକାର=ସମ୍ମତି)—
Aswīkāra ୧ । ନାଗଜ; ଅସମ୍ମତି—1. Non-admission; denial
(ଅସ୍ୱୀକୃତି—ବିଣ) ୨ । ଅମତପ୍ରକାଶ—2. Dissent
୩ । ଇନ୍କାର—3. Disavowal.
୪ । ନାମଞ୍ଜୁର—4. Refusal; rejection.

ଅସ୍ୱୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅ=ନୁହେଁ+ସ୍ୱୀକୃତ=ସମ୍ମତ)—
Aswīkṛuta ୧ । ଅନନୁମୋଦିତ—1. Not approved.
(ଅସ୍ୱୀକୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସମ୍ମତ; ଅମତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Not consenting.
୩ । ଯେ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Dissenting.
୪ । ନାଗଜ—4. Disagreeing.

ଅସ୍ମଦ୍— ସଂ. ସର୍ବନାମ. ମୂଳ ଶବ୍ଦ (ଅସ୍ ଧାତୁ=ହେବା+କ୍ୱିପ୍. ପଦ;
Asmad ଦେଖାଇମାତ୍ରା ଜ୍ଞାବ—ମୁଁ; ଏ ଶବ୍ଦରୁ ଅଦ୍ୟଂ (ଆମ୍ଭେ), ବସ୍ମଦ୍ (ଆମ୍ଭେମାନେ) ପଦ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏ ଶବ୍ଦର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ, କନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାନ ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ଅସ୍ମଦ୍ୀୟ; ଅସ୍ମଦାଦି)—
ମୁଁ ଓ ଆମ୍ଭେ ଶବ୍ଦର ମୂଳସଂସ୍କୃତଶବ୍ଦ—
The Sanskrit base word denoting 'I'.

ଅସ୍ମଦାଦି—ସଂ. ସର୍ବନାମ (ଅସ୍ମଦ୍=ମୁଁ+ଆଦି=ଇତ୍ୟାଦି; ମୁଁ ଓ ମୋତ
Asmadādi ପରି ଅନ୍ୟମାନେ—ପଣ୍ଡିତିଆ ଶବ୍ଦ)—
୧ । ମୋ ଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି—1. People like me.
୨ । ମୁଁ ଏବ ଅନ୍ୟମାନେ—2. I and others.
୩ । ଆମ୍ଭେମାନେ—3. We.
(ଯଥା—ଅସ୍ମଦାଦି ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଗମନ କରି ଦେବତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଲାଭ କଲୁଁ ।)

ଅସ୍ମଦୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅସ୍ମଦ୍=ମୁଁ+ଇଦମର୍ଥେ; ଈୟ)—
Asmadīya ୧ । ଆମ୍ଭସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to me.
(ଅସ୍ମଦୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2 Relating to us.
୩ । ଯାହା ଆମ୍ଭର—3 Belonging to me.
୪ । ଯାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର—4 Belonging to us.
୫ । ଆମ୍ଭର—5. My; mine.
୬ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର—6. Our; ours

ଅସ୍ମାନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଅ. ଅସ୍ମାନ)—ଅଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Asmān Aśmān (See)

ଅସ୍ମାନ୍‌ଗୋଲା—ଦେ. ବ (ଅ. ଅସ୍ମାନ୍+ସଂ. ଗୋଲକ)—
Asmāngolā ଆକାଶମଲ୍ଲୀ ୨ (ଦେଖ)
ଅସ୍ମାନଗୋଲା Ākāśamallī. 2 (See)
आस्मानगोला

ଅସ୍ମାନି—ବୈଦେ. ବିଣ.—ଅଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Asmāni Aśmāni (See)

ଅସ୍ମାନିଆଁ—ବୈଦେ. ବିଣ.—ଅଶ୍ମାନିଆଁ (ଦେଖ)
Asmāniāñ Aśmāniāñ (See)

ଅସ୍ମାର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅସ୍ମାର୍ତ୍ତ=ସ୍ମୃତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ)—୧ । ସ୍ମୃତିବହିର୍ଭୂତ;
Asmārtta ସ୍ମରଣାତୀତ—1. Immemorial.
୨ । ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସ୍ତ୍ର ବହିର୍ଭୂତ—2. Illegal.
୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ମାର୍ତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହେଁ—
3. Not belonging to the Smārtta sect of Brāhmaṇas.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଅସ୍ମିତା—ସଂ. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ମି=ମୁଁ ଅଛ+ତ୍ୱବ. ଟା)—Asmitā ୧ । ଅହଙ୍କାର; ଅହଂଜ୍ଞାନ—1. Self-conecit; egotism.

୨ । 'ମୁଁ ଅଛ' ଏହି ଜ୍ଞାନର—2. Self-consciousness.

ଅସ୍ମିତା ବସ୍ତୁସ୍ପେ ଦ୍ରେଷ୍ଟ ନମଗନ । ପ୍ରଧାନାଥ ରଚନା ।

୩ । (ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ) ମୋହ, ଓ 'ସୋଽହଂ' ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ—3. (Bedānta philosophy) Want of discrimination between the Ego and Non-ego.

ଅସ୍ମୃତ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅ+ସ୍ମୃତ)—ସ୍ମୃତ ବା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବହିର୍ଭୂତ; Asmṛuti ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—Not prescribed by scriptures or the codes of law.

ଅସ୍ମେର—ଫ. ବ. (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ସ୍ମେର=ଲଜ୍ଜିତ)—Asmera ଅଲଜ୍ଜିତ—Unashamed

ଅସ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ର; ଯାହା ଶସ୍ତ୍ରର Asra ଯାକ ବ୍ୟାପି ଅଛୁ—ଅନ୍ୟରୂପ ଅଶ୍ର)—୧ । ଅଶ୍ର (ଦେଖ) 1. Asra (See)

୨ । କେଶ—2 Hair.

ଅସ୍ରଖଦିର—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ର=ରକ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣପର ବର୍ଣ୍ଣବଶଷ୍ଟ)—Asrakhadira ଯାକଡ଼ାଖଇର; ବହ ଖଇର—Brown or red catechu.

ଅସ୍ରପ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ର=ରକ୍ତ+ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—Asrapa ୧ । ଯେ ରକ୍ତ ପିଏ; ରାକ୍ଷସ—(ଅସ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Blood-sucking;demon.

୨ । ଜୋକ—2 Leech.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟରୂପ ଅଶ୍ରପ ।]

ଅସ୍ରପତ୍ରକ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅସ୍ର ବା ରକ୍ତପର ପତ୍ର ଯାହାର)—Asrapatraka ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A tree; Rubia Cordifolia.

ଅସ୍ରଫଳା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅସ୍ର=ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଫଳ ଯାହାର, Asraphalā ଏହାର କୋଳ ନାଲି) ସଲ୍ଲକୀ ବୃକ୍ଷ; ଶାଲଗଛ—A tree; Boswellia Thurifera.

ଅସ୍ରମାତୃକା—(୭ମ୍ଭୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ର+ମାତୃକା (ଏଥିରୁ ରକ୍ତ ହୁଏ Asramātṛukā କୋଲି)—ଶସ୍ୟରସ୍ଥ ରସ; ଧାତୁ—Chyle; chyne.

ଅସ୍ରରୋଧିନୀ—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍ପୁ; ଅସ୍ର+ରୋଧିନୀ)—Asrarodhini ଲଜ୍ଜକୋଳି ଲତା—A thormy creeper; Memosa Pudica.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଚାଖିଦେଲେ ଶରୀରର ରକ୍ତସ୍ରାବ ବନ୍ଦ ହୁଏ ।]

ଅସ୍ରା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆସାର)—ଅସର୍ (ଦେଖ) Asrā Asarā (See)

ଅସ୍ରାଜକ—ସଂ. ବ.—ଧଳା ତୁଳସୀ ଗୁଳ୍ମ—The brown leaved Asrājika Holy Basil plant.

ଅସ୍ରୁ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ରୁ; ଏହାର Asru ଅନ୍ୟରୂପ ଅଶ୍ରୁ)—ଚକ୍ଷୁଜଳ—Tear.

ଅହ—ସଂ. ଅ—୧ । ଆହା; ଅଃ—Aha 1. (Interjection) aha; ah.

[ଦ୍ର—ଏହା ସମ୍ବୋଧନ, ଅନାଦର, ଦୁଃଖ, କ୍ଲାନ୍ତି ଓ ବିସ୍ମୟ ଜ୍ଞାପନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

୨ । ଅହହ (ଦେଖ)—Ahaha (See)

ସଂ. ବ (ଅହନ୍)—ଦିବସ—Day.

[ଦ୍ର—ସମାସରେ ଅହନ୍ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଏହି ଆକାର ଧାରଣ କରେ । ଯଥା—ଦଶାହ, ପୂର୍ଣ୍ଣାହ, ସପ୍ତାହ ।]

ଦେ. ଅ. (ଅବଜ୍ଞାର୍ଥକ; ଏଠାରେ ହ ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥାୟୀ)—

୧ । ନାଁ; ନାହିଁ; ଉହୁଁ; ଏଁଦ୍ଦେଁ—1. (interjiction) No.

୨ । କେବେଁ ନୁଦ୍ଦେ—2. Never; not at all.

ଅହଂ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅହଂ=ମୁଁ; ଆମ୍ଭେ)—Aham ୧ । ଅହଂଭାବ; ଆତ୍ମାଭିମାନ—1. Egotism; self-conceit.

୨ । ଅହଂଗୁଣ— 2. Self-sufficiency.

୩ । ଅହମିକା; ଅହଂକାର; ଗର୍ବ—3. Pride; vanity; haughtiness.

ଅହଂପରାୟଣ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅହଂ+ପରାୟଣ)—Ahamparāyaṇa ଆତ୍ମଗର୍ବଶୀଳ—Self-confident

(ଅହଂପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ରହ୍ମତର୍ଯ୍ୟେ ଉହ୍ନଣ ଅହଂପରାୟଣ

(ଅହଂପରାୟଣତା—ବ) ଦ୍ରୋଣ ମୋହଠାରେ ସମର୍ପିବ ମନ ।

କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ଅହଂପୂର୍ବ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅହଂ+ପୂର୍ବ; ମୁଁ ଆଗ, ଏହିପର Aham pūrba ତ୍ୱବ)—

୧ । ମୁଁ ଆଗେ ଯିବ; ମୁଁ ଆଗେ କଥା କହିବ—ଏହିପର ତ୍ୱବ—1. Self-advertisement.

୨ । ଆଗତାରା ଭାବ; ଆଗବୋଲା ତ୍ୱବ—2. Forwardness; pertness.

୩ । ବାଲଙ୍ଗି—3. Self-aggrandisement.

୪ । ଗର୍ବ ପ୍ରକାଶ—4. Vanity.

ଅହଂବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅହଂ+ବୁଦ୍ଧି; ଅହଂ, ଏହି Ahambuddhi ଭାବମୟୀ ବୁଦ୍ଧି)—ଅହଙ୍କାର (ଦେଖ) Ahaṁkāra (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅଠର ସ୍ୱରାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବୁ ଚାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସୁତ ୨ .ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଉ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଳନେ; 'ଭୂଲ' ନ ମିଳରେ 'ଭୁଲ' ଦେଖିବେ; 'ଦଖ' ନ ପାଇଲେ 'ଦକ୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ;'ଅଲ୍ଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍ଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅହଂଭାବ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅହଂ + ଭାବ)—
Ahaṁbhāba

ଅହଙ୍କାର (ଦେଖ)
Ahaṅkāra (See)

ଦେ. ବ—ଅହଂଗୁଣ (ଦେଖ)
Ahaṁguṇa (See)

ଅହଂଯୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅହଂ = ମୁଁ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଯୁ; ଯାହାର 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' ବୋଲ ଅହଂକାର ଅଛୁ)—
Ahaṁju

୧ । ଅହଙ୍କାରୀ—1. Proud.

୨ । ଆତ୍ମଗର୍ବୀ—2. Self-important.

ସଂ. ବ—ଯୋଦ୍ଧା—A warrior.

ଅହଃ—ସଂ. ଅ—ଅହହ (ଦେଖ)
Ahaḥ

Ahaha (See)

ଦେ. ଅ. (ଅବଜ୍ଞା ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ)—
ନାଁ;କଦାପି ନୁହେଁ—Interjection—no; not at all.

ଅହଃପତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅହନ୍ + ପତି)—ଅହର୍ପତି; ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Ahaḥpati

The sun.

ଅହଙ୍କାର—ସଂ. ବ. (ଅହଂ = ମୁଁ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; 'ମୁଁ'; 'ମୁଁ'; ମୋ'ଠାରୁ ବଳ କେହୁ ନାହିଁ, ଏହିପରି କରିବା ବା କଣ୍ଠିବାର ଭାବ)—
Ahaṅkāra

୧ । ଗର୍ବ; ଅହମିକା—1. Vanity; pride.

୨ । ଆତ୍ମାଭିମାନ—2. Self-sufficience; egotism.

୩ । ଅବିଦ୍ୟା; ଅଜ୍ଞାନ—
3. Spiritual ignorance; folly.

୪ । ଜଗତର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା—
4. Self-consciousness; consciousness of one's individual and separate existence apart from the whole world.

[ଦ୍ର—ସାଂଖ୍ୟ ଦର୍ଶନ ଅନୁସାରେ ବୁଦ୍ଧିରୁ ଅହଙ୍କାର ଜାତ ହୁଏ ।]

ଅହଙ୍କାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅହଙ୍କାର = ଗର୍ବ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ; ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—ଗର୍ବୀ—Proud; vain.
Ahaṅkārī

(ଅହଙ୍କାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଣ.—ଦାମ୍ଭିକ—Self-sufficient; arrogant.

ଅହଙ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅହଂ = ମୁଁ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ଯେ ମୁଁ; ମୁଁ କରୁଥାଏ)—
Ahaṅkṛuta

୧ । ଗର୍ବିତ; ଅହଙ୍କାରଯୁକ୍ତ—1. Proud; conceited.

୨ । ଦାମ୍ଭିକ—2. Self-conceited.

ଅହଙ୍କୃତି—ସଂ. ବ. (ଅହଂ = ମୁଁ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + ଭାବ. ତି)—
Ahaṅkṛuti

୧ । ମୁଁ; ମୁଁ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟ—
1. Pride; vanity.

୨ । ଦାମ୍ଭିକତା ପଣିଆଁ—2 Self-sufficience

ଅହଙ୍ଗୁଣ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅବଗୁଣ; ଅଭିମାନ—
Ahaṅguṇa

ଅବୁଝ ବେତୁଝ
1. The habit of taking offence in insignificant matters.

୨ । ଅବୁଝପଣ—2. Misunderstanding.

୩ । ଯିଗରଦସ୍ତି—3. Obstinacy.

ଅହଙ୍ଗୁଣିଆଁ—ଦେ. ବ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳ)—
Ahaṅguṇiāṅ

(ଅହଙ୍ଗୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଦେଜାପୁ ଅଭିମାନୀ; ଅବଗୁଣିଆ—
1. Prone to take offence at little things.

ଅବୋଧ
୨ । ଅବୁଝା—2 Prone to misunderstand.

୩ । ଜଗରିଆ——3. Obstinate

ଅହଣ୍ଡି—ତ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ.—ଅଇଣ୍ଡିଆ (ଦେଖ)
Ahaṇḍi

Aiṇḍiā (See)

ଅହଣ୍ଡିଆ—ତ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅଇଣ୍ଡିଆ (ଦେଖ)
Ahaṇḍiā

Aiṇḍiā (See)

ଅହତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ = ନୁହେଁ + ହତ)—୧ । ଅକ୍ଷତ; ଅନାହତ—
Ahata

1. Unhurt.

(ଅହତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦର୍ଶିକଣ୍ଠା ଦୋଇ କ ଥିବା ନୂଆ (ଲୁଗା)—
2 New (cloth)

ଅହତ ବସ୍ତ୍ର ଯୁଗ ପିନ୍ଧ, ଶୋଭନ ଗନ୍ଧେ ନାନାବିଧ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୮୩ ।

ସଂ. ବ. (ଯାହା ଧଉ ଦୋଇ ନାହିଁ ବା ଚର ଯାଇ ନାହିଁ—
ନୂଆଲୁଗା—New cloth.

ଅହନଶ—ତ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ.—(ସଂ. ଅହର୍ନିଶ)—ଅହନିଶି (ଦେଖ)
Ahaniśa

Ahaniśi (See)

ଅହନିଶି—ତ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅହର୍ନିଶ)—ଗୋଟାଦିନ; ଅହର୍ନିଶ; ଦିନ ଓ ରାତ୍ରି; ସବୁବେଳା—Day and night; always; constantly.
Ahaniśi

ସମ ସଙ୍ଗେ ଅହନିଶି ସମର କରନ୍ତ
ବଶି ବୋଲେ ଚଲେ ତୁ ଜାଣିବୁ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବଚନଧ୍ୱମାସୂଚ ।

ଅହନ୍ତା—ଦେ. ବ.—୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
Ahantā

କଥା ରଖିବ କାମ ଅହନ୍ତା—ଜୀବନକୃଷ୍ଣ. ରସବତୋଳ ।

୨ । ପୂର୍ବକୃତ ଅନିଷ୍ଟ ଯୋଗୁଁ ଆକୋଶ; ଅଦାବୃତି—
Spite; grudge.

ସକଳ ଲଞ୍ଚନା ଲଜ; ଅନୁତ ଅହନ୍ତା ବ୍ୟାନ । ମଧୁସୂଦନ. ଭକ୍ତଭଗାଥା ।

୩ । ପ୍ରତିହିଂସା—3. Revenge.

ଅହନ୍ତାରେ ଦହନ କରେ ସେ ପରବାସ ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

୪ । କ୍ରୋଧ—4. Anger.

ଶାସ୍ତ୍ରଠାରୁ ଏବେ ଅତି ଏହ ଅହନ୍ତା । କୃଷ୍ଣଜିତ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୫ । ଅନିଷ୍ଟ କାମନା—5. Malice.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
ା	ଏ	ଈ	ରୁ	ଲୁ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ଚ୍

ଅହନ୍ତା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପୂର୍ବକୃତ ଅନଷ୍ଟଯୋଗୁଁ ଅନଷ୍ଟକାରୀ ଉପରେ ମନରେ ଅବଜ୍ଞା ରଖିବା—ଆକ୍ରୋଶକରା To have a grudge against a person.

ଲାଗରଖନା

ଅହନ୍ତା ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅହନ୍ତା କରିବା (ଦେଖ)
Ahantā nebā 1. Ahantā karibā (See)
ଆକ୍ରୋଶ ମିଟାନ ୨ । ଅବଜ୍ଞା ସାଧିବା—
ଆକ୍ରୋଶ ସାଧା 2. To be avenged.

ବଦ୍‌ଲାଲେନା

ଅହନ୍ତା ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରତିହିଂସା ନେବାପାଇଁ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବା—
Ahantā rakhibā To have a grudge against a person.

ଅହନ୍ତା ସାଧିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅହନ୍ତା ନେବା (ଦେଖ)
Ahantā sādhibā Ahantā nebā (See)

ଅହନ୍ତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ପୂର୍ବକୃତ ଦୋଷ ପାଇଁ ପ୍ରତିହିଂସାପରାୟଣ ହୋଇ ପରେ ଦାନ୍ତ ସାଧିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Ahantiā ଆକ୍ରୋଶୀ 1. Revengeful; spiteful; malicious.

ଡାହୋ

୨ । ପ୍ରତିହିଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ (ବିଷୟ)—
(ଅହନ୍ତିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Malicious (matter)

୩ । ଅହନ୍ତାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ (ବିଷୟ)—
3. Arising from vengeance or spite.

ଅହନ୍ତିକା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ଅହନ୍ତିଆ (ଦେଖ)
Ahantikā Ahantiā (See)
(ଅହନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅହବ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (ଅ = ନୁହେଁ + ହବ୍ୟ = ହୋମ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ)—
Ahabya ଅସାଜ୍ୟ; ଯାଗର ଅଯୋଗ୍ୟ—Not fit or proper for a vedic sacrifice.

ଅହମକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଅ. ଅହ୍ମକ୍. ଭୁଲ—ସ. ଅହମିକ)—
Ahamak ୧ । ଓଲୁ; ବେଲୁବ୍—1. Stupid.
ଆ. ଅହମ୍ମକ୍ ୨ । ଜବୋଧ—2. Foolish.
ଆହାମ୍ମକ

ଅହମକୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଅହ୍ମକୀ. ଭୁଲ—ସଂ. ଅହମିକା; ଅହମ୍ମକ)—ବେଲୁବ; ବେଲୁବ୍‌ପଣିଆ; ନର୍ବୁଦ୍ଧିପଣ—
Ahamakī Stupidity; folly.

ଅହମହମିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅହଂ = ମୁଁ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଜଣେ କହୁଛି 'ମୁଁ ବଡ଼', ଆଉ ଜଣେ କହୁଛି 'ମୁଁ ବଡ଼' ଏହିପରି ଭାବ)—
Ahamahamikā ୧ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବଢ଼େଇ କରିବା; ମୁହଁବାଲିଙ୍ଗି; ପରସ୍ପର ଗର୍ବ ବା ଅହଙ୍କାର କରିବା—
1. Vaunting; bragging; amongst many people.

୨ । ନିଜର ବଡ଼ପଣ ଦେଖାଇ ଦେବା—
2. Self-aggrandisement.

ଅହମିକ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅହଂ = ମୁଁ + ଇକ; ମୁଁ; ମୁଁ ବୋଲି କହିବା ଲୋକ)—ଗର୍ବୀ; ଆପଣା ବଢ଼େଇ କରିବା ଲୋକ—
Ahamika (ଅହମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Bragging; vaunting; boastful; self-important.

ଅହମିକା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅହମିକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅହମିକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Ahamikā Feminine of Ahamika.

ସ. ବି. (ଅହଂ = ମୁଁ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
୧ । ଅହଙ୍କାର (ଦେଖ)
1. Ahaṅkāra (See)
୨ । ମୁହଁବାଲିଙ୍ଗି କରିବା—
2. Boasting; bragging.

ଅହମୁକ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅହମ୍ମକ୍ (ଦେଖ)
Ahamuk Ahamak (See)

ଅହମୁକୀ—ଗ୍ରା. ବି—ଅହମ୍ମକ (ଦେଖ)
Ahamukī Ahamaki (See)

ଅହମ୍ମକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅହମ୍ମକ୍ (ଦେଖ)
Ahammak Ahamak (See)

ଅହମ୍ମକୀ—ବୈଦେ. ବିଣ—ଅହମ୍ମକ (ଦେଖ)
Ahammakī Ahamaki (See)

ଅହମ୍ମତି—ସ. ବି. (ଅହଂ + ମତି)—ଅହମ୍ବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Ahammati Ahambuddhi (See)

ଅହମ୍ମଦାବାଦ—ଦେ. ବି. (ନାମ) ବମ୍ବେଇ ପ୍ରଦେଶରେ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତର ନଗରବିଶେଷ—
Ahammadābāda Ahammedabad.

[ଦ୍ର—ଏହି ନଗର ସାବରମତୀ ନଦୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପୂର୍ବକାଳରେ ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କର ପିତା ବିଦର୍ଭରାଜ ଭୀମସେନଙ୍କର ଏହା ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ତତ୍ପରେ ଏହା ବଳାଙ୍କାଣ୍ଡି ହୋଇ ଅନାର୍ଯ୍ୟଜାତି-ମାନଙ୍କର ବାସଭୂମି ହୋଇଥିଲା । ୧୦୭୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅନହଲ୍ ବାଡ଼ାର ରାଜା ଏହାର ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ ଓ ନିହତ କରି ଏଠାରେ କର୍ଣ୍ଣାବତୀ ନଗରୀ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଅନହଲ୍‌ବାଡ଼ା ରାଜ୍ୟ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହେଲାପରେ ୧୪୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୁଜରାଟର ମୁସଲମାନଶାସନକର୍ତ୍ତା ସୁଲତାନ ଅହମ୍ମଦ ଅନହଲ୍ ବାଡ଼ାରୁ ଏଠାକୁ ରାଜଧାନୀ ଉଠାଇ ଆଣିଥିଲେ । ସୁଲତାନ୍ ଅହମ୍ମଦଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ କର୍ଣ୍ଣାବତୀ ନାମ ପରବର୍ତ୍ତୀରେ ଅହମ୍ମଦାବାଦ ନାମ ହୋଇଅଛି । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଶାସନା-ଧୀନରେ ରହିଅଛି । ମଦନମୋହନ. ତୀର୍ଥଦର୍ଶନ ।

ଏଠାରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର 'ଉଦ୍ଯୋଗ ଆଶ୍ରମ' ନାମକ ବଣ୍ଟବଣ୍ଟ ଉପାସନାଶ୍ରମ ଅଛି ।]

ଅହମ୍ମୁକ୍—ଦେ. ବିଣ—ଅହମ୍ମକ୍ (ଦେଖ)
Ahammuk Ahamak (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ । ବା । ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଅତ ଚୋଟରେ, ସେବେ ଏ ଭଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା । ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ୍' ଦେଖିବେ; 'ଚଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅହରହ—ଦେ. କି. ବିଣ. (ସଂ. ଅହରହଃ)—ଅହରହଃ (ଦେଖ)
Aharaha — Aharahaḥ (See)

ଅହରହଃ—ଅ. କି. ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅହନ୍=ଦିନ+ଅହନ୍=ଦିନ; ଅହଃ ସ୍ଥାନରେ. ଅହ)—୧ । ପ୍ରତିଦିନ—
Aharahaḥ — 1. Every day; daily.
୨ । ସବୁଦା—2. Constantly.

ଅହରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଶିଶୁରୋଗବିଶେଷ; ଦିଆଲା-ରୋଗ—A child-disease.
Aharī

[ଦ୍ର—ଏ ରୋଗରେ ଶିଶୁମାନେ ଆଖି ଖୋସିଦେଇ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାନ୍ତି । ମାଆମାନେ ଦାଉର ଶଙ୍ଖା ବାଡ଼େଇ ଭର୍ଚ୍ଚି ଉହାଁରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କର କପାଳ ଚରି, ସେଥିରୁ ରକ୍ତ ନେଇ. ଶିଶୁର ଜିଭରେ ଲଗାନ୍ତି ।]

ଅହରୀବାଜିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ପିଲାକୁ ଅହରୀରୋଗ ଆକ୍ରମଣ କରିବା—Being attacked with the infantile fit.
Aharībājibā

ଅହର୍ଗଣ—ସଂ. ବି. (ଅହନ୍+ଗଣ)—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ମାସର ଗତ ଦିବସମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା—The number of the days of the month which have already passed.
Ahargaṇa

ଅହର୍ନିଶ—ସଂ. କି. ବିଣ—(ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅହନ୍=ଦିନ+ନିଶା=ରାତ୍ରି)—ଅହର୍ନିଶି (ଦେଖ) Ahaniśi (See)
Aharniśa

ଅହର୍ନିଶି—ଦେ. କି. ବିଣ—ଅହର୍ନିଶି (ଦେଖ)
Aharniśi — Ahaniśi (See)

ଅହର୍ପତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀତତ୍; ଅହନ୍+ପତି)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.
Aharpati

ଅହର୍ମୁଖ—ସଂ.ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅହନ୍+ମୁଖ; ଦିବସର ପ୍ରଥମ ସମୟ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷ; ବଡ଼ତ୍ତୋର—1. Early morning.
Aharmukha
୨ । ସକାଳ—2. Dawn, morn.

ଅହଲ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ+ହଲ୍ୟ=ହଲଦ୍ୱାରା କୃଷ୍ଟ)—୧ । ହଳଦ୍ୱାରା କୃଷ ହୋଇ ନ ଥିବା (ଭୂମି)—
Ahalya — 1. Uncultivated (land).
୨ । ପଡ଼ିଆ (ଜମି)—2. Waste (land).

ଅହଲ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । (ଅ+ହଲ=ବୈରୂପ୍ୟ+ଯ+ଆ; ଯାହା ଦେହରେ କିଛିମାତ୍ର ବୈରୂପ୍ୟ ନାହିଁ । ଗୌତମଋଷିର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ଭାର୍ଯ୍ୟାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ଗୌତମପତ୍ନୀ—1. The wife of sage Gautama.
Ahalyā

[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ମତରେ ଯେଉଁ ପଞ୍ଚକନ୍ୟା (ଅହଲ୍ୟା, ଦ୍ରୌପଦୀ, ତାରା, ଶତୀ, ମନ୍ଦୋଦରୀ)ଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣ କରିବାର ଉପଦେଶ ଅଛି, ଏ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ଏ ପଞ୍ଚକନ୍ୟା ସମସ୍ତେ ଏକାଧିକ ପୁରୁଷଙ୍କର ସେବା ହୋଇଥିଲେ । ଅହଲ୍ୟାଙ୍କୁ ଛଳକ୍ରମେ ଇନ୍ଦ୍ର ସେବା କରିବାରୁ, ଗୌତମଙ୍କ ଅଭିଶାପରେ ଗୌତମଶାପବଶରୁ ଅହଲ୍ୟା ନିର୍ଜ୍ଜୀବ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ । ଅନେକ ଦିନ ପରେ ସ୍ୱାମୀ ଅହଲ୍ୟାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷତା ଜାଣି ପାରି, ଅହଲ୍ୟାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ "ତ୍ରେତାଯୁଗରେ ରାମ ଏ କାନ୍ତାରେ ଗଲାବେଳେ ତୋ ନିର୍ଜ୍ଜୀବ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ତାଙ୍କ ପାଦ ଲାଗିଲେ, ତୁ ଘୁଣି ନିଜ ରୂପ ଫେରି ପାଇ, ମୋ ସଙ୍ଗରେ ମିଳିତ ହେବୁ ।" ତଦନୁସାରେ ରାମ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଗରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଗୌତମଆଶ୍ରମବାଟେ ଗଲାବେଳେ ଏ ପାଷାଣ ରୂପ ଉପରେ ତାଙ୍କ ପାଦ ଲାଗିବାରୁ ଅହଲ୍ୟା ନିଜ ରୂପ ପାଇ ରାମଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କରି, ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହେଲେ ।]

୨ । ସଂ (ନାମ) ଜଣେ ଅପ୍ସରା; ମହାରାଜ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କ ପତ୍ନୀ—2. A heavenly nymph; the wife of the great king Indradyumna.

୩ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
3. A name given to females.

ଅହଲ୍ୟାବାଇ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ମାଲବର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟା ରାଣୀ—A celebrated queen of Malwa.
Ahalyābāi

[ଦ୍ର—ଏ ମାଲବରାଜ ମଲ୍ହର ରାଓଙ୍କର ପୁତ୍ରବଧୂ । ମଲ୍ହର ରାଓଙ୍କର ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ଏବଂ ପରେ ୧୭୬୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମଲ୍ହର ରାଓ ନିଜେ ମରୁଯିବାରୁ ବଧବା ଅହଲ୍ୟାବାଇ ନିଜେ ହିଁ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି, ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଚଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏ ବିଶେଷ ବିଦୂଷୀ, ଧର୍ମପ୍ରାଣା ଓ ରାଜନୀତିବିଚାରଜ୍ଞା ଥାଇ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ଏ ବହୁ ଦେବାଳୟ, ରାଜପଥ ଓ ଧର୍ମଶାଳା ବସାଇଥିଲେ । ଗୟାରେ ବିଷ୍ଣୁପଦ ମନ୍ଦିର ଏବଂ କାଶୀରେ ବିଶ୍ୱନାଥମନ୍ଦିର ଏହାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ଦେଖି ବଡ଼ଲାଟ ଆଦି ସାହେବମାନେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ୩୦ବର୍ଷ ଶାସନାର ସହିତ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଚଲାଇ ରାଣୀ ଅହଲ୍ୟାବାଇ ୧୭୯୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲୋକାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।]

ଅହସ୍କର—ସ. ବି (ଅହନ୍=ଦିବସ+କୃ ଧାତୁ+ଅ; ଯେ ଦିବସ କରନ୍ତି ବା ଯାହାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଦିବସ ହୁଏ)—ଦିନକର; ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.
Ahaskara

ଅହହ—ସଂ. (ଅହ, ଅହଂ ଶବ୍ଦଜ+ହା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଆନନ୍ଦ, ସମ୍ବୋଧନ, ବିସ୍ମୟ, କଷ୍ଟ ଓ କାନ୍ଦୁସୂଚକ)—ଆଃ, ଆହା, ଅହେ, ଅହୋ—
Aha — Interjection—Ah, Aha, Oh !

ଅହହା—ସଂ. ଅ (ଅହହ+ଆ)—ଅହହ (ଦେଖ)
Ahahā — Ahaha (See)

ଅହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅ=ନୁହେଁ+ହାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଯାହା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—(ଅହାର୍ଯ୍ୟତା—ବି) 1. Not removable.
Ahārjya

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ,ୡ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଓ
୨	୧	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଯାହାକୁ କେହି ଉଠାଇ ନେଇ ନ ପାରେ—
2. That which can not be carried away.

ସଂ. ବ.—ପର୍ବତ—Mountain.

ଅହି—ସଂ. ବ (ଅ+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କିଚ୍. ଇ)—
Ahi ୧ । ସର୍ପ; ସାପ—1. Serpent.

୨ । ବୃତ୍ରାସୁର—2. The demon named Brutrāsura.

୩ । (ଅହ=ବ୍ୟାପିବା+ଇ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—3. The sun.

୪ । ପଥିକ—4. Traveller.

୫ । ରାହୁ—5. Demon imagined by the Hindu-śāstras as the author of the eclipse.

୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଅଶ୍ଲେଷା ନକ୍ଷତ୍ର—
6. The seventh of the 27 constellations.

[ଦ୍ର—ଏହା ଶ୍ମଶାନସ୍ଥ ବା ସର୍ପାକୃତି ବା ବନସୀକଷ୍ଠା ଘର ଦେଖାଯାଏ ।]

ଅହିଅ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅରବାଦ୍ୟ=ସଧବା ଯୋଗୁଁ ବନ୍ଦମାସ୍ୟା—ଗା. ଅହିବାଦ୍ ବା ସଂ. ଅରବନ୍ୟା=ପ୍ରଶଂସମାସ୍ୟା; ଗା—ଏୟୋ ଅହିବତ୍)—
ଅହିବାତିନ ଅହିବାତୀ ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman having her husband living or alive; the wife of a living husband.

ଅହିଅ କଉଡ଼ି—ଦେ.ବ —ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀର ଶବ ଶ୍ମଶାନକୁ ନଅଦ୍ୱେଲ୍ଲବେଳେ
Ahia kaurdi ଶବ ଅଗେ ଅଗେ ସ୍ୱାମୀ ଯେଉଁ ଖଇମିଶା କଉଡ଼ି ବୁଣେ—
Small kaurdis strewn by the living husband before the funeral procession which carries his wife's corpse to the cremation ground.

ଅହିଅ କାଚ—ଦେ. ବ.—୧ । ହଜୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଧବାର ଚିହ୍ନ; ହାତରେ ଥିବା ଶଙ୍ଖା, କାଚ ବା ଖଡ଼ୁ—
Ahia kācha 1. The sign (eg, bracelet, bangle of glass or coanch-shell) worn by females on the hand to indicate that the husband is alive.

୨ । ସଧବାପଣ; ସୌଭାଗ୍ୟ—2. Wifehood.

ଅହିଅ ଖଇ—ଦେ. ବ—ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀର ଶବ ଶ୍ମଶାନକୁ ନଅଦ୍ୱେଲ୍ଲବେଳେ
Ahiakhai ଶବ ଅଗରେ ସ୍ୱାମୀ ଯେଉଁ କଉଡ଼ିମିଶା ଖଇ ବୁଣେ—
Fried-rice strewn by the living husband before the funeral procession which carries his wife's corpse to the cremation ground.

ଅହିଅ ଖଡ଼ୁ—ଦେ.ବ.—ହଜୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଧବାର ଚିହ୍ନ—ହାତରେ ପିନ୍ଧିବା ଖଡ଼ୁ—
Ahia khardu Bracelet worn on hand of females to indicate their wifehood.

ଅହିଅ ଟମକ—ଦେ. ବ. (ଅହିଅ+ଟମକ)—ଅହିଅ ନାଗରା (ଦେଖ)
Ahia ṭamaka Ahia nāgarā (See)

ଅହିଅ ଡେଙ୍ଗୁରା—ଦେ.ବ.(ଅହିଅ+ଡେଙ୍ଗୁରା)—ଅହିଅ ନାଗରା (ଦେଖ)
Ahia ḍengurā Ahia nāgarā (See)

ଅହିଅ ନରକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅହି ଓ ନରକ; ଯହିଁରେ ବିଷଧର ସର୍ପମାନେ ପାପୀକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି)—୧ । ନରକବିଶେଷ—
Ahia naraka A part of the hell of the Hindus (infested by snakes)

୨ । ଅସତୀ ଅଦ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କନମନ୍ତେ ନିରୂପିତ ନରକ—
2. A part of the hell for the unchaste wives whose husbands are alive.

ଅହିଅ ନାଗରା—ଦେ. ବ. (ଅହିଅ+ନାଗରା, ଢୋଲ ବା ବାଦ୍ୟ)—
Ahia nāgarā (ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ମରି ଗଲେ ତାହାର ଶବକୁ ସଜାଯାଇ ଘରୁ ଶ୍ମଶାନକୁ ନେଉଥିବେଳେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ମଶାନଯାଏ ଗୋଟିଏ ନାଗରା ବାଜିବାର ବଧ୍ୟ ଅଛି ।) ମୃତ ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀର ଶବ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ମଶାନଯାଏ ବଜାଯିବା ନାଗରା ବା ଢୋଲ—Kettle-shaped drum sounded on the death of a wife (whose husband is living) when her dead body is carried to the cremation ground.

(ଯଥା—ଏଉଚ ଦେଉ, ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭି ଅହିଅ ନାଗରା ବାଜଉଛି)

ଅହିଅ ବାଇଦ—ଦେ. ବ.—ଅହିଅ ନାଗରା (ଦେଖ)
Ahia bāida Ahia nāgarā (See)

ଅହିଅମଣ୍ଡଳ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଦ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଲା ପରେ ବୈକୁଣ୍ଠର ଯେଉଁ ସ୍ଥଳ ବା ଲୋକକୁ ଯାଆନ୍ତି—ଏୟୋମଣ୍ଡଳି
Ahiamaṇḍala 1. The part of Baikuṇṭha or heaven which wives (whose husbands survive them) attend on death.

୨ । ମଙ୍ଗଳକାର୍ଯ୍ୟରେ ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କଣା ଦୋଇ ଥିବା ଚଉ ବା ମୁରୁଜର ମଣ୍ଡଳ ବା ସଦାକାର ଚିହ୍ନ—
2. The circular figures in rice-dust or rice-water drawn by wives on auspicious ceremonial occasions (eg. for putting offerings there on)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନୋଟିସ୍ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଚିହ୍ନ ସୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇଁ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଈ' ଲେଖିବେ; 'ବୃଥା' ର ନିମ୍ନରେ 'ବୃଥା' ଲେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ର ପାଖରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗା' ର ପାଖରେ 'ଅଙ୍କା' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ର ପାଖରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଲେଖିବେ ।

ଅହିଅମଣ୍ଡଳା—ଦେ. ବି.—ଅହିଅମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)
Ahiamaṇḍalā Ahiamaṇḍala (See)

ଅହିଅମଣ୍ଡଳି—ଦେ. ବି.—ଅହିଅମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)
Ahiamaṇḍali Ahiamaṇḍala (See)

ଅହିଅମଣ୍ଡଳିରେ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ସଧବା ହୋଇ ମରିବା—
Ahiamaṇḍalire jibā ଏୟୋମଣ୍ଡଳେ ଯାଓୟା "To die with one's husband still living.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀପକ୍ଷରେ ଏପରି ମରିବା ଅତି ସୌଭାଗ୍ୟର ଚିହ୍ନ; ଏଦ୍ୱାରା ଅହିଅମଣ୍ଡଳ ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ।]

ଅହିଅମୁଣ୍ଡଳା—ଦେ. ବି.—ଅହିଅମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)
Ahiamuṇḍalā Ahiamaṇḍala (See)

ଅହିଅମୁଣ୍ଡଳି—ଦେ. ବି.—ଅହିଅମଣ୍ଡଳ (ଦେଖ)
Ahiamuṇḍali Ahiamaṇḍala (See)

ଅହିଅ ଶଙ୍ଖା—ଦେ. ବି.—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଧବା ଚିହ୍ନସ୍ୱରୂପ ହାତର
Ahia śaṅkhā ଶଙ୍ଖା—The sign worn by females on the hand (bracelet) indicating that the husband is alive.

ଅହିଅ ସିନ୍ଦୁର—ଦେ. ବି—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଧବା ଚିହ୍ନସ୍ୱରୂପ
Ahiasindura କପାଳରେ ଘୋନାଯିବା ସିନ୍ଦୂର—The sign
ଏୟୋ ସିନ୍ଦୂର worn by females amongst the Hindus on the forehead (a tip of vermillion) indicating that the husband is living.

(ଯଥା—ତୋ'ର ଅହିଅ ସିନ୍ଦୂର ନ ଲିଭୁ ।)

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଏହା ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରାର୍ଥନୀୟ ବର ।]

ଅହିଅହିତ—ସଂ. ବି. (ଅହି = ସୂର୍ଯ୍ୟ+ଅହିତ=ଶତ୍ରୁ)—ଇନ୍ଦ୍ର—
Ahiahita The God Indra.

ଦନୁଜ ବେଶ ଧରରେ କାତ, ସୁମାଳୀ ମାଲୀ ଯେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତ
ସ୍ୱର୍ଗ ଲୁଣ୍ଠନେ ଅହିଅହିତ ଯଥାକର । ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଅହିଆ—ଦେ. ବି—ସାମୟିକ ଉନ୍ନନ (ରୋଷା, ବଦେଶ କାସ ସମୟରେ)
Ahiā ଜମନ୍ତେ କରାଯିବା ଅସ୍ଥାୟୀ ଲମ୍ବ ଚୁଲ୍ଲୀ (ଏଥିରେ ଏକ ସମୟରେ ଏକାଧିକ ହାଣ୍ଡି ବସାଯାଇ ପାରେ)—
Improvised oven dug on the ground for temporary cooking.

ଅହିଂସକ—ବି. ବଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ହିଂସ ଧାତୁ=ଅନିଷ୍ଟ କରିବା+ଅକ, ଯେ ହିଂସା କରେ ନାହିଁ)—
Ahiṁsaka
୧ । ଯେ ଅନିଷ୍ଟକାରକ ନୁହେଁ—
1. Not injurious; not hurtful.

କର୍ମରେ ମନରେ ଯେ ପ୍ରାଣିତ୍ରୋହୀ କଥା
ଉଡ଼ନ୍ତି ଅହିଂସ୍ରକ ସେହି ମହାରଥୀ । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜୟୀ—2. Self-controlled.

ଅହିଂସା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ହିଂସା+ଦ୍ୱେଷ)—
Ahiṁsā ୧ । ପ୍ରାଣିହତ୍ୟା ପ୍ରତି ଅନାସ୍ଥା—
1. Aversion to slaughter.

୨ । କାୟ, ମନ ଓ ବାକ୍ୟରେ ପରର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ବିଷୟରେ ଅନାସ୍ଥା—2. Inoffensiveness.

ଅହିଂସ୍ୟ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ହିଂସ୍ୟ=ହିଂସା ବା ଅନିଷ୍ଟର
Ahiṁsya ଯୋଗ୍ୟ)—
୧ । ଅବଧ୍ୟ; ବଧର ଅଯୋଗ୍ୟ; ଯାହାକୁ ବଧ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—1. Not fit or deserving to be killed.

୨ । ଯାହାର ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—
2. Not deserving to be injured.

ଅହିଂସ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ହିଂସ୍ର=ହିଂସାସ୍ୱଭାବଯୁକ୍ତ)—
Ahiṁsra ୧ । ଯେ ହିଂସାସ୍ୱଭାବର ନୁହେଁ—
1. Not hurtful by nature or habit.

୨ । ଯେ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ନୁହେଁ—
2. Not injurious by nature or habit

ଅହିଂସ୍ରକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ. (ଅହିଂସ୍ର+କ)—ଅହିଂସ୍ର (ଦେଖ)
Ahiṁsraka Ahiṁsra (See)

ଅହିଜିତ୍—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+କ୍ୱିପ୍; ଯେ
Ahijit ସର୍ପକୁ ଜୟ କରେ ବା ସର୍ପ ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା କରେ)—
୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra.
୩ । ଗରୁଡ଼—3. Garuṛda.
୪ । ମୟୂର—4. Peacock.
୫ । ନେଉଳ—5. Mongoose

ଅହିତ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ହିତ=ମଙ୍ଗଳ; ଯାହାଠାରୁ ମଙ্গଳ
Ahita ଘଟେ ନାହିଁ ବା ଆଶା କରାଯାଏ ନାହିଁ)—
୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy; adversary.
୨ । ଅନିଷ୍ଟ;ଅମଙ୍ଗଳ—2. Injury;disadvantage.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅମଙ୍ଗଳକର—1. Injurious;harmful.
୨ । ଅଶୁଭକର—2. Not beneficial or favourable.

ଅହିତକର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅହିତ+କୃ ଧାତୁ+ଅ)—
Ahitakara ଯାହା ହିତକର ନୁହେଁ—Not beneficial;
(ଅହିତକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) not favourable.

ଅହିତ ବିଚାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅହିତ ମଣିବା (ଦେଖ)
Ahita bichāribā Ahita maṇibā (See)

ଅହିତ ମଣିବା—ଦେ କ୍ରି—ଅନ୍ୟଥା ବୁଝିବା; ବିପରୀତ ବୁଝିବା—
Ahita maṇibā To misunderstand; to take
ଅହିତ ଭାବା (a thing) in a wrong light.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉପ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୃ	ଯ୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଅହିତୁଣ୍ଡିକ—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ତୁଣ୍ଡ=ମୁହଁ+ଇକ; ଯେ ସାପର ମୁହଁକୁ ଧରେ)—
Ahitunḍika
ସାପୁଆକେଳା—Snake-charmer.

ଅହିଦ୍ୱିଟ୍—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ଦ୍ୱିଷ୍ ଧାତୁ=ଶତ୍ରୁତା କରିବା+କ୍ୱିପ୍=ଅହିଦ୍ୱିଷ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Ahidwiṭ
ଅହିଜିତ୍ (ଦେଖ)
Ahijit (See)

ଅହିନକୁଲତା—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ନକୁଳ=ନେଉଳ+ତା ଭାବ. ତା)—
Ahinakulatā
ସାପ ନେଉଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ବୈରଭାବ—Mortal enmity; perpitual enmity (like that subsisting between the serpents and the mongoose)

ଅହିନକୁଲଭାବ—ସଂ. ବି—ଅହିନକୁଲତା (ଦେଖ)
Ahinakulabhāba Ahinakulatā (See)

ଅହିନକୁଲସମ୍ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—ଅହିନକୁଲତା (ଦେଖ)
Ahinakulasambandha Ahinakulatā (See)

ଅହିନରକ—ଦେ. ବି.—ଅହିଅନରକ (ଦେଖ)
Ahinaraka Ahianaraka (See)

ଅହିନାଗର—ଦେ. ବି—ଅହିଅନାଗର (ଦେଖ)
Ahināgarā Ahianāgarā (See)

ଅହିଫେଣ—ଦେ. ବି—ଅହିଫେନ (ଦେଖ)
Ahipheṇa Ahiphena (See)

ଅହିଫେନ—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ଫେନ=ଫେଣ. ଗରଳ)—
Ahiphena ୧ । (ଯାହା ସର୍ପଗରଳ ପରି ଜ୍ଞାନ) ଅଫିମ—1. Opium.
୨ । ସାପଗରଳ—2. The snake-venom
[ଦ୍ର—ଏହା ଔଷଧ ଓ ମାରକ ଦ୍ରବ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
୩ । ସାପର ଫଣା—3. The hood of a snake.

ଅହିବଲିତା—ଦେ. ବି—ଅଦ୍ୟ ମାଇପେ ବଳଥିବା ବଳତା (ଏହା ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ)—The wicks prepared or woven by wives to be lighted on auspicious occasions.

ଅହିବ୍ରତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଅୟୁତ)—ଅୟୁତ—
Ahibrata The number 10,000.

ଅହିଭୟ—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ଭୟ)—୧ । ସର୍ପଭୟ—
Ahibhaya 1. Dread of serpents; fear of a snake.
୨ । ସର୍ପଦଂଶନ ଭୟ—
2. Dread of serpent- bite.
୩ । ସ୍ୱପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ରୋହ ବା ଅନିଷ୍ଟ କରିବାର ଭୟ (ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମିତ୍ରତା ଓ ଗୋପନରେ ଶତ୍ରୁତା କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉର)—
3. Fear of treachery in one's own camp or party.

ଅହିଭୁକ୍—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ଭୁକ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କ୍ୱିପ୍; ଯେ ସାପକୁ ଖାଏ)—୧ । ନେଉଳ—
Ahibhuk 1. Mongoose.
୨ । ମୟୂର—Peacock.
୩ । ଗରୁଡ଼—3. The Garurda; the ever constant servant of Bishnu.
[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ଅନୁସାରେ ନାଗବଂଶର ବିନାଶକ ।]

ଅହିଭୁଜ—ସଂ. ବି—ଅହିଭୁକ୍ (ଦେଖ)
Ahibhuja Ahibhuk (See)

ଅହିମକର—ସଂ. ବି. ୧ । (ଅ=ନୁଦ୍ଦେ+ହିମ=ଶୀତଳ+କର=କିରଣ; ଯାହାର କିରଣ ଶୀତଳ ନୁଦ୍ଦେ=କମ୍ବା ଅ=ବିପକ୍ଷରେ+ହିମକର=ଚନ୍ଦ୍ର; ଚନ୍ଦ୍ରର ବିପକ୍ଷରେ)—
ଅହିମକର ଭାପ ନାଶେ ଶୋତ୍ତସାରସ ତଙ୍କେ—ରଙ୍କ, ଲବଣଖଣ୍ଡ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.
୨ । (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ସର୍ପ ଓ ମଗର) ସର୍ପ ଓ ମଗର—
2. Serpent; shark.
ଅହିମକର ଭାପ ନାଶେ ଶୋତ୍ତସାରସ ତଙ୍କେ—ରଙ୍କ, ଲବଣଖଣ୍ଡ ।

ଅହିମତେଜା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଅହିମ=ଶୀତଳ ନୁଦ୍ଦେ+ତେଜସ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଅହିମକର ୧. (ଦେଖ)
Ahimatejā Ahimakara 1. (See)

ଅହିରା—ସ୍ତ୍ରୀ. ଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅଗାଣ୍ଡିଆ ଦାଣ୍ଡି ମାଠିଆକୁ ଭୂମିରେ ଥୟ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଗୋଡ଼ା ଘାଲମୁଡୁଲା—Straw cushions used to put unstable and round bottomed pots on the ground.

ଅହିରାଜ—ସଂ. ବି. (ଅହି=ସର୍ପ+ରାଜନ୍, ୧ମା. ୧ବ.)—
Ahirāja ୧ । ସର୍ପରାଜ; ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଏକଜାତୀୟ ସର୍ପ—
1. Boa constructor; python; the largest serpent; a class of big serpents.
୨ । ମଥାରେ ମଣି ଥିବା ବଡ଼ ସର୍ପ—2. A serpent which has a gem on its fore-head.
୩ । ଅନନ୍ତ; ସହସ୍ରଫଣାଧାରୀ ନାଗ—
3. The thousand hooded serpent.
୪ । ପୁରାଣୋକ୍ତ ପାତାଳରେ ନାଗମାନଙ୍କର ରାଜା; ବାସୁକୀ—
4. (Hindu mythology) The king of the Nāgas; Bāsukī.

ଅହିରିଗଉଡ଼—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ଅଇରିଗଉଡ଼ (ଦେଖ)
Ahirigaurda Airigaurda (See)
(ଅହିରିଗଉଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳରେ ଯେତେ ଏ ଭଳିବୋଧରେ ନ ମିଳବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଳିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦଧ' ନ ପାଇରେ 'ଦଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଇନ୍ତ' ନ ପାଇରେ'ଅନ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଘ୍ଲାଶ୍ୱର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅହ୍ନ=ସାଁସ+ଈଶ୍ୱର=ସ୍ୱାମୀ) —
Ahiśwara ଅହିରାଜ ଶବ୍ଦ. ଓ ୪. (ଦେଖ)
Ahirāja 3. and 4. (See)

ଅଦ୍ରୁଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍+ହୃଦ୍ୟ=ହୃଦୟସ୍ପୃଗ୍ଭା) —ଯାହା
Ahṛudya ହୃଦୟସ୍ପୃଗ୍ଭା ବା ସ୍ପୀଡକର ନୁହେଁ; ଅପ୍ରୀତିକର—
Not liked; not pleasant.

ଅଦ୍ରୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁଦ୍+ହୃଷ୍ଟ=ହର୍ଷପ୍ରାପ୍ତ)—
Ahṛushṭa ୧ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ—1. Not pleased;
୨ । ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ନ ଥିବା—
2. Not cheerful; not merry.

ଅହେଜା—ଦେ. ବି—ଅବଗୁର—Injustice.
Ahejā ବମଳ ଉତସ୍ୱା ଘଷି କଲ ଅହେଜା—ରାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଅହେତୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅ+ଓ. ହେତୁ)—
Ahetu ୧ । ଅଣହେତୁ; ମନେ ନ ରଖି ପାରିବା ଅବସ୍ଥା—
1. Forgetfulness.
୨ । ହେତୁ କରି ନପାରିବା ଅବସ୍ଥା—
2. Unmindfulness.
୩ । ଅମନୋଯୋଗ—3. Inattention.
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅମନୋଯୋଗୀ—1. Inattentive.
୨ । ଯେ ଶୀଘ୍ର ଭୁଲି ଯାଏ—2. Forgetful.

ଅହେତୁକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ନୁହେଁ+ହେତୁ=କାରଣ+କ; ଯାହାର
Ahetuka କାରଣ ନାହିଁ)—୧ । ଅକାରଣ; କାରଣରହିତ—
(ଅହେତୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Without a cause or reason.
୨ । ଅମୂଳକ—2. Groundless.
୩ । ଆକସ୍ମିକ—3. Accidental.
୪ । ନିରର୍ଥକ; ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ—4. Useless.
ଦେ. ବିଣ.—ଅଜ୍ଞାନ—Ignorant.
ଏବୁଡେ ମ୍ଲେଚ୍ଛ ସିବା ଅଶିବା ନ ଜାଣି ।
ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲୁଛନ୍ତି ଯେ ଅହେତୁକ ପ୍ରାଣୀ । କୃଷ୍ଣଙ୍କି. ମହାଭରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଅହେତୁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ମନେ ନ ରଖିବା—
Ahetu karibā 1. Not to remember; to forget.
ନନେ ନା ହଓୟା ୨ । ମନୋଯୋଗ ନ ଦେବା—
2. Not to attend to.

ଅହେୟ—ସଂ. ବି. (ଅ=ନୁହେଁ+ହେୟ=ଘୃଣ୍ୟ)—୧ । ଅଘୃଣ୍ୟ—
Aheya 1. Not contemptible.
୨ । ଅତ୍ୟାଜ୍ୟ—2. Not inacceptable; rather acceptable; not to be forsaken.

ଅହେରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ଅହରୀ (ଦେଖ)
Aherā 1. Aharā (See)
୨ । ଅହିରୀ (ଦେଖ)
2. Ahirā (See)

ଅହୈତୁକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ହେତୁ+କ)—୧ । କାରଣରହିତ;
Ahaituka ଅକାରଣ—1. Groundless; ill-founded.
(ଅହୈତୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାମନାବାସନାରହିତ; ନିଷ୍କାମ—
2. Free fromdesire.

ଅହୈତୁକପ୍ରେମ—ସ. ବି. (ଅହୈତୁକ+ପ୍ରେମ)—
Ahaitukaprema ୧ । ଯେଉଁ ପ୍ରେମରେ ପ୍ରତିଦାନର ଆଶା ନାହିଁ—1. Love hoping no return.
୨ । କାରଣରହିତ ପ୍ରେମ—2. Groundless love.

ଅହୈତୁକୀଭକ୍ତି—ସ. ବି. (ଅହୈତୁକୀ+ଭକ୍ତି)—
Ahaitukībhakti ନିଷ୍କାମଭକ୍ତି; ଯେଉଁ ଭକ୍ତିରେ ଭକ୍ତ କୌଣସି କାମନା ବା ବାଞ୍ଛା କରେ ନାହିଁ—
Devotion hoping no return.
[ଦ୍ର—ଗୋପିମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଅହୈତୁକୀ ଥିଲା ।]

ଅହୋ—ଅ. ଅ.—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରଶଂସା, ବିତର୍କ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ
Aho ସମ୍ବୋଧନ—ଦ୍ୱାରେ ହେ; ହେ; ଓହୋ ଇତ୍ୟାଦି—
Interjection Oh. Oho, Ah ! (Indicating addressing; wonder; praise; supposition)

ଅହୋବତ—ଅ. ଅ.—ଅହୋ (ଦେଖ)
Ahobata Aho (See)

ଅହୋରାତ୍ର—ଅ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଅହ୍ନଃ=ଦିବସ+ରାତ୍ରି+ଅ)—
Ahorātra ଅହର୍ନିଶ; ଦିବାନିଶି; ଅବିରତ; ସର୍ବଦା—
Day and night; always; incessantly; uninterruptedly.
ବି.—ଦିବା ଓ ରାତ୍ରି ଏକତ୍ରିତ ସମୟ; ୨୪ ଘଣ୍ଟା ସମୟ; ସମସ୍ତ ଆଠ ପ୍ରହର—
24 hours; one full day and night.

ଅହୋରୂପ—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ବସ୍ତୁସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ)—
Ahorūpa ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—Wonderful.

ଅହୋରୂପମହୋଧ୍ୱନି ଦେ. ବିଣ.—ଅହୋରୂପ (ଦେଖ)
Ahorūpamahodhwani Ahorūpa (See)

ଅହ୍ମଣିଆଁ—ଦେ. ବି. ବିଣ.—ଅମଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ahmaṇiāñ Amaṇiāñ (See)
ଦେବ ଅହୁଣିଆ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଦାନରୂପେ ଏ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—ଚକ୍ରାସଣି. ବଳଭଦ୍ରାବତ୍ୟ ।

ଅହ୍ମଣିଆଁ କୂଅ—ଦେ. ବି.—ଯେଉଁ କୂଅରେ ମାସ୍ ଦୋଇଥିବା ଅହୁଣିଆ
Ahmaṇiāñ kūa ନକ୍ଷେପ କରିଯାଏ—
The well into which intended offerings (when spoiled by touch or otherwise turned unfit for the deities consumption) are thrown.
[ଦ୍ର—ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସାମଗ୍ରୀ ଛୋଗ ଲଗିବା ଅଗରୁ କୌଣସି କାରଣରୁ (ଯଥା—ଅହୁଅଁ ମ୍ଲେଚ୍ଛ ଛୁଇଁଲେ ବା ଦେଖିଲେ,

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ୟ	ସ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଓ	ଃ

କୁକୁର କୁଇଁଲେ ଇତ୍ୟାଦି ମାର୍ ଦୋଇଯାଏ । ତାହା ଦେବତାଙ୍କ-ଠାରେ ଆଉ ଭୋଗ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କେହ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଖାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ତାକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଅବ୍ୟବହୃତ କୂଅରେ ପକାଇ ଦଆଯାଏ ।]

ଅହ୍ମୁଣିଆ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.— ଅମଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ahmuṇiā Amaṇiāñ (See)

ଅହ୍ମୁଣିଆକୂଅ—ଦେ. ବ.—ଅହ୍ମୁଣିଆଁକୂଅ (ଦେଖ)
Ahmuṇiākūa Ahmaṇiāñkūa (See)

ଅହ୍ୟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅହୁଅ (ଦେଖ)
Ahya etc. Ahia (See)

ଅହ୍ୟରୁପେ ବଜେ ଟୋଲେ ଏ ଉତ୍ସବେ ନଟେ କାମ ସୀମନ୍ତକ—ରଘୁନାଥ. ଯଯାତି ।

ଆ

ଆ—ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ (ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ; ଏହା ଦୀର୍ଘସ୍ୱର)—
Ā The second vowel of Ordiā Alphabet corresponding to the long 'A' as in 'card.'

ସଂ. ବ. (ଆତ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆ)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—
1. God Brahmā. the Creator.

୨ । ଶିବ—2. God Śiba

ସଂ. ଉପସର୍ଗ—(ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
A prefix used to denote.

(ଯଥା—ଆଦାନ; ଆଗମନ ।)

୧ । ବିପରୀତ—1. Opposite.

୨ । ଈଷତ୍ (ଯଥା—ଆଲୁଅଇତ; ଆଧୋତି; ଆଭୁଗ୍ନ)—
2. Slightly.

୩ । ସୀମା; ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଅସମ୍ମୁଦ୍; ଆମରଣ)—3. Upto.

୪ । ସମ୍ୟକ୍ (ଯଥା—ଆକୃଷ୍ଟ)—4. Special.

୫ । ଅଭିବ୍ୟାପ୍ତି; ବସ୍ତୁତ (ଯଥା—ଆମାଳ; ଆହାର)—
5. Extent.

୬ । ମନ୍ଦ (ଯଥା—ଆକାଳ)—6. Bad.

ଦେ. ଅ—୧ । (ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ)—ବାଜା ବଜାଇ ଗୀତ ବୋଲିବା ବେଳା କେବଳ ଗୀତ ବୋଲିବା ପୂର୍ବରୁ ଗାୟକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଦୀର୍ଘଧ୍ୱନି (ଏହା ମାନର ଥାଦ ଧ୍ୱନି)—1. Long sound of 'Ā' uttered by a singer before beginning to sing with or without music.

୨ । (ବିସ୍ମୟସୂଚକ)—(Interjection of wonder) ଏଁ ! ହାଁ ! ଆଃ ! ଓଦ୍ଦୋ !—2. Eh; Oh.

୩ । (ଅଳସ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜକ) ଦ୍ୟୋଇ—
3. idle exclamation) Ah.

୪ । (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଯା—ମଁ—
4. (denoting disregard) Ah.

୫ । (ନିଶ୍ଚୟାର୍ଥକ) ନିଶ୍ଚେ—5. Certainly; verily.

୬ । (ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉତ୍ତର ଦେବାରେ) ମଁ, ଓ—
6. (Responding to a person of lower status) Oh !

୭ । (ବାକ୍ୟପୂରଣରେ)—ଦିଅ—
7. (filling up a sentence) Verily; too.

୮ । (ସ୍ମରଣାର୍ଥ) ଦ୍ୟୋଇ—8. remembrance) Oh !

୯ । (ଅନୁକମ୍ପାର୍ଥ) ଆହା !—9. compassion) Ah !

୧୦ । (ଭୟସୂଚକ) ଓଦ୍ଦୋ—10 (fear) Oh

୧୧ । (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) ଏଁ—(interjection) What ! Oh !

୧୨ । (ସ୍ୱୀକାରାର୍ଥକ) ହଁ—12. (assert) Yes.

ଦେ. କ୍ରି.—('ଆସିବା' କ୍ରିୟାର ଅନୁଜ୍ଞା, ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ, ୧ବଚନ; ଅନାଦରାର୍ଥକ ରୂପ, 'ତୁ' କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ)
ତୁ ଆ; ତୁ ଆଗମନ କର—(you) Do come.

ଆଇଆ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆସ୍ୟା (ଦେଖ)
Āiā Āyā (See)

ଆଇ.ଇ.ଏସ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବଣ—(ଭାରତୀୟ ଇଂରାଜ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗୀୟ ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପରେ ଲାଗିବା ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ) ନାମ ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ—Belonging to the Indian Education Higher service.
Āi. E.

ଆଇ. ଏ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ଓ ବ. ଏ. ର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପରୀକ୍ଷା—Intermediate.
Āi. E.

ଆଇ. ଏମ୍. ଏସ୍— ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଭାରତୀୟ ଇଂରାଜ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନ ଡାକ୍ତର ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ନାମରେ ଲାଗିବା ପଦବୀ—I. M. S. (Indian medical service)
Āi. Em. Es.

ଆଇ. ଏସ୍. ସି— ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଭାରତୀୟ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍ୟାଳୟ ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ୍ ଓ ବ. ଏସ୍. ସି. ପରୀକ୍ଷାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପରୀକ୍ଷା—I. Sc.
Āi. Es. Si.

ଆଇଁଗିଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ:—ରନ୍ଧାଦୋଷରୁ ବା ଫଳର ନିକୃଷ୍ଟତା ଯୋଗୁଁ ବିସ୍ୱାଦ ଲାଗୁଥିବା (ବାଇଗଣ)—
Āiṅgiṇiāñ କଚ୍‌କଚେ (cooked brinjal) Having a bad or disgraceful taste.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ଭିନ୍ନାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱର ବିପରୀତ ୬ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଢ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ଼' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଇଁଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆମିଷ)—୧ । ମାଛ ମାଂସ—
Āiñsha 1. Fish and meat.
ଆମିଶ୍ୟ, ଆମିଶ, ଭକ୍ଷ୍ୟ ଭୋଜ୍ୟଜାତ ଅର୍ଥରେ ଲେଖା—ଭଗ ।
ଆଁଇଁଶ ୬ । ମାଛ—2 Fish.

(ନଗ୍‌ଇଁଷ—ବପଗ୍ଭତ) ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦନପୁର) ବି—ମାଛକାତ—
Scale of fish.
[ଦ୍ର—ଏହି ଅର୍ଥରେ ବଙ୍ଗଳାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
ଦେ. ବିଣ—ଆମିଷସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to fish.
ତୁଃ ଅର୍ଥ ଦେଖ ନଉଁଷ—ଭଗ ।
[ଦ୍ର—ହୁନ୍ଦୁ ଗୃହରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ ନକଟରେ ଆମିଷ ଭୋଗ ଲାଗେ ନାହିଁ ଏବଂ ବଧବା, ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଦ୍ୱବିଆଳ-ମାନେ ଆମିଷ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଆମିଷାଶୀ ପରିବାରରେ ବିଧବା ଥାଆନ୍ତି ସେ ପରିବାରରେ ଆମିଷ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚୁଲି, ହାଣ୍ଡି, ପାତ୍ରଆ, ଅଣକ ଓ ପବନ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଓ ପାଗ ହାଣ୍ଡି ସାଙ୍ଗେ ଏଗୁଡ଼ିକ ମିଶେ ନାହିଁ ।]

ଆଇଁଷକାତି—ଦେ. ବି.—୧ । ମାଛକାତି—
Āiñshakāti 1. Scale of fish.
୬ । ସଦାବହାର (ଫୁଲ ଓ ଗୁଳ)—A kind of plant and its flower.

ଆଇଁଷଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆମିଷସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Āiñshaṇiāñ 1. Fishy; relating to fish.
ଆ ଷ୍ଟେ ଆଇ ଷ୍ଟିୟା ଅଁ ଷ୍ଟିୟା ୨ । ଆମିଷପରି ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—
2 Smelling like fish.
ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ପଙ୍କ, ଡାଲ, କଞ୍ଚା ଓ ବୁଦା ବାଘ ଆଦିର ସନ୍ତାସନ୍ତ୍ରିଆ ସ୍ଥାନ (ଏପରି ସ୍ଥାନରେ ବାଘ ରହୁ-ଥିବାରୁ ଏ ଆଇଁଷଣିଆ ଗନ୍ଧାଏ ।)

ଆଇଁଷଧୂଆ—ଦେ. ବି.—ଉଳେ ରନ୍ଧ୍ର ଥିବା ପାତ୍ରଆ, ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ମାଛ ଧୂଆ ଯାଏ—Perforated basket for washing fish.

ଆଇଁଷିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଆଇଁଷଣିଆଁ (ଦେଖ)
Āiñshiā Āiñshaṇiāñ (See)

ଆଇଁଷିକାତି—ଦେ. ବି.—ସଦାବହାର (ଦେଖ)
Āiñshikāti Sadābihārī (See)

ଆଇଁଷିଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଆଇଁଷଣିଆଁ (ଦେଖ)
Āiñshiṇiāñ Āiñshaṇiāñ (See)

ଆଇଖାଡ଼—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଦହି ମୁହାଁ ହେବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ (ଉପରେ ଛକ ଥିବା) କାଠି—
Āikhārdi A stick for churning curd

ଆଇଙ୍ଗାହେବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି. (ପ୍ରାଚୀନ)—ଆଜ୍ଞାହେବା (ଦେଖ)
Āiṅgāhebā Ājñāhebā (See)
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କ ସନନ୍ଦରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ଆଇତ୍ ସିମ୍—ଦେ.ବି. (ନାମ)—ଜୁଏନ୍‌ସାଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚୀନପରିବ୍ରାଜକ (ଏ ନାଲନ୍ଦ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ୧୦ ବର୍ଷ ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ)—Āit sim, a Chinese traveller.

ଆଇତସାଇତ—ଦେ. ଅ—ଜଗିରଖି; ଯତ୍ନସହକାରେ—Carefully.
Āitisāiti ଅଇତ ସାଇତ ଖରତ କରିବାକୁ ଏଇ ତୁଲସୀ ତେଲ ସେମନ୍ତ ପତ୍ନ ମାସେ ଯାଏ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସପ୍ତକ ।

ଆଇନ୍—ବୈଦେ. (ଆ. ଆଇନ୍) ବି—୧ । ରାଜକୀୟ ବିଧି—
Āin 1. Law; statute
୬ । ବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Legislature.
୩ । ବିଧି—3. Rule; regulation.
୪ । ନିୟମ—4. Ordinance.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଆଇନ ଯେଉଁ ବିଷୟକୁ ଅଧିକାର କରି ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥାଏ ସେହି ବିଷୟର ନାମରେ ଲୋକେ ଉକ୍ତ ଆଇନକୁ ଡାକନ୍ତି । ଯଥା; ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ୍; ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାଶାସନ ଆଇନ୍ । କୌଣସି ସାଲରେ ଜାରି ଅନୁସାରେ ଗଣନା କରାଯିବା ଆଇନକୁ ସେହି ସାଲର ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ ଆଇନ ବୋଲାଯାଏ । ଯଥା; ୧୮୬୯ ସାଲର ୬୦ ଆଇନ ବା ୧୯୧୪ ସାଲର ୩ ଆଇନ । କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନର ସାଲ ନ କହି ଲୋକେ କହୁଥାନ୍ତି, * ଆଇନ (ଏତେ ସାଲର * ଆଇନ) ୭ ଆଇନ ଓ ୧୦ ଆଇନ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଆଇନ୍‌କଟ୍—ବୈଦେ. ବି—ଆନକଟ୍ (ଦେଖ)
Āinkaṭ Ānikaṭ (See)

ଆଇନ୍ କରିବା—ଦେ.କି—ରାଜକୀୟ ବିଧି ପ୍ରଣୟନ ବା ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା—
Āin karibā To legislate; to enact a law.
ଆଇନକରା

ଆଇନ୍ କାଢ଼ିବା—ଦେ.କି—୧ । କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ରାଜକୀୟ
Āin kārdhibā ବିଧି ଦର୍ଶାଇବା—1 To point out an act or law suiting a case.
୬ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେବା—2. To order to abide by a particular rule.

ଆଇନ୍ କାନୁନ୍—ବୈଦେ. (ଆ. ଆଇନ୍. କାନୁନ୍. ସଦୃତର) ବି—
Āin kānun ୧ । ରାଜକୀୟ ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମୂହ—
1. Acts and regulations.
୨ । ନିୟମମାନ—2. Rules and regulations.

ଆଇନ୍‌ଘଟିତ—ଦେ. ବିଣ—ଆଇନ ସଙ୍ଗଟିତ—
Āinghaṭita Relating to law.

ଆଇନ୍‌ଜାରି—ବୈଦେ.ବି—୧ । କୌଣସି ରାଜକୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—
Āinjāri 1. Enforcement of a law.
୨ । କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରକାଶ—
2. Publication of an act or statute.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଌ	ୠ,ୡ	ଃ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ୠ	ୠ	ୡ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

୩ । କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ କୌଣସି ଆଇନ୍ ଚଳବା ପାଇଁ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଆଦେଶ ପ୍ରଚାର—3. Extension of the working of a statute to a certain tract or country.

ଆଇନ୍ ନଜର୍—ବୈଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
Āin najir ହାଇକୋର୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ନଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିବା ମକଦ୍ଦମା—1. Authority or ruling regarding an act.

[ଦ୍ର—ଉକ୍ତ ମକଦ୍ଦମାରେ ହାଇକୋର୍ଟ୍ କୌଣସି ଆଇନ୍‌ର ଯେଉଁ ଅର୍ଥ କରି ଥାଆନ୍ତି ନମ୍ନ ଅଦାଲତରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମକଦ୍ଦମାରେ ସେହି ନଜିରର ଦାବି ହୋଇଯାଏ ।]

୨ । କୌଣସି ଆଇନ ଓ ତଦନୁଯାୟୀ ମୀମାଂସିତ ହୋଇଥିବା ମକଦ୍ଦମା—2. Law and Ruling.

[ଦ୍ର—ହାଇକୋର୍ଟ ଓ ପ୍ରିଭକାଉନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ନମ୍ନ ଅଦାଲତରେ ନଷ୍ପତ୍ତି କରାଯାଇଥିବା ମକଦ୍ଦମାମାନଙ୍କର ଅପିଲ ଦାଏର ହୁଏ ଓ ଉକ୍ତ ହାଇକୋର୍ଟ ଆଦ କୌଣସି ଆଇନର ବିଶେଷ ଅର୍ଥ କରି ଉକ୍ତ ମକଦ୍ଦମାକୁ ନଷ୍ପତ୍ତି କରନ୍ତି । ହାଇକୋର୍ଟ ଆଦଙ୍କର ଉକ୍ତ ନଷ୍ପତ୍ତିମାନ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତି ପାଇଁ ପୁସ୍ତକାକାରରେ (Law Report) ଛପା ହୁଏ । ପରେ ସେହିଜାତୀୟ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ନମ୍ନ ଅଦାଲତରେ ପଡ଼ିଲେ ଓକିଲମାନେ ହାଇକୋର୍ଟ ଆଦର ପୂର୍ବ ନଷ୍ପତ୍ତିମାନଙ୍କୁ 'ନଜର୍' ରୂପେ ନମ୍ନ ଅଦାଲତଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତି ଓ ଉକ୍ତ ନଜର୍ ଅନୁସାରେ ନମ୍ନ ଅଦାଲତମାନେ ମକଦ୍ଦମା ନଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ବାଧ ହୁଅନ୍ତି ।]

ଆଇନ୍ ପଏଣ୍ଟ୍— ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଆଇନ୍ ଓ ଇଂ. Point) କୌଣସି
Āin paent ମକଦ୍ଦମାରେ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତର୍କ କରିବାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଷୟ—A point of law; law point.

[ଦ୍ର—ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତର୍କ ବା ବିବାଦ ଉଠେ ଓ ଘଟଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ତର୍କ ହୁଏ । କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ଯେବେ ଏକ ପକ୍ଷ କହେ ଯେ ଅମୁକ ଘଟଣା ସତ୍ୟ ଅଟେ ଓ ଅପର ପକ୍ଷ କହେ ଯେ ଉକ୍ତ ଘଟଣା ସତ୍ୟ ନୁହେଁ, ତେବେ ଏହାକୁ ଘଟଣାଘଟିତ ପଏଣ୍ଟ୍ (Point of fact) କୋଲ୍ଲଯାଏ । ଯେବେ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ଯେ ଅମୁକ ଘଟଣା ଘଟିଛି କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ଘଟଣା ପ୍ରତି ଅମୁକ ଆଇନ ଖଟିବ କି ନାହିଁ ଏପରି ତର୍କ ଉଠେ ତେବେ ତାକୁ ଆଇନ୍ ପଏଣ୍ଟ୍ (Point of law) କୋଲ୍ଲଯାଏ ।]

ଆଇନ୍ ବିଭାଗ—ଦେ. ବ.—୧ । ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଯେଉଁ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା
Āin bibhāga ଆଇନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (ବିଚାରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ) ବିଷୟମାନ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ—1. Department of law (and justice) under a Government.

୨ । ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଯେଉଁ ବିଭାଗର ଉତ୍ତାବଧାନରେ ଆଇନ୍‌ମାନ ପ୍ରଣୀତ ହୁଏ—2. Legislative department.

ଆଇନ୍ ମେମ୍ବର—ବୈଦେ. ବ—ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଯେଉଁ ମେମ୍ବରଙ୍କଠାରେ
Āin membara ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ଭାର ଓ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ ନ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ—Law-member under a Government.

ଆଇନ୍ ସଦସ୍ୟ—ଦେ. ବ.—ଆଇନ୍ ମେମ୍ବର (ଦେଖ)
Āin sadasya Āin membara (See)

ଆଇନଆକବରୀ—ବୈଦେ. ବ—ପାର୍ସିଭାଷାରେ ଆକବରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ
Āinaākabarī ଆବୁଲଫଜଲଙ୍କ ଲିଖିତ ଭାରତର ତତ୍କାଳୀନ ବିବରଣସମ୍ବଳିତ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ ।

ଆଇନା ଦେ. ବ. (ଆ. ଆଯ୍‌ନା)—୧ । ଦର୍ପଣ; ମୁକୁର—
Ainā 1. Looking-glass; mirror
ଆୟନା ୨ । କାଚର ବଡ଼ ଫଳକ—2. Glasspane.
ଆଇନା

ଆଇନ୍ଦା—ଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଆଏନ୍ଦା)—୧ । ଆଗାମୀ (ବର୍ଷ ବା ସମୟ)—
Āindā 1. Next; coming (year)
ଆସନ୍ତେ (ବତ୍ସର, ସମୟ) ୨ । ଭବିଷ୍ୟତ୍—2. Future.
ଆଇନ୍ଦା ଦେ. ବି.—୧ । ଭବିଷ୍ୟତ୍ ସମୟ—1. The future.
୨ । ଆଗାମୀ ବର୍ଷ—2 Next year.

ଆଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ଓ ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି. (ସଂ. ଆ+
Āibā ଯା ବା ଗମ ଧାତୁ; ତୁଳ. ହିନ୍ଦି. ଆୟା=ଆସିଅଛୁ)—ଆସିବା; ଆଗମନ କରିବା—To come.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଗମନ ଅର୍ଥରେ 'ଆସିବା' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କେବଳ 'ଆସିଲା' ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କରଣ ଆଦି 'ଆଇଲା' ଓ ଶୂଦ୍ର ଆଦି 'ଆଇଲା' ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଏବଂ 'ଆସିଛୁ' ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥଳରେ ଶୂଦ୍ରମାନେ 'ଆଇଛୁ' ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ସମ୍ବଲପୁରରେ 'ଅଇବା' ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥଳରେ 'ଆଇବା' ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

ଆଇବୁଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ସେନ୍ଧନପୁର) ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଅବିବାହିତ)—
Āiburḍhā ଅବିବାହିତ—Unmarried.
(ଆଇବୁଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଆଇବୁଡ଼ୋ

ଆଇରିଶ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବିଣ—ଆୟର୍ଲଣ୍ଡଦେଶୀୟ—
Āiriś Irish.

ଆଇଶିଙ୍—ବୈଦେ. (ଚୀନଦେଶୀୟ ନାମ) ବି. ପୁଂ.—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ୭ମ
Āising ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତପର୍ଯ୍ୟଟନ କରିଥିବା ଚୀନପରିବ୍ରାଜକ—Name of a Chinese traveller who visited India in the 7th Century A. D.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଚ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସେବେ ସୋଡରେ ସେବେ ଏ ପ୍ରଣାଳୀରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଧାରଣରେ ବହୁଳ ବ୍ୟବହୃତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋଡକେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ବେଶିବେ; 'ଚଂଖୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଙ୍ଖୁ' ବେଶିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କ' ବେଶିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚ' ବେଶିବେ ।

[ଦ୍ର—ଏ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୬୭୦ରେ ଚୀନରୁ ଯାଣା କର ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୬୫୫ରେ ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରଥିଲେ । ଏ ଯାତ୍ରାରୁ ଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ୪୦୦ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ କେତେଗୁଡ଼ଏ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରିନେଇ ଯାଇଥିଲେ ଏବ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ୫୬ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ଚୀନଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ।]

ଆଇଷ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆୟୁଷ୍)—ଆୟୁ; ପରମାୟୁ—
Āisha Age-limit of a person

ଆଇସ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ.)—ଜଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜୁଡ଼ୁମ ବରଫ—
Āis Ice.

ଆଇସ୍‌କ୍ରିମ୍—ବୈଦେ ବ (ଇଂ.)—ଜୁଡ଼ୁମ ଜଥାସ୍ଥିରେ ବରଫ ପରି ଥଣ୍ଡା କରିଯାଇଥିବା ମିଠାମିଶା ଦୁଧ ଓ ସର—Icecream.
Āiskrim

ଆଇସ୍ ବ୍ୟାଗ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ରୋଗୀର ମୁଣ୍ଡରେ ବରଫ ଲଦିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଥଲୀ—Ice bag.
Āis byāg

ଆଇ. ସି. ଏସ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ. Indian Civil Service) ଭାରତର ଇଂରାଜ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ରାଜକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ନାମ ପରେ ଲେଖାଯିବା ସାଙ୍କେତିକ ଇଂରାଜ ଅକ୍ଷରତ୍ରୟ—I. C. S.
Āi. Si Es.

ଆଈ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଆର୍ଯ୍ୟା)—୧ । ପିତାମ୍ମା—Paternal grandmother.
(ଅଜା—ପୁଂ)
ଠାକୁରମା; ଦିଦିମା; ଆଈ; ଆୟୀ
आजी; नानी

୨ । ମାତାମ୍ମା—2. Maternal grandmother.

୩ । (ପ୍ରାଚୀନ) ମାତା; ମା—Mother.

ଦଶରଥ ସୁତ, ଜଗତେ ବନ୍ଦତ, କୈକେୟୀ ମୋହର ଆଈ ।
ବଶ୍ୱନାଥ—ବତ୍ତନମାସ୍ତ୍ରଣ ।

ଆଈଆଈ ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ)—ନଡ଼ିଆ ସମୟର ଚଳାରବବିଶେଷ—
Āiāi ଭୁଡ ଭ୍ରେଡ ପିଶାଚ ରକ୍ତ ମାଂସ ଖାଇ,
ମାଡ଼ରେ ରଣଭାଣ୍ଡେ ବୋଲ ଥଇଥଇ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ—ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଆଈମା—ଗ୍ରା. ବ.— ପିତାମ୍ମା—
Āimā Paternal grandmother.
ଦିଦୀମା

ଆଈଶାଶୁ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଈ; ଶାଶୁଙ୍କ ମା—
Āiśāśu Maternal great grand-mother of one's husband or wife.
ଆଙ୍ଗିଶାଶ
(ଅଜାଶୁର—ପୁଂ)

ଆଉ—ଦେ. ସବ୍ଦନାମ (ସ. ଅନ୍ୟତ)—ଅନ୍ୟ—
Āu Others.
ଆର

ଶଶିଲେ ଥଉ ଦେ ତୁଳେ । ବନ୍ଦସର୍ଜ—୭୬ ।

ଦେ. ବଶ.—**ଅଧିକ**—More; additional

ଦେ. ଅ.—୧ । **ଓ; ଏବ**—1. And.

୨ । **ଅଦ୍ଧୁର; ମଧ୍ୟ**—2. Also.

୩ । ଆଦ୍ଧୁର ମଧ୍ୟ—3. And also.

୪ । **ପୁନଶ୍ଚ**—4. Again.

ଥର ଯାଇ ଥିବି ରଖାଯିବା ପ୍ରକ୍ରିୟ ଟଳେ କରମରେ ନାହିଁ ।
ଉତ୍କ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି. ୮୩

୫ । ଏହା ପରେ—5. After this.

୬ । ତତ୍‌ପରେ—6. Then; after that.

୭ । କେବେହେଁ; କେବେଁ—
7. At any time whatever; ever.

ଦେ. କି. ବଶ—୧ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାଳରେ—
1. Any longer.

୨ । ଅଦ୍ଧୁର ଅଧିକ—2. Any more.

ଆଉଁର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ସବ୍ଦ. ବଶ. ଓ ଅ. (ତୁଳ. ହି. ଆଉର ବଂ. ଆର୍)—ଆଉ—And; more-over.
Āuñr

ଆଉଁରିଆ—ଦେ. ବ.—ବାତରୋଗବିଶେଷ—
Āuñriā A kind of rheumatism.
ଦେ. ବଶ.—ଆଉଁରିଆ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ—Suffering from a kind of rheumatism.

ଆଉଁଲପାଉଁଲ—ଦେ. ବଶ.—ଆଉଲ ପାଉଲ (ଦେଖ)
Āuñlapāuñla Āulapāula (See)

ଆଉଁଲବାଉଁଲ—ଦେ. ବଶ.—ଆଉଲବାଉଲ (ଦେଖ)
Āuñlabāuñla Āulabāula (See)

ଆଉଁଶା ଝାଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବ—ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—
Āuñśā jhārdā Dysentery.

ଆଉଁଷା—ଦେ. ବ. (ସ. ଆମର୍ଷ)—ହବାହନ; ଦେହ ଉପରେ କୋମଳ ସ୍ୱରରେ ହାତ ବୁଲାଇବା—To pat over the body softly.
ଯଥା

ଆଉଁଷାଇବା—ଦେ. କି.—'ଆଉଁଷିବା'ର ପ୍ରଯୋଜକରୂପ—
Āuñshāibā The causative form of Āuñshibā.

ଆଉଁଷାଘଷା—ଦେ. ବ.—ଦେହକୁ କୋମଳସ୍ୱରରେ ଆଉଁଷିବା ଓ ଜୋରରେ ଘଷିବା କର୍ମ—Act of patting or rubbing the body; massage.
Āuñshāghashā

ଆଉଁଷାପାଉଁଷା—ଦେ. ବ.—ଆଉଁଷାଘଷା (ଦେଖ)
Āuñshāpāuñshā Āuñshāghashā (See)

ଆଉଁଷିବା—ଦେ. କି.—ଦେହ ଉପରେ ଧୀରସ୍ୱରରେ ହାତ ବୁଲାଇବା—To pat the body softly.
Āuñshibā

ହସ୍ତୋଷ ହୋଇ ସୁସ୍ତର ଅଉଁଷେ ପିଠି । ପ୍ରାଗା. ରତ୍ନସ୍ୟନ୍ତସ୍ତ ।

ଆଉଜା—ଦେ. ବ—୧ । ଆଉଜିବା କର୍ମ; ଅଶେଇ ଦେବା—
Āujā 1. Act of leaning to; reclining.
ଆଉଜା

୨ । କବାଟ ଆଦିକୁ ଆଉଜାଇବା କର୍ମ—
2. Act of shutting up a door.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବନ ସୂଚ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଏ	ନ୍

ଦେ. ବିଣ—୧ । ବନ୍ଦ କଗ୍‌ଯାଇଥିବା (ଦ୍ୱାର)—
1. (a door) Shut up.

୨ । ଅଣାଇ ଦୋଇଥିବା—
2. Leaning to one side; reclining.

ଅଉଜାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଉଜିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Āujāibā 1. The causative form of Āujibā

୨ । ମେଲ୍ଲ ଥିବା କବାଟକୁ ନ ଛଳ ବନ୍ଦ କର ଦେବା—
2 To shut (a door).

୩ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଏକପାଖକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେବା—
3. To puss (a thing) to one side.

୪ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଅନ୍ୟ ଅଣ୍ଡସୂ ଉପରକୁ ଢେର ଦେବା-
4. To set a thing leaning to another.

ବହୁଙ୍କା ଉରେ ଅଉଜାଇ ଶାରବା । ଉଚ୍ଚ. ବୈଦେଗ୍ଭଶବଲାସ ।

ଅଉଜ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ନଜେ ଏକ ପାଖକୁ ଅଉଜିବା—
Āuji pardibā To lean to one side.
ଠେସଦେଓୟା

ଅଉଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଏକଅଡ଼ିକୁ ଢଳିବା—
Āujibā 1. To lean to one side.

ଗୁଣଜଧ ପୁର ନଡନ ମଉର କେବଳ ଅଟ ଅଉଜ ।
ପ୍ରାତୀ. ଉତ୍ପଲ୍ୟମଙ୍ଗଳ୍ୟ ।

ଆଉଜା; ଆଓଜା ୨ । କାନ୍ଥ ଆଦକୁ ଲଗିଯିବା—
ଉଠଁଗ୍‌ନା 2. To lean to a wall.

ବଟପୀକ ମୁଜଗଣ ଅଧଜ ଯେ ଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ. ବୈଦେଗ୍ଭବଦଲାସ

୩ । ଏକ ଆଡ଼କୁ ବା ଦଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବା—
3. To move to one side.

(ଯଥା—ପବନରେ ଦଲଯାକ ଗୋଟ୍ଟବ ପାଖକୁ ଅଉଜଗଲ୍ଲା ।)

୪ । ଉଉଅ ଆଦରେ ଠେସ ଦେବା—
4 To lean over a cushion.

ଘୋଡ଼ା ଦାଢମାନଙ୍କୁ ଅଉଜଣ ନର
ଶୁଅନ୍ତେ ଢେଲେ ଚନପଟର ଅଜାର । କୃଷ୍ଣମିଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—
5. To espouse a party.

(ଯଥା—ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସକୁ ଅଉଜ ଅଛନ୍ତି ।)

୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପକ୍ଷପାତ କରିବା—
6. To be partial to one party.

(ଯଥା—ଦାଢମ ବାପା ଅଡ଼କୁ ଅଉଜଛନ୍ତି ।)

୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶ୍ରା ନେବା—
7. To take shelter under a person.

ଅଉଟ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ ଅଉଟ୍ ·)—୧ । କ୍ରିକେଟ୍; ଫୁଟ୍‌ବଲ୍ ଓ ଟେନ୍ସ ଖେଳରେ ଯେଉଁ ପକ୍ଷର ଯେଣ୍ଡୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାକୁ ବାହାରେ ପଡ଼େ—1. A party whose ball falls beyond the goal or wicket or field (in cricket; foot-ball or lawn-tennis)

୨ । କ୍ରିକେଟ୍ ଖେଳରେ ବ୍ୟାଟ୍ (ପଟା) ଧରିବା ଖେଲାଳି; କ୍ରିକେଟ୍ କାଠିକୁ ନ ଛୁଇଁଣୁ ବପକ ପକ୍ଷୀସୂ ଖେଲାଳି ଉକ୍ତ କାଠିକୁ ନିଜ ହାତର ବଲ୍‌ଦ୍ୱାରା ଛୁଇଁ ଦେବା ଯୋଗୁଁ ପକ୍ଷସ୍ତ ଦେବା ବ୍ୟାଟ୍‌ସମ୍ନ ଖେଲାଳି—
2. A player whose wicket is touched by a player of the opposite party with the ball before the former is able to touch the wicket.

ବୈଦେ. ବ.—କ୍ରିକେଟ ଆଦ ଖେଳରେ ଯେଣ୍ଡୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଅବସ୍ଥା—
The state of a ball being out in a game of cricket, football or tennis.

ଅଉଟ୍ ଡୋର୍ (ମନ୍ତ୍ର)—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବିଣ—ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରମାନେ
Āutdor (patient) ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଆସି ଡାକ୍ତରଙ୍କଠାରୁ
(ଇନ୍ ଡୋର୍—ବପକ୍ଷତ) ଔଷଧ ନେଇ ଯେଉଁ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି—
Out door (patient).

ଅଉଟ୍ ପୋଷ୍ଟ୍—ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ)—ସ୍ୱଳ୍ପସଙ୍ଖ୍ୟକ ସିପାହ୍ନୀ ଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ
Āut post ଆଡ଼ା; ଘାଣ୍ଟି—Out post.

ଅଉଟ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ କୌଣସି ସ୍କୁଲ
Āut shtudent ବା କଲେଜରେ ପାଠ ନ ପଢ଼ି ପରୀକ୍ଷା ଦିଏ;
ବାହାର ଛାତ୍ର—Out student.

ଅଉଟଣ—ଦେ. ବି. (ସ. ଆବର୍ତ୍ତନ)—
Āutana ୧ । ଦୁଧ ଆଦର ଆବର୍ତ୍ତନ; ଅଉଟା—
ଆଉଟା 1. Stirring of milk over fire.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତ୍ୟ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବା ଉତ୍ତାପରେ ଦଗ୍ଧ ହେବା ଅବସ୍ଥା—2 State of being burnt with excessive heat.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଦଉଗଞ୍ଜ ହେବା; ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତପ୍ତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—3. State of being excessively troubled

ଅଉଟପାଉଟ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ସନ୍ତାପରେ ଅସ୍ଥିର; ଅତ୍ୟ ସନ୍ତପ୍ତ—
Āutapāuta 1. Restless through trouble
ଛଟପଟ or heat.

୨ । ଦଉଗଞ୍ଜ—2. Much troubled.

୩ । ଲେଉଟପାଉଟ—3. Tupsy turvy.

୪ । ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳିତ—
4. Restless; moving to and fro.

ଦେ. ବ—ଅତିଶସ୍ତ ସନ୍ତାପଜନିତ ବ୍ୟସ୍ତତା ବା ଅସ୍ଥିରତା—
Restlessness through heat or trouble.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଯୋଗରେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅପସୃତ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଁତ' ଯୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଖୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଁଚୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଉଟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବର୍ତ୍ତନ; ପ୍ରାକୃତ. ଆବଟ୍ଟଣ)—
Āuṭā ୧ । ସିଝାଇବା ପାଇଁ ଦୁଧକୁ ଚୁଲି ଉପରେ ବସାଇ ଘାଣ୍ଟିବା—
ଆଉଟା 1. To stir milk over fire for boiling.
୨ । ସୁନା ଆଦକୁ ନଆଁ ଉପରେ ବସାଇ ତରଳାଇବା—
2. To melt gold etc. over fire.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ନଆଁ ଉପରେ ଘଣ୍ଟା ହୋଇଥିବା—
1. Stirred over fire.
୨ । ତରଳା ଯାଇଥିବା (ଧାତୁ)—
2. Molten (metal)
ଦେ. ସର୍ବ. (ଅନାଦରାର୍ଥ)—ଅନ୍ୟ ଗୋଟାକ—
The other one.

ଆଉଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଉଟିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Āuṭāibā The causative form of Āuṭibā.
ଆଉଟାନ

ଆଉଟି—ଦେ. ଅ. (ଅବ୍+ଜଘନ୍ୟାର୍ଥେ. ଟି)—
Āuṭi ୧ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ—1. And also.
ଆର୍‌ଟି ୨ । ଆଉ (ଦେଶ)—2. Āu (See)
୩ । କେବେଦେଁ; କେବେଁ—
3. Any longer; certainly ever
ମୁଁଭୁ ମେ ଆଉଟି କେବେହେଁ ନ ଜାଣ । ବୃଦ୍ଧଜି୍ଦ୍. ମହାଭାରତ. ଅବ ।
ଦେ. ସର୍ବ. (ଆଦରାର୍ଥକ)—ଅନ୍ୟ ଗୋଟିକ—
The other one.

ଆଉଟିପାଉଟି—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଆଉଟପାଉଟ (ଦେଖ)
Āuṭipāuṭi Āuṭapāuṭa (See)

ଆଉଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅ+ବୃତ୍ ଧାତୁ ; ପ୍ରା. ଅବ୍ଭଟନ)—
Āuṭibā ୧ । ଚୁଲି ଉପରେ ବସିଥିବା ଦୁଧ ଆଦକୁ ଘାଣ୍ଟିବା-
ଆଉଟା 1. To stir milk etc. over fire.
ଆଟନା; ଅବଟ୍‌ନା, ଆଁଟ୍‌ନା ବାହୁଁ ଦୁଧମାନଙ୍କୁ ଅଉଟନ୍ତୁ ।
ପ୍ରାଚୀ—ପରଡେଗାଁଓ ।
୨ । ସୁନା ଆଦ ଧାତୁକୁ ନଆଁ ଉପରେ ବସାଇ ତରଳ କରିବା—2. To melt metals over fire.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତପ୍ତ ବା ଦଦ୍ରଗଞ୍ଜ କରିବା—3. To harass a person grievously.

ଆଉଡ୍—ଦେ. ବି. (ପାଳବଦ୍ଧୀ ଭାଷା)—
Āurd ୧ । 'ଦୁଆକ' ଠାରୁ 'ଦୁଆକ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରତା—
1. Distance from one 'Duāka'to another.
୨ । 'ଦୁଆକ' ଠାରୁ ଦୁଆକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଲି ସ୍ଥାନ—
2. Space between two 'Duākas.

ଆଉଡ଼—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ହାଉଡ଼ା; ଔଣ୍ଡ—Stupid; dull.
Āurḍā ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବୃତ୍)—
୧ । ପାଠ ଆଦ ଆବୃତ୍ତି କରିବା—
(ଆଉଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Recital; reading out; persual.
୨ । ପୁନରାବୃତ୍ତି—2. Rehearsing.
ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର)ବିଣ—ଅଡ଼ୁଆଭଡ଼ୁଆ; ଗୋଲମାଳିଆ—Disordered.
ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର)ବି—ଭୁଷ ଦୋଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡଲର ଅକାଣ୍ଡିଆ ଅବସ୍ଥା ବା ଘାଣ୍ଟୁଡ଼ା ଦୋଇ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—Uncleansed state of husked rice.

ଆଉଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆବୃତ୍)—
Āurḍāibā ୧ । ପାଠ ଆଦକୁ ଆବୃତ୍ତି କରିବା—
ଆଓଡ଼ାନ 1. To pursue or read.
୨ । ପାଠ କର ପଢ଼ିବା—2. To read out.
୩ । ଘୋଷିବା; ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବା—
3. To revise or repeat a lesson; to rehearse.
୪ । ପାଠ ଆଦକୁ ପଇଠାଇବା ବା ମୁଖସ୍ଥ କରିବା—
4. To get by heart; commit to memory.
୫ । ମୁହଁ ମୁହଁ ବୋଲିଯିବା—5. To recite.

ଆଉଡ଼ି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ଧ୍ୱାନାର୍ଥକ)—ଏଉଡ଼ି; ଦାରୁଣ—
Āurḍi Loud belching.
ଢେକୁର

ଆଉଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଉଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Āurḍibā Āurḍāibā (See)

ଆଉଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଆବର୍ତ୍ତ)—ଜଳାବର୍ତ୍ତ; ଭଉଁର—Eddy; whirlpool.
Āuṇḍa

ଆଉଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ଦରାଣ୍ଡିବା—
Āuṇḍā Groping for a thing.
ହାଁତଡ଼ାନ

ଆଉଣ୍ଡିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଦରାଣ୍ଡିବା—To grope for or feel (a thing).
Āuṇḍibā
ହାଁତଡ଼ା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(ପାଣି) ଭଉଁର ବୁଲିବା—To eddy; to whirl.

ଆଉନ୍ସ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.)—ଜଳୀୟ ବସ୍ତୁ ବା ଔଷଧାଦିର ଇଂରେଜ ମାପବିଶେଷ—Ounce; a unit of European measure of liquids.
Āuns
[ଦ୍ର—ପ୍ରାୟ ଅଢ଼େଇ ତୋଲା ଓଜନ ବା ୬୮୦ ଗ୍ରେନ୍ ।]

ଆଉନ୍ସିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଙ୍ଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Āunsiā ଏତେ ଆଉନ୍ସ ସମାଇବା (ଶିଶି ବା ପାତ୍ର)—(a bottle) Of the capacity of so many ounces.
(ଯଥା—ଏହି ଆଉନ୍ସିଆ ଶିଶି ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଘ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଃ

ଆଉବୋଉ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଅବୋଉ (ଦେଖ)
Āubou Ābou (See)

ଆଉର୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ. (ସଂ. ଅନ୍ୟତ୍; ଉତ୍କ; ହି. ଅଉର୍; ବଂ. ଆର୍)—
Āur ଆଉ (ଦେଖ)—Āu (See)

ଦେ. ଅ—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—1. Very much.
୨ । ଅଧିକନ୍ତୁ—2. More over.
୩ । ଏବଂ ମଧ୍ୟ—3. And also.

ଆଉରତ୍—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ. ଅଓରତ୍)—
Āurat ୧ । ଭର୍ତ୍ସ୍ୟା; ବବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ—1. Wife.
ଆଓରତ୍ ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ—2. Woman.

ଆଉରି—ଦେ. ଅ—୧ । ଆଉ; ଆହୁରି; ଓ; ଏବଂ—1. And.
Āuri ୨ । ଏବଂ ମଧ୍ୟ—2. And also.
ଆର ୩ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ—3. Comparatively.
ଆଁର ୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—4. Too much; excessively; very; very much.
୫ । ଅଧିକନ୍ତୁ—5. More over.

ମୋଦ୍ଦନ ନନ୍ତର ଜାଣ୍ ତୁ ଅଡ଼ୁ ମୋ ମନ ବଉନ୍ ବଶ,
ତହ୍ ତ ଜଣ୍ଡ ଦୁଇଣାଙ୍କୀ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଶ୍ୟାମସ୍ୱରୂପାଣା ସଶ । ବବସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଗଙ୍ଗାଭ

ଆଉଲପାଉଲ—ଦେ. ବ—ଆଉଲବାଉଲ (ଦେଖ)
Āulapāula Āulabāula (See)

ଆଉଲବାଉଲ—ଦେ. ବଣ. (ଆକୁଳ ଓ ବ୍ୟାକୁଳ)—
Āulabāula ୧ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଅଡ଼ୁଆଉଡ଼ୁଆ (କେଶ)—
ଆଉଲବାଉଲ 1. Dishevelled; confused; tangled.
ଔରୋବୈରୀ ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—
2. Strewn here and there.
୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତୁର ଓ ବ୍ୟାକୁଳ—
3. Overwhelmed with grief.
୪ । ଘ୍ରାନଭ୍ରଷ୍ଟ—
4. Shorn of splendour.
୫ । ଶସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ଉତ୍ପବହ୍ବଳ—
5. Frightened.
୬ । ପାଗଳ ପରି—6. Almost mad.

ଆଉଲ୍—ଦେ. ବ—ଖେପଣୀ; ଆହୁଲ୍ଲ; ଡଙ୍ଗାକୁ ଚଲାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପଶ୍ଚାତ୍ଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—An oar.
ଦାଁଡ଼
चप्पा; लग्गी

ଆଉଲାନ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦନପୁର) ବଣ—ଆଲୁଲାୟିତ; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ—
Āulān Dishevelled; disordered.

ଆଉଲା ପକାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଡଙ୍ଗାକୁ ଚଲାଇବା ପାଇଁ ଆହୁଲ୍ଲକୁ ପାଣିରେ ଚଲାଇବା—To row.
ଦାଁଡ଼ଫେଳା

ଆଉଲା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଉଲା ପକାଇବା (ଦେଖ)
Āulāmāribā Āulāpakāibā (See)

ଆଉଲିପାଉଲି—ଦେ. ବଣ—ଆଉଲବାଉଲ (ଦେଖ)
Āulipāuli Āulabāula (See)

ଆଉଲିପାଉଲି ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେବା—
Āulipāuli jibā 1. To be overwhelmed.
୨ । ଘ୍ରାନଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା—2. To be shorn of splendour.

ବଗ୍ଦେଲ ଏହା ଉତସ୍ୱରୁ ଅତା ଚଲ୍ ଆଉଲଗାଇଲ । ବବସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ. ଚତୁଭଜା ।

ଆଉସ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦନପୁର) ବ—ହେମନ୍ତଋତୁରେ ଆମଦାନ ହେବା
Āus ବାଆଳ ଧାନ—Paddy harvested in Autum.

ଆଏ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଆୟ୍)—୧ । ଆୟ—1. Income
Āe ୨ । ଅର୍ଜ୍ଜନ—2 Earning.
ଆୟ ୩ । ଅଲଙ୍କାର—3. Ornament.
(ବବ—ବପଷ୍ଟଓ) ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଅଛୁ; ଅଟେ—Is.
ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଉତ୍ତର) କ୍ରି—ଅଛୁ—Is.

ଆଏଅଲଙ୍କାର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅୟ୍ ଅଲଙ୍କାର)—
Āealaṅkāra ୧ । ଦେହର ଅଳଙ୍କାର ସମୂହ—
ଆୟଅଲଙ୍କାର 1 Ornaments.
୨ । ଅଳଙ୍କାର ଓ ଧନାଦି—
2. Valuables and jewellery.

ଆଏଖ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷି)—ଆଖି—Eye.
Āeñkha (ଯଥା—ତାହାର ଆଏଁଖିରେ ପିତ୍ତ ବାହାରଛେ ।)
[ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁରରେ 'ଇ' କାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଏହିପରି ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏ; ଯଥା—ନଘା—ନଏବ୍; ଗ୍ଲଭ—ଗ୍ଲଏବ୍ ।)

ଆଏଁଖ ଆସିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—
Āeñkha āsibā ୧ । ଆଖି ପତାରେ ଉଠିବା ଆଲୁଅ ବା ବ୍ରଣ—
1. A boil on the eye-lid.
୨ । ଆଖି ବଥାଇବା—2. Aching of the eye.

ଆଏଁଶ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଆଇଁଷ (ଦେଖ)
Āeñs Āiñsha (See)

ଆଏତ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଵ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅୟତ୍)—
Āet ଆୟତ୍ (ଦେଖ)
Āyatta See)

ଆଏନ୍ଦା—ଦେ. ବ. ଓ ଅ—ଆଇନ୍ଦା (ଦେଖ)
Āendā Āindā (See)

× × × ଆଏଜାତ୍ ସୋଡ଼ା ବସ୍ତ୍ର ପଶିବ, ବସ୍ତ୍ର ହେବ ନାହିଁ ।
ପଙ୍ଗାଇମୋଦନ—ଗଲ୍ପସ୍ତ୍ର ।

ଆଏବ୍—ବୈଦେ. (ଅରବ୍ଭା) ବ—
Āeb ୧ । ଦୋଷ; ତ୍ରୁଟି—1. Fault; defect.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଢ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଢ଼' ସୋଡ଼ବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବମୁ' ନ ପାଇରେ 'ବଳୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜ୍ଞା' ନ ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଘୋଡ଼ା ଓ ମନୁଷ୍ୟ ବଶେଷଙ୍କଠାରେ ଥିବା ବଶେଷ ଦୁର୍ଗୁଣ—2. A particular defect or vice in a particular person or horse.

୩ । ମନଗୁଣ—3. Bad quality.

ଆଏବା—ଗ୍ରାଦେ. (ଉର୍ଦ୍ଦି) କ୍ରି—ଆସିବା—
Āebā To come.

ଆଏବି—ବୈଦେ. (ଆ) ବଣ—ବଶେଷ ଦୁର୍ଗୁଣଯୁକ୍ତ (ଘୋଡ଼ା ଆଦ)—
Āebi (a horse) Having a particular defect.
ଆଏବୀ
ଆଏବୀ

ଆଏଶ୍—ଦେ. ବି. (ଆ. ଅସ୍ତ୍ର୍) —
Āeś ୧ । ସଜ୍ଜ; ସୁଖ—1. Ease.
୨ । ରହିବା ଓ ଚଳବା ବଷୟରେ ସଜ୍ଜ—
2. Luxury; luxurious style of living.
୩ । ଆସ୍ତ୍ରାସ (ଦେଖ)
3. Āyāsa (See)

ଆଏଶି—ଦେ. ବଣ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସଜ୍ଜ ବା ଅସ୍ତ୍ରସରେ ଚଳେ—
Āeśi 1. Living in luxurious style.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ରସରେ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—
2. Luxury-loving; ease-loving.

ଆଂଶିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଂଶ + ସମ୍ବ. ଇକ)—
Āṁśika ୧ । ଅଂଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to a part
୨ । ଅସମ୍ପୂର୍ତ୍ତି—2. Incomplete

ଆଃ—ସଂ. ଅ—୧ । ଆହା ! ହାୟ ! —
Āḥ 1. (interjection) Oh ! Ah ! Alas !
ଆଃ (ନମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ
ଉଫ୍, ଉଫ୍‌ରେ Used in following senses.) —
୧ । କୋପାର୍ଥକ—1. Anger.
୨ । ବରକ୍ତିସୂଚକ—2. Displeasure.
୩ । ପୀଡ଼ାଜ୍ଞାପକ—3. Pain.
୪ । ଶୋକସୂଚକ—4. Grief.
୫ । ହର୍ଷସୂଚକ—5. Delight.

ଆଃ. ମୂ—ଦେ. ବ. (କଉରଥ. ସାଙ୍କେତିକ) ଅନୁମାଲିକ ମୂଲ୍ୟ—
Āḥ. mū Approximate value.

ଆଁ—ଦେ. ବ.—ମୁଖବ୍ୟାଦାନ—Opening the mouth wide.
Āñ ଦେ. ବଣ—ବ୍ୟାଦାନ କରି ଯାଇଥିବା (ପାଟି)—
ହାଁ Wide- open (mouth)

ଆଁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାଟି ମେଲାକରିବା; ମୁଖ ବ୍ୟାଦାନକରିବା—
Āñ karibā To gape; to open the mouth wide.

ସେ ତେଜ ପୁଣି ତୁହ୍ମା ହଅନ୍ତେ ଆଁକର
ତୁହ୍ମାଙ୍କ ପେଟରେ ରହିଲେ ଘର କର—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ଆଁଖି—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ବ.—ଚକ୍ଷୁ; ଆଖି—Eye.
Āñkhi

ଆଁଚନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଆଞ୍ଚ୍ =ଉଡ଼ବା)—
Āñchan ଦଉଡ଼ିଆ ଖଟର ଗୋଡ଼ ଘାଖଥଡ଼ି ଏକ ଦାଡ ଜାଗା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛନାଥିବା ପଟାସାଁଦଉଡ଼ି—
The rope used in a bed-sted.

ଆଁଛି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଞ୍ଚଲ)—
Āñchhi କସ୍ତାସୂତା; ନାଲ ରଙ୍ଗ କରିଯାଇ ଥିବା ଦେଶୀ ମୋଟା ସୂତା (ଏହା ଗାମୁଛର ମୁହଁରେ ଓ ଧଡ଼ରେ ଲଗେ)—
Red coloured coarse thread.

ଆଁଟ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଆଣ୍ଟ (ଦେଖ)
Āñṭ Āṇṭa (See)

ଆଁଟିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(ମୁଛ) ମୋଡ଼ିବା—
Āñṭibā To curl (the whiskers)
ଘରେ ନାହିଁ ବରହନ୍ ହାଁଟ, ପିଲ୍ ଅଟେ ମେହା ଆଁଟ୍—ଉଗ ।

ଆଁଟା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—
Āñṭā ଚଡ଼ଆର ଦାଡ଼ ଘାଖରେ ଥିବା ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ହଡ଼ି—
Ridges on the boundary of a vast field.

ଆଁଠି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଠି)—ଟାକୁଆ (ଆମ୍ବ, ଜାଲ, କୋଳ ଇତ୍ୟାଦିର ଥିବା ଦାଉରା ମଞ୍ଜି)—Stone inside mango and other fruits.
Āñṭhi
ଆଁଠି

ଆଁଠୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଆଣ୍ଠୁ—
Āñṭhu Knee.

ଆଁଡ଼ବାଲି (ଘୋଡ଼ା)—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—
Āñḍbālā (horse) ଆଣ୍ଡବାଜି (ଘୋଡ଼ା) (ଦେଖ)
Āṇḍbāji (horse) (See)

ଆଁବା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର)—ଆମ୍ବ—
Āñbā Mango.

ଆଁଶୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—ଅଂଶୁ (ଦେଖ)
Āñs Āṁsu (See)

ଆଁଶୁକବଜା—ଦେ. ବ.—ଯେଉଁ କବଜାର ପଛଅଡ଼େ ଆଁଶ ବା କୋଣ ଥାଏ—Hinge having corners at the back.
Āñśukabijā
ଆଁଶୁକଜା

ଆଁଶିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଂଶୁଲ)—ଅଂଶୁଲ (ଦେଖ)
Āñśiā Aṁsula (See)

ଆଁଶିଆଁଶିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଂଶୁଳ)—ଅଂଶୁଲ (ଦେଖ)
Āñśiāñśiā Aṁsula (See

ଆଁଶୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଂଶୁ)—୧ । ଅଂଶୁ (ଦେଖ)
Āñśu 1. Aṁsu (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଉ
୨	୧	ଊ	ରୁ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଆଁଶ ୨ । ଅଖିଗ୍ଲୋଗବଶେଷ; ଆଖିରେ ପଡଲା ଦୋଇ ମାଡ଼ିଯିବା
ରୋଗ ପରଲ—2. A disease of the eye; cataract.

୩ । ନଡ଼ିଆ ବାହୁଙ୍ଗା ମୂଳର ପଦା ପାଖେ ଲାଗିଥିବା ପଳା ପଦାର୍ଥ—3. Fibrous thin white layer found on the root of cocoanut branches.

ଆଁଶୁଆଁଶୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଂଶୁଲ)—ଅଂଶୁଳ (ଦେଖ)
Āñsuāñsuā Aṁsuḷa (See)

ଏଁଶୋ
ରୋଦାର୍

ଆକଙ୍ଖା—ଗ୍ରା. ବ.—ଅକାଂକ୍ଷା— Will; desire; intention.
Ākañchā ଦୋଗି ପ୍ରେମ ଅନୁଗ୍ରହ ଆକଙ୍ଖା.
ସେହୁ ମତ ମୋ ନରନ୍ତର ବାଞ୍ଛା । ପ୍ରାଚୀ—ଉତ୍କଳଷଣ୍ମଣ୍ଡଳ ।

ଆକଟ—ଦେ. ବ.—୧ । ଚାବଦ୍—1 Warning.
Ākaṭa ଦ୍ୱାର ଭୂତ ଜଗିଥିବୁ, ବାହାରୁ ଛନ୍ଦ ନ ଦେବୁ,
ଜବ୍ଦ ଆକଟ ଚାହାରୁ କଲ୍ଲ, ବଳରୁ ବାହାର ଦେଲ୍ଲ ।
ଦଣ୍ଡିନାଥ—ଚତ୍ରଭଗ୍ନମାସ୍ୱଣ ।

୨ । କାଇଦା—2. Strict discipline.
(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଘର ପିଲ୍ଲମାନେ ଖୁବ ଆକଟରେ ଅଛନ୍ତି ।)

୩ । ଅଟକ; ନିଷେଧ—3. Restraint; prohibition.
ଦୁଇଙ୍କର ବାଣୀ ଲେଖ ଆକଟ ଜାଣି,
ଅନାଇ ଛମୁରୁ ବେଗେ ଦେଲେ ମେଲଣି । ଦଣ୍ଡିନାଥ—ଚତ୍ରଭଗ୍ନମାସ୍ୱଣ ।

୪ । ଗୁରୁଜନାଦଙ୍କର ଅଧସ୍ତନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସାବଚା; କଠୋର ବଧି, ଶାସନା—4. Discipline; strict rule.
ଯାହାର ଥିବ ଚେଡ଼ିକ ଆକଟ, ଦେଶିବ ଭୂତେ ଭାହାର ଶୁକଟ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

୫ । ଅଲଂଘ୍ୟ ବଧି—5. Inviolable rule.

୬ । ଖୁବ୍ ଆଦେଶ—6 Urgent order.
ଶୁଣ ଗୋ ସଖିଜନେ ମୋର, ସ୍ୱଜାର ଆକଟ ଅପାର !
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ. ୧୦ମ ସ୍କୋପ ।

୭ । ସଗ୍ରେତ୍ୱ—7. Urgency.
(ଯଥା—ତାର ଟଙ୍କାର ବଡ଼ ଆକଟ ପଡ଼ିଛୁ ।)

ଜରୁରୀ ଦେ. ବଣ.—୧ । ସଗ୍ରେତ୍ୱ—1. Urgent.
ପଥ ଗୁରବା ପା ଆକଟ, କାର୍ଯ୍ୟ ନମନ୍ତେ ଦୃଃପଟ ।
ପ୍ରାଚୀ. ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

୨ । କଡ଼ା; ଅଲଂଘ୍ୟ—2. Strict; inviolable.

୩ । ନିଷିଦ୍ଧ—3 Prohibited.

ଆକଟ କରିବା—ଦେ. କି.—୧ । (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଧସ୍ତନକୁ)
Ākaṭa karibā ସାବଚା କରିବା; ଖୁବ୍ କଠୋର ନିୟମାଧୀନରେ
ଜବ୍ଦକରା ରଖିବା—1. To keep under discipline.

୨ । ଶାସନାର୍ଥ ଗାଳଦେବା—2. To repremand; to censure.

୩ । ଚାବଦ୍ କରିବା; ସାବଧାନ କରି ଦେଇଦେବା—
3. To warn.

୪ । ଅଟକାଇବା—4. To Restrain.

୫ । ନିଷେଧ କରିବା—5. To prohibit.

ଆକଟିବା—ଦେ. କି.—ଆକଟ କରିବା (ଦେଖ)
Ākaṭibā Ākaṭa karibā (See)
ପାପୀଙ୍କ ଦେଖିଲେ ଚିତ୍ତରୁ ଆକଟେ (ଅଟକାଏ)—ଜୁଖୁର୍ଦ୍ଦ ଦୁ. ମହାଭାରତ—ବନ ।

ଆକଟେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. ବଣ—ଦୃଢ଼ଭାବରେ—
Ākaṭe Tightly; fast.
ଶୂନ୍ୟକୁ ଆକଟେ ଧର ନବଡ଼ ଅଟ୍ଟେଷେ ଅଟସ ମୋଡ଼—ବ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଆକଡ଼ମ୍ବାଗୀ—ଦେ. ବଣ.—ଅକଡ଼ମ୍ବାଗି (ଦେଖ)
Ākarḍambāgī Akarḍambāgi (See)

ଆକଡ଼ମ୍ବାଜ୍—ଦେ. ବଣ.—ଅକଡ଼ମ୍ବାଗି (ଦେଖ)
Ākarḍambāj Akarḍambāgi (See)

ଆକଡ଼ମ୍ବାଜି—ଦେ. ବ.—ଅକଡ଼ମ୍ବାଜ ଦେଖ)
Ākarḍambāji Akarḍambāji (See)

ଆକଡ଼ମ୍ବାଜିଆ—ଦେ. ବଣ.—ଅକଡ଼ମ୍ବାଗି (ଦେଖ)
Ākarḍambājiā Akarḍambāgi (See)

ଆକଣ୍ଠ—ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+କଣ୍ଠ)—
Ākaṇṭha କଣ୍ଠପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଭୋଜନ)—Up to the neck.
ସଂ. ବଣ.—କଣ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ବା ପୂର୍ଣ୍ଣ—
Full upto the neck's height.

ଦେ. ବଣ.—୧ । ଅତି ବିପନ୍ନ—1. Fallen in a great
ଆକଣ୍ଠ danger.

୨ । କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ—2. Dying.

ଦେ. ବ.—୧ । କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ ଅବସ୍ଥା—
1. Dying state.

୨ । ଅତି ବିପଦାବସ୍ଥା—2. Great calamity.

ଆକତା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବଣ.—ଆକ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ākatā etc Āktā etc (See)

ଆକନ୍ଦ—ସଂ. ବ.—ଅରଖ (ଦେଖ
Ākanda Arakha (See)

ଆକବର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଭାରତବର୍ଷୀୟ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ—
Ākabara The great Mogala Emperor of India.

[ଦ୍ର—ଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ହୁମାୟୁନ୍‌ଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ୧୫୫୬ରୁ ୧୬୫୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଭାରତର ମୋଗଲ ରାଜବଂଶୀୟ ଶାସନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନଭାବରେ ଦେଖିବା ଏବଂ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଚିତ ବ୍ୟବହାର ନ କରିବା-ହେତୁରୁ ଏ ଭାରତ ଇତିହାସରେ ପ୍ରଧାନ ସ୍ୱଜା ବୋଲି ଅଭିହିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଜନ୍ମାବଧିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେପରି ନବରତ୍ନ ଥିଲେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ସ୍ୱରତ ୧ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟରେ ଉଚ୍ଚା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶତ ଗୋଟରେ ସେବେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ନିଅବ, ସେବେ ସେହୁ ଶବ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସସ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ ଗୋଟରେ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ନିଅରେ 'ଗାଇ' ଗୋଟରେ; 'ବୃଥ' ନ ନିଅରେ 'ବୃଥ' ଗୋଟରେ; 'ବଦ୍ଧ' ନ ପାଇରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ଗୋଟରେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଗୋଟରେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଗୋଟରେ ।

ସେହିପରି ଏହାଙ୍କ ସଭାରେ ଆବୁଲଫଜଲ୍, ଫୈଜୀ, ତାନସେନ୍ ପ୍ରଭୃତି ୯ ଜଣ ଗୁଣୀ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।]

ଆକମ୍ପ—ସଂ. ବି. (ଆ + କମ୍ପ. ଧାତୁ + ଘଞ୍. ଅ)—
Ākampa ଇଷତ୍‌କମ୍ପ—Vibration; tremour; trembling.
(ଆକମ୍ପିତ—ବିଣ.)

ଆକମ୍ପନ—ସଂ. ବି. (ଆ + କମ୍ପନ)—୧ । ଇଷତ୍ କମ୍ପନ—
Ākampana 1. Vibration.
୨ । ଥରିବା—2. Trembling; tremulation.

ଆକମ୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + କମ୍ପିତ)—୧ । ଇଷତ୍‌କମ୍ପିତ—
Ākampita 1. Tremulous.
୨ । ଥରୁଥିବା—2 Shaking.
୩ । ଅଳ୍ପ ଦୋଳୁଥିବା—3. Shaking a little.

ଆକମ୍ପ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + କମ୍ପ୍ର)—ଆକମ୍ପିତ (ଦେଖ)
Ākampra Ākampita (See)

ଆକର—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଆ + କୃ ଧାତୁ = ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା + ଅଧିକରଣ. ଆ)—୧ । ଖଣି (ଯଥା—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକର)—1. Mine.
୨ । ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ (ଯଥା—ରତ୍ନାକର)—2. Source.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସମୂହ (ଯଥା—ପଦ୍ୟାକର)—
3. Collection
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା ଗୁଣ ବିଶେଷଭାବରେ ଥାଏ (ଯଥା—ଗୁଣାକର)—
4. A place where anything or quality predominates.

ଆକରକର୍—ଦେ. ବି.—ଅକରକର୍ (ଦେଖ)
Ākarakarā Akarakarā (See)

ଆକରଷ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ଫ. ଆକର୍ଷ)—ଆକର୍ଷ (ଦେଖ)
Ākarasha Ākarsha (See)
ବହୁବାରୁ ଅକରଷ ଚଉ ଫରଷ । ଉତ୍ତ. ପ୍ରେମମୁଧାନାଧ ।

ଆକରଷଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. ସଂ. (ଆକର୍ଷଣ)—ଆକର୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ākarashaṇa Ākarshaṇa (See)
କୃଷ୍ଣ ତନୁ ମନ ମନରଡ଼ ମୋର; ଅକରଷଣମାନ ବେଦଜ୍ଞ ।
ଅର୍ଜୁନ୍ୟୁ. ବଦବ୍ୟଥଜ୍ଞାମଣି ।

ଆକରଷିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—ଆକର୍ଷିବା (ଦେଖ)
Ākarashibā Ākarshibā (See)
ଅକରଷିବ ବେଦ ବାମଦ କ । ଅର୍ଜୁନ୍ୟୁ. ବଦବ୍ୟଥଜ୍ଞାମଣି ।

ଆକର୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଆଜ୍ଞା) —୧ । ସଦ୍ଭାର୍ଘ; ସଦ୍ଭର୍ଗ—
Ākarā 1. Dear.
ଆଜ୍ଞା ୨ । ସତୁର—2 Urgent.
ଆଜ୍ଞା ଦେ. ବି.—୧ । ସତୁରତା—1. Urgency.
୨ । ବିଶେଷ ଅଭାବ—2. Great want.
(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଟଙ୍କାର ବାର ଆକର୍ ପଡ଼ିଛି ।)
୩ । ମୂଲ୍ୟ ଚଢ଼ା ହେବା—3. Rise in price

ଆକରିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଆକର + ଇକ)—୧ । ଖଣିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Ākarika 1 Relating to mines.
୨ । ଖଣିଜ; ଖଣିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—2. Mineral.
୩ । ଖଣିରେ କାମ କରୁଥିବା—
3. Mining; engaged in mine.
ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ଖଣିରୁ ଜର ଅଦ ଆଦାୟ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ରାଜକର୍ମଚାରୀ—A person appointed to supervise a mine.

ଆକରୀ—ସଂ. ବିଣ (ଆକର + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଖଣିଜ—
Ākarī 1. Produced in mine.
୨ । ଉତ୍ତମଜାତୀୟ (ପଶୁ)—
2. Beast of good breed.

ଆକରୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆକର + ଈୟ)—ଆକରିକ (ଦେଖ)
Ākarīya Ākarika See)

ଆକରୋଟ—ବୈଦେ. (ଆ) ବି—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Ākaroṭa Ākshoṭa (See)

ଆକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ. ଆ + କର୍ଣ୍ଣ)—କର୍ଣ୍ଣଯାଏ
Ākarṇṇa ବ୍ୟାପ୍ତ—(drawn) to the ear; reaching the ear.

ଆକର୍ଣ୍ଣନ—ସ. ବ. (ଆ + କର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଶୁଣିବା;
Ākarṇṇana ଶ୍ରବଣ—Hearing; listening.
(ଆକର୍ଣ୍ଣିତ—ବିଣ)

ଆକର୍ଣ୍ଣିତ—ସ. ବିଣ. (ଆ + କର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ଶ୍ରୁତ;
Ākarṇṇita ଶୁଣାଯାଇଥିବା—Heard.

ଆକର୍ଣ୍ଣିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି.—କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାଣିବା—
Ākarṇṇibā To draw upto the ear.
ଆକର୍ଣି କର୍ଣ୍ଣମୂଳ ଶର ବାଣ—କୃତ୍ତିବାସ. ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ. ବଧ୍ୟ ।

ଆକର୍ଷ—ସ. ବ. (ଆ + କୃଷ. ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Ākarsha ୧ । ଆକର୍ଷଣ—1. Drawing.
୨ । ଧନୁ ଟାଣିବା—2. Drawing a bow.
୩ । ପଶା ଖେଳିବା—3. Playing with dice.
୪ । ସ୍ନେଗଜନିତ ଉଦ୍ଗୁଙ୍କର ବେଗ ବା କମ୍ପ—4. Spasm.
୫ । ଦୂରକୁ ଟାଣିନେବା—5. Drawing away.
୬ । (+ କର୍ମ. ଅ) ପଶାଫାଠି—6. Dice; a die.
୭ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—7. Sense-organs.
୮ । ପଶାଘାଲି—8. A dice-board.
୯ । (+ କରଣ. ଅ) ଚୁମ୍ବକ—9. Load stone.
୧୦ । କଷଟ ପଥର—10. Touch-stone.
୧୧ । ଅଙ୍କୁଶ—11. Hook.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ୍	ର୍ଯ୍	ଟ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ	
୨	ଈ	ଉ	ରୁ	ଲୃ	ଐ	ଅକାଗ୍ରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆକର୍ଷକ—ସ. ବିଣ. ସଂ. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —
Ākarshaka ଆକର୍ଷଣକାରୀ; ଆକର୍ଷଣକର୍ତ୍ତା—
(ଆକର୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who draws anything)
ସ. ବି—ଚୁମ୍ବକ—Load-stone; magnet.

ଆକର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Ākarshaṇa ୧ । ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଟାଣିବା;ବଳପୂର୍ବକ ଓଟାରିବା; ଟାଣିବା—1. Attraction; drawing towards one's self.

୨ । ମନ ମୋହିବା; ଅନ୍ୟର ମନକୁ ବଶୀଭୂତ କରିବା—
2. Seduction; fascination.

୩ । (ଜ୍ୱରା; ଜ୍ୱରାଦ) ଆକ୍ରମଣ—
3. Attacking (of fever or sleep)

୪ । ବଡ଼ ପଦାର୍ଥର ଯେଉଁ ଗୁଣଦ୍ୱାରା ପରମାଣୁସମୂହ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଅଭିମୁଖରେ ବଳ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି—
4. Attraction.

ଆକର୍ଷଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଆ+କୃଷ୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ—
Ākarshaṇī ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଏ)-୧ । ଅଗଡଙ୍କା; କଣ୍ଟା; ଆଙ୍କୁଶକଣ୍ଟା—1. Hook; hooked nail;

୨ । ଆଙ୍କୁଡ଼ି—2. A rod with a hook used to pick fruits from high trees.

୩ । ଲତାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବଙ୍କା ଅଗ୍ର, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଲତା ଅଶ୍ୱତ୍ଥକୁ ଧରି ଧଡ଼ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠେ;ଲତାପ୍ରତାନ-
3. The pointed and hook-like end of a creeper

୪ । ଶସ୍ତ୍ରର ଚଉ ବା ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ—
4. The signs of the body.

୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ) ଆକର୍ଷଣକାରିଣୀ—
5. Attracting.
(ଯଥା— ଆକର୍ଷଣୀ ଶକ୍ତି ।)

ଆକର୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+କୃଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Ākarshaṇīya ଟାଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Fit to be attracted.

ଆକର୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+କୃଷ୍ ଧାତୁ+ଇକ)—୧ । ଆକର୍ଷଣକାରୀ—
Ākarshika 1. Drawing; attracting.

୨ । ଚୁମ୍ବକସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Magnetic.

ସଂ. ବି.—୧ । ଚୁମ୍ବକ—1. Magnet.

୨ । ଚୁମ୍ବକ ପଥର—2. Load-stone.

ଆକର୍ଷିବା—ଦେ. ସକ୍ର. କି. ୧ । (ସଂ. ଆ+କୃଷ୍ ଧାତୁ)—ଆକର୍ଷଣ
Ākarshibā କରିବା—1. To attract; to draw.

ଆକର୍ଷୀ ଦାନ୍ତ ଅଣି ଦାରୁଣ ନଡ଼ା ମୋ ଦେହର,
ଅବଶି ବେଲ ମୋତେ ଏସବୁ ମୋହିବ । କୃଷ୍ଣକି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ଜ୍ୱର) ଉପକ୍ରମ ଦେବା; ଆକ୍ରମଣ କରିବା—
2. To attack.

୩ । ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା—3. To be attracted.

ଯାବତ ଶୁଭ୍ରଶର ଜର୍ଜ୍ଜେ, ତବ ଅକର୍ଷେ ମଉରୁମେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।

୪ । (ସଂ. ଆକ୍ରମଣ) —ଅକ୍ରୋଶ କରିବା; ରାଗ କରିବା—
To be angry.

ନୟନ ଉପଣ୍ଠ ସେହୁ ଗଡାନ୍ତୁ ଆକର୍ଷି ଅ. ରା. ରା. ରା.

ଆକର୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ସୂଂ. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ.)—
Ākarshī
(ଆକର୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆକର୍ଷକ (ଦେଖ)
Ākarshaka (See)
ସ. ବି.—ଆକର୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Ākarshaṇī (See)

ଆକଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି,—ଦେ. ବି.—ଅକଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Ākal (etc) Akal etc. (See)

ଆକଲ୍‌କର୍ର—ଦେ. ବି.—ଅକରକର୍ର (ଦେଖ)
Ākalkarā Akarakarā (See)

ଆକଲ୍ ମାକଲ୍ ଟାକଲ୍ ଚୁଆ—ଦେ. ବି. (ଶିଶୁକ୍ରୀଡ଼ା)—ଶିଶୁମାନେ
Ākal mākal ṭākal chuā ବୃଢ଼ିଆଣୀ ଖେଳରେ କେଉଁ ଶିଶୁ 'ଗ୍ଲୋର' ହେବ ତାହା ଠିକ୍ କରିବାପାଇଁ ଜଣଜଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବଜାଇ ବୋଲିବା ପଦର ୧ମ ପାଦ—
The first line of a passage sung by children playing—Hide and seek.

ଆକଳନ—ସ. ବି. (ଆ+କଳ ଧାତୁ=ଗଣନା କରିବା; ଟାଣିବା+ଭାବ. Ākalana ଅନ)—୧ । ଆକାଙ୍କ୍ଷା—1. Desiring.

୨ । ଗଣନା—2. Counting; calculating.

୩ । ବାନ୍ଧିବା—3. Binding.

୪ । ସଂଗ୍ରହ—4. Collecting.

୫ । ଉଦନ୍ତ—5. Enquiry.

୬ । ଗ୍ରଥନ—6. Stringing together.

୭ । ବୁଝିବା—7. Comprehending

୮ । ଆକର୍ଷଣ—8. Attracting.

ଆକଲ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଆକୁଲ)—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—
Ākalā Astonished.
ଆକୁଳ ଶରିରେଣା ଆକଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ।
ପ୍ରାଚୀ. ଶରିରେଣା—ମୁଖବନ୍ଧ ।

ଆକଳିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+କଲ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ-
Ākalita 1. Desired; wished for

୨ । ଗଣିତ—2. Calculated; counted.

୩ । ସଂଗୃହୀତ—3. Collected

୪ । ଗ୍ରଥିତ—4. Strung together.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବେଣୀ ରହିଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକୁ ସେତେ ଗୋଟିକୁ ସେତେ ଏ ତଥାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଠିର ବର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱୟ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଖାଇ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଖାଅ' ଗୋଟିକେ; 'ବୃଥା' ର ନିମନ୍ତେ 'ବୃଅ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ର ପାଇଁ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜଣା' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଜବତ୍' ଦେଖିବେ

୫ । ଉପରକୁ ଆକର୍ଷିତ—5. Drawn up.

୬ । ବଦ୍ଧ—6. Bound.

୭ । ବୁଝା ଯାଇଥିବା—

7. Comprehended; understood.

ଆକଲ୍ପ—ସଂ. ଅ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+କଲ୍ପ)—୧ । କଲ୍ପାବସାନ ବା କଲ୍ପାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1. Till the end of time.

Ākalpa

୨ । ପ୍ରଳୟକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Till a cataclysm occurs.

ସଂ. ବ.—୧ । (ଆ+କୃପ୍ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା+କରଣ. ଅ)—ବେଶ ରଚନା—1. Dressing.

୨ । ଆନନ୍ଦ—2. Joy; delight.

୩ । ବେଶଭୂଷା—3. Decoration.

୪ । ଅଳଙ୍କାର—4. Ornaments.

୫ । (+ଭାବ. ଅ)—ଉନ୍ନତି—5. Improvement

୬ । କଳ୍ପନା—6. Imagination.

୭ । ଯୋଡ଼ାଥାନ; ଗଣ୍ଠି—7. Knot; joint.

୮ । ରୋଗ; ପୀଡ଼ା—8. Disease: sickness.

୯ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେବା; ବେହୋସ୍ ହେବା—9. Fainting.

ଆକଷ—ସଂ. ବ. (ଆ+କଷ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ଅ)—କଷଟ ପଥର—

Ākasha Touch-stone.

ଆକସ୍ମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅକସ୍ମାତ୍=କୌଣସିଠାରୁ ନୂତନ+ଇକ; ବଢାଇନ)—୧ । ଅକସ୍ମାତ୍ ଉତ୍ପନ୍ନ; ଅକସ୍ମାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ—1. Sudden; happening unexpectedly; accidental.

Ākasmika

୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—2. Unforeseen; unexpected.

୩ । ଅକାରଣ; ଅମୂଳକ—

3. Causeless; groundless.

ଆକାଙ୍କ୍ଷ—ସଂ.ବିଣ. (ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—(ବ୍ୟାକରଣ)—ଅର୍ଥ-ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଲୋଡ଼ୁଥିବା (ଶବ୍ଦ)—

Ākāṅksha (gramar (a word) Requiring another word or words to complete the sense (M. W.)

ଆକାଙ୍କ୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—

Ākāṅkshaṇīya ୧ । ଚାହିଁବାଯୋଗ୍ୟ; ଯାହାକୁ ଆକାଙ୍କ୍ଷା କରିଯାଏ—1. Desirable,

(ଆକାଙ୍କ୍ଷଣୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—

2 Fit to be wished for,

ଆକାଙ୍କ୍ଷା—ସଂ. ବ. (ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ—ଫୁଲ. ଇ.—Hankering.)—

Ākāṅkshā ୧ । ଚାହିଁ; ବଳବତ୍ତା ଇଚ୍ଛା—

1. Longing; hankering.

୨ । ଇଚ୍ଛା; ଅଭିଳାଷ—2. Wish; desire.

୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଅପେକ୍ଷା—3. Need of supplying a word to complete the sense or thought.

[ଦ୍ର—ସଂ. ବ୍ୟାକରଣରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବା ଭାବର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାପାଇଁ ଆଉ କିଛି ଲୋଡ଼ା—ଆକାଙ୍କ୍ଷା; ଆସତ୍ତି; ଯୋଗ୍ୟତା]

୪ । ଆଶା—4. Expectation.

୫ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ; ଅଭିପ୍ରାୟ—5. Purpose; intention.

୬ । ଅଳଙ୍କାର) ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ପରସ୍ପର ଅପେକ୍ଷା ଥାଏ; ପ୍ରସ୍ତାବ ପର୍ଯ୍ୟବସାନରହିତ—

6. The inter-relation of words in a sentence in respect of meaning.

ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ—ସ. ବିଣ. (ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Ākāṅkshita ୧ । ଇପ୍ସିତ; ଅଭିଳଷିତ—

1. Wished for; longed for; desired.

୨ । ଜିଜ୍ଞାସିତ—2. Asked.

୩ । ଅପେକ୍ଷିତ—3. Waited; looked for.

୪ । ଆବଶ୍ୟକ—4. Necessary.

ଆକାଙ୍କ୍ଷୀ—ସ. ବିଣ. ଘୁ. (ଆ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+ଇନ୍; ଆକାଙ୍କ୍ଷିନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଅଭିଳାଷୀ; ଇଚ୍ଛୁକ—

Ākāṅkshī (ଆକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Desirous; longing after.

୨ । ଅପେକ୍ଷାକାରୀ—2. Waiting.

୩ । ଜିଜ୍ଞାସୁ—3. Desirous of asking.

ଆକାଙ୍କ୍ଷ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (ଆ + କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—

Ākāṅkshya ଆକାଙ୍କ୍ଷଣୀୟ (ଦେଖ)

Ākāṅkshaṇīya See)

ଆକାମାଗଇ—ଦେ. ବ—ଅକାମାବଇ (ଦେଖ)

Ākāmāgai Akāmābai (See)

ଆକାମାବଇ—ଦେ. ବ—ଅକାମାବଇ (ଦେଖ)

Ākāmābai Akāmābai (See)

ଆକାମାବୈ—ସ. ଅ. (ଆଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଓ ବୈଶାଖ ଏହି ଗୁରୁମାସର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଚତୁଷ୍ଟୟ)—

Ākāmābai ୧ ବର୍ଷର ଯେଉଁ ଗୁରୁମାସରେ ପୁଣ୍ୟ ସଞ୍ଚୟ କରିଯାଏ (ଆଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଓ ବୈଶାଖ)—

1. The 4 sacred months of the year.

୨ । ଆଷାଢ଼, କାର୍ତ୍ତିକ, ମାଘ ଓ ବୈଶାଖ ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଚତୁଷ୍ଟୟ—2. The fullmoon of the 4 months stated above.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୮	ଋ	ଌ,ୡ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ
୨	୯	୰	ୱ	ଲ୍	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୠ	ଚ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	୩	ନ୍ତ

୩ । ଉକ୍ତ ଗୁରୁ ଧର୍ମମାସରେ କୃତ ପୁଣ୍ୟ—
3. Pious acts performed during the above 4 sacred months.

[ଦ୍ର—ଏହି ଗୁରୁ ମାସ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପୁଣ୍ୟମାସ। ଏହି ଗୁରୁ ମାସରେ ଓ ଗୁରୁ ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ କୃତ ବ୍ରତଦାନାଦି ମହାପୁଣ୍ୟପ୍ରଦ। ସଙ୍କଳ୍ପପୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଅଛି; "ଚତୁର୍ବେ ଶବଣାଦ୍ୟୁମାକାମାବୈଫଳଂ ଲବେତ୍" ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରବଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଦାନାଦି କଲେ ଶତସହସ୍ର 'ଆକାମାବୈ' ଫଳ ଲଭ୍ୟ ହୁଏ।]

ଆକାୟ— ସଂ. ଵ. । ଚିତା—1. Funeral pile.
Ākāya । ଚିତାଗ୍ନି—2. Fire on the funeral pile.
୩ । ବାସସ୍ଥାନ; ଆବାସ—3. Abode; residence.

ଆକାର— ସଂ. ଵ. [ଆ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା (ପ୍ରକାଶ କରିବା) + କର୍ମ. ଅ—ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚହ୍ନନ୍ତି]—
Ākāra ୧ । ଆକୃତି; ରୂପ— 1. Form; shape.
୨ । ଚେହେରା—2. Appearance; aspect.
୩ । ମୂର୍ତ୍ତି—3. Figure.
୪ । + କରଣ. ଅ) ମନୋଗତ ଭାବ—
4 Mental idea.
୫ । ଭିତର ଭାବ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
5. Expression of inner or mental condition.

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟର ଆକାର, ଇଙ୍ଗିତ, ଗତି, ଚେଷ୍ଟା ଓ ଭାଷିତ ଦ୍ୱାରା ମନର ଭାବ ଠଉରାଇ ହୁଏ।]
୬ । ଇଙ୍ଗିତ—6. Hint.
୭ । ଦେହ—7 Body.
୮ । ଏକତା—8. Identity; sameness
୯ । ଚିହ୍ନ—9 Sign
୧୦ । ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା—
10. Good or noble appearance.
୧୧ । 'ଆ' ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣରେ ଯୁକ୍ତ ହେବା ଚିହ୍ନ—
11. The sign of the vowel 'Ā' when joined to a consonant.
୧୨ । 'ଆ' ନାମକ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷର—
12. The vowel 'Ā'.
୧୩ । (ଆ + କାର ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଡାକିବା; ଆହ୍ୱାନ—
13. Calling; accosting.

ବେ. କି. ଵଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—
ତୁଲ୍ୟ; ପରି—Like.

ଯାଏଁ ଭୀମସେନ ବେଟେ ନର୍ଭିନ୍ ଅକାର ଭଥାଲଃ. ବୈଶାଂସ୍ପାୟନ ।

ଆକାରଗୁପ୍ତି—ସଂ. ଵ. (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଭୟ ଲଜ୍ଜାଦି ହେତୁକ ଦୁରଭିସନ୍ଧି
Ākāragupti ଭାବ ବା ମୁଖଭାବାଦିର ଗୋପନ; ଅବହିତ୍ଥା—
Dissimulation; concealment of one's mental feelings.

ଆକାରଗୂହନ—ସଂ. ଵ. (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ,—ଆକାରଗୁପ୍ତି (ଦେଖ)
Ākāragūhana Ākāragupti (See)

ଆକାରଗୋପନ—ସଂ. ଵ—ଆକାରଗୁପ୍ତି (ଦେଖ)
Ākāragopana Ākāragupti (See)

ଆକାରଣ—ସଂ. ଵ. (ଆ = କୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍; କାର୍ = ଡାକିବା + ଭାବ.
Ākāraṇa ଅନ)—୧ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ—1. Invitation.
୨ । ଡକାଇବା—2. Sending for.
୩ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାପୂର୍ବକ ଆହ୍ୱାନ—3. Challenge.

ଆକାରଣା—ସଂ. ଵ. (ଆକାରଣ+ଆ)—ଆକାରଣ (ଦେଖ)
Ākāraṇā Ākāraṇa (See)

ଆକାରପ୍ରକାର—ଦେ. ଵ. (ସଦ୍ଭବ ଶବ୍ଦ)—୧ । ଭଙ୍ଗିଭାଙ୍ଗି—
Ākāraprakāra 1. Mein and bearing.
୨ । ଚେହେରା ଓ ଆଚରଣ—
2. Appearance and conduct.

ଆକାରବନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଆକାରବତ୍)—
Ākārabanta ଆକାରବାନ୍ (ଦେଖ)
(ଆକାରବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ākārabān (See)
ଆକାରବନ୍ତ

ଆକାରବନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—ଆକାରବାନ୍ (ଦେଖ)
Ākārabantā Ākārabān (See)

ଆକାରବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆକାର + ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ākārabān ୧ । ଯେ ଆକାର ଧାରଣ କରିଥାଏ—
1. Assuming a shape.
୨ । ଦେହଧାରୀ—2 Corporeal
୩ । ସୁଗଠିତ—3. well-shaped
୪ । ସୁନ୍ଦର ଆକାରବିଶିଷ୍ଟ—
4. Of a lovely shape.

ଆକାରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆକାର + ଅନ୍ତ)—ଯେଉଁ ପଦ
Ākārānta ଶେଷରେ 'ଆ' ଥାଏ ଯଥା—ସୀତା, ଲତା)—
Words ending with the letter 'Ā'.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ଆକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)—Ākranta (See)

ଆକାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + କୃ ଧାତୁ. ଣିଚ; କାର ଧାତୁ + କର୍ମ.ତ)—
Ākārita ୧ । ଆହୂତ—1. Called.
୨ । ସ୍ୱୀକୃତ—2. Agreed upon.
୩ । ଯାହାକୁ ଗୋଟିଏ ରୂପ ଦିଆଯାଏ—
3. Given a shape.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେତେ ଏ ପୃଷ୍ଠାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେତେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ;'ଅଲକତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲକତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଚଲିତ କରି ଯାଇଥିବା—4. Demanded

୫ । ମୂର୍ତ୍ତିରୂପେ ଗଠିତ—

5. Moulded into a shape; embodied.

୬ । ସବରଦସ୍ତି ଆଦାୟ କରି ଯାଇଥିବା —

6. Exacted.

ଅକାଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକାଳ)—

Ākāla ୧ । ଅକାଳ—1. Bad time.

୨ । ଅସମୟ; ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସମୟ—

2. Improper time.

୩ । ମନ୍ୱନ୍ତରକାଳ—3. Famine.

ସଂ. ବ. (ଅ=ସମ୍ୟକ୍+କାଳ)—ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ—

Right time; proper time.

ଅକାଲି—ଦେ. ବ—ଅକାଳି (ଦେଖ)

Ākāli Akāli (See

ଅକାଲିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅକାଳ+ସ୍ୱାର୍. ଇକ)—

Ākālika ୧ । ଅକାଳସମ୍ଭୂତ—1. Untimely.

୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟଋତୁରେ ଘଟିବା ବା ଫଳିବା-

2. Unseasonable

୩ । (ଅକାଳ+ଇକ) କ୍ଷଣିକ; ଅଳ୍ପସମୟସ୍ଥାୟୀ—

3. Transient; momentary.

ଅକାଲି—ଦେ. ବ—ଅକାଳି (ଦେଖ)

Ākāli Akāli (See)

ଅକାଲିକୀ—ସଂ. ବ. (ଅକାଳିକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ବଦ୍ୟୁତ୍—

Ākālikī Lightning

ଅକାଶ—ସଂ. ବ. (ଅ=ସମ୍ୟକ୍+କାଶ=ଦୀପ୍ତି ଯାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ସମ୍ୟକ୍ ଦୀପ୍ତି ପାଏ)—୧ । ଗଗନ; ଶୂନ୍ୟ—

Ākāśa 1. The sky; the heavens; firmament.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ଏହା ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ଏକତମ । ଏହା ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ବା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ବ୍ୟାପି ରହିଅଛି । ଏହା ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦର ଆଧାର । ଆକାଶର ବିଶେଷ ଗୁଣ ଶବ୍ଦ ଅଟେ ।]

୨ । ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ଦୂର ରହିଥିବା ଅଦୃଶ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—

2. Ether.

୩ । ସ୍ୱର୍ଗ—3. The heaven.

୪ । ବ୍ରହ୍ମ—4. The Supreme Soul

୫ । ଛିଦ୍ର; କଣା; ଗାତ—4. Hole.

୬ । (ଗଣିତ) ଶୂନ୍ୟ; ଶୂନ—6. (arith) Zero.

୭ । ବିନ୍ଦୁ—7. A dot; point.

ଦେ. ବ—ମେଘ—Cloud.

ଆକାଶକକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆକାଶସ କକ୍ଷା=କକ୍ଷଦେଶ; ଯେଉଁଠାରେ ଆକାଶ ଓ ପୃଥିବୀ ମିଳି ଲାଗିଥିବା ଭଳି ଦିଶେ)—ଦିଗ୍ବଳୟ—The horizon.

ଆକାଶକୟାଁ—ଦେ ବ.—୧ । ଶୂନ୍ୟରେ କୟାଁ ବା ଦେନୁଲ ଫଳିବା

Ākāśakayāñ ଯେପରି ଅସମ୍ଭବ, ସେହିପରି ଅସମ୍ଭବ କଥା—

1. An improbable thing.

୨ । ସୃଷ୍ଟି ଛଡ଼ା କଥା—

2. A thing which is not in existence.

୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ ବିଷୟ—3 An uncertain matter.

(ଆକାଶକୟାଁ ଚଲିକା ମାନ୍ତ—ପ୍ରବଚନ ।)

ଆକାଶକୁ ଉଠାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଯଥା ପ୍ରଶଂସା

Ākāśaku uṭhāibā କରିବା—1 To lift a person

आकाशे तोला to the 7th heaven; to praise

आस्मान्पर चढाना; one for nothing.

आस्मान्पर थुकना ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଯଥା ଆଶା ଦେବା—

2. To give false and unreasonable hopes to another.

ଆକାଶକୁସୁମ—ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶରେ ଜାତ କୁସୁମ)—

Ākāśakusuma ୧ । (ଆକାଶରେ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଯେପରି ଅସମ୍ଭବ ସେହିପରି ଅସମ୍ଭବ କଥା) ଖପୁଷ୍ପ—

1. An improbable matter as a flower budding forth in the space.

୨ । କାଳ୍ପନିକ ବିଷୟ—2. An imaginary matter; a flower of fancy.

[ଭୁଲ—ଆକାଶ କୟାଁ; ଲେଡ଼ି ବାଳ; ଜଳ ହାଡ଼; ଚିମ୍ପୁଡ଼ି ରକତ; ଘଡ଼କ ପେଟ; ଡମ୍ବିର ଫୁଲ]

୩ । ନିଷ୍ଫଳ ଓ ଅସାର ଆଶା—

3. Vain hopes; unreasonable hopes.

ଆକାଶଗ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆକାଶ+ଗମ ଯାଉ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Ākāśaga ୧ । ବ୍ୟୋମଚର; ଆକାଶଗାମୀ—

(ଆକାଶଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Moving in the sky

୨ । ପକ୍ଷୀ; ଖେଚର—2. Bird

ଆକାଶଗଙ୍ଗା—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶରେ ପ୍ରବାହିତା ଗଙ୍ଗା)—

Ākāśagaṅgā ୧ । ସ୍ୱର୍ଗଗଙ୍ଗା; ମନ୍ଦାକିନୀ—

1. The mythological river of heaven; the celestial Ganges.

୨ । ଛାୟାପଥ—2. The milky-way

ଆକାଶଗତି—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ଆକାଶ ବା ଶୂନ୍ୟରେ ଗମନ—

Ākāśagatī Movement in the sky.

ସ. ବିଣ.—ଆକାଶଗାମୀ (ଦେଖ)

Ākāśagāmī (See)

ଆକାଶଗରୁଡ଼—ସଂ. ବ. (ଔଷଧିଗଚ୍ଛବିଶେଷ)—ନିର୍ମ୍ମୂଳିଲତା (ଦେଖ)

Ākāśagarurda Nirmūlī (creeper) (See)

ଅନ୍ୟ ସଂ ନାମ— [ଦ୍ର—ଏହା ବିରେଚକ, କୃମି, ଫିରଙ୍ଗିରୋଗ, ଗରୁଡ଼ପର୍ଣ୍ଣୀ; ଗିର୍ଦ୍ଦି; ରକ୍ତସ୍ତମ୍ଭୀ ଓ ସର୍ପବିଷର ଦାରୁ ।]

ଆକାଶପର୍ଣ୍ଣୀ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଉପରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଳ ବଳ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	୍

ଆକାଶଗା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—**ଆକାଶଗଙ୍ଗା** (ଦେଖ)
Ākāśagā Ākāśagaṅgā (See)

ଆକାଶଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆକାଶ+ଗାମିନ୍ ୨ମା. ୧ବ.)—
Ākāśagāmī ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥିବା—(ଯଥା—ଶର; ବାଣ) Rushing towards space; rising high in the air.

ଆକାଶଚକ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆକାଶ+ଓ. ଚକ୍ର)—ଏକପ୍ରକାର ବାଣ;
Ākāśachakra ଶୂନ୍ୟଚକ୍ରି; ଯେଉଁ ବାଣ ଆକାଶକୁ ଉଠି ଚକ୍ର ପର ଚକ୍ର ଜ୍ୱଳେ—A fire-work which rises high and exhibits circles of bright light.

ଆକାଶଚକ୍ରି—ଦେ. ବ.—**ଆକାଶଚକ୍ର** (ଦେଖ)
Ākāśachakri Ākāśachakra (See)

ଆକାଶଚମସ—ସଂ. ବ. (ଆକାଶ+ଚମସ=ଗୋଲ ପାତ୍ର)—
Ākāśachamasa ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ଆକାଶଚମ୍ପା—ଦେ.ବ. (ସଂ. ଆକାଶ+ଓ. ଚମ୍ପା)—ଏକପ୍ରକାର ବାଣ—
Ākāśachampā ଯେଉଁ ବାଣ ଆକାଶକୁ ଉଠିଯାଇ ସେଠାରେ ଚମ୍ପାଫୁଲ ପର ଦଳଦଆ ଆଲୋକ-କଣାମାନ ହୁଅଇ—A kind of fire-work which goes up high and bursts into yellow sparks.

ଆକାଶଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆକାଶ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ୨ମା.
Ākāśachara ୨ବ.)—୧ । ଶୂନ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା—1. Moving in the sky.
୨ । ଉଡ଼ନ୍ତା—2. Flying.
ସଂ ବ.—(ଆକାଶଗାମୀ) ପକ୍ଷୀ ପ୍ରଭୃତି—Birds etc.

ଆକାଶଚରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆକାଶଚର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ākāśachari ୧ । ଦେବୀ—1. Deities
୨ । ପକ୍ଷିଣୀ—2. Female-bird.

ଆକାଶଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆକାଶ+ଚର ଧାତୁ=ବିଚରଣ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—**ଆକାଶଚର** (ଦେଖ)
Ākāśachārī Ākāśachara See)
(ଆକାଶଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆକାଶଜନନୀ—ସ. ବ. (ଆକାଶ+ଜନନୀ —
Ākāśajananī ଦୁର୍ଗପ୍ରାଚୀରରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଛିଦ୍ର—Loop-hole; an embrasure.

ଆକାଶଡୁବି—ପ୍ରାଦେ. (ଅଳ ଓ କଳକା) ବ—
Ākāśaḍubi ସେଜରେ ଧାନ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ଏକପ୍ରକାର ପୋକ-A class of insects injuring paddy.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଡାଉଁଶ ପର ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଖାସ୍ଥି ଏକ ଇଞ୍ଚ ଲମ୍ବ । ଏ ପୋକ ଖାଇ ଗଲେ ଧାନ ଆଉ ବାଢ଼ାରେ ନାହିଁ ।]

ଆକାଶଦୀପ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—
Ākāśadīpa ୧ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ସାରା ଘରେ ଅଗଣା ବା ବାଣ୍ଡରେ ଖଗଡ଼ ଓ ଦଉଡ଼ି ଲଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ବାଉଁଶ ପୋତା ଯାଏ ଏବଂ ଛିଦ୍ର ହୋଇ ଥିବା ଗୋଟିଏ ହାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦିଆ ଦୀପ ଜାଳ ଖଗଡ଼ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାରୁ ବାଉଁଶ ଅଗରୁ ଟାଣି ଝୁଲାଇ ଦିଆଯାଏ—
1. A lamp put inside a perforated pot and lifted by means of a pully to the top of a high bamboo and lighted every evening during the month of Kārtika.
ଆକାଶଦୀପ
୨ । ଗୁଣ୍ଡରେ ସମୁଦ୍ରରେ ନାବକମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଦୂରରୁ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ଭଲ କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଜଳା ଯାଉଥିବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ—
1. A light of a light-house; a light placed on an elevated spot or pillar on the sea-shore or on islands used for warning sailors in the night.
୩ । ଦୂର ଦେଶକୁ ଇସାରା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବାଦ ପଠାଇବା ପାଇଁ ପର୍ବତାଦି ଉପରେ ଜଳାଯିବା ଆଲୋକ—
3. A light placed on the top of a mountain to signal news to a great distance.
୪ । ପୋତା ବାଉଁଶ ଅଗରେ ଲଟକା ଯାଇଥିବା ଲଣ୍ଠନ—
4. A lantern on the top of a pole.

ଆକାଶଦୁହିତା—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଯାହା ଶୂନ୍ୟରୁ ଜାତ ହୁଏ)—
Ākāśaduhitā ଶୂନ୍ୟ ଜାତା; ପ୍ରତିଧ୍ୱନି—Echo ;
(Lit —the daughter of the sky)

ଆକାଶପ୍ରଦୀପ—ସ. ବ—**ଆକାଶଦୀପ** (ଦେଖ)
Ākāśapradīpa Ākāśadīpa (See)

ଆକାଶ ଫାଟିବା—ଦେ. ବ—ବିଶେଷ ଭୟ ହବାରେ ଆକାଶ ମୁଖରତ
Ākāśa phāṭibā ହେବା-The sky being rent with loud cries.
आस्मान् टुट्ना; अस्मान फट्परन् (ଯଥା—ଭାଦ୍ରବଯୋଗରେ କୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ରୋଦନରେ ଆକାଶ ଫାଟିଗଲା ।)

ଆକାଶବର୍ତ୍ମ—ସ. ବ. (ଆକାଶ+ବର୍ତ୍ମନ୍; ୨ମା. ୧ବ.)—
Ākāśabarttma ଆକାଶମାର୍ଗ—The aerial path; the sky.

ଆକାଶବଲ୍ଲି—ସ. ବ—**ଆକାଶମାଂସୀ** (ଦେଖ)
Ākāśaballi Ākāśamāṁsī (See)

ଆକାଶବାଉଁଶ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ବାଉଁଶ ଅଗରେ କାର୍ତ୍ତିକ
Ākāśabāuñśa ମାସରେ ଆକାଶ ଦୀପ ଲଟକା ଯାଏ—
1. A bamboo on which the Ākāśadipa is suspended.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ପନ୍ଦର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଦ୍ୟବ । ବା । ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଗୋଟିକେ ଯେବେ ଏ ଦୁଇଟିରୁ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ଦେଢ । ବା । ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଗୋଟାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଗୋଟିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ବାଉଁଶକୁ ଉଠି ଅଇରଗଉଡ଼ୁଣୀ ବା ବାଉଁଶ-ଝୁଣୀମାନେ ନାନାପ୍ରକାର କଷରତ୍ ଦେଖାନ୍ତୁ—
1. A high bamboo used by Bāuñsa-rāṇī women where-on they show various athletic feats on high.

ଆକାଶବାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶ+ବାଣୀ)—
Ākāśabāṇī ୧ । ଶୂନ୍ୟଭାଙ୍କ; ଶୂନ୍ୟ ଶବ୍ଦ; ଯେଉଁ ଭାକ ଶୂନ୍ୟରୁ ବେଳେବେଳେ ଶୁଣାଯାଏ—
1. A voice heard from no where at times and protending impending calamities.
[ଦ୍ର—ଏହା ଭଲ୍ଲା ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ ।]
୨ । ଦୈବବାଣୀ; ଶୂନ୍ୟରୁ ଶୁଣାଯିବା ଈଶ୍ୱରଦେଶ—
2. God's voice heard from the sky; revealation.
ଅକାଶ ବାଣୀ ଯେଉଁ ରୂପ ମୁଁ ଶୁଣିଛି । କୃଷ୍ଣଚି୍ଚ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଆକାଶବାନ୍—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆକାଶ+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ākāśabān ୧ । ଶୂନ୍ୟରୁ କେତେକ ଅଂଶକୁ ଘୋଟିଥିବା ବା (ଆକାଶବତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅଧିକାର କରିଥିବା—1. Filling a certain space in the air or sky.
୨ । ଆକାଶଗାମୀ (ଦେଖ)
2. Ākāśagāmī (See)

ଆକାଶବିମାନ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶ+ବିମାନ)—
Ākāśabimāna ଆକାଶଯାନ (ଦେଖ)
Ākāśajāna (See)

ଆକାଶବିହାର—ସଂ ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ଆକାଶ+ବିହାର)—
Ākāśabihāra ୧ । ଦେବତାମାନଙ୍କର ଶୂନ୍ୟରେ ଗମନାଗମନ-1. Gods' movement in the sky.
୨ । ବ୍ୟୋମଯାନ ଦ୍ୱାରା ଶୂନ୍ୟରେ ଯିବା ଆସିବା—
2. Movement on high on aeroplanes.
୩ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିବା—3 Flying.

ଆକାଶବିହାରୀ—ସଂ. ବଣ (ଆକାଶ+ବିହାରିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)
Ākāśabihārī ଆକାଶଚର (ଦେଖ)
(ଆକାଶବିହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ākāśachara (See)

ଆକାଶବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶ+ବୃତ୍ତି)—ଆକାଶକୁ
Ākāśabṛutti ଗୃହଁ ରହିବା ବୃତ୍ତି; ଶୂନ୍ୟକୁ ଗୃହଁ ରହିବା; ଜୀବିକାଶୂନ୍ୟତା—State of having no means of livelihood.
ସଂ.ବଣ— (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଜୀବିକାଶୂନ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅବଲମ୍ବନ ନ ଥିବାରୁ ଦୈବାତ୍ ଯାହା ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ ସେଥିରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବ ବୋଲି ଯେ ଗୃହଁ ରହିଥାଏ—Unemployed; having no ostensible means of living.

ଆକାଶଭାଷିତ—ସଂ. ବ.—୧ (ନାଟ୍ୟୋକ୍ତି) ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ
Ākāśabhāshitā ବ୍ୟକ୍ତିର ଭାଷଣ (ଯାହାକୁ ନଟ ଶୁଣି ଉତ୍ତର ଦଏ)—1. A supposed or imaginary speech of the stage to which an actor replies as if he had heard it.
୨ । ଆକାଶବାଣୀ (ଦେଖ) 2. Ākāśabāṇī (See)

ଆକାଶମଣ୍ଡଳ—ସଂ.ବି. (ଆକାଶ+ମଣ୍ଡଳ) —୧ । ନକ୍ଷତ୍ରମଣ୍ଡଳ;ଖଗୋଳ;
Ākāśamaṇḍala ଦଗଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳ—
1. The celestial sphere; the firmaments; the circle of the sky.
୨ । ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ରାଦି ବର୍ତ୍ତୁଳିତ ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ବା ଶୂନ୍ୟ—
2. The limitless sky or firmament on which stars and planets are seen.

ଆକାଶମଲ୍ଲୀ—ସଂ. ବି. (ଆକାଶରେ ମଲ୍ଲୀଫୁଲପର ଦେଖାଯିବା)—
Ākāśamallī ୧ । ନକ୍ଷତ୍ର—1. Star.
୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ବାଣ ବା ଅତସବାଜି—2. A sort of fire-work which bursts into bright sparks on high.
[ଦ୍ର—ଏହା ବାରୁଦପୂର୍ଣ୍ଣ କାଗଜ ଗୁଲା । ଏହାକୁ ଉପରମୁହାଁ ଗୋଟିଏ ନଳରେ ପୂରାଇ ନଆଁ ଲଗାଇଲେ ଏହା ବେଗରେ ଆକାଶକୁ ଉଠିଯାଇ ସେଠାରେ ଫାଟିଯାଏ ଏବ ସେଥିରୁ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ଫୁଲ୍‌ଝଙ୍ଗ ବାହାରେ ।]

ଆକାଶମାଂସୀ—ସଂ. ବି.—୧ । ଜଟାମାଂସୀ (ଦେଖ)
Ākāśamāṁsī 1. Jaṭāmāṁsī (See)
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ— ୨ । ନିର୍ମ୍ମୂଳୀ (ଦେଖ)
ଆକାଶବଲ୍ଲୀ; 2. Nirmūlī (See)
ଅମରବଲ୍ଲୀ ।

ଆକାଶମାର୍ଗ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ଆକାଶ+ମାର୍ଗ)—ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗ; ଆକାଶ
Ākāśamārga ପଥ—The aerial path.
ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ବାୟୁ—
The air; atmosphere.

ଆକାଶମୂଲୀ—ସଂ. ବି. (ଆକାଶ+ମୂଲୀ)—ଜଳଜ ଶାକବିଶେଷ;
Ākāśamulī କୁମ୍ଭିକା; କୋରଣ୍ଟାଞ୍ଜି ଦଳ—An acquatic plant; Pistia Stratiotes.

ଆକାଶଯାନ—ସଂ. ବି. (ଆକାଶ+ଯାନ)—୧ । ଯେଉଁ ଯାନ ବା ରଥ
Ākāśajāna ଦ୍ୱାରା ଲୋକେ ଶୂନ୍ୟରେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି; ବ୍ୟୋମଯାନ; ଏରୋପ୍ଲେନ୍—1 Aeroplane.
୨ । ପୂର୍ବଲୋକୁ ଆକାଶଚର ରଥ ବା ବିମାନ—
2. The aerial cars described in Hindu-mythology.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯୁକ୍ତ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅର୍ଦ୍ଧବିନ୍ଦୁ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନିବନ୍ଧୁକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ	ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ	ଔ	ୱ	ନ୍

ଆକାଶରକ୍ଷୀ—ସ. ଈ (ଆକାଶ + ରକ୍ଷିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଦୁର୍ଗର ପ୍ରାଚୀର ଅଗ୍ରରେ ଜଗିବା ଜଗୁଆଳ—
Ākāśarakshī A watchman on the outer battlement of a tower.

ଆକାଶରେ ଘର ତୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି —(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ ବା ନ୍ୟାସୂ)—
Ākāśare ghara tolibā ଅସାର କଳ୍ପନାରେ ମଗ୍ନ ହେବା ବା ଶୂନ୍ୟେ ବାଡ଼ି ତୋଳା ମାଡ଼ିବା—To build castles in the air.

ଆକାଶଲତା—ସଂ. ଈ. (ଆକାଶ+ଲତା)—ବିଦ୍ୟୁତ୍; ବିଜୁଳି; ଘନଲତା
Ākāśalatā Lightning (lit.—the creeper of the sky).

ଆକାଶ ଶବଦ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆକାଶଶବ୍ଦ)—
Ākāśa śabada ଆକାଶଶବ୍ଦ (ଦେଖ)
ଆକାଶବାଣୀ Ākāśaśabda (See)

ଆକାଶଶବ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶ + ଶବ୍ଦ)—
Ākāśaśabda ଆକାଶବାଣୀ (ଦେଖ)
Ākāśabāṇī (See)

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନମତରେ ଆକାଶ ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦର ଆଧାର ଅଟେ ।]

ଆକାଶସଲିଲ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆକାଶ+ସଲିଲ)—
Ākāśasalila ୧ । ବର୍ଷା—1. Rain.
୨ । ବର୍ଷାପାଣି—2. Rain-water.
୩ । କାକର—3. Dew.

ଆକାଶସ୍ପର୍ଶୀ—ସଂ.ବିଣ. (ଆକାଶ+ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Ākāśasparśī ୧ । ଗଗନସ୍ପର୍ଶୀ; ଯାହା ଆକାଶକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା ପରି (ଆକାଶଶୃଙ୍ଗ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜଣା ପଡ଼େ—1. Sky-scraper.
୨ । ଅତି ଉଚ୍ଚ—2. Very high.

ଆକାଶସ୍ଫଟିକ—ସଂ. ବି. (ଆକାଶ+ସ୍ଫଟିକ)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ସ୍ଫଟିକ-
Ākāśasphaṭika 1. A kind of crystal.
୨ । ଭୂଆପଥର; କରକା—2. Hail-stone.

ଆକାଶିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆକାଶୀୟ) —୧ । ଗଗନସ୍ପର୍ଶୀ; ଅତିଉଚ୍ଚ—1. Very high as if touching the sky.
ଆସ୍ମାନୀ ୨ । କାଳ୍ପନିକ (ବିଷୟ)—2. Imaginary; fanciful (matter).
୩ । ଅସମ୍ଭବ (ବିଷୟ)—3. Improbable (matter).
୪ । ଆଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମୂଲ୍ୟଶୂନ୍ୟ (ବାକ୍ୟ)—
4. Bombastic and valueless high-sounding (words); empty (words)
ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅସମ୍ଭବ କଥାମାନ କରେ—
1. (a person) Doing improbable things.
୨ । ବାଗାଡ଼ମ୍ବରକାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Speaking high-sounding but valueless words.
୩ । କାଳ୍ପନିକ କଥା କହିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. (a person) Speaking of imaginary things.

ଆକାଶିଲଗା—ଗ୍ରା. ବି.— ସବାର ବେଦେ୍ଦାମାନଙ୍କ ଡାକବିଶେଷ—
Ākāśilagā (ଏହାର ଅର୍ଥ—ସାବଧାନ, ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଡାଳ ଅଛି)—
A halloo of Palki-bearers.

[ଦ୍ର—ବାଟରେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଡାଳ, କଣ୍ଟା ବା ଲତା ଓହଳିଥିଲେ ଓ ଡାଦ୍ଦା ସବାର ଶ୍ରବରେ ବାରମ୍ବାର ଆଶଙ୍କା ହେଲେ, ସବାରର ଆଗ ପାଖ କାଢ଼େଇଥିବା ବେଦେ୍ଦାର (କୁମ୍ଭାଳ) ମାନେ ଏହି ପଦଟି ବୋଲି ପଛକାନ୍ଧିଆ ବେଦେ୍ଦାର (ଗିଙ୍ଗାଳ) ମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରାଇଥାନ୍ତି ।]

ଆକାଶୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆକାଶୀୟ)—ଆକାଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Ākāśī Pertaining to the sky; heavenly.
ଆକାଶୀ

ଆକାଶୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆକାଶ + ଈୟ)—
Ākāśiya ୧ । ଆକାଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Heavenly.
୨ । ଶୂନ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Aerial.

ଆକାଶେ—ସ. ଅ. (ନାଟକୋକ୍ତି)—ନାଟକରେ ଅଭିନୟକାଳୀ ପ୍ରତି ଉପଦେଶରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ —(ଯେତେବେଳେ ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଉପସ୍ଥିତ ନଟ ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରେ ବା ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଶୁଣେ ବା ଅପେକ୍ଷା କରେ ସେତେବେଳେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖା ହୁଏ)—
"In the air" used in dramas as a stage-direction when an actor asks questions to one not on the stage or listens to an imaginary conversation.

ଆକାଶେଶ—ସ. ବି. ଷ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଆକାଶ + ଈଶ)—
Ākāśesa ୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. God Indra.
୨ । (ହିନ୍ଦୁ) ନିରାଶ୍ରୟ ବ୍ୟକ୍ତି (ଯଥା—ଶିଶୁ, ନିର୍ଧନା ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. (Hindu law) Helpless person (e.g. a child, a poor woman).

ଆକିଞ୍ଚନ—ସ. ବି. (ଅକିଞ୍ଚନ + ଭାବ. ଅ)—
Ākiñchana ୧ । ଅକିଞ୍ଚନତା—1. Insignificance.
୨ । ନିଃସ୍ୱାବସ୍ଥା—2. Poverty.
୩ । ନିର୍ଧନତା—3. Want of any possession or riches.
୪ । ଚେଷ୍ଟା; ପ୍ରୟାସ; ଯତ୍ନ—
4. Exertion; endeavour; striving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାମାଇଣ ପ୍ରଭୃତି ଅପର ସ୍ୱଳରେ ମୂଳତ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ନ୍ତେ ସେତେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମଜିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଠି ବା ୨ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ଚଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଞ୍ଚୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଛା' ଦେଖିବେ;'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅକ୍ଟତ' ଦେଖିବେ ।

ଅକିଞ୍ଚନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅକିଞ୍ଚନ + ଭାବ. ଯ)—ଅକିଞ୍ଚନ (ଦେଖ)—
Ākiñchanya Ākiñchana (See)

ଅକିଦା—ଦେ. ବି. (ଆ. ଆକେଦା)—ଆଚରଣ; ଦୃଢ଼ପ—
Ākidā An oath

ହସ୍ତପ
ଆକେଦା

ଅକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ ବିଣ (ଆ=ଇତସ୍ତତଃ + କୃ ଧାତୁ=ବିକ୍ଷେପକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Ākīrṇṇa ତ; ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ସମାସରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ)—

୧ । ବ୍ୟାପ୍ତ; ସଂକୁଳତ—1. Abounding in; overspread with; filled with; crowded with.

୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—2 Strewn here and there.

୩ । ଯହିଁରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷା ଦୋଇଥାଏ—
3. Infested by; scattered with.

(ଯଥା—ନକ୍ଷତ୍ରାକୀର୍ଣ୍ଣ; ରତ୍ନାକୀର୍ଣ୍ଣ)

ସଂ. ବି—ଦଳ—A crowd.

ଅକୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଶପୁର)—ସର୍ବନାମ—
Āku ଏହାକୁ—(to) This.

ଅକୁଞ୍ଚନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ଇଷତ୍ + କୁନର୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Ākuñchana ସଙ୍କୋଚନ; ସାଙ୍କୁଡ଼ ହୋଇ ଥିବା—
(ଅକୁଞ୍ଚିତ—ବିଣ) Contraction; centoration.

ଅକୁଞ୍ଚିତ—ସଂ ବିଣ. (ଆ + କୁଞ୍ଚିତ)—
Ākuñchita ୧ । ସଂକୁଚିତ; ଇଷତ୍ କୁଞ୍ଚିତ—
1. Slightly curled; contracted.

୨ । ଇଷତ୍‌ବଙ୍କା—2. Slightly bent or curved.

୩ । ଅବନତ; ନମିତ—3. Bent down

ଅକୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + କୁଣ୍ଠିତ)—
Ākuṇṭhita ୧ । ଲଜ୍ଜାବନତ—1. Sinking back with same.

୨ । ଅବାକ୍‌ହୋଇ—2. Confounded.

ଅକୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. । ଗଞ୍ଜାମ! ବି—ଦୋହଉର କଳହ, ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି
Ākuṇḍakuṇḍa ଦ୍ୱାରା ବିବାଦ ବର୍ଦ୍ଧନ—
Violent bursting out of a dispute by the interference of a third party.

ଅକୁଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+କୁଳ ଧାତୁ=ଗଦା କରିବା; ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଥ)—
Ākula

୧ । କ୍ଷୁବ୍ଧ; ସଂକ୍ଷୁବ୍ଧ—1. Agitated; perplexed.

୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.

୩ । ଚିନ୍ତିତ; ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—3. Anxious.

୪ । ଦଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—4. Bew ildered.

୫ । ବ୍ୟସ୍ତ—5.Troubled; confused; afflicted.

୬ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର—6. Overcome.

(ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସଙ୍ଗେ ସମାସରେ ଯୁକ୍ତହୁଏ ।)

୭ । ଅମୁକଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ (ଯଥା—ବାଷ୍ପାକୁଳ; ତରଙ୍ଗାକୁଳ ଇତ୍ୟାଦି)—7. Filled with; full of.

୮ । ଅମୁକଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ହୋଇଥିବା—
8. Detracted with

(ଯଥା—ଜଡ଼ାକୁଳ, ଶୋକାକୁଳ ।)

୯ । ଅମୁକଦ୍ୱାରା ବ୍ୟସ୍ତ—
9. Distressed with; overcome with.

୧୦ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—10. Upturned by.

୧୧ । ଅଡ଼ାଆଉଡ଼ା ହୋଇଥିବା—11. Entangled.

୧୨ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ (ଯଥା—ଅକୁଳାଳକ)—
12. Dishevelled; disordered.

୧୩ । ଅସାଧାରଣଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ—13 Deranged.

୧୪ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—14 Incoherent; contradictory.

ସଂ. ବି—ଲୋକ ବାସ କରୁ ନ ଥିବା ସ୍ଥାନ—
An uninhabited place.

ପ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନପଦ୍ୟ. ବି. (ବିଶେଷରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଶେଷଣ ପଦ)—ଆକୁଳତା; ବ୍ୟାକୁଳତା; ମନୋବେଦନା—
Restlessness of mind.

ନଦୀ ଅକୂଳେ ନଉ ତରୁ ହୋଇ; ଅଟ୍ଟ ସତର ଯୂତ ଶିର ପାଇ—
ଭକ୍ତ—ପ୍ରେମସ୍ୱାନନ୍ଦ ।

ଅକୁଳତା—ସଂ. ବି. (ଅକୁଳ + ଭାବ. ତା)—
Ākulatā ୧ । ଉଦ୍‌ବେଗ; ମନର ଅସ୍ଥିରତା—
1. Mental restlessness; purturbation; anxiety.

୨ । ଦଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା—
2. Perplexity; bewilderment

୩ । ସମୂହ—3. Multitude.

୪ । ଗଣ୍ଡଗୋଳ—4. Confusion.

ଅକୁଳତ୍ୱ—ସଂ. ବି (ଅକୁଳ + ଭାବ. ତ୍ୱ)—ଅକୁଳତା (ଦେଖ)
Ākulatwa Ākulatā See)

ଅକୁଳବିକଳ—ଦେ. ବିଣ(ଅକୁଳ ଓ ବିକଳ; ଅକୁଳ ଓ ବ୍ୟାକୁଳ)—
Ākulabikala ଅତିବ୍ୟାକୁଳତ—Greatly afflicted; much agitated or distressed.

ଦେ. ବି. ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅକୁଳତା—Great restlessness.

ଅକୁଳବିକୁଳ—ପ୍ରା. ବିଣ.—ଅକୁଳବିକଳ (ଦେଖ)—
Ākulabikula Ākulabikala (See)

ଅକୁଳା—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ ଅକୁଳ)—ଅକୁଳ (ଦେଖ)
Ākulā Ākula (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୍	ି	ୀ	ୁ	ୂ	ୃ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୷	ଯ	ସ	ଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆକୁଳଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ସଂ. (ସଂ. ଆକୁଳତ) ଆକୁଳ; ଯେ ଅଳ୍ପ କଥାରେ
Ākulīā ଆକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼େ—Easily purturbed.

ଆକୁଳତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+କୁଳ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ—ଆକୁଳ (ଦେଖ)
Ākulita Ākula (See)
(ଆକୁଳତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆକୁଳବିକୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ (ଦେଖ)
Ākulibikuli Ākulabikala (See)
ଆକୁଲ୍ ବିକୁଲ୍

ଆକୁଳହେବା—ଦେ. କି.—ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା—
Ākulihebā To be much distressed.

ଆକୁଳୀକୃତ—ସଂ. ବଣ (ଆକୁଳ+ଅଭୂତଭାବେ. ଚ୍ୱି+କୃ ଧାତୁ+ତ)
Ākulīkṛuta ବ୍ୟାକୁଳୀକୃତ; ବଲୋଡିତ—Stirred; agitated.

ଆକୁଳୀଭୂତ—ସଂ. ବଣ [ଆକୁଳ+ଇ (ଚ୍ୱି) ଭୂ+ତ]—ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ;
Ākulibhūta କାତରୀଭୂତ—Overwhelmed.

ଆକୂଣିତ—ସଂ. ବଣ (ଆ+କୂଣ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ)=ଈଷତ୍ ସଂକୁଚିତ—
Ākūṇita Contracted a little.

ଆକୂତ—ସଂ. ବ. (ଆ+କୂ ଧାତୁ=କାତରହେବା+ତ୍ୱ.ତ)
Ākūta ୧ । ଅଭିପ୍ରାୟ; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
1. Purpose;intention.
୨ । ମନୋଭାବ—2. State of mind; feelings.
୩ । ବିସ୍ମୟ—3. Wonder.
୪ । କୌତୂହଳ—4. Curiousity.
୫ । ଇଚ୍ଛା—5. Wish; desire.

ଆକୂତି—ସଂ ବ. (ଆ+କୂ ଧାତୁ+ତ୍ୱ.ତି) —ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
Ākūti Wish; intention; purpose.

ଆକୂତିପର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆକୂତି+ପର)—
Ākūtipara ଅଭିଳାଷ ଅଭିପ୍ରାୟ ସିଦ୍ଧ କରିଥିବା—
(ଆକୂତିପରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Accomplishing one's intention.

ଆକୃତି—ସଂ. ବ. (ଆ+କୃ ଧାତୁ=ଭାବ. ତି)—୧ । ଆକାର—
Ākṛuti 1. Shape.
୨ । ଆଚରଣ—2. Character.
୩ । ନମୁନା—3. Specimen.
୪ । ଜାତି; ଶ୍ରେଣୀ—4. Species; tribe.
୫ । ଶରୀର—5. Body.
୬ । ରୂପ—6. Formation.

ଆକୃତିଛତ୍ରା—ସଂ. ବ. (ଆକୃତି+ଛତ୍ର+ଆ)—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Ākṛutichchhatrā A tree; Achyranthes Aspera.

ଆକୃତିମାନ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆକୃତି+ମତ୍. ୧ମା ଏ.)—
Ākṛutimān ୧ । ଦେହଧାରୀ—1. Embodied.
(ଆକୃତିମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଜେ ଆକୃତି ଧରିଥିବା—
2. Self-formed.

ଆକୃତେ—ଦେ. କି. ବଣ. (ସଂ. ଆକୃତ)—ଅବୟବରେ—
Ākṛute In shape.
ସେ ନରୁଣ୍ଡଲତାପୁଟେ ମଧୁପଗଣ
ଲଭା ଦେଲି ମଣିଲା ଥରୁଟେ ଭ୍ରମଣ—ପ୍ରାଚୀ—ଚମ୍ପାବାଦ୍ୟ ।

ଆକୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ākṛushṭa ୧ । ଟଣା ହୋଇଥିବା; ଟାଣିହୋଇଥିବା—
1. Attracted; drawn; pulled.
୨ । କର୍ଷିତ; ହଳ କରି ହୋଇଥିବା—
2. Tilled; cultivated.
୩ । ଗୃଘୀତ—3. Held.
୪ । ବଶୀକୃତ—4. Brought under control.
୫ । ମୋହିତ; ମୁଗ୍ଧ—5. Fascinated; charmed.
୬ । ଆସକ୍ତ—6. Attracted.

ଆକୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବଣ. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+ତ୍ୱ.ତି)—
Ākṛushṭi ୧ । ଆକର୍ଷଣ—1. Attraction.
୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ—2. Gravitation.
୩ । ଧନୁଃଶିଜିବା—3. Drawing or bending low a bow.

ଆକୃଷ୍ଟିମନ୍ତ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗକାରୀ
Ākṛushṭimantra ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ମୁଗ୍ଧ ହୁଏ—A charm by which a person is attracted to the employer of a charm.

ଆକୃଷ୍ୟମାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. (ଆ+କୃଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ)—
Ākṛushyamāṇa ୧ । ଯାହାକୁ ଆକର୍ଷଣ କରି ଯାଇଅଛି—
1. Being attracted or pulled.
୨ । ଯାହାକୁ ଟାଣି ଯାଇଥାଏ—
2. In a state of being drawn.
୩ । ବଳପୂର୍ବକ ଆନୀୟମାନ—3. Brought by force.

ଆକେକର—ସ୍ତ. ବଣ. (ଆ=ଈଷତ୍+କେ=ମସ୍ତକରେ+କର=ଯେ
Ākekara କରେ)—୧ । ଈଷତ୍ ମୁଦ୍ରିତ (ଚକ୍ଷୁ)—
1. Half-shut (eyes)
୨ । ଈଷତ୍ ମୁଦ୍ରିତ (ଦୃଷ୍ଟି)—
2. (look) With half-shut eyes.
(ଆକେକତ୍ୱ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ତ. ବଣ. ପୁଂ.—ଅଳ୍ପଟେରା; ଚୂର୍ଯ୍ୟଟେରା—
Slightly squinted.

ଆକେତା—ଦେ. ବଣ.—ଅଳ୍ପା (ଦେଖ)
Āketā Aktā (See)

ଆକେରା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅକାନ୍ତ)—ଅକାନ୍ତତା; ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ଅବସ୍ଥା—
Ākerā Tiresomeness; state of being troubled.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାଖଲଣ ଲେଟେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ 'ଚଢିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରଯାଇ ନାହି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯେତେବେଳେ, ସେତେବେ ଏ ପୁଷ୍ତକରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଅଥାକ୍ରମେ ଚହଁର ବସଦତ ୨ ବା ୧ ଚଢିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳରେ 'କୃଷ' ବେଶିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବହୁ' ବେଶିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇରେ 'ଅଗ୍ଗଳା' ବେଶିବେ; 'ଅଲ୍ବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ବେଶିବେ ।

(ଯଥା—ଡାଲୁ ଭାର ଆକେସ୍ ଧରୁଛ)

ଗ୍ରା ବିଣ.— ଅକ୍ରାନ୍ତ; ବ୍ୟଥିତବ୍ୟସ୍ତ—Tired; troubled.

ଆକୋକର—ସଂ. ବି. (ଯୁନାନ୍ମା ବା ଗ୍ରୀକ୍ ଭାଷାରୁ ଆଗତ)—
Ākokara (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମକର ରାଶି—
(Astrology) The sign of Capricon.

ଆକ୍ଖଲ—ଆକଲ୍ (ଦେଶ)
Ākkala Ākal (See)

ଆକ୍ଟ୍—ବୈଦେ. (ଇଂରାଜୀ) ବ.—୧ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କ
Ākṭ ଆଇନ—1. Act (in law

୨ । ନାଟକର ଅଙ୍କ—2. Act in a play.

ଆକ୍ଟିଙ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବିଣ.—ଏକ୍ଟିଙ୍—କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ
Āktiṅg କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି ବା ରୁଗ୍ଣ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଅସ୍ଥାୟୀରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ (କର୍ମଚାରୀ)—
Officiating; acting.

ଆକ୍ଟିଙ୍ ଆଲାଉଆନ୍ସ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି— ଏକ୍ଟିଙ୍ କାମ କରୁଥିବା
Āktiṅg ālāuāns କର୍ମଚାରୀ ନିଜର ସ୍ଥାୟୀ ଦରମାରୁ ଯେଉଁ ଅଧିକା ଦରମା ବା ଭତ୍ତା ଏକ୍ଟିଙ୍ ଗୃହର ପାଇଁ ପାଏ—Acting-allowance.

ଆକ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ଆଖ୍ତା)—୧ । ଛେଦିତ ମୁଷ୍କ (ଘୋଡ଼ା)
Āktā ଯାହାର ଘୁଂସ୍ତ୍ର ନଷ୍ଟ କରଯାଇଅଛି—1. Castrated; emasculated.
ଆଖତା; ଆକ୍ତା
ଆଖତା ୨ । ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—2. Bewildered
(ଆଁଡ଼ବାଙ୍ଗ—ବପଶ୍ଚଭ) ୩ । ଅକ୍ରାନ୍ତ; ବ୍ୟଥିତବ୍ୟସ୍ତ
3. Distressed; much troubled.
୪ । ଅତି କ୍ଲାନ୍ତ—4. Very much tired.

ଆକ୍ତାକରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଘୋଡ଼ାର ମୁଷ୍କକୁ ଛେଦନ ବା ମର୍ଦ୍ଦନ କର
Āktākaribā ନଷ୍ଟ କରିବା—To geld a horse.

ଆକ୍ତାଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବ.—ଛେଦନ ବା ମର୍ଦ୍ଦନଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାର
Āktāghordā ଘୁଂସ୍ତ୍ର ନଷ୍ଟ କରି ଯାଇଅଛି—
An imasculated horse.

[ଦ୍ର— ନଷ୍ଟମୁଷ୍କ ଷଣ୍ଢକୁ ବଳଦ ଓ ନଷ୍ଟମୁଷ୍କ ଛେଳି ବା ମେଣ୍ଢାକୁ ଖାସି ବୋଲାଯାଏ । ନଷ୍ଟମୁଷ୍କ କୁକୁଡ଼ାକୁ ଖାସୁ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆକ୍ଥୁକରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଖକାର ଖ' ସାର ଥୁ କର ଛେପ
Ākthukaribā ପକାଇବା - 1. To spit out after hawking.
ଓୟାକ୍ଥୁକରା
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଘୃଣା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
2. To hate a person.

ଆକ୍ନି—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ଫା. ଆଖ୍ନ)—ପଲାଉ ରାନ୍ଧିବାପାଇଁ ମସଲା
Ākni ସିଝା ଧୋଇଥିବା ପାଣି—Water in which spices have been boiled for cooking Palāu.

ଆକ୍ରନ୍ଦ - ସଂ ବି. (ଆ + କ୍ରନ୍ଦ ଧାତୁ=କାନ୍ଦିବା; ଡାକିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Ākranda ୧ । କାନ୍ଦବୋବାଳ; ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବା; ବାନ୍ଧନ୍ଦିବା· ଗ୍ରୋ ଗ୍ରୋ ଚଢ଼ କରିବା—
1. Lamentation; crying aloud.
୨ । ବିପନ୍ନବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ—2. Crying of distress
୩ । ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରରେ ଡାକିବା; ଚଲ୍ଲାର କରିବା—
3. Hallooing; calling loudly; invoking
୪ । ଉଚ୍ଚସ୍ୱର— 4. A cry.
୫ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ କରିବା ନାଦ—5. War-cry.
୬ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ବନ୍ଧୁ; ମିତ୍ର—6. Friend.
୭ । ଭାଇ—7 Brother.
୮ । ରକ୍ଷକ—8. Protector.
୯ । ଉତ୍କଟ ଯୁଦ୍ଧ— 9. Fierce combat; battle.
୦ । ରାଜା—10. King.
୧୧ । ସ୍ୱାମୀ—11. Master.
୧୨ । ଯେଉଁ ରାଜା ଅପଣାର ମିତ୍ର ରାଜା ଅନ୍ୟ ରାଜାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ବନ୍ଦ କରନ୍ତି—12. A king who prevents an ally from aiding another.

ଆକ୍ରନ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ଆ + କ୍ରନ୍ଦ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅନ)—
Ākrandana ୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଆହ୍ୱାନ—
1. Hallooing; calling aloud.
୨ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କନ୍ଦନ—
2. Weeping aloud; lamentation.

ଆକ୍ରନ୍ଦିକ—ସ. ବି. ପୁଂ. (ଆକ୍ରନ୍ଦ=ଯେ ଧାଏଁ; ଏହି ଅର୍ଥରେ. ଇକ)—
Ākrandika ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିପନ୍ନବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ବା କାନ୍ଦଣା (ଆକ୍ରନ୍ଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉଠୁଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଧାଏଁ—One who runs to a place where arises cries of distress or lamentation.

ଆକ୍ରନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ + କ୍ରନ୍ଦ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କାନ୍ଦୁନ
Ākrandita କାନ୍ଦୁଥିବା—1. Lamenting; weeping bitterly.
୨ । ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରରେ ଆହୂତ—2. Called aloud.
ସଂ ବି.—(+ ଭାବ. ତ)—୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର—
1. Loud sound.
୨ । କାନ୍ଦବୋବାଳ—2. Weeping.
୩ । ଆର୍ତ୍ତନାଦ Shrieking.

ଆକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ଆ + କ୍ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଜଣକୁ ଅସିବା-
Ākrama 1 Coming near.
୨ । ଚଢ଼ାଉ କରିବା; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ବଳପୂର୍ବକ ପଡ଼ିବା ବା ଅଧିକାର କରିବା—
2. Attacking; falling upon.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ୍	ଽ		ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଞ	ଳ	ଶ,ଷ	ଃ	ଐ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ୠ	ୡ	ଲ୍	ଽ୍	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଁ	ଇ	ଃ	ନ୍

୩ । ଅଧିକାର କରିବା—3. Occupying.

୪ । ନେବା; ବଳପୂର୍ବକ ନେବା—
4. Seizing; taking.

୫ । ବଳିବା—5. Surpasing.

୬ । ଅତିରିକ୍ତ ବୋଝେଇ କରିବା—6. Overloading.

୭ । ବଳ—7. Might.

୮ । ବିକ୍ରମ—8. Valour.

୯ । ଅତିକ୍ରମଣ—9. Surpassing; going over.

୧୦ । ପରାସ୍ତ କରିବା—10. Overpowering.

୧୧ । ନିନ୍ଦା; ଆକ୍ରୋଶ—11. Blaming; blaspheming.

୧୨ । ରୋଗ ଘୋଷିବା—12. Attack of disease.

ଆକ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଆ+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଅକ୍ରମ (ଦେଖ)
Ākramaṇā — Ākrama (See)

ଆକ୍ରମଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+କ୍ରମଣୀୟ;—ଯାହାକୁ ଅକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଦେବ—To be seized or attacked.
Ākramaṇīya

ଆକ୍ରମିବା—ଗ୍ରା. ସଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ଆ+କ୍ରମ ଧାତୁ)—୧ । ଅକ୍ରମଣ କରିବା—1. To attack.
Ākramibā

ଅସ୍ତ୍ରେ ବାଡ଼ିଆ ଦେଶି ଜଳେ ଜଳଦସ୍ୟୁ ଅକ୍ରମେ ବଣିକ ତତ୍ତ୍ୱ ।
ସ୍ୱଧାକାଶ. ପାଦଙ୍ଗ ।

୨ । ଅତିକ୍ରମ କରିବା—2. To pass.

ଅକ୍ରମି ଅନେକ ଯୋଜନ; ପଶିଲେ ଗହନ ବସିନ ।
ଭଗବତ. ୧୦୩ ଦାରବା ।

ଆକ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ଆ+କ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଖୁଚୁରାବେପାରି—
Ākraya 1. A petty trader.

୨ । ବୁଲିବିକା—2. Pedlar.

ଆକ୍ରଶ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆକ୍ରୋଶ)—ରୋଗୋପକ୍ରମ; ରୋଗର ପୂର୍ବାଭାସ—
Ākrasa Preliminary symptoms of a disease. ଆକ୍ରୋଶ

ଆକ୍ରଷିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ଆକର୍ଷଣ କରିବା—1. To attack; to draw.
Ākrashibā ଆକର୍ଷଣ କରା

୨ । (ରୋଗ) ଅକ୍ରମଣ କରିବାର ଉପକ୍ରମ କରିବା—
2. To begin to attack (said of a disease.)

ଆକ୍ରୋଶ କରା ୩ । ଆକ୍ରୋଶ କରିବା—
3. To have a spite.

ଆକ୍ରା—ଦେ. ବିଣ. ସଂ. ଅକ୍ରେସ୍ୱ)—ମହର୍ଘ—
Ākrā High-priced; dear.
(ଶସ୍ତା—ବିପଣ୍ଣତ)

ଆକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+କ୍ରମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଯାହାକୁ
Ākrānta ଅକ୍ରମଣ କରି ଯାଇ ଥାଏ—1. Attacked.

୨ । ବଳପୂର୍ବକ ଅଧିକୃତ—
2. Taken forcible possession of.

୩ । ପରାସ୍ତ—3. Overpowered; vanquished.
(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଜଘନ୍ୟଭିତ ଅର୍ଥମାନ ବୁଝାଏ ।)

୪ । ଅମୁକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ—
4. Reaching upto; extending upto.

୫ । ଯାହା ଉପରେ ମାଡ଼ିଥାଏ; ଆବୃତ (ଯଥା—ମେଘାକ୍ରାନ୍ତ)
5. Overspread with; extending upto.

୬ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତିଭୂତ—(ଯଥା—ଜଡ଼ତାକ୍ରାନ୍ତ)
6. Engrossed; occupied.

୭ । ଅତିରିକ୍ତ ବୋଝେଇ କରାଯାଇଥିବା—
(ଯଥା—ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ)
7. Overloaded with.

୮ । ଯାହାକୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବଳାଇ ଥାଏ—
8. Surpassed; superseded.

୯ । କଷ୍ଟପ୍ରାପ୍ତ—9. Pained; afflicted.

୧୦ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଯାଇଥାଏ—
10. Accompanied by; attended with.

୧୧ । ଯହିଁ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟ ପାଦ ପକାଇ ଥାଏ—
11. Stepped with.

୧୨ । ଗୋଡ଼ରେ ମଳାଯାଇ ଥିବା—12. Trodden.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତିକ୍ଲାନ୍ତ—
1. Very much tired.

୨ । ସୀମାବିଶିଷ୍ଟ—2. Limited.

୩ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—3. Extended; having a big area.
ଗୁରୁ ସହସ୍ର ଉପରେ ଅଛି ଦେର ପୂଣ
ଏତେ ଅକ୍ରାନ୍ତ ଦୋଷରୁ ଯହି ଦୈତ୍ୟଗଣ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂରାଣ ।

ଆକ୍ରାନ୍ତରେ—ଦେ. ଅ.—ଅକ୍ରାନ୍ତେ (ଦେଖ)
Ākrāntare Ākrānte (See)

ଆକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଅ+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଇ)—୧ । ଅତିକ୍ରମଣ—
Ākrānti 1. Passing.

୨ । ଆକ୍ରମଣ—2. Attacking.

୩ । ପାଦପକାଇବା—3. Stepping.

୪ । ଅଧିକାର କରଣ—4. Occupying.

୫ । ବୋଝାଇ କରିବା—5. Loading.

୬ । ବଳ; ପରାକ୍ରମ—6. Might, valour; force.

୭ । ଉପରକୁ ଉଠିବା—7. Rising; ascending.

ଦେ. ବି—ସୀମାବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳ—Area.

(ଯଥା—ପାଞ୍ଚ କୋଣ ଅକ୍ରାନ୍ତରେ ଜଣେ ହେଲେ କେହି ପାଠ-
ପନ୍ଦର ଲୋକ ନାହିଁ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଏ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ୬ ଚଞ୍ଚିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ହଳ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ରେ ସେତେ ଏ ଯୋଗାଯୋଗରେ ନ ମିଳନ୍ତୁ, ସେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଞ୍ଚିତ ୬ ବା ଏ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ହଳ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ୍ଟ' ସୋଡ଼ବେ; 'ଭୂତ' ର ମିଳରେ 'ଭୂମ୍ପ' ତେଣିବେ; 'ବଂଶୁ' ର ପାଉଁରେ 'ବଙ୍କୁ' ତେଣିବେ; 'ଅଉଷ' ର ପାଉଁରେ 'ଅଞ୍ଚ' ତେଣିବେ; 'ଅଉବତ' ର ପାଉଁରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ତେଣିବେ ।

ଆକ୍ରାନ୍ତେ—ଦେ. କି. ବଣ—୧ । (ଏତେ) ସେତୁ ବା ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ākrānte 1. An area of (so and so).
(ଯଥା—ଘାଅଃ ଛଅ ଇଞ୍ଚ ଅକ୍ରାନ୍ତରେ ମାଡ଼ିଛୁ ।)
୨ । ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ—
2. Within a radius of (so and so).
(ଯଥା—କଟକଠାରୁ ପାଞ୍ଚ କୋଶ ଅକ୍ରାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଡାକ୍ତରଖାନା ନାହିଁ ।)
୩ । (ଏତେ) ସେତୁଫଳରୁ ବା ବାସସ୍ଥାନରୁ ଅଧିକାର କର—
3. Occupying (such an area).
୪ । ଗୁଡ଼ାଏଡ଼େ ବ୍ୟାପି—
4. Extending on all sides.

ଆକ୍ରାମକ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+କ୍ରମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Ākrāmaka ଅକ୍ରମଣକାରୀ—Attacking; invading.
(ଆକ୍ରାମିକା – ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆକ୍ରୀଡ଼—ସଂ. ବ. (ଆ+କ୍ରୀଡ଼ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Ākrīrda ୧ । ଖେଳବା; କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା—1. Playing.
୨ । ଖେଳ; କ୍ରୀଡ଼ା—2. Play; sport.
୩ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ) ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍‌ଯାନ—
3. Pleasure-garden.
୪ । ପ୍ରମୋଦ-କୁଞ୍ଜ—4. Pleasure grove.
୫ । ଖେଳପଡ଼ିଆ—5. Play-ground.
୬ । ମଲ୍ଲଭୂମି; ଅଙ୍ଗଡ଼ା—6. Gymnasium.
୭ । କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ—7 A place where amusements are performed.
[ଡ—ଦେ. ଅଙ୍ଗଡ଼ା ଏହି ଶବ୍ଦରୁ ଜାତ ।]
(ଆକ୍ରୀଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ ବଣ. ପୁଂ—କ୍ରୀଡ଼ା କରିଥିବା—
Playing; sporting.

ଆକ୍ରୀଡ଼ନ—ସଂ. ବ. (ଆ+କ୍ରୀଡ଼ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଖେଳବା—
Ākrīrdana Playing; sporting.
(ଆକ୍ରୀଡ଼ିତ—ବଣ)
(ଆକ୍ରୀଡ଼ିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆକ୍ରୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+କ୍ରୀଡ଼ିତ)—ଖେଳିଥିବା—
Ākrīrdita Playing; sporting.
(ଆକ୍ରୀଡ଼ିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆକ୍ରୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ākrushṭa ୧ । ଯାହାକୁ ଗାଳ ଦିଆଯାଏ; ଉର୍ତ୍ସିତ·
(ଆକ୍ରୁଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Abused; rebuked.
(ଆକ୍ରୋଶ—ବ) ୨ । ନିନ୍ଦିତ—2. Blamed; reviled.
୩ । ଅଭିଶପ୍ତ—3. Cursed.
ସଂ. ବ—୧ । ପରୁଷ ଭାଷଣ—1. Abusive speech.
୨ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଡାକ—2. Calling out.

ଆକ୍ରୋଟ—ଦେ. ବ.—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Ākroṭa Akshoṭa (See)

ଆକ୍ରୋଶ—ସଂ ବ. (ଆ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Ākrośa ୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର; ଚିତ୍କାର—
1. Vociferation; loud cry.
୨ । ନିନ୍ଦନ—2. Blame; reviling.
୩ । ଉର୍ତ୍ସନା—3. Censure; abuse.
୪ । ଅଭିଶାପ—4. Imprecation; curse.
୫ । ଦିବ୍ୟ—5. Oath.
୬ । କ୍ରୋଧ; ରୁଗ; କୋପ—
6. Resentment; indignation.
୭ । ଅଦଉଡ଼; ଦ୍ୱେଷ; ଈର୍ଷା—7 Spite; malice.

ଆକ୍ରୋଶକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Ākrośaka ୧ । ଚିତ୍କାର କରୁଥିବା—1. Vociferous.
(ଆକ୍ରୋଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦ୍ୱେଷକାରୀ—2. Spiteful;envious.
୩ । ଉର୍ତ୍ସନା କରୁଥିବା—3. Reviling; vilifying.
ସ. ବ. ପୁଂ—ଉର୍ତ୍ସନାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—Slanderer.

ଆକ୍ରୋଶନ—ସ. ବ. (ଆ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Ākrośana ୧ । ଗାଳ ଦେବା—1. Reviling; slandering.
୨ । ଚିତ୍କାର କରିବା—2. Vociferating.

ଆକ୍ରୋଶିବା—ଦେ. ସକ୍ର. କ୍ରି—୧ । ଏକାଗ୍ର କରିବା—
Ākrośiba 1. To concentrate.
କାମ କରଣ ପରେ ବସି
ଚଞ୍ଚଳ ମନକୁ ଆକ୍ରୋଶି । ପ୍ର.ବା—କରୁଣନ୍ୟାସ୍ୟ ।
୨ । ବ୍ୟାପିବା—2. To spread.
ବନ୍ୟା ସ୍ରୋତ ଆକାଶରୁ ବରଷଉ ଜଳ
ଗାଜକୁ ଆକ୍ରୋଶି ଥିଲେ ଦୁଃଖ ଯାଏ କାଳ । ପ୍ର.ବା-ଉତ୍ତୁଙ୍ଗରୁପଗଗାରା ।

ଆକ୍ରୋଷ୍ଟା—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଆ+କ୍ରୁଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ)—
Ākroshṭā ଆକ୍ରୋଶକ (ଦେଖ)
(ଆକ୍ରୋଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ākrośaka (See)

ଆକ୍ଲିନ୍ନ—ସ. ବଣ. (ଆ+କ୍ଲିନ୍ନ)—
Āklinna ୧ । ଓଦା ହୋଇଥିବା—
1. Moistered; wet.
୨ । ଛଞ୍ଚା ହୋଇଥିବା—2. Sprinkled.

ଆକ୍ଲେଦ—ସଂ. ବ. (ଆ+କ୍ଲେଦ)—
Ākleda ୧ । ଓଦା କରିବା; ବରୁଣିବା—
1. Wetting.
୨ । ଛିଞ୍ଚିବା—2. Sprinkling.

ଅକ୍ଷଦ୍ୟୂତ—ସଂ. ବ. (ଅକ୍ଷଦ୍ୟୂତ+ଅ)—
Ākshadyūta ଜୁଆଖେଳ—Gambling.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଯ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଂ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଃ	ଓ	ଁ

ସଂ. ବଣ—ଜୁଆଖେଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to gambling.

ଅକ୍ଷଦ୍ୟୁତିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷଦ୍ୟୁତ + ଜାତ୍ୟର୍ଥ. ଅକ)—
Ākshadyūtika ଜୁଆଖେଳ ଦ୍ୱାରା ସାଧିତ—Effected or
(ଅକ୍ଷଦ୍ୟୁତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) completed by gambling
ସଂ. ବ. ପୁଂ ଜୁଆର; ଜୁଆଡ଼ —A gambler

ଅକ୍ଷପଣ—ସଂ. ବ (ଅ + କ୍ଷପଣ)—
Ākshapaṇa ୧ । ଉପବାସ—1. Fasting.
୨ । ଉପବାସ ଦ୍ୱାରା ଦେହ ଶୁଦ୍ଧି—
2. Purification by fasting.
୩ । ଭୋଜନାଦିରୁ ବରତ—3. Abstention.

ଅକ୍ଷପାଟିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷପାଟ=କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ; ବ୍ୟବହାର ସ୍ଥାନ
Ākshapāṭika +ଇକ)—
(ଅକ୍ଷପାଟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଜୁଆ ଖେଳରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—
1. Superintendent to a gambling-house.
୨ । ପଶା ବା ଜୁଆ ଖେଳରେ ମଧ୍ୟସ୍ଥ—2. A judge at playing with dice; an umpire in a game.
୩ । ବଗ୍ଦରପଢ—3. A judge.
୪ । ଯେ ମକଦ୍ଦମା ବିଷୟୀ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରେ—
4. An arranger of law-suits.

ଅକ୍ଷପାଦ—ସଂ.ବଣ. ପୁଂ. (ଅକ୍ଷପାଦ + ଅ)—ଅକ୍ଷପଦ ବା ଗୌତମ ଦ୍ୱାରା
Ākshapāda ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ବା ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଥିବା—
(ଅକ୍ଷପାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) Taught by the sage Gautama.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ନୈୟାୟିକ—A logician; a follower of the Nyāya system of philosophy.
ସଂ.ବ—(ଗୌତମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ) ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ—The Nyāya-system of philosophy.

ଅକ୍ଷରିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅକ୍ଷର+ଇକ)—
Ākṣharika ୧ । ଅକ୍ଷରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ-1. Relating to letters.
୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷରକୁ ଅନୁସରଣ କରିଥିବା (ଅର୍ଥ ବା ଅନୁବାଦ) - 2. Literal (meaning or translation)

ଅକ୍ଷାର—ସଂ. ବ. (ଅ+କ୍ଷର ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ)—
Ākshāra ୧ । ଦୁର୍ନାମ—1. Calumny.
୨ । ଅପରାଧ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଭିଯୋଗ - 2. A charge,
୩ । ଅଗମ୍ୟାଗମନ ବା ଲାମ୍ପଟ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ—
3. An accusation of adultery.

ଅକ୍ଷାରଣ—ସଂ. ବ. (ଅ+ କ୍ଷର ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅନ)—
Ākshāraṇa ଅକ୍ଷାର (ଦେଖ)—Ākshār (See)

ଅକ୍ଷାରଣା—ସଂ. ବ. (ଅ+କ୍ଷର ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅନ+ଆ)—
Ākshāraṇā ଅକ୍ଷାର (ଦେଖ)—Ākshāra (See)

ଅକ୍ଷାରିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ+କ୍ଷର ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ākshārita ୧ । ଅଭିଯୁକ୍ତ—1. Accused; charged.
୨ । ଅପରାଧୀ—2. Guilty; criminal.
୩ । ମୈଥୁନବିଷୟକ ଅପବାଦଗ୍ରସ୍ତ; ଅଗମ୍ୟାଗମନ ବା ଲାମ୍ପଟ୍ୟ ଦୋଷଦୂଷିତ—3. Charged with adultery
୪ । ନିନ୍ଦିତ—4. Vilified; blamed.

ଅକ୍ଷିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅକ୍ଷ+ଖେଳବା ଅର୍ଥରେ. ଇକ)—
Ākshika ୧ । ଜୁଆ ଖେଳାଳି; ଜୁଆର—
(ଅକ୍ଷିକା; ଅକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Gambler.
୨ । ଜୁଆଖେଳରେ ଅର୍ଜିତ ଧନ—
2 Mony gained by gambling.
୩ । ଜୁଆରେ ହାରିବା ଧନ—
3. Money lost in gambling.
୪ । ଭାଇଭୁଡ଼ ଅକ୍ଷ ବା ପଶାକାଠି ଯେ ରଖିଥାଏ—
4. One who uses loaded dice.
୫ । ଜୁଆ ଖେଳରେ ଜିତିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
5. One who wins at gambling.
୬ । ଜୁଆ ଖେଳଦ୍ୱାରା ଧନାର୍ଜ୍ଜନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
6 One who gains by gambling.
୭ । ଜୁଆ ଖେଳରେ କରିଥିବା ଦେଣା—
7. Gambling debt.
୮ । ଶିଶୁ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)
8. Tinisa (tree) (See).
୯ । ଆଚ୍ଛଗଛ (ଦେଖ)—(ଦ୍ୱରେଫୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
9 Āchhu (tree) (See).
ସଂ. ବଣ.—୧ । ପଶାଖେଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to dice.
୨ । ଜୁଆଖେଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Relating to gambling.
୩ । ଜୁଆଖେଳଦ୍ୱାରା ଯାହା ଜିତା ଯାଇଥାଏ; ଦ୍ୟୂତଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ—3. Won by gambling.

ଅକ୍ଷିକପଣ—ସଂ. ବ—ଜୁଆଖେଳରେ ରଖାଯିବା ବାଜି—
Ākshikapaṇa Wager in gambling.

ଅକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ākshipta ୧ । ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗାଯାଇଥିବା—
(ଅକ୍ଷେପ—ବ) 1. Thrown down.
୨ । ଜବରଦସ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ନିଆ ପାଇଥିବା—
2. Snatched away.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ସ୍ୱାରେ ସୃତ ୧ ଦ୍ଧୈତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚଳ ଦୀର୍ଘସ୍ୱି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଏବ ଘୋଷରେ ଘେତେ ଏ ଭଷାଂତାଗରେ ନ ଦଅବ, ତେବେ ସେଇ ଏବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଞ୍ଚଳ ବପସ୍ୱର ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଏବ ଘୋଷରାଇ ଦେବ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ନ ଲିଖରେ 'ଗଇ' ଘୋଷରେ; 'ଭୂଅ' ନ ଲିଖରେ 'ଭୁଅ' ଲେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଠରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଭିନା' ନ ପାଠରେ 'ଅଭ୍ଭିନା' ଲେଖିବେ;'ଅଇତ' ନ ପାଠରେ'ଅଇତ୍ତ' ଲେଖିବେ ।

୩ । ଯାହାକୁ ବାଧା ଦଅା ଯାଇଥାଏ; ପ୍ରତିହତ—
3. Repulsed.
୪ । ଉତ୍ପାଦିତ—4. Overthrown.
୫ । ଧରା ଯାଇଥିବା; ଧୃତ—5. Seized; grasped.
୬ । ଆକୃଷ୍ଟ—6. Drawn; attracted.
୭ । ପ୍ରଲୋଭିତ—7. Enticed; seduced.
୮ । ପରାଭୂତ—8. Overpowered.
୯ । ଅଭିଭୂତ—9. Bewildered.
୧୦ । ଉଦ୍‌ବେଜିତ—10. Perplexed; distracted.
୧୧ । ଉପାଜ୍ଞଃ କରା ଯାଇଥିବା—11. Deposited.
୧୨ । ଅପମାନିତ—12. Insulted.
୧୩ । ଉତ୍ସିକ୍ତ—13. Reviled; abused.
୧୪ । (ଅମୁକ) ହଙ୍କ ସମାନ—
14. Equal to; equivalent to.

ଆକ୍ଷିପ୍ତିକା—ସଂ. ବ. (ଆକ୍ଷିପ୍ତ+କ+ଆ) — ରଙ୍ଗଭୂମିକୁ ଆସିଲା
Ākshiptikā ବେଳେ ନଟଦ୍ୱାରା ବୋଲାଯିବା ସଙ୍ଗୀତ—
A particular air or song sung by an actor while approaching the stage.

ଆକ୍ଷୀବ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆଶୀବ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—ନଶାରେ ଉନ୍ମତ୍ତ—
Ākshība Intoxicated.
ବ—ସଜନାଗଛ (ଦେଖ)—Sajanā (tree) (See)

ଆକ୍ଷୁଟୀ—ସଂ. ବଣ—ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିଷ୍ଠୁର—Savage; cruel.
Ākshuṭī ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉତ୍ପାତ୍ତୀ; ରଣ୍ଡସ୍ୱରାବା ସ୍ତ୍ରୀ—A virago.

ଆକ୍ଷେପ—ସଂ. ବ. (ଆ+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Ākshepa ୧ । ଫୋପାଡ଼ିବା; ଫିଙ୍ଗାଯିବା; ଫିଙ୍ଗା—
(ଆକ୍ଷିପ୍ତ—ବଣ) 1. Throwing off,tossing;throwing away.
୨ । ଗତି—2 Movements.
୩ । କମ୍ପନ; ଥରିବା—3. Shaking.
୪ । ଉର୍ତ୍ସନା—4. Censure; reviling; abuse.
୫ । ଅପବାଦ; ଦୁର୍ନାମ—5. Satire; libel.
୬ । ଆକର୍ଷଣ—
6. Attraction.
୭ । ଅପହରଣ—7. Removal by theft.
୮ । ପ୍ରଲୋଭନ —8. Allurement; seduction.
୯ । ହାତ ଗୋଡ଼ ଛୁଆଡ଼ିବା; ଅଙ୍ଗବକ୍ଷେପ—9. Spasm.
୧୦ । ରଙ୍ଗ ଆଦି ଉପରେ ବୋଳିବା; ଲଗାଇବା—
10. Applying on; smearing over (as colour).

ଘୋରତରା ଶ୍ରେପ ନଭାନ୍ତ; ଦୌର—ପ୍ରାଭାନ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୧୧ । ବାକ୍ୟର ଅନ୍ୟାର୍ଥ କଳ୍ପନା—11. Assuming another meaning of a word.
୧୨ । ଅନୁମାନ—12. Inference.
୧୩ । ଉପାଜ୍ଞଃ—13. A deposit.
୧୪ । ଆପତ୍ତି—14. Objection.
୧୫ । ସାହିତ୍ୟର ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଅଭିଦ୍ଧିତାର୍ଥ ଗୋପନ—
15. A figure of speech in which something intended is suppressed.
୧୬ । ଅନୁତାପ —16. Regret.
୧୭ । ଅବଶୋଷ; ଖେଦ—17. Grief; sorrow.

ଆକ୍ଷେପକ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+କ୍ଷିପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Ākshepaka ୧ । ଯେ ଆକ୍ଷେପ କରେ—
(ଆକ୍ଷେପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Drawing; attracting.
୨ । ଯେ ଫିଙ୍ଗେ—2. Throwing; tossing.
୩ । ଉର୍ତ୍ସନାକାରୀ—3 Reviling; abusing.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ନିନ୍ଦୁକ—1. Calumniator.
୨ । (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର) ଅଙ୍ଗ ବକ୍ଷେପ—
2. Spasm; convulsion.

ଆକ୍ଷେପିବା—ଦେ. କି.—ଖେଦକରିବା—To grieve.
Ākshepibā ଏହାର ଆକ୍ଷେପି ଦିଆ ବଇପି ବକଲେ—ନନ୍ଦକିଶୋର.ସୀତାବନବ.୨ ।

ଆକ୍ଷୋଟ—ସଂ. ବ.—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Ākshoṭa Akshoṭa (See)

ଆକ୍ଷୋଡ଼—ସଂ. ବ.— ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Ākshorda Akshoṭa (See)

ଆକ୍ଷୋଦନ—ସଂ. ବ. (ଆ+କ୍ଷୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Ākshodana ମୃଗୟା; ଶିକାର- Hunting.

ଆଖଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. ଆକ୍ରୀଡ଼) —
Ākhṛdā ୧ । ବ୍ୟାୟାମ ଓ ମଲ୍ଲବିଦ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ସ୍ଥାନ—
1. Gymnasium; a place for gymnastic exercise.
ପଦ୍ମଚ ୍ ଆଖଡ଼ାର ସ୍ୱାମ ଯେ ପଶଇ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ. ।
୨ । ନୃତ୍ୟ ଗୀତାଦି ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ସ୍ଥାନ—
2. A place for rehearsing singing and music; a music-school; a dancing-school.
୩ । ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବୈଷ୍ଣବ ବା ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ମିଳନ ସ୍ଥାନ—3. Monastery; a place where anchorites of a particular sect congregate and live.
(ଯଥା—ପୁରୀରେ ବଡ଼ ଆଖଡ଼ା ଓ ସାନ ଆଖଡ଼ା ୨୦ ଅଛନ୍ତି ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଉସ୍	ଉଅ	ଔ

୪ । ନୃତ୍ୟକାଶ୍ମ, ବ୍ୟାୟାମକାଶ୍ମ ବା ପଙ୍ଗାଡ଼ିନକାଶ୍ମଙ୍କ ଦଳ—
4. A part of dancers; athletes or chanters.

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଦଳ—
5. A particular party.

(ଯଥା—ସେ ଆମ ଆଖ୍‌ଡ଼ାରେ ବସିବା ଲୋକ ନୁହେ ।)

୬ । ଅଡ୍ଡା—6. A place where men of same class congregate.

ଆଖଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ବ୍ୟାୟାମ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—
Ākhṛdā karibā 1. To perform gymnastic exercise.
ଆଖଡ଼ାକରା

୨ । ଆଖଡ଼ାରେ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ଶିକ୍ଷା କରିବା—
2. To learn music and dancing under a dancing master; to rehearse music.

୩ । ଆଖଡ଼ାରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ଶିଖାଇବା ବା ଡ୍ରିଲ୍ କରିବା—3. To train persons in music and dancing.

୪ । ନୃତ୍ୟଗୀତାଦିରେ ଡ୍ରିଲ୍ କରିବାପାଇଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଜମାଇବା—4. To collect people for the purpose of musical training.

ଆଖଡ଼ା ଗୁରୁ—ଦେ. ବ—ଆଖଡ଼ାରେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଉସ୍ତାଦ୍-
Ākhṛdā guru One who trains people in
ଆଖ୍‌ଡ଼ାର ଗୁରୁ singing music and atheletic feats.

ଆଖଡ଼ା ଜମା ଇବା—ଦେ. କି—୧ । ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ପାଇଁ ଦଳ ଗଠନ
Ākhṛdā jamāibā କରିବା—1. To form a party
ଆଖ୍‌ଡ଼ା ଜମାନ of persons to be trained in music and dancing.

୨ । ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି ପାଇଁ ଶିଷ୍ୟଦଳ ସଂଗ୍ରହ କରିବା—
2. To gather pupils for training them to sing or dance.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗୋଷ୍ଠୀ ଦଳ ଗଠନ କରିବା—
3. To form a party.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମାଡ ବା ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଗୁଣ୍ଡ ଲୋକ ଜମାଇବା—4. To gather people for a worthless or wicked purpose.

ଆଖଡ଼ା ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କି—୧ । ଗଠିତ ଆଖ୍‌ଡ଼ାର ଦଳକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବା
Ākhṛdā bhāṅgibā 1. To disband or break
ଆଖ୍‌ଡ଼ା ଭାଙ୍ଗା up a dancing or music party.

୨ । ଆଖଡ଼ାରେ ନୃତ୍ୟାଦି ଅଭ୍ୟାସ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସ୍ଥଗିତ କରିବା—
2. To discontinue rehearsals.

୩ । ଆଖଡ଼ାରେ ଚାଲୁଥାଇଥିବା ଅଭ୍ୟାସ କର୍ମକୁ ଶେଷ କରି ଘରକୁ ଆସିବା—3. To dismiss a music or dancing school after rehearsal.

ଆଖତା—ଦେ. ବଣ—ଆକ୍ତା (ଦେଖ)
Ākhtā Āktā (See)

ଆଖ୍‌ଥୁ—ଦେ. ଅ—ଦୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ ଛେପ ପକାଇବାର ଅନୁକରଣଶବ୍ଦ—
Ākhthu A sound in imitation of that in spitting.

ଆଖନି—ବୈଦେ. (ଆରଗ) ବ—ଅକ୍ନି (ଦେଖ)
Ākhni Ākni (See)
ଅଖ୍‌ନି

ଆଖପାଖ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଇତସ୍ତତଃ; ଏପାଖ ସେ ପାଖ—
Ākhpākha This side and that; here and there.

ଦେ. ବ.—ଆଖପାଖ (ଦେଖ)
Ākhapākha (See)

ଆଖରଗୁରସମା—ବୈଦେ. (ଆ.) ବ (ଆଖର୍=ଶେଷରେ ଦେବା + ଗୁରସମ୍ମାଦ=ବୁଧବାର) ମୁସଲମାନଙ୍କ
Ākhrichārsamā ସଫର ମାସର ଶେଷ ବୁଧବାର ଦିନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପର୍ବ—
A festival observed by the Mahomedans on the last wednesday of the month Safar.

ଆଖରଗୁରସମ୍ମା—ବୈଦେ. (ଆ.) ବ—ଆଖରଗୁରସମା (ଦେଖ)
Ākhrichārsammā Ākhrichārsamā (See)

ଆଖଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବ. (ଆ + ଖଣ୍ଡ ଧାତୁ=ଭେଦକରିବା=କର୍ତ୍ତୃ. ଅଳ
Ākhaṇḍala ଯେ ବଜ୍ରଦ୍ୱାରା ପର୍ବତ ଭେଦ କରିଥିଲେ)—
ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର—God Indra.

ଆଖଣ୍ଡଳମଣି—ଦେ. ବ—ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ବୈତରଣୀ ଓ ସାଳନ୍ଦୀ
Ākhaṇḍalamaṇi ଏହି ଦୁଇ ନଦୀର ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ଶିବଲିଙ୍ଗ—An image of Śiba in the district of Balasore.

ପ୍ରଭାତ ସଙ୍ଗମେ ଆଖଣ୍ଡଳମଣି ପାଦକମଳ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଉଷା ।

ଆଖନିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଆ + ଖନ୍ ଧାତୁ=ଖୋଳିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ;
Ākhanika ଯେ ମୃତ୍ତିକା ଖନନ କରେ)—
୧ । ଚୋର—1. Thief.
୨ । ଶୂକର—2. Boar; hog.
୩ । ମୂଷିକ—3. Mouse.
୪ । ଖଣ୍ଡିଆ; ଖନନ୍ତ୍ର—4. A small hovel.

ସଂ. ବଣ—ଖନନକାଶ୍ମ—One who digs the earth.

ଆଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—୧ । ଆଗୁଳିବା; ଚାଟ ଜଗି ଅଟକାଇବା—
Ākhanda 1 Restraining a person from advancing.

ଯନ ଯେଉଁ ମାନ୍ତର ଟଙ୍କ କରଣ ଅଖଣ୍ଡ । ଘାରଲା. ମଡ଼ାଗୁରୁ. ଖଣ୍ଡ ।

୨ । ଲୁଚକର ଶତ୍ରୁକୁ ଜଗିବା—
2. Lying in ambush.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ୍ଧ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ଅଭିଧାନ ୧ ରୁ ୬ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଏ ପୁସ୍ତକରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ୨ ରୁ ୬ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ଦର୍ଶ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀକାର' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗିକାର' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ଧୁକ—
Ākhandi A kind of gun.

ଶତ ପଞ୍ଚାଶ ଲୋକେ ଥିଲେ ଜଡି,
ଆଗେ ଆଖଣ୍ଡ ନଳ ଦେଲେ ତାଡି । ଭୁଜଙ୍ଗଭୂଷଣ—ସମରତରଙ୍ଗ. ୩ ।

ଆଖଣ୍ଡିବା—ଦେ. କ୍ରି.- ଆଗୁଳିବା; ବାଟ ଓଗାଳିବା; ବାଟ ଛାଡ଼ି ନଦେବା—
Ākhandibā To restrain a person from going in his way.

ଆଖପାଖ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅକ୍ଷି ଓ ପାର୍ଶ୍ୱ)—୧ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ— 1. All sides in the vicinity.
ଆଶପାଶ

ଆଶପାଶ୍ ୨ । ନିକଟ; ସମୀପ—2. Near.

ଦେ. ବ.—ନୈକଟ୍ୟ; ସାମୀପ୍ୟ—Vicinity.

ଆଖପାଖିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ସନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
Ākhapākhiā Adjacent.
ଆଶ୍‌ପାଶ୍

ଆଖପାଖେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ନିକଟରେ—
Ākhapākhe 1. Near by; in the vicinity.
ଆଶେପାଶେ ୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ—
2. On all sides in the vicinity.

ଆଖର୍—ବୈଦେ. (ଆ) ବ.—୧ । ଶେଷ—
Ākhar 1. Termination; end.
ଆଖର; ଆଖିର ଫାରସୀର ଅକ୍ଷରକୁ ଦେବାର ଏହା ବଙ୍ଗ ଏଥିଁ ପଡ଼ ।
ଆଖର ଆଖୋର ଜବର୍‌ଦ୍ଦସ୍ତ— ଜଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କ, ପ. ଗୀତ ।
(ଅଜଲ୍—ବିପକ୍ଷରେ) ୨ । ସମାପ୍ତି—2. Completion; finish.
୩ । ଅବସାନ; ଗତଦ୍ୱୈବାଅବସ୍ଥା—
3. Expiry.

କ୍ରି. ବିଣ.—ଆଖର (ଦେଖ)
Ākhari (See)

ବିଣ.—ଆଖର (ଦେଖ)
Ākhari (See)

ଆଖର—ସଂ. ବ. (ଆ + ଖନ୍ ଧାତୁ = ଖୋଳିବା + କରଣ. ଅର; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ମାଟି ଖୋଳାଯାଏ)—
Ākhara ଖନନ୍; ଖଣ୍ଡ—A digging bar; sped.
ଆଖର
ଭାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—ଅକ୍ଷର—
Alphabet; letter.

ଆଖରକୁ—ବୈଦେ. (ଆ) କ୍ରି. ବିଣ.—ଆଖର (ଦେଖ)
Ākharaku Ākhari (See)

ଆଖରି—ବୈଦେ. (ଆ) ବିଣ.—୧ । ସର୍ବଶେଷ—1. Last.
Ākhari ୨ । ଗତ—2. Past; gone.
ଆଖିରୀ (ଯଥା—ଆଖର ସନ)
କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସର୍ବଶେଷକୁ; ସର୍ବଶେଷରେ—1. At last.
୨ । ଶେଷବେଳକୁ—2. Towards the end.
୩ । ପଛକୁ—3. Later on; afterwards.

ଆଖରୋଟ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷୋଟ,—ଅକ୍ଷୋଟ (ଦେଖ)
Ākharoṭa Akshoṭa (See)

ଆଖାତ—ସଂ. ବ. (ଅଖାତ = ଦେବଖାତ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—
Ākhāta ୧ । ଦେବଖାତ; ଅକୃତ୍ରିମ ଜଳାଶୟ—
1. A lake; a natural reservoir of water.
୨ । (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା) ଉପସାଗର—2. Bay.

ଆଖାଶାଖା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ସଖା; ସହାୟ)—
Ākhāsākhā ୧ । ସହାୟ—1. Help.
୨ । ରକ୍ଷକ—2. Protector.

ଆଖି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷି)—୧ । ନେତ୍ର; ଚକ୍ଷୁ—1. Eye.
Ākhi କାଣି ଆଖିରେ କଜଳ ଗାରେ—ଉଗ ।
ଆଖ୍; ଚୋକ୍; ଚୋଖ୍
ଆଖ୍
୨ । ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି—2. Eye-sight.
୩ । ଦୃଷ୍ଟି—3. Look
ସଖି ଆଖି ରଖିଲୁ ରଖାରେ—ଜବର୍‌ଦ୍ଦସ୍ତ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୪ । ଆଖୁପବର ଗଣ୍ଠି—4. The eye-like protuberance on the knot of a stem of sugarcane.
୫ । (କଚାଛଡ଼ା) ନଡ଼ିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଚକ୍ଷୁ—
5. The eye-like signs on the top of the cocoanut.
୬ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିବେଚନାଶକ୍ତି; ବିବେକପଣ—
6. Consideration; discretion; descernment.
୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବୁଦ୍ଧି—7. Intelligence.

ଆଖିଆ—ଦେ.ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. [ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା— ଭଲିଆଖିଆ, ଗେଡା ଆଖିଆ)]—
Āhiā (ଆଖେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ—1. Eyed, (used in compounds)
୨ । ଦୃଷ୍ଟିଆ (ଦେଖ)
2. Drushṭiā (See)
୩ । ଝୁରୁଡ଼ା ବଳଦଙ୍କ ଆଖି ଉପରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଅନ୍ଧ ପୋଷ୍ଟଳ-
3. A band tied over the eyes of a shying bullock.

ଭାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଚଶମ—Spectacles.

ଆଖିଆଗରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ସମକ୍ଷରେ; ସମ୍ମୁଖରେ—
Akhiāgare Before one's very eyes.
ଚୋଖେର ସାମ୍‌ନେ

ଆଖିଆଲୁଅ—ଦେ. ବ—ଆଖି ପତା ଉପରେ ବାହାରିବା ବ୍ରଣ—
Ākhiālua A boil on the eye-lashes; sty.
ଆଞ୍ଜୁନୀ Hordeolum; Posthia.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଂ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଛ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଝ୍ୟ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଣ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଘ	ଷ	ଙ୍କ୍ଷ	ଞ୍ଚ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ନ୍ଦ

[ଦ୍ର—ଆଖି ପଡା ବା ଆଖି ଉପରେ ଉଠିବା ବ୍ରଣକୁ ଆଲୁଅ କହନ୍ତି ।]

ଆଖିକଣ—ଦେ. ବ—ନାକ ପାଖରେ ଥିବା ଆଖିର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ—
Ākhikaṇa Corner of the eye
ଚୋଖେର କୋନା
(ଆଖିଲଞ୍ଜି—ବପଗ୍ରଡ)

ଆଖିକାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଖି ଦେଖାଇବା (ଦେଖ)
Ākhikārḍhibā Ākhi dekhāibā (See
ଚୋଖ୍ ଦେଖାନ

ଆଖିଖୁଞ୍ଚା—ଦେ. ବ—ଆଖି ଉପରେ ହେବା ବ୍ୟଥା—
Ākhikhuñchā Aching of the eye.

ଆଖିଖୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଖିପିଟିବା (ଦେଖ)
Ākhikholibā Ākhipiṭibā (See)

ଆଖିଖୋସିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ହସ୍ତପୃ, ଭୟ ବା ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯୋଗୁଁ (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ଆଖିର କଳା ଡୋଲାକୁ ଭୁଲଭାଆଡ଼କୁ ଟେକିବା; ଶିବନେତ୍ର ହେବା—
Ākhikhosibā To have one's pupils turned upwards.

ଆଖିଖୋସିହୋଇଯିବା—ଦେ. ବ.—୧ । ହସ୍ତପୃ, ଭୟ ବା ମୂର୍ଚ୍ଛାଯୋଗୁଁ ଆଖିର କଳା ଡୋଲା ଭୁଲଭା ଆଡ଼କୁ ଶିବନେତ୍ରହଓୟା; ଚୋଖ ଉଲଟେଯାଓୟା ଟେକି ହୋଇଯିବା—
Ākhikhosihoijibā 1. The turning of pupils of the eyes upwards.
आँख्उलटजाना
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶୁନଆଁ ହେବା; ଭାଟକାହେବା—
2. Being frightened; being dumb-founded.

ବଡ଼ା ଦେଖି ଉଉଲା ଆଖି ଗୋସି ହୋଇଗଲ—ବ୍ରହ୍ମଲାଲ୍ମାଗ. ନଅଦୁଶ୍ରୀ ।

ଆଖିଛଟା—ଦେ. ବ.—ଅପାଙ୍ଗଦୃଷ୍ଟି; ଆଖିଠାର – Side-glance.
Ākhichhaṭā

ଆଖିଛଲଛଲକରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଚକ୍ଷୁକୁ ଲୋଭକପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—
Ākhichhalachhalakaribā To have tearful eyes.

ଆଖିଛଲଛଲହେବା—ଦେ. ବ.—ଆଖି ଲୋଭକପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଚଞ୍ଚଳହେବା—
Ākhichhalachhalahebā Eyes becoming tearful.

ଆଖିଛୁଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଶପଥପୂର୍ବକ ଆଖିକୁ ସ୍ପର୍ଶକରିବା—
Ākhichhuiñbā To swear by touching the eyes.
ଚୋଖଛୁଆଁ

ଆଖିଠର—ଦେ. ବ.—୧ । ଆଖିଦ୍ୱାରା କହିବା ସଙ୍କେତ—
Ākhiṭharā 1. Signal by side-glances.
ଚୋଖଠାରା ୨ । ଆଖିବୁଜ ଜଣାଇବା—2. To beckon by winks.

ଆଖିଠାର—ଦେ. ବ.—ଆଖିଠର (ଦେଖ)
Ākhiṭhāra Ākhiṭharā (See)

ଆଖିଠାରମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି ୧ । ଅପାଙ୍ଗଦୃଷ୍ଟିକରିବା—
Ākhiṭhāramāribā 1. To cast side-glances.
ଚୋଖଠାରା ଆଖି ଦେଖି ମାରେ ଆଖିଠାର—ବ୍ରଜ. ଚରଣଚିନ୍ତା ।
आँखमारना ୨ । ଆଖିଦ୍ୱାରା ସଙ୍କେତ କରିବା—
2. To beckon with eyes.

ଆଖିଠାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଖିଠାର ମାରିବା (ଦେଖ)
Ākhiṭhāribā Ākhiṭhāramāribā (See)
ଚୋଖଠାରା
आँखिमारना

ଆଖିଡ଼ି—ଦେ. ଚ.—ଚଲିବାରେ ନାଦାରେ ବସି ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଦେହରେ ପାଣି ନ ଲାଗିବାପାଇଁ ନୌକାର ତଳରେ ପକାଯିବା ବଉାରେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା ଚଟେଇ—
Ākhirḍi A mat of bamboo placed at the bottom of a boat for the convenience of the people.

ଆଖିଡଆଁ—ଦେ. ବ.—ଚକ୍ଷୁଃସ୍ପନ୍ଦନ—
Ākhiḍiāñ Throbbing of the eye-lids.
ଚୋଖନାଚ।

ଆଖିଡେଇଁବା—ଦେ. ବ.—ଆଖିଡଆଁ (ଦେଖ)
Ākhiḍeiñbā Ākhiḍiāñ (See)

ଆଖିଡେରଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଖିଖୋସିବା (ଦେଖ)
Ākhiḍeridebā Ākhikhosibā (See)

ଆଖିଡୋଳା – ଦେ. ବ.—ଚକ୍ଷୁମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗୋଳା ଅଂଶ—Eye-ball.
Ākhiḍolā

ଆଖିଦୁରୁଷ୍ଟିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ.—ଆଖିଦୃଷ୍ଟିଆ (ଦେଖ)
Ākhidurushṭiā Ākhiḍrushṭiā (See)

ଆଖିଦୁଷ୍ଟିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ.—ଆଖିଦୃଷ୍ଟିଆ (ଦେଖ)
Ākhidushṭiā Ākhiḍrushṭia (See)

ଆଖିଦୃଷ୍ଟିଆ—ଦେ. ବଣ.—ଯାହା ଲୋକଙ୍କ ଲାଳସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖା ଯାଇଥିଲ—
Ākhiḍrushṭiā (a thing) Which has been looked on by envying eyes.

ଆଖିଦେଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଭୟ ଦେଖାଇବା; ଭ୍ରୂକୁଟୀ କରିବା; ଆଖିଦ୍ୱାରା ଧମକ ଦେବା—
Ākhidekhāibā To frown; to threaten with a frowning face.
ଚୋଖଦେଖାନ
आँख्दिख्लाना

ଆଖିଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲୋଭରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଦେଖିବା; ଲାଳସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବା—To cast wistful glance on a thing.
Ākhidebā
ଚୋଖଦେଓୟା
आँखडालना କେହି ଜଣକେ ଉଚ୍ଚେ ଉଠି, ରଥ ପଡାକେ ଦେଇ ଥରି ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ. ୧୦୨ ।

ଆଖିଧର—ଦେ. ବ.—ରୋଗବିଶେଷ—Opthalmia.
Ākhidharā [ଦ୍ର—ଏ ରୋଗରେ ଚକ୍ଷୁ ଆରକ୍ତ ଓ ବ୍ୟଥିତ ହୁଏ ।]
ଚୋଖଉଠା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହାଠାରେ ସେହିକ ଅପର ଶବ୍ଦରେ ଏହିପର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା ହୋଇଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯେଉଁଠି ବର୍ତ୍ତୁ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଦେଖିବେ ସେହି ଶବ୍ଦରେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସ୍ଥଳେ ଏହି ପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅପସରତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତୁ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଗାତ୍ର' ଲେଖିବେ; 'କୂଅ' ର ସ୍ଥଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ର ପାଇଁ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଲା' ର ପାଇଁ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଦରକତ' ର ପାଇଁ 'ଅଦରକୁତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଖିଧରିବା — ଦେ. ବ.—ଆଖିଧର୍ (ଦେଖ)
Ākhidharibā Ākhidharā (See)
ଆଁଖ୍‌ଉଠନା

ଆଖିନପାଇବା—ଦେ. କି.—ଶେଷସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଖିରେ ଦେଖା ନ ପାରିବା—(eyes) Not to reach the limit.—(ଯଥା—ବଡ଼ ଦେଉଳ ଉପରକୁ ଆଖି ପାଉନାହିଁ ।)
Ākhinapāibā
ଚୋଖ୍‌ନାପାଓୟା

ଆଖିନାଲକରିବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅରକ୍ତ ଚକ୍ଷୁ ଦେଖାଇବା—
Ākhinālakaribā 1. To show red-eyes.
ଚୋଖରାଙ୍ଗାନ ୨ । ରାଗ ଦେବା—2. To be angry; to cast an angry look.

ଆଖିପକାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ଦେଖିବା—
Ākhipakāibā 1. To see; to look on.
ଚୋଖଦେଓୟା ୨ । ଆଖିଦେବା (ଦେଖ)
ଆଖଡାଲନା 2. Ākhidebā (See)

ଆଖିପତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅକ୍ଷି + ପତ୍ର)—ଚକ୍ଷୁର ଆବରଣ ପତ୍ର; ପଲକ; ପିଚ୍ଛଡ଼ା—Eye-lids.
Ākhipatā
ଚୋଖେରପାତା

ଆଖିପତାକଷାନହେବା—ଦେ. କି.—ଆଦୌ ନଦ୍ରା ନ ଆସିବା—
Ākhipatākashā naheba Not to have a wink of sleep.

ଆଖିପଲକରେ—ଦେ. କି. ବଣ — ଖୁବ୍‌ଚଞ୍ଚଳ; ସତ୍ୱର—In the twinkling of an eye; instantly.
Ākhipalakare
ଚୋଖେରପଲକେ

ଆଖିପାଖି—ଦେ. ବ.—ଗୋଟ ହଠାତ୍ ପଶି ନ ପାରିବ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ଏକପ୍ରକାର କୌଶଳଯୁକ୍ତ ଗୃହ—A house with a device to prevent a person entering it.
Ākhipākhi
ଓଡ଼ ଚଢ଼ାଡ଼ ଚୋମୂଁ ଦଇ ଅଖିପାଖି—ଦୀନାକର. ଦୁର୍ଗିଚରଣ ।

ଆଖିପାଣି—ଦେ. ବ.—ଲୁହ; ଲୋତକ—Tear.
Ākhipāṇi ଚାଲି ଚାଲି ଆଖି ପାଣି ବୋଳେ ମଲ୍ଲାଣି—ସଉଜ ।

ଆଖିପାଣିଆଖିରେମରିବା—ଦେ. ବ.—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବହୁକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଶେଷରୁ ନୈରାଶ ହେବା—Becoming hopeless after waiting and waiting.
Ākhipāṇiākhire maribā
ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ଆଖି ପାଣି ଆଖି ବୋଳେ ମଲ୍ଲାଣି—ସଉଜ ।

ଆଖିପାଣେଇବା—ଦେ. ବ —ସରଦ ବା ରୋଗ ହେତୁରୁ ଆଖିରୁ ପାଣି ବୋହିବା—Flowing of tears from the eyes due to cold or disease.
Ākhipāṇeibā

ଆଖିପିଛଡ଼ା—ଦେ. ବ.— ଚକ୍ଷୁ ପଲକକୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବୁଜିବା;—ଚକ୍ଷୁର ପଲକ—Winking of the eyes.
Ākhipichhaṛdā

ଆଖିପିଛଡ଼ାପକେଇବା—ଦେ. କି.— ଚକ୍ଷୁର ପଲକକୁ ବନ୍ଦ କରିବା—To wink.
Ākhipichhaṛdāpakeibā

ଆଖିପିଣ୍ଡୁଡ଼—ଦେ ବ.—ଆଖିପିଛଡ଼ା (ଦେଖ)
Ākhipichhārda Ākhipichhaṛdā (See)

ଆଖିପିଣ୍ଡୁଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଆଖିପିଛଡ଼ାପକେଇବା (ଦେଖ)
Ākhipichārdiba Ākhipichhaṛdāpakeibā (See)

ଆଖିପିଣ୍ଡୁଳ—ଦେ. ବ—ଆଖିପିଛଡ଼ା (ଦେଖ)
Ākhipichhāla Ākhipichhaṛdā (See)

ଆଖିପିଣ୍ଡୁଳିବା—ଦେ. କି—ଆଖିପିଛଡ଼ାପକେଇବା (ଦେଖ)
Ākhipichhāliba Ākhipichhaṛdāpakeibā (See)

ଆଖିପୁଅ—ଦେ. ବ—୧ । ଆଖିଡୋଳାର ମଝିରେ ଥିବା କଳା ଅଂଶ—
Ākhipua 1 Black eye-ball; pupil.
ଆଁଖକାତାରା ୨ । ଆଖିର କଳା ଅଂଶର କେନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ରୂପ—2. The small image reflected in the Retina.

ଆଖିପିଠାଇବା—ଦେ. କି—ଆଖି ପିଠାଇବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—The causative form of Ākhipiṭhāibā
Ākhipiṭhāibā
ଚୋଖ୍‌ଖୋଲା
ଆଁଖ୍ ଖୋଲନା

ଆଖିପିଣ୍ଡିବା—ଦେ. କି—୧ । ଚକ୍ଷୁରୁନ୍ମୀଳନ ହେବା—
Ākhipiṭiba 1. (eyes) To open.
୨ । ବତ୍ସ ଓ କୁକୁର ଛୁଆଙ୍କର ପ୍ରଥମେ ଆଖିପତା ଖୋଲି ଯିବା—2. (eyes the young of cats and dogs) To open for the first time.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନୋଦୟ ବା ବୈଦଗ୍ଧ୍ୟ ଉଦୟ ହେବା—3. To hit upon an idea (about something).

ଆଖିପୁଟା— ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—୧ । ଯାହାର ଆଖି ଫୁଟି ଯାଇଥାଏ—
Ākhiphuṭā 1. Blinded.
୨ । ଗାଳବଶେଷ; ଅଜ୍ଞ; ଅବିବେଚକ—
2. Ignorant; unreasonable.

ଆଖିପୁଟାଇବା—ଦେ. କି—ଆଖିରେ ମନଆଁ ବସ୍ତୁ ଗେଞ୍ଜି କଣା କରି ଦେବା—To make the eye blind.
Ākhiphuṭāiba
ଚୋଖ ଗାଲା
ଆଁଖ୍ ଫୁଟାନା

ଆଖିପୁଟିବା—ଦେ. ବ—ଅନ୍ଧ ହେବା; ଚକ୍ଷୁ ଲୋପ ହେବା—
Ākhiphuṭiba Becoming blind.
ଚୋଖ୍‌ଗଲେ ଯାଓୟା ଏ ସମ୍ବାଦ ଶ୍ରବଣରେ ମୁର ଆଖି ପୁଟି—
ଆଁଖ୍ ଫୁଟ୍‌ନା ବୃନ୍ଦାବିନ୍ଦ. ମନ୍ଦାକିନୀ. ୨୦ ।

ଆଖିପୁଟେଇବା—ଦେ. କି—ଆଖିପୁଟାଇବା (ଦେଖ)
Ākhiphuṭeibā Ākhiphuṭāiba (See)

ଆଖିଫୁଲ—ଦେ. ବ—ଆଖିରେ ଫୁଲ ବା ମାଂସବୃଦ୍ଧି ହେବା ରୋଗବିଶେଷ—
Ākhiphulā Pearl in the eye.
ଚୋଖେର ମାଂସବୃଦ୍ଧି

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଯ୍ୟ	ଅକାସ୍ପନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୂକ୍ଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଆଖିଫେରାଇବା—ଦେ. କି—ଗୁଇଅଡ଼ୁ ଗୁହଁବା—
Ākhipherāibā To look around.
ଚୋଖ୍ ଫେରାନ୍

ଆଖିବାଳ—ଦେ. ବ—ଆଖିପତାରେ ଥିବା କେଶ—
Ākhibāḷa Hair on the eye-lids.
ଚୋଖେର ରୋମ

ଆଖିବୁଜାବୁଜି—ଦେ. ବ—ଦେଶୀୟ ଖେଳବିଶେଷ; ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଖେଳ;
Ākhibujābuji (ଏ ଖେଳରେ ଗୋଟାଏ ଜଣକର ଆଖିକୁ ବୁଢ଼ିଆଣୀଟାଏ ଆଉ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀ ଲୁଗାରେ ବୁଜ ଦଏ; ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗିମାନେ ଲୁଚନ୍ତି; ଗୋଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋଜେ)—A sort of native play.

ଆଖିବୁଜାଳ—ଗ୍ରା. ବ—ଆଖିବୁଜାବୁଜି (ଦେଖ)
Ākhibujāḷa Ākhibujābuji (See)

ଆଖିବୁଜିବା—ଦେ. କି—୧ । ଚକ୍ଷୁ ବନ୍ଦ କରିବା—
Ākhibujibā 1. To shut the eyes.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମରିବା—2. To die.

ଆଖିବୁଲାଇବା—ଦେ. କି—୧ । କ୍ରୋଧରେ ଆଖିକୁ ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ଡେଇଁ ଲାକୁ ଏଣେ ତେଣେ ଫେରାଇବା—
Ākhibulāibā ଚୋଖ୍ ବୁଲାନା 1. To cast an angry look.
ଆଁଖିଫେରାନା ୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ ସବୁଆଡ଼ ନଖଶିଖ କରିବା—
2. To look at every thing minutely.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା—
3. To investigate; to seek.
(ଯଥା—ସେ ଗୋଟିଏ ବରଯାକ ପାଇଁ ବହୁତ ଆଖି ବୁଲାଇଲେଣି ।)

ଆଖିବୁଲେଇବା—ଦେ. କି—ଆଖିବୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Ākhibuleibā Ākhibulāibā (See)

ଆଖିମଳିବା—ଦେ. କି—ଆଖିପତାକୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ବା ଲେଡ଼ୁଆ ରଗଡ଼ିବା—
Ākhimaḷibā To rub the eye-lids.

ଆଖିମାରିବା—ଦେ. ବ—ଆଖିଠାରିବା (ଦେଖ)
Ākhimāribā Ākhiṭhāribā (See)

ଆଖିମିଟ୍‌କେ—ଦେ. କି. ବଣ—ନମିଷକେ; ଆଖିଟିଣ୍ଟିଡ଼ିବାକୁ ଯେତିକ ସମୟ ସେତିକ ସମୟରେ—In the twinkling of an eye; in a moment.

ଆଖିମିଟିକା—ଦେ. ବ—ଆଖିକୁ ମିଟମିଟ କରିବା; ଘନଘନ ଆଖିପତ୍ର ପକାଇବା—Twinkling of the eye.
Ākhimiṭikā

ଆଖିମିଟିକାଇବା—ଦେ. କି—ଆଖିକୁ ଘନଘନ ବୁଜିବା;ଆଖିଟିଣ୍ଟିଡ଼ିବ—
Ākhimiṭikāibā To shut and open the eyes frequently.

ଆଖିମିଟିକାମାରିବା—ଦେ. କି—ଆଖିମିଟିକାଇବା (ଦେଖ)
Ākhimiṭikāmāribā Ākhimiṭikāibā (See)

ଆଖିମିଟିମିଟିକରିବା—ଦେ. କି—ଆଖିକୁ ଘନଘନ ବୁଜିବା—
Ākhimiṭimiṭikaribā To shut the eyes frequently.

ଆଖି ରଙ୍ଗ କରିବା—ଦେ. କି—ଆଖି ନାଲି କରିବା (ଦେଖ)
Ākhi raṅga kariba Ākhi nāla karibā (See)
ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଖି କରିବା ଅର୍ଥ
ଲଜ୍ଜ ତେଜ କାରଣରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଅର୍ଥ । ବୃଦ୍ଧଦିବ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଆଖିରଙ୍ଗାଇବା—ଦେ. କି—ଆଖିନାଲ କରିବା (ଦେଖ)
Ākhirangāibā Ākhināla karibā (See)

ଆଖିରୁଚକ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଚକ୍ଷୁରୋଚକ; ଯାହା ଦେଖିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ-
Ākhiruchaka Pleasing to the eye.
ଚକ୍ଷୁରୋଚକ
ଆଁଖିମନାହର

ଆଖିରୁ ଜୁଲୁଜୁଲିଆପୋକ ବାହାରିଯିବା—ଦେ. ବ—
Ākhiru julujuliāpoka bāhārijibā
ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଦେହରୁ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଘଟିଲେ, ଆଖି ଆଗରେ ଜୁଲୁଜୁଲିଆପୋକ ପରି ଅଗ୍ନିକଣାମାନ ଦେଖାଯିବା
Seeing stars dance before the eyes (as a result of weakness)

ଆଖିରୁ ପାଣି ବହିବା—ଦେ. କି—କାନ୍ଦିବା—
Ākhiru pāṇi bahibā To shed tears.

ଆଖିରୁ ପାଣିମରିବା—ଦେ. ବ. (ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ)—
Ākhiru pāṇimaribā ୧ । ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ହେବା—
ଚୋଖେର ଜଳ ମରା 1. (eye-sight) To diminish (owing to old age.)
୨ । (ବହୁକାଳ ଗୁହଁଗୁହଁ) ଆଖିକ କିଛି ଦେଖା ନ ଯିବା—
(nothing To be seen.

ଆଖିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଗେଞ୍ଜିବା—ଦେ. କି—୧ । ବରଲ୍ଲ କରିବା—
Ākhire āṅguṭhi geñjibā 1. To tease.
୨ । ଠକ ଦେବା—2. To cheat.

ଆଖିରେ କାଠି ଗେଞ୍ଜିବା—ଦେ. କି—ବରଲ୍ଲ କରିବାପାଇଁ କୌଣସି କଥା ବାରମ୍ବାର କହିବା—
Ākhire kāṭhi geñjibā To speak something repeatedly in order to tease a person.

ଆଖିରେ ଧୂଳି ପକାଇବା—ଦେ. କି—ଠକ ଦେବା—
Ākhire dhūḷi pakāibā To deceive.
[ଟ—ଗୋଟାଏ ଆଖିରେ ଧୂଳି ପକାଇବା କଥା ସହଜ ନୁହେଁ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।]

ଆଖିରେ ନଯିବା—ଦେ. କି—ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା; ସହ୍ୟ ନ ପାରିବା—
Ākhire najibā To be unable to bear or brook
ଚୋଖେ ନାଯାଓୟା

ଆଖିରେ ନାଚିବା—ଦେ. କି. (କୌଣସି ଅନୁପସ୍ଥିତ ବିଷୟ)
Ākhire nāchibā ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ମରଣରେ ଆସିବା—
ଚୋଖେ ନାଚା (some absent thing) To dance before one's mind.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଶବ୍ଦରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ୧ ଅକ୍ଷରି ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଅକ୍ଷରି ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷରି କୌଣସି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେଲେ, ସେହି ଏ ସ୍ୱରାନ୍ତଯୋଡ଼ିରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସ୍ୱେହ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସବତ ୨ ବା ୧ ଅକ୍ଷରି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡିବେ; 'ବୁଅ' ନ ମିଳରେ 'ବୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଡ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଅନବରତେ ପାଗ୍ରବେ ଅଖିରେ ନାଚଲେ । କୃଷ୍ଣଜିତ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଆଖିରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୃଷ୍ଟ ହେବା—
Ākhire paṛdibā To be seen.

ଆଖିରେ ଶୁଖୁଆକଣ୍ଟା ଗେଞ୍ଜିବା—ଦେ.କ୍ରି—ଠକିବା;ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରିବା--
Ākhire sukhuākaṇṭā geñjibā To cheat; to decive.

ଆଖିଘୋଚକ—ଗା. ବଣ—ଆଖିରୁଚକ (ଦେଖ)
Ākhirochaka Ākhiruchaka (See)

ଆଖିଲଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସରଦ ହେଉ ଲେଜର୍ ବୋହିବାରୁ ସେହି ଲେଜେର୍ ଅଠାରେ ଦୁଇ ଆଖି ନ ଫିଟିବା ରୋଗ—1. A sort of disease.
୨ । ନଦ୍ରା ଆସିବା—2. (sleep) To attack.
Ākhilāgibā

ଆଖିଲାଞ୍ଜି—ଦେ. ବ—ଚକ୍ଷୁର ପ୍ରାନ୍ତଦେଶ—
Ākhilāñji The outer corner of the eye.
ଚୋଖେରକୋନା
दुम्बाला

ଆଖିଲେଣ୍ଡେରା—ଦେ. ବ—ଚକ୍ଷୁରୁ ବହିର୍ଗତ ମଳ—
Ākhilenderā The reheum of the eyes.

ଆଖିଲେନ୍ଧେରା—ଦେ. ବ—ଆଖିଲେଣ୍ଡେରା (ଦେଖ)
Ākhilendherā Ākhilenderā (See)

ଆଖିଲୋଭା—ଦେ. ବଣ—ଚକ୍ଷୁର ପ୍ରୀତିକର; ସୁନ୍ଦର—
Ākhilobhā Good-looking.

ଆଖୁ— ଦେ. ବ. (ସ. ଇକ୍ଷୁ)—ଇକ୍ଷୁ; ସ୍ନାୟୁମଣ୍ଡାଳ ସୁସ୍ୱାଦୁ ଜାତିବିଶେଷ—Sugarcane.
Ākhu
ଆଖ୍; ଅକ
ईक; केन्तारि; ईख्
ଦେ. ତେଜୁକୁ

[ଦ୍ର—ଆଖୁର ପ୍ରକାରମାନ—(୧) କାଳ ବା କଜଳବଜ୍ରଲା; (୨) କନ୍ୟାର (ମୋଟ ଓ କୋମଳ); (୩) ବମ୍ବେଇ (ପତଳା); (୪) ବଙ୍ଗାଳ; (୫) ଖାଡ଼ ଆଖୁ ବା ଖଡ଼; (୬) ରୂପ ଆଖୁ (ବେଶି ପତଳା); ଏବଂ ଦୁଇପ୍ରକାର—କାନ୍ଥରୂପ; ସାଧାରଣ ରୂପ; (୭) ଦୁଷୁରବାଣୀ—ଏହା କଳା ଛଲୁ ଦେହଯାକ ପତଳା ଗାର; (୮) କୋଇମ୍ବାଟୁର ବା ଫର୍ମା (ଭଣ୍ଡିଫୁଲ ଘର ଏହାର ପତଳା ପୁଲ ହୁଏ); (୯) ଷାଠୀ (କଳା, ମୋଟ ଓ ଲମ୍ବ), କାଶୋର ଆଖୁ (ଅତି ସରୁ, କାଳ ଓ ଲମ୍ବ ।]

ସ.ବ. (ଅ+ଖନ ଧାତୁ=ଖୋଳିବା+କର୍ତ୍ତା.ଉ; ଯେ ଖୋଳେ)—
୧ । ମୂଷା; ଇନ୍ଦୁର—1. Mouse, rat.
୨ । ଶୂକର; ଘୁଷୁର—2. Pig; hog.
୩ । ଚୌର; ଚୋର—3. Thief.
୪ । ସକ୍ଷମ ଥାଇ ଭଲ ଯେ ଅପଣାର ପେଟକୁ ନ ଖାଏ; କୃପଣ ଲୋକ—4. A miser.
୫ । ମୂଷାକାନି (ଦେଖ)
5. Mushākāni (See)

ଆଖୁକଳ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ କଳଦ୍ୱାରା ଆଖୁ ପେଡ଼ା ହୋଇ ରୋଷୁଅ ବାହାରେ; ଆଖୁ ପେଡ଼ିବାର କଳ—
Ākhukaḷa A machine to press sugarcane.

ଆଖୁକଆରି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଖେତରେ ଆଖୁଉତ୍ପନ୍ନ କରଯାଏ—
Ākhukiāri A field of sugarcane.
ଆଖରକ୍ଷେତ
उखाड़ी

ଆଖୁକଆରୁ ଠେଲିଦେବା—ଦେ. ବ. (ପ୍ରବଚନ)—ବିପଦରେ ପକାଇବା; ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେବା—
Ākhukiāriku ṭhelidebā To put in danger; to inflict pain,
(ଯଥା—ଥରେ ପାଲରେ ପକାଇ ଥିଲି ଯେ ଖସିଗଲୁ, ରହିଥା ବେଳପଡ଼ି ଆଜି ଥରେ ଆଖୁକଆରକୁ ଠେଲି ଦେଇ ।)

ଆଖୁକୋଲୁଅ—ଦେ. ବ—ଆଖୁକଳ (ଦେଖ)
Ākhukolua Ākhukaḷa (See)

ଆଖୁକୋଲୁଆ—ଦେ. ବ—ଆଖୁକଳ (ଦେଖ)
Ākhukoluā Ākhukaḷa (See)

ଆଖୁକୋହ୍ଲୁଆ—ଦେ. ବ—ଆଖୁକୋଲୁଆ (ଦେଖ)
Ākhukohluā Ākhukeluā (See)

ଆଖୁଖାଇ—ଦେ. ବ—ଆଖୁକଳ (ଦେଖ)
Ākhukhāi Ākhukaḷa (See)

ଆଖୁଗ—ସ. ବ. (ଆଖୁ=ମୂଷିକ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ)—
Ākhuga ମୂଷିକବାହନ; ଗଣେଶ—The God gaṇeśa. (who rides on a mouse)

ଆଖୁଚ୍ଛେଦରା—ଦେ. ବ—ଆଖୁଚ୍ଛେଦା (ଦେଖ)
Ākhuchhedarā Ākhuchhedā (See)

ଆଖୁଚ୍ଛେଦା—ଦେ. ବ—୧ । ଆଖୁପେଡ଼ା ହେବା ପରେ ଚମ୍ବା ଦାନ୍ତରେ ଚେବାଇ ଖୁଆ ହେବାପରେ ବାହାର ରସଶୂନ୍ୟ ଛୋଗ—1. Juiceless matter of sugarcane after it is pressed.
୨ । ଗୁଡ଼ରେ ରହିଯାଇ ଥିବା ଆଖୁର କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଛୋଗ—2 Bits of bark left in molasses.
Ākhuchhedā

ଆଖୁଦଣ୍ଡା—ଦେ. ବ.(ସ. ଇକ୍ଷୁଦଣ୍ଡ)—
Ākhudaṇḍā ଆଖୁର ଗୋଟିଏ ଗଛ; ଗଛେ ଆଖୁ—
One plant of sugar-cane.

ଆଖୁଦୋରୁଅ—ଦେ. ବ—ଆଖୁରୁ ପେଡ଼ା ହୋଇ ବାହାର ଥିବା ରସ—
Ākhudorua The juice of sugarcane after it is pressed
ଆଖେରରସ
ईख्रुरस

ଆଖୁଧଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ଆଖୁଦଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Ākhudhaṇḍā Ākhudaṇḍā (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଲ୍ଲ	ଜ୍ଜ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଆଖୁନ୍—ବୈଦେ (ଆ) ବ—୧ । ଶିକ୍ଷକ—1. Teacher.
Ākhun ୨ । ପାରସି ଓ ଆରବୀୟଭାର ଶିକ୍ଷକ—
2. A teacher of Persian and Arabic.

ପାରସି ପଢାଇବା ନମନ୍ତେ ଅଟଳକ ଦନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରେ ଆଖୁନ୍ ନଯୁକ୍ତ ଥରେ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

୩ । ପାରସି ଓ ଆରବୀ ପଢାଇବା ନମନ୍ତେ ପ୍ରାଥମିକ ବଦ୍ୟାଳଯ ବା ମକ୍ତାବର ଶିକ୍ଷକ—
3. A teacher of a primary school of Persian and Arabic.

ଆଖନ୍ଜି—ବୈଦେ (ଆ) ବ. (ସମ୍ମାନାର୍ଥ)—ଆଖୁନ୍ (ଦେଖ)
Ākhunji Ākhun (See)
ବୈଦେ (ଆ) ଅ—ଆଖୁନ୍‌ଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ—A term of address to Ākhun.

ଆଖୁପଗ—ଦେ. ବ—ଆଖୁଖଣ୍ଡାରେ ଥିବା ବରନ୍ଧୀଖଣ୍ଡକୁ ବରକ୍ତ କରଥିବା ରେଖା—The line demarking the knots of sugarcane.
Ākhupaga

ଆଖୁପଣା—ଦେ. ବ – ଅଖୁଦୋରୁଅ (ଦେଖ)
Ākhupaṇā Ākhudorua (See)

ଆଖୁପବ—ଦେ. ବ—ଆଖୁପଗ (ଦେଖ)
Ākhupaba Ākhupaga (See)
ଆଖେରପଗ

ଆଖୁପେଡ଼ା—ଦେ. ବ. ଆଖୁକୁ ଖାଇରେ ରୁପୁଡ଼ବା—
Ākhuperḍā Pressing of sugarcane.

ଆଖୁପେଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଖୁକୁ ଖାଇରେ ରୁପୁଡ଼ବା—
Ākhuperḍibā To press sugarcane

ଆଁଖୁବାଡ଼ି—ଦେ. ବ—୧ । ଆଖୁ ଖେତ; ଆଖୁଚଆର; ଆଖୁ ଫସଲ ହୋଇଥିବା ଖେତ—1. A field of sugarcane.
Ākhubārḍi
୨ । ଆଖୁଯଷ୍ଟି—2. A stick of sugarcane.

ଆଖୁବାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଆଖୁବାଡ଼ରେ ଜାତ—
Ākhubārḍiā 1. Produced in a field of sugar-cane.
୨ । ଆଖୁବାଡ଼ ଜଗିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. A watch-man of a field of sugar-cane.

ଆଖୁଭୁକ୍—ସ. ବ. (ଆଖୁ=ମୂଷା+ଭୁକ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଯେ ମୂଷାକୁ ଖାଏ)—ବରଡ଼—Cat.
Ākhubhuk

ଆଖୁମଞ୍ଜି—ଦେ. ବ—ଖେତରେ ଲଗାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଟା ହୋଇଥିବା ଖେଣ୍ଟ ଖେଣ୍ଟ ଆଖୁର ପବ—
Ākhumāṇji Small cuttings of the stem of sugarcane used as seed.

ଆଖୁରଥ—ସ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଖୁ=ମୂଷା+ରଥ=ବାହନ; ଯାହାଙ୍କର ମୂଷା ବାହନ)—ଗଣେଶ—
Ākhuratha God Gaṇeśa.

ଆଖୁଶାଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଇକ୍ଷୁ+ଓ. ଶାଳ)—ଯେଉଁଠାରେ ଆଖୁ ପେଡ଼ା ହୋଇ ଗୁଡ଼ ରନ୍ଧାଯାଏ—
Ākhuśāla आखशाल A place where molasses is prepared from sugar-cane

ଆଖେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦେଖିବା—1. To look at.
Ākheibā देखना; ताकना
୨ । ଦୂରରୁ ଦେଖିବା—
2. To see from a distance.
୩ । ଦୃଷ୍ଟି କରିବା; ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବା—
3. To cast an evil eye upon.
୪ । କ୍ରମଶଃ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା—
4 To come nearer gradually.

ଆଖେଇଲ, ଆଡ଼ର ଆଡ଼ର ପାଖେଇଲ । ଭୁବନ ।

ଆଖେଟ—ସ. ବ. (ଆ+ଖିଟ୍ ଧାତୁ=ତ୍ରାସ କରିବା; ମୃଗଯା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ମୃଗଯା; ପଶୁପକ୍ଷିଶିକାର—
Ākheṭa 1. Hunting; chase.
୨ । ତ୍ରାସ; ଭୀତି—2. Fear; fright.

ଆଖେଟକ—ସ. ବଣ. (ଆ+ଖିଟ୍ ଧାତୁ=ତ୍ରାସ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Ākheṭaka ୧ । ମୃଗଯାଶୀଳ; ଶିକାରୀ—
1. Fond of hunting.
୨ । ତ୍ରାସଜନକ; ଉତ୍ପୀଡ଼କ—2. Frightful.
ସଂ. ବ. (ଆଖେଟ=ମୃଗଯା+ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—
୧ । ମୃଗଯା; ଶିକାର—1. Hunting; chase.
୨ । ଶିକାରୀ—2. A hunter.

ଆଖେଟକ ପବ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆଖେଟକ+ପବ)—
Ākheṭaka parba ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳତ୍ରୟୋଦଶୀ—
(ଏ ଦନ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦର ପୂଜା ହୁଏ ।)—
The 13th day of the bright fortnight of Śrābaṇa (in which weapons are worshipped).

ଆଖେଟନ—ସ. ବ. (ଆ+ଖିଟ୍ ଧାତୁ=ତ୍ରାସ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ākheṭana ଆଖେଟ (ଦେଖ)
Ākheṭa (See)

ଆଖେଟିକ—ସଂ. ବ. (ଆଖେଟ=ମୃଗଯା+ନିପୁଣାର୍ଥରେ. ଇକ)—
Ākheṭika ୧ । ମୃଗଯାକୁଶଳ କୁକୁର; ଶିକାରୀ କୁକୁର—
1. A hunting dog.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମୃଗଯା କରେ—
2. One who hunts.
୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମୃଗଯାଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନର୍ବାହ କରେ; ମୃଗଯାଜୀବୀ ବ୍ୟାଧ—3. A hunter.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରା ବାଦ ; ଯଦି ଧାତୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଯୋଗ ହୋଇଥାଏ ତାହାହେଲେ ତାହା ବାଦ ଯିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଯଦି ଦୁଇଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେ ସୋପାନରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାନ୍ତରୀୟରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚାରିଟି ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଯଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହୁଏ ସୋପାନକୁ ଡେଇଁ । ଯଥା — 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘଣ୍ଟ' ସୋପାନେ; 'ଜୁଅ' ର ମିଳରେ 'ଜୁଆ' ସୋପାନେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଉ' ସୋପାନେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗ' ସୋପାନେ;'ଅଭିବାଦ' ର ପାଇଁ'ଅଭିବାଦ' ସୋପାନେ ।

ଅ.ବିଣ—୧ । ମୃଗଯାସଂକ୍ରାନ୍ତ—1. Relating to hunting.

୨ । ମୃଗଯାର ଉପଯୁକ୍ତ—2. Fit for hunting.

ଅଖେଟୀ—ସଂ. ବି ସୁଂ. (ଅଖେଟ=ମୃଗଯା+ଇନ୍, ୧ମ. ୧ବ.)—
Ākheṭī ମୃଗଯୁ; ବ୍ୟାଧ; ଶିକାରୀ—Huntsman; hunter.

ଅଖେଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଅଖଡ଼ା (ଦେଖ)
Ākherḍā Ākhṛḍā (See)

ଅଖ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା=କରଣ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Ākhyā ଆ)—୧ । ନାମ—1. Name

୨ । ସଂଜ୍ଞା—2. Definition.

୩ । (+ଭାବ. ଅ) କଥନ—3. Speaking.

ଅଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ākhyāta ୧ । କଥିତ—1. Spoken.

୨ । ନାମିତ—2. Denominated.

୩ । ସୁବିଖ୍ୟାତ—3. Known.

୪ । ଗଳ୍ପରୂପେ କଥିତ—4. Narrated.

୫ । ଅମୁକ ନାମ ଦିଆଯାଇ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ)—
5. (a person or thing) Named so and so.

୬ । ଅମୁକ ନାମରେ ଡକାଯିବା +
6. Called so and so

୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) ରୂପ କରାଯାଇ ଥିବା (ଧାତୁ)—
7. Conjugated (root.)

ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ୟାକରଣର ଉକ୍ତ ପ୍ରକରଣ—
1. The chapter on inflection of verbs.

୨ । ଉକ୍ତ ଶବ୍ଦ; କ୍ରିୟା—
2. Verb which is inflected.

ଅଖ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା+ଅନ)—
Ākhyāna ୧ । ବାକ୍ୟ; କଥନ—
1. Word; description.

୨ । ଇତିହାସ—2. Legend; tradition.

୩ । କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ—
3. Tale; story; anecdote.

୪ । ଗଳ୍ପାଦି କଥନ—4. Narration.

ଅଖ୍ୟାପଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଖ୍ୟେପଣ)—ଅପବାଦ ଦେବା; ଦୋଷାରୋପଣ—Defamation; accusation.
Ākhyāpaṇa

ଅଖ୍ୟାୟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା+କରଣ ଓ କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ.)—
Ākhyāyaka (ଅଖ୍ୟାୟିକା - ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କଥକ; ପ୍ରତ୍ୟବକ—
1. (one) Who relates a story.

୨ । ପ୍ରକାଶକ—2. Publisher.

୩ । ବକ୍ତା—3. Speaker.

ଅଖ୍ୟାୟିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ+ଅକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ākhyāyikā ୧ । ଗଳ୍ପ; କାହାଣୀ—
1. Narrative; story; fable.

୨ । ଐତିହାସିକ ଉପନ୍ୟାସ—
2. A legendary story.

୩ । ଉପଲକ୍ଷ୍ୟାର୍ଥ କଥା; ରୂପକ ବୃତ୍ତାନ୍ତ କଥା—
3. Allegorical story; fable.

ଅଖ୍ୟେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Ākhyeya କଥନୀୟ; ବାଚ୍ୟ—Speakable.

ଅଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—୧ । ସମ୍ମୁଖ ବା ପୂର୍ବଭାଗ—
ଆଗେ; ଆଗା
ଅଗଲା; ଆଗା
(ପଛ—ଉପଲବ୍ଧ)
1. Front; forepart of a thing.
ଦିଂଡ଼ ବାଘ ଉକ୍ଷର ଗୁଡ଼ୁକ ପଲଗ;
ମୋ ତୁନ ବାଜନ୍ତେ ସାନ୍ତ ସନ୍ତ ଅଗ—
କୃଷ୍ଣଦିଂଡ଼. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ପୂର୍ବକାଳ—2. Past time.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ; ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—
1 In front; frontal; foremost.

୨ । ଅଗ୍ରସର—2. Leading: coming in front.
ଦଣ୍ଡୁଆଣା ଯେପର ଦାନଶୀଳା ଦସ୍ୟାବନ୍ତା ସେହିପର ସରୁ ବାମକୁ ଅଗ—
ଜଗନ୍ନାଥମାହନ—ଗଲ୍ପସ୍ଥ ।

୩ । ପ୍ରଥମ—3. First (in place or time).
ଅଗ ପୁଅ ବାପ—ଉଗ ।

୪ । ପ୍ରଥମ କରଣୀୟ—1. To be done first.

୫ । ଯେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—
5. Doing a thing first of all.
ଅଗ ସୂନା ଯାଗ—ଶିଶୁରଞ୍ଜନ ଗୀତ ।

୬ । ପୁରାତନ—6. Old; ancient.

୭ । ଭବିଷ୍ୟତ—7. Future.

ଦେ. କି ବିଣ—୧ । ସର୍ବପ୍ରଥମେ —1. First of all.
ତତ ଥରେ ଅଗ ପଛେ ନବାନ୍ନ. ଚତୁର୍ଥ ଉପାସ୍ୱ କରନ୍ତୁ ପିନା ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଜଗତା ।

୨ । ପ୍ରଥମେ; ପ୍ରଥମତଃ—2 At first.
ତାହାଙ୍କ ଧନ ଦେଇ ତୋଷ କର ଅଗ—କୃଷ୍ଣସିଂଡ଼. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୩ । ସମ୍ମୁଖରେ—3. In front.
ମେ କଥା କଡ଼ ଥାଏ ଅଗ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୪ । ପୂର୍ବେ—4. Before; previously.

ଅଗଃ—ସଂ. ବି. [ଅଗସ୍. ୧ମା. ୧ବ. (ଇ ଧାତୁ ଗମନ କରିବା+
Āgaḥ କରଣ. ଅସ୍)=ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅଧୋଗମନ କରେ]—
୧ । ଅପରାଧ; ଦୋଷ—1. Fault.

୨ । ପାପ; ଅଧର୍ମ—2. Sin.

୩ । କ୍ଷତ—3. Injury.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଉ	ୂ	ଲୃ	ଯ୍ୱ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଆଗକା—ଦେ. ବଣ—ପୂର୍ବକାଳୀନ—
Āgakā Relating to the past
ଆଗେକାର

ଆଗକାର—ଦେ. ବଣ.— ଆଗକା (ଦେଖ)
Āgakāra Āgakā (See)
ଉତ୍ତରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଧର ଅଛ ଅଗକାର ଦୋଷେ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ୨୪ ।

ଆଗକୁହା ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ଯେ ଆଗ କର କଥା କୁହେ)—
Āgakuhā ୧ । ଆଗବୋଲ୍ଲ – 1. Self-assertive.
(ଆଗକୋଡ୍ଡା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଅନାହୂତ ହୋଇ ବାକ୍ୟବ୍ୟୟ କରେ—
2. One who speaks out uncalled for.
୨ । ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ କଥା କହେ—
3. One who speaks out before due time.
୪ । ଯେ ଆଗ କରି ଘାଣ୍ଟ ଫିଟାଏ—4. One who speaks before all others; forward.

ଆଗଚଲା—ଦେ. ବଣ ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Āgachalā ୧ । ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଗଲେ—
ଆଗେବଢନା 1. One who precedes others.
ଆଗଚଲା; ଆଗଚଲେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ ଅଗଚଲ୍ଲ ଅଗବୋଲ୍ଲ ସର ଗାର ମୁହଁ ସାପ ପେଲ୍ଲ—ଭଗ ।
୨ । ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲେ—
2. One who leads others.
୩ । (ଅନାର୍ଥେ) ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହେୟ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ—
3. One who overtops others.
୪ । କେହି ନ ଗଲୁଣୁ ଯେ ଗଲେ—
4. Forward.
୫ । ଆଗବୋଲ୍ଲ (ଦେଖ)
5 Āgabolā (See)
ଦେ. ବ— ୧ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଗଲିବା—
1. The act of preceding others.
୨ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଥରେ ବାଧବାର ପୂର୍ବ ସ୍ୱାମୀ ଔରସଜାତ ପୁତ୍ର—
2. A remarried widow's son of the previous marriage.

ଆଗଡ଼—ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଫାଟକ—
Āgarda Gate.

ଆଗତ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଭବିଷ୍ୟତ—
Āgat Future.

ଆଗତ—ଦ. ବଣ. (ଆ=ଉପସର୍ଗ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āgata ୧ । ଆସି ପହଞ୍ଚିବା; ଉପସ୍ଥିତ—
1. Arrived; come.
୨ । (+କର୍ମ. ତ) ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ; ଅଧିଗତ—
2. Obtained; secured.

ଗ୍ରା. ବଣ. (ଆଗାମୀ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ)—
୧ । ଭବିଷ୍ୟତ—1. Future.
ମାହୁଁ ତ ମୋ ପ୍ରପ୍ତି ଗୋଷ୍ଠ ବର୍ତ୍ତମାନ ତେବେ ଅଉ ଆଗତେ ମୋହୁବ ।
ଭଜ. କୋଣ୍ଡ୍ରାଗ୍ରନ୍ଥଭତ ।
୨ । ଫେରି ଅସିଥିବା—2. Returned.
ଦେ. ବଣ—୧ । ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ପୂର୍ବ (ବର୍ଷ)—
1. (the year) Previous to the last.
୨ । ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ ବିଷୟ—2 Unheard of (things)
୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ (ବିଷୟ)—3. Wonderful (things)
୪ । ଅସମ୍ଭବ (କଥା)— 4. Improbable (things)
ଦ. ବ. (+ଭୂବ. ତ)—୧ । ଆଗମନ—
1. Return; arival.
୨ । ଉପସ୍ଥିତି—2. Presence.

ଆଗତକୁହା—ଗ୍ରା. ବଣ ପୁଂ. (ଗାଳି)—
Āgatakuhā ଯେ ମନଗଢ଼ା ଭବିଷ୍ୟତ କଥା କହେ; ଯେ ଅଗତକଥା ଆଗତକୋଡ୍ଡା } ସ୍ତ୍ରୀ. ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ ବା ଅସମ୍ଭବ କଥା କହିବା (ଲୋକ)—(a person Who speaks improbable things.
ଗ୍ରା. ବ – ଭବିଷ୍ୟତ କଥା କହିବା—
Prediction; fore-tell.

ଆଗତ ଚଢ଼େଇକି ବେସର ବଟା—(ପ୍ରବଚନ)—
Āgata chardheiki besara baṭā
ଭବିଷ୍ୟତ ଅନିଶ୍ଚିତ କଥା ଯାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବସିବା (ଶିକାରରେ ଚଢ଼େଇ ମରି ହୋଇ ଆସିବ, ଏହା ଆଶାରେ ଆଗରୁ ତରକାରୀର ଉପକରଣ ବେସର ବାଟ ରଖିବା ।)
[ଦ୍ର—ସମସ୍କୃତାର୍ଥକ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ପ୍ରବଚନ=ଗଛରେ କଠାଲ ଓଠରେ ତେଲ ।]

ଆଗତପଞ୍ଚା—ଦେ. ବ.— ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପୂର୍ବରୁ ଚିନ୍ତା କରିବା—
Āgatapañchā Thinking of the future for precaution; thoughts about the future; fore-sight.

ଆଗତପଥ—ଦ. ବ. (ଆଗତ = ଆଗମନ + ପଥ)—ଆସିବାବାଟ—
Āgatapatha Path.
ଇତେ ପଛକ ଶସ୍ତ ତତ୍ତେ ଗୁଡ଼େ ନସ୍ତ
ତୋ ଅଗତ ପଥ ଅନସରଇ ବସି । ପ୍ରାତା—ଉତ୍ତରାଧ୍ୟ ।

ଆଗତପାଞ୍ଚ – ଦେ. ବ.—ଆଗତପଞ୍ଚା (ଦେଖ)
Āgatapāñcha Āgatapañchā (See)

ଆଗତବନ୍ଧକ—ଦେ. ବ.—୧ । କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମହାଜନ ନିକଟରୁ ଟଙ୍କା ଆଣି
ଅଗାତବନ୍ଧକ ବନ୍ଧକ ଦେବା—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରୁଛୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଏଇ ପୋଥିରେ ଯେବେ ଏ ଭଷାବୋଝରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁବ ବସଦତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଏହ ପୋଥିରେ ଯେପର ଜଣାଇବା ପ୍ରତ ଯଥା :—
'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଟ' ପୋଥିରେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂତ' ପୋଥିରେ; 'ଦଧ' ର ପାଇରେ 'ଦଦ୍ଧ' ପୋଥିରେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ପାଇରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ପୋଥିରେ; 'ଅଲଦତ' ର ପାଇରେ 'ଅଲ୍ଦତ୍' ପୋଥିରେ ।

1. Previous mortgaging of a property to a creditor (previous to a subsequent transfer thereof.

୨ । ଅଗାମୀ ବର୍ଷର ଫସଲରୁ ଋଣ ଝଟକା ଅଦାୟ ହଅଯିବ, ଏହୁ କରାରରେ ମହାଜନଠାରୁ ଋଣ ଆଣିବା—

2. Borrowing money from a creditor on condition that it will be realised from the future usufruct of the mortgaged property.

ଆଗଉବନ୍ଧା—ଆଗଉବନ୍ଧକ (ଦେଖ।
Āgatabandhā Āgatabandhaka (See)
ଆଗଉବନ୍ଧା ଋସ୍ୱୋନାତ୍ତି—ପ୍ରବଚନ ।

ଆଗତୁର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରତର)—
Āgaturā ୧ । ଅଗ୍ରିମ—1. Advanced.
ଅଗ୍ରୀମ ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟର ପୂର୍ବ—
ପେଶଗୀ 2. Happening before time.
୩ । ଆଗରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ପାଇଣା ନ ଦେଇଣୁ ହଅଯିବା—
3. Paid in advance.
ଦେ. କ୍ରି. ବଣ.—୧ । ଅଗ୍ରିମରୂପେ—1. In advance.
୨ । ପୂର୍ବରୁ—2. Before hand.

ଆଗନ୍ତୁ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୁ)—
Āgantu ୧ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତ; ଆକସ୍ମିକ—
1. Suddenly arrived; accidental.
୨ । ଅନ୍ୟୂନଚତୁସ୍ଥାମୀ—2. Shortlived
ସଂ. ବ.—ଅତଥି; ଅଭ୍ୟାଗତ; ଅଜ୍ଞାତକୁଳଶୀଳ ନବାଗତ ବ୍ୟକ୍ତି—
Stranger; unknown guest; new comer.

ଆଗନ୍ତୁକ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଆଗନ୍ତୁ + ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—ଆଗନ୍ତୁ (ଦେଖ)
Āgantuka Āgantu (See)

ଆଗନ୍ତୁକବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଆଗନ୍ତୁକ + ବୃତ୍ତି)—
Āgantukabrutti ଆଗନ୍ତୁବୃତ୍ତି (ଦେଖ)
Āgantubṛutti (See)

ଆଗନ୍ତୁବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଆଗନ୍ତୁ=ଅଯାଚତୋପସ୍ଥିତ + ବୃତ୍ତି=କାର୍ଯ୍ୟ)—
Āgantubṛutti ବନା ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଭୋଜ ଅବରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Dropping in at feasts; coming to feasts uninvited.

ସଂ. ବଣ.—ଅଯାଚତୋପସ୍ଥିତ (ଅତଥି)—
(one) Who drops in at feasts; (one) who comes to a feast uninvited.

ଆଗପଛ—ଦେ. ବ. (ବିପରୀତ ସନ୍ଦରର)—
Āgapachha ୧ । ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବଶେଷ ବିଷୟ—
1. First and last matters.

ଆଗାପିଛା; ଆଗେପିଛେ ୨ । ଅଗଘାଡ଼ ଓ ପଛଘାଡ଼; ସମ୍ମୁଖ ଓ ପଶ୍ଚାତ୍—
2. Front and back sides.
୩ । ପ୍ରଥମ ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. First and following persons.
୪ । ପୂର୍ବକାଳ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳ—
4. Previous time and afterwards.
କ ଭଲ ମନ ଲୋକ ହାନ
ଖ ଆଗ ପଛ ବରାବରୀ—ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚ ମୃତ ।

ଦେ. ବଣ.—୧ । ପ୍ରଥମ ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ—
1. First and following
୨ । ପ୍ରଥମେ ଘଟିଥିବା ଓ ପରେ ଘଟିଥିବା—
2. Happening first and happening last.
୩ । ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବଶେଷ—
3. First and last.
୪ । ସମ୍ମୁଖରେ ଓ ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାଗରେ ଥିବା—
4 Front and back; fore and hind.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ପ୍ରଥମେ ଓ ପରେ; ଧାଗ୍‌ବାହିକରୂପେ—
1. Serially.
୨ । ଏକର ପର ଅନ୍ୟ ଏହି ଭାବରେ—
2. One after the other; in succession.
୩ । ଆଗରେ ଓ ପଛରେ—3. Before and behind.
ଜନରେ ଗୁରୁଭାଇ ହୋଇ ଅଗ ପଛ,
ତେରେ ଜଣିଲେ ବିଷଉ ସିହ ମୁହ । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ ।

ଆଗପତରିଆ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଅଗ୍ରପତ୍ରିକ୍)—୧ । ସମାଜସ୍ଥ ମନୁଷ୍ୟ-
Āgapatariā ମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଭୋଜନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ପଙ୍ଗତ
ଅଗ୍ରଭୋଗୀ ବେଳେ ସବାଗ୍ରେ ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଇବାପତ୍ର ପଡ଼େ; ତମ୍ବା ସମାଜ ପଂକ୍ତିରେ ଯାହାର ପତ୍ର ପଂକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼େ; କୌଣସି ଜାତ ବା ସମାଜର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—ଯାହା ଖାଇବା ପତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଢ଼ା ହୁଏ—1. The chief man of a society to whom food is served first as a sign of superiority; the head man of a caste.

୨ । ଦାଣ୍ଡୁଆ ଓ ବିଶେଷତଃ ଗୁଡ଼ିଆ ସମାଜରେ ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାତିଆଣ ଭୋଜରେ ଜାତିସ୍ଥମାନେ ଖାଇ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ଓ ଯାହାଙ୍କ ଭୋଜନ ପରେ ଜାତିସ୍ଥମାନଙ୍କ ପଙ୍ଗତ ହୁଏ—
2. The head man of the society who being fed first in a feast others are fed.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ପ୍	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଗପଚୁରଥ—ଦେ. ବଣ—ଆଗପତରଥ (ଦେଖ)
Āgapaturiā Āgapatariā (See)

ଆଗପେଲ୍—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେ ଆଗକୁ ପେଲ୍‌ଯାଏ ବା ପଶିଯାଏ—A pushing (man or woman)

ଆଗପେଲ୍ ଆଗପେଲେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । (ମନ୍ଦାର୍ଥରେ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପଶିଯାଏ—
2. (used in a bad sense) An invidious (person).

ଆଗବଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କଥା ନ କହୁଣୁ ପ୍ରଥମେ କଥା କହିବା—1. To speak before others speak.

ନାରଦ କହିଲେ ସତ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଗ ବଢ଼ି । ସାରଳାମହାଭାରତ. ୨ୟ ।

୨ । ଆଗ ବଢିବା—2. To go in advance.

୩ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—3. To advance; to move forward.

ଯେ ମଧୁର ଗାହୁଣ ଜଣେ ଆଗ ବଢ଼ି,
କହୁଣେ ଗାହୁଣଙ୍କ ଦେଲେ ଘଉଡ଼ି । କୁଶଦ୍ୱଜ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆଗବତ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଆଗଭୁରି—
Āgabat Advance.

ଆଗବଲାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ସାଙ୍ଗେଟ ଯିବା—
Āgabalāibā 1. To see a guest off.

ଏଗିୟେଦେଓୟା ୨ । ବଶିଷ୍ଠ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବଦାୟୁ ନେଇ ଗଲ୍ଲବେଳେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଯିବା—
2. To accompany a respected person to some distance; to see him off.

ଆଗବଲିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ଆଗୁର ଆଗକୁ ଗଲ୍‌ଯିବା—1. To go in advance.

୨ । ଆଗବଲାଇବା (ଦେଖ)
Āgabaleibā (See)

ଆଗବଲେଇବା—ଦେ. କ୍ରି.— ଆଗ ବଲାଇବା (ଦେଖ)
Āgabaleibā Āgabalāibā (See)

ଆଗବୋଲ—ଦେ. ବ.—୧ । ସବାତ୍ରେ କହିବା—
Āgabola 1. Speaking in advance of others.

୨ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଉଜମ କରି କଥା କହିବା—
2. Arrogance.

ଆଗବୋଲଣ—ଦେ. ବ.—ଆଗବୋଲ (ଦେଖ)
Āgabolaṇa Āgabola (See)

ଆଗବୋଲ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ କେହି କଥା ନ କହୁଣୁ କଥା କହେ—
(ଆଗବୋଲ୍—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who speaks before others speak.

୨ । ମୁଖିଆ; ମୁରବି—
2. Forward; arrogant.

ଆଗରୁ ଆଗକୋଳ ପରି ଗାଈ ହୁଡ଼ା ସାଉଁଟେ ସିନା ମନ ଏ—ଭଜ ।

ଆଗଭରି—ଦେ. କ୍ରି ବଣ.—ଆଗୁଆଇ; ଆଗରୁ ହୋଇ—
Āgabhari Going in advance; coming in fore front.

ଆଗଭରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—
Āgabharibā 1. To precede; to go in advance.

ଏଗିଏଯାଓୟା; ଆଗବଢ଼ା ୨ । ଆଗରୁ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To do a work beforehand.

ଆଗମ— ସଂ. ବ. (ଆ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+କରଣ. ଅ)—
Āgama ୧ । ଶ୍ରୁତି; ବେଦାଦ ଶାସ୍ତ୍ର—
1. Revealed doctrine of truth; revealations

୨ । ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ର—2. The Tantras.

୩ । ଆପ୍ତବାକ୍ୟ; ମହାଜନଙ୍କଠାରୁ ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଆଗତ ଉପଦେଶାବଳି; ଉପଦେଶପରମ୍ପରା—
3. Traditional doctrines handed down from generation to generation.

୪ । ଶାସ୍ତ୍ରାଭ୍ୟାସ ବା ଶାସ୍ତ୍ର ପରିଶ୍ରମ—
4. Study of the Śāstras.

୫ । ଧାରା ବା ପ୍ରବାହ—5. Current.

୬ । ଆରମ୍ଭ—6. Beginning.

୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) ପ୍ରକୃତି ପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ଅବକ୍ରତ ବର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପ୍ରବେଶ—
7. A grammatical augment; a meaningless syllable inserted in any part of a redical word (M. W.)

୮ । ଆଗମନ—8. Coming.

୯ । ବୃଦ୍ଧି—9. Augment.

୧୦ । ପ୍ରାପ୍ତି—10. Acquisition.

୧୧ । ଭବିଷ୍ୟତ୍—11. Future.

ଆଗମନ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Āgamana ୧ । ଆସିବା—1. Coming.
(ଗମନ—ଉପସ୍ଥିତ) ୨ । ଉପସ୍ଥିତି—2. Arrival.

୩ । ମୈଥୁନ; ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗମ—3. Cohabitation.

ଆଗମବକ୍ତା—ସଂ. ବ. ପୁଂ.—ଭବିଷ୍ୟଦ୍‌ବକ୍ତା—
Āgamabaktā Foreteller; prophet.

ଆଗମବିରୋଧ——ସଂ. ବ. (ଆଗମ=ଶାସ୍ତ୍ର+ବିରୋଧ)—
Āgamabirodha ୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବିରୁଦ୍ଧତା; ଶାସ୍ତ୍ରବିରୋଧ—
1. Contrary to the Śāstras.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବେ, ସେତେବେଳେ ଏ ପୁସ୍ତାବୋଧରେ ନ ନେଇବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଅଧାଧମେ ଚାରିଟି ବିପତ୍ତି ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବେ ଯଥା.— 'ଘାତ' ନ ମଡ଼ରେ 'ଘାତ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଡ଼ରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୁ' ନ ପାଉରେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଉରେ 'ଅଗ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୬ । ବାକ୍ୟରେ ଅର୍ଥଦୋଷବଶେଷ--
2. A fault in composition

ଆଗମବେତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. (ଆଗମ + ବିଦ ଧାତୁ + ଇନ୍)—
Āgamabedī ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତ—Wellversed in Śāstras.
ସଂ. ବ.—ଶଙ୍କରାଗୁରୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗୁରୁ ଗୌଡ଼ପାଦାଗୁର୍ଯ୍ୟ—
Gaurdapādāchārjya, the preceptor of Śaṅkarāchārjya.

ଆଗମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଗମ ଧାତୁ ଣିତ; ଗମି + କର୍ମ. ତ)—
Āgamita ୧ । ଅଧୀତ—1. Studied.
୨ । ଜ୍ଞାତ—2. Known.
୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Obtained.

ଆଗର—ଦେ. ଅ—ଆଗେ—Before; first of all.
Āgara
ଆଗେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କରନ୍ତେ ବାଡଇ, ଉତ୍ତର ବହୁଇ ଅଗର,
ଆଗା ଦୃଷ୍ଟର ବାଳକ ତରନ୍ତ, ଦିଅସ୍ ଅଧାସ୍ୟେ ବର୍ତ୍ତିତ । ଜଗନ୍ନାଥ-ଭୃଗବତ ।

ଆଗରେ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ସମକ୍ଷ ବା ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିବା; ଦେଖା
Āgare heba ଦେବା—To appear in person.

ଆଗଲ—ଗ୍ରା. ବିଣ.- ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ଯେ ଅଗରେ ଥାଏ ବା ଯାଉଥାଏ—
Āgala Going in front; advancing.

ଆଗଲପିଛୁଲି—ଗ୍ରା. ଅ—ଆଗପଛ—Front and back.
Āgalipichhili ଯେ ଦୁଇ ଜଣ ଅନେଇଥଇନ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଦେଖେ
ଆଗାଡିପିଛାଡ଼ି ଦେଖି ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣେ କହିଲେ—
ଆଗାଡ଼ିପିଛାଡ଼ି ପଳାଇମେଦନ. ଇମାଗଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଆଗସର—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—ଅଗ୍ରସର (ଦେଖ)
Āgasara Agrasara (See)

ଆଗସରି—ଦେ. ଅ. କ୍ରି.—ଅଗ୍ରସର ହୋଇ—Advancing.
Āgasari ଗରୁ ବତ୍ତକୁ ନମସ୍କାର କରି. ପଡୁ ଦଳୋଇ କହେ ଅଗସର ।
ପ୍ରଭୀ—ନଲତତ୍ତ୍ୱତ ।

ଆଗସରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—ଅଗ୍ରସର ହେବା—
Āgasaribā To proceed; to go in advance.

ଆଗୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—୧ । ଅଗଠାରୁ; ପ୍ରଥମରୁ—
Āgasuñi 1. Before; from before.
ଆଗେଥେକେ ୨ । ପୂର୍ବରୁ—2 Previously.

ଆଗହୁଁ—ଗ୍ରା. ଅ—(ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଅଗୁଁ (ଦେଖ)
Āgahuñ Āgasuñ (See)

ଆଗହେବା—ଦେ. କ୍ରି —ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ ହେବା—
Āgahebā To appear before.
ଆଗେହଓୟା ବାଦ ହେବ କେହିବା ମଝିଆଡ଼େ,
ବୋଇଣ ଅଗ ହୋଇଲେ ଅପଣେ । ଉକ୍ତ—ବୈଦେହୀଶକଳ.ସ ।

ଆଗୁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ସର୍ବାଗ୍ରେ—
Āgā First of all
(ପିଣ୍ଡ—ବିଶେଷତ) ଦେଲ ଲଗେଇକ ଅବାଳାବା ଗାଇ ବସିଥିବ ଅଗା—ଠଗ ।
ଦେ. ବିଣ.—ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ଅଗରେଥିବା—Frontal.

ଆଗାଡ଼ୁ—ଦେ. ବ.—୧ । ଦେହର ଅଗ ପାଖର—
Āgārdi 1. Fore part of the body.
୨ । ପଶୁର ଅଗ ଗୋଡ଼—2. Fore legs of a beast.
୩ । ଅଗ ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ନାଚ—
3. Kicks with fore legs.
ଦେ. ବିଣ—ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ଅଗ୍ରଗାମୀ—Advancing.
ଯୁବଗ ଜେନ ଅଞ୍ଜନ, ଯାମନ ଉରୁ ରଞ୍ଜନ
ସେବେ ସିବେ ମୋହନ୍ତେ କେ ଆଗାଡ଼ । ବଦପୂର୍ବ. ଉତ୍ତାବରତ୍ତ ।
ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି ବିଣ—୧ । ପୂର୍ବେ—
1. Formerly.
୨ । ପ୍ରଥମେ—At first.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅଗରେ—1. In front.
୨ । ଅଗେ ଅଗେ—2 In advance.
୩ । ସର୍ବାଗ୍ରେ; ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ—3. First of all.

ଆଗାଡ଼ ଉଠାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ଦୁଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା) ଅଗ ଗୋଡ଼ରେ ନାଚ
Āgārdi uṭhāibā ଉଠାଇବା—To kick with the
ଆଗେରପାଁତୋଳା fore legs (said of a wicked horse).

ଆଗାଡ଼ିପିଛୁଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ. (ବିପରୀତ ସମ୍ବନ୍ଧର)—ଅଗପାଖର ଓ
Āgārdipichhārdi ପଛ ପାଖର—Front and back;
ଆଗାଡ଼ିପିଛାଡ଼ି, fore and hind.
ଆଗାଲିପିଛାଲି ଦେ.ବ. ୧ । ଘୋଡ଼ାର ଅଗ ଗୋଡ଼ର ଦଉଡ଼ି ଓ
ଆଗାଡ଼ିପିଛାଡ଼ି ପଛ ଗୋଡ଼ର ଦଉଡ଼ି—
1. Strings tied to the fore and hind legs of a horse.
୨ । ଘୋଡ଼ାର ଅଗ ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ନାଚ ଓ ପଛ ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ନାଚ—2. Kickings of a horse by its fore legs and hind legs.
୩ । ଅଗପାଖ ଓ ପଛପାଖ—
3. Fore part and the hind part

ଆଗାମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନୁମାନ କରିବା; ଅନୁମାନ କରି ପୂର୍ବରୁ
Āgāmāribā କହିବା—To predict by guess; to say something before-hand.

ଆଗାମିକ—ଦେ. ଅ—ଭବିଷ୍ୟତକୁ; ପରେ; ଭବିଷ୍ୟତରେ—
Āgāmika In future; henceforth

ଆଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଗମ୍ ଧାତୁ + ଇନ୍)—ଭବିଷ୍ୟତରେ
Āgāmī ଘଟିବା; ହେବା; ଯାହା ପରେ ଘଟିବ—Future;
(ଆଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) subsequent

ଆଗାର—ସଂ. ବ—ଅଗାର (ଦେଖ)
Āgāra Agāra (See).

ଆଗି—ଗ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବ.—(ସଂ. ଅଗ୍ନି)—ଅଗ୍ନି—
Āgi Fire.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ୱ	ଋ	ଌ,ୡ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର	ଓ
୨	ଽ	୷	ଋ	ଌ	ଯ୍ୱ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ୍ୟ	ଯ	ୱ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ୠ	ନ୍ତ

ଅଗିଆଁ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆଜ୍ଞା)—ଆଜ୍ଞା (ଦେଖ)
Āgiāñ — Ājñā (See).

ଅଗିଆଣି—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗ୍ରସର; ଅଗ୍ରଗାମୀ—
Āgiāṇi — Leading; going in advance.

ଅଗିଲ୍—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଆଗ (ଦେଖ)
Āgilā — Āga (See)
ଆଗଲା
अगला

ଅଗିଲପିଛୁଲି—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ. (ସଦ୍ଭରର)—ଆଗପଛ (ଦେଖ)
Āgilipichhili — Āgapachha (See)
ଅଟିଲପିଛୁଲ ଗୁର ବଗତ୍ୱ—ଫଲାରମେ ଦ୍ରନ. ଗଲ୍ପସଲ୍ପ ।

ଅଗୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ଅଗ୍ରସର—Leading; going in advance of others; going before.
Āguā
(ଅଗେଇ; ଆଗୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଆଗୁୟା; ଏଗୋ; ଆଗୁସାର
अगला; अगवा

ଅଗୁଆଣି—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅଗିଆଣି (ଦେଖ)
Āguāṇi — Āgiāṇi (See)

ଅଗୁଆଲ—ଦେ. ବି—କୁରଢ଼ିର ଦାଢ଼ ପାଖ—
Āguāli — The sharp end of an axe.

ଅଗୁଆସୈନ୍ୟ—ଦେ. ବି—ସେନାଗ୍ରଣୀ; ଯେଉଁ ସୈନିକ ସେନାଦଳର ଅଗରେ ଥାଏ—Advance-guard.
Āguāsaina
ଆଗୁସାରସୈନ୍ୟ
अगापलटन्

ଅଗୁଁ—ଗ୍ରା. ଉଦ୍ୟ. ଅ—୧ । ପ୍ରଥମରୁ—
Āguñ — 1. From the very beginning.
୨ । ପୂର୍ବରୁ—2. From before.
ମୁହିଁ ତ ଅଗୁଁ ମନେ ନଲଙ୍କୁ ବରୁଛ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୩ । ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା—3. Than before.
୪ । ସମ୍ମୁଖ ଦଗରୁ—4. From the front.

ଅଗୁଁସାର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରସର)—ଅଗ୍ରସର (ଦେଖ)
Āguñsāra — Agrasara (See)

ଅଗୁବଲ—ସଂ. ବିଣ—ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ; ଅଗ୍ରସର—Leading; going before; going in advance.
Āgubali

ଅଗୁଳ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ଅର୍ଗଲ)
Āgula — ୧ । ଜ୍ୱରର କାରଣ ଓ ଔଷଧବିଶେଷ—
1. Febrifuge.
୨ । ଅଟକା; ନିରୋଧ—
2. Restraining; restraint.

ଅଗୁଳି. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ଆଡ଼ୁଆଳ; ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ ବାଧା—
1. An obstacle put in the line of vision.
୨ । ପର୍ବତରୁ ଆସୁଥିବା ପାଣିକୁ ବନ୍ଧଦ୍ୱାରା ଅଟକାଇ ରଖିବା ଆବଦ୍ଧ ଜଳ ବା ବନ୍ଧ ପୋଖରୀ—
2. Reservoir formed by restraining rain-water from mountain by drains.

ଅଗୁଳା—ଦେ. ବି—ଦସ୍ତ ବା ପଦର ବୁଢ଼ୁଲା ଦୋଇଥିବା ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠସ୍ଥକୁ ଅଟକାଇବା ନମନ୍ତେ ଲୁହାର ଅଙ୍ଗୁରୀସ୍ଥ; ଆଗୁଅ—
Agulā — A small iron ring used to keep slack finger-rings in position.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ସମ୍ପନ୍ନ—
1. Accomplished; finished.
ଛଡ଼ ବନ ସେବେ ହୁଏ ଅଗୁଳା; ସାରୁଲେ ବଉଠି ସାଉନଙ୍ଗଳା—
ପ୍ରଭାବତିବିବାହ ।
୨ । ଅଧିକ; ବେଶି—2. Excessive.
ଅଲବଲ୍ଲ ଦୁଃଖ ଦଉଁ ଆଗୁଳା

ଅଗୁଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମ୍ମୁଖରୁ ଗତି ରୋଧ କରିବା; ଉଗାଳିବା—
Agulibā — 1 To restrain the front side.
ଆଗଳାନ ବୁଦ୍ଧରେ ଆଜୁଦଳ ଆମି ମୋର ସୁତ—କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିବା—2. To move ahead.
୩ । ଆଗକୁ ବା ସମ୍ମୁଖ ଦଗକୁ ଗତି କରିବା—
3. To move forward.
ସେ ମାଲ ପଡ଼ଲ ପାଖି ଯୋଜନ ଅଗୁଳ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବଣ୍ଡ ।
୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆଗରୁ ଲୁଚ କରି ଜଗି ରହିବା—
4. To lie in ambush; to lie in wait.

ଅଗୁସାର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସ ଅଗ୍ରସର)—ଅଗ୍ରସର (ଦେଖ)
Āgusāra — Agrasara (See)

ଅଗୂ—ସ୍ତ୍ର. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ + ଗୂ ଧାତୁ = ଅଙ୍ଗୀକାର କରିବା + କ୍ୱିପ୍ ବା ଗମ ଧାତୁ = ଯିବା + ଊ)—
Āgū — ଅଙ୍ଗୀକାର; ପ୍ରତିଜ୍ଞା—Promise.

ଅଗେ—ଦେ. ଅ. (ସ୍ତ. ଅଗ୍ର)—
୧ । ଅପେକ୍ଷା—1. Than.
କାହା ଅଗେ ବଡ଼ ତୁହ । ମଥୁସୂଦନ. କୃଷ୍ଣମାଙ୍ଗଳ ।
୨ । ତୁଳନାରେ—2. In comparison with.
୩ । ଅଗରେ—3. Before; in times past.
୪ । ପୂର୍ବେ—4. In the past.
୫ । ସକଳଙ୍କ ଆଦ୍ୟରେ—5 Ahead.
୬ । ପ୍ରଥମରେ—6. At first.
ସବେ ବୋଇଲେ ପ୍ରନଃ ପଶା
ସେ ପାଦ ପଡ଼ୁ ଅଗେ ଦେଶି । ପୁରୁଷ. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗ,ମୃତ୍ତ ।
୭ । ସମ୍ମୁଖରେ—7. In front.
୮ । ନିକଟରେ—8. Near.
ସେ ଶ୍ୟାମ ନାଗର ନଟନାମ କଥର ମୋ ଅଗେ ସେ । ବଳଭଦ୍ର. ସଙ୍ଗୀତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ଣ୍ଣାରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ଜଣାଯାଉ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକୁ ନିୟମେ ଏବେ ଏ ଭଷାବୋଧରେ ନ ଥିବାରୁ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ଦୀର୍ଘ ଉଚ୍ଚାରିତ ୨ ବା ୧ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଗୋଟିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଗୋଟିବେ; 'ଚଂଖୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଚଙ୍ଖି' ଗୋଟିବେ; 'ଅଙ୍କା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଙ୍କ' ଗୋଟିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚୁ' ଗୋଟିବେ ।

୯ । ସମ୍ମୁଖକୁ—9. To the front.

ତାହାକୁ ମୋଇ ଅଗେ ଆଣ । ରୂପଉ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଆଗେଆଗେ—ଦେ. ଅ—୧ । ପୂର୍ବରେ—1. Before.

Āgeāge ୨ । ସମ୍ମୁଖରେ—2. In front.

୩ । ପ୍ରଥମରେ—3. At first (in time and place)

ଆଗେଇବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୃହିଁ ବସିବା—

Āgeibasibā To sit waiting.

ଆଗେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. ଅକର୍ମକ (ସଂ. ଅଗ୍ର)—

Āgeibā ୧ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—

(ଘଟେଇବା—ବ୍ୟତ୍ପତ୍ତି) 1. To advance.

ଏଗୋନ ୨ । ପୂର୍ବରୁ ଯିବା—2. To go in advance.

୩ । ଆଗକୁ ଗତି କରିବା—3. To move forward.

୪ । (କାର୍ଯ୍ୟ) କିଛି ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେବା—

4. To make progress.

୫ । (ସକର୍ମକ) ଆଗରେ ରଖିବା—

5. To place in front.

ଦୁସ୍ସଙ୍କୁ ଅଟେଇ ସୁଈଁରୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ । କୃଷ୍ଣଜି ଚ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଆଗେଲ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଗ୍ର)—ଜାହାଜଆ ଓ ବୋଝବାଲିଙ୍କ

Āgela ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ; ଜାହାଜ ବା ବୋଝକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇବା

(ଘଟେଇଲ୍—ବ୍ୟତ୍ପତ୍ତି) ଯାଇଁ ଡାକ—(nautical term)

Forward; move on.

ଆଗୋ—ଦେ. ଅ—୧ । ସମ୍ବୋଧନସୂଚକ; ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ

Āgo ସ୍ନେହଯୁକ୍ତ ସମ୍ବୋଧନ—1. Oh. (address to

ହାଁଗୋ females)

ଅନେ ହେ ଦ୍ୱିଜ ତୋତେ କହୁଛେ ତାହାଙ୍କ

ସେନ ଅଗୋ ମାର ମୋର ତେବା ମନ୍ତ୍ରବୁ । ଦ୍ର ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି ।

୨ । ଅହୋ; ଗୋ—2. Oh !

ଆଗୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଗେଇବା (ଦେଖ)

Āgoibā Āgeibā (See)

ଆଗୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଗୁଳିବା (ଦେଖ)

Āgoḷibā Āguḷibā (See)

ଆଗୋଳେ ମୋର ରଥ ଯିବାର ପଥ । କୃଷ୍ଣଜି ଚ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆଗ୍ନେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଗ୍ନି + ଏୟ)—

Āgneya ୧ । ଅଗ୍ନିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to fire.

୨ । କ୍ଷୁଧାବର୍ଦ୍ଧକ; ଜଠରାଗ୍ନିକାରକ; ପାଚକ—

2. Digestive; helping digestion.

ସଂ. ବ—୧ । ଅଗସ୍ତି ମୁନି—1. The sage Agasti.

୨ । ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣ କୋଣ ବା ଦିଗ—

2. The south-east quarter.

୩ । ଅଗ୍ନିପୁରାଣ, ଯହିଁରେ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଓ ପୂଜା ବିଧି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—3. One of the eighteen Purāṇas dealing with the Fire-god.

୪ । (ଅଗ୍ନି ପରି ବର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—4 Gold.

ଆଗ୍ନେୟକୋଣ—ସଂ. ବ—ଆଗ୍ନେୟ ୨ (ଦେଖ)

Āgneyakoṇa Āgneya 2 (See)

ଆଗ୍ନେୟଗିରି—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ପର୍ବତରୁ ଅଗ୍ନି ବାହାର ହୁଏ ବା

Āgneyagiri ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ପାତ ହୁଏ—Volcano.

ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଆଗ୍ନେୟ + ଅସ୍ତ୍ର)—

Āgneyāstra ବାଣ; ବନ୍ଧୁକ; କମାଣ ପ୍ରଭୃତି—

Fire-arms.

ଆଗ୍ନେୟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଗ୍ନି + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Āgneyī (ପୁରାଣୋକ୍ତ) ଅଗ୍ନିଦେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ; ସ୍ୱାହା ଦେବୀ—

The consort of the fire-god (in Hindu mythology.)

ଆଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଯତ୍ନ କରିବା +

Āgraha ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ଯତ୍ନ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଗ୍ରହ—

1. Earnestness; interest; zeal; eagerness.

୨ । ଆକ୍ରମଣ—2. Attack.

୩ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—3 Power.

୪ । ସାହାଯ୍ୟ—4. Help.

୫ । ଜିଦ୍ଦ—5. Persistence.

୬ । ଗ୍ରହଣ—6. Acceptance.

୭ । ପ୍ରସାଦ ବା ଅନୁଗ୍ରହ—7. Favour.

୮ । ଅଭିନିବେଶ; ଅସକ୍ତି—8. Attention.

ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ—ସଂ. ବି. (ଅଗ୍ରହ + ଅନ୍ୱିତ)—୧ । ଅତି ବ୍ୟଗ୍ର; ଉତ୍ସୁକ—

Āgrahānwita 1. Eager; earnest.

(ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଭିନିବିଷ୍ଟ—2. Intent.

ଆଗ୍ରହାୟଣ—ସଂ. ବ (ଅଗ୍ର + ହାୟନ = ବର୍ଷ; କାହାର କାହାର ମତରେ

Āgrahāyaṇa ବର୍ଷର ଆଦ୍ୟ ମାସ)—

ବର୍ଷର ଆଦ୍ୟ ମାସ; ମାର୍ଗଶୀର ମାସ—

The month of Mārgaśīra.

[ଦ୍ର—ଯବେ ମାର୍ଗଶୀର ମାସରୁ ବର୍ଷ ଗଣନା ହେଉଥିଲା ।]

ଆଗ୍ରହାୟଣିକ—ସଂ. ବ (ଅଗ୍ରହାୟଣ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇକ)—

Āgrahāyaṇika ଆଗ୍ରହାୟଣ (ଦେଖ)

Āgrahāyaṇa (See)

ଆଗ୍ରହାୟଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅଗ୍ରହାୟଣ + ଭାବ. ଅ; ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Āgrahāyaṇī ୧ । ମୃଗଶିରା (ଦେଖ)

1. Mṛugaśirā (See).

୨ । ମାର୍ଗଶୀରପୂର୍ଣ୍ଣିମା—

2. The full moon of Mārgaśīra.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଜ୍	ର୍,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଷ୍ଟ
୨	ଈ	ଊ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ୱେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ୍ର

ଆଗ୍ରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଗ୍ରକ୍ଷତ୍ରିୟ ବା ବୈଶ୍ୟ)—
Āgri ୧ । ଏ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ବୈଶ୍ୟଜାତିବିଶେଷ, ଏମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟ କରନ୍ତି—1. A class of Baisyas of this country who carry on trade and commerce.

[ଦ୍ର—ଉଗ୍ର, ଅଗ୍ରବନ ବା ଆଗ୍ରାରୁ ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ।

କଟକ ଛତ୍ରାର କଲଗ୍ରବାଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ ଅନେକ ଆଗ୍ରି ଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଘିଅ ବେପାର କରନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ରେଲ୍ ନ ଥିବା ବେଳେ ମଦ୍ରାନଦୀ କାଟରେ ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆଗ୍ରିମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷରେ ଆସି ଏ ଦେଶରେ ମଦ୍ରାନଦୀ କୂଳରେ ରହି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।]

୨ । ଆଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)—2. Āgriā (See)

ଆଗ୍ରିଆ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଆଗ୍ରିଜାତି ।
Āgriā The Āgri caste.

[ଦ୍ର—ଏହି ଉଗ୍ରକ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଅକବରଙ୍କ ସମୟରେ ଆସି କାଲକ୍ରମେ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରସ୍ପୁଗଡ, ଶାରଙ୍ଗଗଡ, ଗାଙ୍ଗପୁର, ବାମଣ୍ଡା, ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏମାନେ ଗୋଷ୍ଠିଏ ପ୍ରଧାନ ଜାତି । ଏମାନଙ୍କର ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳତା ଆଦର୍ଶ-ସ୍ଥାନୀୟ । ଏମାନେ ଦୃଢ଼ମତ କଥା କହନ୍ତି ଓ ସୂତା କାଟନ୍ତି । ସମ୍ବଲପୁରେ ଏମାନେ 'ଚୌରାଅଶୀ ଘର' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ, କାରଣ ପ୍ରଥମେ ଆଗ୍ରାରୁ ୮୪ଟି ପରିବାର ଏଠାକୁ ଆସି ରହିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଆଗୁର ବ୍ୟବହାର ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗୁର ବ୍ୟବହାର ପରି ହଜୁ ଏମାନଙ୍କର ପଇତା ନାହିଁ ।]

ଆଘ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. ବିଣ.—୧ । ଆଗେ; ପ୍ରଥମେ; ପହଲେ—1. At first; firstly.
୨ । ପୂର୍ବେ—2. Previously; formerly.

ଆଘର୍‌ମିତାର—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ପୂର୍ବପରି; ଆଗପରି—
Āgharmitār As formerly.

ଆଘାତ—ସଂ. ବ. (ଅ+ହନ ଧାତୁ=ବଧକରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Āghāta ୧ । ପ୍ରହାର—1. Blow; stroke.
(ଆହତ—ବିଣ) ୨ । ଛେଦନ—2. Cut.
୩ । ବଧ—3. Killing.
୪ । ଚାଡ଼ନ—4. Hitting.
୫ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ) ବଧର ସ୍ଥାନ—
5. A place for slaughter.

ଆଘାତକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ+ହନ ଧାତୁ+ଣ୍ୱୁଲ୍. ଅକ)—
Āghātaka ୧ । ଯେ ଆଘାତ କରେ—1. Striking.
(ଆଘାତକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଘାତୁକ—2. Murdering.

ଆଘାତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପ୍ରହାର କରିବା—
Āghāta karibā 1. To strike; to beat; to injure
ଆଘାତକରା ୨ । ଚାଡ଼ନ କରିବା—2. To hit.
ଆଘାତକରନା ୩ । ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ଜୋରରେ ବାଜିବା—
3. To come in forcible contact with a thing.

ଆଘାତିତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆହତ)—ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ; ଆହତ—
Āghātita Wounded.
ଅସ ଚତ ସର୍ପର ପର ଅରମନ୍ୟୁ.
ସେ ଶରେ ପାଡ଼ା ପାଇ ଧର ହୃତେ ମନ୍ୟ । କୃଷ୍ଣକିଂ. ନଦ୍ରାପ୍ତରତ. ଦ୍ରୋଣ।

ଆଘାତି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆଘାତ)—ଯାହାଠାରେ ଆଘାତ ଲଗିଅଛି;
Āghāti ଆହତ—Wounded.
ଅଘାତା ସର୍ପ ପର ସ୍ତମ ଦେଇ ଗୋଧ,
କର ତେରେ କୁରୁଙ୍କ କରୁ-ବଳ ବଧ । କୃଷ୍ଣକିଂ. ନଦ୍ରାପ୍ତରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଆଘାର—ସଂ. ବ. ୧ । (ଅ+ଘୃ ଧାତୁ=ସେଚନ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Āghāra ଘୃତ; ଆଜ୍ୟ—1. Clarified butter; ghee.
୨ । (+ଯଜ୍ଞ. ଅ) ହୋମ—
2. Homa or oblation to fire.
୩ । ପାକ—3. Cooking.

ଆଘିରି—ଦେ. ବ.—ଆଗ୍ରି (ଦେଖ)
Āghiri Āgri (See)

ଆଘୂର୍ଣ୍ଣନ—ସଂ.ବ. (ଆ+ଘୂର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା+ଯୁଚ୍. ଅନ)—
Āghūrṇṇana ଚକ୍ରପରି ଭ୍ରମଣ; ପରିଭ୍ରମଣ; ଗୋରଅଡ଼େ ବୁଲିବା
(ଆଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—ବିଣ) ବା ଘୂରିବା—Turning round; whirling round; rolling round; reeling.

ଆଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+ଘୂର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) ୧ । ଘୂର୍ଣ୍ଣାୟମାନ—
Āghūrṇṇita 1. Whirling round; reeling.
୨ । ଗୋରଅଡ଼େ ବୁଲାଇ ଦେଉଥିବା; ଘୂରାଇ ଦେଉଥିବା—
2. Turned round; whirled.
୩ । ଇତସ୍ତତଃ ଖେଳା ହୋଇଥିବା—
3. Tossed about.

ଆଘେ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଅଗ୍ରେ (ଦେଖ)
Āghe Āge (See)

ଆଘେରି—ଦେ. ବ.—ଆଗ୍ରି (ଦେଖ)
Āgheri Āgri (See)

ଆଘ୍ରାଣ—ସଂ. ବ. (ଅ+ଘ୍ରା ଧାତୁ=ଗନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରିବା+ଯୁଚ୍.ଅନ)
Āghrāṇa ୧ । ଗନ୍ଧଗ୍ରହଣ; ଶୁଙ୍ଘିବା—1. Smelling.
(ଆଘ୍ରାତ—ବିଣ) ୨ । ଗନ୍ଧ—2. Smell; scent.
୩ । ସନ୍ତୋଷ—3. Contentment.
୪ । ତୃପ୍ତି—4. Satisfaction.
ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଘ୍ରା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ୧ । ତୃପ୍ତ—
1. Satisfied.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜନାରେ ନେବେ ଏ ଭାଷାଯୋଗରେ ନ ନିଅନ୍ତୁ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡନ୍ତୁ । ଯଥା :— 'ଘାଣ' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ଘାଇଁ' ଯୋଜନ୍ତୁ; 'ଚନ୍ଦ୍ର' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଯୋଡନ୍ତୁ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍ଯ' ଯୋଡନ୍ତୁ; 'ଅଙ୍ଗୀକାର' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀକାର' ଯୋଡନ୍ତୁ; 'ଅନ୍ତଃପୁର' ନ ପାଇଲେ 'ଅନ୍ତଃପୁର' ଯୋଡନ୍ତୁ ।

୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Contented.

ଦେ. ବିଣ.—ଆଘ୍ରାଣ; ଶୁଂଘାଯିବା—Smelt.

ଅଘ୍ରାଣ ପୁଷ୍ପ ନ ଦଅନ୍ତୁ, ମସ୍ତକ ନଗେ ନ ନଅନ୍ତୁ ।
ଭୂତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତାମୃତ ।

ଆଘ୍ରାଣିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—ଆଘ୍ରାଣ କରିବା—
Āghrāṇibā To smell.

ପୁଷ୍ପ ପରିମଳ ଆଘ୍ରାଣି ସୁଖେ । ମଧୁସୂଦନ—ସୁଭଦ୍ରାହରଣ ।

ଆଘ୍ରାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଘ୍ରା ଧାତୁ = ଶୁଂଘିବା + କର୍ମ. ତ)—
Āghrāta ଅନୁଭୂତ ଗନ୍ଧ; ଶୁଂଘା ହୋଇଥିବା—Smelt; scented.
(ଅନାଘ୍ରାତ—ବିପରୀତ)

ଆଘ୍ରାୟକ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଘ୍ରା ଧାତୁ = ଶୁଂଘିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Āghrāyaka ଆଘ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା; ଯେ ଶୁଂଘେ—Smelling; One who smells (something).
(ଆଘ୍ରାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଘ୍ରିଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଗ୍ରିଆ (ଦେଖ)
Āghriā Āgriā (See)

ଆଘ୍ରେୟ—ସଂ. ବିଣ—(ଆ + ଘ୍ରା ଧାତୁ = ଶୁଂଘିବା + କର୍ମ. ଯ)—
Āghreya ୧ । ଆଘ୍ରାଣଯୋଗ୍ୟ—1. Fit for being smelt.

୨ । ସୁବାସିତ—2. Odoriferous.

ଆଣ୍ଡଲ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଜଳାବର୍ତ୍ତ; ଜଳଉଜୁଡ଼ି—
Āṇḍl Eddy; whirlpool.

ଆଙ୍କଡ଼ାଇ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ଅଙ୍କୁଶ)—
Āṅkaṛdāi dharibā ଆଙ୍କୁଶିରେ ଧଇଲା ପରି ଝାଡି ଧରିବା—To hold up as by a hook.
ଆଁକଡ଼େ ଧରା

ଆଙ୍କଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—(ଯେଉଁର ନାଡ଼ ଆଦି ବଙ୍କା
Āṅkaṛdāibā ହୋଇ ଯେଉଁ ଉଭରେ ଲାଗି ରହିବା) ବଙ୍କାଯୁ
ଆଁକଡ଼ାନ ଯୋଗୁଁ ଅଟକି ଯିବା—To adhere to a thing
ଆଁକଡ଼ାଲା on account of a curved head.

ଆଙ୍କାବଙ୍କା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବଙ୍କା—1. Curved.
Āṅkābaṅkā ୨ । ଅସଜଡା—2. Inconvenient.
ଆଁକାବାଁକା ୩ । ଅଖାଡ଼ୁଆ—3. Awkward.
ଟେଢ଼ା (ଯଥା—ଆଙ୍କାବଙ୍କା କଥା)

ଆଙ୍କାବାଙ୍କା—ଦେ. ବିଣ—ଆଙ୍କାବଙ୍କା (ଦେଖ)
Āṅkābāṅkā Āṅkābaṅkā (See)

ଆଙ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଙ୍କ ଧାତୁ)—୧ । ଅଙ୍କନ କରିବା—
Āṅkibā 1. To draw up;
ଆଁକା ୨ । ରଚଣ କରିବା—2. To delineate.
ଅଙ୍କୁନା ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ କରିବା; ଅନ୍ୟ ଘୁଞ୍ଚାଇବା—To remove.

ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଚଡ଼ୁଦେବା—
To sear another's body.

ଆଙ୍କିବାଙ୍କି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ବଙ୍କା ହେବା—
Āṅkibāṅki hebā To curve; to bend.

ଆଙ୍କୁ—ଦେ. ବି—(ଏ ଗଛରେ ସାଧାରଣତଃ ବାଡ଼ ହଆଯାଏ)—
Āṅku ଆଙ୍କୋଟ (ଦେଖ) Āṅkota (See)

ନିଜ ଅଙ୍କବାଡ଼େ ଲଙ୍କା ପିଠା ଭାଜେ ଫୁଟେ ତୋର ଜହ୍ନିଫୁଲ ।
ନଦକବିଶୋର. ଶର୍ମିଷ୍ଠା ।

ଆଙ୍କୁକୋଳି—ଦେ. ବି—ସାନ କେରେଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Āṅkukoḷi Sānakerendā (See)

ଆଙ୍କୁଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆକର୍ଷୀ) —୧ । ବଙ୍କାଗ୍ର ଲମ୍ବଦଣ୍ଡ—
Āṅkuṛdā 1. A long pole with a hook.
ଆକଡ଼ୀ; ୨ । ଯେଉଁ ବଙ୍କାଗ୍ର ଦଣ୍ଡ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗଛରୁ ଫଳ ଆଦି
ଆଁକସୀ ତୋଳାଯାଏ—2. A long pole with a
ଅଁକଡ଼ୀ hook to pluck fruits etc. from high trees.

* । ହାରର ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡକୁ ଯୋଡ଼ିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ବଙ୍କାମୁଦ୍ରା—3. The hook-like ring used for fastening the ends of a neck-lace.

ଆଙ୍କୁଡ଼ାଇ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଙ୍କଡ଼ାଇ ଧରିବା—
Āṅkuṛdāi dharibā Āṅkāṛdai dharibā.

ଆଙ୍କୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଙ୍କଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Āṅkuṛdāibā Āṅkaṛdāibā (See)

ଆଙ୍କୁଡ଼ାପୋକ—ଦେ. ବି—ପେଟରେ ଜନ୍ମିବା ଏକପ୍ରକାର କୀଟ—
Āṅkuṛdāpoka Hook-worm.

ଆଙ୍କୁଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆକର୍ଷୀ)—ଆଙ୍କୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Āṅkuṛdi Āṅkuṛdā (See)

ଆଙ୍କୁଡ଼ିପୋକ—ଦେ. ବି—ଆଙ୍କୁଡ଼ାପୋକ (ଦେଖ)
Āṅkuṛdipoka Āṅkuṛdāpoka (See)

ଆଙ୍କୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଙ୍କଡ଼ାଇଧରିବା (ଦେଖ)
Āṅkuṛdibā 1. Āṅkaṛdāidharibā (See)
୨ । ଆଙ୍କୁଡ଼ିରେ ତୋଳିବା—
2. To pluck fruits etc by means of a hooked pole.

ଆଙ୍କୁପାଙ୍କୁ—ଦେ. ବିଣ—ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—Anxious
Āṅkupāṅku (ଯଥା—ମନରୁ ସବୁବେଳେ ଅଙ୍କୁପାଙ୍କୁ ହେଉଥାଏ—
ମହାରାଜ. କବିତିକ, ମାର୍ଗଶିର. ୧୯୩୦)

ଆଙ୍କୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଗଛ ଜାତିଙ୍କ ଭାଷା)—.
Āṅkuribā ଆଙ୍କୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)
1. Āṅkuṛdibā (See)

୨ । ପାଚିଲା ଧାନ ଗଛରୁ ଧାନ କଣା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ କେଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଗରୁ ଅଗରୁ କାଟି ବା ଦୁହିଁନେବା—2. To cut off the ears of ripe paddy from the plants before they are reaped.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଁ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଂ	ଌ,ୡ	ଅ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଉଯ୍	ଉଅ	ଔ

ଅଙ୍କୁଲ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅଙ୍କୋଲ)—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)
Āṅkula Aṅkoṭa (See)
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଦୃଢ଼କଣ୍ଟକ;
ଲମ୍ବପର୍ଣ୍ଣ; ବଷଘ୍ନ; ବାମକ

ଅଙ୍କୁଲକୋଳି—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୁଲ ଗଛର କୋଳି—
Āṅkulakoḷi Plums of the Āṅkula plant.

ଅଙ୍କୁଶ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍କୁଶ)—୧ । ହସ୍ତୀ ଚାଡ଼ନାର୍ଥ ବଙ୍କାଗ୍ର ଦଣ୍ଡ—
Āṅkuśa 1. Iron-pointed hooked goad for
ଆଙ୍କ୍‌ଶି guiding elephants.
ଅଁକଡ଼ୀ ୨ । ବଙ୍କାଗ୍ର ଲୌହ—2. A hook.

ଅଙ୍କୁଶା—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)
Āṅkuśā Āṅkuśa (See)

ଅଙ୍କୁଶାଲଗା—ଦେ. ବ. (ସବାର ଗଡ଼୍‌ଡ଼ଙ୍କର ଡାକ)—ସବାର
Āṅkuśālagā ବେଦ୍ଦେର୍‌ଙ୍କ ଡାକବିଶେଷ —(ମୁଣ୍ଡଉପରେ କଣ୍ଢା
ବା ଡାଲ ସବାର ଗୁଡରେ ବାଜିବାର ଉପୁ ଥିଲେ
ଆଗବେଦ୍ଦେର୍‌ମାନେ ଏ ଡାକଦ୍ୱାର୍ ପଛ ପିଙ୍ଗାଳ
ବେଦ୍ଦେମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କର୍‌ଇ ଦଅନ୍ତି ।)
A halloo of palki-bearers.

ଅଙ୍କୁଶି—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୁଶ (ଦେଖ)
Āṅkuśi Āṅkuśa (See)

ଅଙ୍କୁଶିଲଗା—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୁଶାଲଗା (ଦେଖ)
Āṅkuśilagā Āṅkuśālagā (See)

ଅଙ୍କୋଚିତ—ତ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସ. ଆକୁଞ୍ଚିତ)—ଆକୁଞ୍ଚିତ—
Āṅkochita Curled.
ଅଙ୍କୋଚିତ କଚପ୍ତ ରେ ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥ ଯୋଗାଇ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ବପ୍ତ ।

ଅଙ୍କୋଠ—ସଂ.ବ—ଅଙ୍କୋଟ(ଦେଖ) (କବିର୍‌ଜ.ଦ୍ୱାରେକୃଷ୍ଣ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
Āṅkoṭha Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍କୋଲ—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୋଟ (ଦେଖ)
Āṅkola Aṅkoṭa (See)

ଅଙ୍ଖିଝରା—ଦେ. ବ—ଏକଜାତୀୟ ବଡ଼ ଗଛ—A kind of large
Āṅkhijharā tree with gray bark; Evodia;
Meliac folia (Haines)

ଅଙ୍‌ଅଙ୍‌—ଦେ. ବିଣ—ପଷ୍ଟାଇପଦ—
Āṅgāṅg Hesitating.

ଅଙ୍‌ଛୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଗାମୁଛ; ଗାଡ଼ମାର୍ଜ୍ଜନା –
Āṅgchhi Towel; napkin.

ଅଙ୍ଗଠି—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—୧ । ବଡ଼ ମୁଦ; ମୁଦଆ—
Āṅgṭā 1. A large ring.
ଆଁଠି ୨ । ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ମୁଦ—
2. A ring for the thumb.

ଅଙ୍ଗଠି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ଅଙ୍ଗୁଳ—
Āṅgṭhi Finger.

ଅଙ୍ଗ—ଦେ. ବ—
Āṅga ୧ । ଅହଙ୍କାର; ଗର୍ବ; ଆତ୍ମବଡ଼ମା—1. Vanity.
ବଥ ମୋତେ ଥଲା ବାହୁବ ମୁଁ ଅଙ୍ଗ ଉଟେ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ବଣ୍ଢ ।
୨ । ରାଗ—2. Anger.
୩ । ଅଭିମାନ—3. Silent displeasure.
ମୋତାକୁ ଲଗିଲ ଯାଇଁ ମହାତେଜ କ୍ରୋଧ;
ଆଗୋଣ ଘଡ଼ଲ ମୋତ୍ତ ଅଜାବ ବଞ୍ଚଲା—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଆବ ।

ଅଙ୍ଗଟି—ଦେ. ବ—ଅଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)
Āṅgaṭi Āṅguṭhi (See)

ଅଙ୍ଗନ—ଗ୍ରାଦେ. (ଲରଆ) ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗନ)—ଗ୍ରାଙ୍ଗଣ; ଅଗଣା —
Āṅgan Court-yard.

ଅଙ୍ଗଲଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଲଙ୍ଗଲୀ)—ବଷଲ୍ଲାଙ୍ଗୁଳିଆ ଲତା;
Āṅgaliā ଲଦ୍ଦାଙ୍ଗୁଳିଆ ଲତା—A creeper; Gloriosa
ଲାଙ୍ଗଲିଆ; ଇଷଲାଙ୍ଗଲିଆ Superba.

ଅଙ୍ଗିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଙ୍ଗ+କୃତାର୍ଥେ. ଇକ)—
Āṅgika ୧ । ଅଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞପ୍ତ—
1. Expressed by gestures and motions of the limbs.
୨ । ଅଙ୍ଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ —
2. Pertaining to the limbs or body.
୩ । ଅଳ୍ପଗୁଣିଆ—3. Prone to take offence at little things

ସଂ. ବ—୧ । ମୃଦଙ୍ଗବାଦ୍ୟ—
1 A tabour made of clay.
୨ । ମୃଦଙ୍ଗବାଦକ—2. A musician who plays on mṛudaṅga.

ଅଙ୍ଗିକ ଅଭିନୟ—ସଂ. ବ—(ନାଟକ) ନାଟକୀୟ ପାତ୍ରମାନେ ସ୍ୱୀୟ ଅଙ୍ଗ
Āṅgika abhinaya ଚାଳନାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଅଭିନୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରନ୍ତି—(drama)—Performance of a dramatis person on stage by the movement of his limbs.

ଅଙ୍ଗିଣିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଉତ୍ତାପର ଅସମତା ହେତୁ ଅର୍ଦ୍ଧସିଦ୍ଧ ଓ ବିସ୍ୱାଦ;
Āṅginiā ଆଇଙ୍ଗିଣିଆ— (fruits etc.) Not fully
କଚକଚେ boiled and so untasteful on account of unequal distribution of application of heat.

ଅଙ୍ଗିରସ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ନାମ) (ଅଙ୍ଗିରସ=ଋଷି+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ.
Āṅgirasa ଅ)—ଅଙ୍ଗିରଋଷିଙ୍କପୁତ୍ର ଦେବଗୁରୁ ବୃହସ୍ପତି—
Bruhaspati, the preceptor of the gods (Hindu mythology).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଯ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନ୍ତେ ନିୟମ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ନିଅନ୍ତ, ସେମାନେ ସେମାନ ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ଯ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜ୍ଜ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦାଇବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା — 'ଗାଇ' ର ନିୟମରେ 'ଗାଇ' ଖୋଦନ୍ତେ; 'ଭୂତ' ର ନିୟମରେ 'ଭୂତ' ଖୋଦିବେ; 'ବଧୂ' ର ଗାଇରେ 'ବଧୂ' ଖୋଦିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ଗାଇରେ 'ଅଙ୍ଗି' ଖୋଦିବେ;'ଅଲବନ୍ତ' ର ଗାଇରେ'ଅଲବନ୍ତ' ଖୋଦିବେ

ଅଙ୍ଗୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଳ୍ପଗୁଡ଼ିଆ; ଅରୁଝୁ—
Ā̃guā 1. Prone to take offence.
ହଟରାଗୀ
୨ । ଜିଦଖୋର୍—2. Obstinate.

ଅଙ୍ଗୁଆଙ୍ଗୁ—ଦେ. ବିଣ—ଅଙ୍ଗ୍ ଅଙ୍ଗ୍ (ଦେଖ)
Ā̃guāṅgu Ā̃gāṅg (See)

ଅଙ୍ଗୁଛି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) ବ—ଗାମୁଛା—
Ā̃guchhi Napkin.

ଅଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବ—୧ । ଅଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)
Ā̃guṭi 1. Ā̃guṭhi (See).
୨ । ପୁଷ୍ପଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—2. A kind of flower plant or bush; clerodendrom phlomoidy.

ଅଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ଅଙ୍ଗୁଳି—
Ā̃guṭhi Finger.
ଆଁଠି
ଅଙ୍ଗୁଲି

ଅଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଅବଜ୍ଞା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା—
Ā̃guṭhi dekhāibā 1 To disregard.
ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଳଦେଖାନ ୨ । ଅବଜ୍ଞାପ୍ରଦର୍ଶନପୂର୍ବକ ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠିକୁ ଦେଖାଇବା—2. To show the thumb in derision.

ଅଙ୍ଗୁଠିଫୁଟା—ଦେ. ବ—ଖେଳବିଶେଷ—
Ā̃guṭhiphuṭā A kind of play.

ଅଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଅଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠିମାନଙ୍କୁ ଟାଣିବା ଓ ମୋଡ଼ିବା (ଯହିଁରେ ଅଙ୍ଗୁଠି ଗଣ୍ଠିର ଶବ୍ଦ ହୁଏ)—1. To cause the joints
Ā̃guṭhiphuṭāibā of fingers to crack by pulling or twisting.
ଆଙ୍ଗୁଳମଟକାନ ୨ । ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣାର୍ଥ ହାତର ବୁଢ଼ା ଓ ମହି ଅଙ୍ଗୁଠି ଦ୍ୱାରା ଘୁଷ୍ଟିକ ମାରିବା—2. To make a sound by clapping the fingers.
ତୁଡ଼ିମାରା

ଅଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟିବା—ଦେ. ବ—ଅଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠିମାନ ଶବ୍ଦ କରିବା—
Ā̃guṭhi phuṭibā The cracking of the joints of fingers due to pulling or twisting.

ଅଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟୁକାଇବା—ଦେ. କି—ଅଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟାଇବା (ଦେଖ)
Ā̃guṭhi phuṭukāibā Ā̃guṭhi phuṭāibā (See)

ଅଙ୍ଗୁଠି ମାରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅଙ୍ଗୁଳ ଦ୍ୱାରା ସଙ୍କେତ କରିବା—
Ā̃guṭhimāribā 1. To beckon by the finger.
ଆଙ୍ଗୁଳଠାରା ୨ । ଛୁଞ୍ଚି ମାରିବା; କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା
ସିନକରନା ସକାଶେ ତା ଦେହରେ ଅଙ୍ଗୁଠି ମାରିବା; ଛୁଞ୍ଚିବା—
2. To touch a thing by the tip of a finger in order to test it.
୩ । କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ସତର୍କ କରି ଦେବା ବା ତାହାର ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତାହା ଦେହରେ ଅଙ୍ଗୁଠିକୁ ଛୁଆଁ ଦେବା ବା ଅଙ୍ଗୁଠି ଦ୍ୱାରା ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତ କରିବା—
3. To touch one's body with the tip of a finger in order to caution him.

ଅଙ୍ଗୁଳା—ଦେ. ବିଣ—ଅଙ୍ଗୁଳଦ୍ୱାରା ସଲସଲ କରାଯାଇଥିବା—
Ā̃guḷā Churned by the finger.

ଅଙ୍ଗୁଳାଇବା—ଦେ. କି—ଅଙ୍ଗୁଠି ଦ୍ୱାରା ଗେଞ୍ଜିଦେବା ବା ସଲସଲ
Ā̃guḷāibā କରିବା—To poke by thrusting
ଆଙ୍ଗୁଳଦେଓୟା the finger; to finger a thing; to touch with finger.

ଅଙ୍ଗୁଳି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଙ୍ଗୁଳ)—
Ā̃guḷi ୧ । ଅଙ୍ଗୁଳ; ଅଙ୍ଗୁଠି—1. Finger
ଆଙ୍ଗୁଳ ୨ । ଏକ ହାତ ପରିମାଣର ଚବିଶ ଭାଗର ଏକ ଭାଗ—
ଅଙ୍ଗୁଳୀ 2. $\frac{1}{24}$th of a cubit measure.
୩ । ଅଙ୍ଗୁଳ ପରିମାଣ—
3. A measure by the finger.
୪ । ଅଙ୍ଗୁଳ ପ୍ରବେଶ କରିବା ରୂପ କର୍ମ—
4. Fingering.

ଅଙ୍ଗୁଳିଆ—ଦେ. ବ—ଆଙ୍ଗଳିଆ (ଦେଖ)
Ā̃guḷiā Ā̃gaḷiā (See)

ଅଚଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଅଟକ—
Āchaṛdi Restraint

ଅଚମନ—ସଂ.ବ.(ଆ=ଇଷତ୍+ଚମ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ.ଅନ)-
Āchamana ୧ । ଭୋଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ
(ଅପ୍ଟ୍ର—ବିଣ) ଶଙ୍ଖଦ୍ୱାରା ସାମାନ୍ୟ ଜଳ ମୁଖକୁ ନେବା—
1 Sipping a little water from the cup of the palm.
୨ । ଭୋଜନାନ୍ତେ ମୁଖ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ କରିବା; ଅଚୁଆଇବା—
2 Rinsing of the mouth after meal.
ଭୋଜନ ସାର୍ ଋଷି ଆଚମନ କଲେ
ଗୁଆ ଖଣ୍ଡେ ଗୋବାଇ ପମାଇ ରହିଲେ । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ଅଚମନକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଚମନ=ଅଚୁଆଇବା+କ=ଜଳ)—
Āchamanaka ୧ । ନିଷ୍ଠୀବନ ପାତ୍ର; ପିକଦାନ—
1. Spittoon
୨ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ମୁଖ ପ୍ରକ୍ଷାଳନାର୍ଥ ଜଳ ରଖାଯାଏ; ଅବଖୁର—2. A water pot in which water intended for rinsing or sipping is kept.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୨	୩	୪,୯	୫	୬	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	୭	୮	୯,୰	ୱ	ଇଯ୍	ଉଅ	୍
୨	୬	୭	୮	୯	୧୦	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୩୨	୩୩	୩୪	ଟଂ	ଇଅ	୬	୍

ଆଚମନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପୂଜା ବା ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ଗଣ୍ଡୂଷ
Āchamana karibā ଦ୍ୱାରା ସାମାନ୍ୟ ଜଳ ମୁଖକୁ ଦେବା—
ଆଚମନକରା 1. To sip a little water before meal or worship.

୨ । ଭୋଜନାର୍ଥ ମୁଖ ଓ ପାତ୍ର ଧୋଇବା; ଆଚୁଆଇବା—
2. To wash or rinse the mouth after meal.

ପ୍ରମାଣ ନଁ ଉହିଁକି ଦାନ ଦୋଇ ଅଛ ।
ତିଆରି ଆଚମନ କରଣ ଥରିଲ କୁଣ୍ଡଳିଙ୍କ. ମହାଭାରତ. ଅର ।

ଆଚମନୀ—ଦେ. ବ—ଛୋଟ ଛାଲ; ଘୋଟି; ଅବଖୁରା (ଯହିଁରେ
Āchamanī ଆଚମନ କରିବା ଭଳ ଅଳ୍ପ ପାଣି ଥାଏ)—
A small water-pot.

ଆଚମନୀୟ—ସ. ବି. (ଆ + ଚମ୍ ଧାତୁ + ଅନୀୟ)—
Āchamanīya ଆଚମନାର୍ଥ ଜଳ—Water intended or kept for the purpose of rinsing the mouth before or after meal.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଆଚମନଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit or intended for sipping or rinsing.

୨ । ଯାହା ଖାଇଲେ ଆଚୁଆଇବାକୁ ହୁଏ—
2. That which necessitates the rinsing of the mouth after it is eaten.

ସଂ. ବ—ଭକ୍ଷ୍ୟବସ୍ତୁ—Food; eatable things.

ଆଚମିତ—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—ଆଚମ୍ବିତ (ଦେଖ)
Āchamita Āchambita (See,

ଆଚମ୍ବିତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅସମ୍ଭାବିତ)—
Āchambita ୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ; ବିସ୍ମିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ଆଚମ୍ବିତ 1. Astonished; surprised.
ଅଚମ୍ଭା ୨ । ଅଭୂତ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—2. Wonderful

ଏ କଥା ଶୁଣି ନାରଦ ହୋଇ ଆଚମ୍ବିତ—ପାଣ୍ଡବ. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

୩ । ଆଶା କରି ଯାଇ ନ ଥିବା; ଅଭୂତପୂର୍ବ; ଅଶ୍ରୁତପୂର୍ବ—
3. Unforeseen; unprecedented.
୪ । ଅସମ୍ଭାବିତ—4. Unexpected
୫ । ଅସମ୍ଭବ—5. Impossible.

ଦେ. ବ—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—Wonder; surprise.

ତାହାରେ ଦ୍ରୋହ କଲୁଁ ଚିତ
ଏ କଥା ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାବେତ ୪ର୍ଥ ।

ଆଚମ୍ବିତେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ.—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରୂପେ—
Āchambite 1. In a wonderful manner;
ଆଚମ୍ବିତେ wonderfully.
ଅଚମ୍ଭା ଆଚମ୍ବିତେ ନଢେଡେଗେ ଶୁଭଲ ବଡ଼ବ—ବଳାଳାଥ. ବେଣୀସଂହାର ।

୨ । ଅକସ୍ମାତ୍; ହଠାତ୍—2. All on a sudden.
୩ । ଅଭ୍ୟାଗିତରୂପେ—3. Unexpectedly.

ମହାପ୍ରଳୟ ଆଚମ୍ବିତେ, ସାରରେ ଏକାଠାରୀ ହୁଡେ—
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଯୋମୃତ ।

ଆଚରଣ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଚର ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Ācharaṇa ୧ । ବ୍ୟବହାର; ଶୀଳଚଳଣ—
1. Dealings; conduct; behaviour.

୨ । ଚରିତ୍ର; ଶୀଳ—2. Character.

୩ । ରୀତି; ଆଚାର—
3. Usage; custom; habit; practice.

୪ । ଅନୁଷ୍ଠାନ; ଅଭ୍ୟାସ—4. Proceeding; exercise.

ଦେ. ବ.—୧ । ବିବରଣ—1. Description.

ଓଅରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଥରେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଥର
ପଚରୁ କହି ଆଚରଣ ପୂରନା କଥର—ଚନ୍ଦସୂର୍ଯ୍ୟ. କରୋଷ୍ଠ ଚମ୍ପୂ—ପ. ଗୀତ ।

୨ । ପ୍ରକାର—Manner.

ଆଚରଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଭଲ ବା ମନ) ବ୍ୟବହାର କରିବା—
ଆଚରଣକରା 1. To behave with a person.
ଆଚରଣକରନା ୨ । (ଭଲ ଭାବ) ସାଧନ କରିବା; ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—
2. To practise; to exercise.
୩ । ପାଳନ କରିବା—3. To carry out.

ଆଚରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଚର ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ପାଳିତ—
Āchārita 1. Practised; observed as a habit.

୨ । ଅନୁଷ୍ଠିତ—2. Done.

୩ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ—3. Habitual.

ସଂ. ବ. (+ ଭାବ. ତ)—୧ । ରୀତି—1. Custom; practice.

୨ । ଆଚରଣ—2. Conduct; action.

ଶ୍ୟମ ଏ ବି ଆଚରିତ—ଚନ୍ଦସୂର୍ଯ୍ୟ. କରୋଷ୍ଠ ଚମ୍ପୂ—୫ ଗୀତ ।

ଆଚରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆ + ଚର ଧାତୁ)—
Āchāribā ଆଚରଣ କରିବା (ଦେଖ)—
Āchāraṇa karibā (See)

ଠକିବାକୁ ନ ଆଚରି—ଚନ୍ଦସୂର୍ଯ୍ୟ. କରୋଷ୍ଠ ଚମ୍ପୂ ।

ଆଚାଙ୍କା—ଦେ. ବ.—ଅଚାନକ (ଦେଖ)
Āchānkā Achānaka (See)

ଆଚାନକ୍—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ; ଅ + ଚକ୍ଷୁ)—
Āchānak ଅଚାନକ (ଦେଖ)
Achānaka See).

ଆଚାନକଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଅଚାନକ (ଦେଖ)
Āchānakiā Achānaka (See)

ଆଚାନକ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ; ଅ + ଚକ୍ଷୁ)—
Āchānika ୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—1. Wonderful.

୨ । ଅଭ୍ୟାଗିତ—2 Unexpected.

୩ । ଆକସ୍ମିକ—3. Sudden.

ଆଚାନକଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଅଚାନକ (ଦେଖ)
Āchānikiā Āchānika (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ନୁହେଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତି ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ, ସେଠାରେ ଏ ଢଙ୍ଗଟୋଉଟରେ ନ ମିଳେ, ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଅଥାଶବ୍ଦରେ ଚହ୍ନିବ ଚଉତେ ୨ ବା ୧ ଚଉତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାଇ ଦେବା । ଯଥା.— | 'ଗାତ' ର ନିଚରେ 'ଗାଇ' ଯୋଉଚେ; 'କୂଅ' ର ନିଚରେ 'କୂଅ' ଦେଉଚେ; 'ବଧୂ' ର ପାଉରେ 'ବଧୂ' ଦେଉଚେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ପାଉରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଉଚେ;'ଅଇବତ' ର ପାଉରେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଉଚେ ।

ଆଚମନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଚମ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ.ତ)—୧ । କୃତାଚମନ; Āchānta ଯେ ଆଚମନ କରିଅଛୁ—1. One who has washed his mouth.

୨ । ଆଚୋଇଥିବା—2. Washed.

ଆଚମ—ସଂ.ବି.— (ଆ + ଚମ ଧାତୁ = ଭୋଜନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)— Āchāma ୧ । ଆଚମନ—1. Sipping.

୨ । ପାନ—2. Drinking.

୩ । ଭୋଜନ—3. Eating.

୪ । ଉତର ମଣ୍ଡ ବା ଯେଉ—4. Rice-water; liquid extracted from boiled rice.

୫ । ଅମ୍ଳ ଆଦର ଆଚର—5. Pickle.

ଆଚର—ସଂ. ବ (ଆ + ଚର ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)— Āchāra ୧ । ପ୍ରଥା—1. Usage; practice; custom.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟବଦ୍ଧ—2. Rule of conduct.

୩ । ଶାସ୍ତ୍ରାନୁମୋଦିତ ଆଚରଣ—

3. Conduct approved by the scriptures.

୪ । ପଦ୍ଧତି; ନିୟମ—4. Rule.

୫ । ଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର; ଲୋକାଚାର; ମହାଜନସମ୍ମତ ବ୍ୟବହାର—

5. Approved usage or conduct.

୬ । ଆଚରଣ; ଚରିତ୍ର; ବ୍ୟବହାର—

6. Conduct; behaviour; character.

ଯେଉଁ ଆଚାର ତାର ଉତ୍ତମ ଜାତ ଆଚାର ତ ସେ ।

ଲକ୍ଷ. ପ୍ରେମମୁଆନନ୍ଦ ।

ଆଚାର ଦେ. ବି.—(ସଂ ଆଚମ) ଲୁଣ, ତେଲ, ମସଲା ଆଦ ଆଚାର ଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷିତ ଫଳ—Pickle; sauce; preserved fruits.

ଆଚାରଚ୍ୟୁତ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (୬ମୀ ତତ୍; ଆଚାର = ସଦାଚାର + ଚ୍ୟୁତ)— Āchārachyuta ୧ । ଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର ବହିର୍ଭୂତ—

1. Against usage.

୨ । ଶିଷ୍ଟାଚାର ଲଙ୍ଘନକାରୀ—2. Gone astray.

୩ । ଜଘନ୍ୟରୂପ ଆଚରଣ କରିବା—

3. Fallen from approved usage.

୪ । ଦୁଷ୍ଟାଚାର; ଅନାଚାରୀ—4. Debased; vicious.

ଆଚାରନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଚାର + ନିଷ୍ଠା)— Āchāranishṭha ଆଚାରବାନ୍ (ଦେଖ) (ଆଚାରନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) Āchārabān (See)

ଆଚାରବନ୍ତ - ଦେ.ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ ଆଚାରବତ୍)—ଆଚାରବାନ୍ (ଦେଖ) Āchārabanta Āchārabān (See) (ଆଚାରବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଚାରବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଆଚାର + ବତ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଯେ Āchārabān ସଦାଚାରରେ ରତ ଅଟେ; ନିଷ୍ଠାବାନ୍—1. Observing (ଆଚାରବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) the approved rules of conduct.

୨ । ଧାର୍ମିକ—2. Virtuous.

ଆଚାରବିଚାର—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଲୋକସମୂହଙ୍କର ବ୍ୟବହାର Āchārabichāra ବା ପ୍ରଚଳିତ ଆଚାରବିଚାର customs of a people

आचारविचार ୨ । ଶିଷ୍ଟାଚାର—2. Approved usage.

୩ । ଶିଷ୍ଟାଚାରପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି—3. Consideration or regard for approved customs.

ଆଚାରବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ.ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଚାର=ଶିଷ୍ଟାଚାର + ବିରୁଦ୍ଧ= Āchārabiruddha ବିପରୀତ) ଲୌକିକାଚାର ବିପରୀତ— Contrary to usage or custom.

ଦେ. ବିଣ—ଶିଷ୍ଟାଚାରର ବିପରୀତ—Against approved usage or conduct.

ଆଚାର ବ୍ୟବହାର—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବର)—ଆଚାରବିଚାର (ଦେଖ) Āchārabyabahāra Āchārabichāra (See)

ଆଚାରଭ୍ରଷ୍ଟ—ସ. ବିଣ.ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଚାର = ସଦାଚାର + ଭ୍ରଷ୍ଟ)— Āchārabhrashṭa ଆଚାରଚ୍ୟୁତ (ଦେଖ) (ଆଚାରଭ୍ରଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Āchārachyuta (See)

ଆଚାରମସଲା—ଦେ. ବ—ଅମ୍ଳ ଆଦ ଫଳକୁ ଅଚାର କରିବା ନିମନ୍ତେ Āchāramasalā ବ୍ୟବହୃତ ଏକରୁ ଜୁଟା ଯାଇଥିବା ଲଙ୍କା, ଧାନଜହ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ମସଲା—A mixture of spices used in preparing pickles.

ଆଚାରରହିତ—ସ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଚାର + ରହିତ)— Āchārarahita ୧ । ନୈତିକାଚାରର ବିପରୀତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା—

1. Destitute of purity or moral discipline.

୨ । ସଦାଚାରବର୍জ୍ଜିତ—2. Not observing approved conduct or rules of discipline.

ଦେ. ବିଣ—ଅନାଚାରୀ— Acting against approved usage or conduct.

ଆଚାରହୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆଚାର + ହୀନ)—ଆଚାରରହିତ (ଦେଖ) Āchārahina Āchārarahita (See)

ଆଚାରୀ—ଦେ. ବ—ରାମାତ୍ତ (ରାମାନୁଜ) ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର Āchārī ଉପସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ—A subsect of the Rāmāuti sect of Baishṇabas.

ଦେ. ବିଣ—ସଦାଚାରୀ; ଆଚାରଯୁକ୍ତ—Observing the approved rules of conduct.

ଆଚାରୀମଠ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ମଠରେ ଆଚାରୀ ବୈଷ୍ଣବମାନେ Āchārīmaṭha ଏକତ୍ର ବାସ କରନ୍ତି—1. A monastery where Āchāri Baishṇabas congregate.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉତ୍ସ	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	୧	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଗୁର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଆ + ଚର ଧାତୁ = ଶିକ୍ଷା ଦେବା + କର୍ତ୍ତା. ଯ; Āchārjya ଯେ ଶିକ୍ଷା ଦଅନ୍ତି)—୧ । ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ—

ଆଗୁର୍ଯ୍ୟା } ସ୍ତ୍ରୀ
ଆଗୁର୍ଯ୍ୟାଣୀ }

1. Preceptor; teacher.

୨ । ବେଦାଧ୍ୟାପକ—

2. A teacher of the Vedas

୩ । ପୁରୋହିତ—3 Priest; spiritual preceptor.

୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଉପାଧିବିଶେଷ—

4. A family-title of Brāhmaṇas.

* । ଦ୍ରୋଣାଗୁର୍ଯ୍ୟ—5 Droṇa, the preceptor of the Pāṇḍabas.

ଆଗୁର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆଗୁର୍ଯ୍ୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Āchārjyā ବେଦମନ୍ତ୍ରାଦିର ଶିକ୍ଷାଦାତ୍ରୀ—A lady teacher of the Vedas; a preceptress.

ଆଗୁର୍ଯ୍ୟାଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆଗୁର୍ଯ୍ୟ + ପତ୍ନୀଅର୍ଥରେ. ଆନୀ)—
Āchārjyāṇī ଆଗୁର୍ଯ୍ୟପତ୍ନୀ; ଗୁରୁପତ୍ନୀ—The wife of the preceptor or teacher.

ଆଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଚି ଧାତୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ତ)—
Āchita ୧ । ସଞ୍ଚିତ; ରାଶୀକୃତ—

1. Collected; heaped up.

୨ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ; ଆକୀର୍ଣ୍ଣ; ବ୍ୟାପ୍ତ—

2. Spread; pervaded.

୩ । ଗ୍ରଥିତ; ଗୁମ୍ଫିତ; ଗୁନ୍ଥା ହୋଇଥିବା—

3. Strung; woven.

ସଂ. ବି.—ଦଶଗୁର ବା ଏକ ଶକଟ ପରିମିତ ବୋଝ; ଏକ ଗାଡ଼ ଟେଜନ—Cart-load; 10 men's load.

ଆଚିନ ଗୁଆ—ଦେ. ବି.—ଜାହାଜଗୁଆ (ଦେଖ)
Āchiniguā Jāhājiguā (See)

ଆଚୋଁବନ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ.ବି. (ସଂ.ଆଚମନ)—ଆଚମନ (ଦେଖ)
Āchoñbana

ଆଚୋଁବନ ଦହିଁ, ଦମନ ଉଲଟି ହୋଇ
ଦଣ୍ଡଟି ପଇଠିବର ଭଟ୍ଟର ପୁର ଯେ। ପ୍ରଭାସ. ଶଶିସେନା।

ଆଚ୍ଛକ—ସଂ. ବି—ଆଚ୍ଛୁ (ଦେଖ)
Āchchhaka Āchchhu (See)

ଆଚ୍ଛନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଆ + ଛଦ ଧାତୁ = ଘୋଡ଼ାଇବା + କର୍ତ୍ତା. ତ)—
Āchchhanna ୧ । ଆବୃତ; ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇଥିବା—

1. Covered; overspread.

୨ । ଅଧିଭୂତ—2. Possessed of.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଗୁପ୍ତ—1. Concealed.

ଏ ଜାତିରେ ସେକେ ଉତ୍ତମ ଅଟନ୍ତି। କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ବନ।

୨ । ଅପରିଚିତା; ଛଦ୍ମବେଶୀ—2. Disguised.

ବଡ଼ ବଡ଼ ସେକେ ଏ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଥଇନ୍ତି
ଦୋଇଣ ବୁଲ ବେଶ୍ଚାଥାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀମାନ। କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ବନ।

୩ । ସମାପ୍ତ—3. Finished; accomplished.

ଏଗେ ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ଅଟନ୍ତି,
ତାଙ୍କ ଗୋବଦ ସେବେ ବୃନ୍ଦାବନ। ପ୍ରାଚୀ-ରସବାଦ୍ୟ।

ଦେ. ବି.— ଆବୃତତା—State of being overpowered with.

ଶତ୍ରୁର ଉପରେ ଦେବ ଗୋପୀନାଥ ଉଡ଼ରେ କାମ ଅଟନ୍ତି। ପ୍ରାଚୀ. ରସବାଦ୍ୟ।

ଆଚ୍ଛନ୍ନତା—ଦେ. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ)—ଗୋପନ—
Āchchhannatā Concealment; secrecy.

ଯାଗରେ ସେ ସ୍ୱରଙ୍କ ଭବ ଦେଇ ଗାର
ଅସୁରଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ଅଟନ୍ତୁରା କରି। କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି।

ଦେ. ବି. (ଆଚ୍ଛନ୍ନ + ତା)—ଆଚ୍ଛାଦନ; ଆବୃତତା—
The state of being covered.

ଆଚ୍ଛା—ଦେ. ଅ. (ସ୍ୱୀକାର; ଭର୍ତ୍ସନାର୍ଥ)—୧ । ହେଉ; ଭଲ ହେଉ; ତଥାସ୍ତୁ; ଉତ୍ତମ; ଦେଖାଯାଉ—1. Good! bravo! capital! well! all right! well-done! be it so.

୨ । ଏକ ବାକ୍ୟ ଶେଷରେ ଅନ୍ୟ ବାକ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହୃତ ଅବ୍ୟୟ—2. Well! now.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଭଲ; ଉତ୍ତମ—1. Good; fine.

ଶବ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଅଛି ଆଚ୍ଛା କଥା। କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ବନ।

୨ । ସୁସ୍ଥ—2. Sound in health.

ଦେ. ବି.—୧ । ମଙ୍ଗଳ—1. Prosperity.

୨ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—2. Sound-health.

ଦେ.କି.ବିଣ.—ଉତ୍ତମରୂପେ—Very well; soundly.

ଆଚ୍ଛାକରି—ଦେ. କି ବିଣ—୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ—
Āchchhākari 1. Well.
ଆଚ୍ଛାକରେ ୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—2. Fully.
ଅଚ୍ଛୀତରହ

ଆଚ୍ଛାକରିବା—ଦେ. କି.—୧ । ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
Āchchhākaribā 1. To do well.
ଆଚ୍ଛାକରା ୨ । କୌଣସ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚକସାଦ୍ୱାରା ରୋଗମୁକ୍ତ
ଆଚ୍ଛୀକରନା କରିବା; ଆରୋଗ୍ୟ କରିବା—
2. To cure a person.

ଆଚ୍ଛାଦ—ସଂ. ବି. ୧ । (ଅ + ଛଦ ଧାତୁ = ଘୋଡ଼ାଇବା + କରଣ ଘଞ୍) ଛତ—

ଆଚ୍ଛାଦତ } ବିଣ
ଆଚ୍ଛନ୍ନ }

1. Thatch; roof.

୨ । ସରପୋଟ୍; ଆବରଣ; ଛାଉଣୀ—
2. Lid; covering; cover.

* । ଆଚ୍ଛାଦନ ବସ୍ତ୍ର; ଘୋଡ଼ଣି—
3. Covering cloth.

୪ । ବାସ; ବସ୍ତ୍ର—
4. Dress (which covers the body).

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆକାରନ୍ତ ଶବ୍ଦରେ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ସ୍ଥିତ ୪ ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରୁତେଇ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୪ ବା ୬ ଚଞ୍ଚଳ ଦୋଳଖ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଯୋଡ଼ରେ ଯେତେ ଏ ଜାଖାଦୋଖରେ ନ ମିଳବ, ତେତେ ସେହୁ ଶବ ପାଇ ଜଥାକ୍ରମେ ଚଞ୍ଚଳ ବସ୍ତୁତ ୬ ବା ୪ ଚଞ୍ଚଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ ଯୋଡ଼ବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଜୁଟ' ର ମିଳରେ 'ଜୁଟ୍ର' ବେଶିବେ; 'ଚଂଖୁ' ର ପାଇରେ 'ବଙ୍କ' ବେଶିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ର ପାଇରେ 'ଅଙ୍କ' ବେଶିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ବେଶିବେ

୫ । (+ ଭାବ. ଅ)—ଘୋଡ଼ାଇବା କ୍ରିୟା—
5. The act of covering.

ଆଚ୍ଛାଦକ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଛଦ୍ ଧାତୁ=ଘୋଡ଼ାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Āchchhādaka ଯେ ଘୋଡ଼ାଏ; ଆବରକ—
(ଆଚ୍ଛାଦକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Covering.

ଆଚ୍ଛାଦନ—ସଂ. ବ. (ଆ + ଛଦ. ଧାତୁ + କରଣ ଓ ଭାବ. ଅନ)—
Āchchhādana ଆଚ୍ଛାଦ (ଦେଖ)
Āchchhāda (See)

ଆଚ୍ଛାଦିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଛଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ଘୋଡ଼ଅ-
Āchchhādita ଦୋଇଥିବା; ଆବୃତ—
Covered; concealed.

ଆଚ୍ଛାଦିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଚ୍ଛାଦନ)—୧ । ଆବୃତ କରିବା;
Āchchhādibā ଘୋଡ଼ାଇବା—1. To cover.
୨ । ଲୁଚାଇବା —2. To conceal.
ବୁଢ଼ୀର ଶାଢ଼ୀ ତ ଉଣି ଦେଉ ନାହିଁ, ମୁଁ କରଟଳେ ଆଚ୍ଛାଦି କେତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ସଙ୍ଗୀତ ଚନ୍ଦ୍ରଲତା ।
୪ । ଛପରିକରିବା—4. To thatch with.
ମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ତମେଦା, ମେ ଚଳାଘରଟିରେ ଆଚ୍ଛାଦି—
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଆଚ୍ଛାହେଉ—ଦେ. ଅ. (ଅନୁମୋଦନ ବା ସମ୍ମତିସୂଚକ)—ମୁଁ ଏହା
Āchchhāheu ଅନୁମୋଦନ କଲି—I agree; I consent;
ଆଚ୍ଛାହଉକ
ଆଚ୍ଛା

ଆଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Āchchhinna ୧ । ବଳଦୃର୍ବକ ଜଆସାଇଥିବା—
1. Snatched away.
୨ । ଅସ୍ତ୍ରାଦଦ୍ୱାରା ଛିନ୍ନ—
2. Cut off by weapons.

ଆଚ୍ଛୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଚ୍ଛୁକ)—ଆଛୁ (ଦେଖ)
Āchchhu Āchhu (See

ଆଚ୍ଛୁରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଛୁର ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା; ଶବ
Āchchhurita କରିବା + ଭାବ. ତ)—ଲିପ୍ତ; ମିଶ୍ରିତ—
1. Diffused; mixed.
୨ । କ୍ଷତ—2. Wounded.
୩ । ନଖଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଚତ—
3. Scratched with finger-nails.
୪ । ମ୍ରକ୍ଷିତ—4. Rubbed.
ସଂ. ବ – ୧ । ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟ—1. Loud laught
୨ । ପରର ଅମର୍ଚ୍ଚନକ ହାସ୍ୟ—
2. Envious laugh.
୩ । ନଖରେ ନଖରେ ଆଘାତ; ନଖବାଦ୍ୟ; ନଖ ଘଷିବା—
(ଏହା ଜଳଦ୍ରଦ୍ୟୋତକ)—
3. Striking or rubbing of the ends of finger-nails (this forebodes quarrel).

ଆଚ୍ଛୁରିତକ—ସ. ବ. (ଆ + ଛୁର ଧାତୁ + ତ + ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—
Āchchhuritaka ଆଚ୍ଛୁରିତ (ଦେଖ)
Āchchhurita (See)

ଆଚ୍ଛେଦ—ସ. ବ. (ଆ + ଛିଦ୍ ଧାତୁ = ଛିଣ୍ଡାଇବା; ଛେଦନ କରିବା +
Āchchheda ଅ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ ଚ)—
୧ । ବଳପୂର୍ବକ କଟିବା—1. Forcible cutting off.
୨ । ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦ—2. Amputation.
୩ । କୋରଖ—3. Confiscation.

ଆଚ୍ଛୋଦନ—ସ. ବ. (ଆ + ଛୁଦ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା + ଅନ)—
Āchchhodana ମୃଗୟା; ପଶୁ ପକ୍ଷି ଶିକାର—
Sport; chase; hunting.

ଆଚ୍ଛନ୍—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଆଚ୍ଛନ୍ନ)—ଆଚ୍ଛନ୍ନ (ଦେଖ)
Āchhan Āchchhanna (See)
ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଁଚନ୍ (ଦେଖ)
Āñchan (See)

ଆଚ୍ଛନ୍ନ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଆଚ୍ଛନ୍ନ)—ଆଚ୍ଛନ୍ନ (ଦେଖ)
Āchhanna Āchchhanna (See

ଆଚ୍ଛର—ଦେ. ବଣ—ଅଚ୍ଛର୍ (ଦେଖ)
Āchharā Achharā (See)

ଆଚ୍ଛା—ଗ୍ରା. ଅ—ଆଚ୍ଛା (ଦେଖ)
Āchhā Āchchhā (See)

ଆଚ୍ଛାଦନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆଚ୍ଛାଦନ)—୧ । ଆଚ୍ଛାଦନ (ଦେଖ)
Āchhādana 1. Āchchhādana (See
୨ । ବସ୍ତାର—2. Extension
ସେ ବସ୍ତ୍ର ବହୁ ଅଞ୍ଚଳର; ସମସ୍ତେ ତହୁର ଯୋଜନ ।
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଆଚ୍ଛୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଚ୍ଛକ)—ଗଛରୁ ସୁତାରେ ରଙ୍ଗ ବାହିବା
Āchhu ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A tree from the barks of
ଆଳ୍, ଆଚ which a colouring matter for
ଆଚ୍ଛାକ୍ thread is obtained. Morinda
ଆଳ Tomentosa; Morinda Agastifolia.
(Haines)
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—
ଆଚ୍ଛକ, ରଞ୍ଜନଦ୍ରୁ,
ଚଣ୍ଡୀକ, ଆଶୀକ
[ଦ୍ର—ଏହା ରକ୍ତପିତ୍ତ, ଅଉସାର ଓ ରକ୍ତସ୍ରାବରେ ଉପକାରୀ]

ଆଚ୍ଛୁଆ—ଦେ. ବ—ଅଛୁ (ଦେଖ)
Āchhuā Āchhu (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଂ	ଋ୍ଣ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଓ	ୠ	ଐ	ଓ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆଜ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ. ଗମନ କରିବା; ଗତି କରିବା—
Āj (root) To go; to move.

ଆଜ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଆଜି—
Āj Today.

ଆଜକାଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଆଜିକାଲି (ଦେଖ)
Ājkāl Ājikāli (See)

ଆଜ୍‌କାଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଆଜିକାଲି (ଦେଖ)
Ājkāli Ājikāli (See)

ଆଜ୍‌ଗବ—ଦେ. ବିଣ—ଅଜ୍‌ଗବ; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—
Ājgabi Strange; mysterious; queer.
ଆଜଗବୀ କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକରୂପେ—
ଅଜଗବୀ 1. Strangely; mysteriously.
୨ । ହଠାତ୍—2. Suddenly; all on a sudden.

ଆଜ୍‌ଠନୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଅ—
Ājṭhanu ୧ । ଆଜିଠାରୁ—1. From today.
୨ । ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ—2. Henceforth.

ଆଜତକ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଅବ୍‌ତକ୍ (ଦେଖ)
Ājtak Abtak (See)

ଆଜୁନୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଆଜ୍‌ଠନୁ (ଦେଖ)
Ājnu Ājṭhanu (See)

ଆଜ—ଦେ. ଅ. (ସ. ଅଦ୍ୟ—ପ୍ରା. ଅଜ୍ଜ)—ଆଜି—
Āja Today; this day.
ନପଃ ନସ୍ତେନ ଦଶୁଃ ତ ଆଜ ନରସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ—
ଆଜ ଭବଭୂତି. ବିଶେଶ୍ୱରୀୟ ଓ ଗୀତ ।

ଆଜକ—ଦେ. ବି. ଓ କ୍ରି. ବିଣ. (ସ. ଅଦ୍ୟ)—ଆଜିକ; ଆଜିଦିନକ—
Ājaka This day; today only.
ଆଜକେରଦିନଟି
ଆଜ

ଆଜଗବ—ସଂ. ବି. (ଅଜଟବ=ଶିବଧନୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—
Ājagaba ଶିବଧନୁ—The bow of Śiba.

ଆଜନନ—ସଂ. ଅ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଠାରୁ+ଜନନ=ଜନ୍ମକାଳ)—
Ājanana ୧ । ପୁନର୍ଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଆଜୀବନ—
1. All along; throughout life; till next birth.
୨ । ଜନ୍ମାବଧି; ଜନ୍ମଠାରୁ—2. Since one's birth.
ସଂ. ବିଣ.— ଜନ୍ମକାଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା—
Dating from or beginning with one's birth.

ଆଜନମ—ଦେ. ଅ. (ସ. ଆଜନ୍ମ)—ଆଜନନ (ଦେଖ)
Ājanama Ājanana (See)
(ଯଥା—ଆଜନମ ଦୁଃଖୀ; ଆଜନମ ସୁଖୀ)

ଆଜନମୁଁ—ଦେ. (ସ. ଆଜନ୍ମ) ଆଜନନ (ଦେଖ)
Ājanamuñi Ājanana (See
ଶିଶୁଶ ମୁଖଃ । ଶିଖିଛ ଇଲ ଆଜନମୁଁ କୃଷ୍ଣ—ଭଜନମୁର୍ଯ୍ୟ. କବତା ।

ଆଜନମକାଳ—ଦେ.ବିଣ.ଓ କ୍ରି.ବିଣ. (ସଂ. ଆଜନ୍ମ)—ଆଜନନ (ଦେଖ)
Ājanamakāla Ājanana (See)

ଆଜନ୍ମ—ସଂ. ଅ. (ଆ+ଜନ୍ମ)—ଆଜନନ (ଦେଖ)
Ājanma Ājanana (See)

ଆଜନ୍ମଦୁଃଖୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆଜନ୍ମ+ଦୁଃଖିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ājanmaduḥkhi ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜନ୍ମକାଳରୁ ଦୁଃଖ ବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା
(ଆଜନ୍ମଦୁଃଖିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୋଗ କରି ଅସିଅଛୁ—Accustomed
(ଆଜନ୍ମସୁଖୀ—ବିପରୀତ) to misery since birth.

ଆଜନ୍ମସୁଖୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଆଜନ୍ମ+ସୁଖିନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Ājanmasukhi ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜନ୍ମକାଳରୁ ସୁଖରେ କାଳ
(ଆଜନ୍ମସୁଖିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କଟାଇଅଛୁ—(a person) Brought up in happiness from birth.

ଆଜମିର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଏହି ନାମର ନଗରବିଶେଷ—
Ājamira A town of this name.
[ଦ୍ର—ଏହାର ପୌରାଣିକ ନାମ ଅଜମିଢ଼ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶାବତଂସ ଅଜା ଅଜମିଢ଼ ଏହା ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ନଗର ବ୍ରିଟିଶଶାସନାଧୀନରେ ଅଛୁ—ମଦନମୋହନ. ତୀର୍ଥଦର୍ଶନ ।]

ଆଜଯାଏ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ)—ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ājajāe Till to day.
ତୋହର ମତ ଭବ ମୂହଁ, ଅଜଟୁଁ ଦୂର କରବଇଁ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪୩ ।

ଆଜହୁଁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ଆଜିଠାରୁ—
Ājahuñ From today.

ଆଜା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଯାଆ ଆସ; ଆଉଯାଉ ଦେବା—
Ājā Coming and going.

ଆଜାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଆଜାନ୍)—ଅଜାନ୍ (ଦେଖ)
Ājān Ajān (See)

ଆଜାନ୍‌ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଜାନ୍ ଦେବା (ଦେଖ)
Ājāndebā Ajāndebā (See)

ଆଜାନୁ—ସ. ଅ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଜାନୁ=ଆଣ୍ଠୁ)—
Ājānu ଆଣ୍ଠୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଆଣ୍ଠୁଯାଏ—
Reaching one's knees; up to the knees.

ଆଜାନୁଲମ୍ବ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଆଜାନୁଲମ୍ବିତ,—ଆଜାନୁଲମ୍ବିତ (ଦେଖ)
Ājānulamba Ājānulambita (See)
ଅଜାନ ଲମ୍ବ ଗ୍ରହଣେ, କେସୂର କଙ୍କଣ ବସ୍ତଜେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୋଇଥିବା ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ସୋହଳରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ନିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ସେମାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବସନ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେବ ସୋହରାଇ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ଗାଈ' ସୋହରେ; 'ବୃଷ' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ବୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଆଜାନୁଲମ୍ବିତ—ଫ. ବିଣ.(ଆଜାନୁ+ଲମ୍ବିତ)—ଆଣ୍ଠୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା—
Ājānulambita Hanging up to or reaching the knees.

ଆଜାନେୟ—ଫ. ବି. (ଅଜ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଅନେୟ=ଅଣିବା ଯୋଗ୍ୟ; ବହୁ ବାଧା ମଧ୍ୟରେ ଗମନ କଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ଅଣି ହୁଏ)—ଉତ୍ତମବଂଶଜାତ ବା ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜାତୀୟ ଘୋଡ଼ା—A horse of good strain; a horse of good breed.
Ājāneya

ଆଜି—ଫ. ବି. (ଅଜ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଇ. ଇ)—
Āji ୧ । ଯୁଦ୍ଧ; ସଂଗ୍ରାମ—1. Fight; battle.

ନବାବ ଜବତଙ୍କ ଚୁଲେ କର୍ ଅଜି
ପୋଲଇଲେ ଯନ୍ତ୍ର ଢାଳେ ଢାଙ୍କ ପାଣ୍ଡି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୁପଃ ।

୨ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମି—2. Battle-field.

୩ । ଗମନ—3 Going.

୪ । ଆକ୍ଷେପ—4. Regret.

୫ । ନିନ୍ଦା—5. Blame.

୬ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା—6. Respect.

୭ । (ଅଜ ନାମକ ରାଜା+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଇ)—
ଅଜରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଦଶରଥ—
7. Daśaratha, son of Aja, the king of Ajodhyā.

ଆଜ
ଆଜ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ)—୧ । ଅଦ୍ୟ; ଏହିଦିନ—
1. Today; this day.

ଯେ ଅଛଇ ତା ଗାଡି ଘନ୍ତାରେ ଅଜ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୁପଃ ।

୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Now

ଅଜ କଥା କାଲିକ ଅନ୍ତର—ପ୍ରବଦନ ।

୩ । ଅଈ; ମାତାମହୀ—
3. Maternal grandmother.

ଆଜକ— ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ)—କେବଳ ମାତ୍ର ଆଜିଦିନ—
Ājika Today only.
ଆଜ୍‌ଟା

ଆଜକା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ)—୧ । ଅଦ୍ୟତନ; ଆଜିଦିନର—
Ājikā 1. Of today.
ଆଜକା ୨ । ଆଜି ଘଟିବା—2. Happening today.
ଆଜକା

ଆଜକାର—ଦେ. ବିଣ—ଆଜକା (ଦେଖ)
Ājikāra Ājikā (See)

ଆଜକାଲି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅଦ୍ୟ+କଲ୍ୟ)—୧ । ଅଧୁନା; ସମ୍ପ୍ରତି—
Ājikāli 1. Now-a-days; now.
ଆଜକାଲ ୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ—2. At present.
ଆଜକାଲ

ଆଜକାଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଜି କରିବ, କାଲି କରିବ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର ଟାଳିବା ବା ବେଳ ଗଡ଼ାଇବା—ଆଜକାଲକରା
Ājikali kariba To put off a thing from day to day.

ଆଜକାଲିକା—ଦେ. ବିଣ.—ବର୍ତ୍ତମାନକାଳର—
Ājikālikā Of present time.
ଆଜକାଲକାର ସେଇ କଣ୍ଟ ଆଜି କାଲିକା କଲ୍ୟୁଗର ଦେବତା ନୁହନ୍ତି ।
ଆଜକାଲିକା ଫଲାରମୋହନ. ଗଳ୍ପସପ୍ତକ ।

ଆଜକି—ଦେ. ଅ. (ଫ. ଅଦ୍ୟ)—୧ । ଆଜିଠାରୁ—
Ājiki 1. From today.
ଆଜକେ ୨ । ଆଜିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁମାର କରିବାରେ—
ଆଜକୋ 2. Counting up to this day; till today.
୩ । ଆଜିକୁ—3. To today.

ଆଜତକ୍—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଫ. ଅ. ଉକ୍)—ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ājitak Till now; till today.
ଆଜତକ
ଆଜତକ

ଆଜିର—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଆଜିକାର; ଆଜିଦିନର—
Ājira 1. Of to day.
ଆଜକାର ୨ । ଅଦ୍ୟତନ—2. Happening today.
ଆଜକା

ଆଜିରି—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଆଜିର (ଦେଖ)
Ājiri Ājira (See)

ଆଜୀବ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଜୀବ୍ ଧାତୁ=ଜୀଇଁବା+କରଣ. ଅ)—ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଜୀଏଁ)—ଜୀବିକା; ଜୀବନୋପାୟ; ବୃତ୍ତି—
Ājība Livelihood; occupation; profession; means of living.

ଆଜୀବନ—ସଂ. ଅ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଜୀବନ=ପ୍ରାଣ)—
Ājībana ୧ । ପ୍ରାଣ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
1. Throughout life.
୨ । ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—2. Till death.

ଆଜୀବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଜୀବ୍ ଧାତୁ=ଜୀଇଁବା+କରଣ. ଯ, ଯାହାଙ୍କ ଯୋଗରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀଏଁ)—୧ । ସହାୟ; ପୋଷଣାଦାତା; ଗୁଜିପାଲନକାରୀ—1. Support; maintainer; one on whom a man depends for livelihood
Ājībya
୨ । ଜୀବିକା—2. Means of livelihood.

ଗର୍ଭଥିବା ସଂସ୍କାର କରୁଣ ଆଜୀବ୍ୟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୁପ ।

ଆଜୁ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଆଜିଠାରୁ—1. From today.
Āju ୨ । ଆଜିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—
ଆଜଥେକେ 2. Beginning from today.
ଆଜସେ ୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି; ଏଣିକି—
3. Henceforth; since now.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱେତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଆଜି ଭୋ ହୁକୁମର ନଲୁଞ୍ଚ ଦଉଡ଼ୁ ରହିଲୁ ରେ । ଭବାର୍ଥ ଆଜ୍ଞା ଗ୍ରହଣ କରି ।

ଆଜୁଁ—ଦେ. ଅ.—ଆଜୁ (ଦେଖ)
Ājuñ — Āju (See)

ଏ କଳ ମଧ୍ୟେ ଆଜୁଁ ଆମ୍ଭେ ଘର କରୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କର. ମଦ୍ଭାଗବତ ।

ଆଜୁ—ସଂ. ବ. (ଆ + ଜୁ ଧାତୁ = ଚଞ୍ଚଳ ଗତିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କୃ.ପ୍ର)—
Ājū ୧ । ଅସ୍ଥାୟୀଭୃତ୍ୟ; ଠିକାଗତକର—
1. A temporary servant.

୨ । ଅବୈତନିକ ଗତକର—
2. An honorary servant

ଆଜ୍ଞାତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅତଯାତ)—ଅତଯାତ (ଦେଖ)
Ājjāta — Ātajāta (See)

ଆଜ୍ଞପ୍ତ—ସ. ବଣ. [ଆ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ (= ଆଦେଶ କରିବା) ଣିଚ; ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ]—ଆଦିଷ୍ଟ; ଆଜ୍ଞାପ୍ତା—
Ājñapta (ଆଜ୍ଞପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଆଜ୍ଞପ୍ତି—ବ) Ordered; bid; commanded; prescribed.

ଆଜ୍ଞପ୍ତି—ସ. ବ. (ଆ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ; ଣିଚ; ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ + ଭାବ. ଇ)—
Ājñapti ଆଦେଶ; ଆଜ୍ଞାପ୍ରଦାନ—Order, command.

ଆଜ୍ଞା—ସ. ବ. (ଆ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ = ଆଦେଶ କରିବା + ଭ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ājñā ୧ । ଆଦେଶ; ନିଯୋଗ; ହୁକୁମ୍—
1. Order; command.

ଅନ୍ୟଥା କରି ନହଁ ଦେବତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା—ସାରଳାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦଃ ।

୨ । ଅନୁମତି—2. Permission.

ଦେ. ଅ—୧ । ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୌଣସି ବିଷୟ ନିବେଦନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ମନୋଯୋଗାକର୍ଷଣ କରିବା ନମ୍ରତ୍ୱେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ (ଏହାର ଅର୍ଥ; ହେ ମହାଶୟ !)—
ଆଜ୍ଞେ ; ହଜୁର
1. Oh sir ! (used to draw attention of a respected person before talking to him).

୨ । ପ୍ରଶ୍ନବାଚକସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ (ସମ୍ମାନାର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନାମ ଧରି ଡାକିଲେ ତାଙ୍କୁ ନମ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ହଁ ବୋଲି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ବୋଲିବା ପଦ ହଁ ମହାଶୟ)—
2. Yes sir ! (used in responding when a respected man calls any body).

୩ । ସ୍ୱୀକାରସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ (ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରଭୁ ନମ୍ର-ପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଉହାଁର ଉତ୍ତରରେ ହଁ ନ ବୋଲି ଉଚ୍ଚ କହିବା ପଦ) ହଁ—
3. Yes; as you are pleased to order (used in assenting to an order issued by a superior or respected person).

ଆଜ୍ଞାଅବଧାନ୍—ଦେ. ଅ. (ସହଚର)—ଆଜ୍ଞା (ଦେଖ)
Ājñāabadhān — Ājñā (See).
ଆଜ୍ଞେମଶାଇ
ହାଁଜୀ

ଆଜ୍ଞାକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରଭୁ ବା ଗୁରୁଜନ ଡାକିଲେ ତାଙ୍କୁ 'ଆଜ୍ଞା' କହି ଉତ୍ତର ଦେବା—
Ājñākaribā
1. To respond to the words of a superior by uttering the word 'Ājñā'.

୨ । ବନା ଆପତ୍ତିରେ ପାଳନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା; କଥାରେ ହଁ ଦେବା—
2. To slavishly agree to every thing a superior says or remarks; to ditto a superior's sayings.

୩ । ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବା—
3. To carry out a command.

୪ । ଆଦେଶ ଦେବା—4. To command.

ଆଜ୍ଞାକାରୀ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ (ଆଜ୍ଞା + କୃ ଧାତୁ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ājñākārī (ଆଜ୍ଞାକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଆଜ୍ଞାକୁ ପାଳନ କରେ—One who carries out a command.

ଆଜ୍ଞାକ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଆଦେଶାନୁସାରେ; ଆଦେଶାନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ—In obedience to orders; according to orders.
Ājñākrame

ଆଜ୍ଞାଦାତା—ସ' ବଣ ପୁଂ. (ଆଜ୍ଞା + ଦାତା)—ଯେ କୌଣସି ହୁକୁମ୍ ଦଅନ୍ତି—Giving a command.
Ājñādātā (ଆଜ୍ଞାଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଜ୍ଞାଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଜ୍ଞା କରିବା (ଦେଖ)
Ājñādebā — Ājñākaribā (See)

ଆଜ୍ଞାନୁକ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଆଜ୍ଞାକ୍ରମେ (ଦେଖ)
Ājñānukrame — Ājñākrame (See)

ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିତା—ସଂ.ବ. (ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିନ୍ + ଭାବ ତା)—ଆଜ୍ଞା ପାଳନ; ଆଦେଶ ପାଳନ—Obedience; obsequousness.
Ājñānubarttitā

ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—ଆଜ୍ଞାପାଳନକାରୀ; ଆଜ୍ଞାବହ; ଆଦେଶ-ପାଳନକାରୀ—Obedient; attentive to order.
Ājñānubarttī (ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତିତା—ବ)

ଆଜ୍ଞାପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଜ୍ଞା + ପତ୍ର)—ଆଦେଶଲିପି—Edict; written order.
Ājñāpatra

ଆଜ୍ଞାପତ୍ରିକା—ସ. ବ. (ଆଜ୍ଞା + ପତ୍ରିକା)—ରାଜା ବା ଦେବତାଙ୍କର ଆଦେଶଲିପି—A letter containing a royal or Divine command; a written commandment.
Ājñāpatrikā

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଯ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୌଶିଷ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେମାନେ ଏ ଭଖାବୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କରିବେ ଯ ବା ୟ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଣ୍ଡ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୂତ' ନ ମିଳିବେ 'ଦୂତ' ଖୋଜିବେ; 'ଦମ୍ଭୁ' ନ ପାଇବେ 'ଦମ୍ଭୁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇବେ 'ଅଙ୍ଗ' ଖୋଜିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଖୋଜିବେ ।

ଆଜ୍ଞାପାଳନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀତତ୍ପୁ; ଆଜ୍ଞା + ପାଳନ)—ହୁକୁମ୍ ମାନ
Ājñāpālana କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ଆଦେଶାନୁସାରେ କର୍ମ କରିବା—
The carrying out of an order.

ଆଜ୍ଞାପାଳନକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ
Ājñāpālanakaribā କରିବା—1. To carry out
ଆଜ୍ଞାପାଳନକରା a command.
आज्ञापालनकरना ୨ । ଆଜ୍ଞାନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କାମ କରିବା—
(ଆଜ୍ଞାଅବଜ୍ଞାକରିବା—ବିପରୀତ) 2. To obey; to do
another's bidding.

ଆଜ୍ଞାପାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଜ୍ଞାପାଳନକରିବା (ଦେଖ)
Ājñāpāḷibā Ājñāpāḷanakaribā (See)
ଆଜ୍ଞାପାଳା
आज्ञापालना

ଆଜ୍ଞାପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଜ୍ଞାପି ଧାତୁ + କର୍ମ.ତ) ଆଦିଷ୍ଟ;
Ājñāpita ଆଜ୍ଞାପ୍ରାପ୍ତ—Ordered; commanded.

ଆଜ୍ଞାପ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆଜ୍ଞପ୍ତି)—ଆଜ୍ଞପ୍ତି (ଦେଖ)
Ājñāpti Ājñāpti (See)

ଆଜ୍ଞାପ୍ରମାଣେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ; ହୁକୁମ୍ ମୁତାବକ—
Ājñāpramāṇe According to the order.

ଆଜ୍ଞାବକା—ଦେ. ବିଣ. (ଆଜ୍ଞା + ବକ = ବଗ) ୧ । ନବୋଧ ଭୃତ୍ୟ;
Ājñābakā ସେଉଁ ଭୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞାକୁ ବକ୍ ବକ୍ କରି ଚାହିଁ-
ଥାଏ, ବୁଝି ନ ଥିବାରୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ
କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରେ ନାହିଁ—1. An obsequous
stupid servant; a stupid servant
who is not intentionally dis-
obedient but unable to stick to
the order owing to his stupidity.

ଆଜ୍ଞାବହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆଜ୍ଞା + ବହ୍ ଧାତୁ = ବହନ କରିବା + ଅ)—
Ājñābaha ୧ । ଯେ ଆଜ୍ଞାକୁ ବହନ କରେ ବା ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ
(ଆଜ୍ଞାବହା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ— Obedient.
(ଆଜ୍ଞାବହତା—ବ) ୨ । ଯେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଆଜ୍ଞାକୁ ଅଭିପ୍ରେତ ବ୍ୟକ୍ତି
ନିକଟକୁ ବହନ କରେ—2. One who carries
the order of the master to the person
intended.

ଆଜ୍ଞାବିଛୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସାନ କଙ୍କଡ଼ାବିଛା—
Ājñābichhu A species of small scorpion.
[ଦ୍ର—ଏକପ୍ରକାର ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ପାଣ୍ଡୁର କଙ୍କଡ଼ାବିଛା; ଏମାନଙ୍କ ପୁଚ୍ଛ ଅଗ୍ରଭାଗରେ 'ମାକଡ଼ବସା' କହନ୍ତି । ଏମାନେ ନାଡ଼ୁଡ଼ି ମାରିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ବିଶଲ୍ୟାଲାରେ ଅତି କଷ୍ଟ ପାଏ ।]

ଆଜ୍ଞାବୋକା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଆଜ୍ଞାବକା (ଦେଖ)
Ājñābokā Ājñābakā (See)

ଆଜ୍ଞାମାଳ—ଦେ. ବି—(ସଂ ଆଜ୍ଞା + ମାଳା) ଦେବତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାର ଚିହ୍ନ
Ājñāmāḷa ସ୍ୱରୂପ ଆଜ୍ଞାପାଳନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟକୁ ଆଜ୍ଞା
ସଙ୍ଗେ ପଠାଯିବା ଦେବତାଙ୍କର ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରୁ ଫୁଲମାଳ—
A garland of flowers sent from the
body of a Deity to signify that a
command is issued to a person.

ଆଜ୍ଞାହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଜ୍ଞାକରିବା (ଦେଖ)
Ājñāhebā Ājñākaribā (See)

ଆଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅ + ଅନଜ୍ ଧାତୁ = ସ୍ନିଗ୍ଧ କରିବା + କରଣ. ଯ)—
Ājya ୧ । ଘିଅ; ଘିଅ - 1. Ghee; clarified butter.
୨ । ହୋମକିୟାରେ ଅଗ୍ନିରେ ଯାହା ଆହୁତି ଦିଆଯାଏ
(ଯଥା—ତୈଳ; ଦଧି)—2. Oil, curd and
other liquids offered into the fire
in Homa.

ଆଜ୍ୟସ୍ଥାଳୀ—ସଂ. ବି (ଆଜ୍ୟ = ଘିଅ + ସ୍ଥାଳୀ = ପାତ୍ର)—
Ājyasthāḷī ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ହୋମାର୍ଥ ଘିଅ ଥାଏ; ଘିଅଥଲୁଆ—
The pot containing the ghee for Homa

ଆଜ୍ଞ—ଦେ. ବି. (ସ. ଅଦ୍ୟ—ପ୍ରା. ଅଜ୍ଜ)—ଆଜି—
Ājha Today.

ଆଜ୍ଞୁଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଆଜିଠୁଁ; ଆଜିଠୁଁ—
Ājhuñ 1. From this day; from today.
ଆଜ୍ଞୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ କରୁଛ ନମସ୍କ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।
୨ । ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ—2. From now; henceforth.
ଆଜ୍ଞୁଁ ଏଥେ ନୋହିବ ଅଭ୍ୟ ବ୍ୟାଳରସ୍ୱ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।
୩ । ଆଦ୍ୟରୁ—3. From the very beginning.
ଏବେ ତୁ ସତ୍ୟ ଆଜ୍ଞୁଁ ସ୍ଫୁଟ, ଏ କଥା ଜ୍ଞାନ ହେବଳ ।
ରାମଦାସ. ଦାର୍ଦ୍ଦୁରାଭକ୍ତି ।

ଆଞ୍ଚ—ଦେ. ବି—୧ । ଅନୁମାନ—
Āñch 1. Guess.
୨ । ଆଘାତ—2. Stroke.
୩ । ଅଳ୍ପମାତ୍ର ବାଧା—3. Little trouble.
ବିଣ—ସାମାନ୍ୟ - Slight.

ଆଞ୍ଚକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନୁମାନ କରିବା; ଅନ୍ଦାଜ କରିବା—
Āñchkaribā To guess.

ଆଞ୍ଚପାଞ୍ଚ—ଦେ. ବି—ବାଣ ସନ୍ଧାନ—Aiming an arrow;
Āñchpāñch getting an arrow ready to be
discharged.
ଆଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ବିଣ—ସନ୍ଦେହରେ ଦୋଳାୟମାନ—Hasitating.

ଆଞ୍ଚୁବାଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତ, ବାଧା ବା ଉତ୍ତାପ ଲାଗିବା—
Āñchbājibā To be touched or affected
ଆଁଚଲାଗା slightly.
आँचलगना

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଋ	ଌ	ୠ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ୠ	ଔ	ୡ	ୢ	ଐ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଥ	ଓ	ନ୍

ଆଞ୍ଚରେ—ଦେ. କ୍ରି ବ୍ୟ—ସାମାନ୍ୟ ରୂପେ—
Āñchre Slightly.
ଆଁଚେ (ଯଥା— ଭା ଚଷକଣାଝା ମୋ ଗାଲରେ ଅଞ୍ଚରେ ବାଜଲା ।)

ଆଞ୍ଚରେ କହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନାଜ କରିବା (ଦେଖ)
Āñchre kahibā Andāji karibā (See)

ଆଞ୍ଚ ଲଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଞ୍ଚ୍ ବାଜିବା (ଦେଖ)
Āñch lāgibā Āñch bājibā (See)

ଆଞ୍ଚ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍)—
Āñcha ୧ । ଉତ୍ତାପ; ତେଜ—1. Heat.
ଆଁଚ ୨ । ଶିଖା—2. Flame.
ଆଁଚ ୩ । ଜଆଁଧାସ—3. Blaze.
୪ । ସାମାନ୍ୟ ଯୋଗ ବା ସ୍ପର୍ଶ—
4. Touch; slight connection.
୫ । ସାମାନ୍ୟ ବାଧା, ଆଘାତ ବା ପରିଶ୍ରମ—5. Slight hurt or trouble or labour.

ଆଞ୍ଚନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଆଁଚନ୍ (ଦେଖ)
Āñchan Āñchan (See)

ଆଞ୍ଚନା—ଦେ. ବ.—ଆଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Āñchanā Āñcha (See)
ଗରୁ ବୁଝ ଜରେ ଜର ଅଟନା—ଅର୍ଜୁନଜୁ. ବଦଜୁଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ଆଞ୍ଚି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—
Āñchi ଘୋଡ଼ା, ଗାଡ଼ି ପ୍ରଭୃତିର ଡାକ—
Relay of horses or carriages for carrying passengers speedily.

ଆଞ୍ଚିଆ—ଦେ. ବ.—ଆଞ୍ଚୁଆ (ଦେଖ)
Āñchiā Āñchuā (See)

ଆଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସ. ଅମଞ୍ଚନ)—୧ । ଅକର୍ଷଣ କରିବା—
Āñchibā 1. To draw.
ଜେ ଜାହା କୁଡେ ଜର ଦେଇ ଆସିଲା—ଜନବୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।
୨ । ଅନୁମାନ କରିବା—
2. To guess; to conjecture.
୩ । ଜଳନାକରିବା—3. To measure.
ବେନ ଜନେ ବେନ ବଲ ଆସରେ—ବଶୁନାଥ. ବରନସ୍ତମାସ୍ତ୍ରଣ ।
୪ । ଇଚ୍ଛା କରିବା—4. To wish.
୫ । ଅସ୍ତ୍ର ଉଠାଇବା; ଅସ୍ତ୍ର ଉଞ୍ଚେଇବା—
5. To lift a weapon to strike.
ମୋ ଧଇର୍ଯ୍ୟମୃଗକୁ ପାଞ୍ଚ ନସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ବରଛ ଆସ୍ତ୍ର—
ବଦସ୍ତୁର୍ଜ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୬ । (ଧନୁକୁ) ଅମଞ୍ଚନ କରିବା; (ଶର) ମାରିବା ପାଇଁ ଟାଣିବା—
6. To draw a bow.
ମନେ ଅସେ ପାଞ୍ଚ ଅସ୍ତ୍ର ଶାର୍ଜ୍ଜଧନ ତଳେ ଅବା ମନୋରବ—ବ୍ରଯାନାଥ. ଯଯାତି ।

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସ. ଆଚମନ)—
ଅଞ୍ଚେଇବା (ଦେଖ)
Āñcheibā (See)

ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି.—୧ । ଅଳ୍ପ ଘୁଞ୍ଚାଇବା—
1. To move a little.
୨ । ଘୁଞ୍ଚାଇ ଅଳ୍ପ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବା—
2. To dislodge.

ଆଞ୍ଚିଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—ଛୁଛୁଡ଼ି ବା ବ୍ରଣ—
Āñchil Pimple; wart; mole.

ଆଞ୍ଚୁଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଚମନ)—
Āñchuā ଭୋଜନ ପରେ ମୁଣ୍ଡ ଧୋଇବା—
ଆଁଚାନ Washing or rinsing of the mouth after meal.

ଆଞ୍ଚୁଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଚମନ)—
Āñchuāibā ୧ । ଅଞ୍ଚେଇବା (ଦେଖ)
1. Āñcheibā (See)
୨ । (ପ୍ରଯୋଜକାର୍ଥ) ଖାଇସାରିଥିବା ଶିଶୁର ବା ରୋଗୀର ମୁହଁକୁ ଧୋଇ ଦେବା—
2. To wash the face of a child which has taken its meal.

ଆଞ୍ଚୁଡ଼ା – ଦେ. ବ୍ୟ.—(ଶସ୍ତ୍ରର ଅଂଶ) ଘଷି ହୋଇ ଗ୍ରନ୍ଥି-ହୋଇ ଯାଇଥିବା—
Āñchurdā
ଆଁଚଡ଼ା Scratched with a pointed thing.
ଖୋଁଚା ଦେ. ବ.—୧ । ଗ୍ରନ୍ଥି-ଡ଼ା—1. Scratching.
୨ । ଗ୍ରନ୍ଥି-ଡ଼ା ଦାଗ—
2. Marks of scratching.

ଆଞ୍ଚୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଗ୍ରନ୍ଥି-ଡ଼ିବା—
Āñchurdibā To scratch or bruise with finger-
ଆଁଚଡ଼ାନ nails or sharp pointed
ଖରାଚନା instruments.

ଆଞ୍ଚେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଚମନ)—୧ । ଭୋଜନ ପରେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇବା—1. To wash or rinse
Āñcheibā the mouth and hands after meal.
ଆଁଚାନ; ଆଁଚା
ଆଚମନକରନା; ୨ । ଅନ୍ୟର ମୁଖକୁ ଧୋଇଦେବା—
ଖଂଗାଲନା 2. To wash another's mouth.
୩ । ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୌଚ କରିବା—
3. To cleanse with water.

ଆଞ୍ଚୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଞ୍ଚେଇବା (ଦେଖ)
Āñchoibā Āñcheibā (See)
ଗୁରୁଜ ଗାଇ ଗାର ଅଞ୍ଚୋଇବା ବେଳେ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଭୋଜନ ଜଉ ଗାଇ ବଳେ । କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ ବ୍ୟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ସମୟରେ ପୂର୍ବର ୧ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରୟୋଗ ରହିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଓ ଯୋଡ଼ରେ, ସେତେ ଏ ଲଘୁଯୋଡ଼ରେ. ନ ମିଳେ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦଗାର୍ଦ୍ଦ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ଅପଘାତ ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ରେ; 'ବୂଝ' ନ ମିଳରେ 'ବୁଝ' ଲେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଲେଖିବେ;'ଅଲବଟ'ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍ଟ' ଲେଖିବେ ।

ଆଞ୍ଜନି—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଞ୍ଜନା+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଇ)—ଅଞ୍ଜନାଙ୍କ ପୁତ୍ର ମହାବୀର ହନୂମାନ—Hanumāna (the Monkey God of the Hindus.)
Āñjani

ଆଞ୍ଜନେୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅଞ୍ଜନା+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ.ଏୟ)—ଆଞ୍ଜନି (ଦେଖ)
Āñjaneya — Āñjani (See)

ଆଞ୍ଜୁଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଞ୍ଜଲି)—୧ । ଦୁଇ ହାତ ନେଡ଼ାର ଏକତ୍ର ପାଣିକୃତ ଅବସ୍ଥା ବା ଅଞ୍ଜଳ—1. Two palms of the hands made into a cup by placing them sidewise and making a hollow.
Āñjulā
ଅଞ୍ଜଳି
ଅଞ୍ଜଲି
ଦେ. ବିଣ.—ଏକ ଅଞ୍ଜଳ ପରିମିତ—Measuring so much as can be contained in the cupped palms of the hands.

ଆଞ୍ଜୁଳା ପକାଇବା—ଦେ.କ୍ରି.—ଫୁଲ ଚଣ୍ଡୁଳାଦି ହାତରେ ଆଞ୍ଜୁଳା କରି ଧରି ଦେବତାଙ୍କ ଉପରକୁ ନୈବେଦ୍ୟ କରିବା—To throw handfuls of flowers etc. to a Deity.
Āñjulā pakāibā

ଆଞ୍ଜୁଳି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—ଆଞ୍ଜୁଳା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āñjuli etc. — Āñjulā etc. (See)

ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ଅଞ୍ଜୁଳି; ନଈ ପକାଏଁ ଚଳ ଅଞ୍ଜଳି ।
ଶିଶୁଙ୍କ ଜଲ୍ଦିପୂଜା ଗୀତ ।

ଆଞ୍ଜୋଳ—ଦେ. ବି.—ଆଞ୍ଜୁଳା (ଦେଖ)
Āñjola — Āñjulā (See)

ଆଞ୍ଜୋଳା—ଦେ. ବି.—ଆଞ୍ଜୁଳା (ଦେଖ)
Āñjolā — Āñjulā (See)

ପୁଣି ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ମାରେ ଅଞ୍ଜୋଳାଏ ଧୂଳି । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଆଞ୍ଜୋଳି—ଦେ. ବି.—ଆଞ୍ଜୁଳା (ଦେଖ)
Āñjoli — Āñjulā (See)

ଦୁଖାରେ ଦୁଇ କର କରଣ ଆଞ୍ଜୋଳି । ଭୂସୁଣ୍ଡି ରା. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆଟ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପିଣ୍ଡା; ଅଳନ—
Āṭ — Varanda.

ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବି—ଆର୍ଟ—Art.

ଆଟ୍ ଇସ୍କୁଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—ଆଟ୍ ସ୍କୁଲ୍ (ଦେଖ)
Āṭ iskul — Āṭ skul (See)

ଆଟ୍ସ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—ଆର୍ଟ୍ସ୍—
Āṭs — Arts.

ଆଟ୍ ସ୍କୁଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟାଦି ଶିକ୍ଷାଦେବାପାଇଁ ସ୍ଥାପିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ—Art School.
Āṭ skul

ଆଟ୍ ହୋମ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବି—ଗ୍ରୀତି ମିଳନାର୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଗୃହରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ମିଳନ ଓ ଜଳଯୋଗ—An at-home party.
Āṭ hom

ଆଟକ—ଦେ. ବି—ଅଟକ; ନିରୋଧ; ବାଧା—
Āṭaka — Prohibition.
ଆଟିକ
ଅଟକ

ଆଟଙ୍କ—ଦେ. ବି— । ଆଟକ (ଦେଖ)
Āṭaṅka — 1. Āṭaka (See)
ମଣ୍ଟା ୨ । ଦୁଇ ହାତର ଅଙ୍ଗୁଳମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟିତ ସ୍ଥାନ—2. Space between the extended fingers of two hands curved together.
୩ । ଏକ ବଡ଼ା; ଯେଉଁକ ପରିମିତ ଶସ୍ୟାଦିର ଗୋଟ୍ଟ ଦୁଇ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପେଇ ହୁଏ; ଅଟଙ୍ଗା—3. A handful or bundle of sheaves of corn or grass.

ଆଟଙ୍କା—ଦେ. ବି—ଆଟଙ୍କ (ଦେଖ)
Āṭaṅkā — Āṭaṅka (See)

ଆଟଙ୍ଗ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଆଟକ (ଦେଖ)
Āṭaṅga — Āṭaka (See)

ଆଟଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—ଆଟଙ୍କ (ଦେଖ)
Āṭaṅgā — Āṭaṅka (See)

ଆଟଣା—ଦେ. ବି—୧ । ମଧ୍ୟଭଳଆ ହାଣ୍ଡି; ବଡ଼ ଆଟକା; ସାନ ନାଉଦ—
Āṭaṇā — 1. A middle-sized earthen pot smaller than Nauti and larger than Āṭikā.
ନାବାରିହାଁତି
ଆଟାନି ୨ । ଆଠଅଣି; ଅର୍ଦ୍ଧ ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା—
ଅଷ୍ଟନ୍ନୀ — 2. An eight-anna bit.

ଆଟଣୀ—ଦେ. ବି—ଆଟଣା (ଦେଖ)
Āṭaṇi — Āṭaṇā (See)

ଆଟବିକ—ସ. ବିଣ. (ଅଟବୀ=ବଣ+ଇକ)—ଆରଣ୍ୟକ; ବଣୁଆ; ଜଙ୍ଗଲ—Pertaining to forest; wild.
Āṭabika

ସ. ବି—୧ । ବନ୍ୟଜ ଜାତି; ଜଙ୍ଗଲଜାତି—1. Wild tribe.
୨ । ବନରେ ଶିକାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. Hunter.
୩ । ଆରଣ୍ୟକ ସେନା—
3 A soldier belonging to wild tribes.

ଆଟା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ମଲାଟ—
Āṭā — Cover of a book.

ଆଟି—ସ. ବି. (ଅ+ଅଟ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଇ)—
Āṭi — ଶଗୁଲା ପକ୍ଷୀ; ଦଂସଗୁଡ଼ ପକ୍ଷୀ—An acquatic bird of the duck species.

ଦେ. ବି—୧ । ଦଳାର ବୋଝ—
1. Load of sheaves etc.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଣ,ଷ	ଛ	ଝ୍ୟ	ଜ୍ଞ	୬
୨	ଉ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	୭	୮

୨ । ବଡ଼ା; ଗୋଛ—2. Bunch; a bundle.

୩ । ନଡ଼ାର ଗୋଛ ବା ବଡ଼ା—3. A roll of straw

ଅଟ୍ଟିକା—ଦେ. ବ—୧ । ଖୁବ ସାନ ହାଣ୍ଡି—

Āṭikā 1. Small earthen pot.

ହାଁଡ଼ି ଅଗ୍ନିରେ ପାକ କଲା ବଖାଯାଇ ଥିବା ଛୋଟ ହାଣ୍ଡି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଆଟିକା (ପ୍ରାଚୀନ) ୨ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଅନ୍ନଆଦ ରଖିବା ନମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଖୁବ ସାନ ହାଣ୍ଡି—

2. Small earthen pot used for cooked rice in the temple of Jagannātha at Puri

୩ । ପୁଣ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନକୁ ଆସିଥିବା ଯାତ୍ରିମାନେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କଠାରେ ଚରକାଳ ଭୋଗ ଲଗିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଜମା ଯେଉଁ ଧନ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି ବା ଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକାର କର ଯାଆନ୍ତି—3. The amount of cash given or promised by a pilgrim visiting Lord Jagannātha at Puri for the purpose of offering a certain quantity of boiled rice etc. to the Deity every day forever.

ଅଟ୍ଟିକା କରିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ୟ) କ୍ରି.—ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଚରକାଳ ଭୋଗ ଲଗିବା ସକାଶେ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଜମା (ସାଙ୍ଗୀ) ଆଟ୍‌କାକରା ଧନ ଦେବା ବା ଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା —

Āṭikā karibā (a pilgrim) To pay or solemnly promise cash to the Paṇḍās for the purpose of cooked rice being offered forever by the said Paṇḍās to the Lord Jagannātha at Puri.

ଅଟ୍ଟିକାଚୁହାଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ନଦାର୍ଥ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ରନ୍ଧନଶାଳାରେ ପାକପାତ୍ରରେ ଥିବା ରନ୍ଧା ଖାଦ୍ୟ (ଆଟ୍‌କାଚୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ସବଦା ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖେ ଓ ତାହା ଯେପରି ବ୍ୟତିତ ନ ହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ସାବଧାନ ଥାଏ—

Āṭikāchuhāṅi (a person) Who carefully watches the cooked contents of the cooking pot in the cook-room.

ଗଣ୍ଡିଗାଁ ଥର ବଗୁଣ ସରେ, ଅଟ୍ଟିକାଚୁହାଁର ମାଇତ ମରେ—ଚଗ ।

ଅଟ୍ଟିକାପିଟା—ଦେ. ବଣ. (ଯେ କ୍ରୋଧରେ ପାକଶାଳାର ରନ୍ଧନପାତ୍ରାଦି ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ପିଟ ଦଏ)—୧ । କ୍ରୋଧନଶୀଳ—

Āṭikāpiṭā 1. Angry; furious

୨ । ଦୁଷ୍ଟ—2. Wicked.

୩ । (ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନଜର ପାକପାତ୍ରକୁ ପିଟିଦଏ)—କୃତଘ୍ନ—

3. Ungrateful (person)

ଦେ. ବ.—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରାଦଙ୍କର ଦଶାହାଦ କ୍ରିୟାରେ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରନ୍ତି, ଜଜତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

1. Brāhmaṇas officiating at the funerals of Sūdras.

୨ । ଦଶାହ ଦିନ କ୍ରିୟା ଧରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଦଶଭୂଠରେ ଭସାଇ ଦଆଯିବା ହାଣ୍ଡିକୁ କାଠପାଲଅ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର—(ଦଶଖଘର ୨ ଦେଖ)

2. Striking of the floating Dagdha Hāṇḍi by the performer of the obsequies on the 10th day of a person's death.

ଅଟ୍ଟିକା ପୋଡ଼—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ; ଗଡ଼ଜାତ) ବ—

Āṭikā poṛdi ପୁରଣି (ଦେଖ)

Puraṇi (See)

ଅଟ୍ଟିକା ବାନ୍ଧିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ୟ) କ୍ରି.—ଅଟ୍ଟକା କରିବା (ଦେଖ)

Āṭikā bāndhibā Āṭikā karibā (See)

ଆଟକେ ବାଁଧା

ଅଟ୍ଟିଷ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ ଅର୍ଟିଷ୍ଟ)—୧ । ଚତ୍ରକର—

Āṭisht 1. Painter.

ଆଟିଷ୍ଟ ୨ । କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ନପୁଣ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Artist

ଅଟୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଟ୍ଟ)—

Āṭu ଘରର ଚୁଲ ତଳେ ପଦାର୍ଥ ସଞ୍ଚୟ କରିବାପାଇଁ ଜମା ମାଟିକୋଠା; ମାଟି କୋଠା ଚୁଲରେ ନଆଁ ଲଗିଲେ ଗୃହ ମଧ୍ୟସ୍ଥ **ଫପସା** ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ନିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ କରିଯିବା ବାଉଁଶ ଓ ମାଟିର ଛାତ ବା ଚୁଲ—

A roof made of mud and bamboo below the thatch of a house for keeping things over it or to preserve things inside the house if the outer thatch is on fire.

[ଦ୍ର—ଅଟୁ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର—୧ । ଦେଶୀ ଅଟୁ—ଏହା ଛାତଘର ସମତୁଲ । ଏହା ଉପରେ ଜନଷପତ୍ର ରଖା ଯାଇପାରେ । ୨ । ମେରଦା ବା ଦହିଣୀ ଅଟୁ; ଏହା ଚାଳ ତଳ ଦୁଇ ଅଢ଼ାଉ ଚାଳୁ ଦୋଇଥାଏ ।]

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.— ପିଣ୍ଡା; ବରଣ୍ଡା—Varanda.

ଅଟୁଘର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଟ୍ଟ + ଗୃହ)—ଅଟୁଥିବା ଘର; ଯେଉଁ ଘରର ଉପରେ ଛଣର ଚାଳ ଓ ଭିତରେ ମାଟିର ମାଟିକୋଠା ଥାଏ—

Āṭughara Thatched house having an inner mud-root.

ଗୃହସ୍ଥ ସଞ୍ଚୟ ପାଇଁ ଯତନେ ସାଧାଦ
ଦେଖିବି ଠଳ କର ରଖି ଅଟଘରେ । ବ୍ରଯାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚଲିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ସେ ସେ ଅକ୍ଷରେ ସେହି ଏ ଭଳାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଅଭ୍ୟାସରେ ଚହ୍ନିବ ଏପରିତ ୬ ବା ୧ ଚଲିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଦେଇ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିରେ 'ଗାଇ' ସୋଇବେ; 'ଦୂତ' ନ ମିଳିରେ 'ଦୂତ' ଦେଖିବେ; 'ଦଂଖୁ' ନ ପାଇରେ 'ଦଙ୍କୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଉଷା' ନ 'ପାଇରେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଆଁଳା—ଦେ. ବ.—୧ । ଭୁରୁଡ଼ି, କାଙ୍କ, କୋଡ଼ ଅବର ମୂଳରେ ଥିବା ଛିଦ୍ର ଯହିଁରେ କେଣ୍ଡ ଗଲାଯାଏ—1. The hole or eye at the root of a spade or axe.

୨ । କମାରର ଦ୍ୱଇଆରଛଣେଷ, ଏଥିରେ କୋଡ଼, କାଙ୍କ ଆଦର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଛିଦ୍ରକୁ ମାଠି ଚକ୍ରଣ କରଯାଏ—2. A blacksmith's instrument used in planing the eyes of spades and axes.

ଆଁଶାଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଁଶୁ + ଶାଳା)—ଆଁଶୁଘର (ଦେଖ)
Āṭuśāla — Āṭughara (See)

ଆଁଣା—ଭା. ବ.—ଆଁଣା (ଦେଖ)
Āṭeṇā — Āṭaṇā (See)

ଆଁଟୋପ—ସଂ.ବ.(ଅ + ଟୁପ ଧାତୁ = ଅହଙ୍କାର କରିବା + ଘଞ୍ ପ)—
Āṭopa ୧ । ଗର୍ବ; ଅହଙ୍କାର—1. Vanity.

୨ । ଆଡ଼ମ୍ବର—1. Pomp.

୩ । ବାୟୁରେଗଜନିତ ପେଟର ଗୁଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ୁ ଶବ୍ଦ—3. Sound heard inside the abdomen due to wind in the stomach.

ଆଠ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟନ୍)—ଅଷ୍ଟ; ଚାରର ଦୁଇ ଗୁଣ ସଂଖ୍ୟା—
Āṭha The number eight.
ଆଠ; ଆଟ ଦେ. ବଣ.—ଅଷ୍ଟସଂଖ୍ୟକ—Numbering 8.
ଆଠ

ଆଠ ଅଂସା—ଦେ. ବଣ.—ଆଠଆଁସୁଆ (ଦେଖ)
Āṭha aṁsā — Āṭhaāṁsuā (See)

ଆଠ ଅଂସିଆ—ଦେ. ବଣ.— ଆଠ ଆଁସୁଆ (ଦେଖ)
Āṭha aṁsiā — Āṭha āṁsuā (See)

ଆଠ ଅଂସୁଆ—ଦେ. ବଣ.—ଆଠ ଆଁସୁଆ (ଦେଖ)
Āṭha aṁsuā — Āṭha āṁsuā (See)

ଆଠ ଅଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ + ଆଣକ)—
Āṭha aṇā ୧ । ଅଷ୍ଟ ଅଣା ମୂଲ୍ୟର ଧନ; ଏକ ଟଙ୍କାର ଅଧେ—1. Eight annas.
ଆଠଆନା
ଆଠଅନ୍ନା ୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅଧେ—2. Half of a thing.

୩ । ଅର୍ଦ୍ଧମୁଦ୍ରା; ଅଧୁଲି—3. An eight-anna bit.

ଆଠଅଣି—ଦେ. ବ—ଆଠ ଅଣା ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା; ଅଧୁଲି—
Āṭhaaṇi An eight-anna bit.
ଆଠଆନୀ
ଅଠନ୍ନୀ

ଆଠଅଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଆଠଅଣା ମୂଲ୍ୟର—
Āṭhaaṇiāṁ 1. Of the value of eight annas.

୨ । ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଆଠଅଣା ଅଟେ—2. Of the price of eight annas each.

ଆଠ ଆଁସିଆ—ଦେ. ବଣ—ଆଠ ଆଁସୁଆ (ଦେଖ)—
Āṭha āṁsiā — Āṭha āṁsuā (See)

ଆଠ ଆଁସୁଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ + ଅସ୍ର)—ଆଠ କୋଣବିଶିଷ୍ଟ—
Āṭha āṁsuā Octangular.
ଆଟଆଁଶିୟା
ଆଠକାନେବାଲା

ଆଠକଉଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ + କପର୍ଦ୍ଦୀ)—
Āṭhakaurḍi ଏକପ୍ରକାର ଦେଶୀ କଉଡ଼ି ଖେଳ—A kind of play with sea-shells.

ଆଠକଉଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ—ଆଠକଉଡ଼ି (ଦେଖ)
Āṭhakaurḍiā — Āṭhakaurḍi (See)

ଆଠକାଠ—ଦେ. ବଣ—କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ—
Āṭhakāṭha Hesitating to do certain work.

ଆଠକାଳିବାରମାସି—ଦେ. ଅ.—୧ । ବର୍ଷର ସମୁଦାୟ କାଳ—
Āṭhakāḷibāramāsi 1. All the months of the year.

୨ । ବର୍ଷକଯାକ; ସବୁଦା; ଅନବରତ—1 Throughout the year; every day in the year.

ଦେ. ବଣ—ବର୍ଷକଯାକ ପ୍ରତିଦିନ ଘଟୁଥିବା—
Happening or taking place throughout the year.

ଆଠକୋଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ—ଆଠ ଗୋଟି କୋଣ ଥିବା; ଅଷ୍ଟ କୋଣବିଶିଷ୍ଟ—Octangular.
Āṭhakoṇiāṁ
ଆଟକୋନା
ଆଠକାନା

ଆଠଗଡ଼—ଦେ.ବ. (ନାମ,—୧ । (ଅଷ୍ଟ ଗଡ଼ ବା ଦୁର୍ଗବିଶିଷ୍ଟ); ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତଗଜ୍ୟବିଶେଷ—1. The name of a feudatory state of Orḍiśā.

[ଦ୍ର—ଆଠଗଡ଼ ଗଜପତିଙ୍କ ଖାସ୍ ଦଖଲର ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ଖ୍ରୀ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ଚୁଳୁଲର ରାଜା ଆସଣାର କେବର୍ତ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କନ୍ୟାର ପାଣିଗ୍ରହଣ କର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଖଣ୍ଡି ଦାନ କରିଥିଲେ । ଆଠଗଡ଼ ରାଜବଂଶ କେବର୍ତ୍ତ ଘଟନାସୂତ୍ରକୁ ଜଣାଥିବାରୁ ।]

୨ । ଗଞ୍ଜାମର ଖଲ୍ଲିକୋଟ ନକଟରଜୀ ଜମିଦାରୀବିଶେଷ—2. Name of an estate of Ganjam adjoining Khallikota

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତରେ ଗୋଟିଏ ଓ ଗଞ୍ଜାମର ଖଲ୍ଲିକୋଟ ନକଟରେ ଗୋଟିଏ, ଏହିପରି ଦୁଇଟି 'ଆଠଗଡ଼' ଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା-ଆଠଗଡ଼କୁ 'ବାଲ ଆଠଗଡ଼' ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଆଠଗଡ଼କୁ 'କୋଦଲା ଆଠଗଡ଼' କହନ୍ତି ।]

ଆଠଗଡ଼—ଦେ. ବଣ—୧ । ଆଠଗଡ଼ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Āṭhagaṛḍi 1. Relating to Āṭhagaṛḍa.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଇଅ	ଘ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୂଚ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ଆଠଗଡ଼ବାସୀ—2. Inhabiting Āṭhagaṛda.

ଆଠଗଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଆଠଗଡ଼ (ଦେଖ)
Āṭhagaṛdiā Āṭhagaṛdi (See)

ଆଠଗଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ଦେ.ବି—ବାଙ୍କି, ଉମପଡ଼ା, ଖୋରଧା ଓ ଓଡ଼ିଶାର
Āṭhagaṛdiā brāhmaṇa ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏକ ଜାତ୍ୟାସ୍ପଦ ଅବଅସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ—An inferior class of Brāhmaṇas who live by raising and selling kitchen vegetables.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ଗଞ୍ଜାମର ଆଠଗଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅସି ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏମାନେ ଶାସନୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କଠାରୁ ନିକୃଷ୍ଟ; ମାଡ଼ ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମୀ ଓ ସଞ୍ଚିସ୍ୱୀ । ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବଲ୍ଲରେ ହଲ କରନ୍ତି ଓ ବହୁତ ପନପରିବା ଆମଦାନୀ କରି ବଜସ୍ୱ କରନ୍ତି ।]

ଆଠଚେମା—ଗ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଏକପ୍ରକାର ଦେଶୀ କଉଡ଼ି
Āṭhachemā ଖେଳ—A kind of country game with sea-shells.

[ଦ୍ର—ଏ ଖେଳରେ ୬କଡ଼ା କଉଡ଼ି ଲୋଡ଼ା ହୁଏ । ୬କଡ଼ା ସାଙ୍ଗ ଚଉ ଦୋଇ ପଡ଼ିଲେ ୧୬ଦାନ ସୁମାର କରିଯାଏ । ୧କଡ଼ା କଉଡ଼ି ଲେଉଟିଲେ କସି ବା ଦଶ ହୁଏ । କଉଡ଼ିରେ ପଡ଼ିବା ଦାନ ଅନୁସାରେ ସାରକୁ ଅଗଲୁ ଚଳାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଭୁଇଁରେ ଘର୍ କାଟି ସେହି ଘର୍‌ରେ ସାର ଚଳାଯାଏ ।]

ଆଠଣା—ଦେ. ବି.—ଆଠ ଅଣା (ଦେଖ)
Āṭhaṇā Āṭha aṇā (See)
ଆଠାନା

ଆଠଣି—ଦେ. ବି.—ଆଠ ଅଣା ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା—
Āṭhaṇi An eight-anna bit.
ଆଟିଆନି
ଅଠନ୍ନି

ଆଠତାଲୀ—ଦେ. ବି.—ସଙ୍ଗୀତର ତାଲବିଶେଷ—
Āṭhatālī An air or measure in music.

ଆଠପଚିଶ—ଦେ. ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର କଉଡ଼ିଖେଳ—A kind of
Āṭhapachiśa country game with sea-shells.
ଆଠପଚିଶ; ଅଷ୍ଟାକୋଷ୍ଟୀ

[ଦ୍ର—ଏ ଖେଳରେ ୨ ଯୋଡ଼ା ବା ୪ ଜଣ ଖେଳାଳି ଖେଳନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ନିଜ ଗୋଟି ଲେଖାଏଁ ସାର ନଅନ୍ତି । ଖେଳବାପାଇଁ ୭କଟି କଉଡ଼ି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କଉଡ଼ିକୁ ଭୁଇଁରେ ପକାଇଲା ବେଳେ ଯେବେ ସାଙ୍ଗ କଟି ଯାକ ଚଉ ଦୋଇ ପଡ଼େ ତେବେ ୧୬; ୬କଟି ଚଉ ଦେଲେ ୩୦ + ୧; ୫କଟି ଚଉ ଦେଲେ ୨୫ + ୧; ୪କଟି ଚଉ ଦେଲେ ୪; ୩ କଟି ଚଉ ଦେଲେ ୩; ୨ କଟି ଚଉ ଦେଲେ ୨; ୧ କଟି ଚଉ ଦେଲେ କସି ବା ପୁଅ = ୧୦ + ୧ ହୁଏ । ସବୁ କଉଡ଼ିଯାକ ମୁହଁ ମାଡ଼ ପଡ଼ିଲେ ଛେକା = ୨୭ ହୁଏ ଓ ସେଉଁ ଘର ଖେଳାଳର ସାର ତଳେ । ୩ ଥର ୧୬, ୩୦, ୨୫, ବା ୧୦ ପଡ଼ିଲେ ସବୁଯାକ ଝୁଡ଼ି ଯାଏ । ଉକ୍ତ ଦାନମାନ ୪ ଥର ପଡ଼ିଲେ ସବୁଯାକ ଦାନ ଗଣାଯାଏ । ଉଦି, ୨୫, ୩୦ ଓ ୧୨ ପକାଇ ଥିବା ଖେଳାଳି ପୁଣି କଉଡ଼ି ପକାଏ । ଯେବେ ୧୬ ପରେ ୪ ପଡ଼େ ତେବେ ସେ ୧୬ ଝୁଡ଼ି ଯାଏ । କସି ବା ଦଶ ନ ପଡ଼ିଲେ କଞ୍ଚା ଖେଳାଳିର ହାତ ଫିଟେନାହିଁ ।]

ଆଠପଚିଶି—ଦେ. ବି.—ଆଠପଚିଶ (ଦେଖ)
Āṭhapachiśi Āṭhapachiśa (See)

ଆଠପଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ—1. Half.
Āṭhapaṇa ୨ । ଅର୍ଦ୍ଧନିଷ୍ପନ୍ନ—2. Half complete.

ଦେ. ବି.—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ—1. Half.

୨ । ୧୨୦ ଗଣ୍ଡା ବା ୭୪୦ ଗୋଟା—
2. The number 640.

କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ—1. Half

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣପଦାର୍ଥ ବା ସଖ୍ୟାର ଅର୍ଦ୍ଧପରିମାଣରେ—
2. Amounting to half the whole amount.

ଆଠପଣି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆଠପଣ (ଦେଖ)
Āṭhapaṇi 1. Āṭhapaṇa (See)

୨ । ଆଠପଣ ବା ଅର୍ଦ୍ଧେକସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Relating to half.

ଆଠପଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ.—ଆଠପଣି (ଦେଖ)
Āṭhapaṇiāṁ Āṭhapaṇi (See)

ଆଠପହର—ଦେ. ଅ.—ଦିନ ଗୁରୁ ପହର ଓ ରାତ୍ରି ଗୁରୁ ପହର,
Āṭhapahara ଏହିପରି ସମସ୍ତ ଦିନ ଓ ରାତ୍ରି; ଅହର୍ନିଶ—
Throughout the day and night.

କର ବା ଉଠୁଛ କର ବା ପଡ଼ୁଛ ତୁମ୍ଭ ନାମେ ଆଠପହର । ବିକାଶ. ରତ୍ନମାଳା ।

ଆଠପହରି—ଦେ. ବିଣ—ଅଷ୍ଟପ୍ରହର ଅର୍ଥାତ୍ ରାତ୍ରିଦିନ ବ୍ୟବହାର
Āṭhapahari ହେବା ନିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ—
ଆଟ ପହରେ (cloth) Intended to be worn day
ଆଠପହୀରା; ଆଟପହର୍ and night; intended for
ଆଠାଁଜାମ୍ rough use.

ଦେ. ବି—ଦିନରାତ୍ରି ଆଠପହର ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଲୁଗା—
Cloth worn ordinarily at home.

ଆଠପହରିଆ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଆଠପହର (ଦେଖ)
Āṭhapahariā Āṭhapahari (See)

ଆଠପିଠିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥର ଆଠଗୋଟି ପିଠି ଥାଏ—
Āṭhapiṭhiā Eight sided.

ଆଠପେଣ୍ଠ—ଗ୍ରା. ବି – ଯଜନ, ଯାଜନ, ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟାପନ, ଦାନ,
Āṭhapeṇṭha ପ୍ରତିଗ୍ରହାଦି ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଷ୍ଟ କର୍ମ—
The eight duties prescribed for a Brāhmaṇa.

ଯଜନ ଯାଜନାଧ୍ୟୟନାଧ୍ୟାପନ, ଦାନ ପ୍ରତିଗ୍ରହ ଗାଇ ବଦନ ।
ସମଇନ ସମଦଦ ଏ ଆଠ, ଏହାକୁ ବୋଲ ପାର୍ଥ ଆଠପେଣ୍ଠ ।
ଗୀତା—ପରଚେଗୀତା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂର୍ବତନ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ଦୋଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା : — 'ଘାଟ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ସୋଳବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଅ' ସେଣିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ସେଣିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ସେଣିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ'ଅଲବତ୍' ସେଣିବେ ।

ଆଠପୋଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଷ୍ଟପଦୀ) —ଆଠପଦ ଯୁକ୍ତ କବିତା—
Āṭhapoi A poem consisting of 8 lines.

ଆଠବଙ୍କା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବକ୍ର)—ଅଷ୍ଟବକ୍ରତା—
Āṭhabaṅkā The state of being bent at 8 places.

ଭାଦ୍ରା ଶୁଣି ସେ ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ବେଦରଙ୍କା
ମଙ୍ଗରେ ଗାଥୋଇ ଉଡ଼ରେ ଆଠଙ୍କା । ବୃନ୍ଦାବିଂଦ ମହ ଗ୍ରନ୍ଥ. ୨୭ ।

ଦେ. ବିଣ—ଆଠବାଙ୍କ (ଦେଖ)
Āṭhabāṅka (See)

ଆଠବାଙ୍କ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଷ୍ଟାବକ୍ର)—
Āṭhbāṅka ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ବଙ୍କା—1. Deformed; crooked.

୨ । ବହୁସ୍ଥାନରେ ବଙ୍କ—
2. Crooked at many places; zigzag.

ଆଠବାଙ୍କି—ଦେ. ବିଣ—ଆଠବାଙ୍କ (ଦେଖ)
Āṭhabāṅki Āṭhabāṅka (See)

ଦେ ବି.—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ପିନ୍ଧିବା ଏକପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର—A kind of anklet.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଆଠବାଙ୍କିଆ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।]

ଆଠମଙ୍ଗଲା—ଦେ.ବି. (ସଂ. ଅଷ୍ଟମମଙ୍ଗଳ)—୧ । ବିବାହର ଅଷ୍ଟମ ଦିବସ-
Āṭhamaṅgalā 1. The 8th day of the marriage. ଅଷ୍ଟମଙ୍ଗଳା; ଆଠମଙ୍ଗଳା ୨ । ଉକ୍ତ ଦିବସର କୃତ୍ୟ ବା ଉକ୍ତ ଦିବସର ନିର୍ବାହିତ କାର୍ଯ୍ୟ—2. The duties and ceremonies required to be performed on the 8th day of the marriage.

ଆଠମଙ୍ଗୁଳା—ଗ୍ରା. ବି—ଆଠମଙ୍ଗଳା (ଦେଖ)
Āṭhamaṅgulā Āṭhamaṅgalā (See)

ଆଠମଲ୍ଲିକ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତବିଶେଷ—
Āṭhamallika The name of a feudatory state of Ordisā.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ 'ଦଣ୍ଡପା' ଥିଲା । ଏଠାର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜା ରାଜ୍ୟକୁ ଆଠଭାଗ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗରେ ଜଣେ ଜଣେ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେହିଦିନୁ ଏହାର ନାମ 'ଆଠମଲ୍ଲିକ' ହୋଇଛି । ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନଉତ୍କଳ]

ଆଠମାସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଗର୍ଭର ଅଷ୍ଟମ ମାସରେ ଜନ୍ମ-
Āṭhamāsiā ହୋଇଥିବା ଶିଶୁ—(a child) Born in the eighth month of pregnancy.
ଆଠମାସା

ଆଠାନ୍ତର—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବି—ଅଶାନ୍ତି—
Āṭhāntara Restlessness.

ଆଠିକାଠି—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ଅତି+କୃଚ୍ଛ୍ର) ଅତିଶୟ କ୍ଲାନ୍ତ—
Āṭhikāṭhi Too much tired.

ଆଠିକେନଟା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗାତରେ ପଜାଇ ପଜାଇ ଖେଳାଯିବା କାଠି ଖେଳର ଅଷ୍ଟମ ଆଘାତ—
Āṭhikenaṭā (Ganjam) The 8th stroke of a game with a board having 8 holes to which small marbles are put.

ଆଠୁଆରି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ)—୧ । ଉଠିଆରି (ଦେଖ)
Āṭhuāri 1. Uṭhiāri (See)

୨ । ଆଜଠାରୁ ଏକ ସପ୍ତାହର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ;ଆଜର ବାର—
2. This day week.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଆଠଦିନରେ ଥରେ; ଆଠଦିନକୁ ଆଠଦିନ—
Once a week.

ଦେ. ବିଣ—ଆଠଦିନରେ ଥରେ ଘଟିବା—Happening once a week.

ଆଠୁଆରିଗାଧୁଆ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଷ୍ଟ)—ପ୍ରସବ କରିବାର ଅଷ୍ଟମ
Āṭhuārigādhuā ଦିବସରେ ପ୍ରସୂତାର ସ୍ନାନ; ଉଠିଆସ୍ନା—The bath of a mother on the eighth day of child birth.

ଆଠୁଆରିଭାର—ଦେ. ବି.—ଧନୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଘରୁ ଜୁଆଇଙ୍କ
Āṭhuāribhāra ଘରକୁ ଆଠଦିନକୁ ଆଠଦିନ ପଠାଯିବା ଭାର—Weekly presents sent to daughter of a rich man at their husband's house.

ଆଠେଣା—ଗ୍ରା. ବି.—ଆଠଣା (ଦେଖ)
Āṭheṇā Āṭhaṇā (See)

ଆଠେଣି—ଗ୍ରା. ବି.—ଆଠଣି (ଦେଖ)
Āṭheṇi Āṭhaṇi (See)

ଆଡ଼ୁକି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଖଟ, କବାଟ, ଶଗଡ଼
Āṛdki ଦଣ୍ଡାରେ ପ୍ରସ୍ଥ ବା ଆଡ଼ବାଗରେ ଲଗାଯିବା ଦଣ୍ଡ—ଆଡାକାଠ Cross bar put breadthwise in a door-leaf, bedstead or cart.
ଆଡ଼୍‌କି

ଆଡ଼ୁକେରିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି ବିଣ—
Āṛdkeriā ୧ । ଏକପାଖିଆ ଦୋଇ; କଡ଼ାଗେ—1. Sidewise; side ways.

୨ । ତେରଚ୍ଛା ଭାବରେ—2. In a slanting manner.

ଆଡ଼ୁନି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଡ଼ୁଜାଲ୍ (ଦେଖ)
Āṛduni Āṛdnijāl (See)

ଆଡ଼ୁନିଜାଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଜାଲ)—
Āṛdnijāl ଆଡ଼େଇଜାଲ୍; ମାଛ ଧରିବାପାଇଁ ମହିରେ ମହିରେ କାଠି
ଆଡୟାନି ଲଗିଥିବା ଏକପ୍ରକାର କମ୍ ଓସାରର ଲମ୍ବା ଜାଲ୍; ଖାଡ଼ଜାଲ—A kind of small and long fishing net.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଇଅ	୍

ଆଡ଼ପଟା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅଡ଼ପଟା (ଦେଖ)
Ārḍpaṭā Ārḍapaṭā (See)

ଆଡ଼ବହିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ—ଆଡ଼ବାଯୂା (ଦେଖ)
Ārḍbahiā Ārḍabāyā (See)

ଆଡ଼ବହ୍ୟା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ—
Ārḍbahyā ଆଡ଼ବାଯୂା (ଦେଖ)
Ārḍabāyā See)

ଆଡ଼ବାଉରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ—ଆଡ଼ବାଯୂା (ଦେଖ)
Ārḍbāurā Ārḍabāyā (See)

ଆଡ଼ରଇଁରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—
Ārḍbhaiṅrā ଆଡ଼ବହିରା (ଦେଖ)
Ārḍabahirā (See)

ଆଡ଼ଭାଇସ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ପରାମର୍ଶ ବା ପରାମର୍ଶପତ୍ର
Ādbhāis ଚଠି—Advice; letter of advice.
ଆଡଭାଇସ
ଏଡବାଇସ

[ଯଥା—ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏ ସ୍ତ୍ରାକୋଡ ଉଭୟଙ୍କ ପାଇଁ ପାଞ୍ଚ-ହଜାର ଟଙ୍କା ୧୯୩୦ ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେହେଁ ଅକାଉଣ୍ଟାଣ୍ଟ ଜେନେରାଲ୍ଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଟ୍ରେଜରୀ ଅଫିସରଙ୍କ ନିକଟ ଆଡ଼ଭାଇସ୍ ଆସି ନ ଥିବାରୁ ଏ ଟଙ୍କା ମିଳିବାକୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଳମ୍ବ ଘଟିଥିଲା ।]

ଆଡ଼ଭାଇସରିକମିଟି—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—କୌଣସି ସରକାରୀ-ବେସରକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସମିତି—
Ādbhāisarikamiṭi ଜଣେ ଅଧିକ ବା ଦାବିଦାରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ମନୋନୀତ
ଆଡଭାଇସାରୀକମିଟି
ଏଡବାଇସାରିକମିଟୀ Advisory committee.

[ଯଥା—ସରକାରୀ କଲେଜ୍ ସ୍କୁଲ ଆଦର ପରଖୁଣିକ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ବା ହେଡ୍ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ କେତେକ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାପାଇଁ ସରକାର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଆଡ଼ଭାଇସରି କମିଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଅଛନ୍ତି ।]

ଆଡ଼ଭାନ୍ସ—ବୈଦେ (ଇଂ) ବ—୧ । ଦରମା ବା ପ୍ରାପ୍ୟ ବା ହିସାବ ବାବଦରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଅଗଉରୁ ଟଙ୍କା—
Ārḍbhāns
ଆଡଭାନ୍ସ
ଏଡବାନ୍ସ 1. Advance; advance payment.

୨ । କିଣାଘର ଜରିପମନ୍ ବା ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ ଜେତା ବିକ୍ରେତାଙ୍କୁ ଦେବା ଅଗଉରୁ ଟଙ୍କା; ବହିନା—
Earnest money.

ଆଡ଼ଭୁଷ—ଦେ ଅ—ଆଡଭୁଷ୍ (ଦେଖ) .
Ārḍbhush Ādabhush (See)

ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍—ବୈଦେ. (ଇଂରୁଜ) ବ—
Ādbhoket ହାଇକୋର୍ଟରେ ଓକାଲତି କରିବାପାଇଁ ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ ଆଡଭୋକେଟ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଓକିଲ; ବାରିଷ୍ଟର—Advocate.
ଏଡ଼ବାକେଟ

ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ଜେନରାଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—
Ādbhoketjenaral ହାଇକୋର୍ଟରେ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଆଡ଼ଭୋକେଟ ଜେନେରାଲ ମକଦ୍ଦମା ଚଲାଇବାପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ବା ବଡ଼ା
ଏଡବାକେଟ ଜନରଲ ବାରିଷ୍ଟର—Advocate General.

ଆଡ଼ମଇ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅସମତଳ କାଦୁଅ କ୍ଷେତର କାଦୁଅକୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ନିମ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ଚଳାଇ ନେଇ କ୍ଷେତକୁ ସମତଳ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମଇ—
Ādamai A ladder-like contrivance dragged on the ground to level up a muddy field.

[ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁରରେ ସାଧାରଣ ମଇକୁ କମ୍ପର୍ ଓ ଶୁଖୁଲା ମାଟି ଚଳାଇ ନେବା ମଇକୁ କୁରୁଡ଼୍ ବା କୋରଡ଼୍ କହନ୍ତି ।]

ଆଡ଼ମିଟ୍ କରିବା—ବୈଦେ. (ଇଂ. କରିଆ) (ଇଂ)କି—
Ādmit karibā
ଆଡ଼ମିଟିକରା ୧ । ଦାଏର ହେବା କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପିଲ୍କୁ
ଏଡମିଟ କରନା ପରେ ବିଚାର କରିବାପାଇଁ (ହାକିମ) ଗ୍ରହଣ କରିବା—
1. (a court) To admit a case or an appeal for hearing.

[ଦ୍ର—କୋର୍ଟରେ କେହ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପିଲ୍ ଦାଏର କଲାକ୍ଷଣି ହାକିମ ଅରଜ ବା ଅପିଲ୍ ଜଜୁଡ଼ାଉକୁ ପାଠ କରି ଯେବେ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ସେଥିରେ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ନାହିଁ ତେବେ ତାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନାମଞ୍ଜୁର ବା ରିଜେକ୍ଟ କରି ଦିଅନ୍ତି; ତନ୍ତୁ ଯେବେ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ସେଥିରେ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ କାରଣ ଥିଲା ପରି ବୋଧ ହେଉଛି ତେବେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଅପର ପକ୍ଷକୁ ନୋଟିସ୍ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଉଭୟ ପକ୍ଷଙ୍କର ଜବାବ୍ ସଓ୍ୱାଲ୍ ଶୁଣିବା ପରେ ଉକ୍ତ ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପିଲକୁ ଡିସ୍ମିସ୍ କରନ୍ତି ।]

୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ଏକ ପକ୍ଷ (ବାଦୀ ବା ପ୍ରତିବାଦୀ) ଅପର ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥାପିତ କୌଣସି ବିଷୟ ବା ଦଲିଲକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା—2. (a party in a case) To admit any matter or document put up by the opposite party.

୩ ପକ୍ଷଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ଦେଇଥିବା କୌଣସି ଦଲିଲ ବା ପଦାର୍ଥକୁ ହାକିମ ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରମାଣରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା—3. (a Court) To admit a document or article as an exhibit in a case.

୪ । ପଢ଼ିବାପାଇଁ କୌଣସି ଶିକ୍ଷର ନାମ ବଦ୍ୟାଳୟରେ ଲେଖି (ଶିକ୍ଷକ) ତାକୁ ସ୍କୁଲରେ ଭରତି କରିବା—
4. To admit a boy to a school.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ପୂର୍ବରେ ସ୍ୱରଚିହ୍ନ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା ହୋଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାରେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ନ ପଡ଼ିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳରେ 'ବୃଥା' ଲେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇରେ 'ବର୍ଷ୍' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଲେଖିବେ ।

ଆଡ୍‌ମିଟ୍ ହେବା—ବୈଦେ. (କଚରଅ) କି.—(ଇଂ. ଆଡ୍‌ମିଟ୍)—
Ādmiṭ hebā
ଆଡ଼ମିଟ ହଓୟା
ଏଡମିଟହାନା

୧ । କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପିଲ୍ ଘରେ ଶୁଣାଣି ହେବା ପାଇଁ ଦାଦ୍ରମଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହେବା—1. (a case or appeal) To be admitted by a Court for hearing.

୨ । ମକଦ୍ଦମାହୋଇଥିବା କୌଣସି ବିଷୟ ବା ଦଲିଲ କୌଣସି ପକ୍ଷଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ହେବା—2. (any matter or document) To be admitted by a party in a case.

୩ । କୌଣସି ଦଲିଲ ବା ବସ୍ତୁ ଚଳୁଥିବା ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରମାଣରୂପେ ଦାଦ୍ରମଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତହେବା—3. (a document or article) To be admitted by court in evidence.

[ଦ୍ର—ମକଦ୍ଦମା ବିଷୟରେ ଦେଲେ ଆଡ୍‌ମିଟ୍ ହେବା ଦଲିଲ ବା ବସ୍ତୁରେ ଦାଦ୍ରମ ଗୋଟିଏ ମାର୍କା ଦିଅନ୍ତି ଓ ତାକୁ 'ଏକଜିବିଟ୍' (exhibit) ବୋଲାଯାଏ ।]

୪ । ପାଠ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଗୁରୁର ନାମ ସ୍କୁଲର ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ରେଜିଷ୍ଟରୀରେ ପୂରଣ କରିବାକୁ ଗୁରୁର ସ୍କୁଲରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—4 (a student) To be admitted to a school.

ଆଡ୍‌ମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର୍—ବୈଦେ. (ଇଂ. କଚରଅ) ବ—
Ādministṛetar
ଆଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର୍
ଏଡମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର

୧ । ଯେବେ ଉଇଲ୍ ସମ୍ପାଦନ ନ କରି ତମ୍ବା ଅପଣାର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମନୋନୀତ ନ କରି ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ମୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି ତେବେ ଉକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ବୁଝାସୁଝା କରିବାପାଇଁ ଜଜ୍‌ସାହେବ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି—1. Administrator to the estate of a deceased person.

[ଦ୍ର—ଆଡ୍‌ମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟରଙ୍କୁ ଜଜ୍‌ସାହେବ ଯେଉଁ ନିଯୁକ୍ତିପତ୍ର ଦିଅନ୍ତି ତାହାକୁ 'ଲେଟର୍ସ-ଅଫ୍ ଆଡ୍‌ମିନିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍' Letters of Administration ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ନାବାଳକ ବା ଅସମର୍ଥ ଦେଶୀୟ ରାଜାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଶାସନାର୍ଥ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ—2. Administrator of a state under Government management.

[ଦ୍ର—ବଡ଼ ବଡ଼ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟର ଉକ୍ତ ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଆଡ୍‌ମିନିଷ୍ଟ୍ରେଟର୍ ବୋଲାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତର ଏତଦ୍ରୂପ ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ (Superintendent) ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆଡ୍‌ମିରାଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବ—ନୌବାହିନୀର ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି—
Ādmirāl
ଆଡ଼ମିରାଲ
ଏଡମିରଲ
Admiral.

[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ନିମ୍ନକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପଦ ଭାଇସ୍‌ଆଡ୍‌ମିରାଲ୍ (Vice-admiral) ଓ ତାଙ୍କ ତଳେ ରିଅର୍ ଆଡ୍‌ମିରାଲ୍ (Rear admiral)]

ଆଡ୍‌ମିରାଲ୍‌ଟୀ—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବ—
Ādmirālti
ଆଡ଼ମିରାଲ୍‌ଟୀ
ଏଡ଼ମିରାଲଟୀ

୧ । ସରକାରଙ୍କ ନୌସେନାବିଭାଗ—1. Admiralty department of Government.

[ଦ୍ର—ନୌସେନାବିଭାଗ ସମ୍ପର୍କୀୟ ମକଦ୍ଦମାମାନ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଭାରତର ହାଇକୋର୍ଟ୍‌ମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାରବିଭାଗ ଅଛି, ଏହାକୁ ଆଡମିରାଲ୍‌ଟୀ ଡିଭିଜନ୍ (Admiralty Division of the High Court) ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆଡ୍‌ମିସନ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବ—
Ādmisan
ଆଡ଼ମିସନ୍
ଏଡମିସନ୍

୧ । ଶୁଣାଣି ବା ବିଚାର ହେବା ପାଇଁ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପିଲର ଗ୍ରହଣ—1. Admission of a case or appeal for hearing by a Court.

୨ । ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷକର ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବେଶ; ଆଡ୍‌ମିଶନ୍-ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀରେ ଶିକ୍ଷକର ନାମ ଲେଖା—2. Admission of a student to a school.

୩ । ଥିଏଟର୍, ସର୍କସ୍, ପ୍ରଦର୍ଶନୀଆଦିରେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁମତ୍ୟନୁସାରେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ପ୍ରବେଶ—3. Admission of spectators to a theatre, circus, exhibition etc.

୪ । ମକଦ୍ଦମାରେ କୌଣସି ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ଅପର ପକ୍ଷର ଦାଖଲ ଦଲିଲର ବା ଜାହେର ବିଷୟର ସ୍ୱୀକାର—4. Admission by one party of any fact or document produced by the opposite party during the trial of a case.

[ଦ୍ର—ଫଜ୍‌ଜଦାରୀ କୋର୍ଟ୍‌ରେ ମୁଦ୍ଦାଲଦ୍ୱାରା ଅପରାଧର ସ୍ୱୀକାରକୁ କନ୍‌ଫେସନ୍ (confession) ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ କାର୍ଡ—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବ—ଯେଉଁ କାର୍ଡ ବା କାଗଜ ଦେଖାଇ ଉକ୍ତ କାର୍ଡ ଧରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଏଟର୍, ସର୍କସ୍, ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଆଦିର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ପାଆନ୍ତି—
Ādmisan kārd
ଆଡ଼ମିଶନକାର୍ଡ
ଏଡମିସନ କାରଡ
Admission card.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଲ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଭ
୨	ଏ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅଦ୍ଧସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନିକନ୍ନଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଲଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ଟିକଟ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଯେଉଁ ଟିକଟ ବା ଟିକି କାଗଜ ଖଣ୍ଡ ଧରଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଏଟର ଆଡମିସନ ଟିକିଟ ଆଦର ଘରକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଥାଏ—

ଏଡମିସନ ଟିକଟ Admission ticket.

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ଫି—ବୈଦେ. f(ଇଂ) ବ—ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉରଉ ଦେବା ପିଲାର ନାମ ଲେଖା ଦେବା ପାଇଁ ଆଡମିସନ ଫୀ ପିଲାଠାରୁ ନଆସିବା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଧନ—

ଏଡମିସନ ଫୀ Admission fee.

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ଫିସ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ—ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ଫି (ଦେଖ)

Ādmisan phis Ādmisan phi (See)

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ବହି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଆଡ୍‌ମିସନ+ଆ. ବହି)—ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉରଉ ଦେବା ପିଲାର ନାମ ଓ ସେଉଡିକ ବିବରଣ ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରେ ଲେଖା ଥାଏ—Admission register.

Ādmisan bahi

ଆଡମିସନ ବହି

ଏଡମିସନ ବହି

ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି—ବୈଦେ.ବ (ଇଂ ଆଡମିସନ ରେଜିଷ୍ଟର୍) ଆଡ୍‌ମିସନ୍ ବହି (ଦେଖ)

Ādmisan regishṭarī Ādmisan bahi (See)

ଆଡମିସନ ରେଜିଷ୍ଟାର

ଏଡମିସନ ରଜିଷ୍ଟରି

ଆଡ୍‌ସର—ଚାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—

Āḍsarā ୧ । ଅର୍ଗଲ—1. A cross-bar.

୨ । ଗ୍ରାମ୍ୟଲୋକ ଉପରେ ଆଡ଼ବାଗରେ ପକାଯିବା କାଠ ଚମ୍ବା ବାଉଁଶଖଣ୍ଡମାନ—Cross-poles put across a framework erected for shade.

ଆଡ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ; ଭୁଲ—ପ୍ରାକୃତ ୪ର୍ଥୀ ବହୁବଚନର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଡୁ=ଆଡ଼=ଦିଗରୁ, ଠାରୁ; ଭୁଲ—ସଂସ୍କୃତ ଅଡ଼ ଧାତୁ = ଯୋଡ଼ିବା = to join, ଅଟକାଇବା—to stop. ଅଲ ଧାତୁ = କାରଣ ହେବା)—

Ārda dik

୧ । ଦିଗ—Direction.

ଉମଣକୁ ନାଗବଣ୍ଟୀ—ଯାଉ ପାଉ
ମୋ ଆଡ଼େ ଭୋଜା ଚାଉଳ ।

ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ—ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱ; କଡ଼; ପାଖ—2. Side; flank.

ନାରୁମଣ୍ଡରୁ ବଇ ମହଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଆଡ଼ ଛଡ଼ା ଦେଇ ପିଣ୍ଡିଛନ୍ତି ଅନନ୍ତଦେ । ବଳଭଦ୍ରଗୁପ୍ତଗୁରୁଣ ।

୩ । ଦିଗ—3. Quarter of the globe.

(ଯଥା—ପୂବଆଡ଼, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲେ ।)

୪ । ଦେହର (ଅମୁକ) ଅଂଶ—

4. A part of the body.

(ଯଥା—ମୁଣ୍ଡଆଡ଼; ଗୋଡ଼ଆଡ଼; ପେଟଆଡ଼; ପିଠିଆଡ଼)

ନାରଠାରୁ ହେଲିବ ହୋଇଛ ଉପର;
ଗୋଡ଼ଅଡ଼ ପେ ହୋଇ ନାହିଁ ଉଦ୍‌ଗାଳର । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ.ଆଦି ।

୫ । ପକ୍ଷ; ଦଳ—5. Party

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଡ଼ରେ ଅଟନ୍ତୁ ସପ୍ତରଥୀ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

୬ । (ସଂ. ଅସୃଜ) ଓସାର; ପ୍ରସ୍ଥ—

6. Breadth; width.

ଭଲ ମଠି, ଅଡ଼ ଚମଠି, କଥାର ମଝିରେ ପୋତବ କାଠି । ଭାବଦୃଷ୍ଟିବଚନ ।

୭ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର (ଅମୁକ) ଅଂଶ—7. A particular part or portion of a thing.

(ଯଥା—ଏ ଟେବଲ ଉପରେ ଅଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଚେୟର ଦରକାର ଅଛି ।)

୮ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ପୃଷ୍ଠ ଦେଶ ବା ଉପରଭାଗ—

8. Surface of a thing.

(ଯଥା—ଏ ପଥରର ଉପର ଆଡ଼ଟା ଅସମାନ ଅଛି ।)

୯ । କୌଣସି ଲମ୍ବା ବସ୍ତୁର ଗୋଟିଏ ପାଖର ଅଗ—

9. One end of a long thing.

(ଯଥା—ଏ ବାଡ଼ର ମୂଳଆଡ଼େ ଲୁଣ୍ଡା ଗୋବ କରିଛୁ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଅଡ଼େ ରୂପା ଚୁଅଣି ଦୋଇଛୁ ।)

୧୦ । ନୈକଟ୍ୟ; ପାଖ—10. Nearness;contiguity.

ନ ଜାଣିବ ପର ସେ ତୋ ଅଡ଼କୁ; ଅଧୁ ପୁଅସିବାଇ ରୁ ପଛକୁ ।

ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୧୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ, ପୃଥିବୀ ବା ଦେଶର ଅଂଶ; ଅଞ୍ଚଳ—

11. Locality; a part or place of the Universe, globe or country.

କେତେ ଅଡ଼େ କେତେ ସୃଷ୍ଟି ସେ କରଅଛ ଯସେ । ବଳଭଦ୍ରଗୁପ୍ତଗୁରୁଣ ।

୧୨ । କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ଯୁକ୍ତିର ପକ୍ଷ—

12. Point of view; side of an argument.

ସବୁ ଅଡ଼କୁ ଗୁହଁ ସବୁ କଥା ବୁଝି ସମନ୍ଥ କରିବା ଉଚିତ ।

ଫକୀରମୋହନ. ପ୍ରସ୍ତାବନା ।

୧୩ । ଯୁଆ ଆଦି ଖେଳରେ ରଖାଯିବା ଟଙ୍କା; ପଣ; ବାଜି—

13. Stake; wager laid in a game of hazard.

ମଉ ବୋଲେ ଭଲ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଲ ଅଡ଼,
ଏ ମୋଡ଼ର ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ତୋ ସୁଖମିକୁ ବଡ଼ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

୧୪ । (ସଂ. ଅନ୍ତଃସ୍ଥଲ)—ଅନ୍ତସ୍ଥଲ; ଆଡ଼ୁଆଳ—

14. Back side.

ମୋ ଓଷ୍ଠ ବଳ ଗୁହଁ ବୁଝିବ ସେ ଅଡ଼େ ଭଲ । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୧୫ । (ସଂ. ଅଲ ଧାତୁ=କାରଣ) ଅଡ଼ୁଆ; ବାଧା—

ଆଡ 15. Hinderance; obstruction; impediment.

(ଯଥା—ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଆଉ ଏବେ କୌଣସି ଆଡ଼ ନାହିଁ।)

୧୬ । ଅନୁକୂଲ୍ୟ; ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ—16. Support.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଏ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଏ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ରହିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରରେ, ସେମାନେ ଏ ଦୁଇଟିମଧ୍ୟରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଦେଖାଯାଇଥିବା ଅକ୍ଷରମାନେ ଚହଁରେ ଥିଥିବେ । ବା ୧ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋରବେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥା' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—ବାସାପରେ ବସି ଜଣକ ଅଡ଼କୁ କଥା କହିବା ଅନ୍ୟାୟ ।)

୧୭ । (ସଂ. ଅଟ୍ ଧାତୁ ?)—ଆଗମନ; ଆସିବା; ଉପସ୍ଥିତି—

17. Arrival; coming; presence.

ଦୁଃଖିଥିଲେ ଶ୍ରୀକଣ୍ଠଙ୍କୁ ତୋ ଅଡ଼ରୁ ଅନନ୍ତର
ଲେଖ ଲେଖି ଥର ଦେଖିଥିବେ ତୋ ପଦ୍ମତ ବ । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୧୮ । (ସଂ. ଅଳ—ରେଖା ?)—ଆକାର—

18. Shape; form.

ଧନ୍ୟ ପୁରନ୍ଦରୀ, ଧନ୍ୟ ପ୍ରୀତବନ୍ତୀ, ଧନ୍ୟ ନାରୀରତ୍ନୀ ଯାର
ଚ ଗରବ ଗଜଇଁ ମହାଁଚ ମହତ ଅଡ଼ରେ ପୁଣି ବାହାର ।
ଅଜସ୍ୱଚନ୍ଦ୍ର. ବଦତାଃ ।

୧୯ । (ସଂ. ଜ୍ୱର୍)—ଔରସ; ପିତୃତ୍ୱ—

19. Fatherhood.

୨୦ । ମାତୃତ୍ୱ; ଗର୍ଭ—20. Motherhood; womb.

(ଅଡ଼ରେ ଭଳେ ଉଦାହରଣ ଦେଖ)

୨୧ । ପ୍ରାଦେ. (ପୁଗ) ବ—କଦଳ ଗଣତି କରିଥିବା ସଂଖ୍ୟା ବିଶେଷ; ୧୬ ଯୋଡ଼ା ଓ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ୫୦ ଯୋଡ଼ା—

21. An aggregate or unit of 64 (and at places 80) plantains.

(ଯଥା—ବଖରାଥପୁରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ୟଲକଦଳୀର ଭାଉ ଟଙ୍କାକୁ ଦୁଇ ଅଡ଼ ।)

୨୨ । ପ୍ରାଦେ. (କଟକ; ପୁଗ) (ସଂସ୍କୃତ—ଆଢ୍ୟ)—ବଙ୍ଗ-ଦେଶୀୟ ବୈଶ୍ୟମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧି 'ଆଢ୍ୟ'ର ଡାକନାମ ।

(ଆଡ୍ଡି)

22. A word commonly used for the more correct family-title Āḍhya of the Baiśyas of Bengal.

[ଦ୍ର—କଟକ ଓ ପୁରୀରେ ଆଢ୍ୟ ଉପାଧିଧାରୀ ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କୁ ଓଡିଆମାନେ 'ଅଡ଼' ଉପାଧିରେ ଡାକନ୍ତି ଓ ଲେଖନ୍ତି ।]

୨୩ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଡଜାତ) ବ—କୌଣସି ପାଣନଳାକୁ ବନ୍ଧାଇ ମାଛ ମାରିବାପାଇଁ ନଳାରେ ଅଡ଼ବାଗରେ ଦିଆଯିବା ଲମ୍ବା କାଠ—23. A long piece of wood put on a dam across a channel to fish.

[ଦ୍ର—ଏ ଅଡ଼କୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗାଲା ଯୋଡ଼ ଅଟକାଇବାକୁ ହୁଏ ଓ ଜଳସ୍ରୋତ ଉଡ଼ି ନ ନେବାପାଇଁ ସ୍ରୋତରେ ବପଘତ ଦଗରୁ ବନ୍ଧାକୁ 'ପେଲ୍ଲା' ଦ୍ୱାରା ଠେସି ରଖିବାକୁ ହୁଏ ।]

୨୪ । ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ପତ୍ନୀ ବା ପତି ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଶବ୍ଦ—24. A term used by a man or woman to mean his wife or her husband.

[ଦ୍ର—ଉଦ୍ରବ୍ୟୁଡ଼ି ଓ ରଜାମାନେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା ପଡ଼ିଲେ 'ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ' ନ କହି 'ଘରଅଡ଼' 'ଉଥସଅଡ଼' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । 'ଯଥା—ଜଆସ ଅଡ଼ରୁ ଅମକୁ ଅଚ୍ଛ ଉକରା ଅସିଛ ।' ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ କହନ୍ତି 'ବାଣ୍ଡଅଡ଼େ ଯାଣା ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।]

ଦେ. ବଙ୍ଗ. (ସଂସ୍କୃତ ଅଗ୍ରାଲ=ବଙ୍କା; ଉର୍ଯ୍ୟକ୍)—

ଆଡ ୧ । ବଙ୍କା; ଉର୍ଯ୍ୟକ୍ ; ତେରଚ୍ଛା—1. Inclined; oblique; slanting (ଯଥା-ଅଡ଼ଖରା, ଅଡ଼ଦୃଷ୍ଟି)

୨ । ଅନ୍ତରରେ; ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଗତ—2. Keeping aloof; gone away.

ପଗତ ପ୍ରସାଦ ମାଦ୍ରୁ ମୁଁ ଏତେ ଅଡ଼ ତୁଅ ଥରେ ବସ୍ୟା କର୍ ।
ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୩ । ଅନ୍ତର୍ହିତ; ଅଦୃଶ୍ୟ—

3. Disappearing; invisible.

କ୍ଷଣେ ରକ୍ଷଣରୁ ଅଡ଼ ହେଲେ ତଣ
ବଗ ଚକ୍ଷୁର ତ ମତେ ଶୂନ୍ୟ । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୪ । ପଳାୟିତ; ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଦୂରକୁ ଗତ; ଦୂରକୁ ଦ୍ରୁତ ଯିବା—4. Fled away; moving off swiftly to a distance.

ଲଙ୍କେ ଯୋଜନରେ ଶତ ପଡ଼େ ଅଡ଼ ଦୋଇ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

୫ । ଏଷଉ ବଙ୍କା; ଟେରା (ଆଖି)—

5. Sidelong; aslant; squinting (eye).

ଅଡ଼ନୟନ ବଙ୍କା ପୁରୁ, ସ୍ୱାଙ୍କ ଜାଣିବ ଠବଙ୍କ ଗୁରୁ—ଉଗ ।

୬ । ଆଡ଼େଇ ଯିବା; ଘାଖେଇ ଯିବା; ଏକପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବା—

6. Moving off to one side.

ଜନ୍ତୁ ଜନ୍ତୁ ଥରେ ଯେ ଲଗିଲବ ଦେଜ
ତେଣିଣ ଅଡ଼ ହୋଇଲେ ଦଷର ନଉଜା । ମହାଦେବ. ମାର୍କଣ୍ଡେପ୍ରସ୍ତାବ ।

୭ । (ସଂ. ଅଳ=ବାରଣ; ଅଟକ) ବପକ୍ଷ; ପ୍ରତିକୂଳ; ବାମ—7. Opposed; inimical; unfavourable.

(ଯଥା—ଡାଲୁ ଦଇବ ଅଡ଼ ହେଲାଣି ।)

୮ । ତଡ଼ଡ଼ା ବାଗରେ ପଡ଼ିଥିବା—

8. Placed crosswise; laid across.

(ଯଥା—ଅଡ଼କାଠ; ଅଡ଼ବନ୍ଧ ।)

୯ । ବାଧାଜନକ; ଉତ୍ପାଦକ—

9. Obstructing; impeding.

୧୦ । (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—ଅର୍ଦ୍ଧ; ଅଧା—10. Half.

ତୁଲ୍ୟ ଚାଲ- ତୁଣ ଦୁଇ ଲଙ୍କ ଉନ୍ନତସ୍ତ ହୋଇ ଅଡ଼େ ଲୁଚି
ଉଜାଳ ଦନ୍ତ କୋଡ଼ ଭୀମତେଜ ପିନ୍ଧ ତନ୍ତର ବଲଯୌତାଙ୍ଗୀ ।
ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୧୧ । ଏଷତ; ସାମାନ୍ୟ—11. Slight.

(ଯଥା—ଅଡ଼ରୁଷା; ଆଡ଼ଅଧାର ।)

୧୨ । (ସଂ. ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ; ଅର୍ଦ୍ଧ)- ବଳ ପଡ଼ିଥିବା; ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ରହିଥିବା—12. Remaining over.

(ଯଥା—ଆଡ଼ଘିଅ ।)

୧୩ । ଅନ୍ୟଥାକୃତ; ଅବଜ୍ଞାତ—

13. Disobeyed: disregarded.

(ଯଥା—ମୁଁ ଅପଣଙ୍କ କଥାକୁ ଅଡ଼ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଘ	ଚ	ଣ,ଶ	ଛ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଭ
୨	ଐ	ଊ	ୡ	ୣ	ଓ	ଅଚାଗ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଝ	ଯ	ଷ	ଙ୍କ	ଲ୍ଲ	ଶ୍ର	ଃ

୧୪ । ଏକ ପାଖରେ ସ୍ଥିତ ବା ସଜ୍ଜିତ; ଏକପାଖିଆ—
14. One-sided; situated or arranged on one side.

ଅଡ଼ ଦଇଣ ଦଇ ମାର ଦେଇନ୍ତୁ । ଭୁସ୍ତଲିଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ୟ ।

୧୫ । ଅମୁକ ସ୍ଥାନକୁ ଯଉଥିବା (ବାଟ ବା ରାସ୍ତା)—
15. (road) Leading to (such & such a place).

ଗଉସ ଫାର୍ଥ ଅଡ଼ ବାଟ ଗଲ
ଜହ୍ନ ବଣୀ ରୁଇଁ ଉଜାଇ ବୋଇ । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୧୬ । ପ୍ରାଦେ. (ପୁସ୍ତ)ବ—୬୪ ଯୋଡ଼ା ଓ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ୪୦ ଯୋଡ଼ା ଲେଖାଏଁ ଗଣତି କରାଯିବା (କଦଳୀ)—
16. (plantains) Counted by a unit of 64 or 80.

(ଯଥା—ସଭ୍ୟବାଦୀରେ ଝିଅକୁ ଦେଢ଼ ଅଡ଼ କଦଳୀ ଦିଆଯାଇଛି ।)

୧୭ । ଆର୍ଦ୍ର (ଦେଖ)
17. Ārdara (See)

ଦେ. ବିଶେଷ ବିଣ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଲାଗେ ।)—
୧ । (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ) ଅଧା; ଅଧ—1. Half.
(ଯଥା—ଅଡ଼ପେଣ୍ଟ)

ଆଡ଼ / **ଆଡ଼ା**

୨ । ଈଷତ୍; ସାମାନ୍ୟରେ—2. Slightly
(ଯଥା - ଅଡ଼ବଙ୍କା; ଅଡ଼ବନ୍ଦଇଆ ।)

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ଅଡ଼ ଧାତୁ=to join=ଯୋଗ କରିବା; to stop=ବନ୍ଦ କରିବା, ଅଟକାଇବା; ଦ୍ରାବଡ଼ୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଅଡ୍ଡ ଧାତୁ ଅନେକ ଆକାର ଧାରଣ କରି ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ନିକଟରେ ଥିବା—to be near; ନିକଟରେ —close to; ଯାଇଦେବା—to cross ବନ୍ଦ କରିବା, ଅଟକାଇବା - to stop ଇତ୍ୟାଦି—ଇସ୍ Comparative grammar; ତୁଳ. ସଂ.ଅଲ=ବାରଣ, ରୋକ୍(ହିନ୍ଦି-ଶବ୍ଦସାଗର)]

ଅଡ଼ଅନ୍ତର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅନ୍ତର)—ଫାଙ୍କଛଡ଼ା; ଫାଙ୍କରୁ
Ārda antara / ଅନ୍ତର / ଅଲଗ — ଅନ୍ତରିତ—Dissociated or separated from.

ସତରା × × × ଯତ୍ନା ପର ଜନତାର ସବୁବେଳେ ସାଥାନ୍ତର ଫାଙ୍କରୁ ଝିଅଏ ହ ଅଡ଼ଅନ୍ତର ହୁଏ ନାହିଁ । ଫକୀରମୋହନ—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ।

ଅଡ଼ଅନ୍ଧାର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅନ୍ଧକାର)—
Ārdaandhāra / ଏକଟୁ ଆଁଧାର / **ଥୋଡ଼ାସା ଅନ୍ଧିଆରା**

୧ । ଈଷତ୍ ଅନ୍ଧକାର—1. Slight darkness.

୨ । ଈଷତ୍ ଅନ୍ଧକାରମୟ ସ୍ଥାନ—2. Slightly dark place.

ଗେରୁଆ ରଙ୍ଗରେ ଅଡ଼ ଅନ୍ଧାରରେ ବସ୍ତା ଦୋହଲୁଛି । ଫକୀରମୋହନ. ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ।

ଅଡ଼ଆଖି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅକ୍ଷି) ୧ । ଈଷତ୍ ଦୃଷ୍ଟି—
Ārdākhi / ଆଡ଼ଚୋକ / **କନଆଂଖ; ଜରାନଜର**

1. Glimpse; glance; slight look.

୨ । କନ୍ଦୃଷ୍ଟି—2. Sidelong glance.

୩ । ଟେରା ଆଖି—Squinting eye

ଅଡ଼ଆଖିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଟେରା—1. Squint-eyed.
Ārdaākhiā / ଆଡ଼ଚୋକେ **କନଆଂଖବାଲା**

୨ । ଯେ କାନକୁଢ଼ାଣିରେ ଗୁଦ୍ଦେ—2. Ogling; casting sidelong glances.

ଅଡ଼ଆଖିରେ ଗୁହାଁରା—ଦେ. କି ସକର୍ମକ—
Ārdaākhire chāhiñbā / ଆଡ଼ଚୋକେ ଚାଓୟା; ଆଡ଼େତାକାନ / **କନଅଖିୟୋମେ ତକାନା**

୧ । ସାମାନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା—1. To cast a glance.

୨ । ଈଷତ୍ କନ୍ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୁହାଁରିବା—2 To cast a sidelong glance; to look askance at.

୩ । ଟେରେଇ କରି ଗୁହାଁରିବା—3. To squint at.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାମାନ୍ୟ ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବା; ଅନୁକୂଳ ହେବା—4. To cast a favourable look on; to look with a little favour on; to bestow a slight favour on; to be favourably disposed towards

ଅଡ଼ଆଡ଼—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଅର୍ଦ୍ଧ+ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ଏକପାଖିଆ—
Ārdaārda / 1. Sidelong.

୨ । ଲଜ୍ଜା, ଭୟ ବା ଅଭିମାନ ଯୋଗୁଁ ସାମନାରେ କଥା କହିବାକୁ ବା ଆଗରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Feeling sensitive to stand and speak face to face.

(ଯଥା—କୌଣସି କଥା ପଗାରିବାକୁ ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଅଡ଼ଆଡ଼ ହୁଏଁ ।)

ଅଡ଼ଆଡ଼ପେଲା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଜଲଦ)—
Ārdaārdapelā / ଆ ଆଧଭେଜାନ / **କୁଚ୍ଚକୁଚ୍ଚଖୋଲା**

୧ । ଅରବୁ ଅର ଈଷତ୍ ଖୋଲା ଯାଇଥିବା ପୁନଃ ପୁନଃ ଈଷତ୍ ଉଦ୍ଘାଟିତ (କବାଟ)—1. Partially opened over and over.

ଦେଖୁଆଉ ନାହିଁ, ତା ପଛୁ କବାଟ; ଅଡ଼ଆଡ଼ପେଲା କରୁ । ଭକ୍ତକବି—ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ପୁନଃ ପୁନଃ ଅଡ଼ପେଲା ବା ଈଷତ୍ ମୁଦ୍ରିତ; ବାରମ୍ବାର ଦରଅଜା ଦେଇଥିବା (କବାଟ)—2. Slightly closed again and again.

(ଯଥା - ଜନସାକ ତାଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଅଡ଼ଆଡ଼ପେଲା ହୋଇଥାଏ ।)

୩ । ଅଡ଼ପେଲା (ଦେଖ)
3. Ārdapelā.

[ଦ୍ର—ଅଡ଼ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ଅର ପ୍ରଯୋଗ ପୁନଃପୁନଃ ଅଡ଼ପେଲା ହେବାର ସୂଚକ ।]

ଅଡ଼ଆଡ଼ ହେବା—ଦେ. କି. ଅକର୍ମକ—୧ । ଲଜ୍ଜା, ଭୟ, ଅଭିମାନ
Ārdaārda hebā / ସମ୍ମୁନ ଯୋଗୁଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଥାଥା ମାମା ହଓୟା / **ଅଟପଟାନା**

ସାମନାରେ ବା ମୁହାଁମୁହିଁ ଠିଆ ନ ହୋଇ ସଙ୍କୋଚଯୁକ୍ତ ଓ ଏକପାଖିଆ ହେବା—1. To feel sensitive to stand before and speak to a person face to face.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ରେ ନିୟମ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସ୍ଥାନରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହୃତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ସୋଡ଼ବେ; 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଶ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ର ପାଇଁ 'ବଙ୍ଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇନତ' ର ପାଇଁ 'ଅନ୍ଇନତ' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ଆମ ସମାଜରେ ବୋହୂ ଶାଶୁ ଆଦ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଅଡ଼ଅଡ଼ ହୁଏ ।]

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତରରେ ରହିବା; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍‌ସମ୍ବନ୍ଧ ବା ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ନ ରଖିବା—

2. To keep one's self aloof from any matter.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବା; ଥାଥା ମାରା ହେବ,—

3. To shrink from doing a thing.

୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦୋଦୋଘାଞ୍ଚ କରିବା; ଦ୍ୱିଧା କରିବା—4. To hesitate.

ଆଡ଼ଉହାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧଳ + ଅନ୍ତର୍ଗଳ)—

Ārdauhārda ଆଡ଼ଓଡ଼; ଆଡ଼ାଳବିଡ଼ାଳ **ଆଡ଼ଓଡ଼** ୧ । ଆଡ଼ ଥଲ; ଅନ୍ତର୍ଗଳ—1. Backside of an intervening thing.

ଗ୍ରାମଟିଭାଷି. ଜନସ୍ୱବାଣୀ.
ଆଡ଼ଉଡ଼ ଭିତରେ ରହି ଶୁଣାଚଲନ—ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଅଦୃଶ୍ୟ ସ୍ଥାନ—2. Invisible place near by; a contiguous position which is not visible to a person.

ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲ ପର୍‌ ମଁ ପାଉଛ
ଆଡ଼ଉହାଡ଼ରେ ଜନବାଉ—ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ. ପଦ୍ୟାବଳୀ ।

୩ । ବାହାରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖା ନ ଯିବା ଘରର ଭିତର ଅଂଶ—

3. A place inside the room which is not visible from outside.

ଘରେ ସେ ସଦା ଆଡ଼ଉହାଡରେ ରହ—ବଲଭଦ୍ର. ସମାସ୍ୱଣ ।

୪ । ଆଡ଼ମୁହାଁ; ଆଡ଼ଭଆଡ଼; ବାଘମୁହାଁ; ଘର ଭିତରେ ଦୁଆରମୁହଁଠାରୁ କଛ ଛଡ଼ାରେ ଦ୍ୱାରର ସାମନାରେ ନିର୍ମିତ ଅଧାକାନ୍ଥି (ଏହା ଅଧାକାନ୍ଥି ଯୋଗୁଁ ବାହାରେ ଠିଆ ହେବା ବ୍ୟକ୍ତି ଘର ଭିତରର ଘଟଣା ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ ।)—

4. A low wall or barrier built inside a room in front of the door, so that the inside is not visible from outside.

କୋର୍ତ୍ତମାନଙ୍କର ଗୋଳ ଶୁଣି ଅରରେ
ଆଡ଼ଉହାଡ଼ରେ ରହି ତାଙ୍କ ଅନାରରେ—ବାସସ୍ୱଣ. ଦଇବଜ୍ଞ ।

* । ଯେଉଁ କୋଠରୀର ଦୁଇ ଦୁଆର ବରାବର ପରସ୍ପର ସମ୍ମୁଖୀନ ନ ହୋଇ ଆଡ଼ଭାବରେ ଲଗାଯାଇ ଥାଏ (ଏପରି କୋଠରୀର ବାହାରେ ଠିଆ ହେବା ଲୋକର ନଜର କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ହୋଇ ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।)—

5 A room in which the opposite doors do not directly face each other but are set, one collaterally to the other.

ଆଡ଼କଣ୍ଟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + କଣ୍ଟକ)—

Ārdakaṇṭā ଆଲକାଁଟା **ବଗଲିଡଙ୍କ; ଅଙ୍କୁଡ଼ି** ୧ । ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ କଣ୍ଟା ବା ମୁନିଆ ଶସ୍ତ୍ର—1. A prick or pin by which a person is pricked indirectly, i e. by which sidelong pricks or pin-pricks are administered to a person.

[ଦ୍ର—ମାରଣ ଅଭିଯୋଗରେ ବଗୁରପଟ୍ଟ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ି ଏବଂ ଘରୁ, ବାହାରୁ, ଉପରୁ ମାଲିକମାନଙ୍କ ଆଡ଼କଣ୍ଟା ଗୋଞ୍ଜା ଖାଇ ଅବା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ପାରିବେ କିପରି ?

ଦୈନିକ ଆଶା—୪ । ୨ । ୨୯ ।]

୨ । ଉଜାଡୁ କଣ୍ଟା—2. A hooked nail

ଆଡ଼ କରିବା—ଦେ. କି. ସକର୍ମକ (ଭୁଲ-ଡାମିଲ-ଆଡ଼କୁ = Ārda karibā ଏକତ୍ର କରିବା; ଗଦା କରିବା; ସଂ. ଅଡ଼ ଧାତୁ ଆଡ଼କରା; ଏଡ଼ିୟେ ଦେଓୟା; ଓ ଅଲ ଧାତୁ = ବାରଣ କରିବା; ଏଲିୟେ ଦେଓୟା ଅଟକାଇବା)—

ହଟାନା. ଢକେଲନା; ଆଡ଼କରନା ୧ । ଉଡ଼ିବା; ଦୂର କରିବା; ଦୂରକୁ ଦଉଡ଼ାଇବା; ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା—

1. To remove; to drive off

ପରିଜନେ ଆଡ଼ କରନ୍ତୁ ନର । ଉତ୍ତରରଣ. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ।

୨ । ଆଡ଼େଇବା; ଘାଣ୍ଟେଇବା—

2. To move to one side.

ଦୁଷ୍ଟୀକ ବେଗ କରି ଜଥ ତୁ ଅଡ଼ କର । ବାସସ୍ୱଣ. ଦଇବଜ୍ଞ ।

୩ । ଯତ୍ନ ନ ନେବା—

3. To neglect; to take no care of.

(ଯଥା—ଖିଲାଗୁଡ଼ିକୁ ସାବତ ମା ଆଡ଼ କର ଦେଲୁଣି ।)

୪ । ନ ଶଙ୍କୁଳିବା; ନ ପଗ୍ଧଡ଼ିବା; ଘର କରିବା—

4. To ignore; to cease to enquire of; to treat as a stranger.

(ଯଥା—ମୋ ଝିଅ ମଲା ଦିନୁ କୋଇଁ ମଡେ ଆଡ଼ କର ଦେଲେଣି ।)

* । ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା—5. To abandon.

(ଯଥା—ସେ ଜନ୍ମ କଲା ପିଲାକୁ ଆଡ଼ କର ଦେଇ ଗୁଲୁଗଲା ।)

୬ । ସମ୍ପର୍କ ଉଠାଇବା—

6. To cut off all connection.

(ଯଥା—ସେ ଦଶ ବାର ବରଷ ହେଲା ପୁଅ ମାଇପଙ୍କୁ ଆଡ଼ କର ଦେଇଛି ।)

୭ । ଘାସୋରିବା—7. To forget.

(ଯଥା—ମୁଁ ବୁଢ଼ାବେଳେ ବହୁଘାଠଯାକ ଆଡ଼ କର ଦେଲିଣି ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଉଅ	ଔ	ଂ

୮ । ଏକ ପାଖକୁ ରଖିବା ବା ସଜାଇବା—8. To put on one side; to arrange on one side.

ଅଡ଼ କରଣ କଣ ମାଉ ଦେଇଛୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କି, ମହାଭାରତ. ଥଇ ।

୯ । ଆଡ଼ ବା ପ୍ରସ୍ଥବାଗରେ ପକାଇବା—9. To put breadthwise; to throw across.

ମୁଣି ଅଡ଼ କଣ ଉଙ୍ଗ ଦୋଷଡ଼ାକୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୧୦ । ଆଡୁଆଳ କରିବା; ଅନ୍ତରାଳରେ ରଖିବା; ଆଡ଼ିବା—10. To put between; to put as a shield between.

(ଯଥା—ବରଷା ଖଟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ମୁଁ ଛତାକୁ ଆଡ଼ କରି ଦେଲି ।)

୧୧ । ଏକ ପାଖକୁ ବୁଲାଇ ଦେବା --11. To turn to one side; to turn away.

ବଜାରୁରେ ନଜର ଅସନରୁ ଉଠି
ଗୁହାଁରେ ସେ ନଇଙ୍କୁ ଅଡ଼ କରି ପିଠି । କୃଷ୍ଣଙ୍କି ମହାଭାରତ. ବନ ।

୧୨ । ଜୁଆ, ପଣା ଆଦ ଖେଳରେ ବାଜି ବା ପଣ ରଖିବା—12. To lay a wager or stake in a game

ମରୁ ବୋଇଲେ ଉଉ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କଇ ଆଡ଼ । ପୀତାମ୍ବର.ନୂଆଁ ଦ୍ରୌପଦୀ ।

ଆଡ଼ଜଲା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବଣ— ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପାଚିବା ପୂର୍ବରୁ
Ārdakalā ଝଡ଼ିଯାଇ ଜଲା ବା ଦଳଦଅ ହୋଇଥିବା (କୋଳ); ଅଝଟପକ୍ୱ; ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ—Half ripe (berry).

ଆଡ଼କା—ଦେ. ବଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ)—
Ārdakā (ଅମୁକ) ଅଡ଼ର; ଆଡ଼କାର; ଦଗର—
ଦିଗର Of (such and such) side.
ଓରକା ଅଙ୍ଗପାଶିଥ ଗାଁ ଗରଅଡ଼କା ଲୋକେ ଚଦଇପୁର ନଇରକୁ ଯାଇଁ ଅଛନ୍ତି ।
ଫକୀରମୋହନ—ପ୍ରାସ୍ୱର୍ତ୍ତ ।

ଆଡ଼କାଟି—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. ରନ୍ଜ୍ଟର୍—
Ārdakāṭi ୧ । ବଦେଶକୁ କୁଲି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମଫସଲ
ଆଡକାଟି ଗୁମାସ୍ତା; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମଫସଲରେ ରୁଲ ମାଲିକ ପାଇଁ
ରକ୍ରୁଟ୍ କୁଲି ସଂଗ୍ରହ କରେ—1. A village cooly-
ପତ୍ୱାରିୟା recruiter; a cooly recruiter's agent.
୨ । ସମୁଦ୍ର ଓ ନଦୀର ଗଭୀରତାକୁ ଏବଂ ଚଲେ ଥିବା ବୁଡ଼ା ପଥର ଆଦକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଜାହାଜ ଓ ନୌକାକୁ ନଦୀପଦରେ ଚଲାଇ ଅପଦଜନକ ସ୍ଥାନମାନ ପାର ହଇବାପାଇଁ ନଯୁକ୍ତ ଅଉଙ୍କ ଗୁଲକ; କଡ଼ୁଆଲ—Pilot.

୩ । ଦେ. ବ.—ଆଡ଼କାଠ (ଦେଖ)
Ārdakāṭha (See)

ଆଡ଼କାଠ—ଦେ. ବ. (ସ. ଦ୍ୱଡ଼କାଷ୍ଠ)—
Ārdakāṭha ୧ । ତନ୍ତୁର ବାଁଆଁ ପାଖରୁ ଡାହାଣକୁ ଲଗା-
ଆଡ଼କାଟି ଯାଇଥିବା ଦଣ୍ଡ—1. The beam of a
ଆଡ଼କାଠ; ଡଣ୍ଡ weaver's loom; a weaver's beam; a weaver's rod.
ଆଡ଼କାଠି; ୨ । ଗୃହଘରର ଗୋଟିଏ କାନ୍ଥ ଉପରୁ ବପଖ୍ୱତ କାନ୍ଥର
ଆଡ଼କାଠୀ ମୁଣ୍ଡକୁ ତଡ଼ିଲା ବାଗରେ ପଡ଼ିଥିବା କାଠ; ଓତ୍—
ଆଡ଼ାକାଠ; 2. Cross-beam laid on the top of
ଆଡ଼ିକାଠ the opposite walls of a thatched house.

ଅଡ଼କାଠରେ ଭେଗ ହୋଇଛୁ ଦେବଥନ୍
ଦେଶି ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ସଶୋଦାର ସୂନୁ । ବାସୁସୂଣ. ହରିବଂଶ ।

ଆଡ଼ଗଡ଼ା ୩ । ଅର୍ଗଲ; ଅଲଗଡ଼ା; ବାଟକୁ ବା ଖୋଲା ଯାଗାକୁ
ଆଲଗଡ଼ା; ଛଡ଼ ସାମୟିକ ଅବରୋଧ କରିବା (ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଖୋଲଦେବା) ପାଇଁ ବାଟ ବା ଖୋଲା ଫାଙ୍କର ଦୁଇ ପାଖରେ ପୋତା ହୋଇଥିବା ଦୁଇ ଖୁଣ୍ଟର କଣାରେ ଗଲାଯାଇଥିବା କାଠ; ଧଡ଼ା—
3. A cross-bar; a removable bar put across a road or opening to temporarily prevent free ingress and egress.

ହଡ଼ିକାଠ ୪ । ପଶୁ ବଳ ଦେବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଅର୍ଗଲ ବା ଜାଲକ—
4. A bar put across the opening of a contrivance in which the neck of a victim is put for being slaughtered.

ହଡ଼ି ୫ । ଦୃଢ଼କାଠ; ଦରକାଠ—
ହଡ଼ିକାଠ 5. The stocks; wooden fetters.

୬ । ନାଳ ବା ପନ୍ତଣି ପାର ହେବାପାଇଁ ନାଳ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ଥବାଗରେ ବା ଆଡ଼ବାଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ଲମ୍ବ କାଠ—
6. Any piece of wood laid crosswise over a channel.

ଅଡ଼ଡାଣ୍ଡା ୭ । ଲମ୍ବଦଣ୍ଡରେ ଛୋଟ ପଡ଼ି ବନ୍ଧାଯାଇଥିବା ଶ୍ଲେଟ ଦଣ୍ଡ—
7. A small cross-bar attached horizontally to a standing pole.

୮ । ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) - ବ. ବଷମସମସ୍ୟା; ଧନ୍ଦା—
8. Dilemma.

୯ । ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. — ଅଖଣ୍ଡି ଅବସ୍ଥା—
9. Awkward position or predicament.

(ଯଥା—ସେ ମତେ ଆଡ଼କାଠରେ ପକାଇଦେଲା)

ଆଡ଼କାଠି—ଦେ. ● —ଆଡ଼କାଟି (ଦେଖ)
Ārdakāṭhi Ārdakāṭi (See)

ଆଡ଼କାଠୁଆ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + କାଷ୍ଠ)—ଆଡ଼ବଜଲ (ଦେଖ)
Ārdakāṭhuā Ārdabahala (See)

ଆଡ଼କାର—ଦେ. ବ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ)—ଆଡ଼ର (ଦେଖ)
Ārdakāra Ārdara (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ତ ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ଦୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ନେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାର୍ଶ୍ୱ ଭଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଡ଼କୁ—ଦେ. ଅ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲଗେ; ଭୁଲ—ପ୍ରାକୃତ-ଆଡ୍ଡ=ଆଡ଼; ଦଗରୁ; ଭୁଲନାତ୍ମକ—ଇଂରାଜୀ—towards = ଆଡ଼କୁ; homewards = ଘର ଆଡ଼କୁ)—୧ । (ଅମୁକ) ର ଉଦ୍ଦେଶରେ ଅଥବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—

Ārdaku
ଦିକେ
ଓଁର

1. Towards.

ବୁଝିର ବାବୁ ମୋତୁଆର ଆଡ଼କୁ ମଡ଼ି ବହୁଥିବାରୁ ମୋତଙ୍କ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି—
ଫକୀରମୋହନ. ପ୍ରାସ୍ଚିତ୍ତ ।

୨ । (ଅମୁକ) ଦଗକୁ—

2. Towards (such and such) a direction or quarter of the globe.

(ଯଥା—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ତାରା, ଚନ୍ଦ୍ର ଆଦ ପୂବଁ ଆଡ଼୍, ଉଦସ୍ତ ହୋଇ ପଶ୍ଚିମଆଡ଼କୁ ଗତି କରନ୍ତି ।)

୩ । (ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତିର) ନିକଟକୁ; ପାଖକୁ—

3. To; to the side of.

ଜନକାଳି ପଟ୍ଟ ମେଲି ଚଳି ଯୋଧରତେ
ଗ୍ରାମ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଅସିଲ ବେଗତରେ । ମଧୁସୂଦନ. ବାଲଜ୍ଞାସ୍ତବ

୪ । (ଅମୁକ) ଅଞ୍ଚଳକୁ—4. To (such and such) a locality

(ଯଥା- କାଲିର ବରଷା ଓ କୁଆଯଥର ପୁଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ହୋଇନାହିଁ ।)

୫ । (ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅମୁକ ସମସ୍ତ) ସରତ; ସୁଦ୍ଧା—

5. By or towards (any future time).

(ଯଥା—ମୁଁ କାଲିଆଡ଼କୁ କଟକ ଯିବ ଓ ଅମାବାସ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଗାଆଁକୁ ଫେରି ଅସିବ ।)

୬ । (ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତିର) ସପକ୍ଷରେ; ପକ୍ଷସମର୍ଥନ ପୂବଁକ; ତରଫକୁ ; ପକ୍ଷକୁ—6. In support of

(ଯଥା—କଳକାତ୍ତାରେ ଶାଶୁ ତାଲୁ ଗାଳଦେଲ୍ଲବେଳେ ବୋହୂ-ତରଫ ଆଡ଼କୁ ପଦେ କଥା କହିବାକୁ ଗୁକର ବାକରଙ୍କର ତରସା ଯାଉ ନ ଥିଲା ।)

୭ । (ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିଷୟ) କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି;ପରୋକ୍ଷରେ; ଅମୁକବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି —7. Referring to or alluding to (such and such a person or matter); indirectly.

ଗଥା—ମୋ ଆଡ଼କୁ କେଣେ ତାକୁ
ଲଛା—ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମନ ସେହଇଲ
ଏଥାକୁ କାହିଁକି ଛନ୍ତୁ ।
ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ—ପଦ୍ୟାବଳୀ

୮ । (ଅମୁକ ସ୍ଥାନ) କୁ—8. To (such and such a place)

ମାଡ ପବଁତରେ ବର୍ଷ ସମସ୍ତଆଡ଼କୁ ଏକବୃକ୍ଷେ ଗୁହାଁଥାଏ ।
ଗ୍ରାଂଟଙ୍କେତ ଟ୍ରେନଭର୍ଣ୍ଣ ।

ଆଡ଼କେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ+ଏକ)—

Ārdake

୧ । ଏକଦଗତେ; ଏକ ପାଖରେ—

1. On one side.

ଏକଦିଗେ
ଏକଆରମେ

(ଯଥା—ଭଗ୍ନଜୁର ଆଡ଼କେ ବଟକର୍ତ୍ତା ଓ ଆଡ଼କେ ଉତ୍ତରୀୟ ଦେବା ଜନପ ଦେଖାଯାଇ ଉତ୍ତରୀୟ ହୁଏ ।)

୨ । ଏକପକ୍ଷରେ; ଏକଦଳରେ—2. In one party.

(ଯଥା—ମହାଭାରତଯୁଦ୍ଧରେ ଆଡ଼କେ ଅକ୍ଷଖ୍ୟ ନାରାୟଣୀ ସେନା ଓ ଆଡ଼କେ ଏକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।)

୩ । ଏକ ମୁଣ୍ଡରେ—3 At one end; at one extremity.

(ଯଥା—ଏ ବାଡ଼ର ଆଡ଼କେ ରୂପା ଝୁଆଣି ଦୋଇଅଛୁ, ଆଡ଼କେ ପିତଳ ମୁଦ୍ରା ବସିଛୁ ।)

ଆଡ଼ଖରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆରୁଲ+ଖର)— ଆକାଶରେ ପୂବଁ ବା ପଶ୍ଚିମରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥିବା ବେଳେ ତେଜସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଖରା—Oblique or slanting rays of the sun.

Ārdakharā
ତିରଛାରୋଦ
ଟେଡ଼ାଧୂପ

ଆଡ଼ଖୁର—ଦେ. ବି. (ତା—ଆଡ଼କୁ=ଏକଜ କରିବା, ଗଦା-କରିବା ।)—

Ārdakhura
ପେଡ଼ୀ
ସନ୍ଦୁକ

୧ । ଲୁଗା ଆଦ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କେତର ପେଡ଼ି ବା ମଞ୍ଜୁଷା—1 Cane box; a box of wicker work with a removable lid.

୨ । ଝିଅ ଶାଶୁ ଘରକୁ ପହିଲିପାଳି ଯିବାବେଳେ ତା ସଙ୍ଗେ ପଠାଯିବା କାଠର ବଡ଼ ରଙ୍ଗ ପେଡ଼ି । (ଦଲଦା, ମସଲା-ମସଲି, ପାନଆଁ, ଫରୁଆ, ଅଲତା ଆଦ ଏ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ଥିବା ଡାଲାର ଖୋପମାନଙ୍କରେ ରଖାଯାଏ)—

2. A big painted wooden box with a tray which is sent with a girl when she first goes to live with her husband.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ପେଡ଼ି ଶବ୍ଦ ପରେ ସମତର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଆଡ଼ଖୁର—ଦେ. ବି— ଆଡ଼ଖୁଣ୍ଟ (ଦେଖ)

Ārdakhurā
Ārdakhura (See)

ଆଡ଼ଖେମଟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ ଓ ହିନ୍ଦି. ଖେମଟା) —

Ārdakhematā
ଆଡ଼ଖେମଟା
आड़ाखेमटा

ସଙ୍ଗୀତର ସହଜସାଧ୍ୟ ତାଲ ଓ ନୃତ୍ୟବିଶେଷ ଖେମଟାର ଅର୍ଦ୍ଧ ତାଲ—A light musical air and dance.

[ଦ୍ର—ଖେମଟା ତାଲର ଏକ ପଦକୁ ଦୁଇ ଅସମ ମାତ୍ରାରେ ବିଭକ୍ତ କରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ତାଲ (ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର) । ଏହା ୧୨ ଓ ମତାନ୍ତରରେ ୧୩ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ, ଏଥିରେ ୩ଟି ତାଲ ଓ ୯ଟି ବିରତି ଥାଏ (କ୍ଷୀରେନ୍ଦ୍ର) । ରମଣଙ୍କର କାମ୍ବୋଜୀ ୨।୧୦ ଓ ୫।୨ ରେ ଏହି ତାଲର ଗୀତ ଅଛି ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଏ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆଡ଼ଖୋଷା—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + କୋଷ)—
Ārdakhoshā ଦକ୍ଷିଣା ଖୋଷା; ମୁଣ୍ଡ ପଛଆଡ଼େ ବେକର ଏକ ବାଁକାଖୋପା ପାଖକୁ ଚଲା ଦୋଇ ଟେରା ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତି ସୂଚିତ ଜୁଡ଼ା—
ଢେଢାଖୋଁପା A chignon made up on the back of the head and inclining to one side.
ଆଡ଼ଖୋଷା କୁମ୍ଭମ ଦୋଷ. ଦ୍ରଃ ଦ୍ରା କର ରୁଣ୍ଡରୂଢ କ ଭାଗ୍ୟ ।
ରଙ୍ଗ, ସ୍ୱଜଶବ୍ଦଗ ।

ଆଡ଼ଘିଅ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧଦଗ୍ଧ ବା ଜ୍ୱଦ୍‌ଜ୍ୱତ୍ + ଘୃତ)—
Ārdaghia—ପୁସ୍ତ ଓ ଘିଆଆଦ ଛଣା ଦେବା ପରେ କଢ଼େଇରେ ଥିବା ପୋଡ଼ାଘୀ ଜ୍ୱଦ୍‌ଜ୍ୱତ୍ ଘିଅ—Remaining ghee left out in the pan after cakes are fried.
ବଚତିଘୀ, ବଚାହୁଆ ଘୀ

ଆଡ଼ଙ୍ଗ—ଗ୍ରାଦେ· (ପୁସ୍ତ-ଚଲକା ଜଳକୂଳ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—
Ārdaṅga ଅଡ଼ଙ୍ଗ; ସମୁଦ୍ର-ଜଳକୂଳରେ ୁକରକଚ (ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼ଙ୍ଗ; ଆଡ଼ଂ ପାଣିକୁ ଖରରେ ଶୁଖାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ) ଓ ପଙ୍କା (ସମୁଦ୍ର
ଆଢ଼ଙ୍ଗ ପାଣିକୁ ନଅଁରେ ଶୁଖାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ) ଲୁଣ ମଗ୍ଯିବା ପରେ ଢାଦା ଜମା କଗ୍ଯିବା ସ୍ଥାନ ବା ଗଞ୍ଜ; ଲୁଣକାଣ୍ଡୀ; ଲୁଣ-ଗୋଲା—A mart where manufactured salt is stored; warehouse for salt.

ଆଡ଼ଚଉତାଲୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଚତୁଃ + ତାଳ)—
Ārdachautālī ୧ । ଏକ ପଦ ଓ ଷାଡ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତାଳ-ବିଶେଷ—1. Name of a musical
ଆଡ଼ାଚୌତାଳ measure.
୨ । ମୃଦଙ୍ଗର ତାଳବିଶେଷ—2. A musical measure employed in striking earthen drums.

ଆଡ଼ଚକ୍ଷୁ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଚକ୍ଷୁଃ)—ଆଡ଼ଆଖି (ଦେଖ)
Ārdachakshu Ārdaākhi (See)

ଆଡ଼ଚାଲ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ଚାଳ)—
Ārdachāla ୧ । ଶ୍ଲେଟ ଚାଳ—1. Small thatch.
ଆଡ଼ଚାଳା; ଏକଚାଳା ୨ । ଏକଚାଳ; ଚାଳଘର—2. One sided
ଏକରୁଖୀ ଛପର thatch; a lean-to

ଆଡ଼ଚାହାଣି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଚ୍ଛଳ + ଓ. ଚାହୁଁ ଧାତୁ)—
Ārdachāhāni ବାଙ୍କଚାହାଣି; ଅପାଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି; ଈଷତ୍ ବକ୍ରଦୃଷ୍ଟି-
ଆଡ଼ଚାଉନି; ଆଡ଼ଦୃଷ୍ଟି Sidelong glance; ogling.
ତୀରଚ୍ଛି ନଜର, କନଖୀ, ଟେଢ଼ୀ ଚିତବନ

ଆଡ଼ଚିର—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଚ୍ଛଳ + ଚର ଧାତୁ)—
Ārdachirā ୧ । ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଡେଇଁବା—
ଲମ୍ଫଝମ୍ପ 1, Side-leap; caper.
ଏକଆର କୁଦନା, ଅଡ଼ଚର ଗୋଟେଇ ମାର ଉଉରଣି
ନିଜସ୍ୱ ସ୍ରାପ୍ ଉହ୍ୟ ଦେବା ଠାଣିମାଣି । ପାଁଚାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସାଦ ।

୨ । ଏକପ୍ରକାର ନାଚ—2. A kind of dance.

ଆଡ଼ଚମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କଡ଼ବାଗରେ ଡେଇଁବା; ଏକ
Ārdachirāmāribā ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଲଦାମାରିବା—1. To leap
ଲମ୍ଫଝମ୍ପକରା sideways; to cut capers
ଉଚ୍ଛାଲ କୁଦ୍ ମାରନା ଦୁଇଟି ପଦକେପ୍ ଅଡ଼ଚର ମାର୍,
ପଁଚାମ୍ବର—ନୃସିଂହପ୍ରସାଦ ।

୨ । ନାଚରେ ବେଳେ ଏକ ପାଖକୁ ଲଦିବା—2. To cut capers while dancing.
ଦୁଇ ଚୁଟା କରଣ ମାରଣ ଅଡ଼ଚର । ସାରଳା ମହାଭାରତ ।

ଆଡ଼ଛତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଗ୍ର + ଛତ୍ର)—ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ
Ārdachhatā ଦେହରେ ଆଡ଼ଖରା ନ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ
ଆଢ଼ନୀ; ଆଡ଼ାନୀ ଆଡ଼େଇ; ଖାସ—A fan-shaped umbrella held up on the side of a king or Deity to ward off the slanting rays of the sun.

ଆଡ଼ଛତି—ଗ୍ରା. ବ.—ଆଡ଼ଛତା (ଦେଖ)
Ārdachhati Ārdachhatā (See)

ଆଡ଼ଛାଟ—ଦେ. ବ.—ତେରଛ ଭାବରେ ପଡ଼ୁଥିବା ବର୍ଷା ବା ଛଟା
Ārdachhāṭa ଦେବା ପାଣିର ଅଘାତ—Splashing of slanting rain against (a wall;) beating of slanting showers against something.
(ଯଥା—ପୂବେଇ ବର୍ଷା ଯୋଗୁଁ ପୂବପାଖ ଦାଣ୍ଡଅଳ କାନ୍ଥରେ ଆଡ଼ଛାଟ ମାର କାନ୍ଥର ମାଟି ଧୋଇ ଦୋଇଗଲ୍ଣି ।)

ଆଡ଼ଠେକା—ଦେ. ବ—ସଙ୍ଗୀତ (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ସ୍ଥଗ ଧାତୁ;
Ārdathekā ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ଥଗରେ ବଉଲୁ ଆଡା, ଆଡା ଠେକା ଦେବାରୁ)—ଦ୍ରୁତ ବଲମ୍ବିତରୂପେ ବଜାଯିବା
ଆଡ଼ାଠେକା ମଧ୍ୟମାନ ତାଳ । [ଏଦ୍ଧା ନଅ ମାତ୍ରାର ତାଳ; ଏଥିରେ ଛନ୍ଦ ତାଳ ଓ ଗୋଟିଏ ଫାଙ୍କ ତାଳ ଥାଏ—ସଙ୍ଗୀତ ରତ୍ନାକର—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଏଦ୍ଧା ତଉର୍ମାତ୍ରିକ ତାଳ; ମଧ୍ୟମାନ ଅଡ଼ଠେକାର ଦ୍ୱିଗୁଣ—ଯୋଗେଶ୍ୱର୍] ଠେକା ବା କାୱାଲି ତାଳର ଏକ ପଦ ଦୁଇ ଅର୍ଦ୍ଧରେ ବଉଲୁ ଦୋଇଥିବା ତାଳ—(music) A sort of irregular musical air

ଆଡ଼ଣ—ଦେ. ବ.— (ସ. ଅଳ ଧାତୁ = ବାରଣ କରିବା;
Ārdaṇa ରୋଧିବା; ସ. ଅଡ୍ଡ ଧାତୁ=ବଳକରିବା)—
ଏଡାନ ୧ । ଆଡ଼ିବା କର୍ମ; ବେଢ଼କୁ ଆସନ୍ନ ଆଘାତରୁ ରକ୍ଷା-
ବଚାନା; ଆଡ଼ନା କରିବା କର୍ମ—Warding off blows, guarding of one's body against impending blows.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅଘର ପୂର୍ଣ୍ଣାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେତେ ଏ ଭିଧାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ବର୍ଦ୍ଧିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟୁ' ଖୋଜିବେ ।

୬ । ବିପକ୍ଷ ଯୋଦ୍ଧା ବା ମଲ୍ଲର ଆଘାତକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ଯୋଦ୍ଧା ବା ମଲ୍ଲର କୌଶଳବିଶେଷ; ବିପକ୍ଷର ଶସ୍ତ୍ରାଘାତ ବା ମୁଷ୍ଟ୍ୟାଘାତ ଆପଣା ଦେହରେ ନ ଲଗିବା ପ୍ରକାରେ ହାତ, ଅନ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର ବା ଢାଲଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଦେହକୁ ରକ୍ଷା କରିବା—

2. A pose of a warrior or athlete to ward off the blows from an adversary; guarding of one's body from the blows of the attacking enemy with the hands or shield; a defensive pose.

ଆଡ଼ଣ ଠାଡ଼ଣ ସରଇ ଯିବା, ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଠିଆ ଥଇଥାନ
ଉତ୍କଳଲ. ମଧୁସୂଦନଙ୍କଲ ।

ଆଢନୀ ୩ । (ସଂ. ଅଡ୍‌ଡନ)—ଢାଲ—Shield.
ଢାଲ ଚଉ। ଖଡ଼ଗ ଅଡ଼ଣ ନାନା ଫଳା ଧରୁ । ବଳରାମ—ରୁମାୟଣ।

୪ । (ପ୍ରାଚୀନ) ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—

4. A kind of weapon used in ancient times.

ପିଣ୍ଡର ଫଳା ଅଡ଼ଣ ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ସେହା । ସାରଳ ମହାଭରତ ।

୫ । ଆଡ଼ୱରୁ ନିବାରଣାର୍ଥ ଝଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ପରଦା—

5. Screen hung up to keep off the slanting rays of the sun.

ଆଡ଼ଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଡ୍ଡନା; ଅଡ୍‌ଡନା)—
Ārḍaṇi ୧ । ଢାଲ—1. Shield.
ଆଢନୀ ଅଡ଼ଣି ଜାଣି ସୋଡ଼ଇ ହୃଦେ ଆଣି
ଆଡଣ ବେଦ ନୋହଇ ଉତ୍‌ବେଗେ—ଉଷ. ହୋଷ୍ଟୁଡ୍ଡାଣ୍ଡୁଦ୍ଦ

୨ । ଆଡ଼ଚ୍ଛତା (ଦେଖ)—2. Ārḍachhatā See)

୩ । ପଙ୍ଖାଆକୃତିର ରାଜସମ୍ଭାରବିଶେଷ—3. A royal paraphernalia in the shape of a fan.

ଆଡ଼ଣୀ ଗୁମରପୁଚ୍ଛୀ ମସୂରଝୁଲ
ନଯୋଗାଇନ ଘଟେ—ଜଦମୂର୍ଯ୍ୟ. ଚଉତିଶା ।

୪ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ବ ପ୍ରଗନ୍ନା; ସୁଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱବଣ୍ଟନାର୍ଥ ଅଂଶବିଶେଷ—

4. Perganna; a fiscal division.

୫ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ସଂ. ଆଡ଼ମ୍ବର)—ଆଡ଼ମ୍ବର—

5 Pomp; grandeur.

[ଦୃ— ତାଙ୍କେ ଖୁବ ଆଡ଼ଣିରେ ଅଛନ୍ତି ।]

୬ । ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଆଦ୍‌ମାଡାଲ୍ (ଦେଖ)
Ādṇijāl (See)

୭ । ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ; ଖୋରଧା) ଅସମାନ ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ଶଗଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଚକ ଯେଉଁ ଖାଲୁଆ ଗୁଳା ବା ସରରେ ପଡ଼ିଥାଏ—7. The lower truck or rut in an unlevel cart-track.

ଆଡ଼ତ—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଆଡ଼ତ୍; ତୁଲ—ସଂ. ଅନୃଗ୍ରଲ)—
Ārḍat ୧ । ପେଣ୍ଠ; ଗଞ୍ଜ; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ କ୍ରୟ-
ଆଢତ ବିକ୍ରୟାର୍ଥ ରୁଣ୍ଡ କରାଯାଏ—
ଆଢତ; ଅଡତ 1. Mart; emporium.

୨ । ଦଲ୍ଲାଲ ବା ଦଣ୍ଡିଦାରମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର କ୍ରୟବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—

2. A licenced mart for wholesale transactions carried on through commission-agents.

୩ । ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସଞ୍ଚିତ ହେବାର ଭଣ୍ଡାର; ଗୋଦାମଘର—

3. Warehouse; godown

ଆଡ଼ତଦାର—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଆଡ଼ତ୍‌ଦାର)—
Ārḍatdār ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ଆଡତଦାର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ ବିକାଳଣା କରିଦେବାପାଇଁ
ଆଢତଦାର ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି; ଆଡ଼ତିଆ; ଦଲ୍ଲାଲ୍—

1. A licenced commission agent for sale and purchase of merchandise.

[ଦୃ— ଆଡ଼ତ୍‌ଦାରର ପାରିଶ୍ରମିକକୁ ପାଇପେସ୍ତା କୋଲ୍ଲଯାଏ ।]

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିନା କମିସନ୍ ନେଇ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ ବିକାଳଣା କରିଦିଏ; ଦଲ୍ଲାଲ—2. A private commission agent.

୩ । ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସାଇତି ରଖିବାପାଇଁ ଆପଣା ଜମାରେ ନେବା ବ୍ୟକ୍ତି—3. A warehouse-keeper.

ଆଡ଼ତଦାରି—ବୈଦେ. ବ. (ଫାରସୀ)—
Ārḍatdāri ଆଡ଼ତଦାରର କର୍ମ ବା ପେଶା—The business
ଆଡ଼ତଦାରି or profession of a commission
ଆଢତଦାରୀ agent; commission agency.

ଆଡ଼ତାଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ତାଲ)—
Ārḍatāḷa ସଙ୍ଗୀତର ତାଲବିଶେଷ—
ଆଡ଼ତାଲ Name of a musical measure.
ଆଡତାଲ

ଆଡ଼ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ତ୍ତି=ପୀଡ଼ା; ପରିଶ୍ରମ ଯୋଗୁଁ ପୀଡ଼ା
Ārḍati ହେବାରୁ)—୧ । ଗୃହକର୍ମ; ଗୃହର ଦୈନନ୍ଦିନ ସାମାନ୍ୟ
ପାଟ, ପାଇଟ କର୍ମ; ପରପାଇଟ । (ଯଥା—ପରଲିପା, ପରଓଳଆ,
ଖିଦମତ, ଟହଲ ବାସନମଜା, ଅଇଁଠାପୋଛ)—

1. Menial domestic duties; petty household duties of everyday life.

ଅତର ଅଜିବ ଅପଚୁଡ଼ି ଠକାପଟ, ସବୁଲ ଦେବକୁ ଅର୍ଣ କରନ୍ତୁ ଆଡ଼ତ—
ମହାଦେବ—ମାର୍କଣ୍ଡେୟପୁରାଣ ।

୨ । ସାଧାରଣ କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—Ordinary work.

[ଦୃ— ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଗୃହର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅବଶ୍ୟକାସ୍ପଦ କର୍ମ କରାଯାଏ ତାକୁ 'ବାସୀ ଆଡ଼ତ' କହନ୍ତି । ଯଥା—ଅଗଣାରେ ଗୋବର ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା, ପରଲିପିବା, ଗତ କାଲିର ଅଇଁଠା ବାସନ ମାଜିବା, ଦାଣ୍ଡ, ବାଉଁଶଡ଼ି ଓ ଅଗଣା ଓଳାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଷ,ଶ	କ୍ଷ	ଇ୍	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାଗ୍ର୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନୁସ୍ୱୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ଢ଼

ଅଡ଼ଉଅ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୃହ କର୍ମ କରିବାରେ ଦକ୍ଷ ବା ନିପୁଣ—Vigilant or expert in performing the menial duties of a household.
Ārdatiā
କେଜୋ; କେଜୁଆ
ଖିଦ୍‌ମତୀ; ଟହଲୁଆ
ଅଡତିଯା

ଅଡ଼ଉଦାର ଦେ. ବ.—୧ । ଅଡ଼ଉଦାର୍ (ଦେଖ)
ଅଡତିଦାର 1. Ārdatdār (See)

୨ । ଡଗର; ଗୁର; ଦୂତ—Messenger.
(ଅଡ଼ଉଅଣି—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଚୁମ୍ବକ ପେଟିଅଛଇ ଅଡ଼ଉଅପଣେ—ମହାଦେବ—ମାର୍କଣ୍ଡେସ୍ୱପୁରୁଣ ।

୩ । ଆଦେଶବହ ଦୂତ୍ୟ; ଅର୍ଦ୍ଦଲି; ପାଖଟୋକ; ପିଅଦା-
3. Peon; an orderly servant.
୪ । ପାଇଟଅଲ; ସାମାନ୍ୟ ଗୃହକର୍ମ କରିବାପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଦୂତ୍ୟ; ଟହଲିଆ—4. Menial servant

ଅଡ଼ଉଅଡ଼—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ଉଦାଡ଼ (ଦେଖ)
Ārdatiārda Ārdatihārda (See)

ପୁରେ ପୁରେ ପଶି କରି ଗଲେ ସବୁ ଦେଶି
ଅଡ଼ଉହାଡ଼ ଦୋମୁହଁ ବାଙ୍କ ଅଣିପାଶି

ପୀତାମ୍ବର—ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଡ଼ଉପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବର; ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ ନରର୍ଥକ)—ଗୃହର ନାନାବି ସାମାନ୍ୟକର୍ମ—The various menial duties of a household.
Ārdatipatrā
ପାଟଝାଁଟି; ପାଇଟପତ୍ର
ଟହଲଟକୋର

ଅଡ଼ଉହାଡ଼—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ମୁହଁ (ଦେଖ)
Ārdatihārda Ārdamuhiñ (See)

ଅଡ଼ଉହାଡ଼ ଗରୁଡ଼ ବାଡ଼ବାଙ୍କ ମେଲ
ଖୋଜନ୍ତି ସାବରପୁରେ ପେଶି ଦେଇ ଉତ୍ତଳ ।

ପୀତାମ୍ବର—ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଡ଼ଦୀର୍ଘ—ଦେ. ବ. (ସ. ଅଳ=ରେଖା + ଦୀର୍ଘ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଦୈର୍ଘ୍ୟ—1. Breadth and length.
Ārdadīrgha
ଆଡଦୀଘ ୨ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ—2. Area.
ଆଡାଲମ୍ବାଇ
ଚଉଡ଼ାଇଲମ୍ବାଇ

ଦ୍ୱାଦଶ କୋଟି ଲକ୍ଷ ଯୋଜନ ପ୍ରତ ଭୂଲେ
ଅଡ଼ଦୀର୍ଘ ବସ୍ତାର ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧେକିନସ୍ଥାଳେ—ବଶୁଚରିତ୍ରପୁରୁଣ ।

ଦେ. ବଣ.—ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଦୀର୍ଘ; ଖୁବ୍ ଚଉଡ଼ା ଓ ଖୁବ୍ ଲମ୍ବା—Broad and long; very broad and very long.

ଅଡ଼ଦୀର୍ଘରେ—ଦେ. ଅ.—ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ (ଦେଖ)
Ārdadīrghare Ārdadīrghe (See)

ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଦୀର୍ଘରେ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ—1 In length and breadth; lengthwise and breadthwise.
Ārdadīrghe

ନର୍ଦ୍ଦମାନରେ ବନ ଅଛ ତାହା ପାଶ
ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ ବନ ଅଟେ ପଞ୍ଚାଶତ କୋଶ ।

ମହାଦେବ- ମାର୍କଣ୍ଡେସ୍ୱପୁରୁଣ ।

୨ । (ଅମ୍ବୁକ ଅଞ୍ଚଳର) ସମୁଦାୟ ସ୍ଥାନରେ; ଅଞ୍ଚଳ ଭମାର୍—Throughout the length and breadth of a place.
(ଯଥା—ପୁଷ୍ପାଜଳ୍ପାରେ ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ ଖୋଜିଲେ ଏଥର ଜଣେ ବି ଚଉଣା ଲୋକ ମିଳିବ ନାହିଁ)
୩ । ପ୍ରସ୍ଥ ଅଡ଼େ ଓ ଦୀର୍ଘ ଅଡ଼େ ଏତେ ଦୂରତ୍ୱମଧ୍ୟରେ-
3. Within a distance of so much in length and breadth.
(ଯଥା—ଆମ ଗାଁର ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ ପାଞ୍ଚ କୋଶ ମଧ୍ୟରେ ଡାକୁରଖାନା ନାହିଁ ।)

ଅଡ଼ଧାରଣା—ଦେ. ବ.—ବିପକ୍ଷତ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦୁଇ ବସ୍ତୁ
Ārdadhāraṇā (ଯଥା—ଘରର ଖୁଲ) କୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିର କରି ରଖିବାପାଇଁ ମଝିରେ ସେଇଁ କାଠ ବା ବାଉଁଶର ଦଣ୍ଡ ଠେସ୍ ଲଗାଯାଏ—Cross-bar; tie-beam.

ଅଡ଼ନୟନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ଆଖି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ārdanayana (etc) Ārdaākhi etc (See)

ଅଡ଼ପ—ଦେ. ବ—୧ । ଗୁଣ୍ଡିଚାମଣ୍ଡପ (ରଥଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ
Ārdapa ମହାପ୍ରଭୁ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯେଉଁ ମଣ୍ଡପରେ ବଜେ କରନ୍ତି)—1. A platform where the Deity Jagannātha takes rest on alighting from the car (at Puri)
୨ । ଅଡ଼ପ ଅବଡ଼ା (ଦେଖ)
2. Ārdapa abhardā (See)

ଅଡ଼ପଅବଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଗୁଣ୍ଡିଚା ଘରେ ଥିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଅବଡ଼ା
Ārdapaabhardā ବା ଅନ୍ନ ରନ୍ଧା ହୋଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଭୋଗ ଲାଗେ—Boiled rice which is offered to the Deity Jagannātha while in the Gundichā mandapa.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅଡ଼ପ ଅବଡ଼ାକୁ ଘରଘର ଭୂଆଖୋଇ ହୋଇ ଲୋକେ 'ଅଡ଼ପ' ବସନ୍ତି ।]

ଅଡ଼ପଗଲ—ଦେ. ବଣ—ସାମାନ୍ୟ ବାସ୍ନା; ଅଡ଼ବାସ୍ନା—
Ārdapagalā Slightly mad.
(ଅଡ଼ପଗଲ —ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଡ଼ପଟ—ଦେ. ବ—କଡ଼ପଟ; ଏକପାଖ—
Ārdapaṭa One side.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେଦେ ଅପର ସ୍ୱାସ୍ଥାରେ ଧୃତତ ୧ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ. ନାହି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଳିତ ବୈଦିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱୁ ଶବ ଶୋଧନେ ବେଦେ ଏ ବକ୍ଷାବୋଷରେ ନ ମଳିବ. ବେଦେ ସେହୁ ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବସଭ୍ତ ୨ ବା ୧ ତଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱୁ ଶବ ଶୋଧବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ଶୋଧନେ; 'ଭୂମ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂମ' ଦେଖିବେ; 'ଦଂଖୁ' ନ ପାଇଁରେ 'ଦନ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜ୍ଞା' ନ ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଡ଼ପଟ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପାଖିଆ—
Ārdapaṭiā 1. Standing on one side.

୨ । ଅଣେଇ ଦୋଇଥିବା—
2. Leaning to one side.

୩ । ଏକ ପଖୀସୂ; ଏକଚରଫା—3. One sided.

(ଯଥା—ସେ ଅଡ଼ପଟ୍ଟିଆ ବୁଝାମଣା କଲ୍ଲ ।)

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅଡ଼ପଟ୍ଟେ (ଦେଖ)
Ārdapaṭe (See)

ଅଡ଼ପଟ୍ଟେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକ ପାଖରେ; କଡ଼ବାଗେ—
Ārdapaṭe 1 Sideways; sidewise.

୨ । ଚଉଡ଼ା ବାଗରେ—2. Breadthwise.

ଅଡ଼ପଣନ୍ତ—ଦେ. ବ—ଦେଦ୍ଦର ପାଶ୍ର୍ଵରେ ଥିବା ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର କାନ୍ଦ—
Ārdapaṇanta The end of the cloth hanging on the flanks.

ଉଡ଼େ ପରଦର ଅଡ଼ପଣନ୍ତର ଘେର । ପାଁଭାସ୍ତର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଡ଼ପମଣ୍ଡପ—ଦେ. ବ—୧ । ଅଡ଼ପ (ଦେଖ)
Ārdapamaṇḍapa 1. Ārdapa (See)

ଅଡ଼ପମଣ୍ଡପମାନେ ଅଷ୍ଟ ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଧ ।

୨ । ଯଜ୍ଞବେଦୀ—2. A platform for performing sacrifice.

ଅଡ଼ପମଣ୍ଡପ ଯଜ୍ଞବେଦିକ ଯେ ବହୁ । ପାଁଭାସ୍ତର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଡ଼ପାଗଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅଡ଼ପଗଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Ārdapāgalā Ārdapagalā (See)
(ଅଡ଼ପାଗଲ୍ଲ— ସ୍ତ୍ରୀ)

ଅଡ଼ପାଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଅଳ୍ପ କାଠଆ ନୁହେଁ; ଅଳ୍ପ ପାଣିଆଁ—
Ārdapāṇiāñ Neither thick or thin (liquid)

ଅଡ଼ପେଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ—ଦରମେଲ୍ଲ; ଅଧମେଲ୍ଲ (କବାଟ)—
Ārdapelā Half-opened (door)

ଅଡ଼ବଙ୍କା— ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପାଖକୁ ବଙ୍କ ଦୋଇଥିବା—
Ārdabaṅkā 1. Curved sideways; crooked.

୨ । ଈଷତ୍‌ବଙ୍କ—2. Slightly bent.

୩ । ଜୁଝିଲ; ଛଳ—3. Not straightforward; crooked.

୪ । ଛଳପୂର୍ଣ୍ଣ—4. Full of trick.

୫ । କପଟ—5. Crafty.

୬ । ଅନ୍ୟଥା କରିଯିବା; ଅପାଳଟ; ବ୍ୟଭିଚାର—
6. Done otherwise; broken; not caried out (pledge).

୭ । କଥାର ଉଙ୍ଗ—7. Breach of promise.

ଦେ. ବ—ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟଭିଚାର—Slight deviation.

ତାହାର ଚଠ ପହରର ମନିଷେ ଅଡ଼ବାଙ୍କ ଦେବାର ନାହିଁ ।
ପଞ୍ଚାରମୋହନ. ଛମାଣଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଅଡ଼ବନ୍ଧ—ଦେ. ବ—କୌଣସି ନଦୀ ବା ନାଳରେ ଚଉଡ଼ାବାଗରେ
Ārdabandha ବନ୍ଧାଯାଇଥିବା ବନ୍ଧ; ଆଡ଼ବନ୍ଧ—
A cross-dam, an earth bank thrown across a channel of water.

ଅଡ଼ବହଳ—ଦେ. ବିଣ.—ଅଡ଼ପାଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ārdabahaḷa Ārdapāniāñ (See)

ଅଡ଼ବହିରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ବଡ଼ବୋଲ୍ଲା—
Ārdabahirā Hard of hearing.

ଅଡ଼ବାଇ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧବାତୁଲ) ଅଡ଼ବାସ୍ଥା (ଦେଖ)
Ārdabāi Ārdabāyā (See)

ଦେ. ବ.— ଅର୍ଦ୍ଧବାତୁଲତା— Craziness.

ଅଡ଼ବାଗ—ଦେ. ବ.—ପ୍ରସ୍ଥ ବା ଚଉଡ଼ା ବାଗ—
Ārdabāga Crosswise manner.

ଅଡ଼ବାଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ପ୍ରସ୍ଥରେ ପକାଇବାରୂପେ; ଚଉଡ଼ା
Ārdabāge ବାଗରେ—Athwart; cross-wise; breadthwise; transversely.

ଅଡ଼ବାଙ୍କ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ.—ଅଡ଼ବଙ୍କା (ଦେଖ)
Ārdabāṅka Ārdabaṅkā (See)
(ଅଡ଼ବାଙ୍କୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଆଡ୍‌ବାଁକା
ଆଡବାଁକ

ଅଡ଼ବାଙ୍କି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ ଅର୍ଦ୍ଧ + ବଙ୍କ)—
Ārdabāṅki ୧ । ଅଡ଼ବାଗି (ଦେଖ)—Ārdabāgi (See)
ଆଡବାଁକା ୨ । ସେ ଈଷତ୍ ବଙ୍କସ୍ୱରେ ଗୃହେଁ—
ଆଡବାଁକା 2. Ogling.

ଅଡ଼ବାଙ୍କିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଅଡ଼ବଙ୍କା (ଦେଖ)
Ārdabāṅkiā 1. Ārdabaṅkā See)
(ଅଡ଼ବାଙ୍କେଇ —ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଡ଼ବାଗିଆ (ଦେଖ)
2. Ārdabāgiā (See)

ଅଡ଼ବାଙ୍କେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଈଷତ୍ ବଙ୍କସ୍ୱରେ—
Ārdabāṅke 1. Askance.

ଦେଖନ ପ୍ରସ୍ଥାଗେ ଗୃହାନ୍ତୁ ମାନ୍ ଅଉବାଙ୍କେ—ପାଁଭାସ୍ତର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

୨ । କଡ଼ବାଗେ—2. Sideways.

୩ । ବଙ୍କା ହୋଇ; କର୍ଣ୍ଣମାର୍ଗରେ—3. Obliquely.

ଦେଇନ୍ତୁ ବକ୍ଷନ ଗସିପଡ଼େ ଅଡ଼ବାଙ୍କେ —ପାଁଭାସ୍ତର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

ଅଡ଼ବାନସୁନା— ଦେ. ବ.—ଖାଣ୍ଟି ସୁନା—
Ārdabānisunā Pure gold.

ଉତ୍ତମ ପାଖାରେ ଅଡ଼ବାନସୁନା ନିଉ ପଛ ହୋଇ ସେହୁ
ପଳକ ପଛକ ଦେଖେ ଗୋଇଥିବ ମୋହର ବଲ୍ଲଭ ସେହୁ ।
ଭିକ୍ଷୁ. ଭବଭ୍ୟତ୍ତା ।

ଅଡ଼ବାସ୍ଥା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ + ବାତୁଲ)—
Ārdabāyā ଅଡ଼ପାଗଲ୍ଲ; ଅର୍ଦ୍ଧବାତୁଲ—Half-mad;
ଆଡମାତଲା crack headed; crazy.
ଅଧାପାଗଲ
(ଅଡ଼ବାସ୍ଥାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଟ,ଡ	ତ	ଯ,ଯ଼	ଶ	ଷ
୨	ଖ	ଘ	ଛ	ଝ	ଐ	ଅଜାଗ୍ରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଛ	ଠ,ଢ	ଥ	ର	ସ	ହ
୩	ଗ	ଙ	ଜ	ଞ	ଔ	ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ବିସର୍ଗ	ଗ	ଜ	ଡ,ଢ଼	ଦ	ଲ	ହ	କ୍ଷ
୪	ଘ	ଚ	ଝ	ଟ	ଓ	ଶ୍ୱାସବର୍ଣ୍ଣ	ଜିହ୍ୱାମୂଳୀୟ	ଘ	ଝ	ଣ	ଧ	ଳ	ଳ	ତ୍ର
୫	ଙ	ଛ	ଞ	ଠ	ଅଂ	ଜିହ୍ୱାମୂଳୀୟ	ଉପଧ୍ମାନୀୟ	ଙ	ଞ	ତ	ନ	ଵ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ

ଆଡ଼ଉଏର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ବଡ଼ବୋଲ୍ଲା—
Ārḍabhaerā Hard of hearing.

ଆଡ଼ଉଙ୍ଗି—ଦେ. ବ.—୧ । କଥାର ବଙ୍କତା ବା ଛନ—
Ārḍabhaṅgi 1. Verbal trick.
୨ । କପଟ—2. Hypocricy.
୩ । ବକ୍ରୋକ୍ତି—3. Irony; inuendo.

ତେଣୁ ଏ ବଡ଼ଟ ମୋତେ ଆଡ଼ଉଙ୍ଗି କର । ଗୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସନ୍ନ ।

ଆଡ଼ଉଙ୍ଗିଆ—ଦେ. ବଣ —ବକ୍ରୋକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ (କଥା)
Ārḍabhaṅgiā (speech) Full of irony.

ଆଡ଼ଉଙ୍ଗୀ
ଆଡ଼ଉଙ୍ଗେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ.—ବକ୍ରୋକ୍ତିପ୍ରିୟ—
Fond of inuendoes.

ଆଡ଼ଉଆରିଆ— ଦେ. ବ. — ବଦେଶାଗତ ଯାଯାବର ଜାତିବଶେଷ (ଏମାନେ ଆଖିରୁ ପରଳ କାଢ଼ନ୍ତି)
Ārḍabhāriā A vagrant caste.

ଆଡ଼ଉଲିଆ—ଦେ. ବ.—ଆଡ଼ଉରିଆ (ଦେଖ)
Ārḍabhāliā Ārḍabhāriā (See)

ଆଡ଼ମୁହାଁ—ଦେ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ଧ ଓ ମୁଖ)—ଯେଉଁ ଘରର ଦୁଇ ବପଟ୍ଟ ବଗରେ ଦୁଆର ପରସ୍ପର ସମ୍ମୁଖରେ ବସି ନ ଥାଏ; ବାଘମୁହାଁ ଥିବା ଘର—
Ārḍamuhāñ A house with a zigzag entrance.

ଆଡ଼ମୁହାଁ—ଦେ. ବ.—ଆଡ଼ମୁହାଁ (ଦେଖ)
Ārḍamuhāñ Ārḍamuhañ (See)

(ଆଡ଼ମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବଣ. ପୁଂ.—୧ । ଏକଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଥିବା—1. Having the face turned to one side.
୨ । ଭ୍ରୂକୁଟୀ କରିଥିବା—2 Scowling.

ଆଡ଼ମୁହାଁ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଆଡ଼ମୁହାଁର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ —
Ārḍamuhiñ Feminine of Ārḍamuhāñ.

ଦେ. ବ.— ଆଡ଼ମୁହାଁ (ଦେଖ)
Ārḍamuhañ (See)

ତୋମୁହାଁ ଆଡ଼ମୁହାଁ ଯେ ନଙ୍କମୁହାଁ ଉତ୍ତ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସନ୍ନ ।

ଆଡ଼ମେଘାଡମ୍ବରୁ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—A sort of artistic work.
Ārḍameghāḍambaru

ପାଟମାନଙ୍କରେ ସ୍ପ୍ତ କଲସ ବସାନ୍ତ,
ଆଡ଼ମେଘାଡମ୍ବରୁ ଯେ ବସଙ୍କେ ଶୋଇନ୍ତ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସନ୍ନ ।

ଆଡ଼ମୋଡ଼ା—ଦେ. ବ.—ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିବା; ଆଳସ୍ୟ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଶରୀରକୁ ମୋଡ଼ ଉଡ଼ ଦେବା—Stretching and rolling of the body on bed to drive away the feeling of laziness.
Ārḍamorḍā
ଆଡମୋଡା
ହାଁବାଡ଼ୋଲହାନା

ଆଡ଼ମ୍ବର—ସ. ବ. (ଅ + ଦମ୍ ଧାତୁ = ଶବ୍ଦ ଦେବା; ଜାକ୍‌ଜମକ୍ କରିବା + ଘଞ୍. ବର)—
Ārḍambara

୧ । ଘନଘଟା; ସମାରୋହ; ସମାରମ୍ଭ; ଘାକ୍‌ଯମକ୍—
1. Pomp; ostentation; show; display.

୨ । ଭୁତ୍ତ, କାନ୍ଦାଲୀ ଆଦର ଧ୍ୱନ—
2. Sound of wind-instruments.

୩ । ଗମ୍ଭୀର ଉଚ୍ଚ ଧ୍ୱନ—3. Loud and grave sound; high muffled sound (eg; of thunder; elephants, lions etc.)

୪ । ରଣବାଦ୍ୟ ଧ୍ୱନ—4. Sound of war-drums.

୫ । ଦର୍ପ; ଗର୍ବ—5. Pride; arrogance.

୬ । ଆନନ୍ଦ—6. Pleasure.

୭ । ଏକତ୍ର ସନ୍ନିବେଶ—7 Conglomeration.

୮ । କାନ୍ଥ ପ୍ରଭୃତି ଅଙ୍ଗମର୍ଦ୍ଦନ—8. Rubbing or massage of different limbs of the body.

୯ । ପକ୍ଷ୍ମ ବା ଆଖିପତାର ଲୋମ—
9. The furs of the eye-lashes.

୧୦ । ଘୋଘା; ବହୁଧ୍ୱନିମିଶ୍ରଣରୁ ଜାତ ଶବ୍ଦ—
10. Noise; ado.

୧୧ । କ୍ରୋଧ; ରୁଗ—11. Anger; rage.

୧୨ । ଆରମ୍ଭ—12. Commencement.

୧୩ । ବାବଦୂକତା—13. Talkativeness.

୧୪ । ମୁହଁ ବାଜିଙ୍କି—14. Bombast; pomposity.

୧୫ । ଗୁରୁଆଡ଼େ ମେଘ ଘୋଷିବା—
15. Overclouding.

ନଅନ ଜଣାଙ୍କେ କେବେ ଯୋ ଦେହ ଜୁଡ଼ିଚ,
କେତେ ମେଘଆଡ଼ମ୍ବରେ ଦଶୁ ଉତ୍ସବ । ମଧୁସୂଦନ. ଥବାଗ୍ରନ୍ତ ।

ବଣ—ସମାରୋହମୟ; ଆଡ଼ମ୍ବରଯୁକ୍ତ—
Pompous; ostentatious.

ଦେ. ବଣ—ବହୁବସ୍ତୃତ—Extensive.

ତା ଗଳ୍ୟରୁ ବେଡ଼ିଛନ୍ତି ପବତର ମାଳା,
ଆଡ଼ମ୍ବର ଭଗାମାନ ହୋଇଛ ଗହଳା । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଆଡ଼ମ୍ବରିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଆଡ଼ମ୍ବର ପ୍ରିୟ—
Ārḍambariā 1. Pompous; showy; ostentatious; gaudy.
ଆଡମ୍ବରେ
ଭଡ଼କିଲା
୨ । ଆଡ଼ମ୍ବର ପ୍ରିୟ—2. Fond of pomp.

ଆଡ଼ମ୍ବରୀ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଡ଼ମ୍ବରିଆ (ଦେଖ)
Ārḍambarī Ārḍambariā (See)

ଆଡ଼ମ୍ବରୁ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉଦୁମ୍ବର)—ଉଦୁମ୍ବର (ଦେଖ)
Ārḍambaru Udumbara (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୪ ତଦ୍ଭିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ତଦ୍ଭିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପ୍ରୟୋଗ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୪ ବା ୬ ତଦ୍ଭିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବେ, ସେବେ ଏ ନିୟମାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିମ୍ନରୁ ୬ ବା ୪ ତଦ୍ଭିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୂପ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂପ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଡ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍—ଦେ. ବିଶ.—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ārdambāj — Ardambāj (See)

ଅଡ଼ମ୍ବାଜି—ଦେ. ବି.—ଅଡ଼ମ୍ବାଜ (ଦେଖ)
Ārdambāji — Ardambāji (See)

ଅଡ଼ଜୁଆଳି—ଦେ. ବି.—ଜୁଆଳର ବାଲୁଲି—
Ārdajuāli — The pins at the end of a yoke.

ଅଡ଼ର୍—ସ୍ରାଦେ. ବୈଦେ. ଇଂ. (ଗଙ୍ଗାମ) ବି.—ଅର୍ଡର୍; ଆଦେଶ—
Ārdar — Order.

ଅଡ଼ରୁ—ଦେ. ବି.—୧ । ଅଡ଼ୁଁ (ଦେଖ)—1. Ārduñ (See)
ଦିକ୍‌ଥେକେ ୨ । (ସ୍ତ୍ରୀର) ଗର୍ଭରୁ—2. From the womb of.
ଆର୍‌ସେ ୩ । (ପୁରୁଷର) ଔରସରୁ—3. From the loins of.

ଅଡ଼ରୁଷା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧରୋଷ)—୧ । ଅଳ୍ପ ଅଭିମାନ—
Ārdarushā — 1. Slight displeasure.
ରାଗରାଗଭାବ ୨ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଭିମାନ—
ଘୁନ୍ନା — 2. Unexpressed sulleness.

(ଅଡ଼ରୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ.—ଅଭିମାଗା; ଚଡଲ୍—
Saucy; petulant.

ଅଡ଼ରେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଚଉଡ଼ା ବା ପ୍ରସ୍ଥ ବାଗରେ—
Ārdare — 1. Breadthwise.
ଦିଗେ ୨ । ଏ ପାଖରୁ ସେ ପାଖକୁ—
ଆରମେ — 2. Crosswise; across.
୩ । (ଅମୁକ) ଦଗରେ—
2. In such a quarter or direction.
୪ । (ଅମୁକ) ପକ୍ଷରେ—4. In the party of.
ବୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଡ଼ରେ ଅଛନ୍ତି ସତ୍ତରଥୀ—ସାରଳାମହାଭାରତ
୫ । (ଅମୁକ ପୁରୁଷର) ଔରସରେ—
5. Begotten by (such a father)
୬ । (ଅମୁକ) ପାଖରେ—6. By the side of.
୭ । (ଅମୁକ ସ୍ତ୍ରୀର) ଗର୍ଭରେ—
7. From the womb of (such a mother)
ଏ ବାଡ଼ାରେ ତୁମି ତ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ବେ
ବୈଦ୍ୟ ହୀ ଅଜରେ କଲେ ଗୋଟ୍ଟା ଉନସ୍ତେ—କୃଷ୍ଣଜି୍ନ. ମହାଭାରତ ।
୮ । (ନାଟକାଦି) ଏକାଧିକ ଅଭିନେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଅଭିନେତା ଅନ୍ୟକୁ ଗୋପନରେ କିଛି କହିଲେ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ଏହି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—
8. (drama) Aside.

ଅଡ଼ସନ୍ଧିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି.—ଅଣସନ୍ଧିଆ (ଦେଖ)
Ārdasandhiā — Anasandhiā (See)

ଅଡ଼ସର—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । ଅର୍ଗଳ—
Ārdasarā — 1. A cross-bar.
୨ । ଖୁମ୍ପୁଣିଆ ଉପରେ ଅଡ଼ବାଗରେ ପକାଯିବା କାଠ ବା ବାଉଁଶ ଖଣ୍ଡମାନ—2. Long poles put across the frame-work of an awning.

ଅଡ଼ହେବା—ଦେ. କି.—୧ । ଆଡ଼େଇଯିବା; ପାଖେଇଯିବା—
Ārdahebā — 1. To move to one side.
ଆଡ଼ହଓୟା ଅର୍ଜୁନ୍ୟ ତୋଲେ ଅଡ଼ ବୁଥ ମହାଭମା—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
ହଟଯାନା ୨ । ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା; ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବା—
2. To leave a place; to go elsewhere.
ପିତାର ପାପକୁ ଦେଖି ପୁତ୍ରେ ଅଡ଼ ହେଲେ—ସାରଳାମହାଭାରତ ।
୩ । ଦୂରରେ ରହିବା—
3. To keep aloof; to stand aloof.
କବୁ କଟ୍ଟ ସମର ଯେ ଲଗିଲକ ବେନ,
ଦେଖିଣ ଅଡ଼ ହୋଇଲେ ଦଶର ନନ୍ଦନ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।
୪ । ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯିବା—4. To flee away.
ଶତ୍ରୁ ଆସନ୍ତେ ଅଗ୍ରରେ ଗଲେ ଅଡ଼ ହୋଇ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଅଡ଼ହୋ—ଦେ. କି. (ଅଡ଼ହେବା କ୍ରିୟାର ଅନୁଜ୍ଞାରୂପ)—
Ārdaho — ରାଜାମାନେ ଯିବା ବାଟରୁ ଜମ୍ବା ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ଘୁଚେଯାଓ ଯାଇଁ ଅଣ୍ଟୁଣିଆଁ ନଆସାଇଥିବା ବାଟରୁ ଲୋକେ
ହଟଯାଆ ପାଖେଇ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରତିହାରୀର ସତର୍କୀକରଣ ଡାକ—
(ଭୃତ୍ୟମାନେ ବାଟରୁ) ଅଡ଼େଇ ଯାଅ ବା ଦୂର ହୁଅ—
Interjection (used by peons warning people to keep aside to let a king or Deity or his meals pass), Be off; move aside.

ଦେ. ଅ—ପୁରୁଷମାନେ ନାଚିବା ସମୟରେ କରିବା ଆନନ୍ଦସୂଚକ ଧ୍ୱନି—A note of joy uttered by men while dancing.
ଅଡ଼ ହୋ ଅଡ଼ ହୋ ବୋଇ ନାରଦେ ନାଚନ୍ତି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଅଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସ. ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ମାଛ ଧରିବାର ପଦ୍ଧତି—
Ārdā — 1. A trench for catching fish by diverting water and making the old water-course dry.
ଆଡ଼ା ୨ । ମାଛ ଧରିବା ଖଇଟ—2. A fish-tray.
ଅଡ୍ଡା ୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାର (ଯଥା—କାଗଜର)—
3. A proper or standard size. (e.g. of paper)
(ଯଥା—ଗୁର ଚଉଠିଆ ଅଡ଼ାରେ କାଗଜ ଛାଙ୍ଗ ।)
୪ । ଅଡ଼ୁଆରଣା—
4. A cross-beam; a tie-beam.
୫ । ଶୁଆ ବସାଇବା ନମନ୍ତେ ଉଲଖଣ୍ଡ କାଠି ଲଗିଥିବା ଅର୍ଦ୍ଧବୃତ୍ତାକାର ଯନ୍ତ୍ର—5. A perch for parrots; a triangular frame with a cross-beam for domesticated parrots and other pet birds.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଦ
୨	ଏ	ଓ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତତ୍ତତ୍ତବର୍ଗ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ନ

୭ । ପ୍ରସ୍ଥ—6. Width.

୭ । ଅର୍ଦ୍ଧା (ଦେଖ)

7. Ardā (See)

୮ । ଅଡ଼ମ୍ବର—8. Pomp.

(ଯଥା—ସେ ଘର ଅଡ଼ାରେ ବସ୍ତ୍ରଘର କଲ୍ପ ।)

ଅଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ—ଅର୍ଦ୍ଧା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Ārdā etc Ārddā etc (See)

ଅଡ଼ାଅଡ଼—ଦେ. କ୍ରି. ବ୍ୟ—୧ । ଅଡ଼ବାଗରେ—

Ārdāārdi 1. Breadthwise.

୨ । ପରସ୍ପରର ଅଡ଼ାବାଗରେ; ଛନାଛନ ଦୋଇ—

2. Crosswise.

ଅଡ଼ି—ସ. ବ. (ଅ + ଅଡ଼ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଇ)—

Ārdi ଶତ୍ରୁଳପକ୍ଷୀ; ଦଂଶଗ୍ରଳ ପକ୍ଷୀ—

A web-footed bird.

ଦେ. ବ—୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.

୨ । ଅଦ୍ୱନ୍ତା; ଅଦଭୁତ—2. Grudge; envy.

୩ । ଶିକାର; ମୃଗୟା—

3. Game; sport; shooting; hunting.

୪ । ବନ୍ୟପଶୁ ଶିକାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶିକାରୀ ଲୁଚି ରହିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଞ୍ଚା ବା ଉଡ଼—4. An elevated hiding place or platform where hunters lie in ambush; machan.

୫ । କୃଷକମାନଙ୍କ ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ ଯେଉଁଠାରେ ପାଣି ବୋହି ଯାଉଥାଏ—5. A breach in the embankment of a field.

ସେ ଯନ୍ତ ଅରୁଣିକ ଚାକଣ ପାଶକୁ
ବୋଇଲେ ଯାଅ ବଲ ଅଡ଼ ବାରବାକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

୬ । ଅଡ଼ବନ୍ଧ—6. A cross-dam.

୭ । ଏକ ଜାତୀୟ ଲମ୍ବମୁହାଁ ଅକାଉ ସଧୁର ମାଛ;ଅଳ ମାଛ—

7. A scaleless fish with a long snout.

୮ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ବା ଶତ୍ରୁର ଆକ୍ରମଣ ଅପେକ୍ଷାରେ ଭଲକୁ ମୁହଁ ଘୋଡ କରିବା ଅବସ୍ଥାନ—8. The stooping position of the head awaiting an adversary's attack.

୯ । ଶର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଆଘାତ ଦେହରେ ନ ଲଗିବାପାଇଁ ଢାଲ ବା ସଷ୍ଟି ଆଦ ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମରକ୍ଷଣ—

9. A defensive pose to ward off a blow.

ବହୁ ଅଡ଼ଣୀ ଅଉ ଅଡ଼ସ୍ଥରେ ନବାଡ଼ ପାଉ ଘଷସ ଗଲେ ଗଲେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ପୋଖରୀର ବନ୍ଧ—

An embankment of a pond.

ବର ପାଟ ଅଡ଼ ଚଗତସ ଠାରୁ ଦଶ ବାର ହାତ ଉଚ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଢିଙ୍କଭୂମ ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଖେତ ବା ବଆରର ଛୁଡ଼—The ridge of a cultivated field.

(ଜାଦାଜଆ ଶବ୍ଦ)—ସମୁଦ୍ରାଦର କୂଳ—

Nautical term) Shore.

ଅଡ଼ରୁ ଜାହାଜଟି ବଡ଼ ସୁଦର ଦଶୁଛ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଟକ୍ସବ୍ଦ ।

ଦେ. ବଣ.—ଶକ୍ତ ବା ଦୃଢ଼—Hard.

ଅଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅଡ଼ବନ୍ଧ—

Ārdiā 1. A cross-dam.

୨ । ଆଡ଼େଇବା—2. Setting aside.

୩ । ବଗଚର—3. The sloping shore of a tank or lake.

୪ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ଉଚ ଭୂମିରୁ ଗଡ଼ ଆସୁଥିବା ବର୍ଷା-ପାଣି ଅଟକାଇବା ନମନ୍ତେ ପକାଯିବା ମାଟିର ବନ୍ଧ—

4. A dam put to retain flowing rain-water at a place.

୫ । ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଥିବା ଉଚ ଜମି—5. Elevated ground near the sea shore.

୬ । ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଉଚ ଜମି—

6. High ground.

ଦେ. ବଣ.—ଏକପାଖକୁ ଦୂଆ ଯାଇ ଥିବା—

Moved to one side.

ଅଡ଼ିଆଅଡ଼ି—ଦେ. ବ.—ଆଡ଼େଇବା କର୍ମ—

Ārdiāārdi The act of pushing aside.

ଏଡାନ
ଅଡଡାନା

ଅଡ଼ିଆଆଡ଼େଇ—ଦେ. ବ.—ଆଡ଼ିଆଆଡ଼ (ଦେଖ)

Ārdiāārdei Ārdiāārdi (See)

ଅଡ଼ିଆଆଡ଼େଇ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି-

Ārdiāārdei hebā ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯିବା—To move to a side in order to

ଏଡେଚଲା make room for another.

ଅଡ଼ିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅର୍ଗଳ)—୧ । ବଙ୍କାକରିବା—

Ārdiāibā 1. To bend.

ବେତେ ଚହଁ ନଆନା ଗୁହଁ ଅଡ଼ିଅର । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ ।

୨ । ଏକପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇବା—

2. To push to one side.

ମୋ ଘଇଁ ଭଇଁ ଅଡ଼ିଆର ଯିବ ଏ ମାର୍ଗରେ । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ଦୃଢ଼ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟତ ଭିନ୍ନତା ରହିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ଦୀର୍ଘଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ, ସେଠାରେ ଏ ଭିନ୍ନତାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେଠାରେ ସେହି ଦୋଷଟି ଯଥାକ୍ରମେ ୨ୟ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋହିବାକୁ ହେବ । ଯଥା,— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଜଳ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଲ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ପବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ପବନ୍ତ' ଦେଖିବେ

୩ । ଏକଆଡ଼କୁ ବଙ୍କ କରି ଧରିବା—
3. To hold a thing sideways.

୪ । ପାଖେଇବା; ଏକପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିବା—
4. To move to one side.

ଆର୍ଦ୍ଦିତୁମ୍ବ—ପ୍ରା.ଦେ (ପୁଂ) ବ—ବାଣବିଶେଷ—
Ārditumba — A kind of fire-work

[ଦ୍ର—ବର ଓ ଛତୁଳ ଗଛର ଗଣ୍ଡିର ଯେ କୌଣସି ମଝି-ଗଡ଼କୁ ଲମ୍ବାଗରେ ଶୁଆଇ ମଝିରେ ଗାତ ଖୋଳ ଯେଉଁ ଭୁମ୍-ବାଣ ଛଅର କରିଯାଏ ତାହାକୁ 'ଆଡ଼ତୁମ୍' କହନ୍ତି ।]

ଆର୍ଦ୍ଦିପତାଇବା—ଦେ.କ୍ରି—ମେଷ, ବୃଷ ଆଦ ପଶୁମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଣ୍ଡକୁ ନୁଆଇଁ ଠିଆ ହେବା—
Ārdipatāiba — To wait with side-turned head for the adversary's charge (said of animals as goats, bulls etc).

ଆର୍ଦ୍ଦିଫଲନ୍ଦ—ପ୍ରାଦେ. (ଚଲିକା ଅଞ୍ଚଳ) ବ—ଚଲିକାରେ ଚଳୁଥିବା ଡଙ୍ଗାର ଫଲନ୍ଦ ବା ଆଡ଼କାଠ—
Ārdiphalanda — A cross-beam of a country-boat on the Chilka lake

ଆର୍ଦ୍ଦିବନ୍ଧ—ଦେ. ବି.—ନଦୀ ସ୍ରୋତର ଆଡ଼ ବା ଚଉଡ଼ା ବାଗରେ ପଡ଼ୁଥିବା ବନ୍ଧ—
Ārdibandha — A cross-dam.
ଆଡିବାଁଧ

ଆର୍ଦ୍ଦିବା—ଦେ କ୍ରି—୧ । ଅଟକାଇବା—1. To ward off a blow.
Ārdibā
ଏଡ଼ାନ

ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରହାର କାଟ ହୋଇବାର
ଅଡ଼ିଲେ ଅଡ଼ନ ମୋ ସ୍ରୁତ ବିରପଦ—ବୃଦ୍ଧସଂହିତା. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

୨ । ଶର ସ୍ରୋତର ଆଘାତ ଦେହରେ ଯେପରି ନ ଲାଗେ, ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେହକୁ ଜଗିବା ପାଇଁ ଖଡ୍ଗ ବା ଢାଲକୁ ପଡାଇବା—2. To hold a shield or sword or stick to ward off a blow.

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେଖି ପରା ଅନ୍ତର ସାରଲା ମହାଭାରତ ।

୩ । ଖେଳରେ ଦୃଢ଼ ବାନ୍ଧିବା; ଖେଳରେ କାଳ ରଖିବା—3. To put a thing as stake at gambling.

ତୋରଳ ଏଥର ଜଇ ଅଡ଼ନ୍ତୁ ନ ଜଡ଼—ପଂଚାମୃତ. ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

୪ । ପଡାଇବା; ଆଘାତ ପାଇଁ ଅଥବା ଆଘାତକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ଆଦ ଦେଖାଇବା—4. To advance one's head or other limbs to bear a blow.

ଅଦ୍ଭୁତକ ସଭାମଧ୍ୟରେ ରହେ ପିଠ ଥାଇ
ଦେଖିବାର ସ୍ମୃତିର୍ଦ୍ଦନ ପାଦ ଦେଲେ ଆଡ଼ । ପଂଚାମୃତ—ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

୫ । ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚିବା; ପାଖେଇବା—5. To move to a distance; to move to a side.

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଶର ଦେଖି ଅଡ଼—ପଂଚାମୃତ; ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

୬ । ଉପଶମ କରିବା—6. To alleviate.

ପାରମାର୍ଥ ଦେ ଅକ୍ଷର ଦେବ ଅଡ଼—ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଆର୍ଦ୍ଦିଶାକଣ୍ଟା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ନାଗଫେଣୀ (ଦେଖ)
Ārdiśākaṇṭā — Nāgapheṇī (See)

ଆର୍ଦ୍ଦୁ—ଦେ. ଅ (ଅଡ଼—ଏହି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ ୫ମୀ ବିଭକ୍ତିର ଚହ୍ନ—ରୁ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି;ଭୁଲ—ପ୍ରା. ସ୍ରତ୍ୟୟ ଅରୁ)—
Ārdu

୧ । ପକ୍ଷରୁ—1. From the side of

୨ । ଦିଗରୁ—2. From the direction of.

୩ । ସ୍ଥାନରୁ—3. From the place of.

[ଦ୍ର—ଅଡ଼ ଦେଖ ।]

ଆର୍ଦ୍ଦୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବଙ୍କ—1. Bent.
Ārduā
ଏଡୁଆ
ଟେଢ଼ା

୨ । ତିର୍ଯ୍ୟକ୍—2. Slanting.

୩ । କଡ଼ବାଗିଆ—3. Sidelong.

ଆର୍ଦ୍ଦୁଆର—ପ୍ରା. ବିଣ. (ଆଡ଼ୁ ଆଲ ଶବ୍ଦର ଇତରଜନ ବ୍ୟବହାର)—
Ārduāra
ଆଡାଲ

୧ । ଗୋପନୀୟ—1. Secret

୨ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ—2. Covered.

୩ । ଉଡ଼ାଳ (ଦେଖ)
3 Urdhāla (See)

ଆର୍ଦ୍ଦୁଆଲ—ଦେ. ବ—୧ । ଅନ୍ତରାଳ—1. Place behind a person; anything which intercepts a thing from view.
Ārduāla
ଆଡାଲ
ପିଛାବାଡ଼ା

୨ । ସବନିକା—2. Screen.

୩ । ଘୋଡ଼ାଇବା—3 Covering.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଗୋପନୀୟ—1. Secret.

୨ । ଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା—
2 Hidden from view

୩ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ—3. Covered

ଆର୍ଦ୍ଦୁଁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଆର୍ଦ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Ārduñ — Ārdu See)

ଆର୍ଦ୍ଦୁଖା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା ବା ରହିବା—
Ārdukhā — Lying behind; lying in ambush

ଆର୍ଦ୍ଦୁସାର୍ଦ୍ଦୁ—ପ୍ରା. ଅ. (ସଦ୍ଭାବର)—ଯାର୍ଦ୍ଦୁସ୍ୟାର୍ଦ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Ārdusārdu — Yārdusyārdu (See)

ଆର୍ଦ୍ଦୁସାର୍ଦ୍ଦୁମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅପମାନ ବା କ୍ରୋଧରେ ଅପଯୋଗ ପୂର୍ବକ ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ ବାକ୍ୟବାଣ ବଦ୍ଧ କରିବା—To apply sharp or harsh words to dear persons in displeasure.
Ārdusārdumāribā

ପାହା ଦେଖି ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ସଙ୍ଗ ନାଙ୍କ
ଅଡ଼ୁସାର୍ଦ୍ଦୁ ମାର ଦେଲେ କୋଇଲେ ସୁନଙ୍କ । ପ୍ରାଚୀ ଉତ୍ସବମଣ୍ଡଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଲ୍ପ୍ସ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ୡ	ଯ୍ୟ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଂୟ	ଲ୍ଥ	ଓ	ନ୍ତ

ଅଡ଼େ—ଦେ. ଅ. (ଅଡ଼—ଏହ ବଶେଷ୍ୟପଦ ସହ୍ନତ ସପ୍ତମୀବଭକ୍ତି
Ārḍe ଚହ୍ନ'ରେ' ଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛ,ଆଡ଼-ଦେଖ)—୧ । ଦଗରେ—
ଦିକେ 1. In the direction of.
ଓରମେ ୨ । ଅଞ୍ଚଳରେ—2. In the part of a country.

ବାରଣାବନ୍ତର ଅଡ଼େ ରହ୍ନ ସେ ଯାଇଁ—ସାରଳାମହାଭାରତ ଧ୍ରୋଣ ।

୩ । ଆଡ଼କୁ; ଦକ୍ଷଣକୁ—
3. Towards; to the direction of.

୪ । (ପ୍ରଦେ) କଦଳର ଏକ ଆଡ଼—
4. A unit of 64 plantains.

୫ । ଦଗକୁ—5. To (the side.)

୬ । ସ୍ଥାନକୁ—6. To (the place.)

୭ । ଦେହର ଗୋଟିଏ ପାଶ୍ୱରେ—
7 On one side of the body.

୮ । (ପୁରୁଷର) ଔରଷରେ—8. From the loins of.

ଜନ୍ମଦର୍ଗ୍ଗିର ରେଣୁକା ଉର୍ଯ୍ୟାଦ୍ରେଲେ
ଗୁପ୍ତେଽ ପୁତ୍ର ତାଙ୍କ ଅଡ଼େ ଜାତ ହଲେ ।
କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ସପ୍ତ ।

୯ । (ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର) ପକ୍ଷରେ—9. In the side of

ବାତହଁ ତାର ଅଡ଼େ ଦେଇ, ସେ ରୁତୁ ଗଣେ ଛନ୍ତ ନେଉ ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୧୦ । (ସ୍ତ୍ରୀର) ଗର୍ଭରେ—10. in the womb of.

ତାଙ୍କ ଅଡ଼େ ଛଅ ପୁତ୍ର ଜାତ ହଲ—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ ।

୧୧ । ଠାରେ—11. In

୧୨ । ସହ୍ନତ—12. With.

ଏ ପଦ୍ୟରେ ଶୂଦ୍ରାଣୀ ଅଡ଼େ ଗର୍ଭଜନ
ଅଭଦ୍ରଲେ ଉପ ଛତ୍ରଣ ଜତ ଜାନ—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ସପ୍ତ ।

୧୩ । ଅଡ଼େକ (ଦେଖ)—13. Ārdeka (See)

ଅଡ଼େଇଗୃହଁବା—ଦେ. କ୍ରି— ୧ । ବକ୍ରଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୃହଁବା—
Ārḍeichāhiñbā 1. To look askance.
ଏଡ଼ିୟେଚାଓୟା ୨ । ସାମାନ୍ୟ ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୃହଁବା—
ଅଡ଼ୈତକାନା 2. To set a favourable glance.

ଅଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପାଶ୍ୱଇବା; ଏକପାଶକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦେବା-
Ārḍeibā 1. To move to one side-
ଏଡାନ ୨ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବାଟପାଶରୁ ଡଡ଼ଦେବା—
ହଟାନା 2. To drive people from the way.

ଅଡ଼େଇଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଡ଼େହେବା; ପାଶ୍ୱଇଯିବା—
Ārḍeijibā To stand aloof.

ଅଡ଼େକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି ବଣ. (ଅଡ଼ ଦେଖ)—
Ārḍeka ୧ । ଏକଅଡ଼େ—1. On one side
୨ । ଏକ ମୁଣ୍ଡରେ—2. At one end.

ଦେ. ବ.—ଅନୁଗ୍ରଲ—Back ground.

ଅଡ଼େକରିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଗୋଟିଏ ପାଶ୍ୱରେ ରଖିବା—
Ārḍekaribā To keep on one side.

ସକଳ ଧର୍ମ ଅଡ଼େ କର
ଅଡ଼କେ ବୁଝିଲାନ ଜର । ପ୍ରାତ—ଜଗୁଂମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଅଡ଼େଣୀ—ଦେ. ବ—ଅଡ଼ଣି (ଦେଖ)
Ārḍeṇī Ārḍaṇi (See.)

ତଳା ମାଡ ସେନ ଫୁଲ ଆଡ଼େଣୀ
ମଦ ମଦ ଗୁଲୁଲ ମନ ଜାଣି । କବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚଦ୍ରକଳା ।

ଗ୍ରା. ବଣ—ଚଉଡ଼ା ପାଶିଆ—Breadthwise

ଘର ନାମ ଲଗିଥନ୍ତ ଅଡ଼େଣୀ ମତ୍ତୁଆ ଗ୍ରାମୀ. ବୃନ୍ଦାବନପ୍ରଶଂସା ।

ଅଡ଼େଦୀର୍ଘେ—ଦେ. ଅ – ଅଡ଼ଦୀର୍ଘେ (ଦେଖ)
Ārḍedīrghe Ārḍadīrghe (See)

ଅଡ଼େନଜାଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଲପୁର) ବ—ଆଡ଼ନଜାଲ (ଦେଖ)
Ārḍenjāl Āḍanijāl (See)

ଅଡ଼େହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୂର ହେବା; ପାଶ୍ୱରୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବା—
Ārḍeheba 1. To stand aloof.

ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକେ ବବାଦକୁ ଅଦରରେ
ସାନ ଲୋକ ଆଡ଼େ ହୁଏ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଥରେ । ପାଁଚାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

୨ । ପାଶ୍ୱଇଯିବା—2. To move to a side.

ଅଡ଼ୋଆଡ଼ୋ—ଦେ. ଅ—ଅଡ଼ହୋ (ଦେଖ)—
Ārḍoārḍo Ārḍaho (See)

ଗୌତମ ମହର୍ଷିଙ୍କର କଂପାଳ ଯେ ଥରେ
ବହାମରେ ନାଚୁଛନ୍ତ ଆଡ଼ା ଆଡ଼ୋ ବୋଲ । ପାଁଚାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

ଅଡ଼୍ଡା— ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସମକର୍ମା ମନ୍ଦ ଲୋକେ ଏକତ୍ର
Āḍḍā ହୁଅନ୍ତି (ସାଧାରଣତଃ ମନ୍ଦ ଅଭପ୍ରାୟରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
1. Rendezvous; a place where men of the same class congregate (for evil purposes.)

ଆଡ୍ଡା ୨ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଭଡ଼ା ଲଗିବାପାଇଁ ଗାଡ଼ି, ସବାର
ଆଡ୍ଡା ପ୍ରତୀକ୍ଷା ଥାଏ ଓ କୁଲିମାନେ ମଧ୍ୟ କାମ ପାଇବା ପାଇଁ
ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି—2. A post or stand for carriages, palkies or coolies; a stand where conveyances or coolies are available.

ଅଡ଼୍ଡାକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ମନ୍ଦ ଅଭପ୍ରାୟରେ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
Āḍḍākaribā ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଯୋଗ ଦେବା—
ଆଡ୍ଡାକରା 1. To join bad companions at
ଆଡ୍ଡାଦେନା some evil place.

୨ । ଅନେକ ଲୋକ ମିଳି ବୃଥା ଗଳ୍ପରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା-
2. To while away time in vain talks in a company.

ଅଡ଼୍ଡାମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଡ଼୍ଡାକରିବା (ଦେଖ)
Āḍḍāmāribā Āḍḍākaribā (See)

ଅଡ଼୍ର—ବୈଦେ. ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଆଡ଼ର (ଦେଖ)
Āḍra Ārḍar (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହାଭଳ ସେବେ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏପରି ୧ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ. ମାନ୍ଦ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ମୌଳିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡ଼ରେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ ଯାଉଁ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଚଳିତ ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ମିଠରେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଦୂଅ' ର ମିଠରେ 'ଦୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦଂଖୁ' ର ପାଉରେ 'ଦଳୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଲା' ର ପାଉରେ 'ଅଲ୍ଲ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଉରେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଆଡ୍ରେସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.)—ଠିକଣା—
Ādres — Address.

ଆର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବି. (ଅ+ତୌକି ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ārdhaka ୧ । ଧାନ୍ୟାଦି ମାପିବାର ପରମାଣବଶେଷ; ଆଠସେର ଅଟା ପରମାଣ । —1. Measure of corn weighing eight seers.
୨ । ଧାନ୍ୟାଦି ମାପିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ପରମିତ ପାତ୍ର ବା ଗହୁଣୀ ବା ଦ୍ରୋଣୀ;ଆଠସେରିଆ ଗହୁଣୀ—2. A measure; measuring pot of a capacity of 8 seers.

ଆର୍ଦ୍ଧକିକ—ସଂ. ବଣ. (ଆର୍ଦ୍ଧକ=୮ ସେର ପରମାଣ+ଇକ)—
Ārdhakika ୧ । ଆର୍ଦ୍ଧକ ବା ଆଠସେର ପରମିତ ଶସ୍ୟମଞ୍ଜି ବୁଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ (ଖେତ)—1. (field) In which 8 seers of seed can be sown.

ଆର୍ଦ୍ଧକୀନ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଆର୍ଦ୍ଧକ (ଦେଖ)
Ārdhakina — Ārdhakika (See)

ଆର୍ଦ୍ଧନି—ଦେ. ବ—ଆର୍ଦ୍ଦନି (ଦେଖ)
Ārdhani — Ārdani (See)

ଆର୍ଦ୍ଧୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା—
Ārdhuā — Staying in the back-side; lurking.

ଆର୍ଦ୍ଧୁଆଳ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଗୋପନୀୟ—
Ārdhuāla — 1. Covert; concealed.
ଆଡାଳ ୨ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ—2. Covered.
ପିଛବାଡ଼ା ୩ । ଛପ୍ପାଳ (ଦେଖ) 3. Urdhāla (See)
ଦେ. ବ—ଅନ୍ତରାଳ—Back ground.

ଆର୍ଦ୍ଧେଣୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଧଦ୍ରୋଣୀ; ଅର୍ଦ୍ଧଦ୍ରୋଣୀ)—
Ārdheni — ଆର୍ଦ୍ଦନି (ଦେଖ)
Ārdani (See)

ଆଢ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧାତୁ=ଚଳା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଧନଚଳା କରେ)—
(ଆଢ଼୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଧନୀ; ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ; ବଉବଶାଳୀ—
1. Rich; affluent.
୨ । ସମ୍ପନ୍ନ; ଯୁକ୍ତ; ବଶିଷ୍ଟ—
2 Full of; having; possessing.
ଦେ. ବ.—ବଙ୍ଗ ବୈଶ୍ୟଙ୍କ ବଶୋପାଧିବଶେଷ—
A family title of Bengalee Baisyas.

ଆଢ୍ୟମ୍ଭବିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବଣ. (ଆଢ୍ୟଂ+ଭୂ ଧାତୁ=ବର୍ତ୍ତମାନ ହେବା+ଇଷ୍ଣୁ; ଯେ ପୂର୍ବେ ଧନୀ ନ ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ଧନୀ ହୋଇ ଅଛ)—ହଠାତ୍ କାରୁ; ଯେ ହଠାତ୍ ବଡ଼ ଲୋକ ହୋଇଅଛ—
One who has suddenly grown rich.

ଆଦ୍ର—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ଋଗ୍ବେ) ବ—ଆଦେଶ—
Ādhra — Order.

ଆଣ—ପ୍ରା. ବ—୧ । ଉରକାସ୍ତର ଝୋଳ; ଅଣ, ସୋରୁଆ—
Āṇa — 1. Soup.
୨ । ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—କାଞ୍ଜିକୁ ବଡ଼ଳିଆ କରିବା-ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡଲରୁନା—
2. Powder of rice used to thicken fermented rice-water.
୩ । ପ୍ରାଦେ. (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ବ.—ବଡ଼ କରିବା ପାଇଁ ବଢ଼ା ଯାଇ ଥିବା ବର—3. Corn paste for preparing Bardi.
୪ । ଦେ. ବ.—ଜଲ୍ବି ଉଆର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦୋଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡଲ ବା ବରର ବାସୀ ପିଠା—
4. Fermented rice and corn paste for preparing jalbi.
ଦେ. କ୍ରି.—[ଆଣିବା କ୍ରିୟାର ୨ୟ ପୁରୁଷ (ତୁମେ) ଏକବଚନ ଓ (ତୁମ୍ଭେମାନେ) ବହୁବଚନର ଅନୁଜ୍ଞାରୂପ)—
ତୁଳ. ତାମିଲ୍. ଅଣଇ ।]
ତୁମେ ବା ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆଣ—(You) Do bring.

ଆଣଆଣ—ପ୍ରା. ବଣ.—ଅଣଯୁକ୍ତ; ପାଣିପାଣିଆ—
Āṇaāṇa — Soupy; watery.
ଝୋଳ ଝୋଳ
ଝୋର

ଆଣକ—ସଂ ବଣ. (ଅ+ଅଣ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କ)—
Āṇaka ୧ । କୁତ୍ସିତ—1 Ugly
୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର—2. Small
୩ । ଅପକୃଷ୍ଟ; ନଜଉ—3. Insignificant
ବ.—୧ । ଟଙ୍କାର ଷୋଳଭାଗରୁ ଭାଗେ; ଅଣାଏ—
1 One sixteenth of a rupee.
୨ । ଅଣି; ଏକଅଣା ମୂଲ୍ୟର ମୁଦ୍ରା—
2 An one-anna bit.
୩ । ପାର୍ଶ୍ୱଶାୟୀ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ସୁରତବଶେଷ—
3 A sidewise pose in copulation

ଆଣବିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଣୁ+ସମ୍ବ. ଇକ)—ଅଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Āṇabika — Atomic; molecular.

ଆଣବିକ ଆକର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—
Āṇabika ākarshaṇa ଯେଉଁ ଗୁଣ ହେତୁ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ ସମସ୍ତ ପରମାଣୁମାନ ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ କରନ୍ତି—
(physics) Molecular attraction.

ଆଣବୀନ—ସଂ. ବଣ. (ଅଣୁ=ସୂକ୍ଷ୍ମ ଧାନ୍ୟବିଶେଷ+ଇନ)—ଅଣୁ ଧାନ୍ୟ
Āṇabina — ବପନ ଯୋଗ୍ୟ (ଖେତ); ଯହିଁରେ ତିନା (ଶସ୍ୟ) ବୁଣା ଯାଇପାରେ—A field fit for sowing; small grains.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଣି—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Āṇi ୧ । ଖଡ୍ଗର କୋଣ ବା ଧାର—1. The edge of a sword.
୨ । ସୀମା—2 Boundary.
୩ । ଅକ୍ଷାଗ୍ରକାଳକ; ଅଣକାଲା—3. The pins at the ends of the axle of a cart.
ଦେ. ବ— ୧ । ଗର୍ବ—1. Pride.
ଭୂତେ କଠିନରୁ ଦେଖିବା ପେନ ସେ ଶମ୍ଭୁ ଅଣି ଅଣି ଉଇଁଲନ୍ତ ।
ଉତ୍ତ. କୋଣ୍ଢୁଭାଣ୍ଡମୁଦସ୍ତ ।
୨ । ଟାଣପଣ—2. Hardness.
୩ । ବଡ଼ମା—3. Greatness.
୪ । ଆଧିକ୍ୟ—4. Excess.
୫ । ଆଡ଼ମ୍ବର—5. Pomp.
୬ । ଶୋଭା—6. Beauty.

ଆଣିବା—କେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆନୟନ)—ଆନୟନ କରିବା—
Āṇibā To bring or fetch.
ଆନା ଅଣି ଦେଇଥିଲ ମୁଁହିଁ ଏହୁ ମହାଧନୁ ।
ଲେଆନା ବ୍ୟାକାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

ଆଣ୍ଟ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଦୃଢ଼; କଠିନ; ଟାଣ—
Āṇṭa 1. Hard; firm; tough.
ଆଁଟ ହୃରଣ୍ୟ ହୃରଣ୍ୟକଶିପୁ, ବକ୍ରତୁଣ୍ଡ ଅଣ୍ଟ ଦେନ ବପୁ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୨୪ ।
୨ । ଏକଚ୍ଛନ୍ଦିଆ—2. Stubborn; obstinate.
ଦେ. ବ.—୧ । ଗର୍ବମା; ଗଙ୍ଗ; ଦମାକ୍—1. Pride.
୨ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Patience.
୩ । ଉଡ଼—3. Resistance
୪ । ଜୋର—4. Force.
୫ । ଏକଚ୍ଛନ୍ଦ—5. Stubbornness.
୬ । ଅବାଧତା—6. Insolence.
୭ । ଦୃଢ଼ତା—7. Hardness.
ଅର୍କୁନ ବାହୁ ଅଣ୍ଟ ବୁଝିବାପାଇଁକ ।
କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ ।
୮ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—8. Excellent.
ମନ୍ଦାରପାଳ ସୁଖ ମରଥନ ବେଣ୍ଟ
ଯେ ଜଣିଅନ୍ତ ଭାର ଧରମଣ୍ଟ ଅଣ୍ଟ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।
ଦେ. ବିଶ.—୧ । କଡ଼ା —1. Harsh.
ମୋ ଆଡା ଠାରେ ତୁମ୍ଭେ ଏତେ ଅଣ୍ଟ କଥା ।
କନ୍ୟକୁ କଥା ଭଡ଼ ହୁଏଁ ଉପ୍ୟ କଥା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ବଳୁଆ—2. Strong.
ଉଠୁଁ ଖୋଜଇ ମନେ ମନେ
ତା ଉଠୁଁ ଭଲ ଅଣ୍ଟ ଜଣେ—ରୁପଉ. ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱାମୃତ ।
୩ । ଗର୍ବିତ—3. Proud; arrogant.

ଆଣ୍ଟପଗୁଲୁ—ଦେ. ବ. (ବଣିଆଶବ୍ଦ)—ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉଆର ଗୋଲ ପଥର-
Āṇṭapagulu ବସା ତଳ କାନରେ ଦିଅନ୍ତି ଅଳଙ୍କାର—
An ornament for the lower part of the ear; a sort of ear ring.

ଆଣ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଗୃଟିବା—1. To press.
Āṇṭibā ୨ । ଯାବୋଡ଼ଧରିବା—
ଆଁଟା 2. To hold firmly; to gripe.
ଆଁଟନା ୩ । ଚପିବା—3. To squeeze.
୪ । (ପେଚ) କଷିବା—
4. To drive (a screw).
୫ । ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବସାଇବା—
5. To set strongly.

ଆଣ୍ଟୁ—ତ୍ରା. ବ.—ଆଟୁ (ଦେଖ)
Āṇṭu Āṭu (See)
ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—ଗଛର କଲମ—Graft.
(ଯଥା—ଆଣ୍ଟୁ ଆମ୍ବ)

ଆଣ୍ଟୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ.—୧ । ଟାଣୁଆ—
Āṇṭuā Hard.
(ଆଣ୍ଟୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବଳୁଆ—2. Strong.
ଆଟା ଏହୁ ମାନବ ବଡ଼ ଆଣ୍ଟୁଆ ଅଟେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
୩ । ଗର୍ବୀ; ଅଦ୍ଧଙ୍କାରୀ—3. Proud; haughty.
୪ । କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ—4. Efficient.
୫ । ଅବାଧ—5. Insolent.

ଆଣ୍ଟେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟାଇବା (ଦେଖ)
Āṇṭeibā Aṇṭāibā (See)
ଆଣ୍ଠିଏ—ତ୍ରା. ବିଶ—ଆଣ୍ଠୁଏ ଗଭୀର—
Āṇṭhie Knee-deep.
ଆଣ୍ଠିକ—ତ୍ରା. ବିଶ—ଆଣ୍ଠିଏ (ଦେଖ)
Āṇṭhika Āṇṭhie (See)
ଆଣ୍ଠୁ—ଦେ. ବ—ଗୋଡ଼ର ଉଣା ଓ ଜଙ୍ଘ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗଣ୍ଠି; ଜାନୁ—
Āṇṭhu Knee-joint; knee.
ହାଁଟୁ
ମୁଣ୍ଟନା
ଆଣ୍ଠୁଆ—ଦେ. ବ—ଆଣ୍ଠୁ ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ; ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼—
Āṇṭhuā A blow with the knee.
ଏତେ ବୋଲ ତୁମ୍ଭର ଅଗ୍ରଜମାନ ବୀର
କଲେ କୋପେ କୋଇଠା ଆଣ୍ଠୁଆ ପ୍ରହାର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।
ଦେ. ବିଶ—ଯେ ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ ବସିଥାଏ—
Kneeling; having a kneeling posture.
ବଡ଼ ଦୁଃ ବାହୁବାରେ ଆଣ୍ଠୁ ଅଟ୍ଟେବାରୁ
ଯାଉଛ ନ ମାନ ଗର୍ବ ଭବଗରୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟାରମ୍ଭ ସେତେବେ ଅବର ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ସୂଚିତ ଏ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ୍ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଓ ଯୋଗରେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭଳିଯୋଗରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଯୁକ୍ତ ପାର୍ଶ୍ୱ ସଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ଅବଯବ ୍ ବା ଏ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହିତ ଯୁକ୍ତ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦେବେ । ଯଥା — ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଭୂଅ' ର ମିଳରେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଭଦ୍ର' ର ପାଇଁ'ଅଭ୍‌ଦ୍ର' ଦେଖିବେ

ଅଣ୍ଠୁଆଇବା—ଦେ. କି (ଅଣ୍ଠୁଶବ୍ଦର ଓଡ଼ିଆ ନାମଧାତୁ)—
Āṇṭhuāibā ଅଣ୍ଠୋଇବା; ଭୂଇଁରେ ଅଣ୍ଠୁଭର ଦେବା—
ହାଁଟୁଗେଡ଼େବସା To kneel down.
ଘୁଟନୋକେ ବଲ ବଇଠନା

ଅଣ୍ଠୁଆଗୋପାଳ—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଠୋଇଥିବା ବାଳକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି—
Āṇṭhuāgopāḷa The image of boy Śrīkṛushṇa
ହାଁଟୁଗୋପାଳ kneeling.
[ଦ୍ର—ଅଣ୍ଠୁଆଗୋପାଳଙ୍କର ବାଁ ଗୋଡ଼ର ଅଣ୍ଠୁ ତଳେ ଲଗିଥାଏ; ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ର ତଳିଆ ଭୂମି ଉପରେ ଥାଏ; ଡାହାଣ ହାତରେ ଲଡ୍ଡୁ ଧରିଥାଇଥାଏ ଏବଂ ବାଁ ହାତର ପାପୁଲି ଭୂମିରେ ଲଗିଥାଏ ।]

ଅଣ୍ଠୁଆଡ଼ୁଆ ନିଷାପ—ଦେ. ବ—ଓଲଟ ବୁଝାମଣା; ଅବଶ୍ଚଟ; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ
Āṇṭhuārḍuā nishāpa ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା—
Injustice; parody of justice.

ଅଣ୍ଠୁଆଡ଼ୁଆ ବୁଝାମଣା—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଠୁଆଡ଼ୁଆ ନିଷାପ (ଦେଖ)
Āṇṭhuārḍuā bujhāmaṇā Āṇṭhuārḍuā nishāpa (See)

ଅଣ୍ଠୁଆଣି— ଦେ. ବଣ—ଅଣ୍ଠୁପରିମିତ ଗଭୀର—
Āṇṭhuāṇi Knee-deep.
ଏକହାଁଟୁ (ଯଥା— ଅଣ୍ଠୁଆଣି ଜଳ; ଅଣ୍ଠୁଆଣି ବର୍ଷା)

ଅଣ୍ଠୁଆଣିଆଁ—ଦେ. ଵଣ—ଅଣ୍ଠୁଆଣି (ଦେଖ)
Āṇṭhuāṇiāñ Āṇṭhuāṇi (See)
(ଯଥା— ଅଣ୍ଠୁଆଣିଆଁ ପାଣି ବର୍ଷିଲା ।)

ଅଣ୍ଠୁଏ—ଦେ. ବଣ—ଅଣ୍ଠିଏ (ଦେଖ)
Āṇṭhue Āṇṭhie (See)

ଅଣ୍ଠୁକ—ଦେ. ବଣ—ଅଣ୍ଠିଏ (ଦେଖ)
Āṇṭhuka Āṇṭhie (See)

ଅଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—(ଅଣ୍ଡକୋଷାଦି ନ ଦେବାରୁ ଯାହାର ମୈଥୁନ କ୍ରିୟାରେ ଭୂମିରେ କେବଳ ଅଣ୍ଠୁ ଦୋଡ଼ିବା (ଅଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସାରଲ୍ୟ, ଚମ୍ପା ଅଣ୍ଡ=ଦ୍ରବ+କୁଲ)—
୧ । ନିଃସନ୍ତାନ—1. Issueless.
୨ । ଯାହାର ସନ୍ତାନଗଣ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି—
2. One who has lost all his issues.

ଅଣ୍ଠୁଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଶରୀରର ଗଣ୍ଠି ବା ଜବଜସ୍ଥାନମାନ--
Āṇṭhuganṭhi 1. Joints of the body.
ହାଁଟୁଗାଁଠ ୨ । ଅଣ୍ଠୁ ବା ଜାନୁର ଗଣ୍ଠି—2 Knee-joint.

ଅଣ୍ଠୁଗଣ୍ଠିବାତ—ଦେ. ବ—ଆମବାତ (ଯେଉଁ ରୋଗରେ ଅଣ୍ଠୁଗଣ୍ଠି ଦରଜ ହୁଏ)—ମେଣ୍ଢାମୁଣ୍ଡିଆ ବାତ—
Āṇṭhuganṭhibāta ଗେଁଠେବାତ Rheumatism affecting the joints of the body.

ଅଣ୍ଠୁଭର—ଦେ. ବ.—ଭୂମିରେ ଅଣ୍ଠୁକୁ ଲଗାଇବା—
Āṇṭhubhara Pressing with the knee-joint.

ପଡ଼ନ୍ତୁ ଦୈତ୍ୟ ଭୂମିରେ ଦେଇ ଅଣ୍ଠୁଭର । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ଅଣ୍ଠୁଭର—ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଠୁଭର (ଦେଖ)
Āṇṭhubharā Āṇṭhubhara (See)

ଅଣ୍ଠୁଭର ଦେବା—ଦେ. କି—ଭୂମିରେ ଅଣ୍ଠୁ ଲଗାଇବା—
Āṇṭhubharā debā To touch the ground with the knees; to kneel down.

ଅଣ୍ଠେଇପକାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅଣ୍ଠୁ ମଡ଼ାଇ ବସାଇ ଦେବା—
Āṇṭheipakāibā 1. To cause to kneel down.
ହାଁଟୁପେତେ ବସାନ ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ଅଜଣ୍ଟିଆ କଥାରେ ଦାଜାନୁବଇଠାନା ପକାଇ ଦେବା—2. To cause a person to be placed in an inextricable difficulty or dilemma.
୩ । କୌଣସି ଲୋକକୁ କାଇଳି କରି କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିବା—3. To oblige a person to apologize; to bring a person down.

ଅଣ୍ଠେଇବା—ଦେ. କି—ଅଣ୍ଠେଇ ପକାଇବା (ଦେଖ)
Āṇṭheibā Āṇṭhei pakāibā (See)

ଅଣ୍ଠୋଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅଣ୍ଠେଇ ପକାଇବା (ଦେଖ)
Āṇṭhoibā Āṇṭhei pakāibā (See)
୨ । (ଅଣ୍ଠୁ ଶବ୍ଦରୁ ଓଡ଼ିଆ ନାମ ଧାତୁ) ଅଣ୍ଠୁମାଡ଼ ଦେବା—
2. To kneel down.

ଅଣ୍ଠୋଇ ଅପୂଜ୍ୟ ଅଇ ଅବଜ୍ଞାରେ ଓଇଗି ହେଲେ ଅବଳା ।
ଭଥାନାଥ. ଯଯାତି ।

୩ । ଅଣ୍ଠୁଦ୍ୱାରା ଭୂମିରେ ଗତି କରିବା—3. To crawl.

ଅଣ୍ଡବାଜ—ଦେ. ବଣ.—୧ । ଅକ୍ତା ହୋଇ ଥିଲେହେଁ ପୁଂତ୍ୱ ଅଣ୍ଡବାଜ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଘୋଡ଼ୀକୁ ଦେଖିଲେ ଦୁଷ୍ଟାମି ବାହାର କରେ—
1. Defectively gelded (horse)
୨ । ଅକ୍ତା ହୋଇ ନ ଥିବା ଘୋଡ଼ା—2. Ungelded.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ; କାମୁକ—3. Sensual.

ଅଣ୍ଡବାଜ—ଦେ. ବ.– ଖରଡ଼ାଙ୍ଗି; ଦୁଷ୍ଟାମି—
Āṇḍbāji Wickedness; wantonness.
ଅଁାଡବାଜୀ
ଢିଠାଇ

ଅଣ୍ଡିଗାଣ୍ଡି—ଗ୍ରା. ବ.— ଠିକଣା; ଇତ୍ୟ—
Āṇḍigāṇḍi Head and tail; fixity.
ମାଥାମୁଣ୍ଡ

ଅଣ୍ଡୀର—ଫ. ବଣ. (ଅଣ୍ଡ+ଅ=ଅଣ୍ଡ+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ ଈର; ବହୁ- ଅଣ୍ଡଯୁକ୍ତ)—ବହୁ ଡିମ୍ବଯୁକ୍ତ; ଯେ ବହୁତ ଡିମ୍ବ (ଅଣ୍ଡୀର—ସ୍ତ୍ରୀ) ପ୍ରସବ କରେ—Having or laying innumerable eggs.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଐ	ଓ	ଔ	ଲୃ	ଯ୍ୟେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଆଣ୍ଡୁ—ଦେ. ବିଶ—ଆଣ୍ଡୁଆ (ଦେଖ)
Āṇḍu Āṇḍuā (See)

ଦେ. ବ—ଘୋଡ଼ାର ଅଣ୍ଡକୋଷ—
The testicle of a horse;

ଆଣ୍ଡୁଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅଳାଡ଼ୁଆ; ଅବାଗିଆ—
Āṇḍuā 1. Fool hardy.
ଏକବାଗେ ୨ । ଏକଜିଦିଆ; ଅରୁଝା; ଏକବାଗିଆ—
ଅଡ଼ିୟଲ 2. Pertinacious; stubborn.

ଆଣ୍ଡୁଆବୁଝାମଣା—ଦେ. ବି.—ଅରୁଝାମଣା—
Āṇḍuābujhāmaṇā Injustice; unjust consideration.

ଆଣ୍ଡୋଳିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅଣ୍ଡାଳିବା; ଦରଣ୍ଡିବା; ଅନ୍ଧାରରେ ଖୋଜିବା
Āṇḍolibā To grope in the dark; to search for
ହାଁତଡ଼ାନ a thing without the help of eyes.
ଟଟୋଳନା

ଆଣ୍ଡ୍ରା—ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁର) ବି. ପୁଂ.—୧ । ଅଣ୍ଡିତ୍—1. Male.
Āṇḍrā ୨ । ପୁରୁଷ; ସ୍ୱାମୀ—Husband.

ଆତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆତପ୍ୟ)—ସ୍ୱନାମପ୍ରସିଦ୍ଧ ଫଳ ଓ ବୃକ୍ଷ; ବଡ଼ିଆଳ—
Āta The apple fruit and tree;
ଆତ; ଲେମା; ଆତା; ସୀତାଫଳ the custard apple.
ସେରିଫା; ଆତ; ଆତା;
ସୀତାଫଳ; ରାମଫଳ
ତା. ସୀତାଫଲମ୍
ତେ. ସୀତଫାଣ୍ଡୁ

ଆତଇଚ—ଦେ ବି.—ଅତିବିଷା (ଦେଖ)
Ātaicha Atibishā (See)

ଆତଙ୍କ—ସଂ. ବି. (ଆ + ତନ୍‌କ୍ ଧାତୁ = ତ୍ରାସ ଦେବା; କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚିବା
Ātaṅka + କୃତ. ଅ)—
୧ । ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା—1. Grave anxiety.
୨ । ମହାଭୟ—2 Terror; fear.
୩ । ଶଙ୍କା—3. Alarm; apprehension.
୪ । ପୀଡ଼ା—4. Sickness.
୫ । ଯାତନା—5. Pain.
୬ । ଅସ୍ୱସ୍ଥ୍ୟ—6. Disease.
୭ । ସନ୍ତାପ; କ୍ଲେଶ—7. Trouble.
୮ । ବିପଦ—8. Calamity.
୯ । ମୁରଜ ବାଦ୍ୟ—9. A sort of drum.
ଦେ. ବିଶ—ଉତ୍ପୃତ୍ତସ୍ତ—Frightened; terrified.
ଶୁଣିଣ ଜନକ ନନ୍ଦନା ଆତଙ୍କ ଦୋଇଣ ବଲାପ କଲେ ।
ବଶୁନାଥ—ବତନ ସମାପ୍ତ ।

ଆତଙ୍କିତ—ବି. ବିଶ. ପୁଂ. (ଆତଙ୍କ = ଉତ୍ପୃ; ବିପଦ + ସଂଜାତ ଅର୍ଥରେ. ଇତ)—୧ । ଉତ୍ପୃତ୍ତସ୍ତ—1. Alarmed;
(ଆତଙ୍କିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) frightened; terrified.
୨ । ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ; ବିପନ୍ନ—2. Overtaken by calamity.

ଆତଙ୍ଗ—ସଂ. ବ (ଆ + ତନ୍‌କ୍ ଧାତୁ = ତ୍ରାସ ଦେବା; କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚିବା
Ātaṅga + କୃତ. ଅ)—ଆତଙ୍କ (ଦେଖ)
Ātaṅka (See)

ଦେ. ବିଶ—ଆତଙ୍କ (ଦେଖ)
Ātaṅka (See)
ଆତଙ୍ଗ ଲେକର ତାକ ତ୍ରାସର ଯେ କନ୍ଦୁ ।
ଆତଙ୍ଗ ତାର ଉଗଲ୍ଲ ତାକୁ ପରଂତୁନ୍ଦୁ ।
ଦଣ୍ଡାତ୍ମର—ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

ଆତଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବିଶ—ଅଳୁଳତ; ଅତ୍ତିଯୁକ୍ତ—Overwhelmed;
Ātaṅgī agitated.
କୃଷ୍ଣ ମରିବ ସିନ୍ଧୁଜଳେ ଗଲେ ମ ଜାଣେ ତାଉ ଏ ଆତଙ୍ଗୀ
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଆତଞ୍ଚନ—ସଂ.ବ. (ଆ + ତନ୍‌ଚ୍ ଧାତୁ = ଗମନକରିବା + କୃତ. ଅନ)—
Ātañchana ୧ । ତ୍ରୁଟିବାଘ; କ୍ଷୀରରେ ଦହି ପକାଇବା; ମହ ପକାଇବା—1. Casting a drop of acid or butter-milk into fresh milk to turn it into curd.
୨ । ଦ୍ରବୀଭୂତ ଦ୍ରବ୍ୟରେ କୌଣସି ତ୍ରକାର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ନିକ୍ଷେପ—
2. Sprinkling a powder or flux over melting metal in the melting pot.
୩ । ବେଗ—3. Motion.
୪ । ତ୍ରୀତିସମ୍ପାଦନ; ଆପ୍ୟାୟନ—4. Pleasing.

ଆତଟ—ସଂ. ବ. (ଆ + ତଟ)—ଅତଡ଼ା (ଦେଖ)
Ātaṭa Atarḍā (See)

ଆତଡ଼ା—ତ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଅତଡ଼ା (ଦେଖ)
Ātarḍā Atarḍā (See)

ଆତତ—ବି. ବିଶ. (ଆ + ତନ ଧାତୁ = ବିସ୍ତାର କରିବା + କର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ātata ୧ । ବିସ୍ତୃତ; ପ୍ରସାରିତ; ବ୍ୟାପ୍ତ—
1. Extended; pervaded.
୨ । ଆରୋପିତ—2. Assigned

ଆତତାୟୀ—ବି. ବିଶ. ପୁଂ. (ଆତତ = ସମ୍ଭାବ୍ ବିସ୍ତୃତ + ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Ātatāyī (ଆତତାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବଧୋଦ୍ୟତ; ଘୋର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ—
Wantonly aggressive; perpetrator of dreadfully criminal acts. (e.g. poisoning, robbery; criminal, trespass, abduction etc.)
ବି. ବ—୧ । ଘାତକ—1. Murderer; a felonious person.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧିବାରେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପାୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିରେ 'ଗାଇ' ସୋଧିବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳିରେ 'ଜୂଅ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅବଶ୍ୟ' ସେଣ୍ଟିବେ ।

୨ । ଗୃହରେ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଅଗ୍ନିଦ —
2. Incendiary.

୩ । ବିଷ ପ୍ରୟୋଗକାରୀ; ଗରଦ—3. Poisoner.

୪ । ଶସ୍ତ୍ରପାଣି; ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ—
4. Armed with weapons.

୫ । ଧନାପହ; ଚୋର—5. Thief.

୬ । କ୍ଷେତ୍ରାପହାରୀ; ଯେ ଭୂମିକୁ ଅପହରଣ କରେ—
6. Criminal trespasser.

୭ । ଦାରାପହାରୀ—7. Seducer of wife.

[ଦ୍ର—ଅତତାୟୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ବଚନ—
ଅଗ୍ନିଦୋ ଗରଦଶ୍ଚୈବ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିଃ ଧନାପହଃ
କ୍ଷେତ୍ରଦାରାପହାରୀ ଚ ଷଡ଼େତେ ଅତତାୟିନଃ ।
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛନ୍ତି ଅତତାୟୀକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ବଗୈର ନ କରି ହାଣି ଦେବ ।]

ଆତପ—ପୁ. ବି. (ଆ + ତପ ଧାତୁ = ଗରମ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ātapa ଖରା; ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ; ରୌଦ୍ର—Sun's rays, sunshine; heat of the sun.

ଦେ. ବି—ବ୍ୟାଘ୍ର ଭଲ୍ଲୁକାଦି ଉତ୍ପାଦକ ଜନ୍ତୁବିଶେଷ—
The wild beasts; ferocious animals.
ଚମାଳ ତଳ ଭୂମିତ ବାଳ ନାହିଁ, ଅତପ ସ୍ପର୍ଶ ସ୍ଥାନ ସାରି ।
ଭଞ୍ଜ. କୋଣ୍ଟୁନ୍ଥାଣ୍ଡସ୍ତବ ।

ଆତପତଣ୍ଡୁଳ—ପୁ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆତପ ତାପିତ ଧାନରୁ ପ୍ରସୁତ ତଣ୍ଡୁଳ)—ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଲ; ଜୁଆ ଗୁଡ଼ଲ—
Ātapataṇḍula ଆତପଚାଲ୍ Sun-dried rice; rice extracted
ଅରବାଚାବଲ from sundried paddy.

ଆତପତ୍ର—ପୁ. ବି. (ଆତପ = ଖରା + ତ୍ରୈ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା ଖରାରୁ ରକ୍ଷା କରେ)—
Ātapatra ଛତା; ଛତ୍ର—Umbrella.

ଆତପବାରଣ—ପୁ. ବି. (ଆତପ = ଖରା + ବାରଣ; ଯେ ଖରାକୁ ବାରଣ କରେ)—ଆତପତ୍ର (ଦେଖ)
Ātapabāraṇa Ātapatra (See)

ଆତପାନ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଆତପ = ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଲ + ଅନ୍ନ)—
Ātapānna ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଲର ଅନ୍ନ; ଜୁଆ ଭାତ—
Boiled rice or bhāt prepared from sun-dried rice.

ଆତମା—ଓ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍)—ଆତ୍ମା (ଦେଖ)
Ātamā Ātmā (See)
ପିଣ୍ଡା ମଡା ଗୁରୁ ଅର୍ଜି ଯେ ଅତମାର୍
କରନ୍ତେ ପୂଜା ତହୁ ଲେଉଟି ନରକୁ—କୃଷ୍ଣଦି. ମଦନରେ. ଉତ୍ସୋଦ ।

ଆତମାଘାତ—ଓ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମଘାତ)—ଆତ୍ମଘାତ—
Ātamāghāti ଆତ୍ମଘାତୀ Committing suicide.
ଆତମଘାତୀ

ଆତଯାତ—ପୁ. ବି. (ଆସ୍ଫାତ+ଯାତ)—୧ । ଯିବା ଆସିବା—
Ātajāta 1. Going and coming.
ଯାଓୟା ଆସା ଶର ଅତତତେ ନ ତଶେ ଘନ—ବଶ୍ୱନାଥ. ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ରାମସ୍ତବ ।
ଆନାଯାନା ୨ । ପଶିବା ଓ ବାହାରିବା—
2. Ingress and egress.
୩ । ଜନ୍ମ ମରଣ—3. Birth and death.
ଜନ୍ମ ଅଧୀନ ଏ ଜଗତ
ଜନ୍ମିଲେ ପଥେ ଅତଯାତ—ବୃନ୍ଦ. ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱାମୃତ ।
୪ । ଚଳପ୍ରଚଳ; କାରବାର—4. Use.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିବା—1. Moving.
୨ । ଚଳବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
2. Used to; habituated to.
୩ । ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିବା—
3. Coming and going; moving to and fro.
ତନେ ଶବ୍ଦ ଆତଯତ ଘନେ—ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଦେଲାସ ।
୪ । ପୁନଃ ପୁନଃ ଜନ୍ମୁଥିବା ଓ ମରୁଥିବା—
4. Dying and being born again.
ଜନ୍ମ ନ କର ତାତ ମାତ
ଜନ୍ମେ ହୋଇବ ଅତଯାତ—ପ୍ରାତୀ. ଜଗନ୍ନାଥାତ୍ମ୍ୟ ।

ଆତଯାତକର—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିବା ଲୋକ —
Ātajātakara 1. Coming and going.
୨ । ବ୍ୟବସାୟୀ; ବେପାରୀ—2. Trading
ବାଃରେ ହେଲ ଏମନ୍ତ ଦୁଗାଦେର ପୁରେ ଅତଯତକର ମହଜଣରେ ବସାଏ ଯେ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଆତଯାତକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚଳାଇ ନେଇବା—
Ātajātakaribā 1. To manage or guide.
ଚାଲାନ୍ ଏହିମତେ ଅତଯାତ କରୁ ମହାଉମା । ସାରଳାମହାଭାରତ, ଉଦ୍ଯୋଗ ।
ଚଲାନା ୨ । ଅଙ୍କାମ କରିବା—2. To carry through

ଆତର—ସଂ. ବି. (ଆ + ତୃ ଧାତୁ = ପାରହେବା + କରଣ. ଅ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଦେଇ ନଦୀ ପାର ହେବାକୁ ହୁଏ)—
Ātara ନାହା ଭଡ଼ା; ନଈ ଘାଟ; ମାସୁଲ—
Ferry-hire; boat-hire.

ଆତସ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ ଅତସ୍ = ଅଗ୍ନି; ଏହାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ଦେଖାଇଲେ ଏଥିରୁ ଅଗ୍ନି ପଡ଼ୁଥିବାରୁ)—
Ātasa
ଆତସ; ଆତସୀ କାଚ ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତମଣି—1. Fire-stone.
ଆତସୀ. ପାଥର ୨ । ଏକପ୍ରକାର ସ୍ଥୂଲମଧ୍ୟ କାଚ ବା ପଥର,
ଅତସୀଶୀଶା; ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ଯାହା ଖରାରେ ଧରିଲେ ତଳେ ନଆଁ ପଡ଼େ—
2. Burning glass; a lens which produces fire when held in the sun.
୩ । ଅଗ୍ନି; ନଆଁ—3 Fire.

ଦେ. ବିଣ.—ଅଗ୍ନି ଉତ୍ପାଦକ – Producing fire.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉନ୍ନତୋଚ୍ଚାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଁ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

ଅତସ କାଚ—ଦେ. ବ. (ଅ. ଅତସ୍=ଅଗ୍ନି+ସ. କାଚ)—
Ātasa kācha ଅତସ ୨ (ଦେଖ)
Ātasa 2 (See)

ଅତସ ପଥର—ଦେ. ବ. (ଅ. ଅତସ୍+ସଂ. ପ୍ରସ୍ତର)—
Ātasa pathara ଅତସ ୧ (ଦେଖ)
Ātasa 1 (See)

ଅତସବାଜ—ବୈଦେ. (ଅ. ଅତସବାଜୀ)—
Ātasabāji ୧ । ଅଗ୍ନିକ୍ରୀଡ଼ା; ବାରୁଦ ଆଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବାଣ—
ଆତସବାଜି 1. Fire-work.
ଆତସବାଜୀ ୨ । ଅଗ୍ନିକ୍ରୀଡ଼ାର ଉପକରଣ—
2. Materials for fire-works.
୩ । ଅଗ୍ନିକ୍ରୀଡ଼ାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକ—
3. Book dealing with Pyrotechnics

ଅତସି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.—ଅତସ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ātasi (etc) Ātasa (etc) (See)

ଅତା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଙ୍ଗାମ) ବ.—ଅତା (ଦେଖ)
Ātā Atā See)
ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ.—ପିତୃସ୍ୱସା—Sister of one's father.

ଅତାଗମ୍—ଦେ. ବ—ଅତାଗମ୍ (ଦେଖ)—
Ātāgam Atāgam (See)

ଅତାପି—ଦେ. ବ.—ବାତାପି; ଲେମ୍ବୁଜାତୀୟ ଫଳବିଶେଷ—
Ātāpi A fruit of the species of orange.
ବାତାପୀ

ଅତାପୀ—ସଂ. ବ. (ଆ+ତପ=ଖର+ଇନ୍; ଯେ ପକ୍ଷ ବିସ୍ତାରଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଖରରୁ ରକ୍ଷା କରେ)—
Ātāpī ୧ । ଚଞ୍ଚପକ୍ଷୀ—1. Kite.
୨ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—2. The name of a demon.
[ଦ୍ର—ଏ ଅସୁର ବାତାପୀର ଭାଇ । ଏ ମାୟାରେ ମେଣ୍ଢାରୂପ ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ ଅଗସ୍ତି ଋଷି ଏହାର ମାଂସ ଖାଇ ଏହାକୁ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଇଥିଲେ ।]

ଅତାୟୀ—ସଂ. ବ. (ଆ+ତାୟୃ ଧାତୁ=ପକ୍ଷବିସ୍ତାର କରିବା+ଇନ୍)—
Ātāyī ଅତାପୀ (ଦେଖ)
Ātāpī See)

ଅତାର—ସଂ. ବ.—ଅତର (ଦେଖ)
Ātāra Ātara (See)

ଅତିଥେୟ—ସଂ. ବଣ. (ଅତିଥି=ଅଭ୍ୟାଗତ+ଏୟ)—
Átitheya ଅତିଥିସେବାପରାୟଣ—
Hospitable; attentive to guests.
ସଂ. ବ.—୧ । ଅତିଥି ସେବା—1. Hospitality.
୨ । ଅତିଥିସେବାନିମନ୍ତ୍ତେ ଭୋଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ;ଅତିଥି ସେବାର ଉପକରଣ— 2 Materials offered to guests.

ଅତିଥେୟତା—ସଂ. ବ. (ଅତିଥେୟ=ଅତିଥିପରାୟଣ+ଭାବ. ତା)—
Ātitheyatā ଅତିଥିସେବାତତ୍ପରତା—Hospitality

ଅତିଥ୍ୟ—ସ. ବ. (ଅତିଥି=ଅଭ୍ୟାଗତ+ଯ)—
Ātithya ୧ । ଅତିଥି ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
1. The state of being a guest.
୨ । ଅତିଥି ସେବା; ଅତିଥିସତ୍କାର—
2. Hospitality.
୩ । ଅତିଥି ସେବାର ଉପଯୋଗୀ ବସ୍ତୁ—
3. Materials for offering to guests.

ଅତିଦେଶିକ—ସ. ବଣ. (ଅତି=ଅତିକ୍ରମକର + ଦେଶ = ସ୍ଥାନ +ଇକ)—
Ātideśika ସୀମାତିକ୍ରମ କରିଥିବା;ସୀମାକୁ ଛାଡି ଯାଇଥିବା ଅପରାଧୀ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।)—
Transgressing limits (said of wrong-doers)

ଅତିଶଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅତିଶୟ=ଅତିରେକ+ଭାବ. ଯ)—
Ātiśajya ୧ । ଆଧିକ୍ୟ—1. Excess; excessiveness
୨ । ପ୍ରାବଲ୍ୟ—2. Intensity.

ଅତୁ—ଦେ. ଅ—(କୁକୁରକୁ ଡାକିବାରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ)—**ଅସ !** ଅସ !
Ātu (used in calling a dog)—Come ! Oh come !

ଅତୁଣ୍ଡି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଏକ ଜାତୀୟ ଲତା—
Ātuṇḍi A wild creeper; Calycopteris Floribunda.
[ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର— କଳା ଓ ଧଳା । ପ୍ରଥମେ ମୂଳରୁ ଗଛ ପରି ଉଠେ; ପରେ ଗଣ୍ଠିର ଡାଳମାନ ଝଙ୍କା ମେଲି ଲତା ଆକାର ଧରେ । ଏହାର ପତ୍ରକୁ ବ୍ରଣ ଓ ଘାଆରେ ପକାନ୍ତି ଏବଂ ପତ୍ରକୁ ବାଟି ତଳଘାର ବାଲଜଦା ଘାଆରେ ବୋଳିଲେ ଭାହା ଭଲ ହୁଏ । କଞ୍ଚା ଛୁଇଁଦନ ସକାଶେ ତଳଘା କଲା ପଡ଼ିଯାଏ । କଅଁଳ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସଫା ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଧଳା ଅତୁଣ୍ଡି ଗଛର ପତ୍ର ଗୋଲ ଓ କଳା ଅତୁଣ୍ଡିର ପତ୍ର ଅଣ୍ଡାକାର ।]

ଅତୁର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ=ବିଶେଷ+ତୁର ଧାତୁ=ତ୍ୱରା କରିବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଲୋକ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୁଏ,—
(ଅତୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । କାତର—1. Anxious
(ଅତୁରତା—ବ) ୨ । ରୋଗୀ; ପୀଡ଼ିତ; କ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ—2. Sick.
୩ । ଅଧୀର—3. Impatient.
ଦେ. ବ—୧ । କାତରତା—1. Anxiety.
୨ । ଅଧୀରତା—2. Impatience.
ବଧ ବଚ୍ଚେତ ରୁଦୁରେ ସର ଅତୁରେ । ଉକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ରାଳଂ ପେଟେ ଥଉ ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ତୁଲେତ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଉଦା.— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଜଳ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଳ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ

ଆତୁରଗୃହ—ସଂ. ବ—୧ । ଅନୁଡ଼ତାଲ—
Āturagṛuha 1. A lying-in room.
୨ । ଚିକତ୍ସାର୍ଥ ପୀଡ଼ିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ରହିବା ସ୍ଥାନ—
2. Hospital.

ଆତୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଆତୁର)—
Āturiā ୧ । ଅଧୀର—1. Impatient.
(ଆତୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବ୍ୟସ୍ତ—2. Afflicted; distressed.
ଆତୁରେ ୩ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—3. Anxious.
ଉତାବଳା

ଆତୁଳିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ — ଆତୁରିଆ (ଦେଖ)
Ātuliā Āturiā (See)
(ଆତୁଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶା ଧ୍ୟାବାଡୁଳୀ ପ୍ରେରଣାଡୁଳୀ—ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦଗୁଡନ୍ତାମଣି ।

ଆତୃପ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଆ+ତୃପ ଧାତୁ=ତୃପ୍ତି ହେବା+କରଣ ଯ; ଯାହା ଖାଇଲେ ତୃପ୍ତି ହୁଏ)—
Ātṛupya ୧ । ଅଡ ଫଳ—1. Custard apple.
୨ । ଅଡ ଗଛ—2. Apple tree.
ସଂ. ବିଣ—ତୃପ୍ତିକର—Palatable.

ଆତୋଦ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଆ+ତୁଦ୍ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ନ କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Ātodya ବୀଣା, ବଂଶୀ, ମୃଦଙ୍ଗ, ଓ ଝାଞ୍ଜ ଏହି ଚତୁର୍ବିଧ ବାଦ୍ୟ—
A concert consisting of four kinds of musical instruments (viz. harp; flute, drum and cymbals).

ଆତ୍ତ—ସଂ ବିଣ—(ଆ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ମ. ତ)—
Ātta ୧ । ଗୃହୀତ—1. Taken.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2 Received.

ଆତ୍ତଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆତ୍ତ=ଗୃହୀତ+ଗନ୍ଧ=ସୁବାସ)—
Āttagandha ୧ । ଯାହାର ଗନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଅଛି; ଆଘ୍ରାତ-
1. Which has been smelt..
୨ । ଯେ ଗନ୍ଧ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି; ଆଘ୍ରାୟକ—
2 One who has enjoyed the smell of a thing.

ଆତ୍ତଗର୍ବ—ସଂ ବିଣ. (ଆତ୍ତ=ଗୃହୀତ+ଗର୍ବ; ଯାହାର ଗର୍ବ ଗୃହୀତ ହୋଇ ସାରିଅଛି)—୧ । ହତଗର୍ବ—1. Humiliated; crestfallen.
୨ । ପରାଭୂତ—2. Overpowered.

ଆତ୍ତା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) (ସଂ. ନାଟ୍ୟୋକ୍ତି-ଅତ୍ତା, ଭୁଲ. ତେ ଅତ୍ତା)—
Attā ବାପର ଭଉଣୀ; ପିଉସୀ—One's father's sister.

ଆତ୍ମକୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଆତ୍ମନ୍=ନିଜେ+କୃତ)—
Ātmakṛuta ୧ । ନିଜଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା, ସ୍ୱକୃତ—
1. Done or performed by one's self.
୨ । ସ୍ୱହସ୍ତ ସମ୍ପାଦିତ—Done with one's own hands

ଆତ୍ମଗତ—ସଂ. ବିଣ (ଆତ୍ମନ୍=ଆପେ+ଗତ; ଯାହା ଆପଣାଠାରେ ଅଛି)
Ātmagata ୧ ଆତ୍ମନିଷ୍ଠ—1. True to one's self; confiding in one's self.
୨ । ସ୍ୱକୀୟ—2. Relating to one's self.
ସଂ. ଅ. (ନାଟକରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ସ୍ୱଗତ; ମନେମନେ; ପରର ଅଗୋଚରରେ (କଥିତ)—To one's own self; mentally; aside.

ଆତ୍ମଗରିମା—ସଂ. ବ.—ଆତ୍ମଗର୍ବ (ଦେଖ)
Ātmagarimā Ātmagarba (See)

ଆତ୍ମଗର୍ବ—ସଂ. ବ.—(ଆତ୍ମନ୍+ଗର୍ବ)—ଆତ୍ମାଭିମାନ; ନିଜର ବଡ଼େଇ; ଅହଙ୍କାର—Self conceit; self glorification; vanity.
Ātmagarba

ଆତ୍ମଗାରିମା—ସଂ ବ.—ଆତ୍ମଗର୍ବ (ଦେଖ)
Ātmagārimā Ātmagarba (See)

ଆତ୍ମଗୁଣ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀତତ୍. ଆତ୍ମନ୍+ଗୁଣ)—(ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ର)—ବୁଦ୍ଧି, ଦ୍ୱେଷ, ଇଚ୍ଛା, ଅନୁରାଗ, ଘୃଣା, ତେଷ୍ଟା, ସଂଖ୍ୟା, ପରିମାଣ, ବିଚ୍ଛେଦ, ମିଳନ, ବିରୁଦ୍ଧ, ଧାରଣା, ଗୁଣ-ଗ୍ରହଣ୍ୟ ଓ ସ୍ମୃତି—ଆତ୍ମାର ଏହି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଗୁଣ—
Ātmaguṇa (Philosophy) The 14 virtues of the soul.
ଦେ ବ.—ନିଜର ଗୁଣ—One's own qualities or virtues.

ଆତ୍ମଗୁପ୍ତା—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଗୁପ୍ତା)—ବାଇଚଙ୍କ ଲଜ୍ଜା-
Ātmaguptā Cowage.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱରକ୍ଷିତା, ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱୟଂ ନିଜର ସମ୍ଭ୍ରମ ରକ୍ଷାକରେ—(a female) Protecting her own modesty.

ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍=ନିଜ+ଗ୍ଲାନି=ନିନ୍ଦା)—
Ātmaglāni ୧ । ସ୍ୱନିନ୍ଦା; ନିଜପ୍ରତି ଧିକ୍କାର—1. Self condemnation; self-reproach.
୨ । ଅନୁତାପ—2. Remorse.

ଆତ୍ମଘାତ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍, ଆତ୍ମନ୍+ଘାତ)—୧ । ଆତ୍ମହତ୍ୟା—
Ātmaghāta 1. Suicide.
୨ । ଅଜ୍ଞାନ (ଶ୍ରୁତିବାଦ)—2. Ignorance.

ଆତ୍ମଘାତକା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଆତ୍ମଘାତୀ)—ଆତ୍ମଘାତୀ (ଦେଖ)
Ātmaghātakā Ātmaghātī (See)
(ଆତ୍ମଘାତକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆତ୍ମଘାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମନ୍+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେ
Ātmaghātī ନିଜର ପ୍ରାଣ ନିଜେ ନାଶ କରେ; ଆତ୍ମହତ୍ୟାକାରୀ—
(ଆତ୍ମଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) One who commits suicide or self destruction.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୫	ଋ	ଋ,ୠ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଐ	ଔ	ଌ	ୡ	ଓ	ଅଦ୍ୟାବ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଓ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଙ୍କ୍ଷ	ଇଅ	୩	ଜ୍ଞ

ଆତ୍ମଘୋଷ—ସ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍=ନିଜ+ଘୁଷ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଅ; Ātmaghosha ଯେ ନିଜ କଥା ଅପଣାକୁ ଘୋଷଣା କରେ ।)—
୧ । କାକ; କୁଆ—1. Crow.
୨ । କୁକୁଟ; କୁକୁଡ଼ା—2. Cock.

ଆତ୍ମଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମନ+ଜନ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; Ātmaja ଯେ ନିଜଠାରୁ ଜନ୍ମ ହୁଏ ।)—୧ । ପୁତ୍ର; ସନ୍ତାନ—1. Son.
(ଆତ୍ମଜା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ମନୋଭାବ। ବୁଦ୍ଧି—2. Intelligence.

ଆତ୍ମଜୀବନୀ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନିଜ· Ātmajībanī ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ନିଜର ଜୀବନଚରିତ—
Autobiography

ଆତ୍ମଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆତ୍ମନ୍=ନିଜ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଅ)—
Ātmajña ୧ । ଯେ ଅପଣାକୁ ଜାଣେ; ଯେ ଅପଣାର ଦୋଷ
(ଆତ୍ମଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୁଣ ବୁଝିପାରେ—1. One who knows
(ଆତ୍ମଜ୍ଞତା—ବ) one's own faults or merits.
୨ । ଯେ ଅପଣାର ଉପସ୍ଥିତ ଅବସ୍ଥାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରେ—
2. Realising one's present position.
୩ । ପରମାତ୍ମଜ୍ଞାନୀ—
3. Having spiritual knowledge.
୪ । ପଣ୍ଡିତ—4. Learned (person)
ମୃତଭ୍ରମ ସୁଶୀଳ ଯେ ପ୍ରମାତ୍ମା ଅଟଇ ସୁମତ ।
ଇହଲୋକେ ଲଭେ ମାନ ପରଲୋକେ ଲଭଇ ସଦ୍‌ଗତ ।—ମଧୁସୂଦନ. ଜାତରତ୍ନମାଳା ।

ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଜ୍ଞାନ)—୧ । ଯଥାର୍ଥରୂପେ
Ātmajñāna ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ; ମୋକ୍ଷ ସାଧନ ଜ୍ଞାନ—
1. Spiritual knowledge.
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିକ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ା ଜ୍ଞାନ ।
ଅଧିକ ନଦୁଇଟ ଦ୍ୱିଜବର ଜାଣ । ଭୃଷୁଣ୍ଡି. ମତ୍ତ ଗରଡ. ବନ ।
୨ । ପରବ୍ରହ୍ମର ସ୍ୱରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ—
2. Knowledge of the Supreme Soul.
୩ । ନିଜର ଗୁଣ ଦୋଷ ବା ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ—
3. Knowledge of one's own faults or merits.

ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ତତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ଆତ୍ମାର ପ୍ରକୃତ
Ātmatattwa ତଥ୍ୟ; ଆତ୍ମାର ସ୍ୱରୂପ—1. The true
nature of the soul.
୨ । ଜୀବ୍ୟ-ଶୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧ-ମୁକ୍ତ-ସତ୍-ପ୍ରତ୍ୟକ୍-ଚୈତନ୍ୟ—
2. The Divine essence in man.

ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ātmatattwajña ୧ । ପରମାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—
(ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having spiritual knowledge.
୨ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପଜ୍ଞ—2. One who has knowledge
of the Universal Soul.

ଆତ୍ମତା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆତ୍ମନ୍+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—
Ātmatā ୧ । ସ୍ୱରୂପତା—
1. The nature or essence of a thing.
୨ । ପରମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ—2. Essence of the Super-soul;
the Quintessence.
୩ । ବନ୍ଧୁତା; ପ୍ରଣୟ; ସଦ୍ଭାବ—
3. Great friendship.

ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆତ୍ମନ୍+ତ୍ୟାଗ)—
Ātmatyāga ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ; ଅପଣାର ଇଷ୍ଟ ବା ସୁଖ ପ୍ରତି ଅନାସ୍ଥା-
Self-denial; self-abnegation.

ଆତ୍ମତ୍ୟାଗୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମନ୍+ତ୍ୟାଗିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ātmatyāgī ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ; ଯେ ପର ପାଇଁ ନିଜର ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ
(ଆତ୍ମତ୍ୟାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଛାଡ଼େ—Self-denying.

ଆତ୍ମଦର୍ଶକ—ସଂ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ଦର୍ଶକ)—
Ātmadarśaka ଯାହାଁରେ ଆପଣା ରୂପ ଦେଖାଯାଏ; ଦର୍ପଣ—
Looking glass; mirror.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଆତ୍ମଜ୍ଞ (ଦେଖ)
Ātmajña (See)

ଆତ୍ମଦର୍ଶନ—ସଂ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ଦର୍ଶନ)—
Ātmadarśana ୧ । ଅପଣା ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଚାର ବା ଆଲୋଚନା—
1. Introspection; self-examination.
୨ । ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ନିଜପରି ଦେଖିବା—
2. Viewing all beings as one's self.
୩ । ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ (ଦେଖ)
3. Ātmajñāna (See)

ଆତ୍ମଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ—ଆତ୍ମଦର୍ଶକ (ଦେଖ)
Ātmadarśī Ātmadarśaka (See)

ଆତ୍ମଦେବତା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଦେବତା)—
Ātmadebatā ଇଷ୍ଟଦେବତା; ଗୃହଦେବତା—
Guardian Deity; family-god.

ଆତ୍ମଦ୍ରୋହ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଦ୍ରୋହ)—
Ātmadroha ୧ । ନିଜକୁ କଷ୍ଟଯାତନ କରିବା—
1. Self-torture.
୨ । ଆତ୍ମହତ୍ୟା—2. Self-destruction.
୩ । ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ବିଚାର କରିବା—
3. Self-condemnation.

ଆତ୍ମଦ୍ରୋହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମଦ୍ରୋହ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Ātmadrohī ୧ । ଯେ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ନିଜର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଏ—
(ଆତ୍ମଦ୍ରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Causing one's own down-
fall.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ସୋଡ଼ରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାରେ ନ ଥିଲେ. ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ନେଇ ସୋଡ଼ିବାକୁ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା :— 'ପାଟ' ର ସିଟରେ 'ପାଣ୍ଟ' ସୋଡ଼ିବେ; 'ବଂଶ' ର ସିଟରେ 'ବଂଶ' ଲେଖିବେ; 'ବଂଶୁ' ର ପାଟରେ 'ବଂଶୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ର ପାଟରେ 'ଅଙ୍କ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କାର' ର ପାଟରେ 'ଅଲଙ୍କାର' ଲେଖିବେ ।

୨ । ଯେ ନିଜକୁ ନିନ୍ଦା କରେ—
2. Self-condemning.

ଆତ୍ମନ୍—ସଂ. ବି. (ଆ + ଅତ୍ = ସତତ ଗମନ କରିବା + ମନ୍; ଏହି ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ. ଆତ୍ମା; ଆତ୍ମନ୍ ଶବ୍ଦର ସମ୍ବୋଧନରେ ଆତ୍ମନ୍)—ନିଜର ନିଜକୁ ସମ୍ବୋଧନ—
Ātman (vocative of Ātman) Oh soul !

ରେ ଆତ୍ମନ୍ ନିନ୍ଦା ପରିହର
ଯେଉଁ ତନ୍ତାର ସ୍ୱେଚ୍ଛନ କର ତୁମ ନିମନ୍ତ୍ରଣ
ନାଟକେ-ଜୀବନ ସ୍ରୋତ ଧାଉଁଛି ହୋଇ । ମଧୁସୂଦନ. ଜୀବନତନ୍ତ୍ରୀ ।

ଆତ୍ମନିବେଦନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ନିବେଦନ)—
Ātmanibedana ଅତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ; ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ—
ଆତ୍ମନିବେଦକ—ବିଣ. ପୁଂ
ଆତ୍ମନିବେଦିକା—ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ } Self-devotion; self-sacrifice.

ଆତ୍ମନିର୍ଣ୍ଣୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ନିର୍ଣ୍ଣୟ)—ନିଜେ କଅଣ ଏ
Ātmanirṇṇaya କଥା ଜ୍ଞାତ୍ମରୂପେ ବୁଝିବା; ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ—
Self-realisation.

ଆତ୍ମନିର୍ଭର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମନ୍ + ନିର୍ଭର,—ଯେ ଆପଣା ଉପରେ
Ātmanirbhara ନିର୍ଭର କରେ—Self-reliant; of
(ଆତ୍ମନିର୍ଭରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) independent spirit.
(ଆତ୍ମନିର୍ଭରତା—ବ)

ଆତ୍ମନିଷ୍ଠା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ନିଷ୍ଠା)—୧ । ଏକାନ୍ତ ଈଶ୍ୱର-
Ātmanishṭhā ବିଶ୍ୱାସ—1. Devotion to God.
ଆତ୍ମନିଷ୍ଠ-ବିଣ. ପୁଂ
ଆତ୍ମନିଷ୍ଠା-ବିଣ.ସ୍ତ୍ରୀ } ୨ । ଆପଣାଠାରେ ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ—
2. Confidence on one's own self.

ଆତ୍ମନୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆତ୍ମନ୍ = ନିଜ + ହିତାର୍ଥେ. ଈନ, ଯାହାଦ୍ୱାରା
Ātmanīna ଆପଣାର ହିତ ହୁଏ)—
(ଆତ୍ମନୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଆପଣାର ହିତକାରୀ ବା ମଙ্গଳକର—
1. Conducive to one's own benefit.
୨ । ଆତ୍ମା ବା ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to one's self
୩ । ପଥ୍ୟ—3. Healthy for food; fit for being taken.
ସଂ. ବ—୧ । ପୁତ୍ରକନ୍ୟା—1 Sons and daughters
୨ । ଶ୍ୟାଳକ—2 Wife's brother.
୩ । ବିଦୂଷକ—3. Jester.

ଆତ୍ମନେପଦ—ସ. ବି. (ଆତ୍ମନେ—ସ. ଅତ୍ମନ୍. ୪ର୍ଥୀ. ୧ବ + ପଦ)—
Ātmanepada (ସ. ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ କ୍ରିୟାର ଫଳଭୋଗ ଅତ୍ମଫଳ-ଭୋଗିତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ କରେ; ପରସ୍ମୈ ପଦର ଠିକ ପଦ—
That form of the verb which implies an action belonging to self (M. W.)

ଆତ୍ମପରୀକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ପରୀକ୍ଷା)—ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ-
Ātmaparīkshā କଳାପ ବା ମନୋଗତ ଭାବକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ବିଚାର କରିବା—Self-examination.

ଆତ୍ମପ୍ରତିବିମ୍ବଦର୍ଶନ—ସଂ ବି. (ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର)—ଯୋଗ ସାଧନର ଅଙ୍ଗ
Ātmapratibimbadarśana ବିଶେଷ; ଚଞ୍ଚଳଶୀ ଦୃର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବିପରୀତ ବିଗରେ ଆପଣା ଶରୀରକୁ ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ଗ୍ରହିବାପରେ ଶୂନ୍ୟକୁ ଗ୍ରହିଲେ ସାଧକ ନିଜର ଯେଉଁ କଳ୍ପିତ ଶରୀରରୂପ ଦେଖେ—

ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ—ସଂ.ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ = ନିଜ + ପ୍ରତ୍ୟୟ = ବିଶ୍ୱାସ)—
Ātmapratyaya ନିଜ ଉପରେ ଅସ୍ଥା ବା ବିଶ୍ୱାସ—
Confidence on one's own self or ability or power.

ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସା—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ପ୍ରଶଂସା)—
Ātmaprasaṁsā ନିଜେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବା; ନିଜେ ନିଜର ବାହାଦୁରି କରିବା—
Self-aggrandisement; self-applause.

ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ—ସଂ.ବି. (ଅତ୍ମନ୍ + ପ୍ରସାଦ)—ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଯୋଗୁଁ
Ātmaprasāda ନିଜ ମନରେ ଜାତ ହେବା ସନ୍ତୋଷ—
Self-satisfaction or seriuity of mind experienced after doing a noble action.

ଆତ୍ମବଞ୍ଚନା—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ମନ୍ + ବଞ୍ଚନା = ପ୍ରତାରଣା) — ନିଜର
Ātmabañchanā ଦୋଷକୁ ନିଜେ ମନେ ମନେ ଦୋଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବା—Self-deception.

ଆତ୍ମବତ୍—ସଂ ବିଣ. (ଆତ୍ମନ୍ + ବତ୍ = ପରି)—ଆପଣା ସମାନ;
Ātmabat ଆପଣା ପରି—Like one's own self.

ଆତ୍ମବନ୍ଧା—ଦେ. ବି. (ସ. ଆତ୍ମନ୍ + ବନ୍ଧନ)—
Ātmabandā ଅତ୍ମପ୍ରଶଂସା—Self-aggrandisement; self-applause.

କାହାରୁ ମୁଖରେ ନ ହେଉ ନିନ୍ଦା ।
ଏ ବାହାରେ ନ ହେଉଁ ଆତ୍ମନ୍ଦା । ଭୂଃସଂ ହ. ମହାଭାରତ. ବନ

ଆତ୍ମବଶ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଅତ୍ମନ୍ + ବଶ)—
Ātmabaśa ଯେ ଆପଣାକୁ ଅନ୍ୟେ ଆସ୍ତତ୍ତ କରିପାରେ; ସ୍ୱାଧୀନ—
(ଅତ୍ମବଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) Independent; one who con-
(ଅତ୍ମବଶତା—ବ) trols one's own passions and actions
ସଂ. ବି.—ମନୋବଶୀକରଣ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହତ୍ୱ—The act of controlling one's own passions.

ଆତ୍ମବାନ୍— ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ (ଅତ୍ମନ୍ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତୁପ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Ātmabān ଯାହାର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଉନ୍ନତ—
(ଅତ୍ମବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Endowed with a noble spirit or soul; magnanimous; noble.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉପ୍	ଉଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଆତ୍ମବକାଶ—ସଂ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍;ଆତ୍ମନ୍+ବକାଶ)—ଆପଣାର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ
Ātmabikāsa ବା ବୁଦ୍ଧିଶକ୍ତିର ଜ୍ଞାନେ—Gradual development of one's spiritual or mental power.

ଆତ୍ମବିକ୍ରୟ—ସଂ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ବିକ୍ରୟ)—ପର ଜଳଚରେ ବିବେକକୁ
Ātmabikraya ବିକ୍ରୟ କରିବା; ମାତ ପରାଧୀନତା—
(ଆତ୍ମବିକ୍ରୟୀ—ବଣ) Gross subserviency: selling one's conscience to another

ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ବିଦ୍ୟା)—୧ । ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ବା
Ātmabidyā ବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନଲାଭ ହୁଏ—
1. Theosophy; knowledge of the soul
୨ । ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ—2. Bedānta philosophy.

ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ବିସ୍ମୃତି)—
Ātmabismṛuti ୧ । ନିଜକଥା ନିଜେ ଭୁଲିଯିବା—
(ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ—ବଣ) 1. Forgetfulness; self-oblivion.
୨ । ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନିଜେ ଭୁଲି ଯିବା—
2. Self-forgetfulness.

ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧି—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ବୁଦ୍ଧି)—୧ । ନିଜର ବୁଦ୍ଧି;
Ātmabuddhi ନିଜମନରୁ ବାହାରିଥିବା ବୁଦ୍ଧି—1. A plan evolved out of one's own mind
୨ । ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧେ ଜ୍ଞାନ ବା ଧାରଣା—
2. Self consciousness.

ଆତ୍ମବୋଧ—ସଂ. ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ବୋଧ=ବୁଦ୍ଧି)—
Ātmabodha ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Ātmabuddhi (See)

ଆତ୍ମଭବ—ସଂ. ବଣ. (ଆତ୍ମନ୍+ଭବ=ଜନ୍ମ)—ଆତ୍ମଗତ;
Ātmabhaba ମନୋଗତ—Mental.
ସଂ. ବ—କାମଦେବ—Cupid.

ଆତ୍ମଭୂ—ସଂ. ବ (ଆତ୍ମନ୍+ଭୂ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍
Ātmabhū ଯେ ଆପଣାଠାରୁ ଜାତ)—
୧ । କାମଦେବ—1. Cupid.
୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā
୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishnu.
୪ । ଶିବ—4. Śiba.
ସଂ. ବଣ—ସ୍ୱୟଂଭୂ; ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ପନ୍ନ—Self-born

ଆତ୍ମମ୍ଭରି—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆତ୍ମନ୍+ଭୃ ଧାତୁ=ପୋଷିବା+
Ātmambhari କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ପେଟୁ; ଯେ ଆପଣା ପେଟ
ଆତ୍ମମ୍ଭରତା } ବ. ପୋଷେ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ କଥା ବୁଝେ ନାହିଁ; କୁକ୍ଷିମ୍ଭର—
ଆତ୍ମମ୍ଭରତ୍ୱ } 1. Self-nourishing; greedy.
୨ । ସ୍ୱାର୍ଥପର; ଯେ ଆପଣାର ଲାଭ ବା ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ବିଷୟରେ ସଦାବା ଚଞ୍ଚଳ—2. Self seeking; selfish.

ଆତ୍ମଯୋନି—ସଂ ବ. (ଆତ୍ମନ୍+ଯୋନି=ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ; ଯେ ନିଜେ
Ātmajoni ନିଜର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥଳ)—ଆତ୍ମଭୂ (ଦେଖ)
Ātmabhū (See)

ଆତ୍ମରକ୍ଷା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ରକ୍ଷା)—
Ātmarakshā ୧ । ମହାକାଳ (ଦେଖ)
1. Mahākāla (See)
୨ । ଆତ୍ମଶତ୍ରୁରକ୍ଷା;ବଦ୍ଧକାରଠାରୁ ନିଜ ଶରୀରର ରକ୍ଷା—
2. Self-defence; protection of one's own-self from attack.

ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଶୁଦ୍ଧି)—ଆପଣାର
Ātmaśuddhi ଅନ୍ତଃଶୁଦ୍ଧି—Self-purification.

ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ଶ୍ଲାଘା)—ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସା—
Ātmaślāghā Self-aggrandisement.

ଆତ୍ମସଂଯମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ସଂଯମ) — ଆପଣାର
Ātmasamjama ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତିକୁ ସଂଯତ କରିବା—
Self-control; self-restraint.

ଆତ୍ମସମ୍ଭ୍ରମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ସମ୍ଭ୍ରମ) —
Ātmasambhrama ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦା (ଦେଖ)
Ātmamarjyādā (See)

ଆତ୍ମସମ୍ମାନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍+ସମ୍ମାନ)—
Ātmasammāna ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟାଦା (ଦେଖ)
Ātmamarjyādā (See)

ଆତ୍ମସାତ୍—ସଂ. ବଣ. (ଆତ୍ମନ୍+ଅଧୀନତା ଅର୍ଥରେ. ସାତ୍)—
Ātmasāt ୧ । ଆତ୍ମାୟତ୍ତ; ନିଜର ଅଧୀନ କରିଯିବା—
1. Appropriated to one's self.
୨ । ହସ୍ତଗତ—2. Brought to one's own control or possession.

ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ହସ୍ତଗତ କରିବା—
Ātmasāt karibā 1. To appropriate.
ଆତ୍ମସାତ୍ କରା ୨ । ନିଜେ ନେବା—2. To convert to
आत्मसातकरना one's own use.
୩ । ପରର ଧନକୁ ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ନିଜେ ନେବା—
3. To mis ppropriate another's property.

ଆତ୍ମସାତ୍କୃତ—ସଂ.ବଣ. (ଆତ୍ମସାତ୍=ସ୍ୱାୟତ୍ତ+କୃତ=କରିସାରିଥିବା)—
Ātmasātkṛuta ୧ । ସ୍ୱାୟତ୍ତୀକୃତ—
1. Brought under one's control.
୨ । ଆତ୍ମସାତ୍ କରିସାରି ଥିବା—2. Converted to one's own use; misappropriated.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଦେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ଦନ୍ତ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ତାଲ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଐ ତାଲ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ପୁସ୍ତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତାହାଁରି ବପରୀତ ଐ ବା ଏ ତାଲ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଖାଏ' ଖୋଜିବେ; 'ଏଥ' ନ ମିଳରେ 'ଏଥ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳରେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ

ଆତ୍ମହତ୍ୟା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ହତ୍ୟା)—
Ātmahatyā ଉଦ୍‌ବନ୍ଧନ, ବିଷଭକ୍ଷଣ, ଜଳମଜ୍ଜନ ବା ନିଜ ଶରୀରରେ ଅସ୍ତ୍ରାଘାତ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ନିଜେ ନିଜର ପ୍ରାଣ ନାଶ କରିବା—Suicide; self-destruction.

ଆତ୍ମହନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ; ଆତ୍ମନ୍ + ହନ୍ ଧାତୁ = ହାଣିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—ଆତ୍ମଘାତୀ—
Ātmahantā One who commits suicide.

ଆତ୍ମହର—ଦେ. ବିଣ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ—
Ātmaharā Forgetful of one's ownself.

ଆତ୍ମହା—ସଂ. ବିଣ. (ଆତ୍ମନ୍ + ହନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଆତ୍ମହନ୍ Ātmahā ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଆତ୍ମଘାତୀ (ଦେଖ)
1. Ātmaghātī (See)
୨ । ଆତ୍ମାର ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ଜ୍ଞାନରହିତ; ଅଜ୍ଞ—2. Ignorant of true knowledge about the soul
ସଂ. ବି. (ଦେବତାଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ନିଜେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରୁ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱୀୟ ପରିବାରକୁ ଦୁଃଖୀ କରନ୍ତି)—ଦେବପୂଜକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—Brāhmaṇas who are professional worshippers of Deities.

ଆତ୍ମା—ସଂ. ବି. (ଆ + ଅତ୍ ଧାତୁ = ସର୍ବଦା ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍; ଆତ୍ମନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଆପେ; ସ୍ୱୟଂ—1 One's self.
୨ । ସ୍ୱରୂପ—2. True shape or form.
୩ । ପରମାତ୍ମା; ବ୍ରହ୍ମ—
3. The Universal Soul; God.
୪ । ଜୀବ; ଜୀବାତ୍ମା—
4. The spirit; human soul.
୫ । ଦେହ—5. Body.
୬ । ଧୃତି ବା ଧୈର୍ଯ୍ୟ—6. Patience.
୭ । ମନ—7. Mind.
୮ । ବୁଦ୍ଧି—8. Perception.
୯ । ସ୍ୱଭାବ—9. One's own nature.
୧୦ । ଚିତ୍ତ; ହୃଦୟ—10. Heart.
୧୧ । ମନୋଗତ ଭାବ—11. Intention.
୧୨ । ଯତ୍ନ—12. Care.
୧୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—13. The sun.
୧୪ । ଅଗ୍ନି—14. Fire.
୧୫ । ପୁତ୍ର—15 Son
୧୬ । ବାୟୁ—16. Air.
୧୭ । ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବତା—
17. The Guardian Deity.
୧୮ । ପରିତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ; ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ନିବୃତ୍ତି—
18. Excessive cessations.
[ଦ୍ର—ଆତ୍ମା ଦ୍ୱିବିଧ—ଜୀବାତ୍ମା ଓ ପରମାତ୍ମା ।]

ଆତ୍ମା ଉଡ଼ିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରାଣ ଗଲିଯିବା; ଜୀବନ ଚ୍ଲଡ଼ିଯିବା—
Ātmā urḍijibā The passing of the soul or life; death.
ଶେଷରେ ମୋର ଆତ୍ମା ଯାଇଥିଲା ଉଡ଼ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଆତ୍ମାଘାତକ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଆତ୍ମଘାତ୍ତ)—
Ātmāghātaka ଆତ୍ମହତ୍ୟାକାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଆତ୍ମଘାତକା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who commits suicide.
ଆତ୍ମଘାତୀ
आत्मघात. खुद्दकुशी

ଆତ୍ମାଘାତୀ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମଘାତ୍ତ)—ଆତ୍ମାଘାତକ (ଦେଖ)
Ātmāghātī Ātmāghātaka (See)

ଆତ୍ମାଦର—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ଆଦର)—
Ātmādara ନିଜ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ; ଆତ୍ମସମ୍ମାନ—Self-respect.

ଆତ୍ମାଧୀନ—ସଂ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ଅଧୀନ)—ସ୍ୱାଧୀନ; ନିଜ
Ātmādhīna ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା—Self-reliant;
(ଆତ୍ମାଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) self-dependent; independent.

ଆତ୍ମାପରାଧ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ଅପରାଧ)—
Ātmāparādha ୧ । ନିଜକୃତ ଦୋଷ—
1 Crime committed by one's self.
୨ । ନିଜ ପ୍ରତି କୃତ ଅପରାଧ—
2 Crime committed against one's self.

ଆତ୍ମାପହାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ଅପହାର)—
Ātmāpahāra ନିଜେ ଯେଉଁ କୁଳର ତଦପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚ କୁଳର ବୋଲି ବାହାନା କରିବା—Pretence that one belongs to a higher caste than his own.

ଆତ୍ମାପୁରୁଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍ + ପୁରୁଷ)—୧ । ଆତ୍ମାରୂପ ପୁରୁଷ;
Ātmāpurusha ହୃଦୟସ୍ଥ ଆତ୍ମା—1. The soul.
୨ । ଜୀବନ; ପ୍ରାଣବାୟୁ—2. Life.

ଆତ୍ମାଭିମାନ—ସଂ ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆତ୍ମନ୍ + ଅଭିମାନ)—
Ātmābhimāna ଅହଙ୍କାର; ଆତ୍ମଗର୍ବ—
(ଆତ୍ମାଭିମାନୀ—ବିଣ) Self-conceit; pride.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଘ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଏ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଘ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଆତ୍ମାଭିମାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆତ୍ମନ୍ + ଅଭିମାନୀ)—
Ātmābhimānī
ଅହଙ୍କାରୀ; ଆତ୍ମଗର୍ବୀ—(ଆତ୍ମାଭିମାନିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Self-opinionated; proud; vain.

ଆତ୍ମାଭୋଗ—ଦେ. ବି. (ଆତ୍ମନ୍+ଭୋଗ)—ନିଜଠ ଅନୁଭୂତ ବିଷୟ—
Ātmābhoga Matter experienced by one's self.

ଏହୁ ସମାଧି ଅତ ଅଂଯୋଗ
ଦିବ ଯୋଗିମାନଙ୍କ ଆତ୍ମାଭୋଗ—ପ୍ରାତୀ. ରତ୍ନସଂମୁଚ୍ଚୟ ।

ଆତ୍ମାରାମ—ସଂ. ବିଣ. (ଆତ୍ମନ୍ + ଆ+ରମ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା + Ātmārāma ଅଧିକରଣ. ଅ; ଯେ ନିଜଠାରେ କ୍ରୀଡ଼ା କରେ)—
୧ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ; ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଯୋଗୁଁ ଯେ ଆତ୍ମାରେ ପରମସୁଖ ଅନୁଭବ କରେ—1. (a person) Who has attained spiritual development.
୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟାନ୍ତଃକରଣ; ସଦାବା ପରମାତ୍ମାଙ୍କଠାରେ ଯାହାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥାଏ—2. One who finds delight in one's ownself; self-contented (person)

ଆତ୍ମାଲିଙ୍ଗ—ଦେ. ବି.—୧ । ଆତ୍ମାର ଅଂଶ—
Ātmāliṅga 1. Part of the soul.
୨ । ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ—2. Better-half.

ନଦନାଙ୍ଗ ବୋଲେ ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଆତ୍ମାଲିଙ୍ଗ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ଆତ୍ମାଶୟ—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ମନ୍ + ଆଶୟ)—ନିଜ ଉପରେ ନିର୍ଭରତା—
Ātmāśaya Self-dependence

ଆତ୍ମାଶୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆତ୍ମାଶୟ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Ātmāśayī ଆତ୍ମନିର୍ଭର—Self-dependent
(ଆତ୍ମାଶୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆତ୍ମାଶୀ—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ମନ୍=ନିଜ + ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. Ātmāśī ଇନ୍. ୧ ମା. ୧ବ. ଯେ ସ୍ୱକୁଳ ବା ନିଜ ଜାତିସ୍ଥ ଜୀବକୁ ଖାଏ)—ମତ୍ସ୍ୟ; ମାଛ—Fish.

ଆତ୍ମା ଶୁଖିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଭୟରେ ଜ୍ଞାନ ଲୋପହେବା—Being
Ātmā śukhijibā much terrified.

ତାହା ଦେଖି ମୋହର ଆତ୍ମା ଶୁଖିଯାଏ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆତ୍ମାହନ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଆତ୍ମଘ୍ନ)—ଆତ୍ମଘାତୀ (ଦେଖ)
Ātmāhana Ātmaghātī (See)

ତହୁଁ ବୋଇ ଆତ୍ମାହନ
ନାଶଇ ତାହାଙ୍କ ଜୀବନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦ମ. ବାରତା ।

ଆତ୍ମିକ— ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମୀୟ)—ଆତ୍ମୀୟ (ଦେଖ)
Ātmika Ātmīya (See)

ଏଣ ଆତ୍ମିକ ତ୍ରିପ୍ତ ମୋର
ହେଣ ଏ ଖେବେ ନଇନ୍ତର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ଆତ୍ମୀୟ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆତ୍ମନ୍=ନିଜ + ଈୟ)—
Ātmīya ୧ । ନିଜ ସମ୍ପର୍କୀୟ; ଆତ୍ମସମ୍ପର୍କୀୟ; ସ୍ୱକୀୟ—(ଆତ୍ମୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Pertaining to one's self.
(ଆତ୍ମୀୟତା—ବ) ୨ । ନିଜର କୁଟୁମ୍ବୀ—2. Connected with one's own family,
୩ । ଯାହାଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ; ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—3. Very intimate (friend).
୪ । ଆତ୍ମାସମ୍ପର୍କୀୟ—4. Relating to the soul
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ସ୍ୱଜନ; କୁଟୁମ୍ବ—1. Kinsman.
୨ । ସୁହୃତ୍; ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ—2. Friend.
୩ । ବାନ୍ଧବ—3. Relative.
୪ । ବିବାହ ବା ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A person related by ties of marriage or blood.

ଆତ୍ମୀୟତା—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ମୀୟ + ତ୍ୱ ବି. ତା)—
Ātmīyatā ୧ । ବନ୍ଧୁତା; ସ୍ନିଗ୍ଧତା; ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା; ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ—1. Friendship.
୨ । କୁଟୁମ୍ବିତା—2. Kinship; relationship.
୩ । ରକ୍ତ ବା ବିବାହଜନିତ ସମ୍ପର୍କ ବା ବନ୍ଧୁପଣିଆ—3. Relationship by blood or marriage.

ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ମୀୟ + ସ୍ୱଜନ)—କୁଟୁମ୍ବ ଓ ବନ୍ଧୁ—
Ātmīyaswajana Relations and friends.

ଆତ୍ମୋନ୍ନତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆତ୍ମନ୍ + ଉନ୍ନତି)—୧ । ନିଜର
Ātmonnati ମାନସିକ,ନୈତିକ ଓ ବୈଷୟିକ ଉନ୍ନତି—1. Self-improvement; self-culture.
୨ । ଆପଣାର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି—2. Spiritual improvement.

ଆତ୍ମୌପମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆତ୍ମନ୍ + ଔପମ୍ୟ = ସାଦୃଶ୍ୟ)—
Ātmaupamya ୧ । ଆତ୍ମତୁଳନା; ନିଜ ସଙ୍ଗେ ପରର ତୁଳନା—1. Self comparison.
୨ । ସହାନୁଭୂତି—2. Sympathy.

ଅତ୍ୟନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅତ୍ୟନ୍ତ=ବିଶେଷ + ଠାବ. ଇକ)—
Ātyantika ୧ । ଅତ୍ୟଧିକ; ସବିଶେଷ—1. Excessive.
(ଅତ୍ୟନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅସୀମ; ଅଶେଷ—2. Endless.
୩ । ଯତ୍ପରୋନାସ୍ତି—3. Ne plus ultra.
୪ । ଧାଡ଼ିବାହୁଡ—4. Regular; systematic.
୫ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ—5. Constant; continuous.
୬ । ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—6. Till death

ଆତ୍ରେୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅତ୍ରି=ଋଷିବିଶେଷ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)—
Ātreya ୧ । ଅତ୍ରି ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର (ଦତ୍ତ, ସୋମ ଓ ଦୁର୍ବାସା)—1. The sons of the sage 'Atri.'

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେଳେ ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ସୂତ୍ରର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ କପଡ଼ଟ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଆତ୍ରେୟୀ: ଆତ୍ରେୟିକା } ସ୍ତ୍ରୀ. ୨ । ଆୟୁର୍ବେଦାଧ୍ୟାପକ ଋଷିବିଶେଷ(ଏ ନାଡ଼ୀଜ୍ଞାନ-ପ୍ରକରଣ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ)—2. A sage and teacher of Āyurbeda.

ବଣ.—ଅତ୍ରିଋଷିଙ୍କ ବଂଶରେ ଜାତ; ଅତ୍ରିଋଷିବଂଶୋଦ୍ଭବ— Born in the family of sage Atri

ଆତ୍ରେୟସଂହିତା—ସଂ. ବି. (ଆତ୍ରେୟ+ସଂହିତା)—ସତ୍ୟଯୁଗରୁ ରଚିତ ଓ ବ୍ୟବହୃତ ଆୟୁର୍ବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ— Name of a very old sanskrit medical treatise.
Ātreyasaṁhitā

ଆତ୍ରେୟିକା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଆତ୍ରେୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— 1. Feminine of Ātreya.
Ātreyikā

୨ । ରଜସ୍ବଳା—2. Menstruated.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅତ୍ରି=ମୂଳବିଶେଷ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଏୟିକା)—

୧ । ଆତ୍ରେୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— 1. Feminine of Ātreya.

୨ । ଋତୁମତ୍ତା ବା ରଜସ୍ବଳା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman in her menses.

୩ । ନଦୀବିଶେଷ—3. A river of that name.

ଆଥର୍ବଣ—ସଂ. ବଣ. (ଅଥର୍ବନ୍=ବେଦବିଶେଷ+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଅ)— Ātharbaṇa

୧ । ଅଥର୍ବବେଦଜ୍ଞ— 1. Versed in the Atharba Beda.

୨ । ଅଥର୍ବବେଦୀୟ— 2. Pertaining to the Atharba Beda.

୩ । ଅଥର୍ବବେଦବିହିତ— 3. Laid down in the Atharba Beda.

ସଂ.ବି.—୧ । ଅଥର୍ବବେଦଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A Brāhmaṇa versed in the Atharba Beda

୨ । ଅଥର୍ବମୁନିପ୍ରଣୀତ ସୂକ୍ତସମୂହ—2 The hymns composed by the sage Atharba.

ଆଦ୍ମି—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଆଦମ୍‌ର ବଂଶଧର)— Ādmi ବ୍ୟକ୍ତି—Person.
ଆଦମୀ
आद्मी

ଆଦଉ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଅଦୌ)—୧ । ଅଦୌ; ଜମାରୁ; ମୋଟେ— Ādau 1. At all.
ଆଦୌ ୨ । ପ୍ରଥମରୁ; ଆରମ୍ଭରୁ—2. From the
बिलकुल beginning.

୩ । ସର୍ବପ୍ରଥମେ—3. At first

ଆଦଉଁ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଅଦୌ)—ଆଦଉ (ଦେଖ) Ādauñ Ādau (See)

ଆଦତ୍—ବୈଦେ. ବି (ଅ —୧ । ଅଭ୍ୟାସ—1. Habit.
Ādat ୨ । ପ୍ରଥା—2. Custom.
आदत् ୩ । ଦେଶପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା—3. Usage.

ଆଦବ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଆଦାବ୍)—ଶିଷ୍ଟାଚାର—Good. Ādab manners; good conduct; courtesy.
ଆଦବ
आद्व

ଆଦବକାଇଦା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଆଦବ୍=ଶିଷ୍ଟାଚାର+କାଇଦା= ନିୟମ)—ଶିଷ୍ଟାଚାରସମ୍ବନ୍ଧୀ ନିୟମ; ଭଦ୍ର ସମାଜର ଆଦବକାଇଦା ଆଦରଣୀୟ ନିୟମାବଳୀ—Rules of good manners; etiquette; rules of courtesy. Ādabakāidā

ଆଦବକାଏଦା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)— ଆଦବକାଇଦା (ଦେଖ) Ādabakāedā Ādabakāidā (See.

ଆଦମ୍—ବୈଦେ. ବି. ପୁଂ. (ହିବ୍ରୁ. ଆଡାମ-ଭୁଲ-ଇଂ. ଆଡାମ୍ ଭୁଲ-ସଂ. ଆଦମ)—ବାଇବଲ୍ ମତରେ ଈଶ୍ୱରସୃଷ୍ଟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ—Adam) Ādam

[ଦ୍ର—ବାଇବଲ୍ ଓ କୋରାନ୍ ମତରେ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରଥମେ ଆଦମ୍ (ଆଡାମ) ଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଓ ଆଦମ୍‌ଙ୍କ ପିଞ୍ଜରା ଦାଢ଼ି ଖଣ୍ଡିକରୁ ଇଭ୍ (ଇବା) ଙ୍କୁ ଗଢ଼ିଲେ ଓ ଏ ଦୁହିଙ୍କୁ ଏଡ଼େନର ବଗିଚାରେ ରଖି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ "ସବୁ ଗଛର ଫଳ ଖାଇବ କନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ ବୃକ୍ଷର ଅଟ ଫଳ ଖାଇବ ନାହିଁ ।" ଈଶ୍ୱରଦ୍ରୋହୀ ସୟତାନ ଈଶ୍ୱର ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘନ କରିବା ଲାଗି ଆଦମଙ୍କୁ ମଡାଇଲା, କନ୍ତୁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପରେ ଗୋଟିଏ ସାପ ବେଶରେ ଇଭ୍‌ଙ୍କୁ ମଡାଇବାରୁ ଇଭ୍ ସେ ଫଳଟି ଖାଇଦେଲା । ଇଭ୍ ଏହା ଯେଉଁ ପାପ କଲା ଏଥିପାଇଁ ତାର ବଂଶଧରମାନେ ଏହି ପାପରେ କଳୁଷିତ ହେଲେ । ବାଇବଲ୍ ମତରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ପୁତ୍ର ଯୀଶୁ ପୃଥିବୀରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନିଜର ରକ୍ତ ଦାନପୂର୍ବକ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି ।]

ଆଦମ୍‌ସୁମାରି—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)— ଲୋକଗଣନା; ଦେଶବାସି ଲୋକ-ଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକରଣ—Census; counting of men. Ādamsumāri

ଆଦମି—ବେ. ବି (ବାଇବଲ୍‌ଲିଖିତ ସୃଷ ଥିର ପ୍ରଥମ ମନୁଷ୍ୟ ଆଦମ୍‌ର ବଂଶଧର)—ଆଦ୍ମି (ଦେଖ) – Ādmi (See) Ādami

ଆଦର—ସଂ. ବି. (ଆ+ଦୃ ଧାତୁ=ଆଦର କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)— Ādara ୧ । ସମ୍ମାନ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା—1. Respect; honour; reverence.

ବତର୍ତ୍ତମେର ସ୍ତମ୍ଭ ଦେଖାଇ ପାଖରୁ
ଏତ୍ତୁମେ ଅତରରେ ପଠାଇଲେ ଭଦ୍ର

କୃଷ୍ଣଦିତ୍ତ ମହାଦ୍ଭତ. ବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ । ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ମ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଇଂ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟକର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚଁ୍ୟ	ଇଆ	ଓ	ଃ

୨ । ଅନୁରାଗ; ପ୍ରଣୟ—2 Esteem; fondness.

୩ । ବାହ୍ୟିକ ଯତ୍ନ— 3. Outward respect

୪ । ଭକ୍ତି; ଶ୍ରଦ୍ଧା—4. Regard; veneration; devotion.

ଦେ. ବ.—ଖୋସାମତ୍; ସକରୁଣ ପ୍ରାର୍ଥନା; ଅନୁସରଣ— Flattery; imploring.

ଆଦରଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଦର)—୧ । ଅଦର (ଦେଖ) Ādaraṇā 1. Ādara (See)

୨ । ଆଦରିବା କର୍ମ—2. The act of Ādaribā (See)

ଆଦରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଆ+ଦୃ ଧାତୁ=ଆଦର କରିବା+କର୍ମ. Ādaraṇiya ଅନୀୟ)—୧ । ଗ୍ରହଣୀୟ—1. Acceptable. (ଆଦରଣୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମାନନୀୟ—2. Honourable.

୩ । ମାନିବା ଯୋଗ୍ୟ— 3 Respectable; deserving honour.

୪ । ପୂଜ୍ୟ—4. Venerable.

୫ । ସେବନୀୟ—5 Fit to be served.

୬ । ଅବଲମ୍ବନୀୟ—6 Fit to be depended upon.

ଆଦରଶ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଆଦର୍ଶ)—ଯାହାକୁ ମୂଳ କର ଉଣି Ādaraśa ଅନୁକରଣ କରାଯାଏ—Model.

ପୂଣ୍ୟମସ୍ତ ତୋ ପରଶେ, ତୋ ଭବାର ଆଦରଶେ ।
ନଥିସୂଦନ. ଭକ୍ତଚିନ୍ତାମଣି ।

ଆଦଗ—ଦେ. ବ.—୧ । ଚିହ୍ନ; ଦାଗ—1. Mark; sign. Ādarā ୨ । ଠେସବଥା କାନ୍ଥ—2. Buttress

ଦେ. ବଣ.— ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା—Accepted.

ଆଦଗଆଦରି—ଦେ.ବିଣ.—୧ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱଜ ହୋଇ ଗ୍ରହଣ Ādarāādari କରିବା—1. Accepting each other ଆଶନାଇ out of free choice.

୨ । ଥୁଆଥୋଇ; ବିବାହ ନ ହୋଇ ସ୍ୱାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀରୂପରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଚଳାଚଳ ହେବା—2 Living as husband and wife without undergoing due form of marriage.

ଦେ. ବ.—୧ । ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ— 1. Attachment to one another

୨ । ଖୋସାମତ୍; ଅନୁନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା— 2 Flattery; imploring

୩ । ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ଅସାମାଜିକ ପ୍ରଣୟ— 3 Living as husband and wife without marriage.

ଆଦରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଆଦର)—୧ । ସ୍ନେହ ସହକାରେ Ādaribā ଗ୍ରହଣ କରିବା—1. To accept with fondness.

ବଶୋଇ ଅନୁସର ସହିଁ ହୋଇଥାଏ ପ୍ରଶଂସି ହୋଇବୁ ଆଦର ସେ ।
ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ସମ୍ମାନ କରିବା—2. To show respect

୩ । ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ବା ସ୍ୱଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା— 3. To accept out of one's free will

ଏଣୁ ମେ ଦେନ ଭଦପ୍ ଆଦରଣେ, ଆଦରେ ଗ୍ରହବସ୍ତୁ ମୁଣେ ।
ଉତ୍ତ. ଦୋଷ୍ଟଦ୍ରୁ ଗସ୍ୱଦସ୍ତ ।

୪ । ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆପଣାର ପିତା, ମାତା, ଭ୍ରାତା, ଭଗିନୀ ବା ସ୍ୱାମୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା—4. To take or treat as one's own.

୫ । ସ୍ନେହ କରିବା—5. To fondle.

୬ । ଆଶ୍ରୟ କରିବା—6. To rely on; to depend upon.

ମେ ସଙ୍ଗ ଦେଲା ଆଦରନ୍ତି, ସେ କାମ ଅର୍ଥ ସେ କାମନ୍ତ ।
କଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୪୯ ।

୭ । ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣି ଗ୍ରହଣ କରିବା—7. To accept (a thing) as unavoidable; to be reconciled to one's lot.

ଆଦର୍ଶ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଦୃଶ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଅଧିକରଣ ଅ; Ādarśa ଯହିଁରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଦେଖାଯାଏ)—୧ । ଦର୍ପଣ; ଆଇନା—1. Looking glass; mirror.

୨ । ନମୁନା; ଯାହାର ଗୋଟିକୁ ଦେଖିଲେ ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ସବୁ ବସ୍ତୁକୁ ଦେଖିବା ପରି ହୁଏ—2. Sample.

୩ । ଯାହାକୁ ମୂଳ ରୂପେ ନକଲ କରାଯାଏ— 3. Model.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଅନୁକରଣ ଯୋଗ୍ୟ—1 Imitable.

୨ । ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Best; excellent.

ଆଦର୍ଶବିଦ୍ୟାଳୟ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)— Ādarśabidyālaya ମଡେଲ୍ ସ୍କୁଲ; ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁନାଧ୍ୟମରେ ପରିଚାଳିତ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଯାହାକୁ ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତି—A model school

[ଦ୍ର—ଏହିପରି ସରକାର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଆଦର୍ଶ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ଓ ଆଦର୍ଶ କାରଖାନା ସ୍ଥାପନ କରି ଅଛନ୍ତି ।]

ଆଦାଏ—ଦେ ବ—ଆଦାୟ (ଦେଖ) Ādāe Ādāya (See)

ଆଦାନ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା; ଗ୍ରହଣ କରିବା+ Ādāna ଭାବ ଓ କର୍ମ. ଅନ)—

୧ । ଗ୍ରହଣ—1. Act of receiving.

୨ । ସ୍ୱୀକାର—2. Acceptance

୩ । ବିବାହ ଦ୍ୱାରା ଘରବାର ମଧ୍ୟକୁ ଆନୟନ— 3. Act of bringing a person into the family-circle by marriage.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ଜାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘଶ୍ରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସେ ସୋଇରେ ସେମେ ଏ ଉଚ୍ଚାରୋଖରେ ନ ନିଅନ୍ତ, ସେମେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବ୍ୟବହାର ; ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ନିଅରେ 'ଗାଈ' ସୋଇବେ; 'ଭୂତ' ନ ନିଅରେ 'ଭୂତ' ସେଉଁପରେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବଈ' ସେଉଁପରେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜୁନ' ସେଉଁପରେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ସେଉଁପରେ ।

୪ । ଅଶ୍ୱର ଅଳଙ୍କରଣ; ଜିନ୍—
4. Equipment of a horse; saddle.

୫ । ରୋଗଲକ୍ଷଣ; ଜଦାନ—
5. Symptoms of a disease.

୬ । ଦାନ ଗ୍ରହଣ—6. Acceptance of a gift.

୭ । ଅସୁଲ୍ —7. Realisation.

ଦେ. ବ—ଜରିମାନା; ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ—Fine.

ପ୍ରଥମେ ଧନଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱିତୀୟେ କାୟଦଣ୍ଡ
ତୃତୀୟେ ଅଦାନ ତରୁର୍ଥେ ଦେହ ଦଣ୍ଡ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ଆଦାନପ୍ରଦାନ—ସଂ. ବି. (ଆଦାନ=ଗ୍ରହଣ+ପ୍ରଦାନ; ବିପରୀତ ଯୁଗ୍ମ ଶବ୍ଦ)—
Ādānapradāna

୧ । ଦେବା ନେବା; ଦେଣ୍‌ନେଣ୍; ଦାନଗ୍ରହଣରୂପ ଉଭୟ କାର୍ଯ୍ୟ—1. Giving and taking.

୨ । ବଳମୟ—2. Exchange; interchange.

୩ । ବିବାହ ଦ୍ୱାରା ଏକ ପରିବାର ଦ୍ୱାରା କନ୍ୟା ଦାନ ଓ ଅପର ପରିବାର ଗ୍ରହଣ—3. Gift of a girl in marriage, by one family and acceptance of the girl by the other.

୪ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ ଦ୍ୱାରା ବର କନ୍ୟା ଗ୍ରହଣ—4. Intermarriage

ଆଦାମ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ମେଦାମାଗୁର) ବି— ଆମ୍‌ବଦା (ଦେଖ)
Ādām — Āmbaadā (See)

ଆଦାୟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆଦାନ)—
Ādāya

୧ । ଗ୍ରହଣ କରିବା; ନେବା—1. Taking.

ଆଦାୟ ୨ । ଅସୁଲ୍ କରିବା—2 Realising

ଅଦା ୩ । ଧନ ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କରଣ—
3. Collection of money.

୪ । ଆମଦାନି—4 Income; receipt.

୫ । ସମସ୍ତ ଗୃହୀତ ବସ୍ତୁର ପରିମାଣ—
5 Gross receipts.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସୁଲ୍ କରାଯାଇ ଥିବା—1. Realised.

୨ । ସଂଗୃହୀତ—2. Collected.

ଆଦାୟଅସୁଲ୍—ଦେ. ବି. (ସଦୃଚର; ଆଦାୟ+ଅସୁଲ୍)—
Ādāyaasula

୧ । ସବୁପ୍ରକାର ଆଦାୟ—
ଆଦାୟଉସୁଲ 1. All sorts of income.
ଅଦାବସୁଲ ୨ । ଆଦାୟ—1. Receipt

ଆଦାୟଜମା—ଦେ. ବି. (ଜମିଦାରୀ ସିରସ୍ତାରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Ādāyajamā

ମଫସଲ ଜମା; ଯେଉଁଜମା ବା ଖଜଣା ଜମିଦାରୀର ସମସ୍ତ ରାଇତଙ୍କଠାରୁ ଅସୁଲ ହୁଏ—
Gross collection from an estate.

[ଦ୍ର—ଆଦାୟ ଜମାରୁ ଜମିଦାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାଲ୍‌ଜାନା କାଟି ରଖି ବାକୀ ଟଙ୍କା ସ୍ୱଜମ୍ବ ସ୍ୱରୂପ ସରକାରଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱଜମ୍ବକୁ ହଦର ଜମା ବୋଲିସାଏ ।]

ଆଦି—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ପ୍ରଥମେ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ମ୍ମ ଓ ଭାବ. ଇ; ଯାହାକୁ ପ୍ରଥମେ ଗ୍ରହଣ କରିଯାଏ)—
Ādi

୧ । ପୂର୍ବ; ଆଗେ ଘଟିଥିବା—1. Prior.

(ଅନ୍ତ—ବିପରୀତ) ୨ । ସର୍ବପ୍ରଥମ; ଆଦ୍ୟ—2. Primary.

(ଯଥା—ଆଦି କବି ।)

୩ । ପ୍ରଥମେ ଘଟିଥିବା—
3. First in point of time.

୪ । ପ୍ରଥମ—4. First.

୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent.

୬ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—6. Best.

ସଂ. ବି—୧ । ଆରମ୍ଭ—1. Beginning; commencement

୨ । ଆଦ୍ୟକାଳ; ଜନ୍ମକାଳ; ଆରମ୍ଭସମୟ—
2. Time of birth; time of commencement.

୩ । ମୂଳ—3 Root; origin.

୪ । କାରଣ; ହେତୁ—4. Cause.

ଦେ. ଅ— ୧ । ଇତ୍ୟାଦି; ପ୍ରଭୃତି—1. Etcetera.

୨ । ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ—2 And others.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବେ 'ମୁଁ', 'ସେ' ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ଲଗିଲେ ବଚନରେ 'ମୋ ଆଦି' 'ତାଙ୍କ ଆଦି' ଏହିପରି ହୁଏ ।]

ଯା ଅବତାର ଜନ୍ମମାନ ମୋ ଆଦି କରିନ୍ତୁ ଗାସୁନ—
ଜଗନ୍ନାଥ· ଭାଗବତ ।

ଆଦିକନ୍ଦ—ଦେ. ବି. (ସମ୍ଭବତଃ ଆଦିପୁରୁଷ)—ଆଦିପୁରୁଷ; ଭଗବାନ—God.
Ādikanda

ତାହୁ ନ ଯୋଗାଏ ତୁମ୍ଭର ପାଦ ବନ୍ଦ
ସେ କାହୁ ଜଉଳ ନବାସ ଆଦିକନ୍ଦ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଆଦିକବି—ସଂ.ବି (ଆଦି=ପ୍ରଥମ+କବି)—୧ । ପ୍ରଥମ କବି—The first poet.
Ādikabi

୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā.

୩ । ବାଲ୍ମୀକି—3. Sage Bālmīki

[ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଧ କୌଞ୍ଚମିଥୁନ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକୁ ଶର ଦ୍ୱାରା ବଧ କରିବାର ଦେଖି ବାଲ୍ମୀକି ମୁଖରୁ ମୁଖକୁ ଶ୍ଲୋକାକାରରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ କବିତା ବାହାର ଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଆଦିକବି ବୋଲିସାଏ । ପୃଥିବୀର ସେହି ଆଦ ଶ୍ଲୋକ—

ମା ନିଷାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ତ୍ୱମଗମଃ ଶାଶ୍ୱତୀଃ ସମାଃ
ଯତ୍‌କ୍ରୌଞ୍ଚମିଥୁନାଦେକମବଧୀଃ କାମମୋହିତଂ ।

ଆଦିକରି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଆଦି)—୧ । ଇତ୍ୟାଦି—1. Etcetera.
Ādikari

ସରବତ୍ତ ଯେତେ ଦେବତା ଜନ
ଜଗନ୍ନାଥ—ନଳଦେବସ୍ତୁତି ।

୨ । ଓଗେର—2. And others.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଜର୍ଜର ଦେହା ଦୁଃଖଗ୍ରସ୍ତ, ନିଇଲେ ଶୁବ ଆଦ କରି ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଆଦକାରଣ—ସଂ. ବି. (ଆଦ = ମୂଳ + କାରଣ = ହେତୁ)—
Ādikāraṇa ୧ । ମୂଳ ହେତୁ; ପ୍ରଥମ କାରଣ; ନଦାନ; ଉତ୍ପତ୍ତି-କାରଣ—1. Original cause; the root-cause.

ଆଦକାଳ—ସଂ. ବି. (ଆଦ + କାଳ)—
Ādikāla ୧ । ଅବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ; ଅତି ପୂର୍ବ୍ବକାଳ—1. Time immemorial.
୨ । ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭକାଳ—2. The beginning of the creation.
୩ । ସତ୍ୟଯୁଗ—3. The Golden age

ଆଦଗଙ୍ଗା—ସଂ. ବି. (ଆଦ + ଗଙ୍ଗା)—ଗଙ୍ଗାନଦୀର ଶାଖାବିଶେଷ,
Ādigaṅgā ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ନଦୀବାଟେ ଗଙ্গା ସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ୁଥିଲା—Name of a branch of the Ganges.
[ଦ୍ର—ଏହି ନଦୀ କଲିକତା କାଳୀଘାଟ ବାଟେ ବହିଯାଇ ଅଛି ।]

ଆଦଜୀବବିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—
Ādijībabindu ଜୀବଶକ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟ ଜୀବର ଆଦ ରେଣୁ—Protoplasm

ଆଦତଃ—ସଂ. ଅ. (ଆଦ + ତସ୍)—୧ । ସର୍ବାଗ୍ରେ; ପ୍ରଥମେ—
Āditaḥ 1. At first.
୨ । ଆଦ୍ୟରୁ; ପ୍ରଥମରୁ—2. From the beginning.
୩ । ପୂର୍ବେ—3. Previously.

ଆଦତେୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଦିତି = ଦେବମାତା, କଶ୍ୟପପତ୍ନୀ +
Āditeya ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ) —ଦେବତା; ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଗଣ—The Deities; Indra and other gods of the Hindu-Pantheon

ଆଦତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଦିତି = ଦେବମାତା + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଯ)—
Āditya ୧ । ଦେବତା—1. Deity.
୨ । ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦିତ୍ୟଗଣ—2. The twelve sun-gods.
[ଦ୍ର—ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦିତ୍ୟ; ଯଥା—୧ । ଧାତା, ୨ । ଅର୍ଯ୍ୟମା, ୩ । ମିତ୍ର, ୪ । ବରୁଣ, ୫ । ଇନ୍ଦ୍ର, ୬ । ବିବସ୍ୱାନ, ୭ । ପୂଷ, ୮ । ପର୍জ୍ଜନ୍ୟ, ୯ । ଅଂଶୁମାନ, ୧୦ । ଭଗ,୧୧ । ତ୍ୱଷ୍ଟା ଓ୧୨ । ବିଷ୍ଣୁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୨ ଶ ।]
୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ; ରବି—3. The Sun.
୪ । ଅର୍କଗଛ; ଅରଣ୍ଡ ଗଛ—4. Calotropis Gigantea (plant)
୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ). ପୁନର୍ବସୁ ନକ୍ଷତ୍ର—5. (astronomy) The 7th asterism.
୬ । ରବିବାର—6. Sunday.

ଦେ. ବ—ଦେଶବିଶେଷ—Name of a country.
ଆଦତ୍ୟ ଦେଶର ପରମେଶ୍ୱର ନରଦେବ
ପ୍ରବେଶିଲ ସେହୁ ସ୍ୱୟଂବର ସାରଗ୍ରାମ । ସାରଳା. ଦଣ୍ଡୀପର୍ବ୍ୱ ।

ଆଦତ୍ୟପତ୍ରା—ସଂ ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଅଣଷୋଳଅଁଆ ନାମକ ଶାକ-
Ādityapatrā ଗୁଳ୍ମ—A plant.

ଆଦତ୍ୟବାର—ସଂ. ବି—ରବିବାର—Sunday.
Ādityabāra

ଆଦତ୍ୟଭକ୍ତା—ସଂ. ବି—ଆଦତ୍ୟପତ୍ରା (ଦେଖ)
Ādityabhaktā Ādityapatrā (See)

ଆଦତ୍ୟାଦି ନବଗ୍ରହ—ସଂ. ବି—ହିନ୍ଦୁଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର,
Ādityādi nabagraha ମଙ୍ଗଳ, ବୁଧ, ବୃହସ୍ପତି, ଶୁକ୍ର, ଶନି ରାହୁ ଓ କେତୁ ଏହି ନଅଟି ଗ୍ରହ—Nine planets (according to Hindu astronomy) headed by the sun; viz, the Sun, the Moon, Mars, Mercury, Jupiter, Venus, Saturn, the Ascending node and the Decending node.

ଆଦତ୍ସା—ସଂ ବି. (ଆ = ଈଷତ୍ସୂଚାର୍ଥେ + ଦା ଧାତୁ = ଦେବା + ସନ୍.
Āditsā ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗ୍ରହଣେଚ୍ଛା; ନେବାର ଇଚ୍ଛା—A desire to take or accept.

ଆଦତ୍ସୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଆଦତ୍ସା + ଉ)—ଗ୍ରହଣେଚ୍ଛୁ—
Āditsu Desirous of taking.

ଆଦଦମ୍ପତି—ଦେ. ବ. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ଦମ୍ପତି)—
Ādidampati ବାଇବଲ୍ ଓ କୋରାନ୍ ମତରେ ଏଡେନ ବଗିଚାରେ ବିଦ୍ୟାରକାଣ୍ଡ ଜଗତର ପ୍ରଥମ ସୃଷ୍ଟ ଦମ୍ପତି. ଆଡାମ୍ ଓ ଇଭ୍—The first human pair created by God—Adam and Eve.

ଆଦଦେବ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ଦେବ; ସଂସାରର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭୁ)—
Ādideba ୧ । ପରମେଶ୍ୱର—1 God.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.
୩ । ଶିବ; ମହାଦେବ—3. Siba.
୪ । ବ୍ରହ୍ମା—4. The Creator.
୫ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—5. The sun.

ଆଦନାଥ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ନାଥ)—ଆଦଦେବ (ଦେଖ)
Ādināṭha Ādideba (See)

ଆଦନାରି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ନାରି)—
Ādināri ୧ । ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତି; ଜଗତର ସୃଷ୍ଟିକାରିଣୀ ଶକ୍ତି—1 The primordeal creative energy.
୨ । ଦୁର୍ଗା—2. Goddess Durgā
୩ । ପ୍ରକୃତି—3. Nature.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ମାତ୍ରା ବାଦ ; ଏବଂ ହଲନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ଉକ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ କା ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାରେ ସେମାନେ ଏ ଉଚ୍ଚାରୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସାଇବ ; ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଚାଉ' ର ମିଳରେ 'ଚାଉ' ସୋଇବେ; 'ଦୂତ' ର ମିଳରେ 'ଦୂତ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ବର୍ଷ' ର ପାଉରେ 'ବର୍ଷ୍' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ର ପାଉରେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅବଦତ' ର ପାଉରେ 'ଅବ୍ଦତ୍' ସେଣ୍ଟିବେ ।

[ଦ୍ର—ଏହି ପ୍ରକୃତିଙ୍କଠାରୁ ଏ ସୃଷ୍ଟି ଜାତ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଶାସ୍ତ୍ରାଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।]

ଆଦପର୍ବ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ପର୍ବ = ଅଧ୍ୟାୟ)—ମୌଶସି ଗ୍ରନ୍ଥର ବିଶେଷତଃ ମହାଭାରତର ୧୮ ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ—The first canto of a work (specially the Mahābhārata)
Ādiparba

ଆଦପୁରାଣ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ପୁରାଣ)—ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣ—The Brahma Purāṇa
Ādipurāṇa

ଆଦପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ = ପ୍ରଥମ + ପୁରୁଷ = ବ୍ୟକ୍ତି)—
Ādipurusha ୧ । ମୌଶସି ବଂଶ ବା ଗୋତ୍ରର ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—1. The progenitor of a race.

୨ । ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ; ପରମେଶ୍ୱର—
2 God, the Creator.

ଦେ. ବି.—ଆଦମ୍ (ଦେଖ)
Ādam (See)

ଆଦବାସ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଧିବାସ)—ଅଧିବାସ (ଦେଖ)
Ādibāsa Adhibāsa (See)

ଅଳ ଆଦବାସ ଦୁନ ଜାଇ ଦେବେ ବନ୍ଦ ।
ଏମନ୍ତ ନର୍ଣ୍ଣସ୍ ବରୁ ଦ୍ରଜଲଜ ସନ୍ଦ ।
ବଶ୍ୱନାଥ. ବଚ୍ଚଦ୍ଧମାସ୍ତ୍ରଣ ।

ଆଦବିଦ୍ୱାନ୍—ସଂ.ବି. (କର୍ମଧା; ଆଦ + ବିଦ୍ୱାନ୍)—ଜଗତର ପ୍ରଥମ ପଣ୍ଡିତ କପିଳ ମୁନି—Sage Kapila, the first learned man of the world.
Ādibidwān

ଆଦବ୍ରାହ୍ମସମାଜ—ଦେ. ବି. ରାଜା ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ବ୍ରାହ୍ମ-ସମାଜ—The original or prime Brāhma samāja started by Rājā Rāmamohana.
Ādibrāhmasamāja

[ଦ୍ର—କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ସେନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍ଥାପିତ ନବ ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏ ବ୍ରାହ୍ମସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଆଦଭୂତ—ସଂ. ବଣ. (ଆଦ = ପ୍ରଥମରେ + ଭୂତ = ହୋଇଥିବା)—ପ୍ରଥମେ ଘଟିଥିବା—Which took place first.
Ādibhūta

ଆଦମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ଆଦ୍ମି (ଦେଖ)
Ādim Ādmi (See)

ମିଅଁ ବ୍ରହ୍ମ ବଲେ—ବନ୍ଦୁ ଜଗତ୍ରୟାନ୍ ଆଦମ୍—ଜଗାରମେ'ହନ. ଛନ୍ଦ ଅଠପଲ୍ଲୁ ।

ଆଦମ—ସଂ. ବଣ. (ଆଦ = ପ୍ରଥମ + ମ୍ବର. ମ)—
Ādima ୧ । ପ୍ରଥମ; ଅଦ୍ୟ; ପ୍ରଥମଜ (ବସୁ)—1. First; primordial.

୨ । ଅଦ୍ୟରେ ଘଟିଥିବା—
2. Which happened first.

ଆଦମକାଲ—ସଂ. ବି. (ଆଦମ + କାଲ)—
Ādimakāla ୧ । ପୂର୍ବକାଳ; ଅତଦ୍ଗମାନ କାଳ—1. The past; time immemorial.

୨ । ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭ କାଳ—
2. The beginning of the creation.

ଆଦମନିବାସୀ—ସଂ. ବଣ. (ଆଦମ + ନିବାସୀ)—ମୌଶସି ସ୍ଥାନରେ Ādimanibasi ପୂର୍ବକାଳରେ ବା ପ୍ରଥମରେ ବାସ କରୁଥିବା (ଆଦମନିବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜାତି) (ଯଥା— କଙ୍କ; କୋଲ୍ଲ, ସାନ୍ତାଳ ପ୍ରଭୃତି ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତି—Aboriginal.

ବି. ବ.—ମୌଶସି ସ୍ଥାନରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ପୂର୍ବରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକ—The aborigines.

ଆଦମଯୁଗ—ସଂ. ବି. (ଆଦମ + ଯୁଗ = ସମୟ) – ସତ୍ୟଯୁଗ—
Ādimajuga The Golden age.

ଆଦମାତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆଦ + ମାତା)—ଆଦ୍ୟମାତା (ଦେଖ)
Ādimātā Ādyamātā (See)

ଆଦମି—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. (ଆ.) ବି.—ଆଦ୍ମି (ଦେଖ)
Ādimi Ādmi (See)

ଆଦମୂଳ—ସଂ. ବି. (ଆଦ + ମୂଳ; ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟକାରଣ ବା ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା)—ଭଗବାନ; ବିଷ୍ଣୁ; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—An epithet of Bishṇu.
Ādimūla

ଯହୁଁ ଦେଖନ୍ତ ଅଡ଼ ଜାଉ, ନଇଁ ଗୁଲନ୍ତ ଆଦମୂଳ—ରୂପଚ. ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରାମୃତ ।

ଆଦଯୁଗ—ସଂ. ବି. (ଆଦ + ଯୁଗ.—ସତ୍ୟଯୁଗ—
Ādijuga The Golden age.

ଆଦରସ—ସଂ. ବି. (ଆଦ = ପ୍ରଥମ ବା ଉତ୍ପତ୍ତି + ରସ = ମନୋଭାବ)—ସାହିତ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରସମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ରସ; ଶୃଙ୍ଗାର ରସ—The sentiment of Love; (in literature ; amatory sentiment.
Ādirasa

ଆଦରସିଆ—ବି. ବଣ.—ଆଦରସ ବିଷୟରେ ରସିକ; ଯେଉଁ ପାଠକ-ମାନଙ୍କୁ ଆଦରସସମ୍ବନ୍ଧିତ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ଭୋଗରେ— (readers) Loving literature dealing with the sentiment of love.
Ādirasiā
ଆଦିରସିଆ

ଆଦରାଜ—ସଂ. ବି. (ଆଦମ = ପ୍ରଥମ + ରାଜନ୍ = ରାଜା)—
Ādirāja ୧ । ପୁରାଣ ମତରେ ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରଥମ ରାଜା ପୃଥୁ; (ପୁରୁଦର୍ଶୀମୁ ରାଜା, ଏ ଅବବହିତଙ୍କ ପୁତ୍ର)—1. An epithet of king Pṛuthu, the 1st king on earth.

୨—ବୈବସ୍ୱତ ମନୁ—2. An epithet of Baibaswata Manu

ଆଦଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଦଶ୍ ଧାତୁ = ଦାନ କରିବା; ଅନୁମତି ଦେବା + କର୍ମ.ତ)—୧ । ଯାହାପ୍ରତି କୌଣସି ଆଦେଶ ଦିଆ-ଯାଇଥାଏ; ଆଜ୍ଞପ୍ତ; ଆଦେଶପ୍ରାପ୍ତ; ଅନୁଜ୍ଞାତ—1. Ordered to do a thing
Ādishṭa
(ଆଦେଶ—ବ)
(ଆଦଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ୱରାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଓ
୨	ଏ	ଜ	ବ୍ୟ	ଲ୍ୟ	ସ୍ୟ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଯଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଯାହା ଆଦେଶ କରି ଯାଇଥାଏ—2. That which has been ordered to be done.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ—
3. Employed; engaged; deputed.

୪ । କଥିତ; ଉପଦିଷ୍ଟ—4. Said; advised.

ବି.—୧ । ଆଦେଶ; ଆଜ୍ଞା—1. Order.

୨ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—2. The leavings of a meal; orts.

ଆଦିଷ୍ଟସନ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ଆଦିଷ୍ଟ+ସନ୍ଧି)—ଯେଉଁ ସନ୍ଧି ବା ଶାନ୍ତି-
Ādishṭasandhi ସ୍ଥାପନରେ ଏକ ପକ୍ଷଙ୍କ ଆଦେଶରେ ସର୍ତ୍ତି-
ମାନ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷ ସ୍ୱଜ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି—
A treaty in which one party dictates terms and the other party evacuates the country

ଆଦୀନବ—ସଂ. ବି. (ଆ=ଅଭିଶପ୍ତ+ଦୀନ=ଦୈନ୍ୟ+ଅଣ୍ ଅର୍ଥରେ.
Ādīnaba ବ; ତୁମ୍ବା 'ଆ+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ ଦେବା+
ଭାବ. ଡ—ଯହିଁରେ ଲୋକ ଅତିଶପ୍ତ ଦୁଃଖୀ ହୁଏ)—
୧ । ଦୋଷ—1. Fault; defect.
୨ । କ୍ଲେଶ; ଅସୁଖ—2. Trouble.

ବି. ବିଣ.—୧ । ଦୁର୍ଦ୍ଦମ—1. Wicked; untamable.
୨ । ଦୁରନ୍ତ; ଦୁଃଖଦାୟକ—2. Troublesome.

ଆଦୀପନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଦୀପ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତ ଦେବା+ଭାବ
Ādīpana କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଉଦ୍ଦୀପନ; ସନ୍ଦୀପନ—
1. Illumination; excitement.
୨ । ଚୂନ ବା ଗୈରିଲ ମଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟାଦି ପୂର୍ବରୁ ବେଦୀ ଓ ଘରର କାନ୍ଥ ବାଡ଼ରେ ଚଢା ଦେବା—
2. Whitening or painting of the walls and floor with lime and rice-pigment on festive occasions.

ଆଦୃତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆଦରପ୍ରାପ୍ତ;
Ādṛuta ସମ୍ମାନିତ—1. Honoured; respected.
(ଆଦର—ବ) ୨ । ପୂଜିତ—2 Adored.
(ଅଦୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଅନୁମୋଦିତ—3. Approved.
(ଅନାଦୃତ—ବିପକ୍ଷ) ୪ । ଅଭ୍ରମଶୂନ୍ୟ; ଭ୍ରମାଦଶୂନ୍ୟ—
4. Free from errors
୫ । ଆଦରଯୁକ୍ତ—5. Respectable; honourable.

ଆଦୃଶ୍ୟ—ଭା. କି. ବିଣ. (ସଂ. ସଦୃଶ)—୧ । ଈଷତ୍; ସାମାନ୍ୟରେ;
Ādṛusya ଅଳ୍ପକେ—1. Slightly.
(ଯଥା—ମତେ ଜର ଆଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଉଛି ।)
୨ । (ଅନୁରୂ) ସହିତ ଈଷତ୍ ସାଦୃଶ୍ୟ ଥାଇ—
2. Having a slight similarity with.
(ଯଥା—ଏ ଟିଅଝ ମାଆ ଆଦୃଶ୍ୟରେ ଗଢ଼ା ।)

ଆଦେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଦା+କର୍ମ. ଯ.)—ଅଦାନଜନ୍ୟସିବା
Ādeya ଯୋଗ୍ୟ; ଗ୍ରହଣୀୟ—Acceptable.

ଆଦେର ଆଦେରି—ଭା. ବିଣ. ଓ ବି.—ଆଦର ଆଦର (ଦେଖ)
Āderā āderi Ādarā ādari (See)

ଆଦେରିବା—ଭା. କି.—ଆଦରିବା (ଦେଖ)
Āderibā Ādaribā (See)

ଆଦେଶ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଦିଶ୍ ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା; ଅନୁମତି ଦେବା
Ādeśa +ଭାବ.ଅ)—୧ । ଆଜ୍ଞା—1. Order, bidding.
(ଆଦିଷ୍ଟ—ବିଣ) ୨ । ଅନୁମତି; ଅନୁଜ୍ଞା—2. Permission.
୩ । (ବ୍ୟାକରଣ; ଏକ ବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଆରୋପ ବା ପ୍ରୟୋଗ—
(grammar) Substitution of one letter in the place of another letter.
୪ । ନିୟମ—4. Rule.
୫ । ଉପଦେଶ—5. Advice.
୬ । କଥନ—6. Speaking.
୭ । ଜ୍ୟୋତିଃଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଫଳ—7. The result of astronomical calculation.

ଆଦେଶକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ+ଦିଶ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ—ଯେ ଆଦେଶ କରନ୍ତି
Ādeśaka ବା ଦିଅନ୍ତି)—
(ଆଦେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ସେନାପତି—1. General; commander-in-chief.
୨ । ନେତା—2. Leader.
୩ । କାରଖାନା ଆଦିର ଉପରସ୍ଥ ପଟଗଲକ ବା ତଜ୍ଜିବା ଦାରୋଗା—3. A director.

ଆଦେଶପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ସଂ. ଆଦେଶ+ପତ୍ର)—
Ādeśapatra ଦ୍ରୁତ୍ରୁମନାମା; ଆଜ୍ଞାପତ୍ରିକା—
A written order.

ଆଦେଶିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଆଦେଶ)—
Ādeśibā ୧ । ଆଜ୍ଞାଦେବା—To order.
ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଆଦେଶେ ସାର ସେନେ ନଥ ଭଥ ।
ସୁଧାନାଥ. ବେଣୀସଂହାର ।
୨ । ଦ୍ରୁତ୍ରୁମ ଜାରି କରିବା—To publish or promulgate an order.
୩ । ଉପଦେଶ ଦେବା—3. To advise.

ଆଦେଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ+ଦିଶ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ādeśī ୧ । ଆଦେଶକର୍ତ୍ତା—1. Giving order
(ଆଦେଶିନୀ-ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପଦେଷ୍ଟା—2. Giving advice.
ସଂ. ବି. ପୁଂ.—ଦୈବଜ୍ଞ; ଗଣକ—A fortune-teller.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାହାର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ସ୍ୱରାନ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ; ତତ୍ପରିବର୍ତ୍ତେ ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଭୁଲେଇ ବଦଳା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଉଷଧ ଏ ବା ୨ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇରେ ଶେଷେ ଏ ଭଷାଦୋଷରେ ହ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ହ୍ରସ୍ୱ ଉପଯୋଗ । ବା ୨ ଅକ୍ଷରିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ଦେବେ । ସଦା :— 'ଗାତ' ର ମିଠରେ 'ଗାନ୍ତ' ସୋଇବେ; 'ଦୁଃ' ର ମିଠରେ 'ଦୁଃ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ର ଗାଇରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଉଷ' ର ଗାଇରେ 'ଅଷ୍ଟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ଗାଇରେ 'ଅଦ୍ଭୁତ' ଦେଖିବେ ।

ଆଦେଷ୍ଟା—ସଂ. ବିଣ (ଆ+ଦିଶ୍ ଧାତୁ+ତୃଚ୍.ତା)—୧ । ଉପଦେଶକ—
Ādeshṭā Advising.
(ଆଦେଷ୍ଟ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆଦେଶକର୍ତ୍ତା—Ordering.
ସଂ ବି—ଯଜମାନ—The principal under whose orders and for whose benefit a sacrifice is performed.

ଆଦୌ—ସଂ. ଅ. (ଆଦ ଶବ୍ଦର ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି)—୧ । ସର୍ବପ୍ରଥମେ—
Ādau 1. At first; first of all.
ଆଦତେ ୨ । ପ୍ରଥମରୁ; ଅଦ୍ୟରୁ—
ବିଲକୁଲ; ସୁରୁସେ 2. From the beginning.
୩ । କାମ ଆରମ୍ଭ ହେଲାବେଳେ—3. At starting.
୪ । ଜମାରୁ—4. At all
୫ । ପୂର୍ବେ ବା ଯବେ କେବେ ହେଲେ—5. Ever.
୬ । ପହିଲେ; ପ୍ରଥମତଃ—6 Firstly.

ଆଦୌ ନାହିଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଜମା ନାହିଁ; ଜମାରୁ ନୁହେଁ—
Ādau nāhiñ 1. Not at all.
ଆଦତେ ନେଇ ୨ । କଦାପି ନୁହେଁ—2. Never.
ବିଲକୁଲ ନୁଁ

ଆଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆଦ+ଘ୍ୟ, ଯ ବା ଆଦ+ଦେବା ଅର୍ଥରେ. ଯ)—
Ādya ୧ । ପ୍ରଥମେ ଘଟିଥିବା; ପ୍ରଥମ; ଆଦମ; ଅଗଣିତ—
(ଆଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Which happened first; first; prior
(ଅନ୍ୟ; ପ୍ରାନ୍ତ—ବିପରୀତ) ୨ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—
2. Chief.
୩ । ମୌଳିକ—3. Original
୪ । (ଅଦ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ମ.ଯ)—ଭୋଜନାର୍ହ; ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ଭକ୍ଷଣୀୟ—4. Eatable.
ସଂ. ବି.—୧ । ଧାନ୍ୟ—1. Paddy.
୨ । ମୂଳ—2. Origin.
୩ । ଆରମ୍ଭ—3. Beginning; start.
୪ । ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିଷୟ—4. Chief thing or person.
୫ । ପ୍ରଧାନ କାରଣ—Chief cause.

ଆଦ୍ୟଗଙ୍ଗା—ସଂ. ବି. (ଆଦ୍ୟ+ଗଙ୍ଗା)—ଆଦିଗଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Ādyagaṅgā Ādigaṅgā (See)

ଆଦ୍ୟନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଆଦ+ଅନ୍ତ)—ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ—
Ādynta Beginning and end.
ସଂ ବିଣ—ପୂର୍ବାପର—Previous and successive.
କ୍ରି ବିଣ—ପ୍ରଥମଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଆଗା ଗୋଡ଼ା—
From the beginning to the end.

ଆଦ୍ୟନ୍ତଯମକ—ଦେ. ବି. (ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାରବିଶେଷ)—ଏକ ପ୍ରକାର ଯମକ,
Ādyantajamaka ଯହିଁରେ ପଦର ପ୍ରଥମରେ ଓ ଅନ୍ତରେ ଯମକ ଥାଏ—A composition in which there are similar beginnings and endings in the lines.

ଆଦ୍ୟପ୍ରାନ୍ତ—ସ. ବି ଓ ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଆଦ୍ୟ+ପ୍ରାନ୍ତ)—
Ādyaprānta ଆଦ୍ୟନ୍ତ (ଦେଖ)
Ādyanta (See)

ଆଦ୍ୟପ୍ରାନ୍ତ ଅନୁପ୍ରାସ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁବାକ୍ୟର ଆରମ୍ଭରେ ଓ ଶେଷରେ
Ādyaprānta anuprāsa ଅନୁପ୍ରାସ ଥାଏ—
A composition containing alliteration in the beginning and end of a line.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଦାହରଣ—
ସୁଖମାରୁ ବରଷେ ସୁଖ ରସା ଏ ରସେ । ଗୋଲକ—ଲଭ ରେଖା]

ଆଦ୍ୟପ୍ରାନ୍ତ ଯମକ—ଦେ. ବି. (ଅଳଙ୍କାର)—
Ādyaprānta jamaka ଆଦ୍ୟନ୍ତଯମକ (ଦେଖ)
Ādyantajamaka (See)

ଆଦ୍ୟମାତା——ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆଦ୍ୟ+ମାତା)—
Ādyamātā ଆଦିମାତା (ଦେଖ).
Ādimātā (See)

ଆଦ୍ୟମାସ—ସ. ବି. (ଆଦ୍ୟ+ମାସ)—
Ādyamāsa ୧ । ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ମାସ—
1. The first month of the year.
୨ । (ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ) ମାର୍ଗଶୀର ମାସ—
2. The month of Mārgaśira.
[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ମାର୍ଗଶୀର ମାସଠାରୁ ବର୍ଷ ଗଣନା କରାଯାଉଥିଲା । ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ଦେଶର, ଅଞ୍ଚଳର ଓ କାଳର ଗଣନାମତେ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ଆଦ୍ୟ ମାସ ଧରାଯାଏ । ଆଧୁନିକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତରେ ଜାନୁଆରୀ ଆଦ୍ୟ ମାସ; ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅଫିସି ଆଲ୍ ଗଣନାରେ ଅପ୍ରେଲ; ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ମନୁଷ୍ୟର ପରମାୟୁ ଗଣନାରେ ବୈଶାଖ; ଦେବତାଙ୍କ ପର୍ବ ଓ ଭୋଗ ଆଦି ପାଇଁ ଭନ୍ୟ; ପୂର୍ବେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମତରେ ମାର୍ଚ୍ଚ ଆଦ୍ୟମାସ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା କମିଦାରୀ ସିରସ୍ତାରେ ଭାଦ୍ରବ ମାସରୁ ବର୍ଷ ଗଣନା ହୋଇଅଛି ।]

ଆଦ୍ୟମାସକ—ସଂ. ବି. (ଆଦ୍ୟ+ମାସ+କ)—୫ କାଇଁ ପରିମାଣ;
Ādyamāsaka ଏକମସା ଓଜନ; ୧ ତୋଲାର ୧୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—A standard of measure which is $1\frac{1}{6}$ of a tola.

ଆଦ୍ୟମୂଳ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—ସର୍ବ ପ୍ରଥମରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
Ādyamūla ସର୍ବଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Minutely from the beginning to the end.

ଆଦ୍ୟଯମକ—ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ରଚନାରେ ଗୁଚ୍ଛ ଧାଡ଼ିର ପ୍ରଥମ ପଦ
Ādyajamaka ଯମକଯୁକ୍ତ—A composition in
(ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟଯମକ—ବିପରୀତ) which the first letters or words of the lines are similar.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଛ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଉଅ	ଃ	ନ୍

[ଦ୍ର—ଅଦ୍ୟଯମକ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର; ଯଥା—

୧ । ପ୍ରତି ପଦର ଆରମ୍ଭରେ ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ଯମକ ଥାଏ । ଯଥା—

ଗାଅନ୍ତା ମଧୁକାକୁକ୍ଷ ରୁନ୍ଦନ୍ତେ ସୋଉ
ମାନ ମାନଚଣ୍ଡା କରୁ ଥୋଟ୍ଟେ ରତ । ଗୋଲକ. ଉତ୍କଳେଶ୍ୱ. ।

୨ । ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପଦର ଆରମ୍ଭରେ ଯମକ ଥାଏ । ଯଥା—

ତଲ୍ଲଜରନଗ୍ଗୀ ଶୁଣି ପୁଲକ ଦହ
ଦଗ୍ଧ କର ଲଗ୍ଗ ଲୁହି ବଗ୍ଗିଣ୍ଟେ କହୁ । ଚନ୍ଦ୍ର ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଆଦ୍ୟଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଆଦ୍ୟ + ଶ୍ରାଦ୍ଧ)—ଅଶୌଚନ୍ତର ପରଦନରେ
Ādyaśrāddha ବହ୍ନିଦଗ୍ଧାଦ୍ଧ; ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଣ୍ଡାଇବା ମୁଉର ଏକାଦଶ ଦିବସରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—
Śrāddha or offering of boiled rice to the soul of a deceased person on the 11th day of death.

ଆଦ୍ୟା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ (ଭୁଲ—ତେ. ଆଦ୍ଦେ)—
Ādyā ଘରଭଡ଼ା—House-rent

ସଂ. ବଣ. (ଆଦ୍ୟ=ପ୍ରଥମ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
୧ । ପ୍ରଥମେ ଜନ୍ମି ଥିବା—1. Born at first.
୨ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ବଦ୍ୟମାନା—
2 Existing from the beginning.
ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୃଥିବୀର ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତି; ଦୁର୍ଗା; ଯୋଗମାୟା—
The Goddess Durgā.

ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସ—ସଂ. ବ—ଶବ୍ଦାଳଂକାରବିଶେଷ; ଯେଉଁ କବିତାର
Ādyānuprāsa ପ୍ରଥମ ପାଦର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ପାଦର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ସମାନ ଥାଏ । (ଭଞ୍ଜଙ୍କ ବୈଦେହୀଶବଲାସ ଓ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ବଦଶ୍ରୁଚନ୍ଦ୍ରାମର୍ଣ୍ଣରେ ଏହାର ଭୂରି ଭୂରି ଉଦାହରଣ ଅଛି । ଆଦ୍ୟ ଯମକ ଦେଖ ।)—A composition in which the first portion of the lines tally in sound with each other.

ଆଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଆଦ୍ୟା+ବୁଦ୍ଧି)—ପ୍ରାଣୀ ବା ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣର
Ādyābuddhi ସ୍ୱାଭାବିକ ମାନସିକ ବୃତ୍ତି; ପ୍ରାଣୀର ସହଜ ବୁଦ୍ଧି—
Instinct

[ଦ୍ର—ପିଲା ଜନ୍ମ ହେଲାକ୍ଷଣି ମାଆର ସ୍ତନକୁ ଚରମ୍ପି ଦୁଧ ଖାଇବା, ବାଛୁରୀ ଜନ୍ମ ହେଲାକ୍ଷଣି ଗୁଲିବା—ଏ ସବୁ ଜୀବର ଆଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ଫଳ ଅଟେ ।]

ଆଦ୍ୟାରମ୍ଭ—ସଂ ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର; ଆଦ୍ୟ + ଆରମ୍ଭ)—
Ādyārambha ପ୍ରଥମ ଆରମ୍ଭ—The beginning

ଆଦ୍ୟାଶକ୍ତି—ସଂ. ବ—ଆଦମାତା (ଦେଖ)
Ādyāśakti Ādimātā (See)

ଆଦ୍ୟୁଁ—ଦେ. କି. ବଣ—ଆଦ୍ୟରୁ; ପ୍ରଥମରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—
Ādyuñ From the beginning.

ଆଦ୍ୟୂନ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଅ+ଦଦ୍ ଧାତୁ=ଖୋଷିବା; ଖେଳିବା+
Ādyūna କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ଯେ ଅପଣାକୁ କେବଳ ଖୋଷେ)—
(ଆଦ୍ୟୂନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଲିଦରୁକ; ପେଟୁ—
1. Greedy; gluttonous.
୨ । ଅତିଶୟ ବୁଭୁକ୍ଷାର୍ତ୍ତତା—
2. Feeling very hungry.
୩ । ବଜ୍ରଗୀଷାରହିତ; ପର ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ହେବାର ଅଶା ସାଦ୍ଧାର ନ ଥାଏ—
3. Devoid of the sense of rivalry or of excelling others.
୪ । ସ୍ୱାର୍ଥପର—4. Selfish.
୫ । (ଆଦ = ଆରମ୍ଭ + ଉନ = ଜ୍ଞାନ)— ଆଦରହିତ; ଆଦିଶୂନ୍ୟ—5. Having no beginning.
୬ । ଯାହାର ମୂଳ ବା ଜନ୍ମ ଅନନ୍ତର୍ଦ୍ଧେୟ—
6. Whose beginning in untraceable.

ଆଦ୍ୟୋତ—ସଂ. ବ. (ଅ=ବିଶେଷ+ଦ୍ୟୁତ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶିତ ହେବା
Ādyota +ଭାବ. ଅ)—ପ୍ରକାଶ; ବିକାଶ—
Exhibition; dawning

ଆଦ୍ୟୋପାନ୍ତ—ସଂ. ବ. ବଣ ଓ ଅ (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଆଦ୍ୟ=ପ୍ରଥମ+ଉପାନ୍ତ
Ādyopānta =ଶେଷ) – ଆଦ୍ୟନ୍ତ (ଦେଖ)
Ādyanta (See)

ଆଦ୍ର—ପ୍ରା. ବଣ. (ସଂ ଆର୍ଦ୍ର)—ଆର୍ଦ୍ର; ଓଦା—
Ādra Wet; moist.
ଆଦ୍ରପାତେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତେ ସେସେ ପ୍ରବେଶେ । ପ୍ରାବୀ. ନଇଷଧ ।

ଆଦ୍ରିବା—ପ୍ରା.କ୍ରି.— ୧ । (ଗାଈ· ଗର୍ଭବତୀ ହେବା—1. (a cow).
Ādribā To be pregnant; to conceive.
୨ । ଆଦରିବା (ଦେଖ)
2. Ādaribā (See)

ଆଦ୍ରିୟମାଣ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଅ=ବିଶେଷରୂପରେ+ଦୃ ଧାତୁ+କର୍ମ.
Ādriyamāṇa ଅନ)—ଯାହାକୁ ଆଦର କରିଯାଇଅଛୁ—
(ଆଦ୍ରିୟମାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ 1 Fondled.
୨ । ମାନ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ—2. Venerable.

ଆଧରୁପିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଆଠଅଣା—
Ādharupiā 1. Annas eight.
୨ । ଆଠଅଣି—2. An eight-anna-bit.

ଆଧାନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା; ସ୍ଥାପନ କରିବା
Ādhāna +ଭାବ. ଅନ)—
୧ । ରଖିବା—1. Laying; placing.
୨ । ଗ୍ରହଣ—2. Taking; receiving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ପୂର୍ବର ୧ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ୍ଧ ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ୫୦ ଶବ୍ଦରେ, ସେମାନେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳିବେ, ସେମାନେ ସେହି ଦେବାର୍ଥେ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ଅପରତ୍ର ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଘାତ' ନ ମିଳରେ 'ଘାତ' ଯୋଡିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳରେ 'କୃଷ' ଯୋଡିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବଧୂଁ' ଯୋଡିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜନ' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜନ' ଯୋଡିବେ; 'ଅଭ୍ରବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଭ୍ରବତ୍' ଯୋଡିବେ

୩ । ଧାରଣ—3. Holding, containing.
୪ । ବନ୍ଧକ ରଖିବା—4. Pledging.
୫ । ଗଚ୍ଛିତ ରଖିବା—5. Depositing
୬ । ଉତ୍ପାଦନ; ଜନ୍ମ କରାଇବା—6. Begetting.
୭ । ପ୍ରତିଭୂ; ଜାମିନ୍—7. Surety.
୮ । ଗର୍ଭାଧାନସଂସ୍କାର—8. The ceremony of impregnation amongst the Hindus prior to conception.
୯ । ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରେ ବୀର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାପନ—9. Impregnation.
୧୦ । ହୋମାଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ—10. Ceremonial kindling of the sacrificial fire.
୧୧ । ଅଗ୍ନି ଜ୍ୱଳାଇବା; ଲଗାଇବା—11. Kindling of fire.
୧୨ । ପାତ୍ର—12. Receptacle.
୧୩ । ସଞ୍ଚାର—13. Diffusion or access (of vitality or strength in the system) (ଯଥା—ବଳାଧାନ)

ଆଧାନିକ—ସଂ. ବି. (ଅଧାନ+ସ୍ୱାର୍ଥ. ଇକ)—
Ādhānika ଅଧାନ ୮ (ଦେଖ)
Ādhāna 8 (See)

ଆଧାର—ସଂ. ବି. (ଆ+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା; ଧାରଣ କରିବା+ଅପ୍ କରଣ ଅ)—
Adhāra
୧ । ଅଧାରାଧିକରଣ (ଦେଖ)
1. Ādhārādhikaraṇa (See)
୨ । ଧାରଣ କରି ରଖିବାର ପାତ୍ର—2. Receptacle.
୩ । ସ୍ଥାନ—3. Place.
୪ । ପାତ୍ର—4 Pot; basin.
୫ । ଜଳ ସଞ୍ଚୟ ସ୍ଥାନ—5. Reservoir.
୬ । ଅଳବାଳ; ପାଣି ରହିବା ପାଇଁ ଗଛ ମୂଳରେ କରିଥିବା ସରା ବା ସଲା—6. A basin constructed at the foot of a tree to water it.
୭ । ଆଶ୍ରୟ; ସନ୍ନିବେଶ—7. Assembling; placing.
୮ । ଆଶ୍ରୟ; ଅବଲମ୍ବନ—8. Refuge; resort; protection.

ବେ. ବି. (ସଂ. ଆହାର)—୧ । ପକ୍ଷିଶାବକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମାତା ସେଜିଁ ଆଣି ଦିଏ—
ଆଧାର ଆଧାର 1. Food which a mother-bird brings and puts into the mouth of her young ones.

ଏହିରୂପେ ବାଳୁଚ ଭୂଲେ ନଚ ନଚ
ଜନ ଜନୁ ଅଧାରେ ଚ ବଢ଼ିଲ ପୀରତ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ.ଆଦି ।

୨ । ଆହାର; ଖାଦ୍ୟ—2. Food.
ବନ୍ଦୁତ ସୁପକ୍ୱ ଅଧାର ଯେ ଉହାଁ ଅଟ୍ଟ
ସୁଖରେ ଭୁଞ୍ଜିବା ଚହୁଁ ଉଲ ଉଲ ବାନ୍ଧ । ସାରଳାମହାଭାରତ.ସଭା ।

ଆଧାରାଧିକରଣ—ସଂ. ବି. (ଅଧାର+ଅଧିକରଣ)—
Ādhārādhikaraṇa ୧ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସ୍ଥାନ ବା ପାତ୍ରବାଚକ ଅଧିକରଣ—1. (Grammar) A class of locative case
[ଦ୍ର—ଏକଦେଶ, ବିଷୟୀ, ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ସାମୀପ୍ୟ ଭେଦରେ ଅଧାରାଧିକରଣ ଚାରି ପ୍ରକାର; ୧ ଏକଦେଶ, ଯଥା—ବଣରେ (ବଣର ଏକ ଦେଶରେ) ବାଘ ଅଛି । ୨ ବିଷୟୀ, ଯଥା—ଅଧ୍ୟୟନରେ (ଅଧ୍ୟୟନ ବିଷୟରେ) ତାହାର ଅନୁରାଗ ନାହିଁ । ୩. ବ୍ୟାପ୍ତି, ଯଥା—ଭଲରେ (ଭଲଭମାସ ବ୍ୟାପି) ତେଲ ଅଛି । ୪. ସାମୀପ୍ୟ, ଯଥା—ବରଗଛ ମୂଳରେ (ମୂଳ ସମୀପରେ) ବାସଗୃହ ରହିଛି ।]

ଆଧାରାଧେୟ ଭାବ—ସଂ. ବି. (ଅଧାର+ଅଧେୟ+ଭାବ)—
Ādhārādheya bhāba ପାତ୍ର ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ—The relation between the container and the thing contained

ଆଧି—ସ. ବି. (ଆ+ଧେ ଧାତୁ=ତନ୍ତ୍ରା କରିବା; ସ୍ଥାପନ କରିବା+ଅପ୍ କରଣ ଅ. ଇ ତମ୍ବା ଆ+ଧା ଧାତୁ+ଇ)—
Ādhi
୧ । ବନ୍ଧକ—1. Pledge.
୨ । ଗଚ୍ଛିତ ବସ୍ତୁ—2. Deposited article.
୩ । ବ୍ୟସନ—3. Being addicted to vice; vicious habits.
୪ । ଆପତ୍ତି—4. Objection.
୫ । ବିପଦ—5. Danger; distress.
୬ ଉଦ୍‌ବେଗ—6. Anxiety.
୭ । ମନଃପୀଡ଼ା; ସନ୍ତାପ—7. Mental distress
୮ ! ଦୁଃଖ—8. Sorrow
୯ । ଅଧିସ୍ଥାନ; ସ୍ଥାନ—9. Place.
୧୦ । ପ୍ରତ୍ୟାଶା— 10. Expectation

ବେ. ବି—୧ । କ୍ଷମତା—1. Power; influence.
୨ । ଅଧିକାର—2. Authority.
ଘରର ସେଦେକ ଅଧି ସବୁ ଛଡ଼ାଇଲା । ବଶ୍ୱନାଥ. ବତ୍ରବ୍ରତ୍ମାପ୍ତ ।
୩ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—3 Affluence.
ଏତେ ବଡ଼ ଅଧି କାହାରେ ନ ଦେ ସାର । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦ୍ୟ ।
୪ । ରୋଗ; ବ୍ୟାଧି—4. Disease; sickness.
ଏ ଜନ କରନ୍ତେ ମୁଁ ଦେଖି ଶୀଘ୍ର ବଧ
ଦେବତାମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଏଣ ଅଧି । କୃତ୍ତିବାସ. ମହାଭାରତ. ବାଳ ।
୫ । ଆଡ଼ମ୍ବର—5. Grandeur.
(ଯଥା—ସେ ତ ବଡ଼ ଅଧିରେ ବବାହଉତ୍ସବ କଲେ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଽ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଁ	ୃ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଧିକ—ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଚକିତ; ବିସ୍ମିତ—
Ādhik Astonished.

ଆଧିକରଣିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅଧିକରଣ=ବିଷୟାଲମ୍ବନ+ଜନ୍ୟୁକ୍ତାର୍ଥେ. ଠକ)—ବିଷୟିକ—Judge.
Ādhikaraṇika

ଆଧିକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧିକ+ଷ୍ୟା. ଯ)—୧ । ଅଧିକତା—
Ādhikya 1. Excess.
୨ । ଅତ୍ୟଧିକତା; ଆତିଶଯ୍ୟ—2. Superabundance.
୩ । ପ୍ରାଧାନ୍ୟ—3. Mastery
୪ । ବୃଦ୍ଧି—4. Increase.
୫ । ବଳିପଡ଼ିବା ଅଂଶ ବା ବସ୍ତୁ—5 Surp.us.

ଆଧିକ୍ଲିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ତତ୍ପୁ. ତତ୍; ଅଧି+କ୍ଲିଷ୍ଟ)—
Ādhiklishṭa ମନଃପୀଡ଼ାରେ ଦୁଃଖିତ—
Afflicted with grief

ଆଧିଜ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ādhija ୧ । ମନଃପୀଡ଼ା ଜନିତ—1. Due to grief.
୨ । ଦୁଃଖହେତୁକ—2. Caused by sorrow

ଆଧିଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଦୁଃଖ ଇତ୍ୟାଦି+ଜ୍ଞ=ଯେ ଜାଣେ)—
Ādhijñā ୧ । ବ୍ୟଥିତ; ଦୁଃଖିତ—1. Afflicted.
୨ । ବକ୍ର—2. Bent; crooked.

ଆଧିଦୈବ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧିଦେବ=ଦେବତାଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି+ତ୍ରାବ. ଅ)—୧ । ଦେବ ସମ୍ବନ୍ଧୀଯ—1. Divine
Ādhidaiba
୨ । ଦୈବଜାତ; ଦୈବ—2. Caused by fate.
୩ । ଗ୍ରହ ବା ଦେବତାଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଜାତ ବା ଘଟିତ—
3. Arising from the influence of the heavenly bodies.

ଆଧିଦୈବିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧିଦେବ+ତ୍ରାବ. ଇକ)—
Ādhidaibika ଅଧିଦୈବ (ଦେଖ)
Ādhidaiba (See)

ଆଧିପତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଧିପତି=ପ୍ରଭୁ+ତ୍ରାବ. ଯ)—୧ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—
Ādhipatya 1. Mastery; supremacy.
୨ । ରାଜତ୍ୱ—2. Sovereignty.
୩ । ରାଜକ୍ଷମତା—3. Royal authority.
୪ । ଅଧିକାର—4. Authority.

ଆଧିବିଧି—ଦେ. ବି. (ସଦ୍ଭବର) - ୧ । ଗତିବିଧି—
Ādhibidhi 1. Movements; manners.
୨ । ରାଜକୀୟମାନ—2. Royal customs.

ଆଧିବେଦନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧିବେଦନ=ସ୍ୱାମୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର ବିବାହ
Ādhibedanika +ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱିତୀୟବାର ଦାରପରିଗ୍ରହ କରିବା ସମୟରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦେବା (ସମ୍ପତ୍ତି)—(property) Given to the superseded first wife by the husband on his taking a second wife.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଏହି ଧନ ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀର ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ ।]

ଆଧିବ୍ୟାଧି—ସ. ବି. (ସଦ୍ଭବର; ଆଧି+ବ୍ୟାଧି)—ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର
Ādhibyādhi ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ବୈଷୟିକ ଦୁଃଖ—
All kinds of mental and physical troubles.
ଆଧିବ୍ୟାଧି ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିର ତାର ଦୂର । ବୃଦ୍ଧିର୍ଦ୍ଦି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆଧିଭୋଗ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଅଧି=ଗଚ୍ଛିତବସ୍ତୁ+ଭୋଗ)—
Ādhibhoga ବନ୍ଧକ ବସ୍ତୁର ବ୍ୟବହାର—Use or enjoyment of the thing pledged or mortgaged.

ଆଧିଭୌତିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧିଭୂତ=ମୂଳକାରଣ+ତ୍ରାବ. ଇକ)—
Ādhibhautika ଭୂତ ବା ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହା ଘଟେ ବା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ; ଭୂତାଧୀନ—1. Due to the influence of spirits or beings.
୨ । କ୍ଷିତି, ଅପ୍, ତେଜ, ମରୁତ୍ ଓ ବ୍ୟୋମ ଏହି ପଞ୍ଚଭୂତ ଯୋଗୁଁ ଜାତ ବା ଘଟିତ—2. Due to the five elements of the creation.
[ଦ୍ର—ସାଙ୍ଖ୍ୟ ମତରେ ଜରାୟୁଜ, ଅଣ୍ଡଜ, ସ୍ୱେଦଜ ଓ ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ ଏହି ଚାରି ପ୍ରକାର ଦୁଃଖକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୁଃଖ ବୋଲିଯାଏ । ଏହା ମନୁଷ୍ୟ, ପଶୁ, ମୃଗ, ପକ୍ଷୀ, ସରୀସୃପ, ଦଂଶ, ମଶକ, ଉତ୍କୁଣ, ଯୂକୁଣ, ମତ୍କୁଣ, ମତ୍ସ୍ୟ, ମକର, କୂର୍ମ୍ମାର ଓ ବୃକ୍ଷାଦି ସ୍ଥାବର ବସ୍ତୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟିତ ହୁଏ ।]

ଆଧିରଥି—ସ. ବି. (ଅଧିରଥ=ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ସାରଥି+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଇ)
Ādhirathi କୁନ୍ତୀପୁତ୍ର କର୍ଣ୍ଣ—Name of Karṇṇa.
[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ମାତା କୁନ୍ତୀ ଏହାଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବାରୁ ଅଧିରଥ ଏହାଙ୍କୁ ପାଳନ କରିଥିଲେ ।]

ଆଧିରାଜ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅଧିରାଜ+ତ୍ରାବ. ଯ)—୧ । ରାଜ୍ୟାଧିକାର—
Ādhirājya . Occupation of a kingdom.
୨ । ଆଧିପତ୍ୟ—2. Mastery.

ଆଧିଶ୍ରୟଣିକ—ସ. ବିଣ (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା. ଅଧିଶ୍ରୟଣ=ଆଲୋକରଶ୍ମି
Ādhiśrayaṇika +ତ୍ରାବ. ଇକ)—ଦୃଷ୍ଟି ବା ଆଲୋକକେନ୍ଦ୍ର ବା ତାପ କେନ୍ଦ୍ରସମ୍ବନ୍ଧୀଯ—(science) Relating to focus.

ଆଧିଶ୍ରୟଣିକ ବ୍ୟବଧି—ସ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ
Ādhiśrayaṇika byabadhi ଆଲୋକ ବା ତାପନାଳସାରକ ପଦାର୍ଥର ଦୃଷ୍ଟି-ଆଲୋକ କେନ୍ଦ୍ରର ଦୂରତ୍ୱ—
(science) Focal distance: the distance of the focus from the medium of light and heat.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ପ୍ରତ୍ୟୟର ପ୍ରଥମରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧. ବା ୨ ଚଉଦ ଜୋଡିବେ କର୍ତ୍ତୃ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର କପସ୍ତ୍ରତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ କର୍ତ୍ତୃ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଦ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଦ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; ବଧି ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଅଧୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧି + ଅବ୍ୟୟ ଭଭାବେ ଚ୍ୱି + କୃତ)—ସାଦା ବନ୍ଧକ ରଖା ଯାଇ ଥାଏ —
Ādhīkṛuta
Pledged; mortgaged.

ଅଧୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଈଷତ୍ + ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ତ୍ତୃ ତ)—
Ādhuta
୧ । ଈଷତ୍ କମ୍ପିତ—1. Slightly shaken.
୨ । ଅନୋଳତ; ଚଳତ—2. Agitated; moved.
୩ । କ୍ଷିପ୍ତ; ଅଉଟୁତ—3. Distrubed.
୪ । ବ୍ୟାକୁଳତ—4. Perturbed.

ଅଧୁନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧୁନା=ବର୍ତ୍ତମାନ+ଭାବ. ଇକ —
Ādhunika
୧ । ନୂତନ; ନବ୍ୟ—1. New.
୨ । ଇଦାନ୍ତନ; ଅଧୁନାତନ—2. Modern.
୩ । ଏବେ ଘଟୁଥିବା; ଏବକାର—3 Recent.

ଅଧୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଧୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅଧୂତ (ଦେଖ)
Ādhūta
Ādhuta (See)

ଅଧୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ବିଶେଷଭାବରେ; ଉପରକୁ+ଧୃତ)—
Ādhṛuta
୧ । ଉପରକୁ ଧରି ହୋଇଥିବା—1. Supported.
୨ । ଟେକା ହୋଇଥିବା—2. Upheld.

ଅଧେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଧା ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ ଯ)—
Ādheya
୧ । ଆହିତ—1. Protected by.
୨ । ଅଧାର ମଧ୍ୟରେ—?. Contained in another thing.
୩ । ଧାରଣୀୟ; ଅଧାନଯୋଗ୍ୟ—
3. Fit to be held.
୪ । ପାତ୍ରରେ ରଖାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
4. Fit to be kept in a receptacle.
ସଂ. ବି —ଅଧାର ବା ପାତ୍ରରେ ରଖାଯିବା ବସ୍ତୁ—
A thing contained in a receptacle.

ଅଧୋରଣ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଧୋର ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳ ଗତି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଯେ ହାତୀକୁ ଚଲାଏ; ମାହୁନ୍ତ; ହସ୍ତୀଚକ—
Ādhoraṇa
An elephant-driver

ବାହାରେ ରହେ ଚଢେ ଯେ ଯୋରଣ ଦନ୍ତ ।
ଅସଂଖ୍ୟ ପଦାତି, ଗାତ, ଅଧୋରଣ, ରଥୀ । ଦୁଖାନ ଅ. ମହାଭାରତ ।

ଅଧ୍ମାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଧ୍ମା ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା; ନଆଁ ଲଗାଇବା+
Ādhmāta
କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । ଶବ୍ଦିତ; ଧ୍ୱନିତରଙ୍ଗିତ—
1. Sounded.
୨ । ବଜାଯିବା (ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରାଦି)—2. Blown.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ବାୟୁପୂରିତ; ବାୟୁସ୍ଫୀତ—
3 Swollen with wind.
୪ । ଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ; ଦଗ୍ଧ—4. Burnt.
୫ । ଫୁଲିଥିବା; ବଢିଯିବା—5. Swollen; enlarged.
୬ । ଦର୍ପାଦଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଧତ—6. Swollen with pride.

ଅଧ୍ମାନ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଧ୍ମା ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା; ନଆଁ ଲଗାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—
Ādhmāna
୧ । ଖୀତ ହେବା; ବା ଫୁଲି ଉଠିବା—1. Swelling.
୨ । ଉଚ୍ଚାରଣ —2 Pronunciation.
୩ । ଶବ୍ଦ—3. Sound.
୪ । ବୃଦ୍ଧି—4. Increase.
୫ । ବାୟୁରୋଗ ଯୋଗୁଁ ପେଟ ଗୁଡୁ ଗୁଡୁ ହେବା ଓ ଫାମ୍ପିବା; ଉଦରଧ୍ମାନ—
5. Flatulence; tympanites.
୬ । ବାଦ୍ୟର ତାଡ଼ନାରୋଦ୍ଭିତ ଶବ୍ଦ—
6. Sound due to the striking of musical instruments.

ଅଧ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଧ୍ୟୈ ଧାତୁ=ଚିନ୍ତାକରିବା + ଅନ)—
Ādhyāna
୧ । ଚିନ୍ତା—1. Thought.
୨ । ସ୍ମରଣ—2. Remembrance.
୩ । ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା; ଦୁର୍ଭାବନା —3. Evil thought.
ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଧ୍ୟୟନ)—ପଢ଼ିବା; ପଠନ—
Learning; study

ଲଭା ପ୍ରାପ୍ତି କଥା କେତେ କରିବା ଅଧ୍ୟାନ—ପ୍ରାଚୀ. ଦ୍ରୁହ୍ମଜୁର୍ପଣଗୀତା ;

ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଧ୍ୟାତ୍ମ=ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ + ଭାବ. ଇକ)—
Ādhyātmika
୧ । ଆତ୍ମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to the soul.
୨ । ମାନସିକ; ମନୋଗତ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Psychical.
୩ । ବ୍ରହ୍ମ ବା ଈଶ୍ୱରବିଷୟକ—
3, Spiritual; metaphysical.
୪ । ଆତ୍ମା ସହିତ ଜାତ; ସହଜ—
4. Inherent; inborn.

ଅନ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଣି=ମର୍ଯ୍ୟାଦା; ସୀମା) —
Ān
୧ । ରାଗ—1. Anger.

ଆନ୍ ୨ । ପଣ; ଜିଦ; ପ୍ରତିଜ୍ଞା—2. Resolve.
୩ । ଇଚ୍ଛା—3. Desire; wish.
୪ । ମନର ବାଧା—4 Mental shock.
୫ । ମନୋଦୁଃଖ—5. Grief.
୬ । ଅଭିମାନ—6. Sulks.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଯ୍	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉପ୍ତ	ଉଅ	ଊ
୨	ଏ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାର୍‌ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଅନ୍‌ବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.— ଆଣିବା—
Ānbā To bring.

ଅନୁମାନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.— ଅନୁମାନ—
Ānumān Guess; inference.

ଆନନ୍ଦିତ ଦେ. ବ.—୧ । ସନ୍ତୋଷ—1. Satisfaction.
୨ । ଆନନ୍ଦ—2. Delight; gladness.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନନ୍ଦିତ—1. Delighted; glad.
୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Content; satisfied.

ଆନମାନ
(ଯଥା—ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ଥିଲି; ତାହା ଶୁଣି ମୋ ମନଟା ଆନ୍‌ମାନ୍ ହୋଇଗଲା ।)

ଆନ—ସଂ. ବ.—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Any other person.
Āna ସେ ତିଖଣ୍ଡକୁ ନସ୍ପର୍ଶ ଅଙ୍କର ଆନେ ତ ନ ଭଲ କେଲ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ବାହାରର ଲୋକ ବା ବସ୍ତୁ—
2. Outward thing: outsider,
୩ । ଦୁଲ—ତା. ଆଣଇ = ସ୍ୱଣ)—ସ୍ୱଣ; ଶପଥ—
3, Oath.
ଭଙ୍ଗ ନ କରୁଟାରୁ ଭଲଃ ଭରଠରିତି ଆନ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୪ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା—4, Reputation; respect.
ଭରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆନ ଦେଲେ ଲଷଣ, ହହ ମୋହର ପୁରୁଷାନଙ୍କ ପଣ ।
ଘାନକୃଷ୍ଣ—ରସକଲ୍ଲୋଳ ।
୫ । ସୀମା—5. Limit; boundary.

ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ ଅନ୍ୟ)—ଅନ୍ୟ; ଇତର; ପର—
Other; another
ଚପିଙ୍ଗେ ଦୃଷ୍ଟି ଡୋ ବଳା ଆନ ସ୍ୱରୂପ ରେ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଦେ.ବିଣ.—୧ । ଭିନ୍ନ; ପୃଥକ୍—1. Separate; different.
ଏଥିଅନ୍ତରେ ଶୁଣିମା ହେ ଆନ ରସ—ସାରଳା ମହାଭାରତ ।
୨ । ଅନ୍ୟଥାକୃତ—2. Disregarded; done otherwise.

ଦେ.—ପ୍ରତ୍ୟୟ—(ସଂ. ସାନତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଆନ ପ୍ରତ୍ୟୟ କହନ୍ତି, ଯଥା ଶସ୍ୟାନ)—An affix.

ଆନଆନ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ)—୧ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର—
Ānaāna 1. Different.
୨ । ବିଚିତ୍ର, ଅଦ୍ଭୁତ —2. Wonderful.
୩ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ—3. Other.
ତୁ ପ୍ରବଳ ଉଦ୍ଦମାନେ ଆନ ଆନ । ଜାକାଙ୍କୁ ନବ ଉଲେ ବଳ ମାତଙ୍ଗଣ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଆନକ— ସଂ. ବ. (ଆ + ଅନ୍ ଧାତୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅଚ୍)—
Ānaka ୧ । ପଟହ, ଛକ୍କା, ଭେରୀ ଆଦି—1. Drum.
ଯେହ୍ନ କାଳରେ ଦେବ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଆନକ
ବାଜନ୍ତେ ଭର୍ଗଲ ମସ୍ତ ଲୋକପାଳ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।
୨ । ରଣଢକ୍କା—2 Battle-drum.
୩ । ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ରୁଥିବା ମେଘ— Thunder-cloud.
ବାଳା ଶୁଣୁଥାଉ ଆନକ ସ୍ୱନକୁ ଶୁଣିବା ଆନକ ସ୍ୱନ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଶବ୍ଦାୟମାନ—
1. Thundering, high sounding.
୨ । ଉତ୍ସାହକାରକ—2. Encouraging.
୩ । ଉତ୍ତେଜକ—Goading to action.

ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭି—ସଂ. ବ. (ଆନକ + ଦୁନ୍ଦୁର)—୧ । ବସୁଦେବ (ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ
Ānakadundubhi ପିତା)—1. Basudeba, the father of Śrikṛushṇa.
[ଦ୍ର—ହରିବଂଶରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମକାଳରେ ଦେବତାମାନେ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭି ଧ୍ୱନି କରିଥିଲେ; ତେଣୁ ଏହାଙ୍କର ଏ ନାମ ।]
୨ । ବୃହତ୍ ଛକ୍କା; ବଡ଼କାଠ--2.A big and long drum.

ଆନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.— ୧ । (କଥା) ଲଙ୍ଘନ କରିବା—
Āna karibā 1. Transgress.
୨ । ନମାନିବା—2. To disobey.
୩ । ଅନ୍ୟଥା କରିବା —3. To act otherwise than.
୪ । ଖଣ୍ଡନ କରିବା. ରଦ କରିବା —To set aside.
ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଶାପକୁ ଆନ କରିବାକୁ ।
ଏ ଭଳ ଜୀବନେ ନ ଦେଖେ ଭାଇକି ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କି. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
୫ । ଏଡ଼ିବା—5. To thwart.

ଆନକାଟୁ—ବୈଦେ. ଗ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ଇଂ. ଆନକଟ୍)—ନଈରେ
Ānakāṭu ପାଣି ରୋକିବା ପାଇଁ କରାଯିବା ପଥରବନ୍ଧ—Anicut.

ଆନତ—ସଂ. ବିଣ (ଅ + ନମ୍ ଧାତୁ = ନଇଁବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ānata ୧ । ଅବନତ, ନମ୍ରୀଭୂତ—Bent.
(ଆନଦ୍ଧ—ବ) ୨ । ପ୍ରଣତ—2. Bowed.
୩ । ପତିତ—3. Fallen down.
୪ । ଅଧୋମୁଖ—4. Drooping.
୫ । ଢାଲୁ ହୋଇଥିବା—5. Sloping; inclined.

ଅନାଦେବା—ଦେ. କ୍ରି— ଆନ ପକାଇବା (ଦେଖ)
Ānadeba Āna pakāibā (See)

ଆନଦ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଆ + ନଦ୍ଧ ଧାତୁ = ବନ୍ଧନ କରିବା + କର୍ମ. ତ;
Ānaddha ଯାହାକୁ ମୁଦ୍ଦଂ ଚମଡ଼ାଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧନ ହୋଇଥାଏ)—
୧ । ମୃଦଙ୍ଗ, ମୁରଜ, ଢୋଲକା ଆଦ୍ୟ ବାଦ୍ୟ—
1. Drum; tabour.
୨ । ବେଶଭୂଷାଦ୍ୟ —2. Fittings.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ବଦ୍ଧ—1. Bound; tied, fastened
୨ । ଅସ୍ତ୍ରାଦ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ—2. Fitted with fittings and arms; armed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଦୁଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅଁ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୂଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ଼ ଦେଖିବେ

୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Pervaded.

ଆନନ—ସଂ. ବି. [ଅନ୍ ଧାତୁ=ବଞ୍ଚିବା+କରଣ. ଅନ; ଯାହା ଯୋଗୁଁ (ଆହାର କରି) ଜୀବ ବଞ୍ଚେ]—
Ānana

୧ । ମୁଖ; ମୁହଁ; ବଦନ—1. Face.

୨ । ପାଟି—2. Mouth

ଆନ-ନ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଅନ୍ୟ+ନ)—୧ । ଆନ ନୁହେଁ; ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ ନୁହେଁ—1. Nothing else.
Āna-na

ଏଉଁ ଶବ୍ଦତ ଅନ-ନ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହୋଇଛି ଯହୁ ।

ଭାଗ. କୋଷ୍ଟ୍ରବ୍ରାହ୍ମଣୁଦ୍ଧତ ।

ଆନନ୍ତର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନନ୍ତର=ଅନ୍ତରଯୁକ୍ତ+ଭାବ. ଯ)—
Ānantarjya

୧ । ଅବ୍ୟବଧାନ—1. Contiguity.

୨ । ଅନନ୍ତରଭାବିତା—2. Immediate succession.

୩ । ପଶ୍ଚାଦ୍ ଭାବ—3. Posteriority,

୪ । ଅନନ୍ତରତ୍ୱ—4. Absence of any space between.

ଆନନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଆ=ବିଶେଷ+ନନ୍ଦ ଧାତୁ=ଖୁସି ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Ānanda

୧ । ହର୍ଷ; ଆହ୍ଲାଦ—1. Delight; joy.

୨ । ସୁଖ—2. Happiness.

୩ । ପରମାତ୍ମା; ବ୍ରହ୍ମ—3. The Supreme Soul.

୪ । (+କରଣ. ଅ)—ମଦ୍ୟ—4. Wine.

ଦେ ବି. ପୁଂ.—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Name given to males.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆନନ୍ଦମୟ—1. Joyous.

୨ । ହର୍ଷବିଶିଷ୍ଟ—2. Joyful.

୩ । ଆନନ୍ଦିତ—3. Delighted.

ବଡ ପ୍ରକାଶରୁ ଋଷି ଆନନ୍ଦ ହେଇଲେ । ଭଗ୍ନ. ବୈଦେହୀହରଣ ୪ ।

୪ । ଆନନ୍ଦଜନକ—4. Causing joy

ଆନନ୍ଦଥୁ—ସ. ବି. (ଆନନ୍ଦ=ହର୍ଷ+ଭାବ. ଥୁ)—
Ānandathu
ହର୍ଷ; ଆନନ୍ଦ—Delight; joy.

ସ ବିଣ—୧ । ହର୍ଷଯୁକ୍ତ; ଆନନ୍ଦିତ—1. Delighted.

୨ । ଆନନ୍ଦବିଶିଷ୍ଟ—2. Joyful.

ଆନନ୍ଦନ—ସ. ବି. (ଆ+ନନ୍ଦ ଧାତୁ=ପ୍ରୀତ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ānandana

୧ । ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା—1. Welcome.

୨ । ଘରକୁର ସାକ୍ଷାତ ସମୟରେ ସୌଜନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ—
2. Act of paying respects.

୩ । ସ୍ୱାଗତ ପ୍ରଶ୍ନ ପୂର୍ବକ ସତ୍କାର କରିବା—
3. Reception of a guest.

୪ । ହର୍ଷ—4. Delight.

ସ. ବିଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ; ହର୍ଷଜନକ; ପ୍ରମୋଦକର; ସୁଖଜନକ—Joyous; delightful.

ଆନନ୍ଦପଟ୍ଟ—ସ. ବି. (ଆନନ୍ଦ=ହର୍ଷ+ପଟ୍ଟ=ବସ୍ତ୍ର)—
Ānandapaṭa
ନବବିବାହିତାର ବସ୍ତ୍ର; ଯାହା ବଞ୍ଚିଲ ପାଟ—Bridal clothes.

ଆନନ୍ଦଲହରୀ—ସଂ. ବି. (ରୂପକକର୍ମଧା ; ଆନନ୍ଦ+ଲହରୀ)—
Ānandalaharī
ଲହରୀ ପରି ମାଡ଼ିଯିବା ସୁଖ; ହର୍ଷର ଢେଉ—A wave or joy.

ଆନନ୍ଦସମାଜ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆନନ୍ଦ+ସମାଜ)—
Ānandasamāja
ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ—A great delight

ଇଥ ମୁ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଋଷିଙ୍କ କୁନ୍ତ ହୋଇ
ହୃଦସ୍ଥରେ ଧରଣ ଆନନ୍ଦସମାଜ । ବୃଷ୍ଣଭଂ. ମହାଭାରତ, କର୍ଣ ।

ଆନନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ନନ୍ଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ānandita
ଆହ୍ଲାଦିତ; ତୁଷ୍ଟ; ଖୁସି ହୋଇଥିବା—Delighted; glad.

ଆନ ପକାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ଧରି ଶପଥ ଉଚ୍ଚାରଣ
Āna pakāibā
କରିବା—To swear in the name of a person; to take the name of a person in oath.

ଆନମାନ—ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍‌ମାନ୍ (ଦେଖ)
Ānamāna
Ānmān (See)

ଦେ. ଅ—ଅନ୍ୟଥା; ଅନ୍ୟପ୍ରକାର—Otherwise.

ନଜ ଧର୍ମେ ଥିବେ ଗୁରୁ ବର୍ତ୍ତି ହେ
ଏଥି ନୋହିବ ସେ ଆନମାନ ହେ । ବଳରାମ. ବୈଦେହୀସମ୍ବାଦ ।

ଆନମିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+ନମିତ)—ଈଷତ୍ ନଇଁଥିବା—
Ānamita
Slightly bent.

ଆନୟନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+ଭ୍ୟୁ ବି. ଅନ)—
Ānayana
ଆଣିବା; ଏକ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନକୁ (ଆଗତ—ବିଣ) ନେବା—Bringing; fetching.

ଆନର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଆ+ନୃତ ଧାତୁ=ନାଚିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Ānartta

୧ । ନୃତ୍ୟଶାଳା—1. Dancing hall.

୨ । ରଙ୍ଗଭୂମି—2 Stage

୩ । ଯୁଦ୍ଧ—3. Fight; battle.

୪ । ଦ୍ୱାରକା ନାମକ ଦେଶ—4. The country of Dwārakā.

୫ । ଦ୍ୱାରକା ଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
5. A resident of Dwārakā.

୬ । ନୃପାଇଶେଷ—6. Name of a king.

୭ । ଜଳ—7. Water.

ଆନର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ନୃତ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)- ୧ । ନାଚୁଥିବା;
Ānarttita
ନର୍ତ୍ତିତ—1. Dancing.

୨ । ଅଧୂତ; କମ୍ପିତ— 2. Shaking.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱପନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ସ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଜନ୍ୟସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆନା—ପ୍ରାଦେ. (ଉର୍ଦ୍ଦୁ) ବ—ଅଣା—Anna.
Ānā

ଆନା—ବୈଦେ—ପ୍ରତ୍ୟୟସୂ (ଫା) ରାବ ବା ଅବସ୍ଥା (ଯଥା—ବାବୁଆନା; ମୁରବ୍ବୀଆନା, ମୁନ୍‌ସିଆନା) An affix denoting state or condition.

ଆନାୟ—ସଂ ବ. (ଆ + ନା ଧାତୁ ନେବା+କରଣ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ମାଛକୁ ପାଣିରୁ ଉଠାଯାଏ)—
Ānāya
୧ । ମାଛଧରା ଜାଲ—1. Fishing net
୨ । ମାଛଧରା ଯନ୍ତ୍ର—2. A contrivance for catching fish.

ଆନାଜ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଆ + ନା ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ; ଯାହା ହୋମ ପାଇଁ ଗୃହସ୍ଥିତ ଅଗ୍ନିରୁ ଉଠାଯାଏ)—ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି; ହୋମ କରିବା ପାଇଁ ଗୃହରୁ ଅଣି ଦକ୍ଷିଣଦଗରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଅଗ୍ନି—
Ānājya
One of the sacrifical fire brought out of domestic fire and kept on the south side of the alter.
ସଂ ବଣ.— ଆନାଦ୍ୱେର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be brought or fetched.

ଆନାରସ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର; ମେଦନୀପୁର) ବ—
Ānārasa
(ତୁଳ ବ. ଆନାରସ୍)—ସପୁରା Pineapple

ଆନାହ—ଫ. ବ. (ଆ + ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା + କରଣ. ଅ)—
Ānāha
୧ । କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା ମଳ ବଦ୍ଧ ହେବା ରୋଗ—(ଆନଦ୍ଧ—ବଣ) 1. Costiveness
୨ । ମଳମୂତ୍ର ଜରୋଧ—2. Strangury; stoppage of urine and stools
୩ । (ଆ + ନହ୍ ଧାତୁ=ବଶାଳ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—ଦୀର୍ଘତା; ଦୈର୍ଘ୍ୟ—3. Length.

ଆନିକଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ତାମିଲ୍—ଆଇନକାଟ୍ଟୁ=ବନ୍ଧଉଆରି; ଇଂ. ଆନିକଟ୍ ;—ନଈରେ ପାଣି ଜମା କଶି କେନାଲ ଆଦକୁ ଜଳ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ନଈର ଆଡ଼ବାଗରେ ବନ୍ଧାସିବା ଫୁକାର ଥିବା ପଥରବନ୍ଧ—
Anicut; weir.

ଆନିକୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ—ଆନିକଟ୍ (ଦେଖ)
Ānikoṭ
Ānikaṭ (See)

ଆନିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଶପୁର) କ୍ରି. (ସ. ଆ + ନା ଧାତୁ) —ଆଣିବା—
Ānibā
To bring.

ଆନୀ—ଦେ. ବ. (ସ. ଆନକ)—ଚାଦ୍ୟବଶେଷ—
Ānī
A kind of drum
ବଡ଼ା ଦୋହଲ ଥଲା ଝଡ଼ଝଡ ପୁମୁଲା ଆନଇନାହାଇଉଡ. ଥବ ।

ବୈଦେ. (ଫା) ପ୍ରତ୍ୟୟସୂ— ଭାବ; ଅବସ୍ଥା—
Affix denoting the state of being
(ଯଥା—ବାବୁଆନା ।)

ଆନୀତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ନୀ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Ānīta
ଯାହା ନକଟକୁ ଅଣା ଯାଇଅଛି—Brought.

ଆନୀଳ—ସଂ. ବଣ. (ଆ = ଈଷତ୍ + ନୀଳ)—ଈଷତ୍ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—
Ānīla
Bluish.
ସଂ. ବ—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ୱ—Black horse.

ଆନୀଳଶତପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଆନୀଳ + ଶତପତ୍ର) —ଇନ୍ଦୀବର; ନୀଳକଇଁ—
Ānīla śatapatra
The blue water-lily.
ଆନୀଳଶତପତ୍ରନେତ୍ରା ଯା ଆସ୍ୟ ବଶ ନୋହୁଲୁରେ ।
ଜଦମୂର୍ଯ୍ୟ ଜଶୋଦ୍ଭବଙ୍କୁ. ଗ. ଗୀତ ।

ଆନୁଆନ—ଦେ. ସର୍ବ (ସଂ. ଅନ୍ୟ + ଅନ୍ୟ; ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟ)—
Ānuāna
୧ । କେତେକ—1. Some.
ଭରଠାରୁ ଯେ ଆନୁଆନ ପୁରୁଷରେ
ସ୍ୱହୋଇ ଉଜା ହେଲେ ଦୁର୍ଜନ ଦେଶରେ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍ୟନ୍ତାହାଉରତ୍ତ,ବନ ।
୨ । ଅନ୍ୟ—2. Other; another
ଦେ. ବଣ—ଭଉନ୍ନ— Different.
ଉନ୍ତୁତ ମୂର୍ଚ୍ଛ ବଚନ; ଶଶ ଶଶଙ୍କେ ଆନୁଆନ ।
ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚ ମୃତ ।

ଆନୁକୂଲ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅନୁକୂଲ + ଭାବ. ଯ)—
Ānukūlya
୧ । ଅନୁକୂଳତା; ସଦୟତା—1. The state of being favourable.
୨ । ଆଶ୍ରିତ ପ୍ରତି ଦୟା ବା ଅନୁଗ୍ରହ—
2. Favour; grace; patronage.
୩ । ଦୟା—3. Kindness.
୪ । ସାହାଯ୍ୟ—4. Help; assistance.
୫ । ଉପକାର—5. Beneficence.

ଆନୁଗତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅନୁଗତ + ଭାବ. ଯ)—
Ānugatya
୧ । ଅଧୀନତା—1 Subservience.
୨ । ତୋଷାମତ—2 Flattery
୩ । ଅନୁସରଣ; ଅନୁଗ୍ରହ ଲାଭାଶାରେ ଅନ୍ୟର ଉପାସନା—
3 Constant attendance on a person to gain favour.
୪ । ସାହାଯ୍ୟ—4. Help
୫ । ଘନଷ୍ଠତା—5. Attachment

ଆନୁପୂର୍ବ—ସଂ. ବ. (ଅନୁପୂର୍ବ+ଭାବ. ଅ)—
Ānupūrba
(ଆନୁପୂର୍ବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ଆଗପଛକ୍ରମ—1. Sequence.
୨ । ଯଥାକ୍ରମ; ଅନୁକ୍ରମ; ପରପାଣ୍ଠୀ—
2. Regular succession.
୩ । ପରମ୍ପରା - 3. Series.
୪ । ଧାରାବାହିକତା— 4. Continuity.

ଆନୁପୂର୍ବିକ—ସଂ ବଣ. (ଅନୁପୂର୍ବ+ଇକ)—
Ānupūrbika
୧ । ଯଥାକ୍ରମଯୁକ୍ତ; କ୍ରମାନୁସାରୀ; ପରପରାଗତ—
1. Serial.

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ରାବର୍ଣ୍ଣ ଯେଉଁ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ସ୍ୱରତ ୍ ଚଢ଼ିଲେ ଅଥବା ୍ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚଢ଼ିଲେ ଅଥବା ଓ ମାତ୍ରା ସହିତ ଯୁକ୍ତ ରହିଥାଏ । ଅତଏବ ୍ ବା ୍ ଚଢ଼ିଲେ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଯେଉଁଥିରେ ଯେଉଁ ଏ ଓକାରାଦିଯୋଗରେ ନ ଥିବ. ସେମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ମତ ପାଠ ଏଥାଏଁ ଚହିଁର ବଦଳରେ ୍ ବା ୍ ଚଢ଼ିଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହତ ହୋଇଥାଏ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ବାଟ' ର ଟଙ୍କରେ 'ବାଟ' ହୋଇବେ; 'ବୃଥ' ର ଟଙ୍କରେ 'ବୃଥ' ହେଉଁବେ; 'ବଧ' ର ପାଉରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ହେଉଁବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ର ପାଉରେ 'ଅଦ୍ଧ' ହେଉଁବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଉରେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ହେଉଁବେ ।

୨ । ଧାରାବାହିକ— 2. Continuous

କି. ବିଣ— ୧ । ସଥାକ୍ରମେ; ଅଗପଛ ପରପାଟୀରୂପେ— 1. Serially; respectively.

୨ । ମୂଳରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିକଳ ଭାବରେ— 2. In regular succession.

୩ । ପରମ୍ପରାକ୍ରମେ —3. Seriatim

ଆନୁପୂର୍ବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁପୂର୍ବ+ଭାବ. ଯ)—ଆନୁପୂର୍ବ (ଦେଖ) Ānupūrbya Ānupūrba (See)

ଆନୁମାନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁମାନ=କଳ୍ପନା+ଭାବ. ଇକ)— Ānumānika ୧ । ଅନୁମେୟ—1. Inferable

୨ । ଅନୁମାନସିଦ୍ଧ—2. Inferential, conjectural; deduced by guess.

୩ । କାଳ୍ପନିକ - 3 Imaginary.

ସଂ. ଅ.—୧ । ଅନ୍ଦାଜରେ—1. By guess.

୨ । ପ୍ରାୟ—2. About; nearly.

ଆନୁରକ୍ତି—ସଂ.ବି. (ଅନୁରକ୍ତ+ଭ ବ. ଇ)—ଅନୁରାଗ; ସ୍ନେହ; ଆସକ୍ତି— Ānurakti Attachment; fondness.

ଆନୁରୂପ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁରୂପ=ସମାନ+ଭାବ. ଯ)—ସାମ୍ୟ; Ānurūpya ସମାନତା—Likeness, resemblance.

ଆନୁଲୋମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୁଲୋମ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ଅନୁଲୋମ Ānulomya ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣାନୁକ୍ରମ—1. State of being in the descending order in cases of inter-marriage

୨ । ସଥାକ୍ରମ;ପରପାଟୀ—2. Sequence; due order.

ଆନୁଶାସନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁଶାସନ+ଭାବ. ଇକ)—ରାଜନୀତିର Ānuśāsanika ଅନୁଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Dealing with precepts of polity

ଆନୁଷଙ୍ଗିକ— ସଂ. ବିଣ. (ଅନୁଷଙ୍ଗ + ସମ୍ବ. ଇକ)—୧ । ଯାହା ଅନ୍ୟ Ānushaṅgika ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ପଛରେ ଘଟେ—1. Circumstantial; incidental.

୨ । ସଂଲଗ୍ନ; ସମ୍ପୃକ୍ତ—2. Connected.

୩ । ଗୌଣ; ଅପ୍ରଧାନ—3. Secondary.

୪ । ଘଟଣାସମ୍ପର୍କରେ ଘଟିଥିବା—4. Circumstantial.

ଆନୁଷ୍ଠାନିକ—ସଂ ବିଣ. (ଅନୁଷ୍ଠାନ+ସମ୍ବ. ଇକ)—ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା Ānushṭhānika କ୍ରିୟାକଲାପସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to rites; ceremonial.

ଆନୁଷ୍ଠିକ—ସଂ ବିଣ. (ଅନୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଇକ)—ଅନୁଷ୍ଠାନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— Ānushṭhika Ceremonial.

ଆନୃଣ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୃଣ+ଭାବ. ଯ)—ଋଣ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା — Ānṛuṇya Freedom from debt; solvency.

ଆନୃଶଂସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅନୃଶଂସ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ଜଘନ୍ୟତାର Ānṛuśaṁsya ଅଭାବ; ଅନଶୁରତା—1. Absence of cruelty.

୨ । ଦୟା—Clemency; humanity.

ଆନେ—ଅ. ଅ.—(ଇତରଜନ ବ୍ୟବହୃତ) (ସଂ. ପୁନଃ)— Āne ୧ । ଏବଂ—1. And.

୨ । ମଧ୍ୟ—2 Also.

୩ । (କଥା କହିବା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ) ପୁନଶ୍ଚ— 3. Again; moreover.

ବି. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଅନ୍ୟ)—

୧ । ଅନ୍ୟ; ଅନ୍ୟ—1. Other.

ବୃଷ ଔଷଧି ଲତା ସେତେ । ସେଥ ଜୀବ ଆନେ ସେତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ୭ । ୧୩ ।

୨ । ଅନ୍ୟରେ; ଅନ୍ୟଠାରେ—2. In or with others.

ଉପଯୋଗିଜନେ ଦିଅ ଜ୍ଞାନ, ଆନେ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପ୍ରାବେ. (ଉକ୍ତି). ଅ—ଯେଉଁଠାରୁ—Where as

ଆନେକ— ପ୍ରାବେ. (ଉକ୍ତି). ଅ—ଯେଉଁଠାରୁ—Where as. Āneki

ଆନେତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)— Ānetabya ଆଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ Fit to be brought.

ଆନେତା— ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଜକଃକୁ+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ଆନଯୁନକାରୀ; ଆହରୀ— Ānetā (ଆନେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Bringing; fetching.

ଆନ୍ତରିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତର=ହୃଦୟ+ଭାବ. ଇକ)— Āntarika ୧ । ମାନସିକ; ହୃଦୟଗତ; ମନୋଗତ— 1. Mental; heart-felt.

୨ । ଅନ୍ତର୍ଗତ—2. Inward; inner.

୩ । ଭିତରିଆ—3. Internal

୪ । ମନରେ ସ୍ୱତଃ ଉଦିତ ବା ଜାତ (ଭାବାଦି)— 4. Sincere.

୫ । ସହୃଦୟ—5. Cordial.

ଆନ୍ତରିକତା—ସଂ. ବି. (ଆନ୍ତରିକ+ଭାବ. ତା)—୧ । ସହୃଦୟତା— Āntarikatā 1. Cordiality.

୨ । ନିଷ୍ପଟତା—2. Sincerity.

ଆନ୍ତରିକ୍ଷ—ସଂ ବିଣ. (ଅନ୍ତରିକ୍ଷ=ଆକାଶ+ଭାବ. ଅ) — Āntarikshya ୧ । ଆନ୍ତରିକ୍ଷଭାବ—1. Atmospherical.

୨ । ଆକାଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to the sky.

୩ । ଆକାଶରେ ଘଟିବା—3. Celestial.

୪ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ—4. Heavenly.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ । ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଈଅ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ । ଏ	ଅଦ୍ଭାଗ୍ଦ୍ଭବବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ସଂ. ବ.—୧ । ଅକାଶ—1. The firmament.

୨ । ଧାରାସଲ୍ଲଳ; ବୃଷ୍ଟିଧାରା—2. Shower of rain.

ଆନ୍ତରୀଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତର+ଭାବ ଇନ)—ଅନ୍ତରସ୍ଥ; ଅନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ—
Āntariṇa Inward; internal.

ଆନ୍ତ୍ରିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତ୍ର=ଉଦରସ୍ଥ ନାଡ଼ିଚକ୍ର+ସମ୍ବ. ଇକ)—
Āntrika ଅନ୍ତ୍ରବୃନ୍ଦୁଲାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the intestines or entrails

ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଅନ୍ତ୍ରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାରାତ୍ମକ ଜ୍ୱର ରୋଗ—Enteric fever.

ଆନ୍ଦାଜ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ଦାଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āndāja etc Andāja etc. (See)

ଆନ୍ଦାଜି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ.ବିଣ (ଆ.ଅନ୍ଦାଜ୍)—ଅନ୍ଦାଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āndāji etc Andāji etc (See)

ଆନ୍ଦି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ସନ୍ଧି)—ଆନ୍ଧି (ଦେଖ)
Āndi Āndhi (See)

ଆନ୍ଦୁ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅନ୍ଦୁ)—୧ । ହସ୍ତୀର ପଦବନ୍ଧନ-ଶୃଙ୍ଖଳା—
Āndu 1. A foot-chain for the elephant;

୨ । ପାଦଭୂଷଣ—2. An ornament for the leg.

ବଇଦିତ ଦେ ଆଦୁ ବହୁଦେ । ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ

ଆନ୍ଦୋଳନ—ସଂ. ବ. (ଆ=ଇତସ୍ତତଃ+ଦୋଳ ଧାତୁ=ଦୋହଲିବା+ଅନ. ଅନ)—୧ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଚଳନ—
Āndolana (ଆନ୍ଦୋଳିତ—ବିଣ) 1. Repeated movement.

୨ । ଆକମ୍ପନ; ଦୋହଲିବା—2. Oscillation.

୩ । ଦୋଳନ—3. Swinging.

୪ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବିଷୟରେ ତର୍କ ବା ବାଦାନୁବାଦ—Discussion; agitation.

୫ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ମାନସିକ ବିଚାର—5 Mental discussion; considering the pros and cons of a thing

୬ । ଅନୁଶୀଳନ—6. Exercise; study.

୭ । (+କରଣ. ଅନ)—ପାଲିଙ୍କି; ଝଟୁଅ; ଡାଣ୍ଡୋଳା—7. A sedan chair.

୮ । ଦୋଳା; ଦୋଳି—8. A swing.

୯ । ଚହଳ; ଗଣ୍ଡଗୋଳ—9. Fuss; row.

ଆନ୍ଦୋଳା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆନ୍ଦୋଳନ)—ମନୁଷ୍ୟବାହିତ ଯାନ; ଝଟୁଅ; ପାଲିଙ୍କି; ଦୋଳା—Sedan chair.
ଦୋଳା; ହିନ୍ଦୋଳା
ଦୋଳା

ଆନ୍ଦୋଳିତ—ସଂ.ବିଣ (ଆ+ଦୋଳ ଧାତୁ=ଦୋହଲିବା+କର୍ମ. ତ)—
Āndolita ୧ । ଈଷତ୍ ଚଳିତ—1. Slightly agitated; oscillated.

୨ । ତର୍କିତବିତର୍କ କରି ଯାଇଥିବା; ଅନୁଶୀଳିତ—2. Discussed.

୩ । ଦୋଳାୟମାନ—3. Swinging.

ଆନ୍ଦୋଳିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଆନ୍ଦୋଳନ)—ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ି ଇତସ୍ତତଃ ହେବା—To be agitated with doubt.
ତୁଳନା

ବଞ୍ଚନ ଫଶପ୍ ବସ୍ଥ ଆବରଣ ଚାରେ ।
ଆନ୍ଦୋଳିଲ ମୁର୍ଦ୍ଧ ମୁଁ ସୀରଦ୍ଦମନ । ବ୍ରଥ.ନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଆନ୍ଧସିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅନ୍ଧସ୍=ସିଦ୍ଧଚଣ୍ଡୁଳ; ଭାତ+ପାକାର୍ଥେ. ଠକ)—ପାଚକ; ସୂପକାର; ସୁଆର—Cook. (ଆନ୍ଧସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆନ୍ଧି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ସନ୍ଧି)—୧ । ସନ୍ଧି; ଛୁଦ୍ର ଜଳା ବା ଫାଟ—
Āndhi 1. Chink; small fissure.

ଅନ୍ଧିସନ୍ଧି ୨ । ଦୁଇଟି ଇଷ୍ଟା ବା ପଥର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜଳା—
ଦରାର 2, Interstice between two bricks or stones.

ଆନ୍ଧୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅନ୍ଦୁ)—ହାତୀ ଶିକୁଳା—
Āndhu Foot-chain for elephants.

ହାଉଦା ଅମାରି ଅନ୍ଧୁ ଚିକୁଣ
ଝୋମର ପଲାଣ ସଜ୍ଜମାର । ଦୁଜନାଥ. ସମରଉରଙ୍ଗ ।

ଆନ୍ଧ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଅନ୍ଧ+ଭାବ. ଯ)—ଅନ୍ଧତା; ଦୃଷ୍ଟିହୀନତା—
Āndhya Absence of eye-sight; blindness.

ଘନ ଗାର ମାର ସଙ୍ଗମ୍ ଷଣେ ।
ଆନ୍ଧ୍ୟ ଯେବେ ଜନମିବ ଲକ୍ଷଣେ । ବଦ୍ୟପୂର୍ବ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଆନ୍ନାଘର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.— ଉନ୍ନାଘର; ରେଷେଇଘର—
Ānnāghara Kitchen.

ଆନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀ—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅନୁ=ପଶ୍ଚାତ୍+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ=ଅନ୍ୱୀକ୍ଷା+ପ୍ରୟୋଜନାର୍ଥେ. ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ ଅ.—ବେଦାଦିଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା ପରେ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ଦେଖିବା ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ)—୧ । ଗୌତମାଦି ପ୍ରଣୀତ ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ର; ତର୍କଶାସ୍ତ୍ର—1. The science of Logic; dialectics.

୨ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଦ୍ୟା; ବେଦାନ୍ତ—2. The Bedānta; spiritual lore.

୩ । ଦଣ୍ଡନୀତି—3. Polity

୪ । ଦୁର୍ଗା—4. Goddess Durgā.

ଆପ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ପାଇବା—To get.
Āp (root) [ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବରେ ପ୍ର ଉପସର୍ଗ ପ୍ରାୟଶଃ ଯୋଗ ହୁଏ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ସମୟରେ ସ୍ୱରର ଏ ଓ ଅକ୍ଷର ଶେଷ ଥାଏ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଅକ୍ଷର ଶେଷ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନେ ଦର୍ଶା ହୋଇଥିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଓ ଏଭଳି ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାରେ ହ୍ରସ୍ୱ ଏ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦୀର୍ଘ ଏ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ଶେଷରେ 'ଘାଏ' ଯୋଡନ୍ତେ; 'ବୁଝ' ର ଶେଷରେ 'ବୁଝେ' ହେଉଁଦେ; 'ବଚ୍ଚୁ' ର ପାଉଁରେ 'ବଚ୍ଚେ' ହେଉଁଦେ; 'ଅଟର୍ଣା' ର ପାଉଁରେ 'ଅଟର୍ଣେ' ହେଉଁଦେ; 'ଅଲତ' ର ପାଉଁରେ 'ଅଲତ୍ତେ' ହେଉଁଦେ ।

ଆପ୍—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ ଆତ୍ମନ୍)—ଅପେ; ସ୍ୱୟଂ; ନିଜେ—
Āp Self; one's self.

ଦେ. ବିଣ.—ଆପଣାର; ନିଜର—Of one's self.

ଆପ୍ ବଡା ବାଟେ ସଥା—ଉଗ ।

ଆପକାର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ବା
Āpkārjya ପ୍ରୟୋଜନ—1. One's own work
आपकाज ଆପ୍‌କାର୍ଯ୍ୟଂ ଭାଇପର୍ଯଂ ପରକାର୍ଯ୍ୟଂ ଧନତ୍ୟଜା—
आपकाज ପ୍ରବଚନ ।

ଆପକାର୍ଜୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟ)—ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ—
Āpkārjī Selfish
आपकाजी
आपकाजी

ଆପ୍‌କେବାସ୍ତେ—ବୈଦେ. ବି. (ହିନ୍ଦି)—ଆତ୍ମସ୍ୱାର୍ଥୀ; ଯେ ନିଜର
Āpkewāste ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଆଶାରେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ
आपकेवास्ते ଚୋସାମଦ୍ କରନ୍ତି—Those who flatter
आपकेवास्ते high officers for their own ends.

ଆପରୁଚ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଆତ୍ମରୁଚ)—ନିଜର ରୁଚ ଅନୁସାରେ—
Āpruchi According to one's taste.

ଆପ୍‌ରୁଚ ଖାଇବ, ପରରୁଚ ପିନ୍ଧିବ—ପ୍ରବଚନ ।

ଆପରୂପି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଆତ୍ମମ୍ଭରି; ସ୍ୱାର୍ଥପର—
Āprūpi Selfish.

ଆପସୁଖୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମସୁଖୀ)—ସ୍ୱାର୍ଥପର; ଆତ୍ମମ୍ଭରି—
Āpsukhī Selfish.

ଆପ୍‌ସୋସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଆଫ୍‌ସୋସ୍ (ଦେଖ)
Āpsos Āphsosh (See)

ଆପସ୍ୱାର୍ଥ—ଦେ. ବିଣ—ଆପସ୍ୱାର୍ଥୀ (ଦେଖ)
Āpswārtha Āpswārthī (See)
आत्मस्वार्थ ଦେ.ବି—ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ—One's self interest.
आत्मस्वा

ଆପସ୍ୱାର୍ଥୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମସ୍ୱାର୍ଥୀ)—ଆତ୍ମମ୍ଭରି; ସ୍ୱାର୍ଥପର—
Āpswārthī Selfish; self-interested.

ଆପ—ସଂ. ବି—୧ । (ଆପ୍ + କର୍ମ. ଅପ୍=ଆପସ୍)—ଜଳ—
Āpa 1. Water.

୨ । (ଆପ=ଜଳ + ସମୂହାର୍ଥରେ. ଅ)—ଜଳରାଶି—
2. Mass of water.

ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ. (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍)—୧ । ସ୍ୱୟଂ; ନିଜେ—
1. One's self.

ଏହି ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିବି ବୋଲି କରିଛନ୍ତି ଅପ
ବସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଉନ୍ନାତ ମୋହନ
ସ୍ୱେତ ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ପତ୍ତି । ଭକ୍ତ. ବୈରେଶ୍ୱରବିଳାସ ।

୨ । ଆପଣ—2. You.

ସଜା ତମ୍ଭ ହବ ଭଲ ଦୋଷ
ଏଥକୁ ଚିନ୍ତା ନ କର ଆପ । ବଶୀଧର. ଚତୁରଭୂମାପୂଜନ ।

ଆପଃ—ସଂ. ବି. (ଆପ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା + ଅସ୍)—
Āpaḥ ୧ । ଜଳ—1. Water

୨ । ଜଳରାଶି—2. Mass of water

ଆପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଈଷତ୍ + ପକ୍ୱ=ପାଚିଲା ବା ପାକ କରାଯାଇ
Āpakwa ଥିବା)—୧ । ଦରପାଚିଲା; ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ—
1. Half-ripe.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସିଦ୍ଧି ନ ଥିବା—2. Half-boiled.

ସଂ. ବି—ପୁଳିପିଠା— A sort of cake.

ଆପଗା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆପ=ଜଳରାଶି + ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Āpagā ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ନଦୀ; ନଈ—1. River.

୨ । ସ୍ମରାସଙ୍ଗ୍ୟାତ ନଦୀବିଶେଷ—
2. Name of a sacred river.

ଆପଟ—ଦେ. ବି—୧ । ଆବରଣ; ଘୋଡଣୀ —1. Cover; lid.
Āpaṭa ୨ । ଗଡ଼ଜାତରେ ସବାରୁ ଆଦ ଗୁରବାଦକ; ସବାରୁ-
ବେଢ଼େଇ; ଗଞ୍ଜଡ଼; ପାଳବାଦକ ଜାତିବିଶେଷ—
2. A caste of palki-bearers.

ଶୈବ ପାଲ୍‌କିଏ ଅପଟ, ନିତ୍ୟ ଗୁଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଘୋଟ ।
ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । କଡ଼ପଟ; କଡ଼ବାଗ—3. One side.

୪ । ଅନ୍ତରାଳ—4. Seclusion.

ସଜନ ଅପଟେ ଏହିରୂପେ ରହି
ନିପଟେ ଉଙ୍କ ପଦ୍ମମୁଖ । ଧ୍ରୁବ ନାଥ ପଦାବ ।

୫ । ପରଦା—5. Partition; screen.

୬ ଆଶ୍ରୟ (ଗୋପୀନାଥ ନଜ) —6. Shelter.

ଦେ. ବିଣ—ନରୁବା; ଘୋଡ଼ାଇ ରଖାଯାଇଥିବା; ଆବୃତ—
Covered.

ଶରଣ ଯଉନ ଜଲେଟ୍ଟ ଅପଟେ
ନ ବାଜିବାର କ ଚରଣର ପୃଷ୍ଠ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଜଗନ୍ନାଥ ।

ଗ୍ରାଦେ. ବି—୧ । (ଗଞ୍ଜାମ) ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ ନାମକ
ଶୂଦ୍ରଜାତି—1.(Ganjam) A class of Śūdras.

୨ । (ଗଡ଼ଜାତ) ପାଣିଅପଟ; ଯେଉଁ ଶୂକରମାନେ
ରାଜାଙ୍କ ଉଅସରୁ ପାଣି ବୁହାନ୍ତି—
2. Water carriers of a Rājā.

ଜଳରେ କଲିଥିଲେ ଯେଉଁ ଜନ
ଦୁଃଖର ଅପଟ ଯେକାଳୁ ଭଞ୍ଜନ । ଭଗବାନ. ଦରବାର ।

ଆପଣ—ସଂ. ବି. (ଆ + ପଣ ଧାତୁ=ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା+ଅଧିକରଣ.
Āpaṇa ଅ: ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରାଯାଏ)—
आपनि ୧ । ଦ୍ୱାର; ବଜାର— 1. Market.
आप ୨ । ଦୋକାନ—2. Shop

ଦେ. ବି- ୧ । ପାଠଶାଳା ବା ଗୁରୁଆଳିର ଶିକ୍ଷକ—
1. Teacher of a primary school.

୨ । ଆତ୍ମୀୟବ୍ୟକ୍ତି—2. One's own kinsmen.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ତଥନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଞ
ା	ି	ୀ	ୁ	ୂ	ୃ	ୄ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ୟ	ଯ	ଃ	ଁ	ଇଅ	ୱ	ଂ

ସୋନ ନାମ ଉଚ୍ଚାଇ କରିବାରୁ ଜଣ
ଜଣାପ୍ରେ ଜଜନ ସେ ପର ଆପଣ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଦେ. ସମ୍ବନାମ. (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍)—୧ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ ମାନ୍ୟାର୍ଥ ଏକବଚନ 'ତୁମ୍ଭେ' ପରବର୍ତ୍ତୀରେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦ (ଏଥିରେ ସାଧାରଣତଃ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷର କ୍ରିୟା ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ)—
1. You applied in addressing superiors.)

ଦେହ ତୁଚ ଉଝରେ ଦମ୍ବିଣ ଆପଣ
ଦିନ୍ତେଜଙ୍କର ସେ ଦହ୍ନକେ ଉର୍ପଣ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ସେ ମହାଶୟ—2 He (in respect,

ଜଜେଶ୍ୱର ବୋଇଲେ ଅର୍ଜୁନ
ଗୁରୁଙ୍କ ଘରେ ତହୁଁ ଜନ୍ମିଲେ ଆପଣ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

୩ । ଆପେ; ସ୍ୱୟଂ; ନଜେ—3 Self; one's self.

ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ମେଦନୀପୁର) ବଣ —ଆପଣାର—Of one's own.

ଆପଣା—ଗ୍ରା. ବଣ.—ସ୍ୱୟଂ; ନଜେ·—Self.
Āpaṇā (ଯଥା- -ଖାଇ ଦିଇ ସେ ଆପଣା ମହାସୁଖରେ ଶୋଇଛୁ ।)
ଆପନା ଦେ. ବଣ.—ନଜର; ଆପଣାର—Of one's own.
ଆପସ୍ ;ଆପନା ଆପଣା କଲ୍ପ କର୍ମନ. ଅଜେ ତୃଅନ୍ତ ସାବଧାନ—ପ୍ରକରଣ ।

ଆପଣାକଆ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆତ୍ମକୃତ)—ସ୍ୱକୃତ; ନଜେ କରିଥିବା—
Āpaṇākiā Done by one's self.
ସବା ଆପଣାକଆ, ଇହିଁକ ଇଦନ୍ ବଆ—ଫକୀରମୋହନ. ଚକ୍ଷୁସ୍ପନ୍ତ ।

ଆପଣା ମୁଣ୍ଡ ଖାଇବା— ଦେ. କି.—ଆପଣାର ବା ନଜର ସର୍ବନାଶ
Āpaṇā muṇḍa khāibā କରିବା—To bring about one's own ruin.
ଭୁଣ୍ଡଃ ସଜାଡ଼ି ଆପଣା ମଣ୍ଡ, ହେ ଇଉମାନେ
ଆପେ ଆପେ ଖାଇବେଲ, ହେ ଇଉମାନେ । ବୁନ୍ଦାସ୍ତବରତ୍ନ ।

ଆପଣିକ—ସଂ. ବଣ. (ଆପଣ=ଦୋକାନ; ଦ୍ୱାର୍ଟ+ବ୍ୟବସାସ୍ଥାର୍ଥେ.
Āpaṇika ଇକ)—ଦୋକାନୀ; ବାଣିଜ୍ୟକାରୀ, ପଣ୍ୟବ୍ଯବ୍ଯେଜୀ; ପଣ୍ୟଜୀବୀ—Shop-keeper.

ଆପଣେ—ଦେ. ସମ୍ବନାମ. (ସଂ ଆତ୍ମନ୍; 'ଆପଣ' ଶବ୍ଦର ମାନ୍ୟାର୍ଥ
Āpaṇe ବହୁବଚନ)—୧ । ସ୍ୱୟଂ; ନଜେ—
ଆପନି 1. Self; one's self.
ଆପ ସେ ତ ନ ପାରେ ଅଜ୍ଞା କରି
ଅପଣେ କର୍ତ୍ତା ଅବତର—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । (ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ; ମାନ୍ୟାର୍ଥେ ,—ଆପଣ—2. You.
ତାହା ଦେଖି ଗାଳ ବନରେ ବଡ଼ୀ ଜଣେ ।
ଅଛନ୍ତୁ ତ କୁ ଦେଖି ଅତିବ ଆଗଣେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅନୁ ।

୩ । ବାଲ୍ୟକାଲର ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ; ଅବଧାନ—
3. Teacher of a Primary School.

୪ । (ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ, ମାନ୍ୟାର୍ଥ)—ସେ ମହାଶୟ—
(ସମ୍ମାନମାତ୍ର) ବ୍ୟକ୍ତି—
4. He (in respect)
ଏ ଉପରେ ଯମ ଆପଣେ ହେଲେ ତୋଷା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

[ଟ୍ର—ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜ୍ୟାଖ୍ୟନାମ ପରେ ମାନ୍ୟାର୍ଥରେ 'ଆପଣେ' ଶବ୍ଦ ଲଗେ । ଯଥା—ଦାସେ ଆପଣେ; ରଥେ ଆପଣେ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଦେ. ସମ୍ବୋଧନ—ହେ ମହାଶୟ—Oh Sir !

ଆପଣେଆପଣେ—ଦେ. ଅ —ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ; ଆପେଆପେ—
Āpaṇe āpaṇe Of one's own accord.
ଆପନାଆପନି
ଆପଣ୍

ଆପତ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ ଆପଦ୍)—ଆପଦ୍ (ଦେଖ)
Āpat Āpad (See)

ଆପତ୍‌କାଳ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆପଦ୍+କାଳ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ
Āpatkāḷa ଦନ୍ତସ୍ଥାନରେ ତ)—୧ । ବିପଦ ଘଟିବା ବେଳ—
1. Time of danger.
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତବେଳ—2. Critical time.
୩ । ଅସମୟ; ଦୁଃସମୟ—3 Time of distress; time of calamity.

ଆପତ୍‌ପାତ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍;ଆପଦ୍+ପାତ)—ବିପଦ ଘଟିବା;
Āpatpata ପଡ଼ିବା—The happening of calamity.

ଆପତ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଆପଦ୍)—ଆପଦ୍ (ଦେଖ)
Āpata Āpad (See)

ଆପତନ—ସଂ. ବ (ଆ=ହଠାତ୍+ପତନ=ପଡ଼ିବା)—
Āpatana ୧ । ଆଗମନ; ଆସିବା—1. Coming.
୨ । ଉପରୁ ପଡ଼ିବା--2.Falling from above.
୩ । ବିପଦ—3. Calamity; danger.
୪ । ଆକସ୍ମିକ ବିପଦ—4. Accident.
୫ । ଅବରୋହଣ—5. Descent
୬ । ସଂଘଟନ—6. Causing to happen.

ଆପତ୍ତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆପତ୍ତି)—୧ । ଆପତ୍ତି—1. Objection.
Āpati ୨ । ଗୁହାରି; ଫେରିଦ—2. Complaint.

ଆପତ୍ତିକ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ଭାବ. ଇକ)—
Āpatika ୧ । ହଠାତ୍ ଘଟିବା—1. Happening suddenly.
୨ । ଆକସ୍ମିକ—2. Accidental.
୩ । ଦୈବୀ—3. Providential.
ସଂ. ବ—ଶ୍ୟେନପକ୍ଷୀ; ଛାଆଣ.—Hawk.

ଆପତ୍ତିତ—ସଂ ବଣ. (ଆ+ପତ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āpatita ୧ । ଉପସ୍ଥିତ; ଆଗତ—1. Arrived.
୨ । ହଠାତ୍ ଘଟିତ—2. Happening suddenly.
୩ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ;ଅବରୂଢ଼— . Alighted; descended.

ଆପତ୍ତି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ+ପଦ ଧାତୁ=ଯିବା; ଦୁଃଖିତ ହେବା+
Āpatti: ଭାବ.ତ)—

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟାରମ୍ଭ ସେତେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚଉତି ଅକ୍ଷର.ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସୁଦ୍ଧେତ ରଖା ହଉନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ଦୀଘସ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡରେ, ସେତେ ଏ ରଖାଦୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବପାଇଁ ଲଥାଙ୍କେ ବହୁଁ ଅପଘତ ୨ ବା ୧ ଚଉତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡବାକୁ ଦେବ । ଉଦା.— 'ଘାଟ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂମି' ଦେଖିବେ; 'ଦଧୁ' ନ ପାଇରେ 'ଦଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଗଲ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ'ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ବଟ୍' ଦେଖିବେ

୧ । ବିପତ୍ତି; ବିପଦ; ବ୍ୟସନ—1. Calamity; mishap.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Receipt.

୩ । ତର୍କ; ବିପକ୍ଷଯୁକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ; ବାଦାନୁବାଦ—3. Remonostrance.

୪ । ଦୋଷ—4. Fault; defect.

୫ । ବାଧା ଦେବା; ବାଧାଦାନ—5. Obstruction.

୬ । ଉରସ୍କାର; ଭର୍ତ୍ସନା—6. Reprimand.

୭ । ଅସମ୍ମତି— 7. Disagreement.

୮ । ଗୁହାର—8. Complaint.

ଆପଦ୍—ସଂ ବି. (ଆ=ବଠାତ୍+ପଦ୍ ଧାତୁ=ଦୁଃଖିତ ହେବା+କ୍ୱିପ୍)
Āpad ୧ । ବିପଦ—1. Calamity; danger.

୨ । ଦୁଃଖ—2. Distress; misery.

୩ । ଆକସ୍ମିକ ଦୁର୍ଘଟନା—3. Accident; mishap.

୪ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—4. Misfortune.

ଆପଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆପଦ୍)—ଆପଦ୍ (ଦେଖ)
Āpada Āpad (See)

କୋନ୍ତେ ଦୋଇଲେ ମୁଁ ତୋର ଅପଦ ସେନ୍ତ
ସାରଳାନ୍ଦାଭାରତ. ବଗ୍ଭଃ ।

ଆପଦର୍ପ—ଗ୍ରାଦେ. (କଃକ). ବି.—୧ । ଆଶ୍ୱାସନା—
Āpadarpa 1. Consolation.

୨ । ଆଦର: ଦେଖାଜତ୍—2. Care.

ଆପଦ୍ଧର୍ମ -- ସଂ ବି. (ଆପଦ୍=ବିପଦ+ଧର୍ମ=କରଣୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ)—
Āpaddharma ଅସମୟରେ ବା ବିପଦ ସମୟରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସାଧାରଣ ସମୟରେ ଅକରଣୀୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଦକାଳରେ କରିଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନୁମତି କରିଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ—
A practice though prohibited by scriptures for a particular person in ordinary times, yet permissible in law in times of distress.

[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ଓ ସମାଜର ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଶିକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆପତ୍‌କାଳରେ ଜ ଜ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯିବା ଉଚିତ, ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତି ଓ ସୂଚ୍ଚ ବାକ୍ୟମାନ ଉଦ୍ଧାର କରି ବହୁ ପରିଶ୍ରମ ସହକାରେ ପୁଣ୍ଡିର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସଦାମଦୋପାଧ୍ୟାୟ ଶ୍ରୀସଦାଶିବ ମିଶ୍ର. କାବ୍ୟକଣ୍ଠ (ସଦୋପଦେଶକ) ସଂସ୍କୃତଭାଷାରେ ଓ ନାଗରାକ୍ଷରରେ 'କଲ୍ୟାପଦ୍ଧର୍ମ ସବଂସ୍ୱ'ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ ସମୟୋପଯୋଗୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।]

ଆପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ପଦ ଧାତୁ=ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āpanna ୧ । ଆପଦଗ୍ରସ୍ତ; ବିପନ୍ନ—1. Involved in danger

୨ । (+କର୍ମ. ବ)—ଲବ୍ଧ; ଅଧିଗତ—2. Obtained; attained.

୩ । ପୁନଃ ପ୍ରାପ୍ତ—3. Got again.

ଆପନ୍ନସତ୍ତ୍ୱା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆପନ୍ନ=ପ୍ରାପ୍ତ+ସତ୍ତ୍ୱ=ପ୍ରାଣୀ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ;
Āpannasatwā ଗର୍ଭରେ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି)—ଗର୍ଭିଣୀ; ଗର୍ଭବତୀ; ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା—Pregnant; with child.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ — ଗର୍ଭବତୀ ନାରୀ— Pregnant woman.

ଆପରାହ୍ଣିକ— ସଂ. ବିଣ (ଅପରାହ୍ଣ=ଅପର ଓଳି+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଇକ)—
Āparāhnika ୧ । ଅପରାହ୍ଣରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—
(ଆପରାହ୍ଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be done in the afternoon.

୨ । ଅପରାହ୍ଣରେ ଘଟିବା—2. Taking place in the afternoon.

ଆପସୁଖ—ଭ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆତ୍ମସୁଖ)—ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା—
Āpasukha One's own wish.

ଆପ ସୁଖେ ଦୋଷ ବରେ ଆପେ ହୁଏ ଶାନ୍ତ । ପ୍ରାବା—ଚନ୍ଦ୍ରନରୂପଗୀତା ।

ଆପସ୍ତମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ଆପ+ସ୍ତମ୍ଭ)—ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳାଶୟରୁ ସ୍ତମ୍ଭାକାରରେ ଆକାଶକୁ ଜଳ ଉଠିବାର ନୈସର୍ଗିକ ଘଟଣା— Water-sprout, a natural phenomenon.

ଆପାତ—ସଂ. ବି. (ଆ+ପତ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା; ଘଟିବା+ଭାବ. ଅ)—
Āpāta ୧ । ପତନ—1. Falling.

୨ । ଆଗମନ—2. Arrival.

୩ । ଘଟଣା—3. Happening.

୪ । ଉପସ୍ଥିତି—4. Presence.

୫ । ଗତକାଳ—5. Passing moment.

୬ । ପ୍ରଥମ ସମୟ—6 First moment.

୭ । ଆରମ୍ଭ—7 Beginning.

୮ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ—8. Present time.

ଆପାତତଃ—ଅ. ଅ. (ଆପାତ=ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ+୫ମୀ ଓ ୭ମୀ
Āpātatah ଅର୍ଥରେ. ତସ୍)—
୧ । ସମ୍ପ୍ରତି; ବର୍ତ୍ତମାନ; ବର୍ତ୍ତମାନସମୟ ନିମନ୍ତେ—
1. Now; for the time being.

୨ । ପ୍ରଥମତଃ—2. Firstly.

୩ । ବିନା କାରଣରେ—3. Without any cause.

୪ । ନିତାନ୍ତ ପକ୍ଷରେ; ଅନ୍ତତଃ—4. At least

୫ । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍—5. At once; immediately.

ଆପାତମଧୁର—ବି. ବିଣ (ଆପାତ+ମଧୁର)—୧ । ସାଦ୍ଧା ବର୍ତ୍ତମାନ
Āpātamadhura ସୁଖକର ବା ସୁଖପ୍ରଦ (ତଳୁ ପଛକୁ ଭଲ ନ ମନ୍ଦ ଜଣା ନାହିଁ)—1. Agreeable at first sight; plausible.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇୟ	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଔ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୨ । କ୍ଷଣିକ ସୁଖପ୍ରଦ—2. Pleasant for the moment.

ଆପାଦ—ସଂ.ଅ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ+ପାଦ)—ପାଦଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—
Āpāda Beginning from the foot.

ଆପାଦମସ୍ତକ—ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ପାଦ=ଗୋଡ଼ + ମସ୍ତକ=ମୁଣ୍ଡ)—From head to foot; all over the body.
Āpādamastaka

ଆପାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +କର୍ମ. ତ)—ସମ୍ପାଦିତ; ଅନୁଷ୍ଠିତ—Accomplished; performed.
Āpādita

ଆପାଦିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—୧ । ଆଶ୍ୱାସନା କରିବା; ଅନ୍ୟର ମନକୁ ବୋଧ ବା ସ୍ଥିର କରାଇବା—
Āpādibā
1. To console; to soothe another's mind.
ଆପାଦ କରନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ଧରଣୀ ଦେବୀରେ
ଆରମ୍ଭିଲୁଁ ତେଣୁ ତୁମ୍ଭ ମନ ଜାଣିବାରେ—ଅର୍ଜୁନମୁନ୍ଦୁ ବଉଦ୍ଧ ।ନ୍ତ୍ରାନ୍ତଶି ।

୨ । ସମ୍ପାଦିବା—2. To provide for; to store up.
ତତ୍ପରି ସ୍ୱତ ଜଳ ସେଉଁ ସମୟ ଆପାଦନ୍ତ ପରିବାଦ ଗୋ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଆପାନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+ଅଧିକରଣ. ଅନ; ଯେଉଁଠାରେ ବା ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ମଦ୍ୟ ପାନ କରାଯାଏ)—
Āpāna
୧ । ମଦ୍ୟପାନର ପାତ୍ର; ସୁରାପାତ୍ର—1. Wine-glass
୨ । ପାନଭୂମି; ମଦ୍ୟପାନର ସ୍ଥାନ; ମଦଓଷ୍ଟି—
2. Tavern; grog-shop
୩ । ମଦ୍ୟପାନଗୋଷ୍ଠୀ—3. A company of drinkers.

ଆପାମର—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ପାମର=ଇତର ଲୋକ)—
Āpāmara ପାମର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଇତର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Upto the lowest class of people
(ଯଥା—ଆପାମରସାଧାରଣ ଏହା ସଭ ଶ୍ରଦ୍ଧାଣ କରିଅଛନ୍ତି ।)

ଆପାମରସାଧାରଣ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; କର୍ମଧା; ଆପାମର+ ସାଧାରଣ)—ମାତ ଠାରୁ ଜଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବସାଧାରଣ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଠାରୁ ବଡ଼ ଲୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ—The public down to the lowest; people of all classes from the highest to the lowest
Āpāmarasādhāraṇa

ଆପିଛା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅପେକ୍ଷା)—୧ । ଅପେକ୍ଷା (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
Āpichhā 1. Waiting.
୨ । ଜଗିବସି ରହିବା (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
2. Lying in ambush.

ଆପିତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆପତ୍ତି)—ଆପତ୍ତି (ଦେଖ)
Āpiti Apatti (See)

ଆପିଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଅପିଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āpil etc Apil etc (See)

ଆପିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ—ଅଫିସ୍)—କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—
Āpis Office.
ଆପିସ୍
ଅପିସ୍

ଆପିସି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଆପିସ୍ (ଦେଖ)
Āpisi Āpis (See)

ଆପୀଡ଼—ସଂ. ବି. (ଆ+ପୀଡ଼୍ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା+କରଣ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ମସ୍ତକ ପୀଡ଼ିତ ହୁଏ)—
Āpīrḍa
୧ । ଶିରୋଭୂଷଣ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—1. Crown
୨ । ଶିରୋସ୍ଥିତ ମାଲ୍ୟ ବା ମାଳା—
2. Garlands for the head
୩ । ପୀଡ଼ାଦାନ;ଚପିବା—3. Pressure; squeesing.
୪ । ବଶେଷ ପୀଡ଼ା—4. Oppression.
୫ । ଦୃଢ଼ବନ୍ଧନ—5. Binding tightly
୬ । ଗୃହର ବାହାରକୁ ବାହାରିଥିବା କାଷ୍ଠ—
6 A log bulging out of the thatch or wall of a house.

ଆପୀଡ଼ନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ପୀଡ଼ାଦାନ)—
Āpīrḍana ୧ । ଅତ୍ୟାଚାର—1 Oppression.
୨ । ଚପିବା—2. Squeezing.
୩ । ଗାଢ଼ାଲିଙ୍ଗନ—3. Tight embrace.
୪ । ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧନ—4. Tight bond
୫ । ସଂଶ୍ଳେଷଣ—5. Bruising.

ଆପୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ପୀଡ଼ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Āpīrḍita ୧ । ଗୁଡ଼ି ଦୋଇଥିବା; ଦୃଢ଼ପିଷ୍ଟ—
1. Compressed; squeezed; pressed.
୨ । ଦୃଢ଼ବଦ୍ଧ—2. Tightly bound
୩ । ବେଦନାଗ୍ରସ୍ତ—3 Ailing; afflicted.
୪ । ଗାଢ଼ାଲିଙ୍ଗିତ—4. Hugged.
୫ । ଅତ୍ୟାଚାରିତ—5. Oppressed.

ଆପୀନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ପ୍ୟାୟୃ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧିପାଇବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āpīna
୧ । ଗାଈର ସ୍ତନ; ଗୋରୁର ଥଣ୍ଡା; ଉଧଃ—
1. Udder; large breast of a beast.
୨ । (ଆ+ପା ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ତ)—କୂପ 2. Well.

ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଈଷତ୍; ସମ୍ୟକ୍+ପୀନ=ସ୍ଥୂଳ)—
୧ । ଈଷତ୍ ସ୍ଥୂଳ; ସାମାନ୍ୟରେ ମୋଟା; ଉତ୍ତାଆଂଶିଆ—
1. Slightly fat; somewhat full.
୨ । ସମ୍ୟକ୍ ସ୍ଥୂଳ; ଉତ୍ତାଘୋଟା—
1. Very fat; well-developed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ :-ଅପର ସ୍ୱରାରେ ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ଅନ୍ତ୍ୟ ଓ ମାତ୍ରା-ବିହୀନ ୬ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ଅନ୍ତ୍ୟ ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ସେହି ଯୋଡ଼ରେ ସେହି ଏ ଭଙ୍ଗାଦୋଷରେ ନ ନିଅନ୍ତୁ. ସେହି ସେହି ଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଉଦାହରଣରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାନ୍ତ ୨ ବା ୩ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଦେଖ ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ନିଅନ୍ତୁ 'ଗାଣ୍ଡ' ଲେଖନ୍ତୁ; 'ଦ୍ରଷ୍ଟ' ନ ନିଅନ୍ତୁ 'ଦଶ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୁ' ନ ପାଇବେ 'ବଂଶୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇବେ 'ଅଣ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇବେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଅପୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଫୂକ)—ଅଫିମ—
Āpu Opium.
ଅଫି; ଅଫିମ ନଷ୍ଟ ଲୋକାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଅଫି
ଆଫୁ ଉଦନ ନୋହୁଲେ ଯେ ନ ଉଦେ ଆଫୁ—ଦ୍ୱାସ୍ୟଉରଙ୍ଗ ।

ଅପୁଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଯେ ଅଫିମ ଅତ୍ୟାସ କରିଥାଏ; ଅଫିମୀ; ଅଫିମ୍ବା—
Āpuā An opium-eater.
ଅଫିମଖୋର ଅପୁଆ ଲୋକର ଗଞ୍ଜଉଥିବା ଦୋକାନ
ଅଫିମଚୀ ଧୂଆଁ ପଉଥିବା ଘରେ ଯାଇ ଗୋଳ । ପ୍ରବଚନ ।

ଅପୁଆପୁ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ)—ଘାଣ୍ଟି ଶୁଖି ଯିବାରୁ କଥା
Āpuāpuhebā ବହୁ ନ ପାରି ଓଠ ଦୁହାଁଙ୍କୁ ମେଲିବା ଓ ବୁଜିବା—To chatter without the power of uttering words clearly owing to one's lips having become dry.)

ଅପୁଖଟି—ଦେ. ବ.—ଯେଉଁଠାରେ ଅପୁଖୋରମାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ
Āpukhaṭi ଅପୁ ସେବା କରନ୍ତି; ଅଫିମଖଟି—
ଅଫିମ ଖଟୀ Opium-den.

ଅପୁଖୋର—ଦେ ବିଣ.—ଯେ ବିଶେଷ ମାତ୍ରାରେ ଅଫିମ ଖାଏ; ଅଫିମୀ;
Āpukhor ଅପୁଆ—1 Addicted to opium.

୨ । ଯେ ଅଫିମ ନଶା (ଅଫିମ ଗୁଲା, ଅରକ ଓ ଧୂଆଁ)ରେ ଅନୁରକ୍ତ—2. Addicted to smoking opium or taking opium tincture.

ଅପୁଚି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—ତନ୍ତୁଳମଞ୍ଜି—
Āpuchi The seed of tamarind.

ଅପୁଧୂଆଁ—ଦେ. ବ.—ମଦତ୍ତ; ଅଫିମରେ ଘୋଡ଼ା ବଜୁଳ ଘଞ୍ଚ ମିଶାଇ
Āpudhuāñ ସୃଷ୍ଟି ଉହାଁରେ ନଆଁ ଲଗାଇ ସେବନ କରିବା
ଆଫିମ ଧୂଆଁ ଧୂଆଁ—Smoke of opium taken as an intoxicant.

ଦେ. ବିଣ.—ଗୁଲିଖୋର—
ଗଜୁଆ, ନିଶୁଆ, ଅପୁଆଁ ଯେ ଖାଇବା । ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।

ଅପୁମଞ୍ଜି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. ପୋସ୍ତଦାନା (ଦେଖ)
Āpumañji Postadānā (See)

ଅପୁଲି—ଦେ. ବିଣ.—ଅପୁଖୋର (ଦେଖ)
Āpuli Āpukhor (See)

ଅପୁସି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ରହସ୍ୟ କରିବାଭଳିରେ;
Āpusi ଅପୋସି ଘରେଇ ଭାବରେ—Privately
ଆପୋସି ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ Office) କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—Office.

ଅପୂପ—ସଂ ବ (ଅପୂପ=ଚିତା + ସ୍ୱାର୍ଥରେ. କ,—ଚିତା; ପିଷ୍ଟକ—
Āpupa Confectionary cake

ଆପୂପିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପୂପ=ଚିତା+ଇକ)—୧ । ଚିତା ଭଜାରକର
Āpupika ଶିଳ୍ପ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Baker

୨ । ପିଷ୍ଟକବ୍ୟବସାୟୀ—2. Confectioner; dealer in cake.

୩ । ପିଷ୍ଟକ ପ୍ରିୟ—3. Fond of cakes.

ସଂ.ବ—(+ସମୂହାର୍ଥେ.ଇକ) ପିଠାସବୁ—Collection of cakes.

ଅପୂପ୍ୟ—ସଂ.ବ· (ଅପୂପ୍ୟ=ପିଠା + ଯ; ଯହିଁରୁ ପିଠା ଭଜାର ହୁଏ)—
Āpūpya ୧ । ମଇଦା; ଅଟା; ଶସ୍ୟଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଚୂନା—1. Flour of grain-powder (from which cakes are prepared).

୨ । ପିଠା ଭଜାର ଦେବା ଉପକରଣ—2. Material of cakes.

ଅପୂର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + ପୂର୍ତ୍ତି=ପୂରଣ)—ପୂର୍ଣ୍ଣତା;
Āpūrtti ପୂର୍ଣ୍ଣସନ୍ତୋଷ—Fullness; Satiety; Satisfaction; fulfilment.

ଅପୃଚ୍ଛା—ସଂ.ବ. (ଅ=ପରସ୍ପର+ପ୍ରଚ୍ ଧାତୁ+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—୧ । କଥାବାର୍ତ୍ତା;
Āpṛuchchhā କଥାବାର୍ତ୍ତା; ଆଳାପ—1. Conversation; address;dialogue.

୨ । ଜିଜ୍ଞାସା—2. Questioning.

୩ । ଆବାହନ—3. Welcoming.

ଆପେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍)—୧ । ସ୍ୱୟଂ; ନିଜେ—
Āpe 1. Self.

ଅନ୍ୟରେ ଆତ୍ମାରୂପେ ନିଜେ
ଅନ୍ୟକୁ ଅପେ ଦୂରେ ପାଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

୨ । ଆପଣ (ମାନ୍ୟାର୍ଥକ)—2. You (respectful).

ଗୁରୁର ଉତ୍ତରେଳ ସରଳ ସେରୂପେ
ଯୁକ୍ତ ଦେଲ ତାହା କହିବା ଦେଉ ଆପେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ· ମହାଭାରତ· କର୍ଣ୍ଣ ।

ଆପେଆପେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍)—ନିଜେ ନିଜେ—
Āpeāpe One's self.
ଆପଣାଆପନି ଦୁଇଜୁ ନଦା ସେ ଦରନ୍ତି ଅପେଆପେ ।
आपसेआप କୃଷ୍ଣସିଂହ· ମହାଭାରତ· ଉଦ୍ଯୋଗ ।

କ୍ରି ବିଣ—୧ । ନିଜେନିଜେ—
1. Of one's own accord.

୨ । ସହଜରେ; ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ—2 Of itself.

୩ । ଅନାହୂତ ଭାବରେ—
3 Uncalled for; unsolicited.

ଆପେଇ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଆତ୍ମନ୍) – ଆପେଆପେ (ଦେଖ)
Āpei Āpeāpe (See)
ନିଜେଇ

ଆପେକ୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅପେକ୍ଷା=ତୁଳନା + ଇକ)—
Āpekshika ତୁଳନାସୂଚୀ; ତୁଳନାତ୍ମକ—
Comparative; relativity.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ ି	ଉ ୁ	ଋ ୃ	ଌ ୢ	ଏ େ	ଐ ୈ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଏ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ ୀ	ଊ ୂ	ୠ ୄ	ୡ ୣ	ଓ ୋ	ଔ ୌ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆପେକ୍ଷିକ ଗୁରୁତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ତୁଳନାପରିଭାଷା)—ଜଳ ତୁଳନାରେ
Āpekshika gurutwa ସମପରିମାଣର ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଓଜନ ବା ଭାରର ପରିମାଣ—1 Specific gravity in comparison with an equal quantity of water).

[ଦ୍ର—ସମଆୟତନବିଶିଷ୍ଟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱର ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ତାହା କୁ ଆପେକ୍ଷିକଗୁରୁତ୍ୱ କହନ୍ତି ।]

ଆପେକ୍ଷିକତା—ସଂ. ବ. (ଆପେକ୍ଷିକ + ତ୍ୱ. ତା)—
Āpekshikatā ଏକ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ତୁଳନା କରିବା ଅବସ୍ଥା—Relativity.

ଆପେତ—ଗ୍ରା. (ଇତର) ବ. (ସଂ. ଆପତ୍ତି)—ଆପତ୍ତି (ଦେଖ)
Āpeti Āpatti (See)
ଆପତା

ଆପୋଦେବତା—ସଂ. ବ. (ଆପଃ=ଜଳ + ଦେବତା=ଠାକୁର)—
Āpodebatā ୧ । ଜଳଦେବତା—1. The Water God.
୨ । ବରୁଣ—2. The god of water

ଆପୋମାର୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଆପଃ=ଜଳ+ମାର୍ଜନ)—
Āpomārjana ୧ । ଦେହରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଦେବା—
1. Sprinkling the body with water.
୨ । ପାଣି ଦ୍ୱାରା ଦେହ ପୋଛପୋଛ କରିବା—
2. Cleansing the body with water.

ଆପୋସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—
Āpos ୧ । ବିବାଦର ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ମିଳାମିଶା—
ଆପୋସ୍ 1. Mutual settlement of dispute.
ଆପସ୍ ୨ । ମକଦ୍ଦମା ବା ବିବାଦ ଅଦାଲତର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବ୍ୟତୀତ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାଯିବା; ପଞ୍ଚାୟତ ଉଦ୍ଦ୍ୟୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିବାଦର ମେଣ୍ଟନ—2 Amicable settlement of disputes by arbitrators.

କ୍ରି. ବ—୧ । ପରସ୍ପର ମିଳା ମିଶା ହୋଇ—
1. Amicably

୨ । ଅଦାଲତଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବ୍ୟତୀତ—2. Without the intervension of court; out of court.

ଆପୋସ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଆପଣାର ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକ—
Āposa One's intimate person or relative.

ଆପୋସି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଆପୋସ୍ (ଦେଖ)
Āposi Āpos (See)

ଆପ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଆପ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Āpta ୧ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ—1. Obtained; attained.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ବିଶ୍ୱସ୍ତ—
2. Reliable, authentic.
୩ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ—3. Friendly; intimate.
୪ । ଯୁକ୍ତ; ସମ୍ବଦ୍ଧ—4. Connected
୫ । ହିତକର—5. Beneficial.
୬ । କୁଶଳ; ପାରଗ; ସକ୍ଷମ—6. Competent.
୭ । ଅଭ୍ରାନ୍ତ—7 Free from error.
୮ । ହିତୋପଦେଷ୍ଟା—8. Giving beneficial advice.

ସଂ.ବ—ଭ୍ରମପ୍ରମାଦଶୂନ୍ୟ ମନ, ପୂର୍ଣ୍ଣପୁରୁଷ ଓ ମହାଜନମାନେ—
Sages and great men of lore supposed to be free from human errors.

ଆପ୍ତବଚନ—ସଂ.ବ.(ଆପ୍ତ=ମୂଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠ + ବଚନ=ବାକ୍ୟ; କଥା)—
Āptabachana ୧ । ଋଷିବାକ୍ୟ; ମହାଜନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ଉପଦେଶ ବାକ୍ୟ—1. Revealations; statements handed down to posterity; traditions;.
୨ । ହିତବାଦ—2. Beneficial truths.
୩ । ପ୍ରବଚନ—3. Proverbs; adage.

ଆପ୍ତବାକ୍ୟ—ସଂ ବ. (ଆପ୍ତ + ବାକ୍ୟ)—ଆପ୍ତବଚନ (ଦେଖ)
Āptabākya Āptabachana (See)

ଆପ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଆପ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା + ଭାବ. ତି)—
Āpti ୧ । ପ୍ରାପ୍ତି; ଲାଭ—1. Attainment; receipt
୨ । ଯୋଗ; ସଂଯୋଜନ; ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Connection.
୩ । ଯୋଗ୍ୟତା—3. Ability.
୪ । ବ୍ୟାପ୍ତି—4 Spreading; diffusing.

ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆପତ୍ତି)—୧ । ବିପତ୍ତି; ବିପଦ—
1 Calamity.
୨ । ବାଧା—2. Hinderance.
୩ । ବିପକ୍ଷର ଯୁକ୍ତି; ଖଣ୍ଡନ-ଯୁକ୍ତି—
3. Objection; refutation.

ଆପ୍ପଡାଲୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ତେଲୁଗ). ବ—ମାରୁଆଡ଼ମାନଙ୍କ ପାପଡ଼ ପରି
Āppaḍālu ଏକ ପ୍ରକାର ଚଟକା ବଡ଼ି । ଲୁଣ, ମରିଚ, ମସଲା, ବିହନଚୂନାରୁ ପାଣିରେ ଦଳ ତରଳ ପିଠା ପରି ଚଟକା କରି ଗଡ଼ି ଖରାରେ ଶୁଖାଇ ରଖାଯାଏ; ଖାଇବା ବେଳେ ନଆଁରେ ସେଙ୍କ ତେଲ ଦେଇ ଖାଆନ୍ତି—
A kind of thin cake made of corn-paste which is toasted and eaten.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଉଚ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ନ ଜା ଏବ ୨ ଚତ୍ଥିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନ ହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତ୍ଥିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବସଗତ ୨ ବା ୧ ଚତ୍ଥିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଜଳ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ଼ ଦେଖିବେ

ଆଫୁ। କରିବା—ଦେ.କ୍ରି—ଆଖିରେ ଗୁଣ୍ଡ ଆଦ ପଡ଼ିଲେ କନା ବା ଲୁଗାକୁ
Āphā karibā ପୁଡ଼ା କରି ମୁହଁ ମେଲାଇ ସେ କନାଛଣ୍ଡା
ଉପରେ ପାଟିର ପବନ ଦେଇ ତାକୁ ଆଖିରେ ମାଡ଼ିବା—
To press the cloth on the eye after making it into a small cushion and blowing air into it through the mouth.

ଆପ୍ୟାନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ବିଶେଷ + ପ୍ୟାୟୃ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + ଲ୍ୟୁଟ୍. ତ)—
Āpyāna
୧ । ବଳିଷ୍ଠ; ବଳୁଆ—1. Strong.
୨ । ସ୍ଥୂଳ; ମୋଟା—2. Flat; well-developed.
୩ । ଗୀତ; ଫୁଲିଥିବା—3. Swollen.

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାନ)—୧ । ପାନ; ପିଇବା—
1. Drinking.
କେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କାହୁ ଝଃକ ଶୂନ୍ୟେ
ଉହ୍ନରେ ପବନ ଆପ୍ୟାନେ । ପ୍ରାତା. ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।
୨ । (ସଂ ଆପ୍ୟାୟନ)—ତୃପ୍ତି—2. Satisfaction; satiety.
୩ । (ସଂ ଆପ୍ୟାୟନ — ପ୍ରୀଣନ—3. Act of giving satisfaction; pleasing.

ଆପ୍ୟାୟନ—ସଂ. ବି. (ଆ + ପ୍ୟାୟୃ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା; ତୃପ୍ତ ହେବା
Āpyāyana + ଭାବ.ଅନ)—୧ । ପ୍ରୀଣନ—1. Pleasing.
୨ । ତୃପ୍ତି; ସନ୍ତୋଷ—2. Satisfaction.
୩ । ପୁଷ୍ଟି—3. Nourishment.

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାନ)—ପାନ; ପିଇବା—Drinking.
ମେ ତୃପ ସୁଧା ଆପ୍ୟାୟନେ. ତୃପିତ ଲୋକଙ୍କେ ସପଦନେ ।
କେତେହେଁ ନ ପାରଇ ଛନ୍ଦ, ଆନନ୍ଦେ ସ୍ୱାର୍ଥକେ ବନ୍ଦ ।
କରୋଥ. ପ୍ରାରମ୍ଭ. ୩୪ ।

ଆପ୍ୟାୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + ପ୍ୟାୟୃ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା
Āpyāyita ତୃପ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ତୃପ୍ତ—
1. Gratified.
୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Satisfied.
୩ । ପ୍ରୀତ—3. Pleased.
୪ । ନିର୍ବାପିତ—4. Extinguished.
୫ । ଗୀତ—5. Swollen.
୬ । ପୁଷ୍ଟ—6. Nourished.

ଆପ୍ରଚ୍ଛନ—ସଂ ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + ପ୍ରଚ୍ଛ ଧାତୁ=ପଚାରିବା + ଭାବ.
Āprachchhana ଅନ)—୧ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖ
ବା ବଦାଯୁକାଳୀନ ଆଲିଙ୍ଗନ—
1. Friendly embrace at the first meeting or parting.
୨ । ସ୍ୱାଗତ ପ୍ରଶ୍ନଦ୍ୱାରେ ଆନନ୍ଦପ୍ରଦର୍ଶନ—
2. Rejoicing at the time of meeting a friend.

ଆପ୍ରପଦ—ସଂ. ଅ. (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ + ପ୍ରପଦ=ପାଦାଗ୍ର)—
Āprapada ପାଦାଗ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଚରଣଗ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Upto the toe.

ଆପ୍ରପଦୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଅବଧି + ପ୍ରପଦ=ପାଦାଗ୍ର+ବ୍ୟାପକାର୍ଥେ.
Āprapadīna ଇନ)—(dress) Flowing from the shoulders upto the toes.

ଆପ୍ରେନ୍ଟିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଆପ୍ରେନ୍ଟିସ୍)—
Aprentis ନବୀନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଖରେ ଚାକିମ ଦେବାପାଇଁ
ଆପ୍ରେଣ୍ଟିସ୍ ରହୁଥିବା ଲୋକ; ଶିକ୍ଷାନବିସ୍—Apprentice.
ଅପ୍ରେଣ୍ଟିସ୍

ଆପ୍ଲବ—ସଂ. ବି. (ଆ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭିଜିବା+ଭାବ. ଅ)—
Āplaba ୧ । ଜଳରେ ସ୍ନାନ; ଅବଗାହନ—1. Bathing.
୨ । ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିବା—2. Diving.
୩ । ପହଁରିବା; ସନ୍ତରଣ—3. Swimming.
୪ । ଜଳବୃଦ୍ଧି; ନଈ ଆଦର ବୃଦ୍ଧି—
4. Flood; inundation.

ଆପ୍ଲବନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭାସିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Āplabana ଆପ୍ଲବ (ଦେଖ)
Āplaba (See)

ଆପ୍ଲାବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ପ୍ଲାବିତ)—
Āplābita ୧ । ଜଳରେ ପୂରିତ—
1. Flooded; filled with water.
୨ । ପାଣି ମାଡ଼ିଯାଇ ଥିବା—
2. Overspread with water; irrigated.

ଆପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍; ଷ୍ୱତ୍+ପ୍ଲୁତ=ଜଳସିକ୍ତ ବା ଆ+
Āpluta ପ୍ଲୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
୧ । ପାଣି ମାଡ଼ିଯାଇ ଥିବା—1. Irrigated.
୨ । ଜଳ ପ୍ଲାବିତ—2. Flooded.
୩ । ଜଳସିକ୍ତ—3. Wetted; bathed.

ଆପ୍ସୋସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଅଫ୍ସୋସ୍)—ଅବ୍ସୁସ୍ (ଦେଖ)
Āphsos Absus (See)

ଆଫତ୍—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆପଦ୍)—ଆପଦ—
Āphat Danger; calamity.
ଆପଦ୍
ଆଫତ୍

ଆଫତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆପତ୍ତି)—ଆପତ୍ତି (ଦେଖ)
Āphati Āpatti (See)
ଆପତ୍ତି

ଆଫଲୋଦୟ—ସଂ. ଅ (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଫଲୋଦୟ=ଫଳଲାଭ)—
Āphalodaya ୧ । ଫଳଲାଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
1. Till the attainment of one's end.
୨ । ସଫଳ ହେବା ଯାଏ—
2. Till rewarded with success.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଃ	ୟ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍ଟ	ଜ୍ଞ	ଭ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ୱ୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଫ୍ଫା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆପ୍ଫା କରିବା (ଦେଖ)
Āphphā karibā Āpphā karibā (See)

ଆଫିତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଆପତ୍) —ଆପତ୍ତି (ଦେଖ)
Āphiti Āpatti (See)

ଆଫୀନ ସଂ. ନ—ଅହିଫେନ; ଅଫିମ—Opium (M. W.)
Āphīna

ଆଫୂକ—ସଂ. ନ—ଅହିଫେନ; ଅଫିମ—Opium (M. W.).
Āphūka

ଆବ୍ଡୁଆବ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) —ଅବ୍ଜୁଆବ୍ (ଦେଖ)
Ābuāb Abuāb (See)

ଆବ୍କାରି (ଇତ୍ୟାଦି) —ବୈଦେ. ବ. (ଆ) —
Ābkāri (ete) ଅବକାରି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Abakāri etc (See)

ଆବ୍ଡାଖାବ୍ଡା—ଦେ. ବିଣ—ବନ୍ଧୁର—
Ābrdākhābrdā Rough; uneven.
ଆବଡ଼ାଥାବଡ଼ା
ଖୁରଖୁରା

ଆବ୍ଦାର—ବୈଦେ. ବ. (ଫା) —୧ । ଜିଦ୍; ଜିଦ୍—
Ābdāra 1. Importunity.
ଆବଦାର ୨ । ଅଳ—2. Importune request.
ଆବଦ୍ଦାର ୩ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ପ୍ରାର୍ଥନା—
3. Repeated request.

ଆବ୍ଦାରି—ବୈଦେ ବ. (ଆ) —ଆବ୍ଦାର (ଦେଖ)
Ābdāri Ābdāra (See)

ଆବ୍ରକ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ର) —ଅଭ୍ର; ମେଘନାଲ—
Ābrak Mica; talc.
ଅଭ୍ରକ
ଅବରକ

ଆବ୍ରଖ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଭ୍ର) —ଆବ୍ରକ୍ (ଦେଖ)
Ābrakh Ābrak (See)

ଆବ୍ରାଆବ୍ରି—ଦେ. ବ—୧ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—
Ābrāābri 1. Inter-dependence.
ଢାଙ୍କାଢାଙ୍କି ୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ—
2. Mutual connection.
୩ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ମିଳନ—
3. Uniting with each other.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିବା—
1. Depending upon each other; inter-dependent.
୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Inter-connected.
୩ । ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ—
3. Joined to or united with each other.

ଆବ୍ରାଜାବ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—୧ । ଗୋଲମାଳିଆ —1. Confused.
Ābrājābrā ୨ । ଅପରିଷ୍କୃତ; ଅପରିଷ୍କୃତ— 2. Uncleansed.
ଏବଡ଼ୋଜେବଡ଼ୋ ୩ । ଅବନଂସ୍ତ—3. Not properly set.
ଗଡ଼ବଡ଼ ୪ । ମଇଳା—4. Dirty.

ଆବ୍ସୋସ୍—ବୈଦେ. ନ (ଆ) —ଅବ୍ସୁସ୍ (ଦେଖ)
Ābsos Absus (See)

ଆବ୍ହାଉଆ—ବୈଦେ. ନ (ଆ) — ଅବ୍ହାଉଆ (ଦେଖ)
Ābahāuā Abhāuā (See)

ଆବଖୁର୍—ବୈଦେ. (ଫା) ନ—ଅବ୍ଖୁର୍ (ଦେଖ)
Ābakhurā Abkhurā (See)
ଢେଙ୍କନ ବେଳେ ଥାଳି ପତ୍ରରେ ଗୋପାଳ ଅବଦୁରରେ ଜଳ ଥୋଇ ନ ଦେଲେ ବାଳୁକୁ ଆଉ ଜଳ ଦେଇ ଗଲେ ନାହିଁ—ପଲ୍ଲୀମୋହନ. କବ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ।

ଆବଦ୍ଧ—ସଂ ବିଣ. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ବନ୍ଧ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Ābaddha ୧ । ବ୍ୟାପୃତ; ନିଯୁକ୍ତ—
1. Engaged; busy.
୨ । ବନ୍ଧାହେବା; ବନ୍ଧା; ସଂଲଗ୍ନ—
2. Bound up; tied down.
୩ । ନିରତତ—3. Constructed.
ବାଣ୍ଟିର ଗଉରବାନ୍ଧ ବସୁ ଅରୁଣାଙ୍ଗ ଆର ଆବଦ୍ଧରେଖ ଅରୁଣ ଚୁତ ଓଷ୍ଠରେ—ପ୍ରାଚୀ. ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧ ।
୪ । ଋଣନମନ୍ତେ ମହାଜନ ନକଟରେ ରକ୍ଷିତ; ବନ୍ଧା-ବଆସିବା—4. Pledged; mortgaged.
୫ । ରୁଦ୍ଧ —5. Confined.
୬ । ଗଡିରୁଦ୍ଧ—6. Restrained.
୭ । ଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଯୁଆଳରେ ଯୋଗ୍ ଦେବା—7. Yoked.

ଆବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଆ = ଉପେଷ + ବନ୍ଧ ଧାତୁ = ବାନ୍ଧିବା + କରଣ. ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜୁଆଳ ସହିତ ଇଷ ବା ହୁର୍ ବନ୍ଧନ କରାଯାଏ)—୧ । ଯୋତ; ଲଙ୍ଗଳଦଉଡ଼ି—
Ābandha 1. A cord for tying the shaft of the plough to the yoke.
୨ । ଶଗଡ଼ର ହୁର୍ ଉପରେ ବନ୍ଧାଯିବା ରଜ୍ଜୁ —2. A cord for tying the shat of a cart to the yoke.
୩ । ସମ୍ବନ୍ଧ —3. Connection.
୪ । ଦୃଢ଼ବନ୍ଧନ—4. Strong tie.
୫ । ପ୍ରେମ; ଗଣସ୍ନେ —5. Attachment; affection.

ଆବପ—ସଂ. ନ. (ଆ + ବପ୍ ଧାତୁ = ବୁଣିବା; କ୍ଷୌର ଦେବା + ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Ābapa ୧ । ଧାନ୍ୟସ୍ଥାପନ ପାତ୍ର—
1. Receptacle for storing paddy.
୨ । ଖଣ୍ଡ; ପାତ୍ର—2. Receptacle.
୩ । (+ ଭାବ. ଅ) କ୍ଷୌରକର୍ମ; କେଶାଦି ମୁଣ୍ଡନ —
3. Shaving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଥର ପୂର୍ବାରେ ପୂରଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଦୁଇଟିଯାକରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାନ୍ତରେ ଚହଁରି କରିପାରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ସାଜ ସରଞ୍ଜାମ; ବୁଣା—4. Sowing.

ଆବପନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ବପ୍ ଧାତୁ=ବୁଣିବା; ଖୋରି ଦେବା+ Ābapana ଅନ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକ. ଅନ)—ଆବପ (ଦେଖ) Ābapa (See)

ଆବର—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ. (ସଂ. ଅପର)—୧ । ପୁଣି—1 Also Ābara ଆବର ସମ୍ଭବ ସେ ଜଗତ୍ପତି ତାର,
ହୃତ୍ପଦ୍ମ ବଦ୍ଧ ହୁଏ ଅସୁରନାଶହ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଦଶରଥ ଆଦ ।

୨ । ଏବଂ; ଆଉ—2 And.

ଦେ. ସର୍ବନାମ—ଅପର; ଅନ୍ୟ—Another; other.

ବୈଦେ. ବି—ଆବୁର (ଦେଖ)—Ābura (See)

ଆବରଣ—ଫ. ବି. (ଆ=ବୃ ଧାତୁ=ଅବରୋଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)— Ābaraṇa ୧ । ଆଚ୍ଛାଦନ—1. Act of covering.

୨ । (+କରଣେ. ଅନ)—ଚର୍ମଫଳକ; ଢାଲ—2. Shield.

୩ । ଢାଙ୍କୁଣୀ; ଆଚ୍ଛାଦନ—3. Covering; lid

୪ । ପରଦା – 4. Screen.

୫ । ଆଚ୍ଛାଦନସାଧନ (ପ୍ରାଚୀର ଆଦି)—5. Walls etc which screen a place from public gaze.

୬ । ଅବରୋଧ—6. Concealment from public gaze

୭ । ଲୁଚାଇବା—7. Concealment

ଆବରଣ ପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆବରଣାର୍ଥେ ବ୍ୟବହୃତ ପତ୍ର)— Ābaraṇapaṭa ଯେଉଁ ପରଦାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖା ଯାଏ—A covering or screen for covering anything.

ଚତୁଃ ପାଶେ ଖମା ଦେଖି ଆବରଣ ପତ୍ର,
ଦଣ୍ଡେ ସଦାପରମେଶ ଆବରିବା ପାଇଁ । ବ୍ରଜନାଥ. ମହାଯ ୩ ।

ଆବରଣୀୟ—ସଂ ବିଶ. (ଆ+ବୃ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—୧ । ଆଚ୍ଛାଦନ ଯୋଗ୍ୟ— Ābaraṇiya
1. Fit to be covered.

୨ । ଯାହା ଲୁଚାଇବା ଯୋଗ୍ୟ—
2. Fit to be concealed.

ଆବରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—୧ । ଲୁଣ ପାଣିକୁ କଣ୍ଟେରେ ବସାଇ Ābarā ସେଥିରୁ ଲୁଣ ମାରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପିଢ଼ାଣ—
(ଦୈନିକ ଆଣା ୨୫।୩୦)
A pot for boiling salt water for manufacturing salt.

୨ । ଲୁଣ ମାରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଜଆର—2. Spot or field storing saline water for manufacturing salt.

ଆବରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଆବରଣ)—୧ । ଆବରଣ କରିବା; Āaribā ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇବା—
ଆବରନ କରା 1. To cover; to screen; to shield.

ଚତୁଃ ପାଶେ ଖମା ଦେଖି ଆବରଣ ପତ୍ର ।
ଦଣ୍ଡେ ସଦା ପର ଦୋଷ ଆବରିବା ପାଇଁ । ସଧ ନ ଅ. ମହାଯାନ୍ତ ।

୨ । ଘେରି କରି ରହିବା—2. To surround.

ଆବରି ଅଛନ୍ତି ସୌଧ ଦିଗତ । ବ୍ରଜନାଥ. ସେତୁବନ୍ଧ ।

୩ । ଅଧିକାର କରି ବସିବା—3. To establish one's self in authority; to occupy.

୪ । ସ୍ୱୀକାର କରିବା; ଆପଣାର କରିବା—
4. To affiliate; to treat as one's own. to acknowledge as one's own.

୫ । (ଲଜ୍ଜାର୍ଥେ) କୌଣସି ମନୋଗତ ଭାବକୁ ଗୁପି ରଖିବା—
5. To suppress one's feelings.

ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଆବରି ସେ ଦୁଇ ବାହ୍ୟେ ଲଜ୍ଜା ଢାଙ୍କଇ ।
ବ୍ରଜନାଥ. ପାଦଟୀ ।

୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଆବରିବା—
2. To undertake to do a work.

୭ । ଘୋଟିବା—7. To overspread; to over cloud.

ଆବର୍ଜନ—ସଂ.ବି. (ଆ+ବୃଜ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଛଡ଼ା ପଲାଇବା— Ābarjana ସମ୍ୟକ୍ ତ୍ୟାଗ—Abandonment.

ଆବର୍ଜନା—ସଂ. ବି. (ଆ+ବୃଜ୍ ଧାତୁ+ଅନ+ଆ) ଅଳଆ; ଝାଟୁଆ— Ābarjanā Sweepings; rubbish.

ଆବର୍ଜନ ବିସର୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଏକାର୍ଥବୋଧକ ସଦୃଚର ଶବ୍ଦ)— Ābarjana bisarjana ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ତ୍ୟାଗ ବା ବର୍ଜନ—Quite abandonment and surrender.

ଆବର୍ଜିତ—ସଂ ବିଶ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବର୍ଜିତ=ତ୍ୟକ୍ତ)— Ābarjita ୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—1 Abandoned

୨ । ଆନତ—2. Bent down.

୩ । ଆହୃତ—3. Collected.

୪ । ସଂଯମିତ—4. Restrained.

୫ । ଓଳଆ ଦୋଇଥିବା—5. Swept off.

ଆବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଆ+ବୃତ ଧାତୁ=ଦେବା; ଘେରି ରହିବା=ଭାବ. ଅ)—୧ । ଜଳ ଭଉଁରୀ; ପାଣି ମଲା; ଜଳଭ୍ରମ— Ābartta
1. Eddy; whirlpool.

୨ । ଲୋମର ଭଉଁରି; ଘୋଡ଼ା ଦେହ ଲୋମର ଦଶଟିଯ ବୃତ୍ତାକାର ସଂସ୍ଥାନ—2. Circular rings of hair on ten different parts of the body of a horse.

୩ । ମେଘଶ୍ରେଣୀ—3. A form of cloud; cumulus cloud.

୪ । ଗୁଜାବର୍ତ୍ତ ନାମକ ମଣି—4 A kind of gem.

୫ । ଘୂରଣି; ଦୃଶ୍ୟନ—5. Revolution;gyration.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଂ	ଊ
୨	ଋ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଃ

୨ । ଦେହୁମାନଙ୍କର ବୃତ୍ତାକାର ଲୋମସ୍ଥାନ—
6. Circular rings of fur on the bodies of animals.

ଆବର୍ତ୍ତକ—ସଂ. -ବ. (ଆବର୍ତ୍ତ + କ)—୧ । ମେଘବିଶେଷ; ନିର୍ଜଳମେଘ—
Ābarttaka 1. A kind of rainless cloud.
[ଦ୍ର—ମେଘ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]
୨ । ମେରୁଦଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅସ୍ଥି ଖଣ୍ଡ—
The individual bones of the spine.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଆବରକ—1. Covering
୨ । ଆବର୍ତ୍ତକ ରକ—2. Revolving

ଆବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ· (ଆ + ବୃତ ଧାତୁ = ଢେବା + ଭାବ. ଅନ)—
Ābarttana ୧ । ତରଳାଇବା; ଆଉଟାଇବା—
1 Fusing. melting.
୨ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ; ମନ୍ଥନ—2. Revolution; churning.
୩ । ପୁନଃ ପୁନଃ କରଣ—3. Repeated doing
୪ । ପୁନର୍ଗମନ—4. Coming again; returning.
୫ । ବେଢ଼ିବା; ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବେଷ୍ଟନ (ପ୍ରାରୀର୍ବ)—
5. Surrounding.
୬ । ଘାଣ୍ଟିର ଖାଇବା 6. Revolving; gyrating.
୭ । ବିଷ୍ଣୁ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—7. A name of Bishnu.

ଆବର୍ତ୍ତନବାଦ—ସଂ ବ. (ଆବର୍ତ୍ତନ + ବାଦ)—ମୃତ୍ୟୁପରେ ଜୀବର
Ābarttanabāda ପୁନର୍ବାର ସଂସାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବା-ବିଶ୍ୱାସ—The belief in future birth after death; the theory of transmigration of soul.

ଆବର୍ତ୍ତନବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆବର୍ତ୍ତନ+ବାଦୀ)—ଯେଉଁ ଲୋକ
Ābarttanabādī ବିଶ୍ୱାସ କରେ ଯେ ଜୀବ ମୃତ୍ୟୁପରେ ପୁନର୍ବାର (ଆବର୍ତ୍ତନବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂସାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ—
Believing in the theory of transmigration of soul.

ଆବର୍ତ୍ତନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ + ବୃତ୍ + ଅଧିକରଣ, ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ābarttanī ୧ । ଦୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଗଳତ କରିବାର ପାତ୍ର; ଧାତୁ ଆଉଟିବା ପାତ୍ର; ଛୋଇ—1. Melting pot; crucible
୨ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆଉଟାଯାଏ; କାମତ; ଅଣକ—2. Spoon; wooden ladle.
୩ । ଉତୁରୁର୍ଡ଼ି (ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
3. Utururdi (See)

ଆବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ବର୍ତ୍ତ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଲେଉଟିବା;
Ābarttita ପୁନରାଗତ—1. Returned; come back.
୨ । ଆଉଟାଦେବା—2. Stirred while boiling or melting.
୩ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ—3. Habituated.
୪ । ଗୁଣିତ—4. Multiplied.
୫ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—5. Covered.
୬ । ବେଷ୍ଟିତ—6. Surrounded.

ଆବର୍ହିତ—ସଂ.ବିଣ. (ଆ+ବର୍ହ ଧାତୁ=ମାରିବା+କର୍ମ.ତ)—ଉତ୍ପାଟିତ;
Ābarhita ସମୂଳେ ଉତ୍ପାଟିତ—Uprooted.

ଆବଳି—ସ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ + ବଲ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଇ)—
Ābali ୧ । ଶ୍ରେଣୀ; ପଂକ୍ତି; ଧାଡ଼—1. Row; line.
୨ । ସମୂହ—2. Collection.
୩ । ବଂଶ—3. Lineage; family.
୪ । ଏକସାଜ—4. A set; series.

ଆବଲୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଆବଳର ଅନ୍ୟରୂପ—
Ābalī Another form of Ābali.

ଆବଲ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅବଳ + ଭାବ. ଯ)—ଦୁର୍ବଳତା—Weakness.
Ābalya

ଆବଶ୍ୟକ—ସ ବିଣ.(ଅବଶ୍ୟ = ନିଶ୍ଚୟ+ଭାବ. କ)—୧ । ପ୍ରୟୋଜନୀୟ;
Ābaśyaka ଦରକାର—1. Necessary; needful.
୨ । ଅବଶ୍ୟଂଭାବୀ—2. Inevitable.
୩ । ଯାହା ନ ଦେଲେ ନ ଚଳେ—3. Indispensable.
୪ । ନିରବକାଶ—4. Incessant; without leisure.

ଦେ. ବି.—ଦରକାର; ପ୍ରୟୋଜନ—Necessity; need.

ଆବଶ୍ୟକତା – ସଂ. ବ (ଅବଶ୍ୟକ = ପ୍ରୟୋଜନୀୟ + ଭାବ. ତା)—
Ābaśyakatā ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା—Necessity; need.

ଆବଶ୍ୟକୀୟ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆବଶ୍ୟକ)—୧ । ଦରକାର;
Ābaśyakīya ପ୍ରୟୋଜନୀୟ—1. Necessary.
୨ । ଜରୁରୀ—2. Urgent.
[ଦ୍ର—ଆବଶ୍ୟକ ବିଶେଷଣ ପଦ । ତହିଁରୁ ପୁଣି 'ଈୟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ କରି ବିଶେଷଣ କରିବା ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ; ତେଣୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଭ୍ରମାତ୍ମକ ।]

ଆବସଥ—ସଂ. ବି. (ଆ + ବସ ଧାତୁ = ବାସ କରିବ + ଅଧିକରଣ ଅଥ;
Ābasatha ଯହିଁରେ ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି)—
୧ । ଅବସଥ (ଦେଖ,—1. Abasatha (See)
୨ । ବ୍ରତବିଶେଷ—
2. Name of a religious austerity.

ଆବସଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅବସଥ + ଯ)—
Ābasathya ୧ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ—1. The stage of a house-holder.
୨ । ଗୃହସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲୌକିକ ଅଗ୍ନି—2. Domestic fire.
୩ । କର୍ମାଙ୍ଗବହ୍ନି—3. Fire used in vedic rites.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ପୂର୍ବାରେ ଏ/ଏର ୧ ଚତ୍ତ ଓ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ଚତ୍ତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତ୍ତିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବ ଚତ୍ତ ସୋଡରେ ସେତେ ବ ଦୂରାରୋଡରେ ନ ନେଇ, ସେତେ ସେହି ଏକ ପାର୍ଟ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ସେତେ ୨ ବା ୧ ଚତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଏକ ସୋଡରାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଇ' ସୋଡରେ; 'ଜଗ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଜଗ' ସେଟିରେ; 'ବଧ' ର ପାଇଁ 'ବଧୁ' ସେଟିରେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍ଜ' ସେଟିରେ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଇବତ୍' ସେଟିରେ ।

୪ । ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟରୁ ଅଗ୍ନିବିଶେଷ—
4. Name of one of the five sacrificial fires.

ଆବସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଅବ+ସୋ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା; ସ୍ଥାପନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଭଣ୍ଡାରରେ ସ୍ଥାପିତ—
Ābasita 1. Stored; treasured.
୨ । ସ୍ତୂପୀକୃତ—2. Collected; gathered, heaped up.
୩ । ସୂର୍ପ ବା କୁଲା ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ (ଶସ୍ୟାଦି)—
3. Cleansed by fanning; winowed.
୪ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ; ଅବଧାରିତ—4. Ascertained,
୫ । ଅବସାନପ୍ରାପ୍ତ; ସମାପ୍ତ—5. Completed.

ଆବହ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଏହ ଶବ୍ଦ କେତେକ ଶବ୍ଦର ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା— ଭୟାବହ; ଦୁଃଖାବହ)—ବହନକାରୀ; ଜନକ; ଉତ୍ପାଦକ—(A suffix added to nouns to denote Carrying; producing.
Ābaha
ସଂ. ବ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେଗବିଶିଷ୍ଟ ବାୟୁବିଶେଷ—
1. A kind of wind of a given velocity.
୨ । ଯେଉଁ ପବନ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ବହେ—2. Atmosphere.

ଆବହନ—ସ. ବି. (ଆ+ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବହିବା; ବହନ—1. Carrying.
Ābahana
୨ । ଉତ୍ପାଦନ—2. Producing; generating.

ଆବହବାୟୁ—ସଂ.ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ; ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା ଭୁଲ—ଫା. ଆବ୍‌ହାବ୍‌ଆ)=ଜଳ ବାୟୁ ଭୂମଣ୍ଡଳର ଉପରସ୍ଥ ବାୟୁ—The atmosphere
Ābahabāyu

ଆବହମାନ—ସ. ବିଣ. (ଆ+ବହ ଧାତୁ =ବହନ କରିବା—କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—୧ । କ୍ରମାଗତ; ଚିରକାଳରୁ ପ୍ରଚଳିତ—
Ābahamāna 1. Coming down from time immemorial.
୨ । ଯାହା ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଚଳି ଅସୁଅଛି—
2. Current since time immemorial.
୩ । ଯାହା ବହୁ ଅସୁଅଛି—3. Flowing on.

ଆବହମାନକାଳ—ସ. ବି.—ଚିରକାଳ; ବହୁ ପୂର୍ବକାଳ ଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳି ଅସୁଥିବା କାଳ—
Ābahamānakāla Time immemorial.

ଆବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ (Interjection used to denote.)—
Ābā
୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—1. Wonder.
୨ । ଦୁଃଖସୂଚକ—ଅଦୋ ! ଆହା !—2. Grief—Ah; Aha !

ପ୍ରାଦେ. (କନ୍ଧ ଭାଷା) ବି.—କନ୍ଧମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମନାୟକ—
The village head amongst the Kandhas.

ଆବାଆବା—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଶବ୍ଦ—
Ābāābā Sound uttered by people in great distress.
ଦୂରୁ ପୁଅ ବଚନ ନ ଶୁଣି ସେନାବ
ଅବ'ଆବା ବୋଲ ଡାକଲେ ଅରଣ୍ୟେ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଆବାକାବା—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଅବାକ୍)—୧ । ଆବାଖାବା (ଦେଖ)
Ābākābā 1. Ābākhābā (See)
ଅବାକ୍ ୨ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତରୂପେ; ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ—
ଘବଡ଼ା; ମୌଚକ୍ 2. In a bewildered manner.
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ବିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼; ସ୍ତବ୍ଧ—
1. Bewildered.
୨ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—2. Astonished.

ଆବାଖାବା—ଦେ. ଅ.—ଅସମାନଭାବରେ; କେଉଁଠାରେ ବେଶି କେଉଁଠାରେ କମ୍, କେଉଁଠାରେ ବା ନାହିଁ
Ābākhābā ଆବଡ଼ାଖାବଡ଼ା, ଆବାଖାବା ଏପରଭାବରେ; ଏଠେଇଁ ସେଠେଇଁ—
ଖୁରଖୁର Unequally; unevenly; here and there.
ତେଲ ଲଗାଇବ ଆବାଖାବା, ଖାଇବିଥିବ ଆଗା
ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିବ ଉତ୍ତରୋଇ ମାଡ଼ ବସିଥିବ ଦାଗା—ଉଗ ।
ଦେ. ବିଣ.—ଅସମତଳ; ବନ୍ଧୁର—Uneven; rough.

ଆବାଜ୍—ବୈଦେ. ବି.—ଅବାଜ୍ (ଦେଖ)
Ābāj Abāj (See)

ଆବାର୍ଦ୍ଦି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—କାବାଡ଼ି; ଉଲ୍ଲୁ—
Ābārdi Foolish; dull; dunce.
ଉଲ୍ଲୁ
ଗାଉଦି; ଉଲ୍ଲୁ

ଆବାଥାବା—ଦେ. ଅ.—ଆବାଖାବା (ଦେଖ)
Ābāthābā Ābākhābā See)

ଆବାଦ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଭୂମିକୁ କୃଷି କରି ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା—
Ābād Cultivation; agriculture.
ଆବାଦ ବୈଦେ. ବିଣ.—୧ । କୃଷିତ; ଚଷାଯାଇଥିବା—
ଆବାଦ୍ 1. Cultivated.
୨ । ଜନପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Full of men.
୩ । ଲୋକାଧ୍ୟୁଷିତ—3. Inhabited.

ଆବାଦୀ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ)—୧ । କୃଷି କରାଯାଇଥିବା (ଭୂମି)
Ābadī 1. Cultivated (field)
(ଅନାବାଦୀ—ବିପରୀତ) ୨ । ଲୋକାଧ୍ୟୁଷିତ—2. Inhabited.
ବୈଦେ. ବି—୧ । ବାସସ୍ଥାନ—1. Habitation.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
ା	ି	ୀ	ୁ	ୂ	ୃ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଗ୍ରାମନଜକ୍ଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—2. Village-site; land near a village,

ଆବାପ—ସ. ବ (ଆ+ବପ୍ ଧାତୁ=ବପନ କରିବା, ଶତ୍ରୁ ବିଷୟକ Ābāpa ଚନ୍ତା କରିବା+ଘଞ୍ ପ)—୧ । ଶତ୍ରୁରାଜ୍ୟ ଚନ୍ତା; ଶତ୍ରୁବିଷୟକ ଚନ୍ତା—1. Thought about enemy's country or movements.

୨ । ରାଜ୍ୟରକ୍ଷା—2 Governance of a kingdoom,

୩ । ସାଜବପନ; ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା—3. Sowing.

୪ । କଙ୍କଣାଦି ଭୂଷଣ—4. Bracelet,wristlet and similar ornaments.

୫ । ଉନ୍ନତ ଅବନତ ଭୂମି; ବନ୍ଧୁର ଭୂମି— 5. Uneven country; undulating land.

୬ । ମିଶ୍ରଣ; ଅନ୍ୟସ୍ଥ—6. Mixing together.

୭ । (+ଅଶ୍ୱକରଣ. ଅ)—ଆଲବାଲ; ମଦା— 7. Basin at the foot of a tree for watering.

୮ । ପାତ୍ରବିଶେଷ; ଥଳୀ—8. A bag

୯ । ପ୍ରଧାନ ହୋମ—9. A chief fire-sacrifice.

ଆବାପକ—ସ. ବିଣ. (ଆ+ବପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ବପନକାରୀ— Ābāpaka Sowing.

ସଂ. ବ.—ବଳୟାଦି ଭୂଷଣ—Wristlet and other ornaments.

ଆବାପନ—ସ. ବ. (ଆ+ବପ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ; ବାପି ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)- Ābāpana ୧ । ସୂତ୍ରଯନ୍ତ୍ର; ତନ୍ତ—1. Loom.

୨ । କେଶାଦର ସମ୍ୟକ୍ ମୁଣ୍ଡନ— 2. Shaving of the head.

୩ । କଙ୍କଣ—3. Bracelet; bangle.

ଆବାଲ—ସଂ. ବ. (ଆ+ବଲ୍ ଧାତୁ=ଯିବା; ଖୋଳିବା+କର୍ମ. ଅ)— Ābāla ଆଲବାଲ; ଗଛ ମୂଳରେ ପାଣି ଦେବା ପାଇଁ ମଦା— A basin raised at the foot of a tree for watering,

କି. ବିଣ (ଆ=ଅବଧି+ବାଳ)—ବାଲ୍ୟାବଧି—From infancy.

ଆବାଲି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲବଲିଆ (ଦେଶ) Ābāli Alabaliā (See) (ଆବାଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆବାଲିଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ. ପୁଂ.—ଅଲବଲିଆ (ଦେଶ) Ābāliā Alabaliā (See)

ଆବାଲ୍ୟ—ସ. ଅ (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ+ବାଲ୍ୟ)—ବାଲ୍ୟକାଳରୁ— Ābālya From infancy.

ଆବାସ—ସ. ବ. (ଆ+ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)— Ābāsa ଯେଉଁଠାରେ ବାସ କରାଯାଏ; ବାସସ୍ଥାନ; ଘର— Abode; habitation; residence; dwelling.

ଆବାହନ—ସଂ.ବ. (ଆ+ବାହ୍ ଧାତୁ=ଆହ୍ୱାନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)- Ābāhana ୧ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଆହ୍ୱାନ—1. Invitation. (ବିସର୍ଜ୍ଜନ—ବିପରୀତ) ୨ । ପୂଜାସ୍ଥାନକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା— 2. Invokation by means of mantras.

ଦେ. ବିଣ. (ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ; ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ଓ ସନନ୍ଦ)—ମୃତ— Dead; deceased.

ଆବାହନବିସର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ)—ଡାକିବା ଓ Ābāhanabisarjana ତ୍ୟାଗ କରିବା—Calling and dismissing a person.

ଆବାହନ ହେବା—ଦେ. ପ୍ରାଚୀନ. କ୍ରି (ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ଓ ପ୍ରାଚୀନ Ābāhana hebā ସନନ୍ଦ)—ମୃତ ହେବା; ମରିବା; ପରଲୋକ ଗମନକରିବା—To die

ଆବାହିତ—ସଂ.ବିଣ.(ଆ+ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ; ବାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Ābāhita ୧ । ଆମନ୍ତ୍ରିତ; ଆହୂତ—1. Invoked; invited.

୨ । ନିକଟକୁ ଆଣାତ— 2. Brought near; conducted; conveyed.

ଆବି—ସଂ. ବ.—ଅନ୍ଧକ ଦୈତ୍ୟର ପୁତ୍ର— Ābi The son of the demon Andhaka.

[ଦ୍ର—ଏ ପାଦ୍ଦାଙ୍କ ରୂପ ଧରିବାରୁ ମହାଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଆବିକ—ସଂ. ବି. (ଅବି=ମେଷ+ଇବମର୍ଥେ. କ)—କମ୍ବଳ— Ābika Blanket (consisting of sheep's wool)

ସଂ. ବିଣ.—ମେଷସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to sheep.

ଆବିଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ବିଶେଷ+ବିଜ୍ ଧାତୁ=ଭୀତ ବା କମ୍ପିତ Ābigna ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଭୟଭୀତ; ଭୀତ—

1. Frightened; terrified; terror-stricken.

୨ । ଭୟରେ କମ୍ପମାନ—2. Shivering through fear.

ସଂ. ବ.—କରମର୍ଦ୍ଦକ ବୃକ୍ଷ; ଗାଣ୍ଡେଅଁଳା ଗୁଳ୍ମ— A medicinal plant.

ଆବିଦ୍ଧ—ସଂ.ବିଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ=ଫୋଡ଼ିବା; ଫୋପାଡ଼ିବା Ābiddha +କର୍ମ. ତ)—୧ । ବଙ୍କା; କୁଟିଳ— 1. Bent; curved.

୨ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ; ପ୍ରେରିତ— 2. Thrown away; sentforth.

୩ । ଭଗ୍ନ—3. Broken asunder.

୪ । ବିଦ୍ଧ; କଣା ବା ଛିଦ୍ର କରାଯାଇଥିବା— 4. Perforated; bored.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାରେ ସେମାନେ ଏ ଭିନ୍ନାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସମୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପରାପର ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ମିଳରେ 'ଗାହ' ସୋଇହେବ; 'କୃଷ' ର ମିଳରେ 'କୃଷ' ହେଇବେ; 'ଚନ୍ଦ୍ର' ର ପାଇରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ହେଇବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ହେଇବେ;'ଅଲବତ' ର ପାଇରେ'ଅଲ୍‌ବତ୍' ହେଇବେ

* । ଜରସ୍ତ; ଅଭିଭୂତ—5. Overpowered.

୬ । ମୂର୍ଖ— 6. Illiterate.

ଆବଧ—ସ ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବ୍ୟଧ୍ ଧାତୁ=ଫୋଡ଼ିବା+କରଣ. ଅ)—
Ābidha ୧ । ଫୋଡ଼ଣୀ—1. Awl.

୨ । ବଢ଼େଇର ଛିଦ୍ର କରିବା ଯନ୍ତ୍ର; ଭଅଁର—
2. Drill; boring instrument.

ଆବର୍ଭବନ—ସ. ବି. (ଆବସ୍=ପ୍ରକାଶ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—ଆବିର୍ଭାବ (ଦେଖ)
Ābirbhabana Ābirbhāba (See)

ଆବର୍ଭାବ—ସଂ. ବି. (ଆବସ୍=ପ୍ରକାଶ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Ābirbhāba ୧ । ପ୍ରକାଶ; ଉଦୟ—
(ଇଂରେ।ବ—ଏପଶ୍ଚ) 1. Appearance;manifestation.

୨ । ପୃଥିବୀରେ ଅବତରଣ—2. Advent.

୩ । ଉତ୍ପତ୍ତି; ଜନ୍ମ—3. Development; birth.

୪ । ଉତ୍‌ଥାନ—4. Rise

ଆବର୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆବସ୍=ପ୍ରକାଶ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉଦିତ—1. Risen.

୨ । ପ୍ରକାଶିତ—2. Become manifest; breaking or bursting up.

୩ । ଜାତ—3. Born.

୪ । ଉପସ୍ଥିତ; ଆଗତ—4. Appearing; arrived.

ଆବର୍ମ୍ମୁଖୀ—ସଂ. ବ—ରମ୍ଭ; ଅଙ୍ଗି—Eye.
Ābirmmukhi ଏଡୋଖ, ଆବର୍ମ୍ମୁଖୀ ପୁଇ, ଚକ୍ଷୁର ନାମ ସେ ଅଟଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଆବଳ—ସଂ ବିଣ. (ଆ+ବଳ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ābila ୧ । କଳୁଷିତ; ଅସ୍ୱଚ୍ଛ—1. Foul; turbid.
(ଆବଳତା—ବ) ୨ । ସଂଦିଗ୍ଧ; ପାପୀ—
2. Suspicious; guilty; sinful.

୩ । ଆକୁଳ—3. Perturbed.

ଆବିଷ୍କରଣ—ସଂ. ବ. (ଅବସ୍=ପ୍ରକାଶ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ābishkaraṇa ୧ । ଉଦ୍ଭାବନ; କୌଣସି ଅଜଣା କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
1. Discovering.

୨ । କୌଣସି ନୂଆ କଥା ବାହାର କରିବା—
2. Inventing.

୩ । ପ୍ରକଟନ; ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ବିଷୟକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବା—
3. Act of rendering a thing apparent or visible.

ଆବିଷ୍କରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଅବସ୍=ପ୍ରକାଶ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ.ଅନୀୟ)-
Ābishkaraṇiya ଯାହା ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ, ଅଥବା କରିବା ଉଚିତ ବା ଆବଶ୍ୟକ—Fit to be discovered or invented.

ଆବିଷ୍କାର—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅବସ୍=ପ୍ରକାଶ+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Ābishkāra ଅପ୍ରକାଶିତ ଅଥବା ଅପରିଜ୍ଞାତ ବିଷୟର ପ୍ରକାଶ (ଉଦ୍ଭାବନ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।)—
Discovery.

ଆବିଷ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆବସ୍=ପ୍ରକାଶ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ābishkṛuta ପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରକଟିତ—Discovered; found out; made apparent or visible

ଆବିଷ୍କ୍ରିୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅବସ=ପ୍ରକାଶ+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ābishkriyā ଆବିଷ୍କରଣ (ଦେଖ)
Ābishkaraṇa (See)

ଆବିଷ୍ଟ—ସଂ ବିଣ. ୧ । (ଆ+ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବ୍ୟାପ୍ତ—1. Pervaded.
(ଅନାବିଷ୍ଟ—ବିପରୀତ) ୨ । ଭୂତାଦିଗ୍ରସ୍ତ—
2. Possessed (as with spirit or demon)

୩ । ପ୍ରବିଷ୍ଟ—3 Entered.

୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ମନୋଯୋଗୀ; ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ; ଅତିନିବିଷ୍ଟ—
4. Attentive; intent; bent upon.

୫ । ଆସକ୍ତ—5. Addicted to.

ଆବିସ୍—ସଂ. ଅ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଜ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Ābis ଇସ୍—ଏହି ଶବ୍ଦ କୃ ଧାତୁ ଓ ଭୂ ଧାତୁ ପୂର୍ବରେ ପ୍ରକାଶ ଅର୍ଥରେ କେବଳ ମାତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—ପ୍ରକାଶ—
Apparent (this is used before the root 'kṛu' and is never used any where else.)

ଆବୀତ—ସଂ ବିଣ. (ଆ+ବୀ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ābīta ୧ । ଦକ୍ଷିଣାଂଶ ସ୍ଥାପିତ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—
1. Sacred thread placed on the right shoulde

୨ । (ଆ+ବ+ଇ ଧାତୁ+ତ)—ଗତ, ଅତୀତ—
2. Gone; past.

ଆବୀର—ସଂ. ବ (ଆ+ବ+ଇର ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Ābīra ରଞ୍ଜକଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ; ଫଗୁ; ଅବୀର—A red powder (made from the root of ginger).

ଆବୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ବୁଦ)—
Ābu ୧ । ଶରୀରର ମାଂସଳ ଅଂଶର ସ୍ଫୀତି—
ଆବ 1. A wen; a temour; a fleshy part of the body.

ବହୁତ ମାରିବାରେ ବେବୁ ପିଠି ସାଏ,
ପଚ ରହିଥିବ ଯେ ଥରୁର ପତ୍ନୀ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦୀ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଈ	ଋ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଉପରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚାଉଛ	ଓ	ଔ	ଣ,ଷ	କ	ଘ,ଝ	ଜ,ଅ	ଞ
୨	ଖ	ଜ	ରୁ	ଲୃ	ଯ୍	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ଶ	ଁ	ଂ	ଃ	ଽ

୨ । ଅରୁ ପର କାନ୍ଦାରଥିବା ବୃକ୍ଷର ଗଣ୍ଠି ବା ଶାଖାର କାଠିଆ ଅଂଶ—2. A tumorous protuberance of wooden matter bulging out from the body of trees.

ଆବୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆବୁଯୁକ୍ତ—1. Tuberculated.
Ābuā ୨ । ବନ୍ଧୁର—2. Rough: full of circular protuberances or knots.

ଆବୁଆବୁ—ଦେ. ବିଣ—ଆବୁଆ (ଦେଖ)
Ābuābu Ābuā (See)

ଆବୁଆବୁଆ—ଦେ ବିଣ—ଆବୁଆ (ଦେଖ)
Ābuābuā Ābuā (See)

ଆବୁଖାବୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବା ଘସର୍—
Ābukhābuā 1. Indistinct.
ଏବଡ଼ୋଖେବଡ଼ୋ ୨ । ଆବୁଡ଼ାଖାବୁଡ଼ା (ଦେଖ)
2. Āburḍākhāburḍā (See)

ଆବୁଡ଼ାଖାବୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସମତଳ; ବନ୍ଧୁର; ଉଚ୍ଚନୀଚ—
Āburḍākhāburḍā Rough; uneven;undulating.
ଆବଡ଼ାଖାବଡ଼ା

ଆବୁଡ଼ାଜାବୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ଆବ୍ରାଜାବ୍ରା (ଦେଖ)
Āburḍājāburḍā Ābrājābrā (See)

ଆବୁଡ଼ାପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗ ବଳ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
Āburḍāparḍibā କରିବାକୁ ହଡ୍ଡାହଡ୍ଡି କରିବା—
1. To be eager to do a thing by over-loping others.
୨ । ବହୁ ଲୋକ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରର ସଂଘର୍ଷରେ ଆସିବା—2. (many persons) To come in contact with one another simultaneously.
୩ । ଦରକାର ନ ଥିବା ବେଳେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା—3. To undertake a work when it is not necessary.

ଆବୁଡ଼ିପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆବୁଡ଼ାପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Āburḍiparḍibā Āburḍāparḍibā (See)

ଆବୁତାବୁ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଅବଭୃତଃ)—(ଦେବତା) ତୁମକୁ ରକ୍ଷା
Ābutābu କରନ୍ତୁ —(Deity) Preserve you.
ଅବୁତବୁ; ଅବୁଥବୁ ଅବୁତାବୁ ଜିରମୁଡା ମା ବୋଇଲେ ପଡ଼ରେ ପୁରା—
ଆବତାବ ଶିଶୁରଞ୍ଜନଗୀତ ।

ଆବୁତ—ସଂ.ବି. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍+ବୃଧ୍ ଧାତୁ = ଚାଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତା. ତ; ବା
Ābutta ଆ + ଅପ ଧାତୁ+ଉତ; ଯାହାଙ୍କ ସହୋଦର ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ ଜଣା ଶୁଣା ଅଛି)—ଭଉଣୀପତି; ଘଣେଇ (ନାଟକରେ ଭଉଣୀ ପତିଙ୍କୁ ଏହି ଶବ୍ଦରେ ଡକା ଯାଏ)—
Sister's husband.

ଆବୁର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବରଣ; ଭୁଲ - ଆ. ଅବ୍‌ରୁ) —
Ābura ୧ । ମହତ୍ତ୍ୱ; ଇଜ୍ଜତ—1. Prestige; honour.
ଆବୁ ଯେଉଁ ବଞ୍ଚି ତୁ ମୋ ଅବ୍ରୁର, ତୁ ସେହିତ ଯିବ ସେ ଘରେ
(ବେଆବୁର—ଉପଯୁକ୍ତ) ଉତ୍ତର ରେ—ଦେବମୂର୍ଦ୍ଧ ପଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ଅବର (ଦେଖ)—2. Abara (See)

ଆବୁରସାବୁର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହେବା; କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ-
Āburasābura hebā ବିମୂଢ଼ ହେବା—To be at a loss; to decide what to do.

ଆବୁରାବୁରି—ଦେ. ବ—୧ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ନଜର ବୋଲି
Āburrāburi ଗ୍ରହଣ କରିବା—
1. Mutual acceptance of two persons.
୨ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗ ବଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହଡ୍ଡାହଡ୍ଡି କରିବା—
2. Eagerly and voluntarily undertaking to do a work.

ଆବୁରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି.— ଅବୋରିବା (ଦେଖ)
Āburibā Āboribā See)
ଉତ୍ତିଣ ଦ୍ୱାର ଅବୋର ଉହ୍ଲାଇ—ବିଭୁନ ଥି. ଜଗନ୍ନାଥପ୍ରସାଦ ।

ଆବୁଲ୍‌କାବୁଲ୍—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ଭଲପୁର) ବିଣ—ଆଜ୍‌ଲବାଜ୍‌ଲ (ଦେଖ)
Ābulkābul Āulabāula (See)

ଆବୁଲ୍‌ଫଜଲ୍—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଅକବରଙ୍କ
Ābulphajal ପ୍ରିୟତମ ଅମାତ୍ୟ—Name of a minister of the Mogal emperor Akbara.
[ଟ୍ର—ଏ ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ୍, କବି ଓ ସ୍ତୋତ୍ରଲେଖକ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ଆଇନଆକବରୀ ଓ ଆକବରନାମା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଐତିହାସିକ ଗ୍ରନ୍ଥ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଏ ନାଉ ୨୨ ସେର ଦୁବ୍ୟ ଖାଇଥିଲେ ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମରେ ଆସ୍ଥା ବାନ ନ ଥାଇ ଏକ ନୂତନ ଇଲ୍ଲାହୀ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ୧୫୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ୧୬୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଅକବରଙ୍କ ପୁତ୍ର ସେଲିମ୍‌ଙ୍କ-ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇଥିଲେ ।]

ଆବୁଲବାକୁଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଲପୁର) ବିଣ—ଆଜ୍‌ଲବାଜ୍‌ଲ (ଦେଖ)
Ābulbākul Āulabāula (See)

ଆବୃତ୍—ସଂ.ବି. [(ଆ+ବୃ ଧାତୁ)=ଆବରଣ କରିବା+ତ୍ୱ ବି. ତ୍ୱ୍)]—
Ābṛut ଅନୁକ୍ରମ—Contiguity; the state of being serial.

ଆବୃତ—ସଂ.ବିଣ. [(ଆ + ବୃ ଧାତୁ) = ଆବରଣ କରିବା + କର୍ମ. ତ)] -
Ābṛuta ୧ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—1. Covered.
୨ । ବେଷ୍ଟିତ—2. Enveloped

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହାରେ ସେହେ ଅପର ସ୍ୱରରେ ଦୃତ ଏ ହ୍ରସ୍ୱ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭରେ ପ୍ରଯୋଗ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ହେ ଦୋଡ଼ାକୁ ଦେବ ଏବଂ ୩ ସୋଳରେ ସେହେ ଏ ଓଷ୍ଠ୍ୟବୋଧରେ ୨ ସରତ ସେହେ ସେହି ଥର ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ୨ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ହେ ଦୋଡ଼ାକୁ ଦେବ ଏବଂ ଏହା :— ଗାଡ଼ ର ବିଦରେ 'ଗାଇ' ଦୋଡ଼ରେ; 'ବଳ' ର ବିଦରେ 'ବଳ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୂ' ର ପାଦରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଲା' ର ପାଦରେ 'ଅଳ୍ଲ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତ' ର ପାଦରେ 'ଅଲ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Surrounded as by a layer.
୪ । ବ୍ୟାପ୍ତ—4. Spread
୫ । ଅଜ୍ଞାନାବୃତ—5. Steeped in ignorance.
୬ । ପୂରିତ—6 Filled up.
୭ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଔରସରେ ଉଗ୍ର କନ୍ୟା ଗର୍ଭ ଜାତ (ସନ୍ତାନ)—
7. (child) Born from a Brāhmaṇa-father and ugra-mother.

ଆବୃତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । (ଆ+ବୃ ଧାତୁ=ଅବରୋଧ କରିବା+ତ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟ. ବି) —୧ । ଆବରଣ—1. Covering.
୨ । ଆଚ୍ଛାଦନ—2. Hiding.
୩ । ଉରୋଧାନ—3. Disappearance.
୪ । ବେଷ୍ଟନ—4. Surrounding.
୫ । (+କରଣ. ବି)—ପ୍ରାଚୀର—
5. Compound-wall.

ଆବୃତ୍ତ—ସ୍ତ୍ର. ବିଣ.—୧ । (ଆ=ବିପରୀତଦିଗରେ+ବୃତ ଧାତୁ=ଘିରା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପଠିତ—1. Studied.
୨ । ପୁନଃ ପୁନଃ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—2. Repeated.
୩ । ଗୁଣିତ—3. Multiplied.
୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଚକ୍ରାକାରରେ ଗମନ କରୁଥିବା—
4. Turned round; whirled.
୫ । ଆଗତ—5. Come.
୬ । ନିବୃତ୍ତ—6 Ceased.
୭ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପ୍ରକାର ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରୁ ମଣ୍ଡଳବିଶେଷ—
A kind of circular figure.

ଆବୃତ୍ତି—ସ୍ତ୍ର. ବି. (ଆ=ପୁନଃ ପୁନଃ+ବୃତ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ତ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟ. ଇ)—୧ । ପୁନର୍ଗମନ—1. Returning; coming again.
୨ । ଆଗମନ—2. Coming.
୩ । ଫେରିଆସିବା; ପୁନର୍ଜନ୍ମ ହେବା—3. Rebirth; transmigration after death.
୪ । ପୁନଃ ପଠନ; ଅଭ୍ୟାସ—4. Repetition
୫ । ଗୁଣନ; ଗୁଣି ହେବା—5. Getting by heart.
୬ । ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନ କରି ପଢ଼ିବା; ଘୋଷିବା—
6 Reading aloud.
୭ । ଯାହା କରି ପଢ଼ିବା—7. Reciting.

ଆବେ—ଗ୍ରା. ଅ.—ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଅବଜ୍ଞାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ—
Ābe A word used in addressing low persons.

ଆବେଗ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍ପ ପାଇବା; ଉତ୍ପ କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—୧ । ଚଞ୍ଚଳାଜନିତ ତ୍ୱର—
Ābega 1. Hurry; haste.
୨ । ଚିତ୍ତଭ୍ରମ—2. Mental derangement.
୩ । ଚିତ୍ତଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ—3. Perturbation of mind.
୪ । ବ୍ୟାକୁଳତା; ଅସ୍ଥିରତା—
4. Anxiety; restlessness.

ଆବେଗୀ—ସଂ. ବି.—ବୃଦ୍ଧଦାରକ (ଦେଖ)
Ābegī Bṛuddhadāraka (See)

ଆବେଦକ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ବିଦ୍ ଧାତୁ ଜିତ; ବେଦ ଧାତୁ=ଜଣାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ ଆବେଦନ କରେ; ନିବେଦକ—1. Applicant.
Ābedaka
୨ । ପ୍ରାର୍ଥକ—2. Praying.
୩ । ଯେ ନାଲିସ୍ କରେ—
3. Petitioner; complainant.
୪ । ବିଜ୍ଞାପକ—4. Informant.

ଆବେଦନ—ସଂ.ବ.(ଆ+ବିଦ୍ ଧାତୁ ଜିତ; ବେଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ)—
Ābedana ୧ । ନିବେଦନ—1. Representation.
୨ । ବିଜ୍ଞାପନ—2. Notifying.
୩ । ପ୍ରାର୍ଥନା—3. Prayer.
୪ । ଦରଖାସ୍ତ—4. Petition.
୫ । ନାଲିସ୍ କରିବା—5. Applying.

ଆବେଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ଆ+ବେଦ ଧାତୁ+ଜଣାଇବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ଯେଉଁ ବିଷୟର ଆବେଦନ କରିବାକୁ ହେବ ଅଟେ କରିବା ଉଚିତ ବା ଆବଶ୍ୟକ; ନିବେଦନୀୟ—
Ābedanīya Requiring to be applied for.

ଆବେଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ବେଦ ଧାତୁ=ଜଣାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Ābedita ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆବେଦନ କରା ଯାଇ ଅଛି)—
୧ । ନିବେଦିତ—1 Informed.
୨ । ବିଜ୍ଞାପିତ—2. Notified.
୩ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—3. Prayed for.
୪ । ଋଣଦାନାଦି ପାଇଁ ସ୍ୱଜାତି ନିକଟରେ ବିଜ୍ଞାପିତ—
4. Notified to public authorities for securing a loan.

ଆବେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ବେଦ+କର୍ମ. ଯ)—
Ābedya ଆବେଦନୀୟ (ଦେଖ)
Ābedanīya (See)

ଆବେଶ—ସଂ. ବି. (ଆ+ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—
Ābeśa ୧ । ବେଦ ଘିରା—. Absorption.
୨ । ଘରଭିତରକୁ ପଶିବା; ପ୍ରବେଶ—2 Entering into.
୩ । ଭୂତ ଆଦି ଲାଗିବା—3. Being possessed by a ghost.
୪ । ଆସକ୍ତି—4. Attachment.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଓଷ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ଚାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇଥ୍	ଉଥ	ଭ
୨	ଏ	ଔ	ଊ	ଌ୍	ଐ	ଅକାଗ୍ର୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଙ୍ଗ	ଇଥ	ଓ	ନ୍

୫ । ଅଭିନିବେଶ—5 Attention; intentness.

୬ । ଆୟତ୍ତୀକରଣ--6. Bringing under control.

ଦେ. ବିଣ. - ଅଭିନିବିଷ୍ଟ—Attentive.

ପୂରେ ପ୍ରବେଶ ଦୋଇ ଅବେଶ ବୋଇନ୍ତୁ ବେଶ ସାର—ଉଷ୍ଟ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ଆବେଶନ—ସଂ.ବି. (ଆ + ବିଶ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା + ଅଧିକରଣ. Ābeśana ଅନ)—୧ । ଶିଳ୍ପାଗାର—1. Factory.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟାଦିଙ୍କ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ ପରିଧି—

2. Halo or circle round the orbit of the sun.

୩ । (+ଭାବ. ଅନ) ପ୍ରବେଶ—3 Entrance.

୪ । ଭୂତାବେଶ—4. Possession by evil spirits.

୫ । ରାଗ; କୋପ—5. Wrath; fit of anger.

ଆବେଶିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅବେଶ = ପ୍ରବେଶ + ଇକ)—Ābeśika ୧ । ଆଗନ୍ତୁକ—1. Stranger.

୨ । ଅତିଥି—2. Guest

୩ । (+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇକ) ପ୍ରବେଶ—3. Entrance.

ସଂ. ବିଣ.—ଅସାଧାରଣ—Extraordinary.

ଆବୋଉ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ବାଙ୍କି ଅଞ୍ଚଳର କରଣଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠିରେ ପ୍ରଚଳିତ) ବି.— ଖୁଡ଼ୀ;ଦେଟେଇ—Paternal aunt.

ଦେ. ଅ.—ପିତୃମାତୃପ୍ରାନ ଶିଶୁଙ୍କୁ ପିଲ୍ଲାବନ୍ଦୁ ପାଳିଥିବା ପିତୃସ୍ୱସା, ମାତୃସ୍ୱସା, ମାଇଁ ଅବଙ୍କ ପ୍ରତି ଜାତ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ ସମ୍ବୋଧନ—Interjection used by children in addressing one's paternal and maternal aunt.

ଆବୋର—ଦେ. ବି.—ଆବୁର (ଦେଖ) Ābora Ābura (See)

ଆବୋରାଆବୋରି—ଦେ. ବିଣ.—ଆବୁରାଆବୁରି (ଦେଖ) Āborāābori Āburāāburi (See)

ଆବୋରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଆବରଣ)— Āboribā ୧ । ଆବରିବା (ଦେଖ) 1. Ābaribā (See)

ସେ ଶୈଳେ ରହିଲ ଅବୋରିବର ପଥ—କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ଘୋଷିବା—2. To overspread; to over cloud.

ମେଘର ପ୍ରାପ୍ୟେ ଆବୋରିଲ ।
ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବେ ବଜେଇଲ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ଓଗାଳିବା; ଅଟକାଇବା—3 To restrain.

ଏହାଙ୍କି ମନ୍ଦ ଗେ ଆବୋର
ଯେ ରହି ପାରେ ସୁଭ କର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୪ । ଆଶ୍ରୟ କରିବା—4. To take shelter.

ସ୍ୱଜନେ ନାଗୁଣ ମୁଖର
ଜେଜର ନିଗୁଣ ଅବୋର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୫ । ରକ୍ଷାକରିବା—5 To save; to protect.

ଅବୋର ନ ପାରନ୍ତେ ରନ୍ତେ
ଜଷଣେ ଲୁଣ୍ଟନ୍ତେ ଗୋଗାନ୍ତେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୬ । ଅଧିକାର କରିବା—6. To occupy.

ଭକ୍ୟ ଅବୋର ମତ୍ତଜେନେ
ଦସ୍ତ ବଚନ ଗୁଣ ରଜେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୭ । ପାଳିବା—7. To bring up.

ନର ପଶୁ ଏ ଯଦୁକର
ଚଟର ନାଲଡେ ଅବୋର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୮ । ଆଦରକରିବା—8. To like; to have a liking for.

ଗରୁ ବୁଦ୍ଧେରେ ଯେ ଥୁଇଗେଲେ ଉପର
ଜାଲା ଦୁବେ ଆବୋରନ୍ତି ବାଲନଅର—ବଳ୍ଲ.ଅ. ବଚନସମାସ୍ୱଣ ।

ଆବ୍ବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଦ୍ରାବିଡ଼) ଅ.—ଆବା (ଦେଖ) Ābbā Ābā (See)

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏଳ ତା ନ ସହି ଭଗ୍ନୁଡ଼ି
ପଡ଼ିବୁ କଲେ ମୁଣ୍ଡ ଥାଟା ବୋଇବରି—କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଆବ୍ବାକାବ୍ବା—ଦେ. କ୍ରି.ବିଣ.—(ସଂ. ଅବାକ୍) —ଆବାକାବା (ଦେଖ) Ābbākābbā Ābākābā (See)

ଆବ୍ରହ୍ମସ୍ତମ୍ବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—ଅ.କ୍ରି. ବିଣ—ବ୍ରହ୍ମଠାରୁ ସ୍ତମ୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ସଜୀବଠାରୁ ନିର୍ଜୀବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ— Ābrahmastambhaparjyanta (ଚରାଚର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ)—The whole Universe including the spirit and inanimate things.

ଆଭ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ର)—ଅଭ୍ର; ମେଘଜାଲ— Ābha Talc; mica.

ଆଭ
ଆଭ; ଆଭରକ

ଆଭରକ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଭ୍ର)—ଅଭ୍ରକ (ଦେଖ) Ābharak Abharaka (See)

ଆଭରଖ୍—ଦେ. ବି—ଅଭ୍ରକ୍ (ଦେଖ) Ābharakh Abharak (See)

ଆଭରଣ—ସଂ.ବି.(ଆ + ଭୃ ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କରଣ;ଅନ.)— Ābharaṇa ୧ । ଭୂଷଣ; ଅଳଙ୍କାର--1 Ornament

୨ । ସମ୍ୟକ୍ ଭରଣ ପୋଷଣ—

2. Careful upbringing.

ଆଭା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ+ଭା ଧାତୁ = ପାପ୍ତି ପାଇବା + ଭାବ. ଅ +ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— Ābhā ୧ । ପ୍ରଭା; ପାପ୍ତି; ଶୋଭା; କାନ୍ତି—

1. Splendour; gloss.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାମାରୁ ଦେବେ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ଥିତ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ । ବା । ଚଳିତ ବୋଲିବେ ଚର୍ଚ୍ଚ ବା ସାମାନ୍ୟ ଚ ଠାରେ ବୋଲିବେ, ସେହିପରି ଏ ଦନ୍ତ୍ୟବୋଧରେ ନ ମିଳିବେ, ସେହିପରି ସେଠାରେ ଚଳିତଗାଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁଳି ଅପଘାତ । ବା । ଚଳିତ ଚର୍ଚ୍ଚ ବା ସାମାନ୍ୟରୁ ଶବ୍ଦ ବୋଲିବାକୁ ଦେଇ । ଯଥା:— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଟ' ବୋଲିବେ; 'ଦଣ୍ଡ' ର ମିଳରେ 'ଦଣ୍ଡ' ବୋଲିବେ; 'ଦଣ୍ଡୁ' ର ସାଇରେ 'ଦଣ୍ଡୁ' ବୋଲିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ର ସାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ବୋଲିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ର ସାଇରେ 'ଅଲ୍‌କତ' ବୋଲିବେ

୨ । ଉପମା; ସାଦୃଶ୍ୟ—2. Likeness; similarity.

୩ । ଛାୟା—3. Shade; shadow

୪ । ବାତରୋଗବିଶେଷ—4. A kind of rheumatism.

"ଅଭା ବଲ୍ଲ ପର୍ଯ୍ୟାୟଃ କଥିତଃ କୋବିଦୈରଦ୍ୟ"—
ଭାବପ୍ରକାଶ ।

ଅଭ୍ୟଣକ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭଣ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Ābhāṇaka ପ୍ରବାଦ; ପ୍ରବଚନ—Proverb; adage.

ଅଭ୍ୟଷ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭାଷ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. ଅ)—
Ābhāsha ୧ । ଅବତରଣିକା; ମୁଖବନ୍ଧ; ଭୂମିକା—
1. Preface; prologue; preamble.

୨ । ଆଳାପ—2. Address.

୩ । ଅନୁଷ୍ଠାନ—3. Institution.

ଅଭ୍ୟଷଣ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଭାଷ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ābhāshaṇa ୧ । କଥାଭାଷା; ଆଳାପ; ପରସ୍ପର କଥାବାର୍ତ୍ତା—
1. Conversation; mutual talk.

୨ । ଉକ୍ତି—2. Speech.

୩ । ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି—3. Dialogue.

ଅଭ୍ୟସ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଅ=ସମ୍ୟକ୍; ଭ୍ରଷଦ୍+ଭାସ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ଭାବ. ଅ)—
Ābhāsa ୧ । ଦେଖାଯିବା—1. Appearance.

୨ । ଦ୍ୟୁତି; ଜ୍ୟୋତି; ଦୀପ୍ତି—2. Lustre.

୩ । ସାଦୃଶ୍ୟ—3. Semblance.

୪ । ଅଭିପ୍ରାୟ—4. Intention.

୫ । ସୂଚନା—5. Indication.

୬ । ପ୍ରତିବିମ୍ବ—6 Reflection; image.

୭ । ଇଙ୍ଗିତ—7 Hint

ବେ. ବ—ପ୍ରକାଶ—Manifestation.

ଅଭ୍ୟସ, ନିତ୍ୟ ଏ
ଯାତାଙ୍କୁ ତୁହି ନ ତୁଅ ବଳାଥ ଦୁଃଖତ୍ତ ।

ଅଭ୍ୟସଧର୍ମ୍ମ—ସଂ ବି. (ଅଭାସ+ଧର୍ମ୍ମ —ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଆଶ୍ରୟ କରିବା ଏକ ଧର୍ମ୍ମ—Quality or piety assumed out of one's own accord.

ସଇତ୍ତେ ଏବେ ଧର୍ମ୍ମ ବରୁ
ଅଭ୍ୟସଧର୍ମ୍ମ ଯାକୁ ଯେ ଜ । ବଳାଥ. ଦୁଃଖତ ।

ଅଭ୍ୟସମାନ—ସଂ. ବଣ. (ଅ+ଭାସ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ମ୍ମ. ଅନ)—
Ābhāsamāna ୧ । ପ୍ରକାଶମାନ—1. Manifest

୨ । ଅବଭାସମାନ; ଦୀପ୍ୟମାନ—2 Shining.

୩ । ପ୍ରତୀୟମାନ—3. Seeming.

ଅଭ୍ୟସିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି— ୧ । ବୋଧ ହେବା; ଅନୁଭବ ହେବା—
Ābhāsibā 1. To seem; to appear.

ସୁସଙ୍ଗ ଗୀତ ସ୍ପର୍ଶ ଗଣ୍ଡ ଶଇତ ଅଭ୍ୟାସିଅନ୍ତ ଚମର ସେ ।
ରଙ୍କ. କୋଣ୍ଟ୍ରୁଷ୍ଟାଶ୍ରୁମୁଦ୍ଦ୍ୱା ।

୨ । (ଅମୁକ) ପରି ଦେଖାଯିବା—2. To look like.

ତହୁଁ ସ୍ୱଇର ଘର ନ ଅଣିବ
ପିଣାତ ପରି ସେତେ ଅଭାସିବ । କବମୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । ଉଦୟ ହେବା; ଜାତ ହେବା— 2. To arise.

ସେତେ ଚତ୍ତେ ଦୁନ୍ଦ ପାଇକ ଅଭ୍ୟସ୍ତନ୍ତ
ତେତେ ତ ପ୍ରାସ୍ତ୍ରିତ କର ମଁ ବୋଲୁନ୍ତ । ବୃଷ୍ଣର୍ଦ୍ଦି. ମଦାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ

ଅଭ୍ୟଚାରିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଭିଚାର+ସମ୍ବନ୍ଧ ଇକ)—
Ābhichārika ଅଭିଚାର (ଦେଖ)
Abhichāra (See)

ଅଭିଚାରିକ ବେଦ ମାନେ
ଅନ୍ତତ ତେନ୍ତ ବୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଅଭିଜନ—ସଂ. ବି. କ୍ଲୀ. (ଅଭିଜନ=ବଂଶ+ଭାବ. ଅ)—
Ābhijana ଅଭିଜନର ଭାବ; କୌଳିନ୍ୟ—Nobility

ଅଭିଜାତିକ—ସଂ ବଣ. (ଅଭିଜାତ=ଉଚ୍ଚକୁଳ+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଇକ) —
Ābhijātika ୧ । ଉଚ୍ଚବଂଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Pertaining to high birth.

୨ । କୁଳପରମ୍ପରୟକ—2. Indicating lineage.

୩ । ବଂଶସଙ୍ଗତ—3. Relating to family

ଅଭିଜାତ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅଭିଜାତ=ଉଚ୍ଚକୁଳ; ସତ୍‌ବଂଶ+ଭାବ. ଯ)—
Ābhijātya ୧ । କୌଳିନ୍ୟ; ଉଚ୍ଚକୁଳ—1. Nobility; aristocracy.

୨ । ଉଚ୍ଚବଂଶରେ ଜନ୍ମ ହେଉ ଗର୍ବ—2. Pride due to high birth.

୩ । ବଂଶମର୍ଯ୍ୟାଦା—3. Respectability.

୪ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—4. Learning.

୫ । ଲଜ୍ଜା—5. Modesty

ଅଭିଧାନିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅଭିଧାନ=ଶବ୍ଦକୋଷ+ଇକ)—
Ābhidhānika ୧ । ଅଭିଧାନଭୁକ୍ତ—1. Included in a dictionary.

୨ । ଅଭିଧାନ ପୁସ୍ତକ ସଂକ୍ରାନ୍ତ—2. Relating to a lexicon.

୩ । ଅଭିଧାନ ପୁସ୍ତକରେ ଯାହା ମିଳେ—3. Which can be found in a dictionary
(ଯଥା— ଅଭିଧାନିକ ଶବ୍ଦ)

ସଂ ବି.— ଅଭିଧାନ ସଂକଳୟିତା—Compilor of a lexicon.

ଅଭିମୁଖ୍ୟ—ସଂ.ବି.କ୍ଲୀ (ଅଭିମୁଖ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ସମ୍ମୁଖବର୍ତ୍ତୀ ହେବା-
Ābhimukhya 1. Being in front.

୨ । ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତି; ସାମ୍ମୁଖ୍ୟ —2. Situation in front.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଂ	ଃ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

• । ଅନୁକୂଲ୍ୟ—3. Favourableness.

୪ । ଅନୁଗ୍ରହ; ପ୍ରସାଦ—4. Favour.

ଅଉରୂପ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଉରୂପ + ଭାବ. ଯ)—୧ । ଅଉରୂପର ଭାବ—
Ābhirūpya 1 Suitability.

୨ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—2. Grace; beauty.

ଅଉଷେଚନିକ—ସଂ ବିଣ. (ଅଉଷେଚନ + ସମ୍ବ. ଇକ)—
Ābhishechanika ୧ । ରାଜାମାନଙ୍କର ଅଉଷେଚନ ଉପଯୁକ୍ତ-
1. Fit for the installation ceremony.

୨ । ଅଉଷେଚନାର୍ଥ (ବସ୍ତୁ)—2. thing; Intended for installation ceremony.

୩ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ରାଜ୍ୟାଉଷେକ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ମହାଭାରତସ୍ଥ ପର୍ବ—3. Title of a volume of the Mahābhārata dealing with the installation of Judhishṭhira.

ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ—ସଂ. ବି. କ୍ଲୀ (ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ପୌନଃପୁନ୍ୟ—
Ābhīkshṇa 1. Repetition.

୨ । ଆଧିକ୍ୟ—2. Excess.

ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ + ଭାବ. ଯ)—ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Ābhīkshṇya Ābhīkshṇa (See)

ଅଭୀର—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଆ + ଅଉ + ଈର ଧାତୁ = ପ୍ରେରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ ବା ଆ + ଭୀ + ର ଧାତୁ = ଦାନ କରିବା + (ଅଭୀପ୍ସା—ଇଚ୍ଛା) କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗୋ-ପାଳକ ଜାତିବିଶେଷ—
Ābhīra 1. A caste of cowherd.

୨ । ଗୋପାଳ; ଗଉଡ଼—2. Cowherd.

୩ । ଦେଶବିଶେଷ – 3. Name of a country.

୪ । ଅଭୀର ଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Resident of Ābhīra country.

ଅଭୀଳ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଅଉ + ଇଳ ଧାତୁ = ଶୟନ କରିବା; କଷ୍ଟ ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା
Ābhīla 1. Physical pain.

୨ । କଷ୍ଟ; କ୍ଲେଶ—2. Trouble.

ସଂ. ବିଣ (ଆ + ଭୀ ଧାତୁ = ଉତ୍ପ + ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. ଳ; ଅଥବା ଳ୍ଭ ଧାତୁ = ଅର୍ଥ ପ୍ରବଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
୧ । ଭୟାନକ—1. Terrible.

୨ । କଷ୍ଟଯୁକ୍ତ—2 Painful.

ଅଭୁଗ୍ନ—ସ.ବିଣ.(ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଭୁଜ ଧାତୁ = ବଙ୍କ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)-
Ābhugna ୧ । ଈଷତ୍ ବଙ୍କା—1. Slightly curved.

୨ । ଆକୁଞ୍ଚିତ—2. Shrivelled up.

ଅଭୂଡ଼ା ପଡ଼ିବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି—ଅବୁରା ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ābhurḍā paṛḍibā Āburā paṛḍibā (See)

ଆଭିଜ୍ଞ ପଡ଼ା ଦେ ଅଇ ଯେଉଁ ଅଭୂଡ଼ା ପଡ଼ି ପଡ଼ିବ ଅଶିଷ୍ଟ ଯା
ଦେଖିଲେ ସେକ ଜଣେ ଧନ ଦ୍ୟୁତ ସଜ ନାହିଁ ।
ଦୁଇବଡ଼ାର ।

ଅଭୋଗ—ସଂ. ବି. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଭୁଜ ଧାତୁ = ଭୋଗ କରିବା; ଭୋଜନ କରିବା; ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା + ଭାବ. ଅ)—
Ābhoga ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—1. Completeness.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଗ—2. Full enjoyment.

୩ । ସର୍ପର ଫଣା; ବରୁଟୁଚ୍ଛ—
3 The expanded hood of a serpent.

୪ । ବସ୍ତୁତ; ବିସ୍ତାର—4. Expanse; extension.
ଧରଣୀ ଗୀମାନ୍ତ ମେଦୁମ୍ନ ଝଟ ଭୂମି
ଜଗନ୍ତେ ବ୍ୟାପାସ୍ଥମାନ ବିଶାଳ ଅଭୋଗେ । ସ୍ୱଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

୫ । କବି ନାମରେ ଭଣିତା ହୋଇଥିବା ସଙ୍ଗୀତର ଚତୁର୍ଥ ଚରଣ—5. The fourth para of a song; concluded in the name of its composer.

୬ । ବିମର୍ଦ୍ଦ—6. Friction; rubbing.

୭ । ସହ୍ୟ; ପ୍ରସ୍ୱାସ—7 Exertion.

ଅଭୋଗୀ—ସ. ବିଣ. (ଅଭୋଗ = ପୂର୍ଣ୍ଣତା + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ābhogī ପୂର୍ଣ୍ଣତାପ୍ରାପ୍ତ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ – Completed; full.

ଆଭ୍ୟନ୍ତର—ସ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟନ୍ତର + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଆନ୍ତରିକ—
Ābhyantara 1. Internal.

(ରାଢ଼୍ୟ—ବ୍ରହ୍ମଗୁଡ଼) ୨ । ଅଭ୍ୟନ୍ତରଉତ୍ପନ୍ନ —
2 Born from within.

• । ମାନସିକ—3. Mental.

ଆଭ୍ୟନ୍ତରିକ—ସ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟନ୍ତର + ସମ୍ବ. ଇକ)—
Ābhyantarika ଆଭ୍ୟନ୍ତର (ଦେଖ)
Ābhyantara (See)

ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ—ସ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟନ୍ତର + ସମ୍ବ. ଇନ)—
Ābhyantarīṇa ଆଭ୍ୟନ୍ତର (ଦେଖ)
Ābhyantara (See)

ଆଭ୍ୟାସିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟାସ + ଇକ)—
Ābhyāsika ୧ । ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଇଥିବା—
1. Habitual.

୨ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ – 2 Habituated.

• । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—3 Neighbouring.

୪ । ସାଧନରତ; ଅଭ୍ୟାସକରତ—4. Studious.

ଆଭ୍ୟୁଦୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅଭ୍ୟୁଦୟ + ଇକ)—
Ābhyudayika ୧ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୁଏ—
1. Causing bliss or prosperity.

୨ । ମାଙ୍ଗଳିକ—2. Auspicious.

• । ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ— 3. Relating to auspicious events.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଟେ ପୁସ୍ତକରେ ମୂଳତ : ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ନକ୍ତା ଏବଂ ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଜାତୀୟ ନିୟମ ନ ମିଳିବା ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ୬ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଥ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ ଅଲଚ୍ଚ୍ ଦେଖିବେ

୪ । ଉନ୍ନତକର—4. Causing improvement.

ଅଭ୍ୟୁଦୟିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବ—ବୋଦ୍ଧାଦ କର୍ମ ଅରମ୍ଭରେ ଦକ୍ଷଦ୍ଧଙ୍କ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—An offering to the manes at the beginning of marriage and other rites.
Ābhyudayika śrāddha ଉନ୍ନତ ବା ମଙ୍ଗଳାର୍ଥ କରାଯିବା

ଆମ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ ୧ । ଆମ୍—1. Mango.
Ām ୨ । ଆମ୍ର (ଦେଖ)
2. Āma (See)

ଆମ୍ଳମତାପତ୍ର—ଦେ. ବ—ଆମ୍ମୁକ୍ତାରନାମା (ଦେଖ)
Āmkshamatāpatra Ammuktāranāmā (See)

ଆମଚୁର—ଗ୍ରାଦେ. (ଲରଆ) ବ—ଆମ୍ବୁଲ (ଦେଖ)
Āmchur Āmbula (See)

ଆମ୍ବାହାର—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଆମାଶୟଘଟିତ ଝାଡ଼ା; ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା— Dysentery
Āmbāhār

ଆମ୍ମହୁଲଖିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ବଉଲ୍‌ଖିଆ (ଦେଖ)
Āmmahulkhiā Baulkhiā (See)

ଆମ୍ମୁକ୍ତାର—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ସାଧାରଣକ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ—An agent holding a general power or authority.
Ammuktār

ଆମ୍ମୁକ୍ତାରନାମା—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ସାଧାରଣ କ୍ଷମତାପତ୍ର— General power of attorney
Ammuktāranāmā

ଆମ୍ସି—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—ଆମ୍ବୁଲ (ଦେଖ)
Āmsi Āmbula (See

ଆମ—ସଂ ବ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଅମ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣ ହେବା; ପିତ୍ତା+କରଣ. ଅ)—୧ । ଅପକ୍ୱ; କଞ୍ଚା—
ଆଁଶ 1. Raw; unripe.
୨ । ଅସିଦ୍ଧ—2. Uncooked.
୩ । ବଢ଼ିପାକଚହଚ୍ଚ—3. Unboiled.
୪ । ପୋଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା (ମାଟିପାତ୍ର)—
4 Unbaked (pot).

ଅର୍ଥମା ବଳା ଧଇ ଦିଅନ୍ତି, ଏବଂ ଦୁହିଁଙ୍କେ ଅମଗାନ୍ତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୪ର୍ଥ ।

ସଂ. ବ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ହୃଦରସ୍ତ ଅପକ୍ୱ ଦୁଷ୍ଟରସ; ହୃଦରସ୍ତ ନାଳ—1. Mucus, flux.
୨ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ—2. Indigestion.
୩ । ଭୁଷଚହଚ ଧାନ୍ୟାଦି ଶସ୍ୟ—
3. Grain without chaff.
୪ । ରୋଗ—4. Disease.

ଆମାଦେର ଦେ. ସର୍ବନାମ. ବଣ—ଆମ୍ଭ; ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର—Our.
ହମାରା

ଆମକବ୍‌ଜି—ଦେ. ବ.—ଆମକବଜ୍ (ଦେଖ)
Āmakabji Āmakabaj (See)

ଆମକବଜ୍—ଦେ. ବ—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ବାୟୁ ବୃଦ୍ଧିଜନିତ କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା—
Āmakabaj Costiveness due to wind; flatulence.
ଆମକବଜ
ଆମକଜିୟତ

ଆମଗନ୍ଧି—ବ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆମ=ଅପକ୍ୱ+ଗନ୍ଧ+ଇ)—ଦୁର୍ଗନ୍ଧ; ପୂତିଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ; ସଡ଼ାଗନ୍ଧଉଷ୍ଟିଷ୍ଣ— Of offensive odour; of putrid smell.
Āmagandhi
ସଂ. ବ—୧ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ—1. Bad smell.
୨ । ସଡ଼ା ଗନ୍ଧ—2 Offensive or putrid odour.
୩ । ଚଡା ଧୂଆଁ; ମାଛ ଶୁଖୁଆ ପୋଡ଼ା ଆଦର ଗନ୍ଧ—
3. Bad odour of smoke from the burning of raw flesh.

ଆମଞ୍ଚ—ଦେ. ବ.—(ସଂ ଆକୁଞ୍ଚନ)—ଶର ସନ୍ଧାନ; ଧନୁରେ ଶର ସଂଯୋଗ; ଧନୁରେ ଶର ଯୋଜନା—Setting or charging the arrow on to the bow.
Āmañcha

ଆମଞ୍ଚନ—ଦେ. ବ—ଆମଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Āmañchana Āmañcha (See)

ଆମଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆମଞ୍ଚନ)—ଶର ସନ୍ଧାନ କରିବା; ଧନୁରେ ଶର ଚଢ଼ାଇବା—To set the arrow on to the bow.
Āmañchibā

ଦେଇବା ଭୋ ପ୍ରକ୍ରମ ଆମଞ୍ଚ ଏ ଧନୁ । ମରଣା ସଢ଼ାଉଛ—ବଳଃ ।

ଆମଟ—ଗ୍ରାଦେ.—୧ । (ଲରଆ) ବ—୧ । ଆମ୍ଳି ଛଅଣ—
Āmat 1 Curry mixed with acid.
୨ । (ବସୁର) ବ—କାଞ୍ଜି—
2. Fermented rice-water.

ଆମଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଆମ୍ବଡ଼ା (ଦେଖ)
Āmarḍā Āmbarḍā (See)

ଆମଦାନି—ବୈଦେ. (ଆ) ବ.—୧ । ଦେଶାନ୍ତରରୁ ସ୍ୱଦେଶକୁ ଆନୟନ—1 Import.
ଆମଦାନି ବଲ୍ଲଗ ଜନଖାଦ୍ ସହତ ବୁତ ଜାମଧେସ୍ ପଦାର୍ଥଶେଷ
ଆମ୍ଦାନି ଏ ଦେଶକୁ ନୂଥ ଆମଦାନ ହୋଇଅଛ ।
ପଳାରମୋହନ—ଉମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

(ଲୋକସାଧା—ବପଦ୍ଧତ) ୨ । ଆୟ; ଲାଭ—2 Income; profit.
୩ । ଭୂମିର ଆୟ—
3. Income from immovable property.
୪ । ଆଦାୟ—4 Collection; realisation.
୫ । ବ୍ୟବସାୟରେ ଲବ୍ଧ ବସ୍ତୁ ବା ଧନ—
5. Assests in business

ବଣ—୧ । ଦେଶାନ୍ତରରୁ ଆଗତ (ପଣ୍ୟ)—
1. Imported from outside.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଏ	ଉଅ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୠ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଲବ୍ଧ; ଲାଭରୂପେ ମିଳିଥିବା—
2. Received; got as profit.
୩ । ଆଦାୟ କରିଯାଇଥିବା—3. Realised.

ଆମଦାନିସିହା—ଦେ. ବ. (ଇମଦାସ୍ତି ସିହ୍ନା) —ଯେଉଁ କାଗଜରେ ଦୈନିକ ଆୟର ହିସାବ ରହେ—
Āmadānisihā (ଖରଚସିହା—ବିପରୀତ) Book of daily receipts.
ଆମଦାନୀସିହା
आमदानीसिहा

ଆମନଶମ—ଗ୍ରା. ବ—ଓଠ, ଜିଭ ଓ ପାଟିରେ ଗଲଯିବା ଏକପ୍ରକାର ବ୍ରଣ; ଆମ ଓ କଫଜନିତ ରୋଗ—Cough attended with mucus and eruptions on the mouth, tongue and lips.
Āmanaśama

ଆମନସ୍ୟ—ଂ. ବ. (ଅ + ମନ + ବିକାର୍ଥେ ଯ; ଯାହା ମନରେ କଷ୍ଟ ଦିଏ)—ଯାତନା; ପୀଡ଼ା; କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ; ବ୍ୟଥା—Sorrow; trouble.
Āmanasya

ଆମନ୍ତ୍ରଣ—ଂ ବ.—ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + ମନ୍ତ୍ର ଧାତୁ = ଡାକିବା + ଭାବ ଅନ)—୧ । ସାଦରସମ୍ଭାଷଣ—
Āmantraṇa 1. Welcome.
୨ । ଆହ୍ୱାନ—2 Act of calling.
୩ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ—3. Invitation.

ଆମନ୍ତ୍ରିତ—ଗ. ବଣ. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ମନ୍ତ୍ର + କର୍ମ. ତ)—
Āmantrita ୧ । ଆହୂତ—1. Called.
୨ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ—2. Invited
୩ । ସମ୍ଭାଷିତ—3. Spoken to.

ଆମନ୍ତ୍ରିବା—ଦେ. କ୍ରି. ପଦ୍ୟ ((ସ. ଆ + ମନ୍ତ୍ର ଧାତୁ)—
Āmantribā ୧ । ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା—1. To invite.

ସମାଦରେ ଯଥାକଥ୍ୟ ଆମନ୍ତ୍ରି ରୂପକ
ଧାମନ୍ତ ସ୍ୱଜନ୍ୟଗଣେ, ଗୌର, କାଳପଟେ—ଗୁପ୍ତାନାଥ. ମତ୍ତ ଆମ୍ବା ।

୨ । ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣଦ୍ୱାରା ଡାକିବା—
2. To call by uttering mantras; to invoke.

ଆମବାଇ—ଦେ. ବ. (ସ. ଆମ ଓ ବାୟୁ)—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣଜନିତ ବାୟୁରୋଗ—
Āmabāi Flatulence, wind due to indigestion.
ଆମବାଇ
आँवावाइ

ଆମବାତ—ଦେ. ବ.—ଅଣ୍ଟୁଗଣ୍ଠି ଧରିବା ବାତ—
Āmabāta Acute rheumatism.
ଆମବାତେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ
ଆମବାତୋଇ }
ଗେଣ୍ଠିବାତ
चनकवाई

ଆମବାତୁଆ—ଦେ. ବଣ —ଆମବାତରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି)—
Āmabātuā (a person) Suffering from rheumatism.

ଆମୟ—ଘ. ବ. (ଆମି = ରୋଗୀ ହେବା—ଅଚ. ଅ)—
Āmaya ଦେହର ପୀଡ଼ା; ରୋଗ; ବ୍ୟାଧି—Sickness; disease; illness, disorder.

ଆମୟାବୀ—ଘ. ବଣ. (ଆମୟ = ରୋଗ + ଅବ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା, ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା + ଇନ୍; ଯେ ରୋଗପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି)—
Āmayāvi (ଆମୟାବନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ରୋଗୀ; ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ; ବ୍ୟାଧିତ—Sick; ill.

ଆମୟିକ—ସଂ ବଣ. (ଆମୟ = ରୋଗ + ଇକ)—
Āmayika ରୋଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ରୋଗରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ—Therapeutical; pertaining to treatment of diseases.

ଆମର—ଦେ. ସର୍ବନାମ—୧ । ଆମୃର; ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର—
Āmara 1. Our; ours.
ଆମାଦେର ୨ । ଆମ୍ଭେମାନେ—2. We.
हमरा (ଯଥା—ଚାଲ ଆମର ସେଠାକୁ ଯିବା)

ଆମରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆମ ଓ ରକ୍ତ)—ଝାଡ଼ା ସଙ୍ଗେ ନାଲ ଓ ରକ୍ତ ପଡ଼ିବା ରୋଗ—
Āmarakta jhārdā ଆମରକ୍ତ ବାହ୍ୟି Dysentery; bloody flux.
आँवरक्त रोग

ଆମରଣ—ସଂ ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ + ମରଣ)—ମରଣପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Āmaraṇa Till death; throughout life.

ଆମର ସେ—ଦେ. ସର୍ବ. ପୁଂ.—ମୋ ସ୍ୱାମୀ ବା ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ—
Āmarā se (Euphemism) My husband or my wife.
ଆମାଦେର ଉନି

[ଦ୍ର—ଭଦ୍ର ଘରର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ୱାମିଙ୍କ କଥା କହିଲାବେଳେ ଅହର୍ନିଶ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିବା 'ମୋ ସ୍ୱାମୀ' ବୋଲି ନ କହି "ଆମର ସେ ଏ କଥା କହିଲେ," "ଆମର ଭାଇଙ୍କୁ ଏ କଥା କହ ତ ଅଥ"—ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି (ଆମର ସେ ଆଜି ଥିଏଟର ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି) ଏପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି ।]

ଆମର ସେମାନେ—ଦେ. ସର୍ବ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବଚନ ଆକାର ହଳୁ ଏକବଚନାର୍ଥକ ବ୍ୟବହାର)—
Āmara semāne ଆମାଦେର ଓରା ଆମର ସେ, ମୋର ସ୍ୱାମୀ ବା ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ—My husband or my wife.

ଆମରି—ଦେ. ବ—ଅମାର (°ଦେଖ)
Āmari Amāri (See)

ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେଉ ଅଛ ପ୍ରକାର
ଚଉଚନ ଜେହ୍ନି ଆମରି । ଭଲ. ସବଶ୍ୟବର୍ଗ ।

ଆମର୍ଶ—ସଂ.ବ. (ଆ + ମୃଶ୍ = ପରାମର୍ଶ କରିବା + ଘଞ୍. ଅ)—
Āmarśa ୧ । ଉପଦେଶ—1. Counsel; advice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅଯଥା ପ୍ରସ୍ତାରେ ପ୍ରଚଳ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭିଧାନ । ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରକାରକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପ'ଣ୍ଡି ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ଅପସାରଣ । ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଭକ୍ଷଣ—2. Taking meals; eating
୩ । ସ୍ପର୍ଶ—3. Touch.
୪ । ଚିନ୍ତା—4. Thought

ଅମର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଅ + ମର୍ଷ = କ୍ଷମା କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Āmarsha ରୋଷ; କ୍ରୋଧ—Wrath; rage.

ଅମଲକ—ସଂ ବ. (ଅ + ମଲ ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କର୍ମ. ଅକ; ଯାହାକୁ ଔଷଧ ରୂପରେ ଧାରଣ କରାଯାଏ ।)—
Āmalaka
୧ । ଅଁଳା କୋଳ ଓ ଗଛ—
1. Emblic Myrobalan.
୨ । 'ଦେଉଳ' ତଳେ ନୋଟ (ଦେଖ)
2. Notes under Deula (See)
ସେହି ଅଳ୍ପ ପଦ୍ମ ପ୍ରସାଦର ଚୂଡ଼େ; ଦେଉଳର ଆମଳକେ ଦ୍ୟୋତନାଥ. ସଗାଚ ।

ଅମଲକଶୀଲା—ସଂ. ବି.—ଅଁଳା ୩ । (ଦେଖ)
Āmalakaśīlā Aañlā 3 (See)

ଅମଲକୀ—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.— ଆମଳକ (ଦେଖ)
Āmalakī Āmalaka (See)

ଅମଲତି—ଦେ. ବି.—ଆମ୍ବିତି ପତ୍ର (ଦେଖ)
Āmalati Āmliti patra (See)

ଅମଲଶିଲା—ସଂ. ବି.—ଅଁଳାଶାଳ; ମନ୍ଦିରର ଦହ୍ନଉତ୍ତ ତଳେ ତିରୁଡ଼ା ତରୁଡ଼ା ଦୋଟ ଥିବା ପଥରତକ୍ତି—
Āmalaśilā The finial of a temple

ଅମଲସାର—ସଂ. ବି.—ଅମଳଶିଳା (ଦେଖ)
Āmalasāra Amalaśilā (See)

ଅମଲା (ଇତ୍ୟାଦି)— ବୈଦେ. ବି. (ଆ)— ୧ । ବେତନଭୋଗୀ କର୍ମଗୁପ୍ତ--
Āmalā (etc) 1. Salaried servants.
ଆମଲା ୨ । ଗୁମସ୍ତା—
आमला 2. Agent; clerk.
୩ । କୌଣସି ଅଫିସର ଅଧସ୍ତନ ଶିଳ୍ପିତ କର୍ମଗୁପ୍ତ—
3. Ministerial clerks and officers.

ଅମଲିତ—ଦେ. ବି.— ଆମ୍ବିତିପତ୍ର (ଦେଖ)
Āmaliti Āmliti patra (See)

ଅମଲେଗାନ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଆମଲାମାନେ—
Āmalegān Body of ministerial officers.
ଆମଲାରା
अमलेगान

ଅମଶୂଳ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଅମଳନ୍ତର ଶୂଳ)—
Āmaśūla ପେଟମଗ୍ନ; ଶୂଳବେଦନା—Colic pain;gripe.
ଆମଶୂଳ
वायुगोला

ଆମା—ଦେ. ଅ. (ବସ୍ତୁସ୍ଫୂଚକ)—ଅଲ୍ଲେ ମାଲ୍ଲେ—Oh.
Āmā ପ୍ରାଦେ. (ଭୈଲଙ୍ଗ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନ—
Mother; mama.

ଆମାତିସାର—ସଂ. ବି—ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—Dysentery.
Āmātisāra

ଆମାନ୍ନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧାରସ୍ଥ; ଆମ + ଅନ୍ନ)—ଅପକ୍ୱାନ୍ନ; ଗୁଣ୍ଡଳ—
Āmānna Uncooked rice; raw rice.

ଆମବାଇ—ଦେ. ବି—ଆମବାଇ (ଦେଖ)
Āmābāi Āmabāi (See)

ଆମାଶୟ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆମ + ଆଶୟ) —
Āmāśaya ୧ । ଶରୀରରେ ଆମ ସଞ୍ଚିତ ହେବା ସ୍ଥାନ—
1. Umbilical region.
୨ । ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—2. Dysentery.

ଆମାଶା—ପ୍ରା. ବି —ଆମାଶୟ ୨ (ଦେଖ)
Āmāśā Āmāśaya 2 (See)
ଆମାଶା
आँवकारोग

ଆମିକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ଅ = ସମ୍ୟକ୍ + ମିଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ସ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Āmikshā ଉତ୍ତପ୍ତ ଦୁଗ୍ଧରେ ଦହି ମିଶାଇ ସେଥିଁ ଜାତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ; ଛେନା—Posset; curdled milk; cheese.

ଆମିରି—ଦେ. ବି.—ଲଙ୍କାମରିଚ—Red pepper.
Āmiri

ଆମିଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଅମ୍ଳ)— ଅମ୍ଳିଲା; ଖଟା—
Āmila Of acid taste; sour.
ବି—ଆମ୍ବିଲ ଉତ୍ତଣ—A curry made sour.

ଆମିଲା—ପ୍ରା. ବିଣ —ଆମ୍ବିଲା (ଦେଖ).
Āmilā Āmbilā (See)

ଆମିଲିତି—ପ୍ରା. ବି— ଆମ୍ବିତିପତ୍ର (ଦେଖ)
Āmiliti Āmlitipatra (See)

ଆମିଲିତିପିତି—ପ୍ରା. ବି—ଅମ୍ଳପିତ୍ତ । ଦେଖ)
Āmilitipiti Amlapitta (See)

ଆମିଲିତିଶାଗ—ଦେ. ବି— ଆମ୍ବିତିପତ୍ର (ଦେଖ)
Āmilitiśāga Āmlitipatra (See)

ଆମିଷ—ସଂ. ବି. (ଅ = ଗୁରୁଅର୍ଥେ + ମିଷ ଧାତୁ = ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ବା ଅମ ଧାତୁ = ରୁଗ୍ଣ ହେବା + କରଣ. ଇଷ)—
Āmisha
୧ । ମତ୍ସ୍ୟମାଂସ—1. Fish and flesh.
୨ । ଭୋଗ୍ୟବସ୍ତୁ—2. Enjoyable things.
୩ । ପତ୍ର—3. A leaf (Apte)
୪ । ସମ୍ଭୋଗ—4. Enjoyment
୫ । ଉତ୍କୋଚ; ଲାଞ୍ଚ —
5. Illegal gratification.
୬ । ଜମ୍ବୀର ଗଛର ଫଳ—
6. Fruits of jambira tree (Apte).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଗ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ୠ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଦ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୭ । ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରବ୍ୟ; ଲୋଭନୀୟ ପଦାର୍ଥ—
7. Beautiful things.

୮ । ଅଭିଳାଷ—8. Wish; lust.

୯ । ଲାଭ—9. Profit.

୧୦ । ଖାଦ୍ୟ—10. Food.

୧୧ । ଭୋଜନ—11. Eating.

୧୨ । ଶିକାର—12. Prey: victim.

ଆମିଷାଶୀ—ବି. ବଣ. ପୁଂ. (ଆମିଷ=ମାଛମାଂସ+ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Amishāśī (ଆମିଷାଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମତ୍ସ୍ୟମାଂସଭୋଜୀ; ଯେ ମାଛମାଂସ ଖାଏନ୍ତି—
Carnivorous; feeding on flesh.

ଆମୀକ୍ଷା—ବି. ବ—ଅମିକ୍ଷା (ଦେଖ)
Āmīkshā Āmikshā (See)

ଆମୁକ୍ତ—ବି. ବଣ. (ଆ+ମୁଚ ଧାତୁ=ମୁକୁଳାଇବା; ବାନ୍ଧିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ତ୍ୟକ୍ତ—1. Given up.
Āmukta

୨ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—2. Thrown away.

୩ । ଖୋଲା; ମୁକୁଳା—3. Open; dishevelled.

୪ । ଧୃତ—4 Held.

୫ । ଈଷତ୍ ମୁକ୍ତ—5. Half open.

ଆମୁକ୍ତି—ବି. ବ. (ଆ+ମୁକ୍ତି)—ସ୍ୱାଧୀନତା—
Āmukti Liberation; emancipation.

ଅ. ମୁକ୍ତିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Till liberated

ଆମୁଖ—ବି. ବ. (ଆ+ମୁଖ=ଅରମ୍ଭ)—(ନାଟକରେ) ପ୍ରସ୍ତାବନା—
Āmukha (drama) Prologue.

ଆମୁଷ୍ମିକ—ବି. ବଣ. (ଅମୁଷ୍ମିନ୍=ସେଠାରେ+ଇକ)—
Āmushmika ପରଲୋକସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପାରଲୌକିକ—
Pertaining to the next world;

ଆମୂଳ—ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ+ମୂଳ)—୧ । ମୂଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Āmūla 1 From the beginning; from the root.

୨ । ମୂଳରୁ ଉତ୍ପାଟନରୂପେ—
2. Radically; thoroughly

ଆମୂଳଚୂଳ—ସଂ କ୍ରି. ବଣ—ମୂଳରୁ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଆଦ୍ୟୋପାନ୍ତ—
Āmūlachūla From the beginning to the end; from head to foot; from top to toe.

ଆମୃତ୍ୟୁ—ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ+ମୃତ୍ୟୁ)—ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଆମରଣ—
Āmṛtyu Till death.

ଆମେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ପ୍ରାକୃତ. ଅମ୍ହେ; ସଂ. ଅହମ୍)—
Āme ୧ । (ମାନ୍ୟାର୍ଥକ)—ଅସ୍ମେ—1. I.

୨ । ଆମ୍ଭେମାନେ—2. We.

ଆମେଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (କସ୍ତୁର) ବ—ଆମ୍ଡ଼ା (ଦେଖ)
Āmerdā Āmbardā (See)

ଆମେନ୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଇଂ)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନାନ୍ତ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି—
Āmen Amen.

"ସେହୁ ମୁଷ୍ଟିଦର୍ଗ ସୁସମ୍ବାଦେ ଧନ୍ୟ ! ଅମେନ୍ !"
ବାଇବଲ—ନୂତନ ନିୟମ—ପ୍ରେରିତ ।

ଆମୋଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (କସ୍ତୁର) ବ—ଆମ୍ଡ଼ା (ଦେଖ)
Āmordi Āmbardā (See)

ଆମୋଦ—ସଂ. ବ. (ଆ=ଈଷତ୍+ମୁଦ ଧାତୁ=ହୃଷ୍ଟ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ହର୍ଷ; ଆନନ୍ଦ—
Āmoda 1. Pleasure; joy; merriment.

୨ । ଅଳପଦୂରକୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗୁଥିବା ସୁଗନ୍ଧ—
2. Diffusion of perfume.

୩ । ସୁଗନ୍ଧ—3 Sweet scent or perfume.
ବିବିଧ ଗନ୍ଧି ଆମୋଦ ଉଠେ ଅବାରେ । ଦ. ସା ୨ ।

୪ । କସ୍ତୁରୀର ସୁବାସ—4. Musk-perfume.

ବେ. ବଣ—ଆମୋଦିତ; ସୁବାସିତ—
Sweet-scented; perfumed.
ଅଗୁରୁ ଧୂପ କରେ ଆମୋଦ ସେ ଘରକୁ । କୃତ୍ତିବାସ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଆମୋଦ ଆହ୍ଲାଦ—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବର)—ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ (ଦେଖ)
Āmoda āhlāda Āmodapramoda (See)

ଆମୋଦପ୍ରମୋଦ—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର)—ନାନାବିଧ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ—
Āmodapramoda Joys and pleasures; merriment; recreations.

ଆମୋଦିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆମୋଦ=ଗନ୍ଧ; ହର୍ଷ+ଇତ ବା ଆ+ମୁଦ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଆନନ୍ଦିତ; ହର୍ଷଯୁକ୍ତ—
Āmodita 1. Delighted; gladdened.

୨ । ବାସିତ; ସୁରଭୀକୃତ—
2. Sweet-scented; perfumed.

ଆମୋଦିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ଆମୋଦ)—ଆମୋଦିତ ହେବା—
Āmodibā
ଆମୋଦା ଗନ୍ଧବନ୍ୟ ଗୌରବ ଯାର ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲିଗେ
କାଳେ କାଳେ ଆମୋଦିବ ନାଗିଲ ସେବଳା ।
ବ୍ୟାକାଥ—ଦଶରଥବତ୍ତୋଳ ।

ଆମୋଦୀ—ସଂ. ବଣ. (ଆମୋଦ+ଇନ୍ ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ)—
Āmodī ୧ । ହର୍ଷଜନକ—1. Pleasurable.

୨ । ସୁଗନ୍ଧଜନକ—2. Sweet scented.

୩ । ଆମୋଦ କରିବା ସ୍ୱଭାବ—
3 Of pleasant habits.

ଆମ୍ନାତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ=ବିଶେଷରୂପେ+ମ୍ନା ଧାତୁ=ଅଭ୍ୟାସ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅଧୀତ—1. Studied.
Āmnāta

୨ । କଥିତ—2. Said.

୩ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ 3. Committed to memory; repeated; practised.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—ଅଧ୍ୟୟନ; ପାଠାଭ୍ୟାସ—Study.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦନ୍ତ୍ୟ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବତ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାର ସ୍ଥାନ ସୋଧନରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାନୋଧନରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଏବଂ ପାଠ ସୌକର୍ଯ୍ୟରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇପାରେ ବା ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନାନ୍ତେ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ପାଠ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ପାଢ଼' ସୋଧନରେ; 'ବଶ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ବଶ୍ଚ' ସେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ବଦ୍ଧୂ' ସେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ସେଖିବେ; 'ଅଭଚତ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଅଭ୍ଭଚତ୍' ସେଖିବେ ।

ଆମ୍ନାୟ—ସଂ. ବି. (ଆ + ମ୍ନା ଧାତୁ = ଅଭ୍ୟାସ କରିବା; ଉପଦେଶ ଦେବା – କର୍ମ୍ମ ଅ; ମୁନଗଣ ଯାହା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ)—
Āmnāya
୧ । ବେଦ; ଆଗମ —1. The Bedas.
୨ । କୁଲାଚାର—2. Family custom.
୩ । ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ର—3. The Tantras.
୪ । ଅଭ୍ୟାସ—4. Habit.

ଆମ୍ପ୍ରିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଭଳପୁର) କ୍ରି—ନଖରେ ଗାନ୍ତିବା; ନଖେଇବା-
Āmpribā To scratch with the nails.

ଆମ୍ପୁର୍ଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବ – ନଖରେ ଗାନ୍ତିବା; ଗାନ୍ତୁଡ଼ା—
Āmpurḍā Laceration; scratching.
ଆଁଚଡ଼ା ଦେ. ଦଶ—ନଖଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା ଦେଇଥିବା— Scratched.

ଆମ୍ପୁର୍ଡ଼ିକାମ୍ପୁର୍ଡ଼ି ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—କୋଡ଼କନ୍ଧୁଡ଼ ହେବା; ବରକ୍ତ
Āmpurḍikāmpurḍi hebā ହେବା—To show
ଆଚଡ଼େ କାମଡ଼େ ହୋଇବା signs of being vexed (e.g by chiding).

ଆମ୍ପୁର୍ଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି – ଗାନ୍ତୁଡ଼ିବା; ନଖଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ତିବା ବ ଚଦାଚରିବା—
Āmpurḍibā To scratch with finger-nails;
ଆଁଚଡ଼ାନ to lacerate.

ଆମ୍ବ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆମ୍ର)—ଆମ୍ରଫଳ ଓ ଗଛ—Mango tree
Āmba and its fruit; magnifera indica.
ଆମ୍ ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ.ଆମ)—ଆମ; ଦେହର ଆମାଶୟ ଧାତୁ—Mucous slime.
ଆମ୍ବ; ଆମ୍
ଗୁଜ. ଅମ୍ବାନିଆଁ
ତେ. ମାନିଡ଼ିପାଣ୍ଡୁ
ତା. ମାଙ୍ଗା; ମାଙ୍ଗମ

ଆମ୍ବଆଠା—ଦେ. ବି—ଆମ୍ବଗଛର ଗଣ୍ଡି କାଟିଲେ ତହିଁରୁ ବହିବା
Āmbaaṭhā ଅଠାଳିଆ ରସ—Gum exuded from
ଆମଆଠା mango tree when cut.
ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜ ଓ) ବି.—ବୃହତ୍ ବନ୍ୟବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
A big wild tree.
[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର କଞ୍ଚନପତ୍ର ପରି ଦୁଇଫାଳିଆ, କାଠ ଜାଲ ହୁଏ, ଡାଳ ବା ଗଣ୍ଡି ଦାଣି ଦେଲେ ଅଠା ବାହାରେ ।]

ଆମ୍ବଥଦା—ଦେ. ବି—ଆମ୍ବକସିଆ ଗଦ (ଦେଖ)
Āmbaadā Āmbakasiā gada (See)

ଆମ୍ବଅମାବାସ୍ୟା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.–ବଉଳଅମାବାସ୍ୟା (ଦେଖ)
Āmbaamābāsyā Baulaamābāsyā (See)

ଆମ୍ବଆମ୍ବୁଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଆମ୍ବ ପରି ଚତ୍ରିତ ହୋଇଥିବା—
Āmbaāmbuā 1. Painted with mango shaped
ଆମ୍ବଆଁକା; pictures.
ଆମ୍ବେର ମତ (ଯଥା—ଆମ୍ବଆମ୍ବୁଆ ଛବି)

୨ । ଆମ୍ବଳ—2. Like mangoes.

ଆମ୍ବକଦନ—ଗ୍ରାଦେ. (ଅନୁଗୁଳ) ବି.—ଆମ୍ବ ପାଚିବା ଦିନ—The
Āmbakadina season when mangoes ripen.
[ଦ୍ର—ଏହିପରି 'ପଣସକଦନ' ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।]

ଆମ୍ବକସି—ଦେ. ବି—ଅତି ଛୋଟ ଛୋଟ ଆମ୍ବ—
Āmbakasi Small young mangoes.
କଚିଆମ
अम्बिया, टिकारा

ଆମ୍ବକସିଆ ଅଦା—ଦେ.ବି—ଆମ୍ବକସିଆ ଗଦ, (ଦେଖ)
Āmbakasiā adā Āmbakasiāg ada (See)

ଆମ୍ବକସିଆ ଗଦ—ଦେ. ବି—ଆମ୍ବକସି ଭଳ ବାସୁଥିବା ଅଦା ପରି ତେର-
Āmbakasiā gada ବିଶିଷ୍ଟ ମୂଳ— A medicinal root
ସଂ. କର୍ପୂରଦ୍ରବ୍ଦ୍ରା having the scent of a
ଆମାଦା mango; Curcuma Amada
आमतालि; आमहलदि (Haines).
ତେ. ମାଡ଼ିଅଲ୍ଲମୁ [ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଟିଏ ମୂଳ । ହଳଦ ଗଛ ପରି ଏହା ଦୁଇ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ ।]

ଆମ୍ବକେରିଆ—ଦେ. ବି. (ବଙ୍କିଆ ଶବ୍ଦ)—ଏକପ୍ରକାର ନାକଚଣା—
Āmbakeriā A kind of nose-ring.

ଆମ୍ବଚ୍ଛେଚା—ଦେ. ବି—ଲୁଣ ମସଲା ଅଦି ଦେଆଯାଇ ଛେଚି ଦୋଇଥିବା
Āmbachhechā କଞ୍ଚା ଆମ୍ବ—Raw mangoes bruised
ଆମଛେଚା with spices used as a salad.
आमका चटनी

ଆମ୍ବଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆମ୍ରାତକ)—ଆମ୍ବ ଭଳି ଏକପ୍ରକାର ଫଳ
Āmbarḍā ଓ ଗଛ—Hoghlum; spondias
ଆମ୍ଡ଼ା magnifera.
आम्ଟ; आम्ବ୍ଟ
ତା. କାଟ୍ଟମାଅ; କାଟ୍ଟମୋର୍
ଫା. ଦରଖତେ; ମୋରୟମ୍
ତେ. ଅଡବମମିଦ; ମଡିବ

ଆମ୍ବଡାହାଣୀ—ଦେ. ବି—ଆମ୍ବଗଛରେ ବେଢ଼ିବା ମାଛୁଜାତୀୟ ଏକ-
Āmbaḍāhāṇī ପ୍ରକାର ଖୁବ ଛୋଟ କଳା ପୋକ (ଗଛ ପାଖ ଦେଇ
ଜାୟାପୋକା ଲୋକ ଗଲିଗଲେ ସେମାନେ ଆସି ଲୋକର ମୁହଁ ପାଖେ କେଢ଼ି ଯାଆନ୍ତି ।)—A kind of small flee-like insect infesting mango branches.

ଆମ୍ବତୋଟା—ଦେ. ବି—ଆମ୍ବଗଛ ଲଗିଥିବା ଉପବନ; ଆମ୍ରବନ; ଆମ୍ବ
Ābatoṭā ବଗିଚା—Mango orchard; mango tope.
ଆମେର ବାଗାନ
आमका बाग

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର
୨	ଐ	ଓ	ଔ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ଷ	ଗଂ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ

ଆମ୍ବନଶମ—ଦେ. ବ—ଅମନଶମ (ଦେଖ)
Āmbanaśama — Āmanaśama (See)

ଆମ୍ବବଉଲ—ଦେ. ବ—ଆମ୍ରମୁକୁଲ—
Āmbabauḷa — Buds of the mango.

ଆମ୍ବବୁରାଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଆମ୍ବତୋଟା—
Āmbaburāi — Mango tope.

ଆମ୍ବଯାଉ - ଦେ. ବ.(ସଂ. ଆମ୍ର+ଯବାଗୂ)—ଗୁଜୁଲ ଓ ଆମ୍ବରସରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦେବା ଯାଉ—A gruel made with mango juice and rice.
Āmbajāu

ଆମ୍ବଲତା —ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)ବ—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଶ୍ଳେଷ ଗଛ—
Āmbalatā — Banhinia; race mosa.

ଆମ୍ବଲସି—ଦେ. ବ—ଗଛରୁ ଶ୍ଳେଷ ଆମ୍ବ ଛିଣ୍ଡାଇଲେ ଉହାଁରୁ ସେଉଁ ତୀବ୍ର ଲସା ବାହାରେ—The juice from the mango stalk when plucked
Āmbalasi

ଆମ୍ବଲହୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆମ ଓ ରକ୍ତ)—ଆମ ଓ ରକ୍ତ; ନାଲରକ୍ତ—
Āmalahu — Mucus and blood

ଆମ୍ବସଡ଼ା—ଦେ. ବ.—ପାଚିଲା ଓ ସଡ଼ା ଆମ୍ବର ରସକୁ ଖରାରେ ଶୁଖାଇ ଜମାର କରାଯାଇଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଆମ୍ବର ଆମସତ୍ତ
Āmbasaṛdhā — Inspissated mango-juice; preserved mango-juice.

ଗୋପ ନଦରେ ଫେଡେ କେଡ଼ା,
ଡାଳ କନ୍ଦିଲ ଆମ୍ବସଡ଼ା । ଭଗବତ. ୧୦୫ ଗୋପ ।

ଆମ୍ବାଶା—ଦେ. ବ.—ଆମାଶୟ ୨ (ଦେଖ
Āmbāśā — Āmāśaya 2 (See)

ଆମ୍ବିଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଅମ୍ଳ)—୧ । ଖଟାରସ; ଅମ୍ଳରସ—
Āmbiḷa — 1. Acid taste.

ଅମ୍ବଳ;ଟକ ଖଟା — ଏହୁ ଜୋସାପ୍ ସେ ଅମ୍ବିଳ
ଚନ୍ତୁ ଲବଣ ସେ ଅଧିର । ପ୍ରବଉ. ୩୪ ।

୨ । ଖଟେଇ—2. Anything of acid taste.

୩ । ଖଟେଇ ଉଅଣ—
3. A curry with acid taste.

ଦେ. ବଣ.—ଆମ୍ବିଲା; ଅମ୍ଳରସବିଶିଷ୍ଟ—
Sour; of acid taste.

ଆମ୍ବିଲା—ଦେ. ବଣ.—ଆମ୍ବିଲ (ଦେଖ)
Āmbiḷā — Āmbiḷa See.

ଆମ୍ବିଲି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ.— ଆମ୍ବିଲ (ଦେଖ)
Āmbiḷi — Āmbiḷa (See)

ଆମ୍ବିଲିଝରିଆ ମାଟି—ଦେ. ବ.—ସେଉଁ କାଲିମିଶା ନାଲ ମାଟିରୁ ଚତୁର୍ମାସ୍ୟାରେ ତେଲ ପରି ଚିକଣା ବାହାରେ (ଖୁବ୍ ଉବର ମାଟି)—Oily soil (very productive)
Āmbiḷijhariā māṭi

ଆମ୍ବିଲିତି—ଦେ. ବ.—ଆମ୍ବିତି ପତ୍ର (ଦେଖ)
Āmbiḷiti — Āmḷiti patra (See)

ଆମ୍ବିଲି ତୋରାଣି—ଦେ. ବ.—ଏକ ଦିନରୁ ଅଧିକ ରହି ଯାଇ ଆମ୍ବିଲା ହୋଇଥିବା ତୋରାଣି—Rice-water of rice boiled the day before
Āmbiḷi torāṇi
ବାସୀ ପାଖାଳ (ସଜ ତୋରାଣି—ବଘରାଇ)

ଆମ୍ବିଲିପିତ୍ତି—ଦେ. ବ.—ଅମ୍ଳପିତ୍ତ (ଦେଖ)
Āmbiḷipitti — Amḷapitta (See)

ଆମ୍ବିଲିମୁହାଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଗାଳିବିଶେଷ)—ଯେଉଁ ଲୋକ କୌଣସି କାରଣରୁ ମନ ବରଷ କରିଥାଏ—'a term of abuse applied to males; Of morose countenance.
Āmbiḷimuhāṉi
(ଆମ୍ବିଲିମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆମ୍ବିଲି ହାକୁଟି—ଦେ. ବ.—ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ପାଟିବାଟେ ଅମ୍ଳଗନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ ସେଉଁ ହାକୁଟି ଉଠେ—Acidity in the stomach; sour bulching.
Āmbiḷi hākuṭi
ଅମ୍ବଳଢେକୁର

ଆମ୍ବୁଆ—ଦେ. ବଣ.—ଆମ୍ବ ଫଳ ପରି ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥିବା (ଲୁଗା)—(cloth) Painted with pictures representing mangoes
Āmbuā
ଆମଆଁକା

ଆମ୍ବୁଆଲି—ଦେ. ବଣ.—୧ । ସେଉଁ ଋତୁରେ ଆମ୍ବ ଫଳ ହୁଏ—1. (the season Of mango; (the season, when mangoes prevail.
Āmbuāḷi

ଆମ୍ବୁଆଲି ବନେ ଗେଲ ଦେଖିବ ଆମ୍ବିଲା ଆମ୍ବରୁ ଖାଇ । ଉଗ ।

୨ । ସେଉଁ ଋତୁରେ ଶରୀର ଆମଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ—2 (the season) When the body becomes lazy on account of indigestion; summer.

୩ । ସ୍ଥୂଳକାୟ; ମୋଟା (ଲୋକ, ପିଲା, ଦେହ)—
3. Stout person, child and body)

ଆମ୍ବୁରୁତା—ଦେ. ବ.—ଚିଲିକାର ଏକପ୍ରକାର ମାଛ—
Āmburutā — A class of fish in Chilka.

ଆମ୍ବୁଲ—ଦେ. ବ.—ଲୁଣରେ ଯୁଆ ହୋଇ ଶୁଖାଯାଇ ରଖାଯାଇଥିବା ଆମ ଖଣ୍ଡ—Dried and preserved slices of mangoes.
Āmbuḷa
ଅମଚୂର

ଆମ୍ବୁଲବାଇ—ଦେ. ବ.— କ୍ଷଣିକ ଉନ୍ମାଦ ବା ମତ୍ତତା; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନମନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଆସିବା କ୍ଷଣିକ ତୀବ୍ର ଉତ୍ତେଜନା ବା ଜଗର—Temporary insanity; temporary eagerness to do a thing.
Āmbulabāi

ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.— ଆମ୍ବୁଲବାୟାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Āmbulabāyā.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଟେବେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧ ରୁ ୫ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରା ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେଲେ ଏ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କୁ ନ ଜିଜ୍ଞାସି ସେମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ଅକ୍ଷର ପାଖକୁ ଯିବେ ସେଇଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧ ବା ୫ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ଜିଜ୍ଞାସେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୃଷ' ର ଜିଜ୍ଞାସେ 'କୃଷ୍ଣ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଖ' ର ଘାଉରେ 'ଦକ୍ଷ' ଖୋଜିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ଘାଉରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ର ଘାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଖୋଜିବେ ।

ଆମ୍ବୁଲବାୟା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
Āmbulabāyā ଜନ୍ମରେ ଅଳ୍ପକାଳ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଗର ବା
(ଆମ୍ବୁଲବାଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟସ୍ତତା ଦେଖାଏ ଓ ଯାହା ହଉ ସମସ୍ତ
ଥରେ କରିଯାଏ—A person who shows
temporary eagerness or madness to
any matter and which subsides
after a time.

ଆମ୍ବୁଲରାଇ—ଦେ. ବ.—ଆମୁଲ ଓ ବେସରଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକପ୍ରକାର
Āmbularāi ଖଟେଇ—A curry or preparation
ଆମଚୁର୍‌ରାୟେତା with Rye and sliced mangoes.

ଆମ୍ବୁଲରାଇତା—ଦେ. ବ.—ଆମ୍ବୁଲରାଇ (ଦେଖ)
Āmbularāitā Āmbularāi See

ଆମ୍ବୁଲିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଅଳ୍ପ ଓଦା; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଶୁଖି ନ ଥିବା;
Āmbuliā ଇଷତ୍ ଓଦା (ବସ୍ତ୍ରାଦି)—Not fully dry;
ସେଁତସେଁତେ half dried; a little wet.
ଗୋଲା

ଆମ୍ଭ—ଦେ. ସର୍ବ. ଚତୁର୍ଥୀ. (ସଂ. ଅସ୍ମଦ୍; ପ୍ରାକୃତ. ଅମ୍ହେ)—
Āmbha ୧ । ଆମର; ମୋର—1. Mine; my.
ଆମାର ୨ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର—2. Ours; our.
ହାମରା

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆରେ 'ଆମ୍ଭ', 'ତୁମ୍ଭ', 'ତା' ଆଦି ଶବ୍ଦ ମୂଳପଣ୍ଡ ହୋଇ ସେଥିରେ କୁ, ଙ୍କୁ, ଦ୍ୱାରା, ଠାରୁ, ଠୁ, ଠୁଁ, ର, ଠାରେ, ଠି ଆଦି ଚତୁର୍ଥ ଚତୁର୍ଥ ବିଭକ୍ତିରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ଆମ୍ଭନ୍ତ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ସର୍ବ. ୨ଯା. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ମଦ୍; ପ୍ରାକୃତ.
Āmbhanta (ଅମ୍ହେ.) ୧ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ—1. To me.
୨ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ—2. To us

ଆମ୍ହେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଅସ୍ମଦ୍; ପ୍ରାକୃତ ଅମ୍ହେ)—
Āmbhe 'ମୁଁ' ଶବ୍ଦର ମାନ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗ—'I' used in
ଆମି respect as 'we', is used by high
ହମ୍; ମଁ persons.

ଆମ୍ମା—ପ୍ରାଦେ. (ତୈଲଙ୍ଗ) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅମ୍ବା (ଦେଖ)
Āmmā Āmbā (See)

ଆମ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ର=ଅମ୍ବ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ. ଅ)—୧ । ଆମ୍ବଫଳ—
Āmra 1. Mango fruit.
୨ । ଆମ୍ବଗଛ—2. Mango tree.

ଆମ୍ରାତ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ର=ଅମ୍ବ+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Āmrāta କର୍ତ୍ତୃ.ଅ; ଯାହା ଆମ୍ବପର ଅଟେ)—୧ । ଅମ୍ବାଡ଼ାଗଛ—
1. Hogplum tree; Spondias magnifera.
୨ । ଆମ୍ବାଡ଼ା ଫଳ—Hogplum.

ଆମ୍ରାତକ—ସଂ. ବ. (ଅମ୍ରାତ+ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—ଆମ୍ରାତ (ଦେଖ)
Āmrātaka Āmrāta (See)

ଆମ୍ରେଡ଼ନ—ସଂ ବ. (ଅ=ପୁନଃ ପୁନଃ+ମ୍ରେଡ଼ ଧାତୁ=ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା
Āmrerḍana +ଭାବ. ଅନ)—ପୁନଃପୁନଃ କଥନ; ବାରମ୍ବାର
କହିବା; ଘୋଷିବା; ପାଠ ବା ବାକ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—
Repetition.

ଆମ୍ରେଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ=ପୁନଃପୁନଃ+ମ୍ରେଡ଼ ଧାତୁ=ଉଚ୍ଚାରଣ
Āmrerḍita କରିବା+କର୍ମ. ତ)—ପୁନଃପୁନଃ କଥିତ;
ଏକାଧିକବାର ଉଚ୍ଚାରିତ; ପୁନଃପୁନଃ ଉଚ୍ଚାରିତ—
Repeated; repeatedly said; pronounced
more than once.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଦୁଇ ତିନି ଥର କହିବା—
1. Repetition.
୨ । ବାରମ୍ବାର କଥନ—2. Speaking more
than once.

ଆମ୍ଳିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅମ୍ଳ=ତିନ୍ତୁଳ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ. ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Āmlikā ତିନ୍ତୁଳ ଗଛ; କଯାଁ ଗଛ—Tamarind tree.

ଆମ୍ଳିତପତ୍ର—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅମ୍ଳଶୋଣିକା; ଅମ୍ଳବର୍ଗ)—
Āmlitipatra ଏକପ୍ରକାର ଅମ୍ଳଶାକ—Indian sorrel;
ଚୁକାତ୍ରିପତି; ଆମ୍ରୁଲ୍‌ଶାକ; oralis corniculata.
ଆମରୁଲ; ଚାଲମୋରି
ଚାଲମୋରି; ଚୌପତିଆ [ଦ୍ର—ଏହା ଭାରତର ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ
ଆମନୋତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାର ସବୁ ଅଂଶ
ତା. ପୁଲିୟାରଇ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ଏହାର ପତ୍ର ବିପଣ୍ଡି;
ତେ ପାଣ୍ଟାଚନ୍ତା; ସ୍ୱାଦରେ ପତ୍ର ବୁଜ ହୋଇଯାଏ ।]
ପୁଲ୍‌ଗୁଞ୍ଚଲି

ଆମ୍ଳୀକା—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆମ୍ଳିକା (ଦେଖ)
Āmlikā Āmlikā (See)

ଆୟ୍—ଦେ. କ୍ରି. (ଉତ୍ତମାର୍ଥକ 'ଉ' କର୍ତ୍ତାସଙ୍ଗେ ଅନୁଜ୍ଞାର୍ଥ—(ତୁ) ଆ—
Āy (thou) Comest.
ଆଇସ୍; ଆଓ ଅସ୍ ଜଲଧାମ୍ନ ଶରଦଶନି, ମୋ କାନ୍ତ କୋଳରେ ପଡ଼ ତୁ ଶୀଘ୍ର ।
ଶିଶୁଗୀତ ।

ଆୟ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଯା ଧାତୁ=ଆସିବା+ଭାବ. ଅ ବା ଆ+ଇ=
Āya ଆସିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଧନାଗମ; ଆମଦାନ;
(ବ୍ୟୟ- ବିପରୀତ) ରୋଜଗାର—1. Income; receipt;
gain.
୨ । ଲାଭ—Profit.
୩ । ଜ୍ୟୋତିଷରେ ଜନ୍ମଲଗ୍ନର ଏକାଦଶ ସ୍ଥାନ—
3. (Astrology) The 11th from the
natal Lagna.

ଦେ. ବ— ଅଳଙ୍କାର—Ornaments.
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଧରଣୀ ମନ ଯେ
ଦେଖି ଉଲାଇଲେ ଆସ୍ମାନ ଯେ—ବଳରାମ. ବିରହସମାସ୍ୱଣ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଆଉ—Also; and.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ଚ୍

ଆୟୁଅଲଙ୍କାର—ଦେ. ବ. (୧ମ ଶବ୍ଦ ନରର୍ଥକ; ସନ୍ଦରଚ)—
Āyaaḷaṅkāra ସକଳ ପ୍ରକାରର ଦେହ ସଜ୍ଜାର ଅଳଙ୍କାର—Fittings and ornaments; jewellery.
ଆୟ ଅଲଙ୍କାର
ଜବାହିରାତ

ଆୟୁଅସ୍‌ବାବ୍—ଦେ. ବ. (୧ମ ଶବ୍ଦ ନରର୍ଥକ; ସଦ୍ଭରତ)—
Āyaasbāb ସକଳ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ—Furniture of sorts.
ଆୟଅସବାବ
ସାମାନ

ଆୟୁକର—ଦେ. ବ—ଲୋକଙ୍କ ନର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆୟ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାର୍ ନର୍ଦ୍ଧାରିତ କର—Incomtax.
Āyakara
ଅୟକର
ଇନକମଟିକସ

ଆୟୁତ—ସ. ବ. (ଆ + ଯମ ଧାତୁ = ବଢ଼ ଦେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āyata ସମକୋଣୀ ସମାନ୍ତରାଳ କ୍ଷେତ୍ର—A rectangular parallelogram; an oblong; rectangle.

ସ. ବଣ—୧ । ବିସ୍ତୃତ; ବଣାଳ; ଦୀର୍ଘ—1. Extended; long.
୨ । ପ୍ରବୃତ୍ତ; ଆକୃଷ୍ଟ—2. Attracted.

ଦେ. ବ (ସଂ. ଆୟତ୍ତ)—୧ । ଅଧିକାର; ଆୟତ୍ତ; ଗତ୍ତ; ବଳ—1. Control; powre.
୨ । କ୍ଷେତ୍ରଫଳ; ଆୟତନ—2. Area.
ଶତେ ଯୋଜନଟ ହୋଇବ ତା ଆୟତ । କୃଷ୍ଣକିର୍ତ୍ତି. ୫୨ ପୃଷ୍ଠା, ୨ଜ ।

ଦେ. ବଣ—ଅଧୀନ; ଆୟତ୍ତ—Subject to; manageable by; under the control of.

ଆୟତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆୟତ୍ତ)—
Āyata karibā ଜବତ୍ କରିବା; ବଶୀଭୂତ କରିବା—To bring under control.

ଆୟତନ—ସଂ.ବ. (ଆ+ଯତ୍ ଧାତୁ=ଯତ୍ନ କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Āyatana ୧ । ଯଜ୍ଞବେଦୀ; ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନ—1. Sacrificial altar; sacerdotal altar.
୨ । ସ୍ଥାନ; ବିଶ୍ରାମ ସ୍ଥାନ—2. Place
୩ । ପରିମାଣ; ଦୀର୍ଘ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ—3. Dimensions of a thing; length and breadth of a surface; superficial area.
୪ । ଅବସ୍ଥିତି; ବିସ୍ତୃତି—4. Extent.
୫ । ସୀମା—5. Boundary.

ଆୟତନା—ସ୍ତ୍ରୀ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବ—ଆୟତନ (ଦେଖ)
Āyatanā Āyatana (See)
ବାର ଯୋଜନରେ ହୋଇଥିବ ଆୟତନା । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ଆୟତି—ସଂ. ବ. (ଆ+ଯା ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ତି)—
Āyati ୧ । ଆୟତ୍ତି (ଦେଖ)
1. Āyatti (See)
୨ । ସଂଯମ—2. Self control; mastery over passions.
୩ । ଆୟତନ—3 Extention.
୪ । ମିଳନ; ସଙ୍ଗମ—4. Meeting.
୫ । ଯତ୍ନ—5. Care.

ଆୟତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଯତ୍ ଧାତୁ=ଯତ୍ନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āyatta ବଶୀଭୂତ; ଅଧୀନ—Subject to; tractable; manageable; docile under one's control.

ଦେ. ବ—ଆୟତ ୧ (ଦେଖ)
Āyata 1 (See)
ଚେଉଇବାର ଥରୁ ସିମା ମୋ ନାହାନ୍ତୁ । ଭଞ୍ଜ. ପ୍ରେମସ୍ୱଧାନଦ ।

ଆୟତ୍ତାଧୀନ—ଦେ. ବଣ—ବଶୀଭୂତ; ଅଧୀନ—
Āyattādhina Mastered; under control; controlable.
[ଦ୍ର—ଆୟତ୍ତ ଓ ଅଧୀନ ଏକାର୍ଥବାଚକ ଶବ୍ଦ; ସୁତରାଂ ସାଧୁ ଭାଷା ପ୍ରୟୋଗରେ ଏଭଳି ପ୍ରୟୋଗ ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ।]

ଆୟତ୍ତି—ସଂ. ବ (ଆ+ଯତ୍=ଯତ୍ନ କରିବା+ଭାବ. ତି)—
Āyatti ୧ । ଅଧୀନତା—1. Subservience.
୨ । ସ୍ନେହ—2. Love; affection.
୩ । ସୀମା—3. Limit.
୪ । ବଳ—4. Strength.
୫ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—5. Length.
୬ । ଆଗ୍ରହ—6. Eagerness.
୭ । ଗୌରବ—7. Honour.
୮ । ପ୍ରଭାବ—8. Influence.
୯ । ଭବିଷ୍ୟତକାଳ—9. Future.
୧୦ । ପରିଣାମ ସ୍ଥିରତା—10. Certainty or fixity at the end.

ଆୟନା—ବୈଦେ ବ. (ଆ)—ଆଇନା (ଦେଖ)
Āyanā Āinā (See)

ଆୟସ୍—ଦେ. ବ. (ସଂ ଆୟାସ)—ଆୟାସ; ପରିଶ୍ରମ—Exertion.
Āyas
ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଅଏସ୍ (ଦେଖ)
Aes (See)

ଆୟସ—ସଂ. ବଣ. (ଅୟସ୍=ଲୌହ+ଇଦମର୍ଥେ. ଅ)—
Āyasa ୧ । ଲୌହନିର୍ମିତ; ଲୌହମୟ—1 Made of iron.
(ଆୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । (+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—ଲୌହ—2. Iron.

ଆୟସୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅୟସଃ+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Āyasī ୧ । ଲୌହମୟ କବାଟ—2. Iron door.
୨ । ବର୍ମ—2. Arm of iron.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ହ୍ରସ୍ୱ ୍ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ପର ; ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟେ ଦୀର୍ଘ ହୋଇଥାଏ । ମା ; ଚିହ୍ନିତ ବୈକଳ୍ପିକ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରାସ୍ଥଳରେ ଏହି ଚିହ୍ନରେ ସେହି ଏ ସ୍ୱାଧାନୋତ୍ତରରେ ନ ଲିଖିତ. ତେବେ ସେହି ଥର ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବସିବ ; ବା ୍ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଏହି ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଯୋଡିବାକୁ ହେବ ଯଥା — 'ଘାଇ' ନ ଲିଖିଲେ 'ଘାଇ' ଲେଖିବେ; 'ଜଳ' ନ ଲିଖିଲେ 'ଜଳ' ଲେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ଘାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନା' ନ ଘାଇଲେ 'ଅଣ୍ଟ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ଘାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଲେଖିବେ ।

ଆୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ଯସ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ତ)—
Āyasta ୧ । ଶାଣିତ; ଦାଢ଼ୁଆ—1. Whetted.
୨ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Cast; thrown.
୩ । ପୀଡ଼ିତ—3. Distressed; pained.

ଆୟା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଧାତ୍ରୀ; ଉପମାତା—
Āyā 1. Nurse.
ଆୟା ୨ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ଦାସୀ—
ଆୟା 2. Waiting maid; ladies maid.
୩ । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପାଳିବା ଦାସୀ—
3. A maid servant to watch children.
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଚଳିଅଛି ।]
ପ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବ—ମାଆ; ମାତା—Mother.

ଆୟାତ—ଫ. ବିଣ. (ଆ = ଉପସର୍ଗାର୍ଥ + ଯା ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)
Āyāta ୧ । ଆଗତ; ଆସିଥିବା—1. Come; arrived.
୨ । ମିଳିଥିବା; ପ୍ରାପ୍ତ—2 Received.
ସଂ. ବି. (+ ଭାବ ତ)—୧ । ଆଗମନ—1. Arrival.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Receipt.

ଆୟାମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—୧ । ଜୀବଦ୍ଦଶା —
Āyām 1. Lifetime.
୨ । ସମୟ—2. Time.
୩ । ରାଜତ୍ୱକାଳ— 3 Reign.

ଆୟାମ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଯମ୍ ଧାତୁ = ବଢ଼ ଦେବା + ଭାବ. ଥ)—
Āyāma ୧ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ; ବିସ୍ତାର—1. Length; extent.
ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ଚେଷ୍ଟା କରି.
କରିବ ଆୟାମ ବଶ୍ୱ ତୁ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ଦମନ—2. Control of passions.

ଆୟାସ—ଫ. ବି (ଆ + ଯସ୍ ଧାତୁ = କ୍ଲେଶ ପାଇବା + ଭାବ. ଅ)—
Āyāsa ୧ । ଶ୍ରାନ୍ତି; କ୍ଲାନ୍ତି; ପରିଶ୍ରମଜନିତ ଶରୀରର ଦୁର୍ବଳତା; ଶ୍ରମଜନିତ ବାଧା— 1. Fatigue; exhaustion.
୨ । ଶ୍ରମ—2. Exertion.
୩ । କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—3. Trouble; pains.
୪ । ଅତି ଯତ୍ନ; ପ୍ରଯତ୍ନ—4. Endeavour; effort.

ଆୟାସୀ—ଫ. ବିଣ. ଙ୍କି (ଆୟାସ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ ବ.)—
Āyāsī ୧ । ପରିଶ୍ରମୀ—1. Industrious; laborious.
(ଆୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଯେ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—2. Painstaking.

ଆୟିସ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆୟୁସ୍)—ଆୟୁଃ (ଦେଖ)
Āyisa Āyuḥ (See)

ଆୟୁ—ସଂ ବ (ଇ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—ଆୟୁଃ (ଦେଖ)
Āyu Āyuḥ (See)

ଆୟୁଃ—ସଂ. ବ (ଇ ଧାତୁ = ଯିବା + ଉସ୍)—
Āyuḥ ୧ । ପରମାୟୁ; ଜୀବଦ୍ଦଶାକାଳ—
1. Age; lifetime; period of life.
୨ । ଜୀବନ—2. Life.
୩ । ଘୃତ—3. Clarified butter; Ghee.
୪ । ପୁରୂରବାଙ୍କ ପୁତ୍ର—4. Son of Purūrabā.

ଆୟୁଃଶେଷ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ମୃତ୍ୟୁ—
Āyuḥśesha Death; end of life.

ଆୟୁଃକ୍ଷୟ—ସଂ. ବି.—(ପାପ ଓ ଅନାଚାରଦ୍ୱାରା) ପରମାୟୁ ହ୍ରାସ;
Āyukshaya ଜୀବଦ୍ଦଶା କମିଯିବା—The shortening of duration of life (on account of sins and wrongs.)

ଆୟୁଧ—ସଂ. ବି. (ଆ + ଯୁଧ୍ ଧାତୁ + ଯୁଦ୍ଧ କରିବା + କରଣ. ଅ; ଯାହା, ଦ୍ୱାରା ଯୁଦ୍ଧ କରାଯାଏ)—ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର; ହାତହତିଆର; ଉପକରଣ—Weapons; arms; implements of war.
ପୁ. ବ—ବିଷ୍ଣୁକୌଶଳ୍ୟ ନାମକ ଓଡ଼ିଆ ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ ନରକବିଶେଷ—Name of a hell.
ଆପୁ ନାମେ ଅଟେ ଯେଉଁ ନର୍କ କୁଣ୍ଡ,
ଅନେକ କରିବେ ଅଟଳ ମାନ ସହିଁ ତୁଣ୍ଡ । ବିଷ୍ଣୁକୌଶଳ୍ୟ ପୁରାଣ ।

ଆୟୁଧାଗାର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆୟୁଧ + ଆଗାର)—
Āyudhāgāra ଯେଉଁଠାରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରଖାଯାଏ—Arsenal; armoury.

ଆୟୁଧିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଆୟୁଧ + ଇକ)—୧ । ଆୟୁଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Āyudhika 1. Relating to weapons.
୨ । ଅସ୍ତ୍ରଧାରୀ—2. Armed.
ସଂ. ବ—୧ । ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରବ୍ୟବସାୟୀ—1 Dealer in arms.
୨ । ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2 Armed person.
୩ । ଯୋଦ୍ଧା—3. Warrior.

ଆୟୁଧୀୟ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ— ଆୟୁଧିକ (ଦେଖ)
Āyudhīya Āyudhika (See)

ଆୟୁ ପୂରିବା— ଦେ. ବି.— ମୃତ୍ୟୁକାଳ ପହଞ୍ଚିବା; ଜୀବନ ସରିଯିବା—
Āyu pūribā End of life; arrival of death.

ଆୟୁର୍ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆୟୁଃ + ବୃଦ୍ଧି) ପରମାୟୁ
Āyurbṛuddhi ବଢ଼ିବା—Prolongation of life.

ଆୟୁର୍ବେଦ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆୟୁଃ = ପରମାୟୁ + ବେଦ = ଶାସ୍ତ୍ର)
Āyurbeda ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟର ପରମାୟୁ ବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଅଛି; ଅଷ୍ଟାଦଶ-ବିଦ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀପ୍ରଣୀତ ବିଦ୍ୟାବିଶେଷ; ସ୍ୱାରୋଗ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର; ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର—Science of life; science of medicine.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ,ୠ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅଭାସ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉତ୍ତରଦନ୍ତ୍ୟଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଃ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

[ଦ୍ର—ଆୟୁର୍ବେଦ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଅଥର୍ବ ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଥମେ ଦକ୍ଷଙ୍କୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶିଖାଇଥିଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଦ୍ୱୟଙ୍କୁ ଶିଖାଇଲେ । ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଦ୍ୱୟ 'ଚକିତ୍ସା ଦର୍ଶନ' ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କଲେ । ତତ୍ପରେ ବୈଦିକ ଯୁଗରେ ଅତ୍ରିଗୋତ୍ରସମ୍ଭବ ପୁନର୍ବସୁ ଏହା ବଦ୍ୟା ସାଧନ କଲେ । ପରେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନେ ସୁଶ୍ରୁତ ଓ ଚରକାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କଲେ । ଆୟୁର୍ବେଦରେ ପ୍ରଥମେ ଅଳ ଲକ୍ଷ ଗ୍ରନ୍ଥ ଥିଲା । ତତ୍ପରେ ତାହା ଗୋଟ୍ଟ ବ୍ରାହ୍ମଣରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖା । ୧ ଶଲ୍ୟ=ଶସ୍ତ୍ରପ୍ରୟୋଗ । ୨ ସଲକ୍ୟ=କାନ୍ଧ ଉପର ଅଂଶ (ଆଖି, କାନ, ନାକ, ମୁହଁ, ଅଦ) ର ରୋଗ ଚକିତ୍ସା । ୩ କାୟଚିକିତ୍ସା=ଦେହର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗ ଚକିତ୍ସା । ୪ ଭୂତବିଦ୍ୟା=ଭୂତଘଟିତ ରୋଗ ଚକିତ୍ସା । ୫ କୁମାରତନ୍ତ୍ର=ଶିଶୁପାଳନ । ୬ ଅଗଦତନ୍ତ୍ର=ବିଷଚକିତ୍ସା । ୭ ରସାୟନ=ଧାତୁ ଓ ରସାଦର ସାରଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ । ୮ ବାଜୀକରଣ=ବଳାଧାନର ଉପାୟ । ସୁଶ୍ରୁତ ବଧାମିତ୍ରଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ବଧାମିତ୍ର ସୁଶ୍ରୁତ ଓ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ୧୦୦ ଭାଇଙ୍କୁ କାଶୀନରେଶ ଦିବୋଦାସଙ୍କଠାରୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ପଠାଇଲେ । ଦିବୋଦାସ ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନରୁ ଲାଭ ସ୍ୱଗର୍ବୈଦ୍ୟ ଧନ୍ୱନ୍ତରିଙ୍କ ଅବତାର ଥିଲେ । ସେ ସୁଶ୍ରୁତଙ୍କୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶିଖାଇବାରୁ ସୁଶ୍ରୁତ ଚକିତ୍ସାତନ୍ତ୍ର ରଚନା କଲେ । ତତ୍ପରେ ବାଗ୍ଭଟ୍ଟ, ଚରକଦତ୍ତ ଆଦ ନାନାବିଧ ଚକିତ୍ସା ଓ ନିଦାନ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କଲେ ।]

ଆୟୁର୍ବେଦସଂହିତା—ସଂ. ବ—ଅଥର୍ବ ବେଦରୁ ଗୃହୀତ ଏକ ଲକ୍ଷ ଶ୍ଲୋକ ଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
Āyurbedasanhitā — A medicinal work composed of one lakh of slokas taken from the Atharva Veda.

[ଦ୍ର—କଥିତ ଅଛି ଯେ—ସତ୍ୟଯୁଗରେ 'ଅତ୍ରେୟସଂହିତା' ଦ୍ୱାପରରେ 'ସୁଶ୍ରୁତ' ଓ କଳଯୁଗରେ 'ବାଗ୍ଭଟ୍ଟ' ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହା ପରେ ଆଉ ୧୮ ଖଣ୍ଡ ସଂହିତା ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଭାବ ମିଶ୍ର ରୋଗ, ଲକ୍ଷଣ, ଚକିତ୍ସା, ପଥ୍ୟ, ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ, କାରଣ,ସାରଣ,ଶୋଧନ ପ୍ରଭୃତି ବର୍ଣ୍ଣନ କରି 'ଭାବପ୍ରକାଶ' ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ 'ମାଧବକର-ନିଦାନ', ତତ୍ପରେ ଶାର୍ଙ୍ଗଧର, ଭୈଷଜ୍ୟରତ୍ନାବଳୀ, ଚକିତ୍ସାସାରସଂଗ୍ରହ, ବୈଦ୍ୟରହସ୍ୟ ଓ ନିର୍ଘଣ୍ଟରତ୍ନାକର ଗ୍ରନ୍ଥ, ତା ପରେ ସୁଜନବଲ୍ଲଭ 'ସୁଜନବଲ୍ଲଭସ୍ୱ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ', ରଚନା କରି-ଅଛନ୍ତି —ଦ୍ୱାରେକ୍ଷି. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।]

ଆୟୁର୍ବେଦୀ—ସଂ. ବଣ. (ଆୟୁର୍ବେଦ + ଇନ୍ ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ) — ଆୟୁର୍ବେଦ ବ୍ୟବସାୟୀ—Practising medicine.
ସଂ. ବ.—ବୈଦ୍ୟ—Physician; doctor.

ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଆୟୁର୍ବେଦ + ଈୟ ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ)—
Āyurbedīya — ଆୟୁର୍ବେଦସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to the Hindu science of healing.

ଆୟୁଷ—ବେ. ବ (ସଂ. ଆୟୁ)—ଆୟୁଃ (ଦେଖ)
Āyusha — Āyuh (See)
ଅଳନାଥ ଭୁୟର ଆୟୁଷ ରହିଥିଲ—କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ ।

ଆୟୁଷବନ୍ତ—ବେ. ବଣ (ସଂ. ଆୟୁଷ୍ମତ୍)—ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ (ଦେଖ)
Āyushabanta — Āyushmān (See)
(ଆୟୁଷବନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ତୁମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆୟୁଷବନ୍ତ ଅଟ ।
କୃଷ୍ଣଦି ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଆୟୁଷମନ୍ତ—ବେ. ବଣ (ସଂ. ଆୟୁଷ୍ମତ୍)—ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ (ଦେଖ)
Āyushamanta — Āyushmān (See)
(ଆୟୁଷମନ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆୟୁଷମାନ୍—ବେ. ବଣ.—ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ (ଦେଖ)
Āyushamān — Āyushmān (See)
(ଆୟୁଷ୍ମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆୟୁଷ୍ମତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆୟୁଃ + ମତୁପ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—
Āyushmatī — ବିଶେଷ ପରମାୟୁବିଶିଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ)—Long lived (female)

ଆୟୁଷ୍ମତୀ ଭବ—ସଂ. ଆଶୀର୍ବାଦ (ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି)—ଦୀର୍ଘାୟୁ ହୁଅ—
Āyushmatī bhaba — May you live long.

ଆୟୁଷ୍ମତ୍ତା—ସଂ. ବ (ଆୟୁଷ୍ମତ୍=ଦୀର୍ଘଜୀବୀ+ତା)—ଦୀର୍ଘଜୀବିତା, ଦୀର୍ଘ-ଜୀବନ—Longevity.
Āyushmatta

ଆୟୁଷ୍ମନ୍ତ—ବେ. ବଣ.—ବିଶେଷ ପରମାୟୁବିଶିଷ୍ଟ; ଦୀର୍ଘଜୀବୀ—
Āyushmanta — Long lived.

ଆୟୁଷ୍ମାନ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆୟୁଃ + ମତୁପ୍, ଅନ୍ତ ଅର୍ଥରେ=ଆୟୁସ୍ତ୍ୱ. ୩ମା. ୧ବ)—ବିଶେଷ ପରମାୟୁବିଶିଷ୍ଟ; ଦୀର୍ଘାୟୁ;
Āyushmān (ଆୟୁଷ୍ମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦୀର୍ଘଜୀବୀ—Long lived (male)

ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ଭବ—ସଂ ଆଶୀର୍ବାଦବଚନ (ପୁରୁଷ ପ୍ରତି)—ଦୀର୍ଘାୟୁ ହୁଅ—
Āyushmān bhaba — May you live long.

ଆୟୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଆୟୁସ୍=ପରମାୟୁ+ଯତ୍ ପ୍ରୟୋଜନାର୍ଥେ, ଯ)—
Āyushya — ପରମାୟୁବର୍ଦ୍ଧିକର—Increasing the period of life; bestowing longevity.
ସଂ. ବ. (+ଅ. ସ୍ୱାର୍ଥେ) ୧ । ପରମାୟୁ—I. Lifetime.
୨ । ଅନ୍ନ; ପଥ୍ୟ—2. Diet.

ଆୟୁସ୍କର—ସଂ. ବଣ. (ଆୟୁଃ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—ଆୟୁଷ୍ୟ (ଦେଖ)
Āyuskara — Āyushya (See)

ଆୟୁସ୍କାମ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆୟୁସ୍ ଅର୍ଥେ କାମନା ଯାହାର; ବହୁବ୍ରୀହି)—
Āyuskāma — ଦୀର୍ଘଜୀବନ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of long life.
(ଆୟୁସ୍କାମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଦେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମରେ ସ୍ୱରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱତେତ ଭକ୍ଷା କରଯ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରତ ଦୌନ୍ଦ ଚର୍ଦ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଡବାକୁ ଦେଡ । ଉଦା.— 'ଗାତ' ର ମିଠରେ 'ଗାହ' ଖୋଡବେ; 'କୁଅ' ର ମଧରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଉରେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ର ପାଉରେ 'ଅଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଆୟୁସ୍କାମୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆୟୁଃ + କାମିନ୍ ୪ମା. ୧ବ)—
Āyuskāmī — ଆୟୁସ୍କାମ (ଦେଖ)
(ଆୟୁସ୍କାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — Āyuskāma (See)

ଆୟେ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଅଳଙ୍କାର—
Āye — Ornament.

ଭୂମିରେ ଅସିଣ ପଡ଼େ ସ୍ୱଜ ଆସ୍ୱେମାନ
କ ଜାଣି ସେ ଭାଗ୍ୟମାନେ ଉଗିଲେ ଉତ୍ତମ । ବଳରାମ. ଉମାପୂଣ ।

ଆୟେନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ— ଆଇନା (ଦେଖ)
Āyendā — Āindā (See)

ଆୟୋ—ଦେ. ଅ. ସମ୍ବୋଧନ—୧ । ଅଗରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପଛଅଡୁ ସାବଧାନ କରଦେବାସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ; ଦେଖୋ !
ଏୟୋ; ଐଓ ଛଇଛା — ଏୟୋ—1. Interjection Heigh ! Ho. addressed !by a man to a man in front.

[ଦ୍ର—ବଶେଷରେ ବଗିବାଲୋକମାନେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

୨ । ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଘୋଡ଼ାକୁ ସଂଯତ କରିବା ଅର୍ଥରେ ଘୋଡ଼ା ପ୍ରତି ବ୍ୟବହାର କରିବା ସମ୍ବୋଧନ ହେଟ୍ଟୋ ! ଏଇ !—2. Heigh Ho ! addressed to curb a horse by the rider.

ଆୟୋଗବ—ସ. ବ. (ଆୟୋଗବ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)— ଶୂଦ୍ର ଔରସରେ ବୈଶ୍ୟା ଗର୍ଭଜାତ ଶଙ୍କର ଜାତିବଶେଷ—
Āyogaba — Name of a mixed caste.

ଆୟୋଜକ—ସଂ ବଣ. (ଆ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Āyojaka — ଆୟୋଜନକାରୀ; ସଂଗ୍ରହକାରୀ—Making preparations; procuring.
(ଆୟୋଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଦେ. ବ.—ଆୟୋଜନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—One who collects articles together or makes preparations

ଆୟୋଜନ—ସଂ. ବ. (ଆ = ବଶେଷ + ଯୁଜ ଧାତୁ = ଯୋଗ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସଂଗ୍ରହ; ଆହରଣ -Collection.
ଆୟୋଜକ; ଆୟୋଜତ; ଆଯୁକ୍ତ; ଆୟୋଜ୍ୟ; ଆୟୋଜନୀୟ } ବଣ
୨ । ଉଦ୍‌ଯୋଗ—2. Preparation
୩ । ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ—3 Collecting materials.
୪ । ଯୋଗାଡ଼ କରିବା—4. Making provision
୫ । ଆନୁପୂର୍ବିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା; ଯୋଗାଡ଼—5. Provision.

ସଂ. ଅ.—ଯୋଜନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Up to a jojana (8 miles)

ଆୟୋଜତ— ସଂ. ବଣ. (ଅ = ସମ୍ୟକ୍ + ଯୁଜ ଧାତୁ = ଯୋଗ କରିବା. ଜିତ୍ + କର୍ମ. ତ)—ସଂଗୃହୀତ; ଆହୃତ—
Āyojita — Collected or prepared in advance.

ଆୟୋଧନ—(ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଯୁଧ ଧାତୁ = ଯୁଦ୍ଧ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଯୁଦ୍ଧ—1. War; battle.
Āyodhana
୨ । ବଧ; ହିଂସା—2. Killing.
୩ । (+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର—3. Battle-field.

ଆର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ; (ସଂ. ଅନ୍ୟତ୍)—ଆଉ; ଅନ୍ୟ—
Ār — Other; another.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଏବଂ—And.

ଆରଗା—ପ୍ରାଦେ. (କନ୍ଧଭାଷା)ବ—କାଙ୍ଗୁଧାନ—
Ārgā — A kind of grain.

ଆରମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦ)—ଦେ. ବ—ଅରମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦ) (ଦେଖ)
Āramān (etc) — Aramān (etc) (See)

ଆର—ସ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ବକ୍ରଗତି କରୁଥିବାରୁ)—୧ । (ବକ୍ରଗତିରୁ) ମଙ ଲଗ୍ରହ—
Āra — 1. The planet mars.
୨ । (ମନ୍ଦଗତିରୁ) ଶନଗ୍ରହ—2. The planet-saturn.
୩ । ମୃଣ୍ମଲୌହ—3. Oxide of iron.
୪ । ପିତ୍ତଳ—4. Brass.
୫ । ଚକ୍ରାଙ୍ଗ କାଠ ; ଅର—5. The naves of a wheel.
୬ । (+କରଣ. ଅ)— ଚର୍ମକାର ବା ମୋଚିଙ୍କ ଘୋଡ଼ାଣୀ—6. Awl of a cobbler.
୭ । (+ଗତ. ଅ)—ଗମନ—7. Going.

ଆର ପ୍ରା. ବ—ବାହାନା; ଛଳନା—Excuse.
ବହାନା ଦେ. ବଣ. (ସ୍ର. ଅନ୍ୟତ୍)—ଅନ୍ୟ; ଅପର—Other; another.
ଦୂସରା ଉଡ଼ାଇ ନେଇ ପ୍ରତ୍ୟ ଅର ପାର କର—କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।
ଆର ଦେ. ଅ—ଆଉ; ଆହୁରି—And; also; further; more; moreover.
ଔର

ଚନ୍ଦ୍ର ଜର୍ଜ୍ଜ ଜଳ ଅଙ୍ଗ; ହାତୋଳି ଦୁଇ ଆର ଦୁଇ—
ସଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଆରଓଲି—ଦେ. ବ—୧ । ଦବସର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧ—
Āraoli — 1. The other half of the day (forenoon or afternoon as the case may be).
ଓବେଳା
ଆବକତ ୨ । ଅପରାହ୍ନ—2. Afternoon.

ଆରକ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)—ଅର୍କ ୧ (ଦେଖ)
Ārak — Arka 1 (See)
ଅରକ୍
ଅରକ୍

ଆରକ—ଦେ. ସଜ୍ଞାନାମ—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି; ଆରଜଣକ—
Āraka — 1. Another person.
ଆର ଏକ ୨ । ଅନ୍ୟ ବଷୟ; ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ—
ଔର ଏକ 2. Another thing.

ଜଳା ଲଟିଅଛ ଆର ଅରକୁ କେ । ଦ୍ରୁହନରୂପଗୀତା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଦ୍ଧ	ଉଅ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆରକତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ଆରକ୍ତ) —ଆରକ୍ତ (ଦେଖ)
Ārakata Ārakta (See)

ରୁମ୍ଭର ଯା ଦୋଉଛ ଅଲଙ୍କାର ବର୍ମ୍ମ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ଆରକୂଟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆର=ପିତ୍ତଳ+କୂଟ=ସ୍ତୂପ)—
Ārakūṭa ୧ । ପିତ୍ତଳ —1. Brass

୨ । ପିତ୍ତଳ ଅଳଙ୍କାର—2 Brass ornaments.

ଆରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ଈଷତ୍+ରନଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ୍ମ. ତ)—
Ārakta ୧ । ଈଷତ ନାଲିଆ; ସାମାନ୍ୟ ଲାଲ—
1. Flesh coloured; reddish.

୨ । (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ରକ୍ତ) ବିଶେଷ ନାଲିଆ —
2 Bright red; pink

୩ । ବିଶେଷ ଅନୁରକ୍ତ ବା ସ୍ନେହ କରୁଥିବା—
3. Too much attached.

ଆରକ୍ତନୟନ—ବି. ବିଣ. ସପ୍ତ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆରକ୍ତ+ନୟନ)
Āraktanayana କ୍ରୋଧ, ଜଣ, କାନ୍ଦ ବା ରୋଗ ଯୋଗୁଁ
(ଆରକ୍ତନୟନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯାହା ଆଖି ନାଲିଆ ପଡ଼ିଥାଏ; ନାଲିଆଖିଆ -
With reddened eyes.

ବି. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା)—କ୍ରୋଧାଦି ଯୋଗୁଁ ରଙ୍ଗ ଦୋଇଥିବା ଆଖି—
Reddened eye.

ଆରକ୍ତିମା—ବି. ବି. (ଆ=ଈଷତ୍+ରକ୍ତିମା=ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ)—
Āraktimā ୧ । ଈଷତ୍ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—1. Reddish tint.

୨ । ବିଶେଷ ଲାଲରଙ୍ଗ—
2. Pink colour; bright red colour.

ଆରଗା—ଦେ. ବ—ତାଙ୍ଗଣ (ଦେଖ)
Āragā Tāṅgaṇa (See) (Haines)

ଆରଗ୍ଧ—ବି. ବି. (ଆ+ରଜ ଧାତୁ=ରୁଗ୍ଣ ହେବା+କ୍ୱିପ୍ ; ରଗ୍
Āragbadha +ବଧ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ
ରୋଗନାଶ କରେ)—ସୁନାରି ଗଛ (ଦେଖ)
Sunāri tree (See)

ଆରଙ୍ଗଜେବ୍—ବୈଦେ. (ଅ. ଅରଙ୍ଗଜେବ୍) ବି. (ନାମ)—
Āraṅgajeb ମୋଗଲସମ୍ରାଟବିଶେଷ—
Moghal Emperor Aurangzeb.

ଆରଚ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ସ୍ଥାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଖିଲ୍ଲଣ—
Ārachi Arch.

ଆରଜବ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ—ଆର୍জବ (ଦେଖ)
Ārajaba Ārjaba (See)

ଉପ ବାନ ଆରଜବ ଯେ ଲଛା ବନ
ଏ ବାଡ଼ାରେ ଥଛ ଯୋଡ଼ିଏ ବସ୍ୱା ଶମ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଥବ ।

ଆରଣ—ଦେ. ବ—ଅଙ୍କୁଶ (ଯାଦ୍ୱାରା ହସ୍ତୀକୁ ଶାସନ କରିଯାଏ)—
Āraṇa An iron hook for driving an elephant.

କଲଭଙ୍କ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବାରଣ
ଜରେ ବାରଣକୁ ମେଢ଼େ ଆରଣ । ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ଆରଣି—ସଂ. ବି. (ଆ=ବଜ୍ଜଭ୍ୱାବରେ+ରୁ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Āraṇi କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) —୧ । ଜଳାବର୍ତ୍ତ; ଜଳଭଉଁର—
1. Eddy

୨ । ଯୁଦ୍ଧ—2. Battle.

ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶାକ୍ତ୍ର ଆରଣି
ବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଇଲେ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି । କୃଷ୍ଣସିଂ. ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

ଆରଣି କାରଣି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ)—
Āraṇi kāraṇi ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ; ଗଣମାନ୍ୟ; ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ—
Leading; first in rank.

(ଯଥା—ପାଞ୍ଚରେ ନୁହଁ ସେହୁ ଆରଣି କାରଣି ।)

ଆରଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଅରଣ୍ୟ+ଭାବ. ଅ)—ଆରଣ୍ୟକ (ଦେଖ)
Āraṇya Āraṇyaka (See)

ଦେ. ବ—ଅନରଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Anaraṇya (See)

ଜୀର ଆରଣ୍ୟ ମୁଁ ତୋ ପଡ ଧନ୍ୟ ହେବ'ନ୍ତ ସେ ବନ୍ଦେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଆରଣ୍ୟକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅରଣ୍ୟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ବନବାସୀ—
Āraṇyaka 1. Living in the forest.

୨ । ବନଜାତ—2. Born in the forest.

୩ । ବନ୍ୟ; ବଣୁଆ; ଅରଣ୍ୟା—3 Wild Syluan.

ସଂ. ବ—୧ । ବନବାସୀ ଲୋକ—1. A forester

୨ । ବନବାସୀ ମୁନି—2. Sage; anchorite.

୩ । ବନବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରଚିତ ସାମବେଦର ଶାଖାବିଶେଷ—3 A section of the Sāma-beda composed for the benefit of those who betake themselves to the forest.

୪ । ଯେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଅବଲମ୍ବନ କରିଅଛନ୍ତି—
4. A person who has retired to the wilderness.

୫ । ବନପଥ—5. Forest-path.

୬ । ହସ୍ତୀ—6 Elephant.

୭ । ଅଧ୍ୟାୟ—7. Chapter.

୮ । ବିହାର ସ୍ଥାନ—8. A pleasure-ground.

୯ । ଗୋମୟ—9. Cow-dung.

୧୦ । ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର—10. Logic

ଆରଣ୍ୟକ ପର୍ବ—ସଂ. ବ—ସାମବେଦର ଶାଖାବିଶେଷ—
Āraṇyaka parba A section of the Sāma Beda.

ଆରଣ୍ୟକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ସଂ. ବ—୧ । ସାମବେଦର ଶାଖାବିଶେଷ—
Āraṇyaka brāhmaṇa 1. A section of the Sāma Beda.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସେତେବେ ଅଯଥା ପ୍ରଶ୍ନରେ ଏତତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧. ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ପ୍ରକାରଭେଦରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଉ' ଖୋଜିବ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଂଥ' ଖୋଜିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଁଧୂ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗାଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଖୋଜିବେ ।

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପୂର୍ବେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିଲେ; ଏକପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A sect of Brāhmaṇas originally living in the forest.

ଆରତ (ଇତ୍ୟାଦି)—(ସଂ. ଆର୍ତ୍ତ)—ଆର୍ତ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)'
Ārata. etc — Ārtta etc (See)

ଆରତି—ସଂ. ବି. (ଆ+ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା; ଶାନ୍ତି ଦେବା + Ārati ଭାବ. ତି)—୧ । ନିବୃତ୍ତି; ବିରତି; ଶାନ୍ତ; ବିଶ୍ରାମ—1. Cessation; repose.

୨ । ନିବୃତ୍ତ ଅବସ୍ଥା; (ପୁଷ୍ପର) ବୁଜ ଦୋଇ ଯାଇ ଥିବା ଅବସ୍ଥା- 2. Closed condition (of a flower).

କଲ ଯା ଦୂରରୁ ଦେଖି ବଳନା ଜଲ ମୋ ଆଖି
ଦଳା ଉଜୀବର ଆରତରେ । ବଦମୂର୍ଖ—କଗୋପ୍ତଉପ୍ଲୁ ।

୩ । ଅଲତ, ମାଙ୍ଗଳିକ, ଦେବତା, ଗୁରୁ ବା ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ମନ୍ତ୍ରୋଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ପ୍ରଦୀପ ସଞ୍ଚାଳନ; ବନ୍ଦାପନା—3 Waving of a light before a diety or a newly married couple.

୪ । (ପଦ୍ୟ) ଆର୍ତ୍ତି (ଦେଖ)—4. Ārtti (See)

ଅବଧାନ ଦେଇ ଶୁଣରେ ଆରତ କରୁଛ ଦୁଃଖୀ ଗୋତର ।
ଜଗନ୍ନାଥ· ଭାଗବତ ।

ଆରତି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଆରାତ୍ରିକ)—ଆରତି (ଦେଖ)
Āratri — Ārati See)

ଆରତିକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆରତି (ଦେଖ)
Āratrika — Ārati (See)

ଆରଡଲ—ଗ୍ରା. ବି.—ଆର୍ଦ୍ଦୋଳ (ଦେଖ)
Āradaḷi — Ārddoḷi (See)

ଆରଦା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଣିତ) ବି.—ଆର୍ଦ୍ରା (ଦେଖ)
Āradā — Ārdā (See)

ଆରଦା ଅମାବାସ୍ୟା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଣିତ) ବି.—ଅଶ୍ୱିନ ଅମାବାସ୍ୟା;
Āradā amābāsyā ପଯ୍ୟା ଅମାବାସ୍ୟା; ମହାଲୟା; ଅଶ୍ୱିନ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ଶେଷ ଅମାବାସ୍ୟା ତିଥି (ନନ୍ଦ)- The last day of the dark fortnight of the month af Āświna; the new moon of Āświna when oblations are offered to the manes.

[ଦ୍ର—ଏ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ଆର୍ଦ୍ଦା ପିଠା ଓ ଘାଣ୍ଟିଅଣ ହୁଏ; ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଗାଁ ପିଲାଙ୍କୁ ଡାକି ମୁରୁଜର ମୁଣ୍ଡଲା ଢାଙ୍କି ଦଣ୍ଡାରୁ ପଙ୍କ ପକାଇ ତା ଉପରେ ପିଠା ତିଅଣ ଆଦି ବାଣ୍ଟି ପିଲାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଜଣ ଜଣର ଘରର ପିଲାଙ୍କୁ ପୃଥାରେ ବଳା ଦୋଇଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଦଉଡ଼ (ଛଅଣି ଦଉଡ଼ରେ) ବାନ୍ଧି ବନ୍ଦୁକ ଓ ଅପମାରଙ୍ଗ ଭାଳରେ ପିଲାଙ୍କ ପିଠିରେ ଦଉଡ଼େଇ ପିଲାକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଜହନ୍ତି "ବନ୍ଦୁ ଦୋ" ।]

ଆରଡୋଳି—ଗ୍ରା. ବି.—ଆର୍ଦ୍ଦୋଳି (ଦେଖ)
Āradoḷi — Ārdoḷi (See)

ଆରଦ୍ର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ—ଆର୍ଦ୍ର (ଦେଖ)
Āradra — Ārdra (See)

ସହ ଆଇନ ସ୍ୱରାଦ ଲକ୍ଷଣ । ବଗ୍ଦନାଥ· ବଚନସପ୍ତମାସ୍ୱଦ ।

ଆରଦ୍ରା—ଗ୍ରା. ବି.—ଆର୍ଦ୍ରା (ଦେଖ)
Āradrā — Ārdrā (See)

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ—ଆରଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Āradra.

ବଧୂରେ ଆରଦ୍ରା. ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଆରଦ୍ରା ସେହ୍ନଣୀ ଏ ଦେନ ଭାସ୍ୱ ।
ଭକ୍ତ· ବୈଦେହୀଶତକାସ ୧୦।୧୦ ।

ଆରଧନା—ଗ୍ରା. ବି.—୧ । ଆରାଧନା (ଦେଖ)
Āradhanā — 1. Ārādhanā (See)

୨ । ଅର୍ଦ୍ଧନା (ଦେଖ)
2. Ārddhanā (See)

ଆରନାଳ—ସଂ.ବି. (ଅର=ଶୀଘ୍ର+ନଳ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;ଆର=ଗମନଶୀଳ+ନାଳ=ଗନ୍ଧ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ;ଯାହାର)
Āranāḷa ୧ । କାଞ୍ଜି; କାଞ୍ଜିପାଣି—1. Sour gruel made by fermenting boiled rice.

୨ । ତୋରଣି; ତୋଡ଼ାଣି --2. Rice-water.

ଆରନାଳିକ—ସଂ. ବି.—ଆରନାଳ (ଦେଖ)
Āranāḷika — Āranāḷa (See)

ଆରପଟ—ଦେ. ବି.—୧ । ଅପର ଦଗ—
Ārapaṭa 1. Other side.
ଓପାଶ ୨ । ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱ; ବିପରୀତ ଦଗ ବା ଅଂଶ—
ଅସତରଫ 2 Opposite side.

ଆରପାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ୟତ୍+ଓ. ପାର)—୧ । ନଦୀର ବା
Ārapāra ଜଳାଶୟର ବିପରୀତ କୂଳ—
ଆଡ଼ପାର 1. The other shore or side of a water.
ଆର୍ପାର୍ ଦେ. ବିଶ.—ଅସୁବ୍ୟସ୍ତ—Troubled,

ଜହ୍ନି ମୋର ଜଳେବର ଦୋଟଗଲ ଆରପାର । ବଦମୂର୍ଖ. ଉତ୍ତୋପ୍ତଉପ୍ଲ ।

ଆରପାର କରିବା—ଦେ କ୍ରି—ନଦୀ ବା ଜଳାଶୟକୁ ନୌକାଦି ଦ୍ୱାରା
Ārapāra karibā ବରିବା; ନଦୀର ଏକ କୂଳରୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଏପାର ସେପାର କରା କୂଳରେ ପହଞ୍ଚାଇବା; ଏପାରି ସେପାରି ବରିବା -
ଉସ୍‌ପାର କରନା To ferry across a water.

ଆରପାରି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଆରପାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ārapāri etc. — Ārapāra etc. (See)

ଆରବ—ସଂ ବି. (ଆ=ବିଶେଷ+ରୁ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ ବରିବା+ଘଞ୍.
Āraba ଅ)— ବିଶେଷ ଶବ୍ଦ; ବିକଟ ଧ୍ୱନି; ଅଗ୍ରିବ—
Loud noise; thundering voice; harsh sound.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଐସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଉ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଦେ. ବ. (ନାମ)—୧ । ଆରବ; ଆହିଆର ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ ସୀମାନ୍ତ ଦେଶ—1. The country of Arabia.

୨ । ଆରବଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An Arabian.

ଆରବରଷ ଏ ଦନେ—ଦେ. ବ.—ଆଗାମୀ ବର୍ଷ। ଗତ ବର୍ଷର ଏହି ସମୟରେ - By this time last or next year.
Ārabarasha e dine
ଆସନ୍ତେ ବଛର ଏଇଦିନେ
ଗେଲବଛର ଏଇଦିନେ

ଆରବା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—୧ । ଆଡ଼ମ୍ବର—1. Pomp.
Ārabā
ଆଡ଼ମ୍ବର ୨ । ବଭବ—2. Riches.
ଅରେବା, ଆରେବା

ଆରବି—ବ. ଓ ବଣ—ଆରବୀୟ (ଦେଶ)
Ārabi Ārabīya (See)
ଆରବୀ
ଅରବୀ

ଆରବିକ—ଦେ ବଣ.—ଆରବୀୟ (ଦେଶ)
Ārabika Ārabīya (See)

ଆରବି ଗୋଂଦ୍—ବୈଦେ. (ଅ) ବ—ଆରବଦେଶୀୟ ଅଠାବିଶେଷ—
Ārabi gōnd Arabic gum.

ଆରବୀୟ—ଦେ. ବ. (ଆରବ୍+ଭାବ. ଇୟ)—୧ । ଆରବଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An Arab.
Ārabīya
ଆରବୀ ୨ । ଆରବଦେଶୀୟ ଭାଷା—2. The Arabic language.
ଅରବୀ

୩ । ଆରବଦେଶୀୟ ଘୋଡ଼ା—3 An Arab horse.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଆରବଦେଶୀୟ—1 Arabic; Arabian.

୨ । ଆରବଜାତୀୟ—2. Of the tribe of the Arabs

୩ । ଆରବଦେଶୀୟ ଭାଷାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Pertaining to the Arabic language.

[ଦ୍ର ଏ ଭାଷା ଡାଡାଣଘାଣରୁ ବାଁ ଆଡ଼କୁ ଲେଖାଯାଏ ।]

ଆରବ୍ୟ—ଦେ. ବଣ—ଆରବୀୟ (ଦେଶ)
Ārabya Ārabīya (See)
ଆରବ୍ୟ
ଆରବୀ

ଆରବ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଆ +ରଭ ଧାତୁ=ଆରମ୍ଭ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ārabdha ଆରମ୍ଭ କରିଯାଇଥିବା; ଅନୁଷ୍ଠିତ—Begun; commenced.

ସଂ. ବ.—ଆରମ୍ଭ—Beginning.

ଆରବ୍ଧବ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ରଭ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Ārabdhabya ଆରବ୍ଧ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be begun or commenced.

ଆରବ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଆ+ରଭ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—ଆରମ୍ଭ;ଉଦ୍‌ଯୋଗ-
Ārabdhi Commencement.

ଆରବ୍ଭି—ଦେ. ବଣ—ଆରବୀୟ (ଦେଶ)
Ārabbi Ārabīya (See)
ଆରବୀ
ଅରବ୍ବୀ

ଆରଭଟି—ସଂ. ବ. (ଆ+ରଭ ଧାତୁ=ଆରମ୍ଭ କରିବା+ଅଟ)—
Ārabhaṭi ୧ । ମହତ୍ତ୍ୱ;ଗୌରବ—1 Greatness; glory

୨ । ଅଭିନୟ—2. Display.

୩ । ଚଉ ବା ରଚନାବିଶେଷ—3. A kind of painting.

(ଆର = ଶୀଘ୍ର + ଭଟ = ଯୋଦ୍ଧା ଭଳି+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

୪ । ଧୃଷ୍ଟତା—4. Rudeness.

୫ । ଶୂର; ବୀର—5. Hero

ଆରଭଟୀ—ସଂ. ବ.—ଆରଭଟି (ଦେଶ)
Ārabhaṭī Ārabhaṭi (See)

ଆରବ୍ଧମାଣ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+ରଭ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ମାନ)—
Ārabhamāṇa ଯେ ଆରମ୍ଭ କରୁଅଛି—One who is beginning a work.

ଆରମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ଆ+ରଭ ଧାତୁ=ଆରମ୍ଭ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Ārambha ୧ । ଉପକ୍ରମ; ଉଦ୍ଯୋଗ—1 Beginning; commencement.
(ଆରମ୍ଭା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । (+କର୍ମ.ଅ)—ବ୍ୟାପାର;କାର୍ଯ୍ୟ—2. The outset of an undertaking.

୩ । (+କରଣ. ଅ) ଯତ୍ନ; ଉପାୟ—3. First effort.

୪ । ପ୍ରୟୋଗ—4. Application; engagement.

୫ । ଉତ୍ପତ୍ତି—5 The beginning; source.

୬ । ହିଂସା—6. Malice.

୭ । ଗର୍ବ—7. Pride.

୮ । ତ୍ୱରା; ବେଗ—8. Speed; haste.

ଦେ. ବ. (ସ. ଆଡ଼ମ୍ବର)—ଆଡ଼ମ୍ବର; ଗୁଡ଼ୁ—Fuss; ado.

ବମନ ତିଳ ଅରମ୍ଭେ ଗୁଲିବୁ, ଘଳା ଉଣଳା ପଦ୍ମବ ଦଶିବୁ । ମଥୁରମଙ୍ଗଳ ।

ଦେ. ବଣ—ଆଡ଼ମ୍ବରଯୁକ୍ତ—Pompous; splendid.

ଡାରେ ଡାରେ ଚମ୍ପା ବୃକ୍ଷ ଦେମ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁନ୍ଧ ।
ସମସ୍ତ ସର ମଣ୍ଡିତ ଦଶରେ ଥରନ୍ତ । ଦଣ୍ଡନାଥ. ବଚନପ୍ରମାଣ ।

ଆରମ୍ଭିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି —ଆରମ୍ଭ କରିବା—To begin.
Ārambhibā ଦୃଶ ପାଇ ବ୍ରଜମାନଙ୍କ ଅରମ୍ଭିଲେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆରମ୍ଭୀ—ସଂ ବଣ. (ଆରମ୍ଭ=ଗର୍ବ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍)—
Ārambhī ଆଡ଼ମ୍ବରପ୍ରିୟ; ଗର୍ବୀ—
ଅରମ୍ଭୀ ଦମ୍ଭୀ ଚଳନ୍ତ ଶୀ, ସେ ବଡ଼ ଏ ସଂସାରେ ପୁଣି ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୧୨୫ ।

ଆରଶା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଶ)—୧ । ଅର୍ଶରୋଗ—
Ārasā 1. The piles (a disease);Hae-morrhoids.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେଦେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜଉଛ, ସେତେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଇ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ୍ ଦେଖିବେ

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଣ୍ଣୋଦ୍ଭର ଗୁଳ୍ମ; ଅରଷା—
2. A kind of plant.

ଆରଷ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଆର୍ଷ)—୧ । ଆର୍ଷ (ଦେଖ)
Ārasha 1. Ārsha (See)

ସେହି ବବାହର ଅରଷ ଚୋର କହେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ; ଅଦ ।

୨ । ବେଦ; ଶ୍ରୁତି—2. The Vedas.

ଅରଷେ ଶୁଣିବୁ ଏହା ସ୍ଥାନ ଚତୁରାନନି—ଜଗନ୍ନାଥଚତୁରାନନି ।

ଆରସି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆଦର୍ଶ)—ଦର୍ପଣ; ଆଇନା—
Ārasi Mirror; looking glass

ଆରସି ବୈଦେ. (ଆ) ବି. ମୁସଲମାନଙ୍କ ବବାହରେ କର ହାତ-
ଆରସି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧିବା ମୁଦ—The ring which a Mahomedan bridegroom wears on his fingers.

ଆର୍ଘ—ସଂ. ବି. (ଅ=ସମ୍ୟକ୍+ର୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କରଣ.
Ārā ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

୧ । ମୋଚ ବା ଚର୍ମକାରର ବେଧନାସ୍ତ୍ର ବା ଫୋଡ଼ଣୀ —
1. An awl.

୨ । ରମ୍ଭା କାଷ୍ଠବାର ଅସ୍ତ୍ରବଶେଷ—
2. A saw or a knife of the cobbler.

୩ । କ୍ଷତ ଇତ୍ୟାଦିର ଗଭୀରତା ନିରୂପକ ଡାକ୍ତର ଯନ୍ତ୍ରବଶେଷ--
3. Surgeon's probe.

ଗାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ସିଂହଭୂମ) ବି - ଅର (ଦେଖ)
Ara (See)

ଆର୍ଘଜ—ବୈଦେ. (ଆ) ବି - ୧ । ଜମି; ଭୂମି—1. Land.
Ārāji ୨ । କ୍ଷେତ୍ର; କ୍ଷେତ୍ର— 2. Field.

ଆର୍ଘତ୍—ସଂ. ଅ. (ଆ+ର୍ ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ୍)—
Ārāt ୧ । ଦୂରରେ—1 Far off; distance.

୨ । ସମୀପରେ; ନିକଟରେ—2. Nearly

ଆର୍ଘତି—ସଂ. ବି. (ଅ=ର୍ ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତି)—
Ārāti ଶତ୍ରୁ; ବପକ୍ଷ; ଅର୍ତ୍ତି—Enemy.

ଆର୍ଘତ୍ରିକ—ସଂ. ବି. (ଆ+ର୍ତ୍ରି=ର୍ତ୍ତି +କ; ଯାହା ର୍ତ୍ରି ପୂର୍ବରୁ
Ārātrika କରାଯାଏ)—ମାର୍ତ୍ତନ, ଆଳତ, ପ୍ରଦୀପଦ୍ୱାର ମନ୍ତ୍ରୋ
ଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ବନ୍ଦାପନା—Waving light before the diety in the morning and evening.

ଆର୍ଘଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅ=ବଶେଷ+ର୍ଧ ଧାତୁ=ଆର୍ଘନା
Ārādhaka କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଉପାସକ; ସେବକ; ଯେ
(ଆର୍ଘିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆର୍ଘନା କରେ—Worshipper.

ଆର୍ଘନ—ସଂ. ବି. (ଅ=ବଶେଷ+ର୍ଧ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+
Ārādhana ଭାବ ଅନ)—୧ । ଉପାସନା; ପ୍ରାର୍ଥନା; ଡକା—
ଆର୍ଘଣ; ଆର୍ଦ୍ଧ } ବିଣ 1 Worship;prayer; adoration.

୨ । ଉତ୍ସିକରଣ—2. Prohibition

୩ । ସେବା; ପରିଚର୍ଯ୍ୟା—3. Service.

୪ । ଅଭ୍ୟାସ—4. Exercise.

୫ । ପାକ—5. Cooking.

୬ । ପ୍ରାପ୍ତି—6 Attainment.

୭ । ପୂଜୋପାଧନ—
7. Articles or materials for worship.

ଦେ. ବି—୧ । ନେହୁର୍—1 Solicitation.

୨ । ଖୋସାମତ—2. Flattery.

ଆର୍ଘନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ+ର୍ଧ୍+ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ārādhanā ଆର୍ଘନା (ଦେଖ)
Ārādhanā (See)

ଆର୍ଘନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଆ+ର୍ଧ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Ārādhanīya ଆର୍ଘ (ଦେଖ)—Ārādhya (See)
(ଆର୍ଘନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆର୍ଘିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ+ର୍ଧ+କର୍ମ. ତ)—
Ārādhita ୧ । ପୂଜିତ; ସେବିତ—
1. Worshipped; adored.

୨ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ—2. Habituated.

୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Attained.

୪ । ସାଧିତ; ଆୟତ୍ତ—4. Controlled.

ଆର୍ଘିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଆର୍ଘନ)—ଆର୍ଘନା କରିବା—
Ārādhibā To worshio; to pray.

ଆରାଧି ବନ୍ଦେ ଦୃଷ୍ଟିଇ ସର୍ବେ ଅବ୍ୟକ୍ତେ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭରତ. ଦ୍ରୋ ।

ଆର୍ଘ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ+ର୍ଧ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ପୂଜନୀୟ;
Ārādhya ପୂଜ୍ୟ; ପୂଜା ବା ସେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
(ଆର୍ଘ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Worshippable; adorable.

ଆର୍ଘ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଆ+ର୍ଧ+କର୍ମ. ଆନ (ମାନ)—
Ārādhyamāna ୧ । ପୂଜିତ ହେଉଥିବା; ଯାହାଙ୍କୁ ଆର୍ଘନା
(ଆର୍ଘ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) କରାଯାଉଥାଏ; ସେବ୍ୟମାନ—
1 Being worshipped or adored.

୨ । ସାଧ୍ୟମାନ—2. Being performed;
or practised.

ଆରାବ—ସଂ. ବି (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ରୁ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଘଞ୍.ଅ)—
Ārāba ୧ । ଶବ୍ଦ—1. Sound; voice; tumult.

୨ । ଅନୁକାର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦ—2. Imitative sound.

୩ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନି—3. Echo.

ଆରାମ—ସଂ. ବି (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+
Ārāma ଅଧିକରଣ. ଅ)—୧ । ଉଦ୍ୟାନ; ଉପବନ; ବୃକ୍ଷବାଟିକା;
କ୍ରୀଡ଼ୋଦ୍ୟାନ; ବାଡ଼ି; ବଗିଚା—
1. Pleasure garden; a bower.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । (+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) ବିରାମ; ବିରତି; ନିବୃତ୍ତି—
2. Relief; cessation of activity; relaxation.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଶ୍ରାମ—
3. Recreation; rest; refreshment.

୪ । ଶାନ୍ତି—4. Calm; peace.

୫ । ସୁଖ, ପ୍ରୀତି; ମନୋରଞ୍ଜନ—
5. Pleasure; joy; amusement.

୬ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ; ରୋଗମୁକ୍ତି; ଆରୋଗ୍ୟ—
6. Health; recovery; convalescence.

୭ । ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—7 Comfort; ease.

ବୈ. ଦେ. ବ (ଫା.) —୧ । ସନ୍ତୋଷଭୋଗ—
1. Enjoyment

ଆରାମ ୨ । ଅସ୍ତୃସ୍—Luxury.

ଆରାମ ଦେ. ବିଣ.—୧ । ସୁସ୍ଥ; ନୀରୋଗ; ରୋଗମୁକ୍ତ—
1. Convalescent.

୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ—2. Easy.

୩ । ସୁଖରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ —
3. Brought up with ease or luxury.

୪ । ଶାନ୍ତିସୁଖ ଭୋଗ କରୁଥିବା—4. Refreshing one's self.

ଆରାମ କରିବା— ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା —
Ārāma karibā 1. To cure; to effect a cure.
ଆରାମକରା ୨ । ଆରାମ ନେବା—
आराम करना 2. To take rest.

ଆରାମ କୁରୁଚି—ଦେ. ବି.—ଆରାମଚଉକି (ଦେଖ)
Ārāma kuruchi Ārāma chauki (See)

ଆରାମଚଉକି—ଦେ. ବି (ଇଂ. ଆର୍ମ୍ ଓ ସଂ. ଚତୁଷ୍କି; ହାତ ରଖିବା ପାଇଁ ଦୁଇ ପାଖରେ ଆରାମ ବା ସୁଖବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ)—
Ārāmachauki ଚଉକିରେ ଆରାମ ବା ସୁଖବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ) —
ଆରାମଚଉକି; କେଦାରା ସନ୍ତୋଷବେଶନ କାଷ୍ଠ ବା ବେତାସନ-
आरामकुर्सी ବିଶେଷ—Armchair; easy chair.

ଆରାମଚେଆର—ବୈଦେ. ଇଂ. ବି (ଇଂ. ଆର୍ମ୍‌ଚେୟାର୍)—
Ārāmacheāra ଆରାମ୍‌ଚୌକି (ଦେଖ)
Ārāmchauki (See)

ଆରାମ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପରିଶ୍ରମ ପରେ ବିଶ୍ରାମ କରିବା; କ୍ଲାନ୍ତି
Ārāma nebā ଅପନୋଦନ କରିବା—To refresh one's
ଆରାମ କରା self after hard toil; to take rest; to
आराम लेना lie at ease after labour.

ଆରାମପୁର—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆରାମ = ବିଶ୍ରାମ + ପୁର = ଗୃହ)—
Ārāmapura ଉପବନସ୍ଥିତ ଗୃହ—
A room in a pleasure garden.

(ତୁଳନାଜର ଫା. ଆରାମ୍‌ଗହ୍ = ଶୟନାଗାର) ।

ଆରାମ ପୁଲିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ) —ସଶସ୍ତ୍ର ଶାନ୍ତିରକ୍ଷକ ପୁଲିସ-
Ārām pulis ଦଳ—Armed police.
ଆର୍ମ ପୁଲିସ
आरामपुलिस

ଆରାମ୍ ବାଗ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ ଆରାମ + ଆ. ବାଗ୍ = ବଗିଚା)—
Ārām bāg ଉଦ୍ୟାନ; ଉପବନ—Pleasure garden.

ଆରାରୁଟ୍—ବୈଦେ (ଇଂ) ବି. (ଇଂ. ଆରୋରୁଟ୍)—୧ । ଦୀର୍ଘଜାଗ୍ରସ୍
Ārāruṭ ଶାକ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—Curcuma augustifolia.
ଆରାରୁଟ ୨ । ଉକ୍ତ ଗୁଳ୍ମର ମୂଳ ଓ କାଣ୍ଡ ଉତ୍ତରର ଶସ୍ୟରୁ
ଟିଖୁଡ଼, **आरारोट** ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଳୁଅ—2. Arrowroot.

[ଦ୍ର—ଏ ଗୁଳ୍ମ ବର୍ଷାଋତୁ ଦୀର୍ଘଜାଗ୍ରସ୍ । ଏହି ଗଛର ମୂଳ ଓ କାଣ୍ଡକୁ କୁଟି ପାଣିରେ ବହୁତଥର ଧୋଇଲେ ପାଣି ତଳେ ଧଳା ରାବୁଅ ପରି ପଦାର୍ଥ ରହିଯାଏ । ପାଣିକୁ ନଗାଡ଼ ଏହାକୁ ଶୁଖାଇ କୁଟିଲେ ଯେଉଁ ଚୂନା ରଙ୍ଗର ଗୁଣ୍ଡା ପାଳୁଅ ବା ଆରାରୁଟ୍ ବୋଲାଯାଏ । ଦେଶୀ ଆରାରୁଟ୍ ବା ପାଳୁଅ (Indian arrowroot ଅମ ଦେଶରେ ହୁଏ ଏବଂ ବିଦେଶୀ ଆରାରୁଟ୍‌ର ଗୁଣ ମଧ୍ୟ କେହି କେହି କରନ୍ତି ।]

ଆରାରୋଟ୍—ଦେ. ବି.—ଆରାରୁଟ୍ (ଦେଖ)
Ārāroṭ Ārāruṭ See)

ଆରାଳିକ—ସଂ ବି. ପୁଂ. (ଆରାଳ = ବକ୍ର + ଇକ; ଯେ ସର୍ବଦା ପାକପାତ୍ର
Ārālika ଉପରେ ବକ୍ର ବା ଲଇଁ ଦୋଇଥାଏ)— ପାଚକ;
(ଆରାଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସୂପକାର; ସୁଆର; ରନ୍ଧୁଣିଆ—Cook.
ସଂ. ବିଣ.—ବକ୍ରଗାମୀ—Going astray.

ଆରି—ଦେ. ବି.—ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ; ଆଡ଼—
Āri A kind of fish.

ଆରିଆ—ଦେ. ଅ. (ଜାହାଜିଆ ଓ ବୋଟ ମାଝିଙ୍କ ଭାଷା)—
Āriā ୧ । (ନୌକାଚାଳୀ କେତୋଟମାନଙ୍କର ଡାକବିଶେଷ—)
आरिआ ବୋଟକୁ ପାଖକୁ ନିଅ—1. (a term used by boatmen) Shove to move the boat to one side.

୨ । ବୋଟକୁ ଚଳାଅ—2. Move the boat.

ଆରିଆ ଆରେଇ—ଦେ. ବି.—ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଘୁଞ୍ଚା ଘୁଞ୍ଚି—
Āriā ārei Jostling one another.

ଆରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଥରେଇବା (ଦେଖ)
Āribā Āreibā (See)

[ଯଥା—ଏ ପିଲ୍ଲଟି ବା' ମା'କୁ ଜମାରୁ ଆରୁ ନାହିଁ ।]

ଆରିଷା—ଦେ.ବି.—୧ । ଗହଳଚୂନା ଓ ଗୁଡ଼ରେ ଖଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ତାହା
Ārisā ବଳ ଘିଅରେ ଛାଣି ଭଜାର କରିବା ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ସ୍ୱାଧୀନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ । ବା ୨ ଚଳିତ ଦ କୌଣସି ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଥିବା ଯୋଗରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଥିବା ପାଇଁ ଅଥାକ୍ରମେ ଚଳିତ ଅପର ୨ ବା । ଚଳିତ ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଥିବା ଯୋଗରେ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ଯୋଗରେ; 'ଜୁଅ' ର ମିଳରେ 'ଜୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦମ୍' ର ପାଇଁରେ 'ଦଇ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜିଆ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଗୁଡପିଠେ 1. . A cake prepared with rice
ଆରିଷା flour fried in ghee
ବଡକାନ୍ଦୁର ୨ । ଏକ ଜାତୀୟ ଅର୍ଦ୍ଧୋଦ୍ଭର ଗୁଳ୍ମ—2. A kind
ହାତିକନ୍ଦ of bulbuous plant; Broad flag; Crinum Asiaticum (Haines)

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରକୁ କଇପୁନ ମାଇଲେ ଅର୍ଶରୋଗର ବେଦନା ବହୁତ ଉପଶମ ହୁଏ । ଏ ଗଛ ଘରେ ଲଗାଇଲେ ଅର୍ଶରୋଗ ଭଲ ହୁଏ; ଏକଶତ ରୋଗୀ ମଧ୍ୟ ଏ ପତ୍ରକୁ କଇପୁନ ମାନ୍ତି ।]

ଂ । (ସଂ. ଅର୍ଶଃ)—ଅର୍ଶରୋଗ—3. The piles.

ଆରି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍)—ଚର୍ମକାର ବା ମୋଚର ଲୁଚା ଛୁଞ୍ଚି ବା
Āri ଫୋଡ଼ୀ—Awl.
ଆରୀ
ଆରୀ

ଆରୁକ—ଦେ. ବ —କେଉଟମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
Āruka A family title of fishermen.

[ଦ୍ର—କଟକ ଜିଲ୍ଲା କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଏ ଉପାଧିଧାରୀ କେଉଟ ଅଛନ୍ତି ।]

ଆରୁରୁକ୍ଷା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ=ଉପରକୁ + ରୁହ ଧାତୁ=ଉଠିବା +
Āruruksha ଇଚ୍ଛାର୍ଥରେ ସନ୍ + ଅ + ଆ)—ଆରୋହଣ କରିବା ଇଚ୍ଛା—Wish to rise higher; aspiration.

ଆରୁରୁକ୍ଷୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ରୁହ୍ ଧାତୁ=ଚଢ଼ିବା + ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ୍
Āruruksha + ଉ) —ଆରୋହଣେଚ୍ଛୁ ; ଯେ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ; ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ହୃଦ୍ୟଙ୍ଗତ ବା ଇଚ୍ଛୁକ—Wishing to ascent; aspiring

ଆରୁଢ—ସଂ.ବିଣ.(ଅ + ରୁହ ଧାତୁ=ଚଢ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ.ତ; ଯେ ଆରୋହଣ
Ārurdha କରିଅଛୁ)—ଚଢ଼ିଥିବା; ଆରୋହଣ କରିଥିବା; (ଆରୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବର ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା — Mounted on; ascended.

ଆରୁଢଯୌବନା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ମଧ୍ୟନାୟିକାଙ୍କ ତୃତୀୟ
Ārurdhajaubanā ଭେଦର ଏକ; ଯେଉଁ ଯୁବତୀନାୟିକାକୁ ପଢି ସଙ୍ଗମ ସୁଖକର ହୁଏ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
A class of youthful and lustful woman.

ଆରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଅରେ)—ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପରିଚିତ ଲୋକକୁ
Āre ସମ୍ବୋଧନ—ରେ ! —Hallo ! Hollo ! Oho !
(ଅଲ୍ଲେ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ho ! Oh !
ଆରେ;ରେ ଏ ସମ୍ବୋଧନ ନାମଲଖିତ ସ୍ଥଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ:—
ଅରେ ୧ । ଡାକିବାରେ—1 In calling.
୨ । ସ୍ମରଣାର୍ଥକ— 2. In re-collecting a matter
୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାର୍ଥକ—3. In wonder.
୪ । ଘୃଣା ବା ବାତ୍ସଲ୍ୟାର୍ଥକ—4. In attachment and affection.

[ଦ୍ର—ଇଜଠାରୁ ବୟସ ବା ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ଉଣା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏପରି ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ ।]

ଆରେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଦର୍)—୧ । ଭଲ ଲଗିବା—
Āreibā To suit
୨ । ଆଦରଯିବା; ଆପଣାର ପର ଭଲ ପାଇବା—
2 To affiliate or treat as one's own.
୩ । ଆଦର କରିବା—3. To fondle

ଗ୍ରା. କ୍ରି.—୧ । ଏକପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦେବା; ଅଡ଼େଇ ଦେବା—
1. To move or push to one side.
୨ । ଆଡ଼କୁ ବା ଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା—
2. To advance towards.
୩ । ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ବା ବିଷୟ ପ୍ରତି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହେବା—3. To become habituated to a thing; to feel at home.
୪ । (ନାଉରିଆ ଭାଷା) ଝୁଡ଼ାଇବା; ଖସାଇବା—
4. (nautical) To bring down or dismantle.
(ଯଥା—ପାଲ ଆରେଇ ଦେ ।)
୫ । (ନାଉରିଆଭାଷା) ବୋଟକୁ ପାଖେଇବା—
5. (nautical) To move the boat to a ide.
୬ । (ନାଉରିଆ ଭାଷା) ବୋଟକୁ ଆଗକୁ ଚଲାଇବା—
6. To advance the boat.

ଆରେକ—ଦେ. ସର୍ବ. ବି.— ଆରକ (ଦେଖ)
Āreka Āraka See)
ଏକରୁ ପର ଏକେ ଦେବା
ଆରେକ ମନ ନ ପାରବା—ରୂପର. ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ର ମୃତ ।

ଦେ. ସର୍ବ ନା.ମ—ଆର (ଦେଖ)
Āra (See)
ଆରେକ ରଥରେ ବେଗେ ଆରୋହଣ କରେ—ସ ରଲାମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।

ଆରେଣି—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅରଣି,—୧ । ଅରଣି (ଦେଖ)
Āreṇi Araṇi (See)
୨ । (ସଂ. ରଣ) ଯୁଦ୍ଧ—2 Fight
ବେନ ଅହୁଙ୍କର ସେତେଇ ହୁଅର ଆରେଣି—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅଗ୍ରଣୀ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief; excellent.
ସ୍ୱର୍ଗେଶ ଅମର ବୃନ୍ଦର ଜିଣି
ମହାମନ୍ତ୍ରଲେ ଯେ ନୃପ ଆରେଣି—ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଭକ୍ତ ଅରୁଣ ।

ଆରେବତ—ସଂ. ବି—ସୁନାର ଗଛ ଓ ତାହାର ଫଳ—
Ārebata A tree and its fruit; Cassia Fistula.

ଆରେବା—ଦେ. କ୍ରି.— ଆରବା (ଦେଖ)
Ārebā Ārabā (See)

ଆରେ ରେ—ଦେ. ଅ.— ଆରେ (ଦେଖ)
Āre re Āre (See
ଓରେ ରେ ଅରେ ରେ ! ସେତେବେଳେ ସେ—ପ୍ରବନ୍ଧ ।
ଅରର
(ଅଲ୍ଲେ ଲ୍ଲେ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୂକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଆରେ ରେକାର—ଦେ. ବ.—ରେ ରେ କାର; ଆରେ ରେ ଶବ୍ଦ—
Ārerekāra A battle sound.

ଆରେ ରେକାର ଜରୁଣ ଆମ୍ଭୁଧମାନ ଯଦୁଣ ।
ବଶ୍ୱନାଥ—ଚେନରାମାୟୁଣ ।

ଆରେସି—ଗ୍ରା. ବ.—ଆରସି (ଦେଖ)
Āresi Ārasi (See)

ଆରୋ—ଗ୍ରା. ଅ —ଆରୋ; ସ୍ତ୍ରୀମ ନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରୋଧାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ—
Āro Vocative particle used to females.

ଘମା ବୋଉ ଘେ ଘମା ଦୋଉ, ଆନ ଝୁଡେ ଦେଇନାଁ ଆରୋ—ଝୁଘାଝୁପି ଦାଦାଣୀ ।

ଆରୋଗ୍ୟ—ସଂ.ବ.(ଆରୋଗ + ଭାବାର୍ଥ.ଯ)—୧ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ;ରୋଗାଭାବ—
Ārogya 1. Health; diseaselessness.

୨ । ରୋଗମୁକ୍ତି—
2. Recovery; convalescence.

ସଂ. ବଣ.—୧ । ନାରୋଗ; ସୁସ୍ଥ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)
1 Healthy

୨ । ରୋଗମୁକ୍ତ—2 Recovered; cured.

ଆରୋଗ୍ୟକର—ସଂ ବଣ. ପୁଂ (ଆରୋଗ୍ୟ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ārogyakara ଯାହା ଆରୋଗ୍ୟ କରେ—One that
(ଆରୋଗ୍ୟକଷ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ) cures; that which cures; curative.

ଆରୋପ—ସଂ. ବ. (ଆ+ରୁହ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ରୋପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Āropa ୧ । ଏକ ବସ୍ତୁରେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଧର୍ମକୁ ସ୍ଥାପନ
(ଆରୋପିତ—ବଣ) କରିବା—1. Attributing the attribute of one thing to another thing; ascription; assignment.

୨ । ଉଦ୍ଭାବନ; କଳ୍ପନା—
2. Feigning; invention

୩ । ମିଥ୍ୟାବଷ୍ଟରଣ; ମିଛ କଥା ଆଣି ଘଟାଇ ଦେବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ମିଥ୍ୟାରୋପନା—
3. False imputation.

୪ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେବା—
4. Placing in or on; placing upon.

୫ । ଅର୍ପଣ—5. Consignment.

୬ । ଅଭେଦଜ୍ଞାନ—6. Nondifferentiation

୭ । ସ୍ଥାପନ—7. Placing.

୮ । ମିଥ୍ୟାଜ୍ଞାନ;ଭ୍ରମ—8. Erroneous knowledge.

୯ । ଜ୍ୟାରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇବା—
9. Setting the arrow to the bowstring.

ଆରୋପଣ—ସଂ. ବ. (ଆ + ରୁହ ଧାତୁ ଣିଚ୍ + ଭାବ ଅନ)—
Āropaṇa ୧ । ଆରୋପ, ଏକବସ୍ତୁରେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଗୁଣକୁ ସ୍ଥାପନ କରିବା—1 Attributing one's attribute to another; imposition; assignment.

୨ । ଆରୋହଣ କରାଇବା; ଚଢ଼ାଇବା—
2. Causing to ascend; raising.

୩ । ଧନୁରେ ଗୁଣ ସଂଯୋଗ; ଧନୁରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇବା—
3. Putting the arrow the bow.

୪ । ଶଯ୍ୟାଦିର ଗଛକୁ ଏକସ୍ଥାନରୁ ଓଘାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ରୋପଣ ବା ରୋଇବା—
4. Transplantation.

୫ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଆଣି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା—
5. Juxtraposition.

୬ । ସ୍ଥାପନ—6. Setting; placing.

ଆରୋପଣୀୟ—ସ. ବଣ. (ଆ + ରୁହ ଧାତୁ; ଣିଚ୍. ରୋପି ଧାତୁ +
Āropaṇīya କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ଆରୋପିତ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—
Attributable; assignable; fit to be placed; fit to be raised.

ଆରୋପିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ରୋପି + କର୍ମ. ତ)—
Āropita ୧ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ନିଆଯାଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପିତ—
1 Transferred; transposed.

୨ । କଳ୍ପିତ—
2. Feigned; imputed; falsely ascribed.

୩ । ସ୍ଥାପିତ—3. Placed.

୪ । ରୁଆ ହୋଇଥିବା—
4. Transplanted.

ଆରୋପିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—୧ । ଆରୋପଣ କରିବା—
Āropibā 1. To ascribe.

ଆମନର ବଡ଼ପଣ ନକଠାରେ; ଅରୋପି ମଉଜ ସିନା ଅବଳାରେ—
ବଶ୍ୱନାଥ—ଦରବାର ।

୨ । ରୋଇବା—2. To transplant.

ଆରୋପ୍ୟ—ସ. ବଣ.—ଆରୋପଣୀୟ (ଦେଖ)
Āropya Āropaṇīya (See)

ଆରୋହ—ସ. ବ. (ଆ + ରୁହ ଧାତୁ = ଚଢ଼ିବା + ଭାବ. ଅ)—
Āroha ୧ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—1. Length.
(ଅବରୋହ—ବପରୀତ) ୨ । ଉଚ୍ଚତା—2. Height.
(ଆରୂଢ଼—ବଣ) ୩ । ଉପରକୁ ଉଠିବା ବା ଚଢ଼ିବା—
3. Ascension; mounting; climbing

୪ । (+କର୍ମ. ଅ)—ସ୍ତ୍ରୀ କଟି; ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତୀଣ କଟି—
4 A woman's waist; a woman's slender waist.

୫ । ଭାର; ପରିମାଣ—5 Weight; measure.

୬ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଯାନାଦି ଆରୋହଣ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
6 Rider on conveyances.

୭ । (+କର୍ମ. ଅ) (ଯାହାକୁ ଆରୋହଣ କରାଯାଏ) ପର୍ବତ—
7. Mountain.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମାନରେ ରେଫ ଥିବା ସ୍ୱରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବାର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବାର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇରେ ଉଲ୍ଲା କରିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୌଳତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ରେଫରେ ଏ ଭାଷାଯୋଡ଼ରେ ନ ମିଳିବ, ରେଫ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଭାଷାକୁମେ ଚନ୍ଦ୍ରିନ୍ଦୁ ଦେଯିବ । ସେପରି ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇଁ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଦୃଶ' ର ମିଳରେ 'ଦୃଶ୍ୟ' ଦେଯିବେ; 'ଦଶ' ର ପାଇଁରେ 'ଦଣ୍ଡୁ' ଦେଯିବେ; 'ଅର୍ଜନା' ର ପାଇଁରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜନା' ଦେଯିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' (୦୫୯୯) ।

ଆରୋହଣ—ସଂ. ବି. (ଆ+ରୁହ୍ ଧାତୁ=ଚଢ଼ିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ārohaṇa ୧ । ଚଢ଼ିବା;କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଯାନ ଉପରକୁ ଉଠିବା - (ଅବରୋହଣ—ବିପରୀତ) 1. Mounting; ascension.

୨ । ଅଙ୍କୁରୋଦ୍ଗମ ଜନ୍ମାଇବା—2. Rearing; seedlings.

୩ । (+କରଣ. ଅନ)—ଟିଡ଼ି; ପାବନ୍ଦ; ସୋପାନ—
3. Ladder; steps

ଅଶିଳ ବରଦ ଅଖଣ୍ଡଳ ପଦ ଆରୋହଣ ପରମ୍ପରାରେ । ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ ।

ଆରୋହଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.— (ଆ+ରୁହ୍+କରଣ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—
Ārohaṇī ୧ । ସିଢ଼ି—1. Ladder; stair.

୨ । ପାହାଚ—2. Flight of steps; staircase.

ଆରୋହିବା—ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—୧ । ଆରୋହଣ କରିବା; ଉଠିବା; ଚଢ଼ିବା—
Ārohibā 1. To get on; to climb

ବ ସୂଖ ଇନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍କେ ନଉନରେ ନାଶରେ ଅଦ୍ରୋହିଲେ ଅଭ୍ରମ୍ଭପତ କରେ ।
ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଯାନବାହନାଦିରେ ଚଢ଼ିବା—To ride.

ଭବ ଶବ୍ଦରେ ଯେବେ ଆରୋହିବ । ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ. ଭବତା ।

ଆରୋହୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆ+ରୁହ୍ ଧାତୁ=ଚଢ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଆରୋହଣକାରୀ; ଆରୋହକ;
Ārohī (ଆରୋହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଥିବା—1. Riding; ascending, climbing.

୨ । (ସଙ୍ଗୀତ) କ୍ରମଶଃ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଆରୋହଣ ବା ଗତି କରୁଥିବା ସ୍ୱର—2. (music Gradually ascending (tune)

[ଦ୍ର—ସଙ୍ଗୀତଶାସ୍ତ୍ରରେ ସ୍ୱରର କ୍ରମଶଃ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତିର ନାମ 'ଆରୋହଣ' ଓ କ୍ରମିକ ନିମ୍ନ ଗତିର ନାମ 'ଅବରୋହଣ' ସଙ୍ଗୀତବ୍ୟବସାୟିମାନେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଏହି ଦ୍ୱିବିଧ ଗତିକୁ 'ଆରୋହୀ' ଓ 'ଅବରୋହୀ' କହନ୍ତି ।]

ସ. ବ.—ଆରୋହଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—A rider or passanger in a conveyance.

ଆର୍କ୍ଷ—ସଂ. ବଣ (ଋକ୍ଷ+ସମ୍ବନ୍ଧ.ଅ)—ନକ୍ଷତ୍ରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Ārkṣha Pertaining to stars.

ସଂ. ବି.—୧ । (+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ରୁକ୍ଷ ତନୟ ସମ୍ବରଣ ନାମକ ରାଜା—1. King Sambaraṇa, the son of Rukṣha.

୨ । (+ସମୂହାର୍ଥେ. ଅ)—ନକ୍ଷତ୍ରସମୂହ—
2. Multitued of stars.

ଆର୍ଚ୍ଚି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଣିତ ବି—ଖିଲ୍ଲଣ—
Ārchchi Arch.
(ଯଥା—ସୁନ୍ଦର ଆର୍ଚ୍ଚିମାନ ବଣ୍ଣେ କେଡ଼େ ଶୋଭନ)

ଆର୍ଜବ—ସ. ବି. (ଋଜୁ=ସରଳ+ଭାବ. ଅ)—
Ārjaba ୧ । ଋଜୁତା; ସରଳତା—1. Straightness.

୨ । ସରଳ ସ୍ୱଭାବ —2. Straight forwardness.

୩ । ନିଷ୍କପଟତା; ନିଷ୍କପଟ ବ୍ୟବହାର ବା ସ୍ୱଭାବ—
3. Sincerity.

୪ । ଅକୌଟିଲ୍ୟ; ଅକୁଟିଳତା—4. Uprightness.

୫ । ସରଳ ବ୍ୟବହାର—
5. Rectitude; sincere conduct.

୬ । ସଦ୍ଭାବାଚାର—6. Honesty.

ଆର୍ଜୁନି—ସଂ. ବି. (ଅର୍ଜୁନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ+ଇ)—
Ārjuni ଅର୍ଜୁନପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁ—
Abhimanyu, the son of Arjuna.

ଶତ ପ୍ରସରଣେ ଏବେ ବେଢ଼ିଲେ ଅଦ୍ଭତ
ଅମର୍ତ୍ତିକ; ଆର୍ଜୁନିକ ଯଥା ରୁରୁତମ୍ । ଦାଶରଥି— ମହାଯାତ୍ରା ।

ଆର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ=ବିଶେଷ ଭାବରେ+ଋତ ଧାତୁ+ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପୀଡ଼ିତ; ଅସୁସ୍ଥ—
(ଆର୍ତ୍ତ—ବି) 1. Diseased; sick.
(ଆର୍ତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାତର; ବିହ୍ୱଳ, ଜର୍ଜ୍ଜରିତ —
2. Distressed.

୩ । ଉତ୍ପୀଡିତ; ବିପନ୍ନ; ବିପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ; ଅଭୁର —
3. Afflicted with calamity; overcome with misfortune.

୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ—
4. Grieved; pained; vexed.

ଦେ. ବି—୧ । ଆର୍ତ୍ତି; ଦୁଃଖ —1. Grief; pain.

ଧୂମାବତୀ ଦକ୍ଷିଣ ପାଶେ ରଥାବର୍ତ୍ତି
ମାର୍ଥ ଅଛ ଦେଖିଲେ ଉଡ଼େ ସେତ ଆର୍ତ୍ତି । କୃଷ୍ଣଜୈ ଉ.ନଦାଉରତ—ବନ ।

୨ । ପୁଂ.— ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣର ଡାକନାମ—
2. Name for calling Ārttatrāṇa.

ଆର୍ତ୍ତଗଲ—ସଂ. ବ – ନୀଳ ଦାସକେରେଣ୍ଡା ଫୁଲ ଓ ଗଛ—
Ārttagala A blue flower and its shrub.

ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ—ସଂ. ବି. (ଆର୍ତ୍ତ=ବିପନ୍ନ+ତ୍ରୈ=ତ୍ରାଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଆର୍ତ୍ତ ବା ବିପନ୍ନ ଲୋକକୁ ଉଦ୍ଧାର କରୁଥିବାରୁ; ଈଶ୍ୱର—Name of God; the Saviour of the afflicted.

ସଂ. ବଣ—ଆର୍ତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଦ୍ଧାରକାର୍ଯ୍ୟ—
One who saves a person from distress.

ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—Name of males.

ଆର୍ତ୍ତଧ୍ୱଂସନ—ସଂ. ବି ଓ ବଣ—ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ (ଦେଖ)
Ārttadhwaṁsana Ārttatrāṇa (See)

ଆର୍ତ୍ତନାଦ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆର୍ତ୍ତ+ନାଦ)—
Ārttanāda ଆର୍ତ୍ତ ବା ବିପନ୍ନ ଲୋକର ଶବ୍ଦ; ଚାହୁଁ ରବ;
କାତରଧ୍ୱନି—Cry of distress; plaintive voice; moan; groan.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଣ,ଷ	ଜ	ଯଯ୍	ଜ୍ଞ	ଂ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ୠ	ଘ୍	ଅଦ୍ୱାସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚତୁର୍ଥଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ହ	ଁ	ଲଯ୍	ଶ୍ର	ଃ

ଆର୍ତ୍ତନାଶନ—ସଂ. ବ. ତ ଣ—ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ (ଦେଖ)
Ārttanāśana Ārttatrāṇa (See)

ଆର୍ତ୍ତବ—ସଂ. ବ. (ଋତୁ=ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରଜଃ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—
Ārttaba ୧ । ସ୍ତ୍ରୀରଜ; ମାସକୁ ମାସ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଜରାୟୁନଃସୃତ ରକ୍ତ—Menstrual discharge; the menses.

ସଂ. ବିଣ (+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—ସ୍ତ୍ରୀରଜଃସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Menstrual;

୨ । ଷଡ୍‌ଋତୁସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Belonging to the seasons of the year; seasonable.

ଆର୍ତ୍ତି—ସଂ.ବ. (ଆ+ଋତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ଭୟ—
Ārtti 1. Fear; terror

୨ । ପୀଡ଼ା—2. Sickness.

୩ । କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା—3. Distressful prayer.

୪ । ମନୋବ୍ୟଥା—4. Pain.

୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ—5. Acute trouble; distress.

୬ । (+କରଣ+ତି) ଧନୁର ଅଗ୍ର—
6. The end of a bow.

ଦେ. ବ. (ଆଦରାର୍ଥ)—ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣର ଡାକ ନାମ—
Name for calling Ārttatrāṇa.

ଆର୍ଥକ—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ଥ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—୧ । ଧନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Ārthika 1. Pecuniary; financial

୨ । ଶବ୍ଦାଦିର ଅର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to the meaning or import of words.

ସଂ. ବ. ପୁଂ.—ମୂଳଧନାଧିପ; ମହାଜନ—A capitalist.

ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବ୍ୟବହାର)—ଅର୍ଥାଗମ ଓ ଅର୍ଥ
Ārthika swātantrya ବ୍ୟୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ପ୍ରଦେଶର ସମ୍ପର୍କଶୂନ୍ୟତା; ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନନ୍ୟାପେକ୍ଷିତ୍ୱ—Financial autonomy; financia independence.

ଆର୍ଥିବ୍ୟଞ୍ଜନା ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ.—ବକ୍ତା ବାକ୍ୟ ବୋଧବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନ୍ୟ
Ārthibyañjanā bṛutti ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରସ୍ତାବ କାଳ ଦେଶ କାନ୍ତୁ ଓ ଚେଷ୍ଟାଦିର ବୈଷ୍ଟ୍ୟତାବଶତଃ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତି ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରେ(ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକୀ.ପୃ ୧୨)—
An attribute of words connoting a meaning different from the apparent meaning owing to peculiar position or circumstances.

ଆର୍ଦ୍ଦଳି—ଦେ. ବ.—ଆର୍ଦ୍ଦୋଳି (ଦେଖ)
Ārdaḷi Ārdoḷi (See)

ଆର୍ଦା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଗୁଡ଼ଲଗୁନା, ନଡ଼ିଆ ଓ ଗୁଡ଼ରେ
Ārdā ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ—1. A cake prepared with rice flour, molasses and cocoanuts.

[ଦ୍ର—ଜଳରେ ଘିଅ ଗୁଡ଼ ମିଶାଯାଇ ଏ ପିଠା କରଯାଏ । ଛଅ ଦିନ ରହିଲେ ଏହା ଟାଣ ହୁଏ ।]

ଦେ. ବ.—(ସଂ. ଆର୍ଦ୍ରକ)—ଆମ୍ବକସିଆ ଗଦ (ଦେଖ)
Āmbakasiāgada (See)

ଆର୍ଦା ଅମାବାସ୍ୟା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଆରଦା ଅମାବାସ୍ୟ (ଦେଖ)
Ārdā amābāsyā Āradā amābāsyā (See).

ଆର୍ଦାବଳି—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ର)—ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—Rainbow.
Ārdābaḷi ଦୂରେ ଆର୍ଦାବଳି ପଶ୍ଚିମେ ଦେଇ ।
ନାଥ ବୋଲେ ପୂରା ରେ ନସ୍ତେ ଘିନ ଥୋଇ । ଭାକରଗିବତନ ।

ଆର୍ଦୋଳି—ଦେ.ବ —୧ । ଅଳ;ସାନୁନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା—1. Importunate.
Ārdoḷi demand; vexations prayer.

୨ । ଜଞ୍ଜାଳ; ଝଞ୍ଝଟ—2. Botheration; confusion complication.

ଏହାର ଦେହରୁ ବାହୁଙ୍କର ମୁଁ ଆର୍ଦୋଳି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦୀ ।

୩ । ଦାଉ;ଦୁଃଖ—3. Brunt; troubles.

୪ । ଅତ୍ୟାଚାର—4. Oppression.

ଆର୍ଦ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ତିନ୍ତା ହେବା—To be wet.
Ārdra (root)

ଆର୍ଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ଅର୍ଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ର)—
Ārdra ୧ । ତିନ୍ତା;ଭିଜା;ଓଦା;ସନ୍ତୁସନ୍ତୁଆ—1. Wet; moist.

ଆର୍ଦ୍ରା
ଆଦ୍ର୍ର } ବ.

୨ । ଶିଥିଳ—2. Lax; loose.

୩ । ମୃଦୁ; କୋମଳ—3. Soft; tender.

୪ । ଚଟଚଟିଆ; ଅଠାଳିଆ—4. Clammy.

ଆର୍ଦ୍ରକ—ସଂ. ବ. (ଆର୍ଦ୍ର=ତିନ୍ତା+କ; ଏହା ଆର୍ଦ୍ର କା ରସମୟ ଥିବାରୁ)—ଅଦା; ଶୃଙ୍ଗବେର—Ginger
Ārdraka ସଂ.ଗର୍ଭ୍ୟାସୃ—ଆର୍ଦ୍ରିକା root; ginger;gingiber officenale.
ଶୃଙ୍ଗବେର; ଅଥାକଶାକ ତନ୍ଦ୍ରୋକ୍ଷ୍ୟ; ଶୃଙ୍ଗାବର; କଟୁଭଦ୍ର; ଶାର୍ଙ୍ଗ; କନ୍ଦର; ମଙ୍ଗଲ୍ୟ; ଦୈବକୋଦ୍ରେ; ଅନୂପଜ; ମୂଳଜ; କଟୁକୁଟେ; ଗୁଲୁମୂଳ;ଗ୍ରନ୍ଥିକଜ; ସୁଶାକ ଓ ଆର୍ଦ୍ରଶାକ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଦ୍ୱଲଦଜାତୀୟ କୃଷିଜାତ ଶାକମୂଳ । ଏହାର ପତ୍ର ଦ୍ୱଲଦପତ୍ର ପରି । ଏହା ମୂଳକୁ ଶୁଖାଇଲେ ଶୁଣ୍ଠ ହୁଏ । ଅଦା ଭେଦକ, ଗୁରୁ, ତାକ୍ଷ୍ଣ, ଉଷ୍ଣ-ବୀର୍ଯ୍ୟ; ଅଗ୍ନିକାରକ ଏବ ବାତ ଓ କଫ-ନାଶକ । ଭୋଜନ ପୂର୍ବେ ଅଦା ଓ ଲୁଣ ଖେଇଲେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୀଘ୍ର ପରିପାକ ହୁଏ । ଅଦାରସ ଓ ମହୁ ଖାଇଲେ କଫ ଓ ଶରଦ ଶୁଢ଼ିଯାଏ । ଅଦାରସ ଓ ମହୁ ମୁଣ୍ଡରେ ମାଲିସ୍ କଲେ ମସ୍ତିଷ୍କର

ଓ. ଅଦା
ଆଦା
ଆଦ୍ରକ; ଆଦ୍‌ରକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟତ ରଖା କରଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ୩ ରେ ଯୋଡିଲେ, ସେତେ ଏ ଭଷାଯୋଡିରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଆମକୁ ନୂତନ ନିୟମ ୨ ବା ୩ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ପଡେ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ର ନିୟମରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡିବେ; 'ଦୂତ' ର ନିୟମରେ 'ଦୂତ' ଯୋଡିବେ; 'ଦଖୁ' ର ପାଇଁ 'ଦଖୁ' ଯୋଡିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ର ପାଇଁ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଯୋଡିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଯୋଡିବେ

ଡେ. ଅଷ୍ଟମ୍ ରଲ ହୁଏ । ଅଦାଦ୍ୱାଗ୍ ଜିହ୍ୱା ଓ କଣ୍ଠ
ମ. ଅଲେ ବଗୈରେ ହୁଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଶରତ୍‌କାଳରେ
ଫା. ଆଲୁଚଏସୁଲ୍‌ତାନ ଏହା ହଇଜର ନୁହେଁ । ଏହା ରୁଚିଜନକ,
ସାଞ୍ଜବଲ୍‌ଭର ସ୍ୱରବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଶୁକ୍ରଜନକ, ଅନାଦ୍ୟ ଓ
ଅ. ଜଞ୍ଜବଲ୍‌ଭର; ଆଲୁବୁଖର୍ ଦୂଲରୋଗର ଶାନ୍ତିକାରକ ।]

ଆର୍ଦ୍ରଶାକ—ସଂ. ବ— ଅର୍ଦ୍ରକ (ଦେଖ)
Ārdraśāka Ārdraka (See)

ଆର୍ଦ୍ରା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ— ନକ୍ଷତ୍ରବିଶେଷ; ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ୨୭ ନକ୍ଷତ୍ର
Ārdrā ମଧ୍ୟରୁ ଷଷ୍ଠ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ (ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
The 6th of the 27th lunar mansions.

ଆର୍ଦ୍ରାବଲି—ଦେ. ବ. (ଆର୍ଦ୍ରା+ଅବଳ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—
Ārdrābali 1. Rainbow.

ପୂର୍ବେ ଅର୍ଦ୍ରାବଳି ପଶ୍ଚିମେ ସେଇ,
ନାଥ ବୋଲେ ପୂଜା ରେ ନଷ୍ଟେ ଶିବ ଯୋଇ—ଉ.ଭରୁଣିବଚନ ।

୨ । ପଦ୍ମାକୃତି ଶରବିଶେଷ—
2. An arrow-shaped like lotus.

ଅଷ୍ଟମ୍ ପାଶୁପତ ଯେ ମେଘଜଟଫାଣି,
ଅର୍ଦ୍ରାବଳି ଜାଘ୍ୱଣ ଶିବ ଚକ୍ର ମିଶି—ଗୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂଜ୍ଜଣ ।

୩ । ଆକାଶରେ ଉଦୟ ହେବା ଏକ ପ୍ରକାର ଜ୍ୟୋତି ବା ଆଲୋକ (ଭୂଲନାକର ଇଂ. ଅରୋର୍) —
3. A weird light at times diffused over the sky.

ଘଡ଼ଘଡ଼ କରଣ ଯେ ମାରଇ ବଜଳ,
ଉଲ୍କାପାତେ ଆକାଶରେ ଉଦେ ଅର୍ଦ୍ରାବଳି—
ବଳରାମ. ଘମାସ୍ୱଣ, ଆରଣ୍ୟକକାଣ୍ଡ ।

୪ । ଅର୍ଦ୍ରା, ପୁନର୍ବସୁ, ଇଳ୍ୱଲାସମନ୍ୱିତ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ; କାଲପୁରୁଷ—4. The constellation of orion.

ଆର୍ଦ୍ରିକା—ସଂ. ବ. (ଅର୍ଦ୍ର+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅର୍ଦ୍ରକ (ଦେଖ)
Ārdrikā Ārdraka (See)

ଆର୍ଦ୍ରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆର୍ଦ୍ର+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ତିଆ ହୋଇଥିବା; ଭିଜା—
Ārdrita Wetted; moistened.

ଆର୍ଧନା—ସ୍ତ୍ରୀ. ସଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଆରାଧନା)—୧ । ପୂଜା; ସେବା—
Ārdhanā 1. Adoration; worship.

୨ । ନେଉରା; ସକାଶରୁ ନିବେଦନ—
2. Solicitation; humble prayer.

୩ । ତୋଷାମତ—3. Flattery.

ଆର୍ମ୍ସ୍ ଆକ୍ଟ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବ— ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରଖିବାରେ କଟକଣା କରିବାପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ନିୟମ ବଳ—The arms Act.

ଆର୍ମାନି—ଦେ. ବ. (ନାମ) (ଇଂ ଆର୍ମେନି)—
Ārmāni ୧ । ଅସିଯାଟିକ ତୁରସ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରଦେଶବିଶେଷ—
ଆର୍ମାନୀ; ଅର୍ମେନୀ ଅର୍ମନୀ 1. The country of Armenia in Ariatic Turkey.

୨ । ଆର୍ମାନୀ ଭାଷା—
2. The Armenian language.

୩ । ଆର୍ମେନିଆ ଦେଶୀୟବ୍ୟକ୍ତି—3. An Armenian.

ଦେ. ବଣ—ଆର୍ମେନିଆ; ଆର୍ମେନୀୟାଦେଶୀୟ—
Armenian.

[ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରଦେଶ କୃଷ୍ଣସାଗର ଓ କଜେସସ ସଙ୍କଟର ଦକ୍ଷିଣରେ ଏବଂ ଅସିଯାଟିକ ତୁରସ୍କର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ଏବଂ ରୁଷିଆ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ପ୍ରଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି ବିଖ୍ୟାତ ।]

ଆର୍ମେନିଆ—ବୈଦେ. ବ ଓ ବଣ. (ଇଂ) ଆର୍ମାନୀ (ଦେଖ)
Ārmeniā Ārmānī (See)

ଆର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଋ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଗାତ୍ର ବେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଯ; ଯେ ପ୍ରଭିଷ୍ଠାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ; ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଗମନ କରେ) —
Ārjya (ଆର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ପୂଜ୍ୟ—1. Venerable; adorable.

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Excellent.

୩ । କୁଳୀନ; ସତ୍‌କୁଳୋଦ୍ଭବ; ସାଧବ; ସଜ୍ଜନ—
3. Noble; of distinguished birth; respectable.

୪ । ସଭ୍ୟ—3. Civilised.

ସ. ବ—୧ । ସ୍ୱାମୀ—1. Master; lord.

୨ । ଗୁରୁ—2. Preceptor; teacher.

୩ । ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭଡ଼ି ଦେଇ ଭାରତକୁ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମରୁ ଆସିଥିବା ସଭ୍ୟ ଜାତି—3. Aryan race who settled in India coming from the north-west.

୪ । ସଭ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A civilised person.

୫ । ସଜ୍ଜନ; ସାଧୁ ବ୍ୟକ୍ତି—
5. A noble or honest person.

ସ. ଅ— ଶ୍ୱଶୁର ଅବ ଗୁରୁଜନଙ୍କ ପ୍ରତି ବଧୂ ଆଦିଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦାସୂଚକ ସମ୍ବୋଧନ—Word used by a daughter-in-law addressing his father-in-law.

[ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ଓଡ଼ିଆ 'ଅଜା' ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି—ଆର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ କେହି କେହି କହନ୍ତି, ମଧ୍ୟ ଅହିଆର ଅନ୍ୟ ନାମ ଇରାନ୍ । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ପାରସ୍ୟ ନାମରେ ଅଭିହିତ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମେ ବାସ କରିଥିବା ଲୋକେ 'ଆର୍ଯ୍ୟ' ନାମରେ କଥିତ ହେଲେ ଏ ହିସାବରେ ହିନ୍ଦୁ, ପାରସି, ଗ୍ରୀକ୍, ରୋମକ ଓ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭୃତି ଜାତି ଆର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଉ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଉସ୍	ଉଅ	ଔ

ଆର୍ଯ୍ୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆର୍ଯ୍ୟ=ପୂଜ୍ୟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ; ଯେ ଅତିଶୟ ପୂଜ୍ୟ)—ଅଜା—Grand-father.

Ārjyaka

ଆର୍ଯ୍ୟକା } ସ୍ତ୍ରୀ.
ଅର୍ଯ୍ୟକା }

ସଂ. ବଣ. (+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—

୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. Principal.

୨ । ମାନ୍ୟ; ମାନମାତ୍ର—2. Respectable

ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର—ସଂ. ବ—୧ । ସ୍ୱାମୀ; ଭର୍ତ୍ତା—

Ārjyaputra 1. Husband.

୨ । ଗୁରୁପୁତ୍ର—2. The son of one spiritual preceptor.

୩ । (ନାଟକରେ) ସ୍ୱାମିଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ତ୍ରୀର ବା ସୂତ୍ରଧାର ପ୍ରତି ନଟୀର ସମ୍ବୋଧନ — 3 A word used in addressing the husband.

ଆର୍ଯ୍ୟଭଟ୍ଟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ବୀଜଗଣିତର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା—Name of a famous Indian Astronomer; the facher of modern Astronomy.

Ārjyabhaṭṭa

[ଦ୍ର—ଏ ମହାପୁରୁଷ ୩୯୮ ଶକାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏ ଗ୍ରୀକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ 'ଅର୍ଯ୍ୟଭେରସ୍' ଓ ଆରବୀୟମାନଙ୍କ ନିକଟରେ 'ଅର୍ଜଭର୍' ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ କୁସୁମପୁର ବା ଆଧୁନିକ ପାଟନା । ଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଶିରୋମଣି ରଚନା କରିଥିଲେ । 'ଆର୍ଯ୍ୟଭଟ୍ଟୀୟ' ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହା ବ୍ରହ୍ମସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ଗଠିତ । ପୃଥ୍ୱୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚାରିଆଡ଼େ ବୁଲେ ଏ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏହି ମତ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ୧୫୦୦ ଖ୍ରୀ. ଅଃ ରେ ଇଉରୋପରେ କୋପର୍ନିକସ୍ (Copernicus) ଏହି ପୃଥ୍ୱୀ-ଭ୍ରମଣବାଦ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।]

ଆର୍ଯ୍ୟସମାଜ—ଦେ. ବ—ବୈଦିକ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସକାଶେ ଭାରତରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଆଧୁନିକ ଧର୍ମସମିତି—

Ārjyasamāja

Name of a society started in India for promulgation of Baidic religion

[ଦ୍ର—ସ୍ୱାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ।]

ଆର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆର୍ଯ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) —ଆର୍ଯ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Ārjyā Feminine of Ārjya.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ମାନମାତ୍ରା; ଗୁରୁସ୍ଥାନୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—

1. Respected female; honourable woman.

[ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ଓଡ଼ିଆ 'ଆଈ' ହୋଇଅଛି ।]

୨ । ଗୌରୀ; ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—

2. Pārbatī; the consort of Śiba.

୩ । ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—

3. Name of a sanskrit metre.

ଆର୍ଯ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆର୍ଯ୍ୟ=ସଭ୍ୟ ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତି+ଆବର୍ତ୍ତ =ବାସସ୍ଥାନ)—ପୁଣ୍ୟ ଭୂମି; ହିମାଳୟ ଓ ବିନ୍ଧ୍ୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ; ଭାରତର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବରୁ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଅସି ଭାରତର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ପ୍ରଥମେ ବସତି କରିଥିଲେ; ହିମାଳୟଠାରୁ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ଅଂଶ; ଉତ୍ତରରେ ହିମାଳୟ, ପୂର୍ବରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଓ ସମୁଦ୍ର, ପଶ୍ଚିମରେ ଆଫଗାନସ୍ଥାନ ଓ ସମୁଦ୍ର ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣରେ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ ଏହି ସୀମାମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଦେଶ—The 1st Indian abode of the Aryans; the sacred land; the country (northern India) between the Himalayas and the Bindhya mountains.

Ārjyābartta

[ଦ୍ର—ବୈଦିକ ଯୁଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭାରତର ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ କୋଣ ଆଡ଼ୁ ଅସି ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଆଦମନବାସୀମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ି ପ୍ରଥମେ ପଞ୍ଚନଦ ପ୍ରଦେଶରେ ଓ କ୍ରମଶଃ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ଉତ୍ତରାଂଶରେ ବସତି ବସାର କଲେ । ଭାରତର ଏହି ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧକୁ 'ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ' ଏବଂ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ କୁମାରିକା ଅନ୍ତରୀପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତକୁ 'ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ' ବୋଲାଯାଏ ।]

ଆର୍ଶୁଲା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ. (ସଂ. ଅସ୍ରପା)—ଅସରପା—

Ārśulā Cockroach.

ଆର୍ଶା—ଦେ. ବ.— ଆରସା (ଦେଖ)

Ārśā Ārisā (See)

ଆର୍ଶି ଦେ. ବ.—ଆରସି (ଦେଖ)

Ārśi Ārasi (See)

ଆର୍ଶୁଲା --ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ.— ଅସରପା (ଦେଖ)

Ārśulā Asarapā (See)

ଆର୍ଷ—ସଂ. ବଣ. (ଋଷି=ମୂଳ+କୃତାର୍ଥେ ବା ଉତ୍ପନ୍ନାର୍ଥେ. ଅ)—

Ārsha ୧ । ଋଷିମାନଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ (ଗ୍ରନ୍ଥାଦି)—

1. Composed by the Rishis or sages.

୨ । ଋଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

2. Pertaining to the Sages.

୩ । ଋଷିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ—

3. Authorised by the usage of the Rishis.

ସଂ ବ.—ବିବାହବିଶେଷ—A form of marriage.

ଆର୍ଷପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବ. (ଆର୍ଷ=ଋଷିମାନଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ+ପ୍ରୟୋଗ= ବ୍ୟବହାର)—ବ୍ୟାକରଣବିରୁଦ୍ଧ ଅଥଚ ବହିଷ୍ମ ପ୍ରାଚୀନ ଋଷିମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ଶାସ୍ତ୍ରାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହାରେ ସେହେ ଅପର ସ୍ୱାସ୍ଥାରେ ଏବଂ ୧ ଚଲ୍ଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲ୍ଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଙ୍ଗରେ ଯୁକ୍ତରେ ରଖା ହବାର କାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ୧ ବା ୨ ଚଲ୍ଲିତ ଫୋଣ୍ଟ ଚର୍ଚ୍ଚ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱ ଏତ ସୋଡବାକ ଦେବ ସେ :—
ଏବ ସୋଡରେ ସେହେ ଏ ପଶ୍ଚାତୋକ୍ତରେ ଚ ଏବଂ ଦେବେ ସ୍ୱର ଏବ ପାଟି ସଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନ ଚବଚତ ବା ୧ ଚଲ୍ଲିତ ଚର୍ଚ୍ଚ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱ ଏତ ସୋଡବାକ ଦେବ ସେ :—
'ଗାଠ' ର ଏବରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ସୋଡରେ; 'ଦଣ୍ଡ' ର ଏବରେ 'ଦଣ୍ଡ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ର ପାଠରେ 'ବଣ୍ଡ' ଦେଖିବେ; 'ଅବଳା' ର ପାଠରେ 'ଅଣ୍ଡ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜବତ' ର ପାଠରେ 'ଅଜଣ୍ଡ' ଦେଖିବେ ।

ଶବ୍ଦାବ—An archaic use; a form of language or grammatical use having the force of authority having been used by the sages or great writers though not strictly correct according to the ordinary rules of grammar.

ଆର୍ଷବବାହ—ସଂ. ବ. (ଆର୍ଷ + ବବାହ)—ଆର୍ଷ୍ୟଋଷିପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରାଚୀନ ବବାହପ୍ରଣାଳୀବିଶେଷ;ଉପଯୁକ୍ତ ବରଙ୍କୁ କନ୍ୟାଦାନ କରି ଏକ ଦୁଇ ବା ଦୁଇ ଦୁଇ ଗାଈବଳଦସମ୍ପନ୍ନରେ କନ୍ୟାପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ଯେଉଁ ବବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୁଏ—
Ārshabibāha A form of marriage (which obtained amongst the Rishis) in which the father of the bride received one or two pairs of kine from the bridegroom elect, and gave the daughter in marriage after duly inviting the bridegroom.

ଆର୍ଷଭ୍ୟ—ଗ. ବଣ ପୁଂ. (ଋଷଭ=ଷଣ୍ + ଯ)—
Ārshabhya ଷଣ୍ ହେବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ (ବାଛୁରୀ)—A well grown steer fit for being left uncastrated for breeding purposes, a would-be bull.

ଆର୍ହତ—ସଂ. ବ. (ଅର୍ହତ୍=ପୂଜ୍ୟ + ଅ)—ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ; ଜୈନ—
Ārhata A Jaina; a follower of the doctrines of Jaina.

ବି. ବଣ—ଅର୍ହତସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଜୈନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Jaina; pertaining to Jainaism (a minor system of Judian philosophy).

ଆଲ୍‌କାତରା—ଦେ.ବ—ଘରଗୁଳର ସବୁ ଉପର ଗଡ଼—
Ālkātarā The highest ridge of a thatch.

ଆଲକାତରା ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—କୋଇଲାରୁ ବାହାରିବା ଓଭଗନ୍ଧ-ନର୍ଯ୍ୟାସ; କୋଲ୍‌ଟାର୍—Pitch; coaltar.
तारकोल

ଆଲ୍‌କୋରାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ମହମ୍ମଦଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ—The Koran.
Ālkorān

ଆଲ୍‌ଡରମାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଅଲ୍‌ଡର୍ ମାନ୍)—ପ୍ରାଦେଶିକ ରାଜଧାନୀର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷକ ସମିତିର ସଭ୍ୟ—Alderman.
Āldarmān

ଆଲୁନା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଆଲଣା (ଦେଶ)
Ālunā Ālaṇā (See)

ଆଲ୍‌ପକା—ଦେ. ବ—୧। ଆମେରିକାର ଓଟଜାତିସ୍ଥ 'ଆଲପକା' ନାମକ ପ୍ରାଣିର ଲୋମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—1. Alpaca
Ālpakā
आलपाका ୨। ସ୍ୱନାମପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଶୁ—
2. The Alpaca goat.

ଆଲ୍‌ପସ୍—ବୈଦେ. ବ—ଇଟାଲିର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ପର୍ବତମାଳା—
Ālpas The Alps range of mountains.

ଆଲ୍‌ପିନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ପିନ୍‌ଜଳା—A pin.
Ālpin

ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—କାନ୍ଥରେ ମଉସିକା ସରୁ କାଠି—Wall pin.
आलपिन्

ଆଲ୍‌ବେରୁନି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) ନାମ—ଆରବଦେଶୀୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଷୀ—The famous Astrologer.
Ālberuni

[ଦ୍ର—ଖ୍ରୀ ଦଶମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆରବ ଦେଶର ଖିବ୍ ପ୍ରଦେଶରେ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ । ମହାମୁଦ୍ ଗଜନା ଦ୍ୱାରତ ଆକ୍ରମଣ କଲ୍ଲବେଳେ ଆଲବେରୁନି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଦ୍ୱାରତର ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କଠାରୁ ପୁରାଣ, ଜ୍ୟୋତିଷ; ଦର୍ଶନାଦି ଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା କଲେ । ତାହାଙ୍କ ବରଚତ ଦ୍ୱାରତବିଷୟକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦ୍ୱାରତର ତତ୍କାଳୀନ ଜ୍ୟୋତିଷର କେତେକ ବବରଣ ମିଳେ । (ଏହାଙ୍କ ରଚତ ଆରବୀ ଜ୍ୟୋତିଷଗ୍ରନ୍ଥର ରଚନାକାଳ—ଶକ ୯୫୩=୧୦୩୧ ଖ୍ରୀ. ଅ) ଏହାଙ୍କର 'ତ୍ୱାରତ' ନାମକ ଆରବୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦତ ହୋଇଅଛି ।]

ଆଲ୍‌ମାନ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବଣ—ବହୁତ; ବହୁତ ପ୍ରକାର—
Ālmāna Of many kinds; various.

ଆଲ୍‌ମାନାକ୍—ବୈଦେ. ବ—ତିଥି ବା ତାରତଖବର;ଯେଉଁ ଖବରରେ ବାର, ତିଥି, ତାରତ ଥାଏ—Almanac.
Ālmānāk
आलमनक

ଆଲ୍‌ରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବଣ.—ଅଖଣ୍ଡିଆ—1. Awkward.
Ālrā

୨। ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ; ଅତିବରକ୍ତ—2. Disturbed; annoyed

୩। ତ୍ୱରନ୍ତିତ; ଚଞ୍ଚଳ; ବ୍ୟଗ୍ର—3. In haste; hurried.

୪। ଅସୁବିଧାଜନକ—4. Inconvenient

ବ.—୧। ଅତ୍ୟନ୍ତ ବରକ୍ତି—1. Annoyance.

୨। ବ୍ୟସ୍ତତା—Trouble.

ଆଲ୍‌ରା ପଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ତ୍ୱରନ୍ତିତ ହେବା; ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହେବା
Ālrā pardibā To be in a hurry.

ଆଲ—ସଂ. ବ.—(ଅଲ୍ ଧାତୁ=ଭୂଷିତ କରିବା + ଥ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁକୁ ଭୂଷିତ ବା ରଞ୍ଜିତ କରାଯାଏ)—୧। ହରତାଳ—
Āla 1. Yellow orpiment or arsenic used in painting.

୨। ଆଲ ପ୍ରଜ୍ୟ—2. The estate of Aul in the Cuttack district in Orissa.

ସଂ ବଣ—୧। ଅନଲ୍ପ; ବହୁତ—Great.

୨। ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Chief, principal.

ଦେ. ବ—୧। (ସଂ. ଅର୍ବ; ଭୁଲ-ପାଲି. ଅଲ)—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଯୃ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଣ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଯୄ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ

ଆଡ ୧ । ଆର; ବାହାନା—1. Excuse.

ବହାନା ୨ । ଅଳ—2 Pressing request.

୩ । (ସଂ. ଆଲୟ) ଗୃହ—3 House.

ଦେବଙ୍କର ଅଗ୍ରେ ଶଙ୍ଖ ଧ୍ୱନି ସେ ଶୁଣ୍ଲ । ସାରଳାମହାଭାରତ । ମଧ୍ୟ ।

ଆଲ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ମେଦନୀପୁର) ବ. (ସଂ. ଆଲୋକ; ଭୁଲ·
Āla ବ. ଆଲୋ)—ଆଲୁଅ—Light

ଆଲତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଲ୍ଲବର୍ତ୍ତ)—ରାଜୋପକରଣ ବ୍ୟଜନବିଶେଷ;
Ālaṭa ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ସେବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ବଡ଼ ପଙ୍ଖା;
ଆଡ଼ାଣି—A big fan; a kind of royal or Thakur's paraphernalia.

ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଗୃହ ବୃତ୍ତ ଆଲତ । ଜଗତ୍ପୂର୍ଦ୍ଦ ଜଗତା ।

ଆଲତିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆଲତ ପକାଇବା; ଗୁଳଉ କରିବା—
Ālaṭibā To wave a fan ; to move to and fro.

କେଣ ବାସ ସୁବେଣ କର ବଲା, ବେଢ଼ି ଗୁମର ଅଲତନ୍ତ ଠାର ।
ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଆଲଣା—ଦେ. ବ. (ଆ. ଅଲ୍‌ନା)—ନଉଁ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରାଦି ରଖିବା
Ālaṇā ନମନ୍ତେ ଆଡ଼ାଧାରଣ ଓ ଗୋଡ଼ ଲଗିଥିବା କାଠର
ଆଲନା ଥଲଗୁଣି—Clothes-rack; clothes-stand.
ଆଲନା

ଆଲତି—ଦେ. ବ. (ସଂ ଆର୍ତ୍ତିକ)—ଆରତି (ଦେଖ)
Ālati Ārati (See)

ଦେଖାଇ ଦେଲ ତୋ ସହାର ମୁହେ
ପ୍ରକୃତର ସେହି କଥିଲ ଅଲତି । ଦ୍ୱେ ନାଥ—ଚଉକା ।

ଆଲତି କାଠି—ଦେ. ବ.— ୧ । ଘିଉ ଓ ତୂଳା ବଥାଯାଇଥିବା ସେଉଁ
Ālati kāṭhi କାଠିଦ୍ୱାରା ଆଲତି କରାଯାଏ—1. Wick used
ଆରତିକାଠି in waving of a light before a Deity.

୨ । ସେଉଁ ପାତ୍ରରେ ଆଲତି-କାଠି ଖଞ୍ଜାଯାଇ ଆଲତି କରାଯାଏ—2. A contrivance for holding the wicks during Ālati.

ଆଲତିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି. (ସଂ. ଆଲାପ)—ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର ବଜାଇବା—
Ālapibā To play on a musical instrument.

ନିରଙ୍ଗ ଚରେ ବଦନ୍ତ ମୁହେ ଚହ
ମଧୁର ଧ୍ୱନି ଆଳପିଲେ ।
ପ୍ରାଚୀ—ରହସ୍ୟ ମଞ୍ଜରୀ ।

ଆଲବଲା—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଅଲ୍‌ବଲ୍ଲ)—ଲମ୍ବା ନଳୀ ଲଗିଥିବା
Ālabalā ଗୁଡ଼ାଖୁ ଖାଇବା ହୁକ୍କା—A hubble-bubble;
ଆଲବଲା a contrivance with a big flexible
ଆଲବଲା tube for smoking tobacco; a tobacco-pipe.

ଆଲବାଳ—ସଂ. ବ. (ଅ=ସମ୍ୟକ୍+ଳୂ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା,
Ālabāla ଖୋଳିବା+କର୍ମ. ଆଳ; ଯାହା ବୃକ୍ଷମୂଳର ଗୁରୁଯାଗରେ ଖୋଳାଯାଏ)—ଗଛରେ ପାଣି ଦେବା ପାଇଁ ତହିଁର ମୂଳ ଗୁରୁଯାଗେ ଖୋଳା ଦୋଇଥିବା ନଳା; ଗଛମୂଳରେ କରାଯାଇ ଥିବା ପାଣିମଳା—Watering trench round the root of a tree; a basin of water dug or raised round the stem of a tree for watering it.

ଆଲବାଲିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବଣ—ଅଲବଲିଆ (ଦେଖ)
Ālabaliā Alabaliā (See)
(ଆଲବାଲ୍, ଆଲବାଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଲଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲଭ୍ୟ=ପ୍ରାପ୍ୟ)—
Ālabhya ପ୍ରାପ୍ୟ; ମିଳି ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—
Attainable; obtainable.

ଆଲମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ନଲ୍ଲମ—Sale by auction.
Ālam

ଆଲମାରି—ଦେ. ବ. (ପର୍ତ୍ତୁ. ଚିଜ୍. ଅଲ୍‌ମାରିୟୋ)—
Ālamāri ପୁସ୍ତକ ଓ ବସ୍ତ୍ରାଦି ସାଇତି ରଖିବା ନମନ୍ତେ ଏକପ୍ରକାର
ଆଲମାରି; ଆଲମିରା; ଠିଆ ସିନ୍ଦୁକ—An almira; book-
ଆଲମାଇରା case; a chest of drawers; shelf.
ଆଲମାରି; ଅଲମାରି [ଦ୍ର—ସିନ୍ଦୁକର କବାଟ ଉପରେ ଥାଏ,ମାତ୍ର ଆଲମାରିର କବାଟ ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶରେ ଥାଏ ।]

ଆଲମିରା—ଦେ. ବ—ଆଲମାରି (ଦେଖ)
Ālamirā Ālamāri (See)

ଆଲମ୍ବ—ଧା. ବି. (ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ଆଶ୍ରୟ କରିବା, ଲମ୍ବିବା+
Ālamba ଘଞ୍ ପ्र. अ)—୧ । ଆଶ୍ରୟ; ଅବଲମ୍ବନ; ଭରସା—
1. Support; reliance; dependence.

୨ । (+କର୍ମ. ଅ) ଆଧାର; ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି କୌଣସି ବସ୍ତୁ ରଖାଯାଏ—2. Receptacle.

୩ । ତଳକୁ ଲମ୍ବିବା—
3. Hanging or flowing down.

୪ । ଯେଉଁ କାରଣ ବା ବିଷୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସ୍ଥାୟୀ ଭାବ ରସ ବା ଘନ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ହୁଏ—(ରସ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)
4 The cause that gives rise to a sentiment (See notes under 'Rasa').

ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ)—ରଥ, ବିମାନ, ପାଲ୍‌କି, ବେଦି ଇତ୍ୟାଦିର ଗୃହ ପାଖରେ ଝୁଲୁଥିବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ ଝୁମ୍ପି; ଝାଲର; ଘୁଙ୍ଗୁ—The ornamental fittings or hangings of a car or palky.

ଚାରିପଟ ଜଳଦ ଭାସ୍ୱର, ଚୋଟ ଚୋଟ ସିନ୍ଧୁ ଲହଡ଼ି ଗୁମର ।
ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ଆଲମ୍ବନ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଆଲମ୍ବ (ଦେଖ)
Ālambana Ālamba (See)

ଆଲମ୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଝୁଲୁଥିବା;
Ālambita ତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିବା—1. Suspended; hanging down.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଯର ପୂର୍ବରେ ପୂରତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା,କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଏପସ୍ତ ଏ ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗଏ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଏ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କଏ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଏ' ଦେଖିବେ; ତଥି ନ ପାଇଲେ 'ଚଏ' ଦେଖିବେ; 'ଥଇଁ' ନ ପାଇଥିଲେ 'ଥଞ୍ଚା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଧୃତ—2. Held.

୩ । ଅଶ୍ରିତ—3. Supported.

ଆଲମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଲମ୍ବ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା, ପାଇବା+ଘଞ୍ ପ୍ର.
Ālambha ଅ)—୧ । ମାରଣ; ହିଂସା; ବଧ—
1. Killing; murder; slaughter.

୨ । ଯୁଦ୍ଧ—2. War; fight; battle.

୩ । ସ୍ପର୍ଶ—3. Touch.

୪ । ଆଲିଙ୍ଗନ—4. Embrace.

ଆଲୟ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲୀ ଧାତୁ=ଲୀନ ହେବା+
Ālaya ଅଧିକରଣ. ଅ)—
୧ । ଆବାସ; ଗୃହ; ବାସସ୍ଥାନ; ନିବାସ—
1. Habitation; house; abode.

୨ । ଶାଳା; ସ୍ଥାନ—2. Seat; place.

୩ । ଆଧାର—3 Receptacle.

୪ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ—
4 A place for a certain act.

(ଯଥା— ଭୋଜନାଳୟ, ଭୋଜନାଳୟ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ।)

ସଂ. ଅ (ଆ=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଲୟ)—ଲୟ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Till annihilated or completely merged.

ଆଲୟ—ସଂ. ବି—ଆଲୟ (ଦେଖ)
Ālaya Ālaya (See)

ଆଲସ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଳସ୍ୟ—Idleness.
Ālas ବିଣ—ଆଳସୁଆ—Idle; lazy.

ଆଳସ—ସଂ. ବି. (ଅଳସ+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଅ)—ଆଳସ୍ୟ; ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟତା—
Ālasa Indolence; idleness; laziness; sloth

ମଧୁର ନଡ଼ା ନଶି ଟେଷେ । ନସ୍ୟନ ନ ଫିଟେ ଆଳସେ—
ଭୂତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଆଳସ ଛଡ଼ାଇବା – ଦେ. କି—ଆଳସ ଭାଙ୍ଗିବା (ଦେଖ)
Ālasa chhardāibā Ālasa bhāṅgibā (See)

ଆଳସ ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ କି - ହାତ ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼ ଉଡ଼ ହୋଇ ବା ହାଇ
Ālasa bhāṅgibā ମାରି ଶରୀର ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟତା ଦୂର କରିବା;
ଆଳସ୍ୟମେଟାନ ବିଶ୍ରାମ ଦ୍ୱାରା କ୍ଲାନ୍ତି ଦୂର କରିବା—
To refresh one's self by yawning or stretching the limbs.

ଆଳସ ମେଣ୍ଟାଇବା—ଦେ. କି—ଆଳସ ଭାଙ୍ଗିବା (ଦେଖ)
Ālasa menṭāibā Ālasa bhāṅgibā (See)

ଆଳସିଲ – ଦେ. ବିଣ—ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତ; ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟ; ନିସ୍ତେଜ; ଅଳସ—
Ālasila Slothful; idle.

ଦେହ ଅଟମିଳ ହେଲେ ନଡ଼ାଚ ଘଣ୍ଟର
ଭ ତା—ଚନ୍ଦ୍ରନରୁପଙ୍ଗୀତା ।

ଆଳସୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତା (ସ୍ତ୍ରୀ)
Ālasī Idle or lazy (female)

ଆଳସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଅଳସ=ଜଡ଼+ଘଞ୍ ପ୍ର. ଯ)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
Ālasya ବିଷୟରେ ଅସହ୍ୟ ବା ହେଳା; ଅଳସତା; ଜଡ଼ତା;
ଅଙ୍ଗଶୈଥିଲ୍ୟ—1. Laziness; idleness; sloth; indolence.

୨ । ନିଷ୍ଚେଷ୍ଟତା—2. Inactivity; lassitude.

୩ । ସାମର୍ଥ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଳା ବା ଅନୁତ୍ସାହ—
3. Want of exertion inspite of ability or power.

ଆଳସ୍ୟ ମେଣ୍ଟାଇବା—ଦେ. କି —ଆଳସ ଭାଙ୍ଗିବା (ଦେଖ)
Ālasyamenṭāibā Ālasa bhāṅgibā (See)

ଆଲ୍ଲ – ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । କ୍ରୋଧ—1. Anger.

୨ । ଅସନ୍ତୋଷ—2. Dissatisfaction; displeasure.

ବୈଦେ. ବି ଅରଣ୍ୟ)—ଅଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Āllā (See)

ଆଲ୍ଲଆଲ୍ଲ କରିବା— ଦେ. କି.—୧ । ହାହୁ ହାହୁବୋଲ୍ ଡାକ
Ālā ālā karibā ପକାଇବା—To utter God save
ଆଲାଆଲାକରା me' in distress; to utter
ଆଲାଆଲାକରନା cry of distress or despair.

୨ । ଘାଣ୍ଟ ଖଳ ମାରିଯିବା—Not to be able to utter words clearly owing to fear or lassitude.

୩ । ଅତି କାତର ବା କ୍ଲାନ୍ତ ହେବା—
3. To be jaded or spent up or worn out.

ଆଲ୍ଲଆଲ୍ଲ ହେବା—ଦେ. କି.—ଆଲ୍ଲଆଲ୍ଲ କରିବା (ଦେଖ)
Ālāālā hebā Ālāālā karibā (See)
ଆଲାଆଲାହଓୟା
ଆଲାଆଲାହୋନା

ଆଲ୍ଲାଦ୍—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆହ୍ଲାଦ)—ଆହ୍ଲାଦ—Joy.
Ālād

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆହ୍ଲାଦିତ)—ଆହ୍ଲାଦିତ—Delighted.

ଆଳାନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲୀ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+
Ālāna ଅଧିକରଣ. ଅନ)—୧ । ଗଜବନ୍ଧନ ସ୍ତମ୍ଭ—
1. Post to which an elephant is tied.

୨ । (+କରଣ ଅନ)—ଗଜବନ୍ଧନ ରଜ୍ଜୁ—
2. Tether of an elephant; rope for tying an elephant.

୩ । (+ଭାବ ଅନ)—ବନ୍ଧନ—3. Bond; tying.

ଆଳାପ—ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍, ଉତ୍ପର+ଲପ୍ ଧାତୁ=କହିବା+
Ālāpa ଭାବ. ଅ)—୧ । କଥୋପକଥନ; ସମ୍ଭାଷଣ; କଥାବାର୍ତ୍ତା—
1. Talk; discourse; conversation.

୨ । ଉଚ୍ଚାରଣ—2. Spelling; uttering.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଏ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ତ

୩ । ପରିଚୟ; କଥାବାର୍ତ୍ତା ଦେବାଦ୍ୱାରା ପରିଚୟ—
3. Acquaintance by means of talk.

୪ । ସଙ୍ଗୀତରେ ସ୍ୱର ଉଚ୍ଚାରଣ—
4 Utterance of a musical air.

ଦେ. ବ—୧ । ସଦ୍ଭାବ; କଥାଶୁଣା ଦେବା ଭଳ ପ୍ରଣୟ—
1. Friendship; speaking terms

୨ । ନାଟୁଆମାନେ ମୁହଁରେ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲିବା ସମୟରେ ହାତ ଦ୍ୱାରା କରୁଥିବା ଭଙ୍ଗୀ—2. The manual expression used by dancers to make the meaning of songs explicit to the audience.

୩ । ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ବଜାଇବା—
3. Playing on a musical instrument.

ପଡ଼ୁଥିଲେ ଜଣା ନ ଥିଲ ମୋତେ କାଣା
ଆଳାପେ ଭଲାଇଲ ଗେଲେ ଲଙ୍କା । ଜଗତ୍ପୂର୍ଯ୍ୟ. କବତା ।

ଆଲାପନ—ସଂ. ବ (ଆ + ଳପି ଧାତୁ = କଥା କହିବା + ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Ālāpana ୧ । ଆଳାପ (ଦେଖ)
1. Ālāpa (See)

୨ । ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ—2. Felicitation.

ଆଲାପନା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଆଳାପନ + ଆ)—ଆଳାପନ (ଦେଖ)
Ālāpanā Ālāpana (See)

ଆଲାପପରିଚୟ—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଆଳାପ + ପରିଚୟ)—
Ālāpaparichaya ୧ । ଜାନ୍‌ପଇଣ୍ଟନ୍, ଜଣାଶୁଣା; ଦେଖାଶୁଣା—1. Acquaintance

୨ । ଘନିଷ୍ଠ ପରିଚୟ—2. Familiarity.

ଆଲାପିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଆଳାପୀ)—
Ālāpiā ୧ । ଆଳାପପ୍ରିୟ—1. Fond of conversation; sociable.
ଆଳାପୀ ୨ । ଗଳ୍ପପ୍ରିୟ—2. Chatting; communicative

୩ । ପରିଚିତ—3. Acquainted; familiar; being on talking terms with.

ଆଲାପିବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଳାପ)—
Ālāpibā ୧ । କହିବା—1. To speak.

ଅଳି ଜ ଆଳାପି ଗଲ ଦେଇଥଲ ପ୍ରଭ ପଦରେ କେଲଚପଡ଼ଜ ।
ଜଗତ୍ପୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଗାଇବା— To sing.

ଥଚାପିଲେ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତରୁ ପ୍ରମୋଦରେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ. ଥବ ।

୩ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଦେବା; କଥୋପକଥନ କରିବା—
3. To talk; to discourse.

ବୁଢ଼ାମାନେ ବସନ୍ତି ଜା ଜଘଚ ସୁଜଘ,
ଥ ଏହନ୍ତ ଦଳେ ଦଳେ ଆଳାପି ମଧ୍ୟରେ—ରଘାନାଥ. ମଡ଼ାସାନ୍ତା ।

ଆଲାପୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆ + ଳପି ଧାତୁ = କଥା କହିବା + ଣିନି. ଇନ୍)—୧ । ଆଳାପପ୍ରିୟ—1. Sociable.
Ālāpī

୨ । ଗଳ୍ପପ୍ରିୟ; ଗପୁଡ଼ି—2. Talkative.

ଦେ. ବଣ—ଆଳାପିଆ (ଦେଖ)—Ālāpiā (See)

ଆଲାବୁ—ସଂ. ବ. (ଅଲ୍ଲବୁ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ; ନଘାଭନ)—ଲମ୍ବୁ; ଭୂମ୍ବା—
Ālābu White pumpkin.

ଆଲ୍ଲବୁ—ସଂ. ବ—ଅଲ୍ଲାବୁ (ଦେଖ)
Ālābū Ālābu (See)

ଆଲି—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଅଲ୍ ଧାତୁ = ଭୂଷିତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Ālī ୧ । ଭ୍ରମର; ଭଅଁର—1. The black bee.

୨ । ବଶ୍ଚ; ବୃଶ୍ଚିକ—The scorpion.

୩ । ବଶ୍ଚରାଶି—3. The eigth solar house in astronomy; Scorpio.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସଖୀ; ସ୍ତ୍ରୀ ବା ଉଦ୍ଭନ୍ୟାମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗିନୀ—1. A lady's female-friend or companion.

୨ । ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—2. Young woman.

୩ । ଶ୍ରେଣୀ; ଧାଡ଼—3. Line.

୪ । ହଡ଼ା; ଝୁଡ଼ା—
4. A ridge of earth dividing fields.

୫ । ବଂଶ —5. Race or family.

୬ । ସେତୁ; ବନ୍ଧ—6. Dam.

୭ । ସମୂହ—7 Group; assemblage.

ସଂ. ବଣ—ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତଃକରଣ; ସରଳହୃଦୟ—
Frank; sincere.

ଦେ. ବ. (ନାମ)—୧ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳସ୍ଥ ଜମିଦାରୀ ସମ୍ପତ୍ତିବିଶେଷ—1. The estate of Aul in the district of Cuttack.
ଆଳ
ଆଡ଼ି

୨ । ଏକ ଜାତୀୟ ଲମ୍ବମୁହାଁ ଅଦାଉଆ ମାଛ; ଆଡ଼ ମାଛ—
2. A kind of scaleless fish with big snout

ଆଲି—ସ୍ତ୍ରୀ.ଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ବାଟ ବା ମାବଲ୍ ଖେଳରେ ଧାଡ଼ି ଦେଇ ରଖା ଯାଇଥିବା ବାଟରେ ଉପସ୍ଥ ପ୍ରେରକ ବାଟକୁ ପ୍ରଥମ ବାଜିବା ଆଘାତ—The first stroke of the adversary's marble on one of the marbles kept on a line.
Āli

ଆଲିଆ – ଦେ. ଅ. (ଜାହାଜଆ ଶବ୍ଦ)—ପାଲ ଏକାବେଳକେ ଉଠାଇ ଦେବାର ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ନାବୁଆମାନେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—(Nautical) Lift up the sail fully.
Āliā

ଆଲିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ମଫସଲିଆ; ନର୍ବୁବିଆ; ଓଡ଼ିଶୁ; ଅଚଭୁର; ଯେ ଗଲ୍ପଚ ଚଭୁର ନୁହେ—1 Foolish; stupid.
Āliā

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଥର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ଼ ଦେଖିବେ

[ଦ୍ର—ଅଳ ନଦୀବନ୍ଦୁଲ ଓ ଜୁଆଇଆ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏହା ପୂର୍ବେ ମୋଗଲବନ୍ଦୀର ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସଦ୍ଭାଗମ୍ୟ ନ ଥିଲା । ମୋଗଲବନ୍ଦୀ ଲୋକେ,ଅଳ ଗ୍ରାମ୍ୟରେ କରଥିବା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କ୍ୱଚିତ୍ ଦେଖା କରନ୍ତି ଓ ଅଳର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସଦରକୁ କ୍ୱଚିତ୍ ଅସନ୍ତି । ଏପର ସ୍ଥଳରେ ଦୂରଦେଶୀୟ,ଦୂରସମ୍ପର୍କୀୟ, ମଫସଲ ଓ ଜର୍ବିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ମୋଗଲବନ୍ଦର ଲୋକେ 'ଅଳଆ' କହନ୍ତି ।]

୨ । ଦୂରଦେଶୀୟ—2. Belonging to or inhabiting a far off place.

ଅଳଅ ଲେଖାରେ ବାଇଆ ଦେ —ଉଦା ।

୩ । ଅଳ ଗ୍ରାମ୍ୟର—3. Belonging to the estate of Aul.

୪ । ଅଲେଇ (ଦେଖ)—4. Ālei See)

ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଦ୍ୱାଦୁଆ ଶୂଦ୍ରଜାତିବିଶେଷ— A class of Śūdras.

ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ପାଣିଅଛୁଆଁ ଶୂଦ୍ରଜାତିବିଶେଷ— A class of untouchable Śūdras.

ଆଲିଆସ୍ଥା—ଦେ. ବି.—ସମ୍ପତ୍ତି (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)— Ālīāsthā Property.

ଆଲିଙ୍ଗନ—ସଂ. ବି. (ଆ=ବିଶେଷରୂପରେ+ଲିଙ୍ଗ ଧାତୁ=ମିଳନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—ଆଶ୍ଳେଷ; ଅଙ୍ଗମିଳନ; (ଆଲିଙ୍ଗିତ—ବଣ) କୁଣ୍ଢାକୁଣ୍ଢି; କୁଣ୍ଢିଅକୁଣ୍ଢେଇ; କୋଳାକୋଳି— Ālingana Act of embracing; embrace; hugging.

ଆଲିଙ୍ଗିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଲିଙ୍ଗ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଆଶ୍ଳିଷ୍ଟ; ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଲିଙ୍ଗନ କରେ ବା କୁଣ୍ଢାଏ; (ଆଲିଙ୍ଗନ—ଦ୍ର) ପରିବଦ୍ଧ —Ālingita Embraced; hugged.

ଆଲିଙ୍ଗିବା—କ୍ରି. ପଦ୍ୟ. (ସଂ. ଆଲିଙ୍ଗନ)—କୋଳାଗ୍ରତ କରିବା; କୁଣ୍ଢାଇବା; ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା— Ālingibā To embrace; to hug

ଆଲିଙ୍ଗି ଭୂ ଅବରେ ଧରି ସଙ୍ଗୀତ କରେ—ମଧୁସୂଦନ. ଇନ୍ଦ୍ରମାଳା ।

ଆଲିଙ୍ଗ୍ୟ—ସଂ.ବଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲିଙ୍ଗ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+କର୍ମ.ଯ)— ଆଶ୍ଳେଷଣୀୟ; ଆଲିଙ୍ଗିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ— Ālingya Fit to be embraced.

ସ. ବି.—ଗୋପୁଚ୍ଛାକାର ମୃଦଙ୍ଗ (ମଝି ମୋଟ ଓ ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡ ସରୁ)—A kind of drum (ends small and middle large)

ଆଲିଜା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି--(ଯୋୱାରର ପାଣି ଗୋଳ ହେଲେ ଜମ୍ବା ମାଛ ଆଉଜେଯାଏ)। କୂଳରେ ଆଉଜ ଯିବା—(said of fishes) To come and take shelter in the shore of a tank.

ଆଲିପଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆଲାପନା; ବର ପକ୍ଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟା-ପକ୍ଷୀୟଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଆଳାପ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖିଆପିଆ ଦେବାରୁ)—୧ । ବରାଦ୍ୱରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ଦ୍ୱାଡ-ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ବରଯାତ୍ରୀ ଓ କନ୍ୟାପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନଙ୍କର ଖାଇବା ନିମନ୍ତ୍ରାନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ—

1. Materials of luncheon given after the arrival of the bridegroom's party at the bride's house.

୨ । ବରଯାତ୍ରୀମାନେ କନ୍ୟାଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଉତ୍ତମ ପକ୍ଷ ଏଢନ୍ତ ବସି ଖାଇବା ପ୍ରଥମ ଜଳଯୋଗ—

2. Refreshment or luncheon given at the house of the bride on arrival of the bridegroom before the marriage-knot is tied.

[ଦ୍ର—ଉପନୟନ ଉତ୍ସବରେ ମଧ୍ୟ ଜଳଯୋଗକୁ ଆଳପଣା କହନ୍ତି ।]

ଆଲିପନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆରଞ୍ଜନ)—ଲିପାପୋଛ; ଚଉଣ; କାନ୍ଥ ଆଦରେ ଦଆଯିବା ଚତ୍ରା; ଷ୍ଟୋନ୍ସ ଦଆଯିବା— Ālipanā ଆଲିପନା। The painting of floors or walls of a house or altar with pigment of rice powder or lime on festive occasions.

ଆଲିପୁଅ ମାଲିପୁଅ—ଦେ. ସର୍ବନାମ—ଯେ ଇଚ୍ଛା ସେ; ଗ୍ରାମ୍ୟାଶାର— Ālipua mālipua Any one and every one. ଆଲିପୋ ମାଲିପୋ

ଆଲିମାଲିକା—ଦେ. ବ—ଏଣ୍ଡୁ ଚେଣ୍ଡୁ ବାଜେ ବସ୍ତୁମାନ— Ālimālikā Miscellaneous articles; miscellanies. ନତାକାତା; ଆଲକୁଚି ମାଲକୁଚି ପଚମେଲ

ଆଲିମ୍ପନ - ସ ବି. (ଆ+ଲିମ୍ପ୍ ଧାତୁ=ଲେପିବା+ଭାବ. ଅନ)— Ālimpana ଆଲିପନା (ଦେଖ) Ālipanā (See)

ଆଲିମ୍ପନା—ସ ବି—ଆଲିମ୍ପନ (ଦେଖ) Ālimpanā Ālimpana (See)

ଆଲୀ—ସ. ବି. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଳ (ଦେଖ) Ālī Āli (See)

ଆଲୀଢ଼—ସ. ବଣ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲିହ ଧାତୁ=ଚୁଟିବା+କର୍ମ. ତ)— Ālīrdha ୧ । ଭକ୍ଷିତ; ଆସ୍ୱାଦିତ; ଚଟା ଦୋଇଥିବା—

1. Lapped or licked by the tongue; eaten.

୨ । ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା କ୍ଷତ—2 Wounded by a weapon.

ସ. ବି. (+ଭାବ. ତ)—ଶର ନିକ୍ଷେପ କରିବା ସମୟରେ ଡାହାଣ ପଦକୁ ସଙ୍କୋଚନ କରି ଡାହାଣ ଜଙ୍ଘ ଲମ୍ବାଇ ଦେବାର ବସିବାର ଆସନ ବିଶେଷ; ଏହି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଉପବେଶନବିଶେଷ--An attitude of an archer shooting with the right knee extended and the left leg retraced.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଃ
୨	ଉ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	

ଆଲୀନ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଲୀ ଧାତୁ = ଲୀନ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଚ)—
Ālīna ୧ । ବ୍ୟାପ୍ତ—1. Suffused.
୨ । ଲୟପ୍ରାପ୍ତ—2. Extinguished.

ଆଲୀନକ—ସଂ. ବ. (ଆଲୀନ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. କ; ଯାହା ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗରେ
Ālīnaka ଲୀନ ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ରବୀଭୂତ ହୁଏ)—ରଙ୍ଗ ଧାତୁ; ରାଙ୍ଗା—
Tin.

ଆଳୁ—ସ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—ବଶିଷ୍ଟ୍ୟାର୍ଥକ ଓ ଶୀଳାର୍ଥକ ତଦ୍ଧିତପ୍ରତ୍ୟୟବିଶେଷ
Ālu ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦପରେ ଉକ୍ତ ଅର୍ଥରେ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଲାଗେ—
A suffix added to nouns and meaning—under the influence of and habituated to.
(ଯଥା—ଶୀଳାର୍ଥକ; ଉତ୍ସାହୁ; ଲଜ୍ଜାଳୁ; ଓ ନଦ୍ୟାଳୁ ବଶିଷ୍ଟ୍ୟାର୍ଥକ—ଦୁଦସ୍ୟାଳୁ)

ସ. ବ—(ଆ + ଲୂ ଧାତୁ = ଛେଦନ କରିବା + କର୍ମ. ଳୁ)—
୧ । ଗଲନ୍ତୁକା; ଗଡୁ; କ୍ଷୁଦ୍ରଜଳାଧାର; କଳସୀ; ଘଣ୍ଟୀ; ଘଡ଼; ଘଡ଼ା—1. A small water-jug
୨ । ପେଚକ—2. Owl.
୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—3. The moon.
୪ । ଭେଳା—4. Improvised boat; raft.

ଓ. ଆଳୁ ୫ । ଲତାବିଶେଷର ମାଂସଳ ଗୋଲ ବା କାଣ୍ଡବତ୍ ଲମ୍ବ
ଆଳୁ ଖାଦ୍ୟ ମୂଳ; ଦେଶୀଆଳୁ; ଖମ୍ବାଳୁ—5. Yam.

ଆଳୁ; ଅରବୀ ଦେ. ବ—୧ । ବଲ୍ଲଭଆଳୁ; ଗୋଲଆଳୁ—
ଦେ. ପେଣ୍ଡଲମୁଦୁକ୍ଷା ୦ 1. Potato.
୨ । (ଆଳୁପରି ଗୋଲାକାର ଯୋଗୁଁ) ଶୂନ୍ୟସଙ୍ଖ୍ୟା—
2. Zero.

ଆଳୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ଦ୍ରବିଡ଼) ବ—ଆଳୁ—Potato.
Ālu

ଆଳୁଅ—ଦେ. ବ. (ସ. ଆଲୋକ)—୧ । ଆଲୋକ—
Āluā 1. Light.
ଆଲୋ ୨ । ପ୍ରକାଶ—2 Exhibition; breaking up.
୩ । ଦୀପ୍ତି—3. Lustre; radiance.
ଆଲୋ;ଆଞ୍ଜନୀ ୪ । ଚକ୍ଷୁପତାରେ ଛୁଠିବା ବ୍ରଣବିଶେଷ—
4. A boil on the eye-lashes; stye; Posthia.
୫ । (ସ୍ଲେଷୋକ୍ତି ବା ଇଡଗ୍ରେକ୍ତି) ଅତ୍ୟଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟଖଣ୍ଡ—
5. Slightest injury; slightest concern; (used in slang).
(ଯଥା—ମୋର ତୁ ଆଳୁଅ କରିପକେଇବୁ ।)

ଆଳୁଅପକ୍ଷ—ପ୍ରା. ବ. (ସ. ଆଲୋକପକ୍ଷ)—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ—
Āluapakha The bright lunar fortnight.

ଆଳୁଅଣ—ଦେ. ବ. (ଅ. ଅଲ୍ଲେଅନ୍)—ପଶମଅବନଦ୍ଧିତ ଶୀତବସ୍ତ୍ର—
Āluāna Shawl or wrapper; winter garment made of wool.
ଆଲୋୟାନ

ଆଳୁକା—ଦେ. ବ—୧ । ଘୁଳାଏ ଧାନଗଛକୁ ମୂଳରୁ କାଟି ଉକ୍ତରୂପେ
Āḷukā ମୂଳକଣ୍ଠା ଦୁଇବଡ଼ା ଗଛକୁ ପରସ୍ପର ବପଦ୍ଧତ ଦଉରୁ ଗଣ୍ଠାଇ ଧାନ କଣ୍ଠାଳମାନେ ଅଗକଣ୍ଠା ଧାନ ଗୋଣ୍ଡକୁ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଦୁଲା ବାନ୍ଧନ୍ତି—1. Two bunches of paddy-plants knotted into a string by which the sheaves of paddy are tied together.
[ଦ୍ର—ଦୁଳଯାକ ଗୃହସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଖଳାକୁ ବହୁନେଇ ସେଠାରେ ଧାନକଣ୍ଠାଳମାନେ 'ମୁଲୁଲ' ନେବା ସମୟରେ ଏହି 'ଆଳୁକା'କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ।]
୨ । କଲେଇ-ଗଦାର ଅଗରେ ଲେଉଟାଇ ବସାଇ ଦିଆଯାଇ ଥିବା କଲେଇ ବଡ଼ା—2. A sheaf of paddy turned upside down and placed upon a paddy rick.

ଆଳୁକୁଚମାଳୁକୁଚି—ଦେ. ବ—ଆଳମାଳିକା (ଦେଖ)
Āḷukuchimāḷukuchi Āḷimāḷikā (See)

ଆଳୁପିଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଆଳୁର ମୂଳଭାଗ ଯହିଁରୁ ଗଜା ବାହାରେ ଓ
Āḷupiṇḍa ଯୋଉଥିରେ ଯହିଁରୁ ମାଟି ଉଉରକୁ ଆଳୁତେର ମାଡ଼େ—
The root-bulb of yam which is kept for growing yams by putting it on earth.

ଆଳୁପୁଆ—ଦେ. ବ—ଆଳୁମାତ୍ରା (ଦେଖ)
Āḷupuā Āḷumātrā (See)

ଆଳୁବାତ୍ରା—ପ୍ରା. ବ—ଆଳୁମାତ୍ରା (ଦେଖ)
Āḷubātrā Āḷumātrā (See)

ଆଳୁବାଳୁ—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଆଲୁଳାୟିତ)—
Āḷubāḷu ୧ । ଆଲୁଳାୟିତ; ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ; ଉନ୍ମୁକ୍ତ—
ଆଳୁଥାଳୁ; ଏଲୋମେଲୋ 1. Disarranged; untied;
ଅଡ଼ବା dishevelled; disordered.
୨ । ଅସୁନ୍ଦର; ଅଭଦ୍ର—2. Uncomely; unseemly.

ଆଳୁବାଳୁଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ବାଳବାଳୁଆ; ଅଧିକ କେଶଯୁକ୍ତ—
Āḷubāḷuā 1. Hairy; overgrown with hairs.
ଆଳୁଥାଳୁ ୨ । କେଶ ମୁକୁଳା ଦୋଇଥିବା; ବାଳ ଅଭୁଆ ଦୋଇ
ଅଡ଼ବା ମୁହଁ ଗୁରିଘାଏ ପଡ଼ିଥିବା—
2. With dishevelled hair.

ଆଳୁବାଳୁକା—ଦେ. ବ. (ସ. ଏଲବାଲୁକ)—
Āḷubāḷukā ସୁଗନ୍ଧ ଔଷଧ ଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ—
A herbarious medicine.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆରବ ଦେଶର ବ୍ୟାପାରେ ବ୍ୟବହୃତ ୧ ଅକ୍ଷରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଅକ୍ଷରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଦେଶ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାର ୩ ଯୋଡ଼ରେ ସେତେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଅଟ ପାଠ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଚହିଁଲ ବସଦେ ୨ ବା ୧ ଅକ୍ଷରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚ୍ଚ ଅଟ ଯୋଡ଼ାଇ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଠ' ର ମିଠରେ 'ଗାହ' ଯୋଡ଼ରେ; 'ବୃଥ' ର ମିଠରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦନ' ର ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ;'ଅଇବତ' ର ପାଇରେ'ଅଇବ୍ବତ', ଦେଖିବେ

ଆଳୁବୁଝିବା— ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଖାଡ଼ିଆ ବୁଝିବା—
Ālu bujhibā 1. To understand wrongly.
୨ । ଅବଶ୍ୟର କରିବା—2. To judge unjustly.

ଆଳୁବୋଖାରା— ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଳ୍ଲୁକ ଓ ବୋଖାରା ଦେଶାଗତ)—
Ālubokhārā କାଶ୍ମୀର ଓ ଅଫଗାନସ୍ଥାନର ଉରୁ ବିଶେଷ ଏବଂ ଆଳୁବୋଖାରା କାବୁଲ ମେଓ.ଜାତୀୟ ଅମ୍ଳଫଳବିଶେଷ—
ଆଲୁବୁଖାରା A tree and its plum of acid taste (originally brought from Bokhara in Turkey); Prunus Communis.

ଆଳୁମାତ୍ରା— ଦେ. ବ—ଆଳୁଲତାର ଗଣ୍ଠିମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଅଣ୍ଡାକାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଜନ୍ମେ—Small tubers of yam appearing in the creepers of yam.
Ālumātrā

ଆଳୁମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବ—ଆଳୁପିଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Ālumuṇḍā Ālupiṇḍa (See)

ଆଳୁରବାଳୁର— ଦେ. ବିଣ— ଆଳୁବାଳୁ (ଦେଖ)
Ālurbālur Ālubālu (See)

ଆଳୁରବାଳୁରିଆ— ଦେ: ବିଣ. ପୁଂ— ୧ । ଅପରିଷ୍କୃତ—1. Unclean.
Ālurbāluriā ୨ । ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ; ବେଠିକଣା—
ଆଳୁରବାଳୁଆ } ସ୍ତ୍ରୀ
ଆଳୁରବାଳୁରେଇ } 2. Unmethodical.
ଏଲୋମେଲୋ
ବେଢଙ୍ଗ

ଆଳୁଲାୟିତ—ବି. ବିଣ. (ଆ = ଲୁଲ ଧାତୁ=ବିମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା +ଣ. କର୍ମ. ତ)—
Ālulāyita ଜଟୁକ୍ତ; ଅସଂଯତ; ମୁକୁଳା; ଏଣେ ତେଣେ ବିଚ୍ଛି ହୋଇ ଓଦ୍ରୋଳିଥିବା—
Dishevelled; disordered; untied.

ଆଳୁନ—ବି. ବିଣ (ଆ+ଲୂ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ālūna ୧ । ଈଷତ୍‌ଛିନ୍ନ—Slightly torn.
୨ । ସମ୍ୟକ୍‌ଛିନ୍ନ—2. Fully torn

ଆଲେକମ୍— ବୈଦେ. ଅ. । ଆ. ଆଲେକୂମ୍)—ମୁସଲମାନଙ୍କର 'ସଲ୍ଲମ' ଶବ୍ଦର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ବାଣୀ ଶବ୍ଦ—
Ālekam A greeting made in return to a Salam of a Mahomedan.

ଆଲେଖ୍ୟ—ବି. ବ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲିଖ ଧାତୁ=ଲେଖିବା+ କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଚିତ୍ର; ଛବି—
Ālekhya 1. A drawing; a painting.
୨ । ଚିତ୍ରପଟ—2 A picture.
୩ । ପ୍ରତିକୃତି—
3. Portrait; photograph; oil painting.
୪ । (+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅନ)—ଚିତ୍ରକରଣ—
4. Drawing; painting.

ବି. ବିଣ—୧ । ଲେଖନୀୟ—
1 Worth writing or mentioning.
୨ । ଚିତ୍ରଣର ଯୋଗ୍ୟ—
2. Fit to be put on the canvas.

ଆଲେଖ୍ୟଶେଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଲେଖ୍ୟସ୍ଥ ଶେଷ ଯାହାର)—ଚିତ୍ରାବଶିଷ୍ଟ; ମୃତ—
Ālekhyaśesha (ଆଲେଖ୍ୟଶେଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) Remaining or living in picture only; dead.

ଆଲେପ – ସଂ. ବ. (ଆ+ଲିପ ଧାତୁ + ଘଞ୍ ବ. ଅ)—
Ālepa ୧ । ଲିପିବା; ବୋଳବା—1 Smearing.
୨ । ମଲମ—2. Ointment

ଆଲେପନ – ସଂ. ବ. (ଆ+ଲିପ୍ ଧାତୁ = ଲେପିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ālepana ଆଲେପ (ଦେଖ)—Ālepa (See)

ଆଲେପିତ- ସଂ. ବିଣ. (ଆ = ଉତ୍ତମରୂପେ+ଲିପ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ; ଲେପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— ଲିପାପୋଛ ହୋଇଥିବା (କାନ୍ଥ ଆଦ)—Smeared or washed with a layer of lime or cow-dung (walls and floors).
Ālepita

ଆଲେପିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଲେପନ)— ଲେପନ କରିବା; ଚାକ୍ଚିକ୍ୟ ବୋଳବା; ଉପରେ ବୋଳ ଦେବା—To paint or wash (walls and floors); to put a layer upon.
Ālepibā ଆଲେପା

ଆଲୋ— ଦେ. ଅ. (ପ୍ରା. ଦ୍ୱଲ୍ଲ)—ପରିଚିତ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନ—
Ālo ଓଲୋ Oh ! (addressed to females with whom one is familiar.)

ଅଦ୍ୟେ ପାମର ଭାଙ୍କୁ ଦେବୁ ତୁ ସଦାର—କୃଷ୍ଣଚିଂତ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଆଲୋ. ବି. (ମେଦନୀପୁର; ବଂ. ଆଲୋ)—ଆଲୁଅ; ଆଲୋକ– Light.

ଆଲୋକ— ସଂ. ବ. (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଲୋକ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ ଘଞ୍ ଭାବ. ଅ)—୧ । ଦୀପ୍ତି; ଆଲୁଅ—
Āloka 1. Light; lustre.
୨ । ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା—2. Sight; vision.

ଚହିଁ ନେତ୍ରାଲୋକେ ପ୍ରଜଃ ଅନୁରଃ; ମୈଥିଲୀ ପରିତ କେଳବଶ୍ୟର । ସ୍ୱଯାନାଥ. ଚଣ୍ଡିକା ।

୩ । ଦୃଷ୍ଟିପଥ—
3. Vision; ray of vision; line of sight.
୪ । ପ୍ରକାଶ—
4. Bursting forth of a light.
୫ । ଜୟଧ୍ୱନି—
5. A shout or cry of victory; war-cry.
୬ । ସ୍ତୁତି; ବନ୍ଦନାଗାଣ—
6. A panegyric; a bard's song.
୭ । ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି—7. Eye-sight.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ୍ଣ	ଌ । ୠ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଖ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଉ
୨	ଏ	ଊ	ଋ୍	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

୮ । ଲିକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସଭ୍ୟତା; ଜ୍ଞାନ—
8. Civilisation; learning; knowledge

ସଂ. ଵ—ପ୍ରଦୀପ—Lamp.

ଆଲୋକଚିତ୍ର—ସଂ ଵ. (ଇଂରାଜୀରୁ ଅନୁବାଦ; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Ālokachitra ୧ । ବାଏସ୍କୋପ୍—1. Bioscope.

୨ । ଫଟୋଗ୍ରାଫ—2. Photograph

ଆଲୋକଜନ୍ୟତସ୍ଥିତିଗତି—ସଂ. ଵ. (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଯେଉଁ ଅଡୁ ଆଲୋକ ଆସୁଥାଏ, ଉଦ୍ଭିଦମାନଙ୍କର ସେହି ଅଡୁକୁ ବଢ଼ିବାର ସ୍ୱଭାବ—
Ālokajanitasthitigati Heleotropism.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଅଡୁ ଖରା ପଡ଼େ ଗଛ ସେହି ଅଡୁକୁ ଡାଳ ପତ୍ର ବସ୍ତାରକରେ ।]

ଆଲୋକନ—ସଂ. ଵ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲୋକ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଦୃଷ୍ଟି; ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା—
Ālokana 1. Seeing; sight; looking.

୨ । (ଆ+ଲୋକ ଧାତୁ=ଦେଖାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—ଦେଖାଇବା—2. Showing.

ଆଲୋକପକ୍ଷ—ସଂ. ଵ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଲୋକଯୁକ୍ତ ପକ୍ଷ)—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ
Ālokapaksha ମାସର ଚନ୍ଦ୍ରପକ୍ଷ; ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ—The bright fortnight of the lunar month.

ଆଲୋକପ୍ରାପ୍ତ—ବି. ବଣ. (ଯୁ୍ୟା ଭତ୍. ଆଲୋକ+ପ୍ରାପ୍ତ)—
Ālokaprāpta ୧ । ଆଲୋକ ପାଇଥିବା—
1. Lighted; illuminated.

୨ । (ଲିକ୍ଷଣାର୍ଥ —ସଭ୍ୟ— 2. Civilised.

ତୁମେ ଯେ ଆଲୋକପ୍ରାପ୍ତ ମହୁଁ ଅଜ୍ଞାନଥ
କନ୍ଦୁ ଦ୍ରବ । ଦୁର୍ଦ୍ଦୈବକ ଜାଉରେ ଓଳ୍ଭଥ । ଫକାରମେ ଦ୍ରବ- ଭିନ୍ଦଳରୁମଣ ।

୩ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ—3. Learned; educated

ଆଲୋକବର୍ତ୍ତିକା—ବି. ଵ—ଯେଉଁ ବଉ ବା ଶଳତାରେ ଅଲୁଅ ଲଗେ; ବଳତା—Lamp wick; wick which is lighted.
Ālokabarttikā

ଆଲୋକବିଜ୍ଞାନ—ଦେ ଵ—ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନରୁ ଆଲୋକ ଓ ଦୃଷ୍ଟି ଆଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୁଏ—
Āloka bijñāna Optics; the science of light.

ଆଲୋକସ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ଵ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଲୋକ ଯୁକ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭ; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Ālokastambha ୧ । ସମୁଦ୍ରରେ ଜାହାଜମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଭରେ ବାଟ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଦ୍ୱୀପ ବା ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଉଚ୍ଚସ୍ତମ୍ଭ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ—
1. Light-house.

୨ । ପଥିକଙ୍କୁ ସ୍ୱଭରେ ବାଟ ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ରାସ୍ତାରେ ଯେଉଁ ଖମ୍ଭ ଉପରେ ଆଲୋକମାନ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ—
2. Lamp-post

୩ । ଉତ୍ତର ମେରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶରେ ଛଅ ମାସ ସ୍ୱଭ ଦେଇଥିବା ସମସ୍ତରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ନୈସର୍ଗିକ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଲୋକମାଳା ଆକାଶରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ; ଉଦଚ୍ୟାଲୋକ—3. Aurora borealis.

ଆଲୋକିତ—ବି. ବଣ. (ଆ+ଲୋକ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ālokita ୧ । ପ୍ରଦୀପ୍ତ; ଆଲୋକଦିଆଯାଇଥିବା —
1 Lighted; illuminated.

୨ । ଦୃଷ୍ଟ—2. Viewed; seen

ଆଲୋଚନ—ବି. ଵ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଲୋଚ ଧାତୁ=ବଶ୍ଚର କରିବା +ଭାବ. ଅନ)—
Ālochana ୧ । ବିଚାର କରଣ—
1. Consideration; deliberation.

୨ । ଅନୁଶୀଳନ; ଚର୍ଚ୍ଚା—2. Reviewing; cultivation of science; study.

୩ । ତଦନ୍ତ—3. Investigation.

୪ । ଆନ୍ଦୋଳନ—4. Agitation; consideration.

୫ । ତର୍କାତର୍କ କରିବା—5. Dissension.

୬ । ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ—
6. Remark; comment; criticism.

୭ । ପରୀକ୍ଷା—
7 Examination; looking into.

ସଂ. ଅ— ଲୋଚନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Upto the eyes.

ଆଲୋଚନା—ସଂ ଵ—ଆଲୋଚନ (ଦେଖ
Ālochanā Ālochana (See)

ଆଲୋଚିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଲୋଚ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ālochita ୧ । ଅନୁଶୀଳିତ—1.Reviewed;cultivated; studied.

୨ । ଆନ୍ଦୋଳିତ—2. Criticised; considered.

୩ । ପରୀକ୍ଷିତ—3. Examined; investigated.

ଆଲୋଚ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଲୋଚ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Ālochya ୧ । ବିଚାର ଯୋଗ୍ୟ—1. Fit to be considered; deserving consideration.

୨ । ବିଚାରାଧୀନ—2. Under consideration.

ଆଲୋଡ଼ନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଲୁଡ଼ ଧାତୁ=ଦ୍ରାକ୍ଷାଦ୍ରାକ୍ଷି କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଥାବଡ଼ିନ; ଆଲୁଅଟା; ଘାଣ୍ଟିବା—
Ālordana 1. Stirring or turning a thing round.

(ଆଲୋଡ଼ିତ—ବଣ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାମାଟେ ସ୍ୱରେ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ୱରିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରେର ଉଚ୍ଚତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୋଗଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡରେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ନେବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ାବ୍ ଦେବ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଇ' ସୋଡ଼ବେ; 'ବୃଥ' ର ନିମନ୍ତେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ର ପାଇଁରେ 'ବଈଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ସମ୍ମିଳନ—2. Mixing up.

୩ । ଆଲୋଚନ; ରଦ୍ଧଖଦ୍; ବହୁତ ଚର୍ଚ୍ଚା—
3. Agitation; a thorough discussion.

୪ । ମନ୍ଥନ—4. Churning.

ଆଲୋଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ଲୁଡ଼ ଧାତୁ = ଦ୍ୱଗ୍ଦ୍ୱଳ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Ālordita

୧ । ମଥିତ; ମର୍ଦ୍ଦିତ—1. Stirred up; pressed.

୨ । ସମ୍ମିଳିତ—2. Mixed up.

୩ । ଆଲୋଚିତ—
3. Discussed; examined; agitated.

ଆଲୋଡ଼ିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଆଲୋଡ଼ନ)—
Ālordibā

୧ । ମନ୍ଥନ କରିବା; ଆବର୍ତ୍ତନ କରିବା—
1. To stir or turn a thing round.

କେତେ ବୁଜା କେତେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନୀ କର
ଅଦ୍ୟେଡ଼ରେ ତୋର ମୁଁ ଗୁ ଜଳ ମାର । ବୁଧାନାଥ, ଚଉକା ।

୨ । ଆଲୋଚନା କରିବା—2. To discuss

ଆଲୋମୟ—ଦେ. ପଦ୍ୟ ବିଣ. (ସଂ. ଆଲୋକମୟ)—
Ālomaya

୧ । ଆଲୋକମୟ—1. Full of light.

ଆଲୋମୟ ୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ; ଜକ୍‌ଜକ୍—
ଚକାଚୌଁଧ 2. Shining; dazzling; bright.

ଗୁପ୍ତର ଦର୍ପଣତୋଽ ଦେଖ ଅଟେ ତୋଦେ
ରହିବାମାନେ ଏ। ଦେହ ଯଦେ ଅଦୋମୟେ । ପାଁତାମ୍ବର. ନୁସିଂହପ୍ରସ୍ତାବ ।

ଆଲୋର—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆଲୋକ)—ଆଲୋକ—
Ālora Light; radiance.

ଆଲୋଳ—ସଂ. ବି. (ଅ = ଈଷତ୍ + ଲୋଳ = ଚଞ୍ଚଳ)—ଈଷତ୍ ଚଞ୍ଚଳ—
Ālola Slightly moving.

ଗ୍ରା. ବି.—ଆଲୋକ—Light.

ଗ୍ରା. ବିଣ—ଆଲୋକମୟ—Dazzling; bright.

ଆଲୋଳିବା—ଦେ. କି.—ଶୋଭା ପ୍ରକଟ କରିବା—
Alolibā To display (one's) beauty.

ତରଣେ ନୂପୁର ମୃଦୁରବ ଭରେ ଜଘନ ତଟ ଆଲୋଳି ।
ପ୍ରାତା—ରସକାଲ୍ଲୋଳ ।

ଆଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଆଲ୍ଲାତାଲ୍ଲା)—ମୁସଲ୍‌ମାନମାନଙ୍କର ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ
Āllā ଡାକିବାର ନାମ; ଈଶ୍ୱର, ଭଗବାନ—Allah ! The
ଆଲା Lord of the Mahomedans; God of
ଆଲ୍ଲା the Koran.

ଆଲ୍ଲାତଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଆଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Āllātallā Āllā (See)

ଆଲ୍ଲାତାଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ବି. (ଆରବୀ)—ଆଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Āllātāllā Āllā (See)

ଆଲ୍ଲା ଭଜିବା—ଦେ. କି.—୧ । ମୁସଲ୍‌ମାନମାନଙ୍କର ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମ
Āllā bhajibā ନେବା—To utter the name of God

ଆଲ୍ଲାଭଜା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ହତଭମ୍ବ ହୋଇଯିବା—
ଆଲ୍ଲାମଜନା 2. To be bewildered.

ଆଲ୍ଲାହାବାଦ—ବୈଦେ. ବି. (ନାମ)—(ଫା. ଇଲ୍ଲାହାବାଦ—ଈଶ୍ୱରଙ୍କ
Āllāhābād ନଗର)—ପ୍ରୟାଗ (ଦେଖ)
Prayāga (See)

ଆଲ୍ଲା ହୋ ଅକବର୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଅ)—
Āllā ho Akbar ଆଲ୍ଲା ହୋ ଆକବର୍ (ଦେଖ)
Ālla-ho-ākabar (See)

ଆଲ୍ଲା ହୋ ଆକବର୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଅ)—ମୁସଲ୍‌ମାନମାନଙ୍କର
Āllā ho Ākbar 'ଈଶ୍ୱର ବଡ଼ଲୋକ' 'ଈଶ୍ୱର ରକ୍ଷା କରିବେ'
ଏହ ଅର୍ଥଜ୍ଞାପକ ପ୍ରାର୍ଥନାତ୍ମକ ସମ୍ବୋଧନ—
The Mahomedan's cry,'God is great.'

ଆଶ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଆଶା—Hope.
Āś ଆଶ୍ କରୁଛେ ' ବୁଢ଼ା ବଲ୍‌ଦେ ଭାଟ୍ କରୁଛେ—ବ୍ୟଙ୍ଗ ପ୍ରବଚନ !

ଆଶ୍‌କତ—ପ୍ରା'. ବିଣ. (ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—୧ । କ୍ଲାନ୍ତ; ଶ୍ରାନ୍ତ—
Āśkata 1. Tired; languorous.
ଅଶକ୍ତ ୨ । ଅଶକ୍ତ; ଅକ୍ଷମ—2. Incompetent; unable.
ଅଶକ୍ତି ୩ । ରୋଗ ପୂର୍ବରୁ ଜଡ଼ତା ବୋଧ କରିଥିବା—
3. Feeling lazy before an attack of a disease eg. fever)

ଦେ. ବି.—୧ । କ୍ଲାନ୍ତ; ଶ୍ରାନ୍ତ—1; Languor; weariness.

୨ । ରୋଗର ପୂର୍ବାଭାସଜନିତ ଜଡ଼ତା ଓ କ୍ଲାନ୍ତବୋଧ—
2. Indication of coming sickness; feeling of laziness or langour which overcomes a man before he is attacked with a fit of disease.

ଆଶ୍‌କତି—ପ୍ରା. ବି.— ଆଶ୍‌କତ (ଦେଖ)
Āśkati Āśkata (See)

ଆଶ୍‌କତିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଆଶ୍‌କତ (ଦେଖ)
Āśkatia Āśkata (See)

ଆଶ୍‌କତେଇବା—ଦେ. କି.—ଅଶ୍‌କତେଇବା (ଦେଖ)
Āśkateibā Askateibā (See)

ଆଶପାଶ୍—ଦେ. ବିଣ.—ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—Adjoining.
Āspaś ଦେ. କି. ବିଣ.—୧ । ଆଖପାଖ; ନିକଟରେ—
ଆଶେପାଶେ 1. Near by.
ଲଗାବଟମେ ୨ । ଚତୁଃପାଶ୍ୱର୍ରେ; ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ—
2. On all sides; all round.

ଆଶ୍‌ମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ.(ଆ.) ବି.—ଅସ୍ମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)(ଦେଖ)
Āśmān etc. Asmān. etc. (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ଁ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଅଶ୍ମାନ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ. ଅଶ୍ମାନ)—ଅଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Āśmāni Aśmāni (See)

ଅଶ୍ମାନଯାଁ—ଦେ. ବଣ.—ଅଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Āśmāniāñ Aśmāni (See)

ଅଶ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଘାବ. ଅ)—
Āśa ୧ । ଭୋଜନ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ; ଯଥା—ପ୍ରାତଃରାଶ)—Meal used with other words e.g. morning meal and mid-day meal)

୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଖାଦକ—One who eats; eater. (ଯଥା ଜୁତାଶ; ଅଗ୍ନିସାଶ)

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ଆଶା)—୧ । ଆଶା—1. Hope.
୨ । ଇଚ୍ଛା—2. Wish.

ତା କାଣ ଅରଜୁନ ଛାଡ଼ ନଦା ଆଶ ।
କୃଷ୍ଣକିର୍ତ୍ତି. ମହାଭାରତ ।

ଆଶଂସନ—ସଂ.ବି.(ଅ+ଶନସ୍ ଧାତୁ=କହିବା;ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଘାବ.ଅନ)—
Āśaṁsana ୧ । କଥନ; କହିବା—1. Speaking;report.
୨ । ଆଶା; ପ୍ରତ୍ୟାଶା—2. Hope.
୩ । ଇଚ୍ଛା; ଅଭିଳାଷ—3. Desire.
୪ । ସମ୍ଭାବନା—4. Likelihood.
୫ । ବର୍ଣ୍ଣନା—5. Description.

ଆଶଂସା—ସଂ. ବି. (ଆ+ସନ୍ସ ଧାତୁ+ଘାବ. ଅ+ଆ)—
Āśaṁsā ଆଶଂସନ (ଦେଖ)
Āśaṁsana (See)

ଭବତ୍ପୂର୍ବଜଙ୍କର ଅତୀତ ଆଶଂସା. ଶୁଣିଥିଲ ଦୁଇମୁଁ ପୂର୍ବେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରାବଳି. ବଳରାମଦାସ ।

ଆଶଂସିତ—ସଂ ବଣ (ଆ+ସନ୍ସ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—୧ । କଥିତ—
Āśaṁsita 1. Spoken.
୨ । ପାର୍ଥିତ—2. Prayed for.
୩ । ଆକାଂକ୍ଷିତ; ଇପ୍ସିତ—3. Wished for; desired.
୪ । ଆଶା କରାଯାଇ ଥିବା—4. Hoped for; expected.
ସଂ. ବି. (+ଘାବ. ତ)—୧ । କଥନ—1. Speaking.
୨ । ଇଚ୍ଛା—2. Desire.
୩ । ଆଶା—Hope.

ଆଶଂସିତା—ସଂ.ବଣ.ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ+ସନ୍ସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତୃ; ୪ମା. ୧ବ.)—
Āśaṁsitā ୧ । ଅଭିଳାଷୀ; ଇଚ୍ଛୁକ—1. Desirous.
(ଆଶଂସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରାର୍ଥକ—2. Solicitous.
୩ । କଥୟିତା—3. Speaking.

ଆଶଂସୁ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ+ସନ୍ସ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Āśaṁsu ଆଶଂସିତା (ଦେଖ)
Āśaṁsitā (See)

ଆଶକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଶକ୍ ଧାତୁ=ପାରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āśakta ସମର୍ଥ; ସମ୍ୟକ୍‌ଶକ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ—Competent: able

ଆଶକ୍ତି—ସଂ ବି. (ଆ+ଶକ୍ ଧାତୁ+ଘାବ. ତି)—୧ । ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଯୋଗ୍ୟତା—Ability; competence
Āśakti

ଆଶଙ୍କନୀୟ—ସଂ.ବଣ.(ଆ+ଶଙ୍କ୍ ଧାତୁ=ଭୟ କରିବା+କର୍ମ ଅନୀୟ)—
Āśaṁkanīya ୧ । ଯାହାକୁ ଶଙ୍କା ବା ଭୟ କରାଯାଏ; ଆଶଙ୍କା (ଆଶଙ୍କନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯୋଗ୍ୟ;ଆଶଙ୍କାସ୍ଥଳ—1. To be dreaded or feared.
୨ । ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ ମନରେ ଆଶଙ୍କା ଜାତ ହୁଏ—
2 In respect of whom there may be apprehension.

ଆଶଙ୍କା—ସଂ ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଶଙ୍କ ଧାତୁ=ଭୀତ ହେବା+ଘାବ.ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)=୧ । ତ୍ରାସ; ଭୟ; ବିଶେଷ ଭୟ—
Āśaṁkā 1. Dread; apprehension; fear; alarm.
୨ । ସନ୍ଦେହ; ବିତର୍କ—2. Doubt; suspicion.
୩ । ଅନିଶ୍ଚୟତା—3. Uncertainty
୪ । ସଂକୋଚ—4. Hesitation; diffidence.

ଆଶଙ୍କିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଶଙ୍କ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତ; ବା ଆଶଙ୍କା+ଜାତାର୍ଥେ ଇତ)—୧ । ଭୀତ—1. Frightened; apprehensive.
୨ । (+କର୍ମ. ତ)—ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଶଙ୍କା ଜନ୍ମିଥାଏ—
2. Apprehended; dreaded; feared.

ଆଶଙ୍କୟିତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆ+ଶଙ୍କୟିତା)—
Āśaṁkayitā ଯେ ଶଙ୍କା କରେ—Dreading; apprehending.
(ଆଶଙ୍କୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆଶମ୍—ସଂ. ଅ—ଆନନ୍ଦ—Delight.
Āśam [ଦ୍ର—ଭାଷାରେ ଏଥିର ବ୍ୟବହାର ମିଳେ ନାହିଁ]

ଆଶୟ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୟନ କରିବା+ଘାବ. ଅ)—
Āśaya ୧ । ଅଭିପ୍ରାୟ; ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—1. Intention; purport; object.
୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2 Aim.
୩ । (+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—୩ । ଆଧାର; ଆଶ୍ରୟସ୍ଥାନ—
3 Receptacle.
୪ । ଛଟ—4. Feature; mode.
୫ । ମନର ଗତି—5. Tendency.
୬ । ଅଭ୍ୟନ୍ତର—6. Inside; interior.
୭ । ବିତ୍ତ; ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—7. Riches.
୮ । ପଣସ ଗଛ—8. Jack tree.
୯ । ମନ; ହୃଦୟ—9. Mind; heart.
୧୦ । ଚିନ୍ତା—10. Thought.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ଜାହି । ଅତଏବ । ବା ; ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ସୋରରେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବପାଇଁ ସଧାରଣେ ଚହୁଁ ବସଥତ ; ବା । ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ସୋରବାକୁ ଦେବ । ଉଦା.— 'ଘାଟ' ର ନିଜରେ 'ଘାଇ' ସୋରବେ; 'ଭୂତ' ର ନିଜରେ 'ବଟ' ସେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ସାଉରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ସେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ର ସାଉରେ 'ଅଙ୍କ' ସେଖିବେ;'ଅଲବତ' ର ସାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ସେଖିବେ

ଆଶୟାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଶୟ ବା ଅଭିପ୍ରାୟଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥ)—
Āśayārtha କୌଣସି ଶବ୍ଦ ବା ବାକ୍ୟର ଭାବପର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ; ଆକ୍ଷରିକ ବା ଶବ୍ଦ ଶକ୍ତି ଗତ ଅର୍ଥ ଛଡ଼ା ଲେଖକର ଗୂଢ଼ ଅଭିପ୍ରାୟ-ସୂଚକ ଅର୍ଥ—The meaning aimed at (apart from the literal meaning); intended meaning.

ଆଶୟୋପମା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଶୟ ଯୁକ୍ତ ଉପମା)—
Āśayopamā ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ ଯେଉଁଠାରେ ଆଶୟାର୍ଥ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ—A figure of speech.

ଯଥା—ନଦୋନ ଔଷ୍ଠ ରଦ ଗଣ୍ଡସ୍ଥ ଉନ୍ନତ,
ଭ୍ରୁଉଦେଶ ବାସ ସ୍ତନ ପାଦ ପାଣି ନାକ
ଜାତ ଜାତ ସମା ସମାନସ୍ତରେ ପୂରତ
ଶାରଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ଉଙ୍ଗରୁ ବର୍ତ୍ତିଲା ମୋହତ ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବତରଥଚଳ୍ଲାମଣି ।

ଆଶର—ସଂ. ବି. (ଅ + ଶୃ ଧାତୁ = ବଧ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Āśara ୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.
୨ । ରାକ୍ଷସ—2. Demon.

ଆଶା—ସଂ. ତ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଅଶ. ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ); ଯାହା ସର୍ବତୋଭାବେ ବ୍ୟାପେ—
Āśā ୧ । ବାଞ୍ଛା; ଇଚ୍ଛା: ପାର୍ଥିବସ୍ପୃହା—
1. Hope; expectation; desire.
୨ । ଭାଗ—2. Quarter.
୩ । ଭରସା—3. Trust; confidence.
୪ । ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ କନ୍ୟା—4. One of the daughters of Dakshya Prajāpati.

ବୈଦେ. ବି. (ଆ = ଅସା)—ଆଶାବାଡ଼ି (ଦେଖ)
Āśābārḍi (See)

ଆଶାନ୍ୱିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଂସ୍ଥା ଉତ୍; ଆଶା + ଅନ୍ୱିତ = ଯୁକ୍ତ)—
Āśānwita ଆଶାଯୁକ୍ତ; ଆଶା କରୁଥିବା—
(ଆଶାନ୍ୱିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Hopeful; expectant

ଆଶାବଦ୍ଧ—ସଂ.ବିଣ (ଂସ୍ଥା ଉତ୍;ଆଶା + ବଦ୍ଧ = ଆଶାଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ)—
Āśābaddha Detained by hope.

ଆଶାବନ୍ଧ— ସଂ ବିଣ—୧ । (ରୂପକ; ଆଶା + ବନ୍ଧ)—ଆଶାରୂପକ ବନ୍ଧନ; ଭରସା; ଆଶ୍ୱାସ; ପ୍ରତ୍ୟାଶା—
Āśābandha 1. Bond of hope; confidence; hope; expectation.
୨ । (ଆଶା = ଭାଗ + ବନ୍ଧ = ବନ୍ଧନ, ଯଦ୍ୱା ଭାଗରୁ ଶୂନ୍ୟରେ ବାନ୍ଧେ,—ମାକଡ଼ଣା ଜାଲ; ଲୁତାତନ୍ତୁ
2. Spider's web; cobweb.

ଆଶାବର୍‌ଦାର୍— ବୈଦେ. ବି (ଅ) = ଆଶାବାଡ଼ି ବାହକ ଘାଇକ—
Āśābardār Mace-bearer.

ଆଶାବରୀ—ସଂ. ବି.— ଦିବା ପ୍ରଥମ ପ୍ରହରରେ ଗେୟ ଗୁଟିଏ ରାଗବିଶେଷ ('ରାଗ' ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ) ଏହା ଭୈରବରାଗର
Āśābarī ସ୍ତ୍ରୀ, ଏହାର ତୋଡ଼ି ରାଗ ସଙ୍ଗେ ମେଳ ଅଛି—
आसावरी Name of a musical mode.

ଆଶା ବଳାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ)
Āśā balāibā ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା;ଆଶା କରିବା;ଆଗ୍ରହ ହେବା –
आशाबाड़ान To be bent on; to be intent on.
आशालगाना ପଶୁଘ୍ନ ସେ ଜନୁ କ୍ଷତିସ୍ଥଳେ ହୁଂସା;
ଉଡ଼ ଦେଇ ଉପରେ ବଳାଇଲେ ଆଶା ।
କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ପ୍ରବୋଧଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।
୨ । ଲାଳାୟିତ ହେବା—2. To hanker after.

ଆଶାବହ—ସଂ. ବି. (ଆଶା + ବହ. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) = ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Āśābaha The sun.

ଆଶାବାଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ଆ. ଅସା + ଦେ. ବାଡ଼; ତୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅଗ୍ରଯୂ)—
Āśābārḍi ୧ । ଯେଉଁ ଯଷ୍ଟି ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟ ଆଉଣା ଶରୀରର ଭାର ରଖି ଗଲେ ବା ବସେ (ସେ ବାଡ଼ ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡେ ଆଡ଼ଆରଣା ଥାଏ । ଭାଙ୍ଗୁ କାଖଉଲେ ଦେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ ଚଲନ୍ତି ଓ ବୈରାଗୀମାନେ ଭାଙ୍ଗୁ କାଖଉଲେ ରଖି ବସିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତି)—
1 A kind of walking stick with a cross-beam on the top to lean upon while walking, used by lame men and hermits.
ଧନୁ ବର ଆଶାବାଡ଼, ଚମିଲ ସାଧୁ ପଥ ମାଡ଼—
ରୁଦ୍ର—ପ୍ରେମନଦ୍ଧାମୃତ ।
୨ । ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରସୂଚକ ଦଣ୍ଡବିଶେଷ—2. Mace.

ଆଶାଭଙ୍ଗ— ସ୍ତ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଆଶା + ଭଙ୍ଗ = ଭାଙ୍ଗିଯିବା)—
Āśābhaṅga ନୈରାଶ୍ୟ; ଆଶାଚ୍ଛେଦ—
Disappointment; defeat of hope.

ଆଶାଭରସା— ଦେ. ବି. (ପ୍ରାସ୍ଥ ଏକାର୍ଥବାଚକ; ସଦ୍ଭବରଶବ୍ଦ)—କୌଣସି
Āśābharasā ପ୍ରକାର ଆଶା—Any kind of hope.

ଆଶାୟୀ—ସଂ. ବିଣ (ଆଶା + ଇ. ଧାତୁ = ଯାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Āśāyī ଅଧିକ ପ୍ରଯୋଗ)=ଆଶାବାନ୍; ଆଶାନ୍ୱିତ; ଆଶାଯୁକ୍ତ—
(ଆଶାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Expectant; hoping; eagerly expecting; hopeful.
ଆଶାସ୍ଥୀ-ଭବିଲ-ଆଶା-ବଶୋରପାବପ;
ଗୁଣାବନ ଇମଚନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ବନ୍ତ ରବ । ବ୍ରଧାନାଥ. ନହାଯାନା ।

ଆଶାସନା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଆଶ୍ୱାସନା)—ଆଶ୍ୱାସନା (ଦେଖ)
Āśāsanā Āśwāsanā (See)

ଆଶାସୋଠ— ବୈଦେ. ବି. (ସଦ୍ଭବର; ଆ. ଅସା + ସୋଠା)—ପ୍ରାଚୀନ
Āśāsoṭhā ଗଦ୍ୟରେ ଅନୁଚରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାହୁତ ଆଶାବାଡ଼ି ଓ ସୋଠାବାଡ଼ ନାମକ ପ୍ରଜଦଣ୍ଡଦ୍ୱୟସ୍ଥ; ପ୍ରଜଦଣ୍ଡ; ପ୍ରଜଚିହ୍ନ-Two kinds of thick sticks carried as paraphernalia with great men.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଌ	ୡ	ବସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଶ	ଛ	ଇଂ	ଉଅ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ୡ	ୠ	ଅନ୍ତସ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଗଂ	ଇଅ	୩	୯

[ଦ୍ର—ଆଶାର ମୁଣ୍ଡ ବଙ୍କା ଓ ମୋଣ୍ଟା ମାଡ଼ ସୋଠାର ମୁଣ୍ଡ ଦେହ ପର ସମସ୍ଥୂଳ ଓ ସିଧା ।]

ଆଶାସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଶାସ ଧାତୁ=ଶାସନ କରିବା; ଆଶୀର୍ବାଦ
Āśāsya କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଆଶାଜନକ—
1. Hopeful.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥନୀୟ—2. Desirable; hoped for.
୩ । ଆଶୀର୍ବାଦସାଧ୍ୟ —3. To be wrought by good wishes or benediction.

ଆଶିତ—ସଂ. ବଣ.—୧ । (ଆ+ଅଶ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ମ. ତ)=
Āśita ଭୁକ୍ତ; ଭକ୍ଷିତ; ଅଶିତ—1. Eaten; partaken
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଭୋଜନଦ୍ୱାରା ତୃପ୍ତ—
2 Satisfied with the meal.
୩ । ଯେ ଖାଇଥାଏ—3. Having already taken food.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଭୋଜନ—1. Eating.
୨ । ତୃପ୍ତି—2. Satisfaction after meal.

ଆଶିତଂଗଖାନ—ସଂ. ବଣ. (ଅଶିତ=ଭୁକ୍ତ +ଗୋ=ଗୋରୁ+ଖନ.
Āśitaṁgabina ଘ୍ରାଗ୍‌ଭୁତ ଅର୍ଥରେ—ଯେଉଁଠାରେ ଗୋରୁମାନେ ଘାସ ଆଦ ଖାଇ ତୃପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି)—୧ । ତୃଣପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଚର ଭୂମି—1. A grazing field full of grass.
୨ । ନୟାବାଦ ଗୋଚର; ପୂର୍ବ୍ବ ଗୋଚରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା କ୍ଷେତ୍ର—2. A field formerly used for grazing.

ଆଶିନ—ପ୍ରା. ବ.—ଆଶ୍ୱିନ (ଦେଖ)
Āśina Āświna (See)

ଆଶିରିଆ—ବୈଦେ. ବ (ନାମ)— ଆସିଆ ମହାଦେଶର ଭୂତପୂର୍ବ୍ବ ପ୍ରାଚୀନ
Āśiriā ଦେଶବିଶେଷ — Assyria.

[ଦ୍ର—ଏହା ପାରସ୍ୟ ଉପସାଗର କୂଳରେ; ଅଧୁନାକ କାଳରେ ମେସୋପୋଟେମିଆ ଓ ଆର୍ମେନିଆ ନାମରେ ପରିଚିତ; ଏହା ଖ୍ରୀଷ୍ଟଜନ୍ମର ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବ୍ବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଆଶିରିପାଦ(ଇତ୍ୟାଦି)— ପ୍ରା. ବ. (ସଂ ଆଶୀର୍ବାଦ)—
Āśiripāda etc. ଆଶୀର୍ବାଦ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āśirbāda etc. (See)

ଆଶିରିୟ—ବୈଦେ. ବଣ (ବାଇବଲ୍)— ଆଶିରିଆ ଦେଶବାସୀ—
Āśiriya Assyrian.

ଆଶିଲିଷା—ପ୍ରା. ବ.—ଅଶ୍ଳେଲେଷା (ଦେଖ)
Āśilishā Āśleshā (See)

ଆଶିଷ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଶିସ୍)—ଆଶୀର୍ବାଦ, କଲ୍ୟାଣ—
Āśisha Benediction; blessing.

ଅଶିସ୍ ଶିରାଅ ମୋତେ ଯଦା ଏ ପୁଣ୍ୟ ତ୍ରତ ।

ଆଶିସ ତୋର ଅତିଶେ ପୂରୁ ମୋ ମନୋରଥ । ମଧୁସୂଦନ—ପଦ୍ୟ ।

ଆଶିଷିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆଶୀସ୍)—ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବା—
Āśishibā To bless.

ଆଶିଷିରେ ଅନୁର୍ଯ୍ୟାମୀ ସେ ପୂଣ୍ୟ କରଣେ ।
ମଧୁସୂଦନ—ବାଲ୍ମୀକିସାଦ୍ଧ ।

ଆଶୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ+ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+କଞ୍ଚ.
Āśi କ୍ୱିପ୍)—୧ । ସର୍ପାଦିଙ୍କର ବିଷଦନ୍ତ—1. The fangs of a serpent.
୨ । ସର୍ପବିଷ—2. Serpents' venom.

ଆଶୀଃ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ+ଶାସ ଧାତୁ=ଶୁଭାକାଙ୍କ୍ଷା କରିବା+ଭାବ
Āśiḥ କ୍ୱିପ୍ ୧ମା. ୧ ବଚନ)—
୧ । ଆଶୀର୍ବାଦ; (ପ୍ରାର୍ଥନାରେ) ଅନ୍ୟର ଶୁଭ ପ୍ରାର୍ଥନା; ମଙ୍ଗଳ କାମନା—1. Blessing; benediction.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Prayer.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ସର୍ପର ବିଷଦନ୍ତ—
3. Fang of a serpent.
୪ । ବୃଦ୍ଧିନାମକ ଔଷଧ—4. A rare herb.
ସଂ. ବଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ଆଶ୍ୱାସଯିତା—Consoling.

ଆଶୀବିଷ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଶୀ=ବିଷଦନ୍ତ+ବିଷ)—
Āśibisha ୧ । ସର୍ପ—1. Serpent.

ଜେ ବୋଲେ ସୁରଜନ ସୁଖୀ ସୁଖୀ ଭୋଜନେ
ଆଶୀବିଷେ ରଖନ୍ତୁ ଶେଷ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ବତ୍ସଭୁତନ୍ତ୍ରାମଣି ।

୨ । ବିଷଧର ସରୀସୃପ—2. Poisonous reptile.

ଆଶୀର୍ପାଦ(ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବ—ଆଶୀର୍ବାଦ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āśirpāda etc Āśirbāda etc (See)

ଆଶୀର୍ବଚନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଶୀର୍ଯୁକ୍ତ ବଚନ)—
Āśirbachana ଆଶୀର୍ବାଦ (ଦେଖ)
Āśirbāda (See)

ଆଶୀର୍ବାଦ—ପୁ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଆଶୀଃ+ବାଦ=କଥା)—
Āśirbāda ୧ । ଆଶିଷ ଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟ; ମଙ୍ଗଳବାଦ; ଅନ୍ୟର ମଙ୍ଗଳକାମ୍ନାଜ୍ଞାପକ ବାକ୍ୟ—1. Blessing; benediction.
୨ । ଦ୍ୱୋମ ଯଜ୍ଞାଦ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ସମାପ୍ତ ହେଲାରୁ ପୁରୋହିତ ଓ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବୋଦୋକ୍ତମନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ଯେଉଁ ମଙ୍ଗଳବାଚନା ବାକ୍ୟ ବୋଲି ଯଜମାନର ମୁଣ୍ଡରେ ଅକ୍ଷତ ଘୃତଲ ପକାନ୍ତି—2. Benedictory Vedic formulæ and sentences uttered by the priest and Brāhmaṇas while sprinkling rice on the head of the principal at the conclusion of Vedic rites.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ; ଚଳିତ ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ସେବେ ଏ ବ୍ୟତାବୋଧରେ ନ ନେବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ଏପରତ ; ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଭୂଲ' ନ ନିଅନ୍ତେ 'ଭୂଲ' ଲେଖିବେ; 'ଚଂଖୁ' ନ ପାଇନ୍ତେ 'ଚକ୍ଷୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୋ' ନ ପାଇନ୍ତେ 'ଅଙ୍ଗ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲଚ୍ଚ' ନ ପାଇନ୍ତେ 'ଅଲ୍‌ଚ୍ଚ' ଲେଖିବେ ।

ଆଶୀର୍ବାଦକ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅଶିଷ୍+ବଦ୍ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Āśīrbādaka ଅକ)—ଯେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରେ— (ଆଶୀର୍ବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who blesses; blessing; well-wisher.

ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରର ମଙ୍ଗଳ କାମନା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା- Āśīrbāda karibā To bless; to utter a blessing or benediction. ଆଶୀର୍ବାଦ କରା

ଅସୀସନା

ଆଶୀର୍ବାଦଘର—ଦେ. ବ.—ପୁନର୍ବିବାହ; ଦ୍ୱିରାଗମନ- Āśīrbādaghara ଉତ୍ସବ—The ceremony of consummation of marriage

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ବାଲ୍ୟବିବାହ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ସେମାନଙ୍କର ବିବାହ ପରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ରହନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଋତୁମତୀ ହେବା ପରେ ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ଶୁଭ ଦିନ ଧରାଯାଇ ଦୋମାଦ ମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରେ ସ୍ୱାମୀସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମିଳନ ହୁଏ ।]

ଆଶୀର୍ବାଦ ଚାଉଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଶୀର୍ବାଦ+ତଣ୍ଡୁଳ)— Āśīrbāda chāula ହୋମ,ସଜ୍ଞ, ବିବାହାଦି ମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ପୁରୋହିତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବେଦୋକ୍ତମନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ଆଶୀର୍ବଚନ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଯେଉଁ ଅକ୍ଷତକୁ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପକାନ୍ତି— Consecrated rice which the priest and other Brāhmaṇas sprinkle on the head of the principal on the completion of a Vedic rite.

ଆଶୀର୍ବାଦ ଦକ୍ଷିଣା—ସଂ. ବ.— ଶୁଭାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ- Āśīrbāda dakshiṇā ମାନେ କର୍ମ ଶେଷରେ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ଉହାଁ ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ଦକ୍ଷିଣା ବା ଅର୍ଥ ପାଆନ୍ତି—Cash presents received by Brāhmaṇas at ceremonies for uttering or chanting blessings on the principal.

ଆଶୀର୍ବିଷ—ସଂ ବ.—ଆଶୀବିଷ (ଦେଖ) Āśīrbisha Āśībisha (See)

ଆଶୀସ୍—ସ. ବ.—ଆଶୀଃ (ଦେଖ) Āśīs Āśīḥ (See)

ଆଶୁ—ସଂ. କ୍ରି ବିଣ. (ଅଶ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)— ଶୀଘ୍ର; Āśu ତତ୍କାଳ; ଅବିଳମ୍ବରେ—Soon; quickly; at once.

ପବନରୁ ଆଶୁ ପ୍ରେର ନରେନ୍ଦ୍ର—ଉଷାନାଟକ. କବିଚନ୍ଦ୍ର ।

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଶିଘ୍ର; ତତ୍କାଳ (ଯଥା—ଆଶୁ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର)— 1. Early; immediate.

୨ । ସାଦା ଶୀଘ୍ର ପାରେ—2. Ripening early.

ସଂ ବି.—ବିଆଳି ଧାନ; ଶୀଘ୍ର ପାଚିବା ଧାନ— Early rice; the Biāli paddy.

ଆଶୁକଣ୍ଟାମୁଗଡି—ଗ୍ରା.ଦେ. (ଦିଂହଭୂମ) ବ.—ଏକପ୍ରକାର ଧାନ— Āśukaṇṭāmugadi A species of paddy.

ଆଶୁକବି— ସଂ. ବି (ଆଶୁ+କବି)— ଯେ ଦ୍ରୁତ ଭାବେ କବିତା ରଚନା କରି- Āśukabi ପାରେ—An extempore poet.

ଆଶୁଗ— ସଂ ବି. (ଆଶୁ=ଶୀଘ୍ର+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— Āśuga ୧ । ବାଣ; ଶର; ବିଶେଷ—1. Arrow.

୨ । ବାୟୁ; ପବନ—2. Wind.

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ —3. The sun.

ସଂ. ବିଣ.—ଶୀଘ୍ରଗାମୀ—Swift; fleet.

ଆଶୁଗତି—ସଂ ବି. ୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଶୁ+ଗତି)— ବାୟୁ— Āśugati 1. Wind.

୨ । (କର୍ମଧାରୟ)—ଶୀଘ୍ର ଗମନ—2. Speedy movement.

ଆଶୁତୋଷ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆଶୁ=ଶୀଘ୍ର+ତୋଷ=ସନ୍ତୋଷ Āśutosha —ଯେ ଅଳ୍ପକେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ— Easily satisfied, quickly pleased.

ସଂ. ବି.—ମହାଦେବ— God Śiba

ଦେ. ବି. ପୁଂ.—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମବିଶେଷ— Name given to males.

ଆଶୁଧାନ୍ୟ - ସଂ. ବି.— ଆଶୁ (ଦେଖ) Āśudhānya Āśu (See)

ଆଶୁବିଶ୍ୱାସ— ସଂ. ବ.—ସହଜରେ କର୍ତ୍ତବିବା ବିଶ୍ୱାସ; ଦ୍ରୁତ ଜନ୍ମିବା Āśubiśwāsa ବିଶ୍ୱାସ—Credulity.

ଆଶୁଶୁକ୍ଷଣି—ସଂ. ବି. (ଆଶୁ+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ କରା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ; Āśuśukshaṇi ଅନ; ସାଦା ସବୁ ପଦାର୍ଥକୁ ଉତ୍ତାପ ଦ୍ୱାରା ଶୀଘ୍ର ଶୁଖାଇ ଦିଏ)—

୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.

୨ । ବାୟୁ—2. Wind.

ଆଶ୍ଳେଲେଷା—ଗ୍ରା ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଠାର, ଯହିଁରେ ବାକ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ Āśleleshā ଅକ୍ଷର ପରେ 'ଶ୍ଳେଲେଷ' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଉହାଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ମିଶି ବୋଲାଯାଏ—

(ଯଥା—ଅମ୍ବେ=ଅ 'ଶ୍ଳେଲେଷା' +ମ 'ଶ୍ଳେଲେଷେ' ଯିବା= ଯ 'ଶ୍ଳେଲେଷି' + ବ 'ଶ୍ଳେଲେଷା' ।)

A cypher language in which the term 'sleṣha' follows every letter with the vowel added after it.

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସଂ ବି. (ଆ+ଚର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଯ; Āścharjya ଷ୍ୟ— ଅଗମ୍ୟ; ଷଷ୍ଠୀ ବିଧାନ)—

୧ । ବିସ୍ମୟ; ଚମତ୍କାର— 1. Astonishment; wonder; surprise

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଏ	ଉଅ	ଘ
୨	ଐ	ଓ	ଔ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଚମତ୍କୃଜନକ ବିଷୟ ବା ଘଟଣା—
2. A marvel; prodigy

ବେ. ବିଣ—ଅଦ୍ଭୁତ; ଅପୂର୍ବ; ଚମତ୍କୃଜନକ—Surprising: wonderful; strange; marvellous.

ଚମତ୍କର୍ମ ତେଣୁକ ଅପଟା ଚମତ୍କର୍ଯ୍ୟ
ସେ ଅଟେ ବହୁ କରେ ସେ ହେଲେ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । କୃଷ୍ଣଜି୍ଦ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ—ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ମନରେ ଚମତ୍କୃତ ଜନ୍ମାଏ; ଚମତ୍କୃକର—
Āścharjyajanaka Wonderful, astonishing

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବା—ବେ.କ୍ରି—ଚମତ୍କୃତ ହେବା; ବିସ୍ମିତ ହେବା—
Āścharjya hebā To wonder; to marvel.

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଂସ୍ୱା ଉତ୍; ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ+ଅନ୍ୱିତ)—
Āścharjyānwita ଚମତ୍କୃତ; ବିସ୍ମିତ—
Surprised; astonished.

ଆଶ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱ=ଘୋଡ଼ା+ସମୂହାର୍ଥ. ଅ)—ଅଶ୍ୱସମୂହ—
Āśwa A collection of horses.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅଶ୍ୱସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1 Pertaining to horses.

୨ । ଅଶ୍ୱବାହ୍ୟ; ଘୋଡ଼ାଟଣାଯୁକ୍ତ—
2. Carried or drawn by horses

ଆଶ୍ୱତ୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱତ+ସ୍ଥ ଓ ସମ୍ବାର୍ଥେ ଅ.)—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ-
Āśwattha ବୃକ୍ଷର ଫଳ; ଓସୁଫଳ—
The plum of the peepal tree.

ସଂ. ବିଣ—ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to the holy fig tree.

ଆଶ୍ୱମେଧିକ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱମେଧ+ହିତାର୍ଥ. ଇକ)—
Āśwamedhika ୧ । ଅଶ୍ୱମେଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Pertaining to horse sacrifice.

୨ । ମହାଭାରତର ପର୍ବବିଶେଷ—
2. A book or part of the Mahābhārata.

ଆଶ୍ୱଯୁଜ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱଯୁଜା=ଅଶ୍ୱିନୀ ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା+ଉତ୍ପନ୍ନ
Āśwajuja କାଳାର୍ଥେ. ଅ—ଆଶ୍ୱିନ ମାସ)—
The month of Āświna.

ସଂ. ବିଣ—ଆଶ୍ୱିନମାସସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to or happening in the month of Āświna.

ଆଶ୍ୱଯୁଜୀ—ସଂ. ବି. (ଅଶ୍ୱଯୁଜ+ଅ+ଷ୍ଟୀ. ଈ)—
Āśwajujī ଆଶ୍ୱିନମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା; କୁମାର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
The fullmoon day of the month of Āświna.

ଆଶ୍ୱସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Āśwasita ଆଶ୍ୱସ୍ତ (ଦେଖ)—
Āśwasta (See)

ଆଶ୍ୱସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ+ଶ୍ୱସ ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Āśwasta ୧ । ଆଶ୍ୱାସପ୍ରାପ୍ତ—1. Consoled.

୨ । ଉତ୍ସାହିତ—2. Encouraged; cheered up.

୩ । ପ୍ରବୋଧିତ—3. Comforted.

ଆଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବି. (ଅ+ଶ୍ୱସ ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Āśwāsa ୧ । ଆଶା—1. Hope.

୨ । ଅନୁନୟ; ଅସ୍ଥା; ବୋଧଦେବାଅବସ୍ଥା—
2. Assurance; confidence.

୩ । ପ୍ରବୋଧନ; ସାନ୍ତ୍ୱନା—
3. Offering hopes; consolation.

୪ । ଉତ୍ସାହଦାନ—4. Encouragement.

୫ । ମନୋବୋଧ; ଦୁଃଖି ବ୍ୟକ୍ତିର ଭୟ ନିବାରଣାର୍ଥ ସାନ୍ତ୍ୱନା—
5. Comfort.

୬ । ସ୍ନେହ ପ୍ରଦର୍ଶନ—
6. Commiseration; sympathy.

୭ । ମନର ଆନନ୍ଦ—7 Cheer.

୮ । ବିଶ୍ରାମ—8. Rest; recreation.

୯ । ନିଃଶ୍ୱାସ—9. Breath; inhalation and exhalation.

୧୦ । ଆଖ୍ୟାୟିକାର ପରିଚ୍ଛେଦ—
10. Chapter of a story.

ଆଶ୍ୱାସନ—ସଂ. ବି. (ଆ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ ଶ୍ୱସି ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା
Āśwāsana କରାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସାନ୍ତ୍ୱନାଦାନ—
1. Consolation.

୨ । ପ୍ରବୋଧଦାନ—2. Assurance.

୩ । ଉତ୍ସାହ—3. Encouragement.

୪ । କୋମଳ ବ୍ୟବହାର—4. Tender behaviour.

୫ । ବ୍ୟବହାରର କୋମଳତା—5. Tenderness.

୬ । ଆହ୍ଲାଦନ—6. Gladdening.

ସଂ. ବିଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଆଶ୍ୱାସଜନକ—Consoling.

ଆଶ୍ୱାସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବା+କର୍ମ.
Āśwāsanīya ଅନୀୟ)—ଯାହାକୁ ଆଶ୍ୱାସ ଦେବା ଉଚିତ ବା ଆବଶ୍ୟକ—Fit to be given consolation

ଆଶ୍ୱାସନା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ+ଶ୍ୱସି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Āśwāsanā ଆଶ୍ୱାସନ (ଦେଖ)
Āśwāsana (See)

ଆଶ୍ୱାସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଶ୍ୱସ ଧାତୁ ଣିତ; ଶ୍ୱସି ଧାତୁ=ପ୍ରତ୍ୟାଶା
Āśwāsita କରାଇବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆଶ୍ୱସ୍ତ (ଦେଖ)
1. Āśwasta (See)

୨ । ଆଶ୍ୱାସପ୍ରାପ୍ତ—2. Consoled.

୩ । ଅନୁନୀତ—3. Requested; solicited.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା,କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜିବେ; 'ବଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଥଁ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଧୁଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଟୁ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ପ୍ରବୋଧିତ—4. Persuaded.

ଆଶ୍ୱାସିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ ଆଶ୍ୱାସ)—୧ । ଆଶାଦେବା—
Āswāsibā 1. To offer hopes.

ବଚନରେ ଆଶ୍ୱାସି ଭାଡ଼ାଙ୍କୁ ଜଡ଼ନ୍ତୁ । କୃଷ୍ଣଦିଂ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

୨ । ପ୍ରବୋଧ କରିବା; ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—
2. To console

୩ । ଉତ୍ସାହିତ କରିବା—
3. To encourage; to cheer up.

ଆଶ୍ୱିନ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱିନୀ=ଅଶ୍ୱିନୀ ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା+ଇଦ୍‌ଯୁକ୍ତ କାଳାର୍ଥେ. ଅ)—ଯେଉଁମାସରେ ଅଶ୍ୱିନୀନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ-ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପଡ଼େ; ଅଶ୍ୱିନମାସ; ଭାଦ୍ରପରବର୍ତ୍ତୀ ମାସ—
Āswina. The month of Āswina.

ଆଶ୍ୱିନୀ—ସଂ ବ. (ଅଶ୍ୱିନୀ+ଅ+ଙୀ. ଈ)—
Āswinī ଅଶ୍ୱିନମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା; କୁମାରପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
The fullmoon day of the month of Āswina.

ଆଶ୍ୱିନେୟ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱିନୀ=ସୂର୍ଯ୍ୟପତ୍ନୀ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)—
Āswineya ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଦ୍ୱୟ; ସ୍ୱର୍ଗବୈଦ୍ୟ—The twin-sons of the Sun-god by his wife (Saṁjñā) who was turned to a mare; the physician to the gods.

ଆଶ୍ୱିନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ.—ଆଶ୍ୱିନ (ଦେଖ)
Āswinya Āswina (See)

ଆଶ୍ୱୀନ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ+ଖନ)—ଘୋଡ଼ା ଦନକରେ ଯେତେ ବାଟ ଯାଇପାରେ; ଅଶ୍ୱର ଏକ ଦନର ଗମ୍ୟ ଦୂରତ୍ୱ—
Āswina Distance which can be travelled by a horse in a day

ଆଶ୍ୱୀୟ—ସଂ. ବ. (ଅଶ୍ୱ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଈୟ)—୧ । ଅଶ୍ୱସମୂହ—
Āswīya 1. Herd of horses

୨ । ଅଶ୍ୱସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to a horse.

ଆଶ୍ରବ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା; ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—1. Vow.
Āśraba

୨ । ଅଙ୍ଗୀକାର—2. Promise.

୩ । ସ୍ୱୀକାର—3. Consent; agreement.

୪ । କ୍ଲେଶ—4. Trouble.

ସଂ. ବଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବଶ୍ୟ; ଆତ୍ମାଧୀନ—
1. Subservient.

୨ । କଥାରେ ବାଧ୍ୟ—2. Obedient.

ଆଶ୍ରମ—ସଂ ବ. (ଆ + ଶ୍ରମ ଧାତୁ=ଉପସ୍ୟା କରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Āśrama ୧ । ଉପସ୍ୟାର ସ୍ଥାନ; ତପୋବନ; ମଠ—
1. Hermitage; monastery; a religious retreat.

୨ । ଦ୍ୱିଜାତିଙ୍କର ଜୀବନର ଚତୁର୍ଥ ବିଭାଗପୂର୍ବକ ଗୁରୁଗୋଟ୍ଠ ଅବସ୍ଥା (ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ, ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଭିକ୍ଷୁ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସ)—2. The four stages of a Brāhmaṇa's life enjoined in the Śāstras.

[ଦ୍ର— ପୂର୍ବେ ଦ୍ୱିଜାତି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହେବାଠାରୁ ଉପନୟନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିତା ମାତାଙ୍କ ଲାଳନ ପାଳନରେ ରହୁଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ନାନ୍ଦୀଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଥିଲା । ତତ୍ପରେ ନାନ୍ଦୀଶ୍ରାଦ୍ଧ ବତ୍ସରେ ଉପନୟନସଂସ୍କାରରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନପୂର୍ବକ ଗୁରୁଗୃହକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲା । ଏହା ଅଶ୍ରମକୁ 'ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମ' ବୋଲା-ଯାଉଥିଲା । ଗୁରୁଗୃହରେ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଶେଷ କରି ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ୨୫ ବର୍ଷ ବତ୍ସରେ ଘରକୁ ଫେରି ଗୃହସ୍ଥ ଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା; ଅର୍ଥାତ୍ ବିବାହ କରି ବଂଶରକ୍ଷା ଓ ସଂସାରଚାଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ରତ ହେଉଥିଲା । ଏହିପରି ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ କେତେକ ବର୍ଷ ରହିବା ପରେ ସଂସାରର ଭାର ସ୍ତ୍ରୀଠାରେ ଅର୍ପଣ କରି ତପସ୍ୟାର୍ଥ ବନକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ କେତେକ ବର୍ଷ ଯାପନ କରୁଥିଲା ! ଏହା ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମ । ତତ୍ପରେ ଉଚ୍ଚବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଶେଷଜୀବନ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ପୃଷ୍ଟ ଗୃହ ଓ ଗ୍ରାମବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟତ୍ର ଉଷାର୍ଥିରୂପେ ଭ୍ରମଣ କରି କଟାଉଥିଲା । ଏହା ଭିକ୍ଷୁ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସାଶ୍ରମ ।]

୩ । ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—3. A shelter; an asylum.

୪ । ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ ସ୍ଥାନ; ବେଦାଭ୍ୟାସର ସ୍ଥାନ—
4. A place for studying the Vedas.

୫ । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ—5. Residence.

୬ । ବନ—6. Forest.

[ଦ୍ର— ଅକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥରେ ଉପସ୍ଥରଣର ସ୍ଥାନକୁ ଆଶ୍ରମ ବୋଲା ଯାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନକୁ 'ଆଶ୍ରମ' ରୂପଧେୟ ଦିଆ ଯାଉଅଛି । ଯଥା—ବଧବାଶ୍ରମ, ଅନାଥାଶ୍ରମ, କୁଷ୍ଠାଶ୍ରମ ।]

ଆଶ୍ରମଧର୍ମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆଶ୍ରମ+ଧର୍ମ;)—ଆଶ୍ରମାନୁମୋଦିତ
Āśramadharma କାର୍ଯ୍ୟ; ଯେଉଁ ଆଶ୍ରମରେ ଯାହା କରିବା ଉଚିତ—Special duties enjoined for each stage of a Brāhmaṇa's life.

ଆଶ୍ରମପୀଡ଼ା—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—ତପୋବନ ବା ଆଶ୍ରମଭୂମିର
Āśramapīḍā ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ—Molestation in one's own retreat; interference with the calmness of a hermitage.

(ଯଥା—କଳିଜ ଆଶ୍ରମରେ ରାଜା ସଦଳବଳ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ଆଶ୍ରମଘୀଡ଼ା ଘଟିଲା ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିମନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଏ	ଉଅ	ଉ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଆଶ୍ରମଭ୍ରଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (୫ମୀ ତତ୍) — ଆଶ୍ରମୋଚିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-
Āśramabhrasṭa କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଗୁଁ ଆଶ୍ରମରୁ ଚ୍ୟୁତ—
Fallen from one's proper religious order (by non-observance of rules or by sins of commission and omission.

ଆଶ୍ରମିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆଶ୍ରମ + ନିବାସାର୍ଥେ. ଇକ)—
Āśramika ୧ । ବାନପ୍ରସ୍ଥାଦି କୌଣସି ଆଶ୍ରମକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ଆଶ୍ରମାବଲମ୍ବୀ—Belonging to any of the four religious orders of life.

୨ । କୌଣସି ଆଶ୍ରମରେ ବାସ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Residing in a hermitage.

ଆଶ୍ରମୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଆଶ୍ରମିନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ ବଚନ; ଆଶ୍ରମ+
Āśramī ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍)—ଆଶ୍ରମିକ (ଦେଖ)
Āśramika (See)

ଆଶ୍ରୟ—ସଂ. ବ. (ଆ + ଶ୍ରି. ଧାତୁ = ଅବଲମ୍ବନ କରିବା; ସେବା କରିବା
Āśraya +ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅବଲମ୍ବନ—1. Shelter; prop; support (ଅଟ୍ଟିଭ—ବଣ)

୨ । ଶରଣ—2. Refuge.

୩ । (ଚର୍ମ. ଅ) ଗୃହ—3. Abode.

୪ । ସ୍ଥିତି—4. Staying.

୫ । ଆଧାର—5. Receptacle.

୬ । ଆଶ୍ରୟସ୍ଥାନ—6. Asylum.

୭ । ଅନୁସରଣ—7. Following; attendance.

୮ । ରକ୍ଷାସ୍ଥାନ—8. Defence.

୯ । କାରଣ—9. Cause.

୧୦ । ପରମାତ୍ମା—10. The Supreme Soul.

ଆଶ୍ରୟ ନାମ ସେ ସୋଇଲ, ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଯାକୁ କହ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଶରେ ।

୧୦ । ବ୍ୟପଦେଶ; ଛଳ—10. Pretext; dodge.

୧୧ । ରାଜଗୁଣବିଶେଷ—11. One of the qualities which a king should possess.

ସଂ. ବଣ.—ପଦାନ୍ୱିତ—Protector; one who gives shelter.

ଆଶ୍ରୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ.—ଯେ ଆଶ୍ରୟ କରେ; ଆଶ୍ରିତ; ଶରଣାଗତ
Āśrayaka (ବ୍ୟକ୍ତି)—Seeking protection: taking shelter.

ଆଶ୍ରୟଣ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଆ+ଶ୍ରି ଧାତୁ=ସେବା କରିବା; ଅବ-
Āśrayaṇa ଲମ୍ବନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—ଆଶ୍ରୟ (ଦେଖ)
(ଆଶ୍ରୟଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Āśraya (See)

ଆଶ୍ରୟଣୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ଶ୍ରି ଧାତୁ+କର୍ମ ଓ ଅଧିକରଣ.ଅନୀୟ)—
Āśrayaṇīya ଅବଲମ୍ବନୀୟ; ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରାଯାଏ; ଆଶ୍ରୟ-ଯୋଗ୍ୟ—Worth pursuing; to be approched for protection.

ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ—ସଂ. ଷ.—୧ । ଅବଲମ୍ବନ—Shelter.
Āśrayathaḷa ୨ । ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରାଯାଏ—2. Refuge.

ଆଶ୍ରୟା—ଦେ. ପଦ୍ୟ ବ.—ଆଶ୍ରୟ; ଆଶ୍ରୟସ୍ଥାନ; ଅବଲମ୍ବନ—
Āśrayā A place for shelter.

ସ୍ତମ୍ଭନ ସୋଡ଼ନ ବଶ ଆଶ୍ରୟା ।
ଚଞ୍ଚ—କୋଷ୍ଟରୁଦ୍ଧାଶ୍ରୟଦସ୍ୟ ।

ଆଶ୍ରୟାଶ—ସଂ. ବ. (ଆଶ୍ରୟ=ଅବଲମ୍ବନ; ଅଧାର + ଅଶ ଧାତୁ=
Āśrayāśa ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.

୨ । ଧଳାଚଡା ଗଛ—2. A tree.

୩ । ମଲ୍ଲଙ୍ଗ—3. Orchid; parasite

ସଂ ବଣ.—ନିଜର ଆଶ୍ରୟ ବା ଅବଲମ୍ବନକୁ ଯେ ନଷ୍ଟ କରେ—
That which destroys its own support.

ଆଶ୍ରୟୀ—ସଂ. ବଣ. (ଆଶ୍ରୟ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍. ୧ମା ୧ବ)—
Āśrayī ଆଶ୍ରୟପ୍ରାପ୍ତ; ଯେ ରକ୍ଷାସ୍ଥାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଅଛି—
One who has got shelter.

ଆଶ୍ରା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆଶ୍ରୟ)—୧ । ଆଶ୍ରୟ; ସାହା; ସହାୟ; ଭରସା—
Āśrā Support; help; prop;
ଆଶ୍ରୟ ୨ । ଅବଲମ୍ବନ—2. Resort; refuge.
ଆସରା

ଆଶ୍ରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ଶ୍ରି ଧାତୁ = ଅବଲମ୍ବନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)-
Āśrita ୧ । ଶରଣାଗତ—1. Under protection of, sheltered by-
(ଆଶ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଅଧୀନ-ସେବକ—2. Dependent.

୩ । ସ୍ଥିତ; ରକ୍ଷିତ—3 Placed; protected.

୪ । ନିରାପଦରେ ରକ୍ଷିତ—4. Placed in safety; defended; secured.

ଆଶ୍ରିତବତ୍ସଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍ ଆଶ୍ରିତ=ଶରଣାଗତ;
Āśritabatsaḷa ସେବକ + ବତ୍ସଳ = ସ୍ନିଗ୍ଧ)—ସେବକ ବା ଆଶ୍ରିତବତ୍ସଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶରଣାଗତକୁ ରକ୍ଷା କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Fond of one's dependants and followers; patronising; protecting one's proteges.

ଆଶ୍ରିତବାତ୍ସଲ୍ୟ—ସଂ. ବ.—ଶରଣାଗତକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଗୁଣ;
Āśritabātsalya ସେବକକୁ ସାହାଯଜ୍ଞ ଦେବା ଗୁଣ—
Patronage; fondness for one's protege.

ଆଶ୍ରିପାଦ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ.—ଆଶୀର୍ବାଦ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āśripāda etc. Āśirbāda etc (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଘୃଷାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବେ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଖୋଳିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧ୍ଵ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ

ଆଶ୍ରିବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ କ୍ରି (ସଂ=ଆଶ୍ରୟ୍)—୧ । ଆଶ୍ରୟ କରିବା—
Āśribā 1. To take shelter or refuge.

ଆଶ୍ରା ଦିଅପ୍ତ ଭ୍ରବନ ମଣିଲେ ସେ ଅଲ୍ପ
ଆଶ୍ରିଲେ ସେ ସପ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଉଲ୍ଲ । ବ୍ରଜନାଥ. ଦରବାର।

୨ । ଅବଲମ୍ବନ କରିବା—2. To depend upon.

ଆଶ୍ରିବାଦ—(ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ.-ଆଶୀର୍ବାଦ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Āśribāda etc. Āśirbāda (See)

ଆଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—
Āśruta ପ୍ରତିଜ୍ଞାତ; ଅଙ୍ଗୀକୃତ—Promised.

ଆଶ୍ରେ—ଗ୍ରା. ସଦ୍ୟ.ବି. (ସଂ. ଆଶ୍ରୟ୍)—ଆଶ୍ରୟ—Shelter.
Āśre ତହୁଁନ୍ତୁ ଆଶ୍ରେକର ନରନ୍ତରେ । ପଂଚାମୃତ.ନୃସିଂହସ୍ତୁତି ।

ଦେ. ବିଣ.—ଆଶ୍ରିତ;ଶରଣାଗତ—Under protection of.

ଭକତ ପଥ ଆଶ୍ରେକନ; ଏଡେ ପ୍ରଭୁକ ହେ ଭଜନ !
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ସ୍ତ ।

ଆଶ୍ଳିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ+ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)-
Āślishṭa ଆଲିଙ୍ଗିତ; ସମ୍ଭଲିତ—Embraced; hugged.

ଆଶ୍ଳେଷ—ସଂ. ବ. (ଆ+ଶ୍ଳେଷ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)-
Āślesha ୧ । ଆଲିଙ୍ଗନ; ମିଳନ—1. Embrace; union.

୨ । ଆଶ୍ରୟ—2. Shelter.

କହିଲ ଦେଇ ଶ୍ଳେଷ ଅଶ୍ଳେଷ; ଗୁଳ ନ ଗୁଳ ଶର ତତ୍ତ୍ୱଂସ
ଭଞ୍ଜ. କୋଟ୍ରବ୍ରହ୍ମଶ୍ରୁବ୍ରତ ।

୩ । ଶ୍ଳେଷ—ଆଶ୍ଳେଷାର୍ଥ (ଦେଖ)
3. Āśleshārtha (See)

ଆଶ୍ଳେଷାର୍ଥ—ସଂ. ବ. (ଆଶ୍ଳେଷ=ଶ୍ଳେଷ+ଅର୍ଥ—ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥବିଶେଷ; ଏକ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ଏକାଧିକ ଅର୍ଥବୋଧ ଶ୍ଳେଷାର୍ଥ—
Equivocal meaning of a word.

ଆଷାଢ଼—ସ. ବ. (ଆଷାଢ଼ୀ=ଆଷାଢ଼ ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା+ତଦ୍ଯୁକ୍ତ କାଳାର୍ଥେ. ଅ)—
Āshārḍha

୧ । ଆଷାଢ଼ ମାସ—
1. The month of Āshārḍha.

୨ । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ ପଲାସ ଦଣ୍ଡ—2. A palās wand held by a Brahmachārī.

୩ । ଦଣ୍ଡ—3. A wand.

୪ । ମଳୟ ପର୍ବତ—4. The Malaya mountains; the western ghats.

ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ—ଦେ. ବ—ବୃତ୍ତବିଶେଷ—
Āshārḍhaśukla A sort of metre

[ଦ୍ର—ବୃତ୍ତ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ଆଷାଢ଼ା—ସ. ବ. (ଆ+ସଦ୍ ଧାତୁ=ସଦ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; +ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Āshārḍhā

୧ । ପୂର୍ବାଷାଢ଼ା ନକ୍ଷତ୍ର—1. The 20th asterism.

୨ । ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା ନକ୍ଷତ୍ର—2. The 21st asterism.

ଆଷାଢ଼ୀ—ସଂ. ବ. (ଆଷାଢ଼=ନକ୍ଷତ୍ର+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Āshārḍhī ଆଷାଢ଼ମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—The full-moon of the month of Āshārḍha.

ସଂ. ବିଣ—ଆଷାଢ଼ମାସସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to or happening in the month of Āshārḍha.

ଆଷାଢ଼ୁଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଆଷାଢ଼ୁଆ (ଦେଖ)
Āshārḍhuā Ashārḍhuā (See)

ଆଷ୍ୟ—ଗ୍ରା. ସଦ୍ୟ. ବ—ଆୟୁଷ (ଦେଖ)
Āshya Āyusha (See)

ପରମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଯେତ ଆଷ୍ୟ ଔଜ୍ଜ ବରେ । ପ୍ରାଚୀ. ଦ୍ରୁହ୍ମରୁପଣଗୀତା ।

ଆସ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ବସିବା; ଉପବେଶନ କରିବା—
Ās (root) To sit.

ଆସ୍‌ପୁସ୍—ଦେ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) ଅ—ବର୍ଗଡ଼ାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିବାର ଧ୍ୱନି
Āspus ଦେ ପୁସି ବର୍ଗଡ଼ ! ମୋ ପାଖକୁ ଆ—
A term of endearment for calling the puss.

ଆସ୍‌ବା—ଗ୍ରାଦେ. (ଭବିଷ୍ୟତ) କ୍ରି—ଆସିବା—
Āsbā To come.

ଆସ—ସଂ. ବ. (ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Āsa ୧ । ଧନୁଷ; ଧନୁ—1. Bow.

୨ । ଉପବେଶନସ୍ଥାନ; ଆସନ—2. Seat; place; post.

୩ । ସ୍ଥିତି—3. Position; existence.

ଦେ.କ୍ରି—(ଅସିବା କ୍ରିୟାର ୨ୟ ପୁରୁଷ ୧ ବଚନ ଓ ବହୁବଚନର ଅନୁଜ୍ଞା)— ତୁମେ ବା ତୁମେମାନେ ଆଗମନ କର—
(you) Come.

ଆସକ୍ତ—ସଂ ବିଣ.(ଆ+ସନ୍‌ଜ ଧାତୁ=ଆଲଗ ନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ତ)—
Āsakta ୧ । ସଂସକ୍ତ; ଲାଗିଥିବା; ସଂଯୁକ୍ତ; ଲଗ୍ନ—
1. Attached.

୨ । ଅନୁରକ୍ତ; ପ୍ରୀତ—
2. Enamoured of; fond of; devoted to.

୩ । ଅଭ୍ୟସ୍ତ—3. Addicted to.

୪ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଚତ୍ତ୍ୱନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା(ବ୍ୟକ୍ତି)—
4. Bent on; intent on.

ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଅଶକ୍ତ)—କ୍ଲାନ୍ତ; ଶ୍ରାନ୍ତ—
Fatigued, wearied.

ସଂ. ଅ—ନିତ୍ୟ: ସତତ; ଅନବରତ—Ever; always.

ଆସକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଆ+ସନ୍‌ଜ ଧାତୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ତି)—
Āsakti ୧ । ଅନୁରାଗ; ସ୍ନେହ—
1. Attachment; fondness

୨ । ଭୋଗାଭିଳାଷ—2. Desire for enjoyment.

୩ । ଅଭିନିବେଶ—3. Assiduity; tenacity.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଞ	ଇୟ	ଈଅ	ଓ
୨	ଐ	ଓ	ଔ	ଌ	ୡ	ତୃତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଘ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୫ । ସାଉଶସ୍ୱ ମନୋଯୋଗ—4. Close attention.
୫ । ସଙ୍ଗ—5 Companionship.
୬ । ମିଳନ; ସଦ୍ଭୋଗ—6. Union; copulation.
୭ । ସମ୍ୟକ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ—7 Close relationship.

ସଂ. କ୍ରି. ବଣ—ଅନବରତ; ନିତ୍ୟ; ସତତ—Always; constantly.

ଗ୍ରା. ବ—ଆଣ୍ଠୁଳା; ଜଡ଼ତା; କ୍ଲାନ୍ତି; ଶ୍ରାନ୍ତି—Languor; fatigue.

ଆସଙ୍ଗଲିପ୍ସା—ସଂ. ବ. (ଆସଙ୍ଗ=ସଦ୍ଭୋଗ+ଲିପ୍ସ ଧାତୁ ସନନ୍ତ; ଲିପ୍ସ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ+ଆ)—ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକତ୍ର ରହିବାର ଇଚ୍ଛା; ସଙ୍ଗଲିପ୍ସା; ସଦ୍ଭୋଗସ୍ପୃହା—Adhesiveness.

ଜଗତ୍ପିତାମ୍ବା ପରମେଶ୍ୱର ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ବଳବତ୍ତର ଆସଙ୍ଗଲିପ୍ସା ପ୍ରେରଣ କରିଅଛନ୍ତି ।
ମଧୁସୂଦନ· ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା ।

ଆସଙ୍ଗଲିପ୍ସୁ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଆସଙ୍ଗ+ଲିପ୍ସ ଧାତୁ+ସନନ୍ତ.ଉ)—
Āsaṅgalipsu ୧ । ସଦ୍ଭୋଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—1. Desiring for cohabitation.
୨ । ମିଳିତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—2. Desirous of meeting.
୩ । ଏକତ୍ର ସଙ୍ଗ ହେବାର ଇଚ୍ଛା—3 Desiring the society of.

ଆସଞ୍ଜନ—ସଂ.ବ. (ଆ+ସନଜ୍ ଧାତୁ=ଆସକ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—
Āsañjana ୧ । ଲାଗି ରହିବା—1. Sticking to.
୨ । ବସ୍ତ୍ରାଦି ପରିଧାନ—2. Wearing cloths.
୩ । ଯୋଜନା; ଲଗାଇବା—3. Connecting.
୪ । ଉତ୍ପାଦନ—4. Producing.

ଆସତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଆ+ସଦ୍ ଧାତୁ=ଯିବା; ନିକଟସ୍ଥ ହେବା+ଭାବ. ଅତ୍ତି)—୧ । ମିଳନ—Āsatti 1. Near approach; ultimate union.
୨ । ସନ୍ନିଧ୍ୟ; ନୈକଟ୍ୟ—2. Proximity; nearness; propinquity.
୩ । ପ୍ରାପ୍ତି—3. Acquisition of a thing.
୪ । ବୁଦ୍ଧିର ଅବଚ୍ଛେଦ—4. Continuance of perception.
୫ । ଲାଭ—5. Gain; profit.

ଆସନ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=ବସିବା+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Āsana ୧ । ବସିବା ସ୍ଥାନ—1. Seat.
୨ । ବସିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପୀଠ, ପୀଢ଼ା, କମ୍ବଳାଦି—2. A mat, carpet or log for sitting upon.
୩ । (+ଭାବ. ଅନ)—ଉପବେଶନ କରିବା; ବସିବା—3. Sitting; sitting posture.
୪ । ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗର ଅବରୋଧ ବା ଘେରାଉ; ସଜ୍ଜବର୍ତ୍ତୀଠାରୁ ଷଡ଼ଗୁଣ ଅନ୍ତରରୁ ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗକୁ ଅବରୋଧ କରି ବସିରହିବା—4. Besieging the enemy's castle; blockade.
୫ । ହସ୍ତୀର ସ୍କନ୍ଧଦେଶ—5. The shoulder of an elphant.
୬ । ଘୋଟକର ପୃଷ୍ଠଦେଶ—6. The back of a horse.
୭ । ସର୍ଜନବୃକ୍ଷ; ଶାଳଗଛ—7. The Sal tree.
୮ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ନିଶ୍ଚଳଭାବରେ ଅବସ୍ଥାନ—8. Halting; abiding.
୯ । ଯୋଗାଦିସାଧନ ସମୟରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଉପବେଶନ ପ୍ରଣାଳୀ—9. Different positions of the limbs while sitting or squatting at the time of exercising Jōga or worship.

[ଦ୍ର—ପୂଜା, ଯୋଗ, ତାନ୍ତ୍ରିକସାଧନ ଓ ପ୍ରାଣାୟାମ କରିବା ସମୟରେ ମନକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବା ପାଇଁ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଆସନ ବା ବସିବା ପ୍ରଣାଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଯଥା—ପଦ୍ମାସନ, ସ୍ୱସ୍ତିକାସନ ଇତ୍ୟାଦି]

୧୦ । ପୂଜା କରିବାର ପୀଠ—10. Prayer-mat.

ଗ୍ରା. ବ—୧ । ଶୟନ—1. Sleep.
୨ । ଘୋଡ଼ାପିଠିରେ ସବାରର ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବସିବାର ଭଙ୍ଗି—2. Steady seat of a rider on the back of a horse.
୩ । ଯୋଗସାଧନ ବା ତପସ୍ୟା କରିବାର ସ୍ଥାନ—3 A place for the performance of penance or Jōga.
୪ । ଶୋଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କମ୍ବଳାଦି—4. Blanket.

ଶୋଇବାକୁ ଦାଣ୍ଡୁ ଆସନ ଶଯ୍ୟେ ଦେବ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭରତ. ବନ ।

ଆସନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବସିବା—1. To sit.
Āsana karibā ୨ । ଶୟନ କରିବା—2. To sleep.
ଆସନକରା ୩ । ଆସନ ବିଛାଇବା—3 To lay the bedding or mat.
आसनकरना

ଆସନଗରୁ—ଦେ. ବଣ—ସ୍ଥିରାସନ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆସନ ସଦ୍ଭାବରେ ଟଳେ ନାହିଁ—One who sits secure on his seat.
Āsanagaru
ଆସନଭାରୀ
आसनभारी

ଆସନଗରୁଆ—ଦେ. ବଣ—ଆସନଗରୁ (ଦେଖ)
Āsanagarua Āsanagaru (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ରୂପ ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ବା ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଏକ ପ୍ରକାରୋକ୍ତିରେ ନ ମିଳିବ, ସେଥିରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଦୀର୍ଘ ବା ସାଧାରଣୀକୃତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିରେ 'କୂଅ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ତଥି' ନ ପାଇରେ 'ତଦ୍ଭୂ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଯୋଡ଼ିବେ;'ଅଲଙ୍ଘତ' ନ ପାଇରେ'ଅଲ୍‌କୃତ' ଯୋଡ଼ିବେ

ଆସନଟଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବସିବା ସ୍ଥାନରେ ଥସ୍ଥ ହୋଇ ବସି ନ
Āsanataḷibā ପାରିବା—Not to be able to sit secure on a seat.

ଆସନପାଦାସନ—ଷ. ବ. (ଆସନ ଓ ପାଦାସନ; ସଦ୍ଭରି)—ଆଗନ୍ତୁକ
Āsanapādāsana ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବସିବା ନମନ୍ତେ ଦିଆଯିବା ବଛଣା ଓ ପାଦ ରଖିବା ପାଇଁ ଦିଆଯିବା ପୀଢ଼ା—Seat or mat and foot-rest offered to a guest.

ଆସନବନ୍ଧ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆସନ + ବନ୍ଧ)—
Āsanabandha ୧ । ଯୋଗାର୍ଥ ଉପବେଶନବିଶେଷ—
1. A posture of squatting of Yoga.
୨ । ସଙ୍ଗମାର୍ଥ ଉପବେଶନବିଶେଷ—
2. A posture of sitting in copulation.

ଆସନମନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—ପୂଜାରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ଆସନଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ
Āsanamantra ଉଚ୍ଚାରିତ ମନ୍ତ୍ର—Formula uttered on the occasion of consecrating one's seat for religious service.

[ଦ୍ର—ଏ ମନ୍ତ୍ରର ଋଷି ମେରୁପୃଷ୍ଠ ଋଷି; ସୂତଲାଛନ୍ଦ; ଶ୍ରୀକୂର୍ମ-ଦେବତା ଅଟନ୍ତି । ଏ ମନ୍ତ୍ରର ମର୍ମ "ହେ ପୃଥ୍ୱୀ ! ତୁମ୍ଭେ ଲୋକ-ମାନଙ୍କୁ ଧାରଣ କରିଅଛ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ ଧାରଣ କରିଅଛନ୍ତି । ତୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ ଧାରଣ କର ଓ ମୋ ଆସନକୁ ପବିତ୍ର କର ।]

ଆସନଶୁଦ୍ଧି—ସଂ ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆସନ + ଶୁଦ୍ଧି)—ପୂଜା
Āsanaśuddhi ବା ଯୋଗସାଧନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆସନ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ, ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ମୃତ୍ତିକା ପ୍ରୟୋଗ ଓ ଜପଦ୍ୱାରା ଆସନକୁ ପବିତ୍ରୀକରଣରୂପ ଅନୁଷ୍ଠାନ—
A rite of consecrating one's seat before beginning devotional acts and exercises.

ଆସନା—ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆସ ଧାତୁ=ଉପବେଶନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ +
Āsanā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅବସ୍ଥାନ—1. Sitting.
୨ । ସ୍ଥିତି—2. Position.

ଏସନା ଦେ. କ୍ରି (ନିଷେଧାର୍ଥ,—ତୁମ୍ଭେ ଆସ ନାହିଁ—
ଆଏମତ୍ (Imperative) Do not come.

ଆସନି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆସନ)—ବସିବା ନମନ୍ତେ ଚାରିକୋଣିଆ ଛୋଟ
Āsani କମ୍ବଳାଦି ନମିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଆସନ—A small square mat for squatting upon.

ଆସନ୍ତତ—ଦେ. ଅ—ସବୁଦା—
Āsantata Always
ଅଗ ଆସନ୍ତତ ଦେଇ ଲବେ ମୋତେ ଦେଲା ଯିକ ତୋ ନ ନ ସ୍ମରି ମତ୍ତ ।
ଅରୁମନ୍ତୁ. ଦେଟ୍ଟତନ୍ତ୍ରାମଣି ।

ଆସନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଆଗ ମାଁ; ଆସୁଥିବା—
Āsantā 1. Coming; next; ensuing.
ଆସନ୍ତାସାଲ ୨ । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତ୍ (କାଳ)
ଦୁସରା 2 Near future (time)
ଦେ. କ୍ରି. (ଅପେକ୍ଷିକ କାଳ)—(ସେ) ଆଗମନ କରନ୍ତା—
(ଯଥା—ସେ ଯେବେ ଆସନ୍ତା ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ନ୍ତା)
ଆସତ ଆତା (he) Would come.

ଆସନ୍ଦିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ + ସମ୍ + ଦୋ ଧାତୁ=ଖଣ୍ଡନ କରିବା +
Āsandikā ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଏକ ପ୍ରକାର ଉଙ୍ଗା ଖଟ (ଯାହାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୁଏ ଏବଂ ପୁଣି ଯୋଡ଼ିଦେଲେ ଖଟ ହୁଏ) –1. A small camp-bed-stead.
୨ । କାଷ୍ଠାସନବିଶେଷ—2. A kind of small wooden stool.

ଆସନ୍ଦୀ—ସଂ.ବ.ସ୍ତ୍ରୀ – (ଆ + ସମ୍ + ଦୋ=ଖଣ୍ଡନ କରିବା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ,–
Āsandī ଆସନ୍ଦିକା (ଦେଖ)
Asandikā (See)

ଆସନ୍ନ—ସ. ବିଣ (ଆ + ସଦ ଧାତୁ=ଆସିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āsanna ୧ । ଉପସ୍ଥିତ—1. Imminent; almost present.
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ସମୀପସ୍ଥ—2 Near.
୩ । ଅଗତପ୍ରାୟ; ଯାହା ଅଚିରାତ୍ ଆସିବ ବା ଉପସ୍ଥିତ ହେବ—3. Impending; approaching
୪ । ଅନ୍ତିମ—4. Last.
୫ । ମୁମୂର୍ଷୁ—5. Dying.

ଆସନ୍ନକାଳ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା. ଆସନ୍ନ=ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ + କାଳ=ସମୟ;
Āsannakāḷa ମୃତ୍ୟୁ)—୧ । ମୃତ୍ୟୁକାଳ—
1. Time of death.
୨ । ବିପତ୍କାଳ— 2. Critical time; time of calamity.
୩ । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତ୍—3. Near future.
୪ । ମୃତ୍ୟୁର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବକାଳ—
4. Time just before death.

ଆସନ୍ନପ୍ରସବା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀ; ଆସନ୍ନ + ପ୍ରସବ)—ଯେଉଁ
Āsannaprasabā ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରସବକାଳ ଆଗତପ୍ରାୟ—
Fully pregnant (woman ; a woman whose time of delivery is at hand.

ଆସପତ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ ଆସ୍ପଦ,—୧ । ସ୍ନେହ—
Āsapata 1. Affection.
ସ୍ନେହ ୨ । କୋମଳ ବ୍ୟବହାର—2. Soft or tender
ପୟାର behaviour.
୩ । ଗେହ୍ଲାଇବା—3. Fondling.

ଆସପତେ—ପ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଧୀରେ ଧୀରେ; ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ—
Āsapate 1. Slowly and steadily.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ୟ୍ୟ	ଜ୍ଞଅ	ଃ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ନୁରୂପଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଁ

୨ । କୋମଳଭାବରେ—2. Softy; tenderly.

ଆସପଦ—ଦେ. ବ·—ଆସପତ (ଦେଖ)
Āsapada Āsapata (See)

ବତୁଦତ୍ତର ଦେଶରେ ସେ କଲା ଆସପଦ—ଭଟ୍ଟ, ବୈତେସ୍ୱରକାମ ।

୨ । ଆସ୍ପଦ (ଦେଖ)—Āspada (See)

ଉତ୍ତି ପଦ୍ମ ଏହାଠାରୁ ଆସପଦ—ଭଟ୍ଟ· କୋଣ୍ଡଭାଷ୍ୟଦର୍ପଣ ।

ଆସବ—ସଂ. ବ. (ଆ + ସୂ ଧାତୁ = ଜନ୍ମକରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହା
Āsaba ମତ୍ତତା ଜନ୍ମାଏ)—୧ । ମଦ—1. Wine.

୨ । ସଡ଼ା ଫଳ ଓ ଶସ୍ୟାଦିରୁ ଚୁଆଇବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ବାହାରୁଥିବା ମଦ—2. Distilled spirits; spirituous liquor.

୩ । ଅରକ—3. Essence.

ଆସବାବ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଅସ୍‌ବାବ୍)—୧ । ଘରକରଣା ଜିନିଷ—
Āsabāb 1. House-hold things.

୨ । ଗୃହସଜ୍ଜା ଉପକରଣ—2 Furniture.

ଆସମୁଦ୍ର—ଅ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଆ = ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ + ସମୁଦ୍ର)—
Āsamudra ସମୁଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Up to the sea; extending far to the sea-coast.

ଆସ ଯା—ଦେ. ବ. (' ଅସିବା ଓ ଯିବା)—୧ । ଯିବା ଅସିବା; ଗତାଗତ;
Āsa jā ଯା ଆସ; ଗମନାଗମନ—1. Coming and going.
ଆସାଯାଓୟା; ଯାଓୟାଆସା ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଯିବା ଅସିବା—
आरयार; आनायाना 2. Repeated coming and going.

୩ । ସଂଶ୍ରବ—3 Intercourse.

ଆସର—ସଂ. ବ. (ଅ + ସୃ ଧାତୁ = ହିଂସା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Āsara ଅସୁର; ରାକ୍ଷସ—Demon.

ଆସର ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଆସର୍ = ସଭା)—୧। ସଭା—
आसर 1. Meeting; a sitting of an association.

୨ । ରଙ୍ଗଭୂମି—2. Stage; sitting of performers.

୩ । ସମାରୋହ; ସଜଲୁସ୍—
3. A gaudy display or exhibition.

ଆସର ଜମାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) କ୍ରି.—ସଭାରେ ଲୋକରଞ୍ଜନ
Āsara jamāibā କଥା କହି ସଭାକୁ ଗୁଲଜାର୍ କରିବା—
आसर जमान To warm up an assembly by
आसर यमाना eloquence or quits

ଆସାଦନ—ସଂ. ବ. (ଅ + ସଦ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ; ସାଦ ଧାତୁ = ଗମନକରିବା
Āsādana +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ନୈକଟ୍ୟ; ସନ୍ନିଧି ଘଟନ—
(ଆସାଦତ —ଦେଶ) 1. Proximity.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Receipt; gain,

୩ । ମର୍ଦ୍ଦନ—3. Rubbing.

୪ । ପହଞ୍ଚିବା—4. Reaching.

୫ । ସ୍ଥାପନ—5. Placing.

ଆସାଦିତ—ସଂ. ବଣ.(ଆ + ସାଦ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Āsādita ୧ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ—1. Gained; obtained.

୨ । ସ୍ଥାପିତ—2 Kept; put. placed.

୩ । ସନ୍ନିଧାପିତ; ନିକଟରେ ସ୍ଥାପିତ—
3. Put near; juxtraposed.

୪ । ଆୟୋଜିତ; ସଜ୍ଜାଦିତ—4. Arranged.

ଆସାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଜୁଲ· ସଂ. = ଅବସାନ)—
Āsān ୧ । ଆରାମ; ସୁଖ—1. Comfort.
आराम ୨ । ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—2. Ease.
आसान ୩ । ବିଶ୍ରାମ—3. Rest.

୪ । ଆରୋଗ୍ୟ; ରୋଗାଦିର ଉପଶମ—
4. Cure; alleviation.

୫ । କ୍ଲେଶରୁ ମୁକ୍ତି—5. Relief from pain.

୬ । ଉପକାର—6. Benefit.

ବଣ.—୧ । ଉପଶମାନ୍ତ—1. Alleviated.

୨ । ଆରାମପ୍ରାପ୍ତ—2 At ease.

ଆସାମ—ଦେ. ବ.—ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶର ପୂର୍ବ ଓ ବ୍ରହ୍ମର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶ
Āsāma ବିଶେଷ—The province of Assam.

ଆସାମୀ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)—୧ । ଦେୱାନ୍ନ ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରତିବାଦୀ—
Āsāmi 1. Defendant in a Civil suit.
आसामी ୨ । ମୁଦାଲ୍ଲା; ଫୌଜଦାର ଅଦାଲତରେ ଅପରାଧରେ
आसामी, ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Accused person in
मुलजम a criminal case.

୩ । କୌଣସି କୋର୍ଟରେ ଆବେଦନକାରୀର ବିପକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. Opponent of a petitioner in any court.

୪ । ବ୍ୟକ୍ତି—4. Person.

୫ । ଜମିଦାରଙ୍କ ଜମାବନ୍ଦୀ ବହି ଆଦିରେ ପ୍ରଜାର ନାମ—
5. The name of a tenant in the rent-roll.

୬ । ଦାବୀଦାର ବ୍ୟକ୍ତି—5. A claimant; a person claiming a certain status.

ଦେ. ବଣ.—ଆସାମ ଦେଶୀୟ (ବ୍ୟକ୍ତି, ଭାଷା ବା ବସ୍ତୁ)—
Assamese (thing, person or language.)

ଆସାର—ସଂ. ବ. (ଅ + ସୃ ଧାତୁ = ଯିବା + ଭାବ. ଅ)—
Āsāra ୧ । ଅସର; ମୂଷଳଧାରରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ; ଜଳଧାର ପତନ—
1 Shower; out-pour; down-pour.

୨ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଧାର—
2. Continuous shower of anything.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ପୂର୍ବରେ ହ୍ରସ୍ୱ ୧ ଥଲେ ତାହା ଅଖର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଥଲେ ଅଖର ଓ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତେ ଗୁରୁ ହୋଇ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଥଲେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ସୋଚରେ ସେତେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାର୍ଥ ପ୍ରଥାନୁସାରେ ଚହୁଁରୁ ବସିବ । ୨ ବା ୧ ଥଲିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରାଇ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ' ସୋହରେ; 'ଦୂତ' ର ମିଳରେ 'ଦୁତ' ସେଉଁରେ; 'ବଧ' ର ସାଉରେ 'ବଦ୍ଧୁ' ସେଉଁରେ; 'ଅଙ୍କ' ର ସାଉରେ 'ଅଙ୍କ' ସେଉଁରେ; 'ଅଲବତ' ର ସାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସେଉଁରେ

୩ । ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ ବେଷ୍ଟନ—3. Hemming in of an enemy's force; surrounding the enemy.

୪ । ବସ୍ତାର; ପ୍ରସାରଣ—4. Extension.

୫ । ଜଳକଣା—5. Minute particles of water.

୬ । ବନ୍ଧୁବଳ; ମିତ୍ର ସେନା—6. The force or army of an ally.

୭ । ପ୍ରବେଶ—7. Entrance; admission.

ଆସି—ଦେ. କ୍ରି. (ଅସ୍‌ମାପିକା)—ଆଗମନ ଭଲ—
Āsi Having come; coming

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଏବଲୁ; ବର୍ତ୍ତମାନ—Now.

ବୃଦ୍ଧାଚ ଅସି ମୁହିଁ ହୋଇଲନ ବସା । କୃଷ୍ଣଜିତ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଆସିଆ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପୂର୍ବ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧର ପ୍ରଧାନ ମହାଦେଶ—
Āsiā Asia.

ପ୍ରା. ବଣ—(ସଂ. ଶଂଶ)—ଆଁଶିଆ (ଦେଖ)
Āñsiā (See)

ପ୍ରା. ଅ—୧ । ସଦୃଶ ; ଯହ—1. Like.

୨ । ଅଂଶତଃ; ପ୍ରାୟଶଃ—2. Partly; slightly

(ଯଥା—ରାମ ଠିକ ତାହା ବାପ ଅସିଆ ।)

[ଦ୍ର—ବଶେଷଣ ପଦର ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ନାଲି ଅସିଆ ।]

ଆସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି—ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ) -ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ କଲିକତାରେ ସ୍ଥାପିତ ଅସିଆର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱଗବେଷଣାର୍ଥ ସଭା—
Āsiāṭik sosāiṭi Asiatic society.

ଆସିଡ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ତୀବ୍ରାମ୍ଳକ ଅମ୍ଳଦ୍ରବ—
Āsiḍ Acid.

ଆସିତ—ସଂ. ବଣ. (ଅସ ଧାତୁ=ଉପବେଶନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āsita ୧ । ଉପବିଷ୍ଟ; ବସିଥିବା—1. Seated.

୨ । (+ ଣର୍. କର୍ମ. ତ) - ସ୍ଥାପିତ—
2. Set; placed; situated.

ସଂ. ବ.—୧ । (+ଭାବ. ତ) ଉପବେଶନ—
1 Sitting down

୨ । (+ଅଧିକରଣ. ତ)— ଆସନ—2. Seat.

୩ । ପୀଢ଼ା—3. Stool.

୪ । ବାସସ୍ଥାନ—4. Abode; residence

୫ । ଆସନପ୍ରଣାଳୀ—5. Mode or posture of sitting.

୬ । (ଅସିତ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ଅସିତ ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଏ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟ ଗୋତ୍ରର ପ୍ରବର—6. Name of a sage.

ଆସିତବ୍ୟ—ଦ୍ର. ବ. (ଅସ ଧାତୁ=ବସିବା + ଭାବ. ତବ୍ୟ)—
Āsitabya ଅବସ୍ଥିତି—Situation; position.

ସଂ. ବଣ. (+ କର୍ତ୍ତୃ. ତବ୍ୟ)—ଯେ ବସିବେ—
To be seated.

ଆସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ସିଧ = ଧୃତ ହେବା + କର୍ମ. ତ)—
Āsiddha ୧ । ବଚ୍ଚର ପରେ କାରାରୁଦ୍ଧ—
1. Thrown into a prison after being sentenced by the trying court.

୨ । ଈଷତ୍ ସିଦ୍ଧ—2 Half-boiled.

୩ । ସୁସିଦ୍ଧ—3. Well-boiled.

ଆସିଧାର—ସଂ. ବ. (ଅସିଧାର୍ + ସମ୍ବନ୍ଧ. ଅ)—ଅସିଧାରବ୍ରତ-ଯୁବକ
Āsidhāra ଯୁବତୀ ଅବଲମ୍ବିତ ଚିତ୍ତରେ ଏକତ୍ର ଅବସ୍ଥାନ କରିବା ରୂପ ବ୍ରତ—The vow of self-restraint or self-denial taken by a couple of youthful persons.

ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଗମନ କରିବା; ପହଞ୍ଚିବା; ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Āsibā 1. To come to; to arrive at; to visit; to be present.

ଅସିଛ ଯଦି ସେ ଦିନ ଡୋ ପୂଜାରେ ପୂତ—ମଧୁସୂଦନ. ବସ୍ତ୍ରଗାଥା ।

୨ । ଘଇଷ୍ଟିବା; କୌଣସି ବଦ୍ୟା ବା ପାଠ ଆୟତ୍ତ ହେବା—
2 To be mastered by.

(ଯଥା— ମତେ ପାଠ ଆସୁ ନାହିଁ ।)

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି ଜାଣିବା; ଜ୍ଞାତ ହେବା—
3. To know how to do a certain work.

(ଯଥା—ଏ କାମ ମତେ କରି ଅସିବ ନାହିଁ; ମତେ ଇଂରେଜ ଅକ୍ଷର ଲେଖି ଆସିବ ନାହିଁ ।)

୪ । ଉଦୟ ହେବା—4. To rise; to appear.

(ଯଥା—ଜହ୍ନ ଅହିଲାଣି ।)

୫ । (ବନ୍ଧୁମାନେ ବଦାୟ ନେବାବେଳେ "ଯିବା" ଶବ୍ଦ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବ୍ୟବହୃତ କୋମଳତା ବ୍ୟଞ୍ଜନାର୍ଥ ଶବ୍ଦ) ଯିବା—
5 Euphemitically used to mean 'To go' when friends part.

୬ । ଅନୁଭୂତ ହେବା—6. To be felt.

ନ୍ୟା ଅସଇ ସନ ସନ—ଉତ୍କ. କୋଣ୍ଡ୍ରଖାଣ୍ଡସ୍ତବ୍ତ୍ତ ।

୭ । (ଛିଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦିର) ଉପକ୍ରମ ହେବା—
7. To be on the point of sneezing (etc).

ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବଣ (ଇଂ)—ସାହାଯ୍ୟକାରୀ—
Āsishṭāṇṭa Assistant.

ଆସୀନ—ସଂ ବଣ. ଘୁଂ. (ଅସ୍ ଧାତୁ=ବସିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ୍)—
Āsīna ୧ । ବସିଥିବା; ଉପବିଷ୍ଟ—
(ଅସୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Seated; sitting.

୨ । ଅନୁଦ୍ୟୋଗୀ—
2 Inert; inactive; dull.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ି ଈ	୍ଉ ୍ଊ	ଋ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ସ	ଙ୍ଗ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଏ	ଜ	୍ବ ବୂ	ଲୃ	ଯ୍ବେ	ଅକାର୍ତ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବନୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୫୪	ଯ	୪	ଂ୍ୟ	ଇଅ	୧	ନ୍

ଅସୁଚ୍ଛି (ବର୍ଷ)—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସିଂଭୂମ) ବିଣ—ଆଗାମୀ; ଆସନ୍ତା (ବର୍ଷ)—
Āsuchhi (barsha) Next or coming (year)
ଆସନ୍ତେ ବହର

ଆସୁର—ସଂ. ବିଣ (ଅସୁର=ରାକ୍ଷସ+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଅ)—
Āsura ୧। ଅସୁରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to demons; demoniac.

୨। ନିନ୍ଦିତ; ଘୃଣ୍ୟ—2. Vile.

୩। ଦୁଷ୍ଟ; ଧୂର୍ତ୍ତ—3. Malignant.

୪। ଅପବିତ୍ର; ଅଶୁଚି—4. Impure.

୫। ଅହିତକର—5. Not beneficial.

୬। ଭୟଙ୍କର—6. Frightful.

ସଂ. ବି.—ବିଟ୍‌ଲୁଣ—A kind of salt.

ଆସୁରବିବାହ—ସଂ. ବି.—ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରକଥିତ ବିବାହବିଶେଷ; ଯେଉଁ
Āsurabibāha ବିବାହରେ ବର କନ୍ୟାକୁ ବିକି କରି ବିବାହ କରେ (ବିବାହ ଚଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
A form of marriage in which the bride is purchased and taken away to be married.

ଆସୁରିକ—ସଂ ବିଣ. (ଅସୁର+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—ଆସୁର (ଦେଖ)
Āsurika Āsura (See)

ଆସୁରିକଚିକିତ୍ସକ—ସଂ. ବି.—ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସକ—
Āsurikachikitsaka A surgeon.

ଆସୁରି—ସଂ.ବି.ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅସୁର+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧। ଅସୁରବତ୍ ଆଚରଣ—
Āsuri Demoniac conduct.

୨। ସ୍ୱଇସୋରଷ—2. Rye.

୩। ବିଟ୍‌ଲବଣ—3. A mineral salt with a very bad odour.

୪। ବୈଦିକ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
4. Name of a Baidika metre.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆସୁରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Āsura.

ଆସୁରିଚିକିତ୍ସା—ସଂ ବି.—ଚିରସ୍ଥା ପଦ୍ଧତିବିଶେଷ; ଅସ୍ତ୍ରଚିକିତ୍ସା—
Āsurichikitsā Surgery; cure of diseases by operation.

ଆସେକ—ସଂ. ବି. (ଆ+ସିଚ ଧାତୁ=ଛିଞ୍ଚିବା; ଓଦା କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା—Act of sprinkling water.
Āseka

ଆସେଚନ—ସଂ. ବିଣ (ଆସେଚନ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—ଅତି ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ;
Āsechana ସାଧାରଣ ଯେଉଁ ଦେଖିଲେବେଁ ମନ ତୃପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ—Very charming; so very charming that one is not satisfied by seeing.

ସଂ. ବି.—୧। ସମ୍ୟକ୍ ସେଚନ; ଛିଞ୍ଚିବା—
1. Sprinkling.

୨। (ବଗିଚାରେ, ରାସ୍ତାରେ, ସେତରେ) ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା ପାଇବା ଯନ୍ତ୍ର; ସେଣ୍ଡା, ସେଡ଼ୁଅ, ପିଚକାରୀ ଇତ୍ୟାଦି—
2. A contrivance for sprinkling water (on plants or roads or in fields.)

ଆସେଚନକ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ—ଆସେଚନ (ଦେଖ)
Āsechanaka Āsechana (See)

ଆସେଧ—ସଂ. ବି. (ଆ+ସିଧ ଧାତୁ=ଅବରୋଧ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Āsedha ୧। ଅବରୋଧ; ଅଟକ ରଖିବା—1. Confinement; restraint upon a person's liberty.

୨। ଗିରଫଦାର—2. Arrest.

୩। କାରାରୋଧ—3 Imprisonment.

୪। ପ୍ରତିଷେଧ—4. Prohibition.

ଆସେସ୍ କରିବା—ବୈଦେ.କି.(ଇଂ.ଅସ୍‌ସେସ୍)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ
Āses karibā ଶୁଳ୍କାଦି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
ଆସେସକରା To assess a tax.
आसेस करना

ଆସେସମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ ଅସ୍‌ସେସ୍‌ମେଣ୍ଟ୍)—କର ଧାର୍ଯ୍ୟ
Āsesment କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ—Assessment.
ଆସେସମେଣ୍ଟ
आसेसमेण्ट

ଆସେସର—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ ଅସ୍‌ସେସ୍‌ସର୍)—୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦଣ୍ଡର୍ଦ୍ଧ
Āsesar ମକଦ୍ଦମାରେ ଜଜ୍ ସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଅପରାଧୀ
ଆସେସର ବ୍ୟକ୍ତିର ଅପରାଧ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମତ ଦିଏ—
आसेसर 1. Assessor in a session's case.

[ଦ୍ର—ଅସେସର୍ ଓ ଜୁର (ଜୋଡ଼) ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଏହି ଯେ ଅସେସର୍‌ଙ୍କ ମତ ଜଜ୍‌ସାହେବ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଜୁରଙ୍କ ମତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଜଜ୍ ବାଧ୍ୟ।]

୨। ସରକାର ତରଫରୁ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ଶୁଳ୍କ ବା ଟିକସ ବସାଇବାକୁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. An assessor of tax.
(ଯଥା—ମିଉନିସିପାଲ ଅସେସର୍; ଇନ୍‌କମ୍ ଟାକ୍ସ ଅସେସର୍)

ଆସେସରି—ବେ. ବି. – ଅସେସରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ପଦ—
Āsesari Act or post of an assessor.
ଆସେସରୀ ବେ. ବିଣ.—ଅସେସର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
आसेसरी Relating to assessors.
(ଯଥା— ଅସେସର ପରୁଆନା—ସମନ)

ଆସୋରା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ମହରମ୍ ମାସର ୧୦ମ ଦିନରେ ପାଳିତ
Āsorā ଦ୍ୱେଷୀ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଉତ୍ସବ—Festivity observed on the 10th day of the month of Moharum.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଧଇ ସ୍ୱୀକାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟମ ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟମ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବେଣୀ ଉଚ୍ଚା ବିଭିନ୍ନ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଠାରୁ ଦୋଳସ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳରେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲ୍ଲରେ ନ ମିଳେ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଠାରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ର ମିଳରେ 'ଗାଣ' ସୋଳବେ; 'ବୃଦ' ର ଥଳରେ 'ବୃନ୍ଦ' ସେଣିବେ; 'ବର୍ଷୁ' ର ସାଇରେ 'ବର୍ଷୁ' ସେଣିବେ; 'ଅର୍କ୍ଷା' ର ସାଇରେ 'ଅଷ୍ଟ' ସେଣିବେ;'ଅଇବତ' ର ସାଇରେ 'ଅଦ୍ୱୈତ' ସେଣିବେ

ଆସୋସିଏସନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ସଙ୍ଘ; ସମିତି—
Āsosiesan Association.

ଆସ୍କନ୍ଦନ—ସଂ. ବ. (ଆ + ସ୍କନ୍ଦ୍ ଧାତୁ=ଯିବା; ଗାଳଦେବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉତ୍ସାର; ଗାଳି—
Āskandana 1. Reproach; reprimand.
୨ । ଅଷ୍ଫାଳନ—
2. Bragging; boasting; defiance.
୩ । ଯୁଦ୍ଧ—3. War; battle.
୪ । ବନାଶ; ଦ୍ୱନନ —
4. Destroying; killing; annihilation.
୫ । ଧାବନ—5. Running; racing; galloping; chasing.
୬ । ଆକ୍ରମଣ—6. Attack.
୭ । ଘୋଡ଼ାର ଏକ ପ୍ରକାର ଗୁଲ; ଦଦମ ଗୁଲ—
7. Slow canter of a horse.

ଆସ୍କନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ=ଗାଳଦେବା + କର୍ମ. ତ)—
Āskandita ୧ । ଉତ୍ସାରିତ—2. Reproached.
୨ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବିତ—2. Run after; chased.
୩ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—3. Attacked.
୪ । ବନଷ୍ଟ—4. Destroyed; annihilated.
ସଂ.ବି. (ଆ+ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ ଜିଜନ୍ତ, ସ୍କନ୍ଦ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ତ)-ଘୋଡ଼ାର ଗତିବିଶେଷ; ଦଦମ—
A kind of walk of horses; slow canter.
ମହାଜନ ପୃଷ୍ଠପୃଷ୍ଠେ ଅସେ ଅସ୍କନ୍ଦତେ । ରଘୁନାଥ—ମହାସାନ୍ତା ।

ଆସ୍କର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅପରିସ୍କାର)—ଆବର୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅପରିଷ୍କୃତ—
Āskarā Unswept; uncleansed; full of refuse matter.
ଆସ୍କାରା
ମଇଳା

ଆଷ୍କାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ପ୍ରଶ୍ରୟ; ମୁହଁଦେବା—
Āshkārā Indulgence; excessive fondling.

ଆସ୍ତର—ସଂ. ବ. (ଆ + ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବସ୍ତାର କରବା+କର୍ମ. ଅ)—
Āstara ଆସ୍ତରଣ (ଦେଖ)
Āstaraṇa (See)

ଆସ୍ତରଣ—ସଂ. ବ. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍; ଗୃହଆଚ୍ଛେ+ସ୍ତୃ ଧାତୁ=ବସ୍ତାର କରବା + କର୍ମ. ଅନ)—
Āstaraṇa ୧ । ବଛଣା; ଶଯ୍ୟା—1. Bedding.
୨ । ବଛଣାଚଦର—2. Bed-cloth; bed-sheet.
୩ । ଉପରେ ପକାଇବା ଘୋଡ଼ଣୀ—
3. An outer covering; a sheeting.
୪ । କମ୍ବଳାଦ ଆସନ—
4. Carpet; spreading cloth.
୫ । ପୋଷାକ ବା ଭୂଷାଦଳେ ଦଆଯିବା ବଡ଼ା—
5. Lining of a garment.
୬ । କାନ୍ଥରେ ପଲସ୍ତର କରବା; କାନ୍ଥରେ ଚୂନ ବା ମାଟି ବୋଳବା—6. Plastering a wall with lime or mud.
୭ । ବାହାରର ଆଚ୍ଛାଦନ ବା ସ୍ତର—7. Outer layer; layer spread on the surface.
୮ । ହସ୍ତିପୃଷ୍ଠର ଚତ୍ରିତ କମ୍ବଳ—
8. A painted rug for the elephant.
୯ । ଘୋଡ଼ାକମ୍ବଳ—୨. Horse-rug.

ଆସ୍ତାନ—ବୈଦେ. ବ (ଆ=ଅସ୍ତାନା—ଭୁଲ. ସଂ. ଅସ୍ଥାନ)—
Āstāna ୧ । ମୁସଲମାନ ପୀର ବା ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ସ୍ଥଳ—
1. The seat of Mahomedan pīra or saint.
୨ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ 'ପୀର'ଙ୍କୁ ସତ୍ୟପୀର ବୋଲି ପୂଜା କରବା ବେଳେ ଯେଉଁ ଆସନ ବା ପୀଢ଼ାରେ ସତ୍ୟପୀର ଠାକୁରଙ୍କର ଆବର୍ଭାବ କଳ୍ପନା କରନ୍ତି—
2. A seat where the Hindus worship the Mahomedan pīra in Satyapīra-worship.

ଦେ. ବ. (ସ ଆସ୍ଥାନ)—ଆସ୍ଥାନ (ଦେଖ)
Āsthāna (See)
ଏବେ ଘଇଚ ନୃପଚ ଅସ୍ତାନେ ବସିଲେ
ବୋଲଇ ଦେମ ପାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଉଜାଇଲେ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବଚତ୍ରସ୍ୱମାସ୍ୱଣ ।

ଆସ୍ତାନପଡ଼ିହାରୀ—ଦେ. ବ—ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବଇବିଶେଷ-
Āstānapardhāārī A class of sebakas of Deity Jagannātha at Puri.
[ଦ୍ର—ବେଦ୍ଧରଣ ଜଗିବା ଏବ ପରଶ୍ପରଙ୍କୁ ଜିଆସରେ ଗଡ଼ିବା ଏହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ । ଜଗବନ୍ଧୁସଂହି. ଗ୍ରା. ଉତ୍କଳ ।]

ଆସ୍ତାନାସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅନାଥ)—ଛତଖତଇଲ; ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ; ନାସ୍ତାନାବୁଦ ହଡ଼ବଡ଼ି
Āstānāsta Helterskelter, distracted; disorganised; ruined.

ଆସ୍ତାନାସ୍ତା—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଆସ୍ତାନାସ୍ତ (ଦେଖ)
Āstānastā Āstānāsta (See)

ଆସ୍ତାବଲ—ଦେ. ବ. (ଇଂ. ଷ୍ଟେବ୍ଲ) —
Āstābala ଅସ୍ତାବଲ; ଅଶ୍ୱଶାଳା; ଘୋଡ଼ାଗୁଦାଳ—Stable.

ଆସ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅସ୍ତି)—୧ । ବିଷୟ; ସମ୍ପତ୍ତି; ବଭବ—
Āsti 1. Substance; property; riches.
(ନାସ୍ତି—ବିପରୀତ) ୨ । ଅସ୍ତିତ୍ୱ —2. Existence.
ଶୂନ୍ୟର ଅସ୍ତି ନାସ୍ତି ବହୁ, ଏଣୁ ତୋ ରୁଦ୍ଧନା ଏ ମୋହୁ ।
ରୁଦ୍ଧେ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।
୩ । ହଁ—3. Yes.

ଆସ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅସ୍ତି=ଅଛ+କଥନାର୍ଥେ. କ) 'ଈଶ୍ୱର ଅଛନ୍ତି ଓ ପରଲୋକ ଅଛି' ଏହି ଭାବ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Āstika (ନାସ୍ତିକ—ବିପରୀତ) ୧ । ଧାର୍ମିକ—1. Pious.
୨ । ଈଶ୍ୱରବାଦୀ; ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀ—2. Believing God.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ହ	କ୍ଷ	ତ୍ର	ଜ୍ଞ
୨	ଏ	ଔ	ବ୍ଦ	ଲ୍ଦ	ଯ୍ଦ	ଅଦାତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଞ	ଣ	ଂ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଆ. ବ—୧ । ଈଶ୍ୱର ଓ ପରଲୋକ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
1. Theist.

୨ । ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କର୍ମରେ ଯାହାର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଓ ଯେ ତତ୍ତ୍ୱତନୁଦାସ୍ପର ଯଥାବିଧି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ—
2. Having faith or reliance on scriptural rites.

୩ । ଜରତ୍କାରୁଙ୍କ ପୁତ୍ର—ମୁନିବିଶେଷ—
3. Name of a sage.

[ଦ୍ର—ଜରତ୍କାରୁ ଆପଣା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିକଟରେ ପୁତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ସ୍ୱାମୀ ଉତ୍ତର କଲେ 'ଅସ୍ତି' ଅର୍ଥାତ୍ 'ତୁମ୍ଭ ଗର୍ଭରେ ମୋ ଔରସ ସନ୍ତାନ ନିହିତ ଅଛି'—ଏଥିରୁ ପୁତ୍ରଙ୍କ ନାମ ଆସ୍ତିକ ହେଲା । ଏ ପତ୍ନୀଙ୍କ ସର୍ପଯଜ୍ଞରୁ ସର୍ପମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣ କଲେ ସର୍ପଭୟ ରହେ ନାହିଁ ।]

ଆସ୍ତିକତା—ସ. ବ. (ଆସ୍ତିକ + ତ୍ୱ. ତା)—
Āstikatā ୧ । ଈଶ୍ୱର ଓ ବୈଦିକଧର୍ମ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ୱାସ —
1. Faith in the existence of God and the Bedas.

୨ । ଆସ୍ତିକର ବ୍ୟବହାର—
2. The conduct of a theist.

୩ । ଈଶ୍ୱର ଓ ପରଲୋକରେ ବିଶ୍ୱାସ—
3. Faith in God and in the next world.

ଆସ୍ତିକ୍ୟ—ସ. ବ. (ଆସ୍ତିକ + ତ୍ୱ. ଯ)—ଆସ୍ତିକତା (ଦେଖ)
Āstikya Āstikatā (See)

ଆସ୍ତିନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—କୁର୍ତ୍ତାର ହାତ—
Āstin Sleeves of a coat

ଆସ୍ତିନାସ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସ. ଅସ୍ତି ଓ ନାସ୍ତି)—
Āstināsti ୧ । ହଁ କି ନାହିଁ—ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଚିତ କଥା—
1. A definite reply—yes or no.

୨ । ସ୍ଥିର ଜବାବ—2. Definite statement.

୩ । ହଁ ଅବା ନାହିଁ—3. Either yes or no.

ଆସ୍ତିବାର୍ଡି—ଦେ. ବ.—ବିଷୟସମ୍ପତ୍ତି; ବିଷୟଆଶୟ; ଚଳନ୍ତିଅଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି—Property movable and immoveable.
Āstibārḍi

ଆସ୍ତୀକ—ସଂ. ବ. (ଅସ୍ତି = ଅଛ + ବୁଦ୍ଧ)—ଆସ୍ତିକ (୩) (ଦେଖ)
Āstīka Āstika 3. (See)

ଆସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ = ଗୁରୁଅର୍ଥେ = ସ୍ତୃ ଧାତୁ = ବିସ୍ତାର କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Āstīrṇṇa ୧ । ଗୁରୁଅର୍ଥେ ବିସ୍ତୃତ; ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ —1. Spread out.

୨ । ଆଚ୍ଛାଦିତ; ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Scattered.

୩ । ଘାଣ୍ଟିତ; ଆଚ୍ଛାଦିତ—3. Covered.

୪ । ଘାଡ଼ିତ—4. Sick.

ଆସ୍ତେ—ଦେ. କି. ବିଣ. (ଫା. ଆହ୍ସ୍ତା)—
Āste ୧ । ଧୀରେ; ଧୀରସ୍ୱରରେ; ଦାଉଲେ ଦାଉଲେ—
ଆସ୍ତେ 1. Slowly.

ଶୌଳେ ୨ । କୋମଳଭାବରେ—2. Tenderly; softly

୩ । ନିଃଶବ୍ଦରେ—3. Gently; noiselessly.

ଆସ୍ତେଆଗେଲ୍—ଦେ. ବି. (ଜାହାଜଆଙ୍କ ଭାଷା)—ଜାହାଜକୁ ଧୀରେ-
Āsteāgel ଧୀରେ ଅଗକୁ ନିଅ—(a nautical term) Slowly advance.

ଆସ୍ଥା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ + ସ୍ଥା ଧାତୁ = ଆଦାସ୍ପ କରିବା + ଭାବ. ଅ; Āsthā + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ,— ୧ । ନିର୍ଭର; ଅବଲମ୍ବନ; ଆଶ୍ରୟ—
ଅନାସ୍ଥା—ବିପରୀତ 1. Dependence; refuge; resort; prop; stay.

୨ । ଶ୍ରଦ୍ଧା; ବିଶ୍ୱାସ —2. Trust; reliance; confidence; faith; regard; respect.

୩ । ଯତ୍ନ —3. Care.

୪ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅ) — ସଭା —
4. Gathering; a meeting.

୫ । ସ୍ଥାନ—5. Place.

୬ । ସ୍ଥିତି—6. Position.

୭ । ଅପେକ୍ଷା—7. Waiting; depending on.

୮ । ନିଷ୍ଠା; ମନୋଯୋଗ —8. Attention.

ଆସ୍ଥାକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଯତ୍ନ ନେବା—
Āsthākaribā 1. To take care of; to care.

୨ । ନିଷ୍ଠା ରଖିବା; ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—
2. To have regard for or trust on.

୩ । ନିର୍ଭର କରିବା—3. To depend upon.

୪ । ବିଶ୍ୱାସଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରହଁିବା—
4. To look up with confidence.

ଆସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ଆ + ସ୍ଥା ଧାତୁ = ଥିବା + ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Āsthāna ୧ । ସଭା —1. Gathering; a meeting; assembly.

୨ । ଆସ୍ଥା; ବିଶ୍ୱାସ; ନିର୍ଭର—
2. Trust; faith; cofidence.

୩ । (+ ଭାବ. ଅନ)—ଯତ୍ନ; ସ୍ପୃହା—
3. Care; regard.

୪ । ଅବଲମ୍ବନ—4. Prop; stay.

୫ । ବିଶ୍ରାମସ୍ଥାନ—
5. Place of refuge or shelter.

୬ । ଆରୋହଣ— 6. Ascending; ascension.

୭ । ପୂଜାଆଦି କରିବାର ସ୍ଥାନ –
7. A seat for idols.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ଭିନ୍ନତା ହେଉଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଅନୁସ୍ୱାର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏ ପ୍ରକାରେ ନିୟମ ହେବ. ମାତ୍ର ସେହି ଶବ୍ଦ ଯଦି ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିଶିଷ୍ଟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱର ବା ମାତ୍ରାସହିତ ଶବ୍ଦ ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ :— 'ଗାତ' ର ନିୟମରେ 'ଗାହଁ' ହୋଇବେ; 'ବୃଥ' ର ନିୟମରେ 'ବୃଥଁ' ହେଉଥିବେ; 'ବଂଧୂ' ର ପାଇଁରେ 'ବନ୍ଧୁଁ' ହେଉଥିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗଁ' ହେଉଥିବେ; 'ଅଲମ୍ବିତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲମ୍ବିତଁ' ହେଉଥିବେ ।

୮ । ଅଧିସ୍ଥାନସ୍ଥଳ; ପୀଠ; ମଠ—

8. A seat; abode; place; a place where members of a sect or society congregate.

୯ । ବାସ କରିବାର ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ; କେନ୍ଦ୍ର—

9. Head-quarters.

୧୦ । ଗୃହାଦର ସ୍ଥାନ—10. Site of a house.

୧୧ । ରଜା ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଜାବର୍ଗଙ୍କ ଗୁହାର ଶୁଣନ୍ତି; କଚେରି ଘର—11. A hall of audience.

ଆସ୍ଥାନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Āsthānī ସଭା—Assembly; a congregation.

ଆସ୍ପଦ—ସଂ. ବ. (ଆ + ପଦ ଧାତୁ = ଯିବା + ଅଧିକରଣ ଅ; 'ସ'ର ଆଗମ)—

Āspada ୧ । ସ୍ଥାନ—1. Place; seat; site; position.

୨ । ବାସ ସ୍ଥାନ—2. Abode.

୩ । ଆଧାର—3. An object; receptacle.

୪ । (+ ଭାବ. ଅ)—ଅଧିସ୍ଥାନ; ପ୍ରତିଷ୍ଠା—

4. Situation.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟ—5. Action.

୬ । ପଦ—6. Position.

୭ । ପ୍ରଭୁତା—7. Mastery.

୮ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନର ଦଶମ ସ୍ଥାନ—

8. (astrology) The 10th place from Lagna.

ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ + ସ୍ପର୍ଦ୍ଧ ଧାତୁ = ସମ୍ଭୂତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରିବା + ଭାବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Āsparddhā ୧ । ମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟ; ଗାରମା; ଗର୍ବ—

1. Arrogance; presumption.

୨ । ଅନୁଚିତ ଉଚ୍ଚ ଆକାଙ୍କ୍ଷା— 2. Ambition.

୩ । ଦାମ୍ଭିକତା—3. Daring of a person; boldness

୪ । ଗୌରବ; ବଢ଼େଇକରିବା—

4 Boasting; bragging; vaunt.

୫ । ପ୍ରତିଯୋଗିତା—5. Emulation; rivalry.

୬ । ପରାଭବେଚ୍ଛା—6. Desire to overpower others

ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧୀ—ସ. ବଣ. (ଆ + ସ୍ପର୍ଦ୍ଧ ଧାତୁ = ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—

Āsparddhī ଯେ ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା କରେ—One who defies.

ଆସ୍ଫାଳ—ସ. ବ. (ଆ + ସ୍ଫଳ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—

Āsphāla ହସ୍ତୀର କର୍ଣ୍ଣ ଚଳନା—The movement of the ears of an elephant.

ଆସ୍ଫାଳନ—ସ. ବ. (ଆ + ସ୍ଫାଳ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Āsphālana ୧ । ଗର୍ବପ୍ରକାଶ; ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘା—1. Bragging blustering; self-adulation.

୨ । ଥାପଡ଼େଇବା; ତାଳମାରିବା—2. Clapping.

୩ । (ଚଢ଼େଇର ଡେଣା, ହାତ୍ତୀର କାନ, ମାଛର ଲାଞ୍ଜ) ପିଟି ଦେବା; ପକ୍ଷାଦି ସଞ୍ଚାଳନ ବା ଚଞ୍ଚାଡ଼ିବା—

3. Flouncing or flapping (of the fins of a fish; elephant's ear or a bird's wing).

୪ । ସଂଘର୍ଷଣ—4. Waving; movement; friction.

୫ । ଆଘାତ କରିବା ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରାଦିପୂର୍ବକ ହସ୍ତାଦି ଚାଳନକ କରିବା ବା ଜଞ୍ଚାଇବା—5. Brandishing.

ଆସ୍ଫାଳିତ—ସଂ. ବିଣ (ଆ + ସ୍ଫଳ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Āsphālita ୧ । ତାଳିତ; ସଞ୍ଚାଳିତ—1. Waved; moved.

୨ । ତାଡ଼ିତ—2. Scared; driven away.

ଆସ୍ଫାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ଆସ୍ଫାଳନ)—

Āsphālibā ୧ । ଅହଙ୍କାର କରିବ; ବଢ଼େଇ କରିବା—

1. To brag or vaunt.

୨ । ଶସ୍ତ୍ରାଦି ସଞ୍ଚାଳନ କରିବା; ଲଡ଼ାଲଡ଼ି କରିବା—

2. To marshal a weapon; to brandish.

ସୀତା ମନେ ମନେ ଭାବନ୍ତି ଭାର୍ଦ୍ଦବ ଝଙ୍କାରେ
ଯେ ଅବା ଆସ୍ଫାଳି ଥାନ୍ତି ଧନୁଷ ବୃଦ୍ଧାରେ । ଦୃଶ୍ୟ ନ.ଥ. ବଦ୍ଧାବଳୀ ।

ଆସ୍ଫୋଟ—ସଂ. ବ. (ଆ + ଷ୍ଫୁଟ ଧାତୁ = ଫୁଟିବା, ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ବଧ କରିବା + ଭାବ ଅ)—

Āsphoṭa ୧ । ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ବାହୁରେ ଚମ୍ପା ଜଙ୍ଘରେ ଫୁଟିବ ମାରିବା=

1. Challenge: causing a sound by clapping the hand on the arm or the thigh as a sign of difiance before an athletic feat.

୨ । ଫୁଟିବ—2. Clapping or flapping of two flat things with each other.

୩ । ଫୁଟିବ ଶବ୍ଦ—3. Sound produced by clapping, flapping or flouncing

୪ । ଆଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟାଇବା—4 Sound produced by the twisting of the finger-joints.

୫ । ସଶବ୍ଦଆଘାତ—5. Striking with sound.

୬ । ଫୁଲାଦର ବିକାଶ; ଫୁଲ ଫୁଟିବା; ଫୁଲର ଘାଖୁଡ଼ା ଖୋଲି ଯିବା—6. The blowing or opening of a flower.

୭ । ହଠାତ୍ ମେଲା ହୋଇ ଯିବା—

7. Sudden expansion.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଐ	ଜଅ	ଘ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ୈ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୮ । ଦ୍ରୁତ ମୁଦ୍ରଣ; ଶବ୍ଦ ସହିତ ମୁଦ ଢୋଇଯିବା—
8. Sudden shutting or clasping up of the flaps with a sound.

୯ । ଫୋଡ଼ିବା—9. Boring through.

ଆସ୍ଫୋଟନ—ସଂ. ବି. (ଆ + ସ୍ଫୁଟ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ) — Āsphoṭana ଆସ୍ଫୋଟ (ଦେଖ) Āsphoṭa (See)

ଆସ୍ଫୋଟନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ + ସ୍ଫୁଟ୍ ଧାତୁ = ଫୁଟିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ବନମଲ୍ଲି; ବନମଲ୍ଲିକା— Āsphoṭanā The wild Jasmine.

ଆସ୍ଫୋଟନୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଆ + ସ୍ଫୋଟ୍ ଧାତୁ = ଭେଦ କରିବା + କରଣ = ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ.) Āsphoṭanī

୧ । ଫୁଟାଇବା ଯନ୍ତ୍ର; ଫୋଡ଼ଣୀ— 1. Auger; gimlet

୨ । କଠେଇଙ୍କ ଉଅଁର—2, A drill, carpenter's instrument for boring through a piece of wood).

ଆସ୍ୱାଦ—ସ. ବି. (ଆ + ସ୍ୱଦ୍ ଧାତୁ = ଗ୍ରହିବା + କର୍ମ. ଅ)— Āswāda

୧ । ମଧୁରାଦି ରସ— 1. Sweet and other tastes.

୨ । (+ ଭାବ. ଅ)—ସ୍ୱାଦ; ରସଗ୍ରହଣ; ଆସ୍ୱାଦନ— 2. Taste; relish; flavour.

୩ । ପାନ—3. Drinking.

୪ । ଭୋଜନ—4. Eating.

ଆସ୍ୱାଦକ—ସ.ବିଣ.ପୁଂ (ଆ + ସ୍ୱାଦ ଧାତୁ = ଆସ୍ୱାଦନ କରାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)--ଯେ ଆସ୍ୱାଦ ଗ୍ରହଣ କରେ— One who tastes. Āswādaka (ଆସ୍ୱାଦିକା— ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆସ୍ୱାଦନ—ସଂ. ବି. (ଆ + ସ୍ୱାଦ ଧାତୁ = ଚଖାଇବା + ଭାବ. ଅନ)— Āswādana

୧ । ସ୍ୱାଦଗ୍ରହଣ; କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ରସ ଅନୁଭବ; ସ୍ୱାଦ ଉପଭୋଗ; ଗ୍ରହିବା—1. Tasting; relishing; enjoyment of the taste of a thing.

୨ । ଆସ୍ୱାଦ; ରସଗ୍ରହଣ—2. Taste; relish; flavour.

୩ । ପାନ—3. Drinking.

୪ । ଭୋଜନ—4. Eating.

ଆସ୍ୱାଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ସ୍ୱଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ) — Āswādanīya

୧ । ଯାହା ଚଖାଯିବ— 1. To be tasted or relished

୨ । ଆସ୍ୱାଦଗ୍ରହଣର ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit to be tasted.

୩ । ମୁଖରୁଚିକର; ସ୍ୱାଦୁ— 3. Palatable; agreeable to the taste.

ଆସ୍ୱାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଆ + ସ୍ୱଦ୍ ଧାତୁ ତିତ = ସ୍ୱାଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)- Āswādita ଯାହା ଚଖା ଢୋଇଅଛୁ—Tasted; enjoyed.

ଆସ୍ୱାଦିବା—ବେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ ଆସ୍ୱାଦନ)—୧ । ଆସ୍ୱାଦନ କରିବା; Āswādibā ଗ୍ରହିବା—1. To taste; to relish.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉପଭୋଗକରିବା—2. To enjoy.

ଝରେ ମାଗ କେମେ ଆସ୍ୱାଦ ଏ ରୂପ ଯୁବଗ ପରଶ ଦେଲା—ଦଧିନାଥ, ଯଯାତ ।

ଆସ୍ୱାଦୀ—ସଂ. ବିଣ (ଆସ୍ୱାଦ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍)—ସ୍ୱାସ୍ୱାଦୁ; ଉତ୍ତମ- Āswādī ସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ; ସୁଆଦିଆ— Delicious; palatable; savoury.

ଆସ୍ୱାଦୁ—ସଂ. ବିଣ (ଆ + ସ୍ୱାଦୁ)—ଆସ୍ୱାଦୀ (ଦେଖ) Āswādu Āswādī (See)

ଆସ୍ୱାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଆ + ସ୍ୱାଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ଆସ୍ୱାଦନୀୟ (ଦେଖ) Āswādya Āswādanīya (See)

ଆସ୍ମାନ୍ (ଇତ୍ୟ ଦ)—ଆଶ୍ମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Āsmān etc. Āśmān etc. (See)

ଆସ୍ମାନି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଆଶ୍ମାନି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Āsmānī etc Aśmānī etc. (See)

ଆସ୍ୟ—ସ. ବି. (ଅସ୍ ଧାତୁ = ଖେପଣ କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଯ)— Āsya

୧ । ମୁଖ; ବଦନ; ବକ୍ତ୍ର; ମୁଖମଣ୍ଡଳ— 1 Face; countenance.

୨ । ତୁଣ୍ଡ—2. Mouth.

ସଂ. ବିଣ —ମୁଖରୁ ବା; ମୁଖରୁ ଜାତ - Produced from the mouth.

ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି (ସଂ. ଆଶସ୍)—୧ । ଆଶସ୍; ଅଭିପ୍ରାୟ— 1. Intention.

ଆସ୍ୟ କଣି ପାଶେ ତାଙ୍କୁ ଇନ୍ଦୁ ଡେଲେ ପେଲି—ସାରଳାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦଃ ।

୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ; ଲକ୍ଷ୍ୟ—2. Aim.

ସେହି ଆସ୍ୟ ଧରି ଏବେ ଜନମନ୍ତୁ ପୁଅ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଆଦ ।

ଆସ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆସ୍ ଧାତୁ = ବସିବା + ଭାବ. ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— Āsyā

୧ । ସ୍ଥିତି; ଗତିରହିତ୍ୟ — 1. Status; cessation of motion.

୨ । (ଆସ୍ୟ + ଥ + ଆ)—ମୁଖମଧ୍ୟ; ଲେପ— 2. Saliva; spittle.

୩ । ଆନନ—3. Face.

୪ । (ଆସ୍ୟ + ଭାବାର୍ଥେ. ଥ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—(ମୁଖସ୍ଥିତ) ଜିହ୍ୱା— Tongue.

ଆସ୍ୟାସବ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଆସ୍ୟ = ମୁଖ + ଆସବ = ମଧୁରତ୍ୱ ତରଳବସ୍ତୁ)—ଲାଳ; ଲେପ— Saliva. Āsyāsaba

ଆସ୍ରବ—ସଂ. ବି. (ଆ + ସ୍ରୁ ଧାତୁ = ଝରିବା; କର୍ତ୍ତୃବାଚ୍ୟରେ ଭାବ. ଅ)— Āsraba

୧ । ଝରଣ; ଚୁଆନ—Oozing; trickling.

୨ । (+ କରଣ. ଅ) କ୍ଲେଶ; କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ— 2. Trouble; pain.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅଯର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂରଚ ୧ ଚଉଚ ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଚି ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଚି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜଲେ, ସେତେ ଏ ଘୃଷାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହି ଶବଟାଉଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ବସଘତ ୨ ବା ୧ ଚଉଚି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବେ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଖାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଖାଇ' ଖୋଜରବ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଲୂଅ' ଖୋଜରବ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳଲେ 'ବଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ

ଆହକ—ସଂ. ବି.—ନାସାରେ୍ରଗବଷେଷ; ନାକରେ ହେବା ଜ୍ୱଦା—
Āhaka Inflammation of the schneiderian membrane of the nose.

ଆହକଜ୍ୱର—ସଂ. ବି.—ଉହାଜର (ଦେଖ)
Āhakajwara Uhājara (See)

ଆହତ—ସଂ. ବଣ (ଆ=ସାମାନ୍ୟ+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରବା; ଆଘାତ କରବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । କ୍ଷତ; ଆଘାତ-ପ୍ରାପ୍ତ—1. Wounded; beaten; hurt.
୨ । ମର୍ଦ୍ଦିତ—Pressed; pounded.
୩ । ତାଡ଼ିତ—3. Struck; smitten.
୪ । ଜ୍ଞାତ—4. Known.
୫ । ଗୁଣିତ—5. Multiplied.
୬ । ଦଗ୍ଧ—6. Burnt.
ସ. ବି.—୧ । ମିଛ କଥା; ମିଥ୍ୟାବାକ୍ୟ—1. A lie.
୨ । ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର—2. New cloth.
୩ । ଢକ୍କା; ଢୋଲ—3. A drum.
୪ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର—4. Worn out cloth.

ଆହତଲକ୍ଷଣ—ସ.ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଆହତ=ଜ୍ଞାତ+ଲକ୍ଷଣ=ଚହ୍ନ)—
Āhatalakshaṇa ଗୁଣଦ୍ୱାରା ବଖ୍ୟାତ—(person) (ଆହତଲକ୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Famous or celebrated on account of his accomplishments.

ଆହତି—ସଂ ବି. (ଆ+ହନ୍ ଧାତୁ=ଆଘାତ କରବା+ଭାବ. ତି.—୧ । ମାଡ଼; ତାଡ଼ନ—1. Beating; striking.
୨ । ଆଘାତ—2. A stroke; wound; injury
୩ । ଗୁଣନ—3. Multiplication.

ଆହନନ—ସ.ବି.(ଆ+ହନ୍+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ମାଡ଼ଦେବା; ଆଘାତ କରଣ—1. Act of beating or striking
୨ । ଧାତୁଖଣ୍ଡକୁ ହାତୁଡ଼ିଦ୍ୱାରା ପିଟିବା—
2. Hammering a piece of metal.

ଆହନନୀୟ—ସ. ବଣ (ଆ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ଯାହାକୁ ମାଡ଼ ଦଆଯିବ; ପିଟାଦେବାଯୋଗ୍ୟ—To be beaten or struck; fit to be hammered; requiring hammering.

ଆହନ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବଣ. (ଆ+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Āhantabya ଆହନନୀୟ (ଦେଖ)—Āhananīya (See)

ଆହବ—ସ. ବି. (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Āhaba ୧ । ଯୁଦ୍ଧ—1. Battle.
୨ । ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର—2. Battle-field.
୩ । (ଆ+ହୁ ଧାତୁ=ହୋମ କରବା+ଅଧିକରଣ ଅ) ଯଜ୍ଞ—3. A Vedic sacrifice.
୪ । ନାକ ମଧ୍ୟରେ ହେବା ବ୍ରଣ—
4. A boil within the nose.
ବେ. ବ.—୧ । ଅହଙ୍କାର—1. Arrogance.
୨ । ଆସ୍ଥା; ବଶ୍ୱାସ—2 Confidence.
୩ । ଦାମ୍ଭିକତା; ଦମ୍ଭ—3. Daring.
୦ । ହେମ୍ବତ୍; ସାହସ—4. Courage.
୫ । ଉତ୍ସାହ; ବଳଦେବା—5. Encouragement.
୬ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—6. Power.

ଆହବ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରବାକୁ ସାହସ କରିବା—1. To dare to do an act.
୨ । ଅତୀମ ସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା—
2. To prepare to do a very difficult act

ଆହବନୀୟ—ସ. ବଣ. (ଆ+ହୁ ଧାତୁ=ହୋମ କରବା+ଅଧିକରଣ. ଅନୀୟ)—ହୋମ କରବାର ସମ୍ୟକ୍ ଉପଯୁକ୍ତ ବା ଯୋଗ୍ୟ; ହୋମୋପଯୋଗୀ—Fit for being offered as an oblation; to be offered as oblation.
ସଂ ବି.—ଯଜ୍ଞସାଧନ ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ପଞ୍ଚ ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଅଗ୍ନି; ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି ବଶେଷ—A consecrated fire for sacrifice; one of the 5 sacrificial fires.

ଆହବିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅହ୍ୱବ)—୧ । ଆହ୍ୱବ କରିବା (ଦେଖ)
Āhabibā 1. Āhaba karibā (See)
୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ହଟିଯିବା; କରୁଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବା—2. To shrink or desist from doing an act (from fear of consequences or due to threats.
୩ । ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ହଠାତ୍ ଥମ୍ଭି ଯିବା—
3 To stop suddenly while proceeding.

ଆହର—ସଂ ବି. (ଆ+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରବା+ଭାବ. ଅ)—
Āhara ଆହରଣ (ଦେଖ)
Āharaṇa (See)
ସଂ. ବଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଆହରଣକାରୀ; ସଞ୍ଚୟକାରୀ—
One who collects or gathers.

ଆହରଣ—ସଂ. ବି. (ଆ+ହୃ ଧାତୁ=ଆଣବା+ଭାବ. ଅନ)—
Āharaṇa ୧ । ସଂଗ୍ରହ—1. Collection.
୨ । ଆୟୋଜନ—2. Preparation.
୩ । ଆନୟନ—3. Bringing; fetching.
୪ । ସଙ୍କଳନ; ସଙ୍କଳନ—4. Compiling.
୫ । ଅନୁଷ୍ଠାନ—5. Getting up; performance.
୬ । ଉପାର୍ଜନ—6. Earning.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ତ	ଜ୍ଞଅ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଜ୍ଞ	ନ୍ଦ

୭ । ଜର୍ବାଦ୍ଦ—7. Accomplishing.

୮ । କରାଇବା; ଘଟାଇବା—8. Causing.

୯ । ଆହରଣୀୟ ପଦାର୍ଥ—

9. Things to be collected.

୧୦ । ବବାହାଦ୍ଦରେ କନ୍ୟାକୁ ଦତ୍ତ ଉପଢୌକନ (ପଦାର୍ଥ)—

10. A dowry or present given to a bride at the time of marriage.

ଆହରଣୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଆ+ହୃ ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା+କର୍ମ. Āharaṇīya ଅନୀୟ)—ସଂଗ୍ରହର ଉପଯୁକ୍ତ ବା ଯୋଗ୍ୟ—To be collected or gathered.

ଆହର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସଂ.ବଣ.(ଆ+ହୃ ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା+କର୍ମ.ତବ୍ୟ,— Āharttabya ଆହରଣୀୟ (ଦେଖ) Āharaṇīya (See)

ଆହର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଆ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)— Āharttā ୧ । ଆହରଣ କିମ୍ବା ସଂଗ୍ରହ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ସଂଗ୍ରାହକ- (ଆହର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ଣ୍ଡୀ) 1. One who collects or brings together; compiler.

୨ । ଯଜ୍ଞାଦ କ୍ରିୟାର ଅନୁଷ୍ଠାତା—

2. Performer of sacrifice.

ଆହା—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅହୋ!)—୧ । ଅନୁତାପ; ଆକ୍ଷେପ ବା ଖେଦସୂଚକ ଦ୍ୱାସୂ !—1. Alas ! (remorse; regret or sorrow). Āhā ହାୟ

ଆହା ୨ । ଆନନ୍ଦସୂଚକ—ଓହୋ—2. Aha ! (joy)

୩ । ଦସ୍ପା ବା ଅନୁକମ୍ପାସୂଚକ ଦ୍ୱାସୂ !—3. Ah ! (pity)

ମରେଶି ଉଠାରୁ ଥରେ ଆହା—କବସୂର୍ଯ୍ୟ କଣୋଦ୍ଭବଙ୍କୁ. ଗୀତ ।

ଆହା କରିବା—ଦେ.କ୍ରି.—୧ । ଖେଦ କରିବା—1. To lament. Āhā karibā ହାୟ କରା

୨ । ଅନୁତାପ କରିବା—2. To repent; to regret.

୩ । ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରିବା—

3. To sympathise; to pity; to show sympathy.

ସାହାରେ ତେ ହର ଆହା କରିବାକୁ ସାହା ନାହିଁ ଅଖିଳେ ।

ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ—୨୯ । ୧୫ ।

ଆହାନିକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ.ଆହ୍ନିକ)—୧ । ଆହ୍ନିକ (ଦେଖ) Āhānika I. Āhnika (See)

ଆହାନିକ ସାରି ଏଣେ କରିବା ଭୋଜନ—ସାର । ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ଆହାବ—ସଂ. ବ.—୧ । (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକିବା+ଅଧିକରଣ. Āhāba ଅ —ଯେଉଁଠାକୁ ପଶୁମାନେ ପାଣି ପିଇବା ନମନ୍ତେ ଆହୂତ ହୁଅନ୍ତି ; ଗୋରୁ ଆଦି ପଶୁମାନଙ୍କର ପାଣି ପିଇବା ସକାଶେ କୂପ ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ହ୍ରଦ, ଜଳାଶୟ ବା ଜଳକୁଣ୍ଡ—1. An artificial basin constructed near a well, filled with water for cattle drinking therefrom.

୨ । (ଯେଉଁଠାକୁ ସୈନ୍ୟଗଣ ଆହୂତ ହୁଅନ୍ତି) ଯୁଦ୍ଧ— 2. Battle.

୩ । (ଆ+ହୃ ଧାତୁ =ହୋମକରିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ ; ଯହିଁରେ ହୋମ କରାଯାଏ)—ଅଗ୍ନି—3. Fire

୪ । (+ଭାବ. ଅ)—ଆହ୍ୱାନ 4. Calling.

୫ । ମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ ଦ୍ୱାରା ଆହ୍ୱାନ—5. Invoking.

୬ । ଆହ୍ୱାନସାଧନମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ— 6 A kind of sacred text by which the invokation is performed.

୭ । (+କରଣ. ଅ)—ହୋଣକଳସ; ଗଙ୍ଗା ଆଦିରୁ ଜଳପାନ୍ତବିଶେଷ—7. A trough near a well for watering cattle.

ଦେ. ବ.—ଅହବ (ଦେଖ)

Āhaba ,See.

ଆହାବିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଆହ୍ୱାନ କରିବା ଦେଖ Āhābibā Āhabibā (See)

ଆହା ମରଇ—ଦେ. ଅ.—ସ୍ତ୍ରିଜନଙ୍କ ଦୁରବସ୍ଥାଜନିତ ଖେଦସୂଚକ Āhāmarai ଅବ୍ୟସୂ—ହାୟ ! ମୁଁ ମରି ନ ଯାଇ ଏହା ସହିବା ହାୟ ମରି ମରି ଆଖିରେ ଦେଖିଲି ! ଅହା କି ଦୁଃଖର ବିଷୟ !—Alas: what a sad thing.

ନତ ନାହିଁ କି ନସ୍ୱନେ ନଣ, ଦନ ଅହା ମରଉ ମୋ ୪ନ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ. କଣୋଦ୍ଭବଙ୍କୁ. ଙ ଗୀତ ।

ଆହାମଦ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) ନାମ—ଦ୍ୱଜ୍ରଦ୍ଦ ମିର୍ଯ୍ୟା ଗୋଲାମ୍ ଅହ୍ମେ- Āhāmad ମ୍ମଦ୍, ମୁସଲମାନ ଆହାମ୍ମଦୀୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—The founder of the Āhāmmadiya sect of the Mahomedans.

ଆହାମଦି—ଦେ. ବ.— ଆହାମ୍ମଦୀୟ (ଦେଖ) Āhāmadī Āhāmmadiya (See)

ଆହାମ୍ମକ୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଆ)—୧ । ମୂର୍ଖ; ବୋକା— Āhāmmak 1. Dunce; foolish.

୨ । ନକ୍ଷୋଧ—2. Simpleton.

ଆହାମ୍ମକି - ଦେ. ବ—୧ । ମୂର୍ଖପଣ—Folly. Āhāmmaki ୨ । ନର୍ବୋଧତା—2. Stupidity.

ଆହାମ୍ମଦୀୟ - ଦେ. ବ.—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ନୂତନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଶେଷ Āhāmmadiya (ମହମ୍ମଦ ଭଳେ ଶାଁକା ଦେଖ) Āhāmmadiya sect of the Mahomedans.

ଆହାର—ସଂ ବ. (ଆ+ହୃ ଧାତୁ=ହରଣ କରିବା; ଭୋଜନ କରିବା+ Āhāra ଭାବ. ଅ)—୧ । ଖାଇବା; ଭୋଜନ—1. Eating; meal; taking food.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷରରେ ଓ ମାତ୍ରା ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଲାଇନ୍ । ଅତଏବ ଁ, ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କିମ୍ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବିପରୀତ ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କିମ୍ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଘଣ୍ଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଣ୍ଟ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; କଥି ନ ପାଇଲେ 'କଁଥି' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗଣ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । (+କର୍ମ. ଅ) ଖାଦ୍ୟ; ଭୋଜ୍ୟବସ୍ତୁ—
2. Food; provision; diet.
୩ । ଆହରଣ—3. Gathering; taking in
୪ । ଦେହପୁଷ୍ଟିର ଉପାଦାନ—4. Sustenance.

ଆହାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—
Āhāraka ସଂଗ୍ରାହକ—Collector; compiler; one who brings things to a place.
(ଆହାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆହାରଛଟା—ଦେ.ବ. (ନାମ --ରୋଗବିଶେଷ; ମୂର୍ଚ୍ଛା ବାତ; ମୃଗୀବାତ—
Āhārachhaṭā Epilepsy; epileptic fit.
ମୃଗୀ ଆହାରଛଟା, ଜଗି ନ ଉହ୍ଲେ କପାଳ ଫଟା । ଚଗ ।
ମିରଗୀ

ଆହାରଛାତ—ଦେ. ବ.—ଆହାରଛଟା (ଦେଖ)
Āhārachhāta Āhārachhaṭā (See)
ଆହାରଛତ. ଜଗି ନ ଉହ୍ଲେ ସମର ଭେତ—ଚଗ ।

ଆହାର ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ରୋଗ ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ହେତୁ; ଅରୁଚିବଶତଃ
Āhāra chhārdibā ଖାଇବା ତ୍ୟାଗ କରିବା—
ଆହାର ଛଡ଼ା To give up taking usual food owing
ଅନାଜଛାଡନା to old age or infirmity.

ଆହାର ଢୋକିବା—ଦେ. ବ.—(ଧାନଗଛ) ଫୁଲ ଛଡ଼ାଇବା ପରେ ଧାନ
Āhāra ḍhokibā ମଧ୍ୟରେ ଧଳା ଶସ ଜାତ ହେବା—
Generating a milk-white watery substance after flowering (said of paddy plants.)

ଆହାର ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପକ୍ଷୀ ମାତା ସଦ୍ୟଜାତକକୁ ଥଣ୍ଟରେ ଖାଦ୍ୟ
Āhāra debā ବା ଆହାର ଦେବା—(mother bird)
ଆହାର ଦେଓୟା To give food to the young ones
ଅଘାରଦେନା with the beak.

ଆହାର ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ଶିଶୁର ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ନ ଇତ୍ୟାଦି
Āhāra dharibā ଖାଇବା—A child's first taking
ଆହାର ଧରା to substantial food (eg. rice) after it gives up taking milk.

ଆହାରନାଳୀ—ସଂ. ବ. (ଦେହବିଜ୍ଞାନପର ଭାଷା)—ଯେଉଁ ନାଳ
Āhāranāḷī ବାଟେ ମୁଖଗହ୍ୱରରୁ ଯେଉଁକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯାଏ—
Alimentary canal)

ଆହାରପଥ—ସ. ବିଣ. (ବିଜ୍ଞାନପରଭାଷା)—ଆହାରନାଳୀ (ଦେଖ
Āhārapatha Āhāranāḷī (See)

ଆହାରବିହାର—ସଂ. ବ. (ସଦ୍ଭାବ)—ଆହାରାଦି ଯାବତୀୟ ଦୈନନ୍ଦିନ
Āhārabihāra କାର୍ଯ୍ୟ; ପାନାହାରାଦି—Eating and all other acts necessary for a living being

ଆହାରାନ୍ୱେଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଖୋଜୁଥାଏ—
Āhārānweshī Searching after food
(ଆହାରାନ୍ୱେଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଆହାରାଭାବ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଖାଦ୍ୟାଭାବ—
Āhārābhāba 1. Want of food.
୨ । ଅନାହାର—2. Starvation.

ଆହାରାର୍ଥୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଆହାର = ଭୋଜନ + ଅର୍ଥ ଧାତୁ = ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Āhārārthī ୧ । ଖାଇବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—
(ଆହାରାର୍ଥିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Desirous of eating.
୨ । ଖାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ—2. Begging for food.

ଆହାରି—ସଂ ବିଣ. (ଆହାର + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—
Āhārī ପେଟୁ; ଉଦରମ୍ଭର; ଯେ ବହୁତ ଖାଇପାରେ—
Gluttonous; greedy.

ଆହାରିୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଆହାର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଘ୍ୟ)—
Āhārīya ଖାଦ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to food.

ଆହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ.ବିଣ.(ଆ + ହୃ ଧାତୁ=ଖାଇବା;ସଂଭ୍ରମ କରିବା + କର୍ମ,ଯ)
Āhārjya ୧ । ଖାଦ୍ୟ; ଭୋଜ୍ୟ; ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ; ଆହାରଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit to be eaten; edible; eatable.
୨ । ସଂଗୃହୀତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ଆହରଣୀୟ—
2. Fit to be collected or brought together.
୩ । ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା—
3. Collected; gathered.
୪ । ଆହରଣସିଦ୍ଧ; କୃତ୍ରିମ; ଅସ୍ୱାଭାବିକ; ସହସାଧ୍ୟ ବା ବେଶଭୂଷାଦ୍ୱାରା ସମ୍ପନ୍ନ (ଶୋଭା)—4. Got up; false; artificial (beauty).
୫ । ଅଙ୍ଗୀକୃତ; କଳ୍ପିତ—5. Imputed; feigned; effected.
୬ । ନୈମିତ୍ତିକ—6. Casual; superficial.

ଆହାର୍ଯ୍ୟଶୋଭା—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଆହାର୍ଯ୍ୟ + ଶୋଭା)—
Āhārjyaśobhā କୃତ୍ରିମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ; ବେଶଭୂଷାଦ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଶୋଭା ସମ୍ପାଦନ କରାଯାଏ—
Done up or artificial beauty; got up beauty.

ଆହାର୍ଯ୍ୟସାମଗ୍ରୀ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ଆହାର୍ଯ୍ୟ + ସାମଗ୍ରୀ)—
Āhārjyasāmagrī ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁ—Articles of food; edibles.

ଆହ୍ଲାଦ - ତ୍ରି. ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଆହ୍ଲାଦ)—
Āhālāda ହର୍ଷ; ଆନନ୍ଦ; ଆମୋଦ—
Joy; mirth; rejoicing; delight.
ମିତ୍ରଜନ ମନ ମୀନକୁ ଜଳ ପର
ଆହ୍ଲାଦ ଦେଇ ସେ ଜୀବନ ରକ୍ଷଥାଏ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରର. ଶବ୍ଦ୍ୟ ।
ତ୍ରି. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଆନନ୍ଦଦାୟକ; ଲାବଣ୍ୟମୟ; ଆହ୍ଲାଦିତ—
Charming; lovely.
ଆହ୍ଲାଦ ଭୁଣ ଭର୍ତ୍ତୃ ଦେହେ ନଶାଇବ ।
ଶିଶୁଙ୍କୁ—ଉଷା ଅରୁଣୋଦ୍ୟ ୨ । ୪ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ପର୍ଶ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସୂଚ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଆଳାଲଦ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ନେହ କରିବା; କୋମଳ ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ଦେଇ
Āhālāda karibā କରିବା—To fondle; to behave tenderly.
लाडकरना

ଆଳାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Āhālibā Āhulāibā (See)

ଆହୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ହା ଧାତୁ = ରଖିବା; ହେବା + କର୍ମ. ତ)—
Āhita ୧ । ନ୍ୟସ୍ତ; ସ୍ଥାପିତ—1. Placed.
୨ । ସମ୍ଭୃତ—2. Deposited.
୩ । ଅସକ୍ତ; ଅନୁରକ୍ତ—
3. Attached; devoted to.
୪ । ସାହାକୁ ବନ୍ଧକ ଦିଆଯାଇଅଛୁ—4. Pledged.
୫ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—5. Thrown away; rejected.
୬ । କୃତ—6. Effected.
୭ । କୃତାଧାନସ୍ଥାର (ଅଗ୍ନି)—
7. (fire) Consecrated.
୮ । ଜନିତ—8. Produced.
୯ । ନିଷିକ୍ତ—9. Impregnated.
୧୦ । ସଙ୍ଗତ—10. United; collected.
୧୧ । ଅର୍ପିତ—11 Given.
୧୨ । ସମ୍ପାଦିତ—12. Performed; done.
୧୩ । ଜାତ—13. Born; grown.
୧୪ । ଆରୋପିତ—14. Imputed.
୧୫ । ଅନୁଭୂତ—15. Felt.

ଆହୁତଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀ.; ଆହୁତ + ଲକ୍ଷଣ)—
Āhitalakshaṇa ୧ । ଗୁଣଦ୍ୱାରା ବିଖ୍ୟାତ—
(ଆହୁତଲକ୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Celebrated for accomplishments.
୨ । ନ୍ୟସ୍ତଚିହ୍ନ—2. Marked with a sign.

ଆହୁତାଗ୍ନି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆହୁତ = ସମ୍ଭୃତ + ଅଗ୍ନି = ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି, ସାଧାରଣ ଅଗ୍ନି)—
Āhitāgni ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିକୁ ଗୃହରେ ସଯତ୍ନ କରି ସର୍ବଦା ଜାଳି ରଖନ୍ତି; ସାଗ୍ନିକ: ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ—(a Brāhmaṇa) Who keeps the sacred fire burning day and night in the house; (one) who keeps the sacrificial fire alive.

ଆହୁଣ୍ଡିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଅହୁଣ୍ଡ = ସର୍ପମୁଖ + କ୍ରୀଡ଼ାର୍ଥେ; ଇକ. ଯେ ସାପର ମୁଖଦ୍ୱାରା ଖେଳେ) — ସାପୁଆକେଳା—
Āhituṇḍika Snake-catcher; snake-charmer.
ସଂ. ବିଣ.— ଯେ ସର୍ପବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣ—Skilled in the art of snake-charming.

ଆହୁର—ଦେ.ବି.(ସଂ. ଅଭୀର)—ବିହାର ଓ ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ ଅଞ୍ଚଳର ଗରୁଡ଼
Āhira ଜାତି; ଅଇରଗରୁଡ଼—A cowherd; a caste (ଆହୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) now taking to rope-dancing by females.

ଆହୁରି—ଦେ. ବି.—ଆହୁର (ଦେଖ)
Āhiri Āhira (See)

ଆହୁତ—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ଉଦ୍ଧର୍ତ୍ତନ)—୧ । ଅଜାଡ଼ା; ନିଆଁରେ ପୁଡ଼ା ହେବା—1. Being agitated over fire.
୨ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ପବନ ଅଭାବରୁ ଘର୍ମରେ ଆକୁଳ ବା ବ୍ୟାକୁଳ—2. Feeling close and sweaty for want of breeze in the summer season.

ଆହୁତଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉଦ୍ଧର୍ତ୍ତନ)—ଆଉଟଣ (ଦେଖ)
Āhuṭaṇa Āuṭaṇa (See)

ଆହୁର୍ଦ୍ଦାବାହୁର୍ଦ୍ଦ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି—ଯିବା ଆସିବା—
Āhurda bāhurda Coming and going.
ମୋ ଚରଣେ ଦଅ ପାହୁର୍ଦ୍ଦ, ତନେ କରୁ ଥିର ଥାଉଁ ।
ପାତ ରୁଣ ଝୁଣ ଶବଦ ଶୁଣଣ ଦୂରାଇ ଅହୁର୍ଦ୍ଦାବାହୁର୍ଦ୍ଦ ।
ପ୍ରାଚୀ. ରତ୍ନସିଂହାସ୍ତ୍ରୀ ।

ଆହୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ହୁ ଧାତୁ = ହୋମ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Āhuta ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ ହୋମ ଅଗ୍ନିରେ ନିକ୍ଷିପ୍ତ (ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ତରୁଆଦି)—Offered as oblations to the sacrificial fire; sacrificed.

ସଂ. ବି. (+ ତ୍ରାତ. ତ)—ଗୃହସ୍ଥର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ—
The five great sacraments enjoined on every householder by the Bedas.

ଆହୁତି—ସଂ. ବିଣ. (ଅ + ହୁ ଧାତୁ = ହୋମ କରିବା + କ୍ତିନ୍. ତି)—
Āhuti ୧ । ହୋମ; ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ ଘୃତାଦିର ହୋମାଗ୍ନିରେ ନିକ୍ଷେପ—1. Sacrificial Homa; Vedic sacrifice; sacrifice by fire.
୨ । ଆଜ୍ୟଗାସ୍ୱ ବା ହୋମୋପଯୋଗୀ ଦ୍ରବ୍ୟ—
2. Burnt offering; oblation (e.g. ghee, rice, honey etc.)
୩ । ଘୃତ ଆଦି ସ୍ରୁବଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନିରେ ଏକବାର ନିକ୍ଷେପ—
3. That much of burnt offering (e. g. ghee etc.)which is poured into the fire at one time by means of the sruba or ladle.

ଆହୁତି ଦେବା—ଦେ.କ୍ରି.—୧ । ଘୃତାଦି ହୋମାଗ୍ନିରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବା—
Āhuti debā 1. To throw or pour ghee into the sacred fire.
आहुतिदेना
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିସର୍ଜ୍ଜନ କରିବା; ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବା—
2. To sacrifice (one's interests).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପଣ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇେ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅବଦତ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ସେବେ ଏ ଜ୍ଞାତୀୟରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଅଧାକ୍ରମେ ବହୁଁର ବ୍ୟବହାର ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ରେ; 'ବୃଷ' ନ ମିଳରେ 'ବୃଷ' ଲେଖିବେ; 'ବ୍ୟ' ନ ପାଇରେ 'ବଯୁ' ଲେଖିବେ; ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଲେଖିବେ

ଅହୁତ ଦେଇଣ ଅସ୍ତ୍ରଗେ ଦ୍ରୋଲେ ସଙ୍ଗୀ-ସ୍ୱାମି-ବୃହଦାଶୀ ।
ମଦଦଗୋଉ. ଶମିଷ୍ଠା ।

୩ । ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା—3. To instigate; to fan (as by adding ghee to fire.)

ଆହୁରି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅନ୍ୟତ୍ର ଓ ହୁ)—୧ । ଅଉ; ପୁନଶ୍ଚ—
Āhuri
1. Also; moreover.
ଆବାର୍; ଆଉ ୨ । ଅଦ୍ୟାଯି
और
2. Till today; till now.
ଦେ. ରୂପ.—ଅଉ; ଅଧିକ—More.

ଆହୁଲ—ଦେ. ବ.—ଅହୁଲା; ନୌକା ଚଲାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦଣ୍ଡ-
Āhulā
ବଶେଷ; ଖେପଣୀ—Oar.
ହାଲ; ଦାଁଡ଼
ବଲ୍ଲା; ଲଗ୍ଗୀ

ଆହୁଲାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ଆହୁଲ ପକାଇବା—
Āhulāibā
1. To row.
ହାଲଧରା; ଦାଁଡ଼ଫେଲା ୨ । ଆହୁଲଦ୍ୱାରା ନୌକା ଚଲାଇବା—
ଡାଁଡ଼ଖୋନା
2. To row a boat over.
୩ । (କୁଲା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା) ବାୟୁକୁ ସଞ୍ଚାଳିତ କରିବା—
3. To cause the motion of the air (by means of a fan).

ଆହୂତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ + ହ୍ୱେ ଧାତୁ = ଡାକିବା + କର୍ମ. ତ)—
Āhūta
୧ । ନିମନ୍ତ୍ରିତ; ଆମନ୍ତ୍ରିତ—1. Invited.
(ଅନାହୂତ—ବପତ୍ତିତ) ୨ । ସମ୍ବୋଧିତ—2. Addressed.
୩ । ଡକାଦେବା—3. Called; invoked; summoned.

ଆହୂତି—ସଂ. ବି. (ଆ + ହ୍ୱେ ଧାତୁ = ଡାକିବା + ଭାବ. ତି)—
Āhūti
ଆହ୍ୱାନ; ଡାକରା; ନିମନ୍ତ୍ରଣ—
Call; invitation; summons.

ଆହୃତ—ସଂ ବଣ. (ଆ + ହୃ ଧାତୁ = ହରଣ କରିବା; ନେବା + କର୍ମ.
Āhṛuta
ତ)—୧ । ଆସୋଜିତ—1. Collected.
୨ । ସଞ୍ଚିତ; ସଂଗୃହୀତ—2. Gathered; stored in.
୩ । ଆଗତ—3. Brought in; seized.
୪ । ସଂକଳିତ—4. Compiled.
୫ । ନୀତ—5. Taken away.

ଆହେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅହୋ)—ସମ୍ବୋଧନସୂଚକ ଗୌରବାର୍ଥକ ସାନ୍ୟ
Āhe
ବ୍ୟକ୍ତିକଥାରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ—ହେ—Interjection
ଓହୋ
applied to respected persons—Oh. Sir!
ଆହ
ଅହେ ଜନୈକସ୍ୱ ସମ୍ବେହ ଏଥି ନାହିଁ—କୃଷ୍ଣଜିତ ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଆହେମଦ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ). (ନାମ)—ଅହାମଦ୍ (ଦେଖ)
Āhemad
Āhāmad (See)

ଆହେୟ—ସଂ.ବଣ. (ଅହି = ସର୍ପ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଏଯ)—ସର୍ପସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Āheya
Relating to snakes

ଆହେହେ—ଦେ. ଅ.—ଅହେ (ଦେଖ)
Āhehe
Āhe (See)

ଆହୋ—ସଂ. ଅ. (ଆ + ହନ ଧାତୁ = ଆଘାତ କରିବା + ଅଧିକରଣ;
Āho
ବକଲ୍ପ, ସମ୍ଭେଦ, ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ବଗୃର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ)—
ଆହେ (ଦେଖ)—Āhe (See)

ଅହୋ ସ୍ୱାମି ଦ୍ରୋଣ ବୃଝାଇଥିଲ ମୋତେ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଆହୋପୁରୁଷିକା—ସଂ ବ. (ଅହୋଯୁରୁଷ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ; "ଅହଂ ଏବ
Āhopurushikā
ପୁରୁଷଃ" ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଏକା ମନୁଷ୍ୟ, ଅନ୍ୟ କେହି ମୋ ଆଗରେ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ)—ଆତ୍ମବଡ଼ମା; ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘା; ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସା—Self-adulation.

ଆହୋରାତ୍ରିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅହୋରାତ୍ର + ସ୍ୱାର୍ଥ. ଇକ)—
Āhorātrika
ଦିନ ରାତି ୨୪ ଘଣ୍ଟାଯାକ ଘଟୁଥିବା ଅବସ୍ଥାନ୍ତ—
Incessant; taking place or remaning throughout 24 hours.

ଆହୋହୋ—ଦେ. ଅ.—ଅହେହେ (ଦେଖ)
Āhoho
Āhehe (See)

ଆହ୍ନିକ—ସଂ. ବଣ. (ଅହନ୍ = ଦବସ + ଜର୍ଥେ ଭାର୍ଥେ. ଇକ)—
Āhnika
୧ । ଦୈନିକ; ପ୍ରତିଦିନ ଘଟୁଥିବା—
1. Daily; diurnal.
୨ । ଦବସସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to a day.
ସଂ. ବ.—୧ । ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନାଦି ନିତ୍ୟକର୍ମ—
1. Daily worship and prayers.
୨ । ପ୍ରତିଦିନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଠ—2. A day's lesson.
୩ । ଦବସରେ ପଢ଼ିବାର ପଠନୀୟ ଅଂଶବଶେଷ—3. Part of a book which is a day's lesson.

ଆହ୍ନିକ କରିବା—ଦେ. କି.—ସନ୍ଧ୍ୟାବନ୍ଦନାଦି କରିବା—
Āhnika karibā
To perform the daily worship and rituals.

ଆହ୍ନିକ ଗତି—ସଂ. ବ(ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ଏକ ଅହୋରାତ୍ର ବା ୨୪ଘଣ୍ଟା
Āhnikagati
ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ସ୍ୱୀୟ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଏକବାର ଆବର୍ତ୍ତନ—The diurnal rotation of the earth.
[ଦ୍ର — ପୃଥିବୀ ଜନ୍ମପରେ ନଜର ମେରୁଦଣ୍ଡଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଥରେ ପୂରା ପୂରା ବର୍ତ୍ତକେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚାରିପାଖେ ଥରେ ପୂରା ଆସେ । ପୃଥିବୀର ଏହି ଦୁଇଟି ଗତି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମଟି ଅହ୍ନିକ ଗତି ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟିକୁ ବାର୍ଷିକ ଗତି କୋହଯାଏ । ପୃଥିବୀର ଅହ୍ନିକଗତି ଫଳରେ ଦବାରାତ୍ରି ଓ ବାର୍ଷିକଗତି ଯୋଗୁଁ ଋତୁପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଥାଏ ।]

ଆହ୍ୱୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଆ + ହ୍ୱେ ଧାତୁ = ଡାକିବା + କରଣ ଅ; ଯାହା-
Āhwaya
ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବକୁ ଡକାଯାଏ)—ନାମ; ସଂଜ୍ଞା-ଅଖ୍ୟା—Name; denomination.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚୁାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯୁକ୍ତ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଐ	ଓ	ଋ	ଌ	ଯୋ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ର	ଗ୍ୟ	ଯୁକ୍ତ	ଓ	ଁ

ଆହ୍ୱା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକିବା+କରଣ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Āhwā ଆହ୍ୱୟ (ଦେଖ)— Āhwaya (See)

ଆହ୍ୱାନ—ସଂ. ବ. (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Āhwāna ୧ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଡାକିବା—1. Invitation.
(ଆହୂତ—ଦେଖ) ୨ । ଡାକିବା; ଡାକ—2. Call;summons.
୩ । ସମ୍ବୋଧନ—3. Accosting.

ଆହ୍ୱାନିବା—ଦେ. ସକ୍ର କ୍ରି (ସଂ. ଆହ୍ୱାନ)—ଆହ୍ୱାନ କରିବା; ଡାକିବା-
Āhwānibā To call; to invite.
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଧ୍ୱଂସ ଗଲାରି—
ଯବନକୁ ଆହ୍ୱାନିବେ ସେହ୍ନ ଅର୍ଥେ ପୂଣି ।
ରଘୁନାଥ—ନଡ଼ାଆନା ।

ଆହ୍ୱାୟ—ସଂ. ବ (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକିବା+କରଣ. ଅ)—ନାମ—
Āhwāya 1. Name.
୨ । (ଭାବ+ଅ)—ଆହ୍ୱାନ (ଦେଖ)
Āhwāna (See)

ଆହ୍ୱାୟକ—ସଂ. ବଣ ପୁଂ (ଆ+ହ୍ୱେ ଧାତୁ=ଡାକିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—
Āhwāyaka ୧ । ଯେ ଆହ୍ୱାନ କରେ —One who calls or invites.
(ଆହ୍ୱାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ଣ.— ଦୂତ—A messenger.

ଆହ୍ଲାଦ—ସଂ. ବ. (ଆ+ହ୍ଲଦ ଧାତୁ=ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Āhlāda ୧ । ଆନନ୍ଦ; ହର୍ଷ—1. Joy; gladness; delight; mirth.
୨ । ଆମୋଦ—2. Festivity.
ଦେ. ବଣ—ଆହ୍ଲାଦିତ—Delighted.
ନଟେ ଚନ୍ଦ୍ରର କରେ ଆହ୍ଲାଦ—
ଜଗତ୍ପୂର୍ଯ୍ୟ—ଜଗତା ।

ଆହ୍ଲାଦକ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ହ୍ଲଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ, ହ୍ଲାଦ ଧାତୁ=
Āhlādaka ଆହ୍ଲାଦିତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
(ଆହ୍ଲାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ; ଆନନ୍ଦଦାୟକ—
Delightful; joyful.

ଆହ୍ଲାଦକର— ସଂ. ବଣ. (ଆହ୍ଲାଦ=ଆନନ୍ଦ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
. Āhlādakara ଆହ୍ଲାଦକ (ଦେଖ)
(ଆହ୍ଲାଦକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Āhlādaka (See)

ଆହ୍ଲାଦନ—ସଂ. ବ. (ଆ+ହ୍ଲାଦ ଧାତୁ=ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମାଇବା+ଭାବ.
Āhlādana ଅନ)—୧ । ଆହ୍ଲାଦଜନକ—
1. Giving delight.
୨ । ପ୍ରୀତନ; ପ୍ରୀତି—2 Love.

ଆହ୍ଲାଦିତ—ସଂ. ବଣ. (ଆ+ହ୍ଲଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ତ)—
Āhlādita ୧ । ଆନନ୍ଦିତ—1. Gratified; pleased; delighted; full of joy
୨ । (ଆହ୍ଲାଦ+ନାଡାର୍ଥେ ଇତ)—ଯାହାର ଆହ୍ଲାଦ ଜନ୍ମି ଅଛି; ଜାତାହ୍ଲାଦ—2. Rejoiced.

ଆହ୍ଲାଦିନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆହ୍ଲାଦ+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Āhlādinī ବଜୁଳୀ; ବଦ୍ୟୁତ୍—Lightning.
ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ— ଆହ୍ଲାଦଯୁକ୍ତା; ହର୍ଷଯୁକ୍ତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
(female) Given to pleasures; gay.

ଆହ୍ଲାଦୀ—ସଂ.ବଣ. (ଆହ୍ଲାଦ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ.ଇନ୍) – ସର୍ବଦା ଆମୋଦ–
Āhlādī ପ୍ରମୋଦ କରିବା ସାଦାର ସ୍ୱଭାବ; ଆମୋଦପ୍ରିୟ—
One who is given to pleasures; cheerful.

ଇ—ସ—୧ । ଭାଷାର ୩ୟ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ; ହ୍ରସ୍ୱ ଇ (ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ତାଲୁ)—1. The 3rd vowel of the alphabet; the short 'i'
ଈ ୨ । ଇକାର; ଇ ମାତ୍ରା, ଯଥା 'ି' (ଏହି ମାତ୍ରା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଦିଆଯାଏ । ଏହାକୁ ବେଶୀରୁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ 'ଚନ୍ଦ୍ରା' ବୋଲି କହନ୍ତି ।)—
2. The sign of the vowel 'i' in Ordiā e.g 'ି' put on the top of a consonant.
ସ. ବ. (ଅ=ବସ୍ତୁ+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଯେ ବସ୍ତୁ କେଠାରୁ ଜାତ)—କାମଦେବ; କନ୍ଦର୍ପ—
Cupid (the son of Bishnu).
ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—୧ । ଭାଷାରେ କେତେକ ବିଶେଷଣ ପଦ ଶେଷରେ ଇକାର ଯୋଗ ହେଲେ ତାହା ଗୁଣବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ହୁଏ (ଯଥା - ଉତ୍କଳରୁ ଉତ୍କଳୀ; ବଦମାଇରୁ ବଦମାସି ଇତ୍ୟାଦି)—1. A suffix denoting quality or state.
[ଦ୍ର—ଏହି ଇକାର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆରବୀ, ପାରସୀ, ଇଂରାଜୀରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ।]
୨ । (ସ. ହି)—ନିଶ୍ଚେ —2. Certainly.
୩ । ମଧ୍ୟ—3. Also; too.
୪ । ମାତ୍ର; କେବଳ —4. Only.
(ଯଥା—ଆମ୍ଭେ ଇ=ଆମ୍ଭେମଧ୍ୟ; ପାରସୀ ଓ ହିନ୍ଦୀରେ 'ଭ' ଓ ବଙ୍ଗଳାରେ 'ଓ' ଏହି ସ୍ଥଳରେ ଲାଗେ; ଏକଇ କଲା=ଏକମାତ୍ର ସୁନ୍ଦର ।)
୫ । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ କେବଳ ପାଦ ପୂରଣାର୍ଥ ପଦଶେଷରେ 'ଇ' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ —5. Only;also; certainly (to complete a sentence).

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଙ୍ଗଳାରେ ଯେଉଁ ଅଭିଧାନ ଶବ୍ଦର ୧ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ୧ ଓ ୨ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅଙ୍କିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତତ୍ପରିବର୍ତ୍ତେ ୨ ବା ୧ ଅଙ୍କିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଡ଼' ଖୋଜିବେ; 'ବ୍ରଜ' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ରଜ' ଦେଖିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

୬ । (ସଂ. ଛ)—କ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହୋଇ ଯଦ୍ୟପେ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଏକ ବଚନ ବୁଝାଏ—(ଯଥା—ସେ 'କରଇ'=ସଂ. ସ କରୋତି)
6. An inflection added to the Oṛiā. verbal roots to denote 3rd. person singular in present tense.

୭ । (ସଂ. ଝ୍ୱା)—ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ ସଙ୍ଗେ ଇକାରରୂପେ ଯୋଗ ହେଲେ କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ବୁଝାଏ— (ଯଥା—କରି, ଧରି ଇତ୍ୟାଦି)
6. The Oṛiā inflection of participles.

୮ । କ୍ରିୟାର୍ଥକ 'କୁ' ପ୍ରତ୍ୟୟ ଲୋପ ହୋଇ ବଦଳରେ ମୂଳ ଧାତୁ ଶେଷରେ 'ଇ' ଯୁକ୍ତ ହୁଏ— (ଯଥା—ଅଣି ଯାଉଛି=ଅଣିବାକୁ ଯାଉଛି; ମାରି ମନ କରୁଛି =ମାରିବାକୁ ମନ କରୁଛି ।)
8. An Oṛiā inflection indicating the infinitive mood.

୯ । (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ)—ଦ୍ୱିତୀୟା ବିଭକ୍ତିର 'କୁ'— ଅଙ୍ଗ ପ୍ରମାଣେ ଯାଅ ସାରଥୀ ଦେଖଇ । ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ—ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।
9. A termination of the objective case.

ଦେ. ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ (କଚେରି ଓ ଜମିଦାରି ସିରସ୍ତା) ଇଲାକା, ଇସାଦ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—
An abriviation denoting jurisdiction and witness.
[ଦ୍ର—ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲାବେଳେ ଏହାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଗାର ଦିଆଯାଏ – ଯଥା—। ଇ । କଟକ]

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଇଦମ୍; ଏତଦ୍)— ଏହି; ଏହା— It; this.
(ଯଥା—ଇ ଯୁଗେ କଁଠେ (=ଲଡଳ କଣ୍ଠରେ) ହାଣ୍ଡି ନେଇଁ ବଲେ ଅଉ ନେଇଁ ଚଲେ)

ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ. ବଣ—ଏ; ଏହି; ଏହା—This.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ଯଥା—ଇଆଡ଼େ; ଇଲାଗେ, ଇମିତି, ଇଛୁଣି ।]

ଈଥିଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଇଡ଼ା)—ଇଡ଼ା (ଦେଖ)
Iañlā Irḍā (See)
ଈଡ଼ା
इड़ा
ଈଥିଲା ପିଥିଲା ଶିଷମ୍ନା ଜନ
ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସରସ୍ୱତୀ ସେନ । ଗ୍ରାତ୍ରୀ—ପରଦେଶୀଗୀତା ।

ଇଅର୍‌ଟପ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଇଅର୍‌ଟପ୍)—
Iarṭap ଡାଲକାନର ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ—Ear-top.
ईअर् टप्

ଇଅର୍‌ରିଙ୍ଗ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଇଅର୍‌ରିଙ୍ଗ୍)—
Iarring ସୁନାରେ ତିଆରି ଡଲକାନର ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ—Ear-ring.
ईआरिंग

ଇ. ଆଇ. ଆର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ସାଙ୍କେତିକ)—
I āi. ār ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ରେଲ୍‌ଓ୍ୱେ—E I R; abbreviation for East Indian Railway.
ई. आइ. आर्
[ଦ୍ର—ଏ ରେଲ୍ କଲିକତାରୁ ପଞ୍ଜାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଅଛି । ଏହା ଭାରତବର୍ଷର ସର୍ବପ୍ରଥମ ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍]

ଇଆଡ଼—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଏହିଅଡ଼—1 This part or side.
Iāṛḍa ୨ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ—2. This tract.
एदिक् ୩ । ଏହି ସ୍ଥାନ—3. This place.
इधर

ଇଆଡ଼କା—ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଏହି ସ୍ଥାନର—1. Of this place.
Iāṛḍakā ୨ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର—2. Of this locality.
एदिककार
इधरका; ईधरको

ଇଆଡ଼କାର—ଗ୍ରା. ବଣ—ଇଆଡ଼କା (ଦେଖ)
Iāṛḍakāra Iāṛḍakā (See)

ଇଆଡ଼କୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଆଡ଼କୁ (ଦେଖ)
Iāṛḍaku Eāṛḍaku (See)

ଇଆଡ଼ିକା—ଗ୍ରା. ବଣ—ଇଆଡ଼କା (ଦେଖ)
Iāṛḍikā Iāṛḍakā (See)

ଇଆଡ଼ିକାର—ଗ୍ରା. ବଣ—ଇଆଡ଼କା (ଦେଖ)
Iāṛḍikāra Iāṛḍakā (See).

ଇଆଡ଼ିକି—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଏଠାକୁ—1. To this place.
Iāṛḍiki ୨ । ଏ ଦିଗକୁ—2. To this quarter.
एदिके ୩ । ଏଣିକି; ବର୍ତ୍ତମାନକୁ—3. Now.
इधरमे ୪ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ—4. In future.

ଇଆଡ଼ୁ—ଦେ. ସର୍ବନାମ—୧ । ଏଠାରୁ—
Iāṛḍu 1. From this place.
एदिक्‌थेके ୨ । ଏପକ୍ଷରୁ—2. From this party.
इधरसे ୩ । ଏତରଫରୁ—3. From this side.

ଇଆଡ଼ୁ ସିଆଡ଼ୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏଣୁ ତେଣୁ—
Iāṛḍu siāṛḍu 1. From this side and that.
एदिक् ओदिक् ୨ । ଅସମ୍ବନ୍ଧଭାବରେ—
ईधर उधर 2. Disjointedly.
୩ । ଅଗଡ଼ ବଗଡ଼ (ଦେଖ)
3. Agaṛḍa bagaṛḍa (See)
୪ । ଗୋଳମାଳଅରୂପେ—4. In a confused manner.

ଇଆଡ଼େ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ସର୍ବନାମ—ଏଆଡ଼େ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Iāṛḍe etc Eāṛḍe etc (See)

ଇଆଦ୍—ବୈଦେ. ବି— (ପା. ୟାଦ୍)—ସ୍ମରଣ; ମନେ ପକାଇବା—
Iād Remembrance; recollection.
ईयाद्
याद
ହଜୁରଙ୍କ ଖାନା ପଇଁଓ ଯେ ହଜେ ଖାଇଛି କେବଳି ଇହ ସେ ଇଆଦ୍ କରୁଥିବ—ଫକୀରମୋହନ, ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୮	ଛ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ସୂଚକାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଘ
୨	୧	୬	୩	୪	୭	ଅତ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଗ୍ୟ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତତ୍ତତ୍ ବର୍ଗ୍ୟ	୫୭	ସ	୨	ଟ୍ୟ	ଯଅ	୫	ନ୍

ଇଆର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ୟାର୍; ବୁଲ—ସଂ. ଜାର)—
Iār ୧ । ଉପପତ୍ତ; ବହୁପୁରୁଷ; ଜାର—1. A paramour.
ଇଆର ୨ । ମଉଜାସାଙ୍ଗ—2. A boon companion.
यार

ଇଆରକ—ବୈଦେ. ବ. (ଫା) —୧ । ବନ୍ଧୁତା; ଦୋସ୍ତି—
Iārki 1. Friendship; comradeship;
ଇଆର୍କୀ companionship.
यार्की ୨ । ଫାଜଲାମି—2. Exuberance of spirit
୩ । ଯାଉଦୋସ୍ତି; ଅବୈଧପ୍ରଣୟ—
3. Illicit love.

ଇଆର୍କ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଇଆର୍କ ମାରିବା (ଦେଖ)
Iārki debā Iārki māribā (See)

ଇଆରକ ମରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୃଥା ଆମୋଦ
Iārki māribā କରିବା—To pass time in idle
ଇଆର୍କୀମାରା amusements and pleasures
यार्कीमारना with friends.

ଇଉକ୍ଲଡ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଗ୍ରୀକ୍ ନାମ)—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜ୍ୟାମିତିଗ୍ରନ୍ଥ-
Iuklid ପ୍ରଣେତା—Euclid; the great Geometrician.
[ଦ୍ର—ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ଏ ଜୀବନ୍ତ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶ । ରେଖାଗଣିତ ବିଦ୍ୟାରେ ଏ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ବାର ଅଧ୍ୟାୟ ଜ୍ୟାମିତି-ଗ୍ରନ୍ଥ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ । କଥିତ ଅଛି, ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଅବସ୍ଥାରେ ଇଉକ୍ଲିଡ୍ ବାର ଅଧ୍ୟାୟ ଜ୍ୟାମିତି ଲେଖି ରଖିଥିଲେ । ଦୈବଦୁର୍ବିପାକବଶତଃ ସପ୍ତମ, ଅଷ୍ଟମ, ନବମ ଓ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟମାନ ଘୋଡ଼ ଗଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସେହି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଆଠ ଅଧ୍ୟାୟ ଜଗତରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।]
ଦେ. ବ.—ଜ୍ୟାମିତି ଗ୍ରନ୍ଥ—A book on Geometry.

ଇଉନାଇଟେଡ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ) (ଇଂ. ୟୁନାଇଟେଡ୍=
Iunāited shtets ସଂଯୁକ୍ତ + ଷ୍ଟେଟ୍ସ୍=ରାଜ୍ୟସମୂହ)—
ୟୁନାଇଟେଡ ଷ୍ଟେଟ୍ସ ଯୁନାଇଟେଡ୍ଷ୍ଟେଟ୍ସ; ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତ
यूनाईटेडष्टेटस ରାଜ୍ୟ—United States of America.

ଇଉନଥନ୍ (ଇତ୍ୟାଦ)—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—
Iunian (etc) ଯୁନଥନ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
ଇଉନିୟନ Yunian etc (See)
यूनिअन

ଇଉନଥନ୍ କମିଟି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ୟୁନୟନ୍=ସମବାୟ+କମିଟି
Iunian kamiṭi =ସମିତି)—ୟୁନଥନ କମିଟି (ଦେଖ)
ଇଉନିୟନକମିଟି Yunian kamiṭi (See)
यूनिअनकमेटि

ଇଉନଥନ୍ ଜାକ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.) ୟୁନଥନ୍ ଜାକ (ଦେଖ)
Iunian jāk Yunian jāk (See)
ଇଉନିୟନଯାକ
यूनिअनजेक

ଇଉନଥନ୍ ବୋର୍ଡ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂଗ୍ଲଜ)—
Iunian bord ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ପଦ୍ଧତିରେ ଗ୍ରାମର ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱସ୍ଥ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦର ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟବୋର୍ଡ଼ର ଅଧୀନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗ୍ରାମସମୂହର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସଙ୍ଘ—
The Union Board (formed under District Boards in local self Government lines)

ଇଉନିଭର୍ସିଟି—ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ) —ୟୁନିଭର୍ସିଟି; ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—
Iunibharsiṭi University.
ଇଉନିଭାର୍ସିଟି
यूनिभार्सि टि

ଇଉରୋପ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ୟୁରୋପ (ଦେଖ)
Iurop Yuropa (See)

ଇଉରୋପୀୟ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଉରୋପ+ଓ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଇୟ)—
Iuropīya ୟୁରୋପୀୟ (ଦେଖ)
Yuropīya (See)

ଇଏ—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ (ଫ. ଇଦମ୍) —ଯେ (ଦେଖ)
Ie Ye (See)

ଇଂଗ୍ଲଜ—ଦେ. ବ—୧ । ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ଭାଷା—
Iinrāja 1. The English language.
ଇଙ୍ଗରାଜ ୨ । ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An Englishman.
अङ्गरेज ୩ । ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ଜାତି—3. The English nation.
ବୈଦେ. ବିଣ—ଇଂଲଣ୍ଡସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—English.

ଇଂଗ୍ଲଜ ଅମଲ—ଦେ. ବ. (ଇଂଗ୍ଲଜ+ଅମଲ)—
Iinrāja amala ଭାରତରେ ଇଂଗ୍ଲଜଙ୍କ ଶାସନ କାଳ—
ଇଙ୍ଗରାଜ ଆମଲ The period of British rule in
इङ्गरेजका अमल India.

ଇଂଗ୍ଲଜ ଟିକା—ଦେ ବ—ବସନ୍ତରୋଗ ସାମ୍ପ୍ରକତା ନିବାରଣାର୍ଥ ହୋଇଥିବା
Iinrāja ṭikā ଗୋବାଜ ଟିକା—Vaccination.
ଇଙ୍ଗରେଜୀଟିକା
अङ्गरेजीटिका

ଇଂଗ୍ଲଜବାହାଦୁର୍—ଦେ. ବ—ଇଂଗ୍ଲଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ—
Iinrāja bāhādur The English Government.
ଇଙ୍ଗରାଜବାହାଦୁର
अङ्गरेजबाहादुर

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତେବ ରକ୍ଷା ହଇଛି ନାହି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଳିତ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଶବ ଯୋଡ଼ିଲେ, ସେମେ ଏ ରକ୍ଷାଯୋଗରେ. ନ ମିଳିବ, ସେମେ ସେହି ଶବପାଇଁ ଲଘୁକ୍ରମରେ ଚହୁଁର ବସଯତ ; ବା ୧ ତଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଶବ ଯୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ;'ଅଇଳଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳ୍ଟ' ଦେଖିବେ

ଇଂଗ୍ଲଜ (ଇତ୍ୟାଦ)—ବୈଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଇଂଗ୍ଲଜ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Iṁrāji etc. Iṁrāja etc. (See)
ଇଂରାଜୀ
ଅଙ୍ଗ୍ରେଜୀ

ଇଂରେଜ (ଇତ୍ୟାଦ)—ବୈଦେ. ବ.—ଇଂଗ୍ଲଜ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Iṁreja etc. Iṁrāja etc. (See)

ଇଂରେଜ—ଦେ. ବ—୧ । ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ଭାଷା—
Iṁreji 1. The English language.
ଇଂରାଜୀ ୨ । ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ ସାହିତ୍ୟ—
ଅଙ୍ଗ୍ରେଜୀ 2. The English literature.

ଇଂଲଣ୍ଡ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଇଂଗ୍ଲଜମାନଙ୍କ ଦେଶ—
Iṁlaṇḍa England.
ଇଂଲଣ୍ଡ
ଇଙ୍ଗ୍ଲୀସ୍ତାନ

ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ—ଦେ. ବଣ—ଇଂଲଣ୍ଡ ଦେଶୀୟ; ଇଂଗ୍ଲଜ—
Iṁlaṇḍīya English.
ଇଂଲଣ୍ଡୀୟ
ଇଙ୍ଗ୍ଲୀସ୍ତାନୀ

ଇଃ—ଦେ. ଅ—ଇସ୍ (ଦେଖ)
Iḥ Is (See)
ଇସ

ଇଁ—ଦେ. ଅ—ଜନ୍ମଲବ୍ଧିତ ଅର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ—
Iñ Interjection indicating.
ଇସ ୧ । ପୀଡ଼ା—1. Pain.
୨ । ଅସୂୟା 2. Envy.
୩ । ବିସ୍ମୟ—3. Wonder.
୪ । ବିରକ୍ତି—4. Displeasure.
୫ । ଦୟା—5. Compassion
୬ । ନିନ୍ଦା—6. Blame.

ଇଁଅଳା—ଇଅଁଳା (ଦେଖ)
Iñaḷā Iañḷā (See)

ଇଁଟଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଶଦ୍ଦା; ଅହଆ; ଅସ୍ଥାୟୀ ଲମ୍ବ ଚୁଲ୍ଲୀ—
Iñṭalā A temporary and long oven dug up on festive occasions to cook rice etc for hundreds of people.
[ଦ୍ର—ବବାହାଦ ଉପଲକ୍ଷରେ ବହୁଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ନାଦ ରନ୍ଧାଯିବା ସକାଶେ ଯଦ୍ଦଣି ପର ଖୋଳାଯିବା ଲମ୍ବ ଚୁଲ୍ଲୀ; ଯାହା ଉପରେ ଖାଡ଼ ଦୋଇ ବହୁତ ହାଣ୍ଡି ବସି ପାରେ ।]

ଇକଡ଼ି ମିକ୍ଡ଼ି—ଦେ. ଅ—ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳରେ ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
Ikṛdi mikṛdi ବୋଲ୍ଯିବା ଗୀତର ଆଦ୍ୟ ଅଂଶ । ଏହା ପ୍ରାୟ
ଇ କଡ଼ି ମିଁ କଡ଼ି ଜରଥଳ—The first part of certain doggerel verses used by little children squatting on the ground in a circle with their palms set on the ground.

ଇକନମିକ୍ସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର—
Ikanamiks Economics.
ଇକନମିକ୍ସ
ଇକନମିକ୍ସ

ଇକାର—ସଂ. ବ. (ଇ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କାର)—୧ । 'ଇ' ବର୍ଣ୍ଣ—
Ikāra 1. The letter 'i'
୨ । 'ଇ' ମାତ୍ରା 'ି'—2. The sign of 'i' (ie 'ି')

ଇକାରାଦି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇକାର+ଆଦ)—ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ବା
Ikārādi ବାକ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଦ୍ୟରେ 'ଇ' ଥାଏ—ଇ ରୁ ଆରମ୍ଭ ହଉ—Beginning with the letter 'i'

ଇକାରାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇକାର+ଅନ୍ତ)—ଯେଉଁ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ
Ikārānta ଶେଷରେ ଇ ଥାଏ=Ending with'i'

ଇକ୍ୱିନକ୍ସ—ବୈଦେ. ବ(ଇଂ) – ସମଦବାର୍ତ୍ତି; ଯେଉଁ ଦନ ରାତ୍ର ଓ ଦନ
Ikwinaks ସମାନ—Equinox.
ଇକିନକ୍ସ [ଦ୍ର—ଏହା ଚୈତ୍ର ୧ ଦନ ବା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୧ ତାରଖରେ ଥରେ ଏବ ଆଶ୍ୱନ ୯ ଦନ ବା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୧ ତାରଖରେ ଆଉ ଥର ହୁଏ । ଏହିପର ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ଥର ପଡ଼େ । ପ୍ରଥମଟି ବାସନ୍ତକ ଓ ଦ୍ୱିତାୟଟି ଶାରତାୟ]

ଇକ୍ୱେଟର୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଇକ୍ୱେଟର୍)—ବଷୁବରେଖା—
Ikweṭar Equator.
ଇକ୍ୱେଟର
ଇକ୍ୱେଟର

ଇକ୍ଷୁ—ସଂ ବ.—(ଇକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରବା+ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଉ)—
Ikṣhu ୧ । ଆଖୁଗଛ—1. Sugarcane plant.
୨ । ଆଖୁ—2. Sugarcane.

ଇକ୍ଷୁକ—ସଂ. ବ. (ଇକ୍ଷୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଏକଜାତୀୟ ଆଖୁ; କାନ୍ଦାରୁ-
Ikshuka ଆଖୁ—A kind of sugar-cane.

ଇକ୍ଷୁକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇକ୍ଷୁ+କାଣ୍ଡ; ଇକ୍ଷୁ ପର କାଣ୍ଡ
Ikshukāṇḍa ଯାହାର)—୧ । ଅଣଖୁଆ (ଦେଖ)
1. Aṇakhuā (See)
୨ । କାଉଁଶ ପାସ୍; କାଶତୃଣ—2. A kind of sugar-cane-like reed.
୩ । ଆଖୁଦଣ୍ଡ—3. A cane of sugar.

ଇକ୍ଷୁକୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଇକ୍ଷୁକ+ଈୟ)—ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଆଖୁ ଜନ୍ମେ-
Ikshukīya (country) Growing sugarcane.

ଇକ୍ଷୁକୁଟ୍ଟକ—ସଂ. ବ. (ଇକ୍ଷୁ+କୁଟ୍ଟ ଧାତୁ+ଣ୍ୱୁଳ୍, ଅକ)—
Ikshukuṭṭaka ଯେ ଆଖୁ କାଟେ; ଯେ ଆଖୁ ପେଡ଼ି ଗୁଡ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ—A cultivator who cultivates sugarcane and presses the canes and prepares sugar.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ତ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଭ	ବ୍	ଲ୍	ଯେ	ଅଚାର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଇକ୍ଷୁଗନ୍ଧ—ସଂ. ଵ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଇକ୍ଷୁଗନ୍ଧା (ଦେଖ)
Ikshugandha Ikshugandhā (See)

ଇକ୍ଷୁଗନ୍ଧା—ସଂ. ଵ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇକ୍ଷୁ+ଗନ୍ଧ+ଷ୍ଟା. ଆ; ଯାହାର ଗନ୍ଧ ଆଖୁଗନ୍ଧ ପରି)—୧ । ଗୋଖରୁ (ଦେଖ)
Ikshugandhā 1. Gokharā (See)
୨ । କୋଇଲେଖା (ଦେଖ)
2. Koilekhā (See)
୩ । ଧଳା ଭୂଇଁକଖାରୁ (ଦେଖ)
3. Dhaḷā bhūiñkakhāru (See)
୪ । କାଶତୃଣ; କାଇଁଶଘାସ (ଦେଖ)
4. Kaśa (See)

ଇକ୍ଷୁଚିନି—ଦେ. ଵ.—ଆଖୁରୁ ବାହାରିବା ଚିନି—Cane-sugar.
Ikshuchini

ଇକ୍ଷୁଜ—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତା. ଅ—ଯାହା ଆଖୁରୁ ଉଆରି ହୁଏ)—ଗୁଡ଼; ଚିନି ଇତ୍ୟାଦି—Mollasses, sugar etc, prepared for sugar-cane.
Ikshuja

ଇକ୍ଷୁତୁଲ୍ୟା—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ+ତୁଲ୍ୟ+ଷ୍ଟା. ଆ)—କାଶତୃଣ; କାଇଁଶ ଘାସ—A kind of reed-grass.
Ikshutulyā

ଇକ୍ଷୁନେତ୍ର—ସଂ. ଵ—(ଇକ୍ଷୁ+ନେତ୍ର)—ଆଖୁର ଆଖି; ଆଖୁଗଣ୍ଠିରେ ଥିବା ଆଖି (ଯହିଁରୁ ଆଖୁ ଗଜା ବାହାରେ)—The eye-like knots of sugar-cane.
Ikshunetra

ଇକ୍ଷୁପତ୍ର—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ+ପତ୍ର; ଆଖୁ ପରି ପତ୍ର ଯାହାର)—୧ । ବାଜରା ନାମକ ଶସ୍ୟବିଶେଷ—1. Maize.
Ikshupatra
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇକ୍ଷୁ+ପତ୍ର;) ଆଖୁର ପତ୍ର—2. Leaves of sugar-cane.

ଇକ୍ଷୁପାକ—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ=ଆଖୁ+ପାକ=ବକାର; ଯାହା ଆଖୁରୁ ଜାତ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ)—ଗୁଡ଼; କନ୍ଦ; ଚିନି ଆଦି—Product of sugar-cane; articles produced from sugarcane.
Ikshupāka

ଇକ୍ଷୁମତୀ—ସଂ. ଵ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇକ୍ଷୁ+ମତ୍+ଷ୍ଟା. ଈ)—୧ । ନଦୀବିଶେଷ—1. A river of that name.
Ikshumatī
୨ । ଆଖୁମୂଳ—2. The root of sugarcane.
୩ । ଆଖୁଗଣ୍ଠି—3. The knots of sugar-cane.

ଇକ୍ଷୁମୂଳ—ସଂ. ଵ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇକ୍ଷୁ+ମୂଳ; ଯାହାର ମୂଳ ଆଖୁମୂଳ ପରି ଗଣ୍ଠିବିଶିଷ୍ଟ)—୧ । ବଂଶବୃକ୍ଷ; କାଉଁଶଗଛ—1. Bamboo-tree.
Ikshumūla
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ଆଖୁଗଛର ମୂଳ—2. The roots of sugar-cane plant.

ଇକ୍ଷୁମେହ—ସଂ. ଵ.—ରୋଗବିଶେଷ; ମଧୁମେହ; ବହୁମୂତ୍ର ରୋଗ—Diabetes; a kind of gonorrhoea in which matter discharged has a sweet taste.
Ikshumeha

ଇକ୍ଷୁଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ଵ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇକ୍ଷୁ+ଯନ୍ତ୍ର)—ଆଖୁପେଡ଼ିବା କଳ; ଆଖୁଘାଣ—Sugarcane mill; sugarcane pressing machine.
Ikshujantra

ଇକ୍ଷୁର—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ+ର)—କୋଇଲେଖା (ଦେଖ)
Ikshura Koilekhā (See)

ଇକ୍ଷୁରକ—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁର+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—କୋଇଲେଖା (ଦେଖ)
Ikshuraka Koilekhā (See)
(ଦ୍ୱରେକ୍ଷୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)

ଇକ୍ଷୁରସ—ସଂ. ଵ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇକ୍ଷୁ+ରସ;)—ଆଖୁଦୋରୁଅ—Juice of sugar-cane.
Ikshurasa

ଇକ୍ଷୁଶାକଟ—ସଂ. ଵ (ଇକ୍ଷୁ+ତତ୍ ସେଜାର୍ଥେ. ଶାକଟ)—ଆଖୁବଣ; ଆଖୁକ୍ଷେତ—Sugarcane-field.
Ikshuśākaṭa

ଇକ୍ଷୁଶାକିନ—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ+ଶାକିନ)—ଇକ୍ଷୁଶାକଟ (ଦେଖ)
Ikshuśākina Ikshuśakāṭa (See)

ଇକ୍ଷୁସାର—ସଂ. ଵ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇକ୍ଷୁ+ସାର)—ଆଖୁଗୁଡ଼—Molasses.
Ikshusāra

ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ—ସଂ. ଵ. (ଇକ୍ଷୁ=ଆଖୁ+ଅକ୍ ଧାତୁ=ଘିବା; କର୍ତ୍ତା. ଉ; ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଗଛକୁ ଲୋକେ ଆଖୁ ଖେତରେ ଲଗାଇଥାନ୍ତି ଓ ଏଥୁ ଆଖୁ ଗଛକୁ ବେଷ୍ଟନ କରେ)—Ikshwāku
୧ । ଲାଉ—1 White pumpkin.
୨ । ତିତାଲାଉ; କଦୁଭୁମ୍ବା—2. Bottle gourd.
୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଆଦ୍ୟରାଜା—3. The first monarch of the Solar line of kings of Ajodhyā.
ଏହି ଅକ୍ଷରପଦ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁରେ
ଏହି ୪ଟଣ୍ଡ ସଦା ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁରେ । ଇତି—ବୈଦେହୀବନବାସ ।

ଇଖରାଜାତ ମାହାଲ—ବୈଦେ. ଵ—ଏଇଖରାଜାତ ଖର୍ଚ୍ଚମାହାଲ (ଦେଖ)
Ikharājāt māhāla Eikharājāt kharchcha māhāla (See)

ଇଗରିଷ୍ଠ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଵ. (ସଂ. ଅରିଷ୍ଟ)—ଅଭ୍ୟୁଦୟକ ଖେଦ; ଅରିଷ୍ଟ; ଅମଙ୍ଗଳ—Evil; woe.
Igarishṭha
ଇଗରିଷ୍ଟ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଘଥା ନବ ପୂନ୍ ମିହରକୁ—
ଅରୁନଜ୍ୟ. ବଦଗୁରୁଚରାନଣି. ୨।୮ ।

ଇଙ୍କ—ବୈଦେ. ଵ. (ଇଂ. ଇଙ୍କ୍)—କାଳି; ସ୍ୟାହ୍ନ; ମସୀ—Ink
Ink
ଇଙ୍କ୍
ଇଙ୍କ

ଇଙ୍କଡ଼—ଦେ. ଵ. (ସଂ. ଇକ୍ଷୁକର୍ଦ—ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ଗୁଣ୍ଡି ଖେଚ; ଗନ୍ଧମାଳୀ; ଶର)—ଆଖୁ ପରି ଏକଜାତିୟ ଘାସ; ଏହାଦ୍ୱାରା ଘାନଚରଜର ଚାଟ ଉଆରି ହୁଏ—A kind of reed like sugarcane.
Iṅkarda

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାତ୍ରାଚିହ୍ନ ସେମାନେ ଅପର ସ୍ୱାରେ ଧ୍ୱନିତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷରର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷରର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜଣାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ଏ ଓ ଏମାନେ ସେମାନେ ଏ ଓକାରାନ୍ତରେ ଚ ସନ୍ଧିରେ, ସେମାନେ ସେହି ଏକ ପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ଚପଟ ୍ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ସନ୍ଧିରେ 'ଘାଅ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବଟ' ର ସନ୍ଧିରେ 'ବଟ୍' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବଂଧୁ' ଚ୍ଚାରଣରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ର ପାଠରେ 'ଅଙ୍କ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଠରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଯୋଡ଼ିବେ ।

ଇଙ୍କର—ଗ୍ରା. ବ—ଇଙ୍କଡ଼ (ଦେଖ)
Iṅkara Iṅkarḍa (See)

ଇଙ୍କାର୍—ଦେ. ବ. (ଆ. ଇନ୍‌କାର୍)—୧ । ଅସ୍ୱୀକାର—
Iṅkār 1. Denial.
ଇଙ୍କାର୍ ୨ । ଅପରାଧ ଅସ୍ୱୀକାର—
ईनकार 2. Denial of offence by an accused.

ଇଙ୍କାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଦାଲ୍ଲ ଅପରାଧକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା—
Iṅkār karibā To deny the offence attributed
ଇଙ୍କାର କରା (to an accused).
ईनकार करना

ଇଙ୍କାର ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଇଙ୍କାର କରିବା (ଦେଖ)
Iṅkāra jibā Iṅkāra karibā (See)

ଇଙ୍କାରୀ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ=ଇନ୍‌କାରୀ)—ଦୋଷ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା
Iṅkārī (ଆସାମୀ)—Denying the offence; making;
ଇଙ୍କାରୀ a denial.
इन्कारी

ଇଙ୍କିଙ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ —୧ । ପେନ୍‌ସିଲରେ ଝୋସାଯାଇଥିବା
Iṅking ନକ୍‌ସାରେ କାଳ ଚଢ଼ାଇବା—
ଇଙ୍କିଙ୍ଗ 1. Inking of a map.
इंकिंग ୨ । ଖୁଦା ଦେବା ଝାଇପ୍‌ରେ କାଳ ଚଢ଼ାଇବା—
2. Inking of a composed type form.

ଇଙ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଗମନ କରିବା—To go.
Iṅg (root) [ଦ୍ର—ଏହି ଧାତୁକୁ 'ଇନ୍‌ଗ୍' ଧାତୁ ମଧ୍ୟ ବୋଲଯାଏ ।]

ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—ଇଂରାଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Iṅgrāja etc Iṁrāja etc (See)

ଇଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. (ଇଙ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Iṅga ୧ । ଜଙ୍ଗମ; ଚଳନଶୀଳ—
1 Moving, making motion
୨ । ଅଦ୍ଭୁତ—2. Wonderful
ସଂ. ବ.—୧ । ଅଭିପ୍ରାୟାନୁରୂପ ଚେଷ୍ଟା; ଇଙ୍ଗିତ; ଠାରିବା—
1. Beckoning; signal.
୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge.

ଇଙ୍ଗଡ଼—ଗ୍ରା. ବ.—ଇଙ୍କଡ଼ (ଦେଖ)
Iṅgarḍa Iṅkarḍa (See)

ଇଙ୍ଗନ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍‌ଗ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଘଞ୍. ଅନ)—
Iṅgana ୧ । ଗମନ; ଚଳନ—1. Motion; movement.
୨ । ଚେଷ୍ଟା—2. Signal.
୩ । କମ୍ପନ—3. Vibration.

ଇଙ୍ଗନା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଙ୍ ଧାତୁ+ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧି—
Iṅganā Fame; celebrity.

ଇଙ୍ଗିତ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍‌ଗ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍. ତ)—
Iṅgita ୧ । ହୃଦ୍ଗତଭାବ—1. Intention.
୨ । ହୃଦ୍ଗତଭାବପ୍ରକାଶକ ଅଙ୍ଗଚାଳନା—2. Gesture.
୩ । ସଙ୍କେତ; ଇସାରା; ଠାର—
3. Hint; signal; sign.
ଚିହ୍ନତ ଇଙ୍ଗିତେ ବୈରିତ୍ୱେ ବାକଲ ସଙ୍କେତ ରେହ—ସ୍ୱାଖାନାଥ. ଉଷା ।
୪ । ହୃଦ୍ଗତଭାବପ୍ରକାଶକ ଆଖିଠାର—
4. Wink; significant look.
୫ । ଚେଷ୍ଟା—5. Endeavour
ଧରନ୍ତେ ଅସୁରନନ୍ଦି, ବାଲା ତା ଇଙ୍ଗିତ ଜାଣି
ଦାମ ବାନ୍ଧୁ ବୁଲଇଲ, ହାତେ ଗାବଳ ହେ—ବଶ୍ୱନାଥ. ବଉଦ୍ଭଗମାସ୍ୱଣ ।
୬ । ଅନ୍ୱେଷଣ—6. Search.
୭ । ଚଙ୍; ଗତିଚଳଣ—
7. Movement; behaviour.

ଦେ. ବ.—୧ । ସୂଚନା—1. Suggestiveness.
୨ । ଥଟ୍ଟା—2. Jest.
ଚଳନ ଯେ ଉତ୍ତରେ ତତ୍ତ୍ୱେ କ ଯେନ ଉଷଂଚ ସ୍ୱଚ
କେତକେ ଲେଖି ଇଙ୍ଗିତେ ଗୀତେ—ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମଗ୍ୟାନଥ ୧ଂଗାଂଶ ।

ଇଙ୍ଗିତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଇଙ୍ଗିତ)—୧ । ଠାରିବା—
Iṅgita karibā 1. To beckon.
ଇଙ୍ଗିତକରା ୨ । ଇଙ୍ଗିତ କରିବା; ଥଟ୍ଟା କରିବା—
खिल्लीकरना 2. To cut jokes

ଇଙ୍ଗିତକଳା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Iṅgitakalā ୧ । ଉପନ୍ୟାସାଦିରେ ନୂତନ କାଳ୍ପନିକ ରଚନା—
1 Fiction
୨ । ସୂଚନାଦ୍ୱାରା ଭାବର ଚିତ୍ରଣ—
2. Suggestiveness in composition.

ଇଙ୍ଗିତଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଇଙ୍ଗିତ=ହୃଦ୍‌ଗତ ଭାବ+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=
Iṅgitajña ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
(ଇଙ୍ଗିତଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ନେତ୍ରଭଙ୍ଗିରୁ କିମ୍ବା ଠାରଠୁରରୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦ୍‌ଗତ ଭାବ ବୁଝିନେଏ—
1. Skilled in catching one's meaning when expressed by signs or gestures.
୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦ୍‌ଗତ ଭାବ ବୁଝିବାକୁ ସକ୍ଷମ—1. Skilled in catching the inward meanings of others.
୩ । ଠାର ଇତ୍ୟାଦି ଜାଣିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Acquainted with signs and mute language.

ଇଙ୍ଗିତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଇଙ୍ଗିତ)—
Iṅgiti ୧ । ଥଟ୍ଟା; ପରିହାସ—1. Jest; joke.
ଇଙ୍ଗିତ ୨ । ଶ୍ଳେଷ ବଚନ—2. Mockery.
थट्ठा

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଠ	ଛ	ର,ଋ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ	ଉଅ	ଊ
୨	ଣ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଅଜା ଆଈଙ୍କୁ ନାତ ନାଉଣୀ, ଦଅରକୁ ଘରଜ, ଘଣୋଇକୁ ଶଳା ଓ ଶାଳୀ, ନଣନ୍ଦୋଇକୁ ଶଳା-ଘରଜମାନେ ପରସ୍ପର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଇଙ୍ଗିତ କରନ୍ତି ।]

ଇଙ୍ଗିତଅ—ଦେ. ବଣ—ଅଣ୍ଟିଲ; ପରିହାସପ୍ରିୟ; ନକଲିଅ—
Ingitiā Fond of jesting or joking; humorous.
ନକୁଲେ
ଠଠୋଲ
(ଇଙ୍ଗିତେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଇଙ୍ଗିତଆଲି—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଇଙ୍ଗିତ କରିବା
Ingitiāli ଲୌକାଚାରସମ୍ମତ—Relations with whom
ଥାଟ୍ଟାରସମ୍ପର୍କ one can cut jokes or make jests under the rules of society.

ଇଙ୍ଗିତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଣ୍ଟା କରିବା; ପରିହାସ କରିବା—
Ingiti karibā To jest; to cut jokes.
ଠାଟ୍ଟାକରିବା
ठट्ठाकरना

ଇଙ୍ଗିରାଜ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା ବୈଦେ. ବ—ଇଂରାଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ingirāja (etc) Imrāja etc (See)

ଇଙ୍ଗିରାଜି—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ—ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Ingirāji Imrāji See)

ଇଙ୍ଗୁଦ—ସଂ. ବ. (ଇଙ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା+ରକ. ଦ୍ର=ଇଙ୍ଗୁ=ଗମନ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Inguda ୧ । ତାପସ ତରୁ, ଏହି ଫଳରୁ ତୈଳ
ହିଙ୍ଗନ ବାହାର କର ଋଷିମାନେ ଦେହରେ
हिङ्गन्; इग्दा; हिङ्गोल; ଲଗାଉଥିଲେ; ପୋଇଗଛଅ—
हिङ्गोटा; जङ्गलिबादाम 1. Terminalia Catapha
ଗୁ—ଇଗୋରଅ; ହିଙ୍ଗର୍ (Kirtikar)
ଡା—ନାଙ୍ଗୁରଡ଼ା, [ଦ୍ର—ଏଡ଼ା କଣ୍ଡା ଗଛ. ୧୫।୧୭
ଡେ—ଗାଈ; ଗାଈଟେର; ଇଙ୍ଗି ଦ୍ୱାଦ ଅଛ । ପତ୍ର ଦୁଇଫାଳଅ; ଫଳ ଅମ୍ଳ, ପତ୍ର ମାଂସଳ କନ୍ଦୁ ପତା;
ସାଜ ତୈଳମୟ, ତେରୁ ଦୂରରେ ଗନ୍ଧ ବାହାରେ । ବଦ୍ଦାର ଓ
ଉତ୍ତର ଅନ୍ୟ ଶୁଷ୍କ ପ୍ରଦେଶରେ ଏ ଗଛ ନାହିଁ ।]
୨ । ଏହି ବୃକ୍ଷର ଫଳ—
2. The berries of the above mentioned tree.
୩ । ହିଙ୍ଗୁପତ୍ରୀ; ଏକ ପ୍ରକାର ଘାସ—
3. Balanites Ruxburghii.
୪ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୀ ବା ଫୁଟ୍‌ଫୁଟ୍‌କା ଗଛ—
4. A phosphorescent plant.

ଇଙ୍ଗୁଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଇଙ୍ଗୁଦ+ଈ)—ଇଙ୍ଗୁଦ (ଦେଖ)
Ingudi Inguda (See)

ଇଙ୍ଗୁଳ—ସଂ. ବ.—ଇଙ୍ଗୁଦ (ଦେଖ)
Ingula Inguda (See)

ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ.—ଇଂରାଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ingrāja (etc) Imrāja etc (See)

ଇଙ୍ଗ୍ରାଜ—ବୈଦେ. ବ.—ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Ingrāji Imrāji (See)

ଇଙ୍ଗ୍ରେଜ—ବୈଦେ. ବ.—ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Ingreja Imrāja (See)

ଇଙ୍ଗ୍ରେଜି—ବୈଦେ. ବ.—ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Ingreji Imrāja (See)

ଇଙ୍ଗ୍ଲଣ୍ଡ—ବୈଦେ ବ.—ଇଂଲଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Inglanda Imlanda (See)

ଇଙ୍ଗ୍ଲିସ୍—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବଣ.—ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Inglis Imrāja (See)

ଇଙ୍ଗ୍ଲିସ୍ ବଡି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ—ଛାପାଖାନା ଶବ୍ଦ)—
Inglis badi ଛାପାଖାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅକ୍ଷରବିଶେଷ—
English body (types)

ଇଙ୍ଗ୍ଲିସ୍‌ବାର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଇଟା ସୁନା—
Inglisbār English-bar (gold)

ଇଙ୍ଗ୍ଲିସ୍ ମ୍ୟାନ୍—ବୈଦେ.ବ.(ଇଂ) ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ; ଇଂରେଜ—
Inglis myān Englishman.

ଇଙ୍ଗ୍ଲିସୁ—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ)—ବ. ଓ ବଣ. (ଇଂ—ଇଙ୍ଗ୍ଲିସ୍)—
Inglisu ଇଂରାଜ (ଦେଖ)
Imrāja (See)

ଇଚଡ଼—ଦେ. ବ.—ଇଞ୍ଚଡ଼ (ଦେଖ)
Ichardā Inchardā (See)

ଇଚିଲିବିଚିଲି କରିବା—ପ୍ରା.କ୍ରି. (ସ. ଇତସ୍ତତଃ)—ଇତସ୍ତତଃ କରିବା;
Ichilibichili karibā ବୁଣିଦେବା; ଫିଙ୍ଗିଦେବା—
ଇଦିକ୍ ଉଦିକ କରା To disperse; to scatter; to
तत्तरबित्तर करना throw away.

ଇଚ୍ଛକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଇଷ୍ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+ରକ. ଅକ)—
Ichchhaka ୧ । ଯେ ଇଚ୍ଛାକରେ; ଅସ୍ୱାପ୍ତି; ଇଚ୍ଛୁକ—
(ଇଚ୍ଛକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 One who desires.
୨ । କମଲେମୁ—2. Orange.

ଇଚ୍ଛା—ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଷ୍ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+ରକ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ichchhā ୧ । ଅକାଙ୍କ୍ଷା; ବାଞ୍ଛା—1. Will; desire; wish.
୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. Aim; intention.
୩ । ଶ୍ରଦ୍ଧା; ଉତ୍ସାହ—3. Zeal.
୪ । ପ୍ରବୃତ୍ତି—4. Inclination; volition.
ଦେ ବ.—ଇଚ୍ଛାବତୀର ଡାକ ନାମ—
A name for calling Ichchhābatī.

ଇଚ୍ଛାଏ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ; ମନକୁ; ଶ୍ରବଂ; ଜଜର
Ichchhāe ଇଚ୍ଛାରେ—Of one's own accord.

ଯେବେ ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ଥିବ; ତାହାର ଇଚ୍ଛାଏ ଥିବିବ ।
ରୂପକ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଏହାର ପଶ୍ଚାତରେ ସତତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବାର ଓ ମାତ୍ରା ସହ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବାର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ରୂପରେ ଏହାର ନିମ୍ନରୁ, ସେହିରୂପ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଦାନୁକ୍ରମେ ଚାହିଁବାକୁ ପଡିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗଇଁ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଇ' ଖୋଜିବେ; ବିଧାନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ବୋଲିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ବୋଲିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଡ଼' ବୋଲିବେ ।

ଇଚ୍ଛାଠାକୁରାଣୀ—ଦେ. ବ ବଳା ଟୁକାରେ ମନକୁ ଦେବା ବିସର୍ଜ୍ଜନ—
Ichchhāṭhākurāṇi Small-pox appearing without inoculation.
ମାଏରଇଚ୍ଛା
ଶୀତଳା

ଇଚ୍ଛାତ୍ରୟ—ସଂ. ବଣ—ତିନପ୍ରକାର ଅଭିଳାଷ—
Ichchhātraya Wish classified into three kinds.

ଦୈନ୍ୟବୋଧକା, ପ୍ରାର୍ଥନାମସ୍ୱୀ, ସଜ୍ଞାମସ୍ୱୀ-ଏହି ତିନଗୋଟି ଇଚ୍ଛା—
ଅମରକୋଷ: ବରଦରାଜାନଣି ।

ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ—ସଂ. ବଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଇଚ୍ଛା କରିବା ପରି—
Ichchhānurūpa 1. According to one's liking; suiting one's wish.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ—
According to one's wish.

ଇଚ୍ଛାପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଇଚ୍ଛାପ୍ରକାଶକ ଲିପି ବା
Ichchhāpatra ଲେଖା; ଉତ୍ତରପତ୍ର; ମୃତ୍ୟୁପରେ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଯାହାକୁ ଦିଅ ଯିବ, ତାହା ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଦସ୍ତାବିଜରେ ଲେଖାଯାଏ—A will; last will; testament.

ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକ—ସଂ. କ୍ରି. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇଚ୍ଛା + ପୂର୍ବ) —ନିଜର
Ichchhāpūrbaka ଇଚ୍ଛାଅନୁସାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ କାହାରିଦ୍ୱାରା ପ୍ରରୋଚିତ ନ ହୋଇ—Voluntarily; of one's free will.

ଇଚ୍ଛାବତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଚ୍ଛା = ପ୍ରବୃତ୍ତି + ଅତ୍ୟର୍ଥରେ. ବତ୍ +
Ichchhābatī ସ୍ତ୍ରୀ. ଙ୍କ୍ଷ)—୧ । କାମୁକୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
1. Libidinous (female)

ବାସନ୍ତୀ ନଈ ନଥଲି କୁରଥନା ସହଁ ଦେଲେ ଇଚ୍ଛାବତୀ ଯେ ।
ଉଦ୍ଧୃ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଧନାଦିରେ ସ୍ପୃହାବତୀ—
2. Hankering after wealth.

୩ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଗଣିତ ବିଷୟକ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚୟିତ୍ରୀ ଜନୈକା ସ୍ତ୍ରୀ—
3. Name of a female, author of a mathematical treatise in Oriyā.

ଇଚ୍ଛାବର—ଦେ. ବ—କନ୍ୟା ସ୍ୱୟମ୍ବରରେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଯେଉଁ
Ichchhābara ବର ବରଣ କରେ—A bride-groom of the bride's choice

ଜଗତ ତୋଳାଥ ସତ ପୋଷଘଟାଇଁ;
ତହୁଁ ରେ ବରୁ କେମା ମନକୁ ଗୁହଁ । ପଦାମୃତ ଭଦ୍ରଜନ୍ତ୍ରା ।

ଇଚ୍ଛାବସୁ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱୟମ୍ବରସ୍ୱା; ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ସ୍ୱାମୀ ବରଣ
Ichchhabarī କରିଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ)-a woman) Choosing her own husband.

ଇଚ୍ଛାବସନ୍ତ—ଦେ.ବ. (ସଂ.ଇଚ୍ଛା ଓ ବସନ୍ତ)—ଇଚ୍ଛାଠାକୁରାଣୀ (ଦେଖ)
Ichchhabasanta Ichchābasanta (See)

ଇଚ୍ଛାବସୁ—ସଂ. ବ. (ଇଚ୍ଛା + ବସୁ=ଧନ)—କୁବେର—
Ichchhābasu The Hindu God of riches.

ଇଚ୍ଛାଭେଦୀରସ—ସଂ. ବ—ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଔଷଧବିଶେଷ (ଏଡ଼ା-
Ichchhabhedīrasa ଦ୍ୱାରା କୋଷ୍ଠବଦ୍ଧତା ଦୂର ହୋଇ ଝାଡ଼ା ସଫା ହୁଏ)—A medicinal preparation.

ଇଚ୍ଛାମୟ—ସଂ. ବଣ. (ଇଚ୍ଛା + ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ. ମୟ) —
Ichchhamaya ୧ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
1. Acting at pleasure; whose will is law.

୨ । ପରମେଶ୍ୱର—2. An epithet of God.

ଇଚ୍ଛାଳିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଙ୍ଗାମ) କ୍ରି.—ସମ୍ଭାଳିବା—To bear the
Ichchhāḷibā brunt of.

ଇଚ୍ଛିକା—ପ୍ରା. ଅ—୧ । ଏଖଣି; ଏହିକ୍ଷଣି—
Ichchikā 1. Just at this moment.
ଏଖିନି ୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Now.
ଅହିମ ୩ । ଆଜିକାଲି—3. Now-a-days.

ଇଚ୍ଛିଣି—ପ୍ରା. ଅ (ସଂ ଏତଦ୍ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) —
Ichchhiṇi ଇଚ୍ଛିକା (ଦେଖ)—Ichchhikā (See)

ଇଚ୍ଛିଣିକା—ପ୍ରା. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—
Ichchhiṇikā ଇଚ୍ଛିକା (ଦେଖ)—Ichchhikā (See)

ଇଚ୍ଛିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—ଇଚ୍ଛା କରିବା—
Ichcahibā To wish.
ଇଚ୍ଛିଲ ସତତା ପୁଚ୍ଛିଲ ବୈଦ୍ୟବାମାକୁ ଏବ—
ଉଦ୍ଧୃ. ଦୋଷ୍ଟବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭୂଦସ୍ୱ ।

ଇଚ୍ଛୁ ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଷ ଧାତୁ = ବାଞ୍ଛା କରିବା + ଉଣ୍ଡି.
Ichchhu ଉ)—୧ । ଯେ ଇଚ୍ଛାକରେ—
1. Desirous; willing.

୨ । ଉତ୍ସାହୀ; ଇଚ୍ଛାଯୁକ୍ତ—2. Eager; solicitous.

ଇଚ୍ଛୁକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଇଚ୍ଛୁ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ଇଚ୍ଛୁ (ଦେଖ)
Ichchhuka Ichchhu (See)
(ଇଚ୍ଛୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଇଚ୍ଛୁଣି—ପ୍ରା. ଅ—ଇଚ୍ଛିକା (ଦେଖ)
Ichchhuṇi Ichchhikā (See)

ଇଚ୍ଛୁଣିକା—ପ୍ରା. ଅ—ଇଚ୍ଛିକା (ଦେଖ)
Ichchhuṇikā Ichchhikā (See)

ଇଚ୍ଛର—ପ୍ରା. ବ—ଭୂମିଷ୍ଠ ନବଜାତ ଶିଶୁର ଅଙ୍ଗସଂସ୍କାରାଦ କ୍ରିୟା—
Ichharā The cleansing of the body of a newly born infant.

ଇଚ୍ଛାରିବା—ପ୍ରା. କ୍ରି—୧ । (ଅତି ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରୁ) ପାଳ ବଢ଼ାଇବା—
Ichhāribā 1. To bring up from child-hood.
(ଯଥା—ଗୁହଁଉମ୍ ଇଚ୍ଛାରିବା ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ୡ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଃ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ୠ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ତ୍ର	ଇଅ	ୱ	ଂ

୨ । ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଲା ପରେ ନବଜାତ ଶିଶୁର ଅଙ୍ଗ ସଫା କରିବା—2. To cleanse the body of a newly born infant

ଇଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ.—ଇଚ୍ଛିକା (ଦେଖ)
Ichhuṇi — Ichchhikā (See)

ଇଚ୍ଛେନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଅଧୁନା; ଏଖଣ; ଏଚ୍ଛୁଣି; ଇଚ୍ଛୁଣି-
Ichhen — Now; just now.

ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଆ. ଇଜ୍‌ମାଲ୍)—୧ । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ (ସମ୍ପତ୍ତି)—1. Joint (property)
ଏଜମାଲି
ଇଜ୍‌ମାଲ

୨ । ଅବଭକ୍ତ—2. Undivided.

ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ— ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Ijmāel — Ijmāil (See)

ଇଜ୍‌ମାଏଲି—ବୈଦେ. ବଣ.—ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Ijmāeli — Ijmāil (See)

ଇଜ୍‌ମାଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ—ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Ijmāl — Ijmāil (See)

ଇଜ୍‌ମାଲି—ବୈଦେ. ବଣ—ଇଜ୍‌ମାଇଲ୍ (ଦେଖ)
Ijmāli — Ijmāil (See)

ଇଜ୍‌ମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ.ବ (ଇଂ)—ପରର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବହୁକାଳ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ସ୍ୱତ୍ୱ (ଯଥା—ପରର ଜମି ବାଟେ ଯିବା, ପର ଜମିରେ ଗୋରୁ ଚରାଇବା ଇତ୍ୟାଦି)—
Ijment — Easement.

ଇଜତ୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇଜ୍ଜତ୍)—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା; ମହତ୍ତ୍ୱ; ସମ୍ମାନ—
Ijāt — 1. Honour; respect.
ଇଜ୍ଜତ
ଇଜ୍ଜତ

ମିଅଁ ଜହ୍ନଲେ ସେ କଥା ଯାଉ; ଏବେ ଇଜତ କପର ରଖେ । ଫକୀରମୋହନ- ଛମାଣଆଠଗୁଣ ।

୨ । ମହତ୍ତ୍ୱଜନକ ଯଶ ବା ସୁନାମ—2. Prestige.

୩ । ସ୍ତ୍ରୀର ସତୀତ୍ୱ—3 Female modesty; chastity.

୪ । ମାନ, ସମ୍ଭ୍ରମ; ଲଜ୍ଜାଯୁକ୍ତ ଶିଷ୍ଟତା—
4. Modesty.

୫ । ସୁନାମ—5. Reputation.

ଇଜତ୍ ତଳେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ଇଜତ୍ ଯିବା (ଦେଖ)
Ijat tale pardibā — Ijat jibā (See)
ଇଜ୍ଜତ ନୀଚେ ପଡା
ଇଜ୍ଜତ ନୀଚେ ଗୀରନା

ଇଜତ୍‌ଦାବି—ଦେ. ବ.—ଅଦାଲତ ଆଦରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାହାନର କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବି କରିବା—Claim for loss of one's honour or reputation.
Ijatdābi
ଇଜ୍ଜତଦାବୀ
ଇଜ୍ଜତଦାବୀ

ଇଜତ୍‌ଦାବି ମକଦ୍ଦମା—ଦେ. ବ.—୧ । ଅପମାନ ବା ଅପବାଦଜନିତ ଜନର ସମ୍ମାନ ନାଶ ହେବା ହେତୁ ଇଜ୍ଜତଦାବୀ ମୋକଦ୍ଦମା ତହିଁର କ୍ଷତି ପୂରଣାର୍ଥ ଇଜତ୍ ଯାଉଥିବା-
Ijatdābi makaddamā
ଇଜ୍ଜତଦାବୀ ମୁକଦ୍ଦମା ଲୋକ ଜପକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଦେଓାଣ୍ଟ ମୋକଦ୍ଦମା—1. Civil suit claiming damage for loss of honour or prestige (owing to defamation or assault.)

୨ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ସତୀତ୍ୱ ନାଶ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଜପକରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଫଉଜଦାର ମକଦ୍ଦମା—2. A criminal case against a person for outraging female modesty.

[ଦ୍ର—ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ୍‌ରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ସତୀତ୍ୱ-ଅପହରଣ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ଅପରାଧରୂପେ ପରିଗଣିତ । ବଳାତ୍କାର-ସତୀତ୍ୱହରଣର (Rape) ସଜ୍ଜା ୩୭୫ ଦଫାରେ ଓ ୩୭୭ ରେ ଦଣ୍ଡ (୧୦ ବର୍ଷ କାରାବାସ); ପରସ୍ତ୍ରୀହରଣର ସଂଜ୍ଞା ୪୯୨ ଦଫାରେ ଓ ଦଣ୍ଡ (୫ ବର୍ଷ କାରାବାସ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଦୁର୍ନାମ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଇଜତ୍ ବା ସୁନାମ ହାନ ଘଟାଇବା ଅପରାଧ (Defamation) ୪୯୧ ଦଫାରେ ଓ ତହିଁର ଦଣ୍ଡ (୨ ବର୍ଷ କାରାବାସ) ୫୦୦ ଦଫାରେ ଅଛି । କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀର ଇଜତ୍ ନେବାପାଇଁ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ସଦୃଶ ୩୫୪ ଦଫାରେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ଅପରାଧ (ଦଣ୍ଡ ୨ ବର୍ଷ କାରାବାସ) ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।]

ଇଜତ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଆ. ଇଜତ୍‌ଦାର)—ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ତ—
Ijatdār — Honourable.
ଇଜ୍ଜତଦାର
ଇଜ୍ଜତଦାର

ଇଜତ୍‌ଦାରି—ଦେ. ବ.—ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଜାୟ ରଖିବା ଆଚରଣ—
Ijatdāri — Maintenance of one's honour intact.

ଇଜତ୍‌ଦେବା—ଦେ କ୍ରି—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନର କ୍ଷତି ପୂରଣ କରିବା—
Ijatdebā — 1. To redress one's insult.

୨ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବା—
2. To save a man from disgrace.

ଇଜତ୍‌ନେବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହାନ କରିବା; ବେଇଜତ୍‌କରିବା-
Ijatnebā — 1. To dishonour a person.
ଇଜ୍ଜତଲଓୟା
ଇଜ୍ଜତଲେନା

୨ । ସ୍ତ୍ରୀର ସତୀତ୍ୱ ନାଶ କରିବା—
2. To outrage the modesty of a woman; to dishonour a woman.

ଇଜତ୍‌ମହତ—ଦେ. ବ. (ଆ. ଇଜତ୍ ଓ ଫ. ମହତ୍ତ୍ୱ)—ମାନମର୍ଯ୍ୟାଦା—
Ijatmahata — Honour; respect.

ଇଜତ୍‌ଯିବା—ଦେ. ବ—୧ । ମହତ୍ତ୍ୱ ହାନ ଘଟିବା—
Ijatjibā — 1. Loss of honour.
ଇଜ୍ଜତଯାଓୟା
ଇଜ୍ଜତଯାନା

୨ । ସ୍ତ୍ରୀର ସତୀତ୍ୱ ନାଶ ଘଟିବା—
2. Loss of a woman's chastity.

୩ । ସୁନାମ ନଷ୍ଟ ହେବା; କଳଙ୍କ ରଟନା ହେବା—
3. Defamation.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉଣା ହରନ୍ତୁ ହାହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜଲେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହୁ ଶବଟାଉଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗଂଜ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଞ୍ଜ' ଖୋଜବେ; 'ଜୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଜୂଅ' ଖୋଜବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳଲେ 'ବଧ୍ଵ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍‌ ଦେଖିବେ

ଇଜତ୍‌ସର୍‌—ଦେ. ବଣ—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାହାନିକର—
Ijatsarā 1. Disgraceful.
(ଇଜତ୍‌ସରେଣ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଅନ୍ୟର ସମ୍ମାନ ହାନି କରେ—
2. Disgracing another.

ଇଜତ୍‌ ସରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଇଜତ୍‌ ଯିବା (ଦେଖ)
Ijat saribā Ijat jibā (See)

ଇଜତ୍‌ ସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଇଜତ୍‌ ନେବା (ଦେଖ)
Ijat sāribā Ijat nebā (See)
ଇଜ୍ଜତଲଓୟା
ଇଜ୍ଜତଲେନା

ଇଜତ୍‌ ହାନି—ଦେ. ବ. (ଅ. ଇଜ୍ଜତ୍‌ ଓ ସଂ. ହାନି)—
Ijat hānī ୧ । ଅପମାନ—1. Dishonour; disgrace.
୨ । ସମ୍ମାନନାଶ—2. Loss of honour.

ଇଜତ୍‌ ହୁରୁମତ୍‌—ବୈଦେ. ବ (ଅ. ସଦ୍ଭରୁ)—ସାମାନ୍ୟମର୍ଯ୍ୟାଦା—
Ijat hurumat Honour; regard.

ଇଜତି—ଦେ. ବଣ (ଅ. ଇଜ୍ଜତ୍ତ)—ଇଜତଦାର୍‌; ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ତ—
Ijati Honourable.
ଇଜ୍ଜତୀ
ଇଜ୍ଜତା

ଇଜତିଆ—ଦେ. ବଣ. (ଅ. ଇଜ୍ଜତ୍ତ)—ଇଜତି (ଦେଖ)
Ijatiā Ijati (See)

ଇଜରା—ବୈଦେ. ବ (ଅ. ଇଜାର୍‌)—ସାମୟିକ ପଟ୍ଟା; ଇଜାର୍‌—
Ijarā Temporary lease.
ଇଜାରା
ଇଜାରା

ଇଜରାଏ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; କଟକଆ) ବ—ଉତ୍ତିଜାର୍‌—
Ijarāe Execution of decree.
(ଯଥା—ଇଜରାଏ ମକଦ୍ଦମା ୧୧ ନମ୍ବର ସନ ୧୯୫୦ ।)

ଇଜରା କବୁଲିୟତ୍‌—ବୈଦେ. ବ (ଅ)—ଇଜରାଦାର ଜମିଦାର ବା
Ijarā kabuliyat ମାଲିକଠାରୁ ପଟ୍ଟା ପାଇବା ପରେ ତାଙ୍କୁ
ଇଜାରାକବୁଲିୟତ୍‌ ଲେଖିଦେବା ସ୍ୱୀକାରପତ୍ର—A farming
ଇଜାରାକବୁଲିୟତ୍‌ counter lease.

ଇଜରାଜମା—ବୈଦେ.ବ (ଅ)—ଇଜରାଦାର ମାଲିକକୁ ଦେବା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ
Ijarājamā ଖଜଣା—Annual rent paid by a
ଇଜାରାଜମା farmer to the owner
ଇଜାରାଜମା

ଇଜରାଦାର—ଦେବୈଦେ. ବ (ଅ)—ସାମୟିକ ପଟ୍ଟା ପ୍ରାପ୍ତା—
Ijarādāra Temporary leases.
ଇଜାରାଦାର
ଇଜାରାଦାର

ଇଜରା ଦେବା—ଦେ.କ୍ରି—ସାମୟିକ ପଟ୍ଟା ଦେବା—To grant a
Ijarā deba temporary lease or permit.
ଇଜାରାଦେଓୟା
ଇଜାରାଦେନା

ଇଜରା ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ସାମୟିକ ପଟ୍ଟା ନେବା—To take a
Ijarā nebā temporary lease or permit.
ଇଜାରାଲଓୟା
ଇଜାରାଲେନା

ଇଜରାପଟ୍ଟା—ଦେ. ବ—ସେଇଁ ପଟ୍ଟାରେ ଭୂସ୍ୱାମୀ ରଇତକୁ ଇଜରା
Ijarāpaṭṭā ଲେଖି ଦଏ—Document granted by
ଇଜାରାପଟ୍ଟା the landlord to the temporary
ଇଜାରାପଟ୍ଟା use of a certain tract of land.

ଇଜଲାସ୍‌—ବୈଦେ. ବ—ଏଜଲାସ୍‌ (ଦେଖ)
Ijalās Ejalās (See)

ଇଜହାର—ବୈଦେ. ବ ଫା. ଏଜ୍‌ହାର୍‌) —
Ijahāra ୧ । ଏତଲ୍ଲା; ଥାନାମଙ୍କ ନକଟରେ ଅଭଯୋଗ—
ଏଜହାର 1. Complaint.
ଏଜହାର, ଇତ୍ଲାର ୨ । ଥାନାରେ ପୁଲିସ୍‌ ନକଟରେ ଦେବା ଅପର୍‌ଧର
ଖବର—2 First information lodged
before a police officer at the Thānā.
ଜମାଦାର ଅନେକ ବେଳଯଏ ଇଜହାର ଜଲମ ବନ୍ଦ କରି ପଠାଇଲେଣି ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଇଜହାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଥାନାମଙ୍କ ନକଟରେ
Ijahārakaribā ଅଭଯୋଗ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—To file a
ଏଜହାର କରା complaint before an officer.
ଇତ୍ଲାର୍‌କରନା ୨ । ଥାନାରେ ଏତଲ୍ଲା ଦେବା—
2. To lodge information before
Police.

ଇଜହାର ଦେବା—ଦେ କ୍ରି—ଇଜହାର କରିବା (ଦେଖ)
Ijahāra debā Ijahāra karibā (See)
ଏଜହାର ଦେଓୟା
ଇତ୍ଲାର ଦେନା

ଇଜହାର ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପୁଲିସ ଏତଲ୍ଲାକାରୀର କଥାକୁ ନଜ
Ijahāra nebā ଡାଇରି ଆଦରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା—
ଏଜହାର ଲଓୟା (Police) To record the first informa-
ଇତ୍ଲାର ଲେନା tion given by the informant at
the Police Station.

ଇଜହାରୀ—ଦେ. ବଣ—ଯେ ଇତ୍ଲାର ଦଏ—
Ijahārī One who lodges the 1st information
ଏଜହାରୀ before the Police
ଇତ୍ଲାରୀ

ଇଜାଦ୍‌—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—ମାପରେ ଜଣାପଡ଼ିବା ଅତିରିକ୍ତ ଭୂମି—
Ijād Excess land.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ହ୍ମ	ଉତ୍	ଉଥ	ଭ
୨	ଐ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅଜାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଇଜାନଗର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବିଜୟନଗର)—ବିଜୟନଗର (ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶ)—Bijayanagaram in Madras presidency.
Ijānagara

ଇଜାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା)—ଢିଲୁଆ ପାଇଜାମା—Loose trousers; breeches; pantaloons.
Ijār
ইজের্
ইজার

ଇଜାରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଇଜର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—Ijarā etc (See)
Ijārā etc

ଇଜିଚେୟାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଅଗ୍ନ୍ତ ଚଉବ—Easy chair.
Ijicheyār

ଇଜିପ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଅଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ପୂର୍ବାଂଶରେ ଥିବା ଦେଶବିଶେଷ; ମିଶର୍ ଦେଶ—Egypt.
Ijipṭ
ইজিপ্ত
মিস্র

ଇଜେକ୍ଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଘଉଚ ବା ଭଡ଼ାଦାରକୁ ଜମିରୁ ବା ଘରୁ ଉଠାଇ ଦେବା—Ejectment.
Ijekṭmenṭ

ଇଜେକ୍ଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ସୁଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇଜେକ୍ଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ସୁଟ୍)—ଘଉଚକୁ ବା ଭଡ଼ାଦାରକୁ ଜମିରୁ ବମ୍ବା ଘରୁ ଉଠାଇ ଦେବା ପାଇଁ କରିଯିବା ମକଦ୍ଦମା—Ejectment suit.
Ijekṭmenṭ suṭ

ଇଜେର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା)—ଇଜାର୍ (ଦେଖ)—Ijār (See)
Ijer

ଇଜ୍ଜତ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଇଜତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—Ijat etc (See)
Ijjat etc

ଇଜ୍ଜତି—ଇଜତି (ଦେଖ)—Ijati (See)
Ijjati

ଇଜ୍ଜତିଆ—ଇଜତିଆ (ଦେଖ)—Ijatiā (See)
Ijjatiā

ଇଜ୍ଜଳ—ସ. ବି. (ଇତ୍+ଜଳ; ଏହା ଗଛ ପାଖରେ ଜଳ ବଢ଼େ ଓ ପାଣି କୂଳରେ ଏ ଗଛ ବେଶି ଝୁଏ ବୋଲି)—Ijjala

୧। ହିଞ୍ଜଳ (ଦେଖ)
1. Hiñjala (See)
ଏହାଙ୍କ ଉତ୍ତର ସହିତ ବେଳ ତୁଳା
ଇଜ୍ଜଳ ନଲ୍ଲଡ଼ି ଜଳ୍ଲ ବୃନ୍ତଳା। ସ୍ୱଧାନାଥ. ନଦ୍ଦବେଗ୍ଗସ୍ତ।

୨। ନିଚୁଳ (ଦେଖ)
2. Nichula (See)

ଇଜ୍ୟ—ସ. ବିଣ. ଘଂ. (ଯଜ୍ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Ijya
୧। ପୂଜ୍ୟ—1. Worshippable; worthy of respect.
(ଇଜ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨। ଗୁରୁସ୍ଥାନୀୟ—2. In the position of one's elder.

ଇ—୧। ସୁରଗୁରୁ, ବୃହସ୍ପତି—
1. A name of Bṛuhaspati.
୨। ବିଷ୍ଣୁ—2. A name of Bishṇu.

ଇଜ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଯଜ୍ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ. ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଇଜ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Ijya.
Ijyā

ଇ—୧। ପୂଜା—1. Worship.
୨। ଦାନ—2. Gift.
୩। ଯଜ୍ଞ—3. Vedic sacrifice.
୪। ହୋମ—4. Oblation unto fire.
୫। ଗୋରୁ—5. Cow.
୬। ଭୁଇଁ ମା—6. A procuress; bawd.

ଇଜ୍ୟାଶୀଲ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଇଜ୍ୟା=ଯଜ୍ଞ+ବାରମ୍ବାର ପୁନରୁକ୍ତ ହେବା ଅର୍ଥରେ. ଶୀଲ)—ଯେ ପୁନଃ ପୁନଃ ଯାଗ କରନ୍ତି; ଯାଜକ—(a person) Frequently performing sacrifices.
Ijyāśīla

ଇଝାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଇଜହାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—Ijahāra etc (See)
Ijhāra etc

ଇଞ୍ଚ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇଞ୍ଚ୍)—ଏକ ଫୁଟରୁ ପରମାଣ; ପ୍ରାୟ ପୁରା ଆଙ୍ଗୁଳ ପରମାଣ; ଗୋଟିଏ ପରସାର ବ୍ୟାସର ପରମାଣ—Inch.
Iñcha
ইঞ্চ
ইঞ্চ

ଇଞ୍ଚକିଆ—ବି. ବିଣ—ଏକଇଞ୍ଚପରିମିତ—Measuring one inch.
Iñchakiā

ଇଞ୍ଚଡ଼—ବି. ବ—କସିପଣସ; ପ୍ରଣସକଠା—Young jack-fruit.
Iñcharda

ଇଞ୍ଚଡ଼ା—ବି. ବ—କସିପଣସ—Young jack-fruit.
Iñchardā

ଇଞ୍ଚରାଇବା—ପ୍ରାବି. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଖାରିବା (ଦେଖ)—Iñcharāibā Ukhāribā (See)

ଇଞ୍ଚିକିଆ—ବି. ବିଣ—ଇଞ୍ଚକିଆ (ଦେଖ)—Iñchikiā Iñchakiā (See)

ଇଞ୍ଜଙ୍କ୍‌ସନ୍—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ. କରିଆ ରୂପ)—ଅବାଞ୍ଛିତ ପ୍ରତିରୋଧ ଆଜ୍ଞା; ନିଷେଧ ଆଜ୍ଞା—Injunction.
Iñjaṅksan

ଇଞ୍ଜନ—ବି. ବ. (ସଂ ଅଞ୍ଜନ)—କଜ୍ଜଳ (ଦେଖ)—Kajjala (See)
Iñjana

ଇଞ୍ଜଳ—ବି. ବ—ହିଞ୍ଜଳ (ଦେଖ)—Hiñjala (See)
Iñjala

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦକୋଷରେ ନ ମିଳେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବଦଳରେ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଣ୍ଠ' ଖୋଜିବେ 'ବୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଷ' ଦେଖିବେ 'ବନ୍ଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କାର' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳଙ୍କାର' ଦେଖିବେ

ଇଞ୍ଜାମ୍— ଦେ. ବି. ଓ ବଣ—(ଅ. ଇନ୍ତ୍ ଜାମ=ବ୍ୟବସ୍ଥା)—
Injām ଅଞ୍ଜାମ୍ (ଦେଖ)
Añjām (See)

ସାନବଡ଼ ଅନେକ ପୋଷ୍ୟ ଅତିଥିଙ୍କୁ ବଡଲ ହୋଇ କର୍ମ
ଇଞ୍ଜାମ୍ କରି ଅଛିଲେଣି । ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଇଞ୍ଜିନ୍— ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ଏଞ୍ଜିନ୍)—୧ । କଳ; ଯନ୍ତ୍ର—
Iñjin 1. Engine
ইঞ্জিন্ ୨ । ରେଲଗାଡ଼ିକୁ ଟାଣିବା କଳ—2. Railway engine.
इंजन ୩ । ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ବାଷ୍ପ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଦିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ବଳ ଯାନାଦିକୁ ଚାଳିତ କରେ—3. Steam or electrical engine.

ଇଞ୍ଜିନ୍‌ରୁମ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏଞ୍ଜିନ୍‌ରୁମ୍)—
Iñjin rum ଜାହାଜ ଓ କାରଖାନାକୁ ଚଳାଇବା ଯନ୍ତ୍ରର ବଳ-ଜାତକାରୀ ଯନ୍ତ୍ର ଯେଉଁ ଘରେ ଥାଏ—Engine-room of a ship or workshop.

ଇଞ୍ଜିନିୟର— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏଞ୍ଜିନିଅର) —
Iñjiniar ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ଓ କଳ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଦର୍ଶକ କର୍ମଚାରୀ—
ইঞ্জিনিঅর Engineer.
इंजिनिअर

ଇଞ୍ଜିଲ— ଦେ. ବି—ବାଇବେଲ ପୁସ୍ତକର ନୂତନ ସମାଚାର—
Iñjila The Gospels; the New Testament.
(Rev. Wilkins ଙ୍କ ପାଣ୍ଡୁଲିପି)

ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ୍)—
Iñjeksan ଅଣୁ ପ୍ରଭକାର ଜମି ଭିତ୍ ଦେହ ଫୋଡ଼ି ରୋଗୀର
ইঞ্জেক্সন্ ଶରୀରରେ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ—Injection.
इंजेकसन

ଇତ୍‌ଚର— ସଂ. ବି. (ଇତ୍=ଇଚ୍ଛା+ଚର ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Itchara ଯେ ଇଚ୍ଛାଅନୁସାରେ ଯିବା ଆସିବା କରେ; ଯାହାକୁ କେହି ବାନ୍ଧ ରଖେ ନାହିଁ)—ଷଣ୍ଢ; ବୃଷଭ—Bull.

ଇଟ— ଦେ. ବି. (ସଂ. ଇଷ୍ଟକ; ଏହା ଇଟାପରି ନାଲିଆ ଥିବାରୁ)—
Iṭa ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ିମାଛ ଓ କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡପାଖେ ଥିବା ଲାଲ ଟାଣୁଆ ସୁସ୍ୱାଦୁ ମାଂସଖଣ୍ଡ—Red solid pieces of fat in the head of shrimp or crab.

ଇଟଲା— ଦେ. ବି. (ସ. ଇଷ୍ଟକ; ଏହାର ଫୁଲ ଇଟାବର୍ଣ୍ଣର ଥିବାରୁ)—
Iṭaḻā (ରଙ୍ଗ ଓ ବଳଦଆ ଅଁଳା ଫୁଲ; ଏଥିରେ ମାଇପେ ମାଳ ଗୁନ୍ଥି ଜୁଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧନ୍ତି ।)
ଅଁଳା ୨ (ଦେଖ)
Aañḻā 2 (See)

ଇଟଲା ଗଭ ବଦୃଣୀ ମଣ୍ଡନା ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

[ଦ୍ର—ଅଁଳେଇ ଫୁଲ ଦୁଇ ଜାତିର—କଳା ଅଁଳେଇ ଓ ଇଟଲା ଅଁଳେଇ; କଳା ଅଁଳେଇ ଫୁଲର ବର୍ଣ୍ଣ ନୀଳ ବା ଶ୍ୟାମଳ ଓ ଇଟଲା ଅଁଳେଇ ଫୁଲ ଇଟାଳିଆ ନାଲି ।]

ଇ,ଟା— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବ—ଏହିଟା (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—
I ṭā This (thing or person)

ଇଟା— ଦେ. ବି. (ସ. ଇଷ୍ଟକ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଆକାରବିଶିଷ୍ଟ ଦଗ୍ଧ
Iṭā ମୃତ୍ତିକା ପିଣ୍ଡ—1 Brick
ইট, ইট্ [ଦ୍ର—କାଦୁଅରେ ଗଢ଼ା କାନ୍ଥ ଓ ଛାତ ଅପେକ୍ଷା
ईंट ପୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଚକଟା ମାଟି ବହୁକାଳ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ମଜଭୁତ୍ ହୁଏ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଯେଉଁଠାରେ ପଥର ମିଳିବାର ସୁବିଧା ନ ଥାଏ ସେଠାରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଲୋକେ ଇଟା ତିଆରି କରି ତହିଁରେ କୋଠା, ଦେଉଳ, ଛାତ ଆଦି କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି ଓ ୩ । ୪ ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ନିର୍ମିତ ଇଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ ଅକ୍ଷତ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ମାଟିକୁ ଚକଟି ତାକୁ ଛାଞ୍ଚରେ ଢାଳି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାରରେ ଇଟା ଗଢ଼ାଯାଏ ଓ ଅସ୍ଥାୟୀ କାମପାଇଁ ସେ ଇଟାକୁ ଖରାରେ ଶୁଖାଇ କାନ୍ଥରେ ଲଗାନ୍ତି । ଏହାକୁ କଞ୍ଚାଇଟା କହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାୟୀ କାମପାଇଁ ତାକୁ ଭାଟିରେ ପୋଡ଼ି ପକା ଇଟା କରାଯାଏ । ଛାତ ଉପରେ ପକାଇବାକୁ ସାଧାରଣ ଇଟା ଅପେକ୍ଷା ପାତଳା ଓ ବଡ଼ ଆକାରର 'ଟାଇଲ୍' ତିଆରି କରାଯାଏ । ଚିକିଟା ମାଟିର ଇଟା ପୋଡ଼ିଲେ ଫାଟିଯାଏ; ସେଥିପାଇଁ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ବାଲି ମିଶାଇବାକୁ ହୁଏ ।]
୨ । ଇଟଲା (ଦେଖ)
2. Iṭaḻā (See)

ଇଟାଗୁଣ୍ଡି— ଦେ. ବି.—ଜମି ଓ ସଡ଼କ ଆଦିରେ ବିଛାଯିବା ପାଇଁ ଟିକି
Iṭāguṇḍi ଟିକି କରାଯାଇଥିବା ଇଟା ଖଣ୍ଡ; ଖୋଆ—Small brick-bits used in metalling or roofing.

ଇଟାଚୂନା— ଦେ. ବି— ସୁରୁକି ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବା ଇଟା ଚୂନା (ଏହା
Iṭāchunā ଚୂନ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଇଟା ଗାନ୍ଥିବାରେ ଲାଗେ)—
সুরকী Soorki; brick-powder.
सुरखी

ଇଟାଛାଞ୍ଚ— ଦେ. ବି.—ଯେଉଁ ଛାଞ୍ଚରେ ଚକଟା ମାଟି ଦେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
Iṭāchhāñcha ଆକାରର ଇଟା ଗଢ଼ା ହୁଏ—Brick-mould.

ଇଟାଜାଲିମାରିବା— ଦେ. କ୍ରି—(ଇଟାଛାଞ୍ଚୁଆଙ୍କ ଭାଷା)—ଛାଞ୍ଚରେ କଞ୍ଚା-
Iṭājālimāribā ଇଟା ଗଢ଼ା ସରିଲା ପରେ ପୋଡ଼ାହେବା ପୂର୍ବରୁ
ইটের জালি দেওয়া ଶୁଖାଇବା ଓ ଗଣିବା ପାଇଁ ଫାଙ୍କ ରଖି ତାକୁ କାନ୍ଥ ଆକାରରେ ସଜାଇବା —To arrange unbaked bricks in heaps.

ଇଟା ପକାଇବା— ଦେ. କ୍ରି—ମାଟିକୁ ଚକଟି ଛାଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରା ଇଟା ପ୍ରସ୍ତୁତ
Iṭāpakāibā କରିବା—To lay bricks.
ইটগড়া

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇମ୍	ଇଅ	ଃ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ଇଟାଭଟି—ଦେ. ବ.— ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଇଥର ଇଟା ସର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ପୋଡ଼ା ହୁଏ—Brick kiln.
Iṭābhāṭi
ଇଟ୍‌ଭାଟି
ପଞ୍ଜାବୀ; ଭାଟି

ଇଟାମାଟି—ଦେ.ବ. (ସଂ. ଇଷ୍ଟକ ମୃତ୍ତିକା — ଇଟା ଇଥରପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବାଲିଆ ଦୋରସା ମାଟି—Sandy earth fit for layings bricks from.
Iṭāmāṭi

ଇଟା ଲଦିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉତ୍ତମରୂପେ ଶୁଖିଗଲାରୁ ଇଟାକୁ ନେଇ ମଝିରେ ଓ ତଳେ ଚୂଲି ପାଇଁ ଫାଙ୍କ ରଖି ଚାରି ପାଖରେ ଆକାରରେ ସଜାଇ କରିବା—To arrange bricks in a kiln.
Iṭā ladibā
ଇଟଲଦା
ଇଁଟ୍ ଲଦ୍‌ନା

ଇଟା ଲାହିମାରିବା—ଦେ କ୍ରି—ଛାଞ୍ଚରେ ପକାଯାଇଥିବା ଇଟାର ଉପର ତାନ୍ତି ସମତୁଲ କରିବା—To scrape the faces of the bricks laid in the mould.
Iṭā lāhimāribā
ଲାହିମାରା

ଇଟାଳି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଇଷ୍ଟକ; ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଇଟାପରି)—
Iṭāḷi
ଏହ ଟ୍ରକାର ପକା ନାଲିଫୁଲ; ଇଟଲା; ଅଁଳା (ଦେଖ) Aaṁḷā (See)

ଇଟାଲି—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଇଉରୋପ ମହାଦେଶର ଦେଶବିଶେଷ; ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଅଲ୍‌ପସ୍ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଦଗରେ ଭୂମଧ୍ୟସାଗର । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ରୋମ ନଗର—Italy.
Iṭāli

ଇଟାଲିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଇଟା ପରି ପକା ରଙ୍ଗଯୁକ୍ତ—
Iṭāliā
1. Of the colour of brick.

ନାଡେ ଇଟାଲିଆ ଫେନଲ ଉରଙ୍ଗ
ଯେଉଁ ତଡ଼ା ହୁସ୍ କେଶର ସ୍ୱରଙ୍ଗ । ଅଜସ୍ରତରଙ୍ଗ. ଗୋପୀନାଥଦାଶ ।

୨ । ଇଟା ପରି ଶକ୍ତଆ—2. As hard as brick.

ଇଟାଲୀୟ—ଦେ. ବଣ—ଇଟାଲି ଦେଶୀୟ—
Iṭāliya
Italian.

ଇଟାସୁନା—ଦେ.ବ—ନଆଁରେ ତରଳା ଢେବା ପରେ ଇଷ୍ଟକାକାରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ସୁନା ଖଣ୍ଡ—
Iṭāsunā
ଇଟାସୋନା
Nuggets of gold

ଇଟିଆଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଇଟଲା (ଦେଖ)
Iṭiaḷā
Iṭaḷā (See)

ଇଟିକାର—ଦେ. ବ (ମାଦଲା ପାଣ୍ଡିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଯୋଦ୍ଧା—
Iṭikāra
Warrior.

ଇଟ୍ୟଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ – ଇଟଲା (ଦେଖ)
Iṭyaḷā
Iṭaḷā (See)

ଇଠ ଈଁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସ୍ଥଳ ଓ କାଳକ). ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—
Iṭhāiñ
ଏଠାରେ; ଏହ ସ୍ଥାନରେ—
Here; in this place.

ଇଟାଫଳ—ଦେ. ବ—ଲୁଗା ଅବ ସଫା କରିବା କମରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ଜାଙ୍ଗଲି ଫଳ; ଇଠା—
Iṭhāphaḷa
The soapnut.

ଇଠି—ଗ୍ରାଦେ. (ସ୍ଥଳ ଓ କାଳକ). ଅ—ଏଠାରେ; ଏହ ସ୍ଥାନରେ—
Iṭhi
Here; in this place.

ଇଠିଁ—ଗ୍ରାଦେ (ସ୍ଥଳ. ଓ କାଳକ) ଅ—(ସଂ. ଏତତ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—
Iṭhiñ
ଇଠାଇଁ (ଦେଖ)
Iṭhāiñ (See)

ଇଠେଁ - ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ. (ସଂ ଏତତ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଇଠାଇଁ (ଦେଖ)
Iṭheñ
Iṭhāiñ (See)

ଇଠେଇଁ—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ (ସଂ. ଏତତ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଇଠାଇଁ (ଦେଖ)
Iṭheiñ
Iṭhāiñ (See)

ଇଠେଇଁ ସିଠେଇଁ—ଗ୍ରା. ଅ.—୧ । ଏଠାରେ; ସେଠାରେ—
Iṭheiñ siṭheiñ
ଏଖାନେ ଓଖାନେ
ଇଁତଉତ; ଇଁଧର ଉଧର
1. Here and there.
୨ । ସବୁ ସ୍ଥାନରେ—
2. At all places.

ଇଠେଇଁ ସିଠେଇଁ ଢେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ଆସିବା କରିବା—To move from one place to another; not to remain stationary at one place.
Iṭheiñ siṭheiñ hebā
ଏଖାନେ ଓଖାନେ ହଓୟା
ଇଁଧର ଉଧର ହୋଇବା

ଇଡ଼ା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଲ ଧାତୁ=ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Iṛḍā
୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth.
୨ । ଧେନୁ—2. Cow.
୩ । ବାଣୀ—3. Speech.
୪ । ଦ୍ରୁତ—4. Speed.
୫ । ଶରୀରର ବାମ ଭାଗସ୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ବାୟୁ ବାହକ ନାଡ଼ୀ-ବିଶେଷ—5. An artery or nerve said to run on the left side of the spinal chord conveying the vital spirit of the body.

[ଦ୍ର—ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ମେରୁଦଣ୍ଡର ବାମ ପାଶ୍ୱରେ ଇଡ଼ା ଓ ଦହିଣ ପାଶ୍ୱରେ ପିଙ୍ଗଳା ଓ ମଧ୍ୟରେ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ି ରହିଅଛି ଓ ସେହି ସବୁ ନାଡ଼ି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବାୟୁ ନାକ ବାଟେ ଯିବା ଆସିବା କରୁଅଛି । ଇଡ଼ା ନାଡ଼ିକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ନାଡ଼ି ଓ ପିଙ୍ଗଳାକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟନାଡ଼ି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ବାମ ନାସାବାଟେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବା ଆସିବା ଚଳିବେଳେ ଇଡ଼ା ନାଡ଼ୀ, ଦକ୍ଷିଣ ନାସା ବାଟେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବା ଆସିବା ଚଳିବେଳେ ପିଙ୍ଗଳା ନାଡ଼ି ଓ ଦୁଇ ନାକରେ ସମାନ ଭାବରେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବା ଆସିବାବେଳେ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ିର ପ୍ରାବଲ୍ୟ ଥାଏ । ଇଡ଼ା ନାଡ଼ିରେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବାବେଳେ ଶୋଇବ, ପ୍ରସାବ କରିବ ଓ ପିଙ୍ଗଳାରେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବାବେଳେ ଖାଇବ, ଝାଡ଼ା ଫେରିବ ଓ ସୁଷୁମ୍ନାରେ ନଶ୍ୱାସ ଯିବାବେଳେ ଯୋଗସାଧନ କରିବ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ଦୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୋଷର ଭିନ୍ନତା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୱରବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସ୍ୱର ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ୱ ସ୍ୱରାନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହେବେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଏହା ପ୍ରୟୋଗ ହେବ ଯଥା :— 'ଗରୁ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ପ୍ରୟୋଗ; 'କୃଷ' ର ମିଳରେ 'କୃଷ' ଲେଖିବେ; 'ଦଧି' ର ସାଇରେ 'ଦହି' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ସାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଲେଖିବେ; 'ଅଭବତ' ର ସାଇରେ 'ଅଭ୍ଭବତ୍' ଲେଖିବେ ।

୬ । ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁଙ୍କ କନ୍ୟା; ବୁଧଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
6. The daughter of Ikshwāku married to Budha.

୭ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟା; କଶ୍ୟପଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
7. The daughter of Daksha married to Kasyapa.

୮ । ସ୍ୱର୍ଗ—8. Heaven.

୯ । ମନୁଙ୍କ ପତ୍ନୀ (ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ ପରେ ଏହାଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ପୁନର୍ବାର ମନୁଜ ବଂଶର ଉତ୍ପତ୍ତି ହେବ ।)
9. Name of the wife of Manu.

ଦେ. ବ.—ଇଡ଼ିବା; ତରଳପଦାର୍ଥ ଢାଳିବା—
Spilling of liquid.

ବଣ.—ତରଳପଦାର୍ଥ ଢଳା ଯାଇଥିବା; ଇଡ଼ାଇଥିବା—
Spilt (said of liquid)

ଇଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି (ଇଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ପ୍ରଯୋଜକରୂପ)—
Irdāibā — ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଇଡ଼ିବା କ୍ରିୟା କରାଇବା—
To cause to be spilt.

ଅନେକ ତରଳ ଇଡ଼ାଇଲେ—ବଶ୍ୱନାଥ. ବଚନପ୍ରମାଣ ।

ଇଡିଅମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ବଶିଷ୍ଟାର୍ଥଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟ—
Idiam — Idiom.

[ଦ୍ର—ପ୍ରତି ଭାଷାରେ ବଶିଷ୍ଟାର୍ଥଯୁକ୍ତ ବଶିଷ୍ଟ ବାକ୍ୟମାନ ତତ୍ତତ୍ ଭାଷାର ବଶେଷତ୍ୱ । ଏହି ବାକ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅକ୍ଷରକ ଅନୁବାଦ କଲେ ତହିଁର ମୌଳିକ ଅର୍ଥ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହେ ନାହିଁ ।]

ଇଡିଅମେଟିକ୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଇଂ)—(ସେଭଳି ବାକ୍ୟ) ବଶିଷ୍ଟାର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ—Idiomatic.
Idiametik

ଇଡ଼ିକା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—ଏକପ୍ରକାର ଛେଳି—
Irdikā — A kind of goat in the district of Ganjam.

ଇଡ଼ିକା ଛେରେ ଦୁଧ ସମସ୍ତେ ଖାଇବେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କିଡ଼. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଇଡ଼ିବା—ଦେ. କି —୧ । (ତରଳପଦାର୍ଥ) ଢାଳିବା; କୌଣସି ପାତ୍ରରୁ ଜଳ ଆଦି ଢାଳିବା—
Irdibā — 1. To spill.
ଢାଳ।
ଛଳକାନା ୨ । ଅଜାଡ଼ିବା—2. To pour.

ସମ୍ପତ୍ତି ଇଡ଼ିଲେ ଭହିଁ ଦ୍ୱାବିଡ ମାର—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।

ଇଡ଼ିଢେବା—ଦେ. କି.—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ରରୁ ଜଳାଦି ତରଳକୁ ଢାଳି ଦେଇଯିବା—1. To be spilt from a overful pot
Irdiheba — ଢେଳେ ଯାଓୟା; ବୋୟେ ଯାଓୟା
ଛଳକନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନ ମୋଟେ ହେବା; ଗର୍ବରେ ଫୀତ ହେବା—2. To be swollen with pride.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ବିଲ୍ଲ ଅତି ଗେଲବସର ହୋଇ ବା ଗର୍ବ ହେତୁ ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ଦେଖାଇଲେ ଗ୍ରାମ୍ୟଲୋକେ କହନ୍ତି, "ଏ ବର୍‌ବର ଇଡ଼ି ହୋଇଯାଉଛି ।"]

ଇଡେନ୍—ବୈଦେ.ବ. (ନାମ) —(ଇହୁଦୀ ଭାଷା) ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ-ମାନଙ୍କର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରଥମସୃଷ୍ଟ ଦମ୍ପତି (ଆଦମ୍ ଓ ଇଭ୍)ଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବଗିଚାରେ ରଖିଥିଲେ—
Iden — The garden of Eden.

ଇଡ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ଯୁ. । ଇଡ଼ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା+କର୍ମ. ଯ —
Idya — ସ୍ତବ କରିବା ଯୋଗ୍ୟ; ସ୍ତୁତ୍ୟ; ପୂଜ୍ୟ—
(ଇଡ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) — Worshippable.

ଇଣ୍ଟର୍ କ୍ଲାସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ୍‌ର ସଂକ୍ଷେପ ଇଣ୍ଟର୍+ କ୍ଲାସ୍)—ରେଲ ଆଦିରେ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ—
Intar klās
ଇଣ୍ଟରକ୍ଲାସ
ଇଣ୍ଟରକ୍ଲାସ — Inter class.

ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ୍—ବୈଦେ. ବଣ.(ଇଂ)—ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ—
Intarmidiet — Intermediate.
ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ
ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ

ଇଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ରୁଲୁଛଁକା—
Indā — The knob of an oven.

ଇଣ୍ଡିଆ—ବୈଦେ. ବ.(ଇଂ.)—ଭାରତବର୍ଷ—
Indiā — India.
ଇଣ୍ଡିଆ
ହିନ୍ଦ

ଇତ—ସଂ. ବଣ—୧ । (ଇ ଧାତୁ=ଯିବା; ଯାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ita — ଗତ—1. Gone.
୨ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—2. Departed.
୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Got; attained
୪ । (+କର୍ମ. ତ)—ଜ୍ଞାତ—4. Known.
୫ । ଲବ୍ଧ—5. Obtained.

ଇତଃ—ଅ. ଅ. (ଇଦମ୍+ପଞ୍ଚମୀ ଓ ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତିରେ. ତସ୍)—
Itah — ଏଠାରୁ—From this place; hence.

ଇତଃପର—ଅ. ଅ. (ଇତସ୍+ପର)—ଏହାପରେ—
Itahpara — Henceforth.

ଇତର—ସଂ. ବଣ. (ଇ=ଇଚ୍ଛା+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ନୀଚ; ଅଧମ; ପାମର—
Itara — 1. Low; inferior; vulgar.
୨ । ଅନ୍ୟ; ଉତ୍ତ; ଅପର—
2. Another; other; different.

ଇତରଜନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା)—୧ । ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି—
Itarajana — 1. The mass; common people.
୨ । ରୁଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Vulgar person.
୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକ—3. Low people.

ଇତର ଜନର ବଶ ଇତର । ଭକ୍ତ—ପ୍ରେମମୁଖାନନ୍ଦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଚ	ଛ	ଝ,ଞ	ଟ	ଠ	ଡଢଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚକାକ୍ଷର	ଥ	ଦ	ଧ,ଭ	ପ	ଯ୍ୟ	ଲ୍ଲ	ଳ
୨	ଛ	ଜ	ଞ	ଣ	ତ୍ୟ	ଅତାତ୍ତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତତ୍ତତ୍ସୂଚକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	୩	ନ୍

ଇତରଥା—ସଂ. ଅ. (ଇତର + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଥା —ଅନ୍ୟଥା (ଦେଶ)
Itarathā Anyathā (See)

ଇତରବିଶେଷ—ସଂ. ବ (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଇତର + ବିଶେଷ)—
Itarabiśesha ୧ । ଭେଦାଭେଦ; ଉତ୍କଟା—
1. Distinctness; disparity
୨ । ଅନ୍ୟଠାରୁ ବିଶେଷତ୍ୱ—2 Individuality.
୩ । ପାର୍ଥକ୍ୟ—3. Difference.

ଇତରବିଶେଷ କରିବା—ଦେ. କି -ଉତ୍କ ବୋଲ ଉଚ୍ଚାର କରିବା—
Itarabiśesha karibā To make a distinction

ଇତରବିଶେଷ ହେବା—ଦେ. କି— ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁଠାରୁ ଉତ୍କ ହେବା—
Itarabiśesha hebā To differ; to be different from any other thing.

ଇତରବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଇତର + ବ୍ୟବହାର)—
Itarabyabahāra ୧ । ଶ୍ଳେଚ୍ଛ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟବହାର—
1. Vulgar behaviour.
୨ । ନୀଚ ବ୍ୟବହାର—2. Low or mean conduct.

ଇତରଭାଷା—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—
Itarabhāshā ୧ । ଇତରଜନ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—
1. Vulgar language.
୨ । ଅଶିଷ୍ଟଭାଷା—2. Rude language.

ଇତର ସାଧାରଣ—ସ. ବ. (ଇତର + ସାଧାରଣ)—
Itara sādhāraṇa ୧ । ଅଧମ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. The ordinary public.
୨ । ଉଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଛଡ଼ା ଜନସାଧାରଣ—
2. The vulgar many; the mass.

ଇତରୁଡ଼ି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଇତୁରୁଡ଼ି (ଦେଶ)
Itarurdi Itururdi (See)

ଇତରେତର—ସ. ବଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଇତର + ଇତର) —ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ-
Itaretara Mutual.
ସ. ସର୍ବନାମ—ପରସ୍ପର; ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ —
One another; each other.
କ୍ରି. ବଣ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ—Mutually.

ଇତରେତରଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ—ସ. ବ. (ବ୍ୟାଧିକରଣ) ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସମାସବିଶେଷ; ଅନେକ-
Itaretaradwandwa ଗୁଡ଼ିଏ ବିଶେଷ୍ୟର ପରସ୍ପର ଯୋଗରେ ହେଉଥିବା ସମାସ—(ଯଥା; ପତ୍ର, ପୁଷ୍ପ ଫଳ; ଦରଦର)
(grammar) Juxtapositional compound (samāsa) of several nouns together.

ଇତରେତରାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବ. (ଇତରେତର + ଆଶ୍ରୟ)—ପରସ୍ପରାଶ୍ରୟ;
Itaretarāśraya ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଅବଲମ୍ବନ—
Mutual dependence.

ଇତରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. ଅ. (ଇତର = ଅନ୍ୟ + ଦିନ ଅର୍ଥରେ.ଏଦ୍ୟୁସ୍)—
Itaredyuḥ ଅନ୍ୟଦିନେ; ଅନ୍ୟଦିନେ—
On another day; some other day.

ଇତଃ—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍=ଏହ + ୫ମୀ ଓ ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି ଅର୍ଥରେ
Itaḥ ତସ୍)—୧ । ଏଠାରୁ—
1. From this place; from here.
୨ । ଏଠାରେ —2. In this place.

ଇତସ୍ତତ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଇତସ୍ତତଃ)—ଇତସ୍ତତଃ (ଦେଶ)
Itastata Itastataḥ (See)
ବଣାରୁ ବସ୍ତ୍ରାତ ଠାରୁ ପଲାସ୍ତିର ଅସରନ୍ତି ଉତସ୍ତତ ସେ—
ଭକ୍ତ. ବୈଦେଖୁଦେଲସ ।

ଇତସ୍ତତଃ—ସଂ. ଅ. (ଇତଃ = ଏଠାରେ + ତତଃ = ସେଠାରେ)—
Itastataḥ ଏଠାରେ ସେଠାରେ; ଏଣେ ତେଣେ; ଗୃହଅଡ଼େ—
Here and there; up and down; to and fro; round about; hither and thither; from pillar to post.
ଦେ. ବଣ—୧ । ଏଣେତେଣେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—
1. Strewn here and there.
୨ । ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ—2. Hesitating.
ଦେ. ବ —ଦ୍ୱିଧାତ୍ୱ—
Hesitancy; shilly-shallying.

ଇତସ୍ତତ କରିବା—ଦେ. କି —ଦ୍ୱିଧା କରିବା—
Itastata karibā To hesitate.
इतस्तत करना
आगापिछा करना

ଇତସ୍ତତ ହେବା—ଦେ. କି— ଇତସ୍ତତ କରିବା (ଦେଶ)
Itastata hebā Itastata karibā (See)

ଇତା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ. (ଅନାଦରାର୍ଥ)—
Itā ୧ । ଏହିଠା—1. This (in contempt).
୨ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଠା— 2. This person.

ଇତାର୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏହିଠାର;
Itār ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଠାର; ଏହାର—Of this person.

ଇତାଲି—ବୈଦେ. ବ. ନାମ—ଇଟାଲି ଦେଶ—
Itāli Italy.

ଇତାଲୀୟ—ଦେ. ବଣ—ଇଟାଲିଦେଶବାସୀ—
Itālīya Resident of Itāly.
(ଯଥା—ଜବରଦସ୍ତ ଗ୍ୟାରିବାଲ୍ଡି ଇତାଲୀୟ ଯୁବା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ প লେଖିଥିଲେ ।)

ଇତି—ସଂ. ଅ. (ଇ. ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କ୍ତିବ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—
Iti ୧ । ଏ ହେତୁ; ଅତଏବ—
1. Thus; therefore.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ବେଳେ ଅପର ସ୍ୱାରେ ଏତତ ୧ ଚତ୍ତତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଳରେ ଉଚ୍ଚାରେ ଭିନ୍ନ। ବାହୁ ଅତଏବ ୧; ବା ୨ ଚତ୍ତର ଦୋଳ୍ଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଦୋଳରେ ବେଳେ ଏ ଦୁଇଟି ଦୋଳ୍ଦ୍ୟରେ ୨ ଚତ୍ତର, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ଅପଘାତ ବା ୧ ଚତ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଦୋଳରାବ ଦେଇ ଥାଆ :— 'ଗାତ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ' ଦୋଳରେ; 'ବଳ' ର ମିଳରେ 'ବଳ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଖି' ର ଘାଟରେ 'ଚଳ୍ଦି' ଦେଖିବେ; 'ଅଟଂ' ର ଘାଟରେ 'ଅଳ୍ଦ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକତ' ର ଘାଟରେ 'ଅଲ୍ଦକ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଏହିଠାରେ ଅବସାନ ଓ ସମାପ୍ତି ଦେଖ୍ଲା—
2. It ends; thus far and no further; here ends the matter; conclusion; finish.

ଇତ ଜୟଦେବ କବିରେ ଉତ୍ତମ ବତ୍ତଲବ୍ଦା ଅନ୍ତଗତ—ଗୀତା. ଭାଷାନୁବାଦ ।

୩ । ଏହିପ୍ରକାର—3. In this manner.

୪ । ଏତେମାତ୍ର—4. This much; so much.

୫ । ଏହା; ଏହି; ଏହିପର—5. This; thus.

ଯେମନ୍ତ ନାଗେ ଶୋଭ ମୋତ୍; ଇତ ସଙ୍କର୍ଷି ତାତ ବତ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଦେ. ବ—୧ । ସମାପ୍ତି—1 Conclusion.

୨ । ଶେଷ—2. The end; finish.

[ଦ୍ର— ଜନ୍ମଲକ୍ଷିତ ଅର୍ଥରେ 'ଇତି' ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ— ସ୍ୱରୂପ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ଅବଧାରଣ୍ୟମ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ, ଅବଧାରଣ, ହେତୁ, ପ୍ରକାର, ପ୍ରକର୍ଷ, ସମାପ୍ତି ଓ ଉପକ୍ରମ । ଯଶୋଦ ଶେଷରେ ଇତି ବା ନବେଦନ ଇତି ଲେଖାଯାଏ । ଏହାର ଅର୍ଥ ମୋର ଯାହା କହିବାର ଥିଲା ତାହା ଏହିଠାରେ ଶେଷ ହେଲା ।]

ଇତିକଥା—ସ. ଅ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇତି = ଏହି + କଥା, କଥା ଏଭଳ; ବସ୍ତୁତଃ ଏଥିରେ କୌଣସି ସାର ନାହିଁ) —
Iti kathā ଉପକଥା; ବୃଥା କଥା; ନିରର୍ଥକ କଥନ; ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ ବାକ୍ୟ—
ଇତିକଥା Unmeaning or nonsensical discourse; meaningless jargon.

ଇତି କରିବା—ଦେ. କି—(କୌଣସି ବିଷୟ) ଶେଷ କରିବା—
Itikaribā To finish; to end; to stop; to
ଇତିକରା conclude (a matter).

ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ.ବିଣ. (ଇତି = ଏହା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ = କରିବା ଉଚିତ) —
Itikarttabya ୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯାହା
(ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା—ବ) ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା କରିବା ଉଚିତ—
1. That which is proper or necessary to be done; necessary (acts

୨ । କୌଣସି ବିଷୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଯାହା କରିବାକୁ ପଡ଼େ—2. That which has to be done as an adjunct to a work

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—
1. Duty; obligation.

୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ—
2. Decision as to what to do and what not to do.

ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ + ସ୍ୱାର୍ଥ. ତା) —
Itikarttabyatā ୧ । ଏହାହିଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବମ୍ଭୂତ ଜ୍ଞାନ—
1 Fitness or propriety of an act,

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ତେ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ; ବାଧ୍ୟତା—2. Necessary duty; obligation.

୩ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ଉଚିତ କର୍ମ—
3. Any proper or necessary measure.

ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଇତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ
Itikarttabyabimūrdha ବିମୂଢ଼)—
(ଇତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପସ୍ଥିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ କଅଣ ବିଷୟ କରିବା ଉଚିତ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ଅସ୍ଥିରଚିତ୍ତ—
At a loss; not knowing what to do; confounded as to the mode of procedure.

ଇତିବୃତ୍ତ—ସ. ବ. (ଇତି = ଏହି ପ୍ରକାର + ବୃତ୍ତ = ବିଷୟ; ବର୍ଣ୍ଣିତ)—
Itibrutta ୧ । ଇତିହାସ; ପୁରାବୃତ୍ତ; ଅତୀତବୃତ୍ତାନ୍ତ—
1. History.

୨ । ବର୍ଣ୍ଣନା—2. Description.

୩ । ଘଟନା—3. Event; occurrence.

ଇତିମଧ୍ୟେ—ସ. ଅ. (ଇତି + ମଧ୍ୟେ)—
Itimadhye ୧ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ; ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ—
ଇତିମଧ୍ୟେ 1. Meanwhile; in the mean
ইতনেমে time.

୨ । ଏହି ଅବସର ମଧ୍ୟରେ—
2. In the interval.

ଇତିହ—ସ. ଅ. (ଇତି = ଏହିପର + ହ = ସମାଗତ) —
Itiha ୧ । ଗଳ୍ପ—1. Story

୨ । ପୁରାତନ କଥା; କିମ୍ବଦନ୍ତୀ; ପରମ୍ପରାଗତ ବର୍ଣନ —
2. Tradition; old stories; legend.

୩ । ଜନଶ୍ରୁତି—3. Rumour; hearsay.

୪ । ପ୍ରବଚନ; ଉକ୍ତି—4. Adage; proverb.

ଇତିହା—ସ. ଅ— ଇତିହ (ଦେଖ)
Itihā Itiha (See)

ଇତିହାସ—ସ. ବ. (ଇତିହ = ପୁରାତନ କଥା + ଅସ୍ ଧାତୁ = ହେବା +
Itihāsa ଅଞ୍ଜ କରଣେ. ଅ; ଯାହାଁରେ ପରମ୍ପରା ଗତ ଉପଦେଶ ଥାଏ—

୧ । ପୁରାବୃତ୍ତ; ଇତିବୃତ୍ତ; ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଗ୍ରନ୍ଥ—1. History

୨ । ପୁରାତନ ଉପାଖ୍ୟାନ—2. Legend; story.

ଇତି ହେବା—ଦେ. କି—ସମାପ୍ତ ହେବା; ସରିବା—
Iti hebā To end; to come to a close.

ତାର ପଡ଼ା ଉତ ହେଲ—କୁ. ବ୍ରଜାବ୍ଦୁମାସ. ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗା ।

ଇତୁରୁଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନାମ—ଫଳଭକ୍ଷକ) —
Iturudi ଏକ ଜାତୀୟ ଲତା ଅର୍ଦ୍ଧାଦ ବର୍ଗର ବନ୍ୟ ରୋହଣୀ ଛାଗଲବାଁଟି; ବିଶେଷ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫୁଲରୁ ଛେଳିର ଚର ବଳ ଯୋଡ଼ ଛାଗଲାବାଁଟା ଯୋଡ଼ ଫଳ ବାହାରେ । ଏହା ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଶ୍ଲେଷ୍ମଘ୍ନ)—
ଉତ୍ତୁନ; ଯୁତୁକ; Cynanchum Callialata; Doemia
ଶଗୋବାନି extensa (Kirtikar).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚୁଥିବା	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ହ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଐ	ଓ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରଦର୍ଶୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଗ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଁ	ଲ୍ଲ	ଡ଼	ଢ଼

ଇତୁରୁଡ଼ିକାଠି—ଦେ. ବ—ଇତୁରୁଡ଼ ଲତାର କାଠି (ଏହାକୁ ସୂନ୍ଦୀ-ବାଁ Itururdikāthi କାଲକରୁଥେ ବଥରେ ଦେଲେ ବଥିର ଉଚ୍ଚର ଯୋଲେଇ ଯାଇ ଘୂଳ ବାହାର ଆସେ)—
The stem of the Itururdi creeper used as a probe in boils.

ଇତୁରୁଲି—ଦେ. ବ—ଇତୁରୁଡ଼ (ଦେଖ)
Iturulī Itururdi (See)

ଇତ୍କଟ—ସଂ. ବ—ଇଙ୍କଡ଼ (ଦେଖ)
Itkaṭa Inkarḍa (See)

ଇତ୍ଥଂ—ସଂ. ଅ (ଇତ୍ଥଂ+ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥମ୍)—
Itthaṁ ଏହିପରି; ଏହି ପ୍ରକାର—
Likewise; thus.

ଇତ୍ଥଂଭୂତ—ସ.ବଣ. (ଇତ୍ଥଂ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଏତଦ୍ଭୂତ; ଏହିପ୍ରକାରର—1. Thus situate; similar to this.
Itthaṁbhūta
୨ । ଏହିପ୍ରକାରେ ଜାତ—2. Produced in this way.

ଇତ୍ୱର—ସ.ବଣ. ପୁଂ (ଇ=ଗମନ କରିବା+ଶୀଳାର୍ଥ. ବର; ଜଘାତନ; ଯେ ଇଚ୍ଛାରେ ସଦ୍ୟଃ ଗମନ କରେ)—
Itwara (ଇତ୍ୱରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଗମନଶୀଳ—1. Moving.
୨ । ନୀଚ—2. Low; mean.
୩ । ଦୀନ; ଦରିଦ୍ର—3 Poor.
୪ । କଷ୍ଟୁର—4. Cruel.
ସଂ ବ.—ଷଣ୍ଢ; ବୃଷର—Bull.

ଇତ୍ୱରୀ—ସ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇତ୍ୱର=ସଦ୍ୟଃ ବିଚରଣଶୀଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Itwarī ୧ । କୁଲଟା; ଭ୍ରଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—1. An unchaste woman.
୨ । ଅସତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—An adulteress.
ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଇତ୍ୱରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of itwara.

ଇତ୍ୟବସରେ—ଦେ. କି. ବଣ.—୧ । ଇତ ମଧ୍ୟରେ—
Ityabasare 1. Meanwhile; in the mean time.
ଇତ୍ୟବସରେ ୨ । ଏହି ସମୟରେ—2. At this time.
ଇତନେମେଁ ୩ । ଏହି ସୁବିଧା ପାଇ—3. Finding this opportunity.
୪ । ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିବା ପରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଘଟଣା ଘଟିବା ପୂର୍ବେ—4. In the interval between two events.

ଇତ୍ୟାକାର—ସ. ବଣ. (ଇତ୍ତ+ଆକାର)—ଏହିପ୍ରକାରେ; ଏତଦ୍ଭୂତ—
Ityākāra Of this form or character; similar to this.

ଇତ୍ୟାକାରିତ—ସଂ. ବଣ. (ଇତ୍ୟାକାର+ଇତ)—ଇତ୍ୟାକାର (ଦେଖ)
Ityākārita Ityākāra (See)

ଇତ୍ୟାଦି—ସଂ. ଅ. (ଇତ+ଆଦି)—୧ । ଏବଂ ଏହିପରି; ଏହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ; ଅନ୍ୟ ବିଷୟମାନ—
Ityādi 1. Etcetera; and others; so on; so forth.
[ଦ୍ର—କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବସ୍ତୁ, ପ୍ରାଣୀ, ବିଷୟ ବା କ୍ରିୟାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ପରେ 'ଇତ୍ୟାଦି' ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ପୂର୍ବକଥିତ ବିଷୟମାନଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ବୁଝିବାକୁ ହୁଏ ।]
୨ । ସବୁପ୍ରକାରର—2. Of all sorts.
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ହେଗାଦ ଈଶ୍ୱର
ଇତ୍ୟାଦ ହେଗେ ବାଖା କର—ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରାଗବତ ।
୩ । ସମସ୍ତ—3. All.
ଯେ ସବୁ କାମ୍ୟ ଇଚ୍ଛନ୍ତି
ଇତ୍ୟାଦି ପାପ ବିନାଶନ୍ତି—ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରାଗବତ ।

ଇତ୍ରୁଡ଼ି—ଗ୍ରା. ବ.—ଇତୁରୁଡ଼ (ଦେଖ)
Itrurḍi Itururḍi (See)

ଇତ୍ରୁଲି—ଗ୍ରା. ବ.—ଇତୁରୁଡ଼ (ଦେଖ)
Itrulī Itururḍi (See)

ଇଥର୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଇଥର୍)—୧ । ଅକାଶବ୍ୟାପୀ କାଳ୍ପନିକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଦାର୍ଥବିଶେଷ—
Ither 1. Ether.
[ଦ୍ର—ପୃଥିବୀର ଚତୁର୍ପାଶ୍ୱେ ବେଢ଼ିଥିବା ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଛଡ଼ ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳସ୍ଥ ଇଥରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ବିଷୟ ଆଧୁନିକ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ।]
୨ । ଏକପ୍ରକାରର ଗ୍ଲାସ୍‌ପୂନକ ବାଷ୍ପ ଓ ଦ୍ରବ (ସାଦା ଶୀଘ୍ର ଉଡ଼ିଯାଏ)—
2. Rectified spirit.

ଇଦାନୀ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.— ଆଜିକାଲି; ବର୍ତ୍ତମାନ—
Now-a-days.

ଇଥି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ— ୧ । ଏଥି; ଏଥିରେ—
Ithi 1. In this.
୨ । ଏଠି; ଏଠାରେ—2. At this place; here.

ଇଥିବା—ଦେ (ଓଡ଼ିଆ କୃଦନ୍ତପ୍ରତ୍ୟୟବିଶେଷ)—ଅତୀତ କାଳରେ
Ithibā ଧାତୁରୁ ଉତ୍ତର ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇଥାଏ । (ଯଥା—କରିଥିବା; ଯାଇଥିବା; ଦେଇଥିବା)—
An affix which is joined to the verbal root expressing continuation of a past act.

ଇଦ୍—ବୈଦେ.ବ. (ଆ. ଇଦ୍) – ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ରମ୍‌ଜାନ୍ ମାସତମାସ
Id ଦିନରେ ଉପବାସ (ରୋଜା) ପରେ ଉକ୍ତ ମାସର ଶେଷ ଦିନ କରିଯିବା ପର୍ବ—A Mahomedan festival.

ଇଦ୍‌ଗା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ ଇଦ୍‌ଗାହ୍)—ଉପରୋକ୍ତ ସମୟରେ ମୁସଲମାନ-
Idgāh ମାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଯେଉଁଠାରେ ନମାଜ୍ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି । (ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ପଡ଼ିଆ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମାନ୍ୟତଃ ସେତେବେଳେ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବାରେ ସ୍ୱରଚିହ୍ନ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଏବଂ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଶବ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଲଘୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ଅତଏବ ଏ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୋଲିଥିବା ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—ଘାଟ ର ନିମନ୍ତେ 'ଘାଅ' ବୋଲିବେ; 'କୂଅ' ର ନିମନ୍ତେ 'କୁଅ' ବୋଲିବେ; 'ଦଧି' ର ସାଧୁରେ 'ଦହି' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍କ' ର ସାଧୁରେ 'ଅଙ୍କ' ବୋଲିବେ; 'ଅଇଦଟ' ର ସାଧୁରେ 'ଅଇଟ' ବୋଲିବେ

କଟକରେ ଓ ଅନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ମୁସଲମାନ ବସ୍ତି ନଜଦିକରେ ବସୁଥ ଖୁବ୍‌ଗା ପଡ଼ିଆମାନ ଅଛୁ)—An extensive field where Mahomedans congregate for prayer during Id.

ଇଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ଇନ୍ଧ ଧାତୁ=ଜଳନ୍ତା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Iddha ୧ । ଦୀପ୍ତ—1. Lighted.
୨ । ଜଳୁଥିବା—Blazing; glowing.

ଇଦମିତ୍ତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଇଦଂ=ଏହା+ଇତ୍ଥଂ=ଏପରି)—
Idamittha ନିଶ୍ଚୟତା—Certainty.
ଝୋଗୁଡ଼ାକ ବଥଡ଼େ ଯାଏ, ତ କାରବାର ହୁଏ, ଇଦମିତ୍ତ ନାହିଁ ।
ଫକୀରମୋହନ—ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଇଦାଣି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଇଦାଣୀଂ)—ଇଦାଣୀଂ (ଦେଖ)
Idāṇi Idāṇīṁ (See)

ଇଦାଣୀଂ—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍=ଏହ+କାଳାର୍ଥେ. ଦାଣୀମ୍) ଅଧୁନା; କର୍ତ୍ତମାନ; ଅଲ୍ପଦିନଦ୍ୱେଲ୍ଲ--Now a days;of late
Idāṇīṁ

ଇଦାଣୀନ୍ତନ—ସଂ. ବଣ. (ଇଦାଣୀଂ+ତନାର୍ଥେ. ତନ)—
Idāṇīntana ୧ । ଅଧୁନାତନ; ନବ୍ୟ—1. Modern.
(ଇଦାଣୀନ୍ତନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏବେ ଦୃଷ୍ଟିଥିବା—2. Recent; late.

ଇଦାବତ୍ସର—ସଂ. ବ.—ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ଗତି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତି ୭୦ ବର୍ଷରେ
Idābatsara ୧୨ ଯୁଗ ହୁଏ ଓ ପ୍ରତି ଯୁଗରେ ଏକବର୍ଷ ଥାଏ । ଏହି ଏକବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଉତ୍ତୀୟ ବର୍ଷର ନାମ—Name of one of the years according to the revolution of the planet Jupiter.
[ତୁ—ଭାଗବତ ୩ସ୍କ—୧୫।୧୪ ଦେଖ]

ଇଦି—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ସଂ.ଏତତ୍+ଦିକ୍)—୧ । ଏ ଅଡ଼ିକୁ,
Idi ଏ ଦଗକୁ—1. To this side.
୨ । ଏ ସ୍ଥାନକୁ—2. To this place.

ଇଦିଗା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଇଦ୍‌ଗା (ଦେଖ)
Idigā Idgā (See)

ଇଦୁଜ୍ଜୋହା—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ଇଦେକୋରବାନ୍ (ଦେଖ)
Idujjohā Idekorabān (See)

ଇଦୁଲଫିତର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ଇଦ୍ (ଦେଖ)
Idulphitar Id (See)

ଇଦେକୋରବାନ୍—ବୈଦେ.ବ (ଆ)—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ବକ୍ରୀଦ୍ ପର୍ବ
Idekorbān (ଏହା ଜିଲ୍‌ହେଜ ମାସର ଶୁକ୍ଳଦଶମୀ ବା ଏକାଦଶୀ ଦିନ ପଡ଼େ । ଏ ପର୍ବରେ ଛେଳି, ଗୋରୁ ଓ ଉଟ ବଳି ଦେବାର ଥିଲା କେ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି'—A festival of offering victims by Mahomedans.

ଇଧର—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ଭୁଲ ହି. ଇଧର୍)—ଏବେ—
Idhar Now-a-days.

ଇଧୁଇଲ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଧୂଳ)—ଧୂଳ—
Idhuil Dust.

ଇଧ୍ମ—ସଂ.ବ. (ଇନ୍ଧ ଧାତୁ=ଜଳିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ମ)—ଜାଳ;ଜାଳଣିକାଠ—
Idhma Fuel.

ଇନ୍—ସଂ. (ପ୍ରତ୍ୟୟ'—କୃଦନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ବିଶେଷ; ଯେ କରେ—
In 1. A suffix added to the roots (of verbs)
[ତୁ—ଧାତୁରୁ ଉତ୍ତର କର୍ତ୍ତୃବାଚ୍ୟରେ ଇନ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୁଏ ଯଥା—'କାଶ୍ଚି'. ଦାସ୍ଚି, ପାଠୀ ଇତ୍ୟାଦି ।]
୨ । ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ ଯୁକ୍ତ ହେବା ଭବିତ ପ୍ରତ୍ୟୟବିଶେଷ; ଯାହାର ଅଛୁ—2. A suffix added to nouns.
[ତୁ—ଶବ୍ଦର ଉତ୍ତର 'ଅଛୁ' ଅର୍ଥରେ ଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହୁଏ, ଯଥା—ଅଉମାଳା, ଦାମୀ, ଗୁଣୀ, ଧନୀ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଇନ୍‌କମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ) ଆୟ—
Inkam Income

ଇନ୍‌କମ୍ ଟିକସ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ଇନ୍‌କମ୍ ଟାକ୍ସ)—ଆୟ ଉପରେ
Inkam ṭikasa ସରକାରଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କର—
ଇନ୍‌କମ୍ ଟାକ୍ସ Income tax.
ଇନକମ ଟେକସ

ଇନ୍‌କମଟି—ଗ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଇନ୍‌କମ୍ ଟିକସ (ଦେଖ)
Inkamaṭi Inkam ṭikasa (See)

ଇନ୍‌କାର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—୧ । ଅସ୍ୱୀକାର—1 Denial.
Inkāra ୨ । ଇକାର (ଦେଖ)
ଇନ୍‌କାର 2. Inkāra (See)
ଇନକାର

ଇନ୍‌କୁଆରି—ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ. ଇନ୍‌କ୍ୱାଇର)—ତଦନ୍ତ; ଅନୁସନ୍ଧାନ—
Inkuāri Enquiry.
ଇନକ୍ବାରି
ଇନକୁଆରି

ଇନ୍‌କେ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—୧ । ଏଣିକି; ଏ ଦଗକୁ—
Inke 1. To this side.
୨ । ଆଜିକାଲି—2. At present; now-a-days.

ଇନ୍‌କ୍ୱାରି—ବୈଦେ. ବ.—ଇନ୍‌କୁଆରି (ଦେଖ)
Inkwāri Inkuāri (See)

ଇନ୍‌ଡୋର ପେସେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଇଂ. ଇନ୍‌ଡୋର୍ ପେସେଣ୍ଟ୍)—
Indor pesent ଯେଉଁ ମନ୍ଦ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହି ଚିକିତ୍ସିତ
ଇନଡୋର ପେସେଣ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି—Indoor patient.
ଇନଡୋରପେସେଣ୍ଟ
(ଆଉଟ୍‌ଡୋର୍ ପେସେଣ୍ଟ୍—ବହିର୍ଗତ)

ଇନ୍ ଫ୍ରାଞ୍ଚାଇଜ୍‌ଡ୍ ଇନାମ୍—ଗ୍ରାଦେ.ବୈଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—(ଇଂ. ଏନ୍
Inphrāṅchāiid inām ଫ୍ରାଞ୍ଚାଇଜ୍‌ଡ୍+ଅ. ଇନାମ୍)—
ବାଜ୍ୟଗି ଜାଗିର—Resumed jāgir lands.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଡ୍ରଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଇନ୍‌ଫ୍ଲୁଏଞ୍ଜା —ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ°)—ଠେଙ୍ଗାଜ୍ୱର; ଶବ୍ଦ ଓ କାଶ ସହିତ ସୋଃଖିବା ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର—
Inphluenjā Influenza.
ଇନଫ୍ଲୁଏଞ୍ଜା
ହୁନଫ୍ଲୁଏଂଜା

ଇନ୍‌ଭଏସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇନ୍‌ଭଏସ୍)—ଡାକରେ, ରେଲରେ ବା ଜାହାଜରେ ଆସିଥିବା ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ତାଲିକା, ଯାହା ଇନ୍‌ଭଏସ ଗ୍ରାହକ ନକଟକୁ ପଠାଯାଏ—
Invaes Invoice.
ଇନ୍‌ଭଏସ
ହୁନଭାଇସ

ଇନ୍‌ଭିଟେସନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇନ୍‌ଭିଟେସନ୍)—ନିମନ୍ତ୍ରଣ—
Inbhiṭesan Invitation.
ଇନ୍‌ଭିଟେସନ
ନଭିଟେସନ

ଇନ୍‌ଭିଟେସନ୍ କାର୍ଡ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ଇନ୍‌ଭିଟେସନ୍ କାର୍ଡ)—
Inbhiṭesan kārd ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର—
ଇନ୍‌ଭିଟେସନ୍ କାର୍ଡ Invitation card.
ହୁନଭିଟେସନ କାରଡ଼

ଇନ୍‌ସଲ୍‌ଭେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଇଂ)—ଦେବାଲିଆ; ଯେ ନିଜର ଦେଣା
Insalbheṇṭ ଶୁଝିବାପାଇଁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପଡ଼େ—
Insolvent.

ଇନ୍‌ସଲ୍‌ଭେନ୍‌ସି—ବୈଦେ.ବ.(ଇଂ)—ନିଜର ଦେଣା ଶୁଝିବାରେ ଅକ୍ଷମତା—
Insalbhensi Insolvency.

ଇନ୍‌ସାପ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇନ୍‌ସାଫ)—୧ । ନ୍ୟାୟ; ନ୍ୟାସୃ—
Insāp 1. A punchayet.
ଇନସାଫ ୨ । ଧର୍ମ୍ମବିଚାର—
ହୁନ୍‌ସାଫ 2 Justice.

ଇନ୍‌ସାଫ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇନ୍‌ସାଫ)—ଇନ୍‌ସାପ୍ (ଦେଖ)
Insāph Insāp (See)

ଇନ୍‌ସିଓର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଇନ୍‌ସ୍ୟୁଓର୍ (ଦେଖ)
Insior Insuor (See)
ଇନ୍‌ସିଓର
ହୁନସ୍ୟ ର

ଇନ୍‌ସ୍ୟୁଓର୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଇନ୍‌ସ୍ୟୁଅର୍)—୧ । ଜୀବନବୀମା—
Insuor 1. Life insurance.
ଇନସିଓର ୨ । ନଗ୍ନପଦରେ ଡାକଦ୍ୱାରା ଧନାଦି ଅଉଣ୍ଡେଡ ବ୍ୟକ୍ତି
ହୁନସିଓର ନକଟରେ ପଢ଼ୁଥିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା—
2 Postal insurance.
ବୈଦେ. ବିଣ—୧ । ଡାକରେ ଇନ୍‌ସିଓର୍ ହୋଇ ଯାଇଥିବା—
1. Insured (postal article)
୨ । ଜୀବନବୀମା ହୋଇଯାଇଥିବା—2. Insured (life)

ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍ଟର୍)—ପରିଦର୍ଶନକାରୀ—
Inspektar Inspector.
ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର
ହୁନିସପିକ୍ଟର

ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ସନ୍)—ପରିଦର୍ଶନ—
Inspeksan. Inspection
ଇନ୍‌ସପେକ୍‌ସନ
ହୁନିସପେକ୍‌ସନ

ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ସନ୍ ବଙ୍ଗଳା—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ସନ ବଙ୍ଗ୍ଲୋ)—
Inspcksan baṅgaḷā ମଫସଲର ଅଫିସ ଆଦି ପରିଦର୍ଶନ ଡାକବଙ୍ଗଳା କରିବାକୁ ଆସିବା ଦାରୋଗାମାନଙ୍କ ରହିବାପାଇଁ ସରକାରୀ
ଡାକବଙ୍ଗଳା ଘର; ଡାକବଙ୍ଗଳା—Inspection bangalow.

ଇନ—ସଂ. ବ. (ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. ନ)—
Ina ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.
୨ । ଈଶ; ସ୍ୱାମୀ—2. Master; husband.
୩ । ରାଜା—3. King
୪ । ପ୍ରଭୁ—4. Lord.
ସଦା ଜନମଲାଜନ୍ଦହାଲ ଝୁଲ୍‌ବେ ଇନ ଯେ—ଭାଷ୍ଟ. ଦେବୀଶରଦାସ
ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଏହିଠାରେ—Here.

ଇନଜାରି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ—ଇନ୍ତେଜାର୍)—
Inatjāri ୧ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା—1. Waiting.
ଇନ୍ତଜାରି ୨ । ଅନ୍ୟର ମନ ଯୋଗାଇବା—
ହୁନ୍ତିଜାରି 2. Pleasing another.
୩ । ବେଠି—3. Impressed labour.
୪ । ଅନୁସରଣ—4. Waiting upon a person or being in attendance for fulfilment of one's aim.

ଇନତ୍‌ଦାରି—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇନ୍ତେଜାର୍)—
Inatdāri ଇନଜାରି (ଦେଖ)
Inatjāri (See)

ଇନର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—୧ । ଅଜ୍ଞ୍ୟ; ଏ ସ୍ଥାନର—
Inar 1. Of this place.
୨ । ଏ ସମୟର—2. Of this time.

ଇନାମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) (ଏଦ୍ଦାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ ଅର୍ଥ ଦାନ)—
Inām ୧ । ପୁରସ୍କାର; ଉପହାର—
ଇନାମ 1. Present; gift; reward.
ହୁନାମ ଦେଖିବ ଇନାମ ଅଲହୁଡା ପାଇବ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।
୨ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଜାଗିର ଜମି—
2 Jaghir; service-grant.
୩ । ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଲାଖରାଜ ଜମି—
3. Lakharāji (land)

ଇନାମ୍‌ଦାର—ବୈଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—
Ināmdār ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଜାଗିର ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଜାଗିରଦାର୍—1. Jaghirdar.
ଇନାମଦାର
ହୁନାମଦାର ୨ । ଯେ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥାଏ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅଧର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷରଯାଏ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷରଯାଏ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି ବୋଲିଥି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ସଥାସ୍ଥାନେ ଚଉଠିର ବପରତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଥଳ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଥଲବଟ' ନ ପାଇଲେ ଥଲବଟ୍ଟ ଦେଖିବେ ।

2. Holder of service-grant; one who recieves rewards from Government

ଇନାମ୍ ଦେବା—ଦେ. କି—ପୁରସ୍କାରଦେବା—
Inām debā To grant a reward; to bestow a gift for service rendered
ଇନାମଦେଓୟା
ଇନାମଦେନା

ଇନାମ୍‌ଭୂମି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଙ୍ଗାମ) ବ—ଜାଗିର—Jaghir land.
Ināmbhūmi

ଇନାମତ୍—ଦେ. ବଣ. ଓ କି. ବଣ—ଅନାମତ୍ (ଦେଖ)
Ināmat Anāmat (See)

ଇନୁ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—୧ । ଏଣୁ; ଏହୁଯୋଗୁ—
Inu 1. For this
୨ । ଏ ଦଗରୁ—2. From this side.
୩ । ଏହୁଠାରୁ—3. Hence; from this place.

ଇନେ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—୧ । ଏଣେ—
Ine 1 In this side or place
୨ । ଏଥି; ଏଠାରେ—2. In this place

ଇନେକେ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—୧ । ଏଠାକୁ—
Ineke 1. To this place.
୨ । ଏଦଗକୁ; ଏଡ଼ିକି—2. To this side.
୩ । ଆଜକାଲିକି 3. At present.

ଇନ୍ତକାଲ୍—ବୈଦେ. ବ.-(ଛରଥା) (ଅ. ଇନ୍‌ତେକାଲ୍; ମୂଳ ସଂ. ଅନ୍ତକାଳ)—ମୃତ୍ୟୁ—Death.
Intkāl
ଏନ୍ତାକାଲ
ଇନ୍ତିକାଲ

ଇନ୍ତଜାମ୍—ବୈଦେ. ବ. କଚିତ୍‌ଥା (ଅ. ଇନ୍ତଜାମ)—
Intjām ବନ୍ଦୋବସ୍ତ; ବ୍ୟବସ୍ଥା—Arrangement.
ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଇନ୍ତଜାମ

ଇନ୍ତାନ୍—ବୈଦେ ବ. (ଅ. ଇମ୍‌ତେହାନ୍)—ପରୀକ୍ଷା—
Intān Examination.
ଇମ୍ତାନ
ଇନ୍ତିହାନ

ଇନ୍ତଖାପ୍—ବୈଦେ. ବ (କଚରଥା ଭୂଷା) (ଅ. ଇନ୍ତଖାବ୍)—
Intikhāp ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପରେ ଦେକଡ଼ରୁ ବେଦରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର ପୃଥକ୍ କର ଦରକାରୀ କାଗଜକୁ ସଜାଡ଼ିସ୍ ରଖିବାରେ ବାଛ ରଖିବା—Selection of the important papers and rejection of the unnecessary papers from a record.
ଇନ୍ତିଖାପ
ଇନ୍ତିଖାବ
ଛୁନାବ

ଇନ୍ତୁର୍ଡ଼ି(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଅନ୍ତୁର୍ଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Inturdi etc. Anturdi etc (See)

ଇନ୍ଦ (ଧାତୁ—ସଂ.— ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରିବା—
Inda root) To rule over; to lord over.

ଇନ୍ଦଗ—ଦେ.ବ. (ସଂ. ଅବ୍ଦ)—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଶୟ—1. Small tank
ଇନ୍ଦାରା ୨ । କୂଅ—2. Well.
ଇନ୍ଦାରା ୩ । ଗାତ—3. A hole

ଇନ୍ଦାର୍—ଦେ. ବ.— ଇନ୍ଦର୍ (ଦେଖ)
Indārā Indarā (See)

ଇନ୍ଦି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇନ୍ଦ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Indi ଲକ୍ଷ୍ମୀ—The Goddess of wealth; Lakshmī.

ଇନ୍ଦିନ୍ଦିର—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ ଧାତୁ=ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରିବା+ଇର=ଦ୍ୱିତ୍ୱ. Indindira ନିପାତନ) —ମଧୁକର; ଭ୍ରମର— The black bee.
ତେ ରସିକ ଇନ୍ଦିନ୍ଦର । ଉଷ. ଚୋଳଚ୍ଚତ୍ରାଶ୍ୱମୁଦଙ୍କ ।

ଇନ୍ଦିବର - ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦି=ଲକ୍ଷ୍ମୀ+ବର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ; Indibara ତ୍ରିପଦବସ୍ତୁ)—ନୀଳପଦ୍ମ; ନୀଳକଇଁ; ନୀଲୋତ୍ପଳ— The blue lotus; blue water-lily.

ଇନ୍ଦିବରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇନ୍ଦିବର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଶତମୂଳୀ; ଶତାବରୀ; Indibarī ଛତୋଆ—The creeping Asparagus.

ଇନ୍ଦିବାର—ସଂ. ବ.— ଇନ୍ଦିବର (ଦେଖ)
Indibāra Indibara (See).

ଇନ୍ଦିରା—ସଂ. ବ ସ୍ତ୍ରୀ (ଇନ୍ଦ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଇର+ Indirā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— ଲକ୍ଷ୍ମୀ—Lakshmī; the Goddess of fortune.

ସମସ୍ତ ଜାବମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଯେଉଁ
ଇନ୍ଦିରା ଏ କୋଇଲେଲ ଅମୃତ ଦେଉଁ । ପାଁଚାମର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Name given to females.

ଇନ୍ଦିରାଲୟ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦିରା+ଆଲୟ)—୧ । ପଦ୍ମ—
Indirālaya 1 Lotus.
[ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୃଷ୍ଟିର ଆଦ୍ୟରେ ପଦ୍ମଫୁଲରୁ ଜନ୍ମିଥିଲେ ।]
୨ । ଇନ୍ଦିବର; ନୀଳକଇଁ—2. The blue lotus.

ଇନ୍ଦୀ—ସଂ. ବ.—ଇନ୍ଦି (ଦେଖ)
Indī Indi (See)

ଇନ୍ଦୀବାର—ସଂ. ବ.—ଇନ୍ଦିବର (ଦେଖ)
Indībāra Indibara (See)

ଇନ୍ଦୁ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ ଧାତୁ=ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଯେ ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ Indu ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ କରେ, କିମ୍ବା ଇନ୍ଦ ଧାତୁ=ଆର୍ଦ୍ର ହେବା+ ଉ. ନିପାତନ; ଯେ ସୁଧାରେ ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇଥାଏ)—
୧ । ଚନ୍ଦ୍ର; ସୁଧାକର—1. Moon.
୨ । କର୍ପୂର—2. Camphor.
ଦେ. ବ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ନାମବିଶେଷ—A name.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇତ୍ୟ	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଇନ୍ଦୁକମଳ—ସଂ. ବ [ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର (ପର ଶୁକ୍ଳ) + କମଳ=ପଦ୍ମ]—
Indukamala ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମ—The white lotus.

ଇନ୍ଦୁକଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + କଳା)—ଶଶି-
Indukalā କଳା; ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କଳା ବା ଅଂଶ—
A digit or phase of the moon.

ଇନ୍ଦୁକଳିକା—ସଂ ବ. (ଇନ୍ଦୁ + କଳିକା; ଇନ୍ଦୁପର ଶୁକ୍ଳକଳିକା
Indukalikā ଯାହାର)—୧ । କେତକୀ—1 Pandanus Odoratissimus; Screwpine.
୨ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା—2. A digit of the moon.

ଇନ୍ଦୁକାନ୍ତ ସଂ. ବ (ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + କାନ୍ତ; ଏହି ମଣି ଚନ୍ଦ୍ରକରଣରେ
Indukānta ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ)- ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତମଣି – Moon-stone; jasper.

ଇନ୍ଦୁକାନ୍ତା ସଂ.ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + କାନ୍ତା=ସ୍ତ୍ରୀ)—
Indukāntā ୧ । ନକ୍ଷତ୍ର—1. Star
୨ । ରାତ୍ରି—2. Night.

ଇନ୍ଦୁଜ—ସ. ବ. ପୁଂ (ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜାତହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଚନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର, ବୁଧ—The planet
Induja Mercury.

ଇନ୍ଦୁଜନକ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦୁ + ଜନକ=ପିତା; ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନ
Indujanaka କାଳରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସମୁଦ୍ରରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ)—
ସମୁଦ୍ର—The ocean; the sea.

ଇନ୍ଦୁଜା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇନ୍ଦୁଜ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ରେବାନଦୀ; ନର୍ମଦା—
Indujā The Narbudda river.

ଇନ୍ଦୁନିଭାନନ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + ନିଭ=ପର +
Indunibhānana ଆନନ=ମୁଖ.) – ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ; ଚନ୍ଦ୍ର ପର
(ଇନ୍ଦୁନିଭାନନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ମୁଖ ଯାହାର—Having a fair face (compared to the moon).

ଇନ୍ଦୁପୁଷ୍ପିକା—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପର ପୁଷ୍ପ ଯାହାର)—
Indupushpikā ବଷଲ୍ଲାଙ୍ଗଳଆ. ଗଛ —A herbal plant.

ଇନ୍ଦୁପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ଦେ. ବ. (ସ. ଇନ୍ଦୁ + ପୂର୍ଣ୍ଣିମା; କାରଣ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଗୁରୁତ୍ୱ ବା
Indupurnnimā ବର୍ଷାକାଳ ଜାଃସନ୍ଦେହରେ ଏହାଠାରୁ ଶେଷ ହୁଏ;ବା ଶରତ୍କାଳ ଆରମ୍ଭ ହେବ ବୋଲି ଏ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଠାରୁ ଆକାଶ ନିର୍ମଳ ହୁଏ ଓ ଇନ୍ଦୁ ବା ଚନ୍ଦ୍ର ନିର୍ମଳ ଦେଖାଯାଅନ୍ତୁ ବୋଲି ଏହା ନାମ) ଭାଦ୍ର ମାସର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
The full-moon of the month of Bhādraba.

ଇନ୍ଦୁବ୍ରତ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + ବ୍ରତ=ପୁଣ୍ୟଜନକ ଓ ପାପକ୍ଷୟକର
Indubrata କର୍ମ)—ଚାନ୍ଦ୍ରମାସ ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର ହ୍ରାସବୃଦ୍ଧିରୂପ ଚନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତ—
An expiatory penance regulated by the moon's phases (waxing and waning).

ଇନ୍ଦୁଭୃତ୍ ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦୁ+ଭୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍;
Indubhṛut ଯେ ମସ୍ତକରେ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଧାରଣ କରିଅଛନ୍ତି)—
ଶିବ—God Siba.

ଇନ୍ଦୁମତୀ – ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ମତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Indumatī ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—1. Fullmoon.
୨ । ରଘୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଜଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ – 2. The wife of Aja son of Raghu.
୩ । ତୀର୍ଥବିଶେଷ—3. Name of a sacred place
ଦେ. ବ. – ରାବଣର ପତ୍ନୀ; ମୟଜଙ୍ଘାର ମାତା—
A wife of Rābaṇa.
ବଜ୍ରାଦି ଉତ୍ତର ଇନ୍ଦୁମତୀ ନଦନ ଏ ଇନ୍ଦୁମତୀ ଉପରେ ଉପମାଇ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଚରିତ୍ର ।

ଇନ୍ଦୁର—ସଂ. ବ. (ଇନ ଧାତୁ=ଅଧିପତ୍ୟ କରିବା + ଉର ବା ଉନ
Indura ଧାତୁ=ଆଦ୍ରବିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉର)—
ମୂଷା; ମୂଷକ—Rat; mouse.
ଚତୁର୍ଦଶ ଭୁବନେ ଯଥା ଇନ୍ଦୁର—ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଚରିତ୍ର ।

ଇନ୍ଦୁରେଖା—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦୁ+ରେଖା=ଗାର; ପଂକ୍ତି;
Indurekhā କଳା)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା—1. The digit of the moon.
୨ । ଚନ୍ଦ୍ରଖଣ୍ଡ —2 Crescent
୩ । ରାଧିକାଙ୍କ ସଖୀବିଶେଷ—
3. A companion of Rādhikā.
୪ । ସୋମଲତା —4. The Soma creeper.
୫ । ଗୁଡୁଚି —5. A medicinal creeper.
୬ । ଯୁଆଣୀ—6. Caraway seed.

ଇନ୍ଦୁଲେଖା- ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦୁ + ଲେଖା)–ଇନ୍ଦୁରେଖା (ଦେଖ)
Indulekhā Indurekhā (See)

ଇନ୍ଦୂର—ସଂ. ବ.—ଇନ୍ଦୁର (ଦେଖ)
Indūra Indura (See)

ଇନ୍ଦୋର—ଦେ.ବ. (ନାମ)—ମଧ୍ୟଭାରତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଲ୍କାର ରାଜ୍ୟର
Indorā ରାଜଧାନୀ (ଶିପ୍ରା ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ)—Name of a town, the capital of Holkār in Central India.

ଇନ୍ଦ୍ର – ସ. ବ. (ଇନ ଧାତୁ=ଅଧିପତ୍ୟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ରଃ; ସ୍ୱର୍ଗର
Indra ଅଧିପତି)—
୧ । ଦେବରାଜ; ଦେବେନ୍ଦ୍ର; ମଘବେନ୍ଦ୍ର—
1. Indra, the Deity presiding over the Hindu-swarga or paradise; the God of the clouds corresponding to Jupiter.
୨ । ରାଜା—2. King.
କଳନ୍ତର ଇନ୍ଦ୍ର ନୃପ ରମଚନ୍ଦ୍ର ଷେଃ ଦେସ୍ ଉସେ ଭଣି ।
ବଦ୍ଭୂର୍ଯ୍ୟ. ପଙ୍ଗୀତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବ୍ୟତୀତ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧. ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିନ୍ଦୁର ପେଟରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଈ' ଦେଖିବେ; ବଧ ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟେ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

୩ । (ଶବ୍ଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ) କୌଣସି ପଦାର୍ଥ, ଜନ୍ତୁ ବା ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଅତ୍ୟୁତ୍ତମ —

3. A chief; a prince amongst; the first and best of any kind.

ଦଶରଥ ତ୍ରିଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର ପ୍ରମତଦ୍ର
ସାରଙ୍ଗର ଉପରେ ବୋଲନ୍ତି ସେ ଇନ୍ଦ୍ର । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ. ବନ ।

୪ । ଯୋଗବିଶେଷ—4. Name of an astronomical conjunction.

ତହିଁ ନାମେ ହରଣ ସେ ଇନ୍ଦ୍ର ନାମେ ଯୋଗ ।
ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବରାଟ ।

୫ । ଆତ୍ମା—5. The soul.

୬ । ସ୍ୱୟଂ—6. Self.

୭ । ପୁରାଣୋକ୍ତ ଗିରି ବା ପର୍ବତବିଶେଷ —

7. The name of a mountain.

୮ । କୂଟଜ (ଦେଖ)

8. Kūṭaja (See)

ଇନ୍ଦ୍ର ଉପସ୍ପିଶା ଦେନ ଦନ୍ତ ମେଂ ଶୋହ୍ ମେଉଥିଲ ଏଥିରେ ।
ଭକ୍ତି. କୋଣ୍ଡବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

୯ । ନିର୍ଗୁଣ୍ଡି (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)
(ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।)

9. Sindhubāra (tree) (See)

୧୦ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—10. The sun.

୧୧ । ରାତ୍ରି—11. Night.

୧୨ । ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପବିଶେଷ—

12. Name of a peninsula.

୧୩ । (ବେଦାନ୍ତରେ) ପରମେଶ୍ୱର—13. God.

୧୪ । ପ୍ରଭୁ; ଅଧିପତି—

14. Lord; master; owner.

ସଂ ବଣ—ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ—Affluent; flourishing.

ଇନ୍ଦ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର + କ = ସୁଖ; ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସୁଖ ପାଇ ଯେଉଁଠାରେ ଥିବ)—ସଭାଗୃହ—A meeting-hall; council-chamber.

ଇନ୍ଦ୍ରକୀଳ—ସଂ. ବ—ପର୍ବତବିଶେଷ —

Indrakīla A mountain of that name.

[ଦ୍ର—କେହି କେହି ଏହାକୁ ହିମାଳୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମନ୍ଦର ପର୍ବତ କେହି ବା ମନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର ପର୍ବତ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରନ୍ତି ।]

ଇନ୍ଦ୍ରକୋଷ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + କୋଷ = ଆସନ; ଯହିଁରେ ବସିଲେ ବସନ୍ତି)—

Indrakosha

୧ । ଖଟ; ପଲଙ୍କ—1. Sofa.

୨ । ମଞ୍ଚ—2. Platform; scaffold.

୩ । ବରଣ୍ଡା—3 Balcony; veranda.

ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ଗେ = ଦାନ୍ତ + ପା ଧାତୁ = ପାଳନ କରିବା + କ୍ୱିପ୍. ଅ)—ଏକଜାତୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଲି ପୋକ; ସାଧାରଣର ବୋହୂ—A species of inscets of red colour; cochineal.

ଇନ୍ଦ୍ରଗୋବିନ୍ଦ ଗୃନ୍ଦୁଆ—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଖଚିତ ଗୃନ୍ଦୁଆ—A conopy of excellent workmanship.

ଇନ୍ଦ୍ରଗୋବିନ୍ଦ ଗୃନ୍ଦୁଆ ଉପରେ ଅଛାନ୍ତ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂଜଣ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ଚନ୍ଦନ) —ଦ୍ୱିତୀୟ ଚନ୍ଦନ—

Indrachandana A kind of excellent sandal wood.

ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ନ ମାନିବା—ଦେ. କି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବା ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ଗ୍ରାହ୍ୟ ବା ଖାତିର ନ ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ହଓୟା କରିବା—Not to care any one.

ଇନ୍ଦ୍ରଚାପ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର + ଚାପ = ଧନୁ) —ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—

Indrachāpa Rainbow.

[ଦ୍ର—ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବିପରୀତ ଦିଗରେ ମେଘ ଉଠାଇଥିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କିରଣ ମେଘଦେହରେ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ଅର୍ଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାକାର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଦିଶେ ।]

ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ + ଜାଲ = ଆବରଣ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ମୋହଦ୍ୱାରା ଆବୃତ କରେ)—

Indrajāla

୧ । କୁହୁକ; ଭୋଜବାଜି—1. Magic; jugglery.

ଯେଣେ ଅନାଉଲେ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ପ୍ରାପ୍ତେ ହଣ୍ଟ । ଭକ୍ତି. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

୨ । ମାୟା—2. Illusion.

୩ । ଛଳ—3. Deception.

୪ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—

4. A mythical weapon of Arjuna.

ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ = କୁହୁକ + ସମ୍ବ.ଇକ)—

Indrajālika ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Magical.

ସଂ. ବି. ପୁଂ.—କୁହୁକୀ; ବାଜିଗର—Magician.

ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଦେବଗଣ + ଜି ଧାତୁ = ଜୟ କରିବା + କ୍ୱିପ୍; ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିଥିଲେ)—

Indrajit ରାବଣର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର, ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମାରିଥିଲେ—A son of Rāvaṇa who had defeated Indra in battle and was at last killed by Lakshmaṇa.

ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସଂ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ)—

Indrajita ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ୍ (ଦେଖ)

Indrajit (See)

ଇନ୍ଦ୍ରତୀର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର + ତୀର୍ଥ)—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—

Indratīrtha A sacred place of the Hindus.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ୩	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଦେବରାଜ+ତ୍ୱ. ତ୍ୱ)—
Indratwa ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ଥାନ, ଗରିମା ଓ ସମ୍ମାନ—The office, dignity and power of Indra.

ଇନ୍ଦ୍ରଦୁମନ—ତ୍ରା. ବ—ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ (ଦେଖ)
Indradumana Indradyumna See)

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—୧ । ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିଥିବା ଉତ୍କଳର ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା—
Indradyumna 1. A king of Ordisā who had the temple of Jagannātha built.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପୁରୀରେ ଖୋଳା ହୋଇଥିବା ପୁଷ୍କରିଣୀ—2. A tank of that name in Puri said to have been sunk by Indradyumna.

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜା—
3 One of the kings of the Solar race of India.

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ରୁ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଦ୍ରୁ.=ଗଛ)—
Indradru ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ରୁମ (ଦେଖ)
Indradruma (See)

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଦ୍ରୁମ=ଗଛ)—
Indradruma ୧ । ଅର୍জୁନ ଗଛ—1. The Arjuna tree.

୨ । କୃଷ୍ଣଜ ଗୁଳ୍ମ—2 Echites; Antidysenterica (plant).

ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ଧନୁ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହ; ଶକ୍ରଧନୁ—
Indradhanu 1. Rainbow

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରଦେବତାଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଧନୁ—
2. The bow of God Indra.

ଇନ୍ଦ୍ରଧାନ—ଦେ. ବ.—ଇନ୍ଦ୍ରପୁର; ସ୍ୱର୍ଗ—
Indradhāni The abode of Indra; heaven.

ନହୁଷ ଦୁଦଙ୍କରେ ଯେ ସ୍ଥାନ ଭରେ ଚଢ଼ି—
ବଜ ଉଚ୍ଚକାୟରେ ଦେଖେ ଇନ୍ଦ୍ରଧାନ । ଭୂସର୍ଦ୍ଦି ଡ. ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ଧ୍ୱଜ=ପତାକା)—ଖତୁ
Indradhwaja ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ବା ସୁନଅଁ ଦିନ ଇନ୍ଦ୍ରପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ପତାକା—The flag used on the Ordiā new year's day (the 12th. day of the bright fortnight of Bhādra on the occasion of the worship of Indra.

ଇନ୍ଦ୍ରନାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. ଖ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ନାସ୍ତ୍ର)—ଇନ୍ଦ୍ରଗହୀ; ଶଚୀ—
Indranāri Wife of Indra.

ଦେ. ବ.—ବୈକୁଣ୍ଠ ବା ବିଷ୍ଣୁପୁରୁଷବିଶେଷ—
Name of an abode of Bishnu.

ଇନ୍ଦ୍ରନାସ୍ତ ନାମକ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଭେଣ୍ଟଲେ । ମାଘପୁରାଣ ।

ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ+ନୀଳ=ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ)—
Indranīla ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମଣି (ଦେଖ)
Indranīlamani (See)

ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମଣି—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ+ନୀଳ=ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ+ମଣି)—
Indranīlamani ୧ । ମରକତ ମଣି; ପାନ୍ନା—
1 Sapphire.

୨ । ନୀଳା; ନୀଳକାନ୍ତ ମଣି—2. Emerald.

ଇନ୍ଦ୍ରପତି—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ ରାଜାବିଶେଷ—
Indrapati Name of a king.

[ଦ୍ର—ଏ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଶାପରୁ ଗଜଜନ୍ମ ପାଇଥିଲେ; "ବିଷ୍ଣୁକୈଶସ୍ୱ ପୁରାଣ"ର "ଗଜ କୁମ୍ଭୀର ଉପାଖ୍ୟାନ" ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।]

ଇନ୍ଦ୍ରପଦ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ପଦ)—ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ୱ (ଦେଖ)
Indrapada Indratwa (See)

ଇନ୍ଦ୍ର ପାଲିବା—ଦେ. ବ.—ବୃଷ୍ଟି ହେବା—
Indra pālibā Raining.

ଇନ୍ଦ୍ର ନ ପାରବ ସେ ଯେ କେଳକାଳ ଜାଣ । ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ଇନ୍ଦ୍ରପୁରୀ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ପୁରୀ)—ସ୍ୱର୍ଗରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅମରାବତୀ ରାଜଧାନୀ—The capital of Indra in heaven.
Indrapurī

ଇନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧ; ଇନ୍ଦ୍ର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ପୁଷ୍ପ)—
Indrapushpa ୧ । ଲବଙ୍ଗ—1. Cloves.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରଯବ—2. Echites.

ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ—ସଂ ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର+ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ+ପ୍ରସ୍ଥ=ନଗର; ରୂଢ୍ୟ) —
Indraprastha ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସ୍ଥାପିତ ନଗର—ପ୍ରାଚୀନ ଦିଲ୍ଲୀ—
Ancient Delhi.

ଇନ୍ଦ୍ରବଜ୍ରା—ସଂ ବ —ଏକାଦଶାକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
Indrabajrā A Sanskrit metre of 11 letters.

ଇନ୍ଦ୍ରବାରୁଣୀ—ସଂ. ବ.—ମହାକାଳ ଲତା—Colocynth; a
Indrabārunī kind of wild bitter gourd.

ଇନ୍ଦ୍ରଭେଷଜ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଇନ୍ଦ୍ର=ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଭେଷଜ=
Indrabheshaja ଔଷଧ)—ଶୁଣ୍ଠି—Dried ginger.

ଇନ୍ଦ୍ରମାରିଷ—ସଂ ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ମାରିଷ=ଚଉଡ଼ା ଶାଗ)—ଔଷଧ
Indramārisha ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ ନାକଚଣା—
ମୁକ୍ତାଜୁରି; ସେତବସନ୍ତ, ମୁରକାଟା A medicinal shrub;
କୁପ୍ପି; ଖୋର୍କଲି Acalypha Indica.

ଇନ୍ଦ୍ରଯବ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ର=ଅତ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟ+ଯବ=ଯବଧାନ)—ଯବାକୃତି
Indrajaba ସାଜବିଶେଷ; କୃଷ୍ଣଜ; ଇନ୍ଦ୍ରସାଜ; ପୀତାକୁରୁଆଁ
ସଂ. ନାମ—କୃଷ୍ଣଜସାଜ; ଫୁଲର ସାଜ—
କଳଙ୍ଗ A medicinal seed; Echites.

ଇନ୍ଦ୍ରଲୁପ୍ତ—ସଂ. ବ.—କେଶନାଶକ ରୋଗ; ମୁଣ୍ଡ ତଳା ହେବା—
Indralupta Morbid baldness of the head; Alopacia.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଏ ଓ ବିଭକ୍ତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନ୍ତ ଓ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତେ ଗୁମ୍ଫେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବିଭକ୍ତି ବୋଲିଥିଲେ ଚର୍ଷ୍ଟ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଓ ସୋଧନେ ନିମ୍ନେ ଏ ଉଚ୍ଚାରୋଚ୍ଚାରରେ ଚ ନିମନ୍ତ, ନିମନ୍ତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚର୍ଷ୍ଟିତ ହୋଇଥାଏ ବା ୪ ବିଭକ୍ତି ଚର୍ଷ୍ଟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନାର୍ଥ ହେବ । ଯଥା :— 'ସାଧୁ' ଚ ନିମନ୍ତେ 'ସାହ' ସୋଧନେ 'ବୃକ୍ଷ' ଚ ନିମନ୍ତେ 'ବୃକ୍ଷ' ନିମନ୍ତେ 'ବଧୂ' ଚ ସାଧନେ 'ବଧୂ' ନିମନ୍ତେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଚ ସାଧନେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନିମନ୍ତେ; 'ଅଦ୍ଭୁତ' ନ ସାଧନେ 'ଅଦ୍ଭୁତ୍' ନିମନ୍ତେ

ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର + ଲୋକ,—ଅମରାବତୀନଗର; ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୁରୀ—The capital of Indra.
Indraloka

ଇନ୍ଦ୍ରଶତ୍ରୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର + ଶତ୍ରୁ)—୧ । ବୃତ୍ରାସୁର—1. The demon Brutra killed by Indra.
Indrasatru

୨ । ପ୍ରହ୍ଲାଦ—2. Name of Prahlāda.

ଇନ୍ଦ୍ରସାବର୍ଣ୍ଣି—ସଂ. ବି.—ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନୁ—(ମନୁ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ) The 14th Progenitor of mankind.
Indrasābarṇṇi

ଇନ୍ଦ୍ରସୁତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର + ସୁତ)—୧ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ—1. Arjuna; the 3rd. Pāṇḍaba.
Indrasuta

୨ । ବାଳୀ—2. Bāli, the monkey king of Kiskindā.

୩ । ଜୟନ୍ତ— 3. Jayanta, son of Indra.

ଇନ୍ଦ୍ରସୁରସ—ସ୍ତ. ବି—ବେଗୁନଆ (ଦେଖ) Beguniā (See)
Indrasurasa

ଇନ୍ଦ୍ରସେନ – ଦେ. ବି—ନଳ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—The son of the king Nala.
Indrasena

ଏ ରୂପେ ବହୁ ଜାଗେ ଜନ୍ମି ପୁତ୍ର କନ୍ୟା
ମୋହର ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରସେନ ଇନ୍ଦ୍ରସେନା । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଇନ୍ଦ୍ରସେନା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ନଳ ରାଜାଙ୍କ ଝିଅ—Indrasenā, the daughter of the king of Nala.
Indrasenā,

ଏ ରୂପେ ବହୁକାଳେ ଜନ୍ମି ପୁତ୍ର କନ୍ୟା
ମୋହର ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରସେନ ଇନ୍ଦ୍ରସେନା । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଇନ୍ଦ୍ରସେନା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଇନ୍ଦ୍ରସେନା (ଦେଖ) Indrasenā (See)
Indrasenī

ବୃହତ୍ତା ଦେଇନ୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରସେନା ତା ନାମ । ପ୍ରାଚୀ—ନଳଚରିତ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାଣିକା—ସ୍ତ.ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଦେବରାଜ+ସ୍ତ୍ରୀ ଅଣୀ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ଶଚୀ—1. Wife of Indra.
Indrāṇikā

୨ । ଅଷ୍ଟମାତୃକା ମଧ୍ୟରୁ ଏକ; ଯୋଗିନୀବିଶେଷ—2. One of the eight Joginīs.

୩ । ଶଚୀଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ—3. Name of a posture in copulation.

୪ । ବେଗୁନଆ (ଗୁଳ) (ଦେଖ) 4. Beguniā (shrub) (See)

ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଇନ୍ଦ୍ରାଣିକା (ଦେଖ) Indrāṇikā (See)
Indrāṇi

ଇନ୍ଦ୍ରାନୁଜ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର + ଅନୁଜ = ଅବରଜ; କନିଷ୍ଠ ଭାଇ)—ବିଷ୍ଣୁ; ବାମନ ଅବତାର—A name of Bishṇu in the incarnation of Bāmana.
Indrānuja

ଇନ୍ଦ୍ରାବରଜ—ସଂ. ବି—ଇନ୍ଦ୍ରାନୁଜ (ଦେଖ) Indrānuja (See)
Indrābaraja

ଇନ୍ଦ୍ରାମଇ—ଦେ. ବି—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ଜଅଲଗଛ—Odina Wodir.
Indrāmai

ସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିମା; ବୃକ୍ଷଶାଳ୍ମଳୀ
ଜିଭଲ; ବୋହର; ଘଡ଼ି
जिङ्गन , काशमला; कट्टमूल; मत्तघन
ତା ଓଡ଼େଜ୍ୟା ମାରମ, ଓଡ଼ଥର୍
ତେ. ଓଡ଼ାଇମାନୁ

ଇନ୍ଦ୍ରାୟଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ; ଶଚୀ—1. The wife of Indra.
Indrāyaṇī

୨ । ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ୧୮ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଠାକୁରାଣୀ; ଦେବୀବିଶେଷ—2. A Goddess

୩ । ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ ଦେବୀବିଶେଷ—3. A Goddess born of the body of Goddess Durgā.

ପ୍ରକାଶର ଅଙ୍ଗରୁ ସେ ଗଲେ ଇନ୍ଦ୍ରାୟଣୀ । ମାର୍କଣ୍ଡପୁରାଣ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାୟୁଧ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର = ଦେବରାଜ+ଆୟୁଧ = ଅସ୍ତ୍ର; ଧନୁ)—ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ; ଇନ୍ଦ୍ରଗ୍ଭପ—Rainbow.
Indrāyudha

ଇନ୍ଦ୍ରାରି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ଅରି = ଶତ୍ରୁ)—ଅସୁର; ଦୈତ୍ୟ—Demon.
Indrāri

ଇନ୍ଦ୍ରାଶନ—ସଂ. ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ର+ଅଶନ = ଭୋଜନ)—ଗଞ୍ଜେଇ—Hemp.
Indrāśana

ଇନ୍ଦ୍ରାସନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ର+ଆସନ)—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେବାସନ—The throne of Indra.
Indrāsana

ଇନ୍ଦ୍ରି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—1. Organs of sense.
Indri

କାମାଦି ଇନ୍ଦ୍ର ଗଣେ ଜନ୍ମ
ଶସ୍ତ୍ରରେ ଥାନ୍ତି ଅତଃପର । ଉତ୍କଳାବତ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିତରଙ୍ଗିଣୀ ।

୨ । ଲିଙ୍ଗ—2. Male organ; penis.

କରଣ କରାଇ ଇନ୍ଦ୍ର ମୈଥୁନ
କରି କରର ଥାଇ କର୍ମ୍ମନାଳ । ପ୍ରାଚୀ. ପରତେଜୀତା ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ ବି. (ଇନ୍ଦ୍ର = ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଅସ୍ମା + ଇୟ; ମନୁଷ୍ୟ ନଜେ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବିଷୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରେ)—୧ । ଯାହା ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟମନରେ ପଦାର୍ଥ ବା ବାହ୍ୟିକ ବିଷୟର ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—1 Organ of sense or action.
Indriya

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	କ୍

[ଦ୍ର—ସୁଶ୍ରୁତଶାସ୍ତ୍ର ମତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ୧୪ ଗୋଟି । ଯଥା—
ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ—୧ ଚକ୍ଷୁ, ୨ ତ୍ୱକ୍, ୩ ନାସିକା; ୪ଜିହ୍ୱା ଓ ୫ କର୍ଣ୍ଣ ।
ପାଞ୍ଚଗୋଟି କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ—୬ ହାତ, ୭ ଗୋଡ଼, ୮ ବାକ୍ୟ, ୯ ଗୁଦ୍ୟଦ୍ୱାର ଓ ୧୦ ଉପସ୍ଥ ।
ଚାରିଗୋଟି ଅନ୍ତରେନ୍ଦ୍ରିୟ—୧୧ ମନ, ୧୨ ବୁଦ୍ଧି, ୧୩ ଅହଙ୍କାର ଓ ୧୪ ଚିତ୍ତ ।]

୨ । ଶୁକ୍ର ବା ୱାର୍ମ୍ୟ; ୱାଜ —2 Semen.

ସଂ. ବିଣ - ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pertaining to the organs.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟକ୍ଷୋଭ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—
Indriyakshobha ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଜନିତ ଦୁଃଖ—
Distraction of the senses. misery or suffering due to the senses

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗମ୍ୟ—ବି. ବ. (ଂଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଗମ୍ୟ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ-
Indriyagamya ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ବା ଗ୍ରହଣୀୟ—
Perceptible by the senses; within the ken of the senses; capable of being perceived by the senses.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର—ବି. ବିଣ. (ଂଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ଗୋଚର)—
Indriyagochara ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗମ୍ୟ (ଦେଖ)
Indriyagamya (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମ—ବି. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଗ୍ରାମ)—
Indriyagrāma ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମୂହ—
All the organs.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଂଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଗ୍ରାହ୍ୟ)—
Indriyagrāhya ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗମ୍ୟ (ଦେଖ)
Indriyagamya (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜୟ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଜୟ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭୋଗେଚ୍ଛା-
Indriyajaya Control over passions; self-control.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଦମନ)—
Indriyadamana ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Indriyanigraha (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦୋଷ—ସଂ ବ. (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଦୋଷ)—
Indriyadosha ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତତା—
1. Licentionsness; sensual propensity
୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଥେଚ୍ଛାଚାର—
2. Concupiscence; being addicted to sexual pleasures.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ନିଗ୍ରହ)—
Indriyanigraha ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ସଂଯମକରଣ; ବହିରିନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଅନ୍ତରିନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଦମନ କରିବା—Control of the senses; self-restraint; domination over oppetites.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିରୋଧ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ନିରୋଧ)—
Indriyanirodha ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Indriyanigraha (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ —ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ପରାୟଣ)—
Indriyaparāyaṇa ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସେବାରେ ଆସକ୍ତ; ଯେ କେବଳ (ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୋଗବିଳାସକୁ ସଂସାରରେ ସାର ବୋଲି ମନେ କରେ—Voluptuous; given up to free indulgence of senses; sensual carnal.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣତା—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ + ତା. ଭା.)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-
Indriyaparāyaṇatā ସେବାରେ ରତ ହେବା—
Sensuality.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଳାସ—ସଂ, ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ବିଳାସ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
Indriyabilāsa ବୃତ୍ତମାନ ଚରିତାର୍ଥକରଣ—Sensual enjoyment; indulgence in sensual pleasures.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଷୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ବିଷୟ)—
Indriyabishaya ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗମ୍ୟ (ଦେଖ)
Indriyagamya (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ବୃତ୍ତି) - ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ
Indriyabṛutti ବୃତ୍ତି; ଭୋଗ କରିବାର ଅଭିଳାଷ—The tendency of the organs to enjoy.

ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭୋଗ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଭୋଗ)—
Indriyabhoga ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଳାସ (ଦେଖ)
Indriyabilāsa (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ସଂଯମ)—
Indriya saṁjama ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହ (ଦେଖ)
Indriyanigraha (See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟସେବା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ସେବା) —
Indriyasebā ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିଳାସ (ଦେଖ)
Indriyabilāsa See)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥ— ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ଅର୍ଥ=ବସ୍ତୁ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-
Indriyārtha ମାନଙ୍କର ଭୋଗ୍ୟବସ୍ତୁ—(ଯଥା—ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ, ଶବ୍ଦ ଓ ସ୍ପର୍ଶ)—Object of perception (e.g. sight; smell; taste; touch and sound

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଆସକ୍ତ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
Indriyāsakta ସେବାରେ ମଗ୍ନ—Voluptuous; given to sensual pleasures.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଟେବେ ଅବର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦୁଇଟ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ଟୁରେଡ ଚଲା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଟେବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୌଳଦଂ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦା ଯୁକ୍ତ ଅଟ ସୋଟରେ ସେତେ ବ ଦକ୍ଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହିଁର ବଦଳେ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଟେବ ସୋଟରାଇ ଦେବେ ଯଥା :—
'ଗ ୨' ର ମିଟରେ 'ଗାଇ' ସୋଟରେ; 'ଦ୍ୱିତ' ର ମିଟରେ 'ଦ୍ୱିତ' ଟେଟିରେ; 'ଦେଖି' ର ଗାଟରେ 'ଦେଖି' ଟେଟିରେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧନା' ର ଗାଟରେ 'ଅର୍ଦ୍ଧନା' ଟେଟିରେ; 'ଅଲବତ' ର ଗାଟରେ 'ଅଲବତ୍' ଟେଟିରେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତି—ସଂ. ବ. (୬ମୀ ତତ୍; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ + ଆସକ୍ତି)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ପରାୟଣତା—Voluptuousness; sensuality.
Indriyāsakti

ଇନ୍ଧ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଜାଳିବା—
Indha (root) To burn.

ଇନ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ଇନ୍ଧ ଧାତୁ=ଜାଳିବା + ଭାବ. ଅନ)—ଜାଳିଣିକାଠ—Fuel.
Indhana

ଇନ୍ନ—ସଂ. ବ—ଇନ (ଦେଖ)
Inna Ina (See)

ଇବ—ଦେ. ବ—ଇଭ (ଦେଖ)
Iba Ibha (See)

ଇବା—ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—୧ । ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ ସଙ୍ଗେ 'ଇବା' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଭବିଷ୍ୟତ ଧାତ୍ୱର୍ଥକ କ୍ରିୟା ବୁଝାଏ—1. An inflection attached to Ordiā roots corresponding to English, to as in 'to eat'
Ibā

(ଯଥା—କର ଧାତୁ=କରିବା; ଖା ଧାତୁ=ଖାଇବା; ଶୋ ଧାତୁ=ଶୋଇବା)

୨ । ଏହା ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ପଦ ଧାତୁବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ବା କର୍ମକୁ ବୁଝାଏ—2. An inflection attached to Ordiā root corresponding to English 'ing' as in going.

(ଯଥା—ଗଲିବା=ଯିବାର କର୍ମ)

୩ । ଏହା ପ୍ରତ୍ୟୟଯୁକ୍ତ ପଦ ଧାତୁବାଚକ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ-ଯୁକ୍ତ ବିଶେଷଣ ବା କର୍ମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପଦାର୍ଥକୁ ବୁଝାଏ—3. A suffix attached to Ordiā root corresponding to ing as in Dining-room.

ଭର୍ତ୍ତ ମୋହିବା ଭରତରେ । ଭଜ ଭଗୋଭଟ୍ଟ, ଜ. ଗୀତ ।

ଇବାଗିର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଣ—ଏସନ; ଏଯର—
Ibāgir Like this; in this manner

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଏପ୍ରକାରର—
Similar to this; such like.

ଇବାର—ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—ଇବା (ଦେଖ)
Ibāra Ibā (See)

ଇ. ବି. ଏସ୍. ଆର—ଦେ. ବ. (ଇଂ ସାଙ୍କେତିକ)—
I bi es ār ଦୁଇ ରଙ୍ଗରେ ସରକାରଙ୍କ ପରିଗୃହିତ ରେଲବାଇ—
ଇ. ବି. ଏସ୍. ଆର E. B S. Ry.
ଇ. ବି ଏସ ଆର

ଇବେ—ଦେ. ଅ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଛୁଦ୍ର ବା ହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସମ୍ବୋଧନରେ ବ୍ୟବହୃତ; ଦୁଇବେ—Interjection used in addressing lowest beings.
Ibe

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଣ—ଏଠାରେ—Here.

ଇଭ—ବୈଦେ. ବ. (ବୈଦିକ ନାମ)—
Ibh ବାଇବ୍ଲ୍‌ମତରେ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମାନାରୀ; ଆଡାମ୍‌ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—Eve, the first created woman according to the Bible.

[ଦ୍ର—ଆଦମ୍ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]

ଇଭ—ସଂ. ବ. (ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଭ)—
Ibha ୧ । ହସ୍ତୀ; ହାତୀ—1. Elephant.

୨ । ମହାନଦୀର ଶାଖାନଦୀ ବିଶେଷ (ଏହା ସମ୍ବଲପୁରର ୫୮ କୋଶ ପଶ୍ଚିମରେ ମହାନଦୀରେ ପଡ଼ିଅଛି । ଏହା ଛତିଶଗଡ଼ରୁ ବାହାର ଅଛି)—2. A tributary of the Mahānadī.

୩ । ଗନ୍ଧପିପ୍ପଳି (ଦେଖ)
(ଦରେକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
3. Gandhapippāli (See)

ଇଭରାଜ—ସଂ. ବ. (ଇଭ=ହସ୍ତୀ + ରାଜା=ପ୍ରଧାନ)—
Ibharāja ଐରାବତ ହସ୍ତୀ—The Airābata elephant of Indra.

ଇଭରାଟ୍—ସଂ. ବ—ଇଭରାଜ (ଦେଖ)
Ibharāt Ibharāja (See)

ଇଭା—ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)—ଇଭ୍ (ଦେଖ)
Ibhā Ibh (See)

ଇଭ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ଇଭ ଧାତୁ + ଯ)—
Ibhya ଧନୀ; ଅଭ୍ୟ—Rich.
(ଇଭ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଇଭ୍ୟା—ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଭ=ହାତୀ + ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ହସ୍ତିନୀ—1. A female elephant.
Ibhyā

୨ । ସଜ୍ଜିନା ଗଛ—2. A tree.

ଇମ୍‌ତାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇମ୍‌ତିହାନ)—ପରୀକ୍ଷା; ପରୀକ୍ଷା—Examination.
Imtān

ଇମ୍‌ତିହାନ ସେଦନ ମୋ ଅନ୍ତରେ ଇମ୍‌ତିହାନ ହେଲା ।
ଇମ୍‌ତିହାନ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଇମ୍‌ତାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଏସନ; ଏହିପରି—Thus; of this kind.
Imtār

ଇମ୍‌ତି—ପ୍ରା. ଅ—ଇମିତି; ଏଯର—In this way; thus.
Imti

ଇମ୍‌ତିହାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ପରୀକ୍ଷା; ଇମ୍ତାନ୍—Examination; test
Imtihān

ଇମତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା) ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ମତମ୍; ଭୁଲ. ଇମିତ; ଏମିତ)—ଏହିପରି; ଏହିରୂପେ—Thus; in this way.
Imati

ଏମନ—ବିଣ—ଏତାଦୃଶ—Similar to this.
ଏମା

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଔ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ହ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	୫	ନ୍

ଇମନ୍—ଦେ. ବ—ସଙ୍ଗୀତର ରାଗବଶେଷ—
Iman A wellknown air in music
ଇମାନ
ଏମନ

ଇମନ୍‌କଲ୍ୟାଣ - ଦେ. ବ—ସଙ୍ଗୀତର ରାଗବଶେଷ—
Imankalyāṇa A wellknown musical air
ଇମନକଲ୍ୟାଣ compounded of Iman and
ଏମନକଲ୍ୟାଣ Kalyāṇa airs.

ଇମାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—୧ । ବଶ୍ୱାସ—
Imān 1. Faith; belief; confidence.
ଇମାନ ୨ । ବବେକ—2. Conscience.
ଈମାନ

ଇମାନ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ ବଣ. (ଅ.)—
Imāndār ୧ । ବଶ୍ୱାସୀ—1. Faithful
ଇମାନଦାର ୨ । ବବେକବାନ୍—2 Conscientious.
ଈମାନଦାର ୩ । ଧର୍ମ୍ମଗୁରୁ; ଧାର୍ମିକ—3. Religious; pious.

ଇମାମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.)—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଧର୍ମ୍ମଗୁରୁ—
Imām A spiritual preceptor of the
ଈମାମ Mahomedans.
ଈମାମ

ଇମାମ୍‌ବଡ଼ା—ବୈଦେ. ବ୍ଦ (ଅ. ଇମାମ୍‌ବାଡ଼ା - ଇମାମ୍‌ବାଡ଼ା (ଦେଖ)
Imāmbaṛdā Imāmbāṛdā See)
ଇମାମ୍‌ବାଡ଼ା—ବୈଦେ. ବ. (ଅ.)—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଉପାସନା-
Imāmbāṛdā ମନ୍ଦିର—A building in which
ଈମାମବାଡ଼ା Mahomedans congregate for worship
ଈମାମବାଡ଼ା (esp. during the Mohoram festival).

ଇମାର୍—ଦେ. ବ.—ଏମାର (ଦେଖ)
Imāra Emāra (See)

ଇମାରତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ.)—୧ । ପକ୍କାଘର; କୋଠା—
Imārat 1. Masonry house or building.
ଏମାରତ ୨ । ଅଟ୍ଟାଳିକା—2. Edifice.
ଈମାରତ

ଇମାର ମଠ— ଦେ. ବ.—ଏମାର ମଠ (ଦେଖ)
Imāra maṭha Emāra maṭha (See)

ଇମାର ହାଣ୍ଡି— ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷ୍ଟ) ବ. (ଏ ହାଣ୍ଡିରେ ପୂର୍ବେ ଇମାର ମଠର
Imāra hāṇḍi ଅନ୍ନ ରନ୍ଧୁଥିବାରୁ)—ଦୁଇ ସେର ଗୁଡ଼ୁଲର ଅନ୍ନ-
ମନ୍ଦାଗୁସାଦ ସମ୍ଭାଇବାରଲ ହାଣ୍ଡି—
An earthen pot capable of containing
boiled rice of 2 seers

ଇମିତି—ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷ୍ଟ ଓ କଣ୍ଠକ) ବଣ ଓ ଅବ୍ୟୟ—ଇମତି (ଦେଖ)
Imiti Imati (See)

ଇମିତିକା—ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷ୍ଟ ଓ କଣ୍ଠକ). ବଣ ଓ ଅବ୍ୟୟ - ଇମତି (ଦେଖ)
Imitikā Imati (See)

ଇମିତିକଥା—ଗ୍ରାଦେ. (ଘୁଷ୍ଟ ଓ କଣ୍ଠକ) ବଣ ଓ ଅବ୍ୟୟ—ଇମତି (ଦେଖ)
Imitikiā Imati (See)

ଇମିତିସିମିତି—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ସେପରି—
Imitisimiti In any way.
ଏମତ ତେମତ; ଏମନି ତେମନି ଦେ. ବଣ.—ଯେ ସେ; ଦେଯୁ,
ଏସାତେସା ଯାଚ୍ଛାମାଇ—Ordinary; not worth notice.

ଇୟତ୍—ସଂ. ବଣ. (ଇଦମ୍=ଏହି + ପରିମାଣ ଅର୍ଥରେ. ବତ୍;
Iyat ଜ୍ଞାପନ)—ଏତାବତ୍; ଏହିପରିମିତ; ଏତେ; ଏଉତ—
(ଇୟତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) This much; so much.

ଇୟତ୍‌କାଳ—ସଂ ବ.—ଏହି ସମୟ; ବର୍ତ୍ତମାନ—
Iyatkāḷa Present time.

ଇୟତ୍ତା—ସଂ. ବ. (ଇୟତ୍=ଏଉକ+ଭାବ. ତା;—
Iyattā ୧ । ପରିମାଣ; ଗଣନା—1 Calculation.
୨ । ସୀମା—2. Limit
୩ । ସ୍ଥିରତା—3. Definiteness; fixity.
୪ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ—
4. Fixed measure or quantity.
୫ । ପରିମାଣ—5 Quantity.

ଇର୍‌ସାଲ୍—ବୈଦେ. ବ (ଫା —ଉପାଲ୍,ରାଜକୋଷକୁ ବା ପ୍ରଭୁ ନକଟକୁ
Irsāl ଅର୍ଥପ୍ରେରଣ; ସଦରକୁ ଟଙ୍କା ପ୍ରଣ୍ଣଣ—Remittance
ରିସାଲ of collections to the treasury or to
ଈରସାଲ the head quarters.

ଇର୍‌ସାଲ୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବ ଫା.)—ଯେଉଁ ପତ୍ର ବା ପୁସ୍ତକରେ
Irsālnāmā ପ୍ରେରିତ ଅର୍ଥର ବବରଣ ଲିଖିବା ଦୋଇଥାଏ;
ଈରସାଲନାମା ପ୍ରଣ୍ଣଣ—Remittance-slip; a register
showing the details of the amounts
remitted from time to time.

ଇର—ଦେ. ବ—ପ୍ରସବ ପରେ ଗାଈ ବା ମଇଁଷୀ ପେଟରୁ ପଡ଼ିବା
Ira ଫୁଲ—Placenta of a cow or a buffalo.

ଇର (ଧାତୁ)—ସଂ —ବ୍ୟଥା ଦେବା—
Ira (root) To give pain.

ଇରଖା - ଗ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ବ—ଈର୍ଷା; ଦ୍ୱେଷ—
Irakhā Envy; malice.

ଇରଖାହା ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଇରଖା (ଦେଖ)
Irakhāhā Irakhā (See)

ଇରଣ—ସଂ. ବ (ର୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅନ)—ମରୁଭୂମି, ଜଲଶୂନ୍ୟାଦ-
Iraṇa ଶୂନ୍ୟ ଭୂଭାଗ —1. Desert, wilderness.
୨ । ଉଷରଭୂମି—2. Rhesoil; barren land.

ଇରଦାଢ଼ିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବଣ—ଯେଉଁ ମଇଁଷୀର ପିଲା
Iradāṛdhiā ଜନ୍ମ ଦେବା ପରେ ପେଟରୁ ଫୁଲ ପଡ଼ ନ ଥାଏ—
A buffalo from which the placenta
has not yet come down after
delivery.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଶବ୍ଦର ଶେଷ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଶବ୍ଦର ଶେଷ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସେତେ ସୋଜାରେ, ସେତେ ଏ ରକ୍ଷାଯୋଗରେ. ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଲଘୁାକ୍ଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ୍ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଦେବା । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ସୋଜାରେ; 'ଭୂଇଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

ଇରବେଲ୍ଲିକା Irabellikā — ସଂ. ବ—(ଭୁଲ. ଇଂ. ଏରିସିପିଲ୍ଲସ୍)—ମୁଖବ୍ରଣ, ବରୁଣ (ଯେଉଁ ବ୍ରଣଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତ ସମୟରେ ମୁହଁ ଫୁଲି ଯାଇ ପ୍ରାଣନାଶ ଘଟିଥାଏ)—Pimple; inflammation in the face; cerysipelas.

ଇରମ୍ମଦ Irammada — ସଂ. ବ. (ଇର୍=ଜଳ; ମେଘ + ମଦ୍ ଧାତୁ=ଖେଳିବା + କର୍ତ୍ତା. ଅ; ଯେ ମେଘରେ ଖେଳେ)—
୧ । ବଜ୍ରାଗ୍ନି—1. Flash of lightning.
୨ । ବଡ଼ବାଗ୍ନି—2. Submarine fire.
୩ । ହସ୍ତୀ—3. Elephant.

ଇରା Irā — ସଂ.ବ (ଇ ଧାତୁ=ଯିବା + ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) – ୧ । ବାଣୀ; ସରସ୍ୱତୀ—1. Saraswatī, the Goddess of learning.
୨ । ଭାଷା—2. Language; speech.
୩ । ସୁରା; ମଦ୍ୟ—3. Ardent spirits; wine.
୪ । ଜଳ—4. Water.
୫ । ଅନ୍ନ—5. Food.
୬ । ପୃଥିବୀ—6 The earth.
୭ । ଦକ୍ଷକନ୍ୟା; କଶ୍ୟପଙ୍କ ପତ୍ନୀ—(ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ବୃକ୍ଷ ଲତାଦି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା)—7. A wife of Kaśyapa.
୮ । ମେଘ—8. Cloud.

ଇରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ.—ଦାଆ—Scythe.

ଇରାକ୍ Irāk — ବୈଦେ. ବ. (ନାମ)-- ଦେଶବିଶେଷ - Name of a country in Asiatic Turkey; Irak.
ଇରାକ୍ [ଦ୍ର—ଆସିଆଟିକ୍ ତୁରସ୍କଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ (ପ୍ରାଚୀନ ବାବିଲନ୍‌ର ରାଜଧାନୀ) । ଏହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ଇଉଫ୍ରେଟିସ୍ ନଦୀ ବହି ଯାଇଅଛି ।]

ଇରାଜ Irāja — ସଂ.ବ.(ଇର୍=ଦକ୍ଷକନ୍ୟା + ଜନ ଧାତୁ=ଜନ୍ମଦେବା + ଅ) — ବୃକ୍ଷଲତାଦି; ଉଦ୍ଭିଦ—Vegetables; plants and trees.

ଇରାନ୍ Irān — ବୈଦେ. ବ (ପା. ନାମ)=ପାରସ୍ୟଦେଶ—Persia.
ଇରାନ୍ [ଦ୍ର—ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତର କୁରୁଦେଶ ଆଧୁନିକ ଇରାନ୍ ଅଟେ ।]

ଇରାନୀ Irānī — ବେ. ବଣ—ପାରସ୍ୟ ଦେଶବାସୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Persian.
ଇରାନୀ

ଇରାବତୀ Irābatī — ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇର୍=ଜଳ + ଅତୁ ଅର୍ଥରେ. ବତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଈ)—
୧ । ପଞ୍ଜାବର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନଦୀବିଶେଷ; ରାବୀ ନଦୀ—1. The Rabi, a river in the Punjab.
୨ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶୀୟ ନଦୀବିଶେଷ—2. The Irawadi river in Burma.
୩ । ରୁଦ୍ରନାମକ ରୁଦ୍ରଙ୍କ ପତ୍ନୀ—3. Wife of a Rudra God.
୪ । ବିଦର୍ଭାର ରାଜା ଅଗ୍ନିମିତ୍ରଙ୍କର ଜଣେ ପତ୍ନୀ—4. Name of a wife of king Agnimitra. ('ମାଳବିକାଗ୍ନିମିତ୍ର' ନାଟକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ)

ଇରା ବେ. ବ.— ୧ । ରାଧା—1. Rādhā.
୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Lakshmī.

ଇରାବତୀ ମତ ପ୍ରସନ୍ନ ନ ହରେ ନଗି ବାସରେ—ଅନ୍ନମଜ୍ୟ. ବଦଦ୍ଭରତାମଣି ।

ଇରାବାନ Irābāna — ବେ. ବ. (ସଂ. ଇରାବାନ୍)—ନାଗରାଜ ଐରାବତଙ୍କର ଦତ୍ତସ୍ୱାମିକା କନ୍ୟା ଉଲୂପୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଔରସରେ ଜାତ ପୁତ୍ରଙ୍କର ନାମ—Name of a son of Arjuna

ଅର୍ଜୁନ ନାଗକନ୍ୟା ଉଲୂପୀ ଅଡ଼ରେ,
ହଲେବ ପୁତ୍ର ଇରାବାନ ସେ ନାମରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଇରି Iri — ସଂ. ବ — ହ୍ରଦବିଶେଷ—Name of a lake.

ଇରିଷା Irishā — ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଈର୍ଷା ଶବ୍ଦରୁ)—ଈର୍ଷା; ଦ୍ୱେଷ—Envy; jealousy.

ହେଉଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ସେଚ୍ଛକୁ ନ ହରେ ଇରିଷା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଇରୁଣ୍ଡି Iruṇḍi — ବେ. ବ (ସଂ. ଇନ୍ଦ୍ରଜଲ)— ଇରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ (ଦେଖ)
Iruṇḍibandha (See)

ଇରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ Iruṇḍibandha — ବେ. ବ. (ସଂ. ଇନ୍ଦ୍ରଜଲ)—୧ । କବାଟର ତଳକାଠର ଭୂମିକୁ ଲଗିଥିବା କାଠଖଣ୍ଡ; ଦେବଲୀ—ଲତମର୍ଦ୍ଦା; ଡେହଲି 1. Door-sill.
ଦହଲୀଜ୍; ଡିହରୁ ୨ । କବାଟ ତଳକାଠର ତଳେ ଥିବା ଚିଆ ଭୂମି--2. High ground below the door-sill.

ଇରେ Ire — ବେ. ଅ.—ଇରେରେ (ଦେଖ)
Irere (See)

ଇରେରେ Irere — ବେ. ଅ. ସମ୍ବୋଧନ (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଦୁଇରେ—(Interjection) An address of disdain.
ଆରେ
ଆଁର

ଇରୋଟ୍‌ତେଲ Irotteia — ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ— ବାଦାମତେଲ; ଚୁଇଁଚଣାତେଲ--Bādām oil; Chinā Bādām oil.

ଇର୍ବାରୁ Irbāru — ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇରୁ=ମଜ୍ଜି + ଆରୁ=ଯେ ଗମନ କରେ; ଯେ ମଜ୍ଜି ଯାଏ)—କାକୁଡ଼ି—Cucumber.

ଇର୍ବାଳୁ Irbāḷu — ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଇର୍ବାରୁ (ଦେଖ)
Irbāru (See)

ଇର୍ମ୍ମ Irmma — ସଂ. ବ (ଇର ଧାତୁ=ବ୍ୟଥା ଦେବା+ମ. ନଘାଇନ)—
୧ । ବ୍ରଣ—1. Boil; abscess.
୨ । କ୍ଷତ; ଘା—2. Sore; wound; ulcer.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଜ୍ଞ
୨	ଐ	ଜ	ଊ	ଲୃ	ଓ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂଯ	ଇଥ	ଓ	ନ୍

ଇଲତ୍ (ତ)—ଦେ. ବ. (ଅ.)—ଇଲ୍ଲତ୍ (ଦେଖ)
Ilat Illat (See)
ইলত
ইলত

ଇଲ୍ଲତ୍‌ଖାନା—ଦେ. ବ. (ଆ.)—ପାଇଖାନା—
Ilatkhātu Privy; closet.
ইলত্‌খানা
ইলতখানা

ଇଲ (ଧାତୁ)—ସ.—୧ । ପ୍ରେରଣ କରିବା—1. To send.
Ila (root) ୨ । ଶୟନ କରିବା—2. To sleep.

ଇଳବିଳା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କୁବେରଙ୍କ ମାତା—
Ilabilā The mother of God Kubera.

ଇଲ୍ମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.)—୧ । ବଦ୍ୟା—1. Learning; arts.
Ilam ୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Knowledge.
ইলম ୩ । ବିଜ୍ଞାନ—3. Science.
ইলম

ଇଲମ୍‌ଗୌତମ୍ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—
Ilamgautam karibā ୧ । ଇତସ୍ତତଃ କରିବା—
1. To hisitate.
୨ । ବ୍ୟସରେ ଉଡ଼ାଇଦେବା—2. To laugh out a person's words.

ଇଲମ୍‌ଦାର୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଆ)—ବିଦ୍ୱାନ୍; ପଣ୍ଡିତ—
Ilamdār Learned.
ইলমদার্ ପୁରୁ ଲେଖକ ଏବଂ ଇଲମ୍‌ଦାର କରିବା ସହାରେ ତାହେଲା ସାହେବଙ୍କର
ইলমদার କଚ୍ଛମାନ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ନଥିଲେ—ଜଗାରମୋହନ. ଦମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଇଲମ୍ ହାସଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବଦ୍ୟାକୁ ଆୟତ୍ତ
Ilam hāsala karibā କରିବା—1. To learn (an art)
ইলম হাসল করা ୨ । ବିଦ୍ୟାଲାଭ କରିବା—
ইলম হাসল করনা 2. To acquire learning.
ମେରିଦଲୁ ତ ଇଲମହାସଲ କର୍ ମେଇନ୍—ଜଗାରମୋହନ. ଦମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଇଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଲ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ilā ୧ । ବୈବସ୍ୱତମନୁଙ୍କ କନ୍ୟା, ବୁଧଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଓ ପୁରୁରବାଙ୍କ ମାତା—1. The daughter of Baibaswata Manu; wife of Budha and mother of Pururabā
୨ । ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା—
2. The daughter of Ikshwāku the first king of the Solar race.
୩ । ପୃଥିବୀ—3. The earth.
୪ । ବାଣୀ—4. Speech.
୫ । ମଦ୍ୟ—5. Wine.
୬ । ଜଳ—6. Water.
୭ । ଧେନୁ; ଗାଈ—7. Cow.

ଇଲ୍ଲି.—ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—୧ । ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅତୀତକାଳ
Illā ବାଚୀ ପୁରୁଷ ୧ ବଚନ ବୁଝାଏ—
(ଯଥା—ଖାଇଲି ।)
1. An inflection denoting past tense 1st person singular.
୨ । ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅତୀତକାଳବାଚକ ବିଶେଷଣ ବା ଭୂତ କର୍ମ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝାଏ।)
(ଯଥା—ଶୋଇଲି ପୁଅର ଭୋଗ ନାହିଁ)—
An adjective suffix (ଇ° ed and en ଯଥା—Inspected, Eaten.)

ଇଲ୍ଲଏ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁ) ଅ.—ଇଲ୍ଲଗେ (ଦେଖ)—
Ilāe Ilāge (See)

ଇଲ୍ଲକା—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଏଲ୍ଲକା)—୧ । ଅଧିକାର—
Ilākā 1. Right; jurisdiction; authority.
এলাকা ୨ । ଦାବୀ—2. Claim.
ইলাকা ୩ । ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି—3. Property under one's jurisdiction.
୪ । ସମ୍ପର୍କ; ସମ୍ବନ୍ଧ—4. Connection.
୫ । ରାଜ୍ୟବିଭାଗ; ଜିଲ୍ଲା—5. Division; district.
୬ । ରାଜକୀୟ ବିଭାଗ; ଶାସନ ବିଭାଗ—
6. Department.
୭ । ରାଜକୀୟ ଅଧିକାର—
7. Jurisdiction
୮ । ଭୂସମ୍ପତ୍ତି—8. Landed property.

ଇଲ୍ଲକା କରିଦେବା – ଦେ. କ୍ରି—ଇଲ୍ଲକା ଭୁଟେଇବା (ଦେଖ)
Ilākā karidebā Ilākā tuṭeibā (See)

ଇଲ୍ଲକା ଭୁଟେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପୃଥକ୍ କରିଦେବା; ସମ୍ପର୍କ-
Ilākā tuṭeibā ଭୁଟାଇ ଦେବା—1. To separate;
এলাকাকরে দেওয়া to cut off connection.
ইলাকা করদেনা
୨ । ସ୍ତ୍ରୀକୁ ତଲ୍ଲାକ୍ ଦେବା; ଛଡ଼ପତ୍ର ଦେବା—
2. To divorce (a wife)
୩ । ହିସାବ ନକାଶ କରିଦେବା; ଅଡୁଆ ଛଡ଼ାଇବା; ବିବାଦ ମୀମାଂସା କରିବା—To settle accounts with; to settle a long-standing dispute.

ଇଲ୍ଲକାଦାର୍—ଦେ. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପତ୍ତି ପରଗ୍ଭଲନପାଇଁ ଭାରପ୍ରାପ୍ତ—
Ilākādār 1. Authorised or charged or vested with dominion over property.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୃଥକ୍ ନିୟମ ଦିଆଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରେ ହେଲେ ଏ ଦୁଇଟି ନିୟମକୁ ନ ମିଳିବ, ହେଲେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ପଡିବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୂଅଁ' ପାଇବେ; 'କଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ଧୁ' ପାଇବେ; 'ଅଗା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ର' ପାଇବେ; 'ଅଇନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅନନ୍ତ' ପାଇବେ ।

ଏଲାକାଦାର ୨ । ସମ୍ପର୍କଯୁକ୍ତ—2. Connected.
ইলাকাদার ୩ । ଅଧିକାର ପରିଚାଳନ କରୁଥିବା—
3. Having jurisdiction over.
ଦେ. ବ—ଇଲ୍ଲାକାର ଭାରପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
Person in charge of a certain department.

ଇଲ୍ଲକାପତ୍ର—ଦେ. ବ—୧ । ଅଧିକାର—
Ilākāpatra 1. Authority.
ଏଲାକାବାଡ଼ି ୨ । ସମ୍ପର୍କ—2. Connection.

ଇଲ୍ଲକାବାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଜଙ୍ଗମ ଅଜଙ୍ଗମ; ଭୂସମ୍ପତ୍ତି; ଜମିବାଡ଼ି—
Ilākābārdi Immovable property; land and
ଏଲାକାବାଡ଼ି tenements

ଇଲ୍ଲକା ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା—
Ilākā rakhibā 1. To be connected with.
ଏଲାକାରାଖା ୨ । ସମ୍ପର୍କ ରହିବା—2. To have connection or relationship with a matter.
ইলাকারখনা

ଇଲ୍ଲଗି—ଗ୍ରା. କ୍ରି ବିଣ—ଏଥିପାଇଁ—
Ilāgi For this; for this reason.
ଏହିଜନ୍ୟେ
ইসবাস্তে

ଇଲ୍ଲଗେ—ଗ୍ରା. ଅ—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହି ଲଗେ—
Ilāge Presently; at preset; just now.
ଏଖନ
অখিন

ଇଲ୍ଲଚ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା) (ତୁଳ ସଂ. ଏଳା)—
Ilāchi ଅଳାଇଚ; ମସଲାବିଶେଷ—Cardamom.

ଇଲ୍ଲଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—୧ । ଔଷଧ—1. Medicine.
Ilāj ୨ । ମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ —2. Charm.
ইলাজ ଯାହା ଅପଶା ବିଷ ଉହାଁକ ଉଚ୍ଚାଳନ କଥା—
ইলাজ ଫକୀରମୋହନ.ଗଳ୍ପ-ସପ୍ତକ ।

ଇଲ୍ଲାବୃତ—ସଂ. ବି. [ଇଳା=(ପୃଥିବୀ)+ଆବୃତ (ମନୋନୀତ) ।]—
Ilābṛuta ହିନ୍ଦୁ ପୌରାଣିକ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପସ୍ଥ ନଅ ଗୋଟି ବର୍ଷ ବା ଦେଶ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶ (ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ମାଲଞ୍ଜେଡ ଓ ଶୃଙ୍ଗବାନ ପର୍ବତ, ଦକ୍ଷିଣରେ ନିଷଧ, ହେମକୂଟ ଓ ହିମାଳୟ, ପୂର୍ବରେ ଗନ୍ଧମାଦନ ପର୍ବତ; ପଶ୍ଚିମରେ ମାଲ୍ୟବାନ ପର୍ବତ । ଏହାର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ସୁମେରୁ । ଏହି ସ୍ଥଳରେ ଅରଣ୍ୟସ୍ଥ 'ଇଳା' ନାମକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଳା ରୂପରେ ବୃଧଙ୍କ ପତ୍ନୀ ବାସ କରିଥିଲେ)—
One of the 9 divisions of the Jambudwīpa ie. ancient India.

ଇଲ୍ଲାହି—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ)—୧ । ପବିତ୍ର; ଧାର୍ମୀର୍ଥ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
Ilāhi 1. Holy; charitable.
ইলাহি ୨ । ମହାନ୍; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Chief; great.
ইলাহী ୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Excellent.

ଇଲ୍ଲାହିଗଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଆକବରଙ୍କଦ୍ୱାରା
Ilāhigaj ପ୍ରଚଳିତ ୪୧ ଇଞ୍ଚ୍ଚ ଗଜ (ମାପ)—A yard
ইলাহিগজ (lineal measure) of 41 inches of
ইলাহিগজ the time of Akbar the great.

ଇଲି—ସଂ. ବ—ଇଲୀ (ଦେଖ)
Ili Ilī (See)

ଇଲୀ—ସଂ. ବି. (ଇଲ୍ ଧାତୁ=ସିବା+ଈ)—ଛୁରି; ଖ୍ରେଗ—
Ilī A dagger; knife; a sabre.
ଦେ. ବ—ଏକଫଳ ଛୁରି—One-bladed knife.

ଇଲିଶ—ଦେ. ବ—ଇଲିଶି (ଦେଖ)
Iliśa Illiśi (See)

ଇଲିଶି—ଦେ. ବ—ଇଲିଶି (ଦେଖ)
Iliśi Illiśi (See)

ଇଲେ—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁରୁଣାଳିଆ) ଅ—ଇଲ୍ଲାଗେ; ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହିଲ୍ଲାଗେ—
Ile Just now; at present.

ଇଲେକ୍‌ତରି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବିଣ. (ଇଂ. ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ)—ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ (ଦେଖ)
Ilektṛari Ilektṛik (See)

ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ.)—ବୈଦ୍ୟୁତିକ—
Ilektṛik Electric.
ইলেক্ট্রীক
ইলেকত্তরী

ଇଲେକ୍‌ସନ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.)—ଲୋକମତ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚନ—
Ileksan Election.
ইলেক্সন
ইলেকসন

ଇଲ୍ୱଲ—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଇଳ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ବଳ —
Ilwala ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—Name of a demon.
[ଦ୍ର—ଏ ବାବାପି ରାକ୍ଷସର ଭାଇ । ଏ ଦୁଇ ଭାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ସାରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ଅଗସ୍ତ୍ୟଋଷି ଏହାକୁ ତିଳବାରୁ ଏ ନଷ୍ଟ ହେଲା ।]

ଇଲ୍ୱଲା—ସଂ. ବି—କାଲପୁରୁଷ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜର କଟିଦେଶରେ ଥିବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
Ilwalā ତାରା—The Orion's belt
(ନକ୍ଷତ୍ର ଚଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

ଏ ଚନ୍ଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ଏକ ରେଖାରେ ବଶରେ ଉଲ୍ଟୁଲା ଯଥା ଅବାଶେ ।
ସ୍ୱଧାନାଥ—ଯଯାତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ର୍,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଡ
୨	ଋ	ଊ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାର୍ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଇଲ୍ଲତ୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—

Illat ୧ । ବିଷ୍ଠା—1. Ordure

ଇଲ୍ଲତ ୨ । ମଇଳା—2. Filth; dirt.

ଇଲ୍ତ ୩ । ମନୁଷ୍ୟର ଦୁର୍ଗୁଣ—3. Any bad quality of a person.

୪ । ମନ ଅଭ୍ୟାସ—4. Bad habit.

ଇଲ୍ତ ଯୋଇଲେ ସାଏ. ଇଲ୍ତ ମଲେ ସାଏ—ପ୍ରବଚନ ।

ଇଲ୍ଲତ୍‌ଖାନା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ପାଇଖାନା—

Illatkhānā Privy; latrine; closet.

ଇଲ୍ଲତଖାନା

ଇଲ୍ତଖାନା

ଇଲ୍ଲଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଲ ଧାତୁ=ଶୟନ କରିବା+ସଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଳ; ଯେଉଁମାନେ ମୃଗଶିର ନକ୍ଷତ୍ରର ଶିର-ଦେଶରେ ଶୟନ କରନ୍ତି ବା ଥାଆନ୍ତି)—ମୃଗଶିର ନକ୍ଷତ୍ରର ଶିରସ୍ଥ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଖୁବ ଛୋଟ ତାର—Five small stars lying at the apex of the constellation of Mṛugaśirā, the 4th lunar mansion.

Illalā

ଇଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ବ – ଇଲ୍ଲାଲ୍ଲା (ଦେଖ)

Illā Illāllā (See)

ଇଲ୍ଲାଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ)—ମୁସଲମାନମାନେ ଅଲ୍ଲା ବା ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଡାକିବାର ସମ୍ବୋଧନ;ସର୍ବ କର୍ତ୍ତା ଭଗବାନ୍--Invokation to the Allah or all powerful God invoked by the Mahomedans.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅଥର୍ବବେଦୀୟ ଅଲ୍ଲାସୂକ୍ତରେ ଅଛି ।]

ଇଲ୍ଲିଶ—ଦେ. ବ.—ଇଲ୍ଲିଶି (ଦେଖ)

Illiśa Illiśi (See)

ଇଲ୍ଲିଶି—ଦେ ବ. (ସଂ. ଇଲ୍ଲୀଶ; ଇଲାଶ)—ଏକଜାତୀୟ ସ୍ୱାଦୁ ମାଛ—

Illiśi The Hilsa fish; herring; Clupeailisha.

ଇଲୀଶ; ହିଲସା

ହିଲସା [ଦ୍ର—ଏହା ସାମୁଦ୍ରିକ ହେଲେ ନଈ ମୁହାଁ ଦେବା ନାମରେ ନଈବଢ଼ି ସମୟରେ ନଈକୁ ଛୁଟି ଆସନ୍ତି । ଏହାର ପେଟଭଲ ରୁପାପରି ଦାଢ଼ୁଆ ।]

ଇଲ୍ଲୀଶ—ସଂ. ବ. (ଇଲ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଈଶ=ପ୍ରଧାନ; ଯେ ପାଣିରେ ଗଡ଼ କରିବାରେ ପ୍ରଧାନ କର୍ମା ଇଲୀ=ରୁସ୍+ଶୁଭ ଧାତୁ=ଶୋଷାଇବା+ଅ; ଯାହା ପେଟ ଭଲ ରୁପାପରି ଦାଢ଼ୁଆ ଦେଖାଯାଏ)—ଇଲିଶିମାଛ—

Illīśa The Hilsa or salre fish.

ଇଶ୍ ଇଶ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଘୃଣା କରିବା—1. To hate;

Iś iś karibā to abhor; to express abhorence.

୨ । ରୋଗଯୋଗୁଁ ଶ୍ୱାସରନ୍ଧ୍ରଦ୍ୱାରା ସୁକାଶବ ଧ୍ୱନି କରିବା—2. To express by a hissing sound any physical pain due to ailing; to ail.

୩ । ସିଟ୍ ମାରିବା—3. To whistle.

୪ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମ ନଙ୍କର ପଛସଙ୍ଗସମୟରେ ଅନୁରାଗଦ୍ୟୋତକ ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଧ୍ୱନି (ଜିହ୍ୱା ଓ ଓଠଦ୍ୱାରା କରିବା)—4. (for women) To express a hissing inarticulate sweet sound while joined with the lover indicating paroxysm of passion.

ଇଶ୍‌କିନିହେବା (ଦେବା)—ଦେ. କ୍ରି—ରୋଗଦ୍ୱାରା ଈଷତ୍‌ମାତ୍ର ବା ଅଳ୍ପ ଇଶ୍‌କିନିହେବା—ସାମାନ୍ୟ ଶାରୀରିକ କଷ୍ଟ ବୋଧ ହେବା—To ail a little; to feel a slight pain due to some approaching illness.

ଇଶ୍‌ପିସଲ—ବୈଦେ.ବିଣ (ଇଂ. ସ୍ପେସ୍ୟାଲ୍)—୧ । ବିଶିଷ୍ଟ—

Iśpisal 1. Special.

ସ୍ପେସାଲ ୨ । ଇଶ୍‌ପିସଲ୍ ନମ୍ବର (ଦେଖ)

ଇସପିସଲ Iśpisal nambara (See)

ଇଶ୍‌ପିସାଲ୍ କନିଷ୍ଟବଲ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସ୍ପେସ୍ୟାଲ କନ୍‌ଷ୍ଟେବୁ)—

Iśpisāl kanishṭabaḷa ପୌଲିସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟି ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ ଘଟିଲେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାମାୟି ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକଗଣ—Special constables.

ଇଶ୍‌ପିସାଲ୍ ନମ୍ବର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସ୍ପେସ୍ୟାଲ ନମ୍ବର)—

Iśpisāl nambar ଲାଖରାଜ ବାଯ୍ୟାପ୍ତି ଜମିର ଚିହ୍ନିତ ନମ୍ବର—A special number affixed to resumed revenue-free lands.

ସ୍ପେସଲ ନମ୍ବର

ଇସ୍‌ପିସଲ ଲମ୍ବର

[ଦ୍ର—ଇଂରାଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସି ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା ଉପଲକ୍ଷରେ ନଷ୍ଟର ଜମିମାନଙ୍କ ଦଖଲକାରମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ସନନ୍ଦ ଭଲବ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ସନନ୍ଦ ଦର୍ଶାଇଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜମି ଲାଖରାଜଟାଟେଲ ହେଲା ଓ ଯେଉଁମାନେ ସନନ୍ଦ ଦର୍ଶାଇ ନ ପାରିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଜମିମାନ ବାଜେଯାପ୍ତ ହେଲା । ଏହି ଉପଲକ୍ଷରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ୍ ଯେଉଁ ପ୍ରକଦ୍ଦମାମାନ କରିଥିଲେ ସେହି ପ୍ରକଦ୍ଦମାର ନମ୍ବର ଅନୁସାରେ ଜନରଲ (general) ଓ ଇସ୍ପିସଲ ନମ୍ବରମାନ ଦିଆଯାଇ ଉକ୍ତ ଜମିମାନ ଚିହ୍ନିତ କରାଗଲା ।]

ଇଶ୍‌ମାଇଲ୍ କାଜ୍‌କୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସ୍ମଲ୍ କାଜ୍‌କୋଟ୍)—

Iśmāilkājkoṭ କାଜ୍‌କୋଟ୍ (ଦେଖ)

ଇଶମାଇଲ କାଜକୋଟ Kājkoṭ (See)

ଇଶମାଇଲ କାଜକୋଟ

ଇଶ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ପରିହାସ; ଇଙ୍ଗିତ; ଥଟ୍ଟା—

Iśa Joke; jest.

ଦେ. ବ—(ସଂ ଇଷ, ଇଷ ୨ (ଦେଖ)—

Isha 2 (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଘର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଇଶନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଲଉଅ) କି. ବିଣ—ଏସନ; ଏପର—
Isan — Such like; in this manner.

ଇଶନ୍‌ନବସ୍—ବୈଦେ. ବି କଚରଅ ଭାଷା) (ଅ. ଇଶନ୍‌ବସ୍)—
Isannabis / ইশননবিস — କୌଣସି ବଗ୍‌ଗ୍ୱଲସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ବା ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ନମନ୍ତେ ସମନ କରାଯିବା ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ତାଲିକା; ସାକ୍ଷୀ ତାଲିକା—List of witnesses present or to be summoned for a party in a case.

ଇଶର—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ଈଶ୍ୱର)—ଈଶ୍ୱର (ଦେଖ)
Isara — Īswara (See)

ଇଶରଜଟା—ଦେ. ● ସଂ. ଈଶ୍ୱର + ଜଟା; ଏହାର ଫୁଲ ଜଟା ପରି)—
Isarajaṭā — ଝାଡ଼ା ପରି ବର୍ଷାଜାତ ଗୁଳ୍ମ । [ଏହାର ଫୁଲ ସ. ନାମ. ମୟୂରଶିଖା; ବର୍ହିଚୂଡ଼ା; ରେପ୍‌ଟା; କୁକୁଡ଼ାର ଶିଖା ପରି ଓ ଶିଖିଜା; ଶିଖାଢ୍ୟ; ସୁଟିଜା'; ମଖମଲ ପରି କୋମଳ । ଏହା ଧଳା ଶିଖ ବଲା; କେକଶିଖ ଓ ନାଲି ଦୁଇପ୍ରକାର]—
ମୋରଗଫୁଲ — Cock's comb; Celosia Crestata
ଚ—ମୟୂରଶିଖ
ଚେ—ମୟୂରଶିଖାସ୍ଥାନେ

ଇଶରମୂଳ—ଦେ. ବ.—ଏକଜାତିସୂ ବନ୍ୟ ଲତା । [ଯହ ଏକୋତ୍ତର ଓ ବାଣର ଆକାର । ଫୁଲ ବଇଚ, ନମ୍ବରାଗ ଘଣ୍ଟାକାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ ବସ୍ତୁତ ଶରକାର; ସଂ. କେଶର ନ୍ୟାୟ ଫଳର ଉପରେ ଥାଏ । ଫଳ ପ୍ରାସ୍ଥ ଷଟ୍‌କୋଣ; ଏହାର ମୂଳ ସାପକାମୁଡ଼ାର ଔଷଧ—(ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର)]
Isaramūla / ସଂ. ନାମ.— ଅର୍କମୂଳା; ଇଶୁ ଇଶେରମୂଳ — Aristolochia Indica

ଇଶା— ବୈଦେ. ବି (ବାଇବ୍‌ଲ୍) (ହିବ୍ରୁ— ଇଶା)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ—
Isā — Jesus Christ.
ଈଶା
ଈଶ୍ୱା

ଇଶାଖାପଟଣା—ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହର ବଶାଖାପତ୍ତନ—
Isākhāpaṭaṇā — Vizagapatam.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ପ୍ରଧାନ ନଗରକୁ ଭଲ୍‌ଟେର୍ (Waltair) ବା ଭାଇଜାଗ୍ (Vizag) ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ।]

ଇଶାଣ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଈଶାନ)—୧ । ଈଶାନ କୋଣ—
Isāṇa — 1. The North-east quarter.
ଈଶାଣ ୨ । (ଗୃହର ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ଥିବା) ପାକଶାଳା—
ଈଶାନ — Cooking room.
ଏତ ବଡ଼ ବର୍ତ୍ତନ ଈଶ, ଯିମିତି ଯିବ ଇଶାଣରେ ପଶିଯିବ ।
ପଞ୍ଚାରମୋଦନ. ଉତ୍କଳକନ୍ଦ ।
● । ଗୃହର ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ସ୍ଥାପିତ ଦେବତା—
3. A Deity supposed to be in the N. W. quarter of a house.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଗୃହସ୍ଥର ପାକଶାଳାରେ ଇଶାଣୀ ଦେବତାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ରଖା ଯାଉଥିଲା । ପାକ ସରିବା ପରେ ପକ୍ୱାନ୍ନରୁ କିଛି ଉକ୍ତ ଦେବତାଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ ଦେବା ପରେ ତାହା ସମସ୍ତେ ଖାଉଥିଲେ । ଘରର ଇଶାଣ କୋଣରେ ମଧ୍ୟ ପାକଶାଳା ଜଣାଇ ଦେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଧୋବାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ପାକଶାଳାରେ ଇଶାଣ କୋଣରେ ଗୋଟିଏ ପିଣ୍ଡି ଥାଏ ଓ ପିଣ୍ଡିରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଆ ଓ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ କୌଣସି ପ୍ରତିବା ଗାଦ (ଯଥା-ବେନୁଘଡ଼ା)ରୁ ମାଟି ଅସି ଘଡ଼ିରେ ରଖା ଯାଇ ପୋତା ଯାଏ ଓ ଗୃହସ୍ଥ ପାକ ପରେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ନାଦ ପାଣି ଛଡ଼ାଏ ।]

ଇଶାଣରେ ଗୁଜୁଲ ପକାଇବା (ଅମୁକର)—ପ୍ରା. କି (ପ୍ରଜାପତ୍ତଙ୍କ ନବଦ୍ଧ
Isāṇare chāula pakāibā — ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷଲୁ ବବାହତ ହୋଇତେ ଚାଲ ଦେଓୟା ଦୋଇ ତାର ପାକଶାଳାରେ ଭୋଜନ କରିବା)— କୌଣସି ପୁରୁଷସହିତ (କୌଣସି ବାଳିକା) ବବାହତା ହେବା— To marry a male.
(ଯଥା— ଏ ବାଳିକାଟି ଅମୁକର ଇଶାଣରେ ଗୁଜୁଲ ପକାଇଛୁ; ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ନଷ୍ଟେ ପ୍ରଜାପତ୍ତଙ୍କ ଘଟସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଉକ୍ତ ପୁରୁଷକୁ ବବାହ କରିବ ।)

ଇଶାଣୀ—ପ୍ରା.ବି.ସ୍ତ୍ରୀ—ପାକଶାଳାର ଐଶାନ୍ୟ କୋଣରେ ସ୍ଥାପିତ ବା କଳ୍ପିତ
Iśāṇī — ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ—A Deity supposed to live in the N.W. quarter of a Hindu's cook-room.

ଇଶାନ—ପ୍ରା. ବି.—ଇଶାଣ (ଦେଖ)
Iśāna — Iśāṇa (See)

ଇଶାନ୍ୟ—ପ୍ରା. ବି.—ଈଶାଣ ୧ (ଦେଖ)
Iśānya — Īśāṇa 1 (See)

ଇଶୀକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଇଷିକା (ଦେଖ)
Iśīkā — Ishikā (See)

ଇଷ (ଧାତୁ)—ସ.—୧ । ଗମନ କରିବା—
Isha (root) — 1. To go.
୨ । ବାଞ୍ଛା କରିବା—2. To desire.
୩ । ଇଚ୍ଛା କରିବା—3. To wish.

ଇଷ—ସ ବି. (ଇଷ=ଗମନ କରିବା+ଅ)—୧ । ଯେଉଁ
Isha — ସମୟରେ ଜଗୀଷୁମାନେ ଶତ୍ରୁବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରନ୍ତି; ଆଶ୍ୱିନ ମାସ; ଅଶିଣମାସ— 1. The lunar month of Āswina(september; october)
୨ । ଲଙ୍ଗଳକୁ ଯୁଆଳ ସଙ୍ଗେ ଲଗାଇବାର ଲମ୍ବ କାଠ—
2. The diagonal shaft joining the plough with the yoke.
ତାଙ୍କ ବାମ୍ଭମାନେ ତ ଇଷର ସଦୃଶ । କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ସଭା ।
● । ଇଷଲଙ୍ଗଳିଆ (ଦେଖ)—Ishalāṅgaliā (See,

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଜ୍ଞଅ	ଭ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ୠ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ

ଇଷଲାଙ୍ଗଳଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଲାଙ୍ଗଳ)—ଏକଜାତୀୟ ଗୁଳ୍ମ; ଲଦ୍ଦ-
Ishalāṅgaḷiā ଲାଙ୍ଗଳଆ ଗୁଳ୍ମ; ଲଦ୍ଦଲାଙ୍ଗଳ (ଦେଖ)
ଇସ ଲାଙ୍ଗଲିଆ Lahalāṅgaḷi (See)

ଇଷଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ.—ଲଦ୍ଦଲାଙ୍ଗଳଆ (ଦେଖ)
Ishalāṅgurḍiā Lahalāṅgaḷiā (See)

ଇଷଲାଙ୍ଗୁଡ଼ୀ—ଦେ. ବ.—ଲଦ୍ଦଲାଙ୍ଗଳଆ (ଦେଖ)
Ishalāṅgurḍī Lahalāṅgaḷiā (See)

ଇଷଲାଙ୍ଗୁଳିଆ—ଦେ. ବ.—ଲଦ୍ଦଲାଙ୍ଗଳଆ (ଦେଖ)
Ishalāṅguḷiā Lahalāṅgaḷiā (See

ଇଷି—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ-ଯୁରୁଷସଦ୍ଭାବ ସମୟରେ
Ishi ସ୍ତ୍ରୀ ଅନୁରାଗ, ପୀଡ଼ା, କ୍ଲାନ୍ତି ବା ପରିଶ୍ରମସୂଚକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଧ୍ୱନି—1 Inarticulate sound uttered by a woman in ecstacy during cohabitation.

୨ । କାମୋଦ୍ଦୀପନା ହେତୁରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଇଷି ଇଷି ଶବ୍ଦ କରିବା—
2. A sound uttered by a woman in a paroxysm of lust.

ମରଦ ସେକେ ଦମ୍ଭ ଲେକେ ଦ୍ୱିତିନ୍ଦେ ଇଷି ମାରେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । କଷ୍ଟବୋଧସୂଚକ ଶବ୍ଦ; ଅତିଶୟ ଦୁଃଖ ହେତୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ଧ୍ୱନି—3. A sound uttered by a man in distress.

କଣ୍ଠ ସେ ଘାଡେ ଇଷି ବୋଇ ଉଚ୍ଚ ଥଉ;
ଚଲାଇଲେ ଉତ୍ତର ଅଡ଼େ ମୁହଁ କରୁ । କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୁପଦ ।

୪ । ଘୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ ଧ୍ୱନି—4. Interjection indicating revulsion of feeling.

ଇଷିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—
Ishikā ୧ । ଚାରକରର ତୁଳିକା—1. Painter's brush

୨ । ହସ୍ତିର ଚକ୍ଷୁର ଗୋଲକ—
2. An elephant's eye-ball.

୩ । ଏକଜାତୀୟ ଘାସ—3. A kind of grass

ଇଷିତ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଈଷତ୍)—୧ । ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର—1. A little.
Ishita

ମୋ ଆଖି ଇଷିତ କଟାକ୍ଷ, ମଦନ ଶର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ । ବ୍ରଜଭ. ପ୍ରେମଭକ୍ତାମୃତ ।

୨ । ଅକ୍ଲେଶରେ—2. Without difficulty.

୩ । ସହଜରେ—3. Easily.

୪ । ସାମାନ୍ୟରେ—4. Slightly.

ଇଷିତମାତ୍ର—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଈଷନ୍ମାତ୍ର)—ଇଷିତ (ଦେଖ)
Ishitamātra Ishita (See)

ଭୂପଟଗଣଙ୍କୁ ଇଷିତ ମାତ୍ର କରେ ଜଣି । ବଳି ବେଶପୂର୍ବଗଣ ।

ଇଷିତେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଈଷତ୍)—ଇଷିତ (ଦେଖ)
Ishite Ishita (See)

ଚାହୁଣୀକଳର ଥରକ ଦୃଷ୍ଟ ଇଷିତେ ସାଜିବ ଦେବା ।
ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବେଲାସ ।

ଇଷୀକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଇଷିକା (ଦେଖ)
Ishīkā Ishikā (See)

ତିଲତନେ ଇଷୀକ ଆଙ୍ଗୁଳ କେଉ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଥବ ।

ଇଷୁ—ସଂ. ବ. (ଇଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଉ)—
Ishu ୧ । ବାଣ—1 Arrow.

୨ । ଇଷଲାଙ୍ଗଳଆ—2. A plant Aristolochia Indica.

ଇଷୁଧି—ସଂ. ବ. (ଇଷୁ=ବାଣ+ଧା ଧାତୁ+ଇ)—
Ishudhi ବାଣାଧାର; ତୂଣ ବା ତୁଣୀର—
A quiver for arrows.

ତୂଣୀଦେଶେ ଅରିପ୍ ଜୟିଷୁ ଇଷୁଧି ଉଦ୍ଗତଃ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଇଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ—ବୈଦେ. ବ. ନାମ. (ଇଂ. ଇଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
Isht indiā kampānī କୋମ୍ପାନୀ)—ଭାରତରେ ବାଣିଜ୍ୟ
ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡୀଆ କମ୍ପାନୀ କରିବାପାଇଁ ଇଙ୍ଗଲଣ୍ଡରେ ଗଠିତ ବଣିକଦଳ—
ଇସ୍ଟଇଣ୍ଡୀଆକମ୍ପନୀ Company of traders formed for trading in India.

[ଦ୍ର— ଇଂଲଣ୍ଡର ଏହି ବଣିକଦଳ ୧୫୯୯ ରେ ଗଠିତ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରମୁଚ୍ଚାର୍ଟର୍ ହାସଲ କରି ୧୬୦୦ ରେ ପ୍ରଥମେ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅସିଲେ । ପୂର୍ବେ ଇଙ୍ଗଲଣ୍ଡବାସୀ (ଡଚ୍) ମାନଙ୍କର ଡଚ୍ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନି ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଦଳ ଭାରତରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ଦାଉରେ ମସଲ୍ଲା ବେପାର ଏକଚେଟିଆ ହୋଇଥିଲା । ଏମାନେ ମରଚର ଦର ବେଜାପ୍ ବଢ଼ାଇବାର ଦେଖି ଇଙ୍ଗଲଣ୍ଡର ସାଧୁଜନମାନେ ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥ୍‌ଙ୍କୁ ଜଣାଇବାରୁ ସେ ଆକବରଙ୍କ ଠାକୁ ଦୂତ ପଠାଇ ଚାଟିଠାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଚିଠି ଅଣାଇଲେ ଓ ଏଥିରୁ ଇଙ୍ଗିତ୍ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନୀର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ଏ କମ୍ପାନୀ ପ୍ରଥମେ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଜ୍ (ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ) ରେ ବେପାର କରୁଥିଲେ । ପରେ ଅଉ ଗୋଟିଏ ନୂଆ କମ୍ପାନୀ ଗଠିତ ହେଲା ଓ ଦୁଇ କମ୍ପାନୀ ୧୭୦୮ ରେ ମିଳଗଲେ । ଏମାନେ ସାବାଦ୍ୱୀପରେ ପ୍ରଥମ ଗୋଦାମ ସ୍ଥାପନ କରି ମସଲ୍ଲା କାରବାର କଲେ । ଡଚ୍ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେବାରୁ ଏମାନେ ଅଉ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜରେ କାରବାର ନ ଚଲାଇ, ଭାରତରେ ବେପାର ଚଲାଇଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଗୋଦାମ ଭାଗ୍ତିନଘାଟକୂଳରେ ସୁରଟଠାରେ ହେଲା । ମୋଗଲସମ୍ରାଟ ଜାହାଙ୍ଗୀରଙ୍କଠାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଚିଠି ପାଇ ଏମାନେ ଭାରତର ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ବସାଇଲେ ଓ କଲିକତା, ଓଡ଼ଶା ବୋମ୍ବେ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ବେପାର କଲେ । ତାହାପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏମାନେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ବୋମ୍ବେ, କଲିକତାରେ ଦୁର୍ଗମାନ ନିର୍ମାଣ କଲେ ଓ ପ୍ରଥମେ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ ଚଲାଇ ଓ ଦେଶୀ ପଲ୍ଟନ୍ ରଖିଲେ । ତାହାପରେ

ସାଧାରଣ ଲେଖକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ ।

ସ୍ୱାମୀସ୍ୱ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ କର ସେମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କଲେ ଓ ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟଙ୍କଠାରୁ ବଙ୍ଗ, ବିହାର ଓ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜସ୍ୱ ଅସୁଲ କରିବାର ସନଦ ପାଇଲେ ! ପରେ ମକଦ୍ଦମା ବୁଝିବାର କ୍ଷମତା ପାଇଲେ । ପରେ ମରହଟ୍ଟା, ଶିଖ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କଲେ । ୧୮୫୮ ରେ ଭାରତର ଶାସନ ଏମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଯାଇ ଇଙ୍ଗଣ୍ଡ ରାଣୀଙ୍କ ହାତରେ ରହିଲା ।]

ଇଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଜ୍— ବୈଦେ. ବ. (ନାମ. (ଇଂ. ଇଷ୍ଟ + ଇଣ୍ଡିଜ୍)—
Ishṭiṇdij ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ—The East Indies.
ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଜ (ଯଥା— ସୁମାତ୍ରା, ଯାଭା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ, ସେଲ୍‌ବସ୍,
ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଜ ଫିଲିପାଇନ୍ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ, ମାଳାବର୍‌ପୁଞ୍ଜ)

ଇଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଇଷ ଧାତୁ = ଇଚ୍ଛା କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Ishṭa ୧ । ଅଭିଲଷିତ; ବାଞ୍ଛିତ—
1. Desired; wished for.
୨ । ଯଥେଷ୍ଟିତ—2. According to one's wish.
୩ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—3. Prayed for.
୪ । ପ୍ରଶଂସିତ—4. Praised.
୫ । (ଯଜ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ) - ପୂଜିତ— 5. Worshipped.
(ଯଥା — ଇଷ୍ଟଦେବତା)

ସ. ବ. (ଯଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ତ)—
୧ । ଯଜ୍ଞ — 1. Sacrificial rite.
୨ । ପୂଜା — 2. Worship.
୩ । ମଙ୍ଗଳ — 3. Weal.
୪ । ଏରଣ୍ଡ ବୃକ୍ଷ — 4. The caster-seed plant.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ— ଅଧୀନସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଉପରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କଥାରେ ସମ୍ମତି — Yes; as you wish.
(ଯଥା— ଆପଣଙ୍କ ଇଷ୍ଟି; ଯାଦ୍ୱା ଆପଣଙ୍କ ଆଜ୍ଞା; ଯେ ଆଜ୍ଞ)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ସଂ. ଇଷ୍ଟ = ଅଭିଲଷିତ) —
ଅଭିଳାଷ—Desire.
(ଯଥା— ଯାଦ୍ୱା ଆପଙ୍କ ଇଷ୍ଟ ତାଦ୍ୱା କଉନୁ)

ଇଷ୍ଟକ—ସଂ. ବ. (ଇଷ ଧାତୁ + ତକ)— ଇଟା; ଦଗ୍ଧମୃତ୍ତିକା ଖଣ୍ଡ—
Ishṭaka Brick; moulded and burnt earth used for masonry work in the place of stones.

ଇଷ୍ଟକର୍ମ— ସ. ବ. (କର୍ମଧା; ଇଷ୍ଟ + କର୍ମ)—
Ishṭakarma ଅଭୀଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ; ସଦଭିପ୍ରେତ କାର୍ଯ୍ୟ—
Wished for work.
ଦେ. (ଗଣିତ) କଳ୍ପିତ ସଂଖ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଗଣନା—
(mathematics) An operation with assumed numbers.

ଇଷ୍ଟକା— ସ. ବ. (ଇଷ୍ଟକ + ଆ)— ଇଷ୍ଟକ (ଦେଖ
Ishṭakā Ishṭaka (See)

ଇଷ୍ଟକାପଥ— ସ. ବ. (ଇଷ୍ଟକା = ଇଟା + ପଥ = ରାସ୍ତା)—
Ishṭakāpatha ୧ । ପକ୍କାରାସ୍ତା ବା ସଡ଼କ; ଇଷ୍ଟକନିର୍ମିତ ରାସ୍ତା—
1. Metalled road.
୨ । (ଇଷ୍ଟ + କାପଥ)—ବେଣା; ଖଶୀର—
2. Root af Benā grass.

ଇଷ୍ଟକାମଧୁକ୍ ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଷ୍ଟ + କାମ + ଦୁହ ଧାତୁ = ପୂରଣ।
Ishṭakāmadhuk କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
ଯେଉଁ ଗାଈ ପ୍ରାର୍ଥୀକୁ ଅଭୀଷ୍ଟ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କରେ—
A cow granting on's desires.

ଇଷ୍ଟକାଯନ୍ତ୍ର— ସ. ବ— କବରାଜୀ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଗନ୍ଧକାଦି ଜାରଣ ଯନ୍ତ୍ର—
Ishṭakājantra A cantrivance for purifying sulpher for medicinal purposes.

ଇଷ୍ଟକାଳୟ— ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଇଷ୍ଟକ + ଆଳୟ)—
Ishṭakālaya ଇଟା ଘର; କୋଠା— Brick-house; masonary house; brick-building.
[ଦ୍ର— ଏହା ଶୀତ ଦିନରେ ଗରମ ଓ ଖରା ଦିନରେ ଥଣ୍ଡା ଲାଗେ ବୋଲି ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ।]

ଇଷ୍ଟଗନ୍ଧ— ସ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଇଷ୍ଟ = ପ୍ରିୟ; ପ୍ରଶଂସିତ + ଗନ୍ଧ)—
Ishṭagandha ସୁଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ — Sweet-scented.
ବ (କର୍ମଧା)— ୧ । ସୁବାସ—1. Sweet scent.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବାଲୁକା—2. Sand.

ଇଷ୍ଟଦେବ— ସଂ ବ. (ଇଷ୍ଟ = ପୂଜିତ + ଦେବ)—
Ishṭadeba ୧ । ଗୁରୁ; ମନ୍ତ୍ରଦାତା; ଗୁରୁଦେବ—
A spiritual preceptor.
୨ । ନିଜର ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା—
2. One's tetulary Deity.
୩ । ନିଜର କୁଳ ଦେବତା—
3. One's family Deity.

ଇଷ୍ଟଦେବତା— ସଂ. ବ— ଇଷ୍ଟଦେବ (ଦେଖ)
Ishṭadebatā Ishṭadeba (See).
ସ୍ମରଚ ଶକୁନ ଭୋର ଇଷ୍ଟ ଯେ ଦେବତା । ସାରଳା· ମହାଭାରତ. ବଭୃତ ।

ଇଷ୍ଟପୂର୍ତ୍ତି— ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇଷ୍ଟ + ପୂର୍ତ୍ତି)—
Ishṭapūrtti ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ—
Fulfilment of one's desire.
ଦାନ ତପସ୍ୟା ଫଳ ହେତେ, ଯେ ଅବା ଲଭ ଇଷ୍ଟ ପୂର୍ତ୍ତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁଗବତ ।

ଇଷ୍ଟମନ୍ତ୍ର— ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଇଷ୍ଟ ଦେବତାଙ୍କୁ ଆରାଧନା
Ishṭamantra କରାଯାଏ— The mystic formulæ by which one's family Deity is worshipped.
ଯେ ଇଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ତା ସୂନ୍ଦର, ରୁଳସି ଜଳ ସେବା କର ।
ରୁପର. ସ୍ତୋତ୍ରପଞ୍ଚାମୃତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ । ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂ ସ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଈଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ । ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଃ ଯ	ଯ	ର	ଜ୍ଞ	ଉୟ୍	ଉଅ	ଃ

ଇଷ୍ଟର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେ (ଶୁକ୍ରବାର) ପରେ ପଡ଼ିବା ରବିବାର ଓ ସୋମବାର ଦିନ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍‌ମାନେ ପାଳିବା ପର୍ବ [ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେ ଦିନ ଯୀଶୁ ଇହଲୋକ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ତହିଁର ତୃତୀୟ ଦିନ (ରବିବାର) କବରରୁ ଉଠି ତାଙ୍କର କେତେକ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଇଷ୍ଟର୍‌ପର୍ବ ଯୀଶୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟତ୍ୱସୂଚକ ଉତ୍ସବ ଅଟେ । ଏଥିପାଇଁ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟମାନ ବନ୍ଦ ହୁଏ; ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେ ଦେଖ ।]

Ishtar ରବିବାର ଓ ସୋମବାର ଦିନ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍‌ମାନେ ପାଳିବା
ଇଷ୍ଟର ପର୍ବ [ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେ ଦିନ ଯୀଶୁ ଇହଲୋକ ତ୍ୟାଗ
ଇସ୍ଟର କଲେ ଓ ତହିଁର ତୃତୀୟ ଦିନ (ରବିବାର) କବରରୁ ଉଠି ତାଙ୍କର କେତେକ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଇଷ୍ଟର୍‌ପର୍ବ ଯୀଶୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟତ୍ୱସୂଚକ ଉତ୍ସବ ଅଟେ । ଏଥିପାଇଁ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟମାନ ବନ୍ଦ ହୁଏ; ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେ ଦେଖ ।]

ଇଷ୍ଟର୍‌ଡେ—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ) ଗୁଡ୍‌ଫ୍ରାଇଡେର ପରବର୍ତ୍ତୀ ରବିବାର—Easterday.

Ishtarde
ଇଷ୍ଟରଡେ
ଇସ୍ଟରଡେ

ଇଷ୍ଟଲାଭ—ସଂ. ବି. (ଇଷ୍ଟ=ବାଞ୍ଛିତ + ଲାଭ=ମିଳିବା)—ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ—Attainment of one's object.

Ishtalābha

ଇଷ୍ଟସାଧନ—ସଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଇଷ୍ଟ + ସାଧନ)—ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି (ଦେଖ)

Ishtasādhana Ishtasiddhi (See)

ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି—ସଂ ବି. (ଇଷ୍ଟ=ବାଞ୍ଛିତ+ସିଦ୍ଧି=ସାଧନ)—ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ—Attainment of one's object.

Ishtasiddhi

ଇଷ୍ଟାକ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ସ୍ଟାକ୍ ; ଷ୍ଟକ୍)—୧ । ଗଦା—1. Stack; heap.

ଇଷ୍ଟାକ ୨ । ଦ୍ରବ୍ୟର ଭଣ୍ଡାର—2 Stock of things.
ଇସ୍ଟାକ ୩ । ପୁଞ୍ଜି—3. Store.

ଇଷ୍ଟାକିନ୍—ବୈଦେ. ବି.(ଇଂ. ଷ୍ଟକିଙ୍)—ମୋଜା; ଗୋଡ଼ରେ ପିନ୍ଧିବା ମୁଣି—Stocking.

ଇଷ୍ଟାକିନ
ଇସ୍ଟାକିନ

ଇଷ୍ଟାପତ୍ତି—ସଂ ବି. (ଇଷ୍ଟ=ବାଞ୍ଛିତ + ଆ + ପଦ ଧାତୁ=ଘଟିବା +ଭାବ. ଇ)—ମନୋବାଞ୍ଛା ପୂରଣ, ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି—The happening of one's desired result; the fulfilment of one's wishes.

Ishtāpatti

ଇଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଇଷ୍ଟ + ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + ପୂର୍ ଧାତୁ=ପୂରଣ-କରିବା + ତ)—

Ishtāpūrtta

୧ । ଯଜ୍ଞ; ଧର୍ମକର୍ଯ୍ୟ—
1. Sacrifice; any religious duty.
୨ । ସାଧାରଣ ହିତକର ଅନୁଷ୍ଠାନ (ଦେବାଳୟ ନିର୍ମାଣ; କୂପଖନନ ଇତ୍ୟାଦି)—
2. Any religious work of public utility (e. g. building a temple; sinking public wells etc).

ଇଷ୍ଟାମ୍ପ୍—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ସ୍ଟାମ୍ପ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଠିକାମ; ସ୍ଟାମ୍ପ୍‌କାଗଜ—Stamp; stamp-paper.

ଇଷ୍ଟାମ୍ପ
ସିଟାମ

ଇଷ୍ଟାମ୍ପ୍‌ଫରୋସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ସ୍ଟାମ୍ପ + ଫା. ଫରୋସ୍; ବିକ୍ରୟ କାର୍ଯ୍ୟ)—ଷ୍ଟାମ୍ପ୍ ବିକ୍ରେତା—Stamp-vender.

Ishtāmppharos

ଇଷ୍ଟି—ସ. ବି—୧ । (ଯଜ ଧାତୁ=ଯାଗ କରିବା + ତି)—୧ । ଯଜ୍ଞ; ଯାଗ; ହୋମ—1. Vedic sacrifice: oblation unto the fire.

Ishti

୨ । (ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା + ତି) ଇଚ୍ଛା—
2. Wish; desire.
୩ । ଅନୁରୋଧ—3 Request.

ଇଷ୍ଟିକା—ସ. ବି. (ଇଷ୍ଟି=ଯଜ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯଜ୍ଞ-କର୍ମ; ହୋମ—Vedic sacrifice and ritual; oblations to fire.

Ishtikā

ଇଷ୍ଟିକାମ—ସ. ବି—୧ । ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ—
1. Work according to one's desire.
୨ । ଯଜ୍ଞକର୍ମ—2. Vedic sacrifice.

ବସ୍ତ୍ରହରଣ ଯେ ପ୍ରବେଶ କର୍ମ କରିବାରେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମେ ମେ ମନ୍ତ୍ରିଚ୍ଛିନ୍ନ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଦାସ ।

Ishtikāma

ଇଷ୍ଟିମର୍—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଷ୍ଟିମର୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ବାଷ୍ପୀୟ ଯୋଡ; ଷ୍ଟିମର୍—Steamer.

ଇଷ୍ଟିମର
ଇସ୍ଟିମର

ଇଷ୍ଟିମିଷ୍ଟ୍—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏଷ୍ଟିମେଟ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ) —କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତହିଁରେ ଦେବା ଆନୁମାନିକ ବ୍ୟୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ; ଲୁଚ; ଏଷ୍ଟିମେଟ୍—Estimate.

ଇଷ୍ଟିମିଷ୍ଟ
ଇସ୍ଟିମିସ୍ଟ

ଇଷ୍ଟେଟ୍—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଏଷ୍ଟେଟ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)— ଜମିଦାରୀ ମାଦାଲ—Estate.

ଇଷ୍ଟେଟ
ଇସ୍ଟେଟ

ଇଷ୍ଟେସନ୍—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଷ୍ଟେସନ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ରେଲଗାଡ଼ି ଠିଆ ହେବା ଓ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଚଢ଼ିବା ଓ ଓହ୍ଲାଇବାର ନିରୂପିତ ସ୍ଥାନ; ଷ୍ଟେସନ୍—Railway station.

ଇଷ୍ଟିସନ
ଇସ୍ଟିସନ

ଇଷ୍ୱସନ ସଂ. ବି. (ଇଷୁ=ବାଣ + ଅସ୍ ଧାତୁ=ନିକ୍ଷେପ କରିବ + କରଣ. ଅନ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ବାଣ ନିକ୍ଷେପ କରାଯାଏ)—ଧନୁ; ଶର; କୋଦଣ୍ଡ—Bow.

Ishwasana

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁରେ ସୂତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ର-ଅନୁସ୍ୱର ଓ ମାତ୍ରା ପରରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ କରାଯାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାର ଏହି ନିୟମରେ ନିୟମ ଏବଂ ବ୍ୟତାରୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଏହ ପାଠ ଅନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ନିୟମ ହୋଇବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ପାଠ' ର ନିୟମରେ 'ପାଇ' ହୋଇବେ 'ବୃକ୍ଷ' ର ନିୟମରେ 'ବୃକ୍ଷ' ହେଉଁବେ 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବଧୂ' ହେଉଁବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ର ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ହେଉଁବେ; 'ଅଭବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଭବତ' ହେଉଁବେ

ଇଷ୍ୱାସ—ସଂ. ବ (ଇଷୁ=ବ ଶ+ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Ishwāsa ଅ)—ଯେ ବାଣ ନକ୍ଷେପ କରେ; ଶରନକ୍ଷେପକ; ଧନୁର୍ଦ୍ଧର; କୋଦଣ୍ଡଧାସ୍ତ—Wielding a bow: armed with a bow; holding a bow.

ଇସ୍—ଦେ. ଅ—୧ । କଷ୍ଟ; ଘୃଣା ଓ କ୍ଲାନ୍ତ୍ୟୁଚକ ଅବ୍ୟୟ— Is ୧. Interjection indicating pain, ଇସ୍ hattred and contempt.

୨ । ରୋଗ ବା ପରିଶ୍ରମଜନିତ କ୍ଲେଶସୂଚକ ଧ୍ୱନି— 2. Hissing sound uttered in physical pain due to exertion or disease.

୩ । ତିରସ୍କାର ବା ବ୍ୟଙ୍ଗସୂଚକ ଧ୍ୱନି— 3. An exclamation of rediculе or irony.

ଇସ୍ତିସ୍—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଇତସ୍ତତଃ)—୧ । ଏଣୁ ତେଣୁ— Istis 1. This and that.

ଇସତିସ ୨ । ଦ୍ୱିଧାଭାବ— 2. Hesitation.

ଏସାତେଷା ୩ । ଦ୍ୱିଧା କଥା କହିବା—3 Prevarication.

୪ । ଯେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ— 4. Any thing whatever.

୫ । ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ିଏ ବାଜେ ଜିନିଷ—5. Miscellaiy.

ଇସ୍ତିସ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଏଣୁ ତେଣୁ କଥା କହିବା— Istis karibā 1. To prevaricate.

ଇସତିସକରା ୨ । ଦ୍ୱିଧା କରିବା; ଇତସ୍ତତଃ କରିବା— **ହିଚକିଚାନା** 2. To hesitate

ଇସ୍ତିସ୍ ବତାଇବା—ଦେ. କ୍ରି-ଏଣୁ ତେଣୁ କହିବା; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ Istis batāibā କଥା ନ କହିବା—1. Not to tell any- **ହୀଲାହବାଲାକରନା** thing definitely;to give evasive replies.

ଇସ୍ଲାମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଧର୍ମ— Islām Mahomedanism; Islam.

ଇସଲାମ

ଇସଲାମ

ଇସବଗୁଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ଅସଫାଗୁଲ୍; ଫା. ଅସଫା=ଅଶ୍ୱ; ଗୁଲ୍ =କର୍ଣ୍ଣ: ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ ପରି ମଞ୍ଜି ଥିବାରୁ)— Isabgul ସଂ. ନାମ—ଶୀତଘାଜ; ପାରସ୍ୟ ଦେଶର ଶ୍ଲେଷ୍ମ ଶାକବିଶେଷର ଇସବଗୁଲ; ଶୈତ୍ୟଘାଜ; ଘାଜ (ଘାଜମାନ ଶ୍ଲେଷ୍ମ ଅଶ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ ବା ଫା. ଅସଫାଗୁଲ୍ ନୌକା ପରି)—Plantago ovata; Plantago Ispaghula.

[ଗୁ—ଏହା ମୂତ୍ରକାରକ, ବସ୍ତିସଂଶୋଧକ, ହୃଦଗ୍ଧାନନାଶକ; ଏହାଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱେତପ୍ରଦର ଓ ଶୁକ୍ରମେହ ଭଲ ହୁଏ । ଏଥିର ମଞ୍ଜିକୁ ପାଣିରେ ଭଜୁଗୁଜାଇଲେ ତାହା ଫୁଲି ଯାଏ ଓ ଚୋମଳ ଏବ ନାଡ଼ୁଅ ହୁଏ । ଏହା ଅମ୍ଳ ଲବୁ ଛାଡ଼ା, ସୁସାପୋଡ଼ାର ଔଷଧ ।]

ଇସବଗୁଲ୍—ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବ. (ଫା.)—ଇସବ୍‌ଗୁଲ୍ (ଦେଖ) Isabguli Isabgul (See)

ଇସବଗୋଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା.)—ଇସବ୍‌ଗୁଲ୍ (ଦେଖ) Isabgol Isabgul (See)

ଇସବି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ଭୁଲ. ହି. ଇଶୱୀସନ)— Isabi ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ—Year calculated from the year of the birth of Christ.

ଇସର୍ରା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଇସାର୍ (ଦେଖ) Isarā Isārā (See)

ଅମ୍ଭେମାନେ ଇସର୍ରାରେ ସବୁ କଥା ବୁଝି ପାରୁଁ— ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଇସର୍ରାଜ୍—ବୈଦେ. ବ—ଏସ୍‌ରାଜ୍ (ଦେଖ) Isarāj Esrāj (See)

ଇସର୍ରାଜ୍‌ବାନ୍—ବୈଦେ. ବ.—ଏସ୍‌ରାଜ୍‌ବାନ୍ (ଦେଖ) Isarājbin Esrājbin (See)

ଇସାଦ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇଷାଦ୍) (ଉଚ୍ଚରଆଞ୍ଚଳ)—କୌଣସି Isād ବ୍ୟାବଦ୍ଧାରିକ ବ୍ୟବସାୟ ବା ଦଲାଲର ସାକ୍ଷୀ; ବାସିଆ ସାକ୍ଷୀ; ଇସାଦ (ଏଥିର ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ 'ଇ' ଲେଖି ଦସ୍ତାବିଜରେ ସାକ୍ଷୀ ଇସାଦ୍ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତି । ଯଥା—। ଇ । ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମୁଦ୍ରାଙ୍କ ।) A witness to a business or transaction or document; attesting witness.

ଇସାଦ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଉଚ୍ଚରଆ ଞ୍ଚଳ)—ଇସାଦ୍ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ) Isād karibā Isād pardibā (See)

ଇସାଦ୍ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଉଚ୍ଚରଆ ଞ୍ଚଳ) କୌଣସି ଦଲାଲରେ Isād pardibā ଉକ୍ତ ଦଲାଲ ବର୍ତ୍ତିତ ବିଷୟର ସାକ୍ଷୀ ଥିବାର ଇସାଦପଡା ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଦସ୍ତଖତ କରିବା—To attest a **ସହାକରନା** document as witness to the transaction mentioned in it.

ଇସାଦି—ବୈଦେ ବ. (ଆ)—ଇସାଦ୍ (ଦେଖ) Isādi Isād (See)

ଇସାମାର୍ଗ—ଦେ. କ୍ରି. ବଶ (ହି. ଏସା ଓ ସଂ. ମାର୍ଗ)— Isāmārga ୧ । ଏହିପରି—1. Thus.

୨ । କ୍ରମରେ—2. Gradually.

ଇସାମାର୍ଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଶ – ଇସାମାର୍ଗ (ଦେଖ) Isāmārge Isāmārga (See)

ଇସାର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—୧ । ସଙ୍କେତ— Isārā 1. A nod; a sign; hint; token.

ଇସାରା ୨ । ଠାର—2. Wink; significant glance.

ଇସାରା ୩ । ହାତ ଦ୍ୱାରା ସଙ୍କେତ—3. Manual sign.

ଇସାର୍ କରିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ସଂକେତ କରିବା—1. To give Isārā karibā a hint; to give a meaning nod.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ	ଜ୍ଞ

ଇସାରାକରା ୨ । କୌଣସି ବିଷୟର ସୂତ୍ର ବାହାର କରିବା; ବନାର୍ ଇସାରାକରନା କରିବା—2. To find out a clue.

ଇସାର୍ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଇସାର୍ କରିବା (ଦେଖ) Isārā debā Isārā karibā (See)

ଇସାର୍ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବିଷୟ ସଙ୍କେତଦ୍ୱାର୍ ବଜ୍ଞାପିତ ହେବା—To get a hint; to get a clue.
Isārā pāibā
ଇସାରାପାଓୟା
ଇସାରାପାନା

ଇସୁ—ବୈଦେ.ବ (ଇଂ. ଇସ୍ୟୁ) (କଚରଆଭାଷା)—ମକଦ୍ଦମାର ମୀମାଂସା ବମୟରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବିଷୟ; ମକଦ୍ଦମାରେ ବଗୁର୍ଯ୍ୟ ପଏଣ୍ଟ୍—Issue settled for a case; points of decision in a case.
Isu
ଇସ୍ୟୁ
ଇସ୍ତୁ

ଇସୁକୁଲ—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.ସ୍କୁଲର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ବିଦ୍ୟାଲୟ—School.
Isukula
ଇସ୍କୁଲ
ଇସ୍କୁଲ

ଇସୁକୁଲିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ—(ଇଂ. ସ୍କୁଲ + ଓଡ଼ିଆପ୍ରତ୍ୟୟ. ଇୟା)—୧ । ସ୍କୁଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to school;
Isukuliā
ଇସ୍କୁଲେର
ଇସ୍କୁଲକା ୨ । ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିବା— 2. Educated in a school.

ଇସ୍କାପାନ୍—ଦେ. ବ—ଖେଳବା ତାସର୍ କଳାଘାନ— The (black) diamond of playing cards.
Iskāpān
ଇସ୍କାପାନ
ଇସ୍କାପାନ

ଇସ୍କୁଲ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା.ବୈଦେ.ବ (ଇଂ.ସ୍କୁଲର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଇସ୍କୁଲ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Isukula etc (See)
Iskula etc

ଇସ୍ତକ୍—ବୈଦେ. ଅଁ (ହି. ଇସ୍=ଏହା+ତକ୍=ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)—
Istak ୧ । ଠାରୁ—1. From
ଇସ୍ତକ ୨ । ଲଗାଏତ୍; (କୌଣସି ବିଷୟ) ଠାରୁ ଆରମ୍ଭକର—
ଇସ୍ତକ 2. Beginning from.
୩ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—3. Upto; till.

ବୈଦେ. ବ—ଗ୍ରାରୁ ତାସ୍ ଖେଳରେ ତାସ୍ ବଣ୍ଟା ହେବା ପରେ ଜଣେ ଖେଳାଳି ହାତରେ ଏକ ରଙ୍ଗର ସାହେବ ଓ ବିବି ପଡ଼ିବାର ଅବସ୍ଥା (ତାସ୍ ଖେଳ ଭଲେ ନୋହି ଦେଖ)—The state of one player getting the king and the queen cards of one colour in card play.

ଇସ୍ତପା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତେଫା)—ଇସ୍ତଫା (ଦେଖ)
Istapā Istaphā (See)

ଇସ୍ତଫା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତେଫା)—୧ । ନଜେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଗୃହରୁ ବା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର ହେବା—
Istaphā
ଇସ୍ତଫା 1. Resignation.
ଇସ୍ତିଫା ୨ । ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ସ୍ୱତଃ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରିବା—
2. Relinquishment.

ଇସ୍ତଫାଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ୱତଃ ସ୍ୱତ୍ୱ ବା ଗୃହର ଛଡ଼ବା—
Istaphā debā To tender resignation or to relinquish a right.
ଇସ୍ତଫା ଦେଓୟା
ଇସ୍ତିଫାଦେନା

ଇସ୍ତଫାନାମା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତେଫାନାମାହ୍)—
Istaphānāmā ୧ । ନଜେ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର ହେବା ପାଇ ଦେବା ଆବେଦନପତ୍ର—
ଇସ୍ତଫାନାମା
ଇସ୍ତିଫାନାମା 1. Letter of resignation.
୨ । ସମ୍ପତ୍ତି ଆଦରୁ ସ୍ୱତ୍ୱ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ନିଦର୍ଶନପତ୍ର—
2. Deed of relinquishment.

ଇସ୍ତମରାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତିମରାର୍) (କଚରଆ ଭାଷା)—ଚିରସ୍ଥାୟୀ—Permanent.
Istamarāri
ଇସ୍ତିମରାରୀ (ଯଥା—ଇସ୍ତମରାର ପଟ୍ଟା)
ଇସ୍ତିମରାରି

ଇସ୍ତମୁରାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ.) —ଇସ୍ତମରାର (ଦେଖ)
Istamurāri Istamarāri (See)

ଇସ୍ତହାର—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତିହାର୍)—ଇସ୍ତିହାର (ଦେଖ)
Istahāra Istihāra (See)

ମକଦ୍ଦମାର × × × ଇସ୍ତମି ଇସ୍ତହାର ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ।
ପଞ୍ଚାନନ ମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଇସ୍ତାଫା—ବୈଦେ. ବ (ଆ.)—ଇସ୍ତଫା (ଦେଖ)
Istāphā Istaphā (See)

ଇସ୍ତାରନାମା—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତିହାରନାମା)—
Istāranāmā ଇସ୍ତିହାରନାମା (ଦେଖ)
Istihāranāmā (See)

ଇସ୍ତାହାର—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଇସ୍ତିହାର)—ଇସ୍ତିହାର (ଦେଖ)
Istāhāra Istihāra (See)

ଇସ୍ତାହାରନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.)—
Istāhāranāmā ଇସ୍ତିହାରନାମା (ଦେଖ)
Istihāranāmā (See)

ଇସ୍ତିଫିସାର୍—ବୈଦେ. ବ. ଆ. (କଚରଆ ଭାଷା) (ଇସ୍ତିଫ୍ସାର୍—)
Istiphisār ୧ । ସବାନବନ୍ଦୀ—1 Oral statement.
ଇସ୍ତିଫିସାର ୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷକୁ କରିଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ—
ଇସ୍ତିଫିସାର 2. Questions put to a party in a case.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭେ ସ୍ପର୍ଶ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପ୍ରଭେଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଓ ୨ ଚଢ଼ିତ ବୈଦିକ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପ୍ରକୃତ ଉଚ୍ଚାରଣେ ସେତେ ଏ ଭେଦାଭେଦରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ସାର୍ଥକ ଅସାର୍ଥକ ବୋଲି ବିଚାର କରିବେ । ୨ ଓ ୪ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଦେବ ନୋହିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗତ' ର ମିଳରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ହୋଇବେ; 'ବଶ' ର ମିଳରେ 'ବଶ୍ଚ' ହେଉଁବେ; 'ଦଶ୍ଚ' ର ସାଇରେ 'ଦଣ୍ଡ' ହେଉଁବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦନା' ର ସାଇରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ହେଉଁବେ; 'ଅଦ୍ଦତ' ର ସାଇରେ 'ଅଦ୍ଦତ୍ତ' ହେଉଁବେ ।

ଇସ୍ତିର—ଦେ. ବ. (ହି. ଇସ୍ତ୍ରି; ସଂ. ଅସ୍ତ୍ର)—ଧୋବାମାନେ ସଫା ଦୋଇ-
Istiri ଥିବା ଲୁଗାକୁ ମସୃଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ଲୌହଯନ୍ତ୍ର
ଇସ୍ତିରୀ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—Washerman's smoothing
ଇସ୍ତରୀ iron.

ବୈଦେ. ବିଣ—ଇସ୍ତି କରାଯାଇଥିବା (ଲୁଗା)—Ironed.

ଇସ୍ତିର କରିବା—ଦେ କି—(ଧୋବାମାନେ) ସଫା ଦୋଇଥିବା ଲୁଗାକୁ
Istiri karibā ଲୌହଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ମସୃଣ କରିବା—
ଇସ୍ତିରିକରା To iron a cloth.
ଇସ୍ତିରୀ କରନା

[ଦୃ—ସଫା ଦୋଇଥିବା ଲୁଗାକୁ ସମତଳ ପଟା ଉପରେ ରଖି ତହିଁରେ ମଣ୍ଡ ଲଗାଇ ତା ଉପରେ ଦନ୍ତକ କୋଇଲାରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ଥିବା ଇସ୍ତିର ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଚଲାଇଲେ ଲୁଗା ଇସ୍ତିର ହୁଏ ।]

ଇସ୍ତିହାର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇସ୍ତେହ୍ୱାର୍)—ସାଧାରଣ ପ୍ରଚାରିତ
Istihāra ବିଜ୍ଞାପନ—Proclamation; notification.
ଇସ୍ତିହାର
ଇସ୍ତିହାର

ଇସ୍ତିହାରନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଆ ଇସ୍ତେହ୍ୱାର୍ ନାମହ୍)-
Istihāranāmā ଲିଖିତ ବିଜ୍ଞାପନ—Written
ଇସ୍ତିହାରନାମା proclamation.
ଇସ୍ତେହାରନାମା

ଇସ୍ତ୍ରୀ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଇସ୍ତିର (ଦେଖ)
Istri Istiri (See)

ଇସ୍ପାତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଷ୍ଟୀଲ ସ୍ପେଣ୍ଟ୍; ଏଥିର ସଂ.ନାମ ଖରଲୌହ)-
Ispāta ଘର୍ଷାତ୍ମକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଦୃଢ଼ୀକୃତ ଲୌହ;ଟାଣ ଲୁହା—
ଇସ୍ପାତ Steel.
କଡ଼ାଇ ଇସ୍ପାତ

ଇସ୍ପିସଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ ସ୍ପେସ୍ୟଲ)—
Ispisal (etc) ଇସ୍ପିସଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ispisal etc. See)

ଇସ୍ପ୍ରିଙ୍—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ ସ୍ପ୍ରିଙ୍) କମାଣି; ଗାଡ଼ିଆଦିରେ ଲଗିଥିବା
Ispring ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକ ଲୌହ ଯନ୍ତ୍ର—Spring.

ଇସ୍ମାଇଲିଆ—ବୈଦେ. ବ.— ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ
Ismāiliā A sect of Mahomedans.

ଇସ୍ଲାମ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ—
Islām Mahomedanism; Islam.
ଇସଲାମ
ଇସଲାମ

ଇସ୍ଲାମୀ—ବୈଦେ. ବିଣ.—ଇସ୍ଲାମୀୟ (ଦେଖ)
Islāmi Islāmiya (See)

ଇସ୍ଲାମୀୟ—ଦେ. ବିଭ. (ଆ. ଇସ୍ଲାମ୍+ସ. ତଦ୍ଧିତୀୟ. ଈୟ)—
Islāmiya ୧ । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Islamic.
ଇସଲାମୀୟ ୨ । ମୁସଲ୍ମାନଧର୍ମବିଶ୍ୱାସୀ—
ଇସଲାମୀ 2. Faithful (in the Mahomedan religion)

ଇହ—ସଂ.ଅ. (ଇଦମ୍=ଏହା+ସପ୍ତମୀ ଅର୍ଥରେ. ହ; ନଯାଉନ ସିନ୍ଧ)—
Iha ୧ । ଏଠାରେ—1. Here; in this place.
୨ । ଏ ପୃଥିବୀରେ—2. On earth; in this world.
୩ । ଏହି ସମୟରେ—3. In this time.
ଦେବଜ୍ଞାନ ମେଳ ପ୍ରିସ୍ୱେ ଦରମ୍ବୁ ବେଦ । ପାର୍ଥ. ଇହସ୍ୟଂକ୍ଷତ୍ୱ ।

ଇହକାଳ—ସଂ. ବ. (ଇହ+କାଳ)—୧ । ଏହି ଜନ୍ମ—
Ihakāla 1. The present life. (as distinguished
(ପରକାଳ—ବିପରୀତ) from the after life)
୨ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଜୀବନ କାଳ—
2. Lifetime on this earth.

ଇହଜଗତ—ସଂ. ବ. (ଇହ+ଜଗତ୍)—ଏହି ପୃଥିବୀ—
Ihajagata This world.

ଇହଜନ୍ମ—ସଂ ବ. (ଇହ+ଜନ୍ମ)—ଏହି ଜନ୍ମ—
Ihajanma This life (as opposed to the next
(ପରଜନ୍ମ—ବିପରୀତ) birth).

ଇହତ୍ୟ—ସଂ. ଅ. (ଇହ=ଏଠାରେ+ତ୍ୟ)—ଅତ୍ରତ୍ୟ; ଏହି ସ୍ଥାନର—
Ihatya Of this place; belonging to this place.

ଇହଲୋକ—ସଂ. ବ—ଇହଜଗତ; ଏହି ପୃଥିବୀ—
Ihaloka This world (as opposed to the next
(ପରଲୋକ—ବିପରୀତ) world the present world.

ଇହସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଇହ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଅ)—ଅତ୍ରସ୍ଥ; ଏହି ସ୍ଥାନର—
Ihastha Of this place

ଇହା—ସଂ. ବ. (ଇ=କନ୍ଦର୍ପ+ହନ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା+କ୍ୱିପ୍;
Ihā ଯେ କନ୍ଦର୍ପକୁ ବିନାଶ କରିଥିଲେ)—ଶିବ; ମହାଦେବ—
God Siba.
ସଂ. ବିଣ— କାମଧ୍ୱଂସକ—Destroyer of Cupid.
ଦେ. ସର୍ବନ ମ (ସଂ. ଇଦମ୍; ଅଦସ୍)— ଏହା —This.

ଇହାଦେ—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏକ୍ଷଣି—
Ihāde Now; at present.

ଇହାମୁତ୍ର—ସଂ. ଅ. (ଇହ=ଏଠାରେ+ଅମୁତ୍ର=ସେଠାରେ; ଏଠାରେ
Ihāmutra ଓ ସେଠାରେ)—୧ । ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳରେ;
ଇହଲୋକରେ ଓ ପରଲୋକରେ—
Here and hereafter; in this world and the next.
୨ । ସର୍ବତ୍ର—2. In all places.
୩ । ସର୍ବଦା—3. In all times
୪ । ଅନନ୍ତ କାଳଯାଏ 4. Ad-infinitum.

ଇହି—ଦେ. ଅ—ଘୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ ଧ୍ୱନି—
Ihi An exclamation of hatred.

ଇହୁଦା—ବୈଦେ. ବ. (ହିବ୍ରୁ)—ଯୀହୁଦ (ଦେଖ)
Ihudi Jihudi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଡଦନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐ	ଔ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ୠ	ଯ୍	ଅଁକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଘ	ଷ	ଜ୍ଞ	ଐ	ଔ	ଂ	ଃ

ଈ

[ଦ୍ର—'ଇ' ଯୁକ୍ତ ଦେଶଜ ଶବ୍ଦମାନ 'ଈ' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଅତଏବ 'ଇ' ତୁମ୍ଭା ଈକାର ଯୁକ୍ତ ଦେଶଜ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ 'ଈ' ତଳେ ଦେଖ ।]

ଈ—ଗୁଣାର ଅର୍ଥ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ—ପାର୍ଦ୍ଧସ୍ୱର; ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ତାଳୁ ଓ ଏହାର ଚତୁ 'ା' ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଶେଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—

Ī The 4th vowel corresponding to 'ī'.

ଈ– ସଂ. ବ.—(ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଈପ୍)—

୧ । ପୁଂ—କନ୍ଦର୍ପ; କାମଦେବ— Cupid.

୨ । ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ=ବିଷ୍ଣୁ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ—

2. Lakshmī; the Goddess of fortune.

୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍) ରାଗ—3. Anger.

୪ । ଦୁଃଖ—4 Sorrow.

ଈ (ଧାତୁ)—ସଂ.— ଗମନ କରିବା—

Ī (root) To go: to move.

ଈ (ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ସ.—୧ । ସାଧାରଣତଃ ଅକାରନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗରେ ଈକାର

Ī (suffix) ଯୋଗ ହୋଇ ତାହା ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗବାଚକ ହୁଏ—

(ଯଥା—ନଟ-ନଟୀ; ନର-ନାସ୍ତ; ଶ୍ଲଗ-ଶ୍ଲଗୀ; ନଦ-ନଦୀ)

୨ । ସମସ୍ତ ସମସ୍ତପଦରେ ଏହା କ୍ଷୁଦ୍ରତାବାଚକ ହୁଏ—

(ଯଥା—ଘଣ୍ଟ-ଘଣ୍ଟୀ; ଗୁଲ-ଗୁଲୀ; ଇତ୍ୟାଦି)

୩ । ଅଳ୍ପତ ଭାବ ଅର୍ଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ବେ ହୋଇ ନ ଥିଲା କର୍ତ୍ତାମାନ ହେଲା ଏ ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦଶେଷରେ ଓ ଧାତୁର ପୂର୍ବେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୁଏ (ସଂସ୍କୃତ ଚ୍ୱି; ଯଥା —ଶୁକ୍ଳ—ଶୁକ୍ଳୀକୃତ)—A suffix.

୪ । ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ଧାତୁ ପରେ ଯୋଗ ହୁଏ (ସଂସ୍କୃତ ଇନ୍; ଯଥା —ଧନ-ଧନୀ; ରାଗ-ରାଗୀ; ଦା-ଧାତୁ=ଦାସ୍ତ୍ରୀ; ଗମ ଧାତୁ-ଗାମୀ)—A suffix.

ଈକାର—[ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣରେ 'ଈ' ଯୋଗ ହେବାର ମାତ୍ରା 'ୀ'କୁ

Īkāra ଗୁପ୍ତାଳୀରେ ଅବଧାନମାନେ 'ଅଙ୍କୁଶୀ' ବା 'ଅଙ୍କୁଡ଼ୀ' ଡାକିଲ କାଲକ୍ରମାନଙ୍କ କୁହାନ୍ତୁ—କରର ଅଙ୍କୁଶୀ—ଗଙ୍ଗା ।]

୧ । ଈ ମାତ୍ରା 'ୀ'—

1. The sign of the long vowel 'Ī'.

୨ । ଈ ବର୍ଣ୍ଣ—2. The letter long 'Ī'

୩ । ଈ ଶବ୍ଦ—3 The deep sound long Ī'

ଈକାରାନ୍ତ—ସଂ. ବଶ— ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ ଈ ଥାଏ—

Īkārānta A word ending in Ī.

ଈକ୍ଷ (ଧାତୁ)—ସଂ.— ଦେଖିବା—To see

Īkha (root)

ଈକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Īkshaṇa ୧ । ଦୃଷ୍ଟି—1. Sight; look.

୨ । ଦର୍ଶନ—2. Act of seeing; inspection.

୩ । (+ କରଣ. ଅନ)—ଆଖି; ଚକ୍ଷୁ—3. Eye.

ଈକ୍ଷଣିକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ଈକ୍ଷଣ=ଦୃଷ୍ଟି+ଇକ; ଯେ ଭବିଷ୍ୟତ୍

Īkshaṇika କଥା ଦେଖିପାରେ) ଦୈବଜ୍ଞ; ଭବିଷ୍ୟତ୍ କଥା

(ଈକ୍ଷଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜାଣିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

Fortune teller.

ଈକ୍ଷମାଣ—ସଂ. ବଶ. ପୁଂ—(ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)

Īkshamāṇa ଦେଖିଥିବା—Looking at; observing.

(ଈକ୍ଷମାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଈକ୍ଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Īkshā ଦୃଷ୍ଟି; ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା—Sight; act of seing.

ଈକ୍ଷିତ—ସଂ. ବଶ. (ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା + କର୍ମ. ତ)—ଦୃଷ୍ଟ—

Īkshita Seen; looked at; observed.

ସଂ. ବ (+ ଭାବ. ତ)—ଦର୍ଶନ—Seeing.

ଈକ୍ଷିତା – ସଂ.ବଶ.ପୁଂ.(ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା.୧ବ.)—

Īkshitā ଦ୍ରଷ୍ଟା; ଦେଖିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଦର୍ଶକ—

(ଈକ୍ଷିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Observer; spectator.

ଈଗଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଇଗୁଲ୍)—ବବାଡର ପ୍ରସବର୍ଜାତ ପକ୍ଷୀ

Īgal (ଏମାନେ ଆମେରିକାବାସୀ)—Eagle.

ଈଗଲ

ईगल

ଈ-ଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ—ଏହିଟା; ଏହା—

Ī ṭā This.

ଈଡ଼ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ସ୍ତବ କରିବା—1 To pray.

Īṛda root) ୨ । ପ୍ରଶଂସା କରିବା—2 To praise.

ଈଡ଼ା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଈଡ଼ ଧାତୁ=ସ୍ତୁତ କରିବା+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)

Īṛdā —ସ୍ତୁତି; ସ୍ତବ; ପ୍ରଶଂସା—

Thanksgiving; praise

ଈଡ଼ିତ—ସଂ. ବଶ. (ଈଡ଼ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା + କର୍ମ. ତ)—

Īṛdita ସ୍ତୁତ; ପ୍ରଶଂସିତ—Praised; extolled.

ସଂ.ବ(+ଭାବ.ତ)— ସ୍ତୁତି; ପ୍ରଶଂସା—Praise; prayer.

ଈଡ୍ୟ—ସଂ. ବଶ. (ଈଡ଼ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା+କର୍ମ ଯ)—

Īḍya ସ୍ତବ୍ୟ; ସ୍ତୁତ୍ୟ; ସ୍ତବର ଯୋଗ୍ୟ: ସ୍ତବନୀୟ; ପୂଜ୍ୟ—

Revered; adorable.

ଈତି – ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ତି)—

Īti ୧ । ରାଜ୍ୟର ଷଡ଼୍ବିଧ ବିଘ୍ନ ବା ବିପତ୍ତି; ଯଥା—ଅତିବୃଷ୍ଟି; ଅନାବୃଷ୍ଟି; ମୂଷିକ; ପତଙ୍ଗ; ପକ୍ଷୀ; ରାଜ୍ୟ ନିକଟସ୍ଥ ଶତ୍ରୁ-ବର୍ଗ—ଏହି ଛଅ ପ୍ରକାର ଶତ୍ରୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ପନ୍ନ-

1. Calamity to a kingdom; calamity proceeding from 6 causes—excessive rain; drought; rats; insects; birds; and invasion by a neighbouring enemy rival king)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବାରେ ଦୁଇଟ । ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଥିବ । ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟେ ଭିନ୍ନ ଥାଏ । ଅବସର୍ଜନ ବା ଁ ଚଞ୍ଚଳ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ନେଇ ଯୋଡ଼ରେ, ସେତେବେ ଏ ଭୂଲ୍ ଚୋଷରେ ନ ମେଳିବ, ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଉପାଦାନ ଅନ୍ୟ ଏକ ଶବ୍ଦ ବା । ଚଞ୍ଚଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ନେଇ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା:— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୁଳ' ନ ମିଳରେ 'କୂଳ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇରେ 'ବଧୂ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜୁନ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଲବଟ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବଟ୍' ଯୋଡ଼ିବେ

୨ । ସ୍ୱଜାତେ ମାଣ୍ଡବ୍ୟ—2. Plague.
୩ । ସ୍ୱଜ୍ୟରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ—3. Famine.
୪ । ଗତି—4. Motion.
୫ । ନିବାସ—5. Sojourn.

ଇଦୃକ୍ ସଂ ବିଣ. (ଇଦମ୍ = ଏହି + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ = ଦେଖିବା + କର୍ମ୍ମ. କ୍ୱିପ୍; ଇଦୃଶ୍ ଶବ୍ଦ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Īdṛuk
୧ । ଏତାଦୃକ୍; ଏହିପରି; ଏରୂପ—
1. Such; similar to this.
୨ । ଏତଦ୍ରୂପ 2 Like this.

ଇଦୃକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଇଦଂ + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ସ)—
Īdṛuksha ଇଦୃକ୍ (ଦେଖ)
Īdṛuk (See)

ଇଦୃଶ—ସଂ. ବିଣ. (ଇଦମ୍ + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ୍ମ. ଅ)—
Īdṛusa ଇଦୃକ୍ (ଦେଖ)
(ଇଦୃଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Īdṛuk (See

ଇପ୍ସା—ସ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଆପ୍ ଧାତୁ = ପାଇବା + ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥରେ. ସ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—
Īpsā ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା; ପ୍ରାପ୍ତୀଚ୍ଛା; ବାଞ୍ଛା—Desire to obtain; wish to have.

ଇପ୍ସିତ—ସଂ. ବିଣ—(ଆପ୍ ଧାତୁ + ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ. ସ + କର୍ମ୍ମ. ତ)—
Īpsita ଅଭିଳଷିତ; ବାଞ୍ଛିତ—Wished for; desired.
ସଂ. ବ (+ଭାବ. ତ)—ଅଭିଳାଷ; ବାଞ୍ଛା—Wish; that which is desired or longed for.

ଇପ୍ସିତାର୍ଥ—ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଇପ୍ସିତ = ବାଞ୍ଛିତ + ଅର୍ଥ = ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)—
Īpsitārtha ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ; ମନସ୍କାମନା—Desired object; the object aimed at.

ଇପ୍ସୁ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଅପ ଧାତୁ = ପାଇବା + ଇଚ୍ଛାର୍ଥ. ସ + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ; ପ୍ରାପ୍ତୀଚ୍ଛୁ—
Īpsu Wishing; desirous to obtain.

ଇର (ଧାତୁ)— ସଂ.— ୧ । ପ୍ରେରଣ କରିବା—1. To send.
Īra (root) ୨ । ବ୍ୟାପିବା—2. To spread.
୩ । ବୋଲିବା— 3. To speak.

ଇରଣ—ସଂ. ବ (ର୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Īraṇa ୧ । ଉଷର ଭୂମି; ଷାର ଭୂମି—1. Calcine soil.
୨ । ମରୁଭୂମି—2. Desert; wilderness.

ଇରିଣ—ସଂ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଇନ୍)—
Īriṇa ଇରଣ (ଦେଖ) —Īraṇa (See)

ଇରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଈର୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟାପିବା; ପ୍ରେରଣ କରିବା; ବୋଲିବା
Īrita +କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । କଥିତ—1. Spoken; said.
୨ । ବ୍ୟାପ୍ତ; ବିସ୍ତୃ— 2. Extended; spread.
୩ । ପ୍ରେରିତ—3. Sent; despatched.
୪ । ଗଳିତ; କମ୍ପିତ—4. Moved.
୫ । କ୍ରୁଦ୍ଧ—5. Irritated; enraged
ସଂ. ବ (+ ଭାବ. ତ)—କଥନ; ବାକ୍ୟ; କଥା—
Speech; words.

ଇର୍ଷା— ଟ୍ଟା. ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ ଈର୍ଷା)—ଈର୍ଷା (ଦେଖ
Īrishā Īrshā (See)
ବଡ଼ ଦେବେ ଈଶ୍ୱା ବହୁ ନ ମାନଇ ଯେ। ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ।

ଈର୍ଷା— ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈର୍ଷ୍ୟ ଧାତୁ = ଦ୍ୱେଷ କରିବା + ଭାବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)
Īrshā ୧ । ଦ୍ୱେଷ—1 Grudge; malice.
୨ । ହିଂସା—2. Spite; envy; ill-feeling.
୩ । ପରଶ୍ରୀକାତରତା; ଅନ୍ୟର ସୌଭାଗ୍ୟରେ ଦୁଃଖ—
3. Impatience at another's prosperity.
୪ । ସ୍ତ୍ରୀ ବା ସ୍ୱାମୀର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ବ୍ୟଭିଚାରଶଙ୍କା—
4. Conjugal jealousy.

ଈର୍ଷା କରିବା— ଦେ. କ୍ରି— ୧ । ଦ୍ୱେଷ କରିବା—
Īrshā karibā 1. To envy.
ଈର୍ଷାକରା ୨ । ପରଶ୍ରୀକାତର ହେବା—
ଈର୍ଷାକରନା 2. To feel impatient at another's prosperity.

ଈର୍ଷାପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍; ଈର୍ଷା + ପର)—ଈର୍ଷୀ; ଈର୍ଷାପରାୟଣ
Īrshāpara ପ୍ରକୃତିକ—Envious; jealous.
(ଈର୍ଷାପର୍—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଈର୍ଷାପରତା—ବ)

ଈର୍ଷାପରତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଈର୍ଷା + ପରତନ୍ତ୍ର)—ଈର୍ଷାପର; ଦ୍ୱେଷ
Īrshāparatantra ବା ଈର୍ଷାର ଅଧୀନ—Under the
(ଈର୍ଷାପରତନ୍ତ୍ରତା ବ) influence of malice; subject to envy or jealousy.

ଈର୍ଷାଳୁ—ସଂ.ବିଣ (ଈର୍ଷା + ଯୁକ୍ତାର୍ଥରେ.ଆଳୁ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରଶ୍ରୀକାତର—
Īrshāḷu Very envious or jealous; malicious.

ଈର୍ଷୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଈର୍ଷା + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Īrshī ଈର୍ଷାଯୁକ୍ତ—Spiteful; malicious.
(ଈର୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଈର୍ଷ୍ୟ (ଧାତୁ) ଦ୍ୱେଷ କରିବା—To envy.
Īrshya (root)

ଈର୍ଷ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈର୍ଷ୍ୟ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Īrshyā ଈର୍ଷା (ଦେଖ)
Īrshā (See)

ଈର୍ଷ୍ୟୀ—ସଂ. ବିଣ (ଈର୍ଷ୍ୟା + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Īshyī ଈର୍ଷୀ (ଦେଖ)
(ଈର୍ଷ୍ୟିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Īrshī (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଂ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ା	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ରୂପଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଃ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ଓ	ଂନ୍

ଈଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଈଡ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରବା+କର୍ମ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଳ ଆଗମ)—୧ । ବାଣୀ;ସରସ୍ୱତୀ—1. Saraswati; Goddess of learning.

୨ । ପୃଥିବୀ—2. The earth.

୩ । ଧେନୁ—3. Cow.

୪ । (+ଉତ୍ତ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ସ୍ତୁତି; ସ୍ତବ;ପ୍ରଶଂସା—4. Praise; thanks-giving.

ଈଲିତ—ସଂ. ବିଣ—(ଈଡ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ପ୍ରଶଂସିତ; ସ୍ତୁତ—Praised; extolled.

ଈଶ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା—To dominate.

ଈଶ୍—ସଂ. ବ. (ଇଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍) - ଈଶ; ଈଶ୍ୱର—God.

ଈଶ—ସଂ ବ. ଇଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

୧ । ପତି; ସ୍ୱାମୀ—1. Husband.

୨ । ପ୍ରଭୁ—2 Lord; master.

୩ । ଈଶ୍ୱର—3. God.

୪ । ଶିବ—4. Siba.

୫ । ରାଜା—5. Ruler.

୬ । ନିୟନ୍ତା—6. Controller.

୭ । ରକ୍ଷକ—7. Protector.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—1. Chief.

୨ । ସମର୍ଥ—2. Competent.

ଈଶା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଇଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଲଙ୍ଗଳଦଣ୍ଡ—1. Beam of a plough.

୨ । ଲଙ୍ଗଳ ଖନତ ଲମ୍ବାକୃତି ଭୂଭାଗ; ଲଙ୍ଗଳରେଖା—2. Furrow.

୩ । ଈଶ୍ୱରୀ; ଦୁର୍ଗା—3. Goddess Durgā.

ଈଶାନ—ସଂ. ବ. (ଇଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—

୧ । ମହେଶ୍ୱର; ଶିବ—1. Siba.

୨ । ଏକାଦଶ ରୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଅଷ୍ଟମ ରୁଦ୍ର—2. One of the 11 Rudra Deities.

୩ । ମହାଦେବଙ୍କ ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି—3. One of the eight manifestations of Siba—the solar one.

୪ । ଆଲୋକ—5 Light.

୫ । ତେଜଃ; ଜ୍ୟୋତିଃ—5. Splendour.

୬ । ପ୍ରଭୁ—6. Lord; master.

ଈଶାନକୋଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଈଶାନ=ଶିବ+କୋଣ; ଶିବ Īsānakoṇa ଏହି କୋଣର ଅଧିଷ୍ଠାତା)—ପୂର୍ବ ଓ ଉତ୍ତର ଦିଗର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କୋଣ—The north-east quarter of the compass.

ଈଶାନୀ—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଈଶାନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ମହେଶ୍ୱରୀ; ପାର୍ବତୀ; Īsānī ଦୁର୍ଗା—Durgā.

ଈଶାନୁକଥା—ସଂ ବ. (ଈଶ+ଅନୁକଥା)—ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷଙ୍କ ଆଗେ Īsānukathā ଈଶ୍ୱରକଥା ବର୍ଣ୍ଣନ—Discussion of spiritual matters in a good society.

ଈଶ୍ୱର କଥା ଅନବରତେ, ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ।
"ଈଶାନୁକଥା" ଏହା କହି, ଅପରେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
କବିବାଣୀ. ଭାଗବତ ।

ଈଶିତା—ସଂ ବ. ପୁଂ—୧ । (ଈଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—ଈଶ୍ୱର—1. God.

(ଈଶିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱାମୀ; ପ୍ରଭୁ - 2. Lord; master.

୩ । (ଈଶିତ୍+ଭାବ. ତା)—ଈଶିତ୍ୱ (ଦେଖ) 3. Īsitwa (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ସମର୍ଥ—1. Competent; mighty.

୨ । ପ୍ରଧାନ—2. Chief

ଈଶିତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଈଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+ଇନ୍=ଈଶିନ୍+ଭାବ. ତ୍ୱ)— Īsitwa

୧ । ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ—1. God-head; Divinity.

୨ । ସର୍ବୋପାଧିକତ୍ୱ—2. Superiority.

୩ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ଆଧିପତ୍ୟ— Lordship; mastery.

୪ । ଶାସନ; ରାଜତ୍ୱ—4. Sovereignty; rule.

୫ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—5. Might.

୬ । ଅଣିମାଦି ଅଷ୍ଟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ହଂଭୂତର ସ୍ୱାମିତ୍ୱରୂପ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ବିଭୂତି)—6. One of the eight divine special attributes.

[ଦ୍ର ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଦେଖ]

ଈଶ୍ୱର—ସଂ ବ. (ଈଶ୍ ଧାତୁ=ଆଧିପତ୍ୟ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବର)— Īswara

୧ । ପରମେଶ୍ୱର—1. The Supreme Lord; God.

୨ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ—2. The Essential or Universal Brahma.

୩ । ଶିବ; ମହାଦେବ—3. Siba.

୪ । କନ୍ଦର୍ପ—4. Cupid.

୫ । ପ୍ରଭବାଦି ମଧ୍ୟରେ ଏକାଦଶ ବତ୍ସର—5. The 11th of the scriptural years.

୬ । ଅଧୀଶ୍ୱର—6. Supreme lord.

୭ । ସ୍ୱାମୀ; ପ୍ରଭୁ—7. Lord; master.

୮ । ରାଜା—8. King; ruler.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏକ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଏକାଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଏକାଧିକ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ଶୋଧନାର୍ଥେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରୋକ୍ତରେ ଜ ସ୍ଥଳେ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବା ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ଶୋଧନାର୍ଥ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଗାଟ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ଶୋଧନରେ; 'ବୃଥ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଖୁ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଚକ୍ଷୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଚ୍ୟୋ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଅଚ୍ଛ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଅଇଚ୍ଛତ' ଦେଖିବେ ।

୯ । ବିଷ୍ଣୁ—9 Bishnu.

୧୦ । ବଡ଼ଲୋକ—10. Great man.

ଈଶ୍ୱର ଆଦରର ମତ, ଅଇଟ ଜଟଜ ବପୁଷ୍ମତ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୧୧ । ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି—11. Rich man.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ସମର୍ଥ—1. Competent.

(ଈଶ୍ୱରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—2. Chief; supreme

୩ । କ୍ଷମତାଶାଳୀ—3. Powerful.

୪ । ଧନୀ—4. Rich.

ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—Name of males.

ଈଶ୍ୱରଜଟା—ଦେ. ବି—ଈଶରଜଟା (ଦେଖ) Īśwarajaṭā Īsarajaṭā (See)

ଈଶ୍ୱରଜଡ଼—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ଶତାବରୀ; ଛତଡ଼ୀ— Īśwarajaṛda The climbing Asparagus.

ଈଶ୍ୱରଦତ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଭଗବାନ ଦେଇଥିବା— Īśwaradatta 1. Given by God.

୨ । ସ୍ୱାଭାବିକ—2. Natural.

୩ । ସହଜ; ଜନ୍ମଗତ— 3. Instinctive; inborn.

ଈଶ୍ୱର ନ କରନ୍ତୁ—ଦେ. ବାକ୍ୟ—(ଭବିଷ୍ୟତରେ ଘଟିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କିତ କୌଣସି ଅମଙ୍ଗଳ କଥା ଈଶ୍ୱରନାକରୁନ କହିବା ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହୃତ ବାକ୍ୟ,—ଏଥର ଅମଙ୍ଗଳ ନ ଘଟୁ— Īśwara na karantu God forbid.

ଈଶ୍ୱରନିଷେଧ—ସଂ. ବି—ନାସ୍ତିକତା— Īśwaranishedha Denial of God; atheism.

ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. ପୁଂ.— ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ନିର୍ଭରଶୀଳ— Īśwaranishṭha Having faith in God. (ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠା—ସଂ.ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)— ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ— Īśwaranishṭhā Faith in God.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠ + ଆ)—ଈଶ୍ୱରନିଷ୍ଠର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Feminine of Īswaranishṭha.

ଈଶ୍ୱରପରାୟଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)— ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ—Devoted to God; God-fearing. (ଈଶ୍ୱରପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଈଶ୍ୱରପରାୟଣତା—ବି)

ଈଶ୍ୱରପାର୍ବତୀ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ)—ହର ଓ ପାର୍ବତୀ— Īśwarapārbatī Śiba and his consort.

ଈଶ୍ୱରବାଦ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାଦ)— Īśwarabāda ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସ—Theism; belief in the existence of God.

ଈଶ୍ୱରବାଦୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସକାରୀ— Īśwarabādī Theistic; theist: believing in the existence of God.

ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍;)—ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ନିଷ୍ଠା— Īśwarabiśwāsa Faith in God.

ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀ—ସଂ. ବି.—ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ନିଷ୍ଠାବାନ୍— Īśwarabiśwāsī God-fearing; faithful.

ଈଶ୍ୱର ଭଲ କରନ୍ତୁ— ଦେ.ବାକ୍ୟ— ମୁଦ୍ରାଦୋଷରୁ କେତେକ ଲୋକଙ୍କ କଥା କହିବା ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଈଶ୍ୱର ଭାଲ କରନ୍ତୁ ବାକ୍ୟ—A mannerism meaning "God do bless." Īśwara bhala karantu

ଈଶ୍ୱରାଧୀନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ବିଧାନର ଅଧୀନ— Īśwarādhīna Subject to the will of God.

ଈଶ୍ୱରାନୁଗୃହୀତ—ସଂ. ବି (୩ୟା ତତ୍)— ପ୍ରଭୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାପ୍ତ— Īśwarānugṛuhīta Favoured by God.

ଈଶ୍ୱରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈଶ୍ୱର=ମହାଦେବ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—Durgā; the consort of Śiba. Īśwarī

୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Lakshmī, the Goddess of fortune.

୩ । ସରସ୍ୱତୀ—3. Saraswatī, the Goddess of learning.

୪ । ରାଣୀ; ସାମ୍ରାଜ୍ଞୀ—4. Queen ; empress.

ଈଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଆଘାତ କରିବା—1. To strike. Īsha (root)

୨ । ଯିବା—2. To go

୩ । ଗତି କରିବା—3. To move.

ଈଷତ୍ ସଂ. ଅ.—ସାମାନ୍ୟ; ଅଳ୍ପପରିମାଣରେ (ଯଥା—ଈଷତ୍ଲୀଳ; ଈଷଦ୍ରକ୍ତ)—A little; somewhat. Īshat

[ଦ୍ର— ସାଧାରଣତଃ ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଉପରୋକ୍ତ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ ।]

ଈଷତ୍କର—ସଂ. ବିଣ—୧ । ସ୍ୱଳ୍ପାୟାସସାଧ୍ୟ— Īshatkara 1. Easy of accomplishment.

୨ । ସ୍ୱଳ୍ପଫଳବିଶିଷ୍ଟ—2. Of little importance or effect.

ଈଷତ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଈଷତ୍)—ଈଷତ୍ (ଦେଖ) Īshata Īshat (See)

ତୁହା ବଦନ ତୁର ଗହଁ, ଈଷତ ହାସେ ଚାହ୍ୟ ଚହ । ଜଗନ୍ନାଥ.ଭାଗବତ ।

ଈଷତେ—ଦେ. କି. ବିଣ (ସଂ. ଈଷତ୍)— ଅକ୍ଲେଶରେ— Īshate Easily.

ତାହାର ଘରକୁ ମାଇଲେ; ଈଷତେ ଦିଏ, ଈଷତେ ଦିଏ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଣ୍ଡିଘର. ୧୦୩. ଦୋଷ ।

ଈଷଦୁଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ଈଷତ୍=ସାମାନ୍ୟ + ଉଷ୍ଣ=ଗରମ)—କଦାଷ୍ଣ; ଈଷତ୍ଉଷ୍ଣ; ଅଳ୍ପ ଗରମ—Slightly warm; luke warm. (ଈଷଦୁଷ୍ଣତା—ବି)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଈଷଦୂନ—ସଂ. ବିଣ (ଈଷତ୍+ଊନ=ନ୍ୟୂନ)—ଈଷତ୍ଊନମ୍; ସାମାନ୍ୟରେ ଊଣା—Slightly deficient; not quite full or complete. a little below.
Īshadūna

ଈଷଦ୍ଦର୍ଶନ—ସଂ. ବ (ଈଷତ୍+ଦର୍ଶନ=ଦୃଷ୍ଟି)—କଟାକ୍ଷ—Glance; slight view; side-glance.
Īshaddarśana

ଈଷଦ୍ଧାସ—ସଂ. ବ.—ଈଷଦ୍ଧାସ୍ୟ (ଦେଖ) Īshaddhāsya (See)

ଈଷଦ୍ଧାସ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଈଷତ୍+ହାସ୍ୟ=ହସ)—ସାମାନ୍ୟ ହସ; ଅଳ୍ପ ହାସ୍ୟ—Slight laughter; a smile.
Īshaddhāsya

ଈଷନ୍ମାତ୍ର— ସଂ. ଅ—(ଈଷତ୍+ମାତ୍ର)—ଅଳ୍ପମାତ୍ର; ସାମାନ୍ୟମାତ୍ର—Slightly.
Īshanmātra

ଈଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଈଷ ଧାତୁ+ଅ+ଆ)—୧ । ଲଙ୍ଗଳଦଣ୍ଡ—1. Plough-beam.
Īshā

୨ । ଲଙ୍ଗଳ ଶିଆର—2. Plough-share.

୩ । ଶଗଡ଼ଦଣ୍ଡା—3. The beams of a cart.

ଲେଙ୍ଗ ରାଇଙ୍କର ରିର ପାତ ବୁନ; ହୁଡ଼ ଚକ୍ରସାରଥ ଯୁଗ ଈଷା ଧ୍ରୁନ ।
କୃଷ୍ଣକିଂ ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୪ । ଗାଡ଼ର ବମ୍; ରଥାଦ୍ୟବୟବବିଶେଷ—
4. The beams of a cart.

ଈଷାଳୁ—ତ୍ରି. ବିଣ— ଈର୍ଷାଳୁ; ଈର୍ଷାଯୁକ୍ତ— Envious.
Īshāḷu

ଈଷାଳୁ ଦେବନ ଶୁଣି, ଦୁଷିଲେ ସାରଙ୍ଗପାଣି । ପ୍ରାଚୀ—ରତ୍ନସ୍ୟନ୍ତଷ୍ଟ ।

ଈଷିକା—ଫ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈଷ ଧାତୁ=ଆଘାତ କରିବା; ସିବା+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଚଉଭୁଲକା ; ତୁଳ—1. Painter's brush.
Īshikā

୨ । ହସ୍ତୀର ନେତ୍ରଗୋଲକ—
2. Elephant's eye-ball.

୩ । କାଶ ତୃଣ; କାଇଁଶଘାସ—
3. A kind of wicker grass.

୪ । ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ; ଛୁରିକା—
4. Dagger; a knife.

ଈଷିତ—ଦେ. କି. ବିଣ (ଫ. ଈଷତ୍)—ସାମାନ୍ୟରେ; ଅଳ୍ପରେ— Slightly; somewhat.
Īshita

ଦେ. ବିଣ—ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ—Little; slight.

ଈଷତ ଥଳରେ ତୃଷ୍ଣର
ନିଗୁଣ ଜ୍ଞାନିଲ ମୋହର—ରୁପଦ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଈଷିତେ—ଦେ. କି. ବିଣ (ସଂ. ଈଷତ୍)—ଈଷିତ (ଦେଖ)
Īshite

ଈଷିତେ ବଚଶିତ ବସ
ମନ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଗୃହିଁଲ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ. ୪୩ ।

ଈଷୀକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଈଷିକା (ଦେଖ)
Īshikā

ଈଷିକା (See)

ନର ସେ ସମସ୍ତେ ଶିବଙ୍କ ନାଶ ପାଇଁ
ଈଷୀକାସ୍ତ୍ର (କାଣ୍ଡତୂଣ) ଧରି ମଲିଲେ ଯେଧ ବହୁ—କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତ

ଈହ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଚେଷ୍ଟା କରିବା—To try; to endeavour.
Īha (root)

ଈହମାନ—ସଂ.ବିଣ ପୁଂ (ଈହ ଧାତୁ=ଚେଷ୍ଟା କରିବା; ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଆନ)—ଚେଷ୍ଟମାନ; ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା—Endeavouring; striving; exerting; attempting.
Īhamāna (ଈହମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଈହା—ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଈହ ଧାତୁ+ଚେଷ୍ଟା କରିବା; ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଅ+ଆ ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଚେଷ୍ଟା; ଯତ୍ନ; ଉଦ୍ୟମ—Endeavour; exertion.
Īhā

୨ । ଇଚ୍ଛା; ଅଭିଳାଷ—2. Wish

ଈହାବୃକ—ସଂ. ବ (ଈହା=ଚେଷ୍ଟା+ବୃକ=ଦେହ; ମୃଗ ଚେଷ୍ଟାରେ ଥିବା ଦେହ)—୧ । ଦେହାକାର—1. Wolf.
Īhābṛuka

୨ । ଦୃଶ୍ୟକାବ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ଗୃଢ଼ଅଙ୍କବିଶିଷ୍ଟ ଏକପ୍ରକାର ରୂପକ—2. A kind of allegorical drama of four acts.

ଈହାମୃଗ—ସଂ. ବ (ଈହା=ଚେଷ୍ଟା+ମୃଗ; ଯେ ମୃଗ କଥା କହିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାରେ ଥାଏ)—ଈହାବୃକ (ଦେଖ
Īhāmṛuga Īhābṛuka (See)

ଈହିତ—ସଂ.ବିଣ. (ଈହ ଧାତୁ=ଚେଷ୍ଟା କରିବା; ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଚେଷ୍ଟିତ; ଉଦ୍ୟତ—1. Striving; attempting.
Īhita

୨ । (+କର୍ମ. ତ) ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଅଛି—2. Attempted; strived at.

୩ । (+କର୍ମ. ତ)— ଇପ୍ସିତ; ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ; ଇପ୍ସିତ—3. Sought after; wished for.

ସଂ. ବ (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଚେଷ୍ଟା; ଉଦ୍‌ଯୋଗ; ଉଦ୍ୟମ—1. Effort; attempt.

୨ । ଇଚ୍ଛା—2. Wish.

ଉ—ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ; ଏହା ହ୍ରସ୍ୱ; ଏଥିର ମାତ୍ରା ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ତଳରେ ‘ ୁ ’ ସ୍ଥାନ—ଓଷ୍ଠ ।—The fifth vowel. (short) corresponding to English 'u'
U, ଏହାସହ ଗୁଣ, ଅଙ୍ଗ ମାତ୍ରାରୂପେ ବସାଯାଏ; ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ଉଁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତ୍ରେ ଅଯଇ ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର କେତେକ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଘର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଳିବେ; 'ବୁଢ଼ା' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବଟୂ' ଦେଖିବେ ।

ସଂ ଵ—୧ । ଶିବ—1. Siba.

୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā; the Creator.

ଟ୍ଦେ. ଅ—୧ । ସମ୍ବୋଧନ; କ୍ରୋଧ, ଦୟା, ଜୁଗୁପ୍ସା, ପଦପୂରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ—1. Oh; interjection used in expressing anger, pity and employment.

୨ । ଶିଶୁଙ୍କୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବ (ନଆଁ, ବଗ୍ଘ) ଆଦି ଦେଖାଇ ଭୟ ଜାତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଧ୍ୱନି—

2. Interjection used in frightening infants.

[ଦ୍ର— ହଠାତ୍ କୌଣସି ଭୟଙ୍କାରକ ପଦାର୍ଥ ବା ଜୀବ (ଅଗ୍ନି, ସର୍ପ, ବଗ୍ଘ ଆଦି) ଦେଖିଲେ ବା ହଠାତ୍ ଭୟ ପାଇଲେ ଏହି ଅବ୍ୟୟ ଧ୍ୱନି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—'ଉ ! ମ୍ଭେ !']

୩ । ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦୂରରୁ ଡାକୁଥିଲେ ତାକୁ ଦୂରରୁ ଏହି ଧ୍ୱନିଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ଜଣାଯାଏ—ଏହାର ଅର୍ଥ—'ଓ; ହଁ; ମୁଁ ଯାଉଛି ।'

3. Interjection used in responding to a call from a distance.

୪ । ଵଶେଷ୍ୟ ପରେ 'ସ୍ୱାମୀଉ' ସ୍ଥଳେ ଏକବଚନାନ୍ତ ଟ, ଟା, ଟିର ଓ ଟାଙ୍କ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଯୋଗ ହେଲେ ଅକାରାନ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନ୍ତ ଶବ୍ଦରେ କେବେ କେବେ 'ଉ' ଯୁକ୍ତ ହୁଏ—

ଡହଡହ ହେବ ମୃଦୁ ଅମ୍ବର ଶ୍ୟାମ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରୁ ରୋଉଁ—

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଇଶୋର ଚଉ. ଉ. ଗୀତ ।

ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—୧ । ପଞ୍ଚମୀଵିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନସ୍ୱରୂପ ଅକାରାନ୍ତ ଵଶେଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ—An inflection added to nouns ending with 'ଅ' to denote the ablative case.

ଏହା ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥଳମାନଙ୍କରେ ଲଗେ:—

(କ) ରୁ. ଠାରୁ—From

"ଥାଉନ୍ତୁ ସୁଧାଂଶୁ କଳାରୁ ଅଳାଣୁଁ କରିବାରୁ ପାଣିଗଲ

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବଇଶୋରଚଉ. ୫ ଗୀତ ।

(ଖ) ଅମୁକଠାରୁ ଭୟ ପାଇବା ଅର୍ଥରେ—ଭୟର ହେତୁ—

Cause of fear.

ଭଉ ନାହିଁ କ ହେ ପର ଉରୁଣୀ ଦୂରଣୁ ।

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ବଇଶୋରଚଉ. ଉ. ଗୀତ ।

(ଗ) ଅପେକ୍ଷା—Than (ଯଥା— ସେଗୁଁ ଅଧିକ ଅଟେ ଶୋଭ)

(ଘ) ହେଉରୁ; ଯୋଗୁଁ—On account of; owing to

ଭୋର ଜଗି ଘେର ପଡ଼ିବ ଯେ ହେବ ଗୋରପଣ ଅତରଣ ।

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ବଇଶୋରଚଉ. ଉ. ଗୀତ ।

୨ । ନଭ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ଓ ଅନୁଜ୍ଞାରେ କ୍ରିୟାର ମୂଳ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟ —A verbal inflection.

ଆମ୍ଭେ କରୁ (ରଁ)

ଅମ୍ଭେମାନେ କରୁ (ରୁଁ)

ତୁ କରୁ

ସେ କରୁ (ଇତ୍ୟାଦି) ।

୩ । ଅସମାପିକାକ୍ରିୟା ଅର୍ଥରେ—କ୍ରିୟାର ମୂଳ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଦୁଇଥର ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ, କ୍ରିୟାର ଅସମାପ୍ତି ବୁଝାଏ (ଯଥା—କରୁ କରୁ, ଖାଉ ଖାଉ)—

A verbal inflection.

ଉଅ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଡାକିଲେ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବା—

Ua karibā 1. To respond when called.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଦରକାର ବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅହିବା—

2. (fig) To be of use in time of need.

ଘୋଷପୁଅ ଗୁଣ୍ଡାରୁଅ, ଦଶ ଡାକରେ ନ କରନ୍ତ ଉଅ—ଭଗ ।

ଉଆ—ଦେ. ଵଣ. (ସଂ. = ଅଭଘାନ୍ନ)—ଅରୁଆ (ଗୁଜୁଲ; ଭୁତ)

Uā ଉଆ ଗୁଜୁଲ ପେକ ଜାଉ, ଘଉବା ମାନ୍ତକେ ଓଦ୍ଧାଉ ।

ଆତପ ଚାଉଳ ଦୀନବାସ. ଚାର୍ତ୍ତଡାଉନ୍ତି ।

ଅରବା Rice or bhāta prepared from sun-dried (not parboiled) paddy.

ଉଆଉ—ଗ୍ରା. ଵ. (ସଂ. ଵଟୁବାର, ଦ୍ରବ୍ୟ, ଉଦାଲକ)—ଓଉ (ଦେଖ)

Uāu Ou (See)

ଅମ୍ଭ ନାଉକେଳ ଯେ ଉଆଉ ଆମ୍ବଡ଼ା ।

କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଵନ ।

ଉଆଉଗାଲି—ଗ୍ରା. ଵଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଓଠଉପର ଉତ୍ପନ୍ନ ଗାଲ ଯାଦ୍ୱାର)—

Uāugālī ଫୁଲୁକାଗାଲି—(a lady) Having swollen cheeks.

ହେଉ ପଛେ ଉଆଉଗାଲି, ସେମ୍ଭନାକା ସେ କଥା ଧରିବେ ନାହିଁ ।

ଫକୀରମୋହନ—ଉତ୍ସଳଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଉଆଁସ—ଗ୍ରା ଵ. (ସଂ. = ଅମାବାସ୍ୟା)—ଅମାବାସ୍ୟା; ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶନ ହେଉ—

Uāñsa The first day of the new-moon.

ଅମାବସ୍ୟା କଳା ଶେଷ ହୁଏ ଉଆଁସ ଦିଅନ ।

ଅମାବସ ତିଗୁଙ୍କର—ଉଷା ଅନୁଲାଭ ।

ଉଆଁସପୁନେଇ—ଗ୍ରା. ଵ. (ସଦ୍ଭଵର) (ସଂ. ଅମାବାସ୍ୟା + ପୂର୍ଣ୍ଣିମା)—

Uāñsa puneiñ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପର୍ବପର୍ବାଣି—Festival days.

ଉଆଁସ ପୁନେଇରେ ପିଠାଝଡ଼, ତେବା ଝିଅକୁ ହେଲେ ଗାରଅ ନଈାସ ପଡାଏ ।

ଫକୀରମୋହନ. ଉତ୍ସଳଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଉଆଁସୀ—ଦେ. ଵଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଅମାବାସ୍ୟା)—

Uāñsī ଅମାବାସ୍ୟାରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା (କନ୍ୟା)—(a daughter) Born on the first day of the new-moon,

[ଦ୍ର- ଯେଉଁ କନ୍ୟାମାନେ ଅମାବାସ୍ୟାରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଶୀଘ୍ର ଵଧବା ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀମାନେ ଅଳ୍ପାୟୁଷ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସଂସ୍କାର ଅଛି ।]

ଦେ. ଵ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅମାବାସ୍ୟାରେ ଜନ୍ମିଥିବା କନ୍ୟା—

A daughter born on the new-moon day.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିମନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଏ	ଉ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ

ଉଁସୀ ଜନଆଁ - ଗା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ କନ୍ୟା ଅମାବାସ୍ୟାରେ ଜନ୍ମିଥାଏ—A girl born on the 1st day of the new moon.

ଉଁସୀଜନଆଁର ଅକ୍ଟେରସିଆ ବର—ଚଗ ।

ଉଆକପ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ.—ୱାକପ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uākap etc — Wākap etc (See)

ଉଆକଫ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—ୱାକଫ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uākaph etc — Wākaph etc (See)

ଉଆକବ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ.—ୱାକବ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uākab etc — Wākab etc (See)

ଉଆକୁଟା—ଦେ. ବଣ.—ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ବା ଢିଙ୍କି କେବଳମାତ୍ର ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ କୁଟେ । (ଯେଉଁ ଢିଙ୍କିରେ ଜହ୍ମନା ଗୁଡ଼ଳ କୁଟାଯାଏ ତାହା ଲଥାପୋଛ ନ ଦେଲେ ତହିଁରେ ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ଳ କୁଟା ଯାଏ ନାହିଁ)—A person or dhenki husking sun-dried paddy only.
Uākuṭā

ଉଆଖିଆ—ଦେ. ବଣ.—ଯେ ଅରୁଆଭତ ଖାଏ—One who takes sunned rice.
Uākhiā

ଉଆଚ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ.—ୱାଚ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uāch etc — Wach etc (See)

ଉଆ ଗୁଡ଼ଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ=ଆଉସଉଣ୍ଡୁଳ)—ଜହ୍ମଆଁ ନ ଦେଇ, କେବଳ ଖରାରେ ଶୁଖିଥିବା ଧାନର ଗୁଡ଼ଳ—Rice prepared from sun-dried paddy
Uā chāula

ଉଆ ଗୁଡ଼ଳ ଚଢ଼େଇ—ଦେ. ବ.—ଘରଚଟିଆ ଠାରୁ ଛୋଟ ।୮ । ୧୦ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବା ଏକ ଜାତୀୟ ଚଢ଼େଇ 'ଉଆଗୁଡ଼ଳ' - ଏହି ଶବ୍ଦର ଅନୁକରଣ କଲ୍ଲରେ ଧ୍ୱନ କରେ—A kind of small bird of the sparrow species.
Uā chāula chardhei

ଉଆଚୁଡ଼ା—ଦେ. ବ.—ଧାନ ସିଝା ନ ଦେଇ, ଅର୍ଥାତ୍ କେବଳ ମାତ୍ର ପାଣିରେ ବଡୁର୍ ଦେଇ,ଯେଉଁ ଚୁଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ—Parched unboiled paddy.
Uāchurḍā

ଉଆଜ୍—ବୈଦେ, ବ. (ଅ. ଆୱାଜ୍) —ଶବ୍ଦ; ଧ୍ୱନ—Sound.
Uāj
ଆବାଜ
आवाज

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ମୁହୁର୍ମୁହୁ ବନ୍ଧୁକ ଉଆଜ୍ ହେଲା ।
ପଙ୍କାରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଲ୍ପ ।

୨ । ପ୍ରଖ୍ୟାତି—2. Celebrity.

୩ । ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ—2. Report of gun-fire.

ଦେ. ବଣ.—ପ୍ରଘଟ—Published.

ଉଆଜ୍ କରିବା—ଦେ.କି— ଧ୍ୱନ ବା ଶବ୍ଦ କରିବା—To make a sound as by firing a gun.
Uāj karibā
आवाजकरा
आवाजकरना

ଉଆଜ୍ଦାର—ବୈଦେ. ବଣ (ଅ)—ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦକାରୀ— (ଯଥା—ଘଣ୍ଟା; ବନ୍ଧୁକ)—High sounding; (as a gun; bell)
Uājdār
आवाजदार
आवाजदार

ଉଆଜ୍ ଦେବା—ଦେ. କି.—ଡାକର ଯବାବ ଦେବା—To respond to a call.
Uāj debā
आवाजदेओया
आवाजदेना

ଉଆଜିଆ—ଦେ. ବଣ—ଶବ୍ଦକାରୀ—Making a sound.
Uājiā

ଉଆଜୀ—ଦେ. ବଣ—ଉଆଜିଆ (ଦେଖ)
Uājī — Uājiā (See)

ଉଆଜୀବ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବଣ—ୱାଜୀବ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Uājīb etc — Wājīb etc. (See)

ଉଆପଖିଆ—ଦେ. ବଣ— ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସିଝା ଦୋଇ ନ ଥିବା ଧାନରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ (ଗୁଡ଼ଳ)—(rice) Prepared from slightly parboiled paddy.
Uāpakhiā

ଉଆପଖିଆ ସରୁ ଉଣ୍ଡା କୁଣ୍ଡାଏ ବାହାଙ୍କି ବେଠିଥରେ
କଣ୍ଟକ ପଠାଇ ଦେଲେ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଲ୍ପ ।

ଉଆପସ୍ (ଇତ୍ୟାଦ) —ବୈଦେ. ବ—ୱାପସ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uāpas etc — Wāpas etc (See)

ଉଆର୍ (ଇତ୍ୟାଦ)—ବୈଦେ. ବ—ୱାର୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uār etc — Wār etc (See)

ଉଆରଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବ— ୱାରଣ୍ଟ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Uāraṇt — Wāraṇt etc (See)

ଉଆରନ୍ହେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍ସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ୱାରନ୍ ହେଷ୍ଟିଙ୍ଗ୍ସ୍ (ଦେଖ)
Uāranheshṭings — Wāran Heshṭings (See)

ଉଆରସ୍—ବୈଦେ. ବ—ୱାରସ୍ (ଦେଖ)
Uāras — Wāras (See)

ଉଆରସ୍ଦାର୍—ଦେ. ବ—ୱାରସ୍ଦାର୍ (ଦେଖ)
Uārasdār — Wārasdār (See)

ନାଉଆରସ୍ } ବଘସ୍ତ୍ରତ
ନେଉଆରସ୍ }

ଉଆର୍ତ୍ତ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ)—ଶସ୍ତା—Cheap.
Uārta

ଉଆରି—ଦେ. ବ—ନଦୀ ଉତ୍ତରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚଡ଼ା ବା ପଠା—Silted land formed in the bed of a river
Uāri

ବୈଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. (ଅ)—୧ । ଅନୁସାରେ—1. According to.

୨ । କ୍ରମଅନୁସାରେ—2. Serially.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣତଃ ଅନ୍ତର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂର୍ବର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ନା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ, ଯେବେ ଏ ପୁସ୍ତାବୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଯାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବେ ଖୋଜନ୍ତୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ୍ ଦେଖିବେ।

ଉଆରଜା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ୱାରଜା)—୧ । ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଷୟସମୂହର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ଲିଖନ—
Uārijā
ବ୍ୟାରିଜ୍; ଜିନ୍ସବାରି
1 Classification; writing daily accounts under different heads.

୬ । ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଷୟସୂଚୀ (ଆୟ, ବ୍ୟୟ) ସାଦ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ଲେଖାଯାଏ—
2. A classified list; a list showing the items of income and expenditure under different heads.

ଉଆରଜା କରିବା—ଦେ.କି—ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଷୟସମୂହ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ କରି ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ବିଭାଗ ତଳେ ଲେଖିବା—
Uārijā karibā
To write daily accounts under different heads.

ଉଆରିସ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—ୱାରିସ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uāris etc
Wāris etc (See)

ଉଆର୍ଦ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି.—ୱାର୍ଦ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uārrd (etc)
Wārrd etc (See)

ଉଆର୍ଦ୍ସ୍—ବୈଦେ. ବି.—ୱାର୍ଦ୍ସ୍ (ଦେଖ)
Uārds
Wards (See)

ଉଆର୍ଡେନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ୱାର୍ଡେନ୍)—କଲେଜ ଛାତ୍ରାବାସରେ ଶୃଙ୍ଖଳାନଙ୍କର ମୁରବ୍ବାରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—Warden.
Uārden

ଉଆର୍ଲ୍ଡ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ୱାର୍ଲ୍ଡ (ଦେଖ)
Uārld
Wārld (See)

ଉଆଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି.—ୱାଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Uāl etc
Wāl etc (See)

ଉଆଲ୍ଟାୟର୍—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ୱାଲ୍ଟାୟର୍ (ଦେଖ)
Uāltāyar
Wāltāyār (See)

ଉଆଲଟେର୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ୱାଲ୍ଟେର୍ (ଦେଖ)
Uālter
Wālter (See)

ଉଆଲା—ବୈଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ (ପୁଂ)—ବାଲା (ଦେଖ)
Uālā
Bālā (See)

ଉଆଲି ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି.—ୱାଲି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uāli etc.
Wāli etc (See)

ଉଆଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବର୍ଜନା)—ଗୋରୁଙ୍କ ଆଗରେ ଖାଇବ ପାଇଁ ପକାଯାଇଥିବା କୁଟା ବା ନଡ଼ା ମଧ୍ୟରୁ ସେମାନଙ୍କ ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ସେହି ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଅଳଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ—Refuse of straw left in the manger or stall after the cattle eat.
Uāli

ଉଆଳୀ—ବୈଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ (ସ୍ତ୍ରୀ)—ଉଆଲାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Uālī
The feminine of Uālā.

ଉଆଳୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଦରଘୋଡ଼ା; ଅର୍ଦ୍ଧଦଗ୍ଧ—
Uālu
Half burnt; not well burnt.
[ଯଥା—ଉଆଳୁ ଦାଣ୍ଡି, ଉଆଳୁ ଖପର୍ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଉଆସିଙ୍ଗ୍ଟନ୍—ବୈଦେ. ବି—ୱାସିଙ୍ଗ୍ଟନ୍ (ଦେଖ)
Uāsingtan
Wāsingtan (See).

ଉଆସ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ଆବାସ)—୧ । ନଅର; ରାଜଗୃହ—
Uāsa
1. Palace; royal residence.

ବୃଦ୍ଧଅବସ୍ଥେ ପାଇ ସାମନ୍ତ ଉଆସ ସୀତା ଅଶେଷ ଚନ୍ତ ନଦ୍ଦି । ଉକ୍ତ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୨ । ରାଜଅନ୍ତଃପୁର; ଅନ୍ଦର ମହଲ—
2. Harem of a Rājā.

୩ । ଅନ୍ତଃପୁରସ୍ଥା ସ୍ତ୍ରୀ; ଜନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ—3. (Euphemism) Refers to one's female relatives or wife.

୪ । ରାଣୀଙ୍କର ରହିବା ଯୋଗ୍ୟ ଅଟ୍ଟାଳିକା—
4. A Rāṇi's residence.

ଉଆସଆଡ଼େ—ଦେ. ବି (ରାଜା ଓ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ)—
Uāsaārde
ଉଆସ ୩—(ଦେଖ)
(ଯଥା—ଆଜ ଉଆସଆଡ଼େ ତୀର୍ଥଦର୍ଶନକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି ।)

ଉଆସଘରଆ—ଦେ. ବିଣ ପୁଂ—ଅନ୍ତଃପୁରଚର (ଭୃତ୍ୟ)—
Uāsagharia
(a servant) Having access to a Rājā's female-apartments.
(ଉଆସଘରଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଦେ. ବି—ଅନ୍ତଃପୁରଗମ୍ୟା ଭୃତ୍ୟ—
A servant working in the female appartments of a Rājā.

ଉଆସିଆ —ଦେ. ବିଣ ଓ ବି—ଉଆସଘରଆ (ଦେଖ)
Uāsiā
Uāsagharia (See)

ଉଆସିଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ୱାସିଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uāsil etc
Wāsil etc (See)

ଉଇ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପୁତ୍ତିକା; ପୁତ୍ତୀ) —ଧଳା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଜାତିର—
Ui
White ant
ଉଇ (ଦ୍ର—ଏମାନେ ମାଟିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୁର୍ଗା କରନ୍ତି ଏବଂ କାଠ, ଦୀମକ୍ ଘୋଥ୍, ଲୁଗା ଆଦ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି ।)
ମ—ବାଲ୍ମୀ

ଉଇଁଟାଇଁ ହେବା—ଦେ. କି—୧ । ଧୀରେ ଧୀରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା—
Uiñṭāiñ hebā
1. To be whispering to one another.
ଉଇଟାଇକରା
ହିଚକିଚାନା
୨ । ଦୋହଲିହଲି ହେବା—2. To budge.
୩ । ଇତସ୍ତତଃ କରିବା—3. To hesitate.

ଉଇଁଟୁଇଁ ହେବା—ଦେ. କି—ଉଇଁଟାଇଁ ହେବା (ଦେଖ)
Uiñṭuiñ hebā
Uiñṭāiñ hebā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ,ୡ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍ମ	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ ଃ

ଉଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଦଡ; ଉଦ୍ଭ୍ରମନ)—
Uiñbā ୧ । ଉଦଡ ହେବା—1. To rise.
ଉଠା ୨ । ଉଦସ୍ୱ ହେଉଥିବା—2. To be rising.
ଉଗନା ଦେ. ବିଣ—ଉଦସ୍ୱ ହେଉଥିବା—Rising.

ଉଇକ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱିକ୍ (ଦେଖ)
Uik Wik (See)

ଉଇକ୍ ଏଣ୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଇଂ)—ୱିକ୍ ଏଣ୍ଡ୍ (ଦେଖ)
Uik end Wik end (See)

ଉଇକେଟ୍—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ) ୱିକେଟ୍ (ଦେଖ)
Uiket Wiket (See)

ଉଇକ୍ଲି (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବିଣ(ଇଂ) —ୱିକ୍ଲି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uikli etc Wikli etc (See)

ଉଇ ଖାଇବା—ଦେ.ବ—ଉଇପୋକ ନଷ୍ଟ କରିବା;ଉଇପୋକ କୌଣସି
Ui khāibā ବସ୍ତୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା—
ଉଇଖାଓୟା White ants attacking or infesting a
ଦୀମକକାଚାଟନା thing.

ଉଇଖିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଉଇ ନଷ୍ଟ କରିଥିବା—Ant-eaten.
Uikhiā
ଉଇଧରା
ଦୀମକଖାୟା

ଉଇଗାତ—ଦେ. ବ—ଉଇମାନେ ଭୂମିରେ କରିଥିବା ଗର୍ତ୍ତ—
Uigāta Ant-hole.
ଉଇବିଲା
ଦୀମକକାବିଲ

ଉଇଚରା—ଦେ. ବିଣ—ଉଇଖିଆ (ଦେଖ)
Uicharā Uikhiā (See)

ଉଇ ଚରିବା—ଦେ. ବ—ଉଇ ଖାଇବା (ଦେଖ)
Ui charibā Ui khāibā (See)

ଉଇଟାଙ୍କୁ—ଦେ.ବ—ଭୁଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ବା ମାଟି ଉପରେ ଥିବା ଉଇ ବସା;
Uiṭāṅku ଉଇଙ୍କ ବସ୍ତାରୂପ ମାଟି; ଏଥିରୁ ଛଞ୍ଚୁ ଗଜୁରେ—
ଉଇଲାଦନା A kind of light soil ejected by
ଦୀମକକାପପଡ଼ା white ants.

ଉଇଟିକରା—ସ୍ତାଦେ. (ମେଦନାପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଉଇଭୁଙ୍କା—
Uiṭikarā Ant-hill.

ଉଇଟିକରା—ସ୍ତାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ଉଇଟିକରା (ଦେଖ)
Uiṭikirā Uiṭikarā (See)

ଉଇଣ୍ଡ୍ ମିଲ୍—ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ)—ପବନର ଆଘାତରୁ ଗୃହକୁ ରକ୍ଷା କରି
Uiṇḍ mil ଜଳ ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ର—Wind-mill.

ଉଇଣ୍ଡ ସ୍କ୍ରିନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ବାହାରେ ବସୁଥିବା ଗୃହକର୍ତ୍ତାକୁ
Uiṇḍ skrin ପବନଆଘାତରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମଝିର
ଗାଡ଼ିରେ ବ୍ୟବହୃତ କାଚର ପଟା — Wind-screen.

ଉଇଣ୍ଡୋ ଡେଲିଭରି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଡାକଦ୍ୱାର ଅପେକ୍ଷା ନକରି
Uiṇḍo delibhari ଜନସାଧାରଣ ଡାକଘର ଝରକା ବାଟେ
ଉଇଣ୍ଡୋ ଡେଲିଭରି. ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ବା ତାଙ୍କର ଗୃହକର୍ମୀଙ୍କୁ ଦେବା ପ୍ରଥା—
ଉଇଣ୍ଡୋ ଡେଲିଭରି Window-delivery of postal
articles.

ଉଇଧରା—ଦେ. ବିଣ—ଉଇଖିଆ (ଦେଖ)
Uidharā Uikhiā (See)

ଉଇ ଧରିବା—ଦେ. ବ—ଉଇ ଖାଇବା (ଦେଖ)
Ui dharibā Ui khāibā (See)

ଉଇପାଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଉଇଭୁଙ୍କା—Ant-hill.
Uipiṛdha ଉଇପାଡ଼ି ପରି ଉ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରି । କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ. ୪୫

ଉଇବିଲା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବିଳ)—ଉଇଭୁଙ୍କା—
Uibiḷā Ant-hill.
ଗଛ ମୂଳରେ ହେଲେ ଉଇବିଲା ଗୋଷ୍ଠା ।
କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ. ୪୫

ଉଇମାଟି—ଦେ. ବ—ଭୁଙ୍କାମାଟି —
Uimāṭi The eath of an ant-hill.

ଉଇଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱିଲ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uil etc Wil etc (See)

ଉଇଲ୍ସନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଇଂଲଣ୍ଡ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡସାୟାରର
Uilsan ବୋଡେନରେ ଜନୈକ ସଂସ୍କୃତ ଅଧ୍ୟାପକ; ଏ ମେସଦ୍ଭତର
ସଂକଲୟିତା ଓ ସଂସ୍କୃତ ଅଭିଧାନକାର —
Name of a distinguished Sanscrit scholar and lexicographer of England.

ଉଇଲଗା—ଦେ. ବିଣ—ଉଇଖିଆ (ଦେଖ)
Uilagā Uikhiā (See)

ଉଇ ଲାଗିବା—ଦେ ବ—ଉଇ ଖାଇବା (ଦେଖ)
Ui lāgibā Ui khāibā (See)

ଉଇସାହାଣ—ଦେ. ବ—ଉଇଗଲ—A multitude or a nest
Uisāhāṇa of white ants.

ଉଇହୁଙ୍କା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବଲ୍ମୀକ)—ଭୂମି ଉପରେ ଉଇମାନେ
Uihuṅkā କରିଥିବା ବଡ଼ ସ୍ତୂପ—Ant-hill.
ଉଇଢିପି
ବେମାଟ

ଉଏଟିଙ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ୱେଟିଙ୍ (ଦେଖ)
Ueting Weting (See)

ଉଏଟିଙ୍ରୁମ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱେଟିଙ୍ରୁମ୍ (ଦେଖ)
Uetingrum Wetingrum (See)

ଉଏବ୍ଷ୍ଟର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ନାମ)—ୱେବ୍ଷ୍ଟର୍ (ଦେଖ)
Uebshtar Webshtar (See)

ଉଏବିଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—ୱେବିଲ୍ (ଦେଖ)
Uebil. Webil (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦିଆଯାଇଛି ତାହାର ବାନାନ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦିଆଯାଇନାହିଁ ତାହା ସମସ୍ତେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିବେ ବୋଲି ଆମେ ଭାବିଛୁ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦିଆଯାଇଛି ତାହାର ବାନାନ ଦେଖି ସେହି ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେହି ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣ ଦେଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ । ଯଥା :— 'ଗ ୀ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଈ' ଯୋଗାଇବା; 'ଭୂତ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବା; 'ବ୍ୟ' ର ସ୍ଥାନରେ 'ବଦ୍ୟ' ଦେଖିବା; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ର ସ୍ଥାନରେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବା; 'ଅଜଦ୍ଦ' ର ସ୍ଥାନରେ 'ଅଜ୍‌ଜଡ' ଦେଖିବା ।

ଉଏଲର୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ.)—ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆଜାତ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା—
Uelar Waler (horse of Australia.)

ଉଏଲିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ନାମ)—ୱେଲିଙ୍ଗ୍‌ଟନ୍ (ଦେଖ)
Uelingtan Welingtan (See)

ଉଏଲ୍ସ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱେଲ୍ସ୍ (ଦେଖ)
Uels Wels (See)

ଉଏଲ୍ସଲି ସାର୍ ଆର୍ଥର୍—ବୈଇତି. ବ (ନାମ)—ଭାରତର ଜନୈକ
Uelsli Sār Ārthar ବଡ଼ଲାଟ—A Governor-general of India.

[୧୭୬୯-୧୮୦୫; ଏ ଭାରତର ଅନେକ ଅଂଶ ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ]

ଉଏଶିଶ୍—ବୈଦେ. ବ—ୱେଶିଶ୍ (ଦେଖ)
Uesiis Wesiis (See)

ଉଏଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଜ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱେଷ୍ଟ୍ ଇଣ୍ଡିଜ୍ (ଦେଖ)
Uesht Indij Wesht Indij See)

ଉଏଷ୍ଟ କୋଟ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ୱେଷ୍ଟ କୋଟ୍ (ଦେଖ)
Uesht kot Wesht kot (See)

ଉଏଷ୍ଟ୍ ପେପର୍ (ଇତ୍ୟାଦି) ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ୱେଷ୍ଟ୍ ପେପର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uesht pepar etc. Wesht pepar etc (See)

ଉଓ—ଦେ. ଅ—ଉଅ (ଦେଖ)
Uo Ua (See)

ଉଓଉ—ଦେ. ବ—ଓଉ (ଦେଖ)
Uou Ou (See)

ଉଃ—ଦେ. ଅ—କ୍ରୋଧ ଓ ବଜ୍ରୋକ୍ତିସୂଚକ, ବିସ୍ମୟସୂଚକ, କଷ୍ଟ ଓ ଦୁଃଖସୂଚକ, ଶାସ୍ତ୍ରଜ ଘୀଡ଼ାସୂଚକ ଧ୍ୱନି—Expression of anger, of wonder, of grief and of pain;
Uh
ଓଃ
ଉହଁ Oh !

ଉଁ—ଦେ. ଅ—(ଦୁଇ ଓଠ ବନ୍ଦ କରି ଅନୁନାସିକ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ ଏହି ଧ୍ୱନି ହୁଏ)—Interjection.
Uñ

ହଁ ୧ । କ୍ରୋଧ, ବଜ୍ରୋକ୍ତି ବା ଅସମ୍ମତିସୂଚକ—
1. Indicating anger and displeasure.

୨ । ନିକଟସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଡାକରେ ଉତ୍ତର ଦେବା ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ- 2. In response to a man near by.

୩ । ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ; କଅଣ ?—3. What.

୪ । କିଛି ବ୍ୟକ୍ତି କଥା କହୁଥିଲାବେଳେ ତାହା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଣା ଗଲେ ଆଉ ଥରେ କହିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିବା ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ—4. Indicating a request to repeat what was said.

ସଂ. ଅ—୧ । କ୍ରୋଧ ବା କ୍ରୋଧସୂଚକ ଅବ୍ୟୟ (ଉତ୍କଳଦର୍ପଣ)—
1. An exclamation of anger.

୨ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାସୂଚକ—2. An exclamation of promise

୩ । ସ୍ୱୀକାର—3. An exclamation of agreement

ଉଁଉଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଦୁଃଖସୂଚକ—1. Expression of sorrow.
Uñuñ

୨ । ଅସମ୍ମତିସୂଚକ—2. Expression of dissent.

ଉଁକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୁଃଖସୂଚକ ଓ ବିରକ୍ତିସୂଚକ ଶବ୍ଦକରିବା—
Uñkaribā 1. To express sorrow or vexation.

୨ । ସମ୍ମତି ସୂଚକ ଶବ୍ଦ କରିବା—
2. To express consent.

ଉଁ କି ଚୁଁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦୋଷ ଧରି
Uñki chuñ karibā କରିବା-1. To raise an objection.

ଉଁଚୁଁକରା ୨ । କୌଣସି ଆଦେଶ ବା ନିୟମରୁ ବିଚଳିତ ହେବା—
अगलबगलकरना 2. To deviate from an order or rule.

ଉଁକି ମାରିବା— ଦେ. କ୍ରି (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)— ଉଙ୍କିମାରିବା (ଦେଖ)
Uñkimāribā Unkimāribā (See)

ଉଁଚଲାଇବା— ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି— ଉଞ୍ଚୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Uñchalāibā Uñchlāibā (See)

ଉଁ ଚୁଁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି – ଉଁ କି ଚୁଁ କରିବା (ଦେଖ)
Uñ chuñ karibā Uñ ki chuñ karibā (See

ଦୁଇ କଥାରେ ଚଁ ଚଁ କରିବାକୁ କ ବାଧ ଥାଏ । ପଙ୍କାରମୋହନ. ଛମାଣଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଉଁ ଚୁଁ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.— ଉଁ ଚୁଁ କରିବା (ଦେଖ)
Uñ chuñ hebā Uñ chuñ karibā (See)

ଉଁଜଳା— ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସଂ. ଅଞ୍ଜଳି)— ଆଞ୍ଜୁଳି; ଆଞ୍ଜୁଳା—
Uñjalā Folded palms

ଉଁ ଟୁଁ କରିବା—ଦେ କ୍ରି—ଉଁ ଚୁଁ କରିବା (ଦେଖ)
Uñ ṭuñ karibā Uñ chuñ karibā (See)

ଉଁ ଟୁଁ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଁ ଚୁଁ କରିବା (ଦେଖ)
Uñ ṭuñ hebā Uñ chuñ karibā (See)

ଉଁଡିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—୧ । (ପକ୍ଷୀ) ଡିମ୍ ଉଷୁମାଇବା—
Uñḍibā 1. To brood over the eggs.

୨ । (ଶିଶୁ) ମାଆର କୋଳରେ ଉଷୁମ ଖାଇବା—
2 (an infant , To feel warm in mother's lap.

ଉଁହୁଁ—ଦେ. ଅ—ଅସମ୍ମତି ବା ନାସ୍ତିବାଚକ 'ନାହିଁ'—Interjection
Uñhuñ indicating dissent or negation 'No',

ଉକ୍‌ଚାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକୁଚାଇବା (ଦେଖ)
Ukchāibā Ukuchāibā (See)

ଉକ୍‌ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି— ଉକୁଚିବା (ଦେଖ)
Ukchibā Ukuchibā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉକ୍‌ଚେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକୁଚେଇବା (ଦେଖ)
Ukcheibā Ukucheibā (See)

ଉକ୍‌ପୁକ ଲଗିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.— ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅନ୍ଧକାରମୟ
Ukpuki lāgibā ବୋଧ ହେବା—Feeling of bliudness or darkness all around.
(ଯଥା—ପାଣିରେ ବୁଡ଼ ବହିଲେ ଉକ୍‌ପୁକ ଲଗେ ।)

ଉକ୍‌ବୁକେଇ ହେବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—ପାଣିରେ ଉବେଇ ହୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ ହେବା—
Ukbukei hebā To be choked in water.

ଉକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଲ୍କା)—୧ । ଉଲ୍କା—
Uka 1. Shooting star.
୨ । ଉତ୍ତୀପ୍ତମନ ଅର୍ଚ୍ଚିକଣା—
2. Flying flashes of fire
୩ । ଉଦ୍ଦା—3. A file.
୪ । ମଶାଲ—4. Torch; fire-brand
ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—(ଶୀଳାଦ୍ୟର୍ଥରେ କର୍ତ୍ତୃବାଚ୍ୟରେ; ଯଥା—ଭ୍ରମୁକ; ନନ୍ଦୁକ)—A suffix.

ଉକଟ—ଦେ. ବ— ଉକୁଟ (ଦେଖ)
Ukaṭa Ukuṭa (See)

ମାଡଭୁଟାର ଅଣ୍ଡା ଦେଖେ ବାଛ କର ।
ତୋଇ ନ ତ୍ରୁଟ୍ଟେ ଉକଟ ଉଟାଇ—କୁନ୍ତିସିଂହ. ମହାଭାରତ ବଘଟ ।

ଉକଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକୁଟିବା (ଦେଖ)
Ukaṭibā Ukuṭibā (See)

ଉକଟା—ଦେ. ବ—ଉକୁଟା (ଦେଖ)
Ukaṭā Ukuṭā (See)

ଉକଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକୁଟାଇବା (ଦେଖ)
Ukaṭāibā Ukuṭāibā (See)

ଉକଟାଣ—ଦେ. ବ—ଉକୁଟାଣ (ଦେଖ)
Ukāṭāṇa Ukuṭāṇa (See)

ଉକଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଢିଲା ହୋଇଯିବା—
Ukardibā 1. To get loose.
୨ । ଉପୁଡ଼ିବା—2. To be uprooted.

ଉକଡ଼ୀ—ଦେ. ବ.—୧ । ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Ukardi 1. A kind of tree
୨ । ଏକପ୍ରକାର ମଞ୍ଚ—2. A kind of plat from.
(ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ।)

ଉକତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବଣ. (ସଂ. ଉକ୍ତ)—ଉକ୍ତ; ପ୍ରକାଶିତ; କଥିତ—
Ukata Expressed; said; spoken.

ଶ୍ରୀମନ୍ତଙ୍କ ସେ ପଦ ଉକତ—
ଅଗେ କନ୍ତ. ପ୍ରେମରତ୍ନାକର ଗୀତା.

ଉକତ କରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଉକ୍ତ କରିବା; କହିବା—
Ukata karibā To speak.

ରହସ୍ୟମନ୍ତ୍ରର ନାମେ ଗୀତ, ଆଜ୍ଞା ହୋଇଲେ ମୁଁ କରିବ ଉକତ ।
ପ୍ରାଗୀ.—ରହସ୍ୟମନ୍ତ୍ରର ।

ଉକତି—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—ଉକ୍ତି (ଦେଖ)
Ukati Ukti (See)
ଉକର୍ତ୍ତି ଲକ୍ଷଣକ ଉକତ ଗୁଣି ବୋଧ ହେଲ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉକର—ଗ୍ରା. ବ—ଦୋଷ ଦେଖାଇ ଗାଳ ଦେବା; ବଂଶଦୋଷପ୍ରଦର୍ଶନ; ବଂଶମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ଯୁକ୍ତ ଦୋଷ ପ୍ରଦର୍ଶନପୂର୍ବକ ଦଅଯିବା
Ukara ଗାଳ—Abuse mixed with a person's family scandals.

ଉକର ଖୋଲିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଗୋଇ ଖୋଲିବା; ବଂଶଦୋଷ ଦେଖାଇ ଗାଳ ଦେବା; ଅନ୍ୟର ଛିଦ୍ରମାନ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—To point out a person's family secrets.
Ukara kholibā

ଉକା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—୧ । ବାନ୍ତି; ବମନ—
Ukā 1. Vomiting.
୨ । ଢାକୁଣି—2. Belching; retching.
୩ । (ସଂ. ଉଲ୍କା) ଅଗ୍ନିଶିଖା; ଅଗ୍ନିଯୁକ୍ତଲିଙ୍ଗ—
3. Flying flashes of fire
୪ । ଉଲ୍କା—4. Shooting star.
୫ । ମଶାଲ—5. Torch; fire-brand.
୬ । ଉଦ୍ଦା—6. File.

ଉକାର—ସଂ. ବ. (ଉ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କାର)—୧ । 'ଉ' ବର୍ଣ୍ଣ—
Ukāra 1. The lelter 'U'
୨ । 'ଉ' ବର୍ଣ୍ଣାତ୍ମକ ମାତ୍ରା—
2. The sign of the short vowel 'U'.
୩ । (+ସ୍ୱରୂପାର୍ଥେ. କାର)—ଶିବ; ମହାଦେବ—
3. Siba
୪ । ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—ବାନ୍ତି; ବମନ—
4. Vomiting.
୫ । ବମନେଚ୍ଛା—5. Tendency to vomit.
୬ । ଢାକୁଣି—6. Belching.

ଉକାର ଉଠିବା—ଦେ. ବ—ବାନ୍ତି ଦେଖାଇବା—
Ukāra uṭhibā A tendency to vomit

ଉକାରଛନ୍ଦ—ଦେ. ବ—ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
Ukāra chhanda A kind of composition

ଗୋଲବ—ଉନ ରେଖା ।

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ଏହିପରି ଉକାରଛନ୍ଦ ଆଦରେ କବିତା ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁରେ ଶେଷ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଦୋଷରେ ନିୟମ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନିଅନ୍ତୁ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସମୟରେ ଭିନ୍ନରୂପ ଉଚ୍ଚାରିତ ୍ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଦୋଷବାଦ୍ ହେବ । ଯେ :— ପାଠ ର ନିୟମରେ 'ପାଣ' ର ନିୟମରେ 'ପାଣି' ଦୋଷବେ 'ପୂଅ' ର ନିୟମରେ 'ପୂଅ' ଦୋଷିବେ 'ପୂଥି' ର ପାଠରେ 'ପଣ୍ଡି' ଦୋଷିବେ; 'ଅଙ୍କ' ର ପାଠରେ 'ଅଙ୍କ' ଦୋଷିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଠରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦୋଷିବେ

ଉକାର ଦେଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକାର ଉଠିବା (ଦେଖ)
Ukāra dekhāibā Ukāra uṭhibā (See)

ଉକାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—
Ukāribā ୧ । ବମନ କରିବା—1. To vomit.
ବମିକରା ୨ । ଉକାରିବା (ଦେଖ)
ଓକାନାନ୍ତ 2. Unkāribā (See)
ଓଗଲନା

ଉକାଳ—ତ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—ବମନ —
Ukāla Vomiting.
ବମି
ଓକଲାଇ

ଉକାଲତ୍—ତ୍ରିଦେ. ବି. (ଆ)—ଉକାଲତ୍‌ନାମା (ଦେଖ)
Ukālat Ukālatnāmā (See)

ଉକାଲତ୍‌ନାମା—ତ୍ରିଦେ. ବି. (ଆ)—ଓକିଲ ନିଯୁକ୍ତି ପତ୍ର —
Ukālatnāmā A document authorising a pleader to appear for a party in a case.

ଉକାଲତି—ତ୍ରିଦେ. ବି. (ଆ)—ଓକିଲାତି (ଦେଖ)
Ukālati Okilāti (See)

ଉକାଳିବା—ତ୍ରା. କ୍ରି—ଉକାରିବା ୧ (ଦେଖ)
Ukāḷibā Ukāribā 1 (See)

ଉକି—ଦେ. ବି. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁଭୂତ)—ଉଙ୍କି (ଦେଖ)
Uki Uṅki (See)

ଉକିଆ—ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି —
Ukiā ୧ । ଅଂଶୁ; କିରଣ—1. Rays.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ; ଖରା—2. Sun's rays.
୩ । (ଗଡ଼ଜାତ)—ପାଳକରୁଆ; କଆଁ ଅଣ୍ଟା; କଆଁ କରୁଆ—
3. Faggot made of straw.

ଉକିବା—ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ବାନ୍ତି କରିବା—
Ukibā To vomit.

ଉକିମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁଭୂତ)—
Ukimāribā ଉଙ୍କି ମାରିବା (ଦେଖ)
Uṅkimāribā (See)

ଉକିଲ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଓକିଲ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ukila (etc) Okila etc. (See)

ଉକିଲତ୍‌ନାମା—ଦେ. ବି—ଉକାଲତ୍‌ନାମା (ଦେଖ)
Ukilātnāmā Ukālatnāmā (See)

ଉକିଲତି—ଦେ. ବି—ଓକିଲାତି (ଦେଖ)
Ukilāti Okilāti (See)

ଉକୁ—ବୈଦେ. ବି. (କରୁଅ ଶବ୍ଦ; ଆ—ବିକା; ଓକୁ)—
Ukú ୧ । କୌଣସି ଘଟଣାର ଆରମ୍ଭ ବା ଉଦ୍ଭବ—
ଅକୁ 1. Beginning of an occurrence.
ବକ୍ତୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଉତ୍ସୁ ପ୍ରେରଣାର ସମ୍ବାଦନା ଥିଲା ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ ।
୨ । ଘଟଣା—2. Event; occurrence.
୩ । କୌଣସି କଥ୍ୟର ଆରମ୍ଭ—
3 The beginning of anything.
୪ । ଅପରାଧର ଘଟଣା—
4. The occurrence of an offence.

ଉକୁଚା— ଦେ. ବି—୧ । ଝୁଲିବା—
Ukuchā 1. Hanging.
୨ । ଝୁଲା ହେବା ଅବସ୍ଥା—
2. Being suspended; suspension.
୩ । ଉଦ୍ବନ—3. Death caused by hanging.
ବିଣ—ଝୁଲା ହୋଇଥିବା—Hanging; suspended.

ଉକୁଚାଇବା—ଦେ. କ୍ରି – ୧ । ଲମ୍ବାଇବା; ଝୁଲିବା—
Ukuchāibā 1. To suspend.
ଉଚକାନ ୨ । ଝୁଲାଇବା—2. To cause to be
ଲଟକାନା suspended.

ଉକୁଚିବା—ଦେ କ୍ରି – ୧ । ଲମ୍ବାଇବା; ଝୁଲିବା; ଲମ୍ବାଇବା—
Ukuchibā 1. To suspend; to hang(a thing)
ଉଚକା ୨ । ଲମ୍ବିବା; ଝୁଲିବା; ଲମ୍ବିହେବା; ଲମ୍ବିକରା; ଝୁଲିବା—
ଲଟକାନା 2. To be suspended; to be hanging.
୩ । ଭାସିବା—3. To float.
୪ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବା—
4. To spring upwards.

ଉକୁଚି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିଜ ବେକରେ ଫାଶୀ ଲଗାଇ ଝୁଲି
Ukuchi hebā ମରିବା—1. To swing in a rope.
ଲଟକାନା ୨ । ଦଉଡ଼ିରେ ଦୋଳି ଖେଳିବା—
2. To play at swinging (one person swinging and another pushing and so on).
୩ । ଦଉଡ଼ିରେ ବେକ ଗଡ଼ି ହୋଇଯିବା—3. To have one's neck tightened with a rope.

ଉକୁଚେଇବା – ଦେ. କ୍ରି – ଉକୁଚାଇବା (ଦେଖ)
Ukucheibā Ukuchāibā (See)

ଉକୁଚେଇହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉକୁଚିହେବା (ଦେଖ)
Ukucheiheba Ukuchiheba (See)

ଉକୁଟ—ଦେ. ବି.—ବାଦ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ବୋଲିଯିବା ସ୍ୱରବିଶେଷ—
Ukuṭa Refrains uttered with musical formulae.
[କୌଣସି ବାଦ୍ୟ ଯଥା ମୃଦଙ୍ଗ ବଜାଇବାର ତାଲକୁ ମୁହଁରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାର ପଦ ବା ଶବ୍ଦ । ଉଣ୍ଣ ଉଣ୍ଣ-

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉପ୍ତ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରଭବ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଟ୍ୟ	ଉଷ୍ଟ	ଓ	ନ୍

ବାଦ୍ୟ (ଯଥା—ଘୁମୁଟ୍, ପଖଉଜ, ମୃଦଙ୍ଗ ଆଦ)ର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ହୋଇଛି ଅଛି ।]

ଉକୁଟା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉତ୍କୃଟ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—

Ukuṭā 1 Full blown.

୨ । ପିତ୍ତଳ ଆଦ ଧାତୁପାତ୍ରରେ ରହି ସ୍ୱାଦ ଓ ବଖାକୁ ଦୋଇଥିବା (ଅମ୍ଳ ଖାଦ୍ୟ)—2. (acid food) The taste of which has been spoiled by being kept in a brass-utensil.

ଦେ.ବି.(ସଂ. ଉତ୍କଥନ; ପ୍ରା. ଉକ୍କଥନ)–ପରର ଗୁପ୍ତଚ୍ଛିଦ୍ର ପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ଗାଳ—Slander; derisive abuse.

ଉକୁଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ—ଉତ୍କଟ)—୧ । ଦେହରେ ବୋଳ ଦେବା—1. To smear on the body.

Ukuṭāibā

ବଳ୍ଲମ ଉହ୍ୟାଇ ହୃଅନ୍ତୁ ନାସ ସହିଁ
ହୃଦ୍ରାରେ ଥଡର କରୁବୋ ଜାହିଁପାଇଁ । ଉଷ. ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

୨ । ଚର୍ଚ୍ଚିତ କରିବା; ଖୋଦନ ବା ଚିତ୍ରଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ କରିବା—2. To delineate.

ହୃତ୍ରାଳ କାଳୀ ଘେନ ବନ୍ଧବା
ପଦ ଉପରେ ଉକୁଟାଇ ତିଆ । ଭକ୍ତ. ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

୩ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ କରାଇବା; ଫୁଟାଇବା —

3. To make manifest.

୪ । ଦେହରେ ବୋଳାଯାଇଥିବା ହଳଦି ଆଦ ଅଙ୍ଗରାଗ ବସ୍ତୁକୁ ଦାଢରେ ମଳ କରି ଛଡାଇଦେବା—

4. To rub off the turmeric paste from the body.

ବଶ୍ୟ ତରୁଣ ଉତ୍ତଖାଇ ବସ୍ତ୍ରସ୍ୱ ଘେନେ ଭୁକ୍ତମ ଗୃତୁସ୍ନକଗେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ

ଉକୁଟାଉକୁଟି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍କୃ)—ପରସ୍ପରର ଛିଦ୍ର ଖୋଲା ଖୋଳ ଦୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ଗାଳ ଦେବା—To engage in mutual recrimination by revealing secrets.

Ukuṭāukuṭi hebā

ଉକୁଟାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍କଟ)—ଉକୁଟା (ଦେଖ)

Ukuṭāṇa Ukuṭā (See)

ଉକୁଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପିତ୍ତଳ ବା ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି ଧାତୁପାତ୍ରରେ ଅମ୍ଳଦ୍ରବ୍ୟ ରହିବା ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱାଦ ବା ବଲୁଚ ହେବା—

Ukuṭibā 1 (acid food) To get in the taste spoiled by being kept in brass utensils.

पतलाना

୨ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—2. To be manifest.

ହେଉହେଉଳେ ଥବା ସାର ଥାଇ ଲଜ ପାଟିର ମଣ୍ଡେ ଉକୁଟି ।
ବ୍ରଧାନାଥ. ସବାଟ ।

୩ । ଚିତ୍ର ବା ଖୋଦନ କରି ଲେଖିବା—

3. To engrave or paint.

୪ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବା—4. To be fully blown; to bloom.

ଉକୁଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍କୁଣ)—୧ । କେଶ ଓ ଚର୍ମ ଆଦରେ ଜନ୍ମିବା ପୋକ—1. Louse, head-louse.

Ukuṇi

ଉକୁନ Pediculus Capitis.

ଜୁଁ

[ଦ୍ର—ଉକୁଣିର ଡିମ୍ବକୁ 'ନଖ' ବା 'ଲିଖ'; ଶ୍ୱେତ ଉକୁଣିଙ୍କି 'ଗଚ୍ଚ' ଓ ବଡ଼ ଉକୁଣିଙ୍କୁ 'ଉଚ୍ଚା' ବୋଲ୍ଲସାଏ । ଏମାନେ ଲମ୍ବ କେଶଯୁକ୍ତ ମସ୍ତକରେ ରହି ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତ ଖାଆନ୍ତି ।]

୨ । ଉକୁଣିଙ୍କ ପରି ଏକ ପ୍ରକାର ପୋକ; ଉକୁଣିଆପୋକ—

2. Weevil

ଉକୁଣିଆପୋକ—ଦେ. ବ.—ଘୁଣ୍ଡଣ ଧାନ୍ୟାଦ ଶସ୍ୟରେ ଓ ପଶୁମାନଙ୍କ ଚର୍ମରେ ଜନ୍ମିବା ଉକୁଣିଙ୍କ ପରି ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକାର ପୋକ—Weevil; animal louse.

Ukuṇiāpoka

ଉକୁଣି ଦେଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଣ୍ଡର କେଶରୁ ଉକୁଣି ବାହାର କରି ମାରିବା—To search and find out and kill the lice from the hair.

Ukuṇi dekhibā

ଉକୁନ ଦେଖା

ଜୁଁ ଦେଖନା

ଉକୁଣି ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଉକୁଣି ଦେଖିବା (ଦେଖ)

Ukuṇi māribā 1. Ukuṇi dekhibā (See)

ପଡ଼େ ବସି ଅନ କେହୁ ମାରଇ ଉକୁଣି—ବ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରର ଅନଷ୍ଟକାମନା କରିବା—

2. To think evil of another.

ଯେ ପାହାକୁ ଦେଖି ନ ପାରେ, ଅନ୍ୟର ଘରେ ଉକୁଣି ମାରେ—
ଉଗ ।

ଉକୁଡା—ଦେ. ବ.—ଉକୁଟା (ଦେଖ)

Ukuṭā Ukuṭā (See)

ଉକୁଡାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ସଂ—ଉତ୍କୃ; ଉତ୍କଥନ)—

Ukuṭāibā ୧ । ଛଳପୂର୍ବକ କହିବା—1. To deride by alluding to one's failings; to banter.

ଛଳିୟେବଳା

ଉକଟନା, ଉଗଟନା

୨ । ନିଜ ପୂର୍ବକୃତ ଉପକାରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଛଳାଇକର କହିବା—2. To banter a person by alluding to favours done to him in the past.

ଉକୁଡାଉକୁଡ—ଗ୍ରା. ବ.—୧ । ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି—1. Dialogue.

Ukuṭāukuṭi ୨ । ସବାଲ ଜବାବ—2. Question and reply.

ଉକୁଡାଉକୁଡ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି —୧ । (ପରସ୍ପର) ଛଳବଚନ ଓ ପ୍ରତିବଚନ କୁହାକୁହି ହେବା—

Ukuṭāukuṭi hebā 1. To abuse and banter each other.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପ୍ରଶ୍ନାରେ ଏପତ ୧ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଲିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଲିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଅ ବୈଦିକରେ ସେବେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନାବୋଧରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଲିତ ଅପରତ ୨ ବା ୧ ଚଲିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ପୋଷବାକୁ ଦେବ । ଉକ୍ଷା :— 'ପାଟ' ର ମିଳିରେ 'ପାଇ' ପୋଷବେ; 'ଦୂତ' ର ମିଳରେ 'ଦୂତ' ପେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ର ପାଇରେ 'ବଇଁ' ପେଖିବେ; 'ଅଗ୍ନୀ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଗ୍ନି' ପେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ପେଖିବେ ।

୨ । ପରସ୍ପର କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା; ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କରିବା—
2. To be engaged in mutual questioning and reply.

୩ । ସବାଲ ଯବାବ କରିବା—
3. To be engaged in argument.

ଉକୁଡାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଉକୁଡା (ଦେଖ)
Ukutāṇa Ukuṭā (See)

ଉକୁତାରିକ—ଦେ. ବ (କଟରଆ ଭାଷା)—ଅପରାଧ ଘଟିବା ତାରିଖ—
Ukutārika Date of occurrence.

ଉକୁତିବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କି—ଯୁକ୍ତି କରିବା; ଦମ୍ଭକର କଥା କହିବା—
Ukutibā To argue.

ଉକୁତେଇବା - ସ୍ତ୍ରୀ. କି—୧ । ଛଳବଚନ ପ୍ରଯୋଗ କରିବା—
Ukuteibā To banter.

୨ । ନଜ କୃତ ଉପକାରକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଛଳାଇବା—
2. To banter a person by alluding to past favours shown to him.

ଉକୁତେଇ ହେବା—ଦେ. କି—ଉକୁତାଇବା (ଦେଖ)
Ukutei hebā Ukutāibā (See)

ଉକୁମ୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଉକି) ବ—ଉକୁମ୍—
Ukum Order.

ଉକୁସ୍ଥଳ—ଦେ. ବ (କଟରଆ ଭାଷା)—ଅପରାଧ ଘଟନାସ୍ଥଳ—
Ukusthaḷa Place of occurrence.
ଅକୁସ୍ଥାନ
ବକୁସ୍ଥାନ

ଉକୁସ୍ଥାନ—ଦେ. ବ (କଟରଆ ଭାଷା)—ଉକୁସ୍ଥଳ (ଦେଖ)
Ukusthāna Ukusthaḷa (See)

ଉକେଇବା—ଦେ. କି—ତିନ୍ତିଲ ଓ ତମ୍ବା ଆଦ ଧାତୁନିର୍ମିତ ପାତ୍ରରେ
Ukeibā ରହିବା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବସ୍ୱାଦ ଓ ବକୃତ
पित्तलाना ହେବା—To get spoiled in taste (by being put in a brass or copper receptacle)

ଉକ୍ଣ—ଦେ. ବ (ସ.—ଉତ୍କଣ୍ଠା; ପ୍ରା ଉକ୍କଣ୍ଠା)—
Ukkaṇṭha ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠା— 1. Eagerness
୨ । ଉତ୍କଣ୍ଠା କବା (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—2. Anxiety.

ଉକ୍ତ - ସଂ. ବିଣ (ବଚ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ.ତ)—୧ । କଥିତ;
Ukṭa ଉକ୍ତିତ—1. Spoken; said; uttered.
୨ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ; ପୂର୍ବ କଥିତ—2. First mentioned; aforesaid.
୩ । ନଦିଷ୍ଟ; ଲକ୍ଷିତ—3 Mentioned.
ବ. (+ଭାବ. ତ)—କଥନ—Speaking.

ଉକ୍ତକର୍ମ—ସଂ. ବ.—(ବ୍ୟାକରଣ) କର୍ମ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତିର ରୂପ
Uktakarma ଧାରଣ କର ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା କର୍ମ—(grammar) An object which takes the first case-ending.

ଉକ୍ତି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବଚ୍ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. କ୍ତି)—
Ukti ୧ । ବଚନ; ବାକ୍ୟ—
1. Word; expression.
୨ । କଥା—2. Speech.
୩ । ପ୍ରବଚନ—3. Saying.

ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଉକ୍ତି+ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି.)—
Uktipratyukti ୧ । ଉତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର—
1. Statement and counter-statement.
୨ । ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର—2. Question and reply.

ଉକ୍ଥ—ସଂ. ବ. (ବଚ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ମ. ଥ)—୧ । ସାମବେଦ—
Uktha 1. The 'Sama' or the second of the four Bedas.
୨ । ସାମବେଦର ଅଂଶବିଶେଷ—
2. A particular portion of the Sāma vedic hymns.
୩ । ଯଜ୍ଞବିଶେଷ—3. A particular sacrifice.

ଉକ୍ଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଓଦା କରିବା—
Uksh (root) To moisten.

ଉକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଉକ୍ଷ ଧାତୁ=ଓଦା କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Uksha ୧ । ସିକ୍ତ—1. Moistened.
୨ । ଧୌତ—2 Washed

ଉକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉକ୍ଷ ଧାତୁ=ଓଦା କରିବା+ଭାବ. ଅନ) —ଜଳ-
Ukshaṇa ସେଚନ; ଘାଣିଦିଆ — Sprinkling with water.

ଉକ୍ଷତର—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉକ୍ଷନ୍=ବୃଷ+କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ. ତର)—
Ukshatara ୧ । ସାନବୃଷ; ଦୁବ୍ଳ ବୃଷ; ବଳଦ—
1. A small bull or ox.
୨ । ବଡ଼ବୃଷ; ପ୍ରୌଢ଼ବୃଷ—
2. A well developed bull.

ଉକ୍ଷତରୀ ସଂ. ବ. (ଉକ୍ଷତର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ) —ଯେଉଁ ଗାଈର ଯୌବନ ନଷ୍ଟ
Ukshatarī ହୋଇ ଅଛୁ—A cow past her youth.

ଉକ୍ଷା—ସଂ. ବ. ଉକ୍ଷ ଧାତୁ=ଆର୍ଦ୍ର ହେବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍ ୧ମା
Ukshā ଏବ.—ଉଲ - ଇଂ. ଏକବଚନ ଅକ୍ସ୍; ବହୁବଚନ ଅକ୍ସନ୍; ସାକ୍ସନ. ଅକ୍ସା; ଫା. ଗାଓଅଜ୍ନା= ବଳଦ)—୧ । ବୃଷ—1. Bull.
୨ । ବଳଦ—2. Bullock.
୩ । ବୃଷକ ନାମକ ଔଷଧ—
3. A medicinal ingredient.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୦ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ୦
୨	୧	ଓ	ଔ	ଲୃ	ୠ୍	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଉକ୍ଷିତ—ସଂ. ବଣ—(ଉକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଓଦା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ukshita ୧ । ସିକ୍ତ—1. Moistened; washed.
୨ । ଅବସିକ୍ତ—2. Sprinkled.
୩ । ଲିପ୍ତ—3. Anointed.

ଉଖ୍ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଖୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ukhṛdibā Ukuṛdibā (See)

ଉଖ୍ନାଉଛେ—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(କ୍ୟଙ୍ଗାର୍ଥ)—ବର୍ତ୍ତମାନ
Ukhnāuchhe ଅସାଧ୍ୟ ଅଟେ; ବର୍ତ୍ତମାନ ମିଳିବ ନାହିଁ—
Is not available now.
(ଯଥା—ଧନ୍ ଉଖ୍ନାଉଛେ)

ଉଖ୍ଲା—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଯେ ଘରର ଗୁପ୍ତ କଥା ବାଣ୍ଟରେ
Ukhlā ଘାଟରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଦିଏ—(a person)
Revealing family-secrets.

ଉଖ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା—
Ukha (root) To go.

ଉଖ—ଦେ ବି. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୂକୃତ)—ରେତା—
Ukha Rasp; file.
ଉଖା; ଉଖୋ

ଉଖଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଉଖୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Ukhaṛdā Ukhuṛdā (See)

ଉଖଡ଼ା ମାଟିରେ ଦଧିରୁ ଦଧିରେ ସ୍ୱରମା ମନୋରମ କଲେ।
ଅରୁଣଚ—ବଦଜୁତରଙ୍ଗିଣୀ।

ଉଖନ୍—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉକୁଣି (ଦେଖ)
Ukhan Ukuṇi (See)

ଉଖଳ—ଦେ. ବ—ଉଦୁଖଳ (ଦେଖ)
Ukhaḷa Udukhaḷa (See)
ଉଖଲୀ
ଊଖଳୀ

ଉଖଲ୍ ହେବା—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଲଜ୍ଜାଜନକ କଥା ବା
Ukhalā hebā ଅଯଥା କଥା କହିବା—To publish
unreasonable, painful or shameful
things.

ଉଖା—ସଂ. ବି (ଉକ୍ଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ukhā ୧ । ପାକସ୍ଥାଳୀ; ପାକପାତ୍ର; ହାଣ୍ଡି—1 Cooking pot.
୨ । କରେଇ—2. Sauce-pan.
୩ । ବହୁଳୀ—3. A brass cooking pot.
ଦେ. ବ—ରେତା—Rasp; file.

ଉଖାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ଖାତ)—୧ । ଢିଲା କରିବା—
Ukhāṛdibā 1. To loosen; to slacken.
ଉଖାଡ଼ା; ଉଖଡ଼ା ୨ । ଉପାଡ଼ିବା—
ଉଖାଡ଼୍ନା To root out; to uproot.

ଉଖାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ଥାର)—୧ । ଏଣେ ତେଣେ ପାଶିବା—
Ukhāribā 1. To stir up.
ଉସକାନ ୨ । ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା—2. To irritate.
ଉସକାନା ୩ । ବିଗାଡ଼ିବା—3. To confuse; to throw
into confusion.
୪ । ଉପାଡ଼ିବା (ଦେଖ)
4. Ukhāṛdibā (See)

ଉଖି—ସାଦେ. (ବସୁର) ବ—୧ । ଛଳ; ବାହାନା—
Ukhi 1. Plea; excuse
୨ । ସୂତ୍ର; ସୁବଧା; ସୁଯୋଗ—2. Opportunity.

ଉଖୁଡ଼ା - ଦେ. ବ. (ସ. ଉତ୍ଖୋଟକ—ତୁଲ- ସ. ଇକ୍ଷୁ)—
Ukhuṛdā ଗୁଡ଼ ବା ଚନ୍ଦାରେ ପାକ ଦେଇଥିବା ଲଅ—
ମୁଡ଼କୀ; ଉଖଡ଼ା Fried paddy seasoned with sugar
ଉଖୁଡ଼ା or treacle.

ଉଖୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ଉତ୍ଖିପ୍ତ)—
Ukhuṛdibā ୧ । (ଠିଆ ଦେଇଥିବା) କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ନୁଆଁଳ।
ଉଖଡ଼ା ହୋଇଯିବା—1. To become loosened or
ଉଖଡ଼ନା slackened.
୨ । ଉପୁଡ଼ିବା; ଉପୁଡ଼ିଯିବା—
2. To be uprooted; to be freed from
the base.

ଉଖୁଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଖୁଡ଼ିବାର ନିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ukhuṛdeibā The causative form of
ukhuṛdibā.

ଉଖୁଣୀ—ଦେ. ବ—ଧାନ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇ ସାଲୁଅ ଆଦ ବାହାର
Ukhuṇī କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ବଙ୍କାତ୍ର ଦଣ୍ଡ—
A hooked staff used to draw out the
straw after paddy is trodden.

ଉଖୁନ୍—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉକୁଣି (ଦେଖ)
Ukhun Ukuṇi (See)

ଉଖୁରା—ସାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ବେଶି ପରିମାଣରେ ଡାଲି ଓ ଅଲୁ
Ukhurā ପରିମାଣରେ ଗୁଣ୍ଡ଼ିଲ ଏକତ୍ର ଭିଜ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଜାଉ
(ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—A gruel prepared by
fried rice and pulse
ଦେ. ବ—୧ । ଚୁଲିରେ ଥିବା କାଠକୁ ଗେଣ୍ଡିବା କାଠିରେ ଉଖାର
ଦେବା—1. Stirring up the fuel in the
oven.
୨ । ଗେଣ୍ଡିବା କାଠି—2. The stick by which the
burning fuel is stirred up.
ଦେ. ବଣ—ଘଣ୍ଟା ହୋଇଥିବା—Stirred up.

ଉଖୁରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଖାରିବା (ଦେଖ)—
Ukhurāibā Ukhāribā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାହ୍ୟ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦର ଶେଷାକ୍ଷରରେ, ସେବେ ଏ ଦୁଇଟିରୁ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଗୋଟାକୁ ଦେବ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; "ବଧୂ" ନ ପାଇଲେ 'ବହୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଉଖୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମତାଏ ବା ଉତ୍ତେଜିତ କରେ—1. Instigating; one who stirs up a man against another.

ଉଖାଡୁ

୨ । ଚୁଗୁଲଖୋର—2. Backbiting.

ବି—ଚୁଲିର ନଆଁକୁ ଟେକିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କାଷ୍ଠ ଦଣ୍ଡ; ଟେକଣା—A poker of wood.

ଉଖୁରିବା—ଦେ. କି—ଉଖାରିବା (ଦେଖ)

Ukhuribā Ukhāribā (See)

ଉଖୁରୁଣୀ—ଦେ. ବ—ଉଖୁଣୀ (ଦେଖ)

Ukhuruṇī Ukhuṇī (See)

ଉଖୁରେଇବା—ଦେ. କି—ଉଖାରିବା (ଦେଖ)

Ukhureibā Ukhāribā (See)

ଉଖେନ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉକୁଣି (ଦେଖ)

Ukhen Ukuṇi (See)

ଉଖେର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—୧ । ଉଦୁଖଳ (ଦେଖ)

Ukher 1. Udukhala (See)

୨ । ଚିଙ୍କି ଉତ୍ତଣ୍ଡି—2. The receptacle of the husking jack.

ଉଖ୍ୟ—ସ. ବିଣ (ଉତ୍ + ଦାଣ୍ଡି + ଘାକାର୍ଥରେ. ଯ)—

Ukhya ଦାଣ୍ଡିରେ ଘାଚ କରାଯାଇଥିବା; ସ୍ଥାଳୀପକ୍ୱ (ମାଂସାଦ)—(meat) Boiled in a pot.

ଉଗଡ଼ା— ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ— ଉଗୁଡ଼ା (ଦେଖ)

Ugarḍā Ugurḍā (See)

ଉଗଡ଼ାଇବା—ଗ୍ରା. କି—ଉଗୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)

Ugarḍāibā Ugurḍāibā (See)

ଉଗରଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗିରଣ)—ବମନ—

Ugaraṇa Vomiting.

ଉଗଲା—ଦେ. ବ.—ଅଟକ—

Ugalā Restraint.

ଦେ. ବିଣ—ଅଟକାଦେବା; ନରୁବାଦେବା—Restrained.

ଉଗାଡ଼ିବା —ଦେ. କି—ଉଗୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)

Ugārḍibā Ugurḍāibā (See)

ଉଗାର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—୧ । ବାନ୍ତି; ଉଦ୍ଗାର—

Ugāra Vomiting.

୨ । ଢାକୁଣ୍ଟ—Belching.

ଉଗାରିବା— ଦେ. କି (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—

Ugāribā ୧ । ବାନ୍ତି କରିବା—1. To vomit.

୨ । ଢାକୁଣ୍ଟ ମାରିବା—2. To belch.

୩ । ବାହାରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା; ଉଦ୍ଗିରଣ କରିବା—

3. To vomit forth; to throw out; to emit.

ଘର୍ଦ୍ଦ ପୂରଣ ଚକ ଉଗାର ଅନଳ—ଜଗନ୍ନାଥ ।

ଉଗାଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗଳନ)—୧ । ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର, ଉଗାଳ ପୁରାଣ ପୌରାଣିକ ଗୀତ—1. Dialogue in song dealing with Pauranic stories sung by the cow-herds.

୨ । ଅଟକ—2. Restraint.

୩ । ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଧାନ ଖେତର ହଡ଼—

3. Ridge of a paddy-field.

ଉଗାଳିବା—ଦେ. କି—୧ । (ସଂ— ଉଦ୍ଗଳନ;. ଅର୍ଗଳ-ଭୁଲ ଗ୍ରା. ଅଗୁଳ) ଆଗରୁ ଅଟକାଇବା; ଆଗୁଳିବା—1. To block the way; to stop one's progress by standing in his way with outstretched arms.

ଆଡନା

କେ ସୋପା ଉଗାଳଇ ବାଟ—ରୂପେ. ସ୍ତୋତ୍ରପଞ୍ଚାମୃତ ।

ବମିକରା ୨ । (ସଂ. ଉଦ୍ଗିଳନ ଭୁଲ—ଗ୍ରା. ଉଗ୍ଗିଳନ) ବାନ୍ତି କରିବା—

ଉଗଳନା 2. To vomit forth.

ଉଗୁଇବା—ଗ୍ରା. କି. (ସଂ. ଉଦ୍ଗମନ)—୧ । ଉପରକୁ ଯୋରରେ ଉଠିବା—1. To rise up with force.

ଉଗା

ଉଗଣା ୨ । କ୍ରୋଧ ବା ଗର୍ବରେ ଡେଇଁବା—

2. To leap up in anger or pride.

ଉଗୁଜା—ଗ୍ରା. ବ.— ଉଭୁଜା (ଦେଖ)

Ugujā Ubhujā (See)

ଉଗୁଜାଇବା—ଗ୍ରା. କି—ଉଭୁଜାଇବା (ଦେଖ)

Ugujāibā Ubhujāibā (See)

ଉଗୁଜିବା—ଗ୍ରା. କି.— ଉଭୁଜିବା (ଦେଖ)

Ugujibā Ubhujibā (See)

ଉଗୁଜେଇବା—ଗ୍ରା. କି—ଉଭୁଜାଇବା (ଦେଖ)

Ugujeibā Ubhujāibā (See)

ଉଗୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ମୁଣ୍ଡ ମଡ଼ାଚୋଇ ରଖା ଯାଇଥିବା; ଲେଉଟା ଯାଇଥିବା—Set with head down; upset; inverted.

Ugurḍā

ଉପୁଡ଼

ଔଁଧା; ଉଲଟାହୁଆ

ଉଗୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—ମୁଣ୍ଡ ମଡ଼ାଇ ରଖିବା; ଲେଉଟାଇ ଦେବା—To set with head down; to invert.

Ugurḍāibā

ଉପୁଡ଼କରା

ଉଲଟାନା

ଉଗୁଡ଼େଇବା—ଦେ. କି— ଉଗୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)

Ugurḍeibā Ugurḍāibā (See)

ଉଗୁର—ଦେ. ବିଣ (ସ. ଉଦ୍ଭୃତ)—୧ । ପୂର୍ବୋପଯୁକ୍ତ —

Ugurā 1. Already used.

୨ । ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା (ମାଲ୍ୟାଦ); ଉଦ୍ଭିନ୍ନ—

2. Already worn (e,g. flower; garland etc)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ସ	ଜ୍ଞଅ	ଜ୍ଞ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଌ	ଯେ	ଥକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଂ । ଯାହାରୁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ (ବଟା ହଳଦ ବା ଚନ୍ଦନରୁ) ବଳକା ରହି ଯାଇଥିବା—

3. (turmeric paste) Left in the pot after use.

ଉଗୁରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଉଗୁର କରିବା

Ugurāibā (ଯଥା—ନୂଆ ଲୁଗାକୁ ପିନ୍ଧୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା)—To cause a new thing (e,g. cloths etc) to be used by another.

ଉଗୁରାଇ ହେବା—ଦେ କ୍ରି—୧ । ନିଜର ପୌରୁଷ ବା ପ୍ରଶଂସାକୁ କହି ହେବା—

ଡୀଂହଁଗକନା 1. To boast of one's excellences; to praise one's self.

୨ । ଗର୍ବପ୍ରକାଶ କରିବା—2 To arrogate

ଉଗୁର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବ୍ୟବହାରଦ୍ୱାରା (ମାଲ୍ୟାଦି) ଦୂଷିତ କରିବା—1. To contaminate or make unfit for further use by using a thing.

୨ । ପ୍ରଥମେ (ନୂଆ ଲୁଗା ଆଦିକୁ) ବ୍ୟବହାର କରିବା—

2. To use (new cloth) for the first time.

[ଦ୍ର—ଗୁରୁଜନମାନେ ନୂଆ ଲୁଗାକୁ ପ୍ରଥମେ ନ ପିନ୍ଧି ପିଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଗୁର କରି ପରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ।]

ଉଗୁରି—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ ଉଗ୍ର)—ଉଗ୍ର (ଦେଖ)

Uguri Ugra (See)

ଦେ. ବ—ଂଗର୍ବ—Pride; arrogance (Grundy)

ଉଗୁରେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଗୁରାଇବା (ଦେଖ)

Ugureibā Ugurāibā (See)

ଉଗୁରେଇ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଗୁରାଇ ହେବା (ଦେଖ)

Ugurei hebā Ugurāi hebā (See)

ଉଗୁଲା—ଦେ. ବଣ—ଉଗୁର (ଦେଖ)

Ugulā Ugurā (See)

ଉଗୁଲ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—1. Excellent.

Uguli ୨ । ଅଧିକ—2. More than.

ମୋତ୍ତର ସଭ୍ୟ ମହଁ କ ରୁହିବ ଉଗୁଡ
ଶତ୍ତରୁ ମାଂସ ଜାହ୍ନ ହଅ ମୋତେ ଭୁଲ—ବଳରାମ. ସ୍ୱାସ୍ୱଣ ।

ଉଗୁଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଧିକା ହେବା—1. To exceed.

Uguliba ୨ । ବଳିପଡ଼ିବା—2. To remain over.

ଉଗେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଗୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)

Ugeibā Uguibā (See)

ଉଗ୍ଗିବା—ଗ୍ରାଦେ (ବାଙ୍ଗାମ) କ୍ରି—ହଗିବା (ଦେଖ)

Uggibā Hagibā (See)

ଉଗ୍ର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉଜ୍ ଧାତୁ=ମିଳିତ କରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତୃ. ରକ୍)—୧ । କ୍ରୁଦ୍ଧ; କୋପନ; କ୍ରୋଧସ୍ୱଭାବବିଶିଷ୍ଟ—

Ugra (ଉଗ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Passionate; wrathful.

୨ । ଭୟଙ୍କର; ଉତ୍ପାତକ; କର୍କଶ—

2. Terrible; peevish.

୩ । ତୀବ୍ର; ପ୍ରଖର; ପ୍ରଚଣ୍ଡ—

3. Hot; violent; strong; virulent.

୪ । ଚଡ଼ଚଡ଼ିଆ—4. Surly.

୫ । କ୍ରୂର; ନିଷ୍ଠୁର—5. Cruel.

୬ । କଟୁ; ତୀକ୍ଷ୍ଣ—6. Of hot taste; pungent.

ସଂ. ବ—୧ । ଶିବ—1. God Siba

୨ । ଶିବଙ୍କ ଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ବାୟୁମୂର୍ତ୍ତି—

2. The airy form of Siba

୩ । (ଶୂଦ୍ରାଣୀ ଗର୍ଭରୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଔରସ ଜାତ ଜାତିବିଶେଷ) ଆଘିରି (ଦେଖ)—3. Āghiri (See)

୪ । ନକ୍ଷତ୍ରଗଣବିଶେଷ; ପୂର୍ବଫାଲ୍ଗୁନୀ, ପୂର୍ବାଷାଢ଼ା, ପୂର୍ବଭାଦ୍ରପଦ, ମଘା ଓ ଭରଣୀର ସମବାୟ—

4. A group of certain asterisms.

୫ । କେରଳଦେଶ—5. Name of a country in India.

୬ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ପୁତ୍ର—

6. Name of a son of Dhṛutarāshṭra.

୭ । ଶୋଭାଞ୍ଜନ ବୃକ୍ଷ—

7. The horse-radish or Morunga (tree)

୮ । କ୍ରୋଧ—8. Anger.

୯ । ବତ୍ସନାଭ ବିଷ; ମହୁଗ—9. Aconite.

ଉଗ୍ରକର୍ମ—ସଂ. ବ—ଅଶ୍ରୁଗ୍ରହଣାଦି ସାଙ୍ଗେତିକ କର୍ମ—

Ugrakarm Acts of bravery befitting a hero.

ବହ୍ୱଚ ଶାଖି ପଠନ ଉଗ୍ରକର୍ମ ଦେଖେ—ପ୍ରାତୀ. ଶିବସ୍ତୋତ୍ର ।

ଉଗ୍ରକର୍ମା—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର + କର୍ମନ୍)—

Ugrakarmā ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନାୟାସରେ ଉତ୍ପାତକ କର୍ମ କରି ପାରେ; ଯେଉଁ ଲୋକ ସହଜରେ ନିଷ୍ଠୁର କର୍ମ କରି ପାରେ—A person who is capable of doing cruel deeds easily.

ଉଗ୍ରକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—କଲରା; କାଉବେନ୍ଧ—A bitter fruit; Ugrakāṇḍa Memordica.

ଉଗ୍ରଗନ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର=ତୀବ୍ର + ଗନ୍ଧ)—ତୀବ୍ରଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—

Ugragandha Strong-scented.

ସଂ. ବ—୧ । ହିଙ୍ଗୁ—1. Assafœtida.

୨ । ରଶୁଣ—2. Garlic.

୩ । କଟଫଳ; କାଫଡ଼—3, Kaṭaphala (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରତ ୧ ଚତ୍ତର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତ୍ତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବଏଁ ବା ୨ ଚତ୍ତୁର୍ଥ ନୈମିତ୍ତି ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୱେଷଣରେ, ସେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତ୍ତୁର୍ଥ ବପଗ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚତ୍ତୁର୍ଥ ବର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାହ' ଖୋଜବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଲୂଅ' ଖୋଜବେ;'ଦଧି' ନ ମିଳଲେ 'ଦଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ୍ ଦେଖିବେ ।

୪ । ଚମ୍ପକ—4. A flower.
୫ । ଅର୍ଜୁନବୃକ୍ଷ—5. Arjuna tree.
୬ । ତୀବ୍ର ବା ଉତ୍କଟ ଗନ୍ଧ—6. Strong smell.

ଉଗ୍ରଗନ୍ଧା—ସଂ. ବ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର + ଗନ୍ଧ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ugragandhā ୧ । ବଚ (ଦେଖ)—1. Bacha (See)
୨ । ଜୁଆଣୀ (ଦେଖ)—2. Jūāṇi (See)
୩ । ବଣଯୁଅଣି (ଦେଖ)—3 Baṇa juāṇi (See)
୪ । ହେଙ୍ଗୁ ଦେଖ—4 Hengu (See)
୫ । ରଶୁଣ—5 Garlic
୬ । ଚମ୍ପା (ଫୁଲ) (ଦେଖ)—6. Champā (flower) (See)

ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା—ସଂ. ବଣ. (କର୍ମଧା; ଉଗ୍ର = ତୀବ୍ର + ଚଣ୍ଡା = ଅଭଦ୍ରୋପଜୀବା)—
Ugrachaṇḍā ୧ । ଅଠର ହସ୍ତବିଶିଷ୍ଟ ଦୁର୍ଗାମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ—
1. The Goddess of wrath; a form of Durgā with 18 hands.
୨ । ଅତି କୋପନସ୍ୱଭାବା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. A passionate lady; a vixen; a shrew

ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Ugrachaṇḍī Ugrachaṇḍā (See)

ଉଗ୍ରତା—ସଂ. ବ. (ଉଗ୍ର + ତ୍ୱବ. ତା)—୧ । ପ୍ରଚଣ୍ଡତା—
Ugratā 1. Violence.
୨ । ପ୍ରଖରତା; ତୀବ୍ରତା—2. Virulence.
୩ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ—3. Pungency.
୪ । ଉତ୍କଟତା—5. Fierceness; ferocity.

ଉଗ୍ରତାରା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ [ଉଗ୍ର = ଉତ୍କଟ (ଉତ୍ପ) + ତାର୍ = ଯେ ନାଶ କରନ୍ତି; ଯେ ଉତ୍କଟ ଉତ୍ପତ୍ତି ନାଶ କରନ୍ତି] ଭଗବତୀଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦ—One of the forms assumed by Goddess "Bhagabatī."

ଉଗ୍ରଧନ୍ୱା—ସଂ.ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର = ଉତ୍ପାନକ + ଧନ୍ୱନ୍ = ଧନୁ)—
Ugradhanwā ୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. Indra.
୨ । ଶିବ—2. Siba.
ସଂ. ବଣ—ଶତ୍ରୁମାନେ ଯାହାର ଧନୁକୁ ସହ୍ୟ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ; ମହାଧନୁଷ୍କ; ପ୍ରଖରଧନୁର୍ଦ୍ଧର—A powerful archer.

ଉଗ୍ରନର୍କ—ଦେ. ବ—ଭୀଷଣ ନରଭବିଶେଷ—
Ugranarka A very terrible hell.

ଉଗ୍ରନର୍କ ମଧ୍ୟେ ନେଇ ଘାରୁ ପକାଇବୁ,
ତଥାପି ଉତ୍ରୋଧ ଘାଟୀରେ ନ ରଖିବୁ । ବସ୍ତ୍ର କେଶସ୍ପର୍ଶ ।

ଉଗ୍ରପନ୍ଥୀ—ଦେ. ବଣ—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ)—ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନକାରୀ (ଦଳ)—Extremist.

ଉଗ୍ରପ୍ରକୃତି—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର + ପ୍ରକୃତି)—
Ugraprakṛuti ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ କର୍କଶ—Wrathful; stern; of violent temper.

ଉଗ୍ରପ୍ରକୃତିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର + ପ୍ରକୃତି)—
Ugraprakṛutika ଉଗ୍ରପ୍ରକୃତି (ଦେଖ)
(ଉଗ୍ରପ୍ରକୃତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Ugraprakṛuti (See)

ଉଗ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର = ତୀବ୍ର + ବୀର୍ଯ୍ୟ = ବଳ)—
Ugrabīrjya ୧ । ବିଶେଷ ବଳଶାଳୀ—
(ଉଗ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Of great strength or mettle.
୨ । ତୀବ୍ର; କଟୁ—2. Very hot.

ଉଗ୍ରବୈଶ୍ୟ—ଦେ. ବ—ଆଗ୍ରି (ଦେଖ)
Ugrabaiśya Āgri (See)

ଉଗ୍ରମୂର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର = ବିକଟ + ମୂର୍ତ୍ତି = ରୂପ)—
Ugramūrtti ୧ । ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ ଭୟାନକ—
1. Of frightful nature.
୨ । ଯାହାର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିଲେ ଭୟ ହୁଏ; ଭୀଷଣମୂର୍ତ୍ତି—
2. Fierce in visage; of frightful appearance.

ଉଗ୍ରଶେଖରା—ସଂ. ବ. (ଉଗ୍ର = ଶିବ + ଶେଖର = ଚୂଡାରୂପିଣୀ)—
Ugraśekharā ଗଙ୍ଗା—The Ganges.

ଉଗ୍ରଶ୍ରବାଃ—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର = ଉତ୍କୃଷ୍ଟ + ଶ୍ରବଃ = ଶ୍ରବସ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ)—
Ugraśrabāḥ କର୍ଣ୍ଣ, ଶ୍ରୁତଧର; ଉଗ୍ରଶ୍ରବସ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ)—
୧ । ସୂତପୁତ୍ର; ରୋମହର୍ଷଣ ପୁତ୍ର—1. Son of Romaharshaṇa, the great rhapsodist of the age of the Mahābhārata.
୨ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ – 2. A son of Dhṛutarāshṭra (who had 100 sons).
ସଂ. ବଣ—ତୀକ୍ଷ୍ଣ କର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ— Having sharp ears.

ଉଗ୍ରସେଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ନାମ)—ଉଗ୍ରସେନ (ଦେଖ)
Ugraseṇa Ugrasena (See)

ଉଗ୍ରସେନ—ସଂ. ବ (ନାମ) + (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଗ୍ର = ପ୍ରଚଣ୍ଡ + ସେନା = ସୈନ୍ୟ)—୧ । ମଥୁରର ଜନୈକ ରାଜା;କଂସପିତା—
Ugrasena 1. The father of Kaṁsa king of Mathurā).
୨ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ପୁତ୍ର—2. Name of a son of Dhṛutarāshṭra.

ଉଗ୍ରସ୍ୱଭାବ—ସଂ. ବ (କର୍ମଧା)—ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବା କଡ଼ା ପ୍ରକୃତି—
Ugraswabhāba Fiery nature.
(ଉଗ୍ରସ୍ୱଭାବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି) - ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସ୍ୱଭାବବିଶିଷ୍ଟ—
Of a fiery nature.

ଉଗ୍ରା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉଗ୍ର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—'ଉଗ୍ର'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Ugrā Feminine of Ugra.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ର୍,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଜ୍ଞ	ଭ
୨	ଈ	ଌ	ଲୃ	ଲୄ	ଐ	ଅର୍ଦ୍ଧାନୁସ୍ୱାରବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଳ

ସଂ. ବି.—୧ । ଯୁଆଣି—1. Juāṇi (See)

୨ । ବଚ—2. Bacha (See)

୩ । ଧନିଆଁ—3. Coriander.

୪ । ଦୁଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—4. Termagant woman.

୫ । ଯୋଗିନୀ ବିଶେଷ—5. One of the Joginis.

ଉଗ୍ରେସନ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉଗ୍ରସେନ (ଦେଖ)
Ugresana Ugrasena (See)

ଉଗ୍ରେସର—ବୈଦେ.(ଇଂ) ବି (ଇଂ.ଓଭର୍‌ସିଅର୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Ugresara ଓଭର୍‌ସିଅର୍—Overseer.
ଉଭରସିଅର
ଦରୋଗା

ଉଘା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉପ୍ତ)—
Ughā ୧ । ଉଦ୍ଦା—1. File; rasp.

୨ । (ସଂ. ଉତ୍ସାଟନ)—ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଦେଖାଇ ଛଳ କଥା କହିବା; ଉଘାଣ—2. Taunting; ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଉଘାଏ—Bantering.

ଉଘାଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ସାଟନ; ପ୍ରକାଶକରଣ)—
Ughāibā ୧ । ଅନ୍ୟର ଛିଦ୍ର ବା ଦୋଷ ଦେଖାଇ ଗାଳଦେବା-
ଉଲାହନା; ଉଖଟନା 1. To revile; to slander; to taunt.

୨ । ନିଜକୃତ ଉପକାରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଛୁଟୁଲାଇବା—
2. To banter by alluding to favours received from the speaker.

ଉଘାଉଘି ଦେବା—ଦେ.କ୍ରି—ପରସ୍ପର ଛିଦ୍ର କହି ଗାଳ ଦଆଦେଇ ଦେବା-
Ughāughi hebā To taunt mutually.

ଉଘାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ସାଟ)—ଗୃହ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ମଞ୍ଚା ବା ଉଡ଼—
Ughārḍa A plat-form made of bamboos inside a house.

ଉଘାଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ସାଟନ)—ଉଘାଇବା; ଛଳକଥା କହିବା—
Ughāṇa Taunting.
ଉକଟା

ଉଘାରି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଖେତ ଜଗିବା ଲୋକ; ଖେତର ଜଗୁଆଳ—One who keeps watch over a corn-field.

ଉଘାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ସାଟନ)—ଉତ୍ସାଟିତ ହେବା—
Ughāribā To burst; to open.

ଉଘେଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଉତ୍ସାଟିକା)—
Ughei ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପରକୁ ଉଘାଏ—
Reviling; taunting (female).

ଉଘ୍ରାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (କଟକ) କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ସାଟନ)—
Ughrāibā ୧ । ଉତ୍ସାଟନ କରିବା—1. To open.

୨ । ଦୁଆର ଫିଟାଇବା—2. To throw open a (door).

ଉଙ୍କାର—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି (ସଂ. ଓଙ୍କାର)—ଓଁକାର—
Uṅkāra The mystic syllable 'Oṁ'.
ପିନାକା ଅମୃତରବା ଉଖ ଯେ ଦୋସର
ଝଙ୍କାର ଉଙ୍କାର ନାଦେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡହିଁ ପୂର । ପ୍ରାତୀ, ରତ୍ନସିଂହପୁର ।
ସଂ. ବି—ହରିବଂଶୋକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଜନୈକ ସଙ୍ଗୀ—
Name of a companion of Bishnu.

ଉଙ୍କାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ.ଓଁକାର;ଓଁକାରଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରର ଆରମ୍ଭ)—
Uṅkāribā ୧ । (କଥା) ଆରମ୍ଭ କରିବା—1. To start a thing for discussion.

୨ । କୌଣସି କଥାର ପ୍ରାଥମିକ ସୂଚନା କରିବା—
2. To make a hint.

୩ । କଥା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା—
3 To begin to speak.

ଉଙ୍କି—ପ୍ରାଦେ. ବି (ବଙ୍ଗଳା "ଉଁକି"ରୁ ଅନୁକୃତ)—ଗୋପନ ଦୃଷ୍ଟି—
Uṅki Peeping; prying.

ଉଙ୍କିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—
Uṅkibā ୧ । ଲୁଚିଲୁଚି ଦେଖିବା—2, To peep; to have a peep into; to pry into.

୨ । ଉକୁଟିବା (ଦେଖ)
2. Ukuṭibā (See)

ଉଙ୍କିମାରିବା—ପ୍ରାଦେ. କ୍ରି. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)—
Uṅkimāribā ଉଙ୍କିବା ୧ (ଦେଖ)
ଉଙ୍କିମାରା Uṅkibā. 1 (See)
ଝାଁକନା

ଉଙ୍କିଜିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଉତ୍କୁଟିବା (ଦେଖ)
Uṅkijibā Ukuṭibā (See)

ଉଙ୍କେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଉଙ୍କିବା ୨ (ଦେଖ)
Uṅkeibā Uṅkibā 2 (See)

ଉଙ୍ଖୁଣୀ—ଦେ. ବ—ଉଖୁଣୀ (ଦେଖ)
Uṅkhuṇī Ukhuṇī (See)

ଉଙ୍ଗାଇବା— ପ୍ରାଦେ. (କଟକସଦର) କ୍ରି—ଢୁଳାଇବା; ଘୁମାଇବା—
Uṅgāibā To doze; to nod; to be drowsy.
ଝୁଁଘନା

ଉଙ୍ଗେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକସଦର) କ୍ରି—ଉଙ୍ଗାଇବା (ଦେଖ)
Uṅgeibā Uṅgāibā (See)

ଉଚ୍‌କାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—
Uchkāibā ଉଚ୍ଚୁଗୁଇବା (ଦେଖ)
Ukuchāibā (See)

ଉଚ୍‌କାଫାନ୍ଦ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଗଳାରେ ଫାଶି ଲଗାଇବା—
UchKāphand Hanging by the neck.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣତଃ ଏଇଙ୍କେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୌଶସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତେ ସେବେ ଏ ପୁଣାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହିଁର ବପଷ୍ଠ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; ବଧ୍ ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଉଚ୍‌କିବା—ସ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—
Uchkibā ୧ । ଉଜୁଟିବା (ଦେଖ)
1. Ukuchibā (See)
୨ । ଫାଶିରେ ଝୁଲିବା—2. To hang by the neck.

ଉଚ୍‌କିଇବା—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ନିଜ ବେକରେ ନିଜେ ଦଉଡ଼ି
Uchkiibā ଲଗାଇ ମରିବା—To commit suicide by hanging by the neck.

ଉଚ୍‌କେଇବା—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଚ୍‌କାଇବା (ଦେଖ)
Uchkeibā Uchkāibā (See)

ଉଚ୍‌ଲାଇବା—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଚୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Uchlāibā Uchulāibā (See)

ଉଚ—ସ୍ରା. ବିଣ—ଉଚ୍ଚ (ଦେଖ)
Ucha Uchcha (See)
ଉଁଚା
ଉଁଚା

ଉଚପାଚ—ସ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଚବାଚ (ଦେଖ)
Uchapācha Uchchabācha (See)

ଉଚବାଚ—ସ୍ରା. ବି. (ଉଚ୍ଚ + ବାଚ୍ୟ)—୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବଡ଼
Uchabācha ଘାଟି କରି ଉତ୍ତର-ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଓ ଗୋଳମାଳ
ଉଚ୍ଚବାଚ୍ୟ କରିବା—1. A great noise.
୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ କଳହ ବା ବୋଲ୍‌ବୋଲି—
2 Quarrel with one another.
୩ । ଅବାଧ କଥାଭାଷା—
3. Impertinent speech.

ଉଚବାଚ କରିବା— ସ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତିପୂର୍ବକ
Uchabācha karibā ଗୋଳମାଳ କରିବା—
1. To produce a noise.
୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ କଳହ କରିବା—
2. To quarrel with one another.
୩ । ଅବାଧଭାବରେ କଥାଭାଷା କରିବା—
3 To speak impertinently.

ଉଚବାଚ ହେବା—ସ୍ରା. କ୍ରି—ଉଚବାଚ କରିବା (ଦେଖ)
Uchabācha hebā Uchabācha karibā (See)

ଉଚଲ—ସ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଉଚ୍ଚଳ (ଦେଖ)
Uchala Uchchala (See)

ଉଚା—ସ୍ରା. ବିଣ—ଉଚ୍ଚା (ଦେଖ)
Uchā Uchchā (See)

ଉଚାଇ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଚାଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uchāi (etc) Uchchāi etc (See)

ଉଚାରିବା—ସ୍ରା. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାରିବା (ଦେଖ)
Uchāribā Uchchāribā (See)
ଉଚାରୀ ସ୍ୱପ୍ନ ସଙ୍ଗେ ଯେତେ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନବସ୍ତୁ ଛନ୍ତି,
ଆଉ ମାଗିବା, ସେ ଉତ୍ତର ନ ପାରନ୍ତି—ବୃଷ୍ଣିସିଂହ; ମହାଭରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଉଚିତ—ବି. ବିଣ. (ବଚ୍ ଧାତୁ = କହିବା + କର୍ମ. ଇତ; କମ୍ବା ଉଚ୍
Uchita ଧାତୁ = କହିବା + କର୍ମ. ତ)—
୧ । ନ୍ୟାଯ୍ୟ; ଯଥାର୍ଥ; ଯୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ—
1. Just; reasonable; right; correct.
୨ । ଯୋଗ୍ୟ; ଉପଯୁକ୍ତ—
2. Befitting; proper; fit; becoming; suitable.
୩ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—3 Fit to be performed.
୪ । ସଚରାଚର; ଅଭ୍ୟସ୍ତ—4. Usual; habitual.

ଉଚିତବକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. [ଉଚିତ = ପ୍ରକୃତ (କଥା) + ବକ୍ତା]—
Uchitabaktā ଦକ କଥା କହିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)— Out spoken.

ଉଚିତରେ— ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ସଦୃଶ—Like.
Uchitare ବଜନ ସ୍ଥଳେ ସେ ବଜେ, ବଜ୍ରବ ଋଣ ଭୁଚ ଉଚିତରେ—
ଜଗତ୍ପୂର୍ଣ. ବଟଶାସ୍ତ୍ରଚ୍ଛ. ୦ ଗୀତ ।

ଉଚିତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପ୍ରକୃତରେ—
Uchite Indeed; really.
ତୁ ଯାହା ପଗ୍ଭରୁ ମୋତେ, ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ଏ ଉଚିତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ, ୪ର୍ଥ ।

ଉଚିପୁଚି ଖେଳ—ଦେ.ବି—ଓଡ଼ିଶାରେ ରଜସଙ୍କ୍ରାନ୍ତି ସମୟରେ ଯୁବତୀମାନେ
Uchipuchi khela ଦଳବଦ୍ଧଭାବରେ ଢେର ଦୋଇ ବସି ମୁହଁରେ ଗୀତ ବୋଲୁ ବୋଲୁ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ଘୁଞ୍ଚିବାର ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ; ପୁଚ ଖେଳ—
A kind of play by a company of young ladies during Raja saṁkrānti festival (June and July) consisting of singing songs and moving from one place to another or towards each other sitting on the legs.

ଉଚିପୁଚି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (କଥାରେ)—ଇତସ୍ତତଃ କହିବା—
Uchipuchi hebā To prevaricate.

ଉଚୁପାଟି—ସ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର—
Uchupāṭi Loud sound.

ଉଚୁପାଟିଆ—ସ୍ରା. ବିଣ—ଯେ ଜୋର୍ ବଡ଼ ଘାଟି କରି କଥା କହେ—
Uchupāṭiā Talking loudly.
(ଉଚୁପାଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଚୁଲାଇବା—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଗଛର ଛେଲି ବା ଡାଳ
Uchulāibā ଆଦିକୁ ଟାଣି କରି ଛଡ଼ାଇ ଦେବା—
To tear off the bark or branches of a tree.

ଉଚେଇବା—ସ୍ରା. କ୍ରି—ଉଞ୍ଚେଇବା (ଦେଖ)
Ucheibā Uñcheibā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଌ୍ଣ୍	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	.ଅସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଊ	ଌ	ୠ	ଯେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଘ	ଇଅ	ଓ	ଂ

ଉଚ୍ଚ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଚ ଧାତୁ=ତୋଳିବା +କର୍ମ. ଅ)—୧ । ଉନ୍ନତ; ବଡ଼—

(ମାତ—ବମସ୍କୃତ) 1. High; lofty; elevated.

(ଉଚ୍ଚତା—ବ) ୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall.

୩ । ଉଦାର—

3. Magnanimous; liberal minded.

୪ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରଯୁକ୍ତ—

4. Loud; high-sounding (M. W.)

୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent.

ଦେ. ବ— ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ—High place; lofty place.

ଦେ. ବଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ—Excellent.

ଏହା ପାଇଁ ଦ୍ୱେଷେ ମେ ଘରଙ୍କରେ ଉଚ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଂଦ. ନଦାଢଉଚ. ବନ ।

ଉଚ୍ଚଇଶ୍ରବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା (ଦେଖ)

Uchchaiśrabā Uchchaiḥśrabā (See)

ଅଶ୍ୱଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ, ଉଚ୍ଚଇଶ୍ରବା ମୋର ନାମ ।

କବୈାଥ. ଭାଉବତ. ୧୧୫ ।

ଉଚ୍ଚକୁଳ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ଚ+କୁଳ)—ଉଚ୍ଚବଂଶ; ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତବଂଶ—

Uchchakula High family.

ଉଚ୍ଚଜାତି—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ଚ+ଜାତି)—ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜାତି—

Uchchajāti High caste.

ଉଚ୍ଚଟା—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଅତିଶୟ+ଚଟ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା; ଭେଦ କରିବା+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Uchchaṭā ୧ । ଗୁଞ୍ଜା (ଦେଖ)

1. Guñjā (See)

୨ । ନାଗରମୁଥା (ଦେଖ)

2. Nāgaramuthā (See)

୩ । ଜଳିଙ୍ଗୀ ତୃଣ—3. A kind of grass.

୪ । ଭୂମ୍ୟାମଲକୀ—4. Phyllanthus Nirure.

୫ । ରଶୁଣ—5. Garlic.

୬ । ଅମ୍ଳିତାଘଡୁ—6. A kind of acid pot-herb.

ଉଚ୍ଚଣ୍ଡ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଅତିଶୟ+ଚଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ=ରାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତା ଅ)—୧ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ; ରୁଷ୍ଟାନକ; ଅତି-

Uchchaṇḍa ରୋଷନ—1. Furious with rage; raging; ferocious; excited to fury; foaming with rage.

(ଉଚ୍ଚଣ୍ଡତା—ବ) ୨ । ଦ୍ରୁତଜନକ; ଅବଲମ୍ବିତ; ତୂର୍ଣ୍ଣ—

2. Quick; hasty.

୩ । ଯେ ଅଡ଼େ—3. Restive.

ଉଚ୍ଚତା—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉନ୍ନତ+ତ୍ୱ. ତା)—୧ । ଡେଙ୍ଗା—

Uchchatā 1. Height; elevation.

(ମାତତା—ବମସ୍କୃତ) ୨ । ଉଚ୍ଚପଣିଆ; ଉଚ୍ଚତ୍ୱ—

2 Loftiness; fullness

୩ । ଉଦାରତା—3. Liberality; magnanimity.

ଉଚ୍ଚନୀଚ—ଦେ. ଗଣ. (ବମସ୍କୃତାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର)—୧ । ଉଚ୍ଚ ଓ ସାନ

Uchchanīcha ଉନ୍ନତାବନତ—1. High and low.

ଉଁଚୁନୀ, ଉଟକ ନାଟକ ୨ । ଅସମତଳ; ବନ୍ଧୁର—

ଉଁଚୋ ନୀଚୀ 2. Uneven; undulating

ଉଚ୍ଚଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଚନ୍ଦ୍ର)—ରାତ୍ରିଶେଷ—

Uchchandra The end of the night.

ଉଚ୍ଚପତନ—ସଂ. ବ. (ୟମ୍ମୀ ତତ୍; ଉଚ୍ଚ+ପତନ)—ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ପଡ଼ି-

Uchchapatana ଯିବା—Falling down from a height; a fall.

ଉଚ୍ଚପଦ—ସଂ. ବ (ଉଚ୍ଚ=ଉନ୍ନତ+ପଦ=ସ୍ଥାନ)—୧ । ବଡ଼ପାହୁଅ

Uchchapada ବା ଅଧିକାର—1. High office or authority.

୨ । ଉନ୍ନତସ୍ଥାନ ବା ପଦବୀ—2. Exalted position.

ଉଚ୍ଚପାଟି—ଦେ. ବ.—ଉତୁପାଟି (ଦେଖ)

Uchchapāṭi Uchupāṭi (See)

ଉଚ୍ଚପାଟିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ.—ଉତୁପାଟିଆ (ଦେଖ)

Uchchapāṭiā Uchupāṭiā (See)

(ଉଚ୍ଚପାଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଚ୍ଚବଂଶ—ସଂ. ବ—୧ । ଉତ୍କୃବଂଶ—1. High family

Uchchabaṁśa ୨ । ମର୍ଯ୍ୟାଦାଯୁକ୍ତ ବଂଶ—

2. Respectable family.

ଉଚ୍ଚବଚ—ଦେ. ବ.—ଉଚ୍ଚସ୍ୱରଯୁକ୍ତ ଭାଷଣ—

Uchchabacha Speaking in a loud tone.

ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତ—ଦେ. ବ (ଇଂ. ରୁ ଅନୁବାଦ)— ଲୁଇ ବ୍ରେଲଙ୍କ

Uchchabarṇṇa saṅketa ଅବଷ୍ଟ ଅଙ୍କମାନଙ୍କର ଅକ୍ଷର-ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ—System of teaching blind men to decipher a writing by feeling the raised points.

[ଦ୍ର—ଉଚ୍ଚ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ବୁଲାଇ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଅକ୍ଷର ଚିହ୍ନି ପାରେ । ଏହାର ଇଂରାଜୀ ନାମ 'Braille system; ଆଜିକାଲି ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବତ୍ର ଏହି ପ୍ରଣାଳୀ ଅଛି । ଭାଲେଣ୍ଟାଇନ୍ ହାଉଦ ନାମକ ଜଣେ ଫରାସିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ-ଭାଗରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଇଉରୋପରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ।]

ଉଚ୍ଚବାଚ—ଦେ. ବ.—ଉତବାଚ (ଦେଖ)

Uchchabācha Uchabācha (See)

ଦେ. ବଣ—ଉଚ୍ଚସ୍ୱରଯୁକ୍ତ—Of high sound.

ନାନା ଉଚ୍ଚାଚ ମନ୍ତ୍ରରୁ ମେ ପଢ଼ିଲେ । ବୃତ୍ତସଂ ଡ. ନଦାଢ଼ଉଚ. ୪୭ ।

ଉଚ୍ଚବାଚ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉତବାଚ କରିବା (ଦେଖ)

Uchchabācha karibā Uchabācha karibā (See

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ପଦର ପ୍ରଥମରେ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ; ଦ୍ୱିତୀୟ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବରେ ପୃଥକ୍ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାରେ ଯେବେ ଏ ପଦାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେଇଁ-ଶବ୍ଦର ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ତୃତୀୟ ଚତୁର୍ଥ ଦେଯଯାଇ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ପାଟ' ନ ମିଳରେ 'ପାଇ' ଯୋଡ଼ିବେ 'ଦୂଅ' ନ ମିଳରେ 'ଦୂଅ' ଦେଖିବେ 'ଦଅୂ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଉବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଉବତ୍' ଦେଖିବେ

ଉଚ୍ଚବାଚ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚବାଚ ହେବା (ଦେଖ)
Uchchabāchā hebā Uchabāchā hebā (See)

ଏମନ୍ତ ଉଚ୍ଚବାଚ ହୋଇ, ମିଳରେ ମୋର ଘରେ ଯାଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଉଗବତ, ୧୦. ଦ୍ୱାରକା

ଉଚ୍ଚବାଚ୍ୟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—ଉଚ୍ଚବାଚ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uchchabāchya etc. Uchabāchā etc See)

ଉଚ୍ଚଭାବ—ସଂ ବ.— ୧ । ଉନ୍ନତସ୍ୱଭାବ—1. Magnanimity.
Uchchabhāba ୨ । ଉନ୍ନତମନୋବୃତ୍ତି—
2. Lofty idea; high temperament.

ଉଚ୍ଚଭାଷ—ଦେ. ବ.—ଉଚ୍ଚଭାଷଣ (ଦେଖ)
Uchchabhāsha Uchchabhāshaṇa (See)

ଦଣ୍ଡଦାଣେ ଭାସ ଦଂଶନେନ୍ଦ ନାଶ୍ୱାସ ଦେଇ ବୋଇଲ ଉଚ୍ଚଭାଷ—
ଭଜ. ବୈଦେହୀ ଶବଳାସ ।

ଉଚ୍ଚଭାଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ଚ = ବଡ଼ + ଭାଷଣ = କହିବା)—
Uchchabhāshaṇa ୧ । ବଡ଼ ଘାଟ କରି କଥା କହିବା—
1. Loud talk.
୨ । ବଡ଼୍ ବଡ୍ ହେବା—2. Making a noise.
୩ । ଅମର୍ଯ୍ୟାଦାସୂଚକ କଥାବାର୍ତ୍ତା—
3. Impertinate talk.

ଉଚ୍ଚଭାଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉଚ୍ଚ + ଭାଷ୍ ଧାତୁ = କହିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍
Uchchabhāshī ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଉଚ୍ଚଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ବଡ଼ ଘାଟ କରି କଥା କହେ—
1. Speaking in a loud voice.
୨ । ଯେ ବେଜାଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେ—
2. Speaking impertinently

ଉଚ୍ଚମନା—ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଚମନାଃ (ଦେଖ)
Uchchamanā Uchchamanāḥ (See)

ଉଚ୍ଚମନାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଚ୍ଚ = ଉନ୍ନତ + ମନସ୍)—
Uchchamanāḥ ୧ । ଉନ୍ନତସ୍ୱଭାବଯୁକ୍ତ –
(ଗୌରମନାଃ—ବିଘଣ୍ଟତ) 1. Magnanimous.
୨ । ଉଦାରଭାବାପନ୍ନ—2. Liberal minded.

ଉଚ୍ଚୟ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ = ଅଧିକ + ଚି ଧାତୁ = ଚୟନ କରିବା;
Uchchaya ତୋଳିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଚୟନ—
1. Plucking; gathering
୨ । ପରିଧାନ —2. Wearing.
୩ । (+ କର୍ମ. ଅ)—ପୁଞ୍ଜ; ରାଶି; ଗଦା—
3. Heap; collection.
୪ । ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଗଣ୍ଠି; ମାର; ଖୋସଣୀ; କଛୁନୁଠା—
4. The knot of the cloth worn by which it remains attached to the wearer's body.

ଉଚ୍ଚରଣ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ + ଚରଣ)—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କୀର୍ତ୍ତନ—
Uchcharaṇa Reciting loudly.

ଉଚ୍ଚରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଚ୍ + ତର ଧାତୁ = କହିବା + କର୍ମ. ତ)—
Uchcharita ୧ । ଉଚ୍ଚାରିତ; କଥିତ; କୀର୍ତ୍ତିତ—
1. Uttered; pronounced; spoken; said.
୨ । ଉପରିଲିଖିତ—2. Aforesaid.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—3. Ascertained.

ଉଚ୍ଚରିବା—ଦେ. ଯଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଚ୍ + ତର ଧାତୁ)—
Uchcharibā ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା—
To be uttered or spoken.
ଯେଉଁଠାରେ ବଚନ ଉଚ୍ଚରିତ ହଉ ।
ଯେହ୍ନଣି ସେ ସାପ ଜଲ ଯାକୁ ଦଂଶ । କୃଷ୍ଣହଁଡ଼. ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଉଚ୍ଚଳ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାପ) ବ—ଗଞ୍ଜିବା ଖେଳରେ ବିପକ୍ଷ ଖେଳାଳୀ
Uchchala ଦ୍ୱାରରେ ରଜା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ରହିଯିବା ସମୟରେ ଦନ୍ଦ ଓ ଏକାଦ୍ୱାଗ୍ ଖେଳ ଚଳାଇବା ବା ଖେଳିବା—
A position of a player in gañjapā game when the adversary has the king and minister cards.

ଉଚ୍ଚଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଚ୍ + ଚଲ୍ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uchchalita ୧ । ନିର୍ଗତ—1. Gone out.
୨ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—2. Gone away.

ଉଚ୍ଚଳୁଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ବେଶି ଲୁଣ ପକାଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ଅତିଶୟ
Uchchaluṇiāñ ଅଧିକ ଲୁଣି ହୋଇଥିବା—Oversalted.

ଉଚ୍ଚା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଚ୍ଚ—1. High; lofty.
Uchchā ୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall.
ଉଚ୍ଚା; ଉଚ୍ଚୁ ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଚତା—Height.
उँचा

ଉଚ୍ଚାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଠାଇବା (ଦେଖ)
Uchchāibā Uñchāibā (See)

ଉଚ୍ଚାକ୍ଷର ସଙ୍କେତ—ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତ (ଦେଖ)
Uchchākshara saṁketā Uchchabarṇṇa saṁketā (See)

ଉଚ୍ଚାଟ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ = ଉପର + ଚଟ ଧାତୁ = ଭେଦ କରିବା +
Uchchāṭa ଭାବ.ଅ;କର୍ମ୍ମ। ଉଚ୍ଚ+ଅଟ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ.ଅ)–
୧ । ମାନସିକ ଚଞ୍ଚଳତା; ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା—
1. Restlessness of mind.
୨ । ବୈମନସ୍ୟ———2. Disquietude.
୩ । ଉଦ୍ବେଗ; ଉତ୍କଣ୍ଠା—3. Anxiety.
ବିଣ —ବିଘ୍ନଗ୍ରାସ୍ତ—Distracted; having lost one's mental balance.
କ·ମନ୍ତେ କଲୁଇ ମନ ଉଚ୍ଚାଟ । ଭବସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚବଚା ।
୨ । ବାଉଳଗ୍ରାସ୍ତ; ବାଉଳା—2. Half mad
ଦୁର୍ବ୍ବି ପଣରେ ମଁ ହୋଇଛ ଉଚ୍ଚାଟ । କୃଷ୍ଣହଁଡ଼. ମହାଭାରତ. ବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉସ୍ମ	ଉଅ	ଂ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଂ

୩ । ଉତ୍ତେଜନା ସୂଚୁଁ—3. Exciting

ମରମ ଉଚ୍ଚାଟ ବଚନ, ଶୁଣି ଦୋଇଲ ଦୁଇଜ୍ଞାନ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଶରଥ ।

୪ । ଉତ୍ତେଜିତ—5 Instigated

କଂସକୁ କରାଇ ଉଚ୍ଚାଟ, ନାରଦ ଗଲେ ଶୂନ୍ୟ ବାଟ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଶରଥ ।

୫ । ଉନ୍ମତ୍ତ—5. Maddened.

ଉଚ୍ଚାଟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାଟନ କରିବା (ଦେଖ)

Uchchāṭa karibā Uchchāṭana karibā (See)

ଉଚ୍ଚାଟନ—ସଂ. ଵ. (ଉତ୍ + ଅଟନ = ଗମନ କରା ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଚଟ ଧାତୁ; ତଜ୍ଜନ୍ୟ ଚଟି ଧାତୁ = ଭେଦ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Uchchāṭana

୧ । ବୈମନସ୍ୟ; ମାନସିକ ଦୁଃଖ—1. Disquietude; mental sorrow; sadness.

୨ । ଉଦ୍ବେଗ; ଉତ୍କଣ୍ଠା—2. Anxiety; agitation; perturbance.

୩ । ମନର ବ୍ୟାକୁଳତା—3 Mental disturbance.

୪ । ମନର ବାଉଳା ବା ବାଉଳତା—

4. Mental abberation; madness.

୫ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ବ୍ୟାକୁଳତା ଜନ୍ମାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ପ୍ରୟୋଗବିଶେଷ; ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭଦ୍ରର କର୍ମ—

5. A secret rite or charm performed according to the "Tantras' for producing mental disturbance or madness in another person.

୬ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନକୁ ବାଉଳା କରାଇବା—

6. The causing of mental disturbance in another person.

ଉଚ୍ଚାଟନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଚ୍ଚାଟନ)—୧ । ବାଉଳ କରିବା—

Uchchāṭana karibā 1. To madden.

୨ । ମନକୁ ଚଞ୍ଚଳ ବା ବ୍ୟାକୁଳ କରିବା—2. To cause madness or distraction to, goad a person to fury or rage.

ଉଚ୍ଚାଟପାଣି—ଦେ. ଵ.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ଚଞ୍ଚଳତା ବା ବାଉଳତା ଅଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଦେବା ଜଳ—

Uchchāṭapāṇi

ଧନ୍ୟ ସେ ଗୋପ ଉତ୍ତୁଣୀ; ଏତେ ଗର ଜଲ ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚାଟପାଣି ।

ପ୍ରାତୀ, ରତ୍ନସିଂହାସ୍ତ ।

ଉଚ୍ଚାଟ ପେଷଣ—ଦେ. ଵ. (ଉଚ୍ଚାଟ + ପେଷଣ)—ଉଚ୍ଚାଟନାର୍ଥ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ—The application of 'mantras' or charms to excite, irritated, or maden another person.

Uchchāṭa peshaṇa

ଉଚ୍ଚାଟପେଟବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାଟନାର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗକରିବା—

Uchchāṭa peshibā To apply mantras or charms in order to excite, irritate, or madden another person

ଉଚ୍ଚାଟପ୍ରୟୋଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାଟ ପେଷିବା (ଦେଖ)

Uchchāṭa prayogakaribā Uchchāṭā peshibā (See)

ଉଚ୍ଚାଟବାୟୁ—ଦେ. ଵ. (ସଂ. ଉଚ୍ଚାଟ + ବାୟୁ = ବାଉଳ)—

Uchchāṭabāyā

ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ର ବା ଗୁଡିଗାରଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ବାଉଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା—

Reduced to distraction or madness by another person employing charms.

ଉଚ୍ଚାଟ ଲଗାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାଟ ପେଷିବା (ଦେଖ)

Uchchāṭa lagāibā Uchchāṭa peshibā (See)

ଉଚ୍ଚାନୀଚ—ଦେ. ବିଣ—ଉଚ୍ଚନୀଚ (ଦେଖ)

Uchchanīchā Uchchanīcha (See)

ଉଚ୍ଚାନୀଚା

ଉଚ୍ଚନୀଚାତ୍ମକ

ଉଚ୍ଚାବଚ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଦକ୍ = ଉଦ୍ଗତ + ଅବାର୍ = ଅବନତ; ନ୍ୟାଢଳ ସିନ୍ଧ)—

Uchchābacha

୧ । ଉନ୍ନୋନ୍ନତ; ଉଚ୍ଚନୀଚ—1. Uneven.

୨ । ଅସମତଳ; ବନ୍ଧୁର—2. Undulating; rough.

ଗୁଡ. ଉଚ୍ଚାବଚ ଭାଇ ଦୋହଲ ତରଙ୍ଗ । ଜଗନ୍ନାଥ. ମହାଭାରତ ।

୩ । ଅଶେଷ; ବହୁଧ; ନାନାପ୍ରକାରର—

3. Various (including every thing high and low).

ଉଚ୍ଚାୟ—ସଂ ବିଣ—ଉଚ୍ଚୟ (ଦେଖ)—

Uchchāya Uchchaya (See)

ଉଚ୍ଚାର—ସଂ. ଵ. (ଉତ୍ + ଚର ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—

Uchchāra

୧ । ମଳ; ବଷ୍ଠା; ଗୁଦ୍—1. Excreta; nightsoil; dung; ordure; fœces.

୨ । ଉଚ୍ଚାରଣ—2. Utterance; pronunciation.

ଏମନ୍ତ ବଗ୍‌ର ମନଇ, ନଗମ ବଲ୍ଲ ସେ ଉଚ୍ଚାର ।

ରୂପଚଂ—ପ୍ରେମଭକ୍ତି ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । କଥିତ —1 Spoken.

ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ନର୍ତ୍ତଣ୍ଟ ବଗ୍‌ର, ଦୋହଲ ଏଥିରେ ଉଚ୍ଚାର—

ପ୍ରାତ—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

୨ । ବଦ୍ଧିତ—2. Related.

୩ । ଉଚ୍ଚାରିତ—3. Uttered; pronounced

ଉଚ୍ଚାରଣ—ସଂ. ଵ. (ଉତ୍—ଚର ଧାତୁ; ତଜ୍ଜନ୍ୟ ଚୃର ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Uchchāraṇa

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଦ୍ୟକ୍ଷରରେ ସେବେ ଅପର ପ୍ରକାରେ ପୂରଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଚିହ୍ନ ସୋହରେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଚିହ୍ନ ସୋହରେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଯଥା :— ଗଣ୍ଡ' ର ମିଳରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ସୋହରେ; 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଷ' ସେଖିବେ; 'ବଧ୍ୟ' ର ପାଇଁରେ 'ବଧ୍ୟ' ସେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ସେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସେଖିବେ ।

୧ । ବର୍ଣ୍ଣନ; କୀର୍ତ୍ତନ; କଥନ—
1. Utterance; elocution.

୨ । (+କର୍ମ. ଅନ)—ଶବ୍ଦ—
2. Sound; pronounciation.

୩ । ଶବ୍ଦସ୍ଥ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ କରି କହିବା—
3 Spelling.

ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବା; କହିବ—
Uchchāraṇa karibā 1. To speak;to pronounce.

୨ । ବନାନ କରିବା—
2. To spell a word or a sound.

୩ । ଶବ୍ଦ କରିବା—
3. To utter a letter or a sound.

ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ—ମନୁଷ୍ୟଶରୀରର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ କୌଣସି
Uchchāraṇas thāna ଧ୍ୱନି ବା ଅକ୍ଷର ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ—
The part of the human body (palate, lips, teeth etc) through which a particular sound or letter is pronounced or spelt.

ଉଚ୍ଚାରଣୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍–ଚୃର ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା +
Uchchāraṇiya କର୍ମ ଅନୀୟ)—ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
Uchchārjya (See)

ଉଚ୍ଚାରିତ—ସଂ.ବଣ (ଉତ୍+ଚୃର ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ତ)–
Uchchāritā ୧ । କଥିତ— 1. Said; spoken.

୨ । ନର୍ତ୍ତିତ—2. Pronounced; spelt.

୩ । ଶବ୍ଦିତ—3. Uttered.

ଉଚ୍ଚାରିବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Uchchāribā ୧ । ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—1. To utter.

ଦୂର ମହୁମା ବ ମୁଁ ପାଦବ ଉଚ୍ଚାର । କୃଷ୍ଣଦି. ମତ୍ତ.ଉରଉ. ସତ୍ତ ।

୨ । କହିବା—2. To speak.

ଜରେଶି ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ଅରେ ଥଡ଼.—କବଦୂର୍ତ୍ତ.. ଜଗୋପ୍ତଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଗୀତ ।

ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଚୃର ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ) – ୧ । ଉଚ୍ଚାରଣ
Uchchārjya କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit to be pronounced.

୨ । କଥ୍ୟ; କଥନୀୟ— 2. Fit to be uttered or spoken.

ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟମାଣ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଚୃର ଧାତୁ+କର୍ମ.ଆନ)—ଉଚ୍ଚାରଣ
Uchchārjyamāna କରାଯାଉଥିବା; ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିବା–
Being uttered, pronounced or spoken

ଉଚ୍ଚିଙ୍ଗଟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଚଙ୍ଗଟ)—୧ । ଏକଜାତୀୟ ଝିଙ୍କାରି—
Uchchiṅgaṭa Locust.

୨ । କୋପନସ୍ୱଭାବ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Wrathful person.

ଉଚ୍ଚିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଚି ଧାତୁ=ସଞ୍ଚୟ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
ସଞ୍ଚୟପ୍ରାପ୍ତ—Collected.

ଉଚ୍ଚୀକୃତ—ସଂ.ବଣ (ଉଚ୍ଚ+ଅଭୂତ ଭଭାବେ ଚ୍ୱି+କୃ+କର୍ମ. ତ)—
Uchchīkṛuta ଖାଟ ବସ୍ତୁକୁ ଉଚ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା—
Elevated; heightened.

ଉଚ୍ଚୁଡ଼—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଚୂଳ=ଚୂଡ଼ା)—ପତାକା—Flag.
Uchchūrda

ଉଚ୍ଚୈଃ—ସଂ. ଅ (ଉତ୍=ଅଧିକ+ଚି ଧାତୁ=ଚୟନ କରିବା;
Uchchāiḥ ଏକତ୍ର କରିବା+କର୍ମ. ଐସ୍)—୧ । ଉଚ୍ଚରେ; ବଡ଼
ପାଟି କରି—1. Aloud.

୨ । ଉଚ୍ଚ; ଉନ୍ନତ—2. On high.

୩ । ପ୍ରଚୁର; ଯଥେଷ୍ଟ—3. Enough

ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବଣ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା) ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଘୋଡ଼ା—
Uchchaiḥśrabaṇa The steed of Indra the king of the Gods.

କୟାଧୁ ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବଣ. ଅଧର ଔଷ୍ଠ ଅରଣ, ନଉଗ୍ରୋଣୀ ଭାବ୍ୱରଣ ପ୍ରାସ୍ପ୍ୱ ।
ଘାନକୃଷ୍ଣ. ଉପକ୍ଷୋଳ ।

ଉଚ୍ଚୈଃଶ୍ରବା—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଚ୍ଚୈଃ+ଶ୍ରବସ୍=ଜ୍ଞାନ)—
Uchchaiḥśrabā ୧ । ଉଚ୍ଚ ଜ୍ଞାନଆଁ; ବହୁଶ୍ରୁ; ବଧିର—
1. Deaf.

୨ । ଲମ୍ବକାନଆଁ; ଲମ୍ବକର୍ଣ୍ଣ—2. Long-eared.

ସଂ ବ—୧ । ଲମ୍ବ କାନ—1. Long ear.

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଘୋଡ଼ା (ଦେବତାମାନେ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ କଲ୍ଲବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଐରାବତ ହସ୍ତୀ, ଅମୃତ, ଚନ୍ଦ୍ର ଆଦିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏ ଘୋଡ଼ା ସମୁଦ୍ରରୁ ବାହାରିଥିଲା । ଏହାର କର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ନତ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ୱେତ)—2. The white horse of Indra said to have come out of the ocean when it was churned by the Gods.

ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର – ସଂ. ବ (ଉଚ୍ଚୈଃ=ଉଚ୍ଚ+ସ୍ୱର=ଶବ୍ଦ)—ବଡ଼ପାଟି—
Uchchaiḥswara Loud voice.

ଉଚ୍ଚୈର୍ଘୁଷ୍ଟ– ସଂ ବ ।ଉଚ୍ଚୈଃ=ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ+ଘୁଷ୍ ଧାତୁ=ଘୋଷଣା
Uchchairghushṭa କରିବା+ଭାବ ତ)—ଘୋଷଣା—
Proclamation; public announcement.

ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ବଡ଼ପାଟି କରି—
Uchchaisware Loudly; aloud,

ଉଚ୍ଚୈସ୍ୱରେ କାନ୍ଦ ସଂଙ୍ଗ ଗଲଲେ ଚଢ଼େ—ପ୍ରଥ ନାଥ. ମତ୍ତାଘାଣ୍ଡା ।

ଉଚ୍ଚ—ଦେ. ବ (ସଂ—ଉତ୍ସବ,— ଉତ୍ସ (ଦେଖ)
Uchchha Uchha (See)

ଉଚ୍ଛନ (ଇତ୍ୟାଦି) ଗ୍ରା. ବଣ—ଉଚ୍ଛନ୍ନ (ଦେଖ)
Uchchhana etc Uchchhanna (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଁ	ଏ	ଦ୍ୱିମନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ନ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅର୍ଦ୍ଧାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ିନ

ଉଚ୍ଛନଅଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ—
Uchchhaniāñ 1. Much agitated.
୨ । ଅତି ଅସ୍ଥିର—
2 Very restless; very impatient.

ଉଚ୍ଛନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ଛାଦ=ଆବରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uchchhanna ନଷ୍ଟ; ଧ୍ୱସ୍ତ; ବିନାଶିତ—
Ruined; destroyed; desolated; laid waste
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅତି ଚଞ୍ଚଳ; ବ୍ୟାକୁଳ; ବ୍ୟସ୍ତ—
1. Over-anxious; over-impatient.
ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷନେ ତାର ମନ ପ୍ରତିହିଂସନେ ସେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ—ଭୂତ. ପ୍ରେମଦୁଃଖମୟ।
୨ । ଅସ୍ଥିର—2 Unsettled; restless.
୩ । ତ୍ୱରାଯୁକ୍ତ—3 Hasty.
୪ । ଲୁପ୍ତ—4. Exterminated.
୫ । ଭୀତ; ତ୍ରସ୍ତ—5. Frightened; terrified.
ବଳ ସାଜିଣ ଦୂଷଣ ନିଶିର ଶର
ବାଡ଼ାର ସାର ଭାଜରେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ସ୍ୱର—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ।
ଦେ. ବ— ୧ । ବିନାଶ—1. Destruction; ruin.
୨ । (ବିଶାଦର) ଲୋପ—2. Extinction.

ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମୂଳେ ନଷ୍ଟକରିବା—
Uchchhanna karibā 1. To annihilate.
୨ । ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ଅଳ କରିବା—
2. To inportune.
୩ । ଅତି ଚଞ୍ଚଳ କରାଇବା—
3. To press one to make haste; to urge on.

ଉଚ୍ଛନ୍ନ ଡାକ—ଦେ. ବ—ଅତି ଅଧୀର ଓ ଉଚ୍ଚ ସାଦରେ ଡାକିବା—
Uchchhanna ḍāka A call with a loud tone.

ଉଚ୍ଛନ୍ନଦଶା— ଦେ. ବ—ସର୍ବନାଶ ଘଟିବାର ଅବସ୍ଥା—
Uchchhannadaśā Condition of utter ruin.

ଉଚ୍ଛନ୍ନ ଯିବା–ଦେ.କ୍ରି—୧ । ବିନାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
Uchchhanna jibā 1. To go to ruins
ଉତ୍ସନ୍ନଯାଓୟା ୨ । ସର୍ବନାଶ ହେବା—2. To be utterly ruined.
୩ । ସମୂଳେ ବିନଷ୍ଟ ହେବା—3. To be eradicated

ଉଚ୍ଛନ୍ନ ଲଗାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ଅଳ କରିବା—
Uchchhanna lagāibā 1. To importune.
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ କରାଇବା—2. To press one to make haste; to urge on.

ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବା–ଦେଁ. କ୍ରି—୧ । ସମୂଳେ ବିନଷ୍ଟ ହେବା—
Uchchhanna hebā 1. To be eradicated.
୨ । ଅତି ଅଧୀର ହେବା—
2. To be over-impatient.
୩ । ଅତି ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବା—
3. To be over-hasty.
୪ । (ବଂଶାଦି) ଲୁପ୍ତ ହେବା—
4. To become extinct.

ଉଚ୍ଛନ୍ନେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ— ଅସ୍ଥିର ଭାବରେ—
Uchchhanne Restlessly.
କାନ୍ଦୁ କାହିଁ ଯାଇ ଉଚ୍ଛନ୍ନେ ଭ୍ରମିଲ. ଠାବେ ଲବେ ନ କରତ।
ବିଶ୍ୱନାଥ. ପଯାର।

ଉଚ୍ଛବ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ସବ)—
Uchchhaba ୧ । ଉତ୍ସବ; ଆମୋଦ; ଆହ୍ଲାଦ—
ଉତ୍ସବ, ଉଛୋ; ଉଛା 1. Rojoicing; festival.
ଉଚ୍ଛାହ ୨ । ଭୋଜି; ବିଶଭୋଜି—
2. Feasting; picnic.
୩ । (ପୁଂ) ଲୋକଙ୍କ ନାମ—3. Name of males

ଉଚ୍ଛବ-ଆନନ୍ଦ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଦ୍ଭରା)—ଉତ୍ସବଜନିତ ଆନନ୍ଦ—
Uchchhaba-ānanda Rejoicing and feasting.

ଉଚ୍ଛରଗ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ—ଉତ୍ସର୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uchchharaga etc. Uchchharga etc (See)

ଉଚ୍ଛର୍ଗ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଗ)—
Uchchharga ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ ଦେବାର ସଙ୍କଳ୍ପ—1. Dedication.
୨ । ଦାନ—2. Gift; present.
୩ । ଉଚ୍ଚତା; ବେଧ; ବଢ଼ଲ—3. Height.
ଉପରକୁ ଉଚ୍ଚର୍ଗ ସେ ମେରୁ ପରମାଣ। ବ୍ରହ୍ମନାରଦଗୀତା।

ଉଚ୍ଛର୍ଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ସର୍ଗ)—
Uchchharga karibā ୧ । ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ଉତ୍ସର୍ଗକରା ବସ୍ତୁକୁ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସଂକଳ୍ପ କରିବା; ଦେବତାଙ୍କୁ
ଉତ୍ସର୍ଗକରନା ନାମରେ ଯାଣି ଛଡ଼ାଇବା—
1. To dedicate a thing to a Deity
୨ । ଦାନ କରିବା—2. To present; to give.

ଉଚ୍ଛଳନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + ଶଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଉଛୁଳିବା—
Uchchhalana Over-flowing.

ଉଚ୍ଛଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଶଳ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uchchhalita ୧ । ଉଦ୍ବେଳିତ—1. Billowy.
୨ । ଉତ୍ପତିତ; ଉତ୍ଥିତ; ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—2. Thrown up.
୩ । ଉଛୁଳୁଥିବା; ଫୁଲୁଥିବା—
3. Over-flowing; swelling.

ଉଚ୍ଛଳିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ଛଳନ)—ଉଛୁଳିବା (ଦେଖ)
Uchchhalibā Uchhulibā (See)
ଉଠନ ଜାହୁ ମୋର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଉତ୍ତରେ । ବିଶ୍ୱନାଥ. ଷୋଳଦୂତ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅଥର୍ବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନୀୟ, ସେବେ ଏ ଘୃଣାବୋଧରୁ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ବସଘଉ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଯେ ଶବ୍ଦକାରୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଈ ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଏ' ଶୋଭନୀୟ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥ' ଶୋଭନୀୟ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ବେଶିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ବେଶିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବଡ୍ ବେଶିବେ ।

ଉଚ୍ଚା—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—କଲଗ୍ର ଗଛ ଓ ତାହାର ଫଳ—
Uchchhā Memordica (a fruit and creeper)

ଉଚ୍ଛାଦନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପର+ଛଦ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ; ଛଦ ଧାତୁ=
Uchchhādana ଆବରଣ କରିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—

୧ । ଘସି କରି ମଳ ଛଡ଼ାଇବା; ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ—
1 Cleansing the body of dust etc. by rubbing.

୨ । ଦେହରେ ଚନ୍ଦନାଦି ବୋଳିବା—
2. Anointing the body with perfumes

ଉଚ୍ଛାଳ—ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଛଳ (ଦେଶ)—
Uchchhāla Uchhāla (See)

ଉଚ୍ଛାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଛଳିବା (ଦେଶ)
Uchchhālibā Uchhālibā (See)

ଉଚ୍ଛାସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ବରୁଦ୍ଧ+ଶାସ୍ତ୍ର)—
Uchchhāstra ୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବରୁଦ୍ଧ—1. Unscriptural.

୨ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ—2. Against the sāstras or precepts; violating or transcending sāstric rules.

୩ । ବେଆଇନ୍—3. Illegal.

ଉଚ୍ଛାହ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ସାହ)—ଉତ୍ସାହ (ଦେଶ)
Uchchhāha Utsāha (See)

ଉଚ୍ଛାହା—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ—୧ । ଉଦ୍ଯୋଗ—
Uchchhāhā 1. Preparation.

ଗୁପ୍ତେ ବରବ୍ର ଦୁଃଖ ବରଣ ଉଚ୍ଛାହା । ପ୍ରଭାତ. ଶଶିସେନା ।

୨ । ଆବେଗ—3. Eagerness.

ବଘଇଲ ଦୁବଘ ସମସ୍ତ ସବ ଭାବ ମାନଙ୍କୁ ଅତ ଉଚ୍ଛାହାରେ ।
ଘାନବୃଷ୍ଣ ରସବତ୍ତୋଳ ।

ଉଚ୍ଛାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍ସାହୀ)—ଉତ୍ସାହୀ (ଦେଶ)
Uchchhāhī Utsāhī (See)

ଉଚ୍ଛିଖ - ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଶିଖା=ମସ୍ତକ)—
Uchchhikha ୧ । ସାଦାର ଶିଖା ଉପରକୁ ଉଠିଅଛି (ଅଗ୍ନି)—
1. Blazing; flaming (fire).

୨ । ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ—2. Radiant.

୩ । ଉଚ୍ଚମୁଣ୍ଡା; ଉପରମୁଣ୍ଡା—3. High crested; with head held high with; crest erect.

ସଂ. ବ—ନାଗବଶେଷ—A species of cobra.

ଉଚ୍ଛିଣି—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ଏହୁସଣି—
Uchchhiṇi Now; at present.

ଉଚ୍ଛିଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ଉଚ୍ଛିଣି (ଦେଶ)
Uchchiṇikā Uchchhiṇi (See)

ଉଚ୍ଛିତ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+
Uchchhitti କ୍ତିବ. ଇ)—୧ । ଉଚ୍ଛେଦ—
1. Extermination.

୨ । ସମୂଳେ ଉତ୍ପାଟନ—2. Annihilation.

୩ । ବିନାଶ—
3. Utter destruction; extinction.

ଉଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଛିନ୍ନ=ଛେଦନପ୍ରାପ୍ତ)—
Uchchhinna ୧ । ସମୂଳେ ବିନଷ୍ଟ—
1 Ruined; destroyed.

୨ । ଛିଣ୍ଡା ହୋଇଥିବା—2. Cut off.

୩ । ଉତ୍ପାଟିତ ବା ଓପଡ଼ା ହୋଇଥିବା—3. Uprooted.

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଶିଷ ଧାତୁ=ଶେଷ ରଖିବା+କର୍ମ. ତ)—
Uchchhishṭa

୧ । ଭୋଜନ ପରେ ପାତ୍ରରେ ବଳିଥିବା—
1. Left or remaining after meals.

୨ । ଉପଭୁକ୍ତ; ଭୁକ୍ତାବଶିଷ୍ଟ; ଅଇଣ୍ଠା ହୋଇଥିବା—
2. Touched or partaken.

୩ । ଉପଭୋଗ କରିବା ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଥିବା—
3 Left after enjoyment or use; once used.

୪ । ତ୍ୟକ୍ତ; ପରିତ୍ୟକ୍ତ—4. Discarded after use.

ଦେ. ବ.—
୧ । ଅଇଣ୍ଠା—1. What is left after meals.

୨ । ଖାଇବା ପରେ ପତ୍ରରେ ସାଦା ବଳ ରହିଥାଏ—
2. Orts; remains of a meal; leavings.

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟତା—ସଂ. ବ—(ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ+ତା) ଅଇଣ୍ଠା—
Uchchhishṭatā Leavings; remnants.

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜନ - ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ=ଅଇଁଠା+ଭୋଜନ
Uchchhishṭabhojana =ଖାଇବା)—
ପରର ଅଇଁଠା ଖାଇବା—Feeding on the remains of another's meal.

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ=ଅଇଁଠା+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା
Uchchhishṭabhojī +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଅଇଁଠାଖିଆ; ଅଇଁଠାଭକ୍ଷୀ—
1. One who feeds on the leavings of another.

୨ । ନୀଚ; ପରାନ୍ନଭୋଜୀ; ପରୋପଜୀବୀ—
2. Mean; hanger-on; toady.

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁଖ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅଇଁଠାମୁହାଁ; ଖାଇସାରି
Uchchhishṭāmukha ମୁହଁ ଧୋଇ ନ ଥିବା—
(ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who has not washed his face after a meal.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	୍	କ	ଚ	ଶ,ଷ	ଞ	ଇପ୍ତ	ଜ୍ଞଅ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଭାତ—ଦେ. ବଣ—ଖାଇସାର ଭାତ ଧୋଇ ନ ଥିବା; ଅଇଁଠା-
Uchchhishṭabhāta ଭାତ—(one) Who has not
washed his hands after a meal.

ପ୍ରାଣ ମୁଁ ଛୁଇଁ ହାତହୋଇଥିଲୁ
ଠିଆରେ ଅଭମନ ହରଣ ଅସିଲୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାବୀରର ଥାଦ ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟାନ୍ନ—ସଂ. ବ. କର୍ମଧା; ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ=ପୂର୍ବଭୁକ୍ତ+ଅନ୍ନ=ଭୋଜନ)—
Uchchhishṭānna ଅଇଁଠାଭାତ—Remains of a
meal; leavings; orts.

ଉଚ୍ଛୀର୍ଷକ— ସଂ. ବ. (ଦନ୍ତବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉପରେ+ଶୀର୍ଷ=ମସ୍ତକ+
Uchchhīrshaka କ)—୧ । ମାଣ୍ଡି; ଉଢଅ—1. Pillow.
୨ । ଶିରଃପ୍ରଦେଶ—2. The head.

ବଣ—ଉନ୍ନତମସ୍ତକ—
With head held high; high-crested

ଉଚ୍ଛୁକ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍ସୁକ)—ଉତ୍ସୁକ (ଦେଖ)
Uchchhuka Utsuka (See)

ବଦନ ଚନ୍ଦ୍ରିମ ଦେଇ ଉଚ୍ଛୁକ ଚତ୍ତ । ଶିଶୁଶଙ୍କର—ଉଷା ଅରୁଣାଷ ।

ଗ୍ରା. ବ—ଔତ୍ସୁକ୍ୟ; କୌତୂହଳ—Curiosity.

ଗୁରୁ ଗୌରବ ଭେଜନ୍ତୁ ଉଚ୍ଛୁ କ ଚଢ଼ାଇ । ଚିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଣାଷ ।

ଉଚ୍ଛୁକଆ—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—ଉଚ୍ଛୁକ (ଦେଖ)
Uchchhukiā Uchchhuka (See)

ଉଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଉଚ୍ଛିଣି (ଦେଖ)
Uchchhuṇi Uchchhiṇi (See)

ଉଚ୍ଛୁଣିକା—ଦେ. ଅ—ଉଚ୍ଛିଣି (ଦେଖ)
Uchchhuṇikā Uchchhiṇi (See)

ଉଚ୍ଛୁର—ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଛୁର (ଦେଖ)
Uchchhura Uchhura (See)

ଉଚ୍ଛୁଳ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବଣ.—ଉଚ୍ଛୁଳୁଥିବା—
Uchchhula Over-flowing.

ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଶବଦେ ସିନ୍ଧୁ ଯେ ଉଚ୍ଛୁଳ । ପ୍ରଭାସ—ଶଶିସେନା ।

ଉଚ୍ଛୁଲା—ଦେ. ବ—ଉଚ୍ଛୁଲା (ଦେଖ)
Uchchhulā Uchhulā (See)

ଉଚ୍ଛୁଲିତ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛଳିତ)—ଅତି ଉଚ୍ଚ—
Uchchhulita Very loud.

ଶବଦ ଶୁରେ ଉଚ୍ଛୁଲିତ
ଯେସନେ ଜାମୁଡ ଚଢ଼େଇ । ଜଗଉ ଥ. ଭାଗବତ ୮

ଉଚ୍ଛୁଳିବା—ଦେ. କ—ଉଚ୍ଛୁଳିବା (ଦେଖ)
Uchchhulibā Uchhulibā (See)

ଉଚ୍ଛୁଷ୍କ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରଭାଗରେ+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା
Uchchhushka +କର୍ତ୍ତୃ. କ)—୧ । ଉପରଭାଗ ଶୁଖିଥିବା—
1. Dry outside.
୨ । ସନ୍ତପ୍ତ—2 Parched.

ଉଚ୍ଛୁନ—ସ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଣି ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+
Uchchhūna କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଫୀତ; ଫୁଲିଥିବା—
1. Swollen; turgid.
୨ । ଉନ୍ନତ—2. High.
୩ । ଉଚ୍ଛୁସିତ—3. Seething; brimming.

ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ନାହିଁ+ଶୃଙ୍ଖଳ=ଶିକୁଳି;
Uchchhṛuṅkhala ଯାହାର) —୧ । ଯାହାଙ୍କି ବାନ୍ଧିବାର
(ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ—1. Unbridled; unfettered.
(ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳତା—ବ) ୨ । ବଶୃଙ୍ଖଳ; ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ; ଅସଂଯତ; ଅବାଧ,
ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ; ପେ ନିୟମାଧୀନ ନୁହେଁ—
2. Irregular; lawless; unrestrained.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ—
3. Giving free scope to one's passions.

ଉଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ଛିଦ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+
Uchchheda ଘଞ୍ ପ୍ର.)—ବିନାଶ; ଧ୍ୱଂସ; ଉତ୍ପାଟନ; ଉନ୍ମୂଳନ-
Ruin; destruction.

ଉଚ୍ଛେଦକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ
Uchchhedaka କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—ବିନାଶକାରୀ; ଧ୍ୱଂସକାରୀ-
(ଉଚ୍ଛେଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Destroyer; eradicator.

ଉଚ୍ଛେଦନୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଛିଦ୍+କର୍ମ ଅନୀୟ)—
Uchchhedanīya ୧ । ବିନାଶଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit to be destroyed.
୨ । ଉତ୍ପାଟିତବ୍ୟ—2. Capable of being cut off.

ଉଚ୍ଛେଦସାଧନ—ସଂ. ବ. (ଉଚ୍ଛେଦ=ବିନାଶ+ସାଧନ=କରିବା)—
Uchchhedasādhana ବିନାଶ; ସର୍ବନାଶ—Utter ruin;
eradication; destruction.

ଉଚ୍ଛେଦ୍ୟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଛିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Uchchhedya ଉଚ୍ଛେଦନୀୟ (ଦେଖ)
Uchchhedanīya (See)

ଉଚ୍ଛୋଷଣ—ସଂ.ବଣ. (ଉତ୍+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା; ମାରିସ କରିବା
Uchchhoshaṇa +କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶୋଷଣ—
1. Sucking up.
୨ । ସନ୍ତାପନ—2. Heating.
ସଂ ବ (+ଭାବ. ଅନ)—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶୋଷଣ—
3. Suction.

ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଶ୍ୱସ ଧାତୁ=ନଶ୍ୱାସ ମାରିବା
Uchchhwasita +କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ; ବଢ଼ସିତ—
1. Expanded; in full bloom; blooming.
୨ । ଫୀତ—2. Puffed up; elated.
୩ । ବଣ୍ଟିତ; ବଚ୍ଛିନ୍ନ Torn asunder; severed.
୪ । ନଶ୍ୱାସ ମାରୁଥିବା; ଜୀବନ୍ତ—
4 Living; breathing; inhaling.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ସାମାନ୍ୟଭାବେ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନ୍ତୁ, ସେସବୁ ଏ ଭାଷାଭାଷୀମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି ଂ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ସାମାନ୍ୟଭାବେ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନ୍ତୁ ସେମାନେ ତାହା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଶୋଭନ୍ତୁ; 'କୁଆ' ନ ମିଳିଲେ 'କୁଅ' ଦେଖିବେ; ବିନ୍ଧ ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

୫ । ଆନନ୍ଦିତ—5. Puffed up with delight; delighted; gladdened.

୬ । କମ୍ପିତ—6. Trembling; vibrating.

ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ (+ଭାବ. ତ)—୧ । ବିକାଶ—1. Expansion.

୨ । ସ୍ପନ୍ଦନ; କମ୍ପନ—2. Vibration.

୩ । ନିଃଶ୍ୱାସ—3. Exhalation.

୪ । ସ୍ଫୀତ—4. Swelling; elation.

ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଶ୍ୱସ ଧାତୁ=ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ନାକରୁ ବାହାରକୁ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବା—1. Expiration.

୨ । ନିଶ୍ୱାସ—2. Breath.

୩ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ;—3. Forced breath; gasping.

୪ । ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ; ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ—4. Sigh

୫ । ସ୍ପନ୍ଦନ; ସ୍ପନ୍ଦନ—5. Vibration.

୬ । ପୁସ୍ତକର ପରିଚ୍ଛେଦ—6. Division or chapter of a book.

୭ । ଫୁଲିବା; ସ୍ଫୀତ—7, Swelling.

୮ । ବିକାଶ—8. Expansion.

୯ । ବିଶ୍ଳେଷ—9. Severance.

Uchchhwāsita ଉଚ୍ଛ୍ୱାସିତ—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍+ଶ୍ୱସ ଣିଚ୍; ଶ୍ୱାସି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସ୍ଫୀତ କରା ଯାଇଥିବା—1. Caused to be expanded; made to swell.

୨ । ବିଶ୍ଳେଷିତ—2. Analysed.

୩ । ଉନ୍ମେଷିତ—3. Opened.

Uchchhraya ଉଚ୍ଛ୍ରାୟ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଶ୍ରି ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଉନ୍ନତି—1 Rise; progress.

୨ । ଉଚ୍ଚତା—2. Height; elevation.

୩ । ବଢ଼ିବା; ଫୁଲିବା—3. Elation; growth.

Uchchhrāya ଉଚ୍ଛ୍ରାୟ—ସଂ. ବି.—ଉଚ୍ଛ୍ରୟ (ଦେଖ)

Uchchhraya (See)

Uchchhrita ଉଚ୍ଛ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଶ୍ରି=ସେବାକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉନ୍ନତ; ଉଚ୍ଚ—1 High; tall; prosperous

୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ; ଜାତ—2. Grown; born

୩ । ଉତ୍ତୋଳିତ—3, Raised, lifted up.

୪ । ସ୍ଫୀତ; ଫୁଲିଯିବା—4. Puffed up; elated; swollen.

୫ । ଦୃପ୍ତ—5. Arrogant; puffed up with pride.

୬ । ଉଦିତ—6. Risen.

ଉଚ୍ଛ—ଦେ. ବି (ସଂ—ଉତ୍ସ)—୧ । ପ୍ରସ୍ରବଣ; ଝରଣା—

Uchha 1. A spring.

୨ । (ସଂ ଉତ୍ସବ)—ଉତ୍ସବ; ଆମୋଦ; ଆହ୍ଲାଦ—2. Festivity.

୩ । ବିବାହର ତୃତୀୟ ଦିନ—

3 The third day of a marriage-ceremony.

୪ । ବ୍ରତର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ—4 The second day of a 'Brata' ceremony.

[ଦ୍ର—ଉଚ୍ଛ ଦିନ ଦିନିରେ ସଧବା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବର କନ୍ୟା କୁ ବା ବ୍ରତ ଦୋଇଥିବା ବାଳକକୁ ସାତପାଟରେ ବସାନ୍ତି । ଥଣ୍ଡା କରିବା ପାଇଁ ଓ ଉଣ୍ଡାରୁଣୀ ଗୋଟିଏ ବାଉଁଶିଆରେ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିଏ ପୂରାଇ ଛାଡ଼ା ମାଛ ବୋଲି କଲ୍ପନା କରି ବିବାହଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଏବଂ ବର ଜନକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ାଲୁ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ତ୍ତ କରିବାର ଛଳ କରି ପଇସା ଆଦାପୂର୍ତ୍ତ କରନ୍ତି ।]

ଉଚ୍ଛଣା—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଘରର ଓଳି (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—

Uchhaṇā The eaves of a house.

ଉଚ୍ଛନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ.) ବିଣ—ଉଚ୍ଛନ୍ନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Uchhana (etc Uchchhanna etc (See)

ପଲାଇଲ ଋଷିକୁମାର ବେଗେ ହୋଇ ଉଚ୍ଛନ—ରଘୁନାଥ ଚନ୍ଦ୍ରଗା ।

ଉଚ୍ଛନା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଉଚ୍ଛଣା (ଦେଖ)

Uchhanā Uchhaṇā (See)

ଉଚ୍ଛବ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଛବ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Uchhaba etc Uchchhaba etc (See)

ଉଚ୍ଛରଗ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି—ଉଚ୍ଛର୍ଗ (ଦେଖ)

Uchharaga Uchchharga (See)

ଉଚ୍ଛର୍ଗ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଛର୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Uchharga (etc) Uchchharga etc (See)

ଉଚ୍ଛଳ ଗ୍ରା. ବି—ଉଚ୍ଛଳତ; ଉଚ୍ଛୁଳିଥିବା—

Uchhaḷā Brimming; over-flowing.

ଝାଞ୍ଜ ମୃଦଙ୍ଗ ଶବଦେ ମେଦନୀ ଉଚ୍ଛଳା—ପ୍ରାରୀ. 'ଚନ୍ଦ୍ରନରୂପଶଙ୍ଖାରୀ ।

ଉଚ୍ଛଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସଂ. ଉଚ୍ଛଳନ)—ଉରଳ ପଦାର୍ଥ ପାତ୍ରରୁ ବା କୂଳରୁ ଉପରକୁ ଉଠିବା—

Uchhaḷibā 1. To overflow.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଧିକ୍ୟ ହେତୁ ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କରି ବାହାରେ ପ୍ରକଟିତ ହେବା; ସ୍ଫୀତ ହେବା—

2.To become manifest; to suell.

ଉଚ୍ଛ ଶୋଭ ଦେଖି ରାବଣ ଉଦଦିଗ ଉଚ୍ଛଳେ—ରଘୁନାଥ. ଚଉତିଶା ।

ଉଚ୍ଛାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶଯ୍ୟା ବିଛଣା ବିଛାଇବା— (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ।)

Uchhāibā 1. To spread (a mat or bedding).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଷ,ଶ	ଂ ଲ୍ଲ	ଇ୍ଦ୍ର	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ଌ	ଯେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ଷ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ଂ

୨ । ବଢ଼ିଯାଇଥିବା ଲତାଗୁଳ୍ମାଦିକୁ ସମତଳ କରି କାଟିବା ବାଁକାଟ ପରିଷ୍କାର କରିବା —

2. To prune plants or over-grown branches; to lop.

ଉଚ୍ଚାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍କିର୍ତ୍ତ)—

Uchhārdibā ୧ । ଛଡ଼ାଇବା—1. To shake off.

୨ । ଫୋପାଡ଼ିବା; ପିଙ୍ଗିବା—2. To throw away.

୩ । ବଳପୂର୍ବକ ଟାଣିବା—

3. To pull with force.

୪ । ଖୋଲାଇବା; ବସ୍ତ୍ର ଦେବା—

4 To scatter; to strew.

୫ । ବଳପୂର୍ବକ ଭାଙ୍ଗିବା—

5. To break down with force.

ଉଚ୍ଚାରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚାଡ଼ିବା (ଦେଖ)

Uchhāribā Uchhārdibā (See)

ଉଚ୍ଛଳ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉଚ୍ଛଳନ)— ବମନ; ଉଦ୍ଗିରଣ—

Uchhāla Vomiting; belching; retching; emitting.

ଶ୍ରୀମଲା

ଉଚ୍ଛଳିବା—ଗ୍ରାଦେ. କର୍ତ୍ତୃକ କ୍ରି. (ସଂ. ଉଚ୍ଛଳତ;)—

Uchhālibā ୧ । କୂପାଦିକୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ପରିଷ୍କାର କରିବା—

1. To cleanse a well or tank

୨ । ବାନ୍ତି କରିବା—2. To vomit.

୩ । ଗୃହ ଛିଦ୍ରମାନ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—

3. To publish family secrets.

ଉଚ୍ଛାହ—ଗ୍ରା ବି—ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ)

Uchhāha Utsāha (See)

ଉଚ୍ଛାହା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—୧ । ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ)

Uchhāhā 1. Utsāha (See)

୨ । ଅନନ୍ଦିତ; ପ୍ରମୁଦିତ—

2. Delighted.

ନଜ ପାସ ଜନ ମନ ଦର ଉଛହା—ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଣିମ ।

ଉଚ୍ଛାହି—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ ଉତ୍ସାହି)—ଉତ୍ସାହି (ଦେଖ)

Uchhāhī Utsāhī (See)

ଉଚ୍ଛିଣି—ଗ୍ରା.ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ. ଷଣ)—ଏହିକ୍ଷଣି—

Uchhiṇi Now; at present; just uow.

ଉଚ୍ଛିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଉଚ୍ଛଣି (ଦେଖ)

Uchhiṇikā Uchhiṇi (See)

ଉଚ୍ଛିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଚ୍ଛନ୍)—୧ । (ଲୁଗାକୁ) ସହଜପୂର୍ବକ ଝାଡ଼ିବା ୨ । ସଜ କରିବା; ଉପଯୋଗୀ କରିବା—

2. To prepare a cloth or make it fit for wear.

୨ । ସଜାଡ଼ିବା; ବନ୍ୟାସ କରିବା —

2. To adorn; to arrange.

ଉଚ୍ଛ ସ୍ତନ ଗରେ କାଢ଼ା ଜବସ୍ତ ସାଜ ବସ୍ତ୍ରନ ଗଉରେ—

ଉତ୍କ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

୩ । ଯୁକ୍ତ କରିବା—

3. To add to.

୪ । ବୃକ୍ଷାଦିର ଅଦ୍ଧରକ୍ତ ଡାଳ ବା ବଢ଼ିଯାଇଥିବା ଲତାଗୁଳ୍ମାଦିକୁ କାଟିକୁଟି ପରିଷ୍କାର କରିବା—

4. To prune or lop off the redundant parts of a tree, plant or creeper.

ଉଚ୍ଛୁକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଉତ୍ସୁକ ଦେଖ)—Utsuka (See)

Uchhuka ଗ୍ରା. ବି.— ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—Eagerness.

ନିଜଣି, ବେଦ୍ୟ ଚଉବଗ ଗହୁଁ ରଉରଉରେ ଉଚ୍ଛୁକ ସେ ମନ ଉରୁରେ ମୋରେ ହସିଲଉ—ଗ୍ରାତୀ. ରସବାରିଧି ।

ଉଚ୍ଛୁକିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉତ୍ସୁକ (ଦେଖ)

Uchhukiā Utsuka (See).

ଉଚ୍ଛୁଡ଼—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଅବାଧ; ଦୁଷ୍ଟ—

Uchhurdi Unruly; wicked.

ଉଚ୍ଛୁଡ଼ିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉଚ୍ଛୁଡ଼ (ଦେଖ)

Uchhurdiā Uchhurdi (See)

ଉଚ୍ଛୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବଳାତ୍କାରରେ ଟାଣିନେବା—

Uchhurdibā 1. To snatch away.

ଉତ୍ପଳନା ଦେଖୁଣା ନଈକେ ନିଜସ; ବୋଉ ବାଲକ ଉଚ୍ଛୁଡ଼ିଲ୍ଲ ।

ଜଗନ୍ନାଥ—୧୦ମ ଗୋପ ।

୨ । ବଳପୂର୍ବକ ଆକର୍ଷଣ କରିବା—

2. To drag by force.

ଭେବେ ସ୍ତ୍ରୀମନ ନ ଉଚ୍ଚ ଧନୁକୁ ଉଚ୍ଛୁଡ଼ି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୩ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—3. To attack.

୪ । ଛଡ଼ାଇବା—4. To scatter.

୫ । ଫୋପାଡ଼ିବା —5. To strew with force.

୬ । ବଳପୂର୍ବକ ବର୍ଷିତ ବା ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହେବା—

6. To be strewn with force.

ଉଚ୍ଛୁଡ଼ ପଉନ୍ତେ ଏ ପଟ୍ଟ, ସଲଳ ଜଳେ ପଡ଼ ସିଟ୍ଟ ।

ସଗୋବିନ୍ଦ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ଉଚ୍ଛୁଣା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି— ଘର ଗୁଲର ଓଳ (ଗୋଘୀନାଥ ନନ୍ଦ)—

Uchhuṇā The eaves of a thatch.

ଉଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରାଦେ. ଅ (ବାଲେଶ୍ୱର) ଅ— ଏହିକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନ—

Uchhuṇi At the present moment

ଏଖୁନି

ଅବମୀ ଉଚ୍ଛୁଣି ଜମାବାର ପହଞ୍ଚିବ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଉଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରାଦେ (କର୍ତ୍ତୃକ ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ଅ—ଉଚ୍ଛୁଣି (ଦେଖ)

Uchhuṇikā Uchhuṇi (See)

ଉଚ୍ଛୁର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଉତ୍ଚାସ୍)—୧ । ବିଲମ୍ବ ବା ଦେରି—

Uchhura 1. Delay.

ତୁ ଏବେ ଦଏ ମାଟ୍ଟ କର, ମୋ ନାଆ ହେଉଛି ଉତ୍ତର । ରୂପକ—ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦନ୍ତ୍ୟ ୧ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳେ ତୁମ୍ବେତ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚିତ ବୈକଳ୍ପିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ତାହା ସୋଜାସୁଜି ତୁମ୍ବେତ ଏବଂ ଦନ୍ତ୍ୟାନୁପାତରେ ନ ଲେଖିବା, ତୁମ୍ବେତ ସ୍ଥଳେ ଏହି ପାର୍ଥ ସଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଛୁର ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ତାହା ସୋଜାସୁଜି ଦେବା । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ଲିଖି 'ଗାନ୍ତ' ସୋଜାସୁଜି; 'ବନ୍ଧ' ନ ଲିଖି 'ବନ୍ଦ' ଲେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ନ ପାରୁଲେ 'ବନ୍ଶୀ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍କୋ' ନ ପାରୁଲେ 'ଅନ୍କ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାରୁଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍' ଲେଖିବେ ।

୨ । ଲକ୍ଷିତ ସମୟ ବା ବେଳା ଅତିକ୍ରମ; ବେଳା ଗଡ଼ିବା—
? The passing away of fixed or proper time; expiry of the appointed time.

ଉଚ୍ଛୁର କରିବା—୧ । ଢେର କରିବା—1. To delay.
Uchhura karibā ୨ । ବେଳ ଗଡ଼ାଇବା—2. To while away the appointed time.

ଉଚ୍ଛୁର-ସହିବା—ଦେ. କି—୧ । ବିଳମ୍ବ ବା ଢେର ସମ୍ଭାଳିବା—
Uchhura sahibā 1. To admit of delay; to brook delay.

ଉଚ୍ଛୁରାଇବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ. କି—ଉଚ୍ଛୁର କରିବା—
Uchhurāibā To delay.

ଉଚ୍ଛୁରେଇବା—ଦେ. କି—ଉଚ୍ଛୁରାଇବା (ଦେଖ)
Uchhureibā Uchhurāibā (See)

ଉଚ୍ଛୁଲା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ ଉତ୍ଛଳତ) —୧ । ଅବାଧ୍ୟ—
Uchhulā 1. Unruly; disobedient.
ଉଚ୍ଛଳକ. ଉଥଲପୁଥଲ ୨ । ଉଚ୍ଛଳୁଥିବା—2 Over flowing.

ଉଚ୍ଛୁଲାଇବା—ଦେ. କି—ଉଚ୍ଛୁଲିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Uchhulāibā The causative form of
ଉଚ୍ଛଳକାନା 'Uchhulibā

ଉଚ୍ଛୁଲିବା—ଦେ କି (ସଂ. ଉତ୍ଛଳନ) ୧ । ଜଳ ଆଦ ତରଳ ପଦାର୍ଥ
Uchhulibā ପାତ୍ରର ବା କୂଳର ଉପରକୁ ଉଠିବା—1 To
ଉଛଳକନା overflow; to swell (said of liquids).
୨ । ବ୍ୟାପ୍ତ ହେବା; ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ମୁଖରିତ ହେବା—
2 To resound; to reverberate.
ଦୁଃଖ ଦୁରକୁ ଧରଣୀ ଉଛୁଳି —ଉଡ଼ି. ବୈଦେହୀଶତକ ୨ ।
୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା—3. To be full; to be filled
ନଦ ନୃଖୁଳି ବାମ, ବନ ଉଛୁଳି ବହେ ଦଶଦିଗ—ପ୍ରାତୀ. ଉତ୍ତରସ୍ୱନଙ୍କସ୍ୱ ।
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତିଶୟରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—
4. To appear in profusion.
ତୁଳାରେ ଚୂନିର ପେଷି ଜହ୍ନ ଜଗି ଉଷି ଉଷି
ତିର ସଙ୍ଗେ କରମ ଉଛୁଳଇରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ବରଗୁଣ୍ଡ, ରା ଗୀତ ।

ଉଚ୍ଛୁଲେଇବା—ଦେ. କି—ଉଛୁଲାଇବା (ଦେଖ)
Uchhuleibā Uchhulāibā (See)

ଉଚ୍ଛେଇବା—ଦେ. କି—ଉଚ୍ଛାଇବା (ଦେଖ)
Uchheibā Uchhāibā (See)

ଉଜ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ସର୍ବନାମ—ଅନ୍ୟ; ଅପର; ଦୋସର—
Ujnā Other; another

ଉଜ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଔଜଃ)—୧ । ତେଜ; ପ୍ରଭାବ; ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—
Uja 1. Brightness; brilliance.
୨ । (ଗ୍ଭ) ଉଜ୍ଜ୍ୱଳମଣିର ଡାକନାମ—
2. A name for calling 'Ujjwalamani'
୩ । ନର୍ମାଣ—3. Preparation; formation.
'ସ୍ୱଚ୍ଛ ସ୍ପର୍ଶ ପଟା ଗୋଟିଏ ଉଜ କରଇଚ । ବଶୁନାଥ. ବତନଘମ୍ଭ ଯୁଗ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—1. Bright.
ନୃଖ ମାଣିକ୍ୟ ଦୋଳନ୍ତ ଉଜ—ବଶୁନାଥ. ବତନଘମ୍ଭାସ୍ପଦ ।
୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Superior; excellent.
୩ । ସିଧା; ସରଳ—3. Straight; upright.
କଳା କୁଳ ଉଜ କଲ୍ଲ୍
ଏ ଶୋତ୍ତା ଜରେ ଅଗୋତ୍ତମାନଙ୍କୁ—ଉଷ୍ଟ. କୋଶଳେନ୍ଦ୍ରାଶ୍ରୟଦସ୍ତ ।
୪ । କ୍ଷମ —4. Able.
ବଧ୍ୟ ପୃଙ୍କରେ ଉତ୍ତିଣ ପ୍ରମାଣରେ ଉଜ—ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶତକାସ ।
୫ । ଉନ୍ନତ; ଟେକ—Raised.
କଲ୍ ବେଣୀ ଉଜ, ଉତ୍କଟ ନଖ ସମାଜ
ମାନଇ ଯେ ଦେଶି ଦେଇ ଲାଜଲାଜ —ଉଷ୍ଟ. ପ୍ରେମସୁଧା ନଧି ।

ଉଜଟ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉଜ୍ଜଟ)—ଅରୁଝା; ଅରୁଝ—
Ujaṭa Unreasonably insisting for a thing.

ଉଜଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଉଜଟ (ଦେଖ)
Ujaṭiā Ujaṭa (See)

ଉଜଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉଜ୍ଜଟ)—୧ । ନଷ୍ଟ ବା ଅପବ୍ୟୟିତ—
Ujarḍā 1. Wasted.
ଉଜାଡୁ ୨ । ଅପବ୍ୟୟକାରୀ—
2 Squandering; wasteful.

ଉଜଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି (ଉଜାଡ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—ନଷ୍ଟ କରାଇବା—
Ujarḍāibā To cause to devastate.

ଉଜନ୍ତରି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଉଜୁନୁରି (ଦେଖ)
Ujantari Ujunturi (See)

ଉଜନ୍ତୁରି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଉଜୁନୁରି (ଦେଖ)
Ujauturi Ujunturi (See)

ଉଜର୍—ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତର) ବିଣ—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—
Ujar Bright.

ଉଜଲ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ)—ଆଲୁଅ—
Ujal Light.
ଉଜାଲା

ଉଜଲ—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଉତ୍ଜ୍ୱଳ)—୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—
Ujala 1. Lustrous; bright; glowing.
ଉଜିୟାଲା; ଉଜାଲା ୨ । କାନ୍ତିଯୁକ୍ତ—2. Shining; brilliant.
୩ । ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଆଲୋକ—3. Light.
ପ୍ରା. ବି—୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—
1. Brilliance; lustre.
୨ । ଧୋବା—2 Washer-man.

ଉଜଲ କରିବା—ପ୍ରା. କି—୧ । କାନ୍ତିଯୁକ୍ତ କରିବା—
Ujala karibā 1. To make lustrous
୨ । ମାଜିବା—
2 To bring out the original lustre by rubbing.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ଗଦ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ରେ ସୋନରେ, ସେତେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ନେଇବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଲଘୁତାଳ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବ । ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ରେ ସୋନରେ ଦୀର୍ଘ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ନ ନେଇବାରେ 'ଗାଇ' ସୋନରେ; 'ଭୂତ' ନ ନେଇବାରେ 'ଭୂତ' ବୋଲିବେ; 'ବଧୂ' ନ ଗାଇବାରେ 'ବଧୂ' ବୋଲିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ଗାଇବାରେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ବୋଲିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ଗାଇବାରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବୋଲିବେ

୩ । (ଧୋବା) ଲୁଗା ପରଷାର କରିବା—

3 To wash cloths.

ଉଜଳଘର—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—୧ । ଧୋବା—

Ujalaghara 1. Washerman; washerman's hands.

୨ । ଧୋବା ଘର—Washerman's house.

ଉଜଳଣୀ—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଧୋବଣୀ—Washer-woman.

Ujalaṇī

ଉଜଳମାଧିଆ—ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ଧଳା ମୋଟ ଧାନ—

Ujalamādhiā A species of white coarse paddy.

ଉଜଳମାଧୁଆ—ଦେ. ବ.—ଉଜଳମାଧିଆ (ଦେଖ)

Ujalamādhuā Ujalamādhiā (See)

ଉଜଳମାଧୋଇ—ଦେ. ବ—ଉଜଳମାଧିଆ (ଦେଖ)

Ujalamādhoi Ujalamādhiā (See)

ଉଜଳହର—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଉଜଳଘର (ଦେଖ)

Ujalahara Ujalaghara (See)

ଉଜଳା—ଗ୍ରା. ବ.—ଧୋବା—

Ujalā Washer-man.

ଉଜଳାଘର—ଦେ. ବ.—ଉଜଳଘର (ଦେଖ)

Ujalāghara Ujalaghara (See)

ଉଜଳାମାଧିଆ—ଉଜଳମାଧିଆ (ଦେଖ)

Ujalāmādhiā Ujalamādhiā (See

ଉଜଳି—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଜୁଳୀ (ଦେଖ)

Ujali Ujulī (See

ଉଜଳିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ଜ୍ୱଳ)—୧ । ଉତ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା—

Ujalibā 1. To make lustrous.

ଅଗ୍ନି ଉଜଳେ ଯଥା ଆହୁତି ମନ୍ତ୍ର । ସ୍ୱାଧୀନାଥ. ଦ୍ରୌପଦୀସ୍ତୁବକ ।

୨ । ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା—2 To burn.

୩ । ପ୍ରକାଶିତ କରିବା; ଅସ୍ପଷ୍ଟତାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର କରିବା—

3. To become visible; to appear.

ଦୂରେ ଉଗ ଉଜଳେ ଦିବା ରମଣେ । ସ୍ୱାଧୀନାଥ., ଚେସବୃତ ।

୪ । ଲୁଗା ଆଦି କାଚି ପରଷାର କରିବା—

4. To cleanse cloths by washing.

ଉଜଳି—ଦେ. ବ—ଉଜୁଳି (ଦେଖ)

Ujalī Ujulī (See)

ଉଜା—ଗ୍ରାଦେ. ବ (ଜାହାଜଆ ଶବ୍ଦ)—ଜାହାଜ ଉହଫ—

Ujā (nautical) The right hand side

ଉଜାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉଜେଇଁବା (ଦେଖ)

Ujāibā Ujeiñbā (See

ଉଜାଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜେଇଁବା (ଦେଖ)

Ujāiñbā Ujeiñbā (See)

ଉଜାଁ—ଗ୍ରା. ବ—ଉଜୁଆଁ (ଦେଖ)

Ujāñ Ujuāñ (See)

ଉଜାଗର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍‌ଜାଗର)—୧ । ନିଦ୍ରାରାହିତ୍ୟ—

Ujāgara 1. Wakefulness.

୨ । ସ୍ୱତ୍ତି ଜାଗରଣ—2. Watching.

ଯେ ଝିମି ଥାଏ ମାଦରେ ନିଦ୍ରାଜି ଉଜାଗରେ ବଙ୍ଗେ କୈଳାସଙ୍କନଗୁରିରେ ବହୁ ଯୋଗରେ । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମମୁଧାଳଧ ।

ଉଜାଗର ଦେ. ବଣ—୧ । ଜାଗ୍ରତ; ଅନିଦ୍ରିତ- 1. Wakeful.

୨ । ହୁସିଆର—2. Cautious.

ଉଜାଗର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ହୁସିଆର ରହିବା—

Ujāgara hebā 1. To be on the alert.

୨ । ସ୍ୱତ୍ତିରେ ଜାଗ୍ରତ ରହିବା—2 To watch up.

ଉଜାଡ଼—ଦେ. ବ—୧ । ନାଶ ବା କ୍ଷତ—

Ujārda 1. Destruction; desolation;

ଉଜୋଡ଼ ଏପାଖ ଡେଇଁଣ ସେ ପାଟେର ଡେଇଁପଣ

ଉଜଡ଼ ଉଜାଡ଼ ଜହ୍ନ ସ୍ପର୍ଶସ୍ୱ ଲଙ୍କାଦେଶ । ବଳରାମ. ରାମାସ୍ୱଣ ।

୨ । ଅପବ୍ୟୟ—2. Waste; squandering.

ଉଜାଡ଼ମସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବ.—୧ । ଧ୍ୱଂସ; କ୍ଷୟ—1. Destruction.

Ujārḍamasta ୨ । ଅପବ୍ୟୟ—2. Wasting.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅପବ୍ୟୟୀ—1. Squandering.

୨ । ଅପବ୍ୟୟିତ—2. Wasted

୩ । ଅତି ଦୁଷ୍କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଦୁଷ୍ଟ; ଦୁଷ୍କୃତ—

3. Very wicked.

ଉଜାଡ଼ିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ ପୁଂ—ଅପବ୍ୟୟୀ—

Ujārdiā Extravagant.

ଉଜାଡ଼

(ଉଜାଡ଼େଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଜାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ଉତ୍ପାଟ)—

Ujārḍibā ୧ । ନଷ୍ଟ କରିବା —To ruin; to destroy;

ଉଜାଡ଼ନା; ଉଜଡ଼କରନା to lay waste.

ପୂର ଉଜାଡ଼େ ଉସ୍ ବର; ସେ ପୂରଞ୍ଜନ ଦଣ୍ଡଧାସ୍ତା । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ୪ ।

୨ । ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—2. To waste.

ଉଜାଣ—ଦେ. ବଣ—ଜୁଆରଯୁକ୍ତ—

Ujāṇa Tidal.

ସେସନେ ଘୋର ବେଣ୍ଟ ସ୍ତନ. ନଦୀକ କରଇ ଉଜାଣ । ରୁପଟି—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଉଜାଣି—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ [ସଂ ଉତ୍ + (ସାନ୍‌.୩)]—

Ujāṇi ସ୍ରୋତର ବିପରୀତରେ—

Against current; upstream.

ବଣ—ଉଜାଣିଆଁ (ଦେଖ)

Ujāṇiāñ (See)

ସାତ ଘୁଜନ ବ ଉବେ ଦେହୁ ପ୍ରାଣୀ ଜିଣିବାକୁ କାଳ-ପ୍ରବଳେ ଉଜାଣି । ସ୍ୱାଧୀନାଥ, ନବଦୋଷୁସ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଂ	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
ଁ	ଈ	ଊ	ୠ,ୡ	ା	ଐ	ଅନୁନାସିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ର୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉଜାଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଉପସ୍ରୋତ ଦଗଲୁ ଗଲ କରୁଥିବା—
Ujāṇiāñ 1. Flowing against current.
୨ । ଜୁଆରଆ—2. Tidal.

ଉଜାଣି ଉଠିବା—ଦେ. କ୍ରି. [ସଂ. ଉର୍ଧ୍ୱ+ଯାନ (?)]—
Ujāṇi uṭhibā ୧ । ସ୍ରୋତର ଉପସ୍ରୋତ ଅଡ଼କୁ ଉଠିବା—
1. To rise against the stream.
୨ । ଜୁଆର ଉଠିବା—2. To flow as in flood-tide.

ଉଜାଣି ଟେକିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜାଣି ଉଠିବା (ଦେଖ)
Ujāṇi ṭekibā Ujāṇi uṭhibā (See)
ସମୁନା ପାଣି ଟେକେ ଉଜାଣି । ଅର୍ଜୁନଜୁ ବଦଟ୍‌ତ୍ରାଣି ।

ଉଜାଣି ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଉପସ୍ରୋତ ଦଗଲୁ ବହିବା—
Ujāṇi dharibā (fig) To take to the opposite direction.
ପବନ ଉଜାଣି ଧରି ନଜ ଦେଇଦେଲେ—ଭ୍ରାନ୍ତି, ଶିବସ୍ୱରୋଦୟ ।

ଉଜାଣି ବହିବା—ଦେ. କ୍ରି. [ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଯାନ (?)]—
Ujāṇi bahibā ୧ । ଉଠାଣି ବହିବା; ସ୍ରୋତର ଉପର ଆଡ଼କୁ ବହିବା—1. To rise against the stream.
୨ । ଜୁଆର ଉଠିବା—2. To flow as in flood tide.

ଉଜାଣିବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା—
Ujāṇibā To raise; to lift up.
ନାଉ ଜୋଖରେ ଚଢ଼ ଭେରି, ଉଜାଣି ଧରିବ ନଦୋଖି ।
ପ୍ରାନ୍ତି—ଜଗନ୍ନାଥଦାସ୍ୟ ।

ଉଜାଲ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସଂ. ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ)—ଆଲୋକ—
Ujālā Light.

ଉଜାଲିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଜ୍ଜ୍ୱଲ୍)—ପ୍ରଦୀପ ବା ଅଗ୍ନିକୁ ସଜେଜ କରିବା; ଦୀପ ବା ଜଆଁକୁ ତେଜିବା —
Ujāḷibā To trim a lamp or fire

ଉଜି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ପଣା ବା ତାସ ପ୍ରଭୃତି ଖେଳରେ ଏକ ପକ୍ଷରେ ଖେଳୁଥିବା ଦୁଇ ଜଣ ସଙ୍ଗୀ ଖେଳାଳିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ—1. One of the pair of players of playig in a game of cards.
୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳମଣୀ ନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକ ନାମ—
2. A name for calling 'Ujjwaḷamaṇi'

ଉଜିର୍—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—୧ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ—
Ujir 1. Prime minister.
୨ । ମନ୍ତ୍ରୀ—2. Minister.

ଉଜୁ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ନମାଜ ପଢ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁସଲମାନଙ୍କର ଜଳଦ୍ୱାରା ମୁହଁ, ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ପବିତ୍ର ହେବା ରୂପ କ୍ରିୟା—Ablutions performed by a Mahomadan before 'prayer.

[ଦ୍ର—ରୋଗାଉଁ ଥିବାରୁ ପାଣି ଛୁଇଁଲେ ଯାହାର ଅନିଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ ସେ ଲୋକ (ଭଏମ୍ୱମ୍ ବା) ମାଟିରେ ଜଉଥର ହାତ ମାର ସେହି ହାତକୁ ମୁହଁରେ ଓ ହାତରେ ବୋଳ ପକାଇ ହେବ— କୋରାନରେ ଏହାପର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ।]

ଉଜୁଆଁ—ଦେ ବ. (ସଂ. ଉଦ୍‌ଯାପନ)—
Ujuāñ ୧ । ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନା; ବ୍ରତ ସମାପ୍ତି—
1. The completion of a religious vow.
୨ । କୌଣସି କର୍ମ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନର ପରିସମାପ୍ତି—
2. The finish of a work.

ଉଜୁଆଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜେଇଁବା (ଦେଖ)
Ujuāiñbā Ujeñibā (See)

ଉଜୁଇଁବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉଜେଇଁବା (ଦେଖ)
Ujuiñbā Ujeñibā (See)
ପ୍ରେମେକଇ ଦ୍ୱେଗତ୍ରୁତ ଉଜୁଇଲେ ପୂଣ—ପ୍ରଭାତ. ଶଶିଶେଖା ।

ଉଜୁଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧ । ନାଶ; ଅପଚୟ—
Ujurḍā 1. Destruction; ruin; loss.
୨ । ଅପବ୍ୟୟ—2. Waste.
ଦେ. ବଣ—୧ । ଯାହା ଉଜୁଡ଼ି ଯାଏ ବା ନଷ୍ଟ ହୁଏ—
1. Wasted; subeject to waste.
୨ । ନାଶକାରୀ; ଲୋପକାରୀ—
2. One that ruins; destroying.
ବନ୍ଧା ଗୁମନାରେ ଜୁଡ଼ା ଯେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଉଜୁଡ଼ା ସେହ—
ଭଞ୍ଜ, ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

ଉଜୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜୁଡ଼ିବାର 'ଣିଜନ୍ତ' ରୂପ—
Ujurḍāibā The causative form of 'Ujurḍibā'.

ଉଜୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନଷ୍ଟ ହେବା—1. To be damaged
Ujurḍibā or destroyed; to be lost.
ଉଜରା ୨ । ଅପବ୍ୟୟିତ ହେବା—2 To be wasted or squandered.
୩ । (ବଳଦଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ)—(ଦାମୁଡ଼ ବଳଦର) ରୋଗାଦ ଯୋଗୁଁ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହେବା—
3. (an ox) To become unfit for work owing to disease.

ଉଜୁଣା—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଅନ୍ୟଲୋକ—
Ujuṇā Another person.

ଉଜୁନ୍ତୁର୍— ଦେ. ବଣ— ଶ୍ୱାସ ରୋଧ ହେଉରୁ ବଢ଼ିତ; ରୁଦ୍ଧ ଶ୍ୱାସ —
Ujunturi Suffocated.
ହାଁପଳାଗା

ଉଜୁଳୀ—ଗ୍ରା. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ— ଧୋବଣୀ—
Ujuḷī Washer-woman.

ଉଜୁହତ୍—ବୈଦେ. ବ—ଉଜୁହାତ୍ (ଦେଖ)
Ujuhat Ujuhāt (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂ ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ୟୁ	ଲ୍ଲଅ	ଦ୍ଧ
୨	ଽ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅଚଳାକ୍ଷରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଂ ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ଂ ନ୍

ଉଜ୍ଜୁହାତ୍—ବୈଦେ. (ଆ) ଙ୍ଗ. ୧ । ଆପତ୍ତି—Objection.

Ujjuhāt ୨ । ଆପତ୍ତି ଲେଖାଥିବା ଦରଖାସ୍ତ—Petition of objections.

(ଯଥା—ଅପିଲ ଉଜ୍ଜୁହାତ୍=ଅପିଲର କାରଣମାନ—Grounds of appeal.)

ଉଜେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜେଇଁବା (ଦେଖ)

Ujeibā Ujeiñbā (See)

ଉଜେଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ କରିବା—

Ujeiñbā 1. To complete a religious vow

ଉଜରିବାନା ୨ । ସମାପ୍ତି କରିବା—2. To finish.

୩ । ଉପରକୁ ଉଠିବା—3. To rise up.

ଉଜ୍ଜୟିନୀ—ସଂ. ବ (ନାମ). (ଉତ୍+ଜ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ଙୀ ଈ)—

Ujjayinī ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କ ରାଜଧାନୀ; ଅବନ୍ତୀନଗର—Bikramāditya's capital; city of Ujjayinī (modern Jayapur—U. P.)

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିତ୍‌ମାନେ ଏହି ସ୍ଥାନରୁ ଅକ୍ଷାଂଶ-ଦ୍ରାଘିମା ନିରୂପଣ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଶିପ୍ରା ନଦୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ; ଅପର ନାମ ଅବନ୍ତିକା । ଉଜ୍ଜୟିନୀ ହିନ୍ଦୁ, ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ । ନଗରର ନୈଋତକୋଣରେ ଥିବା ଉଦ୍‌ଯାନଟି ମହାକାଳବର୍ତ୍ତିତ ଉଦ୍‌ଯାନ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି ।]

ଉଜ୍ଜଳ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଜଲ୍+ଅ)—ଉଜ୍ଜ୍ୱାଳିବା (ଦେଖ)

Ujjala Ujjwālibā (See)

ଉଜ୍ଜଳନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଜଲ୍+ଅନ)—

Ujjalana ଉଜ୍ଜ୍ୱାଳନ (ଦେଖ)

Ujjwālibā (See)

ଉଜ୍ଜଳିତ—ସଂ.ବଣ. (ଉତ୍ + ଜଳ + ଇତ) —ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୋଇଥିବା—

Ujjalita Cleansed (wells or tanks)

ଉଜ୍ଜାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଜାଣିବା (ଦେଖ)

Ujjāibā Ujāṇibā (See)

ଉଜ୍ଜାସନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଜାସି ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—

Ujjāsana ମାରଣ; ହନନ; ବଧ—Killing.

ଉଜ୍ଜୀବନ—ସଂ. କ (ଉତ୍+ଜୀବ ଧାତୁ=ଜୀଇଁବା+ଭାବ. ଅନ)—

Ujjībana ୧ । ମୂର୍ଚ୍ଛା ପରେ ଚୈତନ୍ୟଲାଭ—

(ଉତ୍ଜୀବିତ—ବଣ) 1. Resuscitation after a fit; rejuvenation.

୨ । ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇ ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିବା—

2. To revive after being extinct

ଉଜ୍ଜୀବିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଜୀବ ଧାତୁ=ଜୀଇଁବା+ତ)

Ujjībita ମୂର୍ଚ୍ଛା ପରେ ପୁନଃ ଚେତନାପ୍ରାପ୍ତ—Resusciated; brought round after a fit of unconsciousness

ଉଜ୍ଜୃମ୍ଭ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ=ହାଣ୍ଟ ମେଲ୍ଲ କରିବା; ହାଇ ମାରିବା; ଚେଷ୍ଟା କରିବା+ଭାବ. ଅ)—

Ujjṛumbha ୧ । ବିକାଶ—1. Expansion.

୨ । ଚେଷ୍ଟା—2. Effort; exertion; endeavour.

ସଂ. ବଣ—୧ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—1. Blown: expanded

୨ । ଚେଷ୍ଟିତ—2. Exerted; tried.

ଉଜ୍ଜୃମ୍ଭଣ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ. (ଉତ୍+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ+ଭାବ ଓ କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଉଜ୍ଜୃମ୍ଭ (ଦେଖ)

Ujjṛumbhaṇa Ujjṛumbha (See)

ଉଜ୍ଜୃମ୍ଭିତ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ—(ଉତ୍+ଜୃମ୍ଭ ଧାତୁ=ହାଇ ମାରିବା+ଭାବ. ତ)—ଉଜ୍ଜୃମ୍ଭ (ଦେଖ)

Ujjṛumbhita Ujjṛumbha (See)

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଅତ୍ୟଧିକ+ଜ୍ୱଳ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଦୀପ୍ତିମାନ୍; ଚମତ୍କାରଶାଳୀ; ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ—1. Luminous; shining; bright.

୨ । ନର୍ମଳ—2. Glossy; clear.

୩ । ପରିଷ୍କୃତ—3. Clean; cleansed.

୪ । ଶୋଭମାନ; ଶୋଭାମୟ—4. Splendid.

ବ.—୧ । ଆଦରସ; ଶୃଙ୍ଗାରରସ—1. The sentiment of love.

୨ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—2. Gold

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଉତ୍=ଅତ୍ୟଧିକ+ଜ୍ୱଳ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା)—୧ । ଦୀପ୍ତିଶାଳୀ କରିବା—

Ujjwala karibā 1. To illuminate.

୨ । ଆଲୋକିତ କରିବା—2. To brighten.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଖ୍ୟାତି ପ୍ରସାର କରିବା—3. To spread the fame.

(ଯଥା—କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା)

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—ସଂ. ବ. (ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ+ଭାବ. ତା)—

Ujjwalatā ଶୁଭ୍ରତା; ଚମତ୍କାର; ଦୀପ୍ତି—Splendour; brightness.

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଜ୍ୱଳ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା=ଭାବ. ଅନ)—

Ujjwalana ଆଲୋକିତ କରିବା—Act of blazing up or shining forth

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରସ—ସଂ. ବ—ଶୃଙ୍ଗାର ରସ—Sentiment of love.

Ujjwala rasa ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରସେ ମତ ଦୋଇବ ।

ଉତ୍ତ—ପ୍ରେମଗ୍ରନ୍ଥାନାଧ୍ୟ ।

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍+ଜ୍ୱଳ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Ujjwalita ୧ । ଆଲୋକିତ—1. Illuminated; brightened.

୨ । ଦୀପ୍ତ; ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ—2. Lighted up.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣତଃ ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଏତେ ଏ ଠାରୁ ୬ ଅଙ୍କ ଯାଏ ଓ ମାତ୍ର ସୈନ୍ୟ ପାଇଁ ୭ ଠାରୁ ଅଙ୍କର ଓ ମାତ୍ର ସମ୍ବରେ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଠାରୁ ଦୋଳିପଂ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାବୃତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଗକରି ସେତେ ଏ ଏକାକ୍ଷରେ ଶବ୍ଦ ହେବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଉପାଦେୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦ ଚରଣର ୨ ବା ୪ ଠାରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— ପାଦ ର ଶେଷରେ 'ପାଇ' ଯୋଡ଼ିବେ 'କୃଷ' ର ସ୍ଥଳରେ 'କୃଷ୍ଣ' ବେଣିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଦରେ 'ବଧୂ' ବେଣିବେ; 'ଅଦ୍ୟ' ର ପାଦରେ 'ଅଦ୍ୟ' ବେଣିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଦରେ 'ଅଲବତ୍ତ' ବେଣିବେ

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିବା—ଦେ. ସଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳବା (ଦେଖ)
Ujjwalibā (See)

ପ୍ରଦୀପ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖେ ଭକ୍ତେ ସ୍ତବ୍ଧ ହତନେ ।
ସ୍ତ୍ରୀଧାନାଥ—ଉଷା ।

ଉଜ୍ଜଡ଼—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ —୧ । ଅବୁଝା—1. Unreasonable.
Ujjhāṭa ୨ । ଏକଜିଦିଆ; ଜିଦ୍‌ଖୋର୍—
2. Obstinate; stubborn.
୩ । ମନୁଆ—3. Self-willed.
୪ । ଦୁଷ୍ଟ; ଦୁସ୍ତ—4. Wicked; wanton.
୫ । ଅସ୍ଥିର—5. Restless.

ଉଜ୍ଜିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଜ୍ଝ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ujjhita ତ୍ୟକ୍ତ; ବର୍ଜିତ; ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ—
Forsaken; thrown away; left; abandoned.

ଉଜ୍ରାଇବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଜାଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ujrāibā Ujārdibā (See)

ଉଜ୍ରେଇବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଜ୍ରାଇବା (ଦେଖ)
Ujreibā Ujrāibā (See)

ଉଝଟ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଉଜ୍ଝଟ (ଦେଖ)
Ujhaṭa Ujjhaṭa (See)
ଉଝଟଣ
ଉଝଟଣିଆ } ବି.

ଉଝଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଉଜ୍ଜଟ (ଦେଖ)
Ujhaṭiā Ujjhaṭa (See)
(ଉଝଟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଝଣିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି— ଭତ୍ତ ଦେଇସାରିଲେ ହାଣ୍ଡି
Ujhanibā ଧରି ଥାନକୁ ଉଲଟପାଲଟ ଓ ଢଳଉପର କରିବା—
To shake lustily a pot containing par-boiled paddy set on the grate.

ଉଝଳା—ଦେ. ବି—୧ । କୂଅ ପୁରୁଣିରୁ ପଙ୍କାଦ ଉଦ୍ଧାର କରିବା କର୍ମ—
Ujhalā 1. Cleansing of silt etc from the bed of tanks and wells.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରିବାରର ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଘାଟନ—
2. Giving out family secrets
ବିଣ—ପଙ୍କ ଆଦ କଢ଼ାଯାଇ ପରିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିବା କୂଅ ପୁରୁଣି—
Cleansed of silts (wells or tank).

ଉଝଳାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଝାଳିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ujhalaibā The causative of Ujhālibā.

ଉଝଳା ହେବା—ଦେ କ୍ରି.(କର୍ମବାଚ୍ୟ)—(କୂଅ,ଡଙ୍ଗାଗାଦ) ପଙ୍କ ପୁରୁତି
Ujhalā hebā ଉଦ୍ଧାର କରାଯିବାଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ ହେବା—
(tanks and wells) To be cleansed of silt etc.

ଉଝାଳ—ଦେ. ବ—ଉଜ୍ଜୁଳା; ଉତ୍ପ୍ଲବନ; ଉତ୍ପ୍ଲାବନ—
Ujhāla Brimming; over-flowing.

ନାବର ଉଝାଳ ସୋନ ନାଉ ଦେଲ ବନ୍ଦୁ
ପ୍ରାଚୀ—ଚତୁରରୂପଶର୍ମା ।

ଉଝାଳିବା—ଦେ.କ୍ରି. ସଂ —(ଉଜ୍ଜୁଳ)—୧ । ସଫା କରିବା; ମାଜିବା—
Ujhālibā 1. To cleanse.
୨ । କୂଅ ଉଡ଼ାଗାଦରୁ ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର କରିବା—
2. To cleanse tanks, wells etc. of silt in the bed
୩ । ଆପଦାଦରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବ —
3. To save from distress or danger.
୪ । ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା; ଗୃହଚ୍ଛିଦ୍ରମାନ ପ୍ରଘଟ କରିବା—To publish family-secrets.
୫ । ସୋଖିବା —To call names.

ଉଝୁଲା—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଉଝଳା (ଦେଖ)
Ujhulā Ujhalā (See)

ଉଝୁଲାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଝାଳିବା (ଦେଖ)
Ujhulāibā Ujhālibā (See)

ଉଝୁଲା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଝଳା ହେବା (ଦେଖ)
Ujhulā hebā Ujhalā hebā (See)

ଉଝେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି. ବିଣ—ଉଝେଇଁ (ଦେଖ)
Ujhei Ujheiñ (See)

ଉଝେଇଁ—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ବୃଥା—Uselessly.
Ujheiñ ୨ । ଅକାରଣରେ—2. In vain.
୩ । ମାଦ୍ଦାଲଆ—3. Gratis.
୪ । ନାମମାତ୍ର; ନାମତଃ (କାର୍ଯ୍ୟତଃ ନୁହେଁ)—
4. Nominally.
ବିଣ—୧ । ଅନାମନ୍ତ୍ରିତ; ଅନାହୂତ—
1. Uncalled for; unasked.
୨ । ମାଦ୍ଦାଲଆ—2. Gratis
୩ । ବୃଥା—3. Useless; vain.
୪ । ନାମମାତ୍ର—4. Nominal

ଉଝେଇଁନାନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅନାହୂତ
Ujheiñnānī ଭାବରେ କଥା କହେ ବା ପରର କାମ କରିବାକୁ ବାଡ଼ାରେ—(a woman) Who speaks or acts uninvited.

ଉଞ୍ଚଲାବିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.— କମଳା ଆଦ ଫଳରୁ ଚୋପା
Uñchlāibā ଛଡ଼ାଇବା—To skin the rind of fruits; to peel.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱିମନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ସ	ହ	ଗ୍ୟ	ଉଅ	ର୍ଣ୍ଣ	ନ୍

ଉଞ୍ଚ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବଣ—୧ । ଉଚ୍ଚ (ଦେଖ)
Uñcha Uchcha (See)

ଉଞ୍ଚୁ ଅପାବରେ ଅଣଗୁନ୍ଥେ ଦୋଇଅନ୍ତୁ ଉଞ୍ଚ ।
ପ୍ରାନ୍ତୀ—ବଦ୍ଧନରୂପଣଗଡା ।

୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall

ଉଞ୍ଚକପାଳ—ଗ୍ରା. ବି.—ଆଶିପଡାଠାରୁ ଅସାଧାରଣଭାବରେ ଉନ୍ନତ କପାଳ—High brow.
Uñchakapāḷa
ଉଁଚୁକପାଳ

ଉଞ୍ଚକପାଳିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—୧ । ଯାହାର କପାଳ ଉଚ୍ଚ—
Uñchakapāḷiā 1. High browed.
ଉଞ୍ଚକପାଳୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଭାଗ୍ୟବାନ୍—
ଉଞ୍ଚକପାଳେଇ } 2 Fortunate; lucky.

[ଦ୍ର—ଉଞ୍ଚକପାଳଯୁକ୍ତ ପୁରୁଷ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଓ ଉଞ୍ଚକପାଳୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାଗ୍ୟସ୍ଥାନ—ଏହା ଭାରତର ଲୋକବିଶ୍ୱାସ ।]

ଉଞ୍ଚଣା—ଗ୍ରା. ବି—ଶଗଡ଼ାବାଟୁଆ (ଦେଖ)
Uñchaṇā Śagaṛdabāṭuā (See)

ଉଞ୍ଚଲେଞ୍ଚ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଦ୍ଭରର)—ଉଚ୍ଚମୀଚ (ଦେଖ)
Uñchaleñcha Uchchhanīcha (See)
ଉଚାନୀଚା ଅଟେ ଉଚ୍ଚ ଅଟେ ଲେଚ ଅଟେ ସବ ମନ । ପ୍ରାନ୍ତୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।
ଉଁଚାନୀଚା

ଉଞ୍ଚା—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ ଉଚ୍ଚ)—
Uñchā ୧ । ଉଚ୍ଚ; ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ—1. High; steep.
ଉଚା, ଉଚୁ ୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall.
ଉଁଚା ୩ । ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଥିବା—
3. Raised up.
ମୁଣ୍ଡ ଉଞ୍ଚାଇ ବହୁ ପ୍ରାପ୍ତେ; ପିଣ୍ଡିଲ ଭଙ୍ଗ ଭୂପୀ ହେଦେ—କଗଲ୍ଲାଥ. ଦୁଗବଡ ।

ଉଞ୍ଚାଇବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉଚ୍ଚ)—
Uñchāibā ୧ । ଆଘାତ କରିବାପାଇଁ ହସ୍ତ ବା ଅସ୍ତ୍ର ଆଦି ଉଠାଇବା—1. To lift an instrument for striking.
ଉଚାନା
ଉଗାନା
ଦୂଣି ଲଉଇଙ୍କ ପଦା ଆନରସ ଉଞ୍ଚାଇଲେ ଦେବା ମ୍ଲେଚ୍ଛେ ।
କବସ୍ୱର୍ଯ—ଗଙ୍ଗ ।

୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଉଚ୍ଚତର କରିବା—
2. To raise the ground-level.

ଉଞ୍ଚିକୁଞ୍ଚି ପିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି. (ସ. ଉଞ୍ଚି ଧାତୁ ଓ କୁଞ୍ଚି ଧାତୁ)—
Uñchikuñchi pindhibā ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାକୁ କୁଞ୍ଚି ସଂଯତ କରି ସୁନ୍ଦରରୂପେ ପିନ୍ଧିବା (ଯେପରି ତା ଲୁଗା ଖୋସି ଦୋଇ ରହି ତଳେ ଦୁଲୁରିବ ନାହିଁ)—
To wear a cloth in a decent manner.

ଉଞ୍ଚୁଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉଚ୍ଚ)—
Uñchuā ୧ । ଉଚ୍ଚ—1. High.
ଉଚା; ଉଚୁ ୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall.
୩ । ଉଚ୍ଚା ହୋଇଥିବା—
3. Lifted for striking.

ଉଞ୍ଚୁକପାଳ—ଗ୍ରା. ବି.—ଉଞ୍ଚକପାଳ (ଦେଖ)
Uñchukapāḷa Uñchakapāḷa (See)

ଉଞ୍ଚୁକପାଳିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଉଞ୍ଚକପାଳିଆ (ଦେଖ)
Uñchukapāḷiā Uñchakāpaliā (See)
(ଉଞ୍ଚୁକପାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଞ୍ଚେଇ—ଗ୍ରା. ବଣ ସ୍ତ୍ରୀ—ଡେଙ୍ଗେଇ (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Uñchei Tall (woman).
ଉଁଚାଇ ଦେ. ବି—(ସଂ. ଉଚ୍ଚତା)—ଉଚ୍ଚତା—Height.
ଉଁଚ୍ଚାଇ

ଉଞ୍ଚେଇବା—ଦେ. କି—ଉଠାଇବା (ଦେଖ)
Uñcheibā Uñchāibā (See)
ଉଞ୍ଚେଇଥିବା ମାରୁ ନାହିଁ—ଭର୍ତ୍ତା ।

ଉଞ୍ଛ(ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଖୁଣ୍ଟିବା—1. To pick up; to glean.
Uñchha (root) ୨ । ଚାଞ୍ଛିବା—2. To scrape

ଉଞ୍ଛ—ସଂ. ବି (ଉଞ୍ଛ ଧାତୁ=ଖୁଣ୍ଟି ନେବା+ଭାବ. ଅ)—
Uñchha ୧ । ଶସ୍ୟାଦି ଖୁଣ୍ଟି କାରୂପ ବୃତ୍ତିବିଶେଷ—1. Gleaning; collection of grain from the field.
୨ । ଧାନ କଟା ହେବା ପରେ ବଲରେ ପଡ଼ିଥିବା ଧାନକୁ ଗୋଟାଇବା—2. Gathering in handfuls the corn left in the fields by the reapers.

ଉଞ୍ଛନ—ଦେ. ବି. (ଉଞ୍ଛ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Uñchhana ପଡ଼ିଥିବା ଶସ୍ୟସମୂହରୂପ କର୍ମ—
The act of picking up the corn fallen from the shieves in the field.

ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି—ସ. ବି. (ଶ୍ରୁତି ଉଚ୍ଛ; ଉଞ୍ଛ+ବୃତ୍ତି=ଜୀବିକା)—
Uñchhabṛutti ୧ । ଶସ୍ୟାଦି ଖୁଣ୍ଟି ଜୀବିକାନିର୍ବାହ କରିବା ବା କ୍ଷେତରୁ ଧାନ ଗୋଟାଇବାରୂପ ଜୀବିକା—
1. Livelihood by gathering or gleaning grain left in the fields after reaping.
୨ । ନାନାସ୍ଥାନରୁ ଟିକି ଟିକି ଆହରଣ କରି ଅତି କଷ୍ଟରେ କାଳ କାଟିବା—2. To pass one's time by picking up bits of food from different places
୩ । ଜଘନ୍ୟ ବା ନୀଚ ଜୀବିକା—
3. Living upon mean pursuits.

ଉଞ୍ଛଶିଲ—ସ. ବି. (ଉଞ୍ଛ=ଗୋଟାଇବା+ଶିଲ=ଆହରଣ)—
Uñchhasiḷa କ୍ଷେତରେ ସ୍ୱତଃ ପତିତ ଧାନ୍ୟାଦି ସଗ୍ରହ କରି ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣଧାରଣ କରିବା—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଦ୍ଦ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଦ୍ଦରେ ଯୁକ୍ତରେ ରଖା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ସେହି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୋଗରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାହା ପାଇଁ ଲଘୁାକ୍ଷରରେ ଲେଖିବାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଯଥା :— 'ଗଢ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଢ଼' ସୋଜାସୁଜି ମିଳିବ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିବେ 'ବୃଥ' ସୋଜାସୁଜି ମିଳିବ; 'ଦୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଇ' ସୋଜାସୁଜି ମିଳିବ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜୁନ' ସୋଜାସୁଜି ମିଳିବ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସୋଜାସୁଜି ମିଳିବ ।

Habitual gleaning of grain left lying in the field after harvesting; the practice of living upon gleaning.

ଉଞ୍ଛଶୀଳ. ବିଣ. ପୁଂ—ଖେତରେ ଛଡ଼ାଯାଇଥିବା ଶସ୍ୟାଦିର ଆହରଣକାରୀ; ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତିରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବା—Living upon gleanings and sweepings from fields; living upon the fruits of others' labours.

ଉଞ୍ଛଶୀଳି—ସ୍ତ୍ରୀ.

ଉଞ୍ଛଶୀଳ—ସ.ବ. ଓ ବଣ—**ଉଞ୍ଛଶିଳ** (ଦେଖ)
Ūnchhasīla Uchhaṉsila (See)

ଉଞ୍ଛା—ଦେ. ବ. (ସଂ ଉଞ୍ଛନ)—ଉଞ୍ଛିବା କର୍ମ—
Ūnchhā Scraping; gleaning

ଉଞ୍ଛାଦେ (ଘୁଷୁ) ବଣ—ଶୁଖିଗଲେ ଖୁରୁଡ଼ି ହେବାପାଇଁ ଅଯୋଗ୍ୟ (ନଡ଼ିଆ)—Cocoanut which is not fit to be turned into Khururda after drying up.

ଉଞ୍ଛାଇବା—ଦେ. କି—ଉଞ୍ଛିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ūnchhāibā The causative form of Ūnchhibā.

ଉଞ୍ଛିକୁଞ୍ଚି ପିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—ଉଞ୍ଛିକୁଞ୍ଚି ପିନ୍ଧିବା (ଦେଖ)
Ūnchhikuñchhi pindhibā Ūnchhkuñchi pindhibā (See)

ଉଞ୍ଛିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଉଞ୍ଛ ଧାତୁ)—
Ūnchhibā ୧ । ଧାନ ଆଦି ଶସ୍ୟ କେଣ୍ଡାରୁ ଶସ୍ୟକୁ ମୁଠା କରି ଦୁହିଁବା—1. To scrape off grain from an ear of corn; to glean.

୨ । ଚଛିବା; ଯଷ୍ଟିର ଗଣ୍ଠି ଆଦିକୁ ଛୁରୀଦ୍ୱାରା ଚାଛିବା—
2. To scrape off; to clip.

୩ । ଡାଳରୁ ପତ୍ର ପ୍ରଭୃତିକୁ ଛଣାଇ ପକାଇବା—
3. To scrape off leaves from a bough or branch.

୪ । ଶାଢ଼ିଁବା—4. To smooth.

୫ । ଲୁଗାର କୁଞ୍ଚି ସଜାଡ଼ିବା—
5 To fit the frills of a cloth

ଉଞ୍ଚା କାନ୍ଥ ଯଦନେ ଚଳାଉଥିବ ନେତ୍ର । ଭଞ୍ଜ—ପେମ୍ପ୍ୟଧାନଥ୍ୟ ।

୬ । ସଜ୍ଜିତ କରିବା—6. To furnish with.

କାନ୍ତ ଝୀଳବାମ କୁଃ ସଦ୍ଭରେ
ଉଞ୍ଚି ରଖିଛ ଦେ ଦୁଆ ଅଭରେ । ରାଜ. ଦ୍ରବଣବତ୍ତୀ ।

ଉଞ୍ଛେଇବା—ଦେ. କି—ଉଞ୍ଛାଇବା (ଦେଖ)
Ūnchheibā Ūnchhāibā (See)

ଉଞ୍ଜଳ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ—ଅଞ୍ଜଳ) ଅଞ୍ଜଳ—
Ūnjlā Open palms joined together to form a receptacle.

ଉଞ୍ଜର୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଲରଆ) ବ. (ସଂ. ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ)—ଆଲୋକ—
Ūnjar Light.

ଉଟ (ଇଡ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଷ୍ଟ୍ର)—ଉଷ୍ଟ୍ର; ଓଟ—
Uṭa etc. Camel

ସଂ. ବ. (ଉ=ଶବ୍ଦ କରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଟ)—

୧ । ତୃଣ—1. Grass.

୨ । ପର୍ଣ୍ଣ—2. Leaf.

ଉଟଜ—ସଂ. ବ. (ଉଟ=ତୃଣ; ପର୍ଣ୍ଣାଦି + ଜନ୍=ଜନ୍ମ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Uṭaja

୧ । ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା—1. A hut of leaves

୨ । ତୃଣନର୍ମିତ ଘର; କୁଟୀର; କୁଡ଼ିଆ—
2. Cottage; thatched house.

ଉଟଜଶିଳ୍ପ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନାକ ପ୍ରଯୋଗ)—
Uṭajaśilpa କୁଟୀରବାସିମାନଙ୍କର ଘରେ କରିବା ଶିଳ୍ପ—Cottage-industries; artistic work done by the cottagers at home.

ଉଟୁସ୍‌ପୁଟୁସ୍‌ଲାଗିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ ଖାଇବା ହେତୁରୁ ଜଜ୍‌ମ୍ଭର ହୋଇଯିବା—
Uṭusputuslāgibā To feel choked up after a very heavy meal.

ଉଠ୍—ଦେ. ଅ. (ଅନୁଜ୍ଞାର୍ଥସୂଚକ କ୍ରିୟା; ଅବଜ୍ଞା, ଅସ୍ୱୀକାର ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Uṭh

୧ । ଦୂର ହୋ—1. Be off; be gone.

୨ । ଦୂର; ଦୂରକର; ଯା—ମ !—2. Avaunt.

ଉଠ୍‌ଉଠ୍‌ହେବା—ଦେ. କି—ଉଠିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା; ଗମନୋଦ୍ୟତ ହେବା—To be ready to rise; to bend to rise.
Uṭhuṭhhebā

ଉଠ୍‌ବନ୍ଦ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ମେଦମାପୁର) ବ—ଓଟ୍‌ବନ୍ଦ (ଦେଖ)
Uṭhbandi Oṭbandi (See)

ଉଠ୍‌ବସ୍—ଦେ. ବ—୧ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଠିଆହେବା ଓ ବସିବା; ଉଠା-ବସା କରିଥିବା; ଉଠା-ବସା—
Uṭhbas

ଉଠାବସା 1. Repeated standing up and sitting down.
ଉଠବୈଠ; ଉଠାବହାଠ

୨ । ଗୁରୁଣାକାଳିଆ ଗୃହଶାଳୀରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଉଠିବା ଓ ବସିବାରୂପ ଦଣ୍ଡ—
2. A punishment of repeated standing up and sitting down inflicted on students in the village schools.

୩ । ହଇରାଣ—3. Harassment.

୪ । ବେଚୈନୀ; ଅସ୍ଥିରତା—4. Restlessness.

୫ । ଦୌଡ଼ାଧାପଡ଼—
5. Being always on the legs.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉପ୍	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ	ଇଅ	ଙ୍	ନ୍

ଉଠ୍‌ବସ୍‌ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍‌+ସ୍ଥା ଧାତୁ; ବସ ଧାତୁ)—
Uṭhbas karibā
ଓଠାବସା କରା
ଉଠନାବୈଠନା

୧। ପୁନଃ ପୁନଃ ଉଠିବା ଓ ବସିବା—
1. To stand and sit down repeatedly.

୨। ଉଠ୍‌ବସ୍‌ କରାଇବା ରୂପ ଦଣ୍ଡ ଦେବା—
2. To inflict the punishment of repeated standing and sitting down.

୩। ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଠିଆ କରାଇବା ଓ ବସାଇବା—
3. To cause one to stand up and sit down repeatedly.

୪। କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ସବୁଦା ଯାତାୟାତ କରିବା—
4. To come and go frequently

ଉଠ୍‌ବସ୍‌ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧। ଅସ୍ଥିର ବସିବା ଓ ଅସ୍ଥିର ଉଠିବା;
Uṭhbas hebā
ଓଠାବସାକରା
ଉଠବୈଠହୋନା

ଅଥୟ ଦେବା—1. To be restless.

୨। କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଚଲପ୍ରଚଲ ହେବା—
2. To move frequently in a place.

୩। ଦଣ୍ଡ ପାଇ ଉଠିବା ବସିବା—3. To stand up and sit down as a punishment

ଉଠ୍‌ବା—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଠିବା (ଦେଖ)
Uṭhbā
Uṭhibā (See)

ଉଠ୍‌ମନ୍‌—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଉପବାସର ପୂର୍ବ ଦିନ ପାଳିବା ଅଥବାସ—Preliminary ritual on the eve of a festival or fast.
Uṭhman

ଉଠନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—
Uṭhantā
ଓଠାନ

୧। ଉଠିଥିବା—1. Risen.

୨। ବାହାରିଥିବା—2. Come out.

୩। ଉନ୍ନତ—3 Elevated.

ଉଠା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—
Uṭhā
(ଘଡ଼ା—ଉପରୋଡ)
ଓଠା
ଉଠନା

୧। ଉଠିବା—1. Rising.

୨। ଉପରକୁ ବା ଉଚ୍ଚକୁ ଗତି କରିବା—
2. Moving upwards.

୩। ଠିଆହେବା—3. Standing up.

୪। (ସୂର୍ଯ୍ୟାଦିଙ୍କ) ଉଦୟ ହେବା—
4. Rising up (of the sun, moon etc).

୫। ଉପରଶ୍ରେଣୀକୁ ଉନ୍ନତି—5. Promotion.
(ଯଥା—କ୍ଲାସ ଉଠିବା।)

ବି. ବିଣ—୧। ଉଠିଥିବା; ଉତ୍ଥିତ; ଉଦିତ; ପ୍ରକାଶିତ—
1. Risen. (ଯଥା—ଉଠା ମେଘ।)

୨। ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଉଠୁଥିବା—
2. Going up against the current.
(ଯଥା—ଉଠା ମାଛ।)

୩। ଯାହା ଏକସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନକୁ ନିଆଯାଇ ପାରେ—
3. That which can be taken from one place to another.
(ଯଥା—ଉଠା ଦୋକାନ।)

୪। କୂପ ଆଦିରୁ ଉତ୍ତୋଳିତ—
4. Lifted up from a well.
(ଯଥା—ଉଠା ଘାଣ୍ଟରେ ସ୍ନାନ କଲେ ଶରଦ ଧରେ।)—

ଉଠାଇ ନେବା—ବି. କ୍ରି—୧। (ମନୁଷ୍ୟକୁ) ବଳପୂର୍ବକ ଅପହରଣ
Uṭhāi nebā
ଉଠିଏ ନଓୟା
ଉଠାଲିନା

କରିବା—1. Kidnapping.

୨। ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା—2. To withdraw.

ଉଠାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ଥାପନ)—ଉଠିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Uṭhāibā
ଉଠାନ
ଉଠନୋନା

The causative form of Uṭhibā—

୧। ଉପରକୁ ବଢ଼ାଇବା; ଉନ୍ନତ କରିବା—
1. To cause to ascend.
(ଯଥା—ଗଛ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ମୂଳ କାଟିଦେବା)

୨। ଉତ୍ତୋଳିତ କରିବା; ଟେକିବା—
2. To lift; to raise.
(ଯଥା—ହାତଗୋଡ଼ ଉଠାଇବା।)

୩। ପ୍ରକାଶ ବା ପ୍ରକଟନ କରିବା; ପ୍ରଘଟ କରିବା—
3. To publish.
(ଯଥା—ନିନ୍ଦା ବା ଅପବାଦ ରଟାଇବା।)

୪। ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗାଇବା—4. To awake.
ମୋତେ ବୁ ଉଠାଇକୁ କହ କାହିଁପାଇଁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ; ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବନ।

୫। ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରାଇବା; ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ କରାଇବା—
5. To eject. (ଯଥା—ପ୍ରଜାକୁ ଜମିରୁ ଉଠାଇବା।)

୬। ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା—
6. To remove; to transfer.
(ଯଥା—ବାବାଜୀ ଏଠାରୁ ଆସନ ଉଠାଇଲେଣି।)

୭। ଉଦୟ ହେବା; ଉଇଁବା; ଘଟିବାର ପୂର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଇବା—7. To rise.
(ଯଥା—ମେଘ ବା ଝଡ଼ ଉଠାଇଲାଣି।)

୮। ଲୋପ କରିବା—
8. To abolish; to eradicate.
(ଯଥା ଯୁବକମାନେ ବାଲ୍ୟବିବାହ ପ୍ରଥା ଉଠାଇଲେଣି।)

୯। ତଡ଼ିଦେବା—9. To drive away
(ଯଥା—ସଭାରୁ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କୁ ଉଠାଇଦିଅ।)

୧୦। ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଗତି କରାଇବା ବା ନେବା—
10. To take against the current.
(ଯଥା—ଡଙ୍ଗାକୁ ଜୋରରେ ଉଠାଇବା।)

୧୧। ଲ୍ୟାମ୍ପର ବତ୍ତିକୁ ତେଜିବା—
11. To trim (a lamp).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବରୁ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଅଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଇ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍ଚ' ନ ପାଇଲେ ଅଲଚ୍ଚ୍ ଦେଖିବେ।

୧୨ । କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା—
12. To raise a point or proposal at a meeting.

୧୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମାଧା ବା ସମାପନ କରିବା—
13. To finish.

୧୪ । ଆଦାୟ କରିବା—
14. To raise (subscripti ons etc.)
(ଯଥା—ଏ ଗ୍ରାମରୁ ପାଞ୍ଚଶହ। ଗୁନା ଉଠାଇବାକୁ ହେବ ।)

୧୫ । ଉଚ୍ଚତର ପଦ ବା ଶ୍ରେଣୀକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇବା—
15. To promote to a higher status or class.

୧୬ । ଦୋକାନରୁ ସଉଦାଆଦି କାଳରେ ନେବା —
16. To take articles on credit or loan from a shop.

ଉଠାଉଠି—ଦେ. ବ (ସହଜର— ସଂ. ଉତ୍‌ଥାନ)—୧ । ବଦ୍ୟାଳୟରେ ଉପର ସ୍ଥାନରେ ବସିବା ବାଳକ ପାଠ କହି ନ ପାରି ତଳ ସ୍ଥାନକୁ ଖସିଯିବା ଓ ନମ୍ରସ୍ତ ବାଳକ ସେ ପାଠ କହିପାରି ଉପରକୁ ଯିବା—1. Change of places as a result of answering or failing to reply questions put by the teacher.
ଓଠାଓଠି
ଉଠାଉଠି

୨ । ଉପର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଠିବା—2. Class-promotion.

୩ । ପରସ୍ପର ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗାଇଦେବା—3. Waking up one another from sleep (one waking before others wake up and so on.)

ଉଠାଉଠି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ କ୍ଲାସ ଉଠାଇବା'—
Uṭhāuṭhi karibā 1. To promote to a higher class
ଓଠାଓଠିକରା
ଉଠାଉଠିକରନ

୨ । ଲୁପ୍ତ କରିବା—2. To remove; to obliterate; to strike off.

୩ । ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା—3. To transfer from one place to another.

୪ । ତଡ଼ିଦେବା—4. To drive away.

୫ । ଡେରିବା; ଠିଆ କରାଇବା—
5. To cause to stand up.

୬ । ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠାଇଦେବା; ନିଦ ଭଙ୍ଗାଇଦେବା—
6. To rouse from sleep.

୭ । ଭୂମିରୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିବା—
7. To raise up from the ground.

ଉଠାଉଠି ପରୀକ୍ଷା—ଦେ.ବ—୧ । ଯେଉଁ ପରୀକ୍ଷାର ଫଳରେ ବଦ୍ୟାଳୟରେ ଉପର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଠିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳେ—1. Annual examination for class-promotion.
Uṭhāuṭhi parīkshā
ଓଠାଉଠିପରୀକ୍ଷା
ଉଠାଉଠିପରୀକ୍ଷା

୨ । ବଦ୍ୟାଳୟର ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରେଣୀ ପରୀକ୍ଷା—
2. Annual class-examination.

ଉଠାଖଟ - ଦେ. ବ.—ଯେଉଁ ଖଟକୁ ଉଙ୍ଗାଉଙ୍ଗି କରି ଯେଉଁଠାରେ ଓ ସମୟରେ ଖଟରେ ପରିଣତ କରାଯାଇପାରେ—
Uṭhākhaṭa କାମ୍ପଖାଟ Folding bed-stead; camp bed-stead.
ସଫରୀଖଟିଆ

ଉଠାଗଛ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଗଛକୁ କେହି ଲଗାଇ ନ ଥାଏ; ଯାହା ସ୍ୱତଃ ଉଠେ; ଜଙ ଗଛ—Tree growing wild.
Uṭhāgachha

ଉଠାଘର—ଦେ. ବ—ଅସ୍ଥାୟୀ ଘର; ଦୋଘର—Temporary residence.
Uṭhāghara

ଉଠାଚଉକି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଚଉକିକୁ ବାଙ୍କି ରଖି ଦିଆ ଯାଇପାରେ-
Uṭhāchauki Floding chair; camp-chair
କାମ୍ପଚେୟାର
ସଫରୀକୁର୍ସୀ

ଉଠାଚୁଲି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଚୁଲିକୁ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନିଆ-ଆଣା କରି ଯାଇ ପାରେ—
Uṭhāchuli
ଉଠୌବାଚୁଲ୍ହା A movable oven.

ଉଠାଣ—ଦେ ବ (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ; ପ୍ରା. ଉଟ୍ଠାନ)—
Uṭhāṇa
ଉଠାନ
ଉଟାନ

୧ । ଉଚ୍ଚ ଭୂମି—1. Elevated land.
ଘନମାର୍ଗ ଉଚ୍ଚ ଉଠେ ଅବା ଉଠାଣେ ।
ଜଦମୂର୍ଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଅଗଣା —2. Court-yard.

୩ । ଉତ୍ତୋଳନ; ଉପରକୁ ଉଠାଇବା—3. Lifting.

୪ । ଉଠିବା—4. Rising.

୫ । ଦୋକାନଠାରୁ କାଳରେ ସଉଦାଆଣିବା ବା ଉଠାଇବା-
5. Taking goods on credit.

୬ । ମେଘର ସମୁଦ୍ର ଅଡ଼ୁ ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ ପର୍ବତଅଡ଼କୁ ଗତି କରିବା ଗତି—6. Movement of clouds from the sea towards the mountains

୭ । ଉତ୍ଥାନ (ଦେଖ)—Utthāna (See)

୮ । ଉତ୍ଥାପନ (ଦେଖ)—8. Utthāpana (See)

ଉଠାଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୋକାନରୁ କାଳରେ ସଉଦା ନେବା—1. To take goods on credit.
Uṭhāṇa karibā

୨ । ମେଘ ସମୁଦ୍ର ଅଡ଼ୁ ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ ଅଡ଼କୁ ଅକାଶରେ ଗତି କରିବା—2. (the clouds) To move from the ocean to the mountain.

ଉଠାଣ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଠାଣ କରିବା—
Uṭhāṇa nebā Uṭhāṇa karibā (See)
ଉଠାନଲଓୟା
ଉଟାନିଲନା

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଣ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ

ଉଠାଣସିଂହ—ଦେ.ବ—୧ । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ Uṭhāṇasiṁha ଉପାଧି—1. A title conferred by the Rājās of ancient Utkala.

୨ । (ପ୍ରାଚୀନ) ଉଠି ଚାହିଁବା ସିଂହର ଚିତ୍ର (ମନ୍ଦିର ଆଦରେ ଥାଏ)—Lion rampant.

ଉଠାଣି—ଦେ. ଈ. (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—୧ । ନିମ୍ନରୁ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିଥିବା Uṭhāṇi କ୍ରମୋଚ୍ଚ ପଥ—1. Road gradually rising up.

ଉତାର୍, ଚଢାଇ

(ଗଡ଼ାଣି—ବିପରୀତ) ୨ । ଏକାବେଳକେ ଉଚ୍ଚ ପଥ—2. Step road.

୩ । ଉଚ୍ଚତା—3. Elevation; assent.

୪ । ନିମ୍ନରୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନକୁ ଉଠିବା କ୍ରିୟା—

4. Getting up to a high place from a lower place.

ଦେ. ବିଣ—ଏକାବେଳକେ ଉଚ୍ଚ; କାନ୍ଥ ଦେଲା ପରି ଉଚ୍ଚ ଗଣ୍ଠିକା—Steep

ଉଠାଦୋକାନ—ଦେ. ବ.—ଅସ୍ଥାୟୀ ବା ସାମୟିକ ଦୋକାନ— Uṭhādokāna A temporary shop; a stall.

ଉଠାପଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ଉତ୍ଥାନ ପତନ)—ଉତ୍ଥାନପତନ (ଦେଖ) Uṭhāparḍā Utthānapatana (See)

ଓଠାପଡ଼ା

ଉଠନାପଡ଼ନା

ଉଠାପାଣି—ଦେ. ବ—ପୁଷ୍କରଣୀରୁ ବା କୂଅରୁ ବୁଦାବୋଇ କ୍ଷେତାଦିରେ Uṭhāpāṇi ପଡ଼ା ଯିବା ବା ସ୍ନାନାର୍ଥେ ବ୍ୟବହୃତ ପାଣି—

Water lifted from tanks or wells for fields or for bathing.

ଉଠାବଇଠା—ଦେ. ବ.—ଉଠ୍‌ବସ୍ (ଦେଖ) Uṭhā baiṭhā Uṭhbas (See)

ଉଠାବଇଠା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଠ୍‌ବସ୍ କରିବା— Uṭhābaiṭhā karibā Uṭhbas karibā (See)

ଉଠାବସା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—ଉଠ୍‌ବସ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Uṭhābasā etc Uṭhbas etc. (See)

ଉଠାମାଛ—ଦେ. ବ.—ଜଳାଶୟରେ ବର୍ଷାପାଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ Uṭhāmāchha ପଶିବା ସମୟରେ ବହୁ ଆସୁଥିବା ଜଳସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଉଠୁଥିବା ମାଛ—Fishes rising upstream for breeding purposes during the rainy season.

ଉଠାମାଛ ମୁଣ୍ଡରେ ପାହାର—ଉକ୍ତ ।

ଉଠିଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—୧ । ମାଗଣା ଖାଇବାକୁ ମିଳିବା Uṭhiā ପଦାର୍ଥ—Meal got free.

୨ । ଆବାଦ ହୋଇଥିବା ଜମି—2. Cultivated land.

୩ । ବିନା ପରିଶ୍ରମରେ ଲବ୍ଧ ବସ୍ତୁ—

3. Things got without labour.

୪ । ନୂଆ ବୁଣା ଧାନ—4. Young paddy plants which had been sown.

[ଦ୍ର—ଗୋରୁମାନେ ଏହାର ଅଗ ଖାଇଦେଲେ ଧାନ ଗଛ ଦୁବାଳିଆ ହୋଇ ବଢ଼େ; ଏଥିପାଇଁ ସେହ ସ୍ୱାମୀ ଗୋରୁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବୁଣାକଥାରେ ଚରାନ୍ତି ।]

୫ । ଯେଉଁ ସମୟରେ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳିଥାଏ—

5. Busy time; time of brisk business

୬ । ଲାଭଜନକ ସମୟ—

6 Time when one is earning money etc.

୭ । କୋଳଥ, ମୁଗ, ବିରି ଆଦ ଫସଲ ତଳରୁ ଉପଡ଼ା ହୋଇ ଗଲେ ତଳରେ ରହିଥିବା ଘାସ ଆଦ (ସାଧାରଣ ଗୋରୁମାନେ ଅଳ୍ପ ଆୟାସସହକାରେ ତଳରେ ପଶି ଖାଆନ୍ତି)—7. Grass etc left in the field after the mung, Kulthi and Biri plants are uprooted during harvest.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ଯେଉଁ ଦିନ ଦଳିଆ ବା ମୂଲିଆ ଲାଗନ୍ତି- (ପଡ଼ିଆ—ବିପରୀତ) The day on which a labourer attends work.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଉତ୍ତୋଳିତ କରିବା; ଠିଆ କରାଯିବା; ଉତ୍ତୋଳିତ କରିବା—Raised up.

୨ । ମାଗଣା ମିଳିବା (ଖାଦ୍ୟ)—Got free;got gratis (food).

୩ । ଆବାଦୀ; କୃଷ ହୋଇଥିବା (ଜମି)—

3 Cultivated.

ପଡ଼ିଆ ଜମି ଥାଇଁ ଉଠିଆ ଭୂମି ଦେଲେ
ସେ ସୁକୃତ କହୁ ନ ପାରଇ ଭଲେ । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତ ।

୪ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—4. Excellent.

୫ । ଉନ୍ନତ—5. Elevated.

ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅଗ୍ରଜ—6. Elder (brother)

ଉଠିଆ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ମାଗଣା ଖାଇବା—

Uṭhiā khāibā 1. To take a meal without paying for it.

୨ । ଅନ୍ୟପ୍ରଦତ୍ତ ଭୋଜୀ ଖାଇବା —

2. To partake of a feast given by another,

୩ । ଗୋରୁମାନଙ୍କର ନୂଆ ବୁଣା ଧାନକୁ ଖାଇବା—

3. (cattle) To nibble the small paddy-plants

[ଦ୍ର—ବେଉଷଣ ପୂର୍ବରୁ ବୁଣାକଥାରେ ପଶି ଗୋରୁମାନେ ବୁଣାଧାନର ଅଗ ଖାଇଲେ ଧାନଗଛ ପଥେ ପୁଷ୍ଟ ହୁଏ । ତେଣୁ ସେ ସମୟରେ ଉଠିଆ (ଆବାଦ ବା ଫସଲ ଥିବା) ଜମିକୁ ଛାଡ଼ିକେ ଗୋରୁ ଅଳ୍ପ ବୁଣା ଖୁଆନ୍ତି ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସହ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଟ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ବର, କୋଲଥ, ମୁଗ ଆଦ କୌଣସି ଫସଲ ଖେତରୁ ଉଠିଗଲା ପରେ, ଖେତରେ ଥିବା ଘାସ ଓ ଫସଲର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶକୁ ଗୋମେଷାଦ ପଶୁମାନଙ୍କର ଖେତରେ ପଶି ଖାଇବା—

4. (cattle) To graze the grass left in the field from which Mung, Biri and Kulthi plants have been uprooted for harvest

ଉଠିଆଜୁଆର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ମାଡ଼ିବା ଜୁଆର—Flow tide.

ଉଠିଆଜୁଆର--ବିପଷ୍ଟ) [ଦ୍ର—ଏକା ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ଅମାବାସ୍ୟା ସମୟରେ ଘଟେ ।]

ଉଠିଆଡାକ—ଦେ. ବ (ଲୋକକୁ ଅନାଦରାର୍ଥ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଉଠି ଯିବାକୁ କହିଲେ (ଭୂ) ଉଠିଆ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ କୀବଦ୍ଦାର)—

୧ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଡାକ ପକାଇବା ଡାକ ବା ଡାକିବା—

1. Repeated calling.

୨ । ଭୋଜି ଇତ୍ୟାଦିରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—

2. Invitation to a feast.

୩ । ଆଦରପୂର୍ବକ ଡାକିବା—3 Fond call

୪ । ନିଜ ଖେତକୁ ଅସି ଚୁଆ ଖାଇବେ ବୋଲି ଖେତସ୍ୱାମୀର ଚରାଦ ପଶୁକୁ ଅଣ୍ଡ ସାଦର ଆହ୍ୱାନ—

4. Lusty halloing of the master of a paddy field to cattle to come and eat the tender tips of small growing paddy-plants.

ଉଠିଆଣିଜୁଆର— ଦେ. ବ—ଉଠିଆଜୁଆର (ଦେଖ)

ଉଠିଆପିଠିଆ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଗ. (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ କନିଷ୍ଠ (ଭାଇ)— One's elder and younger (brothers)

ଉଠିଆଭାଇ— ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ— Elder brother.

(ପିଠିଆ ଭାଇ—ବିପଷ୍ଟ)

ଉଠିଆଁରି—ଦେ. ବ. । ଭୁଲ. ସଂ. ଅଷ୍ଟମ; ସଂ. ଅବଷ୍ଟମ)—

ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ହେବାର ସପ୍ତମ,ଅଷ୍ଟମ ବା ନବମ ଦିନର କୃତ୍ୟ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ,ସେ ଦିନ ଅନୁଡ଼ି ନଆଁ ଉଠାଯାଇ ପ୍ରସୂତ ସ୍ଥାନ କରେଁ ଓ ଅନୁଡ଼ିଶାଳ ସଫା ହୁଏ—A ceremony on the 7th, 8th or 9th day after a child's birth.

ବୋହୂ ଝିଅ ଦେହକୁ ଘରିଲେ ଉଠିଆରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂଅତ ପାଟଛଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ—

ପଲ୍ଲୀରମୋହନ. ଛମଣଆଠପୁଣ୍ଡ ।

ଉଠିଆରିଗାଧୁଆ—ଦେ. ବ.—ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ହେବାର ୭ମ ବା ୮ମ ଦିନ Uthiārigādhuā ମାତା ଓ ଶିଶୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସ୍ନାନ—The first purificatory bath of the newborn baby and the mother on the 7th day after the birth.

ଉଠିଆରିଗାଧୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉଠିଆରିଗାଧୁଆ (ଦେଖ) Uthiārigādhoibā Uthiārigādhuā (See)

ଉଠିଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି.— ବସିବା ବା ଶୋଇବାଠାରୁ ଉଠି ଶୀଘ୍ର ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଆସିବା—To come out at once by getting up from sitting or sleeping.

ଉଠିପଡ଼—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଅଧ୍ୟବସାୟସହକାରେ—

1. Earnestly; assiduously.

୨ । ବାଧାକୁ ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ ନ କରି—2. Without heeding obstacles; at all hazards.

ଉଠିବସି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଧୀର ସୁସ୍ଥରେ—1. Slowly and steedily.

୨ । ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ—2. Taking rest at intervals.

ଉଠିବସିପାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉଠିବା ବସିବାପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବା—

1. To be able to sit down or standing.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ରୋଗାଦିପରେ) ଚଳପ୍ରଚଳ ହୋଇ ପାରିବା—2 To be able to move about (after recovering from disease)

ଉଠିବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଶୋଇବା ରୁ ଉଠି ହଠାତ୍ ବସି ପଡ଼ିବା—

1. To sit down suddenly getting up from bed.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିଚଳିତ ହେବା;ବିଶୃଙ୍ଖଳ ହେବା—

2. To be agitated.

ଉଠିବା—ଦେ.କ୍ରି. ବିଶ—(ଉତ୍ଥାନ ଭୁଲ ସ୍ଥା-ଉତ୍ଥାଣ ବା ସଂ-ଉତ୍ଥୁଷ୍ଟ-ଭୁଲ ସ୍ଥା-ଉତ୍ଥେହ)—୧ । ଉଚ୍ଚିତହେବା ଉପରକୁ ଗମନ କରିବା—1 To rise higher; to go up.

ଉତ୍ତରନା; ଉଗ୍ନା

ଉତ୍ନା, ଉକସାନା ଜମଠ ପାଖୁଡ଼ା ବାଢେ ପଡ଼େ ଉଠେ । ଉଦାହରଣ. ଉଇକା ।

୨ । ଆରୋହଣକରିବା; ଚଢ଼ିବା—

2. To mount; to ride.

ଶତ ଯୋଜନ ସିନ୍ଧୁ ପାର ହେଲେ, ସୁବର୍ଚ୍ଚଳେ ଶିଖରେ ଉଠିଲେ ।

ଦଣ୍ଡିରାମ. ବଡ଼ଦଣ୍ଡିସ୍ତବ ।

(ଶୋଇବା—ବିପଷ୍ଟ) ୩ । ନିଦ୍ରା ତ୍ୟାଗ କରିବା; ଶେଯରୁ ଉଠିବା—3. To get up; to wake up; to rise from sleep.

ଏ ଯଦେ ଚାଳ ଦେହେ ଥାନ୍ତି,ସେ ଦିନ ଉଠିଲେ ଥରଣ୍ଡ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁତଦଉ. ୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ଦ୍ଧ	ଷ
୨	ଏ	ଔ	ରୁ	ଲୃ	ଯ୍ଟ	ଅଦ୍ଭାବସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୂଚ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୩	ଯ	୪	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ଡ଼

(ଉଡ଼ିବା—ବିପଦ୍ଭାବ) ୪ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ଉଡ଼ିବା; ଉଦ୍ଭବ ହେବା; ଦେଖା ଯିବା।—4 To break up; to rise; to appear.

(ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଧୂଂକେଉ ଆଦ ଉଠିବା।)

(ବସିବା—ବିପରୀତ) ୫ । ଗାତ୍ରୋତ୍ଥାନ କରିବା; ବସିବା ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରିବା—

5. To rise up from one's seat.

ଚାନ୍ଦୁଣମାଙ୍କେ ଏଡ଼ା ଶୁଣିଣ ଉଠିଲେ—କୁଞ୍ଜସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ।

(ପଡ଼ିବା—ବିପରୀତ) ୬ । ଉପରକୁ ଦେବା—

6. To be lifted up.

(ଯଥା—ଏ ନୂଆ ଘରର ଚୁଙ୍ଗ ଉଠିଲଣି ।)

(ବସିବା—ବିପରୀତ) ୭ । ଠିଆ ହେବା—

7. To stand up; to stand erect.

ଠାଆରୁ ନ ଉଠେ ବଳ, ଧଉଧଇ ବାଡ଼ା କରୁ—ଚଉ।

(ପଡ଼ିବା—ବିପରୀତ) ୮ । ଉନ୍ନତ କରିବା—

8. To improve.

(ଯଥା—ଜଜର ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ସେ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ଉଠିଗଲା ।)

୯ । ଫୀତ ହେବା; ଫୁଲିବା—9. To swell

(ଯଥା—ଖଳ ଭଲ ହୋଇ ଚକଟା ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ କାକୁଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଉଠିଲା ନାହିଁ ।)

(ପଡ଼ିବା—ବିପରୀତ) ୧୦ । (ମୂଲ୍ୟ) ବୃଦ୍ଧି ହେବା; ଚଢ଼ା (ଦାମ) ହେବା—10. To rise (in price).

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଧାନ ଭାଉ ଉଠିଛି ।)

୧୧ । ରହିତ ହେବା—11. To cease; to be stopped; to be abolished.

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଆମ ଗାଁରୁ ସ୍କୁଲଟି ଉଠିଯିବ)

୧୨ । (ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ପ୍ରଥା ଆଦ) ଲୋପ ପାଇବା—

12. To disappear

(ଯଥା—ଆମଗ୍ରାମରୁ ନୂଆ ଝୋକାଙ୍କ ଦାଉରେ ସମସ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉଠିଗଲଣି)

(ବସିବା—ବିପଦ୍ଭାବ) ୧୩ । (ବ୍ରଣ. କାକୁଅଦ) ଆବର୍ଭାବ ହେବା; ବାହାରିବା—13. To come out; to appear.

(ଯଥା—ମୋ ଦେହରେ କାନ୍ଥ ଗୁଡ଼ାଏ ଉଠିଛି ।)

୧୪ । (ଲିଙ୍ଗ) ଉଦ୍ରିକ୍ତ ହେବା; ଉତ୍ତେଜିତ ହେବା—

14. To be erect; to be excited; to become hard and stiff (said of penis).

୧୫ । ଅଦାୟ ହେବା—15. To be realised.

(ଯଥା—ଏ ଗ୍ରାମରୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଉଠିବ ନାହିଁ ।)

୧୬ । (ଦୂରରୁ ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦ) ଶୁଣାଯିବା—

16. To be heard.

ବଦାପନା ଅଗ୍ରେ ବାହନ ଶବଦ
ଉଠିଲ କର୍ଣ୍ଣାର ମଲ୍ଲା, ବସ୍ତ୍ର ପଦ । ଭଥାନାଥ—ଚଇବା ।

୧୭ । (କୃଷକ ବା ପ୍ରଜା) ଭୂମି ତ୍ୟାଗ କରିବା—

17. (royats) To give up possession of a holding.

(ଯଥା—ନୋଟିସ୍ ପାଇ ରଇତ ଜମିରୁ ଉଠିଗଲା ।)

୧୮ । ସମ୍ପାଦିତ ହେବା; ସମାହିତ ହେବା—

18. To be performed or accomplished.

(ଯଥା—ଏତିକି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ହଲେ ଗୋଷ୍ଠୀର ବାହାଘର ଉଠିବ ।)

୧୯ । ହଠାତ୍ ଜନ୍ମିବା; ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା—19. To be generated to crop up suddenly.

ଫରଲ ଦୁଃଶାପ ଫଳ; ଅଭ୍ରୁ ଉଠିଲ କଳଙ୍କ ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୧ଶ ।

୨୦ । ଉତ୍ପାଦିତ ହେବା—20. To be produced.

(ଯଥା— ଭାର ଫଣ୍ଟୋ ବା ଛବି ଉଠୁଛି)

୨୧ । ସମ୍ପତ୍ତି ନଲ୍ଲାମ ହେବାପାଇଁ ବଜ୍ଞପିତ ହେବା—

21. To be advertised for sale.

(ଯଥା—ଜମିବାଡ଼ି ନଲ୍ଲାମରେ ଉଠିଛି ।)

୨୨ । (ନଦୀ ବା ମାଛ) ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ଗତି କରିବା—

22. To rise against the current.

(ଯଥା—ନଈବଢ଼ିବେଳେ ମାଛ ଉଠନ୍ତି ।)

୨୩ । ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ବା ଗଜା କଅଁଳିବା ବା ଉଦ୍‌ଗତ ହେବା—

23. To sprout forth.

(ଯଥା—ଗଛ ଉଠିବା; ଗଜା ଉଠିବା ।)

୨୪ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନଆଯିବା—

24. To be taken away to another place.

(ଯଥା—ଘରୁ ମଡ଼ା ଉଠିଲଣି ।)

୨୫ । ଗଜୁରିବା—25 To come out.

(ଯଥା—ଦାନ୍ତ ଉଠିବା ।)

୨୬ । ଉପର ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବା; ପ୍ରମୋସନ ପାଇବା—

26. To get promoted.

(ଯଥା—ସେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଠିବ ।)

୨୭ । (ଜଳ ମଧ୍ୟରୁ) ଉପରକୁ ବାହାର ପଡ଼ିବା—

27. To come out to the surface.

(ଯଥା—ଚମ୍ପୀର ବିପଦ୍ଦରେ ଗଣ୍ଡ ପାଣିରେ ଉଠିବ ।)

୨୮ । ନିର୍ଗତ ହେବା; ବାହାରିବା—

28. To come out.

ସେ ସେତେବେଳେ ବାକ୍ୟ କହୁ
ବଦନ ସୁରଭି ଉଠଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ ।

୨୯ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ପ୍ରଚାରିତ ହେବା—

29. To be published.

(ଯଥା—ସେ ଖବର ଝୋକାର ନା ଗେଜେଟ୍‌ରେ ଉଠିଛି ।)

୩୦ । ଉତ୍ପାଟିତ ହେବା; ଉପୁଡ଼ିବା—

30. To be uprooted; to come out.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁସାରେ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ଦୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ୧୦ ଦୋଳରେ, ସେମାନେ ଏ ଭଣ୍ଡଦୋଷରେ ନ ମିଳନ୍ତେ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦଯାଏଁ ଉଚ୍ଚାରଣ ଚଳିବାର ଚଉପଟ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଥର ଦୋଳବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଟ' ଦୋଳରେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାରରେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାରରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବଟ' ନ ପାରରେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—ବାସନାଭେଲ ଲଗାଇବାରୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ବାଲ ଉଠିଗଲା))

୩୧ । ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବା; ବଣଦତ୍ତାବରେ ମୁଦ୍ରିତ ହେବା—

31. To become clear or distinct; to be clearly imprinted or sealed.

(ଯଥା—ସାହୁଜ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ଜିବଣ୍ଟି ଚନ୍ଦ ଭଲ ଉଠୁଛୁ ।)

୩୨ । ଫଳିବା; ପରିଣାମରେ ଭଲ ହେବା—

32. To come out in the end; to result.

(ଯଥା—ଆଜ ଖେତେଡ଼ ଯାଗଣା ଭଲ ଉଠିଛୁ ।)

୩୩ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବା; ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା—

33. To leave a place; to go away; to migrate.

(ଯଥା—ରଜାଙ୍କ ଦାଉ ସହ୍ୟ ନ ପାର ଘନ ମିଶ୍ରେ ଏ ବର୍ଷ ନଜ ଗଡ଼ରୁ ଉଠିଯିବେ ।)

୩୪ । ଫୁଲ, ଦାଇ, ଛିଙ୍କି ଆଦ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—

34. To be manifest.

(ଯଥା—ତାର ଘନ ଘନ ଦାଇ ଉଠୁଛୁ; ତାର ବଜ୍ରାଘାତ ଶୂଳ ଉଠିଲା ।)

୩୫ । ଉତ୍ତୋଳିତ ହେବା—5. To be lifted up.

(ଯଥା— ପୁରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ପୋଖରୀରୁ ଦମକଳରେ ପାଣି ଉଠିବାରୁ ପୋଖରୀ ଶୁଖି ଗଲା ।)

୩୬ । ଚଳିବା; ଗତିବିଶିଷ୍ଟ ହେବା—36. To move.

ଚଢ଼ ଦେଲରେ ବାଜିଲା ପଲ୍ଲା, ଜାଣ୍ଡିଖିଆଜର ଉଠିଲ ଅଲ୍ଲା—ଭଗ ।

୩୭ । ପ୍ର.ବି. (ପୁରୀ ସହର) କି.—ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବଡ଼ଦେଉଳ ଉଡରକୁ ସକାଳ, ସଞ୍ଜ ଓ ଅପଦ୍ୱରଧୂପ ଆଦର ନୈବେଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ନଆସାଇ ବଡ଼ାସିବା ଘରେ ପୂଜା ଆରମ୍ଭ ହେବା—37. The ritual of offering to begin.

(ଯଥା—ଦନ ୯ଟା ବେଳେ ସକାଳଧୂପ ଉଠିଲା ଓ ୧୦ ଟା ବେଳକୁ ସରିଲା ।)

୩୮ । (ପ୍ରସ୍ତାବାଦ) ଗୃହଆଡ଼େ ପ୍ରଘଟ ହେବା; ରଷ୍ଟ୍ର ହେବା—

38. To be published broad cast.

(ଯଥା—ଆମ ଗୃହାଳୀର ବଡ଼ ଅବଧାନଙ୍କ ଜାତି ଏ ବୃତ୍ତାନ୍ତରେ ଯାଇ ଉଠିଲଣି ।)

୩୯ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—

39. To reach another place

ରେଙ୍ଗେଇନାଙ୍କ ଗାଣ୍ଡେ ଯ ଯାଇ ସାମ୍ପଁଘରେ ଉଠିଲ—ଭଗ ।

୪୦ । ଉଦ୍ୟତ ହେବା; ଉଆର ହେବା; କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—40. To be ready; to undertake to do at work.

(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଉଠିଲଣି, ଏ କାମ ଆଉ ଡେର ହେବ ନାହିଁ ।)

ଉଠିବାଟି—ଦେ. ବ—୧ । ପଡ଼ିଆ ଜମିକୁ ଆବାଦ ବା କୃଷ କରିବା ଯାଇଁ ପ୍ରଜାସଙ୍ଗେ ଜମିଦାରର ଚୁକ୍ତି—1. Agreement between a rayat and a landlord for reclamation of waste land.

୨ । ନୂଆ ଆବାଦ ହୋଇଥିବା ଜମି ଯାହାର ସମସ୍ତ ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଶ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରଜା କୃଷ କରେ ନାହିଁ—

2. Newly reclaimed land which a royat does not hold every year.

ଉଠିବାଟିପ୍ରଜା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ପ୍ରଜାର କୃଷଜମିର ଠିକଣା ନ ଥାଏ; ବର୍ଷେ କଲେ ବର୍ଷେ ପଡ଼ିଆ ରଖେ—

Uṭhibāṭiprajā

A royat who does not cultivate land regularly well.

ଉଠବାଟି ମାହାଲ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଜମିଦାରୀରେ ଥିବା ଜମି (ଯଥା- ନଈପଟ୍ଟୁ, ପାଦାଡ଼ଭଲ) କୁ ପ୍ରଜା ପ୍ରତିବର୍ଷ କୃଷ କରେ ନାହିଁ ଓ ଜମିର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବର୍ଷେ କୃଷ କରେ ପୁଣି ବର୍ଷେ କରେ ନାହିଁ—That plot of land in an estate which a royat cultivates one year and leaves it uncultivated in another.

Uṭhibāṭimāhāla

ଉଠିବା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—(କୌଣସି ସ୍ଥାନ, କୌଣସି ବିଶେଷ କାରଣରୁ) ଆଲୋଡନା, ତର୍କ ବିତର୍କ, କୋଳାହଳ, ଜନ୍ଦନ ଆଦଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଳିତ ହେବା—(a place) To be greatly agitated over any matter

Uṭhibā paṛdibā

ଉଠୁ—ଗା.—ଉଠ୍ (ଦେଶ)

Uṭhu Uṭh (See)

ଉଠ୍

ଉଠୁଉଠୁ ହେବା—ଦେ. କି—୧ । ଉଠିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—

Uṭhuuṭhuhebā

1. To be ready to rise up or rise.

୨ । ଗଲ୍ଲଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—

2. To be ready or about to go away.

ଉଠୁଣୁବସୁଣୁ—ଦେ. ଅ—ଦରଦଡ଼; ସବୁବେଳେ; ପ୍ରଭୃତଣ; ଏବଂଦା—

Uṭhuṇubasuṇu

Constantly; always.

ଉଠତେବସତେ
ଉତ୍ତେବୈଠତେ

ଯଥା—ସାଆନ୍ତାଣୀ ସେବେ ଉଠୁଣୁ ବସୁଣୁ ମତେ ଗାଳ ଦେବେ, ମୁଁ ତେବେ କାହାର ହେବ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଉଠେ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ଓଲ. ସଂ. ଅର୍ଥେ)—ଯାଇଁ; ଲାଗି; ଯୋଗୁଁ; ହେଉରୁ—For; owing to.
Uthe

ଉଜର ଉଠେ ହେନା ପାଏନ୍ ପାଏ = କୋଣସା ଘୁଗି ଜନ୍ତୁର ପାଣି ପାଏ—ଚଳ।

ଉଠେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଠାଇବା (ଦେଖ)
Uṭheibā Uṭhāibā (See)

ଉଡ଼୍‌ଉଡ଼୍ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—
Urdurd hebā 1. To be ready to take flight.
ଉଡ୍‌ଉଡ୍ କରା ୨ । ମନ ଉଡ଼ିବା; ମନ ଅସ୍ଥିର ବା ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେବା—
2. To be anxious, impatient or restless.

ଉଡ଼ପବନ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଘୂର୍ଣ୍ଣୀ ବାୟୁ
Urdpabana Whirl wind.

ଉଡ୍ ପେନ୍‌ସିଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଉଡ୍ ପେନ୍‌ସିଲ)
Ud pencil ଉଡନ୍ ପେନ୍ସିଲ (ଦେଖ)
Udan pensil (See)

ଉଡଶୋ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଓଡ଼ଶ; ଖଟଯୋକ—
Uḍśo Bed-bug.

ଉଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଡ୍ ଧାତୁ=ସୁଅ କରିବା)—ହୁଡ଼ି; ବାଳ; ବ୍ରତ—Vow.
Urda

ଉଡ଼ ଅନ୍ନ ଉତ୍ତର ଦିସ୍ ଉଦୟର୍—ଭୁଷ୍ଟଦି. ମହାଭାରତ. ଦଟ।

ଉଡ଼ଙ୍ଗ—ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଉରଙ୍କ)—୧ । ସର୍ପ—
Urdanga 1. Snake.

ଦୃଶ୍ଚର ଉଦରେ ଏଲ ଉଡ଼ଙ୍ଗ ଶିଷ—ସ୍ତ୍ରୀଚା. ଶର୍ତ୍ତଶେଖା ।

୨ । ପତାକା; ଧ୍ୱଜ.—2. Flag; pennon.

ଉଡ଼ଙ୍ଘ—ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରାମ୍ୟ. ପଦ୍ୟ. ବ (ସଂ. ଉରଙ୍ଗ)—ଉଡ଼ଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Urdangha Urdanga (See)

ଉଡ଼ଞ୍ଚୁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଜ୍ଞାତଭାବରେ ପଳାଇଯିବା—
Urdañchhu karibā To escape unnoticed.
उड़नछू करना

ଉଡ଼ଞ୍ଚୁ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଡ଼ଞ୍ଚୁ କରିବା (ଦେଖ)
Urdañchhu debā Urdañchhu karibā (See)
उड़नछू देना

ଉଡ଼ଞ୍ଚୁ ବତାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଡ଼ଞ୍ଚୁ କରିବା (ଦେଖ)
Urdañchhu batāibā Urdañchhu karibā (See)
उड़नछू बताना

ଉଡ଼ଣ୍ଟୁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦଉଡ଼ି ଉଠି ପଳାଇଯିବା; ଚମ୍ପଟ୍ ମାରିବା—1 To flee.
Urdañchhu karibā
उड़नछू करना ୨ । ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେବା—2. To disappear; to vanish.

ଉଡ଼ଣ୍ଟୁ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଡ଼ଣ୍ଟୁ କରିବା (ଦେଖ)
Urdañchhu debā Urdañchhu karibā (See)
उड़नछू देना

ଉଡ଼ଣ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀନ)—
Urdaṇa ଉଡ଼ିବା—Flying.
उड़न
उड़न

ଉଡ଼ଣି—ଦେ. ବ—ଉଡ଼ଣ (ଦେଖ)
Urdaṇi Urdaṇa (See)

ଉଡ଼ଣୀ—ଦେ. ବ—ଓଢ଼ଣୀ (ଦେଖ)
Urdaṇī Ordhaṇī (See)

ଉଡ଼ନଚ୍ଛୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଉଡ଼ଣ୍ଟୁ (ଇତ୍ୟାଦି)
Uḍana chhu etc Urdaṇ chhu etc (See)

ଉଡନ୍ ପେନ୍ସିଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଉଡ଼ନ୍‌ପେନ୍ସିଲ୍)—
Uḍan pensil ଉଡ୍‌ପେନ୍ସିଲ୍ (ଦେଖ)
Udpensil (See)

ଉଡ଼ନ୍ତ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀନ)—୧ । ଉଡ଼ୁଥିବା—
Urdanta Flying.
ଉଡା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନିଶ୍ଚିତ—2. Uncertain.

ଉଡ଼ନ୍ତା—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀନ)—ଉଡ଼ନ୍ତ (ଦେଖ)
Urdantā Urdanta (See)

ଉଡ଼ନ୍ତା ଚଢ଼େଇ ଜ ଦେଶରଦଶା—ଚଳ।

(ଯଥା—୧ । ଉଡ଼ନ୍ତାଖଇ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ନମଃ ଉଡ଼ିଯିବା ଖଇକୁ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ହୁଧୁଆଇଲ ଚନ୍ତୁଆ କରିବା ନ୍ୟାସ୍ୟ—
पिरनकेजान 1. To offer to God food which is going out of one's hands.

୨ । ଉଡ଼ନ୍ତା ଚଢ଼େଇର ବେସର ବଝା—ଦେ. ନ୍ୟାସ୍ୟ—କୌଣସି ଅନାଗତ ବସ୍ତୁ ନିମନ୍ତେ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବା—
2. To provide for an uncertain event beforehand.

୩ । ଉଡ଼ନ୍ତା ଚଢ଼େଇର ପକ୍ଷୀ ଗଣିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୂଢ଼-ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରି ପାରିବା (ଅତି ଚତୁରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ)—
3 To very cunningly divine at intricate matters,)

ଉଡ଼ଶ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଦ୍‌ଦଂଶ)—
Urdaśa ଓଡ଼ଶ; ଖଟଯୋକ—
ଉଡ଼ସ Bed-bug.
उडस

ଉଡ଼ଶି—ଦେ. ବ—ଉଡ଼ଶି (ଦେଖ)
Urdaśi Urdiśi (See)

ଉଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀନ)—
Urdā ଆକାଶମାର୍ଗରେ ଗତି କରିବା; ଉଡ଼ିବା—
ଉଡ଼ା Flying in the air; soaring high up.
उड़ाउ

ଏହାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଲଘୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ଅତଏବ ଏ ବା ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରକୁ ଲଘୁ ଓ ଗୋଟିଏ ହ୍ରସ୍ୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣରେ ଜ ମିଳିବ, ସେହି ସ୍ୱର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଯଥାକ୍ରମେ ଗୁରୁ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରକୁ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ର ମିଳରେ 'ଗାଳ' ଗୋଟିଏ; 'ଦୁଃ' ର ମିଳରେ 'ଦୁଃ' ଗୋଟିଏ; 'ବଂଶୁ' ର ପାଦରେ 'ବଳ୍' ଗୋଟିଏ; 'ଅଗଣା' ର ପାଦରେ 'ଅଣ୍ଟ' ଗୋଟିଏ; 'ଅଲତ' ର ପାଦରେ 'ଅଲ୍ତୁ' ଗୋଟିଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—୧ । ଗାଈଠାରୁ ଦୁଧ ଦୁହିନେବାର ଅଘଟୁର—
1. Black art by which a milch cow is made dry

(ଯଥା—ତୁମେ ଉଡ଼ା ପଢାଇ ଦେବାରୁ ମୋ ଗାଈ ଆଜି ଦୁଧ ଦେଇ ନାହିଁ ।)

୨ । ଗବାଦି ପଶୁଙ୍କ ଦେହରେ ହୋଇଥିବା ଘାଆ ଅଦିକୁ ଶୁଖାଇବାର ଟୁଣୁକା ଔଷଧ—2 Simple medicines applied to sores of cattle.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା—
1. Flying in the air.

(ଯଥା—ଉଡ଼ା ଜାହାଜ ।)

୨ । (ପୁଂ) ଅପବ୍ୟୟୀ—2. Extravagant; squandering.

(ଯଥା—ଉଡ଼ା ମଣଷ)—

୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ (ଉଡ଼ା ଖବର)—
3. Uncertain.

୪ । ଅସ୍ଥାୟୀ—4. Temporary.

୫ । ଶୁଣା ହୋଇଥିବା— 5. Heard (not seen)

୬ । ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ—
6. Infectious; contagious (disease).

(ଯଥା—ଉଡ଼ାରୋଗ ।)

ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ପାନବରଜୀ ଭାଷା) ବ.—ବରଜର ଉପର ଖଉରେ ଇଙ୍ଗୁଡ଼ର ସରୁ ସରୁ ଗଜାକୁ ପବନରୁ ଜବତ୍ କର ରକ୍ଷା କରୁବାପାଇଁ ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ବତାମାନ—
Split bamboos put on the roof of betel-plantations to protect the reeds from wind

ଉଡ଼ାଇକର କହିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନାମରେ ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ଦେବା—To defame a person; to slander a person.
Urdāikari kahibā

ଉଡ଼ାଇ କହିବା—ଦେ. କି—ଉଡ଼ାଇକର କହିବା (ଦେଖ)
Urdāi kahibā Urdāikari kahibā (See)

ଉଡ଼ାଇ ଦେବା—ଦେ କି—୧ । ପକ୍ଷିମାନଙ୍କୁ ପିଞ୍ଜରା ବା ଶିକୁଳିରୁ ଫିଟାଇ ଦେବା; ଛଡ଼ଦେବା—
Urdāi debā ଉଡ଼ିଏ ଦେଓୟା 1. To liberate (birds)

ଉଡ଼ା ଦେନା ୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ ବା ଲୋପ କରାଇବା—
2. To cause to disappear.

୩ । (ମକଦ୍ଦମା ବା ଅପରାଧକୁ) ଅଗ୍ରମାଣିତ କରିବା—
3. To disprove a case or charge.

୪ । ଡାଳ ମାର ବା ଝୁରୁଡ଼ାଇବା ଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ ଶିକାର ଉପାୟ କରିବା—4. To cause a bird to fly away (by means of clapping or scaring away)

୫ । ଭୁରୁଡ଼ାଇ ଦେବା; କର୍ଣ୍ଣପାତ ନ କରିବା—
5. To evade hearing.

(ଯଥା—ବୃସି ବୃସି କଥାଟାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲ୍ଲ ।)

୬ । ମିଥ୍ୟା, ଅକଳ୍ପିତ କର ବା ବାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବୋଲି ଘୋଷଣା ବା ପ୍ରତିପନ୍ନ କରିବା—6. To make one a laughing stock of others; to declare one not worth belief.

ମତେ ସେହିକାଳେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ହସି । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

୭ । ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—7. To squander.

ଉଡ଼ାଇ ନେବା—ଦେ.କି—ଅପଣାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଡ଼ାଇ ନେବା—
Urdāi nebā 1. To cause a thing to fly with one's self.

୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ କରାଇବା—2. To cause to disappear.

୩ । ଉଡ଼ି ଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା—
3. To help a fledgeling in flying.

(ଯଥା—ସେପରି ପକ୍ଷୀ ମାତା ନିଜ ଶାବକକୁ ।)

୪ । ଶୂନ୍ୟରେ ବାହୁତ ବା ଗମନ କରିବା—
4. To cause to fly off.

ଜସ୍ତୁଥ ଭଳାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ଉଡ଼ାଇ
ନେଲେ ସେ ଶରେ ଦେହ ହୁଙ୍କାର କରିପାରେ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ । ଦ୍ରୋଣ ।

ଉଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀନ) (ଉଡ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Urdāibā ୧ । (ପକ୍ଷୀ ବା ଗୁଡ଼ି ଆଦିର) ଆକାଶରେ ଗତି ଉଡ଼ାନ କରାଇବା—To cause to fly.
ଉଡ଼ାନା ୨ । ଝୁରୁଡ଼ାଇ ଦେବା—2. To scare away.

ପୂର୍ବେ ଚନ୍ଦ୍ରଭଟ୍ଟେ ମାଉଁସ ଶୁଖାଇ
ବସିଥିଲ ଜାକରୁ ଦେଇ ମୁଁ ଉଡାଇ—କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମହାଭାରତ. ୬୬ ।

୩ । ଉଡ଼ିବାକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା—3. To teach flying.

(ଯଥା—ମା ପକ୍ଷୀ ଛୁଆଙ୍କୁ ଉଡ଼ାଉଛି)

୪ । ଶୂନ୍ୟରେ ଉଡ଼ିବାର ଉପାୟ କରିବା—
4. To cause to fly off.

ଧୂଳି ଉଡାଇଣ ଦାଣ୍ଡେ କରି ହୟା ଉଡ଼.
ଯ ଉଛନ୍ତ ବୋରୁଲ ଗୋଠରୁ ବାଡ଼ି । ମଧୁସୂଦନ. ସୁଦାମାଚ ।

୫ । ପକ୍ଷିମାନଙ୍କୁ ଉଡ଼ିବାପାଇଁ ଆକାଶକୁ ଛଡ଼ିବା—
5. To let upto the sky fly.

(ଯଥା—କବୁତର ଉଡ଼ାଇବା ।)

୬ । ପବନାଦିଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବା—
6. To blow away.

(ଯଥା— ଲୁଣ୍ଡିବାଆରେ ଧାନ ଉଡ଼ାଇବା ।)

୭ । (ମନକୁ) ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କରାଇବା; ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରାଇବା—
7. To wandr or rove (in mind).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ସ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ହ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

(ଯଥା—ମନକୁ ଉଡ଼ାଇଲେ ପ୍ରାଣାୟମ କର କଛୁ ଫଳ ନାହିଁ ।)

୮ । ଗୃହପାଳିତ ପୁଂ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଯୋଗ କରାଇବା—

8. To cause domestic animals to mate.

୯ । ପତାକା ବା ଲୁଗା ଆଦର ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ପବନରେ ଉଡ଼ିବା ପରି କରିବା—

9. To cause a cloth or flag to fly in the air; to wave a flag or a cloth.

(ଯଥା—ପତାକା ଉଡ଼ାଇବା ।)

୧୦ । ଆରୋପିତ ଦୋଷାଦିକୁ ଆପଣା ଉପରୁ ଖସାଇ ଦେବା—

10. To disprove or push up a charge against a person.

(ଯଥା—ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମକଦ୍ଦମାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲ ।)

୧୧ । ଅପବ୍ୟୟ କରିବା; ବରବାଦ କରିବା—

11. To waste (money).

ବୁଢ଼ା ଅଥେ ପଇସା ଅଫିମରେ ଉଡ଼ାଏ—ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାସ୍ତ. ନଅଡ଼ୁଶୀ ।

୧୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ ବା ଲୁପ୍ତ କରିବା—

12. To cause to disappear.

(ଯଥା—ରବରରେ ଘଷି ଲେଖାଯାକ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲି; ଔଷଧ ଘାନକେ ବୈଦ୍ୟ ରୋଗକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।)

୧୩ । ଅନ୍ୟର ପ୍ରଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର, ଯନ୍ତ୍ର, ଔଷଧକୁ ନଷ୍ଟଳ କରିବା—

13. To frustrate or baffle any medical drug or charm.

୧୪ । ବାହୁତ କରିବା; ଭସାଇ ଦେବା; ଗ୍ଲଳତ କରିବା—

14. To cause to float away.

ଦେଳ ଗଲ ଢେଉଥଡ଼ରେ ତା ଉଡ଼ାଇ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ନଦୀଉଉ. ବନ ।

୧୫ । ଶେଷ କରିବା; ସାରିବା 15 To exhaust.

(ଯଥା—ତାକୁ ମାଡ଼ ମାର ମାର ମାଷ୍ଟରେ ତା ପଠିରେ ଗୋଟିଏ ବେତ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।)

ଉଡ଼ାଉଡ଼ି କରିବା—ଦେ. କି—ଏକସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଉଡ଼ିବା —

Urdāurdi karibā 1o fly here and there.

ଉଡ଼ାକଲ—ଦେ. ବି. (ଇଂ.ରୁ ଅନୁବାଦିତ)—ଯେଉଁ ଯାନ ସାହାଯ୍ୟରେ

Urdākala ମନୁଷ୍ୟ ଆକାଶରେ ବିଚରଣ କରିଯାଏ; ବ୍ୟୋମଯାନ —Air-ship; aeroplane.

ଉଡ଼ାଖବର—ଦେ. ବି—ଜନଶ୍ରୁତି; ଅନିଶ୍ଚିତସମ୍ବାଦ—

Urdākhabara Rumour; unconfirmed news.

ଉଡ଼ାଖବର

ଉଡ଼ାଜାହାଜ—ଉଡ଼ାକଲ (ଦେଖ)

Urdājāhāja Urdākala (See)

ଉଡ଼ାଣ୍ ଛୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଉଡ଼ୁଞ୍ଛୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Urdāṇ chhu etc Urdañchhu etc (See)

ଉଡ଼ାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଡ଼ୀନ ,—୧ । ଉଡ଼ିବା—

Urdāṇa 1. Act of flying.

ଉଡ଼ାନ୍ ୨ । ଉଡ଼ାଇବା କର୍ମ—

2. Act of causing to fly.

୩ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେବା—

3. Causing the enemy to be thrown off to the skies.

ଉଡ଼ାଣିଆଁ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଅପବ୍ୟୟୀ—

Urdāṇiāṁ 1. Extravagant; prodigal; spend-

ଉଡ଼ାନେ thrift.

ଉଡ଼ାନ୍ ୨ । ଉଡ଼ିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—

2 Accustomed to flying in the air.

୩ । ଉଡ଼ୁଥିବା—3 Flying.

୪ । ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦଯୁକ୍ତ—

4 False or defamatory; libellous.

୫ । ସାଦା ଉପରେ ଉପରେ ଥାଏ; ବାହ୍ୟ —

5. Superficial.

୬ । ଅନିଶ୍ଚିତ—6. Uncertain.

ଉଡ଼ାନ୍ତେରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । (ବ୍ୟକ୍ତି) ଅପବ୍ୟୟୀ—

Urdāntēriā 1. Squandering.

୨ । (କଥା) ଅନିଶ୍ଚିତ; ଶୁଣା—

2. Uncertain; only heard.

ଉଡ଼ାପବନ—ଦେ. ବି—୧ । ଝଡ଼ତୋଫାନ—1. Tempest.

Urdāpabana ୨ । ଖଣ୍ଡିଆବୁଭ—2. Whirl wind.

ଉଡ଼ାପରବ—ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଚଡ଼କପୂଜା (ଦେଖ)

Urdāparaba Chardakapūjā (See)

ଉଡ଼ାପାନସ୍—ଦେ. ବି. (ଉଡ୍ଡୀନ + ଫା. ଫାନୁସ୍)— ଗ୍ରନ୍ଥିରେ ଆକାଶକୁ

Urdāpānas ଉଠିବା ଆଲୋକପାତ୍ର ବା ଲଣ୍ଠନବିଶେଷ—

ଉଡ଼ାଫାନୁସ୍ Contrivance with a lantern for

ଉଡ଼ାଫାନୁସ୍ being let out into the air in the night for the purpose of war or strategy or diversion.

ଉଡ଼ାପାନୁସ୍—ଦେ. ବି—ଉଡ଼ାପାନସ (ଦେଖ)

Urdāpānus Urdāpānas (See)

ଉଡ଼ୁ ଫାନସ୍—ଦେ. ବି—ଉଡ଼ାପାନସ୍ (ଦେଖ)

Urdāphānas Urdāpānas (See)

ଉଡ଼ାଫାନୁସ୍—ଦେ. ବି—ଉଡ଼ାପାନସ୍ (ଦେଖ)

Urdaphānus Urdāpānas (See)

ଉଡ଼ାବାଜ୍—ଦେ. ବିଣ—ଅପବ୍ୟୟୀ—Extravagant.

Urdābāj ପୁଅମାନେ ବାପ ପରି ଉଡ଼ାବାଜ୍ ନ ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଉଡ଼ାଉ ପଲାଉମୋହନ, ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଉଡ଼ାବୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୁଷ୍ଟ; ହୃତାହୃତବିବେଚନାଶୂନ୍ୟ; ଯେ

Urdāburdā ଉଡ଼ବୁଡ଼ ପରର ଅନଷ୍ଟ କରେ—

1. Wicked; wanton; unconscientious; bent on injuring others.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବାରୁ ୧ ରୁ ୬ ଅଙ୍କର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ରୁ ୬ ଅଙ୍କର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୃଥକ୍ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘତ୍ୱ ବର୍ଜ୍ଜ ବା ମାତ୍ରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନରେ ଏହାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ନ ନିଆଯାଇ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦରେ ଯେଉଁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି ତଦନୁସାରେ ୨ ବା ୧ ରୁ ୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀର୍ଘତ୍ୱ ବର୍ଜ୍ଜ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ଦେଇ ସୋପାନ । ଯଥା :— 'ଗତ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ସୋପାନରେ; 'ବଳ' ର ନିମ୍ନରେ 'ବୃଦ୍ଧ' ସୋପାନରେ; 'ଦୟ' ର ପାଖରେ 'ଦଈ' ସୋପାନରେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଖରେ 'ଅଙ୍ଗ' ସୋପାନରେ; 'ଅଲତା' ର ପାଖରେ 'ଅଳ୍ପଟ୍' ସୋପାନରେ ।

୨ । ଅପବ୍ୟୟୀ—2. Extravagant.

୩ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପର ନାମରେ ଉଡ଼ାଇ କର ଓ ପରକୁ ବୁଡ଼ାଇ କର ଦୁର୍ନାମ କରେ—3. Libellous; scandal-mongering; defaming.

୪ । ଅନ୍ୟକୁ ଦୁଃଦଶା କରୁଥିବା—
4. Putting others into trouble.

୫ । ଅସ୍ଥିର; ଅଥସ୍ଥ—5 Restless.

ଦେ. ବ୍ୟ—ଉଡ଼ିବା ଓ ବୁଡ଼ିବା—Flying and diving.

ଉଡ଼ା ମାଛ—ଦେ. ବ—ସାମୁଦ୍ରିକ ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ, ଯେଉଁମାନେ ଉଡ଼
Urdā māchha ପାରନ୍ତି—Flying fish.

ଉଡ଼ାମେଘ—ଦେ. ବ ୧ । ଆକାଶରେ ହଠାତ୍ ଦେଖା ଦେଇ ଅଦୃଶ୍ୟ
Urdāmegha ହେବା ମେଘ ଖଣ୍ଡ—1. A sudden cloud appearing and disappearing suddenly.

୨ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ ଉଡ଼ ଯାଉଥିବା ମେଘ—
2. Constantly flying or moving cloud.

ଉଡ଼ା ଯାତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଚଡ଼ୁକପୂଜା (ଦେଖ)
Urdā Jātrā Chardakapujā(See)

ଉଡ଼ାଲି—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ୟୋମଯାନାଦି ଦ୍ୱାରା
Urdāli ଆକାଶରେ ବିହାର କରନ୍ତି—
ଉଡ଼ାନ 1. (persons) Flying in the air.

୨ । ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ନ୍ତି—
2. (bird) Flying in the air.

୩ । ଉଡ଼ିବାରେ ଦକ୍ଷ (ଯଥା—ଘାଗ୍ରାଦ)—
3. Skilful in flying

ଉଡ଼ିଆ—ସ୍ତ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ ଓ ବିଶ—
Urdiā ଓଡ଼ିଆ (ଦେଖ)

୧ (ଉଡ଼ିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ordiā (See)

ଉଡ଼ିଦେବା—ସ୍ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଶସ୍ତ୍ରାଦି ପଜାଇବା—
Urdidebā To sharpen an instrument.

ଉଡ଼ିବା—ସ୍ତ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଡ଼ିଦେବା (ଦେଖ)
Urdibā Urdidebā (See)

ଉଡ଼ା ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଡ୍ଡୟନ)—୧ । ଆକାଶମାର୍ଗରେ ଗତି
ଉଡ଼ନା କରିବା ବା ଶୂନ୍ୟରେ ଦୋହଲି ହେବା; ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ହେବା—
1. To fly in the sky.

୨ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—2. To disappear.

କଥା ମୁହଁରୁ ନ ଉଡ଼ି ସେ ତ ନ ପାରିବ ଉଡ଼ି ।
ରୂପଚ—ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

୩ । ଶୂନ୍ୟରେ ଶୂନ୍ୟରେ ଦୋହଲି ହେବା—
3. To float in the sky.

ଘଡି ଦେବେ ଉଡ଼ୁଥିବା ପରି ଧଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଟୋଉତ୍ତର୍ଜ୍ଜ. ପ୍ର. ଗୀତ ।

୪ । ଅସ୍ଥିର ହେବା; ଅଥସ୍ଥ ହେବା (ମନ, ହୃଦୟ)—
4. (mind) To be restless.

ଏହି ଭାବେ ଦୁଇ ଉଦଙ୍କ ବାରା-ବରଷନେ
ପଡ଼ିଲା, ଉଡ଼ିଲା ହୃଦୟ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଚୂଡ଼ିଲା କ୍ଷଣେ । ସ୍ୱଧାନାଥ. ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ।

୫ । ଲୋପ ପାଇବା; ନାଶ ହେବା; ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—
5 To disappear

ତୁଳିଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡ ମାଡ଼ିଥିଲ, ତା ବଷ କେଣେ ଉଡ଼ିଗଲ ।
ରୂପଚ—ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ ।

୬ । (ଅଶ୍ୱାଦ ପଶୁ (ଘୋଡ଼ା) ସ୍ତ୍ରୀ ପଶୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ)
ସଙ୍ଗମ କରିବା—
6. To mate (said of a horse).

୭ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବା; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁରେ ଆସକ୍ତ
ହେବା (ମନୁଷ୍ୟ)—
7. To be after any other matter.

୮ । (ରୋଗ) ସଞ୍ଚରିତ ହେବା—
8 To infect (said of diseases).

୯ । ବୁଡ଼ିବା; ବାଜି ରଖିବା—9. To lay a wager.

ଅମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁମେ ଯେତ ତୁମର ଘଳକୁ ।
ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ତୁମେ ଉଡ ତୁମର ଘଳକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ ।

୧୦ । ଭୟ କରିବା—10. To fear.

ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ ପାଇଁ ମୁହିଁ ଉଡ଼ଇ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ. ଦଦଗୁରୁଲାମଣି ।

୧୧ । (କଥା) ସର୍ବତ୍ର ଲୋକ ମୁଖରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେବା—
11. To be published broadcast.

୧୨ । ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଗତି କରିବା; ଦଉଡ଼ିବା—
12. To run swiftly.

ଉଡ଼ିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉଡ଼ିବା; ଉଡ୍ଡୀନ ହେବା—
Urdijibā 1. To fly in the air.

ଉଡ଼େଇଯାଓୟା ୨ । ଉଡ଼ି ଯାଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—
ଉଡ଼ିଯାନା 2. To fly away.

ଅକାଶେ ପୃଷ୍ଠରେ ପାଉଛନ୍ତି ଉଡ଼ି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

୩ । ବହିର୍ଗତ ହେବା; ସ୍ଥାନତ୍ୟାଗ କରିବା—
3. To leave a place.

୪ । ଲୋପ ହେବା; ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—
4. To disappear.

୫ । ଅତି ବେଗରେ ଦୌଡ଼ିବା—
5. To run very quickly.

ଏ ସକାଶେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଗଲେ ଉଡ଼ି । କୃଷ୍ଣସିଂ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଉଡ଼ିଶତନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଡ୍ଡୀଶ ତନ୍ତ୍ର)—ଉଡ୍ଡୀଶ ତନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Urdisatantra Uddisatantra (See)

ଉଡ଼ିଶା—ସ୍ତ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ—ଓଡ଼ିଶା (ଦେଖ)
Urdisā Ordisā (See)

ଉଡ଼ିଶି—ସ୍ତ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବିଶ—ଓଡ଼ିଶାଦେଶୀୟ; ଉତ୍କଳୀୟ—
Urdisi Relating to Ordisā.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଐ	ଓ	ଔ	ଲୃ	ଯ୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ	ଇଅ	ଓ୍	ନ

(ଯଥା— ଉଡ଼ିଶ ମନ୍ତ୍ର; ଉଡ଼ିଶି ସଙ୍ଗୀତ)

ଦେ. ବ—ଉଣ୍ଡାର ଜାତିର ଶାଖାବିଶେଷ—

A branch of barbers.

ଉଡ଼ିଶି ହଲଦ—ଗ୍ରା. ବ—ଔଡ଼ିଶି ହଲଦ (ଦେଖ)

Urdiśi haḷadi Ordiśi haḷadi (See)

ଉଡ଼ିଶ୍ୟା—ଦେ. ବ—ଔଡ଼ିଶା (ଦେଖ)

Urdiśyā Ordiśā (See)

ଉଡ଼ିଷ୍ୟା

ଉଡ଼ୀସା

ଉଡ଼ୁ—ସ. ବ. (ଉଡ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତୁତ କରିବା+ସଙ୍କଳ୍ପେ. ଉ ବା ଉଡ୍+ଡୀ ଧାତୁ=ଉଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଭ)—

Urḍu

୧ । ତାରା—1. Star.

୨ । ତାରାପୁଞ୍ଜ—2. Constellation.

୩ । ଜଳ—3. Water.

୪ । ପକ୍ଷୀ—4. Bird.

୫ । କେଉଟ; ମଲ୍ଲା—5. Boat-man.

(ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)

ଗ୍ରାମ୍ୟ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଉଡ଼ୁଆ (ଦେଖ)

Urḍuā (See)

ଉଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବ—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ (ଏହାର ଫୁଲ ସାନ ଓ ନାଲିଆ ଓ ଏହାର ଫଳକୁ ଲୋକେ ଖାଆନ୍ତି)—

Urḍuā A wild tree Aegialitis Annulata.

ଉଡ଼ୁଉଡ଼ୁ ହେବା—ଦେ. କି—ଉଡ଼ୁଉଡ଼ୁ ହେବା (ଦେଖ)

Urḍuurḍu-hebā Urḍurḍ hebā (See)

ଉଡ଼ୁକାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍; ଉଡ଼ୁ+କାନ୍ତ)—ଉଡ଼ୁପତି; ଚନ୍ଦ୍ର—

Urḍukānta The moon.

ଉଡ଼ୁକୁ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ).ବିଣ—ଉଡ଼ୁୟମାନ; ଉଡ଼ୁଥିବା; ଉଡ଼ିଯାଉଥିବା

Urḍuku Flying; able to fly.

(ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)

ଉଡ଼ୁକ୍କୁ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ଉଡ଼ୁକୁ (ଦେଖ)

Urḍukku Urḍuku (See)

ଉଡ଼ୁଣା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ—ଔଡ଼ଣା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Urḍuṇā etc. Ordhaṇā etc. See)

ଉଡ଼ୁଣୀ—ଗ୍ରା. ବ—ଔଡ଼ଣୀ (ଦେଖ)

Urḍuṇī Ordhaṇī (See)

ଉଡ଼ୁପ—ସ. ବ. (ଉଡ଼ୁ=ଜଳ+ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Urḍupa

୧ । ନୌକା; ଡଙ୍ଗା—1. Boat.

୨ । ଭେଲା—2. Raft.

ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଉଡ଼ୁପ ସନ୍ଦର୍ଭରେ
ଭସିଲେ ଅନ୍ଧମନ ଗମନ୍ତି ଦେଶରେ ! ଭୂଷଣ ବ. ମହାଭାରତ, ଥର

୩ । (ଯହିଁରେ ଜଳକୁ ରକ୍ଷା କରିଯାଏ)—

ଚର୍ମ୍ମାବନଦ୍ଧ ପାତ୍ରବିଶେଷ; ଘସ୍ତି—

3. Visti; a vessel of hide for carrying water.

୪ । (ଉଡ଼ୁ=ନକ୍ଷତ୍ର+ପା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଳକ ବା ରକ୍ଷା; ତାରାପତି; ଚନ୍ଦ୍ର—

4 The moon.

ଏହତ ଉଡ଼ୁପ ପୃଷ୍ଠରେ ଉଡ଼ୁପ ପୃଷ୍ଠରେ ଆଉ ଯେ ନ ଅଗେ ।

ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବଲାସ ।

[ଦ୍ର— ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରଚଳିତ ଉଡୁପ ଶବ୍ଦ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗର ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ 'ଉଡ଼ୁପ' ଆକାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା କଷସ୍ଥ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିଦମାନେ ପ୍ରମାଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ବଳାପୃକ ମିଶ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଇତିହାସ ।]

ଉଡ଼ୁପତି—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍; ଉଡ଼ୁ+ପତି)—

Urḍupati ତାରାପତି; ଚନ୍ଦ୍ର—The moon

ଉଡ଼ୁପଥ—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍; ଉଡ଼ୁ=ନକ୍ଷତ୍ର+ପଥ)—ଆକାଶ—

Urḍupatha Sky;firmament

ଉଡ଼ୁମର—ଦେ. ବ—ଉଡ଼ୁମ୍ବର (ଦେଖ)

Urḍumara Urḍumbara (See)

ଉଡ଼ୁମ୍ବର—ସଂ. ବ. (ଉଡ଼ୁ=ନକ୍ଷତ୍ର+ବୃ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେଉଁ ଫଳ ଗଛକୁ ନକ୍ଷତ୍ର ପରି ବେଢ଼ି ରହିଥାଏ; ଯେଉଁ ଗଛର ଫଳ ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ହୋଇ ନକ୍ଷତ୍ର ଭଳି ଗଛର ଦେହସାକ ଆବରିଥାଏ)—

Urḍumbara

୧ । ସଜ୍ଞଡୁମ୍ବର ଗଛ ଓ ତହିଁର ଫଳ—

1. The wild figtree and its fruit.

ଏହି ଯେ ଡୋହର ଶବ୍ଦରେ, ମଶା ଯେସନ ଉଡ଼ୁମ୍ବରେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୦, ଦୋଗ ।

୨ । ତାମ୍ର; ତମ୍ବା—2 Copper.

୩ । କର୍ଷ କରିବି;ଦୁଇ ତୋଳା ପରିମାଣ; ଏକ ପଲର $\frac{1}{32}$ ଭାଗ ଓଜନ—3 A unit of weight; a weight $\frac{1}{4}$th of a Pala; 2 tolā's weight.

୪ । ଦେବଳୀ; ଦୁଆରମୁହଁ; ଦୁଆର ବନ୍ଧର ଭଳ ଚଉକାଠ—

4. Threshold.

୫ । କୁଷ୍ଠରୋଗବିଶେଷ; ଶରୀରରେ ଗୋଲାକାର ବୃଣଯୁକ୍ତ ଚର୍ମ୍ମରୋଗବିଶେଷ—5 A kind of leprosy or skin disease with circular rimmed sores on the body.

ଉଡ଼ୁଶ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଔଡ଼ଶ; ଛାରପୋକ—

Urḍuś Bed-bug.

ଉଡ଼ୂପ—ସଂ. ବ—ଉଡ଼ୁପ (ଦେଖ)

Urḍūpa Urḍupa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତେ ଅପର ସ୍ୱାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରତ ଅକ୍ଷରେ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋତଳେ ନେତେ ଏ ସୂଚାତୋଷରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବପରୀତ ୨ ବା ୧, ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋତଳାର ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାନ୍ତ' ସୋତଳେ 'ଜୁଣ' ନ ମିଳଲେ 'ଜୂଣ' ସେଣିବେ 'ଜଣ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଜଣ୍ଣ' ସେଣିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ସେଣିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ସେଣିବେ

ଉଡ୍ଡୁପତି— ସଂ. ବ—ଉଡ୍ଡୁପତ୍ତ (ଦେଖ)
Urdūpati Urdupati (See)

ଉର୍ଡେ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର) ବିଣ — ୧ । ଓଡ଼ିଆ—
Urde. Ordiā (language)
୨ । ଓଡ଼ିଶାଦେଶୀୟ; ଉତ୍କଳୀୟ—
2. Pertaining to Ordisā or Utkal

ଉଡ୍ଡେଇଦେବା— ଦେ କି—ଉଡ଼ାଇଦେବା (ଦେଖ)
Urdeidebā Urdāidebā (See)

ଉଡ୍ଡେଇବା—ଦେ. କି—ଉଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Urdeibā Urdāibā (See)

ଉଡ୍ଡୟନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ+ଡୀ ଧାତୁ=ଶୂନ୍ୟରେ ଯିବା +ଭାବ. ଅନ)—ଆକାଶବିହାର; ଶୂନ୍ୟବିହାର; ଉଡ଼ିବା—Act of flying up; act of flying in the air; flight.
Uddayana

ଉଡ୍ଡୟମାନ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ଉତ୍+ଡୀ ଧାତୁ=ଶୂନ୍ୟରେ ଉଡ଼ିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଉଡ୍ଡୀୟମାନ (ଦେଖ)
(ଉଡ୍ଡୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Uddiyamāna (See)

ଉଡ୍ଡାମର—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଡାମର=ଉତ୍ତଣ୍ଡ)—
Uddāmara ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ; ଅସାଧାରଣ—
1. Prominent; excellent; extraordinary.
୨ । ଅତ୍ୟୁତ୍ତଣ୍ଡ; ଅତ୍ୟୁଗ୍ର; ଅତ୍ୟୁତ୍କଟ—
2. Fierce; furious; abnormal.

ଉଡ୍ଡୀନ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ଉତ୍+ଡୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଜ)—
Uddīna ଯେ ଉଡ଼ିଅଛି; ଉତ୍ପତିତ; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତ; ଶୂନ୍ୟଗାମୀ—
(ଉଡ୍ଡୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Flown up; flowing up.
ସଂ. ବ (+ଭାବ. ତ)—ଉଡ଼ିବା; ଶୂନ୍ୟରେ ଗମନ—Flying; flowing.

ଉଡ୍ଡୀୟମାନ—ସଂ ବିଣ ପୁଂ—(ଉତ୍+ଡୀ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା; ଉଡ଼ନ୍ତା—Flying up; on the wings; soaring in the air.
Uddīyamāna
(ଉଡ୍ଡୀୟମାନା— ସ୍ତ୍ରୀ)

ବଦଧ ଉଙ୍ଗର ପଭ କାମାନ, ଅମାନବା ଶିରେ ଉଡ୍ଡୀୟମାନ—ମଧୁସୂଦନ. କଣ୍ଟିବୋଧ ।

ଉଡ୍ଡୀଶ—ସଂ. ବ—ଶିବ; ମହାଦେବ—
Uddīsa The God Siba.

ଉଡ୍ଡୀଶତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ନାମ) ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଷଟ୍ କର୍ମର ଅଉତ୍ତର ନାଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଉତ୍ତବିଶେଷ—Name of a book on Tantras.
Uddīsatantra

ଉଡ଼ଣା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଘୋଡ଼େଇଦେବା ଚାଦର—
Urdhaṇā A thin wrapper.
ଗ୍ରା. ବ.—ଓଢ଼ଣା (ଦେଖ) —Ordhaṇā (See)

ଉଡ୍ରେନ୍—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ ଜଠାଣିଆ—
Urdhren 1. Steep; rising.
(ଉଡ୍ରେନ୍—ବପଭ୍ରଂଶ) ୨ । କ୍ରମଶଃ ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା—
2. Gradually rising; ascending.

ଉଡ଼ଣା—ଗ୍ରା ବ—ଓଢ଼ଣା (ଦେଖ)
Urdhaṇā Ordhaṇā (See)

ଉଡ଼ଣୀ—ଗ୍ରା. ବ—ଓଢ଼ଣୀ (ଦେଖ)
Urdhaṇī Ordhaṇī (See)

ଉଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—ଉଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Urdhāibā The causative form of 'Urdhibā.'
ଉଡ଼ାନ
उढाना

ଉଡ଼ାଳ—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ (ସଂ. ଅନ୍ତରାଳ;-ଆଉଆଳ; ଅନ୍ତରାଳ (ଦେଖ)
Urdhāla Antarāla (See)
ବୃକ୍ଷରେ ମିଠର ଘରେର ଉଡ଼ାରେ—ସ୍ୱୟମାଥ. ଚଲ୍ଲବା ।

ଉଡ଼ିବା—ଗ୍ରାଦେ (ଧୁସ୍ତ) କି (ସଂ. ପରିଧାନ)—୧ । ବସ୍ତ୍ରାଦି ପିନ୍ଧିବା—
Urdhibā 1. To wear or put on cloth.
ଉଡ଼ା ୨ । ବସ୍ତ୍ରାଦି ଦେହରେ ବେଢ଼ାଇବା—2 To put on cloth round the body.
ओढना

ଉଡ଼ୁଆଳ—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଅନ୍ତରାଳ (ଦେଖ)
Urdhuāla Antarāla (See)

ଉଡ଼ୁଣା—ଗ୍ରା. ବ—ଓଢ଼ଣା (ଦେଖ)
Urdhuṇā Ordhaṇā (See)

ଉଡ଼ୁଣୀ—ଗ୍ରା. ବ—ଓଢ଼ଣୀ (ଦେଖ)
Urdhuṇī Ordhaṇī (See)

ଉଡ଼େଇବା—ଦେ. କି—ଉଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Urdheibā Urdhāibā (See)

ଉଣ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର) ବିଣ (ସଂ. ଊନ)—ଉଣା—
Uṇa Less.

ଉଣଗୁଲିଶ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବିଣ (ସଂ. ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍) —ଅଣଗୁଳିଶ—
Uṇachāliśa The number 39.

ଉଣଗୁଲିଶି—ଗ୍ରାଦେ. ବ. ଓ ବିଣ — ଉଣଗୁଲିଶ (ଦେଖ)
Uṇachāliśi Uṇachāliśa (See)

ଉଣଗୁଣ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବିଣ (ସଂ— ଊନପଞ୍ଚାଶତ୍ ଭୁଲ ବ. ଊନପଞ୍ଚଶତ୍)—
Uṇachāśa ଅଣଅଠାଣ—The number 49.

ଉଣଅଠାଣ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବିଣ—
Uṇañchāśa ଉଣଗୁଣ (ଦେଖ)—Uṇachāśa (See)

ଉଣତରିଶ—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବିଣ—
Uṇatiriśa (ସଂ. ଊନତ୍ରିଂଶତ୍ ; ଭୁଲ. ବ. ଊନତ୍ରିଶ)—
ଅଣଓରିଶି (ଦେଖ)—Aṇatiriśi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଦ୍ଧ	ଉଅ	ଓ
୨	୧	୩	୪	୫	୬	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୯୩	୯୪	୯୫	୯୬	ଇଅ	୯୮	୯୯

ଉଣତରିଶି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଉନତିରିଶି ଅଣଉରଶି (ଦେଖ)—Anatirisi (See)

ଉଣତିଶ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଉନତ୍ରିଶ ଅଣଉରଶି (ଦେଖ)—Anatirisi (See)

ଉଣନଉ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଅଣନଉ; ନବେରୁ ଏକ କମ୍—The number 89.

ଉଣନବେ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଉଣନଉ (ଦେଖ)—Unanau (See)

ଉଣପଚାଶ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଉଣଗୁଣ (ଦେଖ)—Unachāsa (See)

ଉଣପଞ୍ଚାଶ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଉଣଗୁଣ (ଦେଖ)—Unachāsa (See)

ଉଣଷଷ୍ଟି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ. ଓ ବଣ—ଅଣଷଠି—The number 59.

ଉଣଷଠି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଉଣଷଷ୍ଟି (ଦେଖ)

ଉଣସତୁର—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ ଓ ବଣ (ସଂ. ଉନସପ୍ତତି) ଅଣସତୁର; ଅଣସୁର—The number 69

ଉଣା—ବି. ବଣ (ସଂ. ଉନ) — ଉଣା (ଦେଖ)

ଉଣାଅଧିକ—ବି. ବ. (ସଂ. ନ୍ୟୂନାଧିକ; ଉନ+ଅଧିକ)—କମ୍ ବେଶି; ନ୍ୟୂନତା ଅଧିକ୍ୟ; ଅଳ୍ପ ବହୁତ; ତ୍ରୁଟି ବା କମବେଶି ଅଉଉକ୍ତା—Every defect and excess; every fault and shortcoming.

ବି. ବଣ.—ଅଳ୍ପାଧିକ; ନ୍ୟୂନାଧିକ—Defective and excessive.

ବି. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ପ୍ରାୟ—1 Nearly; about; approximately.

୨ । ଅଳ୍ପାଧିକ ପରିମାଣରେ—2 More or less.

୩ । ମୋଟା ମୋଟି ଭାବରେ—3. Roughly; roughly speaking.

ଉଣାଅସି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ ଓ ବଣ. (ସଂ. ଉନାଶୀତି)—ଅଣାଅସି—The number 79.

ଉଣାଇଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବି. ବ. ଓ ବଣ—ଉଣିଶି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

ଉଣାଇଶାଦୁଇଶ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ଓ ବଣ—ଉଣିଶାଦୁଇଶ (ଦେଖ)

ଉଣାଇଶାଣଢେ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ଓ ବଣ—ଉଣିଶାଣଢେ (ଦେଖ)

ଉଣାଇଶି (ଇତ୍ୟାଦି)—ବି. ବ. ଓ ବଣ—ଉଣିଶି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

ଉଣାକରିବା—ବି. କ୍ରି—୧ । କମ୍ କରିବା—1. To lessen.

୨ । (ରୋଗକୁ) ପ୍ରଶମନ କରିବା—2. To cure; to assuage.

୩ । (ମନରେ) ଅଭିମାନ ବା ଦୁଃଖ ଭାବିବା; ପୂର୍ବ ସ୍ନେହ ଦୂର କରିବା—3. To be displeased; not to like a person as before

୪ । ସଂଖ୍ୟା ବା ପରିମାଣ କମାଇବା—4. To bring down the number or quantity.

ଉଣାଧିକ—ବି. ବ. ବଣ ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଉଣା ଅଧିକ (ଦେଖ)

ଘଟୋତ୍କଚ ବର୍ତ୍ତଇ ଉଣାଧିକ ଜଣା,
ଜୋହୁଲ ହେଉଛି ସବୁର ବୁଦ୍ଧି ବଳ।—କୃଷ୍ଣଜି ହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ।

ଉଣାବୁଣିଆ—ବି. ବଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର (ଜାତିକର) ବୁଣି (ଉଚ୍ଚ ନୁହେଁ) ସୌଭାଗ୍ୟସ୍ଥାନ—Unfortunate; unlucky

ଉଣାବୁଣିଆ ନଦୀପୁତ, ଅପତ୍ୟ ବଂଶର ବନ୍ଧୁତ। ରୂପତ—ପ୍ରେମପଟାମୃତ।

ଉଣାସି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ମେଦନୀପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର)—ଉଣାଅସି (ଦେଖ) Unāsi Unāasi (See)

ଉଣିଶାଦୁଇଶ—ବି. ବ. ଓ ବଣ—ଦୁଇଶହ ଉଣାଇଶ—The number 219.

ଉଣିଶାଣଢେ—ବି. ବ. ଓ ବଣ—ଏକଶହ ଉଣାଇଶ—The number 119; one hundred and nineteen.

ଉଣିଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଉଣିଶି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Unisa etc Unisi etc (See)

ଉଣିଶି—ବି. ବ. ଓ ବଣ (ସଂ. ଉନବିଂଶ)—ଉନବିଂଶ; କୋଡ଼ିଏରୁ ଏକ କମ୍; ୧୯—Nineteen.

ଉନିସ୍
ଉନ୍ନୀସ୍

ଉଣିଶିବିଶ୍—ବି. କ୍ରି. ବଣ (ସଂ. ଉନବିଂଶ ଓ ବିଂଶ) ନ୍ୟୂନାଧିକ; ପ୍ରାୟ; ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ—Approximately; without any palpable difference or distinctions.

ଉନିସବିସ
ଉନ୍ନୀସବିସ

ବି. ବଣ—ପ୍ରାୟସମାନ—Approximately equal; virtually similar.

ଉଣେଇଶ—ଉଣିଶି (ଦେଖ) Uneisa Unisi (See)

ଉଣେଇଶି (ଇତ୍ୟାଦି,—ବି. ବ. ଓ ବଣ—ଉଣିଶି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Uneisi etc Unisi etc (See)

ଉଣେଶ୍‌ପତ୍—ସ୍ତ୍ରୀ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ ଓ ବଣ. (ସଂ. ଉନଶତ) ଅନେଶତ; ୯୯;—Ninety-nine; 99.

ଉଣୋଇଶି—ବି. ବ ଓ ବଣ—ଉଣିଶି (ଦେଖ) Unoisi Unisi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱରରେ ସ୍ୱରର ୧ ରୁ ୬ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୭ ରୁ ୧୨ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଯୋଗ କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୧୨ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଦୋଷରେ, ସେବେ ଏ ଭୁଲ୍‌ଟେବୋଶରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ବହୁତ ଚପଟ ୧ ବା ୨ ରୁ ୧୨ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—'ଘାଟ' ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ 'ଘାଇ' ଦୋଷରେ; 'କୂଅ' ର ନିରନ୍ତରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେକି 'ବଧୂ' ର ଘାଉରେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ଘାଉରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଉବତ' ର ଘାଉରେ 'ଅଉବତ୍ତୁ' ଦେଖିବେ ।

ଉଣ୍ଡପାଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. ବ.—ଉଣ୍ଡାଉଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Uṇḍpāṇḍ Uṇḍāuṇḍi (See)

ଉଣ୍ଡୁଲିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବା; ଗଡ଼ିବା—To wallow; to roll on the ground.
Uṇḍuliba

(ଯଥା—ମାଠିଆରେ ଉଣ୍ଡୁଲି ଗଲୁ; ପିଲାମାନେ ଉଣ୍ଡୁଲ ଉଣ୍ଡୁଲ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ।)

ଉଣ୍ଡାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—'ଉଣ୍ଡିବା'ର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Uṇḍāiba The causative form of 'Uṇḍiba'

ଗ୍ରାଦେ(ସମ୍ବଲପୁର)କ୍ରି—୧ । ଗୋଟାଇବା—1. To pick up.
୨ । ଏକତ୍ର କରିବା—2. To gather.

ଉଣ୍ଡାଉଣ୍ଡି—ଗ୍ରା. ବ—ଉଣ୍ଡିବା କ୍ରିୟା; ସତର୍କପୂର୍ବକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—
Uṇḍāuṇḍi Vigilant look-out.

ଉଣ୍ଡାଉଣ୍ଡି କରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ଅଦୃଶ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ଗୋପନରେ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ କରିବା; ଆଖି ବୁଲାଇବା; ଠିକଣା କରିବା—1. To look into every crack and corner for a thing.
Uṇḍāuṇḍi karibā

୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ ଖୋଜିବା; ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—2. To institute a diligent search for a thing

ଉଣ୍ଡାଳିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉଣ୍ଡ କରିବାରେ ପଟୁ ବା ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
Uṇḍāliā Skilful in searching or groping.
(ଉଣ୍ଡାଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଣ୍ଡାଳିବା—ଦେ କ୍ରି (ସଂ. ଅନୁସନ୍ଧାନ)—
Uṇḍāliba ୧ । ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା; ଦର୍ଶିବା—1. To grope for.
ହାତଳନା ୨ । ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଓ ଚକ୍ଷୁର ଅନ୍ତରାଳରେ ଥିବା ସ୍ଥାନମାନ ହାତଡ଼ାନ ଖୋଜିବା—2. To search for a thing in out of the way or invisible places.

ଉଣ୍ଡିପାଣ୍ଡି—ଗ୍ରା. ବ—ଉଣ୍ଡାଉଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Uṇḍipāṇḍi Uṇḍāuṇḍi (See)

ଉଣ୍ଡିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅନୁସନ୍ଧାନ—ଭୁଲ—ତା. ଉଣ୍ଡୁ=ଲୁଚିବା)—୧ । ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା; ଦର୍ଶିବା—
Uṇḍiba 1. To grope for.
ଖୋଁଜା ଟୋହନା ଘଁଡ଼ନା ୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—2. To search diligently for some thing

୩ । ଠିକ୍‌ଠାକ୍ କରିବା; ଆଖିବୁଲାଇବା; ଅଦୃଶ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ପୂର୍ବରୁ ଠିକଣା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା; ଗୃହଅଡ଼ୁଆ ଗୋପନରେ ଗୃହିଁ ଲୋଡ଼ା ପଦାର୍ଥକୁ ଖୋଜିବା—3. To be secretly on the look-out for a wished for thing

୪ । ଛତାଇକରେ ଖୋଜିବା—4. To be on the look-out with vigilance.

୫ । ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିବା—To be carefully waiting for an opportunity.

(ଯଥା—ସାବୁ ଚ ଘାଲେଇ କର ବେଳ ଉଣ୍ଡୁଥିଲା ।)

୬ । ଦୋଷ ତର୍କଣା କରିବା ବା ସନ୍ଧାନ କରିବା—
6. To search for blemishes or shortcomings of other persons.

୭ । ନୂଆ ବସ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରଥମେ ଅନୁକୂଳ କରି ପିନ୍ଧିବା—
7. To wear a new cloth for the first time.

୮ । ଦେଶକାଳପାତ୍ର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା—
8 To have an eye on surrounding things or circumstances.

ଉଣ୍ଡେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—'ଉଣ୍ଡିବା'ର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Uṇḍeibā The causative form of 'Uṇḍiba'

ଉତ୍—ସଂ.– ଉପସର୍ଗ—A prefix.
Ut ୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ; ଉପରେ; ଉପରକୁ—1. High; high up; over; above.
୨ । ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ—2. Excessively; largely.
୩ । ଇତସ୍ତତଃ—3. To and fro
୪ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ—4. Loudly.
୫ । ଉଗ୍ର—5. Fierce.
୬ । ଓଲଟା—6. Inverse.

ଉତ୍ତର୍—ଦେ. ବ—ଉତୁରିବା; ଅବତରଣ—
Utrā Alighting.

ଉତ୍ତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉତାରିବା (ଦେଖ)
Utrāibā Utāribā (See)

ଉତ୍ତରିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଓପରିଆ; ଉଠାଣିଆ—
Utriā Rising upwards.

ଉତ୍ତରିବା—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଓହ୍ଲାଇବା; ଅବରୋହଣ କରିବା-
Uturibā To alight; to get down.

ଉତ୍ତରେନ୍—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ଉଠାଣିଆ—
Utren 1. Gradually ascending.
୨ । ଗଡ଼ାଣିଆ; ଢାଲୁ—2. Sloping; slanting.
୩ । ନୁଆଁଣିଆଁ—3. Low.

ଗ୍ରାଦେ. ବ - ଗଡ଼ାଣିଆ ସ୍ଥାନ—Slope; slant.

ଉତ୍ତୋଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ଶୋଷଣ=ଶୋଷିନେବା)—
Utsoshaṇa ବାଷ୍ପବାରୁ ଜଳୀୟ ଅଂଶର ଶୋଷଣ—Evaporation.

ଉତ—ସଂ. ଅ. (ଉପସର୍ଗ)—୧ । ସନ୍ଦେହ; ବରଞ୍ଚି; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥକ—
Uta 1. Certainly; nearly; fully.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଛ	ଢ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଏ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯ୍ୟ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉଚ୍ଚାରଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଉଦ୍ (ଦେଖ)

2. Ud (See)

ସଂ. ବଣ. (ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—

ତନ୍ତୁରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା—Woven

ଉତକଟ—ଗା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍କଟ)—୧ । ଉତ୍କଟ—

Utakaṭa 1. Fierce.

୨ । ଅତିରିକ୍ତ—2. Excessive.

୩ । ଭୟାନକ—3. Terrible

ଉତକଣ୍ଠା—ଗା. ପଦ୍ୟ. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍କଣ୍ଠା)—ଉତ୍କଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Utakaṇṭhā Utkaṇṭhā (See)

ଚତରଭ ଶ୍ରୁତ୍ୱଦ ଭ୍ରମସ୍ ବରମେ

ନଜ ଉଉକଣ୍ଠା ଭବ ନପ୍ତେ ଭଗେ ପ୍ରାଚୀ—ରମବାବଥ ।

ଉତକଣ୍ଠୀ—ଉତ୍କଣ୍ଠୀ (ଦେଖ)

Utakaṇṭhī Utkaṇṭhī (See)

ଚୀଡ଼ା ସମ୍ପତ୍ତେ ଉତକଣ୍ଠୀ ଗୁଜୁଣ୍ଠୀ ଘର ଗଲାରେ ଲମ୍ବାଇଲେ ।

ଉକ୍ତ—ଦୈତେଯ୍ଗାଶବଲାସ ।

ଉତକରଷ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ ଉତ୍କର୍ଷ)—ଉତ୍କର୍ଷ (ଦେଖ)

Utakarasha Utkarsha (See)

ସ୍ୱଳ ଉତକରଷ ହେବାରୁ ଦୁଃଖଜନକ

ମାନ ବଢ଼େଇବା ଜାଣିବା ବୋଲ ଗଲ ନଜ । ଉକ୍ତ. କୋଣ୍ଡୁଡୁାଣ୍ଡୁଦ୍ଭବ ।

ଉତକ୍ରାନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଅକ୍ରାନ୍ତ; ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ—

Utakrānta Teased; overpowered.

ଉଦନ୍ତରେ ହୋଇ ବୋକରେ ଉତକ୍ରାନ୍ତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦ ।

ଉତଥ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅଙ୍ଗିରାଙ୍କର ବଡ଼ ପୁଅ; ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ—The elder brother of Bṛuhaspati.

ଉତଥ୍ୟ ତନୟ—ସଂ. ତ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉତଥ୍ୟ+ତନୟ)—

Utathy tanaya ଗୌତମ ମୁନି—The sage Gautama.

ଉତଥ୍ୟାନୁଜ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉତଥ୍ୟ+ଅନୁଜ)—

Utathyānuja ବୃହସ୍ପତି; ଦେବଗୁରୁ—

Bṛuhaspati; the preceptor of the Gods

ଉତଥ୍ୟାନୁଜନ୍ମା—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉତଥ୍ୟ+ଅନୁଜନ୍ମା=ଭାଇ)—

Utathyānujanmā ଉତଥ୍ୟାନୁଜ (ଦେଖ)

Utathyānuja (See)

ଉତଥ୍ୟାବରଜ—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉତଥ୍ୟ+ଅବରଜ=ସାନଭାଇ)—

Utathyābaraja ଉତଥ୍ୟାନୁଜ (ଦେଖ)

Utathyānuja (See)

ଉତନ—ଗ୍ରା. ବ—ସମ୍ପତ୍ତି; ଧନ—Riches.

Utana (ଯଥା—ଏଠି କଣ ତୋ ବାପାଙ୍କ ଉତନ ଥିଆ ହୋଇଛି ବ ?)

ଉତପତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ପତ୍ତି)—ଉତ୍ପତ୍ତି (ଦେଖ)

Utapati Utpatti (See)

ତୋନ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତେକି ବତ୍ତଃ ବମୃକି ଅଶ୍ର ଉତପତ ସୁପ୍ତସ୍ତ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦଗୁଚନ୍ତ୍ରାମଣି ।

ଉତପତ୍ତି—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ପତ୍ତି)—ଉତ୍ପତ୍ତି (ଦେଖ)

Utapatti Utpatti (See)

ଚତୁଁ ମଙ୍ଗଳ ଉତପତ୍ତି । ଉଶୋବନ୍ତ—ଚ୍ରେମରତ୍ନିଦ୍ରସ୍ତ୍ରଗୀତା ।

ଉତପନ—ଗ୍ରା. ବଣ ଓ ବ—ଉତ୍ପନ୍ନ (ଦେଖ)

Utapana Utpanna (See)

ଉତପନ୍ନ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବଣ.—ଉତ୍ପନ୍ନ (ଦେଖ)

Utapanna Utpanna (See)

ଉତପଜ; ଉତପଜାତ ଏ ଉତ୍ତରେ ଉମର ଦେବ ଉତପନ୍ନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ୍ଦ ।

ଉତପନ୍ନି—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—ଉତ୍ପନ୍ନି (ଦେଖ)

Utapanni Utpanni (See)

ଉତପନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—ଉତ୍ପନ୍ନ (ଦେଖ)

Utapanya Utpanna (See)

ଉତପଲ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ପଲ)—ଉତ୍ପଲ (ଦେଖ)

Utapala Utpala (See)

ଫୁଟନ୍ତେ କମଳ ଗାଳ ଉତପଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଉତପାତ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ପାତ)—

Utapāta ୧ । ଅତ୍ୟାଚାର; ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ; ଉପଦ୍ରବ—

1. Trouble; oppression; depredation.

୨ । ଦୈବଦୁର୍ଘଟନା—2. Mishap.

ଉତପାତ ହେଲଟ ବୋଲ ମନେ କରେ—

କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ସଭା ।

ଗ୍ରା. ବଣ—୧ । ଉପଦ୍ରବକାରୀ; ଅତ୍ୟାଚାରୀ; ଦୁରନ୍ତ—

1. Depredatory; oppressive.

୨ । ଗର୍ବୀ—2. Proud

ଉତପାତିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଉତ୍ପାତକାରୀ; ଉତ୍ପାତିକ—

Utapātiā Devastating; depredatory.

ମା ମୁହଁ ପାଇଁ ବଡ଼ ଉତପାତିଆ ହୋଇଗଲୁଣି—

ଫକୀରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଉତପିଞ୍ଚ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ—ଉତ୍ପିଞ୍ଚ (ଦେଖ)

Utapiñchha Utpichchha (See)

ବଦୋଚ ବାଣା ଭୁଚ୍ଛେ ଶୁଚ ଚନାଇ ପଚ୍ଛେ ଅଗ୍ରଘଷରେ ଉତପିଞ୍ଚେ—

ଉକ୍ତ ଦୈତେଯ୍ଗାଶବଲାସ ।

ଉତମ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍ତମ)—ଉତ୍ତମ (ଦେଖ)

Utama Uttama (See)

ଉତର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ତର)—ଉତ୍ତର (ଦେଖ)

Utara Uttara (See)

ଉତରଣ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ)—ଉତ୍ତରଣ (ଦେଖ)

Utaraṇa Uttaraṇa (See)

ଉତର୍—ଦେ. ବ—୧ । ଉତୁରିବା କ୍ରିୟା—

Utarā 1. Bubbling up.

ଉତାର୍ ୨ । ଅନୁବାଦ କର୍ମ—2. Translation.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ତତ୍ସମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ସମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ସମ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଗରୁ ନିୟମେ ଏବଂ ବ୍ୟତାବୋଧରେ ନ ନେଇବ, ନିୟମେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତତ୍ସମ ୨ ବ୍ୟବହୃତ ; ବା ୧ ତତ୍ସମ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଗବାକ୍ୟ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ନିୟମେ 'ଗାଇ' ଯୋଗରେ; 'ଭୂମି' ନ ନିୟମେ 'ଭୂମି' ନିୟମରେ; 'ଜଂଘ' ନ ପାଇଁ 'ଜଙ୍ଘ' ନିୟମରେ; 'ଅବଳା' ନ ପାଇଁ 'ଅବଳା' ନିୟମରେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଁ 'ଅଲ୍ବଡ' ନିୟମରେ ।

ଦେ. ବିଣ ୧ । ଉତୁରୁଥିବା—1. Bubbling up.
୨ । ଅନୁବାଦିତ—2. Translated.
୩ । ଉଦ୍ଧୃତ—3. Quoted.

ସ୍ତ୍ରୀ: ବିଣ—ଉତ୍ତରଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ - Northern.
(ଯଥା—ଉତରଘବନ ।)

ଉତରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉତରିବାର ନିଜନ୍ତ ରୂପ—
Utarāibā 1. The causative of utaribā.
୨ । 'ଉତାରିବା'ର ନିଜନ୍ତରୂପ—
2. The causative of Utāribā.

ଉତରି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତରୀୟ)—ଉତୁରି (ଦେଖ)
Utari Uturi (See)

ଉତରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ଉତ୍ତରଣ)—
Utaribā ୧ । ଓହ୍ଲାଇବା; ଅବତରଣ କରିବା—
ଉତରା 1. To alight; to get down.
ଉତଲନା ୨ । ଉପସ୍ଥିତ ହେବା; କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—2. To arrive at a place.
ଉତରାଁ ୩ । ଦୂର ଦେଶରୁ ଆସି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଥମେ କଯା-
ଉତରନା କରିବା ବା ଅଶ୍ରୟ କରିବା—3. To halt at a place an coming from a distance.
ବଲକା ୪ । (ସଂ. ଉତ୍ତରଳ; ଉତ୍ପ୍ଲବନ)—ଆଚ୍ଛା ହେବା; ଜଳୀୟ
ଉତରା ପଦାର୍ଥ ଭାପ ଯୋଗୁଁ ଫୀତ ହେବା—
4. To be swollen to overflowing (said of liquids).
୫ । ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ଫୀତ ହୋଇ ପାତ୍ର ମୁହଁରୁ ବୋହିଯିବା—
5. To run over the edge of a boiling pot (said of boiling milk etc).
ଦୁଧ ଉତୁରିଲେ ଚୁଲିରେ ପଶେ; ମଣିଷ ଉତୁରିଲେ ଗାଉରେ ପଶେ—ଉଗ ।
୬ । (ସ. ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ)—ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା; ଉଦ୍ଧାର ହେବା—
6. To be saved or relieved from.
୭ । (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ)—ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ସାଗରାଦି ଲଙ୍ଘନ କରିବା—7. To get over.
୮ । (କାର୍ଯ୍ୟାଦି) ସମ୍ପାଦିତ ହେବା; ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବା—
8. To be accomplished.
(ଯଥା—ଏ ଖିରଦାଣ୍ଡିଟି ବେଶ୍ ଉତରି ଗଲା ।)
୯ । ଉଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେବା; ଗର୍ବାନ୍ଧ ହେବା; ଗର୍ବଦୃପ୍ତ ହେବା—
9. To be blinded with pride; to be puffed up with pride.
ଦୁଧ ଉତୁରିଲେ ଚୁଲିରେ ପଡେ; ମଣିଷ ଉତୁରିଲେ ଗାଉରେ ପଶେ—ଉଗ ।
୧୦ । ଫଳରେ ଦେଖାଯିବା; ପରିଣତ ହେବା—
10. To turn out; to be proved to be.
୧୧ । ଗର୍ବଫୀତ ବା ଚଳଦୃପ୍ତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
11. To act in an unbecoming or arrogant manner.
୧୨ । ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ତର)—ଉତ୍ତର କରିବା—
12. To reply.

ଉତଲା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ତୁଳ ଓ ଉତ୍ତଳ)—
Utalā ୧ । ବ୍ୟଗ୍ର; ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—
ଉତାଳା; ଉତଳା 1. Anxious; eager.
ଉତାବଳା ୨ । ଅଧୀର—2. Impatient.
୩ । ଅସ୍ଥିର—3. Restless.
୪ । ସେ ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରକୃତି—4. Hasty.

ଉତଲ୍—ଦେ. ବିଣ—ଉତଲା (ଦେଖ)
Utalā Utalā (See)

ଉତସଲ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ସଳ)—ଉନ୍ମତ୍ତ—
Utasala Maddened.

ଉତା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଦିନର ଶେଷ—(ଯଥା ଉତା—
Utā ଉପରଶେଷ)—The after-noon.

ଉତାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତର)—
Utāra ୧ । ଉତ୍ତର—1. Reply.
ଉତାର ୨ । ପ୍ରତିକ୍ରିୟା; ପ୍ରତିକାର—2. Remedy.
ଉତାର ୩ । କୃତ ଅନିଷ୍ଟର ପ୍ରତିଶୋଧ—
3. Remedy for wrong done.
(ତଡ଼ା-ଉପରୀତ) ୪ । ଓହ୍ଲାଇବା; ତଳକୁ ଆଣିବା; ଅବତରଣ—
4. Bringing down.
୫ । ଉତ୍ତରଦିଗ—5. North quarter.
୬ । କ୍ରମନମ୍ର ସ୍ଥାନ; ଗଡ଼ାଣି—
6 Sloping; slope; gradual descent.

ଉତାରଖାନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତରଶାଳା)—ପାନ୍ଥଶାଳା; ଚଟିଘର—
Utārakhānā Rest house for way farers.
ଉତାରଖାନା

ଉତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ଉତ୍+ତୃ ଧାତୁ=ଉତ୍ତରଣ)—
Utāribā ୧ । ଅବିକଳ ନକଲ କରିବ; କୌଣସି ପୁସ୍ତକରେ
ଉତାରା ଲେଖା ହୋଇଥିବା ବିଷୟକୁ ଅନ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ
ଉତାରନା; ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବା ଲେଖିବା—1. To copy
ଉତରବାନା down or writing from a book.
୨ । (ହାଣ୍ଡି) ଓହ୍ଲାଇବା; ତଳକୁ ଆଣିବା—
2. To set down; to lower a cooking-pot)
୩ । (ଚମଡ଼ା ଅବା ଦେହରୁ) କାଢ଼ିବା; ବାହାର କରିବା—
3. To flog; to bring out; to take off.
୪ । ଅବତାରିତ କରାଇବା—
4. To cause to get down.
(ଯଥା—କଟୁଆନ୍ ବାବୁଙ୍କୁ ଗାଡ଼ିରୁ ଉତ୍ତାର ଦେଲ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ି	ୀ	ୁ,ୂ	ୃ	ୄ	ଦ୍ୱନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇ୍	ଜ୍ଅ	ଓ
ା	ଈ	ୋ	ୂ	ୄ	୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ଷ	ଜ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ଦ

୫ । (କୋଟ୍, କାମିଜ୍, ଅଳଙ୍କାର ଆଦି) ଦେହରୁ କାଢ଼ିବା—
5. To take off.

ଏଡା ବହୁ ପାର୍ଶ୍ୱ ଜନାସ୍ତା ଭୂଷା ।
ଉତାରଣ ଖେଳା ଶବ୍ଦସ୍ପଃ ଦୃଶା । ସ୍ୱଧାନାଥ. ନଉଜୌବନ ।

ଉତାଲ୍ଲ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ତାଳ)—

Utāla ଉତାଳା **उतावला**

୧ । ଅଧୀର; ବ୍ୟସ୍ତ; ଅତିଉଦ୍ବିଗ୍ନ—
1. Over-anxious; agitated; distressed; impatient.

୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.

୩ । (ନଦୀ) ଉତରଙ୍ଗାୟିତ; ପ୍ରବଳ ରୂପେ ବଢ଼ୁଥିବା—
3. Over-flowing; flooded (said of a river)

୪ । ପ୍ରମତ୍ତ—4. Maddened.

ଉତାଲଆ—ଦେ. ବିଣ—ଉତାଲ୍ଲ (ଦେଖ)

Utāliā Utālā (See)

ଉତଆଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ତାନଶାୟୀ)—ଦୁଗ୍ଧପୋଷ୍ୟ (ଶିଶୁ)—

Utiāṇi Very young; sucking (infant)
କୋଳେର (ଯଥା—ଉତଆଣୀ ପିଲା ।)
गोद्का

ଉତରିବା—ଗ୍ରାଦେ (ଜାଶପୁର) କ୍ରି—ଉତୁରିବା (ଦେଖ)

Utiribā Uturibā (See)

ଉତୁକଟ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍କଟ)—ପ୍ରବଳ; ଉଗ୍ର; ପ୍ରଚଣ୍ଡ—

Utukaṭa Violent; furious.

ଘୋର ଗର୍ଜନ ଉତୁକଟ । ପ୍ରାତୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ଉତୁକାଳିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉତ୍କାଳିବା (ଦେଖ)

Utukāḷibā Utkāḷibā (See)

ଉତୁକ୍ରାନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)

Utukrānta Utkrānta (See)

ଉତୁପାତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ପାତ)—ଉତ୍ପାତ (ଦେଖ)

Utupāta Utpāta (See)

ଉତୁପାତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଉତ୍ପାତ)—ଉତ୍ପାତିଆ (ଦେଖ)

Utupātiā Utpātiā (See)

ଉତୁପିଚ୍ଛ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ ଉତ୍ପିଚ୍ଛ)—ଉତ୍ପିଚ୍ଛ (ଦେଖ)

Utupichchha Utpichchha (See)

ଉତୁର୍‌ପୁତୁର୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉତୁରୁପୁତୁରୁ କରିବା (ଦେଖ)

Uturputur karibā Uturuputuru karibā (See)

ଉତୁର୍‌ମୁତୁର୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉତୁରୁପୁତୁରୁ କରିବା (ଦେଖ)

Uturmutur karibā Uturuputuru karibā (See)

ଉତୁରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ)—

Uturā ୧ । ତରଳ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ଶ୍ୱୀତ—
1. Swelling of liquids over fire.

୨ । (ଦୁଧ ଆଦି) ଅଗ୍ନି ତାପରେ ଶ୍ୱୀତ ହୋଇ ମୁହଁକୁ ଝରି ହୋଇ ପଡ଼ିବା—2. Boiling over of milk etc.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ଶ୍ୱୀତ—
1. Swollen by heat.

୨ । ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ହାଣ୍ଡି ଆଦି ଝରି ଉତୁରି ପଡ଼ୁଥିବା—
2. Over-flowing the edge of a pot.

୩ । ନକଲ କରାଯାଇଥିବା—3. Copied.

୪ । ଅବତରଣ କରୁଥିବା; ଓହ୍ଲାଇଥିବା—
4. Alighted; descended

୫ । ଶରୀରରୁ କଢ଼ା ଯାଇଥିବା—
5 Having been put off.

ଗ୍ରା. ବିଣ ୧ । ଉତ୍ତର ଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Northern.

୨ । ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ବହୁଥିବା—
2. Blowing from the north.

୩ । ଗର୍ବଶ୍ଫୀତ (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
3. Puffed up with pride.

୪ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ—4. Oppressive.

ଉତୁରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉତୁରିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
1 The causative form of 'Uturibā'

उतारना

୨ । ଉତାରିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
2 The causative form of 'Utāribā'

ଉତୁରାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତାରଣ)—ଉତୁରି (ଦେଖ)

Uturāṇa Uturi (See)

ପିନ୍ଧିବା ଦିନ ଅଙ୍ଗେ ଉତୁରଣ ପଡ଼ । ପ୍ରାତୀ—ବ୍ରହ୍ମନରୁ ପଶିଗୀତା ।

ଉତୁରାଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଉଳ—ଚଇତଆଳ)—ଉତ୍ତର ଦିଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

Uturāli Northern.

उत्तरौली ଗ୍ରା. ବି—ଉତ୍ତର ପବନ—North wind.

ଉତୁରି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ତରୀୟ)—

Uturi ୧ । ଉତ୍ତରୀୟ; ଚାଦର; ଘାଗୁଡ଼ା; ଦେହର ଉପର ଅଂଶରେ (ଅର୍ଥା ଉପରକୁ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଚାଦର—
1. Sheet for the upper part of the body; scarf.

उत्तरी

उतरन ୨ । ମାଳାକାରରେ ଫଳାଇବା ପାଇଁ ଦରନାମାବଳି ଲେଖା ଥିବା ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ— 2. A piece of cloth with names of Diety written on it, worn on the shoulder.

୩ । ମୃତପିତୃକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର କାନ୍ଧରେ ପଡ଼ିଥିବା ଜଏ-ଖିଅ ପଇତାରୁ ଛଅ ଖିଅ ଉପରନ୍ତ ଓ ଉଜ ଖିଅ ଉତୁରି; (ଯଜ୍ଞାଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପବୀତରୂପେ ପରିକଳ୍ପିତ ହେବା ଜନ୍ୟେ ଏହା ବନା ସମୟରେ ଗଣ୍ଠିର ହୋଇଥାଏ,—
3. Three strings in addition to 6 strings worn by a Brāhamaṇa whose father is dead.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ନଂ। ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଔଷ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଟି ଠାଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ୨ ନଂ। ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ । ଯଥା— 'ଗାଉ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ଜଁ ୪ ପାଇଲେ 'ଜଂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୋ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଉତୁରଥସିବା—ଦେ. କି.—ଜଦ୍ଧାର ପାଇବା; ଖସି ଥସିବା—
Uturiāsibā 1. To escape; to be saved (from).

ବଗ୍ଦରୁଡ଼ନ୍ତ ହର ଘାଉଲା ଦେଇ ପର୍ ଦୋଇ ବ ଥସିଲେ ଉତୁର୍ ସେ ।
ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେଗ୍ଧୀଶବଦାସ ।

୨ । ଅଗ୍ନି ଉତ୍ତାପରେ ଉତ୍ତଳ ପଦାର୍ଥ ଫୀତ ହୋଇ ଥସିବା—
2. To bubble up and swell.

ଉତୁରବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ)—୧ । ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
Uturibā 1. To arrive.

ଉତରା; ବଲକେପଡ଼ା
ଉତରାନା; ଉବଲନା

୨ । ଅବତରଣ କରିବା; ଓହ୍ଲାଇବା—
2. To alight; to come down.

ଏବେ ବେଲ ଉଚ୍ଚ ଅଶ୍ୱ ଉପର
ଉତୁର ନେଉ ଶଖାଇଲେ ବାର । ପ୍ରତାପ—ଶଶୀଶେଖ ।

୩ । ଦୁଗ୍ଧାଦ ଅଗ୍ନିର ଉତ୍ତାପରେ ଫୀତ ହେବା—
3. To swell on application of heat (said of liquids); to boil to overflowing.

ଉତୁରର ହୁଦହାଁଣ୍ଡିରୁ ଶୋଭଖୀର; ଉତୁର୍ ପଡ଼ ଅଟ୍ଟ ଦେଖ ଦାମୋଦର ।
କୃଷ୍ଣଦିହ. ମତ୍ତଉରଉ. ଶଲ୍ୟ ।

୪ । (ବିପଦରୁ) ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା; ଉଦ୍ଧାର ହେବା—
4. To pass (something dangerous or critical) without mishap.

ବଲ୍ଲେଳଲେ ଶତ୍ରୁ ସେ ଜନ ନ ଉତୁର ସ୍ତ୍ରୀବ ଗ୍ରୀବ ମୋଡ଼ ମାର୍ ।
ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେଗ୍ଧୀଶବଦାସ ।

୫ । (ନଦୀ) ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ଲଙ୍ଘିବା; ପାର ହୋଇ ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଯିବା—5. To cross (a river)

୬ । ବଳଦୃପ୍ତ ହେବା; ଗର୍ବୋଦ୍ଧତ ହେବା; ଉଦ୍‌ବାର୍ଯ୍ୟ ହେବା—
6 To become too oppressive.

୭ । (କାର୍ଯ୍ୟତଃ) ପୂର୍ତ୍ତିତା ଲାଭ କରିବା; ସମ୍ପୂର୍ତ୍ତି ହେବା; ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବା; ଫଳରେ ଦେଖାଯିବା—7. To turn out, to prove to be accomplished.

୮ । ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
8. To pass an examination.

ଗୁରୁ ଚିଷ୍ଟଂ ବଚନ୍ତ ମନରେ
ବର୍ଣ୍ଣ ଉତୁରଲେ ଦୀନ୍ତ ସେଠାରେ । ପ୍ରାଚୀ—ଘରଚୋଉରା ।

୯ । ଉତ୍ତର ଦେବା—9 To answer; to reply.

ନୃପସୁତା ବଚ୍ଚୁଣ ଉତୁରେଲ ପୁତରେ
ମଇଁଚ୍ଚି ସେତେ ନତ୍ତ ବସ୍ତ୍ରୀ ଜତରେ । ଭଷ୍ଟ. ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

ଉତୁରୁଡ଼ି—ଦେ. ବି.—ଅର୍ଚ୍ଚାଦି ବର୍ଗର ବନ୍ୟ ଲତା—
Utururdi (ସୁତ୍ତେକ ଫୁଲରେ ଛେଳି ଭର (ସଂ. ମେଷଶୃଙ୍ଗୀ; ଶର୍ପଦଂଷ୍ଟ୍ରିକା; ଭଳି ଏକ ଯୋଡ଼ା ଫଳ ଝୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ୟା; ଉତ୍ତୁଦୁଗ୍ଧା; ଅବତ୍ତିଗା ଫଳ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଲୋମଶ ଏବଂ ଛାଗଲବାଟୀ ମେଢ଼ାଶିଂଗେ ଫୁଲ ଅର୍ଘୀତ । ଏଥିରୁ ସନ୍ଧା

ମେଢାଶିଂଗୀ
ଦେ. ଦୁଗ୍ଧପୁ
ଗଞ୍ଜାମ. ଉତୁରୁଲି

ବଥ ମୁହଁରେ ଉର ଦେଲେ ବଥ ଉଚର ଉତ୍ତମରୂପେ 'ପାତ, ଘୋଳ ଯାଏ; ସନ୍ଧା କାଢ଼ି ଦେବ ମାତ୍ରକେ ଘୁନ ଆଦ ସେହୁ ହୁତ୍ତ ବାଟେ ବାହାର ଅସି ବଥ ଶୁଖି ଯାଏ)—
A wild creeper (having fruit like a doubled nipple of the goat,) Daemin Extensa.

ଉତୁରୁପୁତୁରୁ କରିବା—ଗ୍ରା. କି.—ନାନା ପ୍ରକାରେ ଦୁଇଗ୍ରଣ କରିବା; ଅଥଯୂ କରିବା—To create troubles by many sorts of nuisances.
Uturuputuru karibā
(ଯଥା—ଘାଉଣୀଏ ଉଜଦଜନ ଦେଲା ଉତୁରୁପୁତୁରୁ କଉଛ)

ଉତୁରୁଳି—ଦେ. ବ.—ଉତୁରୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Uturuli Utururdi (See)

ଉତୁରେଇବା—ଦେ. କି.—ଉତୁଗ୍ଇବା (ଦେଖ)
Utureibā Uturiāibā (See)

ଉତୁସଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଉତ୍‌ପୁଲ୍ଲ)—ଉତ୍‌ପୁଲ୍ଲ; ହର୍ଷାକୁଳ; ଆମୋଦିତ; ଆହ୍ଲାଦିତ— Delighted; joyous; dancing with joy.
Utusala

ଉତୁସି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—(ସଂ. ଅତିବିଷା)—ଅତିବିଷା (ଦେଖ)
Utusi Atibishā (See)

ଉତ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍+କ)—୧ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନ; ଉତ୍ସୁକ;ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—
Utka 1. Anxious; uneasy.
(ଉତ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଧୀର—2 Impatient.
୩ । ଅସ୍ଥିର—3. Restless.

ଉତ୍କଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଅଧିକ+କଟ)—୧ । ଅତିରିକ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ
Utkata 1. Excessive; abnormal.
(ଉତ୍କଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତୀବ୍ର; ଅତି ପ୍ରବଳ—
2. Too strong; bitter.
୩ । (ରୋଗ) କଷ୍ଟମ; ଅସାଧ୍ୟ—
3. Difficult; incurable
୪ । ଉତ୍ପାତକ—4. Fierce; furious; violent.
୫ । ଉନ୍ମତ୍ତ—5. Mad.
୬ । ମତ୍ତ; ଦର୍ପିତ—6. Proud; maddened with pride.

ସଂ ବି. ପୁଂ.—୧ । ମତ୍ତଦନ୍ତୀ—1. Mad elephant.
୨ । ଜାଲଚକ୍ର—2. Cinnamon.
୩ । ଗର୍ବ—3. Pride.
ଉତ୍କଟ ଦଳାହୁଁ ଉତ୍ପତ ହୁଡେ ଯେ । ଉଷ୍ଟ. କୋଷ୍ଟୁଭୋଶ୍ୱରଦତ୍ତ ।
୪ । ଶର—4. Arrow.
୫ । ରକ୍ତେକ୍ଷୁ—5. Red sugar-cane.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଂ	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଉଅ	ଉ
ଁ	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉତ୍କଟକୋଟିକ—ସଂ. ବଣ. (କର୍ମଧା.ହୁ; ଉତ୍କଟ+କୋଟି+କ)—
Utkaṭakoṭika (ଉତ୍କଟକୋଟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ବିଷମ ସମସ୍ୟାର ଦୁଇଟି ମୀମାଂସା ମଧ୍ୟରେ ଦୋଳାୟମାନ—1. Landing between the two horns of a dilemma.
୨। ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ସହଜରେ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରି ଯାଇ ନ ଯାରେ ସେଯର ସ୍ଥଳରେ ଛଡ଼ା ହୋଇଥିବା—
2 Sticking to a point from which one can not be easily dislodged

ଉତ୍କଣ୍ଠ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (କର୍ମଧା.ହୁ; ଉତ୍=ଉନ୍ନତ+କଣ୍ଠ=ବେକ)—
Utkaṇṭha (ଉତ୍କଣ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉତ୍ତୋଳିତ; ବେକ ଟେକିଥିବା—With up-turned neck or face; with neck held up; having the neck stretched out.
ସଂ.ବ.— ଶୃଙ୍ଗାର—ବନ୍ଧବିଶେଷ—A posture in copulation.
ନାସ୍ୟ ଯାଦୌ ଚ ଦସ୍ତେନ ଧାରଯେତ୍ ଗଲକେ ପୁନଃ
ସ୍ତନାପିଡକରଃ କାମୀ ବନ୍ଧଷ୍ଟୋଳ୍ଲଣ୍ଠ ସଂଜ୍ଞକଃ —କାମଶାସ୍ତ୍ର ।

ଉତ୍କଣ୍ଠା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉତ୍କଣ୍ଠର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Utkaṇṭha Feminine of 'Utkaṇṭha.'
ସଂ. ବ. (ଉତ୍+କଣ୍ଠ ଧାତୁ=ଚିନ୍ତା କରିବା+ଘଞ୍. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
୧। ଉଦ୍ବେଗ—1. Uneasiness; anxiety.
୨। ଯତ୍ନନା—2 Care.
୩। ମନୋବେଦନା—3. Vexation; grief
୪। ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—4. Eagerness; longing; yearning; zeal.
୫। ଇପ୍ସିତପ୍ରାପ୍ତି ନମନ୍ତେ କାଳ ବଳମ୍ବ ହେଉରୁ ଅସହିଷ୍ଣୁତା-
5. Impatience to get the wished for object.
୬। ପ୍ରେମିକ ବା ପ୍ରେମିକା ପାଇଁ ଉଦ୍ବେଗ—
6. Love-sick; yearning

ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍କଣ୍ଠା+ଜାତାର୍ଥେ. ଇତ)—
Utkaṇṭhita (ଉତ୍କଣ୍ଠିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ଉତ୍କଣ୍ଠାଗ୍ରସ୍ତ; ଯତ୍ନବତ; ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—1. Anxious; eager
୨। ବ୍ୟଥିତ; ଦୁଃଖିତ—2. Sorry; grieved

ଉତ୍କଣ୍ଠିତା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଉତ୍କଣ୍ଠିତର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Utkaṇṭhitā 1. Feminine of Utkaṇṭhita
୨। କାମଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ନାୟିକାବିଶେଷ; ବରତ ବଧୂର (ପ୍ରେମିକାକୁ ମିଳନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ବିଗ୍ନା)—
2. (a woman) Love-sick and yearning after the absent-lover.

[ଦ୍—ବରଦୋହ୍ଲସ୍ତିତା (ଦେଶ)]

ଉତ୍କଣ୍ଠୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ—ଉତ୍କଣ୍ଠିତା (ଦେଖ)
Utkaṇṭhī Utkaṇṭhitā (See)

ଉତ୍କନ୍ଧର—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଉତ୍= ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କନ୍ଧର୍=କାନ୍ଧ)— ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ—With the neck held up or stretched out in anxiety.
(ଉତ୍କନ୍ଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉତ୍କର—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କୃ=କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Utkara ୧। ରାଶି; ସମୂହ; ପୁଞ୍ଜ; ଗଦା; ଗଦୁଡ଼—
1. Heap; pile; stock.
୨। (ଉତ୍+କୃ ଧାତୁ=ବିଶେଷ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ଶସ୍ୟାଦରୁ କୁଲାଦ୍ୱାରା ଅଗାଡ଼ ପାଉଁଡ଼ିବା କ୍ରିୟା; ପ୍ରବେଶ; ବିବେକ—2. Separation of chaff from grain by winnowing.
୩। ପସାରଣ—3. Spreading.

ଉତ୍କରଷ—ତ୍ସା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍କର୍ଷ)—ଉତ୍କର୍ଷ (ଦେଖ)
Utkarasha Utkarsha (See)

ଉତ୍କରଷ ତତ୍ତ ଜତ ଦ୍ୱେଲେ ଦ୍ୱେଲେ—ଅରିମନ୍ଥ. ବଦଗତନ୍ତ୍ରାମଣି ।

ଉତ୍କର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କୃତ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+ଭାବ ଅନ)—ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର କାଟିବା—
Utkarttana Cutting into pieces.

ଉତ୍କର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଅଧିକ+କୃଷ ଧାତୁ=ଚଷ କରିବା+ଭାବ ଅ)—
Utkarsha ୧। ଶ୍ରେଷ୍ଠତା—1. Excellence; eminence
୨। ବୃଦ୍ଧି; ଉନ୍ନତି—
2 Improvement; increase.
୩। ଆଧିକ୍ୟ—3. Abundance.
୪। ଉଚ୍ଚତା—4. Elevation.
ସଂ. ବଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧। ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
1. Excellent.
୨। ଉନ୍ନତ—2. Improved; elevated.
୩। ଅଧିକ—3 Abundant.

ଉତ୍କର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + କୃଷ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Utkarshaṇa ୧। ଟାଣିନେବା—1. Drawing away.
୨। ଅପସାରଣ—2. Driving away.

ଉତ୍କଳ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+କଲ=କଲନା କରିବା; ଶବ୍ଦ କରିବା; ସ୍ତ୍ରେରଣ କରିବା; ରଷଣ କରିବା; ସମନ କରିବା+ଅ ବା ଉତ୍+କଳା+ଅ)—
Utkala ୧। ଓଡ଼ିଶା—Urdisa.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳଭ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବଏ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବୈଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତେ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟାଏ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେ ଖୋଜବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର— ବର୍ତ୍ତମାନ ଗ୍ରନ୍ଥନୈଭକ ଉତ୍କଳ ସମ୍ଭବ ବଙ୍ଗ. ବହାର, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶାଦର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ— ମନୁଙ୍କ ନାଉ ଅର୍ଥତ୍ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁଙ୍କ ପୁତ୍ର 'ଉତ୍କଳ' ନାମରେ ଜନୈକ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁ ଭୂଖଣ୍ଡ ଉପରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଭୂଖଣ୍ଡର ନାମ ଉତ୍କଳ ।

(ଜଗବନ୍ଧୁ— ପ୍ରାଃ ଉତ୍କଳ) ।

ଖ୍ରୀ. ପୂ. ୭ମ ଶତାବ୍ଦୀର ବହୁକାଳ ପୂର୍ବେ ଉତ୍କଳ ବା ଓଡ୍ରଦେଶ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ମନୁସଂହିତାରେ ଉତ୍କଳୀୟ କରଣ ଜାତିର ନାମୋଲ୍ଲେଖ ଅଛି । (ଜଗବନ୍ଧୁ: ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ପୃ ୧୦ ।)

କେହି କେହି ପୁରାତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ କହନ୍ତି ଉତ୍କଳ ଓ ଓଡ୍ର ଏକ ଜାତି । କେହି କେହି କହନ୍ତି, ଏ ଦୁଇଟି ପୃଥକ୍ ଜାତି । ତାମିଲ୍ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆକୁ 'ଓଟ୍ଟଲ' କହନ୍ତି ଏବ କାନେରି ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆକୁ 'ଓଡ଼ଶୁ' କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତାମ୍ର-ଲିପି ମାନଙ୍କରୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ଶୁ ନାମକ ଗୋଷ୍ଠୀବ ଜାତି ବାସ କରୁଥିଲେ । ବଂଶବଳର ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଇଳା ଅଂଶରୁ ଗୟା ଓ ଉତ୍କଳ ବୋଲି ଦୁଇଟି ପୁତ୍ର ଜନ୍ମି ଦୁଇଟି ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜା ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଅନୁମିତ ହୁଏ, ଗୟା ଓ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଲୁଗିକର ରହିଥିଲା । 'ଉତ୍କଳ ଓ 'ଓଡ୍ର' ଦୁଇଟି ପୃଥକ୍ ଜାତି ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । କାଳିଦାସଙ୍କ ରଘୁବଂଶରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଉତ୍କଳପ୍ରଦେଶ ମେଦନୀପୁରର କଂସାଇ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପି ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ବା ଓଡ଼ିଶ ଜାତିର ନାମାନୁସାରେ ଏହି ଉତ୍କଳପ୍ରଦେଶ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ଓଡ଼ିଶା ବା ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଇତିହାସରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଅଛି । ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶା ଜାତି ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ୍ରଶ ଜାତିରୂପେ ନୃସଂହଦେବଙ୍କ ତାମ୍ରଲିପିରେ ଚିତ୍ରିତ କରାଯାଇପାରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବଙ୍ଗ, ବିହାର ପ୍ରଦେଶସ୍ଥ ଓଡ଼ିଶା ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଓ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ ମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ 'ଉତ୍କଳ' ବୋଲା ଯାଇପାରେ । — (ବିନାୟକ ମିଶ୍ର 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଇତିହାସ ।)

ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟକାଳରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଦଶମ ଶତାବ୍ଦି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳପ୍ରଦେଶ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଚିତ୍ତଗସ୍ଥମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟକାଳରେ ଉତ୍କଳୀୟମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଅସିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ଚିତ୍ତଗର ଇତିହାସରେ ବହୁତ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ବିବରଣ ଲିଖିବ୍ଧ ଅଛି । ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିବାପାଇଁ ଉତ୍କଳର ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଚିତ୍ତଗସ୍ଥ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି । (ବିନାୟକ ମିଶ୍ର—ଦୈ: ଅଶା ୨୮-୪-୨୯ ।)]

୨ । ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଦେଶ—
2. Ordiā speaking traets.

୩ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା—3. The Ordiā language.

୪ । ସ୍ୱୟମ୍ଭୁମ୍ବ (ଧ୍ରୁବଙ୍କ ଔରସରେ; ଧ୍ରୁବଙ୍କର ୨ୟା ପତ୍ନୀ ଇଳା ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ)—4. Name of son of Ilā; the 2nd wife of Dhruba.

ଉତ୍କଳ ନାମ ସେ କୁମର
କନ୍ୟାଏ ଅଟ ମନୋହର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୪ ।

୫ । (ଉତ୍କ+ଲ୍ଲ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— ଭାରବାହକ ବା ବେଦେଗ୍ର (ବଂ. ବଶ୍ୱବୋଷ)—
5. A carrier.

୬ । ବ୍ୟାଧ—6. A hunter.

୩. ବଣ— ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—1. Anxious.

ଉତ୍କଳ ଉତ୍କଳ ପ୍ରମା ବରଦେ ଦେଲେ । ଉଷ୍ଟ. ଫେମ୍ପୁଥାନ୍ଧ ।

୨ । ବଡ଼ପାଟିଆ; ପାଟି କରୁଥିବା—
2. Noisy; vociferous.

ଉତ୍କଳଭାଷୀ—ଦେ. ବଣ— ୧ । ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥା Utkalabhāshī କହନ୍ତି—1. (people) Spkaking the Ordiā-language.

୨ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆ—
2 Whose mother tongue is Ordiā.

ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ବା Utkalabhāshī añchala ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଲୋକେ ବାସ କରନ୍ତି—Those provinces inhabited by genuine Ordiās.

[ଦ୍ର—ଏଥିର ସୀମା ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର; ସେଠାରୁ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ମେଦନୀପୁରର ଚମଲୁକ ଜକତ୍ସ୍ଥ ହଲଦୀ ନଦୀ (ଅର୍ଥାତ୍ ମେଦନୀପୁର କାନ୍ଥି ସବ୍‌ଡ଼ିଭଜନର ଉତ୍ତର ସୀମା) ଓ କାଳ ଗାଈ ନଦୀଦେଇ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳର ସୀମାରେଖା ବାଙ୍କୁଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଅଛି । ତାହା ପରେ ସିଂଭୂମ ଜିଲ୍ଲାର ପୂର୍ବସୀମା ଦେଇ ସଡ଼େଇ-କଲା ବାଟେ ରାଞ୍ଚି ଅଥଚ୍ୟକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଜାଶପୁର ଷ୍ଟେଟ୍ ମଧ୍ୟଦେଇ ରାୟଗଡ଼ ଓ ସାରଙ୍ଗଗଡ଼ ଷ୍ଟେଟ୍, ସମ୍ବଲପୁର, ବୌଦ୍ଧ ଜିଲ୍ଲା ବାଟେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ବିଶାଖାପାଟଣାର ଜୟପୁର, ଗଡ଼ଜାତ ଓ ବସ୍ତର ରାଜ୍ୟର ସୀମା ବାଟେ ବିଶାଖ ପାଟଣା-ଗଞ୍ଜାମ ମଧ୍ୟଦେଇ ଗଞ୍ଜାମର ବଡ଼ଥ ବନ୍ଦରଠାରେ ମିଶିଅଛି ।]

ଉତ୍କଳମଣି— ଦେ. ବ— ବଙ୍ଗଳାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରମୁଚରଣ ରାୟଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ Utkalamani ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶଙ୍କର ଉପାଧ୍ୟ (ସ୍ୱଦେଶହିତୈଷୀ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଏହି ନାମରେ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ)—The title given to the late Pandit Gopabandhu Das by Sir P C. Rai.

ଉତ୍କଳିକା— ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+କଲ ଧାତୁ=ଗମନକରବା+କର୍ତ୍ତୃ. Utkalikā ଅକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଲିଙ୍ଗରେ ଆ)—

୧ । ଢେଉ; ଲହଡ଼ି—1: Wave.

Digitized by srujanika@gmail.com

୦	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଂ	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଙ୍କ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ୟ	ସ	ଃ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଫୁଲର କଢ଼—2. Bud.

୩ । (+ ଉତ୍ + ଅଞ୍ଚ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ ଆ.) ଉଦ୍‌ବେଗ —
3. Anxiety.

ଉତ୍କଳକାଆକୁଳ ନଉ୍ୟ ଦୁଉସ୍
ସ୍ୱେଚ୍ଛା ମାର୍ଗ ବାମ ବଥ୍ୟ ଜଦସ୍ୱି—ଗୁଣ୍ଡାଥ. ମେଘଦୂତ ।

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ – ସଂଜାତକୋରକ; ଯେଉଁ ଗଛରେ କଢ଼ ଧରିଥାଏ —(tree) Growing buds.

ଉତ୍କଳକାକୁଳ – ସଂ. ବିଣ (ଂଯା ଉତ୍; ଉତ୍କଳକା=ଉତ୍କଣ୍ଠା + ଆକୁଳ)-
Utkalikākula ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—Anxious; very uneasy.

ଉତ୍କଳକାକୁଳିତ—(ଂଯା ଉତ୍; ଉତ୍କଳକା + ଆକୁଳିତ)—
Utkalikākulita ଉତ୍କଳକାକୁଳ (ଦେଖ)
Utkalikākula (See)

ଉତ୍କଳକାପ୍ରାୟ—ସଂ. ବିଣ—ଦୀର୍ଘ ସମାସଯୁକ୍ତ (ଗଦ୍ୟ ରଚନା)—
Utkalikāprāya (ଲଲନ୍ତି. ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା) —
(Prose composition) With long compound words.

ଉତ୍କଳିଙ୍ଗ—ସଂ. ବ (ନ.ମ)— ଉତ୍ତର କଳିଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Utkalinga Uttarakalinga (See)

ଉତ୍କଳିତ – ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+କଳ ଧାତୁ=ଚଞ୍ଚଳକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Utkalita ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ —1 Anxious.
୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଗୁଳତ; ବିକମ୍ପିତ—
2. Wavering.
୩ । ଉରଙ୍ଗିତ —3. Billowy
୪ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—4. Intelligent

ଉତ୍କଳୀ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍କଳ + ଇନ୍)—
Utkalī ୧ । ଉତ୍କଳ ଦେଶବାସି; ଓଡ଼ିଆ—1. Ordiā.
୨ । ଉତ୍କଳଭାଷୀ – Ordiā speaking.
୩ । ଉତ୍କଳଦେଶୀୟ—3 Belonging to Ordisā; pertaining to Ordisā.

ତପଲ; ତମକେ ତମକ ଉତ୍କଳୀ ଦଣ୍ଡା ନେପାଇ କଣ୍ଠାର୍—ଗୁଣାକାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଉତ୍କଳୀୟ – ଉତ୍କଳୀ (ଦେଖ)
Utkaliya Utkalī (See)
[ଦ୍ର—ଉତ୍କଳସମ୍ମିଳନୀର ସଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ ଜଉ ଧର୍ମ ନବିଁ ଶେଷରେ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶର ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀ (ଯଥା—ବଙ୍ଗାଲି, ମରହଟ୍ଟା, ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍, ତେଲଙ୍ଗା ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି, ଓ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନିଜର ମୌଳିକ ଦେଶରେ ଘର ବା ସ୍ଥାୟୀ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ) ସେମାନଙ୍କୁ 'ଉତ୍କଳୀୟ' ଆଖ୍ୟା ଦିଆ ଯାଇଅଛି ।]

ଉତ୍କାର—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+କୃ, ଧାତୁ=ଫୋପାଡ଼ିବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଉତ୍କର (ଦେଖ)
Utkāra Utkara (See)

ଉତ୍କାଳିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—(ସଂ ଉତ୍କାର)—୧ । ବାନ୍ତି କରିବା—
Utkālibā 1. To vomit.
୨ । ବାନ୍ତି ଭଳି କାଢ଼ିବା—2. To vomit forth.
୩ । (ଗୋପନୀୟ କଥା ଗୋପନ ନ ରଖି) ପ୍ରକାଶ କରିବା—
3. To reveal a secret.

ଉତ୍କାଶ—ସଂ. ବ—ଦମକାଶ—Whooping cough;
Utkāsa a troublesome cough.

ଉତ୍କିର—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍+କୃ=ଉତ୍କ୍ଷେପ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Utkira ଉତ୍କ୍ଷେପକ—(person) Throwing up.

ଉତ୍କୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+କୃ ଧାତୁ=ଫୋପାଡ଼ିବା+
Utkirnna କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—
1. Winnowed and heaped.
୨ । କ୍ଷତ—2. Wounded.
୩ । ଖୋଦିତ; ଉତ୍କିର୍ଣ୍ଣିତ—3. Engraved.
୪ । ଛିଦ୍ର—4. Perforated; pierced.
୫ । ସାଷାଣରେ ଘଷି ଦେଇ ସଫାକରି ଦୋଇଥିବା—
5. Cleansed.
୬ । ଚିତ୍ରିତ; ଲିଖିତ—6. Painted.
୭ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—7. Scattered.

ଉତ୍କୀର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+କୃତ୍ ଧାତୁ=କର୍ତ୍ତନ କରିବା+ଭାବ.
Utkirttana ଅନ)—୧ । ବର୍ଣ୍ଣନ—
1. Act of describing.
୨ । ପ୍ରଚାର; ଘୋଷଣା—2. Publication.
୩ । ପ୍ରଶଂସା—3. Act of praising.

ଉତ୍କୁଟ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ନା+କୁଟ୍ ଧାତୁ=କୁତ୍ସିତ ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Utkuta ଅ)—ଚଉ ଦୋଇ ଶୋଇବା; ଉତ୍ତାନଶୟନ —
Sleeping with face upwards.

ଉତ୍କୁଟାଇବା— ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍କୁଟନ)—ଦେହରେ ବୋଳା-
Utkutāibā ଦୋଇଥିବା ହଳଦି, ଚନ୍ଦନଆଦିକୁ ଛଡ଼ାଇବା—
To cause the turmeric and sandal-paste to peel off from the body.

ଉତ୍ତେ ପୁଷ୍ପରଜ କ୍ୟାଜ ନଳଦେହୁଁ କୁଙ୍କୁମ ଅଜ ଉତ୍କୁଟାଇ—
ଭଜ—କୋଣାର୍କବର୍ଣ୍ଣନସ୍ତବ ।

ଉତ୍କୁଟାଣ—ଗ୍ରା. ବ—ଉକଟ (ଦେଖ)
Utkutāna Ukaṭa (See)

ଉତ୍କୁଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରକାଶ ପାଇବା—
Utkutibā 1. To be manifest.
୨ । ଜାତ ହେବା—2. To grow.

ବନ୍ୟାସ ତରଣ କଲ ଖଟେଲ ଯହିଁ ଉତ୍କୁଟି ସାରଛ ପଡ଼ ।
ଭଜ. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।] :-

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ବୋଧକରେ ସେବେ ଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହୃତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବୋଧକାର୍ଥେ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ବୋଧକରେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଅ' ନ ପାଇଲେ 'ବଅ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଁତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇଁତ' ଦେଖିବେ ।

ଉତ୍କୃଣ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ; ଉପରେ + କୃଣ ଧାତୁ = ହିଂସା-କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । କେଶଗାତ୍ର, ଉତ୍କୁଣୀ—1. Louse.

୨ । ଚର୍ମଉତ୍କୁଣୀ—2. Skin-lice.

Utkuṇa

ଉତ୍କୃତ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ + କୃତ୍ ଧାତୁ = ଦଣ୍ଡ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଛତା—Umbrella.

Utkṛita

ଉତ୍କୂଳ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ + କୂଳ = ତୀର)—କୂଳକୁ ଲଘିଥିବା; ଉଛୁଳ ଥିବା—Overflowing.

Utkūla

ଉଥାପି ଉତ୍କୂଳ ଦ୍ୱେଷ ବାହ୍ୟ ଅସମ୍ଭାବେ
ପ୍ରାବଲ୍ୟ ଦୂରଣ ଶ୍ରେୟସ୍ତଳସ୍ୱ ଅକାରେ । ରଘୁନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।

ଉତ୍କୂଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + କୂଳ ଧାତୁ; ତିଜନ୍ତ କୂଳ ଧାତୁ = ଲଘିବା + କର୍ମ୍ମ ତ)—୧ । କୂଳକୁ ଲଘିଥିବା; ଉଦ୍‌ବେଳ—1. Flooding over the shores; over flowing.

୨ । କୂଳକୁ ଅଣା ଯାଇଥିବା; କୂଳରେ ଲଗିବା—2. Landed on the bank; drifted to or brought upto the fore-shore.

Utkūlita

ଉତ୍କୃତି—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ + କୃତି = ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ)—୨୬ ଅକ୍ଷରଥ ସଂପୃକ୍ତ ଛନ୍ଦବିଶେଷ—A sanskrit metre of 26 syllables.

Utkṛiti

ଉତ୍କୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + କୃତ୍ ଧାତୁ = ଛିଣ୍ଡାଇବା; କାଟିବା + କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । ଛିନ୍ନ, ଉତ୍‌ଖାତ—1. Torn to pieces.

୨ । ଉତ୍‌ଖାତ—2. Dug up.

୩ । ଯାହାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଯାଇଅଛି—3. Cut into pieces

Utkṛitta

ଉତ୍କୃତ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍ + କୃତ୍ ଧାତୁ = ଛେଦନ କରିବା + କର୍ମ୍ମ. ମାନ)—ଛେଦ୍ୟମାନ; ଯାହା ଗଡ଼ଗଡ଼ ହୋଇ କଟା ହୋଇଅଛି—Being cut to pieces or divided into parts.

Utkṛityamāna

ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + କୃଷ=ଆକର୍ଷଣ କରିବା + କର୍ମ୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରଧାନ; ଉତ୍ତମ—1. Excellent; good.

୨ । ଉଚ୍ଚ; ଉନ୍ନତ—2. Elevated

୩ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଆକୃଷ୍ଟ—3. Drawn upwards.

୪ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Superior.

୫ । ସମ୍ୟକ୍ ଆକୃଷ୍ଟ—5. Specially attracted.

୬ । ପ୍ରଶସ୍ତ—6. Wide.

୭ । ସର୍ବୋତ୍ତମ—7. Best.

(ଉତ୍କୃଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

(ଉତ୍କର୍ଷ—ବି)

Utkṛishṭa

ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା—ସଂ. ବି (ଉତ୍କୃଷ୍ଟ = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ତ୍ୱ ବି. ତା)—ଉତ୍କର୍ଷ; ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ପ୍ରାଧାନ୍ୟ—Excellence; superiority.

Utkṛishṭatā

ଉତ୍କୃଷ୍ଟାର୍ହ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍କୃଷ୍ଟ = ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ଅର୍ହ = ଯୋଗ୍ୟ)—ଉନ୍ନତ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—Capable of improvement; improvable.

Utkṛishṭārha

ଉତ୍କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା)—ଘାଣ୍ଟିବା ଖାଇ-ଥିବା ବସ୍ତୁକୁ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି କେନ୍ଦ୍ରଠାରୁ ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦିଏ—Centrifugal force.

Utkendraśakti

ଉତ୍କୋଚ—ସଂ.ବି (ଉତ୍ + କୁଚ ଧାତୁ = ସଂକୁଚିତ ହେବା + କରଣ.ଅ)—ଲଞ୍ଚ; ଉତ୍‌ଚତ; ଘୁଷ; ଅଣ୍ଟାଗୁଞ୍ଜା—Bribe; illegal gratification.

Utkocha

ଉତ୍କୋଚକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍ + କୁଚ ଧାତୁ = ସଂକୁଚିତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ ଉତ୍କୋଚ ଦିଏ—Giving bribe.

Utkochaka

ଉତ୍କୋଚଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍କୋଚ = ଲଞ୍ଚ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେ ଲଞ୍ଚ ନିଏ; ଲାଞ୍ଚୁଆ—A person who takes bribe.

Utkochagrāhī

ଉତ୍କୋଚଜୀବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍କୋଚ = ଲଞ୍ଚ + ଜୀବ୍ = ବଞ୍ଚିବା କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—(ଉତ୍କୋଚଜୀବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଲାଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ—Living on bribes.

Utkochajībī

ଉତ୍କ୍ରମ—ସଂ ବି. (ଉତ୍ = ଓଲଟା + କ୍ରମ୍ ଧାତୁ = ଗଲିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ବର୍ତ୍ମେମ;ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ସୀମାଲଙ୍ଘନ;ସୀମା ଅତିକ୍ରମ—1. Going beyond the bounds;departure from the ordinary method or order.

୨ । ପରର ସୀମାରେ ଅନଧିକାର ପ୍ରବେଶ—2. Trespass.

୩ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବା; ଉଲ୍ଲମ୍ଫନ; କୁଦିବା—3. Leap; bound; jump.

୪ । ମୃତ୍ୟୁ; ମରଣ—4. Death, a leap into the infinite.

୫ । ନିଃସରଣ; ନିର୍ଗମନ—5. Going out

Utkrama

ଉତ୍କ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ + କ୍ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଉତ୍କ୍ରମ (ଦେଖ)

ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଉପରକୁ ଉଠେ—Rising up

Utkramaṇa

Utkrama (See)

ଉତ୍କ୍ରମଣବାୟୁ—ସଂ ବି—ଉଦାନବାୟୁ (ଦେଖ)

Udānabāyu (See)

Utkramaṇabāyu

ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + କ୍ରମ୍ ଧାତୁ = ଗଲିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ;ଉଲ୍ଲଘିତ—1. Trespassed; passed over.

Utkrānta

୍	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ତ	ଉଅ	ଃ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯ୍ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ୱ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	

୨ । ମୃତ—2. Dead; expired.

୩ । (ସମୟ) ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—
3. Expired; past (said of time).

୪ । ଉଦ୍‌ଗତ—4. Burst forth

୫ । ସୀମା ଛଡ଼ି ଯାଇଥିବା—
5. Gone beyond the bounds.

ଦେ. ବଣ—ଉତକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)—Utakrānta (See

ଉତ୍କ୍ରୋଶ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କ୍ରୁଶ୍ ଧାତୁ=ଚାଟିବା; କନ୍ଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗୁରରପକ୍ଷୀ—
Utkrośa
1. Eagle; osprey.

୨ । ବାଜ; ଶ୍ୟେନ—2 Hawk.

୩ । (+ଉଚ୍ଚ.ଅ) ଚିତ୍କାର—3 Call; vociferation

ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କ୍ଷିପ୍ତ=ଫୋପଡ଼ାଦେବା)—
Utkshipta
୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ କ୍ଷିପ୍ତ—1. Tossed up; thrown up; ejected.
(ଉତ୍କ୍ଷେପ—ବ)

୨ । ଉତ୍ତାକ୍ତ—2. Infuriated.

ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତକମ୍ପନ—ସଂ. ବ. (ବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) ଏକପ୍ରକାର ଭୂମିକମ୍ପ
Utkshipta kampana (ଏହାପରେ ଭୂମିକମ୍ପ କେଉଁଠି ବୋଧହୁଏ ସବୁଠେ ଯେପରି ଭୂମି ଉପରକୁ ଉଠୁଅଛୁ)—Perpendicular shocks of earth-quake.

ଉତ୍କ୍ଷେପ—ସଂ. ବ.(ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ=ନିକ୍ଷେପ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା—Act of throwing something up; tossing up.
Utkshepa
(ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—ବଣ)

ଉତ୍କ୍ଷେପକ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ ଉପରକୁ କ୍ଷେପଣ କରେ—Throwing up.
Utkshepaka

ଉତ୍କ୍ଷେପଣ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅନ) ଉତ୍କ୍ଷେପ (ଦେଖ)
Utkshepaṇa
Utkshepa (See

ଉତ୍ଖାତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ଖନ୍ ଧାତୁ=ଖୋଳିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉତ୍ପାଟିତ; ଉନ୍ମୂଳିତ—
Utkhāta
1. Uprooted; eradicated.

୨ । ମୂଳରୁ ଖୋଳା ଯାଇଥିବା—2. Undermined.

୩ । ସମୂଳେ ବିନଷ୍ଟ—3. Destroyed; ruined; extirpated.

ସଂ. ବ (+ଭାବ. ତ)—ସମୂଳେ ବିନାଶ; ମୂଳୋତ୍ପାଟନ—
Extirpation; eradication.

ଉତ୍ଖାତକେଳି—ସଂ.ବ—ହସ୍ତୀକ୍ରୀଡ଼ା;ଶୃଙ୍ଗାଦଦ୍ୱାରା ବୃଷଗଜାଦିର ମୃତ୍ତିକା-
Utkhātakeli ଖନନ; ପଦାଘାତ ପାର୍ଶ୍ୱ ଖନନ; ଖୁର ଖାଇବା—
The playful butting of an elephant or of a bull against a bank or mound of any kind or tossing up earth and stones in sport.

ଉତ୍ଖେଳା—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ଖେଳା=କ୍ରୀଡ଼ା)—
Utkhelā
ଉତ୍‌ଖାତକେଳି (ଦେଖ)
Utkhātakeli (See)

ଉତ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ=ତିନ୍ତା ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଆର୍ଦ୍ର; ତିନ୍ତା—Wetted; wet.
Utta

ଉତ୍ତଂସ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ରାଗ+ତନସ୍ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା +ଜରଶ ଅ)—୧ । କର୍ଣ୍ଣ; ଭୂଷଣ; କର୍ଣ୍ଣପୁର—
Uttaṁsa
1. Ear-ring; ear-ornament.

୨ । କାନଫୁଲ—2. A flower-like ornament for the ear.

୩ । ଶିରୋଭୂଷଣ- 3. An ornament for the head.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଲେ ଏହାବିଶେଷତଃ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦରେ ଯଥା—ସୀମନ୍ତୋତ୍ତଂସ) 'ଶ୍ରେଷ୍ଠ' ବୁଝାଏ ।]

ଉତ୍ତଙ୍କ—ସଂ. ବ (ନାମ)—ଜନୈକଋଷି—
Uttaṅka
A sage (of this name.)

ଉତ୍ତଙ୍କ ମହର୍ଷି ମରୁଧନ୍ୱାନ୍ତରେ,
ଅଶ୍ରମ କର ରହିଥିଲେ ଅତି ଯୋଗେ । ଭାଗ୍ୟହୀନ, ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉତ୍ତପ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ତପ୍ ଧାତୁ=ଗରମ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉତ୍ତାପବିଶିଷ୍ଟ;ଗରମ କରାଯାଇଥିବା; ସନ୍ତପ୍ତ—
Uttapta
1. Warmed; heated; burnt up.
(ଉତ୍ତାପ—ବ)

୨ । ଦଗ୍ଧ—2 Scorched.

୩ । ତାତିଲା—3. Hot.

୪ । ଉତ୍ତେଜିତ—4. Excited; irritated.

୫ । ସ୍ନାତ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—5. Bathed

ସଂ ବ. (+ଭାବ. ତ)—ଶୁଷ୍କ ମାଂସ—Dried flesh.

ଉତ୍ତବ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ସ୍ତବ୍ଧ)—୧ । ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ—
Uttabdha
1. Stopped.
(ଉତ୍ତମ୍ଭ—ବ)

୨ । ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା—2. Ceased.

ଉତ୍ତମ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ତମ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଭଲ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
Uttama
1. Good; excellent.
(ଅଧମ—ବିପରୀତ)

୨ । ପ୍ରଧାନ—2. Chief; principal.

୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—3. Best; superior.

୪ । ଉତ୍ତାଦେସ୍ପୃ—4. Fine.

୫ । ଚରମ—5. Final.

ବ.—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. A name of Bishnu

୨ । ଉତ୍ତାନପାଦ ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର; ଧ୍ରୁବଙ୍କର ବୈମାତ୍ର ଭ୍ରାତୃ-ଙ୍କର ପୁତ୍ର—୩. Name of the son of king Uttānapāda.

* ଏହି ବର୍ଣ୍ଣ ବିଜାତିଙ୍କ ଉତ୍ତମ, ଶୂଦ୍ର ଶୂଦ୍ରଜନେ ନାହିଁ ସମ । କଗବାଣୀ. ଭାଗବତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପ୍ରାୟରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଠାରୁ ଚାରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳରେ ସେମାନେ ଏ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ଉପରୁ ୨ ବା ୧ ଠାରୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳିବେ 'ଘାଇ' ସୋଳରେ 'ଭୂତ' ର ମିଳିବେ 'ଭୂମି' ସୋଳରେ 'ଦଧି' ର ପାଇବେ 'ଦଲ୍' ସୋଳରେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇବେ 'ଅଲ' ସୋଳରେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇବେ 'ଅଲ୍‌ବହୁ' ସୋଳରେ

୩ । ତୃତୀୟ ମନୁ—The third Manu.

ତୃତୀୟ ମନୁ ଯେ ଉତ୍ତମ; ସେ ପ୍ରିୟବ୍ରତର ନନ୍ଦନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଦେ. ଅ.—୧ । ବେଶ୍; ଭଲ; ଅଚ୍ଛା—1. Well; very well.

୨ । ଭଲରୂପେ—2. Excellently.

ଉତ୍ତମକାବ୍ୟ—ସଂ. ବି.—ଯେଉଁ କାବ୍ୟରେ ବାଚ୍ୟାର୍ଥ ଅପେକ୍ଷା Uttamakābya ବାଙ୍ଗ୍ୟାର୍ଥର ଚମତ୍କାରତା ବେଶି; ତାହା ଉତ୍ତମ-କାବ୍ୟ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୁଏ—

(କୁଲମଣି. ଅଳଙ୍କାରଉତ୍ତରଙ୍ଗିଣୀ ।)

A literary work which abounds in suggestive meanings.

ଉତ୍ତମତା—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ତମ=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଭାବ. ତା)—ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା Uttamatā ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ଉପାଦେୟତା—Superiority. excellence.

ଉତ୍ତମପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣରେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ)—

Uttama puruṣha ୧ । ମୁଁ; ଆମ୍ଭେ; ଆମ୍ଭେମାନେ—

1. (Sanskrit grammar the Ist. person) I; we.

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣରେ; 'ଅସ୍ମଦ୍' ଶବ୍ଦ ଉତ୍ତମପୁରୁଷ, ଏନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଆମ୍ଭେ—ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ]

୨ । ଭଲଲୋକ—2. Good man

ଉତ୍ତମମଧ୍ୟମ—ଦେ. ବି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥେ)—୧ । ମାଡ଼; ପ୍ରହାର—

Uttamamadhyama 1. Beating

ଉତ୍ତମମଧ୍ୟମ ୨ । ଭର୍ତ୍ସନା; ଗାଳ—

ଥୋଡା ବହୁତ କୁଚ୍ଛ 2. Rebuke

(ଯଥା—ସେ ମୋଠାରୁ ଗୁଡ଼ଏ ଉତ୍ତମମଧ୍ୟମ ଘାଇ ଗାଁକୁ ଗଲା)

ଉତ୍ତମମଧ୍ୟମ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଚ୍ଛା ବାଁ' ପଦ ଶୁଣାଇ ଦେବା; Uttamamadhyama debā ମନ ବୋଧ କର ଗାଳ ମନ୍ଦ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ଦେଓୟା ଦେବା; ରଗଡ଼େ ସେ ଧ୍ୱା—

ଥୋଡ଼ାବହୁତ କୁଚ୍ଛଦେନା 1. To speak out or give a bit of one's mind.

୨ । ମନବୋଧ କର ହାତେ ଛେଚିବା—2. To give one a sound beating or a good drubbing

ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣ—ସଂ ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍ତମ=ପ୍ରଧାନ+ଋଣ)—

Uttamarṇṇa ୧ । ସାହୁକାର; ମହାଜନ; ଋଣଦାତା—

(ଅଧମର୍ଣ୍ଣ—ବିପରୀତ) 1. Creditor; money-lender.

୨ । ସେଠ; ମୂଳଧନ-ସ୍ୱାମୀ—2 Capitalist.

ଉତ୍ତମସାହସ—ସଂ. ବି (ହନ୍ଦ୍ୱ ସ) — ୧ । ଏକ ହଜାର ପଣ କଉଡ଼ି-Uttamasāhasa ଶୋରିମାନା—1. A fine of 1000 paṇas of shell-money.

୨ । ଭୟଙ୍କର କଡ଼ା ଦଣ୍ଡ—2. Very hard or extreme punishment.

(ଯଥା—ଶୂଳୀ; ଫାଶି; ନିର୍ବାସନ; ସର୍ବସ୍ୱ ଚୋରଖ; ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗ)

ଉତ୍ତମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉତ୍ତମ=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Uttamā ୧ । ବଗ୍‌ଗ୍ରେଦ୍ଧା; ଗୁଣୋତ୍କୃଷ୍ଟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—

(ଅଧମା—ବିପରୀତ) 1. Excellent (woman); a fair looking, beautiful or charming woman; a woman having charming look or qualities.

୨ । ଶାସ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣିତ ଗୁଣବତ୍ତା ନାୟିକାବିଶେଷ—

2. Heroine of the first class; having good qualities described in the books.

ଗା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ.—ଗୁଣବାନ୍ ପୁରୁଷ; ସୁପୁରୁଷ—

Good person.

ସୁଜ୍ଞା ପଣ୍ଡିତ ଉତ୍ତମା—ଯଶୋଦନ୍ତ. ସେମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତୁର୍ଗାଥା ।

ସଂ.ବି. ସ୍ତ୍ରୀ – ୧ । ସୁନାସ୍ତ, ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଓ ସୁସ୍ତ୍ରୀମାନେ—

'1 An excellent woman (M. W).

୨ । ଦୁଗ୍ଧଅମେର୍ଣ୍ଣିଲତା—(ବୈରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।).

2. A creeper; Asclepias Rosea Roxb.

ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ତମ=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଅଙ୍ଗ=ଅବୟବ)—ମସ୍ତକ;

Uttamāṅga ଶିର—The head; the chief

(ଅଧମାଙ୍ଗ—ବିପରୀତ) member of the body

ଉତ୍ତମାଦୂତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଦୂତୀ ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କୁ ମିଠା Uttamādūtī କଥାଦ୍ୱାରା ପଟାଇ ଘାରେ—

An expert go-between.

ଉତ୍ତମାନାୟିକା—ସଂ. ବି—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ନାୟିକା ପତି ପ୍ରତିକୂଳ ହେଲେ Uttamānāyikā ମଧ୍ୟ ପତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁକୂଳା ଥାଆନ୍ତି—

A wife who is always sweet-temperd to her husband even when he is sullen

ଉତ୍ତମାଶାଅନ୍ତରୀପ—ଦେ. ବି. (ଇଂ. ନାମର ଅନୁବାଦ)—

Uttamāśāantaripa ଆଫ୍ରିକାମହାଦେଶର ଅନ୍ତରୀପ—

ଉତ୍ତମାଶା ଅନ୍ତରୀପ The cape of good hope.

ଉତ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ସ୍ତମ୍ଭ)—ସ୍ତମ୍ଭିତ୍ୱ; ନିବୃତ୍ତି—

Uttambha Cessation; stoppage.

ଉତ୍ତମ୍ଭନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ସ୍ତମ୍ଭ=ଅବଲମ୍ବନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—

Uttambhana ୧ । ଅବଲମ୍ବନ—1. Stay; support.

(ଉତ୍ତମ୍ଭ—ବିଣ) ୨ । ବର୍ଦ୍ଧନ—2 Increase.

୩ । ସ୍ତମ୍ଭ; ଖୁମ୍ଭ—3. Pillar.

୪ । ନିବୃତ୍ତି; ସ୍ତମ୍ଭିତ୍ୱ—4. Cessation; stoppage.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଐ	ଔ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ୟ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	୧	ନ୍

ଉତ୍ତର— ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପର+ତୃ=ପାର ଦେବା+କରଣ. ଅ)—
Uttara (ପ୍ରଶ୍ନ— ବିପରୀତ)

୧ । ପ୍ରଶ୍ନର ପ୍ରତିବଚନ; ଜବାବ—
1. Reply; answer.

୨ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—2. Decision.

୩ । ପ୍ରତିକାର—3. Remedy.

୪ । ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର—
4. The son of the king Birāṭa.

(ଦକ୍ଷିଣ— ବିପରୀତ) ୫ । ବାୟୁ ଓ ଈଶାନକୋଣର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦିଗ; ଦକ୍ଷିଣର ବିପରୀତ ଦିଗ; ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ଦିଗରେ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତି ସେହି ଦିଗକୁ ମୁହଁ ଠିଆ ହେଲେ ବାଁ ହାତ ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ରହେ—
5. The North-quarter.

୬ । ପତ୍ରର ଲିଖିତ ଉତ୍ତର—
6. Written reply to a letter.

୭ । ଜିଜ୍ଞାସିତ ବିଷୟରେ ନିଜ ମତ ବା ବକ୍ତବ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦେଶ—
7. Expression of one's opinion on a query.

୮ । କେହି ଡାକିଲେ ତତ୍‌ଶ୍ରବଣସୂଚକ ବାକ୍ୟ—
8. Response to a call.

୯ । କେହି ଅପରାଧ ବା ଦୋଷାରୋପ କଲେ ତାହାର ଖଣ୍ଡନ—
9. Refutation.

୧୦ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
10. A figure of speech.

୧୧ । ଅବ୍ୟବହିତ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ—
11 Adjoining place.

୧୨ । ଅବ୍ୟବହିତ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ—
12. Immediate future.

୧୩ । ଉପରିସ୍ଥ; ଉପରପୃଷ୍ଠ—
13. The upper surface (M. W.)

୧୪ । ଘୋଡ଼ଣୀ; ଘଟାଟୋପ—14. Cover (M. W.)

୧୫ । (ଆଇନ୍) ପ୍ରତିବାଦୀର ବା ମୁଦାଲ୍ଲର ଜବାବ—
15. (law) Defence or statement of the defendant or the accused.

୧୬ । ପ୍ରତିବାଦ—16. Contradiction (M. W.)

୧୭ । ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ଉତ୍କର୍ଷ—
17. Superiority; excellence (M. W.)

୧୮ । ଫଳ—18 Result; conclusion.

୧୯ । ଯାହା ବଳିପଡ଼େ—
19. Remainder; excess.

ସଂ. ବଣ—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—1. Excellent.

୨ । ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit.

୩ । ଦୁର୍ଲଭ; ଅସାଧାରଣ—3. Extraordinary.

(ପୂର୍ବ—ବିପରୀତ) ୪ । ଭବିଷ୍ୟତ୍—4 Future.

(ଦକ୍ଷିଣ—ବିପରୀତ) ୫ । ଉତ୍ତରଦିଗସ୍ଥ—5. Northern.

(ପୂର୍ବ—ବିପରୀତ) ୬ । ପରବର୍ତ୍ତୀ—6. Subsequent.

୭ । ଉପରସ୍ଥ—7. Upper.

୮ । ଆଗଥାଉର—8. Posterior; frontal.

୯ । (+ କର୍ମ. ଯ)—ଉତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ—
9. That which can be crossed.

କ୍ରି. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ; ଯଥା—ତତୁତ୍ତର)—ଉତ୍ତାରୁ; ପରେ; ଅନନ୍ତର; ପଶ୍ଚାତ୍—After.

ଦେ. ବି—୧ । ଅଙ୍କ (ସାଧାରଣତଃ ଏହା ଶତ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ; ଯଥା—ଏକତ୍ତର ଶହେ; ଦଶତ୍ତର ଦୁଇଶ; ଆଠତ୍ତର ଶହେ ।)—
1. Any digit added to the figure hundred

୨ । ବାକ୍ୟ; କଥା—Speech.

ଏହା ତେଣିକରୁ ଅରଜୁନ ସାର
ଉତ୍ତରରୁ ବୋଇଲେ ଉତ୍ତରାଭିମନ୍ୟୁର—ଲକ୍ଷ୍ମୀନ୍ଦ୍ର ମହାଭାରତ.-ବିରାଟ ।

୩ । ଆଦେଶପାଳନ—3. Carrying out of an order.

ତୁମ୍ଭେ ହେ ଦାସୀ ଯେବେ ମୋର
ତେବେ ଜନ୍ମିବ ମୋ ଉତ୍ତର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁଗବତ ୧୦ମ ସୋପ ।

ଉତ୍ତରଅୟନାନ୍ତ—ସଂ. ବି (ଜ୍ୟୋତିଷପରିଭାଷା)—ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଷୁବରେଖାରୁ Uttaraayanānta ଠାରୁ ଉତ୍ତରକୁ ଚଳିବାର ଶେଷସୀମାସୂଚକ କଳ୍ପିତ ରେଖା—The Tropic of Cancer.

ଉତ୍ତରକଟିବନ୍ଧ—ସଂ. ବି (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ଉତ୍ତରମେରୁ ଠାରୁ Uttarakaṭibandha ଉତ୍ତରସମକଟିବନ୍ଧର ଶେଷସୀମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂଗୋଳକର ଅଂଶ—North Frigid Zone.

ଉତ୍ତରକବାଟ—ଦେ. ବି—ସାରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ରାଜଦତ୍ତ Uttarakabāṭa ଉପାଧିବିଶେଷ—A title conferred by the kings of ancient Utkalā on brave men.

ଉତ୍ତର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରତିବଚନ କହିବା—
Uttara karibā

୧. To make an answer.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବା—2. To give a reply.

ଉତ୍ତରକଳିଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗର ଉତ୍ତରାଂଶ; ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ—
Uttarakaliṅga
The ancient name of present Ordisā.
[ତ—କଳିଙ୍ଗ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ]

ଉତ୍ତରକାଗଜ—ଦେ. ବି— ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଯେଉଁ କାଗଜରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର- Uttarakāgaja ମାନ ଲେଖନ୍ତି - Answer-paper (in examination)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଅଠର ସ୍ୱରରେ ସ୍ଫୁଟ ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ ଦୋଳଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ସମ ମାତ୍ର ୩ ଚଉଠ ଭେଦରେ, ଭେବେ ୪ ଚଉଠ ଭେଦରେ ନ ଜଣିବ, ଭେବେ ସେହି ଅବସାରେ ଉଚ୍ଚାରଣେ ଚଉଁଠ ଚପଟ ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଅଟ ଯୋଡବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ଗାତ' ର ଜିଭରେ 'ଗାହ' ଯୋଡବେ; 'ବୃଥ' ର ନିଚରେ 'ବୃଥ' ଲେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବଧୂ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ର ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଲେଖିବେ;'ଅଭବତ' ର ପାଠରେ 'ଅଭବତ' ଲେଖିବେ

ଉତ୍ତରକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—୧ । ବାଲ୍ମୀକି ରମାୟଣର ସପ୍ତମ କାଣ୍ଡ —
Uttarakāṇḍa 1. The name of the 7th or last Canto of the Rāmāyaṇa.

୨ । ପୁସ୍ତକର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାଗ —
2. The following volume.

୩ । ଶେଷଭାଗ—3. The concluding volume.

ଉତ୍ତରକାଳ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ତର=ପରବର୍ତ୍ତୀ; ଭବିଷ୍ୟତ+କାଳ)—
Uttarakāla ୧ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ —
1. Subsequent period.

୨ । ପରକାଳ; ଭବିଷ୍ୟତକାଳ —
2. Future time; future

ଉତ୍ତରକୁରୁ—ସ. ବ (ଉତ୍ତର=ଉତ୍ତରଦଗସ୍ଥ + କୁରୁ=କୁରୁଗ୍ରଜ୍ୟ)—
Uttarakuru ହିନ୍ଦୁକୁଶ ପର୍ବତର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ; ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପର ନବବର୍ଷାନ୍ତର୍ଗତ ବର୍ଷବିଶେଷ—The country north of the Hindukuśa-mountains supposed to be the original abode of the Aryans before they came and settled in Northern India.

[ଦ୍ର—ପୁରାତନ କାଳରେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପର ନଅଟି ଖଣ୍ଡ ବା ବର୍ଷ ବା ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ରାଜ୍ୟ; ଏହାକୁ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଆସି ଭାରତର ଆର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତରେ ବସତି କରିଥିଲେ । କେହି କେହି ଇରାନ୍ ବା ପାରସ୍ୟ ଦେଶକୁ ଉତ୍ତରକୁରୁ କହନ୍ତି ।]

ଦେ. ବ—ସ୍ୱର୍ଗ—Heaven

ଉତ୍ତର କୁରୁ ପ୍ରାପତଳନ ଭୋଗ ଭେବେ ଜରୁଥାନ୍ତୁ ନଦା—ଭାଗ. ସ୍ତୋମସୂଧାଳଧ ।

ଉତ୍ତରକେନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ପୃଥିବୀର ସବୋତ୍ତର ବନ୍ଦୁ—The North pole.

[ଦ୍ର—ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର କେନ୍ଦ୍ର ସୁମେରୁସନ୍ନିହିତ ପ୍ରଦେଶରେ ପୃଥିବୀ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପରସ୍ପର ଗତିଜନିତ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଛଅ ମାସ ଦିନ ଓ ଛଅ ମାସ ରାତି ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ଛଅ ମାସ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ରାତି ହୁଏ ସେତେବେଳେ ଦିଗ୍ବଳୟ ରେଖାଠାରୁ ମଧ୍ୟାକାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ ବ ଜଳୁ। ପର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମହାମାତ୍ରିମନ୍ତା ଆଲୋକ ରେଖା ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ଦୃଶ୍ୟମାନ ବା ଜଳୁ। ପର ସବୁବେଳେ ଚଞ୍ଚଳା ନୁହେଁ । ନୟତ ସ୍ଥିରମୂର୍ତ୍ତିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଏ ଓ କେତୁବ କେବେ ଦୃଶ୍ୟକୁଥାଏ । ଏହାକୁ ଔତ୍ତାତ୍ୟା, ଉଷା ବା ଔତ୍ତରୀ ପ୍ରଭା କହନ୍ତି । ଇଂରାଜୀରେ ଏହାର ନାମ Aurora-Borealis ବା Northern lights; ଏହାପର ଦକ୍ଷିଣ କେନ୍ଦ୍ର ବା କୁମେରୁ ପ୍ରଦେଶରେ ସେଉଁ ଆଲୋକ ଦେଖାଯାଏ ତାହାକୁ ବୈକମ୍ପତ୍ତା ପ୍ରଭା ବା ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଉଷା ବୋଲାଯାଏ; ଇଂରେଜୀରେ ଏହାର ନାମ Aurora Australis ବା Southern lights.]

ଉତ୍ତରକୋଶଳ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ତର=ଉତ୍ତରଦଗସ୍ଥ + କୋଶଳ=ରାଜ୍ୟବଭେଶ)—ଅଯୋଧ୍ୟାପ୍ରଦେଶ; ସରଯୂନଦୀର ଉତ୍ତରପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶ—Ajodhyā; Oudh; the province north of Sarajū.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜଧାନୀ ଶ୍ରାବସ୍ତୀ ଇରାବତୀ ନଦୀତଟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଶ୍ରାବସ୍ତୀର ଦକ୍ଷିଣରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଲରାମପୁର ।]

ଉତ୍ତରକୋଶଳା—ସଂ. ବ—ମହାନଦୀର ଉତ୍ତରାଂଶର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ—
Uttarakośalā 1. The ancient name of the province north of the Mahānadī river.

ବନ୍ଦୁ ଦ୍ୱାର ଶୋଣ୍ଡ ପୁର ଚଉଦ୍ୱାର
ଉତ୍ତରକୋଶଳା ମୌଳି ଅଳଙ୍କାର—ରଘୁନାଥ. ନଉଦଶେଶ୍ୱର ।

୨ । ଅଯୋଧ୍ୟାନଗର—2. A name of the old town of Ajodhyā

୩ । କୋଶଳଦେଶ —3. Kośala country

ଉତ୍ତରକ୍ରିୟା—ସଂ. ବ (ଉତ୍ତର=ମୃତର ପରବର୍ତ୍ତୀ + କ୍ରିୟା=କାର୍ଯ୍ୟ; ଅନୁଷ୍ଠାନ)— ୧ । ମୃତବ୍ୟକ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସାମ୍ବତ୍ସରିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦି କାର୍ଯ୍ୟ—
Uttarakriyā 1. Funeral obsequies; funeral rites.

୨ । ପ୍ରତିବଚନଦାନ —2. The act of giving reply.

ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡ—ସଂ.ବ —୧ । କୌଣସି ପୁସ୍ତକର ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ଶେଷ ଖଣ୍ଡ—
Uttarakhaṇḍa 1. The second or last volume of a book.

୨ । ପୁସ୍ତକର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡ —2. A later volume of a work.

ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡନ— ସଂ.ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) (ଉତ୍ତର=ପ୍ରତିବଚନ + ଖଣ୍ଡନ)—
Uttarakhaṇḍana ୧ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର; ଉତ୍ତରର ଉତ୍ତର—
1 Refutation; rejoinder; counter-reply.

୨ । ରଦ୍ଦଜବାବ୍; ଖଦ୍ଦଜବାବ୍—
2. Reply given to meet another reply.

ଉତ୍ତରଙ୍ଗ—ସଂ ବ. (ଉତ୍ତର=ଉପର+ଗମ୍=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ Uttaraṅga ବ. ଉତ୍ତର+ଅଙ୍ଗ)—୧ । ଦ୍ୱାରୋପରସ୍ଥ ବଙ୍କ କାଷ୍ଠ; ଶାକରଯଷ୍ଟା—1. A plank put over the door-frame.

ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ତରଙ୍ଗ=ତେଉ) ୨ । ସାଦାର ତରଙ୍ଗ ଉତ୍ଥିତ ହୋଇଅଛି; ତରଙ୍ଗିତ—2. Billowy

ଉତ୍ତରଚ୍ଛଦ—ସଂ.ବ (କର୍ମଧାରୟ;ଉତ୍ତର=ଉପରସ୍ଥିତ + ଛଦ=ବସ୍ତ୍ର)—
Uttarachchhada ୧ । ଚାଦର; ଉତ୍ତରୀୟ—1. A sheet; scarf.

୨ । ଆସ୍ତରଣ ବସ୍ତ୍ର—2 Covering sheet.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଃ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଯୁଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦ୍ୟଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଂୟ	ଯଅ	ଔ	ନ୍

୩ । ବିଛଣା,ଚାଦର—3. Bed-sheet

୪ । ଘୋଡ଼େଇବା ଲୁଗା—4. A wrapper.

ଉତ୍ତରଜୀବୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଅଧୁନକବ୍ୟବହାର; କଚରଅଶବ୍ଦ) Uttarajībi ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବଞ୍ଚି ରହେ—(ଉତ୍ତରଜୀବନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Surviving (others)

ଉତ୍ତରଣ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ହେବା + ଭାବ. ଅନ)—Uttaraṇa ୧ । ପାରହେବା—1. Crossing; passing over.

୨ । ଯାନାଦରୁ ଓହ୍ଲାଇବା-2. Landing;alighting.

୩ । ଅବରୋହଣ—3. Descent.

୪ । ବିଶ୍ରାମସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା—

4. Arriving at a stage for night's rest.

୫ । ମଜଲମୁଣ୍ଡ ବା ଅଭିପ୍ରେତ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା—

5. Arrival at one's destination.

ଉତ୍ତରଦନ୍ତ—ସଂ. ବ—(ଏହା ସବୁ ଦାନ୍ତର ପରେ ଉଠିବାରୁ)—Uttaradanta ଜଳ ଦାନ୍ତ—The furthest teeth in the mouth.

ଉତ୍ତରଦାୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ.—ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱାମୀର ଆଦେଶ ବା Uttaradāyaka ଚାଡ଼ନାରେ ଜବାବ୍ ଦଏ; ଅବାଧ୍ୟ—(ଉତ୍ତରଦାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Refractory (servant) a servant who bandies words with his master.

ଉତ୍ତରଦିକ୍—ସଂ. ବ—ଉତ୍ତରଦିଗ—Uttaradik The north quarter.

ଉତ୍ତରଦିଗ—ଦେ. ବ.—୧ । ଉତ୍ତର; ଦକ୍ଷିଣର ବିପରୀତ ଦିଗ—Uttaradiga 1. The North-quarter.

୨ । ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ—2. The northern country

ଉତ୍ତର ଦେବା – ଉତ୍ତର କରିବା (ଦେଖ) Uttara debā Uttara karibā (See)

ଉତ୍ତରଧ୍ରୁବ—ସଂ. ବ—ଉତ୍ତରଦିଗସ୍ଥ ଧ୍ରୁବ ନକ୍ଷତ୍ର; ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର-Uttaradhruba କେନ୍ଦ୍ରର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବା ନକ୍ଷତ୍ର—The (north) pole-star; the polaris.

[ଦ୍ର—ଦକ୍ଷିଣକେନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ସର୍ବଦା ଏହାପର ଗୋଟିଏ ତାରା ଅଛି; ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗବଳୟର ଅନେକ ତଳେ ଥିବାରୁ ଉତ୍ତରରୁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହାର ନାମ ଦକ୍ଷିଣଧ୍ରୁବ; ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯାଏ । ନକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ଉତ୍ତରପକ୍ଷ—ପୁ. ବ. (ଉତ୍ତର=ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ+ପକ୍ଷ=ପ୍ରଶ୍ନ ବଚନ)—Uttarapaksha ୧ । ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତାର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ; କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ମୀମାଂସା—1. Answer to an opponent's objection; conslusive reply to an argument

୨ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପକ୍ଷର ବଚନ—2. Last lunar fortnight of the month; next fortnight.

୩ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ବିପକ୍ଷୀୟ ପକ୍ଷ—

3. The other side of a question.

୪ । ଉତ୍ତରରେଥିବା ପାଖ—4. The northern side.

୫ । ବାମ ପାଖ—5. The left side (M. W)

୬ । (ନ୍ୟାସ୍ର) ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଂଶ ବା ଦତ୍ତ ବାକ୍ୟରପ—6. (Logic) The second or following part of an argument; the minor proposition of a syllogism

୭ । (ନ୍ୟାସ୍ର) ପୂର୍ବପକ୍ଷର ନିରସକ ପକ୍ଷ—

(ପୂର୍ବପକ୍ଷ—ବିପକ୍ଷୀୟ) 7. (Logic) Refutation of a proposition. The answer to the first or objectionable argument.

୮ । (ନ୍ୟାସ୍ର) ସିଦ୍ଧାନ୍ତପକ୍ଷ—8. (Logic) The conclusion or demonostrated truth of an argument.

୯ । (ହିନ୍ଦୁ ଲ ଉ) ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରତିବାଦୀ—

9 (Hindu law) Defendant in a case.

୧୦ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃ ଉ) ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରତିବାଦୀର ଜବାବ—

10. (Law) Defendant's written statement.

ଉତ୍ତରପଦ – ସଂ.ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ସମାସନିଷ୍ପନ୍ନ ସମସ୍ତ ପଦର ଅନ୍ତ୍ୟପଦ-Uttarapada The last or final member of a compound word.

ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମକୋଣ – ସଂ. ବ—ବାୟୁ କୋଣ—The North-Uttarapaścimakoṇa eastern corner.

ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ

उत्तरपश्चिम

ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମପ୍ରଦେଶ—ଦେ. ବ—ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାରୁ ଲାଗି-Uttarapaścimapradeśa ଥିବା ପ୍ରଦେଶ—The North-western frontier provinces of India.

ଉତ୍ତରପୂର୍ବ—ଦେ. ବ—ଈଶାନ କୋଣ—Uttarapūrba The North-eastern corner.

ଉତ୍ତରପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର—ସଂ. ବ—୧ । ସୱାଲ ଜବାବ—Uttarapratyuttara 1. Argument

୨ । ଉକ୍ତିପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି—Discussion; exchange of words.

ଉତ୍ତରଫଲ୍ଗୁନୀ—ସଂ. ବ—ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ (ଦେଖ) Uttaraphalgunī Uttaraphālgunī (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ପୂର୍ବାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ଭେଦ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୀର୍ଘବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଚରେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ବ ନିଅନ୍ତ. ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର ଚପଳତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଚରବତ୍ ହେବ । ଯଥା :— 'ପାଠ' ର ନିଜରେ 'ପାଇ' ସୋଚରେ; 'ଦୁଃଖ' ର ନିଜରେ 'ଦୂଃଖ' ସେଖିବେ; 'ଜଂଘ' ର ପାଇରେ 'ଜଙ୍ଘ' ସେଖିବେ; 'ଅଜଣା' ର ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଞା' ସେଖିବେ; 'ଅଜବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଜ୍‌ବତ୍' ସେଖିବେ ।

ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ—ସଂ.ବ—ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ଦ୍ୱାଦଶ ନକ୍ଷତ୍ର (ନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖ)--
Uttaraphālgunī (Hindu astronomy) The 12th lunar mansion or constellation

ଉତ୍ତରବାଦୀ—ସଂ.ବ. (ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରୁତି)—ମକଦ୍ଦମାରେ ପ୍ରତିବାଦୀ; ଅସାମୀ -
Uttarabādī Defendant in a law suit.

ଉତ୍ତରବାୟୁ—ସଂ.ବ. (ପ୍ରଥମଦଲ୍ଲୋଗୀ)—ଉତ୍ତରଦଗରୁ ବହୁଥିବା ଶୀତଳ ବାୟୁ; ଉତ୍ତରପବନ—The north wind.
Uttarabāyu

ଉତ୍ତରବାହିନୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉତ୍ତର+ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଯେଉଁ ନଦୀ ଉତ୍ତର ଦଗକୁ ବହୁ- (ଉତ୍ତରବାହୀ—ପୁଂ.) ଯାଉଅଛୁ—(a river) Flowing towards the north.
Uttarabāhinī

ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ—ସଂ. ବ.—ଷଡ଼ବିଂଶ ନକ୍ଷତ୍ର—Name of the 26th asterism.
Uttarabhādrapada

[ଦ୍ର—ଏହା ଶବ୍ଦର ପଛ ଖଣ୍ଡ ପରି ଦୁଇଟି ନକ୍ଷତ୍ର । ନକ୍ଷତ୍ର ତଲେ ନୋଟ ଦେଖ]

ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରବ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ)—
Uttarabhādraba ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ (ଦେଖ)
Uttarabhādrapada (See)

ଉତ୍ତରମୀମାଂସା—ସଂ. ବ—ବେଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ମୀମାଂସା; ବେଦାନ୍ତ (ଏହାର ରଚୟିତା—ବ୍ୟାସଦେବ)—
Uttaramīmāinsā One of the principal systems of Hindu philosophy, the Bedānta.

ଉତ୍ତରମେଘ—ସଂ. ବ.—କାଳିଦାସଙ୍କ ରଚିତ ମେଘଦୂତ କାବ୍ୟର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ—The second part of Kālidāsas' Meghadūta.
Uttaramegha

[ଦ୍ର—ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଥମ ଭାଗର ନାମ ପୂର୍ବମେଘ ।]

ଉତ୍ତରମେରୁ—ସଂ ବ (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ସୁମେରୁ; ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତରତମ ବିନ୍ଦୁ—The North pole.
Uttarameru

ଉତ୍ତରମେରୁବୃତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—ଉତ୍ତରମେରୁ ଠାରୁ ୨୩½ ଅଂଶ ଦକ୍ଷିଣରେ ଯେଉଁ କୃତ୍ତ କଳ୍ପିତ ହୁଏ । ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତରତମ କଟିବନ୍ଧ; ସୁମେରୁ-ବୃତ୍ତ—The artic circle.
Uttarameru-bṛutta

ଉତ୍ତରର୍ଣ୍ଣ—ଦେ. ବ.—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ରାଜାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସାମନ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—A title conferred by the Rājās of ancient 'Utkala' on brave men.
Uttararṇa

ଉତ୍ତରଳ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ତରଳ=ଚଞ୍ଚଳ)—
Uttarala ୧ । ଅତି ଚଞ୍ଚଳ—1. Restless.

୨ । ଉତୁରୁଥିବା—2. Swollen by heat; bubbling up; boiling (said of liquids)

କଟାହ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଉତ୍ତରଳ କ୍ଷୋଭ ସେ ସ୍ୱେଦଶ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚରେ ।
ସ୍ୱଧାନାଥ. ପାଦଂପା ।

୩ । କମ୍ପୁଥିବା; ଥରୁଥିବା—
3. Trembling; quivering.

ଉତ୍ତରଳେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଉତୁରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ; ତରଙ୍ଗିତ-
Uttarale ଅବସ୍ଥାରେ—In a bellowy or trembling condition.

ଉତ୍ତରେ ଯାଇ ଓଗାଳିଲୁ ବାଟ, ଆକାଶ ପାତାଳ ଛାଡ଼ିଲେ ବୁଡ଼ାଏ
ସ୍ୱଧାନାଥ. ଉତ୍କଳ ।

ଉତ୍ତରଷୋଡ଼ଶ—ସଂ. ବ.—ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟାରେ ଶେଷ ଦୁଇ ଦିନର
Uttarashordasa (ଦଶମ ଓ ଏକାଦଶ) ଆଚରିତ କର୍ମ—
The funeral rites performed in the last two days.

ତତ୍ତତ ଷୋଡ଼ଶେ ବାପଙ୍କୁ ଦେଇ ପିଣ୍ଡ ।
କରି ସବୁ ଋଷିଙ୍କୁ ମୋ ପଶରେ ତୁଷ୍ଟ । କୃଷ୍ଣଜିତ. ମହାଭାରତ ଅନୁଶାସନ ।

ଉତ୍ତରସାକ୍ଷୀ—ସଂ. ବ.—(ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରୁତି) ଯେ ପରମୁହଁରୁ ଘଟନା କଥା ଶୁଣି
Uttarasākshī ସାକ୍ଷୀ ହୁଏ —A hear-say witness.

ଉତ୍ତରସାଧକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉତ୍ତର+ସାଧକ=ସହାୟକ)—ସାହାଯ୍ୟ-
Uttarasādhaka କାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସାଧକଜଣକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—An assistant or promotor; supervisor; one who directs the performances of religious rite by another.

[ଦ୍ର—ଉପଯୋକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରାଦି ସାଧନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ-କରିବାପାଇଁ ଓ ସାଧକ ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିବା ସମୟରେ ଉପୁଜିବା ଦୃଶ୍ୟମାନ ଦେଖି ବିହ୍ୱଳ ବା ଭ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ('ସର୍ବଂ ମିଥ୍ୟା ଜପଂ କୁରୁ'—ଏହା କହି) ଚେତାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧକଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥାଆନ୍ତି ।]

ଉତ୍ତରା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ବିରାଟ ରାଜକନ୍ୟା—
Uttarā 1. The daughter of the king of Birāta, music student and daughter-in-law of Arjuna.

[ଦ୍ର—ଏ ଅର୍ଜୁନଙ୍କଠାରୁ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ।]

ପଦ୍ମ ପିତ-ଭୀତ-ଶୋକେ ଆତୁର ଉତ୍ତରା । ସ୍ୱଧାନାଥ. ଦେଶୀସତ୍ତ୍ୱ ।

୨ । ଉତ୍ତର ଦିକ୍—2. The Northeren quarter.

୩ । ଉତ୍ତର ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ରଗଣ—
3. The three asterisims beginning with the word "Uttara" (M.W.).

(ଯଥା—ଉତ୍ତରଭାଦ୍ରପଦ; ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ ଓ ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା)

ଦେ. ବ—୧ । ଉତ୍ତରମେଘ (ଦେଖ)
Uttarāmegha (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଽ	ଉ	ଊ	ଌ	ଏ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଏଓ	ନ୍

୨ । ଉତ୍ତର ପବନ (ଦେଖ)
2. Uttarā pabana (See)

ଦକ୍ଷିଣ ଦଳେ ବଳ ବହୁଛ ଉତ୍ତର । ପ୍ରାବା. ରତ୍ନମଞ୍ଜରୀ ।

ଉତ୍ତରକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବ—ରାମାୟଣର ସାତକାଣ୍ଡର ଶେଷ କାଣ୍ଡ; ଶ୍ରୀରାମ
Uttarākāṇḍa ଲଙ୍କାରୁ ଫେରିବା ପରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣାସମାନ
ଯେଉଁ କାଣ୍ଡରେ କଥିତ ହୋଇଅଛି – The last
book of the 'Rāmāyaṇa'.

ଉତ୍ତରାଧର—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ତର + ଅଧର)—ଉପରସ୍ଥ ଓଷ୍ଠ —
Uttarādhara The upper lip.
(ଅଧରୋଷ୍ଠ—ବିପରୀତ)

ଉତ୍ତରାଧିକାର—ସଂ ବ. (ଉତ୍ତର=ପରବର୍ତ୍ତୀ + ଅଧିକାର=ସ୍ୱତ୍ୱ)—
Uttarādhikāra ଧନସ୍ୱାମୀର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରେ
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ-ନିବନ୍ଧନ ସ୍ୱତ୍ୱ—
Inheritance, succession to property
left by the owner.

ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ—ସଂ ବ. ପୁଂ (ଉତ୍ତରାଧିକାର+ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍)—
Uttarādhikārī ଉତ୍ତରସ୍ୱ; ଦାୟାଦ; ଧନସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ
(ପୂର୍ବାଧିକାରୀ - ବିପରୀତ) ତ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ଅଧିକାରରେ ଆସେ—
(ଉତ୍ତରାଧିକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Heir; successor; inheritor.

ଉତ୍ତରାଧିକାରତା
ଉତ୍ତରାଧିକାରତ୍ୱ } ବ.

ଉତ୍ତରାପଖିଆ—ଦେ. ବ — ଧାନ୍ୟବିଶେଷ—A kind of white-
Uttarāpakhiā roundish; flat fine paddy.

[ଦ୍ର—ଏହା ଧାନ ଚେପ୍ଟା, ଚଉଡା, ସରୁ ଓ ଧୋବ ଏବଂ ଏହାର
ଦୁଇ ପାଖରେ ପତଳି ପର ଲମ୍ବି ଲମ୍ବିଥାଏ ।)

ଉତ୍ତରାପଥ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ତର=ଉତ୍ତର ଦିଗ + ପଥିନ୍ + ଅ)—
Uttarāpatha ଉତ୍ତର ଦେଶ—
The Northern country.

ଉତ୍ତରାପବନ—ଦେ. ବ— ଶୀତଦିନେ ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ବହୁଥିବା ଥଣ୍ଡା
Uttarāpabana ପବନ—North wind of the
winter.

ଉତ୍ତରାଫାଲ୍‌ଗୁନୀ—ସଂ. ବ—ଉତ୍ତରଫାଲ୍ଗୁନୀ (ଦେଖ)
Uttaraphālguni Uttaraphālguni (See)

ଉତ୍ତରାଭାସ—ସଂ. ବିଣ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉତ୍ତର=ଦୋଷଖଣ୍ଡନ +
Uttarābhāsa ଆଭାସ=ସଦୃଶ ହେବା)—
୧ । (ଆଇନ୍) ଅସଦୁତ୍ତର—
1. (law) Improper reply.
୨ । (ଆଇନ୍) ପ୍ରତିବାଦୀର ମିଛ ଜବାବ—
2. (law) False written statement of a
defendant.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଉତ୍ତରାଭାସ୍ ବା ପ୍ରତିବାଦୀର
ମିଥ୍ୟା ଜବାବ ଏଗାର ପ୍ରକାର ଅଟେ । ଯଥା—୧. ସଂଦିଗ୍ଧ,
୨. ଅପ୍ରକୃତ; ୩. ଅତ୍ୟଳ୍ପ; ୪. ଅତ୍ୟଧିକ; ୫. ପର୍ଯ୍ୟୁଦାସ;
୬. ବ୍ୟସ୍ତପଦ; ୭. ଅବ୍ୟାପୀ; ୮. ନିଗୂଢାର୍ଥ; ୯. ଆକୁଳ;
୧୦. ବ୍ୟାଖ୍ୟାଗମ୍ୟ ଓ ୧୧. ଅସାର—ହିନ୍ଦୁ. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ଉତ୍ତରାମେଘ—ଦେ. ବ—ଉତ୍ତରରୁ ଉଠାଇ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗତି କରିବା
Uttarāmegha ମେଘ—Cloud rising from the
north and moving southwards.

[ଦ୍ର—ମେଘ ଉତ୍ତରରୁ ଉଠାଇ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଖଡ଼ି କଲେ
ଶୀଘ୍ର ବର୍ଷା ହୁଏ ।]

ଉତ୍ତରାୟଣ—ସଂ.ବ. (ତତ୍ପୁ; ଉତ୍ତର=ଶେଷ + ଅୟନ=ପଥ; ଗତି)—
Uttarāyaṇa ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବିଷୁବରେଖାର ଉତ୍ତରରେ ଥିବା
ମାର୍ଗ (୨୩।୨୪ ଡିସେମ୍ବରଠାରୁ ୨୨ ଜୁନ୍ ଯାଏ;
ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତିଠାରୁ ଶ୍ରାବଣସଂକ୍ରାନ୍ତି ଯାଏଁ)—
1. The period during which the sun
moves north of the equator
(December to June)

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବିଷୁବରେଖାର ଉତ୍ତରକୁ ଗତି—
2. The northward course of the sun.
the annual motion of the sun
towards the north of the equator.

[ଦ୍ର—ଉତ୍ତରାୟଣରେ ମନୁଷ୍ୟ ମୃତ ହେଲେ ଦେବତ୍ୱପ୍ରାପ୍ତି
ହୁଏ ଓ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନାହିଁ । ଏଥି ପାଇଁ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର-
ଯୁଦ୍ଧରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜଖମ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଉତ୍ତରାୟଣ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସେ ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଥାଇ ମରଣକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଏହା
ଦେବତାମାନଙ୍କର ଦିନ ଓ ଅସୁରମାନଙ୍କର ରାତ୍ରି ।]

ଉତ୍ତରାୟଣ ବନ୍ଦାପନା—ସଂ.ବ—ଉତ୍ତରାୟଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଲୁଚ୍ୟ, ସୂର୍ଯ୍ୟ-
Uttarāyaṇa bandāpanā ବନ୍ଦାପନା—Worship of
the Sun-god on the 'Uttarāyaṇa
saṁkrānti'.

ଉତ୍ତରାୟଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଷୁବ-
Uttarāyaṇa saṁkrānti ରେଖାର ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଗତି
କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି; ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି—
The Saṁkrānti of the month
of 'Māgha'.

ଉତ୍ତରାୟଣାନ୍ତବୃତ୍ତ—ସଂ. ବ (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା) କର୍କଟକ୍ରାନ୍ତିବୃତ୍ତ;
Uttarāyaṇāntabṛutta ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉତ୍ତରଗତିର ସୀମା-
କରୁଥିବା ରେଖା; ବିଷୁବରେଖାର ୨୩½ ଅଂଶ
ଉତ୍ତରରେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରେଖା କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି—
The Tropic of Cancer.

ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବ—୧ । ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା
Uttarārddha ଗ୍ରନ୍ଥର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ—1 The last half
of a thing or a book.
(ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧ—ବିପରୀତ) ୨ । ଗୋଲାକାର ବସ୍ତୁର ଉତ୍ତର ପାଖର
ଅଧଖଣ୍ଡ—2. The northern hemisphere
of a circle.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସହ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ, ସେତେବେଳେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ନିୟମରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲଣ୍ଟ' ଦେଖିବେ ।

ଉତ୍ତରାଳି—ବି. ବିଶ—୧ । ଉତ୍ତରଦେଶୀୟ—1. Northern.
Uttarāḷi ୨ । ଉତ୍ତରଦେଶବାସୀ—2. Inhabiting the north.

ଉତ୍ତରାଷାଢ଼ା—ସଂ. ବ—ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ୨୧ଶ ନକ୍ଷତ୍ର (ନକ୍ଷତ୍ର
Uttarāshāṛdhā ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—The 21st lunar mansion in Hindu astronomy

ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗ—ସଂ. ବ— (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍ତର=ଉପରସ୍ଥ ଅଙ୍ଗରେ+
Uttarāsaṅga ଆସଙ୍ଗ=ସଙ୍ଗତ ଯାହାର)—ଉତ୍ତରୀୟ (ଦେଖ)
Uttarīya (See)

ଉତ୍ତରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—(ସଂ. ଉତ୍ତର) ୧ । ଉତ୍ତର କହିବା—
Uttaribā 1. To reply.

ଉତ୍ତରିଲେ ଅର୍ଜୁନ, ଏହା ଜାଣାଯଦଯାନ—ବଳରାମ. ମହାଭାରତ ।

୨ । (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ) ଉତୁରିବା; ଓହ୍ଲାଇବା—
2. To alight; to get down.

ସ୍ୱର୍ଗେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଲଭି ଦେହି ଉତ୍ତରି—ବଳରାମ. ମହାଭାରତ ।

ଉତ୍ତରି—ଦେ. ବ—(ସଂ ଉତ୍ତରୀୟ)—ଉତୁରୀ (ଦେଖ)
Uttarī Uturī (See)

ଉତ୍ତରୀୟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ତର=ଉପରସ୍ଥ ଅଙ୍ଗ+ଇୟମର୍ଥେ. ଈୟ୍)—
Uttarīya ନାଭିଦେଶର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥିତ ଅଙ୍ଗର ଆଚ୍ଛାଦନବସ୍ତ୍ର; ଉତୁର; ପାଛୁଡ଼ା; ଚାଦର; ଦୋସଡ଼ା; ଏକପଟା—A sheet or scarf worn on the upper part of the body (above the waist); light upper garment worn as a shawl.

ଉତ୍ତରେଦ୍ୟୁ—ଦେ. ଅ ଉତ୍ତରେଦ୍ୟୁଃ (ଦେଖ)
Uttaredyu Uttaredyuḥ (See)

ଉତ୍ତରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. ଅ (ଉତ୍ତର=ପରବର୍ତ୍ତୀ + ଦ୍ୟବାର୍ଥ ଏଦ୍ୟୁସ୍)—
Uttaredyuḥ ୧ । ଆଗାମୀ କାଲି—
1 Tomorrow.

୨ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସରେ—2. Next day.

୩ । ପରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦିନ -3 In a future day.

ଉତ୍ତରେଦ୍ୟୁଷ୍କ—ବି. ବିଶ (ଉତ୍ତରେଦ୍ୟୁସ୍=ପରଦିନ+ଘଟିବା ଅର୍ଥରେ·
Uttaredyushka କ)—୧ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସରେ ଘଟିବା—
1. Happening on a future day.

୨ ଆଗାମୀ କାଲି ଘଟିବା—2. Happening tomorrow.

ଉତ୍ତରୋତ୍ତର—ସଂ. କ୍ରି. ବିଶ (ଉତ୍ତର=ପରେ+ଉତ୍ତର=ପରେ)—
Uttarottara କ୍ରମେ କ୍ରମେ—Successively; further and further,

ସଂ ବିଶ—ପରେ ପରେ ଘଟିବା—Following in succession; successive.

ସଂ. ୬ (ଋ ଉତ୍) —୧ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର—1. A rejoinder.

୨ । ଉତ୍ତରର ଉତ୍ତର—2. Rejoinder to a reply.

ଉତ୍ତଳା—ଦେ. ବିଶ (ସଂ. ଉତ୍ତୃଳା—ଉତୁଲା (ଦେଖ)
Uttaḷā Utaḷā (See)

ନାଚତ ଘନ ଘନ ଢେଳା ଉତ୍ତଳା—ସୁଧ ନାଥ. ମେଘଦୂତ ।

ଉତ୍ତାନ—ସଂ. ବିଶ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ତନ ଧାତୁ=ବିସ୍ତୃତ ହେବା+
Uttāna କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖରେ ସ୍ଥିତ; ଚତ ହୋଇଥିବା—
1. Lying on the back; with the face turned upwards.

୨ । ବସ୍ତାରରହିତ—2. Having no expanse or breadth.

୩ । ଉପରକୁଗ ଖାଲୁଆ ହୋଇଥିବା (କାତଖଣ୍ଡ)—
3. Concave.

ଉତ୍ତାନପାଦ—ସଂ. ବ (ନାମ)—ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଧ୍ରୁବଙ୍କ ପିତା,
Uttānapāda ପ୍ରାଚୀନକାଳର ଜଣେ ରାଜାବିଶେଷ—A king of ancient India, father of Dhruba.

[ଦ୍ର— ହରଣ୍ୟାସ୍ପର ଏହାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଉତ୍ପାତ କରିବାରୁ ଏ ହରଣ୍ୟାସ୍ପର ସହିତ ନିଜ କନ୍ୟା ସୁଲକ୍ଷଣାଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଦୁଇ ରାଣୀ ସୁନୀତି ଓ ସୁରୁଚିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରାଜା ସୁରୁଚିକୁ ବେଶି ଦେଖି ଥାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନାରେ ସୁନୀତିଙ୍କୁ ବନବାସ ଦେଇଥିବା କାଳରେ ରାଜାଙ୍କ ଔରସରେ ସୁନୀତିଙ୍କର ସେହି ବନରେ ଧ୍ରୁବ ଜନ୍ମଲାଭ କଲେ । ପିତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଧ୍ରୁବ ରାଜଧାନୀକୁ ଆସିବାବେଳେ ପିତାଙ୍କ କୋଳରେ ସୁରୁଚିଙ୍କ ପୁତ୍ର ଉତ୍ତମ ବସିଥିଲା । ସୁରୁଚି ଧ୍ରୁବଙ୍କୁ ପିତୃ ସାକ୍ଷାତରେ ଅପମାନ ଦେଇ ରାଜପୁରରୁ ବାହାର କରିଦେବାରୁ ଧ୍ରୁବ ସେଠାରୁ ଫେରି କଠୋର ତପସ୍ୟା କଲରେ ମାତାଙ୍କୁ ଅପମାନରୁ ମୁକ୍ତ କରାଇ ପିତୃଗୃହ ଓ ପିତୃ ସିଂହାସନ ଓ ପରଲୋକରେ ଧ୍ରୁବପଦ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।]

ସଂ. ବହି. ପୁଂ—ଯାହାର ପାଦ ଉପରକୁ ଲେଉଟିଥାଏ, ଉଲଟ
ପାଦବିଶିଷ୍ଟ—Having upturned feet.

ଉତ୍ତାନଶୟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ତାନ=ଚତ+ଶୀ ଧାତୁ=ଶୋଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Uttānaśaya ଅ)—୧ । ଯେ ଚତ ହୋଇ ଶୁଏ—
(ଉତ୍ତାନଶୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who sleeps on the back.

୨ । ଉଲଅଣ୍ଡ ପିଲା; ଅଳ ଶିଶୁ—2. Infant.

ବିଶ—ଚତ ହୋଇ ଶୋଇଥିବା—Lying with face upwards; lying on the back.

ଉତ୍ତାନଶୟନ—ସଂ. ବ—ଚତ ହୋଇ ଶୋଇବା—Lying with face upwards.
Uttānaśayana

ଉତ୍ତାନଶାୟୀ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଶ (ଉତ୍ତାନ+ଶୀ+ଇନ୍)—
Uttānaśāyī ଉତ୍ତାନଶୟ (ଦେଖ)
(ଉତ୍ତାନଶାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Uttānaśaya (See)

ଉତ୍ତାପ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ତପ ଧାତୁ=ତାତିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Uttāpa ଗ୍ରୀଷ୍ମ; ଉଷ୍ଣତା; ଗରମ—Heat
(ଉତ୍ତପ୍ତ—ବିଶ) ୨ । ଉଷ୍ମ; ଉଷ୍ମତା—2. Warmth

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଘ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ		ନ୍

୩ । ତେଜ—3. Ardour; zeal.

୪ । ରାଗ; କ୍ରୋଧ—4. Passion.

ଉତ୍ତାପନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ତପ ଧାତୁ ଣିଚ; ତାପି ଧାତୁ=ତତାଇବା+ଅନ Uttāpana ଭାବ. ଅନ)—ତତାଇବା; ଗରମ କରିବା; (ଉତ୍ତାପିତ—ବଣ) ଉତୁମାଇବା—Heating; applying heat; warming.

ଦେ. ବଣ. ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ—ପ୍ରପୀଡ଼ିତ—Oppressed.

ଜଗତେ କଲେ ଉତ୍ତାପନ । ସାଧୁମାନେ ପାଇ କଷଣ—ପ୍ରାତି. ନର୍ସିଂମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଉତ୍ତାପିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ତାପି ଧାତୁ=ତତାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Uttāpita ୧ । ଉତ୍ତାପଯୁକ୍ତ; ଗରମ କରା ସାଇଥିବା—1. Made hot; heated.

୨ । ଉତୁମ; ଉଷ୍ଣତାଯୁକ୍ତ—2. Hot; warm

ଉତ୍ତାର—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉତ୍ତର)—୧ । ଉତ୍ତର—
Uttāra 1. Reply to a question.
(ତରା—ବପଷ୍ଟତ) ୨ । ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—2. Remedy.

୩ । ନକଲ; କପି—3. Copy; duplication.

ସଂ. ବ (ଉତ୍+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ଦେବା+ଭାବ. ଅ)—
୧ । ବମନ—1. Vomiting.

୨ । ଉତ୍ତରଣ; ପାରଦେବା—2. Crossing.

ସଂ. ବଣ—୧ । ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ—1. Having a high sound; loud.

୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Excellent.

୩ । (ଉତ୍+ତାଗ୍)—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତ ତାରକବତ୍ତିଷ୍ଟ (ତକ୍ଷୁ)—3. Up-turned eyes)

ଉତ୍ତାରିବା—ଦେ. କି (ସ. ଉତ୍ତାରଣ)—
Uttāribā ୧ । ନକଲ କରିବା—1. To copy; to transcribe,

ଗୋଟିଏ ସରସ ନାଟକ ରଚନା କରି ତାହୁ ନକ ହସ୍ତରେ ଉତ୍ତାର ।
ମଧୁସୂଦନ. ଉତ୍ତରଯୋଗତ ରତ ।

୨ । (ଖଲ) କାଢ଼ିବା—2. To draw out (the skin), extract.

୩ । ଓହ୍ଲାଇ ଦେବା—3. To put down; to cause to alight or get down

ଜନମି ନରେ ପାବନ, ପ୍ରବେଶ ସୁଦ୍ଧ ଅବଶ୍ୟ; ଦେବ ନଦୀ ତିର ଉତ୍ତାରିଲେ ଯେ ।
ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳାଶ ।

୪ । ତଳକୁ ଖସାଇ ପକାଇବା—4. To fell; to bring down.

ଶିର ଉତ୍ତାର ସା ଅଲକ୍ଷି ନ ଦେଉ ତୃଣ ଛାନ ଅବସର ।
ପ୍ରଧାନାଥ—ପାଦଗା ।

୫ । ଚୂଲରୁ ଓହ୍ଲାଇବା—5. To bring down from the fire-place

ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ତାର ଗୋପବାଳୀ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ନବନ ସ୍ଥାନେ ମିଳ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ. ୧୦ମ ।

୬ । ବାହାର କର ଦେବା; କାଢ଼ିବା—6. To take away; to draw away.

କାହାରି ବସନ ଉତ୍ତାର
ବଳୁତ ଦେଶ ତାକୁ କର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ. ୧୫ ।

୭ । (ଲୁଗା) ପାଲଟିବା—7. To put off (one's cloth)

ଉତ୍ତାରୁ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଉର୍ତ୍ତର)—ପରେ—
Uttāru After; afterwards; subsequent to; subsequently.
ଉତ୍ତାର
ବାଦ; ପୋଛି

ଉତ୍ତାରେ—ଦେ. ଅ—ଉତ୍ତାରୁ (ଦେଖ)
Uttāre Uttāru (See)

ଉତ୍ତାଳ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ତଳ ଧାତୁ=ଉଠିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Uttāla ୧ । ଉନ୍ନତ; ଉଚ୍ଚ; ଉଚ୍ଚତରଙ୍ଗାୟିତ—1. High; billowy; boisterous; with waves mountain-high

୨ । ଉତ୍କଟ; ଭୟାନକ—2. Terrible; tremendous; violent.

୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Excellent.

୪ । ମହତ୍; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Great.

୫ । ଚଞ୍ଚଳ; ଅସ୍ଥିର—5. Restless.

୬ । ପ୍ଲବଙ୍ଗମ; ଯେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚଳେ—6. Walking by leaps.

୭ । ଭୟାନକ ଶବ୍ଦକାରୀ—7. Bellowing; roaring.

ସଂ ବ—ପ୍ଲବଙ୍ଗମ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—ଭେକ; ବାନର; ହରିଣ—Frog, monkey and deer.

ଦେ. ବ—ଅସ୍ଥିରତା; ଉତ୍କଣ୍ଠା—Anxiety.

ଦେଖେ ଥରା ପାଇ ନାହିଁ ମନ ଉତ୍ତାଳରୁ । ସାନକୃଷ୍ଣ. ଉତ୍ତରଖୋଳ ।

ଉତ୍ତାଳତରଙ୍ଗାୟିତ—ସଂ. ବଣ—ଉତ୍ତାଳ ତରଙ୍ଗ ଉଠୁଥିବା (ସମୁଦ୍ର)—
Uttālatarangāyita (Sea) With mountainous waves; roaring (sea); billowy.

ଉତ୍ତିଷ୍ଠମାନ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Uttishṭhamāna (ଉତ୍ତିଷ୍ଠମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଉତ୍ଥାନଶୀଳ; ଉଠୁଥିବା; ଯେ ଉଠିଅଛୁ—1. Getting up; getting ready.

୨ । ବର୍ଦ୍ଧମାନ; ବୃଦ୍ଧିଶୀଳ—2. Rising; prospering; developing.

୩ । ଯେ ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରୁଥିବୁ; ଉଦ୍‌ଯୁକ୍ତାନ—3. Endeavouring; striving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ରେଫେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୍ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୍ ଟା ୍ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘତ୍ୱ ଚିହ୍ନ ଟା ମାତ୍ରାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ନ ମିଳିବ ସେତେ ସେହୁ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିର ବସଉଚ ୍ ଟା । ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘ ଟା ମାତ୍ରାକୁ ତେ ତେ ଜଣାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଖୋଜବେ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂତ' ଖୋଜିବ; 'ବିଧୂ' ନ ମିଳରେ 'ବିଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଳଟେ' ନ ପାଇଲେ ଅଳଟ୍ଟେ ଦେଖିବେ ।

ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ = ଉପରକୁ + ତୃ ଧାତୁ = ପାର ହେବା + କର୍ମ. ତ)—

Uttīrṇṇa

(ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । (ନଦୀ ଆଦ) ପାର ହୋଇଥିବା; ପାରଗତ; ଡେଇଁଥିବା; ଟପିଥିବା—1. Having crossed; having come across; come over; got over.

୨ । ଉତ୍ଥିତ—2. Risen.

୩ । ନିର୍ଗତ—

3. Issued; passed successfully.

୪ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—4. Expired.

୫ । ମୁକ୍ତ—5 Delivered; rescued.

୬ । ଉତୁରିଥିବା; ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ; ଉପସ୍ଥିତ—

6. Arrived; got down.

୭ । ନିଷ୍କୃତିପ୍ରାପ୍ତ—7. Realeased.

୮ । କୃତକାର୍ଯ୍ୟ; ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ କରିବା—

8. Passed an examination successfully; successful.

ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ତୁଙ୍ଗ = ଉଚ୍ଚ)—

Uttuṅga

୧ । ଅତି ଉଚ୍ଚ—1. Very high; elevated; lofty; prominent.

୨ । ଡେଙ୍ଗା—2. Tall.

୩ । ଅଡଡ଼ିଆ—3. Steep; precipitous.

ଉତ୍ତୁଷ—ସ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍ = ଉତ୍ପନ୍ନ + ତୁଷ = ତଷ୍)—

Uttusha

ଉତ୍ତୁଷଧାନ୍ୟ; ଲଅ—Fried paddy.

ଉତ୍ତେଜକ—ସ. ବିଣ. (ଉତ୍ = ସମ୍ୟକ୍ + ଇଜ୍ = ତେଜ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Uttejaka

(ଉତ୍ତେଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ; ଉଦ୍ଦୀପକ—

1. Exciting; animating; stimulating; irritating.

୨ । ଯେ ମତାଏ—2. Instigating

ସଂ. ବ—୧ । ଉଦ୍ଦୀପନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. Instigator

୨ । ଉଦ୍ଦୀପକ ବସ୍ତୁ—

2. Stimulant; irritant

ଉତ୍ତେଜନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ; ସମ୍ୟକ୍ + ଇଜ୍ ଧାତୁ = ତେଜିବା; ତୀକ୍ଷ୍ଣ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Uttejana

ଉତ୍ତେଜନା (ଦେଖ)—Uttejanā (See)

ଉତ୍ତେଜନା—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ; ସମ୍ୟକ୍ + ଇଜ୍ = ତେଜିବା; ତୀକ୍ଷ୍ଣ କରିବା + ଭାବ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Uttejanā

ଉତ୍ତେଜକ } ବଣ
ଉତ୍ତେଜିତ }

୧ । ଶାଣାଦ୍ୱାରା ତୀକ୍ଷ୍ଣ କରିବା; ଚଳେଇବା—1 Sharpening; whetting.

୨ । ଉତ୍ସାହ—2. Enthusiasm.

୩ । ପଠାଇବା; ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ—3. Instigation.

୪ । ମନର ଉତ୍ତେଜିତ୍ୟ—4. Excitement.

୫ । ଧମକାଇବା; ଧମକାଣ—5. Threatening.

୬ । ଉଦ୍ଦୀପନ—

6. Exciting; stimulating.

୭ । (ବୈଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) ଉଦ୍ଦୀପନକାରିଣୀ ଶକ୍ତି—

7. Stimulus.

୮ । ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା; ଉତ୍ସାହଦାନ—

8 Goading into action; encouraging.

୯ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ; ଉପଦ୍ରବ କରିବା —

9. Oppression.

୧୦ । ଖଟାଇବା; ଚଢ଼ାଇବା—10. Irritating.

ଉତ୍ତେଜିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ = ସମ୍ୟକ୍ + ଇଜ ଧାତୁ = ତେଜିବା + କର୍ମ. ତ)—

Uttejita

୧ । ଶାଣିତ—1. Sharpened; whetted.

୨ । ଉଦ୍ଦୀପିତ—

2. Excited; stimulated; irritated.

୩ । ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ—3. Encouraged

୪ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—4. Oppressed.

୫ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ—9. Instigated.

୬ । ଘଷାଦୋଇଥିବା—6. Stirred.

ସଂ ବ. (+ ଭାବ. ତ)—ଅଶ୍ୱର ଗତିବିଶେଷ; ଦୁଲକ—

Trotting of a horse.

ଉତ୍ତୋରଣ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍ = ଉନ୍ନତ + ତୋରଣ = ବହିର୍ଦ୍ୱାର; ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯେଉଁ ନଗରର ତୋରଣ ଅତି ଉଚ୍ଚ—

Uttoraṇa

(a town) Having a high gate.

ଉତ୍ତୋଳକ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ = ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ + ତୁଲ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଉପରକୁ ଟେକେ—

Uttolaka

(ଉତ୍ତୋଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lifting up; raising up; elevating.

ଉତ୍ତୋଳକଯନ୍ତ୍ର—ସଂ.ନ (ଭାରୀ ପଦାର୍ଥକୁ ତଳରୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବା)—କଳ; କପିକଳ—

Uttolakajantra

A crane; an elevator.

[ଦ୍ର— ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କପିକଳ ଯୋଗେ ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଶତ ଶତ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚଦେଉଳ ଉପରକୁ ବଡ଼ାଳ ପ୍ରସ୍ତରମାନ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଉତ୍ତୋଳକଯନ୍ତ୍ରମାନ ଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]

ଉତ୍ତୋଳନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ତୁଲ ଧାତୁ; ଣିଚ୍; ଡୋଲ ଧାତୁ = ଓଜନ କରିବା + ଭାବେ. ଅନ)—

Uttolana

୧ । ଉପରକୁ ଉଠାଇବା; ଟେକିବା—

1. Elevating; raising up; lifting up.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଉଅ	ଁ ଉ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ନେବା; ଉପରକୁ ଟାଣିବା—
2. Drawing up.

ସଂ. ଈ—ଅଶ୍ୱର ବେଗଯୁକ୍ତ ଗତିବିଶେଷ—
Galloping of a horse; full gallop

ଉତ୍ତୋଳନଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ବଙ୍ଗଳାପରିଭାଷା; ଉତ୍ତୋଳନ=ଉପରକୁ
Uttolanadanda ଉଠାଇବା+ଦଣ୍ଡ=ସଷ୍ଟି) — କୌଣସି
ପଦାର୍ଥକୁ ଛିଦ୍ର ବା ଠେକ ଦେଇ ଉପରକୁ ଉଠାଇବା-
ଯନ୍ତ୍ର—A lever.

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଏକ ସ୍ଥାନକୁ ବଳକୁ ଗଡ଼ିଲେ ଅପରସ୍ଥାନ
ଉପରକୁ ଉଠିଯାଏ ।]

ଉତ୍ତୋଳନଯନ୍ତ୍ର—ଉତ୍ତୋଳକଯନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Uttolanajantra Uttolakajantra (See)

ଉତ୍ତୋଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + ତୁଳ ଧାତୁ. ଣିଚ=
Uttolita ତୋଳ ଧାତୁ=ଓଜନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
୧ । ଉପରକୁ ଟେକା ହୋଇଥିବା; ଉତ୍ଥାପିତ—
1. Raised up; drawn up.
୨ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—2 Lifted up
୩ । ଉଚ୍ଚ କରାଯାଇଥିବା—3. Elevated

ଉତ୍ତୋଳିବା—ଦେ ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ତୋଳନ)—
Uttolibā ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଟେକିବା—To raise up

ଉତ୍ତୋଳ ଶବ୍ଦ ବା ସେଭଳି କୃତ୍ରିମ ଶବ୍ଦକୁ—ବ୍ୟାକରଣ, ନଦୀଯ ବା ।

ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ତ୍ୟଜ ଧାତୁ=ଛାଡ଼ିବା +
Uttyakta କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରି ଯାଇଥିବା; ଗୃହୀତ
ହୋଇ ନ ଥିବା—1. Rejected.
୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—
2. Forsaken; given up; abandoned.
୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ—3. Vexed; disgusted.

ଉତ୍ତ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ତ୍ରସ୍=ତ୍ରାଜ)—
Uttrasta ଭିରୁତ୍ତ; ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ; ଅତି ତ୍ରାଜ; ଅତିଶୟ—
(ଉତ୍ତ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Frightened; affrighted; over-
whelmed with fear; alarmed.

ଉତ୍ତ୍ରାସ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ତ୍ରାସ=ଭୟ)—
Uttrāsa ଭିରୁତ୍ତ; ଅତି ଭୟ—Fright; overpowering
fear.

ଉତ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Uttha ୧ । ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା; ଉତ୍ଥାୟୀ—
(ଉତ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Arising; rising up.
(ଉତ୍ପନ୍ନ—ବ) ୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ—2. Obtained from;
extracted from.
(ଯଥା—ହୁଙ୍କୁଲୋତ୍ଥଘାରୁଦ)
୩ । ଜାତ—3. Born; produced.
୪ । ଉଦିତ—4. Risen.

ଉତ୍ଥଳନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ ସ୍ଥଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Utthalana, ୧ । ଉପରକୁ ଉଛୁଳିବା—1. Over-flowing.
୨ । ଉତୁରିବା —2. Boiling over; brimming.

ଉତ୍ଥଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ସ୍ଥଳ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Utthalita ଉଛୁଳି ପଡ଼ିଥିବା—
Overflowing; running over.

ଉତ୍ଥଳିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ଉତ୍ଥଳନ)—୧ । ଉଛୁଳିବା—
Utthalibā 1. To overflow; to brim over.
ଉତ୍ଥଲା ୨ । ଉତୁରିବା—2. To boil over.
ବଢ଼ିଯାନା ୩ । ଉପରକୁ ଉଠିବା; ଉତ୍ଥିତ ହେବା—
3. To rise up.
୪ । ପ୍ରକଟିତ ହେବା—4. To be manifest.
୫ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେବା—5. To reverberate.

ଉତ୍ଥାନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+ଭାବ.
Utthāna ଅନ)—୧ । ଉଦୟ; ଉଠିବା—
(ପତନ—ବିପରୀତ) 1. Rising up; rise.
(ଉତ୍ଥିତ—ବିଣ) ୨ । (+କରଣ ଅର୍ଥେ ଅନ)—ଉଦ୍ୟମ;
(ଉତ୍ତ୍ରାପିତ—ଣିଜନ୍ତ ବିଣ) ଉଦ୍‌ଯୋଗ—
2 Striving; endeavour; effort.
୩ । ଉତ୍ସାହ—3. Energy; encouragement.
୪ । ଉନ୍ନତି; ସମୃଦ୍ଧି; ଅଭ୍ୟୁଦୟ—
4. Elevation; prosperity
୫ । ଉତ୍ପତ୍ତି—5. Beginning; arising.
୬ । ହର୍ଷ—6. Delight.
୭ । ପୌରୁଷ—7. Virility; manliness.
୮ । (+ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—ରାଜ୍ୟ ଚିନ୍ତା—
8 Thoughts of administration.
୯ । ପ୍ରକାଶ ପାଇବା—
9. Appearance; manifestation.
୧୦ । ଯୁଦ୍ଧ—10. War; fight.
୧୧ । ପୁସ୍ତକ—11. Book.
୧୨ । ଉପରକୁ ଉଠିବା—12. Going up; ascending
୧୩ । ପ୍ରାଙ୍ଗଣ—13. Court-yard.
୧୪ । ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିବା—
14 Getting up from bed.
୧୫ । ନିଦରୁ ଉଠିବା—15. Waking up; awaking.
୧୬ । ପ୍ରକାଶେଳ; ବିଦ୍ରୋହ—
16. Revolt; resurrection; rising.
୧୭ । ଉଦ୍ରେକ; ଠିଆ ହେବା—
17. Standing erect; erection.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଏ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଏଭଳି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷରି ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଏ ମାତ୍ରା ଥିଲେ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ୩ ବା ତତୋଽଧିକ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଏ ମାତ୍ରା ଥିଲେ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଏବଂ ଏ ମାତ୍ରା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ମାତ୍ରା ଥିଲେ ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ନ ଦେଇ ଯଥାସମ୍ଭବ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନୁସାରେ ଏହି ଅକ୍ଷରର ଶେଷରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଯଥା :— ଗଲ ର ଶେଷରେ 'ଗାହ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଥ' ର ଶେଷରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବଦ୍ୟ' ର ଶେଷରେ 'ବଦ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ଶେଷରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ଶେଷରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

୧୮ । ମଲରୋଧ—18. Constipation.

୧୯ । ସୈନ୍ୟ—19. Army.

ଓଦ. ବ—ଦ୍ୱାଦଶ ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଗୋପାଳ—Name of one of the 12 cowherds named by Ordiā poets (See)

ଉତ୍ଥାନ ଏକାଦଶୀ—ସଂ ବ—କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ (ଏ ଦିନ ବିଷ୍ଣୁ ନିଦ୍ରାତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି)—
Utthāna ekādasī
The eleventh day of the bright fortnight of the month of Kārttika when Bishṇu is said to awake from sleep.

ଉତ୍ଥାନ ଏକାଦଶୀ ଦିନ, ସେ ଦିନ ଦ୍ୱୋରୁଦ୍ଘାଟନ ପୂଜାଦି ।
ଭୂପଦ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କର ଯାତ୍ରା ବିଶେଷ; ଏହି ଦିନଠାରୁ କାର୍ତ୍ତିକର ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚକ ବା ବଳପଞ୍ଚକର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ଗୁରୁମାସ୍ୟ ବ୍ରତ ସମାପ୍ତ ହୁଏ ।]

ଉତ୍ଥାନ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଉଠିବା—
Utthānakaribā 1. To rise; to get up; to rise up,

୨ । ଠିଆ ହେବା—2 To stand up.

୩ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—3. To appear.

ଉତ୍ଥାନପତନ—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ.ର୍ଥକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଉତ୍ଥାନ+ପତନ)—
Utthānapatana ୧ । ଉଠିବା ପଡ଼ିବା—

1. Rise and fall; elevation and fall

୨ । ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଓ ବିନାଶ—

2. Prosperity and adversity.

ଉତ୍ଥାନଶକ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉତ୍ଥାନ=ଉଠିବା+ଶକ୍ତି =ବଳ)—ଶଯ୍ୟା ବା ଆସନରୁ ଉଠିବାର ଶକ୍ତି—Power of getting up or rising from bed or a seat; power of standing up.

ଉତ୍ଥାପକ—ବି. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରେ=ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ= ସ୍ଥାପି ଧାତୁ=ସ୍ଥାପିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
(ଉତ୍ଥାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଉଠାଏ ବା ଉତ୍ତୋଳନ କରେ—

1. Lifting up; one who raises another; one who draws up or lifts.

୨ । ପ୍ରସ୍ତାବକ—2. Proposer; one who introduces (a subject)

୩ । ପ୍ରବୋଧକ; ଯେ ନିଦରୁ ଉଠାଏ—

3. Rousing a person from sleep.

ଉତ୍ଥାପନ—ବି. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ; ସ୍ଥାପି ଧାତୁ= ସ୍ଥାପନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—'ଉତ୍ଥାନ'ର (ତତ୍ତଳ—ବିଯୁକ୍ତ) ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—The causative form of Utthāna.
(ଉତ୍ଥାପିତ—ବିଣ)

୧ । ଉତ୍ତୋଳନ; ଉପରକୁ ଉଠାଇବା—

1. Lifting up; raising up.

୨ । ନିଦରୁ ଉଠାଇବା; ପ୍ରବୋଧନ; ନିଦ ଭଙ୍ଗାଇବା—

2. Awakening a person from sleep.

୩ । ପ୍ରସ୍ତାବନା—3. Proposing; proposal.

୪ । ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା—4. Introducing.

୫ । ଉପରେ ରଖିବା—5 Placing over.

୬ । (ଗଣିତ) ଏକ ସଂଖ୍ୟା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାର ସ୍ଥାପନ—

6. (mathematics) Substitution.

୭ । ଘୋରଣ; ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଳି କରିବା—7 Stirring

ଉତ୍ଥାପନ ଏକାଦଶୀ—ବି.—ଉତ୍ଥାନ ଏକାଦଶୀ (ଦେଖ)
Utthāpana ekādasī Utthāna ekādasī (See)

ଦେବ ଉତ୍ଥାପନ

ଉତ୍ଥାପନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—ସଂ. ବ.—କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ (ସେଦିନ ମହାଦେବଙ୍କ ନିଦ ଭଙ୍ଗାଯାଏ ।)
Utthāpana chaturddasī
ଭୁବନେଶ୍ୱର ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କର ଯାତ୍ରାବିଶେଷ—
The fourteenth day of the bright fortnight of the lunar month of kārttika when Śiba is said to be aroused from sleep.

ଉତ୍ଥାପନଯନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ.— ଉତ୍ତୋଳକଯନ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Utthāpanajantra Uttolakajantra (See)

ଉତ୍ଥାପନଯାତ୍ରା—ଦେ. ବ—୧ । ଉତ୍ଥାନ ଏକାଦଶୀ (ଦେଖ)
Utthāpanajātrā 1, Utthāna ekādasī (See)

୨ । ଉତ୍ଥାପନଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ (ଦେଖ।
2. Utthāpanachaturddasī See)

ଉତ୍ଥାପିତ—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍=ଉପରେ+ସ୍ଥାପିତ=ରଖାଯିବା; ସତ୍ତ୍ୱ ଯୋଗୁଁ ତ+ସ୍ଥା=ତ୍ଥା)—୧ । ଆଗତ କରାଯାଇଥିବା; ପ୍ରସ୍ତାବିତ—1 (proposal) Raised; introduced; proposed; substituted.

୨ । ଉତ୍ତୋଳିତ; ଉପରକୁ ଉଠା ଯାଇଥିବା—

2 Drawn up; lifted.

୩ । ନିଦରୁ ଉଠାସଇ ଥିବା—

3. Awakened from sleep

ଉତ୍ଥିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ; ସତ୍ତ୍ୱଯୋଗୁଁ ତ+ସ୍ଥ=ତ୍ଥ) —୧ । ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା—
(ଉତ୍ଥିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Arisen; risen up.
(ଯତ୍ତଳ; ସ୍ଥ—ବିଯୁକ୍ତ) ୨ । ଉପସ୍ଥିତ; ପ୍ରକାଶିତ; ଉଦିତ—
(ଉତ୍ଥାନ - ବ) 2. Appeared; appearing.

୩ । ଘଟିଥିବା—3 Occurred.

୪ । ଉତ୍ପନ୍ନ—4. Produced; cropped up.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	୍ଅ,ଅଃ	କ୍ଷ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୫ । ଆକାଶ ଅଡ଼କୁ ଗତ କରିବା—
5 Risen to the sky.

୬ । ଉଦ୍‌ଗତ—6. Come out.

୭ । ନଦରୁ ଉଠିଥିବା—
7 Awakened from sleep.

୮ । କାମ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ—
8. Ready for action.

୯ । ଉଚ୍ଚ—9. High; elevated.

୧୦ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—10. Developed; increased.

୧୧ । ବସିବା ସାଗାରୁ ଉଠିଥିବା—
11. Risen from one's seat.

୧୨ । ଉନ୍ନତ; ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ—
12 Situated on high.

୧୩ । ନିର୍ଗତ; ବାହାରିଥିବା—
13. Issuing from; issued from

୧୪ । ଦଣ୍ଡାୟମାନ; ଠିଆ ହୋଇଥିବା—
14. Standing up, erect.

୧୫ । ଅନୁଭୂତ; ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀକୃତ—
15. Becoming apparent; perceived by the senses.

ଉତ୍ଥିତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍‌ଥିତ)—୧ । ଉଠିବା—
Utthita hebā 1. To rise up; to get up.

୨ । ଘଟିବା—2. To crop up; to occur.

୩ । ନିର୍ଗତ ହେବା—3. To issue from.

୪ । ଉପରକୁ ଉଠିବା—4. To rise up.

୫ । ନଦରୁ ଉଠିବା—5. To get up from sleep.

୬ । ବସିବା ସାଗାରୁ ଉଠିବା—
6. To rise up from one's seat.

ଉତ୍ଥିତି—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଇ)—
Utthiti ୧ । ଉଚ୍ଚତା—1. Elevation

୨ । ଉଠିବା—2 Rising up.

୩ । ଠିଆହେବା—3. Standing up; erection

୪ । ପ୍ରବୋଧନ—4. Waking up.

ଉତ୍ଥିତାଙ୍ଗୁଳି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍‌ଥିତ+ଅଙ୍ଗୁଳ) —
Utthitāṅguli ଗୁମୁଡ଼ା; (ପ୍ରହାରବାଦ)—Slap

ଉତ୍ପକ୍ଷ୍ମ—ସଂ.ବଣ ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ପକ୍ଷ୍ମ=ଆଖିପତା)-
Utpakshma ଆଗ୍ରହାତିଶଯ୍ୟରେ ଯେ ଆଖି ପତାକୁ ଉପରକୁ
(ଉତ୍ପକ୍ଷ୍ମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉଠାଇ ଥାଏ— Having raised one's eye-lashes; with raised eye-lashes (in zeal).

ଉତ୍ପଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍+ପଚ୍ ଧାତୁ)—
Utpañchibā ୧ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବା—
1. To jump high.

୨ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ଗଲିଯିବା—2. To fly away.

ଉତ୍ପତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପତ=ଗମନ କରିବା
Utpata +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)- ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ—
Ascending; soaring; shooting up; rising up.

ସଂ. ବ—ପକ୍ଷୀ—Bird.

ଉତ୍ପତନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Utpatana ୧ । ଉତ୍ପତ୍ତି; ଜନ୍ମ—1. Birth; production.
(ଉତ୍ପତନ—ଶୀଳନ୍ତ) ୨ । ଉଦୟ—
2. Rising up; appearance.
(ଉତ୍ପତ୍ତି - ବଣ) ୩ । ଉଠି ଥାନ—3. Getting up; rising.

୪ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବା; ଲମ୍ଫନ—
4. Leaping up; jumping up.

ଉତ୍ପତିତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପତିତ=ଗତ)—
Utpatita ୧ । ଉଦ୍‌ଗତ; ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା—
(ଉତ୍ପତିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Risen; ascended

୨ । ଉତ୍ପାଟିତ—2. Uprooted.

୩ । ଉଦ୍‌ଗତ—3. Come out.

୪ । ଉଡ୍ଡୀନ—4. Flying

ଉତ୍ପତିତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପତ୍ ଧାତୁ=ଗତି
Utpatitā କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଉତ୍ପତିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଡେଇଁଥିବା—
1. Jumping; leaping up.

୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ—2. Ascending; going up

ସଂ ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉତ୍ପତିତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Utpatita.

ଉତ୍ପତିଷ୍ଣୁ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍+ପତ ଧାତୁ+ଶୀଳାର୍ଥେ. କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ)—
Utpatishṇu ୧ । ଉଡ୍ଡୟନଶୀଳ; ଉଡ଼ିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
1. Accustomed to flying up.

୨ । ଉଡ଼ୁଥିବା; ଉତ୍ପତନ—2. Flying.

୩ । ଉଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—3. Ready to fly.

୪ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
4. Ready to leap up

ଉତ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପତ୍ ଧାତୁ=ଘଟିବା; ଘିବା
Utpatti +ଭାବ. କ୍ତି)—
(ଉତ୍ପନ୍ନ—ବଣ) ୧ । ଉଦ୍ଭବ; ଜନ୍ମ; ଆବର୍ଭାବ—
1. Birth; production; generation.

୨ । ଆରମ୍ଭ—2. Origin; beginning

୩ । ଘଟଣା—3. Happening.

୪ । ଉତ୍ପତନ; ଉପରକୁ ଉଠିବା—
4. Rising up; ascending.

ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —୧ । ଜନ୍ମସ୍ଥାନ—
Utpattisthāna 1. Place of origin.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅପର ପ୍ରକାରର ସ୍ୱରର ଓ ମାତ୍ରା ଥିବ ; ଠିକ୍ ସେହି ପ୍ରକାର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ଲେଖା ହୋଇଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ଚର୍ଚ୍ଚ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଯେଉଁ ସ୍ୱର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୋଧକରେ ଏ ପୁସ୍ତକରେ ଦିଆଯାଇଛି, ସେହି ସ୍ୱର ଓ ଚର୍ଚ୍ଚ ସେହି ଶବ୍ଦରେ ବର୍ତ୍ତିବ ବୋଲିବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଘାଇ' ଲେଖିଲେ 'ଘଟ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଘଟ' ବୋଲିବେ; 'ଅଟଳ' ର ପାଖରେ 'ଅଞ୍ଚ' ବୋଲିବେ; 'ଅଇଦ' ର ପାଖରେ 'ଅଦ୍ଦ୍ୟ' ବୋଲିବେ

୨ । ନଦୀ ଆଦି ଯେଉଁଠାରୁ ବାହାରିଥାଏ —
2. Source (of a river)

୩ । ଆରମ୍ଭ—3. Beginning.

ଉତ୍ପଥ—ସଂ: ବ (ଉତ୍=ଠାରୁ+ପଥିନ୍+ଅ)—
Utpatha

୧ । ବିପଥ; ଅବାଟ—1 Wrong way.

୨ । ଅସତ୍‌ପଥ; କୁପଥ—2. Evil ways

୩ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ—3. Evil conduct

୪ । ଭ୍ରମ—4. Error.

ଉତ୍ପଥଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ଉତ୍ପଥ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେ ଅବାଟରେ ଯାଏ; ବିପଥଗାମୀ—(ଉତ୍ପଥଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Utpathagāmī
Erratic; going astray; taking to evil ways.

ଉତ୍ପଥଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ପଥ+ଚର ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)— ଉତ୍ପଥଗାମୀ (ଦେଖ)
Utpathachārī
(ଉତ୍ପଥଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Utpathagāmī (See)

ଉତ୍ପଦ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ଉତ୍+ପଦ ଧାତୁ=ଘଟିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—୧ । ଜାୟମାନ; ଯାହା ଜନ୍ମ ହଉଛି—
Utpadyamāna
1. Being produced; being born.

୨ । ଉଦିତ ହେଉଥିବା—2. Rising.

୩ । ଘଟୁଥିବା—3 Happening.

ଉତ୍ପନ—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବିଣ—ଉତ୍ପନ୍ନ (ଦେଖ)
Utpana
Utpanna (See)

ଉତ୍ପନି—ଗ୍ରା. ବ—ଉତ୍ପନ୍ନି (ଦେଖ)
Utpani
Utpanni (See)

ଉତ୍ପନିଅଁ—ଗ୍ରା. ବ—ଉତ୍ପନ୍ନ (ଦେଖ)
Utpaniañ
Utpanna (See)

ଉତ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ପଦ ଧାତୁ=ଘଟିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Utpanna

୧ । ଜାତ—1. Born; produced; resulted from; brought forth

୨ । ଉଦିତ—2. Risen; sprung from.

୩ । ଘଟିଥିବା—3. Occurred.

୪ । (କର୍ମ+ତ)—ଲବ୍ଧ—4 Got; attained.

ଦେ.ବ (ସଂ.ଉତ୍ପନ୍ନ)—ବୃକ୍ଷ ବା କ୍ଷେତରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଫଳ ବା ଶସ୍ୟାଦି—
Produce or fruits of a tree or land.

୧ । ଆୟ—1. Income.

୨ । ଲାଭ—2. Profit

୩ । ଜନ୍ମ; ଉତ୍ପତ୍ତି—3. Birth, origin.

ଯେ ମୂଳ ହୋଇବା ପ୍ରକାର, କହିବା ଦେଉ ଉତ୍ପନ୍ନ—ଜଗ୍ନାଥ. ଭାଗବତ, ୧୦ ।

ଉତ୍ପନ୍ନି—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ (ସଂ. ଉତ୍ପନ୍ନ)—୧ । କ୍ଷେତ ବା ବୃକ୍ଷରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଫଳାଦି—1. Produce of a land or tree.
ଉତପନ୍ନି

୨ । ଆୟ—2. Income

୩ । ବାର୍ଷିକ ଆୟ—3. Annual income.

ଉତ୍ପନ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ—ଉତ୍ପନ୍ନି (ଦେଖ)
Utpanya
Utpanni (See)

ଉତ୍ପବନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ପୂ ଧାତୁ=ପବିତ୍ର କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—କୁଶଦ୍ୱାରା ଜଳସେଚନ; ମାର୍ଜ୍ଜନ; ପ୍ରୋକ୍ଷଣ—
Utpabana
Sprinkling water with kusa grass.

ଉତ୍ପଳ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପଳ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Utpala

୧ । ଜଳଜ; ପଦ୍ମ—1. Lotus.

୨ । କଇଁ—2. Water-lily.

୩ । ନୀଲୋତ୍ପଳ; ନୀଳପଦ୍ମ; ନୀଳକଇଁ—
3. Bluelotus

୪ । କୁଷ୍ଠବୃକ୍ଷ; କୁଡ଼—4. A medicinal plant.

ସଂ. ବିଣ (କର୍ମବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଅପଗତ+ପଳ=ମାଂସ)—କର୍ମାଂସ; ମାଂସଘ୍ନ—Fleshless.

ଉତ୍ପଳଶାରିବା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉତ୍ପଳ+ଶାରିବା)—ସୁଆଁଲଇ (ଦେଖ)
Utpalaśāribā
Suāñlai (See)

ଉତ୍ପଳାକ୍ଷ—ସ.ବିଣ.ସଂ.(କର୍ମଧା.ବ୍ରୀହି; ଉତ୍ପଳ+ଅକ୍ଷ)—ଯାହାର ଚକ୍ଷୁ ପଦ୍ମପର ସୁନ୍ଦର—Lotus-eyed; having fair eyes.
Utpalāksha
ଉତ୍ପଳାକ୍ଷା
ଉତ୍ପଳାକ୍ଷୀ } ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ଉତ୍ପଳିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.(ଉତ୍ପଳ=ପଦ୍ମ+ସମୂହାର୍ଥେ. ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Utpalinī

୧ । ପଦ୍ମସମୂହ; ପଦ୍ମିନୀ; ପଦ୍ମବନ—
1. A collection of lotuses.

୨ । କୁମୁଦିନୀ; କଇଁସମୂହ; କୁମୁଦବନ—
2. A collection of water-lilies.

ଉତ୍ପଶ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ.(ଉତ୍+ଦୃଶ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୃଷ୍ଟି—
Utpasya
1. Looking upwards

(ଉତ୍ପଶ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖୀ—2 With upturned face.

ଉତ୍ପାଟ—ଦେ. ବ—ଉତ୍ପାଟନ (ଦେଖ)
Utpāṭa
Utpāṭana (See)

ବାଡ଼ୁକେସ୍ ବ ଶବ ନେଉ ଜେ.ଟ୍
ବାଡ଼ୁକେଶ ଉତ୍ପାଟ ଶବ ଉଚ୍ଚ—ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବଲ ୩

ଉତ୍ପାଟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ପଟ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Utpāṭaka

୧ । ଯେ ଉପାଡ଼େ—1. Uprooting.

(ଉତ୍ପାଟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ସମୂଳେ ବିନାଶକାରୀ—
2. Eradicating.

୩ । ବିନାଶକ—3. Destroying.

୪ । ଯେ ଉଭରୁ ବାହାରକୁ ଓଟାରି ଆଣେ—
4. Extracting; pulling out.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ସ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଔ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଔଷ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଘ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଷ୍ଟ	ନ୍

ଉତ୍ପାଟନ—ସଂ ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପଟ ଧାତୁ ଚିତ; ପାଟ ଧାତୁ=ପଟାଇବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ) —୧ । ସମୂଳେ ବିନାଶ-(ଉତ୍ପାଟିତ. ବିଣ) କରଣ; ନିର୍ମ୍ମୂଳକରଣ—1. Eradication.

୨ । ଉନ୍ମୂଳନ; ଉପଡ଼ନ।—2. Pulling up by the root; uprooting.

୩ । ଉପରୁ କାଢ଼ିଅଣିବା; ଓଟାରଅଣିବା—3. Extraction.

୪ । ବିନାଶନ —4. Destruction.

୫ । ଫୁଲ ଆଦ ଛିଣ୍ଡାଇବା—5. Plucking

୬ । ବହିଷ୍କରଣ; ଉଡ଼ଦେବା; ଘଉଡ଼ଦେବା—6. Expulsion.

ଉତ୍ପାଟୟିତା—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ.(ଉତ୍+ପଟ ଧାତୁ ଣିଚ; ପାଟ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ)—ଉତ୍ପାଟକ (ଦେଖ)

Utpāṭayitā (ଉତ୍ପାଟୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Utpāṭaka (See)

ଉତ୍ପାଟିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପଟ ଧାତୁ ଣିଚ୍; ପାଟ-ଧାତୁ=ପଟାଇବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉନ୍ମୂଳିତ; ଉପଡ଼ା ହୋଇଥିବା—1. Uprooted.

୨ । ସମୂଳେ ବିନାଶିତ—2. Eradicated; completely destroyed.

୩ । ବହିଷ୍କୃତ—3. Expelled.

Utpāṭita

ଉତ୍ପାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ପାଟନ) —ଉପାଡ଼ିବା—To uprooted.

ତରଣ୍ଟା ଏଣା ପୁନର୍ବାର ଅଣି ଉତ୍ପାଟ ଛେଦ କନେ—ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଉତ୍ପାତ—ସଂ. ବ—(ଉତ୍=ଅକସ୍ମାତ୍; ଉପରୁ+ପତ ଧାତୁ ପଡ଼ିବା+ଘଞ୍ ଭାବେ. ଅ)—୧ । ବିପଦ—1. Danger.

୨ । ଦୈବୀ ଦୁର୍ଘଟନା— 2. Mishap.

୩ । ସମସ୍ତ ପ୍ରଜ୍ୟରେ ଘଟିବା ଦୈବୀ ବିପଦ—3. Public calamity

୪ । ଅତ୍ୟାଚାର; ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—4. Violence; outrage; tyranny.

୫ । ବିନାଶ — 5. Ruin

୬ । ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ନଷ୍ଟ କରିବା—6. Depredation.

୭ । ଆକସ୍ମିକ ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟନା—7. Accident; inauspicious occurrence

୮ । ଅପଦର ଦ୍ୟୋତକ ଚିହ୍ନ ବା ଲକ୍ଷଣ—8 Portent; evil omens.

[ଦ୍ର—ଉତ୍ପାତ ଦ୍ର, ଧୂମକେତୁ, ଉଲ୍କାପାତ, ଭୂମିକମ୍ପ, ଶୂନ୍ୟଶବ୍ଦ, ଅଣ୍ଡିଗୁଡ଼ଲୁଅର ବୋକାଳ, ନଖା, ଆଦର ଉତ୍ପଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ପାତ ଅଟେ।]

ଉତ୍ପାତିକ—ବିଣ—ଉପଦ୍ରବକାରୀ—Oppressive.

ଉତ୍ପାତକେତୁ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ପାତ+କେତୁ=ଚିହ୍ନ) —ଉତ୍ପାତଲକ୍ଷଣ (ଦେଖ)

Utpātaketu Utpātalakshaṇa (See)

ଉତ୍ପାତପାକଜନିତ—ସଂ.ବି(୭ମ୍ଭୀ ତତ୍, ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ ବା ଶର୍ମା ତତ୍)—ଉତ୍ପାତର ଫଳସ୍ୱରୂପ—Due to disastrous calamity.

Utpātapākajanita

(ଚଣ୍ଡୀପୂଜାଣ—୧୧ ୩୫)

ଉତ୍ପାତମେଘ—ସଂ. ବ—(ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧାରଯ)—ଉତ୍ପାତର ଲକ୍ଷଣସ୍ୱରୂପ ଅକାଳରେ ବହୁ ବୃଷ୍ଟି କରିବା ମେଘ ବା ଉଲ୍କାପୁଞ୍ଜଯୁକ୍ତ ମେଘ —Clouds foreboding calamity, (e. g. raining untimely and ejecting shooting stars.)

Utpātamegha

(ଚଣ୍ଡୀପୂଜାଣ— ୧୦-୨୧)

ଉତ୍ପାତଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଉତ୍ପାତ=ଦୈବୀ ଦୁର୍ଘଟନା+ଲକ୍ଷଣ=ଚିହ୍ନ) ଅମଙ୍ଗଳ ଚିହ୍ନ;ଅଶୁଭସୂଚକ ଘଟନା—An evil sign; a bad omen; event foreboding calamity or disaster; portent.

Utpātalakshaṇa

ଉତ୍ପାତସାଗର—ସଂ ବ—(ବଶିଷ୍ଠଋଷିଙ୍କ କୃତ) ଦୈବୀ ଅମଙ୍ଗଳ-ମାନଙ୍କ ପୂର୍ବଚିହ୍ନମାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବା ଜ୍ୟୋତିଷଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ--Name of an astrological treatise on portents.

Utpātasāgara

ଉତ୍ପାତିଆ— ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉତ୍ପାତ)—୧ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ—1. Oppressive.

ଉତପାତେ ୨ । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ—2. Depredatory.

Utpātiā

ଉତପାତୀ

ଉତ୍ପାଦକ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ୍; ପାଦ ଧାତୁ=ଗତି କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—(ଉତ୍ପାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Utpādaka

୧ । ଉତ୍ପାଦକାରକ; ଜନ୍ମଦାତା; ଯେ ଜନ୍ମ କରେ—1. Productive; generating; producing; creating

୨ । (କୌଣସି ବିଷୟ) ଘଟାଇବା—2. Causing.

ଯଥା—(ଉତ୍ପୋତ୍ପାଦକ)

ବ—୧ । ଜନ୍ମଦାତା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପୁରୁଷ—1. Creator; generator; one who begets.

୨ । ଜନକ; ପିତା—2 Father.

୩ । (ଗଣିତ) ମୌଳିକ ଗୁଣନୀୟକ—3. (mathematics. Factor.

ଉତ୍ପାଦନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପାଦ ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—

Utpādana ୧ । ଜନ୍ମାଇବା; ଉତ୍ପାଦକରିବା—1. Production;

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକାକ୍ଷର ଶବ୍ଦରେ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ଦୁଇଟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଦୃଶ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ଜରୁରି । ଅତଏବ 'ଁ' ବା । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବୋଲିବା ବେଳେ ମୁଖ ଓ ନାସିକାକୁ ସମଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ । ଉଦା.— ଗାତ' ର ଶବ୍ଦରେ 'ଗାଇ' ବୋଲିବେ; 'କୃଷ' ର ଶବ୍ଦରେ 'କୃଷ' ବୋଲିବେ; 'ବଧୂ' ର ଗାଇରେ 'ବଧୂଁ' ବୋଲିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧନା' ର ଗାଇରେ 'ଅଇଁନା' ବୋଲିବେ; 'ଅଇଁନା' ର ଗାଇରେ 'ଅଇଁନା' ବୋଲିବେ

୨ । ପ୍ରସବକରଣ; ଜନନ; ଜାତକରିବା; ବୋଇବା—
2 Act of begetting or generating; bringing forth.
୩ । (ଗଛ ଆଦ) ଫଳିବା; ଫଳ ଧରିବା—
3. Bearing fruits.
୪ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉତ୍ପତ୍ତିକରଣ—
4 The causing of a thing to come into existence.
୫ । ଫଳରେ ପଡାଇବା—5. Effecting; causing to happen; causing.

ଉତ୍ପାଦୟିତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉତ୍+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍; ପାଦ ଧାତୁ + ତୃ ୧ମା. ୧ବ)—ଉତ୍ପାଦକ (ଦେଖ)—
Utpādayitā (ଉତ୍ପାଦୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Utpādaka (See)

ଉତ୍ପାଦଶୟନ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି: ଉତ୍=ଉପରକୁ+ପାଦ=ଗୋଡ଼ + ଶୟନ=ଶୋଇବା)—ଉପରକୁ ଗୋଡ଼ ହେଇ ଯେ ଶୟନ କରେ; ହଂସ ପକ୍ଷୀ—
Utpādaśayana Lap-wing.

ଉତ୍ପାଦିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ପଦାକୁ; ଉପରକୁ+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍= ଗତ କରାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Utpādita ୧ । ଜନ୍ମ କରାଯାଇଥିବା; ଜନତ—
1. Begotten; brought into existence
୨ । ଜନ୍ମପ୍ରାପ୍ତ; କୃତ—2. Produced; effected.

ଉତ୍ପାଦୀ—ସଂ. ବଣ ପୁଂ. (ଉତ୍+ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଉତ୍ପନ୍ନକାରୀ—Producing.
Utpādī

ଉତ୍ପାଦ୍ୟ—ସଂ. ବଣ.(ଉତ୍=ଉପରକୁ; ବାହାରକୁ+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍= ଗତ କରାଇବା+କର୍ମ. ଯ) — ଉତ୍ପାଦନଯୋଗ୍ୟ; ଜନ୍ମଦେବାର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be produced or generated.
Utpādya

ଉତ୍ପାଦ୍ୟମାନ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରକୁ; ପଦାକୁ+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଗତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Utpādyamāna (ଉତ୍ପାଦ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଜନ୍ୟମାନ; ଯାହାର ଜନ୍ମ ହେଉଅଛି—Being produced

ଉତ୍ପିଚ୍ଛ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ + ପଚ୍ଛ=ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଯାହାର; ଉପରକୁ ଲାଞ୍ଜ ହେକିବା ମୟୂର ପରି)—୧ । ଆଶାୟୀ—1. Expectant
Utpichchha ୨ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ; ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—2. Eager; anxious
୩ । ଆନନ୍ଦୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ—3. Delighted; merry
୪ । ଅସମ୍ଭାଳ; ଅସ୍ଥିର—4. Restless; impatient.

ଉତ୍ପିଚ୍ଛ—ଦେ. ବଣ—ଉତ୍ପିଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Utpichha Utpichchha (See)

ଉତ୍ପିଞ୍ଜର—ସଂ. ବଣ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ବାହାରକୁ+ପିଞ୍ଜର)—
Utpiñjara ୧ । ପିଞ୍ଜରମୁକ୍ତ; ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ; ଚାରମୁକ୍ତ—
2. Set free; liberated from cage.

ଉତ୍ପିଞ୍ଜଳ—ସଂ. ବଣ—୧ । ଉତ୍ପିଞ୍ଜର ଦେଖ (ର=ଳ)—
Utpiñjala 1. Utpiñjara (See)
୨ । ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ—2 Tawny.
୩ । (ଉତ୍+ପିଞ୍ଜି+ଅଳ)—ଅତିଶୟ ବ୍ୟାକୁଳ—
3. Much agitated.

ଉତ୍ପୀଡ଼—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ପୀଡ଼ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ —୧ । ଫେନ—1 Foam·
Utpīrda ୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ (ଦେଖ)—Utpīrdana (See).

ଉତ୍ପୀଡ଼କ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ (ଉତ୍=ବିଶେଷ+ପୀଡ଼ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା) +କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—୧ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନକାରୀ; ଉପଦ୍ରବକାରୀ; (ଉତ୍ପୀଡ଼କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ—1. Oppressive.
Utpīrdaka ୨ । ବିଶେଷ କ୍ଲେଶ ଦେଉଥିବା—
2. Giving much trouble,

ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ପୀଡ଼ ଧାତୁ=ପୀଡ଼ା ଦେବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—୧ । ବିଶେଷ ବାଧା ବା ପୀଡ଼ା—
Utpīrdana (ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—ବଣ) 1. Persecution; harassment.
୨ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ; ଉତ୍ତେଜନ—2. Instigation.
୩ । ଠେଲାଠେଲି; ଟେଁସାଟେଁସି—3. Pushing.
୪ । ଉପରୁ ଚାପ ଦେବା; ଚପିବା—4. Pressing.
୫ । ଜବରଦସ୍ତି—5. Extortion; use of force.
୬ । ଆଧିକ୍ୟ—6. Excess
୭ । ଉପଦ୍ରବ—7. Violence.
୮ । ଅତ୍ୟାଚାର—8. Oppression.
୯ । ବାଧା—9. Obstruction.

ଉତ୍ପୁଚ୍ଛ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ହେକା ହୋଇଥିବ ପୁଚ୍ଛ ଯାହାର)—ଉତ୍ପିଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Utpuchchha (See) (ଉତ୍ପୁଚ୍ଛା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉତ୍ପୁଚ୍ଛେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ.ଉତ୍ପୁଚ୍ଛ)—ଉପରକୁ ପୁଚ୍ଛ ଉଠାଇ—
Utpuchchhe With the tail raised up.
ଉତ୍ପୁଚ୍ଛେ କରଯା ନାଚୁ ଥାନ୍ତୁ ସହିଁ ମତ୍ତ କରିବର୍ଣ୍ଣ ଘାଟେ—
ବଦାନାଥ ।

ଉତ୍ପ୍ରାସ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ପ୍ର+ଅସ୍ ଧାତୁ=ଫୋପାଡ଼ିବା+ଘଞ୍.ଅ)—
Utprāsa ଉତ୍ପ୍ରାସନ (ଦେଖ)
(ଉତ୍ପ୍ରାସିତ—ବଣ) Utprāsana (See)

ଉତ୍ପ୍ରାସନ—ସଂ ବ. (ଉତ୍+ପ୍ର+ଅସ୍ ଧାତୁ=ଫୋପାଡ଼ିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅ)—୧ । ଉପହାସ; ଥଟ୍ଟା—
Utprāsana (ଉତ୍ପ୍ରାସିତ—ବଣ) 1. Joke; derision.
୨ । ଈଷତ୍ହାସ; ଅଳ୍ପହାସ୍ୟ—2. Smile.
୩ । ଉପହାସଜ୍ଞାପକ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
3 A figure of speech indicating ridicule or joke.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଢ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଟ,ଡ	ତ	ଯୟ	ଉଅ	ଊ
୨	ଏ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯ୍ୱ	ଅଚାତ୍ତନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଞ	ଣ	ଂ	ଇଅ	୍	ନ୍

୪ । ଉତ୍‌କ୍ଷେପ; ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା—
4 Throwing up; ejecting

ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍‌ + ପ୍ର + ଈକ୍ଷ୍‌=ଦେଖିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Utprekshaṇa ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା (ଦେଖ)
(ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷିତ—ବଣ) Utprekshā (See)

ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା—ସଂ.ବ. (ଉତ୍‌ + ପ୍ର + ଈକ୍ଷ୍‌ = ଦେଖିବା + ଭାବ. ଅ)—
Utprekshā ୧ । ଉତ୍ତର୍କ; ଅନୁମାନ—
(ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ—ବଣ) 1 Guess.

୨ । ଉପେକ୍ଷା—2. Indifference; oversight.

୩ । ଦର୍ଶନ; ଦେଖିବା; ପରିଦର୍ଶନ—
3. Observation

୪ । ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷାଲଙ୍କାର (ଦେଖ)
4. Utprekshālaṅkāra (See)

ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷାଲଙ୍କାର—ସଂ. ବ — ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଅନୁମାନ ବା
Utprekshālaṅkāra ତୁଳନାମୂଳକ ଅଲଙ୍କାର—A figure
of speech in rhetoric; simile

[ଦ୍ର—"ଯେବେ ପ୍ରକୃତ ପଦାର୍ଥରେ ଅପ୍ରାକୃତ ପଦାର୍ଥର କେବଳ ଉର୍କଣା କରାଯାଏ, ତେବେ ଉତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷାଳଙ୍କାର ହୁଏ । ଜ, ସତେଜ, ସିନା, ବା, ଅବା, ଯେପ୍ରେ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ବାଚକ ଶବ୍ଦ । ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର; ଯଥା—ବାଚ୍ୟୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା ଓ ପ୍ରତୀୟମାନୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା । ଯେଉଁଠାରେ ବାଚକ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଯୋଗ ଥାଏ, ସେଠାରେ ବାଚ୍ୟୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା ହୁଏ; ଯେଉଁଠାରେ ତାହା ନ ଥାଏ, ସେଠାରେ ପ୍ରତୀୟମାନୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା ହୁଏ ।

ଯଥା—(୧) ବାଚ୍ୟୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା—

ତୁମ୍ଭ ଚରଣକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟ ବୋଲେ ଚରମେ,
ନଦନ କେତନ ଉଡ଼ଇ କରା ଶୋଭ ଅଗ୍ରମେ—ବ୍ରଧ ନାଥ. ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ।

(୨) ପ୍ରତୀୟମାନୋତ୍‌ପ୍ରେକ୍ଷା—

ବାସନ୍ତ ଦଗେ ଅରୁଣ କରୁଣା; ବଜନ କଲ ଉକୁ ପିନ୍ଧ ଅଣି ।
ବସ୍ତ୍ର ସବଦାର ଦଗି ଅସିଲ, ବଙ୍ଗେ କର୍ପେ ଶାଉବାଡ ସେ ଦେଲ ।
ଭକ୍ତ. ବିଦେହ୍ମଶବଳାସ ।
କୁଳମଣି. ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।]

ଉତ୍‌ପ୍ଲବ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍‌ = ଉପରକୁ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭେଇଁବା +
Utplaba ଭାବ. ଅ)—ଉତ୍‌ପ୍ଲବନ (ଦେଖ)
Utplabana (See)

ଉତ୍‌ପ୍ଲବନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍‌=ଉପରକୁ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭେଇଁବା
Utplabana + ଭାବ. ଅନ)—
(ଉତ୍‌ପ୍ଲୁତ—ବଣ) ୧ । ଉଲ୍ଲମ୍ଫନ; କୁଦିବା —
1. Jump; leap; bound.

୨ । ଜଳ ଉପରେ ଭାସିବା; ଉନ୍ମଜ୍ଜନ—
2. Floating; swimming.

୩ । ଉଛୁଳ ପଡ଼ିବା— 3. Over-flowing.

୪ । ନଦୀ ଆଦି ବଢ଼ିବା—
4 Flood: inundation.

ଉତ୍‌ପ୍ଲବା—ସଂ. ବ.·(ଉତ୍‌ = ଉପରେ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭେଇଁବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Utplabā ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ନୌକା—Boat:

ଉତ୍‌ପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍‌=ଉପରକୁ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଗତି କରିବା
Utpluta +କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

୧ । କୁଦିଥିବା—1. Leaped up.

୨ । ଉପରକୁ ଭେଇଁଥିବା—
2. Springing up.

୩ । ଉଛୁଳିବା—3. Over-flowing.

୪ । ଭାସୁଥିବା—4 Floating.

୫ । (ନଦୀ ଆଦି) ବଢ଼ିଥିବା —
5. Flooded; inundated.

ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍‌=ଉପରକୁ+ଫୁଲ୍ଲ ଧାତୁ=ବିକସିତ
Utphulla ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

୧ । ବିକସିତ —
1. Blown; expanded; blooming.

୨ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ; ଆନନ୍ଦିତ—2. Gladdened.

ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ—ଦେ. ବଣ—ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Utphullita Utphulla (See)

ସଦ୍ୟ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିତ ଫୋରସ—ଉତ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ)—
Utphullibā ୧ । ବିକସିତ ହେବା—1 To be blown;
to expand; to bloom.

୨ । ଆନନ୍ଦିତ ହେବା —2. To be gladdened

ଉତ୍ସ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ତ୍ ଧାତୁ=ଆର୍ଦ୍ର ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ସ)—ପ୍ରସ୍ରବଣ;
Utsa ଝରଣା—Spring; fountain; cascade.

ଉତ୍‌ସଙ୍ଗ—ସ.ବ. (ଉତ୍‌+ସଜ୍‌ଜ୍‌ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+ଅଧିକରଣ.ଅ)-
Utsaṅga ୧ । କୋଡ଼; କୋଳ—1. Lap; the haunch.

ବେଧବ୍ୟ ବଧୂର ବାମା ଲଭି ଆଲିଙ୍ଗନ,
ପ୍ରାଣପଣେ ଉତ୍ସଙ୍ଗରେ କୁତୂହଳେ କରଇ ଶୟନ । ମଧୁସୂଦନ. ବଦରୀକଳା. ନଦ୍ରା

୨ । (+କର୍ମ. ଅ)— ଉରୁ—2. Thigh

୩ । ପର୍ବତର ଢାଲୁ—
3. Acclivity; slope of a hill.

୪ । ଚୁଚୁସ୍ଥ; ବକ୍ଷସ୍ଥଳ —4. Bosom; breast.

୫ । ଆଲିଙ୍ଗନ—5. Embrace.

୬ । ଅନ୍ତର; ମଧ୍ୟଭାଗ—6. Interior.

୭ । ପର୍ବତର ଅଗ୍ରଭାଗ—
7. Summit of a mountain.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ହଳନ୍ତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖା ଦେଉଛି ନାହିଁ ଅତଏବ ୧ ଓ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୁଇଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦୁଇ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାରେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ଥିବ. ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଠିକ୍ ଦରକାର ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ସେ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ପାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୃଷ୍ଣ' ର ମିଳରେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ଚମ୍ପୂ' ର ପାଇଁ 'ଚମ୍ପୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ର ପାଇଁ 'ଅଳଙ୍କତ' ଦେଖିବେ ।

୮ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଅଳଭାଗ—
8. Upper portion.

୯ । ଦୋଚାର ଛତ—9. Roof of a building.

୧୦ । ଏକତ୍ର ମିଶ୍ରଣ—10. Admixture; association.

ଉତ୍ସ. ବଣ (+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଜନସଙ୍ଗ; ସଙ୍ଗରହିତ—
1. Devoid of company.

୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ—2. Produced.

୩ । ନଷ୍ଟ—3 Spoiled.

ଉତ୍ସଙ୍ଗିତ—ସଂ. ଭୂତ. ପୁଂ (ଉତ୍+ସଙ୍ଗ+ଇତ)—୧ । ଆଲିଙ୍ଗିତ—
Utsangita 1. Embraced.
(ଉତ୍ସଙ୍ଗିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏକତ୍ରଜଡ଼ିତ—
2. Admixed; associated.

୩ । ଉତ୍ସଙ୍ଗରେ ସ୍ଥାପିତ; ଉତ୍ସଙ୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତ—
3. Put on the lap; taken to the lap.

ଉତ୍ସଞ୍ଜନ—ସଂ.ନ.(ଉତ୍+ସନ୍ଜ୍ ଧାତୁ=ଆସକ୍ତ ହେବା+ଭାବ.ଅନ)—
Utsañjana ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କ୍ଷେପଣ—Throwing up.

ଉତ୍ସନ୍ନ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍+ସଦ ଧାତୁ=ନଷ୍ଟ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Utsanna ୧ । ବିନଷ୍ଟ; ବିଧ୍ୱସ୍ତ; ବିନାଶିତ—
1. Ruined; overthrown; destroyed.

୨ । ଉତ୍ଥିତ—2. Risen.

୩ । ଲୁପ୍ତ—3. Extinct.

ଦେ. ବଣ—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ; ବ୍ୟସ୍ତ—1. Annoyed; perturbed.

ବାଜେ ବାଦ୍ୟ ଅନେକ ଭିନ୍ନ ନାଗ ନାଳ—
ସ୍ୱେଦରେ ସିକ୍ତ ସେତେ ସ୍ୱେଦ । ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.

ଦେ. ବ.– ଉତ୍ତାଳନ—Excitement.

ଜଗତଜସ୍ୟ ଅଷ୍ଟର ଏ ଫଳ । ଦଡ଼ ଉତ୍ସନ୍ନ ଜନମର ସ୍ପର୍ଶ ।
ଭାଗ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଉତ୍ସବ—ସଂ. ନ (ଉତ୍+ସୂ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Utsaba ୧ । ଆନନ୍ଦଜନକ ବ୍ୟାପାର—
1. Pleasant ceremony; festival.

କସ୍ତୂର ତଲନ ସର ଦୁଇ ଘୁଣ୍ଟେର ପଡ଼
ଏ ସଙ୍ଗେ ଦରେଖ କରିବାର ଉତ୍ସବ । ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୨ । ସମ୍ଭୋଗ; ଆନନ୍ଦ—2. Pleasure; rejoicing.

କହେ ଏ କାଳ ଉତ୍ସବ ବିରହେନ ସାର । ଭାଗ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

୩ । ଉତ୍ସେକ—3. Sprinkling

୪ । ଅମର୍ଷ ବା କୋପ—4 Anger; wrath

୫ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସର ଦିବସ; ଛୁଟି ଦିନ—5. Holiday

୬ । ଇଚ୍ଛାର ପ୍ରସର—6 Flight of thought.

୭ । ଆନନ୍ଦାବସର—7 Pleasant time.

୮ । ଭୋଜ—8. Feast.

୯ । ଉତ୍ଥାନ; ଉତ୍ଥାପନ—9. Resing up.

୧୦ । ବହୁଲୋକଙ୍କର ଆନନ୍ଦଜନକ ମିଳନ—
10. A joyous meeting of many persons.

ଉତ୍ସବସଙ୍କେତ—ସଂ. ବ.—(ବହୁସ୍ତ୍ରୀହି; ଉତ୍ସବ+ସଙ୍କେତ=ଆହ୍ୱାନ;
Utsabasaṅketa ଏମାନଙ୍କର ଦାମ୍ପତ୍ୟ ନିୟମ ନାହିଁ; ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ପରସ୍ପର ଅନୁରାଗ ହେଲେ ଏମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାନୁସାର କରନ୍ତି) —ପାର୍ବତ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
A hilly tribe having no marriage.

ଉତ୍ସର୍ଗ—ସଂ. ନ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ସୃଜ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+
Utsarga ଭାବ. ଅ)—୧ । ପରିତ୍ୟାଗ—
ଉତ୍ସର୍ଗିତ; ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ } ବଣ 1. Abandonment.

୨ । ଦାନ—2. Gift; present; donation.

୩ । ଦେବତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାନ ବା ନିବେଦନ—
3. Offering to a Deity; oblation.

୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସାମାନ୍ୟବିଧି—
4. (grammar) An ordinary rule.

୫ । ଯାଗବିଶେଷ— 5. A sacrifice; a sacrificial offering.

୬ । ପୂତିଷ ତ୍ୟାଗ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
6. Passing of stools.

୭ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଉପହାର ଦେବାର ସଂକଳ୍ପ; ପାଣି ଛଡ଼ାଇବା—
7. Dedication.

୮ । ମେଘବର୍ଷିବାର ପରିମାଣ—
8. The quantity of rain or shower.

୯ । ମେଘର ଗଭୀରତା ବା ବେଧ—
9. Depth of a cloud.
(ଯଥା— ମେଘର ଉତ୍ସର୍ଗ ଏତେ ଯୋଜନ)

ଦେ. ବ—୧ । ଉଚ୍ଚତା—1. Elevation; height.

ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସେ ଅଠକୋଶ ସେ ଅଟଇ
ଗୁରୁକୋଶ ଲମ୍ବ ବସ୍ତାର ନରସାଇଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୨ । ବେଧ—2. Depth.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଉଚ୍ଚ—1. High.

ଅତ ଉତ୍ସର୍ଗ ଦିନ ବୃତ୍ତେ; ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରତ୍ୟୁଷେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ଦତ୍ତ; ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ—2. Which has already been offered.

ଉତ୍ସର୍ଗ ଧନ ସେହି ଦ୍ୱରେ, ଅନ୍ୟେ ନରକ ଭୋଗକରେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ; ଦତ୍ତ ଦେବା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପିତ—
3 Dedicated to be given

ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଦେବତାଙ୍କ
Utsarga karibā ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦାନ କରିବା ବା ପାଣିଛଡ଼ାଇ
ଉତ୍ସର୍ଗ କରା ଦେବା ବା ନିବେଦନ କରିବା—
उत्सर्ग करना 1. To dedicate a thing to a Deity; to offer as an oblation.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ଯ୍ୟ	ଦ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ନ୍

୨ । ଦାନ କରିବା—2. To make a gift or present; to give a thing.

୩ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସଂକଳ୍ପ କରିବା—3. To dedicate or to consecrate a thing to a Deity

୪ । କୌଣସି ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ନାମରେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା—4. To dedicate a book.

୫ । ବୃଷୋତ୍ସର୍ଗ କରିବା; ପ୍ରେତାତ୍ମାର ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକାଦଶାହ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସରେ ଗୋଟିଏ ବୃଷ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଦାନ କରି ଛଡ଼ା ଦେବା—5. To let out a bull to roam at large after dedicating it to Siba and branding it at the first funeral Śrāddha ceremony of a deceased Hindu of means.

ଉତ୍ସର୍ଗପତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଅଧିକରଣତତ୍ପୁରୁଷ) — ଯେଉଁ ପତ୍ରଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରାଯାଇଥିବା ବିଷୟ ପୁସ୍ତକର ଆଦ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଥାଏ— Utsargapatra ଉତ୍ସର୍ଗପତ୍ର A writing or page mentioning the fact of a book having been dedicated to a certain person, a letter of dedication.

ଉତ୍ସର୍ଗାଇବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—ଉତ୍ସର୍ଗିବାର ନିଜନ୍ତ ରୂପ— Utsargāibā The causative form of Utsargibā.

ଅବଦେକ ଧନ ଦବେକ ଦ୍ୱିଜ ଭଲ
କବିଥିଲ ସେସବି ଉତ୍ସର୍ଗାଇ ଦେଲ । କୃଷ୍ଣବିଂ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋ ।

ଉତ୍ସର୍ଗିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ସର୍ଗ = ଦାନ + ଇତ) — Utsargita ୧ । ଦତ୍ତ, ନିବେଦିତ—1 Presented; given

୨ । ଦାନାର୍ଥରେ ବା ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂକଳ୍ପିତ—2. Dedicated to an Deity

୩ । ଦେବତାଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିବା—3. Offered to a Deity.

୪ । ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ମହାଜନଙ୍କ ନାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ (ଗ୍ରନ୍ଥାଦି)—4. Dedicated (said of a book).

୫ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—5. Relinquished; abandoned.

ଉତ୍ସର୍ଗିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା (ଦେଖ) Utsargibā Utsarga karibā (See)

ଘୋଡ଼ା ହାତୀ ପୁରୁଷ ମୃତ ଉତ୍ସର୍ଗିଲେ । କୃଷ୍ଣବିଂ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଉତ୍ସର୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + ସୃଜ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ) — ଉତ୍ସର୍ଗ (ଦେଖ) Utsarjana Utsarga (See)

ଉତ୍ସର୍ପଣ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ସୃପ୍ ଧାତୁ = ଧୀରେ ଧୀରେ ଯିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ — Utsarpana 1. Passing over; leaping over.

୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗମନ—2. Ascending; rising up:

୩ । ତ୍ୟାଗ—3. Abandonment.

ଉତ୍ସର୍ଜ୍ୟା—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + ସୃ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଋତୁମତ୍ତା ବା ବତ୍ସରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତା ଗାଈ— Utsarjyā A cow in heat.

ଉତ୍ସଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଛୁଳିବା; ଜଳ ବା ତୈଳ ଆଦି ପାତ୍ରରେ ସମ୍ଭାଳି ନ ଦେବା —To overflow; to brim over. Utsalibā

ବଢଇଁ ଯମ ପ୍ରେମଜଳ ବନ୍ଦୁଳ ଉତ୍ସଳିବାର ଅବସ୍ଥା ।
ଭକ୍ତ. ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱରବଳାସ ।

ଉତ୍ସାଦନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + ସଦ ଧାତୁ ଶିଥି; ସାଦ ଧାତୁ = ବିନାଶ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)— Utsādana

୧ । ଜଳ ଆଦି ନଆଁ ଉପରେ ଫୁଟିବା— Seething or boiling of a liquid.

୨ । ଉତ୍ତପ୍ତିନ; ଆଉଟା ଦେବା— 2. Being stirred over fire.

୩ । ତୈଳ, ଚନ୍ଦନାଦଦ୍ୱାରା (ଶରୀରର) ସଂସ୍କାର— 3. Toilet.

୪ । ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ମଳଶୋଧନ—4. Refining.

୫ । ଧୂଳିଝାଡ଼ିବା—5. Dusting.

୬ । ପରିଷ୍କରଣ; ସଫା କରିବା— 6 Cleansing a thing of impurities.

୭ । ଉତ୍ସନ୍ନ କରିବା—7. Ruining.

୮ । ବିନାଶନ—8. Annihilation; destruction.

୯ । ଉନ୍ମୂଳନ—9. Eradication

ଉତ୍ସାଦିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍ + ସଦ ଧାତୁ. ଶିତ + କର୍ମ. ତ)— Utsādita

୧ । ଉନ୍ମୂଳିତ; ବିନଷ୍ଟ— 1. Ruined: eradicated.

୨ । ପରିଷ୍କୃତ; ନିର୍ମ୍ମଳୀକୃତ—2. Cleansed.

ଉତ୍ସାରଣ—ସଂ ବ. (ଉତ୍ + ସୃ ଧାତୁ; ଣିତ ସାର ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)— Utsāraṇa (ଉତ୍ସାରିତ—ବିଣ)

୧ । ଦୂରୀକରଣ; ଉଡ଼ିବା— 1 Removal; driving away

୨ । ପଦାଳୁ ବାହାର କରିବା— 2. Bringing out.

୩ । ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇ ଦେବା— 3. Clearing out of the way.

ଉତ୍ସାରିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍ + ସାର ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)— Utsārita

୧ । ଅବାଧ; ବାଧାରହିତ— 1. Unobstructed.

୨ । ଦୂରୀକୃତ—2. Removed.

୩ । ପ୍ରବାହିତ—3. Flowing.

ଅରା ଉତ୍ସାହର ଉତ୍ସ ଉମାରତ ବର ଉତ୍ସାହଦାତ୍ରିଙ୍କ ।
ମଧୁସୂଦନ—ଉତ୍କଳଗାଥା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଯଥା ପ୍ରଶ୍ନରେ ମୂଳର ୧ ରୁ ୩ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ଏବଂ ୨ ରୁ ୩ ଅକ୍ଷର ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୩ ଯୌଗ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳନ୍ତୁ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବନାନ ୨ ବା ୧ ରୁ ୩ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟଯୁକ୍ତ ଏକ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଥା— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କ୍ଷୀର' ନ ମିଳିବେ 'କ୍ଷୀର' ଯୋଗିବେ; ବର୍ଷା ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷା' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଥୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଉତ୍ସାହ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଅଭିଶସ୍+ସହ = ସହିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Utsāha ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନୁରାଗ; ଉଦ୍‌ଯୋଗିତା—
1. Energy; strong interest in a work.
୨ । ସଂକଳ୍ପ—2. Resolution; resolve.
୩ । ତତ୍ପରତା—3 Promptness.
୪ । ବ୍ୟଗ୍ରତା; ଆଗ୍ରହ—4. Eagerness; zeal.
୫ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—5 Perseverance.
୬ । ଉଦ୍ୟମ; ଉଦ୍‌ଯୋଗ—6. Steady effort.
୭ । ଝୁଟ୍ଟି; ତେଜ—7. Vigour.
୮ । ଦୃଢ଼ତର ଯତ୍ନ—8. Enterprise; venture.
୯ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମନରେ ଜାତ ଅନୁରାଗ; ପ୍ରୋତ୍ସାହ—9. Encouragement.
୧୦ । ସାରସ୍ୱର ସ୍ଥାୟୀ ଭାବ—10. The permanent mental attitude in the heroic sentiment.
୧୧ । କଲ୍ୟାଣ—11. Benediction
୧୨ । ହର୍ଷ—12. Joy.
୧୩ । (+ କରଣ. ଅ) ସଂରମ୍ଭ; ସୃଜ୍ଜ—13. Beginning
ଦେ. ବଣ—ଉତ୍ସାହିତ – Encouraged; eager; zealous.

ବୋଲେ ଚଳି ଘନ ଦଳନ ନମନ୍ତେ ଉତ୍ସହ ହୋଇ ବଳେ ବଳେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ବଳଭ ଘନାସ୍ୱଣ ।

ଉତ୍ସାହକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ + ସହ ଧାତୁ + ଣ୍ୱୁଲ୍. ଅକ)—
Utsāhaka ଯେ ଉତ୍ସାହ ଦଏ—Encouraging.
(ଉତ୍ସାହିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉତ୍ସାହଦାତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ.—ଉତ୍ସାହ ଦେବା (ବ୍ୟକ୍ତି)
Utsāhadātā Patronising: encouraging.
(ଉତ୍ସାହଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ.ବ.–କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତିକାମୀରୂପେ ତାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦଏନ୍ତି; ପୃଷ୍ଠପୋଷକ—Patron.

ଉତ୍ସାହନ—ସଂ ବ. (ଉତ୍+ସହ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ଉତ୍ସାହଦାନ—
Utsāhana Giving encouragement.
ସଂ. ବଣ. (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଯାହା ବା ଯେ ଉତ୍ସାହ ଦଏ; ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ—Encouraging.

ଉତ୍ସାହନୀୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ + ସହ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Utsāhanīya ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ବା ଯାହାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ—Deserving encouragement.

ଉତ୍ସାହବର୍ଦ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ସାହ + ବୃଧ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Utsāhabarddhana ୧ । ଉତ୍ସାହବୃଦ୍ଧି—Encouragement; zeal.
୨ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—2. Perseverance.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ)—ସାରସ୍ୱର—The heroic sentiment in art.
ସଂ. ବଣ.—ଯାହା ଉତ୍ସାହକୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରେ; ଯେ ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ାଏ; ଉତ୍ସାହଦାତା—One who or that which gives encouragement or infuses vigour or zeal.

ଉତ୍ସାହା—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ସାହ)—ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ)
Utsāhā Utsāha (See)
କର୍ମକୁ ପରାକ୍ରମ ନ ଦେବ ଯେବେ ସ ତ୍ରା
ତେବେ ଭାରାର ଉଚ୍ଚ ଯାଏ ଃ ଉତ୍ସ ତ୍ରା ।
ସ ରଭା. ମହାଭାରତ

ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବଣ.—୧ । ନିରୁତ୍ସାହ—
1. Hopeless; disappointed.
ବାରଡ ଇତି ମହାଘାତୁଣ ଦେଶି ଘାତ୍ରା
ବଳାଟଂ ଦେଉଛ ଉତ୍ସାହା ।
ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।
୨ । ଉତ୍ସାହୀ—2. Zealous.

ଉତ୍ସାହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ସାହ+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇତ)—
Utsāhita ୧ । ଉତ୍ସାହପ୍ରାପ୍ତ; ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ପାଇଥିବା—
1 Stimulated; encouraged.
୨ । ଉତ୍ତେଜିତ—2. Prompted (to do a thing)
୩ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହ ପାଇବାରୁ ସାହସର ସାହସ କରି ଥାଏ – 3. Emboldened.

ଉତ୍ସାହୀ—ସଂ. ବଣ. ତ୍ରି. (ଉତ୍ସାହ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)—
Utsāhī ୧ । ସାହସିକ; ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ –1. Energetic, courageous.
(ଉତ୍ସାହିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଉଦ୍ୟମଶୀଳ—2. Enterprising
(ଉତ୍ସାହିତା – ବ) ୩ । ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ—3. Resolute
୪ । ଅଧ୍ୟବସାୟୀ—4. Persevering.

ଉତ୍ସିକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ = ଉପରେ + ସିଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Utsikta ୧ । ଉପରଭାଗରେ ତିଆ—1. Wet outside; wet on the surface
(ଉତ୍ସେକ—ବ)
୨ । ଉପରେ ଛଞ୍ଚା ଦୋଇଥିବା —
2 Sprinkled over; be sprinkled.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଗର୍ବିତ; ଉଦ୍ଧତ; ଧୃଷ୍ଟ—
3. Proud; presumptuous; haughty.

ଉତ୍ସୁକ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ + ସୁ ଧାତୁ = ଅନୁରକ୍ତ ହେବା; ପ୍ରସବ
Utsuka କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ବିଶେଷ ଉଦ୍ୟୋଗୀ;
(ଉତ୍ସୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହ; ବ୍ୟଗ୍ରତା—1. Zealously
(ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—ବ) active.
୨ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—2. Anxious; uneasy.
୩ । ଇଚ୍ଛୁକ— 3. Desirous.
୪ । ଲାଳାୟିତ—4. Hankering after; longing for.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇମ୍	ଉଅ	ଘ
ା	୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ସ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ଦ

୫ । ଅନୁରକ୍ତ—5. Zealously attached (to an object)

୬ । ପ୍ରିୟ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—6. Dear

ଉତ୍ସୁକତା— ସଂ. ବ. (ଉତ୍ସୁକ+ତ୍ୱାବ. ତା)—୧ । ଉତ୍ସୁକ ଭାବ; ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—1. Zeal.

୨ । ଆଗ୍ରହ; ବ୍ୟଗ୍ରତା—2. Eagerness.

୩ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—3 Perseverance.

୪ । ଉତ୍କଣ୍ଠା —Anxiety; uneasiness.

ଉତ୍ସୁକତ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବଣ.—ଉତ୍ସୁକ (ଦେଖ)
Utsukita Utsuka (See)

ଅଜେ ମୁଁ ଦୋଇ ଉତ୍ସୁକତ—ଉଷ୍ଣ. ଅଭିମନ୍ୟୁଆନଥି ।

ଉତ୍ସୂତ୍ର—ସଂ. ବଣ—(ଉତ୍+ସୂତ୍ର=ନିୟମ)—ନିୟମବହିର୍ଭୂତ—
Utsūtra Centrary to rules.

ଉତ୍ସୃଜନ—ସଂ.ବ (ଉତ୍+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ.ଅନ)-
Utsṛujana ୧ । ତ୍ୟାଗ –1. Abandonment

୨ । ସମର୍ପଣ—2. Offering

ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗକରିବା+କର୍ମ. ତ)–
Utsṛushṭa
ଉତ୍ସର୍ଗ;) ବ.
ଉତ୍ସର୍ଜନ)

୧ । ଉତ୍ସର୍ଗିତ (ଦେଖ)—Utsargita (See)

୨ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—2. Established.

୩ । ପ୍ରଯୁକ୍ତ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—3. Joined; applied.

ଉତ୍ସେକ—ସଂ. ବ (ଉତ +ସିଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Utseka ୧ । ଉପରେ ଛିଞ୍ଚିବା; ସେଚନ—
1. Sprinkling over

୨ । କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତରେ ପାଣି ମଡ଼ାଇବା— 2. Irrigation.

୩ । ଗର୍ବ; ଅହଂକାର; ଦର୍ପ—
3. Pride; presumption; arrogance.

୪ । ଉଦ୍ରେକ; ଆଧିକ୍ୟ—4. Increase; swelling; redundance.

ଉତ୍ସେଚନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ସିଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Utsechana ୧ । ପାଣି ଆଦି ଛିଞ୍ଚିବା—1. Sprinkling.

୨ । କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଣି ମଡ଼ାଇବା—
2. Irrigation of fields

୩ । ଜଳ ବରଷିବା—3. Showering.

୪ । ଜଳାଦିର ବହୁନାଃସରଣ—
4. Spouting out of water.

୫ । ଜଳବୃଦ୍ଧି; ପାଣିବଢ଼ି—5. Flood; inundation.

ଉତ୍ସେଧ—ସଂ. ବଂ (ଉତ୍=ଉପରେ+ସିଧ୍ ଧାତୁ=ସିଦ୍ଧା+ଭାବ. ଅ)
Utsedha ୧ । ଉଚ୍ଚତା—1. Height.

୨ । ଉନ୍ନତ—2. Improvement; elevation.

୩ । ଔଦ୍ଧତ୍ୟ; ଧୃଷ୍ଟତା—3. Arrogance; haughtiness.

୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଶରୀର; ଦେହ—4. Body.

୫ । ସ୍ଥୂଳତା—5. Fatness; thickness.

୬ । ବଧ—6. Slaughter; killing.

୭ । ଉପରିଭାଗ—7. Surface; upper part.

ଉଥରା—ଉଥୁରା (ଦେଶ)
Utharā Uthurā (See)

ଉଥଲିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ଥଲନ)—ଉଛୁଳିବା (ଦେଖ)
Uthalibā Uchhulibā (See)

ଅହିଁ ଦେଖେ ଦହିଁ ଗଙ୍ଗା ଉଥଲେ—ବ୍ରଜନାଥ. ନଦୀକେଶରୀ ।

ଉଥୁରା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉତ୍ଥାନ)—ଚଉଦୋଇ ଶୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ବେଳେ ବେଳେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମାଡ଼ବସିଲା ପରି ଦବାବ ଜଣାଯିବା ମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ —Nightmare.
(ଯଥା—ମୋତେ ଉଥୁରା ମାଡ଼ବସିଥିଲା ।)

ଉଥୁଲିବା ତ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ଥଲନ)—ଉଛୁଳିବା (ଦେଖ)
Uthulibā Uchhulibā (See)

ଉତ୍ (ଉଦ୍)—ସଂ ଅବ୍ୟୟ ଓ ଉପସର୍ଗ—ଏ ଉପସର୍ଗ ଧାତୁ ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ—A prefix indicating —
Ud

୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ (ଯଥା—ଉତ୍ପାତ)—
1. High; high up.

୨ । ଉପରେ; ଉପରକୁ (ଯଥା—ଉତ୍ପାଟ)—
2. Over; above.

୩ । ବିପରୀତ (ଯଥା –ଉତ୍ପତ୍ତି ରଣ; ଉନ୍ମଜ୍ଜନ)—
3 Opposite.

୪ । ତ୍ୟକ୍ତ—4 Abandoned; relinquished.

୫ । ବିଶେଷରୂପେ; ସମ୍ୟକ୍ (ଯଥା—ଉତ୍ପାଦ)—
5. Excessively.

୬ । ଇତସ୍ତତଃ—6. To and fro.

୭ । ପ୍ରକାଶ—7. Manifestation.

୮ । ଲାଭ—8. Profit.

୯ । ବିଭାଗ—9. Division.

୧୦ । ପ୍ରାବଲ୍ୟ (ଯଥା—ଉଦ୍ବେଳ)—
10. Preponderance.

୧୧ । ଔଦ୍ଧତ୍ୟ—11. Insubordination; arrogance.

୧୨ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—12. Power, ability.

୧୩ । ବନ୍ଧନ—13 Binding.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ନାଦା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ନାଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୌଶର୍ଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେମାନେ ଏ ଅକ୍ଷରାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିସର୍ଗଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଖୋଜିବେ;"ବଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବତ୍ ଦେଖିବେ।

୧୪ । ମୋଚନ (ଯଥା—ଉତ୍ସର୍ଗ)—
14. Liberation; emitting.

୧୫ । ନୈକଟ୍ୟ—15. Nearness.

୧୬ । ବେଦନ— 16. Penetrating.

୧୭ । ଉତ୍କଟ (ଯଥା—ଉଦଣ୍ଡ)—17. Fierce.

୧୮ । ଚଞ୍ଚଳ (ଯଥା—ଉନ୍ମନା)—18. Restless.

୧୯ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ (ଯଥା—ଉଦ୍ଘୋଷ)—
19. Loudly.

୨୦ । ଅତ୍ୟଧିକ (ଯଥା—ଉଦାମ)—20. Too much.

୨୧ । ବିରୁଦ୍ଧ (ଯଥା—ଉଦାନ)—21. Against.

୨୨ । ବଡ଼ (ଯଥା—ଉଦନ୍ତର)—22. Great; large

ଉଦ୍‌ଉଦଅ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଉଦୁଉଦଆ (ଦେଖ)
Uduudiā — Uduudiā (See)

ଉଦ୍‌ଦାନ୍—ଦେ. ବି. (ଉଦ୍‌ବତ୍ତା + ଆ. ଦାନ୍ = ଘାଣ) - ଲୋବାନ୍‌କଠି ରଖି ଜାଳିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଧାତୁ ଘାଣ—
Uddān — A frame-work for lighting scented incense sticks

ଉଦ୍‌ବତ୍ତା—ଦେ. ବି (ସ ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତିକା; ଉଦ୍ + ବର୍ତ୍ତିକା; ଯେଉଁ ବର୍ତ୍ତିରୁ ଉଚ୍ଚ ସୁଗନ୍ଧ ଉପରକୁ ଉଠେ)—ଲୋବାନ, ଚନ୍ଦନ ଆଦ ସୁଗନ୍ଧ ମସଲାବୋଳା ଚୂଡ଼ାକାଠି—A stick
Udbatī / ଉଦ୍‌ବାତୀ / ଉନବତ୍ତୀ — smeared over with incense.

ଉଦ୍‌ଭୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବି. ବିଣ (ସଂ. ଅଦ୍‌ଭୁତ)— ଅଦ୍‌ଭୁତ (ଦେଖ)
Udbhuta — Adbhuta See)

ଉଦଲଙ୍ଗଲା – ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଉଦୁଲଙ୍ଗଲା (ଦେଖ)
Udlaṅgalā — Udulaṅgalā See)

ଉଦ୍‌ଲିଆ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.- ପରସ୍ତ୍ରୀ ବା ଅବବାହିତା କନ୍ୟା ପରପୁରୁଷଠାରେ ମୋହମୁଗ୍ଧା ହୋଇ ସ୍ୱସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟତ୍ର ରହିବା ରୂପରେ ରହିବା—
Udliā — Elopement; living with one's illicit paramour at a place away from one's abode.

ଉଦ—ସଂ. ବି. (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ = ତିଆ କରିବା + ଅ)—ଜଳ; ପାଣି—
Uda — Water.
(ଯଥା—ଋଗ୍ବେଦ)

ଉଦଏ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି.—ଉଦୟ—
Udae — Rising; appearing.

ଦୃଷ୍ଟେ ଅଣ ଅଷ୍ଟରେ ଉଦଏ । ବି ବା—ଦରଂଦେତା ।

ଉଦକ୍—ସଂ. ଅ. (ଉଦର୍ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ)— ୧ । ଉତ୍ତରଦଗସ୍ଥ—
Udak — 1. Northern.
୨ । ଭବିଷ୍ୟତ୍; ଉତ୍ତରକାଳର—
2. Of subsequent time; future.

୩ । ଉତ୍ତରମୁଖ—3. Facing the north; with face towards the north; turning northwards.

ସଂ. ବି.—୧ । ଉତ୍ତର ଦଗ—1. The north.
। ଉତ୍ତର ଦେଶ—2. Northern country.
୩ । ଉତ୍ତର କାଳ—3. Future.

କ୍ରି. ବିଣ – ଉତ୍ତରମୁଖରେ—Towards north; in a northerly direction.

ଉଦକ—ସଂ. ବି. (ଉନ୍ଦ୍ ଧାତୁ = ତିଆ କରିବା + କଣ୍ଟି. ଅକ)—
Udaka — ଜଳ; ପାଣି—Water.

ଉଦକକର୍ମ ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍— ଉଦକ + କର୍ମ) ମୃତ ବା ପିତୃ-ଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜଳତର୍ପଣ; ଜଳଦାନ—
Udakakarma — Libation of water to dead ancestors oblations.

ଉଦକକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଦକ + କ୍ରିୟା)—
Udakakriyā — ଉଦକକର୍ମ (ଦେଖ) Udakakarma (See)

* ଡାହ. ଦେଶି ଦଉଙ୍କ ବୃଶ୍ଚଳୀ ମହୀଦେଶେ,
ଯୋଇ ଦେଉ ଉଦଅକ୍ରିୟାରୁ ମେନେ ଯେ—କୃଷ୍ଣଚିନ୍ଦ୍ର, ମହାଭାରତ ଅଦ୍ୟ ।

ଉଦକପରୀକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍;)—ଜଳମାଣ୍ଡ; ଜଳରେ ପଶି ବା
Udakapariksha — ଜଳଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଅଜ୍ଞାତ ବିଷୟର ସତ୍ୟା-ସତ୍ୟ ବା ଅଯୁକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିର ନର୍ଦ୍ଦୋଷତା ନିରୂପଣ କରିବାରୂପ ପ୍ରାଚୀନ ରୀତି—An ordeal by water; an obsolete custom to test the veracity or honesty of an accused.

ଉଦକମଣ୍ଡଲ – ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଦ୍ରାଜ୍ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳୀନ ବାସସ୍ଥାନ
Udakamaṇḍala — ନୀଳଗିରି ପର୍ବତର ଅଧିତ୍ୟକାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ; ଉତକାମଣ୍ଡ – Another name for Ooty, the summer residence of the Madras Government in the Nilghiri hills.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ସର୍ବଦା ମେଘମାଳା କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥିବାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏହୁ ନାମ; ଏହା ମାଦ୍ରାଜ୍‌ପ୍ରଦେଶର ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ । ଏହାର ଦେଶୀୟ ଅପଭ୍ରଂଶ ନାମ ଉତ୍ତକାମଣ୍ଡ ଓ ଇଂରାଜମାନେ ଏହାକୁ ସଂକ୍ଷେପରେ 'Ooty' (ଉଟ୍ଟି) ନାମରେ ଡାକନ୍ତି ।]

ଉଦକାଶୟ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀତତ୍; ଉଦକ = ଜଳ + ଆଶୟ = ଅଧାର)
Udakāśaya — —୧ । ଜଳାଶୟ; ପୁଷ୍କରିଣୀ; ପୋଖରୀ—1. Tank.
୨ । ଜଳାଧାର —2. Reservoir (of water).

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ । ଏ	ଉପନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଈଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅନ୍ତ୍ୟାକ୍ଷର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଘ	ଷ	ଗଁ	ଉଅ	ୱ	୬

ଉଦକୁମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉଦ=ଜଳ+କୁମ୍ଭ=କଳଶ)—ଜଳକୁମ୍ଭ; କଳଶ; ମାଠିଆ; ଘଡ଼ା—
Udakumbha ୧ । ଜଳକୁମ୍ଭ; କଳଶ; ମାଠିଆ; ଘଡ଼ା—
1. Jar.
୨ । ଗଗ୍ଦ—2. Pitcher of water
୩ । କମଣ୍ଡଳୁ—3. A water-ewer with a handle at the top.

ଉଦକ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉଦକ=ପଣ୍ଡି +ସ୍ୟୋଜନାର୍ଥେ. ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ.
Udakyā ଅ—ପଇଶୁବ ଦେବା ନମନ୍ତେ ଯାଦାର ଜଳ ଲୋଡ଼ା) ରଜସ୍ବଲା ବା ଋତୁମତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ—A woman in her menses; a female in her courses

ଉଦଗଦ୍ରି—ସଂ. ବ (ଉଦକ୍=ଉତ୍ତର+ଅଦ୍ରି=ପର୍ବତ: ଉତ୍ତରସ୍ଥ ଗିରି)—ହିମାଲୟ ପର୍ବତ—
Udagadri The Himalayas.

ଉଦଗମକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ (ସ. ଉଦ୍ଗମକ)—ଉତ୍ପତ୍ତିକାରକ—
Udagamaka Causing to come out.
ମରସ୍ୱନନଗମକ ନମସ୍ତକର ସମକ ଅଟେ ଜନୁସ୍ତେମଙ୍କ ଉଦଗମକ ।
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମମୁଧାନଦ୍ଧ ।

ଉଦଗୟନ—ସଂ. ବ. (ଉଦକ୍=ଉତ୍ତର+ଅୟନ=ପଥ)—
Udagayana ଉତ୍ତରାୟଣ (ଦେଖ)
Uttarāyaṇa (See)

ଉଦଗାରିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଉଗାରିବା (ଦେଖ)
Udagāribā Ugāribā (See)
ମୁଖ ଦେଇ ଉକୁ ପକାଇ ଉଦଗାର
ଶୋଇଛନ୍ତ ଏରୂପେ ବତ୍ସ ମର ମର—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ୬. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଉଦଗ୍ର—ସ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ +ଅଗ୍ର=ଶ୍ରେଷ୍ଠଭାଗ)—
Udagra ୧ । ଉନ୍ନତ; ବଡ଼—
1. High; lofty; exalted.
୨ । ଉଦ୍ଧତ—2. Arrogant
୩ । ଉତ୍କଟ; ଜାତ—3 Virulent
୪ । ବେମରାମତ—4. Unrepaired.
୫ । ବୃହତ୍—5 Big:
୬ । ଉଚ୍ଚ; ମହତ୍—6. Great.
୭ । ଦୀର୍ଘ—7. Long.

ଉଦଙ୍କ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଅଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Udaṅka ୧ । ଚର୍ମଘାଡୁ; କୁମ୍ଭା—
1 Leathern cask; bottle.
୨ । (+କରଣ. ଅ)—ସନ୍ଦଂଶ; ସଣ୍ଡାସି—
2 Pincers; tongs

ଉଦଙ୍ମୁଖ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଉଦକ୍=ଉତ୍ତରଦଗ ଅଡ଼ୁ+ମୁଖ =ମୁହଁ)—ଉତ୍ତରମୁହାଁ; ଉତ୍ତରଦଗକୁ ମୁହଁ
Udaṅmukha, (ଅବାନୁଖ—ବପଲ୍ଲବ) କରିଥିବା—Facing north; with face turned to the north.

ଉଦଚ୍—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ+ଅନଚ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କ୍ୱିପ୍)—୧ । ଉତ୍ତରଉମୁଖ; ଉତ୍ତରମୁହାଁ—
Udach 1. Facing north.
୨ । ଉତ୍ତରଦଗସ୍ଥ—
2. Northern; northerly; northward
୩ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତ—3. Gone up; ascended.
୪ । ଉତ୍ତରକାଳର; ଉତ୍ତରଷ୍ୟତର; ଭାବୀ—
4. Future; subsequent.
ସଂ. ଅ—୧ । ଉତ୍ତରଦଗକୁ—1. Towards north.
୨ । ଉତ୍ତରଉମୁଖେ—2. Northwards.
୩ । ଉତ୍ତରକାଳରେ; ପରେ—
3 Subsequently.

ଉଦଜ—ସଂ. ତ (ଉତ୍+ଅଜ ଧାତୁ=ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ ଅ)—
Udaja ୧ । ପଶୁ ପ୍ରେରଣ (ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତିକାଦ)—
1. Sending of beasts.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ପଦ୍ମ—2. Lotus.
ବଣ.—(ଉତ୍+ଜନ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଉଦଜଜାତ; ଜଳୀୟ—
Water-born; aquatic.

ଉଦଞ୍ଚ—ସଂ. ବଣ. ଓ ଅ—ଉଦଚ୍ (ଦେଖ)
Udañcha Udach (See)

ଉଦଞ୍ଚନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ, ଉପରେ+ଅଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ=ଗମନ
Udañchana କରିବା; ପୂଜା କରିବା+ଭାବ ଅନ)—୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ-ଷେପଣ; ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା—1. Throwing up.
୨ । ଉଦ୍ଗମନ; ଉପରକୁ ଉଠିବା—
2. Ascending; rising high.
୩ । ପୂଜନ—3 Worshipping
୪ । (+କର୍ମ. ଅନ)—ଆଚ୍ଛାଦନପାତ୍ର; ଛାକୁଣୀ—
4. Lid; cover.
୫ । ଜଳ-ଉତ୍ତୋଳନ ପାତ୍ର; ବାଲ୍ତି—
5 Bucket; a pot for lifting water.

ଉଦଞ୍ଚିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା;
Udañchita ପୂଜା କରିବା+କର୍ମ. ତ) - ୧ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—
1 Thrown up.
୨ । ପୂଜିତ - 2. Worshipped.
୩ । ଆକୁଞ୍ଚିତ—3 Crimped; frilled
୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଉଦ୍ଗତ—4. Come out

ଉଦଣ୍ଡ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଦଣ୍ଡ)—ରାଜୋପକରଣବଶେଷ; ରାଜାଙ୍କ
Udaṇḍa ଗଦାଶରେ ବାହୁଡ ସୋଠା—Mace carried as a sign of royalty.

ଦେ. ବଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଉଦଣ୍ଡ)—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମାନ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ପୁନର୍ବାର ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁଠାରେ 'ଯେବେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶ୍ରୁତ ପାଠ ଅଥାତ୍ମନେ ବହୁତ ବିପତ୍ତି ' ବା ' ଟୁକେଇ ଦର୍ଶ ବା ମାଣ୍ଡାଗୁଡ଼ି ଶତ ଗୋଟାକୁ ଡେଇ ଯେଉଁଠାରେ 'ଗାଡ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଗୋଟିଏ 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଷ' ଗୋଟିଏ 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଳ୍ଲୁ' ଗୋଟିଏ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍ଜ' ଗୋଟିଏ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଇବଡ଼' ଗୋଟିଏ

୧ । ଦୁଷ୍ଟ; ଅବାଧ୍ୟ; ଅଶାସ୍ୟ—

1. Wicked; disobedient; unruly.

୨ । ପ୍ରବଳପ୍ରତାପଶାଳୀ—2. Very powerful.

ଉଦଣ୍ଡି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଉଦଣ୍ଡ)—୧ । ଦୁଷ୍ଟ (ବାଳକ ବାଳକା)—1. Wicked (boy or girl).

Udaṇḍi

୨ । ଅବାଧ ଅଶାସ୍ୟ—2. Unruly.

ଉଦଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଉଦଣ୍ଡି (ଦେଖ)

Udaṇḍiā — Udaṇḍi (See)

ଉଦଣ୍ଡିଲ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଦଣ୍ଡି (ଦେଖ)

Udaṇḍila — Udaṇḍi (See)

ଉଦଧି—ସଂ. ବି. (ଉଦ = ଜଳ + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + ଇ) ଅମ୍ବୁଧି; ସମୁଦ୍ର; ସାଗର—

Udadhi — The ocean; the sea.

ଉଦଧିମେଖଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦଧି + ମେଖଳା)—ସମୁଦ୍ରପରିବେଷ୍ଟିତ—Sea-girt.

Udadhimekhaḷa

(ଉଦଧିମେଖଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦଧିମେଖଳା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦଧି = ସମୁଦ୍ର + ମେଖଳା = କଟିବସ୍ତ୍ରଶ) ପୃଥିବୀ—The earth.

Udadhimekhaḷā

ଉଦନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ = ବେଦ କରିବା + ଅନ୍ତ = ଶେଷ)—

Udanta

୧ । ସମ୍ବାଦ; ବାର୍ତ୍ତା—1. Report; news.

୨ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ; ସବିଶେଷ ବିବରଣ—2. Description.

୩ । ଖବର—3. Tidings.

ଦର୍ଶନେ ମୁହିଁ ଯିବ ତଦ୍ଦୁମ୍ବୀଠାରୁ ଆଜି ଉଦନ୍ତ—

ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଉଦନ୍ୱାନ୍—ସଂ ବି. (ଉଦକ + ବତ୍ = ଉଦନ୍ୱତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ସମୁଦ୍ର—The sea.

Udanwān

ଉଦନ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ଉଦକ୍ = ଜଳ + ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥରେ. ୟ + ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—ପିପାସା; ପାଣି ପିଇବାର ଇଚ୍ଛା; ଶୋଷ—Thirst.

Udanyā

ଉଦପାନ—ସଂ. ବି. (ଉଦ = ଜଳ + ପା ଧାତୁ = ପିଇବା + ଅଧିକରଣ ଅନ; ପାନର ସ୍ଥାନ)—

Udapāna

୧ । କୂପ ନିକଟସ୍ଥ ଜଳାଧାର; ଜଳଭଣ୍ଡ—

1. A reservoir near a well intended for watering animals.

୨ । ଜଳାଶୟ—2. Tank.

୩ । କୂପ—3. Well.

ଉଦବସିତ—ସଂ ବି. (ଉଦ = ଜଳ + ବସ ଧାତୁ = ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା + କର୍ମ. ତ; ଜଳ ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଯାହା ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୁଏ)—

Udabasita

୧ । ବାସଗୃହ—1. Residence.

୨ । ପରିଖାବେଷ୍ଟିତ ବାସସ୍ଥାନ—

2. A residence surrounded by a moat.

ଉଦବାସ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦ + ବାସ)—ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରିବା—Living in the midst of water.

Udabāsa

ଉଦବେଗ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଉଦ୍ବେଗ)—ଉଦ୍ବେଗ (ଦେଖ)

Udabega — Udbega (See)

ଅନ୍ତର ଉଦବେଗ ନାଶ ଯିବା ଯାଏ,

ଯାଏ ତୁମ୍ଭେ ଘୃତରେ ପ୍ରାଣ ଧର୍ ଜ ମ୍ବେ—କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର. ମଦାଳସଚ. ୨୦ ।

ଉଦବେଗୀ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—୧ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—1. Anxious.

Udabegī

୨ । ଉତ୍ସୋଗଯୁକ୍ତ—2. Eager.

ବେଗୀ ଉଦବେଗୀ ଦୋଇ ପଡବେଶ ଉରଦ୍ୱାଜ ଆଶ୍ରମରେ ।

ଭାଷ୍ଟ—ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଉଦବେଳ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉଦ୍ବେଳ (ଦେଖ)

Udabeḷa — Udbeḷa (See)

ଉଜୁଲୁଉ ପ୍ରୀତ ଉଛୁଲେ ନସ୍ତନେ

ଉଦ ଦୋଲେ ଉଦବେଳ । ନଦବଶୋଉ—ଶ୍ରମିଷ୍ଠା ।

ଉଦବୋଧ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ବୋଧନ)—ବୋଧ; ସାନ୍ତ୍ୱନା—

Udabodha — Consolation.

କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଉଦବୋଧ; କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଉଠେ କ୍ରୋଧ ।

ସ୍ରାଭୀ—ଉତ୍ସଗ୍ୟନଙ୍କଷ୍ଟ ।

ଉଦଭବ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଉଦ୍ଭବ)—ଉଦ୍ଭବ (ଦେଖ)

Udabhaba — Udbhaba (See)

ମୁଖରେ ଅଟ୍ଟହାସ ଦେଲ ଉଦଭବ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ନଦ ଉରଉ. ସଚ୍ଚ ।

ଉଦଭୂତ ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଅଦ୍ଭୁତ)—୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ; ଅଦ୍ଭୁତ—

Udabhūta — 1. Astonishing; wonderful.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଲଙ୍ଘଳା; ଦଗମ୍ବର—

2. Stark-naked.

ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ (ନଗ୍ନ)—

1. Stark (naked).

୨ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକରୂପେ—2. Wonderfully.

୩ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପେ—3. Unexpectedly.

୪ । ହଠାତ୍—4. Suddenly.

ଉଦମ—ଅ. ବିଣ. (ଉତ୍ + ଅମ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + ଅ)—

Udama

୧ । ଅନାବୃତ—1. Uncovered.

୨ । ଅବଜ୍ଞ—2. Uncontrolled; important.

ଉଦୟ—ସ. ବି. (ଉତ୍ = ଉତ୍ତ୍ + ଇ ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତ. ଅ)—

Udaya

୧ । ଆବିର୍ଭାବ; ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ; ଉଇଁବା—

1. Rising into view; appearing; first appearance or dawning.

୨ । ଆରମ୍ଭ; ଉତ୍ପତ୍ତି—2. Beginning.

ନାଶ ହେଲେ ଶ୍ରେୟ ହୋଇବ ଉଦୟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ନଦ ଉରଉ. ୨୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଲି	ଋ	ୠ,ଌ	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୩ । ସୁଖ; ସୌଭାଗ୍ୟ; ଉତ୍ଥାନ; ସମୃଦ୍ଧି—
3. Prosperity; good fortune.

୪ । ଉତ୍କର୍ଷ—4. Excellence; proficiency.

୫ । ବୃଦ୍ଧି—5. Increase.

୬ । ଲାଭ—6. Attainment

୭ । ଫଳ—7. Result; end.

୮ । (+ଅଧାଦାନ. ଅ)—ଉଦୟାଚଳ (ପୂର୍ବଦଗନ୍ତ ପର୍ବତ ଯହିରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଉଦୟ ହୁଏ)—
8. The eastern mountain on the horizon (from which the sun was supposed to rise every morning.)

୯ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ—9. The sun-rise.

୧୦ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ-ସମୟ—10. Time of sunrise.

୧୧ । ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ରାଦିଙ୍କ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ରାଦିର ପୂର୍ବଦଗ୍‌ବଳୟରେ ଆବିର୍ଭାବ—11 Rising of the sun, the moon and the stars in the east.

୧୨ । ଉନ୍ନତି—12 Advancement.
ତେଣି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଜରେ ନୋହିବ ଉଦସ୍ୱ । କୃଷ୍ଣଜିଂହ. ମହାଭରତ. ବନ

୧୩ । ଘଟଣା—13. Happening.
ସେ ଦୁହିଙ୍କ ସକାଶୁଁ ଅବଶ୍ୟର ଶ୍ରେସ୍
ଜଳଜେ ମହରଷି ହୋଇବ ଉଦସ୍ୱ । କୃଷ୍ଣଜିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୧୪ । ଫଳସିଦ୍ଧି—14 Success.

୧୫ । ପରାକ୍ରମ; ସାମର୍ଥ୍ୟ – 15. Strength.

୧୬ । ପ୍ରାବଲ୍ୟ—16. Prevalence.

୧୭ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ) (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନ—
17. (astrology) Lagna.

ଦେ. ବଣ—ଉଦତ; ପ୍ରକାଶିତ—Risen.
ବଣ୍ଟିର ତେଜେ ପ୍ରାସ୍ୱ ଋଷି
ଦେସ୍ୱ ରବ ପ୍ରାସ୍ୱେ ଉଶି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଉଦସ୍ୱ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରକାଶକରିବା—
Udaya karibā 1. To express.
୨ । ବୁଝାଇ କହିବା—2. To explain.
ତୁମ୍ଭର ଯେଉଁ କଥା ଜଣାଇବୁଁ ଶ୍ରେସ୍ୱ ।
ଜି ମୋତ୍ କର ମୋର ଆଗରେ ଉଦସ୍ୱ । କୃଷ୍ଣଜିଂହ. ମହାଭରତ. ଶାନ୍ତି ।

ଉଦସ୍ୱ କାଳ—ସଂ. ବି. (୭ୟୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦସ୍ୱ+କାଳ)—
Udaya kāla ୧ । ଉଦସ୍ୱ ହେବାର ସମୟ—
1. Time of first appearance or rising.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ସମୟ—2. Time of sun-rise.
୩ । ସମୃଦ୍ଧି ସମୟ—3. Time of prosperity.

ଉଦସ୍ୱଗିରି—ସଂ. ବ—ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ବଦଗ୍‌ବଳୟସ୍ଥିତ ଯେଉଁ ପର୍ବତରୁ
Udayagiri ଉଦସ୍ୱ ହୁଅନ୍ତି; ଉଦସ୍ୱାଚଳ; ଉଦସ୍ୱାଦ୍ରି—
(ଅସ୍ତଗିରି—ବିପରୀତ) The eastern mountain from which the sun is said to rise.

ଦେ.ବି. (ନାମ)—୧ । ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ଖଣ୍ଡଗିରି ନିକଟସ୍ଥ ପର୍ବତବିଶେଷ—
1. A hill of this name near Khaṇḍagiri in Puri district.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଜୈନକୀର୍ତ୍ତି ଅଛି ଓ ତାହାଗୁମ୍ଫା ନାମକ ଗହ୍ୱରମଧ୍ୟରେ ଅଶୋକାନୁଶାସନମାନ ରହିଅଛି ।]

୨ । ବିଦର୍ ନଗରର କୋଡ଼ିଏ କୋଶ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ—2. Name of a famous place 40 miles from Bidar.

ଉଦୟନ—ସଂ. ବି. (ଉଦ୍+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—
Udayana ୧ । ଅଗସ୍ତ୍ୟଋଷି—1. Sage Agastya.
୨ । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ; ଉଦୟନାଚାର୍ଯ୍ୟ—
2. Name of a Buddhist logician.
[ଦ୍ର—ଏ ଶତାବ୍ଦୀକଙ୍କ ପୌଡ଼; ବୁଦ୍ଧଦେବ ସ୍ୱୟଂ ଧନ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏ ସଥ ସେହିଦନ ଜନ୍ମିଥିଲେ । ନ୍ୟାୟସାଂ କହନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଦେବ ଏହାଙ୍କର ଧର୍ମଗୁରୁ ଥିଲେ । କୌଶାମ୍ବୀରେ ଏହାଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ବାସବଦତ୍ତା ଓ ରତ୍ନାବଳୀ—ଏହାଙ୍କର ଦୁଇ ପତ୍ନୀ; ଯୌଗନ୍ଧରାୟଣ ଏହାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ନରବାହନଦତ୍ତ ଏହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଏ କୁସୁମାଞ୍ଜଳି ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଣେତା ।]

୩ । ଉଦସ୍ୱ (ଦେଖ)—3 Udaya (See)

୪ । ଜନୈକ ରାଜା; ବତ୍ସରାଜ; ବୃଷରାଜ—
4. A famous king 'Batsarāja'

ଉଦୟନାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନୈୟାୟିକ ପଣ୍ଡିତ—
Udayanāchārya ଉଦୟନ ୨ (ଦେଖ)
Udayana 2 (See)

ଉଦୟପୁର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ରାଜପୁତାନାର ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—
Udayapura A native state in Rājputānā.

ଉଦୟବେଳ—ଉଦୟକାଳ (ଦେଖ)
Udayabela Udayakāla (See)
ଅସ୍ତବେଳେ ଉଦସ୍ ନାହିଁ; ବ ଉଦସ୍ତବେଳେ ଅସ୍ତ ନାହିଁ—ଚଟ ।

ଉଦୟମାନ—ସଂ. ବଣ (ଉଦ=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଇ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଶାନଚ)—
Udayamāna ୧ । ଉଦତ ହେଉଥିବା; ଯେ ଉଠୁଛି—
1. Rising; rising up.
୨ । ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା—
2. Progressing onwards.
୩ । ପ୍ରକାଶମାନ—3. Being manifest.
[ଦ୍ର—କେତେକ ଶୈଥିଳ ଲେଖକ 'ଉଦସ୍ୟମାନ'କୁ ଅଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ 'ଉଦ୍ୟମାନ' ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; 'ଉଦ୍ୟମାନ'ର ଅର୍ଥ—ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟଲୋକ ଉପରକୁ ଉଠାଇଅଛନ୍ତି ।]

ଉଦୟସ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ବି.—ଜୟସ୍ତମ୍ଭ—A column or monument
Udayastambha erected in memory of a victory.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏ ଅଭିଧାନରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ହସନ୍ତ ନାହିଁ ତାହା ଅକାରାନ୍ତ ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଆକାରାନ୍ତ ତାହାର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଆ-କାର ବାଦ୍ ଦେଇ ଏ ଆକାରଯୋଗରେ ନ ଲିଖିବା, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦର ଆଦ୍ୟାକ୍ଷରରେ ଅନ୍ତିମ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବା ସାମାନ୍ୟାକ୍ଷର ଯୋଡିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— ଗତ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଣ' ଯୋଡିବେ; 'କୃଷ' ର ନିମ୍ନରେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଦ୍' ର ପାଖରେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗ' ର ପାଖରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଖରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଉଦସ୍ପର୍ଶ—ସଂ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—୧ । ଗୋଟିଏ ଦିନର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବେଳକୁ ଗତଦିନରେ ପଡ଼ିଥିବା ତିଥିର ସାମାନ୍ୟ ଭେଦେ ଦଣ୍ଡ ବାଳ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—The state of a 'Tithi' or lunar day of the previous day still continuing after sun-rise of the next day.

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ସମୟରେ ଲାଗିବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ପର୍ବ୍ୱଗ କିମ୍ବା ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ସମୟରେ ଘଟିବା ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ—2. Solar or lunar eclipse at the time of the rising of the sun or of the moon respectively

ଉଦୟାଚଳ—ସଂ. ବ (ଉଦୟ = ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ + ଅଚଳ = ପର୍ବତ) — ଉଦୟଗିର (ପୂର୍ବ ଦିଗ୍‌ବଳୟସ୍ଥ ଯେଉଁ ପର୍ବତର ପଛ ଆଡ଼ୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତି—The eastern mountain from behind which the sun is supposed to rise.

ଉଦୟାସ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଉଦୟ + ଅସ୍ତ) ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟଠାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ—The whole day time; the time between sun-rise and sun set.

ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ.—ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—From sun-rise to sun-set.

ଉଦୟେ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ.—ଉଦୟ (ଦେଖ)

Udaye Udaya (See)

ଯାଚେ ବଶ୍ୱ ଜଳ ଦେବେ । ନ ଦେଲି ଉତ୍ତର ଉଦୟେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଉଦଯୋଗ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ)—ଉଦ୍ୟୋଗ (ଦେଖ)

Udajoga Udyoga (See

ବଢ଼ିଲ ଉଦଯୋଗ ବଦ୍ଧୁର କରେ ଯାଇ । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଉଦଯୋଗୀ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ; ଉଦ୍ୟୋଗୀ)—

Udajogi ଉତ୍ସାହୀ; ଉଦ୍ୟମୀ; ଉଦ୍ୟମଶୀଳ—Active; persevering.

ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ହୋଇ ଉଦଯୋଗୀ ଦେବ
ସ୍ୱୟଂରେ ଧରମରେ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଅଛ—କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ଉଦଯୋନ୍ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦୟ + ଉନ୍ମୁଖ = ଉଦ୍ୟତ)—

Udayonmukha ୧ । ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବା-1. About to rise up.

୨ । ଉଦୟ ହେବା ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବା—2 Beginning to rise; just rising.

ଉଦର—ସଂ.ବ. (ଉର୍ଦ୍ = ଉପରକୁ + ର୍ ଧାତୁ = ଯିବା + ଅଚ୍ପ୍ର. ଅ)—

Udara ୧ । ଜଠର; ପେଟ—1. Belly

୨ । ଗର୍ଭ; ଜରାୟୁ—2. Womb

୩ । (+ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଅ)—ଅଭ୍ୟନ୍ତର—3. Inside; interior; inner part.

ପର ଉଦରେ ପୁଣ ପ୍ରତରେ ବାମ ମନରେ ମାତ । ଉଷ. ପ୍ରେମସୁଧାଲହ୍ୟ ।

ଉଦରଗହ୍ୱର—ସଂ. ବ. (ରୂପକ କର୍ମଧା)—ପେଟରୂପକ ଗର୍ତ୍ତ—

Udaragahwara The belly compared to a cavity to be filled up.

ଉଦରଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—୧ । ପେଟମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗଣ୍ଠି; ପ୍ଲୀହା; ଟିଲେହ୍ନ—1. Spleen.

୨ । ପ୍ଲୁହରୋଗ—2. Spleen-disease.

ଉଦରନାଡ଼ି—ସଂ. ବ.—ପେଟ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ନାଡ଼ି ବା ଅନ୍ତ—

Udaranārdi Entrails; gut.

ଉଦରାପଦୀ—ଦେ. ବ. (ଉଦର = ପେଟ + ଆ + ପଦ୍ = ଗଲିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ଯେ ପେଟରେ ଗଲେ)—

Udarāpadi ଗେଣ୍ଡୁଆ; ଶାମୁକା—Gastropeda; snail; sea-shell.

ଉଦରପରାୟଣ—ସ.ବିଣ.ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦର + ପରାୟଣ = ଆସକ୍ତ)—

Udaraparāyaṇa

(ଉଦରପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉଦରମ୍ଭରି (ଦେଖ)

Udarambhari (See)

ଉଦରପରୀକ୍ଷା—ସ. ବ. (ଚିକିତ୍ସାନଯନ୍ତ୍ରାଦ୍ୱାରା)—

Udaraparīkshā ଗର୍ଭର ରୋଗ ବା ଦ୍ରବାଦର ବସ୍ତୁ କରୂପଣାର୍ଥେ ପରୀକ୍ଷା—Gastroscopy.

ଉଦରପିଶାଚ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦର ବସ୍ତୁରେ ପିଶାଚ) —

Udarapiśācha ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ଯଥେଚ୍ଛାଗ୍ରସ୍ତ; ଯଥେଚ୍ଛ-(ଉଦରପିଶାଚୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭୋକ୍ତା—Voracious.

ଉଦରପୀଡ଼ା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦର + ପୀଡ଼ା)—

Udarapīrdā ୧ ପେଟ ଝଣା; ପେଟ ମଧ୍ୟ ରୋଗ—1. Colic pain in the abdomen.

୨ । ପେଟ ବିଗିଡ଼ିବା—2 Disorder in the stomach.

ଉଦରପୂରଣ—ସ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦର + ପୂରଣ)—

Udarapūraṇa ୧ । ଭୋଜନ—1. Eating.

୨ । ପେଟ ପୂରିବା—2 Filling up of the stomach; eating to the fill.

ଉଦରପୂର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଉଦର + ପୂର୍ତ୍ତି = ପୂରଣ)—

Udarapūrtti ଉଦର ପୂରଣ (ଦେଖ)

Udarapūraṇa (See)

ଉଦରପୋଷିବା—ଦେ କ୍ରି—ପେଟ ପୋଷିବା; ଭୋକ ନିବାରଣ କରିବା—

Udaraposhibā To fill the belly

ଯେ ମାର୍ଗସ୍ଥ ଜୀବଙ୍କ ଉଦର ପୋଷିଲେ । କୃଷ୍ଣକିଂ, ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅର୍ଦ୍ଧାକ୍ଷର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂୟ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

ଉଦରବଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକପ୍ରୟୋଗ)—
Udarabijñāna ଉଦରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟକଉତ୍ତ୍ୱଉଣ୍ଡୀୟକ ବଦ୍ୟା-
Science dealing with the abdomen.

ଉଦରଭଙ୍ଗ—ସଂ ବ. (ଉଦର + ଭଙ୍ଗ)—
Udarabhaṅga ରୋଗବିଶେଷ; ଝାଡ଼ା; ପେଟ ଲେଉଟିବା—
Diarrhoea.

ଉଦରମ୍ଭର— ସଂ. ବଣ. (ଉଦରଂ = ପେଟକୁ + ଭୃ ଧାତୁ = ପୂରଣ
Udarambhari କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
ଅପଣାର ଉଦର ପୂରାଇବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ; ଔଦରିକ; ପେଟୁ—
Greedy; gluttonous

ଉଦରରସ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ—ଉଦରମଧ୍ୟସ୍ଥ ରସ)—
Udararasa ଶାସ୍ତ୍ରରସ୍ଥ ଯେଉଁ ରସ ଉଦରରୁ ଜାତ ବା ନିର୍ଗତ
ହୋଇ ଉଦରସ୍ଥ ଉକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ପାକ କରେ —
Gastric juice.

ଉଦରସର୍ବସ୍ୱ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦର ଅର୍ଥେ ସର୍ବସ୍ୱ ଯାହାର)-
Udarasarbaswa ଉଦରମ୍ଭର (ଦେଖ)
Udarambhari (See)

ଉଦରସାତ୍—ସଂ. ବଣ (ଉଦର + ଦେପୃ ଅର୍ଥରେ. ସାତ୍)—
Udarasāt ୧ । ଉଦରମଧ୍ୟକୁ ନଇଥିବା ହୋଇଥିବା; ଗର୍ତ୍ତସାତ—
1. Consigned to the belly eaten
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅପସାତ୍—2. Misappropriated.

ଉଦରାଧ୍ମାନ—ସଂ. ବ. (ଶ୍ରୁତି ଉତ୍; ଉଦର = ପେଟ + ଆଧ୍ମାନ)—
Udarādhmāna ପେଟଫମ୍ପା; ପେଟ ଗଡ଼ବଡ଼ ହେବା—
Tympanites; sound in the belly

ଉଦରାବର୍ତ୍ତ—ସଂ.ବ. (ଶ୍ରୁତି ଉତ୍; ଉଦର = ପେଟ + ଆବର୍ତ୍ତ = ଉଣ୍ଡୁଳ)—
Udarābartta ନାଭି—Navel.

ଉଦରାମୟ—ସଂ. ବ. (ଶ୍ରୁତି ଉତ୍; ଉଦର + ଆମୟ = ବ୍ୟାଧି)—
Udarāmaya ୧ । ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ଝାଡ଼ା—1. Diarrhoea.
୨ । ନାଲଝଡ଼ ଝାଡ଼ା—2. Dysentery.

ଉଦରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦର୍ଯ୍ୟ)—ଜଳୋଦର ରୋଗ—
Udari Dropsy.

ଉଦରିଣୀ—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉଦର+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Udariṇī ୧ । ସ୍ଥୂଳୋଦରଯୁକ୍ତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
1. Potbellied (woman)
୨ । ଗର୍ଭିଣୀ; ଗର୍ଭବତ୍ତା—2. Pregnant (woman)

ଉଦରିଲ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉଦର = ପେଟ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇଲ)—
Udarila ଉଦର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)
(ଉଦରିଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) Udarī (See)

ଉଦର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉଦର = ପେଟ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍)—
Udarī ଢୁଳିଲ, ସ୍ଥୂଳୋଦରଯୁକ୍ତ; ପେଟୁଆ; ଚୋଲ୍ଲା—
(ଉଦରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Pot-bellied.
ଦେ. ବ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. ଉଦରଯୁକ୍ତ—Bellied.

ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ ଦୃ ଧାତୁ = ବିଦାର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ଶୀଘ୍ର ହେବା+
କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
ଜଳସଞ୍ଚୟଜନିତ ଉଦରସ୍ଫୀତତ୍ୱ। ରୋଗ; ଜଳୋଦର୍ଯ୍ୟ;
ପେଟର ବାହାର ଆବରଣ ଓ ଉଡର ଆବରଣ ମଧ୍ୟରେ
ଜଳ ଜମି ଯାଇ ପେଟ ଉଚ୍ଚ ହେବା ରୋଗ—Dropsy.

ଉଦର୍କ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଅତିଶୟ + ଋଚ୍ ଧାତୁ=ପୂଜା କରିବା+
Udarka ସଂଜ୍ଞାରେ; କର୍ମ. ଅ)—
୧ । ଫଳ ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଯେଉଁ କର୍ମ କରାଯାଏ—
1. The ulterior motive for an act.
୨ । ଉତ୍ତରକାଳୀନ ଫଳ—
2. Future result; subsequent effect
୩ । ଶେଷ ଫଳ—3. Ultimate result
୪ । ଭାବୀ କାଳ—4. The future
୫ । ମଦନକଣ୍ଟକ ବୃକ୍ଷ; ମଏଣ (ଦେଖ)— ☞ A tree

ଉଦର୍ଚ୍ଚିଃ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉଦ୍ଗତ + ଅର୍ଚ୍ଚିସ୍=ଶିଖା)—
Udarchchiḥ ୧ । ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଜଳନ; ଉଦ୍ଗତଶିଖ (ଅଗ୍ନି)—
1. Burning with a flame; flaming(fire).
୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟ; ଜଳ୍‌ଜଳ୍ କରୁଥିବା—
2. Dazzling.
ବ—୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire
୨ । ଶିବ—2. Śiba
୩ । (ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାନ୍ତି ଥିବାରୁ) କନ୍ଦର୍ପ—3. Cupid.

ଉଦର୍ଦ—ସଂ ବ. (ଉତ୍ + ଅର୍ଦ ଧାତୁ = ପୀଡ଼ା ଦେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Udarda ବିଷରେପି ଯାଇଥିବା ବଥ—Erysipelas (M. W)

ଉଦର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବ—ମାରାତ୍ମକ ଜ୍ୱରବିଶେଷ—
Udarddha Scarlet fever (M. W.)

ଉଦଶ୍ୱିତ—ସଂ. ବ. (ଉଦ = ଜଳ + ଶ୍ୱି ଧାତୁ = ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା +
Udaświta କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ତ)—ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଜଳ ମିଶିଥିବା ଦହ;
ଭଙ୍ଗ; ଘୋଳଦହ; ଘୋଳ—Whey; curdled
milk with half its quantity of water.

ଉଦସ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ, ଇତସ୍ତତଃ + ଅସ ଧାତୁ=
Udasta ଫୋପାଡ଼ିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ; ଇତସ୍ତତଃ ନିକ୍ଷିପ୍ତ—
1 Scattered.
୨ । ବହିଷ୍କୃତ—Driven away.
୩ । ଅପସାରିତ—3. Removed.

ଉଦା – ଦେ. ବଣ—୧ । ମାଗଣା—1. Gratis
Udā ୨ । ଉଠିଆ (ଦେଖ)
ଫୋକଟ 2. Uṭhiā (See)
ଫୋକଟ ଦେ. ବ—ଚୂଆ ଧାନ ଗଛ—Tender paddy-plant
3 to 4 inches high;

କେଉଁ ଗାଈ ନ ବଅଇ ଉଦା. ବଲା ।
କେତ୍ତୁ ବୋଲେ ମତ୍ତ ହେନ୍ତୁ ଉତ୍ତ ଉଦା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଗଲା । ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭୁଲେଇ ଉଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ ବୈଦିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ୫ ବା ୬ ଚଉଠ ଲୌକିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଏସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଏସବେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ନେବାର, ସେମାନେ ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୬ଟି ବା ଅପେକ୍ଷା ୨ ବା ୩ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଶବ୍ଦ ଲୋଡିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ପାଟ' ର ମିଠରେ 'ପାଇ' ଲୋଡିବେ; 'ବୃଥ' ର ମିଠରେ 'ବୃଥ' ଦେଖିବେ; 'ବିଂଧୁ' ର ପାଟରେ 'ବିଦ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଲା' ର ପାଟରେ 'ଅଗ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଟତ' ର ପାଟରେ 'ଅଇଟଟ୍' ଦେଖିବେ

ଉଦା ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଖଜା ବ୍ୟୟରେ ଭୋଜନ କରିବା—
Udā khāibā 1. To eat gratis
ଫୋକଟମାରନା ୨ । ପର ଘରେ ଭୋଜା ଖାଇବା—
2. To partake of a feast at another's house.
୩ । (ଗୋରୁ) ଉଠଆ ଖାଇବା; ବୁଆ ଧାନଗଛ ଖାଇବା—
3. To nibble the tender paddy-plants (said of cattle)

ଉଦା ଚରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଦା ଖାଇବା (ଦେଖ)
Udā charibā Udā khāibā (See)

ଉଦା ଛଡ଼ିଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ବୁଆ ଧାନଗଛ ଖାଇବାକୁ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଛଡ଼ ଦେବା—To let cattle nibble the tender paddy-plants.
Udā chhārdideba

ଉଦାତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଉଦ୍=ଉଚ୍ଚ+ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା; ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Udātta

୧ । ଦାନ—1. Giving away.
୨ । ଦାନଶୀଳତା—2. Liberality.
୩ । ବେଦପାଠର ଉଚ୍ଚତ ସ୍ୱରବିଶେଷ—
3. The acute accent in reciting the Vedas
[ଦ୍ର— ବେଦର ସ୍ୱରମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣ ତିନ ପ୍ରକାର ଯଥା—ଉଦାତ୍ତ, ଅନୁଦାତ୍ତ ଓ ସ୍ୱରିତ ।]
୪ । ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
4. A kind of musical instrument
୫ । ଅର୍ଥାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
5. A figure in rhetoric
[ଦ୍ର— ଲୌକାଦିଶସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣା ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଅଙ୍ଗ ହେଲେ ଉଦାତ୍ତ ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ ।]
(କ) ଲୌକାଦିଶସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତ୍ୟ; ଯଥା—
ମଇବତ ମାର୍ଦ୍ଦବ ଶୁଣ୍ଟକ ବାସୁମସ୍
ଗେ ଲଉ ପ୍ରତ ଦୃଢାଟଣେ ହେଉ ଜଲାଶସ୍ ।
ଘେନ ସଙ୍ଗ ଋତୁ ମଇସ୍ତକ ପବନରୁ,
ସେସତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ ବାଣୀ ପ୍ରସ୍ଥାପବନରୁ ।
ନ ଥିବାରେ କେଉଁଠି ମଣ୍ଡତ ଜଗତ,
ନାହିଁ ଉହିଁ ମହାଜନମାନଙ୍କ ବସତ ।
ବୁରୁବକ ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ, ବଉଦୁର୍ଜ୍ଜମସ୍
ଥିବାରୁ ସେ ପୁରେ ଦୁଇଁ ନିମଇସ୍ ।
ଚ-ମ୍ରୋତେ ଚେଇଲ୍ଲ ଯା ଉହିଁ ନାନା ଉନ୍ନ,
ସବେ ବୋଇଲଠାରେ ଜାମରୁଆଁ ମୋହ ଉନ୍ନ ।
ଦ୍ୱନାଚ ସ୍ଥଳରେ ଉହିଁ ବଜାର ବସ୍ତ୍ର,
ବଜାର ଲଗିଥିଲ ଉହିଁ ଉଦରେ ମିତ୍ରଙ୍କ—ବଦସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚେ.ବଉ ।
(ଖ) ମହାପୁରୁଷ ବଉଡ; ଯଥା—
ଜଲ୍ଲ ଅଟନ୍ତି ସଙ୍ଗ ଲେଇ ଏଂଡାର ଦେଶର,
ବଉଲ୍ଲ ବଣ୍ଟରେ ମୋନ୍ତ ଥିଲା ଅନୁରବ ।
ନାରପଟ୍ଟାମନେ ଚଡାମଡ଼ ସ୍ୱ ବାଇରେ,
ବଣ୍ଟୁଟ୍ କରନ୍ତ ସ୍ତବ ପୁଗମ୍ଭୀରସ୍ୱରେ । ..
ମଧୁସୂଦନ— ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ।
ବଳମଣି ଦାଶ—ଅଳଙ୍କାରଉରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦାତା; ଦାନଶୀଳ—
1. Liberal; generous
୨ । ମହାନ୍—2. Great
୩ । ହୃଦସ୍ଥଙ୍ଗମ—3. Understood.
୪ । ବିଖ୍ୟାତ—4. Celebrated.
୫ । ଦୟାଳୁ—5. Kind; merciful
୬ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ—
6. Loud; acute (tone).

ଉଦାନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଆ+ଅନ୍ ଧାତୁ=ବହିବା+ଅ)—୧ । କଣ୍ଠସ୍ଥବାୟୁ; ଶରୀରସ୍ଥ ପଞ୍ଚବାୟୁ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ (ଏହା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗମନଶୀଳ ଅଟେ; ଉଦ୍ଗମଣ ବାୟୁ— 1. One of the five vital airs which rises up or occupies the throat.
Udāna
୨ । ନାଭି—2. Navel
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସର୍ପବିଶେଷ—
3. A kind of serpent.
୪ । ପକ୍ଷ୍ମ; ଚକ୍ଷୁର ପତା—4. Eye-lashes.

ଉଦାବର୍ଦ୍ଦ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉଦାରବର) —୧ । ବିଷୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ— (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
Udābarda
1. Not experienced in worldly wisdom.
୨ । ଅକର୍ମଣ୍ୟ; ଅକାମିକା (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
2. Worthless, good-for-nothing

ଉଦାବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଆ+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ରୋଧ କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—ରୋଗବିଶେଷ; ମଳମୂତ୍ର ରୋଧ କାରୀ ରୋଗ (ଏ ରୋଗରେ ଅନ୍ତର ଏକ ଅଂଶ ଅନ୍ୟ ଅଂଶ ଉପରେ ପଶିଯାଏ)—Intussusception; a disease attended with stoppage of urine and motion due to wind.
Udābartta

ଉଦା ବୁଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜନାଉଷକରେ ଗୋରୁମାନେ ବୁଆ-ଧାନ ଖାଇବା ପାଇଁ ବୁଲିବା—
Udā bulibā
1. To roam freely (said of cattle left free to graze at the time of Buā.)
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଜନାଉଷକରେ ବା ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ ଚରଣ କରିବା—2. To roam freely without any one to look after.

ଉଦାୟୁଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଆୟୁଧ=ଅସ୍ତ୍ର)—
Udāyudha
ବଧଜନିତ ଯେ ଅସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଅଛି; ଉତ୍ତୋଳିତାସ୍ତ୍ର—One who has raised a weapon to kill some one.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁଦ୍ଧାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ୍	ଊ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଯେ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବଜ୍ର ସୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଯ	ଷ	ଙ୍କ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଉଦାର—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚ+ଅ=ସମ୍ୟକ୍+ର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ଅ)—

Udāra

୧ । ମହତ୍—1 Magnanimous; liberal minded; noble.

୨ । ଦାତା; ବଦାନ୍ୟ—

2. Generous; liberal; munificent.

୩ । ସରଳ; ଅକପଟ; ସ୍ୱଚ୍ଛ—

3. Frank; sincere; transparent.

କାଚ ଆରୁ ପ୍ରାପ୍ତେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜଳ ଧାର
ତେବ ମନ ପ୍ରାପ୍ତେ ବଶରୁ ଉଦାର । ବ୍ରଧାନାଥ. ନଉକେଶ୍ୱର ।

୪ । ଗମ୍ଭୀର—4. Grave.

୫ । ଉତ୍ତମ—5 Good.

ହା ହା ଦଇବରେ ଗୁହୁ ଏହା ମୋତେ କଲୁ
ଉଦାର ଘଇବ ମୋର ଏଡ଼େ କଷ୍ଟ ଦେଲୁ ।
ଚଇତନ. ଗ୍ରମାଦ୍ଦ. ଇଙ୍କ ।

୬ । ଉଦାସୀନ—6. Indifferent.

ବାଉଳି ନେତ ଭାନ ଶୁଣ ଉଦାର ନୋହି । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳଗ

୭ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—7 Excellent

ଉଦାରଚେତା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦାର+ଚେତସ୍ Udārachetā ୧ମା. ୧ବ.)—ଉଦାରମନା (ଦେଖ) Udāramanā (See)

ଉଦାରତା—ସଂ. ବ. (ଉଦାର+ତ୍ୱ ବ. ଟା)—

Udāratā

୧ । ମହତ୍ତ୍ୱ; ଔଦାର୍ଯ୍ୟ—1. Nobility.

୨ । ସାଧୁତା—2. Honesty.

୩ । ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ; ସରଳତା—3. Sincerity

୪ । ଦାତୃତ୍ୱ; ବଦାନ୍ୟତା—4. Magnanimity; generosity; liberality.

୫ । ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ—5. Gravity.

୬ । ସତ୍ପଥଣ; ସାଧୁତା—6 Uprightness.

୭ । ସୌଜନ୍ୟ 7 Politeness

୮ । ଦୟା—8. Kindness; humanity.

୯ । ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—9 A figure in rhetoric, attributing nobleness to inanimate objects

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଜଳାଦି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଉଦାରତା ବା ମହତ୍ ଆରୋପିତ ହୁଏ ।

ହେମ ତରେ ନମ୍ର ସହୁଁ ଲଙ୍ଘାଥନ୍ତୁ ପାତପତ୍ର,
ଦୃଷ୍ଟ ହୁଁ ପଥିକେ ଶାଖା ପଥାଳନ ହୁଳେ ଡାକନ୍ତି । ବ୍ରଧାନାଥ. ଉଷା ।]

୧୦ । ଘୋଟୁଥିବା କୁହୁଡ଼ି— 10. Rising mist; fog (M. W.)

ଉଦାରପ୍ରକୃତିକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦାର+ପ୍ରକୃତି+କ)—ଉଦାରମନା (ଦେଖ) (ଉଦାରପ୍ରକୃତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Udāraprakṛutika (See Udāramanā)

ଉଦାରମନା—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦାର+ମନଃ) Udāramanā

୧ । ସରଲହୃଦୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

1 Of a sincere nature or heart.

୨ । ଅକପଟ—2. Frank.

୩ । ମହାନ୍—3. High-minded; noble.

୪ । ବଦାନ୍ୟ—4. Generous.

ଉଦାରସଞ୍ଜ୍ଞକ—ସଂ ତ (ଉଦାର+ସମ୍ୟକ୍+ଜ୍ଞା ଧାତୁ+ଅକ)— Udārasaṃjñāka

୧ । ଦ୍ୱ୍ୟର୍ଥବୋଧକ—1. Ambiguous; of double meaning.

୨ । ଯାହାର ଅର୍ଥ ସନ୍ଦେହଜନକ—2. Of doubtful meaning (Ganguly. students; Dictionary)

ଉଦାତ୍ତ—ଦେ. ତ (ସଂ. ଉତ୍ତର)—ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱର ବିଶେଷ; ଗଳ୍ପୀରତମ Udārā ସ୍ୱର (ଏହା ଉଦରରୁ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ)—The deepest note in music

[ଦ୍ର—ସଙ୍ଗୀତର ସ୍ୱର ତିନଗୋଟି ଯଥା—ଉଦାତ୍ତ; ମୁଦାତ୍ତ ଓ ତାତ୍ତ; ତ୍ତ ହଲେ ନୋଟ ଦେଖ)

ଉଦାରି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଉଦାର)—୧ । ଉଦାସୀନ— Udāri

1. Unconcerned with or indifferent to wordly affairs.

୨ । ଉଦାର (ଦେଖ)—

2. Udāra (See)

ଉଦାରିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଦାରି (ଦେଖ) Udāriā Udāri (See)

ଉଦାସ—ସଂ.ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ଆସ୍ ଧାତୁ=ବସିବା+କର୍ତ୍ତା ଅ)- Udāsa

ଉଦାସୀ ଉଦାସ

୧ । ବିଷୟବୃତ୍ତ୍ୟାଦିରହିତ; ବିଷୟବିରକ୍ତ—

1. Unconcerned in or indifferent to worldly affairs.

ଉଦାସ ହୋଇଣ ଜ୍ଞାନ ପାଇଣ ବୁଝୁଥାଇ ଗୁରୁ ଯାଇ—ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ଉତ୍ତରଢ଼ୋଲ ।

୨ । ଉଦାସୀନ—2. Apathetic.

୩ । ନିରପେକ୍ଷ—3. Neutral

ଦେ. ବଣ—ବିମର୍ଷ—Melancholy.

ସଂ. ବ.—୧ । ନିରପେକ୍ଷତା—1. Neutrality.

୨ । ବିଷୟବାସନା ପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣା; ବିଷୟବିରକ୍ତି; ବୈରାଗ୍ୟ—

2. Indifference to worldly concerns

ଅଥର କଥା ଭୁବନାଦ । ଉଦାସ ହୁଇଣ ବଷାତ—ଭୁଜଙ୍ଗ. ପ୍ରେମତରଙ୍ଗାମୃତ ।

୩ । ନିରୁତ୍ସାହତା—3. Want of vigour or zeal.

୪ । ଉତ୍କ୍ଷେପ—4. Throwing up.

୫ । ଉଚ୍ଚତା—5. Height.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାମାନ୍ୟତଃ ସେମାନେ ଅପର ପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ୧ ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ଁ ଚଞ୍ଚଳ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମକେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚଳ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ, ଏହାକୁ ଏ ରକ୍ଷାକୌଶଳରେ ନ ନେଇବ, ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦପାଇଁ ଲଘୁାକ୍ଷରମେ ବହୁଳ ବ୍ୟବହୃତ ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚଳ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା:— 'ଘାଟ' ନ ନିଅରେ 'ଘାଣ୍ଟ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ନିଅରେ 'ଭୂଅ' ଲେଖିବେ; 'ତଧୁ' ନ ପାଇରେ 'ତଧୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଲେଖିବେ; 'ଅଉକତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଉକତ୍ତ' ଲେଖିବେ

ଉଦାସିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଉଦାସିନ୍) —ଉଦାସି (ଦେଖ)
Udāsiā Udāsi (See)

ଉଦାସିତ୍ୱ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଅସ୍ ଧାତୁ=ଉପବେଶନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ଉଦ ସୀନ (ଦେଖ)
Udāsitā Udāsīna (See)

ସଂ. ବି (ଉତ୍+ସିନ୍+ଭାବ. ଡା)—ବୈରାଗ୍ୟ—
Unconcern to worldly matters

ଉଦାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ଅସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ଉଦାସୀନ (ଦେଖ)
Udāsī Udāsīna (See)
(ଉଦାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଉଦାସିତା—ବ) ଦେ. ବ—ସଂସାରବିରାଗୀ ବୈଷ୍ଣବସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ବିଶେଷ—A sect of Baishnabas who have relinquished the world.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିଷଣ୍ଣ—1. Melancholy.
୨ । ନିବୃତ୍ତୀ—2. Observing the vow of celebacy.

ଉଦାସୀଆଗଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଉଦାସୀମଠ (ଦେଖ)
Udāsīāgaḍā Udāsīmaṭha (See)

ଉଦାସୀନ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ଆସ୍ ଧାତୁ=ବସିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Udāsīna ୧ । ବିଷୟଭୋଗରୁ ବିରତ ହୋଇ ଧର୍ମଚିନ୍ତାରେ
(ଉଦାସୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଏକନିଷ୍ଠ; ବୈରାଗୀ—1. Stoical; free
(ଉଦାସୀନତା—ବ) from worldly affairs or entalgle-ments; one who has relinquished worldly connections.

୨ । ମମତାଶୂନ୍ୟ; ଅନୁତ୍ସାହଯୁକ୍ତ; ପରାଙ୍ମୁଖ; ନିରପେକ୍ଷ—
2. Cynical; apathetic; indifferent.

୩ । ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ ପରିଚୟ ନାହିଁ—
3. Unacquainted.

୪ । ନିଃସମ୍ବନ୍ଧ; ନିଃସଂସର୍ଗ—4 Unconnected.

୫ । ମଧ୍ୟସ୍ଥ; ଯେଉଁ ଲୋକ ସପକ୍ଷ ବା ବିପକ୍ଷ କାହାର ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ରଖି ନାହିଁ; ଯେ ଶତ୍ରୁ ନୁହେ କମ୍ବା ମିତ୍ର ନୁହେ—
5. Neutral; neither friend nor foe.

୬ । ଯେ ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟର ଲିପ୍ତ ନ ହୋଇ ପୃଥକ୍ ରହେ—
6. A person who keeps himself aloof from any current topic.

ଉଦାସୀମଠ—ଦେ. ବ—ଉଦାସୀ ବା ନଦ୍ଦୀ ବୈରାଗୀମାନଙ୍କର ମଠ—
Udāsīmaṭha A Maṭha where mendicants or anchorites congregate.

ଉଦାସ୍ଥିତ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଆ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Udāsthita ୧ । ଚର—1 Messenger; spy.
୨ । ଦ୍ୱାରପାଳ—2. Door-keeper.
୩ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—3. Master.
୪ । ନଷ୍ଟସତ୍ୟାସଧର୍ମ ପରିବ୍ରାଜକ—
4. A mendicant who has infringed his vow.

ସଂ. ବିଣ—ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତିତ୍ରାପ୍ତ ବା ଓଲଟା—Inversed.

ଉଦାହରଣ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଆ+ହୃ+ଭାବ. ଅନ)—
Udāharaṇa ୧ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ; ନିଦର୍ଶନ—1. Example.
(ଉଦାହୃତ—ବିଣ) ୨ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବା କଥିତ ବିଷୟର ସମର୍ଥନାର୍ଥ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଯୋଗର ଉଲ୍ଲେଖ—2. Illustration.
୩ । (ନ୍ୟାସ୍ର) କୌଣସି ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ସମର୍ଥକ ପ୍ରଯୋଗ—
3. (Logic) One of the five modes of a syllogistic reasoning.
୪ । କଥନ—4. Saying.
୫ । ବର୍ଣ୍ଣନ—5. Description
୬ । ସନ୍ଦର୍ଭ; ପ୍ରବନ୍ଧ—6. Essay; discourse.

ଉଦାହରଣଚ୍ଛଳରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଉଦାହରଣରୂପେ; ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ—ଦେବାଦ୍ୱାରା—As an example; by way of illustration.
Udāharaṇachhalare

ଉଦାହରଣଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ଉଦାହରଣ ଦେଓୟା ବିଷୟର ଅବତାରଣା କରିବା—1. To cite उदाहरन देना as an example; to exemplify; to illustrate by an example.
Udāharaṇadebā

ଉଦାହରଣସ୍ଥଳ—ସଂ.ବ.(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉଦାହରଣ+ସ୍ଥଳ)-ଉଦାହରଣର ବିଷୟୀଭୂତ ବିଷୟ—A thing which is fit to be cited as an example; an exemplary case.
Udāharaṇasthala

ସଂ. ବିଣ—ଅନୁକରଣୀୟ—Fit to be imitated.

ଉଦାହରଣୀୟ—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍+ଆ+ହୃ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Udāharaṇīya ଉଦାହରଣ ଦେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Fit to be cited as an example; exemplary.

ଉଦାହାର—ସଂ ବ. (ଉତ୍=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ଆ+ହୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Udāhāra ଉଦାହରଣ (ଦେଖ)
Udāharaṇa (See)

ଉଦାହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଆ+ହୃ+କର୍ମ. ତ)—
Udāhṛuta ୧ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣିତ—
1. Illustrated by example; exemplified.
୨ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ କଥିତ ବା ଉଲ୍ଲିଖିତ—
2. Cited as an example.
୩ । ବର୍ଣ୍ଣିତ; ଉଲ୍ଲିଖିତ—
3. Described; named.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଞ
୨	ଉ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ	ଣ

୪ । ଉଚ୍ଚାରିତ—4. Pronounced; mentioned.

ଉଦଅ—ପ୍ରାଦେ. (ଟ.ଖ.ମ) ବ—ଉତ୍ପାତ (ଦେଖ)
Udiā Utpāta (See)

ଉଦଆଖାଇ—ପ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) ବୟସ-
Udiākhāi ସକ୍ତମକେଇ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ଯୌବନ ଓ ଯୌବନଜନିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଗର୍ବ ପ୍ରକାଶ କରେ—(a term of abuse) (a woman) Who is unduly proud of her youthful charms

ଉଦତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Udita ୧ । ପୂର୍ବଦିଗବଳୟସ୍ଥ ଉପରକୁ ଉଠିଥିବା—
1. Risen above the eastern horizon.
୨ । ଉତ୍ଥିତ; ଉଦ୍ଭୂତ—
2. Risen up; ascended.
୩ । ଆବିର୍ଭୂତ—3. Appeared; become manifest.
୪ । ଉତ୍ପନ୍ନ—4. Produced
୫ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—5. Increased.
୬ । ଉନ୍ନତ—6. Grown high; elevated.
୭ । ଦୃଷ୍ଟିଗତ—7. Come into view.
ଦେ. ବିଣ. (ବଦ୍ ଧାତୁ=କହିବା)—ଉକ୍ତ; କଥିତ—
Told; mentioned.
ତାହାଙ୍କର ନାମ ନଂ ବତ୍ରିଶ ଉଦତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପ୍ରା. ବିଣ—୧ । (କଟକଣା ଭାଷା) ଉଦ୍ୟତ—1. Ready.
(ଯଥା—ଆମ୍ଭେ ସକଳମା ଦାଏରୁ କରିବାକୁ ଉଦତ ଅଛୁଁ ।)
୨ । ଉପସ୍ଥିତ—2. Present
ଜନକ ନୃପତି ଦୂତ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରେ ଉଦତ
ଦୂରରେ ତାହାର ଦେଲ୍ଲ ସ୍ୱକାଙ୍କ ପାଶେ । ବଶ୍ୱନ ଥ ବତ୍ତନ୍ତସ୍ୱମାସ୍ୱଣ ।

ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଇ+ଭାବ. ତ)—ଉଦସ୍ୱ; ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି—
Prosperity.
ଏବେ କାଣଥ ଅ ଦ୍ରୌପଦୀ ପତ୍ରତ
ସବାଶୁଁ ଦେବ ଭୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଉଦତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉଦତ କରିବା—ଦେ. କି—କହିବା; ଭଣିବା—
Udita karibā To speak; to say
ଜିସ୍ପଦେବ ଭତ ଉଦତ କଲେ । ପ୍ରାଚୀ—ଉତ୍ତରାଦ୍ୟ ।

ଉଦବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ସଂ. ଉଦସ୍ୱ)—
Udibā ଉଇଁବା; ଉଦତ ହେବା—To rise.
(ଯଥା—ବେଲ୍ ଉଦବା=ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦସ୍ୱ ହେବା)
ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି.—ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—
To become manifest.
ମୁହିଁ ପରଭୁହ ଉଦେ ବ ସାହୁଁ । ଗୁଖାନାଥ. ରଚନା ।

ଉଦଷ୍ଟାନି—ପ୍ରା. ବିଣ—ଦୁଷ୍ଟ; କଳି ବା ଫଜ୍ଜତିଆସ୍ତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ—
Udishṭāni Wicked; quarrelsome.
ପ୍ରା. ବ—୧ । କଳି; ବଚ୍ଚଅ—1. Quarrel.
୨ । ଦୁଷ୍ଟାମି—2. Wickedness.
(ଯଥା—ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଉଦଷ୍ଟାନ କରିବାକୁ ବସିଛୁ)

ଉଦୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଈକ୍ଷଣ=ଦେଖିବା; ଗ୍ରହିଁବା)—
Udīkshaṇa ୧ । ଉଦଗ୍ରକ୍ଷଣ; ଉପରକୁ ଗ୍ରହିଁବା—
(ଉଦୀକ୍ଷିତ—ବିଣ) 1. Looking upwards
୨ । ପ୍ରତୀକ୍ଷା; ଅପେକ୍ଷା—2. Awaiting.

ଉଦୀକ୍ଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Udīkshita ୧ । ଉପରକୁ ଗ୍ରହିଁଥିବା—1. Looking up.
୨ । ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା—2. Awaiting.

ଉଦୀଚୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉଦର୍=ଉତ୍ତରଦିଗ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Udīchī ୧ । ଉତ୍ତରଦିଗ—1 The north.
୨ । ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ—2. The northern regions

ଉଦୀଚୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉଦୀଚୀ+ଇଦମର୍ଥେ. ଇନ)—
Udīchīna ଉଦୀଚ୍ୟ (ଦେଖ)
(ଉଦୀଚୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Udīchya (See)

ଉଦୀଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉଦୀଚୀ+ଭବାର୍ଥେ. ଯ)—
Udīchya ୧ । ଉତ୍ତରଦିଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ—
(ଉଦୀଚ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Northern.
୨ । ଉତ୍ତରଦେଶୀୟ—
2. Pertaining to the north.
ବ—ସରସ୍ୱତୀନଦୀର ଉତ୍ତର ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ଥିବା ଦେଶ—
The country north and west of the river Saraswati.

ଉଦୀଚ୍ୟବୃତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—
Udīchyabṛutta ଉତ୍ତର ଶୀତକଟିବନ୍ଧର ଦକ୍ଷିଣସୀମାନ୍ତ ବୃତ୍ତ—
The Arctic circle.

ଉଦୀଚ୍ୟାଲୋକ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Udīchyāloka ଉତ୍ତରମେରୁ ନିକଟସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିମ୍ନାକାଶପୃଷ୍ଠରେ ଯେଉଁ ଛଅ ମାସ ରାତ୍ରି ହୁଏ ସେହି ସମୟରେ କେତେକେଳେ ଉତ୍ତରାକାଶରେ ଦେଖାଯିବା ଅଭିନବ ଆଲୋକମାଳା—Aurora Borealis.

ଉଦୀଚ୍ୟେତର ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—
Udīchyetara bṛutta ଦକ୍ଷିଣଶୀତକଟିବନ୍ଧର ଉତ୍ତର-ସୀମାନ୍ତ ବୃତ୍ତ—The Antarctic circle.

ଉଦୀୟମାନ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉଦସ୍ୱମାନର ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରୟୋଗ)—
Udīyamāna ଉଦସ୍ୱମାନ (ଦେଖ)
Udayamāna (See)
ସ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଇ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ)—
ଯାହାକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦିଆଯାଇ ଅଛୁ—
Lifted up; raised up.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତେ, ସେବେ ଏ ଦିଗରୁ କୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନୁସାରେ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ମାନ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧ୍ୱ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

ଉଦ୍ଦାରଣ—ସ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରେ+ଈର ଧାତୁ=କମ୍ପିବା; ପ୍ରେରଣ Udīraṇa କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉଚ୍ଚାରଣ— (ଉଦ୍ଦାରିତ—ବି) 1. Speaking; uttering.
୨ । କଥନ—2. Saying.
୩ । ପ୍ରେରଣ—3. Sending.
୪ । ଜନ୍ମକରି—4. Birth; production.
୫ । ଉଦ୍ଦୀପନ—5. Excitement.
୬ । ବର୍ଣ୍ଣନା—6. Description
୭ । ଉତ୍କ୍ଷେପଣ—7. Throwing up.
୮ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—8. Indication.

ଉଦ୍ଦାରିତ—ସ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଈର ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) — Udīrita ୧ । ଉଚ୍ଚାରିତ—1. Uttered; pronounced. (ଉଦ୍ଦାରଣ—ବି) ୨ । କଥିତ—2. Said; spoken.
୩ । ପ୍ରେରିତ—3. Sent.
୪ । ଉଦ୍ଦୀପିତ—4. Excited.
୫ । ବିଜୃମ୍ଭିତ; ପ୍ରକାଶିତ—5. Displayed; manifested.
୬ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—6. Thrown up.

ଉଦ୍ଦୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଋ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)= Udīrṇṇa ୧ । ଉଦ୍‌ଗତ; ଉତ୍ପନ୍ନ— 1. Risen up; erect; come out.
୨ । ଉଦାର—2. Generous; liberal-minded.
୩ । ଉଦ୍ଧତ—3. Haughty.
୪ । ଉତ୍କଟ; ପ୍ରବଳ—4. Profound; strong.
୫ । ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ—5 Excited.
ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ ନାମବିଶେଷ— A name of Bishṇu.

ଉଦ୍ଦୀର୍ଯ୍ୟମାଣ—ସଂ.ବିଣ.(ଉତ୍+ଈର ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+କର୍ମ. Udīrjyamāṇa ଆନ)—୧ । କଥ୍ୟମାନ; ଯାହା କଥିତ ହେଉଅଛି—1. Being spoken.
୨ । ଉଚ୍ଚାର୍ଯ୍ୟମାଣ— 2. Being uttered.
୩ । ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟମାନ—3 Being described.
୪ । ନିର୍ଦ୍ଦିଶ୍ୟମାନ—4. Being pointed out.

ଉଦୁଆଁ—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବିଣ—୧ । ଖୋଲା; ମୁକୁଳା— Uduāñ 1. Bare.
ବାଜସ ଏକାଟ୍ଟେକେ ଉଦୁଆଁ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଲ୍ପ ।
୨ । ମେଲା—2. Open
(ଯଥା—ଦୁଆଁର ଉଦୁଆଁ ଦୋଇଛ ।)
୩ । ଅନାଚ୍ଛାଦିତ—3. Uncovered.

ଉଦୁଉଦିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଉଦସ୍) — ୧ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ; ଖରା (ଖର) — Uduudiā. 2. Sharp (sun's rays)
୨ । ପ୍ରଚଣ୍ଡରୌଦ୍ରଯୁକ୍ତ (ଦ'ପହର)—
2. When the sun's rays are very fierce (noon-time)
(ଯଥା—ଉଦୁଉଦିଆ ଦପହର)

ଉଦୁଗାର—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—ଉଗାର (ଦେଖ) Udugāra Ugāra (See)

ଉଦୁଗାର ଆସିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି— ବାନ୍ତମାଡ଼ିବା— Udugāra āsibā A tendency to vomit.
ଦେବଣ ସୁଆଦୁ ପଡ଼ି ଫଳେ ମନ ଭୋଷି
ଯେ ଫଳ ଦେଖିଲେ ଏବେ ଉଦୁଗାର ଆସି—ଭୀମ, ଉତ୍କଳଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ଉଦୁଗାରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉଗାରିବା (ଦେଖ) Udugāribā Ugāribā (See)
ଦୁଗ୍ଧଦେଇ ରକ୍ତ ଉଲଟା ଉଦୁଗାରି—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ, ବନ ।

ଉଦୁଣ୍ଡର—ସାଦେ. (ଗଙ୍ଗାମ) ବ—ଖରୁଆ; ରାଜାଙ୍କ ଗୁପ୍ତଚର— Uduṇḍara A person whose duty was to report confidentially matters of importance to a Rājā; an informer.
[ଦ୍ର— ଯବେ ରାଜାମାନେ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ଏମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ ଓ ଏମାନେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ଲୋକଙ୍କ ନାମରେ ରାଜାଙ୍କ ଆଗରେ ମିଛ ଖତ କରୁଥିଲେ ।]

ଉଦୁବଳିବା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ ଉତ୍+ବଳ)— ୧ । ବଳାଇବା— Udubaḷibā 1. To surpass
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବା—2. To exceed.
ଅର୍କ ଅର୍କଠେଇ ପ୍ରତିକ ଉଦୁଳି—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ, ସଭା ।

ଉଦୁବାର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା ବିଣ—ଅଦମ୍ୟ—Indomitable Udubārjya ତହିଁରେ ଉଦୁବାର୍ଯ୍ୟ କଥାକୁ ନ ସାଜ— କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉଦୁବେଗ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—୧ । ଉଦ୍‌ବେଗ (ଦେଖ)— Udubega 1. Udbega (See)
୨ । ଗର୍ଭାବସ୍ଥା—2. Pregnancy.

ଉଦୁବେଳ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍‌ବେଳ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ଧାର୍ଯ୍ୟ Udubeḷa କାଳରୁ ବଳ ଯାଇଥିବା କାଳ—1. Time beyond a fixed time.
ବେଳକୁ ବେଳ ଅସି ହେଲ ଉଦୁବେଳ—କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ସଭା ।
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନ୍ଦକାଳ; ଦୁଷ୍କାଳ—
2. Bad or improper time.

ଉଦୁମ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—(ସଂ. ଉଷ୍ଣ)— Udum ଉଷୁମ; ଉଷ୍ଣ—Warm; hot.
ବି.—ଉତ୍ତାପ; ଉଷ୍ଣତା—Warmth; heat.

ଉଦୁମ୍‌ଦୁମ୍—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ—ଉଦୁମୁଦୁମା (ଦେଖ) Udumdum Udumudumā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ଦ

ଉଦୁମଦୁମା—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—ଉଦୁମୁଦୁମା (ଦେଖ)
Udumadumā Udumudumā (See)

ଉଦୁମୁଦୁମା—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ.—୧ । ବଗୁଲିଆ; ଖେତେଡ଼ା—
Udumudumā 1. Wanton.
(ଉଦୁମୁଦୁମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଥସ୍ଥ; ଅଶାନ୍ତ—2. Restless.
୩ । ଗୋଳମାଳ କରୁଥିବା—3. Boisterous.
୪ । ମୋଟା ଓ ଅଳସୁଆ; ଢୋଲ ଓ ଅକାମିକା—
4. Fat and idle; falstaff like; lazy and stout.
୫ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ; ଦୁଷ୍ଟ—5. Wicked.
୬ । ଏଣେ ତେଣେ ପଦଗୁଲନଶବ୍ଦ କର ଦଉଡ଼ାଦଉଡ଼ି କରୁଥିବା—6 Running to and fro with loud foot-steps
୭ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଧୀର ଓ ନାଃଶବ୍ଦଭାବରେ ନ ଗୁଲି ସବୁବା ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଦୋଇ ଗୁଲିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
7. Habituated to walking with a thumping sound.
ଦେ. ବ. (ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ ଅବ୍ୟୟ)—ବହୁତ ବଧା ଗୁଣ୍ଡା ଆଦ ମାଡ଼—A number of punches.
(ଯଥା—ତୋ ଉପରେ ଗୋଟେ କେତେ ଉଦୁମୁଦୁମା ବସିଯିବ ଯେ !)

ଉଦୁମୁଦୁମା, ଭାଇ ଗୋଟମା, ନୂଆ ପାଦୁରୀ ପଇଳସମା,
ଦୂରଡେଣ୍ଡୀଙ୍କର ଉଇ ମଲ, ଉବଡ଼ ପିଣ୍ଡାଳେ ଘୁଷିଗଲ ।
ଥପ୍ପଟ୍ଟର ଖାଇଁ ଖାଇଁ କୋଇଲଟ୍ଟର ଜଷା,
ତ ମାଦ୍ର ମାଇଲୁ ଉର—ଗୁରୁକୁଣିଆ ବସ—ଶିଶୁଝୀଡ଼ାଗୀତ ।

ଉଦୁମ୍ବର—ସଂ. ବ.—୧ । ସଜ୍ଞ ଡିମ୍ବିରଗଛ—
Udumbara 1. The wild fig tree; Ficus Carica; Ficus Glomerata (Haines.)
୨ । କୁଷ୍ଠରୋଗବିଶେଷ—2. A kind of leprosy with fig like sores.
୩ । ତମ୍ବା—3. Copper.
୪ । ଦେହଲୀ—4. The door sill; threshold.
୫ । କ୍ଲୀବ ବ୍ୟକ୍ତି—5. Eunoch

ଉଦୁମ୍ବରପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ—ଦନ୍ତିକାବୃକ୍ଷ; ଦନ୍ତୀଗଛ—
Udumbaraparṇṇī A medicinal plant.

ଉଦୁଯୋଗ—ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଉଦ୍ଯୋଗ)—ଉଦ୍ଯୋଗ (ଦେଖ)
Udujoga Udjoga (See)

ଉଦୁଯୋଗୀ—ଗ୍ରା ବଣ (ସଂ. ଉଦ୍ଯୋଗୀ)—ଉଦଯୋଗୀ (ଦେଖ)
Udujogī Udjogī (See)

ଉଦୁରି—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଉଦରୀ)—ଉଦରୀ (ଦେଖ)
Uduri. Udarī (See)

ଉଦୂଲଙ୍ଗଲା—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଉଲଗ୍ନ—
Udulaṅgalā Fully naked; stark-naked.
(ଉଦୂଲଙ୍ଗୁଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦୂଖଲ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଖଲ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯାହାର ମୁହଁ ଉପରକୁ):—
Udūkhala ୧ । ଧାନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି କାଣ୍ଡିବାପାଇଁ କାଠରେ ଗଢ଼ାର ଦୋଇ-ଥିବା ପାତ୍ରବିଶେଷ—
1. A wooden mortar for husking grains and paddy.
୨ । ଦ୍ୱେମଦସ୍ତା; ବଡ଼ ଖଲ—
2. A big mortar for pounding hard articles.
୩ । ଚିଙ୍କିରଣ୍ଡି—
3. Receptacle of a Dhinki.
୪ । ଗୁଗ୍ଗୁଲ—4. Bdellium.

ଉଦୂଖଲମୂଷଲ—ସଂ. ବ. (ସଦ୍ଭରର; ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ)—
Udūkhalamūshala ୧ । ଖଲ ଓ ଘୁଅ—
1. Mortar and pestle.
୨ । ଧାନକୁଟିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ଦ୍ୱେମାମଦସ୍ତା ଓ ତହିଁରେ ଘୁଅରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ଠେଙ୍ଗା—
2. The wooden mortar and pestle for husking paddy
[ଦ୍ର—ଋଷିମାନେ ଆଶ୍ରମରେ ଚିଙ୍କି ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଉଦୂଖଲ-ମୂଷଳଦ୍ୱାରା ବାଲୁଙ୍ଗାଧାନ ଆଦ କୁଟି ଗୁଜୁଳ କରୁଥିଲେ । ଚିଙ୍କି ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନଆଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । କନ୍ତୁ ଉଦୂଖଲମୂଷଳକୁ ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ନଆଯାଇ ପାରେ । ଓଡ଼ିଶାରୁ ବୁଲି ଅସୁଥିବା ସବାଖିଆ କେଳା ଓ ଦକ୍ଷିଣିଆ କେଳାମାନେ ଓ ଭଜ, କୋଲ୍ଲ ଏବ ସାନ୍ତାଲମାନେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

ଉଦୂଢ଼—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା +କର୍ମ. ତ)—
Udūṛdha ୧ । ବାହୁତ; ବୁହାଯିବା—1. Carried.
୨ । ଧରାଯାଇଥିବା; ଧୃତ - 2. Caught hold of
୩ । ପରଣୀତ; ବିବାହୁତ—3. Married.
୪ । ସ୍ଥୂଳ—4 Fat; thick.
୫ । ଉନ୍ନତ—5. High; elevated.

ଉଦେ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—୧ । ଉଦୟ (ଦେଖ)
Ude 1. Udaya (See).
୨ । ଆରମ୍ଭ; ଉତ୍ପତ୍ତି—2. Beginning; origin.

ଜଗତ ଉଦେ ହିତ ଲସେ; ଦୋଇ ଯେ ଅଟ୍ଟ ଗୁଣସ୍ୱେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱଗତ ।

ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବଣ—ଉଦିତ (ଦେଖ)—Udita (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ଦୌଳଦ୍ୟ ବର୍ତ୍ତ ତା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ତ୍ତ ତା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଥ' ଦେଖିବେ; ଦଂ ନ ପାଇଲେ 'ଦଂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ବୁଧଜନଙ୍କ ଜ ଜଜ୍ଞାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଜ୍ଞତେ;
ବୁଧଜନୁ ଜରେ ପରତେ ନରେ ଜତସେ ଉତ୍ତେ—ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।
ତଦ୍ର ଉତେ ଦେଲେ ଅଜର୍ମ୍ମଗିଲା ସେ ଲେଶେଦ୍ୱେ ପ୍ରଗାଢ଼ ମୋହେ—
ସାଳକୃଷ୍ଣ—ଜଗମୋହନ ।

ଉଦେଜୟ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ଏଜ୍ ଧାତୁ; ଣିତ=ଏଜ ଧାତୁ=କମ୍ପିତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଉତ୍କମ୍ପଜନକ; ଉତ୍ତ୍ରାସଦ—Causing trepidation or trembling; frightful.

ଉଦେନାଥ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଦସ୍+ନାଥ)—
Udenātha ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା; ଧର୍ମ୍ମଦେବତା—1 The Sun-god.
୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—2. Name of males.

ଉଦ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Udgata ୧ । ଉପରକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଥିବା—1. Come forth.
(ଉଦ୍ଗମ—ବ)
୨ । ଉତ୍ତିଷ୍ଠ—2. Standing out.
୩ । ଉଠିଥିବା; ଉଦିତ—3. Risen.
୪ । ପ୍ରକାଶିତ; ଦୃଷ୍ଟ—4. Appeared; become manifest.
୫ । ଉତ୍ପନ୍ନ—5. Produced
୬ । ନିର୍ଗତ—6. Issuing.

ଉଦ୍ଗତକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ—(ଆଧୁନିକ) କାନ୍ଥରୁ ପଦାକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଥିବା
Udgatakārjya ଚୂନର କାରଗର କାମ—Masonry work raised from the surrounding level or standing in bold relief.

ଉଦ୍ଗତି—ସଂ.ବ.(ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ତି)—
Udgati ଉଦ୍ଗମ (ଦେଖ)—Udgama (See)
(ଉଦ୍ଗତ—ବିଣ)

ଉଦ୍ଗମ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ.ଅ)—
Udgama ୧ । ଉତ୍ଥାପନ; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗମନ; ଉଠିବା—1. Ascending; ascent.
(ଉଦ୍ଗତ—ବିଣ)
୨ । ଦର୍ଶନ; ଦେଖାଯିବା (ଯଥା—ପୁଷ୍ପୋଦ୍ଗମ)—2. Appearance; manifestation.
୩ । ଉତ୍ପତ୍ତି—3. Birth. (ଯଥା—ଦନ୍ତୋଦ୍ଗମ=teething).
୪ । ଚଢ଼ିବା—4 Mounting upon a thing
୫ । ଆବର୍ତ୍ତାବ; ଉଦୟ—5. Rising; appearing.
୬ । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବା, ଅଙ୍କୁରିବା (ଯଥା—ରୋମୋଦ୍ଗମ)—6 Standing erect; standing up.
୭ । ବାହାରକୁ ବାହାରିବା—7. Coming out.
୮ । ଜ୍ଞାନ—8. Knowledge
୯ । ମନରେ ଉଦିତ ଭାବ—9. Idea.

ଉଦ୍ଗମନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. Udgamana ଅନ)—ଉଦ୍ଗମ (ଦେଖ)—Udgama (See)

ଉଦ୍ଗମନୀୟ—ସ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Udgamanīya ୧ । ଆରୋହଣୀୟ—1. To be mounted up.
୨ । ପରିଷ୍କୃତ—2. Cleansed (M.W.)
ସଂ. ବ—ଧୌତ ଓ ପରିଷ୍କୃତ ବସ୍ତ୍ରଯୁଗଳ—A pair of bleached cloths.

ଉଦ୍ଗାର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଗାର୍ଦ୍ଧ)—
Udgārdha ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ—Too; excessive.

ଉଦ୍ଗାତା—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚୈଃ+ଗୈ ଧାତୁ=ଗାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା.୧ବ)—ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ଗାନକର୍ତ୍ତା—
Udgātā (ଉଦ୍ଗାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Singing or reciting loudly.
ସଂ. ବ.—୧ । ସାମବେଦଗାୟକ—1. A recitor of the hymns of the Sāma Beda.
୨ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବିଶେଷାଖ୍ୟବିଶେଷ—2. The title of a class of Brāhmaṇas.

ଉଦ୍ଗାର—ସଂ.ବ. (ଉତ୍=ବିପରୀତ+ଗୃ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Udgāra (ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ—ବିଣ) ୧ । ବାଲୁଣି—1. Belching; eructation.
୨ । ବାନ୍ତି କରିବା; ଉଦ୍ଗମନ—2. Vomiting.
୩ । ଉଚ୍ଚାରଣ—3. Pronunciation.
୪ । ନିଃସରଣ—4. Coming out; emission.
୫ । ଥୁଙ୍କ ଆଦି ପକାଇବା—5 Spitting out.

ଉଦ୍ଗାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—ବାନ୍ତି କରିବା—
Udgāribā To vomit forth;
ବସ୍ତୁାର ତଥ୍ୟ ସ୍ୟଜନ ଗ୍ରାସ ଉର୍ଦ୍ଧୁ ଉଦ୍ଗାର ଥୋଇଲ ।
ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଉଦ୍ଗିରଣ—ସଂ ବ. (ଉତ୍=ବିପରୀତ+ଗୃ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Udgiraṇa ୧ । ଉଚ୍ଚାରଣ—1. Pronunciation.
୨ । ବମନ—2. Vomiting.
୩ । ଥୁଙ୍କିବା—3. Slavering; spitting out.
୪ । ବାଲୁଣି ମାରିବା—4. Belching
୫ । (+ କର୍ମ. ଅ)—ବନ୍ଧିଶ—5. Fishing hook.

ଉଦ୍ଗୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚୈଃ ସ୍ୱରରେ+ଗୀତ=ବୋଲାଯିବା)—
Udgīta ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଗାନ କରାଯିବା—Sung loudly.

ଉଦ୍ଗୀତି—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚୈଃ ସ୍ୱରରେ+ଗୀତି=ଗାନ)—
Udgīti ୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଗାନ—1. Loud singing
(ଉଦ୍ଗୀତ—ବିଣ)
୨ । ଅର୍ଯ୍ୟା; ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2. A kind of metre in Sanskrit.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଽ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଟ,ଷ	ଜ	ଇସ୍ମ	ଉଅ	ଓ
୨	ଏ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ଷ	ର୍ଯ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଉଦ୍ଗୀଥ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍=ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରେ+ଗୈ ଧାତୁ = ଗୀତ ଗାଇବା+କର୍ମ. ଥ)—

Udgītha

୧ । ସାମବେଦର ଅଂଶବିଶେଷ—
1. A part of the Sāma Beda.

୨ । ପ୍ରଣବ; ଓଁକାର—2. The mystic sound 'Oṁ'.

୩ । ସାମବେଦ ଧ୍ୱନି—3. The singing or recital of the Sāma Beda.

ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ (ଉଦ୍=ଉପରକୁ+ଗୃ ଧାତୁ=ଗିଳିବା+କର୍ମ.ତ)—

Udgīrṇṇa

ଉଦ୍ଗାର
ଉଦ୍ଗିରଣ } ବ.

୧ । ବମିତ; ବାନ୍ତ କରାଯାଇଥିବା—
1. Vomited; emitted; cast off.

୨ । ଉଚ୍ଚାରିତ—2 Uttered.

୩ । ର୍‌କୁ (ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ବା ଉଚ୍ଚାରଣର ଶେଷରେ 'ର' ଥାଏ)—3. A sound or word ending with 'Ra'

୪ । ଉତ୍ଥିତ; ଜନ୍ମିତ—4. Risen.

୫ । ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ—5. Reflected.

୬ । ଢୋଳା ଯାଇଥିବା; ଅନୁରଞ୍ଜିତ —
6 Overlaid as with a layer; besmeared.

୭ । ଅନୁବିଦ୍ଧ—7. Pierced through.

ଉଦ୍ଗୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଦ୍+ଗୁର ଧାତୁ=ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—

Udgūrṇṇa

୧ । ଉତ୍ଥିତ—1. Risen up; standing.

୨ । ଉତ୍ତେଜିତ—2. Excited; irritated.

୩ । ଉଦ୍ଦିକ୍ତ; ଝାଙ୍ଜିଆ ହୋଇଥିବା—
3. Stiffened; become erect.

୪ । ଉତ୍ତୋଳିତ; ଉଦ୍ୟତ; (ଶାସ୍ତ୍ରାଦି)—
4. Raised for action (said of weapons); lifted up; held up.

ଉଦ୍ଗ୍ରଥିତ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍=ଉପରେ+ଗ୍ରନ୍ଥ ଧାତୁ=ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା +କର୍ମ. ତ)—

Udgrathita

୧ । ଅଗରେ ଗୋଛ ହୋଇ ବନ୍ଧାଯାଇଥିବା; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସଂଯତ (କେଶ)—1. Collected or tied together at the top.

୨ । ଅଗ୍ରଦେଶରେ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥିବା—
2. Tied into a knot at the top

ଉଦ୍ଗ୍ରନ୍ଥନ—ସଂ. ବ— ୧ । ଚାନ୍ଥ ଉଠାଇବା; ଗାନ୍ଥିଗା—

Udgranthana

1. The building up or raising of a masonry wall.

୨ । ଅଗରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା
2 Tying into a knot at the top

ଉଦଗ୍ରହ ସଂ ବ., (ଉତ୍=ଉପରଆଡ଼୍+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା +ଘଞ୍ ବ. ଅ) ଉଦ୍ଗ୍ରହଣ (ଦେଖ)

Udgrahaṇa (See)

ଉଦ୍ଗ୍ରହଣ—ସଂ.ବ. (ଉତ୍=ଉପରଆଡ଼୍+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା

Udgrahaṇa +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଗ୍ରହଣ—
1. Taking up, holding.

୨ । ଗିଳନ ବା ଗିଳିବା—2. Devouring.

ଉଦ୍ଗ୍ରାହ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ସମ୍ୟକ୍+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+

Udgrāha ଭାବ ଅ)—୧ । ଗ୍ରହଣ—1. Taking.

୨ । ବିଦ୍ୟାବିଷୟର—2. Discussion on a scientific matter.

ଉଦ୍ଗ୍ରାହିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉଦ୍=ଉପରକୁ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ. ଣିତ=ଗ୍ରାହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—

Udgrāhita

୧ । ଉପରଆଡ଼୍ ଧରି ସାଇଥିବା—1. Held at the top.

୨ । ଗ୍ରହଣ କରି ଯାଇଥିବା; ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା—
2. Taken hold of; caught hold of

୩ । ଗିଳା ଯାଇ ଥିବା —3. Devoured.

୪ । ଉପରସ୍ଥ—4. Overlaid, kept at the top.

୫ । ବଦ୍ଧ—5. Bound; fixed.

୬ । ଅନ୍ତଃକରଣରେ ଅର୍ପିତ—6 Offered or dedicated mentally.

୭ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—7. Attacked unawares.

୮ । ଉନ୍ନମିତ—8. Bent down

ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉପରକୁ ଟେକା ହୋଇ

Udgrība ଅଛି+ଗ୍ରୀବା ସାଦାର)—

(ଉତ୍ଗ୍ରୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଉଚ୍ଚଧର; ଯେ ବେକକୁ ଟେକି ଥାଏ—
(ଉଦ୍ଗ୍ରୀବତା—ବ) 1. With overstretched neck.

୨ । କୌତୁହଳି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ —
2. Burning with zeal to hear something.

୩ । ଆଶାନ୍ୱିତ —3. Expectant.

ଉଦ୍ଘ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍=ଉପରେ+ଘଣ ଧାତୁ=ପାପ ଘାଇବା+

Udgha ଭାବ. ଅ)—୧ । ପ୍ରଶଂସା—1. Praise.

୨ । କରପୁଟ—2. Palm of the hand; the fold of the palms.

୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅଗ୍ନି—3. Fire.

ସଂ ବିଣ.—୧ । ପ୍ରଶସ୍ତ—1. Extensive; wide; broad.

୨ । ପ୍ରକାଣ୍ଡ—2. Vast.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ । ୧ ରୁ ୪ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୫ ରୁ ୮ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୪ ବୋଲିସ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ୫ ରୁ ୮ ବୋଲିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ଜିନିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ନିୟମର ବା ୧ ରୁ ୪ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ବୋଲିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାତ' ନ ଜିନିଲେ 'ଘାଇ' ବୋଲିବେ 'କୃଷ୍ଣ' ନ ଜିନିଲେ 'କୃଷ' ବୋଲିବେ; 'ଦ୍ୟୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଦଦ୍ଦୁ' ବୋଲିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜୁ' ବୋଲିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବୋଲିବେ

ଉଦ୍‌ଘଟ୍ଟନ— ସଂ. ବ. (ଉଦ୍‌=ସମ୍ୟକ୍‌+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ=ଘାଣ୍ଟିବା+ଭାବ. Udghaṭṭana ଅନ)—୧ । ଘାଣ୍ଟିବା—

1. Stirring.

୨ । ଆଘାତ—2. Striking

୩ । ଉନ୍ମୋଚନ—3. Opening.

୪ । (ଲୁଗା) ପାଲଟିବା—4. Putting off (of dress)

ଉଦ୍‌ଘଟ୍ଟିତ— ସଂ. ଭୂ. (ଉଦ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ)— Udghaṭṭita ୧ । ଆହତ—1. Struck.

୨ । ଉନ୍ମୋଚତ—2. Opened.

୩ । ପାଲଟା ଯାଇଥିବା (ଲୁଗ)—

3. Put off (cloth)

ଉଦ୍‌ଘନ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍‌=ଉପରେ+ହନ୍‌ ଧାତୁ=କାଟିବା; ହାଣିବା; Udghana +ଅଧିକରଣ. ଅ)—୧ । କାଷ୍ଠଚ୍ଛେଦନାଧାର—

1. Chopping block.

୨ । ଧୋବା ଯାହା ଉପରେ କାଠକୁ ରଖି ହାଣନ୍ତି; (ଧୋବାଙ୍କ ଭାଷାରେ) ଗଣ୍ଡିର୍ ବା ଗଣ୍ଡି—2. A block of wood on which the wood-man puts the wood to be cut with his axe.

୩ । ବଢ଼େଇ ଯାହା ଉପରେ କାଠକୁ ରଖି କଟାକଟି କରନ୍ତି—3. A carpenter's work-bench.

ଉଦ୍‌ଘର୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍‌=ଉପରେ+ଘୃଷ ଧାତୁ=ଘଷିବା+ଭାବ. Udgharshaṇa ଅନ)—୧ । ଉପରେ ଘଷିବା—

1. Rubbing.

୨ । ଦୁଇ ପଦାର୍ଥ ପରସ୍ପର ଘଷି ଦେବା—

2. Abrasion; friction.

ଉଦ୍‌ଘାଟ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍‌=ଅଧିକ+ଘଟ୍‌=ପ୍ରକାଶ ପାଇବା+ଭାବ. Udghāṭa ଅ)—୧ । ଉଦ୍‌ଘାଟନ; ମେଲାଇବା—1 Opening.

୨ । ପଣ୍ୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସାହିତ ସ୍ଥାନ—

2. A booth for exhibiting commodities

୩ । ଶୁଳ୍କ ବା ଗୁଳସ୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିରୂପିତ ସ୍ଥାନ ବା ଘାଟ—3. A place or gate where tax on commodities is realised; toll-gate.

୪ । ଉଘାଡ଼; ଘର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମଞ୍ଚା—

4. A scaffolding inside a room.

୫ । ଉଘାଣ; (ଦୋଷାଦି) ପ୍ରକାଶ କରିବା—

5. Publishing another's failings.

ଉଦ୍‌ଘାଟକ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉଦ୍‌=ଉପରକୁ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ;ଣିତ=ଘାଟ୍ଟ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)— Udghāṭaka (ଉଦ୍‌ଘାଟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ମେଲ୍ଲକରେ; ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ— (ଉଦ୍‌ଘାଟନ—ବ)

1. Opener.

୨ । ଯେ ମୁକୁଲାଏ—2. Releasing.

୩ । ପ୍ରକାଶକ—3. Publishing; exposing; disclosing.

୪ । ଉଲ୍ଲେଖକ—4. Alluding.

୫ । ଯେ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ପସର୍‌ରେ ଦେଖାଏ—

5. Displaying merchandise.

ସଂ. ବ.—୧ । ବାଲ୍‌ଡ଼—1. Bucket.

୨ । କୂଅରୁ ପାଣି କାଢ଼ିବା ଯନ୍ତ୍ର—2. A contrivance for drawing water from a well.

୩ । ଗୃହ; କଳ୍ପ—3. Key.

ଉଦ୍‌ଘାଟନ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍‌=ଉପରକୁ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ ଣିତ, ଘାଟ୍ଟ ଧାତୁ =ଟେଣ୍ଟବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । କୂଅରୁ ପାଣି (ଉତ୍ସାହିତ—ବଣ) କାଢ଼ିବାର ପାତ୍ର ବା ଯନ୍ତ୍ର—1. Bucket; rope and bucket for drawing water (from a well).

୨ । ଉନ୍ମୋଚନ; ମେଲାଇବା—

2. Opening; act of uncovering.

୩ । ମୁକୁଳାଇବା; ମୁକ୍ତ କରିବା—

3. Setting free; releasing.

୪ । ଡେଣ୍ଡା—4. A contrivance for drawing water from a deep place.

୫ । ପ୍ରକାଶନ—5. Publication.

୬ । ପରର ଦୋଷକୁ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—

6. Publishing of another's faults or secrets.

ଉଦ୍‌ଘାଟିତ— ସଂ. ବିଣ. (ଉଦ୍‌=ଉପରକୁ+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ ଣିତ= ଘାଟ୍ଟ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Udghāṭita

୧ । ମେଲା କରାଯାଇଥିବା; ଉନ୍ମୋଚିତ—

1. Opened; burst open; blown open.

୨ । ପ୍ରକାଶିତ—2. Published; disclosed.

୩ । ମୁକ୍ତ—3. Released; set free.

ଉଦ୍‌ଘାତ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍‌+ହନ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)— Udghāta ୧ । ସୂଚନା—1. Indication; hint

୨ । ଉପକ୍ରମ; ଆରମ୍ଭ—2. Beginning.

୩ । ପ୍ରସ୍ତାବନା; ଉଲ୍ଲେଖ—

3. Proposal; starting of a subject.

୪ । ମୁଗୁର—4. A mallet; a club.

୫ । ଆଘାତ—5. A blow.

୬ । ବାଧା—6. Obstacle.

୭ । ପାଦସ୍ଖଳନ; ହୁଣ୍ଡିବା—7. Hitting a thing with the foot while walking; tripping; stumbling.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଈଅ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୂ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୮ । ପ୍ରତିଘାତ—8. A blow in return

୯ । (+କଙ୍କଣ. ଅ)—ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିଚ୍ଛେଦ ବା ଅଧ୍ୟାୟ—
9. Chapter or section of a book.

୧୦ । ନିଦର୍ଶନ—10. Proof; sign.

ଉଦ୍ଘାତକ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ହନ୍ ଧାତୁ. ଣିଜନ୍ତ=ଘାତ ଧାତୁ+ଅକ)—ନାଟକାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବନାବିଶେଷ—
Udghātaka A kind of prologue in a drama.

ଉଦ୍ଘୁର—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ଘୁର=ଘୂରିବା+ଅ)—
Udghura ୧ । ହାଲୁକା; ଭାରଶୂନ୍ୟ—
1. Light; without weight.
୨ । ଦୃଢ଼—2 Strong; fast set.

ଉଦ୍ଘୋଷ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ+ଘୁଷ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Udghosha (ଉଦ୍ଘୋଷିତ—ବିଣ) ୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରଦ୍ୱାରା ଇଙ୍ଗିତ; ଘାଟ କରିବା—
1. Speaking out; talking loudly
୨ । ପୁନଃ ପୁନଃ କଥନ—2. Repeated saying.
୩ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ପ୍ରକାଶ—
3. Proclamation; announcing.
୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେ ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦାଦି କରିବା ଦ୍ୱାରା ଇଙ୍ଗିତ କରେ—4. A person who gives hints by loud sounds

ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଉତ୍କଟ+ଦଣ୍ଡ)—
Uddaṇḍa ୧ । ଉତ୍କଟଦଣ୍ଡଧାରୀ; ଲଗୁଡ଼ଧାରୀ; ଠେଙ୍ଗା ଧରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଲାଠିଆଳ—
1. Bearing a lethal weapon.
୨ । ଅବାଧ୍ୟ; ଅସ୍ତ କଥା—
2. Disobedient; insubordinate.
୩ । ଅଶାସ୍ୟ—3 Unruly; uncontrollable.
୪ । ପ୍ରତାପାନ୍ୱିତ; ପ୍ରବଳପରାକ୍ରାନ୍ତ—
4. Very powerful.
୫ । ସିଧା; ସରଳ—5. Straight.
ଦୁଷ୍ଟୀର ଶୁଣ୍ଡ ଚିରେ ଦୋଇ । ଲମ୍ବେ ଉଦଣ୍ଡ ଭୁଜ ଦୁଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ
ଦେ. ବିଣ—ଉଦଣ୍ଡ (ଦେଶ)
Udaṇḍa (See)

ଉଦ୍ଦଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଉଦଣ୍ଡିଆ (ଦେଶ)
Uddaṇḍiā Udaṇḍiā (See)

ଉଦ୍ଦଣ୍ଡେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ—Loudly,
Uddaṇḍe ବୁବେର କାନନେ ମିଳଲ, ଉଦଣ୍ଡେ ଶଙ୍ଖନାଦ କଲ୍ଲ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଉଦ୍ଦନ୍ତୁର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ବଡ଼+ଦନ୍ତୁର=ଦନ୍ତଯୁକ୍ତ)—
Uddantura ୧ । ଦାନ୍ତୁର—1. Having large or protruding teeth.
୨ । ଦନ୍ତା; ବଡ଼ ଦାନ୍ତବାଲା—2. Having tusks.
୩ । କରାଳ; ଦୃପ୍ତାନ୍ତ—3. Formidable.
୪ । ଅତି ଡେଙ୍ଗା; ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ—4. Very tall.

ଉଦ୍ଦାନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ବରୁବ+ଦା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Uddāna ୧ । ବନ୍ଧନ—1. Binding; confinement.
୨ । (+ଭୃବ. ଅନ) ପୋଷଣ—2. Maintenance.
୩ । (ଦୋ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା)—ଚୁଲ୍ଲୀ—3. Oven.
୪ । ବଡ଼ବାନଳ—4. Submarine fire.
୫ । (+କର୍ମ. ଅନ)—କଟିଦେଶ—5. Waist.
୬ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଜନ୍ମ ଲଗ୍ନ—6. (Astrology) The time of birth; horoscopic moment.
୭ । ମଧ୍ୟ; ମଧ୍ୟଭାଗ—7. Middle; middle part.

ଉଦ୍ଦାନ୍ତ—(ଉତ୍=ଅତିଶୟ+ଦମ୍ ଧାତୁ=ଶାସନ କରିବା+କର୍ମ.ତ)—
Uddānta ୧ । ଅତିଦମିତ—1. Much subdued.
୨ । ଶାନ୍ତ—2. Tranquil; placid
୩ । ସ୍ଥିରସ୍ୱଭାବାପନ୍ନ—3. Quiet.

ଉଦ୍ଦାମ—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍+ଦମ୍ ଧାତୁ=ଶାନ୍ତହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Uddāma ୧ । ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ; ବନ୍ଧନରହିତ—1. Unfettered; unbrided.
(ଉଦ୍ଦାମା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଉତ୍କଟ—2. Unrestrained.
୩ । ଅଶାସ୍ୟ—3. Unruly; uncontrollable.
୪ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାଗତ୍ୟା—4. Free; self-willed; despotic.
୫ । ଯାହାକୁ କେହି ଅଟକାଇ ରଖିନାହିଁ—
5. Unconfined.
ଦେ. ବିଣ—ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ; ଦୁଷ୍ଟ—Wicked.
ସଂ. ବ—ବରୁଣ—The Sea-god.

ଉଦ୍ଦାଳ—ସଂ. ବି (ଉତ୍+ଦଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଧାନ୍ୟ ବିଶେଷ; ବିଣକୋଦୁଅ- 1. A kind of wild corn.
Uddāla
୨ । ବଣ୍ଡାର ଗଛ; ଓଜ—2. Dillenia Speciosa. (tree and fruit)
୩ । କୁଡ଼—3. A medicinal root.

ଉଦ୍ଦାଳକ—ସଂ. ବି (ନାମ) - ୧ । ଋଷିବିଶେଷ; (ଭଗବାନ ଏହାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ)—1. A sage (who) married Alakshmī the elder sister of Goddess Lakshmi.)
Uddālaka
୨ । ଓଜ—2. Dillenia Speciosa (tree and fruit)

ଉଦ୍ଦିତ—ସଂ.ବିଣ (ଉତ୍+ଦୋ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା କର୍ମ.+ତ)—
Uddita ବନ୍ଧନଗ୍ରାସ୍ତ; ବଦ୍ଧ—Bound; tied together.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ପୂର୍ବରେ ଧ୍ୱନିତ ୧ ବର୍ଜିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ବର୍ଜିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହୁଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ୧ ନଂ ୨ ବର୍ଜିତ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଦରସ୍ୱରେ ସେବେ ଏ ଲକ୍ଷଣାକ୍ରାନ୍ତରେ ନ ଲିଖିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସାଧାରଣରେ ବର୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣର ବର୍ଜିତ ୨ ବା ୧ ବର୍ଜିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେବ ବୋଲାଇ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗତ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଗାତ' ଲେଖିବେ; 'ଦୂତ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଦୁତ' ଲେଖିବେ; 'ଦମ୍ଭ' ର ସ୍ଥାନରେ 'ଦଭ୍' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ସ୍ଥାନରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ସ୍ଥାନରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଲେଖିବେ

ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଦିଶ୍=ଆଦେଶ କରିବା; ଦାନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ୟୀକୃତ—
Uddishṭa 1. Aimed at.

୨ । ଉପଦିଷ୍ଟ—2. Advised.

୩ । ଅଭିପ୍ରେତ—3. Intended; designed.

୪ । ଯାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରଯାଇଅଛି—
4. Inquired after; investigated.

୫ । ଯାହା ବିଷୟ ବୋଲ୍ଯ ଯ ଇଅଛୁ; ଉଲ୍ଲିଖିତ—
5. Mentioned; referred to.

ଉଦ୍ଦୀପକ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଅଧିକ+ଦୀପ ଧାତୁ ଜ୍ୱଳ, ଦୀପି ଧାତୁ= ଦୀପ୍ତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ୧ । ଯେ ମଡାଏ—
Uddīpaka 1. Inciting.
(ଉଦ୍ଦୀପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଉତ୍ତେଜକ—2. Exciting; inflaming (ଯଥା—କାମୋଦ୍ଦୀପକ ।)

୩ । ଯେ ଅଗ୍ନି ଉଦ୍ଦୀପନ କରେ ବା ନଆଁ ଜଳାଏ—
3. One who stirs up a fire; stirring up or setting fire to.

୪ । ତେଜସ୍ୱୀ—4. Energetic; vigorous.

୫ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ; ଜକଜକ; ଜୁକୁଜୁକୁ—
5. Luminous; bright.

୬ । ଯେ ଉତ୍ସାହଦାନ କରେ—6. Encouraging.

୭ । ଯେ ବଢ଼ାଏ—7. Aggravating.

ଉଦ୍ଦୀପନ—ସ. କ୍ (ଉତ୍= ଅଧିକ + ଦୀପ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତିକରିବା+ଭାବ. ଅନ) —ଉଦ୍ଦୀପନା (ଦଖ)
Uddīpana Uddīpanā (See)

ଉଦ୍ଦୀପନା—ସଂ. ବ (ଉତ୍ + ଦୀପ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ + ଆ)—
Uddīpanā ୧ । ମଡାଇବା—1. Inciting.

୨ । ଉତ୍ତେଜନା—2. Inflaming; exciting

୩ । ବଢ଼ାଇବା — 3. Aggravation.

୪ । ପ୍ରଜ୍ୱଳନ; ଜଳାଇବା—
4. Blazing up; illumination; illuminating.

୫ । ଉତ୍ସାହଦେବା—5. Encouraging; encouragement.

୬ । (ଉତ୍ + ଦୀପ ଧାତୁ; ଜ୍ୱଳ୍ ଦୀପି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅନ) — ଅଳଙ୍କାରରେ ରସର ଉଦ୍ଦୀପକବିଶେଷ—
6. Circumstance which excites a peculiar sentiment (e.g. fear; anger; pity etc)
(ରସତତ୍ତ୍ୱେ ନୋଟ ଦେଖ)

ଉଦ୍ଦୀପନୀୟ—ସଂ ବିଣ (ଉତ୍ + ଦୀପ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Uddīpanīya ଯାହାର ଉଦ୍ଦୀପନା କରିବା ଉଚିତ ବା ଆବଶ୍ୟକ
That which ought to be illuminated; excitable.

ଉଦ୍ଦୀପିତ—ସଂ. ବିଣ —(ଉତ୍ + ଦୀପ ଧାତୁ. ଣିଚ୍ + କର୍ମ. ତ)—
Uddīpita ୧ । ଉତ୍ତେଜିତ—
1. Excited; inflamed; animated.

୨ । ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ—
2. Inflamed; illuminated; lighted.

୩ । ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ—3. Aggravated.

୪ । ପ୍ରକାଶିତ—4. Manifested.

୫ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିତ—5. Brightened

ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍ =ବିଶେଷ+ଦୀପ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Uddīpta ୧ । ଉତ୍ତେଜିତ—1. Inflamed; excited.

୨ । ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ—2. Lighted.

୩ । ଅତିଶୟ ତେଜୀୟାନ୍—3. Blazing.

୪ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ—4. Vigorous; sharp.

୫ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳୀକୃତ—
5. Illuminated; brightened

୬ । ବ୍ୟକ୍ତୀକୃତ—6. Manifest

ଉଦ୍ଦେଶ—ସଂ. ବ (ଉତ୍ + ଦିଶ୍ ଧାତୁ=ବୋଲିବା; ଲକ୍ଷ୍ୟକରିବା; ଦେବା + ଭାବ. ଅ) —
Uddeśa ୧ । ଲକ୍ଷ୍ୟ—1. Aim.

୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ; ଅନ୍ୱେଷଣ—
2. Quest; enquiry.

ଉଦ୍ଦେଶ ଉଲ୍ଲଘନକର
କପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ଦୋଷ ନ କର—ମଦନୋ. ଭାଗବତ ।

୩ । ଅଭିସନ୍ଧି—3. Secret intention.

୪ । ଅଭିପ୍ରାୟ—4. Motive.

୫ । ବାର୍ତ୍ତା—5. News.

୬ । ସମ୍ବାଦ; ଉଥ୍ୟ; ଖବର—
6. Certain information.

୭ । (+ଅଧିକରଣ. ଆ) ପ୍ରଦେଶ—
7; A tract of country; a place.

୮ । ଉଲ୍ଲେଖ — 8. Reference; mention.

୯ । ଚିହ୍ନଣା; ଘନ୍ତୁ; ଚଉମାନ୍ଦ—9. Trace; vestige.

ସଂସାର ନ ପାଇ ଉଦ୍ଦେଶ, ସ୍ୱପ୍ନ ତରଙ୍ଗେ ମନ ଦେଇ—ଦଣ୍ଡୋ. ଭାଗବତ ।

୧୦ । ଉଲ୍ଲାଖ; ସଙ୍କେତ—10. Allusion.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇମ୍ବ	ଉଅ	ଓ
୍	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଯ୍ବ	ଅଜାଗଲ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ହ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଉଦ୍ଦେଶ କରିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା—1. To aim at
Uddesa karibā ୨ । ଅପେକ୍ଷା କରିବା—2. To wait for.
ଉଦ୍ଦେଶକରା ୩ । ଖୋଜିବା; ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—
उद्देश करना 3. To search for; to be in quest of.
୪ । ଚାହିଁନେବା; ଖବରନେବା—4. To enquire of.
୫ । ସଙ୍କେତଦ୍ୱାରା ସୂଚନା କରିବା—
5 To allude to.

ଉଦ୍ଦେଶ ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉଦ୍ଦେଶ କରିବା (ଦେଖ)
Uddesa rakhibā Uddesa karibā (See)

ଉଦ୍ଦେଶରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । (ଅମୁକ ବିଷୟ ପ୍ରତି) ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି—
Uddesare 1. With a view to.
ଉଦ୍ଦେଶେ ୨ । (ଅମୁକଙ୍କୁ) ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି—
उद्देशमे 2. Aiming at.
୩ । (ଅମୁକ) ବିଷୟରେ—
3. With reference to.

ଉଦ୍ଦେଶିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି (ସଂ. ଉଦ୍ଦେଶ)—୧ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା—
Uddesibā 1. To aim at.
ଉଦ୍ଦେଶା ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶି ବାଣ ବହଲେ ସବଳେ—ମଧୁସୂଦନ. ଗଦ୍ୟମାଳା ।
୨ । ଖୋଜିବା; ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—
2. To search after; to seek.
ଘୋଡ଼ାକୁ ଉଦ୍ଦେଶି ସମ୍ଭାରେ ବୁଲଲେ—କୃଷ୍ଣଦି୍ବ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ଦିଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Uddesya ୧ । ଯେଉଁ ଶେଷଫଳ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଏ; ଲକ୍ଷ୍ୟ; ଯାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଯାଇଥାଏ—
1. Aim; purpose; object; end in view.
୨ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—2. Purport.
୩ । ଅଭିପ୍ରାୟ—3. Intention.
୪ । ଅଭିସନ୍ଧି—4. Hidden aim; secret motive.
ସଂ. ବଣ—ଅଭିପ୍ରେତ—Intended; aimed at.

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ବିଧେୟ ସମ୍ବନ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ନ୍ୟାୟ) ଲକ୍ଷ ଓ ଲକ୍ଷିତ କ୍ରିୟାର ସମ୍ବନ୍ଧ—
Uddesyabidheya sambandha (Logic) Apposition; the relation subsisting between the object and predicate

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ+ମୂଳ+କ)—
Uddesyamūlaka ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଯୁକ୍ତ; ଯାହାର ମୂଳରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ—Having a certain end in view.

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ—ଦେ. କ୍ରି ବଣ—ଉଦ୍ଦେଶରେ (ଦେଖ)
Uddesyare Uddesare (See)

ଉଦ୍ଦ୍ୟୋତ—ସଂ. ବି (ଉତ୍+ଦ୍ୟୁତ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ଘଞ୍.ଅ)—
Uddyota ୧ । ପ୍ରକାଶ—1. Exhibition; manifestation.
୨ । ଆଲୋକ; ଖର—2. The sun's rays.

ଉଦ୍ଦ୍ରାବ—ସଂ. ବି (ଉତ୍+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Uddrāba ୧ । ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଗମନ—1. Quick motion.
୨ । ପଳାୟନ—2. Fleeing.
୩ । ଅସ୍ଥିରତା—3. Restlessness.

ଉଦ୍ଦ୍ରୁତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଦ୍ରୁ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପଳାୟିତ—1. Fled.
(ଉଦ୍ଦ୍ରାବ—ବି) ୨ । ଚଳିତ—2. Moved.

ଉଦ୍ଧତ—ସଂ. ବଣ. ତ୍ରି (ଉତ୍=ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଧନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uddhata ୧ । ଅବିନୀତ; ଧୃଷ୍ଟ; ଦୁରନ୍ତ—
(ଉଦ୍ଧତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Rude; wicked; impertinent.
୨ । ଉତ୍କଟ—2. Violent.
୩ । ଗର୍ବିତ; ଅହଂକୃତ—
3 Haughty, proud; arrogant.
୪ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ; ଉପରକୁ ଫୋପଡ଼ା ଯାଇଥିବା—
4. Thrown up.

ଉଦ୍ଧତଚାରୀ—ସଂ.ବଣ. ତ୍ରି (ଉଦ୍ଧତ+ଚର୍ ଧାତୁ=ବିଚରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଯେ ଉଦ୍ଧତ ଭାବରେ ଚଳେ—
(ଉଦ୍ଧତଚାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ) Acting audaciously.
(ଉଦ୍ଧତଚାରିତା—ବି)

ଉଦ୍ଧତି—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ଧନ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କି)—
Uddhati ୧ । ଗର୍ବ; ଧୃଷ୍ଟତା—1. Pride; arrogance; haughtiness.
୨ । ଉତ୍କଟତା—2. Violence.
୩ । ଉନ୍ନତି—3. Ascendency; rise.
୪ । ଉତ୍ଥାନ—1. Rising up; ascending.

ଉଦ୍ଧବ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ଧୂ ଧାତୁ=ଆନନ୍ଦ କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Uddhaba ୧ । ଉତ୍ସବ; ଆନନ୍ଦଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ—
1. Festivity; joyful meeting; rejoicing.
ନନ୍ଦା ଉଦ୍ଧବରେ ବାଜା ଧନ ପଦ ଶାଢ଼ୀ.
ତିଆମଦ୍ଦଠ ବୁ ପାଇବାକୁ ପଦ ଘେଡ଼ । ଉତ୍ତ. କୋଣ୍ଡୁଦ୍ଧାଣ୍ଡୁଦସ୍ତ ।
୨ । (ନାମ) (ଉତ୍+ଧୂ ଧାତୁ=ଦୋମ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଦୋମ କରନ୍ତି)—
ସତ୍ୟଭାମଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସଖା—
2. A friend of Śrīkṛushṇa.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାକ୍ୟାରମ୍ଭ ପ୍ରେରକ ଅତିରେ ପ୍ରକାଶରେ ଏପରି । ଏହିଠାରେ ଏକାଧିକ ଶବ୍ଦ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଏହିଠାରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କରେ ଭଙ୍ଗା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏଠାରେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଠାରୁ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ସେମାନେ ଏକ ପ୍ରକାରରେ ନିମ୍ନରେ ଏକାଧିକ ସେମାନେ ସେମାନେ ଏକ ଗାଣ୍ଠି ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ବା ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସମୂହ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ଦେବା ପଦ୍ଧତି :—
'ଗାଣ୍ଡ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ସୋପାନରେ; 'ଦୃଶ୍ୟ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଦୃଶ୍ୟ' ସେପରିରେ; 'ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର' ର ପାଖରେ 'ଚଳ୍ଚିତ୍ର' ସେପରିରେ; 'ଅଭିନୟ' ର ପାଖରେ 'ଅଭିନୟ' ସେପରିରେ; 'ଅଭିନେତା' ର ପାଖରେ 'ଅଭିନେତା' ସେପରିରେ ।

୩ । (ଉତ୍+ହୃ ଧାତୁ=ହୋମ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି—3. Sacrificial fire.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କର ନାମ—
Name given to males.

ଉଦ୍ଧରଣ—ସଂ. ବି.(ଉତ୍=ଉପରେ+ହୃ ଧାତୁ=ଦୂରଣ କରିବା+
Uddharaṇa ଭାବ. ଅନ)—
(ଉଦ୍ଧୃତ– ବିଣ) ୧ । ଉଦ୍ଧାର—1. Delivering a person from a calamity.

୨ । ଉତ୍ତୋଳନ—2. Lifting.

୩ । ଋଣଶୋଧ—3 Liquidation of debt.

୪ । ଉନ୍ମୂଳନ—4 Eradication.

୫ । ମୁକ୍ତି—5. Release.

୬ । ବନ୍ଧକ ରଖା ଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ମୁକୁଳାଇବା—
6. Redemption of a pledge.

ଉଦ୍ଧରିବା— ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଧରଣ)—
Uddharibā ୧ । ଉଦ୍ଧାର କରିବା—1. To rescue.

୨ । ମୁକ୍ତ କରିବା—2. To deliver.

୩ । ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା; ଟେକିବା—
3. To lift up.

ଏହା କହୁ ବଜ୍ରକୁ ରୂପ ଧରି ଦ୍ରୁତ
ଧରଣୀକ ଦନ୍ତରେ ଧରିଲେ ଉତ୍ତରି । କୃଷ୍ଣକିଶୋର. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୪ । କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସାର ସଂଗ୍ରହ କରି ଲେଖିବା—
4. To quote.

ମୋର ଉତ୍ତରୁ ଶୋଷିବେ, କହିଲୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜାନବେତ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନୁନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାରୁ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାକୁ ନେବା; ଉଦ୍ଧାର କରିବା—
5. To take a person to a higher condition.

ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ଦେବ ଏହି ପତିତ ଉଦ୍ଧରେ ।
ମଧୁସୂଦନ—ଉତ୍କଳଗାଥା ।

ଉଦ୍ଧର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ହୃ ଧାତୁ=କର୍ତ୍ତା. ଉ. ୧ମା. ୧ବ.)—
Uddharttā ଉଦ୍ଧାରକାର୍ଯ୍ୟ—Delivering; relcasing.
(ଉଦ୍ଧର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦ୍ଧର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଅଧିକ+ହର୍ଷ)—
Uddharsha ଉତ୍ସବ—Festivity.

ଉଦ୍ଧର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଅଧିକ+ହୃଷ ଧାତୁ ଣିଚ=ହର୍ଷି ଧାତୁ=
Uddharshaṇa ଆନନ୍ଦିତ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—
ରୋମାଞ୍ଚ; ରୋମଶାଙ୍କୁରିବା—
The standing of the hair on end.

ଉଦ୍ଧଳନ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—
Uddhalana ତରକାରିକୁ ବାସଯୁକ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତହିଁରେ ଦଅ ଯିବା ଅଲେଇଚ, ଜାଲଚିନାଆଦର ଗୁଣ୍ଡା—
A curry-powder intended to impart flavour to the curry.

ଉଦ୍ଧାନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Uddhāna ଚୁଲ୍ଲି—Oven.

ସଂ. ବିଣ—ଉଦ୍ଗିରିତ; ବମିତ—Vomited.

ଉଦ୍ଧାର—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Uddhāra ୧ । ଉତ୍ତୋଳନ—1. Lifting up; pulling out.

୨ । (ହୃ ଧାତୁ=ନେବା; ଦୂରଣ କରିବା+ଭାବ ଅ)—
ମୋଚନ; ପରିତ୍ରାଣ—2. Rescue;deliverance

୩ । ମୁକ୍ତି—3. Release

୪ । ନଷ୍ଟ ବସ୍ତୁର ପ୍ରାପ୍ତି—
4. Recovery (of something lost.)

୫ । ସମାଜଚ୍ୟୁତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମାଜରେ ପ୍ରବେଶ—
5. Admission of an excommunicated person into society.

୬ । ଲିଖିତ ବା କଥିତ ବିଷୟର କେତେକ ଅଂଶର ପୁନଃ ପ୍ରକାଶ—6. Extract from a writing or a book.

୭ । (+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—
ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଗ; ଋଣକାରବାର—
7. Loan business; usury.

୮ । ବନ୍ଧକ ବସ୍ତୁକୁ ମୁକୁଳାଇବା—
8. Redemption of a pledge.

୯ । ଭାଗ—9 Portion

ଦେ. ବିଣ—ଉଦ୍ଧାରକାର୍ଯ୍ୟ—Delivering.
ତୁ ନାଥ ସଂସାର ଉଦ୍ଧାର । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ଉଦ୍ଧାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Uddhāraka ଉଦ୍ଧର୍ତ୍ତା; ଉଦ୍ଧାରକାର୍ଯ୍ୟ—Delivering.
(ଉଦ୍ଧାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦ୍ଧାର୍କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି କଷ୍ଟ ବା ବିପଦରୁ ମୁକ୍ତ
Uddhāra karibā କରିବା—1. To deliver a man from some calamity.
ଉଦ୍ଧାରକରା
ଧାରକରା ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ବନାସ୍ୱଧରେ ଟଙ୍କାପଇସା ଋଣ କରିବା; ଉଧାର ନେବା—2 To borrow without interest.

ଉଦ୍ଧାରଚିହ୍ନ—ଦେ. ବ—କୌଣସି କଥିତ ବା ଲିଖିତ ବିଷୟରୁ ଉଦ୍ଧୃତ
Uddhārachinha ଅଂଶର ଆଦ୍ୟରେ ଏବଂ ଶେଷରେ ବ୍ୟବହୃତ
ଚିହ୍ନ—Quotation marks.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ା	ି	ୀ	ୁ	ୂ	ୃ	ୄ	େ	ୈ	ୋ	ୌ	ଂ	ଃ	ଁ
ଅ	ଆ	ଇ	ଈ	ଉ	ଊ	ଋ	ଌ	ଏ	ଐ	ଓ	ଔ	ଅନୁସ୍ୱାର	ବିସର୍ଗ	ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ

ଉଦ୍ଧାରଣ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉତ୍ତରଣ)—ଉଦ୍ଧରଣ (ଦେଖ)
Uddhāraṇa Uddharaṇa (See)

ଦେ. ବଣ—ଉଦ୍ଧାରକ—Delivering.

ଯେ ନାରଦ୍ୱଣ ପ୍ରଭୁ ଜଗତର ପତ୍ର,
ତତ ଉଦ୍ଧାରଣ ତୁ ସେ ତାଶରଥି । ଦଇତ୍ୟ. ରାମାୟଣ. ଅର୍ଦ୍ଧ ।

ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—ଦେ. କି—ବିପଦରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା—
Uddhāra paibā To be delivered of a
ଉଦ୍ଧାର ପାଓୟା calamity.

ଉଦ୍ଧାର ହେବା—ଦେ. କି—ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା (ଦେଖ)
Uddhāra hebā Uddhāra pāibā (See)

ଉଦ୍ଧାରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଉଦ୍ଧାର କରିବା—1. To deliver a
Uddhāribā man from a calamity.
ଉଦ୍ଧରା ୨ । ମୁକ୍ତ କରିବା—2. To release.
୩ । ଟେକି ଧରିବା—3. To hold up.

ନବରତ୍ନ ଜ୍ଞାନାଞ୍ଜନ ଅନ୍ଧ ଜନା
ନୟନେ ଉଦ୍ଧାରିଲ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବୈଦେହୀଗୀତ. ନ. ଗୀତ ।

ଉଦ୍ଧୁର—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଧୁର)—୧ । ଦୃଢ଼—1. Firm.
Uddhura ୨ । ନିର୍ଭର—2. Independent.
୩ । ଦୁଃସହ—3. Unbearable.

ଉଦ୍ଧୂତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+କର୍ମ. ତ)—
Uddhūta ୧ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—1. Tossed up
୨ । ଉତ୍ତକମ୍ପିତ; ନଚକିତ—2. Taken aback;
dumbfounded; struck with consternation.

ଉଦ୍ଧୂନନ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଧୂ ଧାତୁ=କମ୍ପିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Uddhūnana ୧ । ଉତ୍କ୍ଷେପଣ—1. Tossing up
୨ । କମ୍ପନ—2. Shaking.

ଉଦ୍ଧୂପନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଧୂ ଧାତୁ ଣିଚ=ଧୂପି ଧାତୁ=କମ୍ପାଇବା+
Uddhūpana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ସଂଘଟ୍ଟନ—
1 Brandishing
୨ । ଉତ୍କ୍ଷେପଣ—2. Throwing upwards.
ସଂ. ବଣ—୧ । କମ୍ପନପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—
1. Causing vibration.
୨ । ସଞ୍ଚାଳକ 2. Moving.

ଉଦ୍ଧୂଳନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରେ+ଧୂଳ ଧାତୁ=ମର୍ଦ୍ଦନ କରିବା+
Uddhūlana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଧୂଳଦ୍ୱାରା ମର୍ଦ୍ଦନ—
1. Rubbing with dust
୨ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—2. Pulverising.

ଉଦ୍ଧୂଷଣ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଧୂଷ୍ ଧାତୁ=ରୋମାଞ୍ଚ ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—
Uddhūshaṇa ରୋମାଞ୍ଚ; ପୁଲକୋଦ୍ଗମ—Standing of
the hair on end on account
of extreme delight.

ସ. ବଣ—୧ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଳ)—ରୋମାଞ୍ଚିତ—
1. Having the hair standing on end.
୨ । ପୁଲକିତ—2. Delighted.

ଉଦ୍ଧୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Uddhṛuta ୧ । ପୁନର୍ବାର ଅଧିକୃତ—
1. Recovered; regained.
୨ । ଉତ୍ତାପିତ—2. Placed on.
୩ । ସମାଜରେ ଗୃହୀତ—3. Admitted to society.
୪ । ଉତ୍ତୋଳିତ—4. Lifted up; taken up;
picked up
୫ । (ଉତ୍+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—
5. Released; delivered; redeemed
୬ । କୌଣସି କଥିତ ବା ଲିଖିତ ବିଷୟରୁ ସଂଗୃହୀତ—
6. Quoted; extracted from some
writing or saying.

ଉଦ୍ଧୃତଚିହ୍ନ—ଦେ. ବ.—ଉଦ୍ଧାର ଚିହ୍ନ (ଦେଖ)
Uddhṛuta chihna Uddhāra chihna (See)

ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ—ସଂ. ବ. (ଉଦ୍ଧୃତ+ଅଂଶ)—କୌଣସି କଥିତ ବା ଲିଖିତ
Uddhṛutāṁśa ବିଷୟର ସଂଗୃହୀତାଂଶ—An extract; a
portion or passage quoted from
some other writing or saying.

ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଅତ୍ୟନ୍ତ+ହୃଷ୍ଟ)—୧ । ଅତି ହୃଷ୍ଟ—
Uddhṛushta 1. Overjoyed.
୨ । ରୋମାଞ୍ଚିତ—2 With hair standing on end.

ଉଦ୍ଧ୍ମାନ—ସଂ.ବ. (ଉତ୍+ଧ୍ମା=ଜାଁ। ଲଗାଇବା+ଅଧିକରଣ.ଅନ)—
Uddhmāna ଚୁହ୍ନି—Oven; grate.

ଉଦ୍ବଗ—ଦେ. ବ.—ଗୁଆ (ସଦୃମତ. ପ୍ରବନ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି)—
Udbaga Betel-nut.

ଉଦ୍ବଦ୍ଧ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ; ବୈପରୀତ୍ୟ+ବନ୍ଧ ଧାତୁ=
Udbaddha ବାନ୍ଧିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ବନ୍ଧା; ଝୁଲା
ହୋଇଥିବା—1. Tied up or upward.
୨ । ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ—2. Freed from a bond.

ଉଦ୍ବନ୍ଧକ—ସଂ.ବ.(ଉତ୍=ଅଧିକ+ବନ୍ଧ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Udbandhaka ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ—
1. A hy-bird caste.
୨ । ଧୋବା—2. Washerman.

ଉଦ୍ବନ୍ଧନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ବନ୍ଧ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Udbandhana ୧ । ରଜ୍ଜୁଦ୍ୱାରା ଉପରୁ ଝୁଲାଇବା; ଝୁଲିବା—
1. Act of suspending or hanging.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାମାଇଣ ସେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୫ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ମୁଦ୍ରେତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ସୌଜନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ୫ ବ ସୋହରେଇ ସେବେ ଏ ଲକ୍ଷ୍ୟସୋପରେ ନ ମିଳେବ, ସେବେ ସେହୁ ଶବ୍ଦପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତ ଚପ୍ତତ ୨ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ୫ ବ ସୋହରାବ୍ ଦେବ । ଉଦା.— 'ଘାତ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଣ' ସୋହରେ; 'ବ୍ରତ' ନ ମିଳରେ 'ବ୍ରତ' ସେଉଁରେ; 'ଚିଂଧୁ' ନ ପାଇରେ 'ବନ୍ଧୁ' ସେଉଁରେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗ' ସେଉଁରେ;'ଅଲବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତୁ' ସେଉଁରେ

୨ । ବେକରେ ଦଉଡ଼ା ଲଗାଇ ଝୁଲିବା—
2. Hanging by the neck.

୩ । ଅପରାଧୀର ଗଳାରେ ଫାଶି ଲଗାଇବା—
3. The hanging of a criminal

(ଯଥା—ଉଦ୍ବନ୍ଧନ ମୃତ୍ୟୁ=ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ ମରିବା; ରାଜାଜ୍ଞାରେ ଅପରାଧରେ ଫାଶି ଯାଇବାଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ୟୁ)

ଉଦ୍ଗମ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ବମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Udbama ୧ । ଉଦ୍ଗିରଣ; ବାନ୍ତି—1. Vomiting.
୨ । ହାଲୁଟ—2. Retching; belching.

ଉଦ୍ଗମନ—ସଂ. ବ.—ଉଦ୍ଗମ (ଦେଖ)
Udbamana Udbama (See)

ଉଦ୍ଗମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ବମିତ)—୧ । ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ; ବାନ୍ତି କରି-
Udbamita ଥିବା—1 Vomited
୨ । ହାଲୁଟ ମାରୁଥିବା—2. Belching.

ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତି—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ବୃତ ଧାତୁ=ଢେକା+ଭାବ. ଅ)—
Udbartta ୧ । ଅତିରେକ; ଆଧିକ୍ୟ—1. What is left
(ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତି—ବିଣ) over; remainder.
୨ । ବଳ ପଡ଼ିଥିବା ଅଂଶ—2. Surplus; excess.
ସଂ. ବିଣ. (+କର୍ମ. ଅ)—ଅତ୍ୟଧିକ; ପ୍ରଯୋଜନାତିରିକ୍ତ—
Plentiful; more than sufficient.

ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ଲେପନ କରିବା
Udbarttana +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଗନ୍ଧାଦଦ୍ୱାରା ଗାତ୍ରମାର୍ଜନ;
ବିଲେପନ—1. Anointing; rubbing the
body with perfumes or
unguent.
୨ । ଓଲଟପାଲଟ କରିବା—2. Turning over.
୩ । ଆଲୁଅିବା—3. Stirring,
୪ । ଉଦ୍ଗାଇନ; ଉପରକୁ ଉଠିବା—
4 Going up: rising.
୫ । ବଳ ପଡ଼ିବା—5 Standing in excess.
୬ । (ଉତ୍+ବୃତ ଧାତୁ; ଣିଚ୍=ବଳପଡ଼ିବା+କରଣ.ଅନ)·
ବିଲେପନ ଦ୍ରବ୍ୟ—6. Ointment; unguent.

ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ.ବିଣ.(ଉତ୍=ଉପରକୁ+ବୃତ ଧାତୁ ଣିତ+କର୍ମ ତ)—
Udbarttita ୧ । ଗନ୍ଧ ଦ ଦ୍ୱାରା ସୁବାସିତ (ଲେପନଦ୍ରବ୍ୟ)—
1 Perfumed; scented (unguent).
୨ । ଉତ୍ଥିତ; ଉତ୍ତୋଳିତ—2. Elevated
୩ । ଆଲୁଅି ଦେବା—3. Stirred up.

ଉଦ୍ବହ—ସଂ.ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବହ୍ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Udbaha ଅ)—୧ । ସନ୍ତାନ; ବଂଶଧର—
(ଉଦ୍ବହା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Progeny; offspring.
୨ । ନାୟକ—2 Hero of a play or subject.
୩ । ବାୟୁବିଶେଷ—3. A kind of wind.
୪ । ବିବାହ—4 Marriage.
ବିଣ—ଉତ୍ପାଦକ—Producing

ଉଦ୍ବହନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବହନ=ବୋହିବା)—
Udbahana ୧ । ବିବାହ—1. Marriage,
୨ । ଉପରେ ବହିବା—2. Carrying over.

ଉଦ୍ବାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ବମ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ତି
Udbānta କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
୧ । ବମିତ; କୃତବମନ; ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ—1. Vomited.
୨ । ଉଦ୍ଗତ—2. Come out.
ବ—ମଦମତ୍ତ ହସ୍ତୀ; ଦୁର୍ମଦ ହସ୍ତୀ—An elephant who
has passed the season of rut.

ଉଦ୍ବାପ—ସ. ବ. (ଉତ୍+ବପ ଧାତୁ+ଅ)—
Udbāpa ଓଲଟପାଲଟ, ଲେଉଟପାଉଟ—
A toss; throwing upwards.

ଉଦ୍ବାସନ—ସ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ବସ ଧାତୁ; ରୁ ଣିତ ବାହି ଧାତୁ
Udbāsana +ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବସର୍ଜନ—
1. Relinquishment.
୨ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନର ଅଙ୍ଗସ୍ୱରୂପ ସଂସ୍କାରବିଶେଷ—
2. A ceremony for consecrating the sacrificial fire-pot.
୩ । ମାରଣ; ବଧ—3 Killing.

ଉଦ୍ବାସ୍ତୁ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ବାସ୍ତୁ=ଗୃହସୀମା)—
Udbāstu ଘରବାଡ଼ିର ଗୃହପାଖ ଜମି—
Land adjoining the homestead.
ଦେ. ବିଣ—ନିଜ ଘରବାଡ଼ିରୁ ବେଦଖଲ କରିଯାଇଥିବା—
Ejected or ousted from one's own homestead.

ଉଦ୍ବାହ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବହ୍ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+
Udbāha ଭାବ. ଅ)—ବିବାହ; ପରିଣୟ—
Marriage; matrimony.

ଉଦ୍ବାହନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବହ୍ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା
Udbāhana +ଭାବ ଅନ) ୧ । ଦ୍ୱିବାର କର୍ଷଣ—
1. Tilling twice.
୨ । ବିବାହଦାନ—2. Giving in marriage.
୩ । ଉଦ୍ଧାରସାଧନ—3. Rescuing.

ଉଦ୍ବାହିତ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ବହ ଧାତୁ ଣିତ+କର୍ମ. ତ)—
Udbāhita ବିବାହିତ—Married.
(ଉଦ୍ବାହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦ୍ବାହୁ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍+ବାହୁ)—
Udbāhu ୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱବାହୁ; ଯାହାର ବାହୁ ଉପରକୁ ଟେକା
ହୋଇଅଛି—1. With uplifted arms;
with hands raised up.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଉପକ୍ରମ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର		ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଅ	ଉଅ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଜ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୬ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—2. Eager.
୩ । ପ୍ରେମରେ ଉନ୍ମତ୍ତ—3. Maddened with love.
୪ । ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର—4. Dancing with joy.

ଉଦ୍ଭାଦ୍ୟା—ସଂ. ଭଣ. (ଉଦ୍ଭାଦ୍ୟ + ଯୋଗ୍ୟତାର୍ଥେ. ଯ ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Udbāhyā ବିବାହଯୋଗ୍ୟା (କନ୍ୟା)—
Marriageable (girl).

ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + ବିଜ ଧାତୁ = ଭୟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Udbigna ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—1. Anxious; uneasy.
(ଉଦ୍ବେଗ—ବି) ୨ । ଦ୍ରୁତ—
Troubled; dejected; perplexed.

ଉଦ୍ବିଗ୍ନମନା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦ୍ବିଗ୍ନ + ମନଃ)—
Udbignamanā ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—Troubled in mind.

ଉଦ୍ବିଡାଳ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ = ଜଳ + ବିଡାଳ = ବିଲୁଣ୍ଡ)—
Udbidāla ଓଦ—Otter.
(ଉଦ୍ବିଡାଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉଦ୍ବୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ବୀକ୍ଷଣ = ଦେଖିବା)—
Udbīkshaṇa ୧ । ଉପରକୁ ଦେଖିବା—1. Looking up.
୨ । ଦେଖିବା 2. Looking at.

ଉଦ୍ବୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + ବି + ଇ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା + କର୍ମ. Udbīta ତ)—୧ । ଉତ୍ପନ୍ନ—1. Risen up
୨ । ପ୍ଲାବିତ—2. Flooded.
୩ । ଉଚ୍ଛଳିତ—3. Overflowing.

ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + ବୁଧ ଧାତୁ = ଚେଇଁବା; ନଦରୁ ଉଠିବା; Udbuddha' ଜାଣିବା + କର୍ମ. ତ)—
୧ । ବିକଶିତ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—1. Opened.
୨ । ଜାଗରିତ—2. Awakened.
୩ । ଉଦିତ—3 Risen.
୪ । ଅନୁସୃତ—4. Followed.
୫ । ମନେ ପଡ଼ିଥିବା—
5. Remembered; recollected.

ଉଦ୍ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ = ଅଧିକ + ବୃତ ଧାତୁ = ରହିବା + କର୍ମ. Udbṛutta ତ)—୧ । ଅଛରକ୍ତ; ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଯାଇଥିବା; (ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତନ—ବି) ବଳ ପଡ଼ିଥିବା—
1. Left as surplus or remainder.
୨ । ଜାତ—2. Begotten.
୩ । ଦ୍ରୁତ—3. Agitated.
୪ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ 4. Tossed up.
୫ । ଉଦ୍ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—5. Churned
୬ । ବମିତ 6 Vomited.
୭ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଉତ୍ଥିତ—7 Risen up.
୮ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍ = ଉତ୍ତମ + ବୃତ୍ତ = ଚରିତ୍ର)—ଦୁର୍ବୃତ୍ତ 8. Vile; unruly.

ଉଦ୍ବେଗ—ସଂ ବି. (ଉତ୍ + ବିଜ୍ ଧାତୁ = ଭୟ କରିବା + ଘଞ୍. ଅ)—
Udbega ୧ । ତ୍ୱରା 1. Haste.
(ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—ବିଣ) ୨ । ଚିନ୍ତା; ଉତ୍କଣ୍ଠା —
2. Anxiety; perplexity; uneasiness.
୩ । ମନର ଆବେଗ—3 Emotion.
୪ । ଶୋକ; ମନୋଦୁଃଖ —4. Grief; sorrow.
୫ । ଆଲୁଳତା—5. Excitement; agitation.
୬ । ଉଦ୍ଗମନ— 6. Ascension; going forth.
୭ । ବରବଳଭନିତ ଦୁଃଖ—
7 Grief of parted lovers.
୮ । ଗୁବାକଫଳ 8. Betel-nut.
୯ । କମ୍ପନ—9 Trembling (M. W)
୧୦ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବାହୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—
10 An ascetic with lifted arms (M.W)
ଦେ. ବି.—ଅସନ୍ନ ପ୍ରସବ କରିବାର ଅବସ୍ଥା—
The state of impending confinement; the state of being advanced in pregnancy.
ସଂ ବିଣ—୧ । ବେଗବାନ୍—1. Having speed; active
୨ । ଶାନ୍ତ; ନିସ୍ତବ୍ଧ—
2 Composed; tranquil (M. W.)
୩ । ସ୍ଥିର —3. Steady (M W)
୪ । ଉଦ୍ବିଗ୍ନ—4. Restless; anxious.
ବ୍ୟବ ସଙ୍କ ଶୋକ ହୁଏ; ଉଦ୍ବେଗ ନୋହି କରାଏତେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୫ । ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା—
5 Ascending; mounting (M. W.)
୬ । ଥରୁଥିବା,—6. Trembling (M. W.)

ଉଦ୍ବେଗୀ—ଦେ. ବିଣ—ଉଦ୍ବେଗଯୁକ୍ତ, ତତ୍ପର—Ready.
Udbegi ବଚାନ୍ୟ ଏ ବଳା ଧର୍ମେ ଉଦ୍ବେଗୀ—ଭାଗ. କୈବେଲ୍ୟଖଣ୍ଡ ।

ଉଦ୍ବେଜକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ + ବିଜ ଧାତୁ = ଭୟ କରିବା + Udbejaka କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—
୧ । ଉଦ୍ବେଗକାରକ; ବିରକ୍ତିଜନକ—
1. Causing anxiety or uneasiness.
୨ । ଭୟପ୍ରଦର୍ଶକ – 2. Frightening.

ଉଦ୍ବେଜନ—ସଂ ବି. ଉତ୍ + ବିଜ ଧାତୁ = ଭୟ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Udbejana ୧ । ଭୟପ୍ରଦର୍ଶନ—1. Frightening.
୨ । ଉଦ୍ବେଗ—2. Anxiety; perplexity
୩ । ଉଦ୍ବେଗଜନକରଣ—
3. Causing anxiety.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଯର ପୂର୍ବାରେ ହ୍ରସ୍ୱ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ୍ତୁ' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଉତ୍ତ୍ରାସ—4. Fright.
୫ । କମ୍ପନ—5. Trembling.
୬ । ଚଞ୍ଚଳତା—6 Uneasiness.

ସଂ. ବିଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) —ଉତ୍ତ୍ରାସଦର୍ଶକ; ଉତ୍ତେଜନକାରୀ—Frightening; exciting; afflicting.

ଉଦ୍ବେଜୟିତା—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ବିଜ ଧାତୁ. ଣିଚ=ବେଜ ଧାତୁ Udbejayitā =ଉତ୍ତ୍ରାସ କରାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—(ବିଦ୍ବେଜୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍ବେଜକ (ଦେଖ)—Udbejaka (See)

ଉଦ୍ବେଜିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ବିଜ ଧାତୁ ଣିଚ=ଉତ୍ତ୍ରାସ କରାଇବା + Udbejita କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉତ୍ତ୍ରସ୍ତିତ—
1. Afflicted; perplexed.
୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—2. Oppressed.
୩ । ଉତ୍ତ୍ରାସିତ; ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଉତ୍ତ୍ରାସ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଥାଏ—
3. Affrighted; frightened.
୪ । ଉତ୍ତେଜିତ—4. Excited

ଉଦ୍ବେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍+ବେ ଧାତୁ=ବସ୍ତ୍ରାଦି ବୁଣିବା+କର୍ମ. ଯ)—Udbeya ୧ । ବାୟୁ ସହିତ ମିଶ୍ରଣୀୟ—
1. Which can mix with air.
୨ । ଯାହା ଶୀଘ୍ର ବା ପବନରେ ଉଡ଼ିଯାଏ—
2. Volatile.

ଉଦ୍ବେଳ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍=ଅତ୍ୟନ୍ତ+ବେଳା=ସୀମା ବା ତୀର Udbela +ଅ)—୧ । ସୀମାତିକ୍ରାନ୍ତ; ଉଚ୍ଛଳିତ—
1. Overflowed
୨ । କୂଳକୁ ଉଚ୍ଛଳିଥିବା—
2. Overflowing; overtopping the banks.

ଉଦ୍ବେଳିତ—ସଂ.ବିଣ. (ଉତ୍=ଅତିକ୍ରାନ୍ତ+ବେଳା=ସୀମା ବା ତୀର + Udbelita ଇତ)—ଉଦ୍ବେଳ (ଦେଖ)—Udbela (See)

ଉଦ୍ବୋଧ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ବୁଧ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Udbodha ୧ । ଅଳ୍ପତ ଜ୍ଞାନ—
(ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ—ବିଣ) 1. A little knowledge
୨ । ସଂସ୍କାରୋଦ୍ଦୀପନ—
2. Excitement for reform.
୩ । ଅନୁସ୍ମରଣ—3. Recollection.

ଉଦ୍ବୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ବୁଧ ଧାତୁ ଣିଚ=ଜଣାଇବା Udbodhaka +କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ସ୍ମାରକ—
(ଉଦ୍ବୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Reminding; calling to remembrance.
୨ । ଜ୍ଞାନୋତ୍ପାଦକ—2. Causing perception.
୩ । ଯେ ନିଦରୁଆକୁ—
3. Rousing; awakening a person.
୪ । ଉତ୍ସାହକ—4. Admonishing.
୫ । ଉତ୍ତେଜକ—5. Exciting.

ଉଦ୍ବୋଧନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍+ବୁଧ୍ ଧାତୁ ଣିଚ=ଜଣାଇବା+ଭାବ. Udbodhana ଅନ)—୧ । ଜ୍ଞାପନ; ଜ୍ଞାନୋତ୍ପାଦନ—
1. Bringing to mind; reminding.
୨ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ସ୍ମରଣରେ ଆଣିବା—
2. Act of recollecting a thing.
୩ । ବୋଧ ଜନ୍ମାଇବା—
3. Conceiving a thing in the mind.
୪ । ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠାଇବା—
4 Awakening or rousing from sleep.

ବିଣ.—୧ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) –ଜ୍ଞାପକ—1. Reminding.
୨ । ଜ୍ଞାନୋତ୍ପାଦକ—2. Recalling.
୩ । ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗାଇବା (ଲୋକ)—
3. person) Rousing from sleep.

ଉଦ୍ଭଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉଦ୍ଧ+ଭଟ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. Udbhaṭa ଅ)—୧ । ଉତ୍କଟ—1. Violent.
(ଉଦ୍ଭଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଚଳିତ—
2. Current; popular; well known.
୩ । ଉଦାର; ଉଚ୍ଚମନା—
3. High minded; magnanimous
୪ । ଉଚ୍ଚ —4. Exalted.
୫ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent; magnificent.
୬ । ଭିନ୍ନ ବହୁର୍ଚ୍ଚ ଶ୍ଲୋକ ସ୍ମୃତ—6. Unwritten but current (couplets or passages); not to be found in any book but well known and trite (sayings or slokas)
(ଯଥା—ଉଦ୍ଭଟ ଶ୍ଲୋକ; ଉଦ୍ଭଟ କଥା ।)

ବି—୧ । କଚ୍ଛପ—1. Tortoise.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

ଉଦ୍ଭବ—ସଂ ବି (ଉତ୍=ଉପର+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Udbhaba ଉତ୍ପତ୍ତି; ଜନ୍ମ —Generation; origin.
(ଉଦ୍ଭୂତ—ବିଣ) ବିଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଉତ୍ପନ୍ନ—Produced

ଉଦ୍ଭାବ—ସଂ. ବି (ଉତ୍=ଉପର+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ=ଘଟାଇବା+
Udbhāba ଅ)—୧ । ଉପରକୁ ଉଠିବା ପଦାର୍ଥ—
1. A thing which tends upwards.
୨ । ଗରମି—2. Heat.
୩ । ବାଷ୍ପ; ବାଷ୍ପ—3 Vapour; steam.

ଉଦ୍ଭାବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Udbhābaka ଆବିଷ୍କର୍ତ୍ତା—Inventor; designer.
(ଉଦ୍ଭାବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇପ୍ସ	ଉ୍ଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ସ	ସ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଉଦ୍ଭାବନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ=ପଶାଇବା+ Udbhābana ଭାବ. ଅନ)—୧ । କଳ୍ପନା—1. Imagination; excogitation. (ଉଦ୍ଭାବିତ—ବଣ)

୨ । ଉଦ୍ଭାବନ; ଅଜ୍ଞାତ ବିଷୟର ପ୍ରକାଶ—2. Invention [ଦ୍ର—ଯାହା ପୂର୍ବେ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଲୋକେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କହନ୍ତି । ମାନ ଯାହା ଆଗେ ନ ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ତାହାକୁ ଉଦ୍ଭାବନ କହନ୍ତି । ସେପରି କଲମ୍ବସ୍ ଆମେରିକା ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ; ନଉଟନ୍ ଜଳଘଣ୍ଟକାଯନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲେ ।]

୩ । ଚିନ୍ତନ—3. Devising; thinking out.

ବଣ (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଉଦ୍ଭାବନକାରୀ; ଚିନ୍ତାକାରୀ; ଉଦ୍ଭାବକ—Inventing

ଉଦ୍ଭାବନୀୟ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ=ଭାବ ଧାତୁ +କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ପ୍ରକାଶ ବା ଉଦ୍ଭାବନର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be devised or invented.

ଉଦ୍ଭାବିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଭୂ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—ଯାହାର ଉଦ୍ଭାବନ ହୋଇଅଛି; ପ୍ରକାଶିତ—Devised; invented. (ଉଦ୍ଭାବନ—ବ)

ଉଦ୍ଭାସ—ସଂ ବ. (ଉତ୍=ଅଧିକ+ଭାସ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ଦୀପ୍ତି—1. Lustre.

୨ । ପ୍ରକାଶ—2. Manifestation.

୩ । ଶୋଭାପାଇବା—3 Shining.

ଉଦ୍ଭାସକ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଭାସ୍=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଉଦ୍ଦୀପକ—1. Exciting.

୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳକର; ଯେ ଉଦ୍ଭାସନ କରେ—2. Illuminating.

ଉଦ୍ଭାସନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଭାସ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଦୀପ୍ତି—1. Illumination. (ଉଦ୍ଭାସିତ—ବଣ)

୨ । ଉଦ୍ଦୀପନ; ଉଜ୍ଜ୍ୱଳୀକରଣ; ପ୍ରକାଶନ; ଚଳାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶକରଣ—2. Illustration.

ବଣ. (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ଦୀପ୍ତିକାରକ—1. Illuminating.

୨ । ପ୍ରକାଶକ—2. Exhibiting.

ଉଦ୍ଭାସିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଭାସ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଦୀପ୍ତି; ଉଦ୍ଦୀପିତ—1. Illuminated

୨ । ଶୋଭିତ; ଚଳାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକଟିତ—2 Illustrated.

୩ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ; ଜଜ୍ୱଳ କରୁଥିବା—3. Resplendent.

ଉଦ୍ଭାସିବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉଦ୍ଭାସନ)—୧ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା—1. To illuminate.

୨ । ଆଲୋକିତ କରିବା—2. To brighten.

ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ—ସଂ. ବଣ—(ଉଦ୍ଭିଦ୍=ଉଦ୍‌ଭେଦନ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯାହା ଭୂମିରୁ ଜନ୍ମେ (ତରୁ ଲତା ଗୁଳ୍ମାଦି)—Produced from the soil (plants). Udbhijja

ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜାଣୁ—ସଂ. ବ (ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ+ଅଣୁ)—ଉଦ୍ଭିଦାଣୁ (ଦେଖ) Udbhijjāṇu Udbhidāṇu (See)

ଉଦ୍ଭିଦ୍—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଭିଦ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ଉଦ୍ଭିଦ (ଦେଖ) 1. Udbhida (See)

୨ । ଉଦ୍‌ଭେଦନ—2 Piercing up. Udbhid

ଉଦ୍ଭିଦ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭିଦ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । (ଯେ ଭୂମିକୁ ଭେଦ କରି ଉପରକୁ ବାହାରେ) ତରୁଲତାଦି; ବୃକ୍ଷାଦି—1. Plant; vegetation

୨ । ଗଜା—3. Sprout. Udbhida

ଉଦ୍ଭିଦଘିଅ—ଦେ. ବ—ଘାସଘିଅ (ଦେଖ) Udbhidaghia Ghāsaghia (See)

ଉଦ୍ଭିଦାଣୁ—ଦେ. ବ—ଉଦ୍ଭିଦାଣୁ (ଦେଖ) Udbhidaṇu Udbhidāṇu (See)

ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ତରୁଲତାଦିସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନଲାଭ ହୁଏ—Botany. Udbhidabijñāna

ଉଦ୍ଭିଦବିଦ୍ୟା—ଦେ. ବ—ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ—Botany Udbhidabidyā

ଉଦ୍ଭିଦାଣୁ—ସଂ.ବ (ବିଜ୍ଞାନପରିଭାଷା;ଉଦ୍ଭିଦ+ଅଣୁ)—ଉଦ୍ଭିଦର ଅଗୋଚର କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ଭିଦ; ଉଦ୍ଭିଦର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ—Vegetable germs. Udbhidāṇu

ଉଦ୍ଭିନ୍ନ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭିଦ୍ ଧାତୁ=ଭେଦକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଫାଟିଯାଇଥିବା—1. Split; opened. (ଉଦ୍ଭେଦ—ବ)

୨ । ଗଜୁରିଥିବା, ଅଙ୍କୁରିତ—2. Sprouted.

୩ । ଉଦ୍ଗତ; ପ୍ରକଟିତ—3. Developed; risen.

୪ । ଫୁଟିଥିବା—4 Fullblown. Udbhinna

ଉଦ୍ଭୁତ ଗ୍ରା. ବଣ (ସଂ. ଅଦ୍ଭୁତ)—ଅଦ୍ଭୁତ—Wonderful. Udbhut

ଦେ କି. ବଣ—୧ । ଅଦ୍ଭୁତରୂପେ—1. Wonderfully.

୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତରୂପରେ—2. Unexpectedly.

ଉଦ୍ଭୂତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଜାତ—1. Produced; born. Udbhūta

୨ । ଉଦ୍ଭବ—2. Sprung; arisen.

୩ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଯୋଗ୍ୟ; ପ୍ରକାଶିତ—3. Visible; manifest.

ସଂ. କି. ବିଶେଷ—Distinctly; clearly.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚକ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବେ ୧ ବା ୨ ଚହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦକୋଷରେ ନ ମିଳେ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିର ବଦଳେ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଢ଼' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ' ଖୋଜିବେ; 'ରୂଢ଼' ନ ମିଳିଲେ 'ରୂଢ' ଖୋଜିବେ; 'ବଣ୍ଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଣ୍ଠ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳଙ୍କ' ନ ପାଇଲେ ଅଳଙ୍କ ଦେଖିବେ ।

ଉଦ୍‌ଭୂତରୂପ—ସଂ. ବି (ଉଦ୍‌ଭୂତ+ରୂପ)—ସଂଜାତରୂପ; ପ୍ରକାଶିତ ରୂପ;
Udbhūtarūpa ନୟନଗୋଚର ରୂପ--Manifested form.

ସଂ ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଦ୍‌ଭୂତ ହୋଇଅଛି ରୂପ ଯାହାର)—ଯାହାର ରୂପ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି—One whose form has been manifested.

ଉଦ୍‌ଭେଦ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭିଦ୍ ଧାତୁ=ଭେଦ କରିବା+
Udbheda ଭାବ. ଅ)—
୧ । ଫୁଟିବା—1. Budding; blossoming forth.
୨ । ଉଦ୍‌ଗମ—2. Breaking forth.
୩ । ପ୍ରକାଶ; ସ୍ଫୁରଣ—3. Bursting forth.
୪ । ଉତ୍ପତ୍ତି—4. Growth
୫ । ରୋମାଞ୍ଚ—5. Horripilation.
୬ । ଆବିଷ୍କାର—6. Discovery.

ଉଦ୍‌ଭ୍ରମ—ସଂ.ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଭ୍ରମ ଧାତୁ=ବୁଲିବା+ଭାବ.ଅ)—
Udbhrama ୧ । ଉଦ୍‌ବେଗ—1. Anxiety.
(ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ଭୁଆଁ ବୁଲିବା—2 Losing one's way; taking a wrong road,
୩ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗମନ; ଶୂନ୍ୟରେ ଭ୍ରମଣ—3 Moving about in the air.
୪ । ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରମ—4. Bewilderment; mental distress; perplexity.
୫ । ଉଦ୍‌ବେଗ;ବ୍ୟାକୁଳତା—5. Agitation; anxiety.

ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉତ୍+ଭ୍ରାନ୍ତ)—
Udbhrānta ୧ । ଆକୁଳିତ—
1. Agitated; bewildered; distressed,
୨ । ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ—2. Having lost one's way.
୩ । ଭୁଆଁ ବୁଲୁଥିବା—
3. Walking on the wrong road.
୪ । ହତବୁଦ୍ଧି - 4. Bewildered.
୫ । ଆଘୂର୍ଣ୍ଣିତ (ଖଡ୍ଗାଦି)—5. Whirled; waved (as a sword) (M. W)
୬ । ବ୍ୟସ୍ତ—6. Distressed (M. W)
୭ । ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ—7. Excited (M. W)

ଉଦ୍ୟତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପସର୍ଗ+ଯମ ଧାତୁ=ଉଦ୍ୟତ ହେବା+
Udyata କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉଦ୍‌ଯୁକ୍ତ—1. Prompt
(ଉଦ୍ୟତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତତ୍ପର—2. Ready.
(ଉଦ୍ୟମ—ବି) ୩ । ପ୍ରବୃତ୍ତ—3. Prepared to do; making an effort; exerting oneself.
୪ । ଉତ୍ଥିତ—4. Arisen.
୫ । ଉତ୍ତୋଳିତ—5. Raised for action; lifted.
୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
6. Prepared or ready to do an act.
୭ । ମୁସ୍ତେଇଦ୍—7. About to do a thing.
୮ । ଖଣ୍ଡା ଦ୍ୱାରା ଖଡ୍ଗାଦି ବୁଲାଇବା—
8. The act of waving a sword (M.W)

ଉଦ୍ୟମ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପସର୍ଗ+ଯମ ଧାତୁ=ଉଦ୍ୟତ ହେବା+
Udyāma ଭାବ. ଅ)—୧ । ଚେଷ୍ଟା; ଉଦ୍‌ଯୋଗ—
(ଉଦ୍ୟତ—ବିଣ) 1. Strenuous effort; exertion. preparation; attempt.
୨ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—2. Perserverance,
୩ । ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି—3 Promptitude.
୪ । ତତ୍ପରତା—4. Readiness.
୫ । ଉତ୍ଥାନ—5 Rise
୬ । ଉତ୍ତୋଳନ—6. Lifting.
୭ । ଯୋଗାଡ଼; ଆନୁପୂର୍ବିକ ଚେଷ୍ଟା—
7. Preparatory action.

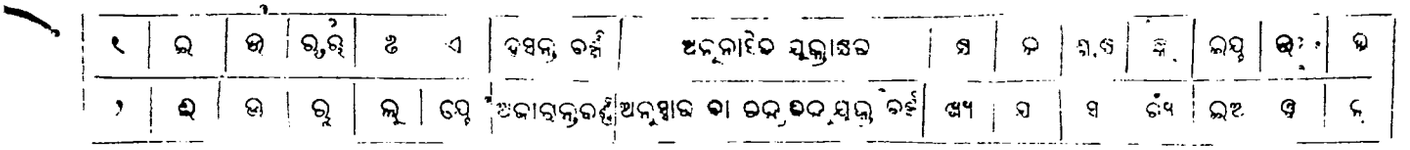
ଉଦ୍ୟମ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରିବା; ଯୋଗାଡ଼ କରିବା;
Udyama kariba କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବା ଲାଗି ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା ବା ଯତ୍ନ କରିବା—To make a strenuous effort to achieve an object.

ଉଦ୍ୟମଶୀଳ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ; ସଚେଷ୍ଟ—
Udyamaśīla 1. Active.
(ଉଦ୍ୟମଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଧ୍ୟବସାୟୀ—2. Persevering.
୩ । ଯୋଗାଡ଼ିଆ—3. Striving.
୪ । ଉଦ୍ୟମୀ—4. Prompt

ଉଦ୍ୟମୀ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପସର୍ଗ+ଯମ୍ ଧାତୁ=ଉଦ୍ୟତ ହେବା
Udyamī +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
୧ । ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ—1. Diligent.
୨ । ସଚେଷ୍ଟ—2. Active.
୩ । ଅଧ୍ୟବସାୟୀ—3. Persevering
୪ । ଯୋଗାଡ଼ିଆ—4. Striving

ଉଦ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଯା ଧାତୁ=ଯିବା+ଅଧିକରଣ.
Udyāna ଅନ)—୧ । ବଗିଚା; ଉପବନ—
1. Garden, grove; park.
୨ । କ୍ରୀଡ଼ାବନ—2. Pleasure-garden
୩ । (+ଭାବ. ଅନ)—ନିଃସରଣ
3. Bursting forth.
୪ । (+କର୍ମ. ଅନ)—ପ୍ରୟୋଜନ—4. Necessity,
ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବି—ଉଦ୍‌ଯାପନ—Ending; finishing.
ଉଦ୍ୟାନ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ପାପ ତର୍ପନ୍ତି କରୁ ଅଛି ।
ଭୂପତି ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଦ୍ୟାନମ୍—ସ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଉଦ୍ୟାନଖଣ୍ଡ (ଦେଖ
Udyānam Udyānakhaṇḍa (See)

ଉଦ୍ୟାନଖଣ୍ଡ—ସ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମୁଦ୍ର—
Udyānakhaṇḍa କୂଳରେ ଥିବା ଦୀର୍ଘ ଭୂଖଣ୍ଡ (ଏ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ନାନାବିଧ ସୁମିଷ୍ଟ ଫଳ ଜନ୍ମେ । ଏଥିଲଗି ଏହାକୁ ଗଞ୍ଜାମରେ 'ଉଦ୍ୟାନ' କୁହାଯାଏ ।)—
A fertile strip of land running parallel to the sea-coast in Ganjam producing various sweet fruits (orange, plantain, guava etc) which is called. 'The garden'

ଉଦ୍ୟାନବାଟିକା—ସଂ. ବ — ବଗଛରେ ଥିବା ଘର—
Udyānabāṭikā Garden-house

ଉଦ୍ୟାନପାଳ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଦ୍ୟାନ+ପାଳ ଉଦ୍ୟାନରକ୍ଷକ; ମାଳୀ—Keeper of a garden, gardener; forester.
Udyānapāla

ଉଦ୍ୟାନପାଳକ—ସଂ. ବ (ଶଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଦ୍ୟାନ+ପାଳକ)—
Udyānapālaka ଉଦ୍ୟାନପାଳ (ଦେଖ)
(ଉଦ୍ୟାନପାଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Udyānapāla (See)

ଉଦ୍ୟାନରକ୍ଷକ—ସଂ. ବ—ଉଦ୍ୟାନପାଳ (ଦେଖ)
Udyānarakshaka Udyānapāla (See)

ଉଦ୍ଯାପନ—ସଂ. ବ—ଉଦ୍ୟାପନ (ଦେଖ)
Udjāpana Udyāpana (See)

ଉଦ୍ୟାପନ—ସଂ ବ (ଉତ୍+ଯା ଧାତୁ. ଣଚ୍=ଯାଚି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)- ୧ । ଆରବ୍ଧ ବ୍ରତାଦିର ସମାପନ;ଓଷାଉଜୁଆଁ-
Udyāpana The bringing of a vow or ceremony to a close; the completion of a solemn vow.
୨ । ଆରବ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟର ସମାପନ—2 The completion of a thing or act.

ଉଦ୍ୟାପନା—ସଂ.ବ—(ଉତ୍+ଯାପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Udyāpanā ଉଦ୍ୟାପନ (ଦେଖ)
Udyāpana (See)

ଉଦ୍ଯାପିତ—ସଂ. ବଣ—ଉଦ୍ୟାପିତ (ଦେଖ)
Udjāpita Udyāpita (See

ଉଦ୍ୟାପିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ଯା ଧାତୁ ଣିଚ୍=ଯାପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) ୧ । ସମାପ୍ତ—1. Brought to a close; accomplished.
(ଉଦ୍ୟାପନ—ବ)
୨ । ଉଜୁଆଁ ହୋଇଥିବା—2. Brought to completion said of a vow).

ଉଦ୍ଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବଣ—ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ (ଦେଖ)
Udjukta Udyukta (See)

ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ—ସଂ.ବଣ (ଉତ୍+ଯୁଜ୍ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତା. ତ)—
Udyukta ୧ । ଉଦ୍ଯୋଗଶାଳୀ—1. Prepared.
୨ । ଉତ୍ସାହାନ୍ୱିତ; ଉଦ୍ୟୋଗଶୀଳ—
2. Zealously: active.
୩ । ଯତ୍ନବାନ୍—3. Striving; sedulous.
୪ । ଉତ୍ସୁକ—4. Eager
୫ । ଚେଷ୍ଟିତ—5. Endeavouring.

ଉଦ୍ଯୋଗ—ସଂ ବ—ଉଦ୍ୟୋଗ (ଦେଖ)
Udjoga Udyoga (See)

ଉଦ୍ୟୋଗ—ସଂ.ବ.(ଉତ୍+ଯୁଜ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Udyoga ୧ । ଚେଷ୍ଟା; ଉଦ୍ୟମ—
(ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ—ବଣ) 1. Exertion; endeavour; effort.
୨ । ଆୟୋଜନ—2. Preparation
୩ । ଯତ୍ନ—3. Readiness; care.
୪ । ଉତ୍ସାହ 4. Zeal; diligence
୫ । (ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା; ସୈନ୍ୟସଜ୍ଜା; ସଜ୍ଜିତକରଣ—5. Equipment; making ready (e g. of an army for a battle.)
କୋଟରେ ପଦାତିସଜ୍ଜା ହୋଇ ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଯୋଗ ଆରମ୍ଭ କଲା
ସଂ ଚନ୍ଦ୍ରୀପୁରାଣ ୮-୫

ଉଦ୍ଯୋଗପର୍ବ—ଉଦ୍ୟୋଗପର୍ବ (ଦେଖ)
Udjogaparba Udyogaparba (See)

ଉଦ୍ୟୋଗପର୍ବ—ସଂ. ବ—ମହାଭାରତର ଷଷ୍ଠ ପର୍ବ; ଯେଉଁ ପର୍ବରେ କୁରୁ ଓ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧର ଉଦ୍ଯୋଗ କରିବା ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—
Udyogaparba The sixth canto of the Mahābhārata.

ଉଦ୍ଯୋଗୀ—ସଂ. ବଣ—ଉଦ୍ୟୋଗୀ (ଦେଖ)
Udjogī Udyogī (See)

ଉଦ୍ୟୋଗୀ—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ (ଉଦ୍ୟୋଗ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ)-
Udyogī ୧ । ଉଦ୍ୟମୀ —1. Active; zealous.
(ଉଦ୍ଯୋଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚେଷ୍ଟିତ—2. Persevering; energetic.
୩ । ଉଦ୍ଯୋଗଶୀଳ; ଉଦ୍ୟମଶୀଳ—3. Zealous; active.
୪ । ଉତ୍ସାହୀ—4. Vigorous.

ଉଦ୍ର—ସଂ. ବ (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ=ଓଦା ହେବା+କର୍ତ୍ତା. ର)—ଓଧ; ଜଳବରାଳ—Otter.
Udra
ଦେ. ବ—ଶଗଡ଼ରେ ଶସ୍ୟାଦି କ୍ଷୁଦ୍ର ସଦାର୍ଥମାନ ବୋହିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ; ବାଉଁଶନଳିଆ ଟୋଡାଇ; ରୁଦ୍ର; ଓଦର—
A large long basketlike contrivance for carrying small articles and grain in a cart.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ର୍ଗ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋରଡାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଘାଁ' ସୋରଡେ 'ଘଣ୍ଟ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଘଂ' ସେଣ୍ଟିବେ 'ଘଂଟ' ର ପାଇଁ 'ଘଣ୍ଟ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ସେଣ୍ଟିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସେଣ୍ଟିବେ

ଉଦ୍ରଥ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ରଥ)—୧ । ଗାଡ଼ିର ଚକକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷଅଗରେ ଲଗିଥିବା କୀଳା; ଅନଳଜ—
Udratha 1. The pin of the axle of a carriage.
୨ । (ରଥ ପରି ଏଦ୍ଦାର ପକ୍ଷ ଦୋଇଥିବାରୁ) କୁକୁଟ—
2. A cock.

ଉଦ୍ରାବ—ସଂ. ବ (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚ+ରୁ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଘଞ୍.ଅ)—
Udrāba ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦ; ଉଚ୍ଚଧ୍ୱନି—Loud voice; loud noise.

ଉଦ୍‌ରିକ୍ତ—ସଂ. କ୍ତ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ରିର୍ ଧାତୁ=ବଳୁକ୍ତ ହେବା; ଉଠିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଉତ୍ଥିତ—
Udrikta (ଉଦ୍ରେକ—ବ) 1. Erect; rising.
୨ ଉତ୍ତେଜିତ—2. Excited; irritated.
୩ । ଅତିଶୟିତ—3. Excessive; increased.
୪ । ସ୍ପଷ୍ଟ—4. Evident; manifest.
୫ । ପ୍ରକାଶିତ—5. Appeared.
୬ । ପ୍ରବଳହୋଇଥିବା; ଘୋଷୁଥିବା—
6 Predominating; preponderating.

ଉଦ୍ରେକ—ସଂ ବ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ରିର୍ ଧାତୁ=ଉଠିବା+ଘାବ. ଅ)—୧ । ଉତ୍ଥାନ; ଉଦୟ—1. Rise; erection.
(ଉଦ୍‌ରିକ୍ତ—ବଶ) ୨ । ଉତ୍ତେଜନ—2. Excitement.
୩ । ପ୍ରାବଲ୍ୟ; ବୃଦ୍ଧି; ଆଧିକ୍ୟ—3. Preponderance, increase; excess; predominance.
୪ । ଆବିର୍ଭାବ—4. Appearance.
୫ । ଉପକ୍ରମ; ଆରମ୍ଭ—5. Commencement

ଉଧ୍ମାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ବାଡ଼େଇ କଟୁଡ଼ି ଦୋଇ ପାଣି ଉପରେ ଉତ୍‌ପାତ ଲଗାଇବା—To stir up water by frisking.
Udhmāibā

ଉଧ୍‌ଲିଆପଲାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଲୁଚକର ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପଲାଇବା—To clope with another's wife.
Udhliāpalāibā

ଉଧା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଦ୍ର)—ଓଧ; ଜଳଜନ୍ତୁବିଶେଷ—
Udha Otter.
ଉଦବିରାଲ
उद्विलाव

ଉଧଃ—ସଂ. ବ—' ବହ୍ ଧାତୁ ବନ୍ଧନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍=ଉଧସ୍; (ମା. ୧ବ; ଯେ ଦୁଗ୍ଧ ବନ୍ଧନ କରେ) = ଗାଈଙ୍କ ସ୍ତନ; ପୁଣା—Udder of a beast.
Udhaḥ

ଉଧଟ—ଗ୍ରା ବଶ— ୧ । ଆନନ୍ଦରେ ବା ଦୁଃଖରେ ପାଗଳ—(ସଂ.ଉଦ୍ଭଟ)
Udhaṭa 1. Maddened with joy or sorrow
୨ । ଉଦ୍ଧତ—2. Haughty.
୩ । ଉତଲା (ଦେଖ)—3 Utalā (See)
ଦୁରାଚାରର ଧନ କୁନ୍ତ କୁନ୍ତରନ୍ତ ରଙ୍ଗେ,
ଉଧଟ ପିକର ବାଣୀ ଶୁଣୋଗୀ ବରଜେ ... ପ୍ରାଚୀ—ରସମାରୁଣ୍ଡି ।

ଉଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Udharibā To be delivered from a difficulty or danger.
ଉଧରା

ଉଧଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଶଗଡ଼ର ଯୋଡ଼ି ଦଣ୍ଡା—
Udhaḷa The shafts or poles of a bullock-cart.

ଉଧାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଅଭ୍ୟୁଦସ୍)—
Udhāibā ୧ । ଶରୀର ଘୋଳ ହେବା—
1. To feel rigid in the body.
୨ । ଉନ୍ନତି କରିବା—
2. To prosper.
୩ । ଫୀତ ହେବା—3. To be swollen
୪ । ବଢ଼ିବା—4. To grow,

ଉଧାଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ ଦହ୍ ଧାତୁ)—
Udhāṇi ଭାତ ରନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଚୁଲିରେ ବସାଇବା ପାଣିହାଣ୍ଡି—
ଅଧ୍ୟନ A pot of water put over fire to cook rice.

ଉଧାର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—୧ । ଉଦ୍ଧାର; ମୁକ୍ତି—
Udhāra 1. Release, deliverance
ଧାର
उधार ୨ । ବିନାସୁଧରେ ଆଣିଥିବା ଋଣ—
2. Loan without interest
ଯେଉଁ ଗଉଡ଼ ମୋ ସାହୁର; ଗୋରସ ଅଣିଲ ଉଧାର । ରୂପର. ଗୋପଗୋପୀମୃତ ।
ଉଧାର ମାଣକ ପାଣ୍ଡପାଥା । ପ୍ରବନ୍ଧ ।
୩ । ବିନା ଭଡ଼ାରେ ଅଣିବା ବସ୍ତୁ—Loan of things without any charge for use.

ଉଧାରଣ—ଗ୍ରା ବଶ. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାରକ)—ଉଦ୍ଧାରକ (ଦେଖ)
Udhāraṇa Uddhāraka (See)
ଆପଣେ ମୁକ୍ତ ପର ଆପେ ଉଧାରଣ । ପ୍ରାତ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ଉଧାରଧାର—ଦେ. ବ. (ସଦ୍ଭବଶବ୍ଦ)—୧ । କାଳବାସି—
Udhāradhāra 1. Borrowing and lending without interest.
୨ । କାଳବାସି ବେପାର—2. Transaction on credit.

ଉଧାରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.—୧ ଉଦ୍ଧାର କରିବା; ମୁକ୍ତ କରିବା—
Udhāribā 1. To deliver; to release.
ଉଧରା ୨ । ବସ୍ତୁ ବା ଧନ ଉଧାର ନେବା—
उधारना 2. To take a loan; to borrow.

ଉଧାରେଣୀ—ଗ୍ରା. ବଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—ଉଦ୍ଧାରକାରିଣୀ—
Udhāreṇī female) Redeeming; delivering.

ଉଧି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧି)—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ମୂଳ—
Udhi 1. The upper part of the root of a tree.
୨ । କଦଳୀ ଗଛର ପୁଅ—2. Plantain-seedling.
୩ । ଶଗଡ଼ଦଣ୍ଡା—3. The two shafts of a cart.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଽ	ଉ	ଊ	ଌ	ୠ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଉଧୁଆ —ଦେ. ବ—ଉଧ—Otter.
Udhua

ଉଧୁରା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—୧ । ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Udhurā 1 Deliverance.
୨ । ମୁକ୍ତି—2. Release.

ଉଧୁରାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—ଅନ୍ୟକୁ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା
Udhurāibā କରିବା; ଉଦ୍ଧାର କରିବା; ଉଦ୍ଧାରିବା—
ଉଧରାନ .To deliver another from trouble.
ଉଧରାନା

ଉଧୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—୧ । ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Udhuribā 1. To be released.
ଉଧରା ୨ । ବନ୍ଧନରୁ ବା ବିପଦରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା—
ଉଧରାନା 2. To be delivered from a calamity.
୩ । ନିର୍ବିଘ୍ନରେ କୌଣସି ବିପଦରୁ ପାର ହେବା—
3. To overcome a trouble without injury.

ଯେବେ ଆମ୍ଭେ ଅଳ୍ପାଦରୁ ଉଧୁରିବା
ତେବେ ଆଉ ଡାକଲେ ଡେଇଁ ହୁଏ ସିବା । କୃଷ୍ଣହଁ୍ଦ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ଉଧୁଲୁଙ୍ଗଲା—ଗ୍ରା. ବିଣ— ଉଦୁଲଙ୍ଗଲା (ଦେଖ)
Udhulaṅgalā Udulaṅgalā (See)

ଉଧେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ ଉର୍ଦ୍ଧ ବା ଉଦସ୍ଥ)—
Udheibā ୧ । ଦେହ ହାତ ମୋଡ଼ ଉଚ୍ଚ ହେବା—
1. (the limbs) To become languid or rigid; to languish.
୨ । ଫୀତ ହେବା; ଫୁଲିବା—2. To be swollen.
୩ । ବଢ଼ିବା—3. To grow.
୪ । ସତେଜରେ ବଢ଼ିବା—
4 To have a healthy growth.

ଉଧେଇହେବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଆଉଜିବା—
Udheiheba To lean to; to lean on or upon.
ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—(ଗାଈ) ଋତୁମତ୍ତା ହେବା—
To be on heat (said of a cow)
ଦେ. କ୍ରି. (ଦେହ ହାତ)—ମୋଡ଼ଉଡ଼ ହେବା—
(limbs) To become lanquid or rigid.

ଉନ୍‌ମୁନ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଏକୁଟିଆ; ନିସ୍ତବ୍ଧିଆ—
Unmuni Lonely
(ଯଥା—ଏଠାରେ କେହି ନ ଥିବାରୁ ମୋତେ ଉନ୍‌ମୁନ ଲାଗୁଛେ ।)

ଉଣ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଊନ)—ଉଣା; ନ୍ୟୂନ—Defective.
Una

ଉଣମତ—ଗ୍ରା ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unamata Unmatta (See)

ଅନନ୍ଦେ ଉନମତ ହୋଇ । ପଦ ପଦକେ ପ୍ରଣମଇ ॥
ବୃଜଉ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଉଣମତ୍ତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unamatta Unmatta (See)

କାଗ୍ରତେ ଦେଖନ୍ତେ ଯେ ଦେବେ ଦେଖି ଜନ
ଉନମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ମେ ଦେବ ମୁଢ଼ ଜାଣ । କୃଷ୍ଣହଁ୍ଦ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉଣମତ୍ତା —ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unamattā Unmatta (See)

ଉଣମାଦ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—ଉନ୍ମାଦ (ଦେଖ)
Unamāda Unmāda (See)

ଅଥର ଦଇ ଉନମାଦ. ଉତାସ ତରଷ ବଖାତ ।
ବୃଜଉ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚ ମୃତ ।

ଉଣମାଦକ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଉନ୍ମାଦକ (ଦେଖ)
Unamādaka Unmādaka (See)

କେ ଉନମାଦକ କେ ଶୋଦଦାୟକ । ଜାନକୀନ୍ତ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ଉଣ୍ଦ୍ରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ (ସଂ. ଉନ୍ନିଦ୍ର)—୧ । ଅନିଦ୍ରା—
Unidrā 1 Sleepless.
୨ । ଉନ୍ନିଦ୍ର—2. Wakeful
ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ —ଅନିଦ୍ରା; ନିଦ୍ରାଳୁତ୍ୱ—
Sleeplessness; wakefulness.

ଉନୁମତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଉନ୍ମତ୍ତ)—ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unumata Unmatta (See)

ଅନରୁତ ଉନୁମତ ଉଷା ଭବ ଘୁର୍ଣ । ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅର୍ଚ୍ଚାଣ ।

ଉନୁମତ୍ତ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ— ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unumatta Unmatta (See)

ଉନୁମତ୍ତା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ— ଉନ୍ମତ୍ତ (ଦେଖ)
Unumattā Unmatta (See)

ପୂର୍ଣ ଯୁବ କଲେ ହୋଇବା ଉନୁମତ୍ତା । କୃଷ୍ଣହଁ୍ଦ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଉନୁମାଦ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉନ୍ମାଦ)—ଉନ୍ମାଦ; ମତ୍ତତା—
Unumāda Madness.

ଉନେ—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁରୁ) ଅ (ସଂ ପୁନଃ)—୧ । ଆଉଥରେ—
Une 1. Once again.
୨ । ପୁନଶ୍ଚାର—2. Again.

ଉନ୍ଦରୁ—ସଂ ବ. (ଉନ ଧାତୁ=ଓଦା ହେବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଅରୁ)—
Undaru ଇନ୍ଦୁର; ମୂଷା; ମୂଷିକ—Rat; mouse.

ଉନ୍ଦା—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଉନ୍ଦା)—
Undā ୧ । ଅତିଉତ୍ତମ—1. Of superior quality.
ଉମଦା ୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2 Excellent.
୩ । ଧନୀ—3 Rich; opulent.

ଉନ୍ଦୁର—ସଂ. ବ. (ଉନ ଧାତୁ=ଓଦା ହେବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉର)—
Undura ମୂଷା—Mouse.

ଉନ୍ଦୂର—ସଂ. ବ. (ଉନ ଧାତୁ=ଓଦା ହେବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉର)—
Undūra ମୂଷା—Mouse.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଉ ଓ ଅଷ୍ଟମ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟମ ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳେ ହ୍ରସ୍ୱେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳରେ ଯୋଡ଼ିବେ ଏବଂ ଏ ଭଣ୍ଡାସୋଳରେ ନ ନିଅନ୍ତୁ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚରଣର ୧୨ରେ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଳବାର ହେବ ପଥା :—
'ଗାଇ' ନ ନିଅରେ 'ଗାଈ' ସୋଳବେ; 'ଜଳ' ନ ନିଅରେ 'ଜଲ' ଯୋଗିବେ; 'ବିଦ୍ୟା' ନ ପାଇରେ 'ବିଦ୍ୟା' ଯୋଗିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଯୋଗିବେ; 'ଅଜଟ' ନ ପାଇରେ 'ଅଜଟ' ଯୋଗିବେ

ଉନ୍ଦୁରୁ—ସଂ. ବ. (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ=ତିନ୍ତା ହେବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ଉରୁ)—
Undūru ମୂଷା—Mouse.

ଉନ୍ନ—ସଂ ବିଣ. (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ=ତିନ୍ତା ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Unna ୧ । ଦିକ୍ତ—1. Moistened; moist.
୨ । ଆର୍ଦ୍ର—2. Wet.

ଉନ୍ନତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ନମ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ)—
Unnata ୧ । ଉଚ୍ଚ—1. Elevated; high.
ଆନତ, ଅବନତ } ବିପରୀତ ୨ । ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ; ସ୍ଫୀତ—2. Swollen.
୩ । ଉନ୍ନତ ବା ଗୌରବପ୍ରାପ୍ତ—
(ଉନ୍ନତ—ବ) 3. Improved; advanced.
୪ । ଉପଚିତ—4 Increased.
୫ । ଡେଙ୍ଗା—5. Tall.
ଦେ. ବ— ଉଚ୍ଚତା—Height.

ବଡ଼ରେ ଉନ୍ନତରେ ତେର ନାଉ ସରୁ । କୃଷ୍ଣଚି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉନ୍ନତଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)— ଉଦାରଚିତ୍ତବାପନ୍ନ—
Unnatachitta High-minded; liberal-minded;
(ଉନ୍ନତଚିତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉନ୍ନତାନତ— ସଂ. ବିଣ (ଉନ୍ନତ + ଆନତ=ବିପରୀତାର୍ଥକ ସମ୍ବରଣ)—
Unnatānata ଉଚ୍ଚନୀଚ; ବନ୍ଧୁର—Uneven; undulating.

ଉନ୍ନତି— ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ନମ୍ ଧାତୁ = ନଇଁବା + ଭାବ. ତି)—
Unnati
(ଉନ୍ନତ—ବିଣ) ୧ । ଗରୁଡ଼ଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
1. The wife of Garurda.
୨ । ସମୃଦ୍ଧି; ସୌଭାଗ୍ୟ; ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି — 2. Prosperity; advancement.
୩ । ଗୌରବ—3. Improvement.
୪ । ବୃଦ୍ଧି—4. Increase; progress
୫ । ଉଦୟ—5. Rise.
୬ । ଉଚ୍ଚତା—6. Elevation; height.
। ପଦବୃଦ୍ଧି; ଉପରକୁ ଉଠିବା—7. Promotion.
ଦେ. ବ—ଅହଙ୍କାର; ଗର୍ବ— Arrogance; pride.

ବନ୍ଧନ ଦେଲେ ଉନ୍ନତ ଉନ୍ନ ଦୂତ ଚୁଅ ଦୋଇଁ ଦେଲା ।
ଜଗ. ଦିବେଦୀଙ୍କରକାଶ ।

ଉନ୍ନତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—
Unnati karibā 1. To improve.
ଉନ୍ନତି କରା ୨ । ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରିବା—2. To progress.
उन्नति करना

ଉନ୍ନଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ + ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା.=କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅଗଟରେ ବନ୍ଧା ଦୋଇଥିବା ବା ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥିବା; ଉଦ୍ଦୁବ—
Unnaddha 1 Tied together into a knot at the top.
୨ । ସ୍ଫୀତ—2. Swollen.
୩ । ଗର୍ବିତ; ଦୃପ୍ତ—3. Proud

ଉନ୍ନମନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ନମ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ+ନମି ଧାତୁ=ନୁଆଁଇବା+ଭାବ. ଅନ)—
Unnamana ୧ । ଉତ୍ତୋଳନ – 1. Raising.
୨ । ଉପରକୁ ଉଠାଇବା—
2 Lifting up; pulling up.

ଉନ୍ନମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ନମି ଧାତୁ=ନୁଆଁଇବା + କର୍ମ. ତ)—
Unnamita ୧ । ଉତ୍ତୋଳିତ; ଉପରକୁ ଉଠା ଦୋଇଥିବା —
1. Lifted up; raised; elevated
୨ । ଉପରକୁ ଟଣା ଦୋଇଥିବା—2. Pulled up

ଉନ୍ନୟ—ସଂ.ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+ଭାବ.ଅ)—
Unnaya ୧ । ଉନ୍ନତି—1 Progress
୨ । ଉପରକୁ ଉଠାଇବା; ଉତ୍ତୋଳନ —
2. Lifting up; elevating.
୩ । ଉତ୍ଥାନ—3. Rise.
୪ । ସାଦୃଶ୍ୟ —4. Similarity.

ଉନ୍ନୟନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + ନୀ ଧାତୁ=ନେବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉନ୍ନତି—
Unnayana (ଉନ୍ନୀତ—ବିଣ) 1. Progress; improvement.
୨ । ଅନୁମାନ; ବିତର୍କ—2. Guess; inference.
୩ । ଉପରକୁ ଉଠାଇବା; ଉତ୍ତୋଳନ—
3. The act of elevating; lifting; raising up.
୪ । ଉତ୍ଥାନ —4. Promotion; rising.
୫ । ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା—
5 The act of throwing up a thing
୬ । ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର—6. Logic.
୭ । ଉଦ୍ଭାବନ —7. Invention
୮ । ଆଲୋଚନା; ତର୍କବିତର୍କ —8. Discussion.

ଉନ୍ନସ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉନ୍ନତ+ନାସା=ନାସିକା)—
Unnasa ଉନ୍ନତ ନାସିକାବିଶିଷ୍ଟ; ସାଦାର ନାକ ଉଚ୍ଚ—
(ଉନ୍ନାସା—ସ୍ତ୍ରୀ) Having a high nose.

ଉନ୍ନା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉର୍ଣ୍ଣା)—ଉର୍ଣ୍ଣା; ପଶମ — Wool.
Unnā ବିଣ—ଉର୍ଣ୍ଣା ନର୍ମିତ; ପଶମି—Woolen.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଃ	ଁ	କ,ଖ	ଙ	ଚଛ	ଜଝ	ଞ
୨	ଐ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୯୨	ଯ	ଶ	ଂ	ଯଥ	୩	ଙ

ଉନ୍ନାଗ – ଦେ. ବ—ଏକଜାତୀୟ ଗଛ —
Unnāga — A species of tree.

ଉନ୍ନାଗ ପୁନ୍ନାଗ ଦଳୋତ୍ପଲୀ — ତ୍ରିକାଣ୍ଡ. ଶବ୍ଦଶ୍ରେଣୀ ।

ଉନ୍ନାଦ — ସଂ ବ. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚ+ନଦ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Unnāda
୧ । ଉଚ୍ଚଃ ରବ; ଉଚ୍ଚଶବ୍ଦ—
1. High sound.
୨ । ଗର୍ଜ୍ଜନ —2. Roaring.

ଉନ୍ନାଭ — ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଉନ୍ନତ+ନାଭ)—
Unnābha
୧ । ଯାହାର ନାଭି ଉନ୍ନତ—
1. Having a swollen navel.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜାବିଶେଷ—
2 A king of the Solar dynasty

ଉନ୍ନାମିତ — ସଂ ବଣ. (ଉତ୍=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ନମି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Unnāmita ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ—Lifted up.

ଉନ୍ନାୟ — ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ନା ଧାତୁ ଣିଚ+ଭାବ. ଅ)—
Unnāya ଉନ୍ନୟ (ଦେଖ) - Unnaya (See)

ଉନ୍ନାହ — ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା + ଭାବ. ଅ)—
Unnāha
୧ । ଦଉଡ଼ୀଳନପୂର୍ବକ ବନ୍ଧନ; ଉଠେଇ କରି ବାନ୍ଧିବା —
1. Tying or binding by lifting a thing.
୨ । (+କରଣ. ଅ)— କାଞ୍ଜି—
2. Fermented rice-water.

ଉନ୍ନିଦ୍ର — ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉତ୍=ଅପଗତ+ନିଦ୍ରା)—
Unnidra
୧ । ବିନିଦ୍ର; ନିଦ୍ରାବଞ୍ଚିତ; ନିଦ୍ରାରହିତ—
1. Sleepless; waking
୨ । ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠିଥିବା —
2. Awakened from sleep,
୩ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ; ବିକଶିତ— 3. Full-blown.
୪ । ସାବଧାନ; ସତର୍କ, ସଜାଗ ସତେଜ —
4. Vigilant; cauticus

ଉନ୍ନୀତ — ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ମ. ତ)—
Unnīta
୧ । ଉତ୍ତୋଳିତ—
1. Raised; uplifted
୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ନୀତ—2. Promoted; advanced.
୩ । ଉନ୍ନତ କରି ସାଇଥିବା—3. Improved.
୪ । ଅନୁମିତ—4. Inferred; guessed.

ଉନ୍ନଗ୍ନ — ସଂ ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ମସଜ୍ ଧାତୁ=ବୁଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଜଳାଦରୁ ଉତ୍ଥିତ—Risen from water; emerging from water.

ଉନ୍ମଜ୍ଜକ — ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ମସଜ୍ ଧାତୁ=ବୁଡ଼ିବା+ Unmajjaka ଣ୍ୱୁଲ୍ ଅକ)— ଉନ୍ମଜ୍ଜନକାରୀ: ଯେ ଭାସେ — Floating.
ସଂ. ବ — ତାପସବିଶେଷ— A class of ascetics.

ଉନ୍ମଜ୍ଜନ — ସଂ ବ. (ଉତ୍=ଉପର+ମସଜ୍ ଧାତୁ=ବୁଡ଼ିବା+ଭାବ. Unmajjana ଅନ)—୧ । ଜଳାଦରୁ ଉତ୍ଥାନ —
(ଉନ୍ମଗ୍ନ—ବଣ) 1. Rising up (as from water) emerging from water.
୨ । ଭାସିବା—2 Floating up.

ଉନ୍ମତ୍ତ — ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଅଧିକ+ମଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ= Unmatta ପାଗଳ)—୧ । ନିଶାରେ ବହ୍ୱଳ; ମତୁଆଲ —
(ଉନ୍ମତ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Infatuated intoxicated
ଉନ୍ମାଦ / ଉନ୍ମତ୍ତତା } ବ ୨ । ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ; ପାଗଳ; ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—
2 Mad; crazy; frantic
ସଂ.ବ. (+କରଣ.ତ) ୧ । ଧାତୁରଗଛ—1. The thorn-apple; a plant whose fruit is prickly and intoxicating.
୨ । ମୁରୁକୁନ ଗଛ — 2. A tree with sweet-smelling flowers.

ଉନ୍ମତ୍ତପ୍ରଲାପ — ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ବାଉଳର ଜଲ୍ପନା—
Unmattapralāpa 1. The ravings of a mad man.
୨ । ଅର୍ଥଶୂନ ପ୍ରଳାପ— 2. Meaningless ravings.

ଉନ୍ମଥ — ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ମଥ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Unmatha ୧ । ବଧ; ହନନ; ମାରଣ—1. Killing.
୨ । ମନ୍ଥନ—2. Churning.
୩ । ମର୍ଦ୍ଦନ— 3. Rubbing

ଉନ୍ମଥନ — ସଂ ବ. (ଉତ୍+ମଥ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା; ମନ୍ଥନ କରିବା+ Unmathana ଭାବ. ଅନ)— ଉନ୍ମଥ ଦେଖ)
Unmatha (See)

ଉନ୍ମଦ — ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଅତିଶୟ+ମଦ୍ ଧାତୁ=ମତ୍ତ ହେବା+ Unmada କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ; ପାଗଳ—Mad.

ଉନ୍ମଦିଷ୍ଣୁ — ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଅତିଶୟ+ମଦ ଧାତୁ=ମତ୍ତ ହେବା+ Unmadishṇu କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ)—୧ । ଉନ୍ମାଦଯୁକ୍ତ; ପାଗଳ—
1. Delirious; mad.
୨ । ଉନ୍ମତ୍ତ—2. Excited; intoxicated.
୩ । ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—3. Insensible.

ଉନ୍ମନା — ଦେ. ବଣ.— ଉନ୍ମନାଃ (ଦେଖ)
Unmanā Unmanāḥ (See)

ଦୋଷଥିବେ ସଜ୍ଜନ ମୋ ଦୁଃଖେ ଉନ୍ମନା । ନଦକାଶର. ସୀତାବଳବ.ସ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ସ୍ୱରାଦେ ହଟେ । ଟବର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଟବର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପୁଂଲେ ଲିଙ୍ଗ ବଦଳି ଦାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଟବର ପୌଲଂ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଲେ ପୋଡରେ ସ୍ତ୍ରୀଲେ ଏ ପ୍ରାୟୋଜିକରେ ଚ ନିଅବ ଦେଲେ ସେହି ଲେ ପାର୍ଟ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନ ବସିବ । ବା ୧ ଟବର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଲେ ପୋଡବାକୁ ଦେଲେ ଯଥା :— 'ପାଠ' ର ନିଜରେ 'ପାଠ' ପୋଡଲେ; 'ଭୁଲ' ର ନିଜରେ 'ଭୁଲ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଖୁ' ର ପାଇରେ 'ଚଖ' ଦେଖିବେ; 'ଅଦୋ' ର ପାଇରେ 'ଅଛି' ଦେଖିବେ; 'ଅଇତେ' ର ପାଇରେ 'ଅଦ୍ୟତ' ଦେଖିବେ ।

ଉନ୍ମନାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀ. ହି; ଉତ୍=ଚଞ୍ଚଳ+ମନସ୍=ମନ)—
Unmanāḥ ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତ—1. Anxious
୨ । ବ୍ୟାକୁଳିତ—2. Distressed; grieved.
୩ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ—3. Distracted; agitated.
୪ । ଉତ୍ସୁକ—4. Eager.
୫ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ—5. Absent minded.
୬ । ସଂଜ୍ଞାବ୍ୟବଧାନ୍ୱିତ—6. Confused.

ଉନ୍ମାଥ—ସଂ. ପୁ. (ଉତ୍+ମଥ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Unmātha ୧ । ମୃଗ ବଧୋପଯୁକ୍ତ ପାଶ; ଫାଶ; ଜାଲପାଶ—
1. A snare; a trap.
୨ । (+ଭାବ. ଅ)—ବଲ୍ଲୋଡ଼ନ—
2. Agitating; churning.
୩ । ଖେଦ—3. Grief; sorrow
୪ । ହନନ—4. Killing.
ସଂ. ବିଣ.—ଘାତକ—Destroying; murdering.

ନ୍ମାଦ—ସଂ. ପୁ. (ଉତ୍+ମଦ ଧାତୁ=ମତ୍ତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Unmāda ୧ । ଚିତ୍ତବିଭ୍ରମ; ବାଉଳତା—
1. Insanity; madness.
୨ । ବାତ ରୋଗବିଶେଷ—2. A kind of wind—disease.
୩ । ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟତା; ଉନ୍ମତ୍ତତା—
3. Infatuation.

ଉନ୍ମାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍=ଉପରେ+ମଦ ଧାତୁ ଣିଚ=ମାଦ ଧାତୁ=ମତ୍ତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Unmādaka (ଉନ୍ମାଦକା - ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଚିତ୍ତବିଭ୍ରମକାରୀ—
(ଉନ୍ମାଦକତା—ବ) 1. Causing mania.
୨ । ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଂଶ ଘଟାଇବା; ବାଉଳ କରାଇବା—
2. Intoxicating; maddening.
ବେ. ବିଣ—ଉନ୍ମତ୍ତ—Mad; intoxicated.
ସେତେ ବଧିର ଜଡ଼ ମୂକ ।
ଅଛ ପିଶାଚ ଉନ୍ମାଦକ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଅସ୍ତା ତତ୍; ଉନ୍ମାଦ=ବ୍ୟାକୁଳତା+ଗ୍ରସ୍ତ=ଆକ୍ରାନ୍ତ)—
Unmādagrasta ବାଉଳ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ—
(ଉନ୍ମାଦଗ୍ରସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Mad; insane; delirious.

ଉନ୍ମାଦନ—ସଂ. କ. (ଉତ୍+ମଦ ଧାତୁ ଣିଚ=ମାଦ ଧାତୁ=ମତ୍ତ କରାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—
Unmādana ୧ । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଭିଚାରବିଶେଷ (ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କୁ ପାଗଳ କରାଯାଏ)—1. A kind of charm used to cause madness.
୨ । ଉନ୍ମତ୍ତକରଣ—2. Maddening.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ, - ମଦନର ବାଣବିଶେଷ—
3. An arrow of Cupid causing insanity
୪ । ଉନ୍ମାଦ—4. Madness; infatuation.
ସଂ. ବିଣ - ଉନ୍ମତ୍ତତା କାରକ—Causing madness

ଉନ୍ମାଦନା—ସଂ. ବି (ଉନ୍ମାଦନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଉନ୍ମାଦନ (ଦେଖ)
Unmādanā Unmādana (See)

ଉନ୍ମାଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ମଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ=ମାଦ ଧାତୁ=ମତ୍ତ କରାଇବା+କର୍ମ. ତ)—ଯେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଅଛ ବା ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଉନ୍ମାଦ ଜନ୍ମାଇ ଦିଆ ଯାଇଅଛ—
Unmādita Maddened.

ଉନ୍ମାଦିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ଉନ୍ମାଦନ)—ଉନ୍ମତ୍ତ କରିବା—
Unmādibā ଉନ୍ମାଦଇ ଭକ୍ତ ଝଙ୍କାରେ ମତ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ଭୂତଳେ ।
ମଧୁସୂଦନ. ଭୂମିପ୍ରଣତି ।

ଉନ୍ମାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉନ୍ମାଦ+ଅଣ୍ଟ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍, ଉନ୍ମାଦନ୍ ମା. ୧ବ)—
(ଉନ୍ମାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଉନ୍ମାଦଯୁକ୍ତ; ଉନ୍ମତ୍ତ—1 Mad.
୨ । ଉନ୍ମାଦକ—2. Maddening.

ଉନ୍ମାର୍ଗ—ସଂ.ବି (ଉତ୍+ମାର୍ଗ)—୧ । ଅସତ୍ ପଥ—1. Bad ways.
Unmārga ୨ । ଗର୍ହିତ ଆଚରଣ—2. Blameworthy conduct.
ସଂ. ବିଣ—କୁପଥଗାମୀ—Pursuing bad ways.

ଉନ୍ମାର୍ଗଗାମୀ ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉନ୍ମାର୍ଗ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ଅସତ୍ପଥଗତ; ଗର୍ହିତାଚାରୀ—
Unmārgagāmī (ଉନ୍ମାର୍ଗଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Following bad ways of conduct.
୨ । କୁପଥଗାମୀ - 2. Going astray or erring.

ଉନ୍ମିଷିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉତ୍+ମିଷ୍ ଧାତୁ—ଫୁଟିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Unmishita ୧ । ଫିଟିଥିବା (ଆଖି)—1. Opened (eye)
୨ । ଉନ୍ମୀଳିତ; ବିକଶିତ; ମେଲାଦୋଇଥିବା; ଫୁଟିଥିବା—
2. Opened; blown; expanded.
ବ (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଉନ୍ମେଷ; ଉନ୍ମୀଳନ—
1. Opening (of the eye).
୨ । (ଫୁଲ) ଫୁଟିବା—2 Blowing; expanding (of flowers)

ଉନ୍ମୀଲ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ ଉନ୍ମୀଳିତ)—୧ । ଫଟିଥିବା (ଆଖି)—
Unmīla 1. Opened (eye)
ମେ ଅଙ୍ଗିରସ ଜନାଯନେ, ଗୃହିଁ ଉନ୍ମୀଳ ଲୋଚନେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗ. ୭ ।
୨ । ବିକଶିତ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—2. Blown; opened.
ଉନ୍ମୀଳ ମଧୁର ଲୋଭ ଲୁବ୍ଧଧେ;
ଦିଅ ମଧୁପ ଦ୍ୱାରେ ମୁଗୁଧେ । ପ୍ରତୀ. ରସବାରିଧି ।

ଉନ୍ମୀଳନ—ସଂ. କ (ଉତ୍+ମୀଲ୍ ଧାତୁ=ଫଟାଇବା, ଖୋଲିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଫୁଲ ଫୁଟିବା—1. Expanding or blowing of a flower

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଓ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଷ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ଉନ୍ମୀଳତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ମୀଳ ଧାତୁ=ମେଲିବା+ Unmīlita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଫିଟିଥିବା ଆଖି— 1. Opened (eye)

୨ । ବଢ଼ିତ; ପ୍ରକାଶିତ – 2. Expanded.

୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—3. Full blown

ଉନ୍ମୁକ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ମୁଚ୍ ଧାତୁ=ମୋଚନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)-- Unmukta ।ସ୍ୱାଧୀନ—1. Free.

୨ । ବାଧାଶୂନ୍ୟ—2 Unobstructed.

୩ । ଫିଟା ହୋଇଥିବା; ଖୋଲା—3. Opened

୪ । ମୁକୁଳା (କେଶ)—4. Loosened; let loose; unfastened; untied (hair.)

୫ । ଟଣା ମେଲା (ଦୁଆର)—5. Opened (door)

୬ । ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ—6 Set free.

୭ । ଫିଟା ହୋଇଥିବା; ଘାଲଟା ହୋଇଥିବା ଲୁଗା — 7. Put off cloth)

ଉନ୍ମୁଖ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀ.ସ; ଉତ୍=ଉପରକୁ+ମୁଖ=ମୁହଁ Unmukha ଯାହାର)—୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖ; ଉପରମୁହାଁ— 1. Looking upwards; with upturned face

୨ । ଉଦ୍ୟତ; ତତ୍ପର—2. Ready for

୩ । ଉତ୍ସୁକ; ବ୍ୟଗ୍ର – 3. Eager; expectant; anxious

୪ । ଉଦ୍‌ଯୁକ୍ତ (ଦେଖ) 4. Udjukta (See)

ଉନ୍ମୁଦ୍ର— ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀ.ସ; ଉତ୍=ଉନ୍ମୁକ୍ତ + ମୁଦ୍ରା=ମୁଦା)— Unmudra ୧ । ବିକଶିତ—1. Expanded

୨ । ମୁଦ ଫିଟାଯାଇ ଥିବା—2. Unsealed

ଉନ୍ମୂଲକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ମୂଳ ନାମ ଧାତୁ= Unmūlaka ମୂଳେଇ ଉପାଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ମୂଳରୁ (ଉନ୍ମୂଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପାଡ଼ିଥିବା; ମୂଳୋତ୍ପାଟନକାରୀ— 1 Uprooting

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ବିନାଶକାରୀ—2. Eradicating. exterminating: ruining.

ଉନ୍ମୂଲନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ମୂଳ ନାମ ଧାତୁ+ଭାବ. Unmūlana ଅନ)—୧ । ଉତ୍ପାଟନ; ମୂଳ ସହିତ ଉପାଡ଼ିବା— 1. Eradication; uprooting.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଉଚ୍ଛେଦ ବା ବିନାଶକରଣ— 2. Exterminating; extirpation.

୩ । ବିନାଶ—3. Ruin.

ଉନ୍ମୂଲୟିତା Unmūlayitā ସଂ. ବ. (ଉତ+ମୂଳ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)--ଯେ ଉନ୍ମୂଳନ କରେ; ଉତ୍ପାଟୟିତା; ଉତ୍ପାଟକ— (ଉନ୍ମୂଳୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Eradicating; ruining.

ଉନ୍ମୂଳିତ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍+ମୂଳ ନାମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)— Unmūlita ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଉତ୍ପାଟିତ;—1. Rooted out; eradicated; exterminated.

୨ । ଉପୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା— 2. Pulled up by the root.

୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ବିନଷ୍ଟ—3. Ruined.

ଉନ୍ମୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍+ମୃଜ୍ ଧାତୁ=ପରିଷ୍କାର କରିବା+ Unmṛushṭa କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିଷ୍କୃତ; ମାଜିତ— 1. Brushed; polished.

୨ । ବିମଳୀକୃତ – 2. Burnished; cleansed.

ଉନ୍ମେଷ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ମିଷ ଧାତୁ=ବିକଶିତ ହେବା Unmesha +ଭାବ. ଅ)—

୧ । ଉନ୍ମୀଳନ; ପ୍ରକାଶ—1. Opening.

୨ । ଉଦୟ—2. Rising.

୩ । ଚକ୍ଷୁ ଖୋଲିବା—3. Opening of the eye.

ଉନ୍ମୋଚକ – ସଂ. ବଣ. ତ୍ରି. (ଉତ୍+ମୁଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)— Unmochaka ଯେ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରେ—Setting at liberty; freeing from bond. ଉନ୍ମୋଚକା– ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉନ୍ମୋଚନ—ସଂ ବ. (ଉତ୍=ମୁଚ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)— Unmochana ୧ । ଖୋଲିବା; ଫିଟାଇବା— (ଉନ୍ମୋଚତ—ବଣ) 1. Untying; unloosing.

୨ । ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା— 2 Setting at liberty.

୩ । କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଦେବା— 3 Setting free from captivity.

୪ । ଛଡ଼ାଇ ନେବା—4. Snatching away.

ଉନ୍ମୋଚତ—ସଂ. ବଣ—(ଉତ୍+ମୁଚ ଧାତୁ ଣିତ+କର୍ମ. ତ)— Unmochita ଯାହାକୁ ବନ୍ଧନରୁ ଫିଟାଇ ଦିଆ ଯାଇଅଛୁ— Set free; set at liberty.

ଉପ—ସଂ. ଅ (ଉପସର୍ଗ) (ବପ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଥ) ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିଗତ Upa ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦ ବା କ୍ରିୟା ପୂର୍ବରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ— Prefix indicating the following senses when prefixed to nouns and verbs.

୧ । ନିକଟ; ସାମୀପ୍ୟ (ଯଥା – ଉପକୂଳ; ଉପଦ୍ୱୀପ)— 1. About; near; proximity; nearness.

୨ । ସହିତ—2. With; by the side of.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତ୍ରେ ଅପର ପ୍ରଶ୍ନରେ ସ୍ତବ୍ଧ ୧ ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ) ଚଞ୍ଚିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଗୁରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଞ୍ଚିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ ଯୋଡ଼ିବେ; ସେବେ ଏ ଭ୍ରଷ୍ଟଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେଇ ଶବ୍ଦଟାର ସଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ଅପଘତ ୨ ବା ୧ ଚଞ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଟିକୁ ଶବ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା,— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂତ' ର ମିଳରେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବଳୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇରେ 'ଅଳ୍ପ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳବଟ' ର ପାଇରେ 'ଅଳ୍ପ' ଦେଖିବେ

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ୍ୟ(ଯଥା—ଉପଘାତ;ଉପଚାପ;ଉପଦଂଶ) 3. Excess; redundance; extra.

୪ । ନିମ୍ନରେ; ତଳେ - 4. Under.

୫ । ଗୁପ୍ତ (ଯଥା—ଉପଜାପ; ଉପାଂଶୁ)—5. Secret.

୬ । ନ୍ୟୂନତା; କନିଷ୍ଠତା; ହୀନତା—(ଯଥା—ଉପକଥା, ଉପକେଶ; ଉପଗ୍ରହ ।)—6. Inferiority.

୭ । ଅଧସ୍ତନ (ଯଥା—ଉପାଗ୍ରଣ୍ୟ; ଉପଶିଷ୍ୟ)— 7. Junior.

୮ । ସାଦୃଶ୍ୟ (ଯଥା—ଉପକନ୍ୟା; ଉପଦ୍ରାକ୍ଷା; ଉପାସ୍ତି)— 8. Similarity.

୯ । ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ— 9. More than.

୧୦ । ଆରମ୍ଭ (ଯଥା—ଉପଜ୍ଞା)—10. Beginning.

୧୧ । ପ୍ରତିନଧି; ଅଧସ୍ତନ (ଯଥା—ଉପଗୁରୁ)— 11. Subordinate.

୧୨ । ଭୂଷଣ—12. Ornament.

୧୩ । ଉପସ୍ତିତ—(ଯଥା—ଉପସର୍ଗ)—13. Present.

୧୪ । ସାହାଯ୍ୟ (ଯଥା—ଉପକରଣ)— 14. Help.

୧୫ ନିନ୍ଦା; ଦୋଷାଖ୍ୟାନ; ଭର୍ତ୍ସାର (ଯଥା—ଉପାଲମ୍ଭ; ଉପବାଦ) ।—15. Reprimand

୧୬ । ପାର୍ଶ୍ୱ (ଯଥା—ଉପଦେବତା)—16. Side

୧୭ । ଦାନ—17. Giving.

୧୮ । ଦୃଢ଼ରୂପେ (ଯଥା—ଉପଗୂଢ଼)— 18. Tightly; closely.

୧୯ । ଅଧିକା (ଯଥା—ଉପଜ୍ଞ)—19. Additional.

୨୦ । ମାରଣ—20. Killing.

୨୧ । ସମ୍ମୁଖରେ; ଗ୍ରମୁରେ—(ଯଥା—ଉପସୌକନ)— 21. In front; before.

୨୨ । ଇଚ୍ଛା—22. Wish.

୨୩ । ଘୃଣା (ଯଥା—ଉପେକ୍ଷା; ଉପହାସ)— 23. Contempt.

୨୪ । ବ୍ୟାପ୍ତି—24 Spreading.

୨୫ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ (ଯଥା - ଉପଗୀସ୍ୱମାନ)— 25. Loudly.

୨୬ । ପ୍ରାୟ (ଯଥା—ଉପଦ୍ୱୀପ;ଉପସାଗର) -26. Nearly.

୨୭ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକରଣ—27 Surprising.

୨୮ । ପୂଜା—(ଯଥା—ଉପଗୁଚ, ଉପାସନା)— 28. Worship.

୨୯ । ଅନୁକୂଲ୍ୟ—(ଯଥା—ଉପକାର)— 29. The quality of being favourable.

୩୦ । ଉଦ୍ୟୋଗ—30. Endeavour.

୩୧ । କୃତ୍ରିମ—31. Artificial.

୩୨ । ପଶ୍ଚାତ୍; ଅନୁଜ (ଯଥା—ଉପେନ୍ଦ୍ର) — 32. After; younger.

୩୩ । କଳ୍ପନା (ଯଥା—ଉପାଖ୍ୟାନ)— 33. Imagination.

୩୪ । ନିଦର୍ଶନ —34. Proof.

୩୫ । ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ (ଯଥା—ଉପଶାସ୍ତ) — 35. Alternately

୩୬ । ଅର୍ଜିତ;ଅର୍ଜିତ (ଯଥା—ଉପଭଦ୍ୟ)- 36. Acquired.

୩୭ । ଆଡ଼କୁ—37. Towards.

ଉପଇନ୍ଦ୍ର —ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ—ଉପେନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ) Upaindra Upendra (See)

ଉପଇନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବ. (ନାମ,—ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ (ଦେଖ) Upaindrabhañja Upendrabhañja (See)

ଉପକଣ୍ଠ—ସଂ. ବ (ଉପ = ସମୀପ + କଣ୍ଠ = ଗଳା)— Upakaṇṭha ୧ । କଣ୍ଠର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶ; ଗଳାର ଚତୁପାର୍ଶ୍ୱ—1, Part of the neck surrounding the throat.

ନିଧନ ସ୍ନେହରେ ଶାଇଲେ ପିତା, ଜଣ୍ଡ ଉପକଣ୍ଠ ଲଗିଲେ ପିତା କାନ୍ଦୁ କହୁଛୁ, ଜଗତରେ ସିନା ଜଉ ଆନ୍ଧାର। ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲ. ଜଗତ୍ତା।

୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବା ଲଗିଥିବା ସ୍ଥାନ— 2 Precincts or adjoining places.

ଶାପଭ୍ରଷ୍ଟ ଉପକଣ୍ଠେ—ଜଗଦ୍ଦୁର୍ଲ. ଜଗତ୍ତାସ୍ତ ଜଳ୍ପ ଓ ଗଳ୍ପ।

୩ । ସାମୀପ୍ୟ; ନୈକଟ୍ୟ — 3. Neighbourhood; vicinity.

୪ । ଗ୍ରାମାନ୍ତ ବା ନଗରାନ୍ତ; ସହରତଳି —4. Suburb or outskirts of atown or village.

୫ । ଘୋଡ଼ାର ଗତିବିଶେଷ— 5. A kind of movement of a horse

ଉପକଥା—ସଂ. ବ (ଉପ = ସ୍ତୋକ + କଥା) — Upakathā ୧ । କଳ୍ପିତକଥା; ଗଳ; ଆଖ୍ୟାୟିକା — 1. Fable; tale; story.

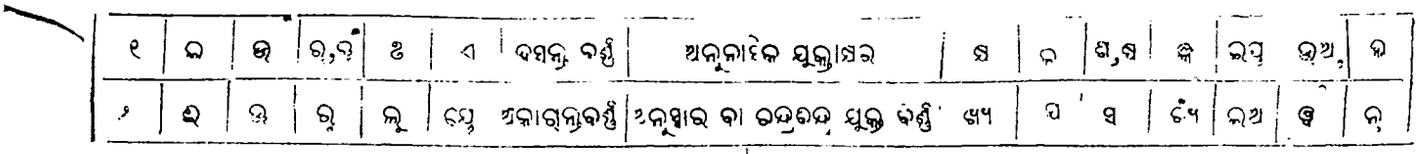
୨ । କାହାଣୀ—2. Folk-tale

୩ । ଉପନ୍ୟାସ—3 Novel.

ଉପକନ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ = ସମାନ + କନ୍ୟା) — Upakanyā କନ୍ୟାର ସଖୀ—A daughter's female friend.

ଉପକରଣ—ସଂ ବ (ଉପ = ସାହାଯ୍ୟ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କରଣ. Upakaraṇa ଅନ)—୧ । ସାମଗ୍ରୀ; କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଦ୍ରବ୍ୟ; ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା ହୁଏ— 1. Accessory; ingredients; materials; supplementary articles; articles required for a work.

Digitized by srujanika@gmail.com

୨ । ରାଜାମାନଙ୍କର ଛତ୍ରଗ୍ରହଣାଦି ଚିହ୍ନ—
2. Insignia of royalty.

୩ । ଅନ୍ନାଦି ଖାଦ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ବସ୍ତୁ—
3. Supplementary articles to the principal food (e g. curry, salt, sauce etc.

୪ । ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଦ୍ରବ୍ୟସମ୍ଭାର —
4. Provisions; victuals.

୫ । ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁପୂରକ ଗ୍ରନ୍ଥ—
5 Supplementary treatise

୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଯନ୍ତ୍ରାଦି —
6 Implements; apparatus; instruments.

୭ । ଉପାୟ—7 Means.

୮ । (+ ଭାବ ଅର୍ଥ)—ଉପକାର —
8. Beneficence

ଉପକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଉପ = ସାହାଯ୍ୟ; ଅପ୍ରଧାନ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧୩ .୧୬) —୧ । ଉପକାରୀ —
(ଉପକର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କର୍ତ୍ତା; ସହାୟକ— 1 Helper; assistant; benefactor.

୨ । ଯେ ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତା ନୁହେଁ—2 Inferior to the chief or headman; a person of secondary authority.

ବିଣ— ଉପକାରୀ—Benefitting; rendering service or help

ଉପକାନ୍ତ—ଦେ. ବି—ଉପପତି Paramour.
Upakānta ଜାରଜ ପ୍ରଭୃତି ଜ କରେ ଉପଜୀବ୍ୟ ।
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ. ବୈଦେଶ୍ୟାଦିଜାତ ।

ଉପକାର—ପୁ ବି (ଉପ = ଅନୁକୂଳ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—୧ । ସାହାଯ୍ୟ —1. Help; assistance; aid.
(ଅପକାର—ବିପରୀତ)
(ଉପକୃତ—ବିଣ) ୨ । ଅନୁଗ୍ରହ; ଆନୁକୂଲ୍ୟ —
2. Good office, benefit; advantage; good; favour; beneficence.

୩ । ଭଲ ଫଳ—3 Good effect or result

୪ । ପ୍ରୟୋଜନ—4. Use.

୫ । ଉପକରଣ—5. Ingredients; materials.

ଉପକାରକ—ପୁ. ବିଣ (ଉପ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —
Upakāraka ୧ । ଯେ ଉପକାର କରେ—
(ଉପକାରିକା—ବି.) 1. Benefactor; benefiting.
(ଉପକାରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସାହାଯ୍ୟକାରୀ—2 Helping; assisting.

୩ । ଅନୁଗ୍ରହକାରୀ—3. Bestowing a favour.

୪ । ଅବଶ୍ୟକ—4. Useful.

୫ । ଶୁଭଫଳପ୍ରଦ; ଫଳୋତ୍ପାଦକ—5. Efficacious.

ଉପକାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସାହାଯ୍ୟ କରିବା —
Upakāra karibā 1. To help; to assist; to be of aid.

୨ । ମଙ୍ଗଳ ସମ୍ପାଦନ କରିବା; ଭଲ କରିବା—
2 To benefit.

୩ । ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇବା—
3. To bestow a favour; to confer a boon.

ଉପକାରଜ୍ଞ—ବି. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପକାର + ଜ୍ଞା ଧାତୁ = ଜାଣିବା + କ୍ତ. ଅ)—୧ । କୃତଜ୍ଞ; ପରକୃତ ଉପକାରକୁ
Upakārajñā (ଉପକାରଜ୍ଞା ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ଘାଟିବାରେ ନାହିଁ—
1. Grateful; cognisant of benefits received from another.

ଉପକାରରେ ଆସିବା ଦେ. କ୍ରି—ଉପକାରରେ ଲାଗିବା (ଦେଖ)
Upakārare āsibā Upakārare lāgibā (See)
ଉପକାରେ ଆସା
काममे आना

ଉପକାରରେ ଲାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରେ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗିବା—
Upakārare lāgibā To be of use or good service in the future.
ଉପକାରେ ଲାଗା

ଉପକାରିକା—ବି. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପକାରକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Upakārikā ଉପକାରକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—The feminine of Upakāraka.

ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ରାଜଗୃହ; ରାଜପ୍ରାସାଦ—1. Palace.

୨ । ପଟ୍ଟଭବନ; ତମ୍ବୁ—2. Tent.

୩ । ପ୍ରାସାଦ; ରାଜଯୋଗ୍ୟ ଆବାସ—3. Palatial building.

୪ । ଶସ୍ୟ ବା ସଞ୍ଚିତ କରିବା ସ୍ଥାନ; କୋଠି; ପରେଇ—
4. Place or receptacle for storing grains; a granary.

୫ । ଏକପ୍ରକାର ଲଘୁ ପିଷ୍ଟକ—
5 A kind of light cake.

ଉପକାରିଣୀ—ବି. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଉପକାରିନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଉପକାରୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Upakārī.
Upakāriṇī

ବି. ବି—୧ । ରାଜାଙ୍କ ବାସଯୋଗ୍ୟ ଗୃହ—1. Palatial house.

୨ । ପଟ୍ଟଭବନ; ତମ୍ବୁ—2. Tent.

ଉପକାରିତା—ସଂ. ବି (ଉପକାରିନ୍ + ତ୍ୱ. ତା)—୧ । ଉପକାର—
Upakāritā 1. Beneficence

୨ । ସାହାଯ୍ୟ—2. Aid; help; succour.

୩ । ଅବଶ୍ୟକତା—3. Usefulness.

୪ । ଉପଯୋଗିତା—4. Fitness.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳରେ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ନାସ୍ୟ ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ନାସ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ କିମ୍ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ଯେତେ ଏ ଭିତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଳିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଖୋଜିବେ; କଁ ନ ପାଇଲେ 'କଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

ଉପକାରୀ—ସଂ ବର୍ଣ୍ଣ. ପୁଂ (ଉପ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ଉପକାରିନ୍ Upakāri ଶବ୍ଦର ୧ମା ୧ବ.) — ୧ । ଉପକାର କରିବା— (ଉପକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ବ୍ୟକ୍ତି); ଉପକାରକ—1. Beneficent; obliging

(ଅପକାରୀ—ବିପରୀତ) ୨ । ସହାୟକ—2 Helpful; useful; advantageous.

୩ । ମଙ୍ଗଳଦାୟକ—

3. Beneficent; beneficial

୪ । ସୁଫଳପ୍ରଦ—4. Efficacious.

୫ । ଔପଯୋଗୀ—5. Fit.

ଉପକାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ ବର୍ଣ୍ଣ ପୁଂ. (ଉପ = ସାହାଯ୍ୟ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା Upakārjya + କର୍ମ. ଯ)— ୧ । ଉପକାର କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ— (ଉପକାର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be benefited.

୨ । ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇବାର ଉପଯୁକ୍ତ—

2. Deserving assistance or favour.

ଉପକାର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଉପକାରିକା (ଦେଖ) Upakārjyā 1. Upakārikā (See)

୨ । ଉପକାର୍ଯ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ —

2. Feminine of upakārjya.

ଉପକୁଞ୍ଚିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ + କୁଞ୍ଚିକା) — କଳାଜୀରା; କୃଷ୍ଣ-ଜୀରକ—A variety of cuminseed; black cumin. Upakuñchikā

ଉପକୁଲ୍ୟା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ = ସମୀପ + କୁଲ ଧାତୁ = ଗଣି କରିବା + ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)— Upakulyā

୧ । ଖାତ୍ ମାଡ଼ାରା; ପଡ଼ଖୀ; ଖାଲ; ନାଳ; ଖାଇ—

1. A trench; canal; ditch.

୨ । ପିପ୍ପଳୀ — 2. Long pepper.

ଉପକୁଶ— ସଂ. ବ—ମୁଖରୋଗବିଶେଷ— Upakuśa A kind of mouth-disease

ଉପକୂପ—ସଂ. ବ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ = ନିକଟ + କୂପ = କୂଅ)— Upakūpa ଜଳକୁଣ୍ଡ; କୂଅ ନିକଟରେଥିବା ଜଳାଧାର— A trench near a well for watering cattle.

ସଂ ଅ—କୂଅ ନିକଟରେ—Near a well.

ଉପକୂଳ—ସଂ ବ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ = ସମୀପ + କୂଳ = ତୀର)— Upakūla ୧ । ବେଳାଭୂମି; ସମୁଦ୍ରତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଭୂମି

1. Sea-coast; sea-shore; sea-beach.

୨ । ନଦୀର ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଭୂମି—

2 Bank of a river

ଉପକୃତ—ସଂ ବର୍ଣ୍ଣ. ପୁଂ. (ଉପ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)— Upakṛuta ୧ । ଉପକାର ପ୍ରାପ୍ତ; ଉପକାର ପାଇଥିବା— (ଉପକୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Benefited.

୨ । ବାଧିତ, ଅନୁଗୃହୀତ— .

2. Under an obligation; favoured.

୩ । ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ —3. Helped; assisted.

ସଂ. ବ (+ ଭାବ. ତ)— ଉପକାର—Benefit.

ଉପକୃତି—ସଂ. ସ୍ତ्री. (ଉପ + କୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)— Upakṛuti ୧ । ସାହାଯ୍ୟ—

1. Act of assisting; help; aid.

୨ । ଉପକାର—2. Benefit.

୩ । ଅନୁଗ୍ରହ—3. Favour.

ଉପକେଶ—ସଂ. ବ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ = ସଦୃଶ + କେଶ = ବାଳ)— Upakeśa ୧ । ପରଚୁଲା; କୃତ୍ରିମ କେଶ —

1. False hair; periwig.

୨ । ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗର କେଶ—2. Hair of the private parts of the body.

ଉପକୋଷ—ସଂ. ବ. (ଦେହବଜ୍ଞାନପରିଭାଷା) —ଶରୀର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଚର୍ମକୋଷବିଶେଷ—(anatomy) The capsular membrane. Upakosha

ଉପକ୍ରମ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ନିକଟ + କ୍ରମ ଧାତୁ = ଆରମ୍ଭ କରିବା; ଗମନ କରିବା + ଭାବ ଅ)—ଉପକ୍ରମଣ (ଦେଖ) Upakrăma Upakramaṇa (See)

ଉପକ୍ରମଣ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ନିକଟ + କ୍ରମ ଧାତୁ = ଆରମ୍ଭ କରିବା; ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ) — Upakramaṇa (ଉପକ୍ରାନ୍ତ—ବର୍ଣ୍ଣ) ୧ । ଆରମ୍ଭ—1. Commencement; undertaking a work; scheme.

୨ । ଚେଷ୍ଟା—2. Attempt.

୩ । ବଶୀକରଣ—

3. Bringing under control.

୪ । ଧର୍ମାଦ୍ୱାରା ଦ୍ରବ୍ୟପରୀକ୍ଷା—

4. Testing the honesty and reliability of a servant.

୫ । ଚିକିତ୍ସା—5. Medical treatment.

୬ । ପାଦକ୍ଷେପ; ନିକ୍ରମ; ପାଦୁଣ—6. Stride.

୭ । ଗମନ; ପଳାୟନ—

7 Flying away; passing; going fast.

୮ । ଉପାୟ—8 Means; design.

୯ । କୌଣସି ବିଷୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସୂଚନା—

9. Introduction of a subject.

ଉପକ୍ରମଣିକା—ସଂ. ବ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ + କ୍ରମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— Upakramaṇikā ୧ । କୌଣସି ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସୂଚନା; ଅବତରଣିକା—1 Introduction of a subject to be dealt with; elementary discourse; foreword.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ଘ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

୨ । ବକ୍ତବ୍ୟମାଣ ବିଷୟର ପୂର୍ବାଭାସ—2 Prologue.

୩ । ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରପାତ—3. First steps. beginning.

ସଂ ବି – ସୂଚକ—Introductory

ଉପକ୍ରାନ୍ତ— ବି. ବଣ. (ଉପ = ଆରମ୍ଭ + କ୍ରମ ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ମ. ତ)—
Upakrānta ୧ । ଆରବ୍ଧ—1. Begun; undertaken.
(ଉପକ୍ରମ—ତ) ୨ । ଚେଷ୍ଟିତ—2. Attempted.
୩ । ବିସ୍ତୃତ—3. Extended; laid; stretched.
୪ । ପ୍ରକ୍ରାନ୍ତ—4. Gone; past.

ଉପକ୍ରିୟା—ବି. ବ. ଉପ = ସାହାଯ୍ୟ + କ୍ରିୟା = କାର୍ଯ୍ୟ)—
Upakriyā ୧ । ସାହାଯ୍ୟ—1. Help.
୨ । ଉପକାର—2. Beneficence.

ଉପକ୍ରୋଶ—ବି. ବ. (ଉପ = ସ୍ପାନ + କ୍ରୁଶ୍ ଧାତୁ = ନନ୍ଦା କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ନନ୍ଦା; ଅପବାଦ—
Upakrośa 1. Blame.
୨ । ଭର୍ତ୍ସନା; ସୋଧନ—
2 Censure; reproach; abuse.

ବଣ—(ଉପ = ନିକଟ + କୋଶ = କୋଶ; ଦୂରତ୍ୱ)
ଆସନ୍ନକୋଶ; ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଶ—
About two miles in distance.

ବି. ଅ—ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଶ —
Approximately two miles

ଉପକ୍ଷେପ—ବି. ବ. (ଉପ + କ୍ଷିପ ଧାତୁ = ଫୋପାଡ଼ିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upakshepa ୧ । ଉତ୍କ୍ଷେପ—
1. Mention; narration.
୨ । ପ୍ରସ୍ତାବ—2. Proposal.
୩ । ଆକ୍ଷେପ—3. Regret.
୪ । ନାଟ୍ୟାଦିରେ ଇତିହାସର ଉତ୍କ୍ଷେପ—
4. Narrating history in a play.

ଉପଗତ—ବି. ବଣ. (ଉପ = ନିକଟ + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Upagata ୧ । ସ୍ୱୀକୃତ—1. Promised; agreed; admitted.
(ଉପଗତି—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ଉପଗମ—ତ) ୨ । ଜ୍ଞାତ—2. Known; conceived.
୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Attained.
୪ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ମିଳିତ—4. Met.
୫ । ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ—5. Arrived at.
୬ । ଆସକ୍ତ—6. Addicted to.
୭ । ସନ୍ନିହିତ—7. Near at hand.
୮ । ଉପଗତ କରିଥିବା—8. Having copulated.

ବି. ବ—ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର ବା ରସିଦ୍—
Receipt, acknowledgement.

ଦେ. ବ—ପ୍ରାପ୍ତି—Attainment.

ପାଇବାପାଇଁ ମୋର ସଙ୍ଗ ଉପଗତସ୍ତେ । ପ୍ରଭା—ଉପବାସ୍ୟ ।

ଦେ. ବଣ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଜାତ—Born.

ମୋ ମନ ବାଣ୍ଟେ ମୁଁ ହୋଇଲି ଉପଗତ । ବତ୍ସଳା. ବତ୍ସସ୍ତମାମୃଣ ।

ଉପଗତ ହେବା (ଅମୁକଠାରେ)—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ସଙ୍ଗମ କରିବା—
Upagata hebā To cohabit; to copulate.

ଉପଗନ୍ଧକ—ବି. ବ. ଆଧୁନିକ ପ୍ରତ୍ୟେ ଗ) (ଉପ = ସଦୃଶ + ଗନ୍ଧକ)—
Upagandhaka ଗୁଗାସୃନ୍ଦକ ମୂଳପଦାର୍ଥବିଶେଷ; ଧାତୁବିଶେଷ—
Selenium; a chemical element.

ଉପଗମ—ବି. ବ (ଉପ = ନିକଟ + ଗମ ଧାତୁ = ଯିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upagama ୧ । ସ୍ୱୀକାର—1. Promise; admission; consent; acknowledgement; agreement.
(ଉପଗତ—ବଣ)
୨ । ନିକଟକୁ ଗମନ; ଉପସ୍ଥିତି—2. Arrival; presence.
୩ । ଅନୁମୋଦନ—3. Approval.
୪ । ଆସକ୍ତି—4. Attachment.
୫ । ଜ୍ଞାନ—5. Knowledge; conception.
୬ । ପ୍ରାପ୍ତି—6. Attainment; consummation.
୭ । ସନ୍ନିଧି—7. Nearness.
୮ । ଲୋଭ—8. Hankering after.
୯ । ଘଟଣା—9. Happening
୧୦ । ସଙ୍ଗମ—
10. Intercourse; cohabitation.
୧୧ । ଆରମ୍ଭ—11. Commencement.

ଉପଗାର—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉପକାର) —୧ । ଉପକାର—
Upagāra 1. Benefit.
୨ । ଅନୁଗ୍ରହ—2. Favour.
୩ । ମଙ୍ଗଳକାମନା—3. Good wishes.

ଉପଗାରିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉପକାରିନ୍) —୧ । ଉପକାରୀ; ମଙ୍ଗଳ-
Upagāriā ବିଧାୟକ; ବିପଦ ସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ—
1. Benefiting; beneficent; rendering service.
୨ । ମଙ୍ଗଳକାମୀ—2. Well-wisher.

ଉପଗାରୀ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉପକାରିନ୍) — ଉପଗାରିଆ (ଦେଖ)
Upagāri Upagāriā (See)

ଉପଗୀୟମାନ—ବି. ବଣ. (ଉପ = ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ + ଗୈ ଧାତୁ =
Upagīyamāna ଗାଇବା + କର୍ମ. ଆନ)—
ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ବୋଲ୍ଲସାଉଥିବା (ଗୀତ)
Being sung in loud tones.

ଉପଗୁପ୍ତ—ବି. ବ. (ନାମ)—ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୌଦ୍ଧସନ୍ନ୍ୟାସୀ; ଚଳିତ
Upagupta ଯୁଜପରେ ଅଶୋକ ଏହାଙ୍କଠାରୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଦୀକ୍ଷାମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ—
The celebrated Buddhist monk who is said to have converted Asoka to Buddhism.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅଟଳେ ୧୯ତା ୨ ଚଉଠି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଠି ବଦଳିବ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ନେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଡ ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳତେ' ନ ପାଇଲେ ଅଳ୍‌ତର୍ ଦେଖିବେ ।

ଉପଗୁରୁ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ନମ୍ର+ଗୁରୁ=ଶିକ୍ଷକ)—
Upaguru ୧ । ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରତିନଧି—
1. Deputy of a spiritual guide.
୨ । ଗୁରୁଙ୍କ ଅଧସ୍ତନ ଗୁରୁ ବା ଶିକ୍ଷକ—
2. A subordinate teacher.
୩ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ; ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷକ—
3. Acting teacher.

ଉପଗୂଢ଼—ସଂ. ଭୂ. (ଉପ=ଦୃଢ଼ରୂପେ+ଗୁଢ଼ ଧାତୁ=ଆଲଙ୍ଗନ ବା ଗୋପନ କରିବା+କର୍ମ ତ)—୧ । ଆଲଙ୍ଗିତ—
Upagūrdha 1 Embraced.
୨ । ଗୁପ୍ତ; ଲୁକ୍କାୟିତ—
2. Hidden; concealed.

(ଉପଗୂହନ—ବି)

ବି—୧ । (+ଭାବ. ତ)—ଆଲଙ୍ଗନ—1. Embrace.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Attainment.

ଉପଗୂହନ—ସ. ବି. (ଉପ=ଦୃଢ଼ ରୂପେ+ଗୁହ ଧାତୁ=ଗୋପନ ବା ଆଲଙ୍ଗନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Upagūhana ୧ । ଆଲଙ୍ଗନ—1. Embracing
୨ । ଗୋପନ—2. Suppression; concealment.

(ଉପଗୂଢ଼—ବିଣ)

ଉପଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବି. (ଉପ=ସ୍ନାନ+ଗ୍ରନ୍ଥି=ଗଣ୍ଠି)—
Upagranthi ଅଣ୍ଡକୋଷକୁ ଭଲ ପେଟ ସଙ୍ଗେ ସଂଯୋଗ କରିବା ନାଡ଼ୀ—(anatomy) The name of the continuation of the veins which constitute the testicles.

ଉପଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ସ୍ନାନ; ନ୍ୟୂନ+ଗ୍ରହ)—
Upagraha ୧ । ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରହର ଗୁରୁତ୍ୱାକର୍ଷଣରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରହ (ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ର ପୃଥିବୀର ଉପଗ୍ରହ)—
1. A minor planet revolving along with a planet; satellite; moon.
୨ । (ଉପ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ରୋଧ; କାରାବନ୍ଧନ; ତଦ୍ଦ୍— 2. Confinement; restraint; impresonment.
୩ । ଗିରଫ୍ କରିବା—3 Arrest; seizure.
୪ । ଅନୁରୋଧ; ପ୍ରାର୍ଥନା—4. Request
୫ । ଆନୁକୂଲ୍ୟ—5. Favour.
୬ । ସାହାଯ୍ୟ—6. Help
୭ । ଉପଯୋଗ—7 Suitability.
ସଂ. ବିଣ—କାରାରୁଦ୍ଧ; କଏଦ—Confined; imprisoned.

ଉପଗ୍ରାହ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ନିକଟ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upagrāha

ଉପଢୌକନ; ଓତ୍ତଣ; ଉପହାର—
Present; nuzzerana.

ଉପଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ଗ୍ରହ+କର୍ମ. ଯ)—
Upagrāhya ଉପଗ୍ରାହ (ଦେଖ)
Upagrāha (See)

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦେୟ ଦିଆଯିବା—1. Presented; offered.
୨ । ଦେୟ ଦେବାର ଉପଯୁକ୍ତ—
2. Fit to be presented

ଉପଘାତ—ସଂ. ବି (ଉପ=ଅଧିକ+ହନ ଧାତୁ=ଆଘାତ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upaghāta ୧ । ଆଘାତ—1 Blow; assault.
୨ । କ୍ଷତି—2. Injury
୩ । ବିନାଶ—3. Destruction
୪ । ବିକଳତା; ଅଙ୍ଗଚ୍ଛେଦନ—4. Mutilation.
୫ । ବିକୃତି—5. Transformation; deformity.
୬ । ରୋଗ—6 Sickness.

ଉପଘାତକ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Upaghātaka ୧ । ବିନାଶକ—1 Destroying.
୨ । କ୍ଷତିକାରକ 2. Injuring.
୩ । ଉତ୍ପୀଡ଼କ—3. Oppressive.

ଉପଘ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ସମୀପ + ହନ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Upaghna ୧ । ନିକଟସ୍ଥ ଆଶ୍ରୟ—1. Shelter; refuge.
୨ । ସମୀପ—2. Nearness,

ଉପଚକ୍ଷୁ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ=ସମୀପ+ଚକ୍ଷୁଃ=(ଆଖି)—
Upachakshu ୧ । ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି—1. Spiritual sight.
୨ । ଚଷମା; ପ୍ରତଚକ୍ଷୁ—2. Spectacles.
ସଂ. ଅ—ଚକ୍ଷୁନିକଟରେ—About the eyes.

ଉପଚୟ ସଂ. ବି. (ଉପ+ଚି ଧାତୁ=ଚୟନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upachaya ୧ । ସମୃଦ୍ଧି - 1. Prosperity,
(ଅପଚୟ—ବିପରୀତ) ୨ । ବୃଦ୍ଧି --2. Increase; growth.
(ଉପଚିତ—ବିଣ) ୩ । ଉନ୍ନତି—3 Improvement.
୪ । ଆଧିକ୍ୟ—4. Plenty; abundance.
୫ । ସଂଗ୍ରହ; ସମୂହ—5. Accumulation; collection
୬ । ପୁଷ୍ଟି—6. Nourishment

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଘ	ଙ	ଚ,ଛ	ଛ	ଜ	ଝ	ଞ	ଟ	ଠ	ଡ,ଢ	ଣ	ତ	ଥ,ଦ	ଧ	ନ	ପ	ଫ	ବ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୃ	ୟ	ୱ	ଅନୁସ୍ୱାର	ବିସର୍ଗ	କ	ଖ	ଗ	ଘ	ଙ	ଚ	ଛ	ଜ	ଝ	ଞ

ଚେଷ୍ଟାର ଉପକରଣ, ଦେଉଥିବା ଲୋକ ଯେଉଁ ଜାତୀୟ ପ୍ରକାରର ଉତ୍କ. ପ୍ରେମସୁଧାକର ।

୩ । ସମ୍ମାନ—3. Respect.

୪ । ବ୍ୟବସାୟ—4. Profession; trade.

୫ । ଆରୋପ—5. Imputation.

୬ । ଉପକରଣ—6. Material; ingredient.

୭ । ଉତ୍କୋଚ—7 Bribe.

୮ । ସଜ୍ଜା—8. Equipment.

୯ । ବ୍ୟବହାର—9 Custom, usage.

୧୦ । ଉଳପଥୁଣ୍ଡି ଯୁକ୍ତି; ଗଉସ୍ତା—10. Unfair argument by taking advantage of some unguarded or equivocal expression of the opposite party.

୧୧ । ମିଥ୍ୟା ଚାଟୁକ୍ୟ; ମିଥ୍ୟାପ୍ରଶଂସା—11 Flattering compliment; false praise.

୧୨ । ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ— 12 Observance of religious rites.

୧୩ । ଉଦାହରଣଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥବୋଧ—13 Explanation by means of analogy.

ଉପଚରଣ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ—ଅନ୍ୟଠାରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ—Upachārana Applied to another.

ରୁକ୍ମିଣୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ସେବା କରି,
ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀହରି । ଗୀତା—ଚତୁର୍ଥସନ୍ଧିତ୍ୱ ।

ଉପଚରିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ କ୍ରି—ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା;—Upachāribā To perform; to accomplish.

କେନ ଅବଜ୍ଞେଲ ଏହି ଯଜ୍ଞ ଦାନ କରି
ନାନାବିଧ କର୍ମ ପରମ୍ପରା ଉପଚରି । ଚାରୀ. ରଘୁବାହ୍ମ ।

ଉପଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. (ଉପ+ଚର ଧାତୁ=ସିବା+କର୍ମ. ଯ)—Upachārjya ସେବାଯୋଗ୍ୟ; ଚିକିତ୍ସାଯୋଗ୍ୟ—Fit to be tended or medically treated.

ଉପଚିକୀର୍ଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ+କୃ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—Upachikirshā ଉପକାର କରିବାର ଇଚ୍ଛା; ପରୋପକାର ପ୍ରବୃତ୍ତି—Desire to do good. (ଅପଚିକୀର୍ଷା—ବିପରୀତ)

ଉପଚିକୀର୍ଷୁ—ସଂ.ବିଣ (ଉପ+କୃ ଧାତୁ+ଇଚ୍ଛାର୍ଥେ ସନ+କର୍ତ୍ତୃ.ତୃ)—Upachikirshu ପରୋପକାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ; ଉପକାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ—Beneficent; benevolent; desirous of benefiting others. (ଅପଚିକୀର୍ଷୁ—ବିପରୀତ)

ଉପଚିତ—ସଂ. ବିଣ.(ଉପ+ଚି ଧାତୁ=ସଂଗ୍ରହ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କର୍ମ. କ୍ତ,—୧ । ସମୃଦ୍ଧ; ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—1. Increased; augmented; ୨ । ଉନ୍ନତ—2. Improved. (ଅପଚିତ—ବିପରୀତ) (ଉପଚୟ- ତ)

ଉପଚିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉପ+ଚର ଧାତୁ=ସିବା+କର୍ମ. ତ)—Upacharita ୧ । ସେବିତ—1. Served; attended, ୨ । ଆରାଧିତ; ଉପାସୀତ—2. Worshipped; adored. ୩ । ଲକ୍ଷଣା ଦ୍ୱାରା ବୋଧିତ—3. Explained by means of analogy; illuminated by illustrations.

ଉପଚର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ (ଉପ+ଚର+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ.+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—Upacharjyā ୧ । ସେବା; ଶୁଶ୍ରୂଷା—1 Attendance; service. ୨ । ଚିକିତ୍ସା—2. Medical treatment ୩ । ଉପାସନା; ଆରାଧନା— 3. Worship.

ଉପଚୟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପଚିବା (ଦେଖ) Upachāibā Upachibā (See)

ଉପଚାଗ୍ନ୍ୟ—ସଂ. ନ (ଉପ+ଚି ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ; ନପାଛନ)—Upachāgnya ୧ । ସଂସ୍କୃତ ଅଗ୍ନି—1. Consecrated fire. ୨ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି – 2. Sacrificial fire. ୩ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିଧାରଣାର୍ଥ କୃତ୍ରିମଶେଷ— 3. Sacrificial fire-place.

ଉପଚାର—ସଂ. ବ (ଉପ+ଚର ଧାତୁ=ସିବା + ଭାବ. ଅ)—Upachāra ୧ । ଉପଚର୍ଯ୍ୟା; ସେବା; ଶୁଶ୍ରୂଷା;—1. Service; attendance, (ଅପଚାର—ବିପରୀତ) (ଉପଚରିତ—ବିଣ) ୨ । ଚିକିତ୍ସା; ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ—2. Medical treatment; administering medicine.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଦେଖିବେ ଅଥଚ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦିଶିବ । ଯେଉଁ ଅଙ୍କଟି ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ; ତଳିତ ଅଥଚ ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳରେ ଦୁଇରେ ଦେଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଦରକ ୧ ବା ୨ ତଳିତ ଦୋଳିଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଦୁଇ ଦେ ଦୋଳରେ ଦେଲେ ୧ ଦୋଳରେ ଦେଲେ ୨ ଦିଅନ୍ତୁ ଦେଲେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉଚ୍ଚାରଣ ହେବ । ଯଥା ତଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱୟ ଶବ୍ଦ ଦୋଳରାଜ୍ ଦେଲେ ଯଥା— ଓ ୮ ଓ ନିମ୍ନରେ 'ଗାଡି' ଦୋଳରେ; 'ଦଶ' ଓ ନିମ୍ନରେ 'ଦଶ' ଦେଖିବେ; 'ବଳ୍' ଓ ପାଦରେ 'ବଳ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅଟଳ' ଓ ପାଦରେ 'ଅଟଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଉତ' ଓ ପାଦରେ 'ଅଉତ୍' ଦେଖିବେ

୩ । ପରସ୍ପର—3 Developed.

୪ । ସଂଗୃହୀତ; ସଞ୍ଚିତ—4. Collected; gathered; culled together.

୫ । ଉଚିତ—5. Prepared

୬ । ସମାପ୍ତ—6. Finished; completed.

୭ । ଦଗ୍ଧ—7. Burnt.

ଉପଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପଚପ୍)—୧ । ଉପରକୁ ଉଠିବ ; Upachibā ଉପୁଜିବା—1 To overflow; to rise up, to run over; to come up.

୨ । ଅତ୍ୟଧିକ ଭାବରେ ଦେଖାଯିବା; ପାଲୁପାଲୁ ହେବା— 2. To abound.

ଉପଚୀୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ଚି ଧାତୁ = ସଂଗ୍ରହ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ) - ବୃଦ୍ଧିପାଉଥିବା; ବର୍ଦ୍ଧମାନ— Upachīyamāna On the increase; in the state of being augmented.

ଉପଚ୍ଛନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଛନ୍ଦ = ଛନ୍ଦିବା + ଘଞ୍. ଅ)— Upachchhanda ୧ । ପ୍ରାର୍ଥନା; ଅନୁରୋଧ— 1. Request.

୨ । ପ୍ରଲୁବ୍ଧଣା—2. Inducement.

୩ । ଉପମନ୍ତ୍ରଣା; ଫୁସୁଲାଇବା— 3 Persuation.

ଉପଜଲୋର୍—ଅବ୍ୟୟ. (ବସ୍ତୁର) ବିଣ—ଅକୃତ୍ରିମ; ସ୍ୱାଭାବିକ— Upajalor Natural.

ଉପଜାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପଜାତ) — Upajāibā ୧ । ଜନ୍ମାଇବା—1. To bring forth; to produce, ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ୨ । ଘଟାଇବା—2. To bring into existence; to cause to happen.

ଉପଜାତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ଜାତ)—୧ । ଜାତ; ଜନ୍ମିତ— Upajāta 1. Born; produced; evolved.

୨ । ଉତ୍ଥିତ—2. Aroused; risen.

୩ । ଘଟିତ—3. Happened

ଉପଜାତି— ସଂ. ବି. (ଉପ = ସ୍ୱଳ୍ପ + ଜାତି)—୧ । ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ଜାତି— Upajāti 1. Mixed caste.

୨ । ସଂସ୍କୃତ ମିଶ୍ର ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—2 A mixed Sanskrit metre made of Indrabajrā and Upendrabajrā coming alternately.

ଉପଜାପ - ସଂ.ବି (ଉପ = ଗୁପ୍ତଭାବରେ + ଜଲ୍ ଧାତୁ = କହିବା + ଘଞ୍. Upajāpa ଅ,—୧ । ଦ୍ୱୈଧକ୍ୟ; ଭେଦ; ବିଚ୍ଛେଦ— 1 Disunion; discord.

୨ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) — ଦ୍ରୋହକ—2. Treason.

୩ । ଧୃଷ୍ଟତା; ଘାଙ୍କି—3. Effrontery.

୪ । ଗୁପ୍ତମନ୍ତ୍ରଣା—4. Secret consultation; conspiracy.

ଉପଜାପକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ + ଜଲ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)— Upajāpaka ୧ । ଅନିଷ୍ଟକାରକ—1 Mischief-making. (ଉପଜାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚକ୍ରାନ୍ତୀ—2. Conspiring.

ଉପଜିବା – ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପଜାତ)—ଉପୁଜିବା (ଦେଶ) Upajībā Upujibā (See)

ଉପଜିହ୍ୱା - ସଂ. ବି. (ଉପ = ସ୍ୱଳ୍ପ + ଜିହ୍ୱା = ଜିଭ) — ଘଣ୍ଟିକା— Upajihwā Uvula; soft palate; epiglottis.

ଉପଜୀବକ -- ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ + ଜୀବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)— Upajībaka ଯେ ଜୀବିକା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରେ— (ଉପଜୀବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Depending on another for maintenance.

ଉପଜୀବନ - ସଂ. ବି.—ଜୀବନର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ; ଜୀବିକା— Upajībana The means of support.

ଉପ ଉପଜନନ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଅଝଟ.

କହିଁକେ ଥାଏ ତାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୋଇ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ୧୦।୧୨।୩୦. ବଳ ।

ଉପଜୀବିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପଜୀବ + ଇକ) —ଉପଜୀବକ (ଦେଖ) Upajībika Upajībaka (See) (ଉପଜୀବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପଜୀବିକା— ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ ଉପଜୀବକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Upajībikā Feminine of Upajībika.

ସଂ. ବି. — ୧ । ଆଜୀବ—1. Livelihood

୨ । ଜୀବିକୋପାୟ - 2. Subsistence.

୩ । ବୃତ୍ତି -- 3. Means of support; profession.

ଉପଜୀବୀ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ + ଜୀବ ଧାତୁ = ବଞ୍ଚିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ Upajībī ୩ମା. ୧ ବ)— (ଉପଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଜୀବିକାବଲମ୍ବୀ—1 Living upon.

୨ । ଆଶ୍ରିତ—2. Dependent on.

୩ । ଯେ ଯୋଡି ଦେବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ ଆଶା କରେ— 3. Living on another.

ଉପଜୀବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ଜୀବ୍ ଧାତୁ = ବଞ୍ଚିବା + କର୍ମ. ଯ)— Upajībya ୧ । ଜୀବନ ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ଅବଲମ୍ବନୀୟ; (ଉପଜୀବ୍ୟା - ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଶ୍ରୟଣୀୟ— 1. Affording subsistence; to be depended upon as a livelihood.

୨ । ଆଶ୍ରୟଦାତା; ପୋଷିବାବାଲ୍ଲ— 2. Maintaining.

ଉପଜୋଷମ୍— ସଂ.ଅ. (ଉପ + ଜୁଷ୍ ଧାତୁ = ପ୍ରୀତ ହେବା + ଘଞ୍.ଅ)— Upajosham ୧ । ଆନନ୍ଦ—1. Delight; joy.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	କ	ଜ	ଶ,ଷ	ଂ	ଇସ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ମ	ଁ	ଇଅ	ଁ	ନ୍

୨ । ଉତ୍ସୃଂଖଳ; ରୁପ୍‌ମାର ରହିବା—
2. Complete silence.

ଉପଜ୍ଞା—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ = ଅଭିମୁ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ = ଜାଣିବା + ଭାବ
Upajñā ଅ ୧ । ପ୍ରଥମ ଜ୍ଞାନ; ଆଦ୍ୟ ଜ୍ଞାନ—
1. The first idea of a thing
୨ । ଉପଦେଶ ବା ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତିରେକେ ଜନ୍ମିବା ପ୍ରଥମଜ୍ଞାନ—
2. Untaught or intuitive knowledge

ଉପଠାଙ୍ଗର ଢେବା ଦେ. କ୍ରି ୧ । ଥଟ୍ଟା କରିବା—
Upaṭāṅgara ḍebā 1. To cut jokes.
୨ । ଛଳ ମେଳିବା—
2 To utter innuendos (to a person)

ଉପଡଙ୍ଗର—ଦେ. ବିଣ. ତ୍ରି.— ଯେ ଅପରର ଭାଗ୍ୟ ବା ବିଭବ ଦେଖାଇ
Upaḍaṅgara ଦୁଏ—Showy; showing one's own
(ଉପଡଙ୍ଗରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) prosperity.
ଦେ. ବ—୧ । ଦମ୍ଭାଡ଼ମ୍ବର 1 Vanity,
୨ । ଅପରର ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରକଟନ—
2, Boasting indirectly) of one's own
prosperity

ଉପଡ଼—ଦେ. ବ. (ସଂ ଉତ୍ପାଟନ)—
Uparḍā ୧ । ଉତ୍ପାଟନ—1 Uprooting
ଉପଡ଼ା ୨ । ଅଙ୍ଗରୁ ଅଙ୍ଗରାଗ ଆଦି ଛଡ଼ାଇବା—
ଉଖଡ଼ା 2. Rubbing off ointment already ap
plied to the body
ବିଣ—୧ । ଉତ୍ପାଟିତ— Uprooted
୨ । ଦେହରୁ ଦଳିଯା ଆଦି ଛଡ଼ାଇ ଥିବା—
2. Rubbed off (of ointments applied to
the body)

ଉପଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Uparḍāibā Upurḍāibā See
ଉପଡ଼ାନି
ଉଖଡ଼ାନା

ଉପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ପାଟନ)—
Uparḍibā ଉତ୍ପାଟିତ ହେବା; ଉପୁଡ଼ିବା—
ଉପଡ଼ା To be up-rooted.
ଉଖଡ଼ନା

ଉପଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି ଉପୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Uparḍeibā Upurḍāibā (See)

ଉପଢୌକନ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ସମ୍ମୁଖକୁ + ଢୌକ ଧାତୁ = ଯିବା
Upaḍhaukana + କରଣ ଅନ)—
୧ । ଉପହାର; ଭେଟି—
1. Present; gift; offering.
୨ । ଉତ୍କୋଚ—2 Illegal gratification;
bribe.

ଉପତନ୍ତୁ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ସ୍ୱାନ + ତନ୍ତୁ)—ପତଳାସୂତା; ସରୁସୂତା—
Upatantu Thin thread; thin fibre.

ଉପତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—ଉପତନ୍ତୁ (ଦେଖ)
Upatantra Upatantu (See)

ଉପତପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ = ଅଭିଶମ୍ବ + ତପ୍ ଧାତୁ = ତାତିବା +
Upatapta କର୍ମ. ତ)—୧ । ତତଲା; ଅଭିଶମ୍ବ ତପ୍ତ ବା
(ଉପତାପ—ବ) ଗରମ—1. Heated.
୨ । ସନ୍ତାପିତ; ସନ୍ତପ୍ତ—2. Afflicted; distressed.
୩ । କାତର—3 Overwhelmed.
୪ । ପୀଡ଼ିତ—4. Sick.
୫ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ— 5 Oppressed.

ଉପତପ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ = ଅଭିଶମ୍ବ + ତପ୍ ଧାତୁ = ତତାଇବା +
Upataptā + କର୍ତ୍ତୃ ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ତପ୍ତ ବା ତପ୍ତ
(ଉପତପ୍ତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ—1. Heating.
୨ । ଦୁଃଖପ୍ରଦ; ସନ୍ତାପଦାୟକ—
2 Afflicting; distressing.
ସଂ. ବ—ରୋଗ—Sickness; disease.

ଉପତାପ—ସଂ. ବ (ଉପ = ଅଭିଶମ୍ବ + ତପ୍ ଧାତୁ = ତାପ୍‌ଦେବା +
Upatāpa ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ଉତ୍ତାପ—1. Heat.
ଉପତପ୍ତ
ଉପତାପିତ } ବିଣ ୨ । ସନ୍ତାପ—2. Affliction.
୩ । ରୋଗ; ପୀଡ଼ା—3 Sickness; disease
୪ । କ୍ଲେଶ; ଦୁଃଖ—4 Pain; distress.
୫ । ଅଶୁଭ—5. Calamity; misfortune; woe.
୬ । ତ୍ୱରା—6 Hurry.

ଉପତାପିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ = ଅଭିଶମ୍ବ + ତପ୍ ଧାତୁ ଣିଚ = ତାପି ଧାତୁ
Upatāpita ତତାଇବା + କର୍ମ. ତ)—ଉପତପ୍ତ (ଦେଖ
Upatapta (See)

ଉପତାରା—ସଂ. ବ (ଉପ = ନିକଟ + ତାରା)—ଆଖିର ପୁଅର ଗୁର
Upatārā ପାଖେ ଥିବା କଳା ଅଂଶ; କଳା ତେଲା—
The iris of the eye.

ଉପତ୍ୟକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ = ନିକଟ + ଇ୍ୟତ୍ ଧାତୁ ଣ୍ୟତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ + ଟାପ୍)—
Upatyakā ପର୍ବତର ନିକଟସ୍ଥ ଭୂମି; ପର୍ବତର ତଳଦେଶସ୍ଥ
(ଅଧିତ୍ୟକା—ଉପତ୍ୟତ) ସମତଳ ଭୂମି—Level land at the
foot of a mountain; valley.

ଉପଦଂଶ—ସଂ. ବ (ଉପ = ଅଭିଶସ୍ତ + ଦନ୍ଶ୍ ଧାତୁ = ଦଂଶନ କରିବା
Upadaṁsa + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗର୍ହିତ ରୋଗ; ଘିଅଙ୍ଗ
ରୋଗ—1. Venereal disease; chancre;
syphilis.
୨ । (+କର୍ମ ଅ) ମଦର ଗୁହ୍ୟ; ମଦ୍ୟପାନ କାଳୀନ ମୁଖ-
ରୋଚକ ବସ୍ତୁ—2 Something eaten at
the time of drinking wine to make
the drink enjoyable or palatable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପ୍ରଶ୍ନରେ ସୂଚିତ ୧ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରେ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ ଚରଣ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେବା ସୋଷରେ ସେମାନେ ଏ ଛନ୍ଦାବୋଷରେ ଚ ମିଳିବେ, ସେମାନେ ସେଉଁ ଗୀତି ରଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ଚରଣରେ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେବା ସୋଷରେ ଏକ ସୋଷରେ ହେବେ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଷରେ 'ଦୃଶ' ର ମିଳରେ 'ଦୃଶ' ସେଷିବେ 'ଦଖି' ର ଗାଇରେ 'ଦକ୍ଷି' ସେଷିବେ; 'ଅଟଣା' ର ଗାଇରେ 'ଅଣ୍ଟ' ସେଷିବେ; 'ଅଲଚଟ' ର ଗାଇରେ 'ଅଚ୍ଚଟ' ସେଷିବେ

ଉପଦରପ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଉପଦ୍ରବ)—ଉପଦ୍ରବ (ଦେଖ)
Upadarapa Upadraba (See)
ଉପଦ୍ରବ
ଉପଦ୍ରପ

ଉପଦରପୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା)—ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Upadarapī Upadrabī (See)

ଉପଦର୍ପ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ଉପଦ୍ରବ (ଦେଖ)—
Upādarpa 1. Upadraba See)
୨ । ଭୟ; ଭଭ୍ରତିକା—2 Fear
୩ । ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ—3. Contagious disease.

ଉପଦ୍ର୍ପୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Upadarpī Upadrabī (See)

ଉପଦର୍ବ—ଗ୍ରା. ବି—ଉପଦ୍ରବ (ଦେଖ)
Updarba Upadraba (See)

ଉପଦର୍ବୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା (ଦେଖ)
Upadarbī Upadrabī (See)

ଉପଦର୍ଶକ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଦୃଶ୍ ଧାତୁ; ତୈଳାଦି=ଦର୍ଶି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଦ୍ୱାରପାଳ; ଦ୍ୱାରୀ—
Upadarśaka 1. Gate-keeper.
ସଂ. ବିଣ—ଯେ ଦେଖାଇଦିଏ - One who shows.

ଉପଦଳ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ=ଈଷତ୍+ଦଳ=ପାଖୁଡ଼ା)—
Upadala ଫୁଲ ପାଖୁଡ଼ା ତଳେ ତେଣ୍ଟ ଉପରେ ଥିବା ପାଖୁଡ଼ା ପରି ଅଂଶ (ସାଦା କଢ଼ିକୁ ପହିଲେ ଢାଙ୍କି ରଖିଥାଏ)—
The calyx of a flower

ଉପଦା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ=ସମ୍ଭ୍ରମରେ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ଉପଢୌକନ; ଦେଣ୍ଟ—1. Present.
୨ । ଉତ୍କୋଚ; ଲାଞ୍ଚ—2. Bribe

ଉପଦାନ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନ; ଅନ୍ତ୍ରତ୍ୱ ବା ଆଶ୍ରୟ ପାଇବାପାଇଁ ସାହା ଦିଆଯାଏ)—ଉତ୍କୋଚ; ଲାଞ୍ଚ—
Upadāna Bribe given to secure favour; black mail.

ଉପଦାନକ—ସଂ. ବି—(ଉପ+ଦା ଧାତୁ+ଅନ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅକ)—
Upādanaka ଉପଦାନ (ଦେଖ)
Upadāna (See)

ଉପଦିଷ୍ଟ—ସଂ.ବିଣ (ଉପ+ଦିଶ୍ ଧାତୁ=ଆଦେଶ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upadishṭa. ୧ । ଆଦିଷ୍ଟ—1. Commanded.
(ଉପଦେଶ - ବି) ୨ । ଯାହାକୁ ଉପଦେଶ ଦିଆ ଯାଇଅଛୁ—
2 Directed; instructed; advised.
୩ । ଶିକ୍ଷିତ—3 Taught
୪ । ପ୍ରଦର୍ଶିତ—4. Pointed.
୫ । କଥିତ—5. Said; spoken,
୬ । ଯାହାକୁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦିଆଯାଇଅଛୁ—6. Initiated into a tenet of religion.

ସଂ. ବି (+ଉପ. ତ)—ଉପଦେଶ—Advice.

ଉପଦେବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଉପଦେବତା (ଦେଖ)
Upadeba Upadebatā (See)
ଅଭ୍ର ଯେଭେବ ଦେବ ଉପଦେବମାନେ
ଉଗୁ ସପ୍ତ ଋଷିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସୁମନେ—କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଉପଦେବତା—ସଂ. ତ (ଉପ=ସାଦୃଶ୍ୟ+ଦେବତା)—
Upadebatā ୧ । ଦେବତାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱଦେବତା—
1 A minor Deity occupying a secondary place near a Deity.
୨ । ଭୂତପ୍ରେତାଦି ଦେବଯୋନି—
2. Demigod, ghost; spirit.

ଉପଦେବୀ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଦେବୀ)—କ୍ଷୁଦ୍ର ଦେବତା; ଯେଉଁ ଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ନାହିଁ—A minor Goddess who has no influence.

ଉପଦେଶ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଦିଶ୍ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upadeśa ୧ । ପରାମର୍ଶ—1. Advice; counsel.
(ଉପଦିଷ୍ଟ—ବିଣ) ୨ । ଶିକ୍ଷାଦାନ—
2. Instruction; teaching.
୩ । ଅଭିପ୍ରାୟ—3. Intention; express wish.
୪ । (+କର୍ମ ଅ)—ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ବାକ୍ୟ—
4. Direction.
୫ । ଶିକ୍ଷାବାକ୍ୟ - 5. Precept
୬ । ମନ୍ତ୍ରଦାନ—6 Religious initiation.
୭ । +କରଣ. ଅ)—କର୍ଣ୍ଣ; ଗୁରୁପ୍ରଦତ୍ତ ମନ୍ତ୍ର—
7. Mantra breathed by the preceptor into the ears of the disciple.
୮ । ଅନୁଶାସନ; ନିୟମ—8. Rule; command.
୯ । ବକ୍ତୃତା ଛଳରେ ଦିଆଯିବା ଧର୍ମୋପଦେଶ—
9. Sermon.

ଉପଦେଶକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ+ଦିଶ୍ ଧାତୁ=କହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —୧ । ଉପଦେଶଦାତା—
(ଉପଦେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Instructing
ସଂ. ବି.—୧ । ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ; ମନ୍ତ୍ରଦାତା—
1. Spiritual preceptor; evangelist.
୨ । ଗୁରୁ; ଶିକ୍ଷକ—2 Teacher.

ଉପଦେଷ୍ଟା—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ+ଦିଶ୍+ତୃ. ।ମା. ୧ବ.)—
Upadeshṭā ଉପଦେଶକ (ଦେଖ)
(ଉପଦେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Upadeśaka (See)

ଉପଦେହ—ସଂ.ବି. (ଉପ+ଦିହ୍ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କରଣ.ଅ)—
Upadeha ଅଙ୍ଗରାଗ—Toilet.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ		ଏ	ଐ	ଓ	ଔ	ଂ	ଃ	ଁ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ୍	ଯେ	ଅବାନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ୱ	ଃ	ଁ	ଇଅ	ଓ	ଁ

ଉପଦ୍ୱୀପ – ସଂ. ବ (ବୁଟୋଲିୟର ଭାଷା) (ଉପ = ପ୍ରାୟ + ଦ୍ୱୀପ)— Upadwīpa ଯେଉଁ ଭୂଭାଗର ଚାରି ପାଖରେ ଜଳ ଓ ଏକ ପାଖରେ ସ୍ଥଳ ଥାଏ—Peninsula.

ଉପଦ୍ରବ— ସଂ. ଉ. (ଉପ = ବିଶେଷ + ଦ୍ରୁ ଧାତୁ = ଅନିଷ୍ଟ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଉତ୍ପାତ —1. Calamity.

(ଉପଦ୍ରୁତ – ବିଣ) ୨ । ଅନିଷ୍ଟ—2. Injury.

୩ । ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟଣା—3. Adversity.

୪ । ଅତ୍ୟାଚାର; ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ—4. Violence; outrage; oppression; disturbance; ravage; nuisance.

୫ । ବ୍ୟାଧିର ବିକାରବିଶେଷ; ଉପସର୍ଗ—

5. Violent or critical symptoms of a disease; complications accompanying a disease.

ଉପଦ୍ରବୀ – ସଂ. ତ୍ରି. ପୁ (ଉପ = ବିଶେଷ + ଦ୍ରୁ ଧାତୁ = ଅନିଷ୍ଟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ଅତ୍ୟାଚାରୀ—Oppressive. (ଉପଦ୍ରବିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପଦ୍ରାକ୍ଷା – ସଂ ବ. (ଉପ = ପ୍ରାୟ + ଦ୍ରାକ୍ଷା = ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତା; ଏହା ଅକାରରେ ପ୍ରାୟ ଅଙ୍ଗୁରଫଳ ପରି ଥିବାରୁ)—ଘଣ୍ଟିକା— Upadrākshā Uvula.

ଉପଦ୍ରୁତ— ସଂ. ବିଣ (ଉପ + ଦ୍ରୁ ଧାତୁ = ଅନିଷ୍ଟ କରିବା + କର୍ମ. Upadruta ତ)—୧ । ଅତ୍ୟାଚାରିତ—

1. Oppressed; hurt; outraged.

୨ । ଉପଦ୍ରବଯୁକ୍ତ—2. Ravaged.

୩ । ବ୍ୟାକୁଳ—3. Perturbed.

ଉପଧର୍ମ— ସଂ. ବ (ଉପ = ଅଧସ୍ତନ; ନଚ୍ଛ + ଧର୍ମ)—୧ । ଅପ୍ରଧାନ Upadharma ଧର୍ମ; ଗୌଣ ଧର୍ମ— 1. Minor work.

୨ । ଗୌଣକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—2. A subordinate duty.

୩ । ଗୌଣ ଗୁଣ— 3. A secondary; minor quality.

୪ । କୁସଂସ୍କାର— 4. Superstition or false belief.

୫ । ଅଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଧର୍ମ— 5. Heresy.

ଉପଧା—ସଂ. ବ (ଉପ + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + ଭାବ. ଅ)— Upadhā ୧ । ଧର୍ମୀଦ୍ୱାରା ଉପନ୍ୟସ୍ତ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା — 1. A test or trial of ministerial honesty.

୨ । ଧର୍ମୀଦ ଦ୍ୱାରା ଭୃତ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା—

2. A test of honesty of servants.

୩ । ଜାଲ୍— 3. Forgery.

୪ । ଛଳ— 4 Fraud; intrigue.

୫ । (+କରଣ ଅ)—ଉପାୟ— 5. Means

୬ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଶବ୍ଦର ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଣ୍ଣ— 6. The penultimate letter of a word.

ଉପଧାତୁ – ସଂ. ବ (ଉପ = ନଚ୍ଛ + ଧାତୁ)—୧ । ନଚ୍ଛ ଧାତୁ— Upadhātū 1. Inferior mineral or metal.

[ଦ୍ର— ସାମ୍ବିକ, ଗୁଡିଆ, ଅଭ୍ର, କଂସ୍ୟ, ସିନ୍ଦୂର, ହିଙ୍ଗୁଳ ଓ ହରତାଳ ଏହି ସାତଟି ଉପଧାତୁ ।]

୨ । ଜନ୍ତୁ ଶରୀରରୁ ନିଃସୃତ ଘର୍ମ, ସ୍ତନ୍ୟ ଆଦି (ଏହା ଶରୀରସ୍ଥ ସପ୍ତ ଧାତୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୁହେଁ—

2 A secondary secretion of the body (e.g. milk, sweat etc.)

ଉପଧାନ— ସଂ. ବ (ଉପ = ଉପରେ + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + Upadhāna + ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—୧ । ଗଦି— 1. Cushion.

୨ । ମାଣ୍ଡି; ତକିଆ—2. Pillow; bolster.

୩ । (+ ଭାବ. ଅନ)—ଧାରଣ—3. Holding.

୪ । (+ କର୍ମ. ଅନ)—ପ୍ରଣୟ—4 Attachment; affection.

୫ । (+ କରଣ. ଅନ)—ବିଷ—5. Poison.

୬ । ବ୍ରତବିଶେଷ—6 A religious vow.

ଉପଧାନୀୟ— ସଂ. ବ (ଉପ + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + ଅଧିକରଣ. Upadhānīya ଅନୀୟ) ତକିଆ—Pillow; bolster.

ଉପଧା ମିଳାଇବା – ଦେ. କ୍ରି— ପଦ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ଉପଧା ସ୍ୱର ସଙ୍ଗେ Upadhā milāibā ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାଡ଼ିର ଉପଧା ସ୍ୱର ମିଳାଇବା– ଉପଧାମେଳାନା To compose a poem so that the **ଉପଧାମିଳାନା** penultimate vowel and the last letter of the first line will tally with those of the second line

[ଦ୍ର— ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରାଚୀନ କବିମାନେ ପଦ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାଡ଼ିର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ କେବଳ ମିଳାଇଥିଲେ; ଯଥା— କଳ, ବେଳ; ରମ୍ଭ, ସମ୍ଭ । ଉପଧାସ୍ୱର ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା । କାରଣ ଇଂରାଜୀରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷବର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ବଳ ଥିବାରୁ ପଦ୍ୟରେ ଉପଧାସ୍ୱର ମଳ ଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଯଥା— can, man, hit, bit ପ୍ରଭୃତି । ବଙ୍ଗଳାରେ ମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାୟ ଦୁର୍ବଳ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବାରୁ ଉପଧ ସ୍ୱର ମିଳାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ, ଯଥା— ଘାନ, ଦାନ; ରମ୍, ରାମ୍ । ଏହି ଅନୁକରଣରେ ମଧୁ ରାଧାନାଥ, ମଧୁସୂଦନ ଆଦି ଆଧୁନିକ ଯୁଗର କବିମାନେ ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟରେ ଧାଡ଼ିର ଶେଷବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଉପଧାସ୍ୱରକୁ ମିଳାଇ କବିତା ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି, ଯଥା— ବଣ, ଜଣ, ପାଣ, ଦୁନ; ମତେ, ସତେ; କଳ, ଫଳ; ରମ୍ଭ, କାମ୍ଭ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଯେଉଁ କବିତାରେ ଉପଧାସ୍ୱରର ମିଳନ ଥାଏ ତାହା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସୁଶ୍ରାବ୍ୟ ଓ ସୁଖକର ବୋଧହୁଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାଆଣ ଭେଦ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପୃଥେକ ରେଖା କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ; ଚଉଠି କୋଠାର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ୨୬ କୋଠରେ, ସେତେ ଏ ଢଙ୍ଗରେ ଜ ନିଅବ, ସେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଶବ୍ଦଟି ଜଧାଶମେ ବହିଁ ବସଥଟ ; ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହ ଶବ ଜୋଡ଼ାଜାଏ ଦେବ । ଜଥା.— ଘାଉ ର ଜଟରେ 'ଘାଉ' ଜୋଡ଼ବେ; 'ଜ୍ଞ' ର ଜଟରେ 'ଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଜ୍ଞ' ର ଘାଉରେ 'ଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜ୍ୟ' ର ଘାଉରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ;'ଅଉଜ୍ଜ' ର ଘାଉରେ 'ଅଉଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ

ଉପଧାସ୍ୱକ—ବି. ବିଣ. (ଉପ + ଧା ଧାତୁ = + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Upadhāyaka ୧ । ଉତ୍ପାଦକ; ଜନକ—
1. Generating; producing.
୨ । ଉପଯୋଗୀ—2. Suitable.

ଉପଧାଲଘୁସ୍ୱର—ସଂ. ବ—ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷରର ଅବ୍ୟବହୃତ ପୂର୍ବେ ଥିବା ଲଘୁସ୍ୱର—
Upadhālaghuswara The short vowel before the last letter of a word.

ଉପଧି—ସଂ. ବ.ବ (ଉପ + ଧା ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କ୍ତି. ଇ)—
Upadhi ୧ । ଛଳ; ଗୁଜୁଗୁ; କପଟ—1. Fraud; deceit.
୨ । ଭୟ—2. Fear; dread.
୩ । (+ ଅକ୍ଷକାଣ. ଇ)—ରଥର ଚକ ସହି—
3. Wheel of a chariot
ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉପାଧାନ)—ଉକ୍ଷା; ମ.ଣ୍ଡି—Pillow.
ଉପଧି ଦଇ ପଡ଼ା କର. ମୁଣ୍ଡ ଶେଉଥ ନିମନ୍ତେ ।
ଜରୁଆ, ଦଳବେତ ।

ଉପଧୂପିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ = ସମୀପ ବା ଅଧିକ + ଧୂପ ଧାତୁ = କର୍ମ. ତ)—
Upadhūpita ୧ । ସନ୍ତାପିତ—1. Afflicted.
୨ । ଆସନ୍ନମୃତ୍ୟୁ; ମୁମୂର୍ଷୁ—2. Dying.

ଉପନ—ଦେ. ବି. (ସ ଉପାସ୍ୱନ)—
Upana ୧ । ଉପହାର—1. Present.
ଉପଲଭୋଗ ୨ । ଉଦ୍ଦାଙ୍ଗ ଶାସନରେ ଶରତ୍କାଳୀନ ଦେବୀ ପକ୍ଷର ୫ ଦିନ ବା ୧୬ ଦିନରେ ପାଳ କରି ଜଣେ ଜଣେ ଗୃହସ୍ଥ ଗ୍ରାମ-ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରତିଦିନ ଯେଉଁ ଭୋଗ କରନ୍ତି—
2. Offering made to the village Goddess by the villagers by turn during the nine or sixteen days of Durgā pujā in the month of 'Āswina' in Brāhmana villages
୩ । ସଜନ ନୈବେଦ୍ୟ—3. Offering made by the public
ଦେବୋଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପନ ଦେବ
ଲାଜ ଥିବା ଯାଏ ଖେବ ଥିବ । ଉକ୍ତ. ଗ୍ରାମ୍ୟ-ଦେବୀ ।

ଉପନଗର—ସଂ. ବି. (ଉପ = ନିକଟ; କ୍ଷୁଦ୍ର + ନଗର)—
Upanagara ୧ । ନଗରର ଉପକଣ୍ଠ; ସହରର ତଳ—
1. Suburbs.
୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ନଗର—2. Small town.

ଉପନତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ = ସମୀପ + ନମ୍ ଧାତୁ = ନଇଁବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Upanata (ଉପନତ—ବି) ୧ । ସମୀପ ଗତ; ନିକଟସ୍ଥ—1. Adjoining
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Attained.
୩ । ଶରଣାଗତ—3. Seeking shelter.
୪ । ଉପସ୍ଥିତ—4. Arrived.

ଉପନନ୍ଦ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉପ + ନନ୍ଦ = ଆନନ୍ଦ)—
Upananda ଅତିଶୟ ଆନନ୍ଦପ୍ରାପ୍ତ; ଜାତାହ୍ଲାଦ; ଯାହା ହୃଦୟରେ ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମିଥାଏ—Delighted; delightful.
ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଗୋପରାଜ ନନ୍ଦଙ୍କର ଭାଇ—
The name of the brother of Nanda, the king of Gopa.

ଉପନନ୍ଦକ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ = ଅଧିକ + ନନ୍ଦ ଧାତୁ = ଆନନ୍ଦିତ ହେବା କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Upanandaka ଆନନ୍ଦଜନକ --Giving delight.
ସଂ. ବ (ନାମ) ୧ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ଜନୈକ ପୁତ୍ର—
1. Name of a son of Dhṛutarāshtra.
୨ । ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ; ବୁଢ଼ିଆଣୀ—2. Spider.
୩ । ନନ୍ଦଙ୍କ ଭାଇ— 3. Name of the brother of Nanda.

ଉପନପାଳି—ଦେ. ବ—ଗ୍ରାମ ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜାସାମଗ୍ରୀ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଶାରଦୀୟା ଓ ବାସନ୍ତୀ ପୂଜାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୃହସ୍ଥର ପଡ଼ିବା ପାଳି—
Upanapāli ଶାରଦୀୟା ଓ ବାସନ୍ତୀ ପୂଜାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୃହସ୍ଥର ପଡ଼ିବା ପାଳି—
The turn of a villager offering Bhoga to the village Goddess on a particular day during the nine or sixteen days of the Durgā pūjā.

ଉପନୟ—ସଂ. ବ—୧ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) କୌଣସି ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ଚତୁର୍ଥ ବା ଶେଷ ଅଂଶ—1. The 4th member or (ଉପନୀତ—ବିଣ) proposition of a syllogism in logic.
୨ । (ଉପ = ସମୀପ + ନୀ ଧାତୁ + କ୍ତି. ଅ)—
ସଙ୍କ୍ଷେପସଂସ୍କାର; ଦ୍ୱିଜାତିର ବ୍ରତବନ୍ଧ—
2. The ceremony of investiture of the sacred thread amongst the twice born caste.
ବାଳକ ଉପନୟନ ଦେଖି, ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଦେଖି ଜନନୀ. ଉପେନ୍ଦ୍ର
୩ । ଶିଷ୍ୟକୁ ମନ୍ତ୍ର ଦାନ--3. Initiation of a pupil with a mystic formula
୪ । ନିକଟକୁ ଆଣିବା—4. Conveying; bringing near.
୫ । ମନ୍ତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କାରୀକରଣ; ପ୍ରତିଷ୍ଠାକରଣ —
5. Consecration.

ଉପନୟନ—ସଂ. ବ (ଉପ + ନୀ ଧାତୁ + କ୍ତି. ଅନ)—
Upanayana ୧ । ଉପନୟ ୨-୫ (ଦେଖ)
(ଉପନୀତ—ବିଣ) 1. Upanaya 2-5 (See)
୨ । ଉପାସ୍ୱନ; ଦେଇଣ—2. Present.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଠ	ଢ	ଣ,ନ୍	ତ	ଥ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଶ	କ୍ଷ	ଇଂ	ଜ୍ଞଃ	ଃ
୨	ଏ	ଔ	ଊ	ଋ	ୠ	ଅବାଘନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୰ୱ	ଯ	ସ	ଁଂ	୮୭	୫	ନ୍

ଉପନାମ ସଂ. ବ. (ଉପ=କୃତ୍ରିମ + ନାମ)—
Upanāma ୧ । ଡାକ ନାମ—2. Nick name; surname
୨ । କୃତ୍ରିମ ନାମ; ଓରଫ—
2 An alias; pseudonym.
୩ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷନାମ—3. Additional name.
୪ । ଉପାଧି—4. Title.

ଉପନାୟ —ସଂ. ବ· (ଉପ + ନା ଧାତୁ ଣିର୍=ନାୟି ଧାତୁ=ନଆଇବା + କରଣ. ଅ)—ଉପନୟ ୨-୫ (ଦେଖ)
Upanāya Upanaya 2-5 (See)

ଉପନାୟନ —ସ. ବ. (ଉପ + ନା ଧାତୁ ଣିର୍ + ଭାବ. ଅନ)—
Upanāyana ୧ । ଉପନୟ ୨-୫ (ଦେଖ)
1. Upanaya 2-5 (See)
୨ । ଆଗମନ—2. Coming.

ଉପନାହ —ସଂ ବ. (ଉପ+ନହ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upanāha ୧ । ବନ୍ଧନ—1 Tie; bond.
୨ । ସାରଙ୍ଗାଦିର ନମ୍ନଭାଗ, ଯେଉଁଠାରେ ତାରସବୁ ବନ୍ଧା ଦୋଇଥାଏ; ସାରଙ୍ଗାଦିର ତନ୍ତ୍ରୀବନ୍ଧନ ସ୍ଥାନ—
2. The tie-piece of a lute or other stringed instrument where the wires are fixed.
୩ । (+ କରଣ. ଅ) ପ୍ରଲେପ; ପୁଲ୍‌ଟିସ୍—
3. Ointment; poultice; plaster.
୪ । (ବୈଦ୍ୟକ) ସ୍ୱେଦ (ଦେଖ)
4. Sweda (See)

ଉପନିକ୍ଷିପ୍ତ —ସଂ. ବଣ. (ଉପ + ନିକ୍ଷିପ୍ତ)—ଉପନିହିତ (ଦେଖ)
Upanikshipta Upanihita (See)

ଉପନିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବ (ଉପ + ନିକ୍ଷେପ)—ନ୍ୟାସ; ଗଚ୍ଛିତରଖିବା—
Upanikshepa Deposit of valuables with another person.
(ଉପନିକ୍ଷିପ୍ତ—ବଣ)

ଉପନିଧାନ—ସଂ. ବ (ଉପ+ନିଧାନ)—ଉପନିଧି (ଦେଖ)
Upanidhāna Upanidhi (See)
(ଉପନିହିତ—ବଣ)

ଉପନିଧି—ସଂ. ବ. (ଉପ+ନି+ଧା=ଧରିବା+ଭାବ. ଇ)—
Upanidhi ନ୍ୟାସ; ଗଚ୍ଛିତରଖିବା ରହାଦ; ଉପାଜ୍‌ଝ ରଖିବା—
Deposit of valuables with another person for safe custody.

ଉପନିପାତ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ସମୀପକୁ+ନି+ପତ୍+ଭାବ. ଅ)—
Upanipāta ୧ । ସମୀପକୁ ଆଗମନ—
1. Arrival; approach.
୨ । ହଠାତ୍ ଉପସ୍ଥିତି—2 Sudden presence.

ଉପନିବେଶ— ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକଟରେ + ନିବେଶ=ବାସ)—
Upanibesa ୧ । ଦେଶାନ୍ତରରେ ନିବାସ—1. A colony.
୨ । ଏକଦେଶରୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଦେଶରେ ସ୍ଥାୟିରୂପେ ବାସ କରିବା—2. New settlement fixed at a different place

ଉପନିବେଶିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପନିବେଶ+ଇତ)—
Upanibesita ଦେଶାନ୍ତରରେ ନୂତନ ବସତ କରିଥିବା; ଉପନିବେଶରେ କୃତାଧିବାସ—Newly settled; colonised.

ଉପନିବେଶୀ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ନି+ବିଶ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Upanibesī ଉପନିବେଶ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଉପନିବେଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Newly settled.
ସଂ.ବ—ଏକଦେଶରେ ନୂଆ ଘୋଇ ଘର କରି ରହିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
New settler; colonist

ଉପନିର୍ବାଚନ —ସଂ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ) —ଗୁରୁତାଉକ କୌଣସି
Upanirbāchana ବ୍ୟବସ୍ଥାପକସଭାରୁ କୌଣସି କାରଣବଶତଃ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ନ ପୂରୁଣୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ ବା ମୃତ ହେଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ସେ ସ୍ଥଳରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ—
By-election.

ଉପନିଷତ୍ —ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ=ସମୀପ + ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ=ସିଦା + କରଣ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ଗୁପ୍ତବିଦ୍ୟା—
Upanishat 1. Secret or esoteric science.
୨ । ବେଦର ଶିରୋଭାଗ—2. The heading portion of the four Bedas.
୩ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବିଦ୍ୟା; ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା; ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ —
3. The Bedānta system of philosophy; metaphysics.
୪ । ସତ୍ୟ —4. Truth
୫ । ଧର୍ମ— 5. Religion.
୬ । ବିଦ୍ୟା—6 Learning.
୭ । (+ଅଧିକରଣ. କ୍ୱିପ୍)—ରହସ୍ୟ ବା ନିଜନ ସ୍ଥାନ—
7. Solitary place; retirement; seclusion.
୮ । ସମୀପ ସ୍ଥାନ—8 Adjoining place.
୯ । ତତ୍ତ୍ୱ—9. Essence the truth

ଉପନିଷଦ୍ —ସଂ. ବ—ଉପନିଷତ୍ (ଦେଖ)
Upanishad Upanishat (See)

ଉପନିଷଦ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପନିଷଦ୍)—ଉପନିଷତ୍ (ଦେଖ)
Upanishada Upanishat (See)

ଉପନିଷ୍କର—ସଂ. ବ. (ଉପ + ନିର + କୃ ଧାତୁ + କରଣ. ଅ)—
Upanishkara ୧ । ନଗରର ମାର୍ଗ—
1. Town-road; street
୨ । ରାଜପଥ —2. Public road; highway.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱରଟି ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ଅନ୍ତିମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ; ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସମୟ ଭେଦ ରହିବ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ବା ; ଯଦି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ସେତେବେଳେ ଏ ଅକ୍ଷରାତ୍ମକ ନିୟମର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ଯଥାକ୍ରମେ ଚାରି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ; ବା ଏ ଯଦି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେଉ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିୟମ :— 'ଗାତ' ର ମିଳନରେ 'ଗୁାତ' ହୋଇବେ; 'କୃଷ' ର ମିଳନରେ 'କୃଷ' ହେଉଁବେ; 'ବଂଶୁ' ର ପାଇଁରେ 'ବଂଶ' ହେଉଁବେ; 'ଅଦୋ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଦ୍ଦୋ' ହେଉଁବେ; 'ଅଇଚତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଇଚତ' ହେଉଁବେ ।

ଉପନିଷ୍କ୍ରମଣ—ସଂ. ଷ. (ଉପ+ନିର+କ୍ରମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Upanishkramaṇa ୧ । ସଂସ୍କାରବିଶେଷ—
1. Name of a religious rite.
୨ । (+କରଣ. ଅନ) ରାଜପଥ – 2. High way.

ଉପନିହିତ—ସଂ. ବିଣ—(ଉପ+ନି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Upanihita ୧ । ନ୍ୟସ୍ତ ରଖାଯିବା—1 Laid down;
(ଉପନିଧି; ଉପନିଧାନ—ବି) set down; put down.
୨ । ଅନ୍ୟଠାରେ ଗଚ୍ଛିତ—
2. Deposited with another

ଉପନୀତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ=ସମୀପ+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ମ. ତ)—
Upanīta ୧ । ଉପନୟନ ଦୋଇଥିବା; ବୁଢ ବା ବଡ଼ ଦୋଇ
(ଉପନୟନ—ବି) ଥିବା; ସଂସ୍କାରପ୍ରାପ୍ତ; ସଂସ୍କୃତ—
1 Invested with the sacred thread.
୨ । ନିକଟକୁ ଆଣାତ—2. Brought near.
୩ । ଅଗତ; ଉପସ୍ଥିତ—3. Arrived at; come to.
୪ । ଉପାୟନୀକୃତ—4. Presented; changed into a present.
୫ । ପ୍ରାପିତ—5. Procured.
ବ—(+ଭାବ. ତ)—ଉପନୟନ—Sacred thread ceremony.

ଉପନେତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ –(ଉପ=ସମୀପ+ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ତ୍ତୃ
Upanetā ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଉପନୟନକର୍ତ୍ତା—
(ଉପନେତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who invests a boy with the sacred thread.
୨ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ—2. Preceptor.
୩ । ନିକଟକୁ ଆନୟନକାରୀ—3. One who brings a thing near.
୪ । ଉପାୟନଦାତା—4. Giving a present
୫ । ପ୍ରାପକ—5. Procuring.
୬ । ଉପନାୟକ—6 A secondary hero.

ଉପନେତ୍ର—ସଂ. ନ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ=ସମୁଖ+ନେତ୍ର=ଆଖି)—
Upanetra ପ୍ରତାକ୍ଷ; ଚଷମା—Spectacles; eye-glasses.

ଉପନ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ନି+ଅସ୍=ଷେପଣ+କର୍ମ. ତ)—
Upanyasta ୧ । ସଜ୍ଜିତ; ବିନ୍ୟସ୍ତ— 1. Brought forward; adduced; arranged.
୨ । ଅରବ୍ଧ (ବାକ୍ୟ)—2. Commenced (word)
୩ । ବନ୍ଧା ଦଆଯାଇ ଥିବା—3. Pledged
୪ । ଉପାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରଖାଯାଇଥିବା—4. Deposited
୫ । ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ଥିବା; ପ୍ରକାଶିତ—
5. Mentioned; referred to.
୬ । ଉଦ୍ଧୃତ—6. Quoted
୭ । ଦତ୍ତ—7. Given.

ଉପନ୍ୟାସ—ସଂ. ତ. (ଉପ+ନି+ଅସ ଧାତୁ=ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ.
Upanyāsa ଅ)—୧ । ବାକ୍ୟାରମ୍ଭ; ବିଚାରାରମ୍ଭ—
1 Beginning of conversation.
୨ । ଉତ୍କ୍ଷେପ – 2. Adducing; proposing.
୩ । ଦାନ—3 Gift.
୪ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଉପକଥା; କଳ୍ପିତବୃତ୍ତାନ୍ତ—
4. Story; novel; romance.
୫ । ପ୍ରସ୍ତାବ—5. Proposal
୬ । ବନ୍ଧକ—6. Pledge.

ଉପପତି—ସଂ.ବ. ପୁଂ. (ଉପ+ପତ୍=ସ୍ୱାମୀ)—
Upapati ୧ । ଜାର–ପୁରୁଷ; ଅଧର୍ମପତି; ଗୁପ୍ତପତି —
(ଉପପତ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Paramour; a gallant.
୨ । ପରପୁରୁଷ; ଅବୈଧ ପ୍ରଣୟାସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Adulterer.

ଉପପତ୍ତି—ସଂ. ବ ପୁଂ (ଉପ+ପଦ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ଭାବ. ତ)—
Upapatti ୧ । ଯୋଗ୍ୟତା; ଔଚିତ୍ୟ—1. Propriety;
(ଉପପନ୍ନ—ବିଣ) fitness; suitableness.
୨ । ଯୁକ୍ତି; ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—2. Argument; inference.
୩ । ସଙ୍ଗତି; ସଂସ୍ଥାନ—3. Competence
୪ । କାରଣ; ହେତୁ—4. Cause.
୫ । ସିଦ୍ଧି—5. Accomplishment.
୬ । ଜନ୍ମ 6 Birth.
୭ । ପରସ୍ପର ବିରୋଧ ପରିହାର; ମୀମାଂସା—
7. Reconciling of mutual discrepancy.
୮ । ଉପାୟ—8 Means.
୯ । ପ୍ରମାଣ—9. Demonstration; proof.

ଉପପତ୍ନୀ—ସଂ.ବ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ=ପ୍ରତିନଧି+ପତ୍ନୀ=ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ;
Upapatnī ରଖେଇ ମାଇପ—1. Concubine.
୨ । ଅବିବାହିତା ଭାର୍ଯ୍ୟା—2. One's unmarried wife
୩ । ସ୍ତ୍ରୀରୂପେ ରକ୍ଷିତା ପରସ୍ତ୍ରୀ 3. The married wife of a person kept as a mistress by an other

ଉପପଥ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକୃଷ୍ଟ; ଘୃଣା; ସଂଜ୍ଞୀର୍ଣ୍ଣ+ପଥ=ବାଟ)—
Upapatha ୧ । ଗଳି ବାଟ—1. By-way; by-lane.
୨ । ସଂଜ୍ଞୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ—2. Narrow road.

ଉପପଦ—ସଂ. ବ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ଉପ=ନିକଟ; ପୂର୍ବ+ପଦ)—
Upapada ୧ । ପଦର ନିକଟସ୍ଥ ପଦ; ପୂର୍ବପଦ—
1. The first member of a compound word in a verbal noun or adjective.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇ୍ୟ	ଉ୍ଥ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାର୍‌ନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ଏ୍ତ	ନ୍

୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସମସ୍ତ ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ଅପ୍ରଧାନ ପଦ; ସମଗ୍ରବ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥଘୋଷକ ପଦ—

2 (grammar) Secondary word in a compound.

(ଯଥା—ହୁଡ଼କାରୀରେ ହୁଡ; ଅଗ୍ନିସ୍ପର୍ଦ୍ଧାପାଇଁରେ ଅଗ୍ନିସ୍ପ)

୩ । ଉପାଧି—3. A title of honour.

ଉପପଦତତ୍‌ପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (ବ୍ୟାକରଣ) — ସମାସବିଶେଷ —

Upapadatatpurusha A Class of compounds.

[ତୃ – ଧାତୁ ପୂର୍ବରେ ଉପପଦ ଥାଇ ଶେଷରେ ଇନ୍, ଅ (ଡ଼) ପ୍ରତ୍ୟୟ କେତେକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଲେ ଏହ ସମାସ ହୁଏ । ବହୁବ୍ରୀହିସମାସରେ 'ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ' ପ୍ରତାୟକ 'ଯତ୍' ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମା ଉକ୍ତ ଅନ୍ୟ ବିଭକ୍ତିମାନଙ୍କରେ ପ୍ରୟୋଗ ପ୍ରାୟଶଃ ଦେଖାଯାଏ ମାତ୍ର ଉପପଦତତ୍‌ପୁରୁଷ ସମସ୍ତରେ କେବଳ ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ; ଯଥା—ପଙ୍କଜ; କୁମ୍ଭକାର; ଅର୍ଥକାମୀ ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଉପପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ପଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Upapanna ୧ । ଯୋଗ୍ୟ; ସଯୋଚିତ—

(ଉପପତ୍ତି—ବ) 1. Fit; proper, suitable.

୨ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ; ସଙ୍ଗତ—2. Reasonable

୩ । ସମ୍ଭାବିତ—3 Conjectured.

୪ । ଉତ୍ପନ୍ନ—4. Deduced; produced.

୫ । ମିଳିତ—5. Joined; congruous.

୬ । ଆଗତ—6. Arrived.

୭ । ଉତ୍ପତ୍ତିତ—7. Risen

୮ । ପ୍ରମାଣିତ; ସିଦ୍ଧ —

8 Proved; demonstrated.

୯ । ପ୍ରାପ୍ତ—9 Possessed of; attained.

୧୦ । ଅନୁରୂପ—10 Congenial.

୧୧ । ସମ୍ପନ୍ନ—11. Accomplished.

ଉପପାତକ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ଈଷତ୍ଭ୍ର + ପାତକ = ପାପ)—

Upapātaka ୧ । କ୍ଷୁଦ୍, ପାପବିଶେଷ—

1. A class of crimes of inferior magnitude; a crime of second degree.

୨ । ଅଗମ୍ୟାଗମନ ପାପ—2. Venial offence; incest (as cohabitation with a prohibited female).

ଉପପାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ + ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ପାଦ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —

(ଉପପାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିଷ୍ପାଦକ—1. Performing.

୨ । ମୀମାଂସକ—2 Deciding.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପାଦକ—3. Accomplishing.

ଉପପାଦନ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ = ପାଦ ଧାତୁ = ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା + ଭାବ ଅନଟ୍)—

Upapādana

(ଉପପାଦିତ—ବିଣ) ୧ । ସମ୍ପାଦନ; ସାଧନ —

1 Accomplishment.

୨ । କୌଣସି ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ପ୍ରମାଣ କରଣ —

2 Demonostration of a proposition.

୩ । ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥନ—

3. Establishment of a proposition by argument.

୪ । ମୀମାଂସାକରଣ —4. Deduction; deciding.

୫ । ପୂର୍ବାପରବିରୋଧ ପରିହାର କରିବା –

5 Reconciliation of incongruity.

ଉପପାଦିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ = ପାଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ) — ୧ । ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ—

(ଉପପାଦନ – ବ) 1. Supported by argument.

୨ । ମୀମାଂସିତ—2 Established by argument.

୩ । ପ୍ରମାଣିତ—3 Proved; demonstrated.

୪ । ପ୍ରାପ୍ତ—4 Attained.

୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପାଦିତ—5. Accomplished.

୬ । କୃତ—6 Done; performed.

୭ । ଉତ୍ପାଦିତ—7. Produced.

ଉପପାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ପଦ ଧାତୁ ଣିଚ = ପାଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ପ୍ରମାଣିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ସମର୍ଥନୀୟ—

1. Demonstrable.

୨ । ମୀମାଂସା ଯୋଗ୍ୟ—2 To be decided.

୩ । କରଣୀୟ—3, Fit to be performed.

୪ । (ଜ୍ୟାମିତି) ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ନିରୂପଣ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ –

4 (geometry) Which is capable of being demonstrated.

(ସମ୍ପାଦ୍ୟ—ଉପପାଦ୍ୟ) ସଂ. ବି— (ଜ୍ୟାମିତିପରିଭାଷା) ଯେଉଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ବା ସିଦ୍ଧ କରାଯାଇ ପାରେ—(geometry Theorem (as opposed to a problem).

ଉପପାପ—ସଂ. ବି—ଉପପାତକ (ଦେଖ)

Upapāpa Upapātaka (See)

ଉପପୀଡ଼ନ – ସଂ. ବି. (ଉପ + ପୀଡ଼ନ)—

Upapīrdana ଉପଦ୍ରବ; ଅତ୍ୟାଚାର —

(ଉପପୀଡ଼ିତ – ବିଣ) Oppression; outrage.

ଉପପୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ପୀଡ଼ିତ) —ଅତ୍ୟାଚାରିତ—

Upapīrdita Oppressed; outraged.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଯର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୬ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚଉଠି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ସ୍ୱଳାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପରୀତ ୬ ବା ୧ ଚଉଠି ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂଥ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂପ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବଂଶ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦନା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଲେଟ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ଦେଖିବେ ।

ଉପପୁରାଣ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ସାମାନ୍ୟ + ପୁରାଣ) – କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁରାଣ—
Upapurāṇa - Minor or secondary treatise on Hindu cosmogeny (18 in number).
[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ଉପପୁଷ୍ପିକା—ସଂ. ବ. (ଉପ + ପୁଷ୍ପ ଧାତୁ = ପୁଷ୍ପିବା + ଅକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ – Upapushpikā ଏବା ମୁହଁରେ ପୁଷ୍ପ ପରି ପୁଟ୍ଟିଛ ବୋଲି) ଜମ୍ଭା; ହାଇ—Yawning.

ଉପପ୍ଲବ—ସଂ. ବ (ଉପ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ = ଡେଇଁବା + ଭାବ. ଅ)—
Upaplaba ୧ । ପ୍ରଭବବଦ୍ଧ; ବପଦ; ଉପଦ୍ରବ; ଦୈବୀ ବର୍ଯଦ୍—(ଉପପ୍ଲୁତ—ବଣ) 1. Calamity; accident; disaster.
୨ । ଆକସ୍ମିକ ଭୟ—2. Sudden fear.
୩ । ରାହୁ—3. The Ascending Node.
୪ । ଚନ୍ଦ୍ରାଦିଗ୍ରହଣ ବା ଉଲ୍ଲାପାତ ଆଦ ଅଶୁଭସୂଚକ ଘଟଣା—4. A portentous phenomenon in the heavens (e.g. eclipse, shooting stars).
୫ । ରାଜଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଜା ଶକ୍ତିର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ; ପ୍ରଜା-ସେନ୍ଯ—5. Mutiny; insurrection; tumult.
୬ । ଅରାଜକତା—6. Anarchy.
୭ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳ—7. An evil; woe; portent.

ଉପପ୍ଲବ୍ୟ—ସଂ. ବ (ନାମ) (ଉପ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ + ଭାବ. ଯ)—
Upaplabya ବରାଟନଗରର ନିକଟସ୍ଥ ପୁରାବଶେଷ—A town near the ancient capital of Birāṭa.

ଉପପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ + ପ୍ଲୁ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ) –
Upapluta ୧ । ରାହୁଗ୍ରସ୍ତ—1. Eclipsed.
(ଉପପ୍ଲବ—ବ) ୨ । ଉପଦ୍ରୁତ; ଉପଦ୍ରବଗ୍ରସ୍ତ—2. Oppressed.
୩ । ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ—3. Assailed or overtaken by calamity.
୪ । ପୀଡ଼ିତ—4. Sick.
୫ । ଭୀତ—5. Frightened.

ଉପବକ୍ତା—ସଂ ବଣ (ଉପ = ସମୀପ + ବଚ୍ ଧାତୁ = କହିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ) –
Upabaktā ଉପଦେଶ ଦେବାବାଲା—Instructing
ସଂ ବ—୧ । ଉପଦେଷ୍ଟା—1. Instructor.
୨ । ଉପଦର୍ଶକ; ଯଜ୍ଞର ଋତ୍ୱିକବିଶେଷ; ଯେ ଯଜ୍ଞରେ କୃତାକୃତବ୍ୟାପାର ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି—2. Supervising priest in a fire-sacrifice
୩ । ଯଜ୍ଞାଦିରେ ନିଯୁକ୍ତ ଋତ୍ୱିକ୍ ବା ସଦସ୍ୟ—3. A priest selected or invited for officiating in a fire-sacrifice.

ଉପବନ—ସଂ. ବ (ଉପ = ସଦୃଶ + ବନ ।)—
Upabana ୧ । ବଗିଚା; ଉଦ୍ୟାନ; ବାଡ଼—1. Garden.
୨ । ତୋଷା—2. Tope; orchard.
୩ । ଝୁଲ୍ଲବନ—3. Grove.
ସଂ. ଅ – ବନସମୀପରେ—Adjoining the forest.

ଉପବର୍ଣ୍ଣନ—ସଂ. ବ (ଉପ = ସମ୍ୟକ୍ + ବର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ = ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା + Upabarṇṇana ଭାବ.ଅନ)—୧ । ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାପନ; ସମ୍ୟକ୍‌ବର୍ଣ୍ଣନ; ବିବରଣ—1. Excellent description; delineation.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ସ୍ୱରୂପ, ଲକ୍ଷଣ ଓ ଗୁଣମାନ—2 Detailed or minute description.
୩ । ଠିକ୍ ବର୍ଣ୍ଣନା—3 Exact account.

ଉପବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବ (ଉପ + ବୃତ୍ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Upabarttana ୧ । ଜନପଦ—1 Village.
୨ । ଦେଶ—2 Country.

ଉପବର୍ହ—ସଂ. ବ (ଉପ + ବର୍ହ୍ ଧାତୁ = ଆପ୍ୟାୟନ କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଅ)—ତିପ୍ୟାନ; ତଳଅ—Pillow.

ଉପବସଥ—ସଂ. ବ (ଉପ + ବସ ଧାତୁ = ବାସକରିବା + ଅଧିକରଣ. ଅଥ)—ଗ୍ରାମ—Village.

ଉପବସ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ + ବସ ଧାତୁ = ବାସକରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Upabasta ଉପୋଷିତ; ଉପବାସୀ—(ଉପବସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Starving; fasting.
ସଂ. ବ—୧ । (+ ଭାବ. ଡ)—ଉପବାସ—1 Fast.
୨ । ଅନାହାର—2 Starvation.

ଉପବାଦ—ସଂ. ବ (ଉପ = ନିନ୍ଦା; ଦୋଷ + ବଦ୍ ଧାତୁ = କହିବା + Upabāda ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅପବାଦ—1 Defamation
୨ । ନିନ୍ଦା—2 Blame.

ଉପବାସ—ସଂ. ବ (ଉପ + ବସ ଧାତୁ = ବାସ କରିବା + ଭାବ.ଅ)—
Upabāsa ୧ । ଲଙ୍ଘନ; ଅନଶନ—1. Fasting.
୨ । ଅନାହାର—2. Abstinence from food.
୩ । କୃତାର୍ଥ ଉପବାସ; ଉପାସ—3. Religious fast.
୪ । ବାସ—4. Inhabiting.
୫ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ—5. Lighting of fire.

ଉପବାସିଆ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଉପବାସୀ)—ଉପବାସୀ (ଦେଖ)
Upabāsiā Upabāsī (See)

ଉପବାସୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉପ + ବସ ଧାତୁ = ବାସକରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. Upabāsī ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଉପୋଷିତ; ଭୋଜନ କରି (ଉପବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନ ଥିବା—1. Fasting; not having taken food; abstaining from food.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦ୍ୱିମନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଓ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ତ

୨ । ବ୍ରତାର୍ଥ ଉପବାସ କରିଥିବା—
2. Observing a religious fast.

ଉପବାହ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉପ+ବହ୍ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+କର୍ମଣି. ଯତ୍) —୧ । ରାଜବାହକ ହସ୍ତୀ; ପାଟହାତୀ—
Upabāhya
1 An elephant bearing a king.

୨ । (+ଅଧ୍ୱକର୍ମଣି. ଯତ୍) —ରାଜପଥ—2. High road.

୩ । ରାଜାଙ୍କ ବାହନ—3. A royal conveyance.

ଉପବିଦ୍ୟ—ସଂ ବର୍ଣ. ପୁଂ (ଉପ+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ମଣି. ଯତ୍)
Upabidya ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ—
(ଉପବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Acquainted with practical arts.

ଉପବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବର୍ଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—'ଉପବିଦ୍ୟ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Upabidyā Feminine of 'Upabidya'
ସଂ. ବ—୧ । ବ୍ୟାବହାରିକ ବିଦ୍ୟା—1. Profane science; practical science or art
୨ । କଳା ବିଦ୍ୟା—2. Fine arts

ଉପବିଧି—ସଂ. ବ (ଆନୁକଳ୍ପ ପ୍ରୟୋଗ) —କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃମର ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବିଧାନ
Upabidhi —By-law.

ଉପବିଷ—ସଂ. ବ (ଉପ=ତୁଲ୍ୟ+ବିଷ)—୧ । କୃତ୍ରିମ ବିଷ—
Upabisha 1 Artificial poison.
୨ । ସାମାନ୍ୟ ବିଷ (ଯଥା—ଅର୍କୀର; ଧାତୁରୁ; କନ୍ଦଅର୍ନ୍ତି)—2. Secondary poison.

ଉପବିଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅତୁଷୀ (ଦେଖ)
Upabishā Atushī (See)

ଉପବିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ=ନିକଟରେ+ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶକରିବା+କର୍ତ୍ତରି. ତ)—୧ । ଆସୀନ; ବସିଥିବା—
(ଉପବେଶନ—ବ) 1. Seated; sitting.
(ଉପବିଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସିଂହାସନରେ ବସିଥିବା—
2. Enthroned; installed on the throne.

ଉପବୀତ—ସଂ ବ. (ଉପ+ବୀ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ ଦେବା+କର୍ତ୍ତରି. ତ)—
Upabīta ୧ । ଯଜ୍ଞସୂତ୍ର, ପଇତା—
1. Holy thread of the Hindus; sacred thread worn by the twice-born castes

ଉପବୀତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପବୀତ=ପଇତା+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—ପଇତାଧାରୀ; ଯଜ୍ଞସୂତ୍ରଧାରୀ—
Upabitī Wearing the sacred thread.

ଉପବୃଂହିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ବୃଂହ ଧାତୁ = ବଢ଼ିଯାଇବା+କର୍ତ୍ତରି. ତ)—୧ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—
(ଉପବୃଂହଣ—ବ 1. Increased.
୨ । ଆପ୍ଲୁତ; ପ୍ଲାବିତ—2. Swollen; flooded.
୩ । ଯୁକ୍ତ—3. Added to.
୪ । ଅଙ୍ଗବର୍ଦ୍ଧିତ—4. Amplified; augmented,
୫ । ସମାପ୍ତ—5 Completed, accomplished.

ଉପବେଦ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନଭୂଷ୍ଟ+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଧର୍ମାର୍ଥ ଜାଣିବା+କରଣ. ଅ)—ବେଦ ଠାରୁ ନଭୂଷ୍ଟ ବିଦ୍ୟା—
Upabeda A branch of learning which is inferior to the Bedas.
(ଯଥା—ଧନୁର୍ବେଦ; ଆୟୁର୍ବେଦ; ସ୍ଥାପତ୍ୟବେଦ; ଗାନ୍ଧର୍ବବେଦ)

ଉପବେଶନ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ବିଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସ୍ଥିତି—1. Position.
୨ । ଆସନଗ୍ରହଣ; ବସିବା - 2. Act of sitting or squatting; taking a seat.
୩ । (+ବେଶି ଧାତୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—ରଖିବା—3. Placing; putting.
୪ । ବସାଇବା—4 Fixing; setting down.
୫ । (+ଅଧ୍ୱକର୍ମଣି. ଅନ) ଆସନ—5. Seat.

ଉପବେଶନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବସିବା—To sit; to squat; to take a seat.
Upabeśana karibā
ଉପବେଶନକରା
उपवेशनकरना

ଉପଭୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ=ସମ୍ୟକ୍+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଭୋଗ କରିବା+କର୍ମଣି. ତ)—୧ । ଭୋଗ କରା—
Upabhukta ଖାଇବା.+କର୍ମ. ତ)
(ଉପଭୋଗ—ବ) ଯାଇଥିବା—1. Enjoyed.
୨ । ଭକ୍ଷିତ—2. Eaten.
୩ । ବ୍ୟବହୃତ—3. Used.

ଉପଭୃତ—ସ. ବ (ଉପ+ଭୃ ଧାତୁ=କର୍ମ. ତ)—
Upabhṛuta ଏକପ୍ରକାର ସ୍ରୁତ; ଦ୍ରୋମଯାଜ୍ଞିକପାତ୍ରବିଶେଷ—
A kind of wooden spoon for offering oblations to fire.

ଉପଭୋକ୍ତା—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ+ଭୁଜ ଧାତୁ=ଭୋଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତରି. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ) —ଯେ ଉପଭୋଗ କରେ—
Upabhoktā One who enjoys; enjoying.
(ଉପଭୋକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପଭୋଗ—ସଂ. ବ (ଉପ+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଭୋଗକରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upabhoga ୧ । ବିଳାସ; ସୁଖାଦିରେ ଭୋଗ—
(ଉପଭୁକ୍ତ—ବିଣ) Enjoyment; gratification.
୨ । ଭକ୍ଷଣ—2. Eating.
୩ । ବ୍ୟବହାର—3. Temporary possession of a thing; use.
୪ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟତୃପ୍ତି—4. Sensual gratification.

ଉପଭୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଭୋଗକରିବା+କର୍ମ. ଯତ୍ ବା ଣ୍ୟତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—୧ । ସୁଖଭୋଗ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ—
(ଉପଭୋଗ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be enjoyed or possessed.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେତେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ 'ଦୃତ' ର ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୬ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ 'ର' ବା ୬ ଚତୁର୍ଥ ଦୀର୍ଘଧ୍ୱନି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଂପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ହ୍ରସ୍ୱ ର ବସ୍ତୁତ ୬ ବା ର ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ । ଯଥା— 'ଗାର' ନ ମିଳରେ 'ଗାର' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳରେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଗ୍ଗଳା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

୬ । ବ୍ୟବହାରର ଯୋଗ୍ୟ; ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ
2. Enjoyable; useful.
୩ । ଯାହା ଉପଭୋଗ କରିବି—
3. About to be enjoyed.

ଉପମ—ସଂ. ବ (ଉପ+ମା ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Upama ତୁଲ୍ୟତା; ସାଦୃଶ୍ୟ—Similarity.

ବହୁ ଏହି ଉପମ ହରି ବୈନ୍ୟ ଶ୍ରୀଦ୍ୟମ ଦାନ୍ତନ ଗା ମାରୁତ ଯେ ।
ଭାଗ. ବୈଦେହୀଶତକ ୩ ।

ସଂ. (ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ)
ବଣ. ପୁଂ—ସଦୃଶ; ତୁଲ୍ୟ—Similar to
(ଯଥା—ଦେବୋପମ)

ଉପମନ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉପମା)—ଉପମା—
Upamana Comparision analogy.

ଉପମନ ବହୁ, ନସ୍ୱନର ସମ ନସ୍ୱନ ବହୁ—ଭାଗ. ଅବନ ଉପଦରଙ୍ଗ ।

ଉପମର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ତ (ଉପ=ସମ୍ୟକ୍+ମୃଦ=ଦଳିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upamardda ୧ । ତକଝାମଝା; ଆଲୋଡ଼ନ—
1 Stirring.
୨ । ଚପିବା—2 Violent pressure; squeezing.
୩ । ହିଂସା—3 Injury.
୪ । ପୀଡ଼ନ—4. Oppression.
୫ । ବିନାଶ—5. Destruction

ଉପମା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ=ତୁଲ୍ୟ+ମା ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା+
Upamā ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ; ତୁଲ୍ୟତା—
1. Likeness; similarity
୨ । ତୁଳନା—2 Comparison.
୩ । ସାଦୃଶ୍ୟାର୍ଥକ ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
3. A figure of similarity; simile.
[ଦ୍ର—ସମାନ ଧର୍ମାକ୍ରାନ୍ତ ଉପମାଜାତୀୟ ବସ୍ତୁଦ୍ୱୟର ସାଦୃଶ୍ୟ-କଥନକୁ ଉପମା କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସାଧାରଣତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣୋପମା, ଲୁପ୍ତୋପମା ଓ ମାଳୋପମା—ଏହି ତିବିଧ ଉପମା ଦେଖାଯାଏ ।]

ଉପମାତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ=ସଦୃଶ+ମାତା)—
Upamātā ୧ । ଧାତ୍ରୀ; ଧାଈ—1. Wet nurse.
୨ । ପାଳନ୍ତା ମା—2. Foster-mother.
୩ । (ମାତୃ ତୁଲ୍ୟା) ମାଉସୀ, ପିଉସୀ ପ୍ରଭୃତି; ମାତୃସ୍ଥାନୀୟା ଗୁରୁଜନ—3. A woman whom one should respect as a mother; motherly female.

ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉପ+ମା ଧାତୁ=ପରିମାଣ କରିବା+ତୃ; ୧ମା.
(ଉପମାତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ବ.)—ଉପମାନକର୍ତ୍ତା; ଯେ ଉପମା ଦିଏ—
One who compares citing similes

ଉପମାନ—ସଂ. ବଣ (ଉପ+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା+ଲ୍ୟୁ.ଅନ)—
Upamāna ୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ—1 Similarity.
(ଉପମିତ—ବଣ) ୨ । ଉପମା; ତୁଳନା—
(ଉପମେୟ—ବପଦ୍ଭତ) 2 Comparison: analogy.
୩ । ଯାହା ସହିତ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ତୁଳନା କରିଯାଏ—
3. The object with which anything is compared; standard of comparision
(ଯଥା—'ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ'ରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପମାନ, ବଦନ ଉପମେୟ ।)
୪ । ପ୍ରତିକୃତି; ପ୍ରତିମା—4. Resemblance; photograph; a representation.
୫ । (ନ୍ୟାୟ) ସାଦୃଶ୍ୟବୋଧକ ଯୁକ୍ତି—
5. (Logic) Analogical reasoning.
୬ । (ଅଳଙ୍କାର) ସାଦୃଶ୍ୟାର୍ଥକ ଅଳଙ୍କାର—
6 A figure of speech: simile; analogy.

ଉପମାମାତଙ୍ଗ—ଦେ ବ—ଉପମାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚଣ୍ଡାଳ ବା କନିଷ୍ଠ—
Upamāmātanga A weak simile.

ଉପମା ମାତଙ୍ଗ ସେହି ସେ—ଭାଗ. କୋଣ୍ଡଭ୍ରାଣ୍ଡବଣ୍ଡ ।

ଉପମାବାଚକ (ଶବ୍ଦ)—ସଂ. ବଣ—ପର, ତୁଲ୍ୟ ସଦୃଶ, ପ୍ରାୟ, ପ୍ରଭୃତି
Upamābāchaka (śabda) ଯେଉଁ ସବୁ ଶବ୍ଦ ଉପମାନ ଓ ଉପମେୟର ସାଦୃଶ୍ୟକୁ ପରିସ୍ଫୁଟ କରନ୍ତି—
(Words) which signify the use of a comparison or analogy
(e. g. like, as).

ଉପମିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ+ମା ଧାତୁ=ପରିମାଣ କହିବା+କର୍ମ.ତ)—
Upamita ୧ । ତୁଳତ—1. Compared
୨ । ଉପମାଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ 2. Illustrated by a simile or comparison.

ଉପମିତି—ସଂ. ବ. (ଉପ+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା+ଭାବ. ତି)—
Upamiti ୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ—1. Similarity.
୨ । ସାଦୃଶ୍ୟଜ୍ଞାନ—2. Knowledge acquired by analogy.
୩ । ଉପମାର୍ଥକ ଅନୁମାନ—
3 Analogical inference; induction.
୪ । ଉପମା—4. Comparison.
୫ । ଉପମିତ ସମାସ—
5. A compound in which a simile is expressed.

ଉପମିତସମାସ—ସଂ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉପମିତିଜ୍ଞାପକ ସମାସ)—
Upamitisamāsa ଯେଉଁ ସମାସରେ ଏକ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ତୁଳନା କରିଯାଇଥାଏ—A compound in which a simile is expressed or used.
(ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ, ଘନଶ୍ୟାମ ।)—

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଔକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

ଉପମେୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ + ମା ଧାତୁ = ମାପିବା + କର୍ମ. ଯ)—
Upameya ୧ । ଉପମାର ବିଷୟୀଭୂତ —
1. Subject of comparison.
୨ । ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନୀୟ—
2. Comparable with another.
ସଂ. ବ—ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରଯାଏ—
That which is compared with a standard of comparison.
(ଯଥା – 'ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ'ରେ ବଦନ ଉପମେୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପମାନ)

ଉପମେୟୋପମା – ସଂ. ବ. (ଉପମେୟ + ଉପମା)—
Upameyopamā ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଯେଉଁଠାରେ ଉପମାନ ଓ ଉପମେୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଉପମେୟ ଓ ଉପମାନରୂପେ କଥିତ ବା କଳ୍ପିତ ହୁଏ—
A figure of speech; reciprocal comparison.
(ଯଥା— ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପର ଶତ୍ରୁଥିବେ ଏବ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀପର ଥିଲେ)—

ଉପୟନ୍ତା—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଉପ + ଯମ ଧାତୁ = ବିବାହ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ, ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ବର; ବିବାହକର୍ତ୍ତା—
Upayantā (ଉପୟନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Bride-groom; husband.
୨ । ସଂଯମନକର୍ତ୍ତା—2 Controller.

ଉପୟମ—ସଂ. ବ. (ଉପ + ଯମ ଧାତୁ = ବିବାହ କରିବା + ଭାବ ଅ)– ଉପଯମନ (ଦେଖ)
Upayama Upayamana (See)
ଦେ. ବ—ଦ୍ୱିତୀୟ ଯମ—A second Yama.
ବାଜଂ ବାଲଃଅଣ୍ଡ ପଂସଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡୀ ବାଳ ଯମ ଉପଯମ ଭବ ।
ଭଙ୍ଗ. ବୈତାଳଶତକଭାଷ ।

ଉପୟମନ—ସଂ.ବ (ଉପ + ଯମ ଧାତୁ = ବିବାହ କରିବା + ଭାବ. ଅନ) –
Upayamana ୧ । ବିବାହ; ପାଣିଗ୍ରହଣ—1. Marriage.
୨ । (+ ଦଇଣ. ଅନ)—ବୈବାହିକ ମନ୍ତ୍ର—2. Bedic formulas chanted in marriage-ceremony.

ଉପୟାଚକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ପୁଂ (ଉପ = ନିକଟରେ + ଯାଚ୍ ଧାତୁ = ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) – ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରାର୍ଥନାକାରିଣୀ; (ଉପୟାଚକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଯେ ସ୍ୱୟଂ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ କୌଣସି ଯାଚ୍ଞା କରେ; ମାଗନ୍ତା—Requesting; soliciting; asking; begging; petitioning; approaching with a request.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଉମେଦ୍‌ବାର; ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ବ୍ୟକ୍ତି—
A suitor; candidate.

ଉପୟାଚିତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ = ନିକଟରେ + ଯାଚ ଧାତୁ = ମାଗିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ—
Upayāchita 1. Requested.
୨ । ପ୍ରାର୍ଥିତ—2. Solicited; approached.
୩ । ସମର୍ପିତ—3. Given; offered.

ଉପୟାଚତକ—ସଂ. ବ (ଉପୟାଚତ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ପ୍ରାର୍ଥିତ
Upayāchitaka ବସ୍ତୁ—1. A thing solicited or asked for a boon.
୨ । ଇଷ୍ଟ ଦେବି ଦେଲେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଯାହା ଦେବା ପାଇଁ ମନେ ମନାସି ଥାଏ—2. Anything promised to be offered to a Deity for the fulfilment of one's desire.
ସଂ. ବଣ—ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଦେବତଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେହି ମନାସିଥିବା (ବସ୍ତୁ); ଦେବତାଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞ ଦୋଇଥିବା (ବସ୍ତୁ)—
(a thing) Promised to a Deity in the event of the fulfilment of one's desire.

ଉପୟାତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ = ନିକଟକୁ + ଯା ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉପଗତ; ସମୀପାଗତ – 1. Arrived near.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ —2. Received; attained.

ଉପୟାନ—ସଂ. ବ (ଉପ = ନିକଟକୁ + ଯା ଧାତୁ ଯିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Upayāna ୧ । ପ୍ରାପ୍ତି—1. Attainment.
୨ ନିକଟ ଗମନ —2. Coming near; arrival.

ଉପୟାମ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ସହିତ + ଯମ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—ବିବାହ;
Upayāma ପାଣିଗ୍ରହଣ—Marriage.

ଉପଯୁକ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ = ସମ୍ୟକ୍ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ = ଯୋଗ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁରୂପ—
Upajukta
ଉପଯୋଗ
ଉପଯୁକ୍ତତା } ବ. 1. Suited to; similar to.
୨ । ସମର୍ଥ—2. Capable
୩ । ଉଚିତ— 3. Proper; right.
୪ । କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ—4. Competent; skilful.
୫ । ଭୁକ୍ତ—5. Enjoyed; partaken.
୬ । ଯଥେଷ୍ଟ—6 Adequate.

ଉପଯୁକ୍ତତା—ସଂ. ବ (ଉପଯୁକ୍ତ + ଭାବ. ତା)—୧ । ସମର୍ଥତା—
Upajuktatā 1. Capability.
୨ । ଯୋଗ୍ୟତା—2. Fitness.
୩ । କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା—3. Skill.
୪ । ଔଚିତ୍ୟ—4. Propriety.

ଉପଯୋଗ—ସଂ. ବ (ଉପ + ଯୁଜ୍ ଧାତୁ = ଯୋଗ କରିବା + ଭାବ.ଅ)—
Upajoga ୧ । ଉପକାର—1. Service; use.
(ଉପଯୁକ୍ତ—ବଣ) ୨ । ଆବଶ୍ୟକତା—2. Usefulness; utility.
୩ । ଅନୁକୂଲ୍ୟ; ଇଷ୍ଟସାଧନବ୍ୟାପାର—
3. The state of being favourable.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସବୁ ; ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରୁଫେଡ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଟା ; ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହିତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ରେ ଯେଉଁ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଜ ଦିଅନ୍ତି, ସେଥିରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସମୟରେ ତହିଁର ବସ୍ତୁତ ; ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— ଗାଡ଼ ର ନିୟମେ 'ଗାଇ' ସୋଡ଼ରେ 'ଗ୍ରଥ' ର ନିୟମେ 'ଗ୍ରଥ' ହେଉଛି 'ଗ୍ରଥ' ହେଉଛି 'ଗ୍ରଥୁ' ର ପାଉଛି 'ଗ୍ରଥୁ' ହେଉଛି; 'ଅଗଣା' ର ପାଉଛି 'ଅଙ୍ଗ' ହେଉଛି; 'ଅଲବତ' ର ପାଉଛି 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ହେଉଛି

୪ । ଅର୍ଜନ—4. Acquirement; acquisition.

୫ । ଭୋଜନ; ଭୋଗ—5. Enjoyment; eating.

୬ । ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଇବା; ପ୍ରୟୋଗ—
6 Application.

୭ । ବ୍ୟୟ—7. Expenditure.

୮ । ବ୍ୟବହାର—8. Use.

୯ । (ଜ କରଣ. ଅ)—କାରଣ—9. Cause.

୧୦ । ଔଚିତ୍ୟ—10. Propriety.

୧୧ । ନୈକଟ୍ୟ—11. Proximity.

୧୨ । ଯୋଗ୍ୟତା—12. Fitness.

ଦେ. ବ୍ୟ—୧ । ଉପଯୋଗୀ (ଦେଖ)—
1. Upajogī (See)

୨ । ରୁଚିକର; ହୃଦ୍ୟ—2. Tasteful.
ଦ୍ରୋଣେ ଦୋଅନ ଉସନ୍ତସ୍ତ
ଘୃଣି କରେ ଉପଯୋଗ—ରୂପଚ. ସ୍ତୋମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । ଏକତ୍ର—3. Added to.
ଉପମା ସଙ୍ଗତେ କ୍ଷୀର । ଛତ୍ରେଣ କିଲ ଧାର—ଚଣ୍ଡ. କୋଣ୍ଡ୍ରୁଦ୍ଭାଗ୍ରମୁଦ୍ଦଣ୍ଡ ।

ଉପଯୋଗିତା—ସଂ. ବ (ଉପଯୋଗିନ୍ + ତ୍ୱ ବ. ତା)—
Upajogitā ୧ । ଉପଯୁକ୍ତତା—1. Suitableness; fitness.

୨ । ଆନୁକୂଲ୍ୟ—2. The state of being favourable.

୩ । ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା—3. Serviceability; utility.

୪ । ଔଚିତ୍ୟ—4. Propriety.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଯାଇପାରିବା ଅବସ୍ଥା—
5. Adaptability.

ଉପଯୋଗୀ—ସଂ ବ (ଉପଯୋଗ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍; ୪ମା. ୧ବ)—
Upajogī ୧ । ଅନୁକୂଳ—1. Favourable.
(ଉପଯୋଗିତା—ବ) ୨ । ଉପକାରୀ—2. Beneficial.

୩ । ଉପଯୁକ୍ତ—3. Fit; suitable.

୪ । ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁରୂପ—4. Similar

୫ । କାର୍ଯ୍ୟକାରକ; ଯାହା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗେ; ଯାହାଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ-ନିଷ୍ପାଦ୍ୟ ହୁଏ—
Useful; serviceable.

ଉପର୍— ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉଦ୍ଗାର; ବମନ; ବାନ୍ତି—
Upar Vomiting.

ଉପର—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉପର-ଫୁଲ-ଇଂ. ଅପ୍ପର୍)—୧ । ଅଗ୍ରଭାଗ—
Upara 1 The top of a thing.

ଉଚ୍ଚ, ଉପରୁଆ ୨ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତା—2. Height; elevation.

୩ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ—3. Upper part.

୪ । ଉପରିଭାଗ; ପୃଷ୍ଠ; ବାହାର—
4. Outer portion; outer surface.

୫ । ଭବିଷ୍ୟତ—5. The future.

୬ । ଅତୀତକାଳ— 6 The past.

୭ । ଶୂନ୍ୟ; ଆକାଶ—7 The sky; heavens.
(ଯଥା—ଉପରୁ ପାଣି ବରଷେ ।)

୮ । କୋଠାର ଛତ ବା ଘରର ଚାଳ—
8. Roof or thatch.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉପରେ ଥିବା—1. Situated on high.

୨ । ବାହାରେ ଥିବା—
2. Outer; situated outside.

୩ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଚନ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଥିବା—3. Upper.

୪ । ଉଚ୍ଚତର—4 Higher.

୫ । ଅନ୍ୟ—5 Other; another

୬ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ—6. Heavenly.

୭ । ଅତୀତ—7. Past

୮ । ଭବିଷ୍ୟତ୍—8. Future.

୯ । ଈଶ୍ୱରଜ—9 Divine.

୧୦ । ଈଶ୍ୱରପ୍ରେରିତ—10 Sent by God.

୧୧ । ଅଗ୍ରଜ; ପୂର୍ବରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନ ବା ଭାଇ)—
11. Elder (child or brother)

୧୨ । ଆଗଆଡ଼ରେ ଥିବା; ସାମନା ପାଖରେ ଥିବା; ସଦର—
12. Situated or standing in front.

୧୩ । ପୂର୍ବ; ଚଳ—13. Lineally previous.
ଦୃଷ୍ଟ ଉପରବଶେ ଉତ୍ତୀରଥ ନରେଶେ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅଣିଲେ ।
ବଳରାମ. ବଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତବ ।

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସ. ଉପର)—୧ । ଉପରେ—
1. On; over.

୨ । ଉଚ୍ଚରେ—2 On high

୩ । ଅଗ୍ରଭାଗରେ; ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ—3. Upon; over.

୪ । ପୃଷ୍ଠରେ—4. On the back or surface of.

୫ । ଠାରେ (ଦାୟିତ୍ୱ)—5. (responsibility) On.
ଆରେ ଚଷା ଭାଇ ମଠ ନ ଚଷ
ସେଉଁବେଳେ ହେଲେ ତୋହୋ ଉପର—ଚଗ ।

ଉପର ଅଗଣା—ଦେ. ବ—୧ । କୌଣସି ଠାରେ ଭଲ ସାହାଲ୍ଲ ଘର ଥିଲେ
Upara agaṇā ବାଣ୍ଡ ପାଖ ସାହାଲ୍ଲ ଓ ମହିସାହାଲ୍ଲ ଉପରସ୍ଥ
(ଭଲ ଅଗଣା—ଉପରୁଆ) ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଗଣା—
ବାହାରେରାକୁଳି 1. The court-yard lying between
ବାହାରକାଅଗନ the first and the second row of a holding containing three rows of houses.

୨ । ଘରର ବାହାରୁ ପାଖେ ଥିବା ଅଗଣା; ବାଣ୍ଡ ଅଗଣା;
ବହିରଙ୍ଗଣ – 2. Outside court yard;
outer court-yard.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସକ ସୂଚ୍ୟାକର	ସ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଊ
୬	ଖ	ଓ	ରୁ	ଲୂ	ଐ	ଅକାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉନ୍ନତୋନ୍ନତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଉପର ଅଦାଲତ – ଦେ. ବ—୧ । ଉଚ୍ଚତର ଜଗ୍ଦ୍ଗଲସ୍ଥ—
Upara adālata 1. Higher court.
(ଭଲ ଅଦାଲତ—ଉପଗ୍ଭତ) ୨ । ଅପିଲ୍ କୋର୍ଟ୍—
2. Appellate court.

ଉପର ଆଖି – ଦେ. ବ—ଉପରଦୃଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Upara ākhi Uparadṛushṭi (See)

ଉପର ଆଖିଆ—ଦେ. ବଣ—ଉପରଦୃଷ୍ଟିଆ (ଦେଖ)
Upara ākhiā Uparadṛushṭiā (See)

ଉପର ଆଡ଼ – ଦେ. ବ—୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ—1. Upper side.
Upara ārda ୨ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ—2. Upper part; top
ଉପରଦିଗ ୩ । ବହିସ୍ଥ ଅଂଶ—3 Outer portion.
ଉପରକୀଓର ୪ । ଉଚ୍ଚତର ପୃଷ୍ଠ 4. Higher plane.
୫ । ବହିର୍ଭାଗ—5. Out side.
୬ । ଉପରମାଳ (ଦେଖ)
6. Uparamāla (See)

ଉପର ଆଡ଼େ ଦେ. ଅ—୧ । ଉପର ଦଗଟେ—
Upara ārde 1. In the upper portion.
ଉପରଦିଗେ ୨ । ନଦୀଶଯ୍ୟାର ଉଚ୍ଚତର ଅଞ୍ଚଳରେ; ଦ୍ୱାର ଉତ୍ସର
ଉପରକୀ ତରଫ ସ୍ଥାନରେ—2. Near the source of a river; higher up a river.

ଉପର ଉପର—ଦେ. ଅ—୧ । ଉତରକୁ ନ ଯାଇ; ବାହାରେ ବାହାରେ—
Upara upara 1. Superficially.
ଉପରେ ଉପରେ ୨ । ଥରକୁଥର; ଦୁହାଲୁ ଦୁହା; ଉପର୍ଯ୍ୟୁପର—
ଉପର ଉପର 2. Repeatedly; one after the other.
୩ । ବହିର୍ଭାଗରେ—3. Out side.
୪ । ବୃଥାରେ—5. In vain.

ଉପର ଓତା—ସ୍ତ୍ରୀ ଦେ. (ମେଦମାପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—
Upara otā ଉପର ଓଲା (ଦେଖ)
Upara olā (See)

ଉପର ଓଲା—ଦେ. ବ—ଅପରାହ୍ଣ; ଦଳ ଦ୍ୱିପ୍ରହରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାଗ—
Uparaolā Time past midday; afternoon.
ଓବେଳା
ବିକାଲ;
(ସକାଲଓଲା—ଉପଗ୍ଭତ)

ଉପର ଓଲି—ଦେ. ବ—ଉପର ଓଲା (ଦେଖ)
Upara oli Upara olā (See)

ଉପରକା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଉପର ଅଡ଼ର—
Uparakā 1. Of the upper or higher side.
୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ—2. Above said.

ଉପରକାର—ଦେ. ବଣ—ଉପରକା (ଦେଖ.)
Uparakāra Uparakā (See)

ଉପରକା ଉପର—ଦେ. ଅ. (ସ. ଉପର୍ଯ୍ୟୁପର)—
Uparakā upara ୧ । ପୁନଃ ପୁନଃ—1 Repeatedly.
ଉପର ଉପରି ୨ । କ୍ରମଶଃ; ଶନୈଃ ଶନୈଃ—
ଉପରକାଉପର 2. Gradually; by and by.
୩ । କ୍ରମଶଃ ଉଚ୍ଚକୁ —3. Higher and higher.
୪ । ଏକାଧକ୍ରମେ; ଗୋଟକ ପରେ ଗୋଟଏ—
4. In succession; one after another.
୫ । ସ୍ତରକୁ ସ୍ତର; ଏକ ସ୍ତର ପରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତର—
5. In successive layers.

ଉପରକୁ ଉପର – ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବଣ—ଉପରକା ଉପର (ଦେଖ)
Uparaku upara Uparakā upara (See)

ଉପରକୁହା—ଦେ. ବଣ—ଉପର ବୋଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Uparakuhā Upara bolā (See)
(ଉପରକୁହୁା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପରକ୍ତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ+ରନଜ ଧାତୁ=ରାସ କରବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uparakta ୧ । ଅନୁରକ୍ତ—1. Attached.
୨ । ପୀଡ଼ିତ—2. Attacked with disease.
୩ । ଗ୍ରହଗ୍ରସ୍ତ—3. Eclipsed.
୪ । ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ରଙ୍ଗାରୁ—
4. Red; reddish; tinged with red.
ସଂ. ବ—୧ । ଗ୍ରହ—1. The shadow of the earth falling on the sun or the moon at eclipse.
୨ । (+ଗ୍ରହ. ତ)—ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଗ୍ରହଣ—
2. Solar or lunar eclipse
୩ । (+କର୍ମ. ତ)—ଗ୍ରହଗ୍ରସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ—
3. The sun or moon in eclipse.

ଉପରକ୍ଲାସ୍—ଦେ. ବ—୧ । ବଦ୍ୟାଳୟର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ରେଣୀ—
Uparaklās 1. High class or upper class of a
ଉପରେରକ୍ଲାସ school.
ଉପରକିଲାସ

ଉପରକ୍ଷ – ସଂ. ବ. (ଉପ=ସମୀପ+ରକ୍ଷ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ସୈନ୍ୟଗଣର ସମୀପସ୍ଥ ହୋଇ ସେନା ରକ୍ଷା କରେ)—ପହରୁଆଲ; ସୈନ୍ୟ ସମୀପ-ବର୍ତ୍ତୀ ରକ୍ଷକ—Sentinal; guard; bodyguard.

ଉପରକ୍ଷକ – ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉପ+ରକ୍ଷ ଧାତୁ=ରକ୍ଷିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଜଗିଲ—1. Guarding.
(ଉପରକ୍ଷିକା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ରକ୍ଷକ—2. Protecting.
୩ । ଚଉକିଦାର—3. Keeping watch.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ବରୁ ଥିବ ସୋଽରେ ଯେଉଁ ଏ ଭଷାଭାଷୀଙ୍କର ନିଜର, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସଠାକରେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ସୋଽରବାକୁ ଦେବେ ଯଥା :— 'ଘର' ର ନିଜରେ 'ଘାହ' ସୋଽରବେ; 'ବୃଷ' ର ନିଜରେ 'ବୃଷ' ବେଖିବେ; 'ବଂଶ' ର ଘାଉରେ 'ବଲୁ' ବେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ଘାଉରେ 'ଅଙ୍କ' ବେଖିବେ; 'ଅବନତ' ର ଘାଉରେ 'ଅବନତୁ' ବେଖିବେ

୪ । ଜମାଦାର—4. Custodian

୫ । ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା—5. One who saves.

ଉପରକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ରକ୍ଷଣ)—

Uparakshaṇa

୧ । ବିପଦାଦରୁ ରକ୍ଷାକରଣ—1. Protecting; shielding from danger.

୨ । ଜଗିବା; ପହରା ଦେବା—2. Watching; mounting; guard.

୩ । ରକ୍ଷଣାର୍ଥ ସୈନ୍ୟାଦି ସ୍ଥାପନ—3. Posting of sentries or guards.

୪ । ହେପାଦସ୍ତୁ; ନିଜ ଜମାରେ ପଦାର୍ଥ ରଖିବା—4. Custody.

ଦେ. ରୂପ—ଉପରକ୍ଷକ (ଦେଖ)

Uparakshaka (See)

ଉପରଖାଞ୍ଜା—ଦେ. ବି—ଉପର ଅଗଣା (ଦେଖ)

Uparakhāñjā Upara agaṇā (See)

ଉପର ଖରଚ—ଦେ. ବି—ଉପରି ଖରଚ (ଦେଖ)

Upara kharacha Upari kharacha (See)

ଉପରଘର—ଦେ. ବି—୧ । ଦାଣ୍ଡ ବା ଆଗପାଖରେ ଥିବା ଘର—

Uparaghara 1. Front rooms of a house.

ଉପରର ବାଡ଼ି ୧ । ଅଉରକ୍ତ ଘର; ବାଜେ ଘର; ବାହାରଘର—

बाजेघर; बाहारका मकान 1. Out house; extra house.

ଉପରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—

Uparañjana ୧ । ରଙ୍ଗାଇବା—1. Painting.

(ଉପରଞ୍ଜିତ—ବିଣ) ୨ । ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବା—2. To influence.

ଉପରଠାଉରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉପର+ସ୍ଥା ଧାତୁ)—

Uparaṭhāuriā ୧ । ବାହ୍ୟିକ—1. External

ଉପର ଉପର; ଉପରୀ ୨ । ଯାହା ଘନିଷ୍ଠ ନୁହେଁ—

ଉପରୀ 2 Not close or intimate.

୩ । ଯାହା ଭିତରକୁ ନ ଯାଇ କେବଳ ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ଥାଏ—

3. Superficial.

୪ । ଆନ୍ତରିକତାଶୂନ୍ୟ—

4. Devoid of cordiality or sincerity.

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବିଷୟର ମର୍ମକୁ ପ୍ରବେଶ ନ କରି ବାହାରେ ରୁହେ—

5. (figurative) Superficial (person)

୬ । ଅଗଭୀର—6. Not deep; smattering.

୭ । ଯେଉଁ କଥାର ପ୍ରସଙ୍ଗସଙ୍ଗେ ଦୃଢ଼ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥାଇ ବାହ୍ୟିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥାଏ—

7. (a matter) Which has no close connection but superficial connection with the matter in hand.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବାହ୍ୟିକ ଭାବରେ—

Externally; superficially.

ଉପରତ—ସଂ. ଣ. (ଉପ+ରମ୍ ଧାତୁ=ରତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Uparata ୧ । ବିରତ; ନିବୃତ୍ତ—

ଉପରତ } ଣ ଉପରମ } 1. Ceased; stopped.

୨ । ମୃତ—2. Deceased; dead.

ଉପରତି— ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ+ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—

Uparati ୧ । ବିରମ; ନିବୃତ୍ତି—1. Cessation;

(ଉପରତ—ବିଣ) stoppage; quiescence.

୨ । ବୈରାଗ୍ୟ; ବାସନାତ୍ୟାଗ—2. Cessation of care for worldly concerns.

୩ । ମୃତ୍ୟୁ—3. Death.

୪ । ବିପରୀତ ରତି; ପୁରୁଷାୟିତ—4. Copulation of a female by lying on the body of a male.

ଉପରତ୍ନ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ନିକୃଷ୍ଟ+ରତ୍ନ)—.

Uparatna ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ ରତ୍ନ—1. An inferior gem.

୨ । ଅଳ୍ପ ଦାମର ମଣି—2. A gem of small value.

[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ଅନୁସାରେ ବୈକ୍ରାନ୍ତମଣି, ମୁକ୍ତା, ଶିପ, ମରକତ, ଗାରୁଡ଼ମଣି, ଶଙ୍ଖ, ସ୍ଫଟିକ ଆଦି ଉପରତ୍ନ ।]

ଉପରଦୃଷ୍ଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉପରି+ଦୃଷ୍ଟି)—

Uparadṛushṭi ୧ । ବଡ଼ ଆଖି; ଅଉରକ୍ତ ଅନାଜ—

ଉପରଦୃଷ୍ଟି 1. Excessive estimate.

उपर नजर ୨ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୃଷ୍ଟି—2. Looking upwards

୩ । ବହିର୍ଦୃଷ୍ଟି; ବାହ୍ୟଦୃଷ୍ଟି—

3. Superficial look.

୪ । ଅମନୋଯୋଗ—4. Inattention.

ଉପରଦୃଷ୍ଟିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ସବୁ କଥାରେ ଯାହାର ଅଳ୍ପ ବଡ଼

Uparadṛushtiā ହୋଇ ଅଛି; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ

ଉପରନଜରିୟା ହେବ ସେଥି ପାଇଁ ବେଶି ବ୍ୟୟ ଦରକାର ହେବ ବୋଲି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନାଜ କରେ—

1. A person who estimates higher than what would be necessary.

୨ । ଯେ ପଦାର୍ଥର ବାହାର ଦେଖେ ଓ ଉଉରର କଥା ଦେଖେ ନାହିଁ—1. Observing superficially

୩ । ଅମନୋଯୋଗୀ; ଯେ ଆଦେଶ ପାଳନ କରେ ନାହିଁ—

3. Inattentive.

ଉପରନ୍ତୁ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ପରନ୍ତୁ)—

Uparantu ୧ । ଏହା ଛଡ଼ା—1. Over and above;

ଉପରାନ୍ତ in addition; besides.

उपरान्त ୨ । ପରନ୍ତୁ—2. On the other hand.

୩ । ପୁଣି; ଏବଂ—3. Again; more over.

୪ । ଏଥିପରେ—4. After this

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଠ	ଛ	ର,ଷ		ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଐ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯ୍ୟ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଘ	ଃ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉପରଘଡ଼ା—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ଗାଳ)—
Uparapardā ୧ । ଉପରବୋଲ୍ଲ (ଦେଖ)
(ଉପରଘଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Uparabolā (See)
ଉପରପଡ଼ା ୨ । ଯେ ଅନାବୃତ ହୋଇ ପରର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦୁସ୍ତକ୍ଷେପ
ଛୀଟ କରେ—2. Meddlesome; obtrusive.
୩ । ବଲେପଣା—3. Tress-passing; officious

ଉପରପାଟି—ଦେ. ବ—ପାଟିର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦନ ପାଲ—
Uparapāṭi The upper jaw.

ଉପରପାଟିଆଖେଲ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଜଯୁଗ୍ମ) ବ —
Uparapāṭiākhela ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ; ଭୂମିରେ ଚତୁ କାଟି ଦୁଇ ଜଣ ଏହି ଖେଳ ଖେଳନ୍ତି । ଏଥିରେ ଜଳ ଛକରେ ଦାନ ରଖିଥିବା ଖେଳାଳି ଉପରକୁ ଦାନ କୋହ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ A kind of indoor game.

ଉପରପାହୁଆ—ଦେ. ବ—୧ । ଉଚ୍ଚତର ସ୍ଥାନ—
Uparapāhiā 1. Higher position.
୨ । ଉଚ୍ଚତର ମର୍ଯ୍ୟାଦାଯୁକ୍ତ ପଦ—
2. Superior status

ଉପରପୁରୁଷ—ଦେ. ବ—ପୂର୍ବପୁରୁଷ—
Uparapurusha Ancestor

ଉପର ବଂଶ—ଦେ. ବ ଉପରପୁରୁଷ (ଦେଖ)
Upara baṁśa Uparapurusha (See)
ଉପରେ ବଶ ପୂର୍ବଜରେ. କେଷ୍ଟଲ ଦୁଃ ପାଉଛରେ ।
ଉପର—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଉପରବାଲ୍ଲ—ଦେ. ବ—ଉପର ହାକିମ (ଦେଖ)
Uparabālā Upara hākima (See)

ଉପରବୁଆଲ୍ଲ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଉପର ହାକିମ (ଦେଖ)
Uparabuālā Upara hākima (See)

ଉପରବେଲା—ଦେ. ବଣ—ଉପରଓଳି (ଦେଖ)
Uparabelā Uparaoli (See)

ଉପରବୋଲ୍ଲ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ଅନାବୃତ ହୋଇ କଥା
Uparabolā କହେ—1. Speaking unasked
୨ । ଯେ ମୋଫତ୍ କଥା କହେ—
2. Speaking gratuitously.

ଉପର ଭଉଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅପଣାର ବଡ଼ ବା ଅଗ୍ରଜା ଭଉଣୀ—
Upara bhauṇī Elder sister.
ଉପର ବୋନ
ଉପର କୀବହୀନ

ଉପର ଭାଇ—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଅଗ୍ରଜ ବା ବଡ଼ ଭାଇ—
Upara bhāī Elder brother.
ଉପର ଭାଇ
ଉପରକାମାଇ

ଉପରଭାଗ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପରଭାଗ)—
Uparabhāga ୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ବହ୍ୟ ଅଂଶ—
1. The outer part of a thing.
୨ । ପୃଷ୍ଠଦେଶ—2. Back; surface.
୩ । ପଦାର୍ଥର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭନ ଅଂଶ—
3. The upper portion of a thing

ଉପରଭୋଜନ—ଦେ. ବ—ଉପରଭୋଜନ (ଦେଖ)
Uparabhojana Uparibhojana (See)

ଉପରମ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ରମ୍ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+ଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟ. ଅ)—
Uparama ଉପରତି (ଦେଖ)
(ଉପରତ—ବଣ) Uparati (See)

ଉପରମହଲା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପର + ଆ. ମହଲ୍ ।—
Uparamahalā ବୋମମହଲ୍ଲ କୋଠାର ଦ୍ୱିତୀୟ ତଳ—
ଉପରମାହାଳା; The upper floor of a building.
ଉପରେରତଳା
ଦୁସରିଅଟାରି

ଉପରମାଳ—ଦେ. ବ.—୧ । ନଦୀ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଦେଶରୁ ତଳଅଡ଼କୁ
Uparamāla ବହି ଆସିଥାଏ—1. Country of a
(ତଳମାଳ—ବିପରୀତ) higher plane level which a river flows down.
୨ । ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ—2. Source of a river.
୩ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ(ନଦୀମାନ ଯେ ଅଡ଼ୁ ବହିଆସୁଥିବାରୁ)-
3. The hilly states of Ordisā (from which direction the rivers come down to the plains)

ଉପରମାଳିଆ—ଦେ. ବଣ.—ଉପର ମାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Uparamāliā Relating to a higher country.

ଉପର ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ.—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ଶେଷ ଅଂଶ—
Upara muṇḍa 1. The upper end of a thing.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ମୂଳ ଅଂଶ—2. The first part of anything.

ଉପରମୁହଁ—ଦେ. ବଣ —୧ । ଅନ୍ତରକ କଥାକୁ ଗୋପନ କରି ବାହ୍ୟ
Uparamuhāṁ କଥା କହିବା—1. Speaking in a way to conceal one's feelings.
୨ । ଅବାଧତା;ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଥା ପଣ—2. Insubordination.

ଉପରମୁହାଁ—ଦେ. ବ.—୧ । ଅମାନ୍ୟ—1. Immodest.
Uparamuhāṁ ୨ । ଥେଣ୍ଟା; ଅବାଗତ; ଉତ୍ତରଦାୟକ ଉତ୍ତର—
2. Recalcitrant.
ଠେଁ ଠାଂ ୩ । ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟକାରୀ—
ବେଲଗାମ 3. Disregarding orders.
୪ । ଅବାଧ୍ୟ—4. Insubordinate.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠରେ ପୂର୍ବତ ୧ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବ ୨ ତଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତଳେ ଦୋଳାଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଟି ଥିବ ସୋଡରେ, ସେବେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଅବସାର୍ଥ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ବସତ ୨ ବା ୧ ତଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଡବାକୁ ଦେବ । ଯଥା—'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ସୋଡରେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳରେ 'ଭୂଅ' ଲେଖିବେ; 'ବିଧୁ' ନ ପାଇରେ 'ବିଧୂ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗନା' ନ ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଲେଖିବେ;'ଅଭବତ'ନ ପାଇରେ 'ଅଭ୍ଭୂତ' ଲେଖିବେ ।

ଉପରଲା—ତ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡାମ) ବିଣ—ଉପରୁ; ଅଧିକା—
Uparalā Extra; additional.
(ଯଥା—ଉପରୁଲା ଆୟ—Extra income)

ଉପରଶ୍ରେଣୀ—ଦେ. ବ.—ଉପର କ୍ଲାସ୍ (ଦେଖ)
Uparaśreṇi Upara klsā (See)

ଉପରସାଦାଲ—ଦେ. ବ.—ଘରର ସଦର ବା ଆଗପଟରେ ଥିବା
Uparasāhālā ଧାଡ଼ି—All the front rooms of a house.

ଉପରସ୍ଥ—ତ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଉପରସ୍ଥ)—ଉପରସ୍ଥ (ଦେଖ)
Uparastha Uparistha (See)

ଉପରହସ୍ତ—ଦେ. ବ.—ଉପରହାତ—(ଦେଖ)
Uparahasta Uparahāta (See)

ଉପର ହାକିମ—ଦେ.ବି.(ସଂ. ଉପର+ଅ. ହାକିମ୍)—ଉଚ୍ଚତର କ୍ଷମତା-
Upara hākima ଯୁକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ; ଉପରସ୍ଥ ହାକିମ; କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ-
ଉପରହାକିମ The higher authorities.
उपरका हाकिम
अफसर

ଉପରହାତ—ଦେ. ବି.—ଦାନ ଦେବା ହାତ; ଦାତାର ହସ୍ତ—
Uparahāta The hand which gives away; the
ଉପରହାତ hand of a giver.
उपरहात (ଯଥା—ତୁମେ ଉପରହାତରେ ଦେବ, ମୁଁ ତଳ-
(ତଳହାତ—ଉପରହାତ) ହାତରେ ନେବି) ।

ଉପରହାତରେ ଦେବା—ଦେ. କି.—ଦାନ କରିବା—
Uparahātare debā To give away a thing as
ଉପରହାତେ ଦେଓୟା a gift.
उपरहातमें देना

ଉପରାଗ—ସଂ ବି. (ଉପ=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ+ରଞ୍ଜ ଧାତୁ+
Uparāga ଘଞ୍. ଅ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର ବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ—
(ଉପରକ୍ତ—ବିଣ) 1. Eclipse of the sun or moon.
୨ । ରାହୁ—2. The Ascending Node or earth's shadow eclipsing the sun or the moon.
୩ । ଅନ୍ଧକାର—3. Darkness.
୪ । ଯନ୍ତ୍ରଣା—4. Pang; suffering.
୫ । ଉପଦ୍ରବ—5. Calamity.
୬ । ବିରାଗ—6 Displeasure; aversion; indifference
୭ । ବିପଦ—7. Misfortune.
୮ । ଅପବାଦ—8. Slander.
୯ । ପ୍ରବୃତ୍ତି—9. Desire; tendency.
୧୦ । ସମ୍ବନ୍ଧ—10. Connection.
୧୧ । ନିନ୍ଦା—11. Blame.

ଉପରାଜ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ରାଜନ୍)—ରାଜପ୍ରତିନିଧି (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Uparāja Viceroy.

ଉପରାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉପର+ଆବରଣ=ଓଢ଼ଣୀ)—
Uparāṇa ୧ । ଓଢ଼ଣାବସ୍ତ୍ର; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା
ଚାଦର ଉପରେ ଘୋଡ଼ି ଦେବା ଚାଦର—
उपरना 1. A scarf; the outer covering thrown over the upper limbs of females over the cloth worn, when going out

ଥାଅନ୍ତୁ ପିନ୍ଧି ଶାଢ଼ୀ ଉପରଣା ଦେଇ ।
କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।

୨ । ବିଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ିବା ଚାଦର—
2. Bed-sheet; outer covering for the bed.

୩ । ଭୁଲ୍ଲାଆଦ ଉପରେ ଘୋଡ଼ି ଦେବା ଚାଦର; ଯାହା କଟି-
ଠାରୁ ଉପରେ ପଡ଼େ—3. A sheet used as an upper garment.

୪ । ସାଧାରଣ ଶପଥ—4. An ordinary oath.

ଉପରାନ୍ତ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅପରାନ୍ତ)—୧ । ଉପରନ୍ତୁ (ଦେଖ)
Uparānt 1. Uparantu (See)
୨ । ପରେ; ଭବିଷ୍ୟତରେ—2. Afterwards; in future.

ଦେ. ବିଣ—ଉପରି (ଦେଖ) Upari (See)

ଉପରାମ—ସ. ବି. (ଉପ+ରମ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା+ଘଞ୍. ଅ)—
Uparāma ଉପରତି (ଦେଖ)
Uparati (See)

ଉପରି—ସଂ. ଅ.—(ଉପ=ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ରି; ନିପାତନ)—୧ । ଉପରେ—
Upari 1. Over; above; on.
୨ । ପରେ; ଉତ୍ତରୁ—2. Afterwards; after; subsequently.
୩ । ଛଡ଼ା—3. In addition to; besides.
୪ । ପୃଷ୍ଠଦେଶରେ—4. On the back or surface of.
୫ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ—5. On high
୬ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦଗକୁ—6. Upwards
୭ । ଉଚ୍ଚରେ—7. On high

ଉପରି ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅଧିକା; ଅତିରିକ୍ତ—
ऊपरि 1. Extra; additional.
୨ । ମାଗଣା—2. Got gratis; gratuitous.
୩ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ—3 Higher.
୪ । ଅବୈତନିକ—4 Honorary.
୫ । ଇତର—5. Vulgar.
୬ । ଅସାଧାରଣ—6. Extraordinary.
୭ । ଅସ୍ଥାୟୀ; ଠିକା; ସାମୟିକ—7. Temporary.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଶ, ଷ	ଛ	ଇଁ	ଟ୍ଠ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଛ	ସ	ଗଁ	ଟଅ	ଁ	ଃ

୮ । ଉପରଠାରୁଆ; ବାହ୍ୟ —
8. Superficial; external.

୯ । ଦୈବୀ—9. Accidental.

୧୦ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ —10. Unexpected

[ଦ୍ର— 'ଉପର' ଶବ୍ଦ ସହିତ ଯେପରି ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ 'ଉପର' ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ସେହି ସବୁ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ; ଯଥା—'ଉପର-ଗାଇ; ଉପରବାଇ'; 'ଉପର-ଲୁହ; ଉପରଲୁହ' ଇତ୍ୟାଦି ।]

ଉପରଆ – ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଉପର)— ୧ । ବାହାରର —
Uparia 1. External.
ଉପରି ୨ । ବାହାରରୁ ଆସିଥିବା; ବାହ୍ୟ—
उपरि 2. Coming from outside.
୩ । ଅତିରିକ୍ତ—3. Extra; additional.

ଉପର ଆୟ—ଦେ. ବି—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଆୟରୁ ଅତିରିକ୍ତ ଆୟ; ଅନିଶ୍ଚିତ
Upari āya ଆୟ—1. Extra income; income over
ଉପରିଆୟ and above the recognised income,
उपरकि आमदानि ୨ । ଉତ୍କୋଚ—2. Bribe; illegal gratification.

ଉପର ଉପର—ଦେ. ଅ—ଉପର ଉପର (ଦେଖ)
Upari upari Upara upara (See)

ଉପର କାମ—ଦେ. ବି—୧ । ଅଧିକା କାର୍ଯ୍ୟ—1 Extra work.
Upari kāma ୨ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—
ଉପରିକାଜ 2 Work other than one's alloted task.
उपरका काम ୩ । ଅବୈତନିକ ବା ମାଗଣା କାମ—
3. Honorary duty

ଉପର କାରବାର—ଦେ. ବି—ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବା ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାରବାର—
Upari kārabāra
ଉପରିକାରବାର Extra business over one's primary
उपरका कारबार or principal business,

ଉପର ଖବର—ଦେ. ବି—ଉଡ଼ା ଖବର—
Uparikhabara Rumour.

ଉପର ଖରଚ—ଦେ. ବି—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଖରଚ ଛଡ଼ା ଅତିରିକ୍ତ ଖରଚ
Upari kharacha 1. Extra expenses.
ଉପରିଖରଚ ୨ । ବାଜେ ଖରଚ—2. Miscellaneous.
बाजेखरच expenses; unforeseen expenses.
୩ । ଅଧିକା ଖରଚ—3. Additional expenses; expenses over and above the bugdgeted or fixed expenses.

ଉପର ଖିଆ—ଦେ. ବି—ଉପର ଭୋଜନ (ଦେଖ)
Upari khiā Upari bhojana (See)

ଦେ. ବିଣ – ମାଗଣାଖିଆ; ପରାନ୍ନଭୋଜୀ—
Living on another; a parasite; toady.

ଉପରଚର —ସଂ. ବି (ଉପର + ଚର)— ଜନୈକ ରାଜା—
Uparichara Name of a king.
ସଂ. ବିଣ—ଯେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ବିଚରଣ କରେ —
2. Moving on high.

ଉପରତନ – ସଂ. ବିଣ (ଉପର + ଘଟ୍ଟକା ଅର୍ଥରେ; ତନ.—ଭୁଲ—
Uparitana ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ) — ଉପରିସ୍ଥ (ଦେଖ)
Uparistha (See)

ଉପରତଳ—ସଂ. ବି (ଉପର + ତଳ)—୧ । ଗୃହର ଛାତ—
Uparitala 1. Roof of a house or building;
୨ । ଉପର ମହଲା; କୋଠାଘରର ଦ୍ୱିତୀୟ ତଳ —
2. The upper story of a building.

ଉପରଦୃଷ୍ଟି—ଦେ. ବି—୧ । ବଦ ଦୃଷ୍ଟି; ଡାହାଣିଆଁ ଦୃଷ୍ଟି—
Uparidṛushṭi 1. Malignant glance of a witch.
୨ । ଉପର ଦୃଷ୍ଟି (ଦେଖ)—
2. Upara dṛushṭi (See)

ଉପର ଦେବତା—ଦେ. ବି (ସଂ ଉପଦେବତା)— ଭୂତପ୍ରେତାଦି—
Upari debatā An aerial spirit; evil spirit

ଉପରପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅନାହୂତ ହୋଇ କୌଣସି କଥା କରିବା—
Uparipaṛdibā
ଉପରେପଡ଼ା 1. To obtrude; to intrude.
उपरटुपड़ना ୨ । ଉପରେ ପଡ଼ିବା; ଅନାହୂତ ହୋଇ କଥା କହିବା-
2 To speak uncalled.
୩ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—3. To attack

ଉପର ପରିଶ୍ରମ—ଦେ. ବି ଉପରମିହନ୍ତ (ଦେଖ)
Upari pariśrama Uparimihanta (See)

ଉପର ପାଉଣା—ଦେ. ବି—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପ୍ରାପ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅତିରିକ୍ତ
Upari pāuṇā ପ୍ରାପ୍ୟ; ପ୍ରେସମ୍; ପ୍ରେସମାଣ୍-1. Perquisites
ଉପରିପାଓନା ୨ । ଉତ୍କୋଚ; ଲଞ୍ଚ—2. Bribe; iliegal
उपरकापाना gratification.

ଉପର ପିଆଦା – ଦେ. ବି—ଠିକା ପିଆଦା; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସଂଖ୍ୟକ ପିଆଦାଙ୍କ
Upari piādā ଛଡ଼ା ଅଧିକ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅସ୍ଥାୟୀ
ଉପରପେୟାଦା ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ପିଆଦା—Temporary peon;
फालतु पियादा extra peon.

ଉପରଭାଗ—ସଂ. ବି—୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ—1. The upper part.
Uparibhāga ୨ । ବହିର୍ଭାଗ—2. Exterior of a thing.
୩ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ପୃଷ୍ଠ—3. Upper or higher surface.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇଟି ୧ ଟେରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଟେରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁଇରେ ଦେଖା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଟିକା ୨ ଟେରେ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରରେ ଥିଲେ ଏ ଦୁଇଟୋଷରେ ଚ ସମାନ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ବହୁତ ନିୟମ ୨ ବା ୧ ଟେରେ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେବ ସୋହରାବ୍ ଦେଖ ଯଥା :—
'ପାଠ' ର ମିଶ୍ରରେ 'ପାଣ୍ଡ' ସୋହରେ; 'ଦୂତ' ର ମିଶ୍ରରେ 'ଦୂତ' ନେଖିବେ; 'ଦଂଖୁ' ର ପାଶ୍ରରେ 'ଦଣ୍ଡ' ନେଖିବେ; 'ଅତଏବ' ର ପାଶ୍ରରେ 'ଅତ୍ର' ନେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍' ର ପାଶ୍ରରେ 'ଅଲବତ୍ତ' ନେଖିବେ

ଉପରୁ ଭୋଜନ—ଦେ. ବ.—ବିନା ବ୍ୟୟରେ ଭୋଜନ; ମାଗଣା ଭୋଜନ
Upari bhojana—Feast for which one has not to pay,
ଉପରିଭୋଜନ
ଫାଲତୁମୋଜୁନ

ଉପରିମାନିଷ—ଦେ. ବ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବା ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Extra or additional person.
Uparimānisha
ଉପରିମାନୁଷ
ଫାଲତୁଆଦମୀ ୨ । ବାଜେ ଲୋକ; ବହାରଙ୍ଗ ଲୋକ—2. Outsider.
୩ । ଅନାହୂତ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Uninvited person.
୪ । ଠିକା ଶ୍ରମିକ—4. Temporary hand.
୫ । ଇତର ଲୋକ—5. A stranger

ଉପରି ମିହନ୍ତ—ଦେ. ବ—ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ସମୟ ଛଡ଼ା କରିଯିବା ପରିଶ୍ରମ—Extra labour; labour done outside one's usual working hours.
Upari mihanta
ଉପରି ମେହେନତ
ମୁଫ୍‌ତମେହନତ

ଉପରି ମିହନ୍ତନା—ଦେ. ବ—ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାରିଶ୍ରମିକ ଛଡ଼ା ଅଧିକା—Extra remuneration.
Upari mihantanā
ପାରିଶ୍ରମିକ

ଉପରିମୂଲ—ଦେ. ବ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମଜୁରି ଛଡ଼ା ଅଧିକା ମଜୁରି—1. Extra wages
Uparimūla
ଉପରିମଜୁରୀ ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସଂଖ୍ୟକ ମୂଲିଆଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅଧିକା ନିଯୁକ୍ତ ମୂଲିଆଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ମଜୁରି—2. Wages paid to additional hands

ଉପରିମୂଲିଆ—ଦେ. ବଣ—ନିଯୁକ୍ତି ମଜୁରଦାରଙ୍କ ଛଡ଼ା ଲଗାଯିବା ମୂଲିଆ—Additional labourers.
Uparimūliā
ଉପରିମଜୁରଦାର
ଉପରିମଜୁର

ଉପରି ରୋଜଗାର—ଦେ. ବ—ଉପରି ଆୟ (ଦେଖ)
Upari rojagāra—Upari āya (See)

ଉପରି ଲାଭ—ଦେ. ବ—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଲାଭ ଛଡ଼ା ଅଧିକନ୍ତୁ ଲାଭ—1. Extra profit; additional profit.
Upari lābha
ଉପରିଲାଭ
ଅଧିକଲାଭ ୨ । ଅବୈଧ ଲାଭ—2. Illegal gain.
୩ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଲାଭ—3. Unexpected gain; a wind fall.
୪ । ବକ୍‌ସିସ୍—4. Perquisite; tip.

ଉପରି ଲୋକ—ଦେ ବ—ଉପରିମାନିଷ (ଦେଖ)
Upari loka—Uparimānisha (See)

ଉପରିଷ୍ଟାତ୍—ସ. ଅ. (ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ + ଉଷ୍ଟାତ୍; ନିପାତନ)—
Uparishṭāt
୧ । ଉପର ଆଡ଼େ—1. High up.
୨ । ଅନନ୍ତର; ପରେ—
2. Further on; afterwards.
୩ । ଖଣ୍ଡଦୂରେ—3. At some distance.
୪ । ଉପରେ—4. Above; over

ଉପରିସ୍ଥ—ସଂ. ବଣ (ଉପର + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Uparistha
୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ—1. Of higher authority or grade or position.
୨ । ଉପରେସ୍ଥିତ—2. Lying or situated above or over; superimposed.
୩ । ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ—3. Superior; higher.

ଉପରିସ୍ଥିତ—ସଂ. ବ. (ଉପର + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Uparisthita—ଉପରିସ୍ଥ (ଦେଖ) Uparistha (See)

ଉପରିହାକିମ—ଦେ. ବ—ଉପରହାକିମ (ଦେଖ)
Uparihākima—Uparahākima (See)

ଉପରୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଉପର ଅଡ଼ୁ; ଉପର ଦଗରୁ—
Uparu
1. From above.
ଉପରଖେକେ ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅକସ୍ମାତ୍; ଦୈବାତ୍—2. By chance.
ଉପରସେ (ଯଥା—ଉପରୁ ଏଡ଼େ ଦଣ୍ଡ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ତୁ ଜାଣିଥିଲୁ ?)—

ଉପରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବଣ (ଉପ + ରୁଧ ଧାତୁ = ବାଧା ନେବା; ଅଟକାଇବା + କର୍ମ. ତ)—
Uparuddha
୧ । ପ୍ରତିବଦ୍ଧ—1. Obstructed.
୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—2. Hardpressed; oppressed.
୩ । ଅନୁରୁଦ୍ଧ—3. Requested.
୪ । ଅଟକ ହୋଇଥିବା—4. Checked; restrained

ଉପରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଉପରି)—
Upare
୧ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେଶରେ—1. On high.
ଉପରେ
ଉପର 2. On the surface of; over; on.

ଏହା ଉପରେ ସେହେ ଜନ, ଗ୍ରାମ ଓଃଷଥି ତିନି ବନ ।
ସମୁଦ୍ର ଥଳ ଜଳ ସ୍ଥାନ, ଆଜ୍ଞିତ ତେ ଦୂରେ ତରଣ—
ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।

୩ । ପିଠିରେ—3. On the back of.
୪ । ଅଗ୍ର ଭାଗରେ—4. On the top of.
୫ । ସ୍ୱର୍ଗରେ—5. In Heaven.

ଉପରେ ଥରନ ସେବେଡ଼ି, ତଳେ ବସୁମାତା,—ଚନ୍ଦ୍ର ।

୬ । ଆକାଶରେ—6. In the sky.
୭ । ଉଚ୍ଚତର ସ୍ଥାନରେ—7. Higher up.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ, ଙ୍ଗ୍ୟ	ପ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଥ	ଓ	ନ୍ତ

ର । (ଅପେକ୍ଷ ଅଧିକତର (ଶକ୍ତି, ସାମର୍ଥ୍ୟ ବା କ୍ଷମତାଯୁକ୍ତ)—
8. Having higher strength, power or authority.

୯ । ଛଡ଼ା—9. Besides

୧୦ । ଅଧିକା ହୋଇ—10. In addition to.
ବୋଝ ଉପରେ ବୋଝ ବଢ଼ା—ଚଗ ।

୧୧ । ଅପିଲ୍ ଅଦାଲତରୂପେ—
11. As an appellate authority.

୧୨ । ଆଗରୁ ଜନ୍ମିଥିବା—12. Born before; previously.
(ଯଥା—ତା ଉପରେ ଛଅ ଭାଇ ଅଛନ୍ତି ।)

୧୩ । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ—13. In the near future.

୧୪ । ଠାରେ—14. At; with.
(ଯଥା— ତୁମ୍ଭ ଉପରେ ଏ କାମର ଭାର ଦେଲି ।)

୧୫ । ନଦୀର ଉଚ୍ଚତ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବା ନଦୀଶସ୍ୟାର ଉଚ୍ଚତର ଅଂଶରେ— 15. Higher up in the course of a river.

୧୬ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବା ହାକିମ ରୂପେ—16. As authority
(ଯଥା – ମୋ ଉପରେ ଘରେ ମୋ କକେଇ ଅଛନ୍ତି; ତାଙ୍କ ନ ପଚାରି ମୁଁ କିଛି ଜବାବ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ।)

୧୭ । (ଅନ୍ୟ କିମ୍ବା ଘରେ ବ୍ୟାପୃତ – ଗ୍ଲାୟୁ; ଅସନ୍ନ; ଅବସ୍ଥାୟୁକ୍ତ—17. About to; on the eve of.
(ଯଥା—ପାଣି ବୋହିବା ଉପରେ ଦେଖି;ସେ ମରିବା ଉପରେ ବସିଛି ।)

୧୮ । ଅତିକ୍ରମ କରି—18. Past
(ଯଥା—୧୬ ଉପରେ ୩ କାଢ଼ିଛି ।)

୧୯ । ପ୍ରତି —19. Towards; for.
ଏଇ ସେହ ମୋର କେମା ଉପରେ—ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି, ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ।

ଉପରେଇ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉପୁରେଇ ଧରିବା; ଉଚ୍ଚକର ଦୃଷ୍ଟ
Uparei dharibā ଧରିବା--1. To hold a thing high.
୨ । ଉପରୁ ବା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଅଡ଼ି ଧରିବା –
2. To hold anything by the top.

ଉପରେଉପରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ ୧ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି—
Upareupare 1. Repeatedly.
ଉପରଉପର ୨ । ମାଗଣାରେ—2. Gratis.
ଉପରକାଉପର ୩ । ବିନା ବ୍ୟୟରେ—3. Without expenses.
୪ । ଉପରଠାରୁ ଉପରେ—4. Superficially.

ଉପରେଉପରେ ପଶିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପରେ ଉପରେ ଯିବା (ଦେଖ)
Upareupare bhāsibā Upareupare jibā (See)

ଉପରେଉପରେ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନଈ ବା ପାଣି ଉତରକୁ ନ
Upareuparejibā ଯାଇ କୂଳେକୂଳେ ଶୁଖିଲା ବାଟରେ ଯିବା—1. To pass along the bank of a river without entering into the water

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟକୁ ବହିର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଚାର କରିବା—2. (figurative) To view a thing superficially.

ଉପରେ କଂ ଭବିଷ୍ୟତି— ଗ୍ରା. ପ୍ରବଚନ—ଅପରେ କଂ ଭବିଷ୍ୟତି (ଦେଖ)
Upare kiṁ bhabishyati Apare kiṁ bhabishyati (See)

ଉପରେଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ଅ—ଉପରେ—Above; over; on.
Uparena ଗୋଟେ ସତ୍ତେକ ଉପରେ ଉମର ଯେସନେ—ପ୍ରାଚୀ. ଉସବାରଥ ।

ଉପରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର କାହା
Upare pardibā ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେବା—1 To be
ଉପରେପଡ଼ା devolved upon.
ଉପରଟୁପଡନା ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ ବଜେଇ ଦିଅନ୍ତି—ଚଗ ।

୨ । ଉପରୁ କୌଣସି ବସ୍ତୁ କାହା ଦେହରେ ପଡ଼ିବା—
2. To fall from above.

୩ । ଅନାବଶ୍ୟକରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ହେବା—
3.To meddle with anything uncalled for.
(ଯଥା—ସେ ଉପରେ ପଡ଼ି କଥା କହୁଛ ।)

ଉପରୋକ୍ତ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ)—ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ; ପୂର୍ବୋକ୍ତ—
Uparokta Above said; said before.
ଉପରୋକ୍ତ
ଉପରୋକ୍ତ

ଉପରୋଧ—ସଂ.ବ (ଉପ+ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ଆବରଣ କରିବା+ଘାବ. ଅ)—
Uparodha ୧ । ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧ; ବ୍ୟାଘାତ—
1. Obstruction; impediment.
୨ । ଅଟକ— 2. Check.
୩ । ଉତ୍ପୀଡ଼ନ—3 Oppression.
୪ । ଜିଦ; ଅଳ —4. Pressing request; importunity
୫ । ଅନୁଗ୍ରହ—5. Favour.
୬ । ଅଯଥା ଆନୁକୂଲ୍ୟର—6. Partiality.
୭ । ଆବରଣ; ଛକୁଣି— 7. Covering; lid.
୮ । ଅନୁରୋଧ; ସୁପାରିସ୍—8. Request; recommendation.

ଦେ. ବ—ଓରୋଧ; ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା; ଖାତର—
Scruple; delicacy; personal consideration for the feelings of others.

ଉପରୋଧ ଅନୁରୋଧ—ଦେ. ବ (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର)—ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା;
Uparodha anurodha ଖାତର—Delicacy;
ଉପରୋଧ ଅନୁରୋଧ personal consideration

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତେ ସେବେ ଏ ଦୁଇଟିରୁ ଯେକୌଣସିରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦଟି ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ଭୂଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୁଇଁ' ଦେଖିବେ; ଦଁ ର ଘାଟରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍ଗତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଙ୍କୃତ' ଦେଖିବେ ।

ଉପରୋଧ ଏଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି Uparodha erdibā
ଉପରୋଧ ଛଡ଼ିବା (ଦେଖ) Uparodha chhārdibā (See)

ଉପରୋଧକ—ସଂ. ବିଣ ପୁ (ଉପ+ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ଆବରଣ କରିବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) (ଉପରୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Uparodhaka
—ଯେ ବାଧା ଦିଏ— Obstructing.
ସଂ. ବି—ଗୃହ; ବାସଗୃହ—Dwelling house; abode.
ଦେ. ବିଣ—ଅନୁରୋଧକର୍ତ୍ତା—One who requests or makes a recommendation.

ଉପରୋଧ କରିବା—ଦେ କ୍ରି Uparodha karibā
୧ । ଅନୁରୋଧ କରିବା— 1. To request
୨ । ଉପରୋଧ ରଖିବା (ଦେଖ)
2. Uparodha rakhibā (See)

ଉପରୋଧ ଛଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା ତ୍ୟାଗକରିବା; ମୁହଁକୁ ନ ଗୃହିଁବା—1. To have no Uparodha chhārdibā personal regard or consideration for the feelings of others.
୨ । କାହାର ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା ନ କରିବା—
2 Not to accede to any one's request

ଉପରୋଧ ମିଛୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରସନ୍ନ Uparodha michhuā କରିବାପାଇଁ ବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପରୋଧରେ ମିଛ କଥା କହିବା ଉପରୋଧମିଛୁଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ
—1. Speaking falsehood to please another
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନ ଜଗିବା ପାଇଁ ମନର ପ୍ରକୃତ ଭାବ ଗୋପନ କରେ—
2. Concealing one's inner feelings to please another.

ଉପରୋଧ ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି- ୧ । ଅନ୍ୟର ଅନୁରୋଧକୁ ରକ୍ଷା କରିବା— Uparodha rakhibā
1. To accede to another's request.
୨ । ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା ରଖିବା; ପରର ମନ ଜଗିବାପାଇଁ କାମ କରିବା —2. To have regard or personal consideration for the feelings of another.

ଉପରୋଧିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ—ଉପରୋଧୀ (ଦେଖ) Uparodhiā Uparodhī (See)

ଉପରୋଧିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ୍+ରୁଧ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ=ରୋଧ ଧାତୁ+ କର୍ମ. ତ)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅନୁରୁଦ୍ଧ— Uparodhita Requested by a person

ଉପରୋଧୀ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ (ଉପରୋଧ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥେ. ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ;— (ଉପରୋଧିନୀ— ସ୍ତ୍ରୀ) Uparodhī
ଉପରୋଧକ (ଦେଖ) Uparodhaka (See)

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ପଡ଼ି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—1. Acceding to personal requests.
୨ । ଅଯଥା ଅନୁଗ୍ରହକାରୀ —2. Unduly partial.
୩ । ଉପରୋଧମିଛୁଆ (ଦେଖ)—
3. Uparodhamichhuā (See)

ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପର+ଉକ୍ତ)—ପୂର୍ବୋକ୍ତ; ଉପରେ କୁହା ଯାଇଥିବା—Abovesaid; said before. Uparjyukta

ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି—ସଂ. ଅ—(ଉପରି+ଉପରି)—ଉପର ଉପର (ଦେଖ)— Uparjyupari Upara upara (See)

ଉପଳ—ସଂ ବି. (ଉପ+ଳ ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Upala ୧ । ପ୍ରସ୍ତର; ପଥର—1. Stone.
(ଯଥା—ବର୍ଷୋପଳ=କୁଆପଥର—Hailstone.
୨ । ବହୁମୂଲ୍ୟ ପଥର; ରତ୍ନ—2. Gem; valuable stone.
ଦେ. ବି.—୧ । ଶର୍କରା—1. Sugar; sweets.
୨ ଏକ ପ୍ରକାର ମିଠା ପଣା—2. A kind of sweet drink.

ନଗଦ ଦଇଗାର ଉପଳ ଖୀର ସର ବନା ତ ପିତ୍ତମର୍ଦ୍ଦ ଲେଉରେ ।
ଜଗତ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଉପଲକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ଲକ୍ଷ)—୧ । ଅବଲମ୍ବନ— Upalaksha
1. Prop; support.
୨ । ପ୍ରସ୍ତୋଜନ—2. Occasion; necessity; use.
୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—3. Object; intention; purpose; something kept in view.
୪ । ଚିହ୍ନ; ଲକ୍ଷଣ—4. Mark; sign.
୫ । ସଜ୍ଞା; ଗୁଣସୂଚକ ନାମ—5. Designation.
୬ । ଉହ୍ୟ ଭୁଲନାମୂଳକ ନାମ—
6. Elliptical designation.
୭ । ଅନୁମାନ—7. Inference; deduction.
୮ । ଭୁଲନାମୂଳକ ସୂଚନା— 8. Indication based on comparison.
୯ । ଭୁଲନା—9. Comparison.
୧୦ । ସାଦୃଶ୍ୟ—10. Similarity.
୧୧ । ସଙ୍କେତ—11. Signal
ବିଣ.—୧ । ଭୁଲନୀୟ —1 Comparable.
୨ । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ—2. Worth mention.
୩ । ଅନୁମେୟ—3. Inferable.

ଉପଲକ୍ଷ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପଲକ୍ଷ ଦେବା (ଦେଖ) Upalaksha karibā Upalaksha deba (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଉତ୍	ଉଅ୍	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଉଅ	ଓ	ନୃ

ଉପଲକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଉପ=ଅଧିକ+ଲକ୍ଷଣ=ଚିହ୍ନ)—
Upalakshaṇa ୧ । ଚିହ୍ନ; ବିଶିଷ୍ଟଲକ୍ଷଣ—
1. Sign; distinctive mark.
୨ । ଭୁଲନାତ୍ମକ ବାକ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ଥାପକ ବସ୍ତୁନ୍ତରର ଉଦ୍ଦୋଧନ—
2. A figure of speech; analogy; the figure synecdoche.
୩ । ଲକ୍ଷଣାଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ବୋଧ କରାଇବା—
3. Figurative indication of one thing by the mention of another
୪ । ବସ୍ତୁର ଅଂଶଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁର ସୂଚନା କରାଇବା—
4. Implication of one thing by the mention of a part, indication of the whole by the part.
୫ । ଏକ ବିଷୟର ଉଲ୍ଲେଖଦ୍ୱାରା ବହୁ ବିଷୟାନ୍ତରର ସୂଚନା ଦେଇବା ପ୍ରଣାଳୀ—5. A subject which gives occasion for the introduction of various other topics.
୬ । (ନ୍ୟାସ୍ର) ସୂଚନା—6. (logic) Connotation.
୭ । ବିଶେଷଣ—7. Adjective; adjunct

ଉପଲକ୍ଷଣା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଉପ+ଲକ୍ଷଣ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Upalakshaṇā ଉପଲକ୍ଷଣ (ଦେଖ) Upalakshaṇa (See)

ଉପଲକ୍ଷ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସୂଚନା କରିବା; ସୂଚେଇବା—
Upalaksha debā 1. To imply; to hint
ଉପଲକ୍ଷଦେଓୟା ୨ । ଉଦାହରଣ ଦେବା—2. To cite as a
ଉପଲକ୍ଷ ଦେନା standard or analogy.
୩ । ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖାଇ କହିବା—
3 To indicate.
୪ । ତୁଳନା କରିବା—4 To compare.

ଉପଲକ୍ଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । କୌଣସି ଘଟନାଉପଲକ୍ଷେ—
Upalakshare 1. On the occasion of any event.
ଉପଲକ୍ଷେ ୨ । କୌଣସି ଘଟନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ; ଘଟନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ—
ଉପଲକ୍ଷେତେ 2. In connection with any matter
ଉପଲକ୍ଷତେ ୩ । ଫଳରେ—3. In pursuance of
ମାଦ୍ୟମେ; ୪ । କୌଣସି ବିଶେଷ ଘଟଣା ଘଟିଥିବାର ଅବସର ବା
ଉପଲକ୍ଷମେ ସୁଯୋଗ ଘଟି—4. Taking advantage of a particular event.

ଉପଲକ୍ଷିତ—ବି. ବିଣ. (ଉପ+ଲକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଚିହ୍ନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upalakshita ୧ । ସୂଚନାଦ୍ୱାରା ବୋଧଗମ୍ୟ ହୋଇଥିବା—
1. Indicated by hint.
୨ । ସୂଚିତ—2. Implied; indicated; hinted at.
୩ । ଯୁକ୍ତ; ବିଶିଷ୍ଟ—3. Possessed of.
୪ । ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଅନୁମିତ—4. Deduced; inferred.
୫ । ତୁଳିତ—5. Compared.
୬ । କଳ୍ପିତ—6. Guessed; hypothesized.

ଉପଲକ୍ଷିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (କୌଣସି ବିଷୟକୁ) ଲକ୍ଷ ରଖିବା;
Upalakshibā ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବା—1. To have an eye upon; to aim at.
୨ । ଉପଲେଛିବା (ଦେଖ)
2. Upalechhibā (See)

ଜଉ ଅଗମନ ଦେଖି, ଦନୁଜ ଧାଇ ଉପଲିଲ୍
ଶୋଣିତ ଥିବ ମଳଟରେ, ନିଜରେ ନୈମିଷ ଥରଣେ । ଜଗନ୍ନାଥଭକ୍ତିବହୁ ।

ଉପଲକ୍ଷେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ଉପଲକ୍ଷରେ (ଦେଖ)
Upalakshe Upalakshare (See)

ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ—ସ୍ର. ବ—ଉପଲକ୍ଷ (ଦେଖ)
Upalakshya Upalaksha (See)

ଉପଲଖଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ପଥର ଖଣ୍ଡ—
Upalakhaṇḍa 1. A piece of stone.
୨ । ବାଲିଗରଡ଼ା; କଙ୍କର—2. Pebble.

ଉପଲଚ୍ଛ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉପଲକ୍ଷ; 'କ୍ଷ' ସ୍ଥାନରେ ଉଚ୍ଚାରରେ 'ଚ୍ଛ'
Upalachha ଉଚ୍ଚାରଣ-ଭୁଲ-ପ୍ରସୂତ) ମାଛ; ଚକ୍ଷୁରୁ ଉତ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି
ଉପଲକ୍ଷ (ଦେଖ)
Upalaksha (See)
ପ୍ର. ବିଶ—ସଦୃଶ—Similar; analogical.

ଉପଲଚ୍ଛିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପଲକ୍ଷ)—୧ । ଉଦାହରଣ ଦେବା—
Upalachhibā 1. To imply; to indicate.
୨ । ଉପମା ଦେବା—2. To cite an analogy.

ଉପଲବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ଲଭ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Upalabdha ୧ । ଜ୍ଞାତ—1. Known; experienced.
(ଉପଲବ୍ଧି—ବି) ୨ । ଅନୁଭୂତ—2. Perceived; realised.
୩ । ମର୍ମ ବୁଝାଯାଇ ଥିବା—3. Apprehended; comprehended; understood.
୪ । ପ୍ରାପ୍ତ—4. Attained; got; received.
୫ । ଅର୍ଜିତ—5. Acquired; earned.
୬ । ଅନୁମିତ—6. Inferred.
୭ । ସୂଚିତ—7. Implied; hinted.

ଉପଲବ୍ଧାର୍ଥ—ସ୍ର. ବ. (କର୍ମଧା)—
Upalabdhārtha ୧ । ଅନୁମିତ ଅର୍ଥ—
1. Implied meaning.

Digitized by srujanika@gmail.com

(ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଓଠ୍ୟ ବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଁ ବା ଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନୌସର୍ଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ଯେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଜିତ ଁ ବା ଂ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଜିବେ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଜୁଏ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୁଁଏ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୁଁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଁଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତା' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ତଁ ଦେଖିବେ ।)

୨ । ବୁଝାଯିବା ଅର୍ଥ—2. Comprehended meaning; a purport which has been understood.

୩ । ଫଳରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
3. Object which has been attained.

ସଂ. ବଣ.ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଅଛ ଅର୍ଥ ଯାହାଦ୍ୱାରା)—
(ଉପବ୍ଧାର୍ଥୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଫଳ ପାଇଅଛ—
1 Having attained one's aim.

୨ । ଯେ ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାରିଅଛ—
2. Having understood the meaning.

୩ । ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଅଛ—
3. One who has realised the intention.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଅଛ ଅର୍ଥ ଯାହାର)—
ଯାହାର ଅର୍ଥ ବୁଝା ଯାଇଅଛ—
4. (a matter) Of which the meaning has been comprehended.

ଉପଲବ୍ଧାର୍ଥୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉପଲବ୍ଧ + ଅର୍ଥ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Upalabdhārthā ୧ । ଆଖ୍ୟାୟିକା—
1. Story; narrative.

୨ । ଅନୁଭୂତାର୍ଥ ପ୍ରଜ୍ଞାପକ କଥା; ଅଙ୍ଗେ ଜଣାଇଥିବା କଥା—
2. Relation of one's down experience.

ଉପଲବ୍ଧି—ସଂ. ବଣ. (ଉପ + ଲଭ ଧାତୁ = ପାଇବା + ଭାବ. ଇ)—
Upalabdhi ୧ । ଅନୁଭବ; ବୋଧ; ଅନୁଭୂତି—
1. Perception; experience.

୨ । ବୁଝିବା; ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା—
2. Comprehension; understanding; realisation.

୩ । ଜ୍ଞାନ—3. Knowledge; cognition; perception

୪ । ପ୍ରାପ୍ତି; ଲାଭ—4. Acquisition; attainment

୫ । ବୁଦ୍ଧି—5. Conception.

ଉପଲଭ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ + ଲଭ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Upalabhya ୧ । ପ୍ରାପ୍ୟ—1. Due; obtainable.

୨ । ଜ୍ଞେୟ—2. Knowable; perceptible.

୩ । ଅନୁମେୟ—3. Inferable.

୪ । ସାଧ୍ୟ—4. Attainable.

ଦେ. ବ— ୧ । ଲାଭ—1. Profit.

୨ । ଆୟ—2. Gain; income.

ଉପଲମ୍ଭ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉପ + ଲଭ ଧାତୁ = ପାଇବା + ଭାବ. ଅ; ମ ଆଗମ)—
୧ । ଉପଲବ୍ଧି—1. Perception; realisation.

୨ । ଅନୁଭବ—2. Experience.

୩ । ତିରସ୍କାର—3. Rebuke,

ଉପଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପଲ + ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ. ଆ)—
Upalā ୧ । ପ୍ରସ୍ତରମୟ ଭୂମି—1. Stony ground.

୨ । ଶର୍କରା—2 Treacle; molasses.

ଉପଲିଙ୍ଗ— ସଂ. ବ (ଉପ = ଉପରେ + ଲିଙ୍ଗ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Upaliṅga ଭୂମିକମ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ଦୈବୀ ଉପଦ୍ରବ—
Mishap; divine visitation (as, earthquake)

ଉପଲିପ୍ତ—ସଂ. ବଣ (ଉପ = ଉପରେ + ଲିପ ଧାତୁ = ଲେପନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Upalipta
ଉପଲେପ
ଉପଲେପନ } ବ. ୧ । ଦେହରେ ବୋଳା ହୋଇଥିବା; ଉପରେ ବୋଳା ହୋଇଥିବା—
1. Besmeared.

୨ । ଲିପା ହୋଇଥିବା—2. Plastered; anointed.

ଉପଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଭାସିବା—
Upalibā To float.

ଉପଲେଖିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପେକ୍ଷା)—୧ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Upalekhibā 1 To give up; to detest to lave.

୨ । (ସଂ. ଉପଲକ୍ଷ)—ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା; ଉପଲକ୍ଷ ଦେବା—
2 To cite,

ପୃଥ୍ୱୀର ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଦେଖି, ସେ କେତେ ବ୍ରହ୍ମ ଉପଲେଖି ।
ତପଳ ଜଳେ ଉପଗତ, ଜଳେ ତାହାକୁ ଦେଇଜନ୍ତୁ ।
ପ୍ରାଚୀ: ଜଗନ୍ନାଥମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଉପଲେଚ୍ଛିବା—ପ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ଉପଲକ୍ଷ)—
Upalechhibā ୧ । ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ଦେଖିନେବା; ଦରଶିବା—
1. To grope; to search at random.

୨ ।(ସଂ. ଉପେକ୍ଷା)—ତ୍ୟାଗ କରିବା—2. To abandon.

ଉପଲେପ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ଉପରେ + ଲିପ ଧାତୁ = ଲେପିବା + ଭାବ. ଅ)—ଉପଲେପନ (ଦେଖ)
Upalepa (ଉପଲିପ୍ତ—ବଣ) Upalepana (See)
ଗୃହମାର୍ଜନ ଉପଲେପ, ମଣ୍ଡନ ସାମ୍ବାଦାଳେ ଦାପ—କିଶୋର ଅ. ଉତ୍ତରକ୍ତ ।

ଉପଲେପନ—ସଂ. ବ. (ଉପ = ଉପରେ + ଲିପ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Upalepana ୧ । ରଙ୍ଗ ଆଦିର ପୋଛ—
(ଉପଲିପ୍ତ—ବଣ) 1. One coating of paint

୨ । ପୋଚଡା—2. Plastering.

୩ । ଲିପିବା—3. Besmearing.

୪ । ମଲମ; ଅଞ୍ଜନ—4. Ointment.

୫ । କାନ୍ଥ ଆଦି ଲିପିବା—
5. Washing the walls with a coat of cowdung or lime.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଊ
୨	୧	୩	୨	୪	୫	୬	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୭୪	୪	୫	୬	ଉଅ	୭	୮

ଉପଲେଶିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି = ଉପଲେଚ୍ଛିବା (ଦେଖ)
Upalesiba Upalechhiba (See)

ଉପଶମ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଶମ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଶାନ୍ତି—
Upasama 1. Alleviation; mitigation.
(ଉପଶାନ୍ତ—ବିଶ) ୨ । ନିବୃତ୍ତି—2 Cessation.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ନିଗ୍ରହ—3. Restraint of passions
୪ । ରୋଗର ଉପଦ୍ରବ ନିବୃତ୍ତି—
4 Abatement of the symptoms of a disease; relief.

ଉପଶମକ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ + ଶମ୍ ଧାତୁ = ଶାନ୍ତି ଦେବା + କର୍ତ୍ତୃ
Upasamaka ଅକ) — ଯେ ଉପଶମ କରେ; ସାନ୍ତ୍ୱାଦ୍ୱାରା ଉପଶମ କ୍ଷୁଣ୍ଣ—
One who alleviates; alleviating.

ଉପଶମିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ + ଶମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ଶାନ୍ତି ଧାତୁ = ଶାନ୍ତି
Upasamita କରାଇବା + କର୍ମ. ତ) —
୧ । ଉପଶମ ପ୍ରାପ୍ତ—1. Abated
୨ । ଶାନ୍ତ— 2. Relieved; tranquil.
୩ । ରୋଗନିବୃତ୍ତ—3. Cured.
୪ । ନିଗୃହୀତ —4. Restrained

ଉପଶୟ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ସମୀପେ + ଶୀ ଧାତୁ = ଶୋଇବା +
Upasaya ଅଧିକରଣ. ଅ)—
୧ । ଶୀକାରୀଙ୍କ ମଞ୍ଚା—1. A machan of a hunter
୨ । ମୃଗମାରଣାର୍ଥ ବ୍ୟାଧର ଅସ୍ଥାୟିସ୍ଥାନ—
2. A hiding place of a hunter while hunting.
୩ । ବ୍ୟାଧର ଗର୍ତ୍ତବିଶେଷ—3 A huntsman's pit.
୪ । କୋଡ଼—4 Lap.
୫ । (+ ଭାବ. ଅ) — ନିକଟରେ ଶୟନ—
5. Sleeping near
୬ । (+ କର୍ମ. ଅ) — କୌଣସି ବସ୍ତୁ (ଯଥା — ଖାଦ୍ୟ)ର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ରୋଗର ବୃଦ୍ଧି ବା କମି ହେବାର ଦେଖି ରୋଗର ସ୍ୱରୂପ ଅନୁମାନ (ଏହା ରୋଗଜ୍ଞାନର ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ଉପାୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ; ହେ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
6. Diagnosis of a disease by watching the effect of certain diet on the patient.
୭ । ରୋଗୀକୁ ସୁଖ ବା ଆରାମ ଦେବା ବସ୍ତୁ ବା ଉପଚାର; ଅନୁକୂଳ ଔଷଧ ବା ପଥ୍ୟ (ହେ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
7. Diet or medicine which gives relief to a patient.

କ୍ରି. ବିଶ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ) ବସ୍ତୁ ସମୀପରେ—
Near by; at hand.

ଉପଶଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ସମୀପ + ଶଲ୍ ଧାତୁ = ଯିବା + ଯ)—
Upasalya ଗ୍ରାମାନ୍ତ; ଗାଁମୁଣ୍ଡ—
The outskirts of a village.

ଉପଶାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ + ଶମ୍ ଧାତୁ = ଶାନ୍ତ ହେବା + କର୍ମ. ତ)—
Upasanta ନିବୃତ୍ତ; କମିଯାଇଥିବା; ଶାନ୍ତ ହୋଇଥିବା—
(ଉପଶମ—ବ) Alleviated; assuaged; appeased; mitigated.

ଉପଶାନ୍ତି - ସଂ ବି. (ଉପ + ଶମ୍ ଧାତୁ = ଶାନ୍ତ ହେବା + ଭାବ. ତି)—
Upasanti ୧ । ଉପଶମ—
(ଉପଶାନ୍ତ—ବିଶ) 1. Alleviation; assuaging; appeasing.
୨ । ଆରୋଗ୍ୟ—2. Cure; relief
୩ । ନିବୃତ୍ତି—3. Cessation.

ଉପଶୟ—ସଂ ବି. (ଉପ = ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ + ଶୀ ଧାତୁ = ଶୋଇବା +
Upasaya ଭାବ ଅ)—ପ୍ରହରମାନଙ୍କର ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମରେ ଶୟନ; ଚଉକିଦାରମାନଙ୍କର ପାଳି କରି ଶୋଇବା—
The sleeping of the watchmen by turns.

ଉପଶିଷ୍ୟ—ସଂ ବି. ପୁଂ (ଉପ = ନିକୃଷ୍ଟ + ଶିଷ୍ୟ) — ଶିଷ୍ୟର ଶିଷ୍ୟ—
Upasishya A disciple of a disciple

ଉପଶୋଭିତ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ = ସମ୍ୟକ୍ + ଶୋଭତ = ଶୋଭାଯୁକ୍ତ) —
Upasobhita ୧ । ଅଳଂକୃତ—1. Adorned.
୨ । ସଜ୍ଜୀକୃତ—2. Beautified; decked.
୩ । ଶୋଭାଯୁକ୍ତ —3. Looking smart.

ଉପଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ + ଶ୍ରୁ ଧାତୁ = ଶୁଣିବା + କର୍ମ. ତ)—
Upasruta ଅଙ୍ଗୀକୃତ; ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ —
(ଉପଶ୍ରୁତି—ବ) Promised; agreed to.

ଉପଶ୍ରୁତି—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଶ୍ରୁ ଧାତୁ = ଅଙ୍ଗୀକାର କରିବା + ଭାବ. ତି)—
Upasruti ୧ । ଅଙ୍ଗୀକାର—1 Promise
୨ । ସ୍ୱୀକାର—2. Agreement.
୩ । ଦୈବ ଶୁଭାଶୁଭ ପ୍ରଶ୍ନ—3 Questions put with a view to know one's future
୪ । ନିଜର ପ୍ରଶ୍ନ ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମୁଖରୁ ଅଜାଣିତ ଭାବରେ ଶୁଣିବା ଅନୁକୂଳ ବା ପ୍ରତିକୂଳ ବଚନ—
4. Words unconsciously uttered by another which are interpreted to indicate the hearer's future.

ଉପଶ୍ଳିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଶ. (ଉପ + ଶ୍ଳିଷ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Upaslishta ୧ । ଆଲିଙ୍ଗିତ—1 Embraced.
(ଉପଶ୍ଳେଷ—ବ). ୨ । ଅଂଶତଃ ସମ୍ବଦ୍ଧ—2. Partially connected.
୩ । ବଞ୍ଚିତ—3. Cheated; deprived.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ପର ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ଉଚ୍ଚା ହରନ୍ତ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଛଡ଼ା କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ସୋଇରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳନ୍ତ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାସମୟେ ବହୁତ ନିନ୍ଦିତ ହୁଅନ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଇବାକୁ ଦେଇ ସଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଇବେ; 'ଭୂଇଁ' ର ମିଳରେ 'ଭୂଇ' ସେଇବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବନ୍ଧୁ' ସେଇବେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଇରେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ସେଇବେ; 'ଅଜବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜବତ୍' ସେଇବେ

ଉପଶ୍ଳେଷ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ = ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upaśleṣha (ଉପଶ୍ଳିଷ୍ଟ—ବିଣ)
୧ । ଏକଦେଶସମ୍ବନ୍ଧ—
1. Conjunction at one point; partial connection.
୨ । ଆଲିଙ୍ଗନ—2. Embrace.
୩ । ବଞ୍ଚନା—3. Cheating; deceit.

ଉପଷ୍ଟମ୍ଭ ସଂ. ଇ. (ଉପ + ସ୍ତମ୍ଭ୍ ଧାତୁ = ଥମ୍ଭି ଯିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upashṭambha ୧ । ଉପକ୍ରମ; ଆରମ୍ଭ—
1. Beginning; tending; commencement.
୨ । ଉଦ୍ରେକ—2 Standing; excitement
୩ । ସ୍ତମ୍ଭନ—3. Restraint.
୪ । ଉପଲକ୍ଷ—4. Occasion
୫ । ପ୍ରୟୋଜନ—5. Necessity
୬ । (+କରଣ. ଅ)—ସ୍ତମ୍ଭ—6 Pillar.

ଉପସଂଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ + ସମ୍ + ଖ୍ୟା ଧାତୁ = ଗଣନା କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Upasaṁkhyāta (ଉପସଂଖ୍ୟାନ—ବି)
୧ । ସଂଗୃହୀତ—1. Collected
୨ । ଗଣିତ—2. Calculated.

ଉପସଂଖ୍ୟାନ—ସଂ.ବି (ଉପ + ସମ୍ ଖ୍ୟା ଧାତୁ = ଗଣିବା + ଭାବ.ଅନ,—
Upasaṁkhyāna ୧ । ସଂଗ୍ରହ—1. Collection; collation.
୨ । ଗଣନା—2. Calculation.
୩ । ବିଶେଷଣ—3. Adjective.
୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସମାନାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ—
4. (grammar Synonym.

ଉପସଂଗ୍ରହ—ସଂ ବି. (ଉପ = ନିକଟ; ସମ୍ୟକ୍ + ଗ୍ରହ ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upasaṁgraha ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଦସ୍ପର୍ଶପୂର୍ବକ ପ୍ରଣାମ; ଗୋଡ଼ଛୁଇଁ ପଡ଼ିବା-Salutation by touching the feet of a person; making obeisance by touching the feet of a superior person.

ଉପସଂବ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ଉପରେ + ସମ୍ = ସମ୍ୟକ୍ + ବ୍ୟେ ଧାତୁ =ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା + କରଣ. ଅନ)—
Upasaṁbyāna ୧ । ପରିଧାନ ବସ୍ତ୍ର—
1. Cloth worn on the body
୨ । ପିନ୍ଧା ଲୁଗା; ପୋଷାକ—
2. Wearing apparel; dress.
୩ । ଉତ୍ତରୀୟ ବସ୍ତ୍ର—3 A scarf; sheet worn on the upper part of the body.

ଉପସଂହରଣ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ସମ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Upasaṁharaṇa ଉପସଂହାର (ଦେଖ)
Upasaṁhāra (See)

ଉପସଂହାର—ସଂ. ବି. (ଉପ + ସମ + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Upasaṁhāra ୧ । ନାଶ; ମୃତ୍ୟୁ—1. Death; destruction
୨ । ପରଶେଷ; ଶେଷ; ସମାପ୍ତି—
2. Completion; end; finish.
୩ । ସଙ୍ଗ୍ରହ—3. Collection.
୪ । ଉପସ୍ଥାପନ—4. Conclusion; summing up.
୫ । ନିବର୍ତ୍ତନ—5. Cessation.
୬ । ଆକ୍ରମଣ—6. Attack.
୭ । ସଂକୋଚ—7 Hesitation.

ଉପସଂହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ସମ + ହୃ ଧାତୁ = ହରଣ କରିବା + Upasaṁhṛuta କର୍ମ. ତ) —୧ । ସମାପିତ—
1. Finished; concluded; completed.
୨ । ସଂଗୃହୀତ—2. Compiled; summed up.

ଉପସତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଉପ = ନିକଟ + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ତ)—୧ । ସଙ୍ଗମାତ୍ର—
Upasatti (ଉପସତ୍ତ—ବିଣ) 1. Slight connection; touch; contiguity.
୨ । ସେବା—2. Tending.
୩ । ପ୍ରତିପାଦନ—3 Proving; demonostration.
୪ । ଦାନ—4. Gift.
୫ । ନିକଟରେ ଗମନ; ପାଖଦେଇ ଯିବା —
5. Passing by; going past; touch and go

ଉପସତ୍ୱ—ଦେ. ବି. (କଟରଆ) (ସଂ. ଉପସ୍ୱତ୍ୱ)—ଉପସ୍ୱତ୍ୱ (ଦେଖ)
Upasatwa Upaswatwa (See)
(ଯଥା—ସତ୍ତ୍ୱ ଉପସତ୍ତ୍ୱ—୧ । ସ୍ୱତ୍ୱ ଓ ଆୟ—
1. Title and income.
୨ । ସ୍ୱାମିତ୍ୱ ଓ ଅଧିକାର—2. Right and title.
ଗ୍ରନ୍ଥର ଉପସତ୍ୱ—ପୁସ୍ତକ ଛପିବା ପଇଁ ଗ୍ରନ୍ଥକର୍ତ୍ତାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ଏକମାତ୍ର ଅଧିକାର—Copy-right.)

ଉପସତ୍ୱଭୋଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (କଟରଆ)—ଉପସ୍ୱତ୍ୱଭୋଗୀ (ଦେଖ)
Upasatwabhogī Upaswatwabhogī (See)

ଉପସନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ = ନିକଟ + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + Upasanna କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉପସ୍ଥିତ— 1. Present.
(ଉପସତ୍ତ—ବି) ୨ । ସମୀପସ୍ଥ; ଆସନ୍ନ; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
2. Impending; adjoining; contiguous.

ଉପସମ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ + ସମ + ପଦ ଧାତୁ = ପରିଣତ ହେବା + Upasampanna କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପକ୍ୱ—
1. Ripened; developed.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇତ୍ୟ	ଉଥ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ମୃତ—2. Dead.

୩ । ଯାଗାର୍ଥ ହତ (ପଶୁ)—
3. (animal) Killed for sacrifice.

୪ । ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—4. Sufficient.

୫ । (+ କର୍ମ. ଅ)—ଲବ୍ଧ; ପ୍ରାପ୍ତ—5. Received;got.

୬ । ପ୍ରସ୍ତୁତ (ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି)—6. Prepared;cooked.

୭ । ସଂସ୍କୃତ—7. Refined.

୮ । ଯୁକ୍ତ—8. Joined.

୯ । ବିଶିଷ୍ଟ—9 Particular; peculiar; special,

ଉପସର—ସଂ. ବି. (ଉପ + ସୃ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upasara ୧ । ନିର୍ଗମନ—1. Issuing.
(ଉପସୃତ—ବିଣ) ୨ । ଗାଈ ପ୍ରଜାତିର ଗର୍ଭାଧାନାର୍ଥ ବୃଷଭ ନିକଟକୁ ଗମନ—2. Going of the cow to the bull for crossing.

୩ । ଗର୍ଭଗ୍ରହଣ; ଯେଣ୍ଟରେ ହେବା—
3. Becoming pregnant; conception.

ପ୍ରା. ବି.—ପ୍ରୟୋଜନ—Use; necessity.

ଉପସର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ଉପସ୍ଥିତ + ସର୍ଗ = ସୃଷ୍ଟି; ସର୍ଜନା)—
Upasarga ୧ । ଉତ୍ପାତ; ଭୂମିକମ୍ପାଦି ଦୈବୀ ଉପଦ୍ରବ—
(ଉପସୃଷ୍ଟ—ବିଣ) 1. Natural calamity (e.g. earthquake, eclipse); natural phenomenon foreboding evil.

୨ । ବିଘ୍ନ—2. Obstacle.

୩ । ବ୍ୟାଘାତ—3. Obstruction.

୪ । ପୀଡ଼ା—4 Disease.

୫ । ରୋଗରୁ ଜାତ ବିକାର—5. Complications or bad symptoms caused by a disease.

୬ । ଅଶକୁନ—6. Evil omens.

୭ । (ବ୍ୟାକରଣ) (ଧାତୁ ସମୀପକୁ ଯାଇ ସେଇଁମାନେ ଉନ୍ନତ ଅର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି) —ଧାତୁ ପୂର୍ବରେ ଲାଗି ବାକ୍ୟ ନିଷ୍ପନ୍ନ କରିବା ପଦାଂଶ—
7. grammar) A prefix; an inseparable preposition.

[ଦ୍ର—ଉପସର୍ଗମାନ ସଂଖ୍ୟାରେ ୨୦ଟି ଯଥା—ପ୍ର, ପରା, ଅପ, ସମ୍, ନି, ଅବ, ଅନୁ, ନିର୍, ଦୁର୍, ବି, ଅଧି, ସୁ, ଉତ୍, ପରି, ପ୍ରତି, ଅତି, ଅଭି, ଅପି, ଉପ, ଅ]

ଉପସର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଉପ = ସ୍ନାନ + ସୃଜ ଧାତୁ = ସୃଷ୍ଟି କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—
Upasarjjana
(ଉପସୃଷ୍ଟ—ବିଣ) ୧ । ଦୈବୀ ଉପଦ୍ରବ—
1. Natural calamity.

୨ । ଅଧିକା ଯୋଗ କରିବା—2 Adding.

୩ । ତ୍ୟାଗ—3 Abandonment

୪ । ଅଧୀନ ବ୍ୟକ୍ତି—4 Subordinate person.

୫ । ରାହୁ ବା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ—5. Eclipse.

୬ । ଅପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—
6. A person of secondary importance.

୭ । ଉପରେ ଢାଳିବା—7. Pouring upon.

୮ । ଅପ୍ରାଧାନ୍ୟ—8. Subordination.

୯ । ପ୍ରତିନଧି, ବଦଳରେ ରଖାଯିବା ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
9. Representative; substitute

୧୦ । (ବ୍ୟାକରଣ)—ସମାସରେ ପ୍ରଥମାନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ଏକ ବିଭକ୍ତି-ଯୁକ୍ତ ପଦ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—10. (grammar) A word which by composition or derivation loses its original independence while also it determines the sense of another word (M. W.)

[ଦ୍ର—ବହୁବ୍ରୀହି ସମାସରେ ଦୁଇଟିଯାକ ପଦ ଉପସର୍ଜ୍ଜନ ଅଟେ; ଅନ୍ୟ ସମାସମାନଙ୍କରେ କେବଳ ପ୍ରଥମ ପଦ ଉପସର୍ଜ୍ଜନ ଅଟେ (M.W) ଯଥା—'ମାତ ପ୍ରକୃତି' ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟବହୃତ 'ମାତ' ଓ 'ପ୍ରକୃତି' ଏହୁ ଦୁଇ ଶବ୍ଦର ମୌଳିକ ଅର୍ଥ ଲୋପ ପାଇ ମାତପ୍ରକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୁଝାଇଲା । ଅତଏବ ଏ ଦୁଇ ଶବ୍ଦ ଉପସର୍ଜ୍ଜନ ଅଟେ ।]

ସଂ ବିଣ—ଗୌଣ; ଅପ୍ରଧାନ—Subordinate; secondary.

ଉପସର୍ପଣ—ସଂ ବି. (ଉପ = ସମୀପ + ସୃପ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସମୀପକୁ ଗମନ; ସମୀପରେ
Upasarpana (ଅପସର୍ପଣ—ବିପରୀତ) ଉପସ୍ଥିତି—1 Coming near; approach.

୨ । ଅନୁବୃତ୍ତି; ଅନୁସରଣ—2. Attendance on or cringing before a person to gain some end

୩ । ଉପାସନା—3 Worship; prayer.

୪ । ନର୍ତ୍ତନ—4 Dancing.

ଉପସର୍ପଣୀ - ସଂ. ବି. (ଉପ+ସୃପ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ) —
Upasarpaṇī ଉପସର୍ପଣ (ଦେଖ)
Upasarpaṇa (See)

ଉପସର୍ଜ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ = ସୃ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. Upasarjyā ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ; ଆ; ନିପାତନ)—୧ । ବତର ପଡ଼ିଥିବା-ଗାଈ; ଋତୁମତୀ ଗାଈ—1. A cow fit for the bull; a cow on heat.

୨ । ଯାହାର ଋତୁ ଶୁଣା ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman in her course.

୩ । ଯେଉଁ କନ୍ୟାର ପ୍ରଥମରଜୋଦର୍ଶନ ହୋଇଥାଇ—
3. A girl who has attained puberty.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଏ'ରେ ୧ ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷରର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷରର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚାରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ଯେଉଁ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଜ ନିଅନ୍ତୁ, ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯୋଡ଼ରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିବ । ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦେଖ । ଯଥା :— ଘାତ' ର ନିଅରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ରେ 'ବୃଥ' ର ନିଅରେ 'ବୃଥ' ଯେଉଁରେ 'ବଧୂ' ର ଘାଉରେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଯେଉଁରେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ର ଘାଉରେ 'ଅଜ୍ଜ' ଯେଉଁରେ; 'ଅଲବତ' ର ଘାଉରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଯେଉଁରେ

ଉପସାଗର—ସଂ. ବ. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—(ଉପ=ପ୍ରାନ୍ତ+ସାଗର)—
Upasāgara ଯେଉଁ ଜଳରାଶିର ଉତ୍ତର ପାଶ୍ୱର୍ରେ ସ୍ଥଳ ଓ ଏକ ପାଶ୍ୱର୍ରେ ଜଳ ଥାଏ—Gulf; bay.

ଉପସୁନ୍ଦ—ସଂ.ବ. (ନାମ)—୧ । ଜଣେ ଦୈତ୍ୟ; ସୁନ୍ଦ ଦୈତ୍ୟର ଭାଇ;
Upasunda (ଏ ଦୁଇ ଭାଇ ଭଲେ.ଉମାପାଇଁ ତପସ୍ୟାର ବରବାଦ କରି ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ)—1. Name of a demon.

୨ । ନରକାସୁରର ସେନାପତ୍ତି (ଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହାତରେ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ)—2 Name of a general of demon Naraka.

ଉପସୂର୍ଯ୍ୟକ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ସମୀପ+ସୂର୍ଯ୍ୟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—
Upasūrjyaka ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳ; ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚତୁପାଶ୍ୱର୍ରେ ଥିବା ମଣ୍ଡଳାକାର ପରିବେଷ—1. Halo of the sun.

୨ । (ଉପସୂର୍ଯ୍ୟ+ଭୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ—
2. Disc of the moon.

୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ଜୁଲୁଜୁଲିଆ ପୋକ—
3. A kind of beetle or glowworm. (M. W)

ଉପସୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ସୃଜ ଧାତୁ=ଯୋଗ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upasṛushṭa ୧ । ଉପଦ୍ରୁତ—1. Oppressed
(ଉପସର୍ଜନ - ବି) ୨ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—2 Attacked; afflicted.

୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Pervaded.

୪ । ଦୈବାଦ ଉପଦ୍ରବଯୁକ୍ତ—4. Overwhelmed with calamity.

୫ । (ବ୍ୟାକରଣ)—ଉପସର୍ଗଯୁକ୍ତ—5. (grammar) Having a prefix.

୬ । (ରୋଗ) ବିକାରଯୁକ୍ତ—6. (disease) Attended with complications.

୭ । ରାହୁ ବା କେତୁଗ୍ରସ୍ତ (ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ)—
7. Eclipsed.

୮ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—8. Abandoned.

୯ । ଆଚ୍ଛାଦିତ— 9 Obscured

୧୦ । (ଭୂତ ବା ଅସୁରଙ୍କଦ୍ୱାରା) ଗ୍ରସ୍ତ—10. Possessed by a spirit or demon.

୧୧ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—11. Increased.

୧୨ । କାମୁକ (ସ୍ତ୍ରୀକୃତବାଦ)—12. Lustful.

୧୩ । ଗାଈ ସଙ୍ଗେ ଲଗାଯିବା (ବାଛୁରୀ)—
13. (a calf) Admitted to the mother-cow. (M.W.)

୧୪ । ପ୍ରେରିତ—14. Sent; let loose towards (M. W.)

(+ଭାବ. ଇ) ସଂ. ବ—ମୈଥୁନ—Coition.

ଉପସେବକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ+ସେବ ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+
Upasebaka କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) —୧ । ଉପଭୋଗକର୍ତ୍ତା—
(ଉପସେବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Enjoying.

୨ । ପରସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ; ପରସ୍ତ୍ରୀପ୍ରଣୟୀ—
2. Attached to the wife of another person; courting the wife of another.

ଉପସେବା—ସଂ. ବ (ଉପ=ନିକଟରେ+ସେବା)—୧ । ସମ୍ମାନ—
Upasebā 1. Homage; respect; veneration.
(ଉପସେବନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଅନୁସରଣ—2 Waiting upon, a person with some prayer; attendance on a person for the fulfilment of some prayer.

୩ । ଉମେଦ୍ୱାରୀ—3. Candidature.

୪ । ପ୍ରଣୟାର୍ଥ ଅନୁସରଣ—
4 Courting; court, ship

ଉପସେବିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ=ନିକଟରେ+ସେବିତ)—
Upasebita ୧ । ସମ୍ମାନିତ—1. Revered; honoured; respected.

୨ । ଅନୁସୃତ—2 Waited upon; attended on.

ଉପସେବି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ+ସେବ ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+
Upasebi +କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍: ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଯେ ସେବା
(ଉପସେବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରେ—1 Serving.

୨ । ପରିଚର୍ଯ୍ୟାକାରୀ—2. Tending.

୩ । ପ୍ରଣୟାର୍ଥ ଅନୁସରଣକାରୀ—3 Courting.

ସଂ ବ—୧ । ଦେବକ; ପରିଚାରକ—1. Servant; attendant

୨ । ଅନୁସରଣକାରୀ—2. Suitor.

୩ । ଉମେଦ୍ୱାର—3. A candidate.

ଉପସେବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପ+ସେବ୍ ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+
Upasebya କର୍ମ. ଯ)—ସମ୍ମାନାର୍ହ; ମାନ୍ୟାସ୍ପଦ—
(ଉପସେବ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Honourable; respectable.

ଉପସ୍କର—ସ. ବ (ଉପ=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Upaskara ୧ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟର ବୋଧ ନିମନ୍ତେ ଶବ୍ଦର ଅଧ୍ୟାହାର—1. A gap or ellipsis made for the proper understanding of an incomplete sentence.

୨ । ତରକାରୀର ମସଲା; ବାଟଣା—
2. Condiment; seasoning for curry.
(ଉପସ୍କୃତ—ବିଣ) ୩ । ବଟା ମସଲା (ଜିଲପି, ବେସର, ଛତୁ ମଉତ, ଗରମମସଲା) – 3. Ground spices; sauce e.g. mustard, pepper, termeric.)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ୍	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୱ	ଛ	ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍ଦ

୫ । ଦ୍ୱାର ଦଇଆର—4. Implement; instrument.

୫ । ଉପକରଣ—5. Material, ingredient.

୬ । ବାସନବର୍ତ୍ତନ—6. Utensils.

୭ । ଘରକରଣା ଜନିତ; ଗୃହସ୍ଥର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ନିତ୍ୟ-ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଉପକରଣ—7. Articles of daily household; use domestic implements. (ଯଥା—ଚଙ୍ଗା, ଶିଳ, ପନଇ, ବଡ଼ିଶା, ଝୋକେଇ, ଚିକ୍କି, କୋରଣା, ବାସନ, ଛୁରି)

୮ । (+ ଭୂ+ଅ)—ସତ୍କରଣ—

8. Bestowing care.

୯ । ନିନ୍ଦା—9. Blame; censure.

୧୦ । ଅଧ୍ୟାହାର—10. Ellipsis.

୧୧ । ଅଳଙ୍କାର; ସାଜସଜ୍ଜା—

11. Ornament; decoration

ଉପସ୍କାର—ସଂ ବ—୧ । ଉପସ୍କର (ଦେଖ)—

Upaskāra 1. Upaskara (See)

୨ । ଅତିରିକ୍ତ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ—2. Supplement.

ଉପସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବ (ସଂ. ଉପସ୍ଥ)—ଉପସ୍ଥ (ଦେଖ)

Upasta Upastha (See)

ଉପସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ=ନିକୃଷ୍ଟ+ସ୍ତ୍ରୀ)—ଉପପତ୍ନୀ; ରକ୍ଷେଇ—

Upastrī oncubine; kept woman.

ଉପସ୍ଥ—ସଂ. ବିଶ (ଉପ=ସମୀପ ବା ତଳେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସମୀପସ୍থ; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—

Upastha 1. Contiguous; proximate.

୨ । ନମ୍ରସ୍থ; ତଳେ ଥିବା—2. Lying under.

ସଂ. ବ. (ଯାହା କୋଡ଼ର ତଳେ ଥାଏ) —୧ । ପୁଂ ଚିହ୍ନ; ଲିଙ୍ଗ; ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—1 Male organ; penis.

୨ । ଯୋନି—2. Female organ; vagina.

୩ । କୋଡ଼—3. Lap.

୪ । ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର—4 Anus (M. W.)

୫ । ଜଘନ—5. Haunch; hip.

ଉପସ୍থକ—ସଂ. ବ (ଉପସ୍থ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ପୁଂଲିଙ୍ଗ; ଶିଶ୍ନ—

Upasthaka Membrum virile; penis.

ଉପସ୍থକୃତ—ସଂ. ତିଣ. ପୁଂ (ଉପସ୍থ+କୃତ; ଏଥର ବସିବା ଯନ୍ତ୍ରରେ କୋଡ଼ ରଚେ)—ତେଣାପକାଇ ବସିବା—

Upastha kṛuta Seated with the legs bent down; forming a lap by sitting down (M. W.)

ଉପସ୍থନିଗ୍ରହ—ସଂ.ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଉପସ୍থ=ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ+ନିଗ୍ରହ=ନିରୋଧ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିରୋଧ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମ—1. Continence; restraint of sexual desire.

୨ । ଆତ୍ମଶାସନ—2 Self-control.

ଉପସ୍থାତା—ସ. ତିଣ. ପୁଂ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ. ୧ମା. ୧ବ)—(ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଉପସ୍থକ—1. Paying homage; adoring.

୨ । ଉପସ୍থିତ—2 Present; attending.

ସଂ. ବ—୧ । ସେବକ; ଭୃତ୍ୟ—

1. Attendant; servant.

୨ । ପୂଜକ—2. Worshipper.

୩ । ଭକ୍ତ—3. Devotee.

ଉପସ୍থାନ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+ଭାବ.ଅନ)—(ଉପସ୍থିତ—ତିଣ) ୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଥିବା; ହାଜର; ଉପସ୍থିତ—

Upasthāna 1 Presence; attendance.

୨ । ପୂଜା; ଉପାସନା—2. Devotion; homage; obeisance; worship.

୩ । ଆଗମନ—3. Coming; approach.

୪ । ଉତ୍ତରଣ; ଉତୁରିବା; ପହଞ୍ଚିବା—4. Arrival.

୫ । ନୈକଟ୍ୟ—5. Nearness; propinquity.

୬ । ନିକଟକୁ ଯିବା—6. Going near.

୭ । ଅନୁସରଣ—7. Waiting on; attendance (M. W.)

୮ । ବାସସ୍ଥାନ—8 Abode (M. W.)

ଉପସ୍থାନଗୃହ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଉପସ୍থାନ + ଗୃହ)—

Upasthānagṛuha ସଭାଗୃହ; ଯେଉଁଠାରେ ସଭା ପାଇଁ ଲୋକେ ଜମନ୍ତି—Assembly-room (M. W.)

ଉପସ୍থାନପୁସ୍ତକ—ସଂ. ବ. (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—

Upasthānapustaka ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକରେ ବଦ୍ୟାଳୟର ବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ଦୈନିକ ଉପସ୍থିତ ଛାତ୍ର ବା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଉପସ୍থିତସମ୍ବନ୍ଧେ ସମ୍ବାଦ ଲେଖା ରହେ—ହାଜର; ହାଜରବହି—Attendance-register of a school or an office.

ଉପସ୍থାନସଂଖ୍ୟା—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଉପସ୍থାନ + ସଂଖ୍ୟା)—

Upasthānasaṁkhyā ଉପସ୍থିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା—The number of persons attending.

ଉପସ୍থାପକ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଉପ+ସ୍ଥା ଧାତୁ; ଣିଚ୍=ସ୍ଥାପି ଧାତୁ=ସ୍থିତ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—(ଉପସ୍থାପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଯେ ଉପସ୍থିତ କରାଏ; ଯେ ହାଜର ଜଣାଏ-

Upasthāpaka 1. Producing; causing to appear

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ : ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଉଣ୍ଣା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ହୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସହିତ ଶବ୍ଦ ଚୋଟରେ ଯେବେ ଏ ଭଣ୍ଡାରୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ରହିବ ଅସୁସନ୍ଧାନ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଚୋଟରୁ ଦେଖ । ଯଥା :— 'ଗାଡ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଣ' ଚୋଟରେ; 'ବ୍ରଣ' ନ ମିଳରେ 'ବ୍ରଣ' ଦେଖିବେ; 'ଭଂଶୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଖିବ

୨ । ପ୍ରସ୍ତାବକ—2. Proposing.

୩ । ସ୍ମାରକ—3. Causing to remember (M·W)

ଉପସ୍ଥାପନ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ=ସ୍ଥାପି ଧାତୁ +ଭାବ. ଅନ)—

Upasthāpana

(ଉପସ୍ଥାପିତ—ବଣ)

୧ । ନିକଟରେ ରଖିବା—1. Placing near.

୨ । ନିକଟକୁ ଆଣଯୁନ—

2. Act of bringing near; producing.

୩ । ସଭାରେ ବା ଦାଢମମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପେଶ୍ କରିବା—

3. Bringing up of a proposal or matter; putting up a matter before an authority.

ଉପସ୍ଥାପିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ୍=ସ୍ଥାପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—

Upasthāpita

(ଉପସ୍ଥାପନ—ବ) ୧ । ସଭାରେ ପେଶ୍ କରି ସାଇଥିବା—1. Put or brought before a meeting.

୨ । ନିକଟକୁ ଆଣିତ—

2. Brought near; produced.

୩ । ନିବେଦିତ—3. Submitted; offered

୪ । ନିକଟରେ ସ୍ଥାପିତ—4. Placed near.

ଉପସ୍ଥିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ହେବା; ରହିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Upasthita

ଉପସ୍ଥାନ } ବ.
ଉପସ୍ଥିତ }

୧ । ପହଞ୍ଚିଥିବା; ଆଗତ—

1. Arrived at; come up.

୨ । ବିଦ୍ୟମାନ—2. Present; attending.

୩ । ନିକଟସ୍ଥିତ—3 Contiguous; placed near; standing near.

୪ (+କର୍ମ. ତ)—ଉପାସିତ—4. Worshipped.

୫ । ଜ୍ଞାତ—5. Known.

୬ । ପ୍ରାପ୍ତ—6. Attained; got.

୭ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟୁଥିବା—

8 Present; happening now.

୮ । ଘଟିଥିବା—8. Occurred; taken place

ସଂ. ବ—ଦ୍ୱାରସ୍ଥ; ଦରୁଆନ୍—

A door-keeper; porter (M. W.)

ଉପସ୍ଥିତ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବା—

Upasthita karibā

ଉପସ୍ଥିତକରା

୨ । ଦାଜର କରାଇବା—2. To produce.

उपस्थित करना ୩ । ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା—3 To lay before.

ଉପସ୍ଥିତବକ୍ତା—ସଂ. ବ—ଯେ ଆଗରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ହୋଇ ବକ୍ତୃତା କରେ

Upasthitabaktā

ପାରେ—An impromptu speaker; a ready speaker; one who speaks extempore.

ଉପସ୍ଥିତବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧାରୟ; ଉପସ୍ଥିତ+ବୁଦ୍ଧି)—

Upasthitabuddhi

ଉପସ୍ଥିତବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ—Ready wit; presence of mind.

ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯାହାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି ଅଛି; ଫଜଦବାଜ; ହାଜିରଜବା—Ready witted; having presence of mind.

ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି— ୧ । ଦାଜର ହେବା—

Upasthita hebā

ଉପସ୍ଥିତ ହଓୟା

उपस्थित होना

1. To attend; to be present.

୨ । ଆସି ପହଞ୍ଚିବା—2 To arrive at.

୩ । ଘଟିବା—3. To happen; to take place.

ଉପସ୍ଥିତି—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକଟ+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା +ଭାବ.ଇ)—

Upasthiti

୧ । ପହଞ୍ଚିବା; ଆଗମନ—1. Arrival.

୨ । ନିକଟକୁ ଆସିବା—2. Coming near.

୩ । ସତ୍ତା; ବିଦ୍ୟମାନତା—3. Presence; being.

୪ । ଦାଜର; ଦାଜରୀ—4. Attendance.

୫ । ଉପାସନା—5. Worship.

ଉପସ୍ନାତ—ସଂ ବଣ. (ଉପ=ସାମାନ୍ୟ+ସ୍ନାତ)—

Upasnāta

(ଉପସ୍ନାନ-ବ)

୧ । ଅର୍ଦ୍ଧସ୍ନାତ—1. Half bathed; washed

୨ । ଦେହରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚା ହୋଇଥିବା—2. Having the body sprinkled with water.

ଉପସ୍ନାନ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକୃଷ୍ଟ; ସାମାନ୍ୟ+ସ୍ନାନ)—

Upasnāna

(ଉପସ୍ନାତ—ବଣ)

୧ । ଅଙ୍ଗବିଶେଷ ଧୋଇବା—1. French bath; washing of some limbs.

୨ । ଅବସ୍ନାନ—2. Partial bath

୩ । ଦେହରେ ପାଣି ଛୁଆଁ—

3. Sprinkling of water on the body.

ଉପସ୍ପର୍ଶ—ଅ. ବ. (ଉପ=ସଦୃଶ+ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ=ଛୁଇଁବା+ଭାବ. ଅ)—

Upasparśa

(ଉପସ୍ପୃଷ୍ଟ—ବଣ)

ଉପସ୍ପର୍ଶନ (ଦେଖ)

Upasparśana (See)

ଉପସ୍ପର୍ଶନ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ସଦୃଶ+ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ=ଛୁଇଁବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସ୍ପର୍ଶ; ଛୁଇଁବା—

Upasparśana

1. The act of touching; contact.

୨ । ଅଁଠ୍—2. Mere touch; touch and go.

୩ । ଆଁଚେଇବା; ଆଚମନ—3. Sipping of water rinsing of the mouth.

୪ । ସ୍ନାନ—4. Bathing; ablution

୫ । ପାନ—5. Drinking.

ଉପସ୍ପୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ=ସଦୃଶ+ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ=ଛୁଇଁବା+କର୍ତ୍ତୃ ତ)—

Upaspṛushṭa

ଉପସ୍ପର୍ଶ } ବ
ଉପସ୍ପର୍ଶନ }

୧ । ଆଚମନ କରିଥିବା; ଅଶୁଦ୍ଧ—

1. Having rinsed the mouth or sipped water.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ.	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଓ	ଔ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	୍	ନ୍

୨ । ସ୍ନାତ—2. Bathed.

୩ । (+କର୍ମ. ତ)—ସଂସୃଷ୍ଟ—3 Connected.

୪ । ଈଷତ୍ସ୍ପୃଷ୍ଟ—4. Slightly touched.

ଉପସ୍ୱତ୍ୱ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ସ୍ୱତ୍ୱ=ସ୍ୱାମିତ୍ୱ)—ସମ୍ପତ୍ତିର ଆୟ; ଲାଭ—
Upaswatwa Profit; income; the produce or usufruct of a property

ଦେ. ବ. (କଚରଅ ବ୍ୟବହାର)—୧ । କୌଣସି ଜମି ବା ସମ୍ପତ୍ତିରେ ମାଲିକ ସ୍ୱତ୍ୱର ଉପର ସ୍ୱତ୍ୱ—
1. A secondary right over property; any right inferior to proprietory right.

୨ । ଜମିରେ ବହୁକାଳ ଦଖଲ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଜନ୍ମିଥିବା ସ୍ୱତ୍ୱ—2 Occupancy right over land.

୩ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ବହୁକାଳ ବ୍ୟବହାରଜନିତ ସ୍ୱତ୍ୱ—3. Right of easement over another's land.

୪ । ଜମିଦାରଙ୍କୁ ପ୍ରଜା ଜମିଯାଇଁ ଦେବା ଖଜଣା—
4. Rent paid by a tenant to the landlord.

ଉପସ୍ୱତ୍ୱଭୋଗୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉପସ୍ୱତ୍ୱ+ଭୋଗିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)-
Upaswatwabhogi ଯେ ସମ୍ପତ୍ତିର ଆୟମାତ୍ର ଭୋଗ କରେ-
(ଉପସ୍ୱତ୍ୱଭୋଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Enjoying or living upon the income or usufruct of a property; enjoying the usufruct only.

ଦେ. ବଣ. (କଚରଅ ବ୍ୟବହାର)—ଦଖଲସ୍ୱତ୍ୱଭୋଗକାରୀ—
Enjoying a right of easement or occupancy.

ଉପହତ—ସଂ. ବଣ. (ଉପ+ହନ୍ ଧାତୁ=ମାରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upahata ୧ । ନଷ୍ଟ—1 Destroyed; damaged.

୨ । ଦୁର୍ବୀକୃତ—2, Impaired.

୩ । ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ; ଆହତ—
3. Smitten; struck; hurt; injured.

୪ । ଦୂଷିତ—4. Corrupted; contaminated

୫ । ଭତ୍ସିତ—5. Reprimanded; rebuked.

୬ । ପ୍ରତିବନ୍ଧ; ନିବାରିତ—
6. Prevented; restrained

୭ । ଆକ୍ରାନ୍ତ; ଅଭିଭୂତ—
7. Attacked; overwhelmed.

୮ । ଭେଲ; ମିଶା—8. Adulterated

୯ । ହତ—9. Killed (M W.)

୧୦ । ଅତ୍ୟାଚାରିତ—10. Oppressed.

ଉପହତତନୁ—ସଂ. ବଣ ପୁଂ. (ଉପହତ+ତନୁ)—
Upahatatanu ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ; ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ—
Ill-fated; unlucky.

ଉପହସନୀୟ—ଧଂ. ବଣ. (ଉପ+ହସ ଧାତୁ=ହସିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)-
Upahasaniya ୧ । ଥଟ୍ଟା କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
1. Laughable.

୨ । ଉପହାସ ଯୋଗ୍ୟ—2. Ridiculous.

ଉପହସିତ ସଂ. ବଣ. (ଉପ+ହସ ଧାତୁ=ହସିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upahasita ୧ । ଥଟ୍ଟା କରି ଯାଇଥିବା; ଦୂଷିତ—
1. Sneered at; laughed at; derided.

୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଥଟ୍ଟା କରୁଥିବା—
2. Sneering; laughing.

ସଂ. ବ. (+ଭାବ. ତ)—୧ । ଉପହାସ—
1. Derision; joke.

୨ । ହାସ୍ୟ—2. Laughter.

୩ । ଶିରଃ କମ୍ପନ ସହିତ ହସ—
3. Laughter accompanied by shaking the head (M. W.)

ଉପହସ୍ତିକା—ସଂ ବ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପ=ନିକଟ+ହସ୍ତ=ହାତ+ଇକ+
Upahastikā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯାହା ହାତ ପାଖରେ ଥାଏ)—
୧ । ପାନବଟା; ପାନଡବା—1 Betel-pot.

୨ । ତାମୂଲାଧାର—2. Betel-case.

ଉପହାର ସଂ. ବ. (ଉପ=ନିକଟକୁ+ହୃ ଧାତୁ=ନେବା+
Upahāra ଘଞ୍. ଅ)—
(ଉପହୃତ—ବଣ) ୧ । ଉପଢୌକନ; ଭେଟ—
1. Presenting of a gift.

୨ । ସମର୍ପଣ—2. Act of offering.

୩ । (+କର୍ମ.ଅ)—ଉପାସୃଜ୍ୟମାନ ବସ୍ତୁ; ଉପଢୌକନ ଦ୍ରବ୍ୟ—
3. An offering; presented article.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି)—ହାରର ସମୀପସ୍ଥ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୋଭନ ଦ୍ରବ୍ୟ - 4 A pendant hanging from a necklace.

୫ । ହାର ନିକଟରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଗଳାର ଅଳଙ୍କାର; ଚଦ୍ଦ—
5 Necklet; an ornamental collar.

ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ)—ହାର ସମୀପରେ—
Near a necklace.

ଦେ. ବ—ଭୋଜ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ—Victuals; eatables

ଯୋଜନେ ତା ପୂରହାର ସାର୍ଥ ପ୍ରତି ଏ ଆକାର ଉହ୍ନଁ ବସ୍ତୁ ଉପହାରମାନ କାର୍ତ୍ତିଲେ—ବଳଭଦ୍ର. ବରଦ୍ରବ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ।

ଉପହାସ—ସଂ. ବ. (ଉପ=ଘୃଣା; ଘୃଣାରୁ+ହସ ଧାତୁ=ଘୃଣା
Upahāsa କରିବା+ଘାଞ୍. ଅ)—
(ଉପହସିତ—ବଣ) ୧ । ପରିହାସ; ଥଟ୍ଟା—
1 Joke; mockery; jest.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ଦୃତ୍ତ ୧ ତତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨, ତତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ସ୍ୱରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତିତ ଦୋଳନ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ ସୋଡରେ, ସେତେ ଏ ଉଚ୍ଚାରୋଚ୍ଚରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହୁ ଶବଗାର୍ଟ ସଥାକ୍ରମେ ଉଦ୍ଦାତ ବା ଅନୁଦାତ ୨ ବା ୧ ତତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ ସୋଡବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଇ' ସୋଡରେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳରେ 'କୂଅ' ସେଉଁରେ; 'ଦେଖୁ' ନ ପାଇରେ 'ଦଖୁ' ସେଉଁରେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜ' ସେଉଁରେ;'ଅଇବତ' ନ ପାଇରେ 'ଅଇବତ୍' ସେଉଁରେ ।

୨ । ଏଷତ୍ହାସ; ଅଳ୍ପହାସ— 2. Smile.

୩ । ଘୃଣାଯୁକ୍ତ ହାସ୍ୟ—3 Derisive laughter.

୪ । ଉପହାସ—4. Ridicule.

[ଦ୍ର—ଉପହାସ ଓ ପରିହାସ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଏହା ଯେ, ସେଉଁ ହାସ ବାଧେ ତାଡା ଉପହାସ, ମାତ୍ର ପରିହାସ ଥଣ୍ଟା ଲାଗେ; ବାନ୍ଧେ ନାହିଁ ।]

ଉପହାସାସ୍ପଦ—ସଂ. ବି. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍ପୁ; ଉପହାସ + ଆସ୍ପଦ = ସ୍ଥାନ)—
Upahāsāspada ଯାହାକୁ ଉପହାସ କରାଯାଏ—The butt of ridicule; laughing stock.

ସଂ. ବିଣ—ଉପହାସର ଯୋଗ୍ୟ;ଉପହାସ୍ୟାସ୍ପଦ—Ridiculous.

ଉପହାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ହସ ଧାତୁ = ହସିବା + କର୍ମ. ଯ)—
Upahāsya ଉପହାସର ଯୋଗ୍ୟ; ଉପହାସାସ୍ପଦ—Ridiculous; laughable.

ବେ. ବି. (ସଂ. ଉପହାସ)—ଉପହାସ—Ridicule.

ଉପହାସ୍ୟ ପାଇ ଲୋକରେ ଜାଇଁବାର.

ପ୍ରଭବ ଉଲ କଥା ସୁଦ୍ଧେ ସହିବାର—କୃଷ୍ଣଦିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଉପହାସ୍ୟତା—ସଂ. ବି. (ଉପହାସ୍ୟ + ତାବ. ତା) —
Upahāsyatā ଉପହସିତ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—Ridiculousness.

ଉପହିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉପ=ନିକଟରେ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Upahita ୧ । ଅର୍ପିତ—1. Deposited; offered.

୨ । ବନ୍ୟସ୍ତ—2. Laid on; arranged.

୩ । ଦତ୍ତ—3. Given; presented.

୪ । ଗୃହୀତ—4. Taken.

୫ । ଆରୋପିତ—5. Transferred to;placed on; set.

ଉପହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ=ନିକଟକୁ + ହୃ ଧାତୁ=ନେବା + କର୍ମ. ତ)—
Upahṛuta ୧ । ଉପହାରରୂପେ ପ୍ରଦତ୍ତ; ଦେଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା—1. Offered as present; presented.

୨ । ଆନୀତ—2. Brought.

୩ । ଆହୃତ; ସଂଗୃହୀତ—3 Collected; compiled.

ଉପହ୍ୱର—ସଂ ହ. (ଉପ=ନିକଟ + ହ୍ୱୃ ଧାତୁ=କୁଟିଳ ହେବା + ଅଥକରଣ. ଅ)—
Upahwara ୧ । ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ; ବିଜନ—1. Solitude; wilderness.

୨ । ସମୀପ; ନିକଟ—2. Nearness; proximity.

୩ । ରଥ—2. Car.

୪ । ଯୁଦ୍ଧ—4. War.

ଉପାଏ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉପାୟ)—ଉପାୟ (ଦେଖ)
Upāe Upāya (See)

ମଣି ମନ୍ତ୍ର ମହୌଷଧି ଉପାଏ ଜଲେ—ଗ୍ରାବୀ. ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡ ।

ଉପାଂଶୁ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଅଂଶୁ = ତରଣ)—ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଶୁଣି
Upāṁsu ନ ପାରିବା ଭଳ ଜପତରେଷ; ଦୁନି ଦୋଇ ମାଳ ଜପିବା ବା ଧ୍ୟାନ କରିବା; ଗୁଣାଗୁଣି—Prayer repeated in a low voice; muttered prayer.

କ୍ରି. ବିଣ—ନିର୍ଜନରେ; ଗୋପନୀୟରାବରେ—In secret,

ଉପାଂଶୁବଧ—ସଂ. ବି—ଉପାଂଶୁହତ୍ୟା (ଦେଖ)
Upāṁsubadha Upāṁsuhatyā (See)

ଉପାଂଶୁହତ୍ୟା—ସଂ ବି. (ଉପାଂଶୁ=ଗୋପନୀୟରୂପେ + ହନ୍ଧ = ହତ୍ୟା)—
Upāṁsuhatyā ଗୁପ୍ତହତ୍ୟା; ବାହାରର ଲୋକେ ଜାଣି ନ ପାରିବେ, ଏପରିଭାବରେ ହତ୍ୟା—Assassination; secret murder.

ଉପାକରଣ—ସଂ. ବ (ଉପ=ନିକଟ + ଆ=ସମ୍ୟକ୍ + କୃ ଧାତୁ=
Upākaraṇa କରିବା, ପାଠକରିବା, ବଧକରିବା + ଲ୍ୟୁ.
(ଉପକୃତ—ବିଣ) ଅନ)—୧ । ସଂସ୍କାରପୂର୍ବକ ବେଦଗ୍ରହଣ—1. The act of being initiated into the Bedas after due rites.

୨ । ମନ୍ତ୍ରସଂସ୍କୃତ ପଶୁହନନ; ଦେବତାଙ୍କ ଆଗେ ବୋଦା ପକାଇବା —2. Killing of a beast as sacrifice after due consecration.

୩ । ଆରମ୍ଭ—3. Beginning.

ଉପାକୃତ—ସଂ· ବିଣ. (ଉପ + ଆ + କୃ ଧାତୁ=ପାଠ କରିବା; ବଧ
Upākṛuta କରିବା + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଦେବତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
(ଉପାକରଣ—ବ) ହତ; ବୋଦା ହୋଇ ଯାଇ ଥିବା—1. Sacrificed to a Deity.

୨ । ବୋଦା ପଶା ଯାଇଥିବା; ବଳିରୂପେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ—2. Offered or set apart for being killed in sacrifice.

୩ । ଉପଦ୍ରୁତ—3. Oppressed.

୪ । ଆରବ୍ଧ 4. Begun.

ସଂ. ବ.—୧ । ବୋଦା—1. Victim

୨ । ଦେବତା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ପଶୁ—2. An animal dedicated as a victim.

୩ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଉପଦ୍ରବ —3. Calamity.

ଉପାକ୍ଷ—ସଂ.ବି.(ଅବ୍ୟପୂର୍ବାକ୍ଷ ଉପ=ସଦୃଶ + ଅକ୍ଷି)—ଗୁତନ୍ଧୁ; ଚଷମା—
Upākṣha Spactacles; eye-glasses.

ଉପାଖ୍ୟାନ—ସଂ ବ. (ଉପ=ଲକ୍ଷିତ + ଆ + ଖ୍ୟା ଧାତୁ=କହିବା +
Upākhyāna କର୍ମ. ଅନ)—୧ । ଗଳ; କଳ୍ପିତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସମ୍ବଳତ
(ଉପଖ୍ୟାନ—ବିଣ) ଗଦ୍ୟ ରଚନା—1. Story; tale; allegory.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ୍	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ୍ଵ	ନ୍

୨ । ଉପନ୍ୟାସ—2. Novel; fable; anecdote.

୩ । ଇତିବୃତ୍ତ—3. Narrative; history; episode.

୪ । (+ଭାବ. ଅନ)—ବର୍ଣ୍ଣନ କଥନ—4. Narration; description.

ଉପାଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ=ନିକଟକୁ+ଆ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉପସ୍ଥିତ—
Upāgata 1. Present; attending.

୨ । ଘଟିଥିବା—2. Occurred

୩ । (+କର୍ମ.ତ)—ପ୍ରାପ୍ତ—3. Received; attained.

୪ । ଅନୁମୋଦିତ—4. Approved.

୫ । ସ୍ୱୀକୃତ—5. Agreed to.

୬ । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ; ଅଙ୍ଗୀକୃତ – 6. Promised.

ଉପାଗମ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ନିକଟକୁ+ଆ+ଗମ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Upāgama ୧ । ଉପସ୍ଥିତି—1. Presence; arrival.
(ଉପାଗତ—ବିଣ) ୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2 Attainment.

୩ । ଅନୁମୋଦନ—3. Approval

୪ । ସ୍ୱୀକାର—4. Agreement; consent.

୫ । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି; ଅଙ୍ଗୀକାର—4. Promise.

ଉପାଙ୍ଗ—ସଂ ବି. (ଉପ+ଅଙ୍ଗ)—୧ । ଅପ୍ରଧାନ ବା ନଗଣ୍ୟ ଅଂଶ—
Upāṅga 1. Secondary part

୨ । ପ୍ରଧାନ ବିଷୟର ଉପଯୋଗୀ ଅଂଶ—
2. A subordinate part; supplementary part.

୩ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବିଭାଗ ବା ଅଂଶ—
3. Small subdivision or part.

୪ । ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଚିହ୍ନସ୍ୱରୂପ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଅଙ୍ଗରେ ଘେନାଯିବା ଚିଲକବିଶେଷ—4. Sectarian mark made with sandal-wood paste or white earth on different parts of the body (e.g. forehead, arm; neck.)

୫ । ବେଦର ଅଂଶବିଶେଷ—
5. A part of the Bedas.

ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ ବେଦ ପଢ଼ି । ଗୁରୁ ସମୀପେ କର ଯୋଡ଼ି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

୬ । ବାଦ୍ୟବିଶେଷ—6. A kind of musical instrument.

ବେସ, ଶଙ୍ଖ, ଉପାଙ୍ଗ, କାହାଳ । ପ୍ରାଚୀ—ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚ ।

ଉପାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ଅଧସ୍ତନ; ସହାୟକ+ଆଚାର୍ଯ୍ୟ=ଗୁରୁ)—
Upāchārjya ୧ । ସହକାରୀ-ମନ୍ତ୍ରୀ—1. Assistant minister.

୨ । ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷକ—2. Assistant teacher.

୩ । ଗୁରୁଙ୍କ ସହକାରୀ—3. Assistant to a spiritual guide.

ଉପାଜେ—ସଂ. ଅ. (ଉପ+ଅଜ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଏ)—
Upāje ଦୁର୍ବଳର ବଳାଧାନ—Conservation of strength

ଉପାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ପାଟନ)—ଉତ୍ପାଟନ; ଉନ୍ମୂଳନ—
Upārda Uprooting; eradication,
ଡାନ
ଉଖଡ଼ନା

ଉପାଡ଼ା—ଦେ. ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ଦକ୍ଷିଣୀ ଲୁଗା ଧୋତର ବା ଯୋଡ଼ା—
Upārdā A pair of certain kind of cloth (woven in the Deccan)

ଉପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ପାଟନ)—୧ । ଉତ୍ପାଟନ କରିବା—
Upārdibā 1. To uproot.
ଉପାଡ଼ାନ ସନ୍ଦୋଷେ ଶୂନ୍ୟ ଭୂମି କେଶ । କିସ୍ ଉପାଡ଼ି ଦୁଃଖକେଶ ।
ଉକାଟନା ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ଉଗାଟନା ୨ । ସମୂଳେ ବିନାଶ କରିବା; ମୂଳରୁ ମାରିବା—
ଉଖାଡ଼ନା 2. To eradicate.
ଯାହା ଅନକୂଳ ମୂଳ ଦେ ଉପାଡ଼ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ବିଶୋଭଭଞ୍ଜ. ୪ ଗୀତ ।

୩ । ଘସାଘସି କରି ଅଙ୍ଗରୁ ଦଳିଘା ଆଦି ଅଙ୍ଗରାଗ ଛଡ଼ାଇବା—
3. To rub off a paste (e, g.) turmeric paste, sandal anointed on the body.)

ଉପାଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ଉତ୍ପାଟନ)—୧ । ନିଜ ଦେହରୁ
Upārdi hebā ଦଳିଦାଦି ଘଷି କରି ଛଡ଼ାଇବା—1. To rub off the paste (e g sandal, turmeric) from one's own body.

୨ । ଉତ୍ପାଟିତ ହେବା, ଉପୁଡ଼ିବା—2. To be uprooted,
(ଯଥା—ବହୁତ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କଲ, ତଥାପି ଏ ଗଛଟି ଉପାଡ଼ି ହେଲାନାହିଁ ।)

ଉପାତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ=ନିକଟ+ଆ=ସମନ୍ତାତ୍+ଦା ଧାତୁ=
Upātta ଦେବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ—
1. Obtained; got.

୨ । ସ୍ୱୀକୃତ—2. Acknowledged.

୩ । ପ୍ରାପ୍ତ—3. Attained.

୪ । ଅର୍ଜିତ—4. Acquired; earned.

ସଂ. ବି—ସଦଶୂନ୍ୟ ହସ୍ତୀ—A male elephant who is not in rut.

ଉପାତ୍ତବିଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି (ବହୁବ୍ରୀ.ହି; ଉପାତ୍ତ ବା ଅର୍ଜିତ ହୋଇ-
Upāttabidya ଅଛି ବିଦ୍ୟା ଯାହାଦ୍ୱାରା)—୧ । ଯେ ବିଦ୍ୟା
(ଉପାତ୍ତବିଦ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅର୍ଜନ କରିଅଛି—1. Having acquired learning

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅଯର ପୂର୍ବାରେ ସ୍ଥିତ ୧ ତତ୍ତ୍ୱିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ୱିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ୱିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ; ସେତେବେ ଏ ବର୍ଣ୍ଣାଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ଦଯଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ତତ୍ତ୍ୱିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ । ଯଥା— ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଣ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜଣ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

୨ । କୃତବିଦ୍ୟ—2. Learned.

ଉପାତ୍ୟୟ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଅତି+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+ଭାବ. ଅ)—
Upātyaya ୧ । ବିନାଶ; ନାଶ—1. Destruction.

୨ । ଆଚାରଗତ୍ୟତିକ୍ରମ; ଉତ୍କ୍ରମଣ—2. Overstepping the limits or customs; acting against usage; infringement of customary rules.

ଉପାଦ— ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳ) (ସଂ ଉତ୍ପାତ)—
Upāda ୧ । ଅତିରକ୍ତା; ଗେହ୍ଲା—1. Spoiled; excessively fondled (child).

୨ । ଉତ୍ପାତକାରୀ; ଦୁଷ୍ଟ—2. Wicked.

ଉପାଦାନ— ସଂ. ବି (ଉପ=ନିକଟ+ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଦା ଧାତୁ+ଭାବ.
Upādāna ଅନ) ୧ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଳ ସାମଗ୍ରୀ ବା
(ଉପାଦେୟ—ବିଣ) ସରଞ୍ଜାମ—1. Ingredient; component part

୨ । ଉପକରଣ; ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ମିଳିତ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ—2. The elements of a substance; material; basic material.

୩ । ପ୍ରଧାନ କାରଣ—3. Material cause.

୪ । ସମବାୟୀକରଣ; ଏକତ୍ରୀକରଣ—
4. Collection; compilation,

୫ । ଆଦାନ; ଗ୍ରହଣ—
5. Receiving; taking; acceptance,

୬ । ସ୍ୱ ସ୍ୱ ବିଷୟରୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଆକର୍ଷଣ ବା ପ୍ରତ୍ୟାହାର—
6. Abstraction or withdrawal of the senses from their respective objects.

ଉପାଦିଆ— ଗ୍ରା. ବିଣ - ଉପାଦ (ଦେଖ)
Upādiā Upāda (See)

ଉପାଦିବା— ଗ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ଉପାଦାନ) - ସଂଗ୍ରହ କରିବା; ସଞ୍ଚୟ କରିବା;
Upādibā ସଞ୍ଚାଦିବା—To gather; to store up.

ଉପାଦେୟ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ+ଆ+ଦା ଧାତୁ=ଦେବା+କର୍ମ.ଯ)—
Upādeya ୧ । ଗ୍ରାହ୍ୟ – 1. Acceptable; admissible.
(ଉପାଦାନ—ବି) ୨ । ମନୋହର; ରମଣୀୟ; ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ—
2. Enjoyable; pleasant; sweet; delicious.

୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ; ଉତ୍ତମ—3. Excellent; dainty.

୪ । କରଣୀୟ (କର୍ମ)—4. Fit to be done.

୫ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ; ଯୌକ୍ତିକ—5. Reasonable.

ଉପାଦେୟତା—ସଂ. ବି (ଉପାଦେୟ=ରମଣୀୟ+ଭାବ. ତା)—
Upādeyatā ୧ । ମିଷ୍ଟତା; ରମଣୀୟତା; ମନୋହାରିତ୍ୱ—
1. Sweetness; daintiness.

୨ । ଗ୍ରାହ୍ୟତା; ଯୌକ୍ତିକତା—
2. Admissibility.

୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା—3. Excellence.

ଉପାଧାନ—ସଂ. ବି (ଉପ=ଉପରେ+ଆ+ଧା ଧାତୁ=ସ୍ଥାପନ କରିବା
Upādhāna +ଅଧିକରଣ. ଅନ; ଯାହା ଉପରେ ମସ୍ତକ ରଖାଯାଏ)—୧ । ତକିଆ; ମାଣ୍ଡି; ଅପସର—
1. Bolster; pillow.

୨ । ଗଦି—2. Cushion.

୩ । (+ଭାବ. ଅନ)—ବିଧାନ—3. Rule.

ଉପାଧି—ସଂ.ବି (ଉପ+ଆ+ଧା ଧାତୁ=ଚିନ୍ତା କରିବା+ଭାବ. ଇ)—
Upādhi ୧ । ଧର୍ମଚିନ୍ତା—1 Religious thoughts; meditation.

୨ । (+କର୍ମ. ଇ) — ସମୃଦ୍ଧି—2. Affluence.

୩ । (+ଅଧିକରଣ. ଇ)—ଆଧାର—
3. Receptacle.

୪ । (+କରଣ. ଇ)—କାରଣ—4. Cause.

୫ । ଛଳ—5. Pretence.

୬ । ଭେଦକଧର୍ମ—6. Distinguishing act.

୭ । ଉପନାମ; ନାମ ପରେ ଯୋଗ ହେବା ଜାତି, ବିଦ୍ୟା, ଓ ବଂଶାଦି ସୂଚକ ଶବ୍ଦ; ସଂଜ୍ଞା—
7. Surname; epithet; title of distinction.
(ଯଥା—ଶର୍ମା, କାବ୍ୟତୀର୍ଥ ଏମ୍. ଏ, ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତି)

୮ । ଭେଦାର୍ଥକ ଗୁଣ—8. Attribute distinguishing property or quality.

୯ । (ନ୍ୟାୟ) ସାଧ୍ୟବ୍ୟାପକ ଓ ସାଧନାବ୍ୟାପକ ଧର୍ମ—
9. (Logic) The attribute of a thing; the peculiar quality of a thing; denotation of a thing.

ଦେ. ବି—ଆଶ୍ୱିନମାସ ଦେବୀ ପୂଜାରେ 'ଉପନ' ବର୍ଷରେ ଦେବୀ ସଦ୍ମରକୁ ପଠାଯିବା ସଜୁଡ଼ ଭୋଗ—
Cooked offering sent from the houses of the villagers to the temple of the village Goddess during Durgā Pujā.

ଉପାଧିଆ— ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଉପାଧ୍ୟାୟ)— ୧ । ଶିକ୍ଷକ - 1. Teacher.
Upādhiā ଉପାଧ୍ୟା ୨ । ଅଥର୍ବବେଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
2. A title of Atharbabedī Brāhmanas.
ପାଧା; ଓଝା

ଉପାଧିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ ଧ+ଅଚ୍ ଅର୍ଥରେ. କ)—
Upādhika ୧ । ଉପାଧିଧାରୀ—1. Titled.
(ଉପାଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱଭାବକ ରୂପାଦଠାରୁ ଭିନ୍ନ; ଅନ୍ୱେଷିତ—
2. Assigned.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ୍ଷ	ଇତ୍ୟ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ତ

ଂ । ଉପାଦେୟ (ଦେଖ)
3 Upādeya (See)

ଉପାଧ୍ୟଧାସ୍ତ୍—ସଂ. ବ୍ରତ. ପୁଂ—ଯେ ଉପାଧି ଲାଭ କରିଥାଏ—
Upādhidhārī Titled; holding a title or degree. (ଉପାଧ୍ୟଧାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପାଧିପତ୍ର—ସଂ. ତ. (ସମ୍ଭବତଃ ଲୋପ; ଉପାଧିର ନିଦର୍ଶନରୂପକ ପତ୍ର)—
Upādhipatra ୧ । ସାର୍ଟିଫିକେଟ—1. Certificate conferring a title or degree.
୨ । ସନନ୍ଦ; ଉପାଧି ପାଇବାର ନିଦର୍ଶନ; ଯୋଗ୍ୟତା ନିଦର୍ଶକ ପ୍ରଶଂସା ପତ୍ର—2. Diploma; sanad.

ଉପାଧିଭୋଗ—ଦେ. ବ—ଦେବାଳୟରେ ଦୈନିକ ନିର୍ବାରିତ ଭୋଗ ଅପେକ୍ଷା ଅତିରିକ୍ତ ଭୋଗ—
Upādhibhoga Additional offering to a Deity; extra or special offering to a Deity.

ଉପାଧ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (ସଂ. ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର)—ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Upādhyā Upādhyāya (See)

ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉପ=ସମୀପ+ଅଧ୍ୟ+ଇ ଧାତୁ=ପଢ଼ିବା+ଅଘଞ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଅ)—
Upādhyāya ୧ । ମନ୍ତ୍ରଗୁରୁ; ବେଦାଧ୍ୟାପକ—
1. Spiritual preceptor.
୨ । ଅଧ୍ୟାପକ; ଆଚାର୍ଯ୍ୟ; ଶିକ୍ଷକ—
2. Teacher; professor
[ଦ୍ର—ଯେ ବେଦର ଏକାଂଶକୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ତାଙ୍କୁ 'ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍' ବୋଲାଯାଏ ।]
୩ । ଗୁରୁ; ଅବଧାନ—3. Instructor; pedagogue
୪ । ସଙ୍ଗୀତାଚାର୍ଯ୍ୟ; ଯେ ସଙ୍ଗୀତବିଦ୍ୟାରେ ସୁନିପୁଣତା ଲାଭକରି ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ—4. Music master.
ଦେ. ବ—ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧି—
A family title of Brāhmaṇas.
[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଦେଶରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ବଂଶୋପାଧି ପୂର୍ବରେ ବନ୍ଦ, ମୁଖ, ଚଟ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ଲାଗେ । ଯଥା—
ବନ୍ଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର (ବାନ୍ଦ୍ୟର୍ଯ୍ୟ)
ମୁଖୋପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର (ମୁଖ୍ୟର୍ଯ୍ୟ)
ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର (ଚଟ୍ଟର୍ଯ୍ୟ)
କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳର ଅଥର୍ବବେଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଉପାଧ୍ୟା ଧାରଣ କରନ୍ତି ।]

ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ୟା—ସ୍ତ୍ର.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱୟଂ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି—A lady teacher; a female teacher.
Upādhyāyā

ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ୟାନୀ—ସ୍ତ୍ର. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆନୀ)—ଗୁରୁପତ୍ନୀ; ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟା—Spiritual preceptor's wife, wife of a professor.
Upādhyāyānī

[ଦ୍ର—ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ଉପାଧ୍ୟାୟାନୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ-ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ୟା ଅଟନ୍ତି ।]

ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ୟାସ୍ତ୍—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—
Upādhyāyī ୧ । ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)—
1. Upādhyāyā (See)
୨ । ଉପାଧ୍ୟାସ୍ତ୍ୟାନୀ—2. Upādhyāyānī (See)

ଉପାନତ୍—ସଂ. ବ (ଉପ+ଆ+ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+କ୍ୱିପ୍; ଉପ ନହ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ.)—
Upānat ୧ । କାଠଜୋତା—1. Wooden sandals.
୨ । ଚର୍ମପାଦୁକା; ଜୋତା—2. Shoes.
୩ । ବୁଟ୍ ଜୋତା—3. Boots
୪ । ଚପ୍ପଲ ଜୋତା—4. Slippers.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆମାନେ ପୂର୍ବେ ଚଢ଼ାଉ ଜୋତା ଓ ବୁଟ୍ ଜୋତା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାର ଚିତ୍ର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କର ମନ୍ଦିର ଓ ଶିଳ୍ପଗାତ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରସ୍ତରମାନଙ୍କରେ ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି ।]

ଉପାନତ୍କାର—ସଂ. ବ (ଉପାନତ୍+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ମୋଚି; ଜୋତା ତିଆରକାରୀ—Shoe-maker.
Upānatkāra

ଉପାନତ୍—ସଂ. ବ—ଉପାନତ୍ (ଦେଖ)
Upānaha Upānat (See)

ଉପାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଅନ୍ତ)—
Upānta ୧ । ନୈକଟ୍ୟ—1. Vicinity.
୨ । ସୀମା—2. Border; boundary.
୩ । ଧାର—3. Edge.
୪ । ଶେଷ—4. End.
୫ । ଉପକଣ୍ଠ—5. Outskirts.
୬ । ଚକ୍ଷୁକୋଣ—6. Angle of the eye.
୭ । ଶେଷସୀମାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—7. Penultimate place.

ଉପାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ.—ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷରର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଣ୍ଣ—
Upāntabarṇṇa The Penultimate letter of a word last but one letter.

ଉପାନ୍ତ୍ୟ—ବି. ବଣ (ଉପାନ୍ତ=ଶେଷର ପୂର୍ବ ସ୍ଥାନ+ଯ)—
Upāntya ୧ । ଉପାନ୍ତରେ ସ୍ଥିତ—1. Penultimate.
୨ । ଉପକଣ୍ଠସ୍ଥ—2. Situated on the outskirts.
୩ । ନିକଟସ୍ଥ—3. Adjoining; bordering on.

ଉପାନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ—ଉପାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
Upāntyabarṇṇa Upāntabarṇṇa (See)

ଉପାପରାଧ—ସଂ. ବ (ଉପ+ଅପରାଧ)—ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ, ପ୍ରତାରଣା, ହିଂସା ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅପରାଧ—Minor offences (e. g. perjury, cheating, malice).
Upāparādha

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନୈରୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଭୂଷାଭିଧାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହ୍ୟ ବା ଉପସ୍ଥିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; 'ବଁଶୀ' ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଉପାବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଆ + ବୃତ୍ ଧାତୁ = ଆସିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—
Upābarttana
(ଉପାବୃତ୍—ବିଣ) 1. Return.

୨ । କଡ଼ଲେଇଟା; ପାର୍ଶ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତନ—
2. Turning of the sides; changing sides.

୩ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—3. Whirling

୪ । ଆଉଁଟିବା—4. Stirring.

୫ । (ପଶୁମାନଙ୍କର) ଶ୍ରମୋପଶମନାର୍ଥ ଭୂମିରେ ପୁନଃ ପୁନଃ ଗଡ଼ିବା—5. Rolling on the ground (said of beasts) to remove fatigue.

ଉପାବୃତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ + ଆ + ବୃତ୍ ଧାତୁ = ଆସିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Upābṛutta ୧ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ—
(ଉପାବର୍ତ୍ତନ – ବ) 1. Turned round; whirled.

୨ । ଘୂର୍ଣ୍ଣାୟମାନ—
2. Whirling; revolving; reeling.

୩ । ଆଉଁଟା ଦୋଇଥିବା—
3. Stirred over the fire (liquid).

୪ । ପ୍ରତ୍ୟାଗତ—4. Returned; rebounding.

୫ । ପ୍ରତିନିବୃତ୍ତ —
5. Redounding; withdrawing; desisting.

୬ । ସମ୍ପାଦିତ – 6 Accomplished.

୭ । ପାର୍ଶ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥିବା—
7. Turning on the sides.

୮ । (ପଶୁଆଦ) – ଶ୍ରମ ଶାନ୍ତି ନିମନ୍ତେ ପୁନଃ ପୁନଃ ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ; ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିବା ନିମନ୍ତେ ଭୂମିରେ ଗଡ଼େଇ-ଉଡ଼େଇ ଦେଇଥିବା—
8. Rolling on the grouud to remove fatigue (said of beasts).

ଉପାମ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ ଉପମା)—ଉପମା—
Upāma Comparison.

ଏତୁପେ ଆଠ ଆଠ ନାମ, ପୁଂଲିଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଉପାମ ।
ଯଶୋବନ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତିବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ଉପାମା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଉପମା)—ଉପାମ (ଦେଖ)
Upāmā Upāma (See)

ଉପାମିବା—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନପଦ୍ୟ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପମା)—ଉପମା ଦେବା—
Upāmibā To compare.

ତୋତେ ଅନନ୍ତବ ଉଷା ଉପାମି ନ ପାର—ଚିଶୁଣଙ୍କର ଉଷାଅରୁଣାଷ ।

ଉପାୟ—ସଂ. ବି. (ଉପ + ଇ ଧାତୁ = ସମ୍ପାଦନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Upāya ୧ । ଶତ୍ରୁ ସ୍ୱଜାତି ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଉପଯୁକ୍ତ (ଅପାୟ— ବିପତ୍ତି) ବା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ସ୍ୱଜାମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିଶେଷ (ଯଥା— ସାମ, ଦାନ, ଦଣ୍ଡ ଓ ଭେଦ) ।
1. Policy to be adopted by a king with respect to another state (e. g, conciliation, sending presents, chastisement or war and sowing dessension in the enemy's camp.)

୨ । ଅବଲମ୍ବନ – 2. Resource.

୩ । ଗତ୍ୟନ୍ତର – 3. Alternative.

୪ । ଜୀବନଧାରଣାର୍ଥ ଅର୍ଜ୍ଜନ; ଜୀବିକା—4. Livelihood; means of living; subsistence.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନର ଆନୁପୂର୍ବିକ ପ୍ରୟୋଗ; ସାଧନ—
5. Means, things that come ready.

୬ । ପ୍ରତିକାରର ପଥ —6 Contrivance.

୭ । ଧନ ଉପାର୍ଜ୍ଜନ—7. Acquisition of wealth; earning.

୮ । ଉପାଗମ (ଦେଖ)
8. Upāgama (See)

୯ । କୌଶଳ—9. Expedient; stratagem

୧୦ । ଆୟ— 10. Income.

୧୧ । ପ୍ରତିକାର; ଔଷଧ —11. Remedy.

୧୨ । ଔଷଧପ୍ରୟୋଗ—
12. Administration of a remedy.

୧୩ । ତାନ୍ତ୍ରିକମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ରାଦି ପ୍ରୟୋଗ—
13. Application of charms

ଦେ. ବ—ଉଦ୍ୟମ—Striving; exertion.

ଉପାୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି —୧ । ପ୍ରତିକାର କରିବା—1. To use a remedy; to counteract.
Upāya karibā

୨ । ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବା—2. To earn..

୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସିଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ କରିବା—
3. To use means to an end.

୪ । ଔଷଧ ବା ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ରାଦି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—
4. To employ charms or medicine.

୫ । ଉଦ୍ୟମ କରିବା—
5. To exert oneself; to strive.

ଉପାୟକ୍ଷମ—ସଂ. ବିଣ. ଷୁ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉପାୟ + କ୍ଷମ)—
Upāyakshama ୧ । ଅର୍ଜ୍ଜନକ୍ଷମ—
(ଉପାୟକ୍ଷମା – ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Able to earn one's livelihood.

୨ । ପ୍ରତିକାର କରିବାରେ ତତ୍ପର—
2. Prompt in applying a remedy.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୍ଣ୍	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଃଅ	ଂ
୨	୧	ଊ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ୱେ	ଅଚାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଃ	ୠ.	ୡ

ଉପାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—ସ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଉପାସ୍ତ୍ର+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) — Upāyajña ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ କୌଶଳ ଜାଣେ— (ଉପାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fertile in expedients.

ଉପାୟନ—ସ. ବ. (ଉପ+ଅୟ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ. ଅନ)— Upāyana ୧ । ଭେଟି; ଉପହାର—1. Present made to a superior; offering.

୨ । (+ଉତ୍ତ. ଅନ)—ସମୀପ ଗମନ—2. Arrival; coming near; approaching.

୩ । ବ୍ରତାଦର ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ବା ଆରମ୍ଭ— 3. Starting of a ceremonial or rite.

ଉପାସ୍ତ୍ରାନ୍ତର—ସ. ବ. (ଉପାସ୍ତ୍ର+ଅନ୍ତର)—ଅନ୍ୟ ଉପାସ୍ତ୍ର— Upāyāntara Another resource or alternative

ଉପାସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଉପାସ୍ତ୍ର+ଅଚ୍ଛ ଅର୍ଥରେ; ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)— Upāyī ୧ । କୌଶଳୀ—1. Skilful in expedients or (ଉପାସ୍ତ୍ରିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) stratagems, resorting to stratagems

୨ । ଅର୍ଜ୍ଜନକାସ୍ତ୍ର—2. Earning.

୩ । ମନ୍ତ୍ରପତ୍ର ପ୍ରୟୋଗକାସ୍ତ୍ର—3. Using charms.

୪ । ଉଦ୍ୟମୀ— 4. Exerting oneself; resourceful.

ଉପାରଜନ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉପାର୍ଜ୍ଜନ)—ଉପାର୍ଜ୍ଜନ (ଦେଖ) Upārajana Upārjana (See)

ଉପାରତ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଉପ+ଆ+ରମ ଧାତୁ=ଆରମ କରିବା+ Upārata କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ନିବୃତ୍ତ; ବିରତ— 1. Stopped; ceased; desisted.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ—2. Returned.

ଉପାରମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଆରମ୍ଭ)—ପ୍ରାରମ୍ଭ— Upārambha Beginning; commencement.

ଉପାରୁଢ଼—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଉପ+ଆରୂଢ଼)— Upārūrḍha ୧ । ଆରୂଢ଼; ଉପରେ ଚଢ଼ିଥିବା— 1. Riding; ascending.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Acquired; got; obtained.

ଉପାର୍ଜକ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (ଉପ+ଅର୍ଜ୍ଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)— Upārjaka ୧ । ଅର୍ଜ୍ଜିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)— (ଉପାର୍ଜ୍ଜିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Acquiring; earning.

୨ । ଯେ ଆଣି ପଦାଏ—2. Procuring.

୩ । ସଞ୍ଚୟକାସ୍ତ୍ର—3. Accumulating; hoarding.

ଉପାର୍ଜ୍ଜନ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଅର୍ଜ୍ଜ ଧାତୁ=ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିବା+ଭାବ. Upārjana ଅନ)—୧ । ଅର୍ଜ୍ଜନ—1. Earning. (ଉପାର୍ଜ୍ଜିତ—ବ୍ରୀ) ୨ । କୃଷି ବ୍ୟବସାୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥଲାଭ— 2. Acquisition of wealth.

୩ । ଲାଭ—3. Gain.

୪ । ସଞ୍ଚୟ—4. Accumulation; storing up.

ଉପାର୍ଜ୍ଜନକ୍ଷମ—ସଂ. ବ୍ରୀ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଉପାର୍ଜ୍ଜନ+କ୍ଷମ)— Upārjanakshama ଯେ ଉପାର୍ଜ୍ଜନ କରିପାରେ— (ଉପାର୍ଜ୍ଜନକ୍ଷମା—ସ୍ତ୍ରୀ) Able to earn.

ଉପାର୍ଜ୍ଜିତ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଉପ+ଅର୍ଜ୍ଜିତ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ— Upārjita 1. Earned; acquired; obtained. (ଉପାର୍ଜ୍ଜନ—ବ୍ରୀ) ୨ । ସଞ୍ଚିତ— 2. Accumulated; laid up; stored.

ଉପାଲବ୍ଧ—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ଉପ+ଆ+ଲଭ ଧାତୁ=ପାଇବା+ତ)— Upālabdha ୧ । ଭର୍ତ୍ସିତ; ଭର୍ତ୍ସିତ— (ଉପାଲମ୍ଭ—ବ୍ରୀ) 1. Rebuked; censured; reproached.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Got; received; obtained.

ଉପାଲମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଆ+ଲଭ ଧାତୁ=ନଜା କରିବା+ Upālambha ଭାବ. ଅ)—୧ । ଭର୍ତ୍ସାର; ଭର୍ତ୍ସନା; (ଉପାଲବ୍ଧ—ବ୍ରୀ) ସତ୍ପ୍ରେଷବାକ୍ୟ—1. Reviling; admonition; reproach; rebuke.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତି—2. Receipt.

ଦେ. ବ—ପରିହାସ—Jest; sneer.

ଅନେକ କଲ୍ଲ ଉପାଲମ୍ଭ
ତୋହ୍ନର ବଡ଼ ବଡ଼ ଦମ୍ଭ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଉପାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଆ+ଶ୍ରି ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+କର୍ମ. Upāśraya ଅ)—୧ । ଆଶ୍ରୟ ନେବାର ସ୍ଥାନ; ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ; (ଉପାଶ୍ରିତ—ବ୍ରୀ) ଆଶ୍ରୟ; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଯାଏ— 1. A resort; a shelter; an asylum; a place of refuge.

୨ । ଅବଲମ୍ବନ—2. A support or prop.

୩ । ଆଶ୍ରୟକର୍ତ୍ତା—3. One who takes shelter; protege.

ଉପାସ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପବାସ)— Upāsa ୧ । ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ ନିମନ୍ତେ ଉପବାସ— ଉପୋଷ 1. Religious fasting.

ଉପବାସ ଅବର ବ୍ରତର ଉପାସେ । ପ୍ରାଜା—ଜଗନ୍ନାଥାଷ୍ଟକ ।

୨ । ଅନାହାର; ଅନଶନ— 2. Fasting; starvation.

କୃଷ୍ଣକୁ ଉପାସେ ରହି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ
ଅନ୍ନ ଥଳ ଦେବକୁ ଜାଣ ଶାଇବାକୁ । କୃଷ୍ଣଶଂଦ. ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

୩ । ଓଷା; ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ — 3. Religious observance.

ଦେ. ବ୍ରୀ—ଉପୋଷିତ; ଉପବାସୀ— Fasting; starving.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ପୂର୍ବାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରା ବସେ । ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନୁସାରେ ଓ ମାତ୍ରା ସମୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର (ଁ) ଓ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପରି ଅଧ ମୋହରଙ୍କ ପରେ ଏ ପ୍ରକାରମାନଙ୍କରେ ନ ଲେଖି, ପରେ ସେହି ଅର୍ଦ୍ଧ ସ୍ୱାର ସଥାସ୍ଥାନରେ ଚନ୍ଦ୍ରିର ବସିବ । ଏହା (ଂ) ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋହରାର୍ ହେବ । ଯଥା :— ଘାଟ ର ନିମନ୍ତେ 'ଘାଇ' ମୋହରେ 'ଦୂତ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଦୂତ' ଲେଖିବେ; 'ଦଣ୍ଡ' ର ପାଇଁ 'ଦଣ୍ଡ' ଲେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗତ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗତ୍' ଲେଖିବେ

ଉପାସକ—ସ୍ୱ ବିଶ. ପୁଂ (ଉପ=ନିକଟରେ+ଆସ ଧାତୁ=ବସିବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Upāsaka
(ଉପାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଆରାଧକ; ଉପାସନାକାରୀ—
1. Worshipping.
୨ । ସେବକ—2. Attending.
୩ । ଅନୁସରଣିଆଁ—3. Supplicating.

ଉପାସକରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପବାସ)—
Upāsakaribā ୧ । ବ୍ରତାନୁଷ୍ଠାନ କରିବା—
1. To observe a religious fast.
୨ । ଅନାହାରରେ ରହିବା—
2. To go without food.

ଉପାସଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ଉପ+ଅ+ସନ୍ଜ ଧାତୁ = ଲଗିବା + ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Upāsanga
୧ । ବାଣାଧାର; ତୂଣ; ତୂଣୀର—
1. Quiver; a case for keeping arrows.
୨ । (+ଭାବ. ଅ)—ନୈକଟ୍ୟ—
2. Proximity; nearness.
୩ । ଆସକ୍ତି—3 Attachment.

ଉପାସନ—ସଂ. ବି. (ଉପ=ନିକଟରେ+ଆସ ଧାତୁ=ବସିବା+ ଭାବ. ଅନ)—
Upāsana
(ଉପାସିତ—ବିଶ) ୧ । ସ୍ତବ—1. Prayer.
୨ । ସେବା; ଶୁଶ୍ରୂଷା—2. Service; attendance on a superior; tending.
୩ । ଆରାଧନା; ପୂଜା—3. Adoration; worship; religious service.
୪ । ଅନୁରୂପ; ଉପକାର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଅନ୍ୟର ଅନୁସରଣ—
4. Supplication in expectation of a favour; dancing attendance on a person for favour.
୫ । (ଉପ=ଅଧିକ+ଅସ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+ ଭାବ. ଅନ)—ଶରକ୍ଷେପଣଶିକ୍ଷାର୍ଥ ଶସ୍ତ୍ରାଭ୍ୟାସ—
5. Practice at archery.
ଦେ. ବିଣ—ଉପବାସ କରିଥିବା; ଅନାହାରରେ ରହିଥିବା—
Starving; going without food.
ଅନେ ଜନ ଅନେ ତିନି ଅନେ ଉପାସନ । ପ୍ରାନ୍ତୀ. ଦୁଷ୍ଟକବୃତ୍ତଣ ଗୀତା ।

ଉପାସନା— ସଂ. ବି. (ଉପ+ଆସ ଧାତୁ+ ଭାବ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Upāsanā
ଉପାସନ (ଦେଖ)
Upāsana (See)

ଉପାସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ=ନିକଟ+ଆସ ଧାତୁ=ବସିବା+ କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Upāsanīya
(ଉପାସନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଉପାସ୍ୟ (ଦେଖ)
Upāsya (See)

ଉପାସନେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପାସନା+କର୍ମ.ଏୟ)—
Upāsaneya ଉପାସନା ଦ୍ୱାରା ଲଭ୍ୟ—Attainable by special service or worship.

ଉପାସ ରହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନଶନ ଆଚରଣ କରି ରହିବା—
Upāsa rahibā To starve; to go without food
ଉପୋସଥାକା; ଉପୋସେଥାକା
कड़का रहना

ଉପାସିଆ—ପ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ (ସଂ. ଉପବାସୀ)—
Upāsiā ୧ । ଉପବାସୀ—1. Starving; fasting.
(ଉପାସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଗ୍ରାଶୀ—2 Not yet fed; unfed.
ଉପୋସେ ୩ । ଅନାହାରୀ—3 Going without food
उपासा

ଉପାସିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ+ଅସ ଧାତୁ=ବସିବା+କର୍ମ. ତ) —
Upāsita ୧ । ସେବିତ—1. Attended upon; served.
୨ । ଉପକାରପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଯତ୍ନର ଅନୁବୃତ୍ତି କରାଯାଇଥିବା—
2. Attended upon to grant some benefit.
ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ତ)—ଉପାସନା (ଦେଖ)
Upāsanā (See)

ଉପାସ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଉପ+ଆସ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Upāsti
ଉପାସନ (ଦେଖ)
Upāsana (See)

ଉପାସ୍ଥି—ସଂ. ବି. (ଉପ=ସମୀପ+ଅସ୍ଥି)—ଦାଢ଼ ଭଳ ଶାଣୁଆ ମାଂସ ଖଣ୍ଡ; ଅସ୍ଥିବତ୍ ପଦାର୍ଥ—
Upāsthi
Cartilage; gristle.

ଉପାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ=ନିକଟ+ଆସ ଧାତୁ=ବସିବା+ କର୍ମ. ଯ)—
Upāsya
(ଉପାସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆରାଧ୍ୟ; ପୂଜ୍ୟ; ଉପାସିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Adorable; deserving of service; fit for worship.

ଉପାସ୍ୟଦେବତା—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଉପାସ୍ୟା+ଦେବତା) —
Upāsyadebatā ୧ । କୌଣସି ବିଶେଷ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଉପାସନା କରିବା ଉଚିତ—
1. A Deity to be specially adored or invoked on certain occasions.
୨ । ଇଷ୍ଟଦେବତା—2. One's family Deity; presiding Deity.

ଉପାସ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ+ଆସ ଧାତୁ=ବସିବା+କର୍ମ. ଆନ)—
Upāsymāna
(ଉପାସ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ସାଦାର ଉପାସନା କରି ସାଉଁଥିବା; ପୂଜ୍ୟମାନ; ସେବ୍ୟମାନ—1. Who is being worshipped

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଂ	ଇଅ	ଇଆ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଁ	ଇଅ	ଉ

୨ । ଉପକାର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ସାଦ୍ଧାର ଅନୁବୃତ୍ତ ହଉଥାଉ ଅଛ—2. Attended upon to grant some benefit.

ଉପାହୃତ—ବି. ବଣ. (ଉପ+ଅ+ହା ଧାତୁ=ଆସିବା+କ୍ତ. ତ)—

Upāhita ୧ । ମିଳିତ—1. United.

୨ । ସଂଯୋଜିତ—2. Annexed; joined

୩ । ଆରୋପିତ—3 Set on; attributed.

୪ । ନ୍ୟସ୍ତ—4. Deposited; laid.

ବ—ଉତ୍ପାତାଦି, ଧୂମକେତୁଆଦି ଉପଦ୍ରବ—Natural calamity (e,g comet, shooting star) a fiery portent.

ଉପି—ଦେ. ବ—ରୁପି; ରୋଗ ହେତୁରୁ ମସ୍ତକରେ କେଶ ମୂଳରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ ମଳ ତୁଲ୍ୟ—Scale;scaly

ଖୁସ୍କି dead skin at the roots of the hair

ଖୁସ୍କାଟ due to disease; scurf; dandruff

ଉପିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଲିପ ଧାତୁ)—

Upibā ୧ । ମାଠିବା; ଚିକ୍କଣ କରିବା—1. To polish

ଉପି ଲେପି ବୁଜନ୍ତ ଯଅନ୍ତ ନେଇ କରେ,
ଦେଇ ବ ନୋହିବ ସମ ସମନ୍ତ ଶଙ୍କରେ—ଉତ୍କ. ଗୁପ୍ତଶ୍ୟବତ୍ସ।

୨ । ବୋଳିବା—2. To besmear; to apply.

ବତ୍ତୁନ ଉପି ରଜାଇଲେ ପୁଣ, ଅରୁଣ କଲ ବ ସିନ୍ଦୂର ସ୍ଥାନ—
ଉତ୍କ. ଲବଣଶ୍ୟବତ୍ସ।

ଉପୁକାରିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଉପକାରୀ (ଦେଖ)

Upukāriā Upakārī (See)

ଉପୁକାରୀ—ଗ୍ରା. ବଣ— ଉପକାରୀ (ଦେଖ)

Upukārī Upakārī (See)

ଉପୁଚାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉପୁଚିବା (ଦେଖ)

Upuchāibā Upuchibā (See)

ଉପୁଚାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉପୁଚିବା (ଦେଖ)

Upuchāibā Upuchibā (See)

ଉପୁଚିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍+ସ୍ଥଜନ)—୧ । ଉପରକୁ ଉଠିବା—

Upuchibā 1. To rise up to the surface.

୨ । ପ୍ରକାଶ ପାଇବା—2. To be manifest.

୩ । (କୀଟାଦି) ଜଳର ଉପରକୁ ଭାସି ଉଠିବା—

3. To float up (said of maggots in liquids).

ଉପୁଜାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପୁଜିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—

Upujāibā The causative form of Upujibā.

ଉପୁଜିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପଜାତ)—୧ । ଜାତ ହେବା—

Upujibā 1. To accrue; to grow.

ଉପୁଜା ଶ୍ରବଣେ ଅନଳ ଉପୁଜେ ତତ୍ତେ—ମଧୁସୂଦନ. ଇନ୍ଦ୍ରମାଳା।

ଉପଜନା ୨ । ଘଟିବା—2. To happen.

୩ । ଆବିର୍ଭୂତ ହେବା—3. To appear.

ଶୂଷ୍ୟାସ୍ୟେ ଉତ୍ପଜେ ହାସ୍ୟ ଯବ କବାଟରେ—ବ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା।

୪ । ଉଦ୍ଭୁଜିବା (ଦେଖ)

4 Ubhujibā (See)

୫ । ଜନ୍ମିବା; ଭୂମିଷ୍ଠ ହେବା—5. To be born.

ଅବଶ୍ୟ ନରଦେବ ପୁତ୍ର ଉତ୍ପଜିବ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ।

ଉପୁଠାଙ୍ଗର ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉପଠାଙ୍ଗର ହେବା (ଦେଖ)

Upuṭāṅgara hebā Upaṭāṅgara hebā (See)

ଉପୁଡଙ୍ଗର—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଉପଡଙ୍ଗର (ଦେଖ)

Upuḍaṅgara Upaḍaṅgara (See)

ଉପୁଡଙ୍ଗୀ
ଉପୁଡୁଙ୍ଗୀ } ସ୍ତ୍ରୀ.

ଉପୁଡା—ଦେ. ବଣ—ଉପଡା (ଦେଖ)

Upuṛdā Upaṛdā (See)

ଉପୁଡାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଉପାଡିବା ଓ ଉପୁଡିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ)—

Upuṛdāibā ୧ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଉତ୍ଖାତ କରାଇବା—

ଉପଡାନ 1. To cause the uprooting by another.

ଉଖଡ଼ାନା ୨ । ଉତ୍ଖାତନ କରିବା—

2. To uproot; to eradicate

ଦେର ଦେବାବେଳେ ମୋ ଭଗ୍ୟଦୋଷୀ, ତତ ଉପୁଡ଼ିଯ ଦେଲ ବ ବୋଲ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଜଗ।

ଉପୁଡିବା—ଦେ. କ୍ରି.(ସଂ. ଉତ୍ଖାତନ)—

Upuṛdibā ୧ । ଉତ୍ଖାତିତ ହେବା—1. To be uprooted

ଉପଡ଼ା ଉପୁଡ଼ ପଡେ ଘର ବଃପୀ ଜାରେ—ବ୍ରଧାନାଥ. ଦୁଇସୀସ୍ତବବା

ଉପରନା; ଉଖଡ଼ନା ୨ । ମୂଳରୁ ଉପୁଡ଼ିବା; ମୂଳଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା—

2. To be displaced; to fall down.

ଥଟ ଉତ୍ସର୍ଗ ଦେନ ଦୃଷ୍ଟେ, ଉପୁଡ଼ ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରତଂକ୍ଷେ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଭଗବତ୍।

ଉପୁଡେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉପୁଡାଇବା (ଦେଖ)—

Upuṛdeibā Upuṛdāibā (See)

ଉପୁର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବଣ—ଉପର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Upuri (ete) Upari etc. (See)

ଉପୁରୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଉପରୁ—

Upuru From above.

ଉପେକ୍ଷକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉପ+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+କ୍ୱୁଁ. ଅକ)—

Upekshaka ଅନାଦରକାରୀ—Disregarding.

(ଉପେକ୍ଷକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଉପେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (ଉପ+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦୃଷ୍ଟି କରିବା+ଲ୍ୟୁ. ଅନ)—

Upekshaṇa ୧ । ଔଦାସୀନ୍ୟ—1. Apathy.

୨ । ତ୍ୟାଗ—2. Abandonment.

୩ । ରାଜନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧ ଉପାୟବିଶେଷ—

3. A political expedient.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁର ଶେଷସ୍ୱର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ହେଉଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ସୋପାନରେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳନ୍ତି, ସେମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଶବ୍ଦ ସାଙ୍ଗ ସଥାସମ୍ଭବ ରହିଁବେ ଏବଂସତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ଦେବେ ଯଥା :— 'ଘର' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଈ' ସୋପାନରେ; 'ବୃଷ' ର ନିମ୍ନରେ 'ବୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଖରେ 'ବଳୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଖରେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ର ପାଖରେ 'ଅଲ୍ବଟ୍' ଦେଖିବେ

ଉପେକ୍ଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଉହ୍ୟ କରିବା+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ତ୍ୟାଜ୍ୟ—
Upekshaṇīya Fit to be abandoned.

ଉପେକ୍ଷା—ସ.-ବି. (ଉପ+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅବହେଳା—1. Negligence.
(ଅପେକ୍ଷା—ଉପସ୍ଥିତ) ୨ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା—
(ଉପେକ୍ଷିତ—ବିଣ) 2. Disrespect; disregard.
୩ । ଘୃଣା—3. Contempt.
୪ । ଔଦାସୀନ୍ୟ—4. Indifference; apathy.
୫ । ତ୍ୟାଗ—5. Abandonment.
୬ । ଅସ୍ୱୀକାର—6 Disagreement
୭ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ—7. Patience.
ଚଲା. ବି. (ସଂ. ଅପେକ୍ଷା)—୧ । ଅପେକ୍ଷା—1. Waiting.
୨ । ଆଶା—2. Expectation.
ଚଲା. ଅ (ସଂ. ଅପେକ୍ଷା)—ଠାରୁ; ଅପେକ୍ଷା—Than.
(ଯଥା—ତୋ ଉପେକ୍ଷା ସେ ବେଶି ବୁଦ୍ଧିଆ)

ଉପେକ୍ଷା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅନାଦର କରିବା—
Upekshā karibā 1. To neglect
ଉପେକ୍ଷାକରା ୨ । ନମାନିବା; ଗ୍ରାହ୍ୟ ନ କରିବା—
उपेक्षाकरना 2. To disregard.
୩ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା—3. To show disrespect; to look down with contempt.
୪ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—4. To abandon
୫ । ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା—5. To disown.
ଚଲା. କ୍ରି.—ଅପେକ୍ଷା କରିବା—To wait.

ଉପେକ୍ଷିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉପ=ଦୂର ସହିତ+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅନାଦୃତ—
(ଉପେକ୍ଷା—ବି) 1. Disregarded; neglected.
୨ । ତ୍ୟକ୍ତ—2. Abandoned
୩ । ଅବଜ୍ଞାତ; ଅସମ୍ମାନିତ—
3. Treated with contempt; slighted.
୪ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—4. Disowned.

ଉପେକ୍ଷିବା—ଚଲା. କ୍ରି.—ଉପଖିବା (ଦେଖ)
Upekshiba Upekhibā (See)

ଉପେଖିବା—ଚଲା. କ୍ରି. (ସଂ. ଉପେକ୍ଷା)—୧ । ବେଖାତର କରିବା; ଅନାଦର କରିବା—
Upekhibā 1. To disregard; to neglect.
୨ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—2. To abandon.
ଅସୁର ବୋଲି ଉପେଖିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୩ । ଅବଜ୍ଞା ବା ଅସମ୍ମାନ କରିବା—
3. To show disrespect; to slight.
୪ । ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା—4. To disown; to disavow.
୫ । ମନରୁ ଛଡ଼ିବା; ଦୂର କରିବା—5. To give up.
ସବୁ ଦୁଃଖାଦିକୁ ଦେଉଛୁ ଉପେଖି । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉପେତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉପ=ନିକଟ+ଇ ଧାତୁ=ଆସିବା+କର୍ତ୍ତା ଓ କର୍ମ. ତ)—୧ । ମିଳିତ; ସମୀପାଗତ—1. Approached.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Possessed of; attained.
୩ । ଗତ—3. Passed
୪ । ଯୁକ୍ତ—4. Connected with.

ଉପେନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ଉପ=ପଶ୍ଚାତ+ଇନ୍ଦ୍ର)—ବିଷ୍ଣୁ; ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭାଇ—
Upendra A name of Bishṇu.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକମାନଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

ଉପେନ୍ଦ୍ରବଜ୍ରା—ସଂ. ବି.—ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
Upendrabajrā A Sanskrit metre.

ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟଗଗନରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିଭାବାନ କବି—
Upendra Bhañja The Shakespeare of Ordisā; the leading poet of the Ordiā classics.

[ଦ୍ର—ଏ ଉତ୍କଳର ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର କବି ସମ୍ରାଟ । ଏ ଘୁମୁସର ରାଜବଂଶରେ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପିତା ମାଳଭଞ୍ଜ ରାଜା ଦୁଇ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ଘୁମୁସରର ରାଜସିଂହାସନ ଅଧିକାର କରି ଭାଇମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଶେଷ ଜୀବନ ନୂଆଗଡ଼ ରାଜ୍ୟରେ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳ ନୂଆଗଡ଼ରେ କଟିଥିଲା । ସେ ନିଜେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ରାମଚାରକମଲ୍ଲ ନାମ କରିବାରୁ କବିତ୍ୱ ଲାଭ କରି ପାରିଥିଲେ । ନୂଆଗଡ଼ ରାଜା ତାଙ୍କୁ 'ସାରବର' ଉପାଧି ଦେଇଥିଲେ । କବି ବାଣପୁର ରାଜକନ୍ୟାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ସେ ଗୃହତିବର୍ତ୍ତ ବୟସରେ ନିଃସନ୍ତାନ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ସେ ପ୍ରାୟ ଗୃହଶତାଧିକ ପଦ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନାକରି-ଯାଇଅଛନ୍ତି। ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କୋଡ଼ଏଖଣ୍ଡି ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ କାବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଲାବଣ୍ୟବତୀ, କୋଟବ୍ରହ୍ମ-ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ବୈଦେହୀଶବଲାସ ଉତ୍କଳରେ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାଙ୍କର ସଂସ୍କୃତସାହିତ୍ୟରେ ବିଶେଷ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଓ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଏ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଳଙ୍କାର, ଛନ୍ଦ, ପଦବିନ୍ୟାସ ଓ ଛଟା ଏହାଙ୍କ କାବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବତ୍ର ଫୁଟିଉଠି ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଚୁରମାନ ଅଳଙ୍କାରସାନ୍ତ୍ରିତ ଓ ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ହେତୁରୁ ତାହି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ,ୠ	ଽ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୰୍ଯ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ

ଏହାଙ୍କର ସବ୍ୱାରୁବଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥ ବୈଦେହୀଶବିଳାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧଡ଼ 'ବ' ଅକ୍ଷରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । ଏ ଚମତ୍କାର ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗୀତ ସମ୍ଭବ ରଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଲିଖିତ କେତେକ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ରାଜ ଓ ଅନ୍ଧ୍ର-ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଅଛି । ତାହାଙ୍କର ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକମାନ ଯଥା— ବୈଦେହୀଶବିଳାସ, କୋଷ୍ଟ-ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ, ଲକ୍ଷଣ୍ୟବତୀ, ପ୍ରେମସୁଧାନଦୀ, ଅବନୀସୁତଚରିତ, ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, କଳାକଉତୁକ, ଗୀତାଯଜ୍ଞ, ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳୀ, ବଳାର-ବେଳ, ଚତୁରପତ୍ନୀଭୂଷଣ, ରସିକହାରାବଳି, ଶ୍ରୁତଭୂଷଣ, ରସଲେଖା, ରସସଞ୍ଜିକ, ରମ୍ଭାଲାମୃତ, ଚୌରପଞ୍ଚାଶତ୍, ସୁଭଦ୍ରାପରିଣୟ, ଚମତ୍କାରାବ୍ୟ-ବକୋଦୟ, ଦଶଯୋଇ ଓ ଯମକଚ୍ଛଳଚତୁଷ୍ପଦୀ ।

ଉପେସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ=ନିକଟ+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ. ଯ)—
Upeya ୧ । ପ୍ରାପ୍ୟ—1. Attainable; obtainable.
୨ । ଉପାୟସାଧ୍ୟ—2. Performable by employment of proper means.

ଉପୋଢ଼—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପ+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Upoṛdha ୧ । ବିବାହିତ; ପରିଣୀତ—1. Married
(ଉପୋଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ—2. Classified.
୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ ତ) ନିକଟସ୍ଥ—3. Adjacent
ସଂ. ବି (+ଭାବ. ତ)—୧ । ସୈନ୍ୟବ୍ୟୂହ—
1. A phalanx.

ଉପୋଦକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ+ଉଦକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—
Upodakī ଉପୋଦିକା (ଦେଖ)
Upodikā (See)

ଉପୋଦିକା—ସଂ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ (ଉପ+ଉଦ+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Upodikā ପୋଇଶାଗ; ପୋଇଗଛ—A kind of Creeper used as a pot-herb; Basella

ଉପୋଦ୍ଘାତ—ସଂ. ବି (ଉପ+ଉତ୍+ହନ୍ ଧାତୁ=ଆରମ୍ଭ କରିବା, ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଉପକ୍ରମ—
Upodghāta 1. Commencement; introduction.
୨ । ଉଦାହରଣ—2 Example.
୩ । ଗ୍ରନ୍ଥସଙ୍ଗତିବିଶେଷ; ଉପକ୍ରମଣିକା; ଗ୍ରନ୍ଥର ଅବତରଣିକା—3 Preface to a book.
୪ । ଆରମ୍ଭ—4. Beginning.
୫ । ସୂଚନା; ପ୍ରସ୍ତାବନା—5. Introduction to a literary work or speech; prologue.

ଉପୋଷ—ସଂ. ବି (ଉପ+ବସ୍ ଧାତୁ=ଉପବାସ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Uposha ୧ । ଉପବାସ; ଉପାସ—
1. A religious fast.
୨ । ଅନାହାର—2. Fasting.

ଉପୋଷଣ—ସଂ. ବି (ଉପ+ବସ ଧାତୁ=ଉପବାସ କରିବା+ଭାବ. ଅନଟ୍)—ଉପୋଷ (ଦେଖ)
Uposhaṇa Uposha See)

ଉପୋଷିତ—ସଂ. ବିଣ (ଉପ+ବସ୍ ଧାତୁ=ଉପବାସ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଅଭୁକ୍ତ; ଅନାହାର—
Uposhita 1 Starving; unfed.
୨ । ବ୍ରତରୂପେ ପାଳିତ—
2. Observed as a fast.
ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ତ) ଉପବାସ—Fast.

ଉପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ବପ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—
Upta ୧ । ବୁଣା ଯାଇଥିବା; କୃତବପନ—1. Sown.
୨ । ବୁଣିଯାଇଥିବା; ନିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Scattered.
୩ । ବହୁନ ବୁଣା ହୋଇଥିବା (ବିଲ)—
3. (field) Sown with seeds

ଉପ୍ତି—ସଂ. ବି (ବପ୍ ଧାତୁ=ବୁଣାଯିବା+ଭାବ. ଇ)—
Upti ସାଙ୍ଗବପନ; ବୁଣା—Sowing of seeds.

ଉପ୍ତିବିତ୍—ସଂ. ବିଣ (ଉପ୍ତି=ବପନ+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—
Uptibit କୃଷ୍—ଯେଉଁ ଭଷା ବୁଣିବା କୌଶଳ ଜାଣେ; କୃଷି କର୍ମରେ ଅଭିଜ୍ଞ—Expert in agriculture or husbandry.

ଉପ୍ରୋଧ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି (ସଂ—ଉପରୋଧ=ବାଧା)—
Uprodha ୧ । ଉପରୋଧ (ଦେଖ)
1 Uparodha (See)
ଅଷ୍ଟର ମରଣ ହୋଇ ଉପ୍ରୋଧ ନ କରିବ—ବଳରାମ. ବିରଜାସ୍ତବ ।
୨ । ଅନୁରୋଧ—2 Request.
୩ । ମମତା; ସ୍ନେହ—3. Affection.
ଦ୍ୱାରଥିରା ବାଣ୍ଡମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧ ବାନ୍ଧ,
ବଳଲେ ତାକୁ ଯୁଦ୍ଧେ ଉପ୍ରୋଧ ମୁଦ୍ଧ—କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉପ୍ରୋଧ ଇତ୍ୟାଦି—ଉପରୋଧ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Uprodha etc Uparodha etc (See)

ଉପ୍ରୋଧି—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉପରୋଧୀ (ଦେଖ)
Uprodhi Uparodhī (See)

ଉପ୍ରୋଧିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଉପରୋଧିଆ (ଦେଖ)
Uprodhiā Uparodhiā (See)

ଉଫ୍ଲା—ସ୍ଥାନୀୟ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଅସମ୍ଭ୍ରମ°ସାକାଶ୍ୟ-(ବ୍ୟକ୍ତି)—
Uphlā Boasting; self-praising.

ଉଫାଉଠା—ଗ୍ରା. ବି—୧ । ମିଥ୍ୟା ଅପବାଦ—
Uphāuṭhā 1. False report; defamation. (Rev. Howell's manuscript)
୨ । ଜନରବ—2. Rumour (Rev. Howell's miss)

ଉଫୁର୍ଣ୍ଣା—ଦେ. ବି.—ତନ୍ତୁବାୟର ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Uphurṇṇā An apparatus of weavers.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ରକ୍ଷା କରୁନାହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ଦୌଡ଼ିଣ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେଳେ ଏ ସୂଚାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଧାତୁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ନ ପାଇଥିଲେ 'ଅଗ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଉପେର୍— ପାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.— ବଡ଼ ବନସି କଣ୍ଟା—
Upher A big angling hook.

ଉବରିବା— ଦେ.କି. (ସଂ. ଆବରଣ; ସଂ ଉପରି)— ୧ । ଜଣକ ଉପରେ ଜଣେ ପଡ଼ିବା—1 To crowd together one over the other

୨ । ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା—2. To ascend; to get up.

୩ । ଆଶ୍ରୟ ଦେବା—3. To give shelter.

୪ । ଆଦର ଯିବା— 4. To acknowledge; to affiliate

୫ । ଆବରଣ କରିବା—5. To cover.

୬ । ବଳ ପଡ଼ିବା—6. To remain as surplus; to be in excess.

ଉବଳିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ବଳ)—୧ । ବଳାତ୍କାରରେ ପଶିବା—
Ubalibā 1. To enter forcibly.

ଉଥଲନା ୨ । (ସଂ. ଉତ୍ପ୍ଲାବନ—Beams; ସଂ. ଉତ୍‌ପ୍ଲବ)— ଉଭୁରିବା – 2. To overflow; to brim over.

ଉବାଏ ବସ୍ତ—ଦେ. ବ—ଉବାବସ୍ତ (ଦେଖ)
Ubāe basta Ubābasta See)

ଉବାଚ - ସଂ ପଦ୍ୟ. କି. (ସଂ. ବଚ ଧାତୁ=କହିବା; ଏହାର ଅତୀତ-କାଳ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନର ରୂପ)—କହିଲେ— Spoke,

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ପୁରାଣାଦିରେ ନାରଦ କହିଲେ ବୋଲି ଲେଖା ନ ଦେଇ 'ନାରଦ ଉବାଚ' ଲେଖା ହୁଏ ।]

ଉବାବସ୍ତ—ଦେ. ବ—୧ । ଅବାବସ୍ତୁ; ଚଳନ୍ତୁସମ୍ପତ୍ତି—
Ubābasta 1. Movables.

୨ । ଚଳନ୍ତୁ ଅଚଳନ୍ତୁ ସବୁ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପତ୍ତି—
2. Property both movable and immovable.

ଉବାବି—ଦେ. ବଣ— ୧ । ବୃଥା—
Ubābi 1 Vain; fruitless.

୨ । ଅକାରଣ—2. Causeless.

୩ । ଅକସ୍ମାତ୍ ଘଟିବା—3. Sudden

୪ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ—4. Unexpected.

ଦେ. କି ବଣ— ୧ । ବୃଥାରେ—1. In vain.

୨ । ଅକାରଣରେ—2. Without any cause.

୩ । ଅକସ୍ମାତ୍—3 Suddenly.

୪ । ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ରୂପେ—4. Unexpectedly.

ଉବାବିଆ—ଦେ. ବଣ-ଓ କି ବଣ—ଉବାବି (ଦେଖ)
Ubābiā Ubābi (See)

ଉବାର—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅବବାର. ପ୍ରା. ଓବାର)—
Ubāra ୧ । ନିଷେଧ; ମନା; ନିବାରଣ—
1. Prohibition.

୨ । (ସଂ. ଆବରଣ)—ଗୋପନ—
2. Concealment

ଦେ ବଣ—୧ । ଅଜଣା; ଅଜ୍ଞାତ—1. Unknown

ଖାଟିବ ବଣ୍ଡ ଯେ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭୁର ସଙ୍ଗତି
ଦୁଃଖକୁ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ବାନାର ବଳେ ତା । ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।

୨ । ନିଷିଦ୍ଧ—2. Prohibited.

୩ । ଗୁପ୍ତ; ଲୁକ୍କାୟିତ—3. Concealed

ଉବାର ହେବା—ଦେ କି—୧ । ଅଜଣା ରହିବା—
Ubāra hebā 1. To be unknown.

୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ ପଶୁ) ବତର ପଡ଼ିବା—
2. (a cow) To be in heat.

(ଯଥା – ଅଜ କାଲି ଗାଈଟି ଉବାର ହେବାରୁ ଢାଲୁ ଷଣ୍ଢ ନଜରକୁ ଲୋକ ନେଇ ଯାଇଛି ।)

ଉବୁ—ପ୍ରା ବଣ—ଉଚ୍ଚ; ଉନ୍ନତ, ଠିଆ—
Ubu High; erect.
ଊବୁ
ସୀଧା

ଉବୁକିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ତଳୁ ଉପରକୁ ଜୋରରେ ଉଠି ଆସିବା—To rise up from the bottom with force.

ସାତ ତାଳ ଜଳେ ମାଡ଼ ଦେଲେ ଉବୁକିବ । ପ୍ରାଚୀ—ତୁହୁନରୂପଣଗୀତା ।

ଉବୁଜା—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଉଭୁଜା (ଦେଖ)
Ubujā Ubhujā (See)

ଉବୁଜାଇବା—ଦେ. କି—ଉଭୁଜାଇବା (ଦେଖ)
Ubujāibā Ubhujāibā (See)

ଉବୁଜିବା – ଦେ କି— ଉଭୁଜିବା (ଦେଖ)
Ubujibā Ubhujibā (See)

ଉବୁଜେଇବା—ଦେ. କି —ଉଭୁଜାଇବା (ଦେଖ)
Ubujeibā Ubhujāibā (See)

ଉବୁଝାଇବା—ପ୍ରା. କି —ଉଭୁଜାଇବା (ଦେଖ)
Ubujhāibā Ubhujāibā (See)

ଉବୁଡ଼—ଦେ. ବଣ—ଉବୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Uburda Uburdā (See)

ଉବୁଡ଼ା – ଦେ. ବଣ—୧ । ଉଗଡ଼ା (ଦେଖ)
Uburdā 1. Ugardā (See)

୨ । ମୁହଁ ମାଡ଼ ଶୋଇଥିବା—
2. Prostrate; with face downwards.

୩ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗ ବଳ ଠିଆ ହୋଇଥିବା—
3. Standing ahead of others-

୪ । ଏକର ଉପରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପଡ଼ିବା—
4. To overcrowd.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଜୁଅଁ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ସ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଦେ. କ୍ରି.— ହାଣ୍ଡିର ମୁହଁ ତଳକୁ କର ରଖିବା—
Placing a pot in an inverted position.

ଉବୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ-ଜୁଲ. ପାଲି ଉଜ୍ଜଟନ)—
Uburdāibā ୧ । ଉଗୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
1. Ugurdāibā (See)

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମୁହଁ ମଡ଼ାଇ ପକାଇ ଦେବା—
2. To make a person fall down with the face downwards

୩ । ଆଣ୍ଠୁଆଇବା—3. To make a person crawl or kneel down.

ଉବୁଡ଼ାଝିବୁଡ଼—ଦେ. ବି.— ୧ । ଜଣକ ଉପରେ ଜଣେ ପଡ଼ିବା—
Uburdāuburdi 1. Overcrowding.

୨ । ଅନ୍ୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅଗ୍ରସର ହେବା—
2 Going ahead; surpassing

ଉବୁଡ଼ାପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉବୁଡ଼ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Uburdāpardibā Uburdi pardibā (See)

ଉବୁଡ଼ି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା; ଜବର-ଦସ୍ତି ବା ଅନାହୂତ ହୋଇ କଥା କହିବା—
Uburdi pardibā 1. To speak unasked; to treat a subject with which one has no connection

୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ବହୁତ ଲୋକ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଜମା ହୋଇ ପଡ଼ିବା—2. To overcrowd a place.

୩ । ଆଗ ବଢ଼ିବା—3. To go ahead

ଉବୁଡ଼ି ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଆଣ୍ଠୋଇବା; ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ ବସିବା—
Uburdi basibā 1. To kneel down.

୨ । ଅନାହୂତ ହୋଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To undertake a thing unasked.

ଉବୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.— ୧ । ମୁହଁ ମାଡ଼ ପଡ଼ିବା; ଚିତ ଉପରକୁ କର ପଡ଼ିବା—
Uburdibā 1. To fall down with face downwards; to fall prostrate.

୨ । ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସିବା—2. To kneel down.

୩ । ଘୋଡ଼ାଘୋଡ଼େଇବା; ଆଣ୍ଠୁରେ ଚାଲିବା—
3. To Crawl.

ଉବୁଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉବୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Uburdeibā Uburdāibā (See)

ଉବୁର—ଦେ. ବି.—ଉଗୁର (ଦେଖ)
Uburā Ugurā (See)

ଦେ. ବି.—ଉବୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Uburdā (See)

ଉବୁଝୁବୁଝୁ—ଗ୍ରା. ବି.—ଉବୁଡ଼ାଉବୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Uburāuburi Uburdāuburdi (See)

ଉବୁର ପଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—ଉବୁଡ଼ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Uburā pardibā Uburdi pardibā See)

ଉବୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି.— ୧ । ଉବୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Uburibā 1. Uburdibā (See)

୨ । ବଳ ପଡ଼ିବା—2. To remain over.

୩ । (ସଂ. ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ)—ବିପଦାଦି ଅତିକ୍ରମ କରିବା; ବାଧାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—3. To overcome a difficulty.

୪ । ବାହାର ଆସିବା—4. To come out

ମେନା ଘନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତର କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ।
ସର୍ପ ପର ଭେଳେ ନିର୍ମିଳେ ଅପସନ । କୃଷ୍ଣସଂଭ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୫ । ଉପରକୁ ଉଠିବା; ଚଢ଼ିବା—
5. To ascend; to rise up.

୬ । ସମ୍ଭାଳ ହୋଇ ରହିବା—
6. To restrain oneself.

ଏ ବନ୍ଧୁ କେତେର ଉତ୍ତର
ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ କର । ପ୍ରତି—ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ।

୭ । ବଢ଼ିବା; ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ହେବା; ବଢ଼ିଚଢ଼ିବା; ବଳିବା—
7. To remain in excess.

୮ । ଉପରେ ପଡ଼ିବା—8. To fall upon.

୯ । ଅନାହୂତ ହୋଇ କଥା କହିବା ବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
9. To speak or act unbidden.

୧୦ । ଆଦେଶିବା; ନିଜର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ବା ସ୍ୱୀକାର କରିବା—
10 To acknowledge; to affiliate.

୧୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଦରିବା—
11. To undertake to do any work.

୧୨ । ସମ୍ଭାଳିବା—12. To bear the brunt or burden of (something).

୧୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବା—
13. To volunteer to do a work,

୧୪ । ନ ମର ବଞ୍ଚିଯିବା; ବର୍ତ୍ତିବା—14. To survive.

ତେବ ଉତ୍ତର ଗଲେ ଉଣେ
ଉତ୍ତମ ଲୁଚଲେ ଘୋର ବନେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଉବେଇଟୁବେଇ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ—ଜୁଲ—ଗ୍ରା. ଉର ଓ ସଂ. ହାବୁଡୁବୁ; ଉବୁଡୁବୁ ଓ ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Ubei tubei ବୁଡ଼ ଧାତୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ) —ଜଳମଗ୍ନ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା
ଉବୁଡୁବ (a man) Sinking and rising in water.

ଉବୋରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉବୁରିବା (ଦେଖ)
Uboribā Uburibā (See)

ଉଭ (ଧାତୁ)—ସଂ—ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—To fill up
Ubha (root)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଦନେ, ଲେଖନେ ଏ ଭାଷାତୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଏହ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବଦଳିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ହେବ ସେ ଦେଇ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଦନେବ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭତ' ଖୋଦନେବ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଚା' ଲେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବଟ୍ ଲେଖିବେ ।

ଉଭ— ସଂ. ସକ. (ଉର୍ ଧାତୁ=ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ubha ଉରୟ (ଦେଖ)
Ubhaya (See)

ଉଭଏ— ତ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଉରୟ)—ଉରୟେ (ଦେଖ)
Ubhae Ubhaye (See)

ଉଭଚର— ସଂ. ବଣ. (ଉର+ଚର ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ubhachara ଉରୟଚର (ଦେଖ)
Ubhayachara (See)

ଉଭଡ଼ା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉବୁଡ଼ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ubhardā pardibā Uburdi pardibā (See)

ଉଭୟ— ସଂ. ସର୍ବ. (ଉର୍ ଧାତୁ=ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+ଅୟ)—
Ubhaya ୧ । ଏକତ୍ର ଦୁଇ—1. Two together.
୨ । ଦୁଇଜଣ; ଦୁହେଁ—2 Both; either.
୩ । ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟା—3 Two in number
୪ । ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟକ—4. Numbering two.

ଉରୟ କାଳ—ସଂ.ବ— ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳ; ଅତ ଉତ୍ତ; ଅନ୍ତପରନ୍ତ—
Ubhaya kāla Existence in this world and the next; now and hereafter.

ଉଭୟଚର—ସଂ. ବଣ (ଉରୟ + ଚର ଧାତୁ= ଗମନକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ଜଳ ଓ ସ୍ଥଳ ଉରୟତ୍ର ବିଚରଣ କରେ (ଯଥା— ବେଙ୍ଗ, କୁମ୍ଭୀର, କଇଁଛ)—
Amphibious.

ଉରୟତଃ— ସଂ. ଅ (ଉରୟ+ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ସ୍ଥାନରେ. ତସ୍ ;)—
Ubhayatah ୧ । ଉରୟ ଦିଗରେ—1. On both sides; on either side.
୨ । ଉରୟ ପକ୍ଷରେ—2. In both cases.

ଉଭୟତୋମୁଖ— ସଂ.ବଣ.ପୁଂ (ଉରୟତଃ+ମୁଖ)—୧ । ଦୁଇ ମୁହାଁ—
Ubhayatomukha 1. Double-faced.
(ଉରୟତୋମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁଇଅଡ଼କୁ ମୁହଁ କରିଥିବା—
2. Looking both ways; facing both ways.

ଉରୟତ୍ର— ସଂ. ଅ. (ଉରୟ+ସ୍ଥାନାର୍ଥକରଣ. ତ୍ର)—
Ubhayatra ୧ । ଦୁଇଆଡ଼େ—1. At both places.
୨ । ଦୁଇପକ୍ଷରେ— On both sides.

ଉରୟଥା— ସଂ ଅଁ (ଉରୟ+ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥା)—ଦୁଇପ୍ରକାରେ—
Ubhayathā In both ways.

ଉରୟଦିଗ—ସଂ. ବ (ସଂ. ଉରୟ+ଦିକ୍)—୧ । ଦୁଇଦିଗ; ଅଗ ଓ ମୂଳ ଦୁଇପାଖ—1. Both sides; both parts; both ends
୨ । ଦୁଇ ବିପକ୍ଷର ଦଳ—2 Both the opposite parties,

ଉରୟଦିଗ ରକ୍ଷାକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜିପଟାର ଦୁଇ ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସାମ୍ୟ ଘଟାଇବା—
Ubhayadiga rakshākaribā 1. To bring about equilibrium on both sides.
୨ । ଅୟ ବ୍ୟୟ ସମାନ ରଖି ଚଳିବା—
2. To make both ends meet.

ଉରୟଦ୍ୟୁଃ— ସଂ ଅ (ଉରୟ=ଦୁଇ+ଦ୍ୟୁସ୍=ଦିବସ)—
Ubhayadyuh ଉରୟେଦ୍ୟୁ (ଦେଖ)
Ubhayedyu (See)

ଉରୟମୁଖୀ ଗାଈ— ଦେ.ବ—ଯେଉଁ ଗାଈ ପ୍ରସବ କରୁଥିବା ସମୟରେ (ବାଛୁରୀର ମୁଣ୍ଡ ପଦାକୁ ବାହାରୁଥିବା ବେଳେ) ତାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ଦାନ କରିଥାଏ—
Ubhaymukhī gāī (A cow in the state of being delivered of a calf (the gift of such cows to Brāhmaṇas is considered as very auspicious)

ଉରୟସଙ୍କଟ— ସଂ. ବ— ୧ । ଦୋଗାଇ; ଦୁବଧା; ବିଷମସମସ୍ୟା—
Ubhayasaṅkaṭa 1. Dilemma.
୨ । ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଯେ ଯେଉଁ ଆଡ଼େ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ଅଛି—2 A very critical position; a position between Scylla and Charybdis.

ଉରୟସମ୍ଭବ—ସଂ. ବ— ୧ । ଉରୟ ସଙ୍କଟ—
Ubhayasambhaba 1. Critical position; being between the two horns of a dilemma.
୨ । ଦୁଇ ଅର୍ଥବୋଧକ ବିଷୟ ବା ସମସ୍ୟା; ପ୍ରହେଳିକା—
2 Ambiguity; riddle

ଉରୟାନୁମତ—ସଂ. ବଣ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍ ; ଉରୟ+ଅନୁମତ)—ପରସ୍ପର ବା ଉରୟେ ସ୍ୱୀକୃ ହୋଇଥିବା (ବିଷୟ)—
Ubhayānumata (matter) Agreed to or accepted mutually.

ଉରୟାର୍ଥକ— ସଂ.ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରୟ+ଅର୍ଥ+କ)—ଦୁଇ ଅର୍ଥବୋଧକ— Ambiguous.

ଉରୟେ—ଦେ ସର୍ବ —ଦୁଇ ଜଣ ଯାକ; ଦୁହେଁ ଯାକ—
Ubhaye Both; either.
ଉଭୟେ ଦେ କ୍ରି. ବଣ—ଦୁହେଁ ଚ—
उभय Both; in bothways.

ଉରୟେଦ୍ୟୁ— ସଂ. ଅ. (ଉରୟ=ଦୁଇ+ଏଦ୍ୟୁସ୍=ଦିବସ)—
Ubhayedyu ଉରୟ ଦିନରେ; ଦୁଇଦିନେ; ଦୁଇଦିନଯାକ— On both days.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଜ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପ୍	ଅଘୋଷନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଘ	ଷ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଉଭ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆବର୍ଭାବ; ଉଦ୍ଭବ—ଭୁଲ—ପ୍ରା. ଉବ୍ଭଅ)—

Ubhā ୧ । ଠିଆ; ଦଣ୍ଡାୟମାନ —

ଉଭା ଉଭ 1. Standing erect; standing on the legs.

ସ୍ୱେତ୍ପେ ସନ୍ନମାନ ବଉ, ଖମ୍ଭରେ ଉଭ ବସ୍ତ୍ରଧାଗ୍ଭ—

ରୂପର. ଦ୍ରୌପଦୀମ୍ବର ।

୨ । ଠାକୁର୍‌ଶୀ ଲଗିଥିବା—

2. Possessed by a Deity.

୩ । ଆବର୍ଭୂତ—3. Appearing.

ଯା ଇଁଙ୍କିତେ ଉଭ ଏହ ସ୍ୱେତ ହୁନାଭଳ—ମଧୁସୂଦନ. କୁସୁମାଞ୍ଜଳ ।

୪ । ଗୃହର ଶେଣୀ, ରୁଅ, ଉତ୍ତ, କଡ଼, ବରଗା ଆଦ ରୂପରେ ବ୍ୟବହୃତ—4. Used in the roof of a house as rafter, beams etc.

(ଘୋଡା—ଉପସ୍ତତ)

ଘୋଡା ଶାଳ, ଉଭ ଡାଳ—ଉଗ ।

ଦେ. ବ—୧ । ଠିଆ ହେବା; ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେବା —

1. Standing erect

୨ । ଭୂମି ତଳରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିବା—

2. Coming out of the ground; projecting above the ground.

(ଯଥା—ଡାର ଉଭ ସେତେ ଘୋଡା ସେତେ ।)

୩ । ଭୂମିପତ୍ତନଠାରୁ ଉଚ୍ଚତା; ଡେର —

3. Height from the ground level; vertical height.

୪ । (ଘରର ଶେଣୀଆଦ) ଭୂମି ଉପରେ ଭୂମିକୁ ନ ଲଗିକରି ରହିବା—4. Being used above the ground in connection with the building of a house.

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଠିଆବାଗରେ—

1. In a standing position.

୨ । ଲମ୍ବାଗରେ – 2. Length-wise.

୩ । ଉଚ୍ଚରେ—3. In height.

୪ । ଡେରବାଗରେ—4. Perpendicularly.

୫ । ଠିଆଠିଆ; ଠିଆହୋଇକରି —

5. Standing; while standing

ଉଭାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉତ୍ତାରିବା (ଦେଖ)

Ubhāibā 1. Ubhāribā (See)

୨ । ଉହିବା (ଦେଖ)—

2. Ubhibā (See)

ଗଛ ବଥା ସହ ବଳଣି ଉପରେ

ଜଗତର ଏ ବେପାର—ଜଦ୍ଦକଶୋର. ଶର୍ମ୍ମ. ।

ଉଭାଏ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଠିଆହୋଇ—

Ubhāe 1. Standing; in a standing position.

୨ । ଠିଆବାଗରେ; ଡେରବାଗରେ—

2. Erect; perpendicularly.

ଉଭା କରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉଭା କରିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—

Ubhā karāibā 1. Causative form of Ubhā karibā.

୨ । ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତୁ ଦେବତା ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଆବର୍ଭୂତ ହେବାର ଆୟୋଜନ କରିବା—

2. To take the preliminary steps for making the spirit of a Deity descend upon or possess a man.

୩ । ବଳେ କରାଇବା; ଚଳାଇବା—

3. To cause to move or walk.

ଉଭା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଠିଆ କରିବା—1. To cause to

Ubhā karibā stand up; to erect.

୨ । ଡେର କରି ରଖିବା—2 To set up.

ଉଭାଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଅଳ). ବ—ଶସ୍ୟକୁ ଗ୍ରହିରେ ଜଗିବା ପାଇଁ

Ubhārdi ଖେତ ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇ ଥିବା ଗୁଳଯୁକ୍ତ ଛପ୍ପର—

A raised thatched platform erected in the midst of a field used by persons watching the crop in the night.

ଉଭାନ—ଦେ. ବଣ—ଅନ୍ତର୍ହିତ; ଉତ୍ତୋହିତ—Vanished.

Ubhāna ବ ରାଜେ ଦେଖି ଦେଖି ଦୁଷ ଉଦ୍ଦମ—ଭ୍ରା ନାଟ. ଦୁଇଗୀ-ଦୁଃବ ।

ଉଭାବ୍ୟଞ୍ଜନ—ଦେ. ବ. (ଶ୍ଳେଷାର୍ଥକ ପ୍ରଯୋଗ; ଉତ୍ତ=ଠିଆ=ଖଡ଼ା) —

Ubhābyañjana ଖଡ଼ାଶାଗ ଉଅଣ—

Curry Prepared with Khṛdāśāga.

ଥିବା ନ ଥିବାକୁ ଧରମ ଗାଏ, ଗରମ ଭତ ଦେଖି ନାହିଁ ଥଗି ।

ମନ ସରୁଥିବ ।

ଉତ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନ ନ ନିଲେ ପଥିବ— ଦୁରେକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ଉଭାର—ଦେ. ବଣ—୧ । ଠିଆ—1. Standing up.

Ubhāra ୨ । ଦଣ୍ଡାୟମାନ—2. Erect.

ଉଭା ରତି—ଦେ. ବ—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଠିଆ ହେବା ଅବସ୍ଥାରେ ରମଣ ବା

Ubhā rati ସଙ୍ଗମ ବା ମିଳନ—Union or embrace or cohabitation of two persons while standing.

ମଲ୍ଲି ସିନ କ ଉତ୍ତରତରେ । ବବମୂର୍ଦ୍ଧ୍ୟ କଦଗାତ୍ତଭୂ କ ଗୀତ ।

ଉଭାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଆବର୍ତ୍ତ; ସଂ ଉତ୍ତ+ରୁ)—

Ubhāribā ୧ । ଠିଆ କରିବା—

ଉଭାରନା; ଉଭନା 1. To cause to stand up.

ଲଙ୍କ ଉପର ଦେଗେ ଧାଇଁ । ଖୋଦର ଫିଟିହେ ଉଚ୍ଚ ଚୁନ୍ଦି ।

କଲ୍ଲୋଥ: ବୃଗବନ୍ଦି ।

୨ । ଟେକିବା—2. To raise up; to lift up.

ମଝା ଫିଟି ଜଘଡେ଼ାକ ସବନ ଉତ୍ତ

ସ୍ୱେଶ ଉଠି ଦେନ କୁମ ଅବ କ ଉଉ ।

ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅ ଉନାଶ ।

୩ । ଠିଆ ହେବା—3 To stand up.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଧ୍ୱନିଟି ୧ ଟିଣ୍ଟିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଟିଣ୍ଟିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଟିଣ୍ଟିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନରେ ସେମାନେ ଏ ଭଳାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦୀର୍ଘ ବା ପ୍ଲୁତ ୨ ବା ୧ ଟିଣ୍ଟିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନାର୍ଥ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଧନରେ; 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଷ' ହେଉଚେ; 'ବଂଧୁ' ର ପାଇଁରେ 'ବନ୍ଧୁ' ହେଉଚେ; 'ଅଉଦା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଉଦା' ହେଉଚେ; 'ଅଇଚଟ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଇଚଟ' ହେଉଚେ

ରଙ୍ଗ ମେଘ ଉଡ଼େ ଜଳଦ ଗରବ
ଇନ୍ଦ୍ରଚାପ ଜସ୍ତ୍ରୀ ବସ୍ତ୍ରାନ ଗରବ । ଅଜସ୍ତ୍ରଚଉ. ଖେଉଡ଼ଦାପଦାଣା ।

୪ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—4. To attack.

ଦଶ ଅସ୍ତ୍ର ଘଲାଗଣେ
ଉଦରେ ଘଡ଼ାଚଲେ ଉଂଶ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଘ୍ରଗବତ ।

୫ । ଉଠିବା; ଉଦୟ ହେବା—5. To rise.

ଗଗନେ ଚେତେ ମେଘଯନ୍ତ
ଉଦୟ ପୂଣ ଘାନ ହୋନ୍ତୁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଘ୍ରଗବତ ।

୬ । ଭୂମିରୁ ଉଠାଇବା; ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା—
6. To raise from the ground.

ମୁଁ ଘାହା ଦେଖି ଦର ନସ୍ତନେ ନ ଉର
ନାଶିଲି ଏଣ୍ଡମାନ ଗାଣ୍ଡୀବ ଉଦୟ । କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ଦର୍ଣ୍ଣ ।

ଉତ୍ତାଳ —ବି. ବିଣ— ବହୁଦୂରସ୍ଥ—
Ubhāla Very distant.

ଶବ୍ଦର ବେ ଉସ ଦେବ ସିନା ମୋର ପୁର
ଉଦୟ ନୁଡ଼ଇ ସାର ଅଳପ ସେ ଦୂର । ବଉଗ୍ରନ. ଘ୍ରମାସ୍ୱଣ ।

ଉତ୍ତାଣ୍ଡିବା—ବି କ୍ରି— ଠିଆ ହେବା—
Ubhā hebā To stand up; to stand erect
ଦାଁଡ଼ାନ ଉଦ୍ଦ ହେଇ ସମ୍ମୁଖେ । ଜଦସ୍ପର୍ଦ୍ଦ ସଙ୍ଗୀତ ।
ଉମନା ବି. ବ—ଠାକୁରାଣୀ ଲଗିବା; ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଦେବତାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେବା —(a Deity) Possessing a man.

ଉତ୍ତାଳୋଇ ବସିବା—ବି. କ୍ରି—୧ । ପାଦକୁ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ ବସିବା;
Ubhāhoi basibā ଢେରଦୋଇ ବସିବା—
ଉବୁହଇୟା ବସା 1. To squat; to sit with the
पल्थीमारकर बइठना knees held up and the heels resting on the ground

ଉତ୍ତିବା—ବି. କ୍ରି (ସଂ. ଉତ୍ପ୍ୟ; ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ)—
Ubhibā ୧ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା—1. To disappear.
ଉପେଘାଓୟା ଉତ୍ତରେ ଗଲେ ନର୍ତ୍ତ ଦେଖାଚନ୍ତୁଗଣ
आड़मेआजाना; विलाजाना ବ୍ରଘାନାଥ. ଭୂଇସୀଗ୍ରବନ୍ଧ ।
୨ । ଲୁପ୍ତ ହେବା; ଲୋପ ହେବା— 2. To cease.
୩ । ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେବା; ଉତ୍ତୋହିତ ହେବା—
3. To vanish.

ଉତ୍ତିଜିବା—ବି. କ୍ରି— ଉତ୍ତିବା (ଦେଖ)
Ubhijibā Ubhibā (See)
ନମିଚେ ଉତ୍ତର ହ ଲେ ଗଲେ ସବେ ଦେବତା ଉର୍
ବ୍ରଘାନାଥ. ଭଷା ।

ଉତ୍ତୁଜା— ବି. ବ. (ଦ୍ର. ଉର୍ଜ୍ଜନ)—ମୁଢ଼ି କରିବା ପାଇଁ ଓଦା ଗୁଡ଼ୁଲ
Ubhujā ଆଦକୁ ଭାଜିବା— The frying of wet rice.
ବି. ବିଣ —ଭଜିତ (ଓଦା ଗୁଡ଼ୁଲ ବା ଧାନ)—
Fried moist rice or paddy.

ଉତ୍ତୁଜାଇବା—ବି. କ୍ରି (ସଂ. ଭ୍ରସଜ ଧାତୁ=ଭାଜିବା)—
Ubhujāibā ଓଦା ଧାନ ବା ଗୁଡ଼ୁଲକୁ ନର୍ଥରେ ଭାଜ ସଖାଇବା .
ବା ଖଇଡ଼ବା—To fry wet rice or paddy.

[ଦ୍ର—ଓଦା ଧାନକୁ ଭାଜ ଚୁଡ଼ାଇବା ଓ ଫୁଟୁମ୍ ଓ ଓଦା ଗୁଡ଼ୁଲକୁ ଭାଜ ମୁଢ଼ି କରିଯାଏ ।]

ଉତ୍ତୁଜିବା —ବି. କ୍ରି — ଉତ୍ତୁଜାଇବା (ଦେଖ)
Ubhujibā Ubhujāibā (See)

ଉତ୍ତୁଡ଼ାପଡ଼ିବା—ବି. କ୍ରି—ଉତ୍ତୁଡ଼ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ubhurdāpardibā Uburdipardibā (See)

ଉତ୍ତୁରପଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉତ୍ତୁଡ଼ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ubhurāpardibā Uburdipardibā (See)

ଉତ୍ତେ—ବି. ସଦ୍ୟ. ସଙ୍ଖ. (ଫ. ଉଭୟ)—ଉଭୟେ; ଦୁହେଁ—
Ubhe Both.

ହେ ଉତ୍ତର ବନ୍ଧୁ ତୁମ୍ଭେ ଦେଉଁ ଦେଶର ବନ୍ଦନ୍ ଗୁରୁଷ ଅତର୍
ଭଞ୍ଜ. ଦୋଷ୍ଟ୍ରତ୍ତ୍ୱାଶ୍ରସ୍ତୁବନ୍ଦ ।

ଉତ୍ତେଇବା—ବି. କ୍ରି—ଉତ୍ତିବା (ଦେଖ)
Ubheibā Ubhibā (See)
ସବେ ଯିବ ଘର ଉତ୍ତେଇ ଅତରେ । ବ୍ରଘାନାଥ. ଦରବାର ।

ଉତ୍ତ୍— ବି. ଅବ୍ୟୟ— ଉଁ (ଦେଖ)
Um Uñ (See)

ଉତ୍ତ୍ଦା—ବୈ. ବିଣ. (ଆ)—୧ । ଭଲ; ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ; ଅତି ଉତ୍ତମ—
Umdā 1. Very good; excellent.
ଉନ୍ଦା ୨ । ଧନୀ—2. Rich; opulent.
उमदा

ଉତ୍ତତ୍—ବୈବି. ବ (ଆ) —ଶିଷ୍ୟ—Disciple.
Umat

ଉତ୍ତର—ବୈବି. ବ (ଥ. ଉତ୍ତ୍)—୧ । ବୟସ—1. Age.
Umara ୨ । ଜୀବତକାଳ—2. Life time.
ଉମର
उम्र

ଉତ୍ତର ବିତାଇବା—ବି. କ୍ରି—୧ । ବୃଦ୍ଧ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସ ଅତି-
Umara bitaiba କ୍ରମ କରିବା—1. To pass one's
ଉମର ବିତାନ life-time.
उम्र बिताना ୨ । ବୃଦ୍ଧ ହେବା—2. To become old.

ଉତ୍ତର ବିତିବା—ବି. କ୍ରି—ବୟସ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହେବା; ବୃଦ୍ଧ ହେବା;
Umara bitibā ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
ଉମରବିତା Becoming old; a person being
उम्रबितना advanced in his years.

ଉତ୍ତର୍—ବି ବ. (ଆ. ଉମ୍ର୍)—ଧନୀ; ବଡ଼ଲୋକ—
Umarā Rich man.
ଉମରା (ଯଥା—ଅମୀର ଉତ୍ତର୍—ଧନୀ ଓ ବଡ଼ଲୋକମାନେ)
उमरा

ଉତ୍ତର୍ତ୍ତ—ବୈବି. ବ (ଥ. ଉମ୍ର୍ତ୍ତ)—ଉତ୍ତର୍ (ଦେଖ)
Umarāo Umarā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକର	ଖ	ଚ	ଣ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ଯ୍ଥ	ଭ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଌ	ଐ	ଅଚାଗ୍ଦନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ-ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଘ	ଷ	ର୍ଦ୍ଦ	ଯ୍ଥ	ଁ	ନ୍

ଉମା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉ=ଦେ ! + ମା = ନାହିଁ, ନିଷେଧ; ପାର୍ବତୀ ମହାଦେଈଙ୍କୁ ବରରୂପେ ପାଇବେ ବୋଲ କଠୋର ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ସିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ମା ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ—"ଉ ! ମା !" ଅର୍ଥାତ୍ ହେ ପାର୍ବତ ! ତୁ ଏତେ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ତପସ୍ୟା କର୍ ନାଁ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ନାମ ଉମା ହୋଇଅଛୁ)—

Umā

୧ । ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—1. Goddess Pārbatī, wife of Śiba

୨ । 'ଉ + ମା ଧାତୁ = ମାପିବା; ଦୀପ୍ତି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତା. କ୍ୱିପ୍)- ମସିନା; ତିନି— 2. Linseed.

୩ । ହଳଦୀ; ହଳଦୀ—3 Turmeric

୪ । କାନ୍ତି; ଦୀପ୍ତି—4. Glamour.

୫ । ଖ୍ୟାତି; ଯଶଃ—5. Fame; renown

୬ । ଶାନ୍ତି—6. Calm; cessation of worldly cares; quiet.

୭ । ଏକପ୍ରକାର ଧାନ୍ୟ—7. A kind of paddy.

ଉମାଇ—ଗ୍ରା ବ—ଉମ୍ଭାଇ (ଦେଖ)

Umāi Umbhāi (See)

ଉମାଉମେଶ—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଉମା + ଉମେଶ)—

Umāumeśa ୧ । ହରପାର୍ବତୀ; ପାର୍ବତୀ ଓ ମେଶ୍ୱର ଦୁହେଁ— 1. The couple Śiba and Pārbatī.

୨ । ହର ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଯୁଗଳ ରୂପ—2 The conjoined figure of Śiba and Pārbatī.

ଉମାକଟ—ପୁଂ. ବ (ଉମା + କଟ)—ହଳଦୀଗୁଣ୍ଡ; ଦେହରେ ଲଗାଇବା ଉମାକୃତ ସୁଗନ୍ଧ ମସଲାଚୂନା— Scented powder for toilet; turmeric-powder.

ଉମାକାନ୍ତ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉମା = ପାର୍ବତୀ + କାନ୍ତ = ସ୍ୱାମୀ)—

Umākānta ଶିବ; ଉମାଙ୍କର ପତି—

Śiba, the consort of Pārbatī.

ଦେ. ବ. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—

Name given to males.

ଉମାକାଳୀ—ସଂ. ବ—ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଦେବୀ ବିଶେଷ; ପାର୍ବତୀଙ୍କର ଏକ ରୂପ; (ଏ ରୂପରୁ ଅଧେ ଉମାରୂପ ଓ ଅଧେ କାଳୀରୂପ)—

Umākāḷī A conjoined Deity consisting of Umā and Kāḷi; different forms of the same Goddess Durgā

ଉମାକିଙ୍କର—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉମା + କିଙ୍କର)—

Umā kiṅkara ୧ । ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଭକ୍ତ—

1. A devotee of the Goddess Pārbatī.

୨ । ପାର୍ବତୀଙ୍କ ବାହନ; ସିଂହ—

2. The lion ridden by Goddess Pārbatī.

ଉମାଗୁରୁ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉମା + ଗୁରୁ = ପାର୍ବତୀଙ୍କ ପିତା) —

Umāguru ହିମାଳୟ—The Himalayas.

ତାହୁଙ୍କ ଅଶଳତ ଅଶୁ ପୃଥ୍ୱୀଲଗତ ଉମାଗୁରୁ ସୁରୁ ବଳିତ ।

ଭକ୍ତ. ବୈଦେଶୁଗଳୋଷ ।

ଉମାଧବ—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉମା + ଧବ)—

Umādhaba ମହାଦେବ; ଶିବ—

The God Mahādeba; Śiba.

ଉମାପ୍ରିୟ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉମା + ପ୍ରିୟ)—

Umāpriya ଉମାଧବ (ଦେଖ)

Umādhaba (See)

ଉମାସାଇଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉମା + ସ୍ୱାମୀ)—ଉମାପତି; ମହାଦେବ—

Umāsaiñ The consort of Umā; Mahādeba.

ଉମାସାଇ

ଉମାସାଇଁ

ଉମେଦ୍—ବୈଦେ ବ (ଅ.)—୧ । ଇଚ୍ଛା; ଅଭିଳାଷ—

Umed 1. Wish; intention.

ଉମେଦ ୨ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. Aim.

ଉମେଦ୍ ୩ । ଆଶା—3. Hope; expectation

୪ । ଅପେକ୍ଷା—4. Waiting.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥିତ୍ୱ —5. Candidature for a post.

ଉମେଦ୍ୱାର—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ. ଉମେଦ୍ୱାର୍)—ଉମେଦାର (ଦେଖ)

Umedwār Umeddār (See)

ଉମେଦ୍ୱାର୍—ବୈଦେ. ବ (ଅ. ଉମେଦ୍ୱାର୍ଗି)—ଉମେଦାରି (ଦେଖ)

Umedwāri Umeddāri (See)

ଉମେଦୁଆର୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ.ଉମେଦ୍ୱାର୍)—ଉମେଦାର (ଦେଖ)

Umeduār Umeddār (See)

ଉମେଦୁଆରି—ବୈଦେ. ବ. (ଅ ଉମେଦ୍ୱାର୍ଗି—ଉମେଦାରି (ଦେଖ)

Umeduāri Umeddāri (See)

ଉମେଦାର୍—ବୈ. ବଣ. (ଅ. ଉମେଦ୍ୱାର୍)—୧ । ଚାକିରୀପ୍ରାର୍ଥୀ—

Umeddār 1. Applicant; seeking employment.

ଉମେଦ୍ଦାର ୨ । ଆଶାନ୍ୱିତ—2. Hopeful; hoping.

ଉମେଦ୍ୱାର ୩ । ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାର୍ଥୀ—3. Seeking a favour or boon.

୪ । ଅନୁସରଣିଆଁ—4. Supplicant for favour.

୫ । ଉପକାର ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଅନ୍ୟର ଉପାସନ—

5. Attending on a person in expectation of a favour.

ଦେ. ବ.—୧ । ଚାକିର ପାଇଁ ଅନୁସରଣ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

1. A candidate for a post.

୨ । ଅନୁସରଣିଆଁ ପ୍ରେମିକ—2. A Suitor.

୩ । କାରିଗାରୀ ବା ଅଫିସ୍ ଆଦିରେ କାମ ଶିଖିବା ପ୍ରେମିକ; ଶାଗୁଦନସ୍ତ—3. An apprentice.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏକାଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ; ଏକାଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତିର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୪ ବା ୫ ଟିଯତ ଦୋଳିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରେ, ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଅଟ ପାଇଁ ଅଧାରଣରେ ଚଳିଛନ୍ତି ଏପରିଥିବା ; ବା ୧ ଟିଯତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ଗାଇ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଈ' ସୋହରେବେ; 'ଭୂମି' ର ନିମନ୍ତେ 'ଭୂମି' ସେଉଁଠେବେ; 'ତମ୍ବୁ' ର ସାଉଁରେ 'ତମ୍ବୁ' ସେଉଁଠେବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ସାଉଁରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ସେଉଁଠେବେ; 'ଅଲବତ' ର ସାଉଁରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ସେଉଁଠେବେ ।

ଉମେଦୱାର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଉମେଦ୍‌ୱାର୍‌)—କୌଣସି ଅନୁଗ୍ରହ ଉମେଦ୍‌ଦାରୀ ନମନ୍ତେ ଅନୁସରଣ ବା ଉପାସନା—

ଉମେଦବାରୀ Apprenticeship; supplication.

୨ । ଗଦ୍ଦର ସାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Candidature.

ଉମେଦ୍‌ୱାର୍‌—ବୈଦେ. ବଣ. (ଆ. ଉମେଦ୍‌ୱାର୍‌)—ଉମେଦାର (ଦେଖ)

Umedwār Umeddār (See)

ଉମେଦ୍‌ୱାରି—ଦେ. ବ. (ଆ. ଉମେଦ୍‌ୱାରୀ)—ଉମେଦାର (ଦେଖ)

Umedwāri Umeddāri (See)

ଉମେଶ—ସଂ. ବି. (ଉମା=ପାର୍ବତୀ+ଈଶ=ପତି)

Umeśa ୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ) ଉମାପତି; ମହାଦେବ—

1. The consort of Umā; Śiba.

୨ । (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ) ହର-ପାର୍ବତୀ—2. Siba and Pārbatī.

ଦେ. ବ. ପୁଂ.—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—

Name given to males.

ଉମେଶଚନ୍ଦ୍ର ସରକାର—ଦେ ବ. (ନାମ)— ଉତ୍କଳର ପ୍ରଥମ ଉପନ୍ୟାସ-

Umeśachandra sarakāra ଲେଖକ; 'ପଦ୍ମମାଳି' ନାମକ ଐତିହାସିକ ଉପନ୍ୟାସର ରଚୟିତା—The first novel-writer in Utkala, the writer of 'Padmamāli' a historical novel.

ଉମେଶ୍ୱର—ସଂ. ବି.—(ଉମା+ଈଶ୍ୱର) ଉମେଶ (ଦେଖ)

Umeśwara Umeśa (See)

ଉମ୍ବର—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରେ+ବୃ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+ଅ; ଜଳାଭନ ସିକ୍ତା)—୧ । ଦେଦଳୀ

Umbara 1. Threshold.

୨ । ଦୁଆରବନ୍ଧର ଉପର କାଠ; ଚଉକାଠର ଉପର କାଠ—

2. The uppermost piece of a door-post.

ଉମ୍ଭାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ନିଷ୍ଠ=କରେଇ; ପ୍ରା. ଜୁନଦ୍‌)—

Umbhāi ୧ । ଅଗ୍ନି ରଖିବାର ମାଟି ପାତ्र—1. Fire-pot

ଉନ୍ନ ସର୍ପଃ ଯେ ନଅଁ ଉମ୍ବାଇ ଲଙ୍ଗଳ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଅଙ୍ଗୀଠା; ଅଙ୍ଗୀଠୀ ୨ । ଅଙ୍ଗାରଧାନିକା—2 Brazier.

୩ । ଉଠାଚୁଲି—3. A temporary or removeable oven.

ଉମ୍ଭାଇବା—ପ୍ରା. କ୍ରି.—ଉଭାଇବା (ଦେଖ)

Umbhāibā Ubhāibā (See)

ଉମ୍ଭେଇ—ପ୍ରା. ବି.—ଉମ୍ଭାଇ (ଦେଖ)

Umbhei Umbhāi (See)

ଉମ୍ଭେଇବା—ପ୍ରା. କ୍ରି.—ଉଭାଇବା (ଦେଖ)

Umbheibā Ubhāibā (See)

ଉର୍‌—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—(ସଂ. ଅବରୋହ;—ଉର-ଓଦ୍ଦଳ—

Ur The aerial roots of a Banyan tree.

ଉର—ଦେ. ବ.—ଉରସ୍‌ (ଦେଖ)

Ura Uras (See)

ଉରଃ—ସଂ. ବି. (ଋ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍‌)—ଉରସ୍‌ (ଦେଖ)

Uraḥ Uras (See)

ଉରଃକ୍ଷତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉରଃ=ହୃଦସ୍ଥ+କ୍ଷତ=ଘା)—

Uraḥkshata ୧ । ରୋଗବିଶେଷ; ସ୍ୱଜଯକ୍ଷ୍ମା—

1. Consumption (disease).

୨ । ଯେଉଁ ରୋଗରେ ଶ୍ୱାସ ଉଡରେ ଘା ହୋଇ ମୁହଁବାଟେ ରକ୍ତ ପଡ଼େ—2. Tuberculosis; a disease causing bleeding wounds below the chest; an injury to the lungs.

ଉରଃସ୍ଥଳ—ସଂ. ବି. (ଉରଃ+ସ୍ଥଳ)—ବକ୍ଷୋଦେଶ; ସ୍ତନ—

Uraḥsthala The breast; the chest.

ଉରକ୍ଷାତସ—ସଂ. ବି—ଉରଃକ୍ଷତ (ଦେଖ)

Urakshātasa Uraḥkshata (See)

ଉରଗ—ସଂ. ବି. (ଉରସ୍‌=ସ୍ତନ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ସ୍ତନଦ୍ୱାରା ଯିବା ଅଦିବା କରେ)—

Uraga ୧ । ସାପ; ସର୍ପ; ଭୁଜଙ୍ଗ—1. Snake; serpent.

୨ । ସୀସକ; ସୀସାଧାତୁ—2. Lead (metal)

ଉରଙ୍ଗ
ଉରଙ୍ଗମ } ଅନ୍ୟରୂପ

ଉରଗସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉରଗ+ସ୍ଥାନ)—ନାଗଲୋକ; ପାତାଳ—The nether world.

ଉରଗାରି—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉରଗ=ସାପ+ଅରି=ଶତ୍ରୁ)—

Uragāri ୧ । ଗରୁଡ଼—1. Garurda, the winged attendant of God Bishṇu.

୨ । ମୟୂର—2. Peacock.

୩ । ନେଉଳ—3. Mongoose; ichneumon

ଉରଗାଶନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରଗ=ସାପ+ଅଶନ=ଭୋଜନ,—

Uragāśana ଉରଗାରି (ଦେଖ)—Uragāri (See)

ଉରଗାସନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରଗ=ସର୍ପ; ଅନନ୍ତ+ଆସନ =ଶଯ୍ୟା)— ଅନନ୍ତଶାୟୀ; ବିଷ୍ଣୁ—

Uragāsana A name of Bishṇu.

ଉରଗେନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉରଗ+ଇନ୍ଦ୍ର)—

Uragendra ସର୍ପମାନଙ୍କ ରାଜା ବାସୁକୀ—

Bāsukī; the king of serpents.

ଉରଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ଉରଗ (ଦେଖ)

Uraṅga Uraga (See)

ଦେ. ବି. ପାଟନାଗଡ଼ଜାତର କଥିତ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାବିଶେଷ—

A Non-Aryan spoken language of the Patana feudatory state of Orḍisā.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଂ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୠ	ଐ	ଅଁଚାରୁଣ୍ଡରଣ୍ଠି	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଗ୍ଧ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଉରଙ୍ଗମ—ସଂ ବ - ଉରଗ (ଦେଖ)
Uraṅgama Uraga (See)

ଉରଜ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ରେଜ)—କୁଚ; ସ୍ତନ—Female
Uraja breast; fleshy glandular protuberance on the breast of developed female animals.

ଉରଣ—ସଂ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Uraṇa ୧ । ମେଷ; ମେଣ୍ଢା—1. Sheep; ram.
୨ । ମେଘ—2. Cloud.

ଉରଣାକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରଣ = ମେଣ୍ଢା+ଅକ୍ଷି = ଆଖି; ଯୁଲ ମେଣ୍ଢା ଚକ୍ଷୁ ପରି ଦୋଇଥିବାରୁ)—
ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—ଚାକୁଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Chākuṇḍā (See)

ଉରପୁଟି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉରଃ+ପୁଟ) - ବାଦ୍ୟବିଶେଷ—
Uraputi A kind of drum tied to the breast while beaten

ଉରବାସ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉରସ୍+ବାସ)- ଶୁଦ୍ଧ ଉପରର ଲୁଗା; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ଥାଏ—Part of the cloth worn by a woman which is over her breast
Uraḅāsa

ପିବାଟେ ଯଦ ମନେ ଉରବାସ,
ଉଠିଲ ଜଗତ୍ପତ୍ର ଭୂତ ମନ୍ଦେଶ—ଭୁଷ୍ଟବିଂଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଉରଭ୍—ସଂ. ବ. (ଉରୁ=ଅଧିକ+ଭ୍ରମ ଧାତୁ=ବୁଲିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Urabhra ଉରଣ (ଦେଖ)—Uraṇa (See)

ଉରର୍—ସଂ. ଅ. (ବେ ଧାତୁ=ବୁଝିବା+କର୍ମ. ସ୍ୱକ୍; ନଯାଉନ)—
Urarī ୧ । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି; ଅଙ୍ଗୀକାର—
1. Acknowledgement; promise
୨ । ବସ୍ତାର—2. Spreading; expanding.
୩ । ପରିତ୍ୟାଗ—3. Abandonment.

ଉରର୍କୃତ—ସଂ. ବଣ. (ଉରର୍ୀ+କୃତ)—
Urarīkṛuta ୧ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ; ଅଙ୍ଗୀକୃତ—
1. Acknowledged; promised
୨ । ପ୍ରସାରିତ; ବିସ୍ତାରିତ—
2. Spread out; expanded.
୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned; relinquished

ଉରଶଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉରଃ+ଶଲ୍ୟ)—
Uraśala ୧ । ସାହସବ୍ୟଞ୍ଜକ ଉପାଧିବିଶେଷ—
1. A title denoting bravery.
୨ । ଅଧିପତି—2. A chief; chieftain
୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Principal person.
ଦେ. ବଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief; principal.

ଉରଶ୍ଛଦ—ସଂ. ବ. (ଉରସ୍+ଛଦ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Uraśchhada ଉରସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Urastra (See)

ଉରସ୍—ସଂ. ବ. (ର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍)—
Uras ୧ । ବକ୍ଷସ୍ଥଳ; ହୃଦୟ—1. Heart; breast.
୨ । ଶୁଦ୍ଧ—2. Chest bosom.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉପରିଭାଗ—3 Surface
ସଂ. ବଣ—୧ । ପ୍ରଧାନ—1. Chief.
୨ । ଉତ୍ତମ—2 Good.

ଉରସ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉରସ୍) - ଉରସ୍ (ଦେଖ)
Urasa Uras (See)

ସୁଦ୍ଧରେ ଚିଲା ସେ ଶୈଳ ଉରସେ—ଦ୍ୱାରାନାଥ. ଦଶଦ୍ରୁତ ।

ଉରସିଜ—ସଂ. ବ (ଉରସି=ଶୁଦ୍ଧରେ+ଜତ ଧାତୁ=ଜାତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତନ; ବକ୍ଷୋଜ—
Urasija (ଉତ୍ରେଜ—ଅନ୍ୟ ରୂପ) Female breast.

ଉରସିଲ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉରସ୍=ଶୁଦ୍ଧ+ପ୍ରଶସ୍ତାର୍ଥେ. ଇଲ)—
Urasila ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷସ୍ଥଳବିଶିଷ୍ଟ; ଯାହାର ଶୁଦ୍ଧ ଚଉଡ଼ା—
(ଉରସିଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) Full-breasted; broad-chested.

ଅସୁରନ୍ତ ଉରସିଜ ଘୋରସେଜ ସାରେ—ଦ୍ୱାରାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଉରସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ଉରସ୍+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Urastra ୧ କବଚ—1. Armour
୨ । ସାଞ୍ଜୁ—2. Coat of mail.
୩ । ବର୍ମ—3. Breast-plate.
୪ । ଶୁଦ୍ଧ ଘୋଡ଼ାଇବାର କୁର୍ତ୍ତାବିଶେଷ—
4. A jacket.

ଉରସ୍ତ୍ରାଣ—ସଂ. ବ (ଉରସ୍+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Urastrāṇa ଉରସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Urastra (See)

ଉରସ୍ୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉରସ୍=ଶୁଦ୍ଧ; ହୃଦୟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଯ)—
Urasya ୧ । ଔରସ ସନ୍ତାନ—1. A legitimate child.
(ଉରସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ୱଜାତ ସନ୍ତାନ—2. Child begotten by the father.
ସଂ. ବଣ—ଔରସ—Begotten by the father.

ଉରସ୍ୱାନ୍—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉରସ୍=ବକ୍ଷସ୍ଥଳ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ବତୁ; Uraswān ୧ମା. ୧ବ.) —୧ । ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷସ୍ଥଳବିଶିଷ୍ଟ—
(ଉରସ୍ୱତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Full-breasted
୨ । ବିଶାଳବକ୍ଷା—2. Broad-chested.
୩ । ବଳବାନ୍—3. Stout and strong.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ୧ ଠାରୁ ୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ରୁ ୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବେଳେ ରେଫ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦ ଦିଆଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ୧ ରୁ ୫ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାବେଳେ ଯେଉଁଠାରେ ଏ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ, ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦର ପାର୍ଶ୍ୱ ଅକ୍ଷରଟିର ଉତ୍ତରଟି ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେଇ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିବେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ନ ପାଇଲେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ଙ୍କତ' ଦେଖିବେ

ଉରୁ— ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଗ୍ରେଦ୍ରଣ) —୧ । ଗୃହର ଉପରସ୍ଥ କାଷ୍ଠୋ-
Urā ପକରଣବିଶେଷ; ଯେଉଁ କାଠ ଉପରେ ଶ୍ରେଣୀ ଯାଏ, ଓର୍—1. Cross-beam of a thatched house.

ପ୍ରଥ ଶ୍ରେଣୀ ଉରୁ ହେତେ ଲମ୍ବିଅଛ ତହିଁ । ପ୍ରାଚୀ—ଦ୍ରୁହଣରୂପଣଚୀତା ।

୨ । ମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡ; ଯେଉଁ ଭାଣ୍ଡ ଖଜୁର ଗଛର ବେକରେ ବନ୍ଧା ଯାଏ ଓ ଯହିଁରେ ଗଛରୁ ଝରିବା ରାଡ଼ି ସଞ୍ଚିତ ହୁଏ—
2. The earthen pot tied to the neck of palm trees for the toddy juice being deposited therein.

ଉରୁଁଉଟାଁ— ଦେ. ବି—ଓରୁଁଉଟାଁ (ଦେଖ)
Urāmuṭām Orāmuṭām (See)

ଉରୁଙ୍ଗୁଟାଙ୍— ଦେ. ବି—ଉରୁଁଉଟାଁ (ଦେଖ)
Urāṅguṭāṅg Urāmuṭām (See)

ଉରୁଡ଼ି— ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଉଡ଼ି—Loud cry.
Urārḍi (ଯଥା— ଉରୁଡ଼ି ପକେଇ ପକେଇ ମୋ ଠୋଣ୍ଟ ଶୁଖି ଗଲ୍ଲଣି ।)

ଉରୁନ୍‌ପଡ଼ି— ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଘରର କଇଁଚ; ମୁଣ୍ଡରେ ଛକା ଦୋଇ ସଂଯୁକ୍ତ ଦୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ଲମ୍ବା କାଠ ବା ବାଉଁଶ (ଏହା ଉପରେ ଶ୍ରେଣୀ ରଖାଯାଏ)—
Urānparḍi Truss (in a thatched house).

ଉରାପାଣି— ଗ୍ରା. ବି—(ଯେଉଁ ପାଣି ଉରୁରେ ଥାଏ) ରାଡ଼ି; ଖଜୁରରସ—
Urāpāṇi Toddy-juice; juice of the toddy palm

ଉରାଲିଆ— ଦେ ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଲବଲିଆ (ଦେଖ)
Urāliā Alabaliā (See)

ଉରି— ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଉତ୍ସବାଦି, ବ୍ରତ ଅଦି ଶୁଭାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ପଠାଯିବା (ବାଉର—ଉପଢ଼ୌକନ) ଦେଇବା—1. Presents sent to a friend's house on ceremonial occasions

୨ । ଉହାରି (ଦେଖ)
2. Tihāri (See)

ଉରିଆ— ଦେ ବି—୧ । ଦୁଗୁଲିପ୍ତ ପକ୍ୱାନ୍ନ—
Uriā 1. Boiled rice soaked with ghee

୨ । ସୁଜାମାନଙ୍କ ଖାଇବା ଯୋଗ୍ୟ ଗୁଡ଼ୁଳ; ହବୁ ଓ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟ ଗୁଡ଼ୁଳ—2. Fine rice meant for the consumption of a Rājā

୩ । ସୁଜାଙ୍କ ନମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା ଅଉପ୍ତେତ ଅନ୍ନ—
3. Boiled rice intended for the royal meal.

ସବୁ ଉରିଆ ଭୁଖାଇ ସାହାଙ୍କ ବେଟାଏ ଦଣ୍ଡେ ପଠାଇ ଦେଲେ ।
ପକାରମୋହନ—ଗଳ୍ପସଳ୍ପ ।

ଉରି— ସଂ. ଅ—ଉରଗ୍ୱ (ଦେଖ)
Urī Urarī (See)

ଉରିକୃତ— ସଂ. ବିଣ—ଉରଗ୍ୱକୃତ (ଦେଖ)
Urīkṛuta Urarīkṛuta (See)

ଉରୁ— ସ. ବିଣ (ଉର୍ଣ୍ଣ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Uru ୧ । ପ୍ରଚୁର—1. Ample.

୨ । ବିଶାଳ; ବଡ଼—2 Large; great

୩ । ଅତ୍ୟଧିକ; ଅତିଶୟ—3. Excessive

୪ । ବ୍ୟାପ୍ତ—4 Spreading; diffused.

ସ. ବି—ବୀଜ; ଅଣ୍ଡି—Seed

ଉରୁକ୍ରମ— ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରୁ=ବ୍ୟାପ୍ତ + କ୍ରମ=ପାଦକ୍ଷେପ)—
Urukrama ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ; ବାମନ ଅବତାର; (ଯେଉଁ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁ ଏକ ପଦ ଅକାଶରେ ଓ ଏକ ପଦ ପୃଥିବୀରେ ରଖିଥିଲେ)—Bishṇu in the incarnation of Bāmana when He took a big step;—one step in the earth and the other beyond it.

ଉରୁଚାରୁ— ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉରୁ + ଚାରୁ) - ଜଙ୍ଘର ଶୋଭା; ସୁନ୍ଦର ଜଙ୍ଘ—
Uruchāru Graceful thigh.

ଯେନ ଉରୁଚାରୁ ପାଇବ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦେଇ ଦେଇ ପୁଚନ ।
ରଙ୍କ—ଦୋଷ୍ଟଚୂଡ଼ାରତ୍ନକଥା ।

ଉରୁଧ— ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ)—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ (ଦେଖ)
Urudha Urddhwa (See)

ଉରୁବଶୀ— ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଉର୍ବଶୀ)—ଉର୍ବଶୀ (ଦେଖ)
Urubasī Urbasī (See)

ରମ୍ଭା ଉରୁବଶୀରେ ସମା ରମ୍ଭା ଉରୁ ବର୍ଷେ ।
ଅଳେ ଥିଲେ ନ ଜେଣ୍ଟ ରମ୍ଭା ଉରୁବଶୀ । ସଙ୍ଗୀତ ।

ଉରୁବିକ୍ରମ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉରୁ=ବିଶାଳ + ବିକ୍ରମ)—
Urubikrama ମହା ପରାକ୍ରମଶାଳୀ; ଅତି ପରାକ୍ରମୀ—
(ଉରୁବିକ୍ରମା ସ୍ତ୍ରୀ) Very powerful

"ହେ ତଲାପାଙ୍କି; ଯେହେତୁ ତୁମ୍ଭେ ଉତ୍ତମପୁରୁଷ, ଅତଏବ ଏଥରେ ବା ମୋର ଉରୁବିକ୍ରମ ଅନୁଜ ନଶୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେ ବରଣ କର ।"
ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ନବଦଣ୍ଡରୁ ଶୁମ୍ଭାସୁର ପ୍ରେରିତ ଦୂତବାକ୍ୟ ।
ଚଣ୍ଡୀପୁରାଣ. ୫୯ ଅଧ୍ୟା. ୧୧୩ ।

ଉରୁବୁକ— ସଂ. ବି. (ଉରୁ=ମହତ୍ + ବେ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉକ=ଯେ ମହତ୍ ପୀଡ଼ା ନାଶ କରେ ।)—ଏରଣ୍ଡ-
Urubuka ଗଛ; ଗବଗଛ - The castor seed plant

ଉରୁବୂକ— ସଂ. ବି. (ଉରୁ + ବେ ଧାତୁ + ଉକ)—ଉରୁବୁକ (ଦେଖ) -
Urubūka Urubuka (See)

ଉରୁମ୍— ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣ)—ଉପୁଷ୍ଣ; ଈଷତୁଷ୍ଣ—
Urum Slightly hot; tepid; lukwarm.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର ବର୍ତ୍ତୁ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତୁ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦନ୍ତବର୍ତ୍ତୁଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇଅ	ଙ

ଉରୁମାଲ—ବୈଦେ. ଗ୍ରା. ଫ. (ଫା. ରୁମାଲ)—ରୁମାଲ—
Urumāla Handkerchief.
ରୁମାଲ
ଉରୁମାଲ

ଉରୁମ୍ଭି—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ରୁଦ୍ଧ)—୧ । ଦାଙ୍ଗ୍ ଥିବା; ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ—
Urumbhi 1. Gasping.
୨ । ଅମୁଦଁା—2. Feeling suffocated.
୩ । ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ—3. Out of breath; breathless
ବ.—୧ । ଦାଙ୍ଗିବା—1 Gaspings.
୨ । ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ ଅବସ୍ଥା—2 Feeling of suffocation.

ଉରୁମ୍ଭିବା—ଦେ. କି. ସଂ. (ରୁଦ୍ଧ)—୧ । ରୁଦ୍ଧବା—
Urumbhibā 1. To obstruct
ରୋଧ କରା ୨ । (ଶ୍ୱାସ) ରୋଧ ହେବା—
ରୋକନା 2. To become suspended; to be pent up.

ଉରୁମ୍ଭି ଲାଗିବା—ଦେ. ବ.—ଶ୍ୱାସରୋଧ ହେଲା ପରି ଜଣାଯିବା—
Urumbhi lāgibā Feeling of suffocation.
(ଯଥା—ଏ ଘର ଭିତରେ ମତେ ଉରୁମ୍ଭି ଲାଗୁଛି ।)

ଉରୁମ୍ଭି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଶ୍ୱାସରୋଧ ଯୋଗୁଁ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ କଷ୍ଟ ଯାଇବା—To feel pent up or suffocated.
Urumbhi hebā

ଉରୁରୀ—ସଂ. ଅ.—ଉରରୀ (ଦେଖ)—
Ururī Urarī (See)

ଉରୁରୀକୃତ—ସଂ. ବଣ.—ଉରରୀକୃତ (ଦେଖ)
Ururīkṛuta Urarīkṛuta (See)

ଉରୁସତ୍ୱ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (କନ୍ଦବ୍ରୀହି; ଉରୁ=ବଶାଲ+ସତ୍ତ୍ୱ=ବଳ.)
Urusatwa ୧ । ମହାବଳ; ବଳବାନ୍— 1. Of great strength.
(ଉରୁସତ୍ତ୍ୱା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ମହାମନା—2. Of lofty nature, high-minded.

ଉରୁସା—ଗ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତରଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ବୃଦ୍ଧତ୍ ଆରଣ୍ୟ ଗୁଳ୍ମ-
Urusā ବିଶେଷ । (ଏହା ଉଚ୍ଚରେ ୨ ଫୁଟ୍ ଠାରୁ ୨୦ ଫୁଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ । ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଫଳ ଡଲଦଅ ଦଶେ)—
Solanum

ଉରୁପା—ଦେ. ବ.—ଇଉରୋପ—Europe.
Urūpā
ଉରୁପୀୟଳନ ଦଶୀ ନେପୋଲିୟନ । ଉଚ୍ଚ ନାଥ—ଜଦଭାଙ୍ଗି ।

ଉରୋଗାମୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଉରସ୍=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଣିନ୍.
Urogāmī ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ.)—ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଭର ଦେଇ ଗଲେ (ଯଥା—ସାପ, ପୋକ, ଗୋକ)— Creeping; going on the belly or breast (e.g. serpent; worms.)

ଉରୋଜ—ସଂ. ବଣ. (ଉରସ୍=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ ହେବା+
Uroja କର୍ତ୍ତୁ. ଅ)—ଉରଜ (ଦେଖ)
Uraja (See)

ଉର୍ଜ—ଦେ. ବ.—୧ । ରଙ୍ଗ; ଛଟକ—
Urja 1. Mode.
ଦେଖୋଡ଼ ଉଜେ; ଭରତ ହେବେ କତ ବୃଦ୍ଧି ଉର୍ଜେ । ଉଦ୍ଧ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।
୨ । (ସଂ. ଊର୍ଜ) କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ—
2. The month of Kārttika.
ଶୁକ୍ଳ ନବମୀ ଉର୍ଜ ମାସେ । ଚତରାଟ ଭାଗବତ ।

ଉର୍ଣ୍ଣ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା—To cover; to envelop.
Urṇṇa root)
ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ—ସଂ. ବ, (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଣ୍ଣା=ତୁଣ୍ଡା+ନାଭି=ନାହି; ଯାହା
Urṇṇanābha ନାହିରୁ ତୁଣ୍ଡା ବାହାରେ)—ବୁଢ଼ିଆଣୀ; ମାକଡ଼ସା— Spider.

ଉର୍ଣ୍ଣନାଭି—ସଂ ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଣ୍ଣ+ନାଭି)—ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ (ଦେଖ)
Urṇṇanābhi Urṇṇanābha (See)

ଉର୍ଣ୍ଣା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କରଣ; ଅ.
Urṇṇā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବୁଢ଼ିଆଣୀ ତୁଣ୍ଡା—
1. Spider's thread; cobweb.
୨ । ପଶମ; ମେଷାଦି ପଶୁଙ୍କର ଲୋମ—
2. Wool; fur of animals.
୩ । ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଲଲାଟରେ ଦେଖାଯିବା ଲୋମ ଚିହ୍ନ ଚତୁରଶେଷ—3. A furred sign. found on the brows of great men.

ଉର୍ଣ୍ଣାବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଣ୍ଣା ନିର୍ମିତ ବସ୍ତ୍ର)—
Urṇṇābastra ପଶୁଲୋମ ନିର୍ମିତ ଲୁଗା; ପଟୁ-କପଡ଼ା— Woollen cloth.

ଉର୍ଣ୍ଣାମୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉର୍ଣ୍ଣା+ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ. ମୟଟ୍)—
Urṇṇāmaya ଉର୍ଣ୍ଣା ନିର୍ମିତ—Woollen.

ଉର୍ଦ୍ଦ (ଧାତୁ)—ସଂ—ତିନ୍ତା ହେବା; ଆର୍ଦ୍ର ହେବା—
Urdda (root) To become wet
(ଉର୍ଦ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ଦୁ—ବୈଦେ. ବ. (ତୁର୍କୀଭାଷା; ଏଥିର ଅର୍ଥ ସେନା ବା ସେନାଶିବିର; ଅତଏବ ସେନାଶିବିରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା)—
ଉର୍ଦୁ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ଭାଷା; ପାରସୀ ଓ ହିନ୍ଦୀ ଏହ ଦୁଇଭାଷାର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଉର୍ଦୁ ରଚିତ ଭାଷା—The Urdu or Hindusthāni language: The linguafranka of North India.

[ଦ୍ର—ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟ ସମୟରେ ଆରବୀ ବା ପାରସୀ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ସମନ୍ୱୟରେ ସୃଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ଭାରତର ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ; ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଏବ ଦୀର୍ଘରେ ଟିହନେ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ହ ନଥିବେ, ସେତେ ସେହୁ ଥିବୁ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତ ହସ୍ୱ ବ୍ୟବହୃତ ; ବା ୧ ଚଳିତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳ ଶବ୍ଦ ଦୀର୍ଘାକାର ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ନିଚରେ 'ଗାଈ' ଲେଖିବେ 'ଦୂଧ' ର ନିଚରେ 'ଦୁଧ' ଲେଖିବେ 'ବଧୂ' ର ପାଖରେ 'ବହୁ' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ପାଖରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଲେଖିବେ; 'ଅଲଡା' ର ପାଖରେ 'ଅଲ୍ଦଡ଼' ଲେଖିବେ

ଏହା ଆରବୀ ଓ ନାଗରୀ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୁଏ । ଏଥିରେ ଅନେକ ହିନ୍ଦି ବା ସଂସ୍କୃତମୂଳକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଅଛି । ଇଂରେଜ ଅଧିକାର ପୂର୍ବରୁ ମୋଗଲ ଦରବାରରେ ଏହାହିଁ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ବିଶେଷତଃ ମୋଗଲସେନାରେ ପାରସ୍ୟ, ତୁର୍କୀ, ଆଫ୍‌ଗାନ ଓ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ଅନେକ ଲୋକ ଭରତି ହେଉଥିଲେ ।]

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ—ଦେ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅର୍ଣ୍ଣବପୋତବିଶେଷ—
Urddhwa (ଜଗବନ୍ଧୁ—ପ୍ରାଚୀନଉତ୍କଳ)—
A kind of ancient sea-going vessel.

ଉର୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ଉର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ = ଓଦା ହେବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ର)—
Urdra ଓଧ; ଉଧ; ଉଦୁଡାଲ—Otter.
(ଉର୍ଦ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ଧ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Urdha (etc) Urddhwa etc (See)
(ଉର୍ଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ।

ଉର୍ଧକଶରଦ—ପ୍ରା. ବି—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମ (ଦେଖ)
Urdhakaśarada Urddhwaśleshma (See)

ଉର୍ଧବ—ପ୍ରା. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ଉତ୍ତବର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Urdhaba ଉଦ୍ଧବ (ଦେଖ)
ଉଁଦୋ Uddhaba (See)
(ଉର୍ଦ୍ଧବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ଧଶ୍ଳେଷମ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମ)—
Urdhaślaeshama ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମ (ଦେଖ)
Urddhwaśleshma (See)

ଉର୍ବ—ସଂ. ବି. (ନାମ) —ମୁନିବିଶେଷ—
Urba A sage of that name.
(ଉର୍ବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବର—ସଂ. ବିଣ. (ଉର୍+ର୍ ଧାତୁ = ସିଞ୍ଚା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Urbara ୧ । ପ୍ରଚୁର ଶସ୍ୟୋତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ଥିବା ଭୂମି (ସବୁପ୍ରକାର (ଝଟପଟିଆ—ଅନୁସ୍ୱର) ଶସ୍ୟ ବା ଫଳମୂଳ ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ଜନ୍ମି
(ଉର୍ବରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାରେ)—1. Fertile (land); capable of producing plenty of corn.
୨ । ନବନବୋନ୍ମେଷଶାଳିନୀ (ବୁଦ୍ଧି)—
2. Ingenuous (intellect); productive. (mind.)
୩ । ନବନବୋଦ୍ଭାବନଶୀଳ (ମନ)—
3 Inventive (mind).

ଉର୍ବରତା—ସଂ. ବି. (ଉର୍ବର + ଭାବ. ତା)—
Urbaratā ଉର୍ବରଶକ୍ତି (ଦେଖ)
(ଉର୍ବରତା—ଅନ୍ୟରୂପ) Urbaraśakti (See)

ଉର୍ବରମସ୍ତିଷ୍କ—ସଂ ବି. (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—
Urbaramastiska ନବନବୋଦ୍ଭାବନଶୀଳ ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି—
(ଉର୍ବରମସ୍ତିଷ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fertile brain; inventive genius.
ଦେ. ବିଣ. ସଂ—ନବନବୋଦ୍ଭାବନଶୀଳ—
Having a fertile brain.

ଉର୍ବର୍—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉର୍ବର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଉର୍ବର (ଦେଖ)
Urbarā Urbara (See)
(ଉର୍ବର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବରଶକ୍ତି—ସଂ. ବି—୧ । ଭୂମିର ଶସ୍ୟୋତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି—
Urbaraśakti 1. Fertility; productivity.
(ଉର୍ବରଶକ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନବନବୋନ୍ମେଷଶାଳିନୀ ବୁଦ୍ଧି ବା କ୍ଷମତା—2 Ingenuity.

ଉର୍ବଶୀ—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉରୁ = ମଦ୍ଦଉ + ବଶ୍ ଧାତୁ = ବଶୀଭୂତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Urbaśī (ଉର୍ବଶୀ ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ଅମରାବତୀ ବା ସ୍ୱର୍ଗବେଶ୍ୟାବିଶେଷ—
1. A courtesan of the Indra's court; one of the heavenly dancing girls or nymphs of the Hindu mythology.
୨ । ଆସାମର କାମରୂପାନ୍ତର୍ଗତ ନଦୀବିଶେଷ—
2. Name of a river in Assam.

ଉର୍ବଶୀବଲ୍ଲଭ—ସ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉର୍ବଶୀ + ବଲ୍ଲଭ)—
Urbaśīballabha ଉର୍ବଶୀରମଣ (ଦେଖ)
Urbaśīramaṇa (See)

ଉର୍ବଶୀରମଣ—ସ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଉର୍ବଶୀ + ରମଣ)—
Urbaśīramaṇa ପୁରାଣ ପୁରୁରବା—The King Pururabā of ancient India

ଉର୍ବାରୁ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉରୁ = ବାଜ + ଅରୁ = ଯେ ଯାଏ; ଯାହା ବାଜପୃଷ୍ଠି)—
Urbāru କାକୁଡ଼; କର୍କଟିକା—Cucumber
(ଉର୍ବାରୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉରୁ = ବୃହତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ; ଯାହାର ଉପର ଅଞ୍ଚ ବସ୍ତ୍ରାଦି)—ଭୂମି; ପୃଥିବୀ; ବସୁଧା—
Urbī The earth
(ଉର୍ବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବୀଧର—ସଂ ବି (ଉର୍ବୀ = ପୃଥିବୀ + ଧୃ ଧାତୁ = ଧରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Urbīdhara ପର୍ବତ—Mountain
(ଉର୍ବୀଧର—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର— ଯେତେବେଳେ ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଥମେ ପୃଥିବୀକୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ସମୁଦ୍ର ଉପରେ ଭାସମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଟଳ-ମଳ ହେଲା; ତେଣୁ ପୃଥିବୀକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମା ବୃଷରୂପେ ପର୍ବତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । କାଠ ପଟାଳକୁ ଖୁଣ୍ଟ ପୋତି ସେପରି ପାଣି ଉପରେ ସ୍ଥିର ରଖାଯାଏ ଏହା ସେହିପରି ହୋଇଥିଲା, ତେଣୁ ପର୍ବତମାନଙ୍କୁ ଉର୍ବୀଧର, ଭୂଧର ଇତ୍ୟାଦି କୁହାଯାଏ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଷ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଉଁ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଗ୍ଧ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉର୍ବୀରୁହ—ସଂ ବ. (ଉର୍ବୀ=ପୃଥିବୀ+ରୁହ ଧାତୁ=ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Urbīruha
(ଉର୍ବୀରୁହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୃକ୍ଷ; ଗଛ—Tree.

ଉର୍ମ—ଦେ. ବ—୧। ଯୋଗୋକ୍ତ ବାୟୁସାଧନାବିଶେଷ—
Urma 1. A step in joga exercise.
(ଉର୍ମ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨। ଧୂର୍ମ ତଳେ ନୋଟ (ଦେଖ)
2. Notes under Dhūrma (See)
ଉର୍ମ, ଧୂର୍ମ, ଜ୍ୟୋତି. ଜ୍ୱଳା, ତରଙ୍ଗତତ୍ତ୍ୱ
ତରୁତ ଅକଃ ଅଛା ପତ୍ରୁ ଦୋନତ୍ତ । ପ୍ରାତା—ଚତୁରନ୍ତପଶୁଗୀତା ।

ଉର୍ଷଣ—ସଂ ବ (ଆଧୁନିକ ବଜ୍ଞାନଘରଭାଷା)—
Urshaṇa ଚୋଣସି ଛିଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ନଗିଡ଼ିବା; ପାଣି ଝରିବା—Percolation; filtration.

ଉର୍ଷଣଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ବଜ୍ଞାନଘରଭାଷା)—
Urshaṇajantra ପାଣିକୁ ଶୁଣି ଓ ନଗାଡ଼ ସଫା କରିବା ଯନ୍ତ୍ର; ପାଣି ଶୁଣିବା ଯନ୍ତ୍ର—A filter

ଉର୍ଷଣି—ସ. ବଣ—୧। ଶୁଦ୍ଧ ଉପରସ୍ଥ ଛିଦ୍ର ବାଟେ ଝରୁଥିବା (ପାଣି)—
Urshaṇi 1. Leeking; percolated through the roof.
୨। ଛଣା ହୋଇ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଥିବା (ଜଳ)—
2. Filtered; cleared of impurities by filtration.

ଉଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ୱୁଲ୍; ଭୁଲ; ସଂ. ଉର୍ଣ୍ଣା)—
Ul ୧। ମେଷାଦିଙ୍କର ଲୋମ; ଉର୍ଣ୍ଣା—1. Wool.
ଉଲ୍ ୨। ଉର୍ଣ୍ଣାସୂତ୍ର; ମେଷାଦିଙ୍କ ଲୋମରୁ କଟା ହୋଇଥିବା ସୂତା—
ଉନ 2. Woollen thread.
୩। ଉଲ୍‌କୋବ—3. Kohl-rabi.

ଉଲ୍‌କୋବ—ବୈଦେ. ବ—ମୂଳରେ ଗଣ୍ଠି ଥାଇ ଓଲଟ ପରି ଖାଦ୍ୟ-
Ulkobi ମୂଳଯୁକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର କୋବ—Kohlrabi.
ଉଲକୁପି
ଉଲଗୋମୀ

ଉଲ୍‌ଗି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉଲଗି (ଦେଖ)
Ulgi Ulagi (See)

ଉଲ୍‌ଗିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଉଲଗିବା (ଦେଖ)
Ulgibā Ulagibā (See)

ଉଲଚିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—(ପାଣି ଆଦ) ଢାଳିବା—
Ulchibā To pour out (liquid).

ଉଲଚ୍ଛା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉଲଗ୍ନ (ଦେଖ)
Ulchhā Ulachhā (See)

ଉଲ୍‌ଜିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଉଲ୍‌ଚିବା (ଦେଖ)
Uljibā Ulchibā (See)

ଉଲ୍‌ଟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବଣ—ଓଲଟା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ulṭā (etc) Olaṭā etc (See)

ଉଲ୍‌ଡିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଢାଳିବା—
Uldibā To pour forth.

ଉଲ୍‌ବୁଣା—ଦେ. ବ—ଉର୍ଣ୍ଣାସୂତ୍ରଦ୍ୱାରା ମୋଜା; କଞ୍ଚଡ଼ର ଆଦି ବସ୍ତ୍ର କରିବା—Knitting.
Ulbuṇā
ଉଲବୋନା
ଉଲବିନନା

ଉଲ (ଧାତୁ)—ସଂ—ପୋଡ଼ିବା—
Ula (root) To burn.

ଉଲ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉନ୍ନ)—୧। ଓଲୁଅ (ଦେଖ)
Ula 1. Olua (See)
୨। ଉଲ୍‌କୋବ (ଦେଖ)—2. Ulkobi (See)

ଉଲଖ—ଦେ. ବ—ରାଜୋପକରଣବିଶେଷ—
Ulakha One of the insignia of royalty
ଆଦ୍ୟ ଉଲଖ ଯେ ଉତ୍ତମ ଲକ୍ଷ ଗୁଣ;
ତେନ ଲକ୍ଷ ଯେଉ ଅଟ, ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଗୁଣି—ସାରଳା ମହାଭାରତ· ବସ୍ତ୍ର ।

ଉଲଗି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଓଲଟ, ଓଲଗି; ନମସ୍କାର,
Ulagi ଦଣ୍ଡବତ—Obeisance; bowing to a superior.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଉଚ୍ଚତର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନମସ୍କାର-କରିବା ଉପଲକ୍ଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ବଚନ—
A word utterd while bowing down to a superior.

ଉଲଗିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଓଲଟିବା; ଦଣ୍ଡବତ କରିବା—
Ulagibā To make obeisance.

ଉଲଗୁଣା (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବ—ଉଲୁଗୁଣା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ulaguṇā (etc) Uluguṇā etc (See)

ଉଲଗୁଣୀ—ଦେ ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟକୁ ଉଲୁଗୁଣା ଦେବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—(a female) Habituated to exposing the fault of others.
Ulaguṇi
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର ବ—ଅଲଗୁଣୀ (ଦେଖ)
Alaguṇi (See)

ଉଲଗ୍ନ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉଲଙ୍ଗ; ନଗ୍ନ)—
Ulagna ଲଙ୍ଗଳା—Naked.
ଲେଙ୍ଗଟା
ନଙ୍ଗା; ଉଲଙ୍ଗ

ଉଲଙ୍ଗ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଉ=ଉତ୍ପନ୍ନ+ଲଗ୍ ଧାତୁ=କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; 'ଟ' ଆଗମ)—୧। ନଗ୍ନ; ବସ୍ତ୍ରହୀନ; ବସ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ; ଲଙ୍ଗଳା—
Ulaṅga 1. Naked.
୨। ଆବରଣଶୂନ୍ୟ; ଖୋଲା—2. Uncovered
୩। ଲଘା (ଖଣ୍ଡା)—3. Unsheathed (sword).
ବେଦେ ଗଦ୍ୟଦରେ ପଦ୍ୟ; ସଦ୍ୟୋଦରେ ଅସି ଉଲଙ୍ଗ—ବଳଭଦ୍ର ରାମ ।
ଦେ. ବ—ଉଲଙ୍ଗ ଅବସ୍ଥା; ବିବସ୍ତ୍ରତା—Nakedness.
ଦେଉଳ । ଉଲଙ୍ଗେ ଚଉ ଚଢ଼ାଇବ—ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣଭୀଷ୍ମ.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାକୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦର ପାଠ ସଥାକ୍ରମେ ପରିଲ ପୃଷ୍ଠାର ୨ ବା ୧ ଚଉଠ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ସେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅନ୍ଦର' ନ ପାଇଲେ ଅନ୍ଦର୍ ଦେଖିବେ ।

ଉଲଗ୍ଗ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଗୃଲର ଓଳ—
Ulāchhā Eaves of a thatch.

ଉଲଗ୍ଗୁଆଏନ୍—ଗ୍ରା. (ସମ୍ବଲପୁର). ବ—ଓଳୁପାଣି—Eaves-
Ulchhāyāen droppings; water dropping from eaves.

ଉଲ୍ଲଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଓଲଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ulaṭa (etc) Olaṭa etc (See)

ଲଗା ହେବାରୁ ପ୍ରଥମ ଦେଲେ ଦେଲେ ଅନୁକୂଳ ଘଟଣ ନ କରିବାରୁ ଉଲଟ, ଲକ୍ଷ ଟୁରୁମିଡ ଅନ ପଛାଇ ସେହି ବଧାନ ନ ହେବାସାଏ ପୁଣି କଲେ ଦୃଃ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ରତ୍ନାକରଭଞ୍ଜ. ଲ-ଚାଁଉ ।

ଉଲଟରତି—ଦେ. ବ—ବିପରୀତ ରତି; ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ—
Ulaṭarati A pose in copulation in which the ordinary order is reversed.
ଉଲଟାରୀତ ଉଲଟ ଉରଜାବୁ ଉଲଂରତ ମାରେ—ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗୀତ ।

ଉଲ୍ଲଟରମ୍ଭା—ଦେ. ବ—ମୂଲପାଖ ଉପରକୁ ଓ ଅଗଆଡ଼ ତଳକୁ ରଖାଯିବା କଦଳ ଗୋଡ଼ା—
Ulaṭarambhā Inverted trunk of a plantain tree.

ତରୁ ସୁଗଳ ଶୋଭ ଠାଣ. ଉଲଟ ରମ୍ଭାରୁ ସେ ଜଣି ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭୁଗବତ ।

ଉଲ୍ଲଟଶୁଆ—ଦେ. ବ—ପିଠି ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଘେରାଇ ବସିଥିବା ଶୁଆ—
Ulaṭaśuā A parrot perched with its head up-turned.

ଉଲ୍ଟଶୁଆ ପରି ପଛ ମୋଡ଼ା ଦେଇ । କୃଷ୍ଣଜି ଦ. ମହାଭରତ ।

ଉଲ୍ଲଟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଓଲଟା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ulaṭā (etc.) Olaṭā etc (See)

ଉଲଟାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲ୍ଲଟିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ulaṭāibā Causative form of Ulaṭibā

ଚୂଡ଼ାରୁ ଶୋଭୁ ନେତ୍ର ବ ମାଳେଦାବିର ପତ୍ର
ଉଲଟାଇ ଥୋଇବୁ ଦର୍ପଣେ କୁଦୁବେ । ଭକ୍ତ. ଲବଣ-ଦେଗ ।

ଉଲ୍ଲଟାଗଧଚଢ଼ା—ଦେ. ବ—୧ । ଗଧ ମୁହଁଆଡ଼କୁ ଚଢ଼ାଳର ମୁହଁ କର୍
Ulaṭāgadhachardhā ଗଧ ଉପରେ ନ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ାଳର ପିଠି
ଉଲ୍ଟାଗାଧାଚଢ଼ା ଗଧର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ଗଧ
ଉଲଟଗଦ୍ଧାଚଢ଼ନା ଉପରେ ଚଢ଼ିବା—
1. Riding on an ass facing its tail.

୨ । ମରହଟ୍ଟାଅମଲରର ପ୍ରଚଳିତ ସ୍ୱଳଦଣ୍ଡବିଶେଷ—
(ଏଥିରେ ଅପରାଧୀର ମୁହଁକୁ ଗଧର ଲାଞ୍ଜ ଆଡ଼କୁ ରଖି ଗଧ ପିଠିରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଏ ଓ ଗଧ ପଛରେ ଘଣ୍ଟା ମାଦଳ ବଜାଇ ନଗରର ସାହ ସାହ ବୁଲାଇ ଅଣାଯାଏ)-
2. A punishment formerly inflicted by the Marahaṭṭās on a criminal by making him ride an ass facing its tail.

ଦେ ବଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଲଟାଗଧଚଢ଼ା ରୂପ ସ୍ୱଳଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ— a person) Who has undergone the punishment of being made to ride an ass facing its tail.

ଉଲ୍ଲଟାରଥ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ମେଦନୀପୁର) ବ—ବାହୁଡ଼ାଯାତ୍ରା
Ulaṭāratha (ଦେଖ) Bāhurdājātrā (See)

ଉଲଟି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ବାନ୍ତି—Vomiting.
Ulaṭi

ଦେ. ଅ.—୧ । ଓଲଟି; ପଷାନ୍ତରରେ—
1. On the other hand.

ଉଲଟି ଦାଣ୍ଡେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା ନ୍ୟାସ୍—ଉଗ

୨ । ବିପରୀତଭାବରେ—2. Inversely.

ଉଲଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଓଲଟା; ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—
Ulaṭiā 1. Inverted.
ଉଲ୍ଟ ୨ । ବିପରୀତ—2. Opposite.
ଉଲ୍ଟା ୩ । ପ୍ରତିକୂଳ—3. Unfavourable.

ଉଲଟିପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଲଟି ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ulaṭi pardibā Olaṭipardibā (See)

ଉଲଟିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ ଉଦ୍ବର୍ତ୍ତନ)—
Ulaṭibā ୧ । ଓଲଟିବା; ଉତ୍ତାନ ହେବା—
ଉଲ୍ଟ 1. To be with face upwards.
ଉଲଟନା; ଉଲଡ଼ନା ୨ । ଚଉ ହେବା; ଚଉଇଲିବା—
2. To turn turtle.
୩ । ଲେଉଟିବା; ଫେରିବା—
3. To come back; to return.
୪ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବା—
4. To be turned upside down.
ମହା ଉଲଟି ଗଲା ପରି ଜଣିବ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଦଂଗୀ ।
୫ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେବା—5. To be confused.
୬ । ଏକ ପାଖରୁ ଅନ୍ୟ ପାଖକୁ ବୁଲିବା—
6. To turn round.
କ୍ଷଣେ ପଡ଼େ କ୍ଷଣେ ଉଠେ କ୍ଷଣେ ଉଲଟେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଦେଶୀଙ୍ଗଦାର ।
୭ । ପାର୍ଶ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା; କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା—
7. To change sides.
୮ । ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା; ବିପରୀତ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବା-
8. To turn round; to change one's opinion.
୯ । ଆଶା କରିଯାଇଥିବା ଫଳର ବିପରୀତ ଫଳ ପ୍ରଦାନ କରିବା—9. To end in an opposite result.
୧୦ । ଅନ୍ୟଥା ହେବା; ବ୍ୟର୍ଥ ହେବା—
10. To be otherwise.
୧୧ । ରଦ୍ ହେବା—11. To be set aside.
(ଯଥା—ଅପିଲରେ ଏ ଡିକ୍ରୀ ଉଲଟି ଯିବ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଐ	ଔ	ବୁ	ଲୃ	ଯୋ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ମ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

ଉଲଟେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲଟାଇବା (ଦେଖ)
Ulaṭeibā Ulaṭāibā (See

ଉଲମ୍—ଗ୍ରାଦେ· (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—
Ulam ଓଦ୍ୱୋଳ; ବଟଆଦ ଗଛର ଓଦ୍ୱଳ ଥିବା ଡେର —
Aerial roots (e.g. of Banian trees)

ଉଲମ୍ବିଲମ୍— ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ ଅନୁଲୋମ ବିଲୋମ)—
Ulambilam ୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—1. Change.
ଉଲମବିଲମ ୨ । ଗୋଲମାଲ—2. Confusion,
ଅଁଡବଁଡ ୩ । ଘଟଣାପରସମ୍ବନ୍ଧରହିତ ଅବସ୍ଥା—
3. Want of sequence.
ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ । ଆଗ କଥା ପଛରେ ଓ ପଛ କଥା ଆଗରେ କୁହାଯିବା (ବିଷୟ)—1. (a matter) Which is spoken unsystematically or without sequence.
୨ । ଓଲଟପାଲଟ—2. Tupsy turvy.
୩ । ଅନିୟମିତ; ଅଶୃଙ୍ଖଳ—
3 Unsystematic; random.

ଉଲମା—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ—ବୁଦ୍ଧିହୀନ; ବୋକା; ଓହ୍ଲ—
Ulamā Foolish; not clever; stupid.
(ଉଲମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଉଲ୍ଲ
ଉ

ଉଲର—ଦେ. ବ—କାଶ୍ମୀରର ହ୍ରଦବିଶେଷ—
Ulara Name of lake in Kāśmīra.

ଉଲର୍ଗ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଶ—ଓଲର୍ଗ (ଦେଖ)
Ularā Olarā (See)

ଉଲରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲୁରିବା (ଦେଖ)
Ularibā Uluribā (See)

ଉଲସାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲସିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ulasāibā Causative form of Ulasibā.

ଉଲସିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ସସିତ)—
Ulasibā ୧ । ଉତ୍ସସିତ ହେବା—1. To be overjoyed; to be delighted; to rejoice.
୨ । ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲିବା; ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହେବା—
2. To swell with delight; to be elated with joy.
୩ । (ରୋମ) ଉଦ୍ଗତ ହେବା—
3. (one's furs) To stand on end
ଦେଖି ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖି ବର୍ଷେ
ଉତ୍ସେ ଅଙ୍ଗର ଯେ ରୋମ ଉଲସି। ଭକ୍ତ. ଭବଣ୍ୟବଗ।
୪ । ରୋମୋଦ୍ଗମ ହେବା; ରୋମ ଠାଙ୍କୁରିବା—
4. To have the hairs stand on end on account of sudden fear or delight; to have horripilation.

ଉଲ୍ଲ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଓଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Ulā Olā (See)
(ଉଲ୍ଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ·ବ. (ଅ) ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଉପାଧିବିଶେଷ—
A family title among the Mahomedans.
ଦେ. ବ—୧ । ଓହ୍ଲପଣ—1. Stupidity.
୨ । ଓଲ୍ଲ; ଭୋଜନଲାଳସା—
2 Hankering after food
(ଯଥା—ଭାତାରୁ ଉଲ୍ଲ ଗୁଡ଼ ଗଲ୍ଲଣି ।)

ଉଲ୍ଲଇ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଉଲ୍ଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
Ulāi (ପୁଂ—ଉଲ୍ଲ) 1. Feminine of Ulā.
ଉଲାଡ଼ ୨ । ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଲାଳାୟିତ—
ପୁଂ—ଓଲଆ 2. Greedy of food; unduly hankering after dainties.

ଉଲ୍ଲଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) କ୍ରି—୧ । ଉଲ୍ଲିବା (ଦେଖ)
Ulāibā 1. Ulibā (See)
୨ । ତଳକୁ ଆଣିବା—
2. To bring down; to set down.
୩ । ବସ୍ତ୍ରାଳଙ୍କାରାଦି ଦେହରୁ କାଢ଼ିବା; ଓହ୍ଲାଇବା—
3. To take down; to put off (dress or ornaments).
୪ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—4. To abandon.
୫ । କମିବା—5. To lessen.

ଉଲ୍ଲଉଦିଆ—ଗ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଶ—ଉଲ୍ଲଳିଆ (ଦେଖ)
Ulāudiā Ulāliā (See)

ଉଲ୍ଲଖ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଲ୍ଲେଖ; ଉପଲକ्ष)—
Ulākha ୧ । ଦ୍ରବ୍ୟର ଉପରେ ନାମ ଲେଖିବା—
ଉଲାଖ 1. Writing of the name of the owner
ଉଲ୍ଲାଖ on a thing; superscription.
୨ । ଗାତ୍ରୋପରିସ୍ଥ ଚିତ୍ରଣ—2. Painting pictures on the body of a thing—
ସାଣିଜ୍ୟଲ ଉହାଡ ଯେ ଗାଲାରେ ଗଞ୍ଜଣି
ଦୋଇ ଫଲକସ୍ଥ ଧନୁ ଦାବାନଳ ଜାଣି। ସାରଳାମହାଭାରତ, ବପ୍ତ।
୩ । ତୁଳନା—3. Comparision.
୪ । ଉଲ୍ଲେଖ—4. Description.
୫ । ସମତୁଲତା—5. Similitude; symmetry.
୬ । ଉପଲକ्ष—6. Reference.
୭ । ପତ୍ରାଦିରେ ଲେଖାଯିବା ଠିକଣା—
7. Address written on the cover of a letter.
ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଉପଲକ्ष)—୧ । ସମତୁଲ—1. Similar to-

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭେବେ ଶବ୍ଦର ପଶ୍ଚାତରେ ସଉତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭିତାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅଁ' ଦେଖିବେ; ଦଃ ନ ପାଇଲେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ଼' ଦେଖିବେ ।

୨ । ସୁଡୌଲ—2. Symmetrical.

୩ । ତୁଳନୀୟ—3 Comparable

ଉଲ୍ଲଖ ଦେଇବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲେଖ ବା ଉପଲକ୍ଷ)—୧ । ପ୍ରମାଣ-
Ulākha debā ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶାଇବା—1. To cite as proof
ଉଲ୍ଲେଖ ଦେଇବା or authority.

ଉଲାଖଦେନା କଥା କହିଁବେ ଯାଇଁର ଗୋଷ୍ଠୀଏ ତଳ ଉମାଇ, ଗୀତ, ଓଜାବତନ, ଶ୍ଲୋକ ଉଲଗ ଦେବାର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ ।

୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଉପଲକ୍ଷ ଦେବା—
2. To refer to a person.

୩ । ଦୁଇ ବସ୍ତୁର ଯୋଗ୍ୟତା ତୁଳନା କରିବା ବା କରିବା—
3. To compare two things

୪ । ଉଦାହରଣ ବା ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇବା—
4. To cite an example.

ଉଲାଖି—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଉପଲକ୍ଷ)—୧ । ତୁଳନୀୟ—
Ulākhi 1. Comparable.

୨ । ଉପଯୁକ୍ତ; ଲାଖି—2. Suitable; becoming; befitting.

୩ । ଯୋଗ୍ୟ—3. Fit to be compared (with another thing.)

୪ । ସମକକ୍ଷ—4. Similar.

୫ । ସମୁଚିତ—5 Proper.

ଉଲାଖିବା—ଦେ. କି.—ଉଲାଖ ଦେବା (ଦେଖ)
Ulākhibā Ulākha debā (See)

ଉଲାଗି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଲଙ୍ଗ)—୧ । ଦେହରୁ ବସନ, ବେଶ ବା
Ulāgi ମାଳ ଆଦି କାଢ଼ିବା—1. Putting off; taking
(ଲାଗି—ବିପରୀତ) off of ornaments or dress

ନଙ୍ଗା

୨ । ଦେବତା ଦେହରୁ ବସ୍ତ୍ରାଭରଣାଦି କାଢ଼ିବା—
2. Dismantling the apparel from a Deity.

ଦେ. ବିଣ.—ଚିନ୍ଧା ଦେଲା ପରେ କଢ଼ାଯାଇଥିବା—
Put off; discarded (cloth)

ଉଲାଗି କରିବା—ଦେ. କି.—୧ । ଦେହରୁ ବସ୍ତ୍ର, ମାଳ, ବେଶ ଆଦି
Ulāgi karibā କାଢ଼ିବା ବା ଉତାରିବା—
ଛଡ଼ା 1. To put off or take off dress or
ନଙ୍ଗାକରନା ornaments.

ତାଡ଼ା ନଙ୍ଗାନ୍ତୁ ପଦ୍ମାଳୟ ମଣିମୁଦ୍ରି ଜଣା ଯେଇଲ ଉନତ୍ତର କରନ୍ତୁ ଉଲଗି ।
ବଶ୍ଚାଭାଥ. ବତୀନଗ୍ନମାସ୍ୱଣ ।

୨ । ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ କରିବା—2. To free from a bond.

ଜଦାଃ ଉଲିଲି ବଲେ ଜାଜାଇପୁରେ । ସାଜବ୍ରଖ ଉତ୍କଳବ୍ରୋଜ ।

୫ । ମୋଚନ ବା ମୁକ୍ତ କରିବା—
3 To liberate or set free.

୪ । ତ୍ୟାଗ କରିବା; ଛଡ଼ିବା—
4 To give up; to abandon.

ରବ ଉଦେ ମୋହିଁ ଭୁହ ଉଲଗିବୁ ଶପଥ । ପୀତାମ୍ବର ନୃସିଂହପ୍ରସାଦ ।

ଉଲାଗିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି.—ଉଲାଗି କରିବା (ଦେଖ)
Ulāgibā Ulāgi karibā (See)

ଉଲାଗିମାଳ—ଦେ. ବି.—ଦେବତାଙ୍କଠାରୁ କଢ଼ା ହୋଇଥିବା ମାଳା;
Ulāgi māla ଛଡ଼ା ମାଳ—Garlands taken off from a Deity; discarded garlands

ଉଲାଗି ହେବା—ଦେ ବି.—ବେଶ ଉତୁର ହେବା; ଦେହରୁ ବେଶ ମାଳ
Ulāgi hebā ଆଦି କଢ଼ା ହେବା—Putting off of dress or ornaments; dismantling.

ଉଲା ଛଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—୧ । ଓଲୁପଣିଆ ଛଡ଼ିଯିବା—
Ulāchhāṛdibā 1. Being cured of one's stupidity
(ଯଥା— କଞ୍ଚକ ଦୁଇ ଦିନ ଥର ଗଲେ ତଇଉନିଆଠାରୁ ଉଲା ଛଡ଼ିଯିବ ।)

୨ । ଓଲା ଛଡ଼ିବା; ଭୋଜନଲାଳସା ସମ୍ୟକ୍ ପରିତୃପ୍ତ ହେବା—
2. Satiation of hankering after dainty food.

ଉଲାନି—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କାନ୍ଥଦନ୍ତ; ଲୁଗା ଆଦି ଝାଙ୍କିବାପାଇଁ
Ulāni କାନ୍ଥରେ ମର୍ ଯାଇଥିବା କାଠି—Wall-peg; a peg driven into a wall for hanging clothes

ଉଲାପଣିଆ—ଦେ. ବି —ନବୋଧତା—
Ulāpaṇiā Foolishness; stupidity.

ଉଲାର—ଦେ. ବି.—ଦ ଚକିଆ ଶଗଡ଼ର ପଛ ପାଖର ଭାର ଆଗ ପଟ୍ଟର
Ulāra ଭାର ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ହେବାରୁ ଗାଡ଼ର ଯୁଆଳ ବଳଦଙ୍କ
ଉଲାର କାନ୍ଧରୁ ଛଠିଯିବା; ଝଗଲଆ ହେବା; ପଛଡ଼ାରୁଆ ହେବା—
(ଦବଡ଼—ବିପରୀତ) The overbalancing of a two wheeled cart due to the load on the backside becoming more, heavy than that on the frontside and thus loosening the hold of the yoke from the shoulders of the bullocks.

ଉଲାରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଶଗଡ଼ର ପଛ ପାଖର ଭାର ଆଗ ପାଖର
Ulāriā ଭାର ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ହେବା ଯୋଗୁଁ ବଳଦଙ୍କ କାନ୍ଧରେ
ଯୁଆଳ ଲାଗି ନ ରହିବା (ଶଗଡ଼); ଝଗଲଆ—
Over balanced (cart)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଡ଼	ଢ଼
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଓ	ଅନାଦ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ର	ୱ	ଂ୍ୟ	ଃଅ	ଓ	ନ୍

ଉଲ୍ଲରବା—ଦେ. କି. (ସକର୍ମକ)—(ସଂ. ଅଲ୍ଲଲାୟିତ—ଭୁଲ —ପ୍ରା. Ullāribā ଉଲ୍ଲାର)—୧ । ଘରଚ୍ଛଳରୁ ଛଣ କାଢ଼ିବା ବା ଉଦଡ଼ା ଓହାରବା—1. To dismantle a thatch; ଉତ୍ପାଡ଼ନା to take down straw or roof from (ଉଲୁସ୍ତାବା—ଣିଜନ୍ତରୂପ) the thatch.

୨ । ବାହାର କରିବା; ନଷ୍କାସିତ କରିବା—(ଯଥା—ଖୋଳରୁ ଖଣ୍ଡା ଉଲ୍ଲରବା)

2. To unsheathe; to pull out.

ଉଲ୍ଲଲିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବଣ—ଅଲବଲିଆ (ଦେଖ) Ullāliā Alabaliā (See)

ଦେ. ବଣ—ଓଲୁ ; ନର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—Foolish.

ଉଲ୍ଲସି—ପ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ)—୧ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ— Ullāsi 1. Exulting; elated.

୨ । ପୋଲ୍ଲଫାଙ୍କିଆ; ସାଂସାରିକଚିନ୍ତାଦିରହିତ; ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—

2. Free from anxiety or worldly cares.

ଉଲ୍ଲସିଆ—ପ୍ରା. ବଣ — ଉଲ୍ଲସି (ଦେଖ) Ullāsiā Ullāsi (See)

ଉଲ୍ଲ—ବୈଦେ. ପ୍ରା. ବ. (ଇଂ. ୱିଲ୍) —ଉଇଲ୍; ଚରମ ପତ୍ର— Uli Will; testament.

ଉଇଲ ଦେ. ବ—ଉଲିଆ (ଦେଖ) ଉହ୍ଲ Uliā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ପିଆଜ—Onion.

[ଦ୍ର— ଏହା ସାଧାରଣ ଦେଶୀ ପିଆଜ ଠାରୁ ବଡ଼ ।]

ଦେ. ବଣ—ଉଲ୍ଲା ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ; ଓଲମ୍ପୀ— Feminine of Ullā; foolish (woman).

ଉଲିଆ—ପ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେଖିବା ଭୋଜନବସ୍ତୁକୁ ଖାଇବାକୁ Uliā ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳାୟିତ; ଡାହାଣା; ଓଲିଆ— ଲାଳଚେ ଲଳଚି Inordinately hankering after dainty food

ଦେ. ବ—ଦୃଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସା— Inordinate hankering after dainty dishes intended for others,

ଉଲିଆ ଛୁଡ଼ିବା—ପ୍ରା.ବ—ଲାଳସାନିବୃତ୍ତି; ପରର ଭୋଜନଦ୍ୱାରା ଲାଳସାର Uliā chhārdibā ପରିତୃପ୍ତି—Satiation of an inordinate hankering after dainty dishes.

ଉଲିଆପଣିଆଁ—ପ୍ରା. ବ—ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଛାଡ଼ା ଖାଇବାପାଇଁ Uliāpaniāṃ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାଳସା—The habit of inordinately hankering after dainty dishes.

ଉଲି ଛୁଡ଼ିବା—ପ୍ରା. ବ—ଉଲିଆ ଛଡ଼ିବା (ଦେଖ) Uli chhārdibā Uliā chhārdibā (See)

ଉଲିନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ୱିଲ୍; ଫା. ନାମେହ) — Ulināmā ଉଇଲ୍ ଚରମପତ୍ର—Will.

ଉଲିବା —ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ଓହ୍ଲାଇବା— Ulibā To descend; to get down.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଖରାରେ ଶୁଖା ଯାଇଥିବା ଲୁଗାକୁ ଶୁଖିଗଲା ପରେ ତୋଳ ଆଣିବା—To bring down a cloth which has been hung up for being dried.

ଉଲୁ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଆ. ଉହ୍ମୁ)—ଓହ୍ମ୍; ନବୋଧ; ନର୍ବୁଦ୍ଧିଆ— Ulu Foolish; stupid.

ଉହ୍ମ୍ ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଉଲୁଧ୍ୱନି (ଦେଖ) ଉଲ୍ଲୁ Uludhwani (See)

ଉଲୁଅ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉହ୍ମ)—ଓଲୁଅ (ଦେଖ) Ulua Olua (See)

ଉଲୁଆ—ପ୍ରା. ବ—ଓଲୁଅ (ଦେଖ) Uluā Olua (See)

ଉଲୁକ୍‌ପାତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଲ୍କାପାତ)—୧ । ଅତ୍ୟାଚାର— Ulukpāt 1. Depredation; oppression, ଉଲ୍କାପାତ ୨ । ଅତି ଅସ୍ଥିର ହେବା; ଅସ୍ଥିରତା—

2. Restlessness,

୩ । ଉଲ୍କାପାତ ପରି ଉପଦ୍ରବ—3. Devastation (compared to that caused by a shooting star)

୪ । ଅତି ଗୋଲମାଲ—4. Utter disorder.

ଦେ. ବଣ—ଉଲୁକ୍‌ପାତିଆ (ଦେଖ) Ulukpātiā (See)

ଉଲୁକ୍‌ପାତିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଉଲ୍କାପାତ)— Ulukpātiā ୧ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ— (ଉଲୁକ୍‌ପାତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Depredatory; oppressive, ଉଲ୍କାପାତୀ ୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless,

୩ । ଧ୍ୱଂସ ଓ ନାଶ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

3. Causing devastation.

୪ । ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ; ଉଦାମ —

4. Unrestrained; licentious.

ଉଲୁକା—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଲ୍କା)—୧ । ଉଲ୍କାପାତୀ ଅଗ୍ନି; ଆକାଶରୁ ପଡ଼ୁଥିବା Ulukā ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡ; ଅଗ୍ନିବୃଷ୍ଟି ; ଉଲ୍କା— ଉଲ୍କା 1. Meteor; shooting star.

ଲୁକ ନର୍ଘାତ ତୁଲେ ଖସି ପଡ଼ଲେ ଉଲୁକା । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ରୁ ୫ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଥିଲା କାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ରୁ ୧୦ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ସେମିତି ଏ ପୃଷ୍ଠାରେ ନ ମିଳିବ, ସେମିତି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୬ରୁ ୯ ଅଥବା ୬ ବା ୧ ରୁ ୫ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ମିଳିବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ସୋପାନରେ; 'ଦୂଧ' ର ମିଳରେ 'ଦୂଗ୍ଧ' ସୋପାନରେ; 'ବଂଧୁ' ର ପାଇଁରେ 'ବନ୍ଧୁ' ସୋପାନରେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ସୋପାନରେ; 'ଅଲବଡ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ପବୟସ୍କ' ସୋପାନରେ

୨ । ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର—2. Torch; fire-brand.

ବଜ୍ରାଗ୍ନି ଥଡ଼ ହୋଇ ଯେ ଥିଲେ
ଉଲୁକା ସେନ ସୈନ୍ୟରେ ପଶିଲେ । ବଶୁନାଥ. ଉତ୍ତରଗ୍ରନ୍ଥାସ୍ପଦ ।

୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ଅଗ୍ନିବର୍ଷକ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର—
3. A kind of machine emitting fire used in battle.

୪ । ବନୋଷ୍ଟ; ଦୁଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଜଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର ଲଗିଥିବା ବାଡ଼ ଯାହାକୁ ମଲ୍ଲ ବା ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ହାତରେ ଧରି ବୃତ୍ତାକାରରେ ଘୂରାନ୍ତି—4. A stick with bulbs of imflammable articles on both ends, used by athletes which causes a circle of fire round the person using it

ଉଲୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଉଲୁକା (ଦେଖ)
Ulukā — Ulukā (See)

ଉଲୁକି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବ— ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦେହରେ କୁଞ୍ଚ ବା କଳା ସାହାଯ୍ୟରେ ସ୍ଥାୟୀଚିତ୍ରସ୍ୱରୂପ ଲୁଚାଯିବା ଚଡା; ଚଡାଲୁଚା—
Uluki Tattooing; tattooed mark.

ଉଲୁକୋବି—ଦେ. ବ—ଉଲ୍‌କୋବ (ଦେଖ)
Ulukobi — Ulkobi (See)

ଉଲୁକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—୧ । ଉଲୁଗୁଣା (ଦେଖ)
Ulukshā — 1. Ulugunā (See)

୨ । ଉଲ୍ଲଖ (ଦେଖ)—2 Ulākha (See)

ଉଲୁଖଲ—ଦେ. ବ—୧ । ମେଖଲା—1. Belt; waistcloth.
Ulukhala ୨ । ଉଦୁଖଲ (ଦେଖ)—Udukhala (See)

ମଞ୍ଚୋପରେ ଉଦୁଖଲ ବାରଣ ଶବ୍ଦରେ ଜଳଜେ—ବଶୁନାଥ. ଉତ୍ତରଗ୍ରନ୍ଥାସ୍ପଦ ।

ଉଲୁଖା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ଲେଖ)—ଉଲୁଗୁଣା (ଦେଖ)
Ulukhā — Ulugunā (See)

ସ୍ୱାମୀ ଦେଓରର ଗାତପଣିଆ ସଙ୍ଗେ ନଜ ବା ପର ବଡପଣିଆକୁ ଉଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ବଉଁବ—କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ନଥଉଣୀ ।

ଉଲୁଖି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ମେଦନୀପୁର)ବ —ଉଲୁକି (ଦେଖ)
Ulukhi — Uluki (See)

ଉଲୁଗୁଣା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉତ୍ଲେଖ; ଉପାଲମ୍ଭନ; ଅବଲମ୍ଭନ; ସ୍ତ୍ରୀ. ଓଲଂଭନ)—
Ulugunā
ଉଲାହନା; ଉରହନା
୧ । ଅନ୍ୟର ଗୁପ୍ତକଥା କହି ତାକୁ ହୁଚ୍ଛକାର କରିବା ବା ଗାଳ ଦେବା—
1. Decrying a person by publishing or pointing out his secrets; denouncement.

୨ । କୌଣସି ଲୋକର ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଦୁର୍ଗୁଣ ବା ଦୁଷ୍କିୟା ପ୍ରକାଶ କରି ତାହାକୁ ଗଞ୍ଜିବା—
2. Exposure of fault; vituperation.

୩ । ଗଞ୍ଜନା; ଗଞ୍ଜଣା—
3. Vilification; sneer; banter.

୪ । ଖୁଣ୍ଟୁଣା; ଦୋଷ ବାଛିବା—
4. Finding fault of others.

୫ । ଉଘାଣ (ଦେଖ)—5. Ughāṇa (See).

ଉଲୁଗୁଣା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକର୍ମକ—
Ulugunā debā ୧ । ଗଞ୍ଜିବା; ଗଞ୍ଜଣା କରିବା; ଗଞ୍ଜଣା ଦେବା—
ଉଲାହନା ଦେନା; ଉରହନା 1. To vilify; to decry a person by denouncing his secrets.

୨ । ଛୁଘାଇବା (ଦେଖ)—2 Ughāibā (See)

ଉଲୁଗୁଣି—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଗଞ୍ଜଣା ବା ଖୁଣ୍ଟୁଣା ଦେବା ଯାଦାଡ ଅଭ୍ୟାସ—
Ulugunī
1. Termagant or shrewish (woman).

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସବୁବେଳେ ପରକୁ ଖୁଣ୍ଟୁଣା ଦିଏ ବା ହୁଚ୍ଛକାର କରେ—
2. Vituperative (woman).

ଉଲୁଗୁଣିଆଁ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଅଳଗୁଣିଆ; ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ଅଭିମାନ
Ulugunīāṅ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Prone to take offence at slight things.

ଉଲୁଗୁଣେଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ —ଉଲୁଗୁଣି (ଦେଖ)
Ulugunei — Ulugunī (See)

ଉଲୁଘଣା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଉଲୁଗୁଣା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ
Ulughuṇā (etc) — Ulugunā ete (See)

ଉଲୁଣ୍ଠିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ଥ୍ଲୁଣ)—ଉତ୍ଥ୍ଲୁଣିତ ହେବା; ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବା; ଭୂମିରେ ଗଡ଼ିବା—
Ulunṭhibā To roll on the ground; to wallow.

ଉଲୁଣ୍ଡିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉଲୁଣ୍ଠିବା (ଦେଖ)
Ulunḍibā — Ulunṭhibā (See)

ଉଲୁଧ୍ୱନି—ସଂ. ବ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୟରେ
Uludhwani ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ହୁଳୁହୁଳ—A sound of ulu ulu uttered by women on festive occasions.

ଉଲୂପୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଉଲୂପୀ)—ନାଗକନ୍ୟା; ଅର୍ଜୁନପତ୍ନୀ—
Ulupī Name of a daughter of the Nāga king, a wife of Arjuna

ଉଲୂପୀ ନାଗେନ୍ଦ୍ର କେମା କରି ସ୍ୱର ସ୍ତୋତ୍ରେ
ଶାସିଣ ପଶିଲେ ଭତ୍ତଁ ଅରଜ ପାତାଳେ—ବଧାନାଥ. ମହାଭାରତ ।

ଉଲୂପୀସୁଲୂପୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—ସବୁବେଳେ ସାଙ୍ଗ ହେବା
Ulupīsulupī ଦୁଇ ବାଳକା—(ironical) Two girls who are boon-companions.

ଉଲୁଫା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ— ମାଦ୍ରାଳଆରେ ଜିଣିବା ପଦାର୍ଥ; ଜିନା
Ulufā ବ୍ୟବସାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ବସ୍ତୁ —
Article obtained gratis.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍ତ	ଉଥ	ଉ
୨	ଏ	ଓ	ଊ	ଌ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉଲୁମା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ବାଲ୍ଲୁଗଁର) ବ—ବସଣୀ—
Ulumā A kind of nose-ring.

ଉଲୁରା—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଆଲୁଲାୟିତ)—
Ulurā ୧ । ଯେଉଁ ଗୃହ ବା ଗଦା ଉପରୁ ଛପଣ ଦୋଇଥିବା ନଡ଼ା ଆଦ ଓହଟି ଦୋଇଥାଏ—
1. Dismantled (thatch or rick of straw)

ଉଲୁର ଘର ମରୁ ବାଳ ଏଡ଼ା ନ ଉଣିବ ଚଉଡ଼ ଜାଳ—ଭଗ ।

୨ । ଗୃହ ବା ଗଦାରୁ ଉଲୁର ପଡ଼ିଥିବା; ସ୍ୱସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ (ନଡ଼ା ଆଦ)—2. Displaced; dismantled or pulled out from the thatch or straw-rick.

୩ । ଆଲୁଲାୟିତ; ଅଲଗ୍ (କେଶବନ୍ଧାସାଦ); ଅଳଅ ଢଳଅ ଦୋଇଥିବା; ଅବନ୍ୟସ୍ତ; ମୁକୁଳା; ଲଙ୍ଗଳାମୁକୁଳା; ମୁକୁଳା ଦୋଇଥିବା—
3, Disordered; dishevelled.

ଫୁଲୁର ଫୁଲ ଚ ବେଶ, ଉଲୁର ଅନ୍ନ ଅନଷ—ସ୍ତ୍ରୀଚଁନ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ—
4. Scattered here and there.

ଦେ.ବ—ଗୃହ ଉପରୁ ଛପଣି ଦୋଇଥିବା ନଡ଼ାକୁ ଓହାର ଆଣିବା—
Dismantling of the thatch.

ଉଲୁଘଇବା—ଦେ. କି—ଉଲୁରବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ulurāibā The causative form of Uluribā.

ଉଲୁରି—ଦେ. ବ—୧ । ଆଜ୍ଞାପତ୍ର—
Uluri 1. Letter of command.

କଂସ ଉଲୁର ନେଇ ନନ୍ଦଙ୍କ କରେ ଦେଇ ସକଳ ସନ୍ଦେଶ କହୁଛେ—
ଘାନକ୍ଷ, ଉସକଣ୍ଠୋଳ ।

୨ । ଆଦେଶପତ୍ର; ହୁକୁମନାମା—
2. A commandment; a written order.

ଉଲୁରିବା—ଦେ. କି. ଅକର୍ମକ—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତହେବା—
Uluribā 1. To be scattered here and there.
ଏଲୋମେଲୋ ହଓୟା
ଖସୋଟନା ୨ । ମୁକୁଳା ହେବା—
2. To get loose or dishevelled.

୩ । ଅବନ୍ୟସ୍ତ ହେବା—
3. To get disordered or dismantled.

୪ । ସ୍ଥାନରୁ ଅନଭିପ୍ରେତଭାବରେ ଚ୍ୟୁତ ହେବା—
4. To be misplaced.

୫ । ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା; ସ୍ୱସ୍ଥାନରୁ ଖସି ପଡ଼ିବା—
5. To be displaced; to fall off from the proper place.

୬ । ଉତ୍ପାଟିତ ହେବା—6, To be uprooted; to come out with the root.

ଉଲୁସା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଲ୍ଲାସ)—୧ । ରୋମାଞ୍ଚ; ରୋମଋଦ୍ଗମ—
Ulusā 1. Bristling or standing on end of the hairs through delight; horripilation.
ଉଲସା
ହୁଲାସ ୨ । ଉଲ୍ଲାସ; ଅତ୍ୟନ୍ତ ହର୍ଷ—
2. Delight; exultation.

ଦେ. ବଣ.—୧ । ଯେ ଉଲ୍ଲାସ ଦଏ; ଉଲ୍ଲାସଜନକ—
1. Delightful.

୨ । ରୋମହର୍ଷକାରୀ—2. Causing horripilation through delight.

ଉଲୁସାଇବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲସନ)—ଉଲୁସିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Ulusāibā Causative form of Ulusibā.
ଉଲସାନ ୧ । ଉଲ୍ଲସିତ କରିବା—1. To gladden.

୨ । ଫୁଲାଇବା; ଖୀତ କରାଇବା—
2, To cause elation or excitement.

୩ । ରୋମାଞ୍ଚିତ କରାଇବା—3. To cause the hairs of the body to stand erect on account of delight.

ଉଲୁସି ଉଠିବା—ଦେ. କି.—(ସଂ. ଉଲ୍ଲସିତ)—୧ । ହଠାତ୍ ଉଲ୍ଲସିତ
Ulusi uṭhibā ହେବା—1. To be suddenly over-
ଉଲସେ ଉଠା joyed.
ରୋଁ ଖଡ଼ାହାନା ୨ । ହଠାତ୍ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେବା—
2. To be suddenly horripilated.

୩ । ହଠାତ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ ହେବା—
3. To be suddenly excited.

ମାସ୍ୱାଦାନ୍ତି ତସ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ବା କଁପାଇ
ଉଲୁସି ଉଠିଲା ଖଣେ—ବ୍ରଜନାଥ ଯପାଇ

ଉଲୁସିବା—ଦେ କି. (ସଂ. ଲଟ୍ଟସନ)—ଆନନ୍ଦୋତ୍ଫୁଲ ହେବା;ଆନନ୍ଦରେ
Ulusibā ଫୁଲି ଉଠିବା; ଖୀତ ହେବା—
ଉଲସା 1. To swell with joy; to be elated
ଫୁଲନା ଉଚ୍ଛ୍ୱସନା with joy; to be transported with joy; to be beside oneself in joy.

୨ । ଦେହର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଆନନ୍ଦରେ ଖୀତ ହେବା—
2. (any limb) To be elated on account of sudden delight.

କଣ୍ଠ ଉଲୁସି ଗଲିଣ ଦୂରରୁ । ପ୍ରଭାତ. ଗଣିଗଣା ।

୩ । (ଦେହ) ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେବା; (ଦେହର) ରୋମ ଠାଢ଼ୁ ହେବା—
3. To be horripilated through joy; to have the hairs of the body stand on ends.

ଉଲୂକ—ସଂ. ବ. (ବଲ ଧାତୁ=କଲକାନ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉକ)—
Ulūka ୧ । ପେଚକ; ପେଚା—1 Owl.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ର ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବରେ ପ୍ରଥମ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଦ ବୌଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ନ ହୋଇଲେ, ସେତେ ଏ ଭଖାବୋଝରେ ନ ମିଳତ, ସେତେ ଗୋଟି ଏନ୍ତୁ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚହୁଁର ଚପଟ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ସଥା,— 'ଦାତ' ର ମିଳରେ 'ଘାଣ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କଥ' ର ମିଳରେ 'ବ୍ରତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଠରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. God Indra.

୩ । ଶକୁନଙ୍କ ପୁତ୍ର—3 Son of śakuni.

୪ । ଦେଶବିଶେଷ—4. Name of a country.

ଉଲୂକବଦ୍ୟା—ଦେ. ବ. (ଉଲୂକ ବା ଯେଉଁକୁ ଅନ୍ଧାର ଗହ୍ୱରେ ଦେଖା-ଯାଉ ଥିବାରୁ)—
Ulūkabidyā

ଲୁହୁକ ଵିଦ୍ୟାବିଶେଷ; ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା ସାଧନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଗହ୍ୱରେ ବାଃ ଦିଶେ—
A magical art which enables a person to see in the dark

ଯେତେଶ ଉଲ୍‌ଵବିଦ୍ୟା ବ୍ୟାସ ଦେଇଛନ୍ତି
ସେ ବିଦ୍ୟାର ବଳେ ଦେଖା ଚଳେ ନଶାସ୍ତର ।
ସଂରଲାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦଃ ।

ଉଲଖଲ—ସ.ବ. (ଉତ୍=ଉପର + ଖଲ ଧାତୁ=ଯିବା, ଅ. ନଯାଚନ)—
Ulūkhala ୧ । ଉଦୁଖଲ (ଦେଖ)
(ମୂଷଲ—ବିଯୁକ୍ତ) 1. Udukhala See)

ଭୂମ ଦେଶେ ଭକ୍ଷଣୀ ଉଲୂଖଲ ମାଳେ
ଅଙ୍କାରେ ବାଳ ଚୂରୁଥାଏ ସବୁ ବେଳେ । କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ ବର୍ଣ୍ଣ ।

୨ । ଗୁଗୁଳ—ସୁବାହିତ ଧୂପ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷ ନିର୍ଯାସ—2. Frankincense.

ଉଲୂପୀ—ସଂ. ବ. (ଉ=ଶିବ; ମହାଦେବ + ଲୂପ=ଆକାର + ଇନ୍ ଉତ୍ + ଲୂପ ଧାତୁ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Ulūpī

ପୁଂ—ଶୁଶୁକ; ଶିଶୁମାର ନାମକ ଜଳଜନ୍ତୁ—Porpoise.

ସ୍ତ୍ରୀ—ନାଗକନ୍ୟା; ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
Wife or Arjuna & daughter of a Nāga (serpent) King.)

ଉଲୂଳୁ—ସ. ବ (ଧ୍ୱନ୍ୟାତ୍ମକ ବା ଉରୁ + ଉରୁ ନଯାଚନ)—
Ulūlu ଉଲୁଧ୍ୱନି; ମାଙ୍ଗଳିକ ଧ୍ୱନି; ହୁଳୁହୁଳି—
Shout uttered by women by shaking the tongue with a shril sound on festive occasions amongst the Hindus.

ଉଲେଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) କି—ଉଲାଇବା (ଦେଖ)
Uleibā Ulāibā (See)

ଉଲେଇ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଲୋଲୁପ)—
Ulei ୧ । ଓଲେଇ; ସାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଲାଳାୟିତା (ସ୍ତ୍ରୀ); ରଙ୍କୁଣୀ; ନାଲୁଚ୍ଚୀ—1. (a woman) Having the habit of inordinately hankering after dainty food.

୨ । (ଇଙ୍ଗିତର ଗାଳିରେ) ଓଲମ୍ବୀ—
2. Stupid (woman)

ଉଲୋମ୍‌ବିଲୋମ୍—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବିଣ—ଉଲମ୍‌ବିଲମ୍ (ଦେଖ)
Ulombilom Ulambilam (See)

ଉଲ୍ଲୁପାତ୍—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଉଲୁକ୍‌ପାତ୍ (ଦେଖ)
Ulukpāt Ulukpāt (See)

ଉଲ୍ଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉତ୍ ବା ଉଲ୍ ଧାତୁ=ଯୋଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; + ସ୍ତ୍ରୀ-ଆ)—
Ulkā

୧ । ଅକାଶରୁ ପଡୁଥିବା ଅଗ୍ନିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ—
1. Meteor; shooting star.

୨ । ଅଗ୍ନିକଣା; ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର—2. Sparks of fire.

୩ । ତେଜଃପୁଞ୍ଜ—
3. Shoots of light; mass of light.

୪ । ମଶାଲ; ଜଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର—4. Fire-brand; torch.

ଉଲ୍ଲାଧାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉଲ୍ଲା + ଧାରନ; ୬ମା. ୧ବ.)—
Ulkādhārī ମଶାଲ ଧରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Torch-bearer; bearing a torch.

ଉଲ୍ଲାପତନ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଲ୍ଲା + ପତନ)—
Ulkāpatana ଆକାଶରୁ ଅଗ୍ନିପତନ—The falling of a meteor from the sky; a meteor-falling.

ଉଲ୍ଲାପାତ—ସଂ ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଲ୍ଲା + ପାତ)—
Ulkāpāta ଉଲ୍ଲାପତନ (ଦେଖ)
Ulkāpatana (See)

ଉଲ୍ଲାପିଣ୍ଡ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଲ୍ଲା + ପିଣ୍ଡ)—
Ulkāpiṇḍa ଆକାଶରୁ ପଡୁଥିବା ଅଗ୍ନିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ ବା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ଧାତବ ଖଣ୍ଡ—Meteor; shooting star; mass of molten metal falling from the sky.

ଉଲ୍ଲାପୁଞ୍ଜ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଲ୍ଲା + ପୁଞ୍ଜ)—
Ulkāpuñja ଆକାଶରୁ ଏକ ସମୟରେ ପଡୁଥିବା ଅନେକ ତାରା ବା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟପଦାର୍ଥ—A shower of meteors; meteors simultaneously shooting down from the sky.

ଉଲ୍ଲାବୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଉଲ୍ଲା + ବୃଷ୍ଟି)—
Ulkābṛushṭi ଆକାଶିକ ଅଗ୍ନିବୃଷ୍ଟି; ତାରାଖସିକା—
Meteoric shower.

ଉଲ୍ଲାମୁଖୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଲ୍ଲା + ମୁଖ + ଈ)—
Ulkāmukhī ୧ । ମୁହଁ ଆଁ କରିଦେଲେ ଆଲୁଅ ଦେଖାଯିବା ଏକ ଜାତୀୟ ଶୃଗାଳ ବା କୋକଶିଆଳ—
1. A fox with mouth emitting light.

୨ । ସେହି ମାଈ ବଲୁଆ ମୁହଁରୁ ଚରଗୁଣୀ ଆଲୁଅ ବାହାରେ ବୋଲି ଶୁଣା ଅଛି—2. A she-fox said to be the ignis fatuus.

୩ । ଚରଗୁଣୀ—3. Ignis fatuus, will-o'-the-wisp.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ । ୡ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଷ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ.	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ୍	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଌ	ପ୍ଲୁ	ଅକାର୍ତ୍ତ୍ୟକର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଣ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ୍	ଇଅ	ଓ	ଃ

ଉ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥେ) କ୍ରୋଧନସ୍ୱଭାବା ସ୍ତ୍ରୀ—
4. A shrew; a termagant woman.

ବଙ୍ଗ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥେ)—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ସର୍ବଦା କ୍ରୋଧରେରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଦେଖାଯାଏ—
1. (allegorical) (a woman) Whose face is always reddened with anger.

୨ । କ୍ରୋଧନସ୍ୱଭାବା—
2. Shrewish; termagant.

ଉଲୁପାତ୍—ସଂ. ବ—ଉଲୁକ୍‌ପାତ୍ (ଦେଖ)
Ulkupāt Uluk¡āt (See)

ଉଲ୍କେଇବା—ସ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଉତ୍ତରା (ଦେଖ)
Ulkeibā Ukibā (See)

ଉଲ୍ୱ— ସଂ. ବ. (ଉର୍ତ ଧାତୁ = ସମ୍ବେତ କରିବା + ଅଥକରଣ. ବ. Ulwa ଜଯାଉନ; ବା ବଲ ଧାତୁ = ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ବ. ଜଯାଉନ)—୧ । ଜରାୟୁ; ଗର୍ଭାଶୟ—
1. Uterus; womb.

୨ । ଉଣା ଉପରେ ଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରଦା—
2. A thin layer or membrane covering the embreyo in the womb

ଉଲ୍ୱଣ—ସଂ. ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ = ଉପରେ + ଲ୍ୱୀ ଧାତୁ = ଯୋଗ କରିବା + Ulwaṇa ଅନ)—୧ । ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତୀୟମାନ; ପରିଜ୍ଞାତ; ବିଶଦ; ବ୍ୟକ୍ତ—1. Clear; apparent.

୨ । ପ୍ରବଳ; ଉତ୍କଟ—2. Excessive; acute.

୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Wellknown; authoritative.

୪ । ବ୍ୟାପ୍ତ—4. Pervaded; filled.

୫ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ—5. Sharp.

ସଂ. ବ—୧ । ଉଲ୍ୱ (ଦେଖ)
1. Ulwa (See)

୨ । ବାତପିତ୍ତାଦି ସ୍ରାବଲ୍ୟଜନିତ ବେଗ; ବାତପିତ୍ତାଦି ଉଦ୍ରେକ—2. An excess of bile, wind or phlegm.

୩ । ବାହ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ ଲକ୍ଷଣ—
3. External indication; symptoms.

ଉଲ୍ମୁକ—ସଂ. ବ. (ଉଷ ଧାତୁ = ଯୋଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ମୁକ. ଜଯାଉନ)—
Ulmuka ୧ । ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଙ୍ଗାର—
1. Burning charcoal; lighted charcoal.

୨ । ମଶାଲ; ଜଅଁ ଜ୍ୱଳା—
2. A lighted torch; fire-brand

୩ । ବଳଦେବଙ୍କର ଏକତମ ପୁତ୍ର—3 One of the sons of Balarāma (brother of Śrikṛushṇa)

ଉଲ୍ଲ—ସଂ ବ—ଓଲୁଅ (ଦେଖ)
Ulla Olua (See)
(ଦ୍ୱରେବ୍ଦୁଷ୍ଟ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)

ଉଲ୍ଲଂଘନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ + ଲଂଘନ) —
Ullaṁghana ୧ । ନିୟମଭଙ୍ଗ; ନିୟମ ନ ମାନିବା—
1. Transgression of a rule.

୨ । ସୀମାଲଙ୍ଘନ; ସୀମାଭ୍ରଂଶ; ସୀମା ଟପିବା—
2. Overstepping.

୩ । ଆଦେଶଭଙ୍ଗ—3. Violation; infringement of an order.

୪ । ଅମାନ୍ୟ କରିବା—
4. Disobedience; disregard of order.

ଉଲ୍ଲଂଘନୀୟ—ସଂ. ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ + ଲନ୍‌ଘ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Ullaṁghanīya ୧ । ଡଆଁ ଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
1. Fit to be overstepped.

୨ । ଲଂଘିତ ହେବାରଯୋଗ୍ୟ—2 Capable of being transgressed or infringed.

୩ । ଯାହା ମାନିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ—
3. Fit to be disobeyed.

ଉଲ୍ଲଂଘିତ—ସଂ ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ + ଲଂଘିତ)—୧ । ଡଆଁ ଡୋଇଥିବା—
Ullaṁghita 1 Scaled over.

୨ । ଯାହାକୁ କେହି ଟପିଥାଏ—2 Overstepped.

୩ । ଅମାନ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା—
3 Transgressed; disobeyed.

ଉଲ୍ଲଂଘ୍ୟ—ସଂ. ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ + ଲନ୍‌ଘ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Ullaṁghya ଉଲ୍ଲଂଘନୀୟ (ଦେଖ)
Ullaṁghanīya (See)

ଉଲ୍ଲମ୍ଫ —ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଲମ୍ଫ)—
Ullampha ୧ । ଉପରକୁ ଡେଇଁବା; ଲମ୍ଫଦା—
1 High-jump; leap; bound; springing up.

୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉପର ଦେଇ ଡେଇଁ ଯିବା; ଟପିଯିବା—
2. Overstepping, jumping over.

ଉଲ୍ଲମ୍ଫନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଲମ୍ଫନ)—
Ullamphana ଉଲ୍ଲମ୍ଫ (ଦେଖ)
Ullampha See)

ଉଲ୍ଲଲ— ସଂ. ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଲଲ ଧାତୁ—କମ୍ପିବା + Ullaḷa କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ରୋମଶ—1. Hairy; shaggy.

୨ । ରୋମଶ—2. Furred.

ଉଲ୍ଲଲିତ—ସଂ. ବଙ୍ଗ. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଲଲ ଧାତୁ = କମ୍ପିବା + Ullaḷita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କମ୍ପିତ; ଆନ୍ଦୋଳିତ—
1. Stirred; agitated.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିବା ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପୁରୁଷ ଭଙ୍ଗୀ ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ସେହି ଶବ୍ଦରେ ଏ ଔ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼ିଲେ, ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ବ୍ୟତ୍ୟୟ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଘାଇ' ହୋଇବେ 'ବୃଦ୍ଧ' ର ନିମନ୍ତେ 'ବୃଧ' ହେଉଁବେ 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଧୁ' ହେଉଁବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗ' ହେଉଁବେ; 'ଅଲଙ୍ଗତ' ର ପାଇଁ 'ଅଲ୍‌ଙ୍କୃତ' ହେଉଁବେ ।

୨ । କମ୍ପମାନ—2 Shaking; trembling.
୩ । ଗଳିତ—3. Moved
୪ । ତରଳିତ—4. Molten.
୫ । ବ୍ୟାକୁଳିତ—5. Perturbed

ଉଲ୍ଲସ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲାସ)—ଆନନ୍ଦ; ଆହ୍ଲାଦ. ଉଲ୍ଲସା—
Ullasā Joy; delight.
ଗୋଦରେ ରଉସା ରମ୍ଭାଇଲ୍ ଉଲ୍ଲସା ଲଭା ଗୁରୁଙ୍କର କରୁ ଅଶା ।
ଭକ୍ତ—ପ୍ରେମଭକ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଉଲ୍ଲସାଇବା—ଦେ. କି. (ସଂ. ଉତ୍ + ଲସ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ)—
Ullasāibā ଉଲ୍ଲସିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
The causative form of Ullasibā (See)

ଉଲ୍ଲସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍=ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ + ଲସ ଧାତୁ=ଫୁଲିବା + ଇତ)—୧ । ଆନନ୍ଦିତ; ଆହ୍ଲାଦିତ—
Ullasita 1. Rejoiced; gladdened; delighted
୨ । ହର୍ଷୋତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ—
2. Overjoyed; elated with joy.
୩ । ରୋମାଞ୍ଚିତ;—
3. With hairs standing erect on account of sudden joy; horripilated with joy.
୪ । ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲିଥିବା—4. Swollen with joy
୫ । ପ୍ରକାଶିତ—5. Manifested; expressed.

ଉଲ୍ଲସିବା—ଦେ କ୍ରି. (ଉତ୍ + ଲସ ଧାତୁ)—ଉଲସିବା (ଦେଖ)
Ullasibā Ulasibā (See)
ଗୋଦ୍ଦ ପାଶରେ ଥର ଏ ଘଣ୍ଟରେ ଉଲ୍ଲସି ଉଠଇ ଗଜମୁହାଁ ।
ଅର୍ଜୁନଜୁ, ବଦବ୍ରତ୍ତାମଣି ।

ଉଲ୍ଲାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ଅବରୋହ; ଥାଳ; ଉତ୍ସାହ)—
Ullāibā ଓହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)
ଓଲାନ; ଉଲାନ Olhāibā (See
ଉଲରନା; ଉଲଳନା

ଉଲ୍ଲାଖ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଉଲ୍ଲଖ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ullākha (etc) Ulākha etc (See)

ଉଲ୍ଲାଖି—ଦେ. ବିଣ—ଉଲ୍ଲଖି (ଦେଖ)
Ullākhi Ulākhi (See)

ଉଲ୍ଲାଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲ୍ଲଖ ଦେବା (ଦେଖ)
Ullākhibā Ulākha debā (See)

ଉଲ୍ଲାଘ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ + ଲଘ ଧାତୁ=ପାରଗ ହେବା + ଘଞ୍ଜ୍ ଅ)—୧ । ପାରଙ୍ଗମ; କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷ—
(ଉଲ୍ଲାଘା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Able; fit; competent.
୨ । ପବିତ୍ର— 2. Sacred; holy.
୩ । ରୋଗମୁକ୍ତ ହୋଇ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ—
3. Convalescent; recovering from scikness.

ଉଲ୍ଲାଘନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ + ଲଘ ଧାତୁ + ଅନ)—୧ । ରୋଗମୁକ୍ତି—
Ullāghana 1. Convalescence.
୨ । ଭାରମୁକ୍ତି—2. Release from a burden.

ଉଲ୍ଲାପ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚରେ + ଲପ ଧାତୁ=କହିବା + ଘଞ୍ଜ୍. ଅ)—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କନ୍ଦନ—Lamenting;
(ଉଲ୍ଲପିତ—ବିଣ) weeping aloud.

ଉଲ୍ଲାପନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉଚ୍ଚରେ + ଲପ ଧାତୁ=କହିବା + ଣିଚ୍ ଭାବ. ଅନ)—ଉଚ୍ଚୈଃ ସ୍ୱରରେ କନ୍ଦନ—
(ଉଲ୍ଲପିତ—ବିଣ) Lamenting; weeping aloud.

ଉଲ୍ଲାସ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍=ଉପରକୁ + ଲସ ଧାତୁ=କ୍ରୀଡ଼ା କରିବା, ଗତି କରିବା + ଘଞ୍ଜ୍. ଅ)—୧ । ଆନନ୍ଦ; ଆହ୍ଲାଦ—
Ullāsa 1. Delight; pleasure; joy; exultation.
୨ । ପ୍ରକାଶ—2. Exhibition.
୩ । ଶୋଭା—3. Glamour.
୪ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—4. Brightness; splendour.
୫ । ବୃଦ୍ଧି—5. Increase.
୬ । ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିଚ୍ଛେଦ—6. A chapter of a book.
ଦେ. ବିଣ.—ଉଲ୍ଲସିତ—Delighted.
କୌଣ୍ଡିମ୍ବଚଷ ବନାଳାଦଶ ଦେବେ ଉଲ୍ଲାସ । ଦିନକୃଷ୍ଣ. ଉଷବହୋଦ ।

ଉଲ୍ଲାସକର ସଂ. ବିଣ. (ଉଲ୍ଲାସ + କୃ ଧାତୁ + ଖଶ୍. ଅ)—
Ullāsakara ୧ । ଆନନ୍ଦଜନକ—1. Joyful.
(ଉଲ୍ଲାସକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ—2. Giving delight
୩ । ସୁଖପ୍ରଦ—3. Giving pleasure or happiness.

ଉଲ୍ଲାସନ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ + ଲସ ଧାତୁ + ଣିଚ୍ ଭାବ. ଅନ,—
Ullāsana ୧ । ଆନନ୍ଦଜନକ କରଣ—1. Gladdening.
୨ । ରୋମାଞ୍ଚ—2. Horripilation.

ଉଲ୍ଲାସମୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଲ୍ଲାସ + ମୟ) —ଆନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ; ଆନନ୍ଦମୟ;
Ullāsamaya ସୁଖମୟ—Full of joy or rejoicing.

ଉଲ୍ଲାସ ଦେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି.—୧ । ଆନନ୍ଦୋତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ ହେବା—
Ullāsa hebā 1. To be elated with joy.
୨ । (ଫୁଲ ଆଦି) ଫୁଟିବା—
2. (flowers) To bloom.
ଭରବ ଉଲ୍ଲାସ ଦେଲେ । ପ୍ରଭାତ. ଶର୍ଣ୍ଣଦେଣା ।

ଉଲ୍ଲାସି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉଲ୍ଲସିତ)—
Ullāsi ଅଥ ଅଥରରେ ମିଳି ଉଲ୍ଲାସି ଦେଲେ ଜଳଟିଲ ।
ଭବଭୂତିପ୍ରଣୀତ ଉତ୍ତରରାମଚରିତ. ୩ ଅଙ୍କ ।

ଉଲ୍ଲାସିତ—ସଂ. ବିଣ. (ଉତ୍ + ଲସ ଧାତୁ ଣିଚ=ଲସି ଧାତୁ + ଖଶ୍. ତ)—
Ullāsita ହର୍ଷୋତ୍‌ଫୁଲ୍ଲ—Overjoyed.

ଉଲ୍ଲାସିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲାସ)—୧ । ଆନନ୍ଦ ଭାବ କରିବା; ଆନନ୍ଦିତ କରିବା—1. To gladden.
ଏ ବସ ଗୋ ସ୍ତମ୍ଭିବାରୁ. ଉଲ୍ଲାସିବାରୁ । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମଭୂଯାନନ୍ଦ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଂ	ଃ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଯେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉଦାତ୍ତଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୨ । ଆନନ୍ଦିତ ହେବା; ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହେବା—
2. To be overjoyed; to be elated.

ଉଲ୍ଲାସୀ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଉତ୍ଲାସ+ଅସ୍ତ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Ullāsī ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ; ଆନନ୍ଦିତ—
(ଉତ୍ଲାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Overjoyed; rejoicing; exultant.

ଉଲ୍ଲାସ୍କର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉତ୍ଲାସକର)—ଉତ୍ଲାସକର (ଦେଖ)
Ullāskara Ullāsakara (See)

ଉଲ୍ଲି—ବୈଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ଇଂ. ଉଇଲ୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Ulli ଉଇଲ୍ (ଦେଖ)—Oil (See)

ଉଲ୍ଲିଖିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ=ଉପରେ+ଲିଖିତ)—୧ । ପୂର୍ବେ କଥିତ;
Ullikhita ଉପରୋକ୍ତ—1. Afore said.
(ଉଲ୍ଲେଖନ—ବ) ୨ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—2. Described.
୩ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପରେ ପ୍ରକାଶିତ—
3. Clearly described; depicted.
୪ । ଉପରଲିଖିତ; ପୂର୍ବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ—
4. Written or described above.
୫ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ—5. Scattered; thrown up.
୬ । ଖୋଦାଇ ହୋଇଥିବା; ଉତ୍କୀର୍ଣ୍ଣ—
6. Engraven.
୭ । ତଞ୍ଚା ହୋଇଥିବା; ଛେଲା ହୋଇଥିବା; କୁନ୍ଦା ହୋଇଥିବା—7. Pared; scraped.
୮ । ଉଦ୍ଧୃତ—8. Quoted.
୯ । ପୃଷ୍ଠଦେଶରେ ଅଙ୍କିତ—9. Written on the surface, superscribed.
୧୦ । ଚତ୍ରିତ—10. Painted; pictured.

ଉଲ୍ଲୁ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଅ)—ଔତ୍ପ୍; ନବୋଧ; ନବ୍‌ବିଅ—
Ullu Stupid; foolish

ଉଲ୍ଲୁ ଚରେଇ ଟୋ ହୋଇ ବରବଦାଇନଙ୍କ ଉଡ଼ି, ଲଖା ଉଭାଇବ
ଉଲ୍ଲୁ ଉଭାଇବ ସମ୍ବୋଧନ କରିବାରୁ ଗାଁସାଙ୍କ ଭୁରୁ ଦାଲିର ପଡ଼ଗଲା—
ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ ।

ଉଲ୍ଲୁକ—ସ. ବ—ଘାଉମାକଡ଼—
Ulluka A gibbon; ape.

ଉଲ୍ଲୁଣ୍ଠ—ସଂ. ପୁଂ. (ଉତ୍+ଲୁଣ୍ଠ ଧାତୁ=ଗଡ଼ିବା+ଭାବ. ଅ)—
Ullunṭha ୧ । ଭୂଇଁ ଉପରେ ଗଡ଼ିବା; ଭୂଇଁରେ ଲୋଟିବା—
(ଉତ୍ଲୁଣ୍ଠିତ—ବଣ) 1. Wallowing; rolling on the ground
୨ । ଥଟ୍ଟା—2. Joking.

ଉଲ୍ଲୁଣ୍ଠନ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଲୁଣ୍ଠ ଧାତୁ=ଗଡ଼ିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ullunṭhana ଉଲ୍ଲୁଣ୍ଠ (ଦେଖ)—Ullunṭha (See)

ଉଲ୍ଲେଖ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍+ଲିଖ ଧାତୁ=ଲେଖିବା+ଅ)—
Ullekha ଉଲ୍ଲେଖନ (ଦେଖ)—Ullekhana (See)

ଉଲ୍ଲେଖନ—ସଂ. ବ (ଉତ୍+ଲିଖ ଧାତୁ=ଲେଖିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Ullekhana ୧ । ଲେଖିବା—1. Writing.
୨ । ଖୋଦାଇ କରିବା; ଖୋଦନ—2. Engraving.
୩ । ବର୍ଣ୍ଣନ—3. Description.
୪ । ଖନନ; ଖୋଳିବା—4. Digging.
୫ । ବମନ—5. Vomiting.
୬ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—6. Ascertaining; referring.
୭ । କୀର୍ତ୍ତନ—7. Uttering.
୮ । କଥନ—8. Mention; statement.
୯ । ଚାଞ୍ଚିବା; ଛେଲିବା—9. Paring, scraping.
୧୦ । ବିଶେଷରୂପରେ ପ୍ରକାଶ ବା ବର୍ଣ୍ଣନ—
10. Expounding; delineating.
୧୧ । ଚିତ୍ରଣ—11. Painting.
୧୨ । ଗ୍ରନ୍ଥିବା—12. Scratching.
୧୩ । ପୃଷ୍ଠଦେଶରେ ଲେଖିବା; ଉପରେ ଲେଖିବା—
13. Superscription; writing on the surface.
୧୪ । ଶାସ୍ତ୍ରାଦିରୁ ବାକ୍ୟାଦିର ଉଦ୍ଧାର—
14. Quotation from authoritative works.
୧୫ । ସୂଚନା—15. Reference; hinting.
୧୬ । କୁନ୍ଦିବା—16. Turning in a lathe.

ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍+ଲିଖ ଧାତୁ=ଲେଖିବା; ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା+ଅନୀୟ)—
Ullekhanīya ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ (ଦେଖ)
Ullekhajogya (See)

ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉଲ୍ଲେଖ + ଯୋଗ୍ୟ)—
Ullekhajogya ୧ । ବର୍ଣ୍ଣନୀୟ—1. Describable.
୨ । ପ୍ରକାଶଯୋଗ୍ୟ —
2. Fit to be published or made public.
୩ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପରେ ଚତ୍ରିତ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ —
3. Fit to be delineated.
୪ । ବିଶେଷରୂପରେ କଥିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
4. Fit to be specially mentioned.

ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର—ସଂ. ବ — ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of
Ullekhālaṁkāra rhetorical figure.

[ଦ୍ର—ଏକ ପଦାର୍ଥକୁ ବହୁ ପ୍ରକାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର ହୁଏ । ଏହା ବସ୍ତୁ ଭେଦରେ ଓ ଜ୍ଞାତୃଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଯେଉଁଠାରେ ଜ୍ଞାତା ନଥାନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଜଣେ ଜଣାଇବାକୁ ସଂଗୃହୀତ ହୁଏ, ସେଠାରେ ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁଭେଦ ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର ହୁଏ ।

ଯଥା—ନାରଦେଣ ସେତୁ ସମନ ସମାନ
ସେଷେ ବୈଦ୍ୟାନର ଜ୍ଞାସ୍ୟ ସଦଜ୍ଞାସୀ,
ବ୍ୟାସେ—ବୃହତ୍ତତ, ପାଲଦେ ଶ୍ରୀପତ,
ବସ୍ୱାର ଅଧାର ସେଉଳାସବାସୀ,
ଏକୋ ଠାରେ ଷମ ଗୁଣ ପରିଭାଶି । ମଧୁସୂଦନ—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଏକାଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଏକାଧିକ ଦୀର୍ଘଧ୍ୱନି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ସେହି ସୋଜାରେ ସେହି ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଦ୍ଦ ଅଧିକାରୀ ଉଚ୍ଚାରଣ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ହେବ ଯଥା :— 'ଗତ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାହ' ସୋଜାରେ; 'ବୃଥ' ନ ମିଳିବେ 'ବୃଥ' ସୋଜାରେ; 'ବଧ୍ୟ' ନ ପାଇବେ 'ବନ୍ଧୁ' ସୋଜାରେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦନା' ନ ପାଇବେ 'ଅଜ୍ଞ' ସୋଜାରେ; 'ଅଭଦ୍ର' ନ ପାଇବେ 'ଅଭଦ୍ର' ସୋଜାରେ

ଯେଉଁଠାରେ ଗ୍ରାହକମାନେ ଏକତ୍ର ଗ୍ରାହ୍ୟ ବସ୍ତୁକୁ ବଇରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ସେଠାରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗ୍ରାହକଭେଦ-ଉଲ୍ଲେଖାଲଙ୍କାର ହୁଏ ଯଥା—

ଗୋପୟୁଟଜନ ଜୀବଧନ, ବ୍ରଜଗୋପାଳକ ଶିଶୁମୋହନ ।
ନନ୍ଦ ଯଶୋଦାଙ୍କ ପ୍ରାଣନନ୍ଦନ, ଭକ୍ତପ୍ରେମିକବନ୍ଧୁ ନାରାୟଣ ।
ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବେଦ୍ରଙ୍କ ଅଧୀଶ୍ୱର, ଯୋଗିଜନଙ୍କ ଦୁଃଖହରପୁର ।
କୃପା କର ମୋତେ ଗୁରୁରୂପରେ. ଏହୁ ଉକ୍ଷା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ ।
କୁଳମଣି. ଅଳଙ୍କାରଭରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଉଲ୍ଲେଖିତ—ସଂ ବିଣ. (ଉତ୍ + ଲେଖିତ)—ଉଲ୍ଲିଖିତ (ଦେଖ)
Ullekhita — Ullikhita (See)

ଉଲ୍ଲୋଃ—ସଂ. ବି. (ଉତ୍ = ଉପରେ + ଲୋଚ ଧାତୁ = ଦେଖିବା + କର୍ମ୍ମ ଡ; ଉପରକୁ ଗୁହାଁଲେ ଯାହା ଦେଖା ଯଉଛି)—
Ulloh — ଚନ୍ଦ୍ରାତପ; ଗୁଡ଼ିଆ; ବିତାନ—Awning; canopy.

ଉଲ୍ଲୋଳ—ସଂ ବି. (ଉତ୍ = ଉପରକୁ + ଲୋଳ ଧାତୁ = ଘାଣ୍ଟିବା; ଦୋଳିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବୃହତ୍ ତରଙ୍ଗ; ବଡ଼ ଢେଉ; କଲ୍ଲୋଳ—Big or high wave; a surge; billow.
Ullola

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦେ ଦୁଲ୍ୟମାନ; ଦୋହଲୁଥିବା; ଝୁଲୁଥିବା—
1. Dancing; waing.

ଦର୍ଶନୁ ଗଲେ ଘର୍ମ ଉଲ୍ଲୋଳ ଜଳୋଳ ଯେ—
ଉତ୍କ. ବୈତେଶ୍ୱରଶତକ. ।

୨ । ଚଞ୍ଚଳ—2 Restless

କଇଁ ବଳାସଙ୍ଗ ଗୃହେ ଉଲ୍ଲୋଳ ନସ୍ତେ—ପ୍ରାଭା. ଚପ୍ତବାରଥି ।

୩ । ଚଳନଶୀଳ; ଗଢ଼ଣଶୀଳ—3 Moving.

ଉଲ୍ଲୋଳ ମଦନଲସ୍ୟ ସମୀରେ ଲୁଟେ—ଚିଶ୍ରଙ୍କର. ଉଷାଅଶ୍ରୁଲାଷ ।

ଉଶତୀ—ସ୍ତ୍ର. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବଶ ଧାତୁ = ଇଚ୍ଛା କରିବା ବା ଉତ୍ ଧାତୁ = ପୋଡ଼ିବା + ଅତ୍; ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Uśatī — ଅମଙ୍ଗଳ ବାକ୍ୟ; ଅକଲ୍ୟାଣ ବାକ୍ୟ; ଅଭିଶାପ—Imprecation; curse.

ଉଶନସ୍—ସଂ. ବି. (ନାମ)— ଉଶନାକବି (ଦେଖ)
Uśanas — Uśanākabi (See)

ଉଶନା—ସଂ. ବି. (ନାମ)— ଉଶନାକବି (ଦେଖ)
Uśanā — Uśanākabi (See)

ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଦାର ଉପରେ ଉଶନା ବାସ ସେଇଁଠାରେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଉଶନାଃ—ସଂ. ବି— ଉଶନା କବି (ଦେଖ)
Uśanāḥ — Uśanākabi See)

ଉଶନାକବି—ସଂ. ନ. (ନାମ) (ବଶ ଧାତୁ = ଇଚ୍ଛା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନସ୍; ୧ମା. ୧ବ = ଉଶନା + କବି)—
Uśanākabi
୧ । ଅସୁରଗୁରୁ; ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ—1. A name of Śukra the preceptor of the demons.
୨ । ଶୁକ୍ରଗ୍ରହ— 2. The planet Venus

ଉଶସ୍—ଭ୍ରା. ବିଣ— ଉଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)
Uśās — Uśwāsa (See)

ଉଶୀର—ସଂ. ବି. (ବଶ ଧାତୁ = ଇଚ୍ଛା କରିବା + କର୍ମ୍ମ. ଈର; ସ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ଜାଲରେ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା କରାଯାଏ)—
Uśīra — ବେଣା ତେର; ବେଣା ମୂଳ; ଗନ୍ଧତୃଣବିଶେଷର ମୂଳ—Fragrant root of Benā grass.

ଉଶୀରବେଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉଶୀର)—ଉଶୀର (ଦେଖ)
Uśīrabenā — Uśīra (See)
ସଂ. ଉଶୀର; ସାରଣମୂଳକ; ଜଳାମୋଦ
ଗନ୍ଧବେଣାମୂଳ; ଖସବୀରଣ
खसखस
ଦେ. ଆବରୁଗାଛ

ଉଶ୍ୱାସ—ଭ୍ରା. ବିଣ—ଉଶ୍ୱାସ (ଦେଖ)
Uśwāsa — Uśwāsa (See)

ଉଶ୍ୱାସିଆ—ଭ୍ରା. ବିଣ—ଉଶ୍ୱାସିଆ (ଦେଖ)
Uśwāsiā — Uśwāsiā (See)

ଉଶ୍ୱାସ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ହାଲୁକା; ଭାରଯୁକ୍ତ—
Uśwāsa — 1. Light; not heavy.
ହାଲକା ଜଣୁ ଯେ କର୍ମ୍ମ ପୃଷ୍ଠେ ଥିଅ । ତକ୍ଷଣେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇବ ।
हलका — ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ସହଜ —2. Easy.
୩ । ଊଣା; ଅଳ୍ପ—3. Lessened; less.
୪ । ହୀନ; ଭୁଚ୍ଛ; ନୀଚ; କ୍ଷୁଦ୍ର—
4. Negligible; slight; low.
ଉଶ୍ୱାସ ଲେଖ । ଘାନକୃଷ୍ଣ. ପ୍ରସ୍ତାବଗିନ୍ଧ ।
୫ । ରୋଗୋପଶାନ୍ତ; ରୋଗମୁକ୍ତ—
5. Recovered from sickness.
୬ । ଯନ୍ତ୍ରଣାହୀନ—6. Free from pain
୭ । ମୁକ୍ତ—7. Freed.
ଜୀବର ବନ୍ଧ ମୋଷ ପାଶ, ଯେମନ୍ତେ ହୋଇବ ଉଶ୍ୱାସ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୮ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ କଷ୍ଟମୁକ୍ତ—
8. Comparatively relieved.
୯ । ଧୀର—9. Slow.
ପବନ ବହୁଛ ଉଶ୍ୱାସ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ବେ. ବ —୧ । ହାଲୁକାପଣ—1. Lightedness.
ଓଜନ ଉଶ୍ୱାସ ମଣ୍ଡୁ ତ ନ ଜାଣେ । ବ୍ୟୋମାଥ. ବରବାର ।
୨ । କଷ୍ଟଲଘବ—2. Relief from pain.
(ଯଥା— ତେଲ ଘଦିଲାରୁ ମତେ ବଡ଼ ଉଶ୍ୱାସ ଲଗିଲା ।
୩ । ସହଜତ୍ୱ—3. Easiness.
(ଯଥା—ମତେ ଏ ଅଙ୍କଟି ହାର ଉଶ୍ୱାସ ଲଗିବ ।)
୪ । ଅଳ୍ପତା—4. Littleness.
୫ । ରୋଗୋପଶମନ—5 Relief (from diseases)
୬ । ମୁକ୍ତି—6. Relief.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇମ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅଢାର୍ଦ୍ଧବର୍ତ୍ତି ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଚ୍ଚ

ଉଶ୍ୱାସ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କମାଇବା—
Uśwāsa karibā 1. To lessen.
ହାଲକାକରା ଜରୁରୀ ଉଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରୁ ଅନାବ ।
हलका करना ଘାଣକ୍ଷୁଣ୍ଣ. ଉପବଶ୍ଚୋଳ ।
୨ । ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବା—2. To lighten a misery.
୩ । ଭାର କମାଇବା—3. To lighten a load.
ପ୍ରବଳର ମାର ସ୍ୱମ ଉଶ୍ୱାସିରେ ରଜା । ବଶ୍ୱନାଥ. ବରଭୁସ୍ୱମାସ୍ପର୍ଶ ।

ଉଶ୍ୱାସିଆ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଭାରଘ୍ନନ; ହାଲୁକା—
Uśwāsiā 1. Light.
୨ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ହାଲୁକା—2. Lighter.

ଉଶ୍ୱାସିବା —ଦେ. କ୍ରି.—ଉଶ୍ୱାସ କରିବା (ଦେଖ)
Uśwāsibā Uśwāsa karibā (See)
ଅମୁର ବଳ ମାରଣ ମଧ୍ୟ ଉଶ୍ୱାସିବୁ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବରଭୁସ୍ୱମାସ୍ପର୍ଶ ।

ଉଷ୍ଦ— ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଔଷଧ—
Ushda Medicine.

ଉଷ୍ନବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ଉଷ୍ଣ)—
Ushnibā ଉସାଁଇବା (ଦେଖ)
Usāñibā (See)

ଉଷ୍ମା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘୀ—
Ushmā Self-applauding.

ଉଷ୍ମିହାଁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—ଆତ୍ମଶ୍ଲାଘୀ—
Ushmihāñ Self-praising.

ଉଷ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ପୋଡ଼ିବା—
Usha (root) To burn.

ଉଷ—ସଂ. ବି. (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ଅ)—
Usha ୧ । ପ୍ରଭାତ; ପ୍ରତ୍ୟୁଷ—
1. Early morning; dawn.
୨ । କାମୁକ; କାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A voluptuary; lecher.
୩ । ଖାର ମୃତ୍ତିକା, ଖାର ମାଟି; ସାଜ ମାଟି—
3. Calcined soil; natron.
୪ । ଗୁଗ୍ଗୁଳ—4. Bdellium.

ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଔଷଧ; ଔଷୁଧ—Medicine.

ଉଷଣ— ସ. ବି. (ଉଷ=ପୋଡ଼ିବା+ଅନ=ଯେ ଉତ୍ତାପ କରେ)—
Ushaṇa ୧ । ମରଚ—1. Black pepper.
୨ । ପିପ୍ପଳୀମୂଳ; ବଣପିପ୍ପଳା ମୂଳ—
2. A medicinal plant and it's root.

ଉଷତ୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି ଓ ବିଣ—ଉଷତ (ଦେଖ)
Ushat Ushata (See)

ଉଷତ—ସଂ. ବିଣ. (ବଶ ଧାତୁ=ଅଭିଳାଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ushata ୧ । ଇଚ୍ଛୁକ—1. Eager; desirous.
୨ । ଆନନ୍ଦିତ—2. Delighted.

ଦେ. ବି—ଆନନ୍ଦ; ଆହ୍ଲାଦ—Joy; delight.
ଉନେ ଯେ ଉତତେ ତତ୍ତେ ବି ସେନ ଉଷ୍ଟତେ ସତେ
ବୈତେତେ ଲେଖି ଉଜ୍ଜତେ ଗୀତେ । ଉଷ୍ଟ—ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଉଷତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଶତୀ (ଦେଖ)
Ushatī Uśatī (See)

ଉଷମ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣ)—ଉଷ୍ମ (ଦେଖ)
Usham Ushuma (See)

ଉଷର୍‌ଗାଏ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପୋଡ଼ିଆ ଗାଈ; ଯେଉଁ
Ushargāe ଗାଈ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରସବ କରିଅଛି—A cow who has given birth to one calf only.

ଉଷର୍ବୁଧ—ସଂ. ବି. (ଉଷସ୍=ପ୍ରଭାତ+ବୁଧ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଅ)—
Usharbudha ନଆଁ; ଅଗ୍ନି—Fire.

ଉଷସ୍—ସଂ ବି. (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ଅସ୍)—
Ushas ପ୍ରତ୍ୟୁଷ; ପ୍ରଭାତ—Early morning; day-break; dawn.

ଉଷସୀ— ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସୋ ଧାତୁ=ଶେଷ କରିବା+ଅ:+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ;
Ushasī ନପାଇନ)—ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ; ଗୋଧୂଳିସମୟ—
Dusk; night-fall.

ଉଷସ୍ୟ— ସଂ. ବିଣ. (ଉଷସ୍=ପ୍ରଭାତ+ଯ)—
Ushasya ପ୍ରାତଃକାଳ; ପ୍ରାଭାତିକ; ଉଷାକାଳୀନ—Relating to dawn; happening at day-break.

ଉଷା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ushā ୧ । ବାଣାସୁରର କନ୍ୟା; କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାତି; ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
1. Wife of Aniruddha and daughter of Bāṇāsura.
[ଦ୍ର—ଉଷାଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାତି ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କର ବାଣାସୁରର ଅନ୍ତଃପୁରସ୍ଥ 'ଉଷାମେଢ଼'ରେ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଜାଣି ପାଇ ବାଣାସୁର ତାହାଙ୍କୁ ନାଗପାଶରେ ବାନ୍ଧିଥିଲା । ପରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଷା-ଅନିରୁଦ୍ଧ ଦୁହିଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଅଣିଲେ ଓ ଉଷା ସଙ୍ଗେ ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କର ବିବାହ ଦେଲା ।]
୨ । ଗାଈ; ଗାଈ—2. Cow.
୩ । ରାତ୍ରିର ଅବସାନ ସମୟ; ପ୍ରତ୍ୟୁଷ; ପ୍ରାତଃ; ଅରୁଣୋଦୟର ପ୍ରାକ୍‌କାଳ; ବ୍ରାହ୍ମମୁହୂର୍ତ୍ତ—3. Dawn; early morning; day-break.

ଦେ. ବି— ୧ । ପଲସ୍ତରକୁ ସମତୁଲ କରିବା ପାଇଁ ରାଜମିସ୍ତ୍ରି-ମାନଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ବା ପଟାଁ—
1. A mason's planer.
୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—
2. A Name given to females.
୩ । (ସଂ. ଉପବାସ)—ଓସା; ଉପାସ—
3. Religious fast.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦତ୍ତ । ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ପର ; ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ର ର ବସ୍ତୁତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଦୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୂଆ' ଦେଖିବେ; ତଦ୍ରୂପ ନ ପାଇଲେ 'ଦଇ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟେ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଉଷାକାଳ—ସଂ. (ଉଷସ୍ = ପ୍ରଭୂତ + କାଳ ଧାତୁ = ଶବ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—କୁକୁଟ—Cock.
Ushākala

ଉଷାଜଳ—ସଂ. ବ (ନିଦ୍ରାତଦ୍ଭୋଗୀ; ଉଷାରେ ପେଇଁ ଜଳ) (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ଅତି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର)—Cold water taken early in the morning.
Ushājala

ଉଷାନାଥ—ସଂ. ବ. (ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍; ଉଷା+ନାଥ)—ଉଷାରମଣ (ଦେଖ)
Ushānātha Ushāramaṇa (See)

ଉଷାପତି—ସଂ. ବ. (ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍; ଉଷା+ପତି)—ଉଷାରମଣ (ଦେଖ)
Ushāpati Ushāramaṇa (See)

ଉଷାମ୍—ସାଦେ. (ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ) ବ—ଉତର ଅବାଦ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଆବାଦ ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ତୋଳିବା ଅସ୍ଥାୟୀ କୁଡ଼ିଆ ଘର—A temporary hut raised by silkworm-rearers in the woods for watching the cocoons.
Ushām

ଉଷାରମଣ—ସଂ. ବ. (ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍; ଉଷା+ରମଣ; ଉଷାର ସ୍ୱାମୀ)—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାତି; କାମଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଅନିରୁଦ୍ଧ—The son of God Cupid.
Ushāramaṇa

ଉଷିତ—ସଂ ବଣ. (ଉଷ ଧାତୁ = ଦାହ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Ushita ୧ । ପର୍ଯ୍ୟୁସିତ; ସଢ଼ା; ବାସି—1. Stale.
୨ । ଦଗ୍ଧ—2. Burnt.
୩ । (ବସ ଧାତୁ = ବାସ କରିବା + ତ)—ସ୍ଥିତ—3. Dwelt
୪ । ଉପଯୁକ୍ତ—4 Entered into; thrust into
୫ । ତ୍ୱରିତ—5. Quick; rapid.

ଉଷିଲା—ସାଦେ. (ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ) ବଣ—ଉଷୁନା (ଚାଉଳ)—
Ushilā (rice) Prepared from parboiled paddy.

ଉଷୀର—ସଂ. ବ—ଉଶୀର (ଦେଖ)
Ushīra Uśīra (See)

ଉଷୁଆ—ସା. ବ. (ଔଷଧ)—ଔଷଧ—
Ushua Medicine

ଉଷୁମ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣ)—୧ । ଉଷ୍ଣ; ତପ୍ତ—
Ushuma 1. Warm; hot.
ଗରମ ୨ । ଈଷତ୍‌ଉଷ୍ଣ—2. Lukewarm.
ଗରମ ବ—୧ । ଉଷ୍ଣତା; ତାତ—1. Warmth; heat
୨ । ଗୋରୁ ଓ ବଳଦଙ୍କ ଖାଇବା ନମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉଷ୍ଣ ପାମାଯୁ—2. Warm drink prepared for cattle.

ଉଷୁମ ହାଣିବା—ଦେ.କ୍ରି—ଶୀତ ସମୟରେ ଘୋଡ଼ ଦୋଇ ବନ୍ଦସ୍ଥାନରେ ବସି ରହିବା—To sit still at a place warming the body with warm covering
Ushuma tāṇibā

ଉଷୁମା—ଦେ. ବଣ—ଉଷ୍ଣ ବା ତପ୍ତ ହୋଇଥିବା—
Ushumā Warmed; heated.
ବ—୧ । ଉଷ୍ଣ ବା ତାପିତ କରିବାର କ୍ରିୟା—
1. Warming; heating.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉତ୍ସାହ; ଉଦ୍‌ବେଗ; ଉତ୍ତେଜନା—
2. Eagerness; excitement.
ମରୁ ମୋତ ଯୁବ ଉଷୁମା ଉତ୍ତଲ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାତ୍ମାରତ. ବନ ।

ଉଷୁମାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. ସକର୍ମକ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣାଙ୍ଗ) —
Ushumāibā ୧ । ଅଗ୍ନିରେ ତାପିତ କରିବା; ଉତ୍ତପ୍ତ କରିବା—
ଗରମକରା 1. To heat; to warm.
ଉସନ୍ନା ୨ । ଅଣ୍ଡାକୁ ଫୁଟିବାର ଉପଯୋଗୀ କରିବା ନମନ୍ତେ ପକ୍ଷିମାତା ଉମ୍ମ ଉପରେ ବସି ଉମ୍ମକୁ ତାପ ଦେବା ବା ତାଆଦେବା—
2. To sit on the egg to make it warm (said of mother birds before it is hatched).
୩ । ଶସ୍ତ୍ରର ଉଷ୍ଣ ଦେବାର ଉପଗୁର କରିବା—
3. To apply warmth to the body.

ଉଷୁମାଉଷୁମି—ଦେ. ବ—ଗରମ କରିବା କ୍ରିୟା—
Ushumāushumi Act of heating or warming.

ଉଷୁମୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସା. ବ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣ)—
Ushumu (etc) ୧ । ଉଷ୍ଣତା; ଉତ୍ତାପ; ତାତ—
1. Warmth.
୨ । ବାଷ୍ପ; ବାଷ୍ପ—2 Vapour; steam.
୩ । ଉଷୁମ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
3. Ushuma etc. (See)
ବଣ—ଉଷ୍ଣ; ଗରମ; ତପ୍ତ; ତାତିଲା—
Warm; hot.
ଉଷୁମ ପାଣିରେ ପର ଗୋଡ଼ ସିନା ନ୍ୟାସ୍—ଚଗ ।

ଉଷୁମେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଷୁମାଇବା (ଦେଖ)
Ushumeibā Ushumāibā (See)

ଉଷୋ—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ ଔଷଧ)—ଔଷଧ—
Usho Medicine.

ଉଷ୍ଟ—ସା. ବ. (ସଂ. ଉଷ୍ଟ୍ର)—ଓଟ—Camel.
Ushṭa

ଉଷ୍ଣ—ସା. ବଣ. (ସଂ. ଉଷ୍ଣର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଉଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Ushṇa (See)

ଉଷ୍ଟ୍ର—ସ. ବ. ପୁଂ (ଉଷ ଧାତୁ = ଦାହ କରିବା + ଷ୍ଟ୍ରନ୍ = ଯେ ମରୁଭୂମିରେ ଦଗ୍ଧ ଶ୍ରାସ୍ ହୁଏ)—ଉଷ୍ଟ; ଓଟ—
Ushṭra Dromedary; camel; he-camel.

ଉଷ୍ଟ୍ରିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉଷ୍ଟ୍ର + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ushṭrikā ୧ । ମାଇଓଟ—1. She camel

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ତ

୨ । ମୃଣ୍ମୟ ସୁରାଭାଣ୍ଡ—
2. An earthen pitcher or wine-vessel.

ଉଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉଷ୍ଟ୍ର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଉଷ୍ଟ୍ରିକା (ଦେଖ)
Ushṭrī Ushṭrikā (See)

ଉଷ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ଉଷ ଧାତୁ = ଦାହ କରିବା + ଣ)—
Ushṇa ୧ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ—
1 Summer; hot weather.

ଅନୁଷ୍ଣ ଶୀତଳ } ବିପରୀତ ୨ । ରୌଦ୍ର; ଖରା; ଆତପ—
2. The rays of the sun.

୩ । ପଲାଣ୍ଡୁ; ପିଆଜ—3. Onion.

୪ । ବାଷ୍ପ; ବାଷ୍ପ—4. Steam; vapour.

୫ । ତେଜ; କ୍ରୋଧ—5. Anger.

ବିପରୀତ ବଢାଇଲେ ଉଷ୍ଣ । ଜ୍ୱାନଉଷ୍ଣ ରସକଷୋଇ ।

ଉଷ—୧ । ତପ୍ତ; ଗରମ; ଉଷୁମ; ଉବତ—
1. Hot, warm; sultry.

୨ । ତୀବ୍ର; ପ୍ରଖର; ପ୍ରଚଣ୍ଡ—
2. Passionate; fierce; ardent.

୩ । ଅନଳସ; ଖରା—3. Active

୪ । ଉତ୍ସାହ; ଫୁର୍ତ୍ତିବାଜ—4. Brisk.

୫ । ଦକ୍ଷ—5. Expert; competent.

ଉଷ୍ଣଋତୁ—ସଂ. ବ—ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ—
Ushṇaṛutu The summer.

ଉଷ୍ଣକ—ସଂ. ବଣ (ଉଷ୍ଣ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—
Ushṇaka ୧ । କ୍ରିୟାବାନ୍; ଅନଳସ—
1. Active; brisk; sprightly.

୨ । ପ୍ରଣତ—2. Obedient; warmly attached.

ସଂ. ବ—୧ । ଜ୍ୱର—1 Fever.

୨ । ଉଷ୍ଣୀଶ—2 Head-dress.

ଉଷ୍ଣକଟିବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଭୂଗୋଳପରିଭାଷା)—
Ushṇakaṭibandha କର୍କଟକ୍ରାନ୍ତି ଓ ମକରକ୍ରାନ୍ତିର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସ୍ଥାନ; ବିଷୁବରେଖାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଯାହା ପୃଥିବୀକୁ ଘୋର ଯାଏ ଘେରିଅଛି—
The torried zone lying on both sides of the equator.

[ଦ୍ର—ଏହା ବିଷୁବରେଖାର ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣକୁ ୨୩½ ଡିଗ୍ରି ଲେଖାଏଁ ଅଟଇ । ପୂର୍ବରେ କଲିକତା ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ଗୁଜରାଟକୁ ଲଗାଇ ଗୋଟିଏ ରେଖା ଟାଣିଲେ ଉକ୍ତ ରେଖାର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଥିବା ସ୍ଥଳଭାଗର ଅଂଶ ଉଷ୍ଣକଟିବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ବଡ଼ ମରୁଭୂମିମାନ ଏହି କଟିବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିତ ।]

ଉଷ୍ଣଗୁ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ଣ = ଗରମ + ଗା; ଗୁ = କରଣ)—
Ushṇagu ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

ଉଷ୍ଣତା—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ଣ = ତପ୍ତ + ତା)—
Ushṇatā ୧ । ଗରମୀ—1. Sultriness

୨ । ଉଷ୍ମ; ଉବତ—2. Warmth.

୩ । ତାପ—3 Heat.

୪ । ତୀବ୍ରତା—4. Ardouer; ferocity.

୫ । ଉତ୍ସାହ; ଫୁର୍ତ୍ତି—5. Activity; briskness.

ଉଷ୍ଣତାମାନଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ (ଅଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ବ୍ୟବହାର)—
Ushṇatāmānajantra ୧ । ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ପଦାର୍ଥ-ସମୂହର ଉଷ୍ଣତା ପରିମିତ ହୁଏ; ତାପମାନଯନ୍ତ୍ର—
1. Thermometer.

୨ । ବାୟୁର ଉଷ୍ଣତା ମାପିବା ଯନ୍ତ୍ର
2 Barometer.

ଉଷ୍ଣପ୍ରଧାନ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଷ୍ଣ + ପ୍ରଧାନ) —
Ushṇapradhāna ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଉଷ୍ଣ ଥିବା (ସ୍ଥାନ)—
Torrid; hot for most part of the year

ଉଷ୍ଣପ୍ରସ୍ରବଣ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ରବଣ ବା ଝରଣାରୁ ଭୂଗର୍ଭର ଗରମ ଜଳ ବାହାରୁଥାଏ—
Ushṇaprasrabaṇa Hot spring; the geysers.

ଉଷ୍ଣବାରଣ—ସଂ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଷ୍ଣ + ବାରଣ)—ଛତା—
Ushṇabāraṇa Umbrella; sun-shade.

ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଷ୍ଣ + ବୀର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ; ତୀବ୍ର
Ushṇabīrjya ସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ—1. Hot; pungent.

୨ । କଷା—2. Astringent.

୩ । ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥର ସତ୍ତା ଅତି ଗରମ—
3. Of fiery nature.

ଉଷ୍ଣରଶ୍ମି—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଷ୍ଣ = ତପ୍ତ + ରଶ୍ମି = କିରଣ)—
Ushṇaraśmi ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun

୨ । ଅର୍କ ଗଛ—2. A plant.

ଉଷ୍ଣରଶ୍ମୀ—ସଂ. ବ.—ଉଷ୍ଣରଶ୍ମି (ଦେଖ)
Ushṇaraśmī Ushṇaraśmi (See)

ଉଷ୍ଣାଂଶୁ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉଷ୍ଣ + ଅଂଶୁ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Ushṇāṁśu 1. The sun.

୨ । ଅର୍କଗଛ—2. A plant.

ଉଷ୍ଣିକ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ଣ + ଇକ)—ଉଷ୍ଣୀଶ (ଦେଖ)
Ushṇika Ushṇīsa (See)

ଉଷ୍ଣିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉଷ୍ଣ = ତପ୍ତ (ଅର୍ଥ) + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ushṇikā ଯବମଣ୍ଡ; ଯବାଗୁ; ଯାଉ; ଧୂରା; ଖିରସା; ଅଣ୍ଟାଳ—
Gruel; gruel made from barley.

ଉଷ୍ଣିତ—ସଂ. ବଣ (ଉଷ୍ଣ + ଇତ)—୧ । ରାଗୀ—
Ushṇita 1. Angry; passionate.

୨ । ଚଢ଼ି ଯାଇଥିବା—2. Provoked.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ,ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହୁଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଦୌଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥିତ ଶବ ଯୋଉଠି, ଯେବେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳବ ସେବେ ସେହୁ ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହୁଁର ବପଦ୍ଧତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥିତ ଦେଇ ଯୋଜନାକୁ ଦେବ । ଯଥା— ଗାଡ଼ ନ ମିଳଲେ 'ଗାଇ' ଯୋଜବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳଲେ 'ଭୂଅ' ଯୋଜବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳଲେ 'ବଦ୍ଧ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଦତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ଦତ୍ ଦେଖିବେ ।

ଉଷ୍ଣୀଶ—ସଂ. ବି. (ଉଷ୍ଣ=ତାପ+ଈଶ ଧାତୁ=ନାଶ କରିବା+ଅ)—
Ushṇīsa ୧ । ଟୋପି—I. Cap
୨ । ଠେଙ୍କା; ପଗଡ଼ି; ପାଗ; ଶିରସ୍ତ୍ରାବରଣ—
2. Pugree; turban; head-dress.
୩ । ମସ୍ତକାବରଣ—3. Helmet; covering for the head
୪ । ରତ୍ନଖଚିତ ମୁକୁଟ—4. Crown; diadem.

ଉଷ୍ଣୀଶଧାରୀ—ସଂ. ବଣ (ଉଷ୍ଣୀଷ+ଧାରିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ushṇīsadhārī ପଗଡ଼ି ପିନ୍ଧିଥିବା; ମୁକୁଟଧାରୀ—
Wearing a helmet or pugree.

ଉଷ୍ମ—ସଂ. ବି. (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ମ)—୧ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ—
Ushma 1 Summer.
୨ । ତାପ; ଉତ୍ତାପ; ଉଷ୍ମ—2. Heat; warmth.
୩ । ତୀବ୍ରତା; ପ୍ରଖରତା—3. Ardour.
୪ । କ୍ରୋଧ—4. Rage; anger.
୫ । ଉତ୍ମବର୍ଣ୍ଣ (ଶ, ଷ, ସ, ହ)—5. The betters Śa, Ṣ, Sh, S and H which are uttered by the breath only; the aspirates.
୬ । ବାଷ୍ପ; ବାଷ୍ପ—6. Steam; vapour.
୭ । ନିଃଶ୍ୱାସ—7. Breath; respiration.
ବି. ବଣ—ଜ୍ରୁଦ୍ଧ—Angry; passionate.

ସେ ବାଇରେ ଉଷ୍ମ ଘୁଷୁରେ ଉଷ୍ମ ମୋଇ;
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ନାଶରେ ମନ ବେଉ । କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ଉଷ୍ମ ।

ଉଷ୍ମକ—ସଂ. ବି. (ଉଷ୍ମ=ତାପ+କ)—ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ; ଖଗ୍‌ଦଳନ—
Ushmaka Summer.

ଉଷ୍ମନ୍—ସଂ. ବି. (ଉଷ୍ମ=ତାପ+ମନ୍)—ଉଷ୍ମ (ଦେଖ)
Ushman Ushma (See)

ଉଷ୍ମବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି, (ବ୍ୟାକରଣ) (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ)—ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ବେଳେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଲାଗେ—
(ଯଥା—ଶ, ଷ, ସ, ହ)
Hard aspirates.

ଉଷ୍ମା—ସଂ. ବି—ଉଷ୍ମ (ଦେଖ)
Ushmā Ushma (See)

ଉଷ୍—ଦେ. ଅ—ଉଃ (ଦେଖ)
Us. Uḥ (See)

ଉସ୍‌ନିଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅନିଦ୍ରା—Wakefulness.
Usnidrā ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଜାଗି; ଶୋଇ ନ ଥିବା—Wakeful; watching up

ଉସତ—ଦେ. ବଣ—ଆନନ୍ଦିତ; ଉତ୍ସବିତ—Delighted
Usata

ଉସନା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ଶୟନ)—ବିଛଣା; ଶେଜ—
Usanā Bedding.

ଉସସ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱତ୍ଥ)—ଓସ୍ତ; ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—
Usasta The religious fig tree

ଉସାଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଷ୍ମ)—ଉସୁନା ଗୁଜୁଲ କରିବା ପାଇଁ ଧାନକୁ ପାଣିରେ ଉଷତ୍ ସିଦ୍ଧ କରିବା—
ଉବାଲନା To slightly warm paddy over fire in order to prepare parboiled rice.

ଉସାର୍—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଓସାର; ପ୍ରସ୍ଥ—
Usār Preadth; width.
ସ୍ତ୍ରୀଦେ. ବଣ—ଓସାରିଆ; ପ୍ରଶସ୍ତ—Wide; broad.

ଉସୁଆଁ—ଦେ. ବି—ଉସୁନା ଗୁଜୁଲ କରିବା ପାଇଁ ଧାନକୁ ପାଣିରେ ଅର୍ଦ୍ଧସିଦ୍ଧ କରିବା—To half boil paddy for preparing rice with it
ଦେ. ବଣ—୧ । ଉସୁନା ଗୁଜୁଲ ଚୁଣ୍ଡାଯିବା ନିମନ୍ତେ ଜଳରେ ଅର୍ଦ୍ଧସିଦ୍ଧ ଦୋଇଥିବା (ଧାନ)—
1. Par-boiled (paddy)
୨ । ଜଳରେ ନାମ ମାତ୍ର ସିଦ୍ଧ ଦୋଇଥିବା (ଶସ୍ୟାଦି)—
2. Half boiled grains)

ଉସୁଆଁ ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ଉସୁନା ହାଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Usuāñ hāṇḍi Usunā hāṇḍi (See)

ଉସୁକାଇବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି—ଉସ୍କାଇବା (ଦେଖ)
Usukāibā Uskāibā See)

ଉସୁକା ଉସୁକି—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—ଉସ୍କାଉସ୍କି (ଦେଖ)
Usukā usuki Uskāuski (See)

ଉସୁକେଇବା—ସ୍ତ୍ରୀ. କ୍ରି—ଉସ୍କାଇବା (ଦେଖ)
Usukeibā Uskāibā (See)

ଉସୁନା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଉସୁଆଁ ଦୋଇଥିବା (ଧାନ)
Usunā 1. Half-boiled (paddy)
ଉସନ୍ନା ୨ । ଉସୁଆଁ ଧାନରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦୋଇଥିବା (ଗୁଜୁଲ; ଚୁଡ଼ା ଆଦ)
(ଅରୁଆ—ବିପରୀତ)
2. Prepared from half-boiled paddy (e g rice; churḍā etc)
ଦେ. ବି—ଉସୁଆଁ ଧାନରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗୁଜୁଲ ଚୁଡ଼ା—
Rice or churḍā prepared from parboiled paddy

ମଙ୍ଗଳକେ ଉସୁନା ଭୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଫକୀରମୋହନ. ଉମାଚରଣ ।

ଉସୁନାଓଳ—ଦେ. ବି—ଗୃହଘରର ମଥାନ ଠାରୁ ଓଳଉଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଳୁ ଗୃହ—The sloping side of a thatched roof.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଷ,ଶ	- ଙ୍କ	ଇଚ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ତାଲବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ସ	ସ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଉସୁନା ଧାନରୁ ଗଜା ବାହାରିବା (ନ୍ୟାସ୍ଥ)—ଦେ —ଧାନ ଉସୁଅଁ-
Usunā dhānaru gajā bāhāribā ଦୋଇଗଲା ପରେ ଚାଉଳ ବୁଣିଲେ ତହିଁରୁ ଗଜା ବାହାରିବା ଅସମ୍ଭବ; ତେଣୁ କୌଣସି ଅସମ୍ଭବ କଥାସ୍ଥ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଏହା କୋଲ୍ଲ ଯାଏ —A saying applied to a physically impossible thing.

ଉସୁନାହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ— ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ଧାନ ଉସୁଅଁ ଯାଏ—
Usunāhaṇḍi The earthen pot in which paddy is half boiled

ଉସୁମୁଲିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଉଷ୍ମ)—୧ । ପଚା (ଗନ୍ଧ)—
Usumuliā 1. Rotten (smell)
ସଡ଼ା ୨ । ପଚି ଯାଇ ଥିବା—2. Rotten.
ସଡ଼ା ୩ । ପଚା ବା ବାସି ପଦାର୍ଥର ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—3. With an offensive smell as of rotten things.

ଉସୁରୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଅଭିଶାପ—1 Curse.
Usuru ୨ । ପରର ଅମଙ୍ଗଳବାଦନ—2. Imprecation.

ଉସୁଲୁ (ଇତ୍ୟାଦି) —ବୈଦେ. ବ (ଆ. ୱସୁଲ୍)—
Usul (etc) ଅସୁଲ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Asula etc (See)

ଉସେଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉସାଇଁବା (ଦେଖ)
Useiñbā Usāiñbā (See)

ଉସ୍କାଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉତ୍ସୁକ; ସଂ. ଉତ୍କାସନ=ପ୍ରେମାଙ୍ଗ)—
Uskāibā ୧ । ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା; ମତାଇବା—
ଉସକାନ 1. To excite; to instigate.
ଉସ୍କାନା; ଉସ୍ତାନ ୨ । ଉତ୍ସାହିତ କରିବା—
2. To encourage.
୩ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା—3. To induce
୪ । କୌଣସି କଥାକୁ ଇସାରା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ଥାପନ କରିବା —4. To raise a question by giving a hint; to hint.
୫ । ଗୁଜ କରି କାନରେ କହିଦେବା—
5. To whisper; to say something whisperingly.
୬ । (ଶସ୍ୟ) ଉପାଡ଼ିବା—6. To uproot (corn).

ଉସ୍କାଉସ୍କି—ଦେ. ବ—ନାନାପ୍ରକାରରେ ଉତ୍ତେଜନା—
Uskāuski Inducements in various ways
ଉସ୍କାଉସ୍କି
ଉସ୍କେଇବା - ଦେ. କ୍ରି—ଉସ୍କାଇବା (ଦେଖ)
Uskeibā Uskāibā (See)

ଉସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱତ)—୧ । ଓସ; ଅଶ୍ୱତ୍ଥବୃକ୍ଷ—
Usta 1. The peepal tree.
୨ । ଦେଲା; ଅବହେଳା—
2. Neglect; negligence.

ଉସ୍ତବକା—ଦେ. ବିଣ—ନଡାଳ ଓଟ୍ଟୁ; ଅତି ନିର୍ବୋଧ—
Ustabakā Foolish; idiotic.
ଆସ୍ତବୋକା
ଅନାଡ଼ୀ

ଉସ୍ତାତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଓସ୍ତାଦ୍)—ଓସ୍ତାତ୍ (ଦେଖ)
Ustāt Ostāt (See)

ଉସ୍ତାତି (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଣ – (ଆ. ଓସ୍ତାଦୀ)—
Ustāti (etc) ଓସ୍ତାତି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ostāti etc (See)

ଉସ୍ତାଦ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ – ଓସ୍ତାତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ustād (etc) Ostāt etc. (See)

ଉସ୍ତାର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉତ୍ତର; ଅବସର; ସମୟ; ବେଳ—
Ustār Leisure; time.

ଉସ୍ମାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଆସ୍ମାନ୍)—ଆଶ୍ମାନ୍ (ଦେଖ)
Usmān Aśmān (See)

ଉସ୍ମାନି—ଦେ. ବିଣ—ଆଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Usmāni Aśmāni (See)

ଉସ୍ମାନିଆଁ—ଦେ. ବିଣ—ଆଶ୍ମାନ (ଦେଖ)
Usmāniāñ Aśmāni (See)
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅକାରଣରେ; ବୃଥାରେ—In vain.

ଉସ୍ର ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବସ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ର. ବାହାଇନ)—
Usra ୧ । କିରଣ—1. Rays.
୨ । ଆଲୋକ—2. Light.
୩ । ବୃଷ; ଷଣ୍—3. Bull.

ଉସ୍ରା —ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉସ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗାଈ; ଧେନୁ; ଗାଭୀ—
Usrā Cow

ଉହ୍ଲିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ବହ୍ ଧାତୁ)—
Uhlibā ୧ । (ତରଳୀୟ ପଦାର୍ଥ) ତଳକୁ ବହିଯିବା—
1. To flow down (said of liquids).
ଲେଡ଼ଗୁଡ଼ ବଡ଼ଣୀରୁ ଉହ୍ଲି ଗଲା—ଓଗ ।
୨ । ନଦୀରେ ଭାସିଯିବା—2 To float away in the river; to drift away.

ଉହା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉହା)—୧ । ଅନୁମାନ; ବିଚାର; ତର୍କଣା—
Uhā 1. Guess; contemplation.
୨ । ମୃତ୍ପାତ୍ରବିଶେଷ—
ପୟାନ; ପୋୟାନ 2. An earthen pot.
ଆବା ୩ । କମାରର ଚୁଲି—3. Blacksmith's furnace.
ଉଖୋ ୪ । କୁମ୍ଭାରର ଚୁଲ୍ଲୀ—4. Potter's oven.
ରେତି ୫ । ଲୁହା ଘଷିବାର ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—5 A file; rasp.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ୟାକରଣ ଦୋଷ-ଅପର ପ୍ରକାରେ ଏହାର ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ଦୁଇଟେ ରଖା ହୋଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଟେରେ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଏ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷରକୁ ସେହିଭଳି ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର ଦେଇ ଲେଖିବା, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ୧ ଓ ୨ ର ବ୍ୟତ୍ୟୟ ବା ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— ଗାଈ ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ଚଂଦ୍ର' ର ପାଇରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବେ;'ଅଗ୍ନୀ' ର ପାଇରେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବେ;'ଅଇଚ୍ଛ' ର ପାଇରେ 'ଅଭିଚ୍ଛ' ଦେଖିବେ

୬ । (ସଂ. ଅର୍ଦ୍ଦକ)—ଜ୍ୱରଜନ୍ୟ ନାସାମଧ୍ୟସ୍ଥ ବ୍ରଣବତ୍‌ଶୋଥ—
6. Polypus or tumour inside the nostrils; a glandular swelling in the nostrils due to fever; inflammation of the schneiderian membrane of the nose.

୭ । ଧାତୁ ଆଦି ଆରୁଣ୍ଟିବା ପାତ୍ର; ଦୋଇ—
7. Crucible.

ଉଦାବେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ମଦଭ୍ରଷ୍ଟ— Distillary

ଉଦ୍ଦାଏତ୍ - ଉଦାବେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ବୃଥା; ପଣ୍ଡ—
Uhāet Fruitless; vain.
(ଯଥା—ଉଦ୍ଦାଏତ୍ ଅଶା=ଦୁରାଶା—Vain hope ଉଦ୍ଦାଏତ୍ ମେହ୍ନେନତ୍=ପଣ୍ଡଶ୍ରମ—Fruitless labours).
କ୍ରି. ବଣ—ବୃଥାରେ—Fruitlessly; in vain

ଉଦ୍ଦାଜର—ଦେ. ବି. (ସଂ ଆର୍ଦ୍ଦକ ଜ୍ୱର)—ଏକାହ୍ନିକ କମ୍ପଜ୍ୱରବିଶେଷ; ଏଥିରେ ନାକପୁଡ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଫୁଲା ବୁଦ ଓ ସେ ଫୁଲାକୁ କଣ୍ଠାରେ ଫୁଟାଇ ରକ୍ତସ୍ରାବ କରାଇଲେ ଏ ଜ୍ୱର ଛଡ଼ାଏ —A kind of ague; fever.
Uhājara

ଉଦ୍ଦାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅନ୍ତର୍ଗଳ; ଆଚ୍ଛାଦନ; ଆବରଣ)—
Uhārda ୧ । ସଲ୍ଲ; ବ୍ୟବଧାନ—
ଆଡ଼ାଳ 1. Intervening space.
ଆଡ଼ ୨ । ଅନ୍ତର୍ଗଳ; ପଶ୍ଚାଭାଗ—
2. Back position; hind part; back ground.
ଏହି ଖଣ୍ଡରେ ତତ୍ର ପୂର୍ବରୁ; ମେନ୍ଦ୍ର ଉଦାଡ଼େ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ।
ଯଶୋବନ୍ତ, ପ୍ରେମରତ୍ନିତ୍ରୟଗୀତା ।

୩ । କଡ଼ାଗ—
3. Sideward position; lateral position.
୪ । ଖୋଳ; ଖାପ—4. Sheath; case.
୫ । ଆଚ୍ଛାଦନ; ଆବରଣ—5. Covering; a cover.
୬ । ବାଘଆଦ ଶିକାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଲୁଚି ରହି ଜଗିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରା ଯାଇଥିବା ମଞ୍ଚା ବା ଛାୟା—
6. A machan; a shade in which a hunter lies in ambush.
୭ । ଆଶ୍ରୟ—7. Shelter; protection.
୮ । ଘରମଧ୍ୟସ୍ଥ ଏକପ୍ରକାର ବାଘମୁହାଁ ବା ଅଧାକାନ୍ଥି ଯାହା ଥିବାରୁ ବାହାରରେ ଠିଆ ହୋଇ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଘର ଭିତରର ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଦିଶେ ନାହିଁ; ଆଡ଼ମୁଣ୍ଡୀ—
8. A kind of contrivance or wall inside the house which prevents an outsider from prying into the room
୯ । ଛାୟା—9. Shade

୧୦ । ପର୍ଦ୍ଦା; ଅଡ଼ୁଆଲ—10. Partition; screne.
୧୧ । ପାଲ୍‌ଙ୍କି ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଆବରଣ ବସ୍ତ୍ର; ଘଟାଟପ—
11. A covering for a palky.
ଦମ୍ପତ୍ତି ନ ଯାକ ପାଲ୍‌ଙ୍କିରେ ନେଇ
ବୋଉଲେ ଯେ ଦିବ୍ୟ ଉଦ୍‌ଡ଼ ପଡାଇ । କୃଷ୍ଣଦିଂ. ମହାଭାରତ. ୬୮ ।
୧୨ । ତକିଆ ବା ଶେଯର ଖୋଲ—
12. A case for a pillow or quilt.
୧୩ । ଅଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା; ଘୋଡ଼ାଇବା—
13. Over shadowing.
୧୪ । (ଅଶଣାର୍ଥ) ବିପଦରୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା—
14. Sheltering from a calamity.
୧୫ । ଶସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାର ଆଘାତରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଢାଲ ଆଦି ପଡାଇବା—15. Holding a shield over a person to ward off a blow.
(ଯଥା—ତା ଉପରେ ବସ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ଚଳ ଉଦାଡ଼ ଦେଲା ।)
ବେ. ବଣ— ୧ । ଆଚ୍ଛାଦିତ; ଆବୃତ; ଘୋଡ଼ିଆ ହୋଇଥିବା—
1. Covered; screned; over-shaddowed.
ମାଇକଣ୍ଡ ଦେବଙ୍କୁ କଲ ସେ ଉଦାଡ଼ । କୃଷ୍ଣଦିଂ. ମହାଭାରତ. ୧୦ ।
୨ । କଡ଼ାଗରେ ସ୍ଥିତ—
2. Placed sidewise; lateral.
୩ । ଆଶ୍ରୟପ୍ରଦତ୍ତ—3. Sheltered

ଉଦ୍ଦାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଆବରଣ)—
Uhārdibā ୧ । ଆଡ଼ କରିବା (ଦେଖ)
ଆଡ଼କରା 1. Ārdakaribā (See)
ଆଡ଼କରନା ୨ । ଆଡ଼ କରିବା— 2. To bring to one side, to bend to one side.
୩ । କଡ଼ାଗରେ ଧରିବା—3. To hold sideways.
୪ । ଘୋଡ଼ାଇବା; ଢାଙ୍କିବା; ଅଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା—
4. To cover; to overshaddow.
ପୃଷ୍ଠ ପରେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣୀ ଗୁନ୍ଥିଥିଲେ ନଖୀ ଉଦାଉଛ ବୃଷ୍ଟିକି ।
ପ୍ରାତୀ. ଉଦ୍ୟୋଗପର୍ବ ।
୫ । ଆଶ୍ରୟ ଦେବା—
5. To give shelter; to protect.
୬ । କାଢ଼ିନେବା; ଦୂର କରିବା—6. To remove.
ତୁହ୍ମକୁ କୃଷ୍ଣ ଦୂର କଲେ
ମାୟାପଟଳ ଉଦାଡ଼ିଲେ । ଭାଗବତ. ୧୦ମ. ଗୋପ ।
୭ । ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ଆଘାତରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରକ୍ଷା କରିବା-ପାଇଁ ଢାଲ ବା ଚକ୍ରାଦି ଦେଖାଇବା; ଅଡ଼ିବା—
To hold a shield over a person to ward off a blow.

ଉଦ୍ଦାଡ୍—ଉଦାବେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଉଦ୍ଦାଏତ୍ (ଦେଖ)
Uhāt Uhāet (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଔ	ଲୃ	ୠ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ	ଯ୍ଟ	ଶ୍ଚ	ନ୍ତ

ଉହ୍ଲତି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅହଅ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ବଞ୍ଚିଥାଏ. ଜୀବଦ୍ଭର୍ତ୍ତୃକା—

Uhāti (woman) Having her husband alive.

ଉହାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅସ୍ତ୍ରାଦ ଉଠାଇବା—

Uhāribā To lift a weapon for striking.

ଉହାଶାଳ—ଦେ. ବ—୧ । କୁମ୍ଭାରର ହାଣ୍ଡି ପୋଡ଼ିବା ଘର—

Uhāśāla 1. The house containing the potter's oven.

୨ । କମାରଶାଳ—2. Smithy; a blacksmith's workshop.

ଉହିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉହ ଧାତୁ)—

Uhibā ଉଜିବା; ଅନୁମାନ କରିବା; ଅଟକଳ କରିବା—

ऊहा To guess

अटकल करना

ଉହୁ—ଦେ. ଅ—କ୍ଲେଶ ଓ ଦୁଃଖସୂଚକ—ଆଃ; ଉଃ—

Uhu (interjection indicating pain; sorrow)

ऊः Alas ! Oh !

आह

ଉହୁଁ—ଦେ. ଅ—ନାଁ; ନିଷେଧାର୍ଥକ—(interjection indicating prohibition or refusal)—No.

नाँ ଦରରୁ ଦସନ ସନ୍ତୁଁ, ହସି ବ୍ୟାଜେ ଉହୁଁ ଉହୁଁ ଜଗସୂର୍ଯ୍ୟ. ରତ୍ନାକର ଚରଣ, ଦ୍ର. ଗୀତ ।

नहीं

ଉହୁଙ୍କା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ହୁଙ୍କାର)—(ମାଡ଼ୁମାନେ ଏକ ଗଛରୁ ଅନ୍ୟ ଗଛକୁ କୁଦିଲା ବେଳେ ହୁଁଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି; ଲମ୍ଫଝମ୍ପ ; ସେହି ଦେଉରୁ)—ଉପରକୁ ଲମ୍ଫ ଦେବା; ଉଲଘୁଙ୍କ ଫଲାଙ୍କ କୁଦିବା—To spring up; to bound forward.

ଉହୁଙ୍କାର—ଦେ. ବ—୧ । ମନାକରିବା—

Uhuṅkāra 1. Refusal; disapproval

୨ । ଉହୁଁ କରିବା; ନିଷେଧ—2 Prohibiting.

ଉହୁଙ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ହୁଙ୍କାର)—୧ । ଉପରକୁ ଲମ୍ଫ ଦେବା—

Uhuṅkibā 1. To spring upwards.

ଉଟ୍‌କ୍‌ନା; ଉଗନା ୨ । ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ମୁସ୍ତେଜ୍ ହେବା; ମରିବାକୁ ଉଠେଇବା—2. To spring up or bound up for attacking.

ଉହୁଙ୍କି ଶିଶୁକି ଦେଇ ଚିଲଣ । ପଥାକାଥ. ବୃ. ସୀମ୍ଭବ ।

ଉହୁଟି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଚଥର—

Uhuṭi Field; plot of land.

(ଯଥା—ବଡ଼ ଉହୁଟି; ସାନ ଉହୁଟି)

ଉହୁଲୋନ୍ ଭୁଇଁ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ଅବବାହୁତା—

Uhulon bhuiñ 1. Watershed.

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିଯାଏ—2 Slope.

ଉ୍—ଦେ. ବ—ଅବର୍ଗୀୟ 'ବ' କୁ ଲେଖିବାର ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଚାରପ୍ରଣେଷ—

Uwa A wrong mode of writing 'Wa'.

[ଦ୍ର—ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣରେ ମାତ୍ରା ଯୋଗ କରିବା ବ୍ୟାକରଣଜନ୍ୟମ. ବରୁଣ ଥିବାରୁ 'ୱ' କୁ କେହି କେହି ଉଅରୂପେ ମଧ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି ।]

ଉହ୍ମାଇ—ଦେ. ବ—୧ । ଉମ୍ଭାଇ (ଦେଖ)

Uhmāi 1. Umbhāi (See)

୨ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ଉଷା ମାଠିଆ ବା ହାଣ୍ଡିର ସେଉଁ ଖପରାରେ ବଣିଆମାନେ କାଠକୋଇଲା ଜଳାଇ କାମ କରନ୍ତି—2. Goldsmith's oven.

ଉହ୍ମେଇ—ଦେ. ବ—ଉହ୍ମାଇ (ଦେଖ)

Uhmei Uhmāi (See)

ଉହ୍ୟମାନ—ସଂ. ବଣ. (ବହ ଧାତୁ+ମାନ. ଶାନଚ୍)—

Uhyamāna ୧ । ଆକୃଷ୍ୟମାନ—

1. Being attracted or held up.

୨ । ବାହ୍ୟମାନ—2. Being borne or carried.

ଉହ୍ଲାଇବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଓହ୍ଲାଇବା; ଅବତରଣ କରିବା—To descend; to alight.

Uhlāibā

ଉର୍ଲିବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ଉହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)

Uhlibā Uhlāibā (See)

ଉହ୍ଲେଇବା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ଉହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)

Uhleibā Uhlāibā (See)

ଉ—ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଆ ବାରମାର ୬ଷ୍ଠ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ—ଦୀର୍ଘ ଊ; ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ଓଷ୍ଠ—The 6th vowel of Sanskrit and Oṛdiā alphabet representing the long 'ऊ' or 'Oo' sound. It is latral.

ସଂ. ବ. (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷଣ କରିବା+ଉ)—

୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.

୨ । ମହାଦେବ—2. God Śiba.

୩ । ଦୟା—3. Kindness.

୪ । ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା—4 Saviour; protector.

୫ । ରକ୍ଷା—5. Protection.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଯୁକ୍ତ ୧ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା-ଏବଂ ୨ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତବେର ରକ୍ଷା ହୋଇନଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ରକ୍ଷାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ୧ଟି ବା ୨ଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଦେଇ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ସୋଜାସୁଜି; 'କୂଳ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଦମ୍ଭୁ' ନ ପାଇଲେ 'ଦମ୍ଭୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଭ୍ୟତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଭ୍ୟତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ଦେ. ଅ—ସମ୍ବୋଧନ; ଉତ୍ସଲକ୍ଷିତ ଅର୍ଥମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ:—
Interjection uttered in—

୧ । ଦୂରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଡାକିଲେ ଉତ୍ତର ଦେବା 'ଓ'—
1. Reply to a man calling at a distance.

୨ । ହଠାତ୍ ଭୟ—2. Sudden fear

୩ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—3 Wonder.

୪ । ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟି—4. Displeasure.

୫ । ହଠାତ୍ କ୍ଲେଶ—5. Sudden pain.

୬ । ଶିଶୁଙ୍କୁ ନଆଁ, ଭୟ ଆଦ ଦେଖାଇ ଭୟ ଦେଖାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ—6. Frightening children by showing some frightful objects (e. g. fire, centiped etc)

ଉକ—ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—କ୍ରିୟାରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ବିଶେଷଣ ହୁଏ ଏବ
Ūka କରିବା ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ (ଯଥା—ବାବଦୂକ)—
A suffix forming adjectives from verbs and indicating doing.

ଉକାର—ବ—୧ । ଉ ବର୍ଣ୍ଣ—
Ūkāra 1. The letter Ū.

୨ । ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର ତଳରେ ବସି ଯିବା ଉ ମାତ୍ରା ' ୁ '—
2. The sign 'Ū' written below a consonant to which this vowel is added.

[ଦ୍ର—ଗୃହାଳୀରେ ଏ ମାତ୍ରାକୁ ଅବଧାନମାନେ 'ବ ପୁଡ଼ିଆ' କହନ୍ତି ।]

ଉଚୁଃ—ସଂ. କି [ସଂ. 'ବ୍ରୁ' ଧାତୁର ଅତୀତକାଳ (ଲଟ୍‌ଲକାର) ପ୍ରଥମ
Ūchuḥ ପୁରୁଷ (ଓଡ଼ିଆରେ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ) ବହୁବଚନରୂପ; ଓଡ଼ିଆ ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ]—
(ସେମାନେ) କହିଲେ ବା କହିଥିଲେ—
The Sanskrit form of (they) said

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଏକ ବଚନ 'ଉବାଚ' ଦ୍ୱିବଚନ ଉଚତୁ; ପୁରାଣମାନଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦରେ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତରେ ଥିବା ଦେବା ଉଚୁଃ' (=ଦେବତାମାନେ କହିଲେ) ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ନ ଯାଇ ସଂସ୍କୃତ ଅକାର ଅବିକଳ ରଖାଯାଇଛି ।]

ଉଢ଼—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା+ତ)—
Ūḍha ୧ । ବାହ୍ୟମାନ; ବହ୍ୟମାନ—1. Borne
(ଉଢ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିବାହିତ—2. Married

୩ । ନବୋଢ଼—3. Newly married.

୪ । ଧୃତ—4. Held; carried.

୫ । ଅଙ୍ଗୀକୃତ—5. Agreed; acknowledged.

୬ । ପିନ୍ଧାଯିବା; ପରିହୃତ—6 Worn; put on.

ଉଡ଼ି—ସଂ. ଵ (ବହ ଧାତୁ+ଭାବ+ଵ) —
Ūḍhi ୧ । ବହନ—1 Carrying.

୨ । ବିବାହ—2. Marriage.

ଉଣା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ ଊନ)—
Ūṇa ୧ । ଅଳ୍ପ; କମ୍—1 Less; deficient.

କମ ମୋହଠାରୁ ଭୂଲି ନ କର ବଡ଼ ଉଣା । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହା ଭାରତ. ବନ

ଉନ, ଉନା ୨ । କ୍ଷୁଦ୍ରତର—2. Smaller.

୩ । ଆରୋଗ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ; ରୋଗ କମିଥିବା (ଈଶ୍ୱର)—
3. Cured; recovered

୪ । କମିଥିବା—4. Lessened.

୫ । ନୀଚ; ଛୁଚ୍ଛ; ସାମାନ୍ୟ—5. Low; insignificant. slight, mean; negligible.

କରୁ ତ ଅଲ ଉଣା ଲେଖଇ ଦେଖି ପୂଜା । କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହା ଭାରତ. ବନ ।

୬ । କନିଷ୍ଠ; ନ୍ୟୂନ—6. Less; inferior.

ଜଥାର ପରିଷ୍ଠିତ ଘ୍ରାଘନି
ପଥରୁଁ ଯେବେ ଉଣା ହେବ ପୁଣି । ବଳସୂର୍ଯ୍ୟ. କଳିକା ।

୭ । ଲଜ୍ଜାଜନକ—7. Shameful.

୮ । ଦୁର୍ବଳ—8. Weak.

୯ । ଅପମାନଯୁକ୍ତ; ବିରକ୍ତ—9 Displeased.

ଦେ. ବ—୧ । ଲଜ୍ଜା—1. Shame.

୨ । ଲୋକସାନ— 2. Loss,

୩ । ନଅଣା ହେବା—3 Deficiency.

୪ । ତୁଳନାରେ ନିକୃଷ୍ଟତା—
4. Inferiority in comparison.

ବଡ଼ ଶୋଇ ରତ ଅଛ ଈଶ୍ୱର ପୁରେ
ବ୍ୟର୍ଥ କରି ତେନା ଏମା ଉଣା ଜା' ଶିରେ । ଉଷା. ବୈଦେହୀଶବଳ ସ ।

ଉଣାକୁଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଊନ+କୁଳ)—ମାରଜାତି ବା କୁଳ—
Ūṇākula Low family.

ଛିଅକୁ ଉଣାକୂଳେ ନ ଦେବ ଯେ ମୂହଁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଉତ—ସଂ. ବିଣ. (ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ୍ମ ତ)—
Ūta ୧ । ବୁଣା ହୋଇଥିବା—1 Woven

୨ । ସୂତ୍ରିତ; ଗୁନ୍ଥା ହୋଇଥିବା—
2 Strung: threaded

୩ । ସୂଚିତ; ସିଆଁ ହୋଇଥିବା—3. Sewn.

ଉତପ୍ରୋତ—ସଂ. ବି. (ଉତ+ପ୍ରୋତ)—
Ūtaprota ୧ । ମାଳରୂପେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା—
1 Densely or well woven.

୨ । ଛନଣିମନଣି—2 Entangled.

ଉତି—ସଂ. ବି. (ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+ଭାବ. ତି)—
Ūti ୧ । ବୁଣା ହେବା—1 Weaving.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଙ	ଜ	ଣ,ଶ	ଛ	ଝ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଦ୍ଧ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯ୍ୟେ	ଅଦ୍ୱାସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚଂ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

୨ । ସୂତ୍ର। ଦେବା—2. Stringing.
୩ । ସିଲ୍ଲଇ ଦେବା—3. Sewing.
୪ । କର୍ମବାସନା—4. Desire; a will for action.

ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଯେ ମନ୍ ଧର୍ମ, କର୍ମବାସନା 'ଉତ୍ତ' ନାମ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଉଧଃ—ସଂ ବ. (ବନ୍ଦ ଧାତୁ=ବନ୍ଧନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅସ୍; ଜଘାଭଜ)—
Ūdhaḥ ପଶୁସ୍ତନ; ପଡ଼ା—Udder.

ଉଧସ୍—ସଂ. ବ—ଉଧଃ (ଦେଖ)
Ūdhas Ūdhaḥ (See)

ଉନ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—କମାଇବା; କମ୍ କରିବା—
Ūn (root) To lessen.

ଉନ—ସଂ. ବଶ. (ଉନ୍ ଧାତୁ=କମାଇବା+କର୍ମ. ଅ)—
Ūna ୧ । ନଉଷ୍ଟ; ନ୍ୟୂନ; ହୀନ; ଉଣା—
1. Less; deficient; inferior.
୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଭର—2. Smaller.
୩ । ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Incomplete.
୪ । ଦୁର୍ବଳ—4. Weak

ଉନଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍—ସଂ. ବ. ଓ ବଶ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—ଉଣତରୁ
Ūnachatwāriṁsat ଏକ କମ୍; ଅଣଚାଳିଶ—
Thirty-nine.

ଉନଚାଳିଶ—ବେ. ବ ଓ ବଶ—ଅଣଚାଳିଶ—
Ūnachālisa The number thirty-nine.

ଉନତ୍ୱଦଶେ ଗୁଣ ବୃଦ୍ଧ । ଉକ୍ତର ଅଃନ୍ତ ସ୍ୱରବ—
ପ୍ରାକୃତ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦସ୍ୱ ।

ଉପଳା—ଦେ. ବ—ଉକାର (ଦେଖ)
Ūphalā Ūkāra (See)

ଉମ୍—ସଂ. ଅ. (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ମନ୍)—
Ūm ନାମଲକ୍ଷିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ଧ୍ୱନି; ଉଁ—
Interjection signifying.
୧ । ଗର୍ବ—1. Pride.
୨ । କ୍ରୋଧ—2. Anger.
୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame
୪ । ଭର୍ତ୍ସନା—4. Rebuke.
୫ । ପ୍ରଶ୍ନ—5 Questioning.
୬ । ଡାକିବାର ଉତ୍ତର—
7. Responding to a call.

ଉରବ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉରୁ=ଜଙ୍ଘ+ଯ)—ଉରୁଜ (ଦେଖ)
Ūrabya Ūruja (See)

ଉରସ୍ତ—ସଂ. ଅ—ଉରସ୍ତ (ଦେଖ).
Ūrarī Ūrarī (See)

ଉରସ୍ତୀକୃତ—ସଂ. ବଶ—ଉରସ୍ତୀକୃତ (ଦେଖ)
Ūrarīkṛuta Urarīkṛuta (See)

ଉରୀ (ଇତ୍ୟାଦ)—ସଂ. ଅ—ଉରରୀ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Ūrī (etc) Ūrarī etc (See)

ଉରୁ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ଣ୍ଣ=ଆଚ୍ଛାଦନକରିବା+କର୍ମ. ଉ)—ଜଂଘ;
Ūru ଅଣ୍ଡୁର ଉପରସ୍ଥ ଅଂଶ—Thigh.

ଉରୁଜ—ସଂ ବ. (ଉରୁ=ଜଂଘ+ଜନ୍+ଅ)—ବୈଶ୍ୟ; ଯେଉଁ
Ūruja ଜାତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଜଂଘରୁ ଜାତ—The Baiśya or trading caste amongst the Hindus.

ଉରୁପର୍ବନ୍—ସଂ ବ. (ଉରୁ=ଜଂଘ+ପର୍ବନ୍=ଗଣ୍ଠି)—ଜାନୁ;
Ūruparban ଆଣ୍ଠୁ—Knee, knee-joint.

ଉରୁପର୍ବା—ସଂ. ବ—ଉରୁପର୍ବନ୍ (ଦେଖ)
Ūruparbā Ūruparban (See)

ଉରୁବୁକ—ସଂ. ବ—ଉରୁବୂକ (ଦେଖ)
Ūrubuka Urubuka (See)

ଉରୁବୂକ—ସଂ. ବ—ଉରୁବୁକ (ଦେଖ)
Ūrubūka Urubuka (See)

ଉରୁସ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ବ. (ଉରୁ=ଜଂଘ+ସ୍ତମ୍—ଖୁଣ୍ଟ)—ଜଂଘା; ଜଂଘ
Ūrustambha ଉପରେ ଦେବା ବ୍ରଣ—A painful and dangerous tumour in the thigh; a carbuncle in the thigh; paraplegia.

ଉରୁସ୍ତମ୍ଭା—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉରୁ=ଜଂଘ+ସ୍ତମ୍=ଖୁଣ୍ଟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ;
Ūrustambhā ଯାହାର ଗଣ୍ଠି ଜଂଘ ବଳ ମୋଟ)—
କଦଳୀ ଗଛ—Plantain tree.

ଉର୍ଜ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ବଳଷ୍ଠ ହେବା—1. To be strong.
Ūrja (root) ୨ । ମୋଟ ହେବା—2. To be stout.
(ଉର୍ଜ୍ଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ଜ—ସଂ ବ. (ଉର୍ଜ ଧାତୁ=ଜାବତ ହେବା; ବଳଷ୍ଠ ହେବା+ଅ)—
Ūrja ୧ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ—1. The month of Kārttika.
(ଉର୍ଜ୍ଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯତ୍ନ—2. Care.
୩ । ଚେଷ୍ଟା—3. Endeavour; striving.
୪ । ଉତ୍ସାହ—4. Encouragement.
୫ । ବଳ; ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଶକ୍ତି—5. Strength.
୬ । ନିଃଶ୍ୱାସ—6. Breath

ଉର୍ଜଃ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ଜ ଧାତୁ=ବଳଷ୍ଠ ହେବା+ଅସ୍=ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ ମା.
Ūrjaḥ ବ.)—୧ । ବଳ—1. Strength.
(ଉର୍ଜ୍ଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉତ୍ସାହ—2 Energy.
୩ । ତେଜ—3. Vigour.
୪ । ଯତ୍ନ; ଚେଷ୍ଟା—4 Endeavour.
୫ । ପ୍ରାଣନ; ବଞ୍ଚିବା—5. Living.

ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱଳ—ସଂ. ବଶ.ଗୁଂ.(ଉର୍ଜସ୍=ବଳ, ତେଜ+ଅଳ ଅର୍ଥରେ.ବୁଲ)—
Ūrjaswala ୧ । ବଳବାନ୍; ମହାବଳ—
(ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Powerful; strong.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆରବ ଦେଶେ ଅପର ସ୍ୱାକ୍ଷରେ ଦୃଢ଼ତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ , ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାଥିବ୍ରେ ଓ ସେମାନେ ସେମେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ଯିବନ, ସେମେ ସେମ୍ବ ଶବ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମ ଚନ୍ଦ୍ରିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହାର ୨ ବା. ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାଥିବ୍ରେ ଶବ ପୋଃଟାର୍ ଦେବେ ଯଥା :— ଗତ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ପୋଃବେ; 'କୃଷ' ର ମିଳରେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶ' ର ପାଇଁରେ 'ବଶ୍ଚ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

(ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତେଜସ୍ୱୀ—2 Vigorous; energetic.

ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉର୍ଜ୍ଜସ୍=ବଳ; ତେଜ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Ūrjasvī ୧ । ବଳବନ୍—1. Powerful; strong.
(ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତେଜସ୍ୱୀ—2. Vigorous; energetic.
(ଉର୍ଜ୍ଜସ୍ୱୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । କାବ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
3. A figure in rhetoric.

ଉର୍ଜ୍ଜିତ—ସଂ. ବଣ (ଉର୍ଜ୍ଜ ଧାତୁ=ବଳସ୍ଥ ହେବା; ଜାଇଁବା+ତ)—
Ūrjita ୧ । ବିଖ୍ୟାତ—1. Renowned.
(ଉର୍ଦ୍ଦିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉଦାର—2. Liberal.
୩ । ତେଜସ୍ୱୀ—3. Energetic
୪ । ବର୍ଦ୍ଧିତ—4. Increased.
ସଂ. ବ.—୧ । ବଳ—1. Strength.
୨ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—2. Power.
୩ । ଉତ୍ସାହ—3. Energy.
୪ । ତେଜ—4. Vigour.

ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ—ସଂ. ବ.—ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ (ଦେଖ)
Ūrṇṇanābha Urṇṇanābha (See)

ଉର୍ଣ୍ଣନାଭି—ସଂ ବ.— ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ (ଦେଖ)
Ūrṇṇanābhi Urṇṇanābhi (See)

ଉର୍ଣ୍ଣା (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବ.— ଉର୍ଣ୍ଣା ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Ūrṇṇā etc Urṇṇā etc. (See)

ଉର୍ଦ୍ଧକଶରଦ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ+ଅ. ଶର୍ଦ୍ଦ)—
Ūrddhaka śarada ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମା (ଦେଖ)
Ūrddhwaśleshmā (See)

ଉର୍ଦ୍ଧଶ୍ଲେଷମ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମା)—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଲେଷ୍ମା (ଦେଖ)—
Ūrddhaśleshama Ūrddhwaśleshmā (See

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍=ଉପରକୁ+ଧା ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବ +ବ ନପାଟନ)—୧ । ଉଚ୍ଚ—1 High; elevated.
(ଊର୍ଧ୍ୱ—ଉପସ୍ଥତ) ୨ । ଉପରସ୍ଥ – 2. Upper; utmost;
(ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ—ଅନ୍ୟରୂପ) upward.
୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—3. Superior.
୪ । ଅଧିକତର; ଅଧିକ—4 More than
ସଂ ବ.— ଉଚ୍ଚତା— Height; elevation.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକ—ସଂ. ବ.(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉଚ୍ଚ+କୈ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଅ)—
Ūrddhwaka ମୃଦଙ୍ଗବିଶେଷ; ବଡ଼କା୦—
A kind of big drum

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ.ବଣ. ପୁଂ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଥିବ କର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର)—
Ūrddhwakarṇṇa ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକର୍ଣ୍ଣ—With ears pricked up.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାୟ– ସଂ. ବ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରସ୍ଥ+କାୟ=ଅଂଶ; ଶବ୍ଦର+
Ūrddhwakāya ଅ)—ଉର୍ଦ୍ଧକାୟ; ଶବ୍ଦର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ—
The upper half of the body.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ—ସଂ. ବଣ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରକୁ+ଗମ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅ)—
Ūrddhwaga ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା; ଉଦ୍ଗଚ୍ଛୁଥିବା—
Ascending; rising upwards.
ବ.—ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗଶ୍ଲେଷ୍ମ (ଦେଖ)
Ūrddhwagaśleshma (See)

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗପୁର—ସଂ. ବ. ନାମ—ମୁରସ୍ଥରର ସ୍ୱଳଧାନୀର ନାମ—
Ūrddhwagapura The name of the capital city of the demon 'Mura'

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ ଲଘୁକରଣ– ସଂ ବ— (ଗଣିତ) ଅଳ୍ପମୂଲ୍ୟର ସଂଖ୍ୟାକୁ ବହୁ
Ūrddhwaga laghukaraṇa ମଲ୍ୟର ସଂଖ୍ୟାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ
(Arithmetic) Reduction to a higher denomination
(ଯଥା—ସେରକୁ ମଣରେ, ପାଣିକୁ ଟଙ୍କାରେ ପରିଣତ କରିବା)

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗଶ୍ଲେଷ୍ମ– ସଂ. ବ (କର୍ମଧା; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ+ଶ୍ଲେଷ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)–
Ūrddhwaga śleshma ପ୍ରଥାଶୟଦ; ମୁଣ୍ଡରେ ଜମିବା କଫ-
Catarrh; cold in head.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ—ସଂ.ବଣ. ପୁଂ (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଗମ ଧାତୁ+ଇନ୍. ୧ମା ୧ବ.)—
Ūrddhwagāmī ୧ । ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା; ଉପରକୁ ଗତ
(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମିନୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) କରୁଥିବା—1 Ascending; going
(ଅଧୋଗାମୀ—ବପରୀତ) upwards; shooting upwards.
୨ । (ହିନ୍ଦୁଆଇନ)—ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଉପର ପୁରୁଷର ଉତ୍ତରାଧିକାରମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱତ୍ୱ ଦେବା (ସମ୍ପତ୍ତି)—
2. (Hindu Law) Reverting to an heir of a deceased in the ascending line (said of property).

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଚରଣ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଚରଣ)—
Ūrddhwacharaṇa ଯାହାର ଚରଣ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗତ;ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପାଦ—
Having the legs pointing upwards.
ସଂ. ବ—୧ । ଶରଭ (ଅଷ୍ଟ ପଦବିଶିଷ୍ଟ ପୌରାଣିକ ଜନ୍ତୁ; ଏହାର ମୁହଁ ପାଦ ଉପରକୁ ଥାଏ)—
1. The mythological eight-legged deer.
୨ । ଝିଞ୍ଚିକା—2. Locust.
୩ । ତପସ୍ୟାର୍ଥ ଗୋଡ଼ ଟେକ ରହିଥିବା ତପସ୍ୱିବିଶେଷ—
3. A class of anchorites holding up the legs.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜାନୁ—ସ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଜାନୁ)—
Ūrddhwajānu ୧ । ଉନ୍ନତଜାନୁବିଶିଷ୍ଟ—
1. High-thighed; high-kneed.
୨ । ଆଣ୍ଠୁ ଟେକ ଦୋଇ ବସିଥିବା; ଢେର ଦୋଇ ବସିଥିବା-
2 Sitting with uplifted knees; squatting.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଜ୍ଞଂ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ଜ୍ଞ

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜ୍ଞ—ବ. ବ୍ରୀ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଜାନୁ; ନଞାଦଳ)—
Ūrddhwajñā ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜାନୁ (ଦେଖ)
Ūrddhwajānu See)

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜ୍ଞୁ—ବ. ବ୍ରୀ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଜାନୁ; ନଞାଦଳ)—
Ūrddhwajñu ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଜାନୁ (ଦେଖ)
Ūrddhwajānu (See)

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ—ସଂ. ବ୍ରୀ.ପୁଂ (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରେ+ସ୍ଥିତ ଅର୍ଥରେ. ତନ)—
Ūrddhwatana ୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟତର—1. Superior
(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉଚ୍ଚତର—2. Higher.
(ଅଧସ୍ତନ—ବିପରୀତ) ୩ । ଉପରସ୍ଥ—3. Upper.
୪ । ଉଚ୍ଚସ୍ଥିତ—4. Living above.
୫ । ଉଠାଣିଆଁ—5. In the ascending order.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତଳ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ ତଳ)—
Ūrddhwatala ୧ । କୋଠାର ଉପରମଡ଼ଚ୍ଚା—
1. Upper storey.
୨ । ଉଚ୍ଚତର ସ୍ତର—2. Higher plane; higher level

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରକୁ+ଦୃଷ୍ଟି)—
Ūrddhwadṛushṭi ୧ । ଉପରକୁ ଚାହିଁଥିବା;ଉଚ୍ଚ ଅଶାନ୍ତ-
1. Turning the eyes upwards; aspiring.
୨ । ଶିବନେତ୍ରଯୁକ୍ତ—2. Staring upwards.
ସଂ ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ପରଶ୍ଚଳିତ ଦୃଷ୍ଟି)—
ଉପରକୁ ଚଳିତ ଦୃଷ୍ଟି—Upward glance.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ଦେହ=ଶରୀର) —
Ūrddhwadeha ୧ । ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର; ମରଣାନ୍ତେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦେହ-
(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୈହିକ—ବଣ) 1. The subtle body; the astral body; the body of a being after death.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପାଦ—ସଂ ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି: ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରକୁ+ପାଦ=
Ūrddhwapāda ତଳପା)—
୧ । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଚରଣ; ତଳପା ବା ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ କରିଥିବା—
1. With the heels turned upwards.
୨ । ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ ଓ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଥିବା—
2. Headlong; with head over heels.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପୁଣ୍ଡ୍ର— ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରକୁ ଅଙ୍କିତ+
Ūrddhwapuṇḍra ପୁଣ୍ଡ୍ର=ତିଳକ)—
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖ ତିଳକ; ଠିଆତିଳା—An erect mark on the forehead with sandal paste

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବାହୁ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି;. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ=ଉପରକୁ+ବାହୁ=ବାହା)-:
Ūrddhwabāhu ବାହା ଉପରକୁ ଉଠାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
With arms constantly raised upwards; with uplifted arms.
ସଂ. ବ—ସବଦା ଉପରକୁ ବାହା ଟେକି ତପସ୍ୟା କରୁଥିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—An ascetic with an arm or arms constantly held upwards

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବାହୁକ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ବାହୁ+କ,)—
Ūrddhwabāhuka ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବାହୁ (ଦେଖ)
Ūrddhwabāhu (See)

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖ—ସଂ ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ମୁଖ ଯାହାର)—
Ūrddhwamukha ଯେ ଉପରକୁ ମୁହଁ ଟେକି ଥାଏ; ଉପର-
ମୁହାଁ—Having the face turned upwards; with upturned face.
ବ—ନରକବିଶେଷ (ମିଥ୍ୟା ସାକ୍ଷ୍ୟଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ପରେ ଏହି ନରକରେ ପକାଯାଏ)
A kind of hell.
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ବହୁ ମିଛ କହନ୍ତୁ ଯେ ଅବା,
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖ ନରକରେ ଟାଙ୍କୁ ବାସ ତେବା । ପୌରାଣିକ. ନବିଂଦୁପୁରୁଣ ।

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସ୍—ସଂ ବଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ+ରେତସ୍)—
Ūrddhwaretas ୧ । ଯାହାର ରେତଃ ବା ଶୁକ୍ର ସ୍ଖଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ—1. Of perpetual chastity; one who has restrained the discharge of semen.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯମକାରୀ; ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Practising the austerity of subduing passions and lust.
୩ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତଧାରୀ—3 Observing the vow of total continence.
ସଂ ବ—୧ । ଶିବ—1. God Śiba
୨ । (ଚରଜୁମାର ବ୍ରତ ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ) ଭୀଷ୍ମ—
2. Bhishma
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂଯମୀ ଋଷି—3 A sage practising perpetual chastity,
୪ । ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—4. A Brahmachāri; a lifelong celebate.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତ—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସ୍)—
Ūrddhwareta ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସ୍ (. ଦେଖ)
Ūrddhwaretas (See)
ଜଗତରେତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତ. ଜଡସମୀର ଶମ୍ଭୁଦାନ୍ତ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ପୁରୁଷୋତ୍ତ ।

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Ūrddhwareta ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସ୍ (ଦେଖ)
Ūrddhwaretas. (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁର ଶେଷ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ହଳନ୍ତ ଧାତୁର ଶେଷ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଓ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଜଣାଯିବ । ଅତଏବ ଏ ବା ଅ ଯୁକ୍ତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରେ ଯୋଡିବେ ଏବଂ ଏକାକ୍ଷରୀ ଶବ୍ଦରେ ହ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଧାତୁ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଦୀର୍ଘ ହୋଇପଡ଼ିବ । ବା ଏ ଯୁକ୍ତ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରୀ ହେବ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ସୋହରେ 'ଦୂତ' ର ମିଳରେ 'ଦୂତ' ସେଣ୍ଡିରେ 'ଦଧୂ' ର ଘାଉରେ 'ଦଈ' ସେଣ୍ଡିରେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ଘାଉରେ 'ଅଇଣ' ସେଣ୍ଡିରେ; 'ଅଇବତ' ର ଘାଉରେ 'ଅଇବତୁ' ସେଣ୍ଡିରେ ।

ବ. ବ—ସନକ, ସନନ୍ଦ, କପିଳ ଓ ସନାତନ ଏହି ଗୁର ଋଷି—
Name of sages Sanaka, Sanada, Kapila and Sanātana.

ଏ ଗୁର ମୂଳ ସୃଷ୍ଟି ବ୍ରହ୍ମେ
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା ଯେ ବୋଇଥରେ ।

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଲିଙ୍ଗ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ + ଲିଙ୍ଗ) —ଶିବ—
Ūrddhwalinga God Śiba

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଲୋକ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ ଲୋକ)—
Ūrddhwaloka ୧ । ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ—1. The upper world; the Heaven.
(ଅଧୋଲୋକ—ତଳସ୍ଥିତ)
୨ । ଆକାଶ —2. The sky.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ = ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା + ଶ୍ୱାସ = ପ୍ରଶ୍ୱାସ)— ୧ । ଅଶୀଘ୍ର ବହୁବା—
Ūrddhwaśwāsa 1. Gasping; panting before death.
୨ । ଖଇଁସଇଁ ଟେକା; ଲମ୍ବନଶ୍ୱାସ—2 Long breath; breath emitted upwards.
୩ । ଧକାଇବା—3. Hard breathing.
(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—
ଧକାଉଥିବା; ଯାହାର ଖଇଁ ଉଠୁଥାଏ—
Panting; gasping; breathing hard.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ଳେଷ୍ମା—ସଂ. ବ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ + ଶ୍ଳେଷ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ūrddhwaśleshmā ମଥାରେ ଶରଦ ଓ ପେଟ ଗରମ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—Cold in the head; catarrh.

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱାମ୍ନାୟ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ = ଉପରସ୍ଥ + ଆମ୍ନାୟ = ପାଠକ୍ରମ)—
Ūrddhwāmnāya ସଂହିତାବିଶେଷ; ଏଥିରେ ଗୁରୁଭକ୍ତି, କୃଷ୍ଣପୂଜା ଇତ୍ୟାଦି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି—
Name of a Saṁhitā book.

ଉର୍ବର (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବଣ—ଉର୍ବର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ūrbara (etc) Urbara etc (See)
(ଉର୍ବର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଉର୍ବର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ūrbarā (etc) Urbarā etc (See)
(ଉର୍ବରା— ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ବସ୍ଥି—ସଂ. ବ. (ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତି; ଉରୁ = ଜଘ + ଅସ୍ଥି = ହାଡ଼)—
Ūrbasthi ଜଘର ହାଡ଼— Thigh-bone.
(ଉରସ୍ଥି —ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ମି—ବେ. ବ. (ଶବ୍ଦରବେଦ) —ପ୍ରକୃତର ଓ ଦେହର ପାଞ୍ଚକଳା ମଧ୍ୟରୁ ଏକଟିଅଂଶ— One of the five elements of nature and body.

ଉର୍ମି, ଧର୍ମି ଯେ ଜଡ଼-ଚ ବ୍ୟାଳା
ବଡ଼ ସହଜରେ ପଡ଼ିବଳା । ଯାଗୋବିନ୍ଦ ।

ଉର୍ମି—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଉ୍ = ଗତ୍ତ କରିବା; ଗମନ୍ କରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ. ମି)—
Ūrmi ୧ । ତରଙ୍ଗ; ଢେଉ—1. Wave; billows.
(ଉର୍ମି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସ୍ରୋତ—2. Current of water.
୩ । ବସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଚୁନଟ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଭାଙ୍ଗି—
3. Artistic curl or fold worked upon a cloth.
୪ । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠସ୍ଥ; ମୁଦି—4. Ring
୫ । ଶୀଘ୍ର; ବେଗ—5. Speed; haste
୬ । ଚଞ୍ଚଳତା; ଉଦ୍ବେଗ—6. Anxiety.
୭ । ଭ୍ରାନ୍ତି—7. Mistake
୮ । ସଙ୍ଗ—8. Contact
୯ । ପ୍ରକାଶ—9. Manifestation.
୧୦ । ପୀଡ଼ା—10. Pain.
୧୧ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—11. Affliction.
୧୨ । ଘୁଡ଼ଦଉଡ଼; ଅଶ୍ୱର ଗତ୍ତବିଶେଷ—
12. A kind of horse's gallop; prance
୧୩ । ଲୋକ, ଶୋକ, ଶୋକ, ମୋହ, ଜରା ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଏହି ଷଡ଼ବିଧ ଦେହର ପ୍ରକୃତିଯା—13. The six bodily sufferings or conditions that flesh is heir to (e. g. 1. hunger; 2. thirst; 3. grief; 4. illusion; 5. decay or old age and 6. death or dissolution—six in number)
୧୪ । ସମୂହ—14 Number; multitude.

ଉର୍ମିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉର୍ମି+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ+ଆ)—
Ūrmikā ୧ । ତରଙ୍ଗ; ସାନ ଢେଉ—
(ଉର୍ମିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Wave; wavelet.
୨ । ବସ୍ତ୍ରର ଲୁଞ୍ଚ—2. Plait or artistic fold of a garment.
୩ । ଚଞ୍ଚଳତା—3. Anxiety.
୪ । ଭ୍ରମର ଧ୍ୱନି —4. The buzzing of the black bee.
୫ । ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠସ୍ଥ —5. Finger-ring; ringlet.

ଉର୍ମିମାନ୍—ସଂ. ବହୁ. (ଉର୍ମି = ତରଙ୍ଗ + ଅସ୍ତ୍ୱର୍ଥରେ. ମତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ତରଙ୍ଗିତ—
(ଉର୍ମିମାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Wavy; billowy.
(ଉର୍ମିମତ୍ତା—ବ) ୨ । ବକ୍ର—2. Undulating.
୩ । କୁଞ୍ଚିତ; କୁଞ୍ଚିତକୁନ୍ତଳ—3. Plaited; curled.
୪ । ନତ—4. Bent.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଐ	ଉ	ରୁ	ଲୃ	ଯ୍ୟେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍ଦ

ଉର୍ମିମାଳୀ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ମି+ମାଳା+ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Ūrmimālī ସମୁଦ୍ର—The sea (having billows)
(ଉର୍ମିମାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉର୍ମିଳା—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—
Ūrmilā The wife of Lakshmana.
(ଉର୍ମ୍ମିଳା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Name of females.

ଉଲୂକ—ସଂ. ବ—ପେଚକ—Owl.
Ūluka
(ଉଲୂକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଉଲୁପୀ—ସଂ. ବ—୧ । ଶିଶୁମାର—1. Porpoise.
Ūlupī ୨ । ନାଗକନ୍ୟା; ଅର୍ଜୁନ ପତ୍ନୀ—
(ଉଲୁପୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Name of a wife of Arjuna; daughter of a serpent king.

ଉଷ (ଧାତୁ)—ସଂ—ରୋଗଯୁକ୍ତ ହେବା—
Ūsha (root) To ail; to be sick.

ଉଷ—ସଂ. ବ. (ଉଷ ଧାତୁ=ରୋଗଯୁକ୍ତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ūsha ୧ । କ୍ଷାର ମୃତ୍ତିକା; ଲୁଣି ମାଟି—1. Saline earth.
୨ । ପ୍ରଭାତ; ବଡ଼ଗୋରୁ—2. Dawn.
୩ । ଗର୍ତ୍ତ; ଗାତ—3. Den; a hole.
୪ । ଚନ୍ଦନାଦି ସୁଗନ୍ଧ ଲେପ—
4. Scented paste for the body.

ଉଷବାନ୍—ସଂ. ବ. (ଉଷ=କ୍ଷାରମାଟି+ବତୁ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Ūshabān ୧ । କ୍ଷାରଭୂଇଁ; ଲୁଣିଆଁଭୂଇଁ; କ୍ଷାରମୟ ସ୍ଥାନ—
1. Saline soil; land impregnated with salt.
୨ । ମରୁଭୂମି—2. Barren land; desert
୩ । ସାଜିମାଟି—3 Natron.
ସଂ. ବଣ—କ୍ଷାରଆ; ଲୁଣିଆଁ—
Saline; impregnated with salt.

ଉଷର—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ—ଉଷବାନ୍ (ଦେଖ)
Ūshara Ūshabān (See).

ଉଷର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ—ଉଷବାନ୍ (ଦେଖ)
Ūsharta Ūshabān (See).

ଉଷା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉଷା (ଦେଖ)
Ūshā Ushā (See).

ଉଷାମହୁର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବ. (ସପ୍ତମୀ ତତ୍ପୁ; ଉଷା ବା ପ୍ରଭାତର ମହୁର୍ତ୍ତ ବା
Ūshāmahurta ମୁହୂର୍ତ୍ତସଦୃଶ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun
ମହୋଦଧି ଉର୍ମି ଭେଦ ଅବଲମ୍ବେ ଦଶିବ ଉଷାମହୁର୍ତ୍ତ—
ସ୍ୱଧାନାଥ. ପାଦଟୀ ।

ଉହ (ଧାତୁ)—ସଂ—ତର୍କଣା କରିବା; ଅନୁମାନ କରିବା—
Ūha (root) To guess.

ଉହ—ସଂ. ବ. (ଉହ=ତର୍କଣା କରିବା+ଘଞ୍ ବ. ଅ)—
Ūha ୧ । ବିତର୍କ; ଅନୁମାନ—1. Inference; guess.
୨ । ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଦୃଢ଼ୀକୃତ ବିଷୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଚେଷ୍ଟା—
2. Reasoning; arguing; deliberation.
୩ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—3. Investigation.
୪ । ଅଧ୍ୟାହାର; ଲୁପ୍ତବାକ୍ୟ ବା ପଦ—4. Ellipsis.

ଉହନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉହ ଧାତୁ+ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ūhanī ୧ । ଝଞ୍ଜୁଣୀ; ସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜନୀ—1 Broom.
୨ । କଢ଼ିଣୀ; ଝାଡ଼ୁ—2. Broom-stick.

ଉହାପୋହ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଉହ=ତର୍କାଦି+ଅପୋହ
Ūhāpoha =ଅପଗତ)—
୧ । ତର୍କଦ୍ୱାରା ଯାହାର ସନ୍ଦେହ ମୁକ୍ତ ହୋଇଅଛି—
1. One whose doubts have been cleared by reasoning or arguments.
୨ । ଅଧ୍ୟୟନାଦି ଯୋଗୁଁ ସଂଶୟମୁକ୍ତାନ—
2. Freed from all doubts by study
୩ । ସୁହୃଦ୍‌ପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟରେ କୃତନିଶ୍ଚୟ—
3. Bent upon acquiring friends.
୪ । ଦାନ ଦେବାରେ ଦ୍ୱିଧାସଂଶୟଶୂନ୍ୟ—
4. Free from doubt regardig the bestowal of a gift.
୫ । ସନ୍ଦେହମୁକ୍ତ— 5. Free from doubt.

ଉହିତ—ସଂ. ବଣ. (ଉହ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Ūhita ୧ । ବିତର୍କିତ—1. Guessed; inferred.
୨ । ତର୍କଦ୍ୱାରା ନିଷ୍ପତ୍ତିତ—
2. Established by argument.
୩ । ଯୁକ୍ତି କରି ଯାଇଥିବା—3. Argued; reasoned.

ଉହିନୀ—ସଂ. ବ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉହ ଧାତୁ+ଇନ୍+ଈ)—ସମୂହ—
Ūhinī Collection; multitude.

ଉହିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉହ ଧାତୁ)—ତର୍କଣା କରିବା; ବିଚାର
Ūhibā କରିବା—To reason; to think.
ଉହିବ ଏହୁଣ ବୋଲ କୃପାକଲ୍ପଦ୍ରୁଶୀଃ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଜଗନ୍ନାଥଭକ୍ତି. ୩-ଗୀତ ।

ଉହ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉହ=ତର୍କାଦି+ଯ) —
Ūhya ୧ । ଅଧ୍ୟାହାରଯୋଗ୍ୟ—1 Requiring to be filled up.
୨ । ଅନୁସନ୍ଧେୟ—
2. Worthy of being investigated.
୩ । ତର୍କଣୀୟ—3. Arguable.
୪ । ଅନୁମେୟ—4. Inferable.
୫ । ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ (ପ୍ରକାଶିତ ନ ହୋଇ) ଲୁପ୍ତ—
5. Understood; elliptical.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ପ୍ରେକ୍ଷକଙ୍କ ସୁବିଧାରେ ଦୃତତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ, ସେଥିରେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟେ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ଟେ ଦେଖିବେ ।

ଋ—ହ୍ରସ୍ୱ-ଋ; ୭ମ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ—The 7th vowel with the sound of short 'ṛu'.

Ṛu

ऋ

ऋ्

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆରେ 'ରି' ର ଉଚ୍ଚାରଣ ରୁ ପରି; ମାତ୍ର ବଙ୍ଗଳାରେ ର ପରି । କୁତ୍ରାପି ଓଡ଼ିଆରେ ଓ ବ୍ରାକ୍ଷଭରେ ଏହା ଉଭୟରୂପରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥିବାର ଅପଭ୍ରଷ୍ଟ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ । ଯଥା—ସଂ. ଦୃଢ=ଓ ଘିଅ, ମୃଗ=ମିରଗ, ଗୃହସ୍ଥ=ଗେରସ୍ତ, ଗିରସ୍ତ, ଗୁରସ୍ତ, ଶୃଗାଳ=ଶିଆଳ, କୃମି=କୁରୁମି, ମୃତକ—ମୁଡ଼ିଆ, କୃତ=କଅ, ଇତ୍ୟାଦି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଲେଖାରେ ରୁ ସ୍ଥାନରେ ର୍ଇ ଓ ର୍ଇ ସ୍ଥାନରେ ରୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; ସାଧାରଣ ଲୋକେ ର୍ଣ୍ଣକୁ ରଣ ଓ ର୍ଷ୍ଣକୁ ରଷ୍ଣ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ସଂ ବ.—୧ । ସ୍ୱର୍ଗ – 1. Heaven

୨ । ବଚନ—2. Word.

ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବମାତା; ଅଦିତି—
The mother of the Gods; Aditi.

ସଂ. ଅ—୧ । ହାସ୍ୟ—1. Laughter.

୨ । ପରିହାସ—2. Jest.

୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame.

୪ । ପ୍ରାପ୍ତି—4. Attainment

ଋ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ଯିବା; ଗମନ କରିବା—
Ṛu (root) 1. To go.

୨ । ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—2. To get.

୩ । ଲାଭ କରିବା—3 To acquire; to attain.

ଋକ୍—ସଂ. ବ. (ଋଚ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା+କରଣ କ୍ୱିପ୍=ରୁଚ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା.୧ବ.)—୧ । ଋଗ୍ବେଦ—1, The first Beda.

୨ । ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର—2. Vedic mantra or incantation.

୩ । ବୈଦିକ ସ୍ତବ—3. Vedic Hymn.

୪ । ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର—4. The Gāyatrī formula.

ଋକ—ଦେ. ବ. (ସଂ ଋକ୍)—ଋକ୍ (ଦେଖ)
Ṛuka Ṛuk (See)

ଋକାର—ଦେ. ବ.—ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ତଳେ ଯୋଗ ଦେବା ' ' ଚିହ୍ନ
Ṛukāra (ଅବଧାନେ ଏହାକୁ 'ଅଙ୍କୁଶୀ' କହୁ ଗଣିତାଳୀରେ ଥିଲୁଁ

ର ମାତ୍ରା ଲେଖି ଶିଖାନ୍ତୁ)—The sign ' ' placed below consonants.

ଋକ୍ଥ – ସଂ. ବ. (ଋଚ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା+ଥକ୍ ଯାହା ପାଇଁ ସ୍ତବ କଲା ଯାଏ; ଭୁଜ ଇଂ. ଇଚେସ୍=ଧନ:—୧ । ଧନ –
Ṛuktha (ଋକ୍ଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସମ୍ପତ୍ତି—1. Wealth; property; riches; possessions.

୨ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ତ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି—
2. Property left 'by a deceased.

୩ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁବର୍ଣ୍ଣ—3. Gold.

ଋକ୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଋକ୍ଥ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ṛukthagrāha ଋକ୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ (ଦେଖ)
Ṛukthagrāhī (See)

ଋକ୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଋକ୍ଥ=ଧନ+ଗ୍ରହ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
(ଋକ୍ଥଗ୍ରାହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ; ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣକାରୀ—Succeeding to the property of a deceased.

ଋକ୍ଥଭାଗ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋକ୍ଥ+ଭାଗ)—ସମ୍ପତ୍ତିର ଭାଗ;
Ṛukthabhāga ବଣ୍ଟଣ—Division of property.

ଋକ୍ଥହର—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଋକ୍ଥ=ଧନ+ହୃ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ṛukthahara ଋକ୍ଥଗ୍ରାହ୍ୟ (ଦେଖ)
(ଋକ୍ଥହର—ସ୍ତ୍ରୀ) Ṛukthagrāhī (See)

ସଂ ବ.—୧ । ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ୱାରିସ୍—
2. Heir; coheir.

୨ । ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଦାବୀଦାର ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Claimant to the property left by a deceased person.

ଋକ୍ଷ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ବଧ କରିବା—
Ṛuksha (root) To kill.

ଋକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଋକ୍ଷ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ ବା ଋଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ସ)—
Ṛuksha ୧ । ଉଲ୍ଲୁକ; ଭାଲୁ—1. Bear.

ବେଦିବେ ଋକ୍ଷ ଋକ୍ଷରେ ଋକ୍ଷପତ୍ନ ସୃଣି । ଋକ୍ଷ. ବୈଦେଘ୍ରାଶଦଲାସ ।

୨ । ଋକ୍ଷବାନ ପର୍ବତ—2. The name of a mountain.

୩ । ଯଦୁବଂଶୀୟ ରାଜା ରୈବତଙ୍କ ପୁତ୍ର—
3. A son of king Raibataka.

୪ । ସପ୍ତର୍ଷିମଣ୍ଡଳ ନଳକୂଟରେ ଥିବା ୭ଟି ତାରା ବିଶିଷ୍ଟ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ; ଧ୍ରୁବପୁଞ୍ଜ (ଦକ୍ଷତ୍ର ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—
4. The constellation Ursa Minoris the Little Bear.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଇଁ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

* । ନକ୍ଷତ୍ର—5. Star.

୬ । ଫଣଫଣା; ଶେଂାଣାକରୁକ୍ଷ—
6 A name of a medicinal tree.

୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ମେଷାଦି ରାଶି—7. The solar mansions; the astronomical signs.

ସଂ. ବଣ—୧ । ବିଦ୍ଧ—Pierced

୨ । ବେଗବାନ୍—2. Having speed; speedy.

ଦୁର୍ଗା ହେଲେ ପକ୍ଷ, ପକ୍ଷ ଲଇ ମୁଁ ପଦ୍ମଓ
ଭକ୍ଷଣରେ ଯାଉ ହେଲେ ଋକ୍ଷ ଋକ୍ଷ । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମବ୍ୟାକୁଳ ।

ଋକ୍ଷଚକ୍ର—ଦେ. ବି. (ଜ୍ୟୋ ଉଷ) (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋକ୍ଷ + ଚକ୍ର)ଋଚକ୍ର;
Rukshachakra ଋକ୍ଷିଚକ୍ର —The Zodiac.

ଋକ୍ଷବାନ୍—ସଂ. ବି. (ଋକ୍ଷ=ଋକ୍ଷ୍ଟକ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ବତ୍; ୧ମା. Rukshabān ୧ବ.)—ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ପଶ୍ଚିମଘାଟଶ୍ରେଣି (ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନବାସ ସମୟରେ କେଉଁକେଉଁ ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଏ ପର୍ବତରୁ ନର୍ମଦା ଓ ତାପ୍ତି ନଦୀ ଉତ୍ପନ୍ନ—Name of a mountain in the Deccan, Gondoana from which rise the Narmadā and the Tāpti.

ଋକ୍ଷରାଜ—ସଂ. ବି.—୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋକ୍ଷମାନଙ୍କର ରାଜା) – ରାମଙ୍କର
Rukshrāja ଲଙ୍କା ଅଭିଯାନରେ ଜଣେ ସେନାପତି; ଜାମ୍ବୁବାନ; ଜମ୍ବେବ—1. Jambubān the king of the bears; one of the generals of Rāma in his war with Rābaṇa.

୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଜାମ୍ବବତୀଙ୍କ ପିତା—2. Name of a father-in-law of Śrīkṛushṇa.

୩ । ଚନ୍ଦ୍ର; ନକ୍ଷତ୍ରରାଜ—3. The moon

ଋକ୍ଷେଶ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋକ୍ଷ + ଈଶ)—ଋକ୍ଷରାଜ (ଦେଖ)
ukshesa Rukshrāja (See)

ଋଗ୍ବେଦ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଋକ୍ ନାମକ ବେଦ)—
Rugbeda ପ୍ରଥମ ବେଦ—The first of the four Bedas; the Rugbeda

[ଦ୍ର—ଏହା ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନତମ ଆଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ । ଋଗ୍ବେଦଠାରୁ ବଳ ପ୍ରାଚୀନତମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜଗତରେ ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିତ୍‌ମାନେ କହନ୍ତି । ଜଣେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ କହିଅଛନ୍ତି—"ଋଗ୍ବେଦ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ନୁହେଁ; ଏହା ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତକାଗାର ଓ ସାହିତ୍ୟରତ୍ନାକର ଅଟେ" । ଋଗ୍ବେଦରେ ବାଲ୍ୟବିବାହର ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ସେ କାଳରେ ଯୁବତୀବିବାହ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ଋଗ୍ବେଦରେ ଋକ୍ (ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର) ର ସଂଖ୍ୟା ୧୦୫୮୦ ଜନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ୧୭୫ ଟି ମିଳୁନାହିଁ । ଋଗ୍ବେଦର ଶାଖା ପାଞ୍ଚଟି ଯଥା—ଶାକଳବାସ୍କଳ, ଅଶ୍ୱଲାୟନ, ଶାଂଖାୟନ ଓ ମଣ୍ଡୂକ । ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ଶାଖା ଛଡ଼ା ଐତରେୟୀ, କୌଷୀତକୀ, ଶୈଶିରୀୟ, ପୈଙ୍ଗୀଆଦି ଋଗ୍ବେଦ ଶାଖାନ ଅଛନ୍ତି । ଋଗ୍ବେଦର ଦୁଇ ପ୍ରଧାନ ବିଭାଗ ଯଥା—୧ । ଐତରେୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ୨ । କୌଷିତକୀ ବା ସାଂଖ୍ୟାୟନ ।]

ଋଗ୍ବେଦସଂହିତା — ସଂ. ବି—ଋଗ୍ବେଦାନ୍ତର୍ଗତ ସ୍ତବମାନ ସଂଗୃହୀତ
Rugbedasaṁhitā ଦୋଇଥିବା ପୁସ୍ତକ—
A collection of the hymns of the Ṛugbeda

[ଦ୍ର – ପ୍ରଥମେ ଶାକଲଋଷି ଓ ପରେ ଯଥାକ୍ରମେ ବାସ୍କଳ, ଅଶ୍ୱଲାୟନ, ଶଙ୍ଖାୟନ ଓ ମଣ୍ଡୂକ ଋଷିମାନେ ଋଗ୍ବେଦ ସଂହିତାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ସଂହିତାଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।]

ଋଗ୍ବେଦୀ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଋଗ୍ବେଦ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Rugbedī ୧ । ଋଗ୍ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ—
1. Studying the Ṛugbeda.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦୈନନ୍ଦିନ କ୍ରିୟା ଓ ସମ୍ପାଦ ଋଗ୍ବେଦାନୁସାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ—
2. (a Brāhmaṇa) Whose rituals are performed according to the rules and formulae laid down in the Ṛugbeda.

ଋଗ୍ବେଦୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଋଗ୍ବେଦ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଈୟ)—
Rugbedīya ଋଗ୍ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to the Ṛugbeda.

ଋଚ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ସ୍ତବ କରିବା—1. To pray.
Ṛuch (root) ୨ । ଗମନ କରିବା—2 To move.

ଋଚୀକ—ସଂ. ବି. (ଋଚ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା; ଗମନ କରିବା+ଈକ) –
Ruchīka ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1 The Sun

୨ । (ନାମ) ଭୃଗୁବଂଶୀୟ ମୁନିବିଶେଷ; ଜମଦଗ୍ନିଙ୍କର ପିତା—
2. A sage of the clan of Bhṛugu and father of Jamadagni.

ଋଚୀଷ—ସଂ. ବି. (ଋଜ ଧାତୁ=ଭାଜିବା + ଅଧିକରଣ. ଈଷ)—
Ruchīsha ଋଜୀଷ (ଦେଖ)
Ṛujīsha (See)

ଋଜ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଭାଜିବା—1. To fry.
Ṛuja (root) ୨ । ଯିବା; ଗତି କରିବା—2. To move.

ଋଜୀକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଋଜ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଇକ)—
Ṛujīka ୧ । ଇନ୍ଦ୍ର—1. God Indra.

୨ । ଧୂମ—2. Smoke.

ଋଜୀଷ—ସଂ. ବି. (ଋଜ ଧାତୁ=ଭାଜିବା + ଅଧିକରଣ. ଈଷ; ଯାହାଁରେ Ṛujīsha ପିଠା ବଳାଯାଏ)—୧ । ପିଠା ଭାଜିବା ପାତ୍ର; ଭେଲ୍ଲଣୀ; ତରେଉ—1. Frying pan.

୨ । ଧନ—2. Riches.

* । ନରକବିଶେଷ—3. The name of a hell of the Hindus.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପଚରା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ,ସେବେ ଏ ପ୍ରକାରୋକ୍ତରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟତୀତ ଁ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଆଁ' ଦେଖିବେ; ବଁଶୀ ନ ପାଇଲେ 'ବଂଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ୍' ଦେଖିବେ ।

ଋଜୁ—ଶ. ବିଣ. (ଋଜ ଧାତୁ=ସିଧା+ଉ)—

Ṛuju ୧ । ସଉଲ; ସିଧା—1. Straight.

ଋଜୁତା } ଋ ଆର୍ଜବ } (ଋଜୁରେଖା=ସରଳରେଖା; ଋଜୁକୃତ=ସରଳୀକୃତ)—

୨ । ଅକୁଣ୍ଠୀଳ; ଅମାୟିକ; ଅକପଟ; ଶୁଦ୍ଧହୃଦୟୀ; ସରଳ; (ଋଜୁସ୍ୱଭାବ=ସରଳସ୍ୱଭାବଯୁକ୍ତ)—

2. Frank; sincere.

୩ । ସତ୍—3. Honest; straightforward.

୪ । ସଜ୍ଜଡ; ଅକଠିନ—4. Not hard; soft.

୫ । ନ୍ୟାୟବନ୍ତ—5. Just; upright; righteous.

୬ । ଦୟାଳୁ—6. Kind-hearted.

ଦେ: ବି. (ସଂ. ଋଜୁତା)—ଆର୍ଜବ; ଋଜୁତା; ସରଳତା—Sincerity; frankness.

ତସ ଶଉଚଂଶର୍ମ ତମ, ସତ୍ରୋଶ ଋଜୁ କ୍ଷମା ଜ୍ଞାନ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଋଜୁକାୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଋଜୁ+କାୟ)—

Ṛujukāya ୧ । ଯାହାର ଦେହ ଠିଆବାଗରେ ସିଧା—

(ଋଜୁକାୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Of erect form; of upright shape

୨ । ଯାହାର ଦେହ ଲମ୍ବରେ ସରଳରେଖା ପଡ଼—

2. Having a long and straight body.

ସଂ. ବି. (ନାମ)—କଶ୍ୟପଋଷି—The sage Kaśyapa.

ଋଜୁରୋହିତ—ସଂ. ବି. (ଋଜୁ+ରୋହିତ)—ମେଘ ପ୍ରଭୃତିରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ରେଖାକାର ରଙ୍ଗବିଶେଷ; ଏକ ପ୍ରକାର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ; ରୁଇ; ରୋଇ (ଏହା ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ପରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଲ ଦେଖା ନ ଯାଇ ସରଳରେଖା ପରି ଦେଖାଯାଏ ।)—

Ṛujurohita A kind of rainbow which appears straight.

ଋଣ—ସଂ. ବି. (ଋ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଯାଇବା+ତ) —

Ṛuṇa ୧ । କରଜ; ଧାର; ଦେଣା—1. Loan; debt.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଋଣ ତିନି ପ୍ରକାର—୧. ଦେବଋଣ, ୨. ପିତୃଋଣ ଓ ୩. ଋଷିଋଣ । ଦେବଋଣ ଯାଗଦ୍ୱାରା, ପିତୃଋଣ ପୁତ୍ରୋତ୍ପାଦନଦ୍ୱାରା ଓ ଋଷିଋଣ ବେଦପାଠଦ୍ୱାରା ସୁଝାଯାଏ ।]

୨ । (ସାଜଗଣିତ) ସେଉଁ ରାଶିରେ ବିୟୁକ୍ତ ଚିହ୍ନ ଥାଏ (ଯଥା—୨)—

2. A negative quantity or minus in Algebera.

ଋଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କରଜ କରିବା—

Ṛuṇakaribā To borrow; to incur a loan.

ऋणकरना

ଋଣକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଯେ ଋଣ କରେ—Debtor; borrower.

Ṛuṇakarttā ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—କରଜିଆ; ଋଣୀ—Indebted. (ଋଣକର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଋଣଶୋଧ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋଣ+ଶୋଧ)—ଦେଣା ପରିଶୋଧ—

Ṛuṇaśodha Liquidation of a debt; clearance of a debt.

ଋଣସଙ୍କଟ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ; ଋଣ+ସଙ୍କଟ)—

Ṛuṇasaṅkaṭa ୧ । ଋଣରେ ବୁଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା—1. Indebtedness.

୨ । ଯୋଡୁଘୁମନଭା; ଋଣ ଶୁଝି ନ ପାରିବା ଅବସ୍ଥା; ଦେବାଳିଆ ଅବସ୍ଥା—2. Insolvency.

ଋଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଋଣୀ)—ଋଣୀ; ଋଣଗ୍ରସ୍ତ—

Ṛuṇiāṁ Indebted (person).

ଋଣିଆଁକୁ ଋଣ ଯେତେ, ଜଡ଼ୁଣିଆଁକୁ ଜଡ଼ୁଣୀ ସେତେ—ଚଳ ।

ଋଣୀ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଋଣ+ଇନ୍) —ଦେଣଦାର; ଋଣଗ୍ରସ୍ତ—

Ṛuṇī Involved in debts; indebted.

(ଅଋଣୀ—ବିପରୀତ) ସଂ. ବି, ପୁଂ—ଅଧମର୍ଣ୍ଣ, ଖାତକ—Debtor.

ଋତ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ— ୧ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—

Ṛut (root) 1. To give up; to abandon.

୨ । ନିନ୍ଦା କରିବା—2. To blame.

ଋତ—ସଂ. ବି. (ଋ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Ṛuta ୧ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ—1. The Universal Soul; the Godhead.

୨ । ସତ୍ୟ—2. Truth; right.

୩ । ଧର୍ମବିଧି—3. Sacred ordinance.

୪ । ଜଳ—4 Water.

୫ । ଚଳିଆସିବା ବିଧି—5. Established rule.

୬ । ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି; ଘୁଣବୃତ୍ତି—6. Living upon mean pursuits.

୭ । ଦକ୍ଷ ଦୁହିତା ଗର୍ଭଜାତ ଧର୍ମ ପୁତ୍ର—

7. The son of Dharma born of the daughter of Daksha.

୮ । ଦେବବିଶେଷ—8. A Deity.

୯ । ଯଜ୍ଞ—9. Vedic sacrifice.

୧୦ । ଶବ୍ଦ—10. Sound.

ଏବଂପାଷ ସାଉଦ ବଉଦ କଲ୍ ଋତ ପୁଷରେ ଅସ୍ୱେଦ କଉନ୍ତେ ସେ ।
ଋଙ୍ଗ. ବୈଦେଘୁଶଦଭାସ ।

ଦେ. ବି—ଋତୁ—Season.

ଦେଖ ସଜନ ଏ ବସନ୍ତ ଋତ । ବରଷା କେମନ୍ତେ ଧରବ ଚିତ୍ତ ।
ଦୁଃଖୀ—ରଘୁବାରିଧ ।

ସଂ. ବିଣ—୧ । ପୂଜିତ—1. Worshipped.

୨ । ପୀଡ଼ିତ—2. Sick.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ, ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ, ଷ	ଙ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞ	ଉ
୨	୧	ଜ	ବୁ	ଲୃ	ଯୈ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୩ । ସତ୍ୟ; ଯଥାର୍ଥ—3 True; right

୪ । ଗତ—4. Gone.

୫ । ଦୀପ୍ତ—5 Shining; bright; luminous.

ଋତଧାମା—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଋତ = ଦୀପ୍ତ + ଧାମନ୍ = ବାସସ୍ଥାନ; Ṛutadhāmā ୧ମା. ୧ବ.)—

୧ । ବିଷ୍ଣୁ; ପରମେଶ୍ୱର —1. God.

୨ । ତ୍ରୟୋଦଶମନ୍ୱନ୍ତରର ମନୁ—

2. The Manu of the thirteenth age.

ଋତପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଋତ + ପର୍ଣ୍ଣ)—

Ṛutaparṇṇa ଅଯୋଧ୍ୟାର ରାଜା (ନଳ ରାଜା ଏହାଙ୍କ ନକଟରେ ଅଶ୍ୱଚାଳକରୂପେ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ ରହିଥିଲେ; ନଳଙ୍କ ଏ ପଶାଖେଳର କୌଶଳ ଶିଖାଇ ଥିଲେ।)—

A king of Ajodhyā whom king Naḷa served as a coach man for some time in disguise.

ଋତବ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଋତୁ + ଯ. ନଯାଉନ)—

Ṛutabya ୧ । ଋତୁଉପଯୋଗୀ; ସମୟୋପଯୋଗୀ—

1. Seasonable; fit for the season.

୨ । ଋତୁରେ ଘଟିଥିବା—

2. Occurring in proper season.

ଋତମ୍ଭର—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଋତ = ସତ୍ୟକୁ + ଭୃ ଧାତୁ = ଭରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Ṛutambharā ସତ୍ୟଜ୍ଞାନରୂପ ଚିତ୍‌ବୃତ୍ତି; ସତ୍ୟକୁ ମନରେ ଚିହ୍ନିବାର ବୃତ୍ତି—The mental faculty of maintaining or realising the truth.

ଋତସଦ୍—ସଂ. ବ. (ଋତ = ଯଜ୍ଞ + ସଦ ଧାତୁ = ରହିବା + ଅଧିକରଣ. କ୍ୱିପ୍)—ଅଗ୍ନି—Fire.

ବଣ—ଯେ ଯଜ୍ଞରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ; ଯଜ୍ଞାଧିଷ୍ଠାତା (ଦେବ)

Presiding at a Vedic sacrifice.

ଋତସଦନ—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଋତ = ଯଜ୍ଞ + ସଦନ = ସ୍ଥାନ; ଗୃହ)—୧ । ଯଜ୍ଞାର୍ଥ ଉପବେଶନ ସ୍ଥାନ—

Ṛutasadana 1. Sacrificial seat.

୨ । ଯଜ୍ଞଗୃହ—2. A room where Vedic sacrifice is offered.

ଋତସ୍ପତି—ସଂ ବ. (ଋତ = ଯଜ୍ଞ + ପତି = କର୍ତ୍ତା; ନଯାଉନ)—ଯଜ୍ଞପତି; ଯଜ୍ଞକର୍ତ୍ତା—The performer of sacrifice.

ଋତି—ସଂ. ବ. (ଋ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ତି)—

Ṛuti ୧ । ସୌଭାଗ୍ୟ—1. Prosperity.

୨ । ପଥ—2. Road; way.

୩ । ଶୁଭ; ମଙ୍ଗଳ—3. Good luck; good fortune.

୪ । ଗତି; ଗମନ—4. Motion.

୫ । ନିନ୍ଦା—5. Censure.

୬ । ଔଦ୍ଧତ୍ୟ—6. Arrogance.

୭ । ବର୍ଦ୍ଧନ—7. Increase.

୮ । ଘୃଣା—8 Contempt.

ଋତିସ୍କର—ସଂ. ବଣ. (ଋତି = ଶୁଭ + କୃ ଧାତୁ = କରିବା + ଅ)—

Ṛutiskara ୧ । ଶୁଭଜନକ; ମଙ୍ଗଳଜନକ—

1. Auspicious;

୨ । ସୌଭାଗ୍ୟକର—2. Lucky.

ଋତିୟା—ସଂ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଋତ ଧାତୁ = ନିନ୍ଦା କରିବା + ଭାବ.ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ.)—

Ṛutiyā ୧ । ନିନ୍ଦା—1. Censure.

୨ । ଚୁଗୁଲି—2. Slander; back-biting.

୩ । ଘୃଣା—3. Contempt.

୪ । ଲଜ୍ଜା—4. Shame.

୫ । ଔଦ୍ଧତ୍ୟ—5. Arrogance; difiance.

ଋତୁ—ସଂ ବ. (ଋ ଧାତୁ = ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୁ; ଯେ ନିୟମାନୁସାରେ ଆସେ ଯାଏ,—୧ । ବର୍ଷର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ—

Ṛutu 1. Season.

[ଦ୍ର—ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ବର୍ଷା, ଶରତ୍, ହେମନ୍ତ, ଶିଶିର ଓ ବସନ୍ତ ଏହି ଛଅଟି ଋତୁ ।]

୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ରଜୋନିର୍ଗମନର ସମୟ—

2. The menses or menstrual period of women.

୩ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଜନ୍ମସୁରୁ ନିର୍ଗତ ରଜସ୍ରାବ—

3. Menstrual flux.

୪ । ଦୀପ୍ତି—4. Brightness.

୫ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତକାଳ—5. Fixed period.

୬ । ଏକ କଉଡ଼ି କଉଡ଼ିର ଛଅ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—

6. One sixth of one Kaurdi or shell-money.

ଋତୁକାଳ—ସଂ ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଋତୁ + କାଳ)—

Ṛutukāḷa ୧ । ବସନ୍ତାଦି ଋତୁର ଭୋଗ ସମୟ—

1. The duration of a season.

୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ରଜସ୍ରାବର ସମୟ—

2. Menstrual period.

ଋତୁକ୍ରମ—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଋତୁ + କ୍ରମ)—ଋତୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ (ଦେଖ)

Ṛutukrama Ṛutuparjyāya (See)

ଋତୁପତି—ସଂ. ବ. (୭ମ୍ଭୀ ତତ୍; ଋତୁ + ପତି)—ଋତୁରାଜ (ଦେଖ)

Ṛutupati Ṛuturāja (See)

ଋତୁପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ.—ଋତପର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)

Ṛutuparṇṇa Ṛutaparṇṇa (See).

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ମୂଳତଃ ୧ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟେ ଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଉଠି ଦୋଳିରେ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରି ଶବ୍ଦ ସୋହରେ, ଯେମନ ଏ ଲକ୍ଷଣଦୋଷରେ ନ ମିଳନ, ସେମନ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଉହିଁର ଉପଯୁକ୍ତ ୨ ବା ୧ ଚଉଠି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରର ଶବ୍ଦ ସୋହରାଇ ଦେଇ । ଯଥା.— 'ଗାଡ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋହରେ; 'ଭୂଅ' ର ମିଳରେ 'ଭୂତ' ବେଶିବେ; 'ବର୍ଷୁ' ର ପାଇରେ 'ବର୍ଷୁ' ବେଶିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ର ପାଇରେ 'ଅର୍ଗଳ' ବେଶିବେ; 'ଅଲବଡ' ର ପାଇରେ 'ଅଲ୍ବଡ଼' ବେଶିବେ

ଋତୁପର୍ଯ୍ୟାୟୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋତୁ + ପର୍ଯ୍ୟାୟୁ = ନିୟମିତ ଘଟଣା)—୧ । ଷଡ଼ଋତୁଙ୍କର ଏକର ପରେ ଅନ୍ୟ ଋତୁ ଘଟିବାରୂପ ନିୟମିତ ଘଟଣା—

Ṛtuparjyāya

1. The regular succession or cycle of the seasons.

୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଋତୁକାଳର ନିୟମିତ ଆବର୍ତ୍ତନ—

2. The menstrual cycle in the females.

[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରାୟ ମାସରେ ଥରେ ଘଟେ ।]

ଋତୁବତୀ—ଦେ. ବିଣ.— (ସଂ. ଋତୁମତୀ) —ଋତୁମତୀ (ଦେଖ)

Ṛtubatī

Ṛtumatī (See)

ଜାଣି ନୋହେ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତାକ ମେ ଋତୁବତୀ ।
ବତ୍ତଶାର୍ତ୍ତୁସ୍ତୀ ପୀରତ ଉତ । ଭଙ୍ଗ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଋତୁମତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଋତୁ + ମତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ରଜସ୍ୱଳା; ପୁଷ୍ପବତୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—Menstruous; menstruated; in her menses; in the state of menstruation.

Ṛtumatī

ଋତୁଯାଜ୍ଞା—ସ. ବି. ପୁଂ. (ଋତୁ + ଯଜ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ; ଯେ ଋତୁ ଅନୁସାରେ ଯାଗ କରେ)—

Ṛtujāji

୧ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସ୍ତ୍ରନିର୍ଦ୍ଦାରିତ ଋତୁରେ ସଜ୍ଞାଦି ସାଧନ କରନ୍ତି—

1. Performer of sacrificial rites in due seasons.

୨ । ପୁରୋହିତ—2. Priest.

ଋତୁରକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋତୁ + ରକ୍ଷା)—ସନ୍ତାନ ଲାଭ କାମନାରେ ଋତୁର ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗମ—Sexual intercourse of the married couple on the fourth day of the wife's menses with a view to conception

Ṛturakshā

ଋତୁରାଜ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଋତୁ + ରାଜନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଋତୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଋତୁ; ବସନ୍ତକାଳ—The spring; the king of the seasons.

Ṛturāja

ଋତୁରାଜନ—ଦେ. ବି. (ସ. ଋତୁରାଜନ୍)—ଋତୁରାଜ (ଦେଖ)

Ṛturājana

Ṛturāja (See)

ପ୍ରଣଂସିବେ ଋତୁରାଜନେ, ସୁଶୀତଳ ବୋଇଣ ଜଗି। ପ୍ରରଞ୍ଜନେ ।
ଭଙ୍ଗ. ପ୍ରେମସୁଧାନଧି ।

ଋତୁରୂପୀ—ସଂ. ବି. (ଋତୁ + ରୂପ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ. ଋତୁସ୍ୱରୂପ ଯାହାଙ୍କର)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.

Ṛturūpī

ଋତୁସଂହାର—ସଂ. ବି. (ନାମ)—କାଳିଦାସଙ୍କର ଷଡ଼ଋତୁ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟ—A Sanscrit poem of six cantos of Kālidāsa describing the six seasons.

Ṛtusaṁhāra

[ଦ୍ର—ଏହି ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟକୁ ଅଧୁନା ପୋନପୁରର ମହାତ୍ମା ସାଇମିଶ୍ରୋଦସ୍ୱ ସିଂହ ଦେଓ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଋତୁର କାଲ୍ପନିକ ଚିତ୍ର ସଦ ପ୍ରକାଶ କରଅଛନ୍ତି ।]

ଋତୁସ୍ନାତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଋତୁ + ସ୍ନାତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଋତୁମତୀ ହେବାର ଚତୁର୍ଥ ଦିନରେ ଗାଧୋଇ ଶୁଦ୍ଧା ହୋଇଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ)—(a woman) Who had her bath on the fourth day of the appearance of her menses.

Ṛtusnātā

ଋତୁସ୍ନାନ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଋତୁ + ସ୍ନାନ; ଋତୁ ଦର୍ଶନ ପରେ ଆଚରିତ ସ୍ନାନ)—ରଜସ୍ୱଳା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ଦିବସରେ ସ୍ନାନ; ଋତୁଦିନଆଁ ଗାଧୁଆ; ଶୁଦ୍ଧିସ୍ନାନ—A woman's bath on the fourth day after the menstrual discharge.

Ṛtusnāna

ଋତେ – ସଂ. ଅ. (ଋତ୍ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + ଏ)—ବିନା; ବ୍ୟତୀରେକେ; ବ୍ୟତୀତ—(preposition) Without; in the absense of; besides; except.

Ṛte

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଉତ୍ତାରେ ହଇଲ ।]

ଋତ୍ୱିକ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଋତୁ + ଯଜ ଧାତୁ = ଯଜ୍ଞ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଋତୁଜ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ; ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ଋତୁରେ ଯାଗ କରେ)—

Ṛtwik

୧ । ପୁରୋହିତ; ଯାଜକ—1. A priest.

୨ । ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଋତୁରେ ଶାସ୍ତ୍ରନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯାଗ କରନ୍ତି—

2. A regular performer of sacrificial rites.

ଋତ୍ୱିକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଋତ୍ୱିକ୍)—ଋତ୍ୱିକ୍ (ଦେଖ)

Ṛtwika

Ṛtwik (See)

ଋତ୍ୱିଜ୍—ସଂ. ବି. (ସଂ. ଋତ୍ + ଯଜ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍; ଋତ୍ୱିଜର ୧ମା. ୧ବ. ଋତ୍ୱିକ୍)—ଋତ୍ୱିକ୍ (ଦେଖ)

Ṛtwij

Ṛtwik (See)

ଋତ୍ୱିଜ—ଦେ. ବି.—ଋତ୍ୱିକ୍ (ଦେଖ)

Ṛtwija

Ṛtwik (See)

ଋଦ୍ଧ—ସ. ବିଣ (ଋଧ ଧାତୁ = ବଢ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Ruddha

(ଋଦ୍ଧି—ବି)

୧ । ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—1. Thriving; increased; grown.

୨ । ସମୃଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ; ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ—

2. Prosperous; thriving.

୩ । ଧନଶାଳୀ—3. Rich.

୪ । ପ୍ରଚୁର—4. Sufficient.

୫ । ସଞ୍ଚିତ—5. Stored.

୬ । ସମ୍ପନ୍ନ—6. Completed.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	.ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞଅ	ଦ୍ଧ
୨	୧	୩	୪	୬	୭	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୫୩	ୟ	୫	ଙ୍କ୍ଷ	ଇଅ	୫	ନ୍ଦ୍ର

ଋ. ବ—୧ । ପକ୍ୱ ଓ ମର୍ଦ୍ଦିତ ଧାନ; କୁଟା ଓ ଧୂସ ସଫା ହୋଇ ଗଦା ହୋଇଥିବା ଧାନ ବା ଶସ୍ୟ—
1. Grain or paddy stored after being cleansed; threshed paddy.
୨ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—2. Conclusion.
୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. God Bishṇu.

ଋଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ଋଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କ୍ତି. ଈ)—
Ṛuddhi ୧ । ବୃଦ୍ଧି—5. Increase; growth.
୨ । ମଙ୍ଗଳ—2. Welfare.
୩ । ସୌଭାଗ୍ୟ; ସମୃଦ୍ଧି— 3. Prosperity; fortune;
୪ । ସମ୍ପତ୍ତି—4. Riches; wealth.
୫ । ମାଙ୍ଗଳିକ କାର୍ଯ୍ୟ (ଯଥା—ବବାହ; ବ୍ରତ)—
5. Auspicious act or ceremony.
୬ । ସିଦ୍ଧି—6. Success.
୭ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—7. The Goddess of fortune.
୮ । ପାର୍ବତୀ—8 The Goddess Pārbatī
୯ । (ସଂ. ଜୀବଦାତ୍ରୀ; ତ୍ରାଣଦା; ଯଷ୍ଟିମଧୁ)—ବୃଷ୍ୟ ଔଷଧ-ବିଶେଷ—9. A very rare medicinal ingredient.
୧୦ । ମାତୃକାବିଶେଷ—
10. A Goddess of protection.

ଋଦ୍ଧିମନ୍ତ— ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଋଦ୍ଧିମତ୍)—ଋଦ୍ଧିମାନ୍ (ଦେଖ)
Ṛuddhimanta Ṛuddhimān (See)

ଋଦ୍ଧିମାନ୍— ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଋଦ୍ଧି =ସୌଭାଗ୍ୟ + ମତ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Ṛuddhimān ୧ । ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ—1. Prosperous.
(ଋଦ୍ଧିମତ୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସମ୍ପତ୍ତିଶାଳୀ—2 Rich.
୩ । ଭାଗ୍ୟବାନ୍—3. Fortunate.

ଋଧ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବଢ଼ିବା; ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—
Ṛudha (root) To increase; to grow.

ଋଫଳା—ଦେ. ବ—ଋକାର (ଦେଖ)
Ṛuphalā. Ṛukāra (See)

ଋଭୁ—ସଂ. ବି. (ଋ=ଦେବମାତା + ଭୁ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା + କ୍ୱି; ଦେବମାତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ)—୧ । ଦେବତା—
Ṛubhu 1. God; Deity.
୨ । ଦକ୍ଷଯଜ୍ଞରେ ଭୃଗୁମୁନି ମନ୍ତ୍ରପୂତ ଜାତ କରିଥିବା ଦେବଯୋନିବିଶେଷ— 2. A host of etherial beings raised by Bhṛugu from the fire kindled at the sacrifice of Daksha Prajāpati.
୩ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ମାନସ ପୁତ୍ର—3. A son of Brahmā sprung from his brain.
ସଂ. ବଣ—ମେଧାବୀ; ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—Intelligent.

ଋଭୁକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଋଭୁ=ଦେବତା + କ୍ଷା ଧାତୁ=ଯିବା; ବାସ କରିବା Ṛubhukhsa + ଅଥୁକ୍ରତ୍ୟୟ.ଥ)—୧ । ସ୍ୱର୍ଗ—1. Heaven.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. God Indra.
୩ । ବଜ୍ର—3. Thunder bolt.

ଋଭୁକ୍ଷା —ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଋଭୁକ୍ଷା=ଇନ୍ଦ୍ର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ṛubhukshyā ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ; ଇନ୍ଦ୍ରପତ୍ନୀ; ଶଚୀ—
1. The wife of Indra; the official concort of God Indra (whoever he be).

ଋଭୁକ୍ଷୀ —ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଋଭୁକ୍ଷା=ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Ṛubhukshī ଦେବରାଜ; ଇନ୍ଦ୍ର— The Deity Indra.

ଋଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା—
Ṛush (root) To move.

ଋଷଭ—ସଂ. ବ. (ଋଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥି. ଅଭ)—
Ṛushabha ୧ । ବୃଷ; ଷଣ୍ଢ—1. Bull.
୨ । ହିନ୍ଦୁ ସ୍ୱରଶାସ୍ତ୍ରର ସପ୍ତସ୍ୱର ମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ୱର; ଋସ୍ୱର—
2. The 2nd of the seven notes of the gamut in the Hindu music.
[ଦ୍ର—ଗ୍ରଗଗ୍ରିଗୀ ଚଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]
୩ । ଭରତଙ୍କ ପିତା; ମୁନିବିଶେଷ—
3. A sage; father of Bharata.
୪ । ବୃଷ ରାଶି—4.The second solar mansion; taurus; a sign of the zodiac.
[ଦ୍ର— ରାଶି ଚଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]
୫ । ପର୍ବତବିଶେଷ—
5. A mountain near the Kailāsa.
୬ । ଔଷଧବିଶେଷ—
6. A medicinal ingredient
୭ । କର୍ଣ୍ଣକୁହର—
7. The cavity of the ear.
୮ । କୁମ୍ଭୀରପୁଚ୍ଛ; ୱଗ—
8. The tail of a crocodile,
୯ । ଭଗବାନଙ୍କର ଅବତାରବିଶେଷ—
9. An incarnation of Bishṇu.
ସଂ. ବଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Excellent or chief amongst many (this word when added to another noun indicates the idea excellent; chief).
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ କୌଣସି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ; ଉକ୍ତ ପଦ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜାତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ବୁଝାଏ । ଯଥା— ଯୁଗଋଷର୍ଭ; ନରଋଷର୍ଭ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ହ୍ରସ୍ୱ ଓ ଦୀର୍ଘ ଏବଂ ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନୁସାରେ ଏହି ଅଭିଧାନରେ ଏ ଏ ଓ ଓ ଏବଂ ଅ ଆ ଇ ଈ ଉ ଊ ଋ ୠ ଲୃ ୡ ଏ ଐ ଓ ଔ ଏହି ଚଉଦଟି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଏମାନଙ୍କ ମାତ୍ରା ସମେତ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅନୁସାରେ ଅକାରାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଏ ଐ ଓ ଔ ଏହି ଚାରିଟି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଏମାନଙ୍କ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସେହି ସେହି ସ୍ୱରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଇବେ; 'ଦୂତ' ର ମିଳରେ 'ଦୁତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁରେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଦ୍ୱୈତ' ଦେଖିବେ

ଋଷଭକୂଟ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଋଷଭ + କୂଟ)—
Rushabhakūṭa ହେମକୂଟ ପର୍ବତ—A mountain.

ଋଷଭଧ୍ୱଜ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଋଷଭ = ଷଣ୍ଢ + ଧ୍ୱଜା = ପତାକା; ଚତୁ + ଅ)—
Rushabhadhwaja ମହାଦେବ—The God Śiba.

ଋଷଭା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଋଷଭ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Rushabhā ୧ । ଶ୍ମଶ୍ରୁଯୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ—1. A bearded woman.
୨ । ବିଧବା—2. Widow.

ଋଷଭୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଋଷଭ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଋଷଭା (ଦେଖ)
Rushabhī Rushabhā (See)

ଋଷି—ସଂ. ବି. (ଋଷ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Rushi ୧ । ମୁନି; ତପସ୍ୱୀ—
1. Sage; anchorite; saint.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ସପ୍ତଋଷି—ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି, ରାଜର୍ଷି, ଦେବର୍ଷି, ପରମର୍ଷି, ଶ୍ରୁତର୍ଷି, କାଣ୍ଡର୍ଷି ଓ ମନ୍ତ୍ରର୍ଷି ।)
୨ । ସତ୍ୟବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A truthful person
୩ । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି - 3. A subduer of passions.
୪ । ଋଷିତୁଲ୍ୟ: ଶାନ୍ତ ଓ ଧୀର ବ୍ୟକ୍ତି—
4. A saintly person.
୫ । ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା—
5. The author of Śāstras.
୬ । ରାଧିଚ—6. Ray
୭ । ମନ୍ତ୍ରଦ୍ରଷ୍ଟା ଋଷି—7. The author or the first recitor of a Vedic formula
୮ । ବେଦାଂଶବିଶେଷ—8. A part of the Bedas.
୯ । ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ବା ବୈରାଗୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
9. A retired person.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—
Name given to males.
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ରୁଷ ଧାତୁ; ରୁଷ୍ଟ)—କ୍ରୁଦ୍ଧ—Angry.

ଏହା ସେହି କ୍ଷଣି ଶୃଙ୍ଗିରେ ଥିଲା ଋଷି
ଶାପ ଦେଲେ ଦୁଃଖ ବାପକୁ ହୋଇ ରୁଷି । କୃଷ୍ଣବିଂଶ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଋଷିଆଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଋଷିପତ୍ନୀ)—ଋଷିପତ୍ନୀ—
Rushiāṇī The wife of a sage.

ଋଷିଗୋଷ୍ଠ ଜନ୍ୟା ବଲ୍ଲିଲେ ବର ଋଷିଆଣୀ । ଗୀତା—ବଶ୍ୱକେଶର. ପୂର୍ବଣ ।

ଋଷୀ—ବି—୧ । (ଆ. ରୋଶ୍‌ନାଇ)—ରୋଷଣି (ଦେଖ)
1. Roshaṇi (See)
୨ । ରୁଷାଣି ୪ (ଦେଖ)
2. Rushāṇi 4 (See)

ଋଷିଋଣ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଋଷିମାନଙ୍କଠାରୁ ଆମ୍ଭେ ଋଣ)—
Rushiṛuṇa ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ଋଷିମାନଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁ ଋଣ କରିଥିବାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛି (ସେ ଋଣକୁ ବେଦପାଠଦ୍ୱାରା ପରିଶୋଧ କରିଯାଏ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ କଥିତ ଅଛି ।)—
The debt which a man is supposed to owe to the sages by reason of his birth in this world; (which is discharged by man studying the scriptures.)

ଋଷିକନ୍ଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଋଷ + କନ୍ଦ, ଋଷିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ମୂଳ)—ଏକ ପ୍ରକାର ବଣ ଆଳୁ; କରବୀ ଆଳୁ—
Ṛushikanda Cassava.

ଋଷିକଳ୍ପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଋଷି = ମୁନି; ଭୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. କଳ୍ପ)—
Ṛushikalpa ମୁନିଙ୍କ ପରି—Sagelike; saintlike; saintly.
(ଯଥା—ପିତୃକଳ୍ପ; ଗୁରୁକଳ୍ପ)

ଋଷିକୁଲ୍ୟା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଋଷିମାନଙ୍କ କୃତ କୁଲ୍ୟା; ଋଷି = ମୁନି + କୁଲ୍ୟା = ଖାଲ; ନାଳ)—
Ṛushikulyā ୧ । ଋଷିମାନଙ୍କ କୃତ କୃତ୍ରିମ ନଦୀ ବା ନାଳ—
1. A canal excavated by sages.
୨ । ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳର ନଦୀବିଶେଷ—
2. A river in Ganjam (Madras)
[ଦ୍ର—ଏହା ଋଷିମାଲ ପର୍ବତରୁ ବାହାର ପୂର୍ବମୁଖ ହୋଇ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି । ସରକାର ଏଥିରେ ଆନିକଟ କରି କେନାଲ୍ କରିଅଛନ୍ତି ଓ କେନାଲଦ୍ୱାରା ଖେତକୁ ଜଳ ପଡ଼ାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛନ୍ତି । ପାଣ୍ଡବମାନେ ବନବାସ କାଳରେ ଏହି ନଦୀର ଉତ୍ତରବର୍ତ୍ତୀ ହରଣ୍ୟକା ବନରେ ବାସ କରିଥିଲେ ।]
ପାଞ୍ଚଜନ ପରେ କରିବାକୁ ଶୁଦ୍ଧସ୍ନାନ
ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀକୁ ଜଲେଜ ଅବମାନ । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଋଷି ଜଟା ଛିଣ୍ଡାଇ ମରିବା—ଦେ. ପ୍ରବାଦ—ଋଷି ବାଳ ଛିଣ୍ଡାଇ ମରିବା (ଦେଖ)
Ṛushi jaṭā chhiṇḍāi maribā Ṛushibāla chhiṇḍāi maribā (See)

ଏ ସଂସାରରୁ ଦେ ନ ହେବ ମୁକ୍ତ
ଋଷି ଜଟା ଛିଣ୍ଡାଇବେ ଜନ୍ମ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭକ୍ତି. ଭକ୍ତଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ଋଷିପଞ୍ଚମୀ—ସଂ ବି—ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ—The fifth day of the bright fortnight of the month of Bhādra.
Ṛushipañchamī
[ଦ୍ର—ଭାଦ୍ରମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ୪ ଥୀ ବା ୫ ମୀ ଦିନରେ ଅପରାହ୍ଣକୁ ପଞ୍ଚମୀ ଥିଲେ ସେ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସନ୍ତାନ ବୃଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥ ବଳାମିଶ୍ର ଋଷିଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ବ୍ରତ ପାଳନ୍ତି । ଏଥିର ବାକ୍ୟ—
ଭାଦ୍ରୋତିରେଽପରାହ୍ଣେ ତୁ ପଞ୍ଚମୀ ସତ୍ତ ତିଷ୍ଠତି ।
ବଳାମିଶ୍ର ଋଷିଃ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ପୂଜ୍ୟଃ ସନ୍ତାନବୃଦ୍ଧୟେ । ଶବ୍ଦରତ୍ନ. ପଞ୍ଜିକା ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	ଓ	ଢ଼

ଋଷି ବାଳ ଛଣ୍ଡାଇ ମରିବା (କଥା)—ଦେ. ବ୍ୟ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ, Ṛushi bāḷa chhiṇḍāi maribā ବ୍ୟକ୍ତିଜନକ ବା କ୍ରୋଧଜନକ (କଥା) (ଏହିପରି କଥା ଯେ, ଛାଡ଼ା ଶୁଣିଲେ ଋଷିଙ୍କ ପରି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଅକ୍ରୋଧୀ ବା ଧୀର ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବା ଦୁଃଖ ହୋଇ ଅପଣା ମସ୍ତକର କେଶକୁ ଛଣ୍ଡାଇ ପକାଇବେ ।)—(a matter) Which will make even a sage foam with rage.

ଋଷିମାଳ ପର୍ବତ—ଦେ. ବ୍ୟ—ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀ ଗଞ୍ଜାମର ଯେଉଁ ପର୍ବତରୁ Ṛushimāḷa parbata ବାହାର ଅଛି—A mountain in the district of Ganjam from which the Ṛushikulyā river has risen.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅନେକ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି ଓ ସେହି ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କରୁ ବେଳେ ବେଳେ ସଂଙ୍କୀର୍ତ୍ତନର ସ୍ୱରଲହରୀ ଶୁଣାଯାଏ ।]—

ଋଷିମୁଖ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଋଷ୍ୟମୂକ)—ଋଷ୍ୟମୂକ (ଦେଖ)— Ṛushimukha Ṛushyamūka (See)

ଋଷିମୁଖେ ଦୃଷ୍ଟିପଡ଼ିବା ଅର୍ଥ; ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ମରଣ ହୋଇବା—ବଶ୍ୱନାଥ. ଦ୍ୱାଦଶଗୁମାସ୍ୱାଦ ।

ଋଷିଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ଋଷିମାନଙ୍କ ଋଣ ପରିଶୋଧ Ṛushijajña କରିବା ପାଇଁ ଯଜ୍ଞସ୍ୱରୂପ)—ବେଦାଧ୍ୟୟନ—The study of the Hindu scriptures.

ଋଷିରେଖା—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଜ୍ୟୋତିଷପରିଭାଷା)—ଭୂବୃତ୍ତରେଖାଠାରୁ Ṛushirekhā ମେରୁଦ୍ୱୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରେଖାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯାଇଥିବା କଳ୍ପିତ ରେଖା—(astronomy) An imaginary line passing from the equator to the poles and cutting the elleptic.

ଋଷିଲୋକ—ସଂ. ବ୍ୟ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ଋଷିମାନେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ ପରେ Ṛushiloka ଯେଉଁ ଲୋକରେ ଯାଇ ବାସ କରନ୍ତି—The abode of the deceased sages.

ଋଷୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଋଷିର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ— Ṛushī The feminine of Ṛushi

ଋଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଋଷ ଧାତୁ=ସିବା+ତ)—ଶ୍ୱେତବିନ୍ଦୁରେ ଚିତ୍ରିତ Ṛushṭa ହରିଣ—White spotted deer or antelope.

ବ୍ୟ—ଅଶୁଭବାଚକ—Ominous; portentious.

ଋଷ୍ଟି—ସଂ. ନ. (ଋଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. କ୍ତି)— Ṛushṭi ୧ । ଗ୍ରହଦୋଷ—

1. Bad influence of planets.

୨ । ଅଶୁଭ—2. An evil.

୩ । ଦ୍ୱିଧାର-ବିଶିଷ୍ଟ ଖଡ୍ଗ—

3. Double edged sword.

ଋଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଋଷ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କ୍ୟପ୍)— Ṛushya ୧ । ଶ୍ୱେତବିନ୍ଦୁ ଚିତ୍ରିତ ବା ଶ୍ୱେତପଦଯୁକ୍ତ ହରିଣ— (ଋଷ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Dappled or white-footed antelope.

୨ । ଶୀଘ୍ରଗାମୀ ମୃଗବିଶେଷ—

2. A flat-footed antelope.

ଋଷ୍ୟମୂକ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଋଷ୍ୟ=ମୃଗ+ମୂକ=ମାରିବା; Ṛushyamūka ଜର୍ଜ୍ଜରିତା ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁଠାରେ ମୃଗମାନେ ଉତ୍ସାହଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଓ ମାରିବା ହୋଇ ଚରୁଥାନ୍ତି)—ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶସ୍ଥ ପର୍ବତବିଶେଷ (ଏଠାରେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସହିତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦିନକେତେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ଓ ସୁଗ୍ରୀବ ବାଲିର ଭୟରେ ଏହିଠାରେ ଯାଇ ଲୁଚିଥିଲେ । କାରଣ ସେ ପର୍ବତକୁ ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ବାଲି ଯାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା)—A mountain in southern India where Rama lived for some time with Sugriba.

ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଋଷ୍ୟ=ମୃଗ+ଶୃଙ୍ଗ=ଶିଙ୍ଘ=ମୃଗର Ṛushyaśṛunga ଶିଙ୍ଘ ଭଳି ଯାହାଙ୍କର ଶିଙ୍ଗ ଥିଲା)—ବିଭାଣ୍ଡକ ମୁନି ପୁତ୍ର ମୁନିବିଶେଷ—A sage who could bring about rain by his austerities.

[ଦ୍ର—ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ କଶ୍ୟପପୁତ୍ର ବିଭାଣ୍ଡକ ମୁନିଙ୍କ ଔରସରେ ଦ୍ୱାଦଶାବ୍ଦଯ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଦମ ଉଗଙ୍କ କନ୍ୟା ମୃଗ ରୂପିଣୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ମୃଗୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ପିଲା ବନ ପିତାଙ୍କ କୌଶିକୀ ନଦୀ-ତୀରସ୍ଥ ଆଶ୍ରମରେ ବଢ଼ି ପିତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ଅଙ୍ଗ ଦେଶରେ ୧୨ ବର୍ଷ ବର୍ଷା ନ ହେବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ରାଜା ଲୋମପାଦ ଏହାଙ୍କୁ ଅଣାଇବାରୁ ସେ ରାଜ୍ୟରେ ଇନ୍ଦ୍ର ବୃଷ୍ଟି କଲେ । ରାଜା ଦଶରଥ ତାଙ୍କ କନ୍ୟା ଶାନ୍ତାଙ୍କୁ ରାଜା ଲୋମପାଦଙ୍କୁ ପାଳିବାକୁ ଦେଇ ଥିଲେ । ଲୋମ-ପାଦ ଉକ୍ତ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦାନ କଲେ । ଅପୁତ୍ରକ ଦଶରଥଙ୍କ ପୁତ୍ରେଷ୍ଟି ଯଜ୍ଞରେ ଦଶରଥଙ୍କ ଅମତ୍ୱରେ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଓ ଏହାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଫଳରେ ଯଜ୍ଞଭରୁ ଋଷଣ କରି ଦଶରଥଙ୍କର ତିନ ରାଣୀ ଗର୍ଭ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମ କଲେ ।]

ବ୍ୟ. ବିଣ. ପୁଂ—ହରିଣ ପରି ଶୃଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—

Having horns like an antelope.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେସବୁ ଏ ପୃଷ୍ଠାବୋଉରେ ନ ମିଳିବା ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିଯାକ ବନ୍ଦିର ବପଟାର ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବର୍ଷୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ବର୍ଷ୍' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବଡ୍ ଦେଖିବେ ।

ଋ

ଋ—ସଂ. ବି— ଦୀର୍ଘ ଋ; ଅଷ୍ଟମ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ (ଏହାର ଓଡ଼ିଆରେ
Ṛū ଉଚ୍ଚାରଣ ରୁ; ବଙ୍ଗଳାରେ ଋ
ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ପୂର୍ବ୍ବୀ)— The eighth vowel with a sound of long Ṛū or Roo.

[ଦ୍ର— ଏ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ନାହିଁ ।]

ସଂ. ବି— ୧ । ଶିବ—1. Śiba.
୨ । ଦୈତ୍ୟ—2. Demon.
୩ । ସ୍ୱର୍ଗ—3. Heaven
୪ । ବାକ୍ୟାରମ୍ଭ—
4. Beginning of a sentence.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— ୧ । ଦନ୍ତ—
1. The mother of the demons.
୨ । ଅଦନ୍ତ—2 The mother of the Gods.
୩ । ଦନୁ—3. The mother of Dānabas.
୪ । ଗତି—4 Motion.
୫ । ରକ୍ଷା—5. Protection.
୬ । ସ୍ମୃତି—6. Memory.
୭ । ମାତା—7. Mother.
୮ । ଅଷ୍ଟମୀ—8. The eighth day of the lunar fortnight.
୯ । ବାମ ନାସିକା—9. The left nostril.

ଦେ. ଅ—୧ । ଭୟ—1 Interjection denoting fear.
୨ । ନିନ୍ଦା—2. Censure.

ଋକାର—ଦେ. ବ—ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ଏ ସ୍ୱର ଯୋଗ ହେବାର
Ṛukāra ଚିହ୍ନ ' ୃ ' ଏହା ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ତଳରେ ବସିଥାଏ—
The sign ' ୃ ' attached below consonants when this vowel is added to it.

[ଦ୍ର— ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଋ ଅକ୍ଷରର ବା ୃ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ।]

ଋଫଳା— ଦେ. ବ— ଋକାର (ଦେଖ)
Ṛuphalā Ṛukāra (See)

ଋମାତ୍ରା— ଦେ. ବ— ଋକାର (ଦେଖ)—
Ṛumātrā Ṛukāra (See)

ଌ

ଌ—ଦେ. ଦ୍ରବ୍ୟ ଌ—ନବମ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ । (ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ଦନ୍ତ । ଏଥିର
Lu ଉଚ୍ଚାରଣ ଓଡ଼ିଆରେ ଲୁ ବା ଲୃ ଓ ବଙ୍ଗଳାରେ ଲି ବା ଲୃ)—
—The 9th. vowel with the short sound of Lu or Lru in Ordiā.

[ଦ୍ର— ଏ ଅକ୍ଷରଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ନାହିଁ ।]

ସ. ବି. ପୁଂ.— ୧ । ପର୍ବତ—1. Mountain.
୨ । ଶ୍ରୀଧର—2. Bishṇu.
୩ । ରୁଦ୍ର; ମହେଶ୍ୱର—3. Mahādeba in his incarnation of 'Rudra'
୪ । ଦେବେନ୍ଦ୍ର—4 Indra, the king of the Gods.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.— ୧ । ପୃଥିବୀ—1. The earth
୨ । ଅଦନ୍ତ—2. The mother of the Gods.
୩ । ନବମୀ ଦେବତା—3. The Deity presiding over the ninth day of the lunar fortnight.
୪ । ପରମା ଦେବତା—4. The Goddess of the Universe.

ଌକାର—ଦେ. ବ.—ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ନିମ୍ନରେ ଏହି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତ
Lukāra ହେବାର ଚିହ୍ନ 'ଃ'— The sign 'ଃ' joined below a consonant to indicate the addition of this sound.

[ଦ୍ର— ଏହି ଅକ୍ଷରଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟବହୃତ ନାହିଁ ।]

ୠ

ୠ—ଦୀର୍ଘ ଌ—ସଂସ୍କୃତ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଦଶମ ସ୍ୱର ଏବଂ ହ୍ରସ୍ୱ ଌ ର ଦୀର୍ଘ
Lu ଆକାର (ଓଡ଼ିଆରେ ଏ ଅକ୍ଷର ଚଳେ ନାହିଁ)—
The long Lu.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ଭ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଌ	ଐ	ଥକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ରୁବନ୍ଧଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୰୍ଷ	ସ	ସ	ଙ୍ଗ	ଇଥ	ଙ୍ଘ	ନ୍

ଏ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଏକାଦଶ ସ୍ୱର; ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଦଶମ ସ୍ୱର ।(ଏହାର E ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ ଓ ତାଲୁ)—The eleventh vowel of the Sanskrit and the tenth of the Ordia language. It is pronounced as the first english alphabet 'A' uttred alone; the first english alphabet.

ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ବିଷ୍ଣୁ— Bishnu

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୃଥିବୀ—The earth

ଏ ୧ । ଦେ. ଷର୍ବ—ପୁଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କ୍ଲୀ (ସଂ. ଏତତ୍)—

(କ) ଏହା; ଏହି; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—

ଇନି; ଏ 1. (a) This; it (specific person or object).

ଏଁ; ଇଁସ; यह (ଯଥା—କଥାଗୁଡ଼ାକ ମୋର ଏ କାନରେ ପଶି ସେ କାନରେ ବାହାର ଯାଉଅଛୁ ।)

(ଖ) କଥକର ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—

(b) The person or thing in front of the speaker.

ଦେ. ବିଣ—ଉପସ୍ଥିତ; ବର୍ତ୍ତମାନ (ଯଥା—ଏ କାଲ)— Present.

ଓହେ; ଓ ଆ; ଆଜୀ ଦେ. ଅବ୍ୟୟ—୧ । ସମ୍ବୋଧନ; ଆହ୍ୱାନ; ଅନୁରୋଧ; ଆମନ୍ତ୍ରଣ; ହେ; ଥହେ; ରେ—

1. Interjection used in calling, inviting, requesting and addressing; oh !; eh !; o !.

(ଯଥା—ଏ ପୁଅ ! ମତେ ଟଙ୍କାଏ କାଢ଼ ଦେଖାଇଦେ)—

୨ । ଅସୂୟା; ଆଃ—Anger; disapproval—eh !

ଏ ୨ (ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦର ପରେ ଲଗେ; ଅର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତିର ଚତୁର୍ଥୀ ଆସୁ) ପାଇଁ—3. For.

ସେହି ଶିଖାଏ ଉପକଲେ; ବିଷ୍ଣୁ ବର୍ମା ବଳାଶିଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ଦେ. ସାଙ୍କେତିକ—ଏ ଦେଶୀୟ ଛାଡ଼ ପଢ଼ିରେ ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଉଲ୍ଲେଖ ଶେଷ କର ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ 'ଏ' ଲେଖାଯାଏ । ଏହି 'ଏ'ର ଅର୍ଥ "ଏ ବିଷୟ ଏହି" ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ଲେଖାମାତ୍ର ବିଷୟ ଏଠାରେ ଶେଷ ହେଲା । ଏହି 'ଏ'କୁ ଲେଖି ଅନ୍ୟ ଯତିଛନ୍ଦ ବା ପ୍ରକରଣ ନୂତନ ଧାଡ଼ିରେ ଆରମ୍ଭ କରି ସେହି ଧାଡ଼ିରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଷୟ ଲେଖାଯାଏ । ଏହି ପ୍ରୟୋଗ ବେଳେ 'ଏ'ର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଗାର ଦିଆଯାଏ—

(An abbreneation used in letters)—'so much for this matter'.

ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୟ—ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ପ୍ରୟୋଗ (ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଲଗେ)—Letter affixed to another word to denote.

୧ । ବହୁବଚନ; ମାନେ (ଯଥା—ପିଲ୍ଲଏ ଖେଳୁଛନ୍ତି—

1. Plural.

ଚଉଦେ ଚଉଦ ବାଣ ମାଇଲେ; ଚଉଦ ଚାଣେ ଚା ଘର ବାନ୍ଧିଲେ ।

ବଳରାମ. ଚତୁରବ୍ୟୟଗ ।

୨ । ଏକବଚନାର୍ଥକ; ମାନ୍ୟାର୍ଥରେ—ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. Respectful singular.

(ଯଥା—ମିଶ୍ରେ; ପଣ୍ଡିତାଏଙ୍କେ; ଷଡ଼ଙ୍ଗିଏ; ଧଉପସ୍ତିଏ ।)

କୋଇରେ ଛନ୍ତୁ ଶେଜାଥେ—ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । ୭ମୀ ବିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନ; ସ୍ଥାନ ଓ କାଳାର୍ଥକ ଅଧିକରଣରେ; ରେ, ଠାରେ—3. In.

(ଯଥା—ଘରେ ଭାତ ନାହିଁ; ଠାଏ ଠାଏ ଦୋକାନ ବସିଛି ।)

ଉତଉତ ବାଲୁ ନାଃସରବ ଗର ପରେ ନସ୍ପଯୁର୍ଗୁ—

ବିରସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋରଭଙ୍ଗ, ଉ-ଗୀତ ।

୪ । ନିରୂପଣାର୍ଥକ ବା ନିଶ୍ଚୟାର୍ଥକ —ମାତ୍ର; ହିଁ—

4. Certainty; affirmative.

(ଯଥା—ସଂସାରେ ଜନ୍ମିଥାଇଁ ଦନେ ତ ମରିବା; ତେବେ ଏତେ ମାୟା ଲାଗିଛି କଅଁ ?)

୫ । ଏକସଂଖ୍ୟାର୍ଥକ ବା ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥକ— ଟା; ଟାଏ; ଟିଏ—

5. One; only.

(ଯଥା—ଘଡ଼ିଏ ଦୁଧ; ଚାଳେ ପାଣି; ଗୋଟାଏ କାଳଲୁଣି ।)

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାଏ ଗାଏ, ଗୁଣାଙ୍କି ଯୁଗଚୂଡ଼—ଉଗ ।

୬ । ତୃତୀୟା ବିଭକ୍ତିରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ୱାରା; ସାହାଯ୍ୟରେ—

6. By; with; with the help of.

ଭାଇ ତ କାଣ ମୋହନବଂଶୀ ଉଦେ—

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋରଭଙ୍ଗ, ଉ-ଗୀତ ।

୭ । ଅନ୍ୟ ଅକାରାନ୍ତ ବା ଆକାରାନ୍ତ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ—ଏକ; ଗୋଟିଏ—7. One.

ଏତେ ମଣ୍ଡପେ ଥୋଇଲେ; ମୁଖକି ବଳେ ବିସ୍ତରିଲେ—

ରୁଦ—ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ନଥିଲେ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେତେବେ ଏ ପ୍ରକାରଭେଦରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ବେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୂ' ବେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍ଲା' ବେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ବେଖିବେ ।

[ଦ୍ର— ଯେବେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ଅକାରାନ୍ତ ହୁଏ ତେବେ 'ଏ' ଅ ବା ଆ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ 'ଏ' ହୁଏ । ଯଥା— ପୁଅ; ପୁଏ; ବ୍ୟଞ୍ଜନାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ମାଆ; ମାଏ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଏକାରଁ ହୁଏ; ଯଥା—ମଣ୍ଡଁ; ମଣ୍ଡେ; ଅନ୍ୟ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ବା ସ୍ୱର-ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ତ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ 'ଏ' ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରହେ; ଯଥା – ଗାଇଏ; ନାରୀଏ; ଭାଲୁଏ ଇତ୍ୟାଦି; ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଆ' ଥାଏ ସେଠାରେ 'ଏ' ଯୁକ୍ତ ହେଲେ 'ଆ' ସ୍ଥାନରେ ବିକଳ୍ପରେ 'ଏ' ଓ ଏକାର ହୁଏ; ଯଥା— ପିଲ୍ଲ—ପିଲ୍ଲଏ; ପିଲ୍ଲେ ।]

୮ । କ୍ରିୟାର ରୂପରେ ପ୍ରଯୋଗ—

ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ, ଏକବଚନ, ନଭ୍ୟବର୍ତ୍ତମାନକାଳ—ଯଥା —ମୁଁ ଖାଏଁ ।
ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ, ଏକବଚନ, ନଭ୍ୟବର୍ତ୍ତମାନକାଳ—ଯଥା—ସେ ଯାଏ ।
ଶ୍ରାହ୍ୱବଚନ ବୋଲେ—ଭବଦୂର୍ଜ୍ଜ. କଶୋଉତଙ୍କୁ: ଚ-ଗୀତ ।

8. An inflection added to verbs to denote present tense

୯ । କ୍ରିୟା ବିଶେଷଣ ପ୍ରଯୋଗ (ଯଥା—ଧୀରେ ଧୀରେ ବାଟ ଚାଲିବ; ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛି)—

9. An adverbial affix

୧୦ । ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ—(କ) ସମ୍ବନ୍ଧ ରେ--

10. (a) With

ଯଥା—ଜହ୍ନରେ ଦୁଖେ ଏ ମନେ—ଭବଦୂର୍ଜ୍ଜ. କଶୋଉତଙ୍କୁ: ଉ-ଗୀତ ।

(ଖ) ଅବସ୍ଥାରେ—

(b) In the condition or state of.

ଉଜା ଦେବା ଦନେ ଅଉଟଣ ଉଗ୍ରସେନ—

ଭବଦୂର୍ଜ୍ଜ, କଶୋଉତଙ୍କୁ: ଉ-ଗୀତ ।

ଏ ଅବଧି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ଅବଧି)—

E abadhi ୧ । ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—1 Up to date.

ଏଁ ଅବଧି ୨ । ଆଜଠାରୁ – 2. Henceforth.

ଅବଦକ; ଅବସେ

ଏଆଡ଼୍ (ଇତ୍ୟାଦି)— ଇଆଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Ēārḍ (etc) Iārḍa etc (See)

(ସେଆଡ଼—ବିପରୀତ)

ଏଆଡ଼କୁ – ଦେ. ଅ—୧ । ଇଅଡ଼କୁ (ଦେଖ)

Ēārḍaku 1. Iārḍaku (See)

ଏବେ ୨ । ବର୍ତ୍ତମାନକୁ; ସମ୍ପ୍ରତି—

ଇଁଧରକୋ; ଅବ 2. At present.

(ସେଆଡ଼କୁ— ବିପରୀତ) ୩ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ—3. In future

ଏଆଡ଼ ସେଆଡ଼ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଇତସ୍ତତଃ ହେବା—

Ēārḍa seārḍa hebā 1. To move here and there

ଇଦିକ ଉଦିକ ହଓୟା

ଇଁଧର ଉଁଧର ହାନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଭଲ ନେବା—

2. To look after both sides.

ଏଆଡ଼କା—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଇଆଡ଼କା (ଦେଖ)

Ēārḍikā Iārḍakā (See)

ଏଆଡ଼କି—ଗ୍ରା. ଅ—ଇଆଡ଼କୁ (ଦେଖ)

Ēārḍiki Iārḍaku (See)

ଏଆଡ଼ୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ଅ—ଇଆଡ଼ୁ (ଦେଖ)

Ēārḍu (etc) Iārḍu (See)

(ସେଆଡ଼ୁ – ବିପରୀତ)

ଏଆଡ଼େ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏହି ଦିଗରେ—

Ēārḍe 1 In this direction.

ଏଦିକେ; ଇଦିଗ ୨ । ଏହି ଦେଶରେ—

ଇସଆର 2. In this country.

(ସେଆଡ଼େ—ବିପରୀତ) ୩ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ—

3 In this place.

୪ । ଏହି ଦିଗକୁ; ଏହି ସ୍ଥାନକୁ; ଏଠାକୁ—

4. To this place or direction.

(ଯଥା—ତୁମେ ଏଆଡ଼େ ଆସ ।)

୫ । ଏହି ପାଖରେ—5. On this side.

୬ । ଏହି ବାଟେ— 6. This way.

ଏଆଡ଼େ ସେଆଡ଼େ—ଦେ. ଅ. (ସମ୍ବନ୍ଧର ଶବ୍ଦ)—ଏଣେତେଣେ—

Ēārḍe seārḍe Here and there.

ଇଦିକ ଉଦିକ ଏ ସକାଶୁ ରଥ ଦୋଇଣ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ;

ଇସଆର ଉସଆର ଏଥଡ଼େ ସେଥଡ଼େ ଗଲ ସେ ଦେଲେ ନସ୍ତୁ—

କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଏଆଡ଼େ ସେଆଡ଼େ ଥିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୁଇ ବିପରୀତ ପକ୍ଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ

Ēārḍe seārḍe thibā ମିଶିବା—To mix with both

ଇଦିକେ ଉଦିକେ ଥାକା the opposite sides.

ଇସଆର ଉସଆର ରହନା; ଇଧର ଉଧର ରହନା

ଏଆଡ଼େ ସେଆଡ଼େ ହାତ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ମୃଦଙ୍ଗର ଦୁଇ ପିଠିରେ

Ēārḍe seārḍe hāta māribā ହାତ ମାରିବାର ଉପମାରୁ)—

ଇଦିକେ ଉଦିକେ ହାତ ମାରା ୧ । ଦୁଇ ବିପରୀତ ପକ୍ଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବା--

ଇଧର ଉଧର ହାତ ମାରନା 1. To mix with both the sides.

୨ । ଖଣ୍ଡଖାଣ୍ଡ ଭାବି ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଚୋରି କରିବା—

2. To commit theft to pilfer

ଏଇ – ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ—(ସଂ. ଏତଦ୍)—ଏହି; ଏହା—

Ei This; it.

ଏଇ ବି. ବିଶ—ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏଠାରେ—Now; here.

ଇସ; ଯହ ବିଶ—୧ । ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ; ଉପସ୍ଥିତ—

1. Present; in front.

୨ । ପ୍ରସଙ୍ଗୋକ୍ତ —2. Under consideration;

which is being talked about

ଏଇ କଥାକୁ, ନାଆ ପେଲ୍‌ଟେର ଉଲ୍ଟବରୁ—ଚଗ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍ସ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ଌ	ପ୍ସ	ଅତୀତ୍ତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଂ	ଇଥ	ଷ	ନ୍

ଅ. ଦେ—୧ । ଦେଇଟ୍ଟ—1. Look here
ଏଇ ତ ମେଲଣି ଦେନ ବାଲ ପରଥାରେ—ମଧୁସୂଦନ. ବସ୍ତ୍ରଗଥା ।
୨ । (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁଦୃତ)—ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Just now.
(ଯଥା—ମୁଁ ଏଇ ଅହେଲ ବୋଲ ଜାଣ—

ଏଇଥା—ଗ୍ରା. ସର୍ବ—୧ । ଏଡ଼ା; ଏତ୍ତକମାତ୍ର—
Eiā 1. This much only
ଏହି ୨ । ଏହୁତା; ଏଡ଼ାହିଁ—2. This only.
यह ୩ । ଏଡ଼ାମଧ୍ୟ—3. This also; this too.

ଏଇଆଡ଼ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ଅ—ଇଆଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Eiārda (etc) Iārda etc (See)

ଏଇଓ—ଦେ. ଅ—ମନୋଯୋଗ ଆକର୍ଷଣପୂର୍ବକ ସମ୍ବୋଧନ—
Eio (interjection) Heigh ho

ଏଇ କଥାକୁ, ନାଆ ପେଲ୍ ଦେଲ୍ କଲିକତାକୁ—ଦେ. ନ୍ୟାସ୍ୱ—ସାମାନ୍ୟ
Ei kathāku nāā peli deli kalikatāku କଥାରେ ବଡ଼ ଆୟୋଜନ କରବାର ଦେଖାଗଲେ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ଏହ ସାମାନ୍ୟ କଥା ପାଇଁ ଏତେ ବଡ଼ ଆୟୋଜନ କଲ୍—
A saying used when unduly big arrangements are done for petty things; literally it means—for this simple matter one had to send a boat to Calcutta!

ଏଇକ୍ଷଣି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ + କ୍ଷଣ)—
Eikshaṇi ୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—1. Now.
ଏଖୁନି ୨ । ଆଜିକାଲି—2. Now a days.
अभी ୩ । ଏହ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ— 3. Just now.

ଏଇକ୍ଷଣିକା—ଦେ. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikshaṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଖିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhiṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଖିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ.—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhiṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଖଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhaṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଖଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhaṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଖରାଜାତ ଖର୍ଚ୍ଚ ମାହାଲ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଇଖ୍ତିୟାର୍=ଖରଚ; Eikharājāta kharchcha māhāla ଖରଚ ଚଳାଇବା-ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାହାଲ ବା ଜମିଦାରୀ)—୧୮୧୮ ଏବ ୧୮୭୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ସେଉଁ ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ପୁରୀର ରାଜାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଖଣ୍ଡ ଦେଲେ—
Name of a Zamindary in the district of Puri which the British Government handed over to the Rājā of Puri for meeting expenses of the worship of Lord Jagannātha.
[ଦ୍ର—ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ୧୮୦୪ ସାଲରେ ଖୋରଧା ଅଧିକାର କରିବା ପରେ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ସେବାଖରଚ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଦେଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ହିନ୍ଦୁଦେବତାଙ୍କ ପୂଜାଖରଚ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେବା ବିଷୟରେ ଆପତ୍ତି ଉଠିବାରୁ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ମନ୍ଦିରର ଖରଚ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ଛାଡ଼ ଦେଲେ । ଏହାକୁ ଏଇଖରାଜାତ୍ ମାହାଲ କହନ୍ତି; ଏହ ମାହାଲରେ ପ୍ରଥମେ ୧୨୫ ଟି ମଉଜା ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହ ଜମିଦାରୀର ଆୟ ପୁରୀରାଜା ନେଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବା ଚଳାନ୍ତି ।]

ଏଇଖିଣି—ଗ୍ରା. କି ଈଣ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhiṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଖିଣିକା—ଗ୍ରା. କ. ଈଣ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eikhiṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଛଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhaṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଛକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଛିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhiṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଛିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhiṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhuṇi Eikshaṇi (See)

ଏଇଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Eichhuṇikā Eikshaṇi (See)

ଏଇଟା—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ; ସଂ. ଏତତ୍) —ଏଡ଼ା—
Eiṭā (used in derision) This.
ଏଟା
ଏଠା

ଏଇଟି—ଗ୍ରା. ସର୍ବନାମ. (ସଂ. ଏତତ୍) (ଆଦର; ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା ଅର୍ଥରେ)—ଏଡ଼ା; ଏହ—
Eiṭi (used in fondness) This.
ଏଟି
यह

ଏଇଠୁଁ—ଗ୍ରା ଅ. (ସ ଏତତ୍ ଓ ସ୍ଥାନ) —୧ । ଏହ ସମୟରୁ—
Eiṭhauñi 1. Henceforth.
ଏଇଥେକେ ୨ । ଏହ ସ୍ଥାନରୁ; ଏହ ଠାରୁ—
अबसे 2. Hence; from here.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିବା ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ; ଏଉଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅଙ୍କିତ ଦୋଳଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ୩୦ ଦୋଳରେ, ତିଯେ ଏ ଦ୍ୱିତୀୟୋଷ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କି ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଗଯତ ୨ ବା ୧ ଅଙ୍କିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଗୋଡାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଗୋଡାଦେ; 'ଭୂତ' ର ମିଳରେ 'ବଟ' ଦେଖିବେ; 'ଦଧି' ର ଗାଇରେ 'ବଛୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ଗାଇରେ 'ଅଳ୍ପ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ଗାଇରେ 'ଅଇଚ୍ଛ' ଦେଖିବେ

ଏଇଠା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଏହିସ୍ଥାନ; ଏଠା—
Eiṭhā This place.
ଏହିଖାନ [ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଏଇଠାକୁ, ଏଇଠାରୁ, ଏଇଠାର, ଇସଜଗହ ଏଇଠାରେ ଇତ୍ୟାଦି ରୂପେ ଯଥାକ୍ରମେ ଦ୍ୱିତୀୟା, ପଞ୍ଚମୀ ଷଷ୍ଠୀ ଓ ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତିର ରୂପ ଧାରଣ କରି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
ଗ୍ରା. ବିଶ—ଏ ସ୍ଥାନର—Of this place.

ଏଇଠାଇଁ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ + ସ୍ଥାନେ)—ଏହିଠାରେ—
Eiṭhāiñ Here; at this place.
ଏହିଖାନେ
यहाँ

ଏଇଠି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିଠାଇଁ—Here: at this place.
Eiṭhi

ଏଇଠିଁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିଠାଇଁ—Here; at this place.
Eiṭhiñ

ଏଇଠିକା—ଦେ. ବିଶ—ଏହି ସ୍ଥାନର—
Eiṭhikā Of this place.
ଏଖାନ୍‌କାର
इधरका

ଏଇଠିକାର—ଗ୍ରା. ବିଶ—ଏଇଠିକା (ଦେଖ)
Eiṭhikāra Eiṭhikā (See)

ଏଇଠିକି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇ ସ୍ଥାନକୁ ; ଏଠାକୁ—
Eiṭhiki To this place.
ଏଖାନେ
यहाँ

ଏଇଠୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହି ସ୍ଥାନରୁ ; ଏଠାରୁ—
Eiṭhu From this place; hence.
ଏଖାନଥିକେ
यहाँसे

ଏଇଠୁଁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇଠୁ (ଦେଖ)
Eiṭhuñ Eiṭhu (See)

ଏଁଇଠେଇଁ—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଏଠାରେ; ଏ ସ୍ଥାନରେ—
Eiṭheiñ 1. Here; at this place.
ହେଥାୟ, ଓଖାନେ ୨ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ—2. In this locality.
यहाँ ୩ । ପ୍ରସଙ୍ଗର ଏହି ଅଂଶରେ—
3 In this part of the narrative.

ଏଁଇତା—ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଏତତ୍ ; ଏତର୍ହି)—
Eitā ୧ । ଏହା—1 This.
ଏହାଇ ୨ । ଏହାହିଁ; ଏତିକ—2. This much.
यह ୩ । ଏହାକି ବି—3 This only.
୪ । ଏହା ମଧ୍ୟ—4. This also

ଏଇଥି—ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଏତତ୍)—ଏହା—
Eithi This.

ଏଇ [ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ନ ହୋଇ ବିଭକ୍ତ୍ୟା ହୋଇଥାଏ
ଇସ (ଏଇଥିର, ଏଇଥିକୁ), ଅସ୍ଥା (ଏଇଥିରେ; ଏଇଥିଦ୍ୱାରା), ଅମ୍ଭୀ (ଏଇଥିରୁ), ଅଷ୍ଠୀ (ଏଇଥିର), ଅମ୍ଭୀ (ଏଇଥିରେ) ଏବ ଏଇଥିନମନ୍ତେ; ଏଇଥିପାଇଁ; ଏଇଥିଲାଗି; ଏଇଥି ସକାଶେ ଆଦ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଏଇ ନଗଦ—ଗ୍ରା. ଅ (ଏତତ୍ + ଅ. ନକ୍‌ଦ୍=ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପସ୍ଥିତ)—
Ei nagada ୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ—1. Now.
ଏଖୁନି; ଏହିନାଗାଦ ୨ । ଏହିକ୍ଷଣରେ; ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—
अभी; इसीघड़ी 2. Presently; just now.
୩ । ଗୋଡ଼େଗୋଡ଼େ—3. Immediately.

ଏଇ ନଗଦ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇ ନଗଦ (ଦେଖ)
Ei nagadi Ei nagada (See)

ଏଇନାଁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇ ନଗଦ (ଦେଖ)
Eināñ Ei nagada (See)

ଏଇନାଗେ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଇନଗଦ (ଦେଖ)
Eināge Ei nagada (See)

ଏଇନେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି ବିଶ—ଏଇ ନଗଦ (ଦେଖ)
Eine Ei nagada (See)

ଏଇ ବାଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—୧ । ଠିକ୍ ଏହାପରି; ଏହିପରି—
Ei bāge 1. Likewise; similarly.
ଏଇମତନ ୨ । ଏହି ପ୍ରକାରେ—2 In this manner; in
उसीतौरपर this way.
୩ । ଏହି ଉପାୟରେ—3. By this means.

ଏଇ ମାତ୍ର—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ— ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହିକ୍ଷଣି—
Ei mātra Just now.

ଏଇଲାଗେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ଲଗ୍ନ)—ଏଇନଗଦ (ଦେଖ)
Eilāge Ei nagada (See)

ଏଇଲେ—ଗ୍ରା. ଅ.—ଏଇଲାଗେ (ଦେଖ)
Eile Eilāge (See)

ଏଉଟା—ଦେ. ସବ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏହା—
Euṭā (used in derision) This.

ଏଉଟି—ଦେ. ସର୍ବ. (ଆଦର, ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା ଅର୍ଥକ)—ଏହା; ଏହ—
Euṭi (used in pity and affection) This.
ଏଉଟି ବି ମୋ ଦେ ଅଣ୍ଟ ସୁଦ୍ଧା । କୃଷ୍ଣଦି. ମଦାହରଣ. ୭୩ ।

ଏଉଡ଼—ଦେ. ବି (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଢାଉଁଟି—
Eurdi Belching.
ଢେକୁର
डकार

ଏଉଡ଼ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଢାଉଁଟି ମାରିବା—
Eurdi māribā To belch.

ଡକାରନା

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ଐ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ,ଅ	ଓ
୨	ଏ	ଊ	ଋ	ଌ	ଓ	ତାଲବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଁ,ଂ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏଉତ୍ତାରୁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ, ଏତଦ୍+ଉତ୍ତର)—୧ । ଏହା ପରେ—
Euttāru 1. After this; hereafter.
ଏରପର ୨ । ଆଜଠାରୁ; ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ—
इसकेबाद् 2. Henceforward

ଏଉତା—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଏତଦ୍ ବେଳା)—ଦିନର ଏହି ଔଳ; ଦିନର
Eutā ଏହି ଅଂଶରେ; ଦିନର ଏହି ବେଳାରେ (ସକାଳବେଳା ବା
ଏ ବେଳା ଅପରବେଳା)—This time or part of the
इसवक्त् day; this forenoon or this afternoon.

ଏଉଳା—ଦେ. ଅ.—ଏଉତା (ଦେଖ)
Eoḷā Eotā (See

ଏଉଳ—ଦେ. ଅ—ଏଉତା (ଦେଖ)
Eoḷi Eotā (See;

ଏଁ—ଦେ. ଅ.—ଆଃ; ଓଦ୍ଦା—(ନଞ୍ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ)
Eñ Interjection used in—
ଉଃ ୧ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ—1 Wonder.
ଅହୋ ୨ । ପ୍ରଶଂସା—2. Praise; approval
୩ । ଘୃଣା—3. Contempt
୪ । ଅନୁତାପ—4. Regret.
୫ । ବିଦ୍ରୂପ ବା ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି—5 Jest; satire.

ଏଁ—ଦେ. ଅ. (କ) ହଁ; ହାଁ—
Eñ O yes; (Interjection used in.)
୧ । ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର—
1. Giving reply, responding to a call.
୨ । ଅବଜ୍ଞା—2. Disregard
୩ । ନିଷେଧ—3. Prohibition
(ଖ) କ୍ରିୟାର ରୂପରେ ପ୍ରୟୋଗ; ନଭ୍ୟତ୍ରକୃତ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନରେ ଯଥା—ମୁଁ ନଉ କଉରୁ
ଯାଏଁ—An inflection added to a verb in present tense 1st person singular.

ଏଁକଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ, ଓ କି ବଣ—ଏକଲା; ଏକାକୀ—
Eñklā Alone

ଏଁଟ୍ରାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ଘୃଣାର୍ଥକ)—ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ
Eñṭrāibā ଅନାଇ ରହିବା—To stare at.

ଏଁଟ୍ରେଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଏଁଟ୍ରାଇବା (ଦେଖ)
Eñṭreibā Eñṭrāibā (See)

ଏଁସ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ. ଶୂଦ୍ର ବ୍ୟବହୃତ). ଅ—ଏ ବର୍ଷ; ଏ ସନ—
Eñsa This year

ଏଁହେଁ—ଦେ. ଅ—ନାଁ—No; interjection used in—
Eñheñ ୧ । ନିଷେଧ—1. Prohibition
୨ । ନାହିଁ—3. Negation

ଏକ୍—ଦେ. ବ ଓ ବଣ. (ସଂ. ଏକ)—ଏକ—
Ek One.
एक
एक

ଏକ୍ଖଣ୍ଡିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଏକକାନକଆ (ଦେଖ)
Ekkhaṇḍiā Ekakānikiā (See)

ଏକଜାମିନ୍—ବୈଦେ. ବ, (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ବ ଓ ଏକ୍ଜାମିନ୍
Ekjāmin କି)—ପରୀକ୍ଷା; ବିଦ୍ୟାପରୀକ୍ଷା—
ଏଗଜାମିନ Examination.
इमतिहान

ଏକ୍ଜାମିନ୍ ଦେବା—ଦେ. କି. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍-)—
Ekjāmin debā ପରୀକ୍ଷାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
ଏଗଜାମିନ ଦେଓୟା To appear at an examination.
इमतिहान देना

ଏକ୍ଜାମିନର—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନର୍)—
Ekjāminar ପରୀକ୍ଷକ—Examiner.
ଏଗଜାମିନର
परीक्षक

ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍)—
Ekjāminesan ପରୀକ୍ଷା—Examination.
ଏଗଜାମିନେସନ୍ [ଦ୍ର—ଏହି ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦପୂର୍ବେ ଅନ୍ୟ ଇଂରାଜି
इमतिहान ଶବ୍ଦମାନ ଲାଗି ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ବୁଝାଏ ଯଥା—
ହାଫ୍ଇଅର୍ଲି ଏକଜାମିନେସନ୍=ଷାଣ୍ମାସିକ ପରୀକ୍ଷା=Half-Yearly Examination; କ୍ୱାର୍ଟର୍ଲି ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍=ତ୍ରୈମାସିକ ପରୀକ୍ଷା=Quarterly Examination.]

ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ପେପର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍-
Ekjāminesan pepar ପେପର୍)—ପରୀକ୍ଷାରେ ଦିଆଯାଇ-
ଏଗଜାମିନେସନ ପେପର ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରକୁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ
इमतिहान कागज ଯେଉଁ କାଗଜ ବା ଖାତାରେ ଲେଖିଥାଏ—
Examination paper.

ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ସେଣ୍ଟର—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ
Ekjāminesan sentar ସେଣ୍ଟର୍)—ପରୀକ୍ଷା କେନ୍ଦ୍ର; ଯେଉଁ
ଏଗଜାମିନେସନ ସେଣ୍ଟର ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆଗତ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ
परीक्षाका केन्द्र ଏକତ୍ର ହୋଇ ପରୀକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି—
Examination centre.

ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ହଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏକ୍ଜାମିନେସନ୍ ହଲ)—
Ekjāminesan hal ସକଳ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏକତ୍ରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣଦାନରେ
ଏଗଜାମିନେସନ୍ହଲ୍ ହଲ ରହି ଯେଉଁ ଲମ୍ବ ଗୃହରେ ପରୀକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି—
परीक्षाका कमरा Examination hall.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ସ୍ୱରାରେ ସଂଯୁକ୍ତ ୍ ଚିହ୍ନର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୍ ଚିହ୍ନର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ଅତଏବ ୍ ବା ୍ ଚିହ୍ନର ପୌଳିତ୍ୱ ଚିହ୍ନ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଶବ୍ଦ ପୋଡ଼ାରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱରାପୋଡ଼ାରେ ଏ ନିୟମ. ସେହି ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦ୍ୱାରା ୍ ବା ୍ ଚିହ୍ନର ଓ ମାତ୍ରାସ୍ୱରୂପ ଶବ୍ଦ ପୋଡ଼ାରେ ଦେଇ ଥାଏ :— ଗାତ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଗାଣ୍ଡ' ପୋଡ଼ାରେ; 'ବଂଶ' ର ନିମ୍ନରେ 'ବଂଶ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଶୀ' ର ପାଖରେ 'ବଂଶୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳନା' ର ପାଖରେ 'ଅଳନା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ର ପାଖରେ 'ଅଲବଟ' ଦେଖିବେ

ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ୱିଲ୍‌ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିର ସୁଶାସ୍ତ୍ରବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଜଜ୍‌ଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
Ekjikiutar
एकजिक्युटर
एकजिक्युटर Executor to the estate of a deceased testator

ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟର)—ବାରତନ୍ତ୍ରୀ ବା ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚତର ବାବଦ—
Ekjikiutibh iñjiniyar
एक्‌जिकिउटिभइञ्जिनियर
एकजिकिउटिभ इञ्जिनियर Executive engineer

ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ କାଉନ୍‌ସିଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନ ସମିତି, ଯେଉଁ ସମିତି ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି—Executive Council.
Ekjikiutibh kāunsil
एक्‌जिकिउटिभ काउन्‌सिल
एकजिकिउटिभ काउन्‌सिल

ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ କାଉନ୍‌ସିଲର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନ୍‌ସିଲର ସଭ୍ୟ ବା ମେମ୍ବର—Member of the Executive council.
Ekjikiutibh kāunsilar
एक्‌जिकिउटिभ काउनसिलार
एकजिकिउटिभ काउन्‌सिलर

ଏକ୍‌ଜିକ୍ୟୁଟିଭ ସର୍ଭିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ରାଜ୍ୟର ଶାସନକର୍ମ ଚଳାଇବାପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଦାକ୍ତରମାନଙ୍କ ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ ସର୍ଭିସ ଗୁରୁତ୍ୱ—Executive service.
Ekjikiutibh sarbhis
एकजिक्युटिभ सार्भिस

ଏକ୍‌ଜିବିଟ୍—ବୈଦେ ବି.(ଇଂ)—୧ । ପ୍ରକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରମାଣରୂପେ ଗୃହୀତ ବୋଇ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦଲିଲ୍ —1. Exhibit in a case.
Ekjibiṭ
एकजिबिट
एकजिबिट ୨ । ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ବସ୍ତୁ —
2. Exhibit in an exhibition

ଏକ୍‌ଜିବିସନ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)— ଦର୍ଶନୀୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ—Exhibition
Ekjibisan

ଏକ୍‌ଟିଙ୍ଗ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)— ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ. ଆକ୍ଟିଙ୍ଗ)—ଆକ୍ଟିଙ୍ଗ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Ekṭiṅg etc. Āktiṅg etc. (See)

ଏକ୍‌ଠନିଆଁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ଏକ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଏକତ୍ରାବସ୍ଥିତ—Situated together.
Ekṭhaniāñ

ଏକ୍‌ଠାନ୍— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଏକ+ସ୍ଥାନ)—ଏକସ୍ଥାନ—One place.
Ekṭhān
ପ୍ରାଦେ. ଅ—ଏକାଠି—Together

ଏକ୍‌ତାର୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି.(ଆ)—ଅକ୍ତିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ektār (etc) Aktiār etc (See)

ଏକ୍‌ତାରି—ବୈଦେ. ବି (ଆ)—ଅକ୍ତିଆର (ଦେଖ)
Ektāri Aktiāri (See)

ଏକ୍‌ପର୍‌ଚ୍ଛି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି ଓ ବିଣ —ଏକଛଲା (ଦେଖ)
Ekparchhi Ekachāḷā (See)

ଏକ୍‌ପରଚ୍ଛିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ବିଣ—ଏକଛଲିଆ (ଦେଖ)
Ekparachhiā Ekachāḷiā (See)

ଏକ—ସଂ. ବି. (ଇ=ଗମନ କରିବା+କ; ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—
Eka ଏକସଂଖ୍ୟା; ଗୋଟିଏ—One; the number 1.
(ଏକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ଅ—ଗୃହଶାଳୀରେ ଶ୍ୱଶୁର ଗୁରୁଜଣଙ୍କଠାରୁ (ଅନେକ; ବହୁତ—ବିପକ୍ଷରେ) ଅନୁମତି ନେଇ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ସଂଖ୍ୟା; ପସ୍ରାବ କରିବା—Making water, pissing.

[ଦ୍ର– ଶ୍ୱଶୁରମାନେ ଝାଡ଼ାଫେରି ଯିବାକୁ 'ଦୁଇ' କହନ୍ତି ।]

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଏକମାତ୍ରକ; ଏକସଂଖ୍ୟକ—1. One; single.
୨ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ; କୌଣସି—
2 Any; some.
(ଯଥା—ଏକ ଘରେ ଚଲୁଲଆ ପଣ୍ଡିତ ଥାଏ ।)
୩ । ସମାନ; ସମ—3. Similar.
(ଯଥା—ତୁମ କହିବା କଥା, ମୋ ଶୁଣିବା କଥା ଏକ ।)
୪ । ଅଭିନ୍ନ—4. Identical; the same.
୫ । ଏକା; ଏକାକୀ; ଅଦ୍ୱିତୀୟ; ସହଚରରହିତ—
5 Single; solitary; alone; not accompanied by anyone.

ଏକ ଚକ୍ରେ ସାରଥି. ଗୋଡ଼ାଇ ନିଅନ୍ତି ସରଇ ।
ରୂପକ. ସ୍ତୋତ୍ରପଞ୍ଚାମୃତ ।

୬ । ପ୍ରଥମ; ଏକକ—6. First; primary.
୭ । ସର୍ବପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—
7. Chief; principal; foremost.

ଏକଅଙ୍ଗିଆ ବାତ—ଦେ. ବି—ଏକଅଙ୍ଗୀ ବାତ (ଦେଖ)
Ekaaṅgiā bāta Ekaaṅgī bāta (See)

ଏକଅଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—୧ । ଏକାଙ୍ଗୀ; ଶରୀରର ଏକ ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିବା (ରୋଗ)—
Ekaaṅgī
एकअङ्गी
1. (disease) Affecting one limb only.
एकअङ्गी ୨ । ଶରୀରର ଏକପାର୍ଶ୍ୱ ବା ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିବା (ରୋଗ)—2. (disease) Affecting one (right or left) side of the body.

ଏକଅଙ୍ଗୀ ବାତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକ ଓ ଅଙ୍ଗ ଓ ବାତ)—ଶରୀରର ଏକ ପାଶ୍ୱର ଅଙ୍ଗକୁ ଅବଶ କରିବା ବାତରୋଗବିଶେଷ; ପକ୍ଷାଘାତରୋଗ—Partial paralysis; paralysis affecting one side of the body.
Ekaaṅgī bāta
एकअङ्गीबात
एकअङ्गी बात

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଈଂ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏକଆଖିଆ—ବେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ + ଅକ୍ଷି)—କଣା—
Ekaākhiā Blind of one eye; one-eyed.
ଏକଚୋଖେ ଏକଆଖିଆ କଣା; ତାର ନାହିଁ ରୁଜୁମମ୍ଭା । ଚଗ ।
ଏକଆଖବାଲା

ଏକ ଆଡ଼ା—ବେ. ବି.—ଏକ ଅକୃତ୍ତି—
Eka ārdā Identical size; same size.
ଏକଆଡ଼ା ବେ. ବିଣ—ଏକଆକୃତ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ; ସମ—
ଏକଆଡ଼ା Similar; identical; same

ଏକଆଡ଼ିଆ – ବେ. ବିଣ.—୧ । ଏକଦଗର; ଏକତରଫା—
Eka ārdiā 1. Pertaining to one party; exparte.
ଏକଦିକେର ୨ । ଏକ ପାଶିଆ—
ଏକତରଫା 2. Pertaining to one side.

ଏକଆଡ଼ୁଆ – ବେ. ବି.—ଏକଆଡ଼ିଆ (ଦେଖ)
Ekaārduā Ekaārdiā (See)

ଏକଆରକ—ବେ. ଅ. (ସଂ. ଏକ ଓ ଅପର)—ପ୍ରତ୍ୟେକ; ଏକକୁ
Ekaāraka ଆରେକ; ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ; ପରସ୍ପର—
ପରସ୍ପର One another; mutually.
ଆପସ

ଏକଆରକେ ବେ. ଅ.—ଏକଆରକ (ଦେଖ)
Ekaārake Ekaāraka (See)
ଏକ ଆରକେ ମୁଗ ନାହିଁ, ତହୁକେ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲଗାଇ । ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଏକଆରେ –ବେ. ଅ.—ପରସ୍ପରକୁ—To each other.
Ekaāre ବୋଲନ୍ତୁ ଏକ ଆରେ ନାହିଁ ।—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକଆରେକ—ବେ. ଅ.—ଏକଆରକ (ଦେଖ)
Ekaāreka Ekaāraka (See)
କୃଷ୍ଣ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଥାଦ କରି. ଏକ ଆରେକ ନାମ ଧରି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକଇ—ବେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ + ହି)—୧ । ଏକମାତ୍ର; ଏକହିଁ—
Ekai 1. One only.
ଏକଇ ଏକନ ଅପଗଥେ. ଅନେକ ମାରୁ କରାଁ ଯୁଦ୍ଧେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ଏକାଇ

୨ । ଏକରୂପ; ସମାନ; ଅଭିନ୍ନ—
2. Identical; the same.
ଶୁଣନ୍ତୁ ଜାବ ଯେ ସଂସାର, ଏ ସବୁ ଏକଇ ପ୍ରକାର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ଏକାକୀ—3. Single.
ତୋ ମାଥର ରୁ ଏକଇ ବଲା; ସେଣୁ ରୁ ଅସିଛୁ ଭେଣିକ ପଲା ।
ଶିଶୁଗୀତ ।

୪ । ଗୋଟିଏ; ଏକ—4. One.
ଏରୂପେ ଭେଦ ଭାବ କହି; ଏକଇ ଭସ ନାନା ଥାଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ. ଶବ୍ଦ ।

ଏକଇଁ—ବେ. ବିଣ—ଏକଇ (ଦେଖ)
Ekaiñ Ekai (See)
ଏକଇଁ ପତ ଏଟେକ ଭେବା; ଅଟ୍ଟେକ ମନ ନ ପାଇବା ।
ରୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ୮୫ ।

ଏକଇବଲା—ବେ. ବି.—ଏକଇର ବଲା (ଦେଖ)
Ekaibalā Ekaira balā (See)
ତୋ ମାଥର ରୁ ଏକଇ ବଟା;
ସେଣୁ ରୁ ଅସିଛୁ ଭେଣିକ ପଲା । ଶିଶୁବୋଧ ।

ଏକଇରବଲା—ଗ୍ରା. ବି.—ଏକମାତ୍ର ବାଳକ; ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର—
Ekaira balā A single son of parents.
ଏକଇ ଛେଲେ
ଜସୁ ଚର୍ତ୍ତିକା ମୋ ମଙ୍ଗଳା; ରଖ ମୋ ଏକଇରବଲା ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ.

ଏକଇରିବଲା—ଗ୍ରା. ବି.—ଏକଇର ବଲା (ଦେଖ)
Ekairibalā Ekaira balā (See)

ଏକଉଁ—ବେ. ଅ. (ସଂ. ଏକତଃ)—୧ । ଏକଇ; ଏକପକ୍ଷରେ—
Ekauñ 1. On the one hand.
ଏକେଇ ୨ । ଏକତଃ; ପ୍ରଥମତଃ; ପହଲେ—
ପହିଲି 2. Firstly.
ଏକଉଁ କାଳୀ, ପିନ୍ଧନ୍ତ କାଚ କୋଡଙ୍ଗ ମାଳ,
ପିନ୍ଧଅନ୍ତ ପୁଣି ନେଇଥ ଶାଢ଼ୀ; ଚହ୍ନିରେ ଦୋଇନ୍ତ ଘୁଵଣା ପାନ—ଚଗ ।

୩ । ଏକହିଁ; ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ ଠାରୁ—
3. From one person or thing.

ଏକ ଏଁ ଏକ—ବେ. ଅ.—ଏକୁ ଏକ (ଦେଖ)
Ekauñ eka Eku eka (See)

ଏକଉତ୍ତର ଶହେ—ବେ. ବି. (ସଂ ଏକୋତ୍ତରଶତ)—ଏକଶହ ଏକ
Ekauttara śahe (ସଂ୍ଖ୍ୟା)—One hundred and one
ଏକଉତ୍ତର ଶତ
ଏକୋତ୍ତରଶତ

ଏକ ଓଡ଼—ବେ. ବି—୧ । ଥରେ ହଳ ବୁଲାଇବା; ପଡ଼ିଆ ବା ବଲରେ ପ୍ରଥମ ଥର କଷିବା ଗୁଣ—
Eka ordā 1. The ploughing of a field for the first time.

୨ । ଥରେ ମାତ୍ର ହଳଦ କାଣ୍ଡିବା—
2. The bruising of turmeric for the first time.

୩ । ଏକଥର ମାତ୍ର –3 One turn or time.

ଏକଓଡ଼ିଆ—ବେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ଖେତରେ ଲଙ୍ଗଳଦ୍ୱାରା ଥରେ ମାତ୍ର ହଳ କରି ସାଇ ଥାଏ—
Ekaordiā 1. (a field) Which has been ploughed once only.

୨ । ଯେଉଁ ଫସଲରେ ଏକ ଓଡ଼ ମାତ୍ର ଗୁଣ ଲେଉଡ଼ାଉଏ—
2. (crop) Requiring single ploughing.

ଏକଓଡ଼ିକଆ – ବେ. ବିଣ—ଏକଓଡ଼ିଆ (ଦେଖ)
Ekaordikiā Ekaordiā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆକାର ବେଳେ ଶବ୍ଦର ପଶ୍ଚାତରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚକ୍ଷୁତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ଷୁତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତ୍ୱର ତୁଳନା କରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ଷୁତ ବୋଲିବା ବେଳେ ତା ମାତ୍ରା ଦିନ ବା ରାତିରେ ସେତେ ଏ ପ୍ରକାରରେ ନିଅନ୍ତ, ସେତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଏକ ଗାର୍ଡ ଅଧିକାର ରହିଛି ସେପରି ୨ ବା ୧ ଚକ୍ଷୁତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଚ୍ଚାରଣ ହେବ ଯଥା :— 'ଗାଉ' ର ନିଅରେ 'ଗାଈ' ସୋଚ୍ଚରେ; 'ଦୂଅ' ର ନିଅରେ 'ଦୁଅ' ସେଖିବେ; 'ବର୍ଣ୍ଣ' ର ପରିବର୍ତ୍ତେ 'ବର୍ଣ୍ଣୁ' ସେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅର୍ଜୁନ' ସେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଇବତ୍' ସେଖିବେ

ଏକଓଳଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଏକଓଳ ଉଉରେ କରିବା (କାମ)—
Ekaoliā 1. (work) Done in half a day,
ଏକବେଳା ୨ । ଦିନରେ ଥରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ସକାଳ-
ଏକତକତ ଓଳ ବା ଓପରଓଳ) କରିବା କାମ—
2. (work) Which is performed at a certain fixed period of the day (either in the forenoon or in the afternoon).
୩ । ଦିନରେ ଥରେ ଖାଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
3. (a person) Taking one meal a day.

ଏକଓଳିଆ—ଦେ ବିଶ—ଏକଓଳଆ (ଦେଖ)
Ekaoliā Ekaoliā (See)

ଏକକ—ସଂ. ବିଶ. (ଏକ + କ)—୧ । ଏକାକୀ; ଏକଲା —
Ekaka 1. Alone; single; solitary.
୨ । ଅସହାୟ—2. Unassisted.
୩ । ଏକ ସଂଖ୍ୟାବିଶିଷ୍ଟ; ୧ଠାରୁ ୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟାବିଶିଷ୍ଟ -
3. Consisting of one digit or unit (i.e. 1, 2, 3.....9. etc).
୪ । ଯହିଁରେ ଏକ ସଂଖ୍ୟାର ବିଷୟ ଥାଏ (ଯଥା)—
4. Dealing with number 1. (e.g. multiplication table).
(ଯଥା—ଏକକ ପଡିଆ ।)
ବି—ଏକ ଠାରୁ ନଅ ସଂଖ୍ୟା—A unit.

ଏକକଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଟୋକାଇବ ମାଟିକୁ କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ି
Ekakardiā ମୂଲ୍ୟ ଦଅଯିବା କାମରେ ଦେଉଥିବା (ମାଟି ଖୋଳା
ବା ମାଟି ଉଠା କାମ) —
1. (earth-work) Done by paying one Kaurdi (shell-money) for one basket of earth thrown or carried.
୨ । ଏକକଡ଼ା କଉଡ଼ି ମୂଲ୍ୟର—
2. Of the value of one Kaurdi
୩ । ଦେହର ଏକକଡ଼ି ବା ପାଖ ମାଡ଼ି ଖୋଇଥିବା (ଅବସ୍ଥା) -
3. Sleeping on one side.
୪ । ଏକପଟିଆ; ଏକପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଢଳିଥିବା—
4. Leaning to one side.
୫ । ଏକପଖକୁ ମାଡ଼ି ଶୁଲୁଥିବା (ତଥା)
5. One-sided.
୬ । ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଏକ କଡ଼ା—
6. (things) Of the value of one Kaurdi each.

ଏକକଡ଼ିକଆ—ଦେ. ବିଶ— ଏକକଡ଼ଆ (ଦେଖ)
Ekakardikiā Ekakardiā (See)

ଏକକଣିଆଁ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଏକ+କୋଣ)—ଏକ କୋଣରେ
Ekakaṇiāñ ଅବସ୍ଥିତ—Situated in one corner.
ଏକକୋନେ
ଏକକଣିକିଆ—ଦେ. ବିଶ—ଏକକଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ekakaṇikiā Ekakaṇiāñ (See)
ଏକକନ୍ଦ—ସଂ. ବି—ପାଣିସାରୁ (ଦେଖ) (ଦ୍ୱୈକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)
Ekakanda Pāṇisāru See)
ଏକକରିବା—ଦେ. କି—ଗୃହଶାଳୀର ଗୁରୁମାନେ ଅବଧାନଙ୍କୁ କହି ପ୍ରସ୍ରାବ
Ekakaribā କରିବାକୁ ଯିବା —To go to make water
ଏକକରା with the permission of the teacher
पेशाव करना (said of young students of a village.—Pāṭhaśālā).
ଏକକରେ—ସ୍ତ୍ରା. ଅ—ଗୋଟିଏ ପାଖରେ; ଏକକଡ଼ରେ; ଏକଆଡ଼େ—
Ekakare On one side; in one quarter.
ଉରଯ କୃଷ୍ଣ ରେଣ୍ଟବାରେ, ଏଣୁ ଲୁଚର ଏକକରେ ।
ରୂପର. ପ୍ରେମଦଃ ମୃର ।
ଏକକାନଆଁ—ଦେ. ବିଶ— ଏକକାନକିଆ (ଦେଖ)
Ekakāniāñ Ekakānikiā See)
ଏକକାନକିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଏକବସ୍ତ୍ର ପରିହିତ; ଉତ୍ତରୀୟବସ୍ତ୍ରହୀନ —
Ekakānikiā 1. Wearing one loin cloth only,
ଏକଛୋଟେ having no sheet or scarf for the upper part of the body.
୨ । ଫିଟା ଲୁଗାର କୁଅଁ ପାଖକୁ ଫିଟାଇ ଶରୀରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗ ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇଥିବା—
2. Having covered the body with a part of the underwear tucked upwards.
୩ । ଏକମାତ୍ର କାନବିଶିଷ୍ଟ—3. One-eared.
୪ । ଏକ କୋଣ ବା ଅଂଶରେ ଅବସ୍ଥିତ—
4. Situated in one corner.
ଏକକାର—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଏକାକାର (ଦେଖ)
Ekakāra 1. Ekākāra (See)
ଏକକାର ପୃଥକ ଭଉ ଏକକାର, ତୁହୁ ଅନଦେ ଦଳ ଦୂର ॥
एककार ପ୍ରାକୃତ—ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ।
୨ । ଏକ କର୍ମକାରୀ; ଏକାଗ୍ରୀ—2. Doing similar acts; pursuing the same line of conduct.
୩ । ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ଅବଲମ୍ବନକାରୀ—
3. Following the same profession.
ଦେ. ବି—ଏକ ବା ସମାନ କର୍ମ—
Same or similar act.
ଏକକାଳନ୍—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଏକକାଳୀନ)—ଏକକାଳୀନ (ଦେଖ)
Ekakālin Ekakālina (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଉ	ଊ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ର	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଦେ. କ୍ରି ବଣ—ଯୁଗପତ୍—Simultaneously.

ଏକକାଲୀନ—ସ. ବିଣ. (ଏକକାଳ + ଇନ)—୧ । ସମସାମୟିକ—
Ekakālīna 1. Contemporary.

୨ । ଏକ ସମୟରେ ଘଟୁଥିବା; ସମକାଲୀନ—
2. Contemporaneous; coeval

୩ । ଯୁଗପତ୍ ଘଟୁଥିବା—3. Simultaneous.

୪ । ଥରେ ଦେୟ—4. Payable once only

ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଯୁଗପତ୍—1. Simultaneously.

୨ । ଥରେ ମାତ୍ର—2. Once only.

ଏକକୁ ଆରକ—ଦେ ଅ.—ଏକକୁ ଆରେକ (ଦେଖ)
Ekaku āraka Ekaku āreka (See)

ଏକକୁ ଆରକେ—ଦେ. ଅ—ଏକକୁ ଆରେକ (ଦେଖ)
Ekaku ārake Ekaku āreka (See)

ଯାଇ ମହମା ଭଜ ଲୋକେ
ଯୋଡନ୍ତୁ ଏକକୁ ଆରକେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକକୁ ଆରେକ—ଦେ ଅ—୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ—
Ekaku āreka 1. Mutually.
ପରସ୍ପର; ଏକକେଆର ଏକକୁ ଆରେକ ସେ ଲେପିଲେ ଆଉମିତ ।
ଆପସମେ ସାରଳାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦଃ ।

୨ । ଏକ ଜଣଠାରୁ ଆଉ ଜଣକ; ଜଣକ ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ଜଣେ (ଏଠାରେ ପଞ୍ଚମୀ ବିଭକ୍ତିଅର୍ଥରେ କୁ ପ୍ରଯୋଗ)—
2. One more than the other.

କୃଷ୍ଣ ମହମା ପରଣଂସି, ଏକକୁ ଆରେକ ଦେଖେଁ ।
ରୂପଦ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । ଜଣକ ପରେ ଆଉ ଜଣେ—
3. One after the other.

୪ । ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ୟ—
4. One in the place of another

ଗରଳ ଅମୃତ ଅମୃତ ଗରଳ ହୁଅଇ ଏକକୁ ଆରେକ ପଟେ ।
ଘନଶ୍ୟାମ—ପ୍ରେମଭକ୍ତି ।

ଏକକୁ ଏକ—ଦେ. ଅ ଓ ବିଣ—ଏକୁଏକ (ଦେଖ)
Ekaku eka Ekueka (See)

ଁବ ହୁନ ଏ ସ୍ୱପ୍ନ, ସମସ୍ତେ ନାହିଁ ସମ, ସମସ୍ତେ ଏକକୁ ଏକ ସେ ।
ଭଞ୍ଜ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଏକକୁଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + କୁଣ୍ଡଳ)—
Ekakuṇḍala ଗୋଟିଏ କାନରେ ମାତ୍ର କୁଣ୍ଡଳ ପିନ୍ଧିଥିବା—
(ଏକକୁଣ୍ଡଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) Wearing a pendant in one ear only.

ସଂ. ବ—ବଳରାମ—Balarāma, brother of Śrikṛushṇa.

ଏକକୂଳ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଠାଳ; ଏକତ୍ରିତ—
Ekakūla Gathered together; assembled.
ଗୃହ ଯୋଗ ଭହିଁ ହୋଇଅଛ ଏକକୂଳ । ପ୍ରାଚୀ—ଚତୁର୍ଭୁଜଗଣ ଗାତ୍ର ।

ଏକକୋଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ + କୋଣ)—
Ekakoṇiāñ ଏକକଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ekakaṇiāñ (See)

ଏକକୋଣିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକକଣିଆଁ (ଦେଖ)
Ekakoṇikiā Ekakaṇiāñ (See)

ଏକକୋଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବହ୍ୱାଦିଗଣରୁଗ୍ଭଷା; ଅଧୁନିକ ପ୍ରଯୋଗ)—
Ekakosha ଯେଉଁ ଜୀବର ଶରୀର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମାଂସ କୋଷରେ ଗଢ଼ା—One-celled (creature.)

ଏକକୋଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହ୍ୟାଦିଗଣରୁଗ୍ଭଷା; ଏକ + କୋଷ୍ଠ + ଇନ୍. ୧ମା. ବ.)—ଏକକୋଷ୍ଠମୟ ଦେହ ବିଶିଷ୍ଟ; ଶିରଃପଦ୍ମା (ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୀବ)—Cephalopod.
Ekakoshṭhī
(ଯଥା—ସମୁଦ୍ର ଫେଣ ଜୀବ; ଥୂରୁଥୂରୁଜ—e.g Cuttle fish; Octopus).
(ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଓ ପ୍ରକୃତିବାଦ)

ଏକକ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + କ୍ରିୟା)—
Ekakriya ୧ । ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା (ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. (persons) Having to do one and the same work.
(ଏକକ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଏକଆଚରଣକାରୀ—
2. Pursuing the same line of conduct.

ଏକଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଗମ୍ଭୀ ଗତୌ; ଏକ + ଗମ୍ୟ)—
Ekagamya ୧ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଭୋଗ୍ୟ—
(ଏକଗମ୍ୟା - ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Enjoyable by a single person.

୨ । ଏକଲଭ୍ୟ—2. Obtainable by one person only.

ଏକଗୁଇଁଆଁ—ଦେ ବିଣ—ଯେ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ଜଗତ୍ ଜୟ କରେ, ଏକ-
Ekaguiñāñ କାଠିଆ; ଏକଘିଅ; ଘିଅଖୋର; ଦୃଢ଼ିଆ—
ଏକଗୁୟେଁ Self-willed; stubborn; obstinate;
ଅଡ଼ିୟଲ; ହଠୀଲା persistent; headstrong.

ଏକଗୁଇଁ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଗୁଇଁଆଁ (ଦେଖ)
Ekaguyāñ Ekaguiñāñ (See)

ଏକଗୁରୁ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ସଦ୍ଗାଧ୍ୟାୟୀ—
Ekaguru 1. Class-mate.

୨ । ସତୀର୍ଥ; ସଦ୍ଗାଠୀ—
2. Disciple of the same preceptor.

ଏକଗୋଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକମାତ୍ର ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହେବା
Ekagordiā (ଅବସ୍ଥା)—1. (state) Of standing on one leg.

୨ । ଯାହାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଗାଦ ଥାଏ—
2. One-legged.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଉଚ୍ଚାରଣ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରାଚିହ୍ନ ; ଉଚ୍ଚାରଣ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର (ଁ) ଓ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ (ଂ) ଉପରେ ହେବେ ଏବଂ ସାଧାରଣତଃ ଏ ମିଳନ, ମେଳେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ବ୍ୟବହୃତ ; ଏ ବା ଁ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ନଥିଲେ ମାତ୍ରାହୀନ ଶବ୍ଦ ଗୋଟାକୁ ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ମିଳନରେ 'ଗାଇ' ଗୋଟାକୁ 'ଭୂତ' ର ମିଳନରେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ 'ଚଁୁ' ର ଗାତ୍ରରେ 'ଚଁୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ର ଗାତ୍ରରେ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ର ଗାତ୍ରରେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଦେ. ବି— ପୂର୍ବେ ଗୃହାଳୀରେ ଗୋଷ୍ଠିର ଗୋଡ଼କୁ ଭୂଇଁରୁ ଟେକି ରଖି ଅନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠିର ଗୋଡ଼ରେ କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ଟେକା ଦେବା ରୂପ ପିଲାଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ଦଣ୍ଡ—

A punishment formerly given to students consisting of standing on one leg only for some time

ଏକଗ୍ରାମୀଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏକଗ୍ରାମ+ଇନ)—ଏକଗ୍ରାମବାସୀ—
Ekagrāmiṇa Inhabiting the same village
(ଏକଗ୍ରାମୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏକଗ୍ରୀବ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଅଟ୍‌ନଞ୍‌କବ୍ୟବଦ୍ଭାବ)—
Ekagrība ୧ । ଏକ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଥିବା (ବନ୍ଧୁ)—
1. Turning the faces to one direction,
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଏକମୁଖ; ଏକଗ୍ରୀବ; ଏକମତ—
2. (figurative United; unanimous.
ଏକଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଘରଭଙ୍କ ସୈନ୍ୟ କେଉଁ ଔଘନବେଗିକ ଶାସନ ବାଧା କରୁଅଛନ୍ତି ।
ଚୈତନ୍ୟ ଅଶା ୨୪।୨୮ ।

ଏକଘଞ୍ଚ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ ଏକ+ଘନ)—
Ekaghañcha ୧ । ଘମାଗୁଡ଼—1 Dense
୨ । ଏକଜିଡ଼—2. Joined together; compact.
ସେ ବାଳେ ଅଦ୍ଭୁତାମା ଉଗୋଷା ନାସତ
ବଶଲେ ଗୁଲଲେ ସେ ଦୋଇ ଏକଘଞ୍ଚ । କୃଷ୍ଣଜି. ମହାଭାରତ. ଭଙ୍ଗ ।

ଏକଘଣ୍ଟା—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ଏକଘ୍ଣୀ)—ଏକଘ୍ଣୀ (ଦେଖ)
Ekaghaṇī. Ekaghṇī (See)
ଭୂଇଁ ଏହି ସମସ୍ତ ଏକଘଣା ଦେଳ କାଯି କରି ଇଛେ ଶିଖାଇଥିଲେ ।
ରଙ୍ଗ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ଏକଘରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଘରିକିଆ (ଦେଖ)
Ekagharīā Ekagharikiā (See)
ସଭିରୁ ସଭ୍ୟମାନେ ଅତରୁ ଏକଘରିଆ ହୋଇ ଥିବେ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଉତ୍କଳଭ୍ରମଣ ।

ଏକଘରିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକୁଟିଆ; ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ ବାସ କରୁଥିବା—1. Secluded.
ଏକଘରେ ୨ । ସମାଜଚ୍ୟୁତ—2. Boycotted;
ଜାତବାହର excommunicated; outcasted.

ଏକଘାଆକେ—ଦେ କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekaghāāke Ekaghāe (See)

ଏକଘାଏ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ଏକ+ଘାତ)—
Ekaghāe ୧ । ଏକାଥରକେ—1. In one instalment
ଏକଘାଏ ୨ । ଏକା କ୍ଷଣକେ— 2. At one moment.
ଏକଚାଟସେ ୩ । ଏକ ପ୍ରହାରେରେ; ଏକା ଚୋଟକେ—
3. At one stroke.
୪ । ଏକବାରକ୍—4. Once for all.

ଏକଘାନ୍ତି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekaghānti. Ekaghāe (See)

ଏକଘ୍ଣୀ—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକ+ଘନ ଧାତୁ+କ୍ୟପ୍+ଈ; ଥରକେ ଯାଡ଼ା ଜଣକୁ ମାରି ପକାଏ ଭଳି. ଶବ୍ଦଘ୍ନୀ ।)—
Ekaghnī ଏକପ୍ରକାର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର; ନାଳକାସ୍ତ୍ର; ବନ୍ଦୁକବିଶେଷ—
A kind of weapon af offence; a gun.

ଏକଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକାଙ୍ଗୀ)—
Ekaṅgī ୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଗନ୍ଧ ମୂଳ—
ଏକାଙ୍ଗୀ 1. A sweet-smelling root used in
ଏକଅଙ୍ଗୀ scenting toilette paste.
୨ । ଏକଅଙ୍ଗୀ ବାତ; ଶରୀରର ଗୋଟିଏ ପାଶ୍ୱର ଅଙ୍ଗକୁ ଆକର ଧରିବା ବାତବିଶେଷ —
2. Partial paralysis; paralysis of one side.
ବିଣ—ଏକ ଅଙ୍ଗ ବା ଏକ ପାଶ୍ୱର ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିବା—
Attacking one limb or one side.

ଏକଚକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକ ଓ ଚକ୍ର)—
Ekachaka ଏକଣି ଲାଗିଥିବା ବିସ୍ତୃତ ଭୂଖଣ୍ଡ—
A continuous and extensive tract of land; a large expanse of land.
ବିଣ—ଏକରୁ ଲାଗିଥିବା ଓ ବିସ୍ତୃତ (ଭୂମି ଖଣ୍ଡ)—
Continuous and extensive land).

ଏକଚକଡ଼ା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଚକ (ଦେଖ)
Ekachakaṛdā Ekachaka (See)

ଏକଚକିଆ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଚକ (ଦେଖ)
Ekachakiā Ekachaka (See)
ବିଣ— ଏକଚକ୍ର (ଦେଖ)—Ekachaka (See)

ଏକଚକ୍ର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଚକ୍ର)—୧ । ଏକଚକ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ରଥ—
Ekachakra 1. One wheeled vehicle.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ରଥ—2. The imaginary one-wheeled car of the Sun-God.
୩ । ଗଣ୍ଡାର—3. Rhinoceres.
ସଂ. ବିଣ.—ଏକ ଚକ୍ରବିଶିଷ୍ଟ— One-wheeled.

ଏକଚକ୍ରା—ସଂ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ (ଏକ+ଚକ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଗଣ୍ଡା ନାମକ
Ekachakrā ଜନ୍ତୁ—1 Phinoceres
୨ । ନଗରୀବିଶେଷ (ଏଠାରେ ଭୀମ ବକାସୁରକୁ ବଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ଅଧୁନିକ ପାଟନା ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ)—
2. A town of ancent India, situated in the (modern) district of Patna.
ଏକଚକ୍ରେ: ନଗରେ ତ ବକ ସୁରସ ନାମ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦ୍ର ।
[ଦ୍ର— ଜତୁ ଗୃହ ଦାହରୁ ପଳାଇ ଯାଇ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ ମାତାଙ୍କ ସହିତ ଏଠାରେ କିଛି ଦିନ ବାସ କରି ଥିଲେ ଓ ଏହିଠାରେ ଭୀମ ବକାସୁରକୁ ବଧ କରିଥିଲେ । ଏହା ଅଧୁନିକ ପାଟନା ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଦ୍ଧ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ୍ୟ	ସ୍ୟ	ଂ୍ୟ	ଦ୍ଧ୍ୟ	ଦ୍ଧ୍ୟ	ନ୍ଦ୍ର

ଏକଚଟିଆ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । (ସଂ. ଏକ + ଚଟ = ସଙ୍ଗୋପନରେ)—
Ekachaṭiā ଯେଉଁ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଷୟରେ ରାଜାଦେଶ ଦ୍ୱାରା ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟରେ କାରବାର କରିବାକୁ ଅଧିକାର ପାଇଥାଏ—1. Monopolized (trade)
एकाधिकार

୨ । ଜଣକର ଅଧିକାରରେ ରକ୍ଷିତ—
2. In the exclusive possession of one person

ଦେ. ବି.—ରାଜାଦେଶରେ କୌଣସି ଏକମାତ୍ର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟଭରମାତ୍ର ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଏକ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଥିବା ଅଧିକାର—Monopoly.

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶ—ସଂ ବି. ଓ ବିଣ (ଏକ ଅଧିକ ଚତ୍ୱାରିଂଶ)—
Ekachatwāriṁśa ଏକଗୁଣଚାଳିଶ—Fortyone.

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ—ଏକଗୁଣଚାଳିଶ—
Ekachatwāriṁśat Fortyone.

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ.—ଏକଗୁଣଚାଳିଶ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରଣ—
Ekachatwāriṁśattama Fortyfirst.

ଏକଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ + ଚର ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ekachara ଏକାକୀ; ଯେ ଏକାକୀ ବଜନ ସ୍ଥାନରେ ରହେ—
(ଏକଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Single; living alone in a solitary place.

ଏକଚରା—ସଂ ବିଣ.—୧ । ଆତ୍ମମ୍ଭରୀ—
Ekacharā 1. Selfish.

୨ । ଯେ ବଜନସ୍ଥାନରେ ବିଚରଣ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଏ—
2. Liking to move in a solitary place

ଏକଚର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଚର ଧାତୁ + ଭାବ. ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ekacharjyā ୧ । ଅସହାୟ ଗମନ—
1. Solitary walk.

୨ । ଏକାକୀ ହୋଇ ଗମନ କରିବା—
2. Walking alone.

ଏକଚୁଟିଆ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ.—ଏକଚଟିଆ (ଦେଖ)
Ekachāṭiā Ekachaṭiā (See)

ଏକଚାରି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ + ଚର ଧାତୁ + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Ekachāri ୧ । ଏକାକୀ ବିଚରଣକାରୀ—
(ଏକଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Moving alone.

୨ । ଏକାକୀ ବାସକାରୀ—2. Living alone.

ଏକଚାଲ୍—ଦେ. ବି—୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ଗୁଣଚଳଣ ବା ଆଚରଣ—
Ekachāl 1. One kind of conduct.
एकचाल

୨ । ଏକପ୍ରକାର ରୀତି—
2. One kind of usage
एकचाल

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ଗୁଣଚଳଣ ବା ଆଚରଣବିଶିଷ୍ଟ (ବହୁଲୋକ)—1. (many persons) Following the same line of conduct.

୨ । ଏକପ୍ରକାର ରୀତିବିଶିଷ୍ଟ—
2. Followig the same method or usage.

ଏକଚାଳା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକଚାଳିଆ (ଦେଖ),
Ekachālā 1. Ekachāliā (See)
ଖାମଖେୟାଲୀ ୨ । ଖାମଖିଆଳି—2. Whimsical;
मनमौजी; तरङ्गी capricious.

ଏକଚାଳା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଘର ଛପରରେ ଏକପାଖିଆ ଗୁଣ ଥାଏ; ଗୁଣ-
Ekachālā Onesided thatch; a thatch with
ଏକଚାଳା one side-roof; a lean-to.
ओसारा; सायबान ବିଣ—ଏକମାତ୍ର ଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ (ଘର)—
A pent-roofed (house); pent (house)

ଏକଚାଳି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଚାଳା (ଦେଖ)
Ekachāli Ekachālā (See)

ଏକଚାଳିଆ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଚାଳା (ଦେଖ)
Ekachāliā Ekachālā (See)

ଏକଚାଳିଶ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍; ପ୍ରା. ଏକତ୍ତାଳିସ)—
Ekachālisa ଏକଗୁଣଚାଳିଶ; ୪୧ ସଂଖ୍ୟା—
ଏକଚଳ୍ଲିସ The number 41; fortyone.
इकतालिस ବିଣ—ଏକଗୁଣଚାଳିସଂଖ୍ୟକ—
(ଏକଚାଳିଶି—ଅନ୍ୟରୂପ) Numbering fortyone.

ଏକଚାଳିଶାମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି—ବୈଦିକ କର୍ମକାଣ୍ଡର ମନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Ekachālisāmantra A collection of Vedic mantras for daily ceremonies.

ଏକଚାଳିଶାଶତ୍ତେ—ଦେ. ବି—୧୪୧ ସଂଖ୍ୟା—
Ekachālisāśahe The number 141.
ଦେ. ବିଣ—୧୪୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 141

ଏକଚିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଏକମତବିଶିଷ୍ଟ (ବହୁବଚନ)—
Ekachitta 1. Unanimous.

୨ । ଅନନ୍ୟମନା; ବଦ୍ଧଚିତ୍ତ—2. With concentrated attention; wholly absorbed.

ଏକଚେଟିଆ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଚଟିଆ (ଦେଖ)
Ekacheṭiā Ekachaṭiā (See)

ଏକଚୋଟେ—ଦେ. ଅ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekachoṭe Ekaghāe (See)

ଏକଚୋଟେକେ—ଦେ. ଅ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekachoṭeke Ekaghāe (See)

ଏକଚ୍ଛତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଛତ୍ର; ସମ୍ଭିଯୋଗୁ ଚ ସ୍ଥାନରେ
Ekachchhatra ଚ)—ଏକମାତ୍ର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ; ଏକ
(ଏକଚ୍ଛତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ରାଜାଧୀନରେ ଅବସ୍ଥିତ ବା ଆଣତ—
Ruled by a single king; brought under one man's sovereignty; under the sway of one paramount ruler.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥରେ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ନୈଶବ୍ଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ ସେତେବେ ଏ ପୃଷ୍ଠାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ନିୟମିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇଁ' ଖୋଜନ୍ତେ; 'ବୃଥା' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଥାଁ' ଦେଖିବେ; କଥା ନ ପାଇଲେ 'କଇଁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଏକଛତ୍ର—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଏକଚ୍ଛତ୍ର)—ଏକଚ୍ଛତ୍ର (ଦେଖ)
Ekachhatra Ekachchhatra (See)
ଏବେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ ମୋର ଏକଛତ୍ର ହେଲା । ସ ରଭାନନ୍ଦାଦ୍ଭରତ. ବଘଃ ।

ଏକଜ—ଫ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Ekaja ଏକଜାତ (ଦେଖ)
(ଏକଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) Ekajāta (See)

ଏକଜନ୍ମା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଜନ୍ମନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Ekajanmā ୧ । ରାଜା—1. King.
୨ । ଶୂଦ୍ରଜାତି (ସଂସ୍କାର ନ ଥିବାରୁ)—
2. The Śūdras.

ଏକଜବ ବ—ଦେ. ବି—ଏକବାବ୍; ଅଟଳ ବାକ୍ୟ; ଦୃଢ଼ ବଚନ—
Ekajabāba Unchangeable promise; promise
ଏକଜବାବ which is not broken.
ଏକଜବାବ

ଏକଜବାବି—ଦେ. ବିଣ — ଏକବାବ୍; ଦୃଢ଼ବଚନ; ସାହାର ବାକ୍ୟ
Ekajabābi ଅଟଳ—One who is constant to his
ଏକଜବାବୀ promise.
ଏକଜବାବୀ

ଏକଜାଇ—ଦେ. ବି (ଜମିଦାରୀସିରସ୍ତା)—ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ତାଲିକା;
Ekajāi ଫର୍ଦ୍ଦ—A classified list.
ଏକଜାଇ ବଣ—୧ । ଫର୍ଦ୍ଦ କରି ଯାଇଥିବା; ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ—
ଅବାରିଜା; ଜିନ୍ସବାରି 1. Classified under diffrent
headings.
୨ । ଏକପ୍ରକାରର—2. Uniform; similar.
୩ । ମିଶାଯାଇଥିବା—3. Totalled up

ଏକଜାଇ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଏକତ୍ର ଫର୍ଦ୍ଦ ବା ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ
Ekajāi karibā କରିବା—
ଏକଜାଇକରା 1. To collect and classify several
ଅବାରିଜା କରନା things under different headings
୨ । ବହୁସଂଖ୍ୟକକୁ ଯୋଗ କରିବା—
2. To total up various items

ଏକଜାଏ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଏକଜାଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ekajāe (etc) Ekajāi etc (See)

ଏକଜାତ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଏକ+ଜନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Ekajāta ୧ । ଏକ ପିତାମାତାଙ୍କଠାରୁ ଜନ୍ମିତ—
(ଏକଜାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Born of the same pair of
parents.
୨ । ଏକସ୍ଥାନରୁ ଜନ୍ମିତ—2. Born at one place.
ସଂ. ବି—(ଏକ ଅର୍ଥରେ ଜାତ; ଯେ ଦ୍ୱିଜ ନୁହେ) ଶୂଦ୍ର—
A Sudra.

ଏକଜାତି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ=ଅର୍ଥରେ+ଜାତି — ଜନ୍ମ;
Ekajāti ସାହାର ଅର୍ଥରେ ମାତ୍ର ଜନ୍ମ ;—ଶୂଦ୍ରଜାତି—
The Sudra caste.

ଦେ. ବ—୧ । ଗୋଷ୍ଠୀର ମାତ୍ର ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣ—
1. One caste.
୨ । ଏକ ପ୍ରକାର—2. One kind.
୩ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀ—3. One class.

ଏକଜାତିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଏକପ୍ରକାରର—
Ekajātiā 1. Of one kind.
ଏକଜେତେ ୨ । ଏକଶ୍ରେଣୀର—2. Of one class.
ଏକଜାତକା ୩ । ସମଶ୍ରେଣୀର—3. Similar.
୪ । ଏକବର୍ଣ୍ଣର—4 Belonging to the
same caste.

ଏକଜାତିକା—ଦେ. ବଣ—ଏକଜାତିଆ (ଦେଖ)
Ekajātikā Ekajātiā (See)

ଏକଜାତିକିଆ—ଦେ. ବଣ—ଏକଜାତିଆ (ଦେଖ)
Ekajātikiā Ekajātiā (See)

ଏକଜିଗର—ଦେ ବ—ଏକଗୁଆଁପଣ; ଏକଚ୍ଛଦଅଗିର—
Ekajigara Obstinacy; stubbornness.
ଏକଜିଗର
ସରକଶୀ

ଏକଜିଗରିଆ—ଦେ. ବଣ—ଏକଗୁଆଁ; ଏକଚ୍ଛଦିଆ; ଜିଦୁଲୋର;
Ekajigariā ଏକରାଗିଆ—Stubborn; obstinate.
ଏକଗୁଆଁ
ହଠୀ; ଜିଦ୍ଦୀ

ଏକଜିଦ—ଦେ. ବ—ଏକଜିଗର (ଦେଖ)
Ekajidi Ekajigar (See)

ଏକଜିଦିଆ—ଦେ. ବଣ.— ଏକଜିଗିରିଆ (ଦେଖ)
Ekajidiā Ekajigiriā (See)

ଏକଜୁଟ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ.ଏକ ଓ ଜୁଡ଼ ଧାତୁ)—୧ । ଏକତ୍ର ସମ୍ମିଳନ—
Ekajut 1. Association.
ଏକଜୋଟ ୨ । ମେଳ; ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର—2. Conspiracy; plot;
ବଳବା mutiny.
ଦେ. ବଣ.—୧ । ଏକତ୍ରିତ—1. Gathered together.
ଏକଜୋଟ ୨ । ଏକମେଳ; ମେଳ ବାନ୍ଧିଥିବା—
ଏକଜୁଟ 2. Plotting together; mutinous
୩ । ସହକର୍ମୀରୂପେ ସମ୍ବଦ୍ଧ ଆବଦ୍ଧ—
3. Associated with each other.
୪ । ଏକତ୍ର ସଯୁକ୍ତ ବା ମିଳିତ—
4. United together; met together.
୫ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏକ ଦଳ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା—
5. Formed together into one party.

ଏକଜୋଟ୍—ଦେ. ବି. ଓ ବଣ—ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଖ)
Ekajot Ekajut (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯ୍ୟ	ତ୍ର	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏକଜୋଡ଼—ଦେ. ବ..ଓ ବିଣ—୧ । ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଖ)
Ekajorda 1. Ekajuṭ (See)
୨ । ଦୁଇଟି—2. Two; a pair; a couple.

ଏକଜୋଡ଼ା—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—୧ । ଦୁଇଗୋଟି; ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟକ—
Ekajordā 1. Two
୨ । ପରସ୍ପର ସମକକ୍ଷ ଦୁଇଟି ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବ—
2 Couple; pair.

ଏକଜ୍ୱର—ସଂ. ବ (ଏକ+ଜ୍ୱର)—ଯେଉଁ ଜ୍ୱରରେ ଦିନ ଗତ ଦେହରୁ ତାପ ଛଡ଼େ ନାହିଁ—Unremitted fever; continued fever
Ekajwara

ଏକଜ୍ୱର୍—ସଂ. ବ (ଏକ+ଜ୍ୱର+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇ)—ଏକଜ୍ୱର (ଦେଖ)
Ekajwari Ekajwara (See)

ଏକଟିଂ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଆର୍କ୍ଟିଂର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Ekaṭiṁ ଆର୍କ୍ଟିଙ୍ (ଦେଖ)
Ākṭiṅg (See)

ଏକଟିଣ୍—ଦେ ବ—ଆର୍କ୍ଟିଙ (ଦେଖ)
Ekaṭiṇ Ākṭiṅg (See)

ଏକଠା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଏକାଠି; ସମବେତ—
Ekaṭhā Collected or gathered up at one place.
ଗାଣ୍ଡୁ ସୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତେ ଏକଠା ହୋଇଲେ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଏକଠାଇଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏକ ସ୍ଥାନରେ—
Ekaṭhāiñ 1. At one place.
୨ । ଏକାଠି—2. Together.

ଏକଠାଏ—ଦେ. ଅ—ଏକଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ekaṭhāe Ekaṭhāiñ (See)

ଏକଠାଏଁ—ଦେ. ଅ - ଏକଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ekaṭhāeñ Ekaṭhāiñ (See)

ଏକଠୁଳ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ+ସ୍ଥୂଳ)—୧ । ଏକଡ଼; ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଜମା ହୋଇଥିବା—
Ekaṭhula 1. Collected at one place.
୨ । ଏକଡ଼ ଗଦା ହୋଇଥିବା—2. Heaped up

ଏକଡ଼—ଦେ. ବ—ଏଦଗ; ଏପାର୍ଶ୍ୱ; ଏପାଖ—
Ekarda This side.

ଏକଡ଼ସେକଡ଼—ଦେ. ଅ (ବିପରୀତ ସଦୃଶର)—୧ । ଏପାଖ-ସେପାଖ—1. This side and that.
Ekardasekarda
ଏପାଶଓପାଶ
ଇସତରଫ ଉସତରଫ ଅନେକ ବଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଶୋଇ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହେଉଥିବା ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।
୨ । ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱ—
2. Both flanks of a person.

ଏକଡ଼ସେକଡ଼ ହେବା—ଦେ କ୍ରି—୧ । ଶୋଇଥିବାବେଳେ ଏକାଧିକଥର ପାର୍ଶ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା—
Ekardasekarda hebā ଏପାଶଓପାଶକରା ଇସତରଫଉସତରଫହୋନା 1. Repeatedly to turn one's sides during sleep.
୨ । ଏକପାର୍ଶ୍ୱରୁ ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ବଦୁଳାଇ ପିଟି ଅସିଟି କରିବା; ଇତସ୍ତତଃ ହେବା—2. Repeatedly to go this side and that.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଇତସ୍ତତ କରିବା; ଦ୍ୱିଧା କରିବା—
3. To hesitate.

ଏକଡ଼ାଆଁ ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏକା ଝେପାରେ ଲମ୍ଫ ଦେବା—
Ekaḍiāñibā To jump up at one stride.
ବାରତନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ର ଅସ୍ତବେ ଧନ୍ୟ ଉଗଳେ ଏକଡ଼ାଆଁ—ଭକ୍ତ. ବିଦେଘ୍ନଶତଲାସ ।

ଏକଣସେକଣ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏକ କୋଣରୁ ଅନ୍ୟ କୋଣକୁ
Ekaṇasekaṇa hebā ଏକାଧିକଥର ଯିବା—To move constantly from one corner to another.

ଏକଣା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଏକ ଓ କୋଣ ବମ୍ବା ଏକାନ୍ତ)—
Ekaṇā ୧ । ଏକପାଖ—1. One side.
୨ । ଏକପ୍ରାନ୍ତ—2. One end.
୩ । ଏକକୋଣ—3 One corner.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ—
1. Situated at a corner.
୨ । ପୃଥକ୍ ଅବସ୍ଥିତ—2. Solitary.
୩ । ନିର୍ଜନ—3. Secluded.
୪ । ଗ୍ରାମର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ—
4. Situated at one end of a village.

ଏକତ—ପ୍ରା. ପ୍ରାକୃତ ପଦ୍ୟ. ବିଣ (ସଂ. ଏକତ୍ୱ)—୧ । ଏକାପରି—
Ekata 1. Similar.
एकत ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଲେ ପୃଥ୍ୱୀ ନାଉ, ସେ ପୁଣି ମୋହୁଲେ ଏକତ ।
ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।
୨ । (ସଂ. ଏକତ୍ର) ଏକାଠାରେ—2. Assembled.

ଏକତଃ—ସଂ. ଅ. (ଏକ+ତସ୍)—୧ । ଏକଆଡ଼େ; ଏକପକ୍ଷରେ—1. On one side.
Ekataḥ
୨ । ଏକଦିଗରେ—2. In one direction
୩ । ଏକସ୍ଥାନରେ—3. At one place.
୪ । ଏକଦିଗରୁ; ଏକଆଡ଼ରୁ—
4. From one side or point of view.
୫ । ପ୍ରଥମତଃ—5. Firstly; in the first place

ଏକତତ୍ତ୍ୱୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଏକ+ତତ୍ତ୍ୱ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—
Ekatattwi ୧ । ସ୍ୱାର୍ଥଯୋଗୀ; ସ୍ୱାର୍ଥବାଦୀ—1. Rival.
(ଏକତତ୍ତ୍ୱିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ)—
2. (persons) Having the same object in view.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଏତିକି ଜାଣିରଖିବା ଦରକାର ଯେ ଏକ ଓ ଆ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଏ ଓ ଔ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ବା ଔ ଯୁକ୍ତ ଯୌଗିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେଯେବେ ଏ ଉଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଐ ବା ଔ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣର ବପଟେ ଏ ବା ଏ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଢ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଢ଼' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧ୍ଵ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଦ୍ଧା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇଦତ' ନ ପାଇଲେ ଅଦ୍ୱୈତ ଦେଖିବେ।

ଏକତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି- (ଏକ + ତନ୍ତ୍ର = ଶାସନ)- ୧ । ଏକ ପ୍ରଭୁ ବା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଜଂଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—1 Absolute monarchy; system of government in which one person is invested with supreme power

୨ । ଏକତାର ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର—

2. A one-stringed musical instrument.

ସଂ ବିଣ—୧ । ଏକ ପ୍ରଭୁର ଶାସନାଧୀନ—

1. Monarchical (from of government); having one overlord

୨ । ଏକମାତ୍ର ତନ୍ତ୍ରୀ ବା ସୂତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ; ଏକସରଆ—

2. Having one string only: (e.g. a bow.

ଏକତନ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ଏକ + ତନ୍ତ୍ର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Ekatantri (ଏକତନ୍ତ୍ର ଦେଖ) 1. Ekatantra (See)

୨ । ଏକମତାବଲମ୍ବୀ—2 Unanimous.

ଏକତମ—ସଂ.ବି.ପୁଂ. (ଏକ + ତମ; ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଏକର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣାର୍ଥ)—

Ekatama ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ—One amongst many; one out of many.

(ଏକତମା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏକତର—ସଂ. ବି. (ଏକ+ତର; ଦୁଇ ମଧ୍ୟରେ ଏକର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣାର୍ଥ)—

Ekatara ୧ । ଦୁଇ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—1. One of the two; either.

(ଏକତରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଭିନ୍ନାର୍ଥକ—2. Of different significance.

ଏକତରଫ—ଦେ. ବି. (ଏକ ଓ ଆ. ତର୍ଫ)—୧ । ଏକଦଗ—

Ekataraph 1. One side.

ଏକତରଫ ୨ । ଏକ ପକ୍ଷ ବା ଦଳ—

2 One party

ଏକତରଫା—ଦେ. ବିଣ.— ୧ । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନକାରୀ—

Ekataraphā 1. One-sided.

ଏକତରଫା ୨ । ଏକମାତ୍ର ଦଗ ବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଘଟିଥିବା—

2. Happening in one quarter or locality only.

(ଦୋତରଫା—ବିପକ୍ଷଭ)

୩ । (କତରଆ) ଏକ ପକ୍ଷର ଉକ୍ତି ଶୁଣି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଯିବା (ବିଷୟ, ମକଦମା ବା ଡିଗ୍ରୀ)—3. Exparte; decided exparte.

ଏକତରଫା ବିଚାର—ଦେ ବି.—ଏକ ପକ୍ଷର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର Ekataraphā bichāra ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ କରିଯିବା ବିଚାର; ଏକତରଫା ବିଚାର ଏକ ପକ୍ଷର ମାତ୍ର ପ୍ରମାଣ ଶୁଣି କରିଯିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି— Exparte trial.

ଏକତରଫା ରାଏ—ଦେ. ବି. (କତରଆ)—ଏକ ପକ୍ଷର ଉକ୍ତି ବା ପ୍ରମାଣ Ekataraphā rāe ଶୁଣି ଦିଆ ଯିବା ଆଦେଶ—

ଏକତରଫା ରାଏ Exparte judgment.

ଏକତରଫା ରାଏ ରଦ୍—ଦେ. ବି. (କତରଆ)—ସାନ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା Ekataraphā rāe rad ଏକତରଫା ରାୟକୁ ରହିତ କରିବା—

ଏକତରଫା ରାଏ ରଦ Setting aside of an exparte

ଏକତରଫା ରାଏକା ରଦ judgment.

ଏକତରଫିଆ—ଦେ. ବିଣ.— ଏକତରଫା (ଦେଖ)

Ekataraphiā Ekataraphā (See)

ଏକତା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଏକ+ଭାବ. ତା)—

Ekatā ୧ । ମେଳ; ଏକତ୍ୱ; ଐକ୍ୟ—1. Unity.

୨ । ପରସ୍ପର ମିଳନ—2. Union amongst many.

୩ । ଅଭେଦ—3 Identity.

୪ । ସାମ୍ୟ—4 Equality; similarity.

୫ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—5. Entity.

୬ । ଏକପ୍ରକାର ମୁକ୍ତି—6. A kind of salvation.

ଏକତାନ—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଏକତାନ)—୧ । ଏକବାରକୁ; ଏକାଥରକେ

Ekatān ଏକା ଲଦ୍ଦରକେ; ଏକଦମ୍—1. All at once; once for all.

ଏକବାରଗି

୨ । ଏକା ନଶ୍ୱାସକେ; ଏକା ଦୃଷ୍ଟାକେ; ଏକାଦମ୍ଟେକେ—

2. At one breath.

୩ । ଏକା ଘେଷ୍ଟକେ; ଏକ ଆଘାତରେ—

3. At one stroke.

୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—4 Completely.

ଏକତାନ—ସ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ତାନ = ବିଷୟ; ସ୍ୱର)—

Ekatāna ୧ । ଏକ ବିଷୟରେ ନିବିଷ୍ଟଚିତ୍ତ; ଏକାଗ୍ର ଅନନ୍ୟ-

(ଏକତାନତା—ବି) ବୃତ୍ତି; ଏକବିଷୟାସକ୍ତ—1. Closely attentive; concentrating attention to one matter; with mind fixed in one object.

୨ । ଏକା ନଶ୍ୱାସରେ ବୋଲାଯିବା (ସ୍ୱର)—

2 (a tone) Uttered in one breath.

ସଂ. ବି.—୧ । ଏକସ୍ୱର ଯୋଗ - 1. Musical union.

୨ । ଏକସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ବାଦ୍ୟରଚନା—2. Concert.

୩ । ଲୟ—3. Harmony

ଏକତାନିକ—ଗ୍ରା. ଅ.—୧ । ଏକାବେଳେକେ—1. At once.

Ekatāniki ୨ । ଏକାଥରକେ—2. At a time.

ଏକତାନିକେ—ଗ୍ରା. ଅ.— ଏକତାନିକ (ଦେଖ)

Ekatānike Ekatāniki (See)

ଏକତାନେ—ଦେ. ଅ.—ଏକତାନିକ (ଦେଖ)

Ekatāne Ekatāniki (See)

ଏକତାନେକେ—ଦେ. ଅ.—ଏକତାନିକ (ଦେଖ)

Ekatāneke Ekatāniki (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଌ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚୁାକ୍ଷର ଂ	ଃ	କ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇପ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଊ	ଲୃ	ଏ୍	ଅଡାଗନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୩୨	ଘ	ଷ	ଁ୍ୟ	ଇଅ	ଣ	ନ୍

ଏକତାମୀରସିଦ—ଦେ. ଣ. (କରରଅ ଭାଷା)—
Ekatāmīrasid ଉତ୍ତିଦାର ଦେଣଦାରଠାରୁ ଡିଡ଼ି ବାବଦ ସମସ୍ତ
ଏକତାମୀ ରସୀଦ ପାଇଣା ବୁଝି ପାଇବାର ନଦର୍ଶନସ୍ୱରୂପ
एकतामि रसिद କଚେରରେ ଯେଉଁ ସମାପ୍ତିସୂଚିତ ଦାଖଲ
କରେ—Full satisfaction receipt filed by a decree-holder in Court.

ଏକତାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ଵ— ଅକ୍ତିଆର୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Ekatāra etc. Aktiār etc. (See)

ଏକତାରବନ୍ଦ୍—ଦେ. ଵଣ— ଏକତାର (ଦେଖ)
Ekatāraband Ekatāri (See)

ଏକତାରା—ଦେ. ଵ. (ସଂ. ଏକତନ୍ତ୍ରୀ)—
Ekatārā ୧ । ଏକତନ୍ତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ସାଣା ଜାତୀୟ ବାଦ୍ୟ; ଗୋଟି
ଏକତାରା ଯନ୍ତ୍ର—1. One-stringed harp.
एकतारा ୨ । କେନେସ୍—2. The beggar's harp

ଏକତାରି—ଦେ. ଵଣ—୧ । ଚନା ବା କନରେ ପାଣି ଦେଇ ଚାପାଇ
Ekatāri ନଆଁରେ ଘୁଣ୍ଟାଇ ଇଛା ସଣ ପରେ ଚଁଚୂରେ ଉଠାଇଲେ
ଏକତାରୀ ଚନ୍ଦୁରୁ ସରଲ ରାବରେ ଏକ ଧାରରୁ ଖସି ପଡ଼ିବା
एकतारि (ଶିର୍ଦ୍ଦ); ଏକଧାରିଆ (କନ୍ଦ ବା ଚନର ପାଗ)—
1. Boiled upto a point where the syruplike fluid of the boiled sugar-water falls down by one string.
୨ । ଯେଉଁ ଲୁଗାର ଟାଣୀ ଓ ଉରଣୀ ସୂତା ସିଧ ଲେଖ ଏଁ ଥାଏ—2. (cloth) Having single warp and woof.

ଏକତାରୀ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ଵଣ—ଅକ୍ତିଆରୀ (ଦେଖ)
Ekatārī etc. Aktiārī etc. (See)
ଏକତାରୀ
एकतारी

ଏକତାଲ—ସଂ. ଵ. (ଏକ + ତାଲ = ଗାନ ବାଦ୍ୟ ସମୟରେ କାଳ-
Ekatāla ପରମାଣ)—
୧ । ସମନ୍ୱିତ ଲୟ; ସରଳ ତାଲ—
1 Simple-tune.
୨ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ ସ୍ୱର—2 Continued tone.
୩ । ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ ନଭ୍ୟ ଗୀତାଦ—
3. Single-toned song or dance.

ଏକତାଲା—ଦେ. ଵ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଝାଞ୍ଜ—
Ekatālā 1. Cymbals.
୨ । ଏକସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—2. A musical instrument with one note.
୩ । ଏକଲୟବିଶିଷ୍ଟ ତାଲବିଶେଷ—3. A cadence or musical measure of one tune
୪ । ଏକତାଲବିଶିଷ୍ଟ ଗାନବିଶେଷ—4. A song with one musical measure.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ୧ । ୪ ମାତ୍ରା ଏବ ୩୪ ଆଘାତ ଥାଏ ।]

ଏକତାଲ୍ଲା—ଦେ. ଵଣ. (ସଂ. ଏକତଳ)—
Ekatālā ଏକମଦ୍ଦଲବିଶିଷ୍ଟ; ଏକତଳବିଶିଷ୍ଟ (କୋଠା)—
ଏକତାଲା One storied; having one story only
एकमहंला
ଦେ. ଵ—ଏକ ମଦ୍ଦଲ୍ଲ କୋଠା—
One storied building.

ଏକତାଲି—ସଂ. ଵ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଏକତାଲା (ଦେଖ)
Ekatālī Ekatālā (See)

ଏକତିରିଶ—ଦେ. ଵ ଓ ଵଣ. (ସଂ. ଏକତ୍ରିଂଶତ୍)—
Ekatirisa ତିରିଶରୁ ଏକ ଅଧିକ; ୩୧ ସଂଖ୍ୟା—
ଏକତ୍ରିଶ The number. 31.
इकतिस्, एकतीस् ଦେ. ଵଣ—୩୧ ସଂଖ୍ୟକ—
Numbering 31.

ଏକତିରିଶାଶହେ—ଦେ. ଵ. (ସଂ. ଏକତ୍ରିଂଶୋତ୍ତର ଶତ)—
Ekatirisāsahe ୧୩୧ ସଂଖ୍ୟା—The number 131.

ଏକତିରିସି—ଦେ. ଵ ଓ ଵଣ—ଏକତିରିଶ (ଦେଖ)
Ekatirisi Ekatirisa (See)

ଏକତିଶ—ଦେ. ଵ ଓ ଵଣ—ଏକତିରିଶ (ଦେଖ)
Ekatisa Ekatirisa (See)

ଏକତିଶାଶହେ—ଦେ. ଵ—ଏକତିରିଶାଶହେ (ଦେଖ)
Ekatisāsahe Ekatirisāsahe (See)

ଏକତିସି—ଦେ. ଵ ଓ ଵଣ—ଏକତିରିଶ (ଦେଖ)
Ekatisi Ekatirisa (See)

ଏକତୀର୍ଥୀ—ସଂ. ଵଣ. ପୁଂ. (ଏକ + ତୀର୍ଥ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Ekatīrthī ୧ । ଗୁରୁଭାଇ; ସତୀର୍ଥ; ଏକ ଗୁରୁଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ—
1 Disciple of the same preceptor; co-disciple.
୨ । ସଦ୍ଧାଧ୍ୟାୟୀ—2. Reading under one preceptor; being of the same class.

ଏକତୁଲ—ଦେ. ଵଣ. (ସଂ. ଏକ + ତୁଲ)—
Ekatula ଏକ ସମତଳବିଶିଷ୍ଟ—
Of one level; of the same level.
(ଯଥା—ନଈ ବଢ଼ିରେ ଗଡ଼ିଆ ପୋଖରୀ ସବୁ ଏକତୁଲ ହୋଇଗଲା ।)

ଏକତୁଟେ—ଦେ. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ଅ—
Ekatule ଯୁଗପତ୍; ଏକ ସଙ୍ଗେ; ଏକ ସମୟରେ—
ଏକସଙ୍ଗେ Happening at the same time;
एकहिसमयमें simultaneously, together.
ସଂକଳ୍ପ କର ଏକ ତୁଟେ
ମହା ସୁରଙ୍ଗ ଆରମ୍ଭିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖାଲାଇଣ ପ୍ରେମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଉତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ଉକ୍ତା ବରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚଉତ ଦୀର୍ଘଶବ୍ଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ହେଲେ ଏ ପ୍ରକାରେ ଯୋଡିବେ ଏବଂ ଏ ପ୍ରକାରେ ଜ ମିଳିବ. ସେହେ ସେହୁ ଶବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ୧ ଚଉତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱରୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡିବାକୁ ହେବ ଇତ୍ୟା :—
ଗ ଜ ଜ ମିଳିବେ 'ଗାଜ' ଯୋଡିବେ; 'ବୃଥ' ଜ ମିଳିବେ 'ବୃଥ' ଯୋଡିବେ; 'ବଂଧୁ' ଜ ପାଇବେ 'ବନ୍ଧୁ' ଯୋଡିବେ; 'ଅଗଣା' ଜ ପାଇବେ 'ଅଙ୍ଗଣ' ଯୋଡିବେ; 'ଅଲବତ' ଜ ପାଇବେ 'ଅଲବତ୍' ଯୋଡିବେ ।

ଏକତ୍ୱ—ସଂ. ବ—ଏକତା; ଐକ୍ୟ—
Ekatwa Oneness; identity.

ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକତ୍ର)—ଏକାଠିଭୂତ—
Gathered together.

ସଙ୍କ ଦେବ ଏକତ୍ର ହେଲେ ପିତାମହ ପାରୁଶରେ ଗୁହାର୍ ଜଲେ ।
ବଶ୍ୱନାଥ. ଚତ୍ରକର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୱଣ

ଏକତ୍ର—ସଂ. ଅ. (ଏକ+ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତିରେ. ତ୍ର)—
Ekatra ୧ । ସମସ୍ତେ ଏକସ୍ଥାନରେ ସମବେତ ହୋଇ; ସମଷ୍ଟି ଭାବରେ—1. Collectively.

୨ । ଏକସ୍ଥାନରେ—2. In one place.

୩ । ସମସ୍ତେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ—3. All together.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକସ୍ଥାନରେ ଜମା କର୍ ଯାଇଥିବା; ଏକସ୍ଥାନରେ ସଂଗୃଙ୍ଗୃତ—
1. Gathered together; collected.

୨ । ଏକାନ୍ନବାସରେ ବାସକରୁଥିବା—
2. Living jointly; joint in mess and property.

ଏକତ୍ରିଂଶ— ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଏକତ୍ରିଂଶତ୍ ଶବ୍ଦର ପୂରଣ)—
Ekatrimśa ଏକତ୍ରିଂଶତ୍ତମ (ଦେଖ)
Ekatrimśattama (See)

ଏକତ୍ରିଂଶତ୍—ସଂ. ବ—ଉଣତି ଉପରେ ଅଧିକା ଏକ; ୩୧ ସଂଖ୍ୟା—
Ekatrimśat The number 31.

ସଂ. ବିଣ—୩୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 31.

ଏକତ୍ରିଂଶତ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ—୩୧ର ପୂରଣ—
Ekatrimśattama Thirty first.

ଏକତ୍ରିତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକତ୍ର ବା ଏକତ୍ରୀଭୂତର ଅଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର) —୧ । ସମବେତ—
Ekatrita 1. Gathered together.

୨ । ଯୁକ୍ତ—2. Added; joined together.

ଏକତ୍ରିଶ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଏକତ୍ରିଂଶତ୍)—
Ekatriśa ଏକତିରଶ (ଦେଖ)—Ekatiriśa (See)

ଏକତ୍ରିଶାଶହେ—ଦେ. ବି—ଏକତିରଶାଶହେ (ଦେଖ)
Ekatriśāśahe Ekatiriśāśahe (See)

ଏକତ୍ରିଶି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଏକତିରଶ (ଦେଖ)
Ekatriśi Ekatiriśa (See)

ଏକତ୍ରୀକରଣ— ସଂ. ବି. (ଏକତ୍ର + ଅଭୂତ ଭଭାବେ. ଈ+କରଣ)—
Ekatrīkaraṇa ଭଲ ଭଲ ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଏକାଠିଇଁ କରିବା; ଜୁଣ୍ଡାଇବା; ଠୁଳ କରିବା—
Gathering together; collecting

ଏକତ୍ରୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକତ୍ର + ଅଭୂତ ଭଭାବେ. ଈ + କୃତ)—
Ekatrīkṛuta ଜୁଣ୍ଡାଭୂତ—Gathered together; collected.

ଏକଦଂଷ୍ଟ୍ର—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ. (ଏକ + ଦଂଷ୍ଟ୍ର = ଦନ୍ତ)—
Ekadaṁshtra ଏକଦନ୍ତ (ଦେଖ)
Ekadanta (See)

ଏକଦନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଏକଦନ୍ତବଶିଷ୍ଟ—
Ekadanta Having one tusk only.

(ଏକଦନ୍ତା - ସ୍ତ୍ରୀ) ୧°. ବି.— ଗଣେଶ; ଗଜପତ୍ତ—
The God Ganeśa.

ଏକଦନ୍ତା— ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକଦନ୍ତ)—ଏକଦନ୍ତବଶିଷ୍ଟ—
Ekadantā Having one tusk only.

ଏକଦନ୍ତା ଦେ. ବି—ଏକଦନ୍ତବଶିଷ୍ଟ ହାତୀ—
एकदंता Elephant having one tusk only.

ଏକଦମ୍— ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକ + ଆ. ଦମ୍)—
Ekadam ୧ । ଏକା ନଶ୍ୱାସକେ—1 At one breath.

ଏକଦମେ ୨ । ଏକା ହାଣ୍ଟାକେ—2. At one stretch.

एकदम ୩ । ଏକାଥରକେ—
3. At once; by one continuous effort.

୪ । ଶେଷରେ ଥରକ ପାଇଁ – 4. Once for all.

ଦେ. ବ— ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ନଶ୍ୱାସ— One breath only.

ଏକଦଶା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ଏକାଦଶାହ)—
Ekadaśā ଏକାଦଶାହକୃତ୍ୟ ପ୍ରେତ କାର୍ଯ୍ୟ—
Funeral rites performed on the eleventh day of a person's death.

ଏକଦଶାହ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଏକାଦଶାହ)—
Ekadaśāha ୧ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁର ଏକାଦଶ ଦିବସ—
1. The eleventh day of a person's death.

୨ । ହିନ୍ଦୁ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକାଦଶାହ ଦିନ କୃତ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା; ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ନୂଆ ହାଣ୍ଡି ଆଦି—
2. The funeral rites performed on the eleventh day of a Hindu's death.

ଏକଦା —ସଂ. ଅ. (ଏକ + କାଲାର୍ଥେ. ଦା)—
Ekadā ୧ । ଏକକାଳରେ; ଏକ ସମୟରେ; ଥରେ—
1. Once; at one time.

୨ । ପୂର୍ବେ କୌଣସି ଏକ ସମୟରେ—
2. Once upon a time.

ଏକଦାନା – ଦେ. ବି. (ବର୍ତ୍ତିଆ ଶବ୍ଦ)—ନାକଫୁଡ଼ାରେ ପୋନ୍ଧିବା ଗୋଲମରଚ ଆକାରର ନାଡ଼ୁ ଲଗିଥିବା ସୁନାର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A nose-ring with a circular knob on the top.

ଏକଦାନ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଦନ୍ତା (ଦେଖ)
Ekadāntiā Ekadantā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ଋ୍ଟ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଜ୍ଞଅ	ଓ
୨	ଈ	ଜ	ଲୃ	ଲୄ	ଯ୍	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ୟ	ଯ	ୱ	ଟ୍ୟ	ଜ୍ଞଅ	ଓ	ଙ

ଏକଦଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଏକଜଲ୍) — ଏକମନୋବଶିଷ୍ଟ —
Ekadil Of one mind; concordant.
ଏକଦିଲ କ୍ରି. ବିଣ.—ଏକମନ ହୋଇ—
एकदिल Together; in unision; in concordance.

ଏକଦୃକ୍—ସଂ. ବିଣ. (ଏକ + ଦୃଶ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ କ୍ୱିପ୍)—
Ekadṛuk ୧ । ଗୋଟିଏ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥିବା—
1 Staring; looking at or minding one thing only.
୨ । କଣା; ଏକଆଖିଆ—2. Blind of one eye
୩ । ସମଦର୍ଶୀ—3. Impartial
ସଂ. ବି.—୧ । ଶିବ—1. God Śiba
୨ । କାକ; କୁଆ—2. Crow
୩ । ଏକଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି—3. Looking at one thing only staring.

ଏକଦୃଷ୍ଟି—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକଦୃକ୍ (ଦେଖ)
Ekadṛushṭi Ekadṛuk (See)

ଏକଦେଶ – ସଂ. ବି. (ଏକ + ଦେଶ=ସ୍ଥାନ)—
Ekadeśa ୧ । ଏକାଂଶ; ଏପୃଦଂଶ; ଅବୟବ—
ଏକଦେଶ 1. A portion; one region; one part;
ଏକଜଗହ a division
(ଏକଦେଶୀଯ୍—ବିଣ) ୨ । ଏକସ୍ଥାନ – 2 One place; same place; identical place.

ଏକଦେଶବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଏକସ୍ଥାନରେ ବା ଦେଶରେ ନିବାସ
Ekadeśabāsi କରୁଥିବା—Living in one and the
(ଏକଦେଶବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) same country

ଏକଦେଶାବଚ୍ଛିନ୍ନ – ସଂ. ବିଣ (ଏକଦେଶ + ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ)—ଏକ ଅଂଶରେ
Ekadeśābachchhinna ବ୍ୟାପ୍ତ; ଏକ ଅଂଶକୁ ଆବରଣ କରିଥିବା—Confined to one part only; covering one portion only

ଏକଧର୍ମା—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଧର୍ମ୍ମ ୧ମା. ୧ବ)—
Ekadharmā ୧ । ଏକଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ବହୁବଚନ୍ତି —
(ଏକଧର୍ମ୍ମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Professing the same faith.
୨ । ଏକଗୁଣବଶିଷ୍ଟ—2. Having similar qualities or attributes.

ଏକଧର୍ମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏକ + ଧର୍ମ୍ମ = ଇନ୍. ୧ମା.୧ବ.)—
Ekadharmi ଏକଧର୍ମା (ଦେଖ)
(ଏକଧର୍ମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ekadharmā (See)
(ଏକଧର୍ମ୍ମା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଏକଧା—ସଂ. ଅ (ଏକ + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଧା)—୧ । ଗୋଟିଏ ଢଙ୍ଗରେ;
Ekadhā ଏକାଳା—1. Singly.
୨ । ଏକପ୍ରକାରେ—2. In one way; uniformly.
୩ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ; ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧିକି ରୂପେ—
3. Continuously.

ଏକଧୁର୍—ସଂ. ବିଣ(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଧୁର୍=ଭାର)—ଏକପ୍ରକାର ଭାର
Ekadhur ବୋହିବାର ଉପଯୁକ୍ତ (ଗବାଦି); ଏକବିଧ ଭାରବାହୀ; ଏକପିଠିଆ (ପଶୁ)—(beast) Capable of carrying one kind of burden; habituated to carrying one sort of burden.
[ଦ୍ର:—ଯେଉଁ ବଳଦ କେବଳ ସଗଡ଼ ବୋହିପାରେ, ଯେଉଁ ବଳଦ କେବଳ ହଳ ବୁଲେ ଯେଉଁ ବଳଦ କେବଳ ଥୋଡ଼ ବୁଢ଼େ ନୁ। ଯେଉଁ ବଳଦ କେବଳ ଘଣ୍ଟାରେ ବୁଲେ ।]

ଏକଧୁର୍—ସଂ. ବିଣ. (ଏକ+ଧୁର+ଅ)—ଏକଧୁର୍ (ଦେଖ)
Ekadhura Ekadhur (See)

ଏକଧୁରା—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଏକ + ଧୁର୍ + ଂଅ; ସ୍ତ୍ରୀ. ଆଁ)—
Ekadhurā ଏକଧୁର (ଦେଖ)
Ekadhur (See)

ଏକଧୁରୀଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏକ + ଧୁର + ଈନ)— ଏକଧୁର (ଦେଖ)
Ekadhurīṇa Ekadhur (See)
(ଏକଧୁରୀଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏକଧୁରାବହ—ସଂ. ବିଣ (ଏକଧୁର+ବହ ଧାତୁ + ଅ)—
Ekadhurābaha ଏକଧୁର (ଦେଖ)
Ekadhur (See)

ଏକନଗୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଏକଗୋଡ଼ିଆ ହୋଇ ଠିଆ-
Ekangurdi ହେବା ଦଣ୍ଡ—A sort of punishment according to which the punished person is ordered to stand on one leg only for some time; standing up on one leg only.

ଏକନ୍ତ – ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏକାନ୍ତ)—୧ । ଏକଦରରେ—
Ekanta 1 On one side.
ଏକନ୍ତ ୨ । ଏକକୁ ଅରେକ ଲାଗିଥିବା—
2. Touching one another.
୩ । ପ୍ରାନ୍ତ ଭାଗରେ ପରସ୍ପର ସଂଲଗ୍ନ—
3. Joined together by the end.

ଏକନର୍—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ଲଦ୍ଧ)—ଏକମ ଲଥିବା;
Ekanar ମାଳବିଆ (ହାର); ଏକସରିଆ—Having one
ଏକନର; ଏକନରୀ string only; (said of necklace)
एकलर; एकलरी; एकसुतरी

ଏକନରା—ଦେ. ବିଣ—ଏକନର (ଦେଖ)
Ekanarā Ekanar (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ବ୍ୟତ୍ୟୟରେ ପୂରତ ୧ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମୟରେ ଉଚ୍ଚାରଣ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ ପୋଡ଼ରେ, ସେମାନେ ଏ ଭଷାପୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଭଷାନ୍ତରେ ଚହିଁବ ନିୟମ ୨ ବା ୧ ଅକ୍ଷର ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାସ୍ୱର ଶବ ପୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ପୋଡ଼ବେ; 'ଭୂତ' ର ମିଳରେ 'ଭତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁରେ 'ବଦୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲକ୍ତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍‌କତ' ଦେଖିବେ ।

ଏକନର୍—ଦେ. ବିଣ—ଏକନର୍ (ଦେଖ)
Ekanari Ekanar (See)

ଏକନରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକନର୍ (ଦେଖ)
Ekanariā Ekanar (See)

ଏକନଳ—ଦେ. ବିଣ--ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ନଳ ବା ରୁଙ୍ଗାବିଶିଷ୍ଟ (ବନ୍ଧୁକ)—
Ekanala (gun) Having one barrel only; single-barrelled (gun
ଏକନଳି
ଏକନଳି—ଦେ. ବିଣ—ଏକନଳ (ଦେଖ)
Ekanalā Ekanala (See)

ଏକନଳି—ଦେ. ବିଣ—ଏକନଳ (ଦେଖ)
Ekanali Ekanala (See)

ଏକନଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକନଳ (ଦେଖ)
Ekanaliā Ekanala (See)

ଏକନହର—ଦେ. ବିଣ.—ଏକନର୍ (ଦେଖ)
Ekanahari Ekanar (See)

ଏକନହରିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଏକନର୍ (ଦେଖ)
Ekanahariā Ekanar (See)

ଏକନିଶ୍ଚୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ନିଶ୍ଚୟ)—
Ekaniśchaya ୧ । ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ- 1. Closely
(ଏକନିଶ୍ଚୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) attentive.
୨ । ଏକ ବିଷୟରେ ନିବିଷ୍ଟଚିତ୍ତ—
2 Concentrating attention on one subject only.
୩ । କୌଣସି ବିଷୟ କରିବାପାଇଁ ଦୃଢ଼ନିଶ୍ଚୟ—
3 Determined or resolved to do a particular thing.

ଏକନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ନିଷ୍ଠା)—
Ekanishṭha ୧ । ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠାବାନ୍—
(ଏକନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Exclucively bent upon a thing; assiduously pursuing an aim
୨ । ତନ୍ମୟ—2. Pursuing an aim with concentrated attention.

ଏକନିଷ୍ଠା—ସଂ ବି. (ଏକ + ନିଷ୍ଠା)—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଐକା-
Ekanishṭhā ନ୍ତିକ ନିଷ୍ଠା—1. Assiduous following of an aim
୨ । ତନ୍ମୟତା—2. Concentrated attention
ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକନିଷ୍ଠ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ:—ଏକନିଷ୍ଠର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Ekanishṭha.

ଏକପ—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଅର୍ଥରେ. ପ; ମୂଳ ଓ.ଏକପାଅ)—
Ekapa ୧ । ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—1. A fourth part.
୨ । ଚଉଠ; ଏକ ପାଅ—2. A quarter.

ଏକପକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ପକ୍ଷ)—
Ekapaksha ୧ । ଏକପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି; ସଙ୍ଗୀ—1 Associate.
(ଏକପକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏକପକ୍ଷାବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Partisan
ସଂ. ବି (ଦ୍ୱିଗୁ)—୧ । ଏକଦଳ – 1. One party; the same party;
୨ । ପନ୍ଦର ଦିନ—2 A fortnight.

ଏକପଖ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ଏକପକ୍ଷ)—ଏକପକ୍ଷ (ଦେଖ)
Ekapakha Ekapaksha (See)

ଏକପଖିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ପକ୍ଷ)—୧ । ଏକପକ୍ଷ ବା ପନ୍ଦର-
Ekapakhiā ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ—1. Happening for a fort. night; extending over two weeks.
୨ । ଏକପକ୍ଷାବଲମ୍ବୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Taking one side only.
୩ । ଏକମାତ୍ର ପଖା ବା ମୁହଁଥିବା (ଚୂଲି)—
3 Single-faced (oven)

ଏକପଞ୍ଚ ଶତ୍—ସଂ. ବି (ଏକ ଅଧିକ ପଞ୍ଚ ଶତ୍)—୧ । ଏକାବନ; ୫୧
Ekapañchāśat ସଂଖ୍ୟା—1. The number 51.
୨ । ୫୧ର ପୂରକ—2. Fifty first.

ଏକପଞ୍ଚାଶତ୍ତମ—ସଂ. ବିଣ—ଏକାବନର ପୂରକ—
Ekapañchāśattama Fifty first

ଏକପଟା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଏକ ଓ ପଟ୍ଟ)—ଏକଖଣ୍ଡ ଲମ୍ବ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର
Ekapaṭā ଗଦର—An outer sheet for the body made up of one long strip only.
ଏକପଟା
(ଦୋପଟା—ତ୍ରିପଟ୍ଟ)

ଏକପଟିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ପଟ୍ଟ ବା ପକ୍ଷ)—
Ekapaṭiā ୧ । ଏକପକ୍ଷାବଲମ୍ବୀ—
1 Attached to one side oniy.
୨ । ଏକୁଟିଆ—2. Single; without a second.
୩ । ଏକପାଖକୁ ଢଳ ପଡ଼ିଥିବା; ଏକପାଖିଆ—
3. Inclined; unbalanced.
୪ । ଯୋଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ରହିଯାଇଥିବା—
4. One remaining or surviving out of a pair.
୫ । ଏକତରଫା—5. One sided; exparte.

ଏକପତରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ.ଏକପତ୍ରୀ)—୧ । ଏକମାତ୍ର ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ –
Ekapatariā 1. Having one leaf only.
୨ । ଏକମାତ୍ର ପତ୍ର ବା ଫଳା ବିଶିଷ୍ଟ (ଛୁରୀ)—
2. One bladed (knife)
୩ । ଏକ ପତ୍ରାବ୍ଜତ—
3. Born of one leaf only.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସର୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	.ଷ	ଳ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଯୋ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ଷ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୪ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଇଅଣ ପଙ୍ଗତରେ ନ ବସି ଏକାକୀ ପତ୍ର ପକାଇ ଖାଏ; ଅଘାଡ଼ୁଲ୍ଲେ—

4. One who is not allowed to eat amongst others in a caste-dinner

୫ । ଏକଘରିଆ (ଦେଶ)

5. Ekaghariā (See)

ଏକପତୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକପତରିଆ (ଦେଶ)

Ekapaturiā Ekapatariā (See)

ଏକପତ୍ନୀକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ପତ୍ନୀ)—

Ekapatnīka ୧ । ଯାହାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପତ୍ନୀ ଥାଏ—

1. Having one wife only

୨ । ଯେ ଏକ ପତ୍ନୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ କରେ ନାହିଁ—

2. Chaste; devoted to one wife only (husband).

୩ । ଯେ ସତୀ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ—

3 (one) Having a chaste and devoted wife.

ଏକପତ୍ନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଏକ+ପତ୍ନୀ)—୧ । ଅସପତ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ସଉତୁଣୀ ନାହିଁ—

Ekapatnī 1. A wife having no rival.

୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟା ଭାର୍ଯ୍ୟା; ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରଥମ ବା ଏକମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ—

2. Single wife.

୩ । ସତୀ; ପତିବ୍ରତା ସ୍ତ୍ରୀ—

3 A chaste and dutiful wife.

ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ପତ୍ନୀ)—ଏକପତ୍ନୀକ (ଦେଖ)

Ekapatnīka (See)

ଏକପତ୍ନୀବ୍ରତ—ସଂ. ବି—୧ । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପତ୍ନୀ ଜୀବାନ୍ତ ବା ସଦ୍ଭାସ୍ତ କରିବା ବ୍ରତ—

Ekapatnībrata 1. The vow of life-long chastity or fidelity to one wife.

୨ । ପ୍ରଥମ ଜୀବାନ୍ତରା ପତ୍ନୀ ମରିଲା ଦେଲେ ଅନ୍ୟ ପତ୍ନୀ ଜୀବାନ୍ତ ନ କରିବା ସଂକଳ୍ପଯୁକ୍ତ ବ୍ରତ—

2. The vow never to marry a second wife.

ଏକପତ୍ରିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକପତରିଆ (ଦେଖ)

Ekapatriā Ekapatariā (See)

ଏକପତ୍ରୀ—ସଂ. ବିଣ—ଅଖଳ ଚମାନ୍ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଉତ୍ସବ ହେଲେ ଯେଉଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନକଟକୁ ନଚ୍ଛେଁ ଖଣ୍ଡେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଆସିବ—

Ekapatrī 1. (a well-known Pandit) Who, whenever letters of invitation are issued from any quarter to attend any Śāstric ceremony, is sure to get one.

୨ । ଏକମାତ୍ର ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—

2 Having one leaf only.

୩ । ଏକପତ୍ର ବା ଫଳାବିଶିଷ୍ଟ (ଛୁରୀ)—

3. One-bladed (knife)

ଏକପତ୍ରୋତ୍ପତ୍ତିକ—ଦେ. ବିଣ (ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ)—

Ekapatrotpattika ଏକପତ୍ରରୁ ଜନ୍ମନ୍ନ ହୋଇଥିବା (ଗୁଳ୍ମାଦି); ଏକପତୁରିଆ (ଲତାଆଦି)—(Botany) Monocotyledonous; monopetalous; having single leaf to the stalk.

ଏକପଦ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ପଦ)—୧ । ଏକପଦବିଶିଷ୍ଟ; ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ପଦେ ମାତ୍ର କଥା ଥାଏ—

Ekapada 1 Having or consisting of one sentence only.

୨ । ଏକଗୋଡ଼ିଆ; ଯାହାର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଥାଏ—

2. Having a single leg; one-legged.

୩ । ଏକ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା—

3. Standing on one leg.

୪ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସମସ୍ତ (ପଦ); ସମାସନିଷ୍ପନ୍ନ (ପଦ)—

4. Compound (word)

ସଂ. ବି—୧ । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପାହୁଣ୍ଡ—1. One step.

୨ । ଉତ୍ତରଚ୍ଛବିଶେଷ—

2. A posture in copulation.

୩ । ଏକ କଥା; ଅବିଚଳିତ କଥା—

3. Unchanged promise or word.

୪ । ଏକମାତ୍ର ବାକ୍ୟ—

4 Only one sentence.

୫ । ସମସ୍ତ ବା ସମାସ ହୋଇଥିବା ପଦ—

5. Compound word.

କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକପଦରେ; ଏକ ପାହୁଣ୍ଡରେ—

1. At once; at one step.

୨ । ତତ୍କାଳେ; ଏକାପଦେକେ—2. Immediately.

ଏକପଦିଆ—ଦେ. ବି (ଜମିଦାର ଓ ମହାଜନ ହିସାବ) (ସ.ଏକପଦୀ)—

Ekapadiā ୧ । ନାନାପ୍ରକାର ଆୟ ବା ଖରଚକୁ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ କରିବା; ବାରଜା କରିବା—1. Classification of several expenses or incomes under certain groups or items.

୨ । (ମହାଜନ ହିସାବ)—ଯେଉଁ ଜାଗଜରେ ଆସୂବ୍ୟୟାଦି ଏକ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବା ହେଡ଼ିଙ୍ଗ୍ ତଳେ ଏକତ୍ର ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଲେଖା ଥାଏ; ବରଜାବହି—

2. A classified list of different items of income and expenses under scheduled heads; a schedule.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ତାହାର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ହଳନ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ତାହାର ଓ ମାତ୍ରା ନଥିବାରେ ମୂଳରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ଦୋଳନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାହୀନ ଶବ୍ଦ ସୋଚରେ ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଏକ ପାଠ ରଖାଯାଇଥିବା ଚତୁର୍ଥ ନିୟମର ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଚରାକ୍ତ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ପାତ' ର ନିମ୍ନରେ 'ପାଣ' ସୋଚରେ 'ରୁଦ୍ର' ର ନିମ୍ନରେ 'ଦୃଶ' ସେଣିରେ 'ବର୍ଷୁ' ର ପାଖରେ 'ବଲ୍ଲୁ' ସେଣିରେ; 'ଅର୍ଜନ' ର ପାଖରେ 'ଅଜ୍ଜ' ସେଣିରେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଖରେ 'ଅଲ୍ଲତ୍ତ' ସେଣିରେ

୩ । (ଜମିଦାର ଦେଇଥିବା)—ଯେଉଁ କାଗଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଜାର ଜମି ଓ ଜମା ଲେଖା ଥାଏ—

3. An official record containing every tenant's area of holding and amount of assessment.

ବେ. ବିଣ—୧ । ଏକଗୋଡ଼ିଆ—1. One-legged.

୨ । ଏକମାତ୍ର ବାକ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦବିଶିଷ୍ଟ—

2. Consisting of one word or sentence only

୩ । ଝାରଣା ଦୋଇଥିବା; ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଦୋଇଥିବା—

3. Classified; collected under different groups.

୪ । ଯେଉଁ ଗୀତରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପଦ ବା ଧାଡ଼ି ଥାଏ—

4. One-lined song.

ଏକପଦିକା—ଦେ. ବି—୧ । ଶୁର ପଣ (ଭଲ୍ଲ)—

Ekapadikā 1. 320 bits of shell-money

୨ । ଶୁର ଅଣା—2. Four annas,

୩ । ଏକ ନଳ ଦୈର୍ଘ୍ୟ (ଜମି ମାପ)—

3 The length of one rod (of land).

୪ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ ବା ମାର୍ଗ; ଯେଉଁ ବାଟରେ ଥରକେ ଜଣେ ଲୋକ ଯାଇ ପାରେ—

4 Foot-path.

ବ୍ୟୂଢ଼ ଏକପଦିକା ସେ ମାନା ଉପ୍ତେ ଗୋରୁଡ଼ା, ନର୍ମଳ ଭୂତେ ଦେଇ ପ୍ରମୋଦା—

ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶଚରଣଦାସ

ଏକପଦୀ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା୍ରହ; ଏକ+ପଦ+ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ)—

Ekapadī ମନୁଷ୍ୟଚଲ୍ଲ ବାଟ; ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ—

A narrow path; a footpath.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଏକଗୋଡ଼ିଆ—1. One-legged.

୨ । ଗୋଟିଏ ପଦ ବା ବାକ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ—

2. Consisting of one sentence only

୩ । ଏକଶବ୍ଦବିଶିଷ୍ଟ—3 Consisting of or couched in a single word only.

ଏକପରି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକପ୍ରକାରର—

Ekapari 1. Of one kind

ଏକପ୍ରକାର ୨ । ସମ; ସମାନ—2. Similar; equal.

ଏକସା ହି. ବିଣ—୧ । ଏକପ୍ରକାରରେ—

1. In one manner.

୨ । ସମାନରୂପେ—2. Similarly.

ଏକପା—ଦେ. ବି (ସଂ. ଏକପାଦ)—୧ । ଗୋଟିଏମାତ୍ର ପାହୁଣ୍ଡ—

Ekapā 1. One step only.

୨ । ଏକ କ୍ରୋଶର ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ (ଦୂରତ୍ୱ)—

2. One fourth of a Krośa; half a mile.

ଏକପୁଆ ବି । ଶୁରପଣ; ଯେକୌଣ ବସ୍ତୁର ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—

ଏକପାଓ 3. One fourth of anything

୪ । ସେରର ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—

4. One fourth of a seer.

୫ । ଶହେ ପାନର ¼; ୨୫ ଗୋଟି ପାନ; ଚଉରାଏ ପାନର ଅଧ—5. Twentyfive betel-leaves.

ଏକପାଖ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଏକ+ପକ୍ଷ)—୧ । ଏକପାର୍ଶ୍ୱ—

Ekapākha 1. One side.

ଏକତରଫ ୨ । ଏକ ପକ୍ଷ—2. One party.

ଏକବଗଲ; ଏକତରଫ

ଏକପାଖିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକପକ୍ଷୀୟ)—

Ekapākhiā ୧ । ଏକପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଅଭିଜଥିବା; ଏକପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଢଳ ପଡ଼ିଥିବା—1 Leaning to one side.

ଏକବେଡ଼େ; ଏକପାଶିଆ ୨ । ଏକ ପକ୍ଷକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା;

ଅନୁକା ଏକମାତ୍ର ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନକାରୀ—

2. Partial to one party.

୩ । ଏକପାର୍ଶ୍ୱ ବା କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ—

3. Situated on one side only.

୪ । ଏକତରଫା—4. One-sided; exparte.

ଏକପାଣିଆଁ —ଦେ. ବିଣ—୧ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ବର୍ଷା

Ekapāṇiāñ ନ ଦୋଇ, ଅନାବୃଷ୍ଟି ପରେ ଏକା ଥରକେ ଲାଗେ-

ଏକପାଣିଆ ଲାଗେ ଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷା ଦେବା ପାଗ—

(a season) Simultaneously raining; showering at one time instead of the rain being distributed over a long season (said of heavy rain after a season of draught).

(ଯଥା—ଏ ବରଷ ମେଘ ଏକପାଣିଆଁ କଲ୍ଲରୁ ବନ୍ଦୁକ ବଲ ଅବୁଣା ରହିଗଲା ।)

ଏକପାଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ବରଜା ଭାଷା)—ଗୋଟିଏ ପାନ ଧରିବା

Ekapāṇiāñ ପରେ ଯେଉଁ ପାନ ଗଛରେ ଆଉ ପାନ ଧରେ ନାହିଁ-

(a betel plant) Which does not bring forth more than one betel leaf.

ଏକପିଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (କର୍ମଧା୍ରହ; ଏକ+ପିଙ୍ଗ; ଯାହାର ଏକମାତ୍ର

Ekapiṅga ଚକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପିଙ୍ଗଳ ବର୍ଣ୍ଣ ତାରା ଅଛି)-

୧ । ଏକ ଚକ୍ଷୁବିଶିଷ୍ଟ କୁବେର—

1. The one-eyed God Kubera.

୨ । ଯକ୍ଷ—

2. Jāksha—an etherial being.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଈଂ	ଊ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଟଂ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏକପିଙ୍ଗଳ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ପିଙ୍ଗଳ)—
Ekapiṅgala ଏକପିଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Ekapiṅga (See)

ଏକ ପିଠି—ଦେ.ବ - କୌଣସି ସ୍ଥଳକୁ ଯିବା ଓ ଆସିବା—ଦୁଇ ଭ୍ରମଣ-କ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—One trip of a double journey to and from a place.
(ଯଥା—ପୁରୀ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଏକପିଠିର ଖରଚ ମୋ ପାଖେ ଅଛୁ; ଆଉ ଏକପିଠିର ଖରଚ ମିଳିଲେ ମୁଁ ଯାଆନ୍ତୁ ।)

ଏକପିଠିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ + ପୃଷ୍ଠ)—
Ekapiṭhiā ଏକଧୁର (ଦେଖ)
Ekadhur (See)

ଏକପିତୃକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ + ପିତୃନ୍ + କ)—
Ekapitṛuka ଏକ ପିତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନଗଣ)—
(ଏକପିତୃକା—ସ୍ତ୍ରୀ) (sons) Having one and the same father.

ଏକପୁଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଏକପୃଷ୍ଠ)—
Ekapurdā ବାଦ୍ୟବିଶେଷ; ଏକସ୍ୱର ବିଶିଷ୍ଟ ବାଦ୍ୟ; ଯେଉଁ କାଳ-
ଏକପୁଡ଼ା A kind of wind-instrument having a single tune; a single-tuned instrument.

ଏକପୁଡ଼ିଆ—ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ ଓ ପୃଷ୍ଠ) —
Ekapurdiā ୧ । ଏକ ପୃଷ୍ଠାବିଶିଷ୍ଟ ପୁସ୍ତକ—
ଏକପୁଡ଼ିୟା 1.(book) Having one leaf or page.
୨ । ନାକର ଏକ ପୁଡ଼ାରେ ବହୁଥିବା (ନଶ୍ୱାସ)—
2. (breath) Breathed through one nostril only.
୩ । ନାକର ଏକ ପୁଡ଼ାରେ ନଶ୍ୱାସ ମାରୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
3. (person) Breathing through one nostril only.

ଏକପୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ନୁହେଁ; ଯାହାର
Ekapuriā ଦେହର ବାଢ଼ ମୋଟ ନୁହେଁ; ଯାହାର ଶରୀର
ଏକପୁରିୟା ପତଳା; ଦୁବଲା—1. Of weak body; lean
ଦୁବଲା and thin.
୨ । ଧାନ କୁଟା ହୋଇ ଥରେ ମାତ୍ର ଘାଣ୍ଟୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା (ଚାଉଳ); ଅଚାଣ୍ଟିଆ (ଚାଉଳ)—
2. Not well husked (rice)
୩ । ଏକ ଥର ଘାସ ବଛା ହୋଇଥିବା (ବିଲ)—
3 (a paddy-field) Weeded out once only.

ଏକପୁରୁଷ—ସଂ. ବ—ପରମପୁରୁଷ; ପରମେଶ୍ୱର—
Ekapurusha The Supreme Being; God.

ଦେ. ବ—୧ । ଏକ ପୁରୁଷର ଉଚ୍ଚତା ବା ଗଭୀରତା—
1. Height or depth of one man's stature.
୨ । ଜଣେ ଏକମାତ୍ର ପୁରୁଷର ଜୀବିତକାଳ—
2. One generation.

ଏକପୁରୁଷିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପର୍କରେ ପରସ୍ପର ସଂହତ ଏକପୁରୁଷ
Ekapurushiā ଛଡ଼ା—1. Separated by one
ଏକପୁରୁଷୀ generation of relationship, one degree distant.
୨ । ଏକପୁରୁଷ ତଳେ ଥିବା—
2. Belonging to one generation lower.
୩ । ଏକପୁରୁଷ ଉଚ୍ଚ ବା ଗଭୀର—
3. High or deep by one man's height; of one man's height or depth.

ଗାଦେ, (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ବେଉଷଣ ପରେ ଯେଉଁ ଧାନ ଗଛର ମୂଳରୁ ଏକାଧିକ କୁଆଁ ବାହାର ନ ଥାଏ—
(paddy plant) Not having sprouted into shoots.

ଏକପୁରୁଷିକିଆ—ଗାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—
Ekapurushikiā ଏକପୁରୁଷିଆ (ଦେଖ)
Ekapurushiā (See)

ଏକପେଟ—ସଂ. ବିଣ—ଉଦରପୂର୍ଣ୍ଣ—Belly full
Ekapeṭa କ୍ରି. ବିଣ—ପେଟଭରା; ଉଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି—
ଏକପେଟ To one's fill; as much as will fill
ପେଟଭର one's belly.

ଏକପୋଛ—ଦେ. ବ—ରଙ୍ଗ ବା କାଦୁଅ ଆଦି ପ୍ରତିମା ବା ସବାର
Ekapochha ଥରେ ଉପରେ ଥରେ ମାତ୍ର ବୋଳିବା ବା ଲଦା—
ଏକପୋଛ Smearing once; laying one layer
ଏକପୋଚ୍ଛ only; one layer of paint or mud on an image.
(ଯଥା—ଏଗାଡ଼ିରେ ଏକପୋଛ ବାନିସ୍ ଦିଆଯାଇଛି ।)

ଏକପୋଛା—ଦେ. ବିଣ—ଥରେ ମାତ୍ର ପୋଛା ବା ଲଦା ଦୋଇଥିବା
Ekapochhā (ରଙ୍ଗ)—(paint or smearing)
ଏକପୋଛା Applied with the first layer only;
ଏକପୋଚ୍ଛା consisting of one layer of paint..

ଏକ ପ୍ରକାର—ଦେ. ବ—ଏକଶ୍ରେଣୀ; ଏକ ରୂପ; ଏକରକମ—
Eka prakāra One kind; one class.
ଏକପ୍ରକାର ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକପ୍ରକାରର; ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର;
ଏକରକମ ଏକରକମ; ଏକ ପ୍ରକାରର; ଏକ ଶ୍ରେଣୀର—
1. A kind of; one kind of; one form of.
୨ । ଏକ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—
2. Of one size.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଧାତୁର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଅନ୍ତିମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ଧାତୁ ବା ମାତ୍ରା ଦୂର କରି ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏ ପ୍ରକାରଯୋଡ଼ିଲେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଧିକ ସମୟ ଦରକାର ହେଉଛି ଏପରି ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେଖ ଯଥା :— ଗାଇ' ନ ମିଳିବେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଷ' ନ ମିଳିବେ 'ବଷ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇବେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇବେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇବେ 'ଅଇଦତ୍' ଦେଖିବେ

୩ । ନୁହେଁ ଅତ୍ୟୁତ୍ତମ ନୁହେଁ ନିକୃଷ୍ଟ; କାର୍ଯ୍ୟର ଚଳସୋଗୀ; ଚଳନସହି—3. Tolerable; ordinary.

କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକଭାବରେ—

1. In a way, in one way.

୨ । ଯେମନ କେମନ ପ୍ରକାରେ—2. Anyhow.

୩ । ଅପରୋକ୍ଷଭାବରେ—3. Indirectly

୪ । ଚଳନସହିଭାବରେ; ନୁହେଁ ଭଲ ନୁହେଁ ମନ୍ଦ ଏପରି-ଭାବରେ; କାମ ଚଳିଯିବା ପ୍ରକାରରେ—

4. Tolerably; so-so.

ଏକପ୍ରକାରେ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ—ଏକ ପ୍ରକାର (ଦେଖ)
Ekaprakāre Eka prakāra See)

ଏକପ୍ରଭୁ—ସଂ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ପ୍ରଭୁ; ଯାହାର ପ୍ରଭୁ ଏକ)—
Ekaprabhu ୧ । ଏକମାତ୍ର ଅଧିପତି ବା ପ୍ରଜାବାର୍ ଶାସିତ—

1. Monarchical; ruled by one master; under one absolute monarch; presided over by a paramount control or authority.

୨ । ଏକସ୍ୱାମିକ; ଯେଉଁ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ଜଣେ -

2. (property) Owned by one person only.

ଏକପ୍ରଭୁତ୍ୱ—ସଂ ବ.—ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରଜ୍ୟଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—
Ekaprabhutwa Monarchy.

ଏକଫଳା—ଦେ. ବିଣ.— ଗୋଟିଏ ଫଳା ବା ପତ୍ର ଥିବା (ଛୁରି)—
Ekaphalā One-bladed (knife)
ଏକଫଳା
ଏକଫଳା

ଏକଫସଲୀ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ଏକ+ଆ. ଫସ୍ଲ୍)—ଯେଉଁ ଜମିରେ ବର୍ଷକେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଫସଲ ହୁଏ—
Ekaphasalī (land Producing one crop only during the year
ଏକଫସଲୀ
ଏକଫରଦା; ଏକଫସଲା

ଏକଫିଙ୍ଗ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଏକଫିଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Ekaphinga Ekaphingā See)

ଏକଫିଙ୍ଗା—ଗ୍ରା ବିଣ. (ସବାରବେହେରାଙ୍କ ଭାଷା)—ସବାରର ଯନ୍ତ୍ର ବାଉଁଶ କାନ୍ଧେଇ ଥିବା ବେହେରାଙ୍କ କାନ୍ଧମାନ ଆଗବେହେରାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉଳ ବାଉଁଶରେ ଲଗିଥିବା (ଅବସ୍ଥା)—Name of an inconvenient position of the shoulders of the palki bearers engaged in carrying a palki.

ଏକବାସି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଏକବୟସୀ (ଦେଖ)
Ekabaasi Ekabayasī (See)

ଏକବାସିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଏକବୟସୀ (ଦେଖ)
Ekabaasiā Ekabayasī (See)

ଏକବଚନ—ସଂ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଏକସଂଖ୍ୟାବୋଧକ ବଚନ—
Ekabachana (grammar) The singular
(ବହୁବଚନ—ବିପରୀତ) number.

ଏକବଣୀ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକବର୍ଣ୍ଣା)—୧ । ଯେଉଁ ଗାଈର ଦେହ
Ekabanī ଯାକ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ଏବଂ ଦେହରେ ଛିଞ୍ଚା
ଏକବନି ଚିହ୍ନ ନ ଥାଏ—1. (a cow) Of one colour
ଏକବର୍ଣ୍ଣା only.

୨ । ଯେଉଁ ଗାଈର ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ବାଛୁରୀର ବର୍ଣ୍ଣ ସମାନ—2. (a cow) Whose calf is also of the same colour as the mother.

ଏକବୟସିଆ - ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଏକ + ବୟସ୍)—
Ekabayasiā ଏକବୟସୀ (ଦେଖ)
Ekabayasī (See)

ଏକବୟସୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଏକ + ବୟସ୍)—
Ekabayasī ୧ । ସମବୟସ୍କ (ପୁରୁଷ)—1 (male) Of one age; of equal age.

୨ । ସମବୟସ୍କା (ସ୍ତ୍ରୀ)— 2. Of the same age (female)

ଏକବରଗ—ଗ୍ରାଂ. ବିଣ—ଏକବର୍ଗ (ଦେଖ)
Ekabaraga Ekabarga (See)

ଏକବରଗିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ଏକବର୍ଗ (ଦେଖ)
Ekabaragiā Ekabarga (See)

ଏକବରଷିଆ—ଦେ. ବିଣ ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ଏକ + ବର୍ଷ)—୧ । ବରଷିଆ;
Ekabarashiā ଏକବରଷ ବୟସ୍କ 1. Aged one year
ଏକବହରର only.
ଏକବରଷକା ୨ । ସମବୟସ୍କ; ସମବୟସ୍କ -2. Of the same age.

୩ । ଏକବର୍ଷକାଳ ସ୍ଥାୟୀ (ଗୁଳ୍ମାଦି)—

3 Annual (plants).

୪ । ଯାହା ସମାପ୍ତ ହେବାକୁ ଏକ ବରଷ ଲାଗେ—

4. Taking one year to complete.

୫ । ସମସାମୟିକ; ଏକାବରଷକେ ଘଟିଥିବା ବା ଜନ୍ମିଥିବା—

5 Born or happening in the same year, contemporary; coeval.

ଏକବରାବର—ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକାବେଳକେ
Ekabarābara ଏକ କାଳରେ—1. At a time.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ —2. Fully

ଏକବର୍ଗ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ ଏକ ଓ ବର୍ଗ)—୧ । ଏକଆଦ୍ଦଉବଣିଆ;
Ekabarga ଏକ ଛାଞ୍ଚରେ ଗଢ଼ା—1. Of one form or mould.

୨ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ଏହି ବର୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ—

2 Belonging to one group of consonants.

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂ	କ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇପ୍	ଉଅ୍	ଓ
ା	୨	ଉ	ୂ	ୢ	ୣ	ଐ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଘ	ସ	ୈ	ଇଅ	ଔ	ନ୍

ଏକବର୍ଗିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଏକବର୍ଗ (ଦେଖ)
Ekabargiā — Ekabarga (See)

ଏକବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ବର୍ଣ୍ଣ)—
Ekabarṇṇa (ଏକବର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧। ଏକମାତ୍ର ରଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—1. Reduced to one colour.
୨। ଏକଜାତିରେ ପରିଣତ—2. Of one caste.

ସଂ. ବି—୧। ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅକ୍ଷର—1. One letter only.
୨। ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପଦ—2. One syllable only
୩। (ବୀଜଗଣିତ) ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା; ଅଜ୍ଞାତ ରାଶି—3 (algebra) An unknown quantity

ଏକବର୍ଣ୍ଣସମୀକରଣ—ସଂ. ବି. (ବୀଜଗଣିତ)—ଯେଉଁ ସମୀକରଣରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଜ୍ଞାତ ରାଶି ଜଣାଶୁଣା ହୁଏ—(algebra) An equation involving one unknown quantity only.

ଏକବର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ.ବିଣ.ତ୍ରି. (ଏକବର୍ଣ୍ଣ+ଇନ୍ ୧ମା.୧ବ) ଏକବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Ekabarṇṇī (ଏକବର୍ଣ୍ଣିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ) Consisting of one colour only; composed of or painted in one colour only; of one colour; of the same colour.

ଦେ. ବିଣ—ଏକବନ (ଦେଖ)
Ekabani (See

ଏକବର୍ଷିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ବର୍ଷ)—ଏକବରଷିଆ (ଦେଖ)
Ekabarshiā — Ekabarashiā See

ଏକବର୍ଷିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକ+ବର୍ଷ+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ekabarshikā ଏକହାୟନୀ (ଦେଖ)
Ekahāyanī (See)

ଏକବର୍ଷିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକବରଷିଆ (ଦେଖ)
Ekabarshikiā — Ekabarashiā (See)

ଏକବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ବସ୍ତ୍ର)—୧। ଯାହାର ଶରୀର ମାତ୍ର ପରିଧାନବସ୍ତ୍ର ସମ୍ବଳ ଅଟେ; ଯାହାର ଶରୀର ଲୁଗା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଲୁଗା ନ ଥାଏ—1. Having a single piece of cloth only for use; having no change of clothes.
୨। ଏକକାନିଆ; ଯେ ଶରୀର ମାତ୍ର ଅଧୋବାସ ପିନ୍ଧିଥାଏ; ଯାହାର ଉତ୍ତରୀୟ ବା ଚାଦର ନ ଥାଏ—2. Wearing one piece of cloth only.

ଏକବାକ୍ୟ—ସଂ. ନ (ଏକ+ବାକ୍ୟ)—୧। ଗୋଟିଏ କଥା—
Ekabākya 1. One word.
୨। ଏକ ମାତ୍ର ଜବାବ୍—2. One promise.

ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧। ଏକମୁଖ; ଯେଉଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ—1. (many persons) Having the same object in view.
୨। ଏକମତ (ବହୁବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Unanimous; of the same opinion.
୩। ଏକ ପରାମର୍ଶରେ ଚଳିତ—
3. Guided by one advice.
୪। ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ମତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି—4. Of one voice.

ଏକବାଗିଆ—ଦେ. ବିଣ.ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଏକବାଗୀ (ଦେଖ)
Ekabāgiā — Ekabāgī (See)

ଏକବାଗୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ଏକ ଓ ବର୍ଗ)—ମନୁଆଁ; ଏକଗୁଆଁ; ଏକଜଦିଆ—Headstrong; dogmatical; obstinate; stubborn.
ଏକଗୁଆଁ; ଏକରୋଖା
ଝଡିୟଲ; ହଠୀ

ଏକବାଗେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧। ଏକପ୍ରକାରରେ—
Ekabāge 1. In one way.
୨। ଏକା ଦୌଡ଼ାରେ—2. At one stretch.
୩। ଏକା ଗ୍ରେଟରେ—3. At one stroke.
୪। ଏକ ଥରରେ—4. At once.

ଏକବାତ୍—ଦେ. ବି—୧। ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପ୍ରତିଜ୍ଞା—
Ekabāt 1. One promise only.
୨। ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞା—2. Inviolable promise.
ଏକବାତ

ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର କଥା ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅଟଳ; ଦୃଢ଼-ପ୍ରତିଜ୍ଞ—Sticking to one opinion, promise or vow.

ଏକବାପ୍—ଦେ. ବିଣ—ଯାହାର ଏକ ପିତା; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟପିତୃକ; ଯେ ଜାରଜ ନୁହେଁ—Born from one father; of established and undoubted parentage
ଏକବାପ

ଏକ ବାଯ୍ ଏକ ବାଡ଼—ଉଗ

ଏକବାପୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକବାପ୍ (ଦେଖ)
Ekabāpuā — Ekabāp (See)

ଏକବାବୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକବାପ୍ (ଦେଖ)
Ekabābuā — Ekabāp (See)

ଏକବାର୍—ଦେ. ଅ—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabār — Ekabāra (See)

ଏକବାର—ଦେ. ନ (ପା. ଏକବାରଗୀ)—୧। ଏକଥର; ଥରେ ମାତ୍ର—
Ekabāra 1. One time.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସତର ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେମାନେ ଏ ଭିନ୍ନତାବୋଧରେ ନ ନିଜର, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ରମେ ନିଜର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କ�ୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ଚାଁଉଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଚାଉଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲତେ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଏକବାର ୨ । କୌଣସି ଉପବାସ ଓ ବ୍ରତର ପୂର୍ବ ଦିନ ଭୁକ୍ତ୍ୟ-
ଏକବାର ଦ୍ରବ୍ୟ— 2. Regulation of diet observed on the eve of a religious fast·

ସପ୍ତମୀଦିନ ଏକବାର ସ୍ୱଳ୍ପ ବେଳଟିଡ଼େ ଠା'କୁ ସାରିଥିଲେ।
ଫକୀରମୋହନ· ଛମାଣଅଠଗୁଣ ।

ଦେ. ଅ—୧ । ଏକାଥରକେ—1. Once; at once, for once.

ଏକେବାରେ ୨ । ହଠାତ୍—2. Instantly; suddenly;
ଏକବାରିଗ all at once.

୩ । ଏକସମୟରେ—3. At one time.

୪ । ଏକନିଶ୍ୱାସରେ—4. At one breath.

୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—5. Completely.

ଏକବାରିକ୍—ଦେ. ଅ—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabārik Ekabāra (See)

ଏକବାରିକି—ଦେ. ଅ.—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabārikī Ekabāra See)

ଏକବାରିଗ—ଦେ. ଅ.—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabārig Ekabāra (See)

ଏକବାରିଗି—ଦେ. ଅ.—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabārigi Ekabāra (See)

ଏକବାରେ—ଦେ. ଅ.—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekabāre Ekabāra (See)

ଏକବାଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ସେ (ପଶୁ ବା ସ୍ତ୍ରୀ) ଥରେ
Ekabāṇiāṇī ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରିଛି—
କାକାବାଁଝୀ 1. (a beast or woman) Who has once brought forth a child.
ଇକୋଜ; ଏକବାଁଜ ୨ । ସେ (ପଶୁ ବା ସ୍ତ୍ରୀ) ଜୀବନରେ ଥରେମାତ୍ର
ପ୍ରସବ କରେ; କାକବନ୍ଧ୍ୟା—
2. (a beast or a woman) Who is delivered only once in life

ଏକବିଂଶ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ଏକ ଅଧିକ ବିଂଶ)—
Ekabiṁsa ଏକୋଇଶ; କୋଡ଼ିରୁ ଏକ ଅଧିକ—
Twenty one.

ଏକବିଂଶତି—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ—ଏକବିଂଶ (ଦେଖ)—
Ekabiṁsati Ekabiṁsa (ee)

ଏକବିଂଶତିତମ—ସଂ ବିଣ.—ଏକୋଇଶର ପୂରକ—
Ekabiṁsatitama Twenty first

ଏକବିଚାର—ଦେ ବି—୧ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ମତର ଏକତା—
Ekabichāra 1. Unanimity.

୨ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ—
2. Unanimous opinion or decision.

ଦେ. ବିଣ—ଏକମତାବଲମ୍ବିଷ୍ଟ—Unanimous; holding an opinion unanimously or nem con.

ଏକବୁଝା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ ଓ ବୋଧ)—୧ । ଏକବାଗିଆ;
Ekabujhā ଅବୁଝା—1 Pertinacious; obstinate.
(ଏକବୁଝା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଥରେ ଯାହା ବୁଝି ଥାଏ ଆଉ ତାହାରେ
ବେବୁଝ କହିଲେ ଅନ୍ୟ କଥା ଶୁଣେ ନାହିଁ—
ଅଡ଼ିୟଲ 2. One who firmly adheres to an opinion once formed.

ଏକବେଣୀ—ସ୍ତ୍ର. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ବେଣୀ)—ମୁଣ୍ଡରେ ସମସ୍ତ
Ekabeṇī କେଶକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ବେଣୀ କରି କେଶ ବାନ୍ଧିବାର
ଶୈଳୀ—A mode of tying the hair of the head into a pigtail

ସ୍ତ୍ର. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଏମାନେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବେଣୀ ବାନ୍ଧୁଥିବାରୁ)—୧ । ବଯୋଗିଆ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ପତି ପ୍ରବାସୀ—
1. (a woman) Whose husband is abroad

୨ । ବିଧବା—2. Widowed (woman)

ଏକବେଳେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଥରେ—1. Once only.
Ekabele ୨ । ଦିନକେ ଥରେ; ଓଳି୧—2 Once a day.
ଏକବେଳା
ଏକବକ୍ତ

ଏକଭକ୍ତ—ସ୍ତ୍ର. ବିଣ. (୭ମ୍ତୀ ତତ୍ପୁ; ଏକ + ଭକ୍ତ)—୧ । ଏକମାତ୍ର
Ekabhakta ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅଧୀନସ୍ଥ (ଭୃତ୍ୟତୁଲ୍ୟ)—
1. (many person) Attached to a common master; having one master.

୨ । ଏକ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କରୁଥିବା—
2. Worshipping one and the same Deity

୩ । ଦିନକ ଯାକରେ ଏକ ଥର ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରୁଥିବା—
3. Taking but one meal a day.

୪ । ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଭକ୍ତ—4 The principal or chief disciple or devotee.

୫ । ଏକାନ୍ତ ମନରେ ଭକ୍ତି କରୁଥିବା—
5. Exclusively devoted to.

ସଂ.ବି.—ବ୍ରତବିଶେଷ;ଯେଉଁ ବ୍ରତରେ ଦିନ ଯାକରେ ଥରେ ମାତ୍ର
ଭୋଜନ କରିବାକୁ ବିଧି—A religious observance which prescribes one meal throughout the day.

ଏକଭକ୍ତି—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଭକ୍ତି)—ଅଚଳା ଭକ୍ତି; ଅଟଳା ଭକ୍ତି—
Ekabhakti Unswerving devotion.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ଅଟଳ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ—
1. Firmly devoted to God; a sincere devotee.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	,ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଃ
୍	ଈ	ଊ	ୃ	ୄ	ୈ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଂ୍ୟ	ଇଥ	ଦ୍ୱ	ନ୍

୨ । ସ୍ୱଧର୍ମରେ ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସଯୁକ୍ତ—
Firmly attached to one's own faith

ଏକଭ୍ୱାକି—ଦେ. ବିଣ.—ଏକଭାଷୀ (ଦେଖ)
Ekabhāki Ekabhāshī (See)

ଏକଭ୍ୱାବ—ସଂ. ବି.—୧ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଏକତା—
Ekabhāba 1. Unity of purpose

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ବା ଅବସ୍ଥା—2. One state.

୩ । ମନର ଏକ ଭାବ—3 One feeling.

୪ । ଐକ୍ୟ; ଅଟଳତା—
4. Uniformity; steadiness.

୫ । ସମାନ ପ୍ରକାରର ମନୋଭାବ—
5 Similar thought

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଏକ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ; ଏକ ଭାବାପନ୍ନ—
1. Of one state or mood

୨ । ଘନିଷ୍ଠ—2 Intimate

୩ । ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ—3. Engaged in the same design; working at one purpose.

ଏକଭ୍ୱାବେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଏକପ୍ରକାରରେ—1. In one way.

Ekabhābe ୨ । ସମାନଭାବରେ—2. In the same manner; in an uniform manner.

ଏକଭାବେ ୩ । ନିରବିଚ୍ଛିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ; ନିରବିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପେ—
3. In unbroken succession; regularly.

ଏକଭ୍ୱାର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଭାର୍ଯ୍ୟା)—ଏକ ସାଧ୍ୱୀ
Ekabhārjya ପତ୍ନୀବିଶିଷ୍ଟ (ପୁରୁଷ); ଏକପତ୍ନୀବ—
Having one wife only; devoted to one wife only.

ଏକଭ୍ୱାଷୀ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକଭାଷା + ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ. —
Ekabhāshī ଏକ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିବା (ବହୁବ୍ୟକ୍ତି)—
(ଏକଭାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (many people) Speaking one tongue.

ଏକଭୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକ+ଭୁକ୍ତ)—୧ । ଯେ ଥରେମାତ୍ର ଖାଇଅଛି—
Ekabhukta 1. One who has taken one meal only.

୨ । ଏକତ୍ରିତ—2. Collected; gathered

୩ । ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ—3. Classified.

୪ । ସଂଯୁକ୍ତ—4. United.

ଏକମତ—ସଂ. ବି. (ଏକ + ମତ)—
Ekamata ୧ । ଏକମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ—1. Unanimity.

୨ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମତ—
2. One wish of several persons.

ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଏକ ବା ସମାନମତାବଲମ୍ବୀ—
Of one and the same opinion; unanimous.

ଦେ. ବିଣ—ସମାନ; ଏକାପର—Equal; similar.

ଏକମତନ ଚଉ ଭ୍ରାତା ଚଉ ଦେଇ ଏକମତ ପାଞ୍ଚମା ମ୍ଭରଣ । ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ଏକମତି—ସଂ. ବି. (ଏକ + ମତି)—
Ekamati ୧ । ଏକମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ବା ମତି—
1. One opinion; unanimity.

୨ । ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି; କୁଶାଗ୍ରୀୟା ବୁଦ୍ଧି—
2 An intellect of the best order.

ବି. ବିଣ—୧ । ସମାନ ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ, ଏକମତାବଲମ୍ବୀ—
1. Unanimous.

୨ । ଯାହାର ବୁଦ୍ଧି ଏକ ଦିଗ ବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଧାବିତ—
2. Single minded.

ଏକମତେ—ଦେ. ଅ—ଏକ ମନ ହୋଇ—
Ekamate Being of one mind.

ବତ୍ସର ଛଳେ ଏକ ମତେ
କହିବା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଶମ ।

ଏକମନ—ଦେ. ବି. (ଏକ + ମନସ୍)—
Ekamana ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋଯୋଗ—
1 Concentrated attention.

୨ । ଏକମତ—2. Unanimity

ଏକମନା—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ମନସ୍)—
Ekamanā ୧ । ଏକମତ; ସମ ବିଷୟବିଶିଷ୍ଟ—
1. Of one mind; unanimous

୨ । ଏକାନ୍ତ ମନୋଯୋଗ ଦେଇଥିବା—
2. Absorbed.

୩ । ଯାହାଙ୍କ ମନ ଏକ ସାଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି ଧାବିତ—
3. Of mind turned to one object or aim; of one accord.

୪ । ନିବିଷ୍ଟ ମନ—4. Closely attentive; with mind concentrated to a subject.

ସପ୍ତସ୍ୱ ବୋଇଲେ ହେ ବୃନ୍ଦର ଇଚ୍ଛନା
କହିବା ଶୁଣ ସ୍ୱପ୍ନେ ତୁଅ ଏକମନା । କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମଦାଳରଚ. ୧୦ଶ ।

ଏକମନାଃ—ସଂ. ବିଣ—ଏକମନା (ଦେଖ)
Ekamanāḥ Ekamanā (See)

ଏକମନେ—ଦେ.ଅ—ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ;ଏକାନ୍ତ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ
Ekamane With close attention; very attentively.

ଏକମନେ ଏବେ ଶୁଣିବା ହେ ଦେବରତ୍ନେ ।
କୃଷ୍ଣଜିତ୍. ମଦାଳରଚ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଅନୁସ୍ୱାରରେ ଧ୍ୱନିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାରେ, ସେଠାରେ ଏ ଭୂଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେଠାରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସିବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଉଠାକୁ ଦେବ । ଯଥା— ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଯୋଉଦେବ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ୍' ଯୋଉଦେବ; 'ବଧୂ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଚ୍ଚା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଛା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ।

ଏକମାଟିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଏକ + ମୃତ୍ତିକା)—
Ekamāṭiā ଦେଖା ମୂର୍ତ୍ତିର ପ୍ରଥମ ନଡ଼ା ବା ତନା ବନ୍ଧା ଦୋଇ-
ଏକମାଟେ ଥିବା ରୂପ ଉପରେ ପ୍ରଥମ ବୋଳ ବାଦୁଅ ଲଗା
ଦୋଇଥିବା (ମୂର୍ତ୍ତି); ମୋଟା ମୋଟ ଦୋଇ ଗଢ଼ା ଯାଇ-
ଥିବା (ରୂପ)—With the first layer of mud applied to the straw-frame of an image; roughly fashioned (image to be finished afterwards).

ଏକମାତ୍ର—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଏକମାତ୍ର)—
Ekāmātra ୧ । ଏକାଙ୍କୀ—1. Single.
ଏକମାତ୍ର ୨ । କେବଳ ଏକ—2 One only; sole.
ଏକମାତ୍ର

ଏକମାତୃକ— ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ମାତୃ + କ)—
Ekāmātṛuka ଏକ ମାତାଙ୍କ ଠାରୁ ଜାତ (ପୁତ୍ରଗଣ)—
(ଏକମାତୃକା—ସ୍ତ୍ରୀ) (sons) Born of the same mother; uterine (brothers)
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ମାତା ଏକ କିନ୍ତୁ ପିତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଟନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଏକମାତୃକ ବୋଲାଯାଏ ।]

ଏକମାନସ—ଦେ. ବ୍ୟ (ସଂ. ଏକମନାଃ)—ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ—
Ekamānasa Attentive
ଶୁଣ ଏକମାନସ ହୋଇ ନରେଶ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଏକମିଶା—ଗ୍ରାମ୍ୟେ. (କାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି. ବ୍ୟ—
Ekamisā ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି; ତା' ପଛକୁ ତା' ପଛ: ଲଗିଲଗି—
One after another; in close succession.

ଏକମୁଖ— ସଂ. ବ୍ୟ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ମୁଖ)—
Ekamukha ୧ । ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ଥିବା—
(ଏକମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having one face only.
୨ । ଏକଜ କୌଣସି ବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିବା—
2. Of one voice.
ସବେ ହୋଇଣ ଏକମୁଖ, ବୋଇଲେ ନାରସୁଣ ରଙ୍ଗ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକମୁଖୀ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ—ସଂ. ବ— ଯେଉଁ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ମଞ୍ଜିରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର
Ekamukhī rudrāksha ମୁହଁ ବା ଫାଙ୍କରହ ଥାଏ—
A rudrāksha seed having one circular spot on it.

ଏକମୁନା—ଦେ. ବ—ଭେଣ୍ଟା ଏକମୁନ; ବା ଫାଳ୍ଗାତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଶସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Ekamunā Weapon with one sharp point; a pointed weapon; a harpoon.
ବାମନ କୋରଳ ଦେଲେ ଜଳୁଅଛ ବରଜୁର ଦନ୍ତ ତୁନା,
ଅବା ସେ ବରହରୂପରେ ଲେହୁତ ନଦନର ଏକମୁନା ।
ବ୍ରଧାନାଥ. ପାଦଙ୍ଗ ।

ଏକମୁନିଆଁ—ଦେ. ବ—ଏକମୁନା (ଦେଶଜ)
Ekamuniāñ Ekamunā (See)

ଏକମୁହାଁ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଏକମୁଖ)—
Ekamuhāñ ୧ । ଏକମାତ୍ର ଦ୍ୱାରବିଶିଷ୍ଟ (ମନ୍ଦିର ବା ଗୃହ)—
ଏକମୁଖ 1. (a house) Having one door only.
ଏକମୁହାଁବାଲା ୨ । ଏକଦିଗକୁ ମୁଖ କରିଥିବା—
2 Facing towards one direction.
ବନାଗଣ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଏକମୁହାଁ ଧାଇଁଛି—
ଫକୀରମୋହନ. ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ଏକମେଳ—ଦେ. ବ. ଓ ବ୍ୟ. (ସଂ. ଏକ ଓ ମିଳ ଧାତୁ)—
Ekamela ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଶ)—Ekajuṭ (See)
ଏକମିଳ
ଏକମେଳ

ଏକମେଳିଆ—ଦେ. ବ୍ୟ—ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଶ)
Ekameliā Ekajuṭ (See)

ଏକମେଳୀ—ଦେ. ବ୍ୟ—ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଶ)
Ekamelī Ekajuṭ (See)

ଏକଯଷ୍ଟିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକ + ଯଷ୍ଟି + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Ekajashṭikā ଏକନରିଆ ହାରବିଶେଷ—
One stringed necklace.

ଏକଯୁକ୍ତ—ଦେ. ବ୍ୟ. (ସଂ. ଏକ + ଯୁକ୍ତ)—୧ । ସଙ୍ଗତ—
Ekajukta 1. Joined together; united.
୨ । ସଙ୍ଗମରତ—2 Engaged in copulation.
ମୂରତି ନାମ ଅରୁଚର, ପତ କାମିନୀ ଏକଯୁକ୍ତ—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକଯୋଗ—ଦେ. ବ. ଓ ବ୍ୟ—ଏକଜୁଟ୍ (ଦେଶ)
Ekajoga Ekajuṭ (See)

ଏକଯୋନି—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଯୋନି = ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାନ)— ଏକମାତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ; ଏକମାତୃକ—
Ekajoni Born of the same mother; uterine.

ଏକର——ବୈଦେ.ବ. (ଇଂ. ଏକର)—୧ । ଦସ୍ତିରେ ପ୍ରାୟ ଏକମାଣ
Ekar ଜମି; ୪୮୪୦ ବର୍ଗଗଜ ବା ୪୩୫୬୦ ବର୍ଗଫୁଟ ପରିମିତ
ଏକର ଭୂମି— One acre; 4840 square yards.
ଏକଡ଼ [ଦ୍ର—ଏକର୍ = ୬୪ ଦସ୍ତିରେ ଏକମାଣ; ଏଡ଼ା ୧୦୦ ଭାଗରେ ବରକୁ ଦୋଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗକୁ ଡେସିମଲ୍ (ଗଣ୍ଡାମରେ ସେଣ୍ଟ୍) ବୋଲାଯାଏ । ଅତଏବ ୬୪ ଦସ୍ତିରେ ୧ ଗୁଣ୍ଠ = ୪ ଡେସିମଲ୍ ।]

ଏକରକୋମ୍ବ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)— ନକ୍ସାରୁ ସେଉର ପରମାଣ
Ekarakomb ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପାଲଆଁ ଅକୃତିର
ଏକରକୋମ୍ବ ସନ୍ଧିବିଶେଷ; ଗୁନିଆଁ—
ଗୁନିଆ Acre-comb; protractor.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଳଅ	ଃ
୨	ଽ	ା	ୂ	ୄ	ୈ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ୟ	ର	ୱ	ଁ	ଯଅ	ଓ	ନ୍

ଏକରଙ୍ଗ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ ଓ ରଙ୍ଗ) —ଏକରଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)
Ekaraṅga Ekaraṅgī (See)

ଏକରଙ୍ଗିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ.ଏକ+ରଙ୍ଗିଆ)—ଏକରଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)
Ekaraṅgiā Ekaraṅgī (See)

ଏକରଙ୍ଗୀ—ଦେ ବିଣ—୧ । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ରଙ୍ଗ ବା ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Ekaraṅgī 1. Of one colour
ଏକରଙ୍ଗୀ ୨ । ସମାନ ରଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—
ଏକରଙ୍ଗ 2. Of the same colour.
୩ । ଯାହାର ଉତର ଓ ବାହାର ଜମ୍ବା ସବୁ ଅଂଶରେ ଏକମାତ୍ର ରଙ୍ଗ ଥାଏ—3. Of uniform colour throughout.
(ଯଥା—ଲୁଗା ଓ ଶାଲ)
ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି- ଗନ୍ଧଶୁଣ୍ଠୀ (ଦେଖ)
Gandhasuṇṭhī (See)

ଏକରତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୨ମୀ ତତ୍ପୁ; ଏକ+ରତ)—ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି
Ekarata ବା ବିଷୟ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ—
(ଏକରତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Attached to one object.

ଏକରତି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଭଲେ ମାତ୍ର; ଅତି ସାମାନ୍ୟରେ; ଏକ-
Ekarati ରତି ପରିମାଣରେ—By one particle; by even a little bit.

ଏକର—ବୈଦେ. ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ଇଂ. ଏକର୍ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଏକର୍ (ଦେଖ)—Ekar (See)

ଏକରଏ—ବୈଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକ+ଆ. ରଏ=ମତ)—
Ekarāe ୧ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକମତ—
ଏକରାଏ 1. One opinion of many people.
ଏକରାଏ ୨ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକମତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
2. Unanimity.
୩ । ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି—
3. One decision of many people.
ବିଣ—ଏକମତବିଶିଷ୍ଟ (ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି)—
Of one opinion; unanimous

ଏକରଜା—ଦେ.ବି(ସଂ.ଏକ+ରାଜନ୍)— ୧ । ସମ୍ରାଟ—1. Emperor.
Ekarājati ୨ । ଏକାଧିପତି—2. Paramount power

ଏକରଜାତ ମାହାଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—
Ekarājāt māhāla ଏଖରଜାତ ଖର୍ଚ୍ଚ ମାହାଲ (ଦେଖ)
Eikharājāt kharchcha māhāla See)

ଏକରର୍—ବୈଦେ. ବି. କଚରଆଖା; (ଆ. ଏକରର୍)—
Ekarār ୧ । ଅଙ୍ଗୀକାର—1. Promise.
ଏକରାର ୨ । ସ୍ୱୀକାର—2. Agreement.
ଏକରାର୍ ୩ । ମୁଦାଲ୍ଲଙ୍କ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର—
(ଇନ୍‌ଜାଙ୍—ବିପକ୍ଷରେ) 3. Confession of guilt by the accused.

ଏକରାର୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବି. (କଚରଆଖା; ଆ. ଏକରାର ନାମେହ୍)—୧ । ଅଙ୍ଗୀକାର ଲିପି—
ଏକରାରନାମା 1. A deed of agreement.
ଏକରାରନାମା ୨ । ସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର—
2. A deed of admission.

ଏକରାରୀ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ)—୧ । ଦୋଷସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା—
Ekarārī 1. Confessing.
ଏକରାରି ୨ । ଅଙ୍ଗୀକାରକାରୀ—2. Promising.
ଏକରାରୀ

ଏକରାଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଏକରାର)—
Ekarāl (etc) ଏକରାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ekarār etc (See)

ଏକରାଶ—ଗ୍ରା. ବି. କଚରଆ ଖାଖା (ସଂ. ଏକ+ରାଶି)—
Ekarāś ଗୋଖଏ;ଗଦା—
ଏକରାଶ A mass or cluster of many things.
ଏକରାଶ

ଏକରୁକା—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଏକରୁକା)—
Ekarukā ଏକରୋକା (ଦେଖ)
Ekarokā (See)

ଏକରୁଖା—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ଏକରୁକା)—
Ekarukhā ଏକରୋକା (ଦେଖ)
Ekarokā (See)

ଏକରୁଖୀ ମାହାଲ—ଗ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଯେଉଁ ଜମିଦାର-
Ekarukhi māhāla ମାନଙ୍କ ମାହାଲରେ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ ସଦ୍ଭାବ ନ ଥିବାରୁ ଜମିଦାର ପ୍ରକାଙ୍କଠାରୁ ଖଜଣାଆଦ ଖାସ୍ ଅସୁଲ କରନ୍ତି—Zamindary under the khas collection of the Zamindar; estate in which there is no under-tenure.

ଏକରୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଠାଳ; ଏକତ୍ର—
Ekaruṇḍa Gathered together.
ଯେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିଅଛି ଅଞ୍ଜନାନନ୍ଦନ
ଏକରୁଣ୍ଡ ହୋଇଣ ନିଲରେ ଦେବଗଣ । ସାରଳାନନ୍ଦାବ୍ୱାରତ, ପର୍ବ୩୩ ।

ଏକରୂପ—ସ. ବିଣ (କର୍ମଧା ହି; ଏକ+ରୂପ)—
Ekarūpa ୧ । ସମରୂପବିଶିଷ୍ଟ; ତୁଲ୍ୟରୂପ—
1. Of the same shape or form; similar.
୨ । ଏକପ୍ରକାରର—2. Of one kind.
ସଂ ବି—ସମ ନ ଆକାର—Same form.
ଏକରୂପେ ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକପ୍ରକାରେ—
ଏକରୂପଁ 1. In a manner; in a way.
୨ । ସମାନରୂପେ—2. In a similar manner.
୩ । ଯେନ କେନ ପ୍ରକାରେ—3. Anyhow.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଓ ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦର ଆଦ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଏ । ଅତଏବ ଏ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବ ପଦର ଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦର ଆଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଏ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବ୍ୟବହୃତ ୍ ବା ୍ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାଯାଇ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ର ସିଜରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ାଯାଏ; 'ବୃକ୍ଷ' ର ସିଜରେ 'ବୃକ୍ଷ' ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ; 'ଚଂଦ୍ର' ର ସାଇରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ; 'ଅଗ୍ନୀ' ର ସାଇରେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ; 'ଅଲ୍ପତା' ର ସାର୍ଚ୍ଚରେ 'ଅଳ୍ପତା' ଦେଖିବାକୁ

ଏକରୋକା—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଅ. ଏକରୁକା)—(ଶାଲ). ଯାହାର Ekarokā ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ବା ସଦର ସାଖ ଥାଏ; ଯାହାର ଗୋଟିଏ ଏକରୋଖା ସଦର ଓ ଗୋଟିଏ ନଫରସଲ୍ ସାଖ ଥାଏ; ଏକମୁହାଁ— **ଏକରୁକା** One-sided; single-faced (shawl). (ଦୋରୋକା—ବିପରୀତ)

ଏକରୋଖା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକରୋକା (ଦେଖ) Ekarokhā 1. Ekarokā (See)

୨ । ଏକବାଗୀ (ଦେଖ) 2. Ekabāgī (See)

ଏକଲ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ + ଅସହାୟାର୍ଥେ. ଲ)— Ekala ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ ବା ସ୍ୱାମୀ ବିଯୁକ୍ତ (ଜୀବ)—1. Single. (ଏକଲା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଏକାଙ୍କୀ—2. Sole.

୩ । ଅସହାୟ; ଏକଘ୍ନା—3. Solitary.

୪ । ଏଲୁଟିଆ—4 Lonely.

ଏକଲ ସେକଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି— ଘାଗୁଲାଇବା; ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ Ekala sekala karibā ଏକ କଲରୁ ଅନ୍ୟ କଲକୁ ପାଟି- ଏକଲ ସେକଲ କରା ଭିତରେ ଗୁଲନ କରିବା—To ruminate; **ଜୁଗାଲୀ କରନା** to roll a thing in the mouth by means of the tongue without at once swallowing it.

ଏକଲଗତ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଧାରେ ଲଗି ଲଗି— Ekalagāt Continuous. ଏକଲାଗାତ **ଏକଲଗାତାର**

ଏକଲଗୋଡ଼ୁ—ଦେ. ବିଣ—ଏକଲଗାତ୍ (ଦେଖ) Ekalagout Ekalagāt (See)

ଏକଲବ—ଦେ. ବିଣ—ଏକତ୍ର—Together. Ekalaba ତାର ବହୁ ଏକଲବେ, ତାର ସନ୍ତୁବଂଶ ହୁବେ । ଭଞ୍ଜ. କୋଣ୍ଟ୍ରୁଭ୍ଭାଣସୂଦତ୍ତ ।

ଏକଲବ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ)—ଅସାଧାରଣ ଗୁରୁଭକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ Ekalabya ଜଣେ ବନ୍ୟ ନୃଜକୁମାର—The son of a king of nomads who learnt archery by establishing an image of preceptor Drona as his teacher.

[ଦ୍ର—ଏ ଯୁବକ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରି ତାହାକୁ ଗୁରୁ ବୋଲି ମନେ କରି ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରି ଏପରି ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ସେ ନିଜେ ଗୁରୁ ହୋଇ ଯେଉଁ ନୃଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଏକଲବ୍ୟ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ବେଶି ପାରଙ୍ଗମ । ଏଥି ପାଇଁ ଏକଲବ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଚାଣ ଦେବା ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ କପଟ କରି କହିଲେ— "ତୋର ଦକ୍ଷିଣ ହାତର ବୁଢ଼ା ଅଙ୍ଗୁଠିଟି କାଟି ମତେ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଦେ ।" ଏକଲବ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାପ୍ରମାଣେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିଟି କାଟି ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣାସ୍ୱରୂପ ଦେଇ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଅଳସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇ ରହିଲା ।]

ଏକଲା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକଳ ଶବ୍ଦରୁ)— Ekalā ୧ । ଏକା—1. Single. ଏକଲା ୨ । ଏକାଙ୍କୀ—2. Sole. **ଏକଲ; ଅକେଲା** ଭୁଷୁକୁ ବେଶି ନେଲ ସ୍ୱଦଶ ଏକଲ । କୃଷ୍ଣଗିଂହ. ମହାସ୍ତରତ. ବନ ।

୩ । ଅସହାୟ—3 Solitary; lonely; helpless. ନଲ ତୋଲେ ଘୁଁ ପ୍ରତେଣୀ ଅଟଇ ଏକଲା । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବପଃ ।

କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଏକାଙ୍କୀ ହୋଇ— 1. Singly; single-handed.

୨ । ଘରର ସହାୟତା ବ୍ୟତୀତରେକେ—2. Alone.

ଏକଲାଇ—ଦେ. ବ—ଏକପଟା ଗୁଦର; ଏକସଦର ମୁହଁବିଶିଷ୍ଟ ଓଢ଼ଣୀ— Ekalāi A sheet of cloth for the upper part of ଏକଲାଇ the body consisting of one strip or **ଏକପଟା** one face only; single-faced sheet.

ଏକଲାଖାଜି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଗାତରେ ପକାଇ ପକାଇ Ekalākhāji ଖେଳିବା ବାଟି ଖେଳର ପ୍ରଥମ ଆଘାତ— (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)

The first stroke of the game at marbles (Ganjam)

ଏକଲି—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ଏକଲା; ଏକାଙ୍କୀ— Ekali 1. Alone; solitary; lonely.

୨ । ଅସହାୟ—2. Having none to help.

ଏବେ ଘାଣେ ଏକଲି ପ୍ରବେଶ ଠାକୁରାଣୀ । ସ୍ତ୍ରୀତୀ. ଉତ୍ସବ-ମଣ୍ଡପ ।

ଏକଶ୍ କଥାଁ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ— Ekaś kaañ̤ ଅନର୍ଗଳ; ଅବାଇତ ଧାରରେ ପ୍ରବାହିତ— Unobstructed; continuous; flowing.

ଏକଶ—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଏକଶତ) —ଶତସଂଖ୍ୟା— Ekaśa One hundred. ଏକଶ **ଏକସୌ**

ଏକଶଅ—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଏକଶ (ଦେଖ) Ekaśaa Ekaśa (See)

ଏକଶଫ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଶଫ = ଖୁରା)—ଏକ ଖୁରା Ekaśapha ବିଶିଷ୍ଟ—One-hoofed (animal); having hoofs entire or uncleft; with uncleft hoofs; with uncloven hoofs.

(ଯଥା—ଘୋଡ଼ା; ଗଧ ।)

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଠ	ଢ଼	ର,ଋ	ଣ	ତ	ଦ୍ୱିତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୍	ଏ	ଔ	ରୂ	ଲୂ	ସ୍ୱେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଜବଡୁସୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଥ	ଓ	ନ୍

ସଂ ବ—୧ । ଘୋଡ଼ା—1. Horse.

୨ । ଗଧ—2. Ass.

ଏକଶରଣ—ସଂ. ବ—ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟ—One only hope or refuge.
Ekaśaraṇa

(ଏକଶରଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଅନନ୍ୟଶରଣ—One who depends upon a single refuge; having no other shelter

ଏକଶିଆ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଏକୋଇଶିଆ—A ceremony held on the 21st day after the birth of a child.
Ekaśiā

ଏକଶିଙ୍ଗା—ବି. ବଶ (ସଂ. ଏକଶୃଙ୍ଗ)—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟୀଭୂତ—1. Being the sole refuge or prop of another.
Ekaśiṅgā
ଏକଶିଂଗା

୨ । ଦୁଇଁରୁ ବାହାର—2. Extraordinary.

ଏକଶିଘା—ବି. ବଶ—ଏକଶିଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Ekaśighā Ekaśiṅgā (See)

ଏକଶିରା—ବି. ବ. (ସଂ. ଏକ ଓ ଶିରସ୍)—କୋଷବୃଦ୍ଧି; ଜଳବୃଦ୍ଧି; ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡକୋଷର ବୃଦ୍ଧିରୋଗ—Hydrocele; inflammation of one of the testicles; swelled testicles.
Ekaśirā
ଏକକୋଷି
ଏକଶିରା

ଏକଶିରା ଗଡ଼ିବା—ବି.ବ.—ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଡକୋଷ ବୃଦ୍ଧିହେବା ରୋଗ—Attack of hydrocele.
Ekaśirā gaṛdibā
ଏକଶିରେପଡା

ଏକଶିରା ପଡ଼ିବା—ବି. ବ—ଏକଶିରା ଗଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ekaśirā paṛdibā Ekaśirā gaṛdibā (See)

ଏକଶିରା ବଢ଼ିବା—ବି. ବ—ଏକଶିରା ଗଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ekaśirā baṛdhibā Ekaśirā gaṛdibā (See)

ଏକଶେଷ—ସଂ. ବ (ଭୁଲ, ଇଂ. ଏକ୍ସେସ୍=ଆଧିକ୍ୟ)—
Ekaśesha ୧ । ଏକଦିଗର ଶେଷ ଭାଗ—1. The extreme; the extremest end; extreme point.

୨ । ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ—୨. Termination.

୩ । ଉତ୍କର୍ଷ; ପରାକାଷ୍ଠା; ଶେଷସୀମା; ଅତିଶୟ—
3. Last extremity; excessiveness.

୪ । ଯାହା କେବଳ ମାତ୍ର ବାକି ରହିଯାଏ—
4 Sole remainder; the only remnant.

ସଂ. ବଶ—୧ । ଏକ ବିନ୍ଦୁରେ ଶେଷ ହୋଇଥିବା—
1. Terminating at one point

୨ । ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Excessive.

ଏକଶେଷଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସମାସ—ସଂ. ବ—(ବ୍ୟାକରଣ) ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସମାସରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପଦ ରହିଯାଏ ଆଉ ସମସ୍ତ ପଦ ଲୋପ ହୋଇଯାଏ—
Ekaśeshadwandwasamāsa
(Sanskrit grammar) A juxtrapositional compound in which only one member remains, the other words or members merging in the compound.

[ତ—ସ୍ମୃତରେ ଯେତା ତ ମତା ତ=ପିତରୌ; ମାତୃ ଓ ପିତୃ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସମାସରେ କେବଳ ପିତୃ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିବଚନ ଏକଶେଷ ରହିଲା ଓ ମାତୃ ଶବ୍ଦ ଲୋପ ହେଲା]

ଏକଷଠାଦୁଇଶ—ବି. ବ—ଦୁଇଶହ ଏକଷଠି—Two hundred and sixty one
Ekashaṭhāduiśa

ଏକଷଠାଶହେ—ବି. ବ—ଏକଶହ ଏକଷଠି—One hundred and sixtyone.
Ekashaṭhāśahe

ଏକଷଠି—ବି. ବ (ସଂ. ଏକଷଷ୍ଟି; ପ୍ରା. ଏକସଟ୍ଠି)—୬୧ ସଂଖ୍ୟା
Ekashaṭhi ଷାଠିରୁ ଏକ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା—The number 61.
ଏକସଠି

ଏକସଠ ବି. ବଶ—୬୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 61.

ଏକଷଷ୍ଟିତମ—ସଂ ବଶ—୬୧ ସ୍ଥାନୀୟ—The sixtyfirst in position.
Ekashashṭhitama

ଏକସତୁରି—ବି. ବ. ଓ ବଶ (ସଂ. ଏକସପ୍ତତି)—ଏକସୁରି (ଦେଖ)
Ekasaturi Ekastari (See)

ଏକସମାନ—ବି. ବଶ (ସଂ. ଏକ ଓ ସମ)—୧ । ପ୍ରାୟ ଏକାପରି—
Ekasamāna 1. Almost the same

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମାନ (ଏକାଧିକ ବସ୍ତୁ)—
ଏକସାଁ 2. Exactly equal.

୩ । ସଦୃଶ; ସବୁ ଅଂଶରେ ତୁଲ୍ୟ—
3. Alike, similar in all respects.

୪ । ଯହିଁରେ ସବୁଠାରେ ଏକପ୍ରକାର ଚଳାଦାନ ଥାଏ—
4. Uniform at all places.

୫ ସମତଳ—5 Of the same level

ଏକସର—ବି. ବଶ—ଏକାଙ୍କୀ; ଅସହାୟ—
Ekasara Sole; single-handed.

ଏକସରା—ବି. ବଶ—ଏକସରି (ଦେଖ)
Ekasarā Ekasari (See)

ଏକସରି—ବି. ବ—୧ । ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Ekasari 1 A weapon of war.

୨ । ଏକମାଳ—2. One string.

ବି. ବଶ—୧ । ଏକସମାନ—
1. Equal; similar.

୨ । ଏକସରଆ (ଦେଖ)—
2. Ekasariā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପୂରଣ ୧ ରୁ ୫ ଟି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ରୁ ୭ ଟି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ଗୁଣେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ରୁ ୭ ଟି ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ, ସେମାନେ ଏ ରକ୍ଷାଯୋଡ଼ରେ ନ ମିଳନ୍ତ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଥାତ୍ମକେ ଚଳିବା ଉଚିତ ୬ ବା ୭ ରୁ ୮ ଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.—
'ଗାଇ' ନ ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ବେ; 'ଭୂମି' ନ ମିଳରେ 'ଭୂମି' ଦେଖିବେ; 'ଦଧି' ନ ପାଇଲେ 'ଦହି' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ' ଦେଖିବେ;'ଅଭିବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଭିବତ୍' ଦେଖିବେ

ଏକସରଥା—ଦେ. ବିଣ—ଏକନଷ୍ଟ. ଏକମାଳ ଥିବା (ଦ୍ୱାର); ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସୂତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—Having one string only; one-stringed (bead or necklace).
Ekasariā
ଏକସୂରା
ଏକସୁତରୀ

ଏକସରିଶା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ ଓ ସଦୃଶ)—୧ । ଏକାପରି (ଅନେକ ବସ୍ତୁ)—1. Similar (many things;
Ekasarisā
ଏକସା
ଏକସାଁ ୨ । ଏକସମାନ—2. Quite equal.

ଏକସରେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏକାକୀ—
Ekasare 1. Alone.

ଏକାନ୍ତେ ଏକସରେ ଥାଇ
ଅନ୍ତ ସେଜନେ ଦୋଷ ଦୋଇ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ଏକତ୍ରଦୋଇ—2. Together.

ଭରତମାନ୍ କର ଧୀରେ
ବଶୁରକଲ୍ ଏକସରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକସର୍ଗ—ସଂ ବିଣ (ଏକ + ସର୍ଗ = ବିଷୟ)—ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ; ଏକମାତ୍ର ବିଷୟରେ ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତ—Closely attentive; concentrating attention on one object only.
Ekasarga

ସଂ. ବି—ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଧ୍ୟାୟ—
One chapter only.

ଏକସାଇଜ୍—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ (ଇଂ ଏକ୍ସାଇଜ୍)—
Ekasāij ୧ । ଅବକାରୀ; ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ବିକ୍ରି କରିବା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ନେବା ଶୁଳ୍କ—
ଏକସାଇଜ
1. Excise.

୨ । ସରକାରଙ୍କ ଅବକାରୀ ବିଭାଗ—
2. Excise-department of the Government.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ କମିସ୍ନର୍, ସୁପରଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍, ଇନ୍ସପେକ୍ଟର୍, ସବ୍‌ଇନ୍ସପେକ୍ଟର, ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ୍ ଆଦି ଗୁଡ଼ିଏ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଭାଷାରେ ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଚଳୁଅଛୁ ।
'ଅବକାର' ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖ ।]

ଏକସାଥି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକ ଓ ପା. ସାଥ୍)—
Ekasāthi ୧ । ଏକ ସଙ୍ଗରେ; ଏକତ୍ରରେ—1. Together.
ଏକସାତି ୨ । ସମବ୍ୟାହାରରେ—2. Accompanying
ଏକସାଥ each other; in the company of
ଦେ. ବିଣ—ଏକତ୍ରରେ ଯାଉଥିବା—Going together.

ଏକସାଲ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ—
Ekasālā 1. One year old
ଏକସାଳା ୨ । ଏକ ବର୍ଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
କସାଲା 2. Relating to one year only.
୩ । ବାର୍ଷିକ—3. Annual

୪ । ଏକବର୍ଷସ୍ଥାୟୀ—4. Holding good for one year only.

ଏହି ରୂପେ ଏକସାଲ, ଦୋସାଲ, ତ୍ରିସାଲ ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ୱୋତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ।
ତୃତୀୟ ବିନ୍ଦୁ : ଟଚଡ଼.ସ ।

ଏକସାଲି—ଦେ. ବିଣ—ଏକସାଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Ekasāli Ekasālā (See)

ଏକସାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକସାଲ୍ଲା (ଦେଖ)
Ekasāliā Ekasālā (See)

ଏକସୁତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକ + ସୂତ୍ର)—ଉତ୍ତଳିଆ—
Ekasuti Towel.
ଏକସୁତୀ
ଏକସୂତୀ

ଏକସ୍ତରଶହେ—ଦେ. ବି—ଏକଶହ ଏକସ୍ତର—
Ekastarāśahe One hundred and seventyone.

ଏକସ୍ତର—ଦେ. ବି (ସଂ. ଏକସପ୍ତତି; ପ୍ରା. ଏକସତ୍ତରି)—
Ekas ari ୧ । ସତୁର ଅପେକ୍ଷା ଏକ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୭୧ ସଂଖ୍ୟା—1. The number 71.
ଏକସନ୍ତୁର
ଏକହତ୍ତର ୨ । ୭୧ ସଂଖ୍ୟକ—2. Numbering 71.

ଏକସ୍ତରଶହେ—ଦେ. ବି—ଏକସ୍ତରଶହେ (ଦେଖ)
Ekasturāśahe Ekastarāśahe (See).

ଏକସ୍ତରି—ପ୍ରା. ବି—ଏକସ୍ତର (ଦେଖ)
Ekasturi Ekastari (See)

ଏକସ୍ତୋରି—ପ୍ରା. ବି—ଏକସ୍ତର (ଦେଖ)
Ekastori Ekastari (See)

ଏକସ୍ଥିତା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକ + ସ୍ଥିତ)—ଏକସ୍ଥାନରେ ଥିବା—
Ekasthitā Situated at one place.

ଏକସ୍ଥିତା ଏକତଣା ଏକାତ୍ମରତ.
ଏକସ୍ଥାନ ଏକଗଁୟାନ ତୁହ୍ମର ଦରୂତ—ପ୍ରାଚୀ. ତୁହ୍ମନରୂପଶର୍ଗୀତା ।

ଏକହଂସ—ସଂ. ବି—ହନୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—A place of Hindu pilgrimage.
Ekahamsa

ଗୋସଦ୍ଦସ୍ତେ ଫଳ ତୁଅର ଏକ ଦୃଂଖେ
କହୁଛନ୍ତି ଏହା ସମସ୍ତ ମୂଳ ଦୁଃଖେ । କୃଷ୍ଣଦି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଏକହାଟି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜଣକ ହାତରେ କରାଯିବା; ଏକଗୋଟ ହାତରେ କରାଯିବା (କର୍ମ)—
Ekahāti 1 Done by one man only; done by one hand only.
ଏକହାତୀ
ଏକହତ୍ଥୀ
୨ । ଏକ ଜଣକର ଅଧୀନ—2. Subject to one master; under a single paramount authority.
୩ । ଏକ ହାତ ଲମ୍ବ ବା ପରିମିତ—
3. Measuring one cubit
ଦେ. ବି.—ମାଲ୍ ଖମ୍ବ ଉପରେ କରାଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର ବ୍ୟାୟାମ—
A kind of gymnastic exercise on a plain wooden pillar.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	କ୍ଷ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ-	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅଚାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ହ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏକଦାଇଆ—ଦେ. ବିଣ.=ଏକଦାଇ (ଦେଖ)
Ekahātiā Ekahāti (See)

ଏକହାୟୁଣୀ—ଫ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକ+ହାୟୁନ=ବର୍ଷ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ekahāyanī ବର୍ଷେ ବୟସ୍କର ଗାଈ—One year old cow.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—ବର୍ଷିଆ ମାଈ ବାଛୁରୀ—
One year old she-calf.

ଏକହାରୁ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ଏକସରିଆ—1. Consisting
Ekahārā of one string or strand only; single-stringed.

୨ । କୃଶ; ଦୁର୍ବଳ—2. Weak; lean, thin

୩ । ଏକାକୀ—3. Single.

ଏକା—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକ+ଆ)—ଏକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Ekā Feminine of eka

ଏକାଁ ଦେ ବିଣ (ସଂ. ଏକାକୀ)—୧ । ଏକାକୀ; ଏକୁଟିଆ—
ଇକା, ଇକାଇ 1 Single; solitary

ଯାହା ଦେଶ ଶୁଣି ଏକା ଯଇଁ ଜଣାଅରେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଅସହାୟ—2. Helpless.

୩ । ଏକମାତ୍ର (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. Alone.

ଏକା ଜାଳ ଗାଈ ଲଗ ଗୋଠ—ଭଗ ।

୪ । ଏକସମାନ—4. Equal; same.

ଜେମାଙ୍କ ଥିବାର ଜେମା ବେଗୁରୁଷା ସମସ୍ତ ଅଃଉ ଏକା ।
ଭାଗବତ—ପାଦଗ ।

ଦେ. ବି—୧ । ଜଣେ ମାତ୍ର—1. One person only.

୨ । ଗଞ୍ଜପା ବା ତାସ ଖେଳରେ ଏକଟିଯବିଶିଷ୍ଟ ସାର—
2 Card with one point only.

ଦେ. ଅ—୧ । ଏକମାତ୍ର—1. Alone; only; merely.

ଏକା ମାଧ୍ୟ ବାରୁଣି ପଳ—ଭଟ ।

୨ । ବାକ୍ୟପୂରଣାର୍ଥକ—2. Used at the end of a sentence meaning but, too, also and merely.

ସରସେ ଚିହ୍ନବେ ତହୁଁ, ସଖା.ତହୁଁ ଏତେ ଏକା । ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । ନଷ୍ଟେଁ—3. Certainly.

ମନେ ଜଲେ ଏ ଏକା ସର୍ବଥା ସମ୍ଭବ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୪ । ହିଁ [ଆଶସ୍ତ୍ରକୁ ଯୋର (Emphasis) ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ]—4. Too.

ତାକୁ ଖେଦା ଏକା କରିବ ନରନ୍ତର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୫ । କେବଳ ସେହି କଥା ବା ଘଟଣା ଘଟିଲେ; ତାହାହିଁ ହେଲେ—5. Then and then only, in that case only (and in no other case); if that thing (and nothing else) happens.

ଘଟିଲେ ଅମ୍ବେ ଏକା ଜୁଝିଁ ଜିବୁରେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଦଣ୍ଡୀସ୍ୱଚରିତ୍ର. ଘ. ଟୀତ ।

୬ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—6. On the other hand.

୭ । ଯାହା ହେଉ—7. However

୮ । ପୁନଶ୍ଚ—8. Again. also.

ଏକା ଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ.—ବାକ୍ୟଶେଷରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ—
Used at the end of a sentence.

ଏକାଅଶୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକାଶୀତି)—ଅଶୀ ଅପେକ୍ଷା ଏକ ଅଧିକ
Ekāāsī ସଂଖ୍ୟା; ୮୧ ସଂଖ୍ୟା—The number 81.
ଏକାଶି ଦେ. ବିଣ—୮୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 81.
ଇକାସି

ଏକାଏ—ଦେ. ଅ(ସଂ.ଏକାକୀ)—୧ । ଏକସଙ୍ଗରେ—1. Together.
Ekāe ୨ । ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗ ରହିତ ହୋଇ; ଏକାକୀ—2. Alone.

ସେ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଥିଲ ଦ୍ୱୀପଖଣ୍ଡେ,
ରହିଁବ ଗଲେ ସେ ତୁହେଁ ଏକାଏ । କୃଷ୍ଣହରି. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଏକାଏକ୍— ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ଏକାକୀ)—ଏକାଏକା (ଦେଖ)
Ekāek Ekāekā (See)

ଦେ. (କଟକିଆ). ବିଣ—ଏକମାତ୍ର—
Sole.

ଏକାଏକା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ଏକାକୀ)—୧ । ଏକାକୀଭାବେ;
Ekāekā ଜଣେ ମାତ୍ର—1 Alone; singly.
ଏକାଏକ ୨ । ଦ୍ରୁତାତ୍ତ—2. All at once.
ଇକାଇ ୩ । ସିଧାଏ ସିଧାଏ—3. Direct; right; straight-way.

ଦେ. ବିଣ—ଏକାକୀ—Single; solitary.

ଏକାଏକି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ(ସଂ.ଏକାକୀ)—୧ । ଏକାକୀ—1. Alone.
Ekāeki ୨ । ଅବାନ୍ତରଭେଦେ—2. Without any
ଏକାଏକ distinction.
ଏକାଏକି

ଜାଲ ଜାମୁଡେ ଭଉଭଇ, ଜଡ଼ ହୋଇଛୁ ଏକାଏକି ।
ଯଶୋବନ୍ତ ସ୍ତୋତ୍ରରତ୍ନ. ତୃତୀୟାଂଶ ।

ଏକାଁଳିବେ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି ଓ ବିଣ—ଏକାନବେ (ଦେଖ)
Ekāñlabe Ekānabe (See)

ଏକାଁଲୋଇ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବିଣ—ଏକାନବେ (ଦେଖ)
Ekāñloi Ekānabe (See)

ଏକା କଡ଼କେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ (ଶୋଇ); ଗୋଷ୍ଠିବ
Ekā kardake ଜଡ଼ ମାଡ଼ (ଶୋଇ)—Lying on one
ଏକପାଶେ side; sidewise.
ଏକକୋଖମେ (ଯଥା—ତାଳ ବୃକ୍ଷ ଅନବରତ ହୋଇଥିବାରୁ ଆଜି ମୁଁ ଏକାକଡ଼ରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ।)

ଏକା କରି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଜଣଙ୍କୁ ମାତ୍ର; ଏକାକୀ—
Ekā kari Alone; to one person only.

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୂର ହେଲେ ଏକା କରି । ସାରଳାମହ ଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅତିରିକ୍ତ ସୂଚନା ଦିଆଯାଉଛି । ଅତଏବ ୧ ମ ୨ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନେ ଏହି ଅଂଶ ବାଦ ଦେଇ ପାଠ ଆରମ୍ଭ କରିପାରନ୍ତି । ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ାକରେ ଏକ ଚିହ୍ନାଯୋଡ଼ରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଧିକ ଅଭ୍ୟାସ କରିପାରନ୍ତି । ଏପରିକି ୨ ରୁ ୫ ଶ୍ରେଣୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଦେଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇପାରେ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବୃଷ' ର ମିଳରେ 'ବୃଶ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ବଂଶ' ର ପାଇଁ 'ବଶ୍ଚ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅର୍ଗଳା' ର ପାଇଁ 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ଯୋଡ଼ିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁ 'ଅରତ୍ତ' ଯୋଡ଼ିବେ

ଏ କାକରେ—ଦେ. ଅ—ଏପର କାକର ବା ଶୀତରେ—
E kākare — In this cold.

ଏକାକରେ ଦିନଟିରେ ସ୍ୱୀକର ଯହ୍ନ ଚତୁଷ୍ପଥର ଦର୍ଶନରୁ ପଥରେ
ସଡ଼କରେ ଯାଉଥନ୍ତୁ—ଯଦୁମଣି ରହସ୍ୟ ।

ଏକାକାର—ସଂ. ବ (ଏକ + ଆକାର)—୧ । ଏକଆକୃତି;
Ekākāra — ସମାନାକୃତି—1. Oneness of form.
୨ । ଗଣ୍ଡଗୋଳ—2 Chaos; confusion

ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି;)—୧ । ଏକଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ; ସମାକୃତି—
1. Having the same shape or form; uniform; similar; alike.
୨ । ଯାହା ପରସ୍ପରଠାରୁ ବାର ଦୋଇପାରେ ନାହିଁ—
2. Undistinguishable from each other.
ଦୋଇରୁ ମିଶି ଏକାକାର—ମଧୁସୂଦନ. ନଗ୍ନସ୍ତୁତ ।
୩ । ଗୋଳଅଘୋଳଆ; ଗୋଲାଗୋଳ ଦୋଇ ଏକତ୍ର ଦୋଇଯିବା—3. Confused into one unrecognisable mass
୪ । ଏକଶ୍ରେଣୀକୁ ଆଣତ—
4. Reduced to one class.
୫ । ଏକକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଏକ ବିଶ୍ୱାସର ଅଧୀନ—
5. Of one faith and practice.
୬ । ଏକ ଜାତିରେ ମିଳିତ—
6. Gathered into one caste.
ସବେ ଦୋଇବେ ଏକାକାର, ନ ଥିବ ବେଦର ବଗ୍ଦର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକାକୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏକ + ଅସହାୟାର୍ଥରେ. ଆକନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଏକଲା; ଅସହାୟ; ଏକା—
Ekākī (ଏକାକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) — 1. Alone; single; solitary.
୨ । କେବଳ—2. Mere.

କି. ବିଣ—୧ । ଏକଲା; ଏକାଦୋଇ—
1. Singly; alone
୨ । କେବଳମାତ୍ର—2. Merely.

ଏକାକେ—ଦେ. କି. ବିଣ (ସଂ. ଏକାକୀ)—ଏକାଏକା; ଏକାଦୋଇ—
Ekāke — Singly; alone.
ଏକାଏକ — ସେ ଫଳ ଏକ୍ଷର ଏଥନ୍ତୁ
ଏକାଏକା — ପାପୀ ତା ଏକ.ନେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଅକ୍ଷି; ସମାସ ଯୋଗୁଁ ଈକାର 'ଇ' ଲୋପ) — ଏକଆଖିଆ; କଣା—One-eyed
(ଏକାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବ—କାକ; କୁଆ—A crow.

[ଦ୍ର—ଜମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନ୍ତେ ଯେ ସୀତା ଚତୁଷ୍କୁଟରେ ଶ୍ରୀରଘୁନନ୍ଦନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବନବାସ କରିବା ସମୟରେ ଗୋଟିଏ କୁଆ ମାଂସଲୋଭରେ ସୀତାଙ୍କର ରକ୍ତାର ଓଠକୁ ଚୁଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲା; ଏହା ଧୃଷ୍ଟତାର ଦଣ୍ଡ-ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରୀରଘୁନନ୍ଦନ ଉକ୍ତ କାକର ଗୋଟିଏ-ଚକ୍ଷୁକୁ ଶର ମାରି ଫୁଟାଇ ଦେଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ କୁଆମାନେ ଗୋଟିଏ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ମତାନ୍ତରରେ କୁଆକୁ ଶ୍ରୀରଘୁନନ୍ଦନ ଶାପ ଦେଲାରୁ କୁଆ ଟେରା ଦୋଇଗଲା ବୋଲି ଲୋକ-ସଂସ୍କାର ଅଛି ।]

ଏକାକ୍ଷର—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଅକ୍ଷର) — ୧ । ଏକମାତ୍ର ଅକ୍ଷର
Ekākshara — ବିଶିଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର 'ଓଁ' ପ୍ରଣବ—
1. The mystic syllable 'Oñ' consisting of one letter only.
୨ । ଏକାକ୍ଷରୀ (ଦେଖ)—
2. Ekākshari (See)

ସଂ. ବିଣ—ଏକମାତ୍ର ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ (ଶବ୍ଦ)—
word) Composed of one letter.

ଏକାକ୍ଷରୀ—ସଂ. ବ—ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାରବିଶେଷ; ଯେଉଁ ରଚନା ବା ପଦ୍ୟରେ
Ekākshari — ଗୋଟିଏମାତ୍ର ଅକ୍ଷର ବ୍ୟବହୃତ ଦୋଇଥାଏ—
A poetic composition where one letter only is used throughout a line or couplet.
ତା ଉ.ଂଉ ତ ତତ ତତାଙ୍ଗତ ତ ତତାଂତ
ତତଙ୍ଗତ ତାଂତ ତ ତ ତେଃ ତାତ ତଃତ—ସ୍ୱଧାମୋଦନ. ପ୍ରେମମଞ୍ଜରୀ ।

[ଦ୍ର—ପ୍ରଥମ ଧାତୁର ଅର୍ଥ ତା (=ତାଡ଼ାର) ତାଂତ (=ଅମୃତାନ୍ତ) =ଚନ୍ଦ୍ରର ତ (=କୋଡ଼ରେ) ତତ (=ବସ୍ତୁତଦେବା) ତତ (=ସାଣାବାଦ୍ୟରୁ) ଅତ୍ତାତ (=ଉତ୍ସର୍ଗ ଦେବା) ତ (=ଅମୃତ ଦ୍ୱାରା) ତତ (=ବ୍ୟାପ୍ତଦେବା) ଅଂତ (=ଅନ୍ତ=ସ୍ୱରୂପ); ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ =ଚନ୍ଦ୍ର ସଦୃଶ ମୁଖରେ ବସ୍ତୁତ ଦେବା, ସାଣାନାଦ ସଦୃଶ ବଚନରୁ ଉତ୍ସର୍ଗ ଦେବା ଅମୃତ ସଦୃଶ ମଧୁର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଯେ ଗୃଢ଼-କଳ୍ପନାର ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟାପ୍ତ ଦୋଇଅଛୁ ।]

ଏକାଗୋଟି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକତ୍ର—
Ekāgoṭi — 1. Gathered together.
ଲୋଡ଼ା ଗୋରମକେ ଦୋଇଣ ଏକାଗେଟି—ବୃନ୍ଦାବନ ମହାଭାଗବତ. ସଭା ।
୨ । ଗୋଟିଏ—2 Only.
୩ । କେବଳ ଗୋଟିଏ—3. Only one.
ଦେ. ବ—ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର—One only.

ଏକାଗ୍ର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଅଗ୍ର; ଏକ ଅଟେ ଅଗ୍ର ଯାହାର)—
Ekāgra — ୧ । ଏକ ବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ; ଏକମନା—
(ଏକାଗ୍ରତା—ବ) 1. Absorbed; of mind turned to one object or aim.
୨ । ଏକବିଷୟରେ ଦତ୍ତମନା; ଅନନ୍ୟଚେତା—
2. With concentrated attention; single-minded.
୩ । ଅନାକୁଳ (ଚିତ୍ତ)—3. Unruffled; undisturbed (mind)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଁ	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇଯ୍	ଈଅ	ଓ
୨	୧	ଉ	ରୁ	ଲୃ	ୠ୍	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ସ	ଗଁ	ଇଅ	ଓ	ନ୍ଦ

ଏକାଗ୍ରଚତ୍ତ—ଷ. ବ. (କର୍ମଧା)— ଏକ ବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ ଚତ୍ତ—
Ekāgrachitta . Concentrated attention.

(ଏକାଗ୍ରଚତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଏକ ବିଷୟରେ ଯାହାର ଚତ୍ତ ଆସକ୍ତ—Totally bent on one thing; absorbed in one object

ଏକାଗ୍ରତା—ସଂ. ବି. (ଏକାଗ୍ର+ ତାବ. ତା)—
Ekāgratā ଏକ ବିଷୟରେ ମନୋନବେଶ; ଦୃଢ଼ ଅଭିନବେଶ—Concentration of mind; close attention; undivided attention.

ଏକାଗ୍ରି—ତ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) (କଟକଆ ଭାଷା) ବିଣ—
Ekāgri ୧ । ଏକାଏକ—1. Exclusive.
୨ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର—2. Separate; undivided.
(ଯଥା—ଆମ୍ଭର ଏକାଗ୍ରି ଦଖଲ ।)

ଏକାଗ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକାଗ୍ର+ଯ)—ଏକାଗ୍ରତା (ଦେଖ)
Ekāgrya Ekāgratā (See)

ଏକାଘାଆକେ—ଦେ: କ୍ରି. ବିଣ (ସଂ. ଏକ+ଘାତ)—
Ekāghāāke ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekaghāe (See)

ଏକାଘାଏ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekāghāe Ekaghāe (See)

ଏକାଘାନ୍ତି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekāghānti Ekaghāe (See)

ଏକାଘାନ୍ତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekāghānte Ekaghāe (See

ଏକାଘ୍ନୀ—ସଂ. ବି. (ଏକ+ହନ ଧାତୁ+ଅ+ଈ; ଜଘାତନ)—
Ekāghnī ଏକଘ୍ନୀ (ଦେଖ)
Ekaghnī (See)

ତୋର ନାମ ଅଟଇ ଯେ ଏକାଘ୍ନୀ ଶବ୍ଦ
କୃମ୍ନ ନାଶନେ ତା ଦେଇଥିଲେ ଉମାପତ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

[ଦ୍ର—ମହାଦେବ ଏହି ଅସ୍ତ୍ରକୁ କର୍ତ୍ତିକୁ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଏହା ଥରେ ମାତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପରେ ହତପ୍ରତ ହୋଇ କୋଲ୍ କହୁଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ କର୍ତ୍ତି ଏ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ସାଇତି ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଅନୁରୋଧରେ ତାହା ଘଟୋତ୍କଚ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଓ ସେହି ଥରକ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଶକ୍ତିହୀନ ହୋଇ ଗଲା ।)

ଏକାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଅଙ୍ଗ) —
Ekāṅga ୧ । ବୁଧଗ୍ରହ—1 The planet Mercury.
୨ । ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ – 2. One limb.
୩ । ମସ୍ତକ; ମୁଣ୍ଡ—3. The head

ସଂ. ବିଣ—ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିବା (ରୋଗ)–
(disease) Affecting one limb only.

ଦେ. ବିଣ—ଏକାଙ୍ଗଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Sovereign.

ପାତାଳ ପୁରେ ଦ୍ରୋଗ ପତ
ଏକାଙ୍ଗ ଘୁଳ ପଦେ ସ୍ଥଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକାଙ୍ଗଚକ୍ର— ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକାଙ୍ଗ=ମସ୍ତକ; ଅତଏବ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ +ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ)—
Ekāṅgachakra ଏକାଧିପତ୍ୟ—Paramountcy.
ଜଉଁ ଅରୁଷେକ ପ୍ରଜା
ଏକାଙ୍ଗଚକ୍ରେ ଜଲେ ପୂଜା । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ଏକାଙ୍ଗଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକାଙ୍ଗ=ମସ୍ତକ+ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିନ୍):—
Ekāṅgachakrabartti एकाङ्गचक्रवर्त्ती ଏକଛତ୍ର ସମ୍ରାଟ; ଜଗତରେ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ—
Sovereign.

ଏକାଙ୍ଗ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରୂପେ
ରୂପଚ ରୁଥ ସପ୍ତ ଦ୍ୱାପେ । ରୂପେ. ସ୍ତ୍ରୋତସ୍ୱାମୃତ ।

ଦେ. ବିଣ—ମହା ପରାକ୍ରମ ବା ଶକ୍ତିଶାଳୀ—
Very powerful; mighty.

ଏକାଙ୍ଗଛତ୍ର –ଦେ. ବି (ଏକାଙ୍ଗ+ଛତ୍ର)—ଏକାଙ୍ଗଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀତ୍ୱ—
Ekāṅgachhatra Paramountcy.

ଏକାଙ୍ଗବାତ –ସଂ. ବି—ଏକ ଅଙ୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିବା ବାତ ରୋଗ-
Ekāṅgabāta ବିଶେଷ—Hemiplegia; partial paralysis; paralysis of the limb of one side only.

ଏକାଙ୍ଗରାଜ୍ୟ—ଦେ. ବି—ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ରାଜ୍ୟ; ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ
Ekāṅgarājya କେହି ପ୍ରଭୁ ନାହିଁ— Sole sovereignty.
ଏବେ ସେ ଏକାଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ହେଲ ମୋର ସତ ।
ସାରଳାମହାଭାରତ· ବର୍ତ୍ତ ।

ଏକାଙ୍ଗିବାତ —ଦେ. ବି—ଏକାଙ୍ଗବାତ (ଦେଖ)
Ekāṅgibāta Ekāṅgabāta (See)

ଏକାଙ୍ଗୀ – ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକାଙ୍ଗ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Ekāṅgī ସୁଗନ୍ଧ ଔଷଧିବିଶେଷ—
A kind of scented herb.

ଏକାଚ୍ଚୋଟେ —ଦେ. ଅ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekāchoṭe Ekaghāe (See)

ଏକାଚ୍ଚୋଟେକେ—ଦେ. ଅ—ଏକଘାଏ (ଦେଖ)
Ekāchoṭeke Ekaghāe (See)

ଏକାଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକାକୀ; ଏକତଃ; ଭୁଲ• ପା. ଏକାଟଅ)–
Ekāṭiā ୧ । ଏକାକୀ—1. Single; alone.
ଏକଲା ୨ । ଏକଜନ; ନିର୍ଜନ—2. Solitary; lonely.
अकेला

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—୧ । ଏକାକୀ; ଏକୁଟିଆ—
2 Singly; alone

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ସ୍ୱର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଅ ଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେଉଥିବା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ହଳନ୍ତ ହୁଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନାନ୍ତ ହେଲେ ଏ ସୋଧନରେ ନିୟମ ଏ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚାରଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ୨ ବା ୪ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଧନାନ୍ତ ହେଲେ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ସୋଧନରେ 'ଭୂମି' ର ମିଳରେ 'ଭୂମି' ସୋଧନରେ 'ବଧୂ' ର ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ସୋଧନରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜୁନ' ସୋଧନରେ 'ଅଜ୍ଜୁନ' ସୋଧନରେ

୨ । ଅନ୍ୟର ଜନା ସାହାଯ୍ୟରେ—2. Unassisted.

ଏକାଟିଆବାର୍ହା—ଦେ. ବିଣ. (ଗାଳି) (ଜଙ୍ଗଲରେ ବଘୁହମାନେ Ekāṭiā bārhā ଦଳ ବାନ୍ଧ ରହିବାକୁ ସୁଝା ପାଉ ନ ଥିବାରୁ)— ଏକଲା ସାଁଡ଼ିଆ ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକାକୀ ରହିବାକୁ ସୁଝା ପାଏ; ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ ଏକଚଷ୍ଟ—1. One who loves to move about alone; one who does not like company.

୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟର ଶ୍ରୀ ଦେଖି ଯାରେ ନାହିଁ— 2. A person who rails at the prosperity of others.

ଏକାଠାଏ—ଦେ. ଅ.—ଏକଠାଏ (ଦେଖ) Ekāṭhāe Ekaṭhāe (See)

ଓଡ଼ିଆରେ ଏକ ସମସ୍ତେ, ରହିଁ ଅଛନ୍ତି ଏକାଠାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକାଠି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକତ୍ର; ଏକ ଓ ସ୍ଥାନ)—ଏକାଠେଇଁ (ଦେଖ) Ekāṭhi Ekāṭheiñ (See)

ଏକାଠି ହେବାରୁ ଗୁରୁନେଇ କେମା ନଯାରେ ପୋଛଲ ମଥା । ବ୍ରଧାନାଥ. ଯଯାତି ।

ଏକାଠିଆ—ଦେ. ବିଣ. ଓ କି ବିଣ —ଏକାଣ୍ଟିଆ (ଦେଖ) Ekāṭhiā Ekāṭiā (See)

ଏକାଠେ—ଦେ. ଅ —ଏକାଠେଇଁ (ଦେଖ) Ekāṭhe Ekāṭheiñ (See)

ଏକାଠେଇଁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକତ୍ର; ଏକ ଓ ସ୍ଥାନ)— Ekāṭheiñ ୧ । ଏକସ୍ଥାନରେ—1. At one place.

୨ । ଏକ ସମୟରେ—2 Simultaneously.

୩ । ଏକତ୍ର ଭାବରେ— 3. Gathered; collected together.

୪ । ଏକାନ୍ନବାସରେ—4. Jointly

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ସମ୍ମିଳିତ—1. United together; summed up.

୨ । ପ୍ରଭେଦରହିତ; ଭେଦାଭେଦରହିତ— 2. Without distinction

୩ । ଏକାନ୍ନବାସରେ ଥିବା— 3. Living in joint-mess

ଏକାଡେମୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଆକାଡେମୀ)—ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ Ekāḍemī ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଦିଆ ଯାଏ—A school for higher education.

[ଦ୍ର - କଟକରେ ମଦାସ୍ଥ ପ୍ୟାସ୍ତମୋଦନଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହାଇ-ଇଂଲିସ୍ ସ୍କୁଲର ନାମ ପ୍ୟାସ୍ତମୋଦନ 'ଏକାଡେମୀ' ଅଟେ ।]

ଏକାଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. ଓ କି. ବିଣ.—ଏକାଣ୍ଟିଆ (ଦେଖ) Ekāṇiāñ Ekāṭiā (See)

ଏକାଣୋଇ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଏକାନବତି)— Ekāṇoi ଏକାନବେ (ଦେଖ) Ekānabe (See)

ଏକାଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଅଣ୍ଡ)—ଅଶ୍ୱ— Ekāṇḍa Horse;

ଏକାତନ—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଏକ ଓ ତାନ)—ଏକତାନ୍ (ଦେଖ). Ekātana Ekatān (See)

ଏକାତପତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଆତପତ୍ର = ଛତ୍ର; ଗୋଟିଏ Ekātapatra ମାତ୍ର ଛତ୍ର ଯଳଉଥିବା ରାଜ୍ୟ ବା ଶାସନ)— ଜଣେ ରାଜାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଶାସିତ; ଏକଛତ୍ର; ଏକାଧିପତ୍ୟ-ବିଶିଷ୍ଟ—Subject to one government; ruled by one monarch; under one man's undisputed sway.

ଏକାତ୍ମଜନକେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକ ଓ ତାନ)—ଏକତାନ୍ (ଦେଖ) E ātānake Ekatān (See).

ଏକାତାନେ—ଦେ. ଅ.—ଏକତାନ୍ (ଦେଖ) Ekātāne Ekatān (See)

ଏକାତାନେକେ— ଦେ. ଅ.—ଏକତାନ୍ (ଦେଖ) Ekātāneke Ekatān (See),

ଏକାତ୍ମବାଦ—ସ୍ତ. ବି.(ଏକ + ଆତ୍ମନ୍ + ବାଦ)— Ekātmabāda ଏକେଶ୍ୱରବାଦ; ଈଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ଏବଂ ଭୂତ ମତ ବା ବିଶ୍ୱାସ; ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଏକେଶ୍ୱରବାଦ— Pantheism; the Bedānta philosophy as promulgated by Sankarāchārjya.

ଏକାତ୍ମା—ସ୍ତ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଆତ୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)— Ekātmā ୧ । ଏକମନା—1. Of one mind; of kindred spirit.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତହୃଦୟ—2. Very intimate.

୩ । ବହୁଦୟର ଏକମାତ୍ରଭାବବିଶିଷ୍ଟ (ବହୁବ୍ୟକ୍ତି)— 3. (many people) Possessed of one spirit.

ଏକାଥରକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକାଥରକେ (ଦେଖ) Ekātharake Ekāpadake (See)

ଏକାଥର—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ – ଏକାଥରକେ (ଦେଖ) Ekāthare Ekāpadake (See)

ଏକାଦମକେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକ ଓ ଅ. ଦମ୍ = ନିଶ୍ୱାସ)— Ekādamake ଏକବାର (ଦେଖ) Ekabāra (See)

ଏକାଦଶ - ସଂ. ବିଣ. (ଏକ ଅଧିକ ଦଶନ୍)— Ekādaśa ୧ । ଏଗାର; ୧୧ ସଂଖ୍ୟକ; ଦଶରୁ ଏକ ବେଶି— 1. Numbering eleven

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଐ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

୨ । ୧୧ ର ପୂରକ; ୧୧ ସ୍ଥାନସ୍ଥ—2. Eleventh.

ସଂ. ବି—ଏଗାରଁ ସଂଖ୍ୟା—The number Eleven

ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବି—ଚକ୍ଷୁ, ନାସିକା, ଚର୍ମ, କର୍ଣ୍ଣ, ଜିହ୍ୱା, ବଚନ, ଗୁଦ, ପାଦ, ପାଣି, ଉପସ୍ଥ ଓ ମନ — (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

Ekādaśa indriya

(ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ମତରେ) ମନୁଷ୍ୟର ପାଞ୍ଚଟି କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ ପାଞ୍ଚଟି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ମନ ଏପରି ଏଗାରଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ— The five organs of action, the five organs of perception and the mind.

ଚକ୍ଷ, ନାସିକା, ଚର୍ମ, କର୍ଣ୍ଣ, ଜିହ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚଜ୍ଞାନ ।
ବଚନ, ଗୁଦ, ପାଦ, ପାଣି, ଉପସ୍ଥ ପଞ୍ଚକର୍ମ ଜାଣି ।
ଉଭୟ କର୍ତ୍ତା ମନ ମିଶି, ଏକୁପେ ଏକାଦଶ ଦୁଷି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧ—ଦେ ବି. (ସଂ. ଏକାଦଶ ଓ ସ୍କନ୍ଧ)— ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ (ଦେଖ)

Ekādaśaskanda

Ekādaśaskandha (See)

ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧ—ସଂ ବି—ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ପୁରାଣର ଏକାଦଶ ଖଣ୍ଡ; ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡରେ ଏଗାର ସଂଖ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଅଛି—The eleventh volume of the Bhāgabata.

Ekādaśaskandha

ଏକାଦଶାଢ଼—ସଂ. ବି—ଏକଦଶାଢ଼ (ଦେଖ)

Ekādaśāha

Ekadaśāha (See)

ଏକାଦଶିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକାଦଶୀ ଉପବାସ କରିଥିବା—

Ekādaśiā

Observing fast on the Ekādaśi day

ଦେଁ. ବି. ପୁଂ—ଏକାଦଶୀନାମକ ବ୍ୟକ्तିର ଡାକ ନାମ—

A name for calling a person named Ekādaśi.

ଏକାଦଶୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏକାଦଶ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)— ଶୁକ୍ଳ ଓ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ଏକାଦଶ ଦିବସ—The eleventh day of the lunar fortnight.

Ekādaśī

ଓ. ଏକାଦୁଶୀ

ଏକାଦଶୀ

ଦେ. ବି. ପୁଂ— ଲୋକଙ୍କ ନାମ (ଯେ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ ତାଲୁ କେହି କେହି ଏକାଦଶୀ ନାମ ଦିଅନ୍ତି)— The name given to a male born on the Ekādaśi day.

[ଦ୍ର - କୃଷ୍ଣ ଓ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ଏକାଦଶୀ ତିଥିକୁ ହରିବାସର ବୋଲାଯାଏ । ସେ ଦିନ ଉପବାସ ବା ନିତ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଫଳାହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବରଷକର ୨୪ଟି ଏକାଦଶୀ ମଧ୍ୟରୁ ୪ଟିକୁ ବଡ଼— ଏକାଦଶୀ ବୋଲାଯାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିଧବାମାନେ ଓ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ଓ ବିଶେଷତଃ ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ନିର୍ଜଳ ଉପବାସ କରନ୍ତି । ଏକାଦଶୀ ବ୍ରତ କଲେ ପରଲୋକରେ ବୈକୁଣ୍ଠପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ । ଏକାଦଶୀ ଦିନ ଅନ୍ନ, ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗ ଓ ତୈଳାଭ୍ୟଙ୍ଗ ନିଷେଧ । ହରିଭକ୍ତିବିଳାସ ଗ୍ରନ୍ଥ ମତରେ ଏକାଦଶୀ ଅଷ୍ଟବିଧ; ୧. ଉନ୍ମୀଳନୀ—ଯେଉଁ ଏକାଦଶୀର ୬୦ ଦଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ପର ଦ୍ୱାଦଶୀକୁ ବାଢ଼ି ଥାଏ; ୨. ବ୍ୟଞ୍ଜୁଲୀ—ଯେଉଁ ଏକାଦଶୀ ୫୦ ଦଣ୍ଡରୁ କମି ପର ଦିନକୁ ଥାଏ; ୩. ତ୍ରିସ୍ପୃଶା—ଅରୁଣ ଉଦୟ କାଳରେ ଏକାଦଶୀ, ତତ୍ପରେ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଓ ଅନ୍ତେ ତ୍ରୟୋଦଶୀ; ୪. ପକ୍ଷବର୍ଦ୍ଧିନୀ—ଯେଉଁ ଏକାଦଶୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ବା ଅମାବାସ୍ୟା ୬୦ ଦଣ୍ଡରୁ ଅଧିକ ଥାଏ; ୫. ଜୟା—ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ ଯେବେ ପୁନର୍ବସୁ ନକ୍ଷତ୍ର ପଡ଼େ; ୬. ବିଜୟା—ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ଯେବେ ଶ୍ରବଣାନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ; ୭. ଜୟନ୍ତୀ—ଯେବେ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ ରୋହିଣୀ ନକ୍ଷତ୍ର ପଡ଼େ; ୮. ପାପନାଶନୀ — ଯେବେ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀରେ ପୁଷ୍ୟା ନକ୍ଷତ୍ର ପଡ଼େ — ଝଡଉତ୍ସ. ଯଞ୍ଜିକା ।

ଗୁରୁବାର ଏକାଦଶୀ ପଡ଼ିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କର ଓ ରବିବାର ଏକାଦଶୀ ହେଲେ ରବିନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବ୍ରତ କରାଯାଏ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଏକାଦଶୀମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାମ ଅଛି —

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀର ନାମ—ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା ଏକାଦଶୀ ।
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀ— ଦେବଶୟନୀ ବା ପଦ୍ମା ଏକାଦଶୀ ।
ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଏକ ଦଶୀ—ବାହୁଡ଼ା ଏକାଦଶୀ— (ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ)
ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ—ଦେବଶୟନ ଏକାଦଶୀ ।
ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣ ଏକାଦଶୀ—ଗାନ୍ଧାସ୍ତ ଏକାଦଶୀ ।
ଭାଦ୍ରବ କୃଷ୍ଣ ଏକାଦଶୀ—କାଳୀଦଳନ ଏକାଦଶୀ ।
ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ -- ପାର୍ଶ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତିନ ଏକାଦଶୀ— (ବଡ଼ ଏକ ଦଶୀ)
କାର୍ତ୍ତିକ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ—ଦେବୋତ୍ଥାନ ଏକାଦଶୀ— (ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ ।)
ମାଘ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ—ଭୈମୀ ଏକାଦଶୀ— (ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ ।)]

ଏକାଦଶୀ ଉପବାସ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ) ଏକାଦଶୀ ଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପବାସ—The religious fasting enjoyed for the Ekādaśi day.

Ekādaśī upabāsa

ଏକାଦଶୀ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବ୍ରତ ନିୟମ ଧାରଣପୂର୍ବକ ଏକାଦଶୀ ଉପବାସ କରିବା—

Ekādaśī karibā

ଏକାଦଶୀକରା

1. To observe the fast on the eleventh day of the lunar fortnight.

ଏକାଦଶୀ କରନା

୨ । ଏକାଦଶୀ ଉପବାସ କରି ଫଳାହାର କରିବା—

2. To take fruit etc on the Ekādaśi day.

ଏକାଦଶୀଫଳ ଲାହାର—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ) — ଏକାଦଶୀ-ଉପବାସ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅନ୍ନ ଆହାର ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଫଳାହାର — Taking of fruits and edible root-bulbs i. e. uncooked meal on the Ekādaśi day.

Ekādaśiph lāhāra

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଥର ପଛପାରେ ଥରେ ୧ ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଉଚ୍ଚାରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚାରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଉଚ୍ଚାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାରୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ଭୂତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; ବଧ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଣା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗଣା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଡ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଡ' ଦେଖିବେ ।

ଏକାଦିକ୍ରମ—ସଂ. ବି—୧ । ଏକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବା କ୍ରମ—
Ekādikrama 1. Serial order beginning with the number 'one'

୨ । ଗୋଷ୍ଠିକ ଘରେ ଗୋଷ୍ଠିର ଏହିପରି ଧାରାବାହିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—
2. Regular succession.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପରେ ଅନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଘଟିବା; ଗୋଷ୍ଠିକ ପରେ ଗୋଷ୍ଠିର ଧାରାବାହିକରୂପେ ଘଟିବା—
1. Happening or taking place in regular succession.

୨ । ଧାରାବାହିକ; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—
2. Incessant; continuous.

ଏକାଦିକ୍ରମେ—ବେ କ୍ରି ବିଣ (ସଂ. ଏକାଦିକ୍ରମେ)—
Ekādikrame ୧ । ଏକ ପରେ ଅନ୍ୟ ଏହିପରି ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ; ଏକାଦିକ୍ରମେ କ୍ରମଶଃ—1. Consecutively; in due ক্রমানুসার order of succession; successively

୨ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପେ—2 Continuously.

ଏକାଦୁଶୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ ଏକାଦଶୀ)—ଏକାଦଶୀ (ଦେଖ)
Ekādusi Ekādasi (See)

ଏକାଦୁଶୀ ନବଦ୍ୱାର, ଉଦରେ ଭିତରେ ଚଉ ସାର—ଓଗ ।

ଏକାଧାର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା. ଏକ + ଆଧାର)—ଅନେକ ବସ୍ତୁ ରହିଥିବା ଏକମାତ୍ର ପାତ୍ର—One and the same receptacle (for many things)

ଏକାଧାରରେ—ବେ. କ୍ରି. ଅ—୧ । ଏକସ୍ଥାନରେ—
Ekādhārare 1. At one place

୨ । ଏକ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ—
2. In one and the same person.

(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଅଭିଧା ମତେ ଏକାଧାରରେ ଦ୍ୱେଷଜ୍ଞକ, ପରାମର୍ଶଦାତା, ଚିତ୍ରସେଚ୍ଛେଦ୍ଟା ଓ ମଦାପ୍ରସାଦ-ବନ୍ଧୁରୂପେ ପାଇଅଛନ୍ତି ।)

ଏକାଧିପତି—ସଂ. ବି.—ଏକମାତ୍ର ଅଧିପତି ବା ଅଧୀଶ୍ୱର; ସମ୍ରାଟ—
Ekādhipati A sole ruler or monarch; a sovereign; a paramount power; emperor.

ଏକାଧିପତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକାଧିପତି + ଷ୍ୟଞ୍. ଯ)—ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—Supreme rule; sole authority; paramountcy.
Ekādhipatya

ଏକାନବେ—ବେ. ବି.—(ସଂ. ଏକାନବତି ,—ନବେ ଉପରେ ଏକ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୯୧ ସଂଖ୍ୟା—
Ekānabe
ଏକାନ୍ନବ୍ବଇ
ଏକାନବେ
The number ninety-one.

ସଂ. ବିଣ.—୯୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 91.

ଏକାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକ + ଅନ୍ତ=ଶେଷ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତିଶୟ;
Ekānta ନିତାନ୍ତ—1. Absolute; excessive; extreme.

ଅହୁଦାଗ ହେଲ ପ୍ରାଣନାଥ ତାର
ହୃଦୟରେ ଅତି ଏକାନ୍ତ । ସୁଧାନାଥ. ହେଡାଉଗୌରୀ ।

୨ । ନିର୍ଜ୍ଜନ; ନିର୍ଜ୍ଜନ—2. Solitary; lonely.

ଏକାନ୍ତ ଠାବରେ ସମା ଝୁରଇ ବସି । ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅନୁରାଗ ।

୩ । ଗୋପନୀୟ—3. Private.

୪ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନ ଥିବା (ଅବସ୍ଥା)
—4. Exclusive; where there is no third person.

ଦ୍ରୋଣ ଶ୍ରୁଣୁ ଦୁହେଁ ବହୁଁ ହେଲେ ସେ ଏକାନ୍ତ —କୃଷ୍ଣବିହ. ମହାଭାରତ ।

ଏକାନ୍ତ ବେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—1. Entirely; absolutely.

୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Much; extremely.

୩ । ନଶ୍ଚେ; ନିଶ୍ଚିତରୂପେ—3 Certainly

ବେ. ବିଣର ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ—Extremely

(ଯଥା—ମୁଁ ସନାର କୁଶଳ ସମାଦ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଅଭିଳାଷୀ ଅଟେଁ; ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ସେବକ ଅଟେଁ ।)

ବେ. ବି—ନିର୍ଜ୍ଜନ ମିଳନ—Union or meeting at a solitary place.

ହେବ ତୋ ଏକାନ୍ତ କାନ୍ତ ଛଡ଼ରେ ବସିବି ଗୀତଦ୍ୱାର
ସେ ତୋର ନରତ ରତ ହେ—କୃଷ୍ଣ. ତ୍ରୈମୁଧାରଥ ।

ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ (ଅଧୁନିକ ଚିଠି ପତ୍ରର ଉପସଂହାରରେ
Ekāntaanugata ଇଂରଜ କାଇଦାର ଅନୁକରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ; ପତ୍ର ଲେଖି 'ଇତି' କରି ସାରି ଲେଖକ ସତ୍ୟ ଶେଷରେ ଲେଖନ୍ତି -- ଆପଣଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ବା ଆପଣଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ଦାସ)—(ଅପଣଙ୍କର)ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଜ୍ଞାକାରୀ (ଅନୁତର)—An adaptation of a phrase couched according to modern etiquette of letter-writing and used in concluding a letter)—(yours) most obediently; (yours) most obedient (servant).

ଏକାନ୍ତତଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ (ଏକାନ୍ତ+ତସ୍)—୧ । ଏକାନ୍ତରେ; ଏକପାଖରେ- 1. Aside; on one side.
Ekāntatah

୨ । ନିଶ୍ଚିତରେ; ନିଶ୍ଚିତରୂପେ—2. Certainly.

ଏକାନ୍ତର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁଧା ହିଁ; ଏକ + ଅନ୍ତର). ଗୋଷ୍ଠିର ଗୁଡ଼ି ଗୋଷ୍ଠି
Ekāntara ଥିବା—Alternate; every other; next but one.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍ଟ	ଲୁଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ଏକାନ୍ତରମିତାକ୍ଷର—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ପଦ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପାଦର ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ Ekāntaramitākshara ଓ ଜ୍ୟାନ୍ତସ୍ଥର ସଙ୍ଗେ ତୃତୀୟ ପାଦର ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଦର ଅନ୍ତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଜ୍ୟାନ୍ତସ୍ଥର ସଙ୍ଗେ ଚତୁର୍ଥ ପାଦର ମିଳନ ଥାଏ- -

[ଯଥା—ହେ ପଣ୍ଡିତ ଶୁତ୍ର ତବ ବୁଦ୍ଧି ମାନଙ୍କେ
ବୟୁରୁହ ମାତର ହେ ଅନନ୍ତ ଅଗାରେ
ଘୋଷୁ ଭର୍ଜ ଶ୍ରୁଧାରେ ଚଣ୍ଡିନ ଅଙ୍ଗେ
ମାଚର୍ବ ହେ ଜପ୍ରୋଷ୍ଟ ଯେ ବୌଦ୍ଧ ଅଦ୍ଭାରେ । ଅଥୁସ୍ତବନ ।]

ଏକାନ୍ତରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବ୍ୟ (ସଂ ଏକାନ୍ତ)—୧ । (ନାଟକାଦ୍ୟୁକ୍ତାଷା) Ekāntare ଜନାନ୍ତୁକେ—1. dramatic ଏକାନ୍ତେ language) Aside.

एकान्तमें ୨ । ନଜେଲରେ; ଆଉ କେହି ପାଖରେ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ-2. Having no third person present nearby

୩ । ଏକୁଟିଆ ଭାବରେ; ଏକାକା ହୋଇ—
3. In a lonely manner; alone

୪ । ଏକପାଖରେ—4. On one side.

୫ । ନିତାନ୍ତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—5. Extremely, much; absolutely

୬ । ଗୋପନରେ; ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ—
6 Privately; secretly.

ଏକାନ୍ତେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି. ବ୍ୟ—ଏକାନ୍ତରେ (ଦେଖ) Ekānte Ekāntare (See)

ଏକାନ୍ତେ ନିଜ ସଙ୍ଗତେ ଜଣେ ନ ବସିଲ
ଏକାନ୍ତେ ନିଜରେ ଦେଖେ ମୁଖ ପ୍ରକାଶିଲ—ଉଷ. ଲବଣାବତା ।

ଏକାନ୍ନ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଅନ୍ନ)—୧ । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏକ Ekānna ସ୍ଥାନରେ ଭୋଜନ—1. One and the same mess (of many persons); joint mess.

୨ । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏକସଙ୍ଗେ ଭୋଜନ—
2. (many persons) Eating at the same place; eating together.

୩ । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏକସଙ୍ଗେ ପାକ; ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ଥାନରେ ରୁଷେଇ - 3 Cooking together; common cooking.

୪ । ଭୋଜନସଙ୍ଗୀ—4. A mess-mate.

୫ । ବ୍ରତବିଶେଷ (ଏଥିରେ ଦିନଯାକ ଥରେମାତ୍ର ଖାଇବାକୁ ହୁଏ)—5. A religious vow prescribing one meal during the day.

ସଂ. ବ୍ୟ—୧ । ଏକସଙ୍ଗରେ ଭୋଜନ କରୁଥିବା; ଏକ ରୁଷେଇରେ ଖାଉଥିବା; ଏକତ୍ର ଅନ୍ନ ଭୋକ୍ତା (ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ)—
1. (many persons) Messing together; living in a joint mess

୨ । ସବୁଭୋଜୀ—2. Having one board; eating at one table.

୩ । ଏକବକର୍ତ୍ତିଆ; ଯେ ଦିନରେ ଥରେମାତ୍ର ଖାଏ—
3. Taking one meal during the whole day.

ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବ୍ୟ. ପୁଂ (ଏକାନ୍ନ+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. Ekānnabartti ୧ବ.)—

ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତିତା—ସ୍ତ୍ରୀ ଏକ ପାକରେ ଖାଇଥିବା; ଏକ ପାକରେ ଭୋଜନ କରୁଥିବା—Living in one mess; messing together; living jointly.

ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର—ସଂ ବ (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ) ଅବଭକ୍ତ ପରିବାର—
Ekānnabartti paribāra (Hindu Law) Joint-family.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ଜଣେ 'କର୍ତ୍ତା'ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହି ସମସ୍ତେ ଏକ ରୁଷେଇରେ ଖାଆନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ ଉକ୍ତ ପରିବାରସ୍ଥ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକ ଠେଇଁ ଭୋଗକରନ୍ତି ତାକୁ ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ବୋଲ୍ଲଯାଏ; ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ହିନ୍ଦୁ ଆଇନର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଟେ ।]

ଏକାନ୍ନବାସ—ସଂ. ବ—(ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ) ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକସ୍ଥାନରେ Ekānnabāsa ଭୋଜନ ଓ ଏକସ୍ଥାନରେ ରହିବା; ପରିବାରସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏକ ବାସରେ ରହିବା ଓ ଏକ ପାକରେ ଖାଇବା-(Hindu Law) One and the same mess and lodging of many persons; living at one place and messing together; many (persons) living in one board and lodging;

ସଂ. ବ୍ୟ—ଏକ ସ୍ଥାନରେ ରହୁଥିବା ଓ ଏକ ରୁଷେଇରେ ଖାଉଥିବା (ପରିବାରର ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି)—
Having a joint mess and lodging.

ଏକାନ୍ନବେ—ଦେ. ବ ଓ ବ୍ୟ—ଏକାନବେ (ଦେଖ)
Ekānnabe Ekānabe (See)

ଏକାନ୍ନଭୁକ୍ତ—ସ୍ତ. ବ୍ୟ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକାନ୍ନ+ଭୁକ୍ତ; ଯେଉଁମାନେ Ekānnabhukta ଏକାନ୍ନ ଖାଆନ୍ତି; ୬ମା. ୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ଏକାନ୍ନରେ ଭୁକ୍ତ)—ଏକାନ୍ନବର୍ତ୍ତୀ (ଦେଖ)
Ekānnabartti (See)

ଏକାନ୍ନୋଇ—ଦେ. ବ ଓ ବ୍ୟ—ଏକାନବେ (ଦେଖ)
Ekānnoi Ekānabe (See)

ଏକାପଦକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବ୍ୟ—୧ । ଯୁଗପତ୍; ଏକାବେଳକେ—
Ekāpadake 1. Simultaneously.

ଏକଦମ ୨ । ଏକବାର ମାତ୍ର; ଥରେ ମାତ୍ର—
एकबारगी 2. Once; once only.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳତ ଃ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ; ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯତିରେ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ଟା ; ଚଉଦ ଦୋଳଖ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ଯେତେ ଏ ପୃଷ୍ଠାତୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଉଦ ବତରାତ ; ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜବେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଖୋଜବେ; 'ବଅଁ' ନ ମିଳିଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

୩ । ଏକବାର—3. At a time; once for all.

୪ । ଥରେ ପଦେମାତ୍ର କହିବାଦ୍ୱାରା—

4. By one sentence only; by speaking a word only

ଏକାଘଦେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଏକାଘଦକେ (ଦେଖ)

Ekāpade Ekāpadake (See)

ଏକାବନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକପଞ୍ଚାଶତ୍) —୫୧ ସଂଖ୍ୟା—

Ekābana The number 51.

ଏକାନ୍ନ ଦେ. ବଣ୍ଡ—୫୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 51.

ଏକାବନ

ଏକାବଳୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଆବଳୀ=ଶ୍ରେଣୀ)—

Ekābalī ଏକନର ହାର—One-stringed necklace.

ଏକାବଳୀ ଛନ୍ଦଃ—ସଂ. ବ — ଏଗାର ଅକ୍ଷରିଆ ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦ—

Ekāvalī chhandaḥ A Sanskrit metre of eleven syllables.

ଏକାବାଟି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବଣ—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—

Ekābāṭi Fully.

ଏକାବେଳକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଏକସମୟରେ; ଯୁଗପତ୍—

Ekābelake 1. Simultaneously.

ଏକେବାରେ ୨ । ଏକବାରକ—2. At a time.

ଏକବାରଗୀ ୩ । ଏକାଥରକେ—3. At once; at one stretch; once for all.

୪ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—4 Completely.

ଏକାବେଳେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ.—ଏକାବେଳକେ (ଦେଖ)

Ekābele Ekābelake (See)

ବାହୁଡ଼ ବନେ ଜହ୍ନ ଗାଇଲ, ଖୋଜ ନହୁସ୍ ଏକାବେଳେ ।

ରୂପଚ. ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ ।

ଏକାବ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଅବ୍ଦ)—ଏକ ସନ ବା ବର୍ଷ—

Ekābda One year.

(ଏକାବ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—

୧ । ଏକ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ—1. Aged one year

୨ । ଏକସାଲ (ଦେଖ)

2. Ekasālā (See)

ଏକାବ୍ଦା—ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ+ଅବ୍ଦ+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—ଏକବର୍ଷ

Ekābdā ବୟସ୍କା (ସ୍ତ୍ରୀ)—One year old (female)

ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—ଏକବର୍ଷବୟସ୍କା ଗାଈ —

One year old cow or she-calf.

ଏକାଭାକି—ଦେ. ବଣ.—(ସଂ. ଏକଭାଷୀ; ଯାହାଙ୍କର ଭାକା ଏକ

Ekābhāki ଅଟେ)-ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କଥିତ ଭାଷା ଏକ-

(persons) Speaking one vernacular or dialect.

ଏକାମାଧିଆ ବାଇଶିପଲ—ଦେ. ଗୁବଚନ— ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦଳ ମଧ୍ୟରେ

Ekāmādhiābāisipala ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରଧାନ ବା ଶ୍ରମତାପନ୍ନ ଅଟେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୋଗ କରାଯାଏ ।)

ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ ବା ଗରିଷ୍ଠ—

(A saying) Who outweighs all others.

ଏକାମୁହାଁ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଏକମୁଖ)—

Ekāmuhāṅ ୧ । ପ୍ରଧାନ; ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ—

ଏକମୁଖୀ 1. Chief; principal

୨ । ଏକ ଆଡ଼କୁ ମୁଖ ବୁଲାଇ ଥିବା—

2. Facing one direction

ଏକାମୁହାଁକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଏକ ଦଗକୁ ମୁଖ କରି—

Ekāmuhāṅke Facing one direction.

ଏକମୁଖୋହୟେ ୨ । ଏକାବେଳକେ, ଏକାଥରକେ—

2. At one stretch, simultaneously

ଏକାମ୍ବର—ପ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବ—ଏକାମ୍ର (ଦେଖ)

Ekāmbara Ekāmra (See)

ଏକାମ୍ବର ପ୍ରାସ୍ୱେ ବଡେ ନହଇ ସେ ଛଡ଼ା । ପ୍ରାତୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ଏକାମ୍ବ୍ର—ପ୍ରା. ବ—ଏକାମ୍ର (ଦେଖ)

Ekāmbra Ekāmra (ee)

ଏକାମ୍ର—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଆମ୍ର=ଅମ୍ବ ଗଛ)—

Ekāmra ଗୋଟିଏ ଅମ୍ବ ଗଛ ଥିବା (ସ୍ଥାନ)—

(place) Having only one mango tree in it.

ଏକାମ୍ରକାନନ—ସଂ. ବ—ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର (ଦେଖ)

Ekāmrakānana Ekāmrakshetra (See)

ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବ—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥ; ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର

Ekāmrakshetra ଭୁବନେଶ୍ୱର କ୍ଷେତ୍ର—

A place of Hindu-pilgrimage; Bhubaneśwara.

[ଦ୍ର— ଏଠାରେ ପୂର୍ବକାଳରେ ଗୋଟିଏ ମାଡ଼ ବଣାଳ ଅମ୍ବଗଛ ଥିବାର ସୂଚନାରେ ଅଛି ।]

ଏକାମ୍ରନାଥ—ଦେ. ବ—ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର କାଞ୍ଚି ନଗରସ୍ଥ ଶିବ କାଞ୍ଚିରେ

Ekāmranātha ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବଲିଙ୍ଗ—ଶିବକାଞ୍ଚି (ଦେଖ)

Name of the idol Śiba in Śibakāñchi Śibakāñchi (See)

ଏକାମ୍ରପୁରାଣ—ସଂ ବ— ଭୁବନେଶ୍ୱରମାହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଅଧୁନାତନ

Ekāmrapurāṇa ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of a Sanskrit treatise dealing with Bhubaneśwara.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ବିସର୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଟ,ତ	ପ	ଯ	ଶ	କ୍ଷ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅନୁସ୍ୱାର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଛ	ଠ,ଥ	ଫ	ର	ଷ	ତ୍ର

ଏକାମ୍ରବନ— ସଂ. ବ—ଏକାମ୍ରକ୍ଷେତ୍ର (ଦେଖ)
Ekāmrabana Ekāmrakshetra (See)

ଏକାମ୍ରେଶ୍ୱର— ସ. ବ: (ଏକାମ୍ର + ଈଶ୍ୱର = ମହାଦେବ)—
Ekāmreśwara ୧ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଲିଙ୍ଗରୂପ ମହାପ୍ରଭୁ—1. The God Śiba or Lingarāja situated at Bhubaneśwara.

୨ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ନାମର ଶିବଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷ—2. A Śibalinga of this name at Bhubaneśwara.

ଏକାୟନ— ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଅୟନ = ଗମନ; ବିଷୟ)—
Ekāyana ୧ । ଏକାଗ୍ର; ଏକବିଷୟାସକ୍ତ; ଅନନ୍ୟବୃତ୍ତି—
(ଏକାୟନତା—ବ) 1. Closely attentive; intent.

୨ । ଏକତାନବିଶିଷ୍ଟ —
2. Having one sound or gamut.

୩ । ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନୀୟ—
3. Sole refuge: only alternative.

୪ । ଏକମାତ୍ର ଗମନଯୋଗ୍ୟ (ପଥ)—
4 (path) Fit for being used by one man only.

ଏକାୟନଗତ— ସଂ. ବିଣ— ଏକାୟନ (ଦେଖ)
Ekāyanagata Ekāyana (See)

ଏକାର— ସଂ. ବ—୧ । 'ଏ' ଅକ୍ଷର—1 The letter 'ଏ'
Ekāra ୨ । 'ଏ' ଅକ୍ଷରର ଚିହ୍ନ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର ପୂର୍ବରେ ଯୋଗ ଦେବା 'େ' ଚିହ୍ନ (ଏହାକୁ ଅବଧାନମାତ୍ରେ ଓଡ଼ିଆ କହନ୍ତି)—2. The symbol 'େ' prefixed to consonants.

ଏକାରଣଁ— ଦେ. କି. ବିଣ—ଏହି କାରଣରୁ; ଏହି ନମନ୍ତ୍ରେ; ଏଥିପାଇଁ—
Ekāraṇuñ For this reason; owing to this; on account of this; with this object in view.
ଏକାରନେ ଇସକାରଣ

ଏକାରଣେ— ଦେ. କି. ବିଣ— ଏକାରଣଁ (ଦେଖ)
Ekāraṇe Ekāraṇuñ (See)

ଏକାର୍ଣ୍ଣବ— ସଂ ବ (ଏକ + ଅର୍ଣ୍ଣବ = ସମୁଦ୍ର) - ୧ । ମହାପ୍ଲାବ—
Ekārṇṇaba 1. Universal deluge; all destroying cataclism

୨ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗବ୍ୟାପ୍ତ ଅସୀମ ଜଳରାଶି—
2. A vast illimitable sheet of water; flood spreading the country round.

ଦେ. ବିଣ—ଗୁରଅଡ଼େ ସମ୍ପୂର୍ତ୍ତିରୂପେ ବ୍ୟାପିବା—
Spreading on all sides.

ଏକାର୍ଣ୍ଣବ ହୋଇ ଯେ ବ୍ୟାପିଲେ ସେହି ସର୍ଗ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ମଧ୍ୟ ।

ଏକାର୍ଣ୍ଣବୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ—ଜଳବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ଗୁରଅଡ଼େ ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା (ଶୁଖିଲା ସ୍ଥାନ)—
Ekārṇṇabīkṛuta Overflooded; deluged.

ଏକାର୍ଥ— ସଂ. ବ. (କର୍ମ୍ମଧା; ଏକ + ଅର୍ଥ)—
Ekārtha ଏକ ମାନେ; ଏକ ଅର୍ଥ—Same meaning
(ଏକାର୍ଥତା— ବ) ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ + ଅର୍ଥ)—
୧ । ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଯୁକ୍ତ—
1. Having the same purpose or object.

୨ । ଏକ ମାନେ ବୁଝାଉଥିବା—
2. Having one and the same meaning; synonymous.

ଏକାର୍ଥକ— ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକାର୍ଥ + କ)—
Ekārthaka ଏକାର୍ଥ (ଦେଖ)
(ଏକାର୍ଥକତା—ବ) Ekārtha (See)

ଏକାର୍ଥପ୍ରତିପାଦକ— ସଂ. ବିଣ (ଏକାର୍ଥ + ପ୍ରତିପାଦକ)—
Ekārthapratipādaka ୧ । ଏକମାତ୍ର ଅର୍ଥ ବୁଝାଉଥିବା—
(ଏକାର୍ଥପ୍ରତିପାଦକତା—ବ) (ଯଥା—ଅଗ୍ନି, ଜଳ, ଗୃହ ଇତ୍ୟାଦି)
1. Used in one meaning or sense only; univocal.

୨ । ଏକା ଅର୍ଥ ବୁଝାଇବା—
2. Synonymous.

ଏକାର୍ଥବୋଧକ— ସଂ. ବିଣ (ଏକାର୍ଥ + ବୋଧକ)—
Ekārthabodhaka ଏକାର୍ଥ (ଦେଖ)
(ଏକାର୍ଥବୋଧକତା—ବ) Ekārtha (See)

ଏକାଶୀ— ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—ଏକାଅଶୀ (ଦେଖ)
Ekāśī Ekāaśī (See)

ଏକାଶ୍ରୟ— ସଂ. ବ (କର୍ମ୍ମଧା; ଏକ + ଆଶ୍ରୟ)—
Ekāśraya ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟ—Sole support or prop.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟରୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା—1. Adhering to one person or thing only

୨ । ଯାହାର ଅନ୍ୟ କେହି ଆଶ୍ରୟ ନାହିଁ—
2 Having no other shelter or hope

ଏକାଶ୍ରିତ— ସଂ. ବିଣ (ଏକ + ଆଶ୍ରିତ)—
Ekāśrita ଏକାଶ୍ରୟ (ଦେଖ)
Ekāśraya (See)

ଏକାଶ୍ରିତଗୁଣ— ସଂ. ବ—ସାଧାରଣ ଗୁଣ; ସାମାନ୍ୟ ଗୁଣ—
Ekāśritaguṇa A common attribute.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଏପରି ସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ଭାଷା କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ନିଏବ, ତେବେ ସେହି ଦୋଷ ପାଇଁ ଅଧୋଲିଖିତ ଚତୁର୍ଥ ୨ ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା— 'ଘାଟ' ର ନିମ୍ନରେ 'ଘାଟ' ଯୋଡ଼ିବେ; 'କୂଅ' ର ନିମ୍ନରେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଖରେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ର ପାଖରେ 'ଅର୍ଗଳ' ଦେଖିବେ; 'ଅଭଦ୍ର' ର ପାଖରେ 'ଅଭଦ୍ର' ଦେଖିବେ

ଏକାହ—ସ. ବ (ଏକ+ଅହନ୍=ଦିନ)—ଏକ ଦିବସବ୍ୟାପୀ ସମୟ—The period of one day.
Ekāha

ଏକାହଗମ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ଏକାହ+ଗମ୍ୟ)—ଏକ ଦିନରେ ଗମନ-ଯୋଗ୍ୟ ପଥ (ପଥ ବା ଦୂରତ୍ୱ); ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଏକଦିନ ଲାଗେ—(distance) To be travelled or reached in one day; taking one day to travel or reach.
Ekāhagamya

ଏକାହାର—ସଂ. ବ—(ଏକ=ଏକମାତ୍ର+ଆହାର=ଭୋଜନ)—ଦିନ-ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରିବା—A single meal in a day.
Ekāhāra

ଏକାହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏକାହାର+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ଦିନକ-ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରୁଥିବା -Taking or having a single meal in a day; eating one meal a day.
Ekāhārī (ଏକାହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏକାହିକ—ସଂ. ବିଣ (ଏକାହ+ଇକ)—୧ । ଏକଦିନରେ ସମ୍ପନ୍ନ—1. Performed in one day.
Ekāhika
୨ । ଏକଦିନରେ ଜାତ—2. Produced in one day; taking one day to produce.
୩ । ପ୍ରତିଦିନ ଘଟୁଥିବା; ଦୈନନ୍ଦିନ—3 Happening daily; appearing daily; quotodian

ଏକାହିକଜ୍ୱର—ସଂ ବ—ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖାଯିବା ଜ୍ୱର; ଏକାଇ ଜ୍ୱର—Fever or ague which comes every day; quotodian fever.
Ekāhikajwara

ଏକି—ଦେ. ଅ (ସଂ.ଏତତ୍ କିଂ)—ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାର୍ଥକ ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଡ଼ା କଅଣ ? What is this ?
Eki

ଏକି ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକଇ; ଏକମାତ୍ର—1. One only; one and the same.
एकी

ଏକି ୨ । ତୁଲ୍ୟ; ସମାନ—2 Similar; same.
एकि

ଏକୀକରଣ—ସଂ. ବ [ଏକ+ଅଭୂତଭାବେ. ଈ (ଭୂ)+କୃ. ଧାତୁ+ଅନ]—ଏକତ୍ରସଂସ୍ଥାପନ; ବହୁ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଏକା ଠାଇଁ ମିଶାଇ ଦେବା—Act of collecting or uniting several things together; act of making one entire body.
Ekīkaraṇa

ଏକୀଭବନ—ସଂ. ବ. (ଏକ+ଅଭୂତଭାବେ. ଈ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଅନ)—(ଅନେକ ଯଦାର୍ଥ) ଏକତ୍ର ମିଳିତ ହେବା; ସମ୍ମିଶ୍ରଣ—(many things) Uniting into one entire whole; act of being combined or mixed up into one body; complete union.
Ekībhabana

ଏକୀଭାବ ସଂ ବ (ଏକ+ଅଭୂତଭାବେ. ଈ+ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା+ଅ)—ଏକୀଭବନ (ଦେଖ)
Ekībhāba Ekībhabana (See)

ଏକୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକ+ଈୟ)—
Ekīya ୧ । ଏକପର୍ଶୀୟ; ଏକପକ୍ଷାବଲମ୍ବୀ—1. Pertaining to one side.
୨ । ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to one only

ଏକୁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ ଏକ)—
Eku ୧ । ଏକେ; ପ୍ରଥମତଃ—1. Firstly.
୨ । ଏକରୁ; ଏକଠାରୁ—2. From one; from the number '1'
୩ । ଏକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କର—3. Beginning from one.

ଏକୁଅନେକ—ଦେ. ଅ—୧ । ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ; ସମସ୍ତ—1. One by one.
Ekuaneka

ପରମ ଚତୁରେ କରୁ ଯନ୍ତା
ଏକୁଁ ଅନେକ କଲେ ସୃଷ୍ଟା । ଜଗନ୍ନାଥ. ୯ଗଉଡ ।

୨ । ଏକରୁ ବେଶି; ଏକାଧିକ—2. More than one.

ଏକୁ ଅନେକ ଦୋ ପ୍ରକାଶ
ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗେ ଯେସନ ଅବୋଧ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗଉଡ ।

ଏକୁଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକାହ୍ନିକ)—
Ekuā ୧ । ଏକାହ୍ନିକ; ଦୈନିକ (ଜ୍ୱର) -
एकाहिक 1. Quotodian; happening daily;
रोजाना appearing daily (fever)
୨ । ଏକ ଦିନ ଅନ୍ତରରେ ଘଟୁଥିବା (ଜ୍ୱର)—2. (fever) Appearing every alternate day.
୩ । ଏକବାର କଟା ହୋଇଥିବା (ହଳଦୀ)—3. (turmeric paste) Pressed in the mortar only once.
୪ । ଢିଙ୍କିରେ (ଧାନ ଅଦି) ଖଦଡ଼ିଆ ଖଦଡ଼ିଆ ହୋଇ ଥରେ ହୋଇଥିବା (ଚାଉଳ); ଏକପୁରିଆ—

ଏକୁଆରକ—ଦେ. ବ—୧ । ଏକକୁଆରକ (ଦେଖ)
Ekuāraka 1. Ekakuāraka (See)
୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ—2. Reciprocally; one another; one from the other.

ଏକୁଆରକେ—ଦେ. ଅ—ଏକୁଆରକ (ଦେଖ)
Ekuārake Ekuāraka (See)

ଏକୁଆରେ—ଦେ. ସର୍ବନାମ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ—
Ekuāre One another.

ବର୍ତ୍ତିତ ବଣ୍ଡେ ବାକ୍ୟ ବହୁ
ବୋଲନ୍ତି ଏକୁଆରେ ଗୁହାଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗଉଡ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଂ	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ
ଽ	ଅ	ଆ	ଉ	ଊ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତବନ୍ଧୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଂୟ	ଯ	ସ	ଂଂ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଏକୁଆରେକ—ଦେ. ଅ—ଏକୁଆରକ (ଦେଖ)
Ekuāreka Ekuāraka (See)

ଏକୁଆରେକେ—ଦେ. ଅଁ—ଏକୁଆରକ (ଦେଖ)
Ekuāreke Ekuāraka (See)

ଏକୁଏକ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ୟ; ପ୍ରଥମ ଅପେକ୍ଷା
Ekueka ଅନ୍ୟଟି ଏହିପରି—1. One more than
ଏକୁଁଏକ the other and so on.
ହରେକ ୨ । ଅଦ୍ୱିତୀୟ—2. Uncommon.

ବାହୁଲ୍ୟ ଏ ମୂଖମ ସମସ୍ତେ ନାହିଁ ସମ ସମରେ ଏକୁଏକ ସେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ—3 Each

ଦେ. ଅ—୧ । ଜଣ ଜଣ କରି; ଏକ ଏକ କରି; ଗୋଟି ଗୋଟି;
ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ—1. One by one; to each
୨ । ଜାକୁ ବଳ ସେ ଜାକୁ ବଳ ସେ ଏହିପରି—
2. One excelling the other.

ଏକୁଁ (ଇତ୍ୟାଦି)— ଦେ. ଅ—ଏକୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ekuñ (etc.) Eku etc. (See)

ଏକୁଁ ଏକ—ଦେ. ବିଣ— ଏକୁଏକ (ଦେଖ)
Ekuñ eka Ekueka (See)
ଏକୁଁଏକ ଗଣେ ଭ୍ରାତ ଏହାଙ୍କର ଏକୁ ଏକ ଦଶ ।
ହରେକ ସାଇଲାମହାତ୍ମ୍ୟରତ. ଦତ୍ତଃ ।

ଏକୁଁ ଏକେ—ଦେ. ଅ—ପ୍ରତ୍ୟେକେ; ସମସ୍ତେ—
Ekuñeke Each
ଏକୁଁଏକ ଷୋଳ ସହସ୍ର ଶତାଧିକେ
ହରେକ ତୁଲ୍ୟ ଦସ୍ୟୁଗୀ ଏକୁଁ ଏକେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକୁଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକଭଃ)—ଏକାଙ୍କୀ—
Ekuṭiā Solitary; single.
ଏକା ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଦେଖି ଦେଲେ
ଅକେଲା କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମଦାଳସଚ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।
କ୍ରି. ବିଣ—ଏକାକୀ ହେଇ—Alone; singly.
ଏକୁଟିଆ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶକୁ ଦେଖି ଦେବ ଯୋଦ୍ଧି । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଏକୁଟିଆବାର୍ହା—ଦେ. ବ—ଏକାଟିଆ ବାରୁ (ଦେଖ)
Ekuṭiābārhā Ekāṭiābārhā (See)

ଏକୁଟିଆବାହାରା—ଦେ. ବ—ଏକାଟିଆବାରୁ (ଦେଖ)
Ekuṭiābāhārā Ekāṭiābārhā (See
ଏକୁଟିଆ ବାହାର ମୂର୍ତ୍ତି ସାହାରା—ଉଗ ।

ଏକୁନ୍—ଦେ. ବ—ସମଷ୍ଟି—
Ekun Sum total; aggregate.
ଏକୁନ କ୍ରି. ବିଣ—ମୋଟରେ; ସମୁଦାୟ—In all; many
କୁଲ things totalled up; altogether.

ଏକୁନ୍‌କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମଷ୍ଟି କରିବା; ହିସାବ କରିବା—
Ekunkaribā To sum up; to work out the
ଏକୁନ୍‌କରା total of.
ଜୋଡ଼ନା

ଏକୁଶ୍‌କଣ୍ଟି—ଡ୍ରା.ଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଣ—
Ekuskaṇṭi ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ; ଏକାଧିକ୍ରମେ—
Continuously.

ଏକେ—ସଂ. ଅ. (ସଂ. ଏକଭଃ)—୧ । ପ୍ରଥମତଃ—
Eke 1 To begin with; first; firstly; in the
ଏକେ first place.
ପହିଲେ ୨ । ଏକପକ୍ଷରେ—2. On the one hand.

ଏକେ ଦାର୍ଢ୍ୟର ଭ୍ରେଶ, ତହିଁରେ ପୁଣି ଏ କଷ୍ଟ ସାଙ୍ଗ-ଶୋକ ।
ମହାଭାରତ—ଉତ୍ତରସ୍ୱର୍ଗଚରିତ ।

ଏକେଇ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକଭଃ)—ଏକେ (ଦେଖ)
Ekei Eke (See) .
ଏକେଇ ଦେ. ବିଣ—ଏକୋଇ; ଏକୁଆ (ଦେଖ)
ପହିଲେ Ekuā (See)
ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଏକାଦଶୀ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—
The name for calling Ekādasī

ଏକେଇ କାଳୀ ପିନ୍ଧନ୍ତୁ କାଚ କୋରଲ ମାଳ,
ତହିଁରେ ପିନ୍ଧନ୍ତୁ ମେଲଆ ସାଡ଼ୀ, ତହିଁରେ ଦୋଇନ୍ତୁ ବନ୍ଧଣା ପାଣ—ଉଗ ।

ଏକେଇବଳା—ଦେ. ବ—ଏକଇବଳା (ଦେଖ)
Ekeibalā Ekaibalā (See)
ଏକଲୌତା

ଏକେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏକୋଇବା (ଦେଖ)
Ekeibā Ekoibā (See

ଏକେଇରବଳା—ଦେ. ବ—ଏକଇବଳା (ଦେଖ)
Ekeirabalā Ekaibalā See)

ଏକେଇଶା—ଗ୍ରା. ବ—ଏକୋଇଶା (ଦେଖ)
Ekeisā Ekoisā (See)

ଏକେଇଶିଆ—ଗ୍ରା. ବ—ଏକୋଇଶିଆ (ଦେଖ)
Ekeisiā Ekoisiā (See)

ଏକେଏକ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ—
Ekeeka 1. One by one.
୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ—2. Each.

ଦଂଷ୍ଟ ସମ୍ପର୍ଦ୍ଦା ଜଳବାଦ, କରନ୍ତୁ ହେଲ ଏକେ ଏକ ।
ଶ୍ରୀଧର. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଏକେଏକେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଜଣ ଜଣ କରି; ପ୍ରତ୍ୟେକେ—
Ekeeke 1. One by one; each.
ଏକେଏକେ ଏକେ ଏକେ ଏକେ ହୋଇ ପଡୁଥିବ ।
ହରେକ ଭକ୍ତ. ବୋଷ୍ଟୁଦ୍ଭୋଗପ୍ରକରଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଳ୍ପାକ୍ଷରେ ସୂଚିତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ଗୁଣରେ ତୁଲ୍ୟ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଦରରେ ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ଜଣାଯିବେ. ଯେମନ ସେହି ଅର୍ଥରେ 'ଗାଡ଼' ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଜଣାଉଥିବା ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଶବ୍ଦ ସୋଦରରେ ଏମନ୍ତ :— 'ଗାଡ଼' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଣ୍ଡ' ସୋଦରେ; 'ବୃକ୍ଷ' ର ନିମନ୍ତେ 'ବୃକ୍ଷ' ସେପରିବେ; 'ଚଂଦ୍ରୀ' ର ପାଇଁ 'ଚନ୍ଦ୍ରୀ' ସେପରିବେ; 'ଅଙ୍ଗିଆ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍ଗିଆ' ସେପରିବେ; 'ଅଇଚତ' ର ପାଇଁ 'ଅଇଚତ' ଲେଖିବେ ।

୨ । ଗୋଟି ଗୋଟି କରି; ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍—
2. Separately.
ତାହା କହିବା ଏବେ ଏବେ
ପ୍ରସ୍ତାବେ ତୋହର ମନ୍ଦ ଗୋ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । ପରସ୍ପର—3. Mutual.
କରନ୍ତୁ ଏବେ ଏବେଁ ଗାନ୍ଧି
ଏମନ୍ତ ଦେଶିଲାଭ ନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଏକେକ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଏକୈକ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକରେ—
Ekeka 1. In each.
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନେକ ଅବୟବ-ର କେୟାଚ, ଏକେକ ନଣି ଝଟକନ୍ତୁ ।
हरेक ଭୂତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଗୋଟିକୁ ଗୋଟିଏ; ଜଣକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଁଏ—
2. One to each.
ତୁହ୍ମାକେ ଏକେକ ଜଗତ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଏକେତ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ଏକତଃ)—ଏକେ (ଦେଖ)
Eketa Eke (See)

ଏକେଦାଁ—ପ୍ରାଦେ. (ବିସ୍ମୟ) ଅ— ଅକସ୍ମାତ୍; ଦ୍ରୁତାତ୍; ସହସା—
Ekedāñy By chance; all on a sudden.

ଏକେବାରେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏକବାର)—ଏକବାର (ଦେଖ)
Ekebāre Ekabāra (See)

ଏକେଲା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକ)—ଏକାକୀ—
Ekelā Solitary; single.
एकला
अकला

ଏକେଶ୍ୱର—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଈଶ୍ୱର)—
Ekeśwara ୧ । ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର; ପରମେଶ୍ୱର—
1. The one God; the Supreme Power.
୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ବା ମାଲିକ—
2. The paramount authority.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଏକଲା, ଏକାକୀ—1. Alone.
୨ । ଆପଣାର ଶକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ; ସାବାଲମ୍ବନପରାୟଣ—
2 Self-reliant; Depending on one's self alone.
ଧର୍ମଙ୍କ ନକାଉଣ କର୍ଣ୍ଣ ଏକେଶ୍ୱର । ସାରଳାଥ. ବେଣୀସଂହାର ।
୩ । ଏକମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ବା ରାଜାଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଥିବା—
3. Under the control or supremacy of one master or king.

ଏକେଶ୍ୱରବାଦ—ବେ. ବି. (ଏକେଶ୍ୱର = ଏକମାତ୍ର ପରମେଶ୍ୱର + ବାଦ = କହିବା)—ଏ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଭୁ କେବଳ ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର, ଏବମ୍ଭୂତ ମତ ବା ବିଶ୍ୱାସ—
Ekeśwarabāda Monotheism.

ଏକେଶ୍ୱରବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକେଶ୍ୱର + ବାଦ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପୃଥିବୀର କର୍ତ୍ତା ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର
Ekeśwarabādi
(ଏକେଶ୍ୱରବାଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ—
Believing in the existence of one God only in the creation; monotheistic.

ଏକୈକ—ସ. ବି. (ଏକ+ଏକ)—ପ୍ରତ୍ୟେକ—
Ekaika Each.
ସ. ବିଣ.—ଧାରାବାହିକ—Systematic; successive
ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକରେ—
1. One by one; single.
୨ । ଏକ ଏକ କରି—2. One after the other; in a single file.
୩ । ଏକ ଏକ ଦୋଇ; ପୃଥକ୍‌ଭାବରେ—
3. Separately; in due succession.

ଏକୈକଶଃ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଏକୈକ + ଶସ୍)—୧ । ଏକ ଏକ ଦୋଇ
Ekaikaśaḥ 1. One by one; one after the other.
୨ । ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ—2. In due succession; successively.
୩ । ଧାରାବାହିକରୂପେ—3. Systematically; in regular sequence.

ଏକୋଇ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଏକାହ୍ନିକ)—ଏକୁଆ (ଦେଖ)
Ekoi Ekuā (See).

ଏକୋଇଜ୍ୱର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏକାହ୍ନିକ ଜ୍ୱର)—
Ekoijara ଏକାହ୍ନିକ ଜ୍ୱର (ଦେଖ)
Ekāhikajwara (See).

ଏକୋଇବଲା—ଦେ. ବି.—ଏକଇବଲା (ଦେଖ)
Ekoibalā Ekaibalā (See)

ଏକୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଏକ)—ହଳଦିକୁ ଏକ ଥର ମାତ୍ର ବାଟିବା;
Ekoibā ହଳଦିକୁ ପ୍ରଥମ ଥର ଶବଡ଼ା କରି ବାଟିବା—
To press turmeric in the pestle only once i,e. for the first time for preparing a paste.

ଏକୋଇରବଲା—ଦେ. ବି.—ଏକଇବଲା (ଦେଖ)
Ekoirabalā Ekaibalā (See).

ଏକୋଇଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ଏକବିଂଶ)—ଏକବିଂଶ (ଦେଖ)
Ekoiśa Ekabiṁśa (See).
एकुश्
इक्कीस

ଏକୋଇଶା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏକବିଂଶାହ)—ଶିଶୁପୁତ୍ରର ଜନ୍ମର ଏକବିଂଶ ଦିବସରେ କରାଯିବା ଉତ୍ସବ—The rejoicings done amongst the Hindus on the 21 st. day of the birth of a male-child.
Ekoiśā
एकुशे

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ	ୠ	ଌ	ୡ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର -	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଇଅ	ଓ
୨	ଏ	ଓ	ରୁ	ଲୁ	ଏୃ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ସ	ସ	ର୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏକୋଇଶା ପାଲ୍ଲ—ଦେ.ବ. —ଶିଶୁପୁତ୍ର ଜନ୍ମ ହେବାର ୨୧ ଦିନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପିତାମାତା ପୂର୍ବରୁ ମାନସିକ କରଥିବା ସତ୍ୟପୀର-ଏକୁଶେ ପାଳା ଦେବଙ୍କ ପୂଜା ବା ପାଲ୍ଲ—The performance of the worship of Satyapira on the 21st day of a male-child's birth as previously vowed by the parents.

ଏକୋଇଶା ପୂଜା—ଦେ. ବ.— ଏକୋଇଶା ପାଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Ekoisā pūjā Ekoisā pālā (See)

ଏକୋଇଶାଶହେ——ଦେ. ବ (ସଂ. ଏକବିଂଶୋତ୍ତରଶତ)—
Ekoisāsahe ଏକଶହ ଏକୋଇଶ; ୧୨୧—
One hundred and twenty one.

ଏକୋଇଶି—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଏକବିଂଶ (ଦେଖ)
Ekoisi Ekabiṁsa See)

ଏକୋଇଶିଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.— ଏକୋଇଶା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ekoisiā (etc.) Ekoisā etc. (See)

ଏକୋତ୍ତରଶତ—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଉତ୍ତର=ପରେ ଥିବା + ଶତ)—
Ekottaraśata ଏକଶହ ଏକ; ୧୦୧—
One hundred and one.

ଦୁହୁଡା ନିଶି ଦେଲେ ଏକୋତ୍ତରଶତେ । କୃଷ୍ଣଦି. ମହାରାଉତ. ଅନ୍ଧ ।

ଏକୋଦକ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଏକ ଅର୍ଥେ ଉଦକ ଯାହାଙ୍କର)—
Ekodaka ସମ୍ପର୍କୀୟ; ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଜଳ ତର୍ପଣ କରିବା ଯୋଗୁଁ ସପିଣ୍ଡରୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ—
(relatives) Connected by the offering of funeral libations of water to the same deceased ancestors (Apte).

[ବ୍ର—ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ଚଉଦ ପୁରୁଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ଯାହାରେ ଓ ତହିଁ ତଳ ପୁରୁଷ ଉପରକୁ ଜଳଦ୍ୱାରା ତର୍ପଣ କରି ଯାହାରେ ।]

ଏକୋଦର—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ଏକ+ଉଦର=ଗର୍ଭ)—ସହୋଦର; ଏକ ମାଆର ଗର୍ଭଜାତ ଭାଇ— Uterine brothers; brothers born of the same mother.
(ଏକୋଦର୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବଣ—ଏକମାତୃଗର୍ଭଜାତ—Uterine.

ଏକୋଦରି—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଏକୋଦର)—
Ekodari ଏକୋଦର (ଦେଖ)
Ekodara (See)

ଏକୋଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ଏକ + ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ = ଉଦ୍ଦେଶଯୁକ୍ତ)—
Ekoddishṭa ୧ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା— 1. Done or performed with one person or object in view.

୨ । ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରଯିବା—
2 Done for one and the same purpose.

ଏକୋଦ୍ଦିଷ୍ଟଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବ—୧ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରଯିବା—
Ekoddishṭaśrāddha ଶ୍ରାଦ୍ଧ; ପ୍ରେତଶ୍ରାଦ୍ଧ —
1. Funeral Śrāddha or offering of cakes.

୨ । ଅଶ୍ୱିନ ମାସରେ ମହାଳୟା ଶ୍ରାଦ୍ଧ—
2. The Śrāddha or funeral ceremony performed every year to serve a single deceased ancestor with cake and water; the Mahālayā Śrāddha done in the month of Āświna.

ଏକୋନ—ସ. ବଣ. (ଏକ + ଊନ = ନ୍ୟୂନ)—ଯାହାଠାରୁ ଏକ ଊଣା—
Ekona Less by one; one less than.

[ବ୍ର—ତ୍ରିଂଶତ୍, ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍, ପଞ୍ଚାଶତ୍, ଷଷ୍ଟି, ସପ୍ତତି, ଅଶୀତି, ନବତି ଓ ଶତ— ଏହି ୧୦ଟି ସଂଖ୍ୟାସ୍ଥାନର ପୂର୍ବରେ ଏକୋନ ବା ଊନ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଏକ କମ୍ ବୁଝାଏ ।]

ଏକୋନଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍—ସଂ. ବି. (ଏକୋନ+ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍)—
Ekonachatwāriṁsat ଅଣଚାଳିଶି—Thirty-nine.

ଏକୋନତ୍ରିଂଶତ୍ ସଂ ବି. (ଏକୋନ+ତ୍ରିଂଶତ୍)—ଊନତ୍ରିଂଶ;
Ekonatriṁsat ଅଣତିରିଶି—Twenty nine.

ଏକୋନନବତି—ସଂ. ବି (ଏକୋନ + ନବତି)—ଅଣନବେ—
Ekonanabati Eighty-nine.

ଏକୋନପଞ୍ଚାଶତ୍ —ସଂ. ବି. (ଏକୋନପଞ୍ଚାଶତ୍)—ଅଣଚାଳିଶ—
Ekonapañchāśat Forty-nine.

ଏକୋନବିଂଶ —ସଂ. ବି. (ଏକୋନ + ବିଂଶ)—ଊନବିଂଶ; ଉଣେଇଶି—
Ekonabiṁsa Nineteen.

ବଣ.—୧୯ ସଂଖ୍ୟକ—Nineteen in number.

ଏକୋନବିଂଶତମ—ସଂ. ବଣ—ଉଣେଇଶି ସ୍ଥାନୀୟ—
Ekonabiṁsatama Nineteenth.

ଏକୋନବିଂଶତି—ସଂ. ବି ଓ ବଣ. (ଏକୋନ + ବିଂଶତି)—
Ekonabiṁsati ଏକୋନବିଂଶ (ଦେଖ)
Ekonabiṁsa (See)

ଏକୋନବିଂଶତିତମ—ସଂ. ବ— ଏକୋନବିଂଶତମ (ଦେଖ)
Ekonabiṁsatitama Ekonabiṁsatama (See)

ଏକୋନଶତ—ସଂ. ବି. (ଏକୋନ + ଶତ)—ଅନେଇଶତ—
Ekonaśata Ninety-nine.

ଏକୋନଷଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. (ଏକୋନ + ଷଷ୍ଟି)—ଅଣଷାଠି—
Ekonashashṭhi Fifty-nine.

ଏକୋନସପ୍ତତି—ସଂ. ବି. (ଏକୋନ + ସପ୍ତତି)—ଅଣସତୁର—
Ekonasaptati Sixty-nine.

ଏକୋନାଶୀତି—ସଂ. ବି. (ଏକୋନ + ଅଶୀତି)—ଅଣାଅଶୀ—
Ekonāśiti Seventy-nine

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅଯଉ ପ୍ରଥାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଟୀ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ନିମନ୍ତେ ଏବେ ଏ ଅକ୍ଷରଦ୍ୱୟରେ ନ ମିଳବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାଧାରଣେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଘାଟ' ର ମିଳରେ 'ଘାଇ' ଯୋଡ଼ରେ 'ଚୂନ' ର ମିଳରେ 'ଚୂନ' ଯୋଡ଼ିରେ 'ଚଞ୍ଚୁ' ର ପାଇଁରେ 'ଚଞ୍ଚୁ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅଚଳା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଚଳ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅଇନତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଇନତ୍' ଯୋଡ଼ିରେ

ଏକୌଶ—ଗ୍ରା. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ. ବି. ଓ ବିଶ. (ସଂ. ଏକବିଂଶ)—
Ekausa ଏକୋଇଶ (ଦେଖ)—Ekoisa (See)

ଏକୌଶ ଦୁଇଶ ଚହଁ ଏକୌଶ ଚଉଁତ୍ରି—
ପ୍ରାଚୀ—ଦୁଇଶହ ଏକୁଣତିରିଶ ।

ଏକ୍କା—ଦେ. ବି: (ସଂ. ଏକ; ଏହାକୁ ଏକ ଘୋଡ଼ା ଟାଣୁଥିବାରୁ)—
Ekkā ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମପ୍ରଦେଶରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକଘୋଡ଼ା ଟାଣିବା
ଏକା ଦୁଇଚକିଆ ଗାଡ଼ି (ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଏହାକୁ ଝଟକା
ଇକ୍କା ବୋଲାଯାଏ ।)—A light up-countrycart drawn by a single pony.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଏକା (ଦେଖ)—Ekā (See)

ଏକ୍କାୱାଲା—ଦେ. ବି—୧ । ଏକ୍କାଗାଡ଼ିର ମାଲିକ—
Ekkāwālā . 1. The owner of an ekkā-cart.
ଏକ୍କାବାଲା; ଏକ୍କାଓୟାଲା ୨ । ଏକ୍କାଗାଡ଼ିର ଚାଳକ—
ଇକ୍କାୱାଲା 2. The driver of an ekkā-cart.

ଏକ୍ଷଣ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ସଂ. ଏତତ୍‌କ୍ଷଣ)—
Ekshaṇa ୧ । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—
ଏକ୍‌ଖୁନି; ଏଖୁନି; ଏଖନ୍ 1. At this moment; just
ଅଭି now; at the present moment
୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Now; at present.

ଏକ୍ଷଣି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)—
Ekshaṇi Ekshaṇa (See)

ପଣ୍ଡବେ ସକ୍ଷତ ଘୋର ନାଶିବେ ଏକ୍ଷଣି—
ସାରଳାମହାଭାରତ, ଦ୍ରୋ ।

ଏକ୍ଷଣିକା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ekshaṇikā Ekshaṇa (See)

ଏକ୍ଷଣେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ekshaṇe Ekshaṇa (See)

ଏକ୍ଷିଣା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ekshiṇā Ekshaṇa (See

ଏକ୍ଷିଣି—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ekshiṇi Ekshaṇa (See)

ଏକ୍ଷିଣିକା—ଗ୍ରା. କ୍ରି ବିଶ—ଏକ୍ଷଣ (ଦେଖ)
Ekshiṇikā Ekshaṇa (See)

ଏକ୍ଷ୍‌ଟେନ୍‌ସନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏକ୍ସଟେନ୍‌ସନ୍)—୧ । କର୍ମଗ୍ରହଣ
Ekstensan ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଛୁଟି ବଢ଼ାଇବା ବୃଦ୍ଧି—
ଏକ୍‌ସଟେନ୍‌ସନ 1. Extension of a leave.
ଏକ୍‌ସଟେନ୍‌ସନ ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପରେ ପେନ୍‌ସନ୍ ନେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ କର୍ମଗ୍ରହୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଶକ୍ତି ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ଥିବାରୁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କାଳର ପରିବର୍ଦ୍ଧନ—
2. Extension of service.

ଏକ୍ଷ୍‌ଟ୍ରା—ବୈଦେ. ବିଶ (ଇଂ. ଏକ୍ସ୍‌ଟ୍ରା) ଅତିରିକ୍ତ—Extra.
Ekstrā [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ
ଏକଷ୍ଟ୍ରା ଯଥା—ଏକ୍ଷ୍‌ଟ୍ରା ଅସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ୍ କମିଶ୍ନର୍ ।]
ଏକଷ୍ଟ୍ରା

ଏକ୍ଷ୍‌ଟ୍ରିମିଷ୍ଟ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଇଂ).—ରାଜନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉଗ୍ରପନ୍ଥୀ;
Ekstrimist ଚରମପନ୍ଥୀ—Extremist in politics.
ଏକ୍ସଟ୍ରିମିଷ୍ଟ
ଏକ୍‌ସଟ୍ରିମିଷ୍ଟ

ଏକ୍‌ସ୍‌ପ୍ରେସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ସାଧାରଣ ରେଲଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷା
Ekspres ଦ୍ରୁତତର ଗତି କରିବା ରେଲଗାଡ଼ି (ଯଥା—ପୁରୀ
ଏକ୍ସପ୍ରେସ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍; ସାର୍ଭେଣ୍ଟ୍ ଏକ୍ସ୍‌ପ୍ରେସ୍)—
ଏକସପ୍ରେସ 1. Express-train.
୨ । ସାଧାରଣ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଅପେକ୍ଷା ଶୀଘ୍ର ପଠାଯିବା—
ଟେଲିଗ୍ରାମ୍—2. Express-telegram.
୩ । ସାଧାରଣ ଚିଠି ଅପେକ୍ଷା ଜରୁରି ସରକାରୀ ଚିଠି—
3. Express letter.

ଏକ୍‌ସ୍‌ରେ—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ)—ରସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ ଏକ-
Eksre ପ୍ରକାର ନୂତନ ଆଲୋକ ରଶ୍ମି ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଅସ୍ୱଚ୍ଛ
ଦ୍ରବ୍ୟର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ ଦେଖାଯାଏ—XRay.

ଏକ୍‌ସରସାଇଜ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ଏକ୍ସରସାଇଜ୍)—
Eksarsāij ୧ । ଅନୁଶୀଳନ; ଯାଠାଦର ଅଭ୍ୟାସ—1. Exercise.
ଏକ୍ସରସାଇଜ ୨ । ବ୍ୟାୟାମ; ଅଙ୍ଗଚାଳନା—
ଏକସରସାଇଜ 2. Physical exercise.

ଏକ୍ସା – ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—(ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶର ପ୍ରଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀ ଜନୈକ
Eksā ବ୍ୟକ୍ତିଙ (Exshaw) ନାମରୁ) ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶରେ
ଏକ୍ସା ଉଥର ଜ୍ୱାଳୁଷ୍ଟ ବ୍ରାଣ୍ଡି—Exshaw; French wine.
ଏକସା
[ଦ୍ର—ଉଚ୍ଚ ସଂଖ୍ୟ ନମ୍ବର ଅନୁସାରେ ଏକାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରକାର
ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ, ଯଥା—ଏକ୍ସା ନମ୍ବର ୱାନ୍]

ଏକ୍ସାଇଜ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) ବୈଦେ. ବି—ଏକ୍ସାଇଜ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Eksāij (etc) Eksāij etc (See)

ଏକ୍ତାର୍ (ଇତ୍ୟାଦି)— ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଏକ୍ତାର)—
Ekhtār (etc.) ଅକ୍ତିଆର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aktiār etc (See)

ଏକ୍ତାରୀ—ବୈଦେ. ବିଶ (ଆ. ଏକ୍ତାର)—ଅକ୍ତିଆରୀ (ଦେଖ)
Ekhtārī Aktiārī (See)

ଏକ୍ତିଆର୍ ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଏକ୍ତାର) —
Ekhtiār (etc) ଅକ୍ତିଆର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aktiār etc (See)

ଏକ୍ତିଆରନାମା—ବୈଦେ. ବି—(ଆ. ଏକ୍ତିଆର୍ ନାମାହ୍)—
Ekhtiārnāmā ଅକ୍ତିଆରୁନାମା (ଦେଖ)
Aktiārnāmā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଐସ୍ଥ	ଔଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଏଖ୍‌ତିଆରୀ—ବୈଦେ. ବିଣ (ଆ. ଏଖ୍‌ତାର୍)—ଅକ୍ତିଆରୀ (ଦେଖ)
Ekhtiārī Aktiārī (See)

ଏଖନି—ବୈଦେ. ବି (ଆ)—ଚାଉଳ ପାଇଁ ମସଲାଦିଆ ଗୁଣ୍ଡ ଦିଆ କରିବା ଜଳଖିଆ ଚଳ—Water boiled with spices prepared for boiling pilau.
Ekhni
ଏଖନୀ

ସାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—୧ । ଏହିକ୍ଷଣି—1. Just now.
୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Now; at present.

ଏଖରାଜାତ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ମାହାଲ ବୈଦେ. ବି (ଆ)—
Ekharājāt kharchcha māhāla ଏଇଖରାଜାତ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ-ମାହାଲ (ଦେଖ)
Eikharājāt kharchcha māhāla (See

ଏଗାର—ଦେ. ବି (ସଂ. ଏକାଦଶ)—୧ । ଦଶରୁ ଏକ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୧୧ ସଂଖ୍ୟା—1. The number. 11.
Egāra
ଏଗାର
ଇଗାରହ
୨ । ଏକଦଶାହ (ଦେଖ)—2. Ekadaśāha (See)

ଦେ. ବିଣ—୧୧ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering 11.

୧୧ସଖ୍ୟାର ପୂରଣ—Eleventh.

ଏଗୁଡ଼ା—ଦେ. ସର୍ବ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏ ପଦାର୍ଥ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—These.
Egurdā
ଏଗୁଲା

ଏଗୁଡ଼ାକ—ଦେ. ସର୍ବ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏଗୁଡ଼ା (ଦେଖ)
Egurdāka Egurdā (See)

ଏଗୁଡ଼ି—ଦେ. ସର୍ବ (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନ—These
Egurdi
ଏଗୁଳି

ଏଗୁଡ଼ିକ—ଦେ. ସର୍ବ (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏଗୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Egurdika Egurdi (See)

ଏଗୁମତିଦିଗୁମତି—ସାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) (ସଦ୍ଭରର) ବି—ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନୀ—Import and export.
Egumatidigumati

ଏଗ୍ରିମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଏଗ୍ରିମେଣ୍ଟ୍)—୧ । ଚୁକ୍ତିପତ୍ର—1 Deed of agreement.
Egriment
ଏଗ୍ରିମେଣ୍ଟ
ଇମ୍ରିମିଟ
୨ । ସମ୍ମତି—2. Consent; agreement.

ଏଘାନ୍ତି—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତତ୍ ଓ ଘାତ)—
Eghānti ୧ । ଏଥରକ—1. This time.

ଭୂଲରୁ ଗୁହୁଁ କେ ବୋଲନ୍ତୁ,
ମରଣ ହୋଇବ ଏ ଘାନ୍ତି—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

୨ । ଏକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Now

ଏଘିନି—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଏହିହେତୁରୁ; ଏଥିପାଇଁ—
Eghini 1. For this reason.
ଏଜନ୍ୟେ ୨ । ଏହିଯୋଗୁଁ—2. Owing to this.
ଇସଲିୟେ

ଏଘେନ—ଦେ ଅ—ଏଘିନି (ଦେଖ)
Egheni Eghini (See)

ଏ ଘେନ ହୋଇ ଏକମନ,
କରେ ଭୋଷିବ ଭଗବାନ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଏଙ୍କର—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ଏକର୍)—ଏକର୍ (ଦେଖ)
Enkara Ekar (See)

ଏଚ୍ଛନି—ସାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ ଓ କ୍ଷଣ)—ଏହିକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନ—Just now.
Echhani

ଏଚ୍ଛିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Echhiṇi Ekshaṇi (See)

ଏଚ୍ଛିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏକ୍ଷଣିକା (ଦେଖ)
Echhiṇikā Ekshaṇikā (See)

ଏଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Echhuṇi Ekshaṇi (See)

ଏଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏକ୍ଷଣିକା (ଦେଖ)
Echhuṇikā Ekshaṇikā (See)

ଏଚ୍ଛେନ୍—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି, ବର୍ତ୍ତମାନ—Just now.
Echhen

ଏଚ୍ଛେନି—ସାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନ—Just now.
Echheni

ଏଜ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—କମ୍ପିବା—To shake; to tremble.
Ej (root)

ଏଜ୍‌ମାନି—ସାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଉପରସ୍ଥ ଦାରୋମ—Higher officer.
Ejmāni

ଏଜ୍‌ଲାସ୍—ବୈଦେ. ବି—ଏଜଲାସ୍ (ଦେଖ)
Ejlās Ejalās (See)

ଏଜ୍‌ହାର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. ଇଜହାର)—
Ejhār ୧ । ରାଜପୁରୁଷଙ୍କ ନିକଟ ଦିଆଯିବା ସତ୍ୟଦାନ
ଏଜହାର ସମ୍ବନ୍ଧେ ମୌଖିକ ସମ୍ବାଦ; ଏତ୍ଲା—
ଇଜହାର 1. Information given to a public servant; declaration made before a public servant.

୨ । ଏତ୍ଲା; ପୁଲିସ ଥାନାରେ ଦିଆଯିବା ଅପରାଧ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦ—2. First information of an offence lodged at the police station.

ଏଜ୍‌ହାର୍ କରିବା—ଦେ. କି—ଏଜ୍‌ହାର୍ ଦେବା (ଦେଖ)
Ejhār karibā Ejhār debā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମରେ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ଥିତ ୧ ଠାରୁ ଅଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଠାରୁ ଅଧିକ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତିରେ ଉକ୍ତା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଠାରୁ ଦୀର୍ଘତର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ରେ ନିୟମରେ ଏ ପ୍ରକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନ ମିଳିବ, ସେହେତୁ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିବେ । ବା ୨ ଠାରୁ ଅଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ବାକୁ ଦେବେ ଯଥା :— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାହ' ସୋଡ଼ବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବହୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ଏଜ୍‌ହାର୍ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗ୍ରାଜଙ୍କାସ୍ଥ କର୍ମଗ୍ରାହ୍ୟଙ୍କ ନକଟ
Ejhār debā ମୌଖିକ କୌଣସି ସଂବାଦ ଦେବା—
ଏଜହାର ଦେନା 1. To give verbal information to
ଇଜହାର୍ ଦେନା or make a declaration before a public servant.

୨ । ଥାନାରେ ଅପରାଧର ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦ ବା ଏତ୍ତଲା ଦେବା-
2. To lodge the first information of an offence at the police station.

ଏଜ୍‌ହାର୍ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଗ୍ରାଜକର୍ମଗ୍ରାହ୍ୟ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
Ejhār nebā ପ୍ରଦତ୍ତ ସମ୍ବାଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବା ମୁହଁରେ
ଏଜହାର ଲଓୟା କହିବା ସମ୍ବାଦ ଲେଖିନେବା—
ଇଜହାର ଲେନା
(a public servant) To take down in writing a statement or declaration or deposition of a person.

ଏଜନ୍—ଦେ. ସଙ୍କେତନାମ ଓ ବ.—ଏ; ଏହା; ଏହି; ଉପରୋକ୍ତ ବିଷୟ—
Ejan This; the same; ditto.
ଏଜନ
ବହୀ

ଏଜନ—ସଂ ବ. (ଏଜ ଧାତୁ=କମ୍ପନ+ଅନ)—
Ejana ୧ । କମ୍ପନ—1. Shaking
୨ । ଉତ୍ତେଜନ—2. Excitement.
ଦେ. ସଙ୍କେତନାମ ଓ ବ—ଏଜନ୍ (ଦେଖ)
Ejan (See)

ଏଜଲାସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇଜ୍‌ଲାସ୍)—
Ejalās ୧ । ଧର୍ମାଧିକରଣ; ବିଚାରପତିଙ୍କ ବୈଠକ ସ୍ଥାନ—
ଏଜଲାସ 1. Court; the seat of the Judge.
ଇଜଲାସ ୨ । ମିସଲ; ଜାଜମଙ୍କ ବସିବାର ଗାଦି—
2. Missal; a raised platform for the presiding officer of a Court

ଏଜାତି—ଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ଏତତ୍ ଓ ଜାତି)—
Ejāti ୧ । ଏହିପରି—1. Like this; such.
ଏଜାତି ୨ । ଏହି ପ୍ରକାରର—2 Similar to this, of
ଏସା this nature; belonging to this class
(ଅର୍ଦ୍ଧଜାତି—ଅପଭ୍ରଂଶ) ୩ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର; ଏଭଳିଆସ୍ଥ—
3. Such; in this wise; in this manner; of this class; in this way; similarly.

ଏଜାତିଆ—ଦେ ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଏଜାତି (ଦେଖ)
Ejātiā Ejāti (See)

ଏଜାତିକା—ଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଏଜାତି (ଦେଖ)
Ejātikā Ejāti (See)

ଏଜାତିକିଆ—ଦେ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଏଜାତି (ଦେଖ)
Ejātikiā Ejāti (See)

ଏଜେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏଜେଣ୍ଟ୍)—ଗୁମାସ୍ତା; ତଦ୍ବିଲ୍‌ଦାର—
Ejeṇṭ Agent.

ଏଜେଣ୍ଟ୍‌ପ୍ରଭୋକେଟର୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏଜେଣ୍ଟ୍ ପ୍ରଭୋକେଟର୍)—
Ejeṇṭprabhoketar ସେହି ଗୁଇନ୍ଦା ଅପରାଧୀ ସଙ୍ଗେ ମିଶି
ଅପରାଧ କରିବାକୁ ତାକୁ ମଜାଏ—
An agent provocator.

ଏଜ୍‌ହାର୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. (ଆ.) ଏଜ୍‌ହାର୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ejhār (etc) Ejhār etc (See)

ଏଠଁ—ଦେ. ଅ.—ଏସ୍ଥାନରୁ—
Eṭhauñ From this place; hence.
ଏଠାନ୍‌ଥେକେ
ଯହାଁସେ

ଏଠଁ ସେଠଁ—ଦେ. ଅ—ଏଠାରୁ ସେଠାରୁ; ଅନେକ ସ୍ଥାନରୁ—
Eṭhauñ seṭhauñ From here and t ere; from
ଏଠାନଥେକେ ଓଠାନଥେକେ various places.
ଯହାଁସେ ବହାଁସେ

ଏଠା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଏତତ୍ ସ୍ଥାନ)—ଏ ସ୍ଥାନ—
Eṭhā This place; this locality.
ଏଥା; ହେଥା ଦେ. ବିଣ—ଏ ସ୍ଥାନର—Of this place;
ଯହାଁ local; belonging to this locality.
(ସେଠା—ଅପଭ୍ରଂଶ)

ଏଠାଇଁ—ଦେ. ଅ—ଏହି ସ୍ଥାନରେ—Here; at this place.
Eṭhāiñ
ଏଥାୟ; ହେଥାୟ
ଯହାଁ

ଏଠ ଇଁସେଠାଇଁ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅସ୍ଥିର ହେବା—To move
Eṭhāiñ seṭhāiñ hebā about; to be restless.
ହେଥାୟସେଥାୟ ହଓୟା
ଯହାଁବହାଁ ହୋନା

ଏଠାକା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏହି ସ୍ଥାନର—1 Of this place.
Eṭhākā ୨ । ଏହି ସ୍ଥାନୀୟ—2 Belonging to
ହେଥାକାର this place; local.
ଯହାଁକା

ଏଠାକାର—ଦେ. ବିଣ—ଏଠାକା (ଦେଖ)
Eṭhākāra Eṭhākā (See)

ଏଠାକୁ—ଦେ. ଅ—ଏ ସ୍ଥାନକୁ—To this place; here.
Eṭhāku
ହେଥାୟ
ଇଧର

ଏଠାୟେ—ଦେ. ଅ—ଏଠାକୁ—Here.
Eṭhāye ମୋ ଅଗେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପାଇଁ ଅସିଛୁଁ ଏଠାୟେ—ପ୍ରାଚୀ. ଉତ୍ତରାଧ୍ୟ.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଂ ଷ	ଃ	ଶ,ଷ	କ	ଘପ୍ତ	ଛଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଌ	ୡ	ଯ୍ଵ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ଧ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏଠାରୁ—ଦେ. ଅ—ଏହି ସ୍ଥାନରୁ—From this place; hence
Ēthāru
ହେଥାଥେକେ ଉଇଲ ଏଠାରୁ ଦେଇ ମୋ ଦୁଃଖ ମୋଚନ ।
यहाँसे नवकथोर. पीताम्बरदास ।

ଏଠାରେ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍ ସ୍ଥାନେ)—୧ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ—
Ēthāre 1. In this place; here.
ହେଥାୟ ୨ । ଏହି ସ୍ତଲରେ—2. At this stage;
यहाँ in this matter.

ଏଠାସେଠା—ଦେ. ବ—୧ । ଏ ସ୍ଥାନ ସେ ସ୍ଥାନ—
Ēthāsēthā 1. Hither and thither.
ଇଧର୍ ଉଧର ୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଭାବ; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥିତିର ଅଭାବ; ସ୍ଥିରତାର
ହେଥାସେଥା ଅଭାବ—2. Restlessness; unstability.
यहाँवहाँ ୩ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଗତି ବା ଚଳନ—
3. Moving from one place to another.

ଦେ. ବଣ—୧ । ଅସଂନ୍ୟସ୍ତ—1. Now here now there; pelmel.
୨ । ଅବନ୍ୟସ୍ତ—2. Scattered here and there.
୩ । ଚଞ୍ଚଳ; ଅସ୍ଥିର—3. Restless; unsettled
୪ । ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ—4. Displaced.

ଏଠାସେଠା କରିବା—ସଂ. କ୍ରି—୧ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା—
Ēthāsēthā karibā
ହେଥାସେଥା କରା 1 To remove from one place to another.
इधरउधर करना
୨ । ଗୋଳଅଘୋଳଅ କରିବା—
2. To create confusion.

ଏଠାସେଠା ହେବା—ସଂ. କ୍ରି—୧ । ଅସ୍ଥିର ହେବା—
Ēthāsēthā hebā 1. To be moving about.
ହେଥାସେଥାହଓୟା ୨ । ଏକସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ନ ରହିବା—
इधरउधरहोना 2. Not to stay at one fixed place; not to have a fixed abode.

ଏଠି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଏତଦ୍ ସ୍ଥାନ)—ଏ ସ୍ଥାନ; ଏଠା—
Ēthi This place.
ହେଥାୟ ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଏ ସ୍ଥାନରେ; ଏହିଠାରେ—
यहाँ Here; in this place.

ଏଠିଁ—ଦେ. ବ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଏଠି (ଦେଖ)
Ēthiñ Ēthi (See)

ଏଠିକା—ଦେ. ବଣ—ଏ ସ୍ଥାନର; ଏଠାକାର; ସ୍ଥାନୀୟ—
Ēthikā Of this place; local.
ହେଥାକାର ।
यहाँका

ଏଠିକାର—ଦେ. ବଣ—ଏଠିକା (ଦେଖ)
Ēthikāra Ēthikā (See)

ଏଠିସେଠି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—
Ēthisēthi etc ଏଠାସେଠା (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Ēthāsēthā etc. (See)

ଏଠୁ—ଦେ. ଅ—ଏହି ସ୍ଥାନରୁ; ଏଠାରୁ—
Ēthu From here; hence; from this place
ହେଥାଥେକେ
यहाँसे

ଏଠୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏଠୁ (ଦେଖ)
Ēthuñ Ēthu (See)

ଏଠେଇ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍ ସ୍ଥାନେ. Beams)—
Ēthei ୧ । ଏଠାରେ—1. Here; in this place.
ହେଥାୟ ୨ । ଏସ୍ଥାନରେ—2. At this place.
यहाँ ୩ । ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ—3 In this matter; regarding this subject.

ଏଠେଇଁ—ଦେ. ଅ—ଏଠେଇ (ଦେଖ)
Ēthein̄ Ēthei (See)

ଏଠେଇଁସେଠେଇଁ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏଠାସେଠା ହେବା (ଦେଖ)
Ēthein̄sēthein̄ hebā Ēthāsēthā hebā (See)

ଏଡ଼—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଇଲ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+ଅ)—ବଧିର;
Ērda କାଲ—Short of hearing; deaf.
(ଏଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ଚ. ପୁଂ—ମେଣ୍ଢା—Sheep.

ଏଡ଼କ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଇଲ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କଉ. ଅକ)—
Ērdaka ୧ । ମେଣ୍ଢା—1. Sheep; ram.
(ଏଡ଼କା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବନ୍ୟ ଛାଗ—2. Wild goat

ଏଡ଼ଗଜ—ସଂ ବ—ଚାକୁଣ୍ଡା (ଗଛ) (ଦେଖ)
Ērdagaja Chākundā (tree) (See)

ଏଡ଼ମୂକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଏଡ଼+ମୂକ)—ବଧିର ଏବଂ ମୂକ—
Ērdamūka Both deaf and dumb;

ଏଡ଼ା—ଦେ. ବ—୧ । ତ୍ୟାଗ; ବର୍ଜ୍ଜନ—
Ērdā 1. Leaving; giving up.
ଏଡ଼ାନ ୨ । ଅବମାନନା—2. Disregard.
लाँघना ୩ । ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନ—
3. Transgression; disobeying.

ଏଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏଡ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Ērdaibā Causative form of Ērdibā.

ଏଡ଼ାଏଡ଼ି—ଦେ. ବ—୧ । ବହୁବାର ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନ—
Ērdāerdi 1. Transgression; repeated
ଏଡ଼ାଏଡ଼ି disobedience of order.
୨ । ଅବମାନନା—2. Disregarding; slighting.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଧୃତ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବହୁ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋନଲେ, ଯେବେ ଏ ସ୍ୱରାଦ୍ଦୋଷରେ ନ ମିଳନ ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବତ୍ତିତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ବେ ସୋନରାକୁ ଦେବ । ଯଥା— 'ଆଟ' ନ ମିଳଲେ 'ଘାଟ' ସୋନରେ; 'ବଥ' ନ ମିଳଲେ 'ବଥ' ସୋନରେ; 'ବର୍ଧୂ' ନ ମିଳଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବଟ୍ ଦେଖିବେ ।

ଏଡ଼ି—ଦେ. ବ (ସଂ. ଅଂଘ୍ରି. Beams)—
Erdi ୧ । ଗୋଡ଼ର ଗୋଇଠି—
ଏଡ଼ି 1. The heel of the foot.
ଏଁଡ଼ି; ଏଡ଼ ୨ । ଜୋତାର ଗୋଇଠି ତଳର ଅଂଶ—
2. The heel of the shoe.
୩ । ଗୋଇଠି ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ—
3. Blow given by the heel.
୪ । ଏଣ୍ଡି (ଦେଖ)—4. Endi (See)

ଏଡ଼ିକ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଏତାଦୃଶ)—୧ । ଏତେ ବଡ଼—
Erdiki 1. So large.
ଏତବଡ଼ ୨ । ଏହି ଆକାରର—
ଏତାବଡ଼ା 2. Of this dimension.
ନେରୁ ଏଡ଼ିକ ବୋଲି ଉଚ୍ଚ ଦେଖାଯାଉ—ଭକ୍ତ. ସ୍ତବଚ୍ୟବଗ ।
୩ । ଏହିପ୍ରକାରର—3. Of this kind.
ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଏଁଡ଼େ; ଏତେ ପରମିତ—
So largely; such.

ଏଡ଼ ବସାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୋଇଠିର ଅଗଦ୍ୱାରା ଘୃଷିବା—
Erdi basāibā To press with the heels.
ଏଡ଼ିବସାନ
ଏଁଡ଼ିବିଠାନା

ଏଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରହାର କରିବା; ଛଡ଼ିବା; ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Erdibā 1. To get rid of; to shun; to avert.
ଏଡ଼ା କାମ କ୍ରୋଧ ଏ ସଂସାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜନଘଣ
ଲାଁଘନା ଏହାକୁ ଏଡ଼ିଲେ ମୋତେ ମୁକ୍ତି ବାଟ ଦିଶି ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।
୨ । ପଳାଇସିବା—
2. To escape from.
୩ । ଅତିକ୍ରମ କରିବା; ଲଙ୍ଘନ କରିବା—
3. To pass over; to transgress; to go past without touching or meeting.
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକରୁଣା ଅତଲେବନରେ ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଏଡ଼ିଲ ସେ ଦନୁଜ ।
ବଳରାମ. ବତ୍ରସ୍ତୁତ୍ୟାସ୍ତୁଣ ।
୪ । (ଆଦେଶ) ଅମାନ୍ୟ କରିବା—4. To disobey.
୫ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା— 5. To disregard.
୬ । (ବାଣ, ଶର) ପ୍ରୟୋଗ କରିବା; ଲକ୍ଷ୍ୟବସ୍ତୁ ଆଡ଼କୁ ବାଣ ମାରିବା—6. To throw or fling an arrow towards a target.
କାଳ ସର୍ପାକୃତ ଶର ଏଡ଼ଇ ସେ ମୁଗ୍ଧେ । ରଘୁନାଥ—ଦଶରଥଯୋଗ ।
୭ । ଆଡ଼ିବା; ଖେଳରେ ପଣ ବା ବାଜି ରଖିବା—
7. To lay as a wager
ଦୁର ବୋଲେ ଘର ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କର ଥଡ଼
ଏ ମୋହର ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ତୋ ଖୁଧର୍ମକୁ ଏଡ଼ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହସ୍ତୁବ ।

ଏଡ଼ାମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ଘୋଡ଼ାର କଡ଼ରୁ)—
Erdimāribā ଗୋଇଠି ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରିବା—
ଏଡ଼ିମାରା To kick or give blows with the heels.
ଏଡ଼ିମାରନା

ଏଡ଼ୁକ—ସଂ. ବ. (ଇଡ଼ ଧାତୁ = ସ୍ତବ କରିବା; ପୂଜା କରିବା + ଅଧିକରଣ +ଉକ)—
Erduka ୧ । କବର; ସମାଧି; ଶ୍ମଶାନଚୈତ୍ୟ—
1. A tomb; a repository for the bones of the deceased
୨ । ପୂଜାଯୋଗ୍ୟ ବସୁପୂର୍ଣ୍ଣ ବୌଦ୍ଧସ୍ତୂପ ବା ଚୈତ୍ୟ—
2 A Buddhistic sanctuary filled with sacred relics.
୩ । ଉତ୍ତ; ମୂଳଦୁଆ—3. Foundation wall
୪ । ହିଂସା—4. Spite; malice.
୫ । ସମାଧି ମନ୍ଦିର—5. A memorial-temple built over the ashes or remains of a dead person.

ଏଡ଼ୁକ— ସଂ. ବ. (ଇଡ଼ ଧାତୁ + ଉକ)—ଏଡ଼ୁକ (ଦେଖ)
Erdūka Erduka (See)

ଏଡ଼େ—ଦେ. ବଣ ଓ ବଣର ବଣ (ସଂ. ଇଦୃଶ)—ଏତେ ପରମାଣର;
Erde ଏପର ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—Of such dimensions;
ଏତବଡ଼ suchlike; of this size
ଏତାବଡ଼ା ମୋ ଥବାଠାରେ ତୁମ୍ଭେ ଏଡ଼େ ଅଶ୍ଚ କଥା
କହୁଛ କଥା ଲଢ଼ ତୁହଁ ଉପ୍ ବ୍ୟଥା ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଉତ୍ତ୍ୟୋଗ ।
ଦେ. କ୍ରି ବଣ —ଏତେ ପରମାଣରେ—So much; such.

ଏଡ଼େଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Erdeibā Erdāibā (See)

ଏଡ଼େଉଁ ଏଡ଼େ କରିବା ·ଦେ.କ୍ରି—ଶିଶୁକାଳରୁ ଶିଶୁକୁ ପାଳ କଢ଼ାଇବା-
Erdeuñ erde karibā To bring up a child.
ଏତବଡ଼ଥିକେ ଏତବଡ଼କରା
ଏତାବଡ଼ାସେଏତାବଡ଼ାକରନା

ଏଡ଼େକ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବଣ ଓ ବଣର ବଣ—ଏଡ଼େ (ଦେଖ)
Erdeka Erde (See)
ଏମନ୍ତ ବେଗିଣ ଉଗୁ ଦେଲେକ ଶାପ
ବଞ୍ଚି ଅବାରଣେ ଭଲ ଏଡ଼େକ ପାପ । ବଳରାମ. ବତ୍ରସ୍ତୁତ୍ୟାସ୍ତୁଣ ।

ଏଡ଼େଠଉଁ ଏଡ଼େ କରିବା—ଦେ.କ୍ରି—ଏଡ଼େଉଁ ଏଡ଼େ କରିବା (ଦେଖ)
Erdeṭhauñ erde karibā Erdeuñ erde karibā (See)

ଏଡ଼େବଡ଼—ଦେ. ବଣ. (ସ. ଇଦୃଶ ଓ ବୃହତ୍)—ଏଡ଼େ ବୃହତ୍—
Erdebarda So large.
ଏତବଡ଼
ଏତାବଡ଼ା

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ	ଯ	ସ	ଜ୍ଞ	ଇଅ	ଓ	ଔ

ଏଡ଼େରୁ ଏଡ଼େ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସାହାଯ୍ୟ କରି କୌଣସି ଲୋକକୁ ଅଳ୍ପ ନଗଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରୁ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣିବା—

Erderu erde karibā

1 To improve another person's condition by repeated help.

୨ । ଏଡ଼େଇଁ ଏଡ଼େ କରିବା (ଦେଖ)

2. Erdeuñ erde karibā (See)

ଏଡ଼େରୁ ଏଡ଼େ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅତି ହୀନ ନଗଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରୁ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିବା—

Erderu erde hebā

1. To rise high up from a mean position

୨ । ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥା ଲଙ୍ଘନ କରି ବଡ଼ ହେବା—

2. To grow older after one's childhood.

ଏଡ଼ୋକ—ସଂ. ବ—ଏଡ଼ୁକ (ଦେଖ)

Erḍoka Erḍuka (See)

ଏଣ—ଦେ. ସର୍ବନାମ—୧ । ଏହି ସ୍ଥାନ—

Eṇa

ଏଠାନ

ଇସଆର

1. This place.

୨ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ—

2. This quarter.

ଦେ. ବିଣ—ଏଠାକାର; ଏହି ଆଡ଼ର; ଏହି ଅଞ୍ଚଳର—

ଏଠାନକାର

ଇସଓରକା

Belonging or appertaining to this place or quarter.

ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ)—ବିଭକ୍ତିର ତୃତୀୟରୂପ ବିଶେଷ୍ୟ ପରେ ଲାଗେ—An inflection added to nouns to denote the 3rd, 5th and 7th cases.

(ଯଥା—ଦ୍ୱାରା ବିଭକ୍ତି ତୃତୀୟା—ରେ; ଦ୍ୱାର୍—With; by.

ଯଥା:—ଜରେଣ ଶଙ୍ଖ ତନ୍ତ ଖଣ୍ଡ । କମଳଲୋଚନ ତତ୍ତ୍ୱଜଣା ।

୭ମୀ ବିଭକ୍ତି ରେ; ଠାରେ ।

୫ମୀ ବିଭକ୍ତି ରୁ; ଠାରୁ ।

ଯଥା—ଏମନ୍ତ ଅଙ୍ଗୋଣ ପାପ ଦୂରେ ଯାଇ ଥାଇ

ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା)

ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଇ=ଗମନ କରିବା+ଣ)—

(ଏଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ମୃଗ; ହରିଣ—1. Deer; antelope.

୨ । କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ—2, Black antelope.

ଏଣକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଏଣ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—ଏଣ (ଦେଖ)

Eṇaka Eṇa (See)

ଏଣନୟନା—ସଂ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଣୀନୟନା (ଦେଖ)

Eṇanayanā Eṇīnayanā (See)

ଏଣଫଳ—ଦେ. ବ—ମିରଗାକୋଳ (ଦେଖ)

Eṇaphala Mirigākoḷi (See)

ଏଣର—ଦେ. ବିଣ—ଏହି ଅଞ୍ଚଳର—

Eṇara

Belonging to this quarter.

ଏଣାଜନ—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ଏଣ=ମୃଗ+ଅଜନ=ଚର୍ମ)—

Eṇājina

ମୃଗଚର୍ମ; କୃଷ୍ଣସାର ଚର୍ମ—

Hide of black antelope; deer-skin

ଏଣିକ—ଦେ. ଅ. (ସ. ଏତଦ୍)—୧ । ଏଠାକୁ; ଏଆଡ଼କୁ; ଏ ଦିଗକୁ—

Eṇiki

ଇଦିଗେ

ଇଧର

1 To this place; hither; to this side or quarter; to this direction.

ଅସ ଅସ ଏଣିକ ଏଣିକ ଅସ;

ରୂପରୁ ମାନୁଅନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ବେଶ । ବଳରାମ, ବିରହସ୍ତମାସ୍ପର୍ଶ ।

୨ । ବର୍ତ୍ତମାନକୁ; ଆଜକାଲି; ଏ ସମୟକୁ—

2 To this time; now.

ତୁମ୍ଭ ଦେଲ୍ ସେ ଭାର ଏଣିକ । ଜଗନ୍ନାଥ. ବିଶୋପଚ୍ଛତ୍ର. ତ ଗୀତ ।

୩ । ଅତଃପର; ଆଜିଠାରୁ; ଏଥି ପରେ—3. After this; from to-day; hence-forward.

ଦୁର୍ଗବର୍ତ୍ତ. ଏଣିକ, ସଭାମଧ୍ୟେ ମୁଁ ମିତ୍ର ତୋର ଶ୍ରେଣୀ କ ।

ଜଗନ୍ନାଥ. ବିଶୋପଚ୍ଛତ୍ର. ଷ ଗୀତ

୪ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—4 In future.

ତେବେ ଏଣିକ ଦେବେ ମୋ ଦୂତ ଭୁଲାଜାଉ ।

ଭକ.ଗୁ. ଗୀଭଲହରୀ ।

ଏଣିକତେଣିକ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସ. ଏତଦ୍ ଓ ତଦ୍)—

Eṇikiteṇiki

ଏଦିଗ ସେଦିଗ

ଇଧର ଉଧର

ଗୁରଆଡ଼କୁ; ଗୁରଆଡ଼େ; ସବୁ ଦେଖେ—

On all sides; on all directions.

ଏଣିକତେଣିକ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅସ୍ଥିର ହେବା—

Eṇikiteṇiki hebā

ଏଦିଗ ଓଦିଗ ହଓୟା

ଇଧର ଉଧର ହୋନା

1. To move about.

୨ । ଇତସ୍ତତଃ—

2. Here and there

ଏଣିକସେଣିକ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—ଏଣିକତେଣିକ (ଦେଖ)

Eṇikiseṇiki Eṇikiteṇiki (See)

ଏଣିତେଣି—ଦେ. ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ କ୍ରି. ବିଣ.—ଏଣିକତେଣିକ (ଦେଖ)

Eṇiteṇi Eṇikiteṇiki (See)

ଇନ ଉନ ହୋଇ ନୃତ୍ୟ ଏଣିତେଣି ।

କୃଷ୍ଣଦି ଦ. ମହାଭାରତ; ବନ

ଏଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏଣ=ମୃଗ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ହରିଣୀ—

Eṇī

She-deer.

ଏଣୀନୟନା—ସଂ ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି ଏଣୀ+ନୟନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Eṇīnayanā

ମୃଗନୟନା; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଚକ୍ଷୁ ମୃଗୀଚକ୍ଷୁପରି ସୁନ୍ଦର (ମୃଗୀର ଚକ୍ଷୁ ସରୁଆ ଓ ଲମ୍ବା)—(Woman) With eyes; like those of the deer; fair-eyed gazelle-eyed;

ଏଣୁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍)—୧ । ଏହିଠାରୁ; ଏହିସ୍ଥାନରୁ—

Eṇu

ଏଜନ୍ୟ

ଇସବଜହସେ

1. From this place; hence.

୨ । ଏହି ଦିଗରୁ; ଏହି ପକ୍ଷରୁ—

2. From this side.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ :ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥରେ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଦିଅନ୍ତୁ । ଯଦି ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇରେ ରଖା ଦରକାର ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାଭୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବସାଇବ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା— 'ଁଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଳିବେ; 'କୃଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଅ' ଦେଖିବେ; ଦୟଁ ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍ଗଁା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଁ । ଏହି କାରଣରୁ; ଏଁ ହେତୁ—
3. For this reason.
ଏନ୍ଦ୍ରର ଅଟ୍ଟି ନାସ୍ତି ଦଇବ, ଏଣ ମୋ ଦୁଇନୟ ଏ ଲୋଚ୍ଚ ।
ରୁପଉ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।
୪ । ଏଁ ଉତ୍ତାରୁ—4. After this.

ଏଣୁ ଆସୁଁ ତେଣୁ ଆସୁଁ—ଦେ. କ୍ରି. ବଶ.—୧ । ଅନବରତ;
Enu ãsuñ tenu ãsuñ ଅବଶ୍ୟାନ୍ତ ଭାବରେ—
ହରଦମ 1. Constantly.
୨ । ପୁନଃ ପୁନଃ—Repeatedly.

ଏଣୁଁ—ଦେ. ଅ.—ଏଣୁ (ଦେଖ)
Enuñ Enu (See)

ଏଣୁକରି—ଦେ. ଅ..(ସଂ. ଅତଃ)—୧ । ଏହି କାରଣରୁ; ଏଥିଲଗି;
Enukari ଏତେହେତୁ—1. Herefore; hence; for this
ଏଜନ୍ୟେ reason.
ଇସବାସ୍ତେ ଏଁ କରି କଥାରେ କହୁଛ ମୁଁ ପୂଜା । କୃଷ୍ଣଜି. ମଦାଉରଉ. ବନ ।
୨ । ଅତଏବ—2. Therefore.

ଏଣୁକରି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏଣୁକରି (ଦେଖ)
Enukiri Enukari (See)

ଏଣୁତେଣୁ—ଗ୍ରା. ଅ—(ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ତଦ୍)—ଯାହାଙ୍କୁ ସ୍ୟାଙ୍କୁ—
Enutenu From this side and that.
ଆବୋଲ ତାବୋଲ ଦେ. ବ -୧ । ଗୋଲମାଲ—1. Confusion.
ଅଁଡ଼ବଁଡ଼ ୨ । ଅନିଶ୍ଚୟ—2. Uncertaining.
୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ କଥା—3. Uncertain matter.
୪ । ଅନିୟମ—4. Irregularity.
୫ । ଅଶ୍ଳୀଳ୍ୟ କଥା; ଅବଭକ୍ଷ୍ୟ କଥା—
5. Obscene words.
୬ । ଅଖାଦ୍ୟ—6. Bad food.
୭ । ଅକଥା—7. Bad words; evil words.
୮ । ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ— 8. Bad acts; evil deeds.
୯ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରଲାପ—
9. A mad man's ravings.
୧୦ । ଆଜଗାଳିଆ—10. Miscellaneous things.
ନଗ୍ନେ ଲେଗେ ଏଣୁତେଣୁ ମନକୁ ଯା ଅସେ—ଦ୍ୟାନାଥ. ମଦାଯାତ୍ରା ।
ଦେ. ବଶ—୧ । ଅନିୟମିତ—
1. Irregular; unsystematic.
୨ । ଅସମ୍ବଦ୍ଧ—2. Unconnected; disjointed.
୩ । ଅନିଶ୍ଚିତ—3. Uncertain.
୪ । ଅଲଆଉଲଝ; ଅସଂଜ୍ୟସ୍ତ—
4. Tupsy turvy.
୫ । ଗୋଲମାଳିଆ—5. Confused.
୬ । ବାଜେ—6. Miscellaneous; mixed.

ଏଣୁତେଣୁଆ—ଦେ. ବଶ—୧ । ଯାହାର କଥାରେ ବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଠିକଣା
Enutenuā ନାହିଁ—1 Unprincipled.
ବେଠିକାନା ୨ । ଯାହାର ଠିକାମାଡାର ଠିକଣା ନାହିଁ—
बेठिकाना 2 Of unascertained birth; of
illegitimate birth.

ଏଣୁ ଯାଉଁ ତେଣୁ ଯାଉଁ—ଦେ. କ୍ରି. ବଶ—
Enu jāuñ tenu jāuñ ଏଣୁ ଆସୁଁ ତେଣୁ ଆସୁଁ (ଦେଖ)
Enu ãsuñ tenu ãsuñ (See)

ଏଣେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍)—୧ । ଏ ବିଷୟରେ—
Ene 1. In this matter
(ତେଣେ—ବିପରୀତ) ସୁକନେ ଏଣେ ଦଅ ଚତ୍ତ—ରୁପଉ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।
ଏଦିଗେ ୨ । ଏ ଦିଗରେ; ଏ ପକ୍ଷରେ—2. In this side.
ଇଘର ୩ । ଏହି ପ୍ରକାରେ—3. In this manner.
ସୁକନେ ଏଣେ ଜନ ବଞ୍ଚ ।
କୃଷ୍ଣ ଉବଚ ଭୁତେ ପଞ୍ଚ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୪ । ଏ ଦିଗକୁ; ଏଠାକୁ
4. To this side or place.
୫ । ଏତଦ୍ଦ୍ୱାରା; ଏଥିରେ—5. By this.
ଅଛ ଅସୁଷ ଏଣେ ନାଶ ।
ନରତେ ସୁଖ ଭୁଃଖେ ପ୍ରାପ୍ତ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୬ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ—6. With these.
ସ୍ୱାନ ଶୂକର ଭକ୍ଷ୍ୟ-ଓଗ ।
ଏଣେ ସମାନ ସେହୁ ନର—ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ଏଣେଁ—ଦେ. ଅ—ଏଣେ (ଦେଖ)
Eneñ Ene (See)

ଏଣେତେଣେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ତତ୍)—
Eneteṇe ୧ । ଏଆଡ଼େ ସେଆଡ଼େ—
ଇତିଉତି 1. To this side and that.
ଇଘର ଉଘର ଏଣେତେଣେ ଜଳ ପ୍ରାଣ ଅଉଙ୍କେ ବଢଳ—ପ୍ରଧାନାଥ. ବେଣୀସ୍ତାର ।
୨ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ—2. In all directions
୩ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ—3. To all directions.

ଏଣେଁ ତେଣେଁ—ଦେ. ଅ—ଏଣେ ତେଣେ (ଦେଖ)
Eneñ teneñ Ene tene (See)

ଏଣ୍ଟର୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି— ୧ । କୌଣସି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରରେ ନାମ ଜମା
Entar karibā କୌଣସି ବିଷୟ ଲେଖିବା—
ଏଣ୍ଟରକରା 1. To enlist (a name or a matter
एण्टर करना into a register);
୨ । କିଛି ଖେଳରେ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରତିଯୋଗିତା
ଥିବା ଖେଳରେ ଏକ ପକ୍ଷର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା—
2. To enter into a match or
competition.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଯଯ୍	ଜ୍ଞଯ୍	ଓ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଣ	ଯ	ସ	ଂ୍ୟ	ଯଯ	ଙ୍କ	ନ୍ତ

ଏଣ୍ଟରାଇବା—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଏଁ ଟ୍ରାଇବା (ଦେଖ)
Enṭarāibā Eṁṭrāibā (See)

ଏଣ୍ଟଲା—ବୈଦେ. ବ. (ତୈଲଙ୍ଗ)—(ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Enṭalā ଡମଳାଡ—The Dama caste

ଏଣ୍ଟ୍ରାଇବା—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଏଁ ଟ୍ରାଇବା (ଦେଖ)
Enṭrāibā Eṁṭrāibā (See)

ଏଣ୍ଡ୍—ବୈଦେ. ଅ. (ଇଂ. ଆଣ୍ଡ୍)—ଏବଂ; ଇଂରାଜରେ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ-
Enḍ ସଂସ୍ଥାର କ୍ଷୟାଗ ପୂର୍ବରୁ ନାମମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ଯଥା—
ଏଣ୍ଡ ନରହରି ଚିନ୍ତାମଣି ଏଣ୍ଡ୍ କୋ—The word And in
ଏଣ୍ଡ Narahari Chintāmaṇi & Co.

ଏଣ୍ଡ୍‌କୋ—ଦେ ବ. (ଇଂ and ଏବଂ Companyର ସଂକ୍ଷେପ Co.) -
Enḍko (ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି) ଏବଂ ଦଳ୍ପାଗ (ସୌଥକାରବାର)—
ଏଣ୍ଡକୋ (such a person) And Co.
ଏଣ୍ଡକୋ

ଏଣ୍ଡ୍ରା—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଅଣ୍ଡୀର୍—
Enḍrā Male.

ଏଣ୍ଡ୍ରାଇବା—ସ୍ତାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) କ୍ରି—ଉତ୍କଟ ଚାହିଁବା—
Enḍrāibā To stare

ଏଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଏଣ୍ଡୁଅ (ଦେଖ)
Enḍa Enḍua (See)

ଏଣ୍ଡକେର୍—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ବର୍ଷା ଦେଇଥିବା
Enḍakerā ସମୟରେ ବଲରେ ଧାନ ବୁଣାଯିବା ପ୍ରଣାଳୀ—
1 System of sowing paddy during a shower.

୨ । ବନ୍ୟଫୁଲବିଶେଷ—
2. Name of a wild flower.

ଏଣ୍ଡା—ସ୍ତାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଏଣ୍ଡୁଅ (ଦେଖ)
Enḍā Enḍua (See)

ଏଣ୍ଡାଲଇ—ସ୍ତାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—(ବୈଦ୍ୟକ) ମାଘିଲଇ (ଦେଖ)
Enḍālai Māghilai (See)

ଏଣ୍ଡି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଏରଣ୍ଡ = ଗବ)—ଆସାମ ଦେଶଜାତ
Enḍi ଏକପ୍ରକାର କଷର ବା ରେଶମବସ୍ତ୍ର—
ଏଁଡି A kind of silk-cloth made in Assam
ଏଣ୍ଡି Eri-silk.

[ଦ୍ର—ଏହି ରେଶମକୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ଲୋକମାନେ ଏରଣ୍ଡ ବା ଗବଯଜ ଖାଇ ଜୀବନ ଧାରଣ କରୁଥିବାରୁ ଏହା ନାମ ହୋଇଅଛି ।]

ଏଣ୍ଡିଗୃଷ—ଦେ. ବ—ଏଣ୍ଡି ପୋକକୁ ପାଳି ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏଣ୍ଡି ନାମକ
Enḍichāsha ରେଶମସୂତା ଆଦାୟ କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ—
ଏଁଡିଚାଷ Eri-culture.
ଏଣ୍ଡିଚାଷ [ଦ୍ର—ଏଣ୍ଡିପୋକମାନଙ୍କୁ ଗବଯଜ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ ଚୌଦିନ ଦିନରେ ସେମାନେ ସାରା ଦେହ ଦେଇ ଖୋସା ବାହାର କରନ୍ତି ।

ଖୋସା କାଟି ପଦାକୁ ପ୍ରକାଶିତ ଦୋଇ ବାହାର ହେଲେ ସେହି ଖୋସାକୁ ପାଣିରେ ଚଉରାଇ ରଖି ତା ପରେ ସୋଡାମିଶା ପାଣିରେ ଦିନେ ଶୁଖାଇ ସାରିବାରେ ତାକୁ ଉଣା ଅରଟରେ କାଟି ସୂତା କରିଯାଏ—ଉକାରଚରଣ—ଏଣ୍ଡି ଗୃଷପୁସ୍ତକ ।]

ଏଣ୍ଡିପୋକ—ଦେ. ବ—ଏଣ୍ଡି ସୂତାର ଖୋସା ବାନ୍ଧିବା ପୋକ—
Enḍipoka Eri-silk worms.
ଏଁଡିପୋକା [ଦ୍ର—ଏମାନେ ନେଳଆ ଓ ଗୁର ଅଙ୍ଗୁଳି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏଣ୍ଡିପୋକା ବଡ଼ନ୍ତି ଏବେ ଏମାନେ ଜନ୍ମଠାରୁ କୋଡ଼ିଏ ଦିନେ
ଖୋସା ବାନ୍ଧନ୍ତି ।]

ଏଣ୍ଡୁଅ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ନାମ କୃକଲାସ; ପ୍ରଥମପୂର୍ଯ୍ୟକ; ସରଟ)—
Enḍua ଶରଟ ନାମକ ଏକ ପ୍ରକାର ସରୀସୃପ—
ଗିରଗିଟି Chameleon
ଗିରଗିଟ ଚତୁପାଶେ ବନ ରୂପୀ ଏଣ୍ଡୁଅ ହେଲ ।
ଦଶରଥ. ବଭ୍ରୁବାହନାଖ୍ୟାନ ।

ଏଣ୍ଡୁକା—ସ୍ତାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଏଣ୍ଡୁଅ (ଦେଖ)
Enḍukā Enḍua (See)

ଏଣ୍ଡୁରି—ଦେ ବ—ଚଉ ଓ ଗୁଜୁଲ ବଟା ଦ୍ୱାରା ଅଥାରରେ ସିଝିବା
Enḍuri ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ—A kind of steamed
(ଇଣ୍ଡୁରୀ—ଅନ୍ୟ ରୂପ) cake prepared from Brihi and Rice.

[ଦ୍ର—୧ । ପୁସ୍ୟା ଭଦ୍ରାରେ କେତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନରେ ଦୁର୍ଗା-ପୂଜା-ପର୍ବ-ଉପଲକ୍ଷରେ ଗ୍ରାମଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଭୋଗ କରାଯିବା ଏକ ହାତ ବା ତଦ୍ଦୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାସବିଶିଷ୍ଟ ଏଣ୍ଡୁରିକୁ—ଉପନ ଏଣ୍ଡୁରି କହନ୍ତି । ୨ । ସାନ ସାନ ଏଣ୍ଡୁରି ପିଠାକୁ—କଣି ଏଣ୍ଡୁରି ବା ନଷ୍ଟଏଣ୍ଡୁରି କହନ୍ତି । ୩ । ଯେଉଁ ଏଣ୍ଡୁରି ମଧ୍ୟରେ ପୁର ଦିଆ ଯାଇଥାଏ ତାହାକୁ—ପୁରଏଣ୍ଡୁରି କହନ୍ତି । ୪—ଯେଉଁ ଏଣ୍ଡୁରିରେ ପୁର ନ ଥାଏ ତାହାକୁ—ବାଞ୍ଛା ଏଣ୍ଡୁରି କହନ୍ତି । ଧନୁମୁଆଁ ପରି ବଡ଼ ଏଣ୍ଡୁରିକୁ—ମୁଆଁ ଏଣ୍ଡୁରି କହନ୍ତି ।]

ଏଣ୍ଡୁଲା—ଦେ.ବ.(ସଂ.ଖଲଶ)—ଏକପ୍ରକାର ଡିମ୍ବା ଡିମ୍ବା ଆଖିଥିବା କାଛଆ
Enḍulā ମାଛ (ଏମାନେ ପାଣି ଉପରେ ଅଖି ଟେକି ପହଁରି ଥାନ୍ତି
(ଇଣ୍ଡୁଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଓ ନଦୀରେ ଥାଆନ୍ତି, ହାତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ
ଖରିଶଲା; ଖଲିଶା; ଦୁଅନ୍ତି)—A kind of fresh-water
କନିଆ ; ଟେଙ୍ଗରା fish (found in rivers) the Mugil
Corsula

ଏତ୍‌କେଁ—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଏତେକେ—
Etkeṁ On this; in this; after this.

ଏତ—ସଂ. ବଣ (ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ତ)—
Eta ୧ । ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ; ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ରଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ—
Multicoloured; rainbow-coloured.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେତ୍ରେ, ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମାନ ପରି ଦିଶିବେ ଯଦିଓ ଉଚ୍ଚାରଣ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାରେ ମୁଦ୍ରଣରେ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଜଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ. ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚିହ୍ନିତ ଦିଆଯାଇଛି । ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାବାହି ଦେଇ । ଯଥା :— 'ଗାଉ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଗାଈ' ଯୋଡ଼ାରେ; 'ଭୂଲ' ର ସ୍ଥଳରେ 'ଭୁଲ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ବଂଧୁ' ର ପାଇଁରେ 'ବନ୍ଧୁ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ର ପାଇଁରେ 'ଅଦ୍ଧା' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଯୋଡ଼ିରେ ।

୨ । ଆଗତ; ପ୍ରାପ୍ତ—2. Arrived; attained; received.

ସଂ. ବି.—୧ । ଦ୍ୱରଣ; କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ—1. Black antelope; deer.

୨ । ଚିତ୍ର ମୃଗ—2. Spotted deer.

ଦେ. ସର୍ବ—ଏହା ଚ; ଏହା ମଧ୍ୟ—This too; this also

ଏତକ—ଦେ ସର୍ବ—ଏହି ପରିମାଣର ବସ୍ତୁ; ଏହି ସାମାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ; ଏହିମାତ୍ର କଥା—This much; this quantity; this much work; this little matter.

Etaka
ଅତ; ଏତ
ଏତନ୍ଦ୍ର। ଏହିଣ ଏଉକ ବଚନ ମହାଶୟ ପଡ଼ି ଗଲେ ପୂଣି ଅରଣ୍ୟ ଉଲ ।
ନଦକଶୋର. କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ାସ୍ତ ।

ଦେ. ବିଣ୍—ଏହିପରିମିତ; ଏହିମାତ୍ରକ; ଏତ୍ତା—This much; this; so much

ଏତକେ—ଦେ. ଅ—୧ । କେଜାଣି; ଅବା—1. Perhaps.

Etake

୨ । ଏତ୍ତା ଉତ୍ତାରେ—2. After this.

ଏତତ୍—ଧଂ. ସର୍ବ. (ଅ=ସମ୍ୟକ+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +ଉତ୍)—୧ । ଏତ୍ତା; ଏହି—1. This.

Etat

୨ । ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ; ଉପସ୍ଥିତ; ବିଚାର କରାଯାଉଥିବା—2. Present; under review.

ଏତଦ୍—ସଂ. ସର୍ବ—ଏତତ୍ (ଦେଖ)

Etad Etat (See)

ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍+ଭିନ୍ନ)—

Etadbhinna. ୧ । ଏତ୍ତାଛଡ଼ା—1. Besides this; apart from this.

ଏତଦ୍ଭିନ୍ନ

ଇସକେଉପରାନ୍ତ ୨ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—2. On the other hand

ଏ । ଆହୁରି; ଏବଂ—3. Also; and also.

ଏତନ—ସଂ. ବି. (ଅ=ସମ୍ୟକ୍+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଉନ; ଯାହା ସତତ ଗମନ କରେ)—ନିଃଶ୍ୱାସ—Breath

Etana

ଏତନମଧ୍ୟରେ—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଏତନ୍ମଧ୍ୟ)—

Etanmadhyare ୧ । ଇତି ମଧ୍ୟରେ—1. In the mean time.

ଏତନମଧ୍ୟେ

ଇତନେମେ ୨ । ଏହି ଅବସରରେ—2. In this interval.

ଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ—3 Amongst these.

ଏତନ୍ମଧ୍ୟରେ—ଦେ. ଅ—ଏତନମଧ୍ୟରେ (ଦେଖ)

Etanmadhyare Etanamadhyare (See)

ଏତନ୍ମଧ୍ୟେ—ସଂ. ଅ. (ସଂ ଏତଦ୍+ମଧ୍ୟେ)—

Etanmadhye ୧ । ଏତନମଧ୍ୟରେ (ଦେଖ) 1. Etanamadhyare (See)

୨ । ଏଥି ଭିତରେ—2. Inside this.

ଏତନ୍ମାତ୍ର—ସଂ. କି. ବିଣ ଓ ବିଣ—

Etanmātra ୧ । ଏତିକି ମାତ୍ର—1. This much.

୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Just now.

ଏତଲ୍ଲ—ଦେ. ବି (ଆ. ଇତ୍ତାଲ୍ଲ ଇତ୍ତିଲ୍ଲା)—୧ । ସମ୍ବାଦ; ଖବର—1. Information.

Etalā

ଇତାଲା ୨ । ଜ୍ଞାପନ—2. News; giving information.

ଇତ୍ତିଲା ୩ । ଥାନାରେ ଦଆଯିବା ଅପରାଧର ପ୍ରଥମ ଖବର ବା ଇତ୍ତାର୍—3. First information of the commission of an offence given to a police-officer.

୪ । ଜ୍ଞାତସାର—4 Knowledge

ଏତଲାଇ—ଦେ. ବି (ଆ. ଇତ୍ତାଲ୍ଲ)—ଏତଲ୍ଲ (ଦେଖ)

Etalāi Etalā (See)

ଜଳଭୂମାନଙ୍କ ପଡ଼ିଲେ ପୋଲିସରେ ଏତଲାଇ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଏତଲା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଣାଇବା; ସମ୍ବାଦଦେବା—1. To give information; to send intimation.

Etalā karibā
ଇତଲାକରା
ଇତ୍ତଲାଦେନା ୨ । ଥାନାରେ ଅପରାଧ ଘଟଣାର ସମ୍ବାଦ ଦେବା; ଥାନାରେ ଇତ୍ତାର୍ ଦେବା—2. To lodge the first information of an offence in the police-station.

ଏତଲାକାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଥାନାରେ ପୁଲିସ୍ କର୍ମଚାରୀ କୌଣସି ଅପରାଧର ସମ୍ବାଦ ପାଇ ତାହା ସମ୍ବାଦଦାତାର କଥିତମତେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା—(a police-officer incharge of a police-station) To note down the first information of an offence as given by the informant.

Etalākāṭibā
ଇତାଲାକାଟା
ଇତ୍ତଲାକାଟନା

ଏତଲା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏତଲା କରିବା (ଦେଖ)

Etalā debā Etalā karibā (See)

ଏତଲାନାମା—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଇତ୍ତିଲ୍ଲାନାମାହ)—ଅଦାଲତର ବିଜ୍ଞାପନପତ୍ର ବା ଆଦେଶପତ୍ର—Notice issued by a court.

Etalānāmā
ଇତାଲାନାମା
ଇତ୍ତଲାନାମା ମକଦ୍ଦମାର ଏତଲାନାମା ଉଚ୍ଚାଦାସ ପରୁଆନା ସବୁ ମୋ ପାଖରେ ଥନ୍ତୁ—
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଏତହୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏତ୍ତାଛଡ଼ା—Besides this

Etahuṁ
ଏଣୁ ସେ ଲାଗେ ତୁଚ୍ଛଜ୍ଞାନ, ଏତହୁଁ ପଥ ନାହିଁ ଆନ ।
କବିବାଘ. ଭଗବତ

ଏତା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ, ଗଡ଼ଜାତ ଓ ଖୋରଧା ଅଞ୍ଚଳ) ସର୍ବ (ସଂ ଏତଦ)—ଏହି; ଏତ୍ତା; ଏହିଭଳି; ଏକଥା—This; this matter.

Etā

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଷ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	୧	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅଡାଗନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଦ୍ଦ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏତାକେତା—ଦେ. ବଣ୍ଡ—ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ; ଛନ୍ନ ଭନ୍ନ; କେତା କେତା—
Etāketā Shattered to pieces or torn
ଏଟାକେଟା to shreds; reduced to tatters.

ଏତାକେତା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିବା—
Etāketā karibā To tear to pieces.
ଏଟାକେଟା କରନା

ଏତାଦୃକ୍—ସଂ. ବଣ (ଏତତ୍+ଦୃଶ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କ୍ୱିପ୍=
Etādṛuk ଏତାଦୃଶ୍ ଶବ୍ଦ. ୧ମା ୧ବ)—ଏହିପ୍ରକାରର;
(ଏତାଦୃଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଏହି ରୂପର—Like this; such like,
of this kind; belonging
to this class.

କ୍ରି ବଣ—ଏହିପରି; ଏ ପ୍ରକାରେ—In this way; so;
in this manner; such; like this.

ଏତାଦୃଶ୍—ସଂ. ବଣ—ଏତାଦୃକ୍ (ଦେଖ)
Etādṛuś Etādṛuk (See)

ଏତାଦୃଶ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଏତାଦୃଶ୍)—ଏତାଦୃକ୍ (ଦେଖ)
Etādṛuśa Etādṛuk (See)

ଏତାବତ୍—ସଂ. ଅ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—୧ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Etābat 1. Thus far; up to this time.
୨ । ଆଜ୍ଞଯାକେ—
2. Till now; till to day
୩ । (ଏତତ+ବତ୍) ଆଜ୍ଞପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
3. Upto the present moment.

ସ. ବଣ—୧ । ଏହିପରମାଣର; ଏତେ—
1. So much; this much.
୨ । ଏତେବଡ଼ 2 So great; so large.

ଏତାବତ୍କାଳ—ସଂ. ବ—ଅଜ୍ଞପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ—
Etābatkāla The time upto the present.

ଏତାବତା—ସଂ.ଅ. ଓ କ୍ରି. ବଣ (ଏତାବତ୍+ଆ)—୧ । ଏଦ୍ୱାରା—
Etābatā 1. By this.
୨ । ଏଥିରୁ—2. From this.

ଏତାବାନ୍—ସଂ. ବଣ (ସଂ. ଏତାବତ୍. ୧ମା. ୧ବ.)—
Etābān ୧ । ଏହି ପରମାଣର—1. So much.
(ଏତାବତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଏତେ—2. Of this quantity.
୩ । କେବଳମାତ୍ର—3. This only
୪ । ଏତତ୍; ଏଦ୍ୱାହିଁ—4. This much

ଏତାର—ସ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ସର୍ବ—ଏହାର—
Etāra Of this.

ଏତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ. ଓ ସର୍ବନାମ—ଏତତ (ଦେଖ)
Etikā Etiki (See)

ଏତିକ—ଦେ. ସର୍ବ. (ସଂ. ଇୟତ୍)—ଏହି ପରମାଣ ମାତ୍ର; ଏହି
Etiki ବସ୍ତୁ ମାତ୍ର—This much; this.
ଅତ ଜାଣିଛୁ ଏତିକ ମାତ୍ର ବୋ ଲଉଡେ, ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତୋର ତାହା କର।
ଏତନ ; ଇତନା ଭରତସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚମୋତ୍କର୍ଷ୍ଣ।
ଦେ. ବଣ—ଏହି ପରମାଣର; ଏହି ପରିମିତ—So much.
ଦେ. ଅ—ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
This far; this much; upto this.

ଏତେ—ଦେ. ସଙ୍ଖ. ବଣ ଓ ଅ (ସଂ. ଇୟତ୍ ଶବ୍ଦରୁ)—
Ete ୧ । ଏହି ପରମାଣ—1. This much.
ତୋ ଧର୍ମ ମାଗୁଅଛୁ ତୋତେ,
ତାହାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦେଲୁ ଏତେ—ରୂପଉ—ପ୍ରେମଉଷାମୃତ।
ଅତ ୨ । ଏହି ପରମାଣର; ଏହିସଂଖ୍ୟକ—
ଏତ; ଇତନା; ଏତା 2. So much; so many; of this
quantity or number.
୩ । ଏହିପରମାଣରେ; ଏପ୍ରକାରେ—
3. So much; so far.
ତାହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ସ୍ୱର୍ଗ ଏହୁ,
ଗୁଣ ବୈଷମ୍ୟ ଏତେ ହୋଇ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ;
୪ । ଏଦ୍ଧା—4 This.
ଏହା ଜହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେ ଚଲେ ନିଜ ପର—ବସ୍ତ୍ରନାଥ. ବଚନସପ୍ତମାସୂଣ।

ଏତେକ—ଦେ. ସଙ୍ଖ. ବଣ. ଓ ଅ—ଏତେ (ଦେଖ)
Eteka Ete (See)
ଅଠର ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏତେକ କଲେ ଶେଷ—କୃଷ୍ଣଜଂହ. ମହାଭାରତ, ଅନ୍ତ।

ଏତେକଉତ୍ତାରେ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଅତଃ)—ଅତଃପର; ଏହାପରେ—
Etekauttāre After this; subsequent to this.
ଓରପର
ଇସକେବାଦ

ଏତେକମାତ୍ର—ଦେ. ଅ—ଏତେପରମାଣମାତ୍ର—
Etekamātra This much only; so much only.
ଅତମାତ୍ର
ଇତନା

ଏତେକାଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଏତତ୍+କାଳ)—୧ । ଏତେ ସମୟ;
Etekāla ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଳ—
ଅତକାଳ; ଏତବେଳା 1. So much time.
ଏତି ବକତ ୨ । ଏ ସମୟ—2. This time
୩ ବର୍ତ୍ତମାନ—3. Now.
୪ । ଏତେ ବହୁତ ସମୟ—4. So long a time.

ଏତେକାଳେ—ଦେ. ବ.—ଏତେ ସମୟରେ; ଏତେ ସମୟ ଧରି;
Etekāle ଏତେ ବିଳମ୍ବରେ—By this time; after so
ଅତକାଳେ much time; after so much delay.

ଏତେକାଳେକେ—ଦେ. ବ.—ଏତେକାଳେ (ଦେଖ)
Etekāleke Etekāle (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ.ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧ ତତ୍ତ୍ୱିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବଦ ୨ ତତ୍ତ୍ୱିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ଭବେ ପ୍ରଯୋଗ ହୋଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ୱିତ ଦୀର୍ଘାକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରସେ, ପ୍ରୟୋଗ ଏ ବ୍ୟାକରଣରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଥାକ୍ରମେ ଚତୁର୍ଥ ବଦ୍ୟପଦ ୨ ବା ୧ ତତ୍ତ୍ୱିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋରବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— 'ପାଟ' ର ମିଠରେ 'ପାଇ' ସୋରସେ; 'ଭୂମ' ର ମିଠରେ 'ଭୂମି' ସେରିସେ; 'ଚଞ୍ଚୁ' ର ପାଇରେ 'ଚଞ୍ଚୁ' ସେରିସେ; 'ଅଗ୍ନି' ର ପାଇରେ 'ଅଗ୍ନି' ସେରିସେ; 'ଅଇକତ' ର ପାଇରେ 'ଅଇକତୁ' ସେରିସେ ।

ଏତେକେ—ଦେ. ଅ.—ଏତକେ (ଦେଖ)
Eteke — Etake (See)

ଏତେଗୁଡ଼ାଏ—ଦେ. ବିଶ.—(ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏତେ ପରମିତ;
Etegurdāe — ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ—
ଅତଗୁଳା — So much; so many.
ଇସନା

ଦେ. ବ.—ଏତେ ପରମିତ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
So many persons or things.

ଏତେଗୁଡ଼ିଏ—ଦେ. ବିଶ. (ଅବଜ୍ଞାର୍ଥକ)—ଏତେଗୁଡ଼ାଏ (ଦେଖ)
Etegurdie — Etegurdāe (See)
ଅତଗୁଳି

ଏତେଘାନ୍ତି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ ଓ ଘାତ)—
Eteghānti ୧ । ଏତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
ଅତଖାଏ — 1. Up to this time.
ଏତାଜଲଦି ୨ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର—2. So soon
୩ । ଏତେ ବେଗରେ; ଏତେ ଜୋରରେ—
3. With so much force.

ଏତେତେତେ—ଦେ. ସର୍ବ.—କୌଣସି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ବା ପରମାଣ-
Etetete — Any fixed number or quantity.
ଅତତତ ଏତେତେତେ ବୋଲଉ ଲେଖି ନାହିଁ ବଧ ।
ଇତନାତେତନା — କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାପ୍ରଭୁ. ବନ ।

ଏତେଦୂର—ଦେ. ଅ—ଏହିପରି ଅବସ୍ଥା; ଏତେ ସଜ—
Etedūra — Thus; such; reduced to this
ଅତଦ୍ର — condition.
ତନାଦୂର — ଦେ ବୋଲଇ ସୂର୍ପଣଖା ଉଲ, ତାହା ଯେନ ଏତେ ଦୂର ହେଲ ।
ବଶ୍ୱନାଥ. ବଜଦ୍ରତ୍ନମାସ୍ୱଣ ।

ଏତେବେଳ—ଦେ. ବ—ଏତେକାଳ (ଦେଖ)
Etebela — Etekāla (See)

ଏତେବେଳକୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏହି ସମୟକୁ—1. At this time.
Etebelaku ୨ । ଏତେ ସମୟ ଅତୀତ ହେବା ପରେ—
ଅତବେଳାକେ — 2. After so much time.
ଏତିବକତ

ଏତେବେଳୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏହି ସମୟରୁ; ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ—
Etebelun — Now; from this moment
ଏଖନଠେକେ — ଏତେ ବେଳୁଁ ଆଥ ଏତେ ବହୁରେ ଡିସ୍ ସହୁ ।
ଅବସେ — ଜଦନୂର୍ଯ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଏତେବେଳେ—ଦେ. ଅ—ଏ ସମୟରେ; ବର୍ତ୍ତମାନ—Now.
Etebele
ଅତବେଳାୟ
ଅବ

ଏତେମାତ୍ର—ଦେ. ଅ—ଏତେକ ମାତ୍ର (ଦେଖ)
Etemātra — Eteka mātra (See)

ଏତେସର୍—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ସଦୃଶ)—୧ । ଏପର ଅବସ୍ଥା—
Etesari — 1. Such condition; this predicament
ଏମନ — ଉତ୍ତ ଉତ୍ତ ନୂତନ ସେ ଏବ ଅସ୍ୱାପର
ଏସା — ଦୁଃ କୃଷ୍ଣକଥଃ ହୋଇଲ ଏତେ ସର୍ ।
ଖାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୨ । ଏହି ପ୍ରକାରେ; ଏହିପରି; ଏସନ—2. Thus.
ଦେ. କି. ବିଶ—ଏରୂପେ; ଏହିପରି—
Thus; in this light.
ଦେ. ବ—ଏତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥା
This state or condition.
ଦେଢ଼େ ପୀରତ ପାଶୋର, ଜଂଶାଭାବର; ବହୁଲୁ ଯା ଏତେ ସର୍ ।
ଜବନୂର୍ଯ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଏତାଦୃଶ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ—
2. Of such a condition.
୨ । ଏଡ଼େବଡ଼—2. So large.
ଟାଟୁଣର ମହଦଳେ, ଛନ୍ତୀ ସାର୍ଯ୍ୟବଳେ
ସୁରକ୍ଷିତ ଆର୍ଯ୍ୟ ଦେଶେ ଦୁଃଖ ଅଜାତ ଏତେସର୍—
ବ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ର ।

ଏତେସର କର୍—ଦେ. କି. ବିଶ—ଏତେସର (ଦେଖ)
Etesari kari — Etesari (See)
ଯେନଇ ମୁଁ ଏତେ ସର କର୍—ଜବନୂର୍ଯ. ଉଶେ ସାରଙ୍ଗ୍ୟ. ଚ. ଗୀତ ।

ଏତେସରକି—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ଏହି ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Etesariki — 1. To this condition.
୨ । ଏତାବତ୍; ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
2. Upto or till today.
୩ । ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—3. So long.
୪ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—4. Up to this.

ଏଥ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅତ୍ର)—୧ । ଏଠାକୁ—
Etha — 1. To this place; hereto
ହେଥା — ଉଳ ସଙ୍ଗି, ସ୍ୱଧକା ବଜସ୍ୱ କର ଏଥ—ପ୍ରାତୀ, ଉସବାଦ୍ଧ୍ୟ ।
ଯାହାଁ ୨ । ଏଠାରେ; ଏଥିରେ—2. Here; herein.
୩ । ଏଥିର— 3. Of this.
ସଞ୍ଚତି ନ ପାଇ ପ୍ରତ୍ର ଏଥ ମହ୍ମା—ପ୍ରାତୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜସ୍ୱ ।

ଏଥକୁ— ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅତ୍ର)—୧ । ଏଠାକୁ—
Ethaku — 1. To this place; hereto.
ହେଥାକେ — ଦୁଃଖ ହୋଲେ ସୁଖ ଏଥକୁ ନୁହେ ସର୍ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାପ୍ରଭୁ. ବନ ।
୨ । ଏଥିକୁ; ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ; ଏ ବିଷୟରେ—2. In this connection, regarding this matter.
୩ । ଏଥିପାଇଁ; ଏଡ଼ାପାଇଁ—3. For this; therefore; wherfore; this being so.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈଁ	ଋଁ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇପ୍	ଈଃ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ	ଯ	ଷ	ଟଂ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଏଥର—ଦେ. ଅ—୧ । ଏହି ଥରେ ମାତ୍ର—1. This once.
Ethara ୨ । ଏହି ଥର; ଏହି ବାର—2. This time
ଏଇବାର ବଧାତା ଲଙ୍ଘଇ ଏଥର ଏ ଥର ଭସୁକ ଗଲ ତା ଅଙ୍ଗେ ।
यहबार ଉତ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।
୩ । ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏବେ—3. Now
୪ । ଅତଃପର; ବର୍ତ୍ତିକ—
4. Henceforth; henceforward.

ଏଥରକ—ଦେ. ଅ—ଏଥର (ଦେଖ)
Etharaka Ethara (See)

ଏଥରକୁ—ଦେ. ଅ—ଏଥର (ଦେଖ)
Etharaku Ethara (See)

ଏଥି—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ. (ସଂ. ଅତ୍ର)—୧ । ଏଠାରେ—1. Here.
Ethi ବୈଥିଲୀ ଖୁଡସ ଯେବେ ତେ ତୁଥଇ ଏହି ବନପୁ ସ୍ତ୍ର ।
ଏତେ ରଘାନ.ଥ—ମହାଯାଗ ।
यहाँ ୨ । ଏଥିରେ—2. In this
ଅଟେ ଜଗେନସ୍ୱ ସନ୍ଦେହ ଏଥି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଏଥିକ - ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଅତ୍ର)—
Ethiki ୧ । ଏ ବିଷୟକୁ—1 To this.
ଏତେ ୨ । ଏ ବିଷୟ ପାଇଁ; ଏଥିପାଇଁ—2. For this.
इसका ପୁଣି କାଇ ତାହାକୁ ଯୋଗାଇବ ବର
ବରବ ଏଥିକ କରିବ ସ୍ୱୟମ୍ବର । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୩ । ଏ ବିଷୟରେ—3. In this matter.
୪ । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ—4. In this connection.

ଏଥିକ ଗ୍ରହିଁ—ଦେ. ଅ—ଏ ବିଷୟକୁ ବିଚାର କରି—
Ethiki chāhiñ In consideration of this.
ଏଥିକ ଗ୍ରହିଁ ଯେଉଁ କଥା ହେବ ଉଲ
ଚାହା କର ହେ ଏବେ ବସି ଯୋଜପାଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି

ଏଥିକ ପ୍ରତ—ଦେ. ଅ—ଏହା ଅପେକ୍ଷା—Than this.
Ethiki prati ବଦ ଯା କରେ ମୃଗକୁ ଧୁତ.....
ଏଚ୍ଛେ ଏଥିକ ପ୍ରତ ଲଉକ କାତ ମରବା ଭଲ ଯେ ।
इससे ଘାନକୃଷ୍ଣ—ଉତ୍ତରଯୋଳ ।

ଏଥିକୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ଅ—ଏଥିକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ethiku etc Ethiki etc (See)

ଏଥିପାଇଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏ କାମନ୍ତେ—
Ethipāiñ 1. For this.
ଏଇଜନ୍ୟେ ୨ । ଏ ହେତୁରୁ—
इसलिये 2. Therefore; for this reason;

ଏଥିପାଇଁକ—ଦେ. ଅ—ଏଥିପାଇଁ (ଦେଖ)
Ethipāiñki Ethipāiñ (See)

ଏଥିରୁବଳ—ଦେ. ଅ—ଏଥୁବଳି (ଦେଖ)
Ethirubali Ethubali (See)

ଏଥିଲାଗି—ଦେ. ଅ—ଏଥିପାଇଁ (ଦେଖ) .
Ethilāgi Ethipāiñ (See)

ଏଥୁ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ. (ସଂ. ଅତ୍ର) ୧ । ଏ ବିଷୟରୁ—
Ethu 1. From this.
ଏଥିକେ ଏଣୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଜଡ, ଏଣୁ ଏହ ଅନେକ ଦୁଲର ।
इससे ରୂପଗ. ଦ୍ରୋପଗାସ୍ତୁତ ।
୨ । ଏଠାକୁ—2. To this place.
ସେ କାରଣୁ ଦେଖିବାକୁ ଥସିଥନ୍ତୁ ଏଥୁ । ବଶ୍ୱନାଥ. ବଦ୍ଭୁତ୍ତମାସ୍ୱଣ ।
୩ । ଏହାଠାରୁ—3. From this place; hence.

ଏଥୁଅନନ୍ତରେ - ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—ଏ ହେତୁରୁ—After this
Ethuanantare ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରସ, ଶୁଣହେ ମାତୁର୍ଣା ଦେଶ ।
ଅନନ୍ତର ଉତ୍ତ. ଘଳଶ୍ୟବଗ ।
इसकेपिछे

ଏଥୁଅନ୍ତରେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—ଏଥୁଅନନ୍ତରେ (ଦେଖ)
Ethuantare Ethuanantare (See)

ଏଥୁଅନ୍ତେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—ଏଥୁଅନନ୍ତରେ (ଦେଖ)
Ethuante Ethuanantare (See)

ଏଥୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏଥୁ (ଦେଖ)
Ethuñ Ethu (See)

ଏଥୁଁବଳି—ଦେ. ଅ—ଏଥୁବଳି (ଦେଖ)
Ethuñbali Ethubali (See)

ଏଥୁବଳି—ଦେ. ଅ—ଏହା ଅପେକ୍ଷା; ଏଥିକ ପ୍ରତ; ଏ ବିଷୟରୁ ଅଧିକ—
Ethubali More than this.
ଏଚ୍ଛେ ବେଶି
इससे बढ़कर

ଏଥେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—୧ । ଏଥିମଧ୍ୟରେ; ଏଥିରେ—1. In this.
Ethe ୨ । ଏଠାରେ—2. In this place.
ଏତେ ବଶେ ମୋତ ଅନେକ ପୁରୁଷ ଏଥେ ଗଲ ।
इसमे ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।
୩ । ଏହାଦ୍ୱାରା—3. By this; with this
୪ । ଏଠାକୁ—4 To this place.

ତୁଚ୍ଛା ଯେ ବୋଇଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ଏଥେ ଅସିଥିଲେ ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ପୁଂ ।

ଏଥେଁ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—ଏଥେ (ଦେଖ)
Ethen Ethe (See)
ଏବେଁ ନାହିଁ ଜନ୍ମ ତଣା—ନଜଭତ୍ତଗୀତ. ଶମ୍ଭୁ ।

ଏଡ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍+ଦିଶ୍)—
Edi ୧ । ଏଣେ; ଏଦିଗରେ—1. In this side.
(ସେଦ—ବିଘଗ୍ଧତ) ୨ । ଏଠାରେ— 2. Here.

ଏଡଚସେଡ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ଏଣେତେଣେ; ଇତସ୍ତତଃ—
Edisedi Here and there.

ଏଧ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—To increase.
Edha (root)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୫ ଚତୁର୍ଥ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁଇଟି ଚଳିତ ନିୟମ ଦିଆଯାଇଛି । ଅତଏବ ୫ ଟା, ୬ ଚତୁର୍ଥ ନିୟମ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକରେ ସେମାନେ ଏ ଦୁଇପ୍ରକାରରେ ନିଜର, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାର୍ଥ ଅଧିକାରୀ ଚତୁର୍ଥ ଅପେକ୍ଷା ୬ ଟା ୫ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକାକୁ ଦେଇ ଥିଲା :— 'ଘର'ର ନିୟମରେ 'ଗାଈ' ଗୋଟିକୁ; 'ବୃକ୍ଷ' ର ନିୟମରେ 'ବୃକ୍ଷ' ଦେଇଦେବେ; 'ଭକ୍ଷ୍' ର ପାଇଁରେ 'ବକ୍ଷ୍' ଦେଇଦେବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଜ୍ଞ' ଦେଇଦେବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଲ୍ବତ୍ତ' ଦେଇଦେବେ

ଏଧ—ସଂ. ବ (ଏଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କରଣ ଅ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନି ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ।)—
Edha
୧ । ଇନ୍ଧନ; ଜାଳ; ଜାଳଣୀ କାଠ—1. Fuel.
୨ । କୁଟା; ଶୁଖିଲା ଘାସ—2. Straw; dry grass.

ଏଧମାନ—ସଂ. ବଣ. (ଏଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + ଆନ (ଶାନଚ୍)]—
Edhamāna
(ଏଧମାନା—ସ୍ତ्री)
୧ । ବର୍ଦ୍ଧମାନ; ବଢ଼ୁଥିବା—1. Increasing
୨ । ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—2. Augmented; increased.

ଏଧସ୍—ସଂ. ବ. (ଏଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କରଣ. ଅସ୍; ଯାହା-ଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନି ବୃଦ୍ଧି ପାଏ)—ଏଧ (ଦେଖ)
Edhas
Edha (See)

ଏଧା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ्री. (ଏଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + ଅ + ସ୍ତ्री. ଆ)—
Edhā
୧ । ବୃଦ୍ଧି; ଉପଚୟ—1. Increase.
୨ । ସମୃଦ୍ଧି—2. Prosperity.

ଏଧାପେ—ଦେ. ଅ—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହିକ୍ଷଣି—
Edhāpe
ଏଦଫା
ଇସଦଫା
1. Just now; immediately.
୨ । ଏଥର—2. This time

ଏଧିତ—ସଂ. ବଣ. (ଏଧ ଧାତୁ=ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Edhita
୧ । ବର୍ଦ୍ଧିତ; ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ—
1. Increased; augmented.
୨ । ବିସ୍ତାରିତ—2. Spread.
୩ । ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ—3. Burning.

ଏନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର). ସ୍ତ्री. ପ୍ରତ୍ୟୟ—ସ୍ତ्रीଲିଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟୟ—
En
Feminine inflection.
(ଯଥା—ଉଖାରେନ୍=ଉଖାରୁଣୀ, ବଇଗ୍‌ଗେନ୍=ବଇଗ୍‌ଗିଆଣୀ, ବାବାଜଆଣୀ, ମାତାଙ୍ଗୀ ।)

ଏନ୍‌କୋର—ବୈଦେ. ଅ. (ଇଂ. ଏନ୍‌କୋର୍)—ରଙ୍ଗାଳୟରେ କାହିଁକି ଅଭିନୟ ଦେଖାବେଳେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଲଗିବା
Enkor
ଏନକୋର
ଏନକାର
ଅଭିନୟର କୌଣସି ଅଂଶ ବା କୌଣସି ଗୀତକୁ ଆଉଥରେ ବୋଲିବା ପାଇଁ ଅଭିନେତା ବା ଅଭିନେତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶକ-ମାନଙ୍କର ସମ୍ବୋଧନ—Encore.

ଏନଃ—ସଂ. ବ. (ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଅସ୍; ମନୁଷ୍ୟ ଯାହା ଯୋଗୁଁ ଅଧୋଗମନ କରେ)—
Enaḥ
୧ । ପାପ—1. Sin
୨ । ଅପରାଧ—2. Crime.
୩ । ନିନ୍ଦା—3. Blame.

ଏନସ୍—ସଂ. ବ—ଏନଃ (ଦେଖ)
Enas
Enaḥ (See)

ଏନ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) କି. ବଣ. (ଭୁଲ. କେନ୍ତା
Entā
=ଏଥର; ସେନ୍ତା=ସେଥର; ଯେନ୍ତା=ଯେଉଁଥର)—
(ସେନ୍ତା—ତଥାପ୍ରତ) ୧ । ଏପରି; ଏଭଳି—1. Such-like.
୨ । ଏମନ୍ତ—2. Thus.
(ଯଥା—ଏନ୍ତା କରୁ ବୋ=ଏଥର ଭର ଦେ ।)

ଏନ୍ତୁର୍ଡ଼ି—ଦେ. ବ—ଅନ୍ତୁର୍ଡ଼ି (ଦେଖ)
Enturḍi
Anturḍi (See)

ଏପଟ ସେପଟ—ଦେ. ଅ—ଏପାଖ ସେପାଖ—
Epaṭa sepaṭa
इदिग उदिग
अरया परया
On this side and the other; right and left.

ଏପରକାର - ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ପ୍ରକାର)—ଏଭଳି; ଏପରି—
Eparakāra
Such; this kind of.

ଏପରା – ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ପ୍ରକାର)—୧ । ଏଭଳି ଭୁଲ—
Eparā
1. Such.
୨ । (ଭଲ ଅର୍ଥ) ଏପରି ଉତ୍ତମ—2. So good.

ଏପରି –ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ପ୍ରକାର)—
Epari
ଏଇମତନ
ଏସା
୧ । ଏହି ପ୍ରକାରେ—1. Thus; in this way; so.
୨ । ଏଭଳିଆ—2. Similar.

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏହି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Eparjyanta
ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଅବତକ
1. Upto this time; hitherto; up till now.
୨ । ଏତେଦୂର ଯାଏ—2. So far; thus far.

ଏପାର୍—ଦେ. ବ—୧ । ଏହି କୂଳ—
Epār
ଏପାର
ଇସପାର
1. This shore; this bank (of the river
୨ । ଏପାଖ—2. This side.

ଏପାଲି—ଦେ. ଅ—୧ । ଏବେ—1 Now.
Epāli
୨ । ଏଣିକି—2. Henceforth.
୩ । ଏଥରକ—3. This time.

ଏପାଲିକ—ପ୍ରା. ଅ—ଏପାଲି (ଦେଖ)
Epāliki
Epāli (See)

ଏପିଡେମିକ୍—ବୈଦେ. ବଣ (ଇଂ. ଏପିଡେମିକ୍)—
Epidemic
ଏପିଡ଼େମିକ
ଏପିଡିମିକ
ସଂକ୍ରାମକ (ରୋଗ)—Epidemic.
ବ- ଓଆଁ ରୋଗ—Epidemic disease.

ଏପ୍ରକାର—ଦେ. ଅ (ସଂ ଏତତ୍ପ୍ରକାର)—ଏଭଳି—
Eprakāra
Such; this kind of.

ଏଫେଲ୍ ଟାୱାର—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଏଫେଲ୍ ଟାୱାର୍)—
Ephel ṭāwār
ଫ୍ରାନ୍ସର ରାଜଧାନୀ ପାରିସ୍ ନଗରରେ ଥିବା ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତମ୍ଭ—Effel Tower.
[ଦ୍ର—ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଉଠିବା ପାଇଁ ଓ ଚଳନ୍ତି ଉଠାସିଢ଼ି lift) ଅଛି । ଏହା ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବହୁଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଯାଏ ।]

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ତ୍ତ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ଋ	ଲୃ	ଯୈ,	ଅକାରାନ୍ତବର୍ତ୍ତ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତଦ୍ଭବଦ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଏ	ନ୍

ଏବ—ଅ.ଅ (ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ବ)—ଅଙ୍ଗୀକାର, ଅବଧାରଣ, ଉପମା, ସ୍ପଦୁଶ୍ୟ, ଉତ୍କର୍ଷ ଓ ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ ଅବ୍ୟୟ) ଃ—
Eba A particle used like the English 'Too'

ଏଖନ ଦେ. ବ (ଭୁଲ. ଆ. ଅବ୍)—ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ—
अब The present.

[ଦ୍ର—ଏବ ସଙ୍ଗେ ଦ୍ୱିତୀୟା, ପଞ୍ଚମୀ ଆଦ ବଦ୍ଧକ୍ତିର ରୂପଯୋଗ କରିଯାଏ; ଯଥା—ଏବକୁ. ଏବଠୁଁ, ଏବେ, ଏବକା,ଏବକାର]

ଏବଁ—ଦେ. ଅ—ଏବହୁଁ (ଦେଖ)
Ebauñ Ebahuñ (See)

ପ୍ରା.—(ସଂ. ଏବ) – ଏବ (ଦେଖ)
Ebaṁ (See)

ଏବଂ—ସଂ. ଅ (ସଂ. ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ବମ୍)—
Ebaṁ ଏପ୍ରକାର; ଏତାଦୃଶ; ଏହିପରି—
In this manner.
ଦେ. ଅ. ଓ, ଆଉ—1 And, also.

ଏବଂଚ—ସଂ. ଅ—**ଅଉର** ମଧ୍ୟ—
Ebaṁcha And also.

ଏବଂପ୍ରକାର—ସଂ. ବଣ—ଏବବିଧ; ଏପରି—
Ebaṁprakāra Of this kind; such.

ଏବଂବିଧ—ସଂ. ବଣ (ଏବଂ=ଏହିପରି+ବିଧ=ପ୍ରକାର)—
Ebaṁbidha ଏପରି; ଈଦୃଶ; ଏହିରୂପ; ଏପ୍ରକାରର—
Of this kind or nature; such.

ଏବଂଭୂତ—ସଂ. ବଣ (ଏବଂ=ଏହିପ୍ରକାରେ+ଭୂତ=ହୋଇଥିବା)—
Ebaṁbhūta ଏହିପ୍ରକାର; ଈଦୃଶ; ଏପରି—
(ଏବଂଭୂତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Of this kind or nature; such.

ଏବକା—ଦେ. ବଣ—ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟର; ଆଧୁନିକ—
Ebakā Belonging to the present time; modern.
अबका (ଯଥା—ଏବକା ଟୋକା)

ଏବକାର—ଦେ. ବଣ—ଏବକା (ଦେଖ)
Ebakāra Ebakā (See)

ଏବକାଲ—ଦେ. ବ—ଏବ (ଦେଖ)
Ebakāla Eba (See)

ଏବକାଲକୁ—ଦେ. ଅ—ଏବେ (ଦେଖ)
Ebakālaku Ebe (See)

ଏବକାଳର—ଦେ. ବଣ—ଏବକା (ଦେଖ)
Ebakālara Ebakā (See)

ଏବକୁ—ଦେ. ଅ – ଏବେ (ଦେଖ)
Ebaku Ebe (See)

ଦୃଗାଇ ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣିଛ ଏବକୁ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଏବକୁଏବେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ—
Ebakuebe 1. Instantaneously; in no time.
ଦେଖତେ ଦେଖତେ ୨ । ଦଣ୍ଡାଉ—2. At once
फौरन

ଏବଠୁଁ—ଦେ. ଅ—ଆଜଠାରୁ; ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ—
Ebaṭhuñ From this time; henceforth.
ଏଖନଥିକେ
अबसे

ଏବତକ୍—ଦେ. ଅ—ଆଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଅବଦ୍ଧକ; ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ebatak Up to date; up till now
ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
अबतक,

ଏବଯାଏ—ଦେ. ଅ—ଆଜଯାଏ; ଏବଦ୍ଧକ; ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ebajāe Up till now.

ଏବର—ଦେ. ବଣ—ଏବକା (ଦେଖ)
Ebara Ebakā (See)

ଏବହୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏବଠୁଁ (ଦେଖ)
Ebahuñ Ebaṭhuñ (See)

ଏବାଗିର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଇବାଗିର୍ (ଦେଖ)
Ebāgir Ibāgir (See)

ଏବାଗେ—ଦେ. ଅ.—ଏହି ପ୍ରକାରରେ—
Ebāge In this manner thus.
ଏରକମ
इसढ़बसे

ଏବାର—ଦେ. ଅ—ଏହି ଥରକ—
Ebāra This time; this once.
ଏବାର ଏବାର ରଖ ମୋ ମଙ୍ଗଳା
इसबार କୃଷ୍ଣ ଯେ ବନସ୍ତେ ତନସ୍ତ । ରୂପଚ. ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରାମୃତ ।

ଏବାରକ—ଦେ. ଅ—ଏବାର (ଦେଖ)
Ebāraka Ebāra (See)

ଏବାରତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. ଇବାରତ୍) (ଉତ୍ତରଥ ଘଞ୍ଚା)—
Ebārat କୌଣସି ଦଲିଲର ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ—
ଏବାରତ The text of a document;
इबारत the recitals in a document.

ଏବାଲିସ୍—ଦେ. ବ. (ଇଂ. ଆବଲିସ୍)—
Ebālis କୌଣସି ବିଷୟର ସ୍ଥଗିତକରଣ ବା ବନ୍ଦକରଣ—
ଏବାଲିସ Abolition.
इबालिस

ଏବିଧି—ଦେ. ଅ.—ଏପରି—
Ebidhi Like this.

ଏବୁକୁ—ପ୍ରା. ଅ—ଏବେ (ଦେଖ)
Ebuku Ebe (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରାନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଅ'ନ୍ତ ଶବ୍ଦର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦେଦ ରଖା ହୋଇଛି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଚରେ ନେବେ ଏ ଭଳାକୋଉରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାସ୍ଥାନେ ଦିଆଯିବ ନିମନ୍ତେ ୨ ବା ୧ ଅକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଚରେ ଦେଖାଯାଇ ଥିବା ସ୍ଥାନ ସୂଚାଯାଇଛି । ଯଥା :— 'ଗାତ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାହ' ସୋଚରେ 'ରୂଢ଼' ର ନିମନ୍ତେ 'ରୂଢ଼' ଦେଖିବେ 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଜବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍‌ବତୁ' ଦେଖିବେ

ଡାକଲେଣି ସଙ୍ଗୀ ଦେଇଥିଲ ଋଣି ଏବୁଲୁ ଏଉକ ଦୋହ ବୋଲୁଣା
ଜଗନ୍ନାଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ଏବେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଆଜିକାଲି; ବର୍ତ୍ତମାନ—
Ebe 1. In the present time; now a days
ଏଖନ ୨ । ଅଲ୍ପଦିନ ହେଲା—2 Lately; recently.
ଅତ୍ର ୩ । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—3. Just now; at this moment.
୪ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ—4. Presently; in no time.

ଗାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି; ଏହିମାତ୍ର—
Immediately.

ଏଭଳି—ଦେ. ଅ—ଏପରି ଏବଦ୍ଭୂତ—
Ebhali Like this.
ହେନ; ଏରକମ
ऐसा

ଏଭଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏହି ପ୍ରକାରର—
Ebhaliā Of this kind; such.
ଦେ. ଅ—ଏଭଳି (ଦେଖ)
Ebhali (See)

ଏଭଳିକା—ଦେ. ବିଣ ଓ ଅ—ଏଭଳିଆ (ଦେଖ)
Ebhalikā Ebhaliā (See)

ଏଭଳିକିଆ—ଦେ. ବିଣ ଓ ଅ—ଏଭଳିଆ (ଦେଖ)
Ebhalikiā Ebhaliā (See)

ଏଭିତରେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ—
Ebhitare 1. In this.
ଏରମଧ୍ୟେ; ଏରଭିତରେ ୨ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ—
इसकाविचमे 2. In the meantime.

ଏବେ— ଗାଦେ. (ଜାଖପୁର) ଅ—ଏବେ—
Ebhe Now; at present.

ଏମତ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ ଓ ମତମ୍)—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emata Emanta (See)

ଏମତି—ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emati Emanta (See)
(ସେମତି—ବିପରୀତ)

ନ ପାଇବା ସବାଗୁଁ କହୁଲୁ ଏମତ । କୃଷ୍ଣଦି୍ର. ମତ୍ତ ଦ୍ରଉଡ.ଅଦ ।

ଏମତିକା—ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Ematikā Emanta (See)
(ସେମତିକା—ବିପରୀତ)

ଏମତେ—ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emate Emanta (See)

ଶତ୍ରୁଧର-ପଦେ ବର ଦ୍ରଷା ଯୁବା କଲ ଏମତେ ।
ପଥନାଥ. ଦ୍ରଷା ।

ଏମନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ମତମ୍)—
Emanta ଏତାଦୃଶ; ଏଭଳି; ଏପରି—
ଏମତଁ; ଏମନ Such; like this.
ऐसा

ତେମନ୍ତ; ତେମନ୍ତ } ବିପରୀତ ଦେ. ଅ — ଏହି ପ୍ରକାରରେ; ଏପରି-ଭଳିରେ — Thus; in this way.

ଦେବତାଙ୍କ ଏମନ୍ତ ବହୁଳେ କଳାଜର । ବୃନ୍ଦାବନ ଦି୍ର. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଏମନ୍ତ —ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emanti Emanta (See)

ଏମନ୍ତକା—ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emantikā Emanta (See)

ଏମନ୍ତେ—ଦେ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emante Emanta (See)

ଏମାନ—ଦେ. ସର୍ବ. ବହୁବଚନ— (ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ ପ୍ରତି) ଏ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ବା ବିଷୟ—
Emāna These (things or matters)
ଏରା
ये; इन

ଏମାନନ୍ତ— ଦେ. ସର୍ବ. ବହୁବଚନ (କର୍ମକାରକ; ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଯୋଗ).
Emānanta ଏମାନଙ୍କୁ—To these

ଆଉବ ଦାର୍ଘକୁ ବେଳେ ଏମାନନ୍ତ ସେନ—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବଣ୍ଡିତ ।

[ଦ୍ର— 'ଙ୍କୁ' ସ୍ଥଳରେ 'ନ୍ତ' ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଯୋଗ; ଯଥା—ଆମ୍ଭଙ୍କୁ = ଆମ୍ଭନ୍ତ; ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ = ତୁମ୍ଭନ୍ତ]

ଏମାନେ—ଦେ. ସର୍ବ ବହୁବଚନ (ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ)—
Emāne ଏ ମନୁଷ୍ୟମାନେ—These (persons).

ଏମାରତ୍—ବୈଦେ. ବି (ଆ. ଇମାରତ୍)—୧ । ଦୋତାବୁଡ଼; ପକ୍କା—
Emārat 1 Pucca structure.
ଏମାରତ ୨ । ଅଟ୍ଟାଳିକା—2. Palatial building.
ईमारत

ଏମାରମଠ—ଦେ. ବି— ପୁଣ୍ଡ ବଡ଼ ଦେଉଳ ନକଝସୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାମାନୁଜ-
Emāramaṭha ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ମଠ— Name of a Maṭha at Puri.

[ଦ୍ର—ଏହା ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରତିରକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ରାମାନୁଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ରାମାନୁଜ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ସ୍ନେହରେ 'ମନ୍ନାଥ' (ମୋର ନାଥ) ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ତାମିଲ୍ ଭାଷାରେ 'ମନ୍ନାଥର' ଭାଷାନ୍ତର 'ଏମ୍. ପେରୁ ନାମାର' । ରାମାନୁଜ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ନାମରେ ଏ ମଠ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ନାମର ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ସନ୍ନିଶ୍ରଣରେ ମଠର ନାମ 'ଏମାର' ହୋଇଅଛି; ଏ ମଠର ଅନ୍ୟ ନାମ ଶ୍ରୀନିବାସ କୋଟ ଓ ରାଜଗୋପାଲାଚାର୍ଯ୍ୟ ମଠ ।]

ଏମାରହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ଇମାରହାଁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Emārahāṇḍi Imārahāṇḍi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଃ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଷ୍ଟ	ନ୍

ଏମିତ – ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ—ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emiti — Emanta (See)
(ସେମିଦ୍ଧ–ଦ୍ୱଷତ୍ସଦ) [ଦ୍ର—ଭୁଲ. ଟକେମିଦ୍ଧ; ଯେମିଦ୍ଧ]

ଏମିତକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ – ଏମନ୍ତ (ଦେଖ)
Emitikā — Emanta (See
(ଏମିଦ୍ଧକା— ଦ୍ୱଷତ୍ସଦ) [ଦ୍ର— ଭୁଲ. କେମିଦ୍ଧକା; ଯେମିଦ୍ଧକା]

ଏୟା—ଦେ. ସର୍ବ (ସଂ. ଏତଦ୍ :—୧ । ଏହାର; ଏହି ଦ୍ୱଷୟ—
Eyā — 1. This matter.
ଏଇ — ୨ । ଏହାହିଁ—2. This; it is this.

ଏୟାଏ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍+ଯାବତ୍)—ଏହି ସ୍ଥାନ, ଅବସ୍ଥା ବା କାଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—Up to this (place; condition or time).
ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଇସିତକ

ଏୟାକେ—ଦେ. ଅ—ଏ ୟାଏ (ଦେଖ)
Ejāke — Ejāe (See)

ଏୟାବତ—ଦେ. ଅ—ଅଦ୍ୟ; ଅଜ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
Ejābat — Up till now; still; hitherto.
ଏୟାବତ
ଅବତକ

ଏୟାବତ୍କାଲ—ଦେ. ଅ — ଏୟାବତ୍ (ଦେଖ)
Ejābat kāla — Ejābat (See)

ଏ ରକମ—ଦେ. ବି.—୧ । ଏହି ବସ୍ତୁ—1. This thing.
E rakam ୨ । ଏହି ପ୍ରକାରର ବସ୍ତୁ—2. This kind of thing; similar article
ଏରକମ
ଇସରକ୍ମ ଦେ. ବଣ.—ଏହି ପ୍ରକାରର— Of this kind; similar.

ଏରକା— ସଂ. ବି. (ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+ରକ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଗଣ୍ଡି
Erakā — ନ ଥିବା ତୃଣବିଶେଷ; ଶର ଗଛ; (ସନ୍ତୃଣ ଦେଖ)—
A kind of reed-grass.

ଏରକ ବନ – ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଏରକା+ବନ)—ଏରକାତୃଣର ଜଙ୍ଗଲ—A forest of Erakā reeds.
[ଦ୍ର—ଅଷ୍ଟାବକ୍ର ଋଷିଙ୍କ ଶାପାନୁସାରେ ଯଦୁବଂଶର ଧ୍ୱଂସ ହେବା-ନମିତ୍ତ ଯେଉଁ ଲୌହଖଣ୍ଡ ଅଉସ୍ରେଡ ଥିଲା ତ୍ରିମ ତାହାକୁ ଘାଷାଣଗିରିରେ ଘଷିବାରୁ ତାହାର ରେଣୁସବୁ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଲାଗିଲା । ସେହି ରେଣୁରୁ 'ଏରକାବନ' ଜାତ ହେଲା ।
ପୁରାଣ ଅନୁସନ୍ଧେୟ ।]

ଏରକାରବନ୍—ଦେ. ବି.—ଏରକାବନ (ଦେଖ)
Erakārabana — Erakābana (See)
ଏରକାବନ

ଜେ ଦେବ ଲୌହ ଘୋରନ୍ତେ ଜର୍ଜ୍ଜିର ଯେ ଫେନ;
ଉର୍ଦ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ଜାତ ହେଲ ଏରକାରବନ । ସାରଳାମହାଭାରତ, ଆଦ ।

ଏରଙ୍ଗିଆ—ସ୍ତ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.— ୧ । ଅଳଡ଼; ଅବୁଝା—
Erangiā — 1 Unreasonable.
୨ । ଏକବାଗିଆ—2. Headstrong.

ଏରଣ୍ଡ— ସଂ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ଇର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରବା+ଅଣ୍ଡର୍)—ଗବଗଛ; ଜଡ଼ାଟଙ୍କ—
Eranḍa — Castor-oil plant; castor plant; Ricinus Communis.
ଶୁକ୍ଳଏରଣ୍ଡର ଧଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ— ଅମଣ୍ଡ; ଚଡ଼; ଗନ୍ଧବନ୍ଧୁକ; ପଞ୍ଚାଙ୍ଗୁଳ; ବର୍ବ୍ବମାନ; ଘାର୍ଘଦଣ୍ଡ; ବ୍ୟଡମ୍ବକ; ବାଡାର; ଚରୁଣ; ରୁରୁକ; ଗାଲବ; ତ୍ରିପୁଟୀଫଳ; କାନ୍ତ; ଭୁଚ୍ଛତ୍ର, ଶୂଳଶତ୍ରୁ ।
କୃଷ୍ଣଏରଣ୍ଡର ଧଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ— ରୁରୁକ; ଜରୁରୁକ; ରୁରୁ; ବ୍ୟାଘ୍ରପୁଚ୍ଛ; ବାଡାର; ଚଞ୍ଚ; ଜତ୍ରୁନଘତ୍ରୁକ ।
ଓ. ଗବ; ଜଡ଼ା; ଭେରେଣ୍ଡା; ତେଳ-ଭେରେଣ୍ଡା, ରେଡ଼ି
ଅଗଡ
ମ. ଏରଣ୍ଡ ପାରଧମୋଠ୍ୟା; ଗୃଶାବାସ୍ଥକ
ଗୁ. ଏରଣ୍ଡ
ତେ. ଆମୁଡାମୁ; ଆମିଦପୁ
ଫା. ବେଦଂଜୀର୍
ଆ ଖୁରୁବା

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଶୁକ୍ଳ ଓ କାଳ-ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର; ଏହା କୃଷିଜାତ ଗୁଳ୍ମ । ଉଚ୍ଚରେ ୪।୫ ହାତ ବଢ଼େ । ଶୁକ୍ଳଏରଣ୍ଡ ଜାଙ୍ଗଲ, ଜ୍ଞିଷ୍ଣୁବର୍ଗୀୟ, ବୃଷ୍ୟ ଓ ସାରକ । ଏହା ବାତ, ଉଦାବର୍ତ୍ତ, କଫ, ଜ୍ୱର, କାସ, ଉଦରଶୋଥ, ଶୂଳ, ଶ୍ୱାସ, ଅନାହ, କୁଷ୍ଠ, ବ୍ରଣ, ପିତ୍ତ, ପ୍ରମେହ, ବାତରକ୍ତରେ ଉପକାରୀ । ଉକ୍ତ ଏରଣ୍ଡ ଲଘୁ, କଟୁଉତ୍ତିକ୍ତକଷାୟରସ ଓ ବାତ, କଫ, ଶ୍ୱାସ, କାସ, କୃମି, ଅର୍ଶ, ରକ୍ତଦୋଷ, ପାଣ୍ଡୁ, ଭ୍ରମ, ଅଗ୍ନି-ଜନିତ ଉପକାରୀ । ଏରଣ୍ଡତୈଳ କୋଷ୍ଠଶୁଦ୍ଧି କରେ ଓ ପେଟମଗ୍ନ-ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ଅଟେ । ଏରଣ୍ଡ ଫଳ ଅଗ୍ନିଦୀପକ ଓ ଗୁଲ୍ମ, ଶୂଳ, ବାସୁ, ପ୍ଲୀହା ଏବଂ ଅର୍ଶୋରୋଗ-ନାଶକ ।]

ଏରଣ୍ଡତୈଳ – ସଂ.ବି.—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ଏରଣ୍ଡ+ତୈଳ)—ଜଡ଼ାତେଲ—
Eranḍa taila — Castor oil.
ରେଡ଼ିତେଲ
ରେଂଡୀକାତେଲ [ଦ୍ର—ଏ ତେଲ ଖାଇଲେ କୋଷ୍ଠ ଶୁଦ୍ଧି ହୁଏ ।]

ଏରଣ୍ଡା – ଦେ. ବି.—୧ । (ସଂ. ଏରଣ୍ଡ=ଗବଗଛ; ଏଣ୍ଡୋଳ
Eranḍā — ଗବଗଛର ପତ୍ର ଖାଇ ବଞ୍ଚିବାରୁ) — ଏଣ୍ଡି (ଦେଖ)
ଏଣ୍ଡି — 1. Eṇḍi (See)
୨ । ଇରୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
2. Iruṇḍi See)

ଏରଣ୍ଡାଦ୍ୟ ତୈଳ – ସଂ. ବି.—ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ତୈଳବିଶେଷ —
Eranḍāditaila — A medicinal oil; the chief ingredient of which is castor oil.
[ଦ୍ର—ଏହା ଶୂଳ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ।]

ଏରୁଣ୍ଡି —ଦେ. ବି.—୧ । ଏଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Eraṇḍi — 1. Eṇḍi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦତ୍ତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭଅ' ଖୋଜିବେ; 'ବର୍ଣ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'ବନ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଚ୍ଚା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଚ୍ଚା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

୨ । (ସଂ. ଇଦ୍ରକାଳ)—ଇରୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
2. Irundi (See)

ଏରଣ୍ଡିବନ୍ଧ—ଦେ. ବ.—ଇରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ (ଦେଖ)
Eraṇḍibandha Irundibandha (See)

ଏରୁ—ଦେ. ବ.—ଜଳଚର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷିବିଶେଷ—
Erū A kind of acquatic bird.

ଚଲରବେ ଏରୁ ଉଡ଼ଣ ଡୁବରୁ, ଅରଣ୍ୟେ ଗ୍ଲେଡ଼ନ୍ତ ଯେହ୍ନ ଗଡ଼ ଉରୁ ।
ସଥାନାଥ. ଚଇବା ।

[ଦ୍ର—ଏହାର ଶୁଭ୍ର ପକ୍ଷକୁ ସାଇକମାନେ ଟୋପରରେ ଭୂଷଣ-ସ୍ୱରୂପ ଲଗାନ୍ତି । ପୁରୀର ସାଇସାଙ୍ଗରେ ନାଗାମାନେ ଏହାର ପକ୍ଷକୁ ଉଙ୍ଗାଁଇ ଗୋଞ୍ଚଏ ଗୋଞ୍ଚଏ ଦେହରେ ବାନ୍ଧି ଥାନ୍ତି ।]

ଏରୁଆ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏରିଆ)—ଭୂମିର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ—
Eriā Area; dimension of a plot of land.

ଦେ. ବ. (ଜାହାଜ ଖଲ୍ଲସିଙ୍କ ଡାକ)—ଆରିଆ (ଦେଖ)
Āriā (See)

ଏରୂପେ ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବଣ—ଏରୂପେ (ଦେଖ)
Eripe Erūpe (See)

ଏରୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ.—ଇରୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Eruṇḍi Iruṇḍi (See)

ଗୁରୁଣ୍ଡି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଏରୁଣ୍ଡି ଉପରେ ମାଧବ ବସିଛନ୍ତି ଯାଇ । ମଧୁସୂଦନ. ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ ।

ଏରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ—ଦେ. ବ.—ଇରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧ (ଦେଖ)
Eruṇḍibandha Irundibandha (See)

ଏରୂପ—ଦେ. ବଣ.—ଏବମ୍ବିଧ—Such.
Erūpa

ଏରୂପ; ଏମନ କ୍ରି. ବଣ.—ଏ ପ୍ରକାରେ—
वैसा; एसा Thus

ଏରୂପେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ରୂପ)—ଏ ପ୍ରକାରେ—
Erūpe Thus; in this manner.

ଏମନ ତୁମ୍ଭେ ଉଭାଁରୁ ଗୁଡ଼ ଦଉଛ ଏରୂପେ ।
ବୈଁସା କୃଷ୍ଣଚି. ମହାଭାରତ ।

ଏଁରେ—ଦେ. ଅ.—ସମ୍ବୋଧନ (ସଂ. ହେ; ରେ)—
Ere (ଡାକବାର ଶବ୍ଦ) ହେ—Interjection used in calling; oh!

ଏରେ ଏରେ—ଦେ. ଅ.—ଏରେ (ଦେଖ)
Ere ere Ere (See)

ଡାକେ ଗଉଡ଼ ହେ ନାମ ଧର,
ବତ୍ସା ଦେତାର ହେ ଏରେ ଏରେ ଜରା ଭୁଜବଦ୍ଦାର ।

ଏରେଣ୍ଡା—ଗ୍ରା. ବ—ଏଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Ereṇḍā Eṇḍi (See)

ଦେ. ବ—ଇରୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Iruṇḍi (See)

ଏରେଣ୍ଡି—ଗ୍ରା. ବ—ଏରେଣ୍ଡା (ଦେଖ)
Ereṇḍi Ereṇḍā (See)

ଏରୋଡ୍ରୋମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ) ଏରୋପ୍ଲେନ୍ ରହିବାର ଯାଗା ବା ଷ୍ଟେସନ—Aerodrome.
Erodrom

ଏରୋପ୍ଲନ୍—ବୈଦେ ବ. ଇଂ) ଜଡ଼ାଜାଦ୍ୱାଜ; ବାୟୁରେ ଉଡିବା କଳ—Aeoplane.
Eroplen

ଏର୍ବାରୁ—ସଂ. ବ (ଇର=ସିଞ୍ଚ+ଆରୁ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଉ)—ଇର୍ବାରୁ; କାକୁଡ଼ି—Cucumber.
Erbāru

ଏଲ୍. ଇ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସାଙ୍କେତିକ)—ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂ କଲେଜର ପ୍ରଥମ ବିବାର୍ଷିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ଛାତ୍ରର ଉପାଧି—(a title L E; Licentiate in Engineering.
El. I

ଏଲ୍ ଏ—ବୈଦେ ବ (ଇଂ ସାଙ୍କେତିକ)—(ଆଇ. ଏ ପରୀକ୍ଷାର ପୂର୍ବତନ ନାମ) ଆଇ.ଏ. (ଦେଖ)—Āi E (See)
El. E

ଏଲ୍. ଏମ୍ ଏସ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସାଙ୍କେତିକ)—ପ୍ରଥମ ଭାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାଧି—(a title) L. M. S.
El. Em Es

ଏଲ୍ ଏଲ୍. ଡି—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ସାଙ୍କେତିକ)—ଆଇନ୍‌ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଉପାଧି—(a title) L. L. D.
El. El. Di

ଏଲ୍‌ଗିନ୍—ବୈଦେ. ବ (ନାମ)—ଲର୍ଡ୍ ଏଲ୍‌ଗିନ୍; ଭାରତର ଦୁଇଜଣ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ନାମ—Name of two Governor-Generals of India; Lord Elgin.
Elgin

[ଦ୍ର—ପ୍ରଥମ ଲର୍ଡ୍ ଏଲ୍‌ଗିନ୍—ଜନ୍ମ ୧୮୧୨ ଖ୍ରୀ: ଅ; ଭାରତକୁ ବଡ଼ଲାଟ ରୂପେ ଆଗମନ ୧୮୬୨ ଖ୍ରୀ. ଅ; ଏ ପାଣ୍ଡିତ ଦୋଇ ୧୮୬୩ରେ ଭାରତରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଲର୍ଡ୍ ଏଲ୍‌ଗିନ୍—ପ୍ରଥମ ଲର୍ଡ୍ ଏଲ୍‌ଗିନ୍‌ଙ୍କ ପୁତ୍ରରୁ ଓ ଲର୍ଡ କର୍ଜନଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବଡ଼ଲାଟ । ଏ ୧୮୯୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦଠାରୁ ୧୮୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଶାସନକାଳରେ ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଭାରତରେ ପ୍ଲେଗ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଭୂମିକମ୍ପ ହୋଇଥିଲା ।]

ଏଲ୍‌ଟାଇବା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଲେଉଟାଇବା—
Elṭāibā To send back; to cause to return.

ଏଲ୍.ସି.ଇ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ ସାଙ୍କେତିକ)—ଏଲ୍. ଇ. (ଦେଖ)
El Si. I El. E (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଅ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଜ୍ଞ	ସ	ସ	ଜ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଏଲ— ଦେ. ଜି (ବଙ୍ଗଳୀରୁ ଅନୁକୃତ)—ଆସୁଅଛ—
Ela Comes; is coming.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଯାତ୍ରାରେ କୌଣସି ସ୍ୱାଙ୍ଗଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାତ୍ରା-ସ୍ଥଳକୁ ଆସିବା ଅପଲକ୍ଷରେ ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ—ଯଥା—ଏଲ ଏଲ ଗୋବର୍ ନନା ଏଲରେ ।]

ଏଲଗଜ—ସଂ. ବ—ଚାକୁଣ୍ଡା (ଗଛ) (ଦେଖ)
Elagaja Chākuṇḍā (tree) (See)

ଏଲଗାଏତ୍—ଦେ. ଅ—ଏହାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି—
Elagāet Beginning from this.
ଏନାଗାଦ

ଏଲବାଳୁ—ସଂ. ବ—ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ; ଗନ୍ଧଝୁଲୁକା—
Elabāḷu A kind of scented herb
ଅନ୍ୟ ସ ନାମ—ଏଲବାଳୁକ; ଏଲବାଳୁକା; ତୈଲେୟୁ; ସୁଗନ୍ଧ; ଦୃଢ଼ବାଳୁକ; ଏଲାଳୁ; କପିଛ ପତ୍ର; ଏଲବାଳୁ
ଏଲ୍ଲବା
ତେ. କୁଭୁଳୁଭ୍ରମ୍;
[ଦ୍ର—ଏହା କୁଡ଼ ପରି ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଦେଖିବାକୁ ବକଳ ପରି । ଏହା କଣ୍ଡୁ, ବ୍ରଣ, ବମି, ତୃଷା, କାଶ, ଅରୁଚି, ହୃଦ୍‌ରୋଗ, କଫ, ବିଷ, ରକ୍ତପିତ୍ତ, କୁଷ୍ଠ, ବହୁମୂତ୍ର ଓ କୃମିନାଶକ]

ଏଲବାଳୁକ—ସଂ. ବ—ଏଲବାଳୁ (ଦେଖ)
Elabāḷuka Elabāḷu (See)

ଏଲବାଳୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଏଲବାଳୁ (ଦେଖ)
Elabāḷukā Elabāḷu (See)

ଏଲା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଲ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Elā ଅଲାଇଚ (ଦେଖ)
Alāicha (See)

ଏଲାଇଚ—ଦେ. ବ (ସଂ ଏଲା,—ଅଲାଇଚ (ଦେଖ)
Elāicha Alāicha (See)

ଏଲାକା (ଇତ୍ୟାଦି)— ବୈଦେ. ବ (ଅ. ଇଲ୍ଲକା)—
Elākā (etc) ଇଲ୍ଲକା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ilākā etc (See)
ସେତ ଥଇନରେ ଅଛ ସେଥରେ ଦୌକଥର କଣ ଏଲ୍ଲକା (ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧ)
ଫଙ୍ଗାରମୋହନ. ଛନ୍ନ.ଶଥଠଗୁଣ୍ଠ ।
ଇନ୍‌କମ୍ ଟକସ ଏଲ୍ଲକା (ବହତ) ପିଥାଠାରୁ ଶୁଣି ଏ କଥା କହୁଅଛୁଁ ।
ଫଙ୍ଗାରମୋହନ. ଛନ୍ନ.ଶଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଏଲାଗି—ଦେ. ଅ—ଇଲ୍ଲଗି (ଦେଖ)
Elāgi Ilāgi (See)

ଏଲାଗେ—ଦେ ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍ ଓ ଲଗ୍)—ଇଲ୍ଲଗେ (ଦେଖ)
Elāge Ilāge (See)

ଏଲାଦଗୁଟିକା—ସଂ. ବ—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଔଷଧବିଶେଷ—
Elādiguṭikā (ବଥୁରେ ଅଲାଇଚ ପ୍ରଧାନ ଜିନିଷ)—
A medical preparation.

ଏଲାପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବ.ସ୍ତ୍ରୀ (ଏଲା=ଅଲାଇଚ+ପର୍ଣ୍ଣ=ପତ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—
Elāparṇṇī ଯାହାର ଅଲାଇଚ ପତ୍ର ପରି ପତ୍ର—ଔଷଧିବିଶେଷ; ସାମାନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥି—ଗ୍ରନ୍ଥି (ଦେଖ)
Rāsnā (See)

ଏଲାବାଳୁକ—ସଂ. ବ—ଏଲବାଳୁ (ଦେଖ)
Elābāḷuka Elabāḷu (See)

ଏଲାମ—ଗ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ଆ. ନଲ୍ଲମ୍)—ନଲ୍ଲମ—
Elāma Auction

ଏଲିଜାବେଥ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଐଚ୍ଛିକ ନାମ)—
Elijābeth ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଆକବରଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦିର ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଣୀ—ଏହାଙ୍କ ଶାସନ ଚାଟାଙ୍ଗେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନୀ ଭାରତକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ—
Elizabeth the Queen of England of the sixteenth century.

ଏଲିଭେସନ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଏଲିଭେସନ୍)—ଦେଉଳ, ଘର ବା କୋଠାଥଦ୍ଧକୁ ଏକପାଖରୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଯେପରି ଦେଖାଯାଏ ସେହି କାଗଜ ଉପରେ ତହିଁର ଚିତ୍ର ବା ନକ୍ସା—
ଏଲିଭେସନ୍ Elevation of a building drawn in a map.
[ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ଘରଭଳର ଚିତ୍ରକୁ ପ୍ଲାନ୍, ପାଖର ଚିତ୍ରକୁ ଏଲିଭେସନ୍ ଓ ମଝିରୁ କାଟିଦେଲେ ଯେପରି ଦେଖାଯାଏ ତହିଁର ଚିତ୍ରକୁ ସେକ୍‌ସନ୍ କୋଇଯାଏ ।]

ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ—ବୈଦେ. ବଣ. (ଇଂ. ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ)—ପ୍ରାଥମିକ—
Elimeṇṭarī Elementary.
ଏଲିମେଣ୍ଟାରୀ
ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ

ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ ସ୍କୁଲ୍—ବୈଦେ. ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ଇଂ)—
Elimeṇṭarī skul ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ—Elemeutary school.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ଅପରପ୍ରାଇମେରୀସ୍କୁଲକୁ ଗଞ୍ଜାମର ଦାଯୂର ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ ଏବଂ ମ୍ଲେଅରପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲକୁ ମ୍ଲେଚ୍ଛର ଏଲିମେଣ୍ଟରୀ ସ୍କୁଲ କୋଇଯାଏ ।]

ଏଲିକା—ସଂ. ବ—ଏଲା (ଦେଖ)
Elikā Elā (See)

ଏଲୁକ—ସଂ. ବ—ଏଲବାଳୁ (ଦେଖ)
Eluka Elabāḷu (See)

ଏଲେ—ବୈଦେ. ଗ୍ରା. ବ (ଇଂ)—ଏଲ. ବ (ଦେଖ)
Ele El E (See)

ଏଲେନ୍‌ବର୍ଗ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.) ନାମ—
Elenbarā. ଆରଭର ବଡ଼ଲାଟ; ଲର୍ଡ ଏଲେନ୍‌ବର୍ଗ—
Lord Ellenborough.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ସ୍ଲେଟ୍‌ ଉପର ପୃଷ୍ଠାରେ ୧୦୦ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚଉଠି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷାକରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୬ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିବେ ସ୍ଲେଟ୍‌ରେ ଏ ପୁସ୍ତକରେ ନ ମିଳିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ୬ଟି ୧ ବା ୧ ଚଉଠି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ' ଦେଖିବେ; ନଚେତ୍‌ 'କ' ପାଇଲେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଘ୍ୟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ଏ ଖ୍ରୀ. ଅ ୧୮୪୬ରେ ଭାରତକୁ ବଡ଼ଲାଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବଡ଼ଲାଟ ଲର୍ଡ଼ ଅକ୍ଲାଣ୍ଡଙ୍କ ଅମଲରୁ ଲଗିଥିବା କାବୁଲ୍‌ ଯୁଦ୍ଧ ଏହାଙ୍କ ସମୟରେ ଚରମସୀମା ଓ ଉକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ନ ହେଇଣ୍ଟ ଏ ଭାରତରୁ ଗଲ୍‌ ଗଲେ । ସିନ୍ଧୁର ନବାବଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାଯାଚରଣ କରିଥିବା ଅଯୋଗରୁ ଇଷ୍ଟ୍‌ ଇଣ୍ଡିଅ କୋମ୍ପାନ ଏହାଙ୍କୁ ୧୮୪୫ ଖ୍ରୀ.ଅ.ରେ ପଦଚ୍ୟୁତ କଲେ ।]

ଏଷଣ—ସଂ. ବ. (ଅଂ=ସମ୍ୟକ୍‌+ଇଷ୍‌ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବା+ଅନ)—
Eshaṇa
ଲୌହନିର୍ମ୍ମିତ ବାଣ—Arrow made of iron.

ଏଷଣା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅ+ଇଷ ଧାତୁ+ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Eshaṇā
୧ । ଅନ୍ୱେଷଣ—
1. Searching or seeking.
୨ । ଇଚ୍ଛା; ବାଞ୍ଛା—2. Wish; desire.
୩ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନିକ୍ତି—
3. Goldsmith's balance.

ଏଷଣିକା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଏଷଣ+ଇକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Eshaṇikā
୧ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନିକ୍ତି—
1. Goldsmith's balance.
୨ । ବଣିଅଙ୍କର ନାଗ୍‌ଗୁଡ଼ିଆ ଲୌହଶଳାକା—
2. Goldsmith's probe.
୩ । ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ; ଯହିଁରେ କ୍ଷତର ଗଭୀରତା ନିରୂପିତ ହୁଏ – 3. A surgical probe

ଏଷଣୀ – ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଅ+ଇଷ ଧାତୁ+ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Eshaṇī
ଏଷଣିକା (ଦେଖ)—Eshaṇikā (See)

ଏଷଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+ଅନୀୟ)—
Eshaṇiya
ବାଞ୍ଛନୀୟ—Desirable.

ଏଷିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ତୃ. ୧ମା. ୧ବ.)—ଇଚ୍ଛୁକ—Willing; desirous.
(ଏତ୍‌ତ୍ରୀ – ସ୍ତ୍ରୀ)
Eshitā

ଏଷ୍ଟବ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. (ଇଷ ଧାତୁ=ଇଚ୍ଛା କରିବା+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Eshṭabya
ବାଞ୍ଛନୀୟ—Desirable.

ଏଷ୍ଟା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଏଷିତା (ଦେଖ)
Eshṭā
Eshitā (See)
(ଏଷ୍ଟ୍ରୀ – ସ୍ତ୍ରୀ)

ଏଷ୍ଟିମିଟ୍‌—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ). (ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ଏଷ୍ଟିମେଟ୍‌ (ଦେଖ)
Eshṭimiṭ
Eshṭimeṭ (See)

ଏଷ୍ଟିମେଟ୍‌—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏଷ୍ଟିମେଟ୍‌)—କାର୍ଯ୍ୟଟିକରୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଆନୁମାନିକ ବ୍ୟୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ; କୁଚ—Estimate.
Eshṭimeṭ
ଏଷ୍ଟିମେଟ
ଇଷ୍ଟିମିଟ୍‌

ଏଷ୍ଟେଟ୍‌—ବୈଦେ. ବ—୧ । (ଇଂ ଏଷ୍ଟେଟ୍‌)—ବଡ଼ ଜମିଦାରି—
Eshṭeṭ
1. Estate.
୨ । (ଇଂ. ଷ୍ଟେଟ୍‌)—ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ—2. State.

ଏଷ୍ଟେସନ୍‌—ବୈଦେ ବ. (ଇଂ. ଷ୍ଟେସନ୍‌)- ଷ୍ଟେସନ୍‌ (ଦେଖ)
Eshṭesan
Shṭesan (See)

ଏସ୍ତାହାର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) (ଅଶୁଦ୍ଧ)—ଇସ୍ତିହାର (ଦେଖ)
Estāhāra
Istihāra (See)

ଏସ୍ତାହାରନାମା—ବୈଦେ.ବ. (ଆ) ଅଶୁଦ୍ଧ—
Estāhāranāmā
ଇସ୍ତିହାରନାମା (ଦେଖ)
Istihāranāmā (See)

ଏସ୍‌. ପି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. 'ସୁପରଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍‌ ଅଫ୍‌ ପୁଲିସ୍‌'ର ସାଙ୍କେତିକ)—ପୁଲିସ ସୁପରଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍‌; ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରଧାନ ପୁଲିସ୍‌ ଦାରୋଗ—Superintendent of police.
Es. Pi

ଏସ୍‌ରାଜ୍‌—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ତନ୍ତିବାଦ୍ୟ—
Esrāj
A stringed musical instrument.
ଏସରାଜ
ଏସରାଜ [ଦ୍ର—ଏହା ତିଉଳ ଓ ଲୁହା ତାରଯୁକ୍ତ ବାଦ୍ୟ ଓ ଘୋଡ଼ା ବାଳର କମାଣି ଘସା ହେଲେ ବାଜେ ।]

ଏସ୍‌ରାଜ୍‌ବନ୍‌—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଏସ୍‌ରାଜ୍‌ (ଦେଖ)
Esrājbin
Esrāj (See)

ଏସକାସାତ୍‌—ଦେ. ଅ—ଏଥିପାଇଁ—For this.
Esakāsāt
ଏଜନ୍ୟେ
ଇସବାସ୍ତେ

ଏସକାସୁଁ—ଦେ. ଅ—ଏସକାସ ତ୍‌ (ଦେଖ)
Esakāsuñ
Esakāsāt (See)

ଏସକାସେ—ଦେ. ଅ—ଏସକାସାତ୍‌ (ଦେଖ)
Esakāse
Esakāsāt (See)

ଏସନ ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. —ଏବମ୍ଭୂତ, ଏହିପରି; ଏହିପ୍ରକାରର—
Esana
Such; such like.
ଏହେନ ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି.ବିଣ.—ଏହିରୂପେ; ଏହିପରି; ଏହିପ୍ରକାର—
ଏସା
Thus; similarly.

ଏସନକ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ.—ଏସନ (ଦେଖ)
Esanaka
Esana (See)

ଏସନେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଓ କ୍ରି. ବିଣ—ଏସନ (ଦେଖ)
Esane
Esana (See)

ଏସନେକ—ଦେଁ. ପଦ୍ୟ. ବିଣ ଓ କ୍ରି ବିଣ—ଏସନ (ଦେଖ)
Esaneka
Esana (See)
ଏସନେକ କଥା ଶୁଣି ଅତି ସୁନ୍ଦର—ଗ୍ରାଟି. ନଳଚରିତ ।

ଏସମ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତତ୍‌+ସମ)—ଏପରି; ଏପ୍ରକାର—
Esama
Like this.
ଏସମ ମଣଇ, ପ୍ରସର ସମ ଅନ ନ ଜଣଇ—ଉଷ. ସ୍ତୋତ୍ରସୁଧାକର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟକ୍ଷର	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଓ
୨	ଉ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଏୟ	ଯ	ସ	ଙ୍କ	ଇଅ	ଓ	୍

ଏସର—ଦେ. ଅ.(ସଂ. ଏତଦ୍ ସଦୃଶଂ)—ଏହିପରି—
Esari Thus; like this.

ଏସରିକ – ଦେ. ଅ.—୧ । ଏତେସରିକ (ଦେଖ)
Esariki 1. Etesariki (See)

୨ । ଏସର—2 Being reduced to the condition; thus; like this.

ହେଲନ ସେ ଭଦ୍ରଭଦ୍ରଦଶନା ଏସରିକ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ.କଶୋସ୍ତ୍ର. ଓ. ଗୀତ ।

୩ । ଏ ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—3. Upto this place.

୪ । ଏ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—4 Upto this time

ଏସାକୁତେସା—ଦେ. କି. ବଣ ଓ ବ (ହିନ୍ଦି. ଏସା=ଏସର+ତେସା =ସେସର)—ଏସାତେସା (ଦେଖ)
Esākutesā Esātesā (See)

ଏସାତେସା—ଦେ.କି. ବଣ (ହିନ୍ଦି)—ଏସର ସେସର; ଏ ପ୍ରକାରେ କମ୍ବା ସେ ପ୍ରକାରେ—
Esātesā In this way or that.
ଏସାତେସା
ଏସାତେସା ଦେ. ବ—ଅନିଶ୍ଚିତ ଉତ୍ତର; ଯା ତା ବୋଲି ଚା—
Prevaricating talk; uncertain reply.
(ସ୍ୱଥା—ଏସାତେସା କଥାଇବା; ଏସାତେସା କହିବା ।)

ଏସିଆ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ). (ନାମ)—ଅସିଆ ମହାଦେଶ—
Esiā Asia continent.

ଏସିୟା

ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି)—ଅସିଆଟିକ୍ ସୋସାଇଟି (ଦେଖ)
Esiāṭik sosāiṭi Āsiāṭik Sosāiṭi (See)

ଏସଡ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ.ଏସିଡ୍)—ଅମ୍ଳରସଯୁକ୍ତ ରସାୟନିକ ଦ୍ରବ ବା ବସ୍ତୁ—Acid.
Esid
ଏସିଡ

ଏସୁଁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଏସନ; ଏହି ସନ; ଏ ବର୍ଷ—This year; current year
Esuñ
(ସ୍ୱଥା—ଏସୁଁ ବେଶ୍ ପାଲକ ପଡ଼ିଛି ।)

ଏସୁଁର—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) —ଏସୁଁ (ଦେଖ)
Esuñra Esuñ (See)

ଏସେ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଏସ୍ସେ)—ରଚିତ ପ୍ରବନ୍ଧ —
Ese Essay.
ଏସେ
ଏସେ

ଏସେନ୍ସ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଏସେନ୍ସ)— ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପୁଷ୍ପ-ଅବ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ନିଷ୍କାସିତ ନଯ୍ୟାସ—Essence extracted from sweet smelling articles.
Esens

ଏସୋସିଏସନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ଅସୋସିଏସନ୍ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ସଭା; ସମିତି—Association.
Esosiesan

ଏସ୍କିମୋ—ବୈଦେ ବ (ଇଂ. ଏସ୍କିମୋ)—ଶୀତ ପ୍ରଧାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଉତ୍ତରମେରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ମଂଗୋଲ ଜାତି—The Eskimoes.
Eskimo

[ଦ୍ର – ଏମାନେ ଦୀର୍ଘକାୟ ଓ ବଳିଷ୍ଠ ଶୀତ ସହ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି । ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ ଏମାନେ ଜୀବନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଶୀତପ୍ରଧାନ ଅଞ୍ଚଳ ଗ୍ରୀନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ରୁଷିଆର ଶୀତ-ପ୍ରଧାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଶୀଲ୍ ମାଛିର ମାଂସ, ଧଳା ଭାଲୁକର ମାଂସ, ବଲ୍ଗା ହରିଣର ମାଂସ, ଛମିର ମାଂସ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଖାଦ୍ୟ ।]

ଏସ୍କ୍ୱିମୋ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଏସ୍କିମୋ (ଦେଖ)
Eskwimo Eskimo (See)

ଏସ୍ତାହାର—ବୈଦେ. ବ— ଇସ୍ତିହାର (ଦେଖ)
Estāhāra Istihāra (See)

ଏସ୍ତେହାର—ବୈଦେ. ବ -- ଇସ୍ତିହାର (ଦେଖ)
Estehāra Istihāra (See)

ଏହା—ଦେ. ସର୍ବ (ସଂ. ଏତଦ୍)—ଏ; ଏ ପଦାର୍ଥ—
Ehā This thing
ଇହା; ଏଇ
ଇସ

ଏହାଇଁ—ଦେ. ସର୍ବ (ସଂ. ଏତଦ୍+ହି —୧ । ଏହା ନଶ୍ଚେ—
Ehāiñ 1. This surely.
ଇହାହି ୨ । ଏହା ମଧ୍ୟ—2. This too.
ଯହବାତ

ଏହାଉଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହା ଅପେକ୍ଷା—
Ehāuñ Than this
ଏଚ୍ଛେ ଏହାଉ ଖୁଲଉ ଅଉ କଉ ନ ଦେଖିଉ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ ।
ଇସସେ

ଏହାଘେନ—ଦେ. ଅ—ଏଥିହେତୁରୁ; ଏଥିଲଗି; ଏହିହେତୁରୁ—
Ehāgheni For this; owing to this.
ଏଜନ୍ୟେ
ଇସବାସ୍ତେ

ଏହାଠଉଁ—ଗ୍ରା. ସର୍ବ—ଏହାଉଁ (ଦେଖ)
Ehāṭhauñ Ehāuñ (See)

ଏହାଠୁଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହାଉଁ (ଦେଖ)
Ehāṭhuñ Ehāuñ (See)

ଏହାଠେଇଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହାଠାରେ—
Ehāṭheiñ In this
ଇହାତେ
ଇସମେ

ଏହାତହୁଁ—ଦେ: ସର୍ବ—ଏହାଉଁ (ଦେଖ)
Ehātahuñ Ehāuñ (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ୱତଃ ୧ ତତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ତତ୍ତିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସଥିରେ ଯୁକ୍ତେତ ଲକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଦାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତିତ ଦୀର୍ଘଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡରେ, ସେବେ ଏ ଦୁଆଦୋଷରେ ଜ ଦିବ, ସେବେ ସେହି ଶବ ପାଇଁ ଲଘାକ୍ଷରେ ତହିଁର ବସତ୍ତତ ୨ ବା ୧ ତତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ ଯୋଡବାକୁ ଦେବ । ଲଘା.— 'ଘାଇ' ର ନିଚରେ 'ଘାହ' ଯୋଡରେ; 'ଦୁଅ' ର ନିଚରେ 'ଦଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇରେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇରେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ର ପାଇରେ 'ଅଇବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

ଏହାନ୍ତ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଯୋଗ).ସର୍ବ.—ଏହାଙ୍କୁ—
Ehānta To this man

ଅବଶ୍ୟ ଏହାନ୍ତ ଦାନ୍ତ ଯିବ ସେହ ମାନ୍ତ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଏହାହିଁ—ଦେ. ସବ (ସଂ. ଏତତ୍+ହି)—ଏହାଇଁ (ଦେଖ)
Ehāhiñ Ehāiñ (See)

ଏହାହୁଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହାଠୁଁ; ଏହା ଅପେକ୍ଷା—
Ehāhuñ Than this.

ଏହାହୁଁ ଘନ୍ୟ ମୋତେ ନୁହଇ ବଡ ସୁଖ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଏହି—ଦେ. ସର୍ବ (ସଂ. ଏତଦ୍)—ଏ; ଏଇ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର ବା ସମ୍ମୁଖରେ
Ehi ଦେଖାଯିବା ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
ଏଇ It; this (person or thing).
इस

[ଦ୍ରୁ—'ଏହା' ପଦାର୍ଥକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକର ଏକାଙ୍କୀ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଏହି ମନୁଷ୍ୟ ଓ ବସ୍ତୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକର ଏକାକେ ଜମ୍ବା ଏହି ଶ୍ଲୋକ, ଏହି ବସ୍ତୁ ଏପରି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ଏହିଁକି—ଦେ. ସର୍ବ—ଏଥିକି (ଦେଖ)
Ehiñki Ethiki (See)

ଏହିକ୍ଷଣି—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଏତତ୍କ୍ଷଣ)—୧ । ଏହି କ୍ଷଣରେ—
Ehikshaṇi 1. At this moment
ଏଖୁନି ୨ । ବର୍ତ୍ତମାନ—2. Just-now;
ଅଭି immediately.

ଏହିକ୍ଷଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehikshaṇikā Ehikshaṇi (See)

ଏହିକ୍ଷିଣି—ଗ୍ରା. ଅ.—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehikshiṇi Ehikshaṇi (See)

ଏହିକ୍ଷିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehikshiṇikā Ehikshaṇi (See)

ଏହିଘେନ—ଦେ. ଅ—ଏହାଘେନ (ଦେଖ)
Ehigheni Ehāgheni (See)

ଏହିଚ୍ଛକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehichhikā Ehikshaṇi (See)

ଏହିଚ୍ଛିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehichhiṇi Ehikshaṇi (See)

ଏହିଚ୍ଛିଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehichhiṇikā Ehikshaṇi (See)

ଏହିଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehichhuṇi Ehikshaṇi (See)

ଏହିଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehichhuṇikā Ehikshaṇi (See)

ଏହିଟା—ଦେ. ସଙ୍କ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ଏହି; ଏ—
Ehiṭā This

ଏହିଟି—ଦେ. ସଙ୍କ. (ଆଦରାର୍ଥକ —ଏହି; ଏ—
Ehiṭi This

ଏହିଠଁ—ଗ୍ରା. ସର୍ବ—ଏହିଠାଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhauñ Ehiṭhuñ (See)

ଏହିଠା—ଦେ. ସର୍ବ. (ସଂ. ଏତତ୍+ସ୍ଥାନ)—ଏ ସ୍ଥାନ—
Ehiṭhā This place
ହେଥା [ଦ୍ରୁ—ଏହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ବିଭକ୍ତିର ଚିହ୍ନମାନ ଯୁକ୍ତ
ଯହାଁ ହୁଏ । ଯଥା—ଏହିଠାକୁ; ଏହିଠାରୁ; ଏହିଠାରେ ।]

ଏହିଠାଇଁ—ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ଏତତ୍+ସ୍ଥାନେ)—
Ehiṭhāiñ ଏଠାରେ; ଏ ସ୍ଥାନରେ—Here; in this place.
ଏଖାନେ; ହେଥାୟ
यहाँ

ଏହିଠାଏ—ଗ୍ରା. ସର୍ବ—ଏହିଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhāe Ehiṭhāiñ (See)

ଏହିଠାଏଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhāeñ Ehiṭhāiñ (See)

ଏହିଠି—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhi Ehiṭhāiñ (See)

ଏହିଠିଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhiñ Ehiṭhāiñ (See)

ଏହିଠିକା—ଗ୍ରା. ବଶ—୧ । ଏ ସ୍ଥାନର; ଏଠାର—
Ehiṭhikā 1. Of this place.
ଏଖାନକାର ୨ । ସ୍ଥାନୀୟ—2. Local.
यहाँका

ଏହିଠିକାର—ଦେ. ବଶ—ଏହିଠିକା (ଦେଖ)
Ehiṭhikāra Ehiṭhikā (See)

ଏହିଠିକ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହି ସ୍ଥାନକୁ—
Ehiṭhiki To this place.
ଏଖାନକେ
यहाँको

ଏହିଠିକୁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠିକ (ଦେଖ)
Ehiṭhiku Ehiṭhiki (See)

ଏହିଠିରୁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠୁଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhiru Ehiṭhuñ (See)

ଏହିଠୁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠୁଁ (ଦେଖ)
Ehiṭhu Ehiṭhuñ (See)

ଏହିଠୁଁ—ଦେ. ସର୍ବ—୧ । ଏହି ସ୍ଥାନରୁ—
Ehiṭhuñ 1. From this place; hence.
ହେଥାଥେକେ ୨ । ଅଜଠାରୁ—2. Henceforth.
यहाँसे

ଏହିଠେଇଁ—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହିଠାଇଁ (ଦେଖ)
Ehiṭheiñ Ehiṭhāiñ (See)

ଏହିତା—ଦେ. ସର୍ବ—ଏହାଇଁ (ଦେଖ)
Ehitā Ehāiñ (See)

ସଙ୍ଗୀତ ସ୍ୱରକୁ ପୂଅଏ ଗୋଇକୁ
ଏହି ତା ନତ ନତ ହଅ । ବଦସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚଉଜଗା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଉ,ଊ	ଋ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇୟ୍	ଇଅ୍	ଃ
୨	ଏ	ଜ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ଥ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତବନ୍ୟୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଘ	ଷ	ଂ୍ୟ	ଇଅ	୍	ନ୍

ଏହୁଡାଇ – ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍ + ହି)—ଏଡାଇଁ (ଦେଖ)
Ehitāi Ehāiñ (See)
ଉଦାହରଣ ଯଥା କୁଣ ପଡପ ପନ୍ନ
ଏହୁଡାଇ କେବଳ ଦେଶୀୟେ ନୃପତ । ଭୁଷ୍ଟଦି ଦ. ମହ ଉତ୍ତର. ଅନୁଶାସନ ।

ଏହୁଧାଡ଼େ—ଦେ. ଅ—ଏହୁକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Ehidhāpe Ehikshaṇi (See)

ଏହୁ ନଗଦ—ଦେ. ଅ—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ; ଏହୁକ୍ଷଣି—
Ehi nagada. 1. Just now.
ଏଇନଗଦ; ଏଖୁନି ୨ । ଏହୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—
ଅଭୀ 2. At this moment.

ଏହୁନଗଦ—ଦେ. ଅ—ଏହୁନଗଦ (ଦେଖ)
Ehinagadi Ehinagada (See)

ଏହୁନାଁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହୁକ୍ଷଣି; ଏହୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—
Ehināñ At this moment; just now.

ଏହୁନାଗେ—ଗ୍ରା. ଅ.—ଏହୁନାଁ (ଦେଖ)
Ehināge Ehināñ (See)

ଏହୁପରି—ଦେ. ଅ—ଏହୁ ପ୍ରକାରେ—
Ehipari Thus; so; in this manner.
ଏଇମତ
ଏସା

ଏହୁପରିକା—ଗ୍ରା. ଅ (ସଂ. ଏତଦ୍ + ପ୍ରାୟ)—ଏହୁପରି (ଦେଖ)
Ehiparikā Ehipari (See)

ଏହୁପାଇଁ—ଦେ. ଅ—ଏଥିଯୋଗୁଁ (ଦେଖ)
Ehipāiñ Ethijoguñ (See)
ଏଜନ୍ୟେ
ଏ

ଏହୁପିରି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହୁପରି (ଦେଖ)
Ehipiri Ehipari (See)

ଏହୁପିରିକା—ଗ୍ରା ଅ.—ଏହୁପରି (ଦେଖ)
Ehipirikā Ehipari (See)

ଏହୁମତ—ଦେ. ବଣ. ଓ କ୍ରି. ବଣ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ମତମ୍)—
Ehimati ଏହୁପରି; ଏ ପ୍ରକାର—Thus; such.
ଏଇମତନ
ଏସା; ବୈସା

ଏହୁମତକା—ଦେ. ବଣ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଏହୁମତି (ଦେଖ)
Ehimatikā Ehimati (See)

ଏହୁମତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ.—ଏହୁମତି (ଦେଖ)
Ehimate Ehimati (See)
ଅଭଜାନ କାଳ ଯେ ଏହୁମତେ । ପ୍ରଣାନାଥ. ନଦକେଶ୍ୱର ।

ଏହୁମାତ୍ର – ଦେ. ଅ.(ସଂ. ଏତତ୍ + ମାତ୍ର)—୧ । ବର୍ତ୍ତମାନ –
Ehimātrā 1. Just now; very recently.
ଏଇମାତ୍ର ୨ । ଏତାହିଁ ମାତ୍ର; ଏତିକ ମାତ୍ର—
2. Merely this; this much only.

ଏହୁମିତି—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ କ୍ରି. ବଣ—ଏହୁମତି (ଦେଖ)
Ehimiti Ehimati (See)

ଏହୁମିତିକା—ଗ୍ରା. ବଣ. ଓ କ୍ରି. ବଣ.—ଏହୁମତି (ଦେଖ)
Ehimitikā Ehimati (See)

ଏହୁରୂପ—ଦେ. କ୍ରି ବଣ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ରୂପଂ)—ଏ ପ୍ରକାରରେ—
Ehirūpa In this manner; thus.

ଏହୁରୂପେ – ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଏହୁରୂପ (ଦେଖ)
Ehirūpe Ehirūpa (See)
ଏହୁରୂପେ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ନାନା ଦୃଶ୍ୟ ସକ
ପାନ୍ତଙ୍କର ପଥେ ଦେଇ ନସ୍ୱନଥଥି । ପ୍ରଣାନାଥ. ନଦାଯାତ୍ରା ।

ଏହୁଲାଏ – ଗ୍ରା. ଅ.— ଏହୁଲ୍ଲଗେ (ଦେଖ)
Ehilāe Ehilāge (See)

ଏହୁଲ୍ଲଗି—ଦେ. ଅ.—ଏହୁ ଯାଇଁ (ଦେଖ)
Ehilāgi Ehipāiñ (See).

ଏହୁଲ୍ଲଗେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ଠିକ୍ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—
Ehilāge 1. Very recently.
ଏଖୁନି ୨ । ଏହୁକ୍ଷଣରେ; ବର୍ତ୍ତମାନ —2. At this moment
ଅଭୀ ୩ । ଠିକ୍ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—3. Immediately after
ଏହୁଲ୍ଲଗେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇବେ ଅରୁଣ । ଭୁଷ୍ଟଦି ଦ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

ଏହୁହେତୁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଏତତ୍ + ହେତୁ)—ଏହୁ କାରଣରୁ—
Ehihetu For this reason.
ଏଜନ୍ୟେ
ଇସଲିଏ

ଏହୁହେତୁରୁ—ଦେ. ଅ.—ଏହୁହେତୁ (ଦେଖ)
Ehiheturu Ehihetu (See)

ଏହୁହେତୁରେ—ଦେ. ଅ.—ଏହୁହେତୁ (ଦେଖ)
Ehiheture Ehihetu (See)

ଏହୁ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ସର୍ବ (ସଂ. ଏତତ୍ + ହି)—ଏହୁ—
Ehu This.
ଏହି ତୋତେ ମୁଁ ଦେବ ଏହୁ ବର; ତୁହ୍ମା ଉତ୍ତରୁ ଅଗୋଚର । ଜଗନ୍ନାଥ. ସ୍ୱଗଚ୍ଛନ୍ତ
ଯହ

ଏହୁଁ—ଦେ. ସର୍ବ —ଏଥିରୁଁ; ଏଥୁଁ—
Ehuñ From this.

ଏହେ—ଦେ. ସମ୍ବୋଧନ—ଅହେ; ହେ—
Ehe Interjection—oh; oho!
ହେହେ; ଓହେ
ଆ

ଏହେଁ—ଦେ. ଅ.—୧ । (ଅସମ୍ଭତ୍ୟର୍ଥକ ଅବ୍ୟୟ) ନାଁ; ଉହୁଁ—
Eheñ 1. Oh no.
୨ । ଘୃଣାବ୍ୟଞ୍ଜକ—2. Interjection indicating hatred

ଏହେଁକା—ଦେ. ଅ.—ବିଦ୍ରୂପାତ୍ମକ ସମ୍ବୋଧନ—
Eheñkā Interjection used in jesting or derision.
ଛଡାଇ ! ସେଇ ସମୟେ; ପାଣି ପଶିଗଲ ଭାଲସମସ୍ତଙ୍କୁ; ଏହେଁକା—ନିଶୁଗୀତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ କ୍ରେତା ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଚଳିତ ୧ ଚଢ଼େଇ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼େଇ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼େଇ ଫୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ିବାରେ କେବେ ଏ ଢଙ୍ଗାସୋଡ଼ିବାରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିଁର ବ୍ୟବହାର ୨ ବା ୧ ଚଢ଼େଇ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥ ଶବ୍ଦ ସୋଡ଼ିବାକୁ ଦେବେ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମିଳରେ 'ଗାଈ' ସୋଡ଼ିବେ; 'ଭୂଅ' ର ମିଳରେ 'ଭୁଅ' ବେଣ୍ଡିବେ; 'ଚଂଦ୍ର' ର ପାଇଁରେ 'ଚନ୍ଦ୍ର' ବେଣ୍ଡିବେ; 'ଅଙ୍ଗୀ' ର ପାଇଁରେ 'ଅଙ୍ଗ' ବେଣ୍ଡିବେ; 'ଅଭଦ୍ର' ର ପାଇଁରେ 'ଅଦ୍ଭଦ୍ର' ବେଣ୍ଡିବେ ।

ଏଢ଼େଁଲ୍—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ. (ସମ୍ବୋଧନ)—ନାମ ଧରି ଗାଈଙ୍କୁ ଡାକିବାର ଧ୍ୱନି
Eheñla (ନାମ ପୂର୍ବରେ ଲଗେ)—Sound used in calling cows—oh !

[ଦ୍ର—ଗଉଡ଼ିଆମାନେ ଗାଈ ନାମ ପୂର୍ବେ 'ଏଢ଼େଁଲ' ଲଗାଇ ଉନ୍ନ-ଉନ୍ନ ଗାଈଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଡାକନ୍ତି, ଯଥା—ଏଢ଼େଁଲ ଘାଣ୍ଟ; ଏଢ଼େଁଲ ବଛୁଲା ।]

ଏଢ଼େଁଲୋ—ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ. (ସମ୍ବୋଧନ)—ଏଢ଼େଁଲ (ଦେଖ)
Eheñlo Eheñla (See)

ଏଢ଼େତୁ—ଦେ. ଅ.—ଏହିଢ଼େତୁ (ଦେଖ)
Ehetu Ehihetu (See)

ଏଢ଼େତୁରୁ—ଦେ. ଅ.—ଏହିଢ଼େତୁ (ଦେଖ)
Ehcturu Ehihetu (See)

ଏ ଢ଼େତୁରେ—ଦେ. ଅ.—ଏହିଢ଼େତୁ (ଦେଖ
Eheture Ehihetu (See)

ଏଢ଼େଦେ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ଏହିକ୍ଷଣି; ବର୍ତ୍ତମାନ—
Ehede Now; at present.

ଏଢ଼େନ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ.—ଏସନ; ଏଭାଦୃଶ; ଏପରି—
Ehena Such; like this.

ଦେ. ଅ.—୧ । ଏଣୁକରି— 1. Therefore; for this reason.

୨ । ଏଦ୍ୱାରା—2. By this.

୩ । ଏରୂପେ—3. In this manner

୪ । ଏହି ଯୋଗୁଁ; ଏହି ହେତୁରୁ—
4. For this reason.

୫ । ଏପରି; ଏପ୍ରକାର—5. Thus

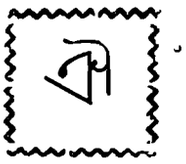
[ଦ୍ର— ତୁଳନାକର— ତେଣେ; କେଣେ; ଯେଣେ ।]

ଏଢ଼େନେକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ପଦ୍ୟ. ବି. ଓ ଅ— ଏଢ଼େନ (ଦେଖ)
Eheneka Ehena (See)

ଏଢ଼େନେକ ବର୍ଗରେ ଅନ୍ୟ ଚଲ ଦେଖ—ସାରଳାମହାଭାରତ, ଉଦ୍ଯୋଗ ।

ଏଢ଼ୁନ୍—ଦେ. ବିଣ. ଓ ଅ—ଏଢ଼େନ (ଦେଖ)
Ehne Ehena (See)

ଏଢ଼୍ନେକ—ଦେ. ବିଣ. ଓ ଅ—ଏଢ଼େନ (ଦେଖ)
Ehneka Ehena See)

ଐ—ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ—The 12th vowel.

Ai [ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ ଓ ତାଲୁ । ଧ୍ୱନିଗତ ବର୍ଗରରେ ଦେଖାଯିବ ଯେ 'ଐ'ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଏ'ର ଘାର୍ଘ 'ଏଇ', ଏବଂ 'ଔ'ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଓଉ' ହେବା ଉଚିତ; ଏନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ 'ଐ'କୁ 'ଅଇ' 'ଔ'କୁ 'ଅଉ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଁ । ତେଣୁ ଐତ୍ୱବତ ଓ ଔଶାନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଶବ୍ଦମାନ ଯଥାକ୍ରମେ ଅଇତ୍ୱବତ ଓ ଅଉଶାନ୍ୟ ଏବଂ ଔ ଯୁକ୍ତ 'ଔଷଧ' ଆଦି ଶବ୍ଦ 'ଅଉଷଧ' ବୋଲି ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ଓ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।]

ସଂ ବ—ଶିବ—God Siba

ଦେ. ଚ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ବମନ—
1. Vomiting.

୨ । ବମନେଚ୍ଛା—2. Tendency to vomit.

ଦେ ଅ. (ଆମନ୍ତ୍ରଣ, ଆହ୍ୱାନ, ସମ୍ବୋଧନ ଓ ସ୍ମରଣାର୍ଥକ)—
ଅଯି; ଦେ—Interjection used in inviting, calling, addressing and recollecting.

ଐକ – ସଂ. ବିଣ. (ଏକ + ଅ)—୧ । ଏକାର୍ଥବୋଧକ—
Aika 1 Synonymous; having one and the same meaning.

୨ । ଏକ-ସଂଖ୍ୟାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Pertaining to the number 'One'

ଐକତାନ—ସଂ. ବ. (ଏକତାନ + ଅ)—୧ । ବାଦ୍ୟବିଶେଷ—
Aikatāna 1. A musical instrument.

୨ । ଭିନ୍ନଜାତୀୟ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଏକତ୍ର ବାଦିତ ହେବା ସ୍ୱରସମନ୍ୱୟ; ବହୁସ୍ୱରର ମିଳନ—
2. Musical harmony or union; concert; symphony.

ଐକତାନିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକତାନ + ଇକ)—
Aikatānika ୧ । ଏକଲୟବିଶିଷ୍ଟ—
1. Symphonious.

୨ । ଏକ ସମୟରେ ବାଦିତ —2 Concordant.

ଐକପତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଏକପତି + ଭାବ. ଯ)—୧ । ଏକାଧିପତ୍ୟ—
Aikapatya 1. Sole dominion; sovereignty; supremacy.

୨ । ଏକତନ୍ତ୍ରଶାସନ—2. Absolute monarchy.

ଐକବାକ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଏକବାକ୍ୟ + ଭାବ. ଅ)—ଏକବାକ୍ୟତା;
Aikabākya ମେଳ—The fact of having to say the same thing about some object or point; concurrence of opinion or judgement.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ,ୡ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚୁଥିବା ଚିହ୍ନ	ସ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ଞ	ଜ୍ଞ	ଓ
୨	ଐ	ଔ	ରୁ	ଲୁ	ଙ୍କ୍ଷ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ୱ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଁ	ନ୍

ଐକମତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକମତ+ଭାବ. ଯ)—ଏକମତ ହେବାର ଭାବ; ସମ୍ମତି; ଅନେକ ଲୋକ ଏକବିଷୟରେ ସମ୍ମତ ହେବା ଅବସ୍ଥା; ସର୍ବସମ୍ମତି—
Aikamatya Concord; unanimity; consensus of opinion.

ଐକରାଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକରାଜ+ଯ)—ଐକପତ୍ୟ (ଦେଖ)
Aikarājya Aikapatya (See)

ଐକାଗାରିକ—ସଂ. ବି. (ଏକ=ଅସହାୟ+ଆଗାର=ଗୃହ+ଇକ)—ଚୌର; ଦସ୍ୟୁ—Thief.
Aikāgārika
ସଂ. ବିଣ—ଏକାଗାରବାସୀ; ଯାହାର ବାସଗୃହ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ମାତ୍ର—Living in one-roomed house.

ଐକାଗ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକାଗ୍ର+ଭାବ. ଯ)—ଏକାଗ୍ରତା—
Aikāgrya Concentration of mind.

ଐକାତ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକାତ୍ମା+ଯ)—ଐକ୍ୟ; ଏକସ୍ୱରୂପତା; ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଭେଦତ୍ୱ—Close friendship; similarity of mental condition.
Aikātmya

ଐକାନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. (ଏକାନ୍ତ+ଇକ)—
Aikāntika ୧ । ନିଶ୍ଚିତ—1. Absolute.
୨ । ନିଶ୍ଚଳ—2. Unalterable
୩ । ସମ୍ପୃକ୍ତ; ପ୍ରଗାଢ଼—3. Excessive.
୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତିକ—4. Extreme; perfect

ଐକାନ୍ତିକତା—ସଂ. ବି. (ଐକାନ୍ତିକ+ତା)—
Aikāntikatā ୧ । ଅତିଶୟ—1 Excess.
୨ । ପ୍ରଗାଢ଼ତା—2. Intensity.
୩ । ଅଧ୍ୟବସାୟ; ମନର ଦୃଢ଼ତା—
8. Singleness of purpose; perseverance; single-mindedness.
୪ । ପରାକାଷ୍ଠା—4. Acme; highest pitch.

ଐକାନ୍ୟିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଏକ+ଅନ୍ୟ+ଇକ)—
Aikānyika ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥ ଏକପ୍ରକାର ପଢ଼େ ଓ ପଢ଼ିଲା ସମୟରେ (ଐକାନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଉତ୍ତର ଦବ; ଜୁଆଠକ—
(a student) Of bad memory; dunce.

ଐକାର—'ୈ'—ଏହାମାତ୍ରା (ଏହାର ପୂର୍ବାଂଶ 'େ' ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବରେ ଓ ପରାଂଶ 'ି' ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ଡାହାଣ ମୁଣ୍ଡରେ ଯୋଗ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଅବଧାନମାନେ ଓଡ଼ା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ)—The sign of this vowel is 'ୈ' of which 'େ' is prefixed to the consonant and 'ି' is put on the right side top.
Aikāra

ଐକାହ୍ନିକ—ବି. ବିଣ. (ଏକ+ଅହ୍ନ୍=ଦିବସ+ଇକ) —
Aikāhika ୧ । ଏକୋଇ; ଏଜୁଆ; ଏକଦିନ ଅନ୍ତରରେ ଘଟୁଥିବା-
1. Occurring every alternate day.
୨ । ଏକଦିନରେ ନିଷ୍ପାଦ୍ୟ—
2. Performable in a day.
୩ । ଏକଦିନ ବ୍ୟାପକ (ଜ୍ୱର)—3. Extending over day; quotodian (fever).
୪ । ଯାହା ଏକଦିନ ମାତ୍ର ରହେ—
4. Lasting for a day only; ephemeral.

ଐକାହ୍ନିକ ଜ୍ୱର—ବି. ଷ—ଏକପ୍ରକାର କମ୍ପ ଜ୍ୱର, ଯାହା ପ୍ରତିଦିନ ଆସେ;
Aikāhika jwara ଏଦ୍ୱାଜର—Quotodian fever; fever or ague which returns every day.

ଐକୁଣ୍ଠ—ତ୍ରି. ବି. (ସଂ. ଏକ+ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସର୍ବୋତ୍ତମ—
Aikuṇṭha Best.
ଐକୁଣ୍ଠ ବୈକୁଣ୍ଠ ପଦ ହେତୁ ତେଜାଧର । ପ୍ରୀତା. ବ୍ରହ୍ମନାରୁପଣଗୀତା ।

ଐକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଏକ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ଏକତା—
Aikya 1. Oneness.
୨ । ଅବଗ୍ରେଧ; ମେଳ—2. Agreement.
୩ । ଏକତ୍ୱବ—3. Unity.
୪ । ଏକରୂପତା—4. Singleness.
୫ । ଏକମତ୍ୟ—4. Unanimity.

ଐକ୍ଷଣି—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aikshaṇi Ehikshaṇi (See)

ଐକ୍ଷଣିକା—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aikshaṇikā Ehikshaṇi (See)

ଐକ୍ଷବ—ସଂ. ବିଣ. (ଇକ୍ଷୁ=ଆଖୁ+ଜାତାର୍ଥ. ଅ)—ଆଖୁରୁ ଜାତ—
Aikshaba Produced from sugar-cane.

ଐକ୍ଷିଣି—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aikshiṇi Ehikshaṇi (See)

ଐକ୍ଷିଣିକା—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aikshiṇikā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଇଚ୍ଛା+ଇକ)—ଇଚ୍ଛାଧୀନ; ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ—
Aichchhika Voluntary; optional; volitional.
(ଐଚ୍ଛିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଐଚ୍ଛିକା—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhikā Ehikshaṇi (See)
ସଂ. ବିଣ—'ଐଚ୍ଛିକ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Aichchhika

ଐଚ୍ଛିଣି—ତ୍ରି. ଅ—ଏହିକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhiṇi Ehikshaṇi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱରର ପୂର୍ବରେ ସ୍ଥିତ ୍ ର ଲୁପ୍ତ ଓ ମାତ୍ରା ବର୍ଦ୍ଧ ; ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିତ ୍ ର ମଧ୍ୟ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ନଥାଏ । ଅତଏବ ୍ ର ; ଉତ୍ତର ବୈକଳ୍ପିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ଦେବେ ଏ ଦୁଇଯୋଡ଼ରେ ନ ମିଳଇ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଏପ୍ରକାରର ଦୁଇଟି ବେଳେ ; ବା ୍ ର ଉତ୍ତରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ାକୁ ଦେଇ ଯଥା :— 'ଗାଇ' ର ମଧ୍ୟରେ 'ଗାଇ' ଯୋଡ଼ରେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ର ମଧ୍ୟରେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ର ଆରମ୍ଭରେ 'ବର୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ଆରମ୍ଭରେ 'ଅର୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଭବତ' ର ଆରମ୍ଭରେ 'ଅଭବତ୍' ଦେଖିବେ

ଐଚ୍ଛିଣିକା—ଦ୍ର. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhiṇikā · Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhuṇi Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhuṇikā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhuṇu Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣୁକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichchhuṇukā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛିକା—ଗ୍ରା. ଅ. (ସଂ. ଏତଦ୍+ଷଣ)—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhikā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛିଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhiṇi Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhiṇikā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣି—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇi Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣିକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇikā Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇu Ehikshaṇi (See)

ଐଚ୍ଛୁଣୁକା—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟକ୍ଷଣି (ଦେଖ)
Aichhuṇukā Ehikshaṇi (See)

ଐଣ—ସଂ. ବିଣ (ଏଣ=ଦ୍ରବଣ+ଅ)—କୃଷ୍ଣମୃଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; କୃଷ୍ଣମୃଗ-ଜାତ—Belonging to or produced from the male antelope

ସଂ. ନ—କୃଷ୍ଣମୃଗ-ଚର୍ମ—Deer skin.

ଐଣିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଏଣ=ମୃଗ+ଇକ)—ମୃଗହନ୍ତା—
Aiṇika Killer of deer; a deer-hunter.

ଐଣେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଏଣ+ଏୟ)—ଐଣ (ଦେଖ)
Aiṇeya Aiṇa (See)

ଐତରେୟ—ସଂ. ନ—୧ । (ଇତର+ଏୟ)—ଇତର ନାମକ ଋଷି ପ୍ରଣୀତ ଋଗ୍ବେଦର ଅଂଶ—1. portion of the Rugbeda composed by sage Itara.

୨ । ଋଗ୍ବେଦର ଉପନିଷଦ୍ବିଶେଷ—
2. Title of an Upanishad.

୩ ଇତର ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର—3. Son of sage Itara.

[ଦ୍ର—ଋଗ୍ବେଦର ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ପାଞ୍ଚ ଆରଣ୍ୟକରେ ଏତତ୍ନାମକ ଏକ ଏବଂ ଆରଣ୍ୟକ ବା ଶାଖା ସାତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିଭକ୍ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ଆରଣ୍ୟକର ଗୋଟିଏ ଅଂଶର ନାମ ଐତରେୟ ଉପନିଷଦ୍ । ଋଗ୍ବେଦର ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ବେଦାଂଶର ନାମ ଐତରେୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏହା ଆଠଗୋଟି ପଞ୍ଜିକାରେ ବିଭକ୍ତ । ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ଗୁମନାଥ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ଉକ୍ତି ।]

ଐତିହ୍ୟିକ—ସଂ. ବି (ଇତିହାସ+ସମ୍ବନ୍ଧ. ଇକ)—୧ । ଇତିହାସ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Historical; traditional

୨ । ଇତିହାସ ଲକ୍ଷିତ—2. Historic

ସଂ ବିଶ. ପୁଂ—୧ । ଇତିହାସ ଲେଖକ—1. Historian.

୨ । ଇତିହାସଜ୍ଞ—2. Learned in history.

ଐତିହ୍ୟ—ସଂ. ଅ. (ଇତିହ+ସ୍ୱାର୍ଥ. ଯ)—୧ । ପରମ୍ପରାଗତ ପ୍ରମାଣ ବାକ୍ୟ; ପ୍ରବାଦ ବାକ୍ୟ—
Aitihya 1. Tradition.

୨ । ପରମ୍ପରାଗତ ଉପଦେଶ ବାକ୍ୟ—
2. Story handed down from generation to generation; traditional instruction.

[ଦ୍ର—ଐତିହାସିକମାନେ ଐତିହ୍ୟକୁ ପ୍ରମାଣ ବା ଜ୍ଞାନର ଉପକରଣରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।]

୩ । ପ୍ରମାଣ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—3. Evidence.

ଐନଗଦ୍—ଗ୍ରା. ଅ—ଏହ୍ୟନଗଦ (ଦେଖ)
Ainagad Ehinagada (See)

ଐନଗଦି—ଦେ. ଅ—ଏହ୍ୟନଗଦ (ଦେଖ)
Ainagadi Ehinagada (See)

ଐନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି (ଆ)—ଅଇନା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ainā (etc) Ainā etc. (See)

ଐନି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—ଅଇନି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aini (etc.) Aini etc. (See)

ଐନ୍ଦବ—ସଂ. ବିଣ (ଇନ୍ଦୁ=ଚନ୍ଦ୍ର+ଅ)—ଚନ୍ଦ୍ରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aindaba Lunar; relating to the moon

ସଂ. ନ—୧ । ମୃଗଶିର ନକ୍ଷତ୍ର—The fifth of the 27 constellations of Hindu Astronomy.

୨ । ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ବ୍ରତବିଶେଷ—
2. A kind of penance or vow.

୩ । ଚାନ୍ଦ୍ର ମାସ—3. Lunar month.

ଐନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି (ଇନ୍ଦ୍ର+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର—[ବାଲି, ସୁଗ୍ରୀବ, ଜୟନ୍ତ, ଅର୍ଜୁନ]
Aindra 1. Son of God Indra.

୨ । ପୂର୍ବଦେଶୀୟ ଜାତିବିଶେଷ—
2. An eastern nation.

ସଂ. ବିଣ (ଇନ୍ଦ୍ର+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to God Indra.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚୁାଷ୍ଟକ	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଈଂ	ଓ
୨	ଈ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ଏ୍	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ତ ସୂଚୁାଷ୍ଟକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଅ	ଓଁ	ନ

୨ । ପୂର୍ବଦଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (ପୂର୍ବର ବକ୍ୟାଳ ଇନ୍ଦ୍ର ଥିବାରୁ)—
2. Eastern; relating to the East

ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ—ସଂ. ବଣ (ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ=ଲୁବ୍ଧକ+ଇକ)—
Aindrajālika ୧ । ମାୟାମୟ—1. Illusory
୨ । ଲୁବ୍ଧକ ବା ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Magical.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲରୁ ସମୃତ—
3. Resulting from magic or legerdemain.
ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବ ଜାଗର—
A magician; wizard; juggler.

ଐନ୍ଦ୍ରବାରୁଣିକା—ସଂ. ବ--କଇଞ୍ଚକାଲୁଙ୍ଗି; ବମ୍ଫଳ; ଗୋରେଖକାଲୁଙ୍ଗି---
Aindrabāruṇikā (ଦ୍ୱରେକୃଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—A kind of wild creeper and its fruit.

ଐନ୍ଦ୍ରଲୁପ୍ତିକ—ସଂ. ବଣ (ଇନ୍ଦ୍ରଲୁପ୍ତ=ତନ୍ତାମୁଣ୍ଡ ରୋଗ+ଇକ)—
Aindraluptika ୧ । ତନ୍ତାମୁଣ୍ଡରୋଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Pertaining to baldness.

ଐନ୍ଦ୍ରା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇନ୍ଦ୍ର+ସ୍ୱାର୍ଥ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Aindrā ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ; ଶଚୀ—
1. The wife of Indra
୨ । ପୂର୍ବଦଗ—2. The East.
୩ । ଶକ୍ତିବିଶେଷ—
3. Name of a Śakti or creative energy.
୪ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ନକ୍ଷତ୍ର—
4. The 18th of the lunar constellation of Hindu astronomy.

ଐନ୍ଦ୍ରି—ସଂ. ବ (ଇନ୍ଦ୍ର+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଇ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର ଜୟନ୍ତ--
Aindri 1. Son of Indra - Jayanta.
୨ । ବାଳି—2. Bāḷi.
୩ । ସୁଗ୍ରୀବ—3. Sugrība.
୪ । ଅର୍ଜୁନ—4. Arjuna
୫ । କାକ; କୁଆ—5. Crow; raven.
୬ । ବଡୁଥଉ (ଗଛ) (ଦ୍ୱରେକୃଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
6. The stinging nettle.
୭ । ବମ୍ଫଳ; ଗୋରେଖ କାଲୁଙ୍ଗ (ଦ୍ୱରେକୃଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
7. A kind of fruit.

ଐନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବଣ (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ଅ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aindriya 1. Pertaining to the senses.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୋଚର—
2. Perceptible by the senses.

ଐନ୍ଦ୍ରିୟକ—ସଂ. ବଣ (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ+ଅତ)—ଐନ୍ଦ୍ରିୟ (ଦେଖ)
Aindriyaka Aindriya (See)

ଐନ୍ଦ୍ରିଲା—ସଂ ବ. (ନାମ)—ବୃତ୍ରାସୁରର ପତ୍ନୀ
Aindrilā The wife of demon Brutra.

ଐନ୍ଦ୍ରୀ—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଇନ୍ଦ୍ର+ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଐନ୍ଦ୍ର ଶକ୍ତି
Aindrī 1. The energy of Indra.
୨ । ବଜ୍ର; କୁଳଶ—2. Thunderbolt.

ଐଫଳା— ଐକାର (ଦେଖ)
Aiphalā Aikāra (See)

ଐବ୍ରତ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବ. ଓ ବଣ. (ସଂ. ଅୟୁତ)—
Aibrata ଅୟୁତ; ଦଶ ହଜାର—Ten thousand.
ଐବ୍ରତେ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧି ଦେଇଁ ମହୁଁ । ପ୍ରାଚୀ—ଜଳଦେବତା ।

ଐମାତ୍ରା— ଐକାର (ଦେଖ)
Aimātrā Aikāra (See)

ଐର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—(ଇର୍+ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଅ)—
Aira ପ୍ରାଚୀନ କଳଙ୍ଗର ରାଜବଂଶବିଶେଷ—
Name of a royal dynasty of ancient Kaliṅga.
ଐର ଯଶ ଲେଖାଁ ଅଷସ୍ୱ ଅଖରେ । ପ୍ରଧାନାଥ. ନଦଦେଶସ୍ୱ ।
[ଟ—ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଲେଖା ଅଛୁ ଯେ ମହାଭାରତ ସମୟରୁ ନଭଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଳଙ୍ଗରେ ୩୨ ଜଣ ରାଜା ରାଜତ୍ୱ କରଥିଲେ । ସେହି ରାଜବଂଶକୁ ଐରବଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଇଅଛୁ । ଉଦୟଗିରି ହାତୀଗୁମ୍ଫାଲେଖାଦତ ଶିଲାଲିପିରେ ଲେଖା ଅଛୁ କେତୁଭଦ୍ର ନାମରେ ସେହି ଐରବଂଶରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ଖାରବେଳ ରାଜା ହବା ପରେ ସେହି କେତୁଭଦ୍ରଙ୍କ ବଗଡ଼ ଚୂନା କରୁଥିଲେ । ଏହି ଐର ରାଜାମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୩୨୦ ପୂର୍ବରୁ କଳଙ୍ଗରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ।
କୃପାସିନ୍ଧୁ ଉତ୍କଳଇତିହାସ ।]

ଐରାବଣ—ସଂ. ବ. (ଇରାବତ୍=ସମୁଦ୍ର; ମେଘ+ଅଣ୍ଡ ଅର୍ଥରେ. ଅ)—
Airāvaṇa ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ହସ୍ତୀ—
1. Indra's elephant.
୨ । ପୂର୍ବଦଗର ହସ୍ତୀ—2. The mythological elephant of the eastern quarter.
୩ । ବଦ୍ୟୁତ୍; ବଜୁଳ—3. Lightning.

ଐରାବତ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଇରାବତ୍=ସମୁଦ୍ର; ମେଘ+ଅଣ୍ଡ ଅର୍ଥରେ. ଅ)—
Airāvata ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ହସ୍ତୀ; ପୂର୍ବଦଗର ହସ୍ତୀ; ଅଭ୍ରମାତଙ୍ଗ—
(ଐରାବତୀ-ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Indra's elephant.
୨ । ନାରଙ୍ଗ (ଫଳ ଓ ଗଛ)—2. Sweet orange.
୩ । ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—3. Rainbow
ବସ୍ତାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ପଶ୍ଚ ଅଭ୍ରରେ ସତ,
ବଜବଜ ମେଘ ଶତାବସ୍ଥ ଐରାବତ—ଉଷ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟେ ଉଚ୍ଚା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧୦ଟା ୨ ଚଳିତ ଦୋଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ସେମିତି ଏ ପୃଷ୍ଠାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମିତି ସେହୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଚଳିତ ବନାନ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଦିଆଯାଇଛି । ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋଜାସୁଜି 'ଜୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ଜୂଝ' ସେମିତି 'ଦଖି' ନ ପାଇଲେ 'ଦକ୍ଷି' ସେମିତି; 'ଅର୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜ' ସେମିତି; 'ଅଲଙ୍କତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଳଙ୍କୃତ' ସେମିତି

୪ । ସରଳ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ—4. A straight rainbow.

୫ । ଲକୁଚ; ଜେଜୁଝ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—

5. Autocarpus Lacucha (tree and fruit)

ଐରାବତୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଐରାବତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Airābatī ୧ । ବଦ୍ୟୁତ୍; ବଜୁଲ—1. Lightning.

୨ । ଐରାବତ ହସ୍ତୀର ସ୍ତ୍ରୀ—

2. The she-elephant of the east quarter.

୩ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଏକ ନଦୀ—

3. The Irawadi river in Burma

[ଦ୍ର—ଐରାବତୀ ନଦୀ ହିମାଳୟର ପୂର୍ବୋତ୍ତରୁ ବାହାର ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ବାଟେ ଦକ୍ଷିଣବାହୁଣା ହୋଇ ମାର୍ତ୍ତାବାନ୍ ସାଗରଠାରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି । ଏହାର ମୁହାଣରେ ରେଙ୍ଗୁନ୍ ନଗର ଓ ବନ୍ଦର ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ନଦୀରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶାଗୁଆନ୍ କାଠର ପଟାଳମାନ ଅଣାଯାଏ । ମାଣ୍ଡାଲେ ବା ମନ୍ଦାଲୟ ନଗର ଏହାର ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ନଗର ।]

୪ । ପଞ୍ଜାବଦେଶ-ନଦୀ; ରାବୀନଦୀ—

4. The Rābi river

[ଦ୍ର—ଏହା ହିମାଳୟରୁ ବାହାର ପଞ୍ଜାବ ଦେଶ ଦେଇ ସିନ୍ଧୁ-ନଦୀରେ ମିଶି ଆରବଉପସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି । ଏହା ସିନ୍ଧୁନଦୀର ଗୋଟିଏ ଶାଖା ଅଟେ । ଲାହୋର ନଗର ଓ ରମ୍ଭା ସ୍ତମ୍ଭ ଏ ନଦୀ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ଐରି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅର; ବୈରି)—ଅଇରି (ଦେଖ)

Airi ଐରି Airi (See)

ଏବେ ତୁମେ ସହୋଦରେ ଐରିଗୁଣ ଢେର । ବସ୍ତୁ ବେଶସ୍ୱପୁରୁଣ ।

ଐରି ଗଉଡ଼—ଦେ. ବ ପୁଂ. (ସଂ. ଆଲୁର)—ଅଇରି ଗଉଡ଼ (ଦେଖ)

Airi gaurda Airi gaurda (See)

ଐରି ଗଉଡ଼ଣୀ—ଦେ.ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଇରି ଗଉଡ଼ୁଣୀ (ଦେଖ)

Airi gaurduni Airi gaurduni (See)

ଐରିଣ—ସଂ. ବ. (ଇରଣ=କ୍ଷାରଭୂମି + ଅ)—ଲବଣବିଶେଷ;

Airina ଭୂମିରୁ ଜାତ ଲୁଣ—A kind of salt produced from saline soil.

ଐରିତା—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅରତା; ବୈର)—ଶତ୍ରୁତା—

Airitā Enmity.

ଐରିମଲ୍ଲ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅରି ଓ ମର୍ଦ୍ଦନ ବା ମଲ୍ଲ)—

Airimalla ଏକପ୍ରକାର ପତାକା—A kind of flag.

ଅସୁରଙ୍କର ରଥରେ ଐରିମଲ୍ଲ ବାନା । ବସ୍ତୁ ବେଶସ୍ୱ ପୁରୁଣ ।

ଐରୁତା—ଗ୍ରା. ବ—ଐରିତା (ଦେଖ)

Airutā Airitā (See)

ଐରେୟ—ସଂ. ବ. (ଇର=ଅନ୍ନ + ଜାତାର୍ଥେ. ଏୟ)—

Aireya ଅନ୍ନରୁ ପଦ୍ୟ; ଚାଉଳରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଦ; ଅରଷି—

Wine distilled from boiled rice; country spirit.

ଐଳ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଇଳା=ବୁଧପତ୍ନୀ + ଜାତାର୍ଥେ. ଅ)—

Aila ଚନ୍ଦ୍ରବଂଶୀୟ ରାଜା ପୁରୁରବା—King Pururabā.

ଐଳବିଳ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଇଳବିଳା=ପୁଲସ୍ତ୍ୟ ଋଷିଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟା; କୁବେର

Ailabila ପିତାମତ୍ମା + ସନ୍ତାନ. ଅ)—କୁବେର—

God Kubera; the God of riches;

ଐଳାବୃତବର୍ଷ—ସଂ. ବ. (ଇଳାବୃତ + ଅ + ବର୍ଷ)—

Ailābrutabarsha ୧ । ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପର କଅଗୋଟି ବର୍ଷ ବା ଅଂଶର ଏକଅଂଶ—1. One of the 9 countries which formed a part of the mythological Jambudwipa.

୨ । ଇଳାବୃତ ଦେଶ; କୈଳାଶପର୍ବତର ସନ୍ନିହିତ ସ୍ଥାନ; (ସେଠାରେ ଅଉଶାପଗ୍ରସ୍ତ ରାଜା ଇଳ ସ୍ତ୍ରୀ (ଇଳା) ରୂପରେ ବୁଧଙ୍କ ସହିତ ବାସ କରୁଥିଲେ)—2. Name of a country near the Kailāsa mountains.

ଐଳେୟ—ସଂ. ବ. (ଏଳା=ଅଲାଇଚ + ଇୟ; ଏହାର ସୁଗନ୍ଧ ଅଲାଇଚ

Aileya ପରି ଥିବାରୁ)—ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ; ଗନ୍ଧନାଲୁକା—

A spice.

ଐଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଈଶ + ଅ)—୧ । ଶିବସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

Aisa 1. Relating to God Siba.

(ଐଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଈଶ୍ୱରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

2. Pertaining to God; Divine.

୩ । ସର୍ବପ୍ରଧାନ —3. Supreme.

ଐଶାଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଐଶାନୀ)—ଐଶାନୀ (ଦେଖ)

Aisāna Aisānī (See)

ଐଶାନୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଈଶାନ=ଶିବ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Aisānī ୧ । ଉତ୍ତରପୂର୍ବ କୋଣ; ଈଶାନ କୋଣ—

1. The North-east quarter.

୨ । ପାର୍ବତୀ—2. Goddess Pārbati.

୩ । ଶକ୍ତିବିଶେଷ—3. A divine power; creative energy.

ଐଶାନ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଐଶାନୀ)—ଐଶାନୀ (ଦେଖ)

Aisānya Aisānī (See)

ଐଶକ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଈଶ + ଇକ)—ଐଶ (ଦେଖ)

Aisika Aisa (See)

ଐଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଐଶ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଈଶ୍ୱର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟା—

Aisi Divine (feminine)

ଐଶୁର୍ଯ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ)—ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Aisurjya Aiswarjya (See)

ଐଶ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ. (ଈଶ୍ୱର + ଅ)—ଐଶ (ଦେଖ)

Aiswara (ଐଶ୍ୱରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Aisa (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇତ୍	ଉଅ	ଦ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ,	ଙ୍ଗ	ଘ	ସ	ଁ୍ୟ	ଉଅ	ଓ	ନ୍

ଐଶ୍ୱରିକ—ସଂ. ବଣ. (ଈଶ୍ୱର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—ଐଶ (ଦେଖ)
Aiśwarika Aiśa (See)

ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଈଶ୍ୱର+ଯ)—୧। ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—1. Supremacy; mastery; great power.
Aiśwarjyā

୨। ଅସାଧାରଣ ତେଜ—2. Glory; extraordinarys plendour.

୩। ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ—3. Divine majesty divine perfection; divinity.

୪। ଧନ; ସମୃଦ୍ଧି; ବିଭବ; ବଡ଼ାଡ଼ି—
4. Riches; affluence; wealth.

୫। ମହତ୍ତ୍ୱ; ପ୍ରଭାବ—5. Majesty; grandeur.

୬। ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅଣିମାଦି ଅଷ୍ଟବିଧ ବଶିଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ବା ବିଭୂତି-
6. Eight divine attributes of God.

ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଗର୍ବ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ+ଗର୍ବ)—ବିଭବ-
Aiśwarjyāgarba ଜନିତ ଅହଂକାର; ଧନଗର୍ବ—
Pride due to possession of riches.

ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା)—
Aiśwarjyamada ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଗର୍ବ (ଦେଖ)
Aiśwarjyagarba.

ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ—ସଂ ବଣ. ପୁଂ. (ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ+ଶାଳନ୍. ୯ମା. ୧ବ.)—
Aiśwarjyaśālī ୧। ସମୃଦ୍ଧିବାନ୍; ଧନଶାଳୀ—
(ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Possessed of great wealth or riches.

୨। ପ୍ରଭାପୂର୍ଣ୍ଣ; ତେଜୋମୟ—
2. Grand; magnificent.

ଐଷମଃ—ସଂ. ଅ. (ଇଦମ୍ + ବର୍ଷ ଅର୍ଥରେ. ସମସ୍)—ଏହିବର୍ଷ;
Aishamaḥ ଏବରଷ; ଏସନ—This year.

ଐଷମସ୍—ସଂ. ଅ.—ଐଷମଃ (ଦେଖ)
Aishamas Aishamaḥ (See)

ଐଷିକ—ସଂ. ବଣ. (ଇଷିକ + ଅ)—ଇଷିକାତୃଣ-ନିର୍ମିତ—
Aiśhika Made of Ishikā reeds.
(ଐଷୀକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ସଂ. ବ.—ଇଷିକା ସଜ୍ଜିତ ଅସ୍ତ୍ର ବା ବାଣବିଶେଷ—
A kind of arrow furnished with of Ishikareeds.

କେ.ଯେ ତ୍ରୋଣି ଐଷିକ ଅସ୍ତ୍ରରୁ ପେଷିଲେ
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ. ଆଦ ।

[ଦ୍ର—ଏହି ଅସ୍ତ୍ରର ନାମରୁ ମହାଭାରତର 'ଐଷିକପର୍ବ'ର ନାମ ଦୋଇଅଛି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏହି କାଣ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତରାଙ୍କ ଗର୍ଭସ୍ଥ ପଞ୍ଚଶିଶୁଙ୍କୁ ନାଶ କରିଥିଲେ ।]

ଐଷିକପର୍ବ—ସଂ. ବ—ମହାଭାରତର ପର୍ବବିଶେଷ—
Aiśhikaparba Name of a canto of the Mahābhārata.

[ଦ୍ର—ମହାଭାରତର ଦଶମ ପର୍ବର ନାମ ସୌପ୍ତିକ ଓ ଐଷିକ ପର୍ବ; ରାତ୍ରିଯୁଦ୍ଧରେ ପାଣ୍ଡବ ପୁତ୍ରମାନେ ଶୋଇଥିବା (ସୁପ୍ତ) ଅବସ୍ଥାରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ସେମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ଏ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଶୋକ କରିବା ଓ ପୁତ୍ର ବଧର ପ୍ରତିହିଂସା ନେବାକୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କ ମସ୍ତକରେ ଥିବା ମଣିକୁ ଆଣିବାକୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଏବଂ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କ ମଣି ପାଣ୍ଡବମାନେ ଆଣି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଦେବା ଐଷିକ ପର୍ବର ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ ।]

ଐଷ୍ଟିକ—ସଂ. ବଣ (ଇଷ୍ଟି=ଯଜ୍ଞ + ସମ୍ବ. ଇକ)—ଯଜ୍ଞସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aishṭika Sacrificial; ceremonial.

ଐସୁଲକ୍ଷଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ବଣ (ସଂ. ଅସ୍ତ୍ରି+ସୁଲକ୍ଷଣା) —
Aisulakshaṇī ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Aisulakshaṇī (See)

ଐସୁଲେଖିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବଣ—ଅଇସୁଲକ୍ଷଣୀ (ଦେଖ)
Aisulekhiṇī Aisulakshaṇī (See)

ଐହ 'ଇତ୍ୟାଦି)—ସ୍ତ୍ରୀ ବଣ—ଅହଅ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Aiha etc) Ahia etc (See)

ଐହିକ—ସଂ. ବଣ (ଇହ=ଇହକାଳ; ଇହଲୋକ+ଇକ)—
Aihika ୧। ଇହକାଳେ ଭବ; ଏହିକାଳର—
(ପାରତ୍ରିକ—ବିପରୀତ) 1. Pertaining to the present life on the earth.

୨। ସାଂସାରିକ; ଇହଲୋକସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପାର୍ଥିବ—
2. Temporal; mundane; worldly; secular.

ଐହିଡେଙ୍ଗୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଅହିଅଡେଙ୍ଗୁରା (ଦେଖ)
Aihiḍeṅgurā Ahiaḍeṅgurā (See)

ଐହିନରକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଅହିଅନରକ (ଦେଖ)
Aihinaraka Ahianaraka (See)

ଐହିନାଗରା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଅହିଅନାଗରା (ଦେଖ)
Aihināgarā Ahianāgarā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୧ ରୁ ୬ଷ୍ଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ରୁ ୬ଷ୍ଠ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ରୁ ୬ଷ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେ ଏ ଭାଷାନ୍ତରରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାଁର ବପଗାତ ୨ ବା ୧ ରୁ ୬ଷ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜନ୍ତୁ । ଯଥା— ଗାତ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଣ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ଧ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'ବ୍ଧୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ଧ୍ୱ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦ୍ୟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲଟେ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ଟର୍ ଦେଖିବେ ।

ଓ—ତ୍ରୟୋଦଶ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ—The 13th vowel.
O

ଓ [ଦ୍ର—ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ ଓ ଓଷ୍ଠ । ଏଥିର ମାତ୍ରା ଆ 'େ ।'; ଏହାକୁ ଗୌଡ଼ାଳର ଅବଧାନମାନେ ଓଡ଼ାକାଡ଼ୁ କହନ୍ତି । 'େ' ଅକ୍ଷରର ପୂର୍ବରେ ଏବଂ 'ା' ଅକ୍ଷରର ପରେ ଲାଗେ ।]

ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā.

ଦେ. ଅ—୧ । ଏବଂ; ଅଉ—1. And

୨ । (କ) ସମ୍ବୋଧନ ବା ଆହ୍ୱାନର ଉତ୍ତର—
2. Interjection used in (a) addressing or responding to a call; Ho ! Hollo

(ଖ) ସ୍ୱୀକାରସୂଚକ—(b) Agreeing.

(ଗ) ଅଭିଳାଷସୂଚକ—(c) Wishing

(ଘ) ସ୍ମରଣାର୍ଥକ—(d) Remembering.

(ଙ) ଦୟାପ୍ରକାଶକ—(e) Expressing kindness or pity

ଓଆଗାଲିବା—ଗ୍ରା.କ୍ରି—ଉଗାଳିବା (ଦେଶ)
Oāgālibā — Ugāḷibā (See)

ଓଆଲତେର—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ନାମ)—ବଶାଖା ପଟ୍ଟଣାର ଓଲ୍ଡ ଟେଆର୍ ନଗର (ବେଙ୍ଗଲ୍ ନାଗପୁର ରେଲ୍‌ବାଇର ଦକ୍ଷିଣତମ ଷ୍ଟେସନ୍)—Waltair in Vizag
Oālatera

ଓଇଦି—ଦେ. ବ (କେ ପ୍ରକାର ଗୁଳ୍ମ)—ବଳବଳଣା (ଦେଶ)
Oidi — Balabaḷaṇā (See)

ଇଙ୍ଗରମାଳ

ଓଉ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉବ୍ୟ; ଉଦାଲବ; ବହୁବାର—ତୁଳ. ଆସାମୀ—ଅଉ)—ଅମ୍ଳଫଳବଶେଷ—Dillenia Speciosa (Indica)
Ou

ସଂ. ନାମ ଅନ୍ୟ; ବହୁବାର; ତୁଣ୍ଡାଡଦ; ଉଦାଲବ; ଗର୍ଜ-ପୁଷ୍ପା; ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ କା, କଷାୟିକା । ଚାଲିତା

ଚାଲିତା; ହରଗେସା; ବହୁଆମ; ରହିଲ୍ଲା

ମ. ମୋଠ କରମଲ; କରମେଲ

[ଦ୍ର—ଗୋଲ୍ଲାର ଫଳ ଓ ଦନ୍ତୁର ପତ୍ରବଶିଷ୍ଟ ସ୍ମରେ ବନ୍ୟ ଜରୁ ଏହାର ବକଳା ମୋଟା ଓ ରଙ୍ଗାଳଆ । ଏହାର ଦନ୍ତୁରତ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପତ୍ରର ଉପର ପାଖ ସାଉଁଳିଆ । ତଳ ପାଖ ମୃଦୁ ଅଂଶୁ ଯୁକ୍ତ । ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ୭ ବା ୨ଟିଆ ଗୁଚ୍ଛ । ଫୁଲ ପାଦୁଡ଼ାର ବର୍ଣ୍ଣ ଧଳା । ଫଳଗୁଡ଼ିକର ଗୋଲେଇ ୫″ ବା ୬″ ଯୁ । ଫଙ୍ଗଁଉରେ ନାଲ ଥାଏ । ଏହା ଖଟା ଓ ଈଷତ୍ କଷା ଲାଗେ । ଲୋକେ ଏ ଫଳକୁ ଅମ୍ଳିଲକର-ଖାଥନ୍ତି ଏବ ଫଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ସରୁ ସରୁ କର କାଟି ଆଚାର ଓ ଚରକାସ୍ୱ କରନ୍ତି ।]

ଓଉମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ ବଶ—ଓମୁଣ୍ଡିଆ (ଦେଶ)
Oumuṇḍiā — Omuṇḍiā (See)

ଓଏସିସ୍—ବୈଦେ.ବ (ଇଂ. ଓଏହିସ୍)—ମରୁଭୂମି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଉର୍ବର ବୃକ୍ଷ ଶ୍ୟାମଳ ଓ ଜଳସ୍ଥଳ ଭୂଖଣ୍ଡ—Oasis.
Oesis

ଓଁ—ଦେ. ଅ.—ଓଁ (ଦେଖ)
Oṁ — Oñ (See)

ଓଃ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ଅଦ୍ଭୋ)—୧ । ଖେଦ, ବିସ୍ମୟ, ଅବଜ୍ଞା ଓ ବରକ୍ତିସୂଚକ ଧ୍ୱନି; ଆଃ—ଉଃ—ଆହ
Oḥ

1. Interjection—sound uttered to indicate grief, wonder, contempt and displeasure—Oh ! Ah ! Alas!

୨ । (ସାଙ୍କେତିକ ଓଗେର ଶବ୍ଦର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ରୂପ)—ଓଗର; ଇତ୍ୟାଦି—
2. Abbrevation for the word Ogar = etc

ଓଁ—ସଂ. ଅ—ପ୍ରଣବ, ଓଁକାର; ମନ୍ତ୍ରର ଆଦ୍ୟଗାଳ—
Oñ — The incantation 'Oñ' used at the beginning of every Mantra.

[ଦ୍ର—ଏହି ଧ୍ୱନି ସକଳ ପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରର ଆଦ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ । ଅ, ଉ ଓ ମ ଏହି ତିନିଗୋଟି ଅକ୍ଷର ସଂଯୋଗରେ ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି । ଅ=ବିଷ୍ଣୁ, ଉ=ଶିବ ଓ ମ=ବ୍ରହ୍ମା । ଏହି ସାଙ୍କମନ୍ତ୍ରରେ ଏହି ତିନି ଦେବତାଙ୍କର ନାମ ଥିବାରୁ ଏହା ସକଳମନ୍ତ୍ରର ଅଦ୍ୟରେ ଲାଗେ । ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ ଉଚ୍ଚାରଣ ନ କରି ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କଲେ ମନ୍ତ୍ର ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅକାର ସୂର୍ଯ୍ୟବୀଜ, ଉକାର ଚନ୍ଦ୍ର ବୀଜ, ଓ ମକାର ଅଗ୍ନିବୀଜ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛୁ ।]

ଓଁକାର—ସଂ. ବ—ଓଁ ଅକ୍ଷର—
Oñkāra — The letter 'Oñ'.

ଓଁକାରନାଥ—ଦେ. ବ (ନାମ) ହିନ୍ଦୁତୀର୍ଥ-ବଶେଷ—Name of a place of a Hindu-pilgrimage.
Oñkāranātha

[ଦ୍ର—ଓଁକାରନାଥ ଦ୍ୱାଦଶ ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏହି ମନ୍ଦିରଟି ନର୍ମଦାର ଉତ୍ତର ତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ମଦନମୋହନ. ତୀର୍ଥଦର୍ଶନ ।]

ଓଁ ମଣିପଦ୍ମେହୁଁ—ଦେ. ଅ (ମନ୍ତ୍ର)—ଉଚ୍ଚତୀୟ ଲାମାମାନଙ୍କର ଜପିବା ମନ୍ତ୍ର-ବଶେଷ—A formula uttering which the Tibetan Lamas count rosary.
Oñ maṇipadmehuñ

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଋ	ର୍,ର୍	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	କ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ଭ	ନ୍ଥ	ଜ୍ଞ
	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ମ୍ୟ	ଇଥ	ଙ୍ଗ	ନ୍

[ଦ୍ର— ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ମାନସସରୋବର ପୂର୍ବେ ହଂସଙ୍କ ଅବାସ ଭୂମି ଥିଲା । ପଦ୍ମମୂଳ କାଶୀଠାରୁ ଜ୍ୱାଳାମୁଖୀବାଟେ ଉତ୍ତରକୁ ଆସି ଧର୍ମପଦ୍ମର ଓ ମଠ ସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ ଉତ୍ତରବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ମନ୍ତ୍ରରେ ଦୀକ୍ଷିତ କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଉତ୍ତରବାସୀମାନେ 'କାଶୀସ୍ଥମା' ବା ଗୁରୁସ୍ଥ ଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି ଓ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖିବା ପୂର୍ବେ ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରଥମେ ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ପରେ 'କାଶୀ' ନାମ ଲେଖାଯାଏ । ବଙ୍ଗଳା. ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ ୨୧୫ ପୃଷ୍ଠା ।]

ଓକନ—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ବସ୍ତର) ବ— ଉକୁଣୀ — Louse.
Okni

ଓକ୍‌ନିକାଁଡ଼ା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବସ୍ତର) ବ—ଉକୁଣିଆଁ ପୋକ—
Oknikīrḍī Weevil.

ଓକ— ସଂ. ବ. (ଉର୍ ଧାତୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + ଅଥକରଣ. ଅ) —
Oka ୧ । ପକ୍ଷୀ —1. Bird.
୨ । ବୃଷଳ; ଶୂଦ୍ର —2. A Śūdra
୩ । ବାସସ୍ଥାନ; ଗୃହ — 3. House; residence.
୪ । ଆଶ୍ରୟ—4. Shelter
ବଜ୍ରାଦପି କଠୋରାଣି ମୃଦୂନି କୁସୁମାଦପି । ଲୋକାନାଂ କେନ ଚିତ୍ତାନି ବିଧାତା ନିର୍ମ୍ମିତଃ ଓକଃ । ଭର୍ତ୍ତୃ. ନୀତିଶତକ ।
୫ । ସ୍ଥାନ— 5. Place.

ଓକଃ—ସଂ. ବ. (ଉର୍ ଧାତୁ + ଅସ୍) — ଓକ (ଦେଖ)
Okaḥ Oka (See)

ଓକଡ଼ାଫଳ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଶଳପର୍ଣ୍ଣୀ—
Okaṛḍāphaḷa The thorny berry or wort

ଓକର—ଦେ. ବ—୧ । ଗୃହଚ୍ଛିଦ୍ର 1. Family-secrets
Okara ୨ । ବଳ; ଷମତା; ଶକ୍ତି—2. Power; authority.
(ଯଥା—ପଦେ କହିବାକୁ ମୋର ଓକର ନାହିଁ ।)
୩ । ଅଭ୍ୟାସ; ଖୋଇ—3. Habit

ଓକର ଖୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୃହଚ୍ଛିଦ୍ର ସାଧାରଣରେ
Okara kholibā ପ୍ରକାଶ କରିବା—To publish a person's family-secrets

ଓ କରିବା— ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଡାକିଲେ ଉତ୍ତର ଦେବା—
O karibā 1. To respond to a call.
୨ । କାମରେ ଅସିବା; ଉପକାରରେ ଆସିବା—
2. To be useful.
ହଜା ଯେଡ଼ାକ ସାଇବ ରଖିଥିଲେ ବେଳରେ ଓ କରନ୍ତୁ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଚଉମ୍ବନ୍ତ ।

ଓକସ୍— ସଂ: ବ—ଓକ (ଦେଖ)
Okas Oka (See)

ଓକାର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)—
Okāra ୧ । ବାନ୍ତି—1. Vomiting
୨ । ବମନେଚ୍ଛା—2. A tendency to vomit.
୩ । ଓକର (ଦେଖ)
3. Okara (See)
୪ । ଜାତି, ଜନ୍ମ ବା ବଂଶର ଠିକଣା—
4. Certainty of one's lineage.
ସଂ. ବ— ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ 'ଓ' ର ମାତ୍ରା 'ୋ'; ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣରେ 'ଓ' ବର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ଚିହ୍ନ—(ଏ ଚିହ୍ନକୁ ଗ୍ରନ୍ଥଶାଳୀର ଅବଧାନମାନେ ଓଡ଼ା ବାଡ଼ ଜନ୍ତୁ)—
The sign of the vowel O' added to a consonant.

ଓକାର ଉଠିବା—ଦେ. ବ— ବାନ୍ତି ହେବାର ଉପକ୍ରମ—
Okāra uṭhibā A tendency to vomit.

ଓକାରିବା—ଦେ. କ୍ରି —ବାନ୍ତି କରିବା—To vomit.
Okāribā
ওগরান
उल्टीकरना

ଓକାଳ —ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଗାର)— ୧ । ବାନ୍ତି—
Okāḷa 1. Vomiting.
ବମୀ ୨ । ବମନେଚ୍ଛା—2. Tendency to vomit.
ଉଲ୍ଟୀ ଦେ. ବିଣ—ବମିତ; ବମନ କରାଯାଇଥିବା—
Vomited forth.
ଓହ୍ଲାଇ ରଥ ବୋଇଣ ନ ଚଳଇ ଚହୁଁ । ଫକୀରମୋହନ. ବୃତ୍ତିଭୂପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଓକଲତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଉକାଲତ୍)—ଓକାଲତ୍‌ନାମା (ଦେଖ)
Okālat Okālatnāmā (See)
ଉକାଲତ
वकालत

ଓକାଲତ୍‌ନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଉକାଲତ୍)—
Okālatnāmā ଓକାଲତ୍‌ନାମାଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ପତ୍ର—
ଉକାଲତନାମା Power of attorney, vakālatnāmā;
वकालतनामा a written power given to a pleader by a party to act in court.

ଓକାଲତି—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)— ୧ । ଓକାଲଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ବା ବୃତ୍ତି —
Okālati 1. Pleadership; the office or profession
ଉକାଲତି of a pleader.
वकालति ୨ । ପକ୍ଷସମର୍ଥନ—2. Pleading of a cause.

ଓକାଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓକାରିବା (ଦେଖ)
Okāḷibā Okāribā (See)

ଓକାହଗା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବସ୍ତର) ବ—ଝାଡ଼ାକଇ; ବଉଳା—
Okāhagā Cholera.

ଓକିଲ —ବୈଦେ. ବ. (ଅ. ଉକିଲ୍) — ୧ । ବଖ୍‌ଗୁଲ୍‌ସ୍ୱରେ ନିଜ ନିଜ
Okila ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ
ଉକିଲ ଉଭୟପକ୍ଷ 1. Pleader; advocate.
वकिल

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମାରେ ଥବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ତ୍ତୁ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଦେଖି ସୋଜାସୁଜି ସେମିତି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ କରିଥିବାକ୍ଷଣି ତହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତୁ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ଦେଖିବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ସୋଜାସୁଜି; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୂଝ' ସେଣ୍ଟିଜିବେ; କଥା ନ ପାଇଲେ 'କନ୍ଥା' ସେଣ୍ଟିଜିବେ; 'ଅର୍ଗଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ଗଳ' ସେଣ୍ଟିଜିବେ; 'ଅଳତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ସେଣ୍ଟିଜିବେ ।

୨ । ସ୍ୱଜାମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ଉତ୍ସବକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥିବା ସ୍ୱଜାମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ଯେଉଁ ପ୍ରତିନଧି ପଠାନ୍ତି—2. A person representing an invited Rājā in another Rājā's social function.

୩ । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ବିବାହ ସମୟରେ କନ୍ୟାର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ କନ୍ୟାର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନଧି—

3 Bride—groom's representative at the marriage amongst the Mahomedans.

୪ । କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରତିନଧି—

4. Authorised representative; agent.

୫ । କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ଦୂତ—

5. Envoy; ambassador.

ଓକଲ୍ଲତନାମା—ବୈଦେ. ବ—ଓକାଲତନାମା (ଦେଖ)

Okilātnāmā Okālatanāmā (See)

ଓକଲ୍ଲତ—ବୈଦେ. ବ—ଓକାଲତ (ଦେଖ)

Okilāti Okālati (See)

ଓକଲ୍ଲତକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଓକିଲ ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ୱାରା ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜ୍ଜନ କରିବା—

ଓକାଲତିକରା
ବକାଲତିକରନା

Okilātikaribā

1. To earn one's livelihood by practising at the bar.

୨ । ମୋକଦ୍ଦମାରେ ବାଦୀ ବା ପ୍ରତିବାଦୀଙ୍କର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା—2 To plead for a party in a case.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)— ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପକ୍ଷ ଧରି କଥା କହିବା ବା ଲଢ଼ିବା—

3. To take a person's side; to plead for a person.

ତୁମ ଓକାଲତିକୁ ସାଥିମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଓକିଲତି କରି ପାରୁ ।

ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଓକୋଦନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଓକସ୍=ଆଶ୍ରୟ+ଅଦ ଧାତୁ=ଭକ୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ; ଯେ ନଜର ଆଶ୍ରୟକୁ ଖାଏ)—ଉକୁଣୀ—Louse.

Okodanī

ଓଖ—ଦେ. ବ—୧ । ଅଭ୍ୟାସ; ଖୋଇ—

Okha

1. Habit.

ଅଭ୍ୟାସ

୨ । ବଦଅଭ୍ୟାସ—2 Bad habit.

ଲତ; ଖୁ; ଆଖା

୩ । ଛଳନା; ବାହାନା—3. Pretence

ଓଖର—ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ଗୋଶୀର)—

Okhara

ଗୋଶୀର; ଗୋରୁସ୍ତ—1. Cow's milk;

୨ । (ମେଦମାପୁର) ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଖଲିଆ ଲଡୁ ବା ଖଜା-

2. Sweet cake mixed with sessamum.

ଓଗର୍—ବୈଦେ. (କଚରିଆ) (ଆ ଅଗୈର୍)—ଓଗେର; ଇତ୍ୟାଦି; ଏହାପରି ଅନ୍ୟ ସବୁ—

Ogar

ଓଗୈରହ; ଓଗାୟରହ Etcetera; and the like; and so on.

ଅଗୈରା

[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା- ରାମ ଓଗର ଅସିଥିଲେ ।]

ଓଗଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଗଳ)—

Ogalā

ଅଟକାଇବା; ଓଗାଳିବା—

ଆଗଲାନ

Restraining one from the front.

ଅଟକାବ

ଦେ. ବିଣ—ଆଗବୋଲା (ଦେଖ)

Āgabolā (See)

ଓଗାଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅର୍ଗଳ)—

Ogāla

୧ । ଅଟକାଇବା—

1. Barring progress; restraining.

୨ । ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କ ନଉଡ଼ୀ ଖେଳ ଗୀତ (ଯାହାକୁ ଗଉଡ଼ମାନେ ନଉଡ଼ୀ ଧରି ପରସ୍ପର ଆଗରେ ଦୋଳଯାତ୍ରାରେ ବୋଲ୍‌ବୋଲ୍ ହୁଅନ୍ତି)—2. Song or dialogue sung by Ordiā cowherds.

[ଦ୍ର—ଲେମ୍ବାଲଗାଦର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୋପାଳଙ୍କ ଗୁରୁ ମଦ୍ଦନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ 'ଗୋପାଳଙ୍କ ଓଗାଳ' ନାମରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୀତ ରଚନାକରି ଅଛନ୍ତି ।]

୩ । ଅଟକ—3 Restraint.

୪ । ଘରର ବାଟ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚାଟ ବା କବାଟ—4. Door of a house.

ଏନ ଓଗାଳ ବନ୍ଧର ମନ୍ଦରେ । ଚାରା. ପରମେଶ୍ୱର ।

୫ । (ପଶୁ ଆଦିଙ୍କ) ରକ୍ଷକ, ଜଗୁଆଳ—

5. A cowherd; a person who looks after the grazing cattle

ଓଗାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଗାଳିବା (ଦେଖ)

Ogālibā Ugālibā (See)

ଅତ ପଛ ଓଗାଳନ୍ତେ ମହାଦେଇ ଘଂଗ୍ରେ ।

ସାରଳା ମହାଭାରତ. ବନ୍ଦ୍ୟ ।

ଓଗର୍—ବୈଦେ. (କଚରିଆ) ଅ—ଓଗର୍ (ଦେଖ)

Ogera

Ogar (See)

ଓଗୋ—ଦେ. ଅ. (ସାନ୍ଦର୍ଭିକ ବା ଉଦ୍ଦ୍ରାସୂଚକ)—

Ogo
ଓଗୋ
ଆହେ

ଗୋ; ଅଗୋ; ଅଜ୍ଞେ—Interjection employed in respectful or polite address or to draw attention—Oh !

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦନ୍ତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂକ୍ଷ୍ମାକ୍ଷର	ଗ	ଚ	ଶ,ଷ	ଟ	ଇ୍	ଡ୍ରଥ	ଜ୍ଞ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅଳାଘ୍ରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଘ	ଛ	ସ	ଞ	ଇଅ	ଓ	ଜ୍ଞ

ଓଗ—ବୈଦେ. (କରଗ୍ରଅ) ଅ – ଓଗର୍ (ଦେଖ)
Ogra Ogar (See)

ଓଗ୍ରସର—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. ଓଭର୍‌ସିଅର୍)—
Ograsara ଯେ ଯୁଦ୍ଧିବଗ୍ରହର କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରନ୍ତି—ଓଭ୍ରେସର୍ Overseer.
ଆଗ୍ରେସର; ଦରୋଗା

ଓଗ୍ରେସର—ବୈଦେ. ବ—ଓଗ୍ରସର (ଦେଖ)
Ogresara Ograsara (See)

ଓଘ – ସଂ. ବ. (ଉତ ଧାତୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—
Ogha ୧ । ସମୂହ; ବୃନ୍ଦ—1. Multitude
ବ୍ୟୁତ୍ତ ଓଘରେ ଶାନ୍ତ କେଧନ ଉଥ ଶାଂତ ପରୁଘ ଚହ୍ନ ରୁତ ଗେ ।
ଉତ୍କ. ବୈଦେହୀଶବଚାସ ।
୨ । ଗଦା; ସ୍ତୂପ—2. Heap; mass
୩ । ସ୍ରୋତ; ପ୍ରବାହ; ଜଳବେଗ—
3. Stream; flood
୪ । ବହୁ ପରିମାଣ—4 Large quantity.
୫ । ତରଙ୍ଗ—5. Wave.
୬ । ପରମ୍ପରା—6. Series
୭ । (+ ଅଶ୍ୱକରଣ. ଅ) ଦ୍ରୁତନୃତ୍ୟ—
7. A kind of quick dance.
୮ । (+ ଭାବ. ଅ) ଉପଦେଶ—8. Advice

ଓଙ୍କାର—ସଂ. ବ. (ଓମ୍+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କାର)—ଓଁ ଅକ୍ଷର; ପ୍ରଣବ; ମନ୍ତ୍ରର ଆଦ୍ୟବୀଜ—The mystic syllable 'Oñ', the beginning of all mantras
Oṅkāra

ଓଙ୍କାରିବା—ଦେ. କି—ଉଙ୍କାରିବା (ଦେଖ)
Oṅkāribā Uṅkāribā (See)

ଓଚ୍ଛାଲ—ଦେ. ବ—ଓଛୁଳ (ଦେଖ)
Ochchhāla Ochhāla (See)

ଓଛ—ଦେ. ବଙ. ୧ । (ସଂ. ଉଚ୍ଛନ୍ନ)—ଉଚ୍ଛନ୍ନ; କ୍ଷୟିତ; ମ୍ଳାନ; ନଷ୍ଟ—
Ochha 1. Destroyed; exhausted.
ଓଛା ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଦଳ ଯଦ୍ଦି ଦ୍ୱେଇଲ୍ଲକ ଓହ,
ଭୋଟେ ନେବା ପାଇଁ ମୋତେ ପେଷିଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ।
ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।
୨ । (ସଂ. ଦ୍ୱସ୍ତ)—ଦ୍ୱସ୍ତ; ସାନ—2. Small.
୩ । ଦୁଦ୍ଦଇର—3. Smaller.
ସାତ ବଲ୍ଲର ସମ ବହୁ । ଗୁଣେ ଧ୍ରୁବରୁ ଦେଲେ ଓହ—
ପ୍ରାଚୀ. ଜଗନ୍ନାଥମାହାତ୍ମ୍ୟ ।
୪ । ଅଳ୍ପ—4 Little.
୫ । (ସଂ. ତୁଚ୍ଛ; ପ୍ରା: ଉଚ୍ଛ)—ମାଡ; ତୁଚ୍ଛ—
5. Low; mean; despicable.

ଓଛୁଳ—ଦେ. ବ—୧ । ବିରେଚନ; ପତଳା ଝାଡ଼ା—
Ochhāla 1. Evacuation; passing of liquid stool.
ଆଛା; ଆମଳୀ
ଗର୍ଦ୍ଦେ ଦେଲେ ଓଛଳ ବାନ୍ତି ବହୁଥାନ୍ତୁ—ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୂଜେଣ୍ଡ
୨ । ବାନ୍ତି; ବମନ—2. Vomiting.
ଦେ. ବଣ—ଉଦ୍‌ଗୀର୍ତ୍ତି; ବାନ୍ତି କରି ଯାଇଥିବା—Vomited.

ଓଜ୍ – ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ ଓଜସ୍; ଓଜଃ)—ଓଜ (ଦେଖ)
Oj Oja (See)

ଓଜ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଓଜସ୍; ଓଜଃ)—୧ । ଓଜସ୍ (ଦେଖ)
Oja 1. Ojas (See)
ଓଜ କ୍ରୀଡ଼ା କରୁଥାନ୍ତୁ ଦେଖାଇ ନଜ ଓଜ—କୃଷ୍ଣଶିଂଦ. ମହାଦରଉ. ବନ ।
୨ । (ଗଣିତ) ବିଷମ ସଂଖ୍ୟା—
2. (arithmetic) Odd number.
୩ । ପରିମାଣ—3. Quantity; measure.
୪ । ବଦଳ; ପ୍ରତିବଦଳ —4. Exchange.
୫ । କୃତ୍ୟକଲାପ; କାର୍ଯ୍ୟବାହୁଲ୍ୟ—5. Doing; conduct.
୬ । ସମ୍ଭ୍ରମ; ଇଜ୍ଜତ୍—6. Prestige.
୭ । ଓଜନ; ଭାର—7. Weight.
୮ । ଗୁରୁତା; ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ—8. Gravity.
୯ । (ଗଣିତ) ବର୍ଗର ବର୍ଗମୂଳ —
9 (mathematics) Square-root of a number.

ଓଜଃ—ସଂ. ବ—ଓଜସ୍ (ଦେଖ)
Ojah Ojas (See)

ଓଜଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କି—ଉଜୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Ojaṛdibā Ujuṛdibā (See)

ଓଜ ତୁଲିବା—ଦେ. କି—ଦୁଇ ପଦାର୍ଥର ଓଜନକୁ ତୁଲନା କରିବା—
Oja tulibā To compare or test the weight of two things.

ଓଜନ—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ୱଜନ୍; ତୁଳ. ସଂ. ଓଜଃ)—
Ojana ୧ । ତୁଳାଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଭାର ସ୍ଥିରୀକରଣ—
ଓଜନ 1. Measure; weighment.
ବଜନ ୨ । ଭାର—2. Weight.
ମସ୍ତୋରେ ବାହାର ପ୍ରତିଶ ପ୍ରସ୍ତାବେ,
ଓଜନ ଉଣ୍ଟାସ ମସ୍ତ ଉ ନ ଜାଣେ—ପ୍ରଧାନାଥ. ବରବାଇ ।
୩ । ଗୁରୁତା—3. Seriousness.
୪ । ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ—4. Gravity.
୫ । ମୂଲ୍ୟ—5. Value.
୬ । ଭାରକେନ୍ଦ୍ର—6. Centre of gravity.
ବଣ—୧ । ଭାସ୍ୱା—1. Heavy.
୨ । ଗୁରୁଭାରବଶିଷ୍ଟ—2. Weighty.

[ତ୍ର— ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଦେଶରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓଜନ କରିବା ପାଇଁ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଖଣ୍ଡ ଚଳେ । (କ) ସୁନା ରୁପା ଆଦ ଓଜନ କରିବା ପାଇଁ—୪ ଧାନ = ୧ ରତ୍ତି; ୮ ରତ୍ତି = ୧ ସସା; ୧୦ ସସା = ୧ ତୋଳା ବା ଭରି = ୧ ଟଙ୍କା । (ଖ) ପଶ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦ ଓଜନ ପାଇଁ—୨ ଟଙ୍କା = ୧ ଛିଟାଙ୍କି; ୪ ଛିଟାଙ୍କି = ୧ ପାଥ;

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷରର ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଟି। ୨ ଚରିତ୍ର ବୋଲଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବୋଲଇବେ, ସେତେ ଏ ଭଳିକ୍ଷେତ୍ରରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଖୋଜିବାରେ ଅସୁବିଧା ୨ ବା ୧ ଚରିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବୋଲଇବାକୁ ଦେବ। ଯଥା.— 'ପାଠ' ର ମିଳେ 'ପାଣ୍ଡ' ବୋଲଦେବ; 'କୃଷ' ର ମିଳେ 'କୃଷ୍ଣ' ବେଣିବେ; 'ବଙ୍କୁ' ର ପାଇବେ 'ବଙ୍କୁ' ବେଳବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇବେ 'ଅଜ୍ଜ' ବେଣିବେ; 'ଅଲବତ' ର ପାଇବେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ବେଣିବେ

୪ ପାଆ = ୧ ସେର; ୫ ସେର = ୧ ପଶୁର; ୮ ପଶୁର = ୧ ମଦ୍ଦଣ । (ଗ) ବାସନ ଆଦ ଓଜନ ପାଇଁ—୧୩ ଝଙ୍କା = ୧ ଚରୁଷି; ୪ ଚରୁଷି = ୧ ପଲ; ୨୦ ପଲ = ୧ ସେର; ୨୫ ପଲ = ୧ ବଣା । (ଘ) ଇଂରାଜ ଓଜନ ପାଇଁ—୭୦ ଗ୍ରେନ୍ (ଧାନ) = ୧ ଡ୍ରାମ୍; ୮ ଡ୍ରାମ୍ = ୧ ଆଉନ୍ସ; ୧୬ ଡ୍ରାମ୍ = ୧ ପାଉଣ୍ଡ (ପ୍ରାୟ ବାଲେଶ୍ୱର ୨୭୩ ମଦ୍ଦଣ । (ଙ) ଡାକ୍ତର ଜନିତ ଓଜନ ପାଇଁ— ୮ ଡ୍ରାମ୍ = ୧ ଆଉନ୍ସ; ୧୨ ଆଉନ୍ସ = ୧ ପାଉଣ୍ଡ । (ଚ) ବାଲେଶ୍ୱର ସେର = ୮୦ ତୋଳା; ଜଝର ସେର = ୧୦୫ ତୋଳା; ଓଜନ କରିବା ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଜଜଭ ବା ତୁଲାଦଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ପାଖ ପଲ୍ଲାରେ ରଖାଯାଏ ଓ ଆର ପାଖ ପଲ୍ଲାରେ ଉପ୍ର ଉପ୍ର ଓଜନର ବଟକରା ଥୁଆ-ଦୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଦୁଇ ପାଖ ପଲ୍ଲାରେ ରଖାଯିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ସମାନ ଓଜନର ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ଜରୁରୁର ଦଣ୍ଡି ଭୂମିର ସମାନ୍ତରାଳ ହୁଏ ଏବଂ ବଟକରମାନ ଗଣି ଜନିତ କେତେ ଓଜନ ହେଲା ସ୍ଥିର କରାଯାଏ । ଜଜଭ ଛଡ଼ା ଏକମାତ୍ର ପଲ୍ଲାଯୁକ୍ତ ତଉଲିବା ଯନ୍ତ୍ରକୁ ବଣାକାଠି କୋଲ୍ଲାଯାଏ । ବଣାକାଠିର ଏକ ପାଖରେ ପରୁଡ଼ି ଝୁଲୁଥାଏ, ଅନ୍ୟପାଖରେ ଗାର ପଡ଼ିଥାଏ—ସେ ଗାର ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ସୂତା ବନ୍ଧା ଥାଏ; ସେ ସୂତାଦ୍ୱାର ବଣାକାଠିକୁ ଝୁଲେଇଲେ ଗାରକୁ ଗଣି ଜନିତ ଓଜନ ସ୍ଥିର କରାଯାଏ ।]

ଓଜନ ଉଠିବା – ଦେ. ବ—ତୁଲାଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ଭାର ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବା—Weighment.
ଓଜନଓଠା
वजन उठना

ଓଜନ କରିବା—ଦେ. କି—ତୁଲାଦଣ୍ଡରେ ତଉଲିବା;—
Ojana karibā To weigh a thing
ଓଜନକରା
वजन करना

ଓଜନିଆଗରୁ—ଦେ. ବଣ—ଭାରି—
Ojaniāgaru Heavy in weight; weighty.

ଓଜନଦଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—୧ । ତୁଲା ଦଣ୍ଡ—1. A pair of scales;
Ojanadaṇḍa weighing instrument
୨ । ବଣାକାଠି—2 A weighing yard.

ଓଜନଯନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ—ଓଜନଦଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Ojanajantra Ojanadaṇḍa (See)

ଓଜନିଆଁ—ଦେ. ବଣ—ଭାରି—
Ojaniāñ Heavy.

ଓଜର—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ଉଜ୍ର) — ୧ । ଆପତ୍ତି—
Ojara 1. Objection.
ଓଜର୍ ୨ । ବାଧା—2 Obstacle.
उज्र ୩ । ବିରୋଧ—3. Opposition.
୪ । ବକ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟ—4. Anything to say

ଓଜରଆପତ୍ତି—ଦେ. ବ (ଏକାର୍ଥକ ସଦ୍ଭବର; ଆ. ଉଜ୍ର+ସଂ. ଆପତ୍ତି)—
Ojaraāpatti ନାନାବିଧ ଆପତ୍ତି—Various objections.
ଓଜରଆପତ୍ତି
उज्रआपत्ति

ଓଜରମାଜର—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର; ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥଦ୍ୟୋତନ)—
Ojaramājara ଓଜରଆପତ୍ତି (ଦେଖ)
Ojaraāpatti (See)

ଓଜରିଆ—ଦେ. ବଣ (ଆ. ଉଜ୍ର+ଓ. ପ୍ରତ୍ୟୟ. ଇଆ)—
Ojariā ସ୍ୱଭାବତଃ ଆପତ୍ତିକାରୀ—
ଓଜରଦାର Given to raising objections.
उज्रदार

ଓଜଲିବା—ଦେ. କି (ସଂ. ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ)—୧ । ଅଗ୍ନି ବା ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା
Ojalibā ଅଳଙ୍କାରାଦିକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବା—
1. To gloss an ornament.
୨ । (ଲୁଗା) ସଫାକରିବା—
2 To cleanse; to wash (clothes).

ଓଜସ୍—ସଂ. ବ (ଉର୍ଜ୍ ଧାତୁ = ଜୀବଦ୍ଦେହ + କରଣ. ଅସ୍) —
Ojas ୧ । ତେଜ—1. Energy; glory.
୨ । ବଳ; ଶକ୍ତି—2. Strength.
୩ । ପରାକ୍ରମ; ପ୍ରତାପ—
3. Power; prowess.
୪ । ଦୀପ୍ତି—4. Brightness
୫ । ଶୋଭା—5. Splendour; grace.
୬ । (ଅଳଙ୍କାର) ବାକ୍ୟର ପ୍ରୌଢ଼ଭାବ ଗୁଣ—
6 Energetic or emphatic manner of expression or style (M. W)

[ଦ୍ର—ରଚନାରେ ଯେଉଁ ଗୁଣ ଥିଲେ ଚିତ୍ତ ଦ୍ରବୀଭୂତ ହୋଇ ଉଠେ ତାହାର ନାମ ଓଜୋଗୁଣ । ବୀର, ବୀଭତ୍ସ ଓ ରୌଦ୍ର-ରସରେ ଏହାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଉପଯୋଗିତା ଅଛି । ଓଜୋ-ବ୍ୟଞ୍ଜକ ବର୍ଣ୍ଣ କ୍ଟ; ଙ୍ଗ; ଟ୍ଟ; ଣ୍ଡ; ପ୍ପ; ଷ୍ଟ; ଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ଯେଉଁ ସକଳ ବାକ୍ୟ ସମାସବହୁଳ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ ଦୀର୍ଘରେ ରଚିତ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଓଜୋଗୁଣବ୍ୟଞ୍ଜକ । ଉଦାହରଣ :—
ଯଥା—ଜାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଯେହନ ଗ୍ରାଂଶୁ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କନାକୁଳ—
ପୌଣ୍ଡ୍ରଦେଶୁ ଆସୁଅଛୁ ବାର୍ତ୍ତ ଦୁର୍ଗବାସୀ,
ରଣରୁଷ ଅମାତ୍ୟମା ଅନବରତ୍ତୀ ରଙ୍ଗେ,
ରଘୁବର ଚୁମ୍ବକାସ୍ତ୍ର ବଜ୍ରଛଧାରଣୀ । ରଘୁନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।
ତୁଲସୀ. ଅଳଙ୍କାରଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

୭ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—7. Gold

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୮	ଛ	ଟ,ଠ	୫	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଲ୍ଲ	ଲୁଅ	ଭ
୨	୧	୩	୬	୬	ଯ୍ଯ	ଅଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଉଦ୍ଗଦ୍ଧ୍ୟୁତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୪୩	ଘ	ସ	ଁ୍ୟ	ଲଅ	ଁ୍ୱ	ନ୍

ଓଜସ୍ୱଲ - ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଓଜସ୍+ଅଛ ଅର୍ଥରେ. ବଳ) — Ojaswala ଓଜସ୍ୱୀ (ଦେଖ) (ଓଜସ୍ୱଲା—ସ୍ତ୍ରୀ) Ojaswī (See)

ଓଜସ୍ୱୀ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଓଜସ୍+ଅଛ ଅର୍ଥରେ. ବନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)— Ojaswī ୧ । ତେଜସ୍ୱୀ; ତେଜୀୟାନ୍ (ଓଜସ୍ୱିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Energetic. (ଓଜସ୍ୱିତା—ବ) ୨ । ବଳବାନ୍—2. Strong ୩ । କ୍ଷମତାଶାଳୀ—3 Powerful. ୪ । ଦୀପ୍ତ—4. Splendid; lustrous. ୫ । ଓଜୋଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ—5. Elaborate;emphatic

ଓଜିଷ୍ଠ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଓଜସ୍+ଅଛ ଅର୍ଥରେ. ଇଷ୍ଠ)— Ojishṭha ଓଜସ୍ୱୀ (ଦେଖ) (ଓଜିଷ୍ଠା— ସ୍ତ୍ରୀ) Ojaswī (See)

ଓଜୀୟାନ୍—ସଂ.ବଣ.ପୁଂ. (ଓଜସ୍+ଅଛ ଅର୍ଥରେ. ଈୟସ୍. ୧ମା.୧ବ.)— Ojīyān ଓଜସ୍ୱୀ (ଦେଖ) (ଓଜୀୟସ୍ୱୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Ojaswī (See)

ଓଜୁ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—ଋଜୁ (ଦେଖ) Ōju Uju (See)

ଓଜୋନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ; ଓଜୋନ୍; ଓଡ଼ଅଭ୍ଷାରେ ଇଂଗ୍ଲଜ Z ଅକ୍ଷରର ଉଚ୍ଚାରଣବିଶିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର ନ ଥିବାରୁ Z ସ୍ଥାନରେ ଜ ଉଚ୍ଚାରଣ)— Ojon ଓଜୋନ ଓଜୋନ ଘମୀଭୂତ ଅକ୍ସିଜେନ୍ ବା ଅମ୍ଳଜାନ ବାଷ୍ପ — Ozone; densified oxygen.

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅକ୍ସିଜେନ୍ ଅପେକ୍ଷା ୭୪ ଗୁଣ ବେଶି; ଏ ବାଷ୍ପଗନ୍ଧ ଦୂର କରି ପାରେ । ସମୁଦ୍ର କୂଳର ଓ ମୁକ୍ତ ସ୍ଥାନର ବାୟୁରେ ବେଶି ପରମାଣରେ ଓଜୋନ୍ ଥାଏ ।]

ଓଝ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଓଜଃ)— Ojha ୧ । ପରିମାଣ—1. Measure; quantity. — ୨ । ବଦଳ; ପରିବର୍ତ୍ତନ—2. Exchange. ୩ । (ଗଣିତ) କୌଣସି ସଂଖ୍ୟାର ବର୍ଗମୂଳ— 3. (mathematics) The square-root of a number.

ଓଝଲା— ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଧାର)—ଉଝଲା (ଦେଖ) Ojhalā Ujhalā (See)

ଓଝା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପାଧ୍ୟାୟ)— Ojhā ୧ । ଶିକ୍ଷକ; ଅବଧାନ—1. Teacher. ଓଝା ସର୍ପଃ ଓଡ଼ାଙ୍କ ଧରିବାର ବେଳେ ଓଝାଏ ସର୍ପଃ ଠିକ୍ ବେଳେ ଉଲେ—ଘଣ୍ଟାବତୀସୂତ୍ର ।

୨ । ସର୍ପବୈଦ୍ୟ— 2. One who cures snake-bites

୩ । ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷକ, ଗଣିତବେତ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତି— 3. Mathematician; teacher or professor of mathematics.

୪ । ସାପୁଆ ଖେଳା— 4. Snake-catcher. snake-charmer

୫ । ଗୁଣିଆ; ଗୁଣିଗାରଡ଼ ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି— 5. Wizard.

୬ । ଭୂତବୈଦ୍ୟ; ଯେ ଭୂତ ଛଡ଼ାଏ—6 One who exorcises evil spirits, exorcist

୭ । ମାଝିବଂଶ ନାଦାଇ— 7. A village pedagogue of the Nāyaka caste.

୮ । ବଢ଼େଇ କମାରଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ବା ବଂଶୋପାଧି— 8. Family-title of blacksmiths and carpenters.

ଓଝାବଳ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱବଳ)— Ojhābala ୧ । ବଳବାନ୍—1. Mighty ୨ । ଶକ୍ତିଶାଳୀ—2 Powerful. ଓଝାବଳ ସୈନ୍ୟ ସମୂରେ ଦେଲେ ଉତ୍ତର—ମାସସୂତ୍ରଣ ।

ଓଝାର—ସ୍ତାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ପୁରା) ବ.—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ — Ojhāra A wild tree; Pinus Simiarum (Haines)

ଓଝାଲି—ସ୍ତାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ— ଗଞ୍ଜାମର ଘାଟକବିଶେଷ— Ojhāli A caste of Sudr is.

ଓଝାଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଝାଲିବା (ଦେଖ) Ojhālibā Ujhālibā (See)

ଓଟ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଉଷ୍ଟ୍ର)—ଉଷ୍ଟ୍ର— Oṭa Camel ଉଁଟ ଉଂଟ

ଓଟପକ୍ଷୀ—ଦେ. ବ—ଅଫ୍ରିକାରେ ମିଳୁଥିବା ସବୁଠାରୁ ବୃହତ୍ ପକ୍ଷି-ବିଶେଷ—Ostrich. Oṭapakshī ଉଁଟପାକ୍ଷୀ ଶୁତୁରମୁର୍ଗ [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଉଡ଼ିପାରନ୍ତି ନାହିଁ; ପକ୍ଷୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଗୋଡ଼ ଓ ବେକ ଓଟଙ୍କ ପରି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା; ଏମାନେ ଖୁବ୍ ଦୌଡ଼ି ପାରନ୍ତି ।]

ଓଟବନ୍ଦି—ସ୍ତାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉଟବାଟ; ପଡ଼ିଆ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ପ୍ରଥମେ ଆବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଜମିଦାର ଓ ପ୍ରଜାର ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ଚୁକ୍ତି—An agreement between a tenant and landlord for reclamation of waste lands. Oṭabandi ଓଟବନ୍ଦୀ ଉଟବନ୍ଦୀ

ଓଟମୁହଁରେ ଜୀରା—ଦେ. କ୍ୟାସ୍—ଓଟ ପରି ବଡ଼ ଜୀବର ମୁହଁକୁ ଜୀରା ପରି ସାମାନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ଦେଲେ ଭାଡ଼ୀ ନଗଣ୍ୟ ହୁଏ । ସେହିପରି ବହୁ ବସ୍ତୁ ଲୋଡ଼ାଥିବା ସ୍ଥଳେ Oṭamuhaṅre īrā

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ : ଅପର ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ପ୍ରତ୍ୟୟର ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟେ ରକ୍ଷା ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ ସୋପାନରେ ନେଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳକୁ ଶବ୍ଦ ସୋପାନରେ ନେଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳକୁ ଶବ୍ଦ ସୋପାନକୁ ନେବେ । ତେବେ ସେହି ଯେଉ ସ୍ଥାନ ଯଥାକ୍ରମେ ଚଳିତର ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ତୃତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଥଳକୁ ଶବ୍ଦ ସୋପାନକୁ ନେବେ । ଯଥା :— 'ଘୋଡ' ର ନିୟମରେ 'ଘାଣ' ସୋପାନରେ; 'ଦ୍ରଷ୍ଟ' ର ନିୟମରେ 'ଦୃଷ୍ଟ' ସେଉଁପରି; 'ଚଂଖୁ' ର ଘାଣରେ 'ଚକ୍ଷୁ' ସେଉଁପରି; 'ଅର୍ଦ୍ଧା' ର ଘାଣରେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ସେଉଁପରି; 'ଅଭବଡ' ର ଘାଣରେ 'ଅଦ୍ଭୁତ' ସେଉଁପରି ।

ଅତ୍ୟଳ୍ପ ବସ୍ତୁ ଦିଆଗଲେ ଏ ପ୍ରବଚନ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୁଏ । ଏହାର ସମାର୍ଥକ ପ୍ରବଚନ—ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଙ୍ଖେ ପାଣି— A saying or comparison applied to cases where a little thing is given for a very big requirement

ଓଟମୁହାଁ।—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଉପରମୁହାଁ; ଯେ ଉପରକୁ ମୁହଁ ଟେକି ଚାଲେ—A man who walks with face upwards (ଓଟମୁହାଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଓଟର—ଦେ. ବି—ଓଟର୍ (ଦେଖ) Oṭara Oṭarā (See)

ଓଟର୍—ଦେ. ବି (ସଂ. ଅବ + ତୃ ଧାତୁ)—୧ । ଆକର୍ଷଣ; ଟାଣିବା; ଟାନା; ଖେଁଚା ଛିଙ୍କିବା, ଓଟାରିବା କର୍ମ—1. Dragging; drawing; pulling

ଖୀଁଚନା ୨ । ଆଗ ଆଡୁ ଟାଣିବା—Pulling from the front; tugging

୩ । ଯେଉଁ ଦଉଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ଡଙ୍ଗା ଆଦିକୁ ଟାଣି ନିଆଯାଏ— 3. A rope used for pulling a boat.

୪ । ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗରେ ଡଙ୍ଗାକୁ ଓଟାରିବା— 4. Pulling up a boat against the current.

୫ । ଅର୍ଥାଦିର ଅନାଟନ ଅବସ୍ଥା—5. Want

ବିଣ—୧ । ଉଠାଣିଆ (ବାଟ)— Rising; ascending; climbing road).

୨ । ବୁଲାଣିଆ (ବାଟ)— 2. Circuitous (road)

ଓଟରାଇବା।—ଦେ. କ୍ରି.—'ଓଟାରିବା' କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ— Causative form of Oṭāribā.

ଟାନାନ
ଖୀଁଚାନା

ଓଟରଓଟର – ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ଟଣାଟଣି ବା ଛିଙ୍କାଛିଙ୍କି ହେବା; ଜଣେ ଜଣକୁ ଛିଙ୍କିବା— Oṭarāoṭari

ଟଣାଟାଣି; ଖେଁଚାଖେଁଚି Pulling one another; mutual drawing; tugging.

ଖୀଁଚାଖୀଁଚି

ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ଟଣାଟଣି ବା ଛିଙ୍କାଛିଙ୍କି ହେଉଥିବା - Pushing one another

ପ୍ରଣି ସେ ଓଟରଓଟର ହେଉ ଜଉ । ବୃଦ୍ଧସଂଦ. ମଦ୍ଦ ଦ୍ୱାରଦ ।

ଓଟରଝିଙ୍କା—ଦେ. କ୍ରି ଓ ବିଣ. (ଏକାଥକ ସଦ୍ଦରର — Oṭarājhiṅkā ଓଟର୍‌ଓଟର୍ (ଦେଖ) Oṭarāoṭari (See)

ଓଟର ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—୧ । ନଈବଢ଼ି ଗଡ଼ ଗଡ଼ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ସ୍ରୋତର ବେଗ ଅଧିକ ହେବା— Oṭarā pardibā

1. The increase of the speed of a current while the flood is subsiding.

୨ । ମରୁଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଫସଲ ମରିଯିବାର ଅବସ୍ଥା ଘଟିବା (ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପୋଖରୀ ଆଦିରୁ ଚେଣା ବା ଚେଙ୍ଗାଦ୍ୱାରା ପାଣି ଓଟାର [ଉଠାଇ] ଖେତରେ ମଡ଼ାଇବାକୁ ହୁଏ)— 2. Season of drought necessitating irrigation by drowing water from tanks.

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଇନ୍ଦ୍ର ନ ଥାକିବାରୁ ଘୋର ଓଟର ପଡ଼ିଲା ।)

୩ । ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ଅନାଟନ ଅବସ୍ଥା ଘଟିବା— 3. The state of being in financial want.

ଓଟାର—ଦେ. ବି—ବମନେଚ୍ଛା— Tendency to vomit.

Oṭāra ଦେ. ବିଣ—ଓଟାରିଆ (ଦେଖ) Oṭāriā (See)

ଓଟାରିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଉଠାଣିଆଁ (ବାଟ)— Oṭāriā 1. Rising (road)

୨ । ବୁଲାଣିଆ (ବାଟ)—2. Circuitous (road).

୩ । ଶ୍ରମସାଧ୍ୟ; ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ— 3. Entailing labour; toilsome.

୪ । ଅର୍ଥାଭାବଯୁକ୍ତ (ଅବସ୍ଥା)—Needy.

ଓଟାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ଅବ + ତୃ ଧାତୁ = ଟାଣିବା; ତୁଲ—ସ୍ତା, ଓଟାରି) – ୧ । ଆକର୍ଷଣ କରିବା; ଟାଣିବା; ଛିଙ୍କିବା— ଟାନା, ଖେଁଚା 1. To pull; to drag; to attract; to draw.

ଖୀଁଚନା

ଆସ ଅସ ସ୍ୱ ମି ବୋଲି ଅର୍ଜୁନେ ଓଟାର—ସାରଳାମହାଭାରତ-ଦ୍ରଅ ।

୨ । (କୂଅ ଆଦିରୁ ପାଣି) କାଢ଼ିବା — 2. To draw up (water from wells, tanks etc.); to lift.

ଓଟାରି ହେବା – ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଶ୍ୱାସ ରୋଗୀ) ପାର୍ଶ୍ୱ ଶ୍ୱାସ ମାରିବା— Oṭāri heba 1. To gasp (said of an asthmatic patient exerting to take breath).

ହାଁପନା

୨ । ବମନେଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା — 2 To show signs of vomiting.

୩ । କଥା କହିଲାବେଳେ କ୍ଲାନ୍ତି ବୋଧ କରିବା— 3. To speak with an effort.

୪ । କୌଣସି ଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶାରୀରିକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ବା ଜୋର୍ ଖରଚ କରିବା—4. To strive physically to do a thing.

ଓଠ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ଓଷ୍ଠ)—୧ । ଅଧର; ଓଷ୍ଠ— Oṭha 1 Lip

ଠୋଁଟ; ଓଠ ଉଠିଲେ ଦମରେ ବାହୋଦ ଓଠ—ବୃଦ୍ଧସଂଦ. ମହାଭାରତ. ଦନ ।

ଓଠ; ଟୋଁଟା ୨ । ଚକୁଳ; ଠୋଡ଼—2. The part of the face below the lips.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ଭ	ଜ୍ଞ	ଖ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ୡ	ଐ	ଅକ ସନ୍ଧ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍କ	ନ

ଓଡ଼ୁକନା—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ଲଉଆ) ବ—ଓଡ଼ଶ; ଶରପୋକ—
Ordkanā Bed bug.

ଓଡ଼— ସଂ. ବ (ସଂ. ଓଡ୍ର) —ଜବା; ମନ୍ଦାର ଫୁଲ—
Orda China rose.

ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ଉଡ୍ର ବା ଓଡ୍ର)—ଉତ୍କଳର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଜାତିବିଶେଷ—1. The original people inhabiting the Utkala country.

୨ । ଓଡ଼ିଆ ଚଷାମାନଙ୍କର ଜାତିବିଶେଷ; ଓଡ଼ଚଷା—
2. A class of Chashās amongst the Ordiās.

୩ । ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣା ଜୟପୁରବାସୀ ପାଇକ ଜାତି—
3. A caste of Pāikas, resident of Jaypur in Vizagapatam

୪ । (ସଂ. ଦ୍ୱୋଡ଼ ଧାତୁ=ଗଡ଼ କରିବା)—ଭୂମିରେ ହଳ କରିବାର ଗୋଟିଏ ଥର—4. Ploughing of a field one time only.

ଷାଠିଏ ଓଡ଼ ମୂଳ, ଆର ଅଧ ଗୁଳା, ଆର ଅଧ ତୁଳା,
ତର ଅଧ ଧାନ, ଚେତେ ଚଷା ଖାଏ ବଙ୍ଗଳା ପଳ—କୃଷିବିଚନ ।

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୂର୍ଖ ଓ ଅଜ୍ଞାଡ଼ୁଆ ଲୋକ—
5. A churl; an ill-bred fellow.

ଓଡ଼ଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ପ୍ରାଚୀନ) ନାମ—୧ । ଓଡ଼ଙ୍ଗଗଡ଼ (ଦେଖ)
Ordanga 1. Ordangagarda (See)

୨ । ପ୍ରାଚୀନ ନଗରବିଶେଷ; ଓଡ଼ଙ୍ଗଲ (ଏହା ଅଧୁନାତନ ଓ୍ୱାରଙ୍ଗଲ ହେବ କି ?)—
2. Name of an ancient city (Warangal ?)

ଯମୁନା ନଦୀ ଅନ୍ତରେ ଓଡ଼ଙ୍ଗ ଯେ ଭୂମି
ଚହଁ ଯାଇ ପରବେଶ ଖଣ୍ଡିଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଓଡ଼ଙ୍ଗଗଡ଼—ଦେ. ବ. (ପ୍ରାଚୀନ) ନାମ—ଅଡ଼ଙ୍ଗ (୨) (ଦେଖ)
Ordangagarda Ardhanga (2) (See)

[ଏହା ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ (ମଦ୍ରାନ୍ତରରେ ଖଣ୍ଡାଏତ) ଜାତିସ୍ଥ ରାଜା ବା ସାମନ୍ତଙ୍କ ଅଧିକୃତ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏହି ରାଜାଙ୍କ କନ୍ୟା ଚମ୍ପାବତୀ ମନ୍ଦାପୁରୁଷ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ସେବା କରି ପରେ ତାଙ୍କୁ ବରାର୍ଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଓ ଏହି କନ୍ୟାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ ଗଦାଧର ଓ ଭବାନୀ ବଂଶଧରମାନେ କରଣ ବୋଲି ପରିଚିତ ।]

ଓଡ଼ଙ୍ଗଳ—ଦେ. ବ (ପ୍ରାଚୀନ ନାମ)—ଓଡ଼ଙ୍ଗ (୨) ଦେଖ—
Ordangala Ordanga (2) See.

ଯମୁନା ଦେଶ ଜିଣି ଯେ ଓଡ଼ଙ୍ଗଳ ଦେଶେ
ସମ୍ବତ୍ସର ବେଜଣ ସେ ବାହାର ହରଷେ—ସାରଳାମହାଭାରତ. ସଭା ।

ଓଡ଼ଚଷା— ଦେ. ବ (ସଂ. ଓଡ଼+ଚଷା)—ଶୂଦ୍ର ବା ଚଷାମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ (ଏମାନଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଆସିଥିଲେ ଓ ବସ୍ତର, ଜୟପୁର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅସି ଜିଲ୍ଲାର ରାଜାମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାଗିର ପାଇ ପଦାଇକ ଶୂଦ୍ରର ତୁର କାଳ କ୍ରମେ ଗୃହସ୍ଥ ବାସ କରି ଏ ଦେଶରେ ଚାଷବେଶ କରି ରହିଲେ)—A class of Sūdras or cultivators in Ordiśā.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ଚଷାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନୋଟ୍—ସୁଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଶେଷତଃ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଓଡ଼ିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୮୭୦୦୦ ହେବ, ଗଡ଼ଜାତରେ ୩୫ ସହସ୍ର, କଟକରେ ୨୦ ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଓଡ଼ି ନାଦାନ୍ତି ବୋଲି ୧୮୭୫ସାଲର ପୂର୍ବ ସେନ୍ସସ୍ ରପୋର୍ଟରେ ଲେଖାଥିଲା । ଓଡ଼ିଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ—ଯଥା- ବେଙ୍କାଟିଆ, ପେଣ୍ଡାକଲସା, ଦୁହୁକଲସା ଓ ଚୂକଲଲସ୍ତ । ଘାଇକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀ ଅଛନ୍ତି ଯଥା—ଓଡ଼ ଘାଇକ ଓ ଶୁଦ ଘାଇକ । କଟକ ଓ ଗଡ଼ଜାତରେ ବେଙ୍କାଟିଆ ଓଡ଼ମାନେ କ୍ରମଶଃ ଶୂଦ୍ର ଚଷାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାମାଜିକଭାବରେ ମିଶୁଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଓଡ଼ମାନେ ପାଣିଅଚଳା ଜାତି । ଓଡ଼ମାନେ ଚଷାମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାଦ୍ୟ କଙ୍କଡ଼ା ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶବଦାହର ବିଧି ନାହିଁ । ଏମାନେ ଯଜ୍ଞ ହୋଇଲେ ପୁରା ଏମାନଙ୍କ ମାଇପେ ପିଣ୍ଡଳ ଖଡ଼ୁ ଦିଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏ ଗାଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ଘୁଞ୍ଚଜାତୀୟ ଶୂନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ଓଡ଼ିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗିଅଁପିଆ, କନ୍ୟା ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଆଦି ଚଳେ—
ଡିଆରମୋହନ. ଇତିହାସ ।]

ଓଡ଼ଣଷଷ୍ଠି—ଦେ. ବ—ଓଢ଼ଣଷଷ୍ଠି (ଦେଖ)
Ordaṇashashṭhi Ordhaṇashashṭhi (See)

ଓଡ଼ଣା—ଦେ. ବ—ଓଢ଼ଣା (ଦେଖ)
Ordaṇā Ordhaṇā (See).

ଓଡ଼ଣୀ—ଦେ. ବ—ଓଢ଼ଣି (ଦେଖ)
Ordaṇi Ordhaṇi (See)

ଓଡ଼ତଷା—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ—ଓଡ଼ଚଷା (ଦେଖ)
Ordatashā Ordachashā (See)

ଓଡ଼ଦେବା—ଦେ. କି—ଭୂମିକୁ ଥରେ ହଳ ଦ୍ୱାରା ଚଷିବା—
Ordadebā To plough a field once.

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଜମିରେ ଓଡ଼ି ଦଆଗଲା ନାହିଁ ।)

ଓଡ଼ ପକାଇବା—ଦେ କି—ଖେତରେ ଏକଥର ମାତ୍ର ହଳ ବୁଲାଇବା—
Orda pakāibā To plough a field once.

ଓଡ଼ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ଖେତରେ ଥରେ ହଳ ବୁଲିବା—
Orda pardibā The ploughing of a field once.

ଓଡ଼ପା—ଦେ. ବ. (ପ୍ରାଚୀନ) ନାମ—ବ୍ୟାସସ୍ତବ୍ଧେବର; ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
Ordapā A name of a place of Hindu-pilgrimage.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଦନ୍ତ୍ୟ ଚ ଚ୍ଛ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚ୍ଛ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଟି ୬ ଚ୍ଛ ଦୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଳିଲେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରକାରରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚ୍ଛ ର ବିପରୀତ ୬ ବା ୧ ଚ୍ଛ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଲୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଲୁଆ' ଦେଖିବେ; ବୟ୍ ନ ପାଇଲେ 'ବଚ୍ଚୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ସମ୍ଭବତଃ ଏହା ଓଡ୍ର ଦେଶ (ଓଡ଼ିଶା)ରେ ଥିଲା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାଜପୁର ଅଞ୍ଚଳର ନାଗପୁର ରେଲବାଇର ଗୋଷ୍ଟିଏ ଷ୍ଟେସନ ବ୍ୟାସସ୍ତୋତ୍ରର ନକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

ବ୍ୟାସ ସରୋବରରେ ରହୁ ଅଛ ସେ ଓଡ଼ପା । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଗଦା ।

ଓଡ଼ ପାଇକ—ଦେ. ବ.—ଖୋରିଧାର ପାଇକମାନଙ୍କର ଏକ ଶ୍ରେଣୀ—
Ordra pāika A branch of the Pāikas in Khurda

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇକଙ୍କ ନାମ ଶୁଦ ପାଇକ; ଓଡ଼ଚଷା ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ଓଡ଼ବ—ସଂ. ବି.—ପାଞ୍ଚଟି ସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ରାଗିଣୀ (ସା. ଗା, ମା, ଧା, ନି ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ସ୍ୱର ଓଡ଼ବରେ ଥାଏ)—A musical air consisting of five notes.

Ordaba

[ଦ୍ର—ଛଅ ସ୍ୱରବିଶିଷ୍ଟ ରାଗିଣୀକୁ ଷଡ଼ବ ବା ଖାଡ଼ବ ବୋଲା ଯାଏ । ଓଡ଼ବ ରାଗ ଯଥା—ସାରଙ୍ଗ, ଭୂପାଳୀ, ମାଲକୋଶ, ହିଣ୍ଡୋଳ ।]

ଓଡ଼ରାଷ୍ଟ୍ର—ତ୍ରି. ବ. (ସଂ. ଓଡ୍ର ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର)—୧ । ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ; ଉତ୍କଳ ଦେଶ—1. The Ordisā country.

Ordarāstha

୨ । ଓଡ଼ରାଷ୍ଟ୍ର (୨) (ଦେଖ)

Ordarāshtra (2) (See)

ଓଡ଼ରାଷ୍ଟ୍ର—ଦେ. ବ.—୧ । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ—
Ordarāshtra 1. Ancient Ordisā.

ନାମ ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଓଡ଼ରାଷ୍ଟ୍ରେ । ପ୍ରାଚୀ, ରତ୍ନସିଂହାସନ ।

୨ । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶାର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳସ୍ଥ ଗୋଲଗ୍, ମୟୂରଭଞ୍ଜପୁର, ଦରଣପୁର, ଉତ୍କଳପୁର, କୁଜଙ୍ଗ, ପାଣ୍ଡୁଦେଇ ପୁର (ପାଣ୍ଡୁଘାଟ), ଆଲି ଓ କନିକା ଏହି ଆଠଟି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ—2. A name given to Kanikā; Āli; Kujanga and five other petty kingdoms lying along the sea-coast of ancient Ordisā.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ବହିଃଶତ୍ରୁକୁ ନଦୀମୁହାଣ ଦେଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ନ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜାମାନେ ପୁରା ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ନଦୀମୁହାଣ ନକଟରେ ଆଠଗୋଟି ସାମନ୍ତ ରାଜାଙ୍କୁ ନକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭୂଖଣ୍ଡମାନ ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଦେଇ ରଖାଇ ଥିଲେ—ସ୍ୱାଧୀନତା ପନ୍ଥା. ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ୩୪।୯ ।]

ଓଡ଼ ଲଗିବା—ଦେ ବ.—ଗୋଟିଏ ଖେତର ସବୁ ଅଂଶରେ ଥରେ ବା
Orda lāgibā ଏକ ଓଡ଼ ହଳବୁଲା ଶେଷ ହେବା—
The finishing of the ploughing of the whole field once

ଓଡ଼ଶ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍‌ଦଂଶ)—ଖଟମଙ୍କି; ଖୁରପୋକ—
Ordasa Bed-bug.
ଛାରପୋକ
ଉଡ଼ିଶ

ଓଡ଼ଶବଯ୍ୟାଣ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍‌ଦଂଶ+ସଂ.ଯା ଧାତୁ=ଗର୍ଭ ଗ୍ରହଣ କରିବା)—ଓଡ଼ଶଙ୍କ ପରି ବହୁ ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ ହାରପୋକାର ବେୟାନ ଦ୍ୱାରା ବଂଶ ବୃଦ୍ଧି—Constant increase
Ordisabiyāna by reproduction (like bugs)
ଉଡ଼ିଶକାପିଦାବାର

ଓଡ଼ଶମାରୀ—ଦେ. ବ.—ଏକଜାତୀୟ ବନ୍ୟ ଗଛ ଓ ତହିଁର ଫଳ (ଏ ଫଳକୁ ଘରେ ରଖିଲେ ଘରେ ଓଡ଼ଶଯୋକ ରହି ସଂ. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଯୀରଣୀ; ପଞ୍ଚପର୍ଣ୍ଣୀ, ହାରନ୍ତି ନାହିଁ)—
Ordasamārī ହୁମଣିଖା. ଶୃଗାଲକଣ୍ଟକ A kind of plant of the palm species and its fruit
ଶିୟାଳ କାଣ୍ଟା (which is said to drive away bugs when kept in the house); Bugbane; bugwort
ମେରବନ
ତେ. ବାନରକୁଶି; ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୀ

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଖଜୁରି ବା ଗୁଆ ଜାତୀୟ ଗଛ, ଉହାରେ ୨।୩ ଦ ଉଚ୍ଚ ବଢ଼େ ।]

ଓଡ଼ଶୀ—ଦେ. ବଣ.—୧ । (ସଂ. ଉଡ୍ର ଦେଶୀୟ) ଓଡ଼ିଶା ଦେଶବାସୀ—
Ordasī 1. Belonging to Ordisā.
ଉଡ଼େ ୨ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ଉଡ଼ିଆ 2. Relating to the Ordiā language.
୩ । ଓଡ଼ିଶା ଦେଶଜାତ—
3. Produced in Ordisā.
୪ । ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ଓଡ଼ିଆ—
4. Relating to Ordisā.

ଓଡ଼ଶୀମତ—ଦେ. ବ.—ଓଡ଼ିଶା ଦେଶବାସୀଙ୍କ ମତ; ଓଡ଼ିଶା ଭୂତଳସ୍ଥ
Ordasīmata ମତ—Opinion prevalent in
ଉଡ଼େମତ Ordisā.
ଉଡ଼ିଆମତ

ଓଡ଼ଶୀ ହଳଦୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଡ୍ର+ହରିଦ୍ରା)—ଏକ ପ୍ରକାର
Ordasī haladī ଓଡ଼ିଶାଦେଶଜାତ ହଳଦୀ (ଏହାର ରଙ୍ଗ (ବନ ହଳଦୀ—ଈଷତ୍ପୀତ) ବନ ହଳଦୀ ଠାରୁ ଫିକା)—A kind of turmeric produced in Ordisā (of a lighter colour than the turmeric produced in the Khondmals)

ଓଡ଼ା—ଦେ. ବ.—(ଗୃହଶାଳୀରେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ସ୍ୱାଭରେ ଲିଖୁଙ୍କୁ
Ordā ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟ କରାଇବା ଅବଧାନମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଅକଗୁଣନ; ଏହାର ଆକାର ଓଡ଼ିଣାପରି ଥିବାରୁ)—ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣରେ ଯୁକ୍ତ ହେବା ଏକାରର ଚିହ୍ନ—ଯଥା—'ଟ'; (ଏହା ବର୍ଣ୍ଣର ପୂର୍ବପାଶ୍ୱରେ ଲାଗେ, ଦ+ଏ=ଦେ)—The symbol of 'E' or short 'e' prefixed to a consonant.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଶ୍ର
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	୰	ୟ	ୱ	ଁ	ଃ	ଁ	ଂ

ଓଡ଼ାଙ୍କ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଶ୍ରେଢ଼ୀ)—୧ । (ଗଣିତ) କ୍ରମବୃଦ୍ଧିମୂଳକ
Ordāṅka ଦ୍ରୁତିଘଟିତ ଗଣିତ; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମରେ ମୂଳ ଅଙ୍କ
ଶ୍ରେଢ଼ୀ ସଙ୍ଗେ କ୍ରମ ଉଚ୍ଚ ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କର ମିଶାଣ—
ସେଢ଼ୀ 1. (mathematics) Arithmetical progression; addition of successive numbers to a certain original number.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମରେ ମିଶାଯାଇଥିବା କ୍ରମୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଅଙ୍କମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟି—2. The ultimate number resulting from the addition of some progressive numbers.

(ଯଥା—୧ + ୨ = ୩; ୩ + ୩ = ୬; ୬ + ୪ = ୧୦; ୧୦ + ୫ = ୧୫; ଶେଷ ମିଶାଣରେ ୧୫ ଦେଲା ଓଡ଼ାଙ୍କ * ଦେଲା ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ତା ପୂର୍ବ ମିଶାଣରେ ୧୦ ଓଡ଼ାଙ୍କକୁ ୪ ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ତା ପୂର୍ବରେ ୬ ଓଡ଼ାଙ୍କକୁ ୩ ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ତା ପୂର୍ବରେ ୩ ଓଡ଼ାଙ୍କକୁ ୨ ମେଲ୍ଲାଙ୍କ ଅଟେ ।)

ଓଡ଼ାଙ୍କଧରଣ—ଦେ ବ—ଓଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ଅଙ୍କ ଯୋଗ କରଣ
Ordāṅkadharaṇa ବା ମିଶାଣ—Addition of successive numbers according to arithmetical progression.

ଓଡ଼ାଙ୍କ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୂଳ ସଂଖ୍ୟା ସଙ୍ଗେ କ୍ରମୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସଂଖ୍ୟାମାନ
Ordāṅka dharibā ମିଶାଇ ମିଶାଇ ଅଙ୍କ କଷିବା—
ଶ୍ରେଢ଼ୀକଂବା To work out an addition of successive numbers in the system of arithmetical progression.
ସେଢ଼ୀକସନା

ଗୃହ ଓଡ଼ାଙ୍କ ଧରୁଦାର ବେଦେ
ଓଝାର ଘରକୁ ପିଙ୍କି ବେଲେ ଉଚ୍ଚେ । ଲକ୍ଷାଚଣ୍ଡୀ ପୁ ।

[ଦ୍ର—୧ ରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୨, ୩, ୪, * ମିଶାଇବା ରୀତି; ୧ + ୨ = ୩; ୩ + ୩ = ୬; ୬ + ୪ = ୧୦, ୧୦ + ୫ = ୧୫; ୧ + ୨ = ୩ ଏଠାରେ ୩ ଦେଲା ଓଡ଼ାଙ୍କ, ୨ ଦେଲା ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ୩ + ୩ = ୬ ସ୍ଥଳରେ ୬ ଦେଲା ଓଡ଼ାଙ୍କ, ୩ ଦେଲା ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ୬ + ୪ = ୧୦ ସ୍ଥଳରେ ୧୦ ଦେଲା ଓଡ଼ାଙ୍କ, ୪ ଦେଲା ମେଲ୍ଲାଙ୍କ; ଏଥି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହିପରି ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଏ; ଯଥା—ଓଡ଼ାଙ୍କ ୧୦କୁ ମେଲ୍ଲାଙ୍କ କେତେ ? ଉତ୍ତର = ୪; ଅର୍ଥାତ୍ ୧ ସଙ୍ଗେ ଯଥାକ୍ରମେ ୨, ୩, ୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୋଗ କରି କରି ଗଲେ ୪ ଯୋଗ ଉତ୍ତର ବେଳକୁ ଫଳ ଦେବ ୧୦ ।]

ଓଡ଼ା ଚ୍ଛଟଣି—ଦେ.ବ.—(ଗୃହଶାଳୀରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଔକାରର ଚଢ଼ା;
Ordā chhāṭaṇi ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର 'ା' ଯୁକ୍ତଦେବା ଚଢ଼ା; ଯଥା—'ୋ' [ଏଥିରୁ ଓଡ଼ାଟ ବର୍ଣ୍ଣର ପିଠିରେ ଓ ଚ୍ଛଟଣିଟ ବର୍ଣ୍ଣର ଆଦାଣ ପାଖେ ଉପରେ ଦଅଥାଏ । ଦ + ୌ = ଦୌ ।]—The symbol of the vowel 'ai' added to a consonant.

ଓଡ଼ାଣ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ୱରେ ସଂଖ୍ୟାମାନଙ୍କର ଯୋଗକରଣ
Ordāṇa ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ରମୋଚ୍ଚ ନିୟମରେ ଅଙ୍କ ବା ସଂଖ୍ୟା ମିଶାଣ—Summing up of numbers in a systematic progression.

ଓଡ଼ାବାଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ଗୃହଶାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଔକାର; ବ୍ୟଞ୍ଜନ
Ordābāḍi ବର୍ଣ୍ଣରେ ଔ ଯୁକ୍ତ ଦେବା ଚଢ଼ା;—'ୌ'—[ଏଥିରୁ ଓଡ଼ାଟ ବର୍ଣ୍ଣର ପିଠିରେ ଔ ବାଡ଼ଟ ବର୍ଣ୍ଣର ଆଗରେ ଲଗେ; ଯଥା—ଦ + ଔ = ଦୌ]—Symbol of the vowel 'O' (long o) added to a consonant.

ଓଡ଼ାବାଡ଼ି ଚ୍ଛଟଣି—ଦେ. ବ. (ଗୃହଶାଳୀରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Ordābāṛḍi chhāṭaṇi ଔକାରର ଚଢ଼ା; ଯଥା 'ୌ'—[ଓଡ଼ା ବର୍ଣ୍ଣର ପିଠିରେ ଔ ବାଡ଼ ଚ୍ଛଟଣି ଆକାରରେ ଲାଗେ; କ + ଔ = କୌ]—Symbol of the vowel 'au' added to a consonant.

ଓଡ଼ାମଡ଼ା—ଗ୍ରା. ଣି. (ଶିଶୁବଚନ)—ଖୋଳୁଥିବା ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
Ordāmarḍā ଏକପ୍ରକାର ଅଶୁଭସୂଚକ ଗାଳ—A curse amongst children at play.
(ଯଥା—ଓଡ଼ାମଡ଼ା ! ତୋ ବଉଁଶଯାକ ପୋଡ଼ା—ଶିଶୁପଦ ।)

ଓଡ଼ାମଡ଼ା ପକାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ଶିଶୁବଚନ)—
Ordāmarḍā pakāibā ୧ । ଅଶୁଭ ବାକ୍ୟ କରି ଗାଳଦେବା—1 To chide or rebuke by pronouncing curses.

୨ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନକୁ ଅସିବାକୁ ନିଷେଧ କରିବା—2. To prohibit a person form coming to a certain place.

ଓଡ଼ାମୋଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ଅ—ଓଡ଼ାମଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ordāmorḍā etc Ordāmarḍā etc (See)

ଓଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସ. ଉଦ୍ଗାର; ଚମ୍ବା ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—
Ordi ବଉଡ଼; ଅଉଜ; ଦାରୁଣ୍ଟ; ଢକାର—Belching
ଢେକୁର
ଢକାର

ଓଡ଼ିଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଓଡ୍ର; ଚାମିଲ୍. ଓଡ଼ ଧାତୁ = ଗୃହ କରିବା,—
Ordiā ୧ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି;
(ଓଡ଼ିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଉତ୍କଳର ସ୍ଥାୟୀ ଅଧିବାସୀ
ଉଡ଼ିୟା; ଉଡ଼େ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An Ordiā; a permanent resident of Ordisā.
ଉଡ଼ିୟା

୨ । ଉତ୍କଳୀୟ ଭାଷା ବା ସାହିତ୍ୟ—
2. The language or literature of Ordisā

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଅନ୍ତିମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ ପରିଚ୍ଛେଦ ଅନ୍ତିମ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଯେଉଁ ପରିଚ୍ଛେଦରେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେହି ଏକ ପୃଷ୍ଠାରେ ନ ମିଳିବା ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇଟି ପୃଷ୍ଠାରେ ଦେଖନ୍ତୁ । ଯଦି ଯୁକ୍ତାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳିବ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୁଇଟି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଁହ' ଖୋଜିବେ; 'ଦଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦ୍ୟ' ଖୋଜିବେ; 'ଦ୍ୟୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦ୍ଵ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜା' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

ଗ୍ରାଦେ. (ଖୋରଧା ଓ ଗୟାମ୍)—ଶୂଦ୍ର ବା ଚଷା ଜାତି ବିଶେଷ--
A caste of Śūdras or cultivators.

ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—

୧ । ଶବର ଓ ଅଘରିଆମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ—
1. A class of Śabaras and Aghariās

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଲରିଆ ।]

୨ । ଚଷା ଜାତିବିଶେଷ—
2. A caste of cultivators.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ କୃଷି ଓ ପଥରଦଣ୍ଡା କାମ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆ; ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏମାନଙ୍କର ପୁରୋହିତ । ଏମାନେ ମଦ ବା କୁକୁଡ଼ା ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସମାଜରେ ଝାଡ଼ୁଆମାନଙ୍କ ପରି ଏମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ବା ସମ୍ମାନ ଥାଏ ।]

୩ । ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଶାସମା ବା ଝାଡ଼ୁଆଙ୍କଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—3. A class of Brāhmaṇas in Sambalpur who are distinguished from the Jhārduās.

[ଦ୍ର—ଝାଡ଼ୁଆ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ବି. ବଣ—ଓଡ଼ିଶା ଦେଶ ବା ଭାଷାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଉତ୍କଳୀୟ—
Appertaining to Ordisā.

ଓଡ଼ଆଣୀ—ବି. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ- ୧ । ଓଡ଼ଆଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ—
Ordiāṇi 1. Ordiā female.
ଉଡ଼ୀୟାନୀ [ଦ୍ର—ଏମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଡ଼ଣା ଦେଇ ଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିଲଗି ଚେଲ୍‌ଜିଆଣୀଙ୍କଠାରୁ ବାର ହୁଅନ୍ତି ।]

୨ । (ତେ. ଜଡ଼ିଆନମ୍)—
କଟିମେଖଳା; କଟିବନ୍ଧନ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ --
3. A belt worn by females as an ornament

ଉତ୍ତ ଓଡ଼ଆଣୀ କଟି ଦେଶେ ଫାଟାମ୍ବର । କଟ୍ଟିଦେଶସ୍ଥପୁରଣ ।

୩ । ଓଡ଼ିଆ ଶୂଦ୍ର ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—3. A female of the Ordiā Śūdra class.

ଓଡ଼ିକଲନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଅ ଡ କଲୋନ୍=କଲ୍ଲେନ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନର ଜଳ)—
Ordikalan ସୁଗନ୍ଧୀକୃତ ସୁଗ୍ସାରବିଶେଷ—Eu de cologne.
ଓଡ଼ିକଲୋନ୍
ଅଡ଼ିକଲୋନ୍

ଓଡ଼ିକଲମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ଓଡ଼ିକଲନ୍ (ଦେଖ)
Ordikalam Ordikalan (See)

ଓଡ଼ିକଲୋନ୍—ବୈଦେ. ବି.—ଓଡ଼ିକଲନ୍ (ଦେଖ)
Ordikalon Ordikalan (See)

ଓଡ଼ିଚ୍ଛା—ଗ୍ରାଦେ. (ସଂ ଦ୍ୱିଦ୍ୱର୍ଭ) ବ—ଗୃହର ଓଳ ପାଖ କାନ୍ଥ—
Ordichhā The walls near the eaves of a thatch.

ଓଡ଼ିବା—ଦେ. କି—ଏକ ଓଡ଼ ଗୃଷ୍ଟ କରିବା—
Ordibā To drive a plough once through a field.

ଓଡ଼ିଶ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଶ (ଦେଖ)
Ordiśa Ordaśa (See)

ଓଡ଼ିଶା—ଦେ ବ (ସଂ. ଉତ୍କ୍ର; ଓଡ୍ର)—ଉତ୍କଳ ଦେଶ—
Ordiśā The country of Utkala.
ଉଡ଼ିଶା
ଓଡିଶା

ଜମ୍ବୁ ଦ୍ୱୀପ ଭୁଅଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଶା ମଣ୍ଡଳେ
ଚତୁର୍ଦ୍ଧାକର ଚତୁଃଶଳା ବୈଭବଣୀ ଭୂଲେ । ସାରଳାମହାଭାରତ ।

ଗ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବ (ନାମ)—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଖୋରଧା ଅଞ୍ଚଳ—
The subdivision of Khurda in Puri.

[ଦ୍ର—ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯାହାକୁ ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି କହୁ- ଅଛୁ ତାହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଚାରି ଗୋଷ୍ଠି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ଥିଲା:—୧ ।— ମେଦନୀପୁର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେନ୍ଦୁଝର, ସିଂହଭୂମ ମାନଭୂମ ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ମେଦନୀପୁର ସମୁଦ୍ର କୂଳଠାରୁ ଗୟା ଜିଲ୍ଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ଦେଶ; ୨ ।—ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାର ମହାନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ ଗଡ଼ଜାତମାନ—ଢେଙ୍କାନାଳ, ଅନୁଗୁଳ, ହିନ୍ଦୋଳ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ରାୟପୁର ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ଉଡ୍ର ଦେଶ; ଏଠାରେ ବଡ଼କାଳ ବ୍ୟାଘ୍ର ରାଜବଂଶ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ୩ ।—କାଲେଶ୍ୱର କଟକ, ପୁରୀ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କଲିଙ୍ଗ ଦେଶ ।

ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ—ଖାରବେଳ—ଉତ୍କଳ ପ୍ରବେଶ ।

ଖାରବେଳ ବା ଐଳ ରାଜାଙ୍କ ସମୟରେ ମଗଧର ଉତ୍ତର ସୀମା ହିମାଳୟର ପାଦ ଦେଶରୁ କୁମାରିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଦେଶ କଲିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବା ବିଷୟ ଜଣ୍ଡଗିରିର ହାତୀଗୁମ୍ଫାରୁ ମିଳିଥିବା ପଥର ଲେଖାରୁ ଜଣାଯାଏ—ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସଙ୍କ କୋଣାର୍କ- ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଶ୍ଳୋକ ।

ଓଡ଼ିଶା ନାମ ମୁସଲମାନମାନେ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହାର କଲେ। ଓଡ୍ର ଦେଶବାସୀ ଅନେକ ଓଡ୍ର କଲିଙ୍ଗରାଜାମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସୈନ୍ୟବୃତ୍ତି କରୁଥିବାରୁ ମୁସଲମାନମାନେ ଏହି ଦେଶକୁ 'ଓଡ଼୍ର' ବା ଓଡ଼ିଶା ନାମ ଦେଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିମାନେ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ଜାତି- ଥିଲେ । ଇତିହାସର ପ୍ରଥମ ଯୁଗରେ 'ଓଡ୍ର' ବା ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ କୌଣସି ଦେଶ ନ ଥିଲା । ଓଡ୍ର ନାମରେ ଏକ ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଆସି କଲିଙ୍ଗର ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମନୁସଂହିତାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ପତିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୋଲି କୁହା ଯାଇ ଅଛି । ପରେ ପୁଣି ନୂତନ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଆସି ଓଡ୍ରମାନଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜାମ, ବଣାଙ୍ଗାଘାଟଣା, ଜୟପୁର ଓ ବସ୍ତର ଆଦି ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ତଡ଼ି ଦେଲେ । ବହୁକାଳ ପରେ ସେହି ସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ 'ଓଡ଼ବାଦ'

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଡ଼ସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଟ	ଇତ୍ୟ	ଉଅ	ଓ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଁ,ଂ	ଇଅ	ୱ	ନ୍

ବା 'ଓଡ୍ର ଦେଶ' ଜୁଡ଼ାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଯପୁର ଅଞ୍ଚଳର ପାଇକ-ମାନଙ୍କୁ 'ଓଡ଼' ବୋଲି କହନ୍ତି । ଗଙ୍ଗବଂଶର ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଏହି ଓଡ଼ମାନେ ଉତ୍କଳରାଜାଙ୍କ ସେନାରୂପରେ ଯୋଗଦେଇ ଖୋରଧା ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କଲେ । ମୁସଲମାନମାନେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ୧୦୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ କରି ବାରମ୍ବାର ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଫେରୁ-ଥିଲେ ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ 'ଓଡ଼' ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ନାମାନୁ-ସାରେ ମୁସଲମାନମାନେ କଳଙ୍ଗ ବା ଉତ୍କଳକୁ ଓଡ଼ିଶା ନାମ ଦେଲେ । ଖୋରଧାରେ ଓଡ଼ ପାଇକମାନେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବାସ କରି ରହିଥିବାରୁ ଖୋରଧା ଅଦ୍ୟାପି ଲୋକରେ ଓଡ଼ିଶାନଗରରେ ପରିଚିତ ।" କୃପସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର — ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ ।

"ତ୍ରିକଡ଼ରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ମତ୍ସ୍ୟବଂଶୀୟ ରାଜା ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଦାମ୍ରଶାସନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଉଦାମାନ୍ତ୍ରନ ଉତ୍କଳର ରାଜା ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ପଦ୍ମବତୀଙ୍କୁ ମୃତ୍ତୁମାନ୍ତ୍ରିଣୀକସହ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଜାମାତାଙ୍କୁ 'ଉଡ଼ିବାଡ' ବା 'ଉଡ଼ଦେଶ' ନାମକ ଅଞ୍ଚଳର ରାଜା କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ରାଜା ଅପୁତ୍ରିକଦୋଇ ମଲ୍ଲ ପରେ ସତ୍ୟ-ମାତ୍ତିଣ୍ଡ ଉତ୍କଳମଣ୍ଡଳର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ହେଲେ । 'ଉତ୍କଳ' ଓ 'ଉଡ଼ିବାଡ଼' ମଣ୍ଡଳ ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ କଥିତ ହେଲା ।

ଜଗବନ୍ଧୁ — ପ୍ରାଚୀନଉତ୍କଳ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କେହି କେହି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅଧୁନିକ ରାଜନୈତିକ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଉତ୍କଳକୁ ଉତ୍କଳୀୟ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।]

ଓଡ଼ିଶାରାଜାଙ୍କ ଉପାଧି — ଦେ. ବ — ପୂର୍ବରୁ ଚଳି ଆସୁଥିବା ଓଡ଼ିଶାର
Ordiśārājāṅka upādhi ରାଜାଙ୍କ ଉପାଧି ଯାହା ବି ଅବଧି ଯୁଦ୍ଧରାଜାଙ୍କ ନାମ ପୂର୍ବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି —
The hereditary title of the Rājās of Ordiśā.

[ଦ୍ର—ସାର ଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ନବକୋଟି କର୍ଣ୍ଣାଟକଲ-ବର୍ଗେଶ୍ୱର ରାଯ ଭୂତଭୈରବ ଦେବସାଧି ଶାସନୋଲ୍ଲୀର୍ଣ୍ଣ ରାଜଭରାଯ ଅତୁଲବଲପରାକ୍ରମ ପ୍ରତାପ ସନ୍ତପ୍ତବାହୁ ଷତ୍ରିଯକୁଳ ଧୂମକେତୁ ମହାରାଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅମୁକଦେବ — ଏ ଉପାଧି ପ୍ରଥମେ ଅନଙ୍ଗଭୀମ-ଦେବ-ମହାରାଜା (ଖ୍ରୀ.୧୧୭୮—୧୧୯୮) ନିଜ ନାମ ପୂର୍ବରେ ଲଗାଇଥିଲେ ।]

ଓଡ଼ିଶୀ — ଦେ. ବଣ — ଓଡ଼ଶୀ (ଦେଖ)
Ordiśī Ordaśī (See)

ଓଡ଼ିଶୀ ନାଟ — ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଯୁଗ୍ମ) ବ — ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲି ଅବଲମ୍ବି ଓ
Ordiśī nāṭa ଅଙ୍ଗଗୁଳନାପୂର୍ବକ କରାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ନାଟ; (ଏ ନାଟ କଲାବେଳେ ନାଟୁଆମାନେ ଖୁବ୍ କୁଦନ୍ତି ଏବଂ ନାନାଦ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ବଙ୍କ ଭଙ୍ଗି ଅଙ୍ଗଗୁଳନା କରନ୍ତି ।)

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ସଙ୍ଗୀତ ଅଖଡ଼ା ଓ ନାଟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର— ୧—ଓଡ଼ଶୀ ଓ ୨—ଦକ୍ଷିଣୀ ; ଓଡ଼ଶୀ ପିଲ୍ଲ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ବୋଲି ନାଚନ୍ତି, ଅବଲମ୍ବି କରନ୍ତି ଓ ବଙ୍କ ଭାଙ୍ଗନ୍ତି । ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣୀ ପିଲ୍ଲ-ମାନେ କେବଳ ଗୀତ ବୋଲି ନାଚନ୍ତି ଓ ଅବଲମ୍ବି କରନ୍ତି; ବଙ୍କ ଭାଙ୍ଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଓଡ଼ଶୀ ପିଲ୍ଲମାନେ ଆଠ ବର୍ଷଠାରୁ ଦଶ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୟସ୍କ ଓ ଦକ୍ଷିଣୀ ପିଲ୍ଲେ ବାର ବର୍ଷରୁ ଷୋଳ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ।]

ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତ — ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ଯୁଗ୍ମ) ବ — ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ କବି (ଯଥା—
Ordiśī saṅgīta କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ, ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଆଦି) ମାନଙ୍କ ରଚିତ ପ୍ରାଚୀନ ସୁଗଠିତଶୀଳଯୁକ୍ତ ସଙ୍ଗୀତ —
Songs composed by the classical Ordiā poets.

ଓଡ଼ିଶ୍ୟା — ଦେ. ବ — ଓଡ଼ଶା (ଦେଖ)
Ordiśyā Ordiśā (See)

ଓଡ଼ୁ — ପ୍ରା. ଅ (ଗୋରୁଙ୍କୁ ଆଗକୁ ବଢାଇ ନେଉଥିବା ଶବ୍ଦ)— ଆଗକୁ ଗତି-
Ordu (a sound uttered by drivers of cattle while urging them to advance)—Advance.

ଓଡ଼ୁସୋ — ସ୍ତ୍ରୀଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ଦଂଶ)—
Ordusō ଓଡ଼ଶ; ଶରପୋକ— Bed-bug.

ଓଡ଼େ — ଦେ.କ୍ରି.ବିଣ — ଏକ ଓଡ଼ ମାତ୍ର — One furrow; (ploughing up a field) once only
Orde

ଓଡ଼େଇବା — ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଦ୍ୱୋଡ଼ ଧାତୁ = ଗତି; ଅନାଦର)—
Ordeibā ୧ । ଗର୍ବସହିତ ବା ଦେଖାଇଦେଇ ଗତିବା— 1. To strut; to walk with pride.

ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧିଲେ ଓଡ଼େଇ ଗଲ୍
ପୁଅ ବୋଇଲେ ବୋଡ଼େଇ ଗଲ୍—ଚଗ ।

୨ । ଅଡ଼େଇବା (ଦେଖ)
2. Ardeibā (See)

ଓଡ୍ର — ସଂ.ବି (ଆ = ସମ୍ୟକ୍ + ଜ୍ରଦ୍ ଧାତୁ = ଅଲଙ୍ଗନ କରିବା + ଘଞ୍ଅର୍ଥ.
Odra ବ; ଯେ ଜାତିବାଚକରେ ଅନ୍ୟଜାତିସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରନ୍ତି; ତୁଳ. ଦ୍ରା. ଓଡ଼ ଧାତୁ = ଗୃଷ କରିବା)— ୧ । ଉତ୍କଳ ଦେଶ—1. The Utkala country.

୨ । ଉତ୍କଳବାସୀ—2. Inhabitant of Utkala.

୩ । ଜବାପୁଷ୍ପ; ମନାର ଫୁଲ ଓ ଗଛ—
3. China rose (tree and flower)

ଓଡ୍ରପୁଷ୍ପ — ସଂ. ବ — ଜବାଫୁଲ; ମନାରଫୁଲ —
Odrapushpa China rose.

ଓଡ୍ରା — ସଂ. ବ (ଓଡ୍ର + ଆ)— ୧ । ଜବାଫୁଲର ଗଛ; ମନାର ଗଛ
Odrā 1. China rose tree.

୨ । ଓଡ଼ିଆଣୀ — 2. An Ordiā female.

ଓଡ୍ରାକ୍ଷ୍ୟା — ସଂ. ବ (ଓଡ୍ର + ଆକ୍ଷ୍ୟା) — ଓଡ୍ରା (ଦେଖ)
Odrākhyā Odrā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶବ୍ଦାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱରର ପୂର୍ବରୁ ୧ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବ ୨ ଅଠର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସ୍ଥଳେ ପୂରେଇ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ମଁ ୨ ଚଉଦ ନୋଇଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଥର ଖୋଜିଲ, ସେଥରେ ଏ ଲେଖାଟୋଖରେ ନ ମିଳିବ, ସେତେ ସେହିଁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଅଧାଇମେ ଚାହିଁଲ ବସିପଡ଼ ୨ ବା ୧ ଚଉଦ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ଦେବ । ଯଥା.— 'ଗାଈ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜନ୍ତୁ; 'କୃଷ୍ଣ' ନ ମିଳିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂଁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ଓଢ଼—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ (ଦେଖ)
Ordha . Orda (See)

ଓଢ଼ଣ—ଦେ.ବି (ସଂ.ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଉପବେଷ୍ଟନ;ଭୁଲ—ଗ୍ରା.ଓବେଢ଼ନ)—
Ordhana ୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମୁଖାଚ୍ଛାଦନ ବସ୍ତ୍ର—1 A veil
ଓଢ଼ନା; ଉଡନୀ ୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା
ଆଢ଼ନ; ଆଢ଼ ବହୁମୂଲ୍ୟବରଣ ବସ୍ତ୍ର—
2. Lady's gauze; scarf thrown over the cloth worn by women.

ଓଢ଼ଣଷଷ୍ଠୀ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରାବରଣ ଷଷ୍ଠୀ)—ମାର୍ଗଶୀର ଶୁକ୍ଲ ଷଷ୍ଠୀ
Ordhanashashthi (ଏ ଦିନ ଜଗନ୍ନାଥପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଅବ
ଓଢ଼ନଷଷ୍ଠୀ ଦେବତାମାନେ ପ୍ରଥମେ ଶୀତବସ୍ତ୍ର ବା ଘୋଡ଼ ଲଗି
ହୁଅନ୍ତି; ଏହା ଲୁମ୍ବାରମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପର୍ବ)—
The sixth day of the bright fort-night of Mārgaśira (on which sheets are put on Deities for the winter.)

ଓଢ଼ଣା—ଦେ.ବି ସ୍ତ୍ରୀ— ସଂ.ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଉପବେଷ୍ଟନ; ଗ୍ରା.ଓବେଢ଼ନ)
Ordhaṇā ୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମୁଖାଚ୍ଛାଦନ ବସ୍ତ୍ର—1. Veil;
ଓଢନା; ଉଡ଼ନୀ, covering for a woman's face
ଘୋମଟା ଓଢ଼ଣା ପଡ଼ନ୍ତୁ ରୁଖ ସହିବ. ପାଣ୍ଡ ଶୁଭୁଅନ୍ତୁ ଚଉପାଡ଼ିବ—ଉଗ ।
ଗୁଂଘଟ; ଆଟ; ୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉଡରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗା ଉପରେ
ଓଢ଼ନା ପଡ଼ିଥିବା ପତଳା ବହୁମୂଲ୍ୟବସ୍ତ୍ର; ଉପରୁଣ ବସ୍ତ୍ର—
2. Lady's scarf; lady's gauze-scarf
ଦ୍ରୌପଦୀମାନେ ଦେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢଣା,
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମୁଖ ଦେଖି ହର୍ଷ କରି ବଳା—କୃଷ୍ଣସ୍ତବ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଓଢ଼ଣା ଟାଣିବା—ଦେ. କ୍ରି —ମୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଥିବା ଓଢ଼ଣାକୁ ମୁହଁ ସାମନାକୁ
Ordhaṇā ṭāṇibā ଆହୁରି ଭଲକୁ ଖସାଇବା—
ଘୋମଟା ଟାନା To draw one's veil still
ଆଢ଼ନା ଖିଁଚନା lower.

ଓଢ଼ଣା ପକାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଣ୍ଡରେ ଅବଗୁଣ୍ଠନ ପକାଇ ମୁଁକୁ
Ordhaṇā pakāibā ଅର୍ଦ୍ଧାଚ୍ଛନ୍ନ କରିବା—
ଘୋମଟା ଦେଓୟା To veil one's face.

ଓଢ଼ଣୀ—ଦେ ବି—(ସଂ. ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଉପବେଷ୍ଟନୀ; ଗ୍ରା. ଓବେଢ଼ଣୀ)—
Ordhaṇī ଉପରୁଣ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପିନ୍ଧାଲୁଗା ଉପରେ ପକାଇବା
ଓଢ଼ନୀ ବସ୍ତ୍ର—Outer scarf or sheet thrown over the cloth worn by females
ଓଢ଼ଣୀ ବସନ ମଞ୍ଜୁ ତରଙ୍ଗର ଲୋଳ
ଜଳବିନ୍ଦୁନ ଅଳ୍ପ ମଦ ମଦ ପିଇ—ଶେଷନାଥ. ବଉଦ୍ଧସ୍ତମସ୍ତବ ।

ଓଢ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଢ଼ିବାର ନିଜନ୍ତ ରୂପ —
Ordhāibā Causative form of Ordhibā.
ପରାନ
ଆଢ଼ବାନା

ଓଢ଼ାନି—ଗ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର) ବି ଓଢ଼ଣା —
Ordhāni A veil.

ଓଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି - (ସଂ. ଅବଗୁଣ୍ଠନ; ଉପବେଷ୍ଟନ; ଗ୍ର . ଓବେଢ଼ନ)—
Ordhibā ନିଜ ଶରୀରକୁ ବସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା; ଲୁଗା
ପରା; ଗାୟେଦେଓୟା ଘୋଡ଼ି ଦେବା—To enwrap; to cover
ଆଢ଼ନା the body with a wrapper.
ଜଣେ ଅଦ୍ୱାସ ଓଢ଼ିଣ ଦୂରୁଦେ—ଚିଣୁଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଦାଖ ।

ଓଢ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଢ଼ିବା (ଦେଖ)
Ordhihebā Ordhibā (See))

ଓଢ଼ୁଣୀ—ଗ୍ରା. ବି—ଓଢ଼ଣୀ (ଦେଖ)
Ordhuṇī Ordhaṇī (See)

ଓତ —ସଂ. ବି—(ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବେ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—
Ota ଲୁଗାର ଲମ୍ବ ଆଡ଼ର ସୂତା; ଲୁଣ୍ଡି; ଲୁଗାର ଟାଣି ସୂତା—
Woof; thread woven lengthwise in a cloth.
ସଂ. ବିଣ—ଅନୁବ୍ୟାପ୍ତ; ଟାଣିବାଗରେ ସିଅଁ ବା ବୁଣା ଦୋଇଥିବା (ସୂତା)— (thread) Sewn or woven lengthwise.
ଏସମ୍ତ ସୂତା ଓଅ ଦୋଇ,
ଓତ ପ୍ରୋତେ ବସୁ ବୁଅଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ଦେ. ବି—(ସଂ. ଆର୍ଦ୍ର)—ଆର୍ଦ୍ରତା—Moisture.
(ଯଥା—ମାଟିରୁ ଓତ ମରଗଲାଣି ।)

ଓତନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଓକଃ)—୧ । ଗୃହ; ବାସସ୍ଥାନ—
Otana 1. House; residence.
୨ । ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—2 Riches.
୩ । (ସଂ. ଗୋତ୍ର) ନିକଟ-ରକ୍ତସମ୍ପର୍କୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. Kinsman; kindred; near agnate.

ଓତପ୍ରୋତ —ସଂ. ବିଣ.—(ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ. ଓତ=ଲମ୍ବ ବାଗରେ ବୁଣା+ପ୍ରୋତ
Otaprota =ଚଉଡ଼ାବାଗରେ ବୁଣା) – ୧ । ଟାଣୀଉରଣୀ ଦୁଇ-
ବାଗରେ ସିଲେଇ ବା ବୁଣା ଦୋଇଥିବା—
1. Sewn or woven throughout (woof and warp); sewn crosswise and lengthwise
୨ । ସବୁଦିଗ ବ୍ୟାପ୍ତ—2. Extending to every quarter; lying in and through.

ଓତା—ସଂ. ବି.—୧ । (ସଂ. ଦୋତା)—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ସଂଜ୍ଞାବିଶେଷ; ଏକ
Otā ଜାତୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A family title of Brāhmaṇas.
୨ । (ସଂ. ଉତ୍ତରୀୟ)—ଉତ୍ତରୀୟ; ଚାଦର—
2. Sheet; upper cloth; scarf.
୩ । ଦେହର ଅଧା ଉପରକୁ କାନ୍ଧଠାରୁ ଲମ୍ବିବା ଚାଦର—
3. Sheet worn on the upper part of the body above the waist.

Digitized by srujanika@gmail.com

	ା	ି	ୀ,ୟ	ୁ	ୂ	ୃ	ଅବର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	କ	ଚ	ଟ,ତ	ପ	ଯ	ୱ
ଂ	ଃ	ଁ	୍	ଂ	ଃ	ଁ	ଅବାପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଉସ୍ୱାର ବା ଉଦ୍ଭବଜ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ଯ	ଠ	ଫ	ଳ	ଓ

ଓାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଦିନର ଓଳ—Half of the day; forenoon or afternoon. (ଯଥା—ଉପର ଓଡା)

ଓଡୁ—ସଂ. ବ.—(ଅବ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଡୁନ୍) —
Otu ୧ । ବଗ୍ଡ଼; ମାର୍ଜ୍ଜାର—1. Cat.
୨ । ଜାଲର ଅଡ଼ୁବାଗର ସୂତା; ଜାଲର ତରଣୀ ସୂତା —2. The woof or cross-threads of a web.

ଓଥରୁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ଅବସ୍ଥ; ପ୍ରା. ଅବତ୍ଥୁଅ=ଲଙ୍ଗଳା; Otharā ଲଙ୍ଗଳା ପିଲା; ଅଡବଡ ଅବବାହୁଡ)—ଅବବାହୁଡ; ଆଇବୁଢ଼ୋ ଅଉଅଡ଼ଥା, ସାଦାର ବବାଦୋଯଯୁକ୍ତ ବସ୍ତୁସ ହୋଇ ସୁବା କୁଁବାରା ବବାହ ହୋଇ ନ ଥାଏ—Unmarried though grown up (male bachelor)

ଓଥର୍ଡା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଓଥରୁ (ଦେଖ)
Otharḍā Otharā (See)

ଓଥୁରୁ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଓଥରୁ (ଦେଖ)
Othurā Otharā (See)

ଓଦ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ର) - ଆର୍ଦ୍ରତା—
Oda Wetness; moistness
ଶୂନ୍ୟ ଜଳ ବରଷୁଛ ନାହିଁ ଜଳ ଓଦ । ପ୍ରାକୀ—ତ୍ରୁଟ୍ଟନରୂପଗୀତା ।

ଓଦନ—ସଂ. ବ. (ଉନ୍ଦ ଧାତୁ=ଆର୍ଦ୍ର ଦେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ନ)—
Odana ୧ । ସିଦ୍ଧଚଣ୍ଡୁଲ; ଭାତ; ଅନ୍ନ—1. Boiled rice.
୨ । ଖାଦ୍ୟ—2 Food generally)

ଓଦର—ଦେ. ବ. (ସଂ ଉର୍ଦ୍ଦର)—ଶଗଡ଼ ଉପରେ ଧାନ ଗୁଜୁଲ ଆଦ ସ୍ଥେଟ ସ୍ଥେଟ ପଦାର୍ଥ ବୋହୁ ନେବା ପାଇଁ ବାଉଁଶ-ପାଉଆରେ ନର୍ମିତ ବଡ଼ ଓ ଲମ୍ବ ଆଧାରବିଶେଷ—
A long wicker work used as basket to carry small things on a cart
ଧନ ବହୁ ଅସି ଓଦରକୁ ଓଜାଇଲା ।
ସାରଳା. ମହାଭାରତ ଆଦ ।

ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଦର)—ଉଦର; ପେଟ—Belly.
ଉଚ୍ଚ ପୃଷ୍ଠ ଓଦର ଅଛ ବ ନାହିଁ କଡ ।
ପ୍ରାକୀ—ତ୍ରୁଟ୍ଟନରୂପଗୀତ ।

ଓଦର ରୋଗ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଉଦସ୍ୱ)—ଜଲୋଦସ୍ୱ ରୋଗ
Odari roga Dropsy (resulting in the swelling of the belly)

ଓଦା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ର; ଭୁଲ. ଆସାମୀ—ଓଦା=ଆର୍ଦ୍ର)—
Odā ଆର୍ଦ୍ର; ଭିଜା; ସିକ୍ତ—Wet; damp; moist.
ଭିଜା ଓଦା ଦେହଠାରେ ସିନା ସବୁ କଥା ଢଳ ।
ଆଦା; ଭୋଗା ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଉଦା (ଦେଖ)
Udā (See)

ଓଦାଓଦ—ଦେ. ବିଣ—ଆର୍ଦ୍ର (ବହୁବସ୍ତୁ)—
Odāodi Wet (said of many articles).
ଭିଜାଭିଜି

ଓଦାଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଦାଖାଇବା (ଦେଖ)
Odākhāibā Udākhāibā (See)

ଓଦା ବାସ—ଦେ. ବ—୧ । (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଯୋଗ)—ଗାମୁଛା—
Odā bāsa 1. Napkin.
ଦନ୍ତ ଖଡ଼ିବା ଓଦାବାସ, ବେଗେ ଝେଟରେ ବାସୀବାସ ।
ରୂପକ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଆର୍ଦ୍ରବସ୍ତ୍ର; ଓଦାଲୁଗା—2 Wet cloth.

ଓଦାଳ—ଦେ. ବିଣ. (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଯୋଗ)—ଓଦାଳିଆ (ଦେଖୁ)
Odāla Odāliā (See)
ଓଦାଳ ହୋଇରେ ନୁହେ ଉପର ଉଷ୍ମ । ପ୍ରାକୀ—ତ୍ରୁଟ୍ଟନରୂପଗୀତା ।

ଓଦାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ର)—ଈଷତ୍ ଆର୍ଦ୍ର—
Odāliā Slightly wet or damp

ଓଧ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉଦ୍ର; ଉଦ୍‌ବଡ଼ାଳ)—
Odha ଜଳମାର୍ଜ୍ଜାର—Otter.
ଉଦବେରାଲ; ଉଦବିଡ଼ାଳ [ଦ୍ର— ଏହା ବଟ୍‌ଡ଼ଜାତିସ୍ଥ ୀବ ଉଭସ୍ଥଚର ଉଦ୍ଦିଲାବ ଜନ୍ତୁ । ଏ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ବଡ଼ ମାଛ ଧର ଆଣି ଖାଏ । ପାଣରେ ପଶି ମାଛ ଧର ଆଣିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଓଧ ପୋଷିବାର ପଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଅଛି ।]

ଓଧଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସଂଦ୍ଭୂମ) ବ—ଶଗଡ଼ର ଦଣ୍ଡା—
Odhala The beams of a cart

ଓଧାଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ ଓଦନ=ଭାତ)—ଭାତ ରନ୍ଧିବା ପଇଁ ଚୁଲି ଉପରେ ବସାଯିବା ପାଣି ହାଣ୍ଡି—
Odhāṇi A pot of water put on the oven for preparing rice.
ଯେଉଁ ଚୁଲିର ଓଉଚ ଉତ୍ତାପନ ନ ହେଲେ ଚୁଲରେ ଓଧଣି ବସୁ ନାହିଁ ।
ଉତ୍କଳାଭବାଟିକା. ଭା ୨୨୫୨୮ ।

ଓଧି—ଦେ. ବ—୧ । କଦଳୀଗଛର ମୂଳପିଣ୍ଡ—1 The bulbous root of the plantain tree.
କେ ଅଟ ଉତ୍ତର ଦୋଯିଲା
ଦଳିଲ ରମ୍ଭା ଓଧ ଦେନ । ରୂପକ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଶଗଡ଼ର ଧୁରୁମୁଣ୍ଡି—2. The front end of a cart.
ଦଳିବ ଶବ୍ଦ ରେ କରିବ ସଙ୍ଗ ଧୂତ
ଅଶ ଚକ ଦଣ୍ଡ. କଣ୍ଡିବ ଓଧ ଫଳ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋ ।

ଓଧିର—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅବରୁଦ୍ଧ)—ଅବରୁଦ୍ଧ; କାରାବଦ୍ଧ—
Odhira Imprisoned; restrained.
ଦେନ ଲଖ ଯୋଦ୍ଧା ଚହଁ ରହିଲେ ଓଧିର ।
ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଓଧୁଅ—ପ୍ରା. ବ—ଓଧ (ଦେଖ)
Odhua Odha (See)
ଓଧୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ବଣରୁଅ ବାଘ । ଉଗ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହି ଅଭିଧାନରେ ଅନେକ ଶବ୍ଦର ବାନାନ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଅସଙ୍ଗତି ଦେଖାଯାଇପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ଦୁଃଖିତ । ଏହି ଅସଙ୍ଗତି ଦୂର କରିବାକୁ ଆମେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛୁ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦର ଶେଷରେ ଏକ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ତା ପରେ ଏକ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ, ସେହି ଶବ୍ଦ ପରେ ଯଦି ଏକ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଆସେ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପରେ ଏକ ହାଇଫେନ୍ (-) ଚିହ୍ନ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଗାଇ-' ଲେଖିବେ; 'ଭୂମି' ର ନିମନ୍ତେ 'ଭୂମି-' ଲେଖିବେ; 'କର୍ତ୍ତୃ' ର ପରେ 'କର୍ତ୍ତୃ-' ଲେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ର ପରେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ-' ଲେଖିବେ; 'ଅବତ' ର ପରେ 'ଅବତ-' ଲେଖିବେ ।

ଓଧୁଆଣି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଫୁଟୁଥିବା ଭାତର ଚାଉଳଧୋଇଣି—
Odhuāṇi Hot water from the cooking pot while rice is boiling on the fire

ଓଧାଣି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଓଧାଣି (ଦେଖ)
Odhāṇi (See)

ଓପଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ୍ଡ—ଉପଡ଼ା (ଦେଖ)
Opaṛdā Upaṛdā (See)

ଓପଡ଼ାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉପଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Opaṛdāibā Upaṛdāibā (See)

ଓପର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ. ଓ ବଣ ଓ ଅ. (ସଂ. ଅପର)—
Opara etc.) ଉପର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Upara etc (See)

ଓପରଠାଉରିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ—ଉପରଠାଉରିଆ (ଦେଖ)
Oparaṭhāuriā Uparaṭhāuriā (See)

ଓପରନ୍ତ—ଗ୍ରା. ଅ.—ଉପରନ୍ତ (ଦେଖ)
Oparānta Uparānta (See)

ଓପରି—ଗ୍ରା. ବଣ— ଉପର (ଦେଖ)
Opari Upari (See)

ଓପରୋଧ—ଗ୍ରା. ବ—ଉପରୋଧ (ଦେଖ)
Oparodha Uparodha (See)

ଓପାଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଉପାଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Opāṛdibā Upāṛdibā (See)

ଓପାଦ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସଂ. ଉତ୍ପାଦ)—
Opāda ଉପାଦ (ଦେଖ)
Upāda (See)

ଓପାଦିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଉପାଦ (ଦେଖ)
Opādiā Opāda (See)

ଓପାସ—ଗ୍ରା. ବ—ଉପାସ (ଦେଖ)
Opāsa Upāsa (See)

ଓପାସବେଲ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଉପାସବାଆ (ଦେଖ)
Opāsabela Upāsabāā (See)

ଓପ୍ରଧ—ଗ୍ରା. ବ—ଉପରୋଧ (ଦେଖ)
Opradha Uparodha (See)

ମାଇପ ଓପ୍ରଥରେ ଧାନ ଶବାକୁ ଦୁଆଇ—ଉଗ ।

ଓପ୍ରୋଧ—ଗ୍ରା. ବ—ଉପରୋଧ (ଦେଖ)
Oprodha Uparodha (See)

ଓଫର୍—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ (ତୁଳ. ଅସାମୀ. ଓଫ୍ରା=ଉଗୁର୍)—
Opharā ଉଗୁର୍; ଯେଉଁ ଲୁଗା ବା ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଫିଙ୍ଗା ହୋଇଥାଏ—
Cast off (things e.g. cloth)

ଓଫ୍ରା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବଣ—ଓଫର୍ (ଦେଖ)
Ophrā Opharā (See)

ଓବାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବ ଓ ବଣ—ଉବାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Obāra (etc) Ubāra etc (See)

ଓବିତର୍ ଡିକ୍ଟମ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଲାଟିନ୍)—(ଅଦାଲତପ୍ରଚଳିତ)
Obiṭar dicṭam ଜଜ୍‌ମାନେ ମକଦ୍ଦମାର ରାୟ ଦେଲାବେଳେ ମକଦ୍ଦମାର କୌଣସି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ବିଷୟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ମତ—Obitur Dictum; incidental or collateral opinion pronounced by a Judge in a judgment.

ଓମ୍—ସଂ. ଅ. (ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ମ୍; କମ୍ବା ଅ=ବିଷ୍ଣୁ+
Om ଉ=ଶିବ+ମ୍=ବ୍ରହ୍ମା; ସତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ)—
୧ । ଓଁ (ଦେଖ)
1 'Oñ' (See)
୨ । ହଁ; ଆଚ୍ଛା !—(ସ୍ୱୀକାର, ଅନୁମତି, ଆରମ୍ଭ, ପ୍ରଶ୍ନ, ରୋଷ, ଅପାକରଣ, ଅବଧାରଣ ଓ ମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
2. Yes ! all right ! (interjection used in indicating agreement, beginning, question, anger, ascertaining and well wishing).

ଓମ—ଗ୍ରା. ଅ—ଓଁ (ଦେଖ)—Oñ (See)
Oma ଅନନ୍ତ ଏ ବର୍ତ୍ତର ବର, ଅକ୍ଷରେ ମୁଖରୁ ଉଦ୍ଗାର
ଓମ ଅକ୍ଷର ଉଦେ କଲେ, ଉହିଁରୁ ସିଦ୍ଧି ପ୍ରକାଟିଲେ—
ପ୍ରାତୀ, ନଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଓମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବଣ— ଲମ୍ବାଭାବରେ ସ୍ତ୍ରିତ—
Omuṇḍi Situated lengthwise; stright.
କ୍ରି. ବଣ—ଲମ୍ବାଭାବରେ; ସିଧାସଳଖ—
Straightway.

ଓମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ. ଓ କ୍ରି ବଣ—ଓମୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Omuṇḍiā Omuṇḍi (See)

ଓର୍ମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. (ଫାରସୀ)—
Ormān (etc) ଅର୍ମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Armān etc (See)

ଓର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବସର; ବଂ. ଓର୍=ସୀମା; ହି. ଓର୍=
Ora ଭରଫ)—୧ । ସୁବିଧା—1, Convenience.
୨ । ଅବସର; ସୁଯୋଗ—2. Opportunity.
मौका ୩ । ଉପାୟ—3. Plan
୪ । ସୂତ୍ର—4 Clue.
ଓର ଜୋକ ଜେଜ ଏହେଦନେ ପାଇଲେ—
ପଳାରମେହନ୍ତୁ, ଚମତ୍କାରଗୁଣ ।
୫ । କଦର; ଫଉଜ; ବଳ; ପୁଞ୍ଜ—
5. Point of advantage.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଅ	ଉ
୨	ଋ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ

୬ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—

6. Look-out; searching; tracing

୭ । ଓଦ୍ଭଲ—7. Areal roots

ଓରଆର—ଦେ ଵ. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ସବ୍ଦରର ଶବ୍ଦ)—ଖଣ୍ଡଖାଣ୍ଡ—

Oraāra Suitable opportunity.

ଓର ଉଣ୍ଡିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଛପ୍ର ଖୋଜିବା; ସୁବିଧା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—

Ora uṇḍibā To be on the look-out for suitable opportunity

ଓର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା—

Ora karibā To be on the look-out.

ଓର ଖୋଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓର ଉଣ୍ଡିବା (ଦେଖ)

Ora khojibā Ora uṇḍibā (See)

ଓରଚ୍ଛା—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଘରଗୁଲର ଓଳ—

Orachhā The eave of a house-thatch

ଓରଚ୍ଛାଖାଲେ—ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ.—ଓଳଉଳ—The ground

Orachhākhāle below the eaves of a thatch

ଓରଦା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଆର୍ଦ୍ର)—୧ । ସ୍ରୋତସ୍ୱତ୍ତୀ ନଦୀର ସ୍ରୋତ-ସ୍ଥାନସ୍ଥାନ ବା ଥିର ପାଣି ଥିବା ଅଂଶ—

1. A stagnant pool of water; the part of a river where the water is calm and there is no current

୨ । ଧାନ ରୋଇବା ନମନ୍ତେ ଜମିକୁ ଦୁଇ ନଡି ଥର କାଦୁଆ ଗୁଣ କରିବା; କୃଷିର ପାଗବଶେଷ—

2. Seasoning a field by ploughing it thoroughly and making it clayey and fit for transplanting paddy-plants on it.

୩ । ଧାନ ରୁଣିବା ପାଇଁ ଜମିକୁ କାଦୁଅ କର ଚଟି ମଇ ଦେବା ପ୍ରଣାଳୀ—

3. Ploughing and making a field muddy and levelling it with ladder before sowing.

ଦେ. ବ୍ରଣ—୧ । ଥିର ପାଣି ଥିବା (ସ୍ଥାନ)—

1. (a place) With calm and standing water; stagnant.

୨ । ଧାନ ରୋଇବା ନମନ୍ତେ ଦ୍ରଲଦ୍ୱାର୍ କାଦୁଆ ଗୁଣ ହୋଇ-ଥିବା (ଭୂମି)—2. (field) Prepared for transplantation or sowing on clay.

ଓରଦା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଧାନ ରୋଇବା ନମନ୍ତେ ଖେତକୁ କାଦୁଆ ଗୁଣ କର ବପନ ବା ରୋପଣୋପଯୋଗୀ କରିବା—To prepare a field with ploughing for transplanting paddy-plants.

ଓରଦା ଛିଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଣିଥିବା ବଆରକୁ ଦ୍ରଲ ବୁଲାଇ କାଦୁଅ

Oradā chhāṭibā କର ତା ଉପରେ ମଇ ଦେଇ ତହିଁରେ ବଦନକୁ ବୁଣିବା —To sow paddy-seeds on clayey soil.

ଓର ପଡିବା—ଦେ. ବ—ସୁବିଧା ଘଟିବା—The happening

Ora paṭibā at an opportunity.

ଓରଫ୍—ବୈଦେ. ଅ (କଚରଆ ଭାଷା; ଅ. ଉର୍ଫ୍)—

Oraph ୧ । ଉପନାମ; ଅପର ନାମ; ନାମାନ୍ତର—1. A lias.

ଓର୍ଫେ
ଉର୍ଫ

(ଯଥା—ଏହାର ସାଙ୍କେତିକ । ଓ । ଯଥା—ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଧୌତୀମ୍ବର୍, । ଓ । ମନମୋହନ ଦେବ୍ଶ ।)

୨ । ପ୍ରତିନଧି (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—

2. Representative.

୩ । ମାରଫତ୍ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—

3 Through; per.

ଓରଫେ—ବୈଦେ. ଅ—ଓରଫ୍ (ଦେଖ)

Oraphe Oraph (See)

ସେଥିନଥିରୁ ତନ୍ନା ଓରଫେ ତନ୍ନା ସାଅନ୍ତାଣୀ—ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଓରବଣା—ଦେ. ବଣ—ବାଟବଣା—

Orabaṇā Losing the way.

ସେତେବେଳେ ସାକୁ କରିବ ସ୍ମରଣ।
ଅହିକ ମୋ ପାଶକୁ ନୋହିଁ ଓରବଣା—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ଓରମା—ଦେ.ବ (ଦରଜାଙ୍କ ଭାଷ)--ଏକପ୍ରକାର ସିଲେଇ; ଲୁଗାର ଧଡ଼କୁ ମୋଡ଼ ଉଲ୍ଟା ମୋଡ଼ା ସ୍ଥାନକୁ ସିଲ୍ଇ କରିବାର ଢଙ୍ଗ —

ଓରମା A particular kind of sewing in which ଓରମା the stitch is laid through the doubled end of the cloth.

ଗ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ବ—ଉଇ—White ant.

ଓରମାନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—ଅର୍ମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—

Oramānā (etc) Armān etc (See)

ଓରମାଲ—ବୈଦେ. ବ (ଆ. ରୁମାଲ୍)—୧ । ଖେଟ ଗଦର—

Oramāla 1. Napkin.

୨ । ରୁମାଲ—2. Handkerchief.

ବନ ଜୁଡ଼ାକୁ ବେଢିଛ ଅଁଳାଇ ଫୁଲ
ଉତ୍ତର ଧରିଛ ଭଲ ବଲା ଓରମାଲ ସେ—ଉତ୍କ. ସ୍ୱବଶ୍ୟବଗ୍ଧ ।

୩ । ଗୃହଦୋଳିଆଁ ବଡ଼ ପତାକା—

3. Streamers; large square flags.

ଝଲା ଉହିଁ ଉତ୍ତ ପାଇ ଶ୍ୱେତ ଜାଳ ଥଦ,
ଶବ୍ଦଲଭ ଓରମାଳମାଳ—ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି. ଦ୍ରଉଉଲଜନ୍ମ ।

ଓରମାଲ—ବୈଦେ. ବ (ଆ)—ଓରମାଲ (ଦେଖ)

Oramāla Oramāla (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୪ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୬ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୪ ବା ୬ ଚନ୍ଦ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରେ ସେମିତେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାର୍ଶ୍ୱ ସଧାକ୍ଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ନିୟମରେ ୪ ବା ୬ ଚନ୍ଦ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରାଇ ଦେଇ ଯଥା :— 'ଘାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘାଇ' ସୋହରେ; 'କୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ସେମିତେ; 'ବଈ' ନ ପାଇଲେ 'ବଈ' ସେମିତେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ସେମିତେ; 'ଅଇନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇନ୍ତ' ସେମିତେ

ଓରମ୍ଭା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ନ କରି ଇତସ୍ତତଃ
Orambā ବୁଲୁଥାଏ; ଜଡ଼ମତି (ଶ୍ଲେଷ) (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—
ଓରମ୍ଭା 1. Idler.
ଆମ୍ଭଡ ୨ । ଲମ୍ପଟ—2. Licentious; lascivious.
୩ । ଅସୀମ ସାହସିକ—3. Daring; fool hardy.
୪ । ଅଶାଳୁଆ; ଜନ୍ମସ୍ୱଭାବଜାତ—
4. Undisciplined.

ଓରଲିଘର—ଗ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—
Oralighara ଖଡ଼ଦ୍ୱାରା ଛପରି ଦେବା ଘର—
Straw-thatched house.

ଓରା—ଦେ. ବ—ଉରା (ଦେଖ)
Orā Urā (See)

ଓରାଓଁ—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅନାର୍ଯ୍ୟଜାତିବିଶେଷ—
Orāoñ A class of aborigines

ଓରାଂ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)
Orāṁ Aurāṁ auṭāṁ (See)

ଓରାଂଆଉଟାଂ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)
Orāṁāuṭāṁ Aurāṁ auṭāṁ (See)

ଓରାଙ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)
Orāṅg Aurāṁ auṭāṁ (See)

ଓରାଙ୍ ଆଉଟାଙ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉରଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଖ)
Orāṅg āuṭāṅg Aurāṁ auṭāṁ (See)

ଓରାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ.—ଅଲବଲିଆ (ଦେଖ)
Orāliā Alabaliā (See)

ଓରିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—(ପୂଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ଅନ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧେ
Oriā ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—ଅନ୍ନ; ଭାତ—Boiled rice.
ଦତ୍ତ୍ୟ ଓରିଆରେ ପୂଜି ବାସ ଯିଅ ଘର । ମାରଳାମହାଭାରତ ।

ଓରିଆଣି—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଫୁଟିଆଣି (ଦେଖ)
Oriāṇi Phuṭiāṇi (See)

ଓରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅ + ବୃତ ଧାତୁ)—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ଦେବା;
Oribā ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବା; ନବର୍ତ୍ତିବା; ଦୃଷ୍ଟିଯିବା—
1. To hesitate to do a thing; to shrink from doing a thing.
୨ । ଦୁର୍ବଳ ହେବା—2. To become weak.
୩ । ବିମର୍ଷ ହେବା—3. To be dejected.

ଓରିମାନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—ଅରମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Orimāṇ (etc) Aramāṇ etc (See)

ଓରିମାନା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—ଅରମାନ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Orimāṇā (etc) Aramāṇ etc (See)

ଓରୁଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ମଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧକ; ଅର୍ଦ୍ଧକ)—
Orua ଜଳଦ୍ୱୀପୀ ବା ସମୁଦ୍ରେ ପକ୍ୱଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ୍ମିବା
ମହାଦା ଏକପ୍ରକାର ଫଳବୃକ୍ଷ—(ଏହାର ଫଳ ଗୋଲ
ବିଷାବିଲ ଗୋଲ ଓ କେନ୍ଦୁ ପରି)—Kokum butter
ସଂ. ପର୍ଦ୍ୟସୂ— tree; Garoinia Purpuria.
ବୃକ୍ଷାମ୍ଳ; ବନାର୍ଦ୍ରକ; ମଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧକ;
ଉତ୍ତୁଙ୍ଗୀକ; ରୁଚ୍ଚ; ଅମ୍ଳବୃକ୍ଷକ
ମ. ଅମସୋଲ
ଗୁ. କୋକମ

ଓରୁମାଲ—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ—ଓରମାଲ (ଦେଖ)
Orumāla Oramāla (See)

ଓରୁମାଲ—ଗ୍ରା ବୈଦେ. ବ—ଓରମାଲ (ଦେଖ)
Orumāla Oramāla (See)

ଓରେ—ଦେ. ଅ—ଅପଣାଠାରୁ ନିମ୍ନତର ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସମ୍ବୋଧନ; ରେ—
Ore Oh—addressed to one's inferior.
ଓରେ
ହାଁରେ

ଓଲ—ଦେ. ବି—ଓଦ୍ଦଲ (ଦେଖ)
Ola Odala (See)
ଅପମାର୍ଗ, ବୃଷାରୁଆ, ବରଓଳ, ଲସ୍ୱ । ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ।

ଓଲ—ସଂ ବି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲ)—
Ola କନ୍ଦବର୍ଗର ଖାଦ୍ୟକନ୍ଦବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଳ୍ମ—
ଓଲ An esculent bulb; arum; Amorphophallus Campanulatus.
ସୁରନ; ଜମିକନ୍ଦ; ବଲ
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଓଲ୍ଲ; ଓଲୁ; ଦୂର୍ନାମାର; ବାତାର; ପୃଥୁକନ୍ଦ; କଣ୍ଡୁଲ; ରୁଚ୍ୟକନ୍ଦ; ଶୂରଣ କନ୍ଦକ; ଅର୍ଶୋଘ୍ନ; ତେ. ମଂଗକନ୍ଦା; ଦୋଲକନ୍ଦା ଗୁ. ସୂରଣ; ଆସାମୀ; ଓଲଚୁ ଟା ଓଲ ମ. ଗୋଡ଼ାସୂରଣ

[ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରତ୍ତ ଗଛରେ ଗୋଟିଏ ଡେମ୍ଫ ଓ ପତ୍ର । ଯେଉଁ ଗଛରେ ଫୁଲ ଧରେ ସେ ଗଛରେ ଫଳ ଫୁଏ ନାହିଁ । ଫଳର ଡେମ୍ଫରେ ଆବୃ ଥାଏ । ବିଣ-ଓଲୁଅକୁ ଖାଇଲେ ଉଣ୍ଟି ଗଲୁ କରେ ଓଲୁଅ ଗୃଷ କଲେ ଏହା ମୂଳରେ ଗୋବରଖତ ଦଅ ଆଣ୍ଠୁ । ଓଲୁଅକୁ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତୁଅଁ ଧାନରେ ପୋତି କାଞ୍ଜିପାଣିରେ ସିଝାଇଲେ ଏହାର ଗଲୁ ମରେ । ଏହା ଅର୍ଶରୋଗୀ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ଉପକାରୀ ଖାଦ୍ୟ । ଏହା ଅଗ୍ନିଦୀପକ, କଣ୍ଡୁକାରକ, ବଳପ୍ରଦ, ରୁଚିକର ଓ ଲଘୁ । ଏହା କଫ, ଅର୍ଶଃ, ପ୍ଲୀହା ଓ ଗୁଲ୍ମରୋଗନାଶକ କନ୍ଦୁ, ଦଦ୍ରୁ, ରକ୍ତ-ପିତ୍ତ ଓ କୁଷ୍ଠରୋଗରେ ଏହା ଅପକାରୀ; ହୃଦରୋଗରେ ଏହା ଉପକାରୀ ।]

ଓଲକ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି—ଓଲଗି ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Olaki (etc) Olagi etc. (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଚ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଃ	ଭ
୨	ଏ	ଓ	ଋ	ଲୃ	ୠ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଏୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଓଲକତ—ଗ୍ରା. ବଣ. (ସଂ. ଅଲୌକିକ)—
Olakita ଅଲୌକିକ; ଅଲୌକତ—
Very wonderful.

ତୁନ୍ଧ ବୋଇବାର କଥା ମହା ଓଲକତ । ପ୍ରାଚୀ. ତୁନ୍ଧନରୂପଣଗୀତା ।

ଓଲକିବା—ଦେ. କି—ଓଲଗିବା (ଦେଖ)
Olakibā Olagibā (See)

ଓଲକୋବି—ଦେ. ବ—ଉଲକୋବି (ଦେଖ)
Olakobi Ulakobi (See)

ଓଲଗ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ ଓ ଅ—ଓଲଗି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Olaga (etc.) Olagi etc (See)

ପଞ୍ଚସ୍ୱ ବୋଲେ ସୁଖସ୍ପ କରନ୍ତ ଓଲଗ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ଓଲଗି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଭୂଲଗ୍ନ; ଭୁଲ ଆସାମୀ. ଓଲଗ୍)—
Olagi ୧ । ନମସ୍କାର; ପ୍ରଣାମ—1 Obeisance.
ପାଉଁଲାଗି; ଗାଡ଼ଲାଗି ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କରିବା ପ୍ରଣାମ—
2. Obeisance done by younger females to the elderly people

ଦେ. ଅ— ନମସ୍କାର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଉଚ୍ଚାରିତ ଶବ୍ଦ—
Interjection used by a person while bowing to another.

[ଦ୍ର—ଆମ ଦେଶରେ ଶୂଦ୍ରମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲ୍ବେଳେ 'ଓଲଡ' ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।]

ଓଲଗି କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ନମସ୍କାର କରିବା; ପ୍ରଣାମ କରିବା—
Olagi karibā 1. To make obeisance.
ପାଉଁଲଗାନା ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବା-
2. To make obeisance (said of females).

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲେ ଲଇଁପଡ଼ି ବା ଆଣ୍ଠୋଇ କରି ଦୁଇ ହାତର କରତଳର ଅଗ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଆଙ୍ଗୁଠିମାନଙ୍କୁ ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ତଳ ଥର ଭୂମିରେ ଲଗାନ୍ତି ।]

ଓଲଗିବା—ଦେ. କି—ଓଲଗି କରିବା (ଦେଖ)
Olagibā Olagi karibā (See)

ପିତାଙ୍କୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଓଲଗୁ ନଉହା । ସାରଳାମହାଭାରତ. ବନ୍ଦ ।

ଓଲଗି ହେବା—ଦେ. କି—ଓଲଗି କରିବା (ଦେଖ)
Olagi hebā Olagi karibā (See)

ଆଣ୍ଠୋଇ ଅସୂଥ ଯୋଇ ଅବଶରେ ଓଲଗି ହୋଇ ଅବଲା ।
ଗୁପ୍ତ ନାଥ—ଯଯ ଚ ।

ଓଲଗୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ—ଅଲଗୁଣି (ଦେଖ)
Olagurdi Alaguni (See)

ଓଲଚଟକିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—
Olachaṭakibā ବର୍ଷା ହେଲା ପରେ ଓଦା ଭୂଇଁ ଶୁଖିଯିବା—
(wetl and) To dry up after a shower.

ଓଲଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—
Olaṭa (etc) ୧ । ଉପର ପାଖ ତଳକୁ ଓ ତଳ ପାଖ ଉପରକୁ ଉଲଟା କିମ୍ବା ଯାଇଥିବା—1. Inverted.
ଉଲଟା ୨ । ବପରୀତ—3. Opposite; contrary.
୩ । (ମନାର୍ଥା) ଅବଗୁର ଓ ଅନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ—
3. Full of injustice and wrong.
(ଯଥା—ଓଲଟ କାଳ ।)
୪ । ପ୍ରତିକୂଳ—4. Unfavourable.

ଓଲଟକଦଳି—ଦେ. ବ—ମୁଣ୍ଡ ପାଖ ତଳକୁ କରିଯାଇ ରଖାଯିବା କଦଳି ଗଛର ଗଣ୍ଡି—The trunk of a plantain tree placed top downwards.

ଓଲଟକମଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ ନାମ ପାବସ୍ୱା; ଯୋଡିଆ)—ବୃକ୍ଷ ଓ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—The name of a plant; Abromâ Augusta.
ଉଲଟାକମଳ; ଓଲଟକମ୍ବଲ
ଓଲଟକମ୍ବଲ [ଦ୍ର—ଶ୍ଳେଷ୍ମ ବୃକ୍ଷ ଉତ୍ତରତ ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମେ । ମୂଳ, ଡେର, ଛେଲି ଓ ପତ୍ର ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ଏହା ଯୋନିବ୍ୟାପଦ, ରଜୋଦୃଷ୍ଟି, ପ୍ରଦର ଓ ଅର୍ଶରୋଗନାଶକ । ଏହାର ସବୁ ଭାଳ ଶ୍ଳେଷ୍ମଶ; ପତ୍ର କଡ଼ ଓ ଶ୍ଳେଷ୍ମଶ । ବର୍ଷାକାଳରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଫୁଲ ପଞ୍ଚଦଳ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ତଳକୁ ଓଢ଼ଳି ଥାଏ । ଫଳ ପାଞ୍ଚକୋଣିଆ । ଗୁଲର ଅଂଶୁରେ ଦରଡ଼ି ଦୋଇପାରେ—ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ।]

ଓଲଟକୁହା—ଦେ. ବଣ. ସୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ଉତ୍ତମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆଦେଶକୁ ଓଲଟକୁହା ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ନ କରି ଓଲଟ କରି ଜବାବ୍ ଦିଏ; ଓଲଟକୁପ୍ପା (ସ୍ତ୍ରୀ ଓଲଟକୋପ୍ପା) ଉତ୍ତରଦାୟକ (ଉତ୍ତମ); ମଗଜ୍—
1. Insubordinate; recalcitrant (servant)
୨ । ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବହୁଦୂର କଥା କହେ—
2 (a person) Speaking improbable or unheard of things.

ଓଲଟଗୃଢ଼ାଣୀ—ସଂ. ବ—ମୁହଁ ଫେରାଇ ପଛଆଡ଼କୁ ଗୃହିବା—
Olaṭachāhāṇi Looking back with head turned.
ଉଲ୍ଟାଚାଉନି
ପୀଠିଦେଖନା

ଓଲଟପାଦ ଆସନ—ଦେ. ବ—ଯୋଗାସନବିଶେଷ—A posture
Olaṭapāda āsana during breathing exercise.

ଓଲଟପାଦ ଆସନ ପାହାଇ, କରା ଦ୍ୱିମିନ୍ ବରାଇ ରାହିବାର ।
ପ୍ରାଚୀ—ପରବେଗୀତା ।

ଓଲଟପଲଟ—ଦେ. ବ—୧ । ଘଷାଘଷି; ଘଷାଚଟକା—
Olaṭapālaṭa 1. State of being turned up or confused.
ଉଲ୍ଟାପାଲ୍ଟା
ଉଲଟାପୁଲଟା. ୨ । ବଦଳାବଦଳ; ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବଦଳିଯିବା—
2. Change of place.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନେବେଁ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଅନ୍ତୁ । ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ରେ ସେମିତି ଏ ପୃଷ୍ଠାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ସେମିତି ସେହି ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟ ସଥାକ୍ରମେ ଚଳିତ ଅପରତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ବାକୁ ଦେଇ । ଯଥା :— 'ଘାଘ' ର ମିଳରେ 'ଘାଈ' ଯୋଡ଼ରେ 'ଜୁଝ' ର ମିଳରେ 'ଜୁଝୁ' ଯୋଡ଼ିରେ 'ଜୁଝୁ' ର ଘାଉରେ 'ଜଜ୍ଞ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ର ଘାଉରେ 'ଅର୍ଜ୍ଜୁନ' ଯୋଡ଼ିରେ; 'ଅଲବତ' ର ଘାଉରେ 'ଅଲବତ୍ତ' ଯୋଡ଼ିରେ

୩ । ଲେଉଟାପଲଟା—3. Invertion.
୪ । ଗୋଲମାଲ—4. Disorder

ଦେ. ବିଣ— ୧ । ଘଣ୍ଟାଘୁଣ୍ଟି ହୋଇଥିବା—
1. Turned up; confused; disturbed.
୨ । ବଦଳା ଯାଇଥିବା—2. Changed.
୩ । ଲେଉଟା ହୋଇଥିବା—
3. Upeset; inverted; turned upside down.
୪ । ଗୋଳମାଳ ହୋଇଥିବା—4. Disordered.

ଓଲଟାରାଗ—ଦେ. ବି.—ବପରୀତ ପ୍ରକାର—Contrary mode; opposite manner
Olaṭābāga
ଉଲ୍ଟାଦିକ

ଓଲଟ ବୁଝିବା—ଦେ. କ୍ରି.—କହିବା ଲେଖକର ଭାବ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଉଦ୍ଦାସୀନ ନ ହୋଇ ବପରୀତ ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା; ଭୁଲ୍ ବୁଝିବା—To take a person's words in bad part; to misunderstand; to mis-interpret.
Olaṭa bujhibā
ଉଲ୍ଟାବୁଝା କରିବା; ଭୁଲ୍ ବୁଝିବା
ଉଲ୍ଟାସମଝନା

ଓଲଟମୁହାଁ—ଦେ. ବି. (ବଙ୍କିଆ ଶବ୍ଦ,—ଏକପ୍ରକାର ନାକଚରଣା—A kind of nose-ring.
Olaṭamuhāñ

ଓଲଟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ.—ଓଲଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Olaṭā (etc). Olaṭa etc (See)
ଦେ. ଅ.—ଅପରନ୍ତୁ; ପରନ୍ତୁ— On the other hand
(ଯଥା— ମୁଁ ସିନା ପୁଅକୁ ଶାସନ କରନ୍ତୁ; ଓଲଟା ସେ ମୋତେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ।)

ଓଲଟାଇବା – ଦେ. କ୍ରି.—ଉଲଟାଇବା (ଦେଖ)
Olaṭāibā Ulaṭāibā (See)
ଦେବ ଦେଲେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଓଲଟାଇ ଦେବାକୁ ବଧ୍ୟକରଣୀ । ପ୍ରଧାନାଂ, ସଘାତ ।
ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—ଯାଇଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବା—To cause a person to come back or return.

ଓଲଟା କମଳ ଆସନ—ଦେ. ବି.—ଯୋଗାସନବିଶେଷ—A posture in breath-exercise
Olaṭā kamala āsana
ଓଲଟାକମଳ ଆସନ କଲୁ; ତହିଁ କପି ବର୍ତ୍ତବ ପଞ୍ଚାଶତ୍ତ । ସ୍ତୁତି. ପରତେଗୀତା ।

ଓଲଟା କାଳି—ଦେ. ବି.—କଳକାଳ; ଯେଉଁ ସମୟରେ ଅଧର୍ମ, ଅସତ୍ୟ, ଅବଶ୍ୟର ଓ ଅନାଚାରମାନ ଘଟେ; କଳଯୁଗ—The Kali age; the age of sin and injustice; the age when things strange and wrong happen.
Olaṭā kāla
ଉଲ୍ଟାସମୟ

ଓଲଟା ଗଧଚଢ଼ା—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଉଲଟା ଗଧଚଢ଼ା (ଦେଖ)
Olaṭā gadhachardhā Ulaṭā gadhácharḍhā (See)

ଓଲଟା ଗୋଠ—ଦେ. ବି. (ବଙ୍କିଆ ଶବ୍ଦ)—ଅଣ୍ଟାରେ ପିନ୍ଧିବା ସୁନା ବା ରୂପାର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of gold or silver ornament worn round the waist.
Olaṭā goṭha

ଓଲଟା ଦାସେ ଗଧ ଚଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଓଲଟା ଦାସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା (ଦେଖ)
Olaṭā dāse gadha chardhibā Olaṭā dāse ghoṛdā chaṛdhibā (See)

ଓଲଟା ଦାସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା—ଦେ. (ନ୍ୟାସ୍ୱ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟାସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୋଷୀ କରିଥାଏ ସେ ଅପରାଧୀକୁ ନିର୍ଦୋଷ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହୋଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୋଷୀ କରିବାକୁ ବସିଲେ, ତମ୍ଭା ଯାହା ଉପରେ ମୋର ଯାଉଣା ଅଛି ସେ ଓଲଟି ତୁ ମୋ ଉପରେ ଦାବା କଲେ ଏ ପ୍ରବଚନ ବୋଲାଯାଏ—
A saying applied to a case where the wrong doer feigns that he is the person wronged.
Olaṭā dāse ghoṛdā chaṛdhibā

ଓଲଟା ନିଷାପ—ଦେ.ବି.—ଓଲଟା ନ୍ୟାସ୍ୱ (ଦେଖ)
Olaṭā nishāpa Olaṭā nyāya (See)

ଓଲଟା ନ୍ୟାସ୍ୱ—ଦେ. ବି.— ୧ । ଅବଗୁର—1. Injustice.
Olaṭā nyāya ୨ । ଅବୁଝାମଣା—2. Partiality.
ଉଲ୍ଟାବିଚାର
ଉଲ୍ଟାବିଚାର

ଓଲଟା ବିଗୁର —ଦେ. ବି—ଓଲଟା ନ୍ୟାସ୍ୱ (ଦେଖ)
Olaṭā bichāra Olaṭā nyāya (See)

ଓଲଟା ଯୁଗ —ଦେ. ବି—ଓଲଟା କାଳ (ଦେଖ)
Olaṭā juga Olaṭā kāla (See)

ଓଲଟା ସୃଷ୍ଟି—ଦେ. ବି —ଈଶ୍ୱରସୃଷ୍ଟିର ବପରୀତ କଥା—Things which run contrary to God's creation.
Olaṭā sṛushṭi
ଉଲ୍ଟା ସୃଷ୍ଟି
ଉଲଟୀ ସୃଷ୍ଟି

ଓଲଟି—ଦେ ଅ. (ଓଲଟିବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ)—ପରନ୍ତୁ— On the other hand.
Olaṭi
ଉଲଟି (ଯଥା—ଓଲଟି ଦାସେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବା ନ୍ୟାସ୍ୱ ।)

ଓଲଟି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.— ୧ । ଭଲକୁ ମୁଣ୍ଡି ହୋଇ ପଛଉ ଡେରା— 1 To fall upside down.
Olaṭi paṛdibā
ଉଲ୍ଟେପଡା ୨ । ଅନ୍ୟଥା ହେବା; ରଦ୍ ହେବା—
ଉଲ୍ଟେଯାଓୟା 2. To be set aside.
ଉଲଟ୍ୟାନା ୩ । ଆଶାର ବପ୍ରୀତ କର୍ମ କରିବା—
3. To act contrary to expectation.
୪ । ବପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବା—4. To become inverted.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଘ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାର୍ଯ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଜ୍ଞ	ଓ	ନ୍

*। ପ୍ରଥମେ ଯୋଡିଥିବା ମତର ବିପକ୍ଷର ମତ ଘୋଷଣ କରିବା—
5. To form an opinion contrary to the opinion first formed.

ଓଲଟି ଯିବା—ଦେ.କି.—ଓଲଟ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Olaṭi jibā — Olaṭi paṛdibā (See

ଓଲଟେଇବା—ଦେ. କି. —ଓଲଟବା କିମ୍ବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Olaṭeibā — Causative form of Olaṭibā.

ଓଲନ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅଧୋଲମ୍ବ) (ପ୍ରା. ଓଲମ୍ବ)—
Olana ୧। ଗୃଜମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ସୂତ୍ରରେ ଝିସା ବଝାଯାଇଥିବା ଓଲମ୍ବ ସୂତା; କାନ୍ଥ ଠିଆରେ ଠିଆ ହୋଇଛି କି ବଙ୍କା ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ଗୃଜମିସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେଉଁ ସୂତା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି—1. Brick-layer's plumb-line.

୨। ସୂତାର ଅଗରେ ଝୁଲୁଥିବା ସୀସା ବା ଲୁହାର ଗୋଲାକାର ପିଣ୍ଡ—2. Metal ball suspended from the plumb-line

ଓଲନସୂତା—ଦେ. ବ.—ଓଲନ (ଦେଖ)
Olanasūtā — Olana (See)

ଓଲନାଲ—ଦେ. ବ.—ଯା ଆସ—Coming and going
Olanāla ଦେ. ବିଣ—ଲେଉଟ ପାଉଟ—Turning round and round.

ଓଲନାଲ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବା—
Olanāla hebā To move to and fro; to linger

ଓଲନ୍ଦା—ବୈଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ଓଲନ୍ଦାଜ୍ (ଦେଖ)
Olandā — Olandāj (See)

ଓଲନ୍ଦାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଇଂ. ଦ୍ୱାଣ୍ଡିଜ୍)—ଇଉରୋପର ଦ୍ୱାଣ୍ଡ ଦେଶୀୟ—Belonging to Holland.
ବ—୧। ଦ୍ୱାଣ୍ଡ ଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Dutch-man.
୨। ଦ୍ୱାଣ୍ଡ ଦେଶୀୟ ଭାଷା—2. The Dutch language.

ଓଲପାଏରଶାଗ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଅଦନ ବର୍ଷା ହେଲେ ପଥାଘାସ ପରି ପାହାଡ଼ରେ ଉଠିବା ଶାଗ-ବିଶେଷ—A kind of grass coming out on hills after an unseasonable shower.

ଓଲମ୍ ଜମି—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ଉତ୍ତମ ଜମି; ଘର ବାଡ଼ି ପାଖରେ ଥିବା ଉତ୍ତମ ମାଟିର ଜମି। (ଏଥିରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ପରିବାଯନ୍ତ୍ର, ଆଳୁ ଓ ଚମାଡ ଆଦ ହୁଏ)—Good productive land adjoining a home-stead.

ଓଲମ୍ ବିଲମ୍—ପ୍ରା. ବ ଓ ବିଣ—ଉଲମ୍ ବିଲମ୍ (ଦେଖ)
Olam bilam — Ulam bilam (See)

ଓଲମ—୧। ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବିଣ—ଓଲମ୍ ଜମି (ଦେଖ)
Olama — Olam jami (See).
ଘରେଇର ଓଲମ ବଲ ଘର ବଦଳ-ଥାନ ପାଇବାରୁ ବରଂ ଭଲ ପାଇଲା।" ଫକୀରମୋହନ, ଗଲ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ।
୨। ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅଧୋଲମ୍ବ)—ଓଲନ (ଦେଖ)
Olana (See)

ଓଲମସୂତା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଅବଲମ୍ବ)—ଓଲନ (ଦେଖ)
Olamasūtā — Olana (See)

ଓଲମା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଆ. ଉଲ୍ମ୍)—ନିର୍ବୁଦ୍ଧି; ଅହିଆଣା—
Olamā — Foolish; stupid.
(ଓଲମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଖିରେ ଦେଖି ମୁଆକା ଗୁହେଁ,
ଉର୍ଦ୍ଦୁ ତାହାଠାରୁ ବଳ ଓଲମା ବର—ଭଗ
ଉର୍ଦ୍ଦୁ

ଓଲମାଆଶିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଓ ଓଲମା+ଇଷତ୍ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ. Olamāāśiā ଆଶିଆ)—ସାମାନ୍ୟରେ ଓଲମା—Idiotic
ଓଲମାଆଁଶିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଓଲମାଆଶିଆ (ଦେଖ)
Olamāāñśiā — Olamāāśiā (See)

ଓଲମିଚି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ଅବଲମ୍ବନ)—ଗଛଡାଳରେ ଝୁଲି ଏକ ଡାଳରୁ ଅନ୍ୟ ଡାଳକୁ ଯିବାର ବାଳକମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ; ଡାଲମାଳୁଡ଼ି ଖେଳ—A kind of boyish spor consisting of swinging down from one bough and from that bough catching hold of another while swinging.
ଡାଳାପାତୀ
ଓଲମିଞ୍ଚି—ଦେ. ବ.—ଓଲମିଚି (ଦେଖ)
Olamiñchi — Olamichi (See)
ଗୋଷ୍ଠୀର ବଳଢ଼ା ଗୋଷ୍ଠୀର ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଧରି ଘେସାଇଛୁ ଏବ ଅନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀର ସର୍ଦ୍ଦାର ଉପରେ ଓଲମିଞ୍ଚି ହୋଇ ତାହାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖୁଛୁ। ଜଗବନ୍ଧୁ, ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ।

ଓଲମିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି. (ସଂ. ଅବଲମ୍ବନ)—ଉଲକୁ ଲମ୍ବିବା; ଓହଳାଇବା—To hang down; to be suspended.
ଦେ. କ୍ରି—ଦୋଳିବା; ଝୁଲିବା—To swing to and fro.

ଓଲମ ହେବା—ପ୍ରଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ନଇଳେ ଝୁଲିବା; ଲମ୍ବିବା—
Olami hebā To be hanging.

ଓଲମୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—ନିର୍ବୁଦ୍ଧି (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Olamī Idiotic or foolish (female)
ଉର୍ଦ୍ଦୁ
ଉର୍ଦ୍ଦୁ
ଓଲମୀ ଗେ ଘରେ ଥା, ଓଇଲେ ସେ ଘରୁ ଯା—ଭଗ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସରଳ ୪ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୪ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଦୀର୍ଘସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହି ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୪ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଠ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'ଭୂଅ' ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଇଁ' ଦେଖିବେ; ବଧୂ ନ ପାଇଲେ 'ବଈ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଗଂ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍ଗ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲ୍ଵତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବହୁ' ଦେଖିବେ

ଓଲମ୍ବା—ଦେ. ବ.—ଓଲନ (ଦେଖ)
Olambā Olana (See).

ଓଲମ୍ବିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଲମ୍ବିବା (ଦେଖ)
Olambibā Olambibā (See)

ଦୁଇକୁ ଦୁଇଗୋଡ଼େ ସ୍ପର୍ଶ ହୁଏ ନାହିଁ
ଉଲଜି ଶିର ହରି ଓଳମ୍ବି ପଡ଼ଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

ଓଲର—ଦେ. ବଣ ଓ ବି (ସଂ ଅଲୂଲାସ୍ଥିତ)—ଉଲୁର (ଦେଖ)
Olarā Ulurā (See)

ଓଲର ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖୁଲରୁ (ଛପର ହୋଇଥିବା ନଡ଼ା ଆଦି)
Olarā jibā ଉଡ଼ାଯିବା—(a thatch) To be dismantled.

ବୁଢ଼ୀ ଗୁଡ଼ ଜାଗା ଖୁଲ ଓଳର ଗଲା । ପଞ୍ଚାୟତୋତ୍ତନ. ଭୁମାଣଥଠଗୁଣ୍ଡ ।

ଓଲରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅଲୂଲାସ୍ଥିତ)—ଉଲୁରିବା (ଦେଖ)
Olaribā Uluribā See)
(ଓଲରାଇବା—ଣିଜନ୍ତ)

ଓଳା—ଦେ. ବ—ଓଳାଇବା; ଝାଡ଼ୁ ଦ୍ୱାରା ଅଳଅ ସଫା କରିବା—
Olā The act of sweeping a place clean.

ଝାଁଟା ଦେ. ବଣ—ଓଳଅ ହୋଇଥିବା; ଝାଡ଼ୁ ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ—
ଝାଡ଼ନା Swept clean.

ଓଳା—ବୈଦେ. ବଣ. ପୁଂ. (ଅ. ଜ୍ଞ) —ନର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—
Olā Foolish; stupid; idiotic.
(ଓଳା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ଉଲ୍ଲୁ
ଉଲ୍ଲୁ
ଓଲା (ସଂ. ଜ୍ୱଳ; ହି. ଓଲା=ଲୁଆପଥର; ଲୁଆପଥର ପରି ଆଲା ଗୋଟାଇବା ମିସ୍ତ୍ରୀ ବା ଚୂନର ଗୁଲା)—
ଦେ. ବ ଚୂନ ବା ମିସ୍ତ୍ରୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲଡ୍ଡୁକାକାର ଗୋଲା—
(ଏହାକୁ ପାଣିରେ ବଡୁଘଇ ପଣା କରି ଗରମ ଦେନେ ଖାଅନ୍ତି)
A hard and easily soluble sugar-ball.
ଗ୍ରା. ବ—ଭୋଜନ ଲାଳସା—Hankering after food.
(ଯଥା—ଆଜ ରଜା ଘରେ ଭୋଜନ ମିଳିବାରୁ ମୋର ଲାଳଚା ଓଳା ଗଡ଼ିଗଲା)

ଓଳାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଝାଡ଼ୁ କରିବା; ଝାଡ଼ୁଣିଦ୍ୱାରା ଅଳଅ ସଫା କରିବା—
Olāibā To sweep a place clean.
ଝାଁଟିଦେଇୟା
ଧୁହାରନା; ଝାଡ଼ନା

ଓଳାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଓହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)
Olāibā Ohlāibā (See)

ଓଳାଉଠା—ଦେ. ବ (ଓଳ=ଓହ୍ଲାଇବା+ଉଠା=ଉଠିବା; ଝାଡ଼ା ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ବାଟେ ଜଳବୁ ଓ ପେଟରେ ଥିବା ଜଳୀୟ ଓଳାଉଠା; ଭେଦବମି ପଦାର୍ଥ ପାଟିବାଟେ ଉପରକୁ ଉଠି ବମନ
ହୈଜା; ଉଲଟନ ହେଉଥିବାରୁ ବୋଧ ହୁଏ ଏହି ନାମ—ଭୁଲ.
ବ. ଅନ୍ୟ ନାମ— ନାମାନ୍ତରଓଠାନ୍ତ)—ସାଘାତିକ ଝାଡ଼ାବାନ୍ତି ରୋଗ; ହୈଜା; ବିସୂଚିକା—Asiatic cholera; a disease attended with purging and vomiting; cholera morbus.

ଓଲାଓଳ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ. (ବହୁ ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିପ୍ରୟୋଗ)—
Olāoli ଓଳଅଓଳ (ଦେଖ)
Oliāoli (See)

ଓଲୁଗିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ଉଲ୍ଲଗ୍ନ)—
Olāgibā ଓହ୍ଲାଇବା; ଦେହରୁ କାଢ଼ିବା (ଅଳଂକାରାଦି)—ଉଳାନ; ଉତାରା To put off (ornaments etc).
ଉତାରନା ସେହି ସେତେ ଅଳଂକାର ସଗି ହୋଇଥିଲେ
ଓଲୁଗି ହୋଇ ଭାଇଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ । ଦ୍ରୌ—ଚଲତ୍ରତ ।

ଓଳା ଛଡ଼ାଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ଓଳା ଛଡ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Olā chhardāibā ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ ଦ୍ୱାରା ଖାଦ୍ୟଲାଳସାକୁ ପରିତୃପ୍ତି କରିବା—To satiate one's hankering after dainty food by having one's fill.

ଓଳା ଛଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ଭୋଜନଲାଳସା ତୃପ୍ତ ହେବା—
Olā chhārdibā Satiation of hankering after dainty food by having a fill.

ଓଳାଦ୍—ବୈଦେ. ଆ ବ. (କଚରଆ) (ଆ. ଫଲଦ; ଲା=ପୁଅ; ଭୁଲ ସଂ. ବାଲ)—ପୁଅ—Son.
ଓଲାଦେ
ଔଲଦେ [ଦ୍ର—ଏଥିର ସାଙ୍କେତିକ । ଔ । ଯଥା—ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ । ଔ । ନରସିଂହ ପ୍ରହରାଜ ମୃତ ।]

ଓଳାଦେବୀ—ଦେ. ବ. (ହୈଜା ରୋଗର ସାଧୁ ଭାଷାରେ ନାମ)—
Olādebi ହୈଜା ରୋଗ; ବିସୂଚିକା ଠାକୁରାଣୀ—Cholera (Goddes) personified there is a belief among the mass that cholera is due to a divine visitation when the Goddess is angry.)
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବିସୂଚିକା, ବସନ୍ତ ଆଦି ରୋଗଟି ରୋଗଟି ଦେବୀ । ଦେବୀ ରୁଷିଲା ହେଲେ ଏ ରୋଗ-ମାନ ହୁଏ ।]

ଓଳାର—ଦେ. ବ—ଉଳାର (ଦେଖ)
Olāra Ulāra (See
(ଦବଉ—ବଘଉତ)
ଓଳାଟି
ଉଲାର

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇପ୍	ଜ୍ଞଅ	ଦ୍ଧ
	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଙ୍ଗ	ନ୍

ଓଲାରିଆ—ଦେ. ବଣ.—ଉଲ୍ଲାରିଆ (ଦେଖ)
Olāriā Ulāriā (See)
ଉଲାଟ
ଉତାର

ଓଲାରିବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ଛପରରୁ ନଡ଼ା ବା ଆବରଣ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିବା-
Olāribā 1. To pull down the straw etc
ଉତାରା from the thatch.
ଛପର ଉତାରନା ୨ । ବନ୍ଧନରୁ ମୋଚନ କରିବା—
2. To untie; to unsheathe

ଓଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ ଶ୍ୱଲୀକ)—
Oli ୧ । ଘରର ଗୁଲର ପ୍ରାନ୍ତ; ଛଞ୍ଚ—
ଛାଏଁଚ ଛାଁଚ; ଅଇଳ 1. The eaves of a thatch.
ଉଲତୀ, ଉରୀ ୨ । ଓଳଉଳ (ଦେଖ)—Olitala (See)

ଏହୁ ଯେ ଅବାଲଉ ଓଉରେ ଉଗ୍ରା ଉଗ୍ରା ଶାଲପ ଗିଥ ବୁଲୁ ଅଛନ୍ତ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

୩ । ଦିବସର ପୂର୍ବ ବା ଶେଷ ଅର୍ଦ୍ଧ; ଦିନାର୍ଦ୍ଧ—
ବେଳା 3 Half of the day, forenoon or
ବେଳା afternoon.
(ଯଥା—ତା ଘରେ ବାସି ଓଳଉ ଦାନା ନାହିଁ ।)
୪ । ଶ୍ଲେଷ ମାଟି କୁଡ଼ୁଆ—4. Small earthen pot.
୫ । ଆକୃତି—5 Form; lineaments.
୬ । ପ୍ରକୃତି—6 Nature.
୭ । ଅଭ୍ୟାସ—7 Habit
(ଯଥା—ତାଙ୍କ ବଜ୍ଜଣ ଓଳ ସେ ଛଡ଼ବେ କଘର ?)
୮ । ବିଶେଷତ୍ୱ—8. Peculiarity.
ଦେ. ବଣ—ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—Having the form or lineaments of.

ଓଲି— ବୈଦେ. ପ୍ରା. ବି. (ଇଂ. ଓଲ୍ଡ) —ପୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ
Oli ସମ୍ପାଦନ କରିବା ସମ୍ପର୍କରେ ବିରାଗର ଅଦେଶ ପତ୍ର—
ଉଇଲ A will; testament.
ବସିୟତନାମା; ବଲି
ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଓଲ୍ଲି (ଦେଖ)
Oli (See)

ଓଲିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ଶସ୍ୟାଦି ସଞ୍ଚୟ କରିବା ନମନ୍ତେ ଛୁଟା ବା
Oliā ପାଲର ପୋଟଳା—1 A bag or packet
ଧାନର ମଡ଼ା; ମଡ଼ାଇ prepared with straw and
ଖୋପ; ମାରି bound up with straw-ropes to store grains.

ବଡ଼ିଛୁ ତାଙ୍କ ଗାଣ୍ଡି ଯେମନ ଓଲିଆ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ. ଅବ ।

୨ । ପ୍ରକ୍ଷାଳନ ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କାର କରିବା; ଓଳାଇବା—
2. Cleansing; sweeping.

ଦେ. ବଣ—୧ । ପରିଷ୍କୃତ ଦୋଇଥିବା; ଓଳା ଦୋଇଥିବା—
ଝାଡ଼ା-ବୁହାରା 1. Cleaned; swept clean.

୨ । ଓଳଉଆ (ଦେଖ)
2. Olikiā (See)

ଓଲିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. କ୍ଲାଲସ୍ନିଗ୍ଧ)—ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ
Oliā ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲାଲସ୍ନିଗ୍ଧ; ଶାକ ବା ତଣ୍ଡୁଳେ ଯେଉଁ
(ଓଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗୋରୁ ଛାଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ବାଡ଼ ଉଙ୍କି ଧଗେ ବା ଯେଉଁ
ଲାଲୁଚେ ଶ୍ଲେକ ଖାଇବାପାଇଁ ସବଦା ଦାଇଁପାଇଁ ଦେଇଥାଏ—
ଜୀମଲା Hankering after eatable things; inordinately covetuous after edible things; gluttonous.

ଓଲିଆଓଲି—ଦେ. ବ (ସଦ୍ଭବର; ବହୁ ଅର୍ଥରେ ଶବ୍ଦର ଦ୍ୱିରୁ)—
Oliāoli ଏକାଧିକଥର ପ୍ରକ୍ଷାଳନ ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କାର କରିବା—
ଝାଟାଝାଁଟି Repeatedly cleansing or sweeping
ଝାଡ଼ପୋଛ with a broom.
ଦେ. ବଣ—ପରିଷ୍କୃତ—Cleared; cleansed; swept clean.

ଓଲିଆଓଲେଇ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—ଓଲିଆଓଲି (ଦେଖ)
Oliāolei Oliāoli (See)

ଓଲିଆକଟା—ଦେ.ବ (ଯେ ଓଳିଆ କାନ୍ଥ ଭିତରୁ ଧାନଆଦି ଗେରି କରେ)—
Oliākaṭā ଚୋର— Burglar; house breaker.

ଓଲିଆଗାଣ୍ଡି—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଯାହାର ଜଘନ୍ୟ ବା ପିଣ୍ଡି ଓଳିଆ
Oliāgāṇḍi ଭଳି ବଡ଼ୁଲି ଓ ଅଯଥା ବଡ଼; ବୃହତ୍ ଜଘନ୍ୟଯୁକ୍ତ —
Having unduly big and rounded buttocks.
ଗ୍ରା. ବ— ଓଳିଆ ପରି ବଡ଼ ଗାଣ୍ଡି ବା ପିଣ୍ଡି —
Large buttocks.

ଓଲିଆଗାଣ୍ଡିଆ—ଗ୍ରା. ବଣ. ପୁଂ—ଓଲିଆଗାଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Oliāgāṇḍiā Oliāgāṇḍi (See)
(ଓଲିଆଗାଣ୍ଡେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ବଡ଼ୀଚୁତଡ଼ବାଲା

ଓଲିଆପୋଲିଆ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ
Oliāpoliā ସଦ୍ଭବର)—ଓଲିଆଓଲି (ଦେଖ)
Oliāoli (See)

ଓଲିଆବନ୍ଧା—ଦେ. ବ—ଶସ୍ୟ ରଖିବା ପାଇଁ ପୋଟଳାକୁ ଶକ୍ତ କରି
Oliābandhā ଆଣ୍ଠୁ ଲଗାଇ ପାଲଦଉଡ଼ିଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିବା—
ମଡ଼ାଇବାଁଧା Tying or binding straw-ropes
ମାରିବାନ୍ଧା round an 'Oliā' to make it tight.

[ଦ୍ର—ଓଳିଆ ବାନ୍ଧିବାକୁ ହେଲେ ଗୁଡ଼ିଏ ପାଲକୁ ନେଇକୁ ଧରି ଅଗଆଡ଼ୁ ପାଲମାନଙ୍କୁ ଛନ୍ତି ନିଆ ଯାଏ । ଓଳିଆର ଜଳ୍ଦି ଅନୁସାରେ ପାଲଦଉଡ଼ିକୁ ମଣ୍ଡଳାକାର କରି ଗୁଣ୍ଡଗୋଟ ମୋଡ଼ାଁ ବା 'କଣ୍ଡା'-ଦଉଡ଼ି ଭୂମିରେ ରଖାଯାଏ । ତା ପରେ ଆଠଜଣ ସରୁ ପାଲଦଉଡ଼ିକୁ ଛକ କରି ସେ ମୋଡ଼ାଦଉଡ଼ି ଉପରେ ପକାଇ ତା ଉପରେ ଚଢ଼ିଥିବା ପାଳ ଗୋଟ (ଚିନ୍ତ)କୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଆରଣ ବେଳେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ ୧ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିତ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ସେତେବେ ଏ ପ୍ରକାରକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ସେତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚଢ଼ିତ ବପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଢ଼ିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ଘାଟ' ନ ମିଳିଲେ 'ଘଣ୍ଟ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୁଃଖ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦୁଖ' ଖୋଜିବେ; 'ଦୁଧୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ଦଧ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଦଳ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଙ୍କା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍‌ବତ୍ ଦେଖିବେ ।

ରଖି ଭାକୁ ଛଡା ଘର ମେଲାଇ ବଥାଯାଏ: ତା ଗୃହପାଟେ ଆର୍ ଗୁଡ଼ିଏ ଉଖୁା ପାଳ ଶଙ୍ଖି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ କେତେକ ଶସ୍ୟ ଗଦା କରିଯାଏ ଓ ଚଲନ୍ତ ମୋଡ଼ାମାନଙ୍କୁ କ୍ରମଶଃ ଉପରକୁ ଉଠାଇ କୋଡ଼ମେଇ ଘର କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରମିତ ଶସ୍ୟ ରଖି ସାର ତା ମୁହଁକୁ କୁଣ୍ଠାଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କର ଛନ ପଡ଼ୁଥିବା ଦଉଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଉଡ଼ ଥଣି ଶକ୍ତ କର ବାନ୍ଧ ବଥାଯାଏ । ଏହିରୂପେ ପାଳର ପୁଡ଼ା ବା ଓଳଥ ଉଥାର କରଯାଏ ।]

ଓଳଥାଉଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଓଳଆବନ୍ଧା (ଦେଖ)
Oliābhirdā Oliābandhā (See)

ଓଳଥାରୁ ଗଜା ଦେବା—ଦେ.କ୍ରି. (ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି) (ନ୍ୟାସୃ)—ଅକାଳ-
Oliāru gajā hebā ପକ୍ୱ ବା ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଅଧ ଧୂର୍ତ୍ତତା ବା ଗୁପ୍ତଖି ଦେଖାଇବା ବାଳକକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଏ ବାକ୍ୟ କୋହୁଯାଏ—This saying is applied to a precocious boy.

ଓଳଥାରୁ ପଡ଼ି ଗଜା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଳଥାରୁ ଗଜା ଦେବା (ଦେଖ)
Oliāru pardi gajā hebā Oliāru gajā hebā (See)

ଓଳକ—ଦେ. ଅ—ଓଳକ ପାଇଁ—
Oliki For one half of the day.
(ଯଥା—ତା ଘରେ ଓଳକ ଦାନା ନାହିଁ ।)

ଓଳକ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ଅ—ଓଳଗି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Oliki (etc) Olagi etc (See)

ଓଳକଥା—ଦେ. ବଣ (ସ. ବେଳା)—
Olikiā ୧ । ଏକ ଓଳ ବା ଦଳାର୍ଦ୍ଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ଏକବେଳା 1. Pertaining to one half of the day time.
ଏକଦୂପହରିଆ;
ଏକବେଳା
୨ । ଏକଓଳ ସମୟରେ କରଯିବା—
2. Done in the coarse of half a day.
୩ । ଦଳକେ ଓଳଏ ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରୁଥିବା—
3 Taking one meal a day.
୪ । ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଏକଓଳ ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା—
4. Doing labour by one half of the day continually for six hours.

ଓଳକବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଳଟି କରିବା (ଦେଖ)
Olikibā Olagi karibā (See)

ଓଳଗଡ଼ା—ଦେ. ବଣ—୧ । ଗୃହର ଓଳରୁ ପାଣି ବୋହିବା ପରମିତ
Oligardā ବୃଷ୍ଟି—1. (rain) sufficient to have
ଛାଁଚଗଡ଼ା the rain-water dropping down from
ଆଲତୀସେ ଗୀରାହୁଆ the thatch of a house.
୨ । ଦିନ ଦ୍ୱିପହରରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇଥିବା (କାଳ)—
2. (-time) Past noon; after noon.

ଓଳଗି—ଦେ. ବ—ଓଳଗି (ଦେଖ)
Oligi Olagi (See)

ଓଳଗି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଳଗି କରିବା (ଦେଖ)
Oligi karibā Olagi karibā (See)

ଓଳଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଳଗି କରିବା (ଦେଖ)
Oligibā Olagi karibā (See)

ଓଳତଳ—ଦେ. ବ.—୧ । ଗୃହରୁ ପାଣି ଗଡ଼ ଯେଉଁଠାରେ ଭୂମିରେ
Olitala ପଡ଼େ—1 The place where water first
ଅଳିତଳା; ଅଇଳତଳା; ଛାଁତଳା drops down from the
ଆଲତୀ eaves.
୨ । ଘରଗୃହର ଚାଳର ନମ୍ନରେ ଥିବା ଭୂମି—
2 The land adjoining the house just below the eaves of the thatch.

ମୁଁ ଉମା ଓଳତଳ ଦେଖାଇ ଦେଇ ବାଡ଼ଚୁଅରେ ଛଡ଼ା ଦେଲ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଥଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଓଳତଳିଆ—ଦେ. ବଣ.—୧ । ବଡ଼ଲୋକଥାଦଙ୍କ ଘରର ଅତି
Olitaliā ସନ୍ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା—Living just near the house (said of poor people living near a rich man's house)
୨ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ଅନୁସରଣିଆ ବା ଆଶ୍ରିତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2 Dependent on a richman.

ଓଳନାମା—ଦେ. ବ—ଓଳ (ଦେଖ)
Olināmā Oli (See)
ଓଳିନାମା
ବସିୟତନାମା

ଓଳପାଣି—ଦେ. ବ—ଗୃହର ଓଳରୁ ପଡ଼ିବା ବର୍ଷାପାଣି—
Olipāni Rain of a thatch water dropping
ଛାଁଚଗଡ଼ା ଜଳ from the eaves.
ଆଲତି

ଓଳପାଣି ତଳ ଧଇଲାଣି—ପ୍ରବଚନ — ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୁଣ୍ଡପାଣି ଗୋଡ଼କୁ
Olipāni tali dhailāni ଆସିଲାଣି; କଥା ବଢ଼ିଲରି ଗଲାଣି;
ଲେଉଡ଼ି ଗୁଡ଼ି କଛୁଣାକୁ ବହୁ ଥଇଲାଣି—
The expression is used when matters have proceeded too far (like rain water of the thatch reaching the ground after dropping from the eaves.

ଓଳବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓହ୍ଲିବା (ଦେଖ)
Olibā Ohlibā (See)

ଓଳମିଞ୍ଚି—ଦେ. ବ—ଓଳମିଚ (ଦେଖ)
Olimiñchi Olamichi (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	୬	ଈ	ଋୠ	ଽ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଚ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଭ୍ରଅ	ଘ
୨	୧	ଓ	ରୁ	ଲୂ	ପ୍ଲୃ	ଅଢାଗନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଙ୍ଗ	ଘ	ଝ	ଁ୍ୟ	ଠଅ	ଁ ଓ	ନୃ

ଓଲୁ—ଦେ. ବଣ. (ଆ. ଜୁଟ୍ଟୁ)—ନବୋଧ; ଓଲ୍ଲ; ଅସିଆଣା—
Olu Stupid; foolish.
ଉଲ୍ଲୁ ଓଲୁଚ ପାସ୍ୱେ ବଚଣ ନୁଟ୍ଟେ ବ ଲ ନଡା । ତୁଲ୍ଲନୁପ୍ପଣଗାଡା
ଉଲ୍ଲୁ

ଓଲୁଅ—ଦେ ବ. (ସଂ. ଓଲ୍ବ) —ଓଲ (ଦେଖ)
Olua Ola (See)
ପ୍ରା. ଅ—ଓଲ୍ଲେ (ଦେଖ)
Olo (See)

ଓଲୁଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବଳଦ ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଖେତ ଓ
Oluā ବଗିଚାର ଫସଲ ଖାଇବାକୁ ଲାଳାୟିତ ହୁଏ—
(ଓଲେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) A bullock which hankers after
ହୁଲକାହା crops and strays into fields and gardens.

ଦେ. ବ—୧ । ଶଗଡ଼ ଚକର ଦାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଛିଦ୍ର ଅଖ ଦ୍ୱାର ଘସି
ଦୋଇ ଘୋର ଦୋଇ ନ ଯିବା ନମନ୍ତେ ସେହ୍ନ ଛିଦ୍ର
ସାମ ଗହ୍ନ ଘାଖେ ଦଆ ଯାଇଥିବା ବୃତ୍ତାକାର ଲୌହବଳୟ;
ସମା—1. The circular iron plate laid round the hole in the centre of a wheel to prevent it from being worne out by friction with the axle.

୨ । ଏକ ଜାତୀୟ ଛୋଟ ମାଛ; ବାଲିଗରଡ଼ା (ଦେଖ)—
2. A kind of small fish; Bāligarardā (See)

୩ । ଆଖୁ ପଣା—
3 Sugar-press; sugar-mill.

ଓଲୁ ବନାଇବା—ଦେ.କି—ଠକାଇବା—To nonplus; to put
Olu banāibā a man to a tight corner; to cajole.

ଓଲୁ ବନିବା—ଦେ. କି—ଠକାମିରେ ପଡ଼ିବା—To be nonplussed; to be cajoled.
Olu banibā

ଓଲେଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଓଲିଆ (ଦେଖ)
Oleī 1. Oliā (See)
(ଓଲୁଆ—ପୁଂ) ଓଲେଇ ବରକଥା ଖାଏ. ଦୁଆରଦୁଆର ଘୋଡ଼ ଯାଏ—ଚଗ ।
୨ । ଓଲମ୍ବି; ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧି (ସ୍ତ୍ରୀ)—
2. Stupid or foolish (woman)

ଓଲେଗ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଓଲଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Olega etc. Olaga etc. (See)

ଓଲେଗି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଓଲଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Olegi etc. Olaga etc. (See)

ଓଲେଗିବା—ଦେ. କି—ଓଲଗିବା (ଦେଖ)
Olegibā Olagibā (See)

ଓଲୋ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ଓ ପ୍ରା. ଡ଼ଲ୍ଲ)—
Olo (ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ
ଓଲୋ ସମ୍ବୋଧନରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଅଲ୍ଲେ; ଦଇଲ୍ଲେ !
ଅହୁ, ଅରୀ, ହେ (Interjection: A vocative particle)
Hallo ! ho ! halloa ! (used by women in responding to or addressing a female.

ଓଲୋଗ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଓଲଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ologa etc Olaga etc (See)

ଓଲୋଗି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—ଓଲଗ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Ologi etc. Olaga etc (See)

ଓଲୋଗିବା—ଦେ. କି—ଓଲଗିବା (ଦେଖ)
Ologibā Olagibā (See)

ଓଲୋନ୍ଦାଜ୍—ଦେ. ବଣ—ଓଲନ୍ଦାଜ୍ (ଦେଖ)
Olondāj Olandāj (See)

ଓଲୋମ୍ ବଲୋମ୍—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଓଲମ୍ ବଲମ୍ (ଦେଖ)
Olom bilam Olam bilam (See)

ଓଲୋମ୍ ବଲୋମ୍—ଦେ. ବ ଓ ବଣ—ଓଲମ୍ ବଲମ୍ (ଦେଖ)
Olom bilom Olam bilam (See)

ଓଲ୍ୱ—ସଂ ବ—ଓଲ (ଦେଖ)
Olwa Ola (See)

ଓଲ୍ଲ—ସଂ ବ—ଓଲ (ଦେଖ)
Olla Ola (See)

ଓଲ୍ଲାଇବା—ଦେ. କି—ଓହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)
Olhāibā Ohlāibā (See)

ଓଲ୍ହିବ —ଦେ. କି—ଓହ୍ଲିବା (ଦେଖ)
Olhibā Ohlibā (See

ଓଶ୍— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ଓଷ) - କାକର—
Oṣ Dew.
ଖାଇବୁ ଦୋଷେ, ପାଇବୁ ପୋଷେ, ଗାତ୍ରଦୋଇବୁ ମରୁ ଦୋଷେ;
ପର ବେଳକୁ ଶୋଇବୁ ଓଶେ; ଦାମ ନ ବଲେ ମରୁ ସ୍ୱେଷେ ।
ଜଳାସରଗ୍ରନ୍ଥର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟଙ୍ଗବଚନ ।

ଓଶନା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଗୃହର ଓଳ—
Oṣnā Eaves of a thatch.

ଓଶନାରୁ ଓହୋଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କି—
Oṣnāru oholibā (ବର୍ଷାଧାରି) ଓଳରୁ ଗଡ଼ିବା—
(rain-water) To drop from the eaves.

ଓଶନିଦ୍ରା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ ଓ ବଣ—ଅନିଦ୍ରା (ଦେଖ)
Oṣnidrā Anidrā (See)

ଓଶକା—ଦେ. ବ, (ସଂ. ଅଶୋକ)—୧ । ଅଶୋକ (ଦେଖ)
Oṣakā Aṣoka (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଉଁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ନଥିବ ; ଏଉଁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧେ ସୂଚନା କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଉତ୍ତର ଦୌଣ୍ଡି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଥିବ ସୋଧରେ, ସେମାନେ ଏ ଭାଷାଦୋଷରେ ନ ଥିବେ, ସେମାନେ ସେହି ଥିବ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଚହ୍ନିବ ନଥିବ ; ବା ୧ ଉତ୍ତର ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାସୂଚକ ଥିବ ସୋଧକାକୁ ଦେବେ । ଯଥା.— ଖାଇ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଖାଇ' ସୋଧକରେ; 'ଭୂତ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଭୂତ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ର ପାଇଁ 'ବଧୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଙ୍କନ' ର ପାଇଁ 'ଅଙ୍କ' ଦେଖିବେ;'ଅଲବତ' ର ପାଇଁ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ

୨ । ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ ଦିନ ଅଶୋକାଚଡ଼ି ଖୁଆଖୋଇ ଦୋଇ ଦୁଇ ଜଣ ପରସ୍ପର ବସିଥିବା ଧର୍ମ୍ମବନ୍ଧୁ—2 A god-relationship started by two persons putting Asoka buds to each other's mouth on the Asokāshṭamī day.

ଓଶକାଅଷ୍ଟମୀ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ)—
Osakāashṭamī ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ (ଦେଖ)
Asokāshṭamī (See)

ଓଶକାକଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶୋକ କଳିକା)—
Osakākardi ଅଶୋକ କଳିକା (ଦେଖ)
Asoka kalikā (See)

ଓଶକାକଢ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ ଅଶୋକ କଳିକା)—
Osakākardhi ୧ । ଅଶୋକ କଳିକା (ଦେଖ)
1. Asoka kalikā (See)
୨ । ଓଶକା ୨ (ଦେଖ)
2. Osakā 2 (See)
ଓଶକାଚଡ଼ି ! ମନେ ପଡ଼ୁଥିବ ଘଣ୍ଟିବ ଘଡ଼ । ଉଗ ।

ଓଶକାଷ୍ଟମୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ)—
Osakāshṭamī ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ (ଦେଖ)
Asokāshṭamī (See)

[ଦ୍ର—ଅଶୋକକଳିକା ପାନ କଲ୍ଲବେଳେ ଉଚ୍ଚାରିତ ମନ୍ତ୍ର—
"ତ୍ୱାମଶୋକହରାଭୀଷ୍ଟମଧୁମାସସମୁଦ୍ଭବ,
ପିବାମି ଶୋକସନ୍ତପ୍ତୋ ମାମଶୋକଂ ସଦା କୁରୁ ।"
ଏହି କଳିକା ପାନ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଶାସ୍ତ୍ର-ବଚନ—
"ଅଶୋକଲଳିକା ଗୃଷ୍ଟୀୀ, ଯେ ପିବନ୍ତି ପୁନର୍ବସୌ
ତେଷାଂ ମାସ ଦିତାଷ୍ଟମ୍ୟାଂ, ନ ତେ ଶୋକମବାପ୍ନୁୟୁଃ ।]

ଓଶତ—ଗ୍ରା. ବି (ସ. ଅଶ୍ୱତ)—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ (ଦେଖ)—
Osata Aswattha (See)

ଓଶଥ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ (ଦେଖ)
Osatha Aswattha (See)

ଓଶସ୍ତ—ଗ୍ରା. ବି—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ (ଦେଖ)
Osasta Aswattha (See)

ଓଷ—ସଂ. ବି (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ଅ)—
Osha ୧ । ଦାହ; ଦହନ—1. Act of burning.
୨ । ଘୋଡ଼ାଜଳା—2. Burning sensation.
୩ । ଜୁଡୁଡ଼—3. Frost.
୪ । କାକର—4. Dew.

ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଔଷଧ)—୧ । ଔଷଧ—
ଓଷୁଦ 1. Medicine, drugs.
ଦବା, ଔଖଦ୍ ଜାଣେ ନେବେ ପଡ଼ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଲ୍ ଓଷ
ସେ ସକାଶୁଁ ସେ ଜଣ ପାଉଥାଏ ତ୍ରାସ— କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର. ୪୦ ।

୨ । ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଜଡ଼ିବୁଟି;
2. Charms used to injure an enemy.

ଓଷ କରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ରୋଗୀପ୍ରତି ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—
Osha karibā 1. To apply medicine.
ଓଷୁଦକରା
ଆଖଦ୍ କରନା ୨ । ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ଜଡ଼ିବୁଟି ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—
2 To apply charms or drugs against an enemy.
୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଖୁଆଇ ବା ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ର କରି ବଶୀଭୂତ କରିବା—3. To bring a person under one's control by applying charms or drugs.

ଓଷଣ—ସଂ. ବି (ଉଷ ଧାତୁ=ଘୋଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୁ. ଅନ)—
O:hana କଟୁରସ; ଝଗରସ—Thing with pungent taste.
ସଂ. ବିଣ—ଦାହକାରକ; ଝଗା—
Having a burning taste; pungent.

ଓଷଡ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଓଷ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Oshada etc Osha etc (See)

ଓଷଦପାଣି—ଦେ. ବି (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରୁ)—ଓଷଦ ମଉଷଦ (ଦେଖ)
Oshadapāṇi Oshada maushadi (See)
ଓଷୁଦପତ୍ର
ଦବାପାନା

ଓଷଦମଉଷଦ—ଦେ. ବି (ସଂ. ଔଷଧ + ମଦୌଷଧ)—
Oshadamaushada ନାନାପ୍ରକାର ଔଷଧ—
ଓଷୁଦପତ୍ର Medicine generally.
ଦବାଦାରୁ

ଓଷଦମଉଷଧି—ଦେ. ବି—ଓଷଦମଉଷଦ (ଦେଖ)
Oshadamaushadhi Oshadamaushada (See)

ଓଷଦ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଔଷଧ)—ଓଷ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Oshadi etc Osha etc (See)

ଓଷଦିଆ—ଦେ. ବିଣ— ଔଷଧର ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—
Oshadiā Of drug-like smell...
ଔଖଦ୍

ଓଷଧ—ଦେ. ବି (ସଂ ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Oshadha Osha (See)

ଓଷ ଧରିବା—ଦେ. ବି—କୌଣସି ରୋଗୀପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଔଷଧର ଗୁଣ
Osha dharibā ରୋଗୀଠାରେ ଜଣାଯନ୍ତିବା—
ଓଷୁଦଧରା A medicine taking effect on a patient.
ଦବାଲଗନା

ଓଷଧି—ସଂ. ବି—ଓଷଧୀ (ଦେଖ)
Oshadhi Oshadhī (See)

ଦେ. ବି—ଓଷ (ଦେଖ)
Osha (See)
ଅଶୌଚାରମ୍ଭାରମ୍ଭେ ଔଷଧ ସକଳ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର. ୪୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୨		ଋ	ଌ	ଋ୍ଣ	ଽ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଳ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ମ	ଉଁଅ	ଓ
୬	୧	ୠ	ଊ	ଲୃ	ୟେ	ଅକାରାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟିଂ	ଇଅ	ଙ	ନ୍

ଓଷଧିଆ—ଦେ. ବଣ—ଓଷଦଆ (ଦେଖ)
Oshadhiā Oshadiā (See)

ଓଷଧି ମୌଷଧି—ଦେ. ବ.—ଓଷଦ ମଉଷଦ (ଦେଖ)
Oshadhi maushadhi Oshada maushadi (See)

ଓଷଧୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ ଉଷ୍=ଦାହ+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ;—୧ । ଜ୍ୟୋତିର୍ଲତା; ଯେଉଁ ସବୁ ଲତା ବୃକ୍ଷରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖେ—1. Luminiferous plants; phosphorescent plants; medicinal plants or herbs

୨ । ଥରେ ଫଳ ଧାରଣ କଲେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗଛ ଲତା ଶୁଖି ଯାଏ; ଫଳଧାରଣାନ୍ତ ବୃକ୍ଷଲତାଦି (ଯଥା—ଧାନ; କଦଳ) 2 Plants which wither after once bearing fruits (e. g. paddy; plantain etc

ଓଷଧୀନାଥ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ. ଓଷଧୀ+ନାଥ)—ଓଷଧୀଶ (ଦେଖ) Oshadhīnātha Oshadhīsa (See)

ଓଷଧୀପତି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ. ଓଷଧୀ+ପତି)—ଓଷଧୀଶ (ଦେଖ) Oshadhīpati Oshadhīsa (See)

ଓଷଧୀଶ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ. ଓଷଧୀ+ଈଶ; ପୁର୍ଣ୍ଣିମ ସଉରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଓଷଧୀମାନଙ୍କର ଅଧିପତି ଥିବାରୁ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର; କଣାପତି; ଚନ୍ଦ୍ରମା—1. The moon

୨ । କର୍ପୂର—2. Camphor.

ଓଷଧୀଶା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଓଷଧି+ଈଶ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଓଷଧୀମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ)—ସୋମଲତା (ଯଜ୍ଞରେ ବ୍ୟବହୃତ)—The Soma creeper (used in sacrifice)

ଓଷା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପବାସ)—୧ । ଉପବାସ; ଅନଶନ ବ୍ରତ—
Ūshā 1. Abstinance from food in observance
ଉପୋସ of a religious vow; a religious fast.
ଉପବାସ; ଉପାସ

ଶଙ୍କରରେ ସବୁଣା ଅପି ନାନା ଓଷା ବ୍ରତ ନ ପାଳ ଶଙ୍କରବାସୀ ।
ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି—ଦଣ୍ଡମାଦଭ୍ୟ ।

୨ । ବ୍ରତ—2. A religious vow.

୩ । ଗ୍ରନ୍ଥିନିର୍ଘୀଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ କାନ୍ଥଆଦର ପଲସ୍ତର ସମତୁଲ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କାଷ୍ଠ ଫଳକ - 3 Mason's plane.

୪ । ଉଷାନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକନାମ—4. Name for calling Ushā.

[ଦ୍ର—'ବ୍ରତ' ଓ 'ଓଷା'.— ବ୍ରତକୁ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ କରନ୍ତି; କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପାଳିବା ବ୍ରତକୁ ଓଷା ବୋଲିଯାଏ । ଆମ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପାଳିବା ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଓଷା । ଯଥା—କଉଡ଼ିଆ ବଣାକ, ଷଠୀଓଷା, ଜଉଁଓଷା, ବଡ଼ଓଷା କାହିଁ ଥିଲା, ଶୁଖିଯଅମା ଓଷା, ଦୁଇଝୁଲୁଣୀ ବା ଝାଲୁଣୀ ଓଷା, ନାଗଲତଝଟି ଓଷା, ପଣ୍ଡ ଓଷା, ବୁଧେଇ ଓଷା, ଭାଇଦୁଇଆ ବା ଯମଦୁଇଆ ଓଷା, ପନ୍ତ୍ରେଇ ଓଷା, ସବଶୀ ଓଷା, ଦୁଇଆ ଓଷା, ଗୁରୁବାର, ବାଟଓଷା, ନାଗଲଚଉଠି ଓଷା, ମଙ୍ଗଳ ଓଷା, ପୁଷ-ରଇବାର, ଚଇତ ମଙ্গଳବାର ଓ ପୁନଅ ଓଷା ।]

ଓଷା ଉଜୁଆଁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଉପବାସ+ଉଦ୍‌ଯାପନ)—ବ୍ରତର ଉଦ୍‌ଯାପନ; ବ୍ରତପାଳନ କ୍ରିୟାର ସମାପ୍ତି-ଉପୋସଉଜ୍ଜାପନ କରଣ—Concluding the observance
ପାରଣ of a religious fasting; the concluding ceremony of a religious fast.

ଓଷା ଉଜେଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ କରିବା—
Oshā ujeiñbā To conclude a religious fasting.
ଉପୋସଉଜ୍ଜାପନକରା
ପାରଣ କରନା

ଓଷାବାଆ—ଗ୍ରା. ବ. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ୱିତ୍ୱାପ୍ତ ସହଚର)—ଉତ୍ସବ ଓ ଉପବାସାଦି—Fasts and feasts.
Oshābāā

ଓଷାବାହା—ଗ୍ରା. ବ. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଓଷାବାଆ (ଦେଖ)
Oshābāhā Oshābāā (See)

ଓଷୁଅ—ଗ୍ର ବ. (ସଂ ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Oshua Osha (See)

ଓଷେଇତୀ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ଉପୋଷିତା)—ଓଷା ପାଳିଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ)—
Osheitī (a female) Observing a religious fast.

ଓଷ୍ଟେକଷ୍ଟେ—ଦେ. କ୍ରି. ବଣ—ଅଛି କଷ୍ଟରେ; କଷ୍ଟେମୃଷ୍ଟେ—
Oshṭekashṭe With much difficulty.
କଷ୍ଟେମୃଷ୍ଟେ

ଓଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. (ଉଷ ଧାତୁ=ଦାହ କରିବା+ଠ)—
Oshṭha ୧ । ଉପର ଓ ତଳ ଓଠ—1. Lip.

୨ । ପାଟିର ତଳପାଖ ଆବରଣ; ଅଧରୋଷ୍ଠ—2. Lower lip;

୩ । ଥୋଡ଼ି; ତରୁକ—3. Chin

ଓଷ୍ଠପୁଟ—ସଂ. ବ. (ଓଷ୍ଠ+ପୁଟ=ପାତ୍ର)—ଦୁଇ ଓଷ୍ଠର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପାତ୍ରୀକୃତ ବ୍ୟବଧାନ—The cavity
Oshṭhaputa made by the lips while opening the mouth.

ଜଣାଇ ଓଷ୍ଠପୁଟ କହିଲେ ତତନ—କୃଷ୍ଣସଂଦ. ମହାଭାରତ. ଅଦି ।

ଓଷ୍ଠପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବ. (ଓଷ୍ଠ ପର ପୁଷ୍ପ; ଓଷ୍ଠର ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁଲ ଫୁଲର ବର୍ଣ୍ଣ ତୁଳନା କରିଥିବାରୁ)—ବନ୍ଧୁଲ ଫୁଲ; ବନ୍ଧୁକ ଫୁଲ; ଦପଦପିଆ ଫୁଲ—A red
Oshṭhapushpa flower (Pentapetus Phoenicea).

ଓଷ୍ଠବ୍ରଣ—ସଂ. ବ—ଉପର ଓଷ୍ଠରେ ହେବା ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ରଣ—
Oshṭhabraṇa Carbuncle on the upper lip.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟର ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ଥା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରେ ନେଇ ଏ ପ୍ରକାରୋଚ୍ଚାରରେ ନ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ୨ଟିର ବ୍ୟବହାର ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋହରାନ୍ତି ଦେବ । ଯଥା :— 'ଗାଈ' ର ମିଳରେ 'ଗାଇ' ସୋହରେ; 'ଭୂଇଁ' ର ମିଳରେ 'ଭୂଇ' ସେମିତି; 'ବଂଶୀ' ର ପାଉରେ 'ବଶି' ସେମିତି; 'ଅଦ୍ୟ' ର ପାଉରେ 'ଅଜ୍ଜ' ସେମିତି; 'ଅବନତ' ର ପାଉରେ 'ଅବ୍ନତ' ସେମିତି ।

ଓଷ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ—ସଂ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଓଷ୍ଠ+ଆଗତ+ପ୍ରାଣ)—
Oshṭhāgataprāṇa ଯାହାର ଜୀବନ ଖୁଡ଼ ଗଲ୍ଲ ପ୍ରାୟ; ମୃତ୍ୟୁ; ମୁମୂର୍ଷୁ—Dying; with life coming to the lip; with life ebbing away (said of a departing soul).

ଓଷ୍ଠାଧର—ଦ୍ୱଂ.ବ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଓଷ୍ଠ+ଅଧର)—ଉଲ ଏବ ତ୍ତପର ଓଠ—
Oshṭhādhara The upper and lower lips.

ଓଷ୍ଠୀ—ସଂ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଓଷ୍ଠ+ଈ; ଯକ୍ଷ ବମ୍ବ ଫଳର ବର୍ଣ୍ଣ ଓଷ୍ଠର ବର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ତୁଳା ଯାଏ)—ବମ୍ବଫଳ—A fruit of a wild creeper; Memordica Menodelpha (the ripe fruit is compared to the bright red lips of a lady).
Oshṭhī

ଓଷ୍ଠେକଷ୍ଟେ—ଦେ. କ୍ରି. ବ—ଓଷ୍ଠେଽକଷ୍ଟେ (ଦେଖ)
Oshṭhekashṭe Oshṭekashṭe (See)

ଓଷ୍ଠ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଓଷ୍ଠ+ଯ)—ଓଷ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ—
Oshṭhya Pronounced with the help of the lips, labial.

ଓଷ୍ଠ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ.—(ବ୍ୟାକରଣ)—ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ାକ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ଓଷ୍ଠର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ - Labial letters; alphabets pronounced with the help of the lips.
Oshṭhyabarṇṇa
(ଯଥା—ଉ, ଊ, ପ, ଫ, ବ, ଭ, ମ ।)

ଓଷ୍ଵ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Oshwa Osha (See)

ଓଷ୍ଵ କରିବାକୁ (ଅମୂଳ ଜନିତ) ନ ମିଳିବା—ସ୍ତ୍ର. ବାକ୍ୟ—(କୌଣସି ବସ୍ତୁ) ଅତି ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ସୁଦ୍ଧା ନ ମିଳିବା—Not to be had even in a very little quantity.
Oshwa karibāku na milibā
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଔଷଧଯୋଗ୍ୟ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ । ସେବେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଅତି ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ସୁଦ୍ଧା ନ ମିଳେ ତେବେ ଲୋକେ କହନ୍ତି ଅମୁକ ଜିନିଷ ଏଠାରେ ଓଷ୍ଵ କରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ମିଳୁ ନାହିଁ]

ଓଷ୍ଵବିଷ୍ଵ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବ (ସଦ୍ଭବର ଶବ୍ଦ; ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ ଅନର୍ଥକ)—ଔଷଧ—
Oshwabishwa ମରୁଔଷଧ; କୌଣସି ରୋଗୀ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ଆଦି—Medicine and treatment for a patient.

ଓସର—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. ବସ୍ତୁର. ବ. [ସଂ. ଉପସର୍ଜ୍ୟା—ଗର୍ଭଧାରଣୋପଯୁକ୍ତା ଗାଈ); ତୁଳ ହି. ଓସର=ଛୋଟ ଗାଈ)]
Ōsara
ଦାମୁଡ଼ି—A young bullock; steer.

ଓସରୀ—ସ୍ତ୍ରୀଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—
Osarī ଛୋଟ (ଗାଈ)—Heifer.

ଓସାର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରସାର)—ପ୍ରସ୍ଥ; ବିସ୍ତାର—
Osāra Width; breadth; girth; extension.
ଓସାର, ଅସାର
ବର, ପହଡ଼ା, ଆସାର

ସାତାଙ୍କୁଡ଼ ଓସାର ଉଇଆ ବେନଗୋଟ୍ଟ ।
ସାରଲା ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ରଃ ।

ବଣ. ୧ । ବିସ୍ତୃତ—1. Wide
୨ । ଚଉଡ଼ା—2. Broad

ଓସାରିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ଚଉଡ଼ା—1. Broad.
Osāriā ୨ । ବିସ୍ତୃତ—2. Wide
ଓସାରଆଲା, ଚଉଡ଼ା
ଚୌଡ଼ା, ପହଡ଼ାବାଲା

ଓସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. ୧ । ଟାଣି କରି ବେଶି ଓସାର କରିବା—
Osāribā 1. To widen by pulling.
ଚଉଡ଼ାକରା ୨ । ବିସ୍ତୃତ କରିବା—
ଚୌଡ଼ାକରନା 2. To make broader; to extend.

ଓସିଅତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)—ଉଇଲ୍ (ଦେଖ)
Osiat Uil (See).
ଉଇଲ
ଆସିୟତ

ଓସୁଲ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)—ଅସୁଲ (ଦେଖ)
Osula Asula (See)
ଉସୁଲ

ଓସୁଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଅ)—ଆଦାୟ କରିବା—
Osula karibā To realise (money)
ଉସୁଲକରା

ଓସେର୍ - ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ଓସରୀ (ଦେଖ)
Oser Osarī (See)

ଓସ୍ତ—ପ୍ରା. ବ. (ସଂ. ଅଶ୍ୱତ୍ଥ)—ପ୍ରାମରେ ଓ ବନରେ ମନକୁ ଜନ୍ମିବା ବଡ଼ଗଛ—The religious fig tree: Ficus Religiosa.
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ; ପିପ୍ପଳ; ବୋଧଦ୍ରୁମ; ଚଳପତ୍ର; ଗଜଭକ୍ଷ; ଆଶୁଦଗାଛ; ଅଶୋତ; ଆଶ୍ତତ
ପିପଲ; ପିପର
ସ. ପିପଲ
ଡେ. ବ୍ରଵ; ଗୁଇଟେକ୍ଟ୍ରି; କୁଲ୍ଡର୍ଦ୍ଦୁ
ଫା. ଦରଖତେ ଲରୁଜାଁ।

ଓସ୍ତର ପତ୍ରଆଁ, ଚଚ୍ଚୁପ୍ତ ଛିଅ କଲଆଁ, ସାଆନ୍ତର ପୁଅ ବର; ଅଠରଖଣ୍ଡ ବାଇବ ବାଜେ ଉଙ୍ଗର ଉଙ୍ଗର—ଚଉର ।

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରର ଲମ୍ବ ଲମ୍ବା, ଡେମ୍ବ ପାଖେ ପତ୍ରର ଆକାର ପାନ ପତ୍ର । ଏ ଗଛ ପଡ଼ିଆରେ, କୋଠା ଗୃହରେ, ଦେଉଳର ପଥର ସନ୍ଧିରେ, ଇଟା ଫାଙ୍କରେ, ଗଛର ସନ୍ଧାରେ ମନକୁ ଉଠେ । ସାମାନ୍ୟ ପବନରେ ଏହାର ପତ୍ର ସବୁ ହଲେ । ଏ ଗଛକୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଏହାର ମୂଳରେ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାସ କରନ୍ତି ବୋଲି ପୁରାଣରେ ଅଛି । ଏଥିରୁ ଡାଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସୂଚ୍ୟାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଲ୍ଲ୍ଥ	ଷ
୨	ଈ	ଊ	ଋ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଷ୍ଟ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଃ	ଙ୍କ	ନ୍

ସମ୍ବିଧ ହୁଏ । ଲୋକେ ଓସ୍ତକୁ ବର ଓ ବରଗଛକୁ କନ୍ୟାରୂପେ କଳ୍ପନା କରି ଜଡ଼ଝରେ ଛଟିଥିବା ବର-ଓସ୍ତଙ୍କର ବିବାହ କରନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର-ଅନୁସାରେ ଏହା ପୁଷ୍ଟାଦ୍ୟ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ; ପୀଡ଼ଘ୍ନ, କଫହର, ବ୍ରଣ ଓ ରକ୍ତଦୋଷନାଶକ; ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରସାଦକ ଓ ଯୋନିବିଶୋଧକ ।]

ଓସ୍ତଫୁରଫୁର୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଓ ପର୍ଣ୍ଣୀ)—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛର
Ostaphurphuri ଗଣ୍ଡିରୁ ଶୁଖି ଯାଇଥିବା ଶୁଖିଲା ବକଳ।—
Dried barks peeled off from the trunk of the Aśwattha tree

ଓସ୍ତଫୁରୁଫୁରୁ—ଦେ. ବି—ଓସ୍ତଫୁରଫୁର (ଦେଖ)
Ostaphuruphuri Ostaphurphuri (See)

ଓସ୍ତାତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଓସ୍ତାଦ୍)—୧ । ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ—
Ostāt 1. A master in any art.
ଓସ୍ତାଦ; ଉସ୍ତାଦ ୨ । କ୍ରୀଡ଼ାଗୁରୁ—
ଉସ୍ତାଦ୍ 2. A teacher of games; a trainer.
[ଦ୍ର—ମଲ୍ଲବିଦ୍ୟା, ବ୍ୟାୟାମ ଓ ଦଙ୍ଗାଲିବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଓସ୍ତାତ୍ ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସାଗିରଥ ବୋଲ୍ଲଯାଏ ।]
୩ । କୌଣସି ବିଦ୍ୟାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
3 An adept in any art; an expert

ଓସ୍ତାତ୍ଜୀ—ବୈଦେ. ବି—ଓସ୍ତାଦ୍ଜୀ (ଦେଖ)
Ostātjī Ostādji (See)

ଓସ୍ତାତି—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଓସ୍ତାଦ୍)—୧ । ସିଦ୍ଧହସ୍ତତା—
Ostāti 1. The state of being an expert.
ଓସ୍ତାଦି ୨ । ଶିକ୍ଷାଗୁରୁର ପଦ—2. Mastership.
ଔସ୍ତାଦି
ବିଣ—ସିଦ୍ଧହସ୍ତ— Adept; expert.

ଓସ୍ତାଦ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଓସ୍ତାତ୍ (ଦେଖ)
Ostād Ostāt (See)

ଓସ୍ତାଦ୍ଜୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଓସ୍ତାଦ୍ + ସମ୍ମାନାର୍ଥକ. ଜୀ)—ଓସ୍ତାତ୍-
Ostādjī ମଦ୍ଦାଣସୂ—A respectable address to an 'Ostāt'.

ଓସ୍ତାଦ୍ଜୀ ବଦାଇସଙ୍ଗୀ ଦୂର ଗୋଡ଼ ବୁଣାଇ ପାଡ଼ିଛନ୍ତି ଅଣୁଅପରେ ନଈ ଦେଇ ବସି ଅଛନ୍ତି । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ଓସ୍ତାଦି—ସ୍ତାଦେ. (ଯାଣପୁର) ବି.—ଓସ୍ତାତି (ଦେଖ)
Ostādi Ostāti (See)

ଓସ୍ତାନି—ଦେ. ବି.—କୌଣସି ପରିବାରରେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ସୁରକ୍ଷିତ
Ostāni ଦୂରତାପ୍ତ କାଗଜପତ୍ରଥିବା ବସ୍ତାନି—A bundle of documents preserved in a family for generations.

ଓସ୍ତାନିପୋସ୍ତାନି—ଦେ. ବି. (ସଦର୍ଥର ଶବ୍ଦ)—କୌଣସି ବଂଶର ପୂର୍ବ-
Ostānipostāni ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ ପାରିବାରିକ ଖୁନ୍ଦୁଡ଼ି—
Ancestral family-defects and family-secrets.
(ଯଥା—ମୁଁ ତୋର ଓସ୍ତାନିପୋସ୍ତାନି ଖୋଳି ଦେବି ।)

ଓସ୍ପାର୍—ଦେ ବି. (ହି. ଉସ୍ + ସଂ.ପାର)—ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱ ବା କୂଳ—
Ospār Other side (of a river or place)
ଓପାର
ଉସପାର

ଓହ—ସ. ବି. (ଆ=ସମ୍ୟକ୍+ବହ୍ ଧାତୁ=ବହନ କରିବା + ଘ୍ଞ. ଅ)—
Oha ସମ୍ୟକ୍ ବହନ—Carrying a thing with care.
ସ. ବିଣ.—୧ । ଉଭୟ—1 Both.
୨ । ବାହକ; ଘ୍ରାପକ—2. One who carries; bearer; carrier.

ଓହବଲ—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଗହଳପୂର୍ଣ୍ଣ; ଗୋଳମାଳପୂର୍ଣ୍ଣ—
Ohabala 1. Noisy.
ଓହବଳ ସୈନ୍ୟରୁ ବୁଡ଼ଇ ରଣବାଦ୍ୟ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।
୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—2 Full.
ଓହବଳ ସ୍ରଗ୍ରାମ ବଡ଼ିଲ ସବ ବଧୂ । ସାରଳାମହାଭାରତ. ଅଦ ।

ଓହମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ବରବର ସିଧା ଓ ଲମ୍ବ —
Ohamundiā Straight and long.
କ୍ରି. ବିଣ.—ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ; ବରବର ଲମ୍ବାବରେ ବହୁ ଦୂର-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—In a straight-forward manner; without any diviation for a long distance.

ଓହର – ଦେ. ବି.—୧ । ପରାଜୟ—1. Defeat.
Ohara
୨ । ରଣଭଙ୍ଗ; ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରୁ ପଳାୟନ —
2. Running away from the battle-field.

ଦେବେ ବା ଦୁଅନ୍ତା ଅସ୍ତ ଓହର
ବଦ୍ଧେ ନ ଜାଣ କେବଣ ବଗ୍ଧର । ବଳରାମ. ସମରଉତ୍ତରଙ୍ଗ ।

ଓହରାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଓହରିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Oharāibā Causative form of Oharibā.
ଖଳିସ୍ୱରୁଳେ ତ ଦୋଇନ୍ତ ଭରପଡ଼ି.
ସୁଚ୍ଛି ଓହରାଇ ଦେଉନ୍ତ କଥା ମତ । କୃଷ୍ଣଜ ଦ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ଓହରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । (ବଳ) କମିଯିବା—
Oharibā 1 To become decrepit; to decrease (e.g. one's strength)
୨ । (ଉତ୍ସାହରେ) ପଛାଇଯିବା ଦେବା—
2. To fall back in fear.
ଦେବ କ ନ ଦେବ ବୋଲ୍ଲ ଓହରଣ ପୁଣ୍ଡେ । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରୁଣ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ନିୟମ ଏହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ନିୟମ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି ତାହା ଏହି । ଅକାରାନ୍ତ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ସୋଜାସୁଜି ସେହି ଶବ୍ଦ ବା ତତ୍ସମାନାର୍ଥରେ ନ ମିଳିବ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଏଠାରେ ଦିଆଯାଇଛି ସେହି ଏକାଧିକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଯେଉଁ ଯୋଗାକ୍ଷର ବା ମାତ୍ରା :— ଘାଟ' ର ନିମନ୍ତେ 'ଘାଣ୍ଟ' ଯୋଗରେ; 'ଜଳ' ର ପରିବର୍ତ୍ତେ 'ଜଅ' ଦେଖିବେ; 'ବର୍ଷ' ର ପାଇଁ 'ବରିଷ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜୁନ' ର ପାଇଁ 'ଅଜ୍ଜୁ' ଦେଖିବେ; 'ଅଭାବ' ର ପାଇଁ 'ଅଭଅ' ଦେଖିବେ

ଶ । (ଉତ୍ସାହରେ) ନିରସ୍ତ ହେବା—3 To altogether stop any attempt for work in fear; to cease.

୪ । ପଛକୁ ପଳାଇବା—4. To run back.

ଓଢ଼ର ଅଁସିଲେ ଭା ଜାଗର ନ ସହ । କୃଷ୍ଣଚିଂ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋ ।

୫ । ଉଡ଼ୁକିବା—5. To jump up to catch a thing.

୬ । ଶଙ୍କି ଯିବା—6. To shrink.

ଉତ୍ତର ଓଢ଼ର ମୁହଁ ସେତ୍ତେଣ ଲେଙ୍ଗି । ପୀତାମ୍ବର. ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ଓଢ଼ଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବରୋହ ବା ଉଚ୍ଚାଲ; ଭୁଲ—ପ୍ରା. ଓଢ଼ାଲ)- Ohaḷa ବର ଆଦ ଗଛର ଡାଳରୁ ତଳକୁ ଲମ୍ବି ଥିବା ଚେର— ଜଟ; ଜଟା; ଝୁରି Aerial roots hanging down from the branches (of Banyan trees). ଜଟା

ବଳପର୍ବତରେ ଛନା ଓଢ଼ଳ ପଙ୍ଗସ୍ୱା । ବଳ୍ଲୁହେଶପୁରାଣ ।

ଓଢ଼ଲା—ଦେ. ଜଣ. (ସଂ. ଅବ + ରୁହ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ଉଚ୍ଚହ)— Ohaḷā ୧ । ଓଢ଼ୋଳ ଥିବା; ତଳକୁ ଲମ୍ବି ଥିବା; ଝୁଲୁଥିବା— ଝୁଲା 1. Hanging down; suspended.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାର ଆଗକୁ ବଢ଼ିକି ଲଇଁ ପଡ଼ିଥିବା— 2 Hanging down beyond the proper bounds.

୩ । ଆଗ୍ଭରଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ସମାଜ ବା ଜାଉରେ ନମ୍ନକୁ ଖସିଥିବା (ଉଚ୍ଚଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି)— 3. Degenerated; lowered in social status (said of a man of higher status lowered to a lower status on account of bad or unbecoming conduct).

ପ୍ରାଦେ. (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ବ—ଗୃଳ— Small thatch; a lean-to.

ଓଢ଼ଲାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଓଢ଼ଳବାର ଣଜନ୍ତରୂପ— Ohaḷāibā 1 The causative form of Ohaḷibā ଝୁଲାନ ୨ । ଝାଡ଼ିବା—2 To suspend; to hang.

ହୁଗନା; ଝୁଲାନା

ଓଢ଼ଲା ନଉଆ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍ଡ) ବ—ଝଡ଼ବତାସ ଆଦ କାରଣରୁ Ohaḷā narḍiā ଯେଉଁ ନଡ଼ଆର ଘେନ୍ତା ବା ରଥର ବୃକ୍ଷସ୍ଥକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏଥି ଯୋଗୁ ଯାହା ସ୍ୱଘରପକ୍ୱ ହୋଇ ନ ଘାର ମାରୁ ହୋଇଯାଏ— Cocoanut-fruits which become spoiled by their bunch being displaced from its stock before the cocoanuts are fully matured.

ଓଢ଼ଲିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅବ+ରୁହ ଧାତୁ)—ଝୁଲିବା; ଲମ୍ବିବା; ଦୋଳିବା—To hang down; to be suspended. Ohaḷibā ଝୁଲା

ଝୁଲନା; ଲଟକନା ପ୍ରଭୃତ ଅବସ୍ଥାବାଚକ ଯେ ଓଢ଼ଳ ରହିଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ଓଢ଼ାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଉତ୍ସାଦ)—୧ । କାଠ ବାଉଁଶ ଆଦିରେ Ohārḍa ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଞ୍ଚା; ଉଘାଡ଼—1. A raised platform or machan of bamboo or planks.

୨ । ଗୁପ୍ତସ୍ଥାନ—2. Secret place.

ବନଗିର ଜଇଲ ଯେ ଓଢ଼ାଡ଼ ଗୋଜନ୍ତ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

ଓଡ଼; ଓୟାଡ଼ ଙ । ଶେସ ବା ଉଚ୍ଚାଦର ଖୋଲ—3. Pillow-case.

ଖୋଲ; ଗିଲାଫ ୪ । ଉଦ୍ଘାଡ଼; ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ; ଆଡ଼ୁଅଳ— 4. Background.

ଶ୍ରୀସମ ଉରୁ ଓଢ଼ାଡ଼େ ଆଇ ବେନ ଦୁଇକି ଚଢ଼ି ନ ପାରିଲେ । ଦଣ୍ଡିନାଥ. ବଳଙ୍କସମାସ୍ୱଣ ।

ଓଢ଼ାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । ଉଘାଡ଼ ଉପରେ ରଖିବା— Ohārḍibā 1. To keep on a machan.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲୁଚାଇବା—2. To hide.

ଭୁର୍ଜଙ୍ଗାଲେଡଗା ଘୁଚ୍ଚକ ସମ୍ବୁତ ଉନ୍ନ ଓଢ଼ାଡ଼ିଲ ପଣ୍ଡେ । ଶଙ୍କରଭଟ୍ଟ—ଉଷାଅନିରୁଦ୍ଧ ।

୩ । ଉଦ୍ଘାଡିବା (ଦେଖ) 3. Uhārḍibā (See)

ଓଢ଼ୁମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ ଓ କି. ବଣ—ଓଢ଼ମୁଣ୍ଡିଆ (ଦେଖ) Ohumuṇḍiā Ohamuṇḍiā (See)

ଓଢ଼ୁଲାଇବା—ପ୍ରା. କ୍ରି—ଓଢ଼ଲାଇବା (ଦେଖ) Ohuḷāibā Ohaḷāibā (See)

ଓଢ଼ୁଲିବା—ପ୍ର.. କ୍ରି—ଓଢ଼ଲିବା (ଦେଖ) Ohuḷibā Ohaḷibā (See)

ଓହେ—ଦେ. ଅ—ଆହ୍ୱେ; ହେ—Interjection; a vocative particle. Ohe ଓହେ ଆଁ; ହେ

ଓହୋ—ଦେ. ଅ—୧ । ଓଃ; ହାସୂ—(Interjection)— Oho 1. Oh; alas. ଉଃ ୨ । ଦୁଃଖ, ବିସ୍ମୟ ଓ କଷ୍ଟବୋଧକ— ଆହ 2. Exclamation of sorrow, surprise and pain-Oh !

ନରକଦର୍ଶନରୁ ଓହୋ ! ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବଳ । ଜଗତ୍ଶୋର. ସୀତାବନବାସ ।

ଓହୋବ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ),ବ—ହୋବ (ଦେଖ) Ohoba Hoba (See)

ଓହୋମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବଣ ଓ କି. ବିଣ—ଓଢ଼ମୁଣ୍ଡିଆ (ଦେଖ) Ohomuṇḍiā Ohamuṇḍiā (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଋ	ଃ	ଏ	ଦ୍ୱସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇଯ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ଌ	ଲୃ	ଐ	ଅକାଗ୍ରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	କ୍ଷ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗଁ୍ୟ	ଇଅ	ଉ	ନ୍ଦ

ଓହ୍ରୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓହରିବା (ଦେଖ)
Ohoribā Oharibā (See)

ଓହ୍ରୋଳ—ଦେ. ବ—ଓହ୍ଲ (ଦେଖ)
Oholа Ohalа (See)

ଓହ୍ରୋଳା—ଦେ. ବିଣ—ଓହ୍ଲା (ଦେଖ)
Oholā Ohalā (See)

ଓହ୍ରୋଳାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓହ୍ଲାଇବା (ଦେଖ)
Oholaibā Ohalāibā (See)

ଓହ୍ରୋଳା ନଡ଼ିଆ—ଗ୍ରାଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବ—ଓହ୍ଲା ନଡ଼ିଆ (ଦେଖ)
Oholā nardiā Ohalā nardiā (See)

ଓହ୍ରୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓହ୍ଲବା (ଦେଖ)
Oholibā Ohalibā (See)

ଓହ୍ଲା—ଗ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଓହ୍ଲଣା (ଦେଖ)
Ohnā Ordhanā (See)

ଓହ୍ଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅବରୋହଣ)—୧ । ଅବତରଣ କରିବା—
Ohlā 1. Descending; alighting
ଉଲା; ଓଲା ୨ । ନମ୍ରକୁ ଅଣିବା—2. Bringing down
ଉତାର ୩ । ଶରୀରରୁ ଅଳଙ୍କାର ବା ବସ୍ତ୍ରାଦି ଛାଡ଼ିବା—
3. Putting off (ornaments or dress)
୪ । (ପାନବରଜୀ ଭାଷା) ପାନଲତାଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ି ବରଜର ଖୁଣ୍ଟ ଉପରକୁ ଝୁଲି ଗଲେ ଛାଉଣି ଖୁଣ୍ଟର ତଳକୁ ଅଣି ଜବତ୍ କରି ରଖିବା—4. Bringing down the over topping tips of betel creepers below the roof of the thatch.

ଓହ୍ଲାଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଅବ+ରୁହ୍ ଧାତୁ; ପ୍ରା. ଅୱହାଡ଼ ବା
Ohlāibā ସଂ. ଅବରୋହ; ଉଲ. ପାଲି—ଓହ୍ଲହ)—
ଉଲାନା ୧ । (ଅଭର୍ମଜ) ଉପରୁ ତଳକୁ ଅବରୋହଣ କରିବା—
ଉତରନା; ଉତଲନା; ଉତରନା 1. To descend; to alight; to get down.
୨ । ଉପରୁ ତଳକୁ ଅଣିବା—
2. To bring down; to set down.
ଏବା ନମିଷକେ ଖାଇବାରେ ତା ଓହ୍ଲାଇ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ବସ୍ତ୍ର ।
୩ । (ଜ୍ୱର) ଖସିବା—3. To leave (said of fever); to become lower; to come down.
୪ । ବୋଝ ଆଦିକୁ ମୁଣ୍ଡରୁ ବା ଗାଡ଼ିରୁ ତଳକୁ ଖସାଇବା ବା ଉତାରିବା—
4. To set down (a load)
୫ । (ବସ୍ତ୍ର ବା ଅଳଙ୍କାରାଦି) ଦେହରୁ କାଢିବା ବା ଖୋଲିବା—
5 To put off (dress or ornaments); to undress; to undo.

ଓହ୍ଲିବା—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—
Ohlibā ୧ । ଓହ୍ଲାଇବା; ତଳକୁ ଖସି ଆସିବା; ଅବତରଣ କରିବା-
1. To get down; to alight; to descend.
୨ । ତଳ ଅଡ଼ାକୁ ଗତି କରିବା—
2. To move downwards

ୱ—ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ—
Owa The English sound of W
[ନୋଟ—ଓଡ଼ିଆରେ ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ ଯୁକ୍ତ ମୌଳିକ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ ର ପ୍ରକୃତ ଉଚ୍ଚାରଣ (ଯଥା—ପଦ୍ମରେ) ଲୋପ ପାଇ 'ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ' ବର୍ଗ୍ୟ ବ ପରି ଉଚ୍ଚାରିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଇଂରାଜି 'W' ଓ ଫାରସୀର 'ୱାଉ'=ଉଆଉ ଅକ୍ଷରର ସେହି ଉଚ୍ଚାରଣଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ 'ବ' ଓ 'ଓ୍ୟ' ଅକ୍ଷର ଦ୍ୱାରା ଲେଖା ଯାଇଥାଏ । ଫଳତଃ ଯେବେ ଏହି ବ୍ୟାକରଣଦ୍ୱୟରୁ ବ୍ୟବହାର (ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣରେ ବ ଫଳା ବା ଯ ଫଳା ଯୋଗ କରିଯିବ) କରିବାକୁହିଁ ହେବ, ତେବେ ଏହି ଅବର୍ଗ୍ୟ ବ ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ୱ' ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଅବର୍ଗ୍ୟ 'ବ' ଅକ୍ଷର ତଳେ ଲେଖାଥିବା ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]
(see) Notes under Abargya 'Wa'

ଓ୍ୟ—ଅବର୍ଗ୍ୟ-ବ—'ଅବର୍ଗ୍ୟ 'ବ' ଅକ୍ଷର ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ—
Oya Notes under Abargya Wa (See)
The English sound of W

ଔ—ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ସ୍ୱର ବର୍ଣ୍ଣ—(ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ କଣ୍ଠ ଓ ତାଲୁ)—
Au The fourteenth vowel sounding like the conjoined sound of A and long U.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଥ' ପରେ 'ର୍ର୍'। ସଂସ୍କୃତ 'ଔ' ଅକ୍ଷର ଥିବା କେତେକ ଶବ୍ଦକୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅଉ' ଅକ୍ଷରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ; ଯଥା—ଔଷଧ ସ୍ଥାନରେ ଅଉଷଧ ।]
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଅନନ୍ତ; ବାସୁକି—
1. The serpent Bāsuki.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ। ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗଁ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଖିବେ।

୨ । ଶବ୍ଦ—2. Sound.

ସ୍ତ୍ରୀ—୩ । ପୃଥିବୀ—3. The earth.

ଦେ ଅ—ଆହ୍ୱାନ, ସମ୍ବୋଧନ, ନିଷେଧ, ବିରୋଧ ଓ ନିର୍ଣ୍ଣୟାର୍ଥକ ଧ୍ୱନି—Interjection used in addressing, refusing, opposing and ascertaining.

ଔଁଶ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଂଶ)—ଅଉଁଶ (ଦେଖ)

Auñśa — Auñśa (See)

ଔଁଶବୌଁଶ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଅଂଶ + ବଂଶ)—

Auñśabauñśa — ଅଉଁଶବଉଁଶ (ଦେଖ)
Auñśabauñśa (See)

ଔକ୍‌ଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଉକ୍‌ଥ=ଗର୍ଗମୁନି + ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ. ଯ)—

Aukthya — ୧ । ଗର୍ଗମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଗାର୍ଗ୍ୟ ଋଷି—1. A sage; son of Garga

୨ । (+ ଉକ୍ଥ. ଯ)—ସାମ ବେଦର ଅର୍ଥବିଶେଷ—2. A commentation on the Sāma Beda.

ଔକାର—ସଂ. ବି (ଔ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କାର)—

Aukāra — ୧ । 'ଔ' ବର୍ଣ୍ଣର ଚିହ୍ନ ବା ମାତ୍ରା 'ୌ'; ଓଡ଼ିଆ 'ଟ' ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର ପୂର୍ବେ ଏକ ବାଙ୍କ ଖଣ୍ଡଟୀ 'ୀ' ଘରେ ଲାଗେ। (ଅବଧାନମାନେ ଏହାକୁ ଓଡ଼ାବାଙ୍କ ଖଣ୍ଡଟୀ କହନ୍ତି)—1. The sign 'ୌ' added to consonants, 'ଟ' prefixed and 'ୀ' affixed to consonants.

୨ । ଔ ଅକ୍ଷର—2. The letter 'Au'.

[ଦ୍ର—'ଔ' ଅକ୍ଷରମୟ ସ୍ୱପ୍ନ ଉଣଇମାନଙ୍କୁ ଭାଷାରେ କେହୁ କେହୁ 'ଅଉ' ବୋଲି ଲେଖନ୍ତି; ଯଥା—ଅଉଷଧ; ଅଉରସ।]

ଔକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ଉକ୍ଷନ୍=ଷଣ୍ + ସମୂହାର୍ଥେ ଅ)—

Auksha — ୧ । ବୃଷସମୂହ—1. A number of bulls

୨ । ବଳଦ—2. Bullock.

ସଂ. ବିଣ— ବୃଷ ବା ବଳଦସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to an ox or a bullock.

ଔଖ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଉଖା=ହାଣ୍ଡି + କୃତ୍ୟାର୍ଥେ. ଯ)—

Aukhya — ହାଣ୍ଡି ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧ; ସ୍ଥାଲୀପକ୍ୱ (ଅନ୍ନାଦ)—Boiled or cooked in an earthen pot

ଔଘ—ସଂ. ବି (ଓଘ=ଜଳସ୍ରୋତ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ ବା ସମୂହାର୍ଥେ. ଅ)—

Augha — ଜଳରାଶି— Mass of water.

ଔଚିତୀ—ସଂ. ବି (ଉଚିତ + ଉବ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—

Auchitī — ଔଚିତ୍ୟ (ଦେଖ)
Auchitya (See)

ଔଚିତ୍ୟ—ସଂ. ବି (ଉଚିତ+ଉବ. ଯ)—

Auchitya — ୧ । ଉଚିତତା; ନ୍ୟାଯ୍ୟତା—1. Propriety.

୨ । ଉପଯୁକ୍ତତା—2. Fitness; suitableness

ଔଜସିକ—ସଂ. ବିଣ. ତ୍ରି. (ଓଜସ୍=ବଳ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—

Aujasika — ତେଜସ୍ୱୀ; ବଳଶାଳୀ; ଶୂର— (ଔଜସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Powerful; strong; mighty.

ଔଜସ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଓଜସ୍=ତେଜ; ବଳ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଯ)—

Aujasya — ୧ । ଓଜସ୍ୱିତା—1. Powerfulness; strength.

୨ । ପ୍ରାଖର୍ଯ୍ୟ; ଉଗ୍ରତା—2. Energy; violence.

୩ । ଦୀପ୍ତି—3 Brilliance; brightness.

ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ+ଉବ. ଯ)—ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା; ଦୀପ୍ତି—

Aujjwalya — Brightness.

ଔଡୁମ୍ବର—ସଂ. ବିଣ (ଉଡୁମ୍ବର+ଭାବ. ଅ)—

Audumbara — ୧ । ଉଡୁମ୍ବର ବା ଯଜ୍ଞଡୁମ୍ବରବୃକ୍ଷସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Pertaining to the sacrificial fig tree.

୨ । ଉଡୁମ୍ବରକାଷ୍ଠନିର୍ମିତ—2. Made of fig wood.

୩ । ତାମ୍ର ବା ଉଜଡ ନିର୍ମିତ—3. Made of silver or copper.

ସଂ. ବ—୧ । ତାପସବିଶେଷ—1. A class of anchorites.

୨ । ଉତ୍କଟ ମହା କୁଷ୍ଠରୋଗବିଶେଷ (ଏ ରୋଗର ଶରୀରୁ ଉମ୍ବରି ଫଳ ଆକୃତିର ଓ ଲାଲ ବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ)—2. A fearful sort of leprosy with red round sores.

୩ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଯମାନୁଗତ ଯମ—3. An austerity practised for certain purposes.

୪ । ତାମ୍ର—4. Copper.

ଔଡ୍ର—ସଂ. ବ (ଓଡ୍ର=ଓଡ଼ିଶା + ଘାଲନାର୍ଥେ. ଅ)—

Audra — ଓଡ୍ରଦେଶର ରାଜା—King of Odra or ancient Ordiśā.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଓଡ୍ରଦେଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to ancient Ordiśā.

୨ । (ଓଡ୍ର+ଅ)—ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ୍ରଦେଶବାସୀ ପତିତ କ୍ଷତ୍ରିୟ—2. Fallen Kshatriyas inhabiting ancient Odra country.

[ଦ୍ର—ପୌଣ୍ଡ୍ରକ, ଔଡ୍ର, ଦ୍ରାବିଡ଼, କାମ୍ବୋଜ, ଯବନ, ଶକ, ପାରଦ, ଅପହ୍ନବ, ଚୀନ, କିରାତ, ଦରଦ ଓ ଖଶମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିଲେ। ପରେ କ୍ରିୟାଲୋପ ହେତୁ ଏମାନେ ଶୂଦ୍ରତା ଲାଭ କଲେ—ବ୍ରହ୍ମଣକର. ମନୁ ୧୦।୪୩.୬୪]

ଔଡ୍ରୀଭାଷା—ଦେ.ବ—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଅନ୍ୟ ନାମ—

Audr.bhāshā — A name of the Ordiā language.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ବ୍ୟଞ୍ଜ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଅ	ଊ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଶ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଜ୍ଞ	ଉସ୍	ଉଅ	ଵ	ନ୍ଦ

ଔତ୍କଟ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍କଟ + ଭାବ. ଯ)—
Autkatya ଉତ୍କଟତା; ଉଗ୍ରତା; ପ୍ରଖରତା; ତୀବ୍ରତା—Excessiveness; fury.

ଔତ୍କଣ୍ଠ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍କଣ୍ଠା + ଭାବ. ଯ)—
Autkaṇṭhya ଉଦ୍ବେଗଜନ୍ୟ କ୍ଲେଶ; ଚିତ୍ତଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ; ମନର ଅସ୍ଥିରତା—Anxiety; mental unrest.

ଔତ୍କର୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉତ୍କର୍ଷ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଯ)—
Autkarshya ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା—1. Excellence; perfection.
୨ । ଉନ୍ନତି—2. Improvement; amelioration.

ଔତ୍କଳ—ସଂ. ବଣ (ଉତ୍କଳ + ଅ)—ଉତ୍କଳଦେଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଉତ୍କଳୀୟ; ଓଡ଼ିଆ—Relating to Utkala.
Autkala

ଔତ୍କଳୀ—ସଂ. ବ (ଉତ୍କଳ + ଅ + ଈ)—ଓଡ଼ିଆଭାଷା—The Ordiā language.
Autkalī

ଔତ୍ତରିକା ପ୍ରଭା—ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତର କେନ୍ଦ୍ର-ସନ୍ନିହିତ ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରତି ଛଅ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାଯିବା ନୈସର୍ଗିକ ଆଲୋକ—Aurora Borialis or the Northern lights.
Auttarikī prabhā

ଔତ୍ତାନପାଦି—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ଉତ୍ତାନପାଦ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଇ)—ଉତ୍ତାନପାଦ ରାଜାଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଧ୍ରୁବ—Dhruba; the son of Rājā Uttānapāda.
Auttānapādi

ଔତ୍ପାତିକ—ସଂ ବଣ. (ଉତ୍ପାତ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Autpātika ୧ । ଉତ୍ପାତ ବା ଦୈବସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Calamitous; due to divine visitation.
୨ । ଅମଙ୍ଗଳସୂଚକ; ଅଶୁଭସୂଚକ—2. Portentous; ominous.

ଔତ୍ସର୍ଗିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉତ୍ସର୍ଗ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Autsargika ୧ । ଦାନାର୍ଥ ଉତ୍ସର୍ଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to an offering; dedicatory.
୨ । ସଂକଳ୍ପ ବା ତ୍ୟାଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to an oblation.
୩ । ସ୍ୱାଭାବିକ—3. Natural.
୪ । ସ୍ୱଭାବସଂକ୍ରାନ୍ତ—4. Relating to habits.

ଔତ୍ସୁକ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉତ୍ସୁକ + ଭାବ. ଯ)—
Autsukya ୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠା; ଚିତ୍ତଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ—1. Anxiety; mental uneasiness.
୨ । ବ୍ୟଗ୍ରତା; ଆଗ୍ରହ—2. Zeal; solicitude.

ଔଦନିକ—ସଂ ବ. ପୁଂ. (ଓଦନ=ଭାତ + ଘାଟିବାର୍ଥେ. ଇକ; ଯେ ଭାତ ରନ୍ଧେ)—ଘାଟିକ; ସୂପକାର—Cook.
Audanika. (ଔଦାନିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଔଦରିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ଉଦର + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥେ. ଇକ)—
Audarika ୧ । ପେଟୁ; ଅମ୍ବମ୍ବର; ଉଦରମ୍ବର—(ଔଦରିକା – ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Greedy; voracious; gluttonous.
୨ । ଉତ୍କର୍ଷେଚ୍ଛାବିରହିତ—2. Devoid of a tendency to excel.

ଔଦାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉଦାର + ଭାବ. ଯ)—
Audārjya ୧ । ଉଦାରତା; ମହତ୍ତ୍ୱ—1. Magnanimity; largeness of heart.
୨ । ଦାତୃତ୍ୱ; ବଦାନ୍ୟତା—2. Generosity; liberality; munificence.

ଔଦାସୀନ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉଦାସୀନ + ଭାବ. ଯ) —
Audāsinya ୧ । ଉଦାସୀନତା—1. Indifference.
୨ । ଉପେକ୍ଷା—2. Disregard; apathy.
୩ । ନିଃସମ୍ପର୍କ—3. Absence of concern or connection; loneliness.
୪ । ବୈରାଗ୍ୟ; ସଂସାରବିରାଗ—4. Aversion to worldly pursuits.

ଔଦାସ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉଦାସ + ଭାବ. ଯ)—
Audāsya ୧ । ଔଦାସୀନ୍ୟ (ଦେଖ)—1. Audāsinya (See)
୨ । ଅମନୋଯୋଗ—2. Inattention.

ଔଦୀଚ୍ୟା ଉଷା – ସଂ. ବ (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Audīchyā ushā ଔତ୍ତରିକା ପ୍ରଭା (ଦେଖ) Auttarikī prabhā (See)

ଔଦୁମ୍ବର—ସଂ. ବ. ଓ ବଣ—ଔଦୁମ୍ବର (ଦେଖ)
Audumbara Audumbara (See)

ଔଦ୍ଧତ୍ୟ—ସଂ. ବ (ଉଦ୍ଧତ + ଭାବ. ଯ)—ଧୃଷ୍ଟତା; ଅଶିଷ୍ଟତା; ଅବଦ୍ରତା; ଅନମ୍ରତା—Arrogance; insolence; haughtiness.
Auddhatya

ଔଦ୍ବାହିକ—ସଂ. ବଣ (ଉଦ୍ବାହ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Audbāhika ୧ । ବିବାହସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବୈବାହିକ—1. Relating to marriage; matrimonial marital.
୨ । ବିବାହ କାଳରେ ଲବ୍ଧ—2. Obtained on the occasion of marriage.
ସଂ. ବ (ଉଦ୍ବହ୍ୟ) —ଯୌତୁକ (ଧନ); ବିବାହକାଳରେ କନ୍ୟାର ପିତା ଅବ କନ୍ୟାକୁ ଉପହାରସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ଧନ ଦିଅନ୍ତି (ଏହା କନ୍ୟାର ସ୍ତ୍ରୀଧନ ଅଟେ)—(Hindu-law) Matrimonial gift; gift made to a woman by her relations at her marriage.

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଖିବେ ।

ଔଦ୍ଭିଜ୍ଜ—ସଂ. ବଣ (ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—
Audbhijja ଉଦ୍ଭିଦ ବା ବୃକ୍ଷଲତାଦିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Vegetable; relating to trees and plants.

ସଂ. ବ—୧ । ଘାଂଶୁଲବଣ—1. Salt from ashes.
୨ । ସୈନ୍ଧବ ଲବଣ—2. Rock-salt.

ଔଦ୍ଭିଦ—ସଂ. ବଣ. (ଉଦ୍ଭିଦ + ଅ)—
Audbhida ଔଦ୍ଭିଜ୍ଜ (ଦେଖ) Audbhijja (See)

ଔଧସ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉଧସ୍ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଯ)—
Audhasya ପଶୁର ସ୍ତନଜାତ ଦୁଗ୍ଧ—Milk drawn from a beast's udder.

ଔନ୍ନତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉନ୍ନତ + ସ୍ୱାର୍ଥ. ଯ)—୧ । ଉନ୍ନତି—
Aunnatya 1. Improvement
୨ । ଉଚ୍ଚତା—2. Height.

ଔପକର୍ଣ୍ଣିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପକର୍ଣ୍ଣ + ଇକ)—
Aupakarṇṇika କର୍ଣ୍ଣର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପ୍ତ—Extending to the lobes or extremities of the ears.

ଔପକୂଲକ—ସଂ. ବ. (ଉପକୂଲ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupakūlika ଉପକୂଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the shore

ଔପଚାରିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପଚାର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupachārika ୧ । ଉପଚାର ବା ଅରୋପସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Figurative; metaphorical.
୨ । ଚିକିତ୍ସାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to treatment
୩ । ସେବାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପୂଜା ଆଦର କ୍ରିୟାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Ritualistic; ceremonial.

ସଂ. ବ— ୧ । ଚିକିତ୍ସା—1. Treatment
୨ । ସେବା—2. Service.
୩ । ଉପକରଣ—3. Materials.
୪ । ବ୍ୟବସାୟ—4. Profession.
୫ । ଆରୋପ—5. Imputation.
୬ । ଉତ୍କୋଚ—6. Bribe.
୭ । ସଜ୍ଜା—7. Equipment.
୮ । ସମ୍ମାନ—8. Respect.
୯ । ପୂଜା ଆଦର ଅଙ୍ଗ—9. Rites; ritual.

ଔପଚ୍ଛନ୍ଦସିକ—ସଂ. ବ. (ଉପଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ + ଇକ)—
Aupachchhandasika ସଂସ୍କୃତଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—A metre in Sanscrit.

ଔପଦେଶିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପଦେଶ + ଉବ. ଇକ)—
Aupadeśika ୧ । ଉପଦେଶଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ—1. Got by way of advice.
୨ । ଉପଦେଶୋପଜୀବୀ—2. Living on or following the profession of giving advice or opinion.

ଔପନାୟନିକ—ସଂ. ବ. (ଉପନୟନ + ପ୍ରଯୋଜନାର୍ଥେ. ଇକ) —
Aupanāyanika ଉପନୟନ ବା ବ୍ରତରେ ପ୍ରଯୋଜନୀୟ; ଉପନୟନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Necessary for or pertaining to the Upanayana ceremony.

ସଂ. ବ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପିଲାକୁ ବ୍ରତ ଦିଅନ୍ତି—A person officiating at the initiation-ceremony of a boy.

ଔପନିବେଶିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପନିବେଶ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupanibeśika ୧ । ଉପନିବେଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Pertaining to a new settlement; colonial.
୨ । ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନକାରୀ—2. Colonist

ଔପନିବେଶିକଶାସନ—ସଂ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦ ପ୍ରଯୋଗ)—
Aupanibeśikaśāsana ବ୍ରିଟିଶସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ଉପନିବେଶ ଗଣ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଚଳୁଥିବା ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ—Colonial form of Government.

[ଦ୍ର—ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ଉପନିବେଶମାନ (ଯଥା—କନାଡା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା) କରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ (Self-government) ଚଳୁଅଛି ସେହି ପ୍ରକାର ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଦେବା ପାଇଁ ଭାରତବାସୀମାନେ ସଂପ୍ରତି ଇଂଗ୍ଲଣ୍ଡ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କଠାରେ ଦୃଢ଼ତା-ସହକାରେ ଦାବି କରୁଅଛନ୍ତି ।]

ଔପନୀବିକ—ସଂ. ବଣ (ଉପ = ନବଃ + ନୀବ + ଇକ)—
Aupanībika ନୀବ ସମୀପରେ ସ୍ଥିତ—Situated near the waist-cloth.

ଔପପତ୍ତିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପପତ୍ତି + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupapattika ନ୍ୟୟ, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ତନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପନ୍ନ—Authoritative; deducible from rules, arguments or authority, demonstrable inferable; theoretical.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଇସ୍	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ		ଖ୍ୟ	ଯ	ଷ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଵ	ନ୍ତ

ଔପମିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପମା + ନିର୍ଦ୍ଦେଶାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupamika ୧ । ଉପମାଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—
1. Established by comparison; described by analogy.
୨ । ଉପମାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Comparative; analogical

ଔପମ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉପମା + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଯ)—
Aupamya ୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ; ତୁଲ୍ୟତା—1. Similarity; similitude; resemblance.
୨ । ଉପମା—2. Analogy.

ଔପୟିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପାୟ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ; ଉପାଦନ)—
Aupayika ୧ । ଉପାୟଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ; ନ୍ୟାୟ୍ୟ—
1. Legitimate; lawfully acquired; rational.
୨ । ଉପଯୁକ୍ତ; ଉପଯୋଗୀ—2. Fit to be acquired; proper; reasonable
୩ । ଉପାୟସାଧ୍ୟ —3. Attainable by means or efforts; expedient.
ସଂ. ବ—୧ । ଉପାୟ—1. Means; expediency.
୨ । ଯୁକ୍ତି—2. Reasoning.

ଔପଲ—ସଂ. ବଣ. (ଉପଲ + ଆବ. ଅ)—
Aupala ୧ । ପ୍ରସ୍ତରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to stone.
୨ । ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ—2. Made of stone.
୩ । ପ୍ରସ୍ତରମୟ —3. Stony.

ଔପସର୍ଗିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପସର୍ଗ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupasargika ଉପସର୍ଗସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Symptomatic; having the symptoms; pertaining to after-development of a disease.
ସଂ. ବ—ସାନ୍ନିପାତିକ ରୋଗବିଶେଷ—Collapse due to some special disease.

ଔପସର୍ଗିକ ମେହ—ସଂ. ବ. (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର)—ବହୁକାଳସ୍ଥାୟୀ-ମେହ-
Aupasargika meha ରୋଗବିଶେଷ—Chronic gonorrhea.

ଔପାଧିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପାଧି + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupādhika ୧ । ଉପାଧିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Titular; phenomenal.
୨ । ଅସ୍ଥାୟୀ—2. Temporary.
୩ । ନାମ ମାତ୍ର—3. Nominal; conventional.
୪ । ମାୟାମୟ—4. Illusory.
୫ । ଉପାଧିପ୍ରାପ୍ତ—5. Titled.
ଔପାଧିକ ବିଦ୍ୟା ଉଚ୍ଚାସନେ ବସି;
ଖୁଦ୍ର ଦେବତ୍ୱର ବିଦ୍ୟା ମହତ୍ତ୍ୱରେ—ପ୍ରଧାନାଥ. ବରବାର ।

ଔପାଧ୍ୟାୟିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପାଧ୍ୟାୟ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. କ)—
Aupādyāyaka ୧ । ଉପାଧ୍ୟାୟଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ—
1. Acquired from a tutor.
୨ । ଉପାଧ୍ୟାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Pertaining to a teacher.

ଔପାୟିକ—ସଂ. ବଣ. (ଉପାୟ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aupāyika ଔପୟିକ (ଦେଶ)—Aupayika (See)

ଔର —ପ୍ରାଦେ. (ଉକ୍ତି) ଅ. (ତୁଳ; ହି. ଅଉର)—ଏବଂ; ଆଉ—
Aur And; also.

ଔରତ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଅ)—ଅଉରତ୍ (ଦେଶ)
Aurat Aurat (See)

ଔରଭ୍ର—ସଂ. ବଣ. (ଉରଭ୍ର=ମେଷ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—ମେଷ-
Aurabhra ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to the sheep.
ସଂ. ବ—୧ । ମେଷଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବସ୍ତ୍ରାଦି (ଯଥା—ଗାଲିଚା; ଉର୍ଣ୍ଣା-ନିର୍ମିତ ଆସନ; କମ୍ବଳ)—
1. Woolen goods (e. g. blanket; carpet).
୨ । ମେଷମାଂସ—2. Sheep's meat; mutton
୩ । ମେଷସମୂହ—3. A number of sheep.

ଔରଭ୍ରକ—ସଂ. ବ. (ଉରଭ୍ର=ମେଷ + ସମୂହାର୍ଥେ. କ)—ମେଷ-
Aurabhraka ସମୂହ—A number of sheep.

ଔରସ —ସଂ. ବଣ. (ଉରସ୍=ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ଅ; ସ. ବା ଉରସ୍=ସ୍ତନ + Aurasa ଅ)—ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ (ସନ୍ତାନ) —Produced from the breast; legitimate; begotton (son).
ବେ. ବଣ—ଲୌକିକ; ନିଜ ପିତାମାତାଠାରୁ ଜାତ ଦେବା ସମ୍ପର୍କୀୟ (ପୁତ୍ର, ଭ୍ରାତୃ ବା କନ୍ୟା)—Born of one's legitimate and direct kinsman.
(ଯଥା— ଔରସ ଭଉଣି; ଔରସ ଭାଇ; ଔରସ ଝିଅ ।)—
ବେ. ବ—୧ । ଧର୍ମପତ୍ନୀ-ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ—
1. Legitimate offspring.
୨ । ପିତୃତ୍ୱ; ଜନକତ୍ୱ—2. Fatherhood
ଚଉଦ୍ଦ ପୀଢ଼ିସଯାଏ ତତ୍ତୋର ଔରସେ
ଜନ୍ମିବେ ଉଭୟ ଅମା ତମିର ପ୍ରଶସ୍ତୀ—ପ୍ରଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ଔରସଜାତ—ବେ. ବଣ—ଔରସ; ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ; ପତ୍ନୀଗର୍ଭରେ
Aurasajāta ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ଜାତ—
Legitimate; lawfully begotten.

ଔରସ୍ୟ—ସଂ. ବଣ. (ଉରସ୍ + ଯ)—ଔରସ (ଦେଶ)
Aurasya Aurasa (See)

ଔର୍ଣ୍ଣାଂ ଔଟାଂ—ବୈଦେ. ବ—ଅଉର୍ଣାଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଶ)
Aurāṁ auṭāṁ Aurāṁ auṭāṁ (See)

ଔରାଙ୍ ଔଟାଙ୍—ବୈଦେ. ବ—ଅଉର୍ଣାଂ ଅଉଟାଂ (ଦେଶ)
Aurāṅg auṭāṅg Aurāṁ auṭāṁ (See)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ। ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ତହିଁର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ। ଯଥା :— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ; 'କୁଅ' ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଂଧୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗୈ୍ୟା' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜ୍ଞା' ଦେଖିବେ; 'ଅଇବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଇବତ୍' ଦେଖିବେ।

ଔର୍—ସ୍ତା.ଦେ. (ଉର୍ଦ୍ଧି) ଅ.—ଅଧୁନା—
Auri More over; again.

ଔର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଉର୍ଣ୍ଣା+ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—ମେଷମରୁ ସୁସ୍ତୁତ; ମେଷଲୋମରୁ ନର୍ମିତ—Woollen.
Aurṇṇa

ଔର୍ଣ୍ଣିକ—ସଂ ବ୍ୟ. (ଉର୍ଣ୍ଣା+ଭବାର୍ଥେ. ଇକ)—ଔର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)
Aurṇṇika Aurṇṇa (See)

ଔର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହିକ—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Aurddhwadehika ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ—Funeral; due to a person during the first year of his death.

ସଂ. ବ—ଦେହଧ୍ୱଂସ ପରେ କରଯିବା ଦାହତର୍ପଣାଦ କର୍ମ; ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା; ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ; ଅଗ୍ନିସଂସ୍କାରାଦ୍ଧ—Funeral ceremonies or rites; obsequies.

ଔର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୈହିକ—ସଂ. ବ୍ୟ. ଓ ବ—ଔର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହିକ (ଦେଖ)
Aurddhwadaihika Aurddhwadehika (See)

ଔର୍ବ—ସଂ. ବ୍ୟ—୧ । (ଉରୁ+ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—ଜଂଘରୁ ଜାତ—
Aurbba 1. Produced from the thigh.

୨ । (ଉର୍ବୀ=ପୃଥିବୀ+ଅ) ପାର୍ଥିବ—
2. Earthly; temporal; relating to earth.

ସଂ ବ—୧ । ବଡ଼ବାନଳ; ସମୁଦ୍ରଜାତ ଅଗ୍ନି—
1. Submarine fire.

୨ । ଋଚ ମୁନଙ୍କ ଉରୁଜାତ ପୁତ୍ର—
2. The son of sage Urba produced from his thigh

୩ । ଯାଂଶୁଲବଣ—3 Salt from ashes.

ଔର୍ବଶେୟ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ଉର୍ବଶୀ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ)—ଉର୍ବଶୀ
Aurbaśeya ପୁତ୍ର; ଅଗସ୍ତ୍ୟଋଷି—The sage Agastya, son of Urbaśi (one of the heavenly nymphs)

ଔଲ୍ (ଇତ୍ୟାଦ)—ବୈଦେ. ବ୍ୟ. (ଆ)—ଅଉଲ୍ ଇତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)
Aul (etc) Aul etc (See)

ଔଲାତ୍—ବୈଦେ. ବ୍ୟ —ଅଉଲାଇ (ଦେଖ)
Aulāt Aulāt (See)

ଔଲୂକ—ସଂ. ବ. (ଉଲୂକ+ସମୂହାର୍ଥେ. ଅ)—ପେଚକସମୂହ—
Aulūka A number of owls.

ଔଲୂକ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନାମ) (ଉଲୂକ=ପେଚକ+ସାଦୃଶ୍ୟାର୍ଥେ. ଯ)—
Aulūkya ୧ । ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣେତା କଣାଦ—1. Kaṇāda sage; the founder of the Baiśeshika system of Hindu philosophy.

୨ । କଣାଦପ୍ରଣୀତ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର—2. Kaṇāda's system of Baiśeshika philosophy.

ଔଶନସ—ସଂ. ବ. (ଉଶନସ୍=ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ+ଅ)—
Auśanasa ୧ । ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣୀତ ଦଣ୍ଡନୀତି—1. Political Economy of Sukrāchārjya

୨ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର—2. Scripture.

ସଂ. ବଣ—ଉଶନସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Usanas.

ଔଶନସୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଉଶନସ୍+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Auśanasī ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଜନ୍ୟା; ଦେବଯାନୀ—Debajānī; daughter of Śukrāchārjya.

ଔଶୀର—ସଂ. ବ୍ୟ. (ଉଶୀର+ଭାବ. ଅ)—
Auśīra ବେଣାମୂଳରେ ନର୍ମିତ—Made of the root of Beṇā grass.

ସଂ. ବ—୧ । ଚାମରଦଣ୍ଡ—1. The handle of a Chāmara or fan.

୨ । ବେଣାମୂଳଉଆଣ ପଟ୍ଟି ବା ପରଦା—
2. A screen made of the roots of Beṇā grass.

୩ । ଶଯ୍ୟା; ବଚ୍ଛଣା—3 Bed.

୪ । ଚଉତରା; ଆସନ—4. Chair; a seat.

ଔଷଦ—ସ୍ତା. ବ. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Aushada Osha (See)

ଔଷଦ—ସ୍ତା. ବ. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Aushadi Osha (See)

ଔଷଧ—ସଂ. ବ. (ଓଷଧି+ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—
Aushadha ୧ । ରୋଗନାଶକ ବସ୍ତୁ; ଭେଷଜ୍ୟ—1. Medicine.

ଔଷଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଓଷ କରିବା (ଦେଖ)
Aushadha karibā Osha karibā (See)

ଉରଠାମାନଙ୍କୁ ଔଷଧ ଦେବାର
ଅପଗ ପ୍ରିସ୍କରେ ଅଃର ବେଦର । ବୃଷସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଔଷଧାଜୀବ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ଔଷଧ+ଅଟେ ଆଜୀବ=ବୃତ୍ତି ଯାହାର)—ଔଷଧଦ୍ରବ୍ୟବସାୟୀ—
Aushadhājiba Drugist.

ଔଷଧାଳୟ—ସଂ. ବ. (ଚତୁର୍ଥୀ ତତ୍ପୁ; ଔଷଧ+ଆଳୟ)—ଔଷଧଦ୍ରବ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ—Medical store; drug-store; druggissis shop.
Aushadhālaya

ଔଷଧି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ଔଷଧ)—ଓଷ (ଦେଖ)
Aushadhi Osha (See)

ଔଷଧୀଶ—ଦେ. ପଦ୍ୟ ବ. (ସଂ. ଓଷଧୀଶ)—ଚନ୍ଦ୍ର—Moon.
Aushadhi-īsa

ବହୁ ଔଷଧ-ଯୁକ୍ତ ଓଷ ଯେବେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଯଥାର୍ଥରୂପ ଦେବ ।
ଘନ୍ତ. ବୈଦ୍ୟସ୍ୱପ୍ନଚର୍ଯ୍ୟା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୍	ଇ	ଈ	ଋ,ୠ	ଌ	ଏ	ଦ୍ୱିସନ୍ଧ ବର୍ତ୍ତି	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇୟ୍	ଈଅ	ଊ
ା	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତାନ୍ତ ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ତ୍ତି	ଷ୍ୟ	ର୍ଯ	ଶ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଓ	ନ୍

ଔଷଧୀୟ—ସଂ. ବି. (ଔଷଧ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଈୟ୍)—
Aushadhīya ଔଷଧସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Medicinal.

ଔଷର—ସଂ ବିଣ (ଉଷର = କ୍ଷାରଭୂମି + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—
Aushara କ୍ଷାରଭୂମିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ; କ୍ଷାରଯୁକ୍ତ—
Produced from saline soil; saline
ଚ—ଯାଂଶୁଲବଣ; ଝାର ଲୁଣ—Salt produced from the soil or from ashes; potash.

ଔଷୀର—ସଂ. ବ ଓ ବିଣ—ଔଶୀର (ଦେଖ)
Aushīra Ausīra (See)

ଔଷ୍ଟ୍ର—ସଂ. ବିଣ.—(ଉଷ୍ଟ୍ର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—ଉଷ୍ଟ୍ରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Aushṭra Pertaining to or belonging to the camel

ଔଷ୍ଟ୍ରକ—ସଂ ବ..(ଉଷ୍ଟ୍ର + ସମୂହାର୍ଥେ. କ)—ଉଷ୍ଟ୍ରସମୂହ—
Aushṭraka A herd of camels.

ଔଷ୍ଠ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.—(ଓଷ୍ଠ + ଭବାର୍ଥେ ଯ)—ଓଷ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟରେ
Aushṭhya ଉଚ୍ଚାରିତ (ବର୍ଣ୍ଣ)—Labial; pronounced with the help of the lips

ଔଷ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ଣ + ଭାବ. ଅ)—ଉଷ୍ଣତା; ସନ୍ତାପ; ଉତ୍ତାପ—
Aushṇa Warmth; heat; ardour.

ଔଷ୍ଣାନୌଷ୍ଣ—ସଂ. ବ. (ଔଷ୍ଣ + ଅନୌଷ୍ଣ) —୧ । ଜଳବାୟୁ; ବାତାବରଣ—
Aushṇānaushṇa 1. Climate.
୨ ବାୟୁ ବା ପଦାର୍ଥର ଭାବ ବା ଶୈତ୍ୟର କ୍ରମ ବା ପରମାଣୁ—
2 Temperature.

ଔଷ୍ଣୀଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉଷ୍ଣୀଷ + ଧାରଣାର୍ଥେ. କ)—ଉଷ୍ଣୀଷଧାରୀ;
Aushṇīshaka ମୁକୁଟଧାରୀ— Wearing a crown or helmet; crowned
ସଂ. ବ.—ରାଜା—Crowned-head; king.

ଔଷ୍ଣ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ଣ + ଭାବ: ଯ)—ଔଷ୍ଣ (ଦେଖ)
Aushṇya Aushṇa (See)

ଔଷ୍ମ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ମନ୍ + ଭାବ. ଅ)—ଉଷ୍ମତା; ଉତ୍ତାପ—
Aushma Warmth; heat.

ଔଷ୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଉଷ୍ମନ୍ + ଭାବ. ଯ)—ଔଷ୍ମ (ଦେଖ)
Aushmya Aushma (See)

Printed by V. KAR. The Utkal Sahitya Press, Cuttack

Digitized by srujanika@gmail.com